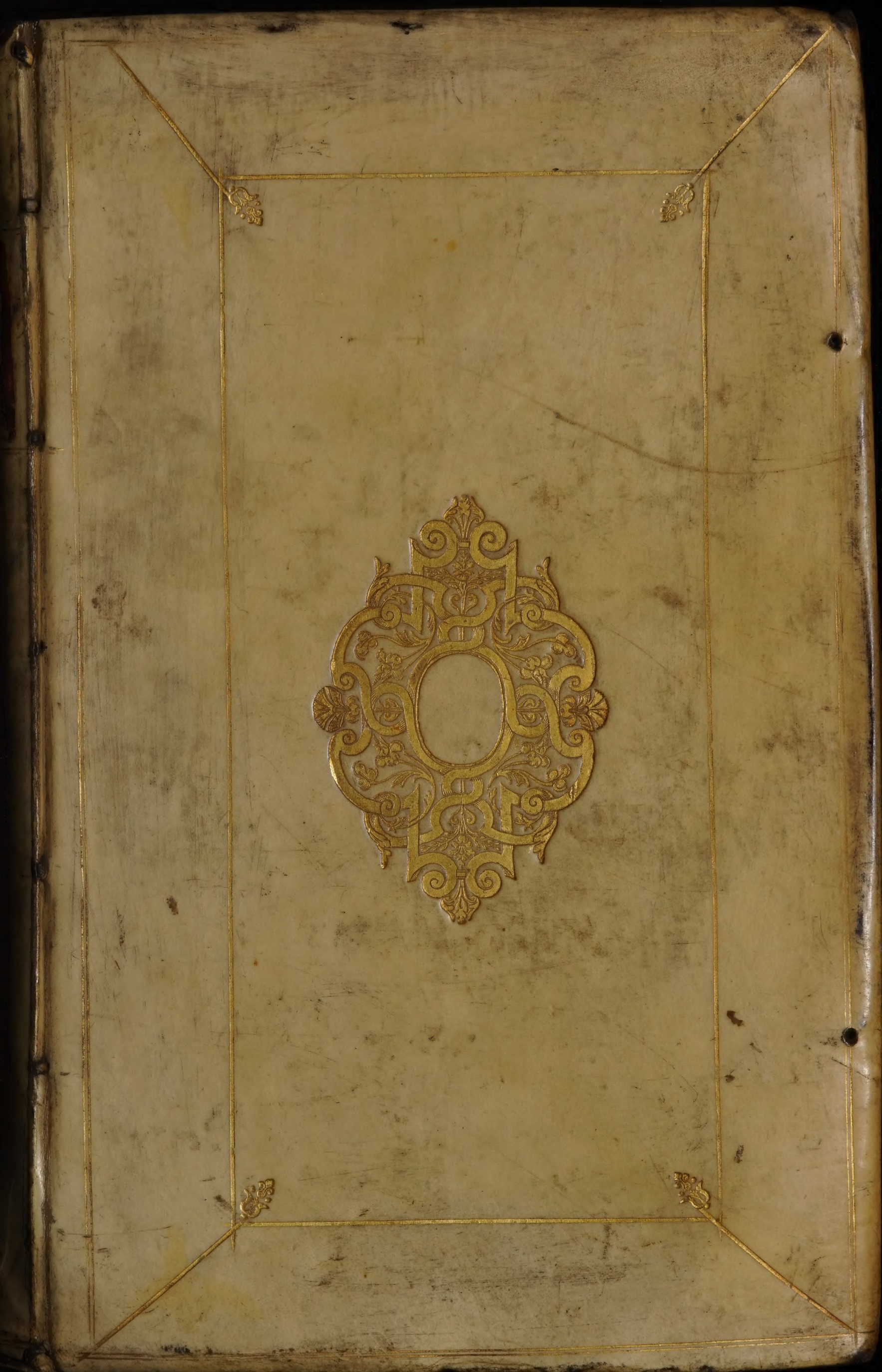

THEOPHRASTUS
C. NOT. BODII
& SCALIGERI

1644

16761. 52 h7

N. xv. The

51026 / D

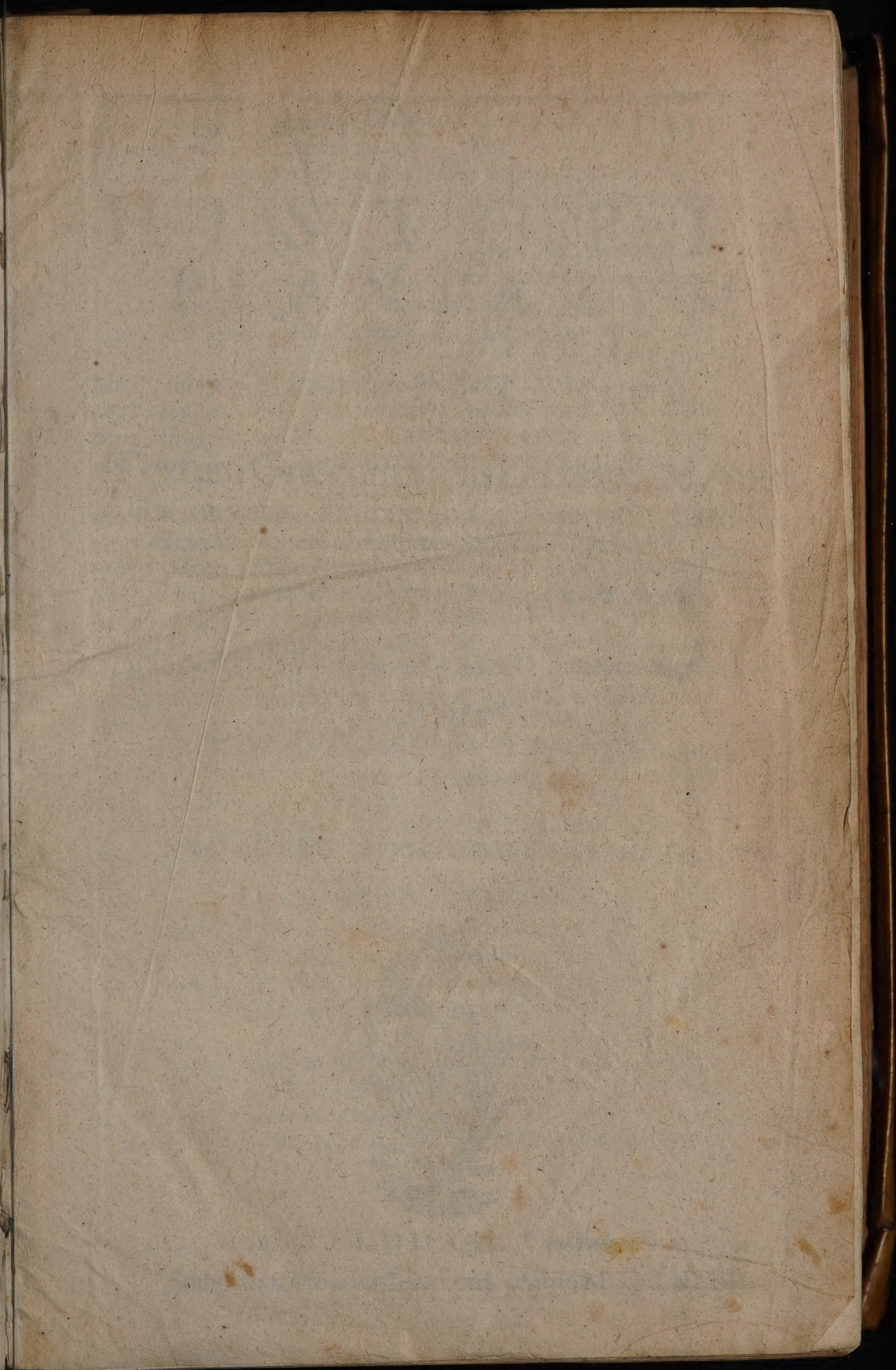
16761

27 22 3.

The Marquis of Stafford.

S
19-11-66
1673

PLANT
GROWING
IN THE

STATE OF
NEW YORK
IN THE
COUNTY OF

WESTCHESTER
IN SENATE
JANUARY 1871
ROBERT L. COOPER
DEPUTY

THEOPHRASTI ERESII

HISTORII
PLANTARVM

LIBRI DECIMI

A

GÆCÆ ET LATINÆ

*In quibus*Textum Græcum variis Lectionibus, emen-
dationibus, huiusmodi supplementis; Latinam

Gæzæ versionem nova interpretatione ad margines: totum

Opus absolutissimis cum Notis, tum Commentariis;

Atque rariorum Plantarum iconibus illustravit

JOANNES BODÆUS à STABEL, *Medicus Amstelod. mensis.**Accesserunt*

JULII CAESARIS SCALIGERI in eisdem

Libros Animadversiones;

ROBERTI CONSTANTINI *Annotationes,*

Cum INDICE locupletissimo.

AMSTELODAMI, Typis Judoici Broeri,

Sumptibus Henrici Laurentii. Anno M. DC. XLIII.

Nobilissimis, Amplissimis, Prudentissimis
D O M I N I S
A M S T E L O D A M E N S I S,
REIP. CONSULIBUS.

Dn. CORNELIO GRAEF, Domino in Polsbroeck.

Dn. GERBRANDO PANCRATIO.

Dn. JOANNI CORNELIO GEELVINCK.

Dn. ALBERTO CONRADO BURGIO J.V.D.

EGBERTUS BODÆUS. Med. Doct. S. P. D.

THEOPHRASTI ERESII
De
HISTORIA PLANTARVM
LIBRI DECEM,
Græcè & Latine.

In quibus

Textum Græcum variis Lectionibus
emendationibus, hiulcorum supple-
mentis: Latinam GAZÆ versionem nova
interpretatione ad margines: totum Opus
absolutissimis cum Notis, tum Commen-
tariis: item rariorum Plantarum iconibus
illustravit

IOANNES BODÆVS à STAPEL,
Medicus Amstelodamensis.

Accesserunt

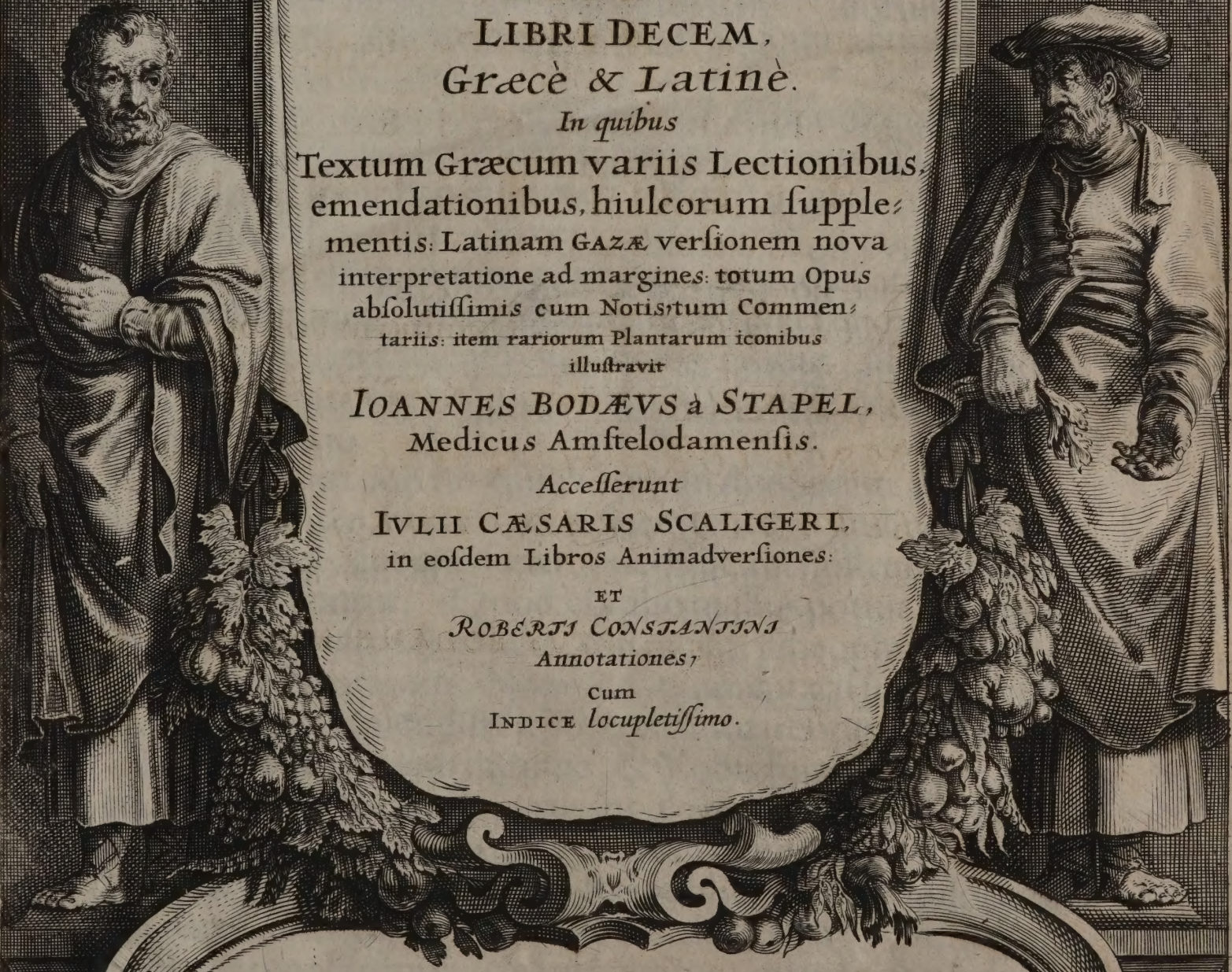
IVLII CÆSARIS SCALIGERI,
in eisdem Libros Animadversiones:

ET

ROBERTI CONSTANTINI
Annotationes,

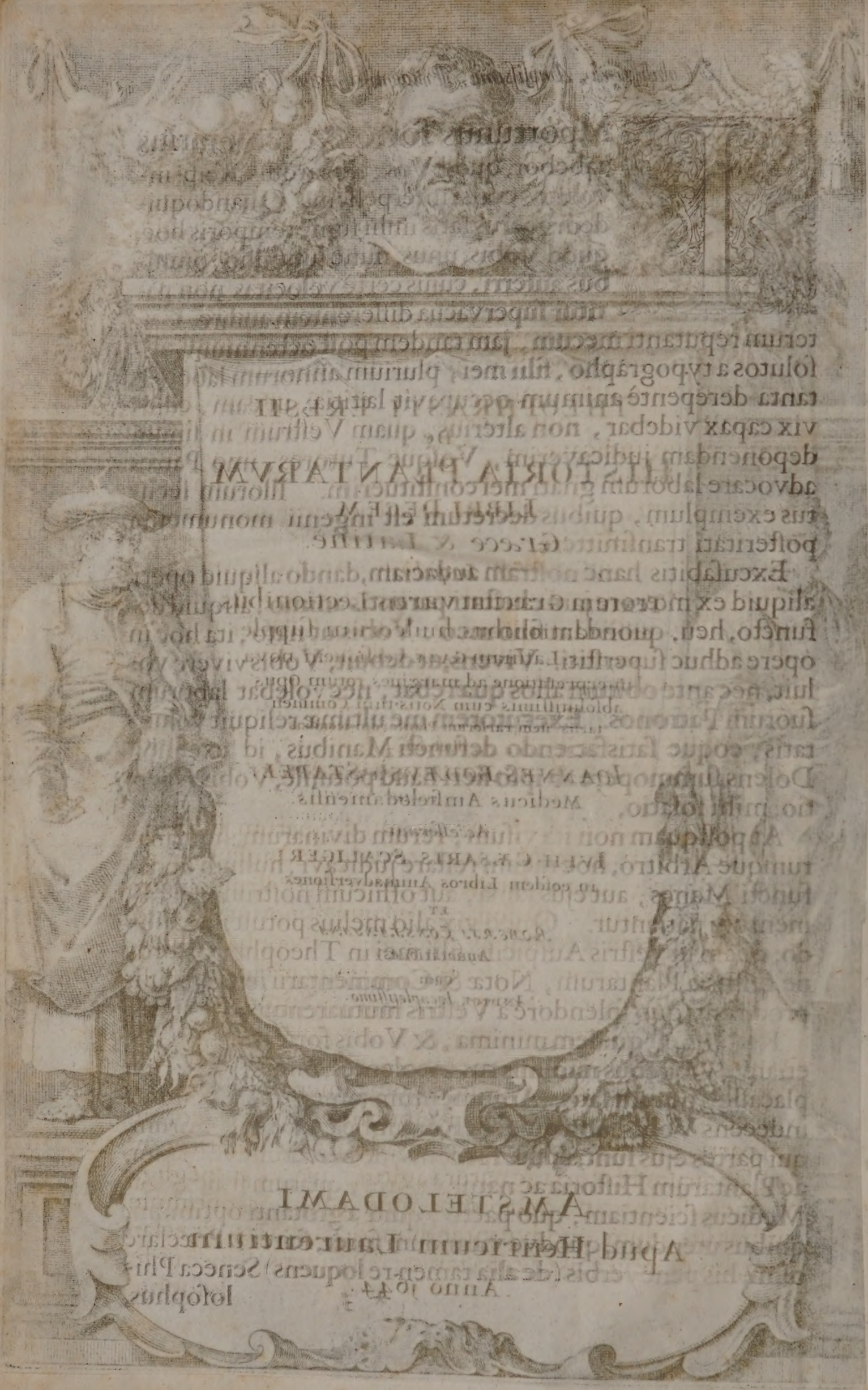
Cum

INDICE locupletissimo.

AMSTELODAMI
Apud Henricum Laurentium.

Anno 1644.

AMSTEL O DAMI

Abundantia (de alia tamquam de solida) Seneca Phil.
Anno 1644
Josephus

Nobilissimi, Amplissimi, Prudentissimique Viri,

Importunus fortè & temerarius habebor, quod Vos, tam arduis Reip. involutos curis, interpellem. Quandoquidem gnarus fatis mihi sum, temporis hoc, quod Vobis, unus, nunc subtrahō, omnibus auferri, cujus certè velocitas non patitur supervacua differentem audire. Cæterum reputanti mecum, jam tandem post octennium, absolutos a typographo, filii mei, plurium annorum labores; tanta derepentè animum occupavit lætitia, ut eam, cujus vix capax videbar, non alterius, quam Vestrum in sinum deponendam judicaverim, Vosque Tutores, imo Patres advocare laborum gnati mei constituerim. Illorum secutus exemplum, quibus decretum est ingenii monumenta posteritati transmittere.

Excusabitis hanc nostram audaciam, dando aliquid operi, aliquid ex mœrore jam eluctati parentis animo, aliquid defuncto, heu, quondam filio meo: Vobis ut nato, ita hoc in opere adhuc superstiti. Vivens, ut debuit, Vobis vivere voluit, nec ante obitum alios quærebat, nec volebat laborum suorum Patronos. Executorem me ultimæ reliquit voluntatis, eoque satisfaciendo defuncti Manibus, id exequor. Dolens summopere ab ipso fieri haud potuisse, Vobis servitio, mihi solatio.

At postquam non ita visum, rerum divinarum, humanarumque Arbitro, hoc meum restare judicavi, nullum ut defuncti Manes; aut ejus fama, aut officium nostrum, detrimentum patiantur. Quod vix alio melius potuit fieri modo, quam ut vestris Auspiciis, filii mei in Theophrasti libros de historia Plantarum, Notæ & Commentarii in publicum prodirent, quo splendorè à Vestris mutuarentur luminibus.

Res ipsa est quidem minima, & Vobis fortè indigna; Ast etiam olim rebus minimis rus incolentes, offensas Deorum placasse, notum fatis. Argumentum tamen operis minimè indecens Vobis, non quidem Reipublicæ, sed singulorum, qui partes ejus sunt, salutē spectans, de herbarum, Stirpium, ac Plantarum Historia ac natura agitur, quarum si negligat Medicus scientiam, quo pacto, quid ægrotanti optimum, quibus utendum, quodve vitandum foret, sciret? Præclare olim, his penè verbis (de alia tamen re loquens) Seneca Philosophus,

losophus, *Illa herba quæ in segetem, frugemque ventura, aliam habet vim tenera, & vix eminens sulco: aliam cum convaluit, & molli quidem culmo, sed qui ferat onus suum, consistit: aliam cum flavescit, & aream spectat; in quamcunque constitutionem venit diversam induit naturam.* Quæ nunc certè contemplamur facillimè, postquam Vestra opera, huc, non dico ex Britania, Gallia, aut Hispania; sed è Græcia, Syria, Arabia, Persia, Ægypto, Barbaria, imo ultimis tam Orientis, quam Occidentis populis, India & America, diversi generis herbarum quotidie advehuntur: magno quidem sumptu; at majore cum gloria Vestræ Urbis, imo Orbis universi salute.

Et hæc quidem exemplo Romanorum Principum, haud minus sibi gratulantium ob raras, peregrinis ex oris adventas plantas, quam ob catenatam diversorum Regum, ante currus triumphales, seriem. Et certè si quid aliud, earum cognitionem, tanquam pertinentem ad hominis conservationem, (nam unicuique corporis sui charitas & conservatio insita est) ipsi Principes quæsivere. Legimus Regem omnium, quotquot fuere, sapientissimum Salamonem de stirpibus scripsisse. Testantur Juba Mauritania, Attali Pergamenorum, Methridatis Ponti, Euacis Arabia regum de eadem re Commentarii: ut mittam Agamemnona, Masinassam, Archilaum, Herculem, aliosque plurimos, viros Majestate insignes, rei que herbariæ peritissimos. Argumento sunt Helenium, Telephium, Clymenum, Arthemisia, Lysimachium, Gentiana, aliæque plantæ plurimæ, omnes gaudentes, & quasi gloriæ ducentes à Principibus aut inventas, aut nomen sortitas. Ipse Atheniensis Alcebiades gloriæ duxit Echium, & Anchusam à se reperta.

Quæ simul omnia, imo singula, adhortamento fuere ad quærendos non alios, quam vos Nobilissimi, Amplissimi que Viri, Commentariorum filii mei, in libros Theophrasti de historia plantarum Patronos atque Tutores, ut vestro Patrocinio ac Præsidio, adversum vel ipsam maledicentiam, tuti forent. Tollite igitur benevolo animo hunc posthumum, & expositum sætum, paternoque affectu adversus quosvis defendite. Hæc votorum suit filii mei, hæc meorum nunc summa est, quam si adipiscar, ad felicitatis culmen me pertigisse judicabo.

Unum addo, Deus Optimus Maximus Nobilissimi, Amplissimi, Prudentissimi que Viri, diu Vos Reip. universæ bono, diu Vestræ urbis prosperitati, diu nobis & nostrorum omnium securitati saluos & incolumes servet. *Amstelod. M. DC. XLIII. IV. Kalend. Februar.*

JOAN-

JOANNI BODÆO à STAPEL,

è mortuo

Dum emendaret, libros Theophrasti.

E blattâ, ac tineis pereas, Theophraste Bodæus

Heu periit, fidam dùm tibi ferret opem.

Mortuus ille tibi est, quo vivat uterque perennis,

Cognita dum fuerint, costus, arundo, crocus.

NICOLAUS TULPIUS.

SIDERA AMSTELODAMENSIA

In Obitum

IOHANNIS BODÆI

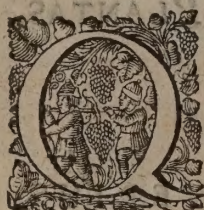
Medici & Botanici Eximii,

SUMMO REI HERBARIÆ BONO NATI

EJUSDEMQUE INCOMPARABILI

DAMNO DENATI HYEME.

ANNO CIO. ID. C. XXXVI.

Uod nullos Natura parens hoc tempore flores,

Herbasque nullas proferat,

Asscribunt Hyemi: nos doctæ asscribimus Umbrae.

Secum hæc Bodæus abstulit.

Is, qui torpenti Theophrastum excire veterno,

† In Hermathenæ gloriam,

† Id est in honorem & gloriam Amstelidamensium, qui Hermen sive Mercurium colunt, & Palladem ob institutum recens illustre gymnasium.

Posset, ob It: (an ab It?) flores sparsurus Olympo,

Et redditurus nubilis

Sidera corporibus, ne diu sine honore manerent.

Excessit, inquam, ut redderet

Perpetuas Violas, immortalesque Hyacinthos,

Inter Choreas astricas.

Cum Berenicei Coma verticis, addita cælo,

Virentis expers tæniæ;

**

Illaque

Illaque Gnosiace marceret fama Coronæ,

Redintegranda floribus :

Cum Padus, aut Nilus, liquidis qui interjacet astris,

Moveret orbatum caput,

At solita incingi silva sua tempora vellet,

Arundinesque pristinus :

T. I. L. EN-
GONASI.

Et mala Hesperidum despectans putria † Nixus,

Desideraret altera :

Quæque adiit Superos, terris Astræa relictis,

Offensa pravis moribus,

Ambiret, veteri spico fraudata, recenteis

Illustriores lampadas.

Continuò miserans perituris astitit Astris

Cum Stirpium choragio.

Crede (licet) moriens quot vexit in æthera PLANTAS,

Te tot videre SIDERA.

PETRUS SCRIVERIUS

MOESTUS,

P.

In

In Theophrasti Herbarum Historiam, à Do-
ctissimo Clarissimoque viro D. JOHANNES BODAEUS
à STAPEL Medicinæ Doctore, magna cu-
ra recensitam, & luculentis Notis
illustratam.

*Adspice Græcorum tabulas, & prisca renasci
Secula, naturæ parturientis opes.*

Cecropidum patuere scholæ, patuere recessus,

Dogmataque ingenii tot, THEOPHRASTE, tui.

Hic herbas fruticesque suos vetus explicat Hellas,

Pagina pulvillum quælibet ista facit.

Quicquid in hoc felix genuit Natura theatro,

Singula stant spatiis conspicienda suis.

Fugera sunt chartæ, viridaria tota libelli,

Area quæ mundi est laxior, arcta patet.

Mira loquar, durant isti sine Solibus horti,

Non opus hic Zephyris, Æole blande, tuis.

Non arbusta rigant pluvie, confundimus anni

Tempora, quod carpas bruma vel ipsa dabit.

Nullum gleba facit, nullum discrimen arena.

Prostat in hoc nostro Græcia tota solo.

Distincti cœunt grandi discrimine fructus,

Germinaque adversis dissociata plagis.

Una Arabum Cilicumque graves hic fascia messes

Colligit, una gerit gramina mille manus.

Una domus, capit unus ager, quæ dividit orbis,

Et mundi exiguo venditur ære labor.

Hoc, sapiens THEOPHRASTE, tuum est. BODAEUS honores

Addidit, & voces tersius ire facit.

Et longa mersum secli caligine verum
Eruit, & vultu dat meliore legi.
Marcebant veteres herbæ, decesserat illis
Et vigor & formæ gratia prisca suæ.
Nunc melius fragrant, tanto sub vindice, plantæ.
Pulchrius, incultæ quæ jacuere, virent.
Balsama, thus, alios aloë diffundit odores,
Tollit inoffensum palma superba caput.
Quam prius ignavi zizania præserat ævi,
Invenit hic laudes laurus amica suas.
Cauliculi, radix, calices, fibræque, striæque,
Omnia conspectu splendidiore placent.
In Medicum Natura redit, cedrumque perennem
Consecrat his ipsis officiosa Notis.
Ut quem non potuere herbæ servare labantem,
Post obitum possint semina salva loqui.

C. BARLAEUS.

A D

T H E O P H R A S T U M,

clarissimi, doctissimique Viri,

D. JOANNIS BODAEI à STAPEL, Medici Amstelredamensis, opera & Studio integritati pristinae restitutum, & luculentissimis commentariis illustratum.

*I*lustres Natura viros, & prisca tulere
Sæcula, quæis dignum gratissima Musa labore,
Et meritis nunquam nomen laudemque negavit.
Adpersit scriptis tamen invidiosa vetustas
Innumeros nêvps, semperque abolere lituris
Tempus edax verum conatum est, & velut igne,
Adversum rapidus quem sufflat Corus, adussit.
Utraque sensisti dudum, THEOPHRASTE; nec ulli
Altius in corpus serpservit ulcera, dextram
Dum tibi quisque suam negat, aut succurrere nemo
Audet in arte potens etiam, formidine fœdæ
Tabificæque luis, membrisque squalentibus auram,
Jam moribundus humi procumbens, lambere cunctis
Visus es, & fatis propere cessurus iniquis.
Atque tibi, nobisque fuit spes nulla superstes,
Cum precibus tandem Musarum victus Apollo,
STAPELIO mentemque, animumque infudit, & herbis
Monstratis ipse docuit salutaribus omne
Extergere malum, sanaque inducere carne
Cava, cicatricum vestigia linquere nusquam.
Viribus interea robur, vegetusque deorum
Nectare, & ambrosia per fusus spiritus, atque
Pristina forma, valetudo redit, & decor olli.
Gratia Phœbe tibi, tibi fama Bodæe resurgat
Postuma, teque canant, laudandaque facta novenæ
Pieria, nomenque, librique ferantur in aures,
Adspectumque virum; quorum te, credo, potes sis
Insinuare animis facile: sic vivere nunquam
Dum cessas, & doctorum volitare per ora,
Te cælo magnum Musæ superisque beabunt.

JOA. ANTONIDES vander
LINDEN, Med. & Anatomia in
illustri Frisiorum Academia, Fran-
ckerana Professor ordinarius.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΟΔΑΙΟΣ ΣΤΑΠΕΛΙΟΣ,

ΑΝΑΓΡΑΜΜΑ.

Εἰς ἡλιῶν ἅπας διῶ βοτανῶν.

ΝΥΚΤΕΡΑΝΟΝ Τὸ σπότης πολλὰς ἐκάλυψε, κατ' ἄρχας,
ΙΑΤΡῶΝ βοτάναις ἢ βοτανῶν δυνάμεις.

Πείρασον δι' αὐτὰς πολλοὶ φωτιζέμεν, ἀλλὰ

Πᾶν αὐτῶν ὠθεῖν ἔκ' ἐδύναντο ΝΕΦΕΛΕΣ.

Ταῖς βοτάναις (πυρρὴν τέτων ἔλλαμψε μὲν ἡ ἄε.

Ἀλλ' ἔπειτα, μέγρι νῦν, ἡμερᾶν τὸ φάος.

ΣΤΑΠΕΛΙΟΣ φάος ἡμερᾶν βοτάναις αἰστανέλλει

ΗΛΙῶν εἰς βοτανῶν ἑμέλλει διῶ ἅπας.

Ἡλιακὸν διῶ φάος βοτάναισι δίδοντι διδῶσι

Δὺ φάος ἡλιακὸν ΣΤΑΠΕΛΙΩ βοτάναις.

Σ. Ν.

SAMUEL NERANUS THEOLOGUS.

Epigramma in Theophrastum, latinè reddi-
tum, & illustratum, à D^{no}. D^{re}. Johanne Stapelio
Medico Amstelredamense.

Valiter Alpinos inter neglecta recessus
Profilit absconsæ vena perennis aquæ;
Agricolis vix nota, vagis quandoque capellis,
Aut errabundis obvia pota feris,
Quam labor artificum Latios mox ducit in hortos,
Cultaque sæcundo fonte vireta rigat;
Sic latuere oculos Theophrasti scripta Latinos
Obsita, vel miris dilacerata modis,
Quæ nunc in dias procedunt luminis oras
Augusta, artificum compta polita manu;
En iterum Euphrastus, Theophrasti nomen adeptus
Divino Latios fundit ab ore sonos.
Inque struem eximias Stapelius undique gazas
Accumulans, Gaze destruit omne decus.

Robertus vander Houve,
MEDICUS AMSTEL.

In
JOANNIS BODÆI à STAPEL
THEOPHRASTUM.

Rontis mutata specie, versoque colore,

Vix Theophrastus erat, qui Theophrastus erat.

Nunc decus Historico, & rediit sua forma reculto;

Tersus & est iterum vultus, ut antè fuit.

Os, quo Mercurius velit esse vel ipse disertus,

Denticulis iterum candet eburneolis.

Purpuraque est iterum roseis attincta labellis,

Queis vel Xantippe basia ferre velit.

Bodæo grates hinc esse fatemur habendas,

Munus id acceptum cûi Medicina refert:

Ante vir Heinsides Phæbo libamine mulso

Fecerat: Hippocrati sal dabit illud opus.

C.G. Plempius.

ETIGRAMMA

ad

HORTUM STAPELII.

Perfa procul variis Plantarum germina terris

Post Paradisiaci fata viroris erant.

Colligis hæc Bodæe sagax, per Bactra, per Indos,

Hesperiam, Æthiopum, Ponti, Asiæque locos.

Colligis, atque uno conclusa volumine pandis

Amfractu toto, quæ vagus orbis habet.

Hic vel reliquias Paradisi agnosco latentis,

Vel mihi nunc alter hic Paradisus erit.

J. Geerdinx.

Cl. Viro

E G B E R T O B O D I Æ O

Medico practico seniori,

cum celeberrimi viri

J O A N N I S S T A P E L I

Medicinæ, reique herbariæ peritissimi, filii
sui, octavo ab ejus obitu anno ederet

THEOPHRASTUM.

Atenus ille tuus planè periisse videtur;

Monstrat at in scriptis se superesse suis.

Nominibus certis vivit, doctusque Stapellus

Vel nunquam est demptus, vel redivivus adest.

Suada Theophrasti jam redditur enthe a nobis

Ingenio gnati, sæpe petita, tui.

Urnæ pauca damus. Batavus nam conditur illâ,

Cui græcus palmæ præmia Gaza ferat.

Quæ Gaza haud valuit, Stapelus mysteria pandit:

Sic ipso Græco major abit Batavus.

Sic certè tandem ducens post fata triumphum,

Splendet Apollinei Solque, decusque fori.

Terrea terra tenet. Divinæ possidet auræ

Particulam Cælum. Nomina mundus habet

J. Snippendalius

Amstelodamensis.

JOANNIS ARNOLDI CORVINI JC.

P R Æ F A T I O

In Notas, & Commentarium V. CL. JOANNIS
BODAEI à STAPEL, M.D. in T H E O -
P H R A S T U M.

Edendi ars non dubium quin sit
præstantissima. Commendant eam, cum
τῆς ὑποκειμένης nobilitas ; tum finis necessitas.
ἡ ποικίλυν est corpus humanum. Finis ejus-
dem sive conservanda, sive restituenda
sanitas. Summum sanè, & in hac morta-
li vitâ omnibus aliis anteferendum bo-
num. Humanum corpus dico speciatim.

Quod cæteræ creaturæ hominum causâ, & quidem infe-
riore conditione conditæ, hominum ex divinâ ordinatione
subjacent dominationi. Et est quidem ea ratio, cur muta
animalia, licet sensitivâ facultate cum homine convenien-
tia, & exinde eisdem affectionibus, morbis, & symptoma-
tis obnoxia, sub hujus nobilissimæ artis *ὑποκειμένης* non com-
prehendamus. Recta sanè. Equidem & ipsa eadem ordina-
tione hominum sanitati per se inserviunt, sive ad alimenta
iis utantur, eam tuendo, sive ad pharmaca, eam restituendo.
Eorundem bono speciatim sive inventa, sive à summo
Numine donata, sive omni ævo culta est hæc ars necessa-
ria. Est corpus humanum & Physices subjectum. sed nec
adæquatum; (ut loquuntur) verum quatenus sub corpore
naturali continetur : nec eadem qua sub scientiam medi-
cam venit consideratione. Physicus corpora naturalia, &
inter ea corpus humanum, *κατὰ τὴν φύσιν* ipsam, hoc est, quâ
naturale considerat; quâ sanabile medicus. Phrasin docen-
tium sequimur. Medicina, cum sit *τῆς ὑγιείας θεωρητικὴ, τῶν δὲ νοσούντων*
ἀπαλλακτικὴ; adde *τῶν ἐλλειπόντων πρόσθεσις, τῶν δὲ ὑπερβαλλόντων ἀφαίρεσις*; tum
istius scopi, tum mediæ ratione, non solum ea quæ secun-
dum naturam, sed & quæ præter eam sunt; imò & adversa
spectat ac inimica; sanitatem, corporis statum *ἰσότηρον*. (ta-
lem enim (salva Philosophorum pace) statuimus; victum,
morbos, remedia. Quippe finem, & ea quæ sunt ad finem,
omnia accuratè pensitat. Sanitas ex actionum integritate
cognoscitur; ex earundem manifesta læsione morbus.
Neuter status est inter istam integritatem, & læsionem; sive

ex integritate valetudinis ad morbum sit declinatio; five ex morbo ad eam regressus. Inde fit, ut hujus excellentissimæ artis tres existant partes, ἡ Φυσιολογικὴ, παθολογικὴ, καὶ Θεραπευτικὴ, Φυσιολογικὴ ipsum artis subjectum, corpus humanum, ejusdem fabricam & constitutionem, naturam, elementa, humores, spiritus, partes, singularumque facultates tractat. Nempe in rebus merè naturalibus versatur. Inde omnium partium in hac scientiâ prima. Sanè in omni scientiâ, nec minus in hac, τὸ πρῶτον est, subjectum in quo versaris cognoscere. Ὡς γὰρ res non naturales dirigens, sanitatem tuetur, & ne corpus morbo infirmetur, cavet religiosè; five cibi potusque moderatâ adhibitione; five, juxta somnum & vigilias, mandata corporis exercitatione; five ex variis ejusdem partibus excrementorum educatione. παθολογικὴ ea quæ præter naturam sunt, non minus quam ἡ Θεραπευτικὴ meditatur. Sed illa modò, ut ea cognoscat; hæc cum ut ne morbum pariant provideat, tum ab iis corpus liberet. Equidem ἡ Θεραπευτικὴ, juxta τὴν ὕλην, finem artis proximè attingit. Hæc morbos averruncando, & corpus, ne ab iis occupetur, præservando; illa præterea, postquam illud invasere, pellendo, & sanitatem laborantem restituyendo. παθολογικὴ, morbos, eorum causas, signa, differentias, symptomata, per se quidem considerat; sed & integræ valetudinis, non minus quam curationis indicationes ex accidenti spectat. Ad τὴν σημειωτικὴν alias distinctius referunt. Omnino verò ἡ Θεραπευτικὴ complectitur τὴν Διαιτητικὴν, Φαρμακευτικὴν, & χειρουργικὴν. Διαιτητικὴν, dico. Equidem & per ipsam diætam non minus morbi repelluntur, postquam corpus invasere; quam corpus ne occupent, contra eos munitur. Sed verò etiam usu rerum discimus, levissimum in victus ratione erratum, imprimis in morbis acutis commissum, ægris sæpe numero maximū dare incommodum; ne dicam interdum mortem accelerare. Partibus istis omnibus ἡ ἀνατομικὴ inservit, καὶ βοτανικὴ; illa juxta Φυσιολογικὴν τὴν χειρουργικὴν; hæc non minus τῇ διαιτητικῇ, quam Θεραπευτικῇ. Anatomicam dico. Nempe cum humani corporis omnes five exteriores, five interiores partes, venas, arterias, nervos, musculos, eorum fibras accuratissimè examinat Anatomicus, singulorumque situs spectat; mirum quantum ista contemplatio ad curatam interiorum morborum, vulnorum exteriorum, & in utrisque cum causarum, tum symptomatum conferat investigationem. Sed eam non spectamus. Botanicam, nunc quidem, cogitamus. Hæc τῇ διαιτητικῇ & Φαρμακευτικῇ ancillatur. Illi quatenus in alimentorum; huic, quatenus non modò in medicamentorum, sed & venenorum ducit

ducit cognitionem. Sanè alimentorum, & medicamentorum diversa est ratio. Illa à corpore, tanquam similia, patiuntur, & coctione in ejus naturam convertuntur: hæc agunt in corpus, illudque alterant. Non tamen à τῇ φαρμακείᾳ remota est omnis alimentorum consideratio. Nec enim defunt quæ, pro alimentis sumpta, & ipsa alterent; lactuca, acetosa, aliaque. Ad illam verò omnino, & solum quidem, & venena spectant & medicamenta. Utraque humano corpori adversa; Illa tamen magis. Scilicet medicamenta alterant quidem corpus; sed alteratione adeò non corrumpunt, ut restituant; venena necant. Nec enim in medicamentis nimia esse debet, aut vires dissolvens, sed temperata adversitas. Talis puta, quæ, conservatis, imò roboratis viribus, pellat quod naturæ est inimicum. Nulla hic est alia venenorum cognitio, quam ut per medicamenta eorum frangatur virulentia. Sed & ipsa ita possunt castigari, ut serviant pro medicamentis. Et vicissim ea potest esse horum intemperantia, ut nimis laxè, nec ad pondus, aut mensuram, sive composita, sive data, & ipsa, corporis vires debilitando, ægris mortem accelerent. Alieno planè à Medicinæ scopo. Prudentia in istis omnibus est à Botanicâ. Etenim hæc in herbarum, plantarum, stirpium, fruticum, suffruticum, arborum, radicum, foliorum, florum, & omnium, hominum causa nascentium frugum ducens cognitionem, næ Medicum artis suæ certum facit. Equidem sine eâ, sive diætam præscribere velit, sive pharmacum, nequicquam potest. Ab eâ sola omnium, non solum quæ ad alimenta, sed & ad medicamenta terra profert utilium herbarum & stirpium figuram, formam, facultates (quod maximum) perdiscit. De alimentis forte minor est cura, aut eorundem saltem magis vulgaris cognitio. Medicamenta sunt vel simplicia, vel composita. Sed non est nisi ex simplicibus compositio; nec compositorum certa judicatio, nisi ex accuratâ simplicium notione. Omnino verò ad securitatem utrorumque cognitio Medico quam maximè est necessaria. Etenim si in simplicibus hominum indoctorum, sæpe muliercularum, ex collectis herbis victum quærentium, aut τῶν ῥωπητῶν, radicum liquores, succos; fructus herbarum, flores, germina, undequaque quærentium, coëmentium, & variè circumferentium fidem modò sequatur; suæ artis planè erit incertissimus. Etenim an isti simplicium collectores, sive collectrices, herbarum genuinam habeant cognitionem; an hi ῥωπητῶν, quamvis earum gnari, in suis compositionibus & præparationibus

rationibus mala fide, aut sinistris artibus non utantur ignarus fieri non potest, quin & cum maximo famæ suæ periculo artem suam exerceat, & cum agrorum summa iniuriâ. Sanè, sine solida simplicium cognitione, nec quæ sit compositi facultas, nec quo medicamentorum sit ordine, mollissimo, medio, an vehementissimo potest judicare. Propriâ tamen scientia ac fide niti debet. Fecere id antiquissimi Medici, qui nulla Pharmacopœorum usi opera, vel suis ipsi, vel discipulorum manibus parata medicamenta, ac composita ægris propinarunt. Ad eam rem comparata sibi medicamentorum tanta cognitione, quantam, matura pensitatione, artis suæ exercitium requirere judicarunt. Et est quidem hoc studium *ἡ δὲ θεὸς ἐνκα* penè divinum. Ita veteres judicarunt; qui stirpium, herbarumque cognitionem ad ipsos Deos retulerunt, vel istarum inventores divinis honoribus dignos censuerunt; imò ipsis herbis quarum Deos inventores opinati sunt, mutuata ab ipsis nomina indiderunt. Nec minus Reges & Principes stirpibus à se inventis propria nomina tribuendo, & ipsi curam rei herbariæ posteritati commendatam voluere. Scilicet alia facti istius ratio cogitari non potest. Exempla non recitamus; abundè ad faciunt in artis suæ commentatione Botanici. Anatomicâ non neglexit Stapelius noster; coluit eam religiose; at magis eam à qua eum laudamus artem, sive propriâ, sive hereditariâ naturæ inclinatione. Sanè non patrem modò, Urbis hujus Medicum & Practicum è primis, virum nobis amicissimum D. EGBERTUM BODAEUM, sed & alios habuit majores hujus artis peritissimos. Ipse omnes, sive Græcos, sive Latinos, sive Arabes hac in arte excellentissimos pervolvit diligenter. Testantur id doctissimi ipsius in Theophrastum & Dioscoridem Commentarii; in quibus cum cæterorum Græcorum, Oribasii, Aëtii, Auctuarii, Symonis Sethi; inter Latinos Plinii & Apuleii; tum & Arabum, ac inter eos eminentis Serapionis sapissimè meminit. Commentarios in Dioscoridem, morte præventus, nobis dare non potuit; daturus omnino, siquidem vitam optimus Dens prorogasset. Alterum in Theophrastum nunc damus; sed modò in libros de plantarum historia; quod quæ in libros de Causis *ὁ μακροχρόνιος* est meditatus ultimam Authoris manum desiderant. Quam omnino adhibuit doctissimo quod publicamus operi. Audax sanè factum quod in inventute non veritus est illustrare excellentissimum in re herbaria scriptorem; & quidem sive ex librariorum incuria aut ignorantia, sive aliunde

unde corruptissimum. Equidem non ipsas modò res, hoc est ea quæ herbarum spectant historiam, sed & verborum apices accuratè examinat. Ausui successum felicem auguramur. Nec minus ipsum ausum ex Theophrasti singulari auctoritate æstimamus. Fuit sanè Theophrastus vir singularis, cum ab eruditione, tum ab incredibile dicendi suavitate commendatissimus. Ab hac, cum eum sui ante Tyrtaum nominaverint, isto Theophrasti nomine Præceptor Aristoteles insignivit. Equidem divino potius quam humano ore eum loqui arbitrabatur. Reliquit ingenii sui innumera complura, in omni quidem studiorum genere, Rhetorica, Logica, Physica, Ethica, Politica, Mathematica, Medica, aliaque; omnia à Diogene Laertio in ejus vita recensita; at pleraque damno publico per temporis injuriam deperdita. In Medica, pro suæ professionis ratione, studia sua convertit Stapelius noster, & in utrumque quidem, ut diximus, de re herbaria Theophrasti opus. Si, ut proposuerat, in libros de causis plantarum Commentarios publici juris facere non potuit, damus id Dei Optimi Maximi de propositis humanis dispositioni. Equidem isti & nos omnes sumus obnoxii. Sed verò & præmatura Cl. Stapelii mors hanc ipsam ferè impediisset editionem. Adfuit quidem hunc, quem edimus, commentarium quo ad rerum tractionem extrema ejus manus; non ita tamen, prælo subjici ut posset, recognitum, erat autographum. Ad accuratam, maximè ornatam editionem. Vocum, literarum varietas, interpunctionum, cæterarumque quæ rem literariam spectant omnino habenda ratio. Quam ob rem & ista restabat cura. Et vivo quidem adhuc autore. Commendavimus ad eam rem operam nostram virò amicissimo. Et rogatii quidem. Nec illubenter; sed ex promisso solum, donec istis minutiis Typographicis, & maximè quidem errorum ab operis in typorum collectione committendorum observationi, & annotationi assuesceret. Est sanè ista cura infra virum cordatum. De rebus is magis quam de verbis, syllabis, aut literis est sollicitus. Laborem nostrum auxit, superveniens viri Clarissimi mors; per eam in nos omni rei Typographicæ derivata curâ. Sed fuit & ista sola nostra. Sit facta & tecta laus sua auctori. Quod ab eo præstitum ipsa docet *amplicius*. Textum, an Commentarum inspexeris, non falleris. Græcum textum, post Lugduno-Batavorum editionem, infinitis locis emendavit, malè emendata aut suppleta restituit, varias sectiones addidit. Gazæ interpretationem, simi-

similiter recensita Lugduno Batava interpretatione, passim
modestè castigavit; Omnia additis in utroque margine an-
notationibus. Meditabatur versionem novam; sed hi labo-
res publico an placerent prius tentare voluit. Equidem stu-
diorum se edere sciebat primitias. Varias lectiones, & ex iis
delectum in margine textus Græci notatum, in altero Latinæ
interpretationis similiter notatas castigationes in Notis &
Commentariis abundè probat. Ut magis ornaret hanc
editionem, præmisit suis virorum præstantissimorum, Julii
Cæsaris Scaligeri, & Roberti Constantini in eosdem libros
doctissimas Annotationes. Omnino equidem curæ ha-
buit, ne quid cum ad textus Græci, tum ad Latinæ interpre-
tationis integritatem desideraretur. Vero ipsarum margi-
nalia annotationum scopo. In Commentario non mo-
dò quæ utrumque spectant textum, ex Hesychio, Julio Pol-
luce, Suida, aliisque Lexicographis, sed & ex Plinio, & do-
ctissimis Nobilissimi Salmastii in eum meditationibus, aliis-
que Authoribus variè confirmat. Nec minus Plinium ipsum
in plurimis castigat. Eo audentius, quod fidei apud præ-
stantissimos Botanicos sit dubiæ. Ipsarum herbarum, stir-
pium, plantarum, arborum, cæterorumque ad Botanicam
pertinentium, historiam accuratè examinat. Quatenus, ad
rerum ipsarum quidem, & τῶν ἰσχυρῶν spectant cognitionem.
Nec tamen subsistit. Multarum Theophrasto & veteribus
sive cognitarum, sive etiam incognitarum herbarum, plan-
tarum, stirpium icones addidit, non sine solidis ad singulas
Annotationibus. Equidem Philologicis, Medicis, & nomi-
natim Botanicis observationibus, & iis quidem non è vul-
go, hoc laudandum opus abundat. Nullas recensemus, nul-
las ostentui damus. Vino vendibili non opus est suspensâ
hederâ. Index quem operi Pater Bodæus adjunxit, & ip-
se imprimis Commentarius, illud abundè commendat.
Sed verò per se id commendat cū ubertas commentationis,
tum nobilissimæ in textum mendosum, & exinde Gazæ si-
milem interpretationem observationes. Fuit quidem Gaza
Græcus, inde Græcæ linguæ peritissimus; non mirum
tamen in textu Græco corrupto interpretando nonnun-
quam hallucinatum. At textus ipsius vitio, non ignorantia
interpretis. Theophrastus fanè in historiâ, & causis plan-
tarum explicandis exquisitissima usus est methodo. Ad ex-
emplum Præceptoris, (Aristotelem designo) qui ipsum om-
nibus suis prætulit discipulis. Aristoteles historiam ani-
malium, generationem, & partes distinctè tractavit: Theo-
phrastus

phrastus sub historiâ plantarum non modò earundem generationes, sed & partes complexus, causas singulatim explicat. Esset quidem in facili exquisitam ad umbrare methodum, & totius tractationis *σκέλετον* Lectori ob oculos per-
nere; sed iste necessarius an sit, utilis an esset labor, hæreo. Non forè inutilem definitio. Sed est res, ista maiore digna commentatione. Mirum verò quantum conferret ad ipsarum herbarum, omniumque Medicinam spectantium corporum, ad eam directam accuratorem cognitionem. Videntia ea sunt; si non omnia, saltem pleraque; non necessaria forte limitatione. Equidem an alia quam quæ ab origine viventia sunt, medicinæ inserviant, ut disputent, Medicis relinquimus. Istam comparatam doctrinam minime spectavit *ὁ μακαρίτης*. Sed nec tam ad Medicum, quam Philosophum pertinet. Medicus ad suum scopum directâ meditatione, herbarum & stirpium naturam per se & singulatim meditatur: in merâ contemplatione versatur Philosophus. Medicus fuit vir Clarissimus Stapelius, & studio Medico juvando incubuit. Utinam diutius incumbere potuisset vir indefessi laboris, iudicii acerrimi, memoriæ confirmatissimæ. Botanicam pro Sparta habebat; quam nactus ornare omni ope nitebatur. In quo conatu se publico quin probaverit, nullum est dubium. Cum in Academiâ Lugduno-Batavâ operam studiis daret, Clarissimi viri D. Ælii Everardi Vorstii, Medicinæ Professoris tum primarii, & horti Medici Præsidis lectiones Botanicas assidue audiebat; herbarum demonstrandarum formas, naturam, vires accurate & observabat & examinabat. Sed & earum se non ignarum ostendebat. Cum studiorum fociis cognoscendarum & colligendarum herbarum causâ sive sub Vorstio præceptore, sive spontaneo modò exercitio, ipse dux, prata, paludes, colles circumivit. Tantus Botanicæ scientiæ juvenem, ejus minime ista ætate rudem, urebat ardor. Qui quanto in ipso quam in condiscipulis erat major; tanto magis eos ipsa scientia antecellebat. Medici titulo, ejusdem Clarissimi viri filio, Doctore Adolpho Vorstio conferente ornatus, cum patris Doctoris Egberti Bodei urbis nostræ Medici & artis Botanicæ amatoris summi, (quod repetitò dicimus) & juxta eum ejusdem urbis publicum hortum summo studio assidue excoluit. In exoticis herbis, plantis, stirpibus colligendis, examinandis, probandis operâ nullam perdidit, Est quidem palma publica; sed non datur nisi ad eam contendenti. Contendebat ad illam Stapelius noster. Tantum
virum

virum si nobis in flore ætatis eripuit Deus altissimus; dole
nobiscum Lector, in herba periisse. Sed & istam ei for-
tem ne inuide. Humana si spectamus; sanè in iis ei præ-
cisus laborum fructus. Flores sparsit, sed sine germine. Non
tamen omnino. Etenim quæ mors præmatura præcidit, cu-
ræ erit ne omnino excidant. Ex isto casu, hoc quidem tem-
pore, satis nobis esse debet horum laborum fructus. Quem
vovemus uberem. Sed verò cum in libros Theophrasti de
causis plantarum, tum in Dioscoridem satis equidem medi-
tatas observationes ^{& uenarum} ut exspectes, non minus com-
mendamus. Vale.

EO

ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ ΠΕΡΙ ΦΥΤΩΝ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟ Α.

THEOPHRASTI DE HISTORIA
PLANTARVM LIBER PRIMVS,

Theodoro Gaza interprete.

Κ Ε Φ. Α.

C A P. I.

Quomodo Plantarum Historia tractanda sit.

"Deside-
rantur in
Basilensi
et Aldino
codice.

† Ε'χουται
Ald.

Ὡς φυτῶν τὰς διαφορὰς καὶ
τὴν ἄλλαν φύσιν, ἐκ τῆς
πρὸς τὰ ζῶα ἀναλογίας ληπ-
τέον, κατὰ τε μέρη, καὶ τὰ πᾶσι.
καὶ τὰς γενέσεις, καὶ τὰς βίαις.
ἢ γὰρ καὶ πρὸς αἵματι, ἢ ἔχου-
σιν ὡς περὶ τὰ ζῶα. εἰς δὲ αἱ μὲν κατὰ τὴν γενέσιν
καὶ τὰ πᾶσι, καὶ τὰς βίαις, ὡς περὶ τὰ ζῶα καὶ
ῥάσας. αἱ δὲ κατὰ μέρη, πλείους ἔχουσιν ποικιλίας.
αὐτὸ γὰρ τὸ πρῶτον ἐχ' ἰκανῶς ἀφ' ὧν ἔστι, ὅ-
τι πᾶσι δὲ μέρη, καὶ μὴ μέρη καλεῖν ἀλλ' ἔχει ἰνὰ
δοξαίαν. τὸ μὲν ἐν μέρει, αἱ τε ἐκ τῆς ἰδίας φύ-
σεως ἐν, αἱ δὲ διὰ διαμέλειν, ἢ ἀπὸ τῆς ἰδίας γέ-
νηται. κατὰ περὶ ἐν τοῖς ζῶοις τὰ ὑστερον γενησόμενα.
πλεονεχίαν δὲ νόσον ἢ γῆρας ἢ πῆρωσιν δοποδαί-
ται. τῶν δὲ ἐν τοῖς φυτοῖς ἐν αὐτῷ ἔστιν, ὡς
ἐπέτειον ἔχειν τὴν ἐξ αἵματος οἶον, αὐθιγόν, βρύον, φύλ-
λον, καρπὸν. αἱ πλείους οὖν περὶ τῶν καρπῶν ἢ ἀμα-
ρίνεται τοῖς καρποῖς. ἐπὶ δὲ αὐτὸς ὁ βλαστός. αἱ
γὰρ ὅππῃ φυτὸν λαμβάνει τὰ δένδρα κατ' ἐνιαυτὸν,
ὁμοίως ἐντε τοῖς αἵματι καὶ ἐν τοῖς περὶ τὰς ῥίζας. ὡς
εἰ μὲν τις ταῦτα γῆσει μέρη, ὅτι περὶ τὸν αὐθιγόν
ἔστι, καὶ εἰς ποτὶς εἶδεν τὸ αὐτὸ τὸ μορίον. εἰ δὲ αὐτὸ
μὲν, συμβαίνει δὲ ὡς τέλει γίνεσθαι καὶ φαίνεσθαι,
ταῦτα μὴ εἶναι μέρη. βλαστάνοντα γὰρ καὶ θάλλοντα
καὶ καρπὸν ἔχοντα, πάντα καλλίως καὶ τελειότερα
ἐδοκεῖ εἶναι. αἱ μὲν ἐν δοποδαίαν σχεδὸν εἰσιν αὐταί.
τὰ δὲ εἰς ὁμοίως ἀπαντὰ ζητητέον, ὅτι ἐν τοῖς
αἵματι, εἰς οὗτοι περὶ τὴν γενέσιν ἔπε αὐτὰ τε τὰ
γεννώμενα ἢ ὅππῃ τῶν ζῶων μέρη γέγονον οἶον, τὰς
καρπῶν. εἰς γὰρ τὰ ἐμβρυα τῶν ζῶων. εἰ δὲ τῇ
ὥρᾳ ὅφει ἢ τὸ καλλίστον, εἰς οὗτοι μάλιστα
ζῶων ὅφει ἢ τὰ κύνες. πλεονεχίαν δὲ καὶ τὰ μέρη
κατ' ἐνιαυτὸν δοποδαίαν. κατὰ περὶ οἷον ἐλαφοὶ τὰ
κέρατα, καὶ τὰ φώλιδοντα τὰ πτερά, καὶ τρεῖς πτε-
ραπόδα, ὡς εἶδεν ἄποπον. ἀλλὰ τε καὶ ὁμοίον τῷ
φυλλορροεῖν τὸ πᾶσι. ὡς περὶ τὸν εἶδεν τὰς

"Deest Al.

Bas.

† Desunt in

Ald. et Bas.

† Τόπος Al.

Bas. scribe

τὸ γένος, φυ-

τὸν καλλίστον

† deest in

Ald. et Bas.

PLANTARUM differentias
reliquamque naturam, ex partibus, ^{Supple,}
affectionibus, generationibus, vi- ^{pro ratio-}
taque petere oportet. mores enim ^{ne anima-}
& actiones, quemadmodum anima- ^{lium. Vide}
lium genus, minime plantæ sortiun- ^{commenta-}
tur. Sunt autem, quæ per generatio-
nem, affectionem, vitamque sumi debent, patientiora,
cognituque faciliora. Quæ vero per partes noscantur
neceffe est, varietates utique plures habere videmus.
Hoc enim ipsum primo non satis constat; quæ partes
quæque non partes debeant appellari; sed nonnullam
controversiam recipit. Partes enim, quoniam suæ na-
turæ ratione consistunt, perpetuo durare videntur, aut
simplici absolutaque ratione: aut postquam confectæ
fuere. Ut scilicet animalium partes, quæ postea ^{† con-} ^{tacrescunt}
crescunt, nisi quid morbo aut senectâ aut læsione per-
datur. At in plantis nonnulla ita se habent, ut annua
duntaxat potiantur natura: ut flos, ^{† muscus,} folium,
fructus. Denique omnia quæ ante fructus aut una cum
fructibus proveniunt. Quin etiam germen ipsum. ^{† accremen-}
Quippe cum arbores annuatim ^{tum.} ^{† nullo certo}
partibus supernis quam circa radices, semper capeffant. ^{sine deter-}
Quamobrem si quis partes hæc esse asserat; cum par- ^{minatam.}
tium multitudinem ^{† incertam,} tum partem nunquam ^{"eveniet, eas}
eandem esse sequetur. Sin autem partes esse negaverit, ^{non esse par-}
continget protinus, ut eæ partes minime sint, quibus ^{tes, per quas}
plantæ perfectæ redduntur, talesque esse spectantur. ^{ipsæ partes}
Quippe omnes cū germinant, virent, fructum gerunt, ^{† neque ipsa}
pulchriores atque perfectiores, & sunt & esse videntur. ^{generata,}
Hæ ferè sunt in his ambiguitates. Sed forsitan non ^{etiā in ipsis}
omnia neque in cæteris, neque in ijs, quæ ad generatio- ^{animalibus,}
nem pertinent, pari ratione quærere decet. ^{in partium} ^{† quod si suo}
Eaque ipsa singulis annis oriunda minime in partium genere ^{quæq; tem-}
collocanda sunt: ut fructus. Nec enim foetus partes ani- ^{pore pul-}
mantium esse possunt. ^{† Sin autem clementia temporis} ^{cherrima}
plantæ aspectu pulcherrimæ redduntur, at pulchritudo ^{videantur,}
nullo ipsa indicio est. Nam & animalia dum uterum ge- ^{nihil inde}
runt, ^{† pleniora pulchrioraque redduntur:} pleraque ^{concludi po-}
etiam partes quotannis amittunt: ut cervi cornua; aves ^{teff.}
nidificantes pennas; quadrupedes pilos. Quapropter
haud temerè factitatum dixerim, præsertim cum is ^{"Habitoria,}
affectus

A

τὴν γένεσιν. ἐπεὶ καὶ ἐν ταῖς ζωαῖς τὰ μὲν συνεκτικ-
ται, τὰ δὲ ἀποκαταίρεται· καθάπερ ἀλλότρια τῆς
φύσεως. εἰκοι δὲ τὸ ὅτι ἀποκαταίρεται καὶ τὰ ἐν τῇ βλά-
στῃ ἐχέειν. ἡ γὰρ τοῖς γένεσις γένεσιν χάριν ἐστὶ τῆς
πλείας. ὅλως ὅτι καθάπερ εἰπω, εἴθε πάντα ὁμοίως
καὶ ἐπὶ τῶν ζώων ληπτέον. διὸ καὶ ὁ ἀριθμὸς ἀόριστος.
ζῶον Bas. πανταχὴ γὰρ βλαστὴν, αἶμα καὶ τὰ ἀνταχὴ ζῶν. ὥστε
ταύτας μὲν ἔτιως ἀποληπτέον, εἰ μόνον εἰς ταυτὴν,
ἀλλὰ καὶ τῶν μελλόντων χάριν. ἔστι γὰρ μὴ οἷον τε
ἀφομοιοῦν, περὶ ὅσον τὸ γλίχεται πάντως ἵνα μὴ ἐ-
τὴν οἰκίαν ἀποκαταίρεται διαρῆκεν. ἡ δὲ ἐσθλὰ
τῶν φυτῶν ἐστὶν, ὡς ἀπὸ τῶν εἰπέν, ἡ κατὰ τὰ ἐξω
μέρια ἐπὶ τῶν ὁλῶν μορφῶν, ἡ κατὰ τὰ ἐντὸς ὡς περ
ἐπὶ τῶν ζώων τὰ ἐν τῶν αἰσθημάτων. ληπτέον δὲ ἐν
αὐταῖς, πῶς τε πᾶσιν ὑπάρχει ταυτὴν, καὶ πῶς ἰδίᾳ
καθ' ἑκάστην γένεσιν. ἐπὶ δὲ τῶν αὐτῶν, πῶς ὁμοίως.
λέγω ὅτι ἰδίᾳ, φύλλον, ῥίζαν, φλοιόν. εἰ δὲ ὅτι εἴθε
τοῦτο λαμβάνειν, εἴπερ κατ' ἀναλογίαν θεωρητέον,
ὡς περ καὶ τῶν ζώων τὴν αἰσθητικὴν ποιητικὴν, διη-
λονότι περὶ τὰ ἐμφερέστερα καὶ πλείοστα. καὶ
ἀπὸ τῶν δὲ, ὅσοι τῶν ἐν φύσεως ἀφομοιωτέον τοῖς ἐν
τῇ ζωῇ, ὡς ἂν τις διαίεται κατὰ τὸν εἶκότα λόγον
ἀφομοιοῦν, δεῖ. ταῦτα μὲν ἐν διαίρεισιν τὸν τρόπον
τῶν. Αἱ δὲ τῶν μερῶν διαφοράς σχεδόν, ὡς τὸ πᾶν λα-
βεῖν, εἰσὶν ἐν τῇ τῶν μὲν ἔχειν, τὰ δὲ μὴ, καθά-
περ φύλλον ἐκ καρπῶν. ἡ τῶν μὴ ὁμοίως μὴ δεῖσαι. ἡ
τῶν, τῶν μὴ ὁμοίως. τῶν δὲ ἡ μὲν ἀνομοιότης
ὁρίζεται χημάτι, χρώματι, πυκνότητι, μαυρότητι,
παχύτητι, λεύκωτι, καὶ τοῖς ἄλλοις πάρεσιν, ἐπὶ δὲ
ὅταν διαφοράς τῶν φυτῶν. ἡ δὲ αἰσθητικὴ ὑπεροχὴ
καὶ ἐλλείψις κατὰ πλῆθος ἢ μέγεθος. ὡς δὲ εἰπέν
πᾶν, καὶ κείνα πάντα καθ' ὑπεροχὴν ἐλλείψιν.
τὸ γὰρ μάλλον ἐστὶ πῶν, ὑπεροχὴν ἐλλείψιν. τὸ δὲ
μὴ ὁμοίως, τῇ γένεσι διαφέρει λέγω δὲ, οἷον τὸ τοῦς
καρπῶς τὰ μὲν ἐπάνω, τὰ δὲ ὑποκάτω τῶν φύλλων
ἔχειν. καὶ αὐτὰ τὰ δένδρεα, τὰ μὲν ἐξ ἄκρας, τὰ δὲ ἐκ
τῶν λαγίων, ἐν αἷς καὶ τῶν ἐλλείψεως οἷον ἡ Ἀγυ-
πία συκάμινος. ὅσοι δὲ ἐπὶ τῆς γένεσις φέροι καρπὸν
οἷον, ἡ τε τῶν ῥαχιδῶν, καὶ τὸ ἐν Ἀγυπτίῳ καλὸν ὠμόν
εἶγγον. καὶ εἰ τὰ μὲν ἔχει μίχρον, τὰ δὲ μὴ. καὶ ἐπὶ
τῶν αἰσθητικῶν ὁμοίως. τὰ μὲν γὰρ περὶ αὐτῶν τὸν καρπὸν,
τὰ δὲ, ἄλλως. ὅλως δὲ τὸ τῆς γένεσις, ἐν τῇ τῶν, καὶ
τοῖς φύλλοις καὶ ἐν τοῖς βλαστῶν ληπτέον. Διαφέρει
δὲ ἐν αἷς καὶ τῇ ταύξει. τὸ μὲν τῆς δρυὸς κλάδεις ὡς ἐτυ-
χεῖ τῆς δὲ ἐλάτης κατ' ἀλλήλας ἐκατέρωθεν τῶν δὲ
καὶ οἱ ὅροι δι' ἑσθλὰ καὶ κατ' ἀριθμὸν ἴσιν, καθάπερ
τῶν ζώων. ὥστε καὶ τὰς μὲν διαφοράς ἐκ τῶν λη-
πτέων, ἐξ ὧν καὶ ὅλη μορφή συνδραμεται καθ' ἑκάστην.

† ὡς ἂν πῶς
ἀφομοιοῦ
ταῦτα Al.
Bas.

† τὸ γὰρ πᾶν
Theod.

† I. αὐτῶν τῶν
δένδρων.

† ἡ γένεσις Al.
Bas. recte.

† Al. Bas.
τὰ μὲν ὡς
ἐτυχεῖ τῆς ἐλά-
της οἱ κλάδεις
καὶ ἀλλήλας.

affectus perfimilis sit foliorum † jacturae. Pari modo de † amissioni.
iis quæ ad generationem attinent, differendum est.
Quippe cum etiam in animantium genere, quædam
simul nascantur: quædam tanquam naturæ aliena, † se- † expur-
cernantur. Germinatio quoque non secus esse videtur. gentur.
Etenim generatio ipsa, generationis perfectæ gratia † propter
est. Ad summam, quemadmodum diximus, non omnia perfectam
similiter atque in animantibus accipi debent. Quam- generatio-
obrem numerus quoque incertus est. Nam vis undique nem.
germinandi habetur: quoniam & undique animatum
est. Itaque hæc ita opinari, non tantum rei præsentis,
verum & futuræ gratia convenit. Etenim quæ assimi-
lari nequeant, assimilare contendere, supervacuū certe
ac recusandum: ne vel propriam ipsam rei speculatio-
nem amittamus. Plantarum vero historia (ut simpliciter
dixerim) aut per partes externas totamque formam, aut
per internas haberi potest. ut etiam in animalium ge-
nere partes abditæ dissectionibus patent. Sed capere in
his ipsis oportet, quæ in omnibus insunt eadem: quæq;
propria cujusque generis sunt: atque etiam, quæ in his
habentur similia. Proprium inquam, folium, radicem,
corticem. Nec illud latere nos decet; quid proportionem
intelligi debeat, ut in animalium genere: ad ea scilicet
redigendo, quæ quam simillima perfectissimæque con-
tinentur. Ad summam, omnium quæ in plantarum ge-
nere spectantur similitudo petenda ex iis est, quæ in
animalibus insunt; quo ad fieri possit. Igitur hæc ita
determinare libeat. Partium verò differentiarum (ut bre-
viter rem complectar) tribus ferè in rebus consistunt. † possit con-
veniente ra-
tione Igi-
tur.
Aut enim in eo, quod quædam habent, quædam non
habent; ut folia & fructus: aut quod non similia neque
paria habent: aut tertio quod non similiter habent. † aequalia.
Horum dissimilitudo, figura, colore, spissitate, raritate,
† Crassitie.
† Inequa-
litas.
† dimuni-
tione.
† dimuni-
tioneque.
† dimuni-
tioneque.
† Cum simi-
lia dissimi-
liter affecta
sunt.
† morosyos
Celso.
† Quercus
quidam rami
inconditi,
abjectis verò
utrimque
muro ordine
respondentes.
asperitate, levitate, reliquis affectionibus enotescit. Ad
hæc omnibus differentiis saporum. † Disparitas autem
in excessu atque † defectu est multitudinis magnitudi-
nisve. Quamquam (ut pingui Minerva dicatur) & illa
omnia excessu † defectuque distinguuntur. Nam plus
minusque non nisi excessus † defectusque sunt. Non
similiter vero, posito constat. Exempli gratia, quod
fructus quædam sub folijs, quædam super folia gerunt;
ipfarumque arborum aliæ cacumine ferunt: aliæ latere,
nonnullæ etiam caudice; ut † morus Egyptia. Et quæ
fructum pariunt sub terram; ut arachidna, & quod vin-
gum Egyptii vocant: item si quædam pediculum ha-
beant, quædam careant. Hoc idem vel de floribus dici
debet. quippe cum alii circa fructum ipsum nascantur;
alii secus. Ad summam, positionis ratio, in his, & folijs,
& germinibus accipi debet. Ordine præterea nonnulla
differre videntur. † Quibusdam enim rami inconditi;
ut robori: quibusdam ordinati; ut abieti, qui utrimque
miro ordine invicem respondent. Quibusdam etiam
rami prægrandes ordinati paresque numero, ut trinodi-
bus. Quas ob causas differentias ex his rebus capi opor-
tet, quibus vel tota forma in singulis perspicitur potest.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Θη τὰ φύτα συνέχει, ὡς περὶ τὰ ζῷα. Sed πᾶν,
quoniam ἔστι sunt principia agendi: πᾶν,
patiendi.

Καθ' ἑκάστην ἐν τοῖς ζῷοις τὰ ὑπερὶ γαστρίδων.
Theodorus, ut scilicet animalium partes,
quæ postea concresecunt. At eæ partes non
concresecunt: sed animalibus, quæ jam crevere, multæ accre-
scunt, sive agnascuntur: veluti ultimi dentes, & cornua
cervi annua. adverbium tamen, postea, adjuvat.

Βεῖον Theophrastus dicit πίτεον: atque etiam partem ar-
boris autumat. Theodorus muscum appellat. At muscus, ar-
boris pars non est: sed seorsum ejus origo ex terra arboribus
aggesta, aut agnata ex humore, atque aëre circumstante.

Quippe etiam super lapidibus nascitur. Est autem βεῖον in
olea id, quod proportionem gerit florū. Pro musco autem
Nicander cum accipit, aliud sanè intelligit, quàm quod hic
Theophrastus, ubi fallitur interpret. Neque enim, quæ affert,
ad eum locum faciunt. At enim, βεῖον, berbam esse folio por-
raceo. At hoc genus alga est. Cui tamen in quarto lactuce
folium, nō porri Theophrastus assignat. Idem Nicander alibi
βεῖον, pro germinibus ponit. Sanè βεῖον pullulare est, unde
etiam vox nostra, fructus. Hic igitur est, quod & infra.
βεῖον μίγδρον ἐπὶ τῶν ὡς τὴν καρυτῶνα, sicut & flos. Quatuor
igitur significat, Pullulationem, Algæ speciem, Muscum,
Analogum florū. Quare putavit sibi licere in duobus Theodo-
rus, quod in quatuor Græcia ausa est. Verum aliud esse
debet.

debet sapientia consilium, aliud fortuita populi consuetudo. Nam ea quoque tenuit id, ut lupulus vulgo, Bryum appellaretur. Hac namque voce, & a secedendo, alicubi populares nostri Bruscandulum nominant. Apud Dioscoridem quid sit *βρύον*, alibi diximus: & Hermolaus multa congegit. Ita leges apud Aristotelem in miraculis auditis, *βρύον*, & *φύλον* *ωδύον*, non *φύλον*.

Ait Theophrastus, de partibus dubitari. Intelligit duplicem dubitationem. Prior namque ratio de his est, quae definiunt partes esse: ut fructus, altera earum quae postea generantur. Itaque nec post illarum defectum, neque ante harum exortum, arbor ipsa videtur posse dici tota. Addit igitur pro secunda ratione. *ἀλλ' ὅτι φυτόν λαμβάνει τὸ ὅλον καὶ τὸ μέρος*. Theodorus, Annuatim incrementum capeffunt. At (incrementum) non assequitur τὸ ἅπλοῦν. Neque enim con- similes partes intelligit: quippe in animalibus esset eadem dubitatio; sed condissimiles. Accipiamus ramos per partes superiores; & stolones, pro his, quas appellat *ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν*.

Tὸ τὸν μὲν ὅλον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν. Theodo. Multitudinem incertam. Verum aliud incertum, aliud indefinitum; neque sanè alterum cum altero convertitur. Multitudo earum quoque partium, quae extant, incerta est: non enim numerantur: at *ἀπὸ τῶν* dicit, nullo interea fine certo terminatum. ita multitudo incerta erit, & fixita tamen. Vbi vero aliis partibus subcrecentibus prioris numeri ratio perturbabitur, fiet *ἀπὸ τῶν*: transmissis scilicet finibus, atque etiam sublati, quibus praescribebatur.

Inquit Theoph. Si non sunt fructus partes: eveniet, eas non esse partes, per quas ipse planta perficiuntur. Ea sententia in disceptatione posita est. Nam qui fructum negabit esse partem, negabit item fructu plantam perfici. Neque enim fructum esse perfectionem individui, sed speciei: sicut semen in animali, aut fatum.

Post hac dicit, *τὰ καὶ ὅτι*. Notabis Philosophi modestiam, tum hic, tum alibi. Sic praeceptor ejus sepe numero utitur voce illa, *ἴσως* & *ἂν*. Simul castigabis immodestiam eorum, qui divini viri Avicennae pudorem in eadem causa reprehendunt.

ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος. Theodo. Neque singulis annis oriuntur. Male addit de suo (singulis annis). Quippe etiam alternis oriuntur quaedam, & Romanae vocis usum depravavit (oriunda) participium quoque (orientia) plus explet sensum. amplius enim tempus amplectitur.

Scribe *ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος*. Mira brevitatis. Dicit: non esse perfectionem, quantum attinet ad substantiam, nec tempus, sed ornamentum, & accidens. Theod. transfudit: *ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος*. Melius sic: quod si suo quoque tū efficac, tempore pulcherrima videantur, *ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος*, enim ad visum, & specu- quod vere plantae quam sunt. Id quod Theod. minus perpendit: iccirco vertit, aspectu reddantur.

pulcherrima, nam *τὰ καὶ ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος*. Verba, *ἰσχυρῶς*, *ἰσχυρῶς*, *ἰσχυρῶς*, communia Aristoteli, & Theophrasto: sicut contrarium apud Hippocr. secundo de morbis, *ἰσχυρῶς*, & vulgatum *ἰσχυρῶς*. Theod. vertit, pulchriora, plenioraque redduntur. Ad verbū, *ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος*, & breviter. & exacte: habitiora, τὸ *ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος*. Hor- ra fiunt at- meri, interpretantur *ἰσχυρῶς*.

que etiam *ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος*. Theod. aut temere faciunt. At multa fiunt temere quae recta sunt, non *ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος*. Quemadmodum in iussu Imperatoris pugnare, & vincere. Id quod Manlius fecit filius Dictatoris: & Q. Fabius Rutilianus Magister equitum. Itaque *ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος*, non est temere factum: sed id cui in natura locus est nullus. Absurdum latini dicunt.

ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος. Theodo. Lactura foliorum. Ita jacere dentes in historiis animalium: id est amittere, dicit Philosophus. Vtitur enim hoc verbo, *ἀμύλλω*, quibus in locis abstinent latino peculiari Theod. ac pro eo utitur illis, amittere, mutare. Recte sanè; utinam & hic. Neque enim jaciunt plantae folia; quin ab ipsis vel (si liceat ita loqui) in vitis abeunt illa. Siquidem negavit supra ullis actionibus praeditas esse plantas.

ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος. Theod. secernantur. Secernuntur ea, quae non sunt continua, sed discreta in quantitate coacervata, aut coherentia; quibus verba conveniunt, discernere, & secernere. At *ἀμύλλω* significat tollere partem ex quantitate: latine expurgare. Ad utramque autem pertinet: in qua aliquid superflui tollendum sit. Intelligit hic Theophrastus, umbilicos.

Ait Theophrast. Generatio est propter perfectam generationem. Hoc sic intelligo ex libris praeceptoris: cum quippiam gignitur, aut aliquo oritur modo; tamen si tunc perfectum non est; tamen est (ut ajunt Philosophi) in via perfectionis. Itaque & si quid deest, accessurum: & si quid superest, amissum iri.

Ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος. *ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος*. *ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος*. Repetit sententiam superiorem Philosophus: quam cum supra sub dubio poneret, nunc asseverat. Dicebat enim: *τὰ καὶ ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος*. Intellectio autem haec est: non negat, querendum aequè esse: sed questioni omnia respondere. Verum inter has similes sententias dissimilem posuit diligentiam. ostendit enim utriusque partium aequali similitudinem, tum necessariarum, tum superfluarum. Scribe, *ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος*, non *ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος*. Neque enim *ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος*, plantis convenit, quemadmodum in commentariis super plantis Aristot. declaratum est. Ponit autem plenioram rationem, quare numerus non sit finitus. Quia, inquit, germinandi vis finita non est. Deinde est rationis ratio. Germinatio ab anima est: tum est minor propositio demonstrationis. Anima omnino intus est. Conclusio. Omnino potest germinare, ut & hinc elicias, generativum spiritum, ejusdem esse animae, quae informat: id quod in libris de semine genitili exactius est disputatum. Dico omnino *ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος*, non quod significet omnem plantae partem, sed temporis progressionem. Nam tamen si planta ubique animata est: tamen non undecunque germinat. Non est igitur *ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος* omni sui parte.

ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος. Theodo. rectè: at cum addit, ac recusandum: id sanè *ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος*.

ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος. Hic praeceptorem imitatur: qui in historia animalium ita procedit, & a partibus incipiens dividit eas in exteriores, & interiores: easque digerit, per genera, per species, & per analogiam.

ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος. Non solum per analogiam referendas esse ignobiliores plantas ad nobiliores, propter similitudinem & perfectionem, sed etiam ad ea, quae in animalibus explorata sunt nobis. ubi locus is diligentius est examinandus. Animalia namque & a natura sunt posterius, quam plantae, instituta: & nobis minus nota: Quippe mobilia & vaga subtrahunt sese contemplationi nostrae. Quare mirum sanè quemadmodum notiora ad minus nota referamus. Verum sic accipiendum est: hominum esse sibi notissimum, si partes consideres extimas: eundemque ea de causa positum esse ab Aristot. pro norma ejus cognitionis, quae circa cetera animalia versaretur: praeterea multas esse animantes, quae *ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος*, easque iccirco longè, quam plantas ipsas, notiores esse nobis.

ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος. Hoc esse debuit caput alterum. haecenus enim cognoscendi modum investigavit. Dividit autem ex praeceptoris instituto, *ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος*. Debet enim esse prima divisio: siquidem contradictoria est, ad quam contraria cetera referantur. Facit autem differentias tres: est, & non: aequalia, & inaequalia: & tertio loco, similiter, & dissimiliter. Propterea quod similia qualitate possint esse, eademque ex situ dissimilia: ut ficus, qui sub foliis, & qui supra. Quamquam loci differentia potius haec sit: situs autem ratio evidentior illo exemplo: quia quaedam haerent plana, quaedam ab latere. plana, ut lilio: ab latere, ut capillis venereis. Quare autem posuit similia, & aequalia: & cum posuit, similiter: non addidit aequaliter? Quia, simile, nota est qualitatis: similiter, autem dispositionis. Similia sunt duo folia: exempli gratia, asari, & edera: orbiculata in mucronem, levia, nitida: at dissimiliter sita sunt: illi inflexa, & languida: huic surrecta, & rigida. At enim vero quae aequalia sunt, ea nisi aequaliter habere queunt. Neque enim quantitatis praedicamentum sibi simile generat. Nam tamen si aequale, & aequaliter, sunt in quantitate: a quantitate tamen non sunt, sed a similitudine in relatione. Omitto nunc exactiores disputationes, de aequaliter inaequalibus, & e contrario. Pertinent enim diversa ratione, ad partes inter se: & ad partes intra se. Sed haec sunt operae altioris, & a nostro saeculo temere exturbatae. Putant enim partem suae sapientiae multa nescire: cum tamen hoc ipso, Deus sit. At illi ex alienae temeritatis odio in sui odium delapsi sunt.

ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος. Theod. paria. Magis latine, quam philosophice. Etenim, par, apud sapientes differt ab aequali. Verum recte hic fecerit: at non recte, ubi dixit, *ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος*. Disparitas namque est, *ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος*, inaequalitas, dictum oportuit. Deinde divideret in multitudinem, & magnitudinem; utrique enim competit.

ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος. Hic quoque acuendus lector est: namque *ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος* ponit rem, & addit; *ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος* ponit rem, & demit; excessus statuit rem, & addit; defectus non semper statuit rem, cui demat, sed aliquando totum tollit. Itaque *ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος*, defectus est. *ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος* differt. habet enim, sed non tantum, vel numeri, vel magnitudinis. Quarendam igitur alia vox latina; qualis diminutio, aut melior.

ἂν ὅτι αὐτὸς τὸ μέρος. Theodorus; Non similiter verò posita constant. Nunquam ea verba intellexissem. Candidius sic; Cum similia dissimiliter affecta sunt, ea dis-

ferentia evenit propter situm. Articulus enim ille (τὸ) cogit prudentem interpretem ad ejusmodi loquutionem. Notabis verba hæc; existunt, redduntur, constant, a Theodoro addeò frequenter poni, ut sine more, modoque sæpè fiat.

Καὶ αὐτὸς τοῦ δένδρου. Theodorus, atque ipsarum arborum. videtur tamen ejusdem fructus arborum, non diversarum inter se comparasse. Tunc sic Theodorus erraverit, quod si sycaminus ex trunco tantum fert. Ipse Theophrastus minus sibi constat, cum dixit numero singulari, αὐτὸς δένδρου. Præterea perpendes, cur non potius, τοῦ αὐτοῦ. Postremo exactiore judicio statuas sic; esse loci differentiam, non autem positionis, aut situs. Situs autem exemplum erit: quod fructus quidam insident, ut in scolymis: aliqui pendunt, ut cerasa: aliqui hærent, ut papillæ, quas fert quercus.

Ἀρακιδνα. Falso putarunt esse eam, quam terrestrem χιζιφθὰν vocat vulgus. Namque in nostrati agro ea sunt chamaeχιζιφθα.

Καὶ εἰ τὸ μὲν μίχον ἔχει, τὰ δὲ μή. Exemplum ἔσθ' divisionem eorum quæ habent pediculum, ἔσθ' quæ non: enumeravit

Theophrastus, εὖ τὸ μὲν ὁμοίως ἔχει: ἔσθ' malè. est enim κατὰ τὸ ἔχειν, καὶ μή. Pediculus namque pars est, quæ vero sunt pediculo flaccido, aut surrecto: ea κατὰ τὸ πῶς.

Εἷνα καὶ τῇ τάξει. Hoc est, πῶς τὸ ὁμοίως ἔχειν. relatio ex loco.

Τὰ μὲν ὡς ἔτυχε, ἔλαττος. Theodor. legit, roboris, non abietis. Sane etiam alibi Philosophus abietis ramos ordinate dispositos scribit. ἔσθ' Plinius in xvi. ἔσθ' piceæ, ἔσθ' abietis ordinatos, robori inconditos attribuit. Sic igitur leges, τὰ μὲν ὡς ἔτυχε, ἔσθ' δρῦς. ἔσθ' ἐλάτης οἱ κλάυες. Namque si sunt, κατεκλάυες, non sunt, ὡς ἔτυχε. Nota, ὅσον, ἔσθ' a Plinio, ἔσθ' a Theodoro interdum ramum esse, aliquando nodum. etiam Theoph. ipse varie utitur.

Μορφὴν tam hic, quam alibi, Theodorus formam interpretatur; latine quidem, sed minus ex usu Philosophorum. Figuram melius dicitur μορφή, vetus verbum. ἰδιόλεξις, novum. ab ipsis tamen philosophis etiam receptam invenias alieno significato.

JOANNIS BODÆI A STAPEL

NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Arro horum librorum genuinum titulum tradit, lib. i. cap. v. de Re Rustica, ubi sic ait: Equidem innumerabiles mihi videntur, inquit Agrius, cum lego libros Theophrasti complures, qui inscribuntur φυτῶν ἰσχυρίαι, ἔσθ' alteri φυτῶν αἰτίαι. Hanc inscriptionem veram legitimamque esset, ex innumeris Athenæi locis probari potest: quamquam in aliis codicibus etiam αἰτίαι φυτῶν ἰσχυρίαι, ἔσθ' αἰτίαι αἰτῶν legatur.

Ἐκ τῆς αἰτίας τῆς ζωῆς αἰσθητικῆς. Verba hæc Doctiss. Gaza omisit, quod in M. SS. codicibus quibus usus est, vel Aldina editione non reperiantur. Recte vir summus addidit. etenim vel mille in locis Philosophus, & maxime hoc libro cap. II. III. IV. & in lib. de causa plantarum formam essentiamque animalibus comparat. Sensus loci hic est: Plantarum differentias reliquamque naturam, ex animalium similitudine petere oportet, siue partes, affectiones, generationes, vitamque consideres.

Βεῖον.) Rectius Græcam servasset vocem Interpres, cum Latina, quæ commodè eam exprimat, reperitur nulla. Est autem Βεῖον, id quod in olea, similibusque arboribus, floris proportionem gerit. Plura de hac voce lib. III. Vide interea cap. i. hujus libri.

Ἀρακιδνα.) Aracidna quidem, ἔσθ' Aracos (Theophr. loco citato ἀράκος ὁμοίως) cum habeant radices ramosas, ac multiplices, nec folium, nec herbam ullam, aut quidquam aliud supra terram habent. Hanc Plinii lectionem probō: quamvis in nonnullis codicibus per χ. scriptam hanc vocem nonnulli observarunt. Videtur enim αἰσθητικῆς dicta, ὅσον τὸ ἀράκος, ob similitudinem aliquam, quam cum araco habet.

Ὅμοιοι.) Alii vulgatam probant lectionem: alii εἶναι legendum scribunt. Horum opinionem Hesychius probare videtur: εἶναι τὸ εἶναι ὁμοίως. Qui vulgatam lectionem sequuntur, Hesychij codicem mendosum dicunt. Doctiorum esto iudicium. Sufficit lectorem admonuisse. Unum addo; Botanicum summum Plinium notare, quod εἶναι οὐκ ἐξέστην exposuerit, cum Hesychius ab aliquibus εἶναι, vel, ut vulgo legitur, εἶναι εἶναι, vocari asserat. Vide cap. xi. hujus libri.

ἔτυχε τῆς.) Locus hic in alijs codicibus admodum depravatus, sic legitur: τὰ μὲν ὡς ἔτυχε τῆς ἐλάτης οἱ κλάυες κατὰ ἀνάγκην. Falsam hanc esse lectionem, ex Plinio probatur, qui lib. xvi. cap. xxx. Quibusdam ramosorum ordo, sicut piceæ, abietis, alijs inconditis, ut robori, malo, pyro. Nec Scaligeri lectionem, probō, quod Lugduno Batavam in M. SS. codicibus reperiri, non dubitem. Cur quercum exponamus, lib. i. rationem reddemus, ubi de quercuum historia agit Theophrastus.

KEΦ. B.

CAP. II.

Quid radix, caulis, caudex, ramus, surculus.

Al. Bas.
μείν. opti-
me.

Αὐτὸ τὸ δὲ δὴ τὸ γένος ἀναριθμησίμους, ἀπειραστοὺς περὶ ἐκάστη λέγειν. ἐστὶ δὲ πρῶτα μὲν καὶ μέγιστα καὶ κοινὰ τῶν πλείστων, τὰ δὲ ῥίζα, καυλός, ἀκρέμων, κλάδον. εἰς αὐτὰ διέλοιτ' αὐτὴς ὡς περὶ εἰς μέρη, κατὰ τὸν ὅτι τῶν ζώων. ἕκαστος τε γὰρ αὐτομοῖον, καὶ ἔξ' ἀπαντῶν τέτων τε τὰ ὅλα. ἐστὶ δὲ ῥίζα ἡ δὲ εἰς τὴν ἐπαύριον καυλός δὲ εἰς τὸ φέρεται. καυλὸν δὲ λέγω, τὸ ὑπὲρ γῆς πεφυκὸς ὑφ' ἐν. τὸ γὰρ κοινώτατον ὁμοίως ἐπετεῖοις καὶ χρενίοις, ὅτι τῶν δένδρων καλεῖται ἐλεχθῶν, ἀκρέμωνας δὲ, τὰς ἀπὸ τέτων χιζομύχας, ὡς ἐνιοὶ καλεῖσιν ὄζυς. κλάδων δὲ, τὸ βλάστημα, τὸ ἐκ τέτων ὑφ' ἐν οἷον μάλιστε τὸ ἐπέτειον. καὶ ταῦτα μὲν οἰκειόπερα τῶν δένδρων. ὁ δὲ καυλός, ὡς περὶ εἰρηται, κοινώτατος. ἔχει δὲ ὅσον πάντα ὅδε τέτην. οἷον, ἐνία τῶν ποσῶν, τὰ μὲν, ἔχει μὲν, ὅσον αἰεὶ δὲ, ἀλλ' ἐπέτειον. καὶ ὅσον χρενιώτερον ταῖς ῥίζαις. ὅλας δὲ

lege ex
Basil. cod.
τοῦτο scil.
καυλοῦ.

† lege κλάδων

DE partibus autem ipsis sigillatim jam referre conandum, si prius eas numero persecuti fuerimus.

Partes primæ, maximæ, communesque plurimum; radix, caulis, ramus, surculus. Quibus veluti partibus quispiam dividere potest: quemadmodum in animalium genere. Est enim quodque eorum dissimile: atque his omnibus tota conficiantur necesse est. Radix est id quo alimentum attrahitur. Caulis, in quod alimentum defertur. caulem enim appello, quod supra terram simplex affurgit. Id enim commune pariter annuis atque perpetuis est, quod in arborum genere caudicem vocitare solemus. Rami, qui à caule fissi multiplices sparguntur: quos nonnulli nodos appellant. Surculus, quod ex his individuum simplexque oritur; quale præcipue germen annotinum appareat. Sed hæc potius arborum generi conveniunt. Caulis vero (ut dictum est) communior quidem habetur, sed nec ipsum quidem omnia habere videntur. Vt ex herbaceis quædam habent: sed non perpetuum; sed annuum

dere est, ex his alie perpetuū habent, alie non: quibus perpetuus non est, aut intra annū interit, aut vi radicū ultra annū ipse restituitur.

tantum:

πολύχεν τὸ τῶν φυτῶν καὶ πικίλον, καὶ χαλεπὸν εἶπεν
καθόλου. σημεῖον δὲ τὸ μηδὲν εἶναι κοινὸν λαβεῖν.
ὁ πᾶσιν ὑπάρχει. καθάπερ τοῖς ζώοις σῶμα καὶ κοι-
λῶς. τὰ δὲ ἀναλογία τ' αὐτὰ, τὰ δὲ ἄλλον τρόπον.
ἔτε γὰρ ῥίζαν πάντ' ἔχει, ἔτε καυλὸν, ἔτε ἀκρέμονα,
ἔτε κλάδον, ἔτε φύλλον, ἔτε ἀνθόν, ἔτε καρπὸν,
ἔτ' αὐτοφλοῖον, ἢ μήτραν, ἢ ἰσάς, ἢ φλέβας. οἷον
μύκης, ὕδνον. ἐν ταῖς δὲ ἡσίοις καὶ ἐν τοῖς τρι-
τοῖς, ἀλλὰ μάλιστα ταῦτα ὑπάρχει, καθάπερ εἴ-
ρηται, τοῖς δένδροις καὶ κείνων οἰκειότερ' ὁ μερισμὸς,
ποῦς αὖ καὶ τὴν ἀναφορὰν τῶν ἄλλων ποιῶνται δι-
καιοῖν. σχεδὸν ὅτι καὶ τὰς ἄλλας μορφὰς ἐκείνων ταῦτα
διασημαίνει. Διαφέρει γὰρ πλῆθει τῶν τῶν, καὶ
ὀλιγότητι, καὶ πυκνότητι, καὶ μακρότητι, καὶ τῶν ἐν ἡ-
εἰς πλείω χρίσθαι τοῖς ἄλλοις τοῖς ἰμοίοις. ἔτι ὅ-
ἐκείνων τῶν εἰρημύων ἔχ' ὁμοιομερές. λέγω ὅμοιο-
μερές, ὅτι ἐκ τῶν αὐτῶν ὅτις μέρ' οὐ συγκείται
τῆς ῥίζης ὁ στέλεχος. ἀλλ' ἔ' λεγεται στέλεχος τὸ
ληφθὲν ἀλλὰ μόριον ὡς ἐν τοῖς αὐτῶν τῶν ζώων
μέλεσιν ἐστὶν ἐκ τῶν αὐτῶν μέρ', ὅπῃ τῆς κνήμης ἢ
τῆς ἀγκῶνος ἔχ' ὁ μῶνυμον δὲ, καθάπερ σπέρμα
ὅς ἐν, ἀλλ' αὐτῶν μῶνυμον. ἔδδ' ὅτι τῶν ἄλλων ἔδδ' ὅτι
μονοειδῆ. τῶν ὀργανικῶν αὐτῶν γὰρ τῶν τοῖς-
τῶν, αὐτῶν μέρ' τῶν ὅτι πολυειδῶν ὠνομασ-
μῶν καθάπερ ποδὸς, χεῖρὸς, κεφαλῆς. οἷον δὲ ἀκτυ-
λόν, ῥίς, ὀφθαλμός. καὶ τὰ μὲν μέγιστε μέρη σχεδὸν
ταῦτα ἐστὶν.

" εἶδον Al.
Baf.

" Al. Baf.
ὡς αὐτοῖς τῶν
ζώων μέλεσιν
ἐστὶ ἐκ τῶν μέρ'
ἐπ' αὐτῶν.

tantum; ceu quæ diuturnis radicibus vivunt. In totum
planta res varia est atque multiplex; inque universum
de ea referre, difficile. Indicium vero, quod nihil peni-
tus est, quod commune accipi possit cunctis plantis
conveniens: ut animalibus, os, venter: sed alia propor-
tione eadem; alia, quodam alio modo. Neque enim radi-
cem, neque caulem, neque ramum, neque germinem, neque
folium, neque florem, neque fructum plantæ omnes ha-
bere videntur. Cortex rursus, aut medulla, aut nervus, aut
vena minime omnibus inest, ut in fungorum, ac tuborum
genere patet. Quibus rebus hisque similibus natura uti-
que plantarum consistit. Sed hæc (ut jam dictum est) ar-
borum præcipue sunt: hisque convenientius hæc ac-
commodetur partitio, ad quas & reliqua redigi par est.
cæteras præterea omnes formas hæc prope expriment
atque declarant. Distant enim eorum multitudinem, pau-
citate, spissitate, raritate: item eo quod simplicia pro-
deunt, vel in plura scinduntur; reliquisque similibus.
Partium autem quas retulimus, nulla ex particulis simi-
libus constat. Similibus inquam particulis, quod ex eis-
dem pars quælibet radicis aut caudicis constat. Verum
quod acceperis, caudex nullo pacto vocatur, sed pars
caudicis. Quemadmodum etiam in animalium mem-
bris: nam pars quæque tibie aut cubiti ex eisdem con-
stat: verum non iis quæ eodem vocabulo cognominan-
tur: ut caro, & os. Sed nomine illa carent: ut etiam
quodque uniformium instrumentorum. Eiusmodi enim
omnium particulæ nomine carent. Quamquam multi-
formium particulæ nomine suo noscuntur: ut pedis,
manus, capitis: ut digitus, nasus, oculus. Hæc fere partes
plantarum maximè habentur.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Primæ, καὶ μέγιστε, καὶ κοινὰ. Primæ, maxime, communes.
Primæ, propter constitutionem. Prior namque radix
ceteris est. Maxime, ad quantitatem. Hæc enim re-
liquis maxima ex parte præstat caulis. Hæc est quantitas in
individuo. Communes. Hæc est quantitas generica: cujus
species participes sunt. Καὶ δὲ generis nomen est; στέλεχος
arborum tantum. Stipes, unde & stirps, de solidioribus tan-
tum: si ἔτι μὲν sequare. στέλεχος adhuc Itali vulgo expriment,
tamen si corrupta voce, stecor.

Vide annot.
Robert.
Constant.

Ἀκρέμονα, ramum interpretatur Theod. κλάδον, surculum.
Ramum Latini sine discrimine nominant. Brachia autem
majora. Ratio tamen Græcorum nominum nequaquam hunc
usum sequetur. ἀκρέμων enim erit, τὸ ἐκ ἀκρῶν μῶνυμον. hoc au-
tem est minorum, siue tenuiorum. κλάδος autem habet ἔτι μὲν,
pro significato, τὸ κλάδω. id quod facilius fit in mino-
ribus. Hunc ubi surculum interpretatur, rectè fit. quod cum
sit diminutum a furo: furus erit ramus grandior. Est autem
vox antiquior, quam ut nunc recipiatur. Animadvertete, non
omnem καυλὸν esse quemadmodum dicit, ὅφ' ἐν, id est, sim-
plicem. repugnat enim naturæ τῶν ζώων. Neque κλάδος, ὅφ' ἐν.
Quippe surculi non pauci sunt χρίσθαι.

Ταῦτα οἰκειότερα τῶν δένδρων. Intelligit κλάδος, καὶ ἀκρέμονας.
Theod. Sed hæc potius arborum generi conveniunt. non ex-
prestat per verbum, convenire, τὸ οἰκεῖν.

ἔχει ὅτι πάντες εἰς τὸν αὐτὸν αἶμα ἔπ' ἐτερον, καὶ ὅτι χροῖα
τεγν τοῖς ῥίζαις. Seipsum expressit, aut imitatus est infra.
καὶ ὅτι διετίθει, καὶ ὅτι τὸ πλεῖον χροῖον ἔχει. Sententia hæc est.
Alia caulem habere, alia nullum. Quæ habent, aut perpe-
tuum, aut non. Quibus perpetuus non est, aut intra annum
interit, quia etiam radix perit: aut interit quidem, sed
vigente radice ultra annum, ipse quoque restituitur: tamen si
non idem. ut repullulandi vim attribuas plantæ, non au-
tem cauli. Alter enim est, qui repullulat. Animadvertes
peripateticis cognatam brevitatem. Duo namque simul con-
gessit membra. Primum est, αἰὲν ἐπ' ἐτερον. alterum, καὶ ὅτι
χροῖα τεγν. Verum, uti dicebam, non est χροῖα τεγν: quia
jam interit ille, alius autem subnascitur, non renascitur ipse
redivivus. Itaque addidit, τοῖς ῥίζαις, id est, in vi radicis.
Prior caulis est annuus: ut loquuntur Iureconsulti: annua,
bima, trima die. id est, anni implens spatium. In altero caule
natura annua est, tum eo significatu, tum etiam vulgatiore:
ut annua sacra cum dicimus, id est, anniversaria. Theodor.
non expressit diligentiam illam, χροῖα τεγν τοῖς ῥίζαις. neque

divisionem utriusque membri. Non, inquit, perpetuum, sed
annuum tantum: ceu quæ diuturnis radicibus vivunt. male,
& mutilè.

Πολύχεν. Nota verbum, quo etiam infra utitur, & πολυχῆς.
Theod. feliciter, multiplex. verum idem ubi dicit: & pro-
portione: melius sic, sed proportione. Quippe nihil commune
est generica, sed proportionali communitate. Sic enim Theo-
phrastus; τὰ ὅτι ἀναλογία. non autem, καὶ τὰ. Quia dixit in
summa, χαλεπὸν εἶπεν, declarat rationem difficultatis; quæ
ratio est rationis, scilicet τῆς ποικιλίας, καὶ τῆς πολυχῆας. Quo-
niam, inquit, καὶ ἐν τῶν κοινῶν, λαβεῖν, ὁ πᾶσιν ὑπάρχει. Varium
igitur sanè hoc & multiplex negotium: si particulatim certæ
species iccirco sunt percensende, quia ad nullum principium
univocum reduci queunt. Explicat deinde id minutatim,
quæ cognoscere propius operæ precium est. Negat omnibus
radicem subesse. Exemplum ponemus nos, lenticulam aquæ,
& malobathrum, si vera Græci f. bulantur. Vtroque ra-
morum genere carent multa: quippe etiam caule, non floret
ficus: capilli veneris fructum ferunt nullum. Hactenus sine
controverfia: at cum addit, matricem, id sanè controversum
est. Sed esto. verum cortex nulli penitus denegari potest:
tanto minus vena. Non enim alevantur. at hoc est principium
vivendi: omnis autem planta vivit. Nam exempla quæ po-
nit, contra ipsum stant. habet enim fungus & venas, & ner-
vos, itemque tuber. Et quod ait, analogiam in his potius
esse: ea pura evasio est. Duritia namque & mollitia, parvi-
tas & moles, non variant substantiam. si enim conferas qua-
lescumque volueris species: quemadmodum diximus alias:
nullam alteri æqualem inveneris. Essent enim eadem: neque
nervus in specie nervi, æqualiter predicatur de nervo leonis,
& nervo hominis: sed in genere nervi ampliore: sub quo,
alterutrum etiam habes, quod præferas, & alteri illi & aliis:
quique sit aliorum quasi regula, & mensura quedam. Verum
si officia, & causam finalem species, æqualitas est in prædi-
catione. Omnis enim nervi finis est, sensus, aut motus.
omnis venæ, receptio, & transmissio alimenti. In sub-
stantia igitur est analogia, non solum in plantis, verum etiam
in animalibus: in officio est æqualitas, non solum in omnibus
plantarum speciebus: sed etiam inter omnia genera viventi-
um. Itaque quod addit, in arboribus tantum esse: ne id
quidem concedimus, sed manifestiores tantum. Dixit tamen
hoc ad præceptoris imitationem, qui ἀνύμα, insecta dicit. &
statuit sanguinis proportionem, non veram speciem. Illud
etiam

nominis. sed αἰώνιον, id est, ei nomen positum non esse. Sane in iis, quæ sunt πολυεῖδῃ, non potest nomen idem poni: propterea quod consignificat compositionem pes: at in iis quæ sunt μονοεῖδῃ, pars venæ, vena est: si materiam spectes, si officium, non est.

"deest vo-
care.
* lege
Theopha-
stus.

cap. vi. legonda esse ait ex locis humerosis. ubi locus de ar-
borum partibus.

libro cap. **xiii.** & lib. v. cap. **xiii.** de causis plantarum; aliisque locis plurimis. Quare ubi vox hæc occurrit, diligenter videndum, quâ significatione accipiat. Est autem **§§** sive nodus in arboribus & virgultis, eminens callus, ubi connati simul rami esse apparent. vel nodus, è quo novi se proferunt furculi, & rami, qui certo spatio distantes inter se bini, ternive, aut quaterni, ut in abiete, prodeunt. Quoniam autem ex illis rami primum tument, & oriuntur, eo ipsi etiam rami **§§** sunt vocati.

ὄζεις) Dicit Theophrastus, ab aliquibus ἀπρέμους
vocari ὄζεις. Hesych. ὄζι κλάδι καὶ ὁ δὲ τοῦ ἐπὶ τῆς
ἀπρέμους. Attamen apud ipsum Theophrastum,
vox ὄζι, non raro nodum significat; uti hoc eodem

ὄντι δὲ *πίζω*) Theophrastus plantas reperiri dicit, quibus radix nulla: exemplum tamen nullum adferit. Dioscorides malabatum sine radice aquis innatari scribit. Addunt alii lenticulam palustrem. Male. siquis enim recte examinaverit, reperiet ei radiculam valde exilem esse. Dioscoridem aliosque Græcos, qui de Malabato scripsere, mercatorum ignorantia deceptos, crediderim. In epithymo conspicua radix nulla, nec in visco, nec castula. horum radix dicenda, (si plantas omnes radices habere quis velit) pars quâ insident, non tamen vera radix. Vel responderi potest, omnes plantas perfectas radicem habere, imperfectas nō item. Vide cap. v. li. i. Recte itaque Theophrastus. Quæ sequuntur, incomparabilis vir Iulius Cæsar Scaliger examinavit.

C A P. III.

Ἄλλα δ', ἐξ ὧν παύται· Φλοῖος, μήτρα, ξύλα, ἢ
ὅσα εἶχει μήτραν. πάντα δ' ὁμοιομερῆ, καὶ τὰ τέ-
των δ' ἐπὶ πρῶτα, καὶ ἐξ ὧν παύται· ὕδρον, ἰς, φλέψ,
σάρξ. ἀρχαὶ γὰρ αὐταὶ· πολλὰ εἶπε λέγει τὰς τῶν
επιχειῶν διωμάσεις· αὐταὶ δὲ κεῖναι πάντων· ἡ μὲν
ἐν σωσσία· ἡ ὅλη φύσις ἐν τύπῳ. ἀλλὰ καὶ ἐστίν,
ὡς περ ἐπέεται μέρη τὰ πρὸς τὴν καρποτοκίαν οἶον,
φύλλον, αἶθος, μίσχος. τὰ τε δὲ ἐστίν ὃ σωρήθηται
πρὸς τὸ φύρον τὸ φύλλον· ἡ καρπός. ἐπὶ δ' ἐλίζ,
βρῦον, οἷς ὑπάρχει. ἡ δὲ πᾶσι, πτέρμα τὸ τοῦ καρ-
ποῦ. καρπός δὲ ἐστὶ τὸ συγκείμενον πτέρμα μετὰ τῷ
πτεκαροτί. ὡς δ' ἡ ταύλα ἐκείνη· ἡ δὲ πτεκαροτί.

Lege κρίσις. ἡ κρίσις δρυὸς, ἢ ἡ ἐλὶξ ἀμπέλους. † ἔν ἐν ἡμῶν πῶς
† *Lege καὶ* ἡμῶν δένδρεσιν ἐστὶν ἴστω διγαλαδεῖν πῶς ᾗ ἐπετειόις,
pois mēn. ὅ
fic Ald Bas. διήλθον ὡς ἀπαντα ἐπώτετα μέχρη γάρ τῶν καρπῶν
† *Lege ἔτω* ἡ φύσις. ὅσαι ᾗ ἐπετειόκαρπα, ἢ ὅσαι διεπύζει, κα-
Bas. ἡ ἀπὸ τοῦ σπέρματος

ἔχει τὰ τοιαῦτα ἀπὸ τοῦ ὁ καυλὸς ἀκαλεσθῆσει καὶ λό-
γον. ὅταν γὰρ σπερμοφορεῖν μέλλωσι, τότε ἐγκα-
λῷσιν, ὡς ἐνεκα τοῦ σπέρματος Θ. ὄντων τῶν καυλῶν.
Ταῦτα μὲν ἐν ταύτῃ διηρησάτω τῶν δὲ ἄρτι εἰρημύσαντων
μερῶν περαιτέρον ἑκάστην εἰπεῖν, τί ἐστιν, ὡς καὶ τύπων
λέγοντας. ὃ μὲν ἐν ὑγρὸν φανερόν. "ὁ καὶ καλοῦσί
πινες ἀπλῶς ἐν ἀπσιν ὀπὸν, ὥσπερ καὶ Μενέσωρ·
† οἱ ᾧ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀγνωμόως. ἐν δὲ πσιν ὀπὸν. ἔ

Sed sunt etiam aliae, quibus hæc constant; cortex, lignum, & matrix: ubi scilicet esse potest. Quæ quidem omnes particulis constant similibus: quæque priores hisce habentur, quibusque istæ consumantur; ut humor, nervus, vena, caro. Hæc enim principia sunt, nisi vires elementorum dixeris. sed illæ tamen communes rerum omnium habentur. Essentia itaque naturaque universa plantarum his in rebus consistit. Quædam vero quasi annuæ partes accedunt: quæ parti fructuum accommodantur: ut folium, flos, pediculus: id est, "quo folium è planta dependet & fructus. Ad hæc capreolus, † muscus: ubi scilicet esse potest. Super omnia, semen fructus. Est autem fructus, † quod carne & semine constat. Sunt præterea quibusdam propria quædam: ut robori galla: viti capreolus. Arbores persequi hunc in modum possumus. Annuis vero quæque annua gigni constat. Nam ad fructum usque natura eorum tantum se ampliat. Quæ suo uno fructificant anno, quæque biennio durant (ut apium & alia quædam) quæque plus temporis obtinent, his omnibus caulis quoque † pro ratione conveniet. Cum enim semen parturiunt, caulem tum emittunt: utpote quæ non nisi causa seminis caulem promant. Hæc ita discerni placet. Partes autem novissime dictas, quid quæque sit, summatim exponere, conandum jam est. Humor itaque patet: quem nonnulli simpliciter liquorem in cunctis appellant, quemadmodum etiam Menestor quidam. In cæteris absque nomine capiunt: in quibusdam vero liquorem: inque

Quo soliū
 & fructus
 plantæ an-
 nectuntur.
 ‡ Bryon.
 † Quod se-
 men conti-
 net involu-
 cro contētū.

† Ad tempus
usque seque-
tur (quo ma-
turi sunt
fructus) et-
enim cum
futurum est
ut semen fe-
rant, cau-
escunt.

ἄλλοις δ' ἀκρυον. ἵες ἢ φλέβες· καθ' αὐτὰς γὰρ ἀνώ-
 νυμα· τῇ δὲ ὁμοιότητι μεταλαμβάνουσι τὰν ἐν τοῖς
 ζώοις μορίων. ἔχει ἢ ἴσως καὶ ἄλλας διαφορὰς ἐ-
 παύει, καὶ ὅλως τὸ τῶν φυτῶν γένος. πολὺ γὰρ
 ὥσπερ εἰρήκαμεν· ἀλλ' ἐπεὶ διατ' γνωρίμων με-
 τὰ δὲ δὲ δὲ ἀγνώριμα, γνωρίμων δὲ τὰ
 μείζων καὶ ἐμφανῆ τῇ αἰσθήσει δηλονότι, καθάπερ
 ὑφ' ἡμετέρας, καὶ τούτων λεκτέον. ἐπαναφορὰν γὰρ
 ἐξ ὁρίων τῶν ἄλλων πρὸς ταῦτα, μέγρι πῶς καὶ πῶς
 ἕκαστα μετέχει τῆς ὁμοιότητος. εἰλημυρίων ἢ ἴων
 μερίων, μετὰ ταῦτα ληπτέον τὰς τούτων διαφορὰς.
 οὕτως γὰρ ἅμα ἐῖς οὐσία φανερὰ, ἐῖς ὅλη τ' γενὴν
 πρὸς ἄλληλα διαφέρουσι. ἡ μὲν οὖν τῶν μερίων
 σχεδὸν εἴρηται· λέγω δὲ, οἷον ῥίζης, καυλοῦ, καὶ τῶν
 ἄλλων. αἱ γὰρ διωόμεναι ἐῖς ἁπλῆς ἕκαστον, ὅσπερ
 ῥιζήσονται. ἐξ ὧν γὰρ καὶ ταῦτα καὶ τ' ἄλλα συγκε-
 ται, περὶ αὐτῶν εἰσὶν, δὲ ξαμύρας δὲ τῶν πρώτων.
 πρῶτα δὲ εἰς τὸ ὑγρὸν καὶ θερμὸν. ἅπαν γὰρ φυτὸν ἔχει
 πᾶσι ὑγρότητά καὶ θερμότητα σύμφυτον, ὥσπερ ἐῖς ζῶον.
 ὧν ἡ ὑπολειπόμενα γίνεται γῆρας καὶ φθίσις· πε-
 ρὶ αὐτῶν δὲ ἡ ὑπολειπόμενα, γίνονται καὶ ἀναίσεις. ἐν
 μὲν οὖν τοῖς πρώτοις ἀνώνυμα· ἡ ὑγρότης· ἐν ἐσίοις
 ἢ ὀνόμασιν, καθάπερ εἴρηται. τὸ αὐτὸ δὲ πῶς
 ἐπὶ τῶν ζώων ὑπάρχει. μόνη γὰρ ἡ τῶν ἐναίμων
 ὑγρότης ὀνόμασται· διὸ καὶ διήρηται πρὸς τὸ σερ-
 σί. τὰ μὲν γὰρ ἀναίμα, τὰ δὲ ἐναίμα λέγεται. ἐπὶ μὲν
 οὖν, πῶς καὶ τὸ μέγεθος τὸ τούτων σωρητημένον θερμὸν.

inque aliis lachrymam vocant. Nervus ac vena per se
 nomine carent: quadam vero similitudine nomina par-
 tium animalium confortiuntur. quando & alijs quoque
 differentijs hæc fortasse inter se distent, atque in totum
 genus universum plantarum differat. Est enim varium
 atque multiplex: ut proposuimus. Sed quoniam & notis
 ignota persequamur oportet, & quæ sunt nota grandio-
 ra patentioraque sensui offerantur, hinc proculdubio
 de his primum dicendum est. Reliqua enim ad hæc ipsa
 redigere habebimus, & quantum & quousque quoque
 modo similitudinem singula contingere videantur.
 Cum vero partes sumpserimus, differentias protinus
 earum adjiciendum, ita enim simul & natura evidens
 & tota generum differentia conspicua fuerit. Maxima
 itaque partium differentia pene dicta est: videli-
 cet, radices, caulis, reliquarumque: vires enim cujusque,
 quarumque rerum gratia quæque sint, postea dicemus.
 Illa enim quibus tam hæc quam cetera constant, ex-
 plicare prius oportet: sumpto à primis initio. Sunt
 autem prima, humor atque calor. Omnes enim plantæ
 humorem caloremque sibi infutum quendam possi-
 dent: sicut etiam animalia. quæ cum & deficere in-
 cœpere: senecta diminutioque consequitur. Cumque
 penitus defecere; & exsiccatio morsque occupat. In
 primis igitur illis humor nomine caret, sed in quibus-
 dam, ut dictum est, nuncupatur. Hoc idem vel in ani-
 malium genere percipere licet. Solus enim humor ha-
 bentium sanguinem certo nomine redditur. Quam-
 obrem id privatione ipsa discernimus. Alia enim san-
 guinem habere: alia carere fatemur. Est igitur ea pars
 calorque illi connexus.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Ait corticem & medullam consimiles. His autem
 priora, ex quibus ipsa consistunt, humor, caro, nervus,
 vena: non recte: nam si cortex ex vena, nervo, carne,
 humore constat: erit pars aliqua in cortice, quam corticem
 non dicas.

Declarat quid sit μίχθ· pediculus tam folij, quam fructus.
 Beῖος, ut supra memoravimus, ait esse partem ἐπὶ τοῖς ἀν-
 τιστοίχους, in quibus est. sequitur præceptorem illis verbis,
 ὅσα εἴη; intelligit oleam.

Καὶ ἐπὶ πᾶσι σπέρματι τὸ πῶς καὶ πῶς. Theodo. & super omnia
 semen fructus, ut fructus sit possessori casus: effugiat ambi-
 guitatem: & pronunciet numero plurali, semina fructuum:
 aut pronomen addat, fructus ipsius.

Καὶ πρὸς, declarat fructum esse semen cum tegumento, quod
 ἀκατέργαστον vocat. Nihil imprudentius à Theodoro, qui ἀκα-
 τέργαστον, carnem dixit. Nam quot fructus semine constant,
 & tegumento, vel osseo, vel testaceo sine carne? contemplare
 Strobilum, & conum cyparissinum, & alia: animadvertes
 etiam iudicio exactiore id. si κατέργαστος est, τὸ συγκείμενον ἐκ σπέρ-
 ματος, & ambiente, sive testa, sive carne: qua ratione potius
 non dicatur tegumentum illud, ἀκατέργαστον, nihil enim seipsum
 amplecti potest: quippe continens à contento, aliud.

Παρεῖς ἢ πᾶσι τοῖς ἐν αὐτῷ, καὶ αὐτῷ ἢ καὶ ὁμοῖον, καὶ ἡ ἐν
 αὐτῷ. Mala comparatio. Galla enim fructus est. capreoli
 natura alia: pars enim officialis. Est etiam capreolus & le-
 guminum multorum, & cucurbitarum, non autem vitis
 ἰδιον.

Καὶ τῶν μὲν δένδρεων ἐστὶν ἔτος ἀγαθόν, τοῖς δὲ ἐπετείοις δὴλοι, ὡς
 ἐπὶ ταῖς ἐπετείαις. Sententia satis facilis: nam si totum annum
 est: etiam partes, ideo addidit, δὴλοι, ne esset frigidiuscula.

Ὅσα ἐπετὶ ἀκατέργαστα, καὶ ὅσα διὰ τῆς. Durant enim ad fructum
 usque ea, quæ annuos fructus ferunt. τούτοις ἅπασιν καὶ ὁ καυλὸς
 ἀκατέργαστος κατὰ λόγον. Theodo. his omnibus caulibus quoque pro
 ratione conveniet. Non est verbum explens (conveniet)
 ἀκατέργαστος. Sed sequetur temporis tractum, usque ad maturi
 fructus tempus.

Καὶ ὅταν σπέρματι φέρῃ μίχθον, ὅτε ἡ γὰρ καυλὸς. Theod. cum
 semen parturiunt, caulem tunc emittunt: at longo post tem-
 pore, quam caulem emisserint, parturiunt semen. Est siqui-
 dem parturitio limen, & aditus pariundi. itaque Theophr.
 μίχθον: cum futurum est, ut semen ferant, caulefcunt.
 Aded verò verum est, quod ait Theophr. ut lactucas: cum ei
 generi tempestivum est, ut seminescant: si tunc seras, exeat
 cum caule.

Εἴνα καὶ τὸ σπέρματι ὅταν τῶν καυλῶν. Videamus an vera
 sit hæc propositio. Caulis est propter semen. si omnia, quæ
 caulem habent, semen habent: verum est. at filix caulem
 habet, semen non habet: Item multa alia: neque omnis
 fructus, aut semen in caule: non enim Ariachidnis. Intellige
 igitur certo in genere: neque in caule fructus albo chama-
 leonti.

Τῶν ἢ ἀπὸ τῶν ὁμοίων μερῶν. Explicatius celebrat, quæ atti-
 git, tamen si & nunc, & tunc τὸ πῶς, ὡς, inquit, ἐν τῷ πῶς λέγοντες.
 Theodo. durissime, nota inquit, reddere sub signationis. Nemo
 latinus hic intelligat, quid sit sub signatio. ἀπὸ τῶν πῶς figura
 est, de qua in tertio ποιεῖς à nobis, sed nihil ad hæc: ceterum
 tanta est frequentia hujus vocis in hisce libris, ut Theodo-
 rus fastidium vitandi causa, pariat fastidium.

Τὸ ὅτι οὖν ὑγρὸν, humorem Theodorus interpretatur. recte.
 & ὅτι ὑγρὸν, alibi succum, alibi lac. in principio non
 satis declaratur.

Μεταλαμβάνουσι. Theodorus, confortiuntur, mutantur.
 nam quæ partes univocæ sunt sub eodem genere, eæ erunt
 æquo jure nominis ejusdem consortes, quæ analogæ, aut æqui-
 vocæ, nominantur.

Διὰ τῶν γνωρίμων μετὰ δὲ δὲ ἀγνώριμα. Theodo.
 notis ignota persequamur. sensus mutilus est. non enim dicit,
 τοῖς γνωρίμοις, neque sunt instrumenta cognoscendi, sed me-
 dia, quemadmodum vocant Philosophi.

Μέγρι πῶς καὶ πῶς εἰς τὰς μετέχει ὁμοιότητος. Theodorus,
 Quantum, & ad usque, & quomodo similitudinem singula
 contingere videantur. Nota, attingere similitudinem, &
 tres facit partes. Quantum, &, ad usque, &, quomodo. at,
 quantum, est, ad usque: terminus enim est extremum quan-
 titatis, & generis ejusdem cum ea. Theophrastus τὸ μέγρι
 posuit finem τῷ πῶς, & modum τῷ πῶς, utrunque autem ad
 qualitatem hic refertur. Nam τὸ πῶς est qualitatis per se. τὸ
 πῶς, per accidens. Id quod etiam Galenus docuit nos non
 semel. Est igitur inter herbas ex viriditate similitudo. hoc
 est, πῶς. At similitudo, ἐκ τῶν πῶς, propterea quod alijs alia
 viridiores, aut fusciores. sic igitur interpretaretur, quatenus,
 & quomodo similitudinis participes sint. Nam, ad usque,
 hic nihil sonat. & sanè modus hic significat, quod alijs, gra-
 dum, dicunt.

Εἰλημυρίων δὲ τῶν μερῶν. Ait partibus positus, earum diffe-
 rentias persequendas. Hac enim ratione naturam cognitum
 iri. Sanè pars, quasi materia, erit, differentia, veluti forma.
 Iccirco addit, οὐσία. Quia in lib. Physico, & in secundo
 de anima,

de anima, & in septimo Metaphysices, materia, forma, compositum, & ὁμοίως ἑτέροις. Theodorus maluit dicere naturam, quam substantiam non solum hic, sed etiam alibi: ut est videre in fine capitis sequentis.

ὕψος τε, καὶ ἡμερότητα σφύρον. Theodorus, humorem, & calorem insitum. Insita quedam sunt etiam non à natura. Adderet igitur ea quoque verba, à natura. hoc enim φῶς est in verbo, σφύρον. Brevius quoque diceret, connatum, ut declararet ea esse principia constitutionis. Neque levis est castigatio hæc: id quod mediocriter doctis videri posset.

Ὡς ἡ ἀπολιπόντων γένεσις γῆρας, καὶ φθίσις. Scribendum, ἀπολιπόντων, quo tractus deficientie intelligatur. Sic enim fit senectus, & tabes. hoc est, φθίσις, quod minus rectè à Theodoro, diminutio. Nam diminuuntur corpora labore quotidiano, inedia, vigilia: at non tabescunt ejusmodi quotidiana diminutione. Est autem naturalis φθίσις, senectutis definitio, ex Galeno. Vnde trahunt hanc urbanam dubitationem, qua ratione senex sanus sit: cum senectus sit vitium sanitatis. est enim, φθίσις. In verbis autem sequentibus postposuit mortem deficienti. πλὴν δὲ ἀπολιπόντων, γένεσις καὶ αὐτανόσις. minus commode. Hæc enim illam antevertit. Theodorus

autem primum ἀπολιπόντων: cum deficere incepere. Male: neque enim initium illud senectæ est, sed initium senectæ. Quare intempestivè de suo addidit: sed deficientibus. tractum enim illum, de quo diximus, significat.

Ὡς δὲ τοῖς ἀσθενέσι τὸ αὐτὸν καὶ ὕψος. Quia sine differentia, communi nomine dicitur, ὕψος. In alijs autem, inquit, nomen habet: ut dixit. Intelligit, ὡς in papavere, & planta, tum medica, tum Cyrenaica. Item ἀκρεὺς, in myrrha, atque alijs: quemadmodum in nono dictum est.

Τὰ δὲ ὕψος λέγειται. Theodorus, sanguinem habere fate-mur. Seneca in declamationibus irridet, & suo & alieno judicio figuras hæc loquendi ambitiosas, & merito. Quid enim hic è Græca, eaque Attica simplicitate, λέγεται, ad latinam severitatem, fate-mur? Fateri est interrogari, aut coacti, aut etiam torti. verbum sanè misere potestatis. At, dicere, sapientis. fatebitur scholasticus post negationem, aut dubitationem, aut interrogationem: & servus post questionem.

Ἐν δὲ ὅν τούτῳ καὶ μίρ. Concludit, partem esse humorem illum: quemadmodum etiam in historiis anim. alium declaratum est. ut pudere jam incipiat istos, qui nobis sanguinem negabant esse animalis partem.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Mix.) Docet ac definit Theophrastus quid μίχθ, five pediculus sit: nempe id quo folium, & fructus plantæ copulantur, etiam capreolus, & muscus. Omissem, ni codex mendosus, semel τὸ αὐτῷ. Quis non novit; plurimarum plantarum flores pediculo annecti?

Συμπίπτει. Non omnia folia fructusque dependent. Folia lauri, Rhododendri, & fructus cedri magnæ, non solum deorsum nō dependent, sed sursum erecta, in ramis consistunt, iisque tam pertinaciter cedri fructus adhæret, ut citra rami particulam avelli nequeat. Causa, pediculi durities, & soliditas.

Σπέρμα μετὰ. Expone, fructus est, quod involucri & semine constat. Falsum enim est, fructum omnem constare ex semine, & carne. Ipse Theophrastus hoc eodem lib. cap. xvii, & xviii. contrarium docet. quod experientia ipsa probatur. Staphylodendri fructus ex vesicula, five membranoso tegmine, & semine constat; taceo, conum, abietinum, cedrinum, cyparissimum, aliosque fructus plurimos osseo, vel testaceo, sine carne, tegumento constare. Hac pessima expositione viri longè doctissimi, in re botanica, decepti videntur; inter quos Spigelius, qui in Isagoge in rem herbariam, Theophrasti mentem sic exponere conatur: Theophrastus ubi carne & semine fructum constare dixit, videtur innuere pericarpium ex carne constitutum, ut in pomis, pyris &c. Quod à mente Philosophi nostri planè alienum est. Docet enim fructum constare ex involucri & semine, Aristoteles fructus,

feminisque differentiam luculenter explicat lib. i. de generat. anim. cap. xviii. Σπέρμα δὲ καὶ καρπὸς ἀσφίρει τὸ ὕψος καὶ ἀσφίρει. καρπὸς μὲν τὸ ἐξ ἄλλου ἵνα, σπέρμα δὲ τὸ ἐκ τοῦ αὐτοῦ. ἐπειδὴ (ἀλλος) ἀμφὶ περὶ ἐστὶ. 1. semen & fructus inter se differunt, prioris posteriorisque ratione; fructus enim quod ex alio est: semen ex quo aliud, nam alias ambo idem sunt. Pomum, ex arbore est, semen pomi, ex hoc ipso, & quidem fructu posterius, hoc est ipso pomo. Ex semine nascitur arbor alia. Sed magna ex parte hæc confunduntur, etiam apud antiquissimos, qui καρπὸς pro σπέρματι, & contra σπέρματι pro καρπῷ scribunt. Suidas. καρπὸς μὲν ἐστὶν κελὼς αἱ κινηταὶ μετὰ τοῦ σπέρματος, καὶ ἡ ἐκείνου οἱ πυρῆες. id est, καρπὸς propriè semen seu granum fici, vel nucleus olivæ. Hippocr. σπέρμα ἐστὶν τὸ αὐτὸ καὶ καρπὸς. Diosc. λελυγμένος καρπὸς. Orib. κινῆς ὁ καρπός. Quid pluribus opus testibus? ipse Theophrastus καρπὸν semen vocat lib. vi. hist. cap. xi. ad finem, ubi de ferula agit.

Ἐλξ.) Si in codice mendum non est, mala comparatione utitur Theophrastus. Ἐλξ proprium quidem viti, sed nō soli cucurbitis enim ac leguminibus nonnullis, uti piso, lathyro, vicæ, &c. capreolus servit. Galla fructus est, ἕλξ pars officialis. Suspicio legendū ὁ βότρυς, nihil tamen muto. Uva viti ἰδιότ, uva fructus, galla fructus. Verba Theophrasti si bene perpendantur, nihil mutandum. Docet arbores quasdam τὸ ἰδιόν quid habere, quod alijs negatum est; sanè nulla arbor capreolum præter vitem fert.

Τὸ μίχθ.) De humore vide cap. i. lib. ix.

Κ Ε Φ. Δ.

C A P. IV.

Quid lignum, quid caro, quid cortex, quid matrix, ex quibus cortex.

EN δὲ καὶ ἄλλα εἶδη ἐπεὶ τῶν ἐν τῷ αὐτῷ. ἀ καὶ ἑαυτὰ μὲν ἐστὶν αἰώνια, ἀλλὰ τὴν ὁμοιότητα ἀπαιτῶνται πῶς τῶν ζώων μορίοις ἔχουσιν γὰρ ὡς περ ἡ σαρξ, ὅ ἐστι σπινθηρὸς καὶ σπινθηρὸς. ἀσπέρματι. ἔλασεν ἡ καὶ ἔλασεν ἔχον φλέβας. αὐτὰ γὰρ, τὰ μὲν ἄλλα εἰσὶν ὁμοίαι τῇ ἰνί. μείζους δὲ ἐπαχύνονται, ἐπὶ ἔξυλον ἔλασας ἔχουσιν καὶ ὕψος τε. ἐπὶ ἔξυλον ἔσπερ. τὰ μὲν γὰρ ἔχει σάρκα, τὰ δὲ ἔξυλον. ἐστὶ δὲ τὸ μὲν ἔξυλον σπινθηρὸν, ἡ δὲ σαρξ, πάντῃ διακρίνεται. ὡς περ γῆ ἐστὶν ἡ γῆ. μετὰ δὲ τὴν γένεσιν ἰνὸς καὶ φλέβας. φανερὰ δὲ ἡ φύσις ἐν ἄλλοις πᾶσι ἐν πῶς τῶν περικαρπίων δέρμασι. φλοιὸς δὲ ἐστὶ μήτρα, κυρίως μὲν λέγεται, ὅτι δὲ αὐτὰ ἐστὶ τὸ λόγῳ διορίσας. φλοιὸς μὲν ἐστὶ τὸ ἐσχατὸν καὶ χωρὶς τῆς ὑποκαμένης σώματος. μήτρα δὲ, τὸ μετὰ τῆς ἔξυλος τρέπον δὲ τῆς φλοιῆς. οἷον ἐν πῶς ὁστὶς μυελός. καλεῖται δὲ πῶς τῆς καρδίας. οἱ δὲ, μυελόν. τὰ μὲν ἐν

AD sunt vero & alia genera ab internis diversa: Alia autem ipsa quidem per se nomine carent: similitudine autem ex animalium partibus appellata. Quodammodo nervum, quod continuum, fissile, prælongumque est: sed insociabile germinisque infocundum, & venas habens. Venæ ipsæ cætera nervo similes, sed majores crassioresque sunt: & ramulos humoremque habentes. Item lignum & caro. Alia enim lignum; alia carnem habent. Lignum autem fissile est: caro omnibus dimensionibus dividi potest, quomodo terra, quæque ex terra constant. Vnde fit, ut inter nervum & venam, ipsa media sit. Pater vero ejus natura tum in cæteris, tum in fructuum cute. Cortex & matrix propriè nuncupantur: sed ea quoque reddere definitione debemus. Cortex est pars ultima: & à subjecto corpore separabilis. Matrix, quod in medio ligni tertium à cortice continetur: velut medulla in ossibus. Id nonnulli cor; alij medullam appellant. Partes tot penè numero habentur;

ἄλλα δὲ εἶδη.
Al. Bas.
Theod.

lege ex Al.
Bas.
ἀσπέρματι
δὲ καὶ ἔλα-
σας ἔχον φλέ-
βας.

Al. Bas.
φύσις αὐτῆς
ἐστ.

† Sed sine
adnatis,
nullasque
propagines
edens.

† In inte-
grimento-
rum cortis.

μόρια σχεδόν ἐπὶ ποσῶν τε σύγκειται ἢ τὰ ὕστερα ἐκ
 τῶν προτέρων ἔχον ὡς ἐξ ἰνὸς καὶ ὕρου, καὶ εἶνα
 σαρκῆς. ἔχουσι γὰρ σκληρυνόμενα οἷον ἐν τοῖς φοί-
 νιξι, Ἐν ἁρτηξί, καὶ εἰς ἄλλο ἐκχέλουται. ὡς περ αἱ τῆ
 ῥαφανίδων ῥίζαι μήτρας ἢ ἐξ ὕρου καὶ σαρκῆς. Φλοιὸς
 ἢ ὁ ὡς τις ἐκ πάντων τῶν τριῶν εἶον, ὁ δὲ δρυὸς καὶ αἰ-
 γαίρης ἔστι τις. ὁ ἢ τῆς ἀμπέλως, ἐξ ὕρου καὶ ἰνός. ὁ δὲ
 τοῦ Φειλοῦ, ἐκ σαρκῆς καὶ ὕρου. πάλιν ἢ ἐκ τούτων
 συνίσταται τὰ μέγιστα ἔστι πρῶτα ῥηέντα, καὶ καταπερανεῖ
 μέλη. πάλιν οὐκ ἐκ τῶν αὐτῶν πάντα, οὐδὲ ὡς αὐ-
 τως, ἀλλὰ διαφόρως. εἰληνιδῶν ἢ πάντων τῶν μο-
 ρίων, ὡς εἰπεῖν, τὰς τούτων διαφορὰς περὶ αὐτῶν ἔστι

habentur; quarum posteriores ex prioribus constant. Lignum ex nervo & humore, nonnulla etiam ex carne. Cum enim indurescunt, transeunt in lignum; ut palma, ferula, quicquid lignescit: quemadmodum raphanorum radices. Matrix autem ex carne & humore. Cortex quidam ex tribus illis; ut "roboris, populi, piri. "quercus. quidam ex humore & nervo; ut vitis. "Folia vero, "suberis. ex humore & carne. Rursum ex his maximè & primæ illæ, quas enumeravimus, "partes componuntur. non "membra. tamen omnes ex eisdem neque simili modo; sed diverso. Igitur expositis jam omnibus ferè partibus, differentias earum, & arborum plantarumque omnium naturam nunc assignare tentandum est.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Aλλὰ δὲ εἰδὴ ἔπειτα οὗτος. Hactenus de partibus extimis videtur scripsisse, cum tamen falsum sit. Quis enim dicat, humorem esse extimum? tanto minus calorem vitalem illum. Præterea, supra, cum διὰ τῶν γινώσκων, proficetur se ingredi rationē perscrutationis, processit ab humore, qui multis in plantis sanè minus perspicuus est: puta, in capillis veneris, & quarundam arborum corticibus, & ejusmodi. item à calore, qui apud non paucos est controversus: æquivocè namque calor dicitur de cicuta, & de anetho. Non enim cicuta calida dicitur, nisi vita. Anethum autem etiam elementari calore. Igitur duo illa, πρῶτα quidem sunt; verum neque ἐμφανῶς, neque γινώσκω. Ad hæc nota locutionem. Inquit enim, ἅμα δὲ εἰδὴ ἔπειτα ἑρπῆς. Theodo. adsunt vero & alia genera ab internis diversa: ut omittam ineptum hic verbum, adsunt, æquidem aliter sentio. Nam cum ab extimis, & magnis, & apparentibus incipiendum esse censuerit; veluti ab radice, & caule, sequutus sanè præceptorem ex historia animalium; nunc de internis loqui vult, atque sic ait: alie autem species diversæ earum, quæ sunt interiores, id est ἅμα ἢ ἰδίῳ ἑρπῆσι, diversa genera interiorum, ab his, quæ diximus.

Εἰς τοὺς ὁμοίους ὅσους ἐστὶ συνεκτικὰς καὶ χυτοὺς ἐπικρυσταλλοῦσιν ἢ καὶ ἀβλαστοῖς ἔχον φλέβας. Quasi nervos, inquit, quosdam habent. Est autem nervus continuus, & fissilis, & longus, quique nulla cum alia parte committatur, neque quicquam ex sese edat: & qui habeat venas. Est enim nervi natura, longitudo: & affectus, fissilitas, ex Aristotele; ex villis enim sive filis factus. ἀβλαστοῦ, propterea quod in alias partes non dividitur; neque cum ulla continuatur alterius generis, sive naturæ; quin etiam ne cum sua natura quidem.

Hoc autem est ἄελαρον. Quia nullos ramos edit. Intelligi sane in plantis: namque in animalibus alia ratio est, atque etiam in plantis ipsis diligentius contemplandum. Quod vero dicit in fine definitionis: ἔχει φύλας: habet dubitationem. Nam mox autumat, venam esse nervo similem, quod ad ceteras partes attinet: verum esse crassiores. Si igitur crassior est, quomodo ad nervo continetur; pars enim eius est.

Φανερὸν ὅτι φασὶς αὐτῆς, ἐν ἄλλοις τε, καὶ ἐν τοῖς ἱεροῦσιν
 διέμεσι. De carne agit: igitur διέμεα nimis laxe posuit. Est
 enim à carne diverſum quiddam. Ac in putaminibus qui-
 dem nucis extimis caro videtur quaquā versum apertilis. Ac
 ἐν διέμεσι, ut in avellana, & pistaciis, & nucē myrsifica,
 atque aliis quæ teguntur cute, non est carnis natura, sed
 corii, aut cutis: ut in longitudinem facilius, ac promptius
 scindi queat. Cutem Theodorus, autoris fidem sequentur,
 transtulit.

Φλοῖος δὲ καὶ μέγιστος κυρίως μὴ λήσεται. Non semel testatur,
partes ex se nomina non habere, sed ex animalibus mutuo
sumere, ut carnis, nervi, vene. Nunc dicit μέγιστον dici κυρίως
sanè paulo imprudentior. quin potius ἀναλόγως. ἀναφίρεται γὰρ
εἰς τὴν τῶ ζώων.

Ὁ ὅτι φύλλον ἐκ σαρκὸς καὶ ὕδατος. Folij institutio ex carne
 & humore : Ergo folium non esset fissile , at multa sunt , ne
 dicam omnia , propterea quod caro fissilis nō est. Quare melius
 & dicas, & sentias : folium constar ex vena , nervo, carne,
 & humore.

Καὶ περὶ αὐτῶν μέλη. Theodorus partes interpretatur, otiosè.
 Nam cum dixit μέλη; ἔ. subjunxit, μέλη. ἔ. dixit καὶ
 περὶ αὐτῶν: intellexit quasi membra, ut μέλη animalium, ἐκ τῶν
 μερῶν: μέρη ἐκ τῶν μορίων: μόρια ἐκ τῶν στοιχείων.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

A (ἀσκήσιας) In utroque Aldino, & Basiliensi codice, legitur ἀσκήσιας, quod *infociale* vertunt. Corrigitur ex auctoritate Roberti Constantini Medici & litteratoris summi, ἀσκήσιας. Antiquam cur rejiciam lectionem causam habeo nullam; nec novam cur magis probem, rationem video. Ἀσκήσιας exponunt ἀσκήσιασθήματα ὅσα ἔχουν. velut eodem hoc libro reperitur, ὅσα ἔχουν ἀσκήφυσάδες, id est ut loquitur Plinius, *adnatis carens*. Pollux lib. VII. ὁμοίως δὲ τῆς ἀμπελίου, τὸ δὲ τῆς γῆς, ἕως τῆς ἐκφύσεως τῶν κλημάτων τῶν ἐνδορῶν αἱ ἀσκήφυσαι, αἱ δὲ αἱ ἀπὸ τῆς ἀσκήσιασθήματος, ἣ ἡμεῖς τὴν Πάπωνα, ἀναβλαστήματα, ἀνερμολίαν, ἡγοῦντο. Αὐτὴ μολία σtolones sunt, vel ut Plinius ait, *mutilis fruticatio*, quod de nervo, nec dici potest, nec debet. qui neque fert stolones, neque habet adnata. Ἀσκήσιας, cur dixeris Theophrastus, ex Doct. Scaligeri notis, lector facile cognoscere potest. Ἀβλας, germinis infecundum interpretantur, præter rationem, & mentem Philosophi nostri. Germen dicitur surculus prægnans, qui ex arborum oculis nascitur, à generando dictus, quod sit generationis principium. Ἀβλας, verte, *propagines nullas proferens*. Sed hoc in animalibus, de nervis, à quibus similitudinem petendam docet, maxime de sexta conjugationis nervo dici non potest. Quin etiam, pace Theophrasti dicere liceat, in ipsis plantis, nervi propagines nonnunquam habet. Sed facile hæc conciliabimus, si dicamus, ὥς ἐστὶ τὸ πᾶν, ita se rem habere. Ad prius, commodè dici potest, nervos in cerebro, unde originem trahunt, nullas ostendere propagines. Sed nec nervus plantæ ad

motum à natura, uti in animalibus, datus, sed ad quietem, consistentiam, & robur. Nervum definio; *partem prælongam, continuam, fissilem, cæterisque partibus magis solidam, quæque à carne & venâ facile dissociatur, ac finditur secundum longitudinem, quæque eodem modo in plantam universam fertur, quo venæ, arteriæ, nervi in animalibus, sed tamen in quibusdam partibus magis, in alijs minus conspicitur.* In caudice palmæ, & abietis intus; in tamalapatri, gentianæ, & plantæginis folijs, extra magis videtur, vocaturque costa.

Φλέβας) Vena dicitur, quod oblongum & cavum est, humorem in se continens, qui plantis alimento est. Venam, meatum aut cavitatem, licet vix conspicuam propter exilitatem, habere, ratione probari potest. Plurimæ siquidem plantæ, si incidantur, humorem reddunt; aliæ albū, ut papaver, alię luteum, ut chelidonia major; aliæ rubrū, ut anchusa. Maxima vero pars aqueo viridive humore prædita, vid. c. xi. hujus lib. & c. i. lib. ix. ubi ex professo de humore agit Theophrastus.

ξύλον) *Lignum in plantis durum & fissile. I. quod secundum rectitudinem fibrarum finditur: constans ex nervo, & humore; imo etiam ex crassioribus tenuioribusque fibris, quas venas & nervos vocant. Nonnunquam, quod antea caro erat, uti Theophrastus paulo post inquit, degenerat in lignum; ut ferulæ caulis, & raphani radices; in quibus quum ligni densitatem sunt adeptæ, fibræ apparent; quæ dum carnis retinebant naturam, antea non apparebant.*

Σαξξ) Caro est solida pars, quæ in omnem dimensionem di-
vidi potest, ut terra & quæ terrea sunt. talis in pluribus
fructibus

Περλακηρίων Theodorus fructum exponit; cum sit
 involucreum, quo fructus tegitur, uti ex precedenti
 capite probatur; ubi fructum constare ait, *semine &*
tegumento. Περλακηρίον, proprie est, pars fructus, quæ
 semen ambit, & protegit, adversus cæli, animalium-
 que injurias: ut in frumentis gluma, in leguminibus
 filiqua, in castaneis echinatus cortex, in nucibus
 testa, in pomis cutis. Hic locus, semen plurimis in-
 volucris tegi, docet. Περλακηρίων, inquit, δέχεται, .i.
 integumentorū coriis. Alia enim semina unico, non
 nulla duobus, quædam tribus teguntur involucris.
 Pulpam ipsum Περλακηρίον vocari ex Theophrasto
 lib. iv. cap. ii. de causis probatur. οὗτοι ὅτι τὸ Περλακηρίον
 ἐστὶ σπερματικόν, ut ea que in *pulpa conclusa sunt*. De interiori
 involucro, locum hunc intelligendum, vox δέχεται
 ostendit; quæ videtur extimam denotare cutem.

ὁ δὲ τῶ φυλλῶ Aldinus, & Basiliensis codex, habent,
 ὁ δὲ φυλλῶ. quam lectionem, etiam secutus est, Gaza,
 nisi quod legerit, ὁ δὲ φύλλοις, utraque lectio spuria
 Theophrastus enim infra cap. xviii. folium ex nervo,
 cortice, & carne constare ait. Experientia etiam, &
 ratio docent, folium ex humore & carne tantum
 non constare. fissile enim non esset; quia caro fissilis
 non est. De foliorum natura capite citato plura.
 Suberis corticem, ex humore & carne constare ait,
 puta quod in omnem dimensionem facili franga-
 tur; ex solo tamen humore & carne constare non
 credo. Neque enim in totum nervis & venis caret.
 Cap. viii. hujus libri, suberis corticem, *carnosum* in-
 quit. Quare vulgatam lectionem legitimam esse
 censeo.

C A P. V.

Επεὶ ὅτι συμβαίνει παρέρρεον εἶναι τὴν μάθησιν
 ἀμειβομένων κατὰ εἶδη, καλῶς ἔχει τοῦτο ποι-
 εῖν, ἐφ' ὧν ἐνδεχέσθαι. πρῶτα δὲ ἐστὶ καὶ μέγιστος ἡ σχη-
 δὸν ὑφ' ὧν πάντα τὰ πλεῖστα περιέχεται ταῦτα. δέν-
 δρον, γάμιν, φρύζανον, πᾶσα. δένδρον μὲν οὖν ἐστὶ τὸ
 ὅσο ῥίζης μονοστέλεχος, πολύκλαδον, ὅζωπὸν, ὅτε
 εὐαπόλυτον· εἶον ἐλαία, συκῆ, ἄμπελ. † φρύ-
 ζανον ὅτι, τὸ ὅσο ῥίζης ἔχει πολυστέλεχος, ἔχει πολύκλαδον·
 οἶον, † βᾶτ, παλίεργον. πᾶσα ὅτι, τὸ ὅσο ῥίζης φυλ-
 λοφόρον ποιεῖον ἀστέλεχος, οὗ ὁ καυλὸς σπέρμοφ-
 ρον· οἶον ὁ σῖττον, καὶ τὰ λάχανα. διὰ ὅτι πρὸς ὅρους οὐ-
 τως ὁποδεχέσθαι ἔχει λαμβάνειν, ὡς τύπων, ὡς ὅτι τὸ
 πᾶν λεγομένης. εἶνα γὰρ ἴσως ἐπαλλάττειν διόξει.
 τὰ δὲ καὶ ὡς τὴν ἀγνωρίαν ἀλλοσιώπειρα γίνεται καὶ
 ἡ ἐκβαίνειν τὴ φύσιν· οἶον, † μαλάχην τε εἰς ὑψὺ
 αἰαγμένη καὶ ὑποδενδρμένη. συμβαίνει γὰρ τοῦτο
 ἔσθαι ἐν πολλῷ χρόνῳ, ἀλλ' ἐν ἑξῆς ἡ ἐπὶ ἀμνησιν· ὡς
 μήκη καὶ πλάτη δοξασιῶν γίνεται, διὸ καὶ βακίη
 εἰς αὐταῖς χρᾶνται. πλείον ὅτι χρόνος γινόμενος
 κατὰ λόγον ἢ τὴν ἰδέοσις. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τῶν
 † τῶν τῶν. ἔστι γὰρ ταῦτα λαμβάνει μέγιστον. ἐπὶ
 ὅτι μάλλον ἀγνόν καὶ ὁ παλίεργον καὶ ὁ κηπίος· ὥστε
 ὁμολογεμένως ταῦτα γίνεσθαι δένδρα. καίτοι γινώσκοντες
 εἶναι. ὁ ὅτι μύρρον καὶ μὴ αἰσκαταγομένης ἐκτε-
 μνοῦται. καὶ ἡ ἐκκλεωπικὴ καρύα. δοκεῖ ὅτι αὕτη π
 ἔστι τὸν καρπὸν βελτίω καὶ πλείω φέρειν, ἐὰν ῥ' ἀβδ-
 πὲς εἰς πλείους, ὡς τὴ φύσιν γινώσκοντες οὕτως. οὐ μο-
 νοστέλεχος δὲ αὐτὸ δόξειεν οὐδὲ ἡ μηλέα, οὐδὲ ἡ ῥοῖα.

Sed cum doctrina evidentius tradi soleat ; cum per species dividimus , rectè hunc in modum agetur ; ubicunque fieri possit. Sunt itaque prima & maxima & à quibus omnia penè aut certè plurima continentur ; arbor, frutex, suffrutex, herba. Arbor est , quod ab radice , * caudice simplici, ramosum, nodosum, sulculosum aut facillè dissolubile assurgat ; cœn olea, ficus, vitis. Frutex, quod ab radice caudice multiplici † ramosumque se attollit ; ut rubus, paliurus. Herba , quod ab radice foliatum sine caudice provenit ; semenque caule fert : ut frumenta, & olera. Sed definitiones ita accipi probarique debent ; ut notis ac lineamentis quibusdam quasi in universum à nobis subsignantur. Et enim ‡ discrepare nonnulla suapte natura fortasse appareant. Quædam etiam ob culturam diversa effici, atque à sua natura discedere. Vt malva in altum se attollens atque in arborem transiens. Quippe ita fit, neque tempore longo, sed mensibus senis aut septenis : ita , ut longitudine crassitudineque instar hastæ possit grandescere. Quapropter commodè ad usum baculi venit. Tempore verò longiore exacto , pro ratione magis quoque incrementa capeffit. Simili modo & beta : nam ea quoque amplio rem magnitudinem capit. Sed longè magis * amerina ; paliurus , edera : ut proculdubio arbores hæ efficiantur ; quanquam frutices sint. At myrtus , nisi sæpius purgetur , in fruticem transit. Quin & nux avellana , quæ quidem & fructum meliorem copiosoremque feret, si quis plures † virgas reliquerit : ut quæ scilicet sua natura potius fruticosa sit. Neque malus verò, neque punica, neque pirus , neque denique ulla , quæ ab imis plantigera sit, caudice uno esse appareat : sed cultura cæteris abscissis utique

* Scipitem
singularem
emittit, &
in multos
postea ramos
maiores fin-
ditur, dein-
de in multi-
plices sur-
culos, quod-
que non fa-
cile dissolvi
potest.
† surculosū.
‡ mutari.

"virex.

† stolones.

utique

ἔσθ' ἢ ἀπὸ εἶναι· ἔσθ' ὅλως ὅσα παλαιά τε καὶ ἄλλων· ἐνία δὲ καὶ ἔωσι πολυσελέχη διὰ λεπτότητά, καὶ ἁπλοῦς· ῥοιὰν, μηλέαν. ἔωσι δὲ καὶ τὰς ἑλάτας καὶ πείδας, καὶ τὰς συκάς. τὰχα δὲ ἀντὶς Φαίη, καὶ ὅλως μεγέθει καὶ μικρότητι· δὲν δὲ ἀντὶς ἐνία· τὰ δὲ, ἰσχυρὰ· ἔσθ' ἀδενεία, ἔσθ' πολυχρονιότητι. τῶν τε γὰρ Φρυγανωδῶν καὶ λαχανωδῶν ἐνία μονοσελέχη, καὶ οἷον δένδρεα φύσιν ἔχοντα γίνονται· καὶ ἁπλοῦς· ῥαφανίς, πήρανον· ὅθεν καὶ καλεῖται πινες τὰ ροιὰν τε δένδρεα λαχανά. τὰ τε λαχανώδη, πάντα ἢ τὰ πλείω, ὅταν ἐγκαταμείνῃ, λαμβάνει ἰνιάς ὡς περ ἀκρέμονας, καὶ γίνονται τὸ ὅλον ἐν ῥήματι δένδρεα· πλέν ὀλιγοχρονιότητι.

lege ῥοιὰν.
† lege ἐλάτας
καὶ καπνίδας
τὰς συκάς.
† deest Baf.

† lege
ῥαφανίον.

utique tales redduntur. Nonnullas etiam caudice diffusas multiplici, causa exilitatis relinquimus, ut puniceam, ut malum. Oleas quoque & ficos multifidas dimittere assolent. Quin etiam magnitudine, parvitateque omnino dividenda nonnulla quispian fortasse censuerit, quedam etiam robore, imbecillitateque & diuturnitate ac temporis brevitate. Quippe cum virgultorum olerumque nonnulla caudice uno consistant; & arboris quasi naturam adipisci spectentur: ut & radix, ut ruta. Quamobrem ejusmodi olera nonnulla olerarbores vocant: & quidem omnia olerum genera certe aut plurima, cum permanferint, quasi ramos quosdam capeffunt; totaque in arboris figuram mutantur. diu tamen durare nequeunt.

† suffruti.
cum.
† Brassica.
δένδρεα
λαχανά, quasi
oleris arbores.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

ΣΑφίστερον εἶναι τὴν μάθησιν ἀμεθοδείων κατὰ εἶδη. Sententia notanda. Subiectum namque genus est, quod ubi divisimus in species, & partes ejus nobis innotescunt: & differentia etiam prius: tum autem accidentia a specie propria, a genere communia. Hæc autem sunt præcepta, quibus ad scientiam animum comparamus. Dixit, καὶ χεῖρον ὅφ' αὖ πάντα τὰ πλείω φερίκεται. Nota χεῖρον, τὰ πλείω. Non dixit τὰ πάντα, propter tubera. & alia talia. Perstat in ea sententia, qua dicebat: plantarum cognitionem, πολύχρονον. Notabis etiam sexus diversos Atticæ, Σαφίστερον τὴν μάθησιν.

Δένδρον, ὄζωτον. Theodorus, nodosum, surculosum, duabus vocibus his, unam. At enim vero multæ arbores enodes sunt: quare in definitione arboris reponi nequeat nodus. Ramum potius robustum dicas hic. Addidit Theodorus de suo, assurgat, proprio tamen significato assurgimus alijs. Quinetiam de arboribus procerioribus tantum dicimus, surgere, surrigere; ac primo quidem ac puro usu, non nisi de rectis. Cum sedemus, recti non sumus, sed angulos facimus: cum surgimus, recti evadimus.

Φρύγανον δὲ ἔσθ'. Cum proposuit quatuor partes: non prosequitur nisi tres. Si non est in codice mendium, est culpa in auctore. Φρύγανον, Latine virgultum valde commodè potes dicere. Græci a comburendo nomen invenere. Itaque in libris γαπωνίας invenias in alia voce eundem significatum εὐφραίνεσθαι. Item apud Serapionem. Arabes enim sua lingua idem indicant. Virgulta, inquit, quæ ad ignarium leguntur usum. Definitio autem φρύγανος, hic falsa est, sanè novimus φρύγανον, μονοτέλεχες. Quod autem est πολυτέλεχες, ἴσμεν· id est, a frequentia stipitum. Notabis alteram inter hæc differentiam. namque singularis stipes, si ita modicus sit, ut φρύγανον, videri queat: non erit φρύγανον, nisi intereat quotannis: sed arbor. Ab arbore enim non differt natura substantiæ, sed quantitatis: cujusmodi sunt pumilæ pomi, & ficum genera nonnulla. At ἴσμεν· utroque in genere accipitur, tam earum quæ intereunt citra annum, quam quæ durant diutius: durat genista, & paliurus, & alia: non durat præonia, quæ alioqui ἴσμεν· est, ab una radice frequentibus caulibus. Adhuc habet & hoc aliam differentiam, quia ἴσμεν· aliquis evadit arbor cultu. Herba verò differt ab his ultima illa & propria differentia, quod folia ab radice protinus emittit. Neque verò de essentia herbe est, intra annum interire. durat enim cervina lingua: iccirco errarunt, qui ita censuerunt. Neque caulis de essentia herbe. Quapropter hoc loco Theophrasti sententiæ moderabere: ἔσθ' ὁ καυλὸς ἀπὸ τοῦ φύλλου. Neque enim, id est, tanquam in definitione, sed tanquam in divisione, ad hunc modum. Herba alia fert caulem, alia non. Nota ἀπὸ τοῦ φύλλου in neutro genere, non autem ἀπὸ τοῦ φύλλου: quia, τὸ, facit conversionem propositionis. Sanè non dices, αἰσχροπὸν ἐστὶ, τὸ πορόπικόν: sed, τὸ γλαυκόν: sic, nihil in herba semen fert, quin sit caulis. Considerabis acutius in ea, quæ appellatur Centumgrana, facilius deprehendes in chamaeleone albo, qui cum sine caule sit, at in acano semen fert. Animadverte in definitione herbe, αἰσχροπὸν ἀπὸ τοῦ φύλλου. Nam lactucam, uti dicebamus, cum sevimus, quo tempore pridem sata semen ferre debebat, non solum cum caule egressam,

verum etiam cum semine vidimus. Præterea id omittendum non est, ab radice statim ipsas etiam arbores duobus prodire folijs. Sunt enim ea folia non ejusdem generis, quo ea, quæ postea videmus habere, sed è substantia, ac pulpa seminis potius, qua id unde arbor exit, includitur.

Αὐτὸς τὸς ὅρας τὰς ἐπεδείκνυται. Veretur optimus philosophus quicquam statuere, quod reprehendi queat: quippe cum materia sit πολύχρονος, ut dicebat.

Εἶνα γὰρ ὅπως ἐπαλάττειν δέξει. τὰ ἢ καὶ τὸ τὴν ἀργυρῶν ἀλλοίωσις. γίγνεται, καὶ ἐκβαίνει φύσας. Reddit rationem, quare definitiones hæc præcipiat sobrie potius, quam exacte accipiendas. Et signate dixit, δόξει: non autem ἐστὶ. Alia verò etiam cultu mutantur: ut corylus, myrtus, punica. Dicit, δέξει: quia non erunt revera, sed opinione. Prunus enim ab radice stolones cum emittat, nequaquam propterea ἴσμεν· erit, vera namque arbor est. Εἰπαλάττειν, Theodorus discrepare: potius mutari, ita ut duplex mutatio sit. Vna sponte: declaratur per ἐπαλάττειν; in quo usus activa voce est, ut intelligeres intus esse principia actionis. Altera mutatio, τὸ τὴν ἀργυρῶν. cultu, & arte: iccirco dixit, γίγνεται, in passivo: mutat sponte malva. Est hoc exemplum prioris argumenti: herbe namque exuit se ciem, atque arborefcit. Brassicam vidimus nos octonum pedum, ex qua in sodalitate nostra exempto folio texti humeros quasi iusta penula. ἀργυρῶν simplici significato sonat curam, cultum. Sic mox: ἀλλὰ τὴν ἀργυρῶν πινυδὸν. præpositio τὸ τὴν, indicat motum ab efficiente, & infra clarius: ἡμεῖς τὸ τὴν ἀργυρῶν εἶναι δοκῶν.

Quod ait Theophrastus, avellanam plures, ac meliores ferre fructus si quis frequentiores virgas reliquerit: verum esse comperimus nos. Causam reddit: propterea quod natura sua ἴσμεν· sit: at contra, punica. Si igitur utraque ἴσμεν· δὲ, & punica purgata stolonibus meliores fructus gerit. Non videtur bona ratio, quæ alteri conveniat, alteri non.

Εἰσὶ ἢ καὶ τὰς ἐλάτας καὶ πείδας, καὶ τὰς συκάς. Theodorus omisit, καὶ τὰς ἐλάτας. & interpretatur καὶ πείδας συκάς, multifidas ficus. Verum multifida verbum, τὸ καὶ πείδας εἶναι, non respondet, sed cædum potius dixeris, iccirco autem cedue sunt, quia ἴσμεν· δὲ.

Πολύχρονον τὴν. Theodorus, diuturnitate: tum addit de suo, ac temporis brevitate: superfluo. Diuturnum enim hic relativum est. Comparat enim per distinctionem: ergo altera pars antevertetur temporis brevitate. Ita Theodorus brevitate vocabulo Theophrasti brevitate contaminavit.

Τὸν τε γὰρ φρύγανον δὲ. Mirificus hic Theophrastus, qui cum ἴσμεν· φρύγανον diversa agnoverit: & φρύγανον supra malè definierit per πολυτέλεχες: nunc perseveret ita in definitione, ut utrumque confundat. Dicit enim, ἐνία μονοτέλεχες. ergo ἐνία πολυτέλεχες, sanè de ἴσμεν· malè.

ῥαφανίον. Theodorus, radix, usitatè, sed minus cautè: namque de radicibus, & caulibus, & ramis, cum agamus hic: nunquam raphanum plantæ speciem, radicem partis nomine vocabo: nunquam brassicam, caulem, eadem ratione.

Δένδρεον ἀρχαῖον. Theodorus, oleris arbores. Καταμείνῃ, permanferit, Theodo. rectè: sic M. Tullius in Philippicis. Ille mos à Cecrope permanferit.

φρυγανωσι, ἀρπύριον ἡσπαρμένην ὀφείλουσι
 φρυγανωσι.) ὡς τὸ φρυγανωσι & φρυγανωσι. Hac voce omnia
 sarmatosa, minuta, arida, & ficca ligna, ignisque
 fomenta, live ad cremandum facilia, continentur.
 Hefychius φρυγανωσι, ὡς λεγόμενα, ἢ ἡρεφ. lignum tenue & sic-
 cum. Gaza in lib. de caus. ignaria vertit. Recentiores
 Græci, inter quos Geoponicus autor, Cassianus Bas-
 sus, quem alij Constantinum Cæsarem falso appel-
 lant, ὡς φλακκ, vocant, id est aridum, adustum. Hefychius
 ὡς φλακκ, ἢ ὡς φρυγανωσι. Latini cremando, cremum di-
 cunt. vide Columellam lib. x. i. cap. ix. ubi cremum
 rusticos nominare dicit, lignum aridum & minutum.
 Hoc sensu φρυγανωσι vox accipitur lib. i. i. de caus.
 cap. x. versu τὸ τοιοῦτον ὅτι &c. In plantarum genere
 Theodorus novo, nō tamen contemnendo vocabulo
 suffruticem vertit. φρυγανωσι live suffruticis, vel, ut alij
 malunt, cremij definitio, quæ sequi debuerat, periit.
 Damnum illud ex lib. vi. Hist. Cap. i. aliquo modo
 refarciri potest. Ubi suffruticem live cremum scri-
 bit, ad arboris, fruticisque naturam accedere, quia
 lignosum est; præterea minutis constare folijs; ut
 rosa, helenium, serpyllum, sampuchum, Iovis flos,
 abrotanum &c. Negant viri doctissimi rosas ferre
 folia minuta, live tenuia; asserunt helenium folia
 gerere amplissima, caulem esse carnosum more her-
 barum, nec lignosum antequam exaruerit. Non in-
 telligit vulgatam centifoliam rosam Theophrastus,
 sed sylvestrem; qualis apud Batavos, locis siccis &
 arenosis, quæ **Duppen** vocantur, provenit. hæc odo-
 ratissima, spinosissima, minutisque satis folijs. Nec
 helenium vulgare inter suffrutices numerat, sed
 Ægyptium & coronarium: huic nec caulis carnosus,
 nec folia ampla. Aliam ab hac longè diversam philo-
 sophus summus φρυγανωσι dat definitionem: *Suffru-
 ticem ait; quod unicum stipitem ilico a radice emitit, post
 bina illa folia, quæ in cunctis plantis, (palmam live, ut lo-
 quuntur, dactylum excipe, qui unico prodit folio, uti
 anno 1632. observavi) ilico e seminis pulpâ prodeunt.
 ab arbore differre magnitudine, siquidem multo minus suf-
 frutex arbore est, aliquot etiâ annuo interitu, ut agrimonia,
 & multa alia unicaulia quæ intereunt; item differre a fru-
 tice stipitis unitate; ab herba, quod hæc post duo illa folia,
 ilico e semine enata, alia insuper producat, & proce-
 dente tempore etiam stipitem, in nonnullis singulare in
 alijs multiplicem, in quibusdam nullum. Ingeniosa hæc,
 & distincta satis, philosophoque digna definitio; sed
 non ex mente & sententia, ut imaginatur, Theo-
 phrastus. Nam eodem hoc capite circa finem ait τῶν
 φρυγανωσίων ἢ λαχρῶσίων ἵνα μοιροτέληται. Ex quibus appa-
 ret, non omnes, sed quosdam tantum suffrutices uni-
 caules esse. Alij suffruticem ab herba distinguunt vi-
 vendi tempore, plures enim annos suffruticē vivere,
 aut radice tantū, ut ferulacea, umbelliferaque, quo-
 rum caulis, & folia radice superstitere, quotannis per-
 eunt: aut etiam caule foliisque, ut ruta. Non satis
 idonea videtur hæc distinctio. Nam non pauci fruti-
 ces, & folio, & radice, & caule supersunt; omnes
 caulem radicemque perpetuo viventem habent. Nec
 omnis, ut mox latius dicam, herba quotannis interit;
 acetosa perpetuo viret, & quolibet anni tempore
 viola reperitur. Auctor libelli de Plant. φρυγανωσι non
 meminit, sed ejus loco λαχρῶσι dat delineationē. λαχρῶσι
 ἢ εἰσι, τὰ ἔχοντα πολλοὺς φῆγες οὐ μίας ῥίζης, ἢ πολλοὺς κλαδούς
 ὡς τὸ πικρανοῖον, οἱ καὶ μεμειναι, ἢ τὰ τοιαῦτα; olera sunt quæ multos
 stipites habent ex una radice, & multos ramos, ut ruta, &
 brassa, & ejusmodi, λαχρῶσι voce si intelligat τὰ ποιεῖς τὴν
 ἡμετέραν λαχρῶσι, quæ usus ciboque quotidiano inferviunt,
 fallitur,*

fallitur, & ex olerum genere separat lactucam. Unicuique tantum hæc habet stipitem, & olerum est præstantissima. Quis etiam brassicam multiplici caule à terra exire observavit? aut si quis id aliquando observavit, eritne id connarum brassicæ speciei, quod in eâ semel spectatur? Quin & olera, si hanc sequamur definitionem, frutices erunt. *ῥίζον*, ut ipse ait, multis est à terrâ stipitibus. Si vero *λαχύνου* voce *φρύγανον* intelligit, multum à vero abest. Nam nec brassicæ, nec lactucæ folia parva, sed utrique satis ampla. Nec omnes suffrutices plures à radice stipites emittunt; quod nec olera faciunt, quemadmodum circa finem hujus capituli docet Theophrastus. Ex antiquorum sententia, suffrutex est, *στῆρψ*, minime inter lignosas & crassitudinis & altitudinis, caudice perenni; interdum simplici; nonnunquam multiplici; sarmentaceo; folio minuto & tenui. Ut rosamarinum coronariū, lavendula, rosa sylvestris.

Ἀνέλεγχος.) Si propriè hæc vox sumatur, ut supra cap. II. pro arborum caule, nihil notatu dignū scribit. Nemo enim non credit, herbas, arboreo carere caudice: si neglectâ propriâ significatione, ad cōmunem transferatur, & simpliciter caulis exponatur; mira in codice reperietur controversia. Nam eandem quam definit herbam, in caule semen ferre, ait. Paulo diligentius si verba Philosophi nostri examinentur, optimam tradit definitionem. *ἀνέλεγχος* inquit *ἀνέλεγχος*, id est, cum primum provenit, caulem non promittit. Hic itaque sensus: prodiere herbam primum sine caule, suo tamen tempore ipsum ferre, in eoque insidere semen. Quod verissimum est, & rectè hoc ipso, ab aliis generibus, distinguitur herba. Post bina enim folia, quæ ex semine prodeunt, foliis proferendis dat operam; postea vero caulem suo tempore edit: contra vero in arbore, frutice, & suffrutice caulis primum, & ab ipso statim initio erumpit. Hæc definitio, non videtur omni ex parte satisfacere. Omnes enim herbæ caulem non videntur producere. carent caule hemionitis, phyllitis, chamæleon albus, filicis quædam genera. Folia non ferunt cassutha, epithymum, tubera. Radicem, non habent conspicuam eadem cassutha, fungus. Hæc si in herbarum non sunt serie, in quo alio reponantur genere, non habent. Etenim nec ad arbores, nec ad frutices, nec ad suffrutices referri possunt. Ad hæc alij aliter atque aliter respondent. Quidam codicem mancum & lacrum dicunt, particulamque quandam desiderari: malunt alij in hemionitide, & phyllitide pediculum, quo folium sustinetur, caulis esse loco. Chamæleon albus caule non omnino caret; sed exiguum illum, & nisi diligenter attendatur, non conspicuum habet. Ad reliqua respondent; plantas alias perfectas esse; imperfectas alias. Perfectæ sunt, quæ evidenter superficiem & radicem habent: imperfectæ, quibus alterum horum vel obscurissimè, vel verè non inest. Carent fungi, folijs, caule, & radice; radice sola Epithymum, viscum & similes plantæ. Contra tubera nihil aliud sunt, quam radices. Qua de causa *ἀνέλεγχος* nuncupantur; quod nullam faciunt umbram, aut folijs, aut stipite. Hæc & similia, excrementa potius terræ, plantarumque dici merentur, quam plantæ; quæ tamen plantarum more crescunt & nutriuntur. Nec hæc ignoravit Theophrastus. Nam cum quatuor plantarum genera describit, non omnia, sed aut omnia, aut plurima, se illis complexum scribit. Contrariam herbæ definitionē tradit auctor libelli de plant. *Εἰσὶ δὲ καὶ βότρυες, πρὸς ὧν ἔχουσιν φέρον ἐκ τῆς οὐκείας ῥίζης, ἀλλὰ ὡς ἄνθη φέρουσιν φύλλα, καὶ πρὸς ὧν ἔχουσιν πᾶν ἔνδοξον ἔχουσιν, καὶ ἐκτείνονται, ὡς οἱ τῶν καὶ τῶν ὡς ἄνθη φέρουσιν, πρὸς δὲ ὧν. Sunt & herbæ quæ stipitem à radice suâ non habent, sed folia mox producunt; quædam quotannis gignuntur & siccantur, ut triticum & similia; quædam perpetuant. In herbarum sensu, quasdam stirpes perpetuas, quasdam annuas esse, extra controversiam est. Scio doctissimum virum, herbam vocare, quod postquam semen perfecit*

moritur ex toto, ut fruges, & olera plurima. Sed hanc definitionem omnino improbamus; quippe per quam ex herbarū genere, multæ bulbosæ plantæ rejiciuntur, quas Theophrastus, totaque Botanicorum schola, herbas vocat. Hyacinthi, narcissi, tulipæ, anemones, perennant radices, primoque vere nova producunt folia, caules, & flores, & tamen à Theophrasto inter herbas numerantur, nec alio referri possunt. Negat supposititius Aristoteles herbas caulem ferre; cum beta, malva, lapathum & ejus generis innumera caulem ferant; & tamen herbæ sunt. Sed hæc olera dicet: concedo. At tulipa, narcissus, hyacinthus, orchis cæteraque bulbosa, caulem ferunt; herbas tamen esse negari non potest. Ex veterum sententia hoc ferè modo herba delineatur: Herba est, cujus superficies est, ex folijs tantum, ut phyllitis, hemionitis; vel etiam ex caule, sed illo annuo, carnoso, & qui diutius durare nequit, lignosusque non est, nisi cum exaruerit, ut beta, malva. Videat Lector cap. I. lib. VI.

οἶον.) Plinius lib. XIX. cap. IV. *οἶον ἐστὶ τῆς Ἀραβίας καλὰ κηλί, legit: Quædam vocabimur ferulacea, ut anethum, malvas. (quo nomine malva ferulacea dici possit, non video) Namque tradunt autores in Arabia malvas septimo mense arborefcere, baculorum usum præbere extemplo. Idem Plinius non *πύτλον*, sed *καυναβίδον* legit, vel malè interpretatus est *πύτλον*. In simili, inquit, genere, habebitur cannabis.*

ῥάβδος.) Stolones interpretor; idque ne sibi ipsi contradiceret Theophrastus Libro II. de Plantarum causis cap. XVIII. ubi locum hunc exponens, arborem virgis præcis reddi fecundiores, ait. Itaque hoc loco *ῥάβδος* malui interpretari *ῥαβδόφυλλον*, &c. Quæ sequuntur, stolones interpretandum, non minus indicant. Inquit enim, ideò reliquendos stolones, quia natura sunt fruticosa. Possunt & loca illa conciliari; si dicamus, Theophrastū lib. de caus. loqui de adultâ plantâ: hoc vero loco de non adultâ, sed novellâ. Plantæ enim quæ arboris naturam induunt, vel induere possunt, si stolones plures reliqueris, fruticis naturam servabunt. Experientia verum esse docet, quod Theophrastus de avellana tradit. Hujus rei causam, ex sententia Theophrasti putat Doctiss. vir, quod natura sua avellana sit *ῥαβδόφυλος*. At contra, inquit, punica. Si ergo utraque *ῥαβδόφυλος*, & punica purgata stolonibus, meliores fructus gerit, non videtur bona ratio, quæ alteri conveniat, alteri non. Atqui non dicit Theophrastus, fecundiores esse, quia natura sua frutex est; sed idcirco plures reliquendos stolones. Cur punica arbor, & avellana frutex, meliores & plures fructus proferat, hæc causa est. In punica quidem; quia succo abundat plurimo, partim cocto & crasso, partim tenui, & crudo. Pars, pura cruda & tenuis mittitur in ramos, folia &c. sed crassa & cocta servatur ad fructus producendos & nutriendos. Avellana, succo non scatet; ideòque in aquosis fructum ferre meliorem, ait Theophrastus. Arbor itaque facta, consumitur humor, & fructui non servatur; & hæc causa, cur punica arbor, & avellana frutex, sit fecundior.

ῥοιόν.) Quod *ῥοιόν*, & non *ῥοιόν* lego, facit Galenus; qui lib. II. de alim. fac. cap. XXIII. inquit *οἱ δὲ Ἀπὸ τῆς ῥοιᾶς ἀνέλεγχος τὸ ἴδιον τὴν ἀνέλεγχον τὴν ῥοιᾶν ἔχουσι συλλαβὴν, μὴ δὲ οἱ ἴδιον μετὰ τὸ ἴδιον*.

ῥάφανος.) Lege *ῥάφανος*. Nam radix, quam Græci recentiores *ῥάφανος*, uti suo loco latius dicam, vocant, nec unicaulis, nec arboris naturam assumit. secus brassica.

Εἰσὶ δὲ ἐλάτης, καπνίδος, καὶ τὰς σύκας.) Theod. legit *εἰσὶ δὲ ἐλάτης, καὶ καπνίδος, τὰς σύκας*. Sic etiam in margine codicis Basileensis legitur. Rectè legit *ἐλάτης*. Nam *ἐλάτη*, five abies, nunquam visa *πολυτέλεχος*, nullas soboles vel stolones habet, singulari assurgit caudice; contra olea non raro, præsertim tenella, & nondum adulta, plures habet à radice stipites. *κόπας* arbor cædua. Hefych. *καπνίδος*. τὰ ἐπικνησθέντα ἐλάτρεα, καπνίδος σὺν καπνῷ.

Arborum alia urbana, alia sylvestres, alia fructifera, alia steriles, alia florifera, alia flore carentes. De agro Elephantio.

Δια δὴ ταῦτα, ὥσπερ ἐλέγομεν, ὅτι ἀκριβο-
λογητέον τῷ ὄρω, ἀλλὰ τῷ τῷ ὄρω ληπτέον τὰς
ἀφορισμὰς, ἐπεὶ καὶ τὰς διακρίσεις ὁμοίως. οἷον,
ἡμέρων, ἀγρίων, καρποφόρων, ἀκαρπύων, ἀνθοφό-
ρων, ἀνὰ θῶν, ἀειφύλλων, φυλλοβόλων. τὰ μὲν γὰρ
ἀγρία ἔμμερα ὡς τὴν ἀγωγὴν εἶναι δοκεῖ· πᾶν
γὰρ ἀγρίον καὶ ἡμέρον φησὶν Ἰππων γίνεσθαι, τυγχά-
νον καὶ μὴ τυγχάνον θεραπείας. ἀκαρπὰ δὲ καὶ ἀκαρ-
πυα, καὶ καρποφόρα ἀγρία ὡς τὰς πόδας καὶ τὸν
ἀέρα τὸν περιέχοντα. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ φυλλο-
βόλα, καὶ ἀειφύλλα. περὶ γὰρ Ἐλεφαντίνου, εἰδὲ πᾶς
ἀμπέλεις, εἰδὲ πᾶς συκᾶς φασὶ φυλλοβόλῃν. ἀλλ'
ὅμως πῶς αὐτοῖς αἰρετέον. ἔχει γὰρ πῆς φύσεως
κρίνον, ὁμοίως ἐν δένδροις καὶ γάμοις καὶ τοῖς φρυγαν-
κτοῖς καὶ πωδίστιν. ὡς γὰρ ὅτι τὰς αἰτίας ὅταν πῆς λέ-
γη, περὶ πάντων κρίνει διηλονότι λεκτέον, ὅτι ὁρί-
ζοντα καθ' ἑκάστην. ὁ λόγος ὅτι καὶ τὰς αἰτίας κρίνας
εἶναι πάντων. ἀμὰ καὶ φαίνεται πᾶς ἔχειν φυσι-
κῶς διαφοράν δι' ἧς ὅτι τὰ ἀγρία καὶ τῶν ἡμέρων,
εἴπερ ἐνὶ μὴ διακρίσται ζῶν ἀνδρὶ θεραπείας ὥσπερ
τὰ γεωργούμενα μηδ' ὅλως δεχέται θεραπείαν, ἀλλὰ
ἐκείνῳ γίνεται καθάπερ ἐλάτῃ, πεύκῃ, "λάτρῳ"
καὶ ἀπὸ τῶν ὅσων ψυχρὰς πόδας φιλεῖ ἔχοντες.
ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν φρυγανικῶν καὶ πωδῶν οἷον κάπ-
παρις καὶ γέρμ. ἡμέρον δὲ καὶ ἀγρίον δίκαιον καλεῖν,
τὰ ἀναφέροντα καὶ ὅλως πρὸς τὸ ἡμερώμενον. ὁ δὲ ἀν-
δρῶν, ἢ μόνον ἢ μάλιστ' ἡμέρον.

† πύπης.
Basil.

† γεωργούμενα
ἢ πᾶσι μὲν.
Basil. in
marginē.
κίλας ἐστίν.

† ἀναφέροντα
καὶ πᾶσι τῶν
ταῦ ὅλως.
Basil.

QVas ob res, quemadmodum diximus, non exqui-
sita arctaque ratione, sed potius rudi quadam no-
ta & formula definitionis accipi debent. Nam &
divisiones modo simili capiendae sunt: ut urbanarum,
sylvestrium, fructiferarum, steriliū, floriferarum, flore
carentium, perpetuo virentium, folia perdentium. Syl-
vestres enim atque urbanae cultura potius esse videntur.
Nam omnem plantam & sylvestrem & urbanam, cul-
tum adeptam aut non adeptam, effici posse Hippon au-
tor est. Steriles item, & fructiferae, & floriferae & flo-
ris exortes, ob loca coelumque ambiens. Redduntur &
eodem modo perpetuo virentes, & folia deperdentes.
Etenim circa agrum Elephantium, neque vitibus, neque
ficis folia decidere ajunt, verumtamen eisdem rebus
cuncta amplecti convenit. Est enim quid natura com-
mune pariter arboribus, fruticibus, suffruticibus, herbif-
que: quorum etiam causas cum referre placuerit, de
omnibus communi docere ratione oportet; omnia pe-
nitius singulorum determinatione. Nam causas quoque
communes omnium esse, ratio est. Quin etiam natu-
ralis quaedam differentia protinus in sylvestrium urba-
norumque genere nobis se offert. Siquidem alia vivere
nequeant absque cultura: † sicut illa quae cultum nul-
lum patiuntur; sed deteriora redduntur: ut abies, pi-
naster, celastus. Ad summam, quae loca frigida nivō-
saeque adamant. Pari modo in † fruticum herbarum-
que genere; sicut capparis, lupinum. Urbanum autem
& sylvestre vocitare debemus, redigendo tum ad prae-
dicta illa; tum vel maxime ad id, quod omnium urba-
nissimum esse constat. Homo autem aut solus aut maxi-
me omnium urbanum est.

† Iuxta
editionem
Basil. lege:
sicut illa
quae cultum
patiuntur.
Nonnulla,
non tantum
cultum om-
nino non
ferunt, sed
deteriora
redduntur.
† suffruti-
cium.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Ακαρπὰ καὶ ἀκαρπύα ἐκ καρποφόρων ἀγρία, ὡς τὰς πόδας, καὶ
τὰς αἰτίας τὰς ἀειχόμεναι. Theod. steriles, & fructiferae, &
floriferae, & floris exortes: sanè lectio diversa, nec vi-
detur codex Theophr. satis moderatus. Nam ἀκαρπύα, & ἀκαρ-
ποφόρα: superfluo alterum posuit: brevitatis tamen & veritatis
hic sunt conjuncta. Theodori autem diligentia simul & sa-
tagit verbis, & deficitur sententia Theophrasti. Fatemur
taut fructum, quam etiam florem quibusdam in arboribus ob
aëris diversum temperamentum desiderari. Hoc explicat
Theodori oratio; at Theophrastus hoc amplius: ἀγρία καρποφόρα,
quia florum tenuis quaedam arbores aliquibus in regionibus
promoveant. Verum ij flores ὅτι αἰσθητοί. Ita igitur
intendit, εἰδὲ πᾶς ἀκαρπύα καὶ ἀκαρπύα. Praeterea ἀγρία quae se-
rant, obtinere a locorum commoditatibus ut ea sint καρποφόρα;
& contra, a difficultatibus impediri.
φυλλοβόλα, καὶ ἀειφύλλα, felices compositiones. Frondiper-

de, fronditena, consuetudine quam arte duriores.

ἔχει γὰρ πῆς φύσεως ὁμοίαν. Supra negabat membrum com-
mune esse plantis: ut animalibus, os, ventriculum. Hic sta-
tuit naturam communem.

λάτρῳ. Celastum corrigit Theodorus.

Dicit, capparim deteriore reddi cultu. hoc falsum scimus
nos: item lupinos & grandiores evadere, & mitiores, &
coctibiliores.

ἡμέρον. Declarat, quid intelligit ea voce. Mite, inter-
pretamur male: nam quaedam in hortis sunt aspera, ut rosa:
quedam in sylvestribus mollissima, ut centunculus. Ait ipse,
quae humano cultu domitantur, ea esse ἡμέρα: propterea quod
homo, ἡμέρον, aut solus, aut princeps. Theod. Plinium suo
more secutus, urbanum interpretatur. At enim verò ἡμέρον
illa rustica sunt, etiam ante quamvis urbem conditam.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Διακρίσεις.) Aliam, ab hac, in multis diversam divi-
sionem, habes apud autorem libell. de Plantis.
Πάλιν τὰ φυτῶν, τὰ μὲν εἰσὶ καταιδία, τὰ δὲ κατὰ, καὶ ἔτερα
ἀγρία, οἷον τὰς πόδας ὅλως καὶ ἀκαρπύα τῶν αἰσθητῶν
ἀγρία, ὅτι οἱ αἰσθητοὶ ἐκ ἐπιμελείας γεωργικῆς. πάλιν τὰ φυτῶν τινὰ
μὲν ποιοῦσι καρπὸν, τινὰ δὲ οὐ, ὡς ἰτιά, καὶ τινὰ εἰδὴ θρύων. καὶ τινὰ
μὲν ποιοῦσιν ἔλαιον, τινὰ δὲ οὐχί. καὶ τινὰ μὲν ποιοῦσι φύλλα, τινὰ
δὲ οὐ. καὶ τινὰ πᾶσι τῶν φύλλων, τινὰ δὲ οὐ. ἔτι μὲν γίνονται
κλάδοι, τινὰ δὲ οὐ. περὶ ἀκαρπύας γὰρ τῶν φυτῶν οὐ μὲν εἶδος καὶ
συμμετρητὴ, οὐ ἀραιότητι, καὶ ἀμορφία, οὐ χρηστότητι καρπῶν, & κακία
πολλὰ εἰναι ἔστιν. Plantarum quoque alia domestica, alia bor-
tensis & alia sylvestris, ad quem modum verò pyros & alias
ejusmodi plantarum species sylvestres appellare consuevi-
mus, quia culturam nullam acceperunt. Rursum planta-
rum alia fructum faciunt, alia non faciunt, veluti salices &
nonnullae quercuum species, quaedam oleum faciunt, quaedam
non; alia folia produciunt, alia non; & aliarum folia decidere

solent, aliarum non. Et de diversitate plantarum in magni-
tudine & parvitate, & pulchritudine & deformitate, boni-
tate fructuum ac malitia dicere licet. Rectè facit quod
docet in quibus sylvestria à domesticis differunt;
rectius fecisset, si domesticorum & hortensium dif-
ferentiam tradidisset. Utrumque, ἡμέρον nomine,
complectitur Theophrastus, culti Varro. Non omni
ex parte verum nonnullis videtur, quod ait, quasdam
plantas fructum non ferre. Salicis non semel vidi
femen, ut alibi fufius dicam.

Ἀκαρπύων.) Quid ἀκαρπύων Theophrasto, supra ex-
posui; quod plurimi ignorarunt botanici & philo-
sophi; qui hactenus frustra calumniati sunt ve-
teres. Stirpes quae folia non ferunt, supra imper-
fectas dixi.

Ἀνὰ θῶν) vocat quae florem non ferunt conspicuum,
ut ficus.

(Ἰππων.)

ἵππων.) Hipponis opinio falsa & erronea, si verum quod tradit Galenus. Negat hic betam ullam reperiri agrestem, nisi forte, inquit, quispiam eam putet esse lapathū. Hoc si verum, cadit, peritque plausibilis & jam recepta sententia Platonis; qui in Timæo, sativas omnes olim fuisse feras, tradit. τὰ ἀγρία πρὸς τὴν περὶ τῶν ἡμετέρων. De hac quæstione plura vide lib. II. de causis.

Ἀλλὰ καὶ χεῖρα.) Quod dicit abietem, celastrum, capparim, lupinum, non expetere cultum, verum est; sed cultus si adhibeatur, deteriores fieri, hortus medicus Leydensium, in quo celaster & lupinus; & noster, in quo abies (de qua fatendum difficulter admittere curam) lupinorumque genera octo, contrarium testantur. Capparim cultu deteriorem fieri, falsum esse scribit Scaliger; lupinos cultu grandiores, mitiores, & costiliores evadere, ante nos observavit idem. De cultura capparis libet Quinquerami verba addere, qui lib. II. scribit, Quin & capparum mēsisibus, non alia ditiore plaga. seruntur in vetustis parietibus, nulla muri iniuria. Nam quæ per solum repunt, quamvis siccum, asperum atque saxosum, multo ignobiliores comperta sunt. Huius rei satio perficitur in hunc modum; contunduntur veterum mu-

rorum camenta; his probe tufis miscentur capparorum semina ex nigro rubescentia, magnitudine milij, oblongiora; huius mixtionis tantillum inficitur in arundinem utrinque foratam; & ubicunque foramina sunt in muro, aut grandiore rima, flatu inficitur, id juvante cælo per se radicatur, mox ineunte ætate ex ea radice truncus emergit, qui digitis duobus per rimam caput exerit; ex eo capite numerosæ sagittæ emicant, rectæ, leves, bipedali proceritate; quæ veluti e centro ad circumferentiam tendentes orbem efficiunt, multiplici decussu stellatum. Rursum hæ sagittæ utrimque folia habent pyri palmari intervallo, e quorum sinu pediculi exiliunt acuminati, acumine ipso capperem gestantes; tum colligi cappares oportet; quippe longiore mora ex ipsis capparum volgis flos emergit, qui inutiles ad condituram reddit: sublata vindemia folia decidunt, & totæ propagines quadantenus exsiccantur, putanturque vitium ritu, ita ut dejecta universa coma, glabrum caput relinquatur, ad parem speciem sequentis anni. optima satio autumno, ut & cæli aspectus in orientem. Hactenus Quinqueramus. De abiete pauca. huius brachia ramique humiliores si diligenter detundantur, truncusque à superfluis excrecentijs liberetur, non tantum elegantem æqualitatem nanciscitur, sed citius etiam, subtractis inutilibus, assurgit.

Κ Ε Φ. Η.

CAP. VII.

Formarum differentia; quod aliæ terrestres, aliæ aquatiles, aliæ in paludibus, aliæ in lacubus, aliæ in fluviis, aliæ in mari.

Κατὰ τὰς Βασ. **Φ**Ανεραὶ δὲ καὶ "κατὰ τὰς μορφὰς αἱ διαφοραὶ τῶν ὄλων τε καὶ μορίων" οἷον λέγω, μέγεθος καὶ σμικρότης, σκληρότης, μαλακότης, λειότης, τραχύτης φλοιῶ, φύλλον. τῶν τε ἄλλων αἰσχυρῶς διαμορφία, καὶ δυσμορφία τίς. ἐπὶ δὲ ἡ καλλικαρπία, καὶ κακοκαρπία. πλείω μὲν γὰρ δοκεῖ τὰ ἀγρία φέρειν ὥστε ἀγρία, καὶ τὴν καλλίαν δὲ τὰ ἡμέτερα, ἡ τὰς χυλοῦς δὲ αὐτὰς γλυκυτέρας καὶ ἡ δὲ δὲ. ἡ δὲ ὅλον ὡς εἰπεῖν οὐκ ἐστὶν μαλὶον. αὐτὰ τε δὲ φυσικὰ πνεύματα ὥστε εἰρηται, διαφοραὶ καὶ ἐπὶ δὲ μαλὶον τῶν ἀκάρπων καὶ καρποφόρων, καὶ φυλλοδόλων καὶ ἀφυλλῶν καὶ ὅσοι ἄλλα τριῶν. πάντων δὲ λεπτόν αἰεὶ καὶ πύσος τίς τοῖς. ἡ γὰρ δὲ οἷον τὸ ὡς ἄλλως. αἱ δὲ τοιαῦται εἰσὶν αἱ ἐν γῆ καὶ ἐν ὕδατι ποιεῖν χωρισμὸν οἷον ἐν ὕδατι καὶ χερσαίῳ, ὥστε ὅτι τῶν ζώων. ἐστὶ γὰρ ἐν τῶν φυτῶν, αἱ δὲ εἰσὶν αἱ ἐν ὕδατι ζῶν. διηρηται δὲ ἄλλο κατ' ἄλλο γένος τῶν ὕδατων. ὥστε τὰ μὲν ἐν ἐλμασι, τὰ δὲ ἐν λίμναις, τὰ δὲ ἐν ποταμοῖς, τὰ δὲ ἐν αὐτῇ τῇ θαλάττῃ φύονται. τὰ μὲν ἐλάττω, καὶ ἐν τῇ πρὸς ἡμῖν τῇ εἰσὶν ἐν τῇ ἐρυθρίῳ. ἐν τῇ δὲ, ὥστε καὶ καὶ ἡμεῖς καὶ ἐλαία καὶ ἡμεῖς καὶ ὡς περὶ ἀμφίβια, καὶ ὡς περὶ μυρρίνην, ἡμεῖς, καὶ ἡμεῖς. τὰ δὲ καὶ τῶν ὁμολογημένων χερσαίων, πεφυκῶς ποτὲ ἐν τῇ θαλάττῃ βίβιν. Φοίνικα, σκίλλαν, ἀνθέριον, ἄλλα τὰ τοιαῦτα πάντα. καὶ ἔλας τὸ ἔτω σκοπεῖν, ὅτι οἰκίως ἐστὶ σκοπεῖν. ἡ δὲ γὰρ ἡ δὲ ἡ φύσις ἔτῳ, ἡ δὲ ἐν τοῖς τοῖς ἔχει τὸ ἀναγκαῖον. τὰς μὲν ἐν διαίρεσιν καὶ ὅλως τὴν ἰσορίαν τῶν φυτῶν ἔτω λεπτόν. ἅπαντα δὲ ἐν καὶ ταῦτα καὶ τὰ ἄλλα δοίσει, καὶ ὡς περὶ εἰρηται, τὰς τε τῶν ὄλων μορφὰς, καὶ τὰς τῶν μορίων διαφορὰς ἡ τῶν ἔχειν, τὰ δὲ μὴ ἔχειν ἡ τῶν πλείων, τὰ δὲ ἐλάττω ἡ τῶν ἀνομοίως ἡ ὅσοι τρέπον διηρηται ὡς τρέπον. οἰκίον δὲ ὡς ἡ τὰς τρέπον συμπελαμμένας, ἐν οἷς ἐκάστα πέφυκεν ἡ μὴ πέφυκε γίνεσθαι. μεγάλη γὰρ καὶ αὐτὴ διαφορὰ, καὶ ἡ καὶ ἡ καὶ οἰκίον τῶν φυτῶν. διατὸ σωτηρίῳ τῇ γῇ, καὶ μὴ ἀπολελυτά, καὶ ὡς περὶ τὰ ζῶα.

FOrmis quoque in ipsis differentia totorum atque partium patent: cœu magnitudo, parvitas, duritia, mollitia, levitas, asperitas, corticis, foliorum: reliquorumque; denique pulchritudo & deformitas quædam: item bonitas & pravitas fructuum. Quippe cum plura sylvestres ferre videantur, ut pirastræ & oleastræ: urbana autem meliora; succos quoque ipsos dulciores, suaviores, utque in totum dixerim, temperatiores præstant. Igitur hæ naturales quædam (ut dictum est) differentia sunt: ac longe magis sterilius, fructiferarum; folia deperdentium, perpetuo virentium; quæque alia huiusmodi sunt. Omnium vero semper omnesque differentia per locos accipi debent. quippe cum aliter forsitan capi nequeant. Tales autem differentia generalis quandam facere distinctionem posse videntur: ut terrestrium atque aquatilius; sicuti in animalium genere. Sunt enim plantarum quædam, quæ non nisi in aqua vivere possunt. Namque aliæ secundum aliud genus humorum discernuntur: ut aliæ in paludibus, aliæ in lacubus, aliæ in fluviis, quædam etiam in ipso mari nascuntur: minores in nostro, majores vero in rubro. Nonnullæ præmadidæ quasi, atque palustres omnino spectantur: ut salix, platanus. Quædam degere in aquis minime queunt; sed arida loca persequuntur. Ex minoribus quædam etiam littora utique desiderant. Cæterum inter eas quoque, si quis arctius inquirere velit, alias communes & quasi vitam ancipitem agentes inveniet: ut myrtum, salicem, alnum. Alias, vel ex iis quæ terrestres proculdubio sunt, in mari nonnullam viventes: ut palmam, scillam, albuginem. Sed enim ejusmodi omnia & in totum hoc modo pensitare minus accommodata contemplatio est. Nec enim natura hoc modo, neque in ejusmodi rebus necessitatem injecit. Ergo divisiones atque in totum historiam plantarum accipere hunc in modum debemus. Omnia itaque tam hæc quam cætera differunt, ut diximus, tam cæterorum forma, tum partium discrimine. Vel quod quædam habent, quædam non habent: vel quod quædam plura habeant, quædam pauciora: vel quod non simili modo habeant: vel quemadmodum superius situs divisimus. Nam loca quoque assumpsisse fortasse non ab re est; quibus locis singula apta, aut non apta sint procreari. Nam differentia magna, & maxime propria plantarum esse percipitur: quandoquidem terræ hæreant, & nunquam eæ absolvi sicut animalia possint.

Per formas quoque ipsas differentia.

bene temperatos. & hæ.

Humidis.

Nonnullæ in humidis ac palustribus. dele.

asphodelum. vulgaris.

totius.

coacta sunt.

Διάλογος. Mirum verbum plantis attributum: quippe quæ

Συνήκτου τη γῆ. Theodorus, adhaereant. Minus bene. haerent contigua, at infixa plusquam haerent, coaffixa. In commentariis super libris de plantis, συμπήρωσαι, emendavimus.

A. 94-

"χρυσίται
Al. Bas.
† δ' ἡραυται
Theod.

"ἡραυται
Theod.
† φύλιν
Ald.

ἡ ἡραυται μόνον καὶ φησὶ, φάλλος δ' ὅτι καὶ χλωρός. ἡ δ' ἡραυται
καὶ ἡ ἡραυται, καὶ ἡ ἡραυται. καὶ τὰ μὲν χρυσίται, καὶ τὰ ἡραυται
ὁ τῆς ἐλάτης. τὰ δ' ἡραυται μακρόν, οἷον ὁ τῆς ἐλάτης.
καὶ τὰ μὲν λοξά, οἷον τὰ τῆς αἰκτῆς. τὰ δ' ὀρθά, οἷον τὰ
τῆς πεύκης. Ἐλάτης. ἡ δ' ἡραυται καὶ τὰς ποικύτας ὑπολαμ-
βάνειν τῆς φύσεως. Ὅσχιον μὲν γὰρ ἡ ἐλάτη τῶν ὀ-
ρθοῦν. Ὅσχιον δ' ἡ ἐλάτη αἰκτῆς. τὸ σκολιὸν καὶ σκλη-
ρόν. Ὅσχιον δ' ἡ ἐλάτη φύλιν, καὶ ὅσα ἄλλα αἰκτῆς
γλίσχρον ἔχουν τὴν ὑπόστασιν. βαρὺ δ' ἡ μὲν πύξ
καὶ ἡ ἡραυται, ὅτι πυκνά. ἡ δ' ὀρθή, ὅτι γαῖδες. ὡσαύτως δ' ἡ καὶ ἄλλα πάντα πρὸς τὴν φύσιν πῶς ἀνάγεται.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Περὶ τῆς ἐλάτης καὶ τῆς ἡραυται. αἱ δ' αἰκτῆς
ἀγνοῦνται, καὶ ἡ ἡραυται. αἱ δ' αἰκτῆς. αἱ δ' αἰκτῆς. αἱ δ' αἰκτῆς.
Theodor. Nunc particulatim
differentias explicare conandum: quo primum in universum,
atque ratione communi, deinde sigillatim differentes, plus
quoque agnoscere progressu orationis videamur, τὸ κατὰ μέγεθος.
Intelligit enim rationem explicationem, ὅς μοδος ponit duos,
unum communiorum differentiarum: ut maxime ἡραυται, ὅς
ejusmodi; alterum adhuc exactiorem: veluti cum τὸ ὀρθόν,
naturam ita scrutatur, ut etiam secet in minutiora. Tertio
loco pollicetur se plenius omnia recogniturum. Nam ὅς πο-
testates addit, ὅς αἰκτῆς. Hoc est, quod dicit ὅς πο-
testates, ὅς αἰκτῆς, quæ Theodorus male est interpretatus.
Primum κατὰ μέγεθος, deinde κατὰ φύσιν. Postremo, plenius, sive
amplius tractamus, tanquam de integro, sive repetita contem-
platione considerantes.

Περὶ τῆς ἐλάτης. Theodorus optime, procreanda sobolis. So-
boles namque est, quæ subolecit sub matrice arbore.
κατὰ μέγεθος καὶ κατὰ φύσιν. Repetit κατὰ μέγεθος, quod haud multo
ante posuit.

Ἀδρῆχον, ita legendum est, non ἀδρῆχον. Hæc enim herba
est: nolo nunc argui super etymologia. In libris originum
commodius licuit. Theodorus festivissimo ingenio sequutus
est numerum literarum Græcæ proportionis, ut latinam no-
varet vocem. Namque sicut ἀδρῆχον octo elementis constat,
herbæ nomen. ἀδρῆχον arbor, uno minus: ita ipse, cum herba
à latinis portulaca dicta esset, detracta litera arborem potu-
lacam dixit. Cogimur hic egredi rationem instituta brevi-
tatis: imperat enim ratio. Doctissimus Hermolaus cum hæc
retulisset in literas, addidit elogium ex iudicio suo acerrimo
sic: eruditus, quam felicius. Felicitatis impedimentum non
explicat: eruditionis rationem alijs pensitandam reliquit.
Sanè mihi contra videtur, nihil ferè ab illo felicius novatum.
Facillimum enim fuit eximere elementum, idque asperi-
mum: at assequi Græcam illam proportionem, id verò etiam
felicius. Eruditionem verò quam ipse non descripsit,
quam putemus esse? Nam more suo Ruellius aliena cum sub-
legeret, nihil huius rei docuit nos. Ego quoque valde vereor
Theodorum nulla penitior adductum causâ, ut id nominis
ad eum modum comminisceretur. Fatum tamen plus valuit,
si ita censeas, portulacam dictam, propterea quod ejus fructuum
esus, perinde atque potantes inebriat: sed satis hæc ὅς animi
gratia. Habes ejusdem generis, aut proximi, κατὰ μέγεθος, præterea
vel pro fructu, vel pro planta, κατὰ φύσιν, μετὰ αἰκτῆς. Arbutus
latine arbor est, fructus autem unedo. Plinius tamen minus
anxiè servavit. Calabri vocant cerasum marinam, Pyrenæi
penè Latine, Arboſt. Hermolaus animadvertit varietatem
sententiarum duobus verbis, quæ de ejus cortice aliter, atque
aliter legebantur, ἀδρῆχον καὶ ἀδρῆχον. Acutius hic
illud iudices. Nam si legis, ἀδρῆχον, id est plusquam
ἀδρῆχον. A vice enim etiam abscedit, ubi ruptus est, at
non ita, vel sæpe: vel ubique cadit. Sed Plinij verba memi-
neris: quibusdam, inquit, etiam cadit, ut malo, ὅς unedoni.

quidem leves redduntur. Alia fissiles, ut abies: alia
frangi celeriores, ut olea: alia item † enodes, ut
sambucus: alia nodosæ, ut pinus, abies. Nec hujus- † obliquæ.
modi differentia deneganda naturæ sunt: nam
fissilis abies certa meatuum rectitudine: † fragilis † fractu dif-
olea obliquitate atque duritia: flexibilis tilia: & ficilis.
quæcunque alia hujusmodi sunt humoris sui lentitia.
Gravis buxus & ebenus; quia densa: robur; quia ter-
renum. Pari modo & reliqua omnia quodammodo
ad naturam redigi possunt.

quidem leves redduntur. Alia fissiles, ut abies: alia
frangi celeriores, ut olea: alia item † enodes, ut
sambucus: alia nodosæ, ut pinus, abies. Nec hujus- † obliquæ.
modi differentia deneganda naturæ sunt: nam
fissilis abies certa meatuum rectitudine: † fragilis † fractu dif-
olea obliquitate atque duritia: flexibilis tilia: & ficilis.
quæcunque alia hujusmodi sunt humoris sui lentitia.
Gravis buxus & ebenus; quia densa: robur; quia ter-
renum. Pari modo & reliqua omnia quodammodo
ad naturam redigi possunt.

Valde sanè dubito, an rectè scriptum sit. κατὰ μέγεθος, enim ait
Theophrastus, non autem κατὰ φύσιν, cadere, quem errorem etiam
Ruellius sequutus est.

καὶ ἡραυται, βαλάν, τίτλον, κωνίον. hic βάλας, aut est
arbusculum, aut frutex, aut herba, aut error. Theodorus
vertit, glandem.

τὰ δ' ἡραυται. Si opposuit inter se Theophrastus κατὰ μέγεθος, κατὰ φύσιν,
laxè nimis. multa enim sunt κατὰ φύσιν, κατὰ μέγεθος, ut arundinacea.

Ἀδρῆχον, opposuit τὸ γράμμιον, propterea quod geni-
culatim vacuitas calamorum, ὅς frugum, ὅς aliorum dissepta
est. Theodorus infelicitè, inſeptra. Non enim intelligebam:
habebam enim quod sequeretur, insecta.

Butomum, Theodorus Græcam vocem reddidit Latine.
Quare miror, si Græca tota res est, quæ ratione nostratè
juncum putaverit Ruellius. Neque enim juncus ullus noster
fidè similem gerit fructum, id quod de butomo à Theophrasto
proditum est. Præterea si ei iridis folia, ut idem ex Demo-
crito accipit: quæ putat eam naturam cum junci appellatio-
ne posse convenire. Cautem adduces, ut ipse ex Hermolao
interpretatur; inoffensum. At enim verò n̄ caulibus crassus,
neque aptus texendis tegetibus, sed ejus folia: cujusmodi
usum præstat aliquot locis in Italia carex: ex eo namque
cathedras contextunt. Virgilius exulem Taurum, atque ex
ignominia delitescens pascit acuta carice.

ἀδρῆχον δ' ἡραυται, ἀντὶ τῆς αἰκτῆς. Hæc enim differen-
tia ex natura partium, ut vena, carnis, nervi, ex quibus ὅς
cortex, ὅς lignum componitur. Hinc qualitates ab his, ut
raretas, ὅς levis, ὅς ejusmodi: quanquam de levisitate
nonnihil intermiscuit. hoc enim committit sæpe Theophrast.
ut inconditè ponat aliqua: ὅς ut repetat.

Σελήνη. Theodorus legit hoc amplius κατὰ μέγεθος. Sic
ὅς mox utramque ponit differentiam κατὰ φύσιν, κατὰ μέγεθος.

ἡ μὲν γὰρ ἡραυται. Hic mancus est codex impressus. Theodo-
rus sic. Salix enim siccatantummodo levis: suber etiam vi-
ride leve est. ὅς omisit τὸ κατὰ μέγεθος Theophrasti. cum ipsis princi-
pijs exortus sui illico leve est.

καὶ τὰ μὲν γὰρ χρυσίται. Melius, τὰ μὲν γὰρ χρυσίται, supra κατὰ μέγεθος
ut, leve, ὅς grave. hic etiam κατὰ φύσιν, κατὰ μέγεθος, ὅς ἡραυται, non
fragilia. resistit hoc τὸ κατὰ φύσιν. Theodorus male legit, ἡραυται:
quia mox ait, ὅς ἡραυται αἰκτῆς τὸ σκολιὸν ὅς σκληρόν. duritia obſistit
fractioni, obliquitas fissioni.

αὐτὸ δ' ὅς τὰς ποικύτας ὑπολαμβάνει τῆς φύσεως. Semināt hic
principia caussarum more præceptoris sui. Fissilis, inquit,
abies: quia ὑποπόσι.

βαρὺ, ἡ μὲν πύξ, καὶ ἡ ἡραυται, ὅτι πυκνά. ἡ δ' ὀρθή, ὅτι γαῖδες.
Minus rectè Theophrastus. Neque enim densitas per se est
causa gravitatis: sanè ignis idem seipso densior, non erit
idcirco gravior. Quare igitur à terra separavit buxi gravi-
tatem? Gravis enim est, quia γαῖδες. gravior inter γαῖδες ejus-
dem quantitatis, quia densior: densior, quia plus terra. Est
enim major quodammodo. Notavi loquendi rationem: neu-
trum cum seminario, ὅς plurale redditum duobus singulari-
bus.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIO.

ὅς τὸ μύκητ' nempe κατὰ φύσιν, quod repetendum κατὰ μέγεθος.
sic enim fungi τὸν μύκητ', id est pedicellum κατὰ φύσιν,

vocat: negavit enim supra cap. II, caulem habere.
In fine ὅτι πυκνά, subaudi φύσιν.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

AΓεία δρύς.) Meminit Theoph. hoc cap. ἀγείας δρύος, quod Theodorus exposuit robur, & rectè. Doctissimi enim omnes δρύος quercum, δρύος ἀγείας robur exponendum docent. Addo sylvestris quercus, vulgo roboris, novelli corticem lævem & glabrum ad coria densanda utilem: veteris asperum, durum, crassum ac rimosum, quod in domestica quercu non ita conspicuum.

Τραχυφλοίσπερος.) In Basileensi & Aldi edit. τραχυφλοίσπερος legitur. Utrumque doctiss. Gaza interpretatus est. utraque sanè lectio admitti potest. Extra omnem est controversiam, vetustis arboribus crassiorem esse corticem, quam novellis. Alteram lectionem probat Plinius lib. xvi. cap. xxxi. omnibus inquit in senecta rugosior. Accedit quod τραχυφλοίσπερος & λειοφλοίσπερος sint opposita.

Ριζόφλοια.) Vertunt, cortex radicis speciem gerit. Per eam, si sciam, quid velint. Falsum est vitis corticem ideam, formamque quam am radicis ostendere. Meminit Basilius Hom. V. ἡ δὲ τὰ ἐξ ἡμετέρας, ριζόφλοια. Πόση τῶν φλοίων αἰ ἀφ' ὧν τὰ μὲν γὰρ λειοφλοια τῶν φυτῶν, τὰ δὲ ριζόφλοια. Non dubium quin sic scripsit Theophrastus. Viti ruptum corticem esse, & experientia probat. & docet Plin. lib. xvi. cap. xxxi. quibusdam rumpitur sponte (de cortice loquitur) ut viti. Malunt alii ἰνὸφλοια legere, id est, corticis nervosi, fibrati, & membranacei. Negari non potest, tali cortice donatam vitem. Idem de vite Theophrastus duobus scribit locis, supra cap. iv. ubi ait ὅτι τῆς ἀμπελῆος φλοὸς ἐξ ὧν καὶ ἰνὸς. & eodem hoc cap. viii. ἰνὸς φλοὸς, καὶ ἀσπερὸς ἀμπελῆος. Plin. lib. cit. cortex alijs tenuis, ut lauro, tiliæ. alijs crassus, ut robori. alijs lævis, ut malo, fico. Item scaber robori, palmæ. omnibus in senecta rugosior. quibusdam rumpitur sponte, ut viti. quibusdam etiam cadit, ut malo, unedoni. Carnosus suberi, populo. Membranaceus, ut viti, arundini; libris similis cerafo. multiplex tunicis, ut vitibus, tiliæ, abieti. quibusdam simplex, ut fico, harundini. Posterior lectio quamquam veritati non dissona, à nobis tamen duabus de causis improbat. Prima, si ἀντὶ ριζόφλοια, legatur, ἰνὸφλοια, tautologus erit Theophrastus. nam uno eodemque spiritu, idem bis diceret, quod absurdum. Altera, quod Plinius ριζόφλοια legit. Ubi corticem vitis membranaceum dicit, vertit Theophrasti verba, ἰνὸς φλοὸς ἀμπελῆος. Hunc locum sic, quibusdam sponte rumpitur. Addatur tertia, quod multo propius ad vulgatam lectionem accedit ριζόφλοια, quam ἰνὸφλοια.

Τὰ δὲ καὶ αἰς ἀδραχίνην. οἷον ἀδραχίνην, μήλας, κόμαρ.) Legendum ἀδραχίνην ut intelligatur φλοὸν. vel in dandi casu, sequentes voces legendæ, hoc modo. οἷον ἀδραχίνην, μήλας, κόμαρ, ἀδραχινæ, malo, arbuto. Nam ex hoc loco & de cortice loquens Plin. lib. xvi. cap. xxxi. quibusdam etiam cadit ut malo, unedoni.

Αδραχίνην.) Hanc probo lectionem. quod in omnibus ubi de arbore adrachne mentio fit, observandum est; cum tamen passim ἀδραχίνην scriptum reperies. Plin. lib. xiii. cap. xxii. adrachnen omnes fere Græci portulacæ nomine interpretantur, cum illa sit herba Ἐνδραχινὴ vocetur, unius litteræ diversitate. Theod. malè portulacam vertit. malo græcam fervare vocem: vel interpretari adrachnen, quam portulacam vulgò vocant; ne quis de vulgata portulacæ herba Theophrastum agere existimet.

Μήλας.) Rectè ex auctoritate Doctiss. Roberti Constantini, restituitur μήλας. μήλων interpretes Gaza unedonem vertit. Forte legit ἐπιμήλις. Gal. lib. ii. de aliment. fac. cap. xxxviii. Καὶ ὁ τῶν ἐπιμηλίδων φέροντος, καλεῖται ἡ καὶ τῶν ἰατρικῶν ὀνομαζομένη. Idem lib. vi. simp. ἐπιμήλις, ἥ τις καὶ ὀνομαζομένη τῶν ἰατρικῶν ἀρροίνης καλεῖται. ἐπὶ δὲ οἷον ἀρροίνης μήλας. Epimelis ab Italicis rusticis unedo vocatur, est mali instar sylvestris. Contra Plinius, arbuti fructum unedonem vocari ait. lib. xv. cap. xxiv. aliud corpus terrestribus fragis, aliud congereri eorum unedoni, quod solum pomum fructui terræ similem gignitur. Pomum inhonoratum, ut cui nomen ex argumento sit, unum tantum edendi. duobus tamen hoc nominibus appellant Græci comatum & memecylon. quo apparet totidem esse genera: & apud nos alio nomine arbutus vocatur. Idem lib. xxiii. cap. viii. Arbutus sive unedo fructum fert difficilem concoctioni. Doctidimorum virorum opinio est, Plinium arbuti fructum cum unedone, fructu epimelidis, con-

fundere. De hac quæstione plura lib. i. cap. xvi. Vera, ut dixi, lectio, μήλας; sed utrum mali cortex cadit, affirmare non ausim. novellæ sive tenellæ tale nihil accidit: adultæ, præsertim quæ à vino nomen habet, rumpitur aliquando cortex, deciditque corticis particula digiti unius vel palmæ nonnunquam magnitudine, sed subnato jam ejus loco novo cortice: quod soli malo non peculiare, sed cæteris arboribus non infrequens, & à morbo provenire solet. In Græcia utrum undique mali decutiat cortex, iis judicandum relinquo, qui eas terras peragrarunt. Apud Batavos nihil præter id quod dixi, patitur; quod ἀδραχίνην vel ἀδραχίνην dici nequit.

Δρύος.) Non legit Plin. carnosus, inquit suberi, populo.

Ασπερὸς.) Idem Plin. non vertit. membranaceus, inquit, ut viti, arundini.

Λινοσπάρτον.) Doctiss. Gaza λινοσπάρτον jure suo exposuit linogenistam, uti in priori legitur editione. Nam in altera separatim scribitur lino genistæ, quasi ex duabus vocibus in prima editione exscribentium negligentia una fuisset conflata. Hanc lectionem sequitur vulgatus codex, & ne quis unam putaret vocem, commate distinguitur. Plinius nullam sparti mentionem fecisse Theophrastum asserit, lib. xix. cap. ii. Theophrastus autor est. Neque omnino ullam mentionem habet sparti, cuncta cura magna persecutus ccccxc. annis ante nos, ut jam & alio loco diximus, quo apparet, post id temporis spatium, in usum venisse spatium. Memoriam lapsum commisit Plinius: nihil clarius quam hoc loco sparti fieri mentionem. Sic & Aristoteles, Theophrasto antiquior, lib. ix. de Hist. animal. cap. xxxix. sparti mentionem facit; ἀφ' ὧν δὲ φέρονται. ἐπὶ τῶν δὲ ἀπὸ γένους, μελίσσων, ἀσφιδέλων, μυρρίνων, φλίως, ἀγνῶν, σπάρτων, &c. hæc sunt à quibus (flores ad ceram conficiendam apes) ferunt thymum, attractylis, melilotum, asphodelus, myrtus, phleus, vitex, spatium. In eodem, si modo lapsus dici debeat, errore Varronem reperio apud Gellium lib. xvii. cap. iiii. ubi hæc ex Varrone exscripta leguntur. Ego σπάρτον apud Hom. non plus spatium significare puto, quam σπάρτες, qui dicuntur in agro Thebano nati. In Græcia sparti copia modo cepit esse ex Hispania, neque ea ipsa facultate Liburni: sed his plerasque naves loris suebant, Græci magis cannabæ & stupa, cæterisque sativis rebus, à quibus sparta appellabant. Quomodo, primum in Græciam, Varronis tempore, vel paulo ante, ex Hispania adferri potuit spatium, quod Aristotelis tempore cognitum? Aliter Plinius de Homericis sparto lib. xxiv. cap. ix. ubi ait: Genista quoque vinculi usum præstat, flores apibus gratissimi: dubito an hæc sit quam Græci autores spatium appellavere, cum ex ea lina piscatoria apud eos factitari docuerim, & nunquid hæc designaverit Homerus cum dixit. Navium sparta dissoluta; nondum enim fuisse Africanum vel Hispanicum spatium in usu certum est, & cum futiles fierent naves, lino tamen, non sparto unquam sutas. Locus Homeri est Iliad. B.

Καὶ δὲ δὴ δόξα σίτησι νῶν, καὶ σπάρτον λέλυσται.

Tigna sunt navium putrefacta & sparta soluta.

Uter rectius Plinius an Varro, ex doctiss. Claudij Salmafij exercitationibus facile colliger diligens lector. Botanici non est inquirere quam significationem vox ea apud Grammaticos habeat; sufficit nosse, spatium græcis denotare quidquid vinculum usum præbet, & ad nexus aptum est. Funiculus itaque est aut linea, qua colore aliquo inflata signabant, aut dirigebant lignum aut lapidem antiqui τέκτονες. Quod cognoscere licet ex Laconico proverbio, quod refertur ab Apollonij scholiographis. ἢ σπάρτον αὖτος τὸ λίθον ἀγείν, id est funiculum ad lapidem. Funiculum lapidi admove dicuntur, qui curam omnem adhibent, ne quid in Repub. geratur, secus quam oportet. Beatus Chrysostomus Hom. in priorem ad Corint. epist. xxxv. σκόπει πῶς πάλιν ἐν ταῦτα αὖτος τὸ σπάρτον (utrumque legitur, etiam apud Gal.) ἢ λίθον ἀγείν τὸ διηγεμὲν πάντοτε ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας. Considera ut hic tursus funiculum admoveat ad lapidem: ubique quærens ædificationem ecclesiæ. In sacra quoque pagina non raro funes τὰ σπάρτια ab Lxx. Interpretibus appellantur. Iosue cap. ii. ἴδου ἡμεῖς ἐπιστοροῦμεθα εἰς μέσθον τῆς πόλεως καὶ θήσεται τὸ σπάρτον, τὸ σπάρτον τὸ κόκκινον, τὸτε τὸ ἐκδύσει εἰς τὴν θυρίδα.

ἡμεῖς δὲ ἡς κατὰ βίβλους ἡμεῖς δὲ αὐτοῖς. *Innoxij* erimus à juramento hoc, quo adjurasti nos, si ingredientibus nobis terram, (ad verbum civitatis partem quandam) signum fuerit funiculus iste coccineus, & ligaveris eum in fenestra, per quam dimisisti nos. Hefych. σπάρτα ὁρίναι ῥά μιν αὐτοῖς; σπάρτα ῥά μιν αὐτοῖς. profecto in Homericis versu, quo navium σπάρτα dissoluta dixit τὰ ῥά μιν αὐτοῖς intelligenda, quibus furæ & condensatae naves, non armamenta aut rudentes, quibus instructæ. Præterea Eustathius Hom. locum exponens, αὐτὰς exponit τὰ ἐν τοῖς ἀνδράσι τοῦ φουτοῦ ὁρίναι. Vocabant etiam σπάρτα. Suidas σπάρτα τὸ ἀνδρῶν. Hefych. ἀνδρῶν πόδες καὶ σπάρτα περὶ τῆς πόλεως. Idem σπάρτα σπάρτα ἐν ἡ' ἀνδρῶν οἱ πόδες. Sed video à scopulo multum me defecisse. Nostum est explicare, quid vocent botanici σπάρτα, & quid λινός πτερον. Doctiss. Cornarius magnæ autoritatis Medicus, in Physicis, re botanica ac græca lingua exercitissimus, lino-spartum scribit esse, spartum ex quo Plin. lib. xix. cap. i. Asiaticos lina, ad retia præcipue, facere dixit. Ergo lino-spartum genista. sic enim Plin. In Asia è genista fieri lina ad retia præcipua, in piscando durantia, frutice madefacto decem diebus, &c. Lib. xxiv. loco jam citato dubitat, an genista spartum sit, quod hoc loco videtur affirmare; cum tamen ad ligandum, & vinculorum usum bona sit genista, non retibus nectendis idonea &c. Sic Cornarius. Alii genistam, & spartum diversas herbas statuunt; spartum ἀφύλλον, foliatam genistam. Hanc foliis præditam esse, ex ipso probatur Plinio lib. cit. ubi ait: *Rami similiter cum fronde in aceto macerati pluribus diebus.* Respondent doctiss. botanici. Dioscoridem sparti plantam senescentem, id est quæ flores virgasque protulit describere; adolescenti vero statum, quo novos ramos foliaque profert, negligentius prætermisisse. Quod negari quidem non potest; argumentum tamen non solvit. Præscribit Plin. ramos cum fronde, adultæ itaque folia tribuit. Sed esto genista & spartum eadem planta, hinc non probatur lino-spartum Theophrasti genistam esse, ex qua in Asia lina parantur. Est itaque conjectura, & tamen non spernenda opinio. Alii λινός πτερον sativum linum interpretantur, existimantque Dioscoridem lib. iv. cap. CLxxi. ubi de thymelæa agit duabus vocibus σπάρτα λινόν vocare. ἐστὶ λινόν ἂν τὴν φύσιν τὴν σπάρτα λινόν ἡμεῖς τῇ φύσει παρόμοιον. Alii thymelæam linum vocant, quoniam frutex suapte natura sativi lini similitudinem referat. Locus magni momenti, sed non satis bene ab interpretibus translatus. Versioni tamen vulgaræ favet Plinius, favet Varro. Plin. lib. xix. cap. i. de lino. Hinc fuisse & navium armamenta, apud eundem interpretantur eruditiores, quoniam cum sparta dixit, significaverit sata. Varro lib. cit. Græci magis cannabe & stipa ceterisque sativi rebus, a quibus σπάρτα appellabant. Hanc Plinij atque Varronis opinionem. Salmasius non sine ratione improbat. Verbum σπάρτα duas res significat, ut Latinis sero. De voce Latina non multum laboro, nemo non novit, ferta esse flores invicem in coronam nexos junctosque. Plin. lib. xxi. de coronis; cum vero è floribus fierent ferta à serendo serieve appellabantur. Ita græcis verbum σπάρτα utrumque significat; terræ semen mandare; & texere aliquid, vel inter se neetere. Unde σπάρτα, quod funem involutum designat. Suidas σπάρτα αἱ συροφαὶ τὸ ὅριον. Botanici quid σπάρτα sit, docet Theoph. lib. v. Hist. cap. iiii. σπάρτα δὲ καλοῦσιν ὅταν ἡ συροφὴ &c. Plinius lib. xvi. cap. xxxix. ubi de cadendis arboribus agit. Publicum omnium vitium, vocant spiras, ubi convolvete venæ atque nodi. Ab eodem σπάρτα, σπάρτα, σπάρτα, & σπάρτα, funiculi vel lineæ. Non quod ex herbis sativis neetuntur, sed quod ad vincendum idonea sint. Τὸ σπάρτα est sativum, quod feri potest; at σπάρτα est funis, qui feritur, id est neetitur, quasi dicas fertile vel ferticium. Hefychius ex veteri poeta. ἴσος παρὰ ἴσος, οὐ μή τι ἐλατὸς μή τι πικρὸς ὁ σπάρτα τὸν γάρον, id est, bene & attemperatè texta tela, cujus nec nimis densum est stamen, nec nimis rarum. Pollux lib. x. pag. cccxciv. piscatorum retia σπάρτα, vel σπάρτα vocat; non quod ex sparto, vel genista fierent, sed quod quamlibet texturam,

nexumque staminis ad subtemen, sic appellarent. Herbas etiam, quæ funiculis conferendis, & retibus, aliisque rebus texendis, aliquem usum exhibent, hoc verbo denotarunt. Strabo, & juncum, & genistam, spartum vocat. Vide cap. de juncu. Ex his constat σπάρτα Græcis funiculos significare; quia σπάρτα neetere, atque complicare, apud eosdem denotat. Nugatur igitur Plinius, cum translatus à Poenis ad Græcos sparti usum docet. Sparti quidem usus multa post secula coæptus est, nec ante Poenorum arria, quæ primum Hispaniæ intulerunt. Merè græca vox est, non Punica, vel Latina. Apud Diosc. loco citato, λινός πτερον vertunt linum sativum. Rectè facerent, si docerent, quodnam sativi lini genus sit, quod naturam thymelææ habeat. Nullum lini genus purgandi vi præditum, nullum lentos, viscidos, & tenaces fert ramos. Thymelæa nihil habet quod linum referat, quam folia; sed idcirco τῇ φύσει simile dici nequit. Alii lino-spartum exponunt; crassius linum, aut cannabim, quo funes torquentur. Hi Dioscoridis codicem corruptum dicunt, restituuntque λινόν ἂν τὸ ἴσος τὸ σπάρτα λινόν ἡμεῖς τῇ φύσει παρόμοιον. Natura frutici spartolino similem thymelæam inquit Dioscorides. Sed quodnam illud crassius linum sit, quod simili tudinem quandam cū thymelæa frutice habet? Dicant vero etiam quale lini genus, ex quo funes tantum torquentur. ego tale lini genus non novi. Quid igitur λινός πτερον sit ex iis quæ dicturus sum, facile cognoscet lector. Σπάρτα aliud herba, sive Latinorū; aliud frutex, sive Græcorum. Utrumque novit Galenus. De herba lib. i. de alim. facult. cap. ix. hæc tradit. Τεῖσιν γὰρ ἂν τὴν χεῖρ ἔχουσιν ἐν αὐτοῖς τὸ σπάρτα, καὶ ὁ πτερον δὲ σπάρτα ὁνομαζομένη ἐστίν, ἐξ οὗ παλαιοὶ καὶ ἀπὸ τῆς φύσεως. Manibus terere convenit asperam quamque rem in se habentibus, cujusmodi est quod vocant spartum, ex quo jumentis soleæ neetuntur. De hoc sparto, Varro, & Columella agunt. Varro lib. i. de re rustica cap. xxxi. ubi docet quæ, & quo quidque loco maxime expediat serere. Alio, inquit, loco ut seras ac colas sylvam caduam, alio ubi aucupare, sic ubi cannabim, linum, juncum, spartum unde neetas bubus soleas, lineas, restes, funes. Sic locus hic legendus. Impressi codices habent, quibus neetas boves paleas, quod ineptum. Columella lib. vi. cap. xi. de boum claudicantium remediis differens; at si jam in ungulis est, inter duos ungues cultello leviter aperies, postea linimenta sale & aceto imbuta applicantur, & solea sparte pes induitur, maximeque datur opera, ne in aquam pedem mittat, & sic stabuletur. Idem cap. xv. ejusdem lib. deinde sparte calceata per triduum suffuso aceto curatur. De hoc sparto quid Plinius dicat videamus. Herba & hæc sponte nascent, & quæ non queat feri, juncusque proprie aridi soli, uni terræ dato vitio, namque id malum telluris est, nec aliud ubi feri aut nasci potest. In Africa exiguum & inutile gignitur. Carthaginensis Hispaniæ citerioris portio, nec hæc tota, sed quatenus parit, montes quoque sparto operit. Hinc strata rusticis eorum, hinc ignes facesque, hinc calceamina & pastorum vestis, animalibus noxium, præterquam cacuminum teneritate ad reliquos usus laboriose evellitur, ocreatis cruribus, manibusque teetis manicis, convolutum ossis ligneisque conamentis, nunc jam in hyemen vix, facillime tamen ab idib. Majis in Iunias, hoc maturitatis tempus. vulsum fascibus in acervo animatum biduo, tertio resolutum, spargitur in sole, siccaturque, & rursus in fascibus redit sub tecta, postea maceratur aqua marina optime, sed & dulci, si marina desit; siccaturque sole iterum rigatur, si repente urgeat desiderium perfusum calida in folio, ac siccatur stans compendium opere fatetur, hoc autem tunditur, ut fiat utile, præcipue in aquis marique invidium. in sicco præferunt è cannabi funes, at spartum alitur etiam demersum, veluti natalium sitim pensans. est quidem ejus natura interpollis, rursusque quam libeat vetustum novo miscetur. Verumtamen complectitur animo, qui volet miraculum æstimare, quanto sit in usu omnibus terris, navium armamentis, machinis ædificationum, aliisque desiderij vitæ. Nonnulla latiore explicatione indigent. Herbam, inquit esse, & sponte nascentem &c.

Spartum Plinij.

Spartum Hispan. Herba.

Luculenter à Carolo Clusio, in re herbaria exercitissimò, spartum hoc describitur, his fere verbis, Numerosa, tenuia, juncea, atroviuentia habet folia, cubitalis longitudinis; ex eadem radice prodeuntia, quæ dum novella sunt, latiuscula conspiciuntur, & interiore parte canescentia; successu vero temporis contrahuntur, & convolvuntur, fiuntque juncea, aspera, ut observavit Galenus, dura, flexibilia tamen, & marginibus ita conjunctis, ut vix rima appareat, nisi diligentius observes. Inter hæc culmi exiliunt ipsi folijs paulo longiores, qui vere, & æstate parvum arundinaceum panniculum ferunt; simili propemodum cum illa ratione florentem, deinde oblongum semen, ut nonnulla graminis genera, radicibus nititur fibrosis, & perennibus, e quibus multa simul enascuntur plantæ contiguae junci modo; ut interdum una planta, sive multarum simul congestarum plantarum, cumulus, duorum pedum spatium vel illo amplius ambitu occupet. Fallitur itaque vir magnæ autoritatis, cum spartum Ibericum sive Hispanum ἀναγκύνη, ἀγκύνην & ἀγκύνην scribit. Spinis licet careat, pungit tamen, & folia fructumque fert, uti jam diximus. Nascitur & aliud genus in eadem Hispania, Murciano regno, quod panniculum fert brevem, & pericarpio quodam, sive membranaceo folliculo inclusum, ut Narcissorum: sed hoc, ut mox dicam, ad ea quæ veteres scribunt, non satis est idoneum. Nec Batavia sparto caret, vulgo *helm* & *palm* vocatur ab incolis, quasi ἀλμυρὸν, ὡς τὸ ἄλς à sale. quod maritimis & sabulosis aggeribus gaudeat; Hispanico non valde dissimile: sed multo majus & rigidius, cruxibus eorum quibus per aggeres sine ocreis iter, est permolestum. Cruenta enim vulnera, non raro infligunt ejus folia rigida, & mucronata; quibus omnè parcit pecus: spicam fert fecalis instar. Reperitur etiam spica brevior, quod phalaridis potius, quam secales panniculos imitatur; flos lanosus, semen arundinis vallatoris. Usus Batavi sparti, ut latius cespitibus, & valde confortis, atque obliquè sese spargentibus radicibus, arenam firmiorem reddat, & colligat in aggeribus, ne tam facile

marinis undis & fluctibus eluatur; & firmius resistat tempestatibus, quæ in Oceano crebræ. Hispanicum spartum feri, negat Plinius; contra Varro feri jubet; sed an viderit ipsam plantam, dubito: difficulter ex semine pullulat, nec nisi solo sterili & sabuloso propagatur. Ideo rectius Plinius, non posse feri dixit, juncum ait esse aridi soli. Cur juncum vocet ex descriptione jam data quilibet facile videt; nempe quod folia ferat juncea, aspera. Rectè aridi solidi dixit, ἀνυδρον. Strabo lib. III. ἐν τῷ δὲ αὐτῷ ἀπὸ Σαργωτῆς, ἢ Σεταβίου πόλεως ἐν ἐχθρίστῳ, καὶ τὰ μικρὰ ἀφίσταται τῆς θαλάσσης, καὶ στενὰ πρὸς τὴν ἀσπιδιόνην, ὡς ἀνὰ χοινοῦν (sic hunc locum Causabonus correxit) καὶ λυμέναν περὶ τὸ δὲ ἐστὶ μέγα, καὶ ἀνυδρον, τὸν χοινοποικίλινον φόνον ἀσπιδιόνην, ἐξ ἀσπιδιόνης ἔχουσιν, ἢ πάντες τὰ πόνον, καὶ μέγιστος ἴταλιαν. Inde per Saguntum & Setabum urbem ductum paululum à mari recedit, & spartario (quasi junci feraci dicas) campo applicatur; is magnus est & aquæ expers, spartum producit funibus texendis aptum, quod exportatur usque quaque, & maxime in Italiam. Quæ de natali solo veteres, eadem & recentiores, & inter hos præcipuè Cl. Clusius de sparto priore. Frequens nascitur collibus arenosis, inter Viena & Alcaláreal, atque aliis Boeticæ locis; sed omnium abundantissimè, ab initio Granatensis regni, sive Boeticæ limitibus, usque ad Murgian urbem, vulgo Muercia dictam, ut non sine causa, totus ille tractus, veteribus appellatus sit Spartarius campus, quo etiam nova Carthago, vulgo Cartagena, urbs maritima, continetur. Hæc etiam à nonnullis Spartaria cognominata est, ob sparti (ut credibile est) eo agro nascentis abundantiam. Eodem etiam in usu apud Hispanos, quo fuit tempore Plinii. Nam ex crudo & exsiccatò tapetes, sive aulæa, storijs; corbes, rudentes, aliosque conficiunt funes. Corbes etiam illi, in quibus ficus, & uvæ passæ, advehuntur, ex sparto contexti sunt. Sed ex illo aqua, instar lini, macerato, deinde siccato & fuso, calceamenti genus, quod ipsi *Alpergates* appellant, paratur; funes etiam, & alia opera subtiliora. Antiquum etiam hodie nomen obtinet, Hispanis enim apud quos nascitur, nunc sparto dicitur. Alterum sparti genus, quod Murciano regno locis humidioribus nasci diximus, superiore tenerius est. Usus hujus rarus, ut quod storijs, aut hujusmodi operibus conficiendis minus sit idoneum. Plurimus ejus usus ad lineos saccos, quos lectis substernunt incolæ, implendos, ut nos stramine uti solemus; molliore enim tenuioreque est juncò quam primum; illud enim asperum est, ut observavit Galenus. Et hætenus quidem de sparto herba, quam Plinius & Latinorum alij, Græcis antiquis incognitam, rectè scripserunt. Frustra igitur, qui ad ea, quæ jam dicta sunt, non satis attenderunt, calumniantur Plinium, Varronem, & cæteros. Quod hætenus dixi, ex Palladio cognoscere licet; qui satis clarè spartum fruticem ab herba distinguit lib. I. titulo xxv. *A mustelis, tutæ sient, si inter eas frutex virgatus sine folijs, asper, vel vetus sparteā projiciatur qua animalia calceantur.* Unum de sparto herba dicendum restat; Verba hæc Plinij, *vulsum fascibus in acervo animatum; aliter atque aliter à viris doctissimis legi.* Quidam legunt *vulsum & exanimatum fascibus in acervo biduo, tertio, &c.* Exanimabant, ut integrum & minime vitiatum, ad textilia; putre verò atrosus, & corruptum ad ignes seponerent. Alij legunt *vulsum & fascibus manualibus acervatus biduo, ut superiore capite, illis verbis, tum evulsum, & in fasciculos manuales colligatum, siccatur in sole pendens?* Hanc lectionem summopere probat Dalecampius. Cl. Salmasius restituit, in acervo manuatum. Scriptum quippe in antiquioribus erat *maniatum*, unde factum est *animatum*. *Levis mutatio maniatum pro manuatum, ut bitæ pro bitæ.* Manua idem quod manipulus; glossæ *ἀνιμν*, *manua fascis*. Aliæ glossæ, *δραχμα*, *manipulus manua*, & nondum editæ Latine, *manua manipulus*. Plinius manuales fascies dixit de lino; inde & spartum in acervo manuatum hoc loco dixit; hoc est in manus sive manuales fasciculos colligatum. Confirmat eam conjecturam, quod sequitur: *tertio resolutum spargitur, in sole, siccaturque, & rursum in fascibus redit sub tecta, id est rursum manuatum.* Nam primo in acervo manuatur per biduum, deinde tertio die resolvitur & sparsum in sole siccatur; postea rursum in fasciculos manuales colligitur, atque ita redit sub tecta. Græci *δραχμα* interpretantur ὅσον ἀνελαιμῶναι τῇ χειρὶ ἐὰν χεῖρ ὁ δρᾶζων. drachma quantum messor manu sinistra capere potest. Idem alibi *δραχμα* δίδωμι & ὅπερ ἡ χεῖρ δρᾶζειν. Hætenus

Hactenus doctiss. Salmasius, qui in veteri Thuanæo codice vocem *fascibus* deesse scribit. Non desunt qui vulgatam probant lectionem, ac vocem *animatum* exponunt *σπῆρον περὶ σπῆρον*, non emedullatum. Horum opinio Dalecampio minus placet; quia non fit verisimile tam exilem juncum emedullari posse. Utraque placet, & Salmasij & Dalecampij, utraque ex mente videtur Plinij: Salmasij tamen ad vulgatam magis accedit litteram. Spartum hoc nullum in Medicina usum habet, nisi quis velit contendere, à medicis ad fricandum hordeum usurpari. Nam in hunc usum, asperitatis gratia, præscribitur à Galeno, loco citato. Et hæc de sparto humili, quod *χοινοπλόκον* vocant. Spartum fruticem ad differentiam alterius *ἀμπελοπλόκον* privatim appellant, spartum scilicet quo vites vinciuntur. Galenus lib. vii. Simpl. Σπάρτη οὗ τοῦ ἀμπελὸς πλέκειν ἡμῖν δεσμεύει. Idem Ægineta & Aëtius, Spartū hoc describit Diosc. lib. iv. cap. c. lxxii. *σπάρτον ἵμενον* ἐστὶ φέρων ῥαβδὸς μικρῆς (vetus *μικρῆς*, vulgatam defendit Oribasius lectionem) *ἀφύλλος*, *στενὴς* (has voces non habet codex vetus, reperiuntur tamen apud Oribasium) *δυοδρόνους*, αἵς τὰς ἀμπελὸς δεσμεύει. *φέρει δὲ λοβὸς*, αἵσπερ (verus addit *ἐν φύλλοις*, quod expungendum) *φασίλης*, ἐν οἷς ἀνέμεται φασειδῆ. αἵ δὲ μῆλοι, αἵσπερ λοβοῖς, τέττε οὗ κατὰς, καὶ πῆ ἀντὶ πέντε σὺν μιλίοντι ὀκτὶ ὀβολῶν ἐκαστὸν ἀνὰ μέτρον ἐπὶ στέρεος, αἵσπερ ὁ ἰατρὸς ἀκινδύνως. Spartum frutex est, longas proferens virgas sine folijs, firmas, fractu contumaces, quæ in alligandis vinibz vinculi usum præstant. siliquas ceu phaselis, in quibus exilia

semina, lenticulae similia. florem leucoi, luteum, huius semina & flores purgant per superna vehementer, Hellebori modo, & citra periculum, si quinis obulis ex aqua mulsa bibantur. Supra diximus, spartum fruticem, & genistam, plantas esse diversas, quod hoc etiam loco affirmamus; sed ita diversas dicimus, ut sint vicinae, quod non observavit Plinius. Differunt, quod spartum folijs, cum adultum est, careat, copiosis donata sit genista. Præterea quod sparti flores vomitum exci- tent, quod genistæ non præstant. Nonnulli licet plenos discos in acetarijs ex multo oleo devorant, ne nauseam quidem persenserunt. Seminis quoq; tripla aut quadrupla dosi opus vomituro, etiam puero. Α' φύλλος Dioscorides dixit; quod dū planta adhuc tenella est, ac primū germinare incipit, exilibus cingatur tantum folijs, quæ quam primum decidunt, ita ut reliquo anni spatio folijs viduum cernatur spartum. Lego cum Saraceno alijsque viris doctis *ἀντὶ φασίλης* *φασίλης* vel *φασίλης*. Plinius lib. xxiv. cap. ix. ubi spartum cum genista confundit, semen ejus quod Græci eodem nomine appellant in folliculis phaeolorū modo nascens, purgat ellebori vice drachma & dimidia porta in aqua mulse cyathis quatuor jejunis. Spartum, cujus figuram apposuimus, à recentioribus, pro verò agnoscitur sparto, & à Dodonæo genista Italica vocatur, ramulos virgasque profert virentes, lentas, & ad vincendum aptas, paucisque adeo convestitas folijs, ut nudæ ferè appareant.

Spartum alterum flore luteo Clusij.
Spartum monospermum Hispanis mutoni,
vulgo *elpho*. Hispanica juncea, nautica,
vulgo funi spartiuu. antiquorum
linospartum.

Spartum Dioscoridis Narbonense
& Hispanicum, frutex.

Spartum secundum Clusij flore
albo. Hispanis *retamia*, *yniesta*
aut *biniesta*.

Circa harum fastigia, flores spicato ordine exeunt, eleganter lutei, odorati, apibus non ingrati, & quam genistæ majores: sequuntur siliquæ nigrae, planæ, & longiores quam genistæ, in quibus semina plana, dura, subruffa, lentibus minora. Planta hæc pro soli cœlique diversitate, ut Pena & Lobelius observarunt, variat. Siquidem stipite majore, & magis lignoso adulescit in Angliæ, Galliæ, Belgicæque hortis, ramorum propagine arborescens, virgas multas fundens, rectas, glabras, junceas, nec stiriatas ut genistæ; sed vimineas, flexiles, & sequaces, quibus foliola, uti dixi, insunt adeo exilia, ut jam marcida facta in suis natalijs æstuosis nulla prorsum extirpasse videantur, maxima anni vertentis parte. Quo factū ut Diosco-

ridi tantillares, aut non fuerit curæ, aut non animadversa. Alia duo sparti genera repperit in Hispania ac descripsit Car. Clusius lib. f. Hist. cap. Lxx. Quorum primum cubitali plerumque stipite, pollicem crasso, scabro, & striato cortice tecto, qui in plures cubitales, virentes, & striatos ramulos dividitur, & hi deinde in junceas, striatas, virides virgulas, quæ novellæ adhuc & primū germinantes aliquot folijs exornantur, statim atque planta florere incipit deciduis, ut tota deinde *ἀφύλλος* conspiciatur. Ex virgularum lateribus prodeunt longi pediculi, è quibus dependent aliquot exigui flores, glycyrrhizæ vulgaris aut trifolij pratensis floribus ferè similes, lutei, inodori: succedunt cartilaginei, rotundiusculi lobi vulgari

vulgari fabæ, quæ in jumentorum pabulum cedit, perfimiles, ex flavo rufescentes; in quibus unicum semen maxima ex parte (raro bina) continetur, durum, nigrum, exiguo reni simile, quod in lobis agitat aut concussis crepitat, & sonitum edit. Radix dura est & lignosa. Aliud datur longe majus & hominis altitudinem superans, virgulis priore tenerioribus, lentis magis & obsequentibus, flore ejusdem cum superiore formæ, sed paulo majore, & omnino albo: lobi etiam conveniunt; minores tamen sunt, & minus semen continent. Utrumque genus ad Dioscoridis spartum refert C. Clusius: an verò isdem prædita sint facultatibus non intellexit. Primum vomitoria facultate præditum experientia docuit, notasque cum omnes, quas recenset Dioscorides, habeat, ab omnibus præ sparto recipitur. Restat paucis inquiramus quid lino-spartum sit. Ego, salvo meliori judicio, lino-spartum puto esse spartum fruticem primo loco descriptum, lino-spartum vocatum Theoph. quod lini instar flectatur & ad vincendum aptum sit, foliaque (quod non observavit Dioscorides) lino similia ferat. Hoc thymelææ natura simile scribit Dioscorides; quod utrique tenaces, flexiles rami, & ad vincendum non inutiles. Quod si quis separatim legere velit *σπάρτον λίνον*, non multum contradicam; modo ne spartum herbam intelligat, sed fruticem jam descriptum. Hæc, præ cæteris, arrideret sententia, nisi capite de thymelæa lini sparti mentionem faceret Dioscorides.

Τὸν δὲ ζύλαν.) Hactenus, corticum differentias descripsit; nunc ad ligni, id est, stipitis, ipsius naturam transit, dicitque quercus stipitem carnosum. Hoc Lector cave, de omni intelligas quercu. sativæ sylvestrisque solidum, compactum, durum, minime carnosum, vide cap. ix. & x. lib. iiii. haliphloeï vero & latifoliæ carnosum, non ineptè dici potest. vide locum citatum.

Βαλάνη.) Nulla, ex minoribus, planta *βαλάνη* nomine insignita. Scio latissimè nomen hoc patere apud Græcos, & plura glandium completi genera. *Βαλάνη* enim appellatione longiores indicantur fructus; quemadmodum veteres Iurisculti glandis nomine, arborum ferè omnium fructus intelligi volunt; quales sunt quercus, puta palmæ, castaneæ, nucis juglandis. Denotat etiam arborem Ægyptiam, quæ *βαλάνη* vocatur *κυρροφυλή*; sed in herbarum, ut dixi, classe, nulla nomen illud habet. Scribo, *λαπαίδη*, quod vox hæc proximè ad *βαλάνη* accedat, sitq; ex plan-

tis minoribus carnosio caule & radice, ut betæ.

Οἱ δὲ ὀσσεῖς.) Gaza vertit *macilenti*; ad verbum *non carnosus*, id est graciles: duri enim opposuntur, *σσεῖς* carnosus, mollibus. Plin. lib. xvi. cap. xxxviii. *At è contrario totum è carne corpus fico, tota ossæ est ilex, cornus, robur, cytisus, morbus, ebenus, lotus, & quæ sine medulla esse diximus.* Arbor quæ morbus dicatur, me fugit. Dalecampius restituit *cedrus*, quod ejus nō faciat mentionem Plinius, vel *buxus*; quæ lib. v. cap. iv. hist. inter ea quæ spisso ligno constant numeratur à Theophrasto. *Sorbus* proximè ad vulgatam lectionem accedit; sed an huic lignum macilentum, inquirendum. Scribe audacter *morus*: in antiquo legitur; *cytisus, morus, ebenus*. Vide lib. v. ubi de lignorum substantia agit.

Τὰ δὲ μαυρὰ.) *Μαυρὸν* interpretor solum, fungosum, molle, quale fici lignum. Arist. in probl. *τὰ μαυρὰ, μαλακὰ, καὶ διακρίνον εἰς αὐτὸν σπινέναι.* Molle, & tale ut in se coire possit. Gaza *enerve*, vertit, quod opponatur *ινώδει*.

Ὁ δὲ τοῦ κυπεύου.) *Τὸ κύπερον* cyperum verte; quod *τὸ ξίφιον*, (de quo infra lib. vi.) gladiolum vocare solent.

Ὀῖον μαλακότης.) In Basileensi & Aldina editione locus hic corruptus, vox *μαλακότης* deest. Quæ in utraque paulo infra sequuntur lacera sunt & manca. *ἢ μὲν γὰρ ἰτία καὶ χλωρὸν ἐνδὸν καὶ φανερὸν ὁ φέλλος.* Rectè hunc locum magnus Scaliger correxit, & Cl. Heynsius. Gaza ἢ μὲν γὰρ ἰτία ἀνασφίεται, μόνον καὶ φέλλος, φέλλος δὲ χλωρὸν, legit, & vocem *ἐνδὸν*, omnino necessariam, omittit. Verte: *Suber illico, & adhuc viride, leve est.*

Ἀγρωστὴ.) Hunc locum, sic vertit Plinius lib. xvi. cap. xxxviii. *Quibusdam pulpa sine venis, mero stamine, & tenui constat. Hæc maxime fistilia, alia frangi celeriora, quam findi, quibus pulpa non est, ut olea, vitis, at è contrario totum è carne.* Rectè ergo Theodorus *ἄγρωστὴ* legit, non ut vulgo scribitur *ἀγρωστὴ*. Cæterum & hæc lectio non caret difficultate. Mox enim sequitur *ἀγρωστὴν δὲ ἰλαία ἀπὸ τοῦ ὁλίον ἐκκληρύνει*. Theod. iterum *ἄγρωστὴν*. Sed quomodo fragile quod obliquum & durum? Dicendum: fragile idcirco; quod meatuum rectitudinem non habet. Hæc causa cur lignum ablegnum facile findatur, difficulter frangatur. Quod meatus obliquos habet difficulter finditur, facile frangitur. Experientia comprobatur durum lignum facilius, quam molle frangi. Hoc enim ob tenacitatem facile flectitur & difficulter frangitur.

Κ Ε Φ. I.

CAP. IX.

Differentia medullarum, discrimen radicum, differentia radicum summa.

Διαφέρεισι δὲ ἐ ταῖς μήτραις. πρῶτον μὲν εἰ ἔνια ἔχει ἢ μὴ ἔχει, κατὰ πρὸς τινὲς φασιν ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτὴν. ἐπεὶ ἐν αὐταῖς πῶς ἔχουσιν,

τῶν μὲν ἐστὶ σαρκαώδης, τῶν δὲ ζυλώδης, τῶν δὲ, ὡς μὲν αὐτῶν. σαρκαώδης μὲν, οἷον ἀμυγδαλῶν, ἡ συκῆς, ἡ μηλέας, ἡ ροῖας, ἀκτῆς, νάρθηκος, ζυλώδης δὲ, ὡς τῆς ἐλάτης, τοῦ δάκτυλου, καὶ μάστιγος ταύτης ἀπὸ τοῦ ἐνδαδίου εἶναι. τῶν δὲ ἐπὶ σκληρότεροι ἐπικνύονται, κεράνιας, πρίνις, δρυὶς, κυτίς, συκαμίνων, ἐβένος, λωτῆς.

Διαφέρεισι δὲ αὐτὰ ἐν τοῖς χρώμασι· μέλαινα γὰρ δὴ πᾶσαι καὶ τῆς δρυὶς, ὡς καλεῖται μελαύδρυον. ἀπασα δὲ σκληρότεροι τὸ ζύλαν. διὸ καὶ ὡς μὲν αὐτῶν καμπύλῳ, μακρότεροι μὲν αἱ μὲν, αἱ δὲ ὡς μὲν αὐτῶν, ἐν μὲν τοῖς δένδροις σὺν εἶσιν, ἢ σπάνιοι. ἐν δὲ τοῖς θάμνωδεσι ἐὼς τῶν ὑλήμασιν· οἷον κα-

λάμω πρὸς νάρθηκα, καὶ τοῖς ροῖασι, εἰσὶν. ἔχει δὲ πῶς μήτραι τὰ μὲν μεγίστη ἐφανεράν· ὡς περὶ νύκτα, δρυὶς, καὶ τὰ ἄλλα τὰ περιεργημένα. τὰ δὲ ἀφανέστερα· οἷον, ἐλαία, πύξος. & γὰρ ἐστὶν ἀφορισμὸς μὲν ἕτω λαβεῖν. ἀλλὰ καὶ φασὶ πινεῖν & κατὰ τὸ μέσον, ἀλλὰ κατὰ τὸ πᾶν ἔχειν, ὥς μὴ εἶναι ῥπον ὡς μὲν αὐτῶν. διὸ καὶ ἔνια & δὲ αὐτῶν ὅλως ἔχειν

Medullæ præterea ratione inter se discrepant. Primum si aliæ habent aliæ carent: ut nonnulli tam alias quasdam, quam sambucum medulla carere asseverant. Nam & inter eas quæ certo habent, aliis carnosæ, aliis lignosæ, aliis membranæ similes. Carnosæ, vitis, fico, purica, sambuco, ferula: lignosæ, larici, abieti, pino: & quidem huic præcipue, quod tædæ plurima ingerat. His durior atque spissior, corno, ilici, robori, cytis, moro, ebeno, celti. Quæ quidem coloribus etiam inter se distant. Omnes enim nigre sunt. Quin etiam robori talis. quod nigrum cognominant. Omnesque sunt lignis duriores. Quamobrem flexum nullum recipiunt; aliæ tamen aliis solutiores. Membranæ similes arboribus nullæ, aut raro. In fruticosis vero atque materia humili, ut arundine, ferula, reliquisque ejusmodi, tales nimirum habentur. Quædam medullam ipsam magnam atque perspicuam continent: ut ilex, robur, cæteræque prædictæ. Quædam parvam incertioremque gerunt; ut olea, buxus. Haud enim ita in his distincta spectatur. Quamobrem sunt, qui non in medio; sed per totum lignum dispersam esse affirmant: ut nullus sit certus locus medullæ. Nec desunt, quæ nullam omnino medullam habere videantur. Nam palmæ nullum penitus discrimen colligi potest. Radicibus præterea distant. Alij enim multæ & longæ; radices, ut fico,

Piceæ.

Quercui.

Differunt

ab alijs non

duritie tan-

tū, sed etiā

colore;

omnes enim

nigre.

Quod quer-

quatum

vocat.

sustinent.

molliores

membrana-

ceæ nullæ.

evidenti.

Quercus.

Minus.

evidentem.

aque in

superficie.

ἐπεὶ καὶ τὰ φοίνικες ἔδεμιν. φαίνεται γὰρ διαφορὰ
κατ' ἔδην. διαφορὰ δὲ καὶ τῶν ῥιζῶν. τὰ μὲν γὰρ
πολύριζα ἔσονται ἀκρόριζα κατὰ περὶ σκῆς, ὁρῶν, πλά-
τανος ἐὰν γὰρ ἔχωσι ῥῶπον, ἢ ἐφ' ὅσον ἔναι πρὸς ἑαυτὸν.
τὰ δὲ ὀλιγόριζα ἢ κατὰ περὶ ἐλάτης, ῥοιά, μηλέα.
τὰ δὲ μονόριζα κατὰ περὶ ἐλάτης, πεύκη. μονόριζα
ἔσονται, ὅτι μίαν μέγαλον τὴν εἰς βάθος ἔχει, μικρὰς
ἢ δὲ τὴν πλάτης. ἔχουσι δὲ καὶ τῶν ἢ μονόριζων
ἐνία τινος ὅτι τὰ μίαν μέγαλην ἔχει κατὰ βάθος ὡς περὶ
ἀμυγδαλή. ἐλαία δὲ μικρὰν ἔχει τὴν πλάτης ἄλλας
μεῖζας ἔως κεκαρπυῖαι. ἐπὶ τῶν μὲν, περὶ αἰ
μᾶλλον, ἢ αἰμαλῆς κατὰ περὶ δάφνης, ἐλαίας.
τὴν πᾶσαν λεπτὰ κατὰ περὶ ἀμπέλους. διαφορὰ δὲ
καὶ λειότητι καὶ τραχύτητι ἢ πυκνότητι. πάντων γὰρ αἰ
ρίζαι μακρότεραι ἢ ἄνω, πυκνότεραι ἢ ἄλλαι ἄλλων καὶ
ἐυλωθεστέραι. καὶ αἰ μὲν ἰσώδεις, ὡς αἰ τὴν ἐλάτης. αἰ
ἢ σαρκαώδεις μᾶλλον, ὡς περὶ αἰ τῆς δρυός. αἰ δὲ οἷον
ἔσονται καὶ ὑπερῶδεις ὡς περὶ αἰ τῆς ἐλαίας. τὰ δὲ ἢ
ἐπὶ τὰς λεπτάς καὶ μικρὰς πολλαὶ ἔχουσι καὶ ἀθρόας.
ἐπεὶ πᾶσαι γὰρ ἐπὶ τὰς δόρυς ἔχουσι τὴν μέγαλην,
ἀλλ' ἔχ' ὁμοίως ἀθρόας καὶ πολλαί. ἐπὶ δὲ καὶ τὰ μὲν
βαθύριζα, κατὰ περὶ δρυός. τὰ δὲ ἢ πῆλαιοι ῥιζαί,
κατὰ περὶ ἐλαίας, ῥοιά, μηλέα, κυπάρισσος. ἐπὶ τῶν
αἰ μὲν ὁθεῖαι καὶ ὁμαλῆς, αἰ δὲ σκολιαὶ καὶ ὀρθοί.
λάττωται. (τὰ γὰρ ἢ μόνον συμβαίνει διαφορὰς τῶν
πυρρῶν, τῶν μὲν ὁδοῖν, ἀλλὰ καὶ τῆς φύσεως αὐτῆς ἐστίν,
ὡς περὶ τῆς δάφνης ἢ τῆς ἐλαίας.) ἢ δὲ σκῆς
καὶ τὰ ῥοιάτα σκολιὰται, διαφορὰ καὶ τῶν ὁδοῖν. ἀπασα
ἢ ἢ ἐμμετρεῖται, κατὰ περὶ τὰς ἐλεγχῆς καὶ οἰ ἀκρόμονες,
καὶ ἐυλογον δὲ τῆς δρυός. ἐπὶ δὲ αἰ μὲν, ὀρθοί,
βλαστῶντες εἰς τὸ ἄνω, κατὰ περὶ ἀμπέλους, ῥοιά. αἰ
δὲ ἀπὸ ἐλαίας, κατὰ περὶ ἐλάτης, κυπάρισσος,
πεύκης. αἰ αὐτὰ δὲ διαφορὰ καὶ τῶν φρυγανικῶν
καὶ τῶν πωδῶν, καὶ τῶν ἄλλων, πᾶσι εἰς ὅλους ἐνία
μὴ ἔχει, κατὰ περὶ ὕδρον, μύκης, πῶς, κράνιον.
τὰ μὲν πολύριζα, κατὰ περὶ πυρρῶν, τίφη, κελύκη, πᾶν
τὸ τοῖστον, ἢ κατὰ περὶ εἰκάδων. τὰ δὲ ὀλιγόριζα,
κατὰ περὶ τὴν χέδροπα. μετὸν δὲ τῶν λαχανικῶν
τὰ πλεῖστα μονόριζα, οἷον ἢ ῥάφανος, πύτλον,
σέλον, λάπαθρος. πᾶσι ἐνία καὶ ἢ πῆλαιοι ἔχει
μεγάλας οἷον τὸ σέλιον, τὸ πύτλον καὶ ὡς αἰ κατὰ
λόγον πᾶσι βαθύριζοι τῶν δένδρων. ἐπὶ δὲ
τῶν μὲν σαρκαώδεις, κατὰ περὶ ῥάφανος, γογγυ-
λίδος ἄρα, κρόκος. τῶν δὲ ἐυλωθῶν οἷον ἐυζώμης,
ὠκύμης, καὶ τῶν ἀγρίων ἢ τῶν πλεῖστων. ὅσαι μὴ ἐυ-
θεῖαι, πλεῖστας ἢ ἢ ῥοιάται, κατὰ περὶ πυρρῶν, κελύκης,
καὶ τῆς καλῆς μύκης πᾶσι αὐτῇ γὰρ ἐν τοῖς ἐπετέοις καὶ ἐν τοῖς
πῶδεσι καὶ τῶν ῥιζῶν ὡς πᾶσι μὲν ἐυζώμης
ἢ ῥοιάται πλεῖστας ἢ ὁμαλῆς. τῶν δὲ ἄλλων μίαν ἢ δύο πᾶσι μεγίστας ἢ ἄλλας ἢ δὲ τῶν.

μικρόριζα
† ἐφ' ὅσον ἔναι
πρὸς ἑαυτὸν
Basil.
† Basil. κατὰ
περὶ ἢ ἐλάτης
ῥοιά, lege
κατὰ περὶ
ἐλαίας ῥοιά.
† lege πο-
λύριζων.
ἀμυγδαλή
Basil.

† lege ῥοιά.

† ἐπὶ.

† Basil. in
margine.

† Πίρις κα-
ρπῶν.

† Κατὰ περὶ
ἢ ἢ ῥοιάται.

Al. Basil. Al-
tera edit.

Al. ἢ ῥοιάται.

† ῥάφανος.

† Σέλιον κα-
τὰ περὶ
Basil.

† Basil.

† Basil.

† Basil.

ut fico, robori, platano. Quippe cum istæ si locum ha-
beant expeditum, subire quantumvis facile possint.
"Aliis pauca; ut punica, malo: aliis una tantummodo
data est; ut abieti, pino. Ita scilicet ut una & præ-
grandis in ima descenderet: parvæ autem complures
ab illa exirent. Item earum quæ unica radice firman-
tur, quædam prægrandem atque infixam illam de-
mittunt, quæ ex medio tendit; ut amygdala. Sed olea
parvam illam, ceteras grandiores & contortioresque
gerit. Et aliis crassiores: aliis inæquales; ut lauro,
olea: aliis tenues omnes; ut viti. Differunt præter-
ea, levitate, asperitate, spissitateque. Quamvis enim
omnium radices rariore corpore partibus superiori-
bus sunt, aliæ tamen aliis spissiores, & magisque furcu-
losæ constant. Et aliæ nervosæ; ut abietis: aliæ car-
nosæ potius; ut roboris. Quædam veluti nodosæ
villosæque, ut olea. Quod exinde evenit; quia bre-
ves ac tenues illas permultas atque promiscuas mit-
tunt. Nam & si omnibus parvæ & grandibus exeunt,
tamen non omnibus eodem modo congestæ frequen-
tesque. Sunt & item aliæ radicibus altis, ut robor: aliæ
summæ adhaerentibus terræ; ut olea, punica, malus, cu-
pressus: item aliis rectæ æqualesque; aliis obliquæ in-
æqualesque. Id enim non solum loci ratione evenit,
quod scilicet & recto tramite progredi non possunt;
sed etiam naturæ ipsius proprium est: ut in lauro &
olea liquet, ac fico. ceterisque huiusmodi radix obli-
qua propterea est, quod expedita, facillique semita ca-
rent. Medulla omnibus inest, sicuti caudicibus & ramis:
qui certe non absque ratione sua testantur prin-
cipia. Item quædam prolis fursum versus procreande
vim obtinent; ut vitis, ut punice. Quædam nullam pe-
nitius proferre fobolem possunt; ut abietes, cupressi,
pini. Suffruticum quoque herbarum reliquorumque
has eadem differentias assignare licet. Nisi quid ra-
dice penitus careat; ut tuber, fungus, cranium. Nam
quæ via non aliis radix numerosa; ut tritico, hordeo, tiphæ; omni-
busque huiusmodi esse similitudine quadam concer-
nuntur: aliis patice, ut leguminibus. Olerum quoque
major ferè pars radice coheret singulari; ut & brassica,
beta, apium, rumex. Sed nonnulla propagines magnas
subgerunt; ut apium & beta. Quæ quidem pro cor-
poris sui ratione altius quam arbores sanè radican-
tur. Sunt aliis carnosæ; ut raphano, rape, aro, croco: aliis
lignosæ; ut eruce, ocymo, & silvestribus magna ex
parte. Quibus non recte, plures & fissæ exeunt, sicut
tritico, hordeo; & ei, quam specialiter herbam appel-
lamus. Hæc enim in annuorum herbarumque genere
differentia radicum: ut aliæ protinus multiplices at-
que æquales & præscindantur: aliæ simplices proman-
tur, aut binæ scilicet, quæ maximæ: nam aliæ pleræque
ex iis proveniunt.

Aliis pau-
ca, ut olive
punice.

† Cancellaeque.

† Ac ligno-
siores.

† Ramosæ
fimbriatæque.

† Hoc autem
fit, quod

multas, par-
vas & te-
nues habet;

et easque con-
feras.

† Sunt aliæ
que radices

in profundum
agunt; ut

robor, aliæ
in summo

terre obre-
punt.

† Ficus au-
tem, cetera-
que huius-
modi obli-

qua sunt ra-
dice, quod

natura sua
recta facili-

ter ferantur.

† Nisi forte
quædam her-
barum, radice

cavere dic-
tum est. ut

tuber fun-
gus, per is,

ceraurion.

† Rhabda-
nus, beta,
apium, mala,

rumex.

† Et quod
vulgo gram-
men voca-

mus.

† Antè scin-
duntur, quæ

perueniant
ad ultimum
mutronem.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Kατὰ πρὸς τὴν φασιν, ἀδελφὴ, καὶ τὴν ἀκτὴν. Addidit, φασιν,
quoniam ex sua sententia mox asseverabit Sambuco
medullam carneam.

Πῶς. Diversis locis Theodorus, modo secundum Plin-
ium, modo ab eo diversus, πῶς τὴν λαρὶν ἐν τῇ πικρᾷ
autem πικρᾷ, nunc pinum, nunc picam.

Ἐν δὲ τῇ. Pinus, quia tedacea est: vel, quod melius est,
tedosa. Theodo. plurimum tedæ ingerat. non tamen ingerit,
sed intus gerit. Ingere castè atque integrè loquentibus,
motum, & actum significat simul.

Διαφέρει δὲ αὐτὰ καὶ τῶν ῥοιάται. μίαν γὰρ δὲ ἢ πᾶσαν.
Ergo non differunt colore, si omnes nigrae sunt. Intellige
non inter se differre, sed ipsas ab alijs non duritia tantum,
sed colore quoque: ideo dixit, καὶ.

Διὸ ἢ ὡς μιν νοσε κακὰ. Theodorus, Flexum nullum re-

ciunt. Græca verba urbana sunt. sustinent flexum: id est,
non cedunt, si flectere coneris.

Μακρότεραι, Theodorus, solutiores.

Ἰσχυροὶ, Membranis similes. Membranaceæ.

Καὶ ὅλος τῆς ὑλήματος. Frequens vox Theophrasto: verum
apud Latinos haud contemnenda animadversione. Quippe
qua ligna non ad ignes parantur, sed fabricas, frequentius
dicuntur nomine materiæ. Itaque etiam flexus vocis pauld
devenior, ut majorum ligna sint, ὅλως minorum, ὑλήματος ita
monuimus alibi, ὑφλοκα. hic φρυγανώδη, καὶ ὑλήματος. infra
ὑλήματος καὶ λαχανώδη.

Ἐχει δὲ τὴν μὲν τῶν. Quædam, inquit, evidentem medullam
habent, aliæ obscuram. Hanc differentiam debuit ponere
statim post, τὸ ἔχειν, καὶ μὴ ἔχειν. Theodorus, perspicuam;

φανερὰν. Videtur tamen perspicuum esse, τὸ διαφορᾶν, ut
vittum,

vitrum, & oratio, cuius verba non opacant sensum, sed per quæ transmeat intellectus acies ad rem usque. ἀφωτισμένον, quoque parvam, dixit de suo: quia in priore parte divisionis erat, μετὰ δὲ, incommode tamen. Nā quæ non sit ἀφωτισμένη, incerta quidem sit: ergo parva, necne: quis iudicet? Confusa quit esse, & magna, id quod in densioribus evenit. Itaque Theophrastus, ὅτι τὸ μέσον, αἰδῶν ἡ γὰρ τὸ πᾶν ἔχει, ut buxus.

Τὸ δὲ πρὸς πολυρριζία καὶ ἀκρορριζία. Theodorus legit μακρορριζία, Nam differentia ἢ ἀκρορριζία inferius alia voce explicatur, ἐπιπολυρριζία, quod est contrarium τῇ βαθυρριζίᾳ ἔναι. Ἐστὶν ἰσὺς quercus nō est ἀκρορριζία. Plinius copiosum dixit τὸ πολυρριζίον.

Ἐφ' ὅστωι δὲ ἀκρορριζία, brevis concinna; deest verbum ἀκρορριζία, aut διὰ τὸ, si loquere, ut Plato. Quantum terræ patet, tantum occupant. Sed hyperbole est, itaque ei moderatur verbi defectus: quantumvis promovent. Plinius annose quercus radice ait iugeri spatium occupatum.

Ὁ λυγρορριζία, καὶ περὶ ἐλάτη. Theodorus abietem omisit, quoniam exemplum mox esset ἢ μοιρορριζία.

Ἐξ ἧς ἡ καὶ ἢ μοιρορριζία ἔναι τὴν αὐτὴν τὴν μέγεθος. Mira oratio. Quomodo μοιρορριζία si est: media maxima? quippe omne medium alicujus medium est; non est igitur μέριον. Eiusmodi projectionem radice habet juglans, quem Vascones rustici suo vocabulo, penem, vocant.

Καυρορριζία, contortiores. Antiphanes in fabula Ἀφροδῖτης, γυναικός, eodem modo dixit, αὐλητικὸς καυρορριζία τὸς δακτύλους: id est flectendo. Sic enim mox ἀγκυλωτὸς δὲ σφιδῶν τὴν καὶ ἔσθ.

Πυκνὰ ῥιζαὶ ἢ ἀπὸ ἀδύων, καὶ ἑλωδῶν. Theodorus, σπῖσiores, magisque surculose. Nescio quos surculos apparavit radicibus. Lignosiores, verius, simplicius, minus ambitiose.

Ὁ ἑλωδῶν, καὶ ἡ ἰσχυρὸς. Theodorus, nodosa, villosaque. τὴν γὰρ ἢ, ὅτι τὰς λατῆας, ἢ μικροῖς παλάσιν ἔχει. Ἐστὶν ἄρως. Theodor. quod exinde venit, quia breves, ac tenues illas permultas, atque promiscuas mittunt: dixit, illas, ut exprimeret, τὰς. Sed exinde, quo causam explicaret, minus severe. Namque philosophi verba esse decet, quoad fieri possit, plana, pura, certa. At exinde, tempus significat; itaque animus paulo accuratior posset intelligere, quæ postea nascerentur. Neque ἄρως, promiscuas, recte: sed confertas, debuit. Multa conferta sunt, non promiscua; ἄρως sunt pedites ordinibus servatis, phalange facta. at eos tunc nemo Latine loquens promiscuos dicat. Sed ubi saluti ordinibus, recepti, aut admixti fuerint alterius generis, aut partibus militibus, ibi promiscuos agnoscemus illos. Hæ igitur differentie posteriores, Tenues, parvæ, mulæ, vel sparsæ, vel globatæ. Ut corporis globus sit, ἑλὼς, filia inde provenientia, ἰσχυρὸν, ἢ γυνὴ τὸ ἄρως. Dic simbricatas, indidem enim etiam fibræ, quæ non omnibus conferre in modum simbricarum.

Ἐπιπολυρριζία. Theodorus, Radicibus adhaerentibus, terræ. Non plenè. Omnes enim hærent terræ, unde herba, nomen nonnullis deducere placuit. Addidisset: summa terræ, hærentibus: aut sic, in superficie, vel in summo terræ obrepentibus.

Ἐξ ἧς ἡ καὶ ἢ μοιρορριζία. Inaequales Theodorus; rectè, scilicet commutantes aequalitatem cum nodositate. Dixerat enim, rectæ, & aequales, alia autem oblique; Ἐστὶν ἰσὺς illam scilicet aequalitatem.

Τὸ δὲ πρὸς ἐκείνῳ τὸν συμβαίνει. Non solum propter loca evenire id, puta, scrupæ, saxea, aut alioqui impediencia rectam progressionem: sed etiam natura sua. Sic supra de radice quercus: si locum liberum natæ sint, Ἐφ' ὅστωι δὲ ἀκρορριζία. Duplex causa redditur crispitudinis in pilo; aut meatus non rectus, aut calor contrahens. Quare cum de fico mox dicit: tortuosa radice esse: hoc enim est ἀκρορριζία, ἢ τὸ μὴ ἰσὺς, intelligit, sua natura. Neque enim omnis ficus in locis impeditis, aut impediencia est. Igitur de ficu, ut ficus est, loquitur: non ut ficus hic, aut ibi. Quare Theodor. solutè nimis est interpretatus sic: quod expedita, facillique semita carent. Non enim carent semita, sed natura.

Ἐστὶν ἡ αὐτὴν ἢ μοιρορριζία ἢ τὸ αὐτὸ. Affectus radicum duplex est: unus, emittere sub terram; isque duabus dimensionibus, deorsum, & ab lateribus: alter sursum versus, stolones: aut ea è quibus, stolones, iccirco dixit eis τὸ αὐτὸ.

Ἐστὶν, μὴ ἔστι, πρὸς, καὶ ἔστι. Non unum est hic animadvertendum. Primum dicit carere radice tuber. contra ego censeseo, totum id radicem esse. Deinde fungum sine radice ait: ego radiculās vidi. Præterea quid sit πρὸς, quid καὶ ἔστι, non dum ab istis attentioribus compilatoribus edocti sumus. craniū posuit Theodorus: πρὸς non legit. Nihil apud Ruellium, ne nomen quidem, ad hanc significationem: quinetiam ubi de iis, quæ sine radice proveniunt, cum de tubere & fungo dixit, alia duo omittit. Plinius quod meminerim, nihilo plura. Apud Aristotelem, Xenophontem, Plutarchū, Athenēū, Pollucē, aut eam, aut simile invenias vocem: verum nihil ad rem.

Πᾶν τὸ τῶν ἐκείνῳ τὸν συμβαίνει. Manca oratio, aptetur tamen. Radicem esse multiplicem ita, ut quasi τὸ αὐτὸν repræsentet hac communi differentia, tot species sub uno genere, ut sit τὸ πᾶν.

Τὸν λαχανωτὸν τὸν τῶν ἐκείνῳ τὸν συμβαίνει, verum est. exempla tamen titubant. Namque apud radicem bifidā, trifidam etiam vidimus: iccirco sese de apio corrigit, & adjungit siclam. Nota ἐπιπολυρριζία. Theodor. propagines, satis rectè: si radicem intelligas tantum.

Καὶ τὸν ἀγρίον καὶ τὸν περὶ τὸν πρὸς. Nescio quare frumentū inter ἀγρία commemoret. Nam supra τὸ ἡμετέριον præfiniebat à cultu τὴν ἡμετέριον, id est, hominis. Animadvertite τὸ αὐτὸ, nomen generis in speciem privatim translaturum. Puto Plinium nullam fecisse mentionem, & loquaces Græcos videas frustra jactare lingue opulentiam. Notabis etiam illa simul, ἀγρίον, καὶ περὶ τὸν πρὸς.

Τὰς δὲ ἡμετέριον καὶ τὸν πρὸς. Theodorus, præscinduntur, malè. non enim scinduntur, sed integræ manent, propter tolerari: quia Theophrastus ita loquitur; & apud poetam legimus, viam sese findere at præpositū addita, ambitiosa est; neque enim præscinduntur: sed post scinduntur. Aptabis tamen, & dicemus: antè scindi, quàm perveniant ad ultimum mucronem. Lege, αὐτὸς ἢ δὲ τὸν πρὸς.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIO.

Ἰσχυρὸς vocat sæpe Plinius fruteta, ut lib. xviii. cap. vi. ubi & frutecta scriptum.

Ἐξ τὸ μὴ ἰσὺς. Theodorus rectè intellexit Græca. Plinius item malè, cum dixit lib. xvi. cap. xxxi. alijs recto

meatu radices descendere, ut lauro, oleæ: alijs flexuoso, ut fico.

In Græco ἰσὺς ad loci naturam in tota antithesi refertur.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Tais μέγεθος.) Medullarum non tradit Plinius differentias. Rectè Theophrastus, sambucum medulla carere, ex aliorum sententia scribit. Carnosa enim, & plurima huic medulla. Plin. lib. xvi. cap. xxv. Ordine autem nature, sylvestriū primæ sambucus, cui medulla plurima: & cui nulla, cornus mascula &c. Duo notanda. Primum si medulla plurima donata sambucus, ut rectè Plinius; quomodo interiora mirè firma sunt sambuco, ut idem refert lib. xvi. cap. xxxix. & sambuci interiora mire firma traduntur. Rectè & prudenter addidit, traduntur. sunt enim mirè infirma. Alterum, quod cornum medulla carere ait; cum corni medullam lignosam dicat Theophrastus, scribatque spissiore & duriorē quam abietis, pini, picæ. Dicendum pro Plinio, medullam corni, ilicis, ebeni adeo duram, ut lignum potius, quam medullam dici oporteat.

Ἀπὸ τῆς.) Id est celti. lib. xiii. cap. xvii. Eadem Africa, qua vergit ad nos, arborem loton gignit, quam vocant Celtim, & ipsam Italiæ familiarem.

Μελανδρῶν.) Plin. lib. ix. cap. xv. Sunt pulpamenta

Thynnorum conditanea, cæsis quernis assulis similia; cætera, inquit, parte plenè pulpamētis salis asseroatur. Melandrya vocantur, quernis assulis similia. Vide Athenæū, lib. iii. Μελανδρῶν, αἱ, αἱ τὴν μέγεθος ἡνὶκ ἐστὶν, ὡς Πάμφιλος. Ἐστὶν τὸ αὐτὸ τὸν ἀνομάτων παρὰ τὴν καὶ τὴν πρὸς τὴν αὐτὴν πρὸς τὴν καὶ τὴν πρὸς. Melandrys Thyni genus grandissimū, ut Pamphilus docet lib. de nominibus, denotat etiā ejus frusta, quæ nimis pinguis sunt. Utrū rectè an secus Pamphilus, nō est huius loci inquirere. Non videtur hanc sententiam probasse interpretes. vertit enim: Melandrys salsamenti genus ex maximis Thynnis paratum. Sanè Melandryn pro Thynno dicere, idem est, ac si trachelum, quæ pars est in ostreis, speciem ostreæ facias. Eodem modo tomaculum, aut petasone, suem viventem vocare licebit. Botanicis, imprimis Plinio, melandrys herba est in segete & pratis nascens, lib. xxvi. cap. vii. Iocineri autem herba Melandryum, nascens in segete, ac pratis, flore albo, odorata. Theophr. μελανδρῶν medulla, five mediale, pars firmissima, nigerrimaq; quercus. Apud Hom. odyss. ζ. & Hesych. separatim legitur, significatque densitatem, ac duritiem omnis arboris, lignorumque

lignorumque medullam. Μέλαν δρυός. ἢ ἐν τοῖς δένδροις
δυσότῃς, καὶ ἢ ἐν τοῖς ἐντεταμένοις. Gaza nigrum: libro vero v.
cap. iv. ubi eadem hæc vox, αἰνυμ vertit: Theo-
phrastus tamen non μέλαν, sed μελάνδρυν vocari ait.
Nugatur Glossarum autor, cum robur sic vocari scri-
bit. Robur inquit ἰσθὺς ζύλου, μελάνδρυν. Nescio cur ma-
gnæ autoritatis vir scribendum doceat, μέλαν δρυός.
Μέλανδρυν, vel μέλαν δρυός hæctenus nemo pro certo at-
boris glandiferæ genere accepit, sed de ligni quer-
cini mediali, quod est firmissimum, μελάνδρυν nō inele-
ganter quis novo, fictoque vocabulo querquatur
interpretaretur, vel cum Cælio Rhodigino lib. vii.
cap. xxvii. exalburnatum robur. Antiqui teste Festo
Pomp. roboris seu quercus matricem robur (vel ut
aliis placet) roborisenum vocant: quod plures ruffi co-
loris venas habeat; & hæc fortassis de causa Græci
μελάνδρυν appellaverunt.

Μαυόπερ.) Lego ex Ald. & Basileensi codice cū Gaza,
μαυόπερ ἢ αἰ ρορ. αἰδὶ δὲν. ὡς μελάνδρυν δὲ ἐν τοῖς δένδροις. quæ
in vulgaris reperiuntur codicibus, sensum habent
nullum, quilibet corrupta videt, utrum culpa librarii,
an aliorum me later.

Υλήμασιν.) Υλήμασιν doctiss. Robertus Constantinus
scribit Plinium vocare fruteta, lib. xviii. cap. vi. ubi
ait, Iuncosus ager verti pala debet, at in saxoso bidentibus.
Fruteta igni optime tollitur: humidiorē agrū fossis concidi
atque ficari utilissimum est. Fruterum vero Plinio est,
locus fruticibus abundans. Quo etiam sensu accipitur
à Columella lib. vi. cap. xii. Nam melius nemoribus her-
bidis, ὡς frutetis, ὡς carectis, quam lapidosi loci durantur un-
gula. Idem lib. & cap. ii. Incultum igitur locum conside-
remus, siccus an humidus, nemorosus, arboribus an lapidibus
confragosus, junco ne sit an gramine vestitus, ac filicibus, alijsq;
frutetis impeditus. Theophrasto ὑλήματα sunt frutices,
vel herbæ. Corallium lib. iv. cap. vii. ὑλήμασιν dicit, ne-
mo fruticem esse negabit. Eodē lib. cap. iii. τὸ ὑλήμα
denotat, parvum fruticem. Vide nostras annotatio-
nes. Lib. vii. cap. vi. absinthium, centaureum, ra-
phanum, ὑλήματα vocat, quæ medicorū schola herbas
nominat. Infra, cap. xv. i. hujus libri, plura carduorū
genera, ὑλήματα esse scribit. Sic Virgil. primo Georg.
de herbis, sylvas dixit:

Mox ut frumentis labor additus, ut mala culmos
Esset rubigo, segnisque horreret in arvū
Carduus: intereunt segetes, subit aspera sylva,
Lappæque tribulique, interque nitentia culta
Infelix lolium, & steriles dominantur avenæ.

Asperam sylvam vocat, τὰ τετραχὺ ὑλήματα, herbas spinis
asperas, ut sunt lappæ tribulique. Notat ibi Servius,
sylvam de herba dici. Theophrasto itaque ὑλήματα, frutex
parvus, vel herba; hoc vero loco ὑλήματα herbas, fru-
cesque denotare ex precedentibus satis apparet:
negat enim arbores medullam habere membranæ
similem, vel membranaceam contra vero herbis, &
fruticibus medullam talem tribuit.

Δυσότῃς.) Hunc de radicū differentiis locum,
habet apud Plinium lib. xvi. cap. xxxi. Magna ὡς ra-
dicum differentia: copiose fico, robori, platano; breves ὡς an-
gustæ, malo, &c. Magnas ei grates agerent botanici, si
paulo diligentius Theophrasti orationem vertisset.
Græcus autor ficum, quercum, platānum πολυρριζα, καὶ
ἀκρορριζα scribit: Latinus copiosas radices his tribuit,
negligitque ἀκρορριζα. Gaza μακρορριζα legit; & recte
ipso Theoph. teste, qui lib. i. de caus. cap. xvi. contra
Democ. probat, ea omnia quæ longa radice sūt, & cras-
sa, nō esse λόγα. ὡς τὸ ῥίζων ἐστὶ ἀλγὺς &c. usq; ad φεῖν
καταρτίζου. Ibidem paulo post, ait, ἐστὶ ἢ ἰσθὺς τὰ βαθύρριζα
ὑπὸ περ δρυός. Βαθύρριζα, & ἀκρορριζα sunt contraria. Ipsa ex-
perientia quercum, non ἀκρορριζον docet. Idem de pla-
tano experientia d. dici. De ficu nihil dicā: satis enim
vulgaris: quilibet experimentum sumere potest.

Καυόπερ.) In Basileensi codice asterisco locus hic
καυόπερ * ἰσθὺς notatur. Indiciū in MSS. cod. oratio-
nem hanc esse corruptā. In ultima editione nota hæc
non est addita; nihil tamen mutarunt. Depravatum
codicē esse docet, quod mox abietē numeret Theo-
phrastus inter plantas, quibus radix singularis, quod
cum doctiss. Gaza animadvertisset, vocem ἰσθὺς, tan-
quam spuriam, rejecit. Si Plinius ἰσθὺς recte tran-
stulit, facile locus corruptus restitueretur. Copiose, in-
quit libro citato, fico, robori, platano: breves ὡς angustæ,
malo; singulares abietē, larici. Ὁλιγόρριζα breves & an-
gustas vertit, quā botanici hæctenus nondum obser-
vassent radices breves crassasque. Ὁλιγόρριζα, si bre-

ves significat radices, scribo ὀλιγόρριζα, ἰσθὺς. quippe
olea habet mediam radicē, quæ præcipua esse solet,
breve: cæteras longiores, ut infra docet Theophra-
stus. Imo respectu aliarum arborum, & hæc breves. &
hæc causa est, cur facile vento decutiat. Restat in-
quiramus, utrum, ὀλιγόν, Latinis parvus aliquando
significet. Negari non potest, aliquando ὀλιγόν pre-
missis poni: ut sit ποσότης ἀντὶ πηλικοτήτος. Hom. Iliad. β.
ὀλιγόν καὶ ὑπερδωδὸς, statura exilis: ὀλιγὸν φωνή, parva & sub-
missa vox: ὀλιγὸν τροφίμα, parva mensa Odys. v. Illud as-
firmare non ausim, apud Theophrastum ὀλιγόρριζον, ali-
cubi pro parva accipi radice. Malunt alij vocē ἰσθὺς
expungere, quod constet singulari præditam radicē.
Accedit quod nec Plinius, nec Theodorus, vocem il-
lam agnoverint. Priori opinioni ego addictior sum.

Τὰ μὲν μενόρριζα.) Hanc sententiā his verbis reddidit
Plinius: Singulares abietē, larici: singulis enim innituntur,
quamquam minimis in latera dispersis. Græcus autor, καυό-
περ ἰσθὺς, πόνικον. Malè Plinius: abietē, larici: rectè Theo-
dorus, abietē, pino. utinā & alibi, πόνικον, pinum vertisset.
πόνικον enim, ut suo loco dicam, pinus à Latinis dicitur.

Εἴχουσι ἢ καὶ ῥ. μενόρριζον ἴσθια &c.) Rectè Iul. Scaliger
miram dixit orationem. corruptam puto, ac scriben-
dum καυόρριζον. Amygdala multis constat radicibus;
sed media, quæ maxima est, vergit deorsum, cæteræ
per superficiem sparguntur. Idem in aliis licet ob-
servare arboribus. Cōtra reperiuntur, quibus omnes
radices in summo terræ obrepunt, ut infra docet
Theophrastus. Nostram, quod de olea sequitur, non
parum confirmat emendationem. Hęc, inter arbores
quæ plures habent radices, mediam habet parvam,
grandiores cæteras, ac per superficiem telluris
dispersas.

Καυόρριζα.) Theod. cōtortiores. Minus rectè. In-
terpretor, cancrorū more expansas, vel cancellatas.
ex Columella lib. iv. cap. ii. ubi duo verba Theoph.
καυόρριζα, & ταπεινὰ exprimeret videtur, Hęc au-
tem, ait, quæ toto prostrata corpore cum inferius solum quasi
cancellavit, atque irretivit, cratem facit, & pluribus radi-
cibus inter se connexis angitur, nec aliter quā si multis pal-
mitibus gravata deficiat. Theoph. lib. i. de caus. c. xiii.
ἐστὶ τὸ τὴν χειμῶνα πλῆθος ῥιζῶν καὶ καυόρριζα
λέγουσι. Idem lib. i. de caus. cap. xxvi. de frumen-
torum fatu loquens, ῥιζῶν καὶ καυόρριζα μᾶλλον. Inter-
pres, sic enim sata plenus radicanter, cancrificaturque.
Barbarū, novumque verbum cancrificari. Condonan-
dū homini Græco. Interpolator tamen, lingue Latine
peritissimus, pro hac voce, aliā restituere debuerat.
Plinius, radicans fibris, sive ramis dixit, lib. xviii. c. vii.
frumenta, ait, multis radicanter fibris sive ramis. Καυόρριζα
dicuntur plantarum radices, quæ cancri instar diva-
ricatis & in latera disparis fibris, vel capillamentis,
terram apprehendunt.

Θυσσώδεις.) Plinius loco citato; Crassiores lauro &
inaequales, item oleæ, cui ὡς ramosæ; at robori carnosæ. ὡς δὲ
καυόρριζα Græcus autor. Gaza, quedam veluti nodosæ
villosæque. Rectè Plinius ramosas dixit: oleæ radices
nodis carent. vide cap. v. hujus lib. ὡς καυόρριζα
Plinius, urtica folia fimbriata, scribit. Ex quo col-
ligimus, qualis fuerit positura, & flexura fimbriarum.
Fimbria, vestium ora dicebatur, quæ incisuras habe-
bat, ferræ dentibus non absimiles. Θυσσάνη, fimbriæ,
villæ, quales dependent à crumenis. Hesych. ὡς καυόρριζα,
καυόρριζα, καυόρριζα. Pollux lib. vii. cap. iv. ὡς καυόρριζα
καυόρριζα, ὡς καὶ τὸ ὡς καυόρριζα καὶ τὸ ὡς καυόρριζα. ὡς
καυόρριζα οἱ ποιηταὶ καλῶσιν. Eust. Iliad. i. ὡς καυόρριζα, dicit esse.
καυόρριζα, fissuras & divisuras. Olea ramosas fissasque,
seu divisas habet radices.

Βαθύρριζα.) Plin. lib. xvi. cap. xii. Robora suas in pro-
fundum agunt, si Virgilio quidem credimus; Esculus, quan-
tum corpore eminet, tantum radice descendit. Locus Virg.
cujus mentionem facit Plinius, lib. iv. Æneid. & lib.
ii. Georg. reperitur:

Esculus in primis, quæ quantum vertice ad auras
Ætherias, tantum radice in tartara tendit.

Εἰς πηλορριζα.) Plinius loco citato, Oleæ, malū &
cupressus per summa cespitum: alijs recto meatu, ut lauro,
oleæ: alijs flexuoso, ut fico. Minutis hæc capillamentis hirsu-
ta, ut abies, multæque silvestrium, & quibus montani præte-
nuita fila decerpentes, sp. etabiles lagenas, & alia vasa neclit.
Sensus verborum Theophrasti hic est; quibusdam
rectæ, & æquales, alijs obliquæ, & inæquales, idque
partim natura, ut lauro & oleæ; partim quia recto
meatu non distenduntur, sed flexuoso, ut fico.

ὠξυζώνων.) Nonnullas, inquit, ὠξυζώνων, id est
 habentes progeniem sobolescentem, quasdam ἀπυζώ-
 νων, id est adnatis carentes. ὠξυζώνων Plin. lib.
 XIII. cap. VIII. plantigeria imis partibus transtulit. Idem
 τὰ ὠξυζώνων ἀποτρίβων, vertit, lib. XVII. cap. X. ra-
 dicibus pullantem sobolem. Natura & plantaria de-
 monstravit, multarum radicibus pullante sobole densa, &
 pariente matre quas enecet. Cato cap. XV. abs terra pul-
 los vocat, Ab arbore, ait, abs terra pulli qui nascuntur, eos
 in terram deprimito. Inter illa quæ à radice sobolem
 non emittit, numerat cupressum; à radice quod sciam
 sobolem nō producit, attamen stolouibus propagari
 potest, sed difficulter. nam ramos plures terræ prox-
 imos habet, qui terra obrui solent, ac altero, quan-
 doque tertio anno radices proferre: quod frustra in
 abiete pinoque tentatur.

Πάλω τι ὄλας νῖα μὴ ἔχει, καὶ ὅτι περ ὕδρον, μύκης, πύζον, καθάριον.) Talpa magis cæcurit, qui locum hunc corruptum non vider. Monstrōsum enim est, buxū cornumq; radices non habere. Nec mentem magistri percepit interpres, necis, qui in sua præfatione culpāt doctiss. Gazam, quod autoris Græci mentem quandoq; non recte exprimat. Malè vertunt, *quædam omnino radices non habent*. Hic enim est verborū Theophrasti sensus, enumeratis radicū differentiis, quæ in arboribus sunt, easdem etiam in suffruticibus, & herbis inveniri docet: nisi fortè herbarum quædam in totum radice carere dicendum sit. Verte itaque, *nisi si fortè quædam herbarum radice carere pronunciandum sit*. Nam capite sequenti, ubi hæc subtilius disputat; tuberis & hujusmodi *καρφαίων*, radicem nihilominus esse affirmat. Inignis tamen inter veteres videtur fuisse quæstio, utrum tuber radicibus annumerari debeat. Locus hic ex Athenæi lib. i. i. corrigi solet, ubi sic ait, *οὐ φέρουσιν οὐ Φυτικῆς λεοφλοῖα, καὶ ὅτι περ ὕδρον, μύκης, πύζον, καθάριον*. Theophrastus in opere de plantis, *λεὼι cortice tegi* scribit, *tuber, fungum, πεζίτην, geranium*. Fallum est tenui cortice tuber regi; nec ulquam hoc scripsit Theoph. Dalecampius ad locum citatum, *Levi cortice tegi, scripsit, fungum, & πεζίτην: scabro tuber & geranium*. Nō placet viri doctiss. cōjectura. Scripta hæc sunt ex lib. i. hist. cap. ix. ubi exempla hæc habes, non *λεοφλοῖον*, ut perperam & mnemonico errore scribit Athenæus, si abbreviatoris, aut exscribentis, non sit peccatum: sed *ἢ ὅλαςρίζων μὴ ἔχοντων*. Restituunt alii *ἀφυλλα καὶ ὅτι περ ὕδρον* &c. Certum est fungos, & tubera folia non proferre; sed geranium, quod à Dioscoride describitur foliis carere. credit Iudæus Apella. Scribo ἄριζα ex Theophrasto & Plutarcho lib. iv. Symp. quæst. ii. s. ὃ ἔοικε φυτῷ τὸ ὕδρον, ὅδε αἰὶν ὕδατ' ἔχει τὴν γῆσιν, ἀπὸς ἄριζων, καὶ ἀβλαστῆς ἢ πρὸ ἀπὸ πλυμένον. τὸ καὶ ἰσὺ τὸ συστῶσι ἐκ τῆς γῆς ἔχειν παύσεως τι & μεταβάλλεως. Plantæ autem naturam non habet, nec sine aqua generatur, sed radicibus caret, nec germina emittit, præterquam quod solutum ex sese subsistat, terræ aliquo modo affecta, aut mutata. Sed rectè fortassis faciam, si singulorum historiam examinem. ὕδρον δὲ τὸ ὕδριν. id est nutriendō (plurimum enim alimenti præbet) nomen accepit. In Ald. & Basileensi codice ἄδρον legitur, & fortè rectius, δὲ τὸ δεινόν, vel διδύνειν, quod sint διδύμεναι πνικτὴς γῆς, terræ tumores. Eadem de causa Latini tuber, à tumendo. Tubera quid sint non docet Theophrastus, sed in medio relinquit, utrū ἄριζα dici debeant. Diosc. lib. i. i. cap. Cxxv. ὕδρονρίζα ἐστὶ ἀφυλλὸς, ἀφυλλ' (ἀκων) & ὑπόζωον, ἔαρ' (addit ex ver. cod. Lacuna καὶ θέρως) ὀρεν-πλεμνῖν, ἐδιδύμω & ἔστιν ὁ μὲν καὶ ἐφθῆ ἐδοιμνῖν. Tuber radix est orbiculata, sine folij, sine caule, subflavesces, viret (Estare) effoditur, ac seu cruda, seu cocta, esus est apta. Gal. utrum radicibus, an bulbis annumerari debeat, dubitat. lib. ii. de alim. fac. c. Lxviii. οὐρίζων ἢ βολεῖς δριμύνει ἀναγκαῖον ἐστὶ καὶ ταῦτα. Hæc quoq; radicibus aut bulbis sunt annumeranda. Cur dubitat Galenus, utrum bulbis an radicibus sint annumeranda? An igitur bulbi non sunt radices? Causa videtur, quod tubera eandem in rotunditate non habeant æqualitatem, quam reliqui habent bulbi. Cæterum eorū qui radicem esse ajunt, probabilior nobis opinio est, quā qui negant. Aliquid tamen pro illorum sententia adferre libet. Radices scilicet esse si ad formam, totamque substantiam attendamus; sin vero ad opera, naturamq; non mereri radicis nomen; quod nec foliū, nec caulem emittant, quod verarū est radicū. Radices igitur dico, sed imperfectas. Quod cū sciret Plinius, ac nosset à quibusdā inter ἄριζα, id est quæ radice carent, numerari, calulū terræ appellare maluit, quā radicē, lib. xix. cap. ii.

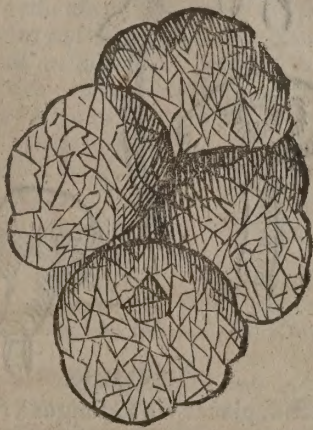
Et quoniam à miraculis rerum cœpimus, sequemur eorum ordinem, in quibus vel maximū est, aliud nasci, aut vivere sine radice. Tuberā hæc vocantur, undique terra circumdata, nullisque fibris nixa, aut saltem capillamentis, nec utique extruberante loco in quo gignuntur, aut rimas agente. Martialis tamen findi frequenter solum, cui subsunt, hoc disticho ostendit:

Rumpimus altricem tenero de vertice terram

Tubera, boletis poma secunda sumus.

Sequitur apud Plinium : Neque ipsa terræ coherent, cortice etiam includuntur, ut planè nec terram esse possimus dicere, nec aliud quam terræ callum. Siccis hæc ferè, & sabulosis locis, fruticesque nascuntur, excedunt sæpe magnitudinem mali cotonei, etiam librali pondere. De generatione tuberum infra, cum de ^{negra} voce restituenda, sermo erit.

Tubera.

Genera inquit Plinius esse duo; (sed monēdus lector ne homonymia fallatur; sunt enim fructus arboris tuberes nominati à Plinio lib. xv. cap. xiv. & cyclamen, tuber terræ vocatur: de quibus nobis non est sermo.) Duo, inquit Plinius, eorum genera, *harenosa, dentibus insimica, & altera syncera. Distinguuntur & colore, ruffo nigroque, & intus candido. Laudatissima Africe.* Hanc differentiam etiam recentiores observarūt. Tubera tuberosa, ac globosa quædam sunt intra terrā nata, & ab ea undequaq; circumdata, absque caule, foliis, fibris, aut capillamentis adnatis. Sunt hæc foris aut nigra aut ruffa; interiore vero pulpa candida aut subflava, magnitudine malicoronei, subinde ampliora. Dioscorides cum ~~verba~~ *ruber* dicit; de interiore pulpa loquitur, quod alibi, nō apud Dioscoridem tantum, sed passim apud Græcos observare licet. de tuberum facultate in notis ad Dioscoridem agam: Historiam nunc tracto.

Μύκης.) Græci poetæ fungos μυκήεις, hoc est, terrigenas, cognominarunt, quod è terra prodeant, φύνται ὃ οὐ μύκητας μυκήεις, inquit Athen. lib. 11. id est. Nascuntur fungi sponte & nulla cultura : αὐτομάτως, ut Florentinus scribit. Nicander in Alex. Ζύμωνα vocat: μὴ μὲν δὲ Ζύμωνα κακὸν χυνοῖς αἰείας κηδίδι, ne mala te vexent terrae fermenta caveto. Scholast. Καὶ γὰρ Ζύμωνα εἶπε τ' μύκητας, ἐπειδὴ Ζύμωνα εἶπε κατὰ τῆς γῆς, τατέτα παλ' ὁ ὁμοῖον γὰρ εἶσι βάλαν γῆς. Ἀλλὰ δὲ Ζύμωνα κακὸν τῆς μύκητας φησι. ἐπειδὴ καὶ τῆς γῆς φύνεται. Ζύμωνα ὃ αὐτὸς ἐκδέσσει· ἐπειδὴ αὐτὸς Ζύμωναί εἰσιν ἐστὶν μὴ πεφόρμα, ὃ ὅτι Ζύμωναί εἰσι τῆς γῆς, id est, Ζύμωνα fungos appellat, quod terræ extuberationem, hoc est lutum referant, quod glebe ipsius terræ similitudinem habeant, vel quod ex terra enascantur quodam sicut tumore. Μύκητας vocarunt, ab ensis capulo, vel summo vertice vaginā occultente. μύκη Theca gladij, ensis capulū. Σιδας; μύκη η' ἤκη μύκητας & μύκητες ἀναισθημάτων πάντα ποιοῦσι· ἐπὶ τοῦ τῶο ἡρακλίδου, καὶ ὁ ἀρακίταρ καὶ ἡ λαβή τῶ ξίφους. ἐν ἐπιγραφῇ ματι. μύκητος λυχνὸς μύκητος φέρος, μὴ δ' ἄρβουρος ἀγέροισι, ἐν ἐπείροις in ult. edit. Ad hoc Epigramma, vel potius hoc Aratæum ἐπὶ Σαρμείων, ὃ λυχνόισι μύκητας ἀγέροισι τὰ ἐπὶ μύξαν, νύκτα κατὰ τοῦτο. Allusit Virg. 1. Georg.

Nec nocturna quidem carpentes pensa puellæ,
Nesciæque huiusmodi testa cum indente viderent

Nescivere hyemem, testa cum ardente viderent,
Scintillare oleum, & putres concrecere fungos.

Vide Plin. lib. xxi. cap. ult. Vide Servium. Porro pro eo quod Suidæ codex habet $\kappa\eta$ ἡ λαβὴ τῶ ἑξίφους, id est manubriū ensis alii scribunt, δ κατὰ τὴν λαβὴν τῶ ἑξίφους Hely. μέγας τῶ ἑξίφους δ κατὰ τὴν λαβὴν. δ ἀρχηγὴ καλονόμῳ. $\kappa\eta$ δ αὐτὴ τῶ μέγας τοῦ λυχνος ἐφίπτελῳ. δ η πῖλῳ $\kappa\eta$ δερμάτινον ὑποκρίσαν. ϵ τὸ ἀνδρῶν μέγας $\kappa\eta$ δ οὐ τοῦ ἐλαίου ἀνδρῶν. η λ. Muses. C 2 gladij

gladij pars manubrio proxima, cratetes id est capulum, vocata, & quod in elychnio lucernarum refidet: vel pileus, vel nauticus pulvinus ex corio, qui remigibus subternitur. Pudentium virile, & morbus olearum, Græcis ἡλὸς dictus. De quo vide Theoph. lib. iv. cap. xvi. μύκης igitur fungus dicitur, quod pediculum habeat ensis capulo similem, cui quid infidet pilei forma: uti figura addita pulchrè offendit.

Fungi.

Latinis, ut doctiss. placet viris, fungus à funere dicitur, quod suo veneno ad funus vescentes ducat. Omnes enim fungi, tã salubres, quã venenati, si largius fumantur, nocent. Dioscorid. lib. iv. cap. Lxxxiii. οἱ δὲ μὴ θιούτοι (Oribas. ἰδιώματα ζωοποιεῖ, ἰδὲ, παλαιὰ δὲ τῶν μὴ θιούτων, βλάπτουσι δὲ τὸν πνεύματι, πνίγοντες, ἢ χολέαν ἐπὶ τὴν γαστέρα. At innocentiores, quique veneno non imbuti sunt, gratiam juribus conciliant, jucundique sunt saporis: verum tamen & hi ipsi largius sumpti nocet: quippe qui agere cōcocti strangulant, aut cholera morbum accersunt. Ideo Epicharm. οἷον αἱ μύκηδες ἐπὶ τὴν γαστέρα πνίγουσι. Emaciati ac strigosi veluti fungi strangulabimini. Latini fungum, pro stupido impenesque credulo, dicunt. Plautus in Bacchidibus. Adeon me fuisse fungū, ut qui illi crederem? Fungū pro stupido dixit, quod fungus per se insipida quæpiã res sit, vel quod mollis ac fragilis, vel quod subito prorumpat. Fungū inter ea numerat Theoph. quæ radice carent, cum tamen ut optimè observavit Scaliger, & tabella exprimit, radículas habeat. Hæc difficultas ex ipsius Theophrasti verbis, quæ apud Athenæum, (si non memoriæ lapsus) solvitur; ubi docet, in quibus peziis & fungi differant, cum sint ambo nullis radicibus. Differunt à peziis, quod fungi tenue quoddam habeant radicis rudimentum: caule enim sunt prominulo, unde fibrillæ & capillamēta dependent, quibus terræ cohærent & alimentum capiunt. Sed ipsa verba Athenæi audiamus. Θεόφραστος δὲ ἐν τῷ περὶ φυτῶν ἱστορίᾳ γράφει. Ἐστὶν γὰρ ἡ περὶ τῶν πεζιῶν, καὶ τῶν οὐκ ἔχοντων πρὸς τὴν γῆν ῥίζαν, ἀλλὰ τὴν μόνον τῶν πεζιῶν. Ἡ δὲ αὐτῶν περὶ τῶν πεζιῶν, ὅτι μύκης ἔχει περὶ τὸν σῆμα, καὶ τὸν σῆμα, καὶ τὸν σῆμα, καὶ τὸν σῆμα. Hæc corrupta, & ab interprete in hunc sensum malè versa. Theophrastus lib. de historia plantarum scribit: Ea quæ radice carent nunc oculi terra, nunc infidere terre, ut peziis, simul cum fungi nascentes, quibus nulla radix est. Fungus enim caulis in longum porrectus adhæsus initiū est, usque veluti crus subditū. Verba hæc depravata, & quæ in editis Theoph. libris non reperiuntur. Athenæi vel Theoph. verba, doctissimus Causabonus sic restituit, τὸ καλὸν ἐν μύκῃ, ἢ ἔχοντος τοῦ σῆματος, αὐτῶν ῥίζαν; vel τὸ καλὸν ἐν μύκῃ, ὅτι τὸν σῆμα, καὶ τὸν σῆμα, καὶ τὸν σῆμα. Posterior magis arridet correctio. Prior tamen nō displicet. Mira hæc sententia. Caulem, inquit, in longitudinē extendi. atqui (ut ipse cap. i. hujus libri dixit,) caulem nō habet, & inquit, τὸ πρὸς τὴν γῆν, ὅτι καλὸν. Καλὸν vox latè sumi hoc loco debet, pro pediculo, qui μύκηδες; quod ex lib. i. c. vii. probatur vers. ὅτι τὸν καλὸν, usque ad verbum σῆμα. πρὸς propriè vimen flexile, ramus salignus. Commentator Aristophanis ad hunc in Pace versum, καὶ τὸν σῆμα, καὶ τὸν σῆμα, καὶ τὸν σῆμα, inquit scholiastes, ἰμάντιδες φυτῶν, τὸ

ἰμάντιδες καὶ τὸν σῆμα, τὸ πρὸς τὴν γῆν, Planta vitilium modo sequax, salicis ramus, sic dicitur, quod inflectatur ob lentitudinē. Hoc vero loco duriusculè, si modo ita scripsit Theophrast. pro fibris radicalibus sumi debet, quas λεπτὰς & μικρὰς ῥίζας, idem alibi appellat; harum congerie fiunt radices, ὑποσπορίδης & ἡμβριάτης. περὶ τῶν σῆμα καὶ τὸν σῆμα vocat inchoata & imperfecta adhæfionis organa, quia caulis, vel pediculus fungi, radicem nō habet, quæ esset vera ῥίζα. Theophrastus itaque cum negat fungo esse radices, intelligit perfectas. Non fit verisimile illum ignorasse fungos fibris radicalibus præditos. Fungos Dioscorid. vel salubres vel noxios docet. Μύκηται δὲ φασὶν εἶναι, ἢ τὸν περὶ τὸν σῆμα, ἢ τὸν περὶ τὸν σῆμα. Fungorū differentia duplex, aut enim edules aut exitiosi & perniciosi sunt. Solent alij dividere fungos in terrestres, & arbores; etiam in vernaes, & autumnales: terrestres iterum dividunt in pratenses, & lapideos. Nos Dioscoridem sequemur. Ex salubribus pratenses sunt laudabiliores. Ut scribit Horatius:

Pratensibus optima fungis

Natura est, alijs malè creditur.

Pratenses præstantissimi, quod procul ab arboribus nati, ex meliori terræ succo constant, quã qui ex arborum, ut scribit Plinius, pituita gignuntur. Præstantissimos Græci βολίτας vocant. Vide Gal. lib. ii. de aliment. facul. cap. penult. Æginetam lib. i. c. Lxxvii. Τούτων δὲ αὐτῶν οὐ μόνον βολίται ἀλλὰ βόλοι, & ἀποιοὶ καλῶς ἐφασκίον. Ex his ipsis minus nocentes boleti sunt, qualitatibus expertes, si probe concoquantur. Quanti olim æstimari fuerint, ex hoc Martialis disticho cognosci potest:

Argentum, atque aurum facile est, lanamque togamque

Mittere: boletos mittere difficile est.

Βολίται nomen habent, ut docet Marcellus, δὲ τὸ βόλε, quod glebam, & rubricam illam, qua pictores aurum suis operibus inducunt, significat. vulgo bolos vocatur. Ab hoc colore nomē huic impositū fungo. Plin. lib. & cap. xxxi. ubi de origine fungi hujus agit. Volvā terra ob hoc prius gignit, ipsum postea in volva, seu in ovo est luteū: nec tunica minor gratia in cibo infantis boleti. rumpitur hæc primo nascente, mox in pediculo corpus assumitur, raroq; unquam geminis ex uno pede. origo prima causaque è limo & acescente succo madētis terræ, aut radicis ferme glandiferæ, initioque spuma lentior, dein corpus membrana simile, mox parvus. & boletis quidem ortus occasusque omnis intra dies septem. Italis boloccioli & ovole dicuntur, quod ovorum vitellū referant. His succedunt, quos Græci ἀμμανίτας vocant. Ægineta loco citato. οἱ δὲ ἀμμανίται ἀμμανίται καλεῖται. Secundum locum obtinent ammanitæ, ab Italis filli, & ammoniti vocantur, suillos Latini appellant. colore sunt fuliginoso, pediculo omnium crassissimo, orbe sæpe humanum æquiparant caput, infra colore nigro virescente: quū elixantur fiunt mucosi; nascuntur in sylvis, ubi solum incultum. Plin. lib. xxi. cap. xxi. Tertium genus suilli, venenis accommodatissimum. Familias nuper interemere & tota convivia, Annaem Senecam (vide Senec. epist. Lxi. & Tacit. l. xii. Annal.) Præfectū Neronis vigilum, & Tribunos & Centuriones. Que voluptas tanta ancipitis cibi? siccantur pendentes suilli junco transfixi, quales è Bithynia veniunt. Ex fungis qui arboribus adnascuntur, optimi, qui in ficu reperiuntur. Hos maximè laudat Nicander. Docet præterea quomodo facilius, & nitidius proveniant:

Συκίαν δὲ πᾶσι σέλαχον βαδὺ κόπῃ

Κακρὸν φασὶν ὁ δὲ τῶν αἰνῶν ἰοτίζεις,
Φυανταὶ πρὸς τὴν γῆν ἀκχεοί, αὐτὸν μὲν καὶ
Θεοφράστῃ μᾶτι χαμῶδες λέγει δὲ εἶναι τὸν σῆμα.
Ficus caudicem altius egesta terra cum à stercore
Detectum purgaveris, & aqua perenni rigaveris,
E fundo nascentur tuti fungi, quorum caput

In cibum ab humili & infima radice (ficus) præcidito.

Postremus versus corruptus. ex antiquissimo & meliori. codice in hunc sensum à Cl. Causabono restituitur. αὐτὸν μὲν καὶ. Θεοφράστῃ μᾶτι χαμῶδες ἀπὸ πρὸς τῆς γῆς σῆμα. Eos fungos solos pronunciat innoxios, qui in aggesto fimo, propius truncum nati sunt. non illos qui in extremis imisque radicibus. & hos innoxios optimosque pronunciat Plinius loco citato. Quidam discrevere arborum generibus, fico, ferula (lege betula cum Dalecampio, ferula arbor nō est) & gummi ferentibus: nos itē sago aut robore, aut cupressō, ut diximus. sed ista quis spondet in venalibus. Omnium colos lividus, his aberit veneni argumentum (in Veneto codice, hic habebit veneni argumentū, quæ plane corrupta sunt) quo similior fuerit arborum fici. Castianus Bassus, quem Eclog. geoponicā auctorem

auctorem me dicere memini, in populo, vel juxta
populum nigram laudare videtur Lib. xii. cap. xli.
Αἰγιεὸν δάκρυον, καὶ κατὰ τῆς δάκρυος τὰ πέλεις τὰ ἑσῶτ' ὅσον
τῇ γῇ, ὅμωυ ὕδατι λύσας· ἐπιχειρὶ καὶ ὀδύνας ἔσονται οἱ μένους ἐν-
χειρίτῃ. Populum nigram defecato, & in ipsam amputatio-
nem trunci stantis in terra, fermentum aqua dissolutum in-
fundito, & statim provenient fungi agiritæ appellati. Idem
quomodo terra fungos productura sit docet. Sed de
hac re infra. Plin. lib. xvi. cap. viii. Quernū laudat
fungū. Sed & boletos pariunt suilloſæ, gula novissima irri-
tamenta, quæ circa radices gignantur; quercus probatissimos,
robur autem & cypressus, & pinus, noxios. Nonnulla ex his
paulo fufius exponenda. Quercum fungos producere
testatur Theoph. lib. iiii. cap. ix. verum probatissi-
mos esse non scribit. De suo hoc addidit Plinius.
noxios esse scribit Itali, testatur Nicander in
Georg. ubi venenatos recenset.

Ε'χθρα δ' ἐλαίης,

Ρ'οῖς τὲ πρίν τε δρυὸς τ' ἀπὸ πῆματι κείται,

Οὐδ' αλέα σύγκολλα βάρη πνιγόμεντα μυκήτων.

Noxia oleæ,

*Punica, ilicis, quercus purgamenta jacent,
Tumidi, glutinosi, malefici strangulantes fungi.*

Præterea, si roboris funginoxii, quomodo querqus probatissimi? Ejusdem generis enim robur, & querqus, si non idem. Inter noxios idem Plinius pineum numerat. Athenæus inter edules: Δοκῆσι δὲ δικαίως ἵναμι αἱ λιωτάτετοι καὶ ἀπαλοί, καὶ ἑψηρπῖαι, οἱ ἐπὶ πετειλαῖς, καὶ πευκαῖς ποτόδροι. Qui vero naturæ nostræ conveniunt, esse quidem illos teneros, friabiles, & maxime graves innascentes pinis ac ulmis. Quo artificio fungi è terra proveniant, docet Cassianus Bassus loco citato, Εἰ δὲ βέλαι καὶ γλῦ αὐτῶν καὶ σοὶ μύκητας, ἐπιλεξάμενθ' ὧν ὅρων, ἀραιὰν, εὐαρίστην φέρειν (μύκητας addit codex Palatinus M.S.) κηλάρων, & φρυγανῶν (idem cod. φρυγανῶν) καὶ πᾶσι τῶν ἐμφλετικῶν στυμματοποιῶν. ὅταν συνανθῇ τ' ἄερα ἰδῆς, ὡς ὁμβρεν ἐπικαίεται, πορ (in M.SS. Palat. καὶ αὐτῶν: lege καὶ αὐτῶν) ἐκείνοις ἀναψοι. ἔτα γὰρ ἔσονται μύκητες αὐτόματοι. εἰ δὲ ὀρεξάμενθ' σοὶ τῶν πυρῶν πυκνίσθαι, μὴ ἐπιγλῦνται ὁμβρεσθῶν, ὑδατὶ δῶσαι καὶ κηλάρῃς ὁμβρεν μίμησιν, καὶ πείρωσαν τοὺς πυρῶνδιντας τὰς περὶ καὶ φυσιῶνται μύκητες, εἰ καὶ φουρλῶνται, κηλάρῃς γὰρ εἰσι οἱ ἀλφ' τ' ὁμβρεν τετφόδροι. Si verò ex terra fūgos tibi produci velis, eliges terram montanā, raram, (fungum) haurundinem & sarmenta ferre solitam, & omnia quæ faciliè comburuntur, coacervata incendes, quum nubilofum aërem esse videris, ut videlicet imber incumbat. Sic enim sponte nascuntur fungi; si verò constructa jam pyra imber non succedat, aqua pura ignitos locos irrorabis valde rarenter, ad imbrum videlicet imitationem, & nascuntur fungi quantum deterioribus, meliores enim sunt ex imbribus connati. Aliter Diosc. lib. i. cap. cix. Εἴησι δὲ ἱσοῦσαι τ' φλοῖον τῆς λευκῆς καὶ τοῦ χαίρου τμηθῆναι εἰς λεπτά μεγέθη, & σπάρειν περὶ σείας κηροπελομέναις, ὡς πάντ' ἡμερὰ μύκητας ἰσθῶνθαι φύει. Non defunt, qui memoria prodiderint, tum albe tum etiam nigrae populi corticem in tenuia frustra concisum, ac fere coratis areolis sparsum, & quasi satum, quavis anni tempestate fungos edules proferre. Atque ita quatuor vel quinque modos habemus, quibus comparare fungos possumus. duos ex Nicandro, duos ex Cassiano Basso, unum ex Dioscoride. In Batavia nemo hujus rei experimentum capiet, nemo delicato hoc cibi genere delectatur. Hactenus de fungis salubribus. Noxii quomodo reddantur, & cognosci possint, docet Diosc. lib. iv. cap. Lxxxiii. ἀλφ' πολλαῖς (πολλὰς) δὲ αἰτίαις γίνονται τοῖς τοῖς ἢ γὰρ ἡλός καταιγνίσις, ἢ ῥάκεσι σπασθόσιν, ἢ ἐρπετῶν φλωδῶν, ἀλφ' φύονται, ἢ οὐλῶν ἐν ἰδίῳ (simpl. Oribas. βλαστηγῆς) βλαστηκῶς φέρεισι τὰς κηρῶν. ἔχουσι ἢ & γλοιώδη (Samb. γλοιώδη) εἰ πῶς τοῖς ἐπίπτειν. καταιγνίσις δὲ μετὰ τὸ ἀφαιεῖσθαι, περὶ αἰσῶν ἀλφ' φύονται σηπόδροι. At tales quidem multis de causis evadunt; nempe quia juxta clavos rubiginosos, aut putridos pannos, aut serpentum latibula gignuntur, aut etiam arboribus, quæ privatim noxios pariunt fructus, adnascuntur. Habent porro & qui tales sunt concretum quandam strigmentique modo viscosum intra se lentorem, ac etiamnum posteaquam terra sunt eruti si reponantur, celeriter corrumpuntur & computrescunt. Alia signa, quibus à salubribus dignosci possunt, tradit Athenæus: Ἀνοίκεται ὃ ἢ μέλας, καὶ πῖλοι, & σκληροί, καὶ οἱ μὲν τὸ ἐν ἡνδύλῳ, καὶ πεδύλῳ, προσόδροι, εἰ πῖνις λαμβανόδροι, κτῖναι. Perniciosos autem nigros, lividos, duos, & ac qui elixi aut impositi mensis duriores sunt, illos enim, cum sumuntur, necare. Interpres doctiss. πικρὸν ἄδροι, qui picis colore nigrescunt. nescio, cur vulgatam, quam defendit Plinius, rejecerit. Noxii

inquit, erunt fungi, qui in coquendo duriores fient : inno-
centiores, qui nitro addito coquentur, si utiq; percoquantur.
Πύξ. ⑤. Ut dixi, corruptum. Corrigitur ex Athenæi
verbis citatis *πιξίς*. Plinius lib. XIX. cap. III. fungi
genus quoddam pezicam vocari tradit. Sunt & in
fungorum genere à Græcis dixi, *pezicæ*, qui sine radice
aut pediculo nascuntur. Pezicas in fungorum genere
contineri, scribit Plinius; negare videtur ex auctori-
tate Theophrasti Athenæus. Θεόφραστος ⑤ ἡ ἐν τῷ ἀέρι φωνῶν
ισορίας γὰρ φεῖται παύσινα οὐτὶ πὲρ βλαύται ἐστὶν, καὶ ἰσχυρία, καὶ ἡ περὶ ἐς
καλῶς πρὸς πεζίαν (in aliis cod. *πιξίγας*, sed Athenæo in
recto casu, ut dixi, *πιξίς*) ἅμα τοῖς μόχθοις γινώσκουσιν. ἀρρίζοι γὰρ
τὴν ἀύβητιν πυγμάνουσι. Vide quæ supra dicta à nobis
sunt. Locus hic corruptus : lego ἀρρίζοι καὶ ἀκαυλοὶ ὄντες
πυγμάνουσι. id est, Theophrastus in *historia plantarum* scribit,
ea quæ radice carent nunc oculi terræ, nunc insidere terræ,
ut *pezias* simul cum fungis nascentes, quibus nulla radix cau-
licisque. Docet Theophrastus, in quibus *πιξίς* à fungo
differat, cum ambo sint sine radice. *πιξίς*, fibris, radice,
caule sive pediculo caret: contra fungus tenuæ quod-
dam radicis rudimentum habet, & caule sive potius
pediculo est prominulo, unde fibrillæ & capilla-
menta pendent, quibus terræ cohæret, & alimentum
capit. Sed ex his verbis Athenæi concludi non pos-
set, *pezicas* non esse in fungorum genere. Nihil
enim impedit, fungos alios cauliculum, & fibrillas
habere, quibus nonnulli carent. Scribunt *pezitas* ab
Italico vocari *prugnati* : terræ semper incumbunt ac
infrati sunt globoso capitulo, nec in caulem aliorum
modo attolluntur, statim primis veris imbribus erum-
punt, totoque genere salubres & innoxii. Alii *pezitas*
volunt rufos fungos castaneis potissimum adnascen-
tes, quos auriculas Galli vocant. Cæterum utrum
ἡ πεζὶς ⑤ *πιξίς* scribendum sit, sub iudice adhuc lis.
Quid si dicamus, scripsisse Theophrastum, καὶ περὶ ἐδίου
λύκας, ἰξίος. viscum radice, saltem conspicua, carere
constat. magis prior arridet opinio, quod confirma-
re eam Plinius & Athenæus l. c. videantur.

Κεράνιον.) Sequitur κεράνιον, Calvariam non credo à Theophrasto inter plantas numerari; & cornus arbor, quæ Græcis κεράνιον, radice non caret. Corruptus igitur codex. Corrigitur γεράνιον, quia apud Athenæum legitur, Θιόσκορος ἐν φυτικῇ λεξιφλοια καθάπερ ὕδρον γεράνιον. ὕδρον γινώσκῃ καὶ τὸ αὐτόμαται λέγει γῆς· καλίστης αὐτῆς πύξ ἀμεινίδης τόπος. λέγει δὲ αὐτῶν Θιόσκορος, τὸ ὕδρον ὁ καλοῦσι τινες γεράνιον· καὶ εἰ πᾶν ὑπόγειον. καὶ πάλιν ἡ τῶν ἔγγυιότων φύταιν γῆσις ἀμικ καὶ φύσις οἷον τοῦτε ὕδης καὶ τοῦ φυομένου αὐτῆς Κυρήνῃ, ὃ καλοῦσι μέισιν. διόκει δ' ἡδὺ σφόδρα πύτ' εἶναι καὶ τὴν δομὴν ἔχειν κερῶδη, καὶ τὸ ἐν τῇ Θερμῇ εἰς γλυκὺν ἔστιν. Theoph. in opere de plâtis, levi cortice tegi scribit tuber, geranium. Tubera. E terra quoque sponte nascuntur, præcipuè locis arenosis tubera. De tuberibus hæc Theoph. tuber quod ἔ geranium quiddā nuncupant, ἔ si quid aliud sub terra generatur. ac rursus eorum quæ sub terra pariuntur ejusmodi natura est, atque generatio, quemadmodum tuberis ἔ misij. sic enim vocant, quod circa Cyrenē gignitur, ἔ suavisissimi gustus esse credunt, odore carnis. Est ἔ ejusmodi istos, quem in Thracia effodiunt. Sic citat Athenæus: apud Theophrastum hodie cap. x. hujus libri legitur, καὶ τὸ ὕδρον ὁ καλοῦσι πύξ ἄριον, καὶ τὸ ὕγιον, καὶ εἰ πᾶν ὑπόγειον ἔστι, αὐτὸ ὁδὸν ἐστὶ ρίζα. quæ corrupta, & contaminata, ut post dicemus. Hujus loci est inquirere, utrum γεράνιον ἀπὸ κεράνιον scribendum sit. Eustathius Iliad. L. tuber geranium vocari auctor est. Εἴ τι κατὰ τὸν μύηταις ἔ τὸ ὕδρον τὸ καὶ γεράνιον κατὰ πύξ. Idem certe Athenæus. Distinguit tamen à tubere geranium (si ita restituendum sit) Theophrastus. Καθάπερ ὕδρον, μύκης, πύξ, γεράνιον. Frustra Athenæi emendant codicem, τὸ ὕδρον ἔ ὁ καλοῦσι πύξ γεράνιον. Satis aperte Eustathius, ὕδρον, γεράνιον vocari ait, quomodo in editis Athenæi codicibus legitur. Nullo modo, geranium Dioscoridis inter tubera recenseri potest: habet caulem, florem, fructum, venas, fibras, radicem, corticem, venas; quæ omnia in tuberibus videre nō licet, sed ipsa verba Dioscoridis audiamus, Γεράνιον τὸ μὲν φύλλον ἔχει ἄριον ἀνιμῶν ἐξισμείων μακρότερον, ρίζαν δὲ ὑπὲρ ὀρθογώνου, γλυκεῖαν ἰδιοκρίνην, ἡ περ ἐν οἷν ἄριον ἔσται. Ὑπερὸς σκεπτομένηταισι, λυγρὰ καλεῖται. ὕδρον ἔ περ γεράνιον ἔχον καυλὸν λεπτὸν, γυμνὸν, διαπύκναι φύλλα μαλακὰ καὶ ὑμερῶδη καὶ ἐπὶ ἄκρῃ μὲν μαλακὴν ὑμερῶδη πύξ, ἀνὰ σκεπτομένης αἰς γεράνιον κεφαλὰς συνῆς ῥαμφομένη καὶ κατὰ ὀδόντας γεράνιον εἰς αὐτοῦ ἐν ἰατρικῇ ὑπομῆμα. Geranium folio est anemones, incisuris diviso, at longiore, radice propemodum rotunda, dulci ἔ esui apta. Hæc drachmæ pondere in vino pota, vulvæ inflationes discutit; vocatur ἔ à nonnullis geranium alterum,

alterum, quod cauliculos habet tenues, lanuginosos, binum palmorum altitudine: folia vero seu malva, & in summis alis sursum spectantes eminentias quasdam, veluti gruum capitula, cum suis rostris, aut dentes caninos: sed nullius est in medicina usus. Unde sit geranii nomen, addita pictura satis ostendit: nempe quod in ejus vertice fastigia consurgant nutantia; capitulis gruum cum rostellis similia, in quibus semen occluditur.

Geranium primum Diosc.

Duo statuit Dioscorides geranii genera. Primum tuberosa radice, alterum malva folio. Primum à radice tuberosa cognominatum, multis luxuriat cauliculis, tenuibus, teretibus, & aliquantulum ramosis. Folia in petiolis prælongis, ut ranunculi, in multas fissa laciniæ, ad anemones cujusdam genus accedentia, majora tamen. Flores, in summis ramulorum alis, elegantes, dilute rubentes, exiguis rosis per similes. Oblongum, tenue, acuminatumque, instar gruis rostri, post se stylum relinquunt. Radix pallida, sublivida, crassa, rotunda, tuberosa, non absque nonnullis fibris, cibus non inutilis, sapore dulci, insipido. Sponte in Dalmatiâ, Illyrico, & nonnullis aliis Orientem versus Provinciis, locis incultis exit; apud Belgas hortensis est. Ultrajecto misit quondam ad nos doctiss. Carpentarius Medic. Doctor, nunc in India Occidentali, Illustriss. Ordinum nomine, Olindæ, totiusque Pharnambuc, Senatus præ-

Radicem inquit Dioscorides esse *καρτερύκω*; in optimo codice, inquit, doctiss. vir, legitur *ρίζαν διὰ καρτερύκω*, hanc confirmat lectionem Oribasius. vulgata tamen magis arridet, rectè dixit, *καρτερύκω*, geranii radix tuberosa, id est ex oblongo rotunda, cum tuberculis eminentibus, uti Icon exprimit.

Geranium alterum Diosc.

Pes Columbinus.

ses. Tota propemodum ætate anni 1628. floruit, dein hyemis injuria periit. Alterum geranii genus, vulgo pes columbinus nuncupatur, nemini non cognitum, secus vias, locis desertis, & non raro incultis reperitur. Folia habet in pediculis prælongis rotundiuscula, mollia, exigua ac minoris malva foliorum æmula, minora, candidiora, minus glabra, senis octonisque incisuris laciniata, flaccida, cauliculos dodrantes, subinde duorum dodrantum, tenues, nonnihil pilosos, humi repentes, similibus folijs convestitos, quorum alarum vestigiis flosculi insident parvuli, Anagallidis minores, subpurpurei, è quibus caliculi seorsim, seminula oblonga continent, & acus exerunt prætenues, fuscas, & nitentes. Radix tenuis est & fibrosa. Hoc genus recentiores Medici ad balnea percommodum & ad intestinorum tormina utilissimum scribunt.

Myrrhis,

Myrrhis, five Mertryx, aliis Myrrhida
Plinij, vulgo acus Moschata.

Præter ista duo tertium quoddam tradit Plinius lib. xxvi. cap. xi. Geranium aliqui myrrhin, alij mertryda appellant. similis est cicuta, folijs minoribus, & caule breviori, rotundo, saporis & odoris jucundi; nostri eam sic tradunt. Græci folijs candidioribus paulo quam malva, caulibus tenuibus, pilosis, ramosam ex intervallis, binum palmarum, & in his folijs, inter quæ in cacuminibus capitula sunt gruum. Alterum genus folijs anemones divisuris longioribus, radice mali modo rotunda, dulci reficientibus sese ab imbecillitate utilissima. & fere talis vera est (vetus cod. rara est.) Doctorum virorum opinio est. Plinium primum geranij genus, five quod folijs est cicuta, confundere cum myrrhide. In qua describenda, ex Dioscoride nihil de odore addiderat, quem geranio dat. cum Dioscorides contra myrrhidis odoratam radicem esse prodiderit, nihil de odore geranij scripserit. Atqui Plinius satis aperte scribit, Græcos hoc geranij genus non novisse. Obijciunt Dioscoridem myrrhidem odoratam dixisse, quasi hoc impediret non reperiri geranij genus odoratum, quale recentiores invenerunt, & a suavissimo moschi odore moscharum, & acum muschatam appellaverunt. Hoc genus Plinius ab aliquibus vocari ait myrrhin, ab aliis mertryda. Corrigit myrrhin & myrtida. Scribo ex auctore Auctuarij, myrrhin & mertryga. si dicitur μερτρυδα, si dicitur μυρρις, si dicitur καρδομύριον, si dicitur οξυζανθον. Errat Synonymorum auctor, quod sic vocari tradat alterum Dioscoridis geranij genus: cum tertium quod à Plinio describitur, nomina illa ab odore obtineat. Recentiores Græci, si Myrepsi interpreti fidem adhibeamus καρδομύριον nuncuparunt. Myreps. sect. iii. de unguent. cap. xlv. καρδομύριον, κατὰ τὴν ἑρβίαν, καρδομύριον. Nullam herbam novi, quæ moschi odorem æquè referat, quam geranium Plinianum. Hoc genus descripserunt Adversariorum auctores, cauliculis gracilibus, compluribus è radice exigua subpurpureis, & hirsutis præsertim adultis, è caule medio apice tenus folijs enascentibus myrrhidis aut cicuta, positu tanacetum, in plumam tarsumque deductis, in summo flosculi geranii alterius five columbini, qui caliculos in suis

petiolis relinquunt, foris introque reflexos, collum ciconiæ effigiantes, stylumque protendentes exilem, tenue, & longum. odorem gratissimum spirat mosciæmulum, præcipuè mane & vesperi. suavissimum emittit, si ramulo detracto manus, aut aliæ corporis partes percutiantur.

Geranium Robertianum, apud
Batavos frequens.

Huius simile Robertianum, sed odore gravi, haud jucundo, apud nos frequens: cauliculos promit cubito non raro altiores, teretes, geniculatim articulatos, ut plurimum purpurascens, aut xylampelino, vel phœniceo nitentes, hirsutos, humi deflexos. Folia habet, ex intervallis fissa, cicuta aut myrrhidis similia, sed minora, ad chærephyllini magis accedentia, nonnihil hirsuta, colore sæpè numero rubicunda; flosculi in cacuminibus emicant purpurei, ex quinque compositi foliolis, quorum singulos mucronatus & acuminatus sequitur gruini rostri modo eminens apiculus: radices subunt fibrosæ. Floret ab Aprili in multam ætatis partem, hyeme etiã viret, nec à frigoris etiam vehementissimi injuria offenditur: utrũ hæc sideritis Dioscoridis tertia, alibi videbimus. Sideritidis tertiæ flores scribit Dioscorides phœniceos, amaros, viscosos; αἷον ἢ ποικίλον, μωρόν, γόμοισιν πιπέρον, γλυκύν. Hujus nec viscida, nec amara. Græcorum geranium Plinius candidioribus folijs, quã malva, ait, quod licet verũ, non tamen tradidere Græci, quorũ scripta ad nostras pervenerunt manus. Falsum est quod scribit, alterum genus, five primum Dioscoridis radicem habere mali modo rotundam: rectius, tuberis instar tuberosam, dixisset. Ex his, quæ hæcenus diximus, satis apparet, nullam geranij genus, ad tuberis classẽ referri posse: omne geranium planta perfecta, id est radicem, caulem, folium, florem, semen, venas, fibras, nervos habet, omne tuber imperfecta planta, quod caule, flore, semine, folio, venis, nervis, fibris careat. Nullum geranij genus est, quod ἀπίστον dici possit, vel nihil sit, quam radix. Frustra ergo viri docti γεράνιον restituunt. Male Eustathius γεράνιον ὀδόν, si non mendum, dixit. Lego ex Plinio καρδομύριον, quomodo apud Athenæum scribendum docuit doctiss. Dalecampius, Plinius lib. xix. cap. xi.

Simile est, quod in Cyrenaica provincia vocant *mysij*, præcipuum suavitatis odoris, ac saporis, sed carnosius, & quod in Thracia *ceraunium*. Hunc locum Plinii corruptum contendunt; quod negari non potest. Apud Apuleium Lib. de salutaribus remediis, quem totum ex Plinio compilavit, locus hic paulo correctior reperitur. Simile est, inquit, quod in Cyrenaica Provincia vocant *mysij*, præcipuum suavitatis odoris ac saporis, & quod in Thracia *iton*, & quod in Græcia *geranium*. Idem hic locus apud Athenæum lib. II. reperitur. Το ὕδριον ἐκαλοῦσι τινὲς γεράνιον, καὶ εἰς ἄλλοις γένειον καὶ πάλιν ἢ τὸ ἐκ τοῦ καὶ τῶν γεράνιων, αἷμα καὶ φρούς, οἷον τὰς τε ὕδρις, καὶ τὰς φρούς, καὶ τὰς κυρτάς, δὲ καὶ λουτὸν μίτον (alij μίτον) δὲ καὶ ἡδὲ σφοδρὰ τὸν εἶνα, & τὸν ὁσμὴν ἔχειν καὶ ὁσμὴν, καὶ τὸ ἐν τῇ θράκῃ δὲ γεράνιον ἴσιν. Tuber & quod *geranium* quidam nuncupant, & si quid aliud sub terra generatur. ac rursum (hæc Theoph. verba inquit esse, quæ tamen in editis non reperiuntur) eorum, quæ sub terra pariuntur, ejusmodi natura est, atque generatio, quemadmodum tubera, atque *mysij*, sic enim vocant, quod circa Cyrenem gignitur, & suavisimi gustus esse credunt, odore carnis est, & ejusmodi istos, quem in Thracia effodiunt. Lego cum aliis ἴσιν, non ut vulgati codices habent, ἴσιν. Et ab illo ito Thracio, diversum Ægyptium oetum dico. Verba citata Plinii ex Athenæo, & Apuleio, sic corrigunt viri docti. Simile est, & quod in Cyrenaica provincia vocant *mysij*, præcipuum suavitatis odoris, ac saporis, sed carnosius. (Athenæus enim ὁσμὴν καὶ ὁσμὴν) & quod in Thracia *iton*, & quod in Græcia *geranium*. Lego *Ceraunium*, cur *geranium* rejiciam, ex iis, quæ dixi, satis patet. *Ceraunium* lego; quia genus hoc tubera, ita vocare cenſeo, quod maximè post tonitrua, & fulmina, (quæ Græcis *κέρωνες*) nasci veteres crediderint. Notum carmen Iuvenalis:

Post hunc radentur tubera, si ver
Tunc erit, & facient optata tonitrua cænas
Majores.

Ad hunc locum vetus interpres, quia tubera tonitruis dicuntur nasci, ut cochleæ. Apollon. lib. de mirabilib. Τα ὕδρια βροτῶν συνιστῶν γενομένων σκληρότερον γίνονται, καὶ ἰσχυρὰ ὁ Θεός φέρει, ἐν τοῖς ἀπὸ φούρας εἰσέρχεται. Nec hic, nec Athenæi locus, citatus apud Theophrastum, reperitur. Signum, multa ex capite sequenti, ubi de radicibus subtilius disputat, periisse. Plin. loco citato, De tuberibus hæc traduntur peculiariter; cum fuerint imbres autumnales, ac tonitrua crebra, tunc nasci, & maximè è tonitribus, nec ultra annum durare: teneberrima autem verno esse. Quibusdam locis accepta rigus feruntur, sicut Mitylenis negant nasci, nisi exundatione fluminum, in vecto semine ab Tiaris. Est autem locus, in quo plurima nascuntur, *Alie* circa *Sampsacum*, & *Alopeconnesum*: Græcia vero circa *Elin*. Eadem loco citato tradit Athenæus, plura de hac quaestione leges apud Plutar. lib. IV. *sympoſ.* quæst. II. quem vide. *Κεραύνιον* itaque lego, & tubera genus quoddam dico. fortasse idem quod terfez nomine describit Leo Africanus lib. ult. Terfez, radices potius quam fructus appellatione dicenda venit. tuber similitudine refert, ceterum aliquanto crassior. album gestat corticem, calidis arenosisque in locis proveniens. Quo in loco jaceat, ex tumore soli aliquantulum disrumpi cognoscitur. nonnulli magnitudine juglandem, nonnulli malum citreum referunt. Medici quibus camba nuncupatur, fructum refrigerativum affirmant. Provenit abunde in desertis Numidia, quo Arabes æquè libenter vescuntur atque saccharo. Prunum assatam deinde emundatam, pinguique juscule decoctam, in deliciis ponunt: Arabes aqua aut lacte elixam comedunt. nascitur quoque ubertim in arena juxta Selam oppidum. Alii *Ceraunium* malunt esse *Habbasin* Arabum, ab eodem Leone descriptam lib. 5. Effoditur & hic (circa *Caperi* civitatem) quidam fabæ magnitudinis, qui sapore amygdalum refert: hunc per universum Tuncet regnum notissimum Arabes *Habbasin* appellant. Neutram vidi radicem, nec integra descriptio *Ceraunij* apud veteres reperitur. Nihil igitur certi statuere possum.

ῥάφανος. Plin. lib. IX. cap. VI. Hortensis (antiqui codices hortensibus) omnibus ferè singule radices, ut *raphano*, *betæ*, *apio*, *malvæ*, amplissima autem *lappatho*, ut quæ descendat ad tria cubita. Sylvestri minores *tumidæ*, effusa quoque diu vivit. Quibusdam tamen *capillatæ* ut *apio*, *malvæ*. Ex hoc Plinij loco lego, ῥάφανος, πύτλον, σίλινον, non ut vulgo legitur. Falsum est *brassicam* esse *me-*

νόρριον, pluribus constat radicibus. Mirabitur fortasse quispiam, me ῥάφανον *brassicam*, ῥάφανον *raphanum* interpretari. Facit hoc Galenus lib. IX. de Aliment. facult. Τὸ τοῦ ῥάφανος οἱ τὴν ἐπιπλεονέχουσαν ψευδὲς ἀπὸ τοῦ ἀπὸ τοῦ ὀνομαζέσθαι αἰετὶς ῥάφανος, ὡς περὶ τοῖς ἀπὸ τοῦ ἑλληνισμοῦ ἰσὺν Ἀδελφῶν μένων ἡμῶν, ἀλλ' οὐχὶ τοῖς νῦν Ἑλλήσιν, οἷς ἀπασιν ἔτος ἔστιν ἡ ἀλλὰ φούρα τὸ τὸ κεράμβης ὄνομα φέρει. Qui perditissimam ac falsam doctrinam consecrantur, olus hoc *raphanum* contendunt nominari, perinde ac si non cum iis Atheniensibus, qui ante sexcentos annos fuerunt, nobis esset sermo, non cum Græcis qui nunc sunt, quibus omnibus mos est in nulla alia planta *brassicæ* voce uti. Athenæus lib. primo ῥάφανον antiquis Græcis *brassicam* dictâ testatur. Θεόφραστο δὲ οὕτως γράφει τὴν δὲ ῥάφανον (λέγω δὲ κεράμβης) ἢ ῥάφ' ἴσιν ὀνόμαζον. Arist. lib. IV. hist. animal. ῥάφανος καὶ καλοῦσι κεράμβη. Recentioribus, ut dixi, *raphanus* planta, quam vulgo radicem vocant. Pallad. lib. IX. *Raphanum*, *brassicam*que vitibus inimicam dicit. Qui locus satis docet, *raphanum* à *brassica* diversam plantam. Hæc cum Plinius ignoraret, variis in locis *raphanum* cum *brassica* confudit: ut lib. VII. cap. IV. ostendam. Cæterum idem Plinius malè verba hæc Theoph. tranſtulit. πύτλον καὶ ἐπιφύας ἔχει κεράμβη. Quibusdam tamen, inquit, *capillatæ*, ut *apio*, *malvæ*. Si *apio* radix singularis, *capillares* habere nequit. Theoph. adnatas appendices habere tradit; quod ipsa experientia confirmatur: singularem enim habet radicem, multis tenuibus appendicibus ac quasi *capillaribus* radiculis donatam.

Ὅσων μὴ ἐστὶν ἴσιν. Non commemorat inter πύτλα frumentum, ut magnus scribit Scaliger, sed vult sylvestres, quibus non rectæ sunt radices, eas habere plures & fissas ad instar hordei & tritici. Quare verte, quibus non rectæ sunt radices, iis plures & fissæ sunt, ut *tritico*, *hordeo*. Certè nunquam plantam videre licuit, cui obliqua & singularis radix: omnes obliqua, quas vidi, radice plantæ plures habuerunt easdemque fissas.

Πόα.) Hoc loco non denotat quartam speciem, de qua supra egi, sed herbam vulgarissimam, cujus iconem apposui, vulgo *Βραβ* Belgis vocatam, quæ jumenta, & quadrupedia animantia pascuntur,

Gramen pratense.

Radix gladioli & ari, radix scillarum, ceparum, & bulborum.

Ὅπως ἡ πλείους αἱ διαφοραὶ τῶν ριζῶν ἐν τοῖς
 ὀλῆμασι καὶ λαχανώδεσιν. εἰσὶ γὰρ αἱ μὲν
 "λαχανώδεις" ξυλώδεις, ὡς περ αἱ τῶν ὀκύνων. αἱ δὲ σαρκώδεις,
 Al. Bas. ὡς περ αἱ τῶν πύτων, καὶ ἐπὶ δὴ μᾶλλον τοῦ ἄρου
 καὶ ὡς φοδέλου, καὶ κρόκου. αἱ δὲ ὡς περ ἐκ φλοιῶν
 & σαρκῶν, ὡς περ αἱ τῶν ραφανίδων καὶ γογγυλίδων.
 αἱ δὲ, γνατῶδεις, ὡς περ αἱ τῶν καλαμῶν καὶ ἀγρω-
 στεων, καὶ εἰσι καλαμώδεις. καὶ μόναι δὴ αὐταὶ ἡ μάλιστ'
 ὁμοίαι τοῖς ὑπερ γῆς ὡς περ γὰρ καλαμοὶ εἰσὶν ἐρρι-
 † Al. σκυλλῆς. ζωμῶναι τοῖς λεπτῶν αἰσὶν, λεπτῶν δὲ, ἢ φλοιώδεις,
 οἷον οἱ τῆς τ' σκίλλης καὶ τῆς βολεῶς καὶ ἐπὶ κρομμύου καὶ
 τ' πύτων ὁμοίων αἰεὶ γὰρ ἐστὶ παλαιὰ εἰν αὐτῶν. πάντες
 † πῶς δὲ καὶ δὲ τὰ πτωχὰ δοκεῖ κατὰ περ ὁλοῦν ριζῶν ἔχειν,
 † ὅλως. Bas. καὶ ὅλως τὰ κεφαλοβάρη, καὶ κατὰ ριζῶν. τὴν τε
 σαρκώδη καὶ τὴν φλοιώδη, κατὰ περ ἡ σκίλλα, καὶ
 τῆς δὲ τοῦ ἑαυτοῦ δόπου περὶ φύκας. καὶ γὰρ λεπτὸτητα καὶ
 † lege ἀλλὰ παχύτητα διαφορεῖται μόνον, ὡς περ αἱ τῶν δένδρων
 αἱ δὲ τῶν λαχανῶν, † ἀλλοίον ἔχουσι τὸ γένος. ἐκ φλο-
 Al. ἀλλὰ νεώτερον δὲ ἢ δὴ ἡ τε τῆς ἄρας καὶ ἡ τῆς κυπεύρας. ἡ μὲν γὰρ
 † deest. παχὺ καὶ λεῖα καὶ σαρκώδης ἡ δὲ λεπτή καὶ ἰσχυρή.
 διόπερ δόπου ἴσκειν αὐτῆς, εἰ ριζῶς τῆς παλαιῆς γε-
 πῶν. ἡ μὲν γὰρ κατὰ γῆς ὁρίζεται αὐτῇ ἡ δὲ ὑπερνα-
 τῶς ἔχουσι τοῖς ἀλλοῖς, ὅσα αὐτῶν ὁρίζεται. ἡ μὲν γὰρ
 ρίζα λεπτότερη πρὸς τὸ πῶρον, καὶ αἰεὶ συνόχους αἱ δὲ
 τῶν σκίλλων, & τῶν βολεῶν, καὶ τῶν ἄρων, αἰεὶ παλιν.
 ἐπὶ ἡ αἱ μὲν ἄλλαι κατὰ τὸ πῶρον ἀφίσταται ριζῶς.
 αἱ δὲ τῶν σκίλλων καὶ τῶν βολεῶν ὅσα ἀφίσταται. καὶ δὲ
 τῶν σκορδόων & τῶν κρομμύων. ὅλως δὲ γὰρ ἐν ταύταις
 αἱ κατὰ μέσον ἐκ τῆς κεφαλῆς ἡρτημέναι φαίνονται
 ριζῶν καὶ τρέφονται. τὰς δὲ ὡς περ κύνημα ἡ κάρπος.
 * * * ἐπεὶ ἡ πλείον ἡ φύσις ἡ κατὰ ρίζαν, τὴν τε δόπου-
 † ἀνάκαυτος ρῖαν ἔχει. τὸ γὰρ δὴ πᾶν λέγειν τὸ κατὰ τὴν ρίζαν,
 Al. Ger. vi- ὅσα ὁρῶν. καὶ γὰρ τὸ αὐτὸ καυλὸς τῆς βολεῶς καὶ ὁ τῆς
 de annotat. γητῶς. ὅλως ὅσα κατὰ βάθος ἐστὶν, εἴησαν τ' ἀρρίζα.
 † αἱ ριζῶν. καὶ τὸ ὑδνον δὲ, ὁ καλῶς πινεσ ἀγρῶν, & τὸ ἔγγον, καὶ
 Al. Bas. εἰσι ἄλλοι ὑπερ γῆς ἐστὶν, ὅς ἐστιν ἐστὶ ρίζα. διωάμεν
 γὰρ δὲ φυσικῇ διαίρειν καὶ ἐ τὸ πῶν. τὰς δὲ τῆς
 μὲν ὁρῶς λέγεται ρίζα δὲ ἐστὶν ἡ τῆς ἐστὶν. ἀλλὰ
 διαφορὰς αὐτῆς τῆς ριζῶν. ὡς περ τὴν μὲν πῶν τῶν
 "Bas. τῆς. τῶν ἐστὶν, τῶν τῆς καὶ τῆς αὐτῆς & αὐτῶν αἱ σα-
 κώδεις εἰσὶν αἱ ἐλκεν. τὰς γὰρ τῶν δῶν πρὸς τῆς
 † ἀρρίζα βλαστάνειν ἐρρεφαι, & γίνονται μετὰ καλυφθῆναι
 Al. Bas. τὸ διέναι πρὸς τὴν βλάστησιν. ἐπεὶ ὅτι γε πάντων τῶν
 τῶν τῶν ἡ φύσις & τὸ κατὰ γῆς μᾶλλον ῥέπει, φανερὸν.
 οἱ μὲν γὰρ καυλοὶ, ὅλως τὰ ἄνω, βραχέα καὶ ἀσθεν-
 ῆς. πῶν ἡ κατὰ μετὰ καὶ πολλὰ καὶ ἰσχυρὰ, καὶ μόνον
 † ἐπὶ τῆς εἰρημῶν, ἀλλὰ καὶ ὅτι καλαμῶν καὶ ἀγρωσίδος.
 ὅλως ὅσα καλαμώδη καὶ τῶν ὁμοίων. καὶ ὅσα δὴ
 νάρθηκάδη, καὶ τῶν ριζῶν μετὰ καὶ σαρκώδεις.

Ad summa radicum differentiae in olerum genere
 atque materia humili complures accipi possunt.

Sunt enim aliae lignosae, ut ocymi: aliae carnosae;
 ut betae: multoque magis, ari, haitulae regiae, croci.
 Quaedam quasi ex carne & cortice constant; ut rapha-
 norum, raporum: aliae geniculatae; ut arundinum, gra-
 minum, & quicquid arundinaceum. Quae quidem solae
 vel maximè iis quae super terram eminent, similes for-
 mari cernuntur. Etenim tanquam arundines fibris in-
 nixae corradicantur: aliae tunicis multiplicibus corti-
 cosaeque porriguntur; ut scillae, bulbi, atque etiam cepe,
 hisque similia. Semper enim his aliquid circa eximi
 potest. Quae quidem omnia duplex quodammodo ge-
 nus radices exhibere videntur. † Nonnullis hoc idem
 de omnibus capitatis terraque conditis placet. Habent
 enim & carnosam illam & corticosam; ut scilla, & eas
 quae ex illa proveniunt. Non enim crassitudine tenui-
 tateque tantum discrepant; sicut olerum arborumque:
 sed etiam genus diversum habere videntur. Evidentis-
 sima gladioli est atque ari: quippe cum altera crassa,
 levis, carnosae; altera tenuis atque nervosa sit. Quam-
 obrem dubitaverit sanè quispiam, an inter radices haec
 poni debeant. Etenim, quod subter telluri cohaeret,
 radix esse appareat: quod vero caeteris è diverso pro-
 mitur, nihil obtinere radices dixeris. Radix enim parte
 postrema tenuior est; in qua acutius assidue tendit. ra-
 dix vero scillarum bulborum arorumque è contrario
 crescit. Item caeterae radicales de suo latere mittunt,
 scillarum vero & item ceparum nihil penitus mittunt.
 In totum, quae de capite per medium pendent, radices
 esse videntur atque t coalescunt. † Pars vero illa extu-
 berans, ad cymae aut fructus modum consistit. * * Caete-
 rum, cum natura eorum plus esse quam radix debeat,
 idcirco oriri ambiguitas potest: quippe cum totum
 illud radicem esse asseverasse, haudquaquam recte actum
 intelligatur. Radix enim bulbi & gethyi caule omnino
 carebit: & in totum omnia quae natura sub terram
 distendi voluit, caulis nimirum expertem sortientur na-
 turam; si totum radice consummari placuerit. Ac pro-
 inde tuber, quod nonnulli aschium vocant, & uingum;
 & quicquid sub terram aliud latitati, radices procul-
 dubio erunt. quorum nullum forma constat radices. Hec
 enim naturae viribus, non locis, discerni oportet. Sed
 fortè rectè id quidem dicitur, illud tamen radix nihilo-
 minus est. Sed illa quoque radices differentia reddi de-
 bet: ut alia tanta, alia talis sit; alteraque alimentum ab
 altera capeffat. quanquam & ipse & earum carnosae
 ille alimentum sibi attrahere videntur. Arorum itaque
 radices rustici alunt, antequam germina edere incepe-
 rint: redduntque ampliores, dum germinandi impe-
 tum cohibent. Omnium enim ejusmodi naturam deor-
 sum versus potius vergere manifestum est. Caules enim
 atque in totum partes supernae, breves imbecillesque sunt.
 Inferae autem, grandes, frequentes, valide. Nec solum in
 predictis, verum etià in arundine, gramine, denique omni-
 bus, quae arundinacea iisque similia sint. Quaeque feru-
 lacea, horum quoque radices grandes atque carnosae.

† Squamosae
 ac corticosae.

† Nonnullis
 hoc idem, de
 capitatis o-
 mnibus, &
 quae radica-
 las ab his de-
 mittunt,
 placet.

† Cypri.

† attrahunt.
 † Vide an-
 notat.

Vide annor.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Ὅπως δὲ πλείους αἱ διαφοραὶ τῶν ριζῶν. Nullo modo debuit
 haec pars, tanquam diversum caput, à superioribus sepa-
 rari. Quippe de radicibus etiamnum hic sermo est: ac
 τὸ λαχανώδων, & tunc & nunc. Nihil autem obliuiscens car-
 neas repetit radicum differentias. Iam enim narravit, at-
 que sanè haud ita pridem. Præterea cum σαρκώδεις dixerit,
 tum alias, tum ραφανίδων; emendat: atque ἐκ σαρκῶν καὶ
 φλοιῶν.

Αἱ ἡ γνατῶδεις. Suprà etiam de olea, tale quid, ut hæc ad
 illam ex analogia referantur. Dicit, καὶ εἰσι καλαμώδεις. At-
 qui si nullam referant naturam calamorum: cuiusmodi
 est, sigillum Salomonis, atque ea herba quam Trasi nostrates
 appellant: alij à sapore, Dolceghini.

Λεπτῶδεις, quasi λεπιδωταὶ & squammatae. verum (porri-
 guntur) de suo cum addidit Theodorus, nemo ferat. Neque
 enim exterior tunica accrescit continuo interiori: at porri-
 gere;

gere, est spatium occupare. Theophrastus autem festivè dixit, αὐτὸς ἐστὶν ἀεὶ αὐτῶν, nihil mundus. Et τὸ ἀεὶ αὐτῶν, signatissime. at, τὸ αὐτῶν, paulò audacius.

Τὰ κεφαλοειδῆ. Ἐκ τῆς κεφαλῆς. Theodorus κεφαλοειδῆ, capitata, rectè. κεφαλοειδῆ, terra condita, non rectè. Sed sic, quæ capitata sunt; Et præterea radículas ab his demittunt. Nam quæ capitata sunt tantummodo, nec demittunt, non sunt duplici radicis fulta genere. ut tubera, testiculi sacerdotis, hastula regia. At allium, & cepe, & bulbus esculentus, utramque. Notabis autem duplicem differentiam. Alia supra capita, ut testiculi canis. Est præterea tertius ordo. Etenim capitatum illud, quibusdam corticosum tunicis multum, ut cepis. quibusdam solidum: ut hermodactylo. item nonnullis una, ut cepis. alijs multiplex, idque non uno modo; aut enim conferta intra membranam spicatum: ut allio. aut separata: ut testiculis, alijsque. Theodorus abusus est verbi vi, exhibere; cum dixit, duplex genus radicis exhibere videntur. Signatè prætores veteres, paulò laxius oratores.

Οὐδὲ λατρίαν. Posset quis dicere, unam esse radicem, cum radiculis: sicut amygdalo, & juglandi: quemadmodum supra dicebamus. Non inquit, ita est: neque enim magnitudine, aut crassitudine, sed toto genere differunt. Quippe rapum maximam habet interdum cum modicis filamentis: quæ inter se sunt ejusdem generis. At spica allij, & fibra demissa, tota speciei naturæ, diversa sunt. Menda duo in codice. ἀλλὰ λατρίαν τὸ ἴδιον. Scribe, ἀλλὰ ἀλλοίαν ἔχοντα.

ἐκ κεφαλῆς ἢ δὴ ἡ τὴν αὐτῶν, ἢ τὴν κεφαλῆς. Quin dicebat genere differere, non solum crassitudine. Addidit hæc verba, ad ostendendam generis diversitatem, in diversis generibus plantarum. Quoniam ari radix bulbosa est, cypri, non est, ideo movet questionem; an bulbosa hæc, radicis nomine breviterque censeri debeant. Dubitationis rationes brevissimis statuit propositionibus. Prima hæc: quod sub terra est, radix esse debet. Contraria propositio, quæ natura sua diversa est ab radice, non est radix. Ponit diversitatem: quia radix ab summo crassa, ubi demittitur, attenuatur: at bulbi è contrario, à summo ad imum crassescunt. Altera ratio adversarij: radicis natura est, à lateribus radículas alias fundere, quas ἐκ κεφαλῆς appellabamus supra: at ejusmodi nullam bulbi. Tertia ratio assertiva, quia & contradicit, & statuit modum controversiæ ex eo, quod cum docuit, quid non sit: docet nunc quid sit. Bulbi, inquit, hi videntur esse potius è natura fructus, aut cymæ. Vulgata vox hæc apud Galenum, & alios autores, pro esculento in summis oleribus. In brassicis præcipue apud Latinos. Veneti etiam nunc cunoli, omnem summitatem eo verbo declarant. Itali nunc: etiam Hispanis usus non absimilis. Quemadmodum igitur cymæ censentur ratione caulium: ita hæc natura proportionem ad radices. Itaque cum sit natura ἑστία, id est exuperet radicis naturam: non erit radix. Concludit postea Theophrastus radicem esse differentias. & addit, ἡ κεφαλὴ τῶν ἰσχυρῶν αὐτῶν ἰσχυρῶν. Mendum autem secundum est, atque adeo informe: ibi,

ὅταν καὶ οἱ ἐντὶ ὁδοῖς. ἀλλ' ἔστιν ὅτι καὶ ἐντὶ ὁδοῖς. ἢ πρὸς τὴν ἀλλοίαν τὴν ἐντὶ ὁδοῖς. Hæc omnia omisit Theodorus.

Τὸ γὰρ οὐκ ἔστιν ἀλλοίαν τὴν κεφαλῆς τῶν πρὸς τὴν ὁδὸν. Quia argumentum unum ex illis erat hoc. Ab radicibus alias item fundi. Adversarius diluat sic. Bulbus non est radix solus, sed totum illud, bulbus scilicet, ac fibræ, simul radix est. Negat hic, & addit rationem; καὶ γὰρ ἀνὰ κεφαλῆς τὴν κεφαλῆς. Si enim ita esset: igitur etiam initium caulis, bulbi, cepæ, atque ejusmodi, essent radices: propterea quod sub terra sunt. Hoc est autem absurdum. Ut hæc summa sit, non esse verum illud, radicem esse, quod sub terra omne. Præterea, vungum, ac tuber, essent radices: at esse, negat. neque enim radicis officium facere. Quare haud quaquam à loco accipiendam esse definitionem, ut de essentia radicis sit, esse sub terra: sed ab officio, & forma. Hanc deinde propositionem probat, aitque, rectè dici hoc: Locus enim non debet mutare substantiam: tamen nihilominus esse radices, atque formali differentia differentes. Quam bene verò intellexerit Theodorus hæc, satis patet. Sic enim vertit. Radix enim bulbi, & cethei, caule omnino carebit. At nulla ratio dicitur hoc nobis, neque ex prioribus concluditur hæc. Decepit eum vox ἀνὰ κεφαλῆς. ut sit sine caule. At ἀνὰ κεφαλῆς est pars cauli subjecta, & supra bulbum, quæ sub terra est. Cæterum nemo propterea dicat bulbum caule carere; multum enim etiam supra terram habet. Et paulò supra de fibris. αὐτῶν καὶ τῶν κεφαλῆς ἡ κεφαλὴ τῶν φαινομένων πρὸς τὴν ὁδὸν. Theod. videntur radices, & coalescunt. Quin bulbi ipsi quoque coalescunt; quare nulla esset ratio. Sic intelliges, unum ex argumentis de radicis natura est. Radicis officium est, attrahere: ut remittat in caulem; at bulbus non videtur attrahere à terra, sed ab radice, sicut fructus; ideo in fine, quando solvit questionem, ait: ἡ κεφαλὴ τῶν ἰσχυρῶν αὐτῶν ἰσχυρῶν. quare hic, τὸ κεφαλῆς, vult significare, attrahunt: non autem, coalescunt. Nullus enim sensus hinc educi queat. Itaque post solutionem, ut ostendat Bulbos quoque attrahere, atque remittere in caulem, ait, καὶ τὸ κεφαλῆς αὐτῶν, καὶ αὐτῶν αὐτῶν αὐτῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν: etiam bulbosa illi videntur attrahere. Grandescunt enim olitorum cura, si adempto caule succum retinere coguntur. Cujusmodi exemplo utitur in aro. Puto etiam in γαλαθῶν libris, raphanum fieri grandiores: verum hoc argumentum, aut non est necessarium, aut non est verum. Satis enim erat, si dixisset: crescunt, ergo attrahunt. Non igitur necessarium exemplum est: aut si crescunt, quia attrahunt à radiculis, sive fibris: jam non est verum, ideo esse radices, quia attrahunt. Non enim à terra statim, id quod radicis proprium esse profiteretur adversarius: quemadmodum illud quoque infirmaverit adversarius sic: Ais rusticorum opera grandescere radicem ari deorsum versus, ita verò si cohibeatur: alioquin naturam caulis obtinebit. Etenim ad hunc eundem modum caudices, si amputentur, crassescunt ima. Hæc pars & corrupta in codice, & perplexa ab autore, exercendi ingenij, ac judicij gratia, paulò fusiùs animadversa est. ὑποφ' lege hic, & alibi. proxima enim effigies elementorum. εἰς τὴν ἰσχυρῶν.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIO.

Οἱ παρ. Ita passim legitur. i. oetum. Plin. lib. XXI. cap. XV. & Indi hodie vocant hetich, voce corrupta. Depingit Thevetus in Americæ Observationibus, quomodo

infra describit Theophrastus, cujus verba non fideliter idem Plinius exposuit.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Εὐλαδεις.) Plin. lib. XIX. cap. VI. Quibusdam surculosa, ut ocimo: alijs carnosæ, ut betæ, aut magis etiamnum croco. (qui anno M. DC. XXXV. Plinium edidit, notat in altero codice scriptum esse aro, aut asphodelo: tam croco, quam aro, aut asphodelo radix carnosâ) aliquibus ex cortice & carne constant, ut raphano, rapis. Quorundam geniculatæ sunt, ut graminis. quæ rectâ non habent radicem, statim plurimis nascuntur capillamentis, ut ærilex, & blitum. Scilla autem & bulbi, & cepe, & allium non nisi in rectum radicanter, &c. Εὐλαδεις, melius Theodorus quam Plinius vertit. rectius enim radices lignosæ, quam surculosæ dicuntur.

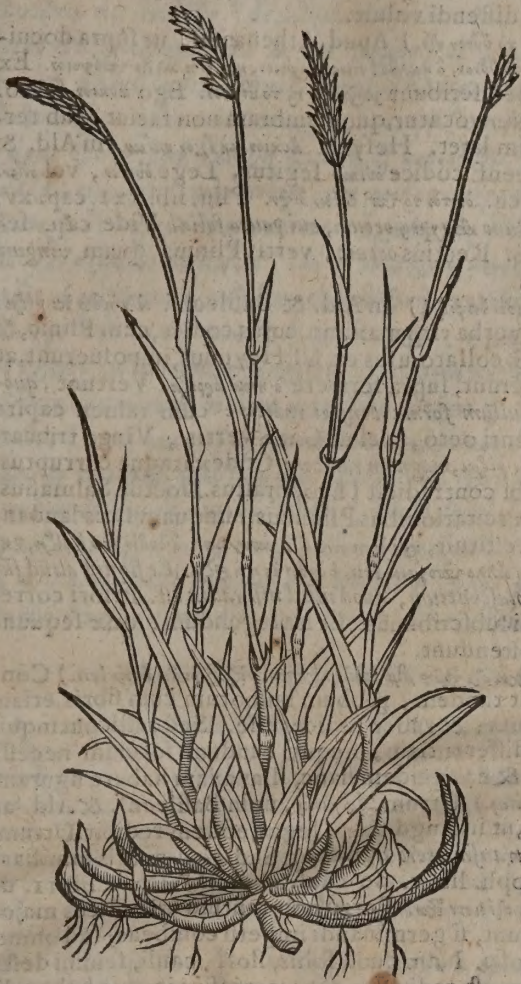
Αἰσχροί.) Radices geniculatas dicit. An itaque αἰσχροί à πόνω diversa? Sic videtur. Πόνος nomine intelligit, quo jumenta & quadrupedes vescuntur, & ex quo foenum. αἰσχροί vero gramen, quo utuntur Medici. αἰσχροί dicitur ab agris; qui Græcis αἰσχροί nominantur, ὡς γὰρ τὸ αἰσχροί & ἰσχυροί, quod in agro consistat. Etymol. auctor nomen illud impositum scribit, quod pecudes in agris hoc gramine pascantur. ab ἰσχυρῶν τὸ ἰσχυρῶν,

fit μ. ἰσχυρῶν. α. ἰσχυρῶν. ἢ ἰσχυρῶν, ἢ ἰσχυρῶν, ex quo fit ἡ ἰσχυρῶν & ἰσχυρῶν, & cum αἰσχροί αἰσχροί, & per synæresin αἰσχροί, Doricæque dialecto αἰσχροί. Vocatur etiam, teste Suida, αἰσχροί, de qua voce alibi plura. Nam arbor quædam, si non corruptus codex Theophrasti, nomen illud obtinet. αἰσχροί, ait Suidas, ἢ δὲ βοτάνης ἢ κρινῶν αἰσχροί. Theocr. Scholiast. Eidyl: αἰσχροί ἢ πρὸς τὴν γαλαθῶν κεφαλῆς αἰσχροί, αἰσχροί δὲ τὴν αἰσχροί φασὶν ἰσχυρῶν βοτάνης αἰσχροί, ἢ ἰσχυρῶν φασὶν ἰσχυρῶν. Agrostis ab agricolis agria vocatur, alij agrostim herbam porraceam dicunt, quæ propriè vocatur colletaria. Non tantum hæc herba agrostis nomine gaudet, sed etiam αἰσχροί, αἰσχροί, vitis alba sic vocatur. Vide cap. ult. lib. IX. Latine γαλαθῶν, gramen vocant, a gradiendo, quod geniculatis internodiis mirificè ferpat: vel à gignendi fecunditate, quod crebro ab iis novas spargat radices. Βεκαίριον, vel βεκαίριον, si liceat, gramen à Belgico Graas deducam, quod à celeritate crescendi nomen habet. Gramen, quo utuntur Medici, luculenter satis describit Diosc. lib. IV. cap. XXX.

Αἰσχροί

Ἀρῆσις,

Gramen Medicum.

Ἀρῆσις κλημάτις ἔχει γυναικίαν, ἔρποντα ἐπὶ τῇ γῆς, καὶ δὲ τῶν κλάδων ἀντιθέτω, ῥιζὰς γλυκείας, γυναικίαις. φύλλα δὲ ὀξεία, σκληρά, πλάτια, ὡς κλαμὸς μικροῦ, πεφύλακτα ῥόας καὶ κτήνη. Gramen viticulus habet geniculatas, per terram repentes, quæ à suis articulis radices spargunt dulces, internodijs distinctas, folia acuminata, dura, lata, ceu arundinis parvæ, quibus boves & jumenta pascuntur. Eo, licet pecudes vescantur, alterum tamen, de quo supra, majus, & melius nutrimentum præstat. Marcellus Empiricus hoc, Gramen nodorum appellat, Cap. xxvi. Herba, inquit, quæ gramen, dicitur, nodorum xxvii. ex vino ad mediâs decocta, & expressa, atque colata, potaque stranguirioso ex vini cyathis una mixta data, adeo potenter succurrit, ut ubi sine tormento urinam facere cœpit, dari non oporteat. Gramen istud nulli pharmacopæo, vel parum exercitato, incognitum.

Calamagrostis.

Est & aliud genus apud Batavos nō infrequens, quod calamagrostem vocant. Meminere veteres arundinacei graminis. Diosc. lib. iv. cap. xxxi. Καλαμάροσις (legunt καλαμάρωσις) μετ' ἑνὶ κατὰ πάλαι τὸ ἀγρῶσις ἐπὶ οἷς κτινῶν ἀναισθητικῇ βρωσίῳ, καὶ μελίσι, ἢ ἐν Βαβυλωνίῳ ὡς οἱ οὐδὲς φερόμεν. Arundinaceum gramen priore majus est omnē ex parte, jumenta porro in pabulo sumptum necat, maximeque quod in Babylonis regione secus vias nascitur. De gramine isto hæc adversariorum auctores tradunt. Pratis udis, sed strigosis, macilentis, & sabulosis, neglectis familiare, quod apprimè Babylonio respondet, ac quam caninum gramen altero tantum majus est, calamis & folijs rigidioribus, scabris, quibus ad harundinem vallatoriam non parum accedit, nec pabulo cedit, nisi multum esuriant, & penuria melioris admodum laborent veterina, nec eo greges vescuntur, quippe quibus non modo ingratisimum, verum etiam maciem, sitim, & tabem conciliare creditur, linguam & oesophagum vulnerat, & ardet, sanguinem in ventriculum elicit, unde tumefactio, inflammatio, & mors plerumque. quod si in Babylone fuerit enatum, ubi id maleficij perniciæ adferre proditur, siccius, rigidius, grex vero imbecillior & alvo durior, minus mirum illius esu jumenta illic enectum iri. Sic enim videas interdum jumentorum labra, & fauces cruore manantia, & sauciata, quæ cum reliquo stramine per senescia, hujus aut similia folia esitarint; mediæ inter arundinem & gramen est nature, figure, radice geniculata, alba, promissiore & longo reptatu vagata, compressiore tamen & crassiore, canario sive medico graminis simili, sed vallatorium æquante; spicata panici aut sorgi comosa lanugine. Gramen arundinaceum variat ratione loci, quod in arenosis nascitur spica est crassiore, quod in montosis, dumeris humidis, spica est tenuiore. De scilla, aro, croco, videat lector, quæ lib. vi. & vii. annotavimus.

Κυπρίς.) Diversa substantia, formaque ari, cyperi-que radix. Ari carnosa, crassa: cyperi, præcipuè longi, tenuis, nervosa. Malè vertunt gladiolum, huic radix carnosa, non secus ac ari, neuriquam nervosa.

Κύμα.) In Ald. & Basileens. codice κύμα legitur, nescio cur κύμα reposuerint. κύμα, inquit Helych. ὕδατος ἐπιδερμὴ βλαστὰς, καὶ τὸ ἐπὶ ἐν τῇ κυλίᾳ, καὶ τὸ ἡνωμένον κύμα. unda, tempestas, fetus, germen. κύμα Medici vocant coliculus vel cauliculus brassicæ, (ut infra lib. vii. ostendam,) qui prima germinatione producit, quem cymam Celsus, Columella & Plinius, vocant. Κύμα etiam dicitur, quasi κύμα, fetus, qui primo vere edicitur in plantis; Latini turionem & asparagum

Corruptus codex, in Ald. & Basiliens. scriptum

Et hæc aliter in Ald. & Basileenf. codice leguntur,

К Е Ф. I A.

CAP. XI.

" Ποδῶν ΑΙ.
 † Σπάλαξ
 ΑΙ.

† δουπὸς Al.

† διὰ πρὸς Al.

ἐν τῷ. Hes.
Ath ἔπειτα

Plin.

lege φύλα

pen meza na.

1990

T Baides A

Διῦναι.), Utrum *Διῦναι*, ut in Basileens. & Ald. an
verò, ut in Lugd. *διῦναι* legas, eodem redibit. Utrum
que *transmittere* significat. Sed *Διῦναι* magis familiare
Theoph. lib. v. de caus. *Διῦναι τὸν σπόρον*. lib. ii. de
caus. *Διῦναι τὴν*. Porro non tantum ari radices majores
fiunt, si germinandi imperiū cohibeas; sed omnes
carnosæ. Nam quod foliis, flori, cauli, semini destina-
tum est, radix retinet; copiosius itaque habet ali-
mentum. Neceffe ergo crescat, majorque fiat.
Plin. lib. xix. cap. v. *Celerius tamen proveniunt sars bul-
bis circa latera natis, & ut crescant, folia quæ his sunt
ampla, deflexa circa obruuntur: ita succum omnem trahunt
in se capita.* De ari historia vide lib. vii. cap. xi.

Naturæ

O (Plin. lib. xix. cap. vi. Sponte nascentium quædam numerosiore sunt radice, quam folio, ut aspalax, perdicium, crocum. Duo notanda. Primum, quod sponte nascentium quædam numerosiore radice, quam folio scribat, & inter ea, crocum, perdicium, aspalax recenset. Cui Theophrastus de solo perdicio hoc tradat. Extra omnem est controversiam, croco plura folia, quam radices esse. Deinde quod *πρωδών* vertit sponte nascentium quædam. Botanicus doctiss. *πρωδών* interpretatur, quæ herbæ vulgari simile folium, id est longum & angustum, habent, quales sunt crocus, perdicium, aspalax. *Πρωδών* ergo gramen erit vulgare. Sed quis tradidit, huiusmodi folia ferre aspalax, & perdicium? croco graminea, id est longa, & angusta esse folia, non inficias eo. *πρωδών* malo cum doctiss. Gaza vertere, herbaceorum, pleraque enim herbaceorum, id est, quæ sub herbæ classe comprehenduntur, radices habent, quales præcedenti capite diximus. Vox enim *πρωδών*, ad omnes differentias, capite præcedenti traditas, referenda videtur, non ad postrema verba capitis, *καὶ τὸ πρὸς ἰσχυρὰν καὶ τὰ σαρκώδη*. nam crocus magnam non habet radicem. Plinius, ut dixi *πρωδών*, vertit, sponte nascentium. An itaque legit *πρωδών*, ut in Basil. & Ald. legitur codice, ac *πρωδών* accepit, pro *τὰ ἐν πρῶτῳ*, quod obvia & vulgaria quæque denotat: plantæ autem triviales, ac vulgares sponte nascuntur. Queritur an crocus inter plantas quæ sponte nascuntur, live triviales, & vulgares, referri debeat. In Bavaria sponte non nascitur, sed in hortis colitur: verum in Anglia, aliisque regionibus iuxta vias reperitur. Ipse etiam Theophr. crocum laudat, optimumque dicit, ac pulcherrimum, quod iuxta semitas, aliaque loca, pedibus trita comestantium, exit. Vide lib. vi. c. vi. *Ἀσπάλαις*.) Ita etiam legit Plinius, in Basileens. & Ald. *ασπάλαις*. Doctiss. Plinij interpres, Dalecampius notat quosdam pro aspalace, asphodelum legere. Asphodelum *πρωδών* esse non nego. Sed qua auctoritate lectio hæc confirmetur, non video. Ego nihil mutare audeo; quod apud Plinium, & Theophrastum scribatur aspalax. Aspalax inter reliquas ignotas reponam plantas, usque dum eam ex Græcia ad nos aliquis attulerit.

καὶ γὰρ τὸ πρῶτον.) In perdicij historia Gaza hæc verba *καὶ γὰρ τὸ πρῶτον παρὰ τὴν πρῶτην ἔχει τὰς ῥίζας, ἢ φύλλα, καὶ αὐτὰ ἵππεδον*, non vertit. Interpretor: Habet enim crassas, pluresque radices, quam folia. Nomen autem ei perdicium &c. Plin. lib. xxi. cap. xvii. Perdicium & alie gentes, quam Egyptij, edunt: nomen dedit avis, id maxime eruens, plurimasque habet radices. Nusquam tradidit Theophrastus, in usu cibi venire perdicij radicem, sed crassas, & plures habere, quam folia. *Περδικιον*, de quo nobis sermo, non est parietaria five parthenium, quod Plinius lib. xxi. cap. xxx. à Celso perdicium, & muralium vocari tradit. Parietaria, nec crassas, nec plures radices, quam folia habet. Dubitant alij, an chondrilla bulbosa, ab adversariorum auctoribus Pena & Lobelio, chondrillæ pusillæ, maritimæ, luteæ, bulbosæ, nomine descripta, sit perdition Theophrasti. Crassas habet radices, & plures quam folia. Iconem lib. vii. cap. xi. ubi de cichoreaciis nobis sermo, apposui.

Ὁμοίως δὲ.) Lego, ὁμοίως δὲ τὸ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Ἰνδῶν οὐκ ἔστιν τὰ ῥῖζα γὰρ φύλλα μὴ μεγάλα, καὶ ὁ βλάστησιν αὐτῶν βραχύς. Pari modo quod Egyptij *ouiton* appellant folia ejus non magna & germen pusillum. Plin. lib. xxi. cap. xv. Mandunt & oetum cui pauca folia, minimaque, verum radix magna. Doctiss. Dalecampius oetum ab Indis & Ethiopibus *hetich* appellari scribit; proxima sanè elementorum effigies. Plantam nunquam conspexi, audio foliis esse bryoniæ; huic non sunt parva, nisi respectu radices.

Ἀρακιδνός.) Doctissimi botanici aracidnam asserunt, anblatum five *ἀφύλλον*, quod foliis careat, huic radix quidem succulenta, squamisque contexta, albicans; non tamen simplex, sed ex minusculis aliquot constans; non crassa, sed mediocris. Addo, nec infra, nec supra terram fructum ferre, sed in vasculis parvis postquam defloruit, contineri semen parvum. Alij *χαμαίβαλον*, five glandem terrestrem (vulgo *Nettacker*) aracidnam statuunt, quod ex legumi-

nosa familia, nulla magis, quam hæc, cum aracidna quadrare videatur. Nam *ἀρακὶς* & *ἀρακίς*, cicerulæ species est, quam foliis & fructu refert, & *ὑδίου* tuber, & sicuti ex duobus, unum est conflatum nomen, ita etiam ex araco & tubere mixta planta inveniri debet. Posteriora concedo, sed glandem terrestrem, aracidnam esse, nego. Supra terram enim fert folia; nec supra, nec infra terram, fructum fert magnitudine æqualem; immo nullum infra terram. Nam quod mulieres, puerique comedunt, fructus non est, sed radix. Porro hunc locum, his verbis exscripsit Plin. lib. xxi. cap. xx. *Aracidna quidem & aracos cum habeant radices ramosas ac multiplices, nec folium nec herbam ullam, aut quicquam aliud supra terram habent.* Mirabilem hanc plantam inter ignotas referam, donec aliquis ex Græcia aut Ægypto nobis eam communicarit. Nonnulli pappas Peruanum, arachidnam statuunt; quod perbellè ipsis videatur, radices convenire historia. Quæ de foliis scribit Theophr. parum integræ fide recitata iudem docent, quod Lectoris iudicio cōmitto.

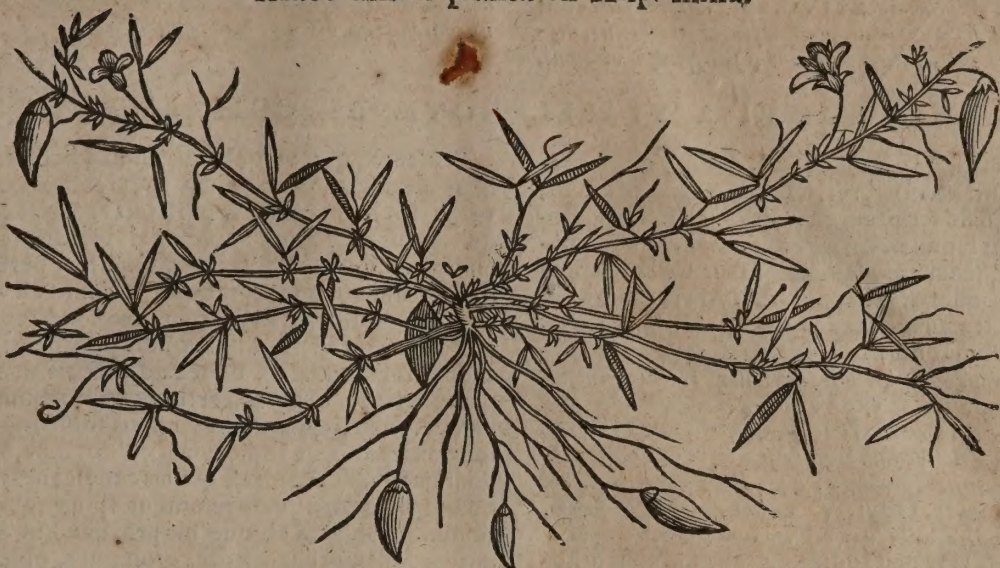
Glans terræ, Glans terrestris.

Ὁμοίως τὸ δρόκον.) Clariss. & doctiss. Clusius lib. iv. exotic. plantam quandam describit, quam ab Honorio Bello è Creta, *δρόκον ὁμοίως* nomine accepit. Similis ferè nobis nata, ex Hispanico semine, à Guilhelmo Boelio botanico insigni misso. Ejus imaginem adpingi curavi. Infra supraque terram siliquam fert parvam, sed magnitudine & formæ æqualem, in qua semen rotundum, cauliculos statim à radice emitit, plures, quincunciales, aut paulo majores, tenues, humi procumbentes, foliola è caulium geniculis exeunt, glabra, angusta, parva, in mucrone desinentia, araco five ciceræ Dodonæi non dissimilia, sed minora, bina uni insistentia; inter quæ medius hæret capreolus, flores purpurei, siliquæ partæ, araco non dissimiles, in singulis siliquis semen rotundum, unicum, colore foris obsoleto, five nigricante, intus ex luteo albicante. Rara hæc, & hæcenus nondum descripta planta. Nam quam Clusius delineat, folia habet extrema parte latiuscula, & quodammodo cordis, ut vulgo pingi solet, figuram imitantis, per medium secundum longitudinem nervo secta, qui extremam foliorum partem non nihil superat. Neutra cum delineatione *δρόκον ὁμοίως* convenit; utrique folia, neutri radix crassa, altius terræ infixæ.

Ἄρα κω ὅμοιον.

Araco similis planta ex Hisp. missa.

Ἡ ὄψις δὲ ἡλίου.) Tacite reprehendit Theophrastum Plinius lib. xvi. cap. xxxi. Quidam non alius descendere radices, quam solis calor reperficiat, idque natura loci tenuioris crassiorisve, dixere: quod falsum arbitror. Apud auctores certe invenitur, abietis planta cum transferretur, VIII. cubiterum in altitudine; nec totam resosam, sed

*abruptam. Maxima spatio atque plenitudine & citri est :
ab ea platani, roboris, & glandiferarum. Plinij sententia
nobis probabilior viderur. Vide annotata summi
viri Scaligeri.*

Quod de platano tradit, refert Varro lib. i. cap. xxxvii, ut annotavit doctiff. Robert. Constantinus.

К Е Ф. ІВ.

C A P. XII.

Qualitas radicis Iridis & ficus Indicae, & lupini vis.

Φυλάδεις.
 Al. Ger.
 forte Ἰουδαίους
 † Ἰεῦδ.
 † Συνη. Al.
 Basf.

Sunt & medicata nonnullæ, odoratæ aliæ; ceu iris.
dis. Natura visque peculiaris radice fico Indica.

Illa enim à germinibus mittitur : " quatenus se fico " *Quoad sese*
parenti conjunxerit, tellurique tutò inharefcit. Fit ita- *terre appli-*
que circum arborem frequens radicum concurfus : qui *cet, ac radi-*
caudicem nequaquam attingit - fed ab eo paulo diftar. *ces agit.*

Huic simile, vel potius quodammodo mirabilius, si-
quid ex foliis radicem dimittat: qualem circa Opun-
tem † herbula esse quamdam enarrant: cui † datum est,
ut & mandi suavitate possit. Quod enim in lupinis in-
spicitur, minus mirum: " ut si sub alta serantur materia
radices obsistentes summum versus terræ perscindant,
valenterque germina edant. Radicum differentias iis
conspicari ipsis debemus.

† Quæ etiam
cibo grata
sit, & suavis
gustus.
Si alta ter-
ra ferantur,
radicem
partiuntur
versus terræ
summum, ut
valenter
gêrmina
edant.

IVLII CÆSARIS ISCALIGERÏ ANIMADVERSIONES.

A ἢ καὶ φασματωδεῖς. Cum incepit dicere de saporum natura, aut ibi fuit statuendum caput diversum, aut hoc quoque continuandum. Quid quod & alius subnectit germinandi potestates? ita etiam confusè à superioribus abstraxit Theophrastus.

Proprium radicis Indicarum ficum, *emitti à sobole. Sic enim ait, ἰδία ἡ ρίζη φύσις, καὶ διῶα μιν, οὐκ ἔστιν ἰνδικῆς συκῆς, ἀπὶ γὰρ τῆς θαλάσσης ἀφίσι.* Igitur φύσις ἀφισι, τῶν ρίζων, sequitur μίξις ἢ ἂν συναψῇ τῇ συκῇ, ἢ μίχῃ. Theodorus, quatenus se fico parenti conjunxerit, tellurique, tutè inhærescit. Non quæo intelligere, quòmodo parenti se jungant rami, qui à parente prodeunt. An verò radix se jungit? minimè. Sanè quæ ratione συναψῇ, quod mox est, *ἐκ ἀπορώδων* ὁ omnino non est scribendum τῇ συκῇ, sed, τῇ γῇ. Scilicet quoad sese terræ ita applicet, ut radicetur. Sic etiam in quarto; αὐτῇ δὲ συναψῇσιν τῇ γῇ, adverte verba. Tutè potius, quam tutò; ἔς, inhærescit, neque tempore, neque modo respondet priori verbo illi, conjunxerit. Hujus arboris descriptionem habes elegantissimam apud Plinium, quam accepit ex quarto hujus: adeò ut sub eâ æstivare potius, quàm ejus historiam legere videar. Communem hanc habent naturam Peruinca, Menta, & aliæ herbe: ut rubus. Plexæque enim verticem quoquo reflexum, devexumque defigunt, atque radican't ita.

Pederson. Tam claram, tamque singularem herbam, que
 Et usui, Et miraculo sit, male fecit, cum non nominavit; mi-

fissem equidem curforem potius: id quod nec semel feci. Theodoros autem ambitiose, & minus Latine dixit illa verba suavissima; ὅτι κῆδος ἐστὶν ἡ ἀνδρεία. Cui, inquit, datum est, ut & mandi suavitate possit. Datum est, ambitiose. Mandi, pro comedi, minus proprie. Multa manduntur sanè, eaque neutiquam cibi gratia: veluti pyrethrum, & mastiche. Latine verò nemo dicat: manditur suavitatis: purissime & fidelissime dices. Qualem, ajunt, ad opuntem, esse herbam pusillam, quæ etiâ cibo grata sit, & suavis gustu.

Οἷν δὲ ἐν τῇ βαθεύῃ ἀναστῇ. Materiam hic terram vocat, ad proportionem consuetudinis, qua etiam mater dicitur. Si, inquit, lupinus vltra terram cooperiatur, radicē reciproco motu agit ad summum terræ, ex qua emittat caulem. Nam ex illa profunda parte, in quam demissum est semen, emittere caulem nequeat. Plinius, mirificē terram, inquit, amat; sed terra operiri non amat. Apposuit causam, ubi dixit, ὅτι οὐκ ἀγαπᾷ τὴν γῆν. Historia versatur circa radicē vim: ut etiam ascendat, quo germinet. Itaque dixit, ὅτι ἀναστῇ. Partitur radicem: ut partem relinquant ibi, ubi satum est; partem reciproce sursum agat. Theodorus male, obliuiscens. Obliuiscens quiescentis, at ὅτι pertinaci; reciprocandi potius verbum persequutus esset; ὅτι ἀναστῇ, perscindunt, male; nihil enim scinditur. Non enim dicās terram operiri. Ait enim ille, ὅτι οὐκ ἀγαπᾷ τὴν γῆν: ὅτι ἀναστῇ, ut valenter edant germina; non expressit, τὸ ἀγαπᾷ, quæ videtur esse causæ formalis nota.

Ποσειδών. Plinius lib. XXI. cap. XVII. Opuntiam vocat à loco: at si Opuntia est quam depingit Matthioli, nosque cum suo fructu ficus modo, sed spinoso vidimus,

herbula non est: itaque ποσειδών, non herbulam verto: sed ut contemptim dictum, herbam quandam.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Eν αἰσθητικῇ. In Basil. & Ald. φουδεις, quod corruptum: odoratum, vertit Gaza, ἐν αἰσθητικῇ restituunt; rectè, si sic scriptum est in MSS. codicibus; alioquin eodem sensu, φουδεις legere mallet; quod proprius ad antiquam accedat lectionem. Θουδεις odoratus, jucundi odoris. Theophrast. lib. III. cap. XV. de terebinthi fructu loquens. καὶ αἶμα δὲ ἀρετὴν ἐκπνέει καὶ θουδιστέον. Plinius lib. XIII. cap. XIX. Cum vite maturarescit, non grandior faba, odore jucundior, tractu resinosus. Idem Theoph. lib. & cap. V. τῶν τε ἄλλων ἀσπερίων, καὶ τοῦ κυπαρίσσιος, καὶ τοῦ θουδίου, τὸ σπυρίον ἵνα φασί. Plin. lib. XVI. cap. XL. In plenum dici potest, utique quæ odore præcellant, ea æternitate præstare: à prædictis moris proximè laudatur. Homer. Odys. IV. Εἴ γε λαίμαργο θουδίῳ ἤλυθον. Hesych. Θουδίας, ἐν αἰσθητικῇ: εὐοσμῶν, θουδιστέον, ὁσπερ ἐκπνέει. Ἰνδικῆς συκῆς. De ficu Indica, ejusque mirabili historia, vide cap. V. lib. IV. hist.

Plin. lib. XXI, cap. XVI. Item circa Opuntem Opuntia est herba, etiam homini dulcis: mirumque, è folio ejus radicem fieri, ac sic eam nasci.

Opuntia, vulgò ficus Indica. Fructus
item rudimentum cum flore:
& Folium.

ΚΕΦ. ΙΓ.

CAP. XIII.

Quæ arbores enodes, quæ nodosæ; qualitas nodorum, cæci, rodi, cradæ, gongri.

† Deest Al. **T**ὸν δὲ ἐν ὅσων † δὲ καὶ τοιαύτας αἰσθητικῇ λαβοῖ
Baf. Διὰ φρούς. ἐπὶ γὰρ τὰ μὲν ὁζώδη τὰ δὲ αἰσθη-
† Τὸ δ' αἰ. ζα, καὶ φύσει καὶ τῷ πᾶσι, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον.
Al. Baf. videtur, sed quæ pauciores, quam alia habet, palustria vero nodo carere dicuntur, quod in totum careant ut in junco, cypero, typha videre est: arborum alijs paucos nodos habere contingit sua natura, uti fico, lauro, sambuco; in summa omnibus ijs, quibus cortex.

† Enodem dico, non quæ nodo
Arborum autem vel tales differentia capi possunt. quæ nodo
Sunt enim alia nodosæ, alia enodes, tam natura quā penitus ca-
loco, plus minusve. † Enodes, inquam, non ut nodo reat, talis nul-
la arbor esse

omnino

[illegible]

omnino careant, talis enim arbor nulla esse videtur.) Sed siquid ejusmodi sit, locum inter alia obtinet; ut juncus, tithys, gladiolus. Ad summam, si quid inter palustria sit. Sed ita enodes accipi volo; ut nodos patulos naturæ ordine habeant: qualis sambucus, laurus, ficus, denique omnia, quibus cortex levis, quæve concavo & laxo corpore surgunt. Nodosa, olea, pinastræ, oleastræ. Horum alia in umbrosis & à vento silentibus & dilutis locis: alia in apricis & hybernis & gelidis & macris & aridis. Nam inter eas genus idem fortiuntur quædam minus nodosæ. Ad summam, montanæ campestribus & siccæ palustribus nodosiores. † Item ratione satus. Etenim crebræ enodes atque † proceræ: raræ nodatiores contortioresque assurgunt. Fit enim, ut alteræ sint in umbrosis, alteræ in apricis. Mares quoque fœminis nodosiores, ubi sexus haberi uterque potest; ut cupressus, abies, ostrea, cornus. Genus enim quoddam cornum fœminam vocant. Sylvestres nodosiores urbanis: tam simpliciter, quam quæ sub eodem genere statuuntur, ut oleastræ oleæ, caprificus fico, pirus pirastro. Hæ namque omnes nodosiores. Omnes spissæ raris corpore magna ex parte nodosiores. Mares enim sylvestresque spissiores, præterquam, si qua ob nimiam spissitatem omnino enodis sit, aut paucissimis nodis; ut buxus, ut celtis. Quibusdam nodi inordinati, " utque forte evenit: quibusdam ordinati tam intervallo quam numero, ut retulimus. Ob id † eas egregias vocant. Quibusdam enim paritas fere undique servatur. Quibusdam † assidue grandius, quod crassiori adjacet parti, idque pro ratione, quod in oleastris & arundinibus præcipue patet. Geniculum enim veluti nodus est. Quidam invicem respondent; ut oleastrorum. Quidam promiscui, utque sors tulit, extant. Sunt quædam binis, quædam ternis, quædam pluribus nodis, nonnullæ quinis. Abietis recti & nodi & rami, quodammodo infixi: cæteris autem minime. Quamobrem abies validissima est. Malo perfectæ nodi peculiare: faciebant enim belluarum similes extant. Vnus prægrandis: alii circa eum parvi complures. Nodorum alii cæci, alii fœcundi. Cæcos appello, quibus nullum germen enasci potest. Qui non solum natura sed etiam læsione fieri solent: " cum pars arboris ictu aliquo disjecta, ad vulnus consolidandum enitens, oris undique plagæ circumactis, callo cicatriceque tumuerit. Crassioribus ramis id potissimum evenit: nonnunquam etiam caudicibus. Ad summam, quamcunque partem caudicis ut rami † incideris vel disjeceris, nodus ibidem nascitur: tanquam si quod unum est dirimens, alterum principium facias. Sive ob eam ipsam † læsionem, sive ob aliam causam. Ictus enim naturæ contrarius est. Ramuli omnium nodosiores semper videntur: quia minimum iis internodium interjacet. Quemadmodum ficulnei, qui nuper provenerint, tactu asperrimi sunt, & vitis palmitum summitates. Ut enim nodus in cæteris, ita gemma in vitæ, & geniculum in arundine. Quibusdam veluti cradæ gignuntur; ceteri ulmo, robori, & præcipue platano. Quæ si in asperis, aridis, ventosisque locis stent, ita omnino fiat necesse est. Denique, qui proximus terræ & quasi juxta caudicis caput concreverit, hic senescens crassior redditur. Nonnullæ gongros à quibusdam vocatos habent: vel quod pro arboris natura respondeat; ut olea. Quippe cum nomen id maxime oleæ conveniat, eoque morbo plus quam cæteræ laborare videatur. Premnum id nonnulli appellant; alii crotonam, alii alio nomine utuntur. Rectis † unistirpibus minusque ab imis plantigeris, id aut nullo pacto aut minus accidere solet. † Olea & oleastræ, vel caudicum concavitates peculiarem in modum habere videntur.

Theophrastus. A partibus aliis alios venatur affectus. Αλλ' εἰπερ ἡ πῶν ἄλλων. Id est, enodem dico, non quæ penitus nodo careat: sed quæ pauciores, quam aliæ, habeat. Theodorus, sed siquid ejusmodi sit, locum inter alia obtinet. Oratio autem Theophrasti corrupta videtur. Ait enim prius: Αλλ' εἰπερ ἡ πῶν ἄλλων. Et mox: Αλλ' ὅτι δὲ λῆγες ἔχῃ. Dixit autem, φέρει ῥα, quia infra, ῥα τὰ τὸ φέρει. Quare non est corrupta lectio: sed equivocè accipit, τὸ ἀνοχόν, ut sit in arboribus ἀνοχόν secundum τὸ ἡ πῶν. in palustribus autem τὸ ἄλως; confusum tamen contendat quispiam.

Πυγματώδεις. Rectè faciunt cum corrigunt: at non rectè corrigunt. πυγματώδεις, nulla analogia est, ὡς τὸ τὸ μύλω. Theodorus omnino aliter legit, & posuit, gelidis, fortasse, πυγματώδεις, ut infra.

Εἰν ὃ κατὰ τὸ φέρει. Et differentiam ponit ab arte, & reducit ad principia naturalia. Nam, inquit, crebræ paucioribus constant nodis, raræ pluribus. Propterea quod aeris spatio fruuntur illæ angustiore, hæ plus insolantur. Propositio superior emittit hanc conclusionem, ἐν ὧν λῆγες ἔχῃ. Nota μανόν. & πυκνόν, non à situ partium in constitutione totius, ut densum, & rarum: sed à situ totorum in loco. Crebrum sive frequens, & infrequens, sive raris locis dispositum. De hoc alibi ex Aristotele, Platone, Galeno. Itaque infra, τὰ πυκνὰ & μανὼν ἔχῃ. Verba verbis his contraria sunt: at non sensus. Ibi enim à concretione totius, ex vicinia partium.

Απαιτοῖ & εἰν ἡ τυχόν. Theodorus inordinati, & ut fortè evenit. Sine ordine, ac fortuito situ.

Αἰολογώματα καλῶσι. Propter dispositionem ramorum vocat αἰολογώματα. Theodorus, egregias, sensu optimo: ad verbum, dignæ, quarum ratio habeatur.

Τῶν ὃ μῆζον αἰτὶ τὸ ὅτι τῶν πῶν. Theodorus. Quibusdam assidue grandius; valde. Assiduū enim aequalitatem significat; melius, subinde, τὸ αἰ. Plinius brevius; omnium terræ proxima crassiora.

Τοφλοὶ καὶ φέρει. & πρῶτος. Plinius urbanissime; quod natura sit, si non evaluere: aut poena, cum amputatos cicatrix hebetavit. In Codice Græco ita legimus. Distribuit & πρῶτος τὰ αἰτῆ. ἢ ὅτι καὶ μὴ λυθῇ, & αἰτῆς ἔχῃ. & ἡ ἀπαγωγὴ, καὶ οἷον, ἱπποκρίτης πρῶτος. Cum aut coacti, vim passi, aut abscissi, & quasi ambugi, mutilati fuerint. μὴ λυθῇ, coacti, fascis enim circumvinciunt olitores & corticibus: ita quispiam dicat. Cum ipsis liberum non sit, sed vim patiantur, aut obiectu scandule, vel scutule, aut obnixu proximi rami. Theodorus

autem longè diversa utitur lectione. Cum arborū ἰκτὺ aliquo dūjesta ad vulnus consolidandum enitens, oris undique plagæ circumactis callo, cicatriceque tumuerit. Verum non omnes nodi tumidi sunt. sed quidam infra tumorem subsidentes servant equam trunci superficiem, ut nos videmus in cupressu nostris nostra manu attonsis. Præterea unam tantum assignat causam, quæ rarissime evenit. Quis enim dicat, arborū ἰκτὺ tantum dūjici? Contemplare etiam, quid sit illud, dūjesta. Nam dūjecti potius; nodi scilicet. Etiam non una ratio cæcorum nodorum. Nam quidam cœunt in idem penitus: quidam sinum intus cavum habent, labiis circumtumentibus. Iccirco verba Theodori ambitione sua, superant puritatem auctoris, neque explent rem ipsam. Vide an, καλὸν ὅτι: non, μὴ λυθῇ; aut si manū, ἢ ἑταρ καλῶν.

Εἰ καὶ φέρει, ἢ ἱπποκρίτης, καὶ τῶν, tundere, τῶν, incidere. male Theodorus interpretatus, dūjecetis.

Διαιρῶν τὸ εἶν. Non dixit, διαιρῶν τὸ εἶν. Relinquitur enim aliquid, ad quod arcessuntur alia principia ad novam generationem; πρῶτος autem lesionem Theodorus, minus plene. Lesionis enim ἀρπῆς prior significatus, mutilationem potius. Nam cum statuat, τὸ κατὰ τὸν ἄνθρωπον, & substituatur τὸ ἀνθρώπου τὸ εἶν, quid aliud sit reliquum τὸ πρῶτον, quàm mutilari?

Ὅτι καὶ φέρει τὸ κατὰ τὸν ἄνθρωπον. Theodorus: ἰκτὺ enim natura contrarius. actionem intellexit Theodorus, & dixit natura contrariam; mihi potior alia sententia excogitata est. Materiam, quæ à plagâ arcessitur, non est appata in principijs, vel nodorum, vel oculorum: sed in subsidjs. veluti in poro sarcoide in animali. Equivocè enim dicitur nodus hic, & nodus ille prior.

Διὰ τὸ μῆζον αἰτὶ μῆζον αἰτὶ μῆζον. Sic lege, τὸ μῆζον αἰτὶ μῆζον. propterea quod ramuli breves sunt, & multas gemmas edunt simul, ut ita dicam, botulatum: iccirco videntur nodosiores; intervalla enim nulla sunt.

Ὅτι καὶ ὅτι. Hæc verba fidelissime transtulit Plinius.

Κατὰ τὸν φέρει sunt verrucæ nodi similes in quercubus, in olea gongri. κατὰ τὸν φέρει, alij κατὰ τὸν φέρει: Videtur enim arborū ricinus. κατὰ τὸν φέρει Atheniensibus quid sit, interpres Nicandri & Pollux animadvertere, ficum eo nomine sylvestrem, κατὰ τὸν φέρει ejus frondes. Item machinam in scenijs, ut diximus in primo Poëtices. In secundo historiæ τὸ κατὰ τὸν φέρει vocat Theophrastus surculum ficus. Nota casuum variationem, ut sæpe in historia animalium apud præceptorem; cæcis ὃ αἰτὶ κατὰ τὸν φέρει, κατὰ τὸν φέρει κατὰ τὸν φέρει, καὶ καλῶν, sine præpositione, φέρει, in recto, καὶ καλῶν cum præpositione.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIO.

Τῶν ὃ μῆζον. &c. Plinius tamen vocis ὅτι ambiguitate deceptus cap. xxx. lib. xvi. passim de ramis ait, quod Theophrastus hic de nodis.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

O ὅτι. Supra cap. v. quas significationes vox ὅτι habeat, dixi. Τὸ ὅτι, æquivoca significatio, sefelit Plinium, quæ Theophrastus de nodis, de ramis scribentem lib. xvi. cap. xxx. ut rectè Constantinus; Arborum, inquit, quædam simplices, quibus à radice caudex unus, & rami frequentes; ut oliva, fico, viti; quædam fruticosi generis; ut paliurus, myrtus, item nux avellana: quinimo melior est, & copiosior fructu, in plures dispersa ramos; in quibusdam omnino nullus, ut in suo genere buxo, loto transmarinæ; quædam bifurcæ atque etiam in quinque partes diffuse &c. Bene fecisset Plinius, si arboris nomen, quæ ramis caret, adscripsisset. Sed datur ne arbor enodis? Hoc argumentum ipse solvit Theophrastus ἀνοχόν esse, inquit, quæ paucos nodos, nature ordine habent.

Αἰτῆ, δάφνη. Inter enodes numerat, sambucum, laurum, ficum. Non multos nodos habet ficus, paucos laurus, sambucus an multos an paucos habeat, quilibet experientia facillè comperiet. Vulgata arbor, duos instar aliarum arborum non habet, sed molles, idque quia concavo & laxo corpore: tales Theophrastus inter enodes numerat. Plinius loco citato, quædam dividuæ, nec ramose ut sambuci. Immo, liceat dicere, ramosissima, plurimis quippe donata ramis. πυγματώδεις. In Basil. & Ald. πυγματώδεις. Non malè fortasse corrigunt, πυγματώδεις locis concretis, duris, congelatis, ὡς τὸ πῶν, quod concretum significat, ut apud Polybium πῶν τὸ χῶν, nivis con-

cretio, δὲ τὸ πῶν, congelatio, denso, astringo frigore, πυγματώδεις Theodorus gelidis, frigore concretis.

Ἰδιώματα. Et hoc de ramis Plinius loco citato, malis proprium genus; (ramorū) ferarum enim rostra reddunt, adhaerentibus uni maximo minoribus. Theophrastus nodos similes ait personæ, larvæ, imagini.

Εἰς τὸν φέρει αἰτὶ τὸ φέρει. Plinius loco citato, Ramorum (vulgo romanorum ineptè legitur) aliqui cæci, qui non germinant, quod natura sit, si non evaluere; aut poena, cum deputatos cicatrix hebetavit.

Pessimè hæc Plinius: quod Græcus auctor, de nodis, Latinus de ramis: Quæ dividuis in ramo natura est (rectè dixisset, quod nodus in cæteris est) hæc viti in oculo, harundini in geniculo.

Κατὰ τὸν φέρει. Vox hæc plures apud Medicos habet significationes. Galen. in Glossis κατὰ τὸν φέρει οἱ ἀνθρώποι, fici rami majores, Erotianus. οἱ δὲ τῆς συνῆς φύλλου, οἱ δὲ τῆς καλῶν, alij fici folia, alij ramos κατὰ τὸν φέρει vocant. Nicand. Scholiast. κατὰ τὸν φέρει τὸ κατὰ τὸν φέρει λέγει, crada Poeta fici sylvestrem appellat. Theophrast. lib. ii. cap. vii. ramum fici κατὰ τὸν φέρει vocat, φέρει τὸν φέρει ἢ συνῆ τῆς κατὰ τὸν φέρει δάφνης σφίρα πῶν &c. Eidem lib. iv. cap. xvi. κατὰ τὸν φέρει vitum est, præfertim in ficu, cum in articulis & cæcuminum digitos (sic loquitur Plinius) vis morbi erumpit, ramique denigrantur. Hoc vero loco, crada est, verrucosa extuberatio, quæ præcipuè arboris divisuras occupat, quibus caudex primum velut in ramorum brachia distinguitur.

Ὅτι καὶ φέρει.)

Γόγγρος.) Γόγγρος Athenæo lib. i. piscis est, etiam Aristoteli lib. viii. hist. animalium. Nonnulli γόγγρος interpretantur, hiantes, in arborum truncis & caudicibus, fissuras. Sed aliter Galenus lib. vi. Epidem. sect. i. Aphorif. x. Γόγγρος δὲ τὰς ἀεφειστέρας ἐξοχὰς μετασκληροποιῶν, οἰσπτερ εἰσὶν, αἱ γὰρ ἀνδράσι παρὰ τὸν δένδρον ἐπιφύονται, αὐτὰς καλῶσι γόγγρος, αὐτὰς δὲ Θεόφραστος, ἐν τῷ ἀποστόμῳ τῷ περὶ φυτῶν ἐγγράφῃ, κατὰ λέξιν οὕτως. ἕναι δὲ ἔχει τὴν καλαμίνην ὑπὸ πινῶν γόγγρος, ἢ τὸ ἀνάλογον, οἷον ἡ ἐλάτεια. λέγεται δὲ ἔνιοι καὶ κατὰ Θεόφραντον, ἀπὸ τῆς πινῶν γόγγρος ἀνομαζόντων τὰς τριτάτας σκληρότητας, ὅταν ἐν τεχνικῇ συσώσιν. Quod est, γόγγρος verò rotundiores cum duritie eminentias, quales in quibusdam arboribus gignuntur adnascencia, quas γόγγρος vocant, ut ἔσθ Theophrastus lib. i. de plantis his verbis scripsit. Quædam verò habent à quibusdam vocatos γόγγρος, aut quod proportionem respondeat, ut olea. Dicunt autem nonnulli ἔσθ nunc quoque in Thessaliâ, se audire quibusdam vocari γόγγρος, huiusmodi durities, cum circa collum constiterint. Idem repetit in Lexico: Γόγγρος βαρύνον καὶ δένδρον, ἀπὸ τῆς ἐν τῷ πρὸς ἀνθρώποις ἐπινομήσει προγυλῶν ἐξοχῶν, αὐτὰς δὲ Θεόφραστος ἐν τῷ ἀποστόμῳ, αὐτὰς λέγων. ἕναι δὲ ἔχει τὴν καλαμίνην ὑπὸ πινῶν γόγγρος ἢ τὸ ἀνάλογον, οἷον ἡ ἐλάτεια. Id est, γόγγρος gutturis ramicem, quem bronchoceleum dicunt, à rotundis in arborum truncis enatis eminentijs, velut etiam Theophrastus in primo de plantis, his verbis scribit; quædam verò à qui-

busdam vocatos gongros habent, aut aliquid proportionem respondens. Ex his Galeni locis constat, particulâ ἔσθ esse delendam, ac legendum ὑπὸ πινῶν γόγγρος. Lege etiam ἕναι δὲ ἔχει, delete καὶ. Eundem hunc affectum πρὸς μόνον vocari ait. πρὸς μόνον arboris truncus. Aristophanis Scholiastes πρὸς μόνον significare ait, ἐλάτεια καὶ ἡ ἰζὺς. Pro radice usurpatam, hactenus non legi. Hoc, ut dixi, loco vitium jam descriptum, quod κατὰ τὸν ἕναι etiam vocari, ait Philosophus.

Φοῖνιξ δὲ ὡς ἀφελασμένη.) Asteriscum, quo in Basileensi codice locus hic notatur; non rectè sustulit Lugdunensis editio. Lego πολὺ δὲ ὡς ἀφελασμένης. id est, frequenter hoc morbi genere laborant arbores, quæ sobolescent. Ut sit sensus; quæcunque sunt unistirpes, adnatisque carent, hoc vitio nunquam, vel raro corrumpuntur: contra quæ adnata habent, quæque ab radice repululant, facile & frequenter gongrum acquirunt. Sed maximè, præcipueque hoc malum patitur olea, & oleaster. Cæterum falsum est, dactylum sobolescere: singulari constat caudice, nec unquam adnata protulit. Ac si δένδρον, id est arbores dantur μονόρριζα, palma inter eas recenseri debet. Vide cap. sequens & vii. lib. ii. ubi de palma agitur. Vide & supra cap. ix. ubi de radicum differentiis loquitur Philosophus.

Κ Ε Φ. Ι Δ.

C. A. R. XIV.

Quæ longæ & ramosæ arbores.

Ἐστὶν ὡς ἐν τῷ ἑνὶ εἰς μὴ καὶ αὐξητικὰ μαλίστα μόνον οἷον ἐλάτεια, Φοῖνιξ, κυπάρισις. καὶ ὅλως τὰ μονοστέληκα, καὶ ὅσα μὴ πολὺ ῥιζα μὴδὲ πολὺ κλάδα. τὰ δὲ, ὁμοίως πύτοις ἀναλόγως καὶ εἰς βάθος. ἕναι δὲ αὐτὸς ἀρξίζει οἷον, ἡ μηλέα. τὰ δὲ πολὺ κλάδα καὶ μείζω τὸν ὄγκον ἔχει τὸν αὐτὸν κατὰ πρὸς. ἔμλω, ἀλλ' ἐν μέγιστῳ γε συμπαύεται πρὸς ἐκαστὴν ἡ ἀγωγή, καὶ ὁ τὸ πᾶν, καὶ ἡ τροφή. σημεῖον δὲ, ὅτι ταῦτα πυκνὰ μὲν ὄντα, μακρὰ καὶ λεπτὰ γίνονται. μανὰ δὲ, παχύπερα & βαρύνερα, καὶ ἐὰν μὲν αὐτὸς ἡ ἀφελὴ τῆς ὄλης, βαρύνερα ἐὰν δὲ ἀνακαταίρει, μακρὰ κατὰ πρὸς ἡ ἀμπελ. ἱκανὸν δὲ καὶ κῆνο πρὸς τῷ σπιν, ὅτι καὶ τῶν λαχαίων ἕναι λαμβάνει δένδρον ἀγρία, καὶ ἡμέτερον ἐπιπύρ τῷ μαλαχίῳ, καὶ τὸ τεῦτλον, ἀπαντα δὲ ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις ἐξαυξάνει καὶ τὸ αὐτὸ καλλίστον. ἔπειτα καὶ τῶν ὁμογενῶν αὐτοστέρεα καὶ μείζω & καλλίως τὰ ἐν τοῖς οἰκείοις οἷον, ἐλάτεια ἡ Μακεδονικὴ τῆς Παρνασσίας καὶ τῶν αἰθῶν. ἀπαντα δὲ ταῦτα καὶ ὅλως ἡ ὕλη ἡ ἀγρία καλλίων καὶ πλείων τῶν ὄρων ἐν τοῖς περὶ βορείοις, ἢ ἐν τοῖς πρὸς μεσημβρίαν. ἐπὶ δὲ τῷ μὲν, αἰφύλλια τὰ δὲ φυλλοβόλα.

Sunt igitur aliæ in longitudinem tantum aptæ potissimum excrecere: ut abies, palma, cupressus.

Ad summam: quæ simpliciore assurgunt caudice: quæque haud multis radicibus neque ramis frequentibus patent. Aliæ pro sua natura his ipsis respondent; tam longitudine quam profunditate. Nonnullæ illico in ramos sparguntur: ceu malus. Quædam ramosæ molemque superiorem grandiore gestantes: ut punica. Verumtamen ad singula & locus, & alimentum, & cultus plurimum valet. Indicium, quod eadem si crebre ferantur, excelsæ gracilesque redduntur: si raræ, breviores atque crassiores. Et si confestim ramos succidas purgesque, excelsæ; ut vitis: si relinquant, breves assurgunt. Quin etiam illud fidem satis præstare potest: olerum enim nonnulla arboris figuram capeffunt: ceu malva betaque. Et, ut dictum jam est, omnia in locis suis melius augescunt: nam & inter ea quæ genus idem sibi locis, fortiantur, quæ suis in locis manent, enodiora, ampliora, pulchrioraque extant. Ut abies Macedonica præstantior quam Parnasia cæteræque spectatur. Quæ quidem omnia, atque in totum sylvestris materies, pulchrior & commodior & copiosior parte montis Aquilonia quam Meridiana enascitur: aliæ item perpetuo virent: aliæ folijs deciduis sunt.

Amputes.

Debitis
sibi locis,
ampliora,
meliora,
pulchriora
evadunt.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Μανὰ καὶ παχύπερα, καὶ βαρύνερα. Raræ arbores crassiores, & breviores. Secala apud nos si feratur crebra, pusilla est: si rara, grandior.

Καὶ ἐὰν μὲν αὐτὸς πρὸς ἀφελὴ τῆς ὄλης. Theod. hic interpretatur ὅλως ramos. Huius sententiæ cum duæ sint partes: amputatas grandescere: dimissas ramescere, ac fieri breviores: hanc illi præposuit Philosophus: huic illam Theodorus. Ramos succidas, idem dixit: malim intelligere ab imo succidi truncum: ramos autem decidi. Latini amputare, sane Græca præscriptione ἀνακαταίρειν. ἀνά, ἀπὸ: καταίρειν, putare, unde putum, putum.

Ἀπαντα δὲ ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις ἐξαυξάνει. Theodorus omnia in suis locis augescunt. Pronomen, suum, apud Legum interpretes valde efficax est ad proprietatis circumscriptionem: itaque hic accipiendum est. Latius philosophi, quo quidam loco positum est, tunc ajunt suum, atque à proprio distinguunt.

Explicatius dicas, debitis sibi locis. ἐξωξάν, augescunt. minus plene: nam etiam paulò diversis natura locis, nihilominus crescant. At hic est, τὸ ἔ. ita dicas, excreffunt; id est, exuperant vulgare incrementum, & τὸ αὐτὸ καὶ ἡ ἀφελή. Theodorus omisit. Mira verò suavitas orationis. purius sic dicas, grandiores, & meliores sive pulchriores evadunt. Itaque repetit mox, μείζω καὶ καλλίως. καλὸν enim utrumque Græcis significat, bonum, ac pulchrum: quod ἔ Plantus ac cæteri sunt imitati. Forma haud mala, rectissime consulentes veritati. nulum enim malum, pulchrum. Est enim malum ad proportionem falsi: falsum ad proportionem non entis: pulchrum ad perfectionem entis: sicut ἔ verum, ἔ bonum. Addit igitur, ἀναζῶντες ad speciem, καλλίως ad usum fructuum.

Ἐπὶ τὸ αὐτὸ αἰφύλλια. Hinc erat initium capitis sequentis, à differentia sumpta ex folijs.

Οἶον ἰδέσθ.) Plin. lib. xvi. cap. xxx. Omnisum terre
proxima crassiora. In longitudinem excrescunt abies,
larix, palma, cupressus, ulmus, & si qua unistirpia.
Mali, inter hæc, Plinius recenset ulmum. Inter uni-
stirpia, ac quæ sponte sua in longitudinem excre-
scunt, ulmus numerari nequit.
Ἡ πενθία.) Idem Plin. lib. xvi. cap. xxxi. Quædam
statim in ramos sparguntur, ut mali. Quod de punica

scribit, non semel observavi; plurimis furculis prædita reperitur.

Μαλὴ καὶ ξυλλογὴ &c.) Mala comparatio, arboris & herbæ. Philosophus arborem arbori comparat, non arborem herbæ.

Αμπλ.) De vitis natura quæ observavunt botanici, plebi nota.

К Е Ф. І Е.

С А Р. XV.

Quæ semper vireant; & quibus folia decidunt; ut platanus in Creta, & quercus Sybari.

Τὼν μὲν ἡμέρων αἰφύλλα, ἐλαία, φοῖβη,
 Δάφνη, μυρρίν, πεύκη, κυπάρι-
 τ. τῶν δὲ ἀγρίων, ἐλάτη, πύκη, ἀρκυόθ, σμί-
 λαξ, θύα, καὶ ἡ Ἀρκάδις καλεῖται Φειλόδρυν. Φί-
 λυρα, κέδρ, πίτυς, μυρρίκη, πύξ, πέν, ἀγρία, κήλαρον, Φιλυκή, ἡ φάρεκ. ταῦτα ἢ Φύε-
 ταί περὶ τὸν Ὀλυμπον. ἀνδράχνη, κέμαρ, τέρ-
 μιν, ἀγρία, Δάφνη. δοκεῖ δὲ ἢ ἀνδράχνη καὶ
 ὁ οἶναρ τὰ μὲν κάτω Φυλλοβολεῖν, τὰ ἢ ἰσχυρά
 τῶν ἀκρεμύων αἰφύλλα ἔχειν. ὅππῃ φύνει δὲ αἰεὶ τὰς
 ἀκρέμους. τῶν μὲν ἐν δένδρων, ταῦτα. τῇ ἡμερω-
 δῶν, κυπρίς, βράτ, ράμιν, κάλαμ, κεδρίς. ἐπι-
 γὰρ τι μικρόν ὁ ἐ δεινότερα. τῶν δὲ Φρυγανικῶν καὶ
 παιδῶν, πήζανον, ῥάφαν, ῥοδιον, ἰωνία, ἀβρότο-
 νον, ἀμάρακον, ἐρπονί, ὀρίζανον, σέλινον, ἰπποσέ-
 λινον, μήκων. Ἐτ' ἀγρίων εἶδη πλείω. Διὰ μὲν δὲ καὶ
 τῶν ἐν τῇ τοῖς ἀκροῖς, ἃ δὲ ἄλλα δοτοβάλλει οἶον,
 ὀρίζανον, ἡ σέλινον. ἐπεὶ καὶ τὸ πήζανον καλεῖται καὶ
 ἀλλὰ πέτα. πάντα δὲ καὶ τὰ ἄλλων τὰ αἰφύλλα, στε-
 φυλλόπερα, καὶ ἔχοντα ἵνα λιπαρότητα καὶ διοδία.
 ἔνια δὲ ὅσα ἔντα τῇ φύσει, ὡς τὸν τόπον ἐστὶν αἰ-
 φύλλα. κατὰ μέρος ἐλέχθη περὶ τὸ ἐν Ἐλεφαντίνῃ καὶ
 Μέμφει. κατωτέρω ἢ ἐν τῇ Δέλτῃ μικρόν πᾶν χρό-
 νον διὰ λέγει τὴν μὴ αἰεὶ βλαστάνειν. ἐν Κρήτῃ ἢ λέ-
 γεται πλάτανη ἵνα εἶναι ἐν τῇ Γορτυναίᾳ περὶ
 ἡ πηγὴ πηξ, ἢ ἐ Φυλλοβολεῖ. μυθολογῶσι ἢ, ὡς ὅτι
 ταύτῃ ἐμύνητῃ Εὐρώπῃ ὁ Ζεὺς. τὰς ἢ πλεονεξίας πᾶσας
 Φυλλοβολεῖν. ἐν δὲ Συδάρει δρυς ἐστὶν ὁ σωστός.
 ὅσα ἐ πόλει, ἢ ἐ Φυλλοβολεῖ. φασὶ ἢ ἐ βλαστάνειν
 αὐτὴν ἅμα ταῖς ἄλλαις, ἀλλὰ μετὰ κυρία. λέγεται
 δὲ καὶ ἐν Κύπρῳ πλάτανη εἶναι πιαυτή. Φυλλοβολεῖ
 δὲ πάντα τὰ μετὰ πύρον, καὶ μετὰ τὸ μετὰ πύρον πάλιν
 τὸ μὲν ἡμερῶν, τὸ δὲ βραδύ. ὥστε καὶ τὰ χειμῶν
 ὅππῃ λαμβάνειν. ὅσα ἀνάλογον δὲ αἱ Φυλλοβολαί
 ταῖς βλαστήσεσιν, ὥστε τὰ τὰ περὶ πύρον βλαστήσαστα
 περὶ πύρον Φυλλοβολεῖν, ἀλλ' ἔνια περὶ βλαστάνει
 μὲν, ὅθεν δὲ περὶ τῇ ἄλλων, ἀλλὰ καὶ πῶν καὶ
 ὑστερεῖ κατὰ μέρος ἡ ἀμυγδαλή. τὰ δὲ, ὅψι βλαστᾷ
 μὲν, ὅθεν δὲ, ὡς εἶπεν, ὑστερεῖ τῶν ἄλλων, ὡς περὶ ἡ
 συκαμιν. δοκεῖ δὲ καὶ ἡ χῶρα συμβάλλεσθαι καὶ
 ὁ τόπος ὅτι νικᾷ περὶ τὸ διὰ μὲν, τὰ γὰρ ἐν τοῖς
 ξηροῖς. ὁ δὲ λειπογενεῖς περὶ πύρον Φυλλοβολεῖ,
 καὶ τὰ περισπούρα δὲ τῶν νέων. ἔνια δὲ, καὶ περὶ τὰ πε-
 πταῖναι τὸν καρπὸν, ὅσοι βλαστᾷ καὶ φύλλα, κατὰ μέρος
 αἰφύλλα, καὶ ἡ χῶρα καὶ αἱ χεῖρες. τῶν δὲ αἰφύλλων ἢ
 δοτοβλή καὶ ἡ ἀνθήσις κατὰ μέρος. ὅθεν δὲ καὶ ταῦ-
 τα αἰεὶ διὰ μὲν. ἀλλὰ τὰ μὲν βλαστάνει, τὰ δὲ
 ἀφαινεταί. τὰ δὲ περὶ τρεπὰς μάλισται γίνετα
 αἰφύλλα, ὅππῃ σκεπτεῖν. καὶ τὰ μὲν περὶ τὴν Φυλλοβο-

Virent ex urbanis perpetuo, olea, palma, laurus, myrtus, pini genus quoddam, cupressus: ex sylvestribus, abies, pinaster, juniperus, similax, thua, & ea quam Arcades phellodryn appellant: tilia, cedrus, picea, myrica, buxus, ilex, aquifolia, celastrus, phillyca, acuta spina, apharca (quæ monte Olympo proveniunt) portulaca, arbutus, terebinthus, laurus. Portulaca atque unedo folia inferiora dimittunt, cacuminibus perpetuo virent, & ramisque assidue præpostero gignunt. Hæc in arborum genere. Fruticum autem, edera, rubus, arundo, rhamnos, cedrula. Est enim quiddam pusillum, quod nunquam arborefcit. Suffruticum herbarumque, ruta, brassica, rosa, viola, abrotonum, sampsicum, serpyllus: origanum, apium, equapium, papaver: & sylvestrium genera complura. Ex his quoque nonnulla cacumine perdurant amissis reliquis: ut apium, equapium, origanum. Nam & ruta affligitur atque mutatur. Omnia vero tam in his, quam in reliquis generibus, quæ coma perpetua virent, foliis angustioribus sunt: & pinguedinem quandam suavemque olentiam reddunt. Nonnulla, quanquam sua natura semper vivere nequeant: tamen ex loci causa folia nunquam dimittunt: ut dictum de his est quæ in agro Elephantino Memphique proveniunt. Atqui inferius ea parte quam Delta à triquetra figura vocitant, parum intercedit temporis, quin perpetuo vireant. In Creta insula, agro Gortynensi, platanum apud fontem quendam stare asseverant, quæ nunquam folia deperdit. Iovem sub ea cum Europa concubuisse fabulantur. Quercus in agro Thurino est, Sybari perspicua, quæ nunquam folia dimittit: eam non una cum aliis germinare ajunt; sed post ortum caniculæ. Talem & in Cypro esse platanum fertur. Omnibus autumno & per autumnum folia decidunt, aliis tamen ocyus, aliis tardius: ut quædam etiam ab hyeme occupentur. Foliorum jactura non ita germinationi respondet; ut quæ prius germinaverint, prius folia dimittant. Sed nonnullæ germinant quidem præmaturius, sed nihilo ante cæteras folia dimittunt. quin imo quibusdam tardiores inceptant: ut amygdala. Quædam serotinæ germine esse solent, sed nihilo, ut ita dixerim, tardius quam cæteræ folia deperdunt: ut morus. Regio autem solumque madidum plurimum ad perdurandum conferre videntur. Quæ enim in siccis atque in totum tenuibus locis extant, prius folia dimittunt: & veteres prius, quam novæ. Quædam & antequam fructum percoquant, folia deperdunt: ut serotinæ fici, & piri sylvestres. Illis quæ perpetuo virent occasus ortusque vicissim occurrunt. Non enim semper eadem durant: sed alia proveniunt, alia exarescunt; idque circa æstivum solstitium maxime factitari videtur. An quibusdam etiam post Arcturi ortum, aut secus in aliqua regione fiat, considerandum relinquo. Foliorum occasus ita se habet.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

A folijs differentias jam hinc *κατὰ τὸ ἔχειν, & μὴ*. Verum hoc ad tempus: ut perpetuum dignoscas folium, & annuum. Omisit autem τὸ vere *μὴ ἔχειν*. Cujusmodi ait Dioscoridis *σπάρτον*. Nam *σπάρτον*, genista non est, ut putarunt. Nota inter mites *πύκνους* genus. Acultu & habitu statuit hanc differentiam *τὸ ἡμερόν*; quia pini genus quoddam colitur.

Animadvertes, thujam ignotam nobis, nisi ex historia. Plinius hanc sententiam cum exqueretur, dimisit hic, & urbanas definiat, quæ fructu, aut dote aliqua, umbrarumve officio vivant. Male sanè: quippe agrestes huic quoque usui sunt, nisi dicas, ab eo additum adverbium, humanius, pro vera differentia. Cum alias species enumeraret (quod & alibi fecit) omisit Philycam, & Apharcen Olympo monti peculiariter; sed in tertio decimo apharcen nominat. Philycam ubi commemorat, non memini. Nam qui putarunt eam esse Tiliam, falsi sunt: neque enim Olympo peculiaris tilia, & philycam cum philycam miscuere: quorum errorem sine iudicio Ruellius quoque est secutus. Nam sane hoc eodem loco & philycam legimus, & philycam.

Est aliud, quod à Plinio animadvertas. Ait ille, in delicijs apud Homericam Circe usum fuisse Thyiæ arboris ad urendum. Ceterum non apud Circe, sed apud Calypso factum legas, in quinto Uliſſeæ. Fefellit tanti viri memoriam lectio Virgiliana, in qua Cedro usus ejusmodi attribuitur Circes delicijs. Eam indiligentiam primus Hermolaus sequutus est; tum autem usque ad Ruellium omnes. Quinetiam Marcellus Virgilius, cum non decimum Rhapsodiæ librum, in quo Circes fabula peragitur, sed quintum recitaret, Circe tamen posuit, non Calypso. In Codice Pliniano veteri, Thia, scriptum est, & in veteri Homericis *θία*, recentiores partim *θία* legunt, partim *θία*. Aquifolium idem Plinius vertit, *πύκνους*, & eum sequutus Theodorus. In Macrobij commentarijs scriptum est, Agri folij arboris nomen. Qua voce illic genus etiam nunc Vascones vocant, licet corrupta, Agreol. Nota *καμάρα*, & *ἀνὰ*, præter species supradictas.

Κεδρίς. Speciem observabis à Cedro distinctam. Satù sci-mus aliquot locis in provincia Narbonensi nasci Cedrum minusculam.

Ρόδων, ἰωνία. Voces complectentes hoc flexu species omnes, itaque leviter nimis Theodorus: Rosa, viola, in plurali melius, Rosacea, & violacea. Historia tamen hæc apud nos falsa est, si spectes Rosas quasdam, quæ sanè folia amittunt. Papaver autem cum annumerat, tantum abest, ut vera dicat, ut etiam intereat totum.

Τὸ πάχυνον κακῶτα. Theodorus, Ruta affligitur; melius, depravatur.

Πάντα τὰ ἄλλα. Ponit affectuum differentias, *πυροφύλακας*, *λιπαροφύλακας*, *εὐωδίας*.

Μικρὸν πᾶν χρόνον διαλείπει. Parū intercipit temporis, quin perpetuo vireat. ita Theodorus, intercipit, absolute posuit, minus commodè: nisi putemus scriptum fuisse, intercidit. Illud tamen videtur ab autore acceptum, unde intercapedo.

Τὰς δὲ πᾶσι τοῖς πάσας φύλλοις. Theod. omisit hæc omnia: atqui ad rem faciunt. Mirum enim illam ibi solam perpetuo virere, ceteris amittentibus.

Εἰ δὲ Συβάρει ὅπως ἐστὶν ἐν τῷ ποταμῷ. Theodorus. Quercus in agro Thurino est, ubi Sybaris conspicua. At Plinij verba, quem frequentius plus nimio sequitur, meminisset. In Thurino agro urbs Sybaris fuit, ex qua quercus conspiciebatur. Idem Plinius commodius, quam Theophrastus aliud enim est, in agro; aliud in Συβάρε. Nam quomodo sit, in Συβάρε. & sit eadem conspicua *ἐν τῷ ποταμῷ*? Est modus Atticè loquendi, & familiaris Theophrasto; sicut alibi, in Κυρήνη. Id est, in agro Cyrenæo.

Ὅτι δὲ ἡ χειμῶνος ἐπιλαμβάνει. Theodorus, ut quedam ab hyeme occupentur, ut etiam quedam hyemem attingant.

Ἄλλα τὰ πᾶν ὑπερῷ. Theodor. Quinimo quibusdam tardius inceptant. Melius, quinimo serius, quam alia, quedam amittunt.

Ὅθεν δὲ ὑστερον τὰ ἄλλα. Subintellige, folia amittunt.

Ἡ δὲ ποταμὸς, καὶ ἡ ἀγρὸς κατὰ μέγεθος. Theodorus, occasus, ortusque vicissim occurrunt. Commodior sensus è perspicua & fideli oratione, sempervirentium frondibus particulatim deciditibus illico alie subnascuntur. Nota, ἀγρὸς improprie: βλάστησις voluit dicere.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIO.

A γεία δάφνη, laurus sylvestris, sive agrestis, quæ nullo hominum cultu sponte provenit: vel quæ laurus tinus dicitur à Plinio.

Ρόδων, ἰωνία. Rectè Theodorus: Rosacea, & violacea. Nam ἡ ρόδων, ut *κακῶτα* dicit. Vide infra lib. II. cap. II.

Γεγυμνία. Varro Rei rust. lib. I. cap. VII. Itaque Cretæ ad Cortyniam dicitur platanus esse, quæ folia hyeme non

amittat. Itemque in Cypro, ut Theophrastus ait, una. Item Sybari qui nunc Thurij dicuntur, quercus simile esse natura, quæ est in oppidi conspectu. Item contra atque apud nos fieri ad Elephantinem, ut neque ficus, neque vites amittant folia. Lege etiam Plinium lib. XVI. cap. XXI. & lib. XII. cap. I.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

A γεία δάφνη.) Hoc capite agit de plantis, quibus folia perpetuo virent, & autumno cadunt. Quorum Historiam repetit lib. III. cap. IV. Plin. lib. XVI. cap. XX. Harum generi non decidunt, olea, lauro, palma, myrto, cupressu, pinis, bedera, rhododendro. Theophrastus hederam inter frutices perpetuo virentes recenset; non inter arbores, Rhododendri nullum facit mentionem, nisi fortè *ροδωνία* sit, de qua paulo infra.

Τὸν δὲ ἀγρὸν &c.) Plin. lib. XVI. cap. XXI. Sylvestrium generis folia non decidunt; abietis, larici, pinastro, junipero, cedro, terebintho, buxo, ilici, aquifolia, suberi, taxo, tamarici &c. Theophrastus hoc cap. XV. inter perpetuo virentes non numerat taxum, juniperum. Quæ tamen lib. III. cap. IV. inter ἀγεία recensentur. Nemo præter Plinium, laricem, folium habere perpetuum, tradidit; inter coniferas sola larix folia amittit.

Φιλλύρα.) Inter perpetuifolia Theophrastus refert *φίλυρον*, cum vel pueris constet, tiliam quam Linden vocant, folia amittere. Scribo *φίλυρον*, vel ut apud Æginetam lib. VII. legitur *φίλυρος*: *φίλυρος*, & *φίλυρος* τὰ φύλλα τῶν ἀγρῶν τῶν φει, *φίς* τῆς ἀγρῆς ἰλαίας. Phyllyrea folia similiter, ac sylvestris olivæ adstringunt. *φίλυρος* perpetuo est folio: hujus descriptionem non tradidit Theophrastus: fecit id Diosc. lib. I. cap. CXXV. Phyllyrea historiam dabo lib. III. ubi de tiliâ nobis erit fermo. Multi vocis Græcæ vicinitate decepti, tiliam cum phyllyrea confundunt.

Μυρτίνα.) Quæri potest, utrum *μυρτίνα* inter ἀγεία

recenseri debeat, quippe folia hyemis injuria facile cadunt; & licet diligenter adversus hyemis sævitiam defendatur arbor, nihilominus tamen folia mense Martio amittit, quod etiam in calidis patitur regionibus, qualis Narbonensis Gallia. Dicendum, inter ἀγεία referri, quod tempus, quo folijs caret, exiguum admodum sit, ac vix mensē excedat. Primo enim vere, Aprili nempe mense, vel ad Martij finem, nova folia germinaque producit.

Αγεία, δάφνη.) Scribe *ἀγεία δάφνη*. Id est sylvestris laurus, quæ tinus vocatur. Plin. XV. cap. XXX. Postea accessere genera tinus, hanc sylvestrem laurum aliqui intellegunt. Sic scribendum, deleta distinctionis nota, indicat, quod & ἀγεία & δάφνη, paulo ante mentionem fecerit. Malunt viri docti ἀντὶ ἀγεία, ἀγεία legere, sed *φίλυρος*, ἀγεία vocatur, ut lib. III. cap. XVI. docet Theophrastus.

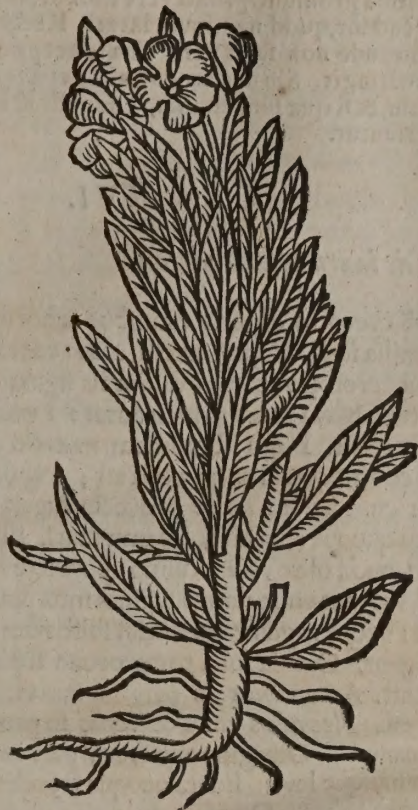
Ὀϊνὰρα.) Plin. lib. XVI. cap. XXI. Inter utraque genera sunt Adrachne in Græcia, & ubique unedo; reliqua enim folia decidunt his, præterquam in cacuminibus. *Ὀϊνὰρα*, si non corruptum, Plinius unedonem interpretatus est. Puto legendum *καμάρα*. τὸ Ὀϊνὰρα, vitis folium. Hefychius, *Ὀϊνὰρα* τὸ τῆς ἀμπελῆς φύλλον. Hoc sensu apud Theophrastum accipitur, lib. X. cap. XIV. ubi de pentaphyllo agit. *ἔχει δὲ τὸ φύλλον ὡς περὶ Ὀϊνὰρα*. Doctissimus Gaza, *habet folium vitis*. Xenoph. Oecon. ἀμπελῶν ἀγεία τῆς καρπῶν ἀντὶ Ὀϊνὰρα. Vitis, fructum sine folijs servat. Arbutus hyberno tempore folia tantum in cacumine habet, Ratio hujus rei videtur, quod succus alimen-tumque

Θαυμάσιον.) Plin. loco citato: Non decidunt autem & in fruticum genere quibusdam, (vulgo cuidam) rubo & calamo.

Νῆριν, πηγάσιοιτε πατρὸς ἐν δὲ π. Θύμωτος
Δρεψάμω βλασόν.

Nerium

Nerium, Rhododaphne, Laurus rosea,
Rhododendrum, Oleander
floribus rubellis.

Nerium floribus albis.

Dioscorides amygdalæ comparat: similitudo fructus rhododendri, cum amygdala, intelligenda prorsus est, vel de exigua filiqua, & adhuc adolescente, vel ob corticis viriditatem & crassitiem: alioquin haud recte adulta filiqua angusta, oblonga, nullo subiecta duro & lignoso nucleo, lanuginosis tantum villis, cum amygdala comparetur. Sed locum corruptum puto, ac legendum, καὶ τὸν δὲ ὡς ὁ ἀπὸ καρύων, ἀνεαχμένον; omittis ἡμερῶν ἀνεαχμένον, quas voces sciolum quendam addidisse puto. Lego etiam ἀκαυθίνους, non ὑακινθίνους, tum quod hyacinthus nullos habeat pappos, tum quod experientia doceat, lanam qua refertus est fructus rhododendri, similem esse pappis spinarum five carduorū. Non admodum est frequens, nisi tepidioribus ad meridiem mareque vergentibus fluentorum crepidinibus, & littoreis, cuiusmodi ad Olbiam Galloprovinciae, Genuam Ligurum, & Libornam arcem maritimam Tusci, Thyrrenique maris. Plantam deleteriam dixi. In Hispania huius succo sagittas nostris temporibus infici, ut lethalia vulnera fiant, ex relatu aliorum tradit doctiss. Camerarius. Murum sylvestrium aditus nerio claudi iubet Palladius lib. x. cap. xxxv. qui hoc flore dum exire conantur pereunt. Simile quid tradit Cassianus Bassus lib. xiii. cap. v. Οἱ δὲ κατὰ Βιθυνίαν ἡμπεριεργί, ῥοδόδαφνης φύλλοις τοῖς ὀπίσθεν ἐμφορῶνται. ὥστε αὐτὰς ἐξέιναι τοσοῦτον, ὥς ὁδόν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ἀπὸ τοῦ ὁδοῦ ἀπὸ τοῦ ὁδοῦ. In MSS. codicibus paulo aliter locus hic legitur, eodem tamen sensu. Οἱ κατὰ Βιθυνίαν ἡμπεριεργί, ῥοδόδαφνης φύλλα εἰς τὰς ὀπίσθεν ἐμφορῶνται, ὥστε αὐτὰς ἐξέιναι τοσοῦτον, ὥς ὁδόν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ἀπὸ τοῦ ὁδοῦ ἀπὸ τοῦ ὁδοῦ. Qui vero in Bithynia rei periculum fecerunt, rhododaphnes folia in foramina obdunt, quo mures prodire gestientes, illa dentibus contingant. ex contactu enim necantur. Haec de rhododendro. Restat inquiremus, quæ planta ῥοδόδαφνη Theophrasto vocetur. Quod non intelligat rhododendrum, probatur ex cap. vi. lib. vi. ubi agit de rosæ: Φύται μὲν ἡ ῥοδόδαφνη, καὶ ἐκ τῆς ἀπὸ τοῦ ὁδοῦ ἀπὸ τοῦ ὁδοῦ. Rhododendrum non habet semen quod sub flore malo inclusum est, lanugine enici modo aut echini carduorum obductum, sed flori subsequitur filiqua, à mali forma plane diversa. ῥοδόδαφνην ῥοσάμ interpretor. Atqui rosā hyeme foliis vidua. Ad hoc respondet, non omnem rosam folia amittere. Datur

enim rosā, cui perennis frons, qualis rosā del Cairo vulgo dicta; id est rosā ex Cairo urbe Ægypti delata. Differt hæc à vulgari rosā, quod Octobri vel Novembri mense floreat, flore quidem rosæ forma, sed liliorum positu. Adversus hyemis injurias munienda. frigoris enim impatiens. De hac aut simili rosā verba Theophrasti intelligenda.

Μήκων.) Inter αἰφύδια numeratur μήκων papaver, cum in totum semine maturo intereat. Dicendum, non omne papaver interire. Corniculatum plures in horto nostro duravit annos, tandem floruit, semen tulit, periit. Sed vulgare papaver, cur inter perpetuifolia numerare non licet? interit quidem quotannis, sed novis statim prodeuntibus plantis, quæ tota hyeme virent; & ea quidem de causa inter perpetuo virentes plantas numeratum à Theophrasto.

Εἰ δὲ Συβαρίται.) Similiter Plin. lib. xvi. cap. xxi. In Thurino agro, ubi Sybaris fuit, ex ipsa urbe conspicietur quercus una, nunquam folia dimittens nec ante mediā æstatem germinans, idque mirum & Græcis auctoribus proditum, apud nos postea siliari. Eundem Theophr. locum excipit Varro. Vide Annot. Constantini. Meminit excellentiss. Lobelius quercus perpetua fronde virentis. Huius quercetæ, inquit, in Gallo Provincia oriri audio. Glandes nostratibus similes sunt, quales D. Christophoro Plantino hoc anno ferendas misit eruditissimus D. N. Rache apud Lutetianos Medicus, & Chirurgus clariss. Stirpium omniumque naturæ opum, ut si quis alius, gnarus. Ego hoc observavi, tenellas ac nondum adultas quercus, folia diutius retinere, quam antiquas. Vidi mense Decembri viridem quercum: eandem tamen Ianuario mense folia amisisse, conspexi. Idem Plin. l. xii. cap. i. Est Gortynæ in insula Creta juxta fontem platanus una, insignis utriusque linguae monumentis, nunquam folia dimittens. Statimque ei Græciæ fabulositas superfuit, Idem sub ea cum Europa concubuisse; ceu vero non alia ejus generis esset in Cypro; sed ex ea primum in ipsa Creta (ut est natura hominum novitatis avida) platanus satæ regenerare vitium: quandoquidem commendatio arboris ejus non alia major est, quam solem æstate arcere, hyeme admittere. Ex hoc Plinij loco malè in Basileens. codice scribi ὡς ὁκλῶν πνι, cognoscimus. lege κελῶν, ut in margine Basileens. cod. scriptum est; vel πνι, quomodo in vulgatis legitur codicibus. Pro soli cœlive varietate qualdam

quasdam arbores folia retinere, & amittere, recentiorum constat experimento. Suber perpetua fronde in Italia ac Hispania viget, circa Pyrenæos montes foliis Hyberno tempore exiit; quod de φιλύκῃ observavit Theophrastus lib. III. cap. XVI.

Φυλλοβολία.) Quod de amissione foliorum dicit, ut plurimum, immo semper ferè verum. Pauca plantæ autumnò nova folia promunt, sed hæc, æstate, vel ad finem veris eadem amittunt. Perdit sub finem veris, vel prima æstate folia colchicum, novaque emittit postquam defloruit autumnò. Idem in mandragora observavi. Vidi crocū autumnò statim à flore folia

nova produxisse; novi eadem vere flaccida, ac perisifse. Frustra quis ea æstate, quæ nullibi conspicua, quæret. Qui hæc ignorat; an in Botanicorum classē referri meretur? De autumnali narcisso taceo, de papavere nihil dico, nec de anemonum quibusdam generibus quicquam proferam: autumnali tempore folia promunt: primo vere florent, ac paulo post folia cadunt, quod neminem latet. Rectè adagium, una hirundo non facit ver. Una exceptio, legis vim non infringit. Sic nec crocus, nec papaver, nec colchicum, & si qua sunt similia, Theophrasti sententiæ adversantur.

Κ Ε Φ. Κ Α.

CAP. XVI.

De foliorum differentia & figurâ: de lauru Alexandrina.

ΤΑ δὲ φύλλα τῶν ἄλλων δένδρων ὅμοια πάντων αὐτὰ εἰσὶν. τῆς δὲ λεύκης, ἔστι κηλὶς, καὶ καλὰ μύρα κρότων, ἀνόμοια ἔστι περὶ ὅλην αὐτήν. καὶ μὲν γὰρ νέα, καὶ φέρη τὰ δὲ παλαιότερα, γυνώσκῃ. καὶ εἰς τὰ πρὸς ἡμέραν πάντων. τὰ δὲ κηλὶς, ἀνάπαλιν· νέα μὲν ὄντ', ἐγγωνιώτερα, περὶ ὅλην αὐτήν, καὶ φέρη. μεταβάλλει γὰρ καὶ ἡ γυνώσκῃ. ἔστι τὸ τῆς ἐλαίας, καὶ τὸ τῆς φιλύρας, καὶ τῆς πελερίας, καὶ τῆς λεύκης συμβαίνει. ἐπεὶ γὰρ ὁ δόκτωρ τῆς ὑπὲρ μετὰ τρεπὲς γυνώσκῃ. ἔστι τῆς γυνώσκῃ, ὅτι γυνώσκῃ τρεπὲς. πάντα δὲ τὰ φύλλα διαφέρει, καὶ τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ περὶ. ἔστι τῶν μὲν ἄλλων τὰ ὑπὲρ τὰ περὶ, καὶ λεϊότερα. τὰς γὰρ ἵνας καὶ τὰς φιλύρας ἐν τοῖς περὶ ἔχουσιν ὡς περὶ καὶ τῆς ἐλαίας ἡ λεύκη, καὶ ἡ τῶν λεύκων. λεύκα ἔστι τὰ κηλὶς. πάντα δὲ ἡ τὰ γυνώσκῃ ἐκφανῇ ἔχει τὰ ὑπὲρ. ἔστι τὰ γυνώσκῃ τῶν ἡλίων φανερὰ, καὶ ἐπεὶ τὰ πολλὰ περὶ τὸν ἡλίου. διὸ καὶ ἡ γυνώσκῃ εἰπεῖν, ὅτι περὶ τῶν κλωνι μάλιστ' ἐστίν. ἡ μὲν γὰρ ὑπὲρ τῆς, μάλιστ' ἐστίν. περὶ τῶν περὶ τῆς. ἡ δὲ φύσις ἔχει ἡ τῶν βέλτεται τὸ ὑπὲρ ἄλλως τε καὶ ἡ ἀνάκλασις διαφέρει τῶν ἡλίων. ἔστι ἡ ἀντις, ὅτι πυκνὰ καὶ κατάλληλα. καὶ ἀπερὶ τῶν μύρρινων. ὅσοντα δὲ τινες καὶ τῶν τρεφῶν τῶν ὑπὲρ διαφέρει περὶ εἶναι, διαφέρει τὸ ἐνικμὸν αἰετὸς καὶ χνοῶδες εἶναι. καὶ καλῶς λέγοντες. ἀλλὰ τὰ μὲν ἴσως συμβαίνει χωρὶς τῆς ἰδίας φύσεως, καὶ διαφέρει τὸ μὲν ὁμοίως ἀλλοιῶσαι. ἡ δὲ τρεφῇ διαφέρει τῶν φλεβῶν ἡ ἰνῶν ὁμοίως. ἀμφοτέροις δὲ ἐκ γυνώσκῃ εἰς γυνώσκῃ, ὅτι εὐλογον μὲν ἔχει πύρας μὲν βαθὺ καὶ διόν. ἀλλὰ περὶ ὑπὲρ τρεφῇς διὰ τίνων, ἔπειτα λόγῳ. διαφέρει δὲ τὰ φύλλα παλαιοῖσι διαφορῶν. τὰ μὲν γὰρ ἐστὶ πλατὺ φύλλα, καὶ ἀπερὶ ἀμπελῶν, συκῆς, πλάτων. τὰ δὲ στενὰ φύλλα, καὶ ἀπερὶ ἐλαίας, καὶ ροῖας, μύρρινων. τὰ δὲ ὡς περὶ ἀπαρτῶν φύλλα, καὶ ἀπερὶ περὶ πύρας, πύρας, καὶ δὲ τῶν σαρκῶν φύλλα (τὰ τῶν, ὅτι σαρκῶδες ἔχουσιν τὸ φύλλον) ὅσον κυπαρίσσι, μυρρίκη, μηλέα. τῶν φρυγανικῶν, κνέωρ, εἰσὶν. καὶ τῶν ποσειδωνίων, πόλιον, τὰ δὲ τῶν περὶ τῶν στήλας τῶν ἐν τοῖς ἰματίοις, ἀρσῶν. τὰ γὰρ αὐτὰ τῶν πηλίων ἡ ραφαίων ἄλλον τρεπὸν σαρκῶδες, ἔστι τῶν πηλίων καλὰ μύρα. ἐν πλατέσι γὰρ καὶ ὅτι ἐπὶ γυνώσκῃ τὸ σαρκῶδες. καὶ τῶν γυνώσκῃ δὲ ἡ μύρρινων σαρκῶδες τὸ φύλλον ἔχει ἐνία ἔστι καλαμῶ φύλλα, καὶ ἀπερὶ ὅ φωνίς, ἔστι καὶ ὅτι καὶ οὐκ αὐτὰ. τὰ δὲ ὡς καὶ ὅτι εἰπεῖν γυνώσκῃ φύλλα. καὶ γὰρ ὅ καλαμῶ, καὶ ἡ κύπερ, ἔστι βότρυς, ἔστι ἄλλα ἡ τῶν λιμνωδῶν, ποσειδωνίων. πάντα ἡ ὡς περὶ ἐκ διούκων δὲ τῶν ποσειδωνίων, ποσειδωνίων. ἔστι τὸ μέσον ὅσον τρεπὸν. ἔστι ὅταν τῶν ἄλλων μέγας πύρας ὁ μέσος. διαφέρει δὲ καὶ τῶν γυνώσκῃ. τὰ μὲν γὰρ καὶ τῶν περὶ τῆς αἰώας. τὰ δὲ, περὶ τῶν γυνώσκῃ, καὶ ἀπερὶ τῶν τῆς αἰώας. τὰ δὲ εἰς ὅσον περὶ τῶν αἰώας.

Folia vero in cæteris omnibus arboribus sibi ipsa similia sunt. Populi autem, atque edera, ejusque, qui croton vocatur, dissimilia figuraque diversa habentur. Nova enim orbiculantur: veterata in angulum exeunt. Inque id omnium mutatio definit. At edera contra. Dum enim nova est; angulatiore folia gerit: cum autem ætate provecta fuerit; rotunda. Nam ea quoque apta est foliis immutari. Illud sane peculiare, quod olea, tilia, ulmo, populo evenire videtur. Vertunt enim partes supinas mox post solstitium æstivū: eoque argumento rustici solstitium confectum intelligunt. Omnia folia parte prona supinaque inter se distant. Ac cæterorum pars supina viridior atque levior est. Nervulos enim & venas in pronis habent: sicut manus. Oleaginum vero pars ea ipsa candidior minisque levis. Edera quoque frondes leves parte supina habet. Omnia, aut certe plurima, parte supina perspicua pendent: eaque soli exponuntur, vertunturque magna ex parte solem versus. Quapropter haud facile dixeris utra pars potius ad ramulum vergat. Quippe cum resupinationi quidem partem proximiorē pronam reddat: natura vero non minus supinam velle videatur. Præsertim cum reflexus solis causa fiat. Facile id spectari in iis potest, quæ crebra ordinataque sunt: quemadmodum myrti. Nonnulli & alimentum parti supinae per pronam deferri existimant: quia madida semper lanuginosaque est. Sed non recte. Id enim absque natura propria fortasse contigit, quia non simili modo alterantur. Alimentum vero per venas aut nervos æque ambabus defertur partibus. Ex altera enim ad alteram deferri, nulla ratio est: cum meatus non habeat, neque ima quæ subeat. Sed de alimento, quibus tandem ministrantibus offertur, altera disputatio esse debet. Folia vero pluribus ipsa quoque differentiis inter se distare videntur. Quippe cum arborum aliis ampla sint; ut viti, fico, platano: aliis angusta; ut olea, punica, myrto: aliis lata; ut pino, abieti, cedro: aliis veluti carnosæ, scilicet quia pulpa constant: ut cupressu, myrica, malo: & in fruticum genere: cneoro, stibæ. Et in herbarum: sempervivæ, polio; quod contra vermiculos noxios vestimentis interpositum valet. Nam betarum folia aut brassicarum, earumve, quas rutulas vocant, alio modo carnosæ sunt. Caro enim in latitudinem distenditur, non in rotunditatem crassatur. Myrica inter frutices foliorum carnosum. Nonnullis arundinacea: ut palmæ, coici, cæterisque similibus: quæ (ut in universum loquar) foliis angularibus constant. Et enim arundo, gladiolus, butomus, cæteraque palustria, foliis ejusmodi sunt. Cuncta autem folia, quasi ex duobus constare videntur; mediumque veluti carinam habere: unde & cæteris meatus medium amplius porrigatur. Differunt item figura: alia enim

Φιλύρα Al.

† πωδίσκος Bas.

† τρεφῶ Bas. Al.

† τρεφῇ Al. Bas.

† ἔχουσιν Al.

† εἰσὶν Al.

† ροῖα Al. Bas.

† ποσειδωνίων Al. Bas.

† ἰρις Al.

† γυνώσκῃ Al. Bas.

† Fortè δὲ Al.

† μύρα Al.

[illegible]

enim orbiculara; ut piri: alia † oblonga; ut mali; † oblongiora.
alia in acutum producta & in angulum † depressa: ra.
ut edera Ciliciæ. Ad hæc alia multifida & quasi † desinen-
ferrata: ut abietis, filicis. Vitis quoque aliquatenus tia.
fissa: fici, laciniata; & (ut ita dixerim) " crucifor-
mia. Nonnulla † insecta: ut ulmi, † roboris, nucif-
que avellanæ. Quædam cum extremo tum lateribus † cum inci-
sinuata confidunt: ut ilicis, roboris, smilacis, rubi, furis.
paliuri, aliorumque: pini quoque, † laricis, abie- † quercus-
tis, atque etiam cedri, & † cedriæ extremitate pungen- " aculeata
tia. Quod spinas omnino pro foliis habeat, nullum ut ilicis
inter arbores est; quod nos quidem noverimus: maris ac fœ-
at in genere materiæ humilis spinæ pro foliis: ut minæ, smi-
acornæ, drypidi, " acano, omnique pene generi lacis aspera,
spinoso. His enim omnibus loco folij spina oritur. † piceæ.
Quod si quis folia hæc esse negaverit; carere folijs ea † aquifoliæ.
omnino sequetur. Vt quædam aculeata quidem sint; " acano sive
folium vero habeant nullum: ceu asparagus. Rursus chamaeleote.
alia pediculo carent: ut scillæ, bulbi: alia habent.
Et alia longum; ceu vitis, edera: alia brevem;
ut quasi infixæ cohæreant: ceu oleæ: non sicuti † platano,
† platani & vitis propendentia atque tremula. Illud aut viti ap-
quoque differentiam facit: quod non ex eisdem pensa.
partibus † pendeant; sed plurimis quidem ex " ger-
mine, nonnullis vero ex ramo: robori etiam ex cau- † agnascan-
dice. Oleribus ex maiore parte † folia, illico ab radice tur.
exeunt: ut cepæ, allio, intubo erratico. Ad hæc as- " surculo.
fulæ regiæ, scillæ, bulbo, sicyrinchio; atque in † pediculi.
torum bulbosis: † quorum non solum quod primum
oritur, verum etiam caulis omnino sine foliis est. caulis pars,
Quorundam enim foliis jam perfectis caulis conve- quæ exis
nienter talis affurgit: ut lactucæ, ocymi, apij, & prima, verū
frumentorum. Simili modo nonnulla ex his caulem etiam totus
primo " mitem, post horridulum spinulis gerunt: ut deinceps
lactuca. Et cuncta folia spinosa redduntur. Atque sine folijs
etiam magis in fruticum genere: ut rubus, pali- " levem.
rus. Omnium autem pariter arborum atque reli-
quorum differentia † publica, quod alia multis foliis † communis
alia paucis constant: & alia latis, alia † angustis. Et † angustis,
alia ordinatis; ut myrtus: alia inordinatis, utque alia acutis,
forte inciderit: ut major pene pars cæterarum plan- alia ordina-
tarum. Peculiare in oleribus, ceu cepæ, gethyo, tis.
foliorum concavitas. Ad summam foliorum discrimen,
aut magnitudine, aut multitudine, aut figura, aut latitudine,
aut angustia, aut cavitate, aut asperitate, aut levitate. Aut
quod aculeis horrent, vel non. Ad hæc " dependentia, unde, quo.
Vnde, id est, ab radice, aut † germine, aut caule, aut ramo. † agnata!
Quo; id est, † pediculo, aut sine ipso: cujus etiam † surculo.
generis complura spectantur. Etiam fructifera non- † aut à pe-
nulla fructum foliis interceptum gerentia: ut laurus diculo, aut
Alexandrina; quæ fructum super foliis gignit. Folio- ab ipso, sc.
rum differentias jam communis diximus. Hisque folio. Et
pene continentur. multæ sunt
species eorū
quæ sine pe-
diculo hæ-
rent. foliorum quædam fructifera fructum medijs folijs amplectentia, ut
laurus Alexandrea, quæ folia super fructus dorsum gerit.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

S*Vpra ἐν τῶν ἔχει καὶ μή. Hic ex qualitate, ac simili-*
tudine.

Τὰ μὲν γὰρ νεὰ ἀειφέρῃ. τὰ δὲ παλαιότερα ζωοειδῇ. Theodo-
rus, in angulum excurrunt: non expressit verbum Theophrasti.
Namque populus in angulum: edera aliqua etiam in angu-
los; qui quidem crotoni etiam sunt frequentiores.

Καὶ οἱ τὸ τοιαύτως πάντων. In hoc mutatio omnium.
Id est, quæ mutantur, in angulum mutantur. Sanè Scabi-
biosa, Malva, & alia. At Trifolium acidum, quam In-
liolum Romana voce appellant Itali, Barbari barbarè alle-
lujam, non in angulum, sed in sinum. Recessum enim ha-
bent in orbe exteriori, quanto adultiora, tanto majorem :

F

quemadmo-

quemadmodum folia quoque florum sylvestrium rosarum. Tum autem negligentia Theophrasti, qui cum ita disse-
reret: τὰς δὲ λεύκας, καὶ κίτρινους ἀνόμους: infert: τὰ δὲ γὰρ
τὰς λεύκας, τὰς κίτρινους: inclusit etiam ederaum exemplo inter ea,
quæ via ἀνέφερον. Et mox excludit: ac sic diceret. ἀνόμους
τὰς λεύκας, τὰς κίτρινους, τὰς κρότωνος. τὰς μὲντοι τὰς δὲ τὰς ἀνέ-
φερον, τὰς δὲ πάλαιότερον γινώσκοντες. ὡς λεύκας, καὶ κρότωνος: τὰ
δὲ κίτρινους ἐμπαλιν. Tamen si ne Crotonis quidem novella sunt
orbiculata.

Πάντε δὲ τὸ φύλλον ἀνέφερον, καὶ τὰ ὕπνια, καὶ τὰ πρηνή.
Non est dubium, quin supinam dicat eam partem, quæ ca-
lum respicit. Sic etiam dicit divinus Poëta, Collesque
supini. Et supinum dormire, vulgus, quid sit, intelligit.
Sic igitur, ait: τὰ ὕπνια πρηνέστερα, ἢ λειπότερα. τὰς γὰρ ὕπνια,
καὶ τὰς φλέβας ἐν τοῖς πρηνέσιν ἔχουσιν. In prunis, id est, in imis,
ἔς qua terram versus spectant, habent nervos, ἔς venas.
Præterea dicit, ἐκφανὲς ἔχει τὰ ὕπνια, καὶ ὥστε γινώσκοντες ἡλίου
φανέρω. Sunt igitur partes superiores τὰ ὕπνια. At præ-
ceptor aliter usus est, atque ita aliter, ut contrario modo.
Namque τὰ ὕπνια, vocat τὰ ἑσπέρια, τὰ πρηνή, τὰ ὡς τὸ ἀνω.
Ipse quoque Theophrastus in secundo ab hac sua sententia
diversus, Aristotelis legibus propior fuit. De his in Com-
mentariis historiæ de animalibus. Theodorus parum
prudenter, hæc cum suo iure esset interpretatus, alia alterius
sententiæ, paribus verbis expressit. Error Theophrasti
alter est, qui levitatem ab inferioribus cum amovet parti
majori, attribuit olive, ἔς edera. Contrarium enim patet.
Illud etiam quæres, ait: Majorem partem habere supe-
riora frondium visui objecta. Dixit τὰ ὡς ἑσπέρια. Quia qui-
busdam adeo sunt surrecta frondes, ut inferna melius vi-
deantur: præsertim in arboribus, quippe quibus rami sine
sublimiores. Verum autem est, quod ait: ἐκφανὲς δὲ τὰ
πρηνή ὡς ἡλίου. Partem enim superiorem ad solem converti
verissimum est. Et addit, adeo converti, ut nescias utrum
latus superius, an inferius ramum versus spectet: atque
ita, ut summum erat, videatur imum. Ambiguitatem
declarat, ἔς ejus causam. Nam eventu quod summum
erat, imum fit. At natura non mutat eo ex eventu
summi ipsius constitutionem. Hoc est quod dicit ἡ δὲ
γὰρ ὕπνια πρηνή, ὡς δὲ τὸ πρηνή. Ut dicas ex supina
cognosci pronam. Nihilominus tamen ἡ φύσις βούλεται τὸ
ἑσπέρια. Non deserit seipsam natura in ipsa supinitate,
quia supina esse pars ea videatur. Præsertim cum ex
Solis vi mutatio illa fiat, situs potius quam natura. Po-
nit deinde quorundam opinionem, alii supinam a prona:
argumento esse venas, quæ in prona sunt. Alimentum enim
per venas. Præterea humorem in prona esse contradicit.
καὶ ἡ φύσις ἀνέφερον. Est igitur sententia cum iudicio. Ratio
contradictionis. Sua, inquit, cuique natura est. Aequè
alitur sibi supina: aequè prona sibi, sed non aequè si inter
se comparentur: in utraque lenim venas esse. Superaddit
autem rationem confirmationis. Non enim constare
meatum modum, aut responsum a supina in pronam.
Mibi tamen priscorum commentum magis placet: neque
enim venæ extant in supina, sicut in prona. Quamquam
hoc maxime infirmat quod aiebat, non transmeare ali-
mentum ab uno ad alterum: potest hoc persuaderi ex
frondibus, quæ ubi siderantur, membranula remanet,
qua supina ἔς prona inter se discriminantur. Verum
in ea membrana animadvertas, si subtilius inuicere
communem utrique transmittendi commoditatem. Theo-
dorus, πάντε δὲ ἀνέφερον καὶ τὰ ὕπνια: καὶ τὰ πρηνή.
Omnia sola parte prona. Nescio quare addiderit, sola.
Deinde dicit: In olea pars supina candidior. Quasi op-
posuerit τὰ πρηνή. Humor enim in herbis viriditatem
affert intensiorem. Igitur dicat argumens rationem.
Cum prona, sive inferna scribat, ἑσπέρια. Illud quoque
non bene Theodorus. Parte supina perspicua pendent.
Atqui non pendent omnia: quia multa sine pediculo.
Præterea sunt pleraque surrecta adeo, ut ramus potius
ab ipsis pendere videatur: iccirco prudentius Theophra-
stus, ἐκφανὲς ἔχει τὰ ὕπνια. Theodori phaleræ infinitis
penè locis tegunt equi decorem, atque etiam non raro fran-
gunt impetum. Sic per ejus verba: neque ima quæ sub-
eat: non intellexissem quid vellet Theophrastus. Cum
dicit μὴ δὲ πρηνή. Nam a prona in supinam, qui ne-
get alimentum permeare, non potest interpretari τὸ πρηνή,
imum, sed cavitatem, aut crassitudinem. Sic dicas.
Cum alimentum non habeat spatia, quibus sese a prona
in supinam penetret. ὡς, leges in neutro. ἡ φύσις δὲ,
peculiare Theophrasto. Rejicit postremo ejusmodi disce-
ptionem ad libros de causis, cum dicit: ἀλλὰ ὡς ἡ φύσις
τὸ φύλλον.

Ἀλλὰ ὡς ἡ φύσις. Aliæ differentiæ a figura ἔς magnitu-
dine. Theodorus ἀπὸ τὸ φύλλον, ampla interpretatus est.
At amplum omnem dimensionem capit, ac signat. Græca
origo, ut in originibus dictum est. Amplum, ἀπὸ τὸ φύλλον.
Hic autem latitudo tantum indicatur. Non erunt ades
ample, quæ plurimum occupent foli, nisi ἔς contignationes
altæ sint.

Σπανόφυλλον. Theodorus, rara. Hoc quidem illud signifi-
cat. Verum neque pino, neque ejusmodi generibus rara sunt
folia. Quin nullis arbitror frequentiora.

Τὸ φύλλον ὡς τὸ πρηνή. Polium ait, utile adversus ti-
neas vestimentorum. πρηνή, sane, καὶ ὡς ἡ φύσις.

Πανόφυλλον. Theodorus, recte, Rutulas. Exemplum hinc ta-
men vocabulum hoc nullo modo intelligam.

Καὶ τὸν γινώσκοντες δὲ ἡ φύσις τὰς ἀνέφερον τὸ φύλλον ἔχει. supra,
ἐκφανὲς δὲ τὸν γινώσκοντες, καὶ τὸν γινώσκοντες. Quare frustra tam brevis
repeteret intervallo. Ibi igitur γινώσκοντες legitur probè. Quippe
Tamarici inter arbores. At hic, ipse potius. Est enim ejus
generis folio, Erica: quam Vascones Branam vocant, alij
Brugam, nostrates, Brecole.

Ὠρθόφυλλον. Theodorus, ἔς in angulum depresso. de-
pressionem appellavit demissionem circinationis in angulum.
τὸ ὡρθόφυλλον, significat exitum a natura orbiculari.

Καὶ τὸν γινώσκοντες δὲ τὸν γινώσκοντες. Quippe habet, ut pinus,
aspera, ἔς lima, quàm serra propiora, sua tamen natura,
capillata.

Σταυροφυλλον. Theodorus, cruciformia. Decussata potius,
aut palmata, melius quàm Theophrastus, qui iccirco
dixit, ὡς ἡ φύσις ὡς ἡ φύσις: quia durum erat. Videbis, hic
σταυροφυλλον, significet ne crucem, an paxillos: quorum stipes
solidus humo pangitur, rami truncari extant ad figuram
digitorum: etiam prisca Latini retia his sustentant. Va-
rosque appellabant. Haud absimilem habes modum in sep-
timo Commentariorum Cesaris, qui ἔς Cervos in opere
militari nominat. ἔς paulò post, stipites demissos, qui ab ra-
mis eminebant.

120 Ἐν τῇ φύσιν ὡς ἡ φύσις. Theodorus, infecta. Ani-
malia quidem aliqua, ita vocat Aristoteles: ἔς Plinius sic
vertit. At in foliis neque intelligas proportionem signi-
ficati, ἔς commodius facias, si evites ambiguitatem in plan-
tis, atque in animalibus: quam ne Græci quidem curavere.
Melius dicas, cum incisoris.

Τὸ φύλλον ὡς ἡ φύσις. Theodorus. Quædam cum extre-
mis, tū lateribus sinuata confidunt. Subsidunt melius,
quàm concidunt, ἔς mollius, ἔς ad verbum. In rubo sanè
sinum nullum intelligas.

Καὶ τὸν γινώσκοντες. Nota quid sit hic καὶ τὸ φύλλον. Nanque aliis
cedri lacryma est. Supra fruticem habebas καὶ τὸ φύλλον.

Φυλλόφυλλον. Ut non solum sit folium aculeatum, quod
possit intelligi, sed etiam quod se interpretatur: ὡς ἡ φύσις
γὰρ φύλλον ἔστιν ἀπὸ τὸ φύλλον. Numerat, ἀπὸ τὸ φύλλον ὡς ἡ φύσις.
verum ἀπὸ τὸ φύλλον. noster non est ejusmodi. Subdit autem sen-
tentiam. Si quis spinam vocet in his, non solum, necesse
erat ea putare ἀπὸ τὸ φύλλον. Subdit autem exemplum asparagi,
in quo nihil ambigatur, folij loco spinam esse. Quid
mirum? Radix est sine planta, Tuber, planta sine radice.
Sempervivum avulsam, ἔς Malabathrum, si verum est,
sive capias folia pro eo toto, quod plantæ nomine censere
potest. planta sine folio, Cuscuta. Quare facilius folij loco
quod quippiam habeat, a natura institui potest. Faci-
lius enim est analogia, quàm privatio. Leges autem,
cōντος γὰρ ἀπὸ τὸ φύλλον καὶ ἡ φύσις, non autem cōντος ἔστι. Namque sic
dicit. Si in fruticibus spinosis spinam esse dicas, non fo-
lium: sequetur, plantas aliquas carere folio perimitur.
Reddit igitur rationem exemplo manifesto, ut ambiguum
tollat.

Καὶ τὸν γινώσκοντες. Corrigitur ἡ φύσις, sequenti
Theodorus, qui ita vertit, inlaxa coherent, At omnes
sanè pediculifunt ἡ φύσις. In olea vero perinde atque
unum corpus videtur, sic ἔς rubi, ἔς rose. Non autem
ἐκφανὲς, id est, appensum, ut viti, ἔς pruno. Theo-
dorus, propendentia: non bene. Propendent enim etiam
τὰ ἡ φύσις, ἔς τὰ ἡ φύσις. Tanto pejore audacia,
cum addit: ἔς tremula. Multa enim habent pedicu-
lum pendens, at non tremulum, ut Myrtus. Eadem
negligentia ubi mox, ἐκφανὲς, illo verbo interpreta-
tur, pendent: immo enascantur, aut agnascantur.

Ἐν τῇ φύσιν. Differentiæ non a partibus, sed ab ori-
gine. Theodorus malè, ex germine. Namque πρηνή est
germen: at hoc etiam est ἀπὸ τὸ φύλλον, antequam crescant.
καὶ τὸν γινώσκοντες autem aliud ὡς ἡ φύσις, sicuti suo loco decla-
tatum est.

Τῶν δὲ λαχανωδῶν οἷς πολλοὶς ἐνθὺς ἐκ τῆς ρίζης. Si λαχανα sunt species πῶας: malè suprâ definivit πῶας, cuius ab radice statim folia prodeant. Quod si rectè definivit, malè subiecit τὰ λαχανα τῇ πῶᾳ. Scylla autem olus non est, nisi secundum certæ speciei proportionem.

Καὶ τὰ τῶν ὅσων ἡ ἀρετὴ μόνον ἐκφυσις, ἀλλὰ καὶ ὁ καλὸς ἀφύλλον. At ἡ ἀρετὴ ἐκφυσις, ἐστὶ φύλλον. Quare Theodorus hic fatalem illam suam copiam felicius exercuisset, aut ad hunc, aut etiam ad meliorem modum. Non solum ea caulis pars quæ exit prima, verum etiam totus ipse deinceps sine folijs est. Hoc autem dixit, quia multorum caulis foliatus est: ut lactucæ, & betæ, & brassicæ, & aliorum.

Εἰς τὴν δὲ ὅταν ὁ φῶν φύλλα, εἰς. Ea est brevis, vix ut intelligi queat. Putabam mancum esse codicem, sicut mox: ἔχει δὲ ἐν τῇ τῶν καὶ τὸ καλόν. Addi possunt hæc, & a doctioribus meliora, ἀρετὴν ἰδὲ λατὸν, εἴτε ἡ ἀκαρδίοντα: ut caulis primum lævis sit, deinde edat spinulas, qualem videmus in lactuca. Dixit autem: & καλόν, addita conjunctio- nis nota: propterea quod dicturus erat: & φύλλον. Vetusior facta lactuca, ex dulci amara fit. Pro lacte, medullam fert araneosam. Caulis, qui lævis fuerat, alicunde spinulas emit- tit, item folia. Et nota, ἀκαρδίοντα, est enim spinarum imi- tatio, non vera spina. flexus est verbi, sicuti φικαρίζειν.

Κοινὴ δὲ ἀρετὴ. Nunc a multitudine & paucitate; hæc differentia sequitur statim illam: τὸ ἔχειν καὶ τὸ μὴ. ut dice- bamus in Sparto, ex sententia Dioscoridis. Theodorus, & hic, & alibi sæpe, κοινὴ, publica; duriusculè. Videntur autem deesse verba illa sic, τὰ δὲ πεπραγμένα, τὰ δὲ ἀπακτα; & Theo- dorus explet ita.

Ἀπολόγος δὲ οἱ ἀρετῶν. Epilogus valde utilis, consummatur enim doctrina; quemadmodum in libris de animalibus dice- bamus. Postquam enim oīs τῶν proponunt Peripatetici, & quasi venantur: tum subiungunt epilogos aliquando valde necessarios. Mihi magis placet ratio, atque institutum Ara- bum. Nam Græci dum sic fluctuant illa investigatione, cum suis τῶν, & oīs ἀρετῶν, potius videntur discere ipsi, quam docere alios. Arabes autem positū nominibus, atque expli- cati, excussisque ambiguitatibus significatorum, definiunt, partiuntur, exequuntur: primum per differentias, deinde per officia, aut fines. Tertio loco eliciunt proprias affectio- nes. Quarto addunt communes. Quinto solvunt quæstio- nes; atque hæc quidem ex Posterioribus Aristotelis resolutio- ribus. Notabis, δὲ ἡμέτερον ἢ παλαιότερον, lege ἢ νεώτερον, καὶ ἐνόςτην. Nam hæc omnia sunt modi τῆς ἡμέτερον, non autem differen- tia speciales ab eo distinctæ, sed ipse sub illo inter se. Lati-

tudo enim est figuræ modus: quare minus diligenter posuit ἢ ἡμέτερον ἢ παλαιότερον. Sed sic, ἡμέτερον ἢ κατὰ τὰ ἀρετῶν, ἢ παλαιότερον. Rursus infelicitè Theodorus τὸ ἀρετῶν, transtulit per verbum, pendere. Aique, ut dicebamus, neque in paliuro, neque in multis alijs, quæ suprâ memora- bamus, pendet ullum. Præterea quod id naturæ officium, quod per verbum ἀρετῶν declaratur, sit commune, & ad id, quod est habere pediculum: & ad id quod est, eo carere. Quis dubitabit, si pendere dicas, quin genus non conveniat speciei? Neque enim ijs convenit, quæ pediculo carent. Lego ἢ δὲ αὐτῶν aspiratè, ab seipso, folio scilicet. Theo- dorus negativè: aut à pediculo, aut sine ipso: minus plenè. Quippe ea, quæ sine pediculo pendunt, quæras adhuc, quo pendeant. quod si dicas positivè, per ipsum: ac- quiescas.

Καὶ εἰς τὴν ποικίλάν τῶν αὐτῶν. Theodorus, cuius etiam gene- ris complura spectantur. Quasi dicat, multæ sunt plantæ, quarum folia sine pediculo sint. Profundior est sententia Theophrasti. Ita enim dicit: Quemadmodum quæ pediculo hærent, non uno hærent modo: ita quæ sine pediculo, non uno modo. Alio sanè in arundine: incipiunt enim ab geniculo. Aliter in porro, & bulbo, sine geniculo: ita pones alia exem- pla. Verba verò Theophrasti perspicua sunt. Et species multæ earum, quæ ab seipsis hærent. Hæc autem est diffe- rentia inter sententiam Theodori & Theophrasti. Theo- dorus sic. Multa spectantur ejus generis, ut sine pediculo pendeant. Ita intelligit simpliciter admodum: multa hæ- rent sine pediculo. At Theophrastus multiplici iudicio ad hunc modum: Eorum, quæ sine pediculo hærent, multæ sunt species; & rectè. Non enim omnia eodem modo. Quin- etiam addam audacius. καὶ εἰς τὴν ποικίλάν τῶν αὐτῶν, τὰ ἐκ τῶν αὐτῶν, ad utranque partem adduci posse: quasi dixerit, ἐξ ἑκατέρου. Multi enim modi, καὶ τῶν ἀρετῶν, καὶ τῶν μὴ.

Μετέωρον ἀρετῶν καὶ κατὰ τὸν. Theodorus, interceptum folijs fructum. Non expletur sententia. melius, quædam fructifera eo modo, ut sinu suo fructum complectantur. Leno- cinium addas molliusculè, sic. Quorundam involucro, aut sinu fructus obducitur adeo, ut ipsa fructifera dici merean- tur. Vtilius id animadvertas. Supra Theophrastus dicebat, caulem à natura institutum propter fructum, aut fructus, aut seminis editionem. Igitur sic moderabimur. Videmus enim hic frondes fructum ferre. Quare non de caule, quate- nus caulis est; sed in quantum caulis, aut primo & per se, aut officio foliorum, quæ ferat.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

Μηλίας. Alij legunt rectè μελίας. I. fraxini. Legit ta- men Plinius lib. XVI. cap. XXIV. μελίας: sed cum videret mali folia non esse oblonga, mucronata esse dixit; quod generalius est.

Περὶ ὁσων. Plinius lib. XVI. cap. habet insecta pectinum modo piceæ, abietis. Theophrastus cum ait ὁσων, & περὶ ὁσων, duo diversa una clausula complectitur: & exempla, suum cuique, accommodanda sunt subiectis. ὁσων, vel ὁσων, id est rectis lineis secta & fissâ.

Σμύλας. Verto smilacis asperæ; non autem, ut erudi- tissimus Medicus Mathiolus Senensis Diosc. lib. cap. CIV.

smilacis glandifera (scilicet & ilici similis) Nam smilax arbor τὴν φύλλον αὐτῆς ἀκαρδίοντα ἔχει, sicut autor est idem Theo- phrastus lib. III. cap. XVI.

Κεδρε καὶ καδρία. Plinius legit ἀγέλας lib. XVI. cap. XXIII. pungentia, inquit, pino, piceæ, abietis, larici, cedri, aqui- folijs.

Τὰ παλαιότερα, τὰ ὀξυφύλλα, κατὰ τὸν. Legi potest τὰ πα- λαιότερα ἀλιγύφυλλα. τὰ δὲ πεπραγμένα &c. Nam Plinius lib. XVI. cap. XXIV. semperque lata, rariora, disposita, &c.

Ἐπιφυλλοκαρπῶν. Lege lexicum Crispini.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Τῆς δὲ λευκῆς.) In arborum genere populi albæ, hederæ, ricinique folia nova dissimilia à vete- ribus, ait: ac quidem populi albæ, ricinique nova or- biculata, vetera vero angulata. Notabit Lector, respectu veterum, nova, id est primum è semine prodeuntia, ricini folia esse orbiculata: exactè enim rotunda talia non sunt. Contra hederæ folia noviter nata, angulata sunt, adulta five vetera, rotunda. Quod observare in herbarum genere etiam licet. Dissecta Smyrni folia, recentern atq; orbiculata adulta, quæ caulem amplectuntur. De perfoliata hoc loco nihil dicam; observarunt Botanici folia primum post bina priora prodeuntia, ab adultis diversissima. Vide cap. XXI. lib. II. de caus.

Δοκῶν.) Rectè addidit δοκῶν. Verbivim, non ex- preffit Interpres; facit tamen ad rem. Etenim folia solstitio non vertuntur, sed videntur aliquo modo versa. Varro lib. I. de re rustica cap. XLVI. Propter

ejusmodi res admiranda discrimina sunt naturalia, quod ex quibusdam folijs propter eorum versuram, quod sit anni tempus, dici possit; ut olea, & populus alba, & salix. Ho- rum enim folia cum converterunt se, solstitium dicitur fuisse. Eleganter Plin. lib. XVII. cap. XXVII. Dece- batque hoc discrimen indubitatis notis signasse naturam. Quamobrem eas manibus ipsis agricolarum ingessit, verti- que iussit ipsa die folia, & esse confecti hyderis signum; nec sylvestrium arborum remotarumque, ut in saltos devios eundem esset, querentibus signum, quanquam, & in his, illa visantur. Vertit olea ante pedes satæ, vertit tilia ad mille usus petenda, vertit populi albæ etiā vitibus nuptæ. Ad hoc primum est, inquit, ulmum vite dotatam habes, & hujus ver- tam. Pabulo folia ejus stringis, vitem deputas, aspice & tenes sydus. Alia parte cælum respiciunt, quam qua spectare pri- die. Salice omnia alligas humillima arborum, ipse toto capite altior; & hujus circumagam. Quid te rusticū quæris? Non stat per me, quominus cælum intelligas, & cælestia scias.

Medicam vero artem pestiferam astatem ex araneorum copia, & ex folijs ficus quando cornicis pedibus sunt similia, ver novum prænunciare, quis patietur. Hesiod. lib. II. Εἰς γὰρ καὶ ἡ μέλαινα.

Αἰὲς δὲ εἰς αὐτὴν πάλαι ἀνθρώποις, ἡμεῖς δὲ τὸ πρῶτον ὅταν τ' ἐπιβῶσι καρπῶν, ἴσμεν ἐπισητεῖν, τόσον πέντε ἀνδρὶ φασίη, Εἰ καὶ δὴ ἀκρετέτη, τότε δὲ ἀμεινότες ἐπὶ γυῖα σσε.

Sed alia verna est navigatio hominibus. Nempe cum primum quantum incedens cornix Vestigium fecit, tantum folia homini appareant Summa in ficu, tum sanè pervium est mare.

His constat legendum καὶ ὁμοιοπαθῶν. Fici folia primum prodeuntia cornicis pedi non inepte comparantur, antiqua five majora non item. Ideo addidit ὡς πρῶτον εἰ ποῖ τις.

Τὰ δὲ καὶ ἀκρετέτη. Vertit Gaza: Quædam cum extremo, tum lateribus sinuata confidunt. Si consulamus ipsam plantarum naturam, facili, vel falsa tradere Theoph. vel corruptum codicem, videbimus. Veram Plinius servavit lectionem lib. XVI. cap. XXIV. Aculeata aquifolio, & ilicum generi. Legit itaque ἀκρετέτη, id est ambitu spinosa, vel utrimque aculeata. Hanc lectionem ipse probat Theophrastus, ad finem capituli, ἀπὸ τῶν δὲ αἰ ἀκρετέτη τῶν φύλων ἀκρετέτη, εἰς μὲν. Idem Theophrastus, περὶ, ilicis folia aculeata scribit lib. III. cap. XVI. ὁ δὲ περὶ φύλων μὲν ἴσμεν ἐπισητεῖν. Dioscorides lib. IV. cap. CXLIII. paliuri rubique folium spinosum ait, Σμίλας τὸ καλεῖται, τὰ μὲν φύλλα ἔχει ἀκρετέτη, ὁμοίως ἀκρετέτη ὡς παλὺ καὶ βάλανος. vide cap. de paliuro.

Σμίλας. Doctiss. οἰκιστὸς expungunt, credo, quod lib. III. cap. XVI. scribat Theoph. οἱ δὲ ἀκρετέτη ἀνδρὶ τὸν σμίλας καλοῦσιν, ὅταν ὁμοίον τῷ πέντε, τὰ δὲ φύλλα εἰς ἀκρετέτη ἔχῃ. Sed cogitandum, plura similitudinis esse genera: est hortensis, de qua Dioscorides lib. II. cap. CLXXVI. lavis, de qua lib. IV. cap. CXLIV. aspera, de qua cap. CXLV. ejusdem libri: deleteria, de qua lib. IV. cap. LXXX: denique ilicis quoddam genus smilax vocatur, de qua Theophrastus loco citato. Smilacem cum scribit habere folia spinosa, intellige, asperam, de qua vide quæ lib. III. a nobis dicuntur.

Δρυῖς. Nihil magis notum, quam quercus folia spinis carere. Rectè Plin. δρυῖς, five quercus folia sinuosa lib. XVI. cap. XXIV. dixit: Sinuosa toto ambitu robori: spinosa cute, rubo, mordacia sunt quibusdam, ut utriusque. Malè ergo δρυῖς, inter spinosa recensetur. scribo φειλάδρυς: expono ilicem fœminam. Theoph. lib. III. cap. XV. φειλάδρυς, ilicem fœminam vocari autor est. καὶ εἰς τὴν ἀπολαύσαντων εἰς γυῖα πέντε.

καὶ καθρίας. Capite præcedenti fruticem quandam καθρίας vocari dixit. Hoc loco καθρίαν, inter arbores recenset, cum καθρία, ut docet Diosc. lib. I. cap. CV. lachryma cedri, vel ut vult Nicandri Scholastes, cedri pix sit. De hac quæstione vide cap. I. lib. IX. lego cum doctiss. Roberto Constantino ἀγρίας: Plin. loco citato, Pungentia pino, piceæ, abietis, larici, cedro, aquifolij. Πίτυς Theodorus laricem vertit: Plinius piceam, laricemque; in verbis Theophrasti laricis nulla mentio. De his vide cap. X. lib. III. hist.

Φυλλὰ καὶ ὁμοίως &c. Contrarium Plinius videtur asserere lib. XVI. cap. XXIV. Nam & junipero spina, pro folio est. Juniperi folium si spina est, oxycedri, quoque spina dici debet. Equè enim ac juniperi, durum, pungensque. Si quis rectè examinarit, folium potius affirmabit, quam spinam. illam enim pungentem vim, duritiemque non habent, quam in arboribus spinæ. Nemo autem facile contra Theophrasti sententiam negabit: in fruticum, herbarumque genere, non reperiri plantas, quibus spina pro folio. vide cap. I. & III. lib. VI. ubi de spina præditis plantis agit.

Αἰκων. Depravatus Ald. & Bas. cod. Vulgo legitur αἰκων. Nulla planta, in humili genere, hoc nomine prædita. Αἰκων dicitur illud, quod velut malum extuberat in carduorum genere: ἔχινον vocat Dioscorides, vel αἰκων τὴν κεφαλὴν. Vide lib. VI. cap. III. IV. & V. Αἰκων καὶ ἑξ ὧν chamæleon albus, planta est cujus descriptionem tradit lib. VI. cap. III. & lib. IX. cap. XXII. ubi ait, Χαμαιλέον κεφαλὴν ἔχει, ὁμοίον αἰκων μεγάλῳ, οἱ δὲ αἰκων καλεῖται. Αἰκων, igitur chamæleon. Malè Sacræ paginæ interpretes, αἰκων carduum vertunt. Eodem in errore & Flavij Iosephi interpretem

reperio; qui lib. de antiquit. ἡ δὲ αἰκων αἰκων καὶ πρὸς ὅν ἐπεμψε; carduum vertit.

Πάλιν δὲ ὅτι τὰ μὲν αἰκων. Plin. lib. XVI. cap. XXIV. Pediculo brevi oleæ, & ilici; longo vitibus; tremulo populis; & eisdem folijs inter se crepantia. Doctiss. Gaza αἰκων τὴν μὲν propendentia atque tremula vertit. Cum nec platani, nec vitis pediculus tremat. Nec felicius Plinius hunc locum transtulit. Falsum est omni populo, tremulum esse pediculum, nec inter se crepant omnis populi folia. Sola Lybicæ, sic vulgo dictæ crepant; idque quod folia, quæ a longioribus dependent pediculis, continuo ferè moventur, atque inter se collisa crepant, etiam si nullus in aëre sentiatur spiritus. crepant igitur quia moventur; moventur quia longioribus, quam par est, pediculis pendent.

Διφθορά δὲ. Plin. loc. citato. Præterea alijs circa ramos, alijs & in cacumine ramorum, robori & in caudice ipso. καὶ τὴν ἀκρετέτην furculis: Plin. inconsiderate, ut observavit Dalecampius, in cacumine, vertit. Quod de robore ex Theophrasto pradiit, hætenus nondum observavi.

ἡ δὲ λαχανόδον. Plures ἡ λαχανόδον, sunt species, vel πόνος, nec tamen male definitur πόνος. αἰκων dixit ἀκρετέτη. Hoc vero cap. τὴν δὲ λαχανόδον τὸν πολλὸν ἐνὶ τῷ ῥίζῃ, vertunt: Oleribus ex maiore parte folia illico ex radicibus exeunt. Atqui hic de folijs non est quæstio, sed de pediculo five caule; quem Theophr. ait statim a radice exire: nec tamen sibi contradicit. Supra enim cum dixit, αἰκων ἀκρετέτη, intellexit, cum primum a semine pullulat, folia primum emittere, deinde ubi planta est adulta, caulem. Hoc vero loco cum scribit, pediculum statim a radice exire, non intelligit ante foliorum exortum prodire, sed ipsi radici, nullo alio inter medio, annexum esse. Nam asphodelus primum folia producit; dehinc caulem; idem scilla, idem reliqui bulbi faciunt: & tamen ἐν τῷ caulis exit a radice, id est statim ab ipso ortu radicis, nullo alio intermedio, caulis emittitur; immo scilla caulem non producit, antequam perdidit folia; idem observare in colchico, croco, aliisque licet.

καὶ τὸν καύλον. In Bas. & Ald. lotus hic corruptus legitur, καὶ τὸν καύλον * εἶς αἰκων τὴν ῥίζαν. rectè doctiss. Gaza legit καὶ τὸν καύλον αἰκων τὴν ῥίζαν, εἶς αἰκων τὴν ῥίζαν. lege etiam cum eodem ex codice Basil. αἰς ἡ ἡριδανίη καὶ τὸ φύλλον αἰκων τὴν ῥίζαν. Ipsa experientia, non tantum caulem, sed folia lactucæ, temporis tractu spinosa evadere, docet.

Κοινή. Depravatus & lotus hic; in Bas. & Ald. reperitur. Κοινή δὲ ἀκρετέτη πέντε ὁμοίως ἀκρετέτη, καὶ ἄλλων, ἐπὶ τῷ μὲν πολυφύλλῳ, τὰ δὲ ὀλιγόφυλλῳ, αἰς ἡ ἐπὶ τῷ πᾶσι τῷ πᾶσι φύλλῳ, τὰ δὲ ὀλιγόφυλλῳ, καὶ πρὸς μὲν τῷ πᾶσι, τὰ δὲ αἰκων, τὰ δὲ αἰς ἐν τῷ καύλῳ, καὶ πρὸς τῷ πᾶσι τῷ πᾶσι αἰκων. Τὰ δὲ ὀλιγόφυλλῳ, Gaza non vertit. Hunc etiam Plinius exscripsisse videtur locum. Iam densa, ait loco citato, ac rara, semperque lata rariora. disposita myrto, concava buxo, inordinata pomis: plura eodem pediculo exeuntia malis pyrisque; quibus adjicit Cato decidua, populea, quærnaque, animalibus jubens dari non perarida, bubus quidem & ficulnea, ilignaue & bederacea: dantur ex barundine ac lauro. Quæ ex auctoritate Catonis tradit, ea capite v. apud Catonem sic leguntur, Frondem populneam, ulmeam, quærneā cedito, & per tempus eam condito, non peraridam, pabulum ovibus. Hæc Cato. Cum igitur Plinius hic scribat, animalibus: non ut Cato, ovibus, & Cato addat ulmeam, quod in Plin. non legitur, adducor ut putem scribendum hic, populea, quærnea, ulmea ovibus. Sed vocē animalibus, retinere licet. Facile enim fieri potest, quod a Catone in specie traditum fuit, id a Plinio in genere acceptum fuisse. Rectè ait disposita, id est ordinata esse myrti folia: sed plura malis pyrisque ab uno exire pediculo folia cum scribit, fallitur: nec id tradidit Theophrastus: idem non buxi, sed gethij capæque concava, ait.

Επιφυλλόκερα. Gazæ vertit, quæ fructum super folijs gignit. Marcellus in notis ad Diosc. in folijs fructum ferens, interpretatur. επιφυλλόκερα reddidit ad verbum, & ex mente Theophrasti, planta quæ fructum fert folij dorso. καὶ τῷ ῥίζῃ τῷ φύλλῳ, ut loquitur Theoph. lib. III. cap. XVII. ubi de lauro agit Alexandrina. Quæ itaque επιφυλλόκερα, sunt ea μεταξὺ ἀκρετέτη φόντα τῷ καύλῳ dicuntur, quia fructus ex circūplectente folio, velut conceptaculo emicat, καὶ καὶ τὰ πᾶσι ἀκρετέτη τῷ φύλλῳ ἐπιπυκνῶς ἐπὶ. id est, folio in natus & inhaerens: quæ quidem in rusco & lauro Alexandrina, ἐν μέσῳ ἐπὶ μέσῳ, ἡ γὰρ ἐν μέσῳ τῷ πᾶσι. Vide cap. cit.

Constant autem foliorum alia ex nervo & cortice & carne : ut fici & vitis. Alia quasi ex nervo tantum : ut arundinis, frumenti. Humor autem communis est : omnibus enim inest ; tam his, quam reliquis annuis : ceu pediculo, flori, fructui : quicquid aliud veniat. Vel potius & iis quæ tamen minus annua sunt : nihil enim est, quod careat humore. † Pediculorum alii ex nervo constare tantum videntur : ut arundinis, frumenti : alii ex eisdem quibus caules. Florum alii ex cortice & vena & carne : alii ex carne tantum ; ut qui tamen inter lilia nascuntur. Fructus quoque simili modo : alii enim è carne & nervo : alii ex carne tantum : nonnulli etiam cute constant. Humor hos quoque omnes comitatur. Ex carne quidem & nervo ; ceu prunorum, cucumerum : ex humore, & cute ; mori, puniceæ. Alij secus distinguuntur. Omnium, ut sic dixerim, pars exterior cortex : interior caro. Quorundam etiam nucleus.

Τῶν ὃ ῥῳ, τὸ ῥῳ ἐκ φλοῦς ἔ φλεβός, καὶ σαρκός. τὸ ὃ ἐκ σαρκός
μόνος. Sic legemus, sic legit Theodorus. Verum ridiculum
est, ex sola carne dicere constare florem. Venam enim, nul-
lus est flos, qui habeat. Apposit tamen exemplum, ἐκ μέ-
τῶν αἰών. qui in meditullio Lolij existunt, profectū ἢ quo-
que venas habent. Nam unde alerentur? Theodorus, inter
lolia; malè. Intra, non inter. Inter enim discretæ quanti-
tatis nota est: Ἐ terminus duorum, aut plurium.

Ὁ μόνος δὲ καὶ ἐπὶ τῇ καρπῷ. Sic lege, ei δὲ ἐκ σαρκός μόνος.
Non posuit exemplum fructus, qui ex carne constaret sola.
Nullum equidem sine cute notum habeo in memoria. Itaque
sibi non tam moderatur, quàm contradicit, cū addit :
Πάντων ὃ τὸ ῥῳ ἔξω φλοῦς, τὸ ὃ ἐντός σάγῃ. Igitur in omnibus
aliquid, præter carnem, est. Ergo aut, non μόνος. aut non,
πάντων. Addit autem, ἐκ σαρκός, quia τὸ ἐντός, non respondet.
Caro enim est in quibusdam, μετὰ δὲ σάρκατος, ἢ φλοῦς ἢ σαρ-
κάδος. Ἐ πάλιν ἐντός τῇ πηλῳ ἄλλα σάγῃ, ut prunus. Nota Ἐ
illud. Mora ait ex succo Ἐ cute : item punica : tamen est
cæro etiam præter succum, ut prudentius dicas succulentam
carnem. Itaque Plinius lib. v. cap. xviii. Carne, & succo
mora coquant. Intus habent præterea mora filamenta.
Punica vero etiam acinum ligneum.

ger, cuius animadversiones vide. Corrige Theodori
cod. & lege, *ut qui intra solia*. Quin sic vir doctissi-
mus scripserit, non dubito.
οἱ καὶ τῶν πρὸς αὐτῶν. Nullum ego hactenus vidi sine
cortice fructum; quare ex sola non constat carne.
Vide animadversiones Scaligeri.
Εἰς τὴν γὰρ Plinius lib. xv. cap. xxv. *carne & succo*
mora constare scribit, cū ex carne & succo, vel carne
succulenta & cute conflata sint. Intus præterea, ut
etiam observavit magnus Scal. filamenta habent, ut
& punicæ acinum ligneum.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Plancherrima hic de semine contemplatio, quæque mereatur esse pars nostrorum librorum, quos ad hanc materiam, multis laboribus digessimus, numero septem. At in omni semine, & humorem, & calorem esse. Divina vox. Altera materia est; altera aut forma, aut formæ affecta, atque instrumentum. Alteram est principium actionis, cum pro portione ad mare; alterum passionis, ad femellam.

Deficientibus calore & humore, semina sterilefcere, sicut & ova intelligimus: etiam verò alterutro tantum deficiente. Theodorus, defierint. At desit, quod fuit. Philosophus autem hic profundius sentiat, ut non solum calor, qui fuerit, abeat; verum etiam qui esse debeat, non adsit, sed desit, ut in ovis lypenemys, cum abire calor & corrumpitur, dicitur alibi à Theophrasto. tunc desinit: in principij constitutionis, si non insit: deest, non desinit. Hic est universalis, quam excludit. Addit autem quasi paraphrastes, urinum, de quo satis in historijs animalium.

Kai τὸ ἰσὺς τὸ ἀνθρώπου καὶ τὸ ζῴον. Hæc verba excitabant contemplationem iudicij non vulgaris. Sic enim dicit, ἰσὺς. Statim, inquit, sub tegmine est semen in quibuldam. In alijs autem κατὰ, scilicet tegminis & seminis, est caro, & testa. Igitur opponit τὸ κατὰ τὸ ἰσὺς. At videamus exempla τῶν κατὰ. Olivam ponit, & prunum, rectissimè. Inter nucleum enim & cutem interest caro, & testa. Videamus exempla τῶν ἰσὺς. palmulam ponit, & juglandem, & amygdalam: quasi verò non habeat cutem juglans: deinde carnem, tum autem testam. Nam quid est πρὸς in prunis, quod non sit in amygdalo? Neque enim semen est ipsa testa, sed quod intus. Quid quod etiam aliquid aliud præterea habet palmula? quippe membranam inter os & carnem. Quid quod ipse, cum dicit, ἰσὺς, sibi contradicit, atque ait: καὶ τὸ ἰσὺς τὸ κατὰ τὸν ἰσὺς, ὅς τὸ φῶν. Postremò in utraque divisione est, & palmula, & oliva. Utraque cum carne esculenta, utraque cum cute, utraque cum testa nucleum operiente. Theodorus κατὰ ἀμυγδαλῆς. Nucleis amygdalæ, verum minus cautè. Namque amygdalum quoque nux est: melius, juglandis. κατὰ Plinius item nucleum vocat, qui nuclei vicem gerat. Nuculam nos excogitaveramus: ut nucleus, quod intus esset esculentum tantum significaret. Est autem valde equivocum nomen τῶν κατὰ, si & oliva nucleum significet, & ligneum punici acini, intra quod nihil aut est, aut non apparet. Bacca quoque significatu Plinius abusus est ad hæc exempla.

Εἰς λόβον δὲ οὐ μόνον τὰ ἐνὶ τῇ. Si volebat mox dicere: καὶ τὸ ἰσὺς τὸ κατὰ, quò loco haud paucas arbores numerat: quare dicebat μόνον? quin etiam paliurus, & genista ferunt in siliquis, item opulus, quæ tamen non est cercis. At vero sic legemus, non autem, καὶ. Quid enim Galla hic. Plinius autem de Cercide nihil; de Colutea autem ubi agat, videbis. κατὰ hic mendose legitur. κατὰ in tertio appellat, ubi Liparitanam vocat arborem. κατὰ verò & diversam, & Idæ propriam. In tertio autem miram oblivionem: non solum quia jam narratum repetit: sed etiam cum priore historia salicis folia, posteriore senugræci attribuit. Κατὰ quoque & κατὰ multis locis, atque exemplaribus scriptum invenias. Carobam Mauritanæ voce appellat Italia: qui Egyptiam ficum, ridiculi.

Kai ὅτι κατὰ. Præfata oratio. deest, ὅτι, intelligit, ὅτι κατὰ, & κατὰ, & alia.

Τὸ δὲ ἰσὺς τὸ κατὰ τὸν ἰσὺς. Nulla ex arboribus semen nudum fert: sed aut carne, aut cute continetur: quasi verò fœniculum tum intus medullam, tum foris non habeat cutem. Quinetiam ipsius lactucæ semen & cute regitur, & medullam tegit cute.

Ἡ κατὰ, ἢ ἀνθρώπου. Aut carne semen obducitur, aut cute, ne intellige carnem solam; etenim ipsa quoque cute ambitur, neve intellige cutem aliter, quàm solam. Cutis naturam dividit in duo, sic: τὸ κατὰ τὸν ἰσὺς, τὸ κατὰ τὸν ἰσὺς. Quid sit περιεργία, haud satis percipio. Theodorus vertit, crusta, ut sit, ὁ περιεργός. Sanè placet; verum contextus non placet. Sic enim scribit, aut cute, aut crusta. Igitur non videtur dividere τὸ κατὰ in crustaceum, & ζῴον, at Theophrast. dividit. Sic ego dividerem, extimum operimentum, in cutem, membranam, corium, lignum, testam, os. Cutis est in frumento: membrana in acino punici; corium in castanea. lignum in glande. testa in juglande. os, in pistacio. Notabis diligentius, si pro περιεργίᾳ legas ὁ περιεργός non convenire exempla de glande. Etiam illud animadvertes ἰσὺς hic distinguere τὸ κατὰ τὸν ἰσὺς, tanquam diversum ab juglande. Itaque in quarto historiæ Euboicæ arbores etiam in

Magnesia oriri, pro narratione minime vulgari posuit: ut intelligas errorem Theodori, qui in quinto, nec semel ἰσὺς, nucem pro juglande est interpretatus; dum Plinij autoritatem nimis securus fama sequitur.

Δὲ τὸ κατὰ τὸν ἰσὺς & κατὰ τὸν ἰσὺς. Theodorus, quod absolvi de fructibus potest. Non intelligo quid velint sibi verba hæc: at Græca ita interpreto: κατὰ τὸν ἰσὺς & κατὰ τὸν ἰσὺς: à natura fructuum segregari. Conus enim fructus non est; sed vasculum fructus continens: intelligo hunc tam cupressi, quàm pineæ nuclei.

Αὐτὰ δὲ τὰ περιεργία. Semina, inquit, protinus quædam carnea, exempla ponit. Quæ in nucum, aut glandium genere censentur: alia, inquit, ἢ περιεργία τὸ κατὰ τὸν ἰσὺς: intra nucleum carnem habent, ut oliva. Quæ diligentius quidem sunt notanda. Aperta namque glandis crusta, protinus caro invenitur: & non absimili modo, oliva nucleo aperto statim carnem habet seminalem. Videtur differentia: quia olive nucleus esculenta obducitur carne: iccirco dixit ἰσὺς, hoc sic apparetur, ut potest. Nam sanè alterum exemplum videtur laborare: ait enim juglandem habere statim carnem seminalem. At enim verò eadem, sede & juglans habet, & oliva. In utraque primo æquè loco est caro, quanquam diverso usu. Verum id nunc non disputatur: sed de sede, atque ordine inter se, & medulla seminalis, & integumentorum: deinde est nucleus, tum pulpâ. Præterea nulla ratione convenit exemplum bacca Lauri, cum oliva. Habet enim cuticulam oliva, quæ à carne non abscedit: habet carnem, habet os: postremò intus medullam pusillam seminalem: at Lauri bacca os nullum, κατὰ nullum. Sed primum, atque extimum, corium, deinde membranam, intra quam caro firma ac solida: qualis castaneæ. Ea est bipartita nihil intra se continens, tantum ad verticem ligulam habet castaneæ modo, quam ligulam vulgus germen vocat.

Τὸ δὲ κατὰ τὸν ἰσὺς, ἢ κατὰ τὸν ἰσὺς. Hic videmus non accipi κατὰ τὸν ἰσὺς, sicuti supra: sed quomodo in punica. Similis enim grani figura in utrisque, & quæ κατὰ τὸν ἰσὺς, & quæ in malograna-tis. Non intelligit autem κατὰ τὸν ἰσὺς, id est contineri, ἢ τὸ κατὰ τὸν ἰσὺς, sed ἰσὺς: neque enim quicquam à grano ipso continetur: sed ipsummet granum semen est. Igitur ob eam equivocationem, adiecit κατὰ τὸν ἰσὺς. Et addidit κατὰ, particulam proportionalem: saltem si non sit κατὰ τὸν ἰσὺς, erit κατὰ τὸν ἰσὺς. Et quia supra κατὰ nominat. At quia carnis natura humidior est, propter eam diversitatem, addidit κατὰ. Et dixit κατὰ, ut comprehensum haberet omne genus Cinaræ, & Cardui, & Chamaeleontis, & ejusmodi. Theodorus omisit, κατὰ τὸν ἰσὺς. Contemplabimur ergo an κατὰ τὸν ἰσὺς appellatio applicari possit aliqua analogia ad fici granum. Id enim est κατὰ τὸν ἰσὺς, & os olive. Plinius in hac materia pro eo quod est κατὰ τὸν ἰσὺς, hic posuit frumentum, quod diligentius est perpendendum.

Εἰς φασίαν δὲ τὰ κατὰ τὸν ἰσὺς. Manifestissimum semen in palma: quia ipsummet os semen sit, ut ne dubitetur, sit ne medulla sola, an testa, quemadmodum in olea. Reddit rationem, ὅτι τὸ κατὰ τὸν ἰσὺς τὸ κατὰ τὸν ἰσὺς. Et addit, κατὰ τὸν ἰσὺς. Theodorus plenum, & persolidum. Vox illa nobis diu multumque perquisita nusquam comperta est. Palmule os, verè osseum, marmoris fragmenta fractum imitatur: ejusdem duritiam, & colorem, cum duritia & colore cornuum mistam gerit: oblongum est, sed non æqualiter teres. Namque ab lateribus convolvitur in sinum: ex altera parte ubi venter est, canaliculi vestigia tenuia, atque subobscura, pertinent ab imo ad summum. Paulò infra medium ejus canaliculus, umbilicus est, at quasi ocellus quidam: sub quo, & à quo introrsum tendit tubus cum pellicula, atque intus mucro, qui germen, ut vocant, est. Igitur nulla intus cavitas, ut in oliva: sed ipsum corpus osseum, est semen: quemadmodum castaneæ caro, & in corpore mucro ille genitalis ad umbilicum. Sic describendum est, aliqui ὅτι, non ὅτι legunt. Notabis sententiæ suæ propriam castigationem, & μὴ κατὰ τὸν ἰσὺς, tamen non est medulla in medio, tamen in toto est humor, de quo supra dicebamus.

Διαφύρασι δὲ. Alia seminum differentia, à positu: quia quædam ἀπὸ, congesta. Non posuit exemplum, habes in papavere. Theodorus de suo addidit, promiscua, malè. Nam ἀπὸ genus est, & dividitur in promiscua, sicut in Hyoscyamò: & digesta, qualia Puniceis. Suam enim quæque sedem obtinent. Dixit autem, κατὰ τὸν ἰσὺς, κατὰ τὸν ἰσὺς. Theodorus, discreta, minus rectè. Discreta enim omnia sunt. quodcunque enim est, unum est, & ab alijs discretum, sed distantia, ita ut inter cucurbitæ semen, & semen aliud, aliquod

aliquid interfit, τὸ ἄλλο, significat hic propinquitatem, unde ἄλλο. Latinis rates à raritate, quia non sunt unum corpus solidum.

Καὶ τὸ ἄλλο. Nunc eorum dividit naturam, quæ confer-
tim nascuntur; alia contineri simul ab aliquo, alia à nullo.
Prioris historiae exemplum ponit Punica, rectè. In membrana
enim unica frequentes invenias coccos. At pyri, ac mali
exempla cum statuit, sibi contradicit: namque modo aje-
bat, in malo ac fico semina esse separata: nunc malum ac
ficum inter ea, quæ semina congesta habent. Spectetur veri-
tas. In malo, ac pyro camerulas videmus, atque in his semi-
na, interdum bina, aut plura: itaque ea ibi congesta rectè
dicas: inter ea enim nihil interfit: inter coccos Punici nihil
item intercedit; ea sunt congesta, ἄλλο. At in ficu grana
neutiquam sese contingunt. Caro enim inter ea intersacet:
quemadmodum etiam in cucurbita. Sic neque in uvæ acino
contingunt se vinacea: sed ea mucro interjecto separantur.
Ponit eorum exemplum, quæ à nullo continentur. In fru-
mentis, rectissime: si non omnes intelligat species. Nam
quædam in spica sunt, & distincta: neque enim sese contin-
gunt, quemadmodum legumina quædam. Alia verò pediculo
tantumherent, neque communi tegumento comprehendun-
tur. Quod autem addit: si spica erit, τὸ ἄλλο, ita etiam,
βίβλος: absurda comparatio sanè. Nemo enim dicat racemo
grana contineri, sed acinum racemo, grana acinis mucro
distincta. At in spica sunt cavitates, atque in earum singu-
lis grana singula: quare congesta quidem sunt, sed separata.
Ponit deinceps accidens ab agri præstantia. Nam quæ distan-
tia solent alibi natura sua evenire, eveniunt certis locis con-
gesta, ob soli ubertatem: veluti olivæ, quæ in Syria quidem
racematim pendunt. Ita hic quoque vides, quod supra dice-
bamus: distantia, non discreta. Nam olivæ in Syria,
ἄλλο, & discretae tamen: at non distant: etenim distinctæ
inter se, τὸ ἄλλο, & τὸ ἄλλο.

Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ. Affert differentiam à pediculo, propterea

quod semina ab uno pediculo multa, quædam singula singulis.
Dat exemplum eorum: ut racemi, inquit: sanè incommode,
si fructum accipit pro semine. Namque acinus, unus fructus
est ab uno pediculo: quod si vult acinorum multitudinem à
pediculo uno racemi; malè. Quippe cum semine confundit
fructum. Sin intelligit bina, trinæve grana, quæ acinis in-
sunt: rectè. ab uno enim pediculo. Verum tunc malè com-
parat spicæ frumentacæ racemum. Namque spica ab uno
pediculo multa fert semina, quæ semina vera sunt: at acinus,
qui habet in racemo analogiam, quam granum frumenti in
spica, fructus est, non semen. Dixit autem πῖξ, propter ra-
cemum. Addidit ἀκροφύλλω, quia, spicæ pediculum, vix di-
cas: ἀκροφύλλω possis.

Σχήμα οὐδὲν ἀκροφύλλω ἰσχυρίζομαι, οὐδὲ γὰρ ἔχει. Fru-
ctus, inquit, rectilineus nullus: neque angulum ullum
habet. Sive de fructu intelligat, sive de semine, hoc falsum
est. Posterior pars manifesta. Nam magna pars seminum,
aut mucronem habet, aut apicem, aut latera. Videas tribul-
um aquaticum, & indicas silentium. Taceo alia tot: prior
pars dubitationem afferre potest. Castaneas tamen quasdam
altera ex parte, quæ sessiles sunt, adeo planas metitus sum, ut
nihil ad rectissimam lineam deesse videatur. Quod si ἀκρο-
φύλλω ex communi consuetudine intelligit esculentum id,
quod ambit semen, de consuetudine mox, nunc de sententia.
Multi fructus ante quàm maturecant, quæ flos excidit, mu-
cronati sunt. Racemorum quorundam acinos habemus, etiam
cùm maturaverint adeo fastigiatos, ut hoc mendacium videri
possit. Quin & pruna apud nos sunt haud absimili figura:
ita angulorum sententia sublata est. De verbi autem con-
suetudine, & supra diximus; & hic maxime facit ad rem.
Cum Græci nominant ἀκροφύλλω fructum in quo semen est, &
totum illud. Mirum sanè quo consilio ἀκροφύλλω, partem
tantum vocent, ἀκροφύλλω potius: tamen si etiam testæ ipsæ
sive nucleo, sive corio id quoque convenire queat: neque
enim aliud ἀκροφύλλω hic capit Theoph. atque medullam.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIO.

Δ Εἰματὶ vox hic latius sumitur. Complectitur enim
putamen, ut in nuce, corium in castanea, crustam in
glande, corium & membranam, ut in punica: & hæc
omnia περιματὶ: comprehendit & τὰ ἐνὸς ὀφθαλμοῦ opera.
Carnis vero nomine, cutis quoque continetur, ut cute tegun-
tur uvæ: cute, & succo cerasi.

ὁμαλὸς ἀκροφύλλω. Generis esse videtur nucis moscatae,
(id est καρύς μωσκατῆς, quæ ἔσθλ' ἀκροφύλλω Aetio) arbor. Fere
enim nuces in vasculis: quæ macis cortex convolvit.

Ἐκεῖ τὸ ἀκροφύλλω. Falsa lectio, & verbi ἔχεται, non intel-
lecta vis, errandi etiam Gaze viro Græco occasionem præ-
buit: hic ἔχεται, adherere significat: quod Plinius optime
percepit: ita scribens lib. xv. cap. xxv. Quædam ad-
hærent, ut olivæ, lauris: superiusque posuit: Quæ-

dam statim à ligno recedunt, ut nuces, & palmæ.

Κρυκεῖς. Vide quæ adnotata sunt in Lexico Græco
Crispini, in verbo κρυκεῖς.

Τὸ ἄλλο γὰρ. Vinaceis, acinis punice, & ficus granis com-
mune quod carne, carnisque involucre contineantur. Pro-
prium verò, quod vinaceis, & ficus frumentis, ut loquitur
Plinius, una caro communis sit: Acinorum autem punice,
sua cuique propria & peculiaris.

ὁμαλὸς ἀκροφύλλω. Fagea glans. Plinio, quæ vulgò faine,
id est, καρύς φανός, & φανός etiam Athen. triangula cute
includitur. Quare cautim hoc sic extulit, author libri ἀκρο-
φύλλω, qui tribuitur Aristoteli: & πῖξ οἱ καροὶ γωνώδεις
οὐδὲ πῖξ ἀλλ' ἀκροφύλλω ἔχεται.

IOANNIS BODÆI A STAPEL

ὁμαλὸς ἀκροφύλλω. Ova interpretor irrita. Plin. lib. x.
cap. lviii. Tertium quod irritum est, urinum vo-
cant, oritur æstate. Aristoteles lib. vi. cap. ii. hist.
animal, τὰ ἐν τῇ καλῇ ἀκροφύλλω πῖξ πῖξ καὶ ὁμαλὸς ἀκροφύλλω
δῖος μάλλον. οὐκ ἔστιν ὁμαλὸς ἀκροφύλλω, modo infæcundum, modo subventa-
neum, interpretatur Theodorus, quasi ὁμαλὸς ἀκροφύλλω ὁ οὐκ ἔστιν
ventum; cum ὁμαλὸς τὸ οὐκ ἔστιν lorium, nomen hoc accepe-
rit. Plin. lib. x. cap. lx. Urina sunt incubatione delecta,
quæ alij cynosura dixere, id est sine maris initu nota,
irrita vocat quoniam sæcundi seminis inania sunt.

Καρύς. Interpretor, juglandis, quod Græci καρύς
βασιλικὸν καὶ ἔσθλ' ἀκροφύλλω vocent. Gal. lib. ix. de alim.
facult. βασιλικὸν, πῖξ ὁμαλὸς ἀκροφύλλω, πῖξ τῇ καὶ τῇ πῖξ πῖξ
ὁμαλὸς ἀκροφύλλω. Geoponicæ auctor lib. x. c. lxxiii.
βασιλικὸν τὰ καὶ πῖξ ἡμῖν λέγεται καρύς. Latius antiquos
Græcos hanc vocem accepisse, auctor nobis Nicandri
Scholiastes: pro omni scilicet fructu, cortice
recto ligneo. ὁμαλὸς ἀκροφύλλω, inquit, οὐκ ἔστιν ὁμαλὸς ἀκροφύλλω
τῇ πῖξ πῖξ, καρύς αὐτὸ ἀκροφύλλω. καρύς δὲ λέγεται ὁμαλὸς
τὸ ἔσθλ' ἀκροφύλλω ἔχεται. Dolendum hos libros, si modo
extiterent, perijisse. Latini ad imitationem Græcorum
nucem dixerunt, omnem fructum duro operimento
tectum. Virg.

Castaneasque nuces, mea quas Amaryllis amabat.
Καὶ ἔσθλ' ἀκροφύλλω, ut dixi juglandem denotat. Cum ergo nux
amygdalam, castaneam, avellanam, juglandem,
aliosque fructus, cortice duro significet, malo, ne
error fiat, juglandem vertere. Cæterum, ut nux à
nocendo Latinis dicitur; ita καρύς vocarunt Græci

NOTÆ ET COMMENTARIUS.

teste Plutarcho lib. i. sympos. cap. i. quoniam
πῖξ καὶ βασιλικὸν καὶ ἀκροφύλλω τῇ πῖξ τῇ πῖξ
καλῆς, spiritum gravem ac capiti infestum emittit (placet
aliis reddere, soporem inducentem profundum ex-
halat) ac ledit eos qui sub ea decumbunt. Latinorum
etiam juglandem, à Græcorum διὰ βασιλικὸν diversam,
commodiori loco demonstrabo.

Καὶ τὸ ἄλλο ἐν τῇ. Paucis in verbis manifesta contra-
dictio, quorundam, inquit, semen protinus post tegmen
ambiens subest, ut palmæ: mox plura ambientia pal-
mæ habere inquit; ergo aliquid aliud interjacet inter
semen & tegmen. Nec palmæ tantum ambientia
plura, sed juglandi, & amygdalo: falsum est statim
post tegmen ambiens, subesse semen. Nihil notius
quam os dactyli primum membrana, deinde car-
ne, iterum membrana regi. Juglandem primum cu-
te, deinde carne, tum testa, iterum cute tectam esse,
quis ignorat. De amygdala nihil dicam: nemini
ignotum, pluribus tegminibus præditam. nodus hic
difficillimus; oedipo opus qui solvat, putavi quon-
dam hanc esse Magistri mentem, semen, in quo infi-
tus calor, humorque, adhærere tegminibus: illud
certum, palmæ tegmina, ossi adhærere, sed in amyg-
dala contrarium observatur, nisi velimus cuticulam
semini sive quod vulgo edimus, proximam, sed talis
etiam cuticula oleæ, & pruno, quæ inter ea numerat,
quibus inter semen & tegmen interjacet caro.
Rectè hujus loci sensum, mentemque Magistri
exponit Auctor libell. de plantis lib. i. cap. v.

† αἰσθητὸν Βασ. οἶον † ἀνήθη, κερδίδι. ἐν ὧν δὲ ὑδαρὸς ἀν δόξειεν
οἶον οἱ τῶν κακκμυλίων. οἱ δὲ, ὅξεις, ὥσπερ ῥοῶν,
† ὡδεις Al. ἐν ὧν μήλων. ἀπάντων δὲ οἰνώδεις ἐκ τῶν ἐν τῇ
τῷ γῆρας ἡτέον. ἄλλων δὲ ἐν ἄλλοις εἰδέναι. ὥσπερ
ὧν ἀπάντων ἀκρῆστερον ἐν τοῖς πᾶσι χυλῶν ῥητέον
αὐτῶν τε τὰς ἰδέας διακριτικὰς, ὅπως ἐκ τῶν πᾶσι
ἀλλήλων διαφορῶν. ἐκ τῶν ἑκάστων φύσεων ἐκ δυνά-
μεις. ἔχει δὲ ἐκ τῶν δένδρων αὐτῶν ὑπερότης. ὥσπερ
ἐλέγχῃ, διαφορῶν εἰδῇ. ἡ μὲν γὰρ ἐστὶν ὁ παῶδης ὥσπερ
ἡ τὸ συκῆς ἐκ τῆς μήλων ἡ δὲ πιττωδῆς οἶον, † ἐλαίας,
† ἐλάτης, τῶν κωνοφόρων, ἄλλῃ δὲ ὑδαρὸς. οἶον,
ἀμπέλαι, ἀπὸς, μήλας. ἐκ τῶν λαχανωδῶν δὲ οἶον,
σικύς, καλοκυῖτης, θρυδαλίνης. αἱ δὲ, ἡ δὲ δεινύ-
τητά τινα ἔχουσι καθάπερ ἡ τῆς ἡμέρας, ἐκ τῶν ἡμέρας. αἱ
δὲ, ἐκ τῶν δένδρων ὥσπερ αἱ τῶν σελίνων, ἀνήθη, μαράθριν,
ἐκ τῶν ποικίλων. ὡς δὲ ἀπὸ τῶν εἰπεῖν, ἀπᾶντα κατὰ τὴν
ἰδίαν φύσιν ἐκάστων δένδρων, καὶ ὡς καθόλου εἰπεῖν,
φυτῶν. πᾶν γὰρ ἔχει κρᾶσιν πᾶσι ἐκ τῶν ἰδίων. ἡ περ
οἰκεία δὲ ἡλονότι τυγχάνει τοῖς ὑποκειμένοις καρ-
ποῖς. ὧν τοῖς πλείστοις συνεμφαίνεται τις ὁμοιότης.
ὅτι ἀκρῆστερ, ὅτι ἐπὶ τῆς αἰδῆς ἐν τοῖς πᾶσι καρποῖς.
διὸ μᾶλλον κατὰ τὴν αἰδῆς λαμβάνει ἐκ τῶν κατὰ
τὴν αἰδῆς ἢ τῶν χυλῶν φύσεων. δὲ γὰρ ὥσπερ
τὸ ὕδωρ ὑπὸ τῶν ὑπολαβέντων, τὸ δὲ ἐκ τῶν μορφῶν. ἔχει
δὲ αὐτὰ κατὰ τὴν αἰδῆς οἱ χυλῶν οἱ πᾶσι αὐτὰ δια-
φορῶν τῶν χυλῶν. ὡς δὲ ἀπὸ τῶν εἰπεῖν, ἀπᾶντα κατὰ
μὲν τῶν δένδρων ἐκ τῶν φυτῶν, οἶον, ῥίζα, καυ-
λός, ἀκρέμων, φύλλον, καρπός, ἔχει πᾶσι οἰκείότητά
κατὰ τὴν ὅλῃ φύσιν, ἐκ τῆς κατὰ τὴν ἀλλοτρίαν κατὰ τὴν
τῶν ὁμοίων καὶ τῶν χυλῶν, ὡς καὶ μὲν εὐοσμία καὶ εὐωδία, καὶ δὲ ἄσσμα καὶ ἄχυλα παντὶ ὧν τῶν αὐτῶν
μορφῶν.

omnes, qui vel huic generi contribuntur, vinosos putandum. Alij alijs generibus assignantur. Quorum singulos in libro de saporibus persequemur: tam genera ipsa numero amplectentes, quam eorum invicem differentias reddentes: quæque vis cujusque naturæque sit. Arborum quoque ipsarum humor, uti retulimus, varijs generibus consummari videtur. Alius enim succo lacteo similis; ut fici, papaveris: alius † refinaceus; ut abietis, pini, omniumque conifera-
† piceus ad verbum.
rum: alius aquosus; ut vitis, piri, mali, & in olerum genere, cucumeris, cucurbitæ, lactucæ. Nonnulli acrimoniam quandam fortiuntur; ceu thymi, fatu-
reia. Quidam etiam suavem olentiam præstant: ut apij, anethi, feniculi, reliquorum similium. Omnes, ut absolute loquar, pro natura cujusque arboris, (utque in universum transigam) plantæ, propriam differen-
tiam sibi fortiuntur. Quippe unumquodque tempe-
ramentum quoddam mitionemque obtinet peculia-
rem: quæ scilicet fructibus subjectis conveniat. Quo-
rum pluribus quædam similitudo innotescit, quan-
quam incertior, sensuque dubia. Scilicet ea de causa, quod saporis natura, puram sinceramque confectio-
nem concoctionemque in carne fructus confectur. Alterum enim quasi materiam; alterum quasi formam speciemque arbitremur oportet. Semina quoque ipsa & tunica quibus vestiuntur, saporum discrimine inter se distant. Utque simpliciter loquar; universæ arborum plantarumque partes, ut radix, caulis, ramus, fo-
lium, fructus, cognationem quandam habere tota cum natura videntur. Quanquam odore saporeque differat. Ut partium plantæ ejusdem, aliæ odora-
tæ & bene sapidæ sint: aliæ inodoratæ insipidæque omnino.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Nunc succos declarat, & saporis. Primum quod animadvertas: non dividit in dulcem, & asperum: & acidum, & amarum: & ejusmodi, quæ vera sunt genera: sed in succos digerit speciales. Ita ut cum sub vinofo assignet vitem, morum, myrtum, videatur morum & myrtum tanquam ἀνάλω referre ad vitem. Sic ad olivam, laurum, juglandem, & alia. Mox confundit membra hæc cum membris genericis, ubi dicit aliquos esse acres, alios amaro. Maluit etiam μελιτώδεις, quam dulces dicere. Et profecto commodius ab ipso factum esset. Esto, fici, & palmulæ agnoscantur mellei: at quæ præterea adducit, ὄξεις & βαλάνες, nunquam mellei, dulces aliquo modo: & nescio quare dixit ὄξεις, cum βαλάνες esset dicturus, nisi ἀκρόν adducas. Prudentius Plinius: pinguis enim voce usus est, non oleosi. Pinguis, inquit, olivæ. Genus enim ad oleum, adipes, butyrum, & medullas, atque alia. Idem addidit vinosum, pro, quod etiam considerabimus.

Αἰσθητὸν. Nunc ab odore. Verum & parum dicit: & male adeo interponit hæc, ut revertatur ad saporis. Plinius autem & male negat fici odorem: & pejor negat saporis cum odoribus conjungi. Verba ejus ea de causa subjeci hic. Quia non sunt pariter odor & sapor. Quamobrem, inquit, Citreis odor acerrimus, sapor asperri-

mus: ergo simul. Verum ille saporē distinguit à dulci. Quæ sententia, & philosophia res universales ignorabat: quippe cum species à genere subtraheret: & non meminerat rerum naturalium, quæ vel quotidiano in usu sunt. Mel enim & valde dulce, & valde odoratum est.

Υδαρὸς. Theodorus, diluti, malè. Rectius Plinius aquosi. Nam dilutum apud Latinos significat, remissum esse: sumpta metaphora à vino aqua misto. Sapor acer in eruca, dilutior in altero. Υδαρὸς aquam notat à vini gustu separatam: à vini inquam, & olei, & aliorum. At non separat ab his, dilutum. Dilutum est in olivæ oleo, in juglandino non est: sic in vite υδαρὸς est, dilutus non est. υδαρὸς distinctus à viscido, & pingui, ut lacteo, & piceo.

Ρητίον. & mox ἀγεσθμυκῶν. alius dixisset, ἀγεσθμυκῶν: ἡμῶν scilicet, aut ἀγεσθμυκῶν. sed sic solet tum ipse, tum præceptor.

Ὁπῶν. Mavult appellare, ὡς hic, quam ῥαλα, in fico, & papavere, à fructibus ad plantas ipsas transit pro saporibus.

Αἱ δὲ ἐκ τῶν ὡδίων. Posuit ῥήμον inter acris. Cum addit odorem, statuit exemplum apij, anethi, feniculi. At Thymus ὧν longè melius olet.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

Χυλός. Ut in Lexico Græco Crispini extat, χυλός propriè sapor: χυλός verò succus. At hic χυλός pro utroque sumit. Nunc pro succo: infra pro sapore: unde ἄχυλα vocat insipida. Vbi infra de libris πᾶσι χυλῶν, id est, de succis: edidit enim & alios πᾶσι χυλῶν, ut tradit Diogenes Laertius in ejus vita.

Πηλιδής, hic ἀντὶ τοῦ ῥητιώδους, id est, refinaceus Plinio.

Εὐωδία, hoc loco pro saporis suavitate, quæ εὐχρωμία: ipsique etiam εὐχρωμία. Sic quæ rectè sapiunt εὐωδία infra vocat: quibus ἄχυλα, id est, insipida opponit.

Τὸν δὲ χυλῶν.) *Χυλὸς, succus, humor.* Humores quatuor esse Medicorum schola docet. αἷμα, φλέγμα, ἰξάνθη χυλὸς, καὶ μέλαινα. De quibus Theophrasto non est sermo. *Χυλὸς* propriè succus dicitur ex planta, aut alia materia, manibus aut torculari, aut igne expressus. Hefych. *Χυλὸς* πῖμα, τῶν ὑγρῶν ἐκπύμα. *Succus*, qui expressione eliditur. Hoc sensu accipitur apud Hipp. lib. de ratione vict. in morb. acutis, τὰς δὲ πρὸς αἵματι καὶ ἐν βελτίων τῶν κελῶν ἵνα, καὶ ὡς βέλτεται ἐν ἡδύ, καὶ ἄλλως ἢ μὴ τῷ χυλῷ μόνῳ μέλας χρεῖσθαι. Prissanam autem ex optimo hordeo confici oportet, atque quam optimè coqui, idque præcipuè si non solo succo uti velis. Ubi τὸν χυλὸν prissanam excolatam intelligit, ut prissanæ integræ & non colatæ opponantur. *Χυλὸς* πρὸς αἵματι succus, vel, ut loquitur Celsus, cremor hordei. Dioscorides lib. v. *χυλὸς* σφυλῆς ἢ ὕα succus. Hoc vero capite *χυλὸς* partim pro fructuum succo, partim pro sapore sumitur. Nam pro fructuum diversis succis, saporum discrimina percipiuntur. *Χυλὸς* succus, Græcis *χυλὸς* ἐκπύμα. *χυλὸς* succus, γούρος sapor, qui in fructibus arboreis, & oleribus hortensibus gustu discernitur. Propriè tamen *χυλὸς* succus qui exprimitur, *χυμὸς* vero sapor. & hoc mille vel testimoniis probare non difficile erit. Quod Epicurus de finibus dixerat: οὐ γὰρ ἔστιν αὐτῶν τοῦτο τὰς ἀρετὰς, ἀφαιρῶν μὲν τὰς ἀρετὰς καὶ ἡδονὰς. vertit Cicero Tuscul. III. Nec equidem habeo, quod intelligam bonum illud, detrahens illas voluptates quæ sapore percipiuntur. At quod idem Epicurus in Epist. ad Men. τὸ μὲν φρεσὶν πᾶν ἐνδοξασθὲν ἐστὶν, τὸ δὲ καὶ δυνάμει. οἱ τε λιπὲρ χυλὸς ἰσχυρὸς πολὺ καὶ ἀσπύμα, ἡ δὲ ἀσπύμα: ipse Cicero lib. II. de finibus reddidit: *Natura divitiarum parabiles esse & tenuissimo victu, id est contemptissimo: esca & portionibus minorem voluptatem non percipi, quam rebus exquisitissimis ad epulandum.* Sed sæpè alterum pro altero, id est *χυμὸς* pro *χυλῷ*, & contra *χυλὸς* pro *χυμῷ* substituitur. Hefych. *χυμὸς* γούρος. *χυμὸς* σίλος, ἡ πύφα *χυμῶς*, id est, *χυμὸς* sapor, *χυμὸς* saliva, aut agger sepulchri. Hoc imitati sunt Latini. Persius, turdorum nosse salivam. Propertius, & Methymnæi Græca saliva meri. Idem Hefych. *χυμὸς* πῖμα τῶν ὑγρῶν: ubi πῖμα, idem quod ἐκπύμα, liquor expressus. Alioquin πῖμα quicquid coquitur. Hefych. πῖμα ἢ δὲ πύμα καὶ πύμα καὶ πύμα. Æschylus apud Athenæum *χυμὸς* succum expressum vocat. Ἀσπύμα γὰρ μόνον καὶ μελαγχολοῖς. Candidus enim moris & nigrum succum fundentibus. Eodem quoque libro de amygdalis legitur, Ἀσπύμα πῖμα τὸ φαίνεται, καὶ ἀνιδρώσι *χυμὸς* γλυκοῖ, καὶ λιπαροῖ. Pinguioribus quidem ille sunt, pinguioribus succum ac dulcem præbent. Sed hoc loco *χυμὸς*, pro sapore accipi potest. Plato in Timæo, *χυμὸς* vocat, humores illos, qui à terra in stirpes transmittuntur. Ibidem *χυμῶν* genera quatuor ponit; vinum, oleum, picem, mel. Ut *χυλὸς* sæpè pro humore: ita etiam alibi pro eodem *χυμὸς* ponitur. Galenus, καὶ ἡγεῖται μὲν πολὺ καὶ αὐτὴ τῆς κατὰ φύσιν ὁνομαστὴς οὖν ἐστὶν ἰδιοὺ καὶ τῶν τοῦτο *χυμῶν*, πᾶσι ἢ ἑσπέρῳ ἢ ὁμοῦ καὶ καὶ ἡγεῖται αὐτῶν. Bilis atra malignior longe est, quam quæ secundum naturam habet, proprium vero tali humori impositum nomen nullum est; nisi quod fuerit qui rodentem, aut acetosum vocarent. Apud Deipnosophistam lib. III. ait Trapezorhetor Naucratica. *χυμὸς* τὸ ἀνιδρώσιν εἰς τὸ σῶμα τῶν κατὰ φύσιν ὑγρῶν. *Χυλὸς*, ut dixi, hoc loco partim pro succo, partim pro sapore accipi debet, sive ut non ineleganter doctiss. Salmasius saporato succo. Sic saporata ossa Virgilio, & sanguis saporatus Arnobio lib. v. de malis punicis: *Addite huc etiam idcirco esse uvula, idcirco vinosa, quod ex saporato sanguine genus ducant, & fabulam convenienter implestis.* Punica mala, ideo rubra, quia ex sanguine. Idem paulò ante, & quia de rubro exorta sunt hæc sanguine, idcirco illis color est purpurei luminis effectusque subtilis. Idcirco autem vinosa uvulaque, quia ex sanguine saporato. Alius tamè sapor sanguinis, qui falsus est; alius in malo granato, qui acidus & vinosus. Cæterum sæpè *χυλὸς*, à Theophrasto pro sapore ponitur, ut lib. VI. cap. I. *Χυλὸς* μὲν ἢ τῷ ἐν ὅλῳ καὶ γὰρ τῶν ὑγρῶν ἐκπύμα. Vide & cap. XIX. ejusdem libri. Nemo ignorat, apud botanicos *ευχυλῶς* passim pro bono sapore reperiri. & quæ magis saporata, ἢ *ευχυλῶς* & *ευχυλῶς* vocari. Theoph. τὸ γὰρ ἐν ὅλῳ. *ευχυλῶς* οὐτ' ἢ *ευχυλῶς* &c. Cæterum non intelligit hoc capite succum, sive sapor, ipsam arborum; sed

pomorum, baccarum, & nucum, quæ in ipsis arboribus nascuntur, & cibis commendantur, succus vitis vinosus, in uva intelligitur; mori arboris, in moris; myrti, in myrtis; oleos succi oleæ, in olivis: lauri, in bacca; juglandis arboris, in nucce; picæ, in nucleis pineis, &c.

Οὐδὲν δὲ, ὡς πῖμα, Negare hoc videtur Plin. lib. XV. cap. XXVIII. Ergo succorum vinosus pyro, more, myrto minime (quod miremur) uvis. Rectè facit, quod fructus & poma dicat, cum Theophrastus arborum nomina posuit. Lege etiam ex Salmant. codice, ut Doctiss. annotavit Pintianus: Ergo succorum vinosi, οἱ μὲν ἐστὶν οὐδὲν, inquit Theophrastus. Illud contra Theophrasti sententiam, quod negat vinosum succum uvis inesse, cum disertè id testetur Philosophus, ipsaque experientia, gustusque affirmant.

Οἱ δὲ ἰλασθῆναι.) Rectius Plinius loco citato, *Pingues, olivæ, lauro, nuci juglandis.* Sic etiam auctor libel. de plant. lib. I. cap. V. *Πάλιν τῶν χυλῶν, τῶν ἐν τοῖς καρποῖς, οἱ μὲν ἐστὶν ποτῆς, οἱ δὲ οὐ ποτῆς: & ποτῆς μὲν (εἰσάδεις Theophr.) οἱ τῶν σφυλῶν, καὶ τῶν βέλων, καὶ λοιπῶν ἄλλων ποτῶν. ἄπο τῶν δὲ ἄλλων φυτῶν, καὶ πᾶν μὲν ἐστὶν λιπαροῦ (ita Plinius, ἰλασθῆναι Theoph.) ὡς οἱ τῶν ἰλασθῆναι, τῶν πῶν, καὶ τῶν κερύων. πᾶν δὲ ἔστιν καὶ πᾶν μὲν γλυκοῖς & μελαγχολοῖς, ὡς τῶν φασίαν, καὶ τῶν σικκῶν, καὶ πᾶν μὲν γλυκοῖς, & φασίαν, ὡς τῶν ὁμαλῶν, καὶ σικκῶν, πᾶν δὲ πικροῖς, ὡς τῶν ἀνιδρώσιν καὶ τῶν κατὰ φύσιν. Succorum quoque qui in fructibus sunt, alij potabiles sunt, (Theophr. Plin. vinosa,) velut uvæ succus. & malorum granatorum & multorum aliorum: quorundam non sunt potabiles. Saliorum pingues, ut olivæ & pini, & nucis; quidam non sunt; aliorum item dulces mellei, ut dactylorum & ficuum: alij calidi & acuti, ut origani & sinapis, alij amari, ut absinthij, centaurei.*

Οἱ δὲ ἰλασθῆναι.) Plin. loco citato, *dulcis, uvæ, ficu, palmis.* Uvæ, ut jam ante dictum, Theophrastus inter fructus vinosos numerat. Inter dulces recenset idem *βάλανος* & *φρυγίαν*. cum fructus *δρυῶν*, *βάλανος*, id est quercus glans vocetur. Lego *δρυῶν* *βάλανος*, cum excell. Salmatio, & interpretor castaneam. Extra omnem controversiam est, castaneæ fructum dulcem esse.

Οἱ δὲ ἰλασθῆναι.) Theophrastus, cum acris, & amari saporis in arboreis fructibus, saltem edulibus, non haberet, ex hortensibus petivit. An itaque arborum fructus non dantur acres & amari? Ipse Theophrastus contrarium fatetur. Etenim lib. VI. cap. XXI. cedri & terebinthi fructum acrimoniam quandam habere refert. καὶ τῶν ὁμαλῶν ἀλφειοῦ καὶ τῶν οἰκιστῶν καὶ τῶν ἐν πρηνί. Lauri baccas odoratas, sapore cum exigua acrimonia non nihil amaricantes, qui negat, gustavit nunquam. Hunc locum Plinius ex Theophrasto ad verbum mutuatus est. lib. XIX. cap. ult. Namque succorum saporumque dicenda differentia est, vel major in his quam pomis. Sunt autem acres cumule, origani, nasturtij, sinapis, amari absinthij, centaurei. Utrum *ευχυλῶς* rectè cunilam verterit, ex his quæ lib. VII. dicuntur, facile diligens videbit lector.

Ἀσπύμα δὲ καὶ ἰλασθῆναι.) Plin. lib. XV. cap. XXVIII. *Sua & in odore miracula. Malis acutus, persicis dilutus, dulcibus nullus. Nam & vinum tale sine odore, tenue odoratus. Multoque celerius talia ad nasum veniunt, quam pinguis, quæ odorata non eadem in gustu tenera, quia non sunt pariter, (non simul, alioquin hoc falsum foret, sed pari modo ut notat doctiss. Dalecampius) Quamobrem citius odor acerrimus sapor asperissimus, quadantenus & cotoneis, nullusque odor fici. Malis acutum tribuit odorem; cum sit suavis, & adeo jucundus, ut vel animo defectos revocet. Plant. in Amphitr.*

Enimvero prægnanti oportet, & malum dari. Ut quod abrodat sit, animo si malè esse ceperit. Reliqua examinavit doctiss. Scaliger. Diosc. lib. II. cap. CI. de melle, ἵνα δὲ δοκιμῶνται τὰ γλυκοῦ καὶ τῶν ἰλασθῆναι, καὶ τῶν ἰλασθῆναι. Magis probatur dulcius & acre, ὁμαλῶς, subtilius. Quid dulcius melle? odoratum tamen probat Dioscorides. Asperissimum cum tribuit citreis saporem Plinius; falsum docet, nec gustasse videretur.

Κεδρίδου.) Doctiss. Gaza *κεδρίδης* legit; vertit enim *cedrulae*. Non necesse vulgatam mutare lectionem: alium spirat odorem semen anethi, alium cedri fructus. *κεδρίδης* *κεδρίδου*, fructus cedri.

Εἰς τὸν δὲ ἰλασθῆναι.) Plin. loc. cit. *Aquosus prunis.*

Ἐχει δὲ καὶ τὰν δένδρων ὕγραν. Haecenus succorum
ex sapore differentias, quæ gustu percipiuntur, ex-
posuimus; qui succi in fructibus arborū, aut hortensium
considerantur. Nunc transit, ad ipsum arborum, &
hortensium humorem explicandum; qui non gustu
vel sapore deprehenditur, sed tactu, aut visu, aut
odore. Ὑγραντα vocat humorem, cujus persequitur ta-
les differentias, quæ in ipsa ejus natura & consistentia
spectantur, ut alium esse lacteum, alium resinofum,
alium aquosum, aut quæ acrimonia, aut odore cen-
sentur. Porro ὕγραντα, hoc est humorem arborum,
herbarumque, quem δὲ τέχνη secernit, lib. ix. cap. i.
ὁπὸν vocat: ἡ ὕγραντα, ἡ ἰκεία μὲρ τῶν φυτῶν δὲ καὶ καλὰ πινεὶ
ὁπὸν ὀνόματι κινεῖται ὡς σαρκώδους. De differentia ὁπὸν &
χυλῶν, vide cap. i. lib. ix. Ὑγραντα, de qua hoc loco agit
Theophrastus: Humorem, verit Plin. lib. xvi. cap.
xxxix. Humor ὁ cortici arborum est, qui sanguis earum
intelligit debet, non idē omnibus. Ficis lacteus, huic ad caseos
figundos coaguli vis; (sic legit excellentiss. Salmas. vul-
go figurandos, malē non figurat, sed cogit caseos coa-
gulum) cerasis gummosus; ulmis salivofus, lentus ac pin-
guis malis, vitibus ac pyris aquosus.

H δὲ περὶ ὧδης οἶον ἐλαείης, Plinius ῥηπινῶδης legit, uti observavit Robertus Constantinus. Recte Theodorus, οἶον ἐλαείης, ἐλαῖτης reddidit; nec refinaceus, nec piceus fucus oleæ. Abietem refinā fundere, nō nisi indoctis pharmacopoeis incognitum; abietis lachryma est, quam Venetam terebinthinam vocant.

Τῶν δὲ λαγχναίων.) Hujus loci sensum non animad-
vertit Plinius cap. ult. lib. xix. Namque Ἐ succorum
saporumque dicenda differentia est, vel major in his quam
pomis. Sunt autem acres cunile, origani, nasturtij, sinapis
amari absinthij, centaurei : aquatiles cucumeris, cucurbitæ,

E'vadian.) Plura de odorum, saporumque differen-
tijs vide lib. VI. de caus. quæ libro multa de sapore,
succo, & odore disputat.

К Е Ф. К.

CAP. XX.

De odoribus florum & foliorum & radicum: quotque genera humorum arbor habeat: deque folijs & fructu tiliæ.

Ε' Νίῳ γὰρ εὖσσημα τὰ αἴητ' μᾶλλον ἢ τὰ φύλ-
λα· τῶν δ' ἐκ ἀνάγκη τὰ φύλλα μᾶλλον καὶ
οἱ κλώνες. ὥσπερ τῶν σεφαναωματικῶν. τῶν δ' ἐκ
καρπῶν τῶν ἡδύπερον. ἐκ τῶν ἡδύπερον τῶν δ' ἐκ
μέρης. ὁμοίως ἢ κατὰ τὰς χυλὰς. τὰ μὲν γὰρ
βρωτὰ· τὰ δ' ἄβρωτα. τυγχάνει καὶ ἐν φύλλοις καὶ
ἐν καρπῶσι. † ἰδιαιτάτην δὲ τὴν φιλύρα.
ταύτης γὰρ τὰ μὲν φύλλα γλυκέα, καὶ πολλὰ τῶν
ζώων ἐσθίει· ὁ δὲ καρπὸς, ἐκ δένδ' βρωτός. ἐπεὶ πόρῃ
ἀνάγκη ἐκ δένδ' θυμαστὸν. ὥστε τὰ μὲν φύλλα μὴ
ἐσθίεσθαι, τὰς δὲ καρπὰς ἐκ μόνον ὕψ' ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ
ἐκ τῶν ἄλλων ζώων. ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν τετάρτων καὶ τῶν
ἐκ τῶν ποικύλων ὑπερὸν πρᾶξιόν θηρῶν πρὸς αἰτίας.

Quibusdam enim flores † inodorati : folia vero † odorati
 odorata. Quibusdam è diverso folia magis & magis, quā
 rami : ut coronario generi. Quibusdam fru- folia.
 ctus, alijs neutrum. Aliis radix : aliis pars aliqua. Si-
 milis & saporis ratio est. † Alia etenim mandi queunt : † Quaedam
 alia nequeunt, neque foliis neque fructibus. Peculiare, *esculenta,*
 præcipue, quod in tilia cernimus. Nam hujus folia præ- *quædam nō,*
 dulcia & plerisque animalium pabulo : fructus vero *idque tam*
 mandi à nullo potest. E contrario namque nil mirum; *in folijs quā*
 ut folia non mendantur : fructus vero non tantum à *in fructi-*
 nobis, sed etiam ab aliis animalibus mandi possit. *bus, maxi-*
 hujus cæterorumque similium causas postea contem- *mè illud*
 plari conabimur. *tiliæ pecu-*
liare.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Hoc capite agit de odoribus : deque eorum natura , qui sunt esculenti , aut non sunt . Est autem affectus secundum succum ; quare minus commodè hoc caput à capite superiore disjungitur .

Τὰ μὲν Βρωτά, τὰ δὲ ἄβρωτα, ἐν φύλοις, καὶ ποικίλοις.
ιδιότητι δὲ τὰ τῆς φιλικίας. Theodorus, Alia mandi queant,

alia nequeunt : neque foliis , neque fructibus peculiare , præcipue quod in tilia cernimus. Male : nam per tiliam non declarat esculentum esse affectum indifferenter , tum fructui , tum folijs ; sed sic dicamus : Quædam esculentæ , quædam non , idque tam in folijs quam in fructibus : maxime illud Tilia peculiare .

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

E'Nian.) Alio videtur usus codice doctiff. Gaza, in Equo scriptum fuit, *ἐνίαν γδ ἄομεν τὰ ἀνθ.* Falsa & depravata hæc lectio. odoratarum plantarum flores inodori non sunt. Odore insigni laurus, thymus, lavendula, rosmarinus; attamen flos ἄομε, non est. **V**erte. *Quibusdam flores magis odorati, quam folia.* Nemo ignorat violæ, hyacinthique florem odoratiorem, quam folium, aut radicem.

Ανέπαλι.) Experientia constat, rosmarini caules
foliaque, item lavendulæ, & similium odorata, magis

quam flores. Vox ἀνάμνησις, vulgatam lectionem
Græcam non esse corruptam, satis docet.

Τῶν δὲ αἰ καὶ πρῶτ.) Hoc in multis arboribus observare licet. Magis odoratus coronei, pyri, mali fructus, quam folium, ramus, aut radix:

Ai pi2ay.) Radix iridis odorata; folium, caulis, flos
odore carent.

Τους χρυλούς.) De sapore vide lib. sextum de caus.
De tilia vide quæ lib. I I. hist. dicuntur.

Florum genera & differentia.

Nυν δὲ πρὸς τὴν ἐξω δὴλον, ὅτι κατὰ πάντας τὰς
μέρους παλαιοὺς εἰσι διαφοραὶ πολλὰ καὶ ὅτι. ἐπεὶ
τῶν ἀνθῶν, τὰ μὲν ἐστὶ χρωδῶν, καὶ ἄλλὰ τὰ τῆς ἀμ-
πέλης, καὶ συκαμίνης, καὶ τῆς κινήτης, τὰ δὲ φυλλώδη,
καὶ ἄλλὰ τὰ ἀμυγδαλῆς, μηλέας, ἀπῆς, καὶ κυμυλέας.
καὶ τὰ μὲν μέγιστα ἔχει· τὸ δὲ τῆς ἐλαίας φυλλώδες
ὄν, ἀμυγδαλῆς. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐπιτείοις ἐπι-
δεσι, τὰ μὲν φυλλώδη, τὰ δὲ, χρωδῶν. πάντων δὲ, τὰ
μὲν διχρῶσα, τὰ δὲ μονόχρῶσα. τὰ μὲν τῶν δένδρων
τὰ γὰρ πολλὰ τὰ μονόχρῶσα καὶ λευκανθῆ. μόνον γὰρ ὡς
εἰπὼν τὸ τῆς ῥοῆς φοινίκης, ἐκ ἀμυγδαλῶν πινῶν
ὑπερῷον. ἀλλὰ καὶ ἄλλοι τῶν ἡμέρων ἔτι ἀνθῶδες,
ἔτι διχρῶσα, ἀλλὰ εἰπὼν τῶν ἀγρίων οἶον. τὸ τῆς
ἐλαίας. κρόκινον γὰρ τὸ παύτης ἀνθῶ. καὶ ὅτι δὴ φα-
σιν ἐν τῇ ἐξω παλαιῇ ῥόδων ἔχειν τὴν χροῖαν. ἐν δὲ
τοῖς ἐπιτείοις ἁρδὸν τὰ γὰρ παλαιοὶ τὰ καὶ διχρῶσα
ἐκ διαστή. λέγω δὲ διαστή, ὅτι ἐπὶ τῶν ἀνθῶ ἐν τῇ
ἀνθῆ ἔχει κατὰ μέσον. ὡς περὶ τὸ ῥόδον, ἐκ τὸ κρόκινον
ἐῖον τὸ μέλαν. ἐν δὲ τῇ ἐκ μονόφυλλα φύεται, διαφο-
ρα φῶν ἔχοντα μόνον τῶν παλαιόνων. ὡς περὶ τῆς
ἰασιώνης· ὅ γὰρ καὶ κεχώρηται παύτης ἐν τῇ ἀνθῆ τὸ
φύλλον ἑκάστην. ὅ δὲ δὲ τὰ χωρὶς τὸ κάτω μέρος, ἀλλὰ ἐκ τῶν ἄκρων ἀποφύσεις γωνιώδεις. ἁρδὸν δὲ τὸ τῆς
ἐλαίας τοῖς τὸν ἐστὶ.

† μενοειδῆ.
Theod.

† καὶ ἄλλοι
Al.
"χεῖρας".
Al. conce-
ptaculo.

Nunc explotatum illud habeamus : per omnes par-
tes differentias plures vario modo † exultare. † repetiri.
Nam & florum alij lanuginei ; ut vitis, m ori, hederæ :
alij foliati ; ut amygdalæ, mali, piri, pruni. Item alij
grandes habentur. † Oleaginei vero foliati quidem, † oleæ.
sed pusilli. Pari modo & in annuorum herbaceorum-
que genere, alij foliati, alij lanuginei. Cunctorum alij
bicolores, alij unicolores. Ac arborum quidem ple-
rumque † uniformes, ijque candidi. Quippe cum tan-
tum fere puniceæ phœniceus, & quarundam amygdala-
rum subrufus exeat. Nulla inter urbanas alia est flore
vel bicolore, vel pleno. sed si qua sit, sylvestris profecto
est : ceti abies. Flos enim ejus croceus. Et illi, quos in
mari externo rosis colore similes tradunt. At in an-
nuorum ex majori pene parte tales exeunt, & bicolores
& † bini. Bini inquam, quod in flore alterum florem † duplices.
insidentem medium gerunt : ut rosa, viola nigra, li-
lium. Nonnulli etiam folio uno emergunt, descrip-
tionem tantum plurium ostendentes : ut flos jasionæ. In
hoc enim haud quaquam folium unumquodque discer-
nitur. Nec † conceptaculo pars infima eget : sed po-
strema in angulos exeunt. Oleæ quoque flos pene talis
esse videtur. † spatios.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Inconditè quidem tractat historiam hanc, ut sepe monui-
mus. Florum enim naturam omissem repetit : minus
quoque prudenter distulit post succos. nisi διαφοραὶ ποικιλῶς.
Plus significat, quàm si dicat, ποικιλῶς. Hoc enim significat
differentias differentiarum. Florem esse foliosum, differen-
tia est : quippe quidam unico tantum constant folio, ut
Iasionæ. At folia illa, grandia esse, aut parva, aut frequen-
tia, aut rara, aut surrecta, aut flaccida, aliud quiddam est ;
scilicet, τὸ διαφορῶς ποικιλῶς. Notabimus brevitatem, καὶ τὰ
μὲν μέγιστα ἔχει. Non dixit, καὶ τὰς διαφορὰς : neque, τὰ δὲ
ἐστὶν ἔχει : sed statim cum exemplo, τὸ δὲ τῆς ἐλαίας. Hoc est
exemplum. Et cum addit, ποικιλῶς δὲ : est relatio ad genus,
cui ponit differentiam. Theodorus ambitiosè, exultare.
ἔχει μέγιστα, non est mathematicè. Omnia enim corpora ha-
bent magnitudinem, sed ex usu loquentium.

Μόνον γὰρ, ὡς ἰππῶν. Rectè addidit, ὡς ἰππῶν. Quia etiam alio-
rum sunt puniceæ, ut persicæ ; item malorum quarundam.
Itaque malè addidit, ἀλλὰ δὲ ἁρδὸν καὶ ἡμέρων. Et cum dicit,
ἀνθῶδες, vult intelligere colore floris, à quo album excludit :
cum tamen in arboribus hunc potissimum agnoscat. Mira
loquutio, ἀνθῶς ἐστὶν ἀνθῶδες. Theodorum vox hæc in an-
gustias illius verbi coniecit, pleno. Nemo enim intelligat.
Διαστή. Theodorus, bini : non. Bina sunt, quæ paria.
Bini equi byjges. Diflores durum est, cum flos in sui medio

florem gerit, veluti rosa, & lilium, crocea illa filamenta.
Hoc notavit Theophrastus : verum sunt diversi flores.
Illud non meminerat. Serotinas rosas interdum è suo gremio
rosellam alteram, eamque perfectam, tanquam sobolem pa-
rere, atque edere. Item flammula, sive Phlox, quam isti &
ignorant, & vocant Caryophyllum, apud nostrates alterum,
quasi filiolum suo in sinu, etiam herbaceis stipatum, mucroni-
bus gerit. Patavini duplices vocant.

Τὸ τῆς ἰασιώνης. A foliorum numero differentias aptabat :
iccirco unifolium hunc ostendit. Immo verò, ut acutius
sentias, nullifolium. Neque enim folium est, quod non est
divisum. Et quia multi flores sunt ab imo pertusi : hunc ea
etiam describit differentia : ὅτι δὲ τὸ χεῖρας τὸ κατὰ μέσον.
Est enim τὸ χεῖρας, ut ita dicam, capedo. Nicander χεῖρας
in Theriacis. Interpret, καὶ τὸ χεῖρας, τὸ χεῖρας. At ego à
manu. Sic enim habes χεῖρας, captivam apud Sophoclem.
Et χεῖρας, ministerium recitante Athenæo non semel, ut
omnia hæc, quemadmodum in originibus dictum est, conve-
niant minister à manu, pedisequa à pedibus, ancilla à cubi-
to, anculari. Vnde ancilare, & exancilare, quasi non excubi-
tare, sive expedire. Non, ut Gracissane semper, exantlare,
Plinius Iasionem in xxii. florem agnoscit : in xxxi. ejus
folium unicum, quasi herbæ tractat. Hoc ante nos à doctis-
simo Hermolao.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIO.

Tὸ τῆς ἰασιώνης. Iasionem Plinius etiam consilium
vocat. Nihil aliud autem esse videtur, quam Dioscori-

dis, ἡ σμυδαξ λυία, smilax lævis, quæ & ab ipso Plinio,
convolvulus dicitur.

IOANNIS BODÆI A. STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

X (No. 1.) Florum quædam genera ac differentias
hoc capite tradit. Rectius musculos, flores vitis,
hederæque, quàm lanuginosos, dixisset. Sane oleæ
flores, si inter foliatos recenseri possint, cur inter
eos hederæ vitisq; non numeret, causam video nullâ.
Διχρῶς.) Flores alios bicolores, alios tricolores,
inquit. In uno tulipæ flore non semel quatuor di-

versos observavi colores. Colorum in floribus
maxima differentia, nec tot species colorum, quot
in his spectantur, pictoribus cognita. Cum enim
omnes species colligere ex floribus vellem, picto-
resque optimos adirem, qui cunctos exprimerent,
nullum unquam, qui id præstaret, invenire potui.
Ita natura in hisce superavit humanum ingenium.

Τὰ μὲν τῶν δένδρων πάντα πολλαὶ μονάζουσι.) Nescio cur doctiss. Gaza μονοειδὴ legerit. Fallum, arborum esse flores uniformes. Diversam figuram oleæ flos à pyri flore ostendit; aliam formam habet malus, aliam laburni; alia est mori floris idea, alia mespili; alia castaneæ. Verbo ut dicam, omnes ferè formæ ostendunt diversam. Quæritur an omnium arborum flores unicoloris? Τὰ πολλαί, dixit Theophrastus; ergo non omnes. Arbutus flosculis constat racematim coherentibus, concavis & albidis, subinde una parte purpurascentibus. Mali etiam vulgaris flores, ut plurimum ex albedo & diluto, purpureo rubentes. Rectè etiam πολλαὶ λέγουσι dixit. Lillach, non raro arboris naturam cultu assumit, arborque evadit: flores fert racematim coherentes, exiguos, dilutè cæruleos, ex tenui oblongiore collo, in quatuor parvula, folia explicatos. Luteo colore est flos corno, laburno, anagiri; nitet casia fistula five nigra eleganti purpureo flore; rubet arboris Iudæ, & mali puniceæ flos: dilutè purpureum fert florem perfica malus, amygdalus; viridem morus.

Διῶντες.) Malè binum interpretantur. Binum propriè distributivi numeri vox; idem significans, quod duo per singula: sunt enim bina patia. Cicero iv. in Verrem. Describat censores binos, per singulas civitates Timarchidas; id est duos in singulis civitatibus. At hoc Græcis διῶντες, non denotat. Floris διῶντες, delineationem satis elegantè tradit Theophrastus. Expone, quæ duplicem florem habent. Duplex, cujus duæ sunt partes. Virg. i. Æneid. Duplicem gemmis, auroque coronam. Per alteram floris partem intelligit, crocea illa filamenta, quæ in lilio rosæque conspiciuntur.

Ἐνία δὲ καὶ μονοφυλλοὶ, ὡς αὖτε τῆς ἰασιώτης.) Plin. lib. xxi. cap. xvi. Iasione unum folium habet; sed ita implicatum ut plura videantur. Idem lib. xx. cap. xxii. Iasione olus sylvestre habetur, in terra repens, cum lacte multo, florem fert candidum concilium vocant. Et hujus eadem commendatio ad stimulandos coitus. Cruda ex aceto in cibo sumpta mulieribus lactis uberatatem præstat. In terra repere ait. scilicet, si non habeat, in quod se convolvat, ac ascendat. Iasionem enim Theophrastus lib. ii. de caus. cap. xxv. (ubi corruptè ἀσίων legitur; malèque corrigunt ἀσίων, ut post dicam) inter plantas recenset quæ humi repunt, nisi prope arbores proveniant, in quas scandant. Sequitur apud Plinium; cum lacte multo florem fert. Non vult Plinius fundere lac, si lædatur aut incidatur; sed florem habere candidissimum, quæ cum lacte, niveque certare possit. Iasionem hanc, Poëtæ ligustrum, à ligando, vocarunt; quod circum arbores, aliasque omnes res sese liget, easque amplectatur, non secus ac hedera. Ligustrum Poëtæ albidissimum & abjectissimum scribunt florem. Virg. Eclog. ii.

Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur.

Martialis ad Procellum:

Quædam me cupit invidere Procille
Tota candidior puella cygno,
Argento, nive, lilio, ligustro.

Pontanus:

Candida nec niveis cessura ligustra pruinis.

Botanicorum communis est sententia, ligustrum poëtarum, κύπερος. Græcorum esse. Interpretes omnes κύπερος ligustrum vertunt. Aliud tamen vulgare est ligustrum, cujus in opere topiario usus plurimus. Diosc. cyprum lib. i. cap. cxxiv. optimum in Ascalone & Canopo provenire docet Ægypti urbibus teste Suida, & Stephano. Ligustrum vulgare, si Prospero Alpino medico, botanicoque satis celebri & docto fides, in tota Ægypti regione non reperitur. Nec moror Plinium, qui lib. xxv. cap. x. scribit: Ligustrum eadem arbor quæ in Ægypto cyprus. Pluris autophiam Alpini facio, quam auctoritatem Plinij. Equidem pluri est testis oculatus unus, quam auriti decem. Plinius nihil scribit, quod non ex aliorum codicibus collegit. Alio argumento probo ligustrum vulgare non esse cyprum. De cypro Dioscorides loc. citat. Ζανδίζει δὲ καὶ τεύχεας πρὸς τὴν κυλῶν, τὰ φύλλα λεῖα βραχύνει καὶ ἰσχυρὰ ὄντι.

Ruffant & capillos trita & unda folia, quæ in struthij succo maduerunt. Ex cyprī foliis Ægyptij pulverem conficiunt (archenda appellant) quo mulieres utuntur ornatus gratia, manus, pedes, capillos, aureo colore tingentes. Siquis hoc experiri velit, vulgaris ligustri foliorum pulvere, oleam & operam perdet, votoque suo frustrabitur. Negare tamen nolim, vulgare ligustrum cyprī speciem quandam esse: sed de hac quæstione alibi plenius. Neutrum, tam vulgare, quam Ægyptium, poëtarum est ligustrum. Probatu id non difficile. Cyprī flos albus quidem; minimè tamen candidissimus, nec abjectus, sed à plurimis in coronis receptus. Plutarchus lib. tertio sympos. cap. i. ubi docet quædam coronis inferi ad capitis gravitatem depellendam. Τὸ δὲ τῆς κύπερος ἀνδρῶν, καὶ ὁ κύπερος καὶ ἡ βόμπερος, εἰς ὑπνον ἀλυπτον ὑπάρχει τῶν πεπωκότων. ἔχει γὰρ δασυρόν τε καὶ ἰσχυρὸν, καὶ τὰς ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν μεθύσκομένων ἀνομιλίαις, καὶ τοῦ καὶ ὑπὸ τῆς ἡσυχίης ἀσχετίαν, ὥστε γινόμενης γαλῆνης ἀμειλίχης, καὶ συνεκπέπτεται τὸ κεφάλαιον. Cyprī flos, crocus, ac baccaris ad placidam quietem seu somnum ebrios perducunt. Expirant enim lenem auram, ac blandum odoris effluviū, quo in temulentorum corporibus inæqualitates obortæ, asperitudinesque sensim dissipantur, atque sic exterrantur, ut conciliata tranquillitate, crapula retundatur, & excoquatur. Aliud majoris ponderis adferam argumentum. Nicander in Georgicis cujus versus recitat Athenæus lib. xv. deipnosophistæ, inter coronarios flores numerat κύπερον:

Κύπερος τε σισυμβέριον, ὡς τε καὶ χ' ὄϊον

Ἀπὸ τοῦ νομοῖοις πότοις ἀνεγρίψατο λιμῶν.

Κάλλιπας.

Quin & cyprus & sisymbrium, & quotquot & qualescunque,

Minime satis affluente potu pratum educant venustos flores.

Versus primus, nec non secundus, corruptus. Lege cum doctiss. Causabono, κύπερος, κύπερος τε σισυμβέριον ὡς τε καὶ χ' ὄϊον. Alterum etiam corrige, & scribe, ἀπὸ τοῦ νομοῖοις (vel νομοῖοις; nam νόειν, & ναίειν, pro φεῖν usurpant) τὸ πότοις ἀνεγρίψατο λιμῶν. τὸ πότοις νομοῖοις, locis irriguis, & per quæ aqua fluit: in coronis ergo habet cyprus locum. Ligustrum vulgare, florem quidem habet album; sed neutiquam albidissimum, qui cum nive certare possit. Nec coronis est ineptus: albus enim, racemosus, odoratusque est. Hoc ligustrum Columella lib. x. ad differentiam alterius, poëtarum scilicet, nigrum vocat; quod folia ex virore ad nigredinem vergant: five quod viridia sint, cum grato quodam virore. Inter coronarios idem recenset flores.

Et tu, ne Corydonis opes despicias Alexis,

Formoso Naijs puero, formosior ipsa,

Fer calathis violam: & nigro permista ligustro.

Balsama, cum casia nectens, croceosque corymbos.

Poëtarum ligustrum dico ἰασιώλω, five σμίδα καὶ λεῖαν Dioscoridis. vulgo majorem convolvulum vocant. Hujus flos omnium plantarum flores albedine vincit. Hic nive, cygno, aliaque re quacunque, albidior. abjectissimus in super & vilissimus, quique ab omnibus rejicitur, & ex hortis agrisque tanquam noxia & pestilens herba expellitur: ineptus etiam coronis. Etenim decerptus statim fit flaccidus, pristinumque nitorem albedinemque, qua omnes facile superabat, amittit, ac fit decolor. Convolvulum majorem iasionem esse, probare non est operosum. Negari non potest, arbores scandere, iisque sese convolvere: (hinc Belgis Winden / à ligando, scilicet & volvendo, proximaque omnia vinciendo, dicitur:) sin vero nihil habeat, reperiatve, quo scandat, humi repit. Flos unico constat folio, sed, ut rectè observavit Plinius, ita implicato, ut plura videantur; diligentius tamen examinanti, & insipienti, apparet, unico & singulari folio esse: quod vel in paucis, immo nullâ hactenus aliâ observavi plantâ. Flores habet candidos, copiosos, rotundos, calathi effigie, colore candidissimos, & lilia æmulantes, unico, ut dixi duntaxat, folio constantes.

Convolvulus, an smilax lævis? Iasione.

Convolvulum hunc doctissimi botanici *σμίλακη* lævem smilacem lævem Dioscoridis esse volunt, (smilacis plura genera, variaeque plantae hoc nomine donatae; de quibus vide, quae lib. v. i. annotata sunt.) Dioscor. lib. iv. cap. cxiv. *Σμίλαξ* λεία, ὁμοία κισσῷ πρὸς φύλλῳ ἔχει, μαλακώτερον δὲ καὶ λευκότερον καὶ λεπτότερον (vet. *λολυγέρον*.) τὰ δὲ κῶματα ἀπὸ τοῦ ἢ ἀπὸ αὐτῆς, ἀπασθῆναι οὐκ ἔχοντα ἑλίσσινται ἢ ἀπὸ τοῦ δένδρου οὗς ἢ ἀπὸ τῆς γῆς (vetus ἰτέρε) καρπὸν δὲ ἔχει ὡστὶς θέρμα μέλας, μικρὸν. αὐτὴ δὲ ἐπὶ αὐτῇ ἔχοντα ἀνθῶν λολυγῶν, ποικίλῃ κατὰ πῦρρον τὴν σμίλακα, καὶ ἀπὸ φέρῃ καὶ σπυρίδι δὲ αὐτῆς γίνονται τὸ δένδρον, φουκαρί δὲ πρὸς φθινόπωρον. Smilax lævis folia habet hederacea, sed molliora, leviora tenuioraque, itemque flagella, aequae ac prior (aspera) at nullis spinis horrida; quibus tamen haud secus ac illa arbores scandit, ijs sese circumvolvens: semen vero gerit ceu lupini, nigrum, exiguum; supra quod flores perpetui visuntur candidi, undique numerosi & orbiculati; Ex hac porro smilace per aetatem topiarii operis umbracula factitantur, ac folia per autumnum amittit. Convolvulus major viticulosis ac sarmentosis cauliculis, longis, ac tenuibus, sursum ac deorsum arboribus, fruticibus, vicinisque sepimentis obvolvitur; circumligaturque. Folio est lato, hederaceo, sed molliore, laevigatioreque. Flores, quales dixi. Semen angulosum sordido colore nigricans, capitulo ex tenuibus membranarum continetur. Radices longae, crassioribus circis similes, intus candidiores, hac illac per obliquum, infra terrae tamen superficiem feruntur. Reperitur passim circa frutera & sepes, mirum in modum (ut Plinius lib. xx. v. cap. x. scribit) Culta amat, & in his gignitur; quae semel comprehendit loca ægerrime deserit; adeo pertina-

K E Φ. KB.

Qualis florescens vitis, olea, rosae; mali medicae & punice flos.

Διαφέρει δὲ κατὰ τὴν ἐκφυσιν καὶ θέσιν. πρὸς γὰρ ἔχει ὡς αὐτὴν τὸν καρπὸν οἷον ἀμπλος, ἐλαία ἢ καὶ ἀπὸ πίπτοντα ἀπὸ πτερύδα φαίνεταί, ἔτι το σημεῖον λαμβάνουσιν, εἰ καλῶς ἀπλωθῇ. εἰ γὰρ συγκρατῇ ἢ βρεχθῇ, συναποβάλλει τὸν καρπὸν, καὶ ἐπερὶ αὐτὸν γίνεταί. χρεδὸν δὲ τὰ πολλὰ τῶν μέσων τὸ περικάρπιον ἔχει. ταῦτα δὲ καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν περικαρπίων καὶ τῶν περὶ ῥοὰ, μελέα, τ' ἀγνῶ, κακὴ κυμηλέα, μύρριν. καὶ τῶν γε φρυγανικῶν ῥόδων. καὶ τὰ πολλὰ τῶν σεφανωπικῶν κατὰ γὰρ ἔχει τὸ ἀνθῶν ἔχει τὰ σπέρματα. Φανερῶταται δὲ ἐπὶ

† forte
ἀπὸ.

cis vitæ radices sunt. Unum, alterumve obstare videtur, quominus convolvulus, smilax. Ac primum quod Dioscorides ait: αὐτὴ δὲ ἐπὶ αὐτῇ ἔχοντα ἀνθῶν. Atqui convolvuli flores non perpetuo videntur. Respondeo, non esse mentem Dioscoridis, omni anni tempore floribus onustam hanc esse plantam; sed quando floret, in summa plantae parte flores conspici, nunquam in infima. Vel dic, florere semper, dum virer, vigetque; id est tota æstate, ad autumnum usque. Altera difficultas, quod Dioscorides tradat semen ὡστὶς θέρμα μέλας. Semen gerit ceu lupini nigrum. At convolvuli semen angulosum, lupini compressum, rotundum. Corruptum codicem arbitrantur. Quare suspicatur Pena, pro θέρμα legendum esse in Dioscoride, ἔρεβ, nomen ex Latino Græcum factum. Suspicionem, inquit, augent verba sequentia, quæ neutiquam scire cohererent, semen veluti lupini, parvum & nigrum: at semen lupini nec parvum nec nigrum. Quasi non possit semen aliquod comparari lupino, quod illi sit forma simile, & tamen minus, & nigrum: quod si æquale, & eodem colore foret, simpliciter ὡς θέρμα, id est lupino, Dioscor. dixisset. Sed quid ἔρεβ significat? Barbara vox est, quæ in Græcorum lexicis non extat. Puto hanc viri doctissimi opinionem esse, Dioscoridem scripsisse, ὡστὶς ἔρεβ, & sciolum quendam ad oram scripsisse, ἔρεβ, Latini ἔρεβ, vocant. ἔρεβ, autem illud receptum in textum. Orobi semen aracho majus, æthiopidis, dorycnij, ac lithospermi simile. Lithospermi rotundum quidem, sed non sine angulo, uti nec smilacis majoris. Malunt alij legere, κατὰ τὴν ἔρεβ, μέλας, μικρὸν. fructum habet folliculo inclusum, parvum, nigrum. Lugdunenſis (quem Dalecampij, doctiores putant) restituit ἐπὶ τῷ ἔρεβ; id est, septo, clauſtro circumdatum. Hæc sanè opinio neutiquam displicet, priores tamen non rejicio. Sed videndum, annon vulgata lectio servari possit. Lupinorum genera multa; duo tamen præcipua, sativum & sylvestre; cum sativo comparari non potest. Semen enim profert, quale jam dictum: sylvestrium plura sunt genera, inter hæc non unum datur genus, cui semen rotundum, neutiquam planum, sed aliquo modo angulosum. Sed nihil impedit dicere Dioscoridem, Lupino sylvestri comparasse semen smilacis lævis. Et sanè ut ante nos observavit maximæ auctoritatis botanicus Remb. Dodonæus, exiguis sylvestribus lupinis prope modum simile est. Videtur convolvulus hic, imo est, μαλακόκιστος. Damocratis apud Cassian. Bassum lib. ii. cap. v. Μαλακόκιστος (in altera palat. μαλακόκιστος) ὁμοίαν ἔχει κισσῷ. ἀπὸ τοῦ δὲ ἐπὶ αὐτῇ φύλλῳ, καὶ πρὸς αὐτὴν ἀνθῶν, ἀπὸ τοῦ δὲ ἐπὶ αὐτῇ φύλλῳ, καὶ πρὸς αὐτὴν ἀνθῶν, ἀπὸ τοῦ δὲ ἐπὶ αὐτῇ φύλλῳ, καὶ πρὸς αὐτὴν ἀνθῶν. Malacocissos similis est hederæ. mollibus est præditus folijs, & cauliculo se circumplicans, quicquid tandem contigerit, nam se ipsum ferre non potest. Nascentur maximè in arum inæcis excisis, & terreis locis. Convolvulus hederæ similis est, mollia habet folia, nec sese erigere potest, verum circumplicat se plantis, lignis, alijsque rebus. in arundinetis & terreis reperitur.

Χαρίν.) In Bal. & Ald. cod. scribitur χαρίν: ex auctoritate doctissimi Roberti Constantii χαρίν restituerunt. χαρίν, vel ut apud Ald. legitur χαρίν, conceptaculum vertit Gaza. Χαρίν, fundus, tractus, spatium. Vult Theophrastus Iasionis florem, qui calathi figura est, in angustum adeo terminari, ut nullo vel exiguo admodum spatio indigeat, quo contineatur.

C A P. XXII.

Differunt etiam ortu & positu. Alia namque florem circa fructum ipsum producunt: ut vitis, olea; cuius prostrati flosculi perforati spectantur: idque argumento capitur probe arbore defloruisse. Nā si exaruerint aut madefacti fuerint, una cū fructibus defluent: atque ita nullatenus perforabuntur. Major fere pars fructuum integumentū in medio floris tener. Sed non defunt, quæ vel super fructuum integumentū florē insidentē emittant: ut punica, malus, † amerina, prunus, myrtus. Et in fruticū genere, rosa majorque; pars coronariorum. Semen enim sub floribus habent. Sed conspicuum ut in rosa: quia extuberat. Nonnulla etiam cū seminibus ipsis flores edunt: ut † veneria, cnicum: atque omnia quæ florem

† vitæ.

† acoris.

† folio

† κνήκου. τὰ ῥόδα Δία πὺν ὄγκον. ἐν αὐτῇ δὲ καὶ ἐπ' αὐτῶν τ' ἐσμὰ-
των ὡς περὶ ὁ ἀκρότης, καὶ ὁ τ' κνήκου, καὶ πάλιν τὰ
αὐθιγὰ καὶ ἐκαστὸν γὰρ ἔχει τὸ αὐθιγόν. ὁμοίως δὲ
† ὁ περ. Al. Bas. καὶ τῶν παλαιῶν ἐν αὐτῇ, καὶ τὰ περὶ τὸ ἀνθίμου. ἐν δὲ τῇ
λαχανοποιῇ τ' ὡς περὶ σίκυ, καὶ ἡ καλοκύντη, καὶ ἡ
σίκυα. πάντες γὰρ ὅτι τῶν ἀκρῶν ἔχει. καὶ περὶ τῶν
ζανθοῦρων, ὅτι πάλιν τὰ αὐτῇ παλαιῶν χρόνον. ἀλλὰ
δὲ ἰδιωτέρως, οἷον ὁ κνήκου, καὶ ἡ σικαμίνου. ἐν αὐτῇ
μὲν γὰρ ἔχει πῖς ὅλοις περικαρπίοις. ἡ μὲν ἔχει τὸ
ἀκρῶν ἔχει περικαρπίοις καὶ ἐκαστὸν ἀλλ' ἐν τῇ
ἀνὰ μέσον. εἰ μὴ ἀρετὴ καὶ σικαμίνου Δία τὸ χυνοῦδες.
ἐστὶ δὲ καὶ αὐτὰ τῶν αὐθιγῶν ἐν αὐτῇ, καὶ τὰ περὶ τῶν
σικυῶν, αὐτὰ τ' ἀκρῶν φύεται τὴν κλήματι. διὸ καὶ
ἀφαιρῶσιν αὐτὰ. καὶ οὕτως γὰρ τὴν τὴν σικυῶν βλάστη-
σιν. φασὶ δὲ καὶ τῇς μηλέας τῇς Μηδικῆς, ὅτι μὲν
ἔχει τῶν αὐθιγῶν, ὡς περὶ ἡλακάτιον πινὰ πεφυκῆται
Al. Bas. ἐκ μέσης, εἶναι γόνιμα ὅτι δὲ μὴ ἔχει, ταῦτ' ἀγο-
να εἰ δὲ καὶ ἐπ' ἀλλὰ πινὸς ταῦτα συμβαίνει τ' αὐ-
τοφύων, τ' ὡς περὶ ἀκρότης ἀνθιγόν φύειν, εἴτε κεχω-
ριστῶν εἴτε μὴ, σκεπτεῖται. ἐπὶ γὰρ γὰρ ἐν αὐτῇ ἀμ-
Al. Bas. πέλκας καὶ ῥόας τ' ἀδυνάτοις πελοκαρπίων. ἀλλὰ
μὴ μέγας τὴν αὐθιγῶν ἡ γόνιμος. γίνεται δὲ καὶ τὸ
† ὁ περ. Al. Bas. τῇς ῥόας αὐθιγῶν πολὺ καὶ πυκνόν. τ' καὶ ὅλκον ὁ
ὄγκον παλαιῶν, ὡς περὶ ὁ τ' ῥόων. καὶ τῶν δὲ ἐπὶ
† ὁ περ. Al. Bas. τῶν περὶ δὲ ἔως μικρὸν ὡς περὶ ἐκτετραμμένον
Al. Bas. κύτιον ἔχων τὰ αὐθιγὰ καὶ αὐθιγὰ. φασὶ δὲ πινες καὶ
† ὁ περ. Al. Bas. τῶν ἐμοιογόνων, τὰ μὲν αὐθιγὰ, τὰ δὲ ἔως. καὶ τὰ περὶ τ'
† ὁ περ. Al. Bas. Φοινίκων, τὸν μὲν ἀρρενα αὐθιγόν, τὸν δὲ θήλυ οὐκ
αὐθιγόν, ἀλλ' ἐν τῇς περὶ αὐθιγῶν τὸν καρπὸν. τὰ μὲν ἔν
† ὁ περ. Al. Bas. τῶν γόνιμων ταῦτα τὴν Δία φέρειν ἔχει, καὶ τὰ περὶ
† ὁ περ. Al. Bas. ὅλκον ὁ μὴ διώεται πελοκαρπίων. ἡ δὲ τὴν τὴν ἀν-
† ὁ περ. Al. Bas. θας φύσις ὅτι παλαιῶν ἔχει Δία φέρειν, φανερὸν ἐκ τῶν περὶ τῶν
† ὁ περ. Al. Bas. ἀκρῶν καὶ αὐθιγῶν. lege αὐθιγῶν ὅλκον ὁ ὄγκον παλαιῶν, ὡς περὶ ὁ τ' ῥόων. καὶ τῶν δὲ ἐπὶ τῇς αὐθιγῶν, ὅτι ἔως μικρὸν ἐκτετραμμένον κύτιον ἔχων τὰ
† ὁ περ. Al. Bas. αὐθιγὰ καὶ αὐθιγὰ. vel τὸ αὐθιγὰ καὶ αὐθιγὰ.

† folio numeroso producunt. Singulis enim semini-
bus singulos flores annexos gerunt. Simili modo &
herbaceorum nonnulla: ut † gith. Et in olerum ge-
nere, † pepo, cucurbita, cucumis. Quippe omnibus
flos in postremo fructus: & crescentibus fructibus flos
diu infixus fervatur. Alia secus modo quodam pecu-
liari: ceu edera, morus: etenim florem hæc in totis
fructuum integumentis habent. Sed neque postremis
insidentem, neque in singulas partes ambientem, sed in
mediis inculcatum: nisi forte † concerni nequeat
propter lanuginem. Sunt & simplices quidam flores;
ceu cucumerum. Qui postremis farmentorum emer-
gunt. Ob id eos auferunt. Cucumeris enim prohibent
incrementum. Inter flores mali Medicæ, qui velut in
colum quandam erectam in medio habent, fecundos
hos fore affirmant: qui vero non habent; hos fore
infecundos. An vero aliis quoque floriferis eveniat,
ut florem sterilem gignant, sive separatim sive non
separatim; prætermitti non debet. Etenim genus
quoddam & vitis & punice fructum perficere nequit,
sed ad florem usque generatio tantum pervenit. Flos
quoque punice † copiosus creberque est. Denique
amplitudinem sui quodammodo pomi æmulatur. Pa-
rum se subtus attollens colligit; & ambitu congruo
sinuatim reddit. Plantarum, quibus genus commune,
alias florere, alias nullo flore exhilarari quidam affir-
mant: ut palmarum marem florere, fœminam
minime; sed protinus fructum promere. Igitur
quæ genus idem fortiuntur, id differentie obtinent.
Sicuti & omnia quæ fructum perficere nequeunt.
Floris naturam pleraque differentias habere, satis
his liquet.

† copiosus densusque est, superiori parte star rosæ, inferiori angustior est, a qua paulisper quasi cyti-
nus ex pan-
sus in summo labijs multis præditus. vel si Ald. placet sequi lect. verte,
in summa vacuum habens recessum.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Διαφέρει δὲ καὶ κατὰ τὴν ἐκφυσιν, καὶ διείσιν. Non erat
hæc pars tanquam diversum caput à superiore sepa-
randa. Adhuc enim flores tractat. Quod si eorum
differentie efficiant, ut seorsum diversa capita digerantur:
τὸ φυλάσσει, εἰ ἓν ἓν, τὸ χυνοῦδες, ἓν ἓν, ἓν ἓν, ἓν ἓν,
ἢ διείσιν, ἓν ἓν, τὸ γόνιμον, ἓν ἓν. Itaque commodius huius
capitis hæc sunt differentie. Sanè unum esse queat caput ad
ea usque verba quæ ita sunt. ἢ δὲ τὸ αὐθιγῶν φύσις, ὅτι παλαιῶν ἔχει
Δία φέρειν, φανερὸν ἐκ τῶν περὶ τῶν αὐθιγῶν.

Al. Bas. At desinant novarum rerum studiosi esse, qui
inter ceteros errores, acorum galangam statuunt: neque
enim pro exemplo Galangam poneret Theophrastus: in
tota namque Europa nullum. Tamen in Provincia vide-
tur esse.

Πάντες τὰ αὐθιγὰ. Theodorus, omnia quæ florem folio
numeroso producunt. Non tam folium numerosum,
quàm florem frequentem dicere voluit Theophrastus. Est
enim in Cartamo, & Cinaris, & alijs Carduis florum
quasi sylva.

Καὶ τὰ περὶ τὸ ἀνθίμου. Theodorus, Gith. Ego puto esse cha-
mamelum. Anthemis enim etiam alicubi dicitur: ac sanè
in capitulo flosculos stipatos gerit. Gith autem in vasculo
semina: non igitur singula singulos flores edunt.

Εἰ δὲ τῇς λαχανοποιῆς. Continuat eorum exempla, quæ in
summo habent. ὁ περὶ σίκυ. Theodorus legit ὡς περὶ σίκυ;
reclē.

Εἰ μὴ ἀρετὴ καὶ σικαμίνου Δία τὸ χυνοῦδες. Theodorus, concerni
nequeunt. Nemo unquam latinorum sic loquutus est: ut
concernere dixerit pro eo, quod lect. conspicere.

Εἰ δὲ καὶ αὐθιγὰ. Hactenus à situ & modo prodeundi:
nunc à constitutione & fine. Sunt, inquit, Flores quidam
simplices. Quare dicantur simplices, perspicendum est. Ii
verò videntur esse, è quibus prodit fructus nullus. Quare
citrioxum quoque flores steriles, simplices dicit, τὰ δὲ γόνιμα,

composita. Ratio: quippe in medio tanquam colum gerunt.
Illud animadvertendum, in cucumere, cucurbita, pepone,
& alijs, non differre, vel simplicitate, vel compositione, steri-
lem florem à genitali. Quod si ita est, erravit Theophrastus,
qui compositos dicat in Citrys eos, qui gerant colum: steriles
& simplices, qui non gerant. In cucurbita cum diversa facies
non sit, communem tamen assignat naturam. Alter error;
non enim in genere cucurbitæ, vel cucumeris, vel aliorum
ejusmodi soli steriles, ἐκ τ' ἀκρῶν τ' κλημάτων φύονται. An, ut
foveamus benemeriti viri nomen, quoad fieri potest, simplices
dicemus eos, qui calore genitali destituti sunt.

Lege sic, ὡς περὶ ἀκρότης αὐθιγῶν φύειν, εἴτε κεχωριστῶν, εἴτε μὴ,
σικαμίνου. Nam arbores penè universas flore rectas videmus
aliquo: at non ex omnibus prodire fructum. Illud κεχω-
ριστῶν, separatim intellige, non loco: sed ut solet ipse
loqui, segregatum à natura floris. Quippe si flos est propter
fructum, & ille non fert fructum: non erit flos. Σικαμίνου,
Theodorus, prætermitti non debet, inanis loquutio.
Neque enim dicam: Non prætermittam, an sis consul. Cum
ait: εἴτε μὴ, ita ut non sit segregatum à natura, sed impedi-
tum tantum.

Εἰ μὴ γόνιμα εἶναι καὶ ἀμπελῆς, καὶ ῥόας, ἀδυνάτοις εἰ πελοκαρπί.
ἀλλὰ μὴ μέγας τὸν ἀνθίγον ἡ γόνιμος. Etenim quoddam vitis
genus, & quoddam item Punice fructum perficere
nequit. Nobis ex natura rerum ignota sunt genera hæc:
ex locis non ignota. Lectionem difficilem & asperam agno-
scemus. ἢ ὡς ἀδυνάτοις εἰ πελοκαρπί. Alius diceret: ἀδυνάτοις
πελοκαρπίων. & legemus, ἀδυνάτοις.

Γίνεται δὲ καὶ τὸδε τῇς ῥόας αὐθιγῶν πολὺ καὶ πυκνόν. Theodorus,
Flos quoque Punice copiosus, & creber est. Non est
hic locus Punice florem declarandi, sed hunc florem: qui
quia non πελοκαρπί, & densitate, & latitudine fructum
imitatur. Sic enim malo dicere, πυκνόν, densum hic,
quàm crebrum, ut Theodorus. Nam satis habebat, τὸ πολὺ.

Hoc autem τὸ πολὺ, videtur allatum à Theophrasto, quasi pro causa: quia propter multitudinem perfici nequeat. Sic igitur habebis proportionem fructus, tanquam abortivi. Item illa, & ὅλως ὁ ὄγκος πλεονάζει, Theodorus simpliciter nimis, amplitudine. Omisit enim τὸ πλεονάζει. Quae sequuntur verba valde corrupta sunt. Sic tamen legimus: καὶ τὰς δὲ οἱ ὄγκοι, δὲ αἱ αἰς μικροί, ὡς αἰς ἐκτεταμένους κύβητος ἔχον τὰ αἰσ

μυχαδὴ. Inferiori parte globosi sunt, à quibus paulisper quasi inversus Cytinus habet in summo intus vacuos recessus. Videbis Theodorum omisisse τὸ ἐκτεταμένους, & κύβητος. Inversionem illam, labiorum intelligas, quae a cuppa sese pandunt.

Φασι δὲ. Hæc differentia est, ὡς τὸ ἔχειν καὶ μὴ. Ἐπέρχεται αὖτὲς τὴν ἑκφυσίαν.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIO.

Ἀνθίμου. Recte legitur: idemque, quod ἀνθίμου (quam herbam describit lib. VII. cap. XIII.) sive ἀνθίμου Dioscoridi, & Chamamelon Plinio: corruptè camomillam vocant. τὴν κλημάτων. Nota κλημά, etiam dici de cucumere:

flagella dicit Plinius: viticulas Palladius. Ita in Martio: Aliqui florem cucumeris cum viticulæ suæ capite cannæ inferunt.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Διατεταμένα φαίνεται. Perforati spectantur. Non vult singula folia perforata esse, sed in medio foris foramen quoddam esse relictum: signum tum decidisse florem, non autem fructus rudimentum, quod foliola, quæ florem constituunt, cingebant.

Καὶ τὸν ῥόδον. Florem vocat quod in superiore parte mali, puniceque conspicitur, contra regionem pediculi; umbilicum vulgo vocant. vide cap. XVI. hujus libri. Interea quæ florē talem habent, numerat myrtum & ἄγρον. In myrto tale quid conspici negare nolum. Ἀγρὸν Theodorus, amerinam interpretatur, credo, quod Auctuarij auctor, ἄγρον, à Romanis, salicem amerinam, vocari tradit; vulgo amerinam vertunt: Ρωμαῖοι, inquit, σάλικας καλεῖται. Columella tertium salicis genus amerinam vocari tradit lib. IV. cap. XXX. Putant tamen tria esse salicis præcipua genera. Salix Græca, Gallica, Sabina, quam plurimi vocant amerinam. Paulo infra: Amerina salix gracilem virgam & rutilam gerit. Plinius lib. XXIV. cap. IX. ubi de salice & agno plura tradit, amerinam inter salicis genera recenset. Nec salix, nec agnus fructum fert quæ super fructus integumento florem gerit. Rotundus agni fructus, piperis instar, in quo umbilicus conspicitur nullus; salicis papposus. An pro ἄγρον, ἀπὸ τοῦ restituendum? Certè tam in pyri, quam in mali fructu flos hujusmodi conspicitur.

Ῥόδον δὲ. Ex hoc loco facile colligi potest ῥόδον δὲ, non esse rhododendrum, sed rosam. In rosæ fructu talis conspicitur flos, rhododendrum tale nihil habet.

Ἀγρὸν δὲ. Hic locus satis ostendit ἀγρὸν, non esse galangam. Nam pro exemplo, ut rectè monet Scaliger, non poneret Theophrastus. Sed jam evanuit illa opinio. Notum satis galangam cum acori descriptione, quam Diosc. lib. I. cap. II. tradit, non convenire. Rubet galangæ radix, albicat acori: hujus radix iridi similis, galangæ nullam formam iridis præ se fert. Hæc opinio validissimis argumentis à botanicis, maximè Mathiolo Senensi viro eruditissimo, refutata est. Idem firmis satis rationibus demonstrat, acorum non esse calamus aromaticum. Calamus aromaticus ex arundinum genere est, acorum nihil arundinei habet. Nec acorū affusosē frangitur, quod de calamo tradunt veteres. Vide lib. IX. cap. VII. ubi aromatum historiam tractat Theophrastus. Gaza ἀγρὸν veneriam vertit. Auctuarij auctor, ἀγρὸν ὁ δὲ χύβητος ἀφ' ὧν διασείσται, τὸν αἰσίοις βενίρεα. Malo tamen Græcam servare vocem, quod hodie nemo acorum, eo nomine noscat. Errandi occasionem præbuit Amato Lusitano Auctuarij auctoris locus citatus. Ex eo enim argumentum sumpsit, quo probare conatur, galangam esse acorum. Acorus, inquit, ἀφ' ὧν διασείσται Græcis dicitur, quod valet ad venerem: galanga venerem promovet: ergo est acorus. Pulchrum, si modo vim haberet, argumentum. Spectatum admisi risum teneatis amici. Quid magis ad venerem conducit, quam satyrium? excitat ad venerem tardos eruca maritos. Ergone satyrium, & eruca veterum, erunt acorus? Sed nemo veterum, acorum utile ad venerem tradidit. Non tamen inficias eo, hac facultate polle-re. Contrarium credo. Dicit quis. Cur igitur ἀφ' ὧν διασείσται, veneræque nomen illi impositum? Crediderim ob amœnitatem, odorisque suavitatem. Eandem enim ob causam thymo, styraci, myrto aliisque odoratis plantis veneræ nomen dederunt. Ac-

cedit, quod julus sive acori flos, priapum, vel mentulam mentiat.

De anthemio vide cap. IX. lib. VII.

Καὶ ὁ ἄλλος. Eleganter mali puniceæ florem describit: sed corruptus & depravatus codex. In Ald. & Bas. legitur καὶ ὁ ἄλλος ὁ ὄγκος πλεονάζει τὸν ῥόδον. καὶ τὸν ἄγρον, * δὲ αἱ αἰς μικροί, ὡς αἱ ἐκτεταμένους κύβητος ἔχον τὰ αἰσ μυχὰς. Vertunt: Denique amplitudinem sui pomi quodammodo æmuletur, parum se subitus attollens colligit, & ambitu congruo sinuatim reddit. Quid velint nescio; nihil tale in Græco codice. Magni Scaligeri lectio non placet, quod superiore parte, non inferiore globosus sit puniceæ flos, ut addita figura, & ad vivum expressa, ostendit. Lego, ἀνθίμου δὲ ὁ ὄγκος πλεονάζει τὸν ῥόδον, καὶ τὸν ἄγρον δὲ τὴν αἰσίοις, δὲ αἱ αἰς μικροί, ὡς αἱ ἐκτεταμένους κύβητος, ἔχον τὰ αἰσ χεῖλα. Superiore parte totus globus latus est, ad instar rosæ, inferiore angustior, a quâ paulisper cytinus expansus, in summo labijs præditus. Vel τὰ αἰσ μυχὰς, ut in Ald. legitur codice, in summo vacuum habens recessum; unum enim habet, non plures. Utriusque puniceæ domesticæ, & sylvestris flos, maximè tamen sylvestris, rosam æmuletur: pars infima in angustum mutatur, uti tabella exprimit.

Balaustium puniceæ sylvestris flos.

Inquirendum; quid hoc loco κύβητος. Dioscoridi flos domesticæ puniceæ, lib. I. cap. CII. τὰ δὲ αἰσ ἀνθίς αἱ ἐκ κύβητος ἐκφυεῖται καὶ αὐτὴν ὑποπλάττει. Hujus flores, qui etiam cytini vocantur, & ipsi quoque adstringunt. Idem cap. CIII. Βαλαύστιον ἵππῳ ἀνθίς ἀγρίας ροῖας; τοιαύτη δὲ τῇ κύβητος ροῖας. Βαλαύστιον sylvestris puniceæ flos; domesticæ mali puniceæ cytino, id est flori, similis est. Idem Galen. lib. VI. simpl. Βαλαύστιον ἀνθίς ἀγρίας ροῖας ὁμοιωμένη τῇ ἡμέτερῃ ὁ κύβητος. At vero idem libro VII. cap. I. κατὰ τόπον, longè quid aliud cytinum esse, ait: Ὁνομάζονται δὲ αὐτὰς κύβητος αἱ ἀφ' ὧν διασείσται ροῖα. καὶ δὲ ἡ γὰρ ῥοῖα ἀνθίς παύσεται τὸ δὲ ἰσθμὸν, ὁ καρπὸς αὐτῆς φαίνεται σκληροῦς καὶ ἰσθμὸν ἰσθμίου. Nominantur autem sic primo genita punicea, quo tempore enim arbor florere desinit, ejus fructus figuratus apparet, in speciem puniceæ mali. Eadem Nicandri sententia circa finem in Alexiph.

Πολλὰ δὲ σίδης,

Πετὰ ἀγρὸν κύβητος πρόβης ἀνθίμου καρπὸν, Puniceique novos granati collige fructus.

Ad hunc locum Scholiastes; κύβητος δὲ τὸ ἀνθίς τῆς ροῖας ὅτι αὐτὴν ροῖα γίνεται. Cytinus flos puniceæ, sed adultus; nempe cum pomum nascitur. Ex hujus auctoritate Dioscorides, Galenusque conciliari possunt; si dicamus κύβητος mali puniceæ florem, sed florere desinentem; cum fructus scilicet rudimentum apparet. Et hæc

hæc Plinij sententia lib. xxiii. cap. vi. *Primus pomi huius partus florere desinentis* (ineptè vulgo *incipientis* legitur) *cytinus vocatur*. Hesych. *ἔκλυμα* : prima levis punici eruptio. Exanthemata, propriè efflorescentiæ, vel papulæ, id est eruptiones leves humorum per cutem. Ad harum imitationem, *κύνες*, *ἔκλυμα* dixit. Celsus lib. v. in emplastro quod rhyodes dicitur, cytinus, capitula mali punici, latinè appellavit. Sed ab his diversa Theophrasti sententia. Huic cytinus est, quod in rosis, aliis floribus, calyx appellatur; involucrum nimirum, quo dehiscente, flos in sua folia se pandit; siue quo flos primum continetur, deinde mox fœtus clauditur. Quod ex lib. i. de caus. cap. xvi. facile colligi potest. *Ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τῶν ἄνθων, ὅσα μετὰ τὴν σωματικῶν ὀργάνων ὑψιόπτερον γίνεται, καὶ ὡς περὶ τὸ τῆς ῥόδου ἐν τῷ τῷ κύνει αἰσθῆται*. Postrema verba interpreto: *Quin etiam, inquit, florum ipsorum, qui mole aliqua corporis emergunt, serius se ostendunt, ut punice flos; in cytino enim flos: id est in cytino vel à cytino continetur*. Idem lib. ii. de causis, *ἢ δὲ ῥοὰ τοῖς μὲν ἄνθων ἐκτετακται*. Lege usque, *ἵνα οἱ κύνοι ὁδοὶ γινώσκουσιν δέχονται τὸ ὄργανον*. Punica flores faciliè amittit, quia nexus eorum debilissimus est: lege usque, *ne cytini in rectum formati suscipiant humorem*. *Κύνει* sive calyx punicæ oblongus, anteriore parte latior, in septem rimulas (Theophrastus, labia appellat, totidè videlicet quot flori folia) fatiscent; asari floribus major; ejus inferior pars in fructum ac amplum transit pomum; superior denticulata una cum staminibus, ipsi medio insidet pomo. Non ineleganter Cælius Aurelianus ampullaginem vocat: quod inflatum sit, ac turgidum, uti ampulla, vasis genus, ex vitro aut alia materia. Sic Plinius lib. xv. cap. xv. ampullacea pyra vocat, quæ formam ampullæ habent. Hunc cytinum Nicander, à cervicali forma, *ὀλόχην ἀνχύνιον* vocavit. Locus est in Theriac.

Εἶδος δὲ ὑψηλότερας ἔχει μενίσσας ὀλόχης, ἀνχύνιος ἵνα λούγῃ πέλῃς ἐν εὐφροσύνῃ ἀνθῶν.

K E Φ. ΚΓ.

CAP. XXIII.

Quomodo distent in fructificando arbores.

Διαφέρει δὲ τὰ δένδρα ἐπὶ τοῖς ποῖσι κατὰ τὴν καρποποιαν τὰ μὲν γὰρ, ἐκ τῶν νέων ἢ βλαστῶν φέρει, τὰ δὲ ἐκ τῶν ἐνῶν, τὰ δὲ ἐξ αἰμφοτέρων. ἐκ τῶν νέων, συκὴ, ἀμπέλκις, ἐκ τῶν ἐνῶν, ἐλαία, ῥοὰ, μηλέα, ἀμυγδαλή, ἀπὸ μύρρινος, καὶ χεδὸν τὰ ποιαῦτα. πάντα γὰρ ἐκ τῶν ἐνῶν. ἐάν τῃ ἀρετῇ συμβῇ κυήσῃ καὶ αἰσθῇ (γίνεται γὰρ ἐκ τῶν ἐνῶν, ὡς περὶ τῶν μύρρινος, καὶ μάλιστ' ὡς εἰπὴν περὶ τὰς βλαστῆρας τὰς μετ' ὀρνέθρον) ὁ δὲ ἀνὰ τὴν πελειῶν, ἀλλ' ἡμιγυῖ φθίρεται. ἐξ αἰμφοτέρων δὲ, ἐκ τῶν νέων καὶ τῶν ἐνῶν, εἴπινος ἀρετῇ μηλέα τῶν ἀμφότερων, ἢ εἴτι ἄλλο κάρπιον. ἐστὶ καὶ ὁ ὀλυμπὶς ἐκπέπων καὶ σῦκα φέρων ἐξ ἐνῶν. ἰδιωτάτη ἢ ἐκ τῶν ἐλέγχων ἐκφυγῇ, ὡς περὶ τῆς ἐκ Αἰγυπτίου συκαμίνος. ἐκ τῶν νέων γὰρ φασὶν φέρειν ἐκ τῶν ἐλέγχων. ὁ δὲ μὲν ἐκ τῶν ἀκρεμόνων, ὡς περὶ τῆς κερανίας. αὐτὴ γὰρ ἐκ τῶν νέων φέρει, πλὴν ὁ πολὺν καλῶσι τὴν κερανίαν, ἀφ' ἧς τὰ σῦκα τὰ Αἰγυπτία καλεῖσθαι. ἐστὶ δὲ καὶ τὰ μὲν ἀκρόκαρπα τῶν δένδρων καὶ ὅλων τῶν φυτῶν τὰ ἢ, πλάγιοκαρπα τὰ ἢ ἀμφοτέρως. πλείω ἢ ἀκρόκαρπα τῶν ἄλλων ἢ τῶν δένδρων. οἷον τῶν τε σιτηρῶν καὶ σπερχυῶν ἐκ τῶν πλεονάζων, ἐρείκη, καὶ σπειραία, καὶ ἄγνη, καὶ ἄλλ' ἅπαντα καὶ λαχανωδῶν καὶ κεφαλάρριζα. ἐξ αἰμφοτέρων δὲ, καὶ τῶν δένδρων ἐναι καὶ τῶν λαχανωδῶν. οἷον βλίτον, ἀνδροφραγίς, ῥάφανος. ἐπεὶ καὶ ἐλαία ποτὶ πᾶσι τῶν καὶ φασὶν ὅτι ἀκρον ἐνέγκη, σημεῖον εὐφορίας εἶναι. ἀκρόκαρπος δὲ πᾶσι καὶ ὁ φοῖνιξ. πλὴν τῶν γὰρ καὶ ἀκρόφυλλον καὶ ἀκρόβλατον.

† βλίτον.
Al. Bas.
† deest Al.

† lege διφύ.
ρον.

† οἱ δὲ πᾶσι
μὲν. Bas.

† σπειραία.
Al.

† βλίτον.
† ἀνδροφραγίς.
φασίς. Al.
Ger.

Punica item sumas hyacinthina germina mali, Conniventia adhuc, clausasque foventia gemmas, Donec quondam albo, nunc undique flore rubescant.

Germina cervicem habentia, cæcutientiaque, sunt calyces, qui flores tenuerunt, quos cytinus Galenus & Dioscorides vocant. Hi aperti sunt, dum flores in sua folia panduntur; paulo post cæcutiunt, & clausos oculos habent; postquam deciderunt flores, fructusque rudimenta continent. *ὀλόχης* hos cervices dixit, ab *ἔχῃ* & *ὀλῳ*, quod totum vel omnia, id est præcipua contineant; florem videlicet & fructum. *Ἀνχύνιος*, dixit, quod cervicem oblongā referant. Et ita hunc locum exponit Scholiast. *ὀλόχης δὲ τὰς τῶν ῥοδῶν τρεῖς ἔχῃ, τὰς περὶ τὸν μὲν κεχλωῖας, ὅσων δὲ μόνιμας. περὶ τὸν δὲ ἀνθῶν οὗτος, καὶ ὁ λῆγαν μόνιμα τὰς κύνες ἀποκαλοῦντες. καὶ δὲ δὸς μέρες τὰς ἑκατὸν εἴκοσι τῶν ὀλόχων εἶπεν, ἀνχύνιος δὲ ἡρῶν τρεῖς ἡμέρας, οἷον τρεῖς ἡμέρας ἔχοντες*. Ex his, quæ hæcenus diximus, Theophrastum perquam eleganter punicæ florem delineare, quilibet facile videt. Cæterum punica flores fert duplicis differentiæ; hoc est steriles & fœcundos. Hi à tergo oblonga capita annexa habent (cervices vocat Nicander) hyosciami vasculis æqualia ac similia, eaque singuli singula; Theophrasto *κύνι* nominata, quæ secuturi fructus rudimenta sunt. Illi autem nihil hujusmodi obtinent, sed nudo latoque calyci insident. Utrisque parte suprema amplitudo rosæ æmula, quæ sensum in angustum definit: utrique, sed magis sterili confecta, stipataque foliorum densitas, colore ut plurimum rutilo, ac inter sanguineum roseumque medio. Estque hic aspectus jucundissimus. Reperiuntur etiam candidi, mixtique è rutilo & albo coloris. Roseorum autem major in medicina invaluit usus.

Φοινίκων. Quæ de fructu palmæ scribit, repetit lib. ii. cap. viii. ubi palmæ historiam, generaue tradit. Hoc caput adeat lector, nostrasque videat notas.

Arbores autem vel hisce in fructificando distare videntur. Namque aliæ fructum ex novellis surculis gignunt: aliæ ex *† annotinis*: aliæ ex utrif- *† vetustis*. que. Ex novellis, ficus & vitis: ex *† annotinis*, olea, *† vetustis*. punica, malus, amygdala: pirus, myrtus, omnesque fere similes. Omnes enim ex *† annotinis*. At si contingat *† vetustis*, ut aliquid concipiant atque floreat (evenit enim id quoque nonnullis, ceu myrto: præcipueque, ut sic dixerim, post Arcturi exortum) id perficere nequeunt: sed *† inchoati*. *† annotinis*: si quæ mali biferæ sint, aut si aliquid bis fructificet. Item caprificus, quæ maturat ficusque profert ex novellis. Peculiaris maxime ortus, si quis fructus è caudice profiliat: ut moro Ægyptiæ. Hanc enim ex caudice ferre nonnulli affirmant. Alij grandibus ex ramis eam fructificare, sicuti & *† filiquam*, dicunt. Hæc *† ceroniam*. enim fructum vel ex his producit: non tamen copiosum. Vocant enim *† filiquam* quæ ficus Ægyptiæ ap- *† ceroniam*. pellatas producit. Arborum item *† aliæ* cacuminibus *† aliæ ac in* fructificant; aliæ lateribus; aliæ parte utraque. Sed *† universum* plura ex aliis fructum cacumine ferunt, quam ex arboribus: ut *† frumentorum*, quæ spicam pariunt. Fruticum erica, spiræa, *† amerina*. Olerum, quibus radix *† frugum*. capit. Parte autem utraque tam arborum quædam *† vitæ*, quam olerum: blitum, atriplex, brassica. Nam olea *† aliaque nō* idem quodammodo facit. Cumque cacumina ferunt, *† nulla*. Olerum: copiarum indicium esse dicitur. Palma quoque fructum quodammodo cacumine gignit. Sed hæc & folia & germina cacumine gerit. Quippe vis ejus genitalis, parte superiore tota consistit. Igitur differentias quas particulatim capere decet, his contemplari conemur: illæ vero naturæ totius esse videntur: scilicet, quod plantarum, aliæ urbanæ, aliæ sylvestres: & aliæ fructi-

ὅλως γὰρ ἐν τῷ ἄνω πᾶν τὸ ζωτικόν. τὰς μὲν ἔν κατὰ
μέρη Διὰφορὰς περιεχτέον ἐκ τέτων θεωρεῖν. αἱ δὲ
τριαυτῶν τῆς ὅλης ἐξείας φαίνονται· δηλονότι τὰ μὲν
ἡμέρα, τὰ δὲ ἄγρια. Ἐτὰ μὲν κάρπια, τὰ δὲ ἄκαρ-
πα καὶ ἀειφυλλὰ ἔφυλλοδόλα, καθάπερ ἐλέχθη·
τὰ δὲ ὅλως ἀφυλλὰ. Ἐτὰ μὲν, ἀγνητικά, τὰ δὲ
ἀνιανθῆ, ἔπειτα ἐλαση δὲ, καὶ περὶ κάρπια ἔπειτα ὁψι-
ἐλαση, ἔπειτα κάρπια. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅσα ἀπὸ πλῆ-
σια τέττις καὶ τὰ γε ταυτὰ ἐν τοῖς μέρεσιν, ἢ ἐκ αὐτοῦ τῶ
μερὶ ἐστίν. ἀλλ' ἐκείνη ἰδιώματα, καὶ τὸ πᾶν ἵνα μέγιστη
Διὰφορὰς, ἢ περὶ ἔπειτα τῶν ζώων· ὅτι τὰ μὲν, ἐνδρα·
τὰ δὲ, χερσαία. Ἐτὰ μὲν τῶν φυτῶν ἐστὶ τὸ πᾶν τὸν γῆ, ὅ
ἐκ διώματα· τῶν δὲ ἐν ὑδατὶ καὶ δὲ, φύτεται μὲν,
ἐκ ὁμοία δὲ, ἀλλὰ χεῖρα. πάντων δὲ τῶν δένδρων,
ὡς ἀπὸ τῶν ἐπείν, ἔπειτα τῶν φυτῶν, εἶδη πλεία τυγχάνει καθ' ἑκάστην γῆ· σχεδὸν γὰρ ἐδὲν ἐστὶν ἀπὸ λαῶν.

† φύτεται ἐν
μὲν ἐν ὑδατὶ·
Theod.

feræ, aliæ steriles, & perpetuo virentes, & folia de-
perdentes: quemadmodum diximus. Quædam etiam
in totum foliis carent: & aliæ florum fecundæ, aliæ
infecundæ: & aliæ germine vel fructu præcoces:
aliæ ferotinæ. Pari modo & reliqua his similia sunt
persequenda. Et hæc quidem in partibus, aut non sine
partibus esse constat. Illa vero propria maxime &
quodammodo maxima differentia: quæ vel in anima-
lium genere patet. Quod aliæ aquatiles: aliæ terrenæ.
Plantarum enim genus quoddam ejusmodi est; † ut † quod in
nisi in solo madente nasci minime possit. Quædam locis humi-
nascuntur quidem, sed non similes, verum longe dete- diis nasci
rioriores. Cunctarum autem arborum plantarumque, ut nequit.
rem simpliciter dicamus, species in quoque genere plu-
res. Quippe cum nihil fere simplex sit.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Εἰς τὴν ἑξῆς κεφαλὴν τῶν διφορῶν, ἢ ἐπὶ ἄλλοις κάρπιοις. Ex vetu-
stis & novellis ferre malos biferas. Sic lege, non δι-
φορῶν. Multarum tamen arborum tam novellos, quàm ve-
teres ramos fructum ferre videmus. Novellos solos nemo
dicat: alioqui semper arbores crederent, quamdiu vivunt.
ferendi enim & vivendi idem est finis. Neque tamen ea bi-
feræ sunt. κάρπιοι, subintellige, ἄνω. |
Duas ponit deinde opiniones. Ægyptiam morum cau-
dice ferre. Altera opinio, non ex caudice, sed ex bra-
chijs, sive primoribus ramis, veluti κερνίκια siliquam.
At in quarto hujus, κερνίκια, siliquam etiam ex caudice
ferre ait.
Τῶν σιτηρῶν τὰ σπικαώδη. Theodorus, frumentorum, quæ
spicam ferunt. At Latini nullum agnoscunt frumentum
sine spica. Frugum, melius dixisset.
Τὰς δὲ διώματα κατὰ μέγεθος διὰφορὰς. Hic esse debet initium
capitis ultimi. Est enim epilogus totius Theoriae, in quo
omnia summa capita recenset. Addit etiam unum. ἀφυλλὰ,
ut quædam plantæ folijs careant. De Sparro Dioscoridis bis
monuimus. De asparago ipse supra attulit dubitationem.
De tubere & fungo patet. De cuscuta nemo ambigit.
Σχεδὸν ἐδὲν ἐστὶν ἀπὸ λαῶν. Nota, quomodo accipiat τὸ ἀπὸ λαῶν,
quod in species non dividitur.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

Μηλίαν. Plin. lib. xvi. cap. xxvii. Biferæ & in
malis, ac piris quædam, sicut & præcoces, ma-
lus sylvestris biferæ, &c.

Κερνίκια est siliqua, sive siliqua Græca, sive siliqua

dulcis, Plinius: κερνίκια vero, siliqua Syriaca. Quod hic ait
Theophrastus, σπικὰ εἶναι φέρεται, non ex sua † opinione, sed aliorum. † deest ait.
vide lib. iv. cap. ii.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Νεῖον βλαστὸν.) Vocat germen æstate præcedenti
natum; sive quod anno exacto antiquius non
est. Εἶτος vero, quod annum exceffit, διένον, quod duos,
ταύτων, quod tres. Exempli gratia: furculus si
anno 1634. natus, anno 1635. fructus ferat; dicimus
ἐκ νέων βλαστῶν, novellis furculis, fructum producere
arborem: si vero 1636. demum proferat, ἐκ τῶν
fructificare: si vero 1637. ἐκ τῶν διένων, & sic deinceps.
Frustra ex furculo nato 1635, eodem anno quis fru-
ctus expectabit, nisi sit fortè biferæ arbor; id est,
quæ quolibet anno bis fructus reddit maturos.
Διὰφορῶν.) Lego cum doctiss. Scaligero, διφορῶν.
Plin. lib. xvi. cap. xxvii. Biferæ & in malis pyrisque
quædam, sicut & præcoces, (hoc omni ex parte verum
non est; præcoces cerasi fructus, nec tamen biferæ
cerasus) malus sylvestris biferæ. Nec hoc semper verum.
Οἱ δὲ μὲν ἐκ τῶν ἀκρῶν. Nota quod addat φασί, id est
ex aliorum sententiâ se hæc scribere, tradit. Con-
trarium enim docere videtur lib. iv. cap. ii. Nota
etiam, quod κερνίκια, à sycamino Ægyptijs, diver-

sum faciat, cum alibi, ut supra cap. xviii. ex aliorum
sententia scribat, ficum Ægyptiam vocari.

Εἰς τὴν κεφαλὴν.) Plin. lib. xvi. cap. xxvii. Est vero & in ipsi
arboribus, etiam onustis peculiaris differentia. Summa sui
parte fertilior est arbutus; quercus inferiore, juglandes, fici,
mariscæ. Emendatius antiquus codex: Summa sui parte
fertiliores arbutus, quercus, inferiore juglâdes, fici, mariscæ.

Σπειρία.) Malè in Ald. & Basl. legitur σπειρία, pejus
lib. vi. cap. i. σπειρία. Plin. lib. xxi. cap. ix. Ergo in
coronamenta folio venere melotron, spiræon. Ἀπὸ τῆς σπειρίας,
nomen accepisse contendunt, quod frutex sit lentus
& vitilis, ita ut in spiram torqueri possit. Spirææ
nomine Silesiacum quendam fruticem describit
doctiss. Clusius; quem nunquam vidi. quare certi
nihil affirmare possum. alij viburnum Mathioli,
spiræam existimant.

Ἀκρόκαρπον.) Plin. lib. xiii. cap. iv. ubi de dactylo
agit. Coma omnis in cacumine: & pomū est non inter folia, ut
in cæteris, sed suis inter ramos palmitibus racemosum, utra-
que natura novæ atque pomi. Vide cap. ii. lib. i. de caus.

Repetuntur differentiae plantarum.

Αλλ' ὅτι μὲν ἡμερᾶ καὶ ἄγρια λέγεται, πῶ-
 πῶν ἐμφανέστερῳ τῷ ἔχει καὶ μεγίστῳ Διαφορᾶν.
 εἶον, συκῆ, ἐρνεὸς, ἐλαία, κόνιν, ἀπὶ, ἀχράς.
 † deest Al. ὅτι δὲ ἐν ἐκατέρῳ τῶν, † ἐν τοῖς καρποῖς τε καὶ
 φύλλοις καὶ ταῖς ἀλλαῖς μορφαῖς τε καὶ τοῖς μορίοις.
 ἀλλὰ τῶν μὲν ἀγρίων αὐτῶν ματὰ πλεῖστα, καὶ ἐμ-
 πειροὶ ὀλίγοι. τῶν δὲ ἡμέρων καὶ ὠνομασμένων, πλεῖστον,
 καὶ ἡ αἰθρὶς κοινότερα. λέγω δὲ, οἶον, ἀμπέλκ,
 † deest Al. συκῆς, ῥοῶς, μηλέας, ἀπίς, δίαφνης, μυρρίνης † καὶ
 τῶν ἄλλων. ἡ γὰρ χρῆσις ἔσται κοινὴ, σὺν θεωρεῖν ποιεῖ
 τὰς Διαφορὰς. ἰδὼν δὲ καὶ τὰ ἐφ' ἐκατέρων. τὰ μὲν
 γὰρ ἄγρια τὰ ἄρρενι καὶ τῷ θήλει ἢ μόνοις ἢ μάλιστα
 Διαφέρει· τὰ δὲ ἡμερᾶ πλεῖστον ἰδέσθαι. ἐστὶ δὲ τῶν
 μὲν ῥαόν τι λαβεῖν καὶ Διακριθῆναι τὸ εἶδος τῶν ἡ,
 χαλεπώτερον, καὶ τῶν πολυχοῖαν. ἀλλὰ δὲ τὰς
 μὲν τ' μορίων Διαφορὰς καὶ τ' ἄλλων ἔσθαι, ἐν τῶν
 πειρατέον θεωρεῖν. πλεῖστον δὲ τῶν γνέσεων, μετὰ ταῦτα
 λεκτέον. τὸ γὰρ ὡς περ ἐφ' ἑξῆς τοῖς εἰρημύοις ἐστίν.

Sed quæ urbanæ aut sylvestres dicuntur, hanc ipsam
 evidentissimam summamque differentiam habent :
 ut ficus, caprificus, olea, oleaster, pirus, piraster, pinus,
 pinafter. Quæ vero alterutro illorum genere collo-
 cantur; harum differentia, fructibus, folijs, cæterisque
 formis, partibusque percipitur. Sed sylvestrium plu-
 rimæ nomine carent, expertique perpauci sunt : ur-
 banarum autem plurimæ nomine suo noscuntur, sen-
 susque earum communior. Exempli gratia, vitis, fici,
 punicæ, mali, piri, lauri, myrti, reliquarumque. Facit
 enim usus communis, ut exploratæ differentiæ habeantur.
 Illud quoque utroque in genere proprium. Syl-
 vestres enim, mare ac fœmina, vel solis vel præcipue,
 discernuntur. Sed urbanæ generibus certe pluribus
 constant. Quorum alia inventu numeroque facilia :
 alia difficilia scilicet, causa varietatis. Sed partium re-
 liquarumque naturarum differentias hisce contemplari
 tentandum. De generationibus autem post hæc referre
 congruum est. Id enim præcedentia quasi ordine con-
 sequi videtur.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Αλλ' ὅτι μὲν ἡμερᾶ καὶ ἄγρια. Male hinc auspicatur Theo-
 dorus caput. Est enim eadem materia. Idem addidit,
 pinus, pinafter.

Καὶ ἐμπειροὶ ὀλίγοι. Hic ἐμπειροί, significat, scitum,
 & peritum & scientem. Theodorus, expertum est
 interpretatus, non malè, si vocem consideres. Nam
 quæ experientia in dignotione pyri, à pyraestro, experi-

mur, cum tentamus vires, & fortunam elicimus ad
 opus.

Διὰ τὴν πολυχοῖαν. Nova vox, & aliter scripta, quam
 εὐδαλῆχεια. ἔχω in utraque est. Supra βὺ πολυχοῖαν, varia-
 tem, Theodorus; quia multiplex quod est, distinguitur dis-
 ferentijs ad varietatem. Quod enim unum non est, diversum
 est ab eo, cum quo non est unum.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIO.

Αἰθρὶς. Hoc loco non simpliciter pro sensu, sed sensibus
 collecta notitia. His enim instrumentis præceptoris loco
 mens utitur, atque rerum cognitione instruitur : itaque
 pro consequenti ponitur antecedens, καὶ ἡ αἰθρὶς ἀντὶ τῆς γνῶσις
 καὶ ἐπιστήμη.

Πολυχοῖαν. (cui contrarium ὀλιγοχοῖαν) ἔστι verbum πολυχοῖαν,
 nomenque πολυχοῖα, de re dicuntur, quæ non unius modi,
 atque generis est, sed quæ ut multiplex, ac varia latissime
 funditur, atque patet.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Ημερᾶ καὶ.) Plin. lib. xvi. cap. xix. Sunt enim arbo-
 rum quædam omnino sylvestres, quædā urbaniores, quas
 his placet nominibus distinguere. Ergo mites, quæ fructu, aut
 aliqua dote umbrarumque officio humanius juvant, non
 improbe dicantur urbanæ. Hanc differentiam inter ur-

banas sylvestresque posuit Plinius. Sylvestres auctor
 lib. de plant. lib. i. ait quæ sine cura & industria arti-
 ficis sponte proveniant, ἄγρια μὲν λεγόμενα ὅτι σὺν τοῖς ἐν
 ἐπιμελείᾳ γεωργικῇ.

HISTORIA PLANTARUM

LIBER SECVNDVS.

Κ Ε Φ. Α.

C A P. I.

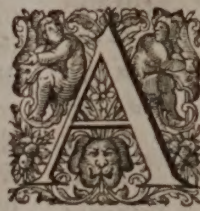
De modo generationis sationisque in arboribus.

Α Γενέσεις τῶν δένδρων καὶ ὅλως τῶν φυτῶν, ἢ αὐτίματι, ἢ δὲ σπέρματι, ἢ δὲ ῥίζῃ, ἢ δὲ ὠχρῶσπιδι, ἢ δὲ ἀκρέμονι, ἢ δὲ κλωνὶ, ἢ ἀπ' αὐτῶν τῶν ἐλέγχων ἐστὶν ἢ ἐπὶ τῶν ξύλων κατακρῶνται εἰς μικρά. καὶ γὰρ ἔτι ἀναφύεται τῶν δὲ ἢ μὲν αὐτίματι, πρῶτη τις ἢ δὲ δὲ σπέρματι, ἢ ῥίζῃ φυσικῶς αὐτῶν ὡς περ γὰρ αὐτίματι καὶ αὐταί. διὸ καὶ τοῖς ἀγροῖς ὑπάρχουσιν, αἱ δὲ ἄλλαι τέχνῃς, ἢ δὲ παρὰ φύσιν. ἀπ' αὐτῶν βλαστάνει κατὰ πᾶσα τῶν τρεῶν τῶν.

† καὶ ἰν. Al. τὰ δὲ πολλὰ κατὰ πᾶσας. ἐλαία μὲν γὰρ πάντως φύεται, πᾶσι δὲ κλωνὶς. † εἰ γὰρ δὲ αὐτὰ κατὰ πᾶσας φύεται, καὶ γὰρ ἡ συκὴ τῆς κρήνης, ἢ ἡ ῥοὰ τῆς ῥαβδῆ. καὶ γὰρ φασὶ γένεσθαι καὶ χάρσιν, καὶ περὶ τὴν κρήνην συμβαίνει καὶ ἡνείκα δένδρον. ἀλλὰ σπάνιον πὶ τὸ τριῶν. γὰρ πᾶσι τὰ πολλὰ τῆς φύσεως. συκὴ δὲ τὰς μὲν ἀλλὰ τρεῖς φύεται πάντως δὲ τῶν πρέμνων ἐ τῶν ξύλων εἰ φύεται μὴ ἐλαία δὲ ἐ ἀπὸ δὲ τῶν ἀκρέμωνων σπανίως. εἰ μὲν ἀλλὰ πᾶσι, πᾶσι πάνθ' ὡς εἰπὼν.

† εὐξείας. Bas. ἐνδεχόμενον δοκεῖ καὶ δὲ τῶν, ἐὰν λαοὶ καὶ νεοὶ καὶ εὐξείας ὦσιν. ἀλλὰ φυσικῶς πᾶσι ὡς ἐκείναι. τὸ δὲ ἐνδεχόμενον ὡς δὲ πᾶσι ληπτόν. ὅλως γὰρ ὁλίγα τὰ δὲ τῶν ἀνω μάλλον βλαστάνοντα καὶ ἡνείκα ὠχρῶσπιδι, καὶ γὰρ ἀπὸ τῶν κλημάτων, αὐτὴ γὰρ ἐδ' ἀπὸ τῆς πῶρας, ἀλλ' ἀπὸ τῶν κλημάτων φύεται. εἰ δὲ πᾶσι τῶν ἑτέρων ἢ δένδρον ἢ φρυγανῶδες. ὡς περ δοκεῖ τῶν πῶρων, καὶ ἡ ὠνία, ἢ τὸ σπύμνον, καὶ ὁ ἑρπυλλῶς, καὶ τὸ ἐλένιον. καὶ ὡς πᾶσι μὲν ἐν εἰς πᾶσι, ἢ πᾶσι τῶν ὠχρῶσπιδι, καὶ δὲ σπέρματι. ἀπ' αὐτῶν δὲ ὅσα εἰσὶ σπέρματα καὶ δὲ σπέρματι γίνονται. δὲ δὲ ὠχρῶσπιδι καὶ πᾶσι δὲ φάνει φασὶν, ἐὰν πᾶσι τὸ πᾶσι παρὰ φύσιν. δὲ δὲ ὑπὸ ῥίζῃ μάλλον γὰρ τὸ ὠχρῶσπιδι ἢ ὑπὸ πρέμνον εἶναι. εἰ μὲν ἀλλὰ καὶ ἀνὰ τῶν θέλει βλαστάνει καὶ ῥοὰ, καὶ μὴ ἐλαία. βλαστάνει δὲ καὶ ἀμυγδαλὴ φυτῶν μὴ. κατὰ πᾶσας δὲ τρεῖς ὡς εἰπὼν ἢ ἐλαία βλαστάνει. εἰ γὰρ δὲ τῶν ἐλέγχων, καὶ δὲ τῶν πρέμνων κατὰ πᾶσας, καὶ δὲ τῶν ῥίζων, καὶ δὲ τῶν ξύλων, καὶ δὲ ῥαβδῆ, καὶ δὲ χάρσιν, ὡς περ εἰρηται. τὸ δ' ἀλλων, ὁ μύρριν. καὶ γὰρ ἔτι δὲ τῶν ξύλων καὶ τῶν πρέμνων φύεται. δὲ δὲ καὶ τῶν ἐλαίας τὰ ξύλα διακρίναι μὴ ἐλαία σπῆμαιαίαν, εἰ τὸν φλοιὸν μὴ παρὰ φύσιν. τὰ μὲν δὲ δένδρα βλαστάνει καὶ γίνονται κατὰ τοὺς εἰρημῶν τρεῖς. αἱ γὰρ ἐμφυτεῖαι καὶ οἱ ἐνοφθαλμισμοί, καὶ γὰρ μίξεις ἴναι εἰσιν, ἢ κατ' ἄλλον τρόπον ἡνείκα πᾶσι ὡς ὑπερὸν λεκτέον.

Rborum & summatim plantarum generationes, aut sponte, aut semine, aut radice, aut avulsione, aut ramo, aut furculo, aut ipso trunco factitantur: aut etiam ligno tminutim conciso. Nam eo quoque modo planta exoritur: sed principatum in his & spontanea obtinent. Quæ vero semine, radice, que fieri solent, naturales maxime inter reliquas esse apparet. Nam ipsæ quoque spontaneæ quodammodo sunt: & sylvestrium ob id generi accommodantur. Reliquæ autem hominum arte aut instituto proveniunt. Singula igitur modo ex prædictis aliquo erumpunt. sed pars major pluribus sanè modis procreatur. Olea enim omnibus provenit rationibus; præterquam furculo: defixa enim nequit germen excitare: ut ficus ex crada & punica ex virga. Quamquam nonnulli ad miniculo quoque defixam ad egeram, una crevisse, factamque arborem affirmant. Sed id raro. Illud vero ex majore parte à natura factitari videmus. Ficus quoque omnibus modis emergit: præterquam ex ramo & furculo. Malus & pirus raro ex ramis. Cæterum cuncta magna ex parte his quoque enasci contingit: modo leves, novelli, facileque auctiles petantur. Verum illi proventus magis naturæ conveniunt. Contingens autem pro possibili accipi potest. Quippe cum in totum quæ ex supernis potius enascantur, paucissima sint. Quemadmodum quæ ex palmitibus vitis proveniunt. Ista enim nec ex prora, sed ex palmitibus exit: & si quid aliud ejusmodi annotetur, seu arbor, seu suffrutex: ut ruta, viola, sisymbrium, serpillus, heleniū. Omnium itaque communis maxime generatio, quæ avulsione atque semine fit. Omnia vero quæ semen ferunt, semine quoque gignuntur. Nasci & laurum ex avulsione affirmant: si quis sublati furculis ferat. Sed quod avellitur, radice aut istipitis aliquid habeat oportet. Fieri tamen potest, ut & absq; eo tam punica quàm malus verna exoritur. Amygdala quoq; fata exurgere potest. Sed plurimis fere modis provenire olea videtur. Nam ex trunco, ramo conciso, radice, ligno, virga, item ad miniculo, quemadmodum diximus. Myrtus inter cætera huic maxime similis. Nam & à ligno & ramo provenit: ligna vero tam ejus quam oleæ palmo minora dividi, haudquaquam oportet: neque cortex detrahi debet. Arbores modis prædictis exeunt atque concreseunt. Infitiones enim aut inoculationes misturæ quædam, aut alio pacto generationes esse videntur. De quibus postea dicemus.

Refert Theoph. lib. vi. cap. v. & lib. i. de caus. cap. v.
Affirmat

De vitium plantatione loquitur. Τα κέρυμβας, vel οί κέρυμβοι, sunt surculi τῆς συκῆς. κέρυμβοι apud Dionys. de situ orbis, κλῶνις. κέρυμβοι κιντῖθ, apud Nonnū & Gal. ad glauco. Hesych. κέρυμβοι κρύβω & πάλιν τὰ μύτινός ἐ ἐς ὑψὸς ἀνγκυτίνοντο κέρυμβας λέγεται. *Omnia sublimia quaeque in alto sunt κέρυμβας vocant. Cacumen absconditur hyemis exitu, defigiturque in terra integrum, ut germinet.* Per avulsos malleolos, aut taleas, aut ramulos, cacumen, quomocunque vocare libet, propagantur arbores, adhuc modum, ut docet doctiss. Laurenbergius. *Ramulum elegantem, non tortuosum, non erosum, vegetum, anniculum (velinquit illi poterit portio exigua adhaerescens rami bimi.) huiusmodi igitur ramum, cipe, praeclivum ab arbore, utraque extremitate mutilatum,*

terra secundæ ad profunditatem dimidiæ ulnæ, arcuatim impone, substrato fimo bubulo aut ovillo. Fossam terrâ conculcata reple. Fruticum herbarumque taleolis vel ramulis pangendis, alteram extremitatem malleo vel dentibus prius conculca, ut filamenta ducat. Tum aqua, irriga, non fimo, quem nulla ratione ferunt, & postea terra operi. Nulla ferè stirps, quæ non potest propagari per ramulos anniculos, dummodo duplex adhibeatur cautela. Prima, ut extremitas inferior abscissa oblinatur emplastro *εμψυκτικῷ*. Sic naturalis liquor non exudabit, nec humor inutilis intro subibit; qui alioquin putredinem adferre solet. Altera, ut non directò terræ infigas ramulum, si oblitum, sed incurvo arcu suprema pars promineat è terra: media tangat terram fossæ: crassior & infima, quam oblinendam dixi, sursum itidem vergat, non quidem è terra extans, sed ad duos vel tres digitos, sub tellure delitescens. Ex medio illo ramuli dorso innumeras videbis radices pullulare. Alius modus. Ramus ab arbore avelitur, supernè deorsum, ut quasi crus aut pes illi adhærescat; hinc pedunculus aut appendix undique perforatus subula, ad dimidiam ulnam defoditur in terra fertili, sæpiusque irrigatur.

Τὸν σάλεξος.) Hoc modo feritur salix, olea, populus, palma, ut docet ipse Theophrast. infra cap. VII. De olea Virgil.

*Sed truncis oleæ melius, propagine vites
Respondent: solido Paphiæ de robore myrtus.*

Ἡ' in τῷ ἔργῳ.) De talea hæc accipit doctiff. Robertus Constantinus. Alia tamen Virgilij mens, etiam Theoph. ut ipse infra docet, ἡ δὲ τοῦ πέρμευ κατανενομήτα. Quæ veteres de talea, clavolaque scribunt, hac occasione referam. Antiquiss. Romanorum Cato cap. xxxv. Taleas, ait, oleagineas, quas in scrobe saturus eris tripedaneas decidito, diligenterque tractato, ne liber laboret. Eadem Plin. lib. xvii. cap. xviii. Taleas oleagineas, quas in scrobe saturus eris, tripedaneas facito, diligenterque tractato, ne liber laboret, cum dolabis aut secabis. Tripedaneæ taleæ non nisi ex majoribus fieri ramis possunt. Nonius, scissions lignorum vel præsegrina taleas vocat. Doctissimus Romanorum Varro lib. i. de re rustica cap. xi. Demum in oleagineis seminibus arbores videndum, ut sit de tenero ramo; ex utraque parte æqualiter præcisum, quas alij clavolas, alij taleas appellant, ac faciunt circiter pedales. Palladius taleam à clava diversam facit in Martio, titulo de citreo. Mense, inquit, Martio citri arbor quatuor modis scitur, semine, ramo, talea, clava. Paulo infra. Clava seri commodius est, quæ sit manubrij crassitudine, longitudine cubitali ex utraque parte levigata, nodis & aculeis recisis, sed integra summitate gemmarum, per quas spes futuri germinis intumescat &c. Talea & gracilior, & brevior esse potest, quæ similiter ut clava mergetur. Sed talea palmis duobus superfit, clava omnino obruitur. Talea ergo à clava diversa. Græci, τάλιον, à qua talea Latinorum manavit, vocant τὸ ἐκ ἀπύου ὅν ὀνόμα, ἔχον πνα δρχλὼ ἐν αὐτῷ βλασηπικῶ, extremam arboris partem, ex qua germina pullulant. Primum arboris germinatum, vocat Plinius. Theophrastus lib. iii. de caus. cap. vi. Οἱ δὲ περικρατοῦσι τὴν ῥαλίσαν κλάδον. Alij taleam ramis abscindunt. Latini, ut dixi, taleæ rami, clavæque nomina confundunt. Nobis Palladij distinctio maximè arridet. Sanè Plinius, ramum à talea diversum facit: ita tamen ut talea sit, ex grandioribus ramis, non ex furculis, uti apud Græcos accipiebarur. Lib. cit. cap. xvii. Multa sic feruntur (rami scilicet) imprimisque ficus, omnibus alijs modis nascens, præterquam talea; optimè quidem, si vastiore ramo, (hæc infra examinabo) pali modo exacuto adigatur alte, exiguo super terram relicto capite, eoque ipso harena cooperto. Ramo feruntur & punica, palis laxato prius meatu: item myrtus. Omnium horum longitudine trium pedum, crassitudine minus brachiali, cortice diligenter servato, trunco exacuto. Myrtus & taleis scitur: morus talea tantum; quoniam ramo eam seri religio fulgurum prohibet. Qua propter de talearum satu nunc dicendum est. Servandum in eo ante omnia, ut talea ex feracibus fiant arboribus; ne curvæ, neque scabre, aut bifurcæ, neque tenuiores, quam ut manum impleant: (hæc satis ostendunt taleam à furculo diversam) ne minores pedalibus, ut illibato cortice; atque in sectura inferior ponatur semper, & quod erit ab radice, accumuleturque germinatio terræ, donec robur

planta, capiat. Etiam Columell. lib. de arbor. cap. xx. inter ramum & taleam distinguit. Taleas, inquit, & ramos verè antequam germinare arbores. incipiunt, deponito. Cæterum quæ differentia, inter ramum, taleam, clavamque, ex Palladio cognosci potest. De talea satis superque. Salicem observavi etiam ex minutissimis particulis germen emisisse: Rosæ centifoliæ particulæ minimæ germen edunt. Non itaque mirum, lignum in frusta dissectum pullulare.

Πάλιν δὲ πρὸ κλωνός.) Cur olea ex furculo non proveniat, docet lib. I. de caus. cap. XII. quem locum adeat lector.

Τῆς κροῖδος.) Κροῖδος fici ramus, interdum crassior, interdum tenuior, furculus. Galenus in glossis, κροῖδος συκῆς οἱ ἀκρόμυνοις. Contra Hesych, Κροῖδος. συκῆς κλάδος. Nicander pro ipsa arbore accepit. Erotianus, furculus ipsiusque fici folia sic vocari tradit. οἱ ὅμ' τὰ συκῆς φύλλα, οἱ ὃ τὰς κλάδους &c. Hoc loco pro furculo sumi debet; quod patet, ex eo quod præcedit, πάλιν γὰρ κλάων, & quod sequitur, καὶ ἡ ῥαὶ τοῦ ῥαῖδος. Pro quovis furculo accepit Theophrastus lib. i. de caus. cap. ix. εἰ γὰρ μή, usque ad αἰεῖχοντος. De fici plantatione. Vide cap. vii. hujus libri. Item Palladium in Martio cap. de ficu.

ἄλλο δὲ πέρμενον καὶ ξύλων.) Ξύλων, intellige καὶ ἀμυγδαλίαν :
 alioquin ξύλων καὶ πέρμενον, idem. πέρμενον quoque, idem quod
 εἰλεχον, caudex. Helychius, Πρίμα τὰ ἰχθυὸς τελευτῇ τῶν
 κρυπτολασημάτων. πέρμενα τὰ πύχον ἰχθυὸς ξύλα. πέρμενον εἰλε-
 χον, βλαστὸς, πῦν ῥίζωμα θείονος τὸ γρησέσκον, ἢ τὸ τῆς ἀρσενικῆς
 ὡσὺς τῇ γῇ πέρμενον. Malè hunc Theophrasti locum in
 interpretatus est Gaza : Præterquam ex ramo ὡς furculo.
 Fallum id est; contrarium, eodem quasi spiritu,
 dixit Theophrastus, contrarium docet Palladius in
 Martio cap. de ficu. Decepit fortasse virum doctis-
 simum Plin. lib. xvii. cap. xvii. ubi ramum caffio-
 rem ficus ferendum ait, ex Theophrasti lib. ix.
 cap. vii. cujus sensum non percepit. Videlicetum
 Theophrasti, & annotata nostra. Mulierculæ Italiæ
 invero cacumine furculos ficorum plantare in ficti-
 bilibus vasculis solent, ut semper ficos habeant pumi-
 les fenestris servandas. Geoponicῶν auctor ficum
 numerat inter ea, quæ ἄλλο ἄριστον καὶ πᾶσι καὶ
 novam stirpem producant. Τὰ δὲ ἰδιωτάριμα, ἔπειτα, (co-
 dex MS. ὅς. non multo diverso sensu) ἄριστον
 φυτεύουσι, καὶ ἄλλο καὶ ἄλλοι, ἔπειτα ἄλλοι, ἔπειτα
 κίτριναι, ῥοδαί, εἰλαίαι, συκμορέαι. Hic locus evincit libelli
 huius auctorem non esse Cassium Dionysium Uti-
 censem, cujus apud Varronem lib. & cap. primo fir-
 mentio. Columellæ enim temporibus ignota citrij
 cur. Quantum Varro antiquior Columellæ? In Pala-
 tino & Sylburgij MSS. codicibus συκμορέαι legitur,
 quod est Articu. Queritur quid πᾶσι καὶ, voce intelligi
 debeat. Alij, ut dixi, taleam, alij clavam, alij aliter
 interpretantur : nos (salvo meliori iudicio) taleam
 interpretamur, quod furculo, avulsione, taleaque
 plantari ficum, morum, citrium, punicum, oleam, sy-
 comorum, populum albam, tradant mediæ ætatis,
 (inter quos hic numerandus auctor) Botanici. Sed
 præter Cassianum de Sycomoro hoc nemo tradidit :
 nec verum puto.

Αὐτὴ γὰρ οὐδ' ἀπὸ τῆς καθόλου.) *καθόλου*, in vite dicitur
extrema cacuminum articulatio, ut loquitur Plinius.
Id rostratum est, ut prora navium rostrata dicun-
tur; unde & rostra navium dicta, pro ipsius prorae, *καθό-
λου*, verte, *vitis rostrum*, id est τὸ ἄκρον τοῦ κλήματος; quod
sationi inutile Cassianus Bassus tradit lib. v. cap. vii.
Τὰ δὲ κλήματα λεπτίον μήτε ἐκ τοῦ ἄκρου, μήτε ἐκ τοῦ κέντρου μερῶν,
ἀλλ' ἐκ τοῦ μέσου τῆς ἀμυγδαλῆς. *Sarmenta autem non ex sum-
mis, neque ex infernis partibus accipienda sunt, sed ex media
vite.* Cassiani verba probat experientia.

Εάν τις τὸ ἀείρεται παραλὼν φυτὸς.) In Ald. & Basil.
legitur ἔρειν. Verunt, *figus sublati furculis ferat*. Quid
ἀείρεται, vel ἔρειν, significet hoc loco, planè ignoro,
nec verifonem intelligo : nec cur auferri ad sa-
tionem lauri furculos velint, video. Lego ἰδὲ τις τὸ
ἀείροντα παραλὼν φυτὸς. *Nasci laurum ex avulsione affir-
mant, figus loco umbroso plantari*. Vel ad verbum *figus*
aëre ambiente sublato severit. Ὁ ἀείρων, continens, am-
biens aër. Theoph. lib. III, de caul. cap. XXIX. οὐδὲν δὲ
ἡλίου : ἀλλὰ πάντων μέγιστον ὁ ἀείρων αὐτὸν πρὸς ἑκαταχάς
ὕδατος. Quippe nulla re minus, sed omnium maxime cir-
cumfusus aër animadvertitur. Scilicet ad tempestivi-
G ratem

tatem imbrum. Fortassis mallet aliquis legere τὴν πε-
τασμένην ἀέρα. Sed ut plurimum subintelligitur ἀήρ. Ari-
stoteles de mundo. Γίνονται δὲ οἱ αἵμοι καὶ οἱ ὁροὶ, καὶ τὰ τε
πᾶσι ἐν τῷ αἵματι συμπαίοντα. Aliquando tamen ad-
ditur, ut apud Galenum lib. 11. ad Glauc. αἵματι καὶ
ἡμῶς αἵματι. Laurus, quæ avulsione plantatur, nasce-
tur, si loco umbroso, ac ab ambienti aëre tuto ponat-
ur, quo solis radij pervenire nequeunt. Alioquin enim
humor natus à sole facile extrahitur. Laurus cor-
pore sicco, laxo, raro, infirmior est, quam ut humo-
rem, caloremque nativum diu servare possit. Et
hanc causam, cur difficulter avulsione nascatur, ad-
fert Philosophus lib. 1. de caus. cap. 111.

καὶ δὲ τὸν αἵματι καὶ τῷ αἵματι. Explicat, quod su-
pra dixit, ὅτι τὸ ξύλον καὶ αἵματι. Per lignum nihil
aliud intelligit, quam truncum per longitudinem
scissum, & in partes confectum. Talem ferendi
modum Virgilius lib. 11. Georgic. his versibus ex-
pressit.

Quin & caudicibus scissis (mirabile dictu)
Truditur è sicco radix oleagina ligno.

Illud è sicco ligno protusum germen admodum mi-
rabile est, neque an experientia respondeat, scio.
Rationi certè apertum infert bellum: quæ ubi nul-
lus est vitalis, aut radicalis humor, nullam quoque
vitam aut vitalem germinationem agnoscit. Alio-
quin oleæ stipites virides, quovis anni tempore
pangi possunt, germinaturæ eleganter. Pro Vir-
gilio dicendum, siccum dixisse lignum, quod respec-
tu surculorum, aliorumque minorum ramorum,
caudicis lignum siccum sit. Cæterum lignum subtus
scindendum, & injecto lapide ferendum, in libris de
causis docet Theophrastus.

Εμφυτῆα. Infitiorem ait Plinius lib. xvii. cap.
xiv. Infitiorem autem casus (docuit à natura) Ma-
gister alius, & pene numerosior, ad hunc modum. Agricola
sedulus casam, sepis munimento cingens, quo minus pu-
rescerent sudes, limen subdidit ex hedera. At ille vivaci
morsu apprehensæ, suam ex alieno fecere vitam, apparuit-
que truncum esse pro terra. Ita locus hic legitur in
omnibus cod. Virgilius:

Et sæpe alterius ramos impune videmus,
Vertere in alterius, mutatamque insita mala,
Ferre pyrum, & prunis lapidosa rubescere corna.

Vide lib. 1. de caus. ubi de infitione plura dicuntur.

Κ Ε Φ. Β.

C A P. II.

Quomodo suffrutices, & herba, itemque arbores nascantur.

Τῶν δὲ Φρυγανιδῶν καὶ πωδῶν τὰ μὲν
πλεῖστα δὲ σπέρματα καὶ ῥίζες τὰ δὲ,
καὶ ἁμφοτέρω. ἔνια δὲ καὶ δὲ τῶν βλαστῶν,
ὡς περ εἴρηται. ῥοδωνιά δὲ καὶ κερωνιά, κατὰ
κωτέων τῶν καυλῶν, ὡς περ καὶ ἡ ἀρχαία. Φύ-
ται δὲ ἡ κερωνιά καὶ ῥοδωνιά, καὶ ὅλα τοῦ καυ-
λοῦ περὶ τὸν. ἰδιωπέτη δὲ ἡ δὲ δακρυῶν καὶ
ῥαῖα τῶν δοκεῖ τὸ κέρον φύεται, ὅταν ξηρανθῇ
τὸ δακρυῶν. Φασὶ δὲ καὶ δὲ τῇ ἰπποσπλινῇ καὶ
ῥαῖα τῇ ἀφίησι δακρυῶν. Φύεται δὲ πρὸς καλὰ-
μῶν, ἔαντις Δαυτεμένη τὰς ἡλακάτας πηλαγίας,
ἡ καὶ κατὰ τὸν ἡ κερωνιά γῆ. ἰδίως δὲ δὲ ῥίζης καὶ
φύεται καὶ τὰ κεφαλόρριζα. ποικυλῶς δὲ ἔσσης
τὸ δακρυῶν, τὰ μὲν πολλὰ τὸ δένδρων, ὡς περ ἐλέχ-
θη, ὡς περ ἐν πλεῖστοις τῶν τοιούτων ὡς Φασὶν εἶναι. ἔνια
δὲ δὲ σπέρματα φύεται μόνον. οἷον ἐλάτη, πεύ-
κη, τῶντος ὅλως πᾶν τὸ κωνοφορῶν. ἐπὶ δὲ Φοινίξ.
πλεῖστα δὲ ἔσσης ἐν Βαβυλῶνι καὶ δὲ τῇ ῥαῖα δὲ ὡς
Φασὶν εἶναι. μοχλῶν, κυπαρίσσι, καὶ τῇ μὲν τοῖς

† φύλων
Plin.
μολοίεν
Al. Bas.

Εἰς φημι. De inoculatione loco citato Pli-
nius: Semine quoque natura inserere docuit, raptim
avium fame devorato, solidoque & alvi tempore madido,
cum secundo fini medicamine, abjecto in mollibus arbo-
rum lectis, & ventis sæpe translato in aliquas corticum
rimas. Vnde vidimus cerasum in salice, platanum in
lauris, laurum in ceraso, & baccas simul discoloras. Tra-
dunt & monedulam, condentem semina in thesauros ca-
vernarum, ejusdem rei præbere causas. Hinc nata inocula-
tio, sutoria simili fistula, aperiendi in arbore oculum cor-
tice exciso, semenque includendi, eadem fistula sublatum
ex alia. In ficis autem & malis hæc fuit oculario antiqua.
Virgiliana querit finem in nodo gemmæ expulsi corticis,
gemmaque ex alia arbore includit.

Nunc modus inserere atque oculos imponere
simplex.

Nam qua se medio tradunt de cortice gem-
mæ,

Et tenues rumpunt tunicas, angustus in ipso
Fit nodo sinus; huc aliena ex arbore germen
Includunt, udoque docent inolescere libro.

At rursus enodes trunci refecantur, & altè
Finditur in solidum cuneis via: deinde fe-
races

Plantæ immittuntur, nec longum tempus &
ingens,

Exiit ad cælos ramis felicibus arbor,
Miraturque novas frondes, & non sua
poma.

Εἰς φημι. Inoculatio duplex, prisca, & nova.
Prisca, quæ fit surculo in gemmam, subulo aper-
tam, indito. Nova quæ & emplastratio dicitur,
fit in gemmæ locum indita. Infitio, sive ἰμφυτῆα,
etiam duplex, in truncum & in corticem. In trun-
cum iterum duplex, altera terebræ circumactu
(ἐκκοτῆρας, sive terebratio) vel stimulo perforata
medulla, (medullarum applicatio:) altera trunco
per medium fisso in corticem, nostra memoria in-
venta. Vide Plinium loco citato. Item lib. 1. de caus.
& ibi nostras Annotationes.

Suffruticum autem atque herbarum pars major
semine radiceque nascitur: quædam etiam utro-
que: nonnulla tamen ex germinibus, ut dictum jam
est. Rosa & lilium caulibus concisis, ut etiam gra-
men, exeunt. Caule quoque toto propagato rosa &
lilium nascitur. Peculiaris maxime generatio, quæ
ex lachryma fit. Quippe lilium ita exire videtur,
cum id quod defluxit sole exaruerit. Lachrimam
quoque equapij, vim eandem fortiri volunt: etenim
lachrimam id quoque emittit. Provenit etiam quod-
dam arundinis genus, si quis in obliquum colos præ-
cisas fimo terræque abscondat. Peculiare quoque in ijs
quæ radice capitata coherent, ut ex radice prove-
niant. Cum autem vis genitalis tot modis compre-
hendatur, arborum pars utrique major, quemadmodum
paulo ante retulimus, pluribus modis apta est exoriri.
Sunt tamen quæ ex semine tantum nascantur, ut abies,
pinus, larix: summatim omnes coniferæ. Item pal-
ma. Ni forte apud Babylonem è virgis quoque pro-
veniat: sicut nonnulli asseverant. Cupressus cæteris
quidem in locis è semine provenit: in Creta autem in-
fula

† τὸ δ' ὁρίσας
Al. Bas. καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς ἐν Τάρρῳ. ὡς τὰς γὰρ ἐστὶν ἡ κεφαλὴ καὶ τὸ κυπρίδιον. αὐτὴ δὲ τὸ τῆς κορυφῆς βλαστάνει πάντα τὸ πῶτον πινομένη, καὶ τὸ τῆς γῆς, καὶ τὸ τῆς μέσης, καὶ τὸ τῆς ἀνωτέρας. βλαστάνει δὲ ἐνιαχὲς τὸ τῶν ῥιζῶν. σπανίως δὲ. πρὶν δὲ ὄρνυς ἀμφιστεῖται. οἱ μὲν γὰρ, τὸ τῆς ἀνωτέρας φασὶ μόνον· οἱ δὲ καὶ τὸ τῆς γλίσχρας· οἱ δὲ, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς στελέχους κενεῖται. τὸ τῆς ὡς παρὰ δὲ καὶ ῥιζῆς ἔδεν φέρεται τῶν μὴ ὡς βλαστάνων. αὐτῶν δὲ ὅσων παλαιὰς εἰσι γῆσεις, ἡ τὸ τῆς ὡς παρὰ δὲ, καὶ ἐπὶ μᾶλλον ἡ τὸ τῆς φουάδου. παχίστη δὲ καὶ ἑυαυγής, ἐὰν τὸ τῆς ῥιζῆς ἡ τῆς φουάδου. καὶ τὰ μὲν ἔσται ἡ ὅλως τὸ τῆς φουάδου τῶν πεφυτμένων, πάντα δοκεῖ τῆς καρπὸς ἐξομοῖν.

fula etiam trunco: tvt montuosa in Tatra. Apud hos enim cupressus caedua est: quæ ex caesura germinat, modis omnibus præcisa. Nam & a terra, & parte media, & superna: nonnusquam loci vel ex radicibus germinat; sed raro. De frobore diuersa sententia est. Quidam enim ex semine tantum eam produci statuunt: alij ex radice quoque; sed lente. Nonnulli etiam ipso caudice detruncato. Avulsione aut radice nihil ex ijs quæ ab imis plantigera non sint exoriri posse, arbitrantur. Cunctorum autem quorum generatio numerosior est, quæ avulsione, atque etiam magis, quæ sobole perfici potest, ocyssima & auctu perfacilis est; si ab radice soboles accipiat. Et quæ sic aut ullo pacto à plantis feruntur, hæc omnia fructus similes afferre videntur.

† quemadmodum ex caesura in Tarra. † quercu.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Nota verbum μωλεῖν, evadere. Tarrha, Cretæ oppidum ex Stephano. Adverte loquutionem, sicut supra, ἐν Σουδαίῳ. Neque enim in oppido, sed in agro. Κεραζομένη, Tonsilis cupressus. Ita verbum sonat. Verum rectè caedua; quia subdit τὸ τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς γῆς, καὶ τῆς μέσης. Γλίσχρας. Theod. lentè, optimè. Demosthenes in oratio-

ne contra Aristocratem, de edificijs publicis; μικρὰ καὶ γλίσχρα, & parva & quæ lenta opera absolvantur. Ita plus placet, quam fluxa.

τὸ τῆς ὡς παρὰ δὲ καὶ ἐπὶ μᾶλλον τὸ τῆς φουάδου, ut aliud sit, ὡς παρὰ δὲ, sicuti supra dicebamus; avulsio etiam à brachijs, non solum ab radice.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIO.

ΦΥΤΗΝ ΔΕ ΠΙΣ Ε ΚΕΛΑΜΟΥ. Harundo feritur bulbo radicis, qui & oculus dicitur: item transversa toto, prostrato corpore, quin & calami talca. Lege Columellam lib. IV. cap. XXXII. Plinium lib. XVII. cap. XX. τὰ δὲ δὴν. Videtur legendum τὸ φάκων, propter hæc verba Plin. lib. XVII. cap. X. Nam folia palmarum apud Babylonios feri, atque ita arborem provenire,

Trogum credidisse, demiror. Sed idem etiam lib. XIII. cap. IV. de palmis ait, & ab radice avulsæ vitalis est satus, & ramorum tenerrimis. Vbi & trunco feri docet, sicut & Constantinus Cæsar. γερονικῶν. lib. X. ait, ἐπὶ τῷ φοινίῳ τὸ τῆς ὡς παρὰ δὲ φουάδου, quæ μοσχόματα vocat. Lege de causis lib. I. cap. II.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

ΠΛΕΙΣΤΑ.) Rectè τὰ παλαιὰ. Nec adiantum, nec filix: nec phyllitis, aliaque plura ex semine nascuntur.

† τὸ δὴν. Rosam, ut scribit, caulibus nasci concisis, experientia didici; sed lilium, hoc modo propagari, vanum puto: sæpius tentavi, sed frustra. Nec verisimile videtur; annuus enim & carnosus huic est caulis, qui statim putrescit.

Κεραζομένη.) Suidas κρινώδης ὁ τῆς κερατὸς λεῖμων. ὡς τῆς ῥόδου, καὶ τῆς ἰωνίης. Hic locus κρινώδης lilium esse docet. Plinius enim quæ Theoph. de κρινώδῃ, lilio tribuit lib. XXI. cap. V. Alba lilia eisdem omnibus modis feruntur (nec avulsione, nec caule conciso) quibus rosa, & hoc amplius lachrymasua, ut hippocistinum; nihilque est fecundius, una radice quinquagenos sæpe emittente bulbos. Vide cap. IV. lib. I. de caul. ubi idem repetit Theophrastus. Eleganter idem Plinius lib. XXI. cap. IV. ocellum radicis vocat lachrymam exsiccatam. Sed malè rosæ adscribit, quod de lilio Græci tradiderunt. Ob id potius caule inciso inseruntur, & ocellis radicis, ut harundo.

Κελαμῶν.) Plinius lib. XVII. cap. XX. Harundo etiamnum dilutiore, quàm hæc, solo gaudet. Seritur bulbo radicis, quem alij oculum appellant, dodranali scrobe, intervallo duum pedum, & semipedis, reficiturque ex sese verere arundineti extirpato; quod utilius repertum, quàm castrare, sicut antea. Namque inter se radices serpunt, mutuoque discursu nentur. Vide Columell. lib. IV. cap. III. Vide lib. IV. cap. XI. histor. ubi de arundine agit Theophr.

Κανοφορῶν.) Sæpius tentavi furculo, aut ramo coniferas ferere; verum semper oleum, & operam perdidici; nunquam germinarunt; immo si transplantentur, ut plurimum interire solent.

τὸ τῆς ῥόδου. Non desunt viri doctissimi, qui φάκων legendum contendunt, quod Plinius lib. XVII. cap. X. scribat: Nam folia palmarum apud Babylonios feri, atque ita arborem provenire Trogum credidisse, miror. Attamen cum Theophrastus lib. I. de caul. cap. II. tradat apud Babylonios virgis feri; idemque referat Plinius lib. XIII. cap. IV. Et ab radice, inquit, avulsæ vitalis satus, & ramorum tenerrimis. Hoc tamen experientiæ refragatur, omnis enim, ut dixi, supra lib. I. palma μοσχοπέλης, singulari trunco. Vide Geopon. auctor. Vide cap. Theophrasti citatum, vide annotata.

Rectè ex auctoritate Roberti Constantini, ἀντὶ μωλεῖν, tardè provenire, restituunt, μοσχέειν. Theophrastus lib. I. de caul. cap. II. τὰς τε γὰρ ῥόδους φασὶ μοσχέειν καὶ Βαβυλωνίαν τὰς ἀπαλωτάτας. Μοσχέειν, Iulius Polux exponit, ἀνατρίφειν τὰ φυτὰ. Suidas, τὸ μεταφυτεύειν, transplantare: μοσχέειν, inquit, μεταφυτεύειν.

Καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς ἐν Τάρρῳ.) In Ald. Basil. τὸ τῆς κεφαλῆς. Theod. vertit, ut montuosa in Tarra. Rectè correxit Lugd. Bat. edit. Sed versionē nō mutavit. Verte, ex caesura in Tarra. Τάρρα, oppidū Cretæ. Stephanus, καὶ πόλεως. Τάρρα πόλις Λυδίας ἀπὸ τῆς Λαζικῆς γεωγραφικῆς. ἐπὶ τῇ Κρήτῃ ἐν τῇ Τάρρῳ. Αὐτῶν πρῶτον. Theophrasti sententiam confirmat Bellonius, testis oculatus, lib. I. observ. cap. XVII. Cupressi in sylvis non crescunt, ut plerique existimarunt, sed sparsim varijs montium locis, licet istis satè non fuerint. Meridiano tamen sole gaudent, ejusque sunt natura, ut infima parte recise; ex parte tamen radicibus proxima multis ramis repullulent. At eo loco in altum non attolluntur, sed in crassitudinem excrescunt. Propterea capsæ ex cupresso reperiuntur in Candia admodum late. Nascuntur etiam perinde in Leucis montibus, Spachia vocatis, atque in Ida dicto Psiloriti.

Quamobrem degenerent aliquando sata, & quæ non degenerent, sed meliora quoque fiant, etiam in arboribus.

Ὅσα δὲ ἀπὸ τῶν καρπῶν τῶν διωκρισμένων καὶ
 ἔτι βλαστάνειν, ἀπὸ αὐτῶν ὡς εἰπεῖν χεῖρων. τὰ
 δὲ ὅλως ἐξίσταται τῶν γένεσιν. οἷον ἀμπέλου, μηλέα,
 συκῆ, ἰσοία, ἀπὸ. ἕκαστος γὰρ τῆς κεγχροαμίδου
 ἔστι γένεσις γένος ὅλως ἡμερον, ἀλλ' ἢ ἐρυνός, ἢ ἀγρία
 συκῆ. Διαφέρει οὖν πολλὰ καὶ τῇ χροίᾳ καὶ γὰρ ἐκ
 μελαίνης λείκη, ἐκ λευκῆς μελαίνα γίνεται. ἕκαστος
 τῆς ἀμπέλου τῆς ἡγναίας, ἀγνῆς. Ἐκ πολλὰς ἐπερον
 γένος. ὅπῃ δὲ ὅλως ἔστιν ἡμερον, ἀλλὰ ἀγχιον ἐνίο-
 τος. π. ἐπερὶ τὸν ὥστε μὴ ἔκπεσιν τὸν καρπὸν. αἱ δὲ
 ὥστε μὴδὲ ἀδρύνειν, ἀλλὰ μέζει τῶν αἰσθητῶν μόνον
 ἀφικνεῖσθαι. φυτεύοντες δὲ καὶ ἐκ τῶν τῆς ἐλαίας
 πυλίων ἀγχιέλαι, ἐκ τῶν τῆς ροῆς κέκων
 τῶν γλυκεῶν ἀγχιών. ἐκ τῶν ἀπυλίων, σκληρὰ.
 πολλὰς δὲ καὶ ἐξία. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἐκ τῶν
 ἀπίων καὶ ἐκ τῶν μήλων. ἐκ μὲν τῶν ἀπίων, μοχθηρὰ
 ἢ ἀχρεῖς. ἐκ δὲ τῶν μήλων, χεῖρων πᾶσι γένεσι. καὶ
 ἐκ γλυκεῖας ὀξείας, καὶ ἐκ ἐρυνὸς κυδωνί. χεῖρων
 δὲ ἡ ἀμυγδαλή, καὶ τῶν χυλῶν ἐκ τῶν σκληρῶν ἐκ μα-
 λακῆς. διὸ ἐὰν ἐθέλωσι ἐκγεῖν ἐκ τῶν κελύμενων. εἰ
 δὲ μὴ, τὸ μὲν ὅμα ματαφυτεῖν πολλὰς καὶ χεῖρων
 δὲ καὶ ἡ δρῦς. ἀπὸ γὰρ τῶν ἐν τῇ Ἠπείρῳ πολλοὶ φυ-
 τεύουσιν, οὗτοι ἐδωκέναι ὁμοίαν πρῶτον. διὰ φύλιν ἢ
 καὶ μυρρίνιν διαφέρειν πότε φασιν. ὡς δὲ περὶ πλὴν
 δὲ ἐξίσταται, καὶ ἔστι τὸ χροῖα διαφέρειν. ἀλλ' ἐξ
 ἐρυνὸς καρπῶν γίνεσθαι μελαῖον, ὡς περὶ τὸν ἐν
 Ἀντιόχῳ. πολλὰς δὲ καὶ τῶν κυπαρίσσιον ἐκ τῆς
 λείας ἀρρενῆς. μάλιστα δὲ τῶν οὖν φωνίξ δοκεῖ δια-
 μίεσθαι, ὡς περὶ εἰπεῖν, πλείους τῶν ἀπὸ σπέρματος,
 καὶ πύκνῃ καὶ κωφοτέρῃ, καὶ αἰσθητῇ ἢ φθοροποιῇ.
 ταῦτα μὲν ἐν τῇς ἡμετέρας οἰκίαις. ἐν δὲ τῇς ἀγρίαις
 δὴλον ὅτι πλείονα κατὰ λόγον ὡς ἰσχυροτέραις. ὥστε
 ἡμετέραν πᾶσι ἀποπν. ἐπὶ δὲ ἡ χεῖρων καὶ ἐν ἐκείναις,
 ὅλως ἐν πῶς ἀπὸ σπέρματος μόνον. εἰ μὴ πᾶσι τῇ
 ἡμετέραις δαίανται μετὰ βάλλειν. Διαφέρει δὲ καὶ
 τὸ πᾶσι τῶν, ἐὰν αἰρῶ. ἐν αἰσθητῇ γὰρ ἐκφέρειν ἢ
 χροῖα δοκεῖ τὰ ὁμοία κατὰ μὲν καὶ ἐν Φιλιπποῖς.
 αὐτὰ πάλιν δὲ ὀλίγα καὶ ὀλιγαχῆς λαμβάνειν μετὰ βό-
 λῳ. ὥστε ἐκ σπέρματος ἀγχιών πρῶτον ἡμερον, ἢ
 ἐκ χεῖρων ἀπὸ τῶν πρῶτον βέλπον. τὰ γὰρ ὅπῃ
 τῆς ροῆς μόνον ἀκχεῖσθαι ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Κιλικίᾳ
 συμβαίνει. ἐν Αἰγύπτῳ μὲν γὰρ τῶν ὀξείων καὶ σπα-
 ρείσαι καὶ φυτὸς θείσαι, γλυκεῖαν γίνεσθαι ὡς ἢ
 ἐν αὐτῇ. ὥστε δὲ Σόλως τῆς Κιλικίας καὶ τῶν πρῶ-
 τῶν Πίναρων, ἢ ἡ μάχη τῶν Δαρείων ἐγγέτο, πᾶσι
 γίνονται ἀπὸ τῶν εὐλογον δὲ καὶ εἰ τις τὸν παρ' ἡμῶν
 Φοῖνικα φυτεύει ἐν Βαβυλῶνι, ἀκρεῖς πᾶσι γίνεσθαι
 καὶ ἐξομοῖσθαι τῇς ἐκεί. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ εἰ τις
 Δαρείων ἐγγί-
 νει αἱ ῥοαὶ
 γίνονται ἀπὸ
 ῥοῶν, δι' ὅλως
 τὰ ὀξεία
 τὰ ὀξεία
 ἔχουσιν εὐλογον
 ἢ ὅλως
 ὅλως ῥοα, ἐκ ἀμυγδαλῆ. πλείονα ἐκείνη δὲ ἴσως καὶ

Quæ autem è fructibus eorum quæ sic quoque
 proveniunt sata sunt; hæc (ut ita loquar) omnia
 deteriora redduntur. Quædam etiam omnino
 degenerant: ut vitis, malus, ficus, punica, pirus.
 Quippe cum grano ficario, nullum penitus genus
 procreetur; sed caprificus tantum aut ficus sylvestris
 erumpit. Colore etiam sæpè numero discrepans. Ex
 nigra enim candida; & ex candida nigra gignitur. Ex
 vite quoque nobili ignobilis, & sæpe diversa genere
 exit. Nonnunquam nihil penitus urbanum, sed plane
 sylvestre provenit: & adeo quandoque, ut fructum per-
 ficere minime queat. Quædam fructum ne comple-
 re quidem valent; sed ad florem usque tantummodo ve-
 niunt. Nascitur ex nucleo quoque oleæ sylvestris olea:
 ex acinis mali punici dulcibus, vilis; & ex enucleatis
 dura, & plerumque acida. Eodem modo, ex piro vi-
 tiatum pirastrum: ex malo, tum deterius genere; tum
 acida ex dulci; & coronea ex struthæa. Amygdala
 quoque degenerat tum sapore, tum quod dura ex molli
 redditur. Idcirco adultam inferere aut plantam sæpius
 transferre præcipiunt. Quercus quoque deterius exit.
 Itaque cum plerique ex ea, quæ in Epiro nascitur se-
 vissent, nullo pacto provenire similis potuit. Laurum
 atque myrtum præstare interdum inquant; sed magna
 ex parte eas quoque degenerare: ac calore quidem
 servare; sed ex fructu rubro fieri nigrum; ut in Antan-
 dro. Plerumque cupressum quoque ex femina matrem
 provenire affirmant. Palma inter ea quæ semine exeunt
 & pinus conifera, & picea tincosa, maxime (ut sic
 loquar) persistere in totum videntur. Hæc igitur inter
 ea quæ mansuescere possunt. Inter agrestes autem
 plures genus suum servare possunt: scilicet vitium
 portione; utpote cum natura validiores sint. Contra-
 rium enim haud probe putaveris, nullam scilicet posse
 in illo ordine degenerare. Atque omnino inter eas quæ
 è semine tantummodo exeunt: nisi quod cultura va-
 leat immutari. Loca quoque à locis differunt, & aër
 ab aère. Quibusdam enim in locis regio similia pro-
 ferre videtur. Sicut in Philippis. E contrario pauca
 paucisque in locis mutantur: ut ex semine sylvestri ur-
 banum, aut ex deteriori absolute gignatur melius. Id
 enim de punica tantum in Ægypto Ciliciaque evenire
 accepimus. Namque in Ægypto acidam tum semine
 tum planta, in dulcem quodammodo aut vinolentam
 converti. Ciliciæ vero circa Solos, juxta amnem Pin-
 narum, qua contra Darium dimicatum est, omnes
 sine nucleo surgunt. Quod si quis etiam palmam no-
 stratam in Babylone ferat, reddi fructiferam, & loci
 illius domesticis similem, consentaneum est. Eodem
 modo & si qua alia tellus ad alium fructum ita se ha-
 bet. Etenim omni cura culturaque exuberantior iste
 perficitur. Indicium, quod ea quæ aliorum inde trans-
 feruntur, protinus sterilescent. Quædam etiam ger-
 minis infœcunda omnino redduntur. Quin & ali-
 mento ac reliqua opera permittuntur. Sicut sylvestres
 mitescent, & urbanarum ipsarum quædam neglectæ
 immitescent: ceu punica, amygdala. Quidam etiam
 ex ordeo

Οὐκ ὡς τὸ ἀγέρον ἐξ ἀμυγδαλῶν. Agreste mitescit. Nota τὸ ἐξ, motum notas extra significatum, ἡμυγδαλῶν ἐξ ἀγέρον. Sequitur, ὅτι ἡμυγδαλῶν ἵνα, καὶ ἀποπείσῃ τὰ βόνα, ἔσται ἀμυγδαλίη. Theodorus, & urbanarum ipsarum quædam neglectæ immitefcant, ut punica, & amygdalus. Multa animadvertenda. Principio, privatio non declaravit sententiam. Neque enim dixit, ἀγέρονται : sed ἀπὸ πείσῃ. Itaque supra ponebat gradus nature deterioris. Primo loco, fructuum dissimilitudinem, ut ab Epitro Glandis. Secundo, ἀκαπτα. Tertiò

Περαιώτης τῷ Ἰνδῷ, Hinc Latina vox Talea, ἥδε
autem est Termes.

Φιδνεσπιος, sive φιδνεσφιδος, ut lib. 1. de caus. cap. IX.
dicitur piceæ species, quæ minimos fert nucleos. Nam ὁ
φιδνης, vocantur τῖ μικρὰ σπυδῖλια, ὅ Eustathius in Ho-
merum adnotavit, Itaque Plinius lib. XVI. cap. X. de nucleis

Metamorphosis, quasi transmutio, ut distinguitur a metamorphosis,
que plus est quam metamorphosis. Dicitur vero ut metamorphosis, id est
transmutatio, Quintiliano.

Videamus rationes cur deteriora sint. Causa, quod
ut plurimum illud quod invalidius, transit in id quod
validius. Effectus enim rarò aut nunquam transcen-
dit, superatque nobilitate e efficiensem causam. Iam
sylvestria validiora sūt domesticis, ut docet lib. i. de
causis. Hæc ergo in illa mutantur. Origo illius mu-
tationis, non tam in semine, quàm radice novæ
plantæ residere videtur, dum illa à circumstantiis
novis, novoque loco aliter atque aliter afficitur.
Radices sunt tanquam elementa arborum; elemen-
torum autem conditionem cætera omnia sequuntur.
Vide lib. xi. de causis. cap. xix. Nam & aquæ copia,
& solum, & cultura, radices primum attingunt,
factoque hinc principio cætera mutantur. Non ne-
go id ut plurimum verum esse; sed semper deteriora,
quæ ex semine prodeunt, planè improbo. Cautè
Florentinus lib. x. cap. i. Εἰδέναι γ' ἔστιν ὅτι τὰ ἀπὸ σπέρματος
φυτὰ ὡς ἐκ τοῦ πρώτου τοῦ φυτοῦ ἐστὶ χειρότερα. βελτίονα δ' ὡς κατὰ
φυτὰ τὰ μετὰ χειρὸς αὐτοῦ. καί τινες αὖτε φυτὰ τὰ ἐκ κορυφῆς αὐτοῦ, ὡς
καὶ τὰ κατὰ καρπὸν αὐτοῦ. ἀλλὰ ἔστι πολυκαρπία, καὶ περὶ τῶν φερό-
ντων ἔχοντα. Ceterum, quod nosse expedit, plantæ a semine ut
plurimum alijs plantis sunt deteriores; præstantissime au-
tem plantæ sunt novellorum ramorum, & ex his meliores
& bonitatem, sed & ad uberitatem, & ad celerem ipsorum
fructuum proventum. Optime auctor libell. de plantis
lib. i. cap. vi. Πᾶν φυτὸν οὗ κατὰ τὸν σπέρμα, ὁμοίον τοῦ σπέρ-
ματος ἔσθ' οὐδ' αὐτὸν ἔκαστον, πλεονὲς καὶ χειρότερον σπέρματος ποιεῖται. πλεονὲς
Triplicem vult esse varietatem. 1. Aliqua plan-

ta, (non omnis) simile gignit semen. 2. *Aliqua melius*.
3. *Aliqua deterius*. Perlica esse sæpe sata, fructus ferè
non deteriores, sed meliores. Nam & serotina, præ-
eocia, duracina & nuci persica, uti deposuimus, sic &
suis radicibus surgunt. Arantia suo semine sata,
eisdem fructus reddere, Baptista Porta scribit, dul-
ces, acidos, & ejusdem formæ & magnitudinis. Nec
laurus nec myrtus apud nos sata degenerant. Pini,
& eupressi semina, quæ ex fatiscientibus conis cad-
dunt, ejusdem generis creant arbores. Pallad. in
Januar. tit. xv. *Mense Ianuario, Februario, & Martio,*
locis frigidis, calidis vero Octobri, & Novembri sorba feruntur
egregiè; ita ut matura in seminario ipsa poma pangantur.
Ego expertus sum multas arbores ex pomis sponte pro-
genitas, & in crescendo, & in ferendo fuisse felices. Varro
lib. 1. de re rust. cap. xxi. Transmarinas ficus chias, chalcidicas & Lydias, & Africanas cæteraque in Italiam semine
perlatas tradit. Geoponicus auctor lib. x. cap. xxxv. i
ex auctoritate Pamphili, tradit omne genus suo se-
mine satum, suum genus producere, præter oleam,
quæ oleastrum producit. Δοκεῖ οὖν πᾶσι ὑπελάβεσθαι: ἡ γὰρ
ἐμπειρία φησὶν, καὶ ἡ ἱστορία, ὅτι πᾶσι σπέρμα τοῦ ὁμοίου ἀπο-
τελεῖ (in MSS. ἀποτίκει) καὶ οὐκ ἔστι τις ἰσχυρὴ ἀκρετεὶς (lege
ἀκρίβεια) ὅδ' ἔρρηξ, ταῖς ἐγγελλομέναις καὶ οὐκ ἰδίαις. Videretur
autem quibusdam vilis esse seminum plantatio; verūna
quod nosse convenit, hoc est: omne semen simile genus
perficit præter oleam. Oleastrum enim generat, hoc est
sylvestrem oleam, & non oleam veram. Ex amygdalis
amaris dulces nasci, tradit libri de plantis Auctor.
Quod ipsa experientia confirmatur. Finem ut sa-
ciam; dico non usque adeo degenerare, stirpes, si
novellas natas de semine, sæpius transplantatas, ac-
curatè colas. Tunc enim illam ignobilitatem, &
degeneres mores exuunt. Nam credibile est, ex do-
mesticarum arborum semine, sylvestres nasci; quia
specie

jam allatis constat, vile oleæ genus esse φαυλίας. Athenæus lib. xiv. deipnosophist. phaulias magnitudine connari docet, γλυκύς ὃ πένυ ὁ καρπὸς μέγιστος καὶ αὐτὸς φαυλίαν. Vide de phauliis plura lib. iv. cap. xii. ubi de olea agitur. Cæterum hic sensus verborum Theophrasti: negat ex oleastro oleam posse fieri, ex pyrastro pyrum, caprifisco ficum, & naturam illam sylvestrem mitigari. Quod enim in oleastro deputato aut translatato contingere reserunt, ut olivas ferat, phaulias dictas, non magnam hanc mutationem censeri debere. Nam phauliæ pessimum olivarum genus, quales translatus aut deputatus fert oleaster. Oleam decacuminatione proficere docet lib. iv. cap. xix. Ταῖς δὲ αἰῶνα πάντες τῆς ἀπεικοπίνης βλαστάνει καὶ ἔτι αὖ ἐκκαὶνὴ γίνεσθαι κατὰ τὴν ἡλικίαν. Ergo etiam oleaster melior sit ἀπεικοπῇ τῆς ηλικίας; sed hæcenus tantum proficit, ut olivas ferat phaulias, quæ de nomine ipso pessimas, & viliores sonat olivas. Corrigit alij, ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ καπνῷ φρεσὶ συμβαίνειν ὅτι αὖ ἀπεικοπῆς τῷ ηλικίᾳ καὶ ὅλῳις μετὰ φωνῆς φέρεται ηλικίαν. Quod enim oleastro accidere dicunt, ut si furculos (sylvestres) decidas, aut in totum transferas, germen oleæ sativæ simile producturum: certè non est magna illa mutatio; nec tam magna, inter oleæ & oleastri frondem, differentia. De phaulia, vide plura lib. iv. cap. xii.

C A P. IV.

Ad hæc fortuitam quoque mutationem fieri ajunt; interdum fructuum; nonnunquam arborum summatim ipsarum. Quæ quidem aruspices ostenta esse existimant. Exempli gratia, punicum acidum edere dulce: & dulce acidum. Rursus arbores ipsas, ut ex acida dulcis, & ex dulci acida veniat: sed deterius in acidam, quam in dulcem mutari. Item ex caprifico ficum; & ex fico caprificum: sed de fico in caprificum deterius. Et ex olea oleastrum: & ex oleastro inuicem oleam. Quod raro evenit. Rursus ficum ex candida nigrum: & ex nigra candidam. Pari etiam modo ex vite. Ergo hæc tanquam prodigia & præter naturæ normam accidere arbitrantur. Solita vero nullo pacto mirantur. Vt quod in vite, quam † capniam vocant, cernitur: nam ex nigro racemo, candidum; & ex candido, nigrum hæc præstat. Neque enim, aruspices ista interpretantur: quoniam ne illa quidem, quæ ratione regionis mutari solent, quemadmodum punica in Ægypto mutari proposuimus. Sed hic ita fieri mirum: quoniam una tantum aut duæ; & hæc raro per universum tempus mutantur. Et si aliquando ita fit, in fructibus potius discrimen, quam in totis arboribus percipitur. Nam talis quoque † rei temeritas fructibus nonnunquam contigit: ut ficus " poma averfa ramulis ferat; & punica vitisque caudice suo fructificent. Ad hæc vitis fructum absque foliis produxit: olea foliis amissis fructificavit. Quod & Theffalo Pisistrati filio accidisse, proditum est. Nonnunquam ratione hyemis, aut alias ob causas quædam accidunt: quæ normæ naturali incongrua judicantur; cum tamen non ita sit. Sicut olea penitus aliquando adusta regerminaverat tota. In † Bæotia vero germinibus omnibus à locustis devoratis, iterum germinavit. Sed hæc haud quaquam pro absurdis haberi forsitan debent: quippe cum ad manifestas causas redigi possint. Sed potius si non ex proprijs locis fructificent, † aut non fructus proprios ferant, natura tota immutatur, ut diximus. Mutationes arborum tales adnotantur.

‡ aut non
convenien-
ter.

prifricum, & grossos, ostendimus quid significet.

Μὴ ἐκ τῶν οὐκ ἐσθλῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν οὐκ ἐσθλῶν. Etiam supra sic. Ac
Theodorus legit, οὐκ ἐσθλῶν. Inquit enim, non ex propriis
locis, aut, non fructus proprios. Caterum οὐκ ἐσθλῶν τῶν
ἐστὶ τὸ πᾶν οὐκ ἐσθλῶν, ἐστὶ τὸ πᾶν.

καὶ ἀμπελ. Quod hic videtur de vite asserere, negat de
causis lib. v. cap. III. initio. Confer Plinium, lib. XVII.
cap. XXV. ubi ἐγγων, per ficus malè exposuit.

Sed quis ex iis quæ hæcenus diximus, longè aliam Græcæ appellationis esse rationem, non videt? *ἡ ξηθυρίς*, aliud vitis genus, cujus meminerunt, Aristoteles, Theophrastus, Athenæus, Columella, Plinius.

de caus. cap. i. & v. & v.
καπνίου.) Lege καπνεύς, ut in Ald. edit lib. v. cap. xii.
scriptū est. καπνίου flexus Articus, ut Αγορόζων, Μενίδεον,
αλων ενζων. Cur capneon dicatur docet lib. v. de caus.
cap. xii. Theophrastus. Latini vitem hanc helvolam
vocat. Columella lib. iii. cap. ii. Sunt & † helvola,
(vites, uvæ) quas nonnulli varias appellant, neque purpureæ,
neque nigrae, ab † helvo (nisi fallor) colore vocatae. Melior
est nigrior abundantia vinis, sed hac sapore pretiosior. Color
acinorum in neutra conficitur equalis ; utraque candidi
musti, alterna vice annoru plus aut minus adferunt ; melius
arborē, sed & jugū cōmodissimè vestiunt, mediocri quoque solo
fœciūdē, sicut praeiā generoq; codex antiquus, praeiā mi-
nor & major, sed ea generositate vini magis commendantur,
& frequentibus materijs frondent, & cito maturescunt. Ea-
dem de capnea vite tradit loc. cit. Theoph. ubi etiam
nomē hoc ei impositū esse docet, ex eo quod τὸ χρῶμα
βοτάνων οὕτε μέλαν οὕτε λευκὸν ἔχει, ἀλλὰ κηκερωδές. Meminit
hujus uvæ Aristoteles lib. iv. de generat animal. c. iv.
Εἴτι γάρ τις ἀμπελῆος, λυή κελεύει κηκεῖται, λυή δὲ ἐνέχρη μέλανας
βότους · εἰ κείνησι τίεται. Ἀλλ' τὸ πλεονέκτης ἐκιδέναι ταῦτα τοῦτο
ποιεῖν. αὐτὸν δ' ὅτι μετὰ τὸν λευκὸν ἐστὶ πᾶν φύσιν καὶ μελαίνης. ὥς
ἐπὶ σφίγγειν ἢ μετὰ βόταις, οὗδ' αὖτε περὶ νεὶ παρὰ φύσιν, οὐ γὰρ εἰς ἄλλου
φύσιν. Vitis enim quedam est, quam aliqui capneum vocant,
quæ cum uvam albam solet ferre, si nigram tulit, monstrum
id esse non putant, quoniam sepiissime id facere solet. Causa
est quod sua natura inter albam & nigram sit. Itaque non
longe disceditur, nec præter naturam fere. non enim in
aliam naturam transfitur. In Italia Benevento urbe, hoc
vitis genus præstantissimum, ait Athenæus. Πλάτων
ἐστὶ οὐ χαμαιδὸς κηκεῖται, καλλις δ' οὕτω γίνεται ἐν Βερέτω πόλει
Γιουλίας. Doctif. Gaza modo capneam, modo fumi-
dam transtulit vitem. Malunt alij infumatam. Vinum
inquit fumo sufficiebatur, ut celerius vetustesce-
ret, & præcoeco maturitatem traheret fumi repo-
re. De hoc vino poëta.

Εὐ δὲ τῇ Βοιωτίᾳ.) Plinius lib. xvii. cap. xxv. Sunt & miracula fortuita. Nam & oliva in totum am busta revixit, ὥς in Boetia, derofo à locustis ficus, iterum germinavere. Idem plura miracula lib. iv. cap. xix. Vide cap. iiii. lib. xv. de cauf.

C A P. V.

EX reliquis autem plantis, sisymbrium nisi cultura
coerceatur, in mentam mutari videtur. Quam-
obrem sæpius id transferre consueverant. Triticum in
lolium

EX reliquis autem plantis, sisymbrium nisi cultura
coerceatur, in mentam mutari videtur. Quam-
obrem sæpius id transferre consueverant. Triticum in
lolium

εἰς αἶραν. ταῦτα μὲν ἐν τοῖς δένδροις αὐτομάτως, εἴπερ γίνονται. πρὸ δὲ τοῖς ἐπετείοις διὰ τὸ ὄρασκός τις. οἷον ἡ τίφη καὶ ἡ ζεῖα μεταβάλλουσιν εἰς πυρὸν, ἐὰν πι-
 θύσῃ σπείρωνται. καὶ τὰς οὐκ ἐν τοῖς, ἀλλὰ τῷ τρέ-
 τῳ ἔει, σχεδὸν δὲ τὸ ὄρασκός τις τὸ γὰρ τῷ τὰ σπέρ-
 ματα κατὰ τὰς χώρας μεταβάλλειν. μεταβάλλει γὰρ
 ὁ ταῦτα καὶ ἐκαστὴν ὥραν, καὶ σχεδὸν ἐν τῷ ἴσῳ
 † deest Al. χρόνῳ † ὡς ἡ τίφη. μεταβάλλουσιν δὲ καὶ οἱ ἄγριοι
 πυροὶ, καὶ αἱ κρηταὶ θεραπεινὸν καὶ ἐξημερῶναι
 κατὰ τὸν ἴσον χρόνον. καὶ ταῦτα μὲν οἷον χώρας π
 † ἀμφότεροι. μεταβολὴ καὶ θεραπεία γίνονται. καὶ ἐνία † ἀμφο-
 Baf. τέροις πρὸ δὲ τῇ θεραπείᾳ μόνον. οἷον πρὸς τὸ πρὸ
 ὅσπερ μὴ γίνονται ἀτέραντα, βρέξαντα κελεύει
 σιν ἐν νύκτι, τῇ ὑπεραία σπαίρειν ἐν ἡμέρᾳ.
 † ἐμὸς Al. Baf. Φακὲς, ὡς ἀδρὲς γίνονται. φυτῶσιν ἐμβόλῳ.
 τὰς ἐρεθίστας ἢ ὡς μεγαλύνει, αὐτὴς κελύφει
 ἐρεθίστα σπείρειν. μεταβάλλουσιν ἢ ἐκαστὴν ὥραν
 τὰς πόδας πρὸς καφότητα, καὶ δι' ἀλυσίαν. οἷον,
 ἐὰν τὰς πόδας ἐρεθίστας σπείρῃ, τριτάτω γί-
 νονται, καὶ οὐχ ὡς οἱ μετὰ πρῶτον βαρεῖς. γίνονται ἢ
 καὶ ἐν τοῖς λαχάνοις μεταβολὴ διὰ τὴν θεραπείαν.
 οἷον, σέλινον ἐὰν σπαίρειν καταπατηθῇ καὶ κυλινδρω-
 θῇ, ἀναφύεται Φασιν οὐλον. μεταβάλλει ἢ καὶ
 τὴν χεῖρα ἐρεθίστα. κατὰ πρὸ καὶ τὰ ἄλλα. καὶ
 πρὸ ταῦτα κτλ. πάντων ἐστίν. εἰ ἢ κατὰ πνα
 πῆρσιν ἢ ἀφαιρέσιν μέρες, δένδρον ἄγρον γίνονται
 κατὰ πρὸ τῶν, τὰς δὲ πρὸς πρῶτον. οὐδὲν γὰρ φα-
 νερόν κατὰ πρὸ τῶν ἀφαιρέσιν εἰς τὸ πρὸ καὶ ἐλάττω
 φέρειν, ὡς πρὸ κακῶν. ἀλλ' ἢ ἀπὸ λυγρῶν τῶν ὁλον, ἢ ἀφαιρέσιν καρποφορεῖ. τὸ ἢ ἡμέρας, κτλ. ἢ φθόρου
 † δ' αὖ. Al. πρὸς. ἄρσιν δ' ὅτι αὐτὸς δόξεν.
 Baf.

lolum transiit. Sed hæc in arborum genere, si ita sit
 sponte fortuitoque eueniunt. Annuis autem paratu
 quodam & opera contingunt: ut tipha^{zeaque,} semenque
 mutari in triticum solent, si^{quam spel-} pista serantur: idque non
 protinus, sed anno tertio. Quod similiter fere fit,^{tam vulgo}
 atque cum semina ratione locorum permutantur. Nam^{vocant.}
 ea quoque singulis in locis ac temporibus, spatioque
 pari fere atque tipha mutantur. Triticum quoque
 sylvestre & ordeum culta & mitigata per temporis
 tantundem mutantur: & hæc fieri mutatione loci
 culturaque videntur. Nonnulla etiam utroque modo.
 Quædam cultura tantum: ut legumina, ne incocti-
 bilia fiant, nitro pridie macerata serere in sicca tellu-
 re præcipiunt: lentem ut crassescat, † paxillo demit-
 tunt: cicer ut grandescat, cum putaminibus made-
 factum obseritur. Temporum quoque ratione semina
 immutantur: ut leviora facilioraque reddantur. † Vt
 si ervum quis vere ferat; facile gratumque exit: non
 grave; quemadmodum si autumnno seratur. Fit & in
 oleribus cultura causa mutatio. Sicut apium, si satum
 conculcetur, cylindroque spiffetur cœqueturque,
 crispum inquit provenire. Mutantur item regione
 tellureque mutata: ut etiam cætera. Hæc esse omni-
 um communia constat: "an vero ob aliquam offen-
 sam, aut demptionem partis, arbor reddi infœcunda
 possit; quemadmodum animalia; prætermittendum
 non est. Ergo secundum redditam illam divisionem,
 nihil ad plus minusve ferendum causa detrimenti no-
 tatur: sed aut totum perit; aut incolume perdurans
 fructificat. Senecta vero communis quædam corruptio
 generibus omnibus accidit. Absurdum vero † plantas
 sponte oriri mutarique, appareat.

† loco fru-
 ctuoso plā-
 tant.

† ut si quis
 ervum pri-
 mo vere se-
 rat, inno-
 xium fore,
 autumnno si
 seratur gra-
 vedinosum.
 an vero ob
 partis ali-
 cuius priva-
 tionem ac
 absentiam a
 natura, vel
 detractionem at-
 que amissio-
 nem ab ex-
 terna inju-
 ria.
 † plantas sic
 mutari.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Προσέτι, pista, unde prisana, & nostrum pinsere. Vide
 Galenum, Pollucem, Athenæum.

Οἱ ἄγριοι πυροὶ. Triticum agreste, Cereris inventum, &
 colendi arte addita commodius effectum. Sic & supra.

Φακὲς ὡς ἀδρὲς ὡρα, φυτῶσιν ἐμβόλῳ. Theodorus, len-
 tem, ut crassescat, paxillo demittunt. Magnum sanè
 negotium, si semina sigillatim demittenda sint. Εὐμβόλῳ
 paxillum significat. & quicquid inditur: cuiusmodi fibula
 quæ in axem immittitur, ne excidat tota, & fibule in ponte
 Casariano etiam à doctioribus non intellecto. Aliæ sunt signi-
 ficationes etiam apud Athenæum.

Μεταβάλλουσιν ἢ κατὰ τὰς ὥρας τὰς πόδας πρὸς καφότητα, ἢ δι'
 ἀλυσίαν. Theodorus, ut leviora, facilioraque reddantur.
 & mox τριτάτω; facile, inquit, gratumque exit, non
 grave. Cum igitur τὸ ἀλυσίαν, opponat τὸ βαρεῖν, haud facile,
 & Græcum servos significatum, & Latine loquere. Neque
 enim est ut apud Poetam, Tristesque lupini: ibi enim pro
 amaris. At hic oppositum gravi; sed ἀλυσίαν, ut sit levitas,
 considerandum est. Transfere significatum ad concoctio-
 nem in ventriculo. Ita βαρεῖν, sit grave stomacho; ἀλυσίαν,
 leve. Gratum verò, & facile, voces sunt ambitus amplioris.
 An est, non ut opponas, sed ut addas. Τριτάτω, grati, id
 est, non tristes. καὶ εὐβαρεῖς, ac præterea concoctiles: quia
 sic etiam distinxerat, καφότητα, καὶ ἀλυσίαν. Sic sanè pla-
 cet. Nam nostri Lupini, inde arbitror, dicti sunt. Quare
 doctissimus Poeta pro etymologia apposuit, tristes.

Πῆρσιν, ἢ ἀφαιρέσιν. Theodorus, offensam aut demptionem
 nem πῆρσιν, muretis alibi. Hic est, ἀφαιρέσιν, quæ prohibet,
 quo minus id significetur.

Οὐδὲν γὰρ φανερόν κατὰ τὴν ἀρίστην. Quæstio est: an sit

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

Εἰς ἐμβόλῳ, sive eis ἐμβόλῳ, ut infra de causis lib. II. cap.
 VIII. ubi & hoc confirmatur, & cap. XXI. Item histor.
 lib. VI. cap. VII. ubi & ἐμβόλῳ vocatur. Quare ita mendose
 legitur apud Plinium lib. XIX. cap. X. Namque & ocy-
 mum senecta degenerat in serpyllum, & sisymbrium
 in calamintum. Legendum enim, mentham.

Πῆρσιν, & ἀφαιρέσιν, hoc loco sic differunt, ut πῆρσιν na-

pars aliqua in plantis, qua parte abscissa, reddatur planta
 sterilis? Solutio. Nulla est pars, sed aut totum perit: quare
 tunc non tam sterilis est, quam mortua; aut manet, fructum-
 que fert. Obiectio. Senecta redduntur plantæ steriles, idque
 toto manente. Ratio ab exemplo. Videmus hoc in quercubus.
 Sententia ad objectionem. Senecta est, φθὴρ καὶ πῆρσιν,
 subintellige viventibus. Solutio quæstionem à divisione
 illa. Planta melior facta plus fert: deterior, minus. Ex
 hac, inquit, divisione, sterilitatem elicere nullam potes
 propter partis amissionem. Sed τὸ ἰσχυρόν, tantum ἐκ τῆς κα-
 κώσεως. Verum hic duo sunt animadvertenda. Primum, an
 ex ea divisione possit id colligi, ipse hoc negat. Deinde sim-
 pliciter, an quæstionis affirmativa pars vera sit. Divisio est.
 Quædam secunde, quædam minus. Quare videtur etiam
 eousque deduci posse, ut si ἐκ τῆς κακώσεως, id est, ex maleficio
 deteriores fiant, etiam ex majore, magis ad privationem
 usque, & citra interitum, id quod sanè verum est. Præterea
 simpliciter verum est, earum partium ablatione, quæ fru-
 ctum gerunt, cessare fructificationem. Neque enim, si à
 ramis fructificant, demptis ramis fructificabunt. Theopha-
 stus posuit, τὸ αὖ τὸ πῆρσιν, καὶ ἰσχυρόν φέρειν, pro divisione. At
 toto hoc capite nihil. Theodorus, τὸ ἀρσεν, ἢ ἀφαιρέσιν, inter-
 pretatus est sic, sponte oriri, mutarique. At de ortu hic
 non scribitur, & nemo dubitat, sed de mutatione. Sequen-
 tem partem abscidit Theodorus à superiore, quia de animali-
 bus est. Mihi videtur magis ex re debere continuari. Est
 enim comparatio mutationis. Et inclinat animus, ut caput
 hoc solidum ad illam usque partem deducatur: τὰ μὲν οὖν
 καὶ τὰς ἡλυσίαν.

turæ vitium sit, ob partis privationem, atque absentiam:
 ἀφαιρέσιν, verò sit ab externa injuria partis detrahitio, atque
 a nistio; quæ & detruncatio à Plinio vocatur.

Δόξεν, nempe τὸ εὐκταῖον, quod supplendum est: alius
 tamen fortasse legat, ἀρσεν, ἢ καὶ αὖ, videlicet, plantas sic
 mutari, vel senectutem commune vitium esse.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Eάν ποδίσσας.) Vertunt, si pista serantur. Ego vel juratus affirmare aulam, tum nec zeam, nec tiphā gemmā emissuram. Miror ignorari, quid πιδίσσας Botanicis significet. Verte, si decorticata seratur. Hefych. πιδίσσας κόψας. πιδίσει κόψει, πιδίσσει κοπείων, πιδίσσει δαπνισμῶσι. Πιδίσει, Græcis tundere, pinferre, purgare, decorticare. Decorticatum semen, terræ si committatur, pullulabit; pistum si seratur, prodibit nunquam. De mutatione zeæ tiphæque, vide lib. vii. ubi de frumentis agit.

Aτέρεμνα.) Idem Cassianus Bassus tradit lib. ii. cap. xxxix. ἐν τῷ ἀσείρει σὺν τῇ κόπῃ καὶ νίτῳ μικτόν, ἔτι γὰρ ἐπὶ τῷ σπέρματι τὴν ἐκείνου αὐτὰ παύσας, εἰ δὲ μὴ ἔτι γὰρ πεποιημένος, βούλει δὲ τὸ σπέρμα συνόμιον ἐψηθῆναι. ἐμβαλεῖς εἰς τὸν χυτῶνα ὀλίγον σίγητι, ἔσθλως λυθίσοντα τὰ ἐσθλὰ, εἰς κρείας, εἰς σπέρμα ἔτι, ἐάν δὲ ἐπὶ πλείον σίγητι βάλῃς πάλιν ἑλῶς λυθίσοντα ἀφαιρήσῃ. In seminando una cum stercore, et nitro admiscebis. Sic enim parata ipsa ad cocturam facies. Quod si non succedat, ubi hoc feceris, velisque legumina brevi percoqui, parum sinapis in ollam infice, et statim quæ coquuntur, dissolvuntur, sive carnem, sive legumina coxeris: si vero amplius quid de sinapi injeceris, penitus dissoluta evanescent.

Φυλίσσον ἐμβόλον.) Plinius lib. xviii. cap. xvii. Lentem in fructuoso et rubricoso, qui non sit herbidos. Εμβόλον vocat Theophrastus, locum fruticibus, vel, si quis

malit, paxillis abundantem. Alibi ἐμβόλον, pro cuniculo subterraneo me legisse memini. Vide cap. vii. lib. v. de causis.

Τὸν ἐρεβινθον.) Idem ferè Geoponicon auctor lib. iii. cap. xxxiv. Ε'άν πρὸ μιᾶς ἡμέρας τῆς ἀπορίας ὑδατὶ χυτῶν βρέξῃς τοὺς ἐρεβινθον μεζόνες φυόντας. τινὲς δὲ ἀειργότερον ποιοῦντες, πολλὰ μέγας εἶναι τοὺς ἐρεβινθον βελανιδιοὶ, σὺν τῇς καλῶς αὐτοὺς ὁμοίως ἀεργαχύντας, μετὰ νίτῳ, ἀσείρει. Si pridie quam seminaturus es, cicer aqua tepida maceraveris, majus nascetur. Quorundam supervacanea cura est, qui majus cicer esse volentes, una cum corticibus ipsum, similiter præmaceratam, addito nitro serunt.

Ορόβας.) Plinius lib. xviii. cap. xv. Ervum Martio mense satum, noxium esse bubus ajunt, item autumnno grævedinosum; innoxium autem fieri primo vere satum. Vide cap. i. lib. viii. Columella lib. ii. cap. xi. Ervum autem letatur macro loco nec humido, quia luxuria plerumque corrumpitur. Potest et autumnno feri, nec minus post brumam Ianuarij mense novissime, vel toto Februario, dum ante calendas Martij; quem mensem universum negant agricolæ, huic legumini convenire; quod eo tempore satum pecori sit noxium, et præcipue bubus, quos pabulo suo cerebrosos reddat.

De apij cultura, vide cap. v. lib. vii.

Κ Ε Φ. Ζ.

C A P. VI.

In animalium genere mutationes.

MΑλλον δ' ἐν τῇς ζωαῖς αἱ πιαῦται μεταβολαὶ φυσικαὶ καὶ πλείες. καὶ γὰρ κατὰ τὰς ὥρας ἐνιαυτοῦ μεταβάλλειν, ὥσπερ καὶ ὁ ἔρως, καὶ ἐπὶ, καὶ ἀλλὰ τῶν ὁμοίων ὁρῶν. Ἐκατὰ τῶν τόπων ἀλλοιωθεῖς ὥσπερ ὁ ὕδρ. Ἐξ ἑχίν, ξηρομερῶν τῶν λιβάδων, φανερώταται δὲ καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας ἐνιαυτοῦ καὶ μεταβάλλει. Δὲ πλείονων ζώων, οἷον, ἐκ κάμπης γίνεται ἡ χερυσαλλίς. εἴτε ἐκ ταύτης ψύχης, καὶ ἐπ' ἄλλων δὲ ἐστὶ τὰ πλείονων. εἰδὲν ἴσως ἀποπνιγθὲς ὁμοίον τὸ ζήτημα.

NAm in animalium genere potius hujusmodi fieri mutationes naturales pluresque profecto cernuntur. Quædam enim temporis ratione mutari videntur: ut accipiter, upupa, & similes volucres. Item pro locorum mutatione: ut coluber stagnis exsiccatis marcescit. Evidentissime vero nonnulla & in generatione consistunt. Mutantur enim per animalia plura: ut cum ex tinea, eruca; tum ex ea papilio gignitur. Inque alijs pluribus hoc evenire notatum est: sed forte id non absurdum, nec simile huic, quod quaerimus est.

† natrix in
viperam
aquis ex-
siccatis.
† eruca
cherusa.
† eruca
cherusa.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

KΑὶ ὁ ὕδρ. ἔπλεται ξηραινομένων τῶν λιβάδων. Theodorus, ἐπὶ τῇς, marcescit. Ne intelligas putrescit; sed languidior fit, ὥσπερ. Idcirco legitur apud Poëtam, attonitos hydros. ἐπὶ τῇς, est subsistere. Habes ὑποκρίσεις, et Philosophos dubitatores. E Nicandro petas hydri naturam, quid agat sicca palude, et quando cum ea commutetur quercum. Galenus in commentario περὶ δόξης διδωσκάλης, quaerit quid sit, ἐπὶ τῇς, et τὸ καλῶς, contra Favorinum.

Ε'κ κάμπης γίνεται χερυσαλλίς. Theodorus, ex Tinea fit Eruca. Hanc historiam habes apud præceptorem. Plinius κάμπη, Erucam. At χερυσαλλίς, Eruca non est, neque κάμπη, Tinea. Est autem χερυσαλλίς mirabilis, quasi Gammarus, aut Squilla simul compacta sub cortice: cui nulla ratione dare queas erucæ nomen.

Οὐδὲν ἴσως ἀποπνιγθὲς ὁμοίον τὸ ζήτημα. Quia supra dicebat, ἀποπνιγθὲς ὁμοίον τὸ ζήτημα, absurdam videri posse mutationem, et subjunxit historiam ex animalibus, quæ mutantur. Posuit sententiam, οὐδὲν ἀποπνιγθὲς. Sane quia est, et in natura, et ordinarium. Et addit, οὐδὲν ὁμοίον τὸ ζήτημα. Non igitur similis questio. Natura enim ut ex ovo, ita ex verme facit animal, quasi perficiens, non quasi corrumpens. Nam tametsi vermis postea non est id, quod prius erat, quod ad sensum apparet: at quantum intellectione quit percipi, et est hoc, quod erat, et hoc amplius, quod nunc existit. Neque enim vermis moritur, ut nascatur apis: quin corpori pristino addit magnitudinem, pedes, alas. Ita manente vita, alias partes, alia officia adipiscitur. Sic fetus humanus post certos primores dies, qui a nobis in libris de semine genitales digesti sunt, ex homine in potentia, homo in actu fit. Qua ratione cum intelligas,

quo tempore animā nondum agit intellectiva, gerere portionem talem ad futurum hominem, qualem vermis ad apem. Alio modo, alijs naturæ legibus, apes fit ex vitulo putrescente. At in mentha longe diversa observatio. Etenim sisymbrium neutiquam perficitur ea mutatione, sed deterius fit. Ipse autem sequentibus verbis declarat, quamobrem non sint similes in plantis mutationes, et mutationes in animalibus. Quippe, inquit, in plantis evenit, ἐντοματισμός, τὸ μεταβάλλειν, eaque mutatio talis fit ex cælesti vi. Quæ verba valde sunt notanda: simul quid sit, ἐντοματισμός, quod tamen cum eo conjungitur, quod ipse ἐντοματισμός vocat. In animalibus sic agnoverat, μεταβολαὶ φυσικαὶ. Si non sunt similes; ergo in plantis, ἐν φυσικῇ videntur. Præterea, si in animalibus non est ἀποπνιγθὲς, et id quod quaerimus, non est ὁμοίον: igitur in plantis est ἀποπνιγθὲς. Idcirco dixit per adversativam, ἀλλὰ. Quia opponitur τὸ ἐντοματισμός, naturæ ordinariæ. Videbis amplius in libris physicorum. Causam tamen hujus ἐντοματισμοῦ, elicit id ἐντοματισμός. Intelligit ab sole, et canicula. De hoc item uberius ijs in libris disputatum est, in quibus Galeni sententiæ perpenduntur, præsertim in libro primo prognosticorum: si velimus paulisper exercere nos interpretando, licet. Theodorus sic, Verum ita arboribus, summamque omnibus terræ stirpibus evenit, ut antè jam dictum est, quo sponte germinetur, facta mutatione quadam ex vi aspectus cælestis. Fidelius. Verum id evenit, cum arboribus, tum universo plantarum generi, quemadmodum supra dictum est: ut & sine naturæ instituto præter suam speciem germinet: atque ejusmodi mutatio ex cæli vi fiat. Sic cum dixit ἐντοματισμός, Theodorus minus diligenter, ita.

Supra

plus est, non querimus id nunc, an sponte germinet. Id etiam Clibanarij sciunt ruri, qui in summis furnis herbas conspiciuntur. Sed illud videndum, an αὐθιγὰς, degenerent, id est, exeant extra genus hoc est, μεταλλάξαι, ut μεταμορφώσῃ, ἢ μεταψύχῃσι : ἢ τὸ αὐτομάτῃ hic non est sponte, sed casu : ἢ non eo nature consilio, quod certis legibus certum finem appetit : sponte inquam non est, si habet à cælo causam. Neque dicas, τὸ μεταλλάξαι, esse declaratum per id verbum, germinetur, ἢ, facta mutatione. Due namque mutationes sunt, una effectus, in planta; altera causa, ἐκ γένεως.

Υδροχώρα. Legendum ὕδρ. ὡς ἔστιν, ut apud Constantinum Casarem, γεωγραφικῶν, lib. I. cap. XV. ὕδρ. verò dicitur à Cicerone natrix, & hydrus à Plinio.

Inde porrigitur vermiculus parvus, & triduo mor-
eruca: quæ adjectis diebus accrescit, immobilis,
duro cortice: ad tactum tantum movetur aranei. *Hæc*
eruca quam chrysalidem appellant, rupto deinde cortice vo-
lat papilio. Idem cap. xxxvi. inquit, ex quadam tinearum
genere etiam fieri chrysalidem. Lege ipsum Theophr. de
Causis lib. v. cap. viii.

Ε'ς ἔχιν.) Ε'σ' ἔχιν, rectè legit Robert. Constantin.
Geoponicus auctor, quem malè Constantinum
Cæsarem docti putant lib. xv. cap. 1. Θείφους καὶ
Ἀριστοτέλης γίνονται, τὰ ζῶα κ' μόνον ἐς ἀλλήλων γινώσκειν, ἀλλὰ καὶ
αὐτοῦτος γινώσκει, καὶ δὲ τῆς γῆς σηπομένης, αὐτὴν οὐκ ἔξωθεν καὶ
ἐξ ὧν μεταβάλλεται πᾶσι ἐς ἑσπερα. Ἐ γὰρ πῦρ κρῖται φανερὸν ἐς
ζῶαν ἔσπερον περὶ αὐτὸν τὴν καλῶμεν ψυχρῶν, καὶ τὴν δὲ τῆς συκῆς
κρῖται εἰς καυτερὴν, τὸν τε ὕδρον εἰς ἔχιν ἐξηρανομένην ἔσπερον.
Εἰς οὐκ ἐξ ἑσπερὸς ἀφ' ὧν δὲ καὶ μεταβάλλεται, ἀπὸ τῶν οὐρανῶν καὶ ἔσπερον
μεταβάλλει, καὶ περὶ τὰς, καὶ οἱ καλῶμεν φαινόμενοι θηῖνοι.
Zephyrasti & Aristoteles produunt animalia, non solum ex
animalium coitu generari, sed etiam sponte natura prove-
nire, & ex putrescente terra, ex ipsiis autem animalibus &
plantis quadam transmutari in alia, nam erucam ajunt tran-
sire in aliud animal alarum, muscam vocarum, & erucas fici
in cantbaridas, & Hydrum in viperam, ubi stagna sunt ex-
siccata. Quædam certis temporibus transformari videntur,
velut accipiter & upupa invicem transformantur & eri-
thæalos & qui vocantur phœnicuri æstivi.

Chrysalidos historiam tradit Aristoteles lib.v.
Hist. animal. cap.xix. Γίνονται οὗτοι αἱ μὲν κεφαλὰς ψυχαὶ
ἐκ τῆς κεφαλῆς· αἱ δ' οὖν γίνονται ἐκ τῆς φύλακος τῆς χειρῶν, καὶ μέγιστος
ἐπὶ τῆς βαφάνης ὡς κελεύει τις κεφάλιον. περὶ τοῦ μὲν ἔλατιον
ἀνθρώπου ἵστα μικροὶ σπαλθλικοί, καὶ ἀνεξάνομοιοι ἑστέπει ἐν τραυ-
λίστραις κρυφαὶ μικροὶ, μετὰ δὲ ταύταις ἀνέχεται, ἀμνηστίζουσι, καὶ
μεταβάλλουσιν τὴν μορφὴν, καὶ καλοῦνται χρυσταλίδες, καὶ σπαλθροὶ
ἔχουσιν τὸ κύλιφον· ἀποτρέφουσιν οὖν κινοῦνται. ἀεὶ ἀρχόντες, οὗτοι ποτε
δύναμιδι καθεστάναι, οὗτοι εἰς σομάς ἔχουσιν, αὐτοὶ ἀπὸ τῆς μορῆς ἀφ' ἧς
δοῦναι. χροὺς οὖν πάλαι διελθόντων ἀεὶ βήνουνται τὸ κύλιφον, καὶ
ἐκπέπτυνται ἐξ αὐτῆς περὶ τὴν ζῷαν, ὥς καλεῖται ψυχὰς. τὸ μὲν οὖν
περὶ τοῦ οὗτου ὅτι κεφαλῆς, περὶ τοῦ καὶ ἀεὶ πέπτωκα ἀφ' ἧς οὗτον, ὅτι αὖθις
γίνονται χρυσταλίδες, οὕτως αὖτε γίνονται, ὅτι περὶ τοῦ καὶ ἀεὶ πέπτωκα.
Fiant igitur papilioes ex erucis. hæ autem ex folijs virent-
fium, porissimum thaphani illius quam brassicam aliqui vo-
cant. Primum milio minor est, deinde minuti vermes, tum
crecentes tercio die eruce pusille. post hæc auditæ nullum

motum edunt, ac formam mutant : vocanturque chrysalides, crustaque dura continentur, atque si attingantur, motum edunt, araneosis meatibus obducuntur, quæ neque os habent, neque partem ullam aliam manifestam. Crusta multo post tempore obrumpitur tandem, unde alata animalia evolant, quos nominant papilioes. Initio igitur dum sunt erucæ saluntur, desiciunt excrementum, fatique cum sunt chrysalides, quicquam neque gustant, neque excernunt. *ex* & *φύλακας*, intellige, non ex ipsis folijs, sed ebrum lentore. Plin. lib. xi. cap. xxxii. Multa autem insecta & aliter nascuntur, atque imprimis ex rore. Insidet hic raphani folio primo vere, & spissatim sole in magnitudinem milij cogitur : inde porrigitur vermiculus parvus, & triduo erucæ quæ adjectis diebus accrescit, immobilis, duro cortice : ad tactum tantum movetur aranei. Hæc erucæ quam chrysalidem appellant, rupto deinde cortice volat papilio. Quod de universo quodam genere insectorum prodidi Aristoteles, Plinius de papilionem particulatim refert. Nec raphani folio inhidere scribit Aristoteles, sed ex folijs virentibus matricæ, seu potius foliorum lentore nasci tradit. Confundit ubique fere Plinius raphanum & brassicam. Vide quæ supra lib. i. diximus; antiquos nimirum *ῥαφανος*, brassicam vocare, recentiores vero Græcos, *ῥαψανίδος ῥαφανος*, quod imitati sunt Latini. Ad tactum tantum movetur aranei. Quid illa verba significant, ignoro; corrupta sine dubio. Lego cum doctissimo Dalecampio, Erucæ quæ immobilis accrescit, sed adjectis diebus, duro recta cortice & araneis obstita, ad tactum tantum movetur. Hujus erucæ quam tum chrysalidem appellant, rupto cortice evolat papilio. Vel postrema in hunc sensum legi possunt; Ex erucæ, quam tum chrysalidem appellant, rupto cortice evolat papilio. Vide lib. v. de caus. cap. vii.

C A P. VII.

Αλλ' ἐκείνο συμβαίνει πρὸς τὰ δένδρα καὶ ὅλως πᾶσιν πρὸς ὕλην, ὡς περ ἐλέχθη καὶ πρὸς τέρον, ὥστε αὐτομάτως μεταβλαστέειν, μεταβολῆς τινὸς γινομένης ἐκ τῶν ἑρμηνείων τῆς αὐτῆς· τὰ μὲν γὰρ πρὸς τὰς χυρσεύς καὶ μεταβολάς, ἐκ τῶν γεωρητέων. ἐπεὶ καὶ αἱ ἐργασίαι καὶ αἱ θεραπείαι μεγάλα συμβαλλόνται, καὶ ἔπ' αὐτῶν αἱ φυτεῖαι, καὶ παῖσι μεγάλας διαφορὰς, λεκτέον καὶ πρὸς τῶν καὶ πρῶτον πρὸς τῶν φυτεῶν. αἱ μὲν γὰρ

¶ Verum ita arboribus summatimque omnibus terre
stirpibus evenit, ut ante iam dictum est, ut spon-
te facta mutatione aliter germinent, ex vi aspe-
ctus cœlestis. Generationes igitur mutationesque ex
hisce contemplandæ. Cum vero cultus operaque plu-
rimum valeat, atque etiam magis sationes magnas dif-
ferentias faciant; de his quoque referre decet: & pri-
mo de satione. Et tempora quidem ante exposuimus,
Et sine natura insitendo, præter suam speciem germinent, atque ejusmodi
mutatio ex cæli vi fit.

quibus

TA' ῥῶ' οὐ' αὖ' πῶς ῥοίους. Hinc melius diversum caput inchoare. Est autem transitus à mutationibus ἀνομοίαις, ad arte factas mutationes. Artis summam statuit ἐν φύσει, & sub ea ἱερασίαν καὶ ἡγεσίαν. Theodorus melius fecisset, si ἱερασίαν, operam dixisset, ἡγεσίαν, cultum: quod & supra memorabamus. Illa est laboris, hæc artis. Colere autem Græcum priscum Æolensium, ut in originibus dictū est. βεβόλω, ampliore apud veteres significatu tanto, quanto vetustior pastio aratione.

Τὰ τε φύτ' ἀνομοίαις καὶ ῥοίους αἰς τὰ χεῖρα. Theodorus, quibus plantas primum petere conveniat. Καλὸς δὲ σὺν, fortasse plus faueret huic sententiæ. Sed quid est αἰς τὰ χεῖρα? Libet sic ariolari. Vocant rustici ἀνομοίαις τὰ φύτ' αἰς τὰ χεῖρα. Suis temporibus quæ seruntur, celerimè proveniunt. hoc καλὸς σὺν, in plantis ἀνομοίαις, sic etiam hodie loquimur. Et Palladius in Tertio: cujus beneficio asserunt fata omnia comprehendere. Molliorem orationem fortasse ad hunc modum probes. καὶ δ' αὖ' τὰ τε φύτ' ἀνομοίαις καλὸς σὺν, καὶ φύτ' αἰς τὰ χεῖρα. Verum in illo, καὶ φύτ' αἰς τὰ χεῖρα, est, quod aut querat, aut desideret.

Τὰς δὲ πύλας. Theodorus, scrobes. Varro in primo de re Rustica, sub terra in Asia scrobes ait faciendas pro granariis: easque Græca voce Syros appellari. Ita enim scriptum est, non πύλας. ἀπὸ δὲ τῆς κοινῆς, commune nomen universæ annonæ, καλὸς δὲ ad eum usum significandi apud Hesiodum interpretantur. γοῦρος, fossiones, & pastinationes, & scrobes; legas in libris γαυποίαις, in quibus etiam horreum, σιτοδόλαιον.

Τρεῖς ἡμιπόδες. Tres semipedes, Theodorus, rectè. Latini, sesquipedem. Similis loquutio infra quoque.

Τὰ ῥῶ' ἵχ' οὐ' αὖ' πῶς. Theodorus, fibratas, probè. At τὰ μὴ ἵχ' οὐ' αὖ' πῶς, infibres. ambitiosè. Quinetiam fibra, non omnis radix, sed tenuis tantum, & radicis capillamentum. Itaque videretur eas excludere, quibus etiamnum è justa radice sit aliquid reliqui: minus commodè, ἀποδοῦναι, subicere. Theodor. rectè, sternere, flexas scilicet.

Ὅτι δὲ ἐνδὲχεται καὶ φύτ' ἐν ἀνομοίαις. Theodorus. Plantas etiam ipsas viviradices efficere oportet. At jam dixit hoc, τὰς ἐνδὲχεται ἀνομοίαις. Hæc & viviradix, quam ipse malebat ibi fibratam appellare. Viviradix, est tum à vita, quam vivit: tum ab radice, propter quam vivit. Περὶ γοῦρος, est genus, ad viviradicem, & ad quemcunque modum propagationis: sive ab ramis, aut sarmentis fiat, sive ab eo, quod stolonem vel stolonem veteres Latini, Vascones Barbatum vocant. Sic etiam ipse dicit: τὰ ῥῶ' ἵχ' οὐ' αὖ' πῶς, τὰ δὲ ἀφ' αὐτῶν. Demosthenes in Oratione contra Aristogitonem metaphoricè usus est ad hominum successionem. Illud majoris operæ. Nam quomodo intelligas, οὐκ αἰὲν ἵκα ἐν ἀνομοίαις γοῦρος. Quippe & stolones emittit, & propagari solet, vel tot modis, quot dicebamus, ἀπὸ ῥῶ' αὖ' πῶς καὶ καλὸς σὺν vocat Anatolius.

Μὴ δὲ δὴ τὰ χεῖρα. Theodorus, ἀνομοίαις, rectè. In nostro

Codice illa desunt. Oleæ lignum scindendum, atque lapidè indito serendum. Καλὸς δὲ πῶς. Theodorus πῶς αὖ' πῶς videtur legisse: vastiorem, inquit. Ita Plinius, πῶς αὖ' πῶς, argutè reponeres. Vetustiores enim asperiores sunt. Suprà quoque anniculas, sive annotinas respicebat.

Εἰ σκύλη. Theodorus, non in scylla, sed juxta. Et iterum mox, de eadem, ἐν σκύλη, idem, juxta oppositum. Sic & in lib. VII. ἐν αὐτῇ. Et Theodorus ad hunc eundem modum, apud eam, Palladius tamen in Tertio, sarmentum intra squillæ bulbū.

Φυτὴν δὲ ἐν τῇ τοιούτῃ ἔργῃ. Theodorus, seruntur ex his rami. Sic enim mandantur illa ἀνομοίαις. At cum terre jam mandata sint, quomodo ex ijs rami seruntur? Nequaquam φυτὴν, sed φύτ' αἰς τὰ χεῖρα, enascuntur. Quibus enascentibus humus aggeritur: hoc enim est, ἀνομοίαις. Τὴν αὖ' ἀπὸν. Theodorus, corroboratur, rectè, donec adultum fuerit. Ita latine dicimus, etate integra. hoc est, ἀπὸν.

Κῆπον δὲ μὴ ἀνομοίαις, καὶ φύτ' αἰς τὰ χεῖρα καὶ πῶς αὖ' πῶς. Brevis, & Attica, & rotunda loquutio. Theodori, horrida, & infelix, & obscura. Ficus in radicans præcipua: & satione qualibet, maximè inter omnes arbores. Intelligas, Ficū fatam ad radices emittendas nulla præcipuè egere satione: sed omnibus modis provenire.

Ὅτι δὲ τὸν πῶς. Simili distantia scilicet, quo intervallo amygdalus, & ficus. At hæc majore, quam pyrus. Pyrus, quam malus. Malus, quam πῶς. Vt aut sit in Codice mendum, aut in autore contradictio. Animadvertes etiam ἀπὸν καὶ ἵχ' οὐ' αὖ' πῶς. Verumque alibi pyrum sine discrimine significat. Theodorus legit, prunos. Verum hi nequaquam tantum exigunt intervalli, atque malus. Duas species capere commodius est.

Τὴν ἀνομοίαις. Distantias, Theodorus, probè. ἀνομοίαις, est distantia, ut notat spatium. ἀνομοίαις, est distantia, ut notat moram, atque immobilitatem: id est, privationem ad propius accedendum. Sic apud Livium, feras subsistere, quod alij, expectare.

Εἰ λαίλα, καὶ σκύλη, & ἀπὸ τῶν πῶς αὖ' πῶς. At contra doctissimus Poëta:

---- Apertos Bacchus amat colles.

Et sane ita est. Ficus quoque montani meliores, atque sapidiore.

Καὶ δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς ἀνομοίαις καὶ ἀπὸν τὰς ἀνομοίαις. Ne recenseret omnes arbores: proportionem, ac similitudinem generum proportioni, ac similitudini terre accommodavit: sed mirum. Quot enim, inquit, terræ species, tot & vitium. Ego verò nego id: ajoque, aut esse hoc in vitibus falsum, aut omnibus arboribus commune: ut æque juventur sole, lædanturve, aut alio quo modo aliæ ab alijs terris afficiantur. Præterea atque in summa dico, non speciem mutari à terra: verum eandem in diversis inveniri: modum verò tam ceteris plantis, quam vitibus, & adesse, & abesse.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

Eἰ ὁμοίαις. Hunc locum etiam attigit Plinius lib. XVII. cap. XI. ubi ait, Ante omnia igitur in similem transferri terram, aut meliorem oportet. Sic verò Cato de re rustica cap. XLVI. Et quam simillimum genus terræ eæ, ubi semina positurus eris. Quod præceptum Virgil. Georg. II. eleganter expressit,

At si quos haud ulla viros vigilantia fugit:

Antè locum similem exquirunt, ubi prima paretur Arboribus seges, &c.

Lege etiam quæ scribit Constantinus Cæsar γαυποίαις lib. II. cap. pen. Dixit etiam ipse Theophrast. de Causis libro III. cap. VI. plantas, ἡ δὲ ὁμοίαις γῆς: si δὲ μὴ, καὶ καλὸς σὺν ἀνομοίαις. Quo loco, hic depravatus corrigitur.

Περὶ γοῦρος ἀνομοίαις. Legendum γοῦρος ἀνομοίαις, id est, scrobes præfodere: ut ex hoc loco vertit Plinius libro XVII. cap. XI. Lege etiam Theophrast. libro III. de causis cap. V. & XVIII.

Τρεῖς ἡμιπόδες. De scrobium altitudine consule Plinium lib. XVII. cap. XI. ubi ait ex Græcorum auctoritate non altiores quino semipede esse debere: nusquam verò sesquipede minores &c.

Πύλη καὶ ἀνομοίαις. Pinus vectibus labefactata, ut loquitur Cicero, vel eruta, & exempta. Nam & arbores in translatione ex seminarijs ita educere præcipiunt, ut exemptas radices esse, non avulsas appareat. Lege Plinium libro XVII. cap. XI.

Ὅτι δὲ δὴ τὰ χεῖρα. Ex hoc loco dixit Plinius libro XVII.

cap. XI. Radices inflexas poni melius. Notandumq; inflexas nove dixisse. Nam ἀνομοίαις πῶς esse vult. Infra καὶ & καλὸς σὺν intellige ἀνομοίαις, post secundum ἀνομοίαις.

Τὴν αὖ' ἀπὸν. Hoc præceptum de situ atque positione arbuscularum, quæ transferuntur ex seminario, ita expressit Virgilius Georgic. II.

Quinetiam cœli regionem in cortice signant:

Ut quo quæque modo steterit, qua parte calores Austrinos tulerit, qua terga obverterit axi,

Restituant.

Ex quo dixisse videtur Columella lib. III. cap. ult. Quinetiam quam cœli partem spectat genus quodque vineti, plurimum refert: neque enim omni calido statu, nec rursus frigido lætatur, sed est proprietas in furculis, ut alij meridiano axe convalescant, quia rigore vitiantur: alij Septentrionem desiderant, quia contristentur æstu: quidam temperamento lætentur orientis, vel occidentis, &c. Idem lib. de arbor. cap. XX. Priusquam arbusculas transferas, rubrica, vel alia qualibet re signato, ut iisdem ventis, quibus antè steterunt, restituas eas. Et Palladius in Februario cap. XIX. Plantas, inquit, similiter notabimus, ut iplis quibus steterant cardinibus opponamus. Quare, ut apparet, Plinium ita scribentem lib. XVII. cap. XI. Cato nis auctoritati, & diligentia nimium tribuisse, atque fidsimè judicandum, Non omisisset idem, inquit, si attineret meridiānam cœli partem signare in cortice, ut translata

translata in iisdem & assuetis statueretur oris, &c. Constantinus Cæsar etiam ἀπὸ μεταφορικῶς loquens, id est de translatione arborum ex seminarys, inquit lib. eod. Διὶ θεῷ καὶ τῷ ποταμῷ τὸ διδῶν, φυλάττειν αὐτὸς ἀνεπαλῶς καὶ ὁρᾶν δεχάμενον ἔχουσιν. Lege etiam, quæ scribit ipse Theophrastus de causis lib. III. cap. VI.

Προσχύνειν, propriè est ex pullis sive stolonibus propagare. Vocantur autem stolones προσχύματα, ὡφρεπῆσαι, ἀντομολία, ὡφρεπαδές, καὶ νόποδες. Propagatio, inquit Cato cap. i. i. pomorum, aliarumque arborum. Ab arbore abs terra pulli, qui nascuntur, eos in terram deprimito, extollitoque primorem partem, uti radicem capiat : inde biennio post effodito feritoque. Et Plinius lib. xvii. cap. x. Natura, inquit, & plantaria demonstravit multarum radicum pullulante sobole densa, & pariente matre quas enecet. Et infrà, Nullis vero tales pulli proveniunt : nisi quarum radices amore Solis atque imbris in summa tellure spatiantur. Vbi & stolonum genus aliud ostendit, non ab radice matriçis, sed à corpore, quod ὡφρεπάς Græcis ab avulsione dicitur. At enim, Et aliud genus simile natura demonstravit, avullique arboribus stolones vivere. Quo in genere & cum perna sua avelluntur (id est ἀπόπερνον) parremque aliquam è matriçis quoque corpore auferunt secum fimbriato (legendum fibrato) corpore. Capiteque xiii. inquit, Omnia verò celerius adolescunt stolonibus ablatis, unamque in stirpem redactis alimentis. Vbi & propaginis duas rationes docet. Suprà diximus, qui propriè differrent ὡφρεπάς καὶ μόχθσμα. Scripsit ita tamen Constantinus Cæsar Geoponic. lib. x. que plurimum conducunt ad hujus loci intelligentiam, ὡφρεπαδές ἢτοι προσχύματα καλῶται, ὅσα αὐτὸ πύσσεται τῆς δένδρου, καὶ ἐξ αὐτοῦ δάσσωσται μετὰ φανερᾷ μέρει τῷρίζῃ. οἱ δὲ καὶ πῶς ὡφρεπαδές ἢ πῶς προσχύματα μεταφoτυνόμεναι. Nota vero quod infrà scribit, πῶς δὲ καλῶν εἰ καὶ παοαίλε μόνον φυτόό-δρω (ιδιωκτρὴν εἰς τὰ ὡφρεπαδών, ἀλλ' τὸ μὲν δὲ ὡφρεπαδένιν εἰς τῷρίζῳ προσχύματι) ἔστι ταῦτε, ἀμπέλῃ, ἵνα ἕσ. Quæ sententiâ est etiam ipsius Theophrasti de causis lib. i. cap. i. ubi ait, ἀμπέλον ἢ ἱτίαν βλαστάνει μόνον δὸν τῶν ἄκρων. Fateor tamen etiam stolones vitem emittere, sed inutiles propagini. Itaque ait Columella de vite lib. iv. cap. xxiv. Et si loboles, quam rustici suffraginem vocant, radicibus adhæret, diligenter explantanda, ferroque allevanda, &c. Vbi & sobolem repullescentem vocat. Idemque Constantinus de vitium translatione loquens, dixit, καὶ εἰ νόποδες ἴιν ἐμφώτες, καὶ τέτας κηφαίρει χεῖρ. Idem Theophrastus ait lib. de causis cap. vi. Διὰ τοῦτο γὰρ ἐπὶ τῷ δένδραν ἑμοιο προσχύνειν. οἱ δὲ ἀεικαίρεισι τὴν γαίλειαν ἔκκαδων, ὅπως μὴ ἐξαυλώσῃ τὴν δλωμένην εἰς τὴν βλάστησιν. Quibus hic locus difficilis maxime illustratur.

Κλαῖδον. Ex cap. I. hujus lib. & ex hoc loco dixit Plinius lib. XVII. cap. XVII. Ficus omnibus aliis modis

nascens, præterquam talea : optimè quidem, si
vastiore ramo pali modo exacuto adigatur altè, exi-
guo super terram relicto capite, eoque ipso harena
cooperto.

Εν σκιάλῃ. Apud Athenæum libro III. corruptè quidem
 ἐν σκιάλῃ. Emendatius verò, quod libro II. καὶ ἐν βλαστῇ γιγνί-
 ται. At enim ὅς ipse Theophrastus lib. de causis v. cap. VII.
 ὅσα ἔν ἐν σκίῳ. (Sic enim scribendum, ut ὅ cap. XI. ἐν σκίῳ
 ἐστὶ φυτόσθρα, παρ' ἧ ἦτορ σκαληκτόσθρα. Dioscor. πανκράτιον
 vocat, Pliniusque squillam parviam) φυτεύειν, ἢ σκιάλῃ, πάλαι
 τῆς ἐν βλαστῇ ἐνεκε καὶ ἐν τοσούτοις φυτεύειν. Palladius in Martio
 cap. de ficu, sic dixit, Aliqui multum prodesse confir-
 mant, si plantam fici diviso squillæ bulbo interstitam,
 strictamque vinculis collocamus, Plinius lib. XVII.
 cap. XI. Ficus si scylla (bulborum hoc genus est) seratur,
 ocyllimè ferre traditur pomum, neque vermiculatio-
 nim obnoxium. Constantinus Cæsar lib. x. de Agri-
 cultura. Τὰ σκῆρα σκιάλῃ καὶ οὐ ποιήσῃ, ἐν μέλαινα φυτεύειν, ἐμ-
 πῆξιν σκιάλῃ καὶ κλάδῃ. Supra etiam sic scripserat, Εἰ δὲ
 τις αὐτοῖς συκῆς καὶ ἐν ἧται, καὶ τὸν σκιάλῃ ἐμῶν καὶ οὐκ
 φυτεύειν. κατὰ τὴν φύσιν. Plinius lib. XVII. cap. XVII. de
 tales. Néve tenuiores quàm ut manum impleant;
 ne minores pedalibus, ut illibato cortice, atque ut
 sectura inferior ponatur semper, & quod erit ab
 radice. Palladius in Martio cap. x. Curandum ne
 virgula inversa deponas. Alioquin, ut etiam dixit
 Plinius ibidem cap. x. Inferuntur & inversi furculi;
 quum id agitur, ut minor altitudo in latitudinem se
 fundat.

Βλαϋανόριαν. *Plinius lib. 8 cap. xvi.* Accumuletur
que germinatio terræ, donec robur planta capiat.

ὄξυν, vel ut apud Homer. Odyf. lib. 4. ὁ ὄξυν, est pyrus
agrestis translata, quæ ante translationem ἀγρῆς, id est,
Dioscoridi, ἀμϑ ἄγρῃ, pyrus sylvestris, sive sylvatica
Varroni. De intervallis pyrorum, lege Pallad. libro 11.
cap. ubi, Spatia inter pyros triginta pedum mensura discer-
nit. in genereque de intervallis arborum, apud Columellam
lib. de arborib. cap. XIV. & Theophrastum de causis lib. III.
cap. VIII.

S'arvatus de usq' r'ed' goidr. Hæc ut suppositicia delenda sunt. Omisit etiam Plinius, qui hunc locum ita vertit, lib. xvii. cap. xii. Quidam punicas, & myrtos, & lauros densiores seri jusserunt, in pedibus tamen novenis. Malos amplius paulò, vel magis etiam pyros, manusque, amygdalas & ficus, &c.

scribitur lib. III. cap. VIII. Vbi tota hæc reperitur sententia. Hinc etiam transit Plinius, cum dixit lib. XVII. cap. 12. Iam per se colles minora quærunť intervalla, &c.

Eidh, subaudi *χρίστος*. Genera autem vitium infinita esse, quod de vinis probatur, satis præter Virgil. in Georg. ostendit Plinius lib. XIV. cap. II. § III.

IOANNIS BODÆI A STAPEL

Ai μὲρ οὐκ ὄρεα. Corruptus & admodum depravatus codex. nec meliori sensu in Ald. & Bas. codicibus reperitur, in quibus scriptum est, *Ai μὲρ οὐκ ὄρεα παύτερον ἐπιδέται,* κηθ' ὥς δὴ πάτε φυτὰ λαμβάνειν καλῶς αὖ πάλιν, καὶ εἰ ὁμοίαι γῆς εἰς τὸ μέλλει φυτεύειν ἢ χεῖρον. Emēdavit quondam summus philoſophus Scaliger Julius, κηθ' ὡς δὴ πάτε φυτὰ λαμβάνειν καλῶς αὖ πάλιν, Vide animadversiones Scalerigi. Recte Constantinus locum hunc ex lib. III. de caus. corrigendum scripsit: ubi legitur, εἰ ὁμοίαι γῆς, εἰ εἴ μὴ, μὴ χεῖρον. λαμβάνειν. Totam periodum ip̃ hunc scribe sensum. *Ai μὲρ οὐκ ὄρεα παύτερον ἐπιδέται,* καθ' ὅς δὴ τὰ φυτὰ λαμβάνειν. καλῶς αὖ πάλιν εἰς ὁμοίαι γῆς εἰς βελτίονα φυτεύειν, εἰ εἴ μὴ, μὴ χεῖρον. id est, Et tempora quidem ante expōsumus, quibus plantæ ad transfplantandum peti debent. Accipiente autem sunt ex terra quam simillimā; ea si non detur, saltem non ex deteriore: plantandæ autem sunt in similem, aut meliorem. Sic hunc locum legit, & exposuit Plinius lib. xvi. cap. xi. Transfereudi quoque ē seminarijs eadem et sylvis. Ante omnia igitur in similem transferre terram oportet, aut meliorem. Cassianus Bassus lib. ii. cap. penultimo. Συμβαλεῖσθαι πνεῦς μὴ εἰς ὑπεριόν τόπων εἰς τὰς νοτιάδας μεταφέρειν τὰ φυτὰ, καὶ τὰς παρωγούς, ἀλλὰ μάλλον ἐκ χειρόνων εἰς τοὺς περὶ πύρας· ἢ ὁμοίας, ἢ εἰς τοὺς μὴ πολλοὺς ἐλαφύνει. ἔστι γὰρ καὶ ἐκ χειρόνων, ἀλλὰ καὶ ἐστὶ βελτίονα τοὺς μελισημένους. οὐ μόνον εἰς ἐπὶ τῇ ἀντήρην, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ φυτῷ ἀποθήκεν ἐκ τοῦ τοῖς σφοδρώσεως ὀρεσι. Consuluerē quidā, ut ne ex salubribus locis in morbosos tum plantas tum agricolas transferamus; sed potius ex deterioribus in meliores, aut similes, aut certè non multo peiores. Confernit enim et per-turbat commutatio in deteriora translatos, non solum autem

NOTÆ ET COMMENTARIUS.

in hominibus , sed etiam in plantis hoc observandum esse, sapientissimè videtur. Quæstio non inelegans moveri potest, an omnis planta ex deteriori solo in melius translata, melior fiat. Probabile hoc admodum videtur. Non tamen caret difficultate. Palmam enim si ex solo arenoso falsoque transferas in pingue & stercoreatum, pauciores & deteriores fructus producet. Corni fructus, si colatur arbos, mitescit quidem, sed degenerat. Ornus asperos & præaltos montes ita amat, ut si in planis transplantetur, ægrè adolescat, fruticisque tantum, non arboris speciem referat. Nemo faciliè in dubium vocabit, plana lætiora esse & pinguiora, quam montana asperaque. Solum quoque stercoreatum & pingue melius, quam sabulosum & saluginosum. Culta etiam tellus præstat incultæ rudique. Hæc non tantum in arborum genere observare est; sed etiam in humili idem videre licet. Centaurium minus, aliasque novimus sylvestres herbas, quæ hortense solum respuunt; nec hortis, quamcunque etiam adhibueris curam, assuescant. Sed hæc non impediunt, quo minus plantæ ex deteriori aut simili solo transferri debeant in terram bonam. Palmæ enim solum stercoreatum non melius est, sed deterius. Tale enim odit, & ab eo læditur: alterum amat, & ab eodem juvatur. Idem de orno, corno, centaureo, alijsque sylvestribus dicendum. Rem verbo ut absolvam, meliorem terram domestica magis expetit, quam sylvestris

H 2

planta

88
 planta, utraque fitransplantari debeat, melius in
 solo simili proficit.

τοιοῦτοι ὁμοίᾳ προήχθη.

Γυρὸς.) Malè in Ald. & Basil. cod. legitur, *πυρρὸς* *αἰσθητὸς*. Robertus Constantinus & Dalecampius restituerunt, *πυρρὸς* : quomodo lib. *iii.* de caus. cap. *v.* scriptum est, *ἀλλ' ὅτι οὐκ εἶναι τοὺς πυρρὸς αἰσθητὸς καὶ πικρὸν* &c. Aliud *πυρρὸς*, aliud *αἰσπὸς*. Et *αἰσπὸς* condebantur & servabantur grana. Varro lib. *i.* de re rust. cap. *lvi.* *i.* Ubi de tritico concesso agit; Quidam, inquit, *granaria habent sub terrā, uti speluncas, quas vocant αἰσπὸς, ut in Cappadocia & Thracia.* Idem eodem libro cap. *lxiii.* Sub terra qui habent frumentum in *ῥῆς*, quos vocant *αἰσπὸς*, quò cum periculo introitur recenti apertione. Scrobs vero est fossio vel forea intra terram manu (vel ligone, palaue, aut alio instrumento) facta ad vineas & alias conferendas arbores idonea, non ad grana servanda. Notandum in antiquiss. cod. legi *σῦρος*, non *αἰσπὸς*, ut vulgati habent.

Τῶν ἡμπεδίων.) Falsum est radices non altius sesquipedē descendere. Notum carmen Virgilij de æsculo. Recte illorum improbat opinionem Theophrastus.

Addidi καὶ δυσμῶν occidentem ex lib. ι ι ι. de caus. cap.
 vi. Callias Bassus lib. x. cap. lxxxv. ὁρῶν βαλλῶσι πρὸς
 πέρινα, φυλάττοντο, ἵ' ὅπως αὐτὴν κλίῃ μείνῃ. sequitur, εἰς ἃ ἐν τῇ
 μεταφυσίῳ (vulgo φυτεύει) τὸ εἰνέρον φυλάττειν σφας αὐτῶν
 πολλῶν ἐ δόσι τοῦ ἀρχαίου σῆμα. Recti trunci in scrobes mittan-
 tur, animadversione habita; ut quo inclinant, maneant. ad
 calcem cap. Ceterū in plantando arbor veterem figuram,
 ad ortum & occasum servet. Vide annotat. Constant.
 Hoc diligenter in coniferis observandum; pino, pi-
 cea, abiete; has qui velit transplantare arbores,
 diligenter observet, qua parte Austrum, qua Occiden-
 tem spectent. Si pars quæ Austrum respexit, ponat-
 ur versus Occidentem: perit arbor, vel difficile ad-
 modum pristinas recuperat vires. Quare facien-
 dum, quod Columella lib. de arboribus cap. xx. scri-
 bit: Priusquam arbusculas transferas, rubrica vel alia qua-
 libet re signato, ut ὕψιμ ventis, quibus ante steterunt, resti-
 tuas eas.

Ποιεύεται ὡς καὶ ἡ συκὴ) Sic lege, deleto altero καὶ.
Interpretor: *Seritur ficus, siquē surculum vastiorem* &c.
Vulgatam si serves interpretationem, tibi contradicit Theophrastus. Negavit supra cap. 1. lib. 11. ficum ex ramo crassiore nasci. Vulgata versionī faveat Plin. lib. 8. cap. xvii. *Multa sicseruntur, imprimūque ficus, omnibus alijs modis nascens, præterquam talea, optimè quidem, si vastiori ramo pali modo exacuto adigatur altè, exiguo super terram relicto capite, eoque ipso harena cooperito. Κεκοῖλω παχύνει, malè vertit Gaza rānum vastiorem. Contrarium Theophrastus supra, ubi quid κεκοῖλω Græcis enarravi. In Ald. & Basilienf. legitur παχύνει. Argute, inquit Scaliger κεκοῖλω reponeres. Verustiores enim asperiores sunt. Sed Theophrastus supra loco citato, aspera ad generationem inepta dixit. Servo itaque vulgatam lectionem, & interpretor, *Surculum crassiores. Vult Theophrastus non ex tenui, sed ex crassiusculo seu crassiore surculo ficum feri Palladius in Martio; Surculus legendus quivulus: inuicem enim creditur majoris vel minoris ætatis. Mirari satis nequeo Plinium, quod neget talea propagari ficum. Contrarium, Palladius in Martio: Calidis locis fici planta radicata Novembri mense, temperatis Febuario, frigidis melius Martio, vel Aprilis ponenda est. Si taleam vel cacumen ponas ultimo Aprilis, cum ei je viridior succus infuderit: plantæ in scrobe depositæ lapides substituendi sunt, ad radicem fimo terra miscenda est. Si loca frigida sunt, plantarum cacumina divisīs canna internodijs defendantur frigore. Si cacumen velis ponere, trifidulum ramum binum, vel trimum ab australi parte decidas, & sic obruas, ut divisa cacumina terra interjacente velut tres surculos reddant. Taleam sic ponemus, ut cætera, cui leviter ab infima parte divise lapidem mergemus in fisso. Vide cap. 11. lib. 1. de caus. ubi negat ficum ex trunco ramoque crasso propagari, & affirmat aspera ad nascendum minus idonea.**

Προδοποι.) Lege ex Ald. & Basiliens. codice,
 Προδοποι γδ ο πάτριος ὁμοίαν τῇ ἀλχηματῇ εἶναι ἀδυνάτου.
 φυντασι εἶναι ὅταν τὸ εἶδος τὸ εἰδέναι, &c. Hæc cur rejec-
 rin, imaginari nequeo.

Εν σκιδῳ.) Miror Theodorum *juxta scillam* reddidisse, cum Plinius, quem alioquin sequi solet, *in scilla* verterit. lib. xvii, cap. xi. *Ficus si in scilla* (bul-

borum genus hoc est) feratur, ocisime ferre traditur pomum, neque vermiculationi obnoxium, quo vitio carent reliqua poma similiter sata. Sic locus hic in optimo MS. codice Salmaticensi legitur, ut mox et doctiss. Pincianus. Vulgo legitur; quo vitio non carent reliqua. Superfluere negationem, ipse sensus satis docet. Cassianus Bassus lib. x. cap. xxxxvi. τὰ σύκα σκώληκος οὐ ποιεῖσαι, ἐὰν μέλινον φυτεύειν, ἐμπήτης σκιδάλω τῷ κλάδῳ (lege ex cod. MSS. Palar. ἐμπήτης σκιδάλω τὸν κλάδον, sic Theophrastus, sic Plinius, Columella, Palladius. Vide annotationes Robert. Constantini nihil proderit ramo scillam imponere; sed ramum scillæ si infuxeris à vermibus non facile rodetur ficus) τοὺς δὲ ὅτις ἀναρῆσαι, ἐὰν ποιεῖται κηρίῳ τῆς βίβλου, καὶ εἰς τὴν κήλα τοῦ πέφυκα. Ficus vermes non producet, si ramum in scillam fixeris, ubi plantare voles: qui vero jam adsunt vermes, perduntur calce radicibus, & in cavos trunci partes dispersa. Ex Palladij verbis à doctiss. Roberto Constant. citatis cognoscimus, antiquos etiam Latinos squillam scripsisse, quomodo hodie pharmacopœi scribunt. Vide cap. vii. lib. v. de caus. ubi rationem reddit, cur scilla ficus contra vermes defendat.

ὅπως δὲ πᾶς ἐν σελήῃ, φουτσόρμον ἐλάσει.) *Corruptus*
codex. Apud Athenæum lib. *ii.* locus hic in hunc
 sensum legitur, Δίνει δὲ καὶ πλὴν σικλῶ, ἐπὶ ἐν σελήῃ φυ-
 τήν, ἡ δὲ τὴν ὠχρῶνιναι, & ὑπὸ σελήῃ καὶ μὴ ἀλφειῇ ἐστὶν,
 καὶ παῖται δὲ πε σελήῃ φουτσόρμον, καὶ ἡ δὲ τὴν αὐξανίναι, καὶ
 ἐνδλασῇ ῥίνοται. Vides eodem sensu, verbis non nihil
 mutatis, locum hunc apud Athenæum legi. Scribe
 ut legit Athenæus, ὅπως δὲ πᾶς ἐν σελήῃ φουτσόρμον,
 ἐνδλασῇ ῥίνοται, & ἡ δὲ τὴν αὐξανίναι, &c. Vellege φουτσόρμον
 ἐνδλασῇ καὶ ἡ δὲ τὴν, omisso verbo ῥίνοται. Lib. *v.* cap. *vii.*
 in eadem sententia, usus est voce ἐνδλασῇ. Ὅσα δὲ ἐν ἡμέ-
 ρῃ φυτῶσιν : ἡ σελήῃ, πάντα τῆς ἐνδλασῇ ἐνεκα, καὶ ἐνδρῶσιν
 φυτῶσιν, &c. alibi ἐνδλασῇ scribitur : καὶ ἡ ἐνδλασῇ
 ἀφαιρῇ τὸν καρπὸν. Idem lib. *x.* de caus. πῶς γὰρ ὅσα
 ἐνδλασῇ, τὸττ μάλιστα ἐνκαρπῇ.

Kατὰ τὴν ἰσχυρίαν τῷ τοκοῦ.) Vertunt: Deorsum versus scētura inversa serere oportet. Male. Contrarium jubet Columella lib. v. cap. viii. Tal. & deinceps sēsquipēdales ferra prācīdantur, atque earum plagē utraq̄ue partē falce leventur, & rubrica notentur, ut sic quemadmodum in arbore steterat ramus, ita partē ima terram, & cacumīne cōelum spectans deponatur. Nam si inversa mergatur, difficulter comprehendet, & cum validius convaluerit, sterilis in perpetuum erit. Pallad. in Martio cap. x. Seritur plantis de matrum radice divulsis. Sed quomōvis multis generibus seratur, melius tamen ramus ejus cubitalis incisus manubrii crassitudine, & capite utroque falce acuta levigatus, scrobi velut obliquus immergitur, prius tamen porcino stercore, & in capite & in parte, quę ima est, oblinatur, vel in crudo solo malleo cogatur ad inferiora desigi. Melius proveniet, si ponendus ramus gemmata jam matre sumatur. Sed quī in scrobe deponit, si tres lapillos in ipsa radice constituat, providebit ne poma findantur. Curandum ne virgulta inversa deponas. Plinius lib. & cap. xvii. Servandum in eo ante omnia, ut talea ex feracibus fiant arboribus: ne curvę, ne scabre, aut bifurcę, nec tenuiores quam ut manum impleant; ne minores pedali bus: ut ilibato cortice, atque ut scētura inferior ponatur semper, & quod erit ab radice; accumuleturque germinatio terra, donec robur capiat planta. Male ergo Theodorus pręter Theophrasti mentem, contra Columellę, Palladij, & Plinij auctoritatem, deorsum versus scētura inversa serere, interpretatus est. Erecta talea dicitur, ejus pars ima terram spectat, summa cōelum. Inversa vero, quę cacumīne defosso deorsum spectat, cōelum cēlura. Verre cum Plinio, quę ex trunco, taleaque, seruntur, ita poni debent; (serenda sunt) ut scētura deorsum versus sit: (inferior, erecta) nec dodrante minora, ut retulimus, prācīdere oportet, &c.

Σπιγμίδιον.) Plinius, *ne minores pedilibus*. Gaza, *palm*. *palmus* vel minor est, mensura quatuor digitorum Græcis *πυλαυή*: vel major, duodenum digitorum, *σπιγμή* *ijsdem*. Pollux lib. 11. *Εἰ δὲ τὸς δακτύλους διπλοῖται διὰ τοῦ μεγάλου αὐτοῦ τὸ σπικμίδιον μετρίως, σπιγμήν τὸ μέτρον*. *Mensura quæ fit à pollice, ad minimum digitorum manu extensa*. Σπιγμήν διὰ τῆς ἀσάδαυ τὸς δακτύλους, ἀ διδυκανδὲς digitis. Theodorus ergo cum vertit *palm* non *minora*, intelligit nō *minora palm*o longo vel *magiore*. Nisi

Nisi forte placeat Theodorum sequi Hieronymi opinionem. Hic cap. Ezechiel xi. scribit *απὸ τοῦ πάλμου* dici palmum; *πάλμω* palmam. Credo, quod palma, five vola manus non multo major, aut potius latior sit quatuor digitis. Ambiguitatis vitanda causa, malo *απὸ τοῦ πάλμου*, dodrantē vertere. Dodrans dicitur, quod ab humani pedis longitudine desideretur quarta pars. quemadmodum ad explendam libram ad uncias novem quæ dodrantē (medicinalem intelligo libram) constituunt, tres requiruntur unciae. Dodrans ergo duodecim digitorum mensura. nam pes xvi. digitorum. *Σπυγμῶ* & *πάλμω*, confundere solet Plinius, & qui Plinium sequuntur. Dioscorides caulem thlaspiος *διὰ τοῦ πάλμου* dicit. Plinius lib. xxvii. cap. xiii. thlaspi ait caule esse semipedali, id est octo digitorum caulem ferre. Quæri solet, utrum Græci hæc semper observarint. Sanè Aëtius, si non sit mendum in codice, cap. xxi. lib. xiii. alterum pro altero usurpare videtur. Nam dicit viperam esse magnitudine cubitali, longissimam autem *πάλμω* *πυλῶν*. Vel *πάλμω*, mnemonico errore *απὸ τοῦ πάλμου* loco posuit, vel corruptus codex. Rursum Dioscorides lib. iii. cap. xciv. chamædryn *γυμνίσκον ἀπὸ τοῦ πάλμου* docet. Vertit doctissimus Hermolaus, fruticem quatuor digitorum altitudine. Hermolai hanc interpretationem probant Botanici, quod vulgaris chamædrys non altior sit. Sed cogitandum erat, hanc non esse legitimam. Verum, ut rectè doctiss. Dodonæus moner, quam vulgo trifraginem vocant, quamque Matthioli & Fuchsii, pro teucro depinxere.

Ὀχρῶν. Theodorus, prunos interpretatur, quasi *απὸ τοῦ ὀχρῶν*, scripsit Theophrastus; cum tamen prunus tantum intervallum ut malus nō exigat. Ex hoc loco probatur Robertum Constantinum, auctorem esse harum annotationum, quæ à plurimis doctiss. Dalecampio falso adscribuntur. *Ὀχρῶν ὄχρως*, ἢ, pyrus agrestis, (verba Constantini quomodo in lexico ab ipso edito reperiuntur) *ἀπὸ τοῦ ὀχρῶν*, nam acerbitate sua penè suffocant. Apud Theophrastum libro secundo histor. plantar. cap. septimo, *ἀπὸ τοῦ ὀχρῶν*, simul junguntur, à Gaza tamen solum pyrus exponitur (*ὀχρῶν* ut dixi pyrum vertit) vide *ὀχρῶν*, & annotationem nostram in Theophrastum. Apertè harum annotationum se auctorem fateretur. *Ἀπὸ τοῦ ὀχρῶν*, inquit Theophrastus. Utrumque aliquando pyrum significat, sed ut plurimum *ὀχρῶν*, idem quod *ἀχρῶν*, pyrus sylvestris. Differunt tamen *ἀχρῶν* & *ὀχρῶν*. *Ἀχρῶν*, inquit Dioscorides, *ἰδιὸν ἀχρῶν ἀπὸ τοῦ βεράδιος πτωαννομένη*. lib. i. cap. clxviii. Pyri sylvestris genus quod tarde maturescit. Columell. lib. x.

Palmitibusque feris lætatur, & aspera sylvis
Achradis, aut pruni lapidosi obruta pomis
Gaudet.

Porcis objici solet pyri hoc genus. Aristot. lib. viii. animal. cap. vi. *Ἀχρῶν* *παινίσται* ὄν, pyri sylvestribus pinguescit suis. *Ὀχρῶν*, agrestis quidem pyrus, ac spinis etiam horrida, sed quæ translata est, & fructus fert pulchros & bonos. Hinc fit ut nonnumquam pro pyro sativo accipiat. Ut apud Homerum Odyss. vii. ubi Alcinoi hortum describit.

Ὀχρῶν ἢ *ὀχρῶν* γυμνίσκον, μῆλον δ' ἐπὶ ρόλῳ.

Ὀσπύριον δ' ἢ *πύριον* *ῥόλον*. Scribo *ὀσπύριον* δ' ἢ *πύριον* *ῥόλον*. Plinius lib. xii. cap. xvii. Olea tamen maximo intervallo, de qua Catonis Italica sententia est, (scribe, de quo catholica sententia est. Nusquā apud Catonem, hoc præceptum apparet, Catonis ergo ut legatur, nullo pacto procedit, sequitur) in viginti quinque pedibus minimum, plurimum triginta feri. Sed hoc variatur locorum

natura. Non alia major in Boëtica arbor. In Africa vero (fides penes auctores erit) miliaris vocari multas narrant, à pondere olei, quod ferant annuo proventu. Ideo lxxv. pedes magno intervallo dedit undique: etiam in macro solo ac duro, atque ventoso, cum minimum xlix. Boëtica quidem uberrimas, messes inter oleas metit. Columella lib. v. cap. ix. ubi de olearum cultura agit. Spatium inter ordines minimum esse debet pingui, & frumentario solo sexagenum pedum (Plin. xxx.) in alteram partem, atque in alteram quadragenum: macro nec segetibus idoneo quinum & vicenum pedum.

Πᾶσιν Malè. In Ald. ex Basil. cod. scriptum est rectè *παρὶν*, ficus montani optimi & sapidiores, minus tamen durabiles. Pallad. in Martio, Scrobes amat altas, intervalla majora, terræ genis durum, & gracile, & siccum pro utili sapore pomorum. Provenit & petrosus, & asperis, tamen potest locis penè omnibus feri. Quæ in montanis ac frigidis locis nascuntur, quia minus lactis habent, ad siccitatem durare non possunt. Vfus illis in viridè est, melioris magnitudinis, & saporis arguti, quæ nascuntur in campis & locis calidis, & pinguioribus sunt, & siccitate durabiles. De vite myrtoque carmen Virgilianum notum.

Nec vero terræ ferre omnes omnia possunt:
Fluminibus salices, crassisque paludibus alnæ
Nascuntur, steriles saxosis montibus ornæ:
Littora myrteis gratissima, denique apertos
Bacchus amat colles, aquilonem & frigora taxi.

Τὰ ἀκρόδρυα. Theodorus exponit, nucum pomorumque genera, cum alterutrum tantum denotat. Cassian. Basil. lib. x. cap. lxxiv. *Ὁπωρεὺς λέγεται ἡ χλοώδης τὸν καρπὸν ἔχουσα, οἷον δρυγακινὰ, μῆλα, ἑπταπύδα, δαμασκηναὶ, καὶ ὅσα μὴ ἔχει ἔξωθεν τὴν χλοώδην. Ἀκρόδρυα δὲ καλεῖται, ὅσα ἔξωθεν κέλυφος ἔχει, οἷον ῥοιὰ πιστακία, καὶ αἰωνοὶ καὶ ὅσα χλοώδης τὸν καρπὸν ἔχει ἔξωθεν. Ὀπωρα fructus dicitur, qui herbidum, id est viridum colorem habet. Veluti sunt rhodacena, mala, pyra, & quæ forinsecus nihil lignosum habent. Acrodrya appellantur quæ forinsecus corticem & putamen habent, velut est malum granatum, pistacia, castanea, & quæcunque forinsecus lignosum fructum habent. Grammaticorum filij nucem vocant, fructum duro cortice testum, pomum molli. Virg.*

Castaneasque nuces mea quas Amaryllis amabat.

Nicandri Scholiastes ex auctoritate Theophrasti, (puto memoriæ lapsus esse) scribit omnem fructum cortice duro testum καρυὸν Græcis vocari. Θεόφραστος δὲ, inquit, ἐν τῇ τέσσαρτι καὶ δεκάτῃ τῶν φυτικῶν, καρυὸν αὐτὰ καὶ ὀπωρεὺς καλεῖται. καρυὸν δὲ λέγεται ὅσα τὸ χλοώδες λίαν ἔχοντα. Καρυὸν λέγεται ὅσα χλοώδες λίαν ἔχουσιν. Athenæus lib. ii. deipnosophist. Καρυὸν. οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι συνηγοροῦσι καρυὸν πᾶσι τοῖς ἀκρόδρυσι καρυὸν λέγουσιν. Carya & Attici & alij scriptores communi vocabulo fructus omnes operimento duro testos appellant. Hesych. Καρυὸν. πᾶς ἀμυγδαλὴς καὶ καρυῖς, &c. De voce καρυῖς, alibi plenius agam. Cæterum Theodorus legisse videtur, τῆς δὲ ἀκροδρύος καὶ ὀπωρεὺς, Vel malè vertit, nucum, pomorumque genera.

Ῥαπίδια. Radices montium, vertit. Ῥαπίδια, propriè latus montis, (ut loquitur Seneca) qua parte ascenditur. Τέρμα pes five radix montis. ἀκρόδρυα fastigium five cacumen; mons enim in tres partes dividitur. Suidas, Ῥαπίδια ἢ Ῥαπίδιον τὸ ὄρος, ἢ οἱ πόδες τῷ ὄρει μεταφορικῶς. ἐς τέλει γὰρ διήρητο τὸ ὄρος. οἱ ἀκρόδρυες οἱ Ῥαπίδια, καὶ οἱ τέρμα. καὶ ἀκρόδρυα καὶ Ῥαπίδια, ἢ καρυφῆ, Ῥαπίδια δὲ τὸ πᾶν τοῦ ὄρους. τέρμα δὲ, τὸ τέλος τοῦ καὶ οἱ πόδες. Utrumque ergo Ῥαπίδια, & latus & pedem significat. Hesych. Ῥαπίδια τὸ καὶ τὸ μῆκος τῷ ὄρει. Rectè ergo Gaza, radices montium; quanquam nuces, castaneæ, amygdalæ, & in montium lateribus & pedibus reperiuntur.

Satio & cultura palmarum: genera palmarum. Satio cæterarum arborum, cultus, & opera. De fimo, & fimorum generibus. De pulvere. Amygdalam ex amara dulcem fieri.

Τὸν δὲ φοινίκων ἰδίῳ ἢ φυτεία ὡς καὶ τὰ ἄλλα,
 ἢ μετὰ τῶν ἑραπείων. φυτεύονται γὰρ πλείους
 εἰς ταὐτὸ πένες· δύο αὐτῶν, καὶ δύο κατὰ ὁριζήντες.
 πρῶτος δὲ πένες, πῶς γὰρ ἐκφυῖναι ἔτι ἐκ τῆς ὑπὸ
 τῶν καὶ τῶν κυρτῶν ποιεῖται, καὶ ἡ περὶ πένες φασιν, ἀλλ'
 ἐκ τῶν αὐτῶν. διὸ ἐν τῇ ὁριζήσει τῇ ὁριζήσει
 ἢ οἱ ἐκκαλύπτειν τὰς ῥίζας, ὅθεν καὶ ἐκφύονται.
 φανεροὶ δὲ εἰσι τοῖς ἐμπείροις. ἀλλὰ τὸ πρῶτον οἱ εἰς τὸ
 αὐτὸ πλείους πένες, ὅτι ὁπότε τὸ ἐνὸς ἀφ' ἑνὸς ἢ φυ-
 τεία. τῶν δὲ αἰτῶν ῥίζαι πρὸς ἀλλήλας συμπε-
 κνύονται· ἐν τῇ αἰτῇ πρῶτον βλαστῆσαι, ὥστε ἐν γένεσιν
 τὸ ἐκτελεσθῆναι. ἢ μὲν ἐν ὁπότε τῶν καρπῶν φυτεία,
 τοιαύτη τις. ἢ οἱ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐκτελέσεως, ὅταν
 ἀφ' ἑλῶσι τὸ αὐτὸ, ἐν ᾧ περὶ ὁριζήσει. ἀφ' αὐτῆς
 οἱ ὅσον διπλῶν· ὁριζήσεις τὸ κατὰ πένες τὸ
 ὕψος. φιλεῖ δὲ χῶραν ἀμμοῦδην. διὸ καὶ ὅπως μὴ
 τοιαύτη τυγχάνει, περὶ τῆς αἰτίας οἱ γεωργοί.
 τὸ δὲ οἱ οἱ ποιεῖν μὴ περὶ τὰς αὐτὰς ῥίζας, ἀλλ'
 ἀπὸ τῆς ὁριζήσεως τῆς περὶ τῆς αἰτίας ὅσον ἡμῖν ἐκτε-
 λῆναι. οἱ δὲ τῶν αἰτῶν χῶραν, κακῶς ποιεῖνται σημεῖον.
 πᾶσι γὰρ οἱ οἱ πρῶτον φοινίκων ἀμμοῦδεις
 καὶ αἱ χῶραι. καὶ γὰρ ἐν βαβυλῶνι τῇ φησὶν, ὅπως οἱ
 φοινίκες πεφύκασι. καὶ ἐν Λιβύῃ δὲ, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ
 καὶ φοινίκη. καὶ τῆς Συρίας δὲ τῆς καίτης, ἢ τῆς
 δαίης πλείους τυγχάνουσιν ἔχοντες, ἐν τῇ αἰτίας
 τοῖς ἀμμοῦδεις εἶναι τὰς διπλῶν ῥίζας ἡσυχάζει-
 ναι. τὰς δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις καὶ ἀμμοῦδεις, ἀλλὰ σή-
 πτω. χλωρὰς δὲ ἡδῆς εἶναι καταναλίσκειν τὴν γῆν.
 φιλεῖ δὲ καὶ ὑδρεῖαν σφόδρα τὸ δένδρον. περὶ δὲ
 ὅπως ἀμμοῦδεις ὁριζήσονται. οἱ μὲν γὰρ εἰς φασὶν χαίρειν,
 ἀλλὰ ἐν αἰτίας εἶναι. οἱ δὲ, κεχρησμένον καὶ ὁριζήσονται
 ἐν πάλῳ ποιεῖν. οἱ δὲ ὑδρεῖαν εἰς τὴν μάλα μετὰ τῆς
 καίτης. καὶ ἡ περὶ οἱ ἐν Ρόδῳ. τὸ μὲν ἐν ὁριζήσει
 πῶς ὁριζήσονται γὰρ οἱ μὲν ἔτι, οἱ δὲ ἐκείνης ἑραπείας.
 καὶ μετὰ τὴν ὕδατος ὡφελίμων ἢ καίτης. αὐτὸς δὲ
 τὰς, βλαστῆσαι. ὅταν δὲ ἐν αὐτῇ γῇ, μετα-
 φυτεύσονται, ἐν τῶν αἰτῶν συμπεκνύονται. καὶ
 πάλιν ὅταν δέτῃ χαίρειν γὰρ σφόδρα τῇ μετὰ φυ-
 τεῖα. μετὰ φυτεύσονται οἱ, οἱ μὲν ἄλλοι τῆς ἑρῆς, οἱ δὲ
 ἐν βαβυλῶνι περὶ τὸ ἄστρον. ἐν αἰτίας οἱ πλείους τῆς
 φυτεύσονται, ὥστε καὶ ὁριζήσονται καὶ αὐτῶν ὁριζή-
 σονται. νῦν μὲν οὐτῶν καὶ ἀπὸ τῆς, πάλῳ αὐτῶν
 πῶς καὶ μὲν, ὅπως τῇ ὁριζήσει, καὶ ῥαβδοῖς μὴ
 ἀπαρτῶνται. μετὰ δὲ τῶν περὶ τῆς αἰτίας, ὅπότε
 ἀφ' ἑνὸς ἢ ὁριζήσονται, καὶ πάλῳ ἔτι. ὁριζήσονται
 οἱ δὲ ὁριζήσονται τῶν ῥαβδῶν. φέροι δὲ, ἐν αὐτῇ
 αὐτῇ, ἀπὸ τῆς τὸν καρπὸν μετὰ δὲ τῆς πυ-
 ρνῶδης. ἄλλοι δὲ πένες λέγουσιν, ὡς οἱ κατὰ Συ-
 ρίαν ἐκείνην περὶ τῆς ἐραπείας, ἀλλὰ τῇ δὲ ἀφ'
 καίτης ἐν ὁριζήσει. ὁριζήσονται δὲ μάλλον τὸ
 καὶ νάμαπαῖον ὕδατος ἢ τὸ ἐκ τῆς δαίης. εἶναι δὲ πολὺ
 τοῖς ἐν τῇ αὐτῇ, ἐν αὐτῇ καὶ τῇ φοινίκῳ φυτῇ τυγ-
 χάνει. τὸν αὐτῶν δὲ τῶν λέγουσιν τὰς Συρίας, ὅτι
 ἀφ' ἑνὸς Ἀραβίας μέχρι τῆς ἐρυθρῆς θαλάσσης, καὶ
 πολλὰς φάσκων ἐληλυθέναι. τὰς δὲ ἐν τῇ καίτης πεφύκασι τὰς φοινίκας. ταῦτα μὲν ἐν τῇ αἰτίας
 αὐτῇ. κατὰ γὰρ τὰς χῶρας, ὡς περὶ αὐτὰς τὰ δένδρα ἀφ' ἑνὸς καὶ τὰς ἐραπείας, ὅπως αὐτῶν.

Almarum autem satio cultusque sequens, præter
 cæteros peculiaris esse videtur. Serunt enim ligna
 quæ in fructibus insunt: bina juxta composita
 subter, binaque superne colligantes: omnia prona.
 Germen enim non de supinis cavisque partibus mit-
 tunt, ut quidam volunt, sed è supernis. Quapropter in
 eorum conjunctione, quæ superponuntur, minime
 sunt operienda principia, unde germen. Plura au-
 tem simul seruntur, quoniam satio unius infirma est.
 Horum radices amplexu mutuo connectuntur: atque
 illico primi ortus promiscui coalescunt, ut unus ex
 cunctis caudex conficiatur. Satio ex feminibus talis
 fieri solet. Ex trunco autem: palmæ ipsius, cum par-
 tem abstulerunt supernam, qua cerebrum includitur
 (auferunt autem cubitorum duorum longitudine)
 quam fissuris humore ipso detracto, defodiunt. Solum
 arenosum falsuginosumque concupiscit. Idcirco ubi
 tale non sit, agricolæ salem aspergunt. Quod qui-
 dem circum ipsas radices facere haudquaquam oportet,
 sed longius abijs accumulare, quantum semifexta-
 rius. Quod talem appetat locum, illud quoque argu-
 mentum capiunt. Nam ubi palmarum copia sit, humus
 arenosa cernitur. Quippe apud Babylonem ubi pal-
 mæ nascuntur, sic esse ajunt. Quin & in Africa, &
 Ægypto, & Phœnice, in Syria quoque cavâ cognominata,
 tribus tantum in locis arenaceis eas gigni, quæ condi
 reservarique possint: reliquas autem, quæ cæteris in locis
 proveniunt, minime durare, sed protinus prutrescere:
 virides tamen suaves esse, gustuque gratas: atque ita
 consumi. Amant, & crebram rigationem. De fimo
 diversa sententia est. Quidam enim has fimo delectari
 negant, sed abhorreere omnino statuunt. Alij usum fimi
 concedunt, incrementumque magnum capere eo affir-
 mant. Aquæ tamen fimum misceri oportere inquit: quemad-
 modum Rhodij facere solent. De hoc ita querendum
 amplius est: forsitan enim alij hoc modo, alij illo colere
 consuevere. Et fimum ipsum cum aqua utilem, sine aqua
 non esse contingit. Cum autem anniculæ sunt, eas
 transferunt & salem adjiciunt, & bimas iterum trans-
 ferunt. Etenim mutatione sedis vehementissime gau-
 dent. Transferunt quidam vere, sed Babylonij circa
 fidus. Ad summam pars major eo tempore ferit, ut &
 proveniat & crescat celerius. Novellam minime tan-
 gunt, sed comas duntaxat religant: ut procera assur-
 gat, nec virgæ torqueantur. Post hæc deputant, cum
 autem majuscula jam sit, & crassitudinem habet, tantum
 virgæ relinquunt, quanta magnitudo palmi. Quamdiu
 novella sit, fructum nullo intus ligno producit: postea
 cum ligno. Quidam, Syrios nullam adhibere culturam,
 sed purgare tantum, atque irrorare affirmant. Aquam
 scaturientem potius quam pluviam eos querere ajunt. Talē
 autem in convalle, qua palmaria sunt, exuberare. Convallem
 istam, per Arabiam usque ad rubrum tendere mare, Syrios
 affirmare, ac plerosque qui inde venissent, referunt.
 Ejus itaque convallis parte cavissima, palmas exoriri enar-
 rant. Sed hæc utroque modo forsitan fieri possunt. Nam
 pro regionibus, sicut & arbores ipsæ variant. Culturas
 quoque inter sese distare, haud pro absurdo intelligi debet.
 Genera autem palmarum

plura.

Φοινίκων ἐστὶ πλείω. πρῶτον μὲν ἔσπερον ἐστὶ μέγιστον
 Διὰφορὰ, τὸ μὲν κάρπιμον, τὸ δὲ ἀκαρπύον. ἐξ ὧν οἱ
 περὶ Βαβυλωνίαν τὰς τε κλίνας ἔτι ἀλλὰ σκευὴ ποι-
 ῶνται. ἐπειτα τῶν καρπίμων, οἱ μὲν ἄρρενες, αἱ δὲ
 θήλειαι. Διὰφέρειται δὲ ἀλλήλων, κατὰ τὸ μὲν ἄρρεν
 αὐθιγὸν πρῶτον φέρει τῆς σπέρματος, ἡ δὲ θήλεια
 καρπὸν τὸν ἐντὺς μακρόν. αὐτὰν δὲ τῶν καρπῶν Διὰ-
 φέρεται πλείως. οἱ μὲν γὰρ ἄπύρρειοι οἱ δὲ μαλα-
 κὰ πύρρειοι. καὶ τὰς χροίας, οἱ μὲν λευκοί, οἱ δὲ μέ-
 λανες, οἱ δὲ ξανθοί. τὸ δὲ ὅλον οὐκ ἐλάττω χρώματι
 φασι εἶναι τῶν σκευῶν, ὅθεν ἀπλῶς τὰ γήνη. Διὰ-
 φέρεται δὲ κατὰ τὴν μεγέθυν ἑκατέρωθεν. καὶ
 γὰρ σφαιροειδὲς ἐστὶν, ὡς ἀνὴρ μήλα. καὶ τὴν μεγέθυν
 τηλικύτης, ὡς τέτρανος εἰς τὸν πῆχυον εἶναι ἑκάτερον
 ἑκάτερον ἐν πῆχυον. αἱ δὲ μικρῆς, ἡλικίας ἐρεβινθέας
 ἑκάτερον ἐν πῆχυον. καὶ τὴν χυλοῦς τὴν πολὺν Διὰφύροντας. κατὰ τὴν δὲ καὶ
 τῶν λευκῶν ἑκάτερον μελάνων τὸ βασιλικὸν καλεῖσθαι
 γὰρ ἐν ἑκατέρω καὶ μέγιστον καὶ δρετὴ. σπάνια δὲ
 εἶναι ταῦτα λέγουσι. γὰρ ἐν τῷ ἐν μόνῳ τῷ Βαβυλῶνι
 καὶ τῷ παλαιῷ περὶ Βαβυλωνίαν. ἐν Κύπρῳ δὲ
 ἰδίον τὸ γένος Φοινίκων ἐστὶν, ὃ ἐπεπαινεῖται τὴν καρ-
 πὸν, καὶ ἀλλ' ὁμῶς ὡς ἡδύς σφόδρα καὶ γλυκύς ἐστι.
 τὴν δὲ γλυκύτητα ἰδίαν ἔχει. ἐν οἷς δὲ μόνον Διὰ-
 φέρεται τοῖς καρποῖς, ἀλλὰ ἑκάτερον τῷ δένδρῳ καὶ
 κατὰ τὸ μήκος καὶ τὴν ἀλλοίαν μορφὴν. καὶ γὰρ με-
 γάλους καὶ μικροὺς, ἀλλὰ βραχέας. ἐπὶ τῇ καρπιμώ-
 τει τῇ ἄλλῃ. καὶ καρποφάντες ἐντὺς τρεῖς. πολλοὶ
 δὲ ἐστὶ περὶ Κύπρον. εἰσὶ δὲ καὶ περὶ Συρίαν καὶ
 περὶ Αἴγυπτον Φοινίκας, οἱ φέρεται τρεῖς καὶ πέν-
 ταέτης, ἀνδρομήκους ὄντες. ἐπὶ τὸν δὲ πῆχυον ἐν Κύπρῳ,
 ὃ καὶ τὸ φύλλον πλατύτερον ἔχει καὶ τὸν καρπὸν μέγιστον
 πολλὰ καὶ ἰσόμορφον. μέγιστον μὲν, ἡλικίαν ὅρα. τῷ
 γήματι δὲ σφαιρῆς. ὅθεν ἐν πῆχυον ὡς ἄλλοι,
 ἀλλ' ὁμοῦ τὰς ῥίζας. ὡς ἐν κατὰ δέχεται,
 ἀλλὰ Διὰμασηταὶ μὲν ἐκβάλλουσιν. γέννη μὲν ἐν,
 ὡς ἀπὸ εἰρηται, πολλὰ. θησαυρίζεται δὲ μόνος διώ-
 νων φασι τῶν ἐν Συρίᾳ τῶν ἐν τῷ αὐλῶνι. τοὺς δὲ
 ἐν Αἴγυπτῳ καὶ Κύπρῳ καὶ τῷ ὅλῳ τοῖς ἄλλοις χλωροῦς
 ἐναλίσκεα. ἐστὶ δὲ ὁ Φοινὴς ὡς μὲν ἀπλῶς εἰπεῖν
 μονοειδὲς καὶ μονοφυῆς. καὶ μὲν ἀλλὰ γίνονται
 πέντε διφυεῖς, ὡς ἐν Αἴγυπτῳ, κατὰ τὸν διφυεῖς
 ἔχοντες. τὸ δὲ ἀνάστημα τοῦ στελέχους ἀφ' ὃ ἡ ῥίζα
 καὶ πέντε πῆχυον πρὸς ἀλλήλας δὲ πρὸς ἰσάζονται. φασι
 δὲ τὸν ἐν Κρήτῃ πλείους εἶναι τοὺς διφυεῖς. ἐν οἷς δὲ
 καὶ τρεῖς. ἐν τῇ Λαπαίᾳ πέντε καὶ πέντε γκέ-
 φαλον. τὸ καὶ ἄλλως γινώσκοντες ἐν τῷ Φωκίῳ καὶ
 ῥαῖς γινώσκοντες πλείους ταῦτα. καὶ τὸ ὅλον τὸ εἶδη
 πλείω καὶ τὸς Διὰφορὰς. ἀλλὰ δὲ πῶς γένεσθαι ἐστὶν,
 ὃ φασι γινώσκοντες πλείους περὶ τὴν Αἰθιοπίαν, ὃ κα-
 λῶσι Κύκας. οὐ τοῖς καὶ γινώσκοντες, οὐχὶ ἐν τῷ ἐλε-
 χῷ ἔχοντες, ἀλλὰ πλείω. καὶ ἐν οἷς σιωπηρῶν
 μέγιστον πρὸς εἰς τὰς ῥαβδούς καὶ μακρὰς, ἀλλ' ὅσον
 πῆχυον μὲν, ἀλλὰ λείας. τὸ δὲ τὸ ἀκρὸν τὴν κα-
 μῆν. ἔχει δὲ τὸ φύλλον πλατὺ, καὶ ὡς σπερ ἐστὶ
 δυοῖν συγκείμενον καὶ ἐλαχίστων καλοῖ δὲ καὶ τῇ ὄψει
 φαίνονται. τὸν δὲ καρπὸν καὶ τὸ γήματι καὶ τῷ
 μεγέθει καὶ τῷ χυλῷ Διὰφορὰν ἔχει. στρογγυλῶς
 ὡς γὰρ καὶ μετὶ καὶ εὐστωμένον, ἡ τὸν δὲ γλυκύ.
 πεπαινεῖται δὲ ἐν τρεῖς ἐπὶ, ὡς ἐκ τῶν ἔχειν.
 ὅτι κατὰ λαμβάνοντες τὰ νέας τὸν ἐνόν. πρὸς οἷς δὲ καὶ
 ὅτι ἐξ αὐτῶν. περὶ μὲν οὖν πύτων ὅτι σκεπτεῖται. οἱ δὲ
 ὡς σπερ ὁμῶς μόνον. καὶ γὰρ ἐξ αἰεθέρων τῶν ἐγκεφάλων
 ὡς καὶ καπνὸς ἀπὸ τῶν ῥιζῶν ὡς ἀεθέρων.

plura. Primum enim & quasi discrimine maximo, quod
 aliud fructiferum aliud sterile, quo Babylonij lectos,
 & vasa conficiunt. Fructiferarum alia mares, alia
 foeminae. Interest autem, quod mas primum in spatha
 floret: foemina fructum oblongum illico praestat. Fructuum
 ipsorum differentiae plures: alij namque fine ligno intus,
 alij cum ligno: & alij duro ligno, alij molli. Colore quoque
 inter se discrepant: alij enim candidi, alij nigri, alij flavi.
 Ad summam, non pauciores quam ficorum colores aut absolute genera
 statuunt. Ad haec differre magnitudine figuraque vo-
 lunt: quosdam enim in modum esse malorum: magnitudine
 autem tantos, ut quatuor tantum cubitum explant: alios
 minutos cicerum magnitudine. Saporibus plurimum differre
 inquit, sed optimum tamen inter nigros, quam inter
 candidos, genus, quod regiam vocant, cum magnitudine,
 tum virtute. sed rarum id esse. Nam tantum ferme in
 hortis antiqui Babylonem comperiri affirmant. In Cypro
 quoddam peculiare palmarum est, cujus fructus nunquam
 maturescit: crudus tamen suavis apprimè dulcisque est,
 dulcedinemque ipsam peculiarem habet. Quaedam non fructu
 modo, verum & arbore ipsa, & longitudine, formaque reliqua
 distant. Non enim magnae excelsaeque, sed breves, sed
 & foecundiores quam ceterae, trimae protinus fructificantes.
 Tales etiam in Cypro, in Syria quoque Aegyptoque palmarum
 proveniunt: quae quadrimae, aut cum plurimum, quinque-
 nes fructificant; hominis altitudine assurgentes. Genus
 aliud est in Cypro, quod & folium amplius habet, & fructum
 multo ampliorem, discrimine peculiari discretum, magnitudine
 mali punici, figura oblongum: non tamen lapidum tanquam
 ceterae, sed radicibus simile; ut non devoretur, sed succo
 tantum expressatur. Igitur palmarum, generibus (ut dictum
 est) pluribus constant. Recondi autem ex iis fructibus, qui
 in Syria nascuntur, illos tantum posse, quos palmaria con-
 vallis parturit, volunt. Qui vero in Aegypto, & Cypro, &
 alibi gignuntur, hos recentes omnes consumi. Est autem palma,
 ut simpliciter dicamus, caudice uno, atque simplici corpore.
 Quaedam tamen vel bifidae ex eunt, sicut in Aegypto, quasi
 bifurcae. Statura caudicis a parte qua finditur, vel
 quinque cubitum. Paresque inter sese prope partes ipsae
 assurgunt. In Creta quoque plures bifidas provenire
 affirmant, quasdam trifidas. In Lapaea vel quino cerebro
 genus quoddam nasci tradunt. Fertilibus itaque locis
 plura ejusmodi. Atque in totum genera differentiasque
 plures haberi consentaneum est. Genus aliud est, quod
 plurimum gigni in Aethiopia fertur, Cyce vocatum,
 fruticosum, non uno caudice, sed pluribus: & interdum
 aliquatenus conjunctis. Virga minime longa, sed cubitali
 tantum, leni coma cacumini adnexa; folio amplo, & quasi
 ex duobus minutis compacto; forma eximia. Fructum, figuram
 magnitudine, & sapore diversum quam ceterae praestant:
 quippe rotundiorem, gustuque gratiorem; sed minus
 dulcem. Triennio maturant: ut fructum veterem habeant
 non vo subnascente. Panes quoque ex his conficiunt.
 De his igitur etiam amplius considerate oportet. Palmae
 autem, quas humiles vocant, genus aliud est, quasi
 aequivoce dictum. Nam excepto cerebro vivunt, & ab
 radicibus succisae repullulant. Fructu quoque & folijs
 distant. Sunt enim lato molliore folio: ob id sportulas,
 tegetes, & capitis umbrae eo contextunt. Quin & in
 Creta insula multae, atque etiam multo plures in Sicilia
 tales proveniunt. Sed haec prolixius, quam proposita res
 exigeret, diximus. In ceterorum autem latatione, plantas in
 contrarium

Διαφέρεισι δὲ καὶ τῷ καρπῷ καὶ πῶς φύλλοις· πλά-
 τυ γὰρ καὶ μαλακὸν ἔχουσιν τὸ φύλλον. διὸ καὶ πλεονε-
 σιν ἐξ αὐτῶν τὰς πεσπυρίδας καὶ τοὺς φορμούς. πολλοὶ
 δὲ ἐν τῇ Κρήτῃ γίνονται, καὶ ἐπὶ μάλλον ἐν Σικε-
 λία. ταῦτα μὲν ἐν ὅτῃ πλεονεξία εἴρηται τῆς ὑποθέ-
 σεως. ἐν δὲ ταῖς τῶν ἄλλων φυταῖσι, πάντα παλιν πεί-
 ρονται τὰ φυτὰ τέτρα, καὶ καθάπερ τῶν κλημάτων.
 οἱ μὲν ἐν ἔργῳ διαφέρουσιν φασίν. ἡκιστα δὲ ὅτῃ τῶν ἀμ-
 πέλων ἐνίοι· δὲ ῥοὰ δὲ γίνονται ἐσθλάζον μάλλον τὸν
 καρπὸν. ἐπὶ ὅτῃ δὲ τὸν δόποσάλλειν τὰς κικίννας· συμβαί-
 νειν δὲ τὸ φασὶ καὶ ὅτῃ τῆς συκῆς. καὶ γὰρ δόποσάλλειν
 ἀνάπαλιν φύσθαι βέλαν. ἐπὶ δὲ τὸ εὐεωπότερον γίνεσθαι
 δόποσάλλειν δὲ, καὶ ἐὰν τις δόποσάλλειν φυτομυθῆς
 εὐτὺς, τὸ ἀκρον. αἱ μὲν ἐν φυταῖσι καὶ ὑφ' ἑσέως ἐν τρε-
 πον ἔχουσιν, καὶ ὅθεν ὡς τύφω πελαδέν, εἴρηται· περὶ δὲ
 τῆς ἐργασίας καὶ τῆς ἡγερείας, τὰ μὲν ἐστὶ κενά, τὰ δὲ
 ἰδία καθ' ἑκάστην· κενά μὲν, ἢ τε σκαπάνη καὶ ἢ ὑδρεία
 καὶ ἢ κήρυξις. ἐν δὲ ἢ διακάθαρσις ἢ ἢ ἀφαίρεσις
 τῶν αὐτῶν. διαφέρει δὲ τῷ μάλλον καὶ ὅτῃ τὰ μὲν
 Φίλυδρα καὶ Φιλόκορα, τὰ δὲ καὶ ἑμοίως. οἷον, ἢ κυ-
 πέρητι, ὡς περὶ καὶ Φιλόκορον καὶ δὲ Φίλυδρον, ἀλλὰ
 καὶ δόποσάλλειν φασὶ, ἐὰν γὰρ νεανὺς εὐπυρὸν εὐδρεῖωσι
 πολλῶν. ῥοὰ δὲ καὶ ἀμπελὸς Φίλυδρα. συκὴ δὲ,
 καὶ εὐεωπότερον μὲν, ὑδρεῖωσι τὸν δὲ καρπὸν ἔχει
 χείρονα, πλεονεξία δὲ Λακωνικῆς· αὐτὴ δὲ Φίλυδρα.
 διακαθαίρεσθαι δὲ πάντα ζητεῖ. βελτίως μὲν τῶν αὐτῶν
 ἀφαιρέσθαι ὡς περὶ ἀλλοτρίων, καὶ τὰς αὐξήσεις
 καὶ τὰς τρεφάς ἐμποδίζει. διὸ καὶ ὅταν ἢ τὸν τρεφέντων,
 ὅλως κήρυξις. ἢ γὰρ βλάστησις νεὰ γίνονται τοῦ δέν-
 δρου. πλεονεξία δὲ διακαθαίρεσθαι φασὶν Ἀνδροτίων δει-
 οῦται, μύρρινον καὶ ἐλαίαν. ὅταν γὰρ ἀν' ἐλαίῃ κατα-
 λήψῃ, ἀμεινον βλάστησις, καὶ τὸν καρπὸν οἶσει πλείων.
 πλεονεξία ἀμπελὸς δὲ φασὶν. ταύτης γὰρ πολλὰ κατὰ λεί-
 πειν, ἀναγκαῖον τε καὶ πλεονεξία βλάστησιν καὶ πλεονεξία
 κήρυξις. ἀπλῶς δὲ καὶ ταύτης καὶ τῶν ἄλλων ἡγε-
 πείας πλεονεξία τῶν ἰδίων φύσιν ἐκαστῇ ποιητέον. δεῖσθαι
 δὲ φασὶν Ἀνδροτίων καὶ κήρυξις δὲ φασὶν, ἐπὶ πλεί-
 ον ὑδρείας, ὡς περὶ καὶ τῆς διακαθαίρεσθαι ἐλαίαν καὶ
 μύρρινον, καὶ ῥοὰν. καὶ γὰρ ἔχειν μήτρας καὶ δὲ νεοσημα κατὰ
 γῆς ἐδέν. ἀλλ' ἐπειδὴ παλαιὸν ἢ τὸ δένδρον, δόποσάλλειν
 δὲ τὰς ἀκρόμους. ἐπειδὴ τὸ ἐλεγχθῆναι ἡγερείας, ὡς
 ὡς περὶ ἐξ ἐλεγχθῆναι φασὶν οἱ δὲ φασὶν πολυχρονίως πα-
 λιν καὶ ἰσχυρότερον μύρρινον εἶναι καὶ ἐλαίαν. ταῦτα μὲν ἐν
 ὅτῃ τῆς αὐτῆς αὐτῆς, εἰ καὶ μὴ πάντες, ἀλλὰ περὶ γὰρ τῆς
 μήτρας, ἢ δὲ κήρυξις καὶ πλεονεξία, καὶ ὅτῃ αὐτῇ
 πλεονεξία ἀμεινόν. τὰ μὲν γὰρ δὲ φασὶν, καὶ δὲ
 ἢ τῆς, καὶ δὲ πλεονεξία καὶ φασὶν. δὲ φασὶν δὲ, ἢ τῆς
 ἀνθρώπων· καθάπερ καὶ τὸ χαρτόδρα. δεῖσθαι μὲν εἶναι
 ταῦτα φασὶ. δὲ φασὶν δὲ, τῶν ὑψίων. τῶν δὲ
 αἰγῶν. πλεονεξία δὲ, πλεονεξία. πλεονεξία δὲ, βοός.
 ἐκτὺς δὲ, ὅταν. ἢ δὲ συρματῆς ἀλλῇ ἢ ἀλλῶς. ἢ μὲν
 γὰρ, ἀδενεστέρα ταύτης· ἢ δὲ κήρυξις. τῶν δὲ σκαπάνη
 πλεονεξία οἶονται συμφέρειν, ὡς περὶ καὶ τῶν σκαλῶν τῶν
 ἐλαίων. ἀνδραφότερα γὰρ γίνονται. τρεφέντων δὲ δοκεῖ
 καὶ ὁ κενόρτος εἶναι, καὶ γὰρ εἶναι πλεονεξία, τὸν βοτρυ-
 οῦ καὶ ὑποκινῶσι πολλὰς. οἱ δὲ ἐπὶ τῆς συκῆς ὑπο-
 σκαλῶν εἶναι τὰς δὲ. Μεγαροὶ δὲ ἐπὶ τῆς συκῆς,
 καὶ τὰς κήρυκας, ὅταν οἱ ἐτησίαι πνέσωσι,
 σκαλῶν πλεονεξία, καὶ ἔτω γλυκυτέρας καὶ ἀπλω-
 τέρας ποιεῖν, καὶ ὑδρεῖωσι. τὰ μὲν ἐν ὁμολογί-
 μων. τῶν δὲ ἀμπελῶν καὶ φασὶν δὲ ἢ ὑποκινῶν, ἢ
 ὅλως ἀπλεονεξία περὶ τῶν τῶν βοτρυ-
 οῦ καὶ ὑποκινῶν, οἱ δὲ, τὸ ὅλον μὲν δὲ τῶν, πλεονεξία
 modo

multi + permutant. Quamquam sint, qui referre ni-
 hilo velint, minimeque in genere vitium: + Alij
 pampinum lasciviores, & qui amplius fructum pro-
 tegeret, ita exire, minusque amitti acinos putant,
 atque hoc idem effici in fico. Nam si in contrarium
 permutata feratur, fructum non amittere, scansilem-
 que ita fieri censent: fructum præterea servare, si
 quis, dum nascitur, summitatem statim defringat.
 Sationes, generationesque, quo pacto se habeant, di-
 ctum fere est: prout breviter amplecti singula licuit.
 In cultu & opera omnium, alia communia, alia sin-
 gulorum propria esse constat. Communia, fossio,
 rigatio, stercoreatio: item purgatio, & aridorum
 exemptio. Quamquam secundum plus minusve dif-
 ferant. Aliæ namque magis fimum & aquam dili-
 gunt, aliæ minus. Sicut cupressus, quæ nullo pacto
 fimum nec aquam concupiscit, sed etiam emori dici-
 tur, si copiose novella adaquetur. Punica & vitis
 aquam diligunt. Ficus cum rigatur, magis germine
 viget, sed fructum deteriore parit: præterquam
 Laconica, quæ riguis vehementissime gaudet. Pur-
 gari omnia quærent, melioraque redduntur exem-
 ptis aridis, tanquam alienis, quæ tum incrementa,
 tum alimenta impediunt. Ob id cum arbor annosa
 est, eam totam decidunt; germinare namque denuo
 incipit. Maximè purgatione myrtum & oleam ege-
 re Androtion autor est. Etenim quo pauciora reli-
 queris, melius germinant, fructumque copiosius præ-
 stant; + vite excepta. In hac enim plura relinquere
 ad germinationem, quam ad fructificationem, fa-
 tius est. Ad summam, & hæc, & reliqua omnis cul-
 tura, pro natura cujusque propria impendenda est.
 Fimo quoque acerrimo, & rigatione copiosissima,
 ut & purgatione, oleam, myrtum, punicamque egere
 Androtion inquit. Nec enim medullam eas habere,
 nec ullo morbo sub terra infestari. Sed cum arbor
 vetusta est: ramos decidere, & truncum deinde co-
 lere, tanquam denuo satum oportere. Sunt qui diu-
 turnissimam & validissimam myrtum & oleam esse
 affirmant. Hæc igitur perscrutari quispiam diligen-
 tius velit. Et si non omnia, tamen de medulla. Fimus
 autem nec pariter omnibus, nec idem omnibus,
 convenit. Aliæ namque acriorem velle videntur,
 aliæ minus acrem, aliæ penitus levem. Acerrimus
 hominis est, ut & chartodra. Et hunc omnium
 optimum esse asseverant. Secundum suillum. Ter-
 tium caprarum. Quartum ovium. Quintum boum.
 Sextum jumentorum. Qui est stipulis, diversus di-
 versoque modo additur. Quidam enim debilius,
 quidam efficacior est. Omnibus fossionem pro-
 deesse existimant, sicut etiam sanculationem minori-
 bus. Melius enim ita coalescere ajunt. Pulvis quo-
 que, ut nonnulla crescant + vireantque, facere vide-
 tur: ut uva. Quamobrem + inferius sæpe excitant:
 nonnulli & ficos suffodiunt, ubi pulvere opus sit.
 Megarenses etiam + peponibus, cucumeribus, atque
 cucurbitis, cum venti anniversarii perfiant, pulve-
 rem furculo excitant, atque ita dulciores mollio-
 resque reddunt, absque rigatione. Hoc igitur con-
 cessum indubie habetur. Sed vitem pulvere con-
 spergere, aut ullo pacto tangere, cum uva + nigre-
 scere incipit, haud quaquam oportere existimant.
 Sed si unquam ita agendum sit, cum nigra omnino
 reddetur, agendum censent. Alij neque tunc opor-
 tere ajunt, + nisi quoad runcandum sit. De his ergo
 ambigitur. Si quid autem fructum non fert, sed se
 totum in germina vertit, partem caudicis infimam
 scindunt, atque lapidem interponunt, utcunque
 diducto; itaque fructificare posse asseverant. Pari-
 modo

+ præ ceteris
 vitis: hinc
 enim major
 & exactior
 putatio de-
 betur, tam
 ad germi-
 nationem
 quam fru-
 ctificationem.

+ columba.

+ asinorum.

+ vegetio-
 resque sint.
 + subpulve-
 rans sæpe.
 + dele.

+ variare.

+ quum
 quasi sub-
 runcane
 herbam.

Præsertim cum diversa sit ab ea, quam Margaridem prodit Plinius ea de causa vocatam. Diversam vero esse necesse est, si ea Margaritis unica sit in Chora. Ac propterea avis illius singularis, atque huius demum palme nomen commune factum videtur. Si igitur cum ave quia singularis: quoniam modo duas tradit: unam in Chora, unam in Syagris. Præterea si eadem species est Margaridum: qua ratione dixit, præcipuam obtinent nobilitatem Syagri. Et subdit: proximam Margarides. Hermolaus Choram nominavit: Syagros subtrahit. Ruellius, qui suo more omnia converteret, ac faceret scopas, cum verba Hermolai, ut solet, describeret: omisit illa, baculas rubentes illas, dumulos, ab Hispanis vocari. In Hermolai codice inter historiam palmarum cæduarum, non cerebrum, sed αἰγῶν, scriptum est. Hæc præter institutum deduxi: ut, quemadmodum diligentius in commentarijs de plantis fecimus, autorum fides labore nostro perfecta foret.

Εἰ δὲ ἡ ἀλλοτρίωσις. Hinc diversum caput erat inchoandum. Redit enim ad propositum: ubi vides historiam, quod toties monebamus, confundi. Rectius, uti dicebamus, partes primo ponerentur loco. Deinde genera. Tertio generationes. Quarto effectus naturales. Quinto artificiales; à satione, à materia edificiorum, à materia ignaria, & alijs ejusmodi. Plinius quoque, qui huius diligentie acrior exactior fuit, carbonem etiam his admiscet. Verba vero quemadmodum intelligamus, videndum est. Nam τὴν ἀπὸ τοῦ Θεόδωρου vertit, in contrarium. an vero tandem est, quod ait Plinius, inverso furculo? atque ille de salice tantum, de his non ita. Idem postea videtur, alia diversa mentiens est lectione. Pro his enim scribit: pampinum lascivior; & pro eo quod est in Græco, ὑγίαις, ponit, acinos. Ego vero lego sic, & sic interpretor. ὑγίαις ἢ ὑγίαις ὑγίαις, scilicet ἔπος. Punicam, sicut & vitem. Nam & mox ficum; atque iccirco lego, ὑγίαις, non ὑγίαις. Si immersum seras furculum, rami haud ita surrecti sint, sed potius proni. Igitur ficum si seras ad eum modum; erit, ut apud nos legitur, ὑγίαις: non, ut Theodorus, ὑγίαις. Scansilem, interpretatur. Ne præteamus illa, & δὲ ἀπὸ τοῦ Θεόδωρου φερέται ὑγίαις ἢ καρπῶν. Oportet enim, τὸ φερέται, activè poni. Contorto namque fructus pediculo, minus humoris accipit, cuius copia nimia dilabebatur.

Αἰ μὲν οὖν φερέται. Suprà dixit, φερέται, & ἔργασίαι, & ἔργασίαι. Hactenus ἀπὸ τοῦ Θεόδωρου. Nunc de alijs. Itaque novum caput hinc.

Συκὴ δὲ ἀβλαστὴς μὲν. Theodorus legit, ὑγίαις, τὴν δὲ.

Ταύτης γὰρ ἀναγκαῖον ἐστὶν ἢ αὐτὴν βλάσσειν, ἢ αὐτὴν ὑκαρπῆσαι. Dixerat, multa, putatione indigere myrtum, & oleam. Ratio duplex. Melius germinat, & plura fert, excipit vitem. Excipit ergo, aut propter utrumque, aut propter alterutrum. Quare Theodorus ita: In hac enim plura re-

linquere ad germinationem, quàm ad fructificationem, satis est. Plinius ait, Myrtum, punicam, oleam, alternam exigere putationem: vitem autem, annuam. Pauciora ergo in vite relinquuntur, si annuas vices spectes. Quinetiam cum putantur, & hæc & illæ: pauciora relinqui in vite, quàm in myrto, & olea, & punica, quis dubitet? quare, τὸ πᾶν ἀμείψαι, ita accipiemus. Illis inter omnes arbores plurimam deberi putationem, excepta vite duntaxat: quippe cui major & exactior etiam debeat. Idque adeo verum est: ut in vineis bonos ad summum pampinos ferè aptent, unum productiorem, quem & curvent: alterum brevissimum, duarum tantum gemmarum. Verum hos in latioribus vineis, atque ubi sunt pedamenta; in alijs plerisque unum modo.

Πολυχρόνιος γὰρ. & ἡ χρυσόπαιτος. Quia dixerat, vetulas arbores novellandas ramorum putatione. Et addit, has esse Androcionis opiniones: eas exactius contemplandas esse: præsertim cum neget medullam esse Olivæ, & Myrto, & Punicæ. Hoc enim falsum est.

Ἀριστὸν δὲ οἰκὸν τῶν τῶν φησὶ. Hic optimum accipit in genere fimi, acerrimum. Ita Charodran (Barbarum sanè nomen) existimasse. Scio ego columbinum firmum esse acriorem, & calceos exurere, humanum non item; & subest ratio. Humidior enim: atque iccirco acrimonia dilutior. Plinius alia; atque aliter ex Varrone, & Columella. Nota ex Theodoro, ὑγίαις ἢ ὑγίαις. Transulit, jumentorum, Plinij verba suo more potius, quàm auctoris sequutus fidem. Puto tamen Muli, pessimum esse. Ac de Asinino alia sententia Plinij, συγκαταστής, vertit, stipularius. Melius, & quisquiliis: neque enim stipula sola, σέμαλα.

Ὁ σκαλίσκος. Sarculationem Theodorus; rectè. vox ruralis, & infrequentior. Illa vulgarior, & communior. Σκαλίσκος, σκαλίσκος, γυγυῖς, etiam haud ita omnibus usitata. ὑγίαις. Theodorus, inferius sæpè excitant. Non venit in mentem verbi subpulverant, vel id emisit de suo, ut poneret. Videbimus breviter. ἢ τὰς οὐκ αὐτὴν πᾶσι. Scilicet opus sit, vel tale quiddam.

ὑγίαις τῶν βοτάνων. Theodorus, quo ad runcandum. Sic & Plinius, variante uva, sodiendas. At hic, ἔργασίαι. Ita & infra apud Homerum ἐν τῇ Ὀδυσσεῖ ad eundem modum interpretantur, ἔργασίαι, ἢ τὸ μέλας, μὲν σκαλίσκος.

Ὁ πῶς αἰ ἔργασίαι. Theodorus, utcunque disiectum. Simplicius, ut rumpatur. Lege τὴν ἔργασίαν, non τὴν ἔργασίαν. Luxuriam notans verbum, alibi à Theophrasto positum, & à præceptore. Theodorus addit verbum minus aptum, Evellunt. At est ἔργασίαι, abradunt, circumcidunt, Plin.

Καὶ τὸ δὲ αἰ. & τὸ δὲ αἰ. Theodorus omisit, & τὸ δὲ αἰ. Subdit historiam de ea, quæ in Arcadia: quam totam omisit Theodorus, & longè sui dissimilis oratio est, αἰ. αἰ. αἰ. sub eadem præpositione.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

Υγίαις. Hunc locum ita vertit Plinius lib. XIII. cap. IV. Seritur autem pronum, & bina juxta composita semina, superque totidem, quoniam infirma singulis planta est. Quaternæ coalescunt. Loquitur autem de palmule nucleo: de quo antè dixerat. Postea lignum intus, hoc est semen ejus. Est autem oblongum, non ut olivis orbiculatum. Præterea cæsum à dorso pulvinata fissura, & in alvo media ple-risque umbilicatum, unde primum spargitur radix. In quibus mirum, cur τὸ φερέται πᾶσι, quod constat ossiculum esse, siue corneæ substantiæ, lignum esse dixerit. Nam disertè Theophrastus histor. libro I. cap. XVII. de hoc loquens ait, ὅθεν γὰρ καλεῖται ἔχει τὸν οὐδὲν αἰ. (At in præsentī capite reposuerunt ex versione Gazæ, καλεῖται: malè. Legendum enim καλεῖται. nisi per καλεῖται, intelligas cum Plinio, dorsum pulvinata fissura, quæ ὑγίαις pars Theophrast. σπῆρας verò in qua umbilicus) αἰ. ἢ ὅλον ἢ ὅσον. Itaque hos nucleos, etiam ὅσον φερέται, vocavit Leontinus libro X. Geoponic. Sed idem Plinius in eodem cap. de palmis, inquit, Fructiferarum alijs brevius lignum in pomo, alijs longius: his mollius: illis durius: quibuldam osseum, lunatumque. Sed expediendus est nodus. Cum lignum vocat Plinius, videtur Cuci inter palme genera comprehendisse. Vide que in Græco lexico scripsimus, in voce καλεῖται. Illud autem nascendi principium in palmæ nucleis, quod in fabis hilum, & in colocasia πικρὸν σπυρίον, dixit Theophrastus, ut & adnotavimus in voce πᾶσι, id est, quod umbilicatum, esse dixit ipse Plinius, quod rectè oscillum, & umbilicum possis appellare. Nam idem, Condi lupi-

nos, inquit, in fumo maximè convenit: quoniam in humidi vermiculi, umbilicum ejus in sterilitatem castrant. Columella libro II. cap. X. Si humor invasit, vermes gignit: qui simul atque oscilla lupinorum ederunt, reliqua pars enasci non potest. Apud Constantinum Cæsarem γεωπονικῶν, lib. X. de sativis palmarum, sic lego, αἰ. μὲν πρὸ καλεῖται τὰς βαλάνους τὴν πᾶν ὀφθαλμῶν σπῆρας τὴν γὰρ ἢ αἰ. ὅθεν αὐτὴν ἀνατλάς, ἐπιχρῶντες, &c.

H' δ' αἰ. αἰ. αἰ. Leg. ἢ αἰ. αἰ. αἰ. nempe σπῆρας φερέται. Quod & Plinius ita vertit lib. XIII. cap. IV. Seruntur autem palmæ & trunco dudum cubitorum longitudine, à cerebro ipso arboris viridi fissuris diviso, atque defosso.

Τὸ ὄφθαλμος. Sic vocat stipitis partem, in qua reliquus humor, siue succus, quem salivam Latini vocant (nosque vulgo Seve) quia lentor salivarius, præsertim corticis quarundam, ut ulmis est salivofusus humor, teste Plinio lib. XVI. cap. XXXVII. ubi, Humor & cortici arborum est, qui sanguis earum intelligi debet, non idem omnibus, &c.

Κατὰ τὴν. Lege μετὰ τὰς. Plinius lib. XIII. cap. IV. Gaudet & riguis, totoque anno bibere cum amaret, anno sitienti. A fimo quidam etiam lædi putant: & Assyriorum pars aliqua si non rivis misceatur.

Ἀποστῆναι. Legendum ἀπαρτῆναι. Hunc locum sic transtulit Plinius libro XIII. cap. IV. Ergo plantaria instituunt, anniculasque transferunt, & iterum binas. Gaudet enim mutatione sedis, vernā alibi, in Assyria autem circa canis ortum. Nec ferro attingunt

gunt ibi novellas, sed religant comas, ut in altitudinem exeant. Robustas deputant crassitudinis gratia, semipedales ramorum relinquentes truncos &c.

Γίνονται. Plinius *ibid.* Genera earum multa: sterilibus ad materias, operumque lautiora utitur Assyria, &c.

Σπιδάλω. Dixit *supra* Theophrastus libro. I. cap. XXI. τὸ φαινόμενόν τ' ἄρ' ἀρβύλα ἀνθρῖν, τ' δὲ γήλων σὺν ἀνθρῖν, ἀλλ' ἐν ὧς ἀνθρῖν τ' ἀρβύλα. Et Plinius lib. XIII. cap. IV. Mas in palmitate floret, foemina citra florem germinat. Vbi *σπιδάλω*, vertit palmitem; dixitque *ibid.* Pomum est non inter folia, ut in cæteris, sed suis inter ramos palmitibus racemosum. Et libro XVI. cap. XXVI. ait, Palma, ut dictum est in spathis, habet fructum racemis propendentem. Vide tamen quid proprie *σπιδάλω*, quod adnotatum est in Græco Lexico Crispini.

Στάχυν. Legendum *στάχυν*. Plinius lib. XIII. cap. IV. Sicciores in hoc genere Nicolai, sed amplitudinem præcipue, quaternis cubitorum longitudinem efficiunt.

Μαργάρις. Tales margarides, sive potius margaritides. Eæ breves, inquit Plinius, candidæ, rotundæ, acinis, quàm balanis similiore: Quare & nomen à margaritis accipere.

Βαγὼς. Legendum *βαγὼς*, ejus meminit Plutarchus de fortuna Alexandri. Plinius etiam ex hoc loco ita dixit lib. XII. cap. IV. de palmis: Clarissimæ omnium quas regias appellare ab honore: quoniam regibus tantum Persidis fervabantur, Babylone natæ uno in horto Bagou, &c.

Εὐκύνεω. Plinius *ibid.* Caro maturescit anno. Quibusdam tamen in locis, ut in Cyprio, quanquam ad maturitatem non perveniat, grato sapore dulcis est, &c.

Οὐ γὰρ μεγάλοι καὶ μακροὶ μέντοι, ἀλλὰ βραχύντες, ἔτι, ἔσθ. Sic enim restituo. Sunt enim & palmæ proceræ, sicut præcipue sylvestres: sunt & humiles fruticem non excedentes; tales chamæropes Plinio.

Καρποφορέντις. Plinius libro XIII. cap. IV. Ferunt statim in trimatu. In Cyprio verò, Syria, Ægypto, quadrimæ aliæ, aliæ quinqueennes, altitudine hominis, ἔτερος δὲ π' ἥσσον. Hoc genus cum priore non recte in unum conflavit Plinius *ibidem*. Nam post illa quæ *supra* adscripsi in adnotatione in *κύνεω*, atrexit atque affuit ista, Et folium ibi latius, fructusque reliquis rotundior, nec ut devoretur corpus, verum ut expuatur, succo modo expresso. Et forte scripsit Plinius, in jucundior; non verò, rotundior.

Κύκας. Plinius lib. XIII. cap. IV. In ipsa quidem Æthiopia friatur hæc (tanta est siccitas) & farinæ modo spissatur in panem. Gignitur autem in frutice ramis cubitalibus, folio latiore, pomo rotundo, sed majore quàm mali amplitudine. Cycas vocant, triennio maturescunt, semperque frutici pomum est subnascante alio.

Κακωρίφωις. Plinius etiam ex hoc loco *ibidem* sic scripsit, Dulcis medulla earum in cacumine, quod cerebrum appellant, exemptaque vivunt, quod non alia. Vocantur autem chamæropes, folio latiore ac molli, ad vitilia utilissimo. Copiosæ in Creta, sed magis in Sicilia. Dixeratque prius, Sunt & cædæ palmarum quoque sylvæ, germinantes rursus ab radice succisæ.

Κατὰ πλάγιν ἐν φυτόν. Ἐν ἑνὶ ἀνδράκτιον. corrige ἢ κατὰ πλάγιν ἐν φυτόν. Ἐν ἑνὶ ἀνδράκτιον. Non est autem hic τ' ἀνδράκτιον φυτόν, inverso surculo, sive inversa virgula ferere. De quo *supra* cap. VII. in adnotatione *Κατὰ πλάγιν*. Sed cum Philosophus *supra* sermonem instituisset de arbuscularum translatione, & positione, interjecta de palmis historia, rursus ad propositum de situ reverteritur. Quod etiam testatur Plinius libro XVII. cap. XI. ubi de situ plantarum quæ transferuntur tractans, sic ait de Theophrasti sententia, Quod è diverso affectant etiam quidam in vite, ficoque permutantes in contrarium. Denfiores enim folio ita fieri, magisque protegere fructum, & minus amittere, ficumque sic etiam scansilem fieri. Alioquin τ' ἀνὰ πλάγιν φυτόν, est etiam (ut dictum *supra*) inverso surculo, sive inversa virgula ferere: ut *infra* de Causis lib. II. cap. XI. de punica, Οἱ δὲ καὶ ἀνὰ πλάγιν καλύνουσι φυτόν, τὰς ῥάδας. τὰς ῥάδας, ὅπως ἐν τῷ κατωτέρω. Et prohibet tamen Palladius in Martio cap. XC. Ne punicas virgula inversa deponamus. Punica verò scio κατὰ πλάγιν φυτόν, ὡς τὸ μὴ χαίρειν, in Geoponicis.

Ράδα. Vide quæ observata sunt in Lexico Crispini in verbis *κατὰ πλάγιν*, καὶ *τὰς ῥάδας*, Κοτίνης, Γαζα κντίνης. Sed le-

gendum contendo καλύνουσι. Sic enim vitis capreolos translata vocavit, qui ἑλκες, id est Ciceroni, claviculæ, quibus vitis quasi manibus utitur: vel, ut dixit Plinius in *proæ lib. XXIV.* Claviculæ quibus repunt vites. Similiter sunt cirris polyporum (quos & idem pampinos appellavit) sive cincinnis puellarum, qui βόρυγες, sive βόρυχοι. Ideoque dicebat Varro lib. I. de re rust. cap. XXXI. Ex altera parte caprea dicta quod parit capreolum. Is est coliculus nitens intortus, ut cincinnus. Itaque nil mirum si καλύνουσι τὸς ἑλκεας Philosophus appellavit μεταφορικῶς.

Τὸ καρπὸν. Repono τὸ ἀκρόν, ut de decacuminatione intelligas. Hoc etiam genus cultura fici adhibet Columella: ait enim lib. de arboribus cap. XXI. Nonnunquam etiam cum fronde cœperint arbores, cacumina fici acutissimo ferramento summa amputare prodest. Sic firmiores arbores, & feraciores fiunt. Quem subsequutus Plinius lib. XVII. cap. XXVII. inquit de fici, Eadem cum frondere incipiunt, si cacumina rami cujusque detrahantur, firmiores, fertilioresque fiunt. Lege & ipsum Theophrastum de Causis lib. V. cap. XXI. ubi: καλὰ ἔστι καὶ ἐν τῷ τῷ δὲ μὲν ἀμύνει τὰ ἀκρόν, καὶ ἰσχυρὰ. τὸ γὰρ αὐτὸ ἀλγὰς φέρει παύσει τ' οὐκ ἔστι, ὅταν ἀρχήται βλάσταιν, ἔσθ. Est verò X. γαυρονικῶν caput ὡς τε σικκὸν μὴ ἀποβάλλειν τ' ἀκρόν.

Στακτὴν. Fossio quidem est, & proprie in arboribus ablaqueatio vocatur. circumfossuram etiam dixit Plinius lib. XVII. cap. XXVI. ubi & hunc locum Theophrasti imitatione adumbravit. Ex his, inquit, quædam sunt communia omnium, quædam propria quarundam. Communia, ablaqueatio, ἔσθ. De quibus etiam ipse agit Philosophus de Causis lib. III. cap. II. & lib. V. cap. XII.

Τὰ δὲ φιλύδρα. Plinius sumpsit etiam ex hoc loco ita scribens lib. XVII. cap. XXVI. Arborum iis aliæ magis, aliæ minus gaudent: veluti cupressus & aquam aspernatur, & nimum, & circumfossuram, amputationemque, & omnia remedia odit: quinetiam necatur. Riguus & vites, & punica præcipue aluntur. Ficus arbor ipsa riguis alitur; pomum verò ejus marcescit.

Δακτυλίδια. Plinius hinc transcripsit, ita prodens lib. XVII. cap. XXVI. Plurimæ autem amputari sibi volunt onerosa, ac supervacua, sicut nos ungues & capillum. Reciduntur veteres totæ, ac rursus à stolone aliquo resurgunt, ἔσθ.

Πολυγονώδεις καὶ ἰσχυροὶ. Dubium an hæc aliorum sententia, de materia in opere, an de vita ipsarum arborum intelligi debeat. Ego de vita, hic utrumque puto accipi oportere, ut sit μακροβιωτέραν καὶ δυσκλήδην. Horum tamen quovis modo accipias, pars altera tantum vera est. Nam firmissimæ ad viuendum oleæ, teste Theophrasto *histor. lib. IV. cap. XV.* & Plinio lib. XVI. cap. ult. Materies maximè durabilis, non firmissima tamen. Nam, ut idem ait *Plin. lib. XVI. cap. XLI.* Robur, olea incurvantur ceduntque ponderi. Myrtus autem citò occidit. Idem *Plin. lib. XVII. cap. XIII.* Lignum autem & infirmum per se ineptumque ædificiis. Ego interpretatione ambiguitatem sustuli.

Συμκατίνης κατὰ πλάγιν, de quo & lib. VII. cap. V. id est, simus ex viarum vel cortis colluvie, de purgamentorum quæ converri solent congestitia materia. Vide Columellam cap. II. cap. XV. in eo loco, qui non solum ea purgamenta quæ ipsi corporibus edunt, sed & quæ colluvies cortis & ædificijs, ἔσθ.

Ὁ σκαλισ. Legendum σκαλισ, vel σκαλίσ, ut *infra* lib. IV. cap. XIV. quæ & ab ipso σκαλισ vocatur lib. III. cap. XXV. de causis plantarum, atque ab alijs σκαλίσ, & σκαλισμός, id est sarritio Varroni, sive sarritura Columella, & sarrura atque sarculario Plinio. Et *οἷον* *supra* corruptio pro ὅτι τινος ἀποκρίνωσι. Lege adnotat. in Lexico Græcolat. Crispini. in voce ἀποκρίνωσις.

Εἰς δὲ. Apud Constantinum Casarem simili cultura in sterilibus vitibus lib. V. cap. ἀδὲ ἀφορῶν ἀμπελων. Vbi tamen corruptè scriptum ἀδὲ ἀφορῶν, τὸ πέμενον, inquit, χρίσει σμίλην ἢ τριεῖς καὶ ἑκατὸν ὅς σφωὶ ὄρνιθες καὶ λίθον ἐμβαλεῖς εἰς τὴν χρίσιν, ὡς τὸ δὲ πρὸς αὐτὴν ἀδὲ ἀφ' ἧς πέμενε τὰ μέρη, ἔσθ. Plinius lib. XVII. cap. XXVII. Pomiferis quæ germinant, nec ferunt fructum, filia radice inditur lapis, fertilesque fiunt. Columella, Amygdalæ parum feraci, forata arbore lapidem adjici, præcipit, qui in librum arboris finatur inolescere.

Τέφρα. ἀπὸ πλάσσει, καὶ κατὰ πλάγιν. Repono ἀπὸ πλάσσει καὶ κατὰ πλάγιν, id est κατὰ πλάγιν. Dixitque *Plin. lib. XVII. cap. XXVII.* Etiam radices circumcidisse, prodest vitium luxuriantium ficorumque, & circumcisis cinerem addidisse. Ἀμυγδαλῶν, Plinius *ibid.* Hoc idè & Amygdalis, è robore cuneo adacto. In pyris sorbisque è τὰς, ac cinere & terra

Γαλαν. Substituo ὄνον, sive ὄλο: sic enim sorbus utroque
nodo. Atque ita legendum docent verba Pliny supra ascripta
in Adnot. τιφφον.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Ἀμυγδαλίη δὲ. Ex quo loco Plinius lib. XVII. cap.
 XXVII. Amygdalæ ex amaris dulces fiunt, si cir-
 cumfosso stipite, & ab ima parte circumforato de-
 fluens pituita abstergeatur. Sic & Constantinus Cæsar
 γεωπονικῶν lib. X. de Amygdalῖς, Γλυκίαν δὲ ἐκ πικρῆς παύσειας
 τίλει μετὰ πύρεον τὸ πείρατον ἐπὶ πάλαιαν ἐν περὶ ἀνάλω, τὸ δὲ ἀκούει
 ἐκ δόξου, &c.

ca-est, non Phœnicea βάλανις. Restituit idem in hunc sensum : E reliquo genere piebeia videntur Syris. Tragemata appellant. Nam in alia parte Phenices, (Phœnices hoc loco φοινίκης palmulae) Graeciaeque populari etiam nomine à nobis appellantur balani. Cæterum non omnis palmae balanus, tragama dicebatur; sed is duntaxat qui ficcatus erat, quod non observavit Plinius. Maturae recentes φοινικοβάλανοι vocantur. Dioscorides, Εὐν δὲ ἀφελήσῃ πιπαινόμενον ζίνται φοινικοβάλανον. Quod si ad integram maturitatem pervenire sinatur, phœnicobalanos fit, Plinius loco citato. Colligitur autem paulo antequam incipiat maturescere; quod si relinquatur (legit ἀφελή, quomodo legendum docet Marcellus Perinde videtur, quam teneamus lectionem, si vulgaram sequamur, nihil decedit sententiae Plinianae. Si ad solis cocturam referatur, & calorem quo omnis plantarum fructus ad maturitatem perducitur) phœnicobalanos vocatur, & nigrescit, vescentesque inebriat. Malè ergo, ut dixi, hodierni interpretes, ita accipiunt, quasi mutato nomine ac colore palmula, cum matura est, vocetur phœnicobalanos, id est punicea glans. Longè alia mens Dioscoridis & Plinii. Nec Græcum φοινικοβάλανος pro φοινικὸς βάλανος. Φοινικοβάλανος, recentiores Græci στήλην vocantur. Helych-Sύγκλη, φοινικοβάλανος, σακκοβάλανος τὸ αὐτὸ, φοινίκης, fortè φοινίξ scribendum. vel τὰ αὐτὰ, καὶ φοινίκη, fouclai phœnicobalanus, idem. & phœnicis id est purpura, purpureus color. Immaturam palmam Dioscorides, πᾶμα vocari ait, Φοινὴ ἐν λίγιστον γίνεται. περὶ αὐτῆς δὲ μεσοπωρέσης τῆς κρυτῇ τῷ ὀπίσθῳ ἀκμῇ, περιμερίζων τῇ Ἀραβικῇ μασθαλάῳ; πᾶμα δὲ λίσταται, χλωρὸς τὸ γερῶμα, ἡμφερὲς κυδωνία κρυτῇ τῷ ὀπίσθῳ. καὶ ἀφελήσῃ. Τετρατάτη, inquit, μεσοπωρέσης & c. Vertunt, Ex ea vero fructus in medio autumnii vigore colligitur. Legunt alij μεσοπωρέσης, & vertunt, colliguntque ex eo palmulas autumnio, antequam maturefcere incipiant. Ruellius interpretatur, ea medio maturitatis vigore autumnio decerpi solet. Reddunt alij, medio tempore autumnii-tatis suae; qui non videntur exponere, κατὰ τὴν ὁπίσθην ἀκμήν. Scribunt alij, περὶ αὐτῆς δὲ μέσης τῇ κατὰ τὴν ὀπίσθην ἀκμῇ. Decerpitur autem in medio vigore autumnii. Quot homines, tot sententiae. Nemo attendit ad vocem ὀπίσθην, quam supra exposuimus. Lubet iterum locum insignem in mediū adferre, ut quod tempus ὅπως sit, intelligi possit. Gal. lib. i. epid. comm. i. docet ὀπίσθεν tempus anni quod à Canis Ortus, ad Arcturi ortum durat. θουμάζειν δ' εἰς ὄρεα δύει, & ζητοῖ τὴν αἰτίαν, τοῦ οὐρανολύθου κατὰ τὴν λόγον ἐπιτελοῦν ἀείρειν τοῦ ἐπιστοιματοῦ γενομένου, οὗ διέρι τοῦ καλὸν μὲν σειρήν, ὀρομάζουσι δὲ αὐτὸν ὕψαι καὶ κυμαὶ, καὶ ἀστράδινοι τῇ τῷ πάντος αἵρου ἀστρονομία. κύων γάρ γδ τὸ σύμπαν ἀφροῖ, οὗ δ' ἐπὶ τῆς γῆς αὐτοῦ σειρήσῃ, δι' ὅπως αἱ περὶ ὀρομάζουσι τὴν ἀστρονομία, οὗ τ' αἰτίας, καὶ δοχρὰ τῆς καλὸν μὲν ὀρομάζουσι ἡ ἐπιτελεῖ ταῦτα τοῦ ἀείρειν ἐστὶ. καὶ ὅτι τὸ αὐτὸ τοῦ ὕψαι. τίμνωσι αἶρας, ἀρχὴ γάρ ἐπιτελεῖς τοῦ κυμαίνουσι τὸ διέρειν, ἀκυπνεῖν δὲ μέχρις ἀρκούμεν τὴν ὁπίσθην. αἱ δ' αὐτοὶ καὶ τ' χειμαίνονται τεχνῇ τίμνωσι, μίσην γάρ αὐτοῦ πωρομένη τὴν αἰτίαν ἀστροφάνος τοῦ αἱ ἐκατέρωθεν, ἀπερὶ τὸν ἥλιον ἀστροφάνος, φυνταλίας δὲ τ' ἐπεργόν, αὐτοὶ γὰρ αἴτιας ὀρομάζουσιν. καὶ γὰρ δὲ καὶ τὴν αἰτίαν ἐπιδεδυμένους ἑσπερίως ἐπαγορεύοντες βιβλαίῳ, διηρημένοι ἐστὶν ἐν τῇ τ' ἐκατόν ἐς ἑκάστην, τοῦ γὰρ φθινόπωρον, καὶ τὸ ἔρος ἀτρέπτειν πεφυλαγμένων, τιμημένων αἱ τοῦ γὰρ χειμῶνος ἐστὶν αἱ μέρα, τὸ δ' ἔρος αἱ εἰς ὅσον. Porro non caret admiratione, esse investiganda causa, cur sit præteritis in sermone stella ortus illustrissima, quæ in æstatem incidit, cunicule vocitate à Latinis, à Græcis σειρίς. Hunc aliqui, nomine abutentes, totius sideris, Canem etiam nominant. Atqui Cani universo sideris est nomen, illi vero quæ in ejus est mandibulo, Cunicule: quam rectè anticaneas, non canem appelles, cujus quidem stelle ortus ὀπίσθιος, quam vocant, principium est. Atqui in septem divisiones qui annua distribuunt, æstatem ad canis usque ortum protendunt; ab hoc ad Arcturi ortum ὀπίσθην (interpres malè autumnium vertit) atque idem hyemem in tres partes difsecant, cujus (sub solstitium tempus medium constituit). De extremis

duobus

duobus primam sementē, postremam φούλια, id est plantandi tempus. Nam hoc illi pacto appellat ista. Et quidem in libro de septimanis, qui Hippocrati nomen præfert, in septem partes annum divisum reperies: ita ut autumnus & ver integra constent, & indivisa: dividatur autem in tres partes hyems, & in duas æstus. Hæcenus Galenus. Effari nequeo quantum lucis hæc præbeant, iis quæ lib. vii. & xvi. de sationis & plantationis tempore à Theophrasto referuntur. Dioscoridis autem orationem, Τετραετίας ἡ μιστοπορύσις (sic lego cum viris doctis, μιστοπορύσις, ab antiquo μιστοπόριον, medium suppedito, præbeo medium iter conficio, in medio sum. Falluntur, qui μιστοπορύσις, legunt à voce ὀπώρα) ἡ κατὰ τὴν ὀπώραν ἀκμὴν. Interpretor, Colligitur medio tempore maturitatis suæ, quando dies caniculares sunt in maximo vigore. Ὀπώρα tempus illud, quod caniculares vocamus dies. Sæpius hac voce utitur Hippocrates, & lib. de affect. internis non semel. Ἐπὶ τὰς μὲν οὖν μέγιστα μεσπάρει (quasi μετὰ ὀπώραν, quod dies caniculares sequatur) καὶ ὀπώρας ἰούσης. Hic morbus maximè corripit autumnus, & diebus canicularibus. Eodem lib. Γίνεται ἰδίῳ τὸ νόσημα ἐν ὀπώρας καὶ μετὰ ὀπώρας τις πολλὴ ὁ πικρὸς τῆς ὀπώρας, Fit quædè hic morbus diebus canicularibus, quum pomis (vide cap. præced. de ὀπώρας) sese repleverunt. Cæterū Prosper Alpinus, medicus & botanicus insignis, qui diu in Ægypto medicinam exercuit, & plantas Ægyptias descripsit, refert, palmas in Ægypto autumnali tempore esse maturas. Si eo tempore maturæ, quomodo immaturæ decerpi possint, non video. Ergo immaturæ colliguntur diebus canicularibus, maturæ autumnus. Sequitur apud Dioscor. παραμυβάλανος τῇ Ἀραβικῇ μυροβάλανῳ. Arabico myrobalano similis. Mirari satis nequeunt interpretes, quod palmæ glandem comparet Arabicæ myrobalano Dioscorides; cū nusquam alibi ejus mentionem faciat. Mirantur, inquam, myrobalani descriptionem ab illo prætermissam, cum tamen ab ea, tanquam suis nota & usitata temporibus, hoc loco similitudinem desumat. Veterū Græcorum quod sciam nemo myrobalani mentionem facit, nisi auctor libell. de plant. Arist. attrib. hic lib. i. cap. ult. circa finem, Τῶν μεσπελάδων οἷον δινδρων, ἐν τῇ ἀρχῇ ὅταν φανώσιν οἱ καρποὶ εἰς γλυκύτητα. καὶ οὗτος δὲ εἰς σφοδρὰ, καὶ ἐν τῇ καρπύᾳ αὐτῶν πικρὸς. Myrobalanorum vero arborum fructus cum initio apparuerunt, dulces sunt, communiiter autem adstringenti sapore, amarique in mixtione. Μεσπελάδων nomine intelligit Dioscor. βάλανοι μυροφικλῶ. Idem sunt μεσπελάδων, & βάλανοι μυροφικλῶ. Glans unguentaria, quod unguentis pretiosis adderetur. Mart. lib. xiv. titulus myrobalanum:

Quod nec Virgilius, nec carmine dixit Homerus,

Hoc ex unguento constat, & ex balano.

Aëtius lib. x. cap. xi. ἀλ' ἢ τῷ μυροβάλανῳ ὡς μυροβάλανον καλεῖσιν ἐνέμεται ὅτι γίνεται, εἰ μὴ μετ' ὀξυκράτους ποιεῖται. *Glans unguentaria quam myrobalanum vocant, faciliè vomitum excitabit, nisi cum oxycrato bibatur.* Myrobalanum & balanum myreplicen eandem ait glandem. De balano hac vide cap. ix. lib. iv. historiar. ubi luce meridiana clarius probatur, vulgares myrobalanos, non esse verum glandes unguentarias. In prunorum potius classẽ referri debent, quam palmarum: nihil similitudinis cum palma habent. Dioscoridis ævo, nomen myrobalanorũ, eo fensu, quo hodie nobis nota sunt, prorsus inauditum. Verus interpres Alexandri Tralliani, qui ante sexcentos annos vixit, τὸ φοινικεῖον βάλανον, vertit myrobalanum. lib. vii. cap. viii. Ἀλόης ἡ πατιπιδὲς ἀγκυρίαις, κηκίδῳ, βαλευσίᾳ, ροιᾷς, φοινικεῖον βάλανον, κηρεῶ, τερακτῇ, *Aloes beparicæ, gallæ ascanæ, acaciæ, balaustij, cytinorum, rias, myrobalani aut phœnicobalani, ceræ, punici.* Non hæsitavit, non dubitavit antiquus interpres, ut doctissimi viri afferunt: utrum phœnicobalanum diceret, an myrobalanum. Legentem monere, ac docere voluit, Trallianum, ejusque ævi medicos, phœnicobalanum nõ esse dactylum maturum, quomodo apud medij ævi Græcos accipiebatur, sed myrobalanum. Infimæ ætatis Græci τῷ φοινικεῖον βάλανον, vocarunt βάλανον μυροβελικόν. Idem Trallianus lib. viii. cap. viii. circa fin. φοινικεῖον βάλανον λέγει, δὲ τῷ μυροβάλανον ὀνομάζειται, εἰ μὴ δι' ὀξυκράτους πίνεται, αὐτὴν καὶ μετὰ ἀναβάλλεται. Phœnicobalanos autem quam ὁ myrobalanum appellant, nisi ex posca bibatur, mox evomitur. Hæc de myrobalanis vulgaris intelligi nequeunt, quod vomitiones fiant: sed de unguentaria glande seu μυροβελικῇ βάλανῳ. Galenus lib. vi. simpl. βάλανον μυροβελικόν. Paulo infra. Εἰ δὲ τίς τῆς σαρκὸς αὐτῆς ποίῳ λεγεῖσθαι οὐκ ὀκνᾷ μετὰ μελικράτους ἐμιστῆρας συνάραται τὴν φαρμάκην, ποτὶ δὲ καὶ τῆς κατὰ κεφαλὴν ὑπὸ ἀγνὸς δυνάμεις. ὁ δὲ ἐπεὶ οὐκ ὑπερβῆ ὁ ἀγνὸς ἐν τῷ συνλαγχῶντι, καὶ μάλιστα ἡ πορὶ ἡ σπλῆν καὶ τῷ φαρμάκῳ

χαλκήρεται, μετ' οὐρακράτης διδωρὸν αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς τὰς ἀλλὰς ὅτι τὰς ἐντὸς
 εὐρυγείας ὁρεῖ χαλκήρεται, μέλιτι. Si quis carnem ejus drachme
 pondere cum melicrato bibat, medicamen experietur vomit-
 orium, saepe etiam per inferna alvum largiter subducit; ita-
 que cum hoc medicamento utitur ad viscerum expurgatio-
 nem, & maxime hepatis lientisque, ex oxycrato ipsum exhi-
 bere consuevimus; gaudet vero vel maxime alioqui aceto ad-
 actiones extrinsecas. Idem Trallianus myrobalanum
 numerat inter calida. lib. vii. cap. xiii. *Ἐξ ὧν δὲ καὶ
 ἐξ ἡδὲ διουρητικά. χαλμακίτης, χαλμακίτης, ὕδατος, μυροβάλανος,
 καλμακίτης, πωλιδανός, ἀνθρον.* Frigida autem, & sicca tem-
 periei chamæpitys, chamædrys, gentiana, myrobalanus,
 calamintha, pucedanum, acorus. Myrobalani vulgares
 calidi non sunt, sed frigidi, nec adversus frigidum
 morbum quicquam valent. De suo adjecit, phœnico-
 balanum dactylum esse, interpret antiquus Moiba-
 nus, cum Tralliani locum lib. x. in hunc sensum ver-
 tit; Phœnicobalanus qui & myrobalanus vocatur, & à
 quibusdam dactylus, nisi cum oxycrato, id est posca sumatur,
 vomitione continuo conficitur? Qui myrobalanū dacty-
 lum vocavit, repperi neminem. Glandem unguenta-
 riā intelligit Trallianus, quæ myrobalanus vocatur.
 Aëtius lib. i. *Βάλανος μυροβική καὶ τὸ μυροβάλανον νομαζέσσι.*
 Cōstat ergo βάλανον μυροβικήν, myrobalanum vocari. Sed
 cur φωνοβάλανον, Trallian. vocavit, imaginari nequeo.
 Palmæ, glandique unguentiariæ facultas dissimilis.
 Vomitiones μυροβικήν mover; & incidendi vim habet;
 neutrum potest palma. Dioscorides phœnicobalanum
 maturam palmam vocat: immaturam vero & adhuc
 viridem comparat Arabicæ myrobalano, sive glandi
 unguentiariæ, Theophr. lib. iv. cap. ii. glandem hanc
 fructum ferre ait: *τὸ μέγιστον ἐστὶ τῆς ὕλης τοῦ φαινομένου τὸ τῆς
 καπνίας.* Diosc. cappariss fructum lib. ii. cap. cciv.
 describit, *Καρπὸν ὃ ἰσὺν ἐλάσης, ὃς ἀνοιχθεὶς λευκὸν ἀπέβηται ἀν-
 θῶς, ὃ πόντον, ἐν ἡρίσσει πὸ οἷον βάλανος ἐπιμένει: ὅταν ἀνοιχθῇ
 ἔχει κόκκους ὡσπερ βόιας μικροῦς, ἐρυθροῦς.* Fructum vero olivæ in-
 stit, qui cum debiscens panditur, florem promit candidum.
 Hoc vero dilapsum, non nihil glandis oblongæ figuræ invenit-
 ur, quod apertum grana tanquam pumici mali exigua, ru-
 bentiaque intra se ostendit. (hæc quomodo intelligi de-
 beant, habes lib. vi. cap. v.) Idem Diosc. lib. iv. c. civ.
 βάλανον μυροβικήν, fructum ferre ait, nucis avellanæ si-
 militudine, ὅμοιον τῷ λευκωμένῳ πικρῷ καρπῷ. Nux hæc, ut
 suo loco dicam, à quibusdam διὸς βάλανος nuncupatur.
 Ægyptia palma cum immatura est & viridis, cappariss
 fructū colore, & magnitudine refert: nec ineptè cum
 avellana, quo ad formam & magnitudinem com-
 paratur. Myrobalani etiam sive glandis unguentiariæ
 fructus, si Plinio fidem adhibeamus, viridis. Ægyptian
 lib. xii. cap. ix. ait, pinguiorem esse, & crassiori cortice
 rubentem. E diverso Arabicam viridem & tenuiorem. Ergo
 quo ad colorem rectè Dioscorides, Arabicæ myroba-
 lano comparavit palmæ glandem. Vox *καρπεφόρον*, de
 aliquali figuræ similitudine accipi debet, non de usu
 in re medica, aut unguentis. Fallunt viri eruditissi-
 mi qui palmam Ægyptiam, & glandem unguenta-
 riam, congenere arbores referunt, nataliumque
 tantum, non generis inter eas differentiam interce-
 dere. Quod glandem, utriusque fructus refert, non
 inde cōcludi potest, cognitione aliqua generis inter
 se jungi plantas. Alias dicitur, omnes glandiferas
 plantas, esse congenere, cum multe sint plantæ dissi-
 miles. Nihil similitudinis myrepicæ glandis arbor,
 cum palma habet, ne balanum quidem, nisi immatu-
 rum. Arbor ipsa in totum differt. Palmæ folia lib. i.
 cap. xvi. arundinacea scribit Theophrastus: glandis
 unguentiariæ folia *μυροβική μοίρα* lib. iv. cap. ii. idem
 tradit, nisi fortè ex Dioscoride *μυροβική* scribendum sit.
 Quocunque vero modo scribi debeat, myrtus, & my-
 rica folia ferunt, quæ nullo modo possunt comparari
 arundineis. In totum dissimilia sunt. Verum quam
 solam inter arbores has constituunt, nataliū differen-
 tiam, ea nulla est. Iudæa, Arabia, Æthiopia, Ægyptus
 palmas habent, & myrobalanos: utraque planta di-
 ctis regionibus reperitur. Restat indagemus, quam
 pulchrè hæc, & ex Græcorū mente Plin. exscripserit.
 Adverte lib. xxi. cap. xiv. Palma quæ fert myroba-
 lanum, probatissima in Ægypto, ossa non habet reliquarū modo
 in balano. Postrema sententia partem inferius ex-
 ponam, ubi locus Theophrasti, ex quo ista exscripsit,
 examinabitur. Græcus auctor palmæ arboris lan-
 gdem, comparat Arabicæ myrobalano: Latinus, pal-
 mam arborem myrobalanum ferre scribit; quod
 falsissimum esse, ex iis quæ jam diximus, facile perci-
 piet lector, Græcorum, aut Latinorum nemo palmæ
 fructum

potione ab Euripide in Cycl. legitur; δαῖς, inquit, καὶ πῦρ αἰσῶ. Septuaginta Sacrae paginae interpretes, eodem sensu hoc vocabulo utuntur. Eisd. lib. II. sect. XVII. ubi βροματια καὶ σπάρμακα, pro πρῶμακα, cibis & potibus legitur. Revertamur unde digressi sumus. Non omnē palmā fructum βαλκωνό vocari, auctor Pollux: scēmi, nam palmam hoc nomen habere tradit; marem φλώκῳ appellari asserit. Pollucis verba examinantur cap. seq. IX. circa fin. Palmæ arboris delineatio ex varijs Theoph. locis peti debet, quæ partim jam examinata, partim infra examinabuntur. Vide lib. I. capv. I. II. IX. XIV. XVI. XVII. lib. II. cap. II. lib. V. cap. IV. & VII. Ex his talis colligitur palmæ descriptio: Palma arbor aspectu pulchra, procera, viginti passuum & amplius altitudine, recto, simplici, & terete quidē caudice, salebroso potius quam scabro, densis gradatisque corticibus, quibus ut gradibus facilem se ad scandendum Orientis populis præbet. Ramos cacumine tantum in orbem spargit, suo vertice terram spectantes, foliis deorsum cannarū modo decidentibus, duplicibus, ensis seu gladij figura, sive, ut Theoph. loquitur, καλαμώδεις, arundinaceis; quæ ut Plin. ait, ut primum novellas ostendere gemmas, tunc ad funes vitiliumque; nexus, & capitū leviam umbracula findūtur. Nascitur inter primos ferē ramos, ex ipso caudice corticosus locus, duarum spithamarū longitudine, latiusculus, gladij videlicet latioris specie. quam palmam totius stirpis nomine, & elaten & sparthen appellari Diosc. tradidit; ex elate floris ac fructus involucro vere dehiscente, atque in longum sese pandente (involucrū enim illud σπῆρῳ dictū, vesicæ modo, ad ver usque clausum est) flores Martio mense prodeunt, numerosi, tenuibus filis vel capillamentis appensi, instar racemi magni coacervati, facie crocinis similes, sed multo minores, candidi, odorati, deorsum ab involacris pendētes. Ex his nascuntur fructus teretes, & oblongi, nucleo intus durissimo oblongo, & canaliculato: de quo mox plura dicenda. In trunci superna parte cerebrum includitur, ἐγκέφαλον Theoph. vocat. Eleganter satis palmæ arbore descriptit Plin. lib. XII. cap. IV. Sed mirū in modū corruptus codex, adeo ut si alibi depravatus extet locus, hic corruptissimus ac depravatissimus dici mereatur. Integrū idcirco locum adscribā. Genera earum (palmarū) plura, & prima fructicē non excedentia: sterilem hunc aliubi & ipsum fertilem, brevique ramorum orbe foliosum, Teetoriū vicem hic parietibus plerisque in locis præstat contra aspergines. Procerioribus sylvæ arbore, ex ipsa foliorum aculeo fruticante circa totas pectinatim, quas sylvestres intelligi necesse est. Incerta tamen libidine etiam mitioribus se miscunt. Reliquæ teretes atque procerae. Densis gradatisque corticum pollicibus, ut orbibus, faciles se ad scandendum Orientis populis præbent, utilem sibi arborisq. induvīs circulum mira pernicitate tum homine subeunte. Coma omnis in cacumine & pomum est, non inter folia, ut in ceteris. Qui anno præcedenti Plin. edidit, fatetur in MS. miram hic lectionum esse diversitatem, è qua, inquit, fortè hæc exculpi possit. Contra aspera. Ingens est procerioribus sylvæ ex arbore ipsa. &c. Et manet tamen locus obscurus. MS. Vitilem sibi arborisq. induvīs circulum mira pernicitate, cum homine subeuntem. E quo, ait, Clariss. Salmasius, ita legit, Vitilem sibi arborisq. induvīs circulum, mira, &c. Et ne lic quidem locus satis videtur sanus. Hæc ille qui Plin. postremo excudi curavit. Præstat ipsa Salmasij audire verba; sed prius codicis antiqui lectionem, quā & Parmensis editio habet, adferam. Genera earum plurima. Et prima fruticem non excedentia. Sterilem hanc, aliubi & ipsam fertilem: brevemque ramis obire umbra foliorum. Teetoriū vicem hæc parietibus plerisque in locis præstat contra aspergines. Sunt è procerioribus sylvæ arbore ex ipsa foliorum aculeo fruticante circa totas pectinatim: quas sylvestres intelligi necesse est: incerta tamen (MS. ut notat Dalecamp. incesta. in Chiffletiano MS. ut idem notat habetur pro aspergines. Sunt è procerioribus aspergines, est procerioribus &c.) libidine se miscunt. Reliquæ teretes, atque procerae densis gradatisque corticum pollicibus: ut orbibus faciles se ad scandendum Orientis populis præbent. Vitilem sibi arborisq. induvīs circulum mira pernicitate tum homine subeunte. Coma omnis in cacumine & pomū est. Notat Doctissimus Pintianus in Salmant. codice pro incerta libidine, incesta legi. Idem in codice Tolerant. pro corticum pollicibus ut orbibus, haberi auctor est, corticum pollicibus, aut orbibus. Videamus quomodo hunc locum restituerit Doctiss. Salmasius. Verba aut

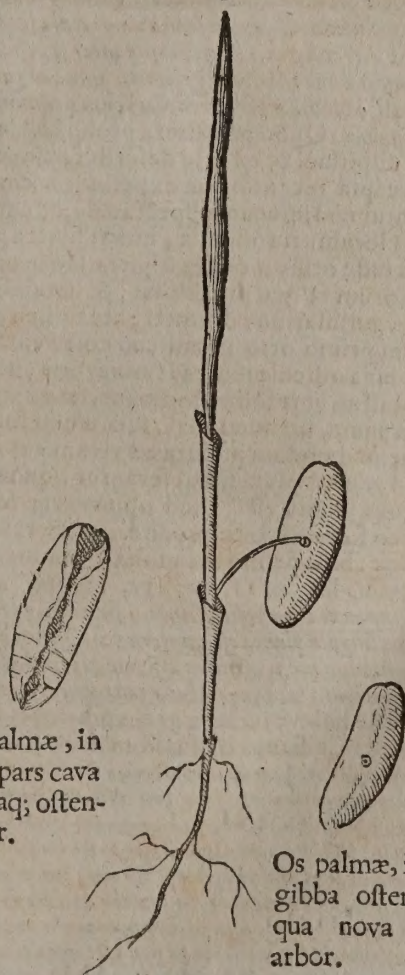
ad scribam. sic ille: Longe corruptissima, apud eundem Plinium eodem capite hæc verba de palma arbore. Reliquæ teretes atque proceræ, densis gradatisque corticum pollicibus, ut orbibus, faciles se ad scandendū Orientis populis præbent, utilem sibi arborisque induvijs circum mira pernitate, tum homine subeunte. Vitium lectionis & malam manum correctorum testatur vetus Scriptura, quæ sic habet. Densis tradatisque corticum pollicibus auctioribus faciles ad scandendū orientis se populis præbenti utilem sibi arboremque inductis circum, mira pernitate tum homine subeunte: Palmæ arboris caudex totus scaber est, & asper densis squamis, per gradus dispositis & extantibus. Pollices vocat acutiores Plinius: Ita enim scribendum, pollicibus acutioribus. Vel certè, auctioribus, id est grandioribus. Nam auctiorem Plinius, Florus, Solinus pro ampliori ponunt & majori. Pollux: *ἡ δὲ τῶν ποικίλων ἐστὶν ἡ ἀνδρῶν, τοῦτο δὲ τῶν ποικίλων*. Propter illam corticis asperitatem & eminentes squamarum pollices, faciles ad scandendum erant palmæ. E contra Indicæ palmæ, quia leves sunt, difficiles admodum scandendo se præbent. Idcirco incisuris per corticem in orbem factis, & laqueis ad pedes aptatis eas scandunt indigenæ. Sequitur in verbis Plinij: faciles ad scandendum orientis se populis præbent utilem sibi arboremque inductis circum mira pernitate cum homine subeunte. Ita veteres libri: scriptum fuit, arboreque pro arborique. Inde corruptum à Librarijs: arboremque. Totum locum sic scribo: Faciles ad scandendum orientis se populis præbent, utilem sibi arborique inductis circum, mira pernitate tum homine subeunte: Præter illam facilitatem, quam præbet scandentibus palmæ caudex ex illis unguibus squamaris per corticem dispositis gradatim, circum etiam pedibus inducunt homines illi, qui eas scandunt, non tantum sibi utilem, sed arbori. Quod cum fecerunt, tum mira pernitate subeunt. Inductis circulū, ut soleam inductus, & Apuleio: pedes soleis palmeis inductus. De circulo quem pedibus inducunt, qui palmas arbores scandunt, omnino accipiendum. Et veram aulam Plinij præitare lectionem. Cætera non præsto. Vereor quippe ne palmas Indicas cum Iudaicis & Aegyptijs confundat. Iste asperæ squamis gradatis, densisque, ideo faciles scandenti. Nam gradus veluti dispositos habent. Quid igitur

opus circulo inductio pedibus? ille contra totæ leves, & propterea admodum ardui & impediti ascensus. Quem ut expediant, laqueos pedibus inducunt, & corticem incisuris asperant in circuitu. Indicæ palmæ meminit Plinius qui Indos ex ea vinum conficere tradit. Sed eam ille non describit, nec quisquam veterum. Imo videntur putasse eandem cum Iudaicæ. Quod falsum. Certum quippe in tota India non nasci palmam dactyliferam, nec caryotiferam. Modus scandendi dactyliferas longè diversus ab eo, quo scandunt cocciferas Indicas. Plinius nō discrevit. Hactenus clariss. Salmasius. Utrum Indicam palmam cocciferam noverint veteres, ex iis quæ libro quarto dicuntur, facile videbit lector. An Iudaica palma in India etiam crescat, Batavis cognitum arbitror. In Occidentali nasci, extra omnem est controversiam. Vide quæ de optimis palmis infra dicuntur. Nunc in Plinij lectione corrigenda occupati sumus; quem cum nobiliss. Salmasio veremur utramque confudisse palmam. Plinius, quæ de palmæ facie scribit, ut corrigi, legique debeant, hæreo. Vix video, nili magna verborum accedat mutatio, quomodo restitui queant: interim salva meliori lectione sic totum hunc locum constituo. Veram si non attigerim, ignoscat benevolus lector, corruptissimus ut dixi locus, quique ut summi testantur viri, diverse admodum in MS. habetur codicibus. Et hæc causa cur majori audacia utar. Scripsit ergo Plinius: Genera earum plura & prima fruticem non excedentia: sterilem hunc (scilicet fruticem, vel hanc ex Antiquo cod. scil. palmam) aliubi & ipsum fertilem, brevique ramorum orbe foliosam. Tectorij vitæ hic parietibus plerisque in locis præstat cōtra aspergines. Sunt è procerioribus sylvæ ingentes arbore ipsa ex ramorum initio fructificante, folijs pectinatim compositis, quas sylvestres intelligi necesse est. Incesta tamen libidine etiam mitioribus se miscent. Reliquæ teretes atque proceræ; densis gradatisque corticum pollicibus auctioribus faciles se ad scandendū Orientis populis præbent, utiles (scil. cortices) sibi arborique, indumento exuto, mira pernitate eam homine subeunte. Coma omnis in cacumine. Scribo, sunt è procerioribus sylvæ ingētes, &c. Quod hujus lectionis, vestigia in antiquis codicibus reperiantur, ipsaq; arboris facies talis appareat, ac ipse Plin. paulo infra scribat; Coma omnis in cacumine & pomum est.

Palmæ arbor cum folijs, & ramo ad vivum expressa.

Prima palmæ germinatio. Hac forma ex sui offis parte, quæ rimæ opponitur, enasci solet palmæ germen, & primo in radicem descendere, mox sursum protrudere folium.

Os palmæ, in quo pars cava curtaq; ostenditur.

Os palmæ, in quo pars gibba ostenditur, ex qua nova generatur arbor.

Theoph. dicit; sequitur) ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ μέση τοῦ αἵματος
ἐστίν· πέντε μὲν οὖν τὰ μεταφυσικὰ πέντε ἐπὶ χάρας ὥσπερ ἐκτὸς
τῇ ἀλμυρᾷ γὰρ χαίρει, καὶ οὐαὶ αὐτοῖς ἐπαρθεύουσιν καὶ ἄλλαι ἐπιβρί-
πτειν. ἔπειτα γὰρ παχύνονται μεγάλοι ἴσονται. γίνονται γὰρ ἐν ταλαιτέρῃ, περὶ γὰρ
οὕτω παλαιὸς ποτιζόμενοι. καὶ γὰρ ὅταν φοιτήσαντες καὶ σπείρουν, εὐθύς οὐ
τὸ γὰρ, ἀλλὰ καὶ πυθμένη παραμένει, ἔπειτα μετέφυτονται. Scrobem cibum
torum duorum profunditate, aut eademque latitudine, aut etiam
ampliore, aggere terræ cum caprino stercore explebis, semicu-
bitali profunditate relicta, deinde in medio aggere glandis
palmarum nucleum terræ implantabis, ita ut acies ipsius versus
orientem spectet, obruesque terrā cum stercore & sale admixto,
& quotidie rigabis donec germen emittat. Quidam igitur hoc
ipsum transplacant, quidam in loco sinunt, & quandoqui-
dem falsa terra gaudet, singulis annis circumfodere oportet,
& salē adjicere, sic enim cito magna fiet. Floridiore autem
evadent, fece vini veteris rigatæ. ossa vero palmarum
non statim in terra ponenda sunt, sed in tegule fundo, & sic
transplantanda. Doctiss. Costæus tradit, ossa vino macerata,
citius provenire. Malunt alij madescentibus biduo puerorū urina,
aut falsa aqua, aut dulci sale permixta.
Elige palmulas majores, pinguiore, non cariosas, non ficas;
aut in rugas contractas, sed quæ cōspicuo succini colore micant:
ossa terræ mandato Martio, Aprilij, mensibus. Πρὸς ἀνατολάς, vult spectare Leontinus
os dactyli. Interpres, sursum, vertit. Malo orientē. Nam ex
suprema parte, ovis non erumpit germen, sed media; uti tabella ad
vivum expressa, exprimit.

Καὶ κόρυς.) Locus hic ut rectè intelligatur, diligenti & acurate offis descriptione opus est. Palmæ os verè osseum, marmoris fragmenta fractum imitatur: ejusdem duritiæ & colorē, cū duritiā & colore cornuum mistam gerit; cultello in binas partes dividi potest, sed malleolo percutere cultellum oportet. Oblongum est, sed non æqualiter teres. A lateribus enim convolvitur in finem. Ex altera parte ubi venter est, canaliculi vestigia tenuia atque obscura, pertinent ab imo ad summum. Paulo infra medium ejus canaliculi, umbilicus est; at quasi ocellus quidā (uti pictura ostendit) sub quo & à quo introrsum tendit tubus cū pellicula, atque intus mucro, qui germen, ut vocant, est. Nulla intus cavitas, ut in oliva; sed ipsū corpus osseum, est semen, quemadmodū castaneæ caro, & in corpore mucro ille genitalis ad umbilicum. Falsum est quod Plinius scribit; Cæsium à dorso pulvinata fissura, & in alvo medio umbilicatum, unde primum spargitur radix. Ex parte contraria, ubi fissura hæc minus conspicua, germen prodit. Legunt κόρυς. malè. Hesych. Κυρτὸν τὸ κυρίως κυρτὸν, καὶ τὸ ὑψηλὸν ἐ μανίῳ ἐν κῦμα. Κυρτὸν, propriè curvum, & altum, sublime, tumidum, elatum κῶμα. Κῶμα varias habet significationes, quandoque undam, sætū, germen significat. Vide cap. ix. lib. i. certe germen palmæ, ex ἥ ἀνω, parte superiore erumpit. Negat Theophrastus, ὅτι ἡ ὑπερίνω καὶ κυρτῶν. Crispini Lexicon, κυρτὸν exponit, Gibbosum, curvum, rotundum, altum, quale superior dactyli offis pars, ex qua germen: contra inferior in qua pulvinata fissura, de pressa, neutiquam gibbosa, alta, rotunda. Malè igitur κυρτῶν, scribunt. In Ald. & Bas. editione κόλων legitur. Hesych. κόλῳ, καὶ βολῶς. mutilus, vitiatus, decurtatus. Pars in qua pulvinata fissura, talis videtur, præcipuè circa aciem utramque. Doctissimus Gaza cum non observasset, circa aciem os dactyli videri mutilum, κόλων correxit. Nempe unam litteram negligentia exscribentis omisam cogitavit. Non ardidit Doctiss. Gazæ correctio eruditissimis viris. Theophr. lib. r. cap. xvi. ἡ ὀδυρεὺς καὶ ὀδὴν τῆς χειρὸς, nullam cavitatem habere, scripsit. Fatemur quidē, & asserimus simul nullā cavitatē in palmæ officulo conspici; non tamen displicet Theodori correctio. Infima pars hepatis Græcis καίλη vocatur, nō quod cavum sit hepar (negant cavitatem in hepate anatomici) sed quod pars hæc respectu gibbosæ, quam κυρτὴν vocant, cava sit. Sic vola manus, clava dicitur, quod superior pars manus rotunda, & elatior videatur. Τὸ ἡμετέρον δὲ ἡναιρῶ καὶ ὑποθήναιρῶ, καὶ εἰς ἑαυτὸς, καίλην χειρὸς ὀνομάζεται. Sic etiam τὸ καίλην ποδῶν, pars pedis inferior. Palmæ os, superiore parte, ex qua germen rotundum, non nihil elatum. Hujus respectu inferior pars cava, καίλην dicitur, quod optimè & doctè observavit Gaza. Ὑψηλὸν & κυρτὸν opponitur καίλην; altū & gibbosum cavo. Lego ergο κῶλων, quomodo apud Aldum, vel καίλην quomodo Gaza. Cave κυρτῶν legas. ὅτι τῆς κυρτῆς five ἑνω germen.

Tals. ævæ.) Non intelligit, aciem offis palmæ, sed partem rotundam, claram, in qua umbilicus, sive ocellus.

Hac occasione de sexu, mutuoque palmarum amore nonnihil dicemus. Noti Claudiani Versus,

Vivunt in Venerem frondes, omnisque vicissim

Felix arbor amat, nutant ad mutua palmæ

Fœdera.

Theophrastus lib. III. de caus. cap. XXIII. ait, fructum in palma femina perdurare nunquam posse, nisi florem maris cum pulvere super eam concusserint. Tò δὲ καὶ ἰππικῶν, lege usque πρὸς ἡνιόχου καὶ αὐτοῦ. Idem docet cap. XXII. lib. I. & cap. ult. hujus secundi libri. Ὅταν ἀνδρὶ τὸ ἀρρεῖον, &c. Hunc locum in hunc sensum vertit Plin. loco citato: Cetero non sine maribus gignere fœminas (mutato ordine exemplar Tolertanum, Cetero sine maribus non gignere fœminas) sponte edito nemore confirmant: circaque singulos plures mutare in eum pronas blandioribus comis. Illum erectis hispidum, afflatu visque ipso, & pulvere etiam reliquis maritare. Hujus arbore excisa viduas (in altero codice, teste Pintiano, biduo) post sterilefcere fœminas. Adeoque est veneris intellectus, ut coitus etiam excogitatus sit ab homine, ex maribus flore ac lanugine, interim vero tantum pulvere inperfo fœminis. Elegantius hæc refert Cassianus Bassus lib. x. cap. iv. Ὁ δὲ φοινῆς ἐρεῖ καὶ ἐλεμῶς ἐτέρῃ φοινῆσι, ὡς Φλαβίου ἐν τοῖς γεωγραφικοῖς αὐτῶν φησὶ. καὶ οὐ παρὰ τὸν πρῶτον τοῦ πατρὸς, ἔως ἀν' αὐτῶν δ' ἐρωμένην ὡς ἀνδρὶ δὴται. ἐστὶ γὰρ ἰδὲν τὸ ἀνδρὶ ἐπι- κεκαμμένον, καὶ μὴ φέρον τὴν ἰδίαν βάσιν, μετὰ καρποφορίαν. τῆς οὐ λαμβάνει τὴν γεωργίαν, ἀλλ' ὅτι μὴ ἐρεῖ καὶ ἐρεῖται τελευτῶνται. ἀνδρὶ δὲ ποῖς. διὰ τὸν γεωργὸν φοινῆων ποδῶν, καὶ πολλὴν ἐπὶ τῶν ἐρωμένων ἐπαυριῶν καὶ ἐφαπτόμεν τῇ χειρὶ, δοκεῖ φιλήματα ὡς ἀνδρὶ ἀνδρῶν. ποῖς δὲ φοινῆς ἐστὶν αὐτῇ παρὰ, σημεῖον τὸ πᾶν πινῶ, τῇ τ' πατρὶ καὶ τῇ τ' χειρὶ ὡς ἀνδρὶ πινῶν. παρὰ ἐκείνων γὰρ ἀποδίδεται, καὶ ἐπὶ ἐκείνων προδίδεται ὡς ἀνδρὶ ἐκείνων ἐπὶ πρὶ πτεῖ. ἀπὸ οὗ γίνεταί τῇ ἐρώσει τὸ πρὸς γεωργίαν ὡς ἀνδρὶ ἐκείνων. ποῖς χειρὶς αὐτοῦ ἀνδρὶ ἐκείνων τῇ ἐρωμένη, μετὰ τὴν ἐρωμένην τ' ἐρωμένη, εἰ καὶ τὴν αὐτὴν ἐκείνων ἀπὸ τ' οὐκ ἐκείνων τὸ ἀρρεῖον, ἐνδύσει τῇ κεφαλῇ τῆς ἐρώσεως. καὶ λοιπὸν ἡ φοινῆς ἀνδρὶ ἐκείνων καὶ αὐτῇ καρπὸν οἶσει. Postrema in MS. multo nitidiora & puriora extant. Καὶ ποῖς χειρὶς αὐτῆς ἀνδρὶ ἐκείνων τῇ ἐρωμένη, μετὰ τὴν ἐρωμένην αὐτῆς αὐτῆς οὐκ ἐκείνων τὸ ἀρρεῖον. ἐνδύσει οὖς τὴν κεφαλῇ τῆς ἐρώσεως. ἐν τῇ γὰρ ἐκείνων τ' ἐρωμένη, καὶ λοιπὸν ἡ φοινῆς ἀνδρὶ ἐκείνων καὶ αὐτῇ καρπὸν οἶσει. Ceterum palma ipsa amat & quidem ardentem, alteram palmam, velut Florentinus in Georgicis suis tradit, neque prius desiderium in ipsa cessat, donec ipsam dilectus consoletur. Videre enim est ipsam arborem incurvatam, & non ferentem proprium firmamentum, neque fructum producentem. Atque hoc ipsum agricolam non latet: novit enim quod amet, quam vero amet ignorat. Quapropter multas palmas contingens, rursusque ad amantem regrediens, eamque manu attingens, quasi osculum mutuo ministrare videtur; quam vero palmam desideret; affectionum, & si ita dicere liceat, manuum nutu, aliquo modo significat, ad illam enim respicit, & in illam radicibus extensis se amantem injicit, eamque quasi amplectitur. Medela igitur amoris est, ut agricola frequenter masculam contingat, & manus suas amanti admoveat; & maxime ut flores de capite masculæ ademptos, in caput amanti imponat, hoc namque modo amorem mitigat, & palma ipsa splendida reddita de cetero optimum & pulcherrimum fructum feret. Hæc ideo transcribere volui, quia agricolæ etiamnum, ut refert doctiss. Guilandinis, in Arabia, Ægypto, Mesopotamia, Iudæa, Phœnicia, tota Syria volentes cavere, ne fœminæ aut sterilitatis noxam incurrant, aut fructum, quem aliquando imaginatione libidinis, ut ita dicam concipere solent (quemadmodum aves ova irrita, quæ οὐκ ἐστὶν dicuntur) ante maturitatem amittant; ita ordinant utriusque sexus palmas, ut mares eo saltem intervallo à fœminis distent, quo pulvis ventorum flaribus à folijs mascularum sublatus, in fœminarum folia incidat, idque satis ad fœcunditatem & fructus maturationem facere compertum est. Sed mirum dictum, quod si qua procul à mare abstiterit, ut neque pulvis, neque aura odorve ejus ad eam permeare possit, excogitaverunt coloni funem à mare religatum ad fœminam usque producere, atque ita quasi maritali vinculo copulatam, masculi virtute clanculum per funem irrepente, fœcundam fieri, quæ prius in ea sterilefcerebat solitudine. Prosper Alpinus oculatus testis eadem ferit tradit: Hæc arbor, inquit, alternis tantum annis copiosiores fructus edit, neque (quod diu valde mirabile videtur) fœminæ concipiunt, ac fructificant, nisi in ramis maris fœminæ ramos aliquis permiscuerit, ac se quasi osculari permiserit. Plerique fœminas ut fœcundent, non ramos, sed pulverem intra maris involucrium inventam supra fœminarum ramos, atque cor spargunt, vel alij flores maris

pulveris loco spargere solent. Ni etiam Ægyptij hoc fecerint, sine dubio fœminæ vel nullos fructus ferent, vel quos ferent, non retinebunt, neque hi maturefcunt. Istam plantarum conceptionem, quæ fit arte, arguere videntur innu-meri dactyli, qui in Arabiæ desertis conspiciuntur, in quibus sylvestrium palmarum sylvas reperias, quæ sine hominum cultu optimos fructus ac copiosos producant, retinent, ac maturant; ex quo quis judicabit fœminas ad fœcunditatem moveri, non ramis, vel pulveribus aut floribus marium, ut Plinius, alijque tradiderunt; sed non secus, quam aliæ arbores radicem marium, atque fœminarum contactu facere solent, se ad fœcunditatem parare. Arabes, inquit Alpinus, palmarum cultus periti, respondebunt palmarum fœcunditatem in Arabiæ desertis, licet arte non fiat (quando in his locis hæc arbores, ut dictum est, sine ulla cultura fructus producant) adjuvare ventos, marium & ramis pulveres, floresque ad ramos fœminarum asportantes. Iovianus Pontanus duas celebrat palmas, marem unam Brundusij, fœminam alteram Hidrunti, quæ diu steriles permanserunt, donec scilicet paulatim succrescentes, nondum altera alteram contueri poterat: ubi vero tantum adolevere, ut sese invicem conspicerere potuerint, longo, quantumlibet multorum stadiorum tractu, diffidentes, fœtificare cœperunt.

Brundusij latis longè viret ardua terris

Arbor, Idumæis usque petita locis.

Altera Hydruntinis in saltibus æmula palmæ,

Illa virum referens, hæc muliebre decus.

Non uno crevere sola, distantibus agris,

Nulla loci facies, nec socialis amor.

Permansit sine prole diu, sine fructibus arbor

Vtraque, frondosis & sine fruge comis.

Ast postquam patulos, fuderunt brachia ramos,

Cœpere & cælo liberiore frui,

Frondosique apices se conspexere, virique

Illa sui vultus, conjugis ille suæ,

Hausere & blandum venis sitientibus ignem,

Optatos fœtus sponte tulere suæ:

Ornarunt ramos gemmis, mirabile dictu,

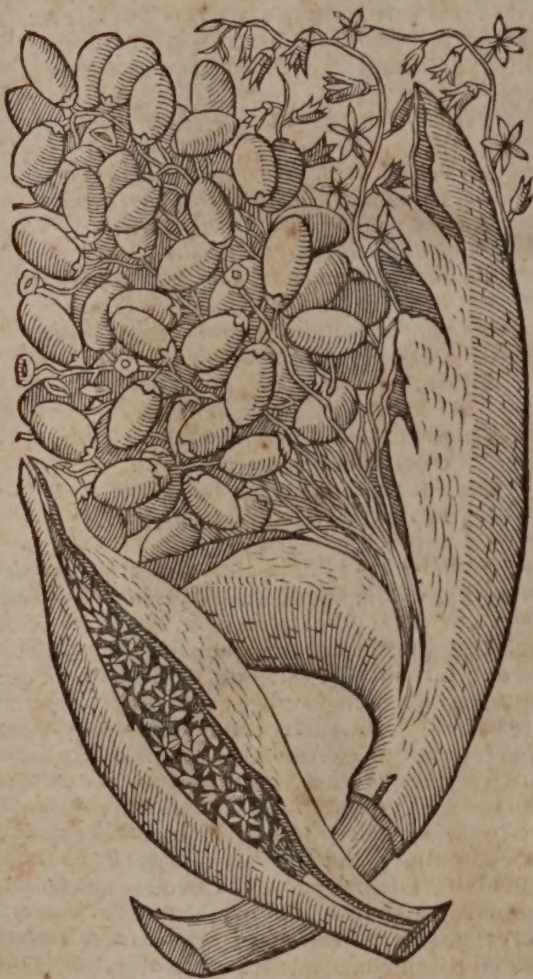
Implevere suos melle liquente favos.

Ὁ δὲ ἀρρεῖον ἀνδρὶ. Plinius loco citato: Mas in palmite floret, fœmina citra florem germinat, tantum spinæ modo. Lege ex veteri codice, spinæ modo. Nihil de spica habet Theophrastus, eo loco, quem heic vertit Plinius; sed ex altera id adtexuit, qui extat lib. I. de causis cap. XXIV. ubi dicit, palmam arborem germen emittere veluti spicam, cui fructus appensus, ὅς γὰρ φέρεται δὲ τὸν ἐνν. lege usque πρὸς ἡνιόχου καὶ αὐτοῦ. Vertit, in palmite. Rectius quæ Theophrastus, in spatha. Nec παρὰ, hoc loco idem est, quod apud Dioscoridem, qui παρὰ, sive ἐλάτῳ accepit, pro involucrio. Theophrasto παρὰ est palmæ, hoc est tener ramulus à quo fructus dependet, ἡ νῆα βλάστησις. Sed video me non malè facturum, si paulo fufius de voce hac egero. Vox παρὰ plures habet significationes; nos eas recensebimus, quæ ad botanicos ac medicos pertinent. Σπάθη rudes sive rudicula, instrumentum quo aliquid movetur aut agitur à chirurgis & pharmacopolis. Dioscorides lib. I. ca. LXV. καὶ χίμαι παρὰ εἰς ἀν' αὐτῇ καὶ ἀλγελίαν. Ac spatha perpetuo & sine intermissione donec refrixerit, peragitato, Columell. lib. ult. cap. XXIV. Prædictæ picæ immiscemus, & diligenter lignea spatha, vel etiam manu peragitabimus. Vulgo spathulam appellant. Sunt qui παρὰ abietem interpretantur, nec non abietis lachrymam. Hos decepit Plinius; Plinium Dioscoridis verba malè intellecta. Φοινῆς, inquit Dioscorides, καὶ ἐννοῖ ἐλάτῳ καὶ σπάθῳ. Εἰ ἐλάτῳ putavit Plinius totam arborem appellari, quod valde ineptum. Sic enim lib. XII. cap. XXVII. tradit. Est præterea arbor ad eadem unguenta pertinet, quam alij elaten vocant, quod nos abietem, alij palmam, alij spathen. Græci, ut supra dixi, involucrium palmæ unguentis addi scripserunt. Dioscorides cap. de spathæ, sive involucrio palmæ: καὶ αὐτῇ δὲ αὐτῇ μὲν τοῖς εἰς τὰς τ' ἐκείνων τ' ἐκείνων. Eo unguentarij in unguentorum spatham utuntur. Εἰ ἐλάτῳ dicitur etiam abies: sed hanc unguentis addi, nusquam legi: lachryma ejus unguentis apta dici potest, inepta arbor. Εἰ ἐλάτῳ, quæ & σπάθη, integumentum fructus palmarum, eadem ἐλάτῳ, dicitur, etiam abies. Hæc imposuerunt Plinio, qui facillimè & ubique ferè vocum homonymia fallitur. Theophrastus, ut dixi,

tenerum ac novū palmæ termitem qui fructum fert spathe vocat. Pollux lib. i. cap. ult. Εἰς οὗ κρέμασθαι οἱ βλάστοι σπάθην. Unde dependet fructus spathe. Plinius lib. xvi. cap. xxvi. Palma sola in spathe fructum habet, racemis propendentem. Herodotus σπάθην non pro tenero ramulo, sed quo fructus dependent, sed pro ramo crassiori, ac firmiori posuit. Τόξον δὲ ἔχον ἐκ φοίνικος σπάθης πεποιημένα μακροῦ τετραπλησίον ἐκ ἰσάου. Tela confecta ex palmæ spathe habebant longa, quatuor pedibus non minora. Hujusmodi tela nec ex involucri fructus florisque palmæ, nec ex tenero confici queunt. Quare σπάθην Herodoto, crassior & firmior ramus dicitur. Hæc vulgata opinio. Vidi ramum ex quo fructus dependebat, & repperi aptum satis ad sagittam efformandum, durum quippe satis & validum. Herodoto ergo σπάθην palmas.

Palmarum fructus, & flores Elate.

Spatha.

Dioscoridi σπάθην est involucri fructus palmæ, cum primum florere incipit. lib. i. cap. ci. Φοινὴ δὲ ἵσται ἰσάου, ἢ σπάθην καλεῖται, ἀπὸ τοῦ κρέμασθαι τὴν φοινίκαν ἀπὸ τοῦ αἰσίου. ἔχοντες δὲ αὐτὴν οἱ μὲν τοὶ εἰς τὴν μέγαν σφύραν. Palma quam nonnulli elaten, aut spatham appellant, fructus palmarum adhuc florentium involucrium est, eo unguentarij in unguentorum spissamenta utuntur. Antiqui Græci totas sæpe arbores, & earum partes, iisdem appellationibus indicant, quod privatim locum habet in palma. Pollux lib. i. Τὸ ῥα τοῦ φοίνικος καὶ ὁ κλάδος ὁ μανιῦρος φοινὴ καλεῖται, καὶ ῥά σπάθην φοινὴ. Palma palmæque ramus æquivoce palma vocantur. Hoc secutus Dioscorides spathen palmæ partem, vocavit palmam, & ne quem totius nominis appellatio falleret, adjecit ἰσάου ἰσάου. Εἰς αὐτὴν vox plura denotat. Theophrastus ἰσάου abietem vocat. Idem fecere alij; vide cap. de abiete. Galeno lib. vii. simpl. ἰσάου est tenerum palmæ germen; οὗ δὲ καλεῖται ἰσάου τὸ ἀπὸ τοῦ ἀπὸ τοῦ φοίνικος. Quod elaten vocat tenerum illud palmæ germen. Hesyech. Εἰς αὐτὸ τὸ δένδρον ἀπὸ τῆς καὶ τῆς φοινίκας, μετὰ τὴν ἐκ τῆς φοινίκας. Elate ipsa arbor ex qua manubrium remi, gladijque, maxima quadam urbs Phocidis, primumque palma fructus germen. Involucrium quo flos

& fructus teguntur apud Galen. Archigenes lib. ii. κατὰ τὸν cap. xx. Σεβίον vocat, εἴτα μετὰ ὀλίγον, τὴν φιλανθρωπείαν βοτάνην εἰσφέρει καλεῖται, καὶ φοινὴν ἀπὸ τοῦ σεβίον. Deinde paulo post philanthropo herba coronari jubet, & palmule masculæ cortice summo. Id est palmulæ fructus integumento. Hesyech. Σεβίον τὸ ἐκ τῆς φοινίκας φλοιῶδες ἡρώδης. Σεβίον, vel ut apud Hesyech. σεβίον, diminutiva forma, ὅτι τοῦ σεβίου, factum videtur. Σεβίον pannus asperior à balneo deficcandis, detergendisque corporibus accommodus. Vox hæc apud recentiores Græcos sæpe occurrit, Actium serm. xi. cap. xi. Trallianum, Myreptum, aliosque. Herocles Hippia. lib. i. Εἰσπαράγοντες εἰς βαλανίον, καὶ πεινῶντες ἰδρῶσιν, καὶ μετὰ τὸν ἰδρῶτα σεβίον. Uti etiam hac voce Latini. Marcellus Empiricus cap. v. Crasso sabano diligenter exsiccabis. Apitius de re culinaria lib. & cap. ii. Quum cocta fuerit, sabano calido involves gruem. Apud Hesyech. non σεβίον, sed σάβανον legitur. σάβανον σκεπασμα, σάβανον, operimenta & amacula. Ex lago Latino factum videtur σάβανον. Ad similitudinem σεβίου velamenti à balneo, σεβίον operimentum palmulæ, diminutiva forma vocavit Archigenes. Αἰμώσιμα Galenus lib. vii. simpl. appellat, ubi male τὸ δὲ οἶον ἀφίψημα αὐτοῦ legitur; quod diu ante nos viri eruditissimi observant. Chymici Græco-barbari καὶ σάβανον vocant, & usi sunt hujus fumo ad dealbandum. Zosimus Panopolitanus Chymicus. Η' δὲ καμίνος καὶ σάβανον καὶ λεπτὴς φοινίκας, καὶ σάβανον τῆς φοινίκας. Et paulo post, ὁ γὰρ καμίνος τῆς καὶ σάβανον τῆς φοινίκας πάντα λοκαλῶν. Porro teste Dioscoride fructus ipse, idem quoque nomen habuit cum involucrio, οὗ δὲ σάβανον καλεῖται αὐτὸς καρπὸς ἰσάου καλεῖται, καὶ αὐτὸν δὲ σεβίον. Porro qui sub ea fructus continetur, elate etiam appellatur, à nonnullis βοτάνης. In Aldino codice σεβίον legitur. Utrumque nescio quid sit; barbarum vocabulum videtur. Doctiss. Salmaf. transpositum videtur pro σεβίον. Arabicè besser, & basser, interpres Avisenæ bussurum vocat; ex Hebraico βοσ βοσ, quod uvam acerbam & immaturam significat. Arabes ita vocant palmulam nondū maturam. Quod si ipsum involucrium, sic vocasset Dioscorides, pronum esset corrigere σεβίον. Σεβίον nomen calceamenti cuiusdam ita dicti τὸ τῆς σεβίον δένδρου, quod incessui congruat, ut tradit etymol. Sane habeo calceamenti quoddam genus ex orientalibus regionibus, quod non male refert palmæ involucrium. Hesyech. σεβίον est tunice genus quod gestabant meretrices Thraciæ. Σεβίον χειρὸς εἰς φόρον αἱ σεβίον καλεῖται. Fortè sic fructus hic dictus, quod in tali involucrio contineretur; quod non assero. Hæc annotavi, ut Galeni ἰσάου, à Dioscorides ἰσάου, & Dioscorides σπάθην, à Theophrasto σπάθην aliud esse, intelligeret lector. Theophrasto ut dixi spathe, palmes, quo palmæ involucrium continetur. Avulsus è palma termitem, Græci σπάθην vocant. Agellius: Spadix phænicej σπαθίνος, quales sunt fructus palmæ arbores non admodum sole incocti, unde spadix & phænicej nomen. Spadica enim Dorici vocant, avulsus è palma termitem cum fructu. Plutarch. lib. vii. symp. quæst. iv. Περὶ τοῦ ἐκ τῆς φοινίκας ἀπὸ τοῦ σπαθίνος καλεῖται τὸ ἴσον φοινίκας, ἢ καὶ σπαθίνος ἀπὸ τοῦ σπαθίνος. Primus in Delo Theus certamen iniens, avulsit ramum sacre palmæ, qui spadix dicitur. Pollux lib. vii. cap. xxx. ὅς δὲ τῆς ἀπὸ τοῦ κλάδου καλεῖται, ὅς τῆς ἰσάου καλεῖται, οὗτος ἐστὶν τῆς φοινίκας σπάθην. Vt vitis ramulus palmes, olea thalia, ita palmæ spadix. Rectè ergo Plinius σπάθην, palmitem vertit. Propriè autem palmes in vite, à quo pender racemus. Ad hujus imitationem palmæ tenellum ramulum, ex quo pender involucrium, & in quo flos, fructusque, palmitem vocavit Plinius. Apud Ioannem Evangelistam cap. xi. legitur, Εἰς αὐτὸν τὸ βάϊον τῆς φοινίκας, καὶ ἐξελθὼν εἰς τὴν ἀνθηστὴν αὐτοῦ. Τὸ βάϊον, exponit Hesyech. virgas βάϊας βάϊον ῥά σπάθην φοινίκας. Verisimile sit termitem cum flore fuisse: floret palma Martio mense, quo ingressus Salvator noster Hierosolimam. Reperitur hæc vox i. Machab. cap. i. i. Μετὰ ἀνίστασθαι καὶ βάϊον. Βάϊας βάϊον τὸ ἐκ τῆς βάϊας, quod non facile revelli possit, quod hæc arbor natura sursum nitatur ad versus deprimentis manum. Ex loco Pollucis supra citato constat, oleæ tenellum ramum καλεῖται vocari. Coronidis loco adjiciam, palmæ folium idem habere nomen. Idem Pollux lib. i. cap. ult. Τὸ δὲ φύλλον καλεῖται. Quod nomen apud Græcos barbaros obtinet palmæ folium. Nicomedes Iatrosophist. in Lexico. Καλεῖται τὸ φύλλον τῆς φοινίκας. Puto me hoc tractatu dixisse

μαλῶν, εἰ δὲ ἥτων αὐστηρότερε καὶ γλυκύτατ'· μιτρώοντες.
At in palmis non leviter differt. namque Egyptia palmula
dura, sicca & austera, si cum ea conferatur quam Græci
πατιτὸν vocant, quæque & satius dulcedinis, & adstringendi
vires habet, natura inter se contrarias esse arbitreris, aliæ
vero inter has mediæ censentur, ut quæ plus minusve austera-
tati, dulcediniquæ habent. Ineptus foret Galenus, si
recentem & humore plenam palmam, compararet
ficcatae & expressæ. Alia sententia Galeni, qui πατιτὸν,
quam expressam & ficcatam volunt palmulam, pin-
guem vocari ait. Utrum πεφυλαῖ πατήσεις, quarum
mentio apud Aetium lib. ix. cap. xxiv. uvæ calcatae
sint, ex quibus expressum vinum, alibi videbimus.
Alia Plinij opinio, qui tales uvas in vite à sole diutius
adustas vocat lib. xiv. πατιτός ergo à πατις conculco.
Non quod conculcata ac passa sit, sed quod ejus po-
mum etiam in matre dehiscat, propter pinguem,
quo abundat, liquorem, ac quasi calcata appareat.
Caryotæ ut supra dixi succo placent.

Kaj γδ σφαιρεαδεις τινες ως τιτλιας τις τὸν πῖχυν εἶπον.) Malè in Ald. cod. πῖχυν vertunt : Quosdam enim esse in modum malorum ; magnitudine autem tantos, ut quatuor tantum cubitum expleant. Vocem σφαιρεαδεις, cur non interpretentur, caufam video nullam. Verte : Quosdam enim globos in modum malorum, magnitudine autem tantos, ut quatuor tantum cubitum expleant. Plin. locò cit. hæc de Nicolais scribit; Sicciore in hoc genere (caryotatum) Nicolai, sed amplitudinis præcipuè quaterni cubitorum longitudinem efficiunt. Lege, quaterni cubitum longitudine efficiunt. Ildorus, ut supra dictum, Nicolaos dactylos, Thebaicos esse tradidit ; certè nisi Thebei Iudææ intelligat, fallitur. Ægyptia palma Thebaica magnitudine, & præstantia inferior erat Iudaicâ. Nicolaus hic Damascenus fuit: verifimile admodum Iudaicâs misisse : fieri etiam potest Babylonicas, ex Babylonia allatas, miserit ; sed hoc incertum. Damascenum fuisse ex Suida probatur, Νικόλαος Δαμασκηνὸς γράειν. Ἡρώδης δὲ τὸν Ἰουδαίων βασιλεὺς, & Ἀγούστου Καίσαρος φιλόσοφος ἀρεταποητικός. Nicolaus Damascenus Herodis Iudææ regi, & Augusto Cæsari amicis, philosophus peripateticus. Sic Cæsari Augusto misit palmas. Athenæus lib. xiv. περὶ οὗ τοῦ Νικολάου καὶ λαμάνων φοινίκων, τούτων οὐ μόνον εἰπὺν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀρεταποητικούς, οἱ πάλαι τις ἀρεταποητικὴς ἡξίωσιν ὑπὸ τοῦ Σιδεαστοῦ ἀντοκαράφου σφιδαστοὺς χαίρουσι τοῦ βρομῶντος Νικολάου & Δαμασκηνὸς ἑκάστην οὕτως· οὐτὴν καὶ πῖχυντι φοινίκας συνήχως. De palmulis quos Nicolaos vocant, & quæ advehebuntur ex Syria, hoc tantum vobis possim dicere, ab Augusto Imperatore hoc nomen inditum fuisse, qui admodum cibo eo delectaretur, quod Nicolaus Damascenus ejus amicis palmulas illas sepius ad libum mitteret. Meminit hujus Historiæ Plutarchus lib. viii. symp. quæst. iv. ὁ γραιὸν βασιλεὺς (ὡς γὰρ σιν) ἀρεταποητικὸς ἀξιοφροσύνης τὸ ἀρεταποητικὸν φιλόσοφος Νικόλαος πλυνκὺν ὄντα τῇ ἡδονῇ, ῥαδιότης οὗ τοῦ μήκει & πλάτει, ἀξιοφροσύνης οὗ τοῦ ἀρεταποητικοῦ φοινίκας οὐτὸν ἐξυδάμαστας μεγίστας καὶ καλλίστας τὸ φοινικεὶα καλῶν Νικολάους ἀνόμεσαι. καὶ μέγιστα τῶν οὐλῶν ὀνομαζομένη. Rex quidem (Augustum Cæsarem intelligit) ut narratur, Nicolaum philosophum peripateticum singulari prosequens amore, suavisibus moribus hominem, gracili & procero corpore, faciem plenum emicantis puniceæ ruboris ; maximas & pulcherrimas palmulas Nicolaos nominavit, sicque etiamnum dicuntur. Hesych. lib. αὐτὸ σφάν Nicolaum non palmas, sed placentas Augusto Cæsari misisse auctor est. Νικόλαος φιλόσοφος ὁ Δαμασκηνὸς τούτων ἡρεταποητικῶν τῶν & Ἀγούστου Καίσαρος, ὡς τὸν ὑποκρίναι πρεπομένης παλακού τις τῇ Καίσαρι, Νικολάους αὐτὸν καλεῖν. Nicolaum philosophum Damascenum tanto amore complexus fuit Augustus Cæsar, ut missas ab eo ad se placentas, Nicolaos vocaret. Sed nihil impedit, quominus utrumque, & dactylos, & placentas miserit. Pallad. de Mon. Ægyptior. Hist. viii. καὶ γὰρ καλεῖται νεαρὸν σάμνον, καὶ Νικολάους παμμεγίστους, ἀρεταποητικὸν καὶ ἡρεταποητικόν. Ex iis quæ hæcenus dixi, constat magnas & præstantes fuisse palmas Nicolaos. Sed illud quæritur, utrumne Nicolai sint, de quibus fit mentio apud Theophr. Asserit hoc Plinius. Obstat videtur, quod saltem Xenophontis temporibus nondum in Græciam majores illæ caryotæ inveherentur, sed tantum minores. Quod hæc ejus verba ostendunt, Εἰς Ἀσπίδα Α' αὐτάσιν, five in lib. ii. de expedit. Cyri, ubi de palmis Babylonæ agit. αὐταὶ δὲ αἱ βάλασαι τὸ φοινίκων, οἷα δὲ ἰδρὺν τῆς Ἑλλάδος ἐστὶν εἶδος, τῆς οἰκίταις ἀπείκοντο. αἱ δὲ οἷς δὲ ἀσπίδα δὲ ἰδρὺν ἰδρὺν δὲ οἷα, θαλασσοὶ τὸ καλεῖται καὶ τὸ μέγιστον. Glandes palme, quales in Græcia videmus, famulils præbebant, Quas autem servabant Dominis, seligebant, magnitudinem

magnitudine & pulchritudine admirabiles. Ad hoc facile responderi potest. Xenophontis ævo nō adferebantur in Græciam, quod bellum esset Græcis cū Persis. Temporibus Cyri sub potestate Persarum Babylonij & Iudæi erant. Theophrasti vero sæculo in Græciam advehebantur. Iam enim ab Alexand. Magno Macedonum rege, ac Græciæ universæ principe, devicta erat Persia, Babylonia, omnesque terræ, quæ sub Persarum ante fuerant imperio. Romam Augusti Cæsaris ævo, facile mitti poterant, quod Iudæa regionesque circumjacentes devictæ ac subactæ essent a Romanis. Ergo quod in illis regionibus optimum erat, principi, ejusque aulicis, & magnatibus mittebatur. Theophrastus palmas quatuor cubitū explere scribit. Idem Plinius. Quæri solet, qualem intelligat cubitum Theophrastus, majorem an minorem. Hoc ex Diodoro Siculo cognoscere est; qui lib. xi. bibliothecæ ait: Τῆς δὲ Συρίας κατὰ ἰσὺν τὴν κλίαν οἱ καρυωτοὶ ἀποστειρόμενοι, ἡνιόκται ἀλφειοὶ κατὰ τὴν γλυκύτητα, καὶ τὸ μέγεθος, ἐπὶ δὲ τοῖς χυμοῖς. τὰ πᾶσι δὲ πολλὰ μείζους κατὰ τὴν ἀρετὴν, καὶ τὴν βαθυλόαν ὅσον ἐστὶ γινόμενος, κατὰ ἰσὺν τὸ μέγεθος δὲ δακτύλων ὄντας. τῇ δὲ ῥοῇ τοὺς ἰσὺς μὲν ἡλίους, τοὺς δὲ φοινίκας, εἰς δὲ πορφύρεους. ὡς τὰ αὐτῶν αἶμα καὶ τὴν ὄψιν τέρπειται καὶ τὴν γούαν ψυχαγωγῶσαι. At in Cave Syriae tractu, quæ caryotæ appellantur, dulcore, & magnitudine, & succo excellunt. His longè majores in Arabia videre est, & Babylonia, magnitudine scilicet digitorum sex, colore partim melino, partim puniceo, vel etiam purpureo, quibus visus deletatur, & gustus demulcetur. Theophrastus igitur cum quatuor cubitum explere, ait, intelligit cubitum minorem. Minor cubitus, ut supra dixi, sesquipedes. Pes Græcus xvi. digitis constat. Ergo si unaquæque palma sit sex digitorum, quatuor, erunt viginti quatuor digitorum, quæ mensura sesquipedis, & cubiti minoris. Hujusmodi grandes palmæ ad nos non adferuntur, Hic enim ne unius quidem digiti longitudinē superant Frustra ergo medici vulgares dactylos, caryotas contendunt. Diodorus palmas has majores colore vel melino, vel puniceo, vel purascente, est: Xenophon succini colore esse refert, ἢ δὲ ὅψιν εἰλεῖται οὐδὲν διφέρει, aspectu prorsus electro similes. Quæruunt viri docti, utrum hæc sint χρυσόβαλλανοι, quarum mentio sit apud Gal. in lib. κατὰ τόπους vii. cap. xii. & lib. ix. cap. iv. Affirmat alij. Malunt tamen nonnulli, nucem myristicam intelligere. Galen. chrysobalanū, ex auctoritate Asclepiadis ad coli inflationem lib. ix. præscribit. Lib. vii. roborare & discutere ait, Νάρθη δὲ τῆς χυρῆς καὶ χρυσόβαλλανος ἢ ἀλφειοῦ τῶν περὶ τὴν ῥοὴν τῶν. Palma nec roborat, nec discutit, mollem enim humidam & dulcem substantiam habet. Hac facultate myristica nux pollet; singultum sistit, colicum dolorem tollit, egregie roborat, fortiter discutit, quæ vires chrysobalano à Galeno adscribuntur. Reliqua si confideremus, nux myristica nequitiam χρυσόβαλλανος erit. Aureum enim nō habet colorem. Adde quod nunquam prætermittit Galenus, insignes hujus nucis facultates describere. Non esse ex palmirum genere, inde probatur, quod non tegatur carne, sed cortice, qui macis vulgo dicitur. Χρυσόβαλλανος fortassis est, quod ab Aëtio lib. i. in confectione nardini, qua in ecclesia præparabatur, vocatur, Ξανθοκάρων. Ξυλαλός δὲ καρύων μελεπικὸν λί. καρύων λί. Ξανθοκάρων λί. μέλας λί. γαλαγγόλι. βαλαστέλι. καρποβάλας λί. Ξυλοβάλας λί. μεροβάλας λί. φύλλα Ἰνδικοῦ λί. κασίης λί. Ξηροκαρυοφύλλα &c. Hæc ostendunt ante sexentos annos, & nucem myristicam, galangam, aliaque aromata cognita fuisse. Uti lib. ix. ubi aromata historiam narrat Theophrastus, plenius probatur. Caryotas Lusitani hodie vocant caryosos, vel caryoces, non obscuris, sed plenis vestigiis prisca nominis. In insulis Occidentalibus, divi Thomæ vulgo dictis, repererunt, forma & magnitudine citrii mali, colore luteo. Quale est succinum, & μέλις color.

Εἴπα δὲ καὶ πύχυν ἐμπόδες.) Hæc spuria, vel corrupta esse nemo inficias ibit. Scripserat aliquis ad oram eis δὲ πύχυν, δύο πόδες. Quod postea in textum recepere cum vitio. Corrigit Scaliger Iulius; ἐν πύχυν καὶ ἐμπόδες, succo præstanti & odore bono. Succum caryotarum gratum immo gratissimum, ex iis quæ hæcenus dicta sunt, liquet. De ἐμπόδες videndum. Palmas odoratas esse, probatur ex Athenæo, apud quem lib. xiv. hæc reperio. Μαλακιστὴ δὲ ὁ Μιλήσιος ἐν τοῖς Δαναΐσι, φοινίκας τὴν καρπὸν ἔχων; ὁνομαζέται. τὸ δὲ πᾶσι παισὶ μὲν ὡς ἄνθος, καὶ τὸ Αἰθίοψιν ἐν γὰρ αἰθίοψιν, φοινίκας μεροφύλλας καὶ ἐμπόδες τῶν ἐνδὲς γυναικῶν

ἔχον, αἶμα ἐν αἰσθητικῇ διφορούς ἐν γυναικῶν αἰσθητικῇ ὡς ἴδωται, οἷα ποικίλῃ θύρεσ φέρει πρὸς ὁρμῇ, ἰεροδωκεῖν λίβανος, ἐν ὧδε τῇ φοινίκας, καὶ κατὰ τὴν καρυωτοῦ, τὴν ὡς ἐν Συρίᾳ μεροφύλλας. Ita legit hunc locum Doctiff. Causabonus. Melanippides Milesius in Danaidibus, fructum ipsum palmæ nominat φοινίκας, ita loquens de Danaï filiabus. Plutonicam istæ non humanam formam, ac speciem gerebant: neq; etiā vocem habebant muliebrem: sed in curribus sellam habentibus per sylvas, montesque arboribus vestitos, ut facere amant feræ, se exercebant, ibus sacri & suaveolentes palmulas, castamque manibus tenentes, & mollia Syriæ unguenta. Certè vulgares palmæ suaveolentes quodammodo, nequitiam κακώδεις. Non mirum ergo, si optimæ & præstantissimæ suaviter spirant. In Ald. & Bas. codicibus locus hic asterisco notatur, quo corruptam codicem indicatur, ὡς τὸς αἰσθητικῇ τὴν πύχυν αἶμα * ἐπὶ δὲ καὶ ἐμπόδες. Causam, cur sustulerint asteriscum, non video ullam. Hoc obiter addendum; apud Photium legi, οἱ δὲ φοινίκας οἱ ἐν Ἰνδοῖς καὶ οἱ ἐν τῇ βαβυλωνίᾳ τριπλοῦς εἰς βαβυλωνίαν. Palmas Indicas earumque fructus triplo esse quam apud Babylonios majores. Profecto grandes illæ admodum.

Αἶμα δὲ μεροφύλλας, &c.) Tales, ut annotavit Doctiff. Robert. Constantinus, margarides, vel margaritides à Plinio dicuntur. Diodorus Siculus lib. xi. bibliothecæ Africanas parvas vocat, ὁμοίως δὲ τῇ ἐνδραῶν οἱ φοινίκας, καὶ ἰσὺν τὴν ἀνχημερῶν καὶ μεροφύλλας καρυωτοῦ. Sic inter arbores palmæ Africanæ squalidos & exiguos gerunt fructus.

Βαλάνος.) Corrigit βαλάνος. Suidas tamen per α βαλάνος. ὄνομα κύριον ἐστὶ τῆς βαλάνος. Nomen proprium, Eunuchus erat, sive satrapa Persarum regis. Apud Diodorum & Plutarchum βαλάνος, vel βαλάνος legitur. Lege apud Theophrastum, βαλάνος τοῦ πελάγους. Illum intelligit, qui crudelissimum Persarum regem Ochum sustulit veneno, & ipse à Dario Ochi successore extinctus est. Vide Diodorum Siculum lib. xvi. Fuit alius βαλάνος Alexandro Magno familiaris. Hic junior, de quo vide apud eundem Siculum, & Plutarchum in vita Alex. Vide Currium.

Περὶ βαβυλωνίαν.) Palmam arborem Babylonicam describit Diodorus Siculus lib. xi. biblioth. Τα δὲ περὶ τὴν φοινίκαν τὸ μὲν μέγεθος αἰετὸν ἔχει, τὴν δὲ ἀντιφύεται, φύλλον πᾶν ἐκ τῆς μέσης τῆς κρυφῆς ἀκρότητος ἐστὶν. Ἀλφειὸς ἔχει τὰς ἀπὸ τῆς κόρης ἀλφειοῦ. τὰ μὲν γὰρ πᾶσι τῶν ῥαδίκας ἔχει ἀντιφύεται, καὶ κατὰ μέτρον ἐκ τῆς ἀντιφύεται φλοιῶν βοτρυώδη καρυὸν ἀνίστη. τὰ δὲ ἐν τῇ μέσῃ ἔχοντα κακώδεις τὰς ἐπὶ τῆς κρυφῆς ἔχοντες χυμώδεις ἀποτελεῖ λαμπροῦς ἀποφυῶν. οἷα δὲ ἐν ἀφύεται τὰ μέρη ἀντιφύεται, καὶ διὰ τὴν τῇ κατὰ μέτρον τὴν καλὴν ἀντιφύεται γινόμενα γαλαγγόλι ἀποτελεῖ τὴν ἀντιφύεται. Palmæ illic stipites sunt ærio, præcelsoque ac tereti, vertice tenuis glabro (ita interpretes) comas in altum non uno tamen modo attollunt. Quædam enim ramos undique circumfusus habent, & in medio, ex cortice disrupto, racemosum extrudit fructum. Quædam comis sub unam tantum cacuminis partem inclinatis, ardentis formam lampadis ostendant. Aliæ hinc & illinc circumflexæ, & duplici ramorum dispositu utrimque capillatæ, intuitum picturatum exhibent. Tria inquit palmarum genera; quorum differentia non in stipite, totaque arbore, sed in coma. Hanc sanè differentiam a recentioribus observatam nondum legi. Stipitem inquit φύλλον, vertunt glabrum. Palmæ hæcenus cognitæ stipes, squamis multis, quibus arborem scandunt, obsita est. Vertè nudum; ramis enim folijsque, quibus plurimum arborum trunci præditi, caret. Hesych. φύλλον, γυμνόν, ἔρημον, ἐν πύχυν ἀντιφύεται καὶ πᾶν ἀποτελεῖται. In cacumine tantum fundit ramos in orbem actos, solum spectantibus folijs longissimis, duplicibus, gladii figura.

Μεγίστη ἰσὺν.) Plinius loco citato: Quibusdam tamen in locis, ut in Cypro, quanquam ad maturitatem non perveniat, grato sapore dulcis est, & folium ibi latus, fructusque reliquis rotundior, nec ut devoretur corpus, verum expruitur, succo modo expresso. Hæc de duobus palmarum generibus Theophrastus, quæ Plinius in unum confundit. Sed Plinianum est, confundere & perturbare omnia. Non fit verisimile, Plinium scripsisse, reliquis jucundior. Verba Theophrasti malè accepit, Μεγίστη ἰσὺν ἢ λίαν ῥοα. καὶ σχήμα π δὲ ἀντιφύεται. εἰς ἰσὺν λθὲν ὡς αἶμα. Satis clarè Græcus auctor sapore, succoque minus jucundo reliquis, ait, palmis. Plinius vel malè legit, vel libertum legere putavit, μεγίστη ἰσὺν ῥοα καὶ σχήμα, Hinc ille, reliquis rotundior.

cap. xxxviii. legatur , Stercus optimum scribit esse
Cassius volucrium , præter palustrium & nantium . De hisce
præstare columbinum , quod sit calidissimum & fermentare
possit terram . Id ut semen , aspergi oportere in agro , non ut de
pecore , acervatim poni . Infra . Cassius secundum columbinum
scribit esse hominis . Magnum certè argumentum . Sed
cum in libello hoc plures citentur auctores , Varrone
multo recentiores , horum opinionem amplecti ne-
queo . Recentiore hunc auctorem esse Varrone ex
lib. xii. probatur , ubi quid sit singulis mensibus
plantandum juxta clima Constantinopolitanum
docet , γνῶσις τὸ κατὰ μῆνα τὸ ἀπαιρῆται καὶ τὴ φύτειναι κατὰ τὸ
κλίμα Κωνσταντινουπόλεως . Urbis hæc à Constantino Magno
nomen accepit . At seculis tribus , quatuorve Constans
recentior Varrone . Ex iis quæ diximus constare
arbitror Theophrastum ἀστέρης scripsisse . Neuti-
quam sit verisimile , eum nullam mentionem sterco-
ris columbini fecisse . Miror Columellam stercus
humanum , columbino acrius scribere ; cum constet
columbinum calceos exurere , quod humanum non
præstat : humidius enim est , unde acrimonia
magis diluta . Hominis acerrimum scripsit Theo-
phrastus , quod pane vel tritico vescatur . Ex grano-
rum medulla decocta elicitur spiritus acerrimè
ardens , & acetum , parum cedens acedini illi , quod
vinum deponit . Rectius etiam Aristoteles in pro-
blematibus scripsisset , ob præstantiam ciborum , ma-
gis olere stercus humanum , quam ob varietatem .
Et hæc causa cur doctiss. amicus noster legendum
contenderit , καὶ πάντ' ὁ ἀρετὴν ὀρεῖ . Doctè satis & ad
vulgatam lectionem proximo accessu . Sed cum
columbini stercoris , mentionem faciat nullam
Theophrastus , idq; non minus quam humanum urat ,
nec soleat rationes dare Theophrastus in libris hist.
ἀστέρης legendum , multo probabilius visum est .
Scribo ergo , δριμυτάτη δὲ ἡ τοῦ ἀνθρώπου , καὶ ὡς πρὶ καὶ ἡ τῆς
ἀστέρης .

Δουτέρας δὲ τῶν ὄνων. τρίτου δὲ αἰγός.) Alia opinio Columellæ: Tertium, inquit, locum obinet pecudum ster-
cus; atque in eo quoque discrimen est. Nam optimum existimatur, quod asinus facit; quoniam id animal lentissimè mandit, ideoque facilius concoquit, & bene confectum, atque idoneum protinus arvo simum reddit. Post hæc quæ diximus, ovillum, & ab hoc caprinum est, mox cæterorum jumentorum armentorumque. Deterrimum ex omnibus suillum habetur. Facile Columella & Theophrastus conciliari possunt. uterque enim diversum habet scopum. Theophrastus docet quod sterus sit calidissimum. Columella; quod agris maximè conveniat, tradit. Suillum calidum admodum, sata percurit. Geoponicæ auctor loco citato: Τέτλη ἡ οὐρία, γρηματώτη τῇ φύσει ὄσση, καὶ πάσι τοῖς, φύβις καλίστην χρησιματώτερον. πταόρη ἡ καί αἰγῶν, σφιματώτη ὄσση. Ἐν ἡ τῷ σπέρματι τῶν ἐξῆς, ἡ πωλίοντος ὑπερκαύστος, μετὰ δὲ ζωῆτος ἡ βοία. καλλίων δὲ τούτων ὄσση ἡ οὐρία καύστος, ἀντιπλήθειος ἐστὶ τοῖς σπέρματι, ἀλλὰ τῶν πολλῶν αὐτῆς θερμότητος καίεν γὰρ ἐνθάδε τὰ σπέρματα, ἐντελεσάτη δὲ, καὶ παύσις λατῶν ἐστὶν ἡ τῇ πταύ, καὶ τῇ ἡμίονον κοίτη οὕτως, μινυρμένη δὲ τοῖς σφιματώτερος χρησιμῶ γίνετα. Tertia laus asinino debetur, ut quod fer-
tilissimum natura est, & omnibus maximè plantis commodius existat: quarto loco habetur caprinum, acerrimum existens. A quo consequens est ovillum, quod pinguius existit. Post hæc vero bubulum (quod apud nos præstantissimum: magna copia ovillum ad nos non adfertur: asinino caremus.) at vero suillum his præstantius existens, satis ineptum. Ob multam ipsius caliditatem; perurit enim statim sata. Vilissimum autem & omnium deterrimum est sterus equorum & mulorum solum per se, acrioribus tamen utiliter miscetur. Certè hæc quoque valde inepta: quomodo præstan-
tius, si inurile? In MS. Palat. legitur, Μετὰ δὲ πωτίου ἡ βοία. ἡ δὲ οὐρία ἀλλὰ τῶν πολλῶν θερμότητος ἀντιπλήθειος ἐστὶ τοῖς σπέρματι. Post ovillum bubulum; suillum vero propter multam caliditatem satis idoneum est. Falsum hoc est. Rectè Columella, porcinum deterrimum, ait. Plinius tamen laudat lib. xvii. cap. ix. Proximè spurcitiis suum laudant, Columella solus damnat. Sanè suillo nemo secundum dedit locum. Antiquiss. Cato cap. xxxvi. Quæ segetem stercoreant. Stercus columbinum spargere oportet in pratum, vel in hortum, vel in segetem. Caprinum, ovillum, bubulum, item cæterarum sterus omne sedulo conservato. Varro. Cassius secundum columbinum scribit esse hominis: tertio caprinum, & ovillum, & asini-
num. Minimè bonum equinum, ut cæterum veterina-
rum, quæ herdeo pascuntur, quod multum facit herbam. Nemo suillum laudat; nec laudari meretur. Verba

Theophrastij non intellexit Plinius. Putavit agere
Græcum auctorem de præstantia, cum de caliditate
& acrimonia stercoreis agat. Geoponicon auctor,
si sit Dionysius Uticensis, ex quo Varro plura ex-
scripsit, vel fortassis suum opus compilavit, codex
Varronis mancus: nihil enim de suillo tradit ster-
core: quod auctor Geoponicon, quem Cassianum
Bassum diximus, fata urere ait. Scribe apud eundem,
ῥησις ὅτι τοῦτου ἡ βοσκὰ καλλίστη ὅτι καὶ τοῦτον ἔσται. ἡ δὲ εἶσα ἀφ’
τῶ πολλῶν θερμότητι ἀνεπιπείδους ἐστὶ καὶ οὐδὲν τὰ σπορέματα.
Post hoc vero bubulum, quod etiam præstans est. Suillum
vero propter multam caliditatem inutile: fata enim protinus
urit.

Ἐκ τῆς αἰνίας.) Vertunt; sextum jumentorum; cum
 ④ Latinis asinus dicatur. Cujus simum laudat Co-
 lumell. lib. xi. cap. ii. Optimum vero sterces est ad hunc
 usum asini, quia minimum herbarum creat, proximum vel
 armenti, vel ovium, sitit anno maceratum. Nam quod ho-
 mines faciunt, quamvis habeatur excellentissimum, non
 tamen necesse est adhibere, nisi aut nudæ glareæ, aut sine
 ullo robore solutissimæ arenæ, cum major scilicet vis alimentī
 desideratur.

Τὸ δὲ σκαπτικόν.) Locus hic memorabilis; ex
 eo probatur fossionem à pulveratione separasse
 Græcos. Omnibus inquit Theophrastus arboribus
 in univèrsum conducit ἡ σκαπτική, fossio; quibusdam,
 etiam convenit ἀποκόμισις, pulveratio. Contra Latini
 pulverationem cum fossione, eandem facere videntur;
 saltem fossionem à pulveratione nō distinguunt,
 ac ἀποκόμισιν pro fossione qualibet accipiunt, quæ
 tempore fit sereno. Columella lib. iv. cap. xxviii.
 Tum autem crebris fossionibus implere; nam fit uberior pul-
 verationibus. Docet sæpe fodiendam esse vineam, quæ
 fit pulveratione uberior. Ergo, ut dixi pulveratio,
 & fossio res eadem. Idem Columell. lib. de arbor.
 cap. xii. Simulatque uva variari (prohibent hoc
 Græci, vide paulo infra.) cæperit, fodito, tertiam fossu-
 ram, & cum jam maturescet, ante meridiem priusquam
 calere incipiet, & cum desierit, post meridiem fodito, pul-
 veremque excitato, ea res & à sole, & à nebula, maxime
 uvam defendit. Plinius lib. xvii. cap. xxii. Quæ fo-
 diantur ante seruentes horas diei fodiendas convenit, sicuti
 lutum neque arare, neque fodere: fossione pulverem exci-
 tatum contra soles nebulasque prodesse. Satis clarè apper-
 teque eam intelligit pulverationum, qua pulvis ex-
 citatur in fodienda vinea cælo sereno, ac minime
 sudo, & sicco solo. Nec alia vitis pulveratio apud
 Latinos fuit. Quod enim sicca tantum tempestate,
 & pulverosa terra vineas movendas fossionibus, præ-
 ciipiunt, eas fossiones pulverationes proprie vocant.
 Sic Hybernū pulverem, de hyeme sicca, dixit
 Poëta: Hyberno lætissima pulvera sarra. Sic & in illa ve-
 teri rusticorum cantilena: Hyberno pulvere, verno luto
 grandia sarra Camille metes. Sed de pulveratione, vide
 lib. iiii. de caus. cap. xxii. Et hæc quidem ante
 nos observavit Doctiss. Salmasius.

Τὴν δὲ ἀμπελον οὐ φασί, &c.) Tradit ex quorundam opinione, subpulverandam non esse vineam, variante se uva, sive cum maturescere incipit. Tum enim non est rangenda; verum cum uva matura penitus est, ac jam nigra. Contra Latini, cum matura est uva, tangere prohibent; ultimamque vineis dant fossionem, quando variare incipit uva. Columella lib. iv. cap. xxviii. (vide etiam locum supra citatum.) Medium igitur eorum dierum spatium, quo acini formantur vinearum, nobis aditum negat. quippe florentem fructum movere non expedit, pubescentem vero, & quasi adolescerem convenit religare, folijsque omnibus nudare, & tum crebris fossionibus implere: nam sit uberior pulverationibus. Nec inficior plerosque ante me rusticarum rerum magistros, tribus fossuris contentos fuisse: ex quibus Græcinus, qui sic refert, potest videri satis esse, constitutam vineam ter fodere. Celsus quoque & Atticus consentiunt tres esse motus in vite, seu potius in omni surculo naturales; unum quo germinet: alterum, quo floreat: tertium quo maturescant. Hos ergo motus censet fossionibus concitari? Veteres, inquit Columella, agricolæ, statuunt sufficere, vineam ter confodere, cum germinat, florescit, & maturescit. Hos enim tres vineæ motus trinis fossionibus concitandos esse ajebant. Ista satis ostendunt, diversam rationem colendæ vineæ apud Græcos, & Latinos fuisse, ut plenius probatur lib. iiii. de caus. plant. Romani pulverationem

nullam

De culicibus ficarijs. De remedio ad culices.

ditionem. *Τεχνητοῦ αὐτὴν* crebriorem. *τεχνητοῦ* ficu semina
igitur. *Κερίου.* Analogæ succorum. Theodorus nihil hîc ausus. *ratione fit.*
Pugillæ dici queant. Nota *ψῆς* hîc, & *οἷος* suprâ.
ἐκαστὸν ὀφθαλμὸν. Theodorus, suis moritur operculis.
Videtur hac loquutione ab operculis suffocari, sanè minus
probrè. *Ἀπλοῦς* dicam: intus ipsi immoriantur.

mas ex ipsis, & maximas diffundunt, & in fissuram duri lapidis, silicis videlicet fragmentum immittunt, deinde obligant, terraque accumulata rursus obruunt. Duo postea riora remedia alicujus pretij videntur, nullius momenti priora.

Εκ γὰρ τῶν οὐκ ἐκμασσομένων. (In Ald. & Basilienf. legitur ὅτι τῶν ἡνίων αἰών. Quid? anseresne & ficu egrediuntur? In qua parte ficus, ova? grandis avis, sed minimo domicilio continetur; magnum ovum angusto in loculo. Lepidam nec inventam Batavæ mulierculæ narrant fabellam: In Scotia ac Orcadibus insulis & surculis, aut, ut alia malunt, fructibus cujusdam arboris, excludi ova, ventorumque vi decuti, quæque humi in sicco labuntur, emori; sed quæ alluvionibus maris rapiuntur excludi, & in anatem, vel anserem, aut ei congenerem avem adolefcere: arborem hanc ficum esse ignorant. Nec mirum, cum in Scotia, insulisque dictis, ficus sponte sua nata, reperiatur nulla. Lege, cum Doctiss. Roberto Constant. lib. v. hist. animal. cap. xxxi. Οἱ δὲ ῥῆγες, οἱ ἐν τοῖς ἑρμῶν, ἔχουσιν οὐδὲν καλὸν οὐδὲν ἡνίον. Helych. ἡνίον καὶ ὡπία. τὰ ἐν τοῖς ὀλῶν τοῖς ῥῆγες. Culices in ficibus immaturis nati.

Περὶ γὰρ τῶν αἰώνων. (In Ald. & Basil. legitur Αἰώνων. Rectè Robertus Constant. πέρωνων. Magis tamen arridet Scaligeri emendatio, πέρωνων; quod vox hæc magis familiaris Theophrasto, qui capite præcedenti, eo, non semel usus est; uti etiam lib. & cap. v. Vide cap. xxi. lib. ii. de caus. Malunt tamen alij πέρωνων, id est pertundunt, à πέρω, quod est κοῦτῃ, πέρωνων, ut φέρω φέρωνων. Eadem vox πέρωνων, apud botanicos, maximè Theophrastum in usu, ut jam dixi.

Περὶ γὰρ τῶν αἰώνων. (In Ald. & Basil. legitur Αἰώνων. Rectè Robertus Constant. πέρωνων. Magis tamen arridet Scaligeri emendatio, πέρωνων; quod vox hæc magis familiaris Theophrasto, qui capite præcedenti, eo, non semel usus est; uti etiam lib. & cap. v. Vide cap. xxi. lib. ii. de caus. Malunt tamen alij πέρωνων, id est pertundunt, à πέρω, quod est κοῦτῃ, πέρωνων, ut φέρω φέρωνων. Eadem vox πέρωνων, apud botanicos, maximè Theophrastum in usu, ut jam dixi.

Εἰς γὰρ τῶν αἰώνων. (In Ald. & Basil. legitur Αἰώνων. Rectè Robertus Constant. πέρωνων. Magis tamen arridet Scaligeri emendatio, πέρωνων; quod vox hæc magis familiaris Theophrasto, qui capite præcedenti, eo, non semel usus est; uti etiam lib. & cap. v. Vide cap. xxi. lib. ii. de caus. Malunt tamen alij πέρωνων, id est pertundunt, à πέρω, quod est κοῦτῃ, πέρωνων, ut φέρω φέρωνων. Eadem vox πέρωνων, apud botanicos, maximè Theophrastum in usu, ut jam dixi.

Οὐδὲ ἐν τοῖς καὶ ὀλῶν τοῖς ῥῆγες. Plinius lib. xv. cap. xix. Inde repertum, ut allatæ quoque aliunde, & inter se colligatæ injicerentur fico: quod in macro solo, & aquilonio non desideratur: quoniam sponte arescunt, loci situ. Vide lib. ii. de caus. cap. xxi. Ergo, ut Rob. Constantinus, non ἀποβῆναι, subintelligitur, sed ἐνανθίζουσιν.

Βορείων γὰρ ῥῆγες ἢ νοτίων. Nulla contradictio, si superius, ut jam dixi, ἐνανθίζουσιν, subintelligamus. Cur Australibus minus, quam Aquilonijs decidit fructus. causa videtur, quod validior ac magis penetrans Aquilo, mollior Austro.

Κεκοιμῶν. Quærent viri docti an rectè Theodorus vocem σιπορῶν addiderit. Dissuadere videtur, quod in caprifici cruditate nequeat fieri putrefactio. Contraria namque sunt. Cruditas enim cessatio ejus caloris, qui intendebat fructus maturationem. Est enim caprificus, ut Plinius ait, & sylvestris genere ficus, nunquam maturescens. Respondeo; cruditatem quidem esse cessationem caloris: non tamen omnis, sed interni & naturalis; non autem externi, quæ præter naturalem; ex qua putredo. Ratio in promptu, cur facile putrescat caprificus; nempe quod multo inutilique redundet humore. Quæ etiam causa, cur maturescere nequeat, & calor externus si accedat, resistere putredini non possit. Dulci præterea succo refertus caprificus, qui facile putrescit. Humidus enim est, ac calidus. Vocem σιπορῶν, non temerè additam ex Plinio probatur, qui lib. xv. cap. xix. ait: Caprificus vocatur & sylvestris genere ficus nunquam maturescens, sed quod ipsa non habet alij tribuens. Quoniam est naturalis causarum transitus atque vis, ut & putrescentibus (σιπορῶν) generetur aliquid, ergo culices parit: hi fraudati alimento in matre, putri ejus tabe ad cognatam evolvant: morsuque ficorum crebro, hoc est avidiore pastu aperientes ora eorum, atque ita penetrantes, intus solem primo secum inducunt, cerealesque aures immittunt foribus apertis. Mox lactum humorem, hoc est, infantiam pomi absumunt, &c. Cereales aures immittere, ait. Nescio quid sit cerealis aura: Lego, æralesque aures immittunt, foraminibus adaptatis. Per ærales aures, ærem simpliciter intelligit. Cætera ut scripsi, lege.

Κεκοιμῶν. (In Ald. & Basil. κεκοιμῶν. Legendum κεκοιμῶν.)

αἰώνων, ex Plinio probat Robertus Constantinus. Apud Hesychium legitur, κεκοιμῶν ὁ ῥῆγες. Bene fecisset, si exposuisset, quodnam esset animalis genus: jam doctis non satisfacit. Nam apud Athenæum & Aristot. in quint. histor. animal. legitur, κεκοιμῶν φησὶ πᾶσι καλὸν εἶναι, καὶ νοτιοτέρων. Sic vero dicitur galens piscis, quod aculeū habeat, καὶ τὸ κέντρον ἔχει πρὸς τῇ πρὸς τὴν λοφίαν. Verisimile, animalculum hoc, five culicis alterum genus, quod & ficu exit κεκοιμῶν dictum, ab aculeo, quo primum genus necat. Sed in re dubia, nihil certi scribi potest. Quisq; sua fruatur opinione.

Κεκοιμῶν. Frumenta, vertit Plinius: Quoniam, inquit, frumenta plurima habent. (Verba Plinii à doctiss. Constantino citantur.) Frumenta vocat, grana fici interiora, quod ex lib. xv. cap. xix. probatur. Ficus, inquit, mollis omnibus tactus: maturis frumentis intus: succus maturescens lacis, percoctis mellis. Rectè ne, an malè sic grana vocet, alibi, ubi fici enarramus historiam, videbimus.

Doctiss. Robert. Constantinus, ὅτι ἐν Αἰγύπτῳ. Αἰγύπτῳ, mentio fit apud Theocrypt. edyl. d.

Αἰγύπτῳ καὶ νύξῳ, καὶ ἐν αὐτῇ καὶ ῥῆγες. Scholiast. Αἰγύπτῳ. ἐστὶν ἀκαυτῶδες φυτὸν, ἢ εἰδὸς βοτάνης. τὸ δὲ φῶλλον ἔχει πᾶσι, ὡς καὶ φῶλλον. ἐστὶ γλαυκὸς. εἰς ἑλκὸς φλεγμαίνοντι ἀναδίδει. Planta vel herbe genus est spinosum, folijs latis, lentis instar; glauci colore, ad ulcera pituitosa utile. An Αἰγύπτῳ, ononis disputatur lib. vi. cap. v. Ex hoc quoque loco probatur doctiss. Robertum Constant. auctorem esse annotationum in Theophrastum. In lexico enim ab eo edito legitur, Αἰγύπτῳ Αἰγύπτῳ, genus Plantæ. Ononis Dioseor. Theocrypt. edyl. iv. Αἰγύπτῳ καὶ νύξῳ καὶ ἐν αὐτῇ καὶ ῥῆγες. Αἰγύπτῳ ἐστὶν ὄνυχα (conyza) & suaveolens citrargo. Theophrastus lib. ii. hist. plant. cap. ix. Φασὶ δὲ ἐνανθίζειν καὶ τὸ πῶλλον, ἐστὶν Αἰγύπτῳ ἢ πῶλλον. ubi legendum, ὅτι ἐν Αἰγύπτῳ. Vide annotat. nostram in illum locum. Vides auctorem quem dixi, non Dalecampium, ut viri docti sibi persuadent.

Κύπεριν. (In Ald. & Basil. legitur Κύπεριν. Sic vocari ait. Scribe cum Doctiss. Roberto Constant. κύπεριν. Nicandro radix angulosi junci, κύπεριν Theophrastus vocat.

Lege ὀλῶν τοῖς ῥῆγες, ut in Basilienf. & Ald. legitur; Sic ἐνανθίζουσιν non ἐνανθίζουσιν dicimus.

Φασὶ δὲ ἐνανθίζουσιν, &c.) Verba Herodoti à Doctiss. Roberto Constantino citata hoc loco examinanda. Eadem sic legenda ac distinguenda sunt, ex prima Musa: Τὰς συνταγὰς τῶν ἡγεμενῶν τὰ πᾶσι, φασὶ δὲ ἐνανθίζουσιν (apud Athenæum ubi & hic Herodoti locus legitur scriptum est, γὰρ φασὶ δὲ ἐνανθίζουσιν καὶ ῥῆγες, τῶν κατὰ τὴν ἀντικειμένην τῇ βασιλευσσομένην φασὶ δὲ ἐνανθίζουσιν, ὡς καὶ τῶν κατὰ τὴν ἀντικειμένην τῇ βασιλευσσομένην φασὶ δὲ ἐνανθίζουσιν, ὡς καὶ τῶν κατὰ τὴν ἀντικειμένην τῇ βασιλευσσομένην φασὶ δὲ ἐνανθίζουσιν). Integrum locum, quomodo apud Constantinum legitur, vertam. In Babylonis agris palmæ generantur magna ex parte fructiferae, & quibus non solum vinum, mel, cibum conficiunt, sed etiam eodem quod ficus modo curantur, harum uti aliarum arborum masculas vocant, quarum fructus palmæ semina (vel ad verbum glandiferae) alligant, ut earum fructum maturer culices subiens, ne ex arbore is desuat, ferunt palmarum mares culices, quemadmodum caprifici. Vides lector palmam prorsus unam eandemque rem Herodoto esse. Eodem modo vult fructum palmæ ficusque maturescere opera culicum. Hos, inquit, & palma mare egredi, ac penetrare in semina fructum, ac ita præstare ne decidant. Monstra hæc videntur. Sed antiquissimo historico nihil derogatum volo. Nemo facile negabit, Theophrasto hac in re majorem deberi fidem, quam Herodoto. Historicus Herodotus; Botanicus Theophrastus: cuilibet vero in sua arte credendum. Theophrastus in ficu & palma ἐνανθίζουσιν agnoscit, non τῶν ῥῆγες. Ficus, quidem beneficio culicum qui & caprifico exeunt, juvari docet; rum ut citius maturetur fructus, tum ut tenacius adhæreat, nec facile labatur. Quod autem in ficu præstat culix, hoc eodem auctore in palma perficit sexus ratio; qui veluti coitus maris cum femina. Quod ipsum tamen ὀλῶν τοῖς ῥῆγες vocabatur, ob quandam similitudinem. Fæminæ ergo palmæ, mas dat quod fructus ejus non decidant, sed maturecant. Ficus vero hoc tribuunt culices & caprifico. Eundem tam in ficu quam in palma vides effectum, sed à diversa causa proficiscentem; Utrumque tamen dicebant ὀλῶν τοῖς ῥῆγες, ὡς τῆς ἐνανθίζουσιν similitudine; sed hæc non in causa, sed effectu.

Nullus ergo *ψύλλω* in dactylo masculo, ut in caprifico. Falsum est culicem *σείμα* palmæ fructum pertundere, & aperire, insinuandi se gratia. In dactylo quomodo fiat, docet Theophrastus; cuius verba mox exponemus. Herodoti verba aut non intellexit Iulius Pollux, aut malè exscripsit lib. I. cap. XII. ubi de palma agit, *ὅς τις κερπός, ὁ μὲν δ' ἄρρεν ψύλλω, ὁ δὲ τῆς θηλείας βάλανος. ἡ δὲ οὗ δὲ κερμαίνονται οἱ βάλανοι ἀσάτης, εἴρηκε τὸ δ' ἄρρεν ψύλλω φῶν καὶ Ἡρόδοτος.* Nec Xenophon, nec Herodotus *ψύλλω*, marem palmā vocari tradiderunt; sed marem palmam, scripsit Herodotus, *ψύλλω*, culicem, in fructu habere, sicut caprificum. Malè ergo docet *ψύλλω*, culicem, vocari palmæ maris fructum. Nec minori in errore est Helychius, cum ait, *ψύλλω* τὸ σείμα τῶν ἄρρεν φονίκων, culices semina maris palmæ. Rectè paulo ante tradidit, *ψύλλω* τὸ σείμα μακρὸν σπυγφάγυ. *ψύλλω* κωνώπια τὰ ἐν τοῖς ὀλκωτοῖς γινόμενα. id est *ψύλλω*, longi animalculi genus est, quod ficus exedit. *ψύλλω*, culices quæ gignuntur in ficubus immaturis. Cum autem ait, *ψύλλω* τὰ σείμα τῶν ἄρρεν φονίκων, semina mascularum palmarum, fateor me ignorare quid velit. Videtur hæc hausisse ex auctore libb. de plant. Arist. attribut. lib. I. c. VI. *Εἰς δὲ τῆς φονίξιν ἀνὰ φύλλα, ἡ ψύλλω, ἡ φλοιὸς δ' ἄρρεν φονίξιν τοῖς φύλλοις δ' ἡ θήλειαν σπυγφάγυ, ἡ δὲ σπυγφάγυ, τὰς φονίξιν πικρὴν τὴν οἱ κερπός.* In palmis quoque si folia, culex (interpret. foliorum pulvis: legit enim, ut cap. præcedenti, dictum est, pulverem live lanuginem, maris ad *σείμα* deferri) vel palmæ maris cortex folijs famellæ palmæ apponantur, ut cohereant, citò maturescens ejus fructus, casusque eorum prohibebitur. In eodem cum Herodoto est errore. Theophrastus posteaquam de caprificatione, quæ dicitur *σείμα*, ita scripsit, ut caprificorum culices, quorum ingressu mites ficus aperiantur, ad maturationis auctorem solem excipiendum, & horum culicum, alios culices interfectores *νίπας* nominaret: subdit, hac in parte sese naturam quodammodo imitari, quo ad palmæ *σείμα* Concutere nempe indigenas masculæ florem, lanuginemque, ac pulverē adversus *σείμα*, ut inde concipiat: idque ea de causa vocari *σείμα*, à similitudine quadā; quod *σείμα*, sit caprifici fructus. Helychius cum sciret ex palmæ fructu nullum evolare animal; τὸν *ψύλλω*, maluit interpretari, τὸ σείμα, quod pulvis qui è mare

palma evolat, videatur prolifici seminis naturam obtinere. Non sit verum simile, quoniam fructum palmæ masculæ, qui nunquam maturescit, *σείμα* appellare à similitudine, & quod idem faciat, ad maturandum *σείμα* fructum, quod *σείμα* caprifici in ficu *σείμα*. *Εἰς δὲ τῆς θηλείας βάλανος, ἡ σπυγφάγυ ἄρρεν.* Idem, *εἰς δὲ τῆς θηλείας βάλανος, ἡ σπυγφάγυ ἄρρεν.* Quod non obscure Theophrastus docere videtur, de ficu & palma loquens, *φάνεται δὲ ἀμφοῖν δὲ τὸ ἄρρεν*, &c. Ex his Theophrasti verbis concludi tamen non potest, caprificos esse mares, & *σείμα*; & ficus à caprificis lexis quoque ratione, non secus ac palmas, ad fructum maturandum, & perficiendum juvari.

Ὅταν δὲ τὸ ἄρρεν, &c. Plinius lib. XIII. cap. IV. Adeoque est veneris intellectus, ut coitus etiam excogitatus sit ab homine ex maribus, flore, & lanugine; interim vero tantum pulvere infuso seminis. Non docet Græcus auctor interdum solum pulverem infusum; sed hoc coitum live *μίσιν* vocat. De palmarum mutuo amore præcedenti capite egi.

Ὅταν γὰρ καλῶσι τὸ κερμαίνον. Sanè Herodotus antiquiss. scriptor, solus *σείμα* palmarum, *σείμα* vocat. Et hoc quidem imitati sunt recentiores omnes. Hinc gravis exoritur quaestio. Scripsit enim Theophrastus cap. præcedenti, tam marem quam *σείμα* κερμαίνον fructiferam. *Εἴπειτα δ' κερμαίνον, οἱ μὲν ἄρρεν καὶ οἱ θήλειαν.* Ad hoc objectum ipse eodem capite respondet Theophrastus, *Εἴπειτα δ' κερμαίνον, οἱ μὲν ἄρρεν καὶ οἱ θήλειαν. Ἀσφίοντι δὲ ἀπὸ ἡλίου, καὶ ὁ μὲν ἄρρεν ἀπὸ τῆς φέρεται ἐπὶ τῆς ἀσάτης, ἡ δὲ θήλειαν κερμαίνον ἐν τῷ μακρόν.* Utraque ergo fructifera; sed palmæ maris fructus, non ultra florē procedit, aut inutilis est. Contra *σείμα* non floret, & fructum, maris adjumento, fert utilem. Major cedrus in duo genera dividitur: quæ floret, fructum non producit (si modo fabulosa non tradit Plinius) frugifera; florem non fert, sed fructum statim promit. Hæc *σείμα*, illa mascula. Hoc idem & in palmis usu venit; mas qui floret fructum non producit, *σείμα* citra florem fructum reddit utilem. Fructifer, mas dicitur, quod sine maris coitu non concipiat *σείμα*.

D E

LIBER TERTIVS.

К Е Ф. А.

C A P. I.

De generatione sylvestrium arborum.

rum simplices quædam esse intelliguntur: omnes enim semine, vel radice proveniunt. Quod ita fit, non quia vel aliter fieri nequeat, sed forsitan, quod serere quicquam nemo conetur. † Namque enasci † Namque potuissent, si locum idoneum cultumque congruum † sponte præter more nasci. adipiscerentur, quemadmodum illæ, quæ lucos † populus utraque, aquasque desiderant: ceu platanus, salix, populus, † ulmus. Hæc enim omnia & similia, fata germinant, & celerrime pulcherrimeque ex avulsione. " quoque depacta nasci. Quæ etiam, si quis prægrandem, eamque cum arbore se exæquantem transtulit, perdurare optime potest, Harum major sane pars " defixa quoque seri † eaq; hanc habent naturæ prærogativam, præter illam quâ à radice & semine obtinent; quædam autem semine tantum, ut abies, pinus picea. Quæ vero semen fructumque ferunt, tam ex radice quam ex iis ipsis prodire nimirum possunt. Namque eas, quæ steriles esse putantur, generare quidam affirmant: ut ulmum, salicem. Argumentumque capiunt, non solum, quod pleraq; procul radicibus suis erumpant, verum etiam ex contemplatione eorum, quæ interdum evenisse notantur: ut in Phæneo Arcadiæ, cum aqua quæ in plano obstructis faucibus extenuit, demum erupisset, ubi prope à loco † mundato salices steterant, hic anno secundo, solo reficcato, salices iterum provenisse affirmant: ubi autem ulmi, iterum ulmos, & ubi pinastra, & abietes, ibidem pinastra atque abietes: quasi istæ quoque illas æmularentur. † inundate Theod.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

quam ex iis ipsis prodire nimirum possunt. *Pessime. Sic enim dicit Theophrastus :* Quædam etiam de pãcta feruntur, eaque hanc habent naturæ prærogativam, præter illam, quàm à semine & radice obtinent. Quædam autem à semine tantum, ut abies. Cæterum quæ etiam tum semen, tum fructum ferunt; ea si de radice nasci possunt, etiam de fructu possunt. *At Theodorus,* tam è radice, quam è fructu. *Nam, quot sunt quæ fructum ferunt, neque veniunt à radice?* Igitur, non liquidem. *Non autem, tam.* Propterea quod rarius est ex radice, quam ex semine. *Hæc enim est Theophrasti sententia;* omne semen propter generationem est. *Hæc omnium;* Non omnis radix avulsa, propter generationem.

Καὶν δὲ πρῶτος γίνεται, καὶ δὲ δεύτερος. Theodorus, Quæ
verò semen, fructumque ferunt, tam ex radice,

ROBERTI

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

ὡς αἰσῶν, καὶ πρὸς ἀλσάνῃ καὶ τὰς φιλανθρωπίας, &c.) Τὰς ἀλσάνῃς, dicuntur δένδρεα, arbores, quæ lucum desiderant, nemoribus gaudent. Hesych. Ἀλσας, στανῶν δένδρων τόπος. Hoc loco τὰς ἀλσάνῃς, quæ in lucis assurgere solent. Lucus enim Romanis, quod Græcis ἄλσας. Plutarch.

Πλὴν ὅτε μόνον διὰ σπέρματος &c.) Verissimum quod dicit. Vel millies tentavi abietem pinum, & piccam ferere ramo, surculo, avulsione, radice, ligno. Sed frustra.

C A P. II.

Αλλὰ τίς ἰτέον ταχὺ προκαταβάλλειν πρὸς τὴν
 πλειάς ἀδρυμῶν καὶ πλείων ῥὺν καρπὸν. διὸ καὶ
 τὸν ποιητὴν ἐκ κακῶς προσεγορεύοντι αὐτὸν ὡλεσίκαρ-
 πον. τῆς δὲ Πηλέας ἡ κακείνη ἡ μείζων δοπολαμβά-
 νουσι. ὅταν γὰρ ἵστω τῶν εἰς τῆς ἐχομύρας τέρας ὁ
 κέρως ἀπενεχθῇ. φύεσθαι φασί. ὥστε πολλοὶ οὖν δὲ
 εἰσικειν εἶναι τὸ συμβαίνειν ὁ καὶ Ἰππὶ τῶν Φρυγανικῶν
 καὶ πωδῶν πινῶν ἐστὶν οὐκ ἐχόντων γὰρ σπέρμα φανε-
 ρὲν, ἀλλὰ τῶν ὡρ οἷον χυρῶν, τῶν δὲ ἀνθῶν, ὡς περ
 τὸ ἥμερον, ὅμως διὰ τῶν βλαστάνουσιν. ἐπεὶ ἡ γὰρ
 παλάταια ἔχει φανερώς, καὶ διὰ τῶν φύεται.
 τῶν δὲ ἐξ ἄλλων τε δήλον· κακείνη μάλιστα σημεῖον.
 ὥφθη γὰρ ἤδη ποτὲ πεφυκῆα παλάταια ἐν τριπλοῖ
 χαλκῷ. πάντας πὶ δὴ τὰς γήϊους ὑποληπθῆναι εἶναι
 τῶν ἀγρίων. καὶ ἐπὶ τὰς αὐτομάτας αἰς καὶ οἱ φυτο-
 λόγοι λέγουσιν. Ἀναξαγόρας μὲν, τὸν αἶρα πάντων
 φάσκων ἔχειν σπέρματα καὶ ταῦτα συγκαταφέρει-
 μενα τῇ ὕδατι γινῶν τὰ φυτὰ. Διογῆνης δὲ, σπι-
 μύρας τῆς ὕδατος καὶ μίξιν πινὰ λαμβάνοντες πρὸς
 τὴν γῆν. Κλεόδημος δὲ σιωπεύειν μὲν ἐκ τῶν αὐτῶν
 πῆς ζωῆς τὰ φυτὰ. ὅσα δὲ βολερωτέρων καὶ ψυχρο-
 τέρων, ποσὶν ἀπέχειν τῆς ζωῆς εἶναι. λέγουσι δὲ πῆς
 καὶ ἄλλοι περὶ τῆς γήϊους· καὶ ἀλλὰ ταῦτα ὡρ ἀπρητο-
 μίᾳ πῶς ἐστὶ τὴν αἰσθητικῶς. ἀλλὰ δὲ ὁμολογεῖσθαι
 ἐμφανεῖς οἷον, ὅταν ἐφοδῶν γήϊα ποταμῶν πε-
 ρεκαίνοντες τὸ ῥέθρον, καὶ ὅλως ἐτέρωθεν ποιησαμένους
 καὶ ἄλλοι περὶ ὅτι Νέας ἐν τῇ Ἀδελφίᾳ πολλὰς με-
 ταβαίνει· ἄμα τῇ μεταβάσει ποταμῶν ὕλιν συγ-
 γνῶν τὰς τοιαύτας, ὡς πὶ τῷ τριτῷ εἶτι σωηρεφῆν. καὶ
 πάλιν ὅταν ἐπιμβεῖται κατάχουσι πλεῖον χρόνον. καὶ
 γὰρ ἐν ταῦταις βλαστῆσι γίνονται φυτῶν. εἰς δὲ ἡ
 καὶ τῶν ποταμῶν ἐφοδῶν ἐπάγειν σπέρματα ἐκ κέρ-
 πος. ἐτὶς ὁχετάς φασί· τὰ τὰ πωδῶν ἢ σπέρματα.
 ἡ δὲ ἐπιμβεῖα τῶν αὐτῶν καὶ πλεῖ. συγκαταφέρει γὰρ
 πολλὰ τῶν σπερμάτων, ἄμα σῆψιν πῆς τῆς γῆς καὶ
 τῆς ὕδατος. ἐπεὶ καὶ ἡ μίξις αὐτῇ τῆς Αἰγυπτίας γῆς
 οἰοκεί πινὰ γινῶν ὕλιν. ἐνιαχθῇ δὲ αὐτὸ μόνον ὑπερ-
 τισσύνεται καὶ κινήσωσιν, εὐθὺς ἀναδραστῶναι τὰ οἰκεία

CÆterum salicem celeriter fructum, antequam
in plenum crassetur percoquatque, dimittere
asseverant. Quamobrem Homerum hæud improbe
frugiperdā, hanc appellasse inquit. De ulmo
vel illud indicium afferunt. Cum enim flatibus
delatum semen in loca proxima fuerit, nasci arbo-
rem ajunt. Itaque simile in his evenire percipitur,
atque in suffruticum & herbarum nonnullis. Quam-
vis enim semen nullum conspicuum habeant, sed
aliæ velut lanuginem, aliæ florem, ut thymum; ta-
men ex his germen emittunt. Iam platanus quidem
manifestum semen producit. eoque gignitur, quod
tam alijs, quam illo præcipuè indicio constat. Et-
enim in tripode æneo, platanus aliquando provenisse
narratur. Hæ igitur generationes sylvestrium sta-
tuendæ. Atque etiam spontaneæ illæ, quas vel natu-
ræ interpretes reddunt. Anaxagoras enim aerem
semina omnium habere, quibus cum aqua una de-
latis, omnia gigni, asseveravit. Diogenes ex aqua
putrescente, misturamque quandam cum terra ca-
pessente, plantas nasci existimat. Cleodemus ex eis-
dem quidem atque animalia, plantas quoque con-
stare putavit. Sed quanto è turbidioribus argentio-
ribusque, tanto amplius ab animalium abesse natura.
Quin & alij quidam de generatione referunt. Sed
hæc à sensu quodammodo remota esse videntur.
Quædam vero confessæ conspectæque annotantur.
Vt cum amnis exundaverit, aut rivo digressus, aut
tota unda effusus. Sicut Nessus in Abderensi agro
alveum sæpenumero mutat: & simul ut mutaverit,
tantum materiæ locis congenerat, ut intra triennium
opaca undique reddat. Rursus cum imbres crebri-
ores diutius occupaverint. Nam his quoque genera-
tiones plantarum fieri solent. Ergo amnum inun-
datio, semina, fructusque afferre videtur. Et aquæ-
ductus, herbaceorum semina præbere creduntur.
Imbres autem cum hoc idem faciunt, (semina
enim secum pleraque deferunt,) tum etiam putredin-
em quandam aquæ terræque committunt: nam &
ipsa terræ Ægyptiæ mistura materiam quandam
gignere videtur. Nonnusquam, † modo subegeris,
moverisque solum, familiaria protinus terræ illius
emergunt: ut in Creta insula cupressi. Fit certè
& in

τῆς χώρας. ὡς περ ἐν Κρήτῃ κυπαρίσσοι. γίνεται δὲ
 ὡς ἀπὸ πλάτωνος πλάτος καὶ πῶς ἐλάττωσιν. ἅμα γὰρ
 κυπαρίσσοι ἀναβλάσκουσιν πῶς τῶν ἐν ἐκάστῃ. ἐν δὲ τοῖς
 ἡμιερύχοις ἐὰν ὑπονεύσῃ, φαίνεται αὖ φασί τρεῖς ὅλον.
 αὐτὰ μὲν ἐν τῇ μεταβολῇ τῆς χώρας εἰσὶν, εἴτε καὶ
 ὑποαρχόντων ἀπορμάτων, εἴτε καὶ αὐτῆς πᾶσι διὰ τῆς
 ἰσχύος. ὅπερ ἴσως οὐκ ἂν ὀνομαζέσθαι, ἐγκαταλείποντων ἅμα
 τῶν ὑγρῶν. ἐν ἡμέρᾳ δὲ καὶ ὑδάτων ὑπὸ τῆς ἰσχύος, ἰδιώ-
 τερον ἀνατεῖλαι ὕλης πλεονέκτη. ὡς περ ἐν Κυρηνῇ
 πηλιδὸς πινὸς γυμνῶν ἐπαχέως. ἔτι γὰρ ἀνεβλά-
 σκεν ἡ πηλιδὸς ὕλη, ὡς περὶ τὸν οὐρανόν. Φασὶ δὲ καὶ
 τὸ σίλφιον οὐκ ἂν ὡς περὶ τὸν οὐρανόν, ἐκ τῆς αὐτῆς πινὸς αἰτίας
 φασὶ αὖτε, τρεῖς μὲν ἐν οἷον πῶς τοῖς τῶν ὑγρῶν.

& in minoribus simile. Simul enim quæcumque fuerint mota, herba exit. In semimadefactis autem segetibus, si subnoventur, tribulum emergere ajunt. Igitur hæc quidem mutationes consequuntur telluris, sive seminibus præjacentibus; sive etiam ipsa terra modo quodam affecta, præparataque ad gignendum. Quod haud absurde forsitan credi potest, humoribus simul interclusis quorum vis magna est. Alibi autem vel ex pluvijs, peculiarem frequentiam sylvæ exortam prodere: ut in Cyrena facta quodam piceo crassoque humore. Ita enim proxima sylva surrexit, nunquam antea visa. Laserpicius quoque quod superiori tempore deerat, causa quadam ejusmodi extitisse tradunt. Modi igitur generationum hujusmodi, tales adnotantur.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

ΚΑΤΑΠΟΤΙΣΘΗ. Theodorus, inundato, submerso, obruto. Legemus ex Theodoro, μολοῖσι σημεῖον. ὁ μοχ: ὅτι αὐτὸς ὡς πρὸς τὸν οὐρανόν.

ΣΠΕΙΡΜΑ ΦΑΝΕΡΟΝ. Theodorus, semen conspectum. male. Adhuc est in conspiciendo, in conspectu passio ex præsentis actione. At φανερόν, est etiam sine actione. Multa apparent, multa extant, quæ non conspiciuntur: multa, contra, conspiciuntur, quæ non dices φανερόν. In Thymo conspiciuntur id quod est: non tamen in flore est semen evidens. Denique evidens, facilitatem ad videndum dicit, & id quod est extra controversiam.

In tripode aeneo nata platanus. Hoc argumento vult Theophrastus à semine natam. At multa αὐτόματα.

ΚΑΙ ΨΥΧΟΤΕΡΑ. Putabat Cleodemus esse gradum in formis. Quæ formæ non distarent, nisi κατὰ τὸ κρεῖττον καὶ τὸ ἥττον. Si intelligit elementare frigus, fallitur. Multæ namque plantæ calidiores potentia. Verum alius quidam calor accipiendus est: unde motus in animalibus, in plantis, non.

ὑΠΕΡΕΛΕΥΣΑΝΤΑ. Theodorus, subegeris: superficie tenus sulcum prodixerint. Nam qui profundum sulcum premit, is non quit τὰ ζῶν. in mora enim est.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

ΑΛΛΑ ΤΙΝΙ ΙΤΙΣΑΝ. Plinius sic interpretatus est hunc locum lib. xvi. cap. xxvi. Ocyssimè autem salix amittit semen, antequam omnino maturitatem sentiat, ob id dicta Homero frugiperda. Sic verò Homerus Odys. κ'. Μακροὶ τ' αἰγυγεῖ καὶ ἰτιάι ἀλειόκαρποι. Secuta ætas (ut ait ibid. Plin.) scelere suo interpretata est hanc sententiam, quando semen salicis mulieri sterilitatis medicamentum esse constat. Vbi obiter ἀκουσθαι, nota sterilitatis medicamentum, id est, φάρμακον, venenumque, quod sterilitatem inducit. Sic enim & medicamentum sumitur, auctore Nonio.

ΑΝΑΒΛΑΣΚΟΥΣΑ. Theophrastus Anaxagoræ opinionem reposuit de causis lib. i. cap. v. Lege etiam Varro de re rustica lib. i. cap. xxxix. ubi ait, Latet, si sunt semina in aëre, ut ait Physicus Anaxagoras: & si qua, quæ insunt in agrum inferre solet, ut scribit Theophrastus, &c.

ΕΤΙΣΑΝ. scribendum ἐπὶ τὸν π. ὅτι infra, Νέστος ἐν τῇ ἀδελφείᾳ. Legendum Νέστος ὡς τῇ Αἰδελφείᾳ. De Nesto flumine apud Plinium & Strabonem.

ΕΠΟΜΕΛΕΙΑΣ. Lege ἐπομβρίας (id est, ἐπαύρηλοι ὁμβρίαι) ut libro i. de causis cap. v. ubi ista repetuntur. Continens imber totam noctem tenuit, ait Livius libro i. ἐπομβρίας νύχθ' ἄλλω κατέχον ἐν ταύταις, nempe ἐπομβρίας. Quasi sit hæc temporaria vis, calique conditio, & quid efficiat, vide de causis lib. i. cap. v. ex quo Plin. lib. xvi. cap. xxxiii.

ὑΠΕΡΕΛΕΥΣΑΝΤΑ. Vide in Lexico Crispini. Ex hoc loco dixit Plinius lib. xvi. cap. xxxiii. de Cupresso loquens, Sed Cræta quocunque loco terram moverit quispiam: nisi seratur alia, hæc gignitur, protinusque emicat.

ΕΝ ΚΥΡΗΝῃ. Lege Theophrast. de causis lib. i. cap. v. In eo loco, ἔτι γὰρ καὶ τὸ σίλφιον, &c. Plinius lib. xvi. cap. xxxiii. Imbres aliquæ plerunque semina afferunt, & certo fluunt genere, aliquando etiam incognito: quod accidit Cyrenicæ regioni, cum primum ibi laserpitiū natum est. Nata est & sylva urbi ei proxima imbre piceo crassoque, circiter urbis Romæ annum cccxxx.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

ΩΛΕΙΟΚΑΡΠΟΝ. Idem repetit lib. i. de caus. cap. xiii. Sic salicem vocatam à poetâ ait, quod fructum ante maturitatem amittat. Quæ Plinij sit sententia, apud Robertum Constantinum legere est. Alia Cassiano Basso opinio lib. xi. cap. xiii. Φασὶ δὲ ὁ Δημόκριτος, ὁ καὶ τὸν τῆς ἰτίας λεῖον καλεῖται, καὶ τῶν ἑκ τῶν ἑκ τῶν φάσις μὴ γινώσκοντες, ὡς περὶ λειοκαρπῶν. ὡς περὶ λειοκαρπῶν, ἀνθρώπων ἀγνοίας ποιεῖ. ἔξ τ' ὧν καὶ ὁ μῦθος.

ΚΛΗΘΡΑΙ Τ' Αἰγυγεῖ καὶ ἰτιάι ἀλειόκαρποι. Democritus autem ait, qui fructus salicis appellatur, pabulo pecorum admixtus, ipsa pinguescit. Tristis autem & in potu acceptus ab homine, steriles reddit. Ex quo & Homerus ait,

ΑΛΝΙ, populi nigra, & salices fructum perimentes. In vulgatis Homeri codicibus legitur, μακροὶ τ' αἰγυγεῖ, Videant Poetæ, & Grammatici, utra præter lectio. Dioscorides salicis semen sterilitatem inferre auctor est lib. i. cap. cxxxvi. Καθ' ἑαυτὰ δὲ οὐκ ὡς αὐτὰ ληφθέντα, ἀσυνήθιστα καὶ πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Sumpta vero per se cum aqua, conceptum impediunt. Καρπὸν semen humanum aquæ recte dicimus, ac feminam gravidam ἐγκάρπον, & fecundam viderem ἐνκαρπὸν vocamus. Suidas, Ἐγκάρπον, ἔγκυον. ὁ δὲ Φίλιππος Ἀριστόν ὁ καλεῖται, εἴτε ἐξ αὐτοῦ καλεῖται ἐγκάρπον. Utra sententia, Theophrasti, an Cassiani melior, doctiores videant. Utraque satis probabilis, Quæ

Homeri mens sit, difficile affirmari potest. Theophrasto fidem majorem adhibeo, quod antiquior.

Quod de ulmo scribit, de fraxino quotannis observo. Prope hortum nostrum fraxinus magna, cujus semen, quotannis in hortos vicinos, ventorum vi huc, illuc spargitur: ex hoc, novo vere, innumera arbutulæ. Sæpius optavi à fulmine feriretur. Molestissima horto nostro, præsertim si æstivo tempore, quando semen maturum, Africus flarit.

De Thymi semine vide cap. ii. lib. vi. hist. Αὐτομάτως. In herbarum genere multa αὐτόματα, in arborum non item. Unde in medio marium, paludum, lacuum, arte exsiccatarum, eodem anno & aqua & lapathum.

ΑΝΑΒΛΑΣΚΟΥΣΑ. Vide cap. v. lib. i. de causis. ὡς περ ἐν τῇ Κρήτῃ κυπαρίσσοι. Plinius lib. xvi. cap. xxxiii. ubi de cupresso agit: Sed in Cræta quocunque loco moverit quispiam, si naturalis (vulgo si seratur alia, MS. vi naturalis) hæc gignitur, protinusque emicat, (in aliis codicibus, emigrat: legendum puto ex Theophrasto, emergit.) Illa vero etiam non appellato solo, & sponte, maximèque in Idæi montibus, & quos Albos vocant, summique jugis, unde nives nunquam absunt plurimæ: quod miremur, alibi non nisi tempore proveniens, & nutricem magnopere fastidians. Vide caput

caput de cyparissolib. IV. cap. VI. Ubi verba hæc Plinij examinantur.

ὑπερτάσσονται. ὑπερτάσσειν, superficie tenuis sulcum producere, non altè terram, impresso vomere movere, atque proscindere. Syria quoque tenui sulco arat: (inquit Plin. lib. XVII. cap. XVI. ubi arandi tertium genus docet ac ait,) Tertium, in solo facili, nec totum porrectum dentali, sed exigua cuspide.

De laserpitio vide cap. III. lib. VI. histor. cap. V. lib. I. caus. Plinius lib. XVI. cap. XXXI. verba ci-

tantur à Roberto Constantino. In iis mendum secundum, quod & animadvertit Doctiss. Dalecampius. Circiter, inquit Plinius, Urbis Romæ annum ccccxxx. Dalecamp. legit, cxxxvi. ex cap. III. lib. IX. Nam urbs Cyrenæ condita est, anno urbis Romæ cxi. defluxit autem is imber antequam condiretur. Illud etiam constat; Alexandrum Magnum sub quo vixit Theophrastus, non vixisse urbis Romæ anno ccccxxx. sed multo ante; tempore nimirum Papyrij Cursoris.

Κ Ε Φ. Γ.

CAP. III.

Differentie inter urbanas arbores & sylvestres: fructificatio arborum. Quid cultus & incuria faciant. De cedro, & terebintho.

Πάντα δὲ κάρπια ἢ ἀκάρπια καὶ αἰφύλλα ἢ φυλλοβόλα καὶ ἀνθῶντα ἢ ἀνάνθη. καὶ αἰφύλλες αἰφύλλες δὲ πάντων εἰσὶν ὁμοίως ἡμέρων τε καὶ αἰφύλλων. ἴδια δὲ πρὸς τὰ ἡμέρα τῶν αἰφύλλων, οἱ φυλλοβόλοι τε καὶ ἰσχυροί, καὶ πολυκαρπία τῶν ποσειδωνίων. πεπαιγμένοι τε γὰρ οἱ αἰφύλλοι, καὶ τὸ ὅλον ἀνθῶν, καὶ βλαστάνει ὡς δὲ τὸ πᾶν, ἔχοντες περὶ τὴ φύσιν. Ἐποφάνει μὲν πολυκαρπία, ἐκπέσει δὲ ἡ φύς. εἰ μὴ καὶ τὸ πᾶν τὰ ἀλλὰ καὶ τὰ ὁμοιογενῆ. οἷον, ἡ φύς ἐλαίας ἔστι πᾶς, κῆπος δὲ αἰφύλλος. ἀπαντα γὰρ ἔστω, πολλὰ εἰς πᾶσιον, ὡς περὶ τῶν κεραιῶν ἔστι ἔστω. ταῦτα γὰρ δὴ φασὶ πεπαιγμένα ἢ ἰσχυρὰ τὰ ἀγρία τῶν ἡμέρων εἶναι, καὶ εἰ δὲ πᾶσι μὴ ποσειδωνίων γαργάρας, ἢ δένδρων, ἢ καὶ πᾶσι ἐλαφίων. οἷον πᾶσι σίλφον, καὶ ἡ κάππαρις, ἔστω χερσίων, ὁ δὲ μῦθος. ἀλλὰ μάλιστα αὐτὸς αἰφύλλος τὴν φύσιν εἶποι. τὸ γὰρ μὴ ποσειδωνίων ἡμέρων, ὡς περὶ τῶν ζώων, τὰ ἀγρία τῶν φύσιν. καὶ τὰ φασὶν ἰσχυρὰ, ἀπαντα καὶ αἰφύλλων καὶ ἡμέρων εἶναι, καὶ φασὶν ὁμοίον μὲν, ἡμέρων, μὴ φασὶν ὁμοίον δὲ, αἰφύλλων. τῇ μὲν, ὁρθῶς μέγαν, τῇ δὲ, ὁρθῶς. ἔστω μὲν ὁμοίον μὲν γὰρ ἀπαντα, χερσίων γίνεσθαι καὶ ἀπαιφύλλων. φασὶν ὁμοίον δὲ, ἔστω ἀπαντα βέλπον, ὡς περὶ εἰρημίας. ὁ δὲ χερσίων. καὶ τὰ μὲν, αἰφύλλων, τὰ δὲ ἡμέρων λεκτέον. ὡς περὶ τῶν ζώων τὰ σωαυθροπύδων, ἔστω δὲ χερσίων τὸ πᾶσιον. ἀλλὰ τὰ μὲν ἔστω ἰσως διαφέρει, ποσειδωνίων ἡμέρων. ἀπαντα δὲ τὸ ἔστω αἰφύλλων, τοῖς τε καρπῶν χερσίων γίνεσθαι, καὶ τὸ βραχύπρον, καὶ φυλλοῖς καὶ κλωσὶ, καὶ φλοιῷ, καὶ τῇ ὅλῃ μορφῇ. καὶ γὰρ πυκνότερα καὶ ὁρσότερα καὶ σκληρότερα καὶ ταῦτα καὶ ὅλη ἡ φύς γίνεσθαι, ὡς ἐν τῇ φύσιν μάλιστα τῆς διαφοράς τῶν ἡμέρων καὶ τῶν αἰφύλλων γινώσκουσιν. διὸ καὶ οἱ τῶν ἡμέρων τῶν αἰφύλλων τῶν αἰφύλλων, ταῦτα αἰφύλλων φασὶν εἶναι. καὶ γὰρ τὸ πᾶν τὸ πᾶν τὸ πᾶν τὸ πᾶν, ἢ ὅλως ἢ τὰ ἀρρενα. καὶ τὸ πᾶν τὸ πᾶν τὸ πᾶν τὸ πᾶν, βάλανον. ἐπὶ δὲ τῶν φιλοφύλλων καὶ ὁρενὰ μᾶλλον εἶναι. καὶ γὰρ τὸ πᾶν λαμβάνεται πρὸς τὸ αἰφύλλων τῶν δένδρων, καὶ ὅλως τῶν φυτῶν εἰς ἑν καὶ αὐτὸ λαμβανόμενον, εἰ κατὰ συμβεβηκός. ὁ μὲν τὸ αἰφύλλων ἀφορισμὸς εἰς ἔστω εἰ καὶ ἄλλως ληπτόν, ὅθεν αὐτὸς ἰσως διενέγκη πρὸς τὰ νῦν. ἐκείνο δὲ ἀληθὲς ὡς ἐν τῇ φύσιν καὶ ὅλως γινώσκουσιν, ὅτι μᾶλλον ὁρενὰ τὰ αἰφύλλων, καὶ εὐθὺς τὰ πολυκαρπία μᾶλλον ἐν τῇ φύσιν τῶν τόπων. ἐὰν μὴ τις λαμβάνῃ τὰ φιλοφύλλα καὶ τὰ ποσειδωνία, καὶ τὰ ὁρενὰ. ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τῶν αἰφύλλων τῶν αἰφύλλων. ὁ μὲν αὖτὸς ἐν τῇ φύσιν μὲν ὁρενὰ, οἷον, τὰ ἐν Παρνησῷ καὶ Κυλλήνῃ καὶ Ὀλύμπῳ τῶν Πιερίων καὶ τῶν Μυσίων, καὶ εἰς τὰ ποσειδωνίων, ἀπαντα φύεται δια τὴν πολυειδίαν τῶν τόπων. ἔχουσι γὰρ

Omnia autem aut fructifera, aut sterilia intelligantur necesse est, & aut perpetuo virentia, aut folia deperdentia, & aut florentia, aut flore carentia. Quippe cum in omnibus, tam urbanis, quam sylvestribus, communes quædam istæ divisiones habeantur. Privatim autem sera fructificatio, atque corroboratio. Item copiosa fructificatio, prima species sylvestrium. Namque serius fructus suos perficiunt, atque in totum florescunt, germinantque fere semper serius. Naturaque validiora sentiuntur, & plus fructus præmonstrant, minus vero maturant. Ni forte id & reliqua omnia facere soleant, sanè quæ commune genus sortiuntur. Ut oleaster pirasterque, minus, quam olea, & pirus. Sic enim omnia, præterquam si quid inventu rarum proveniat, ut in cornis, & sorbis. Horum enim sylvestria urbanis maturiora suavioraque tradunt: & si quid aliud culturam non patitur, seu arbor, seu ex minoribus aliquid, ut lasericum, capparitis, & in leguminum genere, lupinum. Quæ quidem vel natura esse sylvestria dixeris. Quod enim mitigari recusat, ut etiam inter animalia est, id natura sylvestre judicandum appareat. Quancumque Hippon sylvestre urbanumque esse unumquodque putat: & cultu quidem urbanum, incultu reddi sylvestre. Quod partim rectè, partim non rectè putat. Etenim quodque neglectum degenerat, immutescitque. Sed haud quodque cultu melius redditur, ut retulimus. Quapropter discernendum diligentius, & quædam sylvestria, quædam urbana dicenda: ut animalium, quæ non nisi cum hominibus vivunt, quæque mansuescere possunt. Sed hoc nihil forsitan differt, utro tandem modo proponatur. Omne autem quod agreste fit, tum fructu deterius, tum ipsum brevius, & foliis, & ramis, & corticibus, & tota forma efficitur. Quippe spissiora, & contortiora, durioraque, tam ipsa fieri solent, quam universa natura. Vt pote cum in iis potissimum urbanorum atque sylvestrium discrimen intelligatur. Quamobrem quæcunque ex mansuescentibus ejusmodi sunt, hæc sylvestria nuncupantur; ceu pinus & cupressus, aut in totum, aut mascula. Quin etiam nux juglans, atque castanea. Item eo quod frigoris cupida, montanaque potius sint. Etenim id quoque ad arborum, & summatim plantarum immansuetudinem assumi oportet, seu per se seu etiam per accidens. Verum sylvestrium determinatio, sive hunc in modum, sive aliter accipi debeat, nil ad rem præsentem fortassis referat. Illud autem verum, ut simpliciter dicamus, sylvestria montana potius esse. Pluraque eorum locis ejusmodi magis vigere, nisi quis quæ aquas amant, secusque fluvios degunt, & in lucos assurgere solita, accipiat. Hæc enim & similia cum campestribus potius numerantur. Caterum in montibus quidem magnis, ut Parnaso, Cyllene, Olympo Pierico, Mysioque, & si unquam locus alius hujuscemodi, nasci omnia certum

† πᾶσι ἀλλὰ
τὰ ὁμοιογενῆ.
† deest Al.
Baf.
† εἰν.

† πᾶσιον
Ald. Baf.

† αὐτοῦ.

† ποσειδωνίων.

† χερσίων.
Al. Baf.

† ἀλωϊν.

† item co-
piosa fructi-
ficatio ad
ostentatio-
nem in syl-
vestribus, &
cum urbanis
comparan-
tur.
† Hæc ex-
empla sunt:
tamen si non
omnia re-
spondent, ut
olea & py-
rus minus
quàm piraster
& oleaster.

† se ipso.

† et cetera.

λινωδεις, κ' ενυγεις, κ' ξηραις, κ' γεωδεις, κ' πε-
 τρωδεις, κ' τας αινά μεσον λευκωνας κ' χερδον οζαι
 διαφορα της γης. επι τ' ους υδρ, κοιλας & οδινυας.
 τας δ', μετωρες κ' παροσηνεις. ας δαυαδαι παν-
 τας κ' τα εν τρις πεδαις φερειν. ουδεν γαρ απο-
 πον, ουδ' ει ενια μη ουτω παμφορα των ορων. αλλ'
 ιδιωτερας πανος υλης η πασης η της πλειους. οιον πα
 τας Bas. εν Κρητη τη Ιδαία κυπαριση. καί εκει. κ' εν γαρ
 πεδ' Κιλικιας κ' Συριας, εν ος κερδ. ενιαχ' ο
 δε της Συριας περιμινθ. α' γαρ διαφορα της
 χωρας τω ιδιότητι ποιουν. αλλ' ερηται το ιδιον ως
 επιπιν.

certum est: scilicet ratione varietatis locorum. Ha-
 bent enim stagnantia, madentia, sicca, crassa, saxo-
 sa, prataque media, & omnia pene telluris discrimi-
 na. Ad hæc alia concava, atque tranquilla: alia su-
 blimia, & ventis exposita. Ita ut permulta, & varia
 gignere possint: quæque in planis proveniunt, ista
 quoque præstare valeant. Nihil tamen absurdum, si-
 qui ex montibus non æque omnia ferant, sed pro-
 pria quadam materia, aut in torum, aut ex majore
 parte, scateant: ut in Creta insula circa agrum Idæum.
 Cupressus enim ibi exuberat. Et in Cilicia Syriaque
 cedrus. Nonnunquam & Syriæ terebinthus. Fit enim
 proprietas ex locorum discrimine. Sed proprium
 jam in universum pene exposuimus.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

KΑΙ πολυκαρπία τὸ θεωρεῖν. Theodorus, copiosa fru-
 ctificatio, prima species sylvestrium, τὸ θεωρεῖν.
 id est, ad ostentationem. Declarat ostentationem.
 Nam, inquit, non est πολυκαρπία, in eo, quod servus perco-
 quunt: sed est, quia τὸ ὅλον ἀγρῷ, θεωρεῖν ὃ πολλὰ καὶ πο-
 τὰ ἐκείνῳ ἐκπύει. Igitur τὸ θεωρεῖν, male interpre-
 tatus est: prima species sylvestrium.

Εἰμὴ κ' πάντα τ' αἰα, & τὰ ὁμοιογενῆ. id est, hæc exem-
 pla sunt: ceteri non omnia respondent. at habe-
 mus alia. Nam, inquit, καὶ τὸ ἰδιόμας τῶν αἰα: ὅτι αἰα ὁ γένος.
 ἀπαντα γὰρ οὗτος. omnia enim faciunt ad hunc modum, pau-
 cis exceptis. Illud est, ὅ moderatè quidem, ac per dubita-
 tionem: τὸν εἶπ' ὁ σπάνιον. Ponit exempla corni, & sorbi.
 Theodorus convertit sententiam in contrarium: ut oleas-
 ter, pyrafter, quæ minus, quam olea, & pyrus.

Ἐκ μὲν αὖτε αἰα καὶ γένος γένος. θεωρεῖν αἰα ὁ γένος.
 βίλπον. Si verum est quod supra dixerat, aliqua esse, quæ
 nullo cultu fiunt mitiora: ergo non est verum, omnia negle-
 ctu fieri deteriora. Sententia autem illa vera est, omnia na-
 tura sua fera esse. at non omnia mitia. Quamquam apud nos
 Christianos ita fortasse est: at Peripateticis non potest.
 quibus mundus fuerit æternus, nihil novum fuerit. Sed ad

propositum. Cum ἡμεῖς ab arte fiat: erit accidens. itaque
 Hippion male sentiebat, omnia esse natura fera: omnia mi-
 tia opere. at Theophrastus tutius, quædam fera, quædam
 mitia. Ferarum quædam mitescere, quædam non. Nam quod
 comparat cum animalibus, non responderet. Quædam enim a-
 nimalia sunt, quæ sine homine degere nequeunt. De pusil-
 lis catellis non est dubitandum. Orationis animadvertes si-
 militudinem: δειχόμενα, ἡμεῖς, & δειχόμενα ἡμεῖς. man-
 suetudinem, mitigationem, cicurationem.

Καὶ αὐτὸ θεωρεῖν. Sic enim legit Theodorus. Ego αὖ-
 τος. seipso brevius, quam ante fuerat in parente planta.
 Ὁρσπερ. hoc falsum est. Contortiores enim sunt agrestes
 plantæ: quippe nodosiores.

Λιμνωδεις. Stagnosa, non stagnantia, ut Theodorus:
 neque enim locus stagnat, sed aqua. addidit, ἐνυγεις, u-
 dos aut uliginosos. Madentia, Theodorus recte, sed γεωδεις,
 crassa, male Terrena, quæque arui referant naturam, ne-
 que sint saxea, neque ξηραι, aut arena, & possunt esse γε-
 ωδεις, iidem agri, atque λιμνωδεις. non igitur crassa.

Εὐδαιμον. Hic tranquillum, & vacuum à ventis objectæ
 montium. De hoc alibi accuratius, cum tamen infinita alia
 exempla haberemus.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

Eἰ μὴ καὶ πάντα τὰ αἰα, καὶ τὰ ὁμοιογενῆ. vera germanaque
 lectio, εἰ μὴ καὶ πάντα, αἰα τὰ ὁμοιογενῆ.
 ὁ σπάνιον. Scriptor agriculturæ: ὅ quod αἰα dicit, solum
 de arboribus intelligendum vel plantis, saltem.
 ὁ σπάνιον. ἡμεῖς λέγομεν ex præcedentibus intelligendum.

Quem laconisum volui imitari.

Ὁρσπερ. legendum ὁρσπερ. ut in supplemento Græcæ
 linguæ docetur.

Ἰδὸς hic vocat dialectico, proprium in quod æquè omnibus
 convenit.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

ΠἈντα δὲ καὶ πρῶτα. Plin. Lib. xvi. Cap. xix. Præ-
 terea arborum aliis decidunt folia: alie sempiterna co-
 ma virent. Quam differentiam antecedit necesse est
 prior. Sunt enim arborum quædam omnino sylvestres, quæ-
 dam urbaniores: quas his placet nominibus distinguere. Er-
 go mites, quæ fructu, aut aliqua dote umbrarumve officio
 humanius juvant, non improbe dicantur urbanae. Non
 malè ergo Theod. τὰ ἡμεῖς urbana vertit. Scio ἡμεῖς
 Rustica esse, & fuisse etiam ante quamvis urbē con-
 didam. Nec hoc latuit Theodorum. Rectè inquam,
 τὰ ἡμεῖς, urbana vertit, quod cultu domita sint: non
 secus ac urbani cives sunt mites, mansueti, molles;
 respectu rusticorum, agrestium, ac ferocium. Sic
 urbanus homo dicitur, qui præ se fert in sono, in ver-
 bis, & in usu, proprium quendam urbis gestum; sic
 urbana arbor, quæ in sapore; odoreque molli, grato,
 ac delicatulo fert fructum.

Παλαιὰ γὰρ ὁ φαίνεται. Plin. Lib. xvi. cap. xxvii.
 Sylvestriora omnia tardiora. Quædam ex iis omni-
 no non maturescunt. Item quæ lubrantur, aut quæ
 ablaqueantur, celeriora neglectis: hæc & fertiliora.
 Lege ex optimo codice Salmantic. Sylvestria omnia
 tardiora; quædam ex his omnino nec maturescunt.
 Τὸ θεωρεῖν. Vertunt prima species sylvestrium. quid
 hoc sit, vel quid velint, me ignorare fateor. Expo-
 ne ut docet Scaliger: Item copiosa fructificatio ad ostentationem in sylvestribus, si cum urbanis comparantur.

Corni, sorbique sylvestris fructum, urbanae cul-
 tæque suaviorem, majorem que esse, ipsa docet ex-

perientia. Ex recentioribus primus observavit Her-
 molaus Barbarus: secundus Camerarius. Cornus, u-
 bique nota. cuius fructus, (inquit, Hermolaus in corol-
 lario suo) sylvestres dulciores sunt, quam urbani. Quod
 ita se habere comperi. Observavi præterea, plerun-
 que etiam majores esse. Sylvestris cornus fruticat
 tantummodo, sed cultura in arborem pulchram re-
 digitur.

Lege δὲ. Vtrumque dicitur δὲ & οὖν; sed Attici
 δὲ scribunt. Gal. Lib. 7. simpl. ὅτι τὸ δένδρον ἢς ὁ κερπὶς
 ὁ αὐτὸς ἐστίν, καὶ τὸ πολλὸν οὐα μὴ τὸ ὅτι: συνεκτικῆς μετέχουσιν ποιότη-
 τος. id est, ὅτι arboris nomen, cuius fructus δὲ, à multis οὖν
 addito ὅ vocatur; adstringentis particeps est qualitatis.
 Idem Gal. lib. 2. de aliment. facult. τὸν κερπὶν συλλαβὴν
 τοῦ τῶν δὲ ὀνόματός, καὶ τῶν πολλῶν Ἀθηναίων διὰ μόνον τοῦ ὅτι
 γεγεμενός γεγεμενός τε καὶ λέγεται. Primam dictionis δὲ
 syllabam veteres Athenienses per ὅ scribere & efferre sole-
 bant. Hesych. ὅτι δένδρον κερπὶς, καὶ ὁ κερπὶς αὐτοῦ κερ-
 λῖται δὲ. Suidas ὅτι. ἀκροθρύων εἶδος, μέλους μελέος ἐμφέρεις,
 ὁπώρα ἢ ὅτι. Nescio cur ἀκροθρύων nucum speciem dicat.
 Falsum hoc: in pomorum ὁπώραν classẽ referri debet.

Inter ea, quæ cultum non admittunt, numerat cap-
 parim & laferpitium. De cappari Lib. 1. cap. vii.
 diximus. apud Batavos laferpitium culturam ad-
 mittit: quod si non colatur deterius fit.

Ὁρσπερ. Legit Constantinus ὁρσπερ. Agrestes
 quippe plantæ non sunt rectiores, sed magis erectæ.
 Contortiores sunt: etenim nodosiores. ut Lib. 1. di-
 ctum, nec male fortassis σκολιόπερ λεγέται.

Quæ arbores non nisi in montibus nascantur, quæque perpetuo vireant.

Ι Δία δὲ τὰ πιάδε τ' ὀρεινῶν, ἃ ἐν τοῖς πεδίοις ἔ-
φύετ' αὖτε Μακεδονίᾳ, ἐλάτῃ, πύκῃ, πίτῃ
ἀργείᾳ, Φίλυρᾳ, ζυγίᾳ, τ' Φηγῶς, πύξῳ, αὐδρά-
χῃ, μίλῳ, ἀρκύθῳ, πέρμινθος, ἐρμεῖος, Φιλύ-
κη, ἀφάρκη, καρύα, διὸς βαλάνθῳ, πέρνῳ. τὰ δὲ
καὶ ἐν τοῖς πεδίοις, μυρική, πελέα, λεύκη, ἰτιά, αἰ-
γείρος, κρανεία, θηλυκρανεία, κλήθρα, δρύς, λα-
κήνη, ἀχρεῖς, μηλέα, ὀξύρα, τ' κύλαστρον, μελία,
παλίστρον, ὀξυάκαστρον, ἀκαστρον. ἡ δὲ ἐν μὲν τῶν
ὄρει πεφυκίαν ζυγίαν καλεῖσιν. ἐν δὲ τῶν πεδίων,
γλεῖνον. οἱ δὲ αὖ διακρίνεται, καὶ ἔτι πρὸς τοῖς ἐν δὲ
σφενδαμνῶ καὶ ζυγίᾳ. ἀπαντα δὲ ὅσα κοινὰ τῶν
ὄρων καὶ τῶν πεδίων, μετὰ μὲν καὶ καλλίῳ τῇ ὄψει τὰ ἐν
τοῖς πεδίοις γίνετ'· κρείττω δὲ τῇ τε τ' ἡρώστ' ἔχουσιν
καὶ τ' καρπῶν, τὰ ὀρεινὰ. πολλὰ ἀχρεῖα, καὶ ἀπία,
καὶ μηλέα. αὐτὰ δὲ ἐν τοῖς πεδίοις κρείττους, οὐ
μόνον τοῖς καρποῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔχουσιν. ἐν γὰρ τοῖς
ὄρει μικρὰ, ὀξυάκαστρον καὶ ἀκαστρον γίνονται. πάν-
τα δὲ ἐν τοῖς ὄρει, ὅταν ὀπιλάσωνται τ' οἰκείων τό-
πων, καὶ καλλίῳ φύετ', καὶ ὀψινοῖς μάλλον. ὡς
δὲ ἀπὸ τῶν ὄρων, τὰ ἐν τοῖς ὄρει ὀξυάκαστρον, καὶ μά-
λισσα. τῶν δὲ ἄλλων τὰ ἐν τοῖς κατὰ καὶ κοιλοῖς.
τὰ δὲ ὀπιλάσωνται, χεῖρα. πολλὰ εἰς τῇ φύσει Φι-
λόπυλλον· ἔχει δὲ καὶ τὰ αὐτῶν διαφορὰ ἐν τοῖς
αἰσθητοῖς τῶν τόπων. ὡς οὐ ὕπερον λεπτέον. νῦν
δὲ διακρίνεται ἕκαστα κατὰ τὰς διαφορὰς τὰς εἰρημέ-
νας· αἰφύλλαν μὲν ἐν τῶν ἀργείων, ἃ καὶ πρὸς τὸν
ἐλέχθῃ. πύκη, πίτῃ, ἀργεία, πύξῳ, αὐδράχῃ,
μίλῳ, ἀρκύθῳ, πέρμινθος, Φιλύκη, ἀφάρ-
κη, δάφνη, τ' Φελῶς, δρύς, κύλαστρον, ὀξυά-
καστρον, πέρνῳ, μυρική. τὰ δὲ ἄλλα πάντα Φυλ-
λοβολεῖ. πολλὰ εἰς περὶ τὸν ἰνίαν, κατὰ πρὸς ἐλέχ-
θῃ καὶ τῇ ἐν Κρήτῃ πλατύνει, καὶ δρύς, καὶ εἰς
τοῖς ὄρει ὅλα εὐτροφῶς. κάσπιμα δὲ, τὰ μὲν ἄλ-
λα παλαιά. καὶ δὲ ἰτιάς, καὶ αἰγείρου, καὶ πελέας,
ὡς περ ἐλέχθῃ, διαμφισθῶσιν.

Montibus autem propria, quæ nasci in planis
nequeunt circa Macedoniam, abies, pina-
strum, picea, aquifolia, tilia, carpinus, fagus,
buxus, portulaca, taxus, juniperus, terebinthus,
caprificus, philycia, apharca, nux juglans, calta-
nea, ilex. Quæ vel in planis proveniunt, ta-
marix, ulmus, populus, salix, cornus, alnus,
robur, lacara, pirus, pomus, ostria, celastrus, fra-
xinus, paliurus, spina acuta, acer, quam in mon-
te carpinum, vel in plano gallicam vocant. Quan-
quam alii aliter distinguunt, & genus diversum a-
ceris & carpini faciunt. Omnia vero, quæ commu-
nia montibus planisque habentur, ampliora visu-
que pulchriora in planis proveniunt; sed usu me-
liora, tam materia, quam fructu in montibus: pi-
ris malisque exceptis. Hæ namque planis præstan-
tiores non solum fructu, verum & materia: quip-
pe cum in montibus breves nodosæ spinosæque nas-
cantur. Omnes autem etiam in montibus, cum a-
deptæ loca propria fuerint, & pulchriores cer-
te proveniunt, & copiosius ferunt. Et (ut ab-
solute agam) quæ æqualibus montium tractibus e-
minent, primatum obtinent: ex reliquis vero,
quæ infimis cavisque, præstantiores: omnium au-
tem deterrimæ, quæ in cacumine, nisi quid sua
natura frigus adamet. Sed hæc quoque situ inter se
diffimili distant: quæ de re postea dicendum. Nunc
singula secundum prædictas differentias dividemus.
Ergo inter sylvestria perpetuo virent, quæ primo
volumine retulimus, abies, pinastrum, picea a-
grestis, buxus, portulaca, taxus, juniperus, terebin-
thus, aquifolia, apharca, laurus, suber, quer-
cus, celastrus, spina acuta, ilex, tamarix. Re-
liqua omnia folia amittunt, præterquam si quid ali-
quo loco superfluat: quemadmodum de quercu, &
platano, quæ in Creta est, indicavimus: aut si
quis omnino locus alimento exuberet. Fructum
reliqua quidem omnia ferunt. De falice vero,
& populo, & ulmo, (ut diximus) varia sen-
tentia est.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Πρὸς Theodorus omisit. Et in numeratione aliorum alia
quoque ratio est in nostro Codice. λεύκη, ἰτιά, αἰγείρος,
κερασία, θηλυκερασία, κλήθρα, δρύς. Fortasse non πυξός,
sed φηγός. Et infra etiam commonescimus. λεύκη, speciem
populi: à colore quoque in Italia, Albar. Vascones, vio-
le. Populum autem Pibol, Italia, Piopa. Latine igitur
quominus vocaret Albarum Theodorus, nihil fuerit impe-
dimento, qui et alibi alia fingit: Et multis locis, ubi est u-
trunque λεύκη, Et αἰγείρος, alterum omittit. De acere histo-
riam ubi textit Plinius, γλεῖνον à Gallico narratione potius,
quàm specie separat, Et Zygiam à montano propria specie.
Sane in sylvis nostris habemus carpinum montanum, can-
didam materia. In tertio hujus, de carpino etiam habet,
quod sentias. Virginius unum tantum genus novit.
360 κρείττω τὰ ὄρει. Meliora, inquit, montana. Pru-
dentius de arboribus tantum, quàm Averrois, qui de om-
nibus plantis: sapienter quoque exemit pyrum, pyrastrum,
Et malum. Mala tamen montana Et sapidiora, Et carne fir-
miore, Et succo incorruptiore. Theodorus omisit, ἀπίς: quia
nunc de sylvestribus tantum. Quod autem ait mox: πύξῳ
καὶ ἐν τοῖς ὄρει ὅταν ὀπιλάσωνται τ' οἰκείων τόπων, Et ὀψινοῖς φύ-
ετ', non adversatur his. Magnum etenim ac vebemens fre-
num illud: τ' οἰκείων τόπων. Nam quid aliud est, quam mon-
tana in montanis, Et quæ planis gaudent in planis. Quan-
quam τὸ πιάδῳ qua ratione interpretemur, contemplandum
est. Planis etiam sunt quidam montium vertices. Eam pla-

nitiam potius appellabimus, ὀψινοῖς, quàm πιάδῳ. πιάδῳ cam-
pestris citius dixerim. Igitur cum πιάδῳ Theodorus pla-
num vertisset, Plinius sequutus: coactus est τὸ ὀψινοῖς
interpretari sic: æqualibus montium tractibus. Con-
taminavit autem orationem infelici illius verbi usu. Emi-
grent, inquit. Nam migrare, est mutare locum: quemad-
modum in originibus dictum est. Apud Ciceronem, Et Cæ-
sarem, est mutare domicilium. Nota, τὸ ἰνὶ τ' ἀκρῶν. Intelli-
git cacumina fastigiata, Et à quibus excludat τὸ ὀψινοῖς.
Πύκη, πίτῃ, ἀργεία, πύξῳ. Theodorus etiam Abietem
habuit, Et conjungit, πίτῃ ἀργεία. Picea sylvestris. Ve-
ritum omne genus Piceæ αἰφύλλαν est. Quare sic separandum,
πίτῃ, Picea. ἀργεία, aquifolia. Præterea illud animad-
vertendum. Namque φηγός non est αἰφύλλαν, ut alia. Quo-
tannis enim in Aquitania universas amittit frondes: alie-
que manentibus prioribus adhuc, ita succedunt, ut eas quasi
expellant. Liege à levitate Galli. Taurini Nata à natan-
do. Latini ab incrementis, suber: aut quia mergi nequit,
sed subit. Altera observatio: Cum tamarici folia delapsa
omnia in hortis nostris vidimus. Tertia ibi, τὸ ὀψινοῖς πύ-
ξῳ καὶ ἐν τοῖς ὄρει, nimis audacter: neque enim sylvestris cupres-
sus amittit. Quod si mitem cupressum contendat, quia mi-
tescere possit: eandem rationem in eas de Buxo, Et Lau-
ro, atque aliis. Quod autem ait, ἀπὸ τῶν, utitur vo-
ce præceptoris. Sic enim rara appellat, ut alibi reposi-
tum est.

ROBERTI

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

ΠΥΛΟΣ. leg. φρύγος. id est, asculus. Theoph. cui fagus est ὄξυς. Vide annotat. nostram cap. ix. lib. i. i.

ΘΛΥΚΕΓΓΕΙΑ. Plinio, sanguinei frutices: nosque vulgo cornum foeminam vocamus sanguin. De situ autem arborum, lege supra cap. vii. lib. ii. & Plinium lib. xvi. cap. xviii.

ΛΑΚΑΘΗ. Licet infra legatur ὁξυς cap. vii. Theodorus λακὰς. Lacatha retineo: & nisi fallor, est Macaleb Serapionis, quæ in agro Veronensi provenit; ut etiam mihi testis locupletissimus Lodoicus Anguillara, totius naturalis historiae experientissimus.

ΑΨΥΠΤΑ ὄξυς. Plinius ita vertit lib. xvi. cap. xviii. Quæcunque communia sunt montibus planisque majora sunt, aspectuque pulchriora in campestribus, meliora materie crispioraque in montibus, exceptis malis pirisque.

ΕΛΙΘΥΝ. Nempe lib. i. cap. xv. ex quo loco hic depravata restituntur.

ΕΝ ΚΡΑΤΗ ΠΑΛΑΤΡΗΣ ΚΑΙ ΔΡΥΟΣ. Hæc necessario distinguenda: nam quercus in agro Thurino. Lege supra lib. i. cap. xv.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARUS.

ΙΔΙΑ ὄξυς. Plinius lib. xvi. cap. xviii. Montes amant cedrus, larix, edda, & ceteræ quibus resina gignitur. Item aquifolia, buxus, ilex, juniperus, terebinthus, populus, ornus, cornus, carpinus. Est & in Apennino frutex qui vocatur corinus, ad liniamenta modo conchylij colore insignis. Laricis apud Theophrastum mentio nulla; sed solet Plinius (quod etiam imitatur Theodorus) aliquando ὁξυς, vel πύλω, laricem interpretari. Hoc vero loco πύλω laricem, vertit Plinius, πύλω tedam; quod ineptum est, ut inferius dicam, ubi de resiniferis nobis sermo erit. Tedam δαῖδα vocant, faciem lignis concilis & constrictis, piceque oblitis. Est etiam resiniferarum arborum morbus. Populum inter eas arbores quæ montes amat, numerat. Quod absurdissimum. Notum Virgilij carmen,

Fraxinus in sylvis, pulcherrima, pinus in hortis,

Populus in fluvij, abies in montibus altis.

Innumera habes apud Theophrastum loca, in quibus populum utramque lucos, aquasque desiderare scribit. Geopon. auct. lib. ii. cap. vii. Πῶς γὰρ καὶ νεύει καὶ καὶ λεύκει, καὶ ἐλάτης, καὶ μελίαι, & πεύκαι, καὶ πάντες οἱ ὁμοιοῦσσι τοῖς καὶ ὑγροῖς τοῖς ποταμοῖς καὶ ὕδατι. Salices enim, & myrica, & populi alba, & abietes, & fraxini, & ulmi, omniaque consimilis generis humectis locis gaudent. Malè abietem, aquas fugientem inter ea quæ aquosa amant recenset. Fortassis scripsit ἐλάτης, quod in ἐλάται mutatum. Cornum Theophrastus non numerat inter ea quæ montibus sunt propria, sed quæ in campestribus nascuntur. De cotino alibi videbimus.

ΟΥ ΦΥΣΤΑΙ. Abietem, pinum, piceam, taxum, juniperum, castaneam in horto habeo nostro. Malè igitur ait tantum in montibus nasci. Dicendum pro Theophrasto, sponte, & ex naturæ ordine montes querere; quod etiam de reliquis dici non potest.

ΦΙΛΥΡΟΣ. Apud nos tilia, nulla frequentior arbor, nulla pulchrior; solum amat & aquosum, & paludosum. In arido solo, quale in montibus, non adolescit; gignitur quandoque, sed raro, in sylvis: pingue, lætumque solum amat, in stercoreato optimè proficit. Non audeo, ut supra, ubi de perpetui folij plantis agebat, scribere φιλόφρον. Tilita tamen rigua & aquosa etiam amat; quanquam aliquando secus arvorum margines, & in sylvis reperiatur. Accedit quod Plin. loco citato scribat: Montes & valles diligit abies, robur, castanea, tilia, ilex, cornus: aquosis montibus gaudent acer, fraxinus, sorbus; tilia, cerasus.

ΜΙΛΘΗ. Umbrosis gaudet taxus. In convallibus quibusdam Italiae reperitur, in Arduenna sylva Belgij non infrequens.

ΚΑΡΥΙΑ. Aquosos non amat tractus juglans, in hortis, pingui ac restibili solo proficit, lætisque gaudet collibus.

ΛΑΚΑΘΗ. Infra cap. vii. ὁξυς legitur. Neutram arborem novi. Scribe λακὰς. Hesych. Λακὰς. λακὰς ὄξυς ἢ. Mabaleb, vulgo dictum, lacarum volunt. Auctu facilis non est, ut de lacara tradit cap. vii. lib. iii. Theoph. alij vaccinium Plinij volunt, cuius meminir lib. xvi. cap. xviii. Non nisi in aquosis conveniunt salices, alni, populi, filer, ligustra tesseri utilissima. Item vaccinia Italiae in aucupij sata, Gallie vero etiam purpura tingendi causa, ad servitiorum vestes. Legunt doctissimi viri Turnebus, Salmasius, ceteri, Italiae mancupij sata. Satam mancupis dicit, quod mancupiorum pubertatem tardaret, idque utile erat mango-

nibus, ut quam diutissime vanales suos impuberes conservarent. Majori etiā pretio non barbari vendebantur. Tardior ergo pubertas dominis utilis erat, non venalitiis, ut viri docti scribunt. Sed hoc Dioscorides de Hiacintho tradit medico. Virumque, medicū scilicet, & poetarū confundit Plinius. Poetarum in Gallia Hylginum inficitur vel purpura tingitur, ut suo loco dicā. Licara non potest esse vaccinium, quia in aquosis tantum nascitur; (quod de medico Hyacintho falsum) in planis, montibusque lacara.

ΠΕΔΕΙΣ. Has arbores in planā descendere, scribit Plinius lib. xv. cap. xviii. Descendunt & in plana, cornus, corylus, quercus, acer, fraxinus, fagus; (nihil tale Theophrastus: infra examinatur an Græcorum φρύγος, Latinorumque fagus eadem arbor) carpinus. Quæcunque, inquit, locis planis montibusque communia sunt, in campestribus pulchriora sunt ac majora; sed meliora, materieque crispiora in montibus, malis pyrisque exceptis. Hæ, inquit, in planis præstantiores, non solum fructu, verum etiam materia. Geoponicæ auctor lib. ii. cap. vii. tantum malum puniceam, & oleam locis aridioribus vehementer uberes provenire scribit: Μόνας δὲ ποῖα ἐλάτας, & οἱ τοῖς ἐξηγέταις τόποις σφόδρα ἐν ὑδατὶ γίνονται ἢ πεύκα ἰδιότατα. Ὁξύς γὰρ καὶ κατὰ τὰς αἰθρὰς βάλανος καλὴ δρυς, ἐν τοῖς σκιεῖς κατὰ τὰς ἐξοχὰς τοῖς καὶ πρὸς τὸν ὄρειον. Solas vero puniceas malos ac oleas, in siccioribus locis vehementer uberes provenire, experimentum docuit, quercus, & castanea, quæ Iovis glandes appellantur, in locis assiduam pluviam excipientibus deponantur. Malus granata passim quidem, citra culturam, locis siccioribus & calidiori gignitur, sed tamen culta magis proficit; in hortis, liquidem, vinetis, viridariis, aliisque perinde ex cultis, fecundior existit, fructumque fert majorem, lætiorem, meliorem, uberiorem. Olea amat loca maritima, quæ sicca, arenosaque. Plerique, ait Columella, existimant, ultra miliarē sexagesimum à mari, oleam non vivere, aut non esse feracem. Castanea montibus & opacis gaudet, descendit quandoque ad campestria, solum amat molle ac nigrum. Quercus solum respuit nullum, arido, sterilique provenit; lætiore tamen melius proficit: in collibus & montosis gignitur, & in planis reperitur. Passim locis siccioribus, in inferiore Germania occurrit.

ΠΛΗΝ ἄγρος καὶ ἀπὸ τῶν ἀπὸ τοῦ non vertit Theodorus, quod de sylvestribus hic tantum loquatur Theophrastus. Quandoque tamen ut i. v. cap. i. v. dicam ἄπινος ἰπινος pyrus: alterutra vox hic redundat. Deleo ἄπινος, quod ἄγρος propriè sylvestris pyrus.

ΝΥΝ ὄξυς. Aliam sylvestrium arborum tradit divisionem, ac quidem alias perpetuo virere ait, alias folia amittere. Inter perpetui-folia numerat φάλλος & δρύν. Quercum hyeme amittere folia constat. In agro tamen Sybarino servare, non inficias ire volo. Sed hoc nihil ad præsens propositum. Suber non ubique retinet folia; in Aquitania cadunt, in Hispania non decidunt. Causa, solum, cælumque. Terra in Hispania ad alimentum commeatum apta; aër propitius ad fovendum; ineptus Aquitania propter frigus, terra etiam ad convendendum alimentum improba. Sic in Batavia, mali medicæ folia decidunt, cum in Hispania, cæterisque locis calidis ea ferventur.

Denfando prohibet aër frigidior deferri in foliorum pediculos alimentum, unde calus. Quæret aliquis, cur omnes arbores non amittant folia; servat fabina, retinet juniperus. Respondendum, alias substantia constare solidiore, alias infirmiore, magisque patentiore: quæ solidiore sunt substantia, folia retinent; perdunt, quæ patentiore. Quercus nullibi, nisi in agro Sybaritico, servat folia. Male ergo inter aërologia à Theophrasto recensetur. Dicendum, codicem corruptum, & legendum *φικαδριων, ilicem feminam*; quam perpetuo folio esse constat, ut supra lib. i. cap. xv. dixit, *καὶ τὸ Ἀρκάδες καλοῦσι φικαδριων*. Quæri solet, an Theophrastus sylvestres arbores omnes, quæ semper fronde virent, hoc capite recensuerit. Non omnes refert, nam cypressus, lentiscus, abies, smilax, adrachne, arbores sunt sylvestres: & tamen hyeme folia retinent: vide cap. i. histor. Geoponicōn auctor lib. xi. c. i. quatuordecim arbores scribit perpetuo folio donatas. *Δένδρε ἀειθαλῆ ἔστι, μηδὲ ποτε φύλλοι αὐτῶν ἐκ τῆ χειμῶνι δύνανται ἀφθῆναι. Φοινῆς, κίττον, σπρίν, δάφνη, ἰλαία, κυπάρισσος, πίτυς, κερστία, σπίν, πύξ, μυρσίον, κίδριον, ἰτιά, καὶ ἄρκουδιον. Arbores semper virides, & neque hyeme folia defluta habentes, sunt quatuor & decem. Palma, cistrium, strobilus, laurus, olea, cypressus, filiqua, picea, ilex, buxus,*

myrtus, cedrus, salix, & juniperus. Interpres Cornarius ante σπρίν, ἄνθρον legens, vertit, lentiscum. Σπρίν, corruptum judicavit, quod sequatur, πίτυς. Helych. Σπρίν, σπρίν, ἀειθαλῆς, καὶ ἡ πίτυς, καὶ ἡ κερστία αὐτῆς. Strobilus ventis turbo, tempestas, & picea ejusque fructus. Vides πίτυν καὶ σπρίνον, eandem arborem. Mutavit ergo in ἄνθρον interpres, quomodo in MS. quo usus est, fortassis legitur. Negari non potest lentiscum perpetuo folio præditam. Rectè idem fecisset, si pro ἰλιά aliud substituisset verbum. Falsum est salicem perpetuo constare folio. Scribo ἰλαίαν. Abies frondem nunquam amittit, nec hyemis ulla læditur inclementia. Plures porro arbores folio perpetuo præditæ sunt quam xiv. bis quatuordecim, fortè plures numerare possumus. Tales i. citrus. ii. palma. iii. abies. iv. cyparissus, v. pinus. vi. picea. vii. abies. viii. aquifolia. ix. myrtus, x. cyprus. xi. persea. xii. adrachne. xiii. buxus. xiv. ilex. xv. phellodrys. xvi. lentiscus. xvii. laurus. xviii. juniperus. xix. terebinthus. xx. taxus. xxi. celastus. xxii. olea. xxiii. oleaster. xxiv. ῥόα. xxv. tamariscus. xxvi. fabina. xxvii. oxycedrus. xxviii. rhododendrum. xxix. aurantia. xxx. laurus tinus. xxxi. laurocerasus, xxxii. acacia. xxxiii. arbutus, &c.

ΚΕΦ. Ε.

CAP. V.

Differentiæ quæ de locis proveniunt: tum de persica, & palma:

ΕΝΙΟΙ ΤΙΝΩ Αἰγείρον μόνον ἀκαρπὲν φασὶν ὡς περ καὶ οἱ ἐν Ἀρκάδι. τὰ δὲ ἄλλα πάντα τὰ ἐν τοῖς ὄρεσι καρποφορεῖν. ἐν Κρήτῃ δὲ καὶ αἰγείροι καρπιοὶ παλαιοὶ εἰσὶ. μὴ δὲ ἐν τῷ σμύρῳ τῶ ἀντρὸς ἐν τῇ Ἰδίῃ, ἐν ᾧ τὰ ἀναθήματα ἀνάκειται. ἄλλα δὲ μικρὰ πηλοσίον· ἐπιπύρεω δὲ μάλιστα δώδεκα σταδίας πρὸς τινὰ κελύων Σαύρα καλεῖται πηλοσίον. εἰσὶ δὲ καὶ ἐν τῷ πηλοσίον ὄρει τῆς Ἰδίας ἐν τῷ Κεδρίῳ καλεῖται. καὶ πρὸς Τυρεσίαν ἢ ἐν τοῖς ὄρεσιν. οἱ δὲ μόνον τῶν τοιούτων τινὼ πηλοσίαν ἀκαρπιοὺς εἶναι φασί. κατὰ περ οἱ πρὸς Μακεδονίαν. μεγάλη δὲ ἀκαρπία πρὸς καρπὸν καὶ ἀκαρπία, καὶ ἡ τῶν τόπων φύσις. ὡς περ ὅτι τε τῆς Περσίας ἔχει καὶ τῶν Φονίκων. ἡ ἰδίῃ ἐν Αἰγύπτῳ καρποφορεῖ, & εἰς τῶν πηλοσίων τόπων. ἐν Ῥόδῳ δὲ μέχρι τῆς ἀνθῆς μόνον ἀφικνεῖται. ὁ δὲ φοινῆς πρὸς μὴ Βαβυλῶνα θυμασῶς· ἐν τῇ Ἑλλάδι δὲ, ὅδε πεπύγει. πρὸς ἐνίοις δὲ ὅλως ὅδε φαίνεται καρπὸν. ἰμοίως δὲ καὶ ἕτερα παλαιοὶ τὰ εἶναι. ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν ἰλαίων τῶν παλαιῶν καὶ ὑλημάτων ἐν τῇ αὐτῇ χώρῃ καὶ σμύρῳ χάρων. τὰ μὲν ἀκαρπία, τὰ δὲ ἀκαρπία γίνονται. κατὰ περ ὅτι κενταύριον ἐν τῇ Ἠλείᾳ, τὸ μὲν ἐν τῇ ὄρεινῃ ἀκαρπιοὺς τὸ δὲ ἐν τῷ πεδίῳ, ἀκαρπιοὺς, ἀλλὰ μόνον ἀνθῆς τὰ ἐν τοῖς κήλοις τοῖς καὶ ἀνθῆς, πάλιν κακῶς δοκεῖ δὲ ἐν τῶν ἄλλων τῶν ὁμογενῶν καὶ ἐν μίᾳ περσικῇ, τὸ μὲν ἀκαρπιοὺς εἶναι, τὸ δὲ, ἀκαρπιοὺς. οἷον πρίν, ὁ μὲν ἀκαρπιοὺς, ὁ δὲ ἀκαρπιοὺς. & κληθεῖσιν ὡς αὐτῶς. ἀνθῆς δὲ ἀμφω.

† πρὸς τινὰ.

† ἰπ. π.

† ῥόα Ald.

Bas.

† παλαιῶν Ald.

Quidam, & populum solam sterilem putant, ut Arcades: cæteras autem omnes, quæ montibus proveniunt, fructum parere. At vero in Creta, & populi nigra complures fructificant. Vna apud aditum speluncæ Ida, qua munera Deo dicata conservantur: altera parva ab ea proxima stat. Et ulterius duodecim ut plurimum stadia ad fontem quendam Sauri dictum, pleraque sunt. Et in monte proximo ab Ida, cui Cedrio nomen: necnon & circa Tiresiam in montibus. Alij ulmum tantum ex his fructiferam ajunt, ut Macedones. Discrimen autem ad fecunditatem sterilitatemque, summum, vel locorum natura facere potest: ut in persica, palmisque patet. † Persica enim in Ægypto & locis proximis fructificat, quanquam in Rhodo usque florem dumtaxat devenit. Palma apud Babylonem fructum mirum in modum largitur. In Græcia vero ne fructum quidem maturat: apudque nonnullos nec fructum ullum ostendit. Simili modo etiam alia pleraque hujusmodi percipiuntur. Nam & inter minora herbarum, ac reliquæ stirpis humilis, quædam in † eadem contermina tellure fructifera, quædam sterilia gignuntur. Quemadmodum centaurium in Eleo agro fecundum: quod montuosis editur, infecundum: quod planis, flosculo tantum gaudens: quod concavis, ne floret quidem, nisi improbe. Itaque, & reliquorum, quæ unius generis sunt, unamque appellationem sortiuntur, aliud fecundum, aliud esse infecundum videtur: ut ilex. quædam fructifera, quædam sterilis; & alnus similiter. Ambæ tamen florescunt.

† Persea.

† eadem ac etiam contermina, centaurium, quod montuosis apud Eleos locis nascitur, fecundum est; quod vero in campestribus provenit, infecundum est, flosculo tantum gaudens.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Τῆς αἰγείρου μόνον. Commodius inde caput inchoasset. Καρπία δὲ τὰ μὲν ἄλλα πάντα. De populo non est dubitandum, in Aquitania enim ferunt fructum. Εἰς τὴν Περσίαν. Malè scriptum est in codice Theodori, Persico. alibi monuimus, duas esse.

Τῶν ἰλαίων παλαιῶν. Theodorus legit, παλαιῶν. Et verum est, herbas certis locis semen ferre nullum. Dentem Leonem in quadam rupe alibi scripsimus, ne florem quidem ferre, sed mucronem ad junci, aut sparti speciem.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

ΕΝ Ῥόᾳ. Lege, ἐν Ῥόδῳ. Plinius lib. xvi. cap. xxvi. Persicæ arbores in Rhodo, florent tantum. Potius Persea, vel Persia. Est enim Περσία, ἢ περσία; καὶ τῆς

περσίας καὶ τῆς, τὸ περσίον, vocat hic author noster. Vide infra lib. iv. cap. ii.

Αἰγίον καὶ αἰγίον dixit, & Plinius, malignè vivere.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Persea.) Vertit Gaza, persicam in Ægypto. Decepit virum doctiss. Plinius lib. xv. cap. xiii. Nam persica arborescens, et cum difficultate transire, ut que in Rhodo nihil ferant, quod primum ab Ægypto earum fuerat hospitium. Falsum est venenata cum cruciatu in Persis gigni, et pœnarum causa à regibus translata in Ægyptum, terra mitigata. Id enim de perseæ diligentiores tradunt. Quod de persica arbore Plinius scribit, id de perseæ tradit Theophrastus. Magna inter botanicos agitur quæstio, utrum perseæ & persica una eademque arbor, an vero diversa. Utraque opinio validissimis nititur argumentis. Qui eandem volunt, his fere rationibus suam probant, stabiliuntque opinionem: quod Nicand. in Alexiph. perseæ ossa commendat adversus cerussam.

Σελήν δ' ἀπὸ πειρώσεως κέρμα βλάσθη δὴν ἐρῶσα.

Tunsa quoque interdum quæ perseæ tulit ossa.

Hoc Dioscorides non de perseæ pyri folio, sed persica malo. Lib. de Alex. cap. xxi. H' περσικὴν πρὸς ὄσσην, ὡς περσικὴν δὲ ὄσσην, &c. Lege ex antiquo codice, ἡ περσικὴν πρὸς ὄσσην καὶ περσικὴν ἀφ' ἑσθίας. ὡς περσικὴν δὲ ὄσσην, &c. quomodo etiam apud Æginetam lib. v. cap. x. legitur. Corrige Diosc. codicem lib. ii. Euporist. cap. cxi. ubi legitur; Περσικὴν ὄσσην καὶ περσικὴν ἀφ' ἑσθίας. Lege, Περσικὴν πρὸς ὄσσην καὶ περσικὴν ἀφ' ἑσθίας. Persicorum nuclei cum oleo aut hordei decocto. Tū ὄσσην, Nicander, κέρμα vocat. Scholiast, κέρμα λέγεται ὅσα ἐν ὄσσην λέπ' ὄσσην. ὅσα γὰρ καὶ οὐκ ὄσσην τὸ τῆς περσικῆς ὄσσην ὀνόμασεν. Carua nuces dicuntur, quæ lignosum operimentum habent. Sic etiam Theophrastus perseæ os vocavit. Scribonius Largus nucleos persicæ mali commendat adversus cerussam Cap. li. Profunt et nucleorum persicorum interiora (lege, exteriora πρὸς ὄσσην Græci) ex vino trita, atque pota, quam plurima. Perseæ ergo & persica malus eadem arbor. Idem probatur & hoc argumento, ex Nicandri Scholiastæ ad hunc in Theriac. versum.

τὸ καλὸν περσικὸν καὶ περσικὸν περσικὸν.

Arbore non dispar degit perseide pestis.

Tātū, ait Scholiastæ, οὐδὲ φησὶ τὸ ζῷον τῆς φάλαγγος ὅμοιος εἶναι ὁ κεραυροκλάπτης, ὁ καὶ κεραυροκλάπτης κεραυροκλάπτης. ὅς ἐν τοῖς φύλοις τῆς περσικῆς τρέφεται, καὶ τὰ περσικὰ ἔχει ὅμοια τοῖς ἐν τοῖς κίστεσι ψυχραῖς. ἔστιν δὲ ὅτι Σωκράτης ἐν τῷ περσικῷ Βλήτῳ ἡ Δακτύλιος, τὸ περσικὸν καὶ ὁ ὀδονοκλάπτης καλεῖται, φησὶν δὲ Αἰθιοπίας εἰς Αἰγύπτου μεταφύττωσιν. ὡς δὲ ὁ Δημοκρίτης ἐν τῷ περσικῷ Συμπεπλημένῳ ἂν ὑπάρχει, περσικὸν φησὶ, ἔχοντες δυνάμειον φυτὸν, εἰς Αἰγύπτου μεταφύττωσιν, ὡς ἐκ τούτου πολλὰν μετέστησαν ἀναμειβόμενα. τὸν δὲ ἀρκαδίαν ἔσταν, εἰς τοὺς ἀντίον μετέβησαν, πῶς οὐκ εἶναι καὶ πρὸς γλυκύτητα, οἷον ὁρᾷται. Huic itaque bestiola phalangia (phalangia est animalculum volatile quod sub lucernarum incensationem apparere solet, appellant hodie phalangia, psoram vel psychen, vel pyrautem, vel candysblesten. Phalangia Rhodiorum vocabulū, sic enim illi volantes circum faces bestiolas appellant) huic bestiolæ, inquit Scholiastæ, similis cranocolaptes, quæ et cephalocroustes dicitur, educatur in folijs perseæ, alas habet picæ vel papilionis similes. Sciendum Sostratum in commentario de Reptilibus, ac Serpentibus testari, perseam quam rhodacinam vocant, ex Æthiopia in Ægyptum translata fuisse. Rholus de his quæ ἂν ὑπάρχει et συμπεπλημένον dicuntur, Persas ait, lethalem quam habent arborem, in Ægyptum mississe, ut per eam, quam plurimi perirent, sed utilem, contrario eventū, illis profuisse, fructumque tulisse dulcissimum, ut hodie videre est. Eadem de persica Dioscorides, quæ de persica Colum. tradit. Diosc. lib. i. cap. cxxxvii. Περσικὴν δένδρον ἐστὶν ἐν Αἰγύπτῳ, καρπὸν φέρει ἐδάδιον, ἐν ὁμοίᾳ, ὡς καὶ τὰ λεγόμενα κεραυροκλάπτης φάλαγγας ἐν ὁμοίᾳ, καὶ ἔστιν ἐν ὁμοίᾳ, inferius, τοῦτο δὲ ἐστὶν ὅσον τις ἐν Περσίδι ἀναμειβόμενος εἶναι. μετατίθειν εἰς Αἰγύπτου, ἀμειβόμενος καὶ ἐδάδιον ὡς ὁρᾷται. Perseæ arbor est in Ægypto, fructum ferens cibo idoneum, stomacho utilem, in quo phalangia cranocolaptes nomine reperiuntur, præsertim vero in Thebaide. Et paulo inferius: Hanc arborem prodidere nonnulli in Perside quidem exitiosam esse, translata vero in Ægyptum, natura mutata in cibos receptam. Columella in hortulo:

Et pomis quæ barbara Persis

Miserat (ut fama est) patrijs armata venenis.

† At nunc expositi parvo discrimine lati

Ambrosios præbent succos oblita nocendi.

† Lege,
At nunc

exposito par- Perseæ ergo & persica eadem arbor. Columellam
ria discrimi- de persica loqui, ex Galeno, & Strabone probant.
mine lata. Gal. lib. ii. Κατὰ τούτους, cap. de cephalæa circa finem,

Εἰ Αἰθιοπία μόνη τὸ τῆς περσικῆς δένδρον εἶδεν, οὐ μὲν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τινὲς ἀπὸ Ρωμαίων ἐθνῶν. ἐνίοι πέρτεροι ὀνομαζέσθαι αὐτὸν καὶ φασὶν ἐν Περσίδι εἶναι τὸν καρπὸν ὃ δένδρον τούτου. κατὰ δὲ τὴν Αἰγύπτου χώραν ἀόλαται καὶ ἀρῶν. In sola Alexandria perseam arborem vidi, ac in alia nulla, quæ sub Romanorum potestate, regione; nonnulli perseion vocant, dicuntque apud Persas lethalem esse, apud Ægyptios autem innocuam existeret. Strabo lib. xvii. quo loco de Ægypto agit. H' δὲ περσικὴ ἐστὶν ὡς καὶ περσικὴ Αἰθιοπία δένδρον μετὰ καὶ περσικὸν ἔχον γλυκύ. Perseæ solum ibi nascitur, et apud Æthiopes. arbor magna est fructu dulci. Columella ergo non de perseæ, ut quidam botanici volunt, loquitur, sed de persica. Quomodo enim Columellæ tempore, qui Galeno multo antiquior, perseæ Italiæ vulgaris esse potuit, cum Galeni ævo in Italia fuerit incognita, nec usquam in terris, Romano imperio subiectis, nisi in Ægypto, visa? Contrariam qui defendunt opinionem, Columellam, & Nicandri Scholiastæ, perseæ, persicæque confundere historiam scribunt. Atque his ferè argumentis suam probant sententiam. Primo quod Dioscorides & Galenus de persica malo, & perseæ seorsim ac diversis egerint capitibus. II. Quod Galenus perseam in sola Ægypto se vidisse scribat, cum persica familiaris sit Italiæ. III. Quod perseæ descriptio a Theophr. lib. iv. tradita, neutiquam persicæ conveniat. Perseæ omni anni tempore pomis prædita. Æstare tantum fert persica malus fructus. Perseæ folio pyri: Persica amygdalæ. Perseæ folia sua semper retinet: cadunt persicæ. Perseæ lignum intus habet pruno minus. Majus persica. Ultimum ex Plinio petunt argumentum. Hic lib. xv. cap. xiii. Nam persica arbores (hoc jam à nobis examinatum) sero et cum difficultate transierit, ut que in Rhodo nihil ferant, quod primum ab Ægypto earum fuerat hospitium. Falsum est venenata cum cruciatu in Persis gigni, et pœnarum causa à regibus translata in Ægyptum, terra mitigata. Id enim de perseæ diligentiores tradunt, quæ in totum alia est, myxis rubentibus similis, nec extra orientem nasci volunt. Eam quoque eruditiores negaverunt, ex Perside propter supplicium translata, sed à Perseo Memphisatam. Et ob id Alexandrum illa coronari viatores ibi instituisse, in honorem atavi sui, &c. Tacite taxat Columellam. Non dubium tamen, quin ex veteribus hoc quidam tradiderint, quos sequitur Columella. Scribit Rhanolphius in Itinerario Syriaco, Persas, etiam hoc ipso tempore, perseam à persica arbore distinguere, quamvis etiam à persicorum elu abstineant, Nimrodi beneficio infecta, & noxia esse, nescio, qua occasione, opinantes. Hoc si verum, in quo peccarit Columella non video. Nihil impedit utramque arborem, eandem ob causam, à Persis in Ægyptum missam. Nicandri Scholiastæ excusari nō potest. Nam perseæ à nemine rhodacina dicta: nec in persica, sed perseæ cranocolaptes. Et hæc sunt argumenta, quibus viri docti suam stabiliunt, firmantque opinionem. Hunc nodum primus solvit doctiss. Salmasius. Alia perseæ communis apud veteres, alia perseæ Ægyptia, ut alia συκάρμην vulgaris, alia συκάρμην Ægyptia, quam & συκάρμην appellabant. Alia porro & ficus Ægyptia: filiquam arborem ceratoniā sic dicebant: alia ficus ita proprie appellata. Alia denique ἄκανθος Græciæ, & alia acanthus Ægypti. Multas peculiare & sibi proprias arbores habuit Ægyptus, quæ nusquam alibi nascebantur. Iis Græci cum nomina indere vellent, ex suarum arborum aliqua similitudine, quam habere videbantur, eas denominarunt, ut morum Ægyptiam, ficum, acanthum, cum diversi tamen generis arbores essent in Ægypto, quæ hoc nomen tulerunt. Idem de perseæ dicendum. Hæc arbor eo nomine Græciæ nota, à Perseo translata, vel ex Æthiopide, vel ex Perside, unde & persicam recentiores appellarunt. Nicander, Posidonius, Clearchus, πέρσειον nominant, & de perseæ sive persica Græciæ intelligunt, arbore utique nec satum morosa, & natu facillima, & ubique ferè proveniente, & quæ ubique proveniret, fructum ferat. Ejus porro est, ob aliquam, ut videtur, similitudinem, licet in totum alia sit. Non perseam tamen simpliciter, sed cum epitheto patriæ nominarunt. Ita enim semper Theophrastus, τὸ πέρσειον ἐξ Αἰγύπτου περσικὴν τὴν Αἰγύπτου vocitat.

vocat, ut distinguat à persea communi; sic ἀκανθῶν
 Διγῶν, & ἀκανθῶν ἐς Αἰγῶντιος appellat, ut abacantho
 vulgari fecernat; ita & συγγυμῶν τῶν Αἰγῶντιος, & ἐς Αἰ-
 γῶντιος, sycomorum appellat, quæ in totum diversa est
 à sycamino vel moro aliarum regionum. At ævi
 medij Græciæ scriptores, postquam eam quæ veteri-
 bus persea vocabatur, ipsi persicam appellare cœpe-
 runt, τῆς περσίας appellatio in Ægypti persea reman-
 sit. Inde perseam simpliciter vocarunt, eam arborem
 Ægypti, quæ veteribus persea Ægypti dicebatur,
 quia nulla opus erat amplius epitheti adjectione,
 discriminari utriusque arboris notando, quum perseam
 vulgarem, persicam jam nuncuparent. Latissimè
 ergo errat Plinius (ut jam dixi) qui περσία τῶν Αἰγῶντιος,
 Theophrasti, quæ in Rhodo ferax non erat, de per-
 fica arbore accipit, quam in Græcia jam olim & ubi-
 que locorum, quibus provenit, fructiferam esse con-
 stat. Nec tantum Plinius, sed infimæ Græciæ aucto-
 res, in hoc versantur errore. Nicandri Scholiast. ver-
 bis jam citatis. Suidas περσία ποδάριον, rodacinea persica.
 Antiqui Græci persicam vocarunt περσία, Aristoteles
 de mundo, ἀμπέλι καὶ φοίνικας καὶ περσία, συκίατε, &c.
 Clearch. apud Athenæum lib. xiv.

Ἀμης, πλᾶκῳς, ἔνπλετο, ἱστῖον, ῥοα,
 ὄον, ἐρίδινο, σησάμη, κρηπῆ, βότρυς,
 Ἰσκαῶς, ἄπι, πέρσεια, μελῆ, ἀμύνδαλα.

Hāmes, placenta, entiltos, itrion, punica,
Ovum, cicer, sesama, copte, ura,
Carica, pyra, persea, mala, amygdala.

Perfica.

Perseam describit Theophrastus lib. iv. cap. xi. per-
fica nullas tradit notas, quod nec Dioscorides
fecit, quod vulgaris, & ab omnibus cognita satis
planta. Eleganter à doctissimo medico & botanico
Dodonæo describitur Pemp. vi. cap. vi. Arbor haud
magna perfica, ramos nonnullos effundit, fragiles
adeo, ut non raro fructuum ponderi succumbentes
disrumpantur; folia oblonga sunt, ambitu nonnihil
ferratis salignis aut amygdalignis non dissimilia,
gustu amara: flores dilute purpurei elegantissimi,
adeo ut de florente perfica dici soleat:
Perficum a

*Perfica-cum florent, nihil est formosius illis,
Sordidius contra flore cadente nihil.*

Floribus succedunt fructus rotundi, rimæ quodammodo perfimilem figuram ab una parte ostentant, molli tenuique lanugine pubescunt. Foris ut plurimum colore albidî; quidam una parte, alij in totam

intenso colore rubentes; lutei etiam nonnulli: caro
exteriorem corticem refert, lutea luteis, rubens sa-
turè rubentibus, candida albicantibus, quorum ta-
men nonnullis, una videlicet parte extrinsecus rubi-
cundis, circa nucem elegant purpurea rubear colore
caro niter. Sunt vero hujusmodi persicæ sapore vino-
sissima, atque idcirco gratissima; lutea vero cæteris
duriora. In medio autem persici lignosa, dura, scabra,
& rimosa nux, latet, in qua amygdali æmulus nu-
cleus, cortice perfimili, substantia interius albida, sa-
pore subamara. Ex cortice autem persicæ vulnera-
to, gummi profluit initio liquidum, quod successu
temporis siccius ac durius redditur, veluti ex amyg-
dalis ac cerasis. Persica in hortis ac vinetis feruntur
aut plantantur, cito persica malus enascitur, tertio
aut quarto à satione anno fructus facit, facile etiam
perit, disturna non est: florer paulo post erumpen-
tibus foliis Aprilis mense: fructus Septembri matu-
ros reddit: Fructus hic *περσικόν* vocatur, quod
credatur primum è Perside allatum. Nicander per-
ficam canit è Cephei regno, ac regione in Græciam
advectam,

Καὶ τὸ καὶ ὅτι φθίνει μετ' ὀργάνου ἐλάει.
 Σκληρὸν δὲ Πρωτὺν κάρου βλάβου οἶον ἐρυξί.
 Πρωτὺν ὡς ποτὶ πρὸς λιπὸν Κηφῆϊδα γαίαν.
 Ἀ' οὐχ' ὀδοτμήξας ὄρη γαῖον αὖ Μιδάσης.
 Ἦν Μυκλῶσιον ἐπιζησσε δ' ὄρεσις,
 Κηφῆϊ ἢ ἰα δῶρα.

Hancque nices poterint Perseæ pellere noxam
Dura, si tritas oleo albo in pocula veras.
Hanc quondam Perseus linquens Cepheia rura,
Quando Medusæum curvo caput abstulit ense,
Grata Mycenæi consevit munera in arvis.

Sub quo cæli axe regio illa Κηφής, regnumque Cephæi inter doctos non satis convenit. Vulgarè opinio, Cephæi regnum, Persidem esse. Malunt nonnulli de Æthiopia accipere, quam & Κηφώϊαν, inde dictam scribunt, & Κηφώας; ejusdem regionis incolæ à Cephæo. Atque hi Perseum ex Æthiopia terra in Græciam, vel, ut aliis placet, in Ægyptum, Perseam arborem transfuisse contendunt. Plinius loc. cir. de perseæ, quam cum persica arbore confundit. Eam quoque eruditiores negaverunt, ex Perside propter supplicia translata, sed à Perseo Memphi satam. Arridet alijs Κηφώϊαν, Chaldæorum esse regionem, ipsosque Chaldæos sic dictos olim fuisse à Cephæo Andromedæ parente. Steph. ἀπὸ πάλαιον. Καλοῦντο οἱ ἀσσυριοὶ Κηφώϊας διὰ Κηφείας τὸ πάτερ. Ἀνδρομέδας, ἀφ' ἧς καὶ Περσίως γῆς Δαδίας ἐ δὸς Περσέως. Chaldaica hæc regio in Persidis imperio ad Euphratem fluvium circa Babylonem. Tradunt Græcorum nonnulli ipsos Persas à Perseo denominationem & originem sumpsisse. Quum ergo omnes sermè consentiant, arborem perseam, quam persicam recentiores vocarunt, ex Cephænia, sociæ Cephæi regione, in Græciam à Perseo translata; sequitur juxta illorum opinionem, qui regionem hanc in Persarum ditione collocant, & ex Perside genus illud pomi allatum fuisse, sed à Perseo, unde & nomen περσείας accepit. Nam à Περσέως Πέρσειον, ut à Περγμήνης, Περγμήθειον. Unde apud Nicand. Περγμήθειον πῦρ. Vide lib. ix. cap. de Colchico; ab Ἀχχίλεις Ἀχχίλλειον, unde Ἀχχίλλοις Κελδαί, apud Theophr. lib. vii. hist. Ita & Πέρσειον εἰνδρον, & μῆλον Πέρσειον, & arbor ipsa περσίη, & περσίαι. Nec enim περσία à Perside habet originem, sed à Perseo. Recentiores περσιάν vocarunt; quod translata à Perseo, ex Cephænia sociæ sui terra, quæ ex quorundam sententia, sub Persarum potestate fuit. Sed hoc posterius: nondum enim Persæ ibi imperium habebant, sed primum Cephænes à Cephæo; mox Chaldæi. Supra probavi antiquissimos Græcos περσίαν, & περσίαν nuncupasse, quod recentiores περσικήν. Antiquissimi enim περσικήν, vocabant arboris genus quod medij ævi Græci κίπριον. Vide cap. & lib. iv. hist. Diosc. lib. i. ca. cxxvi. τὴν εἰς μεδικὴν λεγόμεναι ἢ περσικὰ, ἢ καρόμηλον, ῥωμαίων κίπριον. Est & nucis quoddam genus περσικήν dictum. Hesychius, περσικά (vulgo depravatè περσίαι) ἵπτον καρίαν. Dioscor. lib. i. cap. cxxviii. Καρὺν βασιλικὰ ἀνθοῖ περσικὰ καλλύσιν. Nucem persicam cum malo persico citrio confundit Macrobius Saturn. lib. ii. cap. xv. Idem enim persicum Suevij, & Cloatij putavit; cum Suevius de nuce, de pomo sive citrio loquatur Cloatius. Secundum hanc (mali nucisque) definitionem, inquit,

quit, perficum quod Suenius poeta, superius inter nuces numerat, magis erit inter mala numerandum. Athenæus lib. iiii. perficum malum, five perficum confundit, cum nuce perfica. Διφιλονόμιον δὲ τὸ Σιφίον ἐν τῷ αἰεὶ τῷ αἰετῷ φερεμένων τοῖς νοσέει, καὶ τοῖς ὑγιάνουσιν, φησὶ, τὸ δὲ περσικὴ λεγόμενα μήλα, καὶ πρὸν δὲ περσικὰ ὑπεκρέμαλα, μέσως ἐστὶν ἐν ὑλοσφαιριστικῇ τῷ περσικῷ. Φιλότιμος δὲ ἐν τῷ αἰετῷ δὲ τῷ δεκάτῳ αἰετῷ τῷ αἰετῷ. τὸ περσικὸν φησὶ λεγόμενον καὶ περσικὸν ἐστὶν αἰετῷ περσικὸν καὶ περσικὸν ἐστὶν αἰετῷ. Interpres. Quæ persica mala vulgo nuncupantur, & à quibusdam persica pruna, succi sunt medicoribus boni, & plus nutriunt, quam mala. Philotimus lib. xiv. de alimentis scribit persici mali nucleum pinguiorem esse, laxiorem, cusum olei multum reddere, raucedinem stertoremque excitare. Dipbilus de persico malo agit. Philotimus de nuce persica. Pinguiorem inquit, & si tunc datur olei multum emittere, quod malum non facit perficum. Notant Dalecampium, quod καρχαδῆς verterit, raucedinem, stertoremque excitare. Athenæi codicem corruptum ajunt, restituunt, καρχαδῆς, vel καρχαδῆς. Hanc lectionem improbat doctiss. Salmasius. Quid καρχαδῆς in arboribus sit, infra cap. vi. & vii. docet Theophrastus. Sed nihil hoc ad fructum ipsum atinet. Quod enim καρχαδῆς π habere dicatur, hoc vel ad formam spectat, vel ad virtutem. Quantum ad formam, nihil καρχαδῆς habet fructus nucis aut juglandis. De virtute ergo ac proprietate id accipiendum. Nam Diocles sic de amygdalis scribit, Θερμωτέρα δὲ αἱ δὲ τὸ ἔχειν καρχαδῆς π. Et hic legi volunt, contra Phylotimi mentē, αἱ δὲ τὸ ἔχειν καρχαδῆς π. Ergo καρχαδῆς id erit, quod vim ac virtutem habet τῆς καρχαδῆς. Quæ καρχαδῆς cum vim habeat excafactoriam, καρχαδῆς idem erit quod θερμωτέρα. Sed qualis hæc ratio redderetur quare amygdalæ calidæ sint? Idem est ac si dicerent : Amygdalæ autem ideo calefaciunt, quia calefaciendi facultatem habent. Hoc præter rationem videretur. Præterea cur καρχαδῆς, pro eo quod habet calefaciendi virtutem? An præter cætera specialis hæc vis inest, τῇ καρχαδῆς καρχαδῆς? Hoc, præter veritatem, asserit Plinius lib. xvi. cap. viii. ubi καρχαδῆς libanotis semen, cum arborum καρχαδῆς, confundit, ut infra cap. vii. ostenditur. Mase, ut dixi, Dalecampium reprehendunt, quod καρχαδῆς, raucedinem, stertoremque vertit. Dalecampium, inquit, sepe de suo liberalem, multa auctori largiri de quibus non cogitavit, diligens lector multis in locis deprehendit : cuiusmodi est quod ait, perficum malum raucedinem stertoremque excitare, cuius sententia nullum omnino in verbis Athenæi extat vestigium. Idem alio loco : Falsissimum est quod hic dicitur : amygdalas propterea esse calidas, quia milij naturam participant. Id enim est ἔχειν τὴν καρχαδῆς. Atque omnium medicorum consensu milium frigida nature est, non calida. Doctorem alius aliter emendavit : vel καρχαδῆς, vel καρχαδῆς, vel καρχαδῆς, ut etiam si Musis placet, ἰκαῖαδῆς. Quæ omnes conjectura, si libere loqui licet, aspernabiles sunt, parum etiam ineptæ. Non legit Dalecampius καρχαδῆς, sed καρχαδῆς, hoc est, καρχαδῆς alperum. Galenus in lib. de art. Hipp. τὰ καρχαδῆς, scribit esse τὴν φάρυγγα τῶν καρχαδῆς, καὶ θερμωτέρα βίαια κινεῖται. Quæ fauces exasperant, & parvam vim movent, creperumque in faucibus sonum faciunt. Eodem in libro διδοῦναι καὶ καρχαδῆς, dicuntur, qui difficulter & cum stridulo sono spiritum trahunt. Sed quid impedit, quo minus, vulgatam servemus lectionem, & simul Dalecampij approbemus versionem? Idem Galenus loc. cit. aph. comment. lxi. Γενωσθαι δὲ ἐν τοῖς ἀνθρώποις τοῖς ἀνθρώποις τὸ τὸ καρχαδῆς αἱ δὲ κατὰ τὴν αἰετῶν συνάεσθαι, ἀπὸ γὰρ τῆς κίττης γένεσθαι. ἔστι δὲ ὁνομαζομένη τὴν καρχαδῆς οἱ ἄνθρωποι, ὅταν διδῶνται ἐν τῇ φάρυγγι τῶν καρχαδῆς ἰσχυρὰ μικρὰ ὡστε καρχαδῆς. In accuratis exemplaribus καρχαδῆς, per * in secunda syllaba scriptum reperitur : quod à καρχαδῆς sit. Καρχαδῆς enim Iones καρχαδῆς, id est, milium vocant, quando videlicet sensus in faucibus, & gutture exiguarum aspredinum speciem, perinde ac milij præfert, quasi miliosos dixerint. Vides καρχαδῆς, & καρχαδῆς, idem significare. Calidam ergo nucem probat Philotimus, quod fauces exasperat, & exiguum tussim ciet. Ex eo igitur amygdalas vim excafactoriam habere colligebat Diocles, αἱ δὲ τὸ ἔχειν καρχαδῆς π, quod fauces exasperarent, & raucedine facerent, ut ferè solent omnia λεπτοὶ pingua, quæ & θερμωτέρα calfactoria. Rectè igitur Dalecampius καρχαδῆς, raucedinem, interpretatus est. Nux enim in gutture & faucibus caliditate, & pinguedine sua, parvas quasdam aspredines, milij granis similes excitat, & quibus raucedo & stertor. Ad perficum malum revertor. Quæstio movetur,

utrum ad malorum, aut prunorum classem referri
debeat. Latè si vocem mali accipiamus, non dubium
quin in malorum genere numerari debeat. Macro-
bius lib. ii. Saturn. cap. xv. *Mali vero, inquit, quod foris
habeat, quod esui aptum, & durum intus includat. Secundum
hanc definitionem persicum, quod Suetius poeta superius
inter nuce numerat, magis erit inter mala numerandum.*
Confundit, ut jam dictum est, nucem persicam cum
malo persico. Si omne illud malum dicatur, quod
foris habeat, quod esui aptum est, intus vero durum
gerat; non dubium, quin sub malorum classe referri
debeat. Ex veteribus alij in malorum, alij in pruno-
rum classem retulerunt. Diphilus Siphnius apud
Athenæum lib. iii. *Περσικά λιγύροδρα, τὰ πικρὰ δὲ
καυκίμια.* *Quae mala persica vocantur, à nonnullis persica
pruna dicuntur.* Prunis annumerat quod nullum mali
genus intus contineat nucem, in qua nucleus. Diosco-
rides, cui in re botanica, à Theophr. maxima aucto-
ritas inter malorum genera rescenfer. Mox enim de
persicæ malo agit, ubi malorum sylvestrium absolvit
historiam. Nos unicuique hac in re liberum relin-
quimus iudicium. Ex veteribus alij in prunorum, alij
in malorum retulerunt classem. Armeniaca si prunis
annumerari possunt, uti plerisque ex antiquis placeret;
cur in prunorum generibus persicum adnumerari
non possit, causam video nullam. Genera persicorum
plura. Duo novit Dioscorides, τὰ περσικὰ, & δρυμνικὰ.
Æginetæ vero quatuor erant cognita genera lib. i.
cap. lxxxii. *Τὰ δὲ περσικὰ καὶ τὰ καὶ δρυμνικὰ* (in alijs cod.
δορυμνικὰ καὶ δρυμνία καὶ τὸν τὸ περσικὸν.) Totidem genera
Palladius in Novemb. totidem Columella in hortulo
docet esse. Plinius lib. xv. cap. xii. in Lemmate ge-
nera ait esse quatuor. Corruptum Plinij locum do-
ctiores tradunt, legendumque. *De persico genera vii.*
Nam septem, non quatuor ponit: Persica & duracina; qui-
bus palmam è persicis tribuit. Gallica, & Asiatica; natio-
num cognomine. Precocia quæ æstate maturescunt, super-
natia quæ è Sabinis veniebant, & popularia quæ undique.
In libro Indicis, rectè legitur, persicorum genera septem.
In editis, Plinij codicibus. *De persico genera iv.* scriptū
est. Scribo. *De persico genera vi.* Tot enim, si rectè
computemus, persicorum describit genera Plinius.
Sed persicorum, inquit, palma duracinis. Non duo hic
designat genera Plinius sed unum. Duo enim, si in-
tellexisset genera, scripsisset; *Sed persicorum palma du-
racinis persicisque.* Facilis quoque vi. in iv. mutatio.
Palmā inquit duracina habere. Meminit horum Pau-
lus Æginetæ, alijque Græci, Cassianus Bassus lib. x.
cap. xiv. *Τὰ δρυμνικὰ* (in Palat. MS. *δορυμνικὰ*) *καὶ αἱ ὑδα-
κοὶ καὶ αἱ δρυμνίαι.* *ei δὲ καὶ, σικεραὶ ποικιλομέναις, ὅτι καὶ μίαν ἔχουσιν
τὴν καρπὸν.* Duracena aquis locis gaudent, aut assidue riga-
tis: sic enim fructus major evadit. Viri doctiores
Æginetæ, Cassiani Bassæ, Plinij codicem corruptum
ajunt; restituant *ροδάκναι.* Suidas; *ροδάκναι τὸ δένδρον.*
Quomodo etiam apud Aëtium lib. xiii. cap. cxviii.
legitur. Sic etiam apud Myrepsum sect. iii. de
Unguent. cap. xcv. scriptum invenitur. *Κολοκάσιαις,*
(vulgo *χυλοκακίαις*) καὶ *ροδάκναις.* Nihil impedit, quo-
minus utrumque nomen habuerit. *ροδάκναις* vel rho-
dacena, dicitur, quod fructus rosam oleat, vel roseo
& rubro colore picturatus ferè conspiciatur. Poste-
rior sententia nobis minus probabilis, idque quod
Geoponicōn auctor doceat lib. x. cap. xv. qua arte
rhodacenum persicum rubrum reddatur. *Ἐρυθρὰ ποίη-
σεις τὰ δρυμνικὰ, ῥόδα φυτόναι ὑπὸ τὸ φυτόν. Ποίσεις δὲ κατὰ
τὴν ἑπομένην ἐνυθρὸν τὴν καρπὸν.* *ei γὰρ ἐν γῆρας τὸ ὅστις ἐπερσικὸν,
κατὰ τὴν ἡμέραν δρυμνικὸν καὶ ἀνοίξεις ἀνοίγεται γὰρ ἐν ταῦταις
παῖς ἡμέραις αὐτομάτως, & ἐπιγίγνεται κινάδα αἰς τὸ ἐν τὸν ὅστις,
ὃ γῆρας τὸν ἐπικαλίας αἰώνας, ἔξως ἐπὶ τὴν ἐνυθρὸν τὰ περσικὰ.*
Rubra facies rhodacena (sic legit interpres) rosæ sub ipsi
plantis confitis. Facies & juxta alium modum rubicundum
fructum; si enim obrutum persici os, post dies septem detexe-
ris. In his enim diebus sua sponte aperitur, & cinnabri intra
osculum infuderis, & hoc ipsum rursus obrutum cura & di-
ligentia dignatus fueris, unde rubra persica habebis. Non
ergo à colore nomen impositum videtur, quod tota
rubra natura finit. Sed potius, quod plerumque rubro
colore altera sui parte niteat fructus. Nobis verissi-
milis, ab odoris suavitate nomen obtinuisse. Dura-
cina dicta volunt, ob osium duritiem. Horum nobis
opinio non arripit. Nam duracina cerasa, uvæ, apud
eundem Plinium, non à duritie granorum aut oscu-
lorum, sed propter ipsorum fructuum densitatem,
nomen illud audiunt. Persica duracena, vel, ut alij

ἐν αὐτοῖς φέρειν, οἷον ἀρκυόχον ἐπὶ τὸν ὄμιον, αἱ βλα-
στῆσαι τὰς ἡμέρας αὐτὰς ὅτι αὐτὰν τὰ ὁμογενή τῶν περὶ περὶ
καὶ ὑπερὸν διαφέρει κατὰ τὰς τόπας. πρῶτα μὲν γὰρ
βλαστάνει τὰ ἐν τοῖς ἐλατοῖς, ὡς οἱ περὶ Μακεδονίαν λε-
γούσι, οἱ δὲ περὶ τὰ ἐν τοῖς πεδίοις ἔχοντα δὲ τὰ ἐν τοῖς
ὄρεσιν. αὐτὰν δὲ τῶν καθ' ἑκάστην δένδρων, τὰ μὲν σωμα-
τικὰ βλαστάνει τοῖς ἡμέραις οἷον ἄνδραχνη, ἀβάρκη,
ἀχράς ἢ μικρὸν ὑπερὸν τῆς ἀπίας. τὰ δὲ καὶ περὶ ζεύρε
μὲν, καὶ μετὰ πρῶτος ἐν τῇ ζεύρε. Ἐπεὶ ζεύρε μὲν
κραναία, ἡλυκραναία μετὰ ζεύρε ἢ δάφνη, κλήθεα.
περὶ ἰσημερίας ἢ μικρόν, Φιλύρα, ζυρία, φηγός, συκὴ.
περὶ ὁλοκαυτῶν, καρύα, ἔδρος καὶ ἄκτη. ἐπὶ ἡμέλῳ
τὰ ἀκαρπὰ τὰ δοκῶντα ἀλσώδη, λώκη, πτελέα, ἰτέα,
αἰγυρῶ. τὰ δὲ αὐτὰ ἢ μικρὸν ὀψιὰ πρὸς τὰς τῶν. τὰ
ἄλλα περὶ ἐνιστάμεν τὰς ἡμέρας οἷον ἐρνεός, Φιλύκη,
ὀξυάκων, παλίσκος, τέρμιον, καρύα, Διὸς βά-
λαν, μηλιά ἢ ὀψιὰ βλαστάνει. ὀψιὰ βλαστάνει ἢ χε-
δὸν, ἢ ἰψῶ, ἀρία, πτερυγία, ἡλια, μίλ. αἱ
μὲν δὲ βλαστῆσαι, ὥστε ἐχέουσιν αἱ ἢ ἀνθήσκει, ἀκαρ-
πῆσιν ὡς εἰπεῖν καὶ λόγον. καὶ μὲν αὐτὰ τὰ ὀξυάκων
μᾶλλον ἢ ὅτι τὸν ἡλίου τῶν καρπῶν πλείωσις. κραναία
μὲν γὰρ ἀποδίδωσι περὶ τρεῖς ἡμέρας. ἢ πρῶτον
χεδὸν ὡς περὶ πρῶτον ἢ ὀψιῶν, καὶ οἱ πτερυγίας καλῶσι
ἡλυκραναίαν, μετὰ αὐτὸ τὸ μετὰ πρῶτον. ἐπὶ ὁ πρῶτος
καρπὸς ἀβάρη, καὶ ὀξυάκων ἀδένες καὶ χαῦνον. ποσῶν
ἢ ἡ διαφορά περὶ ἀμφὶ ἀρρενὶ δὴ τὰ σκληρότατα. τέ-
ρμιον δὲ περὶ πυρὶ ἀμύραν, ἢ καὶ μικρὸν ὀψιὰ πρὸν
ἀποδίδωσι. μελία καὶ σφένδαμον, τὰς θέρους τὸν καρ-
πὸν. κλήθεα ἢ καρύα ἀκαρπῶν τὴν γῆν, μετὰ πρῶ-
τον. ὄρε δὲ καὶ Διὸς βάλαν, ὀψιὰ πρὸν ἐπὶ, περὶ
Πλειάδα δύνει. ὡς περὶ τὴν καὶ Φιλύκη, καὶ πτερίν, καὶ
παλίσκος, καὶ ὀξυάκων μετὰ Πλειάδα δύνει. ἢ ἢ
δρία, χεμῶν δέχοντες, καὶ μηλιά μὲν τῆς πρῶτης
ψυχέσιν, ἀχράς ἢ ὀψιὰ χεμῶν. ἢ ἀνδραχνη δὲ καὶ
ἀφαρκή, τὸ μὲν πρῶτον περὶ πρῶτον αἶμα τὰ βότρυς
περὶ καὶ ὅτι τὸ ὑπερὸν, αἰθάνει. δοκεῖ γὰρ αὐτὰ
δίκαιον δέχοντες τὰ χεμῶν. ἐλάτῃ γὰρ καὶ μίλος
αἰθάνει μικρόν περὶ ἡλίου τρεῖς ἡμέρας. καὶ τὴν ἐλάτῃς τὸ αἶ-
μα ἢ κρέκινον, καὶ αἰθάνει καλόν. τὸν δὲ καρπὸν ἀφίσκει
μετὰ δύνει Πλειάδα. πτερίν ἢ καὶ πτερυγίας περὶ
τῇ βλαστῇ μικρόν, ὅσον περὶ πρῶτον ἡμέρας. τὰς δὲ
καρπὸς ἀποδίδωσι μετὰ Πλειάδα κατὰ λόγον. αὐτὰ
μὲν ἐν μετὰ πρῶτον ἔχει. πάντων δὲ τὰ πλείω, ἢ ἀρ-
καὶ, καὶ ἢ καλῶν, καὶ πτερίν. ἢ μὲν γὰρ ἀρ-
καὶ ἐν αὐτοῖς ἔχειν δοκεῖ περὶ αὐτὰ λαμβάνει γὰρ
ὁ τὸν περὶ πρῶτον. ὡς οἱ πτερυγίας φασὶν εἶδε περὶ πρῶτον
δὲ καὶ περὶ φασὶν, καὶ ὅσον πρῶτον τρεῖς ἡμέρας. ἐὰν δὲ ἢ
ὅτι τὰ δύνει πρῶτον, ἀποδίδωσι. φασὶν δὲ καὶ τὴν πτερίν
οἱ περὶ Ἀρκαδίαν, ἐν αὐτῇ πλείω. αἶμα γὰρ τὸν ἐόν
περὶ πρῶτον, καὶ τὸν νέον ὑποφάνει. ὡς περὶ τῆς τοῖς τοῖς συμ-
βαίνει συνεχῶς τὸν καρπὸν ἔχειν. φασὶν δὲ καὶ τὴν κη-
λαστον ὑπο τὸν χεμῶν ἀποδίδωσι. ἐπὶ καρπὸν δὲ
σφένδαμον, Φιλύρα, καὶ πτερίν. τὸν δὲ καρπὸν ἀβάρη
ἔχει πάντι ζώον, Φιλύρα, ἡλυκραναία, πτερίν. ὀξυ-
καρπὰ δὲ, καὶ καλῶν, καὶ ἀρκαὶ, ἢ πτερίν καὶ ἀν-
δραχνη. ὡς οἱ περὶ Ἀρκαδίαν φασὶν, ἐπὶ τὰς τῶν
ὀψιὰ καρπῶν, χεδὸν δὲ πάντων ὀψιὰ πρῶτον, καὶ γωνία,
ἡλια, μίλ. αἱ μὲν ἐν τῶν καρπῶν ἀποδίδωσι καὶ πε-
πῶσιν, τοιαύτας ἔχουσιν διαφοράς, καὶ μόνον περὶ τὰ
ἡμέρας τῶν ἀγρίων, ἀλλὰ ἢ περὶ αὐτὰ. συμβαίνει δὲ
ὅταν ἀρξάνται βλαστάνειν, τὰ μὲν αἰθάνει συνεχῶς
καὶ βλαστάνει τὴν αὐτὴν ποσῶν περὶ αὐτὴν καὶ ἐλάτῃ καὶ ὀρεὺς ἀγαλῶν. ἢ τρεῖς ὁρμαὶ εἶναι, καὶ τρεῖς
ἐν αὐτῇ

alia sequantur, pro locorum natura, inter se discre-
pant. Etenim quæ paludibus astant, primæ ger-
minant, ut Macedones volunt: secundæ, quæ pla-
nis; novissimæ, quæ montibus. Ipsarum autem sin-
gularum arborum, alia cum urbanis germinare in-
cipiunt: ut portulaca, apharca; "pirus post urba-
nam paulo. Aliæ ante favonium, & statim post af-
flatum favonij. Ante favonium, cornus, tam mas-
quam fœmina: post favonium, laurus, alius: paulo
ante æquinoctium, tilia, caprinus, fagus, ficus.
Quin & nux juglans, quercus, sambucus, maturè
germinant: atque etiam magis, quæ steriles luo-
iæque sunt, "populus, ulmus, salix: paulo ab his
serius platanus. Reliquæ ineunte vere, ut capri-
cus, philyca, spina arata, paliurus, terebinthus, nux
juglans, castanea. Serotino germine malus est.
Tardissimo fere omnium, "suber, aria, quadra-
toria, thuia, taxus. Germinationes igitur ita se
habent. Florum proventus autem, ut ita loquar,
pro ratione germinationis sequuntur. Differunt
tamen, multoque magis fructus confectio variat.
Quippe cornus fere circa æstiva solstitia reddit;
præcox scilicet. Nam serotina, quam quidam fœ-
minam dicunt, post ipsum autumnum fructificat.
Huic fructus ingustabilis: lignum infirmum, fun-
golumque. Tanta est inter ambas differentia;
cum mari "firmissimum sit. Terebinthus circa
tritici messem, aut paulo serius semen reddit: fraxi-
nus atque acer, æstate: alnus, nux, juglans, "piro-
rumque genus quoddam, autumnò: "robur & ca-
stanea, serius. Nam circa Virgiliarum occasum,
Eodem modo & philyca, & ilex, & paliurus, & spina
acuta, post occasum Virgiliarum. "Aria hyemis
initio. Malus primis frigoribus. "Pirus sero-
tina est: quippe quæ hyeme sua perficit poma. Por-
tulaca & apharca, fructum primum, "cum uva dul-
cescit, maturant: posteriozem, cum floret. Bis
enim istæ fructiferæ hyeme ineunte videntur. Abies
flos croci colore, aliisque pulcher. Fructum au-
tem post Virgiliarum occasum dimitunt. "Pina-
ster & picea, paulo germinatione præveniunt, die-
bus scilicet circiter quindecim. Post Virgalias istæ
quoque pro ratione videlicet reddunt. Sed hæc
mediocrius. Omnium autem tardissime juniperus, "pina-
ster, celastrus, ilexque, suos fructus perficiant. Iunipe-
rus enim anniculum habere videtur. Quippe cum
novus anni exacti fructum occupet. Utque aliqui
volunt, nec maturari solet. Quapropter decerpi-
tur, & aliquantum temporis reservatur. Quod si
in arbore relinquatur, "marcescit. Illicem quo-
que semen anno perficere, Arcades ajunt. Simul
enim fructum antecedentem maturat, & novum
demonstrat. Quamobrem in his evenit, ut affi-
due fructum habeant. Celastrus quoque "ob hye-
men fructum amittere proditur, serotina admo-
dum: & tilia, & buxus. Fructum ingustabilem
cunctis animalibus tilia, cornus fœmina buxusque
gignunt. Quin & edera, juniperus, pinus, portu-
laca, serotinæ habentur. At vero (ut Arcades vo-
lunt) & in his, & omnibus fere seriores, "qua-
dratoria, thuia, taxus. Fructuum jacturæ maturita-
tesque sylvestrium arborum, tales differentias ha-
bent; non solum si ad mansuetas spectentur, verum
etiam, si inter se ipsas conferantur. Evenit autem,
ut cum primum inceperint, reliqua germinatio-
nem continent, pinus vero, abies, roburque,
intermittant; terque turgeant, ternaque germina
edant. "Ideo & ter squamofæ dicuntur. Omnis
terminatio, ge-
nitali succo
turgescunt.

enim arbor cum germinat, " squamas corticem spargit. Fit germinatio prima statim mense Februario ineunte. quanquam in Ida monte die maxime decimo & quinto mensis ejusdem. Tum circiter triginta intermissis diebus, aut paulo pluribus, † iterum germinare incipiunt, ab extremo furculi, usque proximum germinis antecedentis. Et quædam sursum, quædam in latera circumquaque emittunt, † veluti geniculo facto, furculo primi germinis: quo modo scilicet & prima fieri germinatio solet. idque agitur " circa Martium desinentem. Hujus germinationis tempore galla quoque omnis gignitur, tam nigra quam candida. Nascitur autem magna ex parte noctu universa. Inque diem aucta, excepta resinacea, si ab æstu occupetur, inarescit, augetique amplius nequit: alias enim magnitudine ampliore grandesceret. Qua de causa, † earum aliquæ non majores fabis evadunt. Nigra vero pluribus diebus viret, & magnitudinem mali nonnulla capeffunt. Postea diebus circiter quindecim intermissis, rursum germina tertio mittunt † mense Aprili, diebus longe paucioribus quam prius. Et forte id sex aut septem diebus ad summum absolvitur. Sed germinatio similis, eodemque modo efficitur. Quo cum ventum sit, non amplius in longitudinem, sed in crassitudinem incrementa vertuntur. Omnium itaque arborum germinationes conspiciuæ. Sed abietis pinique maxime, quoniam genicula in versus rectos porriguntur, ramique conditi ex æquo spectantur. Ad materiam quoque cædendam tempus nunc potissimum intelligitur, " propter amplitudinem corticis. Cæteris enim temporibus cortex facile detrahi nequit, detractoque nigrescit materies, aspectuque deformior redditur. Nam ad usum quidem non refert. Quin imo robustior est, si post fructuum maturitatem cædatur. Hæc prædictorum fructuum propria.

ac in pin-
guis humore
turgescit.
Est autem
prima earū
definente
vere, sole si-
gnum tauri
ineunte. Vel
cum primū
sol signum
tauri in-
gressus est.
† producunt
alia germi-
na à summo
vertice su-
per germen
quod prius
emisit.
† veluti ge-
niculo facta
primi ger-
minis ad
modum ca-
pitata vir-
gae.
sole gemi-
nos exeun-
te.
† sole exi-
stente in
cancro.
" quia cor-
tex facile
abstitt.

Avellane flos *ἄλυνος* vocatur. Theodorus, villum. Amoris lanugo barbæ sic vocatur. Non esse autem florem univocum cum cæteris floribus, sed proportionem non florem, sed quiddam compactili callo ad nihil utile, julum vocat, Græco nomine contentus. Verum Boëthius hic, id appellat Theophrastus in quercu, quod pro flore glandem anteit. Itaque *ἔλυνος* oportet pari ratione, atque ordine censeri in avellana. Et sane de flore disputat, qui fructum antecedit, non de eo racemulo, qui subsequitur: quod nucamentum Theodorus esset commodius interpretatus: & tanquam è nuce aliquid, quasi pro flore: & tanquam de nuce aliquid habens. Quippe ut in cupressu, *ἔλυνος* pinu ordo quidam squammatum subeuntium visitur. At ille maluit, nucamentum, *τὸ νυτῆρον*, quod esset pinus, non male. Ad verbum *νυτῆρον*, quod haberet cum catura quædam rei apiariæ similitudinem, Græci appellarunt. apolum latine possis. *ἔλυνος* est quod respondeat nucamentorum concretioni: si quis intelligat, quid fuerit priscis, apere, *ἔλυνος* apisci. De quibus in origimibus. Qui igitur hæc negant esse flores, ajunt similes haberi debere *τῷ ἀπὸ πῦρος ἔλυνος*. Quare cum in ficu nullus extet flos: ne ille quidem flos esto, qui huic similis sit. Theodorus interpretatus est, præciduus grossos. At *ἀπὸ πῦρος*, non significat præciduum. Quin, *τὸ πῦρ* naturam grossi indicat, qua antecedit: *ἔλυνος* naturam ejusdem, qua non cadit. Præterea grossi cum sint ficus, quæ primores eveniant, (in Italia *ἔλυνος* Flores, *ἔλυνος* Bolas vocant) *ἔλυνος* hic non illud significat, sed papillam, quæ antecedit veram fici faciem: id quod ex iis, quæ sequuntur, manifestum est. *ἔλυνος*, inquit, *καὶ τὸς οὐκὰς τῷ ἔλυνος*. ita erit in ficu pro flore, *ἔλυνος*. Dicat in præsentia, ficulam, in nucibus, nucamentum: id est, nucis rudimentum; ut nucare dicatur arbor, dum nucem parturit. *τὸν ἔλυνος* scissimam Theodorus. Non est hic disceptandi locus. Vide interea Hermolai diligentiam.

Εἰνάτω Φορσίη. Anno reddere. Theodorus non expres-
sit, neque satisfacit sententiæ. Sic tamen Plinius lib. 16.
cap. 26.

Tὰ δὲ ὧς ἴσται. Theodorus, quæ paludibus astant.
Adeone veritus est ὧς? Depravavit sententiam, qui Græcè
 nesciat, eum Theodorus, quod in se est, fallat: atque addu-
 cat dubitare hic, an in paludibus provenire quædam possint.
 Et qui Græcè scit, querat, an voluerit Theophrastum cor-
 rigere Theodorus. Sic, ἀγῆς, hic paulò negligentius, py-
 rus, vertitur ab eodem; sed correxit additione. Post urba-
 num, inquit: ut illa interpretaretur ὕπερ τοῦ πυρῆος pyrafter,
 post pyrum.

Λεύκη, Πελία, ἰπία αἴγειρος. Hic unus ex iis locis est, in quibus alterutram populi speciem omisit.

IΨΘ, suber, sicut Θ φιδίς. περαγωνία. Theodorus, qua-
 dratoria, melius quadrantalis. infra γωνία, eadem. qua-
 dratoriam actionem dicit.

Το πύτυν ἡ διαφορά ἀπὸ ἡμῶν. Theodorus addidit, cum mari firmissimum sit.

Αἰσάδων γένος. Theodorus, pyrorum genus quod-
dam. Pyrrum rursus omisit interpretari, audia supe-
riore negligentia. Et considerabis, quo consilio nucem ju-
glandem inter feras connumeret Theophrastus.

Τῷ βότρυι περὶ ἄλζον. *Theodorus*, 'cum una dulcescit:
alibi de eodem verbo, nigrescit: *suprà diximus* ē *Plinio*
variare: sic ὁ *vulgus Vasconum*, varare.

De flore Abietis, $\alpha\epsilon\gamma\chi\iota\nu\omicron\nu$. At in primo libro $\alpha\epsilon\gamma\chi\iota\nu\omicron\nu$. Theodorushic, sicut & supra, croci colore. Plinius quoque $\alpha\epsilon\gamma\chi\iota\nu\omicron\nu$. atque ita test.

Πεύκη ἡ καὶ πίτος ἀποπροῖσι τῇ βλαστῇ μικρῇ, ὅσον πί-
τι καὶ δίκῃ ἡμέρας, τὰς δὲ κατωτέρως ἀποδοῖσαι καὶ πλεονάζει καὶ λέγουσι
Theodori lectionem animadvertamus. Pinafter, & Picea
paulo germinatione præveniunt : diebus circiter
quindecim post Vergilias. Istæ quoque ratione vi-
delicet reddunt, Sanè ante comparationem non intelli-
gebam.

Τὰ ἰκνὰ ἀνὰ πρῶτον σημαίνει ὅτι δὲ ἄλλοις. infra cap. 8. Ἰκνὰ ἀνὰ πρῶτον σημαίνει. Confundunt veteres ὅλους & ἰκνὰ, ut infra cap. 8. dicam. ἰκνὰς tamen hoc loco nihil aliud videtur, quam id, quod in ficu floris proportionem gerit. Optime Scaliger Papillas veram fici faciem antecedentes, exponit. Negat Plinius ficum florere lib. 16. cap. 15. Nam neque ilex, picea, larix, pinus ullo flore exhilarantur natalesque pomorum recursus annuos versicolori nuntio promittunt, nec fici, nec caprifici: protinus enim fructum, non florem gignunt. in fici mirabiles sunt abortus, nunquam maturefcunt, nec juniperi florent. Veterem & antiquam opinionem esse, non florere ficum ex Theophrasto constat, recentiores hanc sententiam probant. Hæreo tamen an omni ex parte sit vera. Nam intra grossorum rudimenta flores (quod mirum plurimis videri scio) concipit, figura confarctis staminibus similes, colore è candido purpurascens, undique è carne exeuntes, atque ad mediam fructus cavitatem se dirigentes, singulis exigua succedunt semina, colore luteo quodammodo, leviter compressa, unde etiam κερκεραίδες à Græcis dicuntur. ἰκνὰς ergo, quod in ficu, pro flore est.

Μακεδονίαν, &c. Macedoniæ incolæ inter ea quæ non florent, numerant oxyam, juniperum, aquilium, acerem. Verior est eorum sententia qui juniperum, alteram florere, alteram fructum ferre, ajunt. Recentiorum enim experientia nec opinio probatur. Verno tempore sterilis flosculos promit flavescens, oxycedro non dissimiles. E fructifera Majo mense pulvis luteus ac tenuissimus in auras evolat, qui floris vicem obtinuisse videtur. Exscripsit hunc Theophrasti locum Plinius lib. 16. cap. 25. Nam neque ilex, picea, larix, pinus ullo flore exhilarantur, sequitur, nec juniperi florent. Quidam earum duo genera tradunt, alteram florere nec ferre. Quæ vero non floreat, ferre protinus bacis subnascens, quæ biennio hæreant. Sed id falsum: omnibusque is dura facies semper. Modeste Theophrastus, diligentius inquirendum ait. Recentiorum, ut dixi, experientia constat, altero demum anno maturefcere juniperi fructum, eamque quæ fructum fert, non florere: quæ vero florem gerit, fructum non producere. De pini flore supra est. Ilicem inter ea quæ flore carent, non numerat Theophrastus, sed acerem. Ilicem florere capite præcedenti dixit Theophrastus. ἀνὰ δὲ ἄρκα inquit. Ilex multis in extremis ramulis fert oblongos julos, qui in flavos & muscosos flosculos, poline & tenui pulvere perfusos explicantur. De oxya suo loco videbo; si fagus vulgaris oxya, floret. Aceris majoris flores racematim dependent, ex albedo herbacei. Minoris herbacei etiam sunt; non tamen racematim, sed in umbellis exeunt. Agrifolii flores albi & odorati sunt.

Βλαστήεις, &c. Sylvestres arbores vel cum ipsis manueris vel paulo post germinare ait. Serius non cultæ mihi videntur germen novum emitte-re. prunus domestica multo ante sylvestrem floret; idem de pyro & pyrastris dicendum.

Ἡ ἐννὴς, &c. An omnes verno tempore germinant arbores, dubitatione non caret. Ἀνὰ πρῶτον, quæ folio sunt perpetuo, si ob hybernū frigus folia amiserint, non germinabunt ante æstatem, quando sol Cancrum jam ingressus est; Id in aurantia, limonio, citrio sæpius observavi. Memorabile, quod refert Doctiss. Fragus: Vasonia, qui locus ad Rhenū situs est, juglandem repertam esse, quæ ante diem Ioanni sacrum, neque folia neque nucs ostenderet. Cum vero id tempus adesset, parem reliquis nucibus fuisse, quod ad fructum & folia attinebat. Refert idem Engenbachi suo ævo ejusmodi arbores binas extitisse. Miracula fiunt in natura. & hoc non sine singulari naturæ miraculo fieri credo.

Αἰπινότης, &c. Verissimum est quod scribit pro germinationis ratione, non maturefcere fructus, Mature admodum ac præ cæteris multo citius germinat, floretque pyrus quæ nobis gratiola dicitur. Serius multo germinat, quæ à saccharato succo nomen habet: attamen hujus fructus Iu-

lio mense maturus, alterius Septembri demum, vel si æstas ferventior, circa finem Augusti. Primo vere germinat, floretque virga sanguinea, etiam cornus: fructus autumno demum maturus. Mespilus tempestivè floret; fructus tamen Octobri maturefcit mense. Contra uva Majo germinat, & si æstas calidior, Augusto fructu maturo exhilarat hortulanum.

Τόπος, &c. Pro cœli solique ratione celerius vel tardius germinare arbores, extra controversiam est. Quæ in paludibus proveniunt primum germinare, non semel observavi. Mature ea de causa germinat alnus, tilia &c. Dein quæ in planis sita sunt germen producant, ut pyrus, malus, prunus, &c. Demum quæ in montibus, abies, pinus, quercus, &c. ὅστις, ut recte observavit Robertus Constantinus, malè Plinius sylvis reddidit. Nam quæ in sylvis nascuntur, an serius germinant, non caret dubitatione. Scripsit id Plinius quod calorem solarem serius ad eas pervenire putarit. Propter arborum enim densitatem, non datur ad medias radiorum solarium penetratio. Sed nec ventorum frigus æquè ac reliquæ sentiunt, ærisque fruuntur calore. Ergo nihil impedit quo minus æquè cito ac campestris germinant. Certè ulmi in Harlemani sylva non serius germinant iis, quæ in campestribus proveniunt, solæque spectantur.

Ἀνὰ πρῶτον, &c. Supra lib. 1. cap. 15. inter ἀνὰ πρῶτον numeravit, ἀνὰ πρῶτον. Hoc eodem cap. paulo infra biferam inquit. Hinc viri docti hoc loco ἀνὰ πρῶτον scribendum censent. Horum opinionem cur damnem, causam habeo nullam. Sed cum pro ἀνὰ πρῶτον celsitrum à Clarissimo Dom. Carolo Clusio descriptam ostendunt, falli eos puto Perpetuo hæc viret, sed biferam non existimo, idque quod Septembri demum mense, fructum perfecit in horto Medico Lugdun. Batavor. anno MDC. X. quum facundissimus Petrus Pavius Botanicus & Anatomicus insignis magna cum lande hortum curam haberet. Apharcam demonstrabo, ubi quis nobis ejus plantam ex magna Græcia attulerit.

Τὰ δὲ ἀνὰ πρῶτον; καὶ πρῶτον δὲ πρῶτον. Quædam inquit, ante Favonium, & statim post afflatum Flavonii germinant. Hoc absurdum nonnullis videtur. Fieri enim potest, mense Martio, Aprili, Majo, flet aquilo, caurus, boreas, ut anno MDC. XXXIV. in Batavia contigit. Ergone antè non germinabunt arbores? Vidi nihilominus ulmum, tiliam, pyrum, malum, fraxinum, alnum, populum, salicem germen emisisse. Intelligit Theophrastus tempus illud, quo in Græcia Favonius flare solet. Quando autem Zephyrus incipiebat flare ex Plinio cognoscimus. lib. 18. cap. 25. Inter brumam & æquinoctium, die 43. flatus Favonii, vernum tempus. Idem Plin. lib. 15. cap. 3. ubi de olea agit. Differunt etiam in Martium mensem callosæ, contra humorem pugnaces, ob idque minime, licinia, cominia contra, sergia, quam Sabini regiam vocant, non ante favonii afflatum nigrescentes, hoc est ad v. idus Februarii. Idem Plin. lib. 18. cap. 25. Favonius ex adverso ejus ab æquinoctiali occasu Zephyrus Græcis nominatus, in hunc spectare oliveta jussit Cato. Hic ver inchoat, aperitque terras, tenui frigore saluber. Hic vites putandi, frugesque curandi, arbores ferendi, pomina inserendi, oleas tractandi jus dabit, afflatuque nutritium exercebit, &c. Ἰκνὰς dicitur quasi ἰκνὰς, id est vitam ferens, aut ea quæ ad vitam attinent; Quod eo flante, terra hyemali frigore constricta, aperiatur, plantæque germinare incipiant.

Καὶ πρῶτον. Plin. lib. 16. cap. 25. Primo favonio germinat cornus, proxime laurus, pauloque ante æquinoctium tilia, acer. inter primas vero populus, ulmus, salix, alnus, nucs. Festinat & platanus. cætera vero cepturo &c. Græcus auctor cornum ante favonium, laurum statim à favonio, germen emittere ait, Latinus utramque primo favonio germinare, scribit.

Ἀνὰ πρῶτον. in Al. & Bas. legitur ἀνὰ πρῶτον. recte doctiss. Heynsius ἀνὰ πρῶτον reposuit. Apud nos nulla arbor maturius germinat sambuco. Si hyems clementior Februario mense.

ῥῶτον &c. Exponunt *suber*. quod Plin. loc. cit. *Serotino autem germine malus, tardissimo suber*. Apud Hefych. ῥῶτος ὀξύπινος legitur, & ab eodem hederam exponitur. ῥῶτος τὸν κιστὸν ἡνίοποι, ῥῶτον δὲ σποτήριον. Ipsum accentu in ultima, thuriis hederam vocant, accentu in penultima, carcerem. Certè hederam subere serius germinat. Infra etiam hederam inter ὀψιγενῆα, quæ fructum tardissimè maturant, numerat. ῥῶτος dicitur hederam, quod semper altum petat.

Ἀεία &c. Infra cap. 17. αἰάαν ἰλικὴν σέμιναν vocari ait. πεταγωνίαν quadratoriam vertit Gaza. Malunt alii, quadrangularem vel quadrantalem exponere. Infra, inter ea quæ fructus ferunt tardè admodum maturos, numeratur πεταγωνία, ubi malè γονία scribitur.

Θηλυγενῆα &c. Corni feminae fructum, qui post ipsum autumnum demum maturefcit; (vide supra quam anni partem antiqui Græci autumnum vocarunt) ingustabilem dicit, ac ἀδρόν, esui ineptum. Virga sanguinea, quam Botanicorum filii cornum dicunt fœminam. Octobri mense fert fructum nigricantem, sapore ingratum, à volucris nonnullis desideratum. Plin. lib. cit. cap. 26. Cornus enim circa solstitia reddit primo candidum, postea sanguineum. ex eo genere fœmina, post autumnum, fert baccas acerbas, & ingustabiles cunctis animantibus. (volucris quædam si exceperis.) ligno quoque fungoso inutilis, cum mas è fortissimis quoque sit. tanta differentia ab eodem genere. Vide cap. 12. huius libri, ubi Theophrast. cornum fructum etiam oleæ ferre ait.

Τέριον &c. Idem loc. cit. Sed & Terebinthus messibus reddit semen, & acer, & fraxinus, nuces, & mala & pira, præterquam hyberna & præcocia. Theophrastus ulmum, nucem Juglandem, & ἄλγυλον quoddam genus, autumnum maturum reddere fructum scribit.

Ἀρὺς ὅτι τὸ διδὸς βάλανον ὀψιγενῆα &c. Plin. loc. cit. Glandifera serius etiamnum Vergiliarum occasu, ascutus tantum autumnum, incipiente autem hyeme quædam genera mali pyrique & suber. Æsculum excipit, & autumnum maturefcere fructum ait, quod tamen Græcus non tradit auctor. Castaneam sub glandium genere comprehendit; excludere Græcus auctor videtur. Ἀεία hyemis initio fructum ostendere ait Theophrastus maturum. Plinius suberem vertit. Suberem αἰάαν similem ferre fructum, infra cap. 17. tradit. Eodem capite, ut jam dixi, αἰάαν ἰλικὴν σέμιναν vocari scribit. Malum sylvestrem primis frigoribus fructum perficere idem Theophrastus scribit. Ipsa hyeme pyrastrum. Plinius, incipiente hyeme, utrumque fructum maturum habere docet.

Ἀδρόν καὶ ἀφάρκα τὸ ῥῶτον σποτήριον ἄμα τὸ βότρυς &c. Vertunt, Portulaca & apharca fructum primum, cum uva dulcescit, maturant: posteriorem cum floret: bis enim ista fructifera hyeme ineunte videntur. Hæc monstra sunt, in quibus nec pes, nec manus apparet. Interpretantur alii: Adrachne & apharca fructum primum cum uva nigrescit, & varia sit, maturant, alterum cum vitis floret: bis enim ambæ fructum ferre videntur, ineunte hyeme. Hæc saniora. Bis, inquit, fructum ferunt adrachne, sive portulaca, ut interpretatur Theodorus, & apharca. Primum maturum dicunt cum uva dulcescit, nigrescit, variat; posteriorem, cum floret. In orbe Christiano mirabilis hæc vitis non reperitur, quam nec in terris Turcarum Imperatori subiectis, inveniri puto. Apud nos primum uva floret, dein fructus rudimentum ostendit; quod solis beneficio tractu temporis majus fit, ac ubi magnitudinem justam fere acquisivit, muta-

tur, variatur, nigrescit, dulcescit, maturefcit. Ergo prior adrachnes & apharces fructus præficietur cum uva floret; alter hyemis initio. Præterea si biferæ sunt illæ arbores, semel florente uva, & semel variante se; non erunt biferæ initio hyemis. Ovidius, si viveret, auctiorem metamorphosin redderet. Plin. lib. 13. cap. 22. Similis & apharca, biferæ æquæ quam adrachne. Priorem incipiente uva pubescere (vide quæ supra lib. 2. cap. 8. diximus) peragit, alterum hyemis initio: quales eos, non traditur. Legit ergo Plinius, τὸ ῥῶτον σποτήριον πρῶτον ἄμα τὸ βότρυς πεταγωνίαν, τὸ δὲ ὀψιγενῆα, διὰ τὸ τῶτον διαγεῖν, ἀρχομένου τοῦ χειμῶνος. Illud ἀνθρώπῳ mala manu insertum ab aliquo sciolo, qui locum malè inter punctum nactus, putavit aliquid desiderari ad integritatem sententiæ. Recte Plinius. Malè tamen à nonnullis audit. Videamus quid scribant. Adrachne, inquit, non aliter quam suber detracto cortice juvatur. Eadem ut apharca anno biferæ, priorem fructum perficit cum variat uva; (πεταγωνίαν, Plinio cum pubescit) alterum cum floret uva. Plinius fefellit Theophrasti littera malè distincta, in qua post ἀνθρώπῳ, statim subjicitur ἀρχομένου τοῦ χειμῶνος ἰδὲ καὶ μετὰ ἀνθρώπῳ μικρὸν πρὸ τοῦ χειμῶνος. An ergo abies & taxus hyeme maturant fructus, quod æstivo solstitio florent? Supra tamen Theophrastus maturitatem, pro germinationis ratione sequi negavit. Quod exemplis plurimis probavimus. Sero germinat morus, maturè tamen fructus perficit; ut in lib. 1. de caus. docet Theoph. Vitis apud nos floret circa solstitium, vel paulo post. Septembri tamen mense maturas habet uvas. Præterea doceant quæ cœli sub axe, vitis primum pubescentem vel variantem ostendat uvam, dein floreat. Corruptus Theophrasti codex. Scribo cum Doctissimo Salmasio, τὸ ῥῶτον σποτήριον ἄμα τὸ βότρυς πεταγωνίαν ἢ ἀνθρώπῳ. τὸ δὲ ὀψιγενῆα, διὰ τὸ τῶτον διαγεῖν, ἀρχομένου τοῦ χειμῶνος. Apharca & adrachne fructum primum variante se uva aut florente; alterum, bis enim ista ferunt, ineunte hyeme maturant. Plinius medium elegit, & pubescente dixit. Pubescentem enim Columella lib. 4. cap. 28. distinguit à variante. Medium igitur eorum dierum spatium, quo acini formantur vinearum, nobis aditum negat, quippe florentem fructum movere non expedit, pubescentem vero, & quasi adolescentem convenit religare, foliisque omnibus nudare, tum & crebris fossionibus implere; nam sit uberior pulverationibus. Nigrescentem a pubescente distinguit Plinius lib. 17. cap. 23. Inimicos & pubescente primum uva rastos, satisque esse vineam ter anno confodi ab æquinoctio verno ad Vergiliarum exortum, & Canis ortu, & nigrescente acino. Alibi, pubescentes uvas dixit, quas florentes Theophrastus. Theophrastus lib. 2. cap. 8. τῶτον ὅτι διὰ καὶ ὀψιγενῆα ἴσα καὶ ἰσάαν πρῶτον, εἰς τὸ βότρυς. Plin. lib. 17. cap. 9. Sunt qui pulvere quoque alii uvas judicent, pubescentesque pulverent, & vitium arborumque radicibus. Τὸ ἰσάαν expescit, pubescentes. Sic Virgilius pubentes herbæ, & pubera folia dixit. Vbi norat Servius, relationem esse reciprocam ætatis hominum, & herbarum; sic enim pubertatem herbarum dici, ut florem ætatis. Ergo pubentes herbæ dictæ pro florentibus. propriè tamen pubentes, adolescentes, ut dixit Columella. Plinius ergo, pubescentes uvas intelligit, florere desinentes, quæ fructus ostendunt rudimentum. ἀνθρώπῳ igitur τὸ σποτήριον cum uva adolescit, pubescit, quod inter ἀρχομένου καὶ ἀνθρώπῳ medium.

Conus novellus.

Flores
crocei.

Conus perfectus.

Coni scaphus à laminis nudus.

Τὸ αἰθρὸν κροκίνον. In Ald. & Bas. cod. κροκίνον. Cl. Heynsii lectio melior est. Plin. lib. 16. cap. 16. *Abies* floret, croci colore, circa solstitium: semen reddit, post virgiliarum occasum. Iple Theophrastus lib. 1. cap. 21. abietis florem croceum dixit, οἷον τὸ ἰλατὴς, κροκίνον γὰρ τὸ ταύτης αἶθρ. Crocinos abiegnos flores tabella addita exprimit. Adultæ arbores circa majorum ramorum extremos quasi furculos, in singulorum foliorum alis, prona parte, exigua quædam nucamenta ferunt, è quibus singulares brevesque juli emergunt, qui deinde in flosculos explicantur, colore croceos: perdurant ea nucamenta in alterum nonnunquam annum.

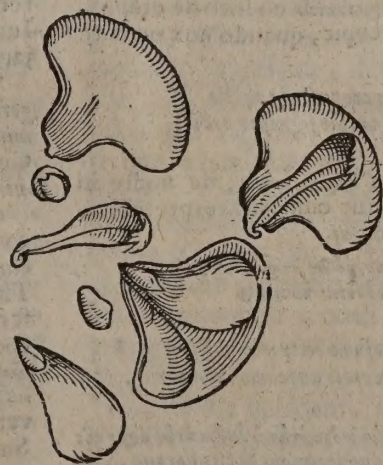
Πάντων ὃν αἰθρὸν ἢ ἀρκυδῶν καὶ ἢ κήλας, ἢ πρίν. id est, omnium copiosissime juniperus, celastus, ilexque. Falsum est has copiosissime fructum ferre. Lege cum Gaza,

πάντων ὃν ὀφείλουται, ἢ ἀρκυδῶν, καὶ ἢ κήλας, καὶ πρίν. De tempore maturationis, non copia fructus agit Theophrastus.

Ἡ γὰρ ἀρκυδῶν. Plinius lib. 16. cap. 26. *Citrea* & *juniperus*, & *ilex annifera* habentur, novusque fructus his cum annotino pendet. Theophrastus juniperum fructum altero à germinatione anno demum maturescere; immo nunquam maturescere, si in arbore relinquitur; ilicem semen anno perficere ex Arcadium sententia scribit. Celastri apud eundem, non citrea fit mentio. citream vocat Plinius Ἰβαν. Malum medicū non intelligit. Hec fructus bis terve, singulis annis, maturos reddit. De citrea vide cap. 5. lib. 5.

Ὁξύκερπα δὲ, &c. Falsum est juniperum hederamve acutos ferre fructus. rotundi sunt. lege cum Theodoro & magno Scaligero ὀψιγερπῶν.

Laminæ

Ramulus cum foliis
veteribus ac novis &
squamulis circa ini-
tia novorum surcu-
lorum.Laminæ, linguæ,
nucleus & semen.

Ἀρκυδῶν Plin. lib. 16. cap. 26. reliquæ quidem arbores, ut primum cœpere, continuant germinationem. Robur, & *abies*, & *larix* intermittunt tripartito, ac terna germina edunt. Ideo & inter squamas corticum spargunt, quod omnibus arboribus in germinatione evenit, quoniam prægnantium rumpitur cortex. Græcus auctor hæc de quercu, abiete, pino tradit; Latinus de robore, abiete, larice. Falsum est laricem intermittere.

Iconem apposui quæ ramulum abietis exhibet, cum foliis veteribus ac novis & squamulis circa initia novorum furculorum, id est germinationis principia. In abiete observandum, vetera folia primo vere rubescere, Majoque mense succedentibus novis decidere. Arbores quæ ter germinant τριτοπῶν δένδρα vocantur. Interpretantur, ter squamosas. quid velint nescio. Τριτοπῶν δένδρα dicuntur arbores, quæ terna & tripartita germinatione pingui, genitalique humore turgescunt, λιπαρὴν dicuntur arbores cum pinguescunt, atque unguinosiores fiunt, quod maxime germinationis tem-

pore accidit. Quæ enim tali materiæ naturalis inest pinguitudo & succus, per id tempus augetur atque turgescit; aperto quidem augmento, quia si tum ad imum castrentur, per forulum effluet ille liquor, atque humor pinguis, qualique salivarius lentor emanabit. Ergo cum arbores ita sunt affectæ, λιπαρὴν & λιπαρῶν δένδρα dicuntur; cuius contrarium ἀλίπτω. Ex hujus rei similitudine λιπαρὴν etiam morbus & vitium quoddam est in ficu, cum ejus radices, nimio humore turgide, corrumpuntur. de quo lib. 4. cap. 16.

Πρῶτον μὲν ἀρκυδῶν. In Al. & Bas. ἀρκυδῶν. Plin. loco citato. Est prima earum incipiente vere circiter 15. diebus. Theophrastus ex Arcadium sententia 15. die mensis περὶ ἡλίου primam germinationem fieri scribit. Legit idem Plinius ἀρχοντῶν, vel ἀρχομένων ταυτῶν, vel τὸ ἀρκυδῶν sic accepit. Alioquin dicendum foret, extremo vel præcipite vere. Pliniū male legisse, vel locū hunc ex mente Græci auctoris non recte vertisse, ex ipso Theophrasto probatur, αὐτὸς ἰσχυμένῳ τῷ περὶ ἡλίου. Malè vertunt,

novi mensis initium fuit, quando sol in novum ingrederetur signum. Duodecim fuisse menses, ex iis quæ infra dicam, facile videbit lector.

Κατὰ τὴν βλάστησιν &c. Plin. Lib. xvi. Cap. vii. Nascitur autem galla, sole de Geminis exeunte erumpens noctu semper universa. crescit uno die candidior, & si æstu excepta est, arescit protinus, neque ad justum excrementum pervenit. Hoc est, ut nucleum fabæ magnitudine habeat (non abutitur nucleum fabæ vocibus Plinius, sed corruptus codex. scribe ex optimo codice, hoc est cur nonnulla fabæ magnitudinem habeant. credibile admodum ita scripsisse Plinium. Theophrastus, πῶς αὐτῶν & μῆκος ἔχουσι καὶ χρόνον τὸ μέγεθος, sequitur.) nigra diutius virescit, crescitque ut interdum mali compleat magnitudinem. Eleganter Plin. λέγουσι σκίρροφορέων, sole de geminis exeunte. Σκίρροφορέων, non est Martius mensis, uti interpres Plinii existimat. Sed ut ex Suida jam dixi, & modo dicam, anni mensis ultimus, cuius initium erat xxii Maii, finis xxi Iunii, si novam calculi sequamur rationem: si vero veterem, incipiebat xii. Maii, desinebat xi. Iunii. Sol Geminos xxii. Maii die ingreditur, xxix. Iunii egressus est. Eleganter

ergo, & ex Græcorum mente Plinius, sole Geminos exeunte, id est, ad mensis finem in quo sol in Gemini signo existit.

Ἐκατομβαιῶν. vertunt, mense Aprili. An rectè, quomodo probari possit, non video. Theophrastus Lib. iv. Cap. xii. de arundinibus. Τιμνοῦσι γὰρ δὴ καὶ τὸ σκίρροφορέων καὶ ἑκατομβαιῶν. ὡς περὶ τῶν μεγάλων ἢ τῶν μεγάλων. Cadunt nostra ætate cum sol est in tropico Gemini & Cancrī, quasi paulo ante solstitium, & sub ipso solstitio. Aristoteles Lib. v. hist. animal. γέροντες ὅτι τὴν ἑκατομβαιῶνα θύνει τὸν τὸν. Per æstatem dum sol in Cancro est tempore solstitii Thynnīs &c. Aprilis æstivus mensis non est, nec circa solstitiū, sed vernalis qui sequitur æquinoctium. Ex loco Theophrasti citato diligens lector animadvertit Græcos annum in xii. divisisse menses. Nam si σκίρροφορέων, ut Suidas docet, mensis est duodecimū, sequitur ἑκατομβαιῶνα esse primum: uterque solstitium attingit æstivum. Solstitio æstivo auspicabatur novus annus; ergo ἑκατομβαιῶν primus, σκίρροφορέων duodecimū & ultimus. ἑκατομβαιῶνα primum fuisse mensem Dionys. Halicarnas. Lib. i. docet.

Κ Ε Φ. Ζ.

CAP. VII.

Germinationes in Arcturo. Quid amentum, & julus avellanæ. Qui actus faciles, & difficiles. De radicibus sylvestrium.

A'ε'κ'ε'ρ'ων
Baf. lege
A'ε'κ'ε'ρ'ων.

† ροῖα.
† ὄρεα vir
doctus.
† γινέσθαι

† γινέσθαι καὶ
καὶ.

† αἰδ.

αὐτὴ δὲ γί-
νεται.

† ἐπὶ δὲ ὡς
κύνες φωνῶ-
ν καὶ μέγιστον
πίνουσι, τῆς
ἐξ ὁχλῆς ἐπιφύ-
σεως ὡς περὶ
φυλῆος ἐξω-
κίως τῇ οἰ-
κῇ αἰ. Ald.

German.
Theod. πῶς
ἐπαυθῆναι.

† βρωδῆς,
Ald. Germ.
βοσφῶδης.

† μέγιστον
αἰδ., Ald.
Germ. πῶς
δης.

† Ald.
Germ. μω-
ρίων.

† ἐκαστον τῶν
ἐκαστων ἐκ
ἐκαστων μω-
ρίων.

Αἱ δὲ βλαστῆσεις τῆς καὶ Ἰ' Ἀ'ε'κ'ε'ρ'ων γινόμεναι, μετὰ τὴν ἑαρινὴν χειρὸν καὶ πάντων. Ὅσθητοι γὰρ μάλλον ἐν τῇς ἡμέραις ἐτέτων μά-
λισι σκῆ & ἀμπελῶν, & τῇ ροῖα. Ὅλως οὖτοι δὲ
φῆ, ὅπου τὸ χῶμα παύται. διὸ ἐπὶ τῇ ἑαρινῇ
πλείστην φασὶ γινέσθαι περὶ Θεσσαλίας & Μακεδο-
νίας. ἀλλὰ γὰρ συμβαίνει ἐπὶ μετὰ πῶρον καλὸν γινέσθαι
τὸ μακρόν. ὥστε ἐπὶ τὴν μαλακότητα συμβαλλέσθαι τὸ
αἶρος. ἐπεὶ ἐν Αἰγύπτῳ διὰ τοῦτο ὡς εἰπὼν αἱ βλα-
στῆσεις τὰ δένδρα ἢ ἐμικρόν τινα διαλείπει χρόνον. ἀλ-
λά τὰ μὲν περὶ τὰς ἐκ βλαστῆσεως ὡς περὶ εἰρηται, καὶ αἰ-
τὰ γὰρ περὶ τὰς διαλείψεις ἀπὸ τῆς πρώτης ἢ ἰδίᾳ τῶν
λεχθέντων. ἰδίᾳ γὰρ ἐνίοις ὑπάρχει ἐπὶ τῆς καλεσμένης
καρχυρῶν. οἷον, πῖστες περὶ τῆς καρχυρῶν. ἔχει γὰρ καὶ ἐ-
λάτη, καὶ πεύκη, καὶ δρύς, καὶ ἐπὶ φιλύρα, καὶ κα-
ρύνα, καὶ Διὸς βάλαν, καὶ πίτυς. αὐταὶ δὲ γίνονται
δρύς μὲν, περὶ τῆς βλαστῆσεως ὑποφαινέσης, τῆς ἡ-
ερινῆς ὥρας. ἔπὶ γὰρ ὡς περὶ ἡ κύστις φυλακῇ μεταξὺ
πίνεσθαι τῆς ἐξ ὁχλῆς ἐπιφύσεως καὶ τῆς φυλικῆς
βλαστῆσεως. τῇ δ' ἰδιότητι τοῦ μετὰ πῶρον μὲν τὴν φυλ-
λοβόλιαν, ὅθι γὰρ ὁ παρ' αὐτῆς. καὶ ὡς περὶ ἐπὶ ὁλη-
κῆ καὶ κατὰ περὶ μέγιστον βλαστῆσιν καὶ διαμῆναι τὸν
χειμῶνα μέχρι τοῦ ἡρῶ. τῇ δὲ ἡρακλεωπικῇ, μὲν
τὴν ἀποβολὴν τοῦ καρποῦ φύεται τὸ ῥυῶδες, ἢ λί-
κῶ σκώληξ δὲ μερῆς, ἐξ ἐνὸς τὸ μίσχος, πῶς δὲ
αὐτὸ καλῶς πινεῖς ἰούλους. τούτων ἕκαστον ἐκ μικρῶν συ-
γκείται τὸ μωρίων φολιδωτῶν τῇ τῆς, κατὰ περὶ αἱ
εὐρόβιοι τῆς πῶλης. ὥστε μὴ ἀνομοίαν εἶναι τὴν ὅψιν
εὐρόβιαν νέαν καὶ χλωρῇ. πᾶν περὶ μερῆς καὶ σχε-
δὸν ἰσόπαχες δίολε. τούτῳ δὲ αὐξεται τὸν χειμῶνα,
καὶ αἶμα τῇ ἡρακλεωπικῇ. τὰ δὲ φολιδωτὰ καὶ ξαντὰ γί-
νεται, καὶ τὸ μῆκος λαμβάνει καὶ τερμακτύλον. ὅ-
ταν δὲ τοῦ ἡρῶ τὸ φύλλον βλαστῆσιν, ταῦτ' ἀπο-
πίπτει καὶ, τὰ τῆς καρύς καλυκῶς δὲ περικάρ-
πια γίνονται, συμμεμυκότε κατὰ τὸ μίσχος, τοσαῦ-
τα ὅσα καὶ κατὰ αὐτῇ. τούτων δὲ ἐν ἐκάστῳ, καρύον
ἐν. περὶ δὲ τῆς φιλύρας ὁπισκοπεῖται, καὶ ἐπὶ αἱ ἄλλο-
καρχυροφόρον. ἐπὶ δὲ καὶ τὰ μὲν, ὡς αὐξῇ τὰ δὲ, δυ-
σαυξῇ. ὡς αὐξῇ μὲν τὰτε πᾶν δένδρον οἷον, πῆλεα,

Erminationes autem, quæ ad ortum Ar-
cturi post vernum fieri solent, omnibus fe-
re communes esse putantur: manifestiores
tamen in urbanis, atque earum præcipue, fico,
viti, punice. Denique omnibus, quæ uberius
coalescunt, & ubi tellus pinguis, lætaque sit.
Ob id eam, quæ sub Arcturum fieri solet, pluri-
mam in Thessalia Macedoniaque fieri dicunt. Si-
mul enim contingit, ut etiam autumnus placi-
dus longusque sit. Ita ut & cæli quoque proficiat
mollities. Nam & in Ægypto ea de causa sem-
per fere arbores germinant: aut certe parum
temporis intermittunt. Sed germinationes, (ut
diximus) communes omnium sunt: intermis-
siones autem prædictorum tantum esse intelli-
guntur. Proprium vero nonnullis, & quod a-
mentum appellant, scilicet prædictis: habet e-
nim, & abies, & pinus, & robur; ac etiam
tilia, nux juglans, castanea, picea. Id robo-
ri ante germinationem verni temporis initio gi-
gnitur: fit autem veluti foliorum conceptus,
inter antecedentem obstrusionem, & sequentem
exortum, medius. At ex proprietate autum-
ni postquam folia decidere, & peculiaribus ejus con-
tinentur, quasi gravida intumescat, ut & nucleus e-
germina pariat, duretque per hyemem usque ad
ver. Nuci avellanæ, postquam fructus decidit,
racematum quiddam, vermis prægrandis & ma-
gnitudine singulari, pediculo pingue, emergit:
quod nonnulli julum appellant. Hoc ex minutu-
lis squamis innumeris ordine nucis pineæ con-
stat: ut speciem non absimilem nuci pineæ no-
vellæ ac viridi gerat, nisi quod oblongius, &
per totum fere pariter crassum tendat. Hyeme
hoc augetur, ineunte vere dehiscit: & squa-
mata illa flavescent, & in longitudinem vel
trium pollicum increfcunt. Cum autem vere fo-
lium existit, ista decidunt, & nucis calicula-
cea tegmina totidem quot flores super pedicu-
lum contracta gignuntur, eorumque singulis nu-
ces singulæ insunt. De tilia, & an quicquam a-
liud amentiferum sit, cogitandum. Sunt præte-
rea quædam auctu faciles, quædam difficiles. Fa-
ciles, quæ apud aquas affurgunt, ut ulmus, &
platanus, velle ac vi-

quæ ad or-
tum canis
& Arcturi.
† omnibus
quæ succo
lato uberius
constant.
† quod si
quæ post
primam ger-
minationem
intermittunt,
earum
species di-
stinctæ sunt.
Cachryn.
† est veluti
foliorum con-
ceptus sese
proferens,
in medio ad-
nascentis,
tuberculi,
foliorum ger-
mine tan-
quam par-
turiente.
† nucleus e-
jus confe-
ctus gigni-
tur.
† muscosum.
† magnitu-
dine emer-
git, ex uno
pediculo plu-
ra hujusce-
modi depen-
dent, non-
nulli julos
vocat. ho-
rum singula
ex parvis
squamatibus
partibus or-
dine nucis
pineæ con-
stant, ut spe-
cie non ab-
similem na-
ci pineæ no-
vella ac vi-

ridi gerant. Nisi quod oblongiora, & per totum fere pariter crassa tendant. Hyeme augentur, ineunte vere dehiscunt, & squamata & flava fiunt, & in longitudinem trium pollicum excrefcunt.

πλάτανος, λεύκη, αϊγάρ, ἰτέα. καίτοι πάλιν
 τῆς ἀμφισβητήσεως ὡς δυσωξέας. καὶ τῶν καρπο-
 φόρων δὲ, ἐλάτη, πεύκη, δρυς. αὐξάνουσι δὲ, μίλος,
 καὶ λεύκαρος, φηγός, ἀρκυόθι, σφένδαμνος, ὄσπρυς,
 μελίς, καὶ κληῖθρος, πίτυς, ἀδράχνη, κρανεία, πύ-
 ξος, ἀχρεάς. καρποφορεῖ δὲ δρυς, ἐλάτη, πεύκη,
 πίτυς. καὶ ὁπλητικὸν μέγιστον λάβωσιν. ἡ δὲ
 αὐξήσις καὶ ἡ βλάστησις, τῶν μὲν ἄλλων ἀπαικτοῦ
 καὶ πύς καρπὸς καὶ πύς βλαστὸς. τῆς δὲ ἐλάτης
 ὠλισμένοι καὶ συνεχεῖς καὶ ὑπερον. ὅταν γὰρ ἐκ τῆς
 στελέχους τὰ πρῶτα ὀξυθῇ, πάλιν ἐξ ἐκείνης ἡ ἐπέ-
 ρα ὀξυθῇ, καὶ ὅταν καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον. καὶ τὸ αἰ-
 ποῖται μετὰ πάσης τῆς ὀπλητικῆς. ἐν τῇ πῆξιν ἄλλοις
 καὶ τῇ δὲ διαφορᾷ. ἡ αὐξήσις πάντων κοινή, ἡ μέριμνα
 καὶ ἡ ἀργία. τὰ μὲν γὰρ ἐκ τῆς ἀρκυόθους βλαστῶν
 καὶ ἐκ τῶν πλαγίων φύεται. κατὰ περ ἀπὸ, ῥοά,
 σκῆ, μύρρινος. ὁ δὲ πάλιν τὸ πάλαι. καὶ δὲ ἐκ τῆς ἀ-
 κρου μὲν ἐκ αἰήσις. ἐκ δὲ τῶν πλαγίων καὶ τὸ αὐτὸ
 παρὰ τὴν τὸ ὑπερόχον, ὡς περ καὶ τὸ ὅλον ἐλέχθαι,
 καὶ οἱ ἀνέμενοι. συμβαίνει δὲ ὅτι τῆς περὶ τῆς τῆς
 καρπύας καὶ τῆς ἡρακλειωτικῆς, καὶ ἄλλων ἀπάντων τῇ
 τῶν τοιούτων εἰς ἐν φύλλον διπολοῦσθαι οἱ βλαστοί,
 διὸ καὶ ὁ λόγος ἐκ ὀπλητικῆς καὶ αὐξάνουσι μὴ ἐ-
 χοντες δὲ γὰρ. ὅποια τῇ τῶν πνέον αὐξήσις καὶ τῆς σίγης.
 καὶ γὰρ ὅταν αἰὲς τῇ παρὰ τῆς ὑπερόχου αὐξάνουσι
 καὶ καλοῦσθαι τὰ φύλλα, κατὰ περ ἐν τοῖς ὀπλητικοῖς
 μύροις. πάλιν ὅτις γὰρ ἐκ τῆς πλαγίας φύεται,
 κατὰ περ ἐν τῶν χεδροπῶν. αὐτὴ μὲν οἷον διαφορὰ
 πρὸς αὐτὴν βλαστῶσιν ἀμα καὶ αὐξήσιν. βατὺρριζα
 καὶ φασὶ πρὸς εἶναι τὰ ἀργία, διὰ τὸ φύεσθαι πάντα
 διὰ τὸ ἀνέμεναι. ἐκ ἀγαν ὁρῶν λεγόντες. ἐνδε-
 χεται γὰρ ἵταν ἐμειώσῃ, πρὸς καθεύδου τὰς ρίζας. ἐπὶ
 καὶ τῶν λαχάνων τὰ πολλὰ τῶν πρὸς, καί περ ἀδενέ-
 ντα, καὶ ἐκαργῆς. φυτοδόμνα τῇ γῇ. βατὺρρι-
 ζοῦσθαι τῇ δοκεῖ τῶν ἀγρίων εἶναι ἡ πρὸς. ἐλάτη δὲ
 καὶ πεύκη, μετρίως. ἐπιπολαιότατον δὲ, τραχύπαλος,
 καὶ κοκκυμηλία, καὶ σποδιάς. αὐτὴ δὲ ἐστὶν ὡς περ ἀ-
 γρία κοκκυμηλία. ταῦτα μὲν ἐν ὀλιγόριζον. ὁ δὲ
 τραχύπαλος, πολύριζον. συμβαίνει τῇ τοῖς ἄλλοις τοῖς
 μὴ κατὰ βάθος ἔχουσι, ἐκ τῆς ἡμέρας ἐλάτη, καὶ περ-
 ρίζας ὑπὸ τῶν πνέοντων ἐκπύπτεται. οἱ μὲν ἐν πρὸς
 Ἀρκυόθους ἔτι λέγουσιν. οἱ δὲ ἐκ τῆς Ἰδης, βατὺρ-
 ριζοτέραν ἐλάτῃν δρυός, ἀλλ' ἐλάτης ἔχουσι, ἐκ
 θυμῶν ὅτις εἶναι. βατὺρριζοῦσθαι δὲ ἐκ τῶν κοκκυ-
 μηλῶν, καὶ τῶν ἡρακλειωτικῶν. πρὸς δὲ ρίζας λεπτάς
 καὶ ἰσχυράς. τῶν ἡρακλειωτικῶν. τῶν δὲ κοκκυμηλῶν
 πολύριζον. ἀμφὸς δὲ ἐμβιώναι δύνει. δυσὸλεθρον δὲ
 τῶν κοκκυμηλῶν. ὀπλητικῆς δὲ σφένδαμνον, καὶ τὴν ἐπὶ
 ὀλίγας. τῶν δὲ μελίων, παλαιοί, καὶ εἶναι πυκνόριζον
 καὶ βατὺρριζον. ὀπλητικῆς δὲ, καὶ ἀρκυόθου, καὶ κέδρου.
 κληῖθρος λεπτός καὶ μελίς. ἐπὶ ὅξυλιν. καὶ γὰρ τῆς
 ὀπλητικῆς ὀλιγόριζον καὶ ὀλιγόριζον. τῶν δὲ τῆς ὀπ-
 πλαίως μὲν, ἰσχυρὰς δὲ καὶ παχέας καὶ δυσὸλε-
 θρας, πάλιν δὲ μετρίως. βατὺρριζα μὲν ἐν καὶ ἐκ
 ὀπλοῦσθαι, καὶ τὰ πρῶτα εἶναι.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Ἄντι δὲ ἐπὶ τῇ καὶ ἀρκυόθου, post vernas germinationes,
 ante Autumnum, ἡ καὶ. Sic enim lege, καὶ ἀρκυόθου. Theodo-
 rus omisit, καὶ. Ego non avellerem partem hanc a supe-
 rioribus.

Τὰ δὲ πρὸς τὰς διαλείψεις, διὰ τῆς παλαιότητος, αἰὲν τῶν λαχάνων.
 Sententia est omnibus communis, est germinatio. Quod

platanus, "populus, salix: quanquam de hac nonnul-
 li ambigunt; utpote difficili auctu. & è fructife-
 lacara, fagus, juniperus, acer, carpinus, ostrea,
 fraxinus, alnus, picea, portulaca, cornus, bu-
 xus, + pirus. Fructificant protinus, abies, + pirus, + piraster.
 picea: etiam si in quantumlibet magnitudinis cre-
 verint. Auctio vero ac germinatio reliquis in-
 certa est, "tum modo tum germine. Sed abie-
 ti certa, & continua, atque præpostera. Cum e-
 nim primum scissum de caudice fuerit, rursus de
 eo alterum finditur, idque assidue facitatur, post
 quaque germinationis superventum. At cæteris
 ne rami quidem adverse conditi inter se con-
 stant, paucis quibusdam exceptis. Illud quoque
 differentie incrementum communiter omnium pa-
 riter urbanarum, atque sylvestrium habere vide-
 tur: quædam enim ex cacumine, & latere germi-
 nant: ut pirus, punica, ficus, myrtus, pars & fer-
 me maxima. Quædam non cacumine, sed latere
 tantum: + ipsum, quod præsit, propellitur: sicut
 etiam caudex totus, ramique prægrandes augeri
 consueverunt. Fit hoc in nuce juglande, & avella-
 na, & quibusdam aliis: quarum omnium germina
 in folium unum finiuntur. Qua de causa, ratione
 optima nullum germen supervenit, quo crescere pos-
 sint, cum desit augendi principium. Frumentis quo-
 que incrementum quodammodo simile. Hæc enim
 protusione corporis sui præsentis assidue crescunt,
 etiam si foliis diminuantur: sicut in depastis segeti-
 bus patet. Nec de latere quicquam emittunt, ut le-
 gumina aliqua faciunt. Igitur hoc pro germina-
 tionis simulque auctonis differentia capi potest.
 Sylvestria vero alta esse radice quidam negarunt,
 quod semine omnia proveniant. Sed non recte.
 Nam fieri potest, ut cum diutius vixerunt, radices
 procul demittant. Nam & olerum plura hoc idem
 faciunt. licet hæc imbecilliora sint, + atque indubie
 semine terræ summissis oriantur. Omnium itaque
 sylvestrium maxime alta radice descendere ilex vi-
 detur: abies, pinusque modice. Thraupalus, & pru-
 nus, & spodias, quæ velut sylvestris prunus habe-
 tur, superficie vivaciore. Sed hæc etiam paucis ad-
 hærent radicibus. Traupalus autem multis. Et ac-
 cidit cæteris, quæ non in profundum radicem a-
 gunt, præcipueque abieti pinoque, ut radicitus fla-
 tu evertantur. Arcades ita referunt. Idæi abietem
 altius quam robur radice descendere volunt, verum
 simpliciore, meatuque rectiori: prunumque nucem-
 que avellanam, altissimam radicem habere inquiunt.
 Sed avellanam tenuem atque robustam, prunum
 numerosam. Ambæ tamen diutius vivant necesse ef-
 se: prunum etiam in emoriendo contumacem refe-
 runt. "Acerem superficie aliquatenus gaudere. Fraxi-
 num numerosiorem, densam, altamque oriri. Iuni-
 perum quoque cedrumque, per summa inniti, + & al-
 num tenuem esse. Item scissam: nam ea quoque
 summotenus, paucisque radicibus degit. Sorbo ra-
 dix per summa cespitem, sed valida, crassa, mo-
 rique contumax: multiplex tamen modice. + Hæc
 alta radice descendere, superficieque gaudere no-
 tatur.

si que post primam germinationem intermittant, earum
 species dictæ sunt. Theodorus sic. Intermittiones autem
 prædictorum tantum esse intelligantur. At omisit
 eadem. Sed addidit, tantum de suo: ac male. Namque buxus
 quoque intermittit. Sed, puto, aliam multa.

Τὴν καλεῖται καὶ καὶ Theodorus amentum vocat. At a-
 mentum Latinis, sinus est corrigiæ, aut funiculi. Plinius
 Cachryn

Cachryn cum vocat, sapientius fecit, qui non mutaret. Inter antecedentem obstruionem, Theodorus interpretatus est, illa. τῆς ἐξ ἀρχῆς ἐπιδήσιος. Id est, postquam cessavit germinare: & ante futuram germinationem. Verum ἐπιδήσιος non significat obstruionem. Sed quasi in nexu sint, exuta germinandi libertate. Considerabis an recte, ἐπιδήσιος, legatur. Ut sit, post primam ostentationem. & leges, κύνος φύλακῃ. ὁ δὲ αὖ παρ' αὐτῆς. Theodorus, peculiararia ejus confestim gignuntur. Intelligit intus nucleum conceptum. Sane durus sermo. dixisset πᾶν, non αἰ.

Ἰέλους. Ergo æquiuocum est nomen hoc, & ad florem: ut supra dicebat: & ad id, quod post fructum demittitur. Est autem quasi squammatim compositum quiddam: ē salicibus non dissimile pendet, piceæ nucis texture hæud dixerim: unde, ut monebamur, nucamentum dici queat. Theodorus legit, μελαν: non, μολαν. Ita erunt tria adjectiva. μελαν, μολαν, φαιδαν.

Τῆς δὲ ἐλάτης ἀρχὴ μύρονος, καὶ σωσικῆς, καὶ ὑπεργῆς. Theodorus, Abieti certa, & continua, & præpostera. pestime, præpostera, καὶ ὑπεργῆς. Immo certa ramorum germinatio, non solum quæ primæ sit novellæ, sed subinde æqualis, & respondens. Et hoc est, quod mox ait, αὐτὴ πάλιν ἐξ ἐλάτης. hic μῦρον, est τὸ ὑπεργῆς.

Ἐπὶ τῆς ἀφιστάσεως καρύων. Theodorus, in nuce juglandi. Hoc haud satis est. Sed in Persica nuce. Quæ species est in nuce, sicut Pontica, & Græca. Videbis Macrobiū, & Hermolaū, atque ejus compilatores. Nota loquutionem Theodori. Germina in folium finiunt. vulgo sic loquuntur. At nos aliter consuevimus. Folio finire. Magis animadvertendum, quod ait Theophrastus. Neque enim de verbis questio est. Es summo, inquit, furculorum non fit germinatio: quia furculi in folium desinunt. At enimvero haud ita in folium desinunt, quin mucro quidam ad pediculum sit. Deinde fac sic esse. Nondum absoluta demonstratio est. Non oritur inde, inquit, quia non extat principium. At

quare non extat? hoc ignotum est. Sic non extat principium stipitis in tubere. Acutius autem ita contemplare. Nullum extat principium in vetere stipite vitis: & tamen inde prodit pampinus aliquando. Neque enim est, ut in furunculo. Præterea herba cum tot subeuntibus foliis, in quæ desinunt, nullum diu emittant stipitem, tandem emittunt quædam, quædam nunquam. At principium stipitis in nullis: uti nunc accipit principium, mucronem furculorum.

Βαθύρριζα. Hinc abscondendum novum caput erat. Nam hæcenus de rationibus ortus statuit: quæ erant opera & cultus ad officia incrementorum, ac melioris habitudinis. Item germinationis ratio ineunda fuit. Propterea quod semen ē germinatione: ortus ē semine. Nunc aliam aggreditur materiam, quæ partium naturam potius contemplatur. Tamen quia ab radice erat etiam originis principium: de radice agit. Animadvertes veram reprehensionem. Neque enim recte dicebant, qui agrestes arbores minus profunda radice niti dicerent: propterea quod ē semine oriuntur. Sane lupinorum ortum etiam temerarium, etiam penè invito colono: certe negligente contemplare. Intelligas radices non tam invenire loca sibi, quam facere.

Ὁταν ἐμείδωσιν. Vbi diu vixerint, Theodorus, recte. Nam & mox, ἀμφοὶ ἐμείδωσιν δὲ. Videtur enim vitæ significare longinquitatem. Vides efficaciam præpositionis, ἐν, ex loci vi.

Καὶ ἐναερώς φύονται τῇ γῇ. Theodorus, atque indubie semine terræ summissio oriuntur. Et mutila est Theophrasti oratio (quippe φύονται latissima vox) & Theodori, ut interpretis, ambitiosa.

Ἐπιπολῆς ὃ σφένδαμονος κατ' ἀλίαν. Theodorus, τὸ κατ' ἀλίαν, aliquatenus. Ut neque summa, neque ima dici possit. Verum video, an potius significet numerum radicum. Ut & superficie contenta sit (ἐπιπολῆς) & paucitate radicum (κατ' ἀλίαν). Nam statim per disjunctionem dicit τὸ δὲ μελαν πάλιν. & Βαθύρριζον. Lege Βαθύρριζον ἐλάτης ὅπως,

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

ΣΥΝ. Ita legend. σοκῆ, καὶ ἀμύλας, καὶ ῥοῖα, καὶ ῥῆς ὄλως &c. Et infra καὶ ῥοῖα fortasse ὄλως. nihil muto.

Καλὸν. Sic pulchram diem dixit Horat. formosissimum, & nitidissimum annum Virgilius & Ovid. ἀέθρ' μαλακῆς, id est cæli clementia Latine, vel indulgentia cum Virgil. & Plin.

Εἰδῶ. Depravatè pro ἰδῶ. opponitur τῇ καλῶ.

Καρυό. De hoc vocabulo copiosè observata sunt in lexico. Solum hic adnotanda quæ ibi non extant. τῶν καρυόφωρον δένδρων. Cachrys (non verò καρυός). Nam id propriè secundi roris marini fructus τῆς καρυκῆς δυνάμεως globosus foliorum conceptus est, qui cadit cum talium arborum folia crescere cæperint. Quibus detegitur Plinii nostri lapsus, qui sic scribit lib. 16. cap. 8. Ferunt robora & cachryn. Ita vocatur pilula in medicina urendi vim habens. Gignitur & in abiete, larice, picea, tiliæ, nuce, platano, postquam folia cecidere, hyeme durans. Continet nucleum piceis similem. Is crescit hyeme, aperitur vere pilula tota. Cadit cum folia cæperint crescere, &c. In verbis autem Theophrasti, ubi αὐτῶν γίνονται, legend. αὐτῶν γίνονται. & pro ἔπ' αὐτῶν ἢ leg. ἔπ' αὐτῶν. pro ἐπιδήσιος, leg. ἐπιφύσεως, licet alii ἐπιδήσιος, vel aliter pro ἐπιδήσιος, ἐπιδήσιος. & supra αὐτῶν αὐτῶν. leg. οἱ παρ' αὐτῶν, nempe πηγῶν. Infra βενάδες non βοτάνες, & ubi πάλιν, emendo πάλιν δὲ sublata distinctione præcedenti.

Τετράκτυλον dixit, quod Latine quadrantem, id est mensuram ternum digitorum. Nam tripollicarem, non memini me legere.

Τῆς δὲ ἐλάτης. Hic locus tum depravatus, tum perobscurus propter affectatam brevitatē, primum ubi, αὐτῶν καρυ-

δῶν, πάλιν ἐξ ἐλάτης ἢ ἐτέρας, lego αὐτῶν καρυδῶν, πάλιν ἐξ ἐλάτης ἢ ἑτέρας, nempe βλαστῶν. Hic mihi videtur sensus: Abietis furculi certi, (in ramo enim non plures simul unquam duobus) continui (quia bini aduersi coherent subrecta divisura ramo in cælum tendente, non ad latera prono) & postea (quia talis ordo dispositioque ramusculorum alia aliam subsequitur) nam cum prima germina fissa atque disparata, ex illis alia ex æquo finduntur atque dividuntur. Reliqua facilia sunt ei qui abietis formam noverit. Hæc enim discenda ἐν τῷ αὐτῶν.

Καὶ αὐτὸ αὐτῶν τῶν καρυδῶν. Lego αὐτῶν ipsa nova accessione vel accremento protruditur jam existens atque enatum germen. Sic & infra.

Πιστικῆς καρύας. Quidam male distinguunt. Est verò καρύα per antonomasiam, ut nux latinis, juglans, quæ & καρύα βασιλικὴ & ἀφισκῆ, teste Dioscoride. Aliud καρυό. αὐτῶν, id est, nucipersica Martiali atque Palladio, nosque vulgò vocamus noix pesches quas arbores tuberes à Plinio dicē nonnulli arbitrantur.

Φυδῶν. planè legend. φυτῶν. & ὄλος serere dicite Plinius. habesque τῶν καρυδῶν φυτῶν apud Constantinum Cæsarem in geponicis. Dicit autem evidenter sata, quæ in terræ superficie nec profundè, ἀλλὰ ἐπιπολῶν.

Σποδίας. apud Athenæum lib. 2. corruptè scriptum σπονδίας. Exponit prunum sylvestrem, quæ arborem spinum vocat Virgil. in Georgicis.

Eduamque prunum, & spinos jam pruna ferentis.

Κατ' ἀλίαν. Lege κατ' ἀλίαν. & infra κατ' ἀλίαν καρυδῶν, καὶ μελαν.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

ΚΑΙ ὅπου καὶ τοιαῦτα. Vbi talis tellus est, pinguis nempe & læta, ὑπερφῆς. Mavult Robertus Constantinus ὄλως legere, id est, ubi tempus anni tale sit. Nobis vulgata non omnino displicet lectio. Verborum Theophrasti sensus hic. Germinationem quæ ad ortum canis & arcturi fit, manifestiorem esse in urbanis, maximè fico, viti, punicæ, aliisque quæ succo constant vegeto & uberi, quæque terram nactæ sunt pinguem lætamque. Alteram qui velit sequi lectionem, in hunc sensum locum hunc vertat, manifestiorem esse germinationem in urbanis, maximè viti, punicæ, omnibusque quibus succus laudabilis, bene altus: eandem etiam germinationem manifestiorem conspici locis, qui-

bus aër alimentum uberius largitur, ubi aër vegetus, & mollis, est.

Καρυό. Multas habet significationes. Hesych. καρυδῶν πεφυγμένον καλὴν καρύαν, κατὰ χρηστικὴν ἢ πάλιν κατὰ πεφυγμένον, & βοτάνη ἢ λιβανωτὴς, & τῆς πύκνης ἢ βλαστῆος καὶ πυργί πῆς. Hæc examinanda. Vulgo & peculiariter sic vocari ait tostū hordeū. Galenus in glossis καρυό. ῥίζαν, τῆς λιβανωτῆος. ὅταν ὃ πάλιν ὑπὸ τοῦ αἵματος εἰσὶν αἱ καρυὲς, τὰς πεφυγμένους καρυὰς ἀκούσας, libanotidis, id est rosmarini alterius radix. cum autem pluraliter dixerit, τὰς καρυὰς, tosta hordea intelligenda sunt. Sic & Hippocrates Lib. αὐτῶν γοναί. φύσ. ubi inquit; πορὺς καὶ καρυὲς τριψαί, φρυγῆς τὴ καὶ, ἀλλὰ ποιήσας, ἐν εἰσῶ μίλαν. δὲ δὲ πίνειν.

esse inquit. idque quod omnia coryli genera exiguos ac rubros flores tripartitos, croci staminibus perbreuibis similes, antequam folia erumpunt, ostendant primo vere, cum juli colorem luteum acquirunt, id est, in flosculos luteos expanduntur. Verior eorum sententia, qui floris loco julos habent. Tam julus quam rubellus flosculus decedit, sed julio pediculus in arbore remanet, in quo nucis novellæ rudimentum: sensim enim magis magisque crassescit, ac turgescit, donec perfectam amplitudinem nactus, fructum, hoc est ipsam nucem in sese contineri ostendat. Quod observasse videtur Theophrastus, τὰ αὐτὰ, inquit, ἀππρίπτει, ἔ τὰ τοῦ καρπύου καλυκῶδι περι- κέπται γίνεται, συμμεινυῖται κτ. τοῦ μίσχου τοσοῦτα ὅσαι κτ. αἰνῇ.

Ἐπὶ τὸ αὐτὸ εὐανθεῖ, arbores alias celerius, alias tardius assurgere, ipsa comprobatur experientia, ac præ cæteris aquatica, id est, quæ locis nasci amant humidis, citius assurgere eadem docet. Theod. αἰγαιον & λεύκον populum ut solet, exposuit, cum utramque populum vertere debuisset.

Εὐανθεῖται μίλθ. Vertunt: omnium facillima taxus assurgit. Falsum est taxum omnium facillimè assurgere: immo quam tardissimè apud nos assurgit. Facilius fortassis & citius crescit in Græcia. at tamen poeta; aquilona & frigora taxum. μίλθ. aliquando pro smilace ponitur, ilicis genere, sed nec hæc omnium facillima assurgit. Fortassis μηλιά scribi-

bendum. facile assurgit malus. sed plura arborum genera recenset quæ apud nos auctu difficiles, ut juniperus, picea, baxus.

Τὸς αἰσινῶς ἑστὸν καρπύας. Persica nux, Jugulans. Diosc. Lib. I. cap. 178. καρύνα βασιλικὰ ἀνίσι αἰσινῶς καλῶσι. Polylux. αἰσινῶς καρύνα ἀνὶ βασιλικῶ. Prius itaque Jugulans persica dicta fuit, quam basilica, id est, regia. Plin. Lib. 15. cap. 22. Hæc Perside regibus translata. indicia sunt græca nomina. optimum quippe earum persicum atque basilicum vocant.

Θεοφύλακ. Hujus mentio etiam Lib. 4. cap. 1. fit, sunt qui sambucum aquaticam esse putant. nescio utrum hæc πολύρριζα dici mereatur; non paucioribus radicibus donata, quam primum sylvestrem vocamus.

Σποδίσας. Locus hic apud Athenæum reperitur Lib. 2. ubi ait. Θεόφραστος δὲ λέγει καρυκμήλα, ἔ παροδίας τὸ τοῦ εἶναι ὡς περ ἀγέλα καρυκμήλα.

Πυκνόρριζον. Si densas habet radices fraxinus, quomodo tenues sint non video. quare cum paulo infra scribat, καλήσας λεπλῆς καὶ μελίας, lego καλήσας λεπλῆς καὶ μελίας. Plin. lib. 16. cap. 31. copiosæ fico, robori, platano breves & angustæ malo. Ipsa experientia, fraxinum crassa constare radice, docet.

Βαθύρριζα μὲν οὐκ, καὶ σπὴ ἐπιπρόσια &c. scribe ἐπιπρόσια ῥίζα μὲν, οὐκ ἔστι βαθύρριζα τοῦ ἑαυτὰ εἶναι. vide cap. 12. hujus libri ubi de diserte ait ῥίζας δὲ ἐπὶ πόδας μὲν οὐδὲ κτ. βαθους, ἰχυρεῖς δὲ καὶ παχύας καὶ ἀνωλήτους &c.

Κ Ε Φ. Θ.

CAP. VIII.

Quid quibus caudice præciso contingat. Crateres ex eo, quod circumnasci abieti dicunt. De multiplicitate fructuum ejusdem arboris. De ulmo, & galla duplici.

Ἀπακοπέντ' δὲ τῷ ἐλέχους, πὰ μὲν ἄλλα πὰντ' αἰς εἰπὴν ὡς βαλαστίν. πάλιν αἰς ῥίζαν ὡς πρὸς τὸν τύχον πεπονηκῆαι. πεύκη δὲ καὶ ἐλά-
 τὴ πλέως ἐκ ῥιζῶν αὐτοῦ αὐαίνονται, καὶ ἐὰν τὸ ἄ-
 κρον ὀπικῶν. συμβαίνει δὲ ἰδιὸν πὲρ τὴν ἐλάτῃν.
 ὅταν γὰρ κατὰ τὴν καλουδὴν ὑπὸ πνεύματι ἢ καὶ ἄλ-
 λε πνὸς, περὶ τὸ ἰσχυρὸν τῷ ἐλέχους· ἔχει γὰρ μέ-
 χει πνὸς λεῖον καὶ ἄσπον καὶ ὁμοῖον ἢ καὶ ἡλίον καλοῖον. πε-
 ραφύεται μικρὸν ὑποδύεσθαι εἰς ὑψὺ καὶ καλῶσιν,
 οἱ μὲν ἀμφαυξί, οἱ δὲ, ἀμφιφύαν· τῷ μὲν χρω-
 ματι μέλαν, τῷ σκληρότητι δὲ ὑπερβάλλον. ἐξ ἧς
 πνὸς, κρατῆρας παῖσιν οἱ περὶ Ἀρκადίαν. τὸ δὲ πᾶ-
 ρον, οἷον ἐὰν τύχη τὸ δένδρον· ὅσπερ αὐτὸ ἰχυρότερον,
 καὶ ἐγχυλότερον καὶ παχύτερον. συμβαίνει δὲ καὶ αἰὲν ἰδιὸν
 ἐν αὐτῷ τούτῳ περὶ τὴν ἐλάτῃν. ὅταν μὲν γὰρ πρὸς
 τοὺς ὄρους ἀπέναντος ἀφελὼν ἀποκίψῃ τὸ ἄκρον, ἀπο-
 θνήσκει παχέως. ὅταν δὲ τὰ κατωτέρω τὸ κατελύνον
 ἀφελῇ, ζῇ τὸ κατελόν· περὶ δὲ οἱ καὶ ἡ ἀμφαυξίς
 φύεται. ἡ δὲ δὴλον, ὅτι διὰ τὸ ἐγχυλὸν εἶναι
 καὶ χλωρόν. εἰπερ αὐτὸς βαλαστίν. ἀλλὰ γὰρ τούτῳ μὲν
 ἰδιὸν τῆς ἐλάτης. Φέρει δὲ τὰ μὲν ἄλλα, τὸν τε καρ-
 πὸν τὸν αὐτὸν, καὶ τὰ κατ' ἐνιαυτὸν ὀπινιόμυρα παύ-
 τα, φύλλον, αὐτὸ, βαλαστίν· τὰ δὲ, βρύον, ἢ ἐλικά·
 τὰ δὲ περὶ, κατὰ περὶ ἢ τε πηλέα τὸν τε βότρυον καὶ
 τὸν ἡλακῶδες, τὸν τε καὶ σικκὴ καὶ τὰ ἔρινα τὰ τὸ πο-
 ἀποπίνοντα, καὶ εἰπνὸς ἀρεῶ τῶν σικκῶν ὀλυνθοφορέ-
 σιν. ἴσως δὲ τρεῖς πινὰ ἄκαρπα ἔστω. ἀλλ' ἢ
 ἡρακλεωπικὴ καρπύα, τὸ ἰούλον. καὶ ἡ πεύκη τὸν
 φανικὸν κακκον. ἢ δὲ δάφνη τὸ βοτρυόδιον. Φέρει
 μὲν καὶ καρποφόρον εἰ μὴ καὶ πᾶσα, ἀλλὰ καὶ γένος π
 αὐτῆς. ἢ μὲν αἰὲν καλὸν ἢ ἄκαρπα. ἢ δὲ καὶ καὶ
 ἄρρενα πνὸς καλῶσιν. ἀλλ' ἢ πεύκη τὸν ποταμὸν πίνον-
 τὸν φέρει ὡς περὶ κούτιον. καλῶσιν δὲ πάντων ἢ δρυὸς τὸν φέρει τὸν καρ-
 πὸν. οἷον τὴν τε καὶ κικίδα πλὴν μικρὰν, καὶ τὴν ἐτέραν πλὴν
 πηλῶσιν καὶ μέλαιναν· ἐπὶ καὶ σικκαμινῶδες ἄλλο τῇ
 μορφῇ· πάλιν σκληρόν καὶ δυσκατέκτανον. σπάνιον δὲ τῷ.

Caudice præciso, reliquæ quidem omnes pe-
 ne recrescunt, nisi radices antea morbo in-
 festatæ fuere: pinus vero & abies, radici-
 tus omnino anno eodem inarescunt, etiam de-
 ciso cacumine. Evenit peculiare quiddam abieti:
 cum enim præcisa, vel aliquo pacto diminuta af-
 flatu fuerit, circa lævem partem sui caudicis (ha-
 bet enim quadantenus levem, enodem, similem,
 ac etiam equiparandam naviculæ) mox circum-
 nascitur paulo altitudine inferius, quod quidam
 circumactionem, alii circummagnationem appel-
 lant, colore nigrum, duritia excellens, ex quo
 crateres Arcades conficiunt. Crassitudo talis,
 qualem arborem esse contigerit, quo scilicet ro-
 bustior vegetiorque, vel plenior, eo crassior. Il-
 lud quoque peculiare hac eadem in re abieti ac-
 cidit. Cum enim ramis omnibus ablatis, cacu-
 men amputaveris, mox emoritur: cum vero in-
 feriora proxima lævi illi parti præcideris, quod
 restat vivit: & agnatio, quam modo dixi, cir-
 cum id fieri affolet: scilicet quia vegetius, ac vi-
 ridius est. Siquidem è latere nunquam recrescit,
 neque ab imis plantigera abies surgit. Sed enim
 proprium id abietis est. Ferunt reliquæ sui ge-
 neris fructum, & quæ annuatim renascuntur, il-
 la folium, florem, germen; nonnullæ etiam mus-
 cum, aut claviculam. Quibusdam datum à na-
 tura est, ut plura producant. Ulmus enim uvas
 affert, & folliculos quosdam. Ficus grossos
 præcidos, & caprificos, si quæ inter ficos ca-
 prificare consuevere. ni forte pro genere fructuum
 hæc cepisse oporteat. Nux avellana julum callo
 compactili, ilex granum puniceum, laurus uvam.
 Et fructifera, quanquam non omnis, sed genus
 quoddam. Verum sterilis copiosius, quam mascu-
 lam nonnulli appellant. Pinus nucamentum præ-
 ciduum: robur omnium copiosissime, præter fru-
 ctum, alia gignit. Nam gallam parvulam, atque
 alteram resinofam, & nigram: quin, & aliud
 specie veluti morum, sed durum, & fractu ad-
 modum difficile. Id tamen rarum. Ad hæc aliud
 effigiem na.

sterilis laurus, βρύον, id est confertos flores, similes quercuum & olearum floribus fert copiosius quam fructifera, atque hæc non omnis, sed præcipes quædam tantum, quam idcirco masculam nonnulli vocant.

† ὁμοφυῖ·
† ἀειπυρηνίς
σολησὶς τὸ ἐν
Ald. Germ.
lege ἀειπυ-
ρηνίς σολησ-
τῖς.
† κηκίς.
† Theod. τῆς
τῶν ἐρῶδων
μαχαλίας.
lege δὲ ἐν-
δοπέρωτῆς ῥο-
πῆς μαχαλι-
δων. vide an-
notationes.
† χαλόμενον
ἴδιον. vir do-
ctus dubitat
ἐπερῶτῆς ὁμοφαλῆς ὁμιλεῖν, ἢ ἐπερῶτῆς ἔχει
ἀνὴρ δὲ ὄν.
† ὁμοφυῖς
Ald. Germ.
at Lug. Bat.
ἐπαιρησῶν
fulcitas.
† ἔχει ἢ με-
λας
† ἀνέμεσον.
† κισσῶδες.
† κηκίς.
† ὁμοφυῖς.

ἢ ἔπερον αἰδοῖσθαι ἔχον· πλεῖστές δὲ πικρῆ-
ρον ἢ τὴν ἐπερῶτῆς. ἢ περὶ πικρῶν, ἢ περὶ
Φερέας τρέπον ἵνα τούτ' ἐστὶ καὶ τὴν κεφαλὴν· ὡς κα-
ταγνύμενον ἢ ἐνδοθὲν ἔχει πυρῶα, ἐλαία ἢ εἶρεφυλῶ.
Φύει ἢ τὴν ὑπὸ ἐνίων καλὰ μὲν πύλον. τούτ' δὲ ἐστὶ
σφαιρίον ἐρῶδες, μαλακόν, ἢ περὶ πύλων σκληρό-
προν περὶ κηκίς, ἢ χερῶντα πρὸς ὅν· λυχνες. καίεται
καὶ καλῶς, ὡς περὶ ἢ μέλας κηκίς. Φύει ἢ ἔπερον
σφαιρίον κόμην ἔχον, πύλον ἢ ἀλῆα, ἀρῆσον, κατὰ ἢ
τὴν ἐρῶν ὡς ἐνδοθὲν πύλον χυλῶ μελιτηρίῳ, ἢ κα-
τὰ τὴν ἀφῶν ἢ κατὰ τὴν γένειν. Φύει δὲ ἢ ἐν περῶ-
νης τῶν ῥοπῶν μαχαλίδας, ἔπερον σφαιρίον ἀμύχον
ἢ καλόμενον, ἴδιον, ἢ πικρὸν. ὅν· μὲν γὰρ ἐπε-
ρῶτῆς ὁμοφαλῆς ὁμιλεῖν, ἢ ἐπερῶτῆς ἔχει
ἢ μέλας. τὸ ἢ ἢ ἀνὴρ μέσον κηκίς βαφές ἢ λαμπρόν.
Ald. Germ. ἀνὴρ γὰρ δὲ ἐστὶ μέλας ἢ ὁμοφυῖς. ἀνὴρ ἢ πύ-
ρα φύει καὶ λυχνες, κισσῶδες ὁμοφυῖς πύλον. ἐπὶ
ἄλλων τούτων παλαιότερον φυλῆσθαι συμπεπιλημένον,
περὶ κηκίς σφαιρίον. ὁμοφυῖς δὲ τὸν φύλον φύει κατὰ τὴν
ἐρῶν σφαιρίον λυχνες διαγῆς ὡς ἀνέμεσον, ὅταν ἀνέ-
μεσον ἢ. τούτ' δὲ ἢ μὲν ἐνίοτε ἐνδοθὲν ἔχει. τελεῖσθαι ἢ
σκληρύνεται ἢ ἢ κηκίς μικρῶς λυχνες τρέπον. ἢ μὲν
ἐν ὁμοφυῖς πύλον φέρεται ἢ ὡς τὸν καρπὸν.

spicitur. aperta nigra & subputrida cernitur; in lapillum quoque magna ex parte puniceum degenerat, quamquam raro. a tergo vero folii mediae costae insidentem fert pilulam albam, pellucidam, aquosam, quamdiu mollis est.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

H Κολυβὶς ἢ πύλον. Sic lege, Mutilata fuerit.
hoc enim significat, καλὸν. Non semel usus est eo
verbo, quo & Plato. Item leges, τὸ λαὸν τοῦ πύλον; non
autē τὸ πύλον. repetit enim, ἢ καὶ τὸ μὲν πύλον, ἢ ἀνέμεσον. Re-
cto a Theodo. enodem. Est & mendum, sed durum. ἢ κα-
ταγνύμενον. Theodorus legit, πύλον; atque etiam naviculae a-
quiparandam interpretatur. Sane non intelligo. Recentio-
rum dux Hermolaus cum abietis historiam, nescio qua de
caussa, omisisset: debuit eos efficere diligentiores. At illi
partim neglexere. Ruellius recensuit amplius. Verum idem
hanc materiam ab aliis dolatam non offendit: atque ideo
tacuit. Idque sapienter. utinam & mihi licuisset. Neque
enim ex scopulis, secundioris fama nostrae cursus aucupan-
dus est. Etiam Theodorus sine culpa omisisset naviculam il-
lam. Praesertim cum apud Plinium nullam reperisset. & a-
libi multa loca difficilia prudenter dissimulavit. Lego ego,
λαὸν, ἢ ἀνέμεσον, ἢ ἀνέμεσον, ἢ ἀνέμεσον. Tu subde quid velis: ne-
que enim, ausim reponere πύλον. & tamen pilum militare,
& clava Herculis, & nostra pila, quam describit Vitruvius,
adducit in comparationem Virgilius, enarrat Servius, no-
tat Catullus, columnarem naturam ostendunt. Illud et-
iam animadvertas. Nam ἀνέμεσον, enodem, cum dicit Theo-
dorus, etiam sine ramis intelligat necesse est, praesertim in
hac arbore. In qua rami quasi infixi sunt ita, ut nodum
efficere cogantur. Ergo qui dicunt ab radice statim ramos
fundere, idem iidem nequeunt autumare. & Plinius piceae
ramos fundi similiter ab radice cum scribit, aliorum erro-
rem sequutus est. Nam confusa sua natura ab initio pura
est id. ὅν· ἢ τὸ κατὰ τὸν πύλον. Legit Theodo. τὸ κατὰ
λαὸν. verum & insuavior mihi sit oratio. & puto esse glossa-
ma, τὸ κατὰ τὸ λαὸν. Historiam accuratius per partes conside-
rabis. Vnum id est peculiare abieti; Si ab summo praecida-
tur, eodem anno radicitus interire. Moderatur ei sententiae
pauld infra. Omnes, inquit, ramos si sustuleris. Alterum,
si sub ramis in laevi parte secetur, aut rumpatur: & ipsam
vivere, & emittere novam materiam viventem quidem &
illam, sed nihil germinantem. Videamus nunc Plinii nar-
rationem. Is de abiete, Rami in caelum tendentes, non in
latera proni. Mirum. cacuminibus eorum decisis, mori-
tur: totis detruncatis, durat. Ergo eadem proportione to-
tius arboris, & ramorum amputatio summa arborem in-
terficit. Vide ut dicat Theophrastus. De nova illa materia
Plinius verbum nullum. Theodorus divinitus est interpre-
tatus. πύλον ἐκ μὲν αὐτῶν αὐτῶν αὐτῶν. Radicitus omnino
eodem anno inarescunt. καὶ ἵαν τὸ ἀνέμεσον ἀνέμεσον. intellige,
μόνον. nisi enim id addas: videatur τὸ κατὰ, addere ad morbum
radicis, etiam cacuminis praecisionem. Nota verbum inopi-

effigiem pudendi representans. Cum vero perfici-
tur, durum quid parte emicante, & perforatum, & tauri caput quodammodo æmulans profert. quod
præruptum, & nuclei oleæ speciem intus osten-
dit. Fert & quod quidam pilum appellant. Id pi-
lula est, & comam gerens lanaceam, mollem, nu-
cleo durior: qua in lucernarum luminibus utuntur.
Flagrat enim probe, ut galla nigra. Fert & alte-
ram comigeram pilulam; cætera quidem inutilem,
verno autem tempore, succo melligeno inficien-
tem, tum tactu tum gustatu. Sed in ramorum a-
liam pilulam aliam gignit sine pediculo, & conca-
voque sessilem, peculiarem certè, versicolore-
que. Nam eminentes & quosdam umbilicos candi-
cantes, vel passim variantes nigris maculis habent.
Partem mediam grani tinctura infectam splendi-
damque ostendit, aperta nigra & putricans cerni-
tur. Lapillum quoque puniceum magna ex parte gi-
gnit, quamquam raro. Item aliam eo rariorem pi-
lulam & foliis convolutam, compressam, atque ob-
longam. Super foliis vero tergo adherentem pi-
lulam fert candidam, aquosam, dum tenera est. Hæc
etiam muscas interdum intus continet, veniensque
ad incrementum justum, in modum lævis parvula
gallæ indurefcit. Robur tot, præter fructum pro-
ducit.

πύλον. τὸ ἐν πύλον significat. Latine haud queas idem in-
dicare, si dicas, inciso. Nam infra est, ἀνέμεσον. τὸ κατὰ, no-
tat motum partis a toto. κατὰ πύλον, ἢ ἀνέμεσον. Theo-
dorus, vel aliquo pacto diminuta afflatu fuerit. Immo
verò, aut præcisa, aut diminuta, vel vento, vel alio quo mo-
do: puta impulsu, aut casu arboris alterius. ἀνέμεσον μικρῶς
κατὰ τὸν πύλον. Theodorus. circumnascitur paulo
excellitate inferius. Nunquam hæc sine Græco intelle-
xisset. Sic dicas, Circumadnascitur quiddam, quod pro-
rem tamen altitudinem paulo minus impleat. Dicit autem
eis ὁ πύλον: quoniam mox: τὸ κατὰ πύλον, οἷον ἵαν τὸ κατὰ πύλον.
Theodorus ibi. Crassitudo talis, qualem arborem es-
se contingerit. Non est hic crassitudo qualis. Omnes enim
rotunda, sive teretes, tam exiles, quam crassæ. quanta, dicere
debit. Notabimus tamen τὸ κατὰ πύλον. Neque enim queo
capere, τὸ κατὰ, pro eo, quod est, πύλον. quippe ἐκ πύλον; atque
eandem servat crassitudinem. Alia sequentes voces nihilo
secius eandem servant proportionem. ἀνέμεσον, ἢ ἀνέμεσον.
Mallem equidem, ἀνέμεσον, ἢ ἀνέμεσον, ἢ ἀνέμεσον. Ad-
augentur enim ita, ut supercrescant. οἷον πύλον ἀνέμεσον,
καὶ ἰσχυρότερον, ἢ πύλον. Theodorus. quo scilicet ro-
bustior, vegetiorque, vel plenior: eo crassior. Igi-
tur refert ad circumnascitionem. Inferius mutavit genus.
in neutro enim posuit. Neque semel ita genera commuta-
vit. Putemus rem ipsam. videtur sic statuere, colore dif-
ferre ab stipite: duritia superare. Ad hunc enim modum
plus placet, quam τὸ κατὰ πύλον. Theodori arbitrio interpre-
tari: ultra modum. Hæc sunt duæ comparationes: alia com-
paratio, in crassitudine. Crassitudo, id est τὸ κατὰ πύλον, du-
plex, aut cum extrema sunt ambitu maiore: qua ratione
dicam ramos esse minus crassos, quam stipitem: aut cum par-
tes inter se propiores sunt. Opponitur hoc τὸ κατὰ πύλον: & est
πύλον. Sic dicemus lac indito coagulo recipere πύλον. Id
cum vellet discutere, sic aptavit. Quod ad πύλον attinet:
si ambitum consideres; sane non excedit stipitem. Hoc ideo
dixit: quia πύλον, qui ex osium fracturis exeunt, osium
ambitum exuperant. Quod si, inquit, partim contemplare
densitatem: potius agnoscas, ἰσχυρότερον, ἢ ἰσχυρότερον, quam
πύλον. Theodorus, τὸ ἰσχυρότερον, duobus expressit ver-
bis. vegetior, malè. Nam infra id probat: vegetari scili-
cet. Tantum abest, ut in confesso sit, plus vegetari. Itaque
addit: vel plenior: satis recte. πύλον. supra relictis ramis
intra annum moriebatur. Nunc accisis ramis, celeriter
pereunt. ἢ καὶ ὁ πύλον. Hæc verba aut Theodorus, aut
Librarius omisit. Sententia est, ἢ τὸ κατὰ πύλον. obiectio ta-
cita. Non. Non enim germinat. Responsio. Est natura sua,
ἀνέμεσον. Sententia confirmatio. ἵαν ἰσχυρότερον, ἢ κατὰ πύλον.
Fert ἢ τὸ κατὰ πύλον. Hic nulla est dubitatio, quin mate-

ria sit diversa: igitur & diversum caput. Nullo enim modo convenire potest hanc ἀναστάσις ἀπὸ τῆς ἐλίας, cum eo, quod est: multa alia prater vulgarem fructum ferre. Hic communia quaedam digerit, folium, florem, germen: fructum etiam addes, quaedam autem particularia. βρύον: ἑλκή, βότρυς, ὕλακωδες, ἑλάνη, ἰούλον, κρηκόν, βότρυον, κνίπασον, κνίδα, σικαμινώδες, αἰδαίνωδης, ταυροκέφαλον, πῖλον, σφαίριον, μελιτήριον, σφαίριον, μαχαλιγνές, λιπάρων, σφαίριον, φυδμήν, σφαίριον, λούκον, ὕδακωδες.

Τούτο δὲ συνή, ἢ τὰ ἑλάνη. Id est, hoc ὕλακωδες, etiam si quis: ac praterea, grossos. τὰ ἀποπύπτοντα, Theodorus non posuit. τούτῳ. Ὁ videndum an ficus ferant τὸ ὕλακωδες. Nescio enim an proditum sit. Sic habes ἀποπύπτοντα supra. Ὁ hic ἀποπύπτοντα. Item, ἑλάνη, Ὁ ἑλάνη.

Καὶ εἰπὺς αἰὲς τῶν συνώνων ἀποπύπτοντα. Fert igitur & τὸ ὕλακωδες, si mendum non est, Ὁ τὰ ἀποπύπτοντα. Ὁ prater haec, τὰς ὁλύνους. Verum id alicubi tantum. Iccirco dixit, Ὁ εἰπὺς. Ὁ addit, ἰσως ὅτι τὸ πῖλον ἀποπύπτοντα. Quod si qua, inquit, ficus ὁλύνους, fortasse alios veros ficos non edit, Ὁ εἰπὺς πῖλον τῶν πῖλων. Quasi caprifici proles neque fructus sit, neque non fructus. Theodorus aliter legit. Ni forte pro genere fructuum haec accepisse oporteat. ut sit, κρηκόν: non autem ἀποπύπτοντα. Nam in genere ὕλακωδης est fructus, ἑλάνη. Ὁ dixit, πῖλον. Quia in caprifico fructus, Ὁ: in fico, non fructus: sed καρπός, cum additione, Ὁ: more peripatetico. Et iccirco dixit: Ὁ δὲ ὁ κρηκόν πῖλον καὶ πῖλον. Nota, ὁ δὲ. id est, sine controversia. Designes plane per conjunctionem, at.

Ἡ δὲ δέφν. Oratio dulcis admodum, & suavis. verborum seriem, ac textum si Latine imitere, facias insuavem, quemadmodum fecit Theodorus. Laurus uvam, & fructifera. Coniunctio illa duriusculam efficit. Sic diceret: Sterilis Laurus uvam fert copiosius, quam fructifera. Atque haec, non omnis: sed species quaedam tantum. Est mendum in Codice. Ὁ ἀποπύπτοντα. Sententia tota contraria. Theodorus legit, Ὁ ἀποπύπτοντα, Plinium recte sequutus: qui sterilem nihil aliud ferre, ait. Verum minus diligens alia in parte Theodorus. Plinius enim, Quam ob id masculū appellant: quia est ἀποπύπτοντα. Recte atque exacte interpretatus verba illa Theophrasti. Ὁ δὲ καὶ.

Πορφυρία ἑλάνη εἰσφορῶν. Hoc etiam Plinius dicit. Sed attribuit Tauri caput: Ὁ nucleos hōce non huic αἰδαίνωδης, sed τῷ σικαμινώδης. αἰδαίνωδης. Omitit Theodorus Ὁ εἰσφορῶν. Nam Ὁ hoc lanaceum est: ficus & pila, de qua mox. πῖλον ἰσὶ σφαίριον.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

Hic locus mutilatus sic restituendus, ὁ δὲ καὶ τῶν ὁλύνων. Nam Ὁ dixit Plinius lib. 16. cap. 39. Navium malis, antennisque propter levitatem praefertur abies. Recta igitur comparatio abietis cum navis arbore, cum & malus ex abiegna materia construat.

Περὶ φύσιν, id est circumnascitur cum Plin. non verò circumnascitur, quod nondum legi, ut nec Ὁ ἀποπύπτοντα scribitur. Infra verò Ὁ ἀποπύπτοντα, non ita accipio quasi cum scriptis duritia fiat comparatio, sed simpliciter, & ante πύπτοντα delendum. Ὁ.

Ζῆ δὲ καὶ δέφν, Ὁ τὸ: scrib. Ζῆ δὲ καὶ δέφν ἰσὶ τῷ. Vel perturbatus ordo verborum, ita restituitur, Ὁ δὲ Ζῆ, καὶ δέφν τῷ.

Ὑλακωδες, quod supra lib. 2. cap. ult. κνίπασον appellavit. Infra pro τῷ τῷ, leg. Ὁ: Ὁ pro ἀποπύπτοντα, καρπός.

Τὸ βότρυον, id est βότρυον, racemulum, si Latine liceat; non verò uvam, ut improprie convertit Plin. lib. 16. cap. 29. ubi: Inter quas laurus uvas suas maximeq; sterilis quae non gignit aliud, ob id a quibusdam mas existimatur. Ex quibus apparet Plinium, Ὁ δὲ καὶ rectius legisse τῷ καρπός. Deest Ὁ. Lege Plin. lib. 16. cap. 7.

Εἰσφορῶν. Scribendum esset αἰσφορῶν. Sed nec ita mendum tollitur. Nam vera lectio est ὁμοφῶν, quae depravata fuit propter sequentia. Πῖλον vero quid esset, in Lexico Crispini est expositum.

Περὶ πυρηνίου σκληρότερον. Restituo ἀποπύπτοντα σκληρότερον. Est vero hic putamen quod molles flocculos continet. Et σφαίριον ἐπὶ δέφν, id est, τῷ πυρηνίου locum obtinet, & ita translatè dicitur non a materia, sed a figura similitudine.

Εἰσφορῶν χυλὸν μελιτήριον, καὶ τῷ αἰφῶν, κατὰ τὸν γένον. Εἰσφορῶν est intingere: unde intinctus, τὰ βαμματα. Sed hoc loco optime per intingere exponitur. Nam illud & τῷ αἰφῶν, & τῷ γένον solum ad vocem μελιτήριον refertur, quam felici composito exposuit Plinius ita hunc locum interpretatus lib. 16. cap. 7. Fert & aliam inutilem pilulam cum capillo, verno tamen tempore melligeni succi (dicit alius mellei, id est, μελιτώδους.) Gignunt & alae ramorum ejus pilulas corpore non pediculo adhæren-

tes, & candicantes. Compactum ex materia, quasi è lana. Theodorus comam attribuit. Apud Theophrastum nulla coma est: neque apud Plinium, sed intus habens flocculos molles. Item mox alteram pilulam comatam cum scribit, dixisset: ὁμοίως κρηκόν, ἀποπύπτοντα σκληρότερον. erit ἀποπύπτοντα, ut ἀποπύπτοντα. Ipsa pilula est τὸ ἀποπύπτοντα, si intus sunt πυρηνίαι, id est flocculi. Theodorus simpliciter, nucleo durior. Si olivæ nucleum intelligit, falsum est.

Εἰσφορῶν χυλὸν μελιτήριον. Theodorus, inficientem succo melligeno. Duriuscula vox, melligeno, tamen si Plinius mellis succum representans, & tactu, & gustu. ἐμπάπτον, idem non rectè inficientem. Servit enim ad colorè tantū. at ἐμπάπτον etiam ad saporem. Unde vulgo legimus ἐμπάπτοντα. Praterea quid est intingere ad tactū? Ad oculos potius. Tactus iudicium intelligit nunc circa lentorem mellis, & spissitudinem, atque ejusmodi. ἀρκεῖον. Plinius non dixit inutilem, τὰ πῖλα. Sed utilem, inquit, verno tempore: mutilè. Suspiciari namque potes alio quoque tempore alios ad usum transferri posse. Dixisset igitur, verno tantum tempore.

Quæ δὲ ἐντελέχεια τῶν πυρηνίων μαχαλιγνές. Sanè corruptam orationem. In Plinii codicibus multis, gignunt & alii ramorum. lege, alia. Nam de ramis haecenus mentio nulla. Notabis, ὁ δὲ. nam ab eadem origine habemus ὁ δὲ. Ὁ ὁ δὲ. Releges ex Athenæo, Plutarcho & aliis. Quid autem faciat hic vox illa ἐντελέχεια, etiam considerandum est. Item mendum, aut error ibi. καλὸν ὁ δὲ. Nam dixit, ἀμύχον. Et Plinius, corpore non pediculo inhærentem. Igitur Theodorus, quo consilio potest dicere: sine pediculo & addere: concavoque sessilem. Ego lego, καλὸν ὁ δὲ, recessu intus cavo. Nulla enim ratione pediculus & absit, & concavus sit, ὁ δὲ, peculiarem Theodorus, rectè. Separata ab aliis natura. ὁ δὲ, Theodorus, eminentes. ὁ δὲ, ὁ δὲ, igitur: aut si quid melius est.

Μέλας καὶ ἐπιπύπτοντα. Plinius, intus amara inanitas. culices quoque addit huic. At non è Theophrasto. Infra culices habes in alia materia arboris ejusdem. μέλας enim sic translatus, ut est in Codice scriptū Theophrasti. Non μέλας, ut est vulgaris usus vocis, atque significationis. Plinius tamen sic.

Κιόστρον. Theodori codex noster mendosus. Pumiceum. Legendum, pumiceum, à pumice, etiam pueri sciunt. καὶ τῷ ὁ δὲ, a tergo, est Theodorus interpretatus. Tergum tota pars aversa est. ὁ δὲ, spinae dorfi proportiona, pediculus per tergum recta discurrens. Plinius simpliciter, nimis, in folio.

tes, candicantes umbilicis. Cætera nigra varietate dispersa. Media cocci colorem habent. Apertis amara inanitas est. Vide reliqua. φῶς δὲ ἐντελέχεια τῶν πυρηνίων μαχαλιγνές. Veram lectionem reposui, φῶς δὲ ἐντελέχεια τῶν πυρηνίων μαχαλιγνές. Infra καλὸν ὁ δὲ, non καλὸν ὁ δὲ, aut καλὸν ὁ δὲ, vel ὁ δὲ. Plinius hoc prateriit. Nam his verbis, Corpore non pediculo adhærentes, ἀμύχον tantum voluit exponere. Εἰς παντοκρίτους legend. non ὁ δὲ, vel ὁ δὲ. ὁ δὲ, alius fortasse ὁ δὲ. Ego autem nihil muto. Et ἀνὰ μέτρον, conjunctim malo ἀνὰ μέτρον. ἀνὰ μέτρον, Plin. ἀνὰ μέτρον. nihil refert.

Μέλας καὶ ἐπιπύπτοντα. Quod Plinius, amara inanitas, non respondet. Hic ἐντελέχεια notat, ut in ἐπιπύπτοντα, id est, candicans. Sic ἐντελέχεια putricans, aut suppuridus, ut subalbidus, sed non audeo innuere. Nec vox Latina deest, nempe Rameidus, quod & Græcè ὁ δὲ. Et τῷ ὁ δὲ, gradus est ad putredinem καὶ τῷ ὁ δὲ, praesertim in oleosis. Supra καλὸν ὁ δὲ, eleganter pro ὁ δὲ καλὸν ὁ δὲ (quod Plinius cocci colorem habet) ut de psittaco dicit ipse Plinius. Torque tantum miniato in cervice distinctum.

Κιόστρον pratererim. Nam κιόστρον rarum vocabulum, & hic paulo minus appositum. ipse iudicabis. Verumque tamen formam pumicis exprimit, ut Pumicosum: non vero substantiam, quam Pumiceum denotat. Infra lubricus error, μέλας pro μέλας. Culices (qui καλὸν non μέλας) semel vertit Plinius lib. 16. cap. 7. Aliquando & pumices gignit, nec non & è foliis convolutas pilulas: & in folio rubente aquosos nucleos candicantes & translucidos, quamdiu molles sint, in quibus & culices nascuntur: indurescunt in modum gallæ. Sed nota quod dicit, Pumices gignit: quam melius & signatè hic noster ὁ δὲ, φῶς, in hoc enim potius degenerat, quam generat. Ὁ δὲ, in compositione aliquando notat quid fieri vitiosè, atque praepostere, ut hic, sicut in ὁ δὲ, atque aliis, de quibus in Crispini lexico, atque supplemento. Vide & infra in adnotatione: ὁ δὲ, ὁ δὲ.

Expende & illud Plin., in folio rubente. Rursus illud, aquosos nucleos candicantes. Talia malo notare, quam imitari.

Aπορρίπτει δὲ τὸν στέλχους. Præciso caudice arbores fuerint. Excipit pinum & abietem. Indagandum quid στέλχους voce intelligat. Si ipsum truncum intelligit, plurimæ non recrescent, nec taxus, nec larix, nec pyrus adulta, nec malus, si ad radicem usque cæxæ & amputatæ fuerint, regerminantur facile. Sin vero ramos majores intelligit, recrescet malus, novos ramos emittet pyrus, cæteræque arbores idem præstabunt, coniferis exceptis, quæ non facile regerminant. στέλχον quandoque ramum significare ex Helych. probatur. στέλχον καὶ τὸν κορμὸν καὶ τὸν στυπτηριῶν. καὶ τὸν ramum significare lib. I. probavimus. Suidas, στέλχον· εἰ μὴ' οὐ κορμὸς ἢ γένν' ῥίζα, ἀλλ' ὅτι τὸ πάλον ἔχον, ἢ τὸ πρὸς τὸ στεῖον. εἰ δὲ οὐκ ἔστω τῆς καρπύνης καὶ δὲ, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔστι πάλον ἔχουσα. Sed hic sensus hujus loci videtur. Derruncatæ arbores, id est ad truncum usque amputatæ, recrescunt, nisi radices ante morbo infestatæ sint, exceptis pino, abiete, & similibus. abies, pinus, si cæxæ ad caudicem usque fuerint, numquam regerminabunt, sed eodem anno in totum peribunt.

Συμβάλλει δὲ ἰσὺν π ἀβὶ τοῦ ἰστένου. Hunc locum Plinius lib. 18. cap. 20. his fere verbis exscripsit: *Et abieti quidam subiecta divisura, ramique in calum tendentes, non in latera prouis. mirum, cacuminibus eorum decisis moritur, totis vero detruncatis durat, Et si infra quam rami fuerit, præcidatur, quod super est vivit: si vero cacumen tantum auferatur, tota moritur.* Cur cacamine deciso pereat abies, rationem reddit Theophrast. lib. 5. de caus. cap. 24. Sed an pereat cacumine amputato abies, inquirendū. Vulgata opinio est, interire. Vidi decacuminatā abietem, tertio, quartoque, à decacuminatione, anno, superstitem. Hoc tamen non reticendum; abietem decacuminatam non amplius in altum excrescere, nec multum in amplitudinem diffundi; sed eandem ferè servare altitudinem, latitudinemque. Falsum est detruncatam abietem durare, ramos brachiaque humiliora detondere licet, truncumque liberare à superfluis excrescentiis; qua cura ac cultura efficitur, ut non tantum elegantem æqualitatem & rectitudinem arbor nanciscatur, sed etiam citius affurgat, subtractis inutilibus.

H' *ῥίξ*. ῥίζη. circumvoluto in fractis *πείρα*, spira: Dicitur & de capreolis vitium, qui ut vitem natura caducam erigant, & teneant, ad locum capiendum ferunt. quæ Ciceroni & Plinio claviculæ, quibus repunt vires velutque manibus utuntur. Græci recentiores *ψαλίδες* vocant, quæ prioribus *ῥίξ*, dicebantur, vitium scilicet intorri cincinni & capreoli. Neophytus. *ῥίξ* αὐτῶν κλημάτων *ψαλίδες*. *κεκίνητους* translate vocavit Theophrastus. item metaphoricōs in finilace aspera lib. 3. cap. ult. Diosc. lib. 4. cap. 45. de Idæa radice *ῥίξ* *μικρὰ* *πύρρος*. Marcellus notat à Plinio dici pampinos, quos Dioscorides *ῥίξ* vocat in vite. Sunt autem vitularum in plantis extremæ partes, in quibus claviculæ sunt, quibus advolvunt & implicant se propinquis plantis.

Tὰ δὲ πλεῖστα καλεῖται ἢ τε πιπλῖα τὸν τε βάρυνον καὶ τὸ ζυῖον ἀκούσθαι. Βότρυς vocat pilulas, quæ antequam nova folia promat, vere, mense Aprili, in ulmo conspiciuntur. florem nonnulli vocant; alii fructum ajunt. Rotunda est instar platanii pilula; non tamen in pediculo dependet; sed ramulum circumcingit, reperiturq; paulo infra gemmam, ex qua nova erumpunt folia. statimque decedit, ac vento mox abripitur. folliculi in superiore parte foliorum gignuntur, quæ cum Majο mense pluviis, subitroque calore solis infestante, infestata fuerint, corrugantur protinus. at tum ex illo humore, in corrugatis foliis, vermiculi exigui (quos supra κύνες vocat) culicum formam gerentes nascuntur, qui progressu temporis evolant. pari modo & hederæ terrestris tenella folia vitiantur. Præter exiguos hos calices, folliculi humorem etiam continent lentum & viscosum, qui quandoque solis calidibus induratus, gummi instar concrescit.

ficus. *Observa τὰ ἔρινα τὰ ἀβρὰ παρὰ τὸ ἔρυντα*, significare τοὺς ἀλύντους, id est abortus grossifque prociduos, quos & caducos possis dicere, vel cadivos cum Plinio. *ἔρινα* five, ut hoc loco legitur, (si non corruptè) *ἔρινα*, papilla est veram fici faciem antecedens, vel grossus prociduos. aliis fici sylvestris fructus immaturus. alii cum ἀλύντα grosso confundunt, ac idem significare ἀλύντα & ἔρινα putant. Dioscorides lib. 1. cap. 185. οἱ δὲ ὄνται, ὡς δὲ πρὶν ἔρινα

ποι καλούμεται. Amerias apud Athenæum lib. 3. ἀμερία
ἢ ἐρενάδας καλεῖσθαι τοὺς ὀλύνθους. Helychius ἐρενάδες ὀλύνθους ἢ
συγκοι ἄρρενες. Alii, πὲρ τῶν ἐρενῶν συκα λέει τῶν ὀλύνθων distin-
guunt. Theophrastus lib. 4. hist. cap. 16. & lib. 5. cap. 3.
de caus. συμβαίνειν εἰς τότε καὶ τὰ ἐρενα ἀσπέρειν καὶ τοὺς ὀλύνθους.
Cass. Bass. lib. 3. cap. 6. ἔστιν τὸ μέλι (ιοῦν) οὐ πᾶσι συκαῖς
τοὺς ὀλύνθους καὶ τὸ ἐρενῶ καλεῖσθαι, hoc mense grossos &
caprificos in ficis suspendemus. ὀλύνθους grammaticis pro-
prie est σῆλην αἰῶρον καὶ ἕκ ἐπὶ πεπυμένον five πίπτερον, ficus
immatura. Helychius, ὀλύνθους τὸ μὴ πεπυμένον σῆλην. Sui-
das, ὀλύνθους ὡς τὸ ὅλως ἀκίνητος, ἢ γόν οὐκ ἀσπέρειν ἀνήστωσιν ὅ-
σῳ ἔχειν. ὀλύνθους ἐν ἡ ἀμὴ σπυῖ. Theophrastus tamen ὀλύνθους
nonnunquam maturefcere scribit lib. 5. de caus. cap. 1.
εἰς ὃ ὀλύνθους συνερρῶσιν ἢ εἰς τῆς ὥρας πίπτεται μίχα πινός. ὀλύν-
θους tamen, juvante jam tempore, maturari aliquatenus
possunt. Cassian. Bassus lib. 10. cap. 5. i. i. εἰς ἡμέρας τὰς τὰς
καρπῶν ὑψίστης συκα, καὶ σῆλην ἀσπέρειν καὶ πᾶσι μέζας ἐλαῖας ἰπύ-
χου τοὺς ὀλύνθους. Palladius in Martio. ut ficus cito matu-
ret, succo cape longioris, cum oleo & pipere mixto, unge
poma, quando grossi incipiunt subruberere. Idem Cass. Bass.
cap. præced. τὰς συκάς εἰ ὀλύνθους ἕκ ἀσπέρειν. Gal. libr. 8.
simpl. ὀλύνθους domesticæ fici fructum immaturum, ἐρενῶν
sylvestris immaturum docet. τὸ εἰς τῶν ἐρενῶν σῆλην ὀμεινίας
εἶναι καὶ διαφορητικῆς δυναμείας, οὗτως καὶ τῶν ἡμέρων εἰ ὀλύνθους
μετῶρονται γὰρ ἐπὶ τὸ τῆς συκῆς ὅπου. Porro fructus sylvestris ficus
acris ac digerentis est facultatis, sicut etiam domesticæ
olynthi, id est grossi, inest enim eis nonnihil succi ex ficu at-
tore. Idem cap. sequenti. τῆς ὃ τῆς ἀγρίας συκῆς, ἢν ἐρενῶν
ὀμεινίζουσιν, ὅπως πὶ καὶ χυλὸς ἰσχυρότερος εἰς ὥσπερ τὸ τῶν ἡμέρων
fici sylvestris quam erimeon vocant succus humorque ad om-
nia quam domesticæ validior. Quam Theophrastus inter
ὀλύνθους & ἐρενῶν faciat differentiam, diligens lector ex
cap. 1. lib. 1. de caus. facile animadverteret. Cæterum
notat Athenæus ἐρενῶν masculino genere, ficū sylvestrem
arborem; neutro vero fructum significare τὸ ὀλύνθους ἢ αἰ-
χρίαν συκὴν εἰς ἧς τὰ ἐρενα, ἐρενῶν ἢ τὰ ἀγρίαν λέγεται. agrestis fi-
cus arbor masculino genere ἐρενῶν appellatur, ejus vero fru-
ctus neutro ἐρενῶν. Hoc idem ex Theophrasti lib. 4. hist.
ubi de morbo fici agit probatur. εἰς ὃ ἐρενάδες αὐτὴ καλεῖται, οὐ-
τε σφακίον ἵζει, οὐτε ψωμίον, οὐτε ἀσπέρεινται πᾶσι ῥιζῶσι ὁμοίως, οὐ
εἰς ὃ τὸ τῶν ἐρενῶν πινὸς ἀσπέρεινται, οὐ εἰς ὃ τῶν ἡμέρων φυντῆσις εἰς συ-
κῆν, εἰς ἐρενάδες ficus sylvestris arbor, τὸ ἐρενῶν ficus sylvestris
fructus. Nicand. in Theriac. fici sylvestris fructum coc-
cygam vocari ait.

Σὺν δὲ καρδίᾳ πνεύματι ἀπολήξαι κερύλω,

Η¹ αὐτοὺς χόκκυας ἱερνάσθῃ, οἷτις ἐν ἄλλῃς
Γόγγυλοι ἐκφαίνουσιν ἀνοιδιάντις ἐπὶ ῥησι.

*Agrestis tenerum ficus etiam accipe rannum,
Aut grossos etiam, quos parturit illa rotundos
Vlla prius quam se pomis convestiat arbor.*

Scholiasť. *καρυφας* ἢ *ῥυτι* ἀλυσθης δια τὸ φαίνεται κατ' ἴσιν
αἶμα τῆς ἡκκουθι, *coccygas grossos vocat*, quod simul cum au-
coccyge, id est cuculo, verno tempore appareat. ἀλυσθης ait
 Scholiasť. An igitur *αλυσθης* etiam de sylvestri ficu? Apud
 Eginetam lib. 4. cap. 33. ubi ad strumas remedia præ-
 scribit, legitur *αλυσθης ἄριστοι καὶ ἡμετερι* ἢ *κρυδαμυο* λίσιοι καὶ *πι-
 σης ὕδατος* καλὰ καὶ *ματῶδες πτωὶ* ὑπὸ πηλῷ. *grossi sativi* aut *sylves-
 tres*, aut *nasturtium tricum* cum *pice liquida* *malagmatis*
 forma applicatur. Coronidis vico, Nicandri versum in A-
 lex. examinabimus.

Τῷ μὲν τ' ὁποῖται δασυκαρπῆσις ἱερνός. sed tu lacte graves
ficorum collige grossos. Dissentit uterque Scholiastes. pri-
mus ramum fici sylvestris exponit, alter fructum immat-
urum. δασυκαρπῆσις inquit prior, δατὶ τὰς κεφαλὰς κρύψας, πῶν
δασυκαρπῆσις; πούτῃ λαβοῖς. ἱερνός δ' ὡς κλαύς τῆς συκῆς, δατ
τὸ ἐλκεῖν αἰς ὕψος· αἰ τὴν πολλοὺς φουτῶ. ἐπὶ τ' ἱερνός αὐτὰς συκῆς.
Legē ex meliori codice. ἱερνός ἢ πύς κλαύς τῆς συκῆς, ἱε-
ρνός γδ ἡ συκὴ ἀγρία τῶν τὸ ἐλκεῖν πάντα φουτῶ, id est, δασυκαρ-
πῆσις, significat δατὶ τὰς κεφαλὰς κρύψας αὐτὰς ῥάμοις percutē, ut,
δασυκαρπῆσις ficus decerpe, id est cape. Εἰς ῥάμοις vocat ramos
fici. ἱερνός enim ficus sylvestris dicitur; quod exasperat
omnes plantas. Alteram si placet sequi lectionem,
verte. ἱερνός vocant fici ramos, quod exasperant semper pro-
xima plantae partes superiores. Haec priores opinio. Ali-
terius haec est sententia. αἰώς, ἀγρία πύς τῆς ἀγρίας συκῆς
δανήους, οὗτοι γδ μετέπειτα ὄντες πέπειγοι ἔχονσι ὀπόν. aliās. Ab-
strahē grossos fici sylvestris, hi enim nondum maturi, la-
cteam succum habent. Vtraque sententia suum habet de-
fensorem, priorem Aetius; posteriorem defendit Gale-
nus.

nus, Aëtius terrabil. 4. ser. 1. cap. 74. pars hæc Græcè edita nondum est. Cornario interpreti fideli satis fidem habebimus. *Damus*, inquit, *en*, (qui taurinum biberunt sanguinem) *quæcumque grumos dissolvere possunt. grossos itaque ex fico maxime sylvestri succi plenos cum posca, aut nitro dato, aut fici succum eodem modo, aut lixivium ex cinere lignorum fici, aut ramulos fici tritos cum nitro & posca præbeto. at vero sylvestris fici fructus etiam secum comestus, è vestigio grumos dissolvit. Utramque sententiam Gal. lib. 2. de antidot. cap. 7. ἡ ἐλασάν καρπὸν τελέφας μὲν ἕξας διδόν. vel, caprifici grossos aceto dilutos. Alia Diosc. sententia. hic δαυλον præscribit, cap. 25. in Alexiphar. διδόνται ὅσοι δύναται πύσι πηξάν διαλύσαι τοῦ αἵματος & καὶ τὴν καρδίαν ὑπάρχει· τοῦτε ἐλάνθους πηλῆρεις ὄντες τοῦ ὁπῆ συν ἐξυμνῶται καὶ νίτρου ὃ καὶ ἰσχυρὸν ἐφέλει. dari oportet quæ sanguinem concretum dissolvant, & album subducant: uti grossos lacteo succo turgentibus ex posca, nitrum per se auxiliatur. Paulo aliter locus in Euporif. libr. 2. cap. 158. legitur. βοηθοῦσιν ἄλωναί συν ὅχει πορνῆτες, καὶ ἰσχυρὸν ἕξος, νίτρον συν σιφι. juvant per se grossi bibiti cum aceto, acetum soli, nitrum, cum sulphio. Hæc magis arridet lectio licet priorem defendat Ægineta lib. 5. cap. 33. τοῦτε πὲρ ἐλάνθους πηλῆρεις ὄντες ὅποιοι συν ἐξυμνῶται καὶ νίτρου ὁπῆ. Alteram ut dixi præfero lectionem, quod acetum dissolvendi & incendi vim habet. Crediderim etiam sylvestrem ficum, quod succus acrior sit, ac magis penetrans, plus prodesse ijs, qui taurinum biberunt sanguinem. δαυλον, Latini grossum vocant: ἐλασάν caprificum. Plin. lib. 15. cap. 19. caprificus vocatur & sylvestri genere ficus, nunquam maturescens. Plutarchus in Camillo, τὸν ὃ ἐλασάν καρπὸν φιναν ὀνομάζουσι, sicum sylvestrem caprificum nominant.*

Αἰ' ἡ ἡσκαλειωτική. fortè scribendum, ἡ δὲ ἡσκαλειωτική.
De julo nucis avellanæ cap. præcedenti egi. de Ilicis
grano puniceo infra cap. 17. agam. De suo addidit Theo-
dorus *callo compæctilis*: vide quæ supra dixi. Illud addi po-
test, Iulum nucis βοτρυόλον à Galeno vocari lib. 10. εἰς τὸ
πυρ. δὲ ἡ κεράται αὐτοῦ πᾶσι βοτρυόλοι βοτρυόλον ut dixi nihil aliud
quam ἴσουλον, quod racemi instar pendeat.

H' οὗ ἐστὶν ἡ βοτρύδιον. in Ald. & Baf. βότερον eodem sensu. corrigunt βρυόν, quod Theoph. infra cap. 11 fraxinum dicat ferre βρύα κατὰ πᾶσι τὴν δάφνη. bryon quemadmodum laurus, φέρεται οὗ, inquit, καὶ ἑτέρῃ ἄγρια εἶον βρύα κατὰ πᾶσι τὴν δάφνη, πολλὴν σπουδότερον, καὶ ἔχουσιν καὶ αὐτὸ σφαιροειδές. ego verò sentio, locum qui cap. 11. habetur corruptum, eumque ex hoc cap. 8. corrigendum. legendum εἶον βότερον vel βοτρύδιον κατὰ πᾶσι τὴν δάφνη, καὶ ὡς &c. Nam laurus βότερον vel βοτρύδιον quod uvæ instar est, fert. gigartifera adversariorum auctoribus Penæ & Lobelio dicta. hæc furculo feritur, non femine oritur. Hyeme in Belgio, (Zelandia Flandriaque exceptis) nisi adversus hyemem muniatur injurias, moritur, primoque vere nova germina mittit. Ita fit ut arboris naturam non assumat, sed frutex semper maneat. Plin. lib. 16. cap. 24. multo vero pluragignunt, ut diximus, in glandiferis, inter quas laurus uvæ suas, maximeque sterilis, quæ non gignit, aliud ob id à quibusdam existimatur. Sæpius me uvula lauri fefellit, cum frustra rudimentum floris fructusque fructificarem. uvam hanc fert primo vere, si adversus hyemem injuriam defensa fuerit arbor.

Πλεῖστα δὲ πανταυ &c. Plin. lib. 16. cap. 6. *robur præter fructum plurima & alia gignit.* quæ sunt hæc? κηκίδας, συκαμινώδες, αἰδινώδες, παυρακίφαλλον, πῖλον, σφαίριον, μελιττήριον, αἰελογον, φουλίγον, ὑδωτάδες, λιγύριον, &c. quæ de singulis tradit, examine aggredior.

οἷον τὸ αὐτὸ καὶ χρυσεῖα &c. Plin. l. cit. *namque fert & gallæ un-*
umque genus, album scilicet & nigrum, ut cap. 6. hujus
libri docet Theophrastus. gallas ferunt singula glandi-
ferarum genera, sed hæmperis & robur medicinæ utilem,
& ad coria densanda accommodam. gallarum historiam
habet cap. sequenti. *πικρὸν*, id est succo resinoso pinguem,
malunt alij *πικρὸν δὴ* atro colore picem æmulantem. vul-
gata lectio magis aridet, quam secutus est Gaza, ut gal-
la hæc Theoph. & *πικρὸν δὴ* & *μείλιον*. Nam paulo in-
fra pillulas lanatas in lucernis flagrare scribit, ad instar
gallæ nigrae, quod non nisi pinguis resinosaque substan-
tiæ beneficio efficeret.

Εἴη δὲ συγκαταβαίνοντες. Plin. loco citato, namque & fert gallæ utrumque genus, & quædam veluti mora, ni distarent arida durisse, plerumque tauri caput imitantia, quibus inest nucleus olivæ similis. Hæc corrupta, vel duo quercus excrementa confundit Plinius. Lugdunenſis corrigiſt. namque fert & gallæ utrumque genus, & quædam veluti mora, niſi diſtarent arida durisse, & quædam plerumque caput tauri imitantia.

Καὶ ἡ πρὸς ἀνδρῶν id est, colis effigiem repræsentans. ve-
rerum Lugdunensis vocat. initio pudendi virilis effigie
est, cum perficitur durum, tauri caput imitans, cujus
fructus inest nucleo olivæ sithilis. lego cum Roberto
Constantino ἀμφὸς ejusdem naturæ, sit cap. 10. hujus li-
bri ἀμφὸς τῇ ὅλῃ τῇ τε φύσει καὶ τῷ φιλῷ.

nascuntur & in eo pilule, nucibus non absimiles, intus habentes floccos molles, lucernarum luminibus aptos. nam & sine oleo fragrant, scuri galla nigra. De suo addidit Plinius, sine oleo fragrare. Theophrastus simpliciter probè fragrare inquit. Absurdum videtur, quicquam sine oleo, aut pingui aliquo in lucernis ardere. Nucibus, inquit, non absimiles, Theoph. *ἀειπυρῆναι ἀλλήγητῶν. ἀειπυρῆναι πύλιναν* quod molles floccos continet. Theoph. *σφαῖροιο. πύλιναν* inquit esse lanaceam, mollem, putamine duriore contentam. Frustra ergo viri doctissimi corrigunt, ex interpretis fide nucleis non absimiles. Theophrastus πύλινον vocari scribit, vertunt, pilum. *πύλον* pileum, galerum, capitis ornementum significat, indumentum capitis è lana compactum. Ioannes Tzetzes, ad hunc Hesiod. *ἔργων. βα*

— Κεφαλῆς δ' ὕψους.

Supra caput verò.

Πίλον ἔχειν ἀσκήν, ἢ ὕαται μὴ κραδίη. *pileum habeto e-*
laboratum, ne aures humefiant. πῖλοις κεφαλῇ τοῖς ἐξ ἑλίου πε-
 πηλημένοι καὶ συμπυκνητοῖς καὶ συσφιγμένοι ὑπόστασιν, ἀ οἱ ἰδιώ-
 ται οὐ κέντυκαλα φασί. οὐδ' οὖν πῖλα τοῖ ἀσπίδα. *Proclus.* πῖλοις.
 ἔσθ' ὅς τ' ὀφείλει μανθάνειν, ἵνα μὴ ὑπέρος κρατῆρ' ἐκείνῳ τῷ κεφαλῷ
 ᾧ διὰ τὸν ἄπαιτον ἐκδοῦντο ἵνα ἐκείνης αὐτοῖς κενέται. *Hidorus.*
pileum ex bysso rotundum quasi sphaera media, caput regens
sacerdotalē, & in occipitio vitta confectum. hoc graeci vel
nostri tiamam vel galeam vocant. Apud Hieronymum legi-
 tur. *hoc Graeci & nostri tiamam vocant, nonnulli galerum.*
non habet acumen in summo, sed galeam. Vetus interpres
Iuvenalis ad hunc versum.

— — & Phrygia vestitur bucca tiara.

Scholiaſtes: *Tiara galea ſacerdotiſt, quæ per malas veniens, mento ſubligatur. tiara eſt pileum Phrygium quod diſcunt. tiara* ὁ πῖλός idem. Suidas πῖλος. το κεντρικον πῖλος ἡρόμενος περικεφαλαίον. ὁ οἱ μὲν κυροῦσιν, οἱ δὲ, παύον, ἄλλοι δὲ, κείνουσιν κελεύουσιν. Proprie tamen non Phrygium ſed Perſicum pileum erat. Xenoph. pæd. 5 to. De Cyaraxe loquens. ἀπαραμύον αὐτὴν τῆς ὁδοῦ ἔξω ὑπὸ φοινίκης πνεας, τότε κενθύνον πῖλον ὑπολαβεῖν ἐκείλευσεν αὐτῷ, ἔπειν τὸ δένδρον περικεφαλῇ πῖλον περιῶν λῶσθαι. cum abegit extra viam ſub quadam palma, ac Medicum pileum auferre juſſit, poſtquam pileo albo firmoque arborem contexerant. Poſtremum non venit interpres. ſic Columella, ut hoc obiter addam, dixit, contra frigus arboribus quaſi pileolos induere lib. de arbor. cap. 25. Et cum autumnus inceſſerit, aut quum frigus cacumina adurat, omnia folia decerpere expedit; Et ita crasſi arundinibus, quæ ab una parte nodos integros habent, quaſi pileolos induere, atq; ita à frigore, & gelicidijs teneras adhuc virgas tueri. Perſæ, ut dixi, pileum geſtabant. Herodotus de Babil. lib. 7. ἡρώσι τοι τρεκελόςσονται τὰ μὲν ἄλλα κηρύττας πέτρας ἐκποδίζοντες, αὐτὴ δὲ πῖλον μετρεφόροι ἦσαν. Ciſſii pugnaturi cetera quidem Perſarum ad modum componebant, ſed piligeri non erant, verum mitras geſtabant. piligeri capite ferè ſemper tonſo, contra μετρεφόροι intonſo. Philoſtrat. in Brachmanis κομῶσι δὲ ἔτι οἱ ἰνδοὶ ὡς περ λεκεδαίμονιοι παλαιὴ εἰς τοῖς κομῶσιν τε ἀνεδιδύναν λῶσθαι. Mitræ faſcia ſunt quibus caput religatur, coronæ quibus caput obligatur. pilea integumenta capitis rotunda in modum galeæ facta. Latini non raro mitram pro pileo ponunt. Grammatici veteres notant pileos virorum eſſe, mitras mulierum. Contrarium hodie obtinet: nam pileos episcopales, mitras dicimus. Servius ad hunc Virgilij verſum.

*Maonia mentum mitra, crinémque madentem,
Subnexus.*

Mitram mœoniam interpretatur, pileum incurvum, de quo pendeat baccatum tegmen. Apud Persas pileus alius erat rectus; alius incurvus; acuminati omnes. incurvum & inflexum vulgus gestabat. rectum solus rex. incurvus ἀπαγῆ dicebatur. Herodotus de Persarum habitu. περὶ αὐτῶν τῆς κεφαλῆς ἔχον παρὰ τοὺς καλεωμένους, πῖλους, ἀπαγὰς. habent in capite pileos, vocant tiaras, incurvos. rectum κροβάτιον appellabant, Hesych. τιάρα ἡ κεκομμένη κυρβάτις, πάντων δ' οἱ Πέρσαι βασιλεῖς μῦθοι ἔχωντες ὀρθή, οἱ δὲ στρατιῶται ὑποκομμένην. *Tiaram, N quæ*

quæ & curvafia dicitur, rectum solus gerit rex. miles vero ac inclinatum non rectam. Ithodorus. Perse tiaras gerunt, sed reges rectas, satrapæ incurvas. Theophrastus excrementum quercus quod pileum vocant ait esse σφαίριον folliculum, pillulam lanatam, mollem putamine duriore contentam. Pillulam hanc lanatam me videre, non memini.

Φύει καὶ ἐπὶ σφαίριον. Plin. loco citato. Fert & aliam inutilem pillulam cum capillo, verno tamen tempore, melligeni succi. Hoc videtur esse excrementum spongiosum & muscosum, sive bedeguar. quod est quercubus, Romano agro, collegit Lobelius.

Φύει δὲ καὶ περὶ τὸν ῥοπὸν μασχάλιδας Gaza legit φύει ἡ καλὰ δὲν μασχάλιδας. καὶ οὐκ ἔστιν ἴδιον idem vertit concavoque sessilem. At si pediculo caret pillula ista, quomodo concavo pediculo sessilis esse possit, non video. Gignunt & alia ramorum ejus pilulas, corpore non pediculo adherentes, candicantes umbilicis. cetera nigra varietate dispersa, media cocci colorem habent. apertis amara inanitas inest. Verba Theophrasti non satis expressit Plinius; quæ corrupta videntur. Lego cum aliis, φύει δὲ εἰς δένδρον τῆς μασχάλιδας (vel cum Robert. Constant. φύει δὲ εἰς δένδρον τῆς πύλινος μασχάλιδας. ἐπὶ σφαίριον ἀμικρον καὶ κριλόμουρον, ἴδιον καὶ ποικίλον. πύλινος γὰρ ἐπὶ τῆς πύλινος ὁμαλὸς, ἐπὶ δὲ πύλινος ἔχει ἡ μέλας. ἀνὰ μὲν τὸν κριλόμουρον, καὶ λαμπερὸν. ἀνὰ μὲν τὸν πύλινον καὶ ἐπὶ τῆς πύλινος. Gignit & alia pilulas interius ad alarum pronos recessus, sine pediculo, intus cavas, peculiare, & versicolores eminentibus umbilicis candicantibus. aliquando maculosas, interdum nigris media coceicolore splendent, apertis nigra ac putrida inanitas inest. Vides coloris umbilici varietatem non satis à Plinio expressam, postremamque orationis partem corruptam. Scribe, apertis atra inanitas inest. In cerro

vulgari observavit doctiss. Clusius inter folia adhaerere multis veluti squamis constanti capita. Viri doctiss. putant esse pilulas in alis ramorum, quarum apud Theophrastum mentio. Refert Ioannes Thalius Genrodæ in quercubus humilioribus frequentia adnata quædam reperi, inter crebriores petiolos foliorum simul coherentes, ad tuber aliquod ramulorum exorta; quæ oblongiutula sunt, ad basim rotundiori conglobataque figura, in tenuem deinde mucronem fastigiata, constantia materia squamatim sibi coherente; quæque conulum veluti quempiam exiguum expriment.

Σπινθὴ δὲ τῶν φύων. Plin. loco citato aliquando & puniceos gignit. Corrige codicem Theodori, in quo ἀνὰ puniceos legitur puniceos. lege etiam κισσηνίδας.

Ἐπὶ δὲ ἀλλοῖς Plin. nec non & ἐπὶ σφύρας convolutas pilulas, foliofas pilulas Lugd. vocat.

Ἐπὶ δὲ τῶν φύων. Plin. 19 & in folio rubente aquosos nucleos candicantes, & translucentes, quamdiu molles sint, in quibus & culices nascantur, maturescunt in modum gallæ. ἐπὶ τῶν φύων male vertit, in folio rubente. à tergo folij medietate costæ insidentem &c. interpretari debuit. Asininas pilulas vocant. autumnis appetente, in foliorum ea parte quæ terram spectant, pilulæ rotundæ, & fungosæ apparent, senæ aut denæ, nonnunquam unico adherentes folio. In his vermes procreantur, quæ si autumnus calidior fuerit, & ipsi in muscas & culices mutantur. Aliæ quædā quercus vere rotundas & fungosæ, boletisque similes ferunt pilulas, acerba humiditate plenas, in quibus similiter creantur, quæ in culices tandem abeunt. Quanquam autem hæc duo pilularum genera, gallæ videri possent, tamen non sunt. De vera galla cap. sequenti agemus. Has pilulas primus observavit doctiss. Fragus.

Κ Ε Φ. Θ.

CAP. IX.

Fungi è robore. Viscum : humor melleus. Mas & femina in arboribus.

De fago. De roboris generibus. Differentiæ in glandibus.

De cerro. De gallis.

Οἱ γὰρ μύκητες ποτὶ τὴν ῥίζαν καὶ τὸν ῥοπὸν τῆς ῥίζας φύονται, καὶ οἱ καὶ ἐτέρων εἰσίν. ὡσαύτως καὶ ἡ ἰχθυα. καὶ γὰρ αὐτὴ φύεται καὶ ἐν ἄλλοις. ἀλλ' ἔδεν ἡ ἰχθυα ὡσαύτως ἐλέχθη πλεονάζον ἐστίν. εἰ δὲ γὰρ δὴ καὶ ἡ ἰχθυα φέρεται μέλι καὶ μελίττις, ἐπὶ μᾶλλον. φύεται δὲ ἐν καὶ ὁ μελίττις δὲ καὶ χυλὸς ἐπὶ τῇ ῥίζῃ. ὅτι ταύτη μάλα πλεονάζει. φασὶ γὰρ καὶ ὅτι κατεκαυθῆ, ἡ γίνεσθαι λίτρον ἐξ αὐτῆς. ταύτη μὲν ἐν ἰδίᾳ τῷ δρυός. πάντων γὰρ, ὡσαύτως ἐλέχθη, τὸ δένδρον, ὡς καὶ ἑκάστη γένος λαβεῖν, διαφορὰ πλείους εἰσίν. ἡ μὲν, καὶ ἡ πᾶσι, ἡ διαφορὰ τῇ γῇ καὶ τῷ ἄρρεν. ὡν τὸ μὲν, καρποφόρον, τὸ δὲ ἀκαρπὸν ὅτι πινον. ἐν οἷς γὰρ ἀμφὶ καρποφόρος, τὸ γῆλυ καὶ ἀκαρπὸν περὶ. πλεονάζει καὶ ταύτη καλῶς ἄρρενα. καλῶς γὰρ πινον. τὸ δὲ πλεονάζει καὶ τῇ πλεονάζει διαφορὰ, καὶ ὡς τὸ ἡμέρον διήρηται ποτὶ τὸ ἄρρεν. ἐτέρος γὰρ καὶ εἰς τὸ αὐτὸν τῶν ὁμογενῶν ὡσαύτως ὡς ἀμα συνειμφαίνοντες καὶ πᾶσι ἰδίᾳ μορφῇ τῇ μήτε φανερώων καὶ γνωρίμων λέξομεν. δρυὸς γὰρ γένος. ταύτην γὰρ μάλα πλεονάζει καὶ ἐν οἷς δὲ τῷ μὲν ἡμέρον καλῶς, πλεονάζει ἀρρεν καὶ τῇ γλυκύτητι τῇ καρπῷ διαίτην. ἐπεὶ γλυκύτατος γὰρ τῷ φηγῶν ταύτην δὲ ἀρρεν πλεονάζει. ἀλλὰ τῷ μᾶλλον ἐν τοῖς ἐργασίμοις φύεται, καὶ τὸ ξύλον ἔχειν λειότερον. πλεονάζει φηγῶν, τρεχὺν καὶ ἐν τοῖς ἐργασίμοις. γένος μὲν ἐν οἷς ὡν τῇ πλεονάζει, οἱ γὰρ πέντε. διαλλάττουσι γὰρ ἐν τοῖς ὁνομασίν. οἷον πλεονάζει γλυκύτας βαλάνους φέρεται, οἱ μὲν, ἡμερίδα καλῶντες, οἱ γὰρ, τὸ μύδιον. ὁμοίως γὰρ καὶ ἐπὶ ἄλλων. ὡς δὲ ἐν οἷς πλεονάζει ἰδὴν διαίτην, τὰ δὲ ἐπὶ τῇ ἡμέρῃ, αἰγίλωψ, πλεονάζει τῷ φηγῶν, φηγῶν, ἀλίφλοιοι. οἱ δὲ, τῷ φηγῶν

ἡ πλεονάζει
Baf.
τῇ πλεονάζει
Ald.
Baf.

τῇ πλεονάζει
Ald.
Baf.

τῇ πλεονάζει
Ald.
Baf.

τῇ πλεονάζει
Ald.
Baf.

FVngos enim omitto, qui è radicibus, & iuxta radices erumpunt: communes enim eos cum cæteris habent arboribus. Sed & viscum taceo: quippe cum in aliis quoque proveniat, sed nihilominus (ut dictum est) ferax hæc arbor habetur plurimarum. Sin autem, autore Hesiodo, mella, apesque ferat, magis quoque illud confirmatur. Ergo nascitur & hic melleus humor cælo cadens, nec alijs magis insidens frondibus. Quin & cremati roboris nitrosum cinerem esse affirmant. Hæc roboris propria. Arborum univrsarum, ut dictum est, quoad genera sigillatim accipi possint, plures sane differentiæ intelliguntur, publica tamen, qua fœmina, mascque distinguuntur. Quorum alterum fructiferum, alterum sterile in alijs est. Vbi vero ambo fructifera, fructum meliorem fœmina præstat, nisi forte mares eas libeat vocari. Sunt enim, qui ita vocant. Proxima huic differentia, qua urbanum à sylvestri discernitur. Aliæ vero per species unigenerum ipsorum redduntur, de quibus nunc indicare debemus, ita ut proprias quoque persequamur simul formas illarum, quæ minus conspectæ, notæque habentur. Roboris 4 genera, id enim potissimum dividunt, & quidam obiter, aliud urbanum, aliud sylvestre appellant: non quod fructus distinguant dulcedine (nam dulcissimus fago, quam reddunt sylvestrem) sed quoniam cultis magis proveniat, lignumque lævius habeat. Fagus autem scabra, montuosisque nascens. Ergo genera alij quaternaria, alij quina assignant. Cæterum nonnulla nomine discrepant. Vt 4 itumescens, id est, quæ dulces fert, alij quercum, id est, quæ dulces fert, alij 4 placidam vocant. Quod idem etiam in cæteris

Pulchrior
rem.

Quercus.

id est, quæ
dulces fert
glandes.

καλῶσι. κάρπιμα μὲν πάντ' ἄ γλυκύτατα δὲ τὰ τῆς
 Φηγῶ, κατὰ περ εἰρηται καὶ δὲ πρὸς τὰ τῆς ἡμερί-
 δ' ἐπεὶ τῆς πλατυφύλλου καὶ τεταρτηνῆς ἀλίφλοιος.
 ἔχοντες τὴν πικρότητα, ἢ αἰγίλωψ. οὐκ ἐν ἀπασὶ δὲ
 γλυκύται τοῖς γενεσιν, ἀλλ' ἐνίαι καὶ πικραί, κατὰ περ
 ἢ Φηγῶς. διαφέρουσι τὴν καὶ τοῖς μεγέθεσι καὶ τοῖς ἀνέμοις
 καὶ τοῖς χρώμασι τῶν βαλάνων. ἴδιον δὲ ἔχουσιν, ἢ τε Φη-
 γῶς καὶ ἢ ἀλίφλοιου. ἀμφοτέρω γὰρ ὡδονομήζουσιν
 ἐν τοῖς ἀρρέσιν καλὰ μύοις, ἐξ ἁκρῶν τῶν βαλάνων ἐ-
 κατέρωθεν. αἱ μὲν, πρὸς τῷ κελύφει, αἱ δὲ πρὸς
 αὐτῇ τῇ σαρκί. διὸ καὶ ἀφαιρέθεντων, ὁμοία γίνονται κοι-
 λώματα τοῖς ὀπί τῶν ζώων. διαφέρουσι τὴν καὶ ἐν τοῖς
 φύλλοις καὶ τοῖς στελέχεσι καὶ τοῖς ξύλοις καὶ τῇ ὅλῃ μορ-
 φῇ. ἢ μὲν γὰρ ἡμερὶς οὐκ ὀρθοφυῆς, ἢ μακροῦ. πε-
 ρὶ καὶ τὸ γὰρ ἢ φυτεία καὶ ἀπερραμμένη καὶ τὰ καλο-
 μάχαλα. ὥστε ὁδὸν καὶ πολυμάχαλον γίνονται. τὸ
 δὲ ξύλον ἰσχυρὸν μὲν, ἀδυνέστερον δὲ τῆς Φηγῶς. τῶ-
 τὸ γὰρ ἰσχυρότατον, καὶ ἀσυνέστερον. οὐκ ὀρθοφυῆς δὲ
 ἐν αὐτῇ, ἀλλ' ἢ ἡπτόν ἐστι τῆς ἡμερίδ' οὐ. τὸ δὲ στε-
 λεχος παχύτατον, ὥστε ἐν τῷ ὅλῳ βραγχίαν εἶναι.
 καὶ γὰρ ἢ φυτεία περὶ καὶ τὴν καὶ οὐκ ἐν ὀρθόν.
 ἢ ἢ αἰγίλωψ ὀρθοφυῆς, καὶ ὑψηλότατον, ἐ λειό-
 τατον. ἐ τὸ ξύλον ἐν μήκῃ ἰσχυρότατον. φύεται δὲ
 ἐν τοῖς ἐρασίμοις ἀσπίδι. ἢ δὲ πλατυφύλλου δὲ-
 πρὸν, ὀρθοφυῆς ἐ μήκῃ. πρὸς δὲ τῷ χρεῖαν τὴν
 οἰκοδομικῶν χρεῖαν μετὰ τῷ ἀλίφλοιον. Φαῦλον
 δὲ ἐ ἐν τῷ καίαν ἐ ἀνθρακίαν, ὥστε καὶ τὰ τῆς ἀλί-
 φλοιος. καὶ τὸ θραπιδέσων μὲν ἐκείνῳ. ἢ γὰρ ἀλί-
 φλοιον παχύ μὲν ἔχει τὸ στελεχος, χαυνοὺν τὴν καὶ
 κῆλον, ἐὰν ἔχῃ παχὺ ὥς ὅτι πολὺ. διὸ καὶ ἀχρεῖον
 εἰς τὰς οἰκοδομίας. ἐπὶ δὲ σήπηται τάχιστα. καὶ γὰρ πε-
 φύκως ἐστὶ τῶ δένδρι. διὸ καὶ καίλη γίνεται. Φασὶ δὲ τι-
 νες εἶδὲ ἐγκάρδιον εἶναι μόνον. λέγουσι δὲ καὶ κεραυνο-
 βλήτης αὐταὶ μόναι γίνονται, καὶ περὶ ὑψὺ οὐκ ἔχου-
 σαι. τῶν Αἰολέων πνέει εἶδὲ πρὸς τὰ ἱερὰ χρεῶνται τοῖς
 ξύλοις. καὶ μὲν ἐν τῷ ξύλῳ καὶ τὰς ὅλας μορφάς, ἐν
 τοῖς αἰ διαφοραῖς κηκίδας δὲ πάντας φέρει τὰ γένη.
 μόνη δὲ εἰς τὰ δέρματα χρησίμῳ ἢ ἡμερὶς. ἢ δὲ τῆς
 αἰγίλωψ καὶ τῆς πλατυφύλλου, τῇ μὲν ὅψι πα-
 ρομοία τῇ τῆς ἡμερίδ' οὐ, πλεονέκτηται. ἀχρεῖον τὴν
 φέρει δὲ καὶ τῷ ἐτέρῳ τῷ μέλαινον, ἢ τὰ ἐρα-
 βία πνέουσιν. ὁ δὲ καλῶσι πνέει φάσκον, τὸ ὁμοίως τοῖς
 βραγχίοις, ἢ αἰγίλωψ μόνη φέρει, πολλὸν καὶ βρα-
 χιον καὶ γὰρ πηχυαῖον κατακρεμάννυται, κατὰ περ
 τεύχεον ὁθονίαν μακρόν. φύεται τὴν τῶ οὐκ τῶ φλοιῷ
 καὶ οὐκ οὐκ τῆς κερύνης. ὅθεν ἢ βαλάνου. εἶδὲ ἐξ
 ὀφθαλμοῦ, ἀλλ' οὐκ τῷ πλαγίῳ τῶν ἀνωθεν ὅσον
 ἔχει. ἢ δὲ ἀλίφλοιον ἐπὶ μέλαν τοῦτο φύει, καὶ
 βραχύν.

furculorum cacumine, unde glans; nec ex gemma, sed ex latere superiorum ramorum. At vero crassicortex id nigricans pusillum-

teris faciunt. At ut Idæi dividere consuevère, gene-
 ra hæc roboris habentur: placida, "cerrus, lati-
 folia, fagus, † falsicortex, quam alij recticorti-
 cem vocant: omnia fructifera. sed dulcissima
 glans fago, uti retulimus: secunda † placida,
 tertia latifolia, quarta † falsicortici, ultima & a-
 marissima cerro. quanquam non singulis cujusque
 generis dulcis, sed etiam amara nonnullis, ut in
 genere fagi videre licet. Distant etiam magnitudi-
 ne, figura, coloreque glandium. Peculiare fago
 & † falsicortici, quod ambæ in genere dicto virili,
 † glandes parte postrema utrinque lapidescunt;
 alijs in putamine, alijs carne ipsa, ideoque detra-
 ctis lapillis, concava perinde atque in animalibus
 relinquuntur. Folio quoque, caudice, materia, to-
 taque specie distant. Namque placida non erecta,
 nec lævis, nec excelsa est: quippe, "quæ corpore
 in orbem comoso, contorto, sinuosoque stet, ut
 nodosa, ac torosa assurgat: materies robusta, ve-
 rum infirmior, quam fago. Hæc enim robustissi-
 ma, putredinique nulli obnoxia est. Sed nec ipsa
 erecta, quanquam minus † torta, quam quercus:
 caudice vero crassissimo constat, ut tota quoque
 brevis species reddatur. Nam ejus etiam † corpus
 in orbem comosum, minimeque erectum est. Cer-
 rus rectissima, excelsissima, lævissima & materia
 per longitudinem robustissima; nunquam in
 cul-
 tis aut rarenter nascens. Latifolia secunda tum re-
 ctitudine, tum excelsitate, & ad ædificiorum usus
 post falsicorticem deterrima. Ad cremandum quo-
 que carbonemque faciundum, vitij obnoxia, sicut
 & "falsicortex: quin & maxime, post illam ta-
 men putrescit. † Falsicortex enim crasso quidem
 caudice, sed fungoso & cavato, si crassus sit, ma-
 gna ex parte cernitur. Quapropter ædificiis minus
 hæc utilis habetur. Item brevi putrescit, quod ex
 natura ejus arboris accidit. Qua de causa con-
 cava, & inanis redditur. Sunt qui & corde hanc
 folam carere volunt, & fulmine folam jaci, quam-
 vis non altitudine excellat. Æolum quidem nec ad
 sacrificia lignis ejus utuntur. Hæc pro materiæ u-
 niversæ speciei modo discrimina intelliguntur.
 Gallas singula ferunt genera. Sed quercus, quam
 placidam dixi, tantum ad coria utilis; cerri &
 latifolia, visu quidem haud absimilis illius, nisi
 quod levior, sed ad rem nullam utilis: fert & al-
 teram, nigram, qua lanæ inficiuntur. † Quod au-
 tem penem quidam appellant branchijs simile, cer-
 phaconqui-
 dam vocant
 longitudine pendens, ceu villus lintei prolixus: na-
 scitur id è cortice, non è furculo, unde glans: nec
 è gemma, sed à latere superiorum nodorum. At
 vero falsicortex id nigricans, pusillumque gignit.
 Idæi hunc in modum distinguere solent.

pendens, uti vestis lacerus & longus pannus; nascitur è cortice non

IVLII CÆSARIS SCALIGERI

ANIMADVERSIONES.

Οὐ γὰρ μόνον. Ne hæc quidem pars abscindenda. Nam
 tamen si hæc tamen peculiaris: tamen cætera quæ com-
 munia subdit, cum à natura quercus non abscendant, ab eo
 capite ne discedere quidem debent. Hic fit error Theo-
 dori, ille vero Theophrasti. Qui cum dicat καὶ τὴν ἑτέραν εἶναι:

noxx subdit, πῶς μὲν ἐν ἰδίᾳ τῆς ὀρθῆς. Quem si tol-
 las, augeas culpam Theodori, ut sit pro interpositione id
 (οὐ γὰρ μόνον, & alia, & ea quæ cum alijs habet quercus
 communia) & postrema verba, πῶς μὲν ἐν ἰδίᾳ, exempta ex
 illa parenthesi, adjungantur illis, ἢ μὲν ἐν ἰδίᾳ ποσὺν φέρει.

Οὗτος καὶ τὸ αὐτὸν λέγει. Plinius legit καὶ τὸ αὐτὸν. Vt ē cinere nitrum habeatur.

Πάντων δ' ὡς αὐτὸν λέγει. Haecenus tractavit generationes. Deinceps generum divisiones. Quare & haec pars illam debuit praecedere. Prius enim, & notius nobis, quod est, quāmodo fiat. Et eadem quae ad agrestium pertinent generationem commodius ad secundum librum adjungerentur. Qui liber iccirco in duas secaretur partes. Atque hinc esset Tertiū initium.

Καλλικλῆς ποτὶ πηγῶν. Fructum meliorem, Theodorus. Vide, an sit, pulchriorem. Grandiores enim fructus humidiore in eodem genere. At ii ex semina, ut in Cydoniis.

Παρθένω δ' ἢ πτωχῶ φερεῖ. Lego καὶ τὸν ποτὶ πηγῶν διαφύγει.

Τὰς γλυκύτητας φέρονται οἱ μὲν ἡμετέροις καλοῦσιν, οἱ δ' ἄλλοι. Theodorus, quae glandem dulcissimum fert, alii quercum, alii placidam vocant. Placidae nominis lineamenta ē Plinio duxit. μύδων quid sint, scio: μύδων quid sit, nescio. Neque nostri recitatores quicquam.

Λιγνῶν. Cerrus Theodoro, & ἀλφειῶν salicortex. Sic Plinius videtur cerrum explicare. Qui amaram a salicortice cum legit, non a cerro, videtur ibi quid sentiat indicare.

Εἰς ἄκρων τῶν βαλάνων ἐκπέσθαι. Theodorus, Parte postrema utrinque lapidescunt. Imum, & summum glandis potius, quā utrumque postremum.

Οὗτος δὲ φερεῖ, ὅτι μακρῶς. Neque recta, neque excelsa. Alibi hoc explicatius declaratum a nobis est. Erectum esse, cuius secundum longitudinem pars centrum spectat, pars altera contraria ad circumferentiam totius vergit. Rectum est, cuius duo extrema intercedit minimus tractus. Illius definitio est secundum situm ad orbem, haec a situ partium inter se. Esse potest erectum, etiam flexuosum. Aliud δὲ, aliud ὅτι. Εἰς ἄκρων ἢ φερεῖ. Theodorus, corpore in orbem comofo. Dicerem: sparsi rami natura sua: hoc

est, φερεῖ. Hic quoque δὲ φερεῖ. Theodorus, nodosam. Allosam autem cum dicit: monstrosa videtur licentia.

Οὗτος δὲ φερεῖ, ὅτι οὐδ' αὐτὸν. αὐτὸν ἡμετέροις. Nota scopulum Graecae brevitatis. τὸ ἡμετέροις videtur negare τὸ ὅτι φερεῖ. Sic dicam hoc exemplo. Ne Mauri quidem ipsi albi: minus tamen quā Ethiopes. hoc falsum est. Minus enim nigri sunt: non, minus albi. Ita magis recta est fagus, quā quercus. Igitur simul nega. ἡμετέροις, ὅτι φερεῖ. Longe omnino aliter animadvertuntur quercuum genera. Summum, nigra & alba, a materia. Nigrae due. Harum solida materia est: minus nigrae. Albae species una, cuius glans plus expetitur: & altera cuius materia frequentius apparatur. Tertium genus humile, & contortum: neque cerrum hic agnoscunt. plurimum in Histria vidimus. Quod autem Fagum non ire eis ὅτι, & esse βεβαίως ait: ē regionibus certis descripsit ipsam. In Cantabris, excelsam & rectam vidimus. Eodem modo intelligas non esse rectissimam & procerissimam cerrum. Nam Vascones quā Tausinum nominant, ea fert glandem longē optimam. Ipsa arbor grandissima, mitissima, rectissima, speciosissima, ut ex facie hiliplaeon dicas, ē glande & materia non dicas. & frequens ē ἡ γὰρ μὲν. Theodorus legit negativē ἢ φερεῖ.

Οὗτος δὲ φερεῖ, ὅτι φερεῖ. Theodorus obscena voce, at Plinius commodiore, pannum. Mucosum scriptum est, at in codice Plinii, muscolo villo arentes. Neque enim sit mucosus simul & ariditas. φερεῖ, si notum est mendum. ad Platonem φερεῖ, aliud est. Theodorus villum linteum interpretatur. φερεῖ, lege. sic φερεῖ apud Pollucem. Nota ē φερεῖ, καὶ ὅτι φερεῖ. ὅτι φερεῖ. Theodorus, ē cortice, non ē furculo: unde glans. Malo φερεῖ, furculum: sed furculi caput. opponitur hoc illi, καὶ φερεῖ. Illud impedit intellectionem: quomodo ē furculo, non ē cortice. corticem enim habet furculus. Idem de ramis dicas, ex Plinio. At quia τὸ φερεῖ, possit esse, τὸ φερεῖ, dixit ē cortice: id est, ubi ne vestigium quidem ullum ordinarium. Lege φερεῖ, non φερεῖ.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

Πλάτος δὲ. Recte: decem enim enumeravit alia, quae ferat robur praeter glandem. Περὶ γὰρ, & καὶ τὸ αὐτὸν, γὰρ scriptum fuit mendose, quum legendum sit καὶ τὸ αὐτὸν, & καὶ τὸ αὐτὸν. Nam & Plinius ex hoc loco cap. 8. lib. 16. Tam multifera sunt, & tot res praeter glandem pariunt robora. Sed & boletos fuillosque, gulae novissima irritamenta, quae circa radices gignuntur. Et infra, Robora ferunt & viscum & mella, ut autor est Hesiodus. Constatque rores melleos ē celo, ut diximus, cadentes, non aliis magis infidere frondibus. Cremati quoque roboris cinerem nitrosum esse certum est.

Versus Hesiodi.

Τὸ γὰρ καὶ τὸ φερεῖ. Quae differentia latissime patet. Nam arboribus, imo potius omnibus quae terra gignat, herbis etiam, utrumque sexum esse diligentissimi naturae indagatores tradunt, quod nec tacuit Plinius lib. 13. cap. 3.

ὅτι ἢ τὸ αὐτὸν—καὶ ὅτι—συνεμφαινοῦνται—leg. ὅτι τὸ αὐτὸν—καὶ ἢ—συνεμφαινοῦνται. Et post γὰρ φερεῖ, deest καὶ φερεῖ. Nota quae parenthesin includit, transferenda post τὸ φερεῖ.

Παρθένω δ' ἢ πτωχῶ φερεῖ. Hic δὲ, ut supra adnotavi in φερεῖ, inoersum naturae ordinem ostendit, & aliquid vitiose atque praepostere fieri. Ex hoc loco dicit Plinius (quā verō recte haec & alia, in Observationibus Plinianis Deo duce dicitur) lib. 16. cap. 6. Probat & ea, cuius in balano utrinque ex longitudine extrema lapidescit duritia: melior, cui in cortice, quā cui in corpore, utrumque non nisi mari, &c. Hic Theophrasti locus: & sequenti capitis, ubi φερεῖ φερεῖ, ὅτι φερεῖ, aperte ostendunt φερεῖ non esse in hoc authore fagum: hanc enim disertis verbis φερεῖ vocat, ut suo loco dicitur. Fagea, glans nuclei similis est, & triangula cute includitur, non autem teres est: nec unquam lapillos gignere videtur, aut proditur. Deinde τὸ φερεῖ lignum ἡμετέροις καὶ ἀλφειῶν, fagi verō non ita, vel ipso teste Plinio, qui ait lib. 16. cap. 40. fagum & cerrum celeriter marcescere. Arrisit Plinio φερεῖ fagus καὶ φερεῖ: cui non esculus ab esca? Esculum vocamus escuill: Itali Ichio: & Romani rustici Esculo: Hispani Enzina, qui glandes φερεῖ. Vellotas vocant. Sint igitur τὸ φερεῖ (id est roboris in genere dicti: sic enim etiam usurpat Plinius. non deerunt qui quercum dicere malint, sed quis author?)

genera quinque, φερεῖ esculus, ἡμετέροις hemeris, φερεῖ φερεῖ latifolia, αὐτὸν φερεῖ cerrus, & ἀλφειῶν haliplaeos. Hemeris Idaeorum sive Etymodrys Macedonum, est robur primum dictum: Allobroges vocant Reure: Itali Rovero. Tertium genus Agilops Idaeorum, Aspris Macedonum Latinorumque, Cerrus, est Cerro Italicorum. Quartum Haliplaeos (cui crassissimus cortex, καὶ φερεῖ φερεῖ) Italicorum Fargno, & Fargnia. Calyci cerri tribuit Plinius, quae huius calyci conveniunt. Quintum Platyphyllos sive latifolia, proprie: vulgō Chesne: Itali Quertia. Plinius Latifoliam etiam vocat. Alii verō, ut Plinio ἡμετέροις est quercus: quae est Glianda Castagnola Itali, cuius & coctae glandes edules sunt. Cerri autem echinatis calycibus utuntur insectiores ad aerum colorem. Deportantur ē Chio & Cipro, vocantque Gallonas, & Vallania. Cerrea glans amarissima. In Apennino, & Andium agro (vulgō Angiers) quercus perpetuō virens (quod & Theophrast. in Thurino agro, ubi fuit Sybaris) ex genere Latifoliae. Τὸ φερεῖ, leg. τὸ φερεῖ.

Quarta hic, id est, planta καὶ τὸ φερεῖ. Plinius lib. 16. cap. 6. dixit ex hoc loco, Hemeris, brevior, & in orbem comosa, alasque (malo alii) ramorum crebro cavata. Legerat καὶ φερεῖ, ut priore loco mihi legendum videtur.

Περὶ γὰρ. Talis est illa roboris species quā vidi Basilicae, cuius ramorum orbis & φερεῖ, id est, circumcurrens linea centum passus continet: quotidieque magis magisque distenditur brachiorum in orbem comosa luxurie, ac consili facilitate.

ὅτι φερεῖ, recte. Nam & Plin. Excelsissima autem Agilops incultis amica, &c.

Eis φερεῖ, id est, in longum porrecta, in hoc sensu, in transversum posita, dicit Plinius.

Τὸ φερεῖ. Alii τὸ φερεῖ. Plinius, Ab hac proximē latifoliae proceritas, sed minus utilis aedificiis, &c. Vbi ipsi ἡμετέροις, quercus.

ὅτι φερεῖ. legend. cum Plin. φερεῖ. pro βεβαίως, βεβαίως, comparat enim pulmonis canaliculae sive fistulae, ut Aetius φερεῖ, id est, canaliculae sive tubule.

Πάντος & βεβαίως. mendose pro αἰς φερεῖ, non, ut alii, φερεῖ. Pannos (sic enim legend.) arentes vocat Plin. Ne pigeat legere quae adnotavi in Lexico in voce φερεῖ, & φερεῖ.

Ἐπει μὲν, &c. Pulcherrima contemplatio, quod manna intelligat, an quo hodie utimur, an manna Græcis cognitum: an vero ros idem cæli. De tribus istis hoc loco agemus. Prima quæstio, utrum manna sit quod in officinis prostat. Vulgata & recepta est opinio de cælo hoc cadere. Meminit mellis Aerii Theophrastus in fragmento, libro de melle. ἢ αἰ τοῦ μέλιτος γίνεσθαι τριπλῆς, ἢ ἀπὸ αἵθρων, ἢ ἐκ οἷς ἀέροις ἐστὶν ἡ γλυκύτης. ἀλλὰ ἢ ἐκ τοῦ αἵθρος, ὅθεν ἀναρχοῦντι ὑγρῷ, ἀπὸ τοῦ ἡλίου συναρπῆσθαι πύσην γίνεσθαι δὲ τοῦδ' ὁμοίαν τὸν ποταμῶν, &c. Triplex mellis generatio, à floribus prima, aut aliis in quibus dulcedo sit. altera ab aëre, cum liquidiusculus à sole concoctus cadit, quod præsertim fit messis tempore. Meminit roris mellei Aristoteles libr. 5. hist. animal. cap. 22. De apibus. γίνεσθαι δὲ κηρῶν ἢ ἐκ αἵθρων κηρῶν δὲ φέρονται ἀπὸ τοῦ θαλάσσιου τῶν δένδρων, μέλι δὲ τὸ πίπτον ἐκ τοῦ αἵθρος, ἢ μάλιστα τῶν ἀνθῶν ἐπιπλῆγας, καὶ ὅτε κατασπένθη ἡ ἥλιος ὅλας δὲ ἐκ γίνεται μέλι ἀπὸ πλῆθους ἐπιπλῆγας. τὸ μὲν ἔν ἐκ τῶν ποταμῶν εἴρεται, ἐκ τῶν αἵθρων, τὸ μέλι ὅτε ἐ ποιεῖ, ἀλλὰ φέρεται πλεονέκων. id est, favos conficiunt è floribus: melligenem ex arborum lachryma. mel autem ex aëre cadit, præsertim siderum ortu, atque ubi incubuerit caelestis arcus. neque enim ante ortum vergiliarum, mel fit. ceram igitur ut diximus faciunt: at ex floribus mel non faciunt, sed maximam partem legunt tantum. Plin. lib. 8. & cap. 11. At melle uno alterove die cellas replent. venit hoc ex aëre, maximè siderum exortu, præcipueq; ipso Syrio splendente sit, nec omnino prius vergiliarum exortu, sublucanis temporibus. itaque tum prima aurora folia arborum, melle roscida, inveniuntur. Corruptum Plinii codicem docet doctiss. Salmasius; quod apud Aristotelem nulla Sirii fiat mentio, qui satis comprehenditur πᾶσι ἀστροῖν ἐπιπλῆγας siderum exortu. Libri, inquit, Plinii, pro Syrio, habent irio; Ἔς explende sit; in quibusdam explendescit. Totum hunc locum sit legit. præcipueque ipsa iri impendente; nec sit omnino prius vergiliarum exortu. sublucanis temporibus itaque, cum prima aurora folia arborum melle roscida inveniuntur, ὅταν καὶ κατασπένθη ἡ ἥλιος ipsa iri impendente. Errat vir magnus cum scribit oriuntur (vergilix) octavo calend. Aprilis, id est, 23. Martii in octava parte Arietis. Columel. cap. 14. lib. 9. Supra cap. 6. & 7. probavi ex Plinio, vergilias mane oriri. 6. idus Maii, id est 10. Maii die, si novam calculi rationem sequamur. Idem docet Columella loc. cit. Æquinoctium docet esse 8. cal. April. Verba ipsa Columellæ, quæ nostram confirmant opinionem, Pliniique suprâ allatam sententiam, audiamus. Ab æquinoctio primo, quod mense Martio, circa 8. calend. Aprilis, in octava parte arietis, conficitur, ad exortum vergiliarum dies verni temporis habentur duo de quinquaginta. Satis clarè, vergilias oriri, quadragesimo octavo ab æquinoctio vernali, dicit. Notandum quod ait dies hos verni temporis haberi. Supra diximus; antiquissimos Græcos, ver illud anni tempus constituisse, quod est inter æquinoctium vernum & vergiliarum exortum matutinum, quos hoc loco sequitur Columella. Hoc obiter. Aristotelis codicem, idem Salmasius vir in omni studiorum genere exercitatissimus, corruptum docet & legit, τὸ μὲν ἐκ κηρῶν ποιεῖ ἀσπερ εἴρεται ἐκ τῶν αἵθρων, τὸ μέλι ὅτε ἐ ποιεῖ, ἀλλὰ φέρεται πλεονέκων, &c. ceram, inquit, ex floribus faciunt, mel non faciunt, sed adserunt tantum purum putum, sicut de cælo defluxit. πῶν, ut cap. de nardo probatur, germanum, mærum, minimeque adulteratum. πιστικὴ γάρ ἐστιν incorrupta ac sincera nardus. Comicus. θεμελιεύεις πῶν τέκνον. Ex Aristotelis hoc loco Philosophus exercitatissimus & acutissimus concludit, mel aërium esse nostrum, manna. ergo, inquit, iri confert, ad id quod recentiores manna vocant, veteres mel roris; Aristoteles heic, mel aëris. Ros ille Aristotelis ac Theophrasti ubique locorum (Belgæ vulgo honichdau vocant) de cælo cadit, æstivo tempore, paulo ante Syrii, id est, caniculæ exortum, vel ipso caniculo splendente; quem cum apes exceperent, & in cellas ingessent, mel est. Inter omnes fermè cōvenit, mel apum ex illo roscido aëris humore, confici. Seneca epist. 85. Quibusdam placet, non faciendi mellis scientiam apibus esse, sed colligendi. Hoc est quod ait Aristoteles οὐ ποιοῦσι μέλι, ἀλλὰ φέρονται πῶν μόνον. Cornel. Celsus ad Philargyrum, apes ex floribus, ceras faciunt, ex rore matutino mel. Antiphilus in Epigram.

Α' καλὸν αὐτοπόνηται ἐν αἰθέρι ρεύμα μελισσῶν.

Idē in fine epigrāmatis apes vocat αἰθεῖον νέκταρ. *Ἰσο-
πιδος*. Hinc mel aëreū Virgilio, quod ex rore aëris factum.

Protinus aërei mellis sylvestria dona.

Hoc roris sive mellis genus Theophrastus maximè in

quercum frondibus cadere docet. Idem repetit lib. de melle, ubi, quæ arborum folia, ad humorem hunc concipiendum & retinendum, apta, docet. *πίπτον δὲ τὸ ἐκ τοῦ αἵματος μέλι & ἐπὶ τῶν γλῶν, καὶ ἐπὶ τῇ περὶ στήθεσιν αἰσθητῇ τῶν φυτῶν· διὰ τὸ σπένδειν δὲ μέλιτος ἐπὶ ταῖς φυλλοῖς τῆς δρυὸς καὶ ἐπὶ τῆς Φιλύρας· διὰ τὴν πυκνότην ἔχει παχύνει, καὶ ἑκκρεῖται.* διὸ δὲ οὐ μήτε πελοῖός τιςται ἔσθαι, ἵνα μὴ εἰς αὐτὸ ἕλκηται, μήτε μανθὺ, ἵνα μὴ οἷον· ταῦτα δὲ ἑκκρεῖται καὶ πυκνότητι ἔχει. τὴ δὲ τῆς Φιλύρας, καὶ γλυκύνθου. ἔχει δὲ πᾶσι ἡ μέλιτος αἰκείων πᾶσι αὖτος τῶν δρυὶν. *cadit verò mel quod ab aère fit, & in terrâ & in plantas quaslibet. invenitur autem maxime in quercus & tilia frondibus, quod ille densiores sunt, & humectæ; oportet autem siccæ non esse omnino, ne absorbeant, neque raras, ut transcolent; ille autem humidiusculus est, & densus. quin & tilia frondes dulces sunt: habet tamen apīs ad quercum familiarem propensionem. Plinius lib. 16. cap. 8. robora ferunt & vicum (de quo vide in libr. de caus.) & mella, ut auctor est Hesiodus, constatque è cælo, ut diximus, cadentes, non aliis magis insidere frondibus. Virg. Eclog. 4.*

Et dura quercus sudabunt roscida mella. Ovid. I. Metam.
Flavaque de viridi stillabant ilice mella.

[illegible]

guo, transfluente, candido, gravi, simile coriandri granulo; gustu dulci & suavi. Secundum locum obtinet, quod ex ramis colligitur. Tertium quod in lapidibus. Eligite candicans, recens, anno non vetustius; rufum, fuscum inveteratum est: adulteratur saccharo penidio, herbarum foliis circumvoluto, amylo farina, rebusque similibus; quod senae folia, granis suis amplectitur, factitium est. Improbi, nebulones sunt qui id amylo & scammonia adulterant: in maximum enim vitæ periculum conjiciunt agros. Vulgata ac recepta opinio est, manna fieri à vaporibus calore solis elatis, non longe à terræ superficie concretis, frigore nocturno: non secus ac ros aut pruina: vel esse vaporem terræ succosum & optimum, ætatis calore elevatum, & in aëre in dulcem liquorem excoctum, noctis frigore coactum, & roris modo supra arborum & fruticum folia decedens. Hanc sententiam nonnulli irritam reddere bis argumentis conantur. Primum, aëreum mel super omnis generis plantas, arbores, frutices herbas, reperitur. manna in fraxino & orno tantum &c. Sed Doctiss. Costæus ex junipero & pinu manna collegit, Pena & Lobelius ex olea, Mathiolus ex ficu, & ophioglossa herba exili, in abiete, pinu, & larice quotannis conspicitur. Secundum argumentum, aëreum manna colligitur calida & sicca aëris constitutione, serena, ventis carente, suda; calabrinum singulis diebus modo pluviae non ingruant nec venti faveant. Quæro à candido lectore; utrumne tempus illud non sit serenum, quando nec venti faveant, nec pluviae cadunt. Tertium arg. manna quotannis ex illdem colligitur arboribus: quod quidem per xxx. fere annos (ut ajunt) observatum est, ut colligentes fatentur; sunt eodem in loco, & ejusdem speciei arbores nonnullæ; supra quas manna non reperitur. Igitur e cælo non cadit. Nam quæ major reddi potest ratio de una quam de altera præsertim de una speciei arbore, eodem in loco existente, ac per plures continuos annos id producente. Respond. arbores, ut manna concipere ac retinere possint, oportet sint neque sicca omnino, ne absorbeant; neque raræ, ne transcolent, ut de rore melleo docet Theophrastus, lib. de melle: arbores adstantes vel raræ, vel sicca nimium. Quartum argumentum; mel coagulatur ab aqua, & solvitur à calido: manna calore durescit; humore liquefit. R. Quasi vero id fieri non possit, quod manna magis elaboratum sit, ac aliam quandam naturam à vi frigoris assumpserit. Sed mittamus hæc. Nam ex hoc argumento probatur, mel & manna diversæ esse substantiæ; quod nec concedimus. Mel, inquiunt, coagulatur aqua. Quomodo itaque ex melle syropos conficiunt pharmacopœi? Aqua, inquiunt, frigida coagulatur, calida solvitur ignis vi. Nec illud verum est, aqua frigida non solvi. Cum primum affunditur, durius aliquo modo videtur mel, sed si paululum agitur, solvitur: vel si diutius, aqua affusa maneat, sua sponte resolvitur. Sic etiam manna, cum primum aqua superfunditur, durius videtur, nec nisi tractu temporis longioris solvitur. Nec à solo calore solvitur mel (alioquin ætate liquidum admodum foret,) sed à calido & humido, quo etiam solvitur manna. Id Pharmacopœis notum, qui quoties purgantibus miscent manna, igni imponunt, a quamque affundunt, agitantque continuo, ut citius resolvatur. Quintum argumentum majoris ponderis videtur. Conspertum, inquiunt, si stragulis tegantur arbores, nihilominus supra caudicem, & alias arboris partes inveniri manna. Addunt sextum; fraxinum & ornum, absque aliquo rore cæli, gummi modo, inciso earum cortice, in lachrymas concrefcere, frondesque fraxini & orni excisas, ac sub tecto aliquo conditas, fundere manna. Sed respondet Doctiss. Mathiolus. *Manna hoc, quod inciso harum arborum cortice, in Apulia & Calabriensi agro, hac etate, in canicularibus diebus collachrymare cepit, nullus quidem plantæ liquor est, sed idem manna, quod superioribus diebus, in easdem arbores è cælo deciderat. Nam cum illis regionibus usu veniat, quod præceteris, prædictæ arbores eo mellifluis rore affatim abundeque madescant, sitque cortex solis ardore nimio sitiens, ac rimosus; magnam in se liquoris absorber copiam. Quo fit ut postmodum, vel extrente canicula, aliisque temporibus, inciso eodem cortice, idem liquor exhalet, & in grumos concreascit, qui cum leves fungosique sint, ob arboris succi missionem, infelicitè operantur, nec alterius manna viribus respondent. Quod vero id tantum fraxino ornoque eveniat, cum melleus ille ros in universum omnes occupet plantas, in causa est harum arborum occulta nobis potestas, ut magnetis ad ferrum, succini ad paleas; Quippe omnibus notum est, apud Calabros & Apulos, solam fraxinum & congenere*

orneo-glossum (ornuti) manna in se contrahere, retinere, densare, ac cohibere; ex aliis vero eandem statim defluere, & in subjectas herbas, petras solumque diffundi. Quare ab his duntaxat arboribus inciso cortice, non sane primo ac secundum naturam, sed ex accidenti defluit manna. Quod autem super arboribus fragulis rectis reperitur, causa est, quod præcedentibus noctibus attractum à rore exsudent manna. Cæterum quod fraxinus ac ornus præ cæteris hunc trahant, retineantve humorem, causa videtur, quod, ut Theophrastus lib. 5. cap. 8. docet, natura humidissima sint, multoque humore gaudeant; Rorem ergo illum sicca aëris constitutione vehementer attrahunt, & plus quam concoquere possunt, ideoque necesse habent postea exsudare. Alii aliam de manna habent sententiam. Anno 1532. & duobus sequentibus, scribunt viri Doctissimi in amœnioribus locis, ætatis tempore, manna in falicibus repertum esse, copiosum, atque optimum, albißimū, sacchari dulcedine; quod licebat colligere ex arboribus, & lapidibus, cuius volenti. Erasmus nos per id tempus disciplinæ auditores, intellexeramus tamen à præceptoribus nostris manna esse; quod diligenter perquirentes, an verum esset, quod ab ipsis & reliquis cum Galeno ferebatur, locum in quo manna copiosius habebatur consideravimus, summo mane, Iulio mense ad id profecti: invenimus, parvarum quarundam apum, numerosam congeriem. Non erant quidem apes, sed calices crassi, quos, ob officium, apes parvas dicebamus; quibus inerant tria aut quatuor foramina, in partibus corporis, quæ in eisdem prominebant ad parvarum formicarum speciem. Per hæc itaque foramina guttæ quedam parvæ, albißimæ, sudoris modo eliciebantur, quas ros esse dixisses, si copiam guttarum cadentium, ex loco falicis in quo congestæ apes erant, considerasses: erat autem non unus earum grex, sed plures quam 50, in singulis autem gregibus innumerabiles apes, quæ locum unum non ultra diem aut noctem tenebant, deinde in aliud transvolabant; semper tamen arboribus insidebant, cum quodam bambofo sonitu apum, à quibus sudor guttatim defluens aut folia arborum, aut subjectos lapides tegebat: quod vero in arenam aut sordida loca desidebat, peribat, reliquum colligebatur ad usus. Erat hoc purissimum manna, albedine, dulcedine, consistentia & efficacia probatum. Hanc cur improbem opinionem, ratio est. quod manna in una eademque arbore singulis noctibus recens natum reperitur, nec in una alteraque tantum, sed omnibus ornus fraxinisque per totam Calabriam. Verissimile admodum culices hos manna sese delectasse, non genuisse, vel confecisse. Concludimus ergo rorem coeli manna: non gummi esse, nec succum arborum, aut à culicibus elaboratum.

Ὅμοιοι δὲ καὶ τῶν καλαμῶν καὶ γίνονται. In Ald. & Bas. legitur καλαμῶν καὶ γίνονται. Vulgata melior. Plinius lib. 16. c. 8. cremati quoque roboris cinerem, nitrosum esse, certum est.

Τὸ γὰρ καὶ τὸ ἄρρον. Quæ inter marem & foeminam in plantis fit differentia, docet auctor libelli de plantis lib. 1. cap. 7. ἡ διαφορὰ δὲ τῶν φυτῶν ἀρρῶν καὶ τῶν καλαμῶν διαφέρειν καὶ γίνονται, ὅπου τῶν ἀρρῶν αὐτῶν γινώσκονται διὰ τῶν ἰδιωμενῶν τῶν ἐλευθερωμένων ὡς αὐτῶν. ὅτι τὸ μὲν ἄρρον ἐστὶ πικρὸν καὶ σκληρὸν, καὶ πολυκαλοῦστέον; ἡ δὲ τῶν καλαμῶν εἰς πικρὰ καὶ εἰς γλυκὰ ἔχον διαφορὰ. ὁ δὲ καλαμῶν τὸ δὲ γίνον, ἐπὶ ἐλατῶν ἔχει τὸ γίνον, ὅτι τῶν καλαμῶν τῶν γίνον, πάλιν γινώσκονται πῶς αἱ γινώσκονται τῶν γίνον καὶ τῶν γίνον. Differentia quoque sylvestrium plantarum & hortensium, per masculos discernitur, & samellas, ubi quæque ipsarum per proprietatem, quæ eis inest, cognita fuerit. Nam masculus spissior est, ac durior, plurimis ramis abundans, minus lentus (sic τὸ ἄρρον interpretor, præcessit enim σκληρότερον, πικρὸν καὶ σκληρόν) Helych. ἄρρον, μαλακὸν molle, lentum.) celerior in maturationem, habetque folia differentia & furculos. samella vero omnia hæc minus habet.

Δρυὶς δὲ γένος. Δρυὶς vox apud Græcos latissimam habuit significationem, adeo ut omnis arbor Δρυὶς nomine insignita fuerit. Nicand. scholiast. πᾶν γὰρ δένδρον ἐκάλουν οἱ Δρυῖδες. Suidas Δρυὶς. τὸ δένδρον. idem Δρυὶς, ex auctoritate Homeri, pinum dictam refert. καὶ Ὀμηρὸς ἡ Δρυὶς ἡ πένκη. Alius poeta vitem Δρυὶς οἰνοχρίτταν appellat. Idem testatur Helych. Δρυὶς οἰνοχρίτταν, αἱ ἀμπέλαι. διὰ τὸ τὸν οἶνον ἔχειν. Ex eodem Helych. Δρυὶς omnem arborem significare apparet, cum scribit Δρυὶς, ὑλὸς τοῦ, δένδρον τοῦ, item Δρυὶς, ἔυλον. Apud botanicos non omnem arborem, sed peculiariter glandiferas omnes, denotat. Diosc. lib. 1. cap. 142. Δρυὶς πᾶσαι τρυφῆαι &c. Δρυὶς nomen à Δρυὶς erumpo, pululo, impositum. Δρυὶς Latini quercum vocant. Vertit Gaza, robur, quia de causa male à quibusdam audit. Apud nullum, inquit, auctorem, robur pro genere quercuum reperitur. Quod tamen præter veritatem est. Nam apud Columellam lib. 4. cap. 26, legitur. quercus, suber,

& si quæ sint similia robora. Plinius Δρυὶς modo quercum, modo robur interpretatur. Quod imitatur Virgil, cum ad hunc Homeri versum in Odyss.

Ὅν γὰρ δὴ Δρυὶς ἐστὶ πάλαι φάτον, οὐδ' ἀπὸ πέτρης
in Æneid. alludens, canit:

Hæc nemora indigenæ fauni nymphaeque tenebant,
Gensque virum truncis, & duro robore nata.

Αὐτὸ Δρυὶς, ἡ robore, nempe, nati, ut Dryades credebantur. Desinant ergo grammatici magni Gazæ lacere manes. Concedimus ipsis, glandiferas arbores, quercus nomen αἰς ἐπὶ τὸ πολὺ obtinere; negamus vero roboris nonnunquam nomine à probatissimis auctoribus recenseri. Robur proprie quod Græcis ἀγρία Δρυὶς. quercus quod ἡμεῖς eisdem dicitur, quercus recens nata, φιλὰξ Græcis recentioribus dicitur. Helych. φιλὰξ Δρυὶς ἡ καὶ λεῖον. quercus nondum adulta est. & λεῖον: id est, quæ scabro non est cortice.

Quercus genera, Idæi, quinque ajunt: quatuor Macedones, ac nonnulla nomine differre ajunt, nos singula, eorumque nomina examinabimus. Theocriti etiam scholiastes Δρυὶς quinque genera scribit. Eidyli. δ. εἰσι δὲ Δρυὶς γένη πέντε. Φηγὸς κίμειρος, ἐτυμόδρυς, ἀλφειὸς καὶ ἀμυλός. Plin. lib. in indice; 13. glandium genera scribit, quod multis displicet; Plinius, inquit, ex Latinorum quatuor generibus, quinque Idæorum, & Macedonum quaternis, tredecim illa sua glandium genera constituit; quod profecto mirum & ridiculum est; nam pleraque eorum, non genere diversa sunt, sed nomine tantum; quedam nec nomine. Recte scripsit Plinius; sed mentem Plinii non viderunt. Nam non quercus genera 13. ait, sed βαλάνων id est glandium. Latè sumpsit vocem Δρυὶς; quod etiam fecit Dioscorides, cum αἰγῖον εἶδεν speciem Δρυὶς inquit, lib. 1. cap. 144. καὶ ἡ Φηγὸς δὲ ἡ καὶ εἶδεν ὅτι Δρυὶς; fagus & ilex, quercus genera. Idem scribit Nicand. scholiast. Tredecim glandium genera hæc sunt. 1. quercus mas. 2. quercus foemina, 3. robur, 4. esculus, 5. cerrus, 6. fagus, 7. ilex mas, 8. ilex foemina, 9. suber, 10. Haliphloeos, 11. latifolia, 12. aigilops, 13. castanea. His adde palmam, nucem avellanam, aliasque arbores, quæ glandem ferunt; ita non tredecim sed quindecim, & plura fient genera. Palmæ fructum βαλάνιον vocari, extra dubium. Ipse Theophrastus castaneam, διὰς βαλάνων vocat; alii avellanæ nomen hoc tribuunt.

Οἱ δὲ ἡμεῖς δὲ καλοῦντες, οἱ δὲ τὸ μῦθον. In Ald. & Bas. codice γλυκίων legitur. Scribe ex cap. sequenti ἐτυμόδρυς. ἐτυμόδρυς, inquit, ἡ τῶν γλυκίων. Inter Δρυὶς genera Theocriti scholiast. ἐτυμόδρυς nominat; quod non parum hanc confirmat lectionem, Quam Idæi ἡμεῖς δὲ vocabant, eandem Macedones ἐτυμόδρυς, quæ dulcem fert glandem. Helych. ἐτυμόδρυς ἡ τῶν γλυκίων βαλάνων ἔχουσα.

Αἰγίλον vel hanc vel ἀλφειόν, Macedones, αἰγῖον vocabant: alterutra enim carent. utraque glandem fert amarum. An αἰγίλον Scholiastes Theocriti ἀμυλόν vocat? ἀμυλόν Græcorum nemo glandem tradidit. Idem Scholiastes ἀμυλόν panis genus ait: ἀμυλός εἶδος πᾶσι δὲ τῶν σιτηρῶν πλεονάζον καὶ ἀμυλός δὲ ἄρτον ὁ ἀνὲρ μύλου γινώσκεται. Amylos panis ex confisato tritico factus, amylos panis molam non expertus. Helych. placentum inquit esse ἀμυλόν τῶν καλοῦντες. Αἰγίλον, quercus genus esse, nusquam legi. puto scribendum ἀμυλός, vel αἰγίλον; nihil tamen muto. τῶν ἀμυλῶν κίμειρος appellare videtur idem Scholiast. Si κίμειρος non sit τῶν ἀμυλῶν, ignoro quodnam sit genus.

Αἰγίλον. οἱ δὲ ἀλφειόν καλοῦσι, corrige Scholiast. Theocr. cod. lege ἀντὶ ἀλφειῶν ἀλφειόν. Male vertunt falsicortex, quasi ἐκ τοῦ ἀλφειῶ καὶ τοῦ φλοιῶ compositum, esset nomen, cum ἡ ἀλφειὸς καὶ τὸ φλοιῶ nomen illud impositum sit. quod crassissimum corticem habeat. Pessima, inquit, Plin. lib. 16. cap. 31. & carboni & materię Haliphloeos dicta, cui crassissimus cortex atque caulis. Hac de causa ἀλφειόν vocatur corticosus. Male in Aldino cod. ἀλφειόν, male Theod. recticorticem. A Vitruvio crassicortex dicitur. Græci enim αἰγῖον pro multum & valde ponunt; idem in compositis & significat: vel ad verbum bene corticosus. Corrige Helych. codicē, ubi male scribit ἀλφειόν καὶ γένος Δρυὶς. restituere ἀλφειόν καὶ γένος Δρυὶς.

Γλυκίον τῶν δὲ τῶν Φηγῶν. Φηγὸν poeta & Dori φηγὸν vocant, δὲ τὸ τῶν φηγῶν ἀ vescendo; quod huius glande, ante panis usum, vescerentur mortales. Recentiores Græci γρανίτταν vocabant. Cassian. Bass. lib. 10. cap. 76. τὸ σπόμενον ἐν τῇ ματρίττει σπόμενον, καὶ εἰς Φηγόν, καὶ εἰς μελίαν, καὶ τέρμενον, & εἰς ἀγροδῶν (additur in Palat. cod. M. 55. per parenthesis, Φηγὸς ἡ Δρυὶς ἡ λεγομένη γρανίττα) καὶ εἰς μελίαν. Morus inseritur in castaneam & phagum, & malum, & terebinthum

res: Columella libr. 9. cap. 1. Ratio postulat vacerris includi: sic enim appellatur genus clatrorum, idque fabricatur ex robore, quercu, vel subere. Architecti inter robur & quercum hanc statuunt differentiam: quod roboris lignum, firmitus, robustius, validius sit. glans ait Plinius, quercus optima atque grandissima, roboris parva. Idem, probatissimos fungos quercus producit, robur, cupressus, pinus noxios. Græcis, ut supra dixi, robur ἀγρία δρῦς. corticem ἀγρία δρῦς novellæ. Theophrastus Lib. 1. cap. 8. lævem, grabrum, ad coria densanda utilem tradidit. antiquæ asprum, durum, rimosum, crassum. Hemeris, id est urbana quercus, ait Plinius. brevior est, & in orbem comosa. Theophrastus σκῆ ὀρθοφύης οὐδὲ μακροῦ in Ald. & Bas. codice legitur σκῆ ὀρθοφύης, οὐδὲ λαία, οὐδὲ μακροῦ. Hanc lectionem Gaza sequitur. Domestica quercus robore, five agresti quercu, sæpe humilior est, caudice tamen crassissimo; eo autem nec recto, nec lævi, sed detorto, multis ramis alisque comoso. materies huic robusta, verum infirmior quam fago, tractatu ad omnia opera, quam roboris facilius, glans omnium maxima & dulcis. Sylvestris non raro in maximam altitudinem assurgit: frequenter ingentium ramorum armamentis latissime patet: caudices ejus subinde admodum crassi, ambitu duas aut tres orgyas patentes, ramos amplissimos fundit, in plurimas alas divisos. glandes oblongæ quidem, sed breviores quam Hemeridis: singulæ suis inhærent calycibus, foris asperiusculis, & membranaceo cortice teguntur. Interior nucleus ex duabus partibus componitur, veluti faselorum, erviliorumque fructus & amygdala. duplici cortice glans ipsa tegitur quorum exterior, durior ac densior est, alter puniceus & acerbus deprehenditur. Hic membranæ tenuissimæ instar nucleum glandis acerbum circumvolvitur. Cortex novellarum, ac veluti fruticantium, lævis, glaber, ad coria densanda utilis: veterum vero asper, crassus, durus, & rimosus: interior ligni materies sufflava, dura, ac solida, & quo vetustior, hoc quoque durior, exterior, cortici proxima, candida, facile cariæ sentit, præsertim si tempore non idoneo cæsa fuerit arbor. καλομαστόχαλον. πολυμαστόχαλον Ald. Bas. καλομαστόχαλον Plin. Certe quercus alis ramorum crebro cavatis constat. Pulchræ alæ mihi non videntur. quare vulgatam non probo lectionem, Aldinam non rejicio, quod multas habeat alas quercus. Non tamen probo, quia sequitur ὡς καὶ πολυμαστόχαλον γίνεσθαι. Qualia folia ferat quercus, ex multis Diosc. locis facile colligi potest. lib. 3. cap. 112. Chamædryn folia habere tradit, exigua effigie & divisura quercus. φύλλα ἔχει μικρά τῶ χημέρι καὶ τῇ χλοῇ δρῦς ὁμοίως. lib. 4. cap. primo, Folia betonice inquit esse, longa, mollia, quercus similia, in ambitu incisuris divisa. φύλλα ἔχει ὡς καὶ μαλακά, ὁμοία δρῦς τῶν ἀειφύων ἐχιστῶτα, cap. 33. l. 4.

Quercus.

Syderitidem esse foliis marubii, sed oblongioribus ad salviæ aut quercus foliorum similitudinem. φύλλα ἔχουσι

ὁμοία πρᾶσις, ἐπιμακίστησι δὲ αὐτῆς τὸ τῶν ἰσχυρῶν ἢ δρῦς δέ. Folia quercus ergo sunt lævia, duriuscula, lata, oblonga, ambitu sinuosa, superna parte virentiora. Notandum folia quercina, quæ primum lutei sunt coloris, (licet nonnulla rubicunda appareant, maxime ea quæ è novellis quercubus erumpunt) subinde viridiora, ac solidiora evadere. δρῦς Græcis à δρῦν erumpo, pullulo dicitur.

Τὸ ὅτι γὰρ ἰσχυρῶν. Hæc verba indicant Plinium libro 16. cap. 6. non facere quercum à robore diversum, ut supra dixi, sed corruptum esse codicem. Theophrastus cum materiam quercus domesticæ dixit esse robustam, sed inferiorem, quam phago, subjicit. Hæc enim (phagus) robustissima, putredinique nulli obnoxia est. Sed nec ipsa erecta, quanquam minus sinuosa quam quercus &c. Hunc locum vertit Plinius. In ipsis vero arboribus, quæ maximam fert, Hemeris vocatur, brevior, & in orbem comosa, alasque ramorum crebro cavata, fortius lignum quercus habet & incorruptius; ramosa & ipsa, procerior tamen & crassior caudice. Scribe meo periculo. Fortius lignum fagus habet, & incorruptius, ramosa & ipsa, brevior tamen & crassior caudice. Compara cum Theophrasto, & sic legendum facile animadvertes. Sin mutare non placet, dic Plinium quercui adscribere, quod phago Theophrastus. Fortassis fagus fuit cujus mentio fit in hortis Germaniæ doctiff. Gesneri. Quantum proficit cura arboribus (inquit Cardanus de varietate rerum lib. 6. cap. 23.) præcipue ostendit quercus Basileæ, in divi Petri nemore, (area publica tiliis confita) truncum terni viri ductis manibus vix ambiunt. altitudo (trunci) minor quam hominis. exerit in vertice sex aut septem stolones (immo ramos magnos & latos, quos tabulara dixerim) sensim ascendentes, ut imaginem pateræ referant. inde crebrioribus ramis, tum & ramusculis ita densatur, ut olim referant Cæsarem Maximilianum cenasse in ea, discubuisseque. Siquidem ambitu pedes centum continere, haud dubium est, cum numerando illum circumvenerim.

Cerrus.

Ἡ δὲ αἰγίλωψ, Plin. loc. cit. excelsissima autem ægilops, incultis amica. Supra dixi ægilopem non esse cerrum. Eleganter cerrum describit doctiff. Car. Clusius. Cæterum quercus genus non modo in Vienti saltu, eadem altitudine qua vulgaris quercus, atque etiam celsiore assurgens, caudice erectiore, cortice crassiore & magis scabro, folia frequentioribus incisuris, sed minus altis divisa habet quam quercus, & longioribus

Es longioribus tenuioribusque pediculis inherencia: ramulos breviores, frequentioribus nodis obritos, gemmas mirores, Es aliquot gracilibus foliolis seu staminibus aut villis septas: flores racematim compactos ut quercus, e quibus, uti nec in quercu nascuntur caliculi, sed in brevi crassoque pediculo annorinis ramulis adherent, non in foliorum alis, omnino hispidi, Es molliter echinati, in quibus glans est, querna paulo brevior, Es obtusiore mucrone praedita, quae autumnio maturitatem adipiscitur: adherent interdum inter folia, multis squamis constantia capita. Rustici Es materiae caesores optime eam a quercu vulgari distinguere norunt; illius materiam candidiorem, laxioremque, Es ad opera minus aptam censentes. Hujus cerri crassiorum atque etiam tenuiorum ramorum libralia interdum aut majora fragmenta in lapides commutata, ipsaque adeo matrice in nigrum silicem conversa (superficie tamen candida Es friabili manente) atque naturales ipsius ligni venas, orbes, reliquamque formam etiamnum obtrinentia, non modo eruta conspexi, sed ipse etiam legi anno 1580 in montis Eysenberg vulgo nuncupati, Es Pinthe, fluvio Pannoniae, imminentis acclivi, qua ad vallem pinthathal ab ejusdem fluvii eam perluentis nomine nuncupatam, descensus est, atque ad austrum Es rorionem spectat. Duo cerri genera recentiores describunt, quorum prius cerri calice, echinato glande majore, secundum cerri calice hispido glande minore vocatur, prioris glandibus, ad pannos atro colore inficiendos, gallarum vice utuntur. e grandi & duro calyce glandem non exerit, sed clausam gerit dum adhuc immatura est.

Φύεται δὲ ἐν τοῖς ἔσ. lege cum Theod. οὐ φέεται δὲ ἐν τοῖς ἔσ. αἰσίοις ἢ σαπρίαις. Plin. loc. cit. *agilops incultis amica.*

H' δὲ πάλιν φησὶ. Plin. loc. cit. ab hac proxima latifolia proceritas, sed minus utilis aedificiis: atque carbone dotata, vitis obnoxia est ἔσ. Hæc an corrupta, ut viris doctis placet, cap. sequenti, ubi de aspri nobis sermo, videbimus. Quercus latifolia amplissima circa Viennam meminit Clusius; cujus omnes glandes e longis pediculis dependentes, quasi viridi quadam excrementia, multis inæqualibus angulis praedita, inclusæ erant, quæ resiccata, gallarum modo, firma & dura erat.

H' γὰρ ἀλλήλων παρὼν μὲν ἔχει τὸ πλεον. Scribe ἢ γὰρ ἀλλήλων παρὼν μὲν ἔχει τὸ πλεον, ἢ τὸ πλεον. Crassifolius crassifolius quidem cortice & caudice, ἀλλήλων dicitur & ἄλλων, ut supra dixi, a corticis crassitie. Plinius loc. cit. Pessima Es carboni Es materia haliphleas dicta, cui crassifolius cortex atque caudex, Es plerumque cavus fungosusque, nec alia putrescit ex hoc genere, etiam cum vivit; quin Es fulmine sapissime icitur, quamvis altitudine non excellat; ideo ligno ejus, nec ad sacrificia uti, fas habetur. Haliphleum describit Lugdunensis his fere verbis. Nascitur in Hetruriae sylvis, praesertim maritimis, inter cerros & phillodryas, materia & aedificiis & carboni pessima, quoniam cum fago, fungosque sit caudice, brevi putrescit. in causa est arboris horrida, subjectisque foliis, eamque ob causam imbrem excipientis, natura; qui guttatim in laxum fungosumque caudicem stillans, illum vitiat & putrefacit. Sunt qui & corde hanc solam carere volunt; quin & fulmine sapissime icitur, quamvis altitudine non excellat, ideo ligno ejus nec ad sacrificia, ut apud Aetolum, quondam fas habebatur, sed ad axes similiaque; tantum utile erat, caudice assurgit procerum, & recto; cortice subcaeruleo, ramoso quidem, sed ramis latius non porrectis nec extentis, ut quercus, immo brevibus, nec ita in multos furculos divisus, ut tota arbor aspectu, tonstræ ac putatæ similis appareat. Folia habet cerro similia, longiora, angustiora, & multo nigriora, per latera, incisuris minus latis, sinuosa, intervallo quod jacet inter margines lacinarum minus patente, inferne supernæque subaspera, tactu duriora, hyeme decidua. Glandes profert aliis glandiferis minores, excepta ilice, non longas ac teretes, sed orbiculatas, & aliquantum compressas, cerri maris modo, ex calicibus suis parum exertas, qui spinis longis, flavis, gracilibus, densis hispidi sunt, castaneorum instar, non tamen ita rigidis erectisque, sed nec crassioribus spinarum mucronibus armati, ut in cerro. caliculi hi quibus continentur glandes, bini plerumque, ad singulorum exortus, brevissimo pediculo ramis ac furculis adherent. radicibus nititur validis, non recta deorsum actis, sed undique per transversum terram in obliquum comprehendentibus. cortex, ligno propior, cum in ramis, tum in caudice, & radice vehementer adstringit, folia remissius. glandium calices facultate cortici respondent. glandes vehementius adstringunt, & amaræ sunt. quare etiam a porcis negliguntur, nisi aliud desit pabulum. materia arbori robusta & dura. nascitur in montibus, loco frequentius pingui, quam macilento &

arenoso, subtrus tamen saxoso, locis liberis & vento perflatis; copiosissima in Apennino, in planis rara.

Κηκίδας, κηκίς δὲ κηκία fuligine nomen accepit, quod gallarum, pannis nigro colore tingendis, magnus sit usus. quandoque etiam κηκίς pro fuligine ponitur. Sophocles in Antigone μὲν δὲ κηκίς μετὰ τὸν ἰππικόν. Interp. κηκίς δὲ ἀνὰ δόξας καταδύει, κηκίς δὲ ἢ ἰππικόν τὸ κηκίον ἢ δὲ τὸ κηκίον γινώσκον. galla ut dixi tingunt. Corrige Theoph. codicem male interpunctum, ἢ δὲ τῆς αἰγίλου — πολλὴν λαοτόξον ἀρξέειν δὲ. φέει δὲ τὴν πλὴν ἰππικόν τὴν μετὰ τὸν ἰππικόν τὴν μετὰ τὸν ἰππικόν. quandoque κηκίς pro qualibet ponitur tinctura. Hefych. κηκίς δὲ τῆς σύμμεας καὶ κηκίς τῆς σφύρας. κηκίς δὲ τῆς σφύρας καὶ τῆς σφύρας. Id est, cerri vapor, spissamentum adstringens vel tinctura (strymma idem quod βάμμα glossæ infectum ἰνὸς μύρον. infectus βεβαμμένος, ἐνὶ τῷ μύρῳ.) Es fructus quercus. Coi vero steriles privataeque semine spicas sic vocant. Suidas κηκίς δὲ τῆς ἢ κηκίς βαμματα καὶ σφύρας ἢ κηκίς τῆς σφύρας ἰππικόν. eis βαφῆν. id est, κηκίς austeritas. vel κηκίς tinctura inficiens, vel fructus quercus, idoneus ad tincturam. Harpocr. κηκίς βάμμα τὴν καὶ σφύρας. ἢ κηκίς τῆς σφύρας ἰππικόν. eis βαφῆν. cecū tinctura quadam ac infectus. fructus quercinus ad tingendum idoneus. κηκίς, id est gallam, fructum quercus ajunt. eadem Diosc. sententia libr. 1. cap. 146. κηκίς κηκίς ἐστὶ σφύρας. Gallia fructus est quercus: Alia Theoph. sententia. Cap. enim 8. hujus Libri, scribit πολλὰς δὲ πάντων ἢ δὲ φέει τὴν κηκίον, εἰς τὴν κηκίδα. Eadem Plinii sententia. fructus definitionem stricte si sumamus, non potest esse fructus. e fructu sive semine in eo contento, id est glande nova planta, pullulabit: galla germen emittere nunquam. Duo genera gallarum ait Theoph. cap. 6. hujus libri, candida & nigra. Cap. 8. mentionem facit gallæ parvulæ & resinosa nigraque. nigram ad lanas tingendam utilem scribit. Dioscorides quoque duo genera esse tradit. alia enim omphacitis parva, levis alia, ἢ μὲν πρὸς ὀμφακίτις καλεῖται, μικρὰ καὶ κοινὴ ἀδύτης, σιδερά, ἀπὸ τῆς αἰγίλου ἢ δὲ τῆς αἰγίλου καὶ τῆς αἰγίλου. εὐλίστα δὲ δὲ τὴν ὀμφακίτιν. εὐλίστα δὲ τῆς αἰγίλου. quaedam omphacitis appellatur, parva quidem, sed tuberosa, gravis, Es nullo foramine pervia; altera vero levior, æqualis Es perforata; eligi debet omphacitis, quippe quæ sit efficacior. Plinius lib. 24. cap. 4. nec pauciora gallæ genera fecimus: solidam, perforatam. item albam nigram, majorem, minorem. Dioscorides minorem dicit non perforatam. Ergo minor & non perforata galla unum genus; etiam major, quam dicit æqualem Græcus auctor, unum genus dici debet. Male ergo Plinius, quatuor genera fecit, cum sint tantum duo; galla quoque nigra, non alia, quam galla perforata & magna. Gal. lib. 7. simpl. ἢ δὲ τῆς κηκίς ἢ ἑαυτὴ καὶ χαλκὴ καὶ μισθὸν ἐκ τῆς κηκίς μὲν καὶ αὐτῆς. ἔσ. — εὐλίστα δὲ τῆς αἰγίλου. εὐλίστα δὲ τῆς αἰγίλου. altera galla flava, illa Es magna, fungosa Es ipsa desiccata quidem — hanc rustici cenocutida vocant. Obijciat quis: ergo nigra galla Plinii, non est galla major, perforata. Alius color flavus, alius niger. Mendum in verbis Galeni nullum. Idem lib. 9. cap. 7. καὶ τὴν τῆς κηκίς τὴν ἑαυτὴν ἢ τῆς αἰγίλου καὶ τῆς αἰγίλου. gallam flavam ritam ac coctam imponito. eadem tamen galla. Theophrastus & Plinius nigram dixerunt gallam, quod ad nigredinem vergat. μέλας enim ut lib. 6. fufius, exponitur botanicis ad nigredinem vergens, nec exacte flava galla, sed ex flavedine subnigra. Hac de causa εὐλίστα dicitur, id est, nigricans. Interpretes vertunt vine gallam. Vox composita est ex εὐλίστα & κηκίς. Suidas εὐλίστα, εὐλίστα μέλας. Hefych. εὐλίστα, id est, εὐλίστα idem quod niger. εὐλίστα βοῦς niger bos. Viri doctissimi. εὐλίστα legendum contendunt; asininam gallam vertunt. Cur sic dicta foret, causam video nullam. nec asini colorem habet, nec ea delectatur asinus. Sed haecenus non video probatum gallam nigram Theophrasti, & flavam Galeni eandem. Nam Theoph. lib. 3. cap. 7. πικρὰ δὲ, vel, ut legit Plinius, πικρὰ δὲ ait, talia non solent esse lævia, fungosa. Vocem πικρὰ δὲ non posse de colore intelligi, supra dixi. Nunquam vidi gallam picis instar nigram, nec puto dari. Dicendum, exteriorem corticem non nihil resinofum esse, atramen quod intus est, leve esse & fungosum, & hac de causa lævem dici; altera enim gravior, quod substantia confert magis compacta ac solida. Quæret quis, cur ἢ λείον planum vertant. Gallia vel orbiculata, vel angulosa, vel oblonga; planam nunquam vidi. Planum dicunt, quod nihil eminens habeat. Prima enim κηκίς ἄδης. Rectius æqualem; nullis tuberculis praeditam, lævem vertissent. Suidas λείον. τὸ ἴδιον. ἢ πικρὰ. Vidimus de altera galla. Primam Dioscorides, ὀμφακίτιδα vocari ait. Idem scribit Galenus. Ne quis nominum vicinitate decipiat, dicendum ὀμφακίτιδα, cujus apud Æginetam fit mentio, diversum quid esse ab omphacitide galla, nempe κηκίον βεβαμμένον, Medicorum filii cupuam vel cupulam glandium vocant. Plinius.

nus glandium calicem ait. *Ægineta* lib. 3. cap. de dysenteria. ὁμφακίδος κακὴν μύνην, ἐπὶ δὲ τῷ κελύθει, ἐξ ἧς ἐκπύουται ἡ τῆς θύρας βάλανος, ὡς περὶ τοῦ βυρσίου γράνται. *glandis caliculi combusti*; *Caliculum* voco concavum illud, unde *guerna glans* nascitur, quo coriarii utuntur. Male vir doctis uvam acerbam interpretatur. uva enim acerba non nascitur in cupula. Alii corruptum locum Pauli scribunt, leguntq; ὁμφακίδος. Non video rationem cur sic legi debeat; immo vulgatam servandam hac de causa puto; quod obscuram & haud cognitam vocem existimarit *Ægineta*. Vulgata satis ὁμφακίς. Etenim si non iudicasset ob sui raritatem obscuram permultis, non fuisset opus, per circumlocutionē declarare. ὁμφακίς fortassis dicitur, quod immatura sit, vel quod raro ad maturitatem, five iustam magnitudinem perveniat. Hoc *Plinius* innuere videtur. Idem docet *Theophrastus* cap. 7. parva hæc galla ait *Dioscorides*. Parva manet quod ab æstu occupata inarescat, augerique amplius nequeat, alias enim amplitudine ampliore grandesceret. Qua de causa nonnullæ fabæ magnitudinem non excedunt, cum aliæ malum superent. *κροθυλάδες*; interpretes nonnulli vocem hanc ad magnitudinem referunt. Rectius illi qui figuram exprimi à *Dioscoride* docent. Prius enim magnitudinem per vocem *μικρὸν* expressit. Aliis satius visum est, omphacitim rugosæ parti articulorum in digitis, cum extenduntur, similem reddere: quod non solum id innuat græcum vocabulum; sed multo magis etiam omphacitides ipsæ apartissime demonstrant. Intellige tubera, nodos, tubercula quæ in gallis reperiuntur, ad formam quæ in digitorum iuncturis & curvaturis conspiciuntur. *σιεαρόν* alii gravē, alii solidam vertunt. utrumque vox hæc significat. *Hesych.* *σιεαρόν*: σίερον, βαρὺν. σίερον, σπέρρον, ἰσχυρόν. Qui gravem vertunt hac ratione utuntur; quod alteram gallam *κρυφὴν* levem scribat. leve gravi opponi solet. qui solidam interpretantur hac ratione utuntur, quod non perforata solent esse solida, respectu perforatorum. Male vir magnus omphacitidem gallam nihil aliud *Dioscoridi* *Galenos*, & *Paulo* esse putat quam calycē illū, quo glandes in arboribus continentur, quæ recentiores cupulam vocant. Hanc opinionem vanam esse, illud manifesto potest esse argumentum: quod *Ægineta* lib. 7. de gallis, non autē de glandibus differat, respectu gallarum genera constituat, quarum alteram omphacitidem appellat, alteram vero magnam flavo colore. quod etiam antea *Dioscorides* & *Galenus* fecere, qui omphacidem gallam, glandium calicem esse nusquam, quod sciam, tradidere: quod non

Quercus.

Excrementum fungum referens.

ignoraverint & genere & specie à gallis differre glandes. Adde quod *Galenus*, *Dioscorides* & *Paulus* nus-

quam, quod equidem legerim, ubi sunt hoc vocabulo omphacitis pro galla, nisi adjective & cum substantivo κελύθει. Quare concludo Græcis glandium calycem ὁμφακίδα proprie appellari, non gallam. Memorabile quod refert *Mathiolus* botanicus doctiss. & diligentissimus. Illud, inquit, peculiare sibi majores gallæ vendicare, ut quotannis, aut annonæ fertilitatem, aut sterilitatem, aut pestilentem auram præhærent. nam si rumpantur integræ, & quæ perforatæ non sunt, aut muscam, aut araneam, aut vermiculum exponent. si musca volat, futuri belli; si repit, vermiculus, annonæ penuria; si currit araneus, pestilentium morborum præsignum est. Neque cuiquam mirum videatur, quod ex omnibus gallis ista exoriantur animalcula. Etenim ego hujus rei sæpius periculum feci, nullamq; unquam sum consecutus, prius non perforatam, quæ ex tribus animalibus unum intra se non contineret; nam foramine conspecto facile indicium sumi potest, jam animal exiisse. Dicamus igitur quercum & fructum, (glandem) animal gignere. cuius rei haud ignari veteres illi patres, non sine causa quercum dixerunt *Iovi* summo esse dicatam.

Ὁ κελύθει σὶ πνὲς φάσκον. Vertunt; quod autem penem quidam appellant branchiis simile, &c. *Plin.* lib. 16. cap. 8. è glandiferis sola, quæ vocatur ægilops, fert pannos arentes, muscoso villo canos, non è cortice modo, verum & ramis dependentes, cubitali magnitudine, odoratos, ut diximus, inter unguenta. *Rob. Constant.* cum *Plinio* legit σφάκρον. *Interpres* *Gaza* penem vertit. vox Græca retinenda erat, phascos. *Hesych.* σφάκρος τῶν ἐπὶ τῶν δρυὶν γινόμενον, ὁ κελύθει σφάκρον, σὺν δὲ κελύθει γὰρ φάσκον λέγεται. *Sphacos* in quercubus natus, muscum vocant, non satis recte, phascos enim vocatur. *Plinius* similiter, & phascon & bryon & sphacon facit ejusdem rei synonyma. Legisse videtur in *Theophrast.* *Plinius*, ὁ δὲ κελύθει σὶ πνὲς φάσκον ὁμοίως τοῖς ῥακίοις ἢ αἰγίλοις μὲν φέρεται, πολλὸν δὲ βεβύον. & γὰρ πηχυαῖον καὶ ἀκρεμάννεται, καὶ ἡ δὲ σφύχῃ ὀθονίου μακρόν. Φύεται δὲ τοῦτο ἐν τοῦ φλοιῷ, καὶ ἐκ τῆς κρυφῆς ὅθεν ὁ βάλανος. &c. Verba hæc paulo plenius examinanda. φάσκον pannos arentes vocat. Sic doctiss. *Constant.* sic excellentiss. *Salmasius* scribendū docent; quod phascos ille similis panno, hoc est longæ vestis lacinia. σφύχῃ ὀθονίου proprie pannus, & quidem lacerus à σφύχῃ attero, terendo absumo. ὁμοίως τοῖς ῥακίοις. ῥακίον & σφύχῃ idem. *Hesych.* σφύχῃ τοῖς ῥακίοις σφύχῃ ῥακίον. *Suidas* σφύχῃ τὰ ῥακίον σφύχῃ ῥακίον idem ῥακίον σφύχῃ ῥακίον. τὰ ῥακίον σφύχῃ ῥακίον γὰρ τὰ διεσπασμένα ἰμάτια. rhacia enim vestimenta lacera. *Aristoph.* in *Achar.* act. 2. sc. 4.

Di. Δός μοι ῥακίον τὸ τοῦ παλαιοῦ δράματος,
Δεῖ γὰρ με χελεῖται τὸ χροῖόν· ὅστις μακρόν,
Αὐτὴ δὲ πέλας ἢ κακῶς λήξω φέρεται.

Eu. Τὰ ποῖα τρέχη μῶν; ἐν οἷς οἰνὸς ὀδὲ,
Ὁ δὲ σπασμὸς γαστρίδος ἡγωνίζετο.

Da mihi pannosam vestem ex veteri fabula.
Nam longam orationem recitare huic gregi
Me oportet: quam si male dixero, mortem afferes.
Quales vestes pannosas? utrum has in quibus
Senex arumnosus certavit *Oenēus*.

Vide τὸ ῥακίον & σφύχῃ idem. *Robertus Constantinus* non τοῖς ῥακίοις legit, quomodo *Plinius* scriptum reperit, sed τοῖς βεβύχοις. Comparat enim pulmonis canaliculæ five fistulæ, ut *Ætius* σπληνιολογία, id est, canaliculæ five tubulo. *Locus* *Ætii*, lib. 12. cap. 118. ὕπνου, inquit, ὁ ἐπὶ σπληνιολογίᾳ μικρὸν τὸ ἐξερχόμενον ἐκ τῆς δαμασπηρίας καὶ ῥοδωνιτίας. Non videtur eadem res. nam phascon *Theophrastus* ait esse, καὶ ἡ δὲ σφύχῃ ὀθονίου μακρόν. *Ætius* ὕπνον σπληνιολογίᾳ μικρόν. canaliculam parvam. *Theophrastus* adinstar vestis laceræ, & panni longi pendere ait. Dicendum, muscum hunc magnitudine variare; *Plinium* tamen recte legisse τοῖς ῥακίοις; melius *Theophrastum* lacero panno, quam *Ætium* tubulæ comparasse. Non video quam canaliculæ formam habeat, nisi placeat canaliculam vocare quod ramum undique cingat, adeo ut canalicula appareat. Ad instar panni laceri dependere pictura ostendit. Majunt alii pro βραγχίοις βεβύχοις legere; musci instar dependet. sed, ut dixi, *Plinius* τοῖς ῥακίοις legit. πολλὸν δὲ βεβύχον; qui βεβύχοις pro βραγχίοις legunt ῥακίωδες ἀντὶ βεβύχον lacero panno simile scribunt. *Plinius* βεβύχον vel βεβύχον legit. καὶ βεβύχον muscoso villo canos; canum muscosumque *Gaza*. Typographicum mendum muscosum, quomodo in editis *Gazæ* codicibus legitur; scripsit muscosum. Doctissimus *Constant.* corrigit οἷς ῥακίον, non ut alii τρεχέον, pannos arentes vocat *Plinius*, qui legit, ut jam dictum est. βεβύχον est muscus. Quod autem dixerat ægilopem phascon ferre ὁμοίως τοῖς ῥακίοις πολλὸν καὶ βεβύχον, id explicat, statim, καὶ γὰρ πηχυαῖον καὶ ἀκρεμάννεται καὶ ἡ δὲ σφύχῃ ὀθονίου μακρόν. ῥακίον & σφύχῃ ὀθονίου, ut dixi, res eadem, unde τρεχέον ἰδὲς, pannosam

pannosus vestis, pannucea, fortasse, ut rectè monet Doctiss.
Salmatius, non sollicitanda vox βεργιον. Dicit ægilopem

Musculus arboreus quercinus.

phascum producere ὁμοίως τοῖς βελόσι πολλὸν καὶ βεργιον. pan-
nis similem canum & breviorē. Scilicet quādam panni sunt.
Nam βεργιον five pannus est longa fascia, ex vestimento
detrito præcisa. Huic similis phascos, sed brevior. Aliter
tamen legisse videtur Plinius, & quod sequitur contra
facit, ubi explicat βεργιον ὁμοίον μεκροῖ. Sequitur. φέεται
ὅτι τοῦτο. Plinius sine negatione, ut supra dixi, legit. nisi
placeat, corruptum codicem. Legunt, musco villo canos, &
cortice modo, non è ramis dependentes, cubitali magnitu-
dine. Non puto sic scripsisse Plinium. quomodo ergo in-
telligi debet phascos non è cortice modo nasci, verum
& è ramis pendere? an rami cortice carent? Corticem
vocat ipsum arboris stipitem ac truncum, quod in eo plu-
rimus cortex. Sic alibi in germinatione rumpi arboris
corticē dixit, unde rami scilicet prodeunt. κερύνω rectè ra-
mum interpretatus est, minorem scilicet. Suidas κερύνω,
βόταλον, οἱ δὲ ἐξ ὧν ἐκτείνονται ἐπὶ κερύνω. coryna, clava, à non-
nullis gladius, ab alijs lignum curvum dicitur. Dicitur etiā
translatè βλάστην κερύνω à clavē similitudine, quam in ger-
minatione nonnullæ expriment arbores. Theoph. lib. 3. c. 6.
καὶ τὰ μὲν αἶμα, τὰ δὲ εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ κλάω ποιεῖται τὸ βλάστην,
οἷον γόνυ ποιεῖται τὸ βλάστην καὶ τὸ βλάστην κερύνω. Plinius, ut
supra dixi, geniculatum incrementum, & cacuminum
articulationem vocat. Vide quæ loco citato diximus. Hoc
loco furculum vel ramum minorem significat, ex quo
glans dependet. ex majoribus enim pendet hic muscus,
ut icon ostendit. Eodem sensu accipienda hæc vox apud
Caesian. Bassum lib. 10. cap. 65. ubi ex Damogerontis
sententia de nucis insitione hæc tradit. ἵππερι δὲ καὶ ἐν αἰσιν
τοῦ ἐκτείναντο καὶ ἀπὸ καρπῶν, ὅθεν βούλονται ἐκτείναντο, ἐπὶ
φύσιν τοῦτον καὶ λυγίσαντο τοῦτο γὰρ ποιεῖται ἡ κερύνω, πηρεστέραν τὴν
ἐν τερμαίνω ἔχει. Rectè observavit doctissimus Salmas.
malè legi κερύνω. Idem animadvertit interpres. Alii, in-
quit, anno præcedente ramum à nucis arbore eligentes, &
qua inferere volunt, eum ipsum obvertunt, & intorquent.
Hoc ubi perpeffa fuerit clava sive furculus, pleniorē m-
dullam habebit. Verborum Theoph: mentem non intel-
lexit Plinius. Vult Theophrastus, quercus glandem ferre
inferioribus sive extimis præcipue ramis, furculis anni
præteriti: novi enim carere glande solent: in ramis in-
ferioribus caudici vicinis phascum è cortice nasci, non è
furculo unde glans pendet. Addit Theoph. ἐδὲ ἐξ ὀφθαλμοῦ
ἀπὸ ἐκ τῶν πλάγιων τῶν ἀνωτέρων ὅθεν ἔχει: non ex gemma, sed ex
latere superiorum habere ramorum. Puto scribendum κατὰ
γιν. ex latere inferiorum ramorum, qui trunco vicini sunt,
dependet muscus. φλοῖς cortex rami crassioris, κερύνω αἶ-
μα, βλάστης: furculus anni præcedentis. ὀφθαλμὸς oculus ex
quo furculus novus. πλάγιον τὸ κατὰ γιν ὅθεν partes late-

rales rami majoris trunco vicini, ergo opponuntur φλοῖς;
& ἡ κερύνω ὀφθαλμὸς & πλάγιον τὸ κατὰ γιν ὅθεν. Ideo au-
tem scribit philosophus; nec ex oculo, ex quo novus
furculus, nec ex furculo anni exacti prodire φλοῖαν. Ut
tacitè refellat eorum opinionem, qui φλοῖαν florem quercus,
aut pro flore esse censebant: certum est non esse flo-
rem, nec pro flore habendum, quod ex illis locis non
procedat, unde fructus solet nasci. Phascos est cujus

Bedugnar.

iconem adpingere curavi, Plinius odoratum dicit: An
itaque βεργιον ἀρωματικόν Dioscoridis? ita videtur. Hesy-
chius βεργιον appellari auctor est. De aromatico musco
hæc tradit Dioscorides lib. 1. cap. 20. βεργιον ὡς πᾶσι
αρωματικὸν καλεῖται. Θεοφράστου ἐπὶ δένδρῳ πεδύνην, ἡ δὲ κα-
πὴν ἡ δρυῖν, διαφέρει δὲ τὸ κέρυον διότι ἐστὶ τὸ λευκόν.
ἵππερι δὲ αὐτὸ τὸ βλάστην καὶ λυγόν. καλὸν. τὸ ἡμετέριον χεῖρον.
bryon, à nonnullis etiam splachnon appellatur, in arboribus ce-
dro, populo alba, aut quercu reperitur. præstat vero cedri-
nis, proximi huic populeus, quo in genere probatur, qui
odoratior est, & candidus: nigricans autem deterior vide-
tur. Multa hic consideranda. Quæritur an βεργιον aroma-
ticum muscum vertere liceat. Negant hoc viri doctissimi.
Muscum, inquit, Latinis solum illud βεργιον, quod in sa-
xis nascitur. unde muscosi fontes, musco circumlita sa-
xa, apud poetas, & verbum muscari Columellæ, pro
musco obtegi. At huic musco in odoribus & suffimentis
non est locus. βεργιον verò aromaticum Latini, Græco nomi-
ne retento, bryon dixere, ut Plinius, & spagnum, &
phascos, nominibus æquè Græcis, quia in Latio appella-
tionem non habent, & res erat quæ in Latino cælo mi-
nimè nascebatur. longissimæ illæ ac pannosæ lanugines
quercuum ac populorum cano & villosio musco & ip-
sæ oblitæ. Nam muscus propriè dicitur à Latinis vil-
losa ac viridis arborum & saxorum lanugo, nec in alia
sumitur significatione. aliud erat βεργιον illud odora-
tum. Quicquid græci βεργιον nominant, non statim mus-
cus Latine id vocari debet. alioquin & flos oleæ muscus
esset, quia Græcè βεργιον dicitur. Theoph. de bryo herba
quam lupulum officinæ vocant &c. Certè Officinarium
lupulus paucas habet notas bryo convenientes. vide lib.
9. hist. muscum inquit latini bryon illud vocant, quod
in saxis nascitur. Virg. eclog. 6.

Tum Phaethontiadæ musco circumdat amara
Corticis, atque solo præcerus erigit alnos.

De vulgari musco, ajunt, qui omnes ambit arbores,
loquitur Virgilius, falli igitur constat doctissimū Herba-
riorum

riorum qui bryon istud odoratum, vel *φάσκος* quercinum, & populeum ex eo genere musci esse arbitrantur, quod in ipsa arborum superficie lanuginosum apparet, quo musco etiam petræ solent obduci. Nulla ferè arbor, quæ truncum, & ramos, id generis musco vestitos, non habeat; (id de antiquis & annosis accipe) nec glandiferæ solæ hoc musco teguntur, sed etiam aliæ. Præterea muscus hic, qui in superficie quercuum, aliarumque arborum, ut in saxis villosis visitur, nō est odoratus: at phascos, five bryon illud *βρύον*, excellit odore, nec in omni genere quercino, nec in omnibus locis nascitur. In totum igitur alia res est; longissima nimirum, & candidissima lanugo, enascens è quodam quercuum genere, & è populo alba. *Βρύον* five muscus quercinus, cum viridis & recens est, non tam suaviter spirat, quam resiccatus: odorator tamen laricis, pini, piceæque muscus, qui viridis etiamnum, gratum fati odorē reddit. Non datur aliud *βρύον* in quercu, populo, larice cedro, quam quod in omni cernitur arbore, quod pro ratione ligni succique odoratus, minusque odoratum reperitur. Speculatores sunt, non practici, qui vulgarem muscum arborum *βρύον* negant. Nam quod in cæteris arboribus minus odoratum est; fit, quod succum, lignumve planè inodorum habeant. Contra cedrus, larix, pinus, abies, resino scatent suavissimo: unde odor suavis musco, qui iis innascitur. Populum succum resinofum habere, prima germina futuraque foliorum rudimenta oblonga, hordeaceo grano majora, ostendunt; quippe pingue, oleosum, ac resinofum quiddam continent, digitis adhærescens, colore flavo ad luteum accedens, odore suavi gratum. Quercinum muscum qui negant odoratum, non olfecerunt. *βρύον* ergo Latinis muscus, qui arboribus innascitur. Quod Plinius nomen Græcum retinuit, non sequitur muscum & *βρύον* rem diversam, nec in Latio non habere nomen sequitur, Acorus, teste Aucstuarii auctore, Romanis venera dictus est: Reticuit hoc Plinius. Cyperus Celso juncus angulosus dicitur, Plinius Græcam servavit vocem. Nec sequitur; in Latio non nascitur, ergo nomen in Latio non habet. *Σχοίνος αρωματική* res quæ in Africa, Nabathea, Syria, Arabia provenit, ac nullibi in Latio solo reperitur, Latium tamen nomen habet. Plinius juncum odoratum vocat. Nec minus falsum est, phascos five *βρύον* rem esse quæ in Latio non nascitur. Quæ tamen opinio Plinij verbis fulcita videtur. *Sphagnos*, inquit, in Cyrenaica provincia maxime probatur, alii bryon vocant. Secundum locum obtinet cyprius, tertium phœnicus. Fertur & in Ægypto nasci; quin & in Gallia nascatur, non dabitaverim. Ex his verbis Plinii in Italia non nasci, non sequitur. Immo recentiorum scriptis constat, in Italia perquam odoratum *βρύον*, etiam viride reperiri. Refert Mathiolus in notis ad Dioscoridem, larices suavissimè spirare. *Cæterum*, ait, in eo genere, quod in Italia provenit, is (muscus) & nobilior & odorator apparet, qui in larice nascitur, quapropter & viribus fortasse præstantior erit. nimirum recordor me non parum eo quandoque fuisse oblectatum, dum nocturno tempore quibusdam in montibus super saxo recumberem, ex conquiescentis plantis defatigatus, ubi larices innumerae erant, omni ex parte villosi musco incanæ: quandoquidem pastores, ut nos veluti re nova, & voluptuosa resicerent, quodam parvo ignis lumine hos villosos incendebant, qui tanto flagrabant impetu, & crepitu, ut nobis viderentur tormentorum pulverem facile superare. quippe flammæ una cum ingenti favillarum copia ita obscuræ noctis silentio ad astra tolli videbantur, relicto sui odoris oblectamento. Ergo in Italia bryon nascitur, & bryon muscus est, qui caudici ramisque majoribus adhæret, ut Botanicorum turba hæcenus rectè credidit. Falli igitur constat doctissimos Criticorum, qui *βρύον* illud odoratum, aliud à musco, qui in superficie arborum lanuginosus apparet, speculantur. Muscum aromaticū five *βρύον* Dioscorid. *σπλάγγον* vocari ait. Apud Plinium *sphagnos*

legitur, apud Galenū lib. I. *κτ' τόπους* cap. I. *σπλάγγον βρύον*, οἱ δὲ σπλάγγον, οἱ δὲ ἀρωματικὸς 29 γ. Vera lectio præstet, difficile est asserere maxime, cum omnes antiquorum codices dissentiant. Galeni probabilior videtur, quod eandē codex Æginetæ confirmet lib. 7. *βρύον*, οἱ δὲ σπλάγγον: tum etiā, quod in lib. simpl. 6. Gal. eadē reperitur lectio. *βρύον*, ἔνιοι δὲ σπλάγγον. ab Ætīo, ut dixi, ὅτιον appellatur. *βρύον*, inquit, I. I. ἡ σπλάγγον, ἡ ὕψον. Vera ergo lectio *σπλάγγον*. Non illepidè à nonnullis parasitica herba vocatur, quod non nisi aliena quadra vescatur, & bene vivat. Ab Oribas. *δρακῶνεια βοτάνη* vocatur, ab Arabibus usnea. *εὐελαστόδρον* ἔστι δένδρον. Theophrastus solam ægilopem, phascos ferre docet. Dicendum, in ægilope muscum maxime & facilius quam in cæteris gigni: tum etiam magis conspicuum, & majorem esse. *κεδρίων*, ἡ *λαδύκων* &c. Gal. lib. 6 simul. *εὐελαστόν* μὲν ἐπὶ δρυσὶ, καὶ πεύκῃς, καὶ λεύκῃς, ἵππενιτι καὶ *quercu*, *pino*, *populo alba*. Idem Ægineta, *ὅν δρυσὶ καὶ λεύκῃς, καὶ πεύκῃς εὐελαστόδρον*. Ætīus *ἐκ πεδύμασιν ἡ δὲ ῥοδάκινος* &c. Non tantum in his, sed in aliis plurimis reperitur, abiete, larice, picea. Suavissimè abiegnus & piceus olent: multo odorator muscus, qui ex iis decerpitur, quam qui in populo & quercu provenit; Et hec causa, cut odoris mentionem nullam fecerit Theophrastus: in montium sylvis, abietes innumerae, adeo villosæ, incanæque videntur, ut prima statim facie crederet quis, villos frondium loco iis in arboribus genitos esse. Serapio, ut hoc obiter addam, *ἀντὶ λαδύκων*, *κεδρίων* legisse videtur. Nunc enim muscum laudat. *διαφέρει δὲ τὸ κεδρίον*. Idem Gal. *καὶ μάλιστα τὸ ἐπὶ κεδρίων εὐελαστόδρον ἔχον*. Idem Ægineta. *καὶ μάλιστα ἐπὶ κεδρίων*. Pini, piceæ laricis laudant recentiores; suavius spirant, quam quercus populicæ: immo quercus vilissimum scribunt, idque quod odoris exiguum in eo reperitur. Plinius differentiā non ab arborū diversitate, sed à regionum varietate sumit: *Sphagnos*, inquit, in Cyrenaica provincia maxime probatur, alii bryon vocant, secundum locum obtinet Cyprius, tertium Phœnicus: fertur & in Ægypto nasci, quin & in Gallia. Nec dubitaverim qui in abiete reperitur muscus, in Norwegia non deteriore esse Italico, nec Phœnicio, si modo hac in regione detur abies. *ἔστι δὲ τὸ εὐαδύστηρον*, καὶ λευκόν, καὶ λόν, &c. Oribasius cedrinum laudat, candidum & montanū. *χλωρόν*, *ὀρεόν*: saxosa, & arenosa, id est, inculta, resinifera amare videntur. *χλωρόν* quandoque album, quandoque viridem significare colore, alibi probatur. Plinius loc. cit. *laus prima candidissimæ, atque altissimæ; secunda rutilis, nulla nigri*. & in Insulis petrisque nati improbantur, omnesque quibus palmarum, atque non suus odor inest. Laudem primam altissimis adscribit: corrigunt, *latissimis, vel longissimis*. Non video cur longissimo, latissimo, aut altissimo musco, plus laudis debeat, quam tenuissimo, minimo, & humillimo. Fortè intelligit qui in ramo stipiteque, vel arborum parte superiore nascitur. Puto intelligere Plinium arboreum, sequitur enim, & in Insulis petrisque nati improbantur: Quod valde ineptum est. Pessimè muscum arboreum petræo comparat. Docet tamē hic Plinii locus, bryon arborum, five fascum, facie non differre à petræo musco, ut viri doctissimi credunt. Improbatur etiam cui palmarum odor inest. An igitur palma non suaviter spirat? Certè non in iucundo ferit odore nares. Corrigunt plantarum; id est improbat muscus, cui terreus inest odor. Arborei musci villosa quedam sunt, ex multis tenuiter ac variè dissectis, subinde veluti folijs inter se implicitis, confusa, quæ arborum adhærescentia corticibus, à truncis ac ramis dependent. Unus in hoc genere magis tenuis, alter crassior, quidam brevior, prolixior alius: subcandido colore omnes ut plurimum candescentes, tamen quandoque & niger quidam est, sed minor, & tenuior. Larignum odoratissimum scribunt recentiores, dein abiegnum, piceum, pineum, cedrinum non vidi, nec in Europa provenit.

Κ Ε Φ. Ι.

C A P. X.

Alia glandiferarum distinctio. Quæ arbor improba ad carbonem faciendum. De pinorum generibus. De picea, abiete, taxo, ostra, tilia: deque flore, & fructu tilia.

Οἱ μὲν ἐν τῇ Ἰδῇ ἔτιω διαίρῃσιν. οἱ δὲ πρὸς Μακεδονίαν, τῇ τὰρξ γένῃ ποιῶσιν. ἐτυμόδρῳ, ἡ τὰς γλυκείας· πλάτυφυλλον, ἡ τὰς πικράς· Φηγὼν, ἡ τὰς στρογγύλας· ἀσπρὴν, τῷ τῷ γὰρ οἱ μὲν ἀκαρπν

Macedones quaterna genera faciunt. Veri-
quercum, quæ glandem dulcem produ-
cit: † asculum, quæ amaram: fagum,
quæ rotundam: † cerrum, quam alii sterilem di-
cedones quaterna genera faciunt etymodryn. † latifoliam. † asprum.
cunt,

Idem in
hunc modū
distingueret
solent. Ma-

ὅλως, οἱ δὲ Φαῦλον τὸν κάρπον, ὥστε μηδὲν ἐοικέν ζῶον
 πᾶσι ὅς, καὶ ταῦτ' ὅταν ἐτέραν μὴ ἔχη. καὶ τὰ πολλὰ
 λαμβάνουσι περικεφάλαια. "μοχθηρὰ δ' ἐ. καὶ τὰ
 ξύλα, πελεκηθέντα μὲν, ὅλως ἀχρεῖα. καταργήσονται
 γὰρ, καὶ διαπίπτει. ἀπελέκητα δ' ἐ. βελτίω. διὸ καὶ ἔτι
 χρῶνται. μοχθηρὰ δ' καὶ εἰς καῦσιν, καὶ εἰς ἀνθρακίαν.
 ἀχρεῖα γὰρ ὅλως ἀνθραξ, διὰ τὸ πηδᾶν, καὶ σπιν-
 θηρίζειν, πᾶσι χαλκεῦσι. πύτοις δ' ἐ. χρησιμώτε-
 ρα τῶν ἄλλων, διὰ τὸ ἀποσβέννυσθαι ὅλως, ὅταν πύ-
 σιται πυρὸς μὲν. διὸ ὀλίγος ἀναλίσκεται. τὸ δ' ἐ. τῆς
 ἀλιφλοῖς χρησιμὸν εἰς τὰς ἀξονας μόνον, καὶ τοιαῦτα.
 ὁρῶς μὲν ἐν ταῖς πύτοις τὰς ἰδέας τῶν ἄλλων ἐλάτ-
 τας. καὶ χρῶνται πλεῖστα διαιρῶσιν ἄρρενι ἢ θήλει, κα-
 τὰ φύσιν, πλεῖστον ὀλίγων. τὰς ἐστὶ καὶ ἡ πύκη. πύκης
 γὰρ τὸ μὲν, ἡμερον πύξι, τὸ δ' ἄρρεν. τῆς δ' ἀχρεῖας δύο
 γένη. καλῆς δ' ἐ. τὴν μὲν Ἰδαίαν, τὴν δ' ἐ. ὡρελίαν.
 τῶν δ' ἐ. ὁρῶς καὶ μακρότερος, καὶ ξύλον ἔχουσα
 παχύτερον ἢ Ἰδαίαν. τὸ δ' ἐ. Φύλλον λεπτότερον, καὶ ἀμνη-
 νότερον ἢ ὡρελίαν, καὶ λειότερον ἢ τὸ Φύλλον, καὶ εἰς
 τὰ δέσματα χρησιμὸν. ἡ δ' ἐ. ἑτέρα, ἢ. καὶ τῶν στροβί-
 λων, ὁ μὲν τῆς ὡρελίας, στρογγύλος τε, καὶ διαχά-
 σκων ταχέως. ὁ δ' ἐ. τῆς Ἰδαίας, μακρότερος, καὶ χλω-
 ρός, καὶ ἡττον χασκων, ὡς ἀν' ἀχρεῖας. τὸ δ' ἐ. ξύ-
 λον ἰσχυρότερον τὸ τῆς ὡρελίας. δ' ἐ. γὰρ καὶ τὰς τοιαύ-
 τας διαφορὰς λαμβάνειν τῶν ἑγγενῶν. γνώμεται
 γὰρ διὰ τὴν χρεῖαν. τὸ ὁρῶς πύξι καὶ παχύτερον ὡς περ
 εἰς μὲν ἢ Ἰδαίαν καὶ ὡρελίαν, καὶ τῶν πύξιν ὡς περ
 δένδρον. μελαντέρα, δ' ἐ. γλυκυτέρα, καὶ λεπτότερα,
 καὶ ὡρελίαν, ὅταν ἡ ὡμὴ ἐψηθεῖται. τὸ δ' ἐ. χρεῖαν ἐκ-
 βαίνει. διὰ τὸ πολὺν ἔχειν τὴν ἑρῶν. εἰκόσιν δ' ἐ. ἀπὸ
 ἑστὶ διαίρεσιν ὀνόμασιν ἰδίαις, οἱ ἄλλοι διαίρεσιν τῶν ἄρ-
 ρεων καὶ θήλει. Φασὶ δ' ἐ. οἱ περὶ Μακεδονίαν, καὶ ἀκαρ-
 πὸν π. γένος ὅλως εἶναι πύκης. καὶ τὸ μὲν ἄρρεν "βερε-
 χύτερον π. καὶ σκληρότερον. τὸ δ' ἐ. θήλυ δ' ἀμνηνότερον. καὶ
 τὰ φύλλα λιγυρὰ, ἢ ἀπαλά, καὶ κεκλιμένα μάλλον ἐ-
 χεῖν. ἐστὶ δ' ἐ. τὰ ξύλα τῆς μὲν ἄρρεν. ὡρελίαν, καὶ
 σκληρὰ, ἢ ἐ. τῆς ἐργασίας σφερόμενα. τῆς δ' ἐ. θή-
 λειας ὡρελίας, καὶ τὰ ἀσπιδί, καὶ μαλακώτερα. χρῶνται δ' ἐ.
 καὶ τῆς διαφορὰς πάντων τῶν ἄρρεων καὶ θήλειων, ὡς
 οἱ ὕλοτόμοι φασιν. ἅπαν γὰρ τὸ ἄρρεν τῇ πελεκήσει. καὶ
 τὸ βραχύτερον καὶ ἐπεσσεμμένον μάλλον, καὶ δυσεργό-
 τερον, καὶ τὸ χρωματὶ μελανότερον. τὸ δ' ἐ. θήλυ δ' ἀμνη-
 νότερον. ἐπεὶ καὶ τὴν αἰγίδα τὴν καλὴν μὲν, ἢ θήλην
 τῆς πύκης ἐχει. τὸ δ' ἐ. τὸ ἐγκάρδιον αὐτῆς. αἶπιον
 δ' ἐ. ὅτι ἀπυκνότερα, καὶ ἡττον ἐνδεδότα, καὶ λειότερα, καὶ
 ὀκτανώτερα. γίνονται δ' ἐ. ἐν τοῖς μέγεθος ἐχασί τῶν
 δένδρων, ὅταν ἐκπεσόντα περὶ σπῆναι τὰ λόκα, καὶ τὰ κύ-
 κλω. τῶν γὰρ ὡρελίων, καὶ κατὰ λαίφθησιν τὴν
 μήτρας, ὅκα τῶν τῆς πελεκήσεως ἐστὶ δ' ἐ. ὡρελίαν σφό-
 δρα, καὶ τὸ λεπτύνον, ὁ δ' ἐ. οἱ περὶ τὴν Ἰδαίαν δαδερχοὶ κα-
 λῶσι σπῆν, τὸ ἐπιγυρόμενον ἐν ταῖς πύκαις ἐρυθρότε-
 ρον καὶ τὴν χροῖαν τῆς δ' ἰδαίας, καὶ ἐ. τῶν ἄρρεων ἐστὶ
 μάλλον. δυσώδες δ' ἐ. τὸ τῆς, καὶ ὅτι ὅλα δ' ἰδαίας, καὶ δ' ἐ.
 καίεται, ἀλλ' ἀποπηδᾶ δὸ τὸ πυρὸς. πύκης μὲν ἐν
 ταῖς γένη πύξι ἡμερόν τε καὶ ἄρρεν. καὶ τῆς ἀχρεῖας
 ἄρρενα καὶ θήλην, καὶ τὴν τὴν ἀκαρπὸν. οἱ δ' ἐ.
 περὶ τὴν Ἀρκადίαν, ὅτε τὴν ἀκαρπὸν λέγουσιν, ὅτε τὴν
 ἡμερον πύκιν, ἀλλὰ πῖτον εἶναι φασὶ. καὶ γὰρ τὸ ἐλε-
 σὺν ταῖς ἐργα-
 σίαις ἐχρεῖται
 τὸ ξύλον. ἢ
 χρεῖται τὸ ξύ-
 λον, Theod.
 καὶ δ' ἐ.
 Constant.

cunt, alii fructum vitiatum adeo ferre, ut cum
 animalium nullum mandere possit, præterquam
 fues: & hos, cum aliam nullam habent; magna-
 que ex parte caput tentari. "Materies quoque im-
 proba, & dolata quidem, omnino inutilis; rum-
 pitur enim, & cadit: † rudis autem melior. Ideo-
 que sic ea utuntur. Improba etiam ad cremandum,
 & ad carbonem faciendum: quippe cum carbo e-
 jus omnino inutilis, quod † transfiliat, scintillet.
 que, præterquam in ararijs officinis. His enim u-
 tilior cæteris hic habetur. Quia enim flatu defi-
 niente protinus extinguitur, vix absumi potest. Sal-
 ficorticis materies ad axes, similiaque tantum com-
 moda est. † Roboris genera hæc assignant. Sed
 cæterarum pauciora sanè adnotant. Partemque fe-
 re plurimam, mare ac fœminâ discernunt, ut in-
 dicavimus: præterquam in paucis, inter quæ &
 pinus habita est. Pinorum enim aliam urbanam, a-
 liam sylvestrem assignant. Sylvestris duplex statu-
 unt genus: quorum alterum Idæam, alterum ma-
 ritimam vocant. Harum rectior, celsior, mate-
 rieque crassior Idæa: folio tenuiori, imbecilliori-
 que maritima, & cortice læviori, utilique ad co-
 riam. Quod altera minus. Nux maritimæ rotunda,
 brevique dehiscens: Idææ oblongior, viridis, mi-
 nusque hiscens, tanquam sylvestrior. Lignum ma-
 ritimæ validius, nam eas quoque † terrenorum dif-
 ferentias sumi par est. Haud enim incognita sunt,
 usus causa. Idæa † ramosior crassiorque itat, ut re-
 tulimus. Ad hæc picem ipsa omnino copiosius præ-
 bet. Pix nigrior, dulcior, tenuior, odorataque
 gratior sentitur, dum cruda est. † Decocta verò de-
 terior euadit, quoniam multum habeat serum. Sed
 quæ isti nominibus proprijs distinguunt, alii mare
 fœminæque dividere solent. Macedones verò et-
 jam genus quoddam pini sterilem dicunt. Et ma-
 rem brevior, folioque durior: fœminam
 procerior, foliis pinguem, mollem, procli-
 vioremque. Mari lignum circuncincta medulla du-
 rum, & quæ fabrilis in opere versantur. Fœminæ
 tractatu omnino facile, atque mollius. Quæ qui-
 dem omnium ferè marium fœminarumque publica
 differentia est, † ut cæfores materiæ asseverant,
 Quippe omnis mas, securi brevior & contortior,
 operique difficilior est, coloreque nigrior. Fœ-
 mina procerior, atque faciliior. Nam & quod egi-
 dem appellant, pinus fœmina gignit. Id autem est
 cor ejus. Ratio, quod minus † pinosa, minusque
 tedosa & levior, cursuque venarum probior est.
 Fit autem in arboribus magnis, cum prostrate, par-
 te candida & quæ eas circuit putruerint. His enim
 detractis, medullæ relicte securis adigitur. Est de-
 color omnino, nervoque tenui compacta, quam fa-
 Idei tedarii † ficum appellant. Quod verò pinis
 subnascitur, colore teda rubidius, maribus potius
 inest; odoris gravissimi, nec teda redolens, nec
 flagrans, sed ab igne † diffiliens. Igitur genera
 pini hæc assignant; urbanum, atque sylvestre: syl-
 vestrisque marem, & fœminam, ac tertiam steri-
 lem. "At Arcadiæ incolæ, nec sterilem nec urba-
 nam, pars candida, eaque quæ ab alburno matricem convincunt corrup-
 pantur. His detractis medulla relicta dolatur. est optimè colorata, nervo-
 que tenui compacta. † σικώ, id est ficum. † resiliens. "Arcades verò pi-
 num in sativam & insertam minime partiuntur, sed à pinu picem differ-
 re ajunt. Picæ namque magis conspicuum & eminentem esse truncum,
 lævem, magnum, in opere fabrilis utilem; utpote qui crassior, levior, proce-
 rior quam pinus sit. Præterea pini folia multa, pingua, densa, inflexa
 esse, picæ verò, quæ ipsa conos fert, pauciora, squalidiora, & horidiora.
 Adhuc picem notior esse in pino quam picem: paucam enim & amaram
 expicem stillare, ut & minores conos in eadem gigni, uberiorem autem,
 odoratam è pino. In Arcadia sanè picæ pauca crescunt; circa Eleam mul-
 ta. Sic igitur toto genere discrepant. Picæ certè differre à pinu videtur,
 quod pinguior pinus sit, humilior, folio tenuiori, minus recta. Item quod bre-
 viorem conum fert & horridior, ac nucem magis resinofam.

τὴν κωνοφόρον τὴν τὴν, ὀλίγα τε, καὶ ἀνυμνωδέστερα, καὶ
 τὴν πῖπιν περικέτα μάλλον. ἐπὶ τὴν πῖπιν αὖ ἐμφανέ-
 ραν τῆς πεύκης. καὶ γὰρ τὴν πῖπιν ἔχειν ὀλίγη πῖ-
 κα, ὡς περὶ τὴν κωνοφόρον. τὴν δὲ πεύκην, ἐνώ-
 δη, καὶ πολλήν. φύεται δὲ ἐν μὲν τῇ Ἀρκαδίᾳ ἡ πῖπιν ὀλί-
 γη, ὡς δὲ τὴν Ἡλείαν πολλή. καὶ ἔτι μὲν ἐν ὅλῳ τῷ
 γένει διαμφορεῖται. ἡ δὲ πῖπιν δοκεῖ τῆς πεύκης δια-
 φέρειν, τῷ λυπαρωτέρῳ πῖπιν, καὶ λεπτοφυλλοτέρῳ, καὶ
 τῷ μέγεθος ἐλάτῃ καὶ ἡ τὸν ὀρθοφυῆς. ἐπὶ δὲ τὴν κωνο-
 ἐλάτῃ φέρειν καὶ περικέτα μάλλον. καὶ τὸ κάρυον πῖ-
 τωδέστερον ἀμφὶ δὲ τριχόφυλλα. καὶ τὰ ξύλα λευκώ-
 περα καὶ ὁμοιότερα τῇ ἐλάτῃ, καὶ τὸ ὅλον τὸ ἀπυκα. δια-
 φορεῖται δὲ ἔχει καὶ μετὰ τὴν πεύκην. πεύκην μὲν
 γὰρ ὁπικαυθησῶν τῶν ῥιζῶν ἐκ ἀναπλασθέντων. τὴν πῖ-
 πιν δὲ φασὶ πινες ἀναπλασθέντων. ὡς περὶ καὶ εἰς Λέσβον
 ἐμπεριθεῖν. ὅτι Πυρραίων ὅρας δὲ πῖπιν ὀδόν. νόσημα
 δὲ ταῖς πεύκαις ποιῶν πῖπιν λέγουσι συμβαίνειν οἱ περὶ τὴν
 Ἰδὴν, ὡς δὲ ὅταν μὴ μόνον τὸ ἐγκαρδίον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξω-
 δὲ στελέχους ἐνδεδόν γένηται, τὴν καὶ αὐτὰ ὡς περὶ δόπον-
 γεῖται. τὰ δὲ αὐτὰ μάλιστα συμβαίνει, οἱ εὐτροφίαν τῇ
 δένδρῳ, ὡς αὐτὸς εἰκάσειεν. ὅλον γὰρ γίνεταί τε. ὡς
 μὲν ἐν τῇ πεύκῃ ἰδίῳ πῖπιν τὰ πᾶν. ἐλάτῃ δὲ ἴσιν,
 καὶ μὲν ἄρρεν, καὶ δὲ θήλη. διαφορὰς δὲ ἔχει τὰς φύλ-
 λους. ὁ ξύπερα γὰρ καὶ κεντηκώπερα δὲ ἄρρεν, καὶ ἐπι-
 τραμμένα μάλλον. διὸ δὲ ἐλόπον τῇ εἴδει φαίνεται τὸ
 δένδρον ὅλον, ὅτι τῷ ξύλῳ λυγρότερον γὰρ, καὶ μαλα-
 κώτερον, καὶ ευεργέστερον τὸ τῆς θηλείας, καὶ τὸ ὅλον ἐλε-
 χθὲν ευμεκέστερον. τὸ δὲ τῷ ἄρρεν, πικρὸν γάρ, καὶ
 παλιν τῷ πεύκῃ, καὶ σκληρότερον, ἐπερὶ μὲν μάλλον, ὅπως
 δὲ φαυλότερον τὴν ὄψιν. ἐν δὲ τῷ κωνο τῷ μὲν δὲ ἄρ-
 ρενός ἐστι κάρυα ὀλίγα ὅτι τῇ ἀκροῦ. τῷ δὲ τῆς θηλείας
 ὅπως δὲ, ὡς οἱ ἐκ Μακεδονίας ἔλεγον. ἔχει δὲ πῖπιν
 γὰρ τὸ φύλλον, ὅτι ἐπὶ ἐλάτῃ, ὡς πῖπιν ὅλον μορφῇ
 εἶναι καὶ κυκλοῦν, ἐπερὶ μὲν μάλα ταῖς Βοιωτίας
 καὶ κυνέαις. πικρὸν δὲ ἔσται, ὡς καὶ χιόνα διέναι, καὶ θῆ-
 ὑετον. ὅπως δὲ καὶ τῇ εἴδει τὸ δένδρον καλόν. καὶ γὰρ ἡ βλα-
 στικὴ ἰδίᾳ πῖ, ὡς περὶ εἴρηται, ὡς καὶ τὰς ἄλλας, ἐμὴν
 τὰς ἐν ἔχου. τὰ δὲ μετὰ καὶ μετὰ, καὶ πολὺ τῆς πεύ-
 κης ευμεκέστερον. διαφέρει δὲ καὶ τὸ ξύλον ἐμικρόν. τὸ
 μὲν γὰρ τῆς ἐλάτης ἰσώδες, ἐμαλακόν, ἐκαστον. τὸ δὲ
 τῆς πεύκης, δαδωδές, καὶ βαρὺ, ἐσκληρωδέστερον. ὅπως δὲ
 ἔχει, παλαιὰ μὲν ἡ πεύκη σκληροτέρευσ δὲ, ἡ ἐλάτῃ
 ἡ δὲ δὲ πᾶντων ὡς εἴπειν σκληροτέρευσ. καὶ τὸ ξύλον
 μαλακώτερον. ὅπως δὲ οἱ ὅσοι πικρότεροι, καὶ τὸ σπέρ-
 μα, μόνον διαφανέως ἐλάτῃς ἐπεύκης, καὶ τῷ χρώματι
 δαδωδές. καὶ μάλα διαφορὰ δὲ ξύλα μάλλον, καὶ ἡ τῆς
 ἐλάτης. ἔχει δὲ ὡς περὶ ἡ πεύκη τὴν αἰρίδα, καὶ ἡ ἐ-
 λάτῃ τὸ λευκόν, λεῖον καὶ λευκόν, ὅσον ἀντίστονον αἰ-
 ρίδι, πᾶν τὸ λευκόν. ἡ δὲ αἰρίδα, εὐχρως δὲ τὸ ἐν-
 δαδόν. πικρὸν δὲ λευκόν γίνεταί, ἐκαλόν, καὶ ἐκ τῇ
 πῖπιν ἐπὶ τῶν ὀρθοφυῶν, ἀλλὰ σπᾶνιον τὸ χρεῖστον. τὸ
 δὲ τυχόν, δαδωδές. ἐξ δὲ τῶν ζωοφάων πινάκια πῖ-
 πιν, ἐπὶ τῇ γραμματῇ τὰ πολλὰ τὸ ἐσπυδασμένον
 ἐκ τῇ βελπίοις. οἱ δὲ περὶ Ἀρκαδίαν ἀμφότερα κα-
 λῶσιν αἰρίδα, ἐπὶ τῆς πεύκης, καὶ τῆς ἐλάτης. καὶ
 εἶναι παλαιὰ τὴν τῆς ἐλάτης, ἀλλὰ καλῶς τὴν τῆς πεύ-
 κης εἶναι γὰρ τῆς μὲν ἐλάτης τὸ ὅλον πῖ, καὶ λεῖον, καὶ
 πικρὸν, τῆς δὲ πεύκης ὀλίγη. τὴν μὲν πῖ πῖπιν ἐλοπ-
 ραν καὶ ἰσχυρότεραν, καὶ τὸ ὅλον καλῶς. καὶ πῖ μὲν ἐν εὐ-
 κασί τοῖς ὀνόμασι διαφωρεῖν. ἡ δὲ ἐλάτῃ, πῖπιν ἔχει
 τὰς διαφορὰς ὡς τὴν πεύκην. καὶ ἐπὶ περὶ τὴν ἀμ-
 φαῦν ἢ περὶ πῖπιν εἰπὶ μὲν ὅτι καὶ ἔχει διαφορὰς,
 ἀλλὰ ἐπὶ μονογενές. ὅτι φύς δὲ ἔστι καὶ αὐτὸν, καὶ

nam pinum appellant, sed piceam. Etenim cau-
 dicem evidentiorē esse piceā (utpote, qui graci-
 litate non careat) & operibus ipsam materiam in-
 eptam. Nam pini materies, & crassior, & laxi-
 vior, & excelsior est. Folia quoque pinum multa,
 pingua, alta, flexaque habere. Piceam autem
 etiam coniferam ipsam, pauca, squalidiora, hor-
 rentioraque. Piceam item evidentiorē : pau-
 cam enim picem, atque amaram habere, ut conife-
 ram. Pinum autem copiosam, bonique odoris.
 Nascitur picea in Arcadia rara, sed circa Eleum a-
 grum multa. Igitur in genere toto discrepare
 videntur. Picea vero ea quoque ratione distare à
 pino videtur, quod pinguior, folio tenuior, ma-
 gnitudine minor, erectaque minus assurgit. Præ-
 terea, quod conum minorem, horridioremque
 nucleum, refina horridiorem ferat. Ambabus folia
 capillata, & materies candidior similiorque ab-
 jecti, atque in totum minus pinosa. Magnam &
 hanc ad pinum differentiam habet. Pinum enim
 adustis radicibus nunquam regerminare : piceam
 autem regerminare affirmant, ut in Lesbō acci-
 dit incendio monte Pyrrhæo, qui piceis scatet. Mor-
 bum pinis accidere talem Idæi incolæ narrant.
 Cum non solum cor, sed etiam pars extrema caudicis
 in tedam transiverit, tunc strangulari quodammodo.
 Quod sponte accidit ubertate arboris largissima,
 quoad quis conjectare possit. Teda enim totum effi-
 citur. Ergo hæc pini propria affectio est. Abies
 quædam mascula, quædam foemina est. Distant in-
 ter se foliis. Mari enim acutiora, magisque pungentia,
 flexaque magis. Quamobrem aspectu crispior
 tota arbor videtur. Quin & materia differunt. Nam
 foemina candidior, mollior, operibusque facilior,
 atque totus caudex procerior. Mari autem variega-
 tior, latior, durior, medulla refertior, atque in to-
 tum aspectu deterior. Nuci maris pauci nuclei
 parte priore insunt. Foeminae nulli omnino, ut Ma-
 cedones referunt. Folium pinnatum, atque in an-
 gustius tendens, ut tota species concameratum
 imitetur, simileque potissimum galeis Bæoto-
 rum appareat. Densum autem adeo est, ut nec ni-
 vem, nec imbrem transmittat. In summa arbor for-
 ma decora est. Quippe germinatio quædam pecu-
 liaris nunc præter alias agitur (ut retulimus) sola-
 que ordinem servat. Est magnitudine excelsa, lon-
 geque pino procerior. Distat etiam ligno non pau-
 lum. Nam abieti nervosum, molle, leveque : pino
 autem tedaceum, ponderosum, atque carnosius. No-
 di plures pino, sed duriores abieti. Quin & reli-
 quis omnibus ferè duriores, quanquam mollius li-
 gnum est. Ad summam nodi densissimi, solidissi-
 mi, parentioresque abieti, atque pino : coloreque
 tedæ proximi, & maxime sui generis : pinoque
 magis, quam abieti. Habet autem sicut pinus ægi-
 dem, ita abies album, dictum luffon, veluti ægidi
 respondens : nisi quod id habet album. Aegis verò
 gratius colorata est, quoniam tedam gerit. Spissum
 hoc & candidum, pulchrumque, ex arboribus jam
 vetustioribus gignitur. Sed bonum, in ventu rarum,
 vile, copiosum. Faciunt ex eo tabellas pictorias, at-
 que codicillos plures, melioresque materia præ-
 stantiorē. Arcades ambo ægidem vocitant, tam pi-
 ni, quam abietis : & copiosiorē esse abietis volunt,
 sed meliorem pini. Abietis enim totam commo-
 dam, lævem, spissamque : pini vero exiguam, &
 crispiorē, robustiorē, in totumque meliorem.
 Sed hi nomine inter se dissentire videntur. Abies
 vero differentiis illis à pino distinguitur : ac etiam
 accretione, sive agnatione, quam superius diximus.
 Scissima nullas penitus differentias habet, sed ferè
 aequiparatur abieti. Simplex genere est, erecta, læ-
 vis.

vis, enodis, crassitudine, altitudineque æqualis simplex est, me abieti. Quin & cætera non absimilis est, li-
gnum coloratum, robustum, nervatumque: cortex lævis, folium crassum, † bifidum, oblongius quam piro, extremo aculeatum: radices nec multæ, nec altè descendentes: fructus lævis, glandeus in calice echinata: placida tamen, & levi, non hispida, ut castaneæ, similis tamen illi dulcedine, atque † succo. Nascitur etiam montibus candida materie, quæ ad multa perutilis: etenim ad carpenta, lectos, subfella, mensas, navigiaque: campestris nigra, & ad hæc minus utilis: fructum tamen similem ferunt. Taxus quoque genere simplex, procera, auctu insignis, similisque abieti, nisi quod non pariter excelsa, magisque alis sinuata est. Folio quoque abieti similis, sed pinguior, † molliorque ligno. Quæ in Arcadia nascitur, nigro, aut puniceo constar: quæ autem in Ida, flavo, & cedro simili, propter quod vendentes, fraudare dicuntur, tanquam cedrum vendunt. Totum enim cor esse, cortice detracto. Corticem similem cedro habere, tum scabrie, tum colore: radices breves, graciles, & quæ in superficie. Rara hæc circa Idam. At in Macedonia, Arcadiaque, fructum abunde proferre, rotundum, faba paulo majorem, colore rufum, tactu mollem ajunt. Quod si jumenta folia comederint, emoriunt: si ruminantia, nihil patiuntur. Fructus & ab aliquibus hominibus manditur, suavisque est, atque innoxius. Est & ostrys species simplex: quam nonnulli ostryam vocant: † tam corpore, quam cortice scissimæ vicina, folio piri, præterquam quod id multò oblongius, inque acutum depressius, atque majus, nervo multiplici de medio constans. Reliquis autem rectis in modum costarum tum prolixius, tum crassius porrectis. Item per nervos rugatum, & ambitu leviter serratum. Materies dura, decolor, exalbida: fructus pusillus, oblongus, ordeo similis, colore flavus: radices sublimes. Aquas covallesque arbor hæc amat. Domum inferri minimè idoneam tradunt: quippe mortiferam esse, & partus, quacunque fuerit, difficiles reddere. Tilia quædam mas, quædam foemina. Distant autem inter se tum materie, tum totius corporis forma: & quod altera fructifera, altera sterilis. Nam materies mas, dura, flava, nodosior, † spinosiorque: foeminæ candidior; & cortex mas crassior, detractusque inflexibilis propter duritiam est. Foeminæ candidior flexibiliorque, ex quo cunas faciunt. Item foeminæ odorator, & mas sterilis, nulloque flore est: foemina & florem, & fructum gignit. Flos calicula interceptus, præter folii pediculum, † amentumque futurum, pediculo altero annexus, viridis, dum in calicula est: detectus autem leviter flavus. Floret cum urbanis. Fructus oblongus, orbiculatus, magnitudine fabæ, similis edera acino, quinque angulis, veluti nervis eminentibus inque acutum sese contrahentibus partitus, qui scilicet † majusculus est. minutiusculus autem confusus est. Cum ille majusculus scabitur, parvula quædam, ac pratenuia semina, quanta triplicis emittit. Folium verò & cortex dulcia, suaviaque. Sed & folium forma ederaceum, † nisi quod in angulum acutius rotundatur. Et quanquam juxta pediculum curvatus, tamen de medio in acutius coactum pratendit, seque prolixius protrahit, crispum in orbem leviter atque serratum. Medullam exiguum materies continet, nec multò reliquo molliorem corpore. Nam & reliquum ligni molle est.

Ol. *ἀπὸ τοῦ ὀλέανθου*. Non erat hæc pars à superiore ab-
scindenda. De quercu enim adhuc loquitur. Theodorus
πλάτφυλλον supra latifoliam, hic esculum. Quare igitur
Et hic ipse amaram attribuit: Et veteres quod esset imprimi-
bus esculenta, nomen arbori inadiidisse dicti sunt? Qua sane
ratione etiam Græci suam Phagum nominarunt: iccircoque
illa dicata Iovi, quòd ejus fructus vitæ materia foret. Et
Plinius, Glans optima, quercus, & grandissima: mox
Esculo: non igitur amara. Præterea *ἀπὸ τοῦ* Cerrum inter-
pretatur. At Plinius halipbleæ ejusmodi glandem attribuit,
quam *ἀπὸ τοῦ* Macedones, Et cerreæ glandi proximam boni-
tatem à querna ascribit, idem è Nigidii sententia. Illam
quoque controversiam explicabis, quam *ἀπὸ τοῦ* dat historiam
de carbonibus Theophrastus, eam Plinius latifolie. Etiam
Phagi rotundam glandem agnoscit Theophrastus. Nos eam
scimam esse angulosam, Et oblongam: frequens ea in Canta-
bris ac Pyrenæis: quorum nonnulli, Bazaæ vocant. Ad hæc,
ἀπὸ τοῦ glande tentari caput suibus, Theophrastus. Plinius
Iligenæ hanc naturam esse scribit. *Ἐνυπόδω*, Theo-
dorus tam rectè veriquercum, quàm ille *ἰνυπόδω*, veri-
loquium. *πλάκην* laborata, Theodorus rectè dolobrata,
ad verbum: frequens vox. *Ἀγρία*, cadit, Theodorus, di-
labitur. *Ἀγρία*. Theodorus, transiliat, meliùs, diffi-
liat. Et multò circumspèctius dixisset, præterquam ararum
officinis: scilicet inutilis. videtur enim sic intelligere. dis-
filiare alibi: in ararum autem non.

Ἀπὸς τοῦ ἐν ποταμῷ πάλυς ἰδίας. Hinc fuit diversum caput
inchoandum. Τῶν ἀγρίων corrigit, τῶν ἰγρίων. Sic Theodo-
rus, terrenorum.

O'eg's, etiam in pice. Aquæ humor, ut in lacte serum.
Nota loquutionem. $\pi\tau\omega\delta\epsilon\sigma\tau\epsilon\gamma\eta$, deinde subdit, $\mu\epsilon\lambda\omega\tau\epsilon\gamma\epsilon$,
scilicet $\eta\ \mu\iota\sigma\alpha$. Sensus est in $\pi\tau\omega\delta\epsilon\sigma$, non autem in sexu.

καὶ κελεύει μᾶλλον εἶναι. Folia habere minus surrecta, flaccidiora. Sic etiam aures dicuntur κελεύειν. At Theodorus dum aucupatur, duram fecit orationem. Foliis, inquit, pinguem, mollem, procliviorémque. Nunquam sic loquar, foliis procliviorē.

Εἴ τι πὰ ῥύλα τῆς ῥύς ἄρρητον, περιμέτρου, ἢ σκληρὰ, ἢ ἐν ταῖς
 ἱεραιαῖς περιφάρμα. Theodorus, mari lignum circumcincta
 medulla durum, & operi fabrilī veruāle. περιμέτρου, ut
 περιμετρεῖται. infra alio usu scriptum est, περιμετρὸν μάλλον
 ubi Theodorus, medulla refertior, medulla scilicet sparsa ἔν-
 centro ad ambitum. At illud monstrum sanè, versuale. I-
 taque intelligemus τὴν περιφάρμα, operi minus idoneum, pro
 eo, quòd directiones non servet. Sæpenumero ejusmodi ma-
 teriam vidimus, quæ cum deformata fuerit ad columnas
 quadratas, aut laquearia, torquetur, aut invertitur. Sic
 dixit fœminæ materiam Ἐπαραῖν, ut τὸ εὖ, moderetur ver-
 bō, id est, non plus refragetur directionibus, quàm artis
 ratio exigit. Theodorus, Διερρα, interpretatus est, tra-
 ctatu facile. Tum autem nescio, dimiseritne Διερραῖν, an
 simul cum Διερρα, putarit latinis illis verbis designari posse.
 Præterea verbum, tractare, latius est, quàm quod voce
 illa, Διερρα, circumscribi deceat. Non est prætermitten-
 dum, urbanum illud τὸ ἄρρητον. nihil festivius, quàm ad-
 dere articulum nominis penitus contrario: Ἐξ mox, τὸ ὃ
 ῥῆλον, non ἢ ἅλως.

Οὐδὲν ἄλλο. Theodorus, caesores materiae ad verbum.
lignatores, aut materiarii. Valde verò considerandum est,
ut accipias illud, τὸ αἰσῆν τῇ περικυτῇ ἐξ ἐλαχίστου
μακροῦ. Theodorus, mas securi brevior. Quid est,
breve securi? ubi cedit arborem lignator, nihil est securi bre-
ve. Sed ἐλαχίστου, quia dixit, μακροτέρως, an acutus in-
telligendum, Breve est lignum, non longitudine, sed ca-
sura: propterea quodd securis uno, non altero ictu, venam,
quam occipis, aut nervum, non quæ perpetuò tenore per-
sequi: ideo videret dixisse, ἀμφοτέρως τὸ ἅλν.

ἡ δὲ πείρα Theodorus, minus pinosa. Sic quoque in-
frā piceosa potius, si πείρα picea est. ἡ δὲ πείρα ἰνδιδωδός. Et mi-
nus tedam ingerens. *Latinus*, minus tedae, dixisset. Et
ingerens, nunquam hic dixisset. Verbum est rusticum Et
militare, morum, ut diximus, significans : aggerere, sug-
gerere. Et quod Plautum degerere : congerere usitatissi-
mum. ἡ δὲ διαπραγμάτις. Theodorus, curlicue venarum
probiior. Non id hæc vox significat, sed ad usum, Et opera
utiliorem. Πιστεύει ἡ δὲ τοῖς μικροῖς ἔχουσι τὴν ἀσθενειαν, ὅταν ἐκ-
πισθῶσι ἀσθενεῖται πρὸς τὸν λόγον. Non dixit, ἐκπισθῶσαν, nota,
πιστεύει. Non enim fit, αἰσῖς, per collapsum illarum parti-
um candidarum. erat enim intus πλεῖσται, securis ad-
igitur, Theodorus. laboratur, simplicius, dolabatur,
ad verbum. Et nota lineamenta verbi impersonalis apud

Græcos, ἐν ταῖς ἰατρικαῖς. Ὁρῶν, scriptum est. ὡς οὖν
legit Theodo. malè. Teda nanque est ἔργον. Nominat e-
num δαδουγῆς. In feminis igitur est, ἔργον. in maribus
τὸ ἐργασίον est etiamnum coloratus. Infrà, ἢ οὐ αἰσῆς,
ἔργον. Plinius hic Laricem interpretatur eam, quæ gerat
αἰσίδα. Theodorus malè οφείπε, omnino. δαδουγῆς δὲ τὸ πνε-
υς. Theodorus, ab igne diffiliens, melius, ut dicebamus,
resiliens. diffilit pars à parte : resilit, quod contiguum po-
tius, quàm quod continuum.

Tὸ πρῶτον ἐμφανίζεται. Theodorus evidentiorē, ad notitiam, non ad magnitudinem. παρὰ. Theodorus, folia alta. at in omni arbore alta sunt. Sed est hic, sicut παρὰ τῶν αὐτῶν. τὸ δὲ πρῶτον ἐπὶ τῷ κρησφύεον. Duae igitur sunt, sicut ἐξ ὧν. ἄρα τῶν ἐπὶ τῷ κρησφύεον. Theodorus unam agnoscit sine conjunctione.

Καὶ ὃ πῶτω εἶχει ἀνέχοντε τὴ μικροῦ. Theophrastus non di-
xit, quid habeat : scilicet Tadam. Theodorus etiam verbum
subtrixit. τῷχει, ita conficit etiam breviter. Idem legit,
πικροῦ, non μικροῦ.

Οὗτοι μὲν οὐτὸν οὐκ ἔτι γίνεαι ἀμφιστεῖται. Theodorus, in toto genere discrepare videntur. non discrepant in genere, sed de genere disceptant.

To $\kappa\epsilon\lambda\upsilon\sigma\nu$ $\pi\alpha\tau\omega\delta\iota\sigma\tau\epsilon\sigma\nu$. *Theodorus*, nucleum resina residiorem, *ambitiosè*. pinguiorem, *simpliciùs*.

Ελάπη δ' ἔπ. *Hinc alind caput incubato.*

Legit idem ῥολοῦδῃ, non autem ῥολοῦδῃ. dicit enim concameratum. Pectinatum concamerationem etiam legitimus apud Virruvium. Et legit βοιωτῶν κυάδων, non κυά-

Καὶ περιωπὴ καὶ ῥόσος διαφανεῖς ἐλάτης, καὶ πύκνης, καὶ τὸ χρώμασι
 δαδωδύς. Ἐμάλιστα διαφανεῖ τὸ ξύλον μάλλον ἢ ἐλάτης. Mendo-
 fus codex. Theodorus sic legit, Solidissimi, patenterref-
 que abiecti, atque pino, coloréque tedæ proximi, & ma-
 ximè sui generis, pinóque magis, quam abiecti. Igitur
 περιωπὴ. Ἐ μᾶλλον οὐ πύκνης, ἢ ἐλάτης. Scilicet solidissimi
 modi sunt. quippe ea qualitas generica est omnibus in nodis
 gradus superlativus proprius abiecti Ἐ pino. Altera proprie-
 tas, διαφανεί, translucidit. Hoc non est ex distantia parti-
 um, ut in tela: sed alia ratio, ut in vitro, Ἐ marmore,
 Ἐ adamante: malè Theodorus, patenteriores. Patet, quod
 habet partium intervallum, at ii solidissimi, hoc autem est
 solidum, ὁλον. Tertia proprietates, colore tedaceo, immo
 striam odore. Quarta, cum alii nodi stipitum referant na-
 turam, hi longe sunt diversi. Lignum candidum, solutum,
 leve. Nodi, rubicundi, densi, graves, quam partem malè
 Theodorus: lege περιωπὴν, Ἐ μόνον διαφανεί.

To ²ensor. Theodorus frugi. nimis bonam vocem jure suo
efraudavit.

Καὶ ἐπεδωκίμην, καὶ τοῦ βελτιοῦ. *Legē, πὲρ δ' ἰσχυροῦσμαι.*
 καὶ πὸ βελτιοῦ. *Nam καὶ Ἐφραίμ, & Ἰσραὴλ faciunt ut*
meliorē lautiore. Itaque corriges Theodori tra-
ditionem. Plures, inquit, lautioreſque, & materia præſtan-
tiores. Qua ratione ſint materia præſtantioreſ, ſi ſunt καὶ Ἰ-
σραὴλ.

Ὅλῳ πε εἰς. Repone, ὅλῳ, crispam. Etenim μοx, λοιπόν. Theodorus tamen legit, ὅλῳ, totam. Et ad-
idit, commodam. Observa contrarias lectiones. ἀλλὰ καλ-
ῶ τῷ τῆς ἐλάτης. At μοx, τῆς πύκνης τὸ ὅλον καλῶ. Item,
εἰς τοῦ πάλιν τῷ τῆς πύκνης. At statim; τῷ ᾧ τῆς πύκνης, ὀλί-
ῳ. Itaque Theodo. sic, πάλιν τῷ τῆς ἐλάτης; ἀλλὰ καλῶ
τῷ τῆς πύκνης.

Ὁ ξύλον δὲ. *Hinc aliud caput exime.* ὁ ξύλον δὲ σὺν ἔχει δια-
φορὰς, ἀλλ' ἐστὶ μορονανίς, ἄροφονίς, καὶ λείαν, καὶ ἄρορον, καὶ παρὰ ὅτι καὶ
ἄλλος ἔχον, ἁρδον ἴσων τῇ ἑλάνῃ. Theodorus, Sciffima nullas peni-
tus differentias habet, sed ferè æquiparatur abieti. Sim-
lex genere est, erecta, lævis, enodis, crassitudine, al-
titudineque æqualis fermè abieti: quare ad similem quo-
que usum comparari. Hastas enim fieri egregias: unde
ἄλλος ξύλον δὲ dici ab Homero prodit Porphyrius. Theophras-
tus sibi adversatur: nanquè infrà campestris ὁ montane
gnoscit differentias. Dixit Theodorus. Primo loco, ferè
æquiparatur. Secundo, æqualis abieti. Tertio, cætera
non absimilis. Et addidit de suo penitus. Et cùm dixit:
tūc et cætera non absimilis, subdit statim sine disimili-
tudinē: lignum coloratum: malè. Non enim ea caussa est
abieti similis. At Theophrastus prudētissimè ξύλον δὲ. ut
disjungat colore similitudinem.

Βαλανάδης ἐν ἔχοντα, πολλὸν ἐκ τῶν ἀποκρίσεων, καὶ λαίον. abutitur
 ἑαυτῷ pro eo quod debuit, ἀλλὰ, sic, ἀλλὰ λαίον. quanquam
 videbis quomodo ἔχοντα faciat λαίον.

Μέλανον, καὶ ἄλλοι. Hic habes magnas differentias tum concretionis, tum usus: praesertim cum in campis scissima non sit, sed minime scissilis.

Μορφὸς καὶ ὁ μῆλος. Hinc aliud caput. Par negligentia in eo quod appellat μορφὸν, facit enim species, Ideam mox, & Arcadicam. De Taxo in nostris commentariis de Plantis, multas excussumus dubitationes.

Μαλακώτερον. Folio intellige. Distingues sententias in Theodori codice depravato, ne attribuas mollietudinem ligno.

Πάν ὃ εἶναι καὶ ὅτι οὗτοί οὗτοι ἀφαιρῶν. Ut redigas ad eorum genus, quae promiscuo ligno & corde constant sub cortice.

Εἰ καὶ ὁ σπυρ. Theodorus, τῇ π. φύσιν, corpore. Plinius solitaria cum dixit, non video quid senserit: nam μορφοειδὲς, aliud est. Idem ἰσχυρὸς καὶ φαρμακώδης, circa saxa aquosa. minus apte. Notabis, φαρμακώδης, non enim significat materiam.

Item & hic, & alibi, ὅτι αὐτὸς Plinio fraxinum interpretari. De fago, oxya, orno, fraxino, satis in commentariis, ubi errores.

De Tilia caput novum institues. πικρὸν πτερον. In Codice Theodori spinosior, corrige, spinosior. Plinius mari attribuit odorem. Theophrastus faemina. καὶ τῆς ἡλικίας ἀνδρῶν. & ἀδοκίμο Hermolao ante nos animadversum est.

Κίττος. Theodorus, cunas. inde nostra cista. alibi, utrunque.

Πλάττειν ἐν ᾧ καὶ ἡ γὰρ καὶ ἡ μᾶλλον ἢ ἡ ἀφαιρῶν. Theodorus, nisi quod in angulum acutiorum rotundantur. Nondum dicit, eis ὅτι πτερον, sed mox. At hic vult dicere, sensum ambitum, qui juxta pediculum est orbicularis, demittere sese ad mucronem: non autem statim. Sic in commentariis Hippocraticis declaravimus.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

Οὗτοί οὗτοι. Hic τίτλος dicit, & sub finem ἀνδρῶν ἀποποιεῖ, ergo, rectius πτερον dixisset. Infra autem μορφὸς καὶ εἶδος, legendum videtur μορφὸς καὶ πτερον καὶ εἶδος. Nam supra eadem fere dicta de latifolia. atque sic exposuit Plinius lib. 16. cap. 6.

Πλάττειν τοὺς χαλκούς. Latifoliae hoc tribuit Plinius: atque carbone dotata inquit lib. 16. cap. 7. vitis obnoxia est. Quamobrem solidantur: carbone arariorum tantum officinis compendio: quoniam deficiente statu protinus emoriens, saepius recoquitur: ceterum, plurimus scintillis.

Τὸν ἀφαιρῶν. leg. σπυρ. & infra ὅτι πτερον, male, pro ὅτι πτερον, ut supra. ante γὰρ καὶ, melius γὰρ καὶ.

Οὗτοί οὗτοι. καὶ ἡ γὰρ καὶ ἡ μᾶλλον ἢ ἡ ἀφαιρῶν. Mutilatus est hic locus: ita enim necessario legendum καὶ ἡ γὰρ καὶ ἡ μᾶλλον ἢ ἡ ἀφαιρῶν, διατ. Confer cum cap. 11. lib. 9. Vbi καὶ τὸ ὅλον ἀφαιρῶν (corrigere ut hic ἀνδρῶν) ἀφαιρῶν, ἡ γὰρ καὶ ἡ μᾶλλον ἢ ἡ ἀφαιρῶν, ἀφαιρῶν, καὶ ἡ γὰρ καὶ ἡ μᾶλλον ἢ ἡ ἀφαιρῶν. Vnde Plinius lib. 16. cap. 12. Quidam arbitrantur in montosis copia praestantiorum ac colore, & dulciorem fieri, odore quoque gratiorem, dum refina sit: decoctam autem, minus picis reddere: quoniam in serum abeat: &c.

Κακὴν φύσιν, id est, ad terram inclinata: Languida dicit Seneca: ego pendencia & demissa dixerim, vel depressa potius quam minus surrecta. possunt esse directa, & nec surrecta. Plinius cuidam laurigeni folia tribuit flaccida, id est, κακὴν φύσιν, & languentia. Hic non rigentia exposuit: & pro ἀπυρῶν, videtur legisse ἀπυρῶν. Hec ejus dictio lib. 16. c. 10. Mas brevior, & durior: faemina procerior, pinguioribus foliis, & simplicibus, atque non rigentibus.

Τὸν πτερον dicit, quia intelligitur πτερον. ἀπυρῶν, legend. ἀπυρῶν. opponit τὸν πτερον. Plinius lib. 16. cap. 10. Lignum maribus durum, & in fabrilis opere contritum: faeminae mollius, publico discrimine in securibus.

Βεγχεῖ. Fluviare dicunt Latini, quum materiary securi disparant venarum cursus in materia, qui καὶ ὅτι, sive pectines appellantur a Plinio: apud quem fluviatam materiam leges, & ita intelliges: & apud Vitruvium quadrifluvis disparare de materia, quae πτερον, ut in Lexico Crispini extat. Nostri lignary fabri, fluviare (nēpe ab undis fluviy, quas materia pectinib. representat, maximē, quum disparatur) vocant feuilletes. In ea casura pro pectinum ratione βεγχεῖ, ἢ ἀμύκας dicitur materia.

Απυρῶν. Vide in Crispini Lexico, & in Ἰσχυρῶν ἀπυρῶν. Εὐκτανοῦτερον. legend. ἀπυρῶν: vel ἀπυρῶν. Sunt enim πτερον, καὶ πτερον, discursus venarum, in lignis, quos, pectines vocat Plinius. Supra ἀπυρῶν. vide lib. 5. cap. 2. Plinius lib. 16. cap. 39. Larix faemina (legend. faemina) habet, quam Graeci vocant agida, mellei coloris. Invenitum est pictorum tabellis immortale, nullisq. fissile ramis hoc lignum. Proximum medulla: imo est ἡ γὰρ καὶ ἡ μᾶλλον ἢ ἡ ἀφαιρῶν, id est, interstina, sive interior medulla: alioqui ἀπυρῶν, scripsisset Theophrastus, aut ἀπυρῶν. Τα λυρῶν vocat, quae Plinius, alburnum, & adipēs. Is enim lib. 16. cap. 38. ita scribit. Atque in toto corpore arborum, ut reliquorum animalium, cutis, sanguis, caro, nervi, venae, ossa, medullae. Pro cute cortex. Proximi plerisque adipēs. Ii vocantur a colore alburnum: molles ac pessima pars ligni, etiam in robore facile putrescens, teredini obnoxia: quare semper amputabitur. Subest huic caro, cui ossa: id est materiae optimum; &c. Vbi & de pulpis. Καὶ τὸν καὶ ἡ μᾶλλον ἢ ἡ ἀφαιρῶν. nempe ita succincte complexus est partes omnes, quae ab alburno matricem convestunt, ut carnes (quibus venae, & pulpa) ossa, & si quae aliae ejusmodi.

Συκλῶ. Lege Plinium lib. 16. cap. 10. ubi; Hanc mares duntaxat ferunt, & eam, quam Graeci Syccen vocant, odoris gravissimi.

Οὗτοί οὗτοι. Hinc errandi occasio Vitruvio, & Plinio, qui prodiderunt, laticem non uri.

Ταύτα γὰρ. leg. πτερον γὰρ.

Εἰ μὴ πτερον. Hic de similitudine agitur, non autem de notitia, estq; μὴ πτερον, speciem representans, ἀπυρῶν & ἀπυρῶν. Et infra post τὸ εἶδος, deest ἀπυρῶν.

Βαγία, legend. δούρα. Confer Plin. lib. 16. cap. 10. ibi: Tanta natalium mixtura est: sed picea minus alta, quam larix. Illa crassior, laeviorque cortice: folio villosior, pinguior, & densior, molliorq; flexu. At picea rariora siccoraque folia, & tenuiora, ac magis argentia, &c. Vbi πτερον, non bene exposuit, argentia. ἀπυρῶν, scribe, ἀπυρῶν.

Απυρῶν. Lego conjunctim ἀπυρῶν & ἀπυρῶν. Et hic μὴ πτερον est insignis, non verò notus. Infra autem τὸν πτερον, μὴ πτερον, reponere τὸν πτερον πτερον. Et infra ubi ἀπυρῶν, lego ἀπυρῶν, alioqui plane falsa sententia. Confirmat Plinius lib. 16. cap. 10 in eo loco: & perfusa resina. Lignum verò abjeti similis.

Πόρην καὶ τὸν γὰρ. Plinius lib. 16. cap. 10. Larix ustis radicibus non repullulat, picea repullulat, ut in Lesbo accidit, incenso nemore Pyrrheo. Vide Comment. Homeri, Iliad. 4, in illud, βαλὲν ἡ γὰρ καὶ ἡ μᾶλλον ἢ ἡ ἀφαιρῶν. Dixit verò Philosophus καὶ ἡ γὰρ καὶ ἡ μᾶλλον ἢ ἡ ἀφαιρῶν (nihil enim usque radicibus repullulare potest: maleque Plinius) sed non ἡ γὰρ καὶ ἡ μᾶλλον ἢ ἡ ἀφαιρῶν. Vbi ἡ γὰρ καὶ ἡ μᾶλλον ἢ ἡ ἀφαιρῶν, ut interdu in πτερον, & ἡ γὰρ καὶ ἡ μᾶλλον ἢ ἡ ἀφαιρῶν.

Πτερον. Etiam abjeti foliis pinnatum tribuit Plinius lib. 16. cap. 10. Κομῆς, legend. καμῆς, non καμῆς. Vide in Crispini Lexico, in voce πτερον. Et hic nota, φύσιν vocari, non singula folia abjeti, veluti capillamenta: sed eorum in singulis ramulis furculisve totam seriem pectinatam dispositam. Itaque hic φύσιν collectivè dicitur. Infra secundo loco pro ἀπυρῶν lege ἀπυρῶν.

Η γὰρ καὶ ἡ μᾶλλον ἢ ἡ ἀφαιρῶν, leg. καὶ ἡ γὰρ καὶ ἡ μᾶλλον ἢ ἡ ἀφαιρῶν.

Εὐχρῶν. Supra dixit esse εὐχρῶν πτερον. Plinius mellei coloris exposuit, quasi legisset μυρῶν. Εὐχρῶν autem est coloris elegantia, vel Ciceroni coloris bonitas. Et εὐχρῶν ejus contrar. ἀχρῶν, bono dicitur, cui bonus color: vel qui coloratior, ut loquitur Plinius. cui rosens color: a quo jam declinat in vitium ἀχρῶν, id est, rubicundior. In Aegide igitur roborem esse ostendit, sed cum elegantia atque venustate. Itaque supra τὸν πτερον εὐχρῶν πτερον esse cum dixisset, insulit καὶ ἡ γὰρ καὶ ἡ μᾶλλον ἢ ἡ ἀφαιρῶν esse πτερον & τὸν γὰρ καὶ ἡ μᾶλλον ἢ ἡ ἀφαιρῶν. Infra dicit καὶ ἡ γὰρ καὶ ἡ μᾶλλον ἢ ἡ ἀφαιρῶν carpinum: ubi simpliciter pro venusti coloris. Supra καὶ ἡ γὰρ καὶ ἡ μᾶλλον ἢ ἡ ἀφαιρῶν, hic etiam, ut καὶ ἡ γὰρ καὶ ἡ μᾶλλον ἢ ἡ ἀφαιρῶν, preced. alburnum verti: silic rationem exposui. Αἰσῶν, però (quod adhuc Sequani fabri lignarii lychon vocat, ex eaque materia pixides conficiunt) ita corrupte in codice Plinii lib. 16. cap. 39. In abiete leufon Graeci vocare. Vbi etiam ille agidi attribuit, quae τὸν γὰρ καὶ ἡ μᾶλλον ἢ ἡ ἀφαιρῶν Theophr.

Οὗτοί οὗτοι. quae & εὐχρῶν, & εὐχρῶν Hesybio, id est, fagus (supra enim adnotavimus, φαρῶν Theophrasto esculum esse) quam nos vulgò Fau, & Foteau, atque etiam Haistre: glandem verò Faine. Fagea glans, quae omnium dulcissima, nucleū simile, triangula cute includitur, contineturque καὶ ἡ γὰρ καὶ ἡ μᾶλλον ἢ ἡ ἀφαιρῶν. involucrique, ut castanea, ceterum, non hirsuto, atque aculeato. Haec glandes (quia fagus etiam φαρῶν ab alijs dicitur) arboris suae nomine φαρῶν quoque non semel appellavit Athenaeus τῆς ἀπυρῶν lib. 3.

Καὶ τὸν καὶ ἡ μᾶλλον ἢ ἡ ἀφαιρῶν. Si scriptum morosus quispiam mutare nolit, ipse dissimilitudinis nota ab authore proposita hoc extorquebunt, velit nolit, imò & loquendi ratio.

Απυρῶν. mendose pro ἀπυρῶν. Εὐχρῶν. Hic in compositione vim habet τὸν γὰρ καὶ ἡ μᾶλλον ἢ ἡ ἀφαιρῶν, & absentiam rei indicat, ut in ἡ γὰρ καὶ ἡ μᾶλλον ἢ ἡ ἀφαιρῶν, quod & Plautus imitatur, dicens, exungulare.

gular. Ea vñ prepositionis ex etiam in verba exarmare, excalcicare, multisque aliis. Supra $\pi\alpha\rho\upsilon\phi\omega\chi\omicron\iota$, malo separatè $\pi\alpha\rho\upsilon\phi\omega\chi\omicron\iota$ hoc loco. Et cū $\alpha\rho\alpha\gamma\alpha$ legend. conjunctim $\epsilon\chi\alpha\rho\alpha\gamma\alpha$. Et infra $\alpha\rho\alpha\gamma\alpha$ corruptè pro $\alpha\rho\alpha\gamma\alpha$. Et ubi $\epsilon\chi\alpha\rho\alpha$ malim $\epsilon\chi\alpha\rho$, ut referatur ad castaneam. si $\epsilon\chi\alpha\rho$ retines, intellige $\eta\epsilon\omega\delta$, non autem $\eta\epsilon\gamma\alpha$.

Δεικναι hic idem valet quod παρρησία, ὡς ἐν ἀρχαῖς. Ita-
que πάλιν ἐν ἀρχαῖς διὰ τὴν λέξιν οὐκ ἀποφασίζουσιν, ὡς inter-
pretandi gratia. Quod hirsutum spinisque horridum παρρησία,
cui λέξις ὀππῶνται, ἐστὶν ἡ δεύτερα significatio.

Καὶ τὴν γλοκύτην, ἣ ἐκ τῶν χυλῶν. Quid? ita succosa,
castaneae, aut fageae glandes? Quis succum saltem exprimit?
Sed subest figurata locutio, nam ἡ Ἀδ. ὅρα extulit: Et hic
ut sepsissime χυλὸς pro sapore. In exponendo sensum sequi-
tur sum.

H μιλ. Ne pigeat legere quæ observavimus in Crispini
Lexico in voce Σμιλαξ.

Καὶ ὁμοίον τῇ χείρῃ. Plinius *deceptus vocum* μὲν ἔστι με-
 λια affinitate, fraxino tribuit, quæ Theophrastus *taxo*. Quia
 dixit Philosphus, τῆς μελιας folium abieti simile, ἔστι capite præ-
 cedenti, abiete τῆς χείρῃ οὐκ ἔστι, καὶ πηγυρὸς ἔχει, idēd Plinius
 erranter protulit, fraxinum ἔστι ipsam pennatam (sive potius
 pennatam, ut de abiete,) esse folio. Deinde sic scribit, lib. 16.
 cap. 13. Materies est ad plurima utilis. Ea quidem quæ
 fit in Ida Troadis in tantum cedro similis, ut ementes fal-
 lar. cortice ablato.

Phas. Cautè hoc adjecit. Est enim fermè incredibile. Discernit odor in taxo virosus, in cedro autem laudatissimus. Accenso cedri ligno aedes suffiunt, & Germani sua hypocausta; pauperiores utuntur junipero.

Καρδιαν. Vide hic lingue Latine inopiam. Græci, καρδιαν, & μεσλόν, & ἐγκέφαλον, & ἐγκάρδιον, & ὀσπεριώνιον, & μήτηρα dicunt: Latini solum medullam, (nisi & mediale probas non semel apud Solinum) partemque ligni internam intelligunt, eamque ut in sambuco fungosam. At in robore, cedro, taxo, & καρδιᾷ durissima, nec in medutillis, sed diffunditur. In quercu nos vulgò Græcos imitati, dicimus cœur de chesne, quasi cor, in quo significatu, (ut nec matricem) me legere non memini. Καὶ καρδιᾷ habes supra lib. I. cap. 4.

Σταρχύλον, μικρὸν καὶ τὸ καύμα. *Baccæ taxi rubentes* & *rotundæ sunt*, *pisi non autem fabæ magnitudine*. Dixit verò σταρχύλον hic ἀπὸ τοῦ σφραραεῖδ. *Et hoc loco confirmatur opinio, καύμα non esse fabam vulgarem, sed potius pisum. Quare fabam simpliciter vertere hic, Ubi de loti fructu. no-*

lui, sed fabam Græcam, licet & ita loti speciem vocet Plinius.

Διόφρα. Nicandri interpret bis citans hunc locum dicit
 ἡλιόφρα.

*Argus. Diverſum experimur in noſtro taxo, reclamante
que Dioſcorides & Plinius.*

Opus. Ostrya Hetruscorum, est Syringa arbor appellata. Visitur in horto Ducis Florentia, cum iis notis, quas assignat Theophrastus: nec deest illi fructus insignis nota, qui bordei grano similis. Flos (quod ipse tacuit) candidus, & suavior olens. Aferibam quæ ex hoc loco ita convertit Plinius lib. 13.

cap. 21. de *injelicibus* *Gractia lignis*, Gignit enim arbo-
rem ofstry, quam & ofstryam vocant, folitariam, circa
saxa aquofa, fimilem fraxino, cortice, & ramis, folio py-
ri, paulò tamen longioribus craffioribusque, ac rugosis
incisuris, quæ per tota difcurreunt: femine hordeo fimili,
& colore: materies eft dura atque firma: qua in domum
illata difficiles partus fieri produnt, mortefque miferas.
Dicitur & *depsis lib. 1. cap. 13. Campestris etiam effe lib.*
3. cap. 4.

Ὁμοφύια. malim ὁμοφύης.
Πολύτινα εἰς δὲ τῆς μίσης πλὴς ὁμοφύως. τὴν ἄλλαν αὐτῆς καὶ με-
γάλην. Vera lectio, πολύτινα ἢ καὶ δὲ τῆς μίσης (intellige ἰδὸς,
quam alibi uno verbo μέγαν vocat) πλὴς ὁμοφύως τὴν ἄλλαν αὐ-
τῆς καὶ μετὰ τὴν, Ἔς. Infra ἐπὶ πᾶσι, scribe, ἵππυ-
πιδωδία.

Ἐδὲ δὲ δ' ὁδ' ἔστιν τὸ τῆς ἡλίας. *Hic mutilatus locus ita re-*
stituendus est, ἔπ' ὁδ' ὁδ' ἔστιν τὸ τῆς ἡλίας τὸ ξύλον τῆς ἀρ-
 ρυ. *Plinius lib. 16. cap. 14.* In tilia mas & foemina
 differunt omni modo, namque & materies maris dura,
 ruffiorque & nodosa, & odorator. Cortex quoque cras-
 sior, ac detractus inflexibilis. Nec semen fert, aut flo-
 rem, ut foemina, quæ crassior arbore; materia candida
 præcellensque est, &c.

Τὸ ξύλον. legendum τὸ ξύλον.
Διακρυβωρ, id est, scabendo derafus, exculptus vel
exculptus: quæ vera lectio. non διακρυβωρ, ut conji-
ciat quispiam.

Sequitur potius notat hic vilitatem & contemptum, quam diminutionem: quasi sit semunculum, ut homunculus. Nec enim seminis fructus tiliæ tanta exiguitas, ut nec atriplicis.

Μαλακώτερον, legendum μαλακώτερον. Et hinc nota fusioris
orationis tractum, ni fallor, ἀσθενέστερον: Latine rotun-
dus.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

TE' *ἵαρος*. frustra vir magnus *πέντε* legendum contēdit, quia quinque numerantur. Supra, cap. præcedent. dixit, ab aliis in quinque, ab aliis in quatuor geneta quercus dividi solitas, sed nominibus alia alibi esse. *πένη ἢ ἕν οἱ ἐν τετάρῳ ποιεῖν οἱ δὲ πέντε*. Idæi in quinque, Macedones vero in quatuor dividebant. *ἐν τετάρῳ, πατάφυλλοι φηρν. ἄπτερον*. Idæi vero *ἡμετέρον, ἐν τετάρῳ, πατάφυλλον, φηρν. ἐν τετάρῳ*, quam *ἐν τετάρῳ* etiam vocabant. vide quæ supra dicta sunt.

Παύφυλλον, ἢ τὸς πικρὸς. Capite præcedente latifolia fructum, à fagi & quercus domesticæ dulcissimū dixit, amarum hoc capite ait; quæ contraria sunt. An dicemus, aliam quercum latifoliam Idæam, aliam Macedonicam? An Theoph. sibi contradicere, an corruptum codicem? Respondendum videtur, circa Idam latifoliam glandem ferre dulcem, circa Macedoniam amaram, & tamen eandem arborem, quoad formam. sic pro loci ratione, amygdalam fructum dulcem, vel amarum producere observamus. Ita hunc locum exponere visum fuit ex cap. præcedenti, οὐκ ἐν ἀπαιτὶ ἡ γλυκύτης τοῖς ῥόσι, ἀλλ' ὅτι καὶ πικροὶ καὶ τὸ πικρὸς φησὶ. Hoc si in phago, cui glans præ cæteris dulcis, contingat, quanto magis in latifolia, cui non æquè dulcis fructus, accidere probabile sit.

Αραραξίτης &c. Plin. lib. 16. cap. 6. Hæc de hali-
phæo tradit. *Eidem*, inquit, raro glans, & cum tulit, a-
mara, quam, præter suos, nullum attingat animal: ac ne eæ
quidem, si aliud pabulum habeant. Vide quæ supra dixi &
mox dicam.

Μοχλὸς δὲ καὶ τοῦ ξύλου &c. Corruptus codex. si aspris
& ægilops una eademque arbor. Quomodo enim aspri-
di tam improba materia, & ad cremandum, & ad carbo-
nem faciendū tam inutilis esse potest? quam rectissimam,
excelsissimam, levissimam, & materiæ per longitudi-
nem robustissimam esse cap. præcedenti docuit. Non fit
verisimile, asprin Macedonum Idæorū esse haliphlœum;
quia sequitur, τὸ εἶδος αὐτοῦ καλεῖται. Quorum hanc
vocem adderet? si haliphlœos & aspris eadem arbor, er-

γο, ἀγίλλος & ἀσπρίς Macedoni. eadem arbor: & corruptus codex. Quis enim ille sensus, *μοχθηρὸν δὲ τὸ τὰ ξύλα πελενεῖνται*? Scribo cum doctiss. viris *μοχθηρὸν δὲ πῆς πωλοφυλλοῦ*, & τὰ ξύλα πελενεῖνται. Nam, ut rectè Robertus Constaninus monet, supra hæc de latifolia tradidit; atque sic exposuit Plinius lib. 16. cap. 6. De latifolia retulit Theophrastus materiem ad ædificia, post haliphlœum, habere pessimam, ad cremandum quoque & carbonem faciendam pessimam. Verba Plinii videamus; *excellissima autem ἀγίλλος, incultis amica: ab hac proxima latifolia proceritas, sed minus utilis ædificiis: atque carbone dotata, vitis obnoxia est. quamobrem solida utuntur carboni, quoniam desinente flatu, protinus emoriens, sæpius recoquitur: cæterum, plurimis scintillis. Hunc unum de corruptissimis Plinii locis scribit doctissimus Salmasius. Ex Theophrasto locus hic corrigendus. Scribe cum doctiss. Lugdunenſi, qui nunc herbariorum cymbalum audit, & cum excellentissimo Salmasio; *ab hac proxima latifolia proceritas, sed minus utilis ædificijs, atque carboni: dolata vitis obnoxia est: quamobrè solida utuntur. Carbo in ærariorum officinis tantum compendio, quoniam desinente flatu emoriens, protinus recoquitur. Male nonnulli viri docti corrigunt ἀσπρίς dolata, vitis obnoxia est. Iam probavimus, de aspri hæc intelligi non posse, nec de aspri agere Theophrastum. Idem quidem ait, aliter atque aliter Macedones, Idæosq; dividere in genera quercus: sed non adfert duas diversas super quercuum genere opiniones, alteram qua utebantur Idæi, alteram qua Macedones: hominibus tantum diversis usos Idæi incolas & Macedones docet, cæterum eadem de phago, latifolia, hemeride &c. tradidisse.**

Πύκνους, hæcenus de quercubus, nunc pini aggreditur
historiam. πύκνους, ut ego quidem cum Mathiolo, aliisque
Botanicis sentio, pinus dicitur. πύκνους picea, contra critici,
Grammatici, liquæ, qui lexica edidèrè, πύκνους pinum
πύκνους piceam, quadam fortasse nominis vicinitate ducti,
vocant. πύκνους pinum esse multis argumentis probari po-

test. Primum arg. ex ipso Theophrasto sumitur, qui πύκνους nucem σπρόβιλον vocari dicit. σπρόβιλος nucem significat pineam, ut docet Galenus lib. 2. de aliment. facult. ὕψυ-
μεος, ἢ παχύχυμος, ἢ τεσφίμεος ἐστὶν ὁ τοῦ καίου κερπός, ἢ μέλι εὐ-
πύκνους. ἡμελοδοσι δὲ οἱ ἰσὶν ἑλληνες, ἢ καίους, ἀλλὰ σπρόβιλους αὐτοὺς.
nux pinea boni & crassi succi est, multumq; nutrit: appellant
autem ipsam hodie Græci non conum, sed strobilum. Idem
lib. de cib. bon. & mal. suc. & 7. simpl. repetit. Constat
autem piceæ nucleos non esse edules, ergo σπρόβιλος πύ-
κνους pini fructus. Secundum argum. Theophrastus πύ-
κνους aliam sativam, aliam sylvestrem ait. Idem lib. 1.
cap. 15. ex urbanis semper virere ait oleam, palmam,
πύκνους πὶ γένος, pini genus quoddam: ex sylvestrib. abietem
πύκνους pinum sylvest. five pinastrum. Picea nulla dome-
stica, sed una sylvestris montana. Neminem latet pinos
esse domesticas, & sylvestres: maritimas, & montanas.
Πύκνους aliam sylvestrem esse, aliam domesticam, ex lib. 3.
cap. 4. probant: ubi inter sylvestria, quæ perpetuo virent,
numerat πύκνους ἀειθαλούς. Diximus voces has separandas esse,
& lectionem nostram probavimus, ex lib. 1. cap. 15.
Tertium argumentum, quo probatur pinum πύκνους esse:
ἐκ πύκνους scribit Theophrastus copiosam picē fieri, earum-
que proprium in tedam abire: ex pinorum affulis, tedā-
que, picis copiam confici, rusticis in Norwegia notum.
Nihil moror Plinium piceam vertisse; plures is in confite-
rarum resiniferarumq; historia commisit errores. Quar-
tum argumentum, quod πύκνους non reperiatur in
pinu, sed in sola ferè picea, ut Bellonius testatur: hac de
causa πύκνους à Theophrasto πύκνους φησὶν πύκνους cognomina-
tur. Quintum, πύκνους, quod foliis πύκνους referat, nomen
accepit; hujus folia pinum non piceam referunt, nec pi-
ceastellum, sed pinastrum vocatur. Contra chamepitys
humilis picea, quod πύκνους habeat folia, nomen accepit.
Hic adjungo Scribonii Pargi testimoniū, compos. 201. sic
scribentis, squama æris cipri p. 12. Thuris p. 6. ammo-
niaca gutta p. 6. resina pini, id est, ex picea arbore, p. 6.
& 5. resina terebinthina p. 6. &c. Erroris occasione præ-
buerunt Arcades, qui, ut scribit Theoph. loc. cit. quod
cæteri πύκνους, πύκνους, contra, quod πύκνους πύκνους vocarunt. Pi-
nus, ut poetæ fabulantur, ex lugubri historia nata est. Fa-
ma enim est Atyn, in arborem pinum, ab ipsa Dea con-
versum fuisse, ipsamque pinum matri Deūm Cybele fuisse
consecratam. Ovid. x. Metamorph.

Et succincta comas, hirsutaque v. rtice pinus
Grata Deūm matri: siquidem Cybelæus Atys
Exiit hac hominem, truncoque induruit illo.

Pinus Cybelæ Deæ, terram concludenti, & semina gre-
mio suo custodienti, dedicatur. quod Cybele apud phy-
sicos interpretes nihil aliud sit, quam vis terræ conclusa:
sterilis illa quidem exterius, sed vitam intus alens semi-
num univerforum, quæ cono pini designatur, & haud se-
cus atque nux pinea, solo calore vel ignis vel aquæ ca-
lentis aperitur. Ita & terra non ante se recludit, quam
sol radius eam directoribus calfecerit. Fructum Martia-
lis pomum Cybeles vocat.

Poma sumus Cybeles, procul hinc discede viator,
Ne cadat in miserum nostra ruina caput.

Pini ramus februa dicitur, teste Ovid. lib. 2. Fastor. ubi
quædam piamina, five purgamina, & lanas antiquitus
dicta fuisse februa docet. idque nominis inditum esse ra-
mo ejus arboris, quam ipse vocat puram, quæ est ipsissi-
ma pinus.

Nomen idem ramo, qui casus ab arbore pura,
Casta sacerdotum tempora fronde tegit.
Ipse ego flaminicam poscentem februa vidi,
Februa poscenti pinea virga data est.

Hinc pinus cepit esse certissimum symbolum virgini-
tatis. Latini pinum dixerunt à pinato foliorum cacu-
mine.

Πύκνους γὰρ τοῦ ὕψυ-
μεος, &c. Mansueta pinus pro-
cero, recto, & crasso stipite in altum tollitur: inferiore
quidem parte nudo, sed superiore ramoso admodum. Fo-
lia capillacea, setæ equinæ ferè modo, oblonga, firma,
tenuia, eacumine pungentia, & aculeata, colore ex can-
dido virentia, perpetua; extremas ramulorum partes,
comarum instar, plurima ambiunt, quorum bina ab uno
ferè exeunt tuberculo: conos edit magnos, ponderosos,
ex multis, solidis, duris, lignosis compactos squamis, al-
tissime à terra suspensos: sub quibus strobili oblongi, du-
ris putaminibus conclusi, ferruginea quadam tunica ob-
ducti, interior nucleus oblongus, tenui tunica circumte-

gitur, flavo colore, quæ digitorum attritu facile spoliatur;
sapor illi dulcis, ac jucundus, substantia pinguis, oleosa-

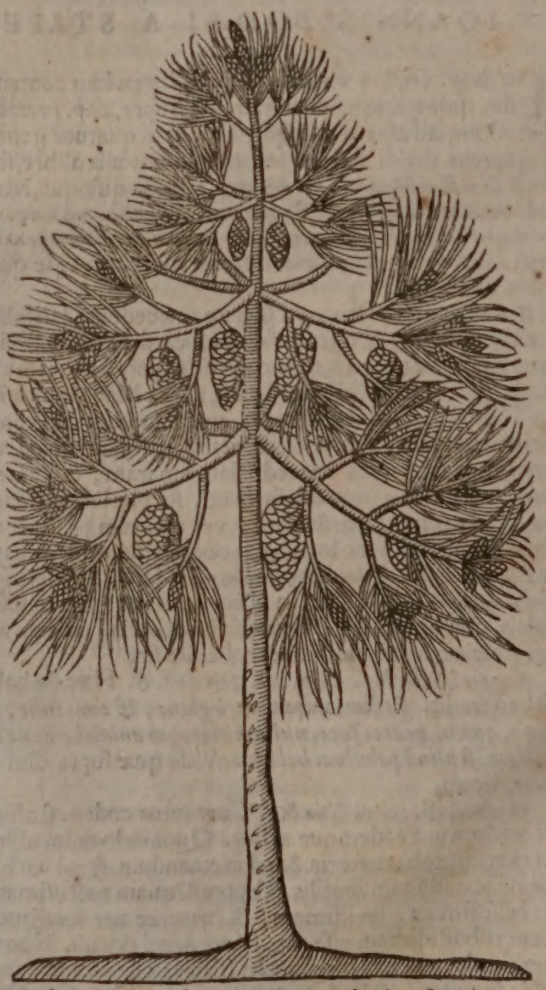
Pinus.

que. in multis Italiae locis, & præsertim in agro Raven-
nano, & circa Massiliam; in Narbonnensi Gallia, in Hispa-
nia, tum & alibi, veluti in Orientis provinciis, sponte sua
nascitur: in hortis & viridariis colitur; pulchriorque est.

Fraxinus in sylvis pulcherrima, pinus in hortis.
Nucleum Belgæ pingel vocant.

Maritima Pinus.

Tis ἡ ἀγέλας &c. sylvestris genus duplex statuit, quo-
rum alterum Idæam, alterum maritimam vocant. Sylve-
stris

stris genera plura observarunt recentiores. Pinus maritima folia habet angusta, quam pini breviora, raraque, in capillamenti modum protensa, ramis glabris, caudice

altiore ipsa pino domestica scribit: quod falsum & preter veritatem est. Omnes pinastri, tam steriles, quam fructiferi, aut humiles sunt, aut altitudine mediocri.

Pini Maritimæ majoris ramulus.

Pinus Idæa Theoph. maritima altera Math. pinaster prior Clus. Hisp.

nigriore. conus forma oblongus, & turbinatus, pino urbano brevior, & superne latior, Phœniceus, multam resinam proferens. Huc refer sequentem, modo eadem non sit, sylvestris altera, Lobely dicta, & à Carolo Clusio descripta. Minor Hispanica duorum hominum altitudinem raro superat, inflexo ac contorto caudice, ut plurimum ab imo ramoso: folia illi majori familia, sed breviora, & dilutius virentia. coni etiam minores, oblongi tamen, turbinati, & candicantes, multa plerumque resina infecti, non admodum iis dissimiles, qui Austriacæ, albæ cognominatæ, innascuntur; nuclei quales in majore, nigra membrana contextæ, Marciano & Valentiniano regno frequens, tum in aliis Provinciis haud procul à mari. Idæa pinus facile, inquit Lobel. dignoscitur, caudicis & ramorum cortice scabro, circa ramos. foliorum fertura, & majoribus, longioribus, speciosioribusque numerosis conis. Dubitant an hæc pinaster prior Hispanica Clusii, major, inquit, Hispanicus, in pini altitudinem exorescit, interdum etiam superat, à medio ramosus; folia habet pini, oblonga, bina simul juncta, in viriditate nigricantia, acuminata & pungentia, strobilo paulo minore quam pini, alato inter squamas, quibus compactus est, nucleo molli, & nullo putamine incluso, sed tenui tantum duntaxat cortice recto, caudex rectus, cortex levior, & minus quam pini scaber, plurimam resinam fundit. Sylvestres pini plures à Clusio, Dodon. Lobel. Penna, aliisque describuntur: omnium nuclei non ingrati, sapore quadantenus domesticas referentes, nisi quod gustui quandam leviculam relinquunt asperitatem.

Τὴν δὲ ὀρθοτέραν ἢ ἰδαίαν. Hanc ideam Theophrastus copiosiore resina ferre docet. Locum hunc non intellexit Plinius. Ex iis inquit pinus & pinaster filium habent capillamenti modo prætenne longumque, & mucrone aculeatum, pinus fert minimum resinæ, interdum & nucibus ipsis, de quibus dictum est, ut adscribatur generi. Pinaster nihil aliud est quam pinus sylvestris, mira altitudine, & à medio ramosa, sicut pinus in vertice. copiosiore hæc dat resinam, quo dicemus modo. De resina vide cap. secundum lib. 9. hist. Grecus auctor Idæam sylvestrē pinum rectiorem, cellioremque quam maritimam, Latinus pinastrium

Bellonius tamen tradit, & Dictæos pinastros in vastitatem diffusos, ad insignem altitudinem surgere, & iis qui in Olympi Phrygii montis, aut aliorum gelidissimorum montium summis culminibus proveniunt, abietis esse rectitudine. sed hunc pinastrium sterilem piceam appellare, ac eam pro pinu describere, autumant. Immerito ex auctoritate Plinii idem Bellonius notatur, quod pinastrium pino humiliorem tradiderit, innumeros in coniferarum resiniferarum historia commisit Plinius errores.

Ὁρθοτέραν in Ald. & Bas. ὀρθοτέραν. Male: nam supra dixit τὴν δὲ ὀρθοτέραν, καὶ μακροτέραν, καὶ ἕλκον ἔχουσα παχύτεραν ἢ ἰδαίαν. Recte ergo emendavit Rob. Constant.

Εὐφροσύνη &c. Rober. Constant. εὐφροσύνη δὲ χεῖρων καὶ ἰδαίων οὐδαμῶς, δια τὸ &c. Sanè lib. 9. hist. cap. 2. scribit Theoph. καὶ τὴν μακροτέραν καὶ ὀρθοτέραν ὡς ἰδαίαν, εὐφροσύνη δὲ ἰδαίων οὐδαμῶς, πλεονάζει τὸ ὄρθον. Plin. lib. 16 cap. 12. Quidam arbitrantur in montosis copia præstantiore ac colore, & dulciorem fieri, odorem quoque gratiorem, dum resina sit, decocta autem minus picis reddere; quoniam in serum abeat. quod Græcus de pice cruda, hoc de resina Latinus. Vide cap. 2. lib. 9 ubi de pice conficienda agit Theophrastus.

Τὰ δὲ φύλλα λιπαρὰ καὶ &c. τὰ φύλλα κεκλιμένα. Recte Robert. Constant. interpretatur pendentia ac dimissa. id est quæ non sursum eriguntur, sed quasi terram versus inclinant. Posset etiam verti. folia undique ramum cingentia, vel in ambitu ramum complectentia. Hefych. κεκλιμένα, πρὸς τὸν ἄνω, πρὸς τὸν κάτω, Plin. loc. cit. Alia etiamnum generibus ipsis in sexu differentia, mas brevior & durior, femina procerior, pinguioribus foliis, & simplicibus, atque non rigentibus. τὰ φύλλα κεκλιμένα, folia non rigentia. Rigentia folia vocat, subrecta, non proclivia in terram inclinata. καὶ τὰ simplicia vertit. An apud Theoph. legendum εὐφροσύνη? an vero simplicia folia mollia vocat? Non attendit ad Liberti verba, quem εὐφροσύνη legere putavit, cum εὐφροσύνη legeret. Alius adhuc error in verbis Plinii, mas, inquit brevior & durior. Theophrastus marem breviorē inquit, foliis duriorē. Scribe ergo, mas brevior, folia

foliis durioribus. vel mas brevior, & foliis durior, femina procerior, foliis pinguioribus &c.

Εν δὲ τῇ ἐξοχῇ, &c. Plin. loc. cit. lignum maribus durum, & in fabrilis opere contortum; femina mollius, publico discrimine in securibus. hæc in quocunque genere reprehendunt marem: quippe respuuntur, & fragosius fidunt, ægrius revelluntur, ipsa materies retorrída, & nigrior maribus radix. Dictio radix superflua videtur. verba enim Theophrast. καὶ τὸ χεῖμα πικρὸν καὶ σκληρὸν, de colore ligni accipienda, non radice. Lego cum Robert. Const. ὑπερβαῖν. Opponitur enim τὸ τριφοῦτον. & sic legit Plinius, & in fabrilis opere contortum, inquit. Quomodo τῇ πικρῇ καὶ σκληρῇ dicatur, idem exponit. Vide doctiss. Scal. annotat. vide lib. 5. c. 2. Torum hunc locum verte in hunc sensum. nam inter dolandum mas in universum brevior est, magis distortum, tractatu difficilior, colore nigrior, femina vero longior &c. βραχύτερον, opponitur τῷ ὑπερβαίνειν, πικρῇ καὶ σκληρῇ, id est securi adactæ. πικρῇ, dolo, securi percussæ, securim adigo. Odyl. 5. πικρῇ δὲ ἄρ' ἔχ' ἡλκῆ, securi dolavit.

Αἰσθητικῶς. αἰσθητικῶς δὲ αὐτὰς arbores vocat Theophrastus tædæ inutiles, quæque resinam non exudant. Quæ tali materia sciant, à Plinio pinguioribus nominantur.

Εὐκαρπώτερον. Lege cum Robert. Constant. εὐκαρπώτερον, εὐκαρπώτερον δὲ αὐτὰς Theophrastus vocat, quæ κτίνες sive κτηνίδες, id est pectines, & venarum cursus, ut loquitur Plinius, elegantes habent.

Εὐκαρπώ. Theod. εὐκαρπώ. καὶ εὐκαρπώ Plin. lib. 16. cap. 39. larix, inquit, femina (vulgò feminam) habet, quam Græci vocant agida, mellis coloris, inventum est pictorum tabellin immortale, nullisque fissile rimis, hoc lignum proximum modulle est. Hæc diligenti animadversione digna. τὸ εὐκαρπώ ἡ larix laricem vertit. quod valde ineptum. πικρῇ inter αἰσθητικῶς numerat Theoph. sola larix & resiniferis folia amittit. Plinius tamen retinere ait, quod ipsa autopsia refellit, nec ulteriore animadversione eget. mellei dixit esse coloris, quod laricis resina talem habeat colorē. Diosc. l. 1. c. 92. ubi de resina agit ἡ ἰλαυδὴς, ἡ ἡμεῖς ἰλαυδὴς αὐτῇ ἡ larix. nec proximū medullæ; sed ipsū ἰλαυδὴς id est, interior medulla, vide quæ de abiete dicuntur.

Εὐκαρπώ. Plin. lib. 16. cap. 10. hæc mares duntaxat ferunt, & eam quam Græci sycen vocant, odoris gravissimi. Scribe Hanc pini mares duntaxat gerunt, scilicet tædam; quam arborem facit, cum arboris morbus sit.

Οὐδὲ ἔστιν. Hinc errandi occasio, ut rectè monet Constant. Vitruvio & Plinio, qui prodiderunt, laricem non uri. Hac occasione de larice ejusque historia agam. Ac primum, utrum larix Theophrasto cognita: deinde, quando cognita primum. Si vulgari Theophrasti interpretationem sequamur, nulli relinquetur dubium, quin larix Theophrasto cognita fuerit. πικρῇ laricem vertunt. Hanc non esse laricem, ex ipso probatur Theoph. cum lib. 1. cap. 16. & 19. scribat, ἀκαρπώδης ἡ ἐν τῷ ἀκρῷ τῷ τῷ πικρῇ & πικρῇ. laricis folia haud quaquam pungentia, sed obtusa. Inter αἰσθητικῶς, quæ perpetuum pungentia, numerat Theophrastus πικρῇ, id est piceam. Sed laricis folia decidua esse ipsa experientia probat. Errandi occasionem præbuit Plinius, qui modò πικρῇ laricem, modò πικρῇ sic vertit. laricis quæ multa (ut mox dicam) tribuit, quæ pino piceæque Theophrastus. Alii πικρῇ, cui folia decidunt, laricem volunt. Theoph. lib. 1. cap. 15. τὸ πικρῇ αἰσθητικῶς, ἡ larix, ποινή, δαφνί, καὶ ἡ πικρῇ, πικρῇ καὶ πικρῇ. Ex his sanè affirmari non potest, laricem esse pinum urbanum, cui decidunt folia: nec concludi potest, pini quoddam genus folia amittere. πικρῇ πικρῇ dixit Theophrastus, ut doceret, aliud genus pini esse, nempe sylvestre. Nam inter sylvestria πικρῇ recenset, sine epitheto. πικρῇ ergο πικρῇ pinus urbana. Larix Gallo-Græca vox, à Gallo-Græcis, sive alpinis Gallis imposita huic arbori, Diosc. lib. 1. cap. 92. καὶ δὲ γαλατίας, τῇ πικρῇ τῇ πικρῇ, ἡ πικρῇ, ἡ πικρῇ, ἡ πικρῇ, ἡ πικρῇ (Ald. δαλαγ) ὀνομαζομένη. itémque ex Gallia subalpina, quam incolæ nomine vernaculo laricem appellant. Larix ergο vox barbara. fortè nomen traxit, δὲ πικρῇ, quod pingue significat, λαρεῖν οὖν ἐστὶν apud Athæneum saginati porci ac boves. Larix ergο à copia resinæ sive pinguedinis, quæ turgēt: sed alia mens Vitruvii. Corrigendus codex. Galen. lib. 8. καὶ πικρῇ, cap. 5. circa finem, πικρῇ πικρῇ πικρῇ. πικρῇ πικρῇ πικρῇ. De larice hæc tradit Plin. lib. 16. cap. 10. Quinto generi situs idem, eadem facies. larix vocatur materies præstantior longè, incorrupta vi, emori contumax, rubens præterea, & odore acrior: plusculum huic erumpit liquoris, melleo colore, atque lentiore, nunquam durefcens. Scribe, plusculum huic erumpit liquoris melleo colore, atque lentior nunquam durefcens, Temporis tractu durior reddi resinam laricis

observarunt diligentiores Pharmacopœi. Pergit Plinius. Laricis morbus ut tæda fiat. (hoc mox examinabo) omnia autem hæc genera accensa, fuligine immodica carbonem repente expuunt, cum eruptionis crepitu, ejaculanturque longè, excepta larice, quæ nec ardet, nec carbonem facit, nec alio modo ignis vi consumitur, quam lapides. Omnia ea perpetuo vident, nec facillè discernuntur, in fronde etiam à peritis. Tanta natalium mixtura est: sed picea minus alta quam larix: Illa crassior leviorque cortice, folio villosior, pinguior, & densior, molliorque flexu. At picea rariora, siccioreque folia & tenuiora, ac magis argentea, totaque horridior est, & perfusa resina. Lignum abietis similis. Larix ustis radicibus non repullulat, picea repullulat, ut in Lesbò accidit, incenso nemore Pyrrhæo. Postrema hæc ubi de picea nobis sermo erit ventilabimus. Negat incendi posse laricem. Idem Vitruvius lib. 2. architect. scribit. Arbor foliis similis pini, cuius materies prolixa, tractabilis ad intestinum opus, non minus quam sapinea (vide quæ infra de tæda dicuntur) habet resinam liquidam, mellis Attici colore. quare etiam medetur phthisicis. (multa sunt quæ mellis Attici sunt colore, nec tamen tabidis profunt, immò nonnunquam obsunt) Notus larix municipibus, qui sunt circa ripam fluminis Padi, & lititora maris Adriatici. Non solum ab succi amaritate, a carie aut tinea non nocetur, sed etiam flammam ex igne non recipit, nec ipse per se potest ardere, nisi uti saxum in fornace ad calcem coquendam aliis lignis uratur. Nec tamen cum flammam recipit, nec carbonem remittit, sed longo spatio tardè comburitur, quod est minima ignis & aeris principis temperatura. Humore autem terreno est, materies sisse solidata, non habens spatia foraminum, quæ possit ignis penetrare, rejicitque ejus vim, nec patitur ab eo sibi cito noceri. Propter pondus ab aqua non sustinetur, sed cum portatur, aut in navibus, aut supra abiectas rates collocatur, ea autem materies quemadmodum sit inventa, sic licet cognoscere. Divus Cæsar cum exercitum habuisset circa Alpes, impetravissetque à municipiis, præstare commentus, ibique castellum esset munitum, quod vocaretur larignum, tunc qui in eo fuerunt, naturalis munitione confisi, noluerunt imperio parere. Itaque jussit Imperator, copias admove. Erat autem ante castelli portam ex hac materia alternis trabibus transversis, uti pyra inter se composita, altè, ut posset de summo sudibus & lapidibus accedentes repellere. tunc vero animadversum est, alia eos tela præter sudes non habere, neque posse longius à muro propter pondus jaculari. Imperatum est, fasciculos ex virgū alligatos, & faces ardentes ad eam munitionem accedentes mittere. Itaque celeriter milites congefserunt. Postquam flamma, circa illam materiam virgas comprehendisset, ad cælum sublata effecit opinionem, uti videretur jam tota moles concidisse. Cum autem ea per se extincta esset, & res quieta, turrisque intacta apparuisset, admirans Cæsar, jussit extra telorum immisionem eos circumvallari. Itaque timore coacti oppidani, cum se dedissent, quæsitum unde ea essent ligna, quæ ab igni non laderentur. Tum demonstraverunt eas arbores, quorum in his locis maxima sunt copia, & ideo castellum larignum, item materies larigna est appellata. Pallad. in Novembr. Larix utilissima, ex qua si tabulas suffragat reguli, in fronte, atque extremitate tectorum, præsidium contra incendia contulisti. Neque enim flammam recipiunt, aut carbonem creare possunt. Ignari hominis est, putare, resinofum lignum multum flammis stare; quippe, si pingui resina lapides perungantur, ardent: larix quæ hodie in Alpibus, aliisque reperitur locis, igni injecta ardet, etiam in fornacibus, & quod magis est, in carbonibus vertitur, ferrariis officinis utilissimos, ut acutiss. Julius Cæsar Scaliger in doctiss. de subtil. lib. 8. doctiss. Mathiolus in eruditiss. in Diosc. comment. referunt. Nostram tamen laricem eandem dico quam describunt veteres. Ipse Plinius, sui immemor, fatetur, laricem mignem concipere, lib. 16. cap. 12. In Macedonia, inquit, laricem masculam urunt, femina radices tantum. Imaginari nequeo, qui fieri posset, arborem accendi non posse, quæ turgēt resina liquida, præpingui lignū resinofū, bituminis picisq; instar ardere solet. ipsi lapides, qui natura sua flammis nunq; flagrant, si butuminoso, resinofosq; succo redundarint, non lecus ac ligna ipsa exurentur, & in carbonem abibunt, ut in gagate videre licet. Quod testari Flandri, Brabantiq; possunt, aliq; populi qui lignorum penuria, hisce lapidibus suos perpetuo fovent ignes. Ad historiā de Vitruvio allatā responderet Mathiolus, id evenisse, non quod laricis materia flamma aut igne non consumatur, vel comburatur, sed, quod ventorū, aeris, nivis, pluvie, frigoris injuria, quib. Alpine regiones, in quibus larix ferè provenit, quocunq; ferè tempore afficiuntur, durior, sicciior, ac lapidifior facta, non ita facillè accendi potuerit: præsertim

præsertim, quod omnis arboris materies quæ solidior sit, non illico primo statim occurso facile accendatur, Etenim larix soliditate & duritie, præ cæteris præstat, quæ ubi aëris illis affectibus, lapidolam quandam contraxerit naturam, & ejus resina contabuerit, mirum sanè non est, si non ita facile accendatur. Sequitur apud Plinium. *omnium ea perpetuo virent.* Laricem amittere folia sæpius dictum est, Theophrastus inter *αἰφύλλα πεύκη* & *πίτυν* numerat. laricem vertit Plinius. malè. Alia etiam frons abietis, alia pini, alia laricis, ut ex icone videt lector. Nec larici magnitudine cedit picea illa (larix) crassior, leviorque cortice, folio villosior, pinguior, densior, molliorque flexu. Hac in re inconstantiam Plinii animadvertere licet lib. 16. cap. 24. aculeata folia scribit. De suo Plinius vocem larici addidit, quæ in Theophrasti libris non extat, ut supra lib. I admonuimus. *Pungentia*, inquit, *pino, picea, abieti, larici, cedro* (minori intellige) *aquifolii.* Vulgatam lectionem cap. 10 corruptam arbitrantur; corrigunt, restituantque, unius dictionis mutatione. *picea minus alta, quam larix.* Hæc crassior leviorque cortice, folio villosior &c. ut, Hæc, ad laricem referatur. Quam correctionem sensus, & contextus necessario postulant. Nam si verba hæc, *folio villosior*, de picea continenter intelligantur, qui ejus folia pingua, densa, molliaque esse possunt, quæ mox dicuntur tenuiora, rariora, ficioraque. Ad hæc, si præcedentia omnia de picea, & non de larice accipienda essent, cur illis particulam, at, discretivam, ut ajunt, subjicit: cum dicit, *at picea rariora* &c. Ex his perspicere licet, laricem corticem leviorē esse quam piceam, ut existimavit Ruellius, sed ejus folia, aculeata non esse, cum aculeatum & villosum, sint pugnancia. Nam villi pili sunt, tactu molissimum, qui quantum à spinis differant, notum est. Refert Mathiolus in M. S. codice legi, quod dictum est modo. Qualia larix gerat folia, ex descriptione, quam mox addam, facile animadvertet lector. Porro quæ Theophrastus de pini piceæque differentia, ea videtur de larice, piceæque tradere Plinius. ut mox docebo. Idem Plinius, cum cap. 25. lib. 16. inter tristes arbores laricem recenset, falsa docet. Non enim, ait, omnes florent, & sunt tristes quedam, quæque non sentiant gaudia annorum. nam neque ilex picea, larix, pinus, ullo flore ex hilarantur, nãdãlẽque pomorum, recursus annuos, versicolori nuntio promittunt. De picea mox videbimus, de ilice suo loco

Larix ejusque flores fructus & semina.

agam. Larix arbor eximæ proceritatis; abiete tamen sæpius humilior, materiæ æternæ, caudice rectè ascen-

dente, cujus cortex inferiore parte, quæ ramis subest, crassus, asper, undique in rimas debilescit, præcisus interius rubere conspicitur, reliqua parte levis, glaber, nonnihil foris inalbicans. Circa stipitem rami veluti per gradus collocantur, cum furculis & adnatis plurimis, salicis modo lentis, colore luteo, odore non injucundo: folia verò circa ramulos multa, densa, comosa, simul coherentia, quæ circiter triginta simul juncta, penicilli pictorum similitudinem referunt; oblonga, breviora, tenuiora, molliora, quam pini, haud aculeata, sed retusa: quæ adventante hyeme, pallida effecta, ad stipitis radices decidunt, ibique marcescunt; ita ut sola larix inter omnes resiniferas arbores, frigoris sævitatem, non reformidans, omnique algoris immanitate spreta, nuda Hyemem transigat. Novella cupressum prorsus æmulatur, non piceam, ut multis placet. flosculi seu potius conorum rudimenta rotunda è tenerrimorum ramulorum summitatibus erumpunt, arborēque mirum in modum condecorant, quod in purpuram ardentem rubescencia, comantibusque foliolis, miro naturæ artificio annexa, viatorum oculos non parum recreant, suntque odoratissima. Coni odoris non ingrati, parvi, cupressinis magnitudine ferè similes, sed paulò longiores, brevi petiolo ramis alligati, ipsique incumbentes, ex gracilibus foliosis squamulis compacti; sub quibus latent bini nuclei foliati exigui, alis cicadarum, aut vesparum similes. Semen in his exiguum, magnitudine seminis cupressi, quod mansum nucem pineam planè odore imitatur. ligni materies durissima, colore, præsertim quæ media ac interior est, rubescens, ad diuturna opera perquam utilis. Colligitur ex hac arbore resina liquida, candicanti mellivuluti Attico, aut Hispanico, colore, & consistentia persimilis; quæ tamen non sponte effluit, sed ex arboris trunco manat, crasso, oblongoque terebro, ad corpusque excavato. Resina hæc larix dicitur, in officinis terebinthina appellatur, atque ejus loco divenditur, & medicamentis admiscetur. Quod novum non est. Nam & sua ætate Gal. lib. 3. κατὰ γένος, c. 3. rhopopolas laricē terebinthina loco vendidisse refert. *οἱ δὲ τῶν γένους τῶν ῥητινῶν ἐστὶν ἡ λάρειξ ὀνομαζομένη, τὸν πῖνον μὲν ὑπερτίσκει τὸν αἰθαίρηκιν, ὡς αὐτὴ τῆς θερμότητος πλεονέκτει, οἱ ῥητινῶν τοῖς οὖν εἶδοσι διακρίνεται αὐτῆς. ἔτι δὲ πικρὴν ῥητίνην καὶ τὴν ὀσμὴν, καὶ τὴν γένεσιν, καὶ τὴν ὁσμὴν δριμυτέραν τῆς θερμότητος τῶν τε ἐν τῇ ῥητίνῃ, καὶ τῇ θερμότητι αἰθαίρηκιν ἔχει δύναμιν ἡ λάρειξ ὀνομαζομένη, καὶ τοιοῦτος ἐστὶν αὐτῶν ἐν, καὶ διαφορῆται.* Ex harum quoque genere larix est prædictis planè humidior: consistentia verò similis liquida picea, quam loco terebinthinae institores vendunt ignorantibus eas discernere. Est autem talis resina odore, gustu, & facultate quam terebinthina acrior. cum hac igitur & terebinthina larix persimilem potentiam obtinet, sed tenuioribus partibus, majorēque discutiendi virtute prædita est. Ergo citra errorem laricem pro terebinthina substituunt. Adnascitur & larici fungus, non qualis aliis arboribus, sed albidus, medicinaeque utilis, qui agarici nomen adeptus est, de quo alibi. Nasctur larix præcipue in Italiæ alpinis, haud longè à Tridento, juxta Benacum, ac Padum, fluvios; reperitur & in Moravia, Silesiæque. Inter coniferas sola larix absque foliis hyeme conspicitur, vere, nova ex iisdem, unde priora deciderunt, tuberculis erumpunt. coni legendi sunt ante hyemem, cum folia defluere incipiunt; postea enim sese pandentibus, ac dissolventibus squamulis, semina effluunt. resina æstivis mensibus colligitur.

Oi δὲ αὐτῶν ἀρχαῖον. Hi errandi occasionem non tantum recentioribus, sed etiam antiquioribus, præbuerunt. Alii locum hunc in hunc sensum corrigunt. οἱ δὲ αὐτῶν ἀρχαῖον ἔτε τὸν ἀρχαῖον, ἔτε τὸν ἡμέτερον πύκνον, αὐτὸν δὲ πῖνον εἶναι φασί. Id est Arcades verò pinum in sativam & sterilem minime partiuntur, sed à pinu piceam differre ajunt.

καὶ γὰρ τὸ σέλεον &c. Totam hanc periodum in hunc sensum legunt alii. καὶ γὰρ τὸ σέλεον ἐμφανέστερον εἶναι τῇ πίτυϊ, καὶ ἔχειν τὴν τε λειότητα, καὶ τὸ μέγεθος, & ἐν τοῖς ἐργασίαις ὀρνεύειν τὸ ὕλον. τούτο γὰρ τῆς πύκνης & παχύτερος, καὶ λειότερος, καὶ ὑψηλότερος εἶναι. picea namque magis conspicuum ac eminentem caudicem esse, levem, magnum, in opere fabili utilem: ut pote qui crassior, levior, procerior, quam pino sit. Quis non videt, in vulgatis codicibus τὸν τε λειότητα malè scribi? Quomodo evidentiorē caudicem, pino crassiorē, & proceriorē habere potest; & tamen gracilitatem habere? Hoc cum animadverteret, Gaza verba hæc, *ut pote qui gracilitate non careat*, parenthesi inclusit. Magna oportet arbor sit picea, quæ ipsum pinum magnitudine vincat. Malè ergo scribit Plinius, piceam minus altam quam laricem. Puto scriptum fuisse, *picea magis alta;*

alta, quam larix. Nam quod Theophrastus hoc capere de pino, id de larice Plinius. Gaza cū picea larice dicitur legisse. Quomodo in opere fabrili inutile lignum, crassum, leve, procerum, esse possit, non video. Ipse Theophr. libr. 5. cap. 8. picea lignum, ad naves, domos, utile scribit.

Καὶ τὰ μὲν φύλλα &c. Scribe. καὶ τὰ φύλλα τῶν μὲν πύκνων ἔχουσιν πολλὰ, καὶ λίγα δὲ καὶ διὰ τὰς ἐκκεννωμένας. Id est, praeterea pini folia multa, densa, pingua, inflexa esse. Plin. loc. cit: sed picea magis alta, quam larix, haec crassior leviorque cortice: folio villosior, pinguior, densior. Vides Plinium dicitur legisse, non βαρύτερα, ut in vulgatis inepte legitur. quae, & ubi, alta ejus folia?

Κωνοφόρον. Hesych. κωνοφόρον στροβιλοφόρον. Suidas κωνοφόρον. ὑπερστροφόν. κωνοφόρος ἡ λέγεται ὁ βοτρυοειδὴς ὁ στροβίλου κωνοφόρος. ὁ ἴσφις αἱ γυναικες βασιλεύσας ἐν ταῖς ὁδοῖς ἡρώεσσιν. id est, conoferi, thirsigeri. conos autem dicitur strobili fructus racemosus, quem in Bacchi sacris gestabant mulieres. Anigitur conos & strobilos res eadem? Supra diximus, solam πύκνω στροβίλου ferre, conum fert picea. Dicendum, piceam conum quidem ferre, sed strobilos in iis non contineri edules; nec strobilos, sed πύκνους, fructus in iis contentos, vocari, in fructu resiniferarum, pini potius dixerim. Tria sunt observanda, ac distinguenda: pomum ipsum, sive fructus integer; qui Theophr. κωνοφόρον libr. 1. de caus. cap. 23. lib. 1. hist. cap. 18. pomum Cybeles Martialis vocat. 2. contentus intus fructus. ἡ γυνὴ κωνοφόρος, ὁ στροβίλος. πύκνους vocant. 3. Id quod nucibus inclusum est, atque editur, στροβίλου appellant, nucleos pineos Plinius. Sed haec observare non solent ipsi Graeci. Gal. com. 4. in lib. de rat. vict. in morb. acut. ὁ μὲν γὰρ κωνοφόρος ὁ αὐτοῦ λεγόμενος, ὁ δὲ κωνοφόρος μάλιστα ὁ αὐτοῦ παλαιῶν ἰατρῶν ὁνομαζόμενος, ὁ δὲ κωνοφόρος ὁ αὐτοῦ νεωτέρων ἰατρῶν ὁνομαζόμενος. Coccalus enim ab eo dictus, non sic, sed potius conos antiquis nominatur, quemadmodum à recentioribus medicis στροβίλου. Idem in exeg. κωνοφόρος ὁ μὲν παλαιῶν τῶν πύκνων τῶν στροβίλων. διασπορεύσας δὲ, τὴν κωνοφόρον κωνοφόρον. Hoc est coccalum plerique nucleum nucis piceae accipiunt. Diosc. verò apud Hippocr. diminutivè granum cni-dium intelligi contendit. Idem lib. 7. simp. κωνοφόρος, ὁ δὲ καὶ κωνοφόρος ὁνομαζόμενος, ὁ στροβίλος, ὁ δὲ μὲν κωνοφόρος, &c. Hesych. κωνοφόρος, ὁ κωνοφόρος, ὁ στροβίλος, πύκνους. Gal. lib. 2. aliment. facult. κωνοφόρος. ὁ κωνοφόρος, καὶ στροβίλος ἔστι ὁ τῶν κωνοφόρων καρπός, ὁ δὲ στροβίλος: καὶ ἔστι ὁ ὅτι ἰσχυρὸς, ὁ κωνοφόρος, ὁ δὲ στροβίλος αὐτοῦ. nux pinea boni ac crassi succi, multum, nutrit, non tamen facile coquitur, appellant autem nunc Graeci ipsum non κωνοφόρον, sed στροβίλου. Vides admodum variare Graecos in nomine fructus pini piceaeque. Doctè & eleganter Mnesitheus Atheniens. medicus αἰὲς ἰδίῳ. στροβιλοφόρος appellabat. στροβιλοφόρος, inquit Athenæus lib. 21. καὶ αὐτὸν τῶν κωνοφόρων πύκνων, ἔστι ὁ κωνοφόρος, id est, strobilorum nucleos, quos etiam vocabat κωνοφόρος. Si originem spectes, στροβιλοφόρος q. d. testulas. Eleganter vocaveris opercula illa, sub quibus in strobilo latent singuli nucleii. Theophrastus, ut dixi, totum fructum κωνοφόρον vocat; quod ipsum testatur Athenæus ὁ δὲ στροβίλος ὁ δὲ μὲν κωνοφόρος ὁνομαζόμενος, τὸν ὁ κωνοφόρος, κωνοφόρος. Theophrastus arborem peuceon nominat, fructum Conium: nonnulli κωνοφόρος, στροβίλου, κωνοφόρος, cum epitheti accessione distinguunt. Diosc. lib. 1. cap. 87. ὁ δὲ καὶ στροβίλος ὁ δὲ μὲν κωνοφόρος ὁνομαζόμενος, ὁ δὲ στροβίλος ὁ δὲ μὲν κωνοφόρος ὁνομαζόμενος. totum autem strobili ab arboribus decerpi, ac recentem confusi. Idem eodem cap. στροβίλοι ὁ κωνοφόρος ὁ δὲ μὲν κωνοφόρος ὁνομαζόμενος. strobili si repurgati edantur. Andromachus, & Aesclepiades, lib. 6. καὶ τὸ πύκνους, στροβίλους κωνοφόρους vocat. Idem apud Aetium, lib. 8. cap. 46. legitur. κωνοφόρος στροβίλους appellant, esculentos strobili nucleos, non tantum à lacunatis toris, quibus includebantur liberatos; sed etiam à putamine, ac sua etiam cute, seu ferruginea tunica, qua quidem immediatè tegebantur, nudatos. Supra dixi, πύκνους vocari piceae nucleos, pini strobilos. Hoc improbare videtur Diosc. lib. 1. cap. 87. πύκνους ὁ καλούμενος, ὁ κωνοφόρος ὁ πύκνους, καὶ τῶν πύκνων ὁ δὲ στροβίλος. πύκνους nomine picearum & pinorum fructus appellantur, qui in conis reperiuntur. Locus hic multis suspectus: putant enim verba illa τῶν πύκνων, aliunde in contextum irrepisse. Et meritò, inquit alii: quid enim πύκνους aliud significare possunt, quam τῶν πύκνων καρπὸν, id est, picearum fructum, ut στροβίλοι de quibus cap. sequenti idem scriptor agit, τῶν πύκνων pinorum. Mendum si est, admodum antiquum est; nam in omnibus etiam antiquissimis vox haec reperitur codicibus. Malunt alii, ex nominis permutatione, quod πύκνους Arcadibus picea, & πύκνους pinus significet, accidisse. Vt cumq; sit, reprehendit tacitè Dioscoridem Galenus, quod pini piceaeque fructus sic vocari tradiderit. Locus est lib. 8. simpl. πύκνους, ὁνομαζόμενος ὁ δὲ κωνοφόρος τῶν πύκνων ἔστι ὁ κωνοφόρος, ὁ δὲ πύκνους ὁνομαζόμενος, ὁ δὲ πύκνους

ὁ δὲ πύκνους ὁνομαζόμενος, id est πύκνους ita nominatur fructus piceae. at quidam per abusum, similiter quoque pini fructum nuncupant. Inter quos videtur esse Dioscorides. Nec dubium, alios etiam Graecos, quorum libri perierunt, idem tradidisse. Corruptus ergo codex Dioscoridis non est, nec verbum πύκνους à sciolo temerè additum.

Picea.

Piceo folia pauciora, squallidiora, horridioraque quam pini scribit. Haec satis ostendunt, vulgatam piceam non esse piceam. Vulgaris picea arbor procerā est, stipite recto, non minus quam abies, procerō cortice, nigricante, lento, & lori modo flexili, non, ut abietis, fragili. Arbor haec multis ramis luxuriat, non solum quidem circa verticem sed multo inferius, ac etiam infra trunci medium, qui reflexi terram versus nutantes, non raro dependent. folia angusta sunt; non qualia pini, sed breviora, latioraque, abietis similiora; quibus tamen nigriora, latiora, molliora, tenerioraque; quae etiam non orbiculariter, ut abietis, teneriores virgulas convestiant; sed ex duobus tantummodo sibi oppositis lateribus, frequentia admodum, densaque exeunt, veluti taxo; cujus folia satis aemulantur. Majo mense fert in extremis ramis singulares julos, oblongos, ac rubentes, forma pallecente plenos; deinde conos, mollibus squamis imbricatis compositis constantes, purpurascētes, dum novelli sunt, ac primū nati, deinde paulatim in longitudinem excrecentes, quae in maturis septem aut octo vnciarum est, sub quibus exiguum alarum semen, pinaestro simile, fovetur. Picea Theophrasti conos fert pino minores, haec majores. Folia squallidiora, horridiora, & pauciora picea Theophrasti habet: haec plura, latiora, & molliora. Picea candidius gerit lignum, ut scribit Theophrastus: hujus materies rubra magis quā pini; rode denn boom Belgae, id est, abietē rubram vocant. Sub corceice, proximè ligno, resina colligitur, quae quandoque effluens, larignae similis apparet: in sylvis Bohemiae, ac Germaniae, juxta pinaestros & abietes, saepe haec reperitur. accepi anno 1633. ex Norwegia. Non defunt, qui abietem masculam Theophrasti putant. horum opinionem mox examinabimus.

Καὶ γὰρ τὸ πύκνους ἔχει ἐν τῷ πύκνους καὶ πύκνους. in Ald. & Bas. μικρὸν. Exscribentes cum ignorarent, qua ratione picea dici posset, mutarunt πύκνους in μικρὸν. πύκνους intellege, de odore ingrato. Sequitur enim, τὸ δὲ πύκνους ἰσχυρὸν, καὶ πύκνους, de odore vocem πύκνους, quandoque accipi, alibi probatur.

Πύκνους μὲν γὰρ ἡ πύκνους ἰσχυρὸν ἔστι, &c. Plinius lib. 16. cap. 10. larix uita radicibus non repullulat, picea repullulat, ut in Lesbo accidit, incenso nemore Pyrrhaeo, τὸ πύκνους ἰσχυρὸν

ep̄te vertit laricem. Alibi sapinum vocat pinum, quæ cæsa
regerminat: sapinum, piceam sativam, quæ cæsa nun-

Inus perfectus.

Iuli.

Laminæ ligulæ nu-
cleus & semen.

Ramulus cum foliis
veteribus ac novis.

quam pullulat. Locus est lib. 16. cap. 12. Iner hæc genera proprium quidam fecere sapinum, quonia ex cognatione earū scribitur: qualis dicta est in nucleis. Eiusque arboris imas partes, tædas vocant; cum sit illa arbor, picea, feritate paulum mitigata sat; sapinus autē materies casarum ē genere fiat, sicuti docebimus. Multa hic annotanda & consideranda. Sapinum. lege ex meliori codice, sappinum; quæ lectio confirmatur Vitruvii, & aliorum auctoritate. Glossæ, sappinus πινυς. sappinūs πίνος. Dicat imas partes sappini tædas vocari; cum sapinus nihil aliud sit, quam picea sativa. fallsum, ait doctiss. Salmasius, nec enim ima partes sappini tædæ vocatæ, sed ille maximè *ἰνδὰς*. Nam, ut scribit, Theophr. hoc cap. & lib. 4. cap. 2. *ἀπὸ τοῦ ἰνδὰς πινυς τὰς πινέας*. Non igitur tæda vocata pars ima sappini; sed ea *ἰνδὰς ἡ πινέα*. Quod ait, qualis dicta est in nucleis, id est, capite de nucleis, ac nucibus pineis: Nam lib. 15. cap. 10. De nucum pinearum generibus, sapineæ nucis meminit his verbis. Tertium genus sapineæ ē picea sativa, nucleorum cutē verius, quam putamine, aded molli, ut simul mandatur. Sappinus ergo picea sativa. Falluntur botanici, qui sappinum arboris speciem negant, statuuntque sappinum, Plinii auctoritate decepti, inferiorem ac eandem partem caudicis abiegni. Tradit. enim lib. 16. cap. 39. Abietis, quæ pars a terra fuit, enodis est; hæc, quæ diximus ratione fluviana, decorticatur, atque ita sapinus vocatur. Corruptus Plinii codex, sapinea non sappinus appellata est pars inferior abietis enodis. Sic vocabatur pars hæc abietis, quod enodis esset, ut sappinus. Vitruvius lib. 2. cap. 11. Ima autem, cum excisa quadrifluis disparatur, ejecto torulo ex eadem arbore, ad mtefina opera comparatur, & sapinea vocatur. Idem Vitruvius de larice. Materies earū proluxa, tractabilis ad mtefinum opus, non minus quam sapinea. sapinea pars inferior caudicis abiegni, sappinus picea sativa, quæ cæsa nunquam regerminat. Recte ergo Bello-nius sappinum arbore dixit. Vitruvius, (equo ad verbum quæ de sappino habet Plinius, descripsit,) lib. 1. Namque non omnibus locis arena fossititæ, nec sementorum, nec abietis, nec sappinorum, nec marmoris copia est, sed aliud alio loco nascitur. inopia abietis aut sappinorum vitabitur, arendo cupresso, populo, ulmo, pinu. Antiquiss. Romanor. Varro. lib. 1. cap. 6. Quædam in montanis prolixiora nascuntur ac firmiora, propter frigus; ut abietes & sappini. Columella. lib. 12. cap. 5. Alii nucibus sappines idem faciunt. Plinius cap. 34. lib. 16. Prælum ē sapino atra potissimum facito. ulmeam, pineam, nucem; hanc atque aliam materiem omnem cum effodies, luna decrescente, eximito post meridiū, sine vento Austro. Apud Catonem cap. 31. scribitur. prælum ē sappino atra potissimum fato, aut ulmeam, aut pineam, vel nucem. Scripsit ergo Plin. prælum ē sappino atra potissimum facito, aut ulmeam, aut pineam, vel nucem. hanc atque aliam materiem &c. Redeo ad primum Plinii locum. Materies casarum ē genere fiat. In optimo Thuanæ scriptum testatur doctiss. & nobiliss. Salmasius. sappinus autem materies cæsa regenerare fiat. Ex hoc codice idem corrigit, ac scribit; sappinus autem materies cæsa regenerare fiat, sicuti docebimus; Hæc doctiss. Salmasii correctio; Non ineptè locus hic restitui potest ex optimo Saluanti-

centis codice; in quo, teste Pintiano, scriptum est. *sapina*
autem materies *caesare* generascit. Scribe, & restitue, *sapi-*
na autem materies *caesa* regnerascit. id est, de novo nascitur,
αὐτὰ καὶ γεννᾶται. Theoph. πάλιν γὰρ ἰσχυροῦς ἐστὶν ἐν ἰσχυρῶν αὐτῶν
ἐκαστοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ὅπου ποῦ αὐτῶν ἀναστῆναι. Insignis locus; ex
quo planè constat, Plinium distinguere sappinum (velut
in aliis codicibus legitur sappium) & sapinum. Sappinus
vel sapius, piceæ fativæ species, ut sapina materies, vel
sapius, si declinetur ut pinus, caesa regenerascit, hoc est,
αὐτὰ καὶ γεννᾶται. Ergo sapius species est pinus, quæ caesa re-
germinat; sappinus verò picea fativa, quæ caesa repullulat.

gymnolapides vero picea nativa, quæ cæla repullulat.
Nempe 3 nœis myricus. Plin. lib. 16. cap. 10. laricis mor-
 bus est, ut tæda fiat. Quod de pino Theophrastus, de larice
 Plinius. Ignoravit prorsus quid esset *dæs*, *indædæ*, *dædæ*.
 Tædam quidem interpretatur, sed ubique ferè pro arbo-
 re accipit. cap. jam citato. Sextum genus est tæda
 propriè dicta, abundantior succo quam reliqua, parcior
 liquidiorque quam picea, flammus ac luminis sacrorum etiam
 grata. Sic cap. 18 ejusd. libri *Montes amant cedrus, la-
 rix, tæda.* Et cætera, ex quibus resina gignitur. Cum ergo
 morbum laricis tædam ait, vult laricem in aliam speciem,
 hoc est tædam arborem transfigurari. Non docet Theo-
 phrastus pinum mutari in aliam arborem, sed morbum
 pati cui nomen *dæs*, cum tota in succum vertitur, & ma-
 teriem illam resinofam, unde *dædæs* fiunt: quod illi accidit,
 ob nimiam alimentii copiam. Vide cap. 2. lib. 9. & c. 15.
 Lib. 6. de caus. Ubi rationem reddit, cur hoc morbi ge-
 nere resiniferæ laborent. Latinis tæda dicitur fax è lignis
 confectis & concisis, piceque oblitis. Virg. *Æneid.* 6.

Diripuerè focos, piceum fert fumida lumen

Tædæ, & commistam Vulcanus ad astra favillam.

Enclid. Sic effata facem juveni conjecit, & atro
Lumine fumantes fixit sub pectore tædas.

Apulejus. *Lucernis, tædis cereis, & alio genere, fæ-*
luminis. Cererem Deam tædiferam Poetæ vocant, quod
 tædas inflammaverit in perquirenda filia Proserpina, &
 Plutone abrepta.

Obid: lib. 4. fast.

Illic accendit geminas pro lampade pinus

Hinc Cereris sacris, nunc, quoque tæda datur.

Lustrales faces, ex tæda, lignisque pice obductis fie-
bant, quas Claudianus sexto consulatu Honorii elegan-
tiss. his versibus describit.

Lustralem sic triste facem, cui lumen odorum

Sulphure cæruleo, nigroque bitumine fumat,

Circum membra rotat, doctus purgando sacerdos

Rore pio spargens : & dira fugantibus herbis
Numina terrificamus. Idem. Idem.

Numina, terrificumque Iovem, triviâmque
Trans caput aversis manibus iaculatum in 4

Trans caput averjis manibus jaculatur in Aus.
Secum rapturas cantata miculat ad us.

ccipitur etiam tæda pro nuptiis. vel pro inf.

Accipitur etiam tæda pro nuptiis, vel pro ipso conju-
gio. Mos enim in nuptiis antiquorum erat, ut, quemad-
modum Varro inquit, faces & tædæ semper præirent;
quod olim non nisi per noctem nubentes ducebantur à
sponsis. Virg. 4. Æneid.

Si non pertæsum thalami, tædæque fuisset.

Tæda quæ ex lignis diversis confecta erat, & quæ vel naturali pinguedine, vel oleo, picæque illita, facula modo lucebat, Græcis πανός & γραβίον dicebatur. Athenæus lib. 15. ἀμυρεάς ἢ γραβίον τὸν φανόν. σιλόνου ἢ ὅτι καὶ ἐγγράμιον. ἑὺ-
τὴν τὴν λέγειν, γραβίον ἰσὶ τὸ πείνιον, ἢ δρύνιον ἕλυνον, ὅσσ' ἰθαλασμέ-
νους ἔκαπερξαμένοι ἐξ ἀπ' αὐτοῦ, & φανέιν τοῖς ἀνὰ πτερύσσιν. *Amerius*
phanon appellat grabium, hujus vocabuli significatio sic ex-
ponit *Seleucus*. grabium ex *Ilíce* aut *queru* lignum est,
quod contusum, & fissum accenditur, ut ambulancibus præ-
luceat, & viam monstrat. Eodem loco ἀλοιὴ ἢ ἴφρασκον, φανέιν
λέγουσιν τὴν λαμπρότητα, ὅς τιν' ἐκ τινῶν ἕλυνον τετραμήκων ὄστρον.
Alii phanum volunt esse facem. *alii* ex dissillis lignis qui-
busdam fasciculum. paulò infra. πανός ἢ ὀνομαζέται τὸ διακονη-
μένον ἕλυνον, & συνδεδεμένον πανὺν δισέκτων lignum & colliga-
tum nuncupant. Tæda, de qua nobis sermo, pini ac coniferarum morbus, neutiquam arbor, ut *Plinius* tradit. Placeat quibusdam *Plinium* tædam pro pinu ponere. contra-
rium apud probatiss. semper legi auctores; pinum sc. pro tæda poni. *Virg.* lib. 8. *Æneid.*

Ipsa inter medias flagrantem fervida pinum

Sustinet. Idem in Ceiri.

Pronuba nec castos accendet pinus honores.

Varro, cujus hæc sunt verba, confluit mulierum tota
Roma, qua noctu nubere solita, etiâ nunc pinea fax indicat.
Aristoph. *ἐν Πίστῃ πάλιν ἡ γὰρ ἀπὸ πίνας φασφάγου*. Tādâ pro
pinu, quod sciam, dixit nemo. Idem esset, ac si quis domû,
vel navem pro pinu ac alno diceret, quod frequenter na-
ves ex alno pinôque fabricentur. Sed friyola præterea

Abietis particulæ, quibus addendus ramulus, cum foliis veteribus ac novis.

nec facile decidunt, sed diutissimè in arbore hærent. Coccali in his exigui, nuclei ossis cerasi non majores, adnata una parte membrana, alis apum aut grandiorum mulcarum ferè perfumili. Materies ligni albida est, & ex multiplici tunica contexta, veluti cepæ balbus. Similes admodum arbores, picea supra descripta, & abies sunt: adeo, ut etiam sæpius fabros lignarios fallant. siquidem eadem ambabus ferè proceritas, utraque iisdem est foliis, oblongis, densis, duris: amborum ramuli prodeum crucis in morem, à duorum duntaxat ramorum lateribus exeuntes; quod & foliis evenit. Verumtamen hoc tantum discriminis in se habent, quod abiegna folia sunt longè candidiora, magisque pungentia, minus levia, angustiora, & duriora; contra piceæ nigriora, paululum latiora, læviora, molliora, magis obtusa. Præterea piceæ cortex nigrescit, tenax, ac lentus, lori modo flexilis, abietis ferè albacit, & si flectatur, ut jam dixi, facile perfringitur; Piceæ rami plerumque ad terram flectuntur; contra abietis sursum curvantur. Denique ligni materies piceæ multò speciosior, ac etiam utilior: habet enim venas rectiores, minusque nodosas. Ex abietis cortice liquida quædam resina colligitur, lariceæ consistentia affinis, sed magis transparens; amaricans, & sapore citri mali corticem proximè referens, quæ in tuberculis nonnullis corticis, non quidem vetustiorum, sed novellarum abietum continetur. Ex quibus, non nisi vulneratis, eximitur. Sponte enim non profluit. Fert & aridam resinam abies, quæ circa corticis rimas vel abscissos ramos veterum arborum reperitur, vel etiam sub ipsis corticibus. Est & altera quædam abietis species, quam Bellonius in lib. de arbor. coniferis ostendit, conis non dependentibus, sed sursum erectis. Hanc legitimam esse abietem, & marem dici posse existimat. Alia tamen Caroli Clusii opinio, piceam supra descriptam *ελαινη ἀβρίαι* esse, hoc est abietem masculam. Non omittenda differentia, quæ in abietis fœminæ, sive vulgatæ foliis reperitur. Folia plana in junioribus & bifido mucrone conspicua, supernè viridia, averfa parte cineracea, & utrimque in ramulis veluti pectinatum disposita, ita ut totus ramus complanatus, & compressus videatur. In vetustis arboribus hunc foliorum ordinem (nisi fortè in tenellis ramis) non licet observare. Rigidiora enim, magisque obtuso mucrone, licet pungenti redduntur. Adulta abies circa majorum ramorum extremos quasi surculos, in singulorum foliorum alis, prona parte, exigua quædam nucamenta interdum fert, è quibus singulares brevèsque juli emergunt, qui deinde in flosculos permutantur, quales lib. i. descripsit Theophrastus. Perdurant ea nucamenta in alterum nonnunquam annum. Reperitur abies in montibus frequens, & in iis, ut ait poeta, præstantissima, in Germaniæ ac Bohemæ sylvis satis frequens. Descendit etiam ad plana, nec horri culturam spernit.

Αιωρίνη ἢ Ἐρ^η φύλον. &c. Docet in quibus pinis & abies differont. Verba Theophrasti adeo luculenter à Magno Scal: exponuntur, ut supervacuum foret, quicquam is addere; nec pigeat videre doctiff. Conſtant. notas.

Καὶ ἡ ἰσότης το ἁλουργ. Plin. lib. 16. cap. 34. *larix fami-*
nam habet (hec supra examinavi) *quam Græci vocant agida,*
mellici coloris. Inventum est πικρῶν tabellis *immortale: nul-*
lūq; fissile rimis, hoc lignum proximum medullæ est, in abiete
leuson Græci vocaverūt. Vel Plinii, vel Theophrasti codex
corruptus. Theophrastus ἁλουργ & ἁλουργ. leuson Plinius.
Puto Latini auctoris codicem depravatum. Reddit rā-

tionem Theophrastus cur λευκὸν dicatur; quod λευκὸν sit λευκῶν, colore albo. λεῶον idem vocari scribit. Nominis vestigia etiamnum hodie supersunt. Nam Iuræ montis lignatores abietis utriusque candidissimos truncos non nodis interceptos, sed recto venarum cursu fluviatos, & ad opera intestina faciles, nunc louchon, non ouchon vocant. Latini, ut docet Robert. Constanti, λευκὸν alburnum vocant. Vide quæ supra de ægide diximus. & notas Constant.

ὄζυν, *Gaza scissimam* vertit. Hanc cur coniferis sub-
jungat Theophrastus, non video. Rectius glandiferarum
Historiæ subjunxisset, quod castaneæ modo, nucleos e-
dules, echinis contectos, habeat; & sæpius in sylvis in-
ter glandiferas reperiat. ὄζυν *scissimam* vertit *Gaza*,
quod facile in laminas findatur. ὄζυν *vel* ὄζυν *Græcis* dicitur,
quod folium habeat ἔχοντες ὄζυν *ἐξ ἄρου, ἔς εἰς ὄζυν συνή-
μην*. Non satis inter recentiores convenit, quæ planta
ὄζυν dici debeat. Alii cerrum Latinorum, & ὄζυν *Græco-*
rum eandem arborem volunt, idque ex fructu utriusque,
ut scribunt, constare. Theophrast. de fructu oxyæ. ὁ ὅ
κρεπτός τις, βαλανιδίης, εἰς ὄζυν &c. Plin. lib. 16. cap. 6. de
glande cerri. Cerrō *tristis* & *horrida*, *echinato calyce*,
ceu castanea. Echinatum habet calicem: hoc est, echi-
num tristem, & horridum, sed non aculeatum, ut casta-
nea. Dulcissimam esse cerream glandem, docet apud Plin-
ium Nigidius: talem esse & ὄζυν *κρεπτός*, dicit Theo-
phrastus; qui tamen inter genera glandiferarum eam
non recenset, sed *μονογυῖς* esse ait. Latini verò cerrum,
qui est ὄζυν, generi τῶν βαλανιφόρων adscriperunt, propter
fructum βαλανιδίην. Nam & castaneæ Græci propter id
huic eidem generi accensent, & βαλανίης vocant. Veteres
habent glossas, qui cerrum ὄζυν exponunt. Fateor plu-
res communes notas habere cerrum & oxyan: attamen,
eandem arborem esse, nego. ὄζυν materiem Theophrastus
firmam, nervosamque ait. cerrum Plinius celeriter mar-
cescere; quod etiam tradit Vitruvius. Præterea cerri jam
receptæ fructus, castaneæ instar, calyce non includitur,
sed, ut cæteræ glandes quercuum, inhæret tantum. Foli-
um habet eadem cerri piro planè dissimile, non ὄζυν-
dis, vel, ut vulgo, δισκιδίης, nec ut *Gaza*, δισκιδίης. Alii fa-
gum vulgo dictam oxyan volunt. Supra, ubi de fa-
go nobis sermo, dixi, Plinium φάγυν id est *fagi* & ὄζυν his-
toriam confundere: An fagus vulgaris oxya, ex iis quæ
dicturus sum facile percipiet Lector. Sed Theophrasti
verba prius examinanda & exponenda, ante quam certi
quid concludi potest. ὄζυν vocari scribit Hesych. si non
sit mendum, ὄζυν, ὄζυνος, ὄζυν, ὁ ὄζυνος, ὄζυνος ἢ ὄζυνος
δινδρεος. Lidi teste Strabone Lib. 12. Geograph. μυτὸν vocarunt.
ἰτυμοὶ οὐρανίης καὶ τὸ ὄνομα τὸ τῶν μυτῶν. ὅπ πτω ὄζυν ὅπου ὄνα-
μαίεσσι οἱ λυδοί. ποτὴν δὲ ἢ ὄζυν κτ. τὰν ὄνομα, ὅπου ὄναμαίεσσι
φασὶ πὺς δεικνυμένης. ἐκείνων ἢ ἀπὸ τῶν εἰσὶ τοὺς ὄναμαίεσσι
μυτῶν, ἀπὸ τῶν ὄζυνος ὅπου ἀπὸ τῶν οὐρανίης. qui & *rationem*
nominis Myforum reddunt, quod *Lydorum lingua*, arbor oxya,
mysus vocatur, quæ juxta *Olympum* copiosa nascitur, ubi ex-
positos esse ajunt *decimatos*, quorum progenies sunt. *Myssi*, sic
ab oxya arbore dicti. Ομογυῖς ait esse, cum paulò infra in
montibus & campestribus nasci scribat; ac quidem in
montibus natam materia candida constare, ad multa
utili: in campis verò materiem habere nigram, mi-
nùs utilem. *μονογυῖς* dicit, quod maris feminæque differ-
entiam, non agnoscat, non quod differentiam nul-
lam admittat. ὄζυν quomodo accipi debeat supra lib. 1.
exposuit. Scribe cum Robert. Const. καὶ ὄζυν ἢ &c.

ἄλλοι καὶ ἄλλοι. καὶ οὗτοι οἱ ἐστὶν ποικίλοι καὶ ἁπλοῦς. διὸς βαλάνος ἐστὶ
 καὶ καστανῶν: Nux quidem regia est, quæ nobis simpliciter nux
 vocatur, nux vero Pontica est, quæ tenuis nux vocatur, Io-
 vis glans est castanea. Diosc. libr. I. cap. 145. καὶ οἱ σαρ-
 διῶται βαλάνους αἰς πέντε λόγους ἡ καστανὴ καλοῦσιν, ἡ μὲν οὖν ἡ διὸς βα-
 λάνους. Verba Dioscoridis examinanda. Nicandri Scho-
 liafles σαρδανιωτὸν βαλάνον, non omne castaneorum genus,
 sed certam quandam speciem, sic vocari tradit. Ea-
 dem Galeni sententia. Diphilus Diosc. probat senten-
 tiam apud Athenæum Lib. 2. deipnof. οὗτος δὲ διφίλος πρὸς κα-
 στανὰ καὶ σαρδανιωτὸν βαλάνους καλεῖ. Sardiāna glans dicitur,
 quod in Sardinia optima nascatur, vel primum Sardibus
 provenire. Plinius lib. 15. cap. 23. de castaneis. Sardibus,
 hæc provenere primum; ideo apud Græcos Sardiānos ba-
 lanos appellant. Nam Divus Tiberius postea balanum
 nomen imposuit excellentioribus satū factis. Hæc cor-
 rupta. Nomen, Tiberius, in neutro exemplari Salma: teste.
 Pintiano habetur. A nullo, quod sciam, nisi impudenti
 adulatore divus appellatus est Tiberius. Homo impurus;
 & omni flagitiorum genere inquinatus. Tanto minus à
 Plinio, qui omnes adulandi Tiberio causas procul habuit.
 Præterea quomodo balani nomen imponere potuit Ti-
 berius, cum Theophrasti ævo nomen hoc haberet. Scri-
 be, nam divus sive dios balanum, postea imposuere. Sic apo-
 graphum Toletanum habet, non imposuit, ut in editis: vel
 διὸς βαλάνον postea Theophrast. imposuit. Theophrasti vo-
 cem in Tiberium mutarunt. λόπιμος. Nicandri Scholiast.
 genus quoddam castaneorum sic vocari scribit, sed per
 α μίαν, scribit, λόπιμος. Apud Galenum tamen per ο μικρὸν
 scriptum reperitur Lib. 2. De aliment. facult. cap. 38.
 καὶ ὅτι περ αὐτῆς τῆς τῶν καστανῶν ονομαζομένων, ὡς ἔστι καὶ ἐκείναι τῶν
 βαλάνων εἰσὶν, ἔτι οἱ δὲ λόπιμος αὐτῶν ονομαζομένων. In fœminino
 genere usurpat, reliqui in neutro. Hefych. λόπιμος (vulg.
 λόπιμος) καστανὴ οἱ δὲ οὐλοῖται. λόπιμος à cortice nominatur.
 Cortex Græcis λέπος: dictus, quibus & λοπῶν decorticare.
 Hefychius οὐλοῖται vocari tradit. Idem alibi οὐλοῖται τὰ κα-
 στανῶνα. Theophrastus lib. 11. hist. cap. 18. castaneum οὐ-
 λοῖται vocat. πρὸς δὲ δερματικῶς ὥστε ἡ βαλάνος, & τὸ οὐλοῖται. τὰ
 δὲ οὐλοῖται, ὥστε ἡ ἀμυγδαλὴ, καὶ τὸ καρύον. Cory teguntur
 glandes, & Euboicæ nuces, id est castaneæ, ligneo puta-
 mine amygdalæ & nuces. τὸ οὐλοῖται ut dixit Hefych. casta-
 nea. Athenæus lib. 1. μνηστῆρος οἱ δὲ ἀθηναῖος ἐν τῷ περὶ ἰδεῶν
 τῶν οὐλοῖται φησὶ καρύον ἢ καστανὴν (ἀμφοτέρων γὰρ καλεῖται)
 δυοπύττω. Mnesitheus Atheniensis de edulii tradit, nu-
 cum Euboicarum sive castaneorum (duobus enim his no-
 minibus appellant) concoctionem esse laboriosam. Nican-
 der in Georg.

— λόπιμος καρύον πρὸς
 οὐλοῖται, βαλάνος τὸ μετὰ τὴν ἐπεὶ καλεῖται.

Lopinum nucemque Euboicam, alii balanon vocant. Athenæus tamen ex eodem, Nicandri auctoritate, λόπι-
 mon avellanam vocatam scribit, ὅτι ποικίλων καλεῖται κα-
 ρύων ἢ λόπιμος πέντε ονομαζομένης, μνηστῆρος δὲ Νικάνδρου, nucum
 Ponticarum, quas lopima quidam nominant, Nicander memi-
 nit. Non dubium quin ejus qui has eclogas confecit, vel
 alterius scoli, vel exscribentis negligentia, error hic in
 codicem irrepperit. Nam cum οὐλοῖται scribere debuisset,
 scripsit ποικίλων; ut doctè ostendit Causabonus, & ita scri-
 bendum, verba Nicand. quæ non longè post sequun-
 tur, ac à nobis citata, satis clarè & apertè docent. Con-
 firmatur præterea, quod omnes constanter Castaneam
 λόπιμον & οὐλοῖται vocari asserant. Malè ergo Plinius lo-
 cum Theoph. lib. 5. cap. 8. hist. vertit, quod & imita-
 tum est Gaza. τὸ γὰρ οὐλοῖται καρύον καλεῖται. γίνεται γὰρ μέγας,
 & ὡς τῶν αὐτῶν τῶν ἐρεψιν, ὅταν μέγας ἐγγίνεται φοδὶ &c. Plin.
 lib. 16. cap. 42. facile panditur Juglans; sunt enim &
 ex ea trabes, frangiturque se prænuñciat strepitu, quod in
 Antandio accidit, cum è balneis territi sono profuge-
 runt. οὐλοῖται καρύον fructus, vel οὐλοῖται καρύον arbor dici-
 tur, quod in Eubœa frequens sit. Theoph. lib. 4. cap. 6.
 ἐν δὲ τῇ οὐλοῖται & περὶ τῶν καστανῶν, τὰ μὲν οὐλοῖται ποικίλα, τὰ δὲ
 αἰσίων αἰσίων. in Eubœa verò & circa Magnesium Euboicæ id est
 castaneæ multæ quidem habentur, & reliquis autem nullæ.
 Castanea dicitur, non à castitate, quod quidā opinantur,
 & à Plinio jejuniis ferè dicatas dicente annui volunt. lib.
 15. cap. 23. moluntur etiam ait, & præstant jejuniis fœmi-
 narum quandam imaginem panis. In altero codice legitur,
 præstant ingenio fœminarum &c. Quasi mens esset Plinii:
 moluntur etiam, & præstant imaginem quandam panis;
 quam ingenio five arte fœminarum acceperunt: mulieres
 enim molitas castaneas in formam panis redigebant.
 Castanea à Castanide terra nomen habet. Nicand.
 in Alex.

— Τὸ καστανὸν ἐρεψεν αἰα.

Scholiafles τὸ καστανὸν ἐρεψεν. πόλις ἦτορ αἰα, ὅθεν τὰ κασταν-
 ῶνα λαβὴ τῆς καστανίδος γῆς. ἡ καστανὴ πόλις ποικίλη ὅπου παλαιὰ ἔστι
 τὸ καστανόν. Quæ terra castanis nutritur. Castalis Thessaliæ
 urbs, unde castanea à terra castanide, Castanis urbs Pontica,
 ubi copiosè provenit castanea. Malunt alii καστανὸν à Castana
 Magnetiæ urbe dici. Certè circa Magnesium frequentes
 esse tradit Theophrastus lib. 4. cap. 6. loco jam citato.
 Alii Castanam urbem Apuliæ scribunt, non procul à Ta-
 rento. De quo non laboro. Sufficit ab urbe, aut agro
 quodam nomen hoc accepisse. ἡ μὲν οὖν. Apud Athenæum
 Lib. 2. Agelochus castaneas σιωνικά & ἀμωτά vocat, ἀγέ-
 λος οἱ δὲ ἀμωτά καλεῖ τὰ καστανῶνα. ὅπου γίνεται τὰ καρύον τὰ σι-
 ωνικά, ταῦτα δὲ ἀμωτά καλεῖται ἀμωτά. Agelochus castaneas vo-
 cat amota, ubi sinopice nuces gignuntur, inquit, amota vo-
 cant arbores, quæ illas ferunt. Alterutrum corrigendum
 doctis placet; alii utrumque corrigunt, leguntque ἀμωτά
 ab ἀμωτὰ metere. Messis dicta castanea, quod sit proven-
 tus illius fructus messis gentibus nonnullis, quæ castaneis
 tantum victitant. Fortassis μόνον dicitur, quod cortex
 interior ad vulnera solidanda & replenda utilis sit, non
 secus ac linteola concepta quæ μωτά dicuntur: Vel quod
 instar linamenti, linteique concepti possit, & ulceri-
 bus indi. Apud Xenophontem Lib. 5. ἀναβάσις mentio
 fit τῆς καστανῆς καρύος, καρύον δὲ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ὡς πολλὰ τὰ κα-
 ρύον, ὅτι ἔχοντι διαφύλον μετὰ τῶν ἀνθρώπων, τούτῳ καὶ καλεῖται οἱ τῶν
 ἐρεψιν. Nuces in tabellatis erant multæ, formatae, nul-
 lo divortio interceptæ, his elixis Græci pro pane utebantur.
 Mentio etiā fit apud Hippocratem Lib. secundo de dia-
 ta. Verba mox citabo, Pollux Lib. 1. dubitat utrum
 nux cujus meminit Xenophon sit castanea, an avellana.
 καὶ οἱ, φοίνικες, καρύον, καρύον τὰ ἐστὶν ἔχοντι διαφύλον, εἴη δὲ ἂν ταῦτα
 τὰ λεπτοκαρύον ἢ μάλλον τὰ καστανῶνα ονομαζομένα. φησὶ γὰρ καὶ
 αὐτῶν ἐρεψιν. παιδὶς σιτισιμύνης, ἐρεψιν, &c. Coni, palmae,
 nuces, nuces carentes interstitio, an sint nuces tenues an verò
 magis castaneæ dictæ. Xenophon pueros nutritos his nucibus
 elixis ait. Certè nec avellana, nec castanea διαφύλον habet;
 sed avellana ex oblongo rotunda, neutiquam plana. Vir
 Magnus cum amygdalam planam videret, immo planio-
 rem quam castanea, καρύον πλάτυ amygdalam scribit. Fal-
 litur: vel ex Hippocrate disci poterat καρύον πλάτυ non esse
 amygdalum; αἱ ἀμυγδαλαὶ καυσώδες, τρεφίμοι δὲ εἰσι, δια τῶν
 καυσώδων μὲν, διὰ τὸ λεπτόν. τρεφίμοι δὲ διὰ τὸ σπικώδες. καὶ καρύον
 τὰ σπικώδη πρὸς τὴν πλάτην ταῦτα ἔχοντι τὸ πλάτυ πρὸς τὴν
 τρεφίμον & διαχωρητικὰ. κατὰ τὸ γὰρ ὅτι καὶ φέρονται ἐρεψιν. οἱ δὲ
 κατὰ τὴν αὐτῶν σπικώδη. Amygdala æstuoze sunt, & nutriunt,
 his de causis, æstuoze quidem, quia pingues, nutriunt autem,
 quia carnosæ; & nuces rotundæ his similes se habet, latæ verò
 maturæ, nutriunt, & alvū deficiunt, purgata etiam status
 pariunt, earū verò tunica alvum sistunt. Vides separari ab
 Hippocrate amygdalam & nucē latam, Addo aliud argu-
 mentū, quo probatur πλάτυ καρύον non esse amygdalum,
 quod ab uno latere speciem quandam διαφύλον præferat
 amygdalum; nux castanea nullam omnino. Xenophon
 σπικώδη διαφύλον μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Nullam nucis genus latum, &
 quod διαφύλον caret, præter castaneam. Situ enim ac facie
 plana est, non prorsus rotunda: præsertim ex una parte.
 Rectè ergo Dalecampius τὸ πλάτυ καρύον Castaneam ver-
 tit. Corruptus Athenæi codex; restitue, φιλοτιμῶν δὲ ἐν τῷ
 περὶ τροφῆς φησὶ, τὸ πλάτυ, τὸ δὲ καλεῖται σαρδανιωτὸν διαχωρητικόν
 ἐστὶν. Sic legit Dalecampius, & rectè vertit: Philotimus li-
 bro de alimentis scribit, nucem latam quam & Sardiā-
 nam vocant, æγρὲ confici. Vulgata etiā lectio an retineri
 possit, inferius, ubi de generibus agendum, dicam. Unum
 obstat, quo minus castanea sit καρύον πλάτυ, quod Hip-
 pocr. scribat διαχωρητικὸν esse, cum castanea adstringendi
 vi non careat. Diosc. loco citato, σφικτικὸν & αὐτὰ τῶν ορεῶν
 εἰσι δραστήρια, & μετὰ τῶν αἰσίων τῆς σπικώδους & πρὸς λεπτοῦς φρούς.
 cum & ipsæ adstringant, similes quoque præbent effectus,
 maxime vero tunica quæ carnem & putamen intercurant.
 Non movent alvum insita quadam vi, sed pondere suo ac
 adstrictione. pondus quod intestinis est deorsum premit,
 adstrictio contrahit ventriculum, eaque ratione dila-
 tantur inferiora. Sic Cydonium statim à cibo, præsertim
 lubrico sumptum, alvum ad excernendum irritat. Vide
 Gal. lib. 2. de aliment. facult. ubi inquirens causam cur
 adstringentia pyra aut poma ventrem quibuldam laxent,
 tandem concludit, ἡ ἀμυγδαλὴ δὲ τῶν αἰσίων, διὸ καὶ ἀλλο-
 τὴς χυμὸς αὐτῶν ἀνατρεῖται, κατὰ τὴν ἐνδον ἐν οἷς ὡς καλὴ καλὴ πλάτην
 ἀπὸ τοῦ αἵματος τούτου ποιεῖν, γινώσκουσιν πρὸς τὴν σφικτικὴν οὐ τὴν δια-
 χεῖται οὐδὲν ἐκρίνει κατὰ τὸν αἰσίων χυμὸν. Adstringentia
 verò roborant ac firman; quo fit, ut si quis alius suc-
 cus ventriculum subverterit (quod solet bilis pallida effe-
 cere; in quibus copiosior est acervata) qui sic est affe-
 ctus, si quid adstringentium gustarit, succum infestantem
 repente deorsum excernet, τὸ πλάτυ ergο καρύον castanea.

quæ mitefacta dentibus non officiant, quemadmodum copia pressi lactis, caseus recens, non induratus. Sic castaneæ molles, quæ maturæ ac per ætatem flaccidæ sunt. Συμπίλον. corrigunt. πικρὸν, nec melius, nec significantius. Scribe γυμνόλον, ut fit idem cum balanite Plinii, quam ait esse maxime purgabilem & sponte profiliere, hoc est facillime purgari, & echino suo exui, ut sponte profiliat. Balanitis a figura glandis. Hanc omnium deterrimam scribit Galenus, & suum esse alimentum lib. de cib. bon. & mal. succ. cap. 4. αἱ δὲ αἰδοὶ παρὰ μὲν τοῦ εἶναι τὴν ῥίζαν παρὰ τῆς φύσεως, ἀλλὰ τὴν ἀνθρώποις οἰκίαν, ἀλλὰ τὴν ἀνθρώποις ἀνθρώπων, ἀλλὰ τὴν ἀνθρώποις ἀνθρώπων. Sed quæ figura oblonga sunt, & similes palmulis ad sues potius quam homines nutriendos idoneæ, nisi quispiam ingenti necessitate oppressus (ut in extrema victus inopia accidit) edere illas cogatur. Si usui usque adeo inepta hæc castanea quomodo pura dici possit non video; nisi pura dicatur idem, quod cortice spoliata. Quod non valde aridet. Malo scribere, quæ balanitis vocatur purgabilis maxime, & sponte profiliens. Pura & plana Sardiana, Tarentina minus tractabilis. Apud Græcos Latinsve Sardiana omnium optima, figura plana, non rotunda. Aperte satis Plinius Tarentinam rotundam inquit, communis vero rotunda, illaudabilis oblonga. Meminit Hesych. αἰσχροῦ εἶδος π τὸν κατὰ τὸν. quale hoc genus ignoro. Recentiores castaneam aliam sativam aliam sylvestrem observarunt. Sativæ fructus magnitudine & figura differt: alia grandior, quam maronam vocant, quæ divitum claudit mensas: cineribus obruta igne coquitur; minor alia quæ pauperum inservit mensæ, divitum etiam, si altera non detur. Quædam in ventrem magis crescit estque rotundior; quædam magis plana, quædam oblonga magis. De castanea equina, quam folio multifido castaneæ appellant, nihil dici: luculenter eam describunt Clusius. Dodon. Mathiolus. Equina dicitur, quod equis anhelosis proffit, primum Constantinopoli Viennam delata, inde ad nos; hyemis injuriis non læditur. Castaneam alii ad nucum, alii ad pomorum classem referunt. probabilior eorum sententia qui ad nucum referunt

Castaneasque nuces mea quas Amaryllis amabat.

Nec inde sequitur ad pomorum classem referendam, quod βαλάνος nomen obtineat. Nam ipsius quercus glans referri debet ad nucis classem quod duriori regatur cortice.

Μίλον. arbor hæc μίλον, σμίλον, σμίλαξ, μίλαξ, μίλον, si non corruptus Hesych. codex, vocatur. Hæc nomina & aliis tribuntur plantis, ut lib. 1. cap. 16. dixi. Frustra inter μίλον, σμίλον, σμίλαξ, μίλαξ, quaerunt differentiam, quantum ad nomen pertinet. Una hæc eademque appellatione σμίλον, & σμίλαξ, arbores, frutices, herbas longè diversi generis vocantur, ut Lector ex nostris commentariis animadvertet: Vide cap. lib. 1. citatum. Multa ex nominis æquivoci errore orta confusio. Grammatici critici vocis hujus πολυσήμια decepti sunt. Nec hi tantum, sed Medici duo præstantissimi, & in Græca lingua versatissimi. Alter cum locum hunc Platonis, 2. de Republ. καὶ ἀκλινέτης ἐπὶ τῆς ἀδελφῆς ἐρωτῶν, σμίλαξ τε & μυρτίνας, exponit. in totis ex smilace hederacea, & myrto confectis, discumbentes. Imaginari nequeo, quomodo ex parvo frutice, qualis smilax, hederæ similis, lecti confici possint. Eodem in errore Pausaniæ interpres, πῶς δὲ ἀνθρώποις τὸ ἀρχαῖον ὄψομα καὶ ἡμεῖς καὶ μαρτυροῦμεν ἀδυνάτην, τὸ καὶ τὸ ἀφ' αὐτῆς τῆς ἰστορίας ἐποικίζοντο. ἔστι δὲ, κατὰ τὸν, αἱ κείροι, καὶ ἀνθρώποι, καὶ σμίλαξ, ὁ λαός. Enumerat materias Arcadicas, ex quibus fieri vulgo solebant Deorum simulachra ab antiquis, & inter has σμίλαξ. Interpres hederam Ciliciam exponit. Parvus frutex hederæ hæc, & ad simulachra inepta. Præterea, inter arbores fruticulum recensere, ineptum esset. Cave intelligas smilacem ilignam, cujus meminit infra c. 16. Theophrastus: mollem ea solutamque materiem habet; sed taxum intellige, quæ in Arcadia nascitur, cujus lignum cedro simile est, & pro cedri-no, ut ait Theophrastus, venditur. Apud Gal. lib. 6. c. 2. εὐπόρος, cap. 2. legere est. Τάπη δὲ ἰσχυρότερα τοῖς τε τῆς μυρτίνης, καὶ τὰ τῶν μύρτων ἐστὶν ἀφ' ἑαυτῆς, καὶ τὸ τῶν σφυγμῶν καὶ σπινθῶν μέλλον, ἀκρυσσόνοντι τὴν μετακλινῶν πρὸς, & κατὰ τὸν, καὶ σμίλαξ, καὶ φησὶ, καὶ τῶν βαλάνων αὐτῶν. His fortiora sunt myrti, ac baccharum ejus decoctum, ex acerbis cotoneis malis, & virgultorum tenerorum ilicis, arbuti, smilacis (ilignæ scilicet) ac phagi, ac ipsarum glandium. Quærit doctiss. Medicus, qua ratione fieri possit, quod smilax, quæ ab omnibus deleteria, (hoc de taxo intelligi debet) dicitur, ponatur à Galeno inter gurgulionis remedia. Smilacem intelligit

ilignam. Hæc ilicis instar adstringit; smilax taxus venenata; smilax iligna innoxia. Smilax deleteria à Latinis taxus dicitur. Plin. lib. 16. cap. 10. similis huius etiamnum aspectu est, ne quid prætereatur, taxus—hanc Sestius à Græcis smilacem vocari dixit. Gal. lib. 8. simpl. σμίλαξ, ἢ τὰξον, δένδρον ἐστὶ δὴλητὸν δυνάμεως. Smilax sive taxus arbor venenata qualitatibus. Corrige Æginetæ codicem σμίλαξ, ἢ κρυκτός, δένδρον ἐστὶ δὴλητὸν δυνάμεως. Scribe, σμίλαξ, ἢ τὰξον, &c. Diosc. lib. 4. cap. 80. σμίλαξ, οἱ δὲ θύμαλον, ῥωμαῖοι δὲ τὰξον καλεῖται. Smilax à nonnullis Thymalus, à Romanis taxus appellatur. In optimo codice ut doctiss. & nobiliss. observavit Salmasius, scribitur οἱ δὲ θύμαλον, οἱ δὲ θύμαλλον καλεῖται. quomodo in Euphoristis lib. 2. cap. 144. legitur. Illud θύμαλλον natum est ex correctione antiquarii alicujus, qui corruptam dictionem θύμαλον voluit emendare, & mutandum judicavit in θύμαλον. Scribe, οἱ δὲ σμίλον, οἱ δὲ θύμαλον καλεῖται. Diosc. lib. de Alexipharmacis, cap. 12. ἢ καλεῖται σμίλαξ, ἢ ἐνὶ τῷ θύμαλον, & τὰξον ῥωμαῖοις τὰξον. quæ smilax dicitur, à quibusdam Thymium, à Latinis taxus appellatur. Ægineta lib. 5. cap. 49. ἢ καλεῖται σμίλαξ, ἢ ἐνὶ τῷ θύμαλον, & τὰξον ῥωμαῖοις τὰξον. Quæ smilax vocatur ab aliquibus, Thymium à Romanis taxus vocatur. Bauhinus, in notis ad commentar. Mathioli in Diosc. iconem ostendit, glandiferæ cujusdam taxici, cujus nucumenta sunt, quadantenus similia capitibus Thymi cephaloti. An hanc viderint illi, qui θύμαλον nomen taxo dederunt, affirmare nemo facile poterit. Theophrasto alterutra incognita videtur; nam taxum scribit μονοκλινές. Sed vox hæc ut intelligenda, inferius dicam, & ex iis quæ de oxya dixi, percipi potest. Plinius à taxo toxicum nominatum scribit lib. 16. cap. 10. Sunt qui taxica hinc appellata dicant venena, quæ nunc toxica dicimus, quibus sagittæ tinguntur. Nugatur Plinius. Toxicum à Græco τὸξον telum. Toxici meminerunt auctores, Plinio seculo uno alterove antiquiores. Arist. lib. de admir. auscult. (si modò Aristotelis) Nicander, Dioscorides, Plautus in Mera.

Certū est: ibo ad medicū, atq; me ibi toxicō morti dabo: Quando mihi adimitur, quā causa vitam cupio vivere.

Nicander in Alex.

Καὶ κεν λαιγῶντι τὸ ξύλον ἀχρὶ αἰμυλῆς, τοῦτο δὲ τὸ ἀχρὶ βαρύνεται ποτὶ αἰὲρ.

Toxica si potu sævum fecere dolorem, Protinus immitti properes succurrere nōxæ.

Scholias. Τοξικὸν ἢ καλεῖται τὸ τὰξον φέρειον, διὰ τὸ ὁμοίως τοῖς τοξομασίαι ἀναρῆναι τὸ ξύλον, βαρύνει, ἢ ποτὶ τὴν ἢ ἐπὶ οἱ Παρθοὶ καὶ Σκυθῆες τοξοῦντες, ποτὶ τὸ ξύλον τὰς τῶν βελῶν αἰκίδας, & ὡς τινες τὸ κώνειον νομίζον, ἢ διότι ὁμοίως τῆς αἰκίδος ἀναρῆναι βαρύνει, ἢ ποτὶ. λέγεται ὑποπνῶν καὶ σκουπῶν. ἄλλοι δὲ λέγουσιν, ὅτι καὶ τὸ αἰματὸν τῆς ὑδρας ἀναφύει, τὴν δὲ ὑδραν, τοῖς αἰγέλεν οὐκ ὁμοίως, & διὰ τοῦτο τοξικὸν καλεῖται. Pharmacum hoc toxicum vocatur, quod è vestigio, potum vel comestum, interminat hominem, instar sagittæ. Vel quod Parthi Scythæque hoc illinant sagittarum acus. Falluntur, qui cicutum putant esse. quod instar sagittæ, tollat hominem, quovis modo assumptum; à nonnullis Scythicum dicitur: alii ortum volunt, ex sanguine Hydræ, quam sagittis confecit Hercules. Falso ergo Plinius toxicum putavit dictum ab arbore venenata, taxo. Vtriusque veneni symptomata, sive accidentia multum inter se diversa, & à Nicandro & Dioscoride manifestò distincta. Theophrastus taxum proceram, inquit, auctu insignem, similemque abieti, nisi quod non pariter excelsa, magisque alis sinuata sit. Folio quoque abieti similem, ait, sed pinguiorem, mollioriq; ligno. Dioscorides taxum, abietis magnitudine, & foliorum similitudine, scribit lib. 4. cap. 80. δένδρον ἐστὶ τὸ ξύλον ἰσχυρὸν ἐλάτῃ τῆς φύλλοις, καὶ μέγεθός. ἐν ἰταλίᾳ, καὶ ἐν γαλλίᾳ, καὶ ἐν ἰσπανίᾳ, φερόμενον. Arbor abietis magnitudine, & foliorum ejusdem figuræ, in Italia, & Narbonnensi Gallia, Hispaniæ contermina, nascens. Ab hac abietis similitudine Nicander in Alex. σμίλον ἐλατὶδὲν elegantè dixit.

Μὴ μὲν δὲ σμίλον οὐ κακίῳ ἐλατὶδὲν μετρίαις, οἰταίω. γὰρ αἰετοὶ πολυκλήτωρ δύνανται.

Parce venerata taxo, quæ surgit in Oeta. Abietibus similis, letho quoque absunit acerbo.

Hesychius μίλον δένδρον ὁμοίον ἐλάτῃ, & τῶς νέους στεφανῶσι ἐν ταῖς πόμπαις. Milion arbor abieti similis, qua Adolescentes in pompis coronantur. Non in pompis, seu apparatus sollemnibus,

solemnibus, in modum Triumphi, Latini taxa corona usi sunt, sed in lusu, & maiore; taxa corona, tanquam funesta. Statius in Epid. verna.

— en taxa marcet
Sylvā comis, hilarēque Hederus plorata cypressus,
Excludit ramis.

Malè verò Plin. ut infra suo loco dicam, *hedera smilacis coronam lugubrem* ait; taxa mæsta corona. Falitur etiam Hesych. Smilax coronaria, frutex fuit, hedere similis, non taxus. Idem Hesychius, σμίλαξ διδρῶν, ὡς ἡ περὶ σμίλακος, ἢ τε φανούται. Hæc est similax hederacea, cuius in pompis usus, quam coronis infauftam, præter rationem, prædicat Plinius. Taxus longa quidem, ac

Taxus.

procera arbor est, sed tamen abietis proceritatem non attingit. Trunco est mediocris crassitudinis, & circa verticem ramoso, reliqua parte enodi; cortice squamoso, rimoso, ac scabro, exalbido, aut potius cinereo for- dente contegitur: materies lignea è nigro rufescit, quam plurimis intercurrentibus venis, incorruptaque diu manet, lignariis fabris maxime expetita, præsertim concinnandis mensis, hastis, arcubusque conficiendis. Virg. secundo Geor.

— Iteyros taxi torquentur in arcus.

Arcus hi elegantes, & pulchri, puniceo ferè colore. Similes, sed non ejusdem coloris, nisi tinctura accesserit, ex ulmo parantur: quæ res fecit taxum ultimumque eodem nomine à Belgis nuncupari. *Ibenboom* utramque, appellant. Quod necessariò monendum putavi, nequis decipiant. Rami in larus effunduntur, in complures virgulas, ac alas distributi: quæ foliis utroque latere frequentibus, multisque, densæ circum septæ sunt, instar ramulorum piceæ, quæ rosinarini coronarii non dissimilia sunt: sed læviora, & in virore nigriora, non odorata: cum abiegnis non ineptè comparari possunt; longiuscula, angusta, obtusa tamen, ideo molliora. Theoph. ex nigro viridia, perpetuò virentia. flosculi ab interiore virgularum parte, secundum folia, tum & circa cacumina frequentiores dependent, ex luteo Herbacej. Baccas fert rotundas, rubentes, molles, dulces, vinosæque, concavo quodam exiguo superius apparente, veluti in nigris vacciniis: quibus & forma & magnitudine proximè respondent. Radice est brevi, per summa cespitem repente.

Εξ ἀρκυαδίας. Taxum in Arcadia & Ida nasci scribit. Dioscorides in Italia & Narbonensi Gallia. Non tantum in iis reperitur regionibus, sed etiam in Belgij Arduenna sylva frequens est: in Anglia copiosissima. Nulli sanè An-

glia angulo deest hæc; ubi semper virente, umbrosa, densaq; ramorum juba, latissima, (similis hæctenus abietis,) plumarum longis quasi pectinum radiis, atro-virentibus comatur, inque sepulcretis & areis, pro templorum foribus, pangitur. Ad arcendos solis æstus à concione, plebs sub regimine taxi umbrosæ & annosæ, conventus religiosos agere sæpius solita est, nullo percepto vel tantillo incommodo.

Εξαιπυτῶν fraudere. Facile animadvertitur fraus. Cedri lignum accensum, suavissimè spirat, foetet taxi. Quæ de taxo Theophrastus, de fraxino Plinius lib. 16. cap. 13. Materies est ad plurima utilis, ea quidem quæ fit in Ida Troadis, in tantum citro (lege cedro, vel serva citro, non dissimile cedri, citrique lignum) similis est, ut ementes fallat, cortice ablato.

Καρπὸν φέροι στρογγύλον μέγαν μύζον πυρρὸν. fructum fert qualem descripsi. Græcam intellige fabam. Rotunda hæc, ac planè à vulgari dissimilis, vide lib. 8. ubi de leguminibus agitur. Quæ sit Græcorum faba, disputant Botanici, & adhuc sub iudice lis hæret. Quæ vulgo faba Græca dicitur, sylvestris est quedam faba, semine neutriquam plano, quale vulgaris, sed atro, rotundo.

Λόφουρα. Citat hunc locum Nicandri scholiastes, sed κατὰ Λόφουρα, κατὰ Λόφουρα scriptum fuisse docet. ὅτι κατὰ Λόφουρα καὶ τὸ πᾶν ἀνθρώπων ἐδὲν εἶρηται, αὐτὸ δὲ μόνον, ὅτι κατὰ Λόφουρα τὸν ζῶον γένος ἐδὲν (ἐδμενταίωρα in marg.) ἀνθρώπων κατὰ Λόφουρα δὲ εἰς βόας, κύνες, καὶ μῆλα, καὶ ἵππους. Theophrastus hominibus nocere non dixit, sed si κατὰ Λόφουρα gustent, (olfacient, in margine, minus rectè.) mori tradit. κατὰ Λόφουρα sunt boves, muli. Callimachus reptilia esse ait. Verisimile sic scribendum. Iuvat suspicionem, quod verbum κατὰ Λόφουρα exponat scholiastes, quia minime vulgare, nec unquam exposuisset, nisi suo ævo sic in M. SS. legeretur codicibus; saltem eo quo usus est. Attamen si res penitus examinetur, corruptus Nicandri scholiastis codex. κατὰ Λόφουρα, animalia inquit esse, qualia sunt boves, muli; at hæc Λόφουρα. Nam κατὰ Λόφουρα, jumenta quæ cauda jubæque carent. κατὰ καλοῦς & Λόφουρα. Λόφουρα autem animalia, quæ caudam & jubam habent, seu, quæ setas habent, in cervice erectas, in modum cristæ, & caudam. Eustat. Odyf. 7. ζῶα Λόφουρα πᾶσι φασὶ πᾶσι ἔχοντα Λόφους, καὶ κεφαλὰς. Idem Iliad. ψ. & Λόφουρα ζῶα, πᾶσι κεφαλὰς ἔχοντα. caudam, jubamque habet equus, bos, mulus. Corrigendus ergo scholiastes ex Theophrasto.

Βὰς φάγη &c. Hoc de fraxino Plinius. Folia, inquit, jumentis mortifera, cæteris ruminantibus innocua Græci prodidère, in Italia nec jumentis nocent. Conantur quidam Plinium defendere, ac Græcos aliquos reprehendere, qui fraxinum jumentis mortiferum scripsere, cum experientia falsum id esse, in Italia testetur. Sed qui illi Græci, qui hoc tradiderunt? Respondent. Sestius, & alii, quorum scripta perire. quod esse nequit. Nam ipse Plinius, cap. 10. ejusd. libri, testem vocat Sestium, in Arcadia taxum Venenum esse. Sed ex iis quæ supra de ligno, ejusq; fraude diximus, satis constar, à Plinio confundi fraxinum cum taxo, quem vocum μέλας, & μέλας vicinitas decepit; nisi placeat, paulò negligentius ad Liberti verba attendisse. Ex hoc Plinii loco constar, Theophrasti codicem non esse corruptum. Τα μνηστέα ζῶα sunt ruminantia. κατὰ Λόφουρα jumenta, quorum opera utimur, equus, bos, mulus, camelus. Columella tamen, bovem à jumentis separat, lib. 1. cap. 6. Nec altius edita esse præsepia convenit, quam ut bos, aut jumentum, sine incommodo stans, vesci possit. Idem lib. 6. cap. 19. Machina fabricanda, qua clausa jumenta, bovesque currentur. Sic loquitur, quod inter jumenta bos esset præcipuus; bovibus arabant, aliasque res rusticas conficiebant. Sensus ergo; quam ut bos, aut jumentum aliud, sine incommodo stans, vesci possit: Item machina fabricanda, qua clausa jumenta, præcipue boves, currentur. Ruminantia dicuntur, quæ remandunt, & cibum à rumine ad os revocant. Proprie dicitur de animalibus, quæ, in superiore mandibulo, dentes priores non habent. Inter hæc bos numerari nequit. Columel. lib. 7. Propter quæ bos, neque ruminat, neque lingua se detegit. Malè ergo doctiss. Botanicus; iis in locis nobis compertum est, quod non modo jumenta, quæ non ruminant, devorata taxo, moriuntur; sed & quæ ruminant; quandoquidem boves complures vidimus, à rusticis depulatos, qui taxum depasti fuerant.

Αἰθρησίων &c. Lobel. & Pena idem testantur. Quamvis prorsus feralis, & pernecabilis credita taxus, ejus tamen baccas rubentes, coccinas, teretes, perfimiles & subpares simlacis asperæ, vel asparagi granis, innoxie pueri esirant in Anglia: noscæ gustavimus sub hyemem, non ingrato sapore, sed fatuo, vel amaricante, ubi porci passim,

passim iis, quasi glandibus, pascuntur. Aliis alia sententia Plin. lib. 16. c. 10. *Similis his* (abietibus, pinis, piceis, inter resiniferas arbores taxum recenset, cum refinam non ferat; id facit, quod folio, aspectuque, illis sit similis) *etiamnum* aspectu est, ne quid præteratur, taxum, minus virens, gracilisque, & tristis, ac dira, nullo succo, ex omnibus (resiniferis) sola baccifera, mas noxia fructu. Lethale quippe baccon, in Hispania præcipue, venenum inest, vasa etiam viatoria ex ea vinis in Gallia facta, mortifera fuisse compertum est. Hanc Sestius simillacem à Græcis vocari dicit, & esse in Arcadia tam præsentis veneni, ut qui obdormiant sub ea, cibumque capiant, moriantur: repertum innoxiam fieri, si in ipsam arborem, clavus æreis adigatur. Hæc examinanda. Mas, inquit, noxia fructu. Non agnoscit maris, fœminæve differentiam. taxus Theophrasto *μονογενής* est, id est, quæ caret masculi & fœmellæ distinctione. Lethale in Hispania baccis. In Italia etiam baccas venenatas scribit Diosc. τὸν δὲ ἐν ἰταλίᾳ μονογενῆ τὸν καλεῖται οὐρίδιαν τοῖς ὁρίοις, καὶ αὐτὴν οἱ δὲ παλαιότεροι ἀπὸ τοῦ ἀγροῦ αὐτῆς πλάσσει. Sed nigrescunt aviculae, quæ Italicae taxifructu vescuntur, & quum eundem ederint homines, alvi profluviis corripiuntur. καὶ λανθάνει, nigrescunt. Lacuna legit in antiquo codice *πύλαται* vel *πύλονται*. Quæ lectio non displicet. Quia hac vi pollet taxus. Diosc. in Alex. ποτὶς αὖ ἐπιφέρει *λυσὶν καὶ ὄλου τὸν σῶμα* &c. *πύλονται* τὸν δὲ λανθάνει, frigus universi corporis, strangulatus, & celerem interitum infert. Malunt alii *πύλονται* saginantur, legere, quod antiquissimi Diosc. interpretes sic legerint. Certè malim vulgatam servare lectionem. Audio enim in Italia, ejus pastu zviculas nigrescere, & postea attonitas cadere. Apud Norimbergenses aviculas avidè expetere rubros hujus acinos, sed attonitas fieri, ac postea facile capi, auctor Cameraarius. Orni baccæ rubent ad instar taxi. Has mirum in modum quædam aviculæ expetunt. Credo vicinitate coloris decipi aviculas, putantes baccas esse orni. sed in re incerta nihil certi scribo. Homines, harum pastu, dysenteria corripi, auctor Dioscorides. Idem Tradit Mathiolus. Quas, inquit, quandoque mandentes tum pastores, tum qui in sylvis arbores cadunt, statim in febres incidunt, & dysenterici fiunt; sanguine & spiritibus admodum inflammatis. Calidæne an frigida taxus, non est hujus loci disputare; id agam in notis ad Diosc. si Deus opt. max. concefferit. In Arcadia, inquit, Plinius tam præsentis veneni. Arcadicæ quidem taxi meminit Theophrastus: sed non in eam sententiam; nam hominibus non lethalem ait. Idem & Arcadicæ simlacis meminit, sed hæc à taxo longè diversa, & Ilici similis. Nam simlax Arcadica non est taxus, sed ex ilicum genere arbor. Puto scripsisse Plinium, in Narbona tam præsentis, &c. Diosc. τὸν δὲ ἐν τῇ γαλλίᾳ αὖ τοσαύτης δυνάμεως κατέχει, & ἐν τῇ σικίᾳ τῆς Ἰταλίας. *σικίᾳ* τῆς Ἰταλίας, ἢ καὶ καλεῖται βλάδιον. Narbonensis verò tam præsentis est veneni, ut qui sub ejus umbra sederint obdormierintve ladanantur, & sæpe numero etiam moriantur. Plutarchus eo tantum tempore taxum noxiam esse tradit, quo florere incipit, quod tum succo sit maxime prægnans. 4. symp. quest. prima. Μὴ γὰρ μάλιστ' ὅτι, εἰ τοσαύτου αἵ τῶν σφάραν δασυφορέων δυνάμει ἔχουσιν, ἵστανται γὰρ, ὅτι & σικίᾳ σικίᾳ δασυφύων ἀνθρώπους ἐν καὶ τὰ δασυφύων, ὅταν ὀρεγῶν μάλιστα σφῆς τὸ αὐτὸν. Mirum verò nemini videri debet, si exhalationes fertorum vim tantam habent: cum memorie præditum sit, umbram taxi interficere homines, in ea dormientes quo tempore planta maxime turget, & florem parturit suum. Apud nos umbra minus quidem perniciofa, dolorem tantum capitis excitat iis, qui diutius sub ea hærent, ac mahent. De taxo intelligendus versus Lucretii.

Est etiam magnis Heliconis montibus arbor,
Floris odore hominem terro confucta necare.

Floris, inquit, odore: quod, ut Plutarchus ait, tum maxime nocent. Hac de causa ab apario femovet taxum Virgilius Lib. 4. Georg.

Ne propius rectis taxum fere: (sine) neve rubentes,
Vre foco caneros.

Idem Ecloga 9.
Sic tua Cyreneas fugiant examina taxos.

Vide Columel. Lib. 9. cap. 4. at tilie folæ ex omnibus sunt nocentes, taxi repudiantur.

Sequitur *ὄρος*. Græcum codicem restituit Rob. Constantinus. Fortasse cuiuspiam placebit legere *πολύνη* ὄρε, καὶ δὲ τῆς μέσης ἰδὲς πολυγενεῖος &c. Perinde utrum vocem *ὄρος* subintelligas, an addas. Ego melioris intellectus gra-

tia adderem. Verba Theophrasti in hunc sensum verte. Est *ὄστρυς*, quam nonnulli *ostryam* vocant, unica species, *oxya*, quam scissimam vocant, tum satum, tum cortice similis, folio pyri, multum oblongiore, in acutum contractiore, & majore: fibris multis, ac crassis, à medio dorso in modum costarum, secundum rectam ac magnam fibram porrectis, in fibris ipsis rugato, & in ambitu leviter serrato: materie dura, decolor, exalbida; fructu parvo, oblongo hordeo simili, flavo; radice summo cespice serpente; aquas convallèsque amat. Meminit ostryos Plinius, cujus verba citat Rob. Conft. In iis hæc notanda. *similem*, inquit, *fraxino cortice* & *ramis*. *Oxyes*, inquit, Theophrastus, καὶ αὖ legit Plinius. Magna differentia inter folia fraxini & fagi, quam oxyan diximus. Τῇ φύσει, ramis, vertit corpore Theodorus. An legendum *βλάσις*, vel *καὶ αὖ αὖ* *ὄστρυς* non solet quid comparare Theophrastus. Credo scriptum fuisse *φύσει*, Natura quod fagi instar arbor sit magna & latè comosa. *Rugosis incisuris*. Theophrastus, foliis pyri majoribus, multo longioribus, in acutum contractis, fibris, rugosis circa fibras, tenui per ambitum scissura: reliquis fibris à media costarum, modo in rectum juxta magnum porrectis. Aut Plinius locum hunc Theophrasti non intellexit, aut corruptus Plinii codex. Scribendum reor; foliis pyri, paulò tamen longioribus, crassioribus, per ambitum incisuris, fibris rugosis, quæ per tota discurrent. Sequitur, *semine hordeo simile*. & colore. *Materies est dura, atque firma*. Theophrastus fructu ait esse parvo, oblongo hordeo simili, (figura scilicet.) colore flavo, vel ex flavo rubro (quomodo vox *καὶ αὖ* exponenda, me alibi fufius dicere memini.) *materies dura, decolor, exalbida*. Scribe *semine hordeo simili, decolor materie, dura, atque firma*. Quæ arbor *ὄστρυς* referat, nondum constat. Placeet nonnullis, *styringam* cæruleam, quam lillach vocant, ostryn esse. Crassis multisque fibris, folium non habet, nec secundum fibras rugatum, omniq; in ambitu incisura carens: materiem habet neutiquam duram, sed mollem, ac fungosam: nullam præterea cum oxya similitudinem habet; fruticosa enim stirps, quæ raro arboris naturam assumit; quod si facit, mediocris tantum arbor manet, nec instar fagi comosa est. Alii *styringam* albam ostryam afferunt. Hæc *styrinx*, id est, fistula dicitur, quod caudices & ramuli, exempta medulla, fistulosi sint, & inanes. Caudices hujus ac rami geniculis articulati, tenui cortice subrubro exterius fordescunt, interius verò candida, fungosa, molliq; medulla replentur. nullam etiam cum fago similitudinem habet, semen præterea fert nigrum, non *καὶ αὖ*. Alii carpinum Dodonæi & Lobelii esse affirmant. Hæc foliis est latis, haud angulosis, ad ulmi folia accedentibus, nisi teneriora essent, quæ ostendunt, nullā cum pyro folia carpinum habere similitudinem. Nec semen convenit; nam ciceris magnitudine, aut paulò majora fert capitula, in quibus semen. Vide cap. de carpine. Ostryas verò semen hordeo simile est. montibus præterea ac sylvis gaudet; aquis convallibusq; ostrya.

Φιλλυρεα, &c. Confundunt passim *φίλυρον*, & *φίλυρεαν*. *φίλυρεα* foliis oleæ, *φίλυρον* hederæ; nisi quod in angulum acutiorem rotundetur. De utraque hoc loco agam: ac primum de phyllyrea, cujus non meminit Theophrastus, nisi fortè cap. 3. hujus libri, ubi αἰείφωνα recenset. Dicitur etiam *φίλυρος*. *Ægineta* lib. 7. *φίλυρος* τὸ δένδρον τὸ φύλλα καὶ ὄστρυς αὐτῆς τῆς ἀγροῦς ἐστίν. *Phyllyras* (interpretis male tilie) arboris folia, sylvestri olea similiter adstringunt. *Phillyream* describit Dioscorides lib. 1. c. 110. *φίλυρεα* δένδρον ἐστὶν ὁμοίον κύπρῳ, καὶ μέγας, φύλλα δὲ ἑλάας ἔχει, πλάτυτα δὲ, καὶ μελαντρεῖς, καρπὸς δὲ ἔχει ὁμοίον ἐμφεθῆ μέλανα, ὑπόγλυκον, αὖ ἐν βότρυσι κεκρυμμένον. ἐν τῷ στικτῷ τὸ ποτὶς γινώσκουσι, τῶν τῆς τὰ φύλλα αὐτῆς αἰεὶ ἀγροῦ αὐτῆς, &c. *Phillyrea* arbor est, cypri magnitudinem æquans, foliis oleaceis, sed latioribus, & nigrioribus; fructu lentisci nigro, subdulci, & quasi racemato; locis asperis nascitur, hujus folia, perinde ac oleastri, adstringunt. *Phillyrea* vicina admodum stirps cypri, ambæ magnitudine æquales, foliis oleæ latioribus. Differunt, quod cypri folia virentiora ferat, nigriora phillyrea. De cypri hæc Dioscorides lib. 1. c. 109. *κύπρος* δένδρον ἐστὶν αὐτῆς τῆς ἀγροῦς φύλλα ἔχει ἑλάας καὶ πλάτυτα, καὶ μελαντρεῖς, καὶ ὁμοίον τῷ κύπρῳ, βερυδὴ, εὐώδη, ἀσπρὰ μύλα, ὁμοίον τῷ ἀκτῆς γινώσκουσι δὲ αἰεὶ ἐν τῇ ἀσπρᾷ λανθάνει, καὶ κανάση — *καὶ αὖ* δὲ τὰς τῆς ἀγροῦς φύλλα τὰ φύλλα ἑλάας βερυδὴ, καὶ ἐν γαστρίᾳ. *Cypri* arbor est foliis circūm virgulta olea similibus, sed latioribus, mollioribus, ac virentioribus; floribus candidis, muscosis, odoratis; semine nigro, sambuci fructui simili. optima nascitur in Ascalone, & Canopo. ruffant & capillos trita & illita folia, quæ in struthis succo maduerunt. κύπρον quidam ligustrum exponunt. non esse poetarum ligustrum supra probavimus. non esse vulgare, mox docebimus. Errandi occasionem dedit Plinius lib. 12.

lib. 12. cap. 24. Quidam, inquit, hanc esse dicunt arborem, quæ in Italia ligustrum vocetur &c. Diverſa, ut mox ostendam, ligustrum à cypro planta. foliis inquit latioribus oleæ. Plinius ziziphi ait esse foliis. ziziphi puta candidæ cui oleæ folia; unde olea Bohemica vulgo vocatur. Alteram & vulgatam si ziziphum intelligat, fallitur. Folia huic, vineæ pervincæ æmula, sed paululum incisa. *πλαν-
της*; reperiuntur codices, in quibus *πλαντὴς* angustiora le-
gitur: in aliis *πλαντὴς* tenuiora scriptum est. Non desunt
in quibus *πλαντὴς* & *χλωρότης* latiora & viridiora repe-
ritur. Vulgatam serva lectionem quæ Oribasii defendi-
tur auctoritate. floribus candidis. Idem testatur Plinius.

Βρύση, Βερνυδία Oribasii. Utraque defendi potest lectio.
Sunt oleæ similes, & racematim nascuntur, oblongæque
stat; quod flores racematim magis nascuntur, oblongæque
non sunt valde similes. semen sambuci fructui simile. Plinius
semine coriandri, coriandro cypri semen non diffi-
mile. optimam, inquit nasci in Ascalone & Canopo. opti-
mum, inquit Plinius habetur Canopica, in ripis Nili nata.
secundum Ascalone Iudæa. tertium Cypro insula, odoris sua-
vitate. Quod de arbore Dioscorides, id de unguento vi-
deretur dicere Plinius. Scribe optimum habetur Canope in
ripis Nili natum. Canope Ægypti esse urbem, extra con-
troversiam est. Ascalone an Iudæe urbs, dubitatione non
caret. Syriæ urbem esse ait Stephanus. *δοξάν ποδὶς συ-
ελας πρὸς τὴν ἰουδαίαν* urbs Syriæ, Iudææ vicina. In Iudæa
nasci cyprum, negari non potest, Iosephus lib. 4. cap. 27.
de bello Iudaico: ubi Hierichuntis amœnitatem descri-
bit, satis aperte ait, circa Hierichuntem nasci. *φίσις ὁ πο-
βάσταμον, ὁ δὲ περιωπταται τὸς τῆς ἡγεμονίας καὶ τὴν
βαλάνον, ἀπὸ οὗ αἰμαρτίαν πρὸς τὴν πόλιν ὅτιον εἶναι τὴν ἡγεμονίαν.* fert
etiam balsamum (opobalsamum propriè succus) omnium
fructuum præstantissimum, cyprum, & myrobalanum, adeo ut
non peccaret, qui diceret, esse locum divinum. Cyprum
vulgare ligustrum qui scribunt, falluntur. Ligustrum fo-
lia fert nigriora, quam olea, baccas etiam fert junipero
similes, non instar sambuci, aut coriandri; nec in tota Æ-
gypto, vicinisque regionibus, ubi Dioscorides & antiqui

hæc arbor ligustro similis apparet, floribus fructibusque; excep-
tis, in quibus videtur aliqua dissimilitudo, inter elhanne &
ligustrum. Nam & si flores racematim, perinde atque ligustro
spargant: tamen & colore, & figura, & odore ab his diffe-
runt; florum siquidem elhanne (ita vocant cyprum) non al-
bus color, sed cineritius est, florisque figura, sambuci flori-
bus proximi apparent, illis tamen sunt minores. Odor etiam
elhanne est admodum acutus, & ligustri suavior. Fructi-
bus non minus inter se differunt, quando ligustri sunt bacce
juniperi similes, & elhanne semina rotunda, coriandros
imitantia, existant. Fert etiam folia ligustro minus lata, an-
gustiora, candidioraque. Fructus, ut jam dixi, semina nigra,
parva, multa, folliculo concludunt, qualia in granis uvarum
cernuntur. ligustrum vulgare licet multas habeat notas,
cum cypro sive elhanne communes, tamen diversæ na-
turæ planta est. Ligustrum in frigidis nascitur locis, fri-
gus etiam vehementissimum fert: contra elhanne calidis
in locis nascitur; & ne minimum quidem fert frigus;
adeo ut etiam Constantinopoli, ubi in fictilibus colitur, in
cubiculis aut subterraneis, hyeme recondi debeat, &
adversus frigus muniri. Si Constantinopolitanum frigus
non fert, qui Batavum ferret? Præterea perpetuo folio
est cyprus, teste Zawolphio. folia inquit, tota hyeme per-
manent, ligustri verò cadunt. Cyprus porro alia videtur

Cyprus latifolia.

Cyprus vel ligustrum Ægy-
ptium. Elhanne Alpini.

Alcmana
Arabum.

cyprum nasci scribunt, ligustrum reperitur. Præterea
ligustri folia non ruffant capillos, nec illos ruffo imbuunt
colore. Cyprum describit Prosp. Alpinus. Verè inquit,

latifolia, alia angustifolia. Figura enim ab Alpino propo-
sita, diversa est à Zawolphii figura; & Alpinus flores
subcinereum, sambuci floribus minorem, tribuit. Za-
wolphius verò flores pallidos, vel subflavos esse, nascentes
in Thyrsis, palmum verò longo, aliquantulum tamen
explicato, ut etiam foliola, inter folia nascentia conspi-
ciantur, ramulos idem ait esse flori concolores. Ex foliis,
inquit Alpinus, pulverem conficiunt, quem archenda illi ap-
pellant. Hæc mulieres utuntur ornatus gratia, manus ac pedes
colore aureo tingentes, non autem in succo lanarie, vel stru-
thii, ut auctor est Dioscorides, sed simplici aqua eam miscen-
tes, aquam auream faciunt, quæ aureo colore tingit, quod
arcanum nostræ mulieres si agnovissent, pro deaurandis ea-
rum capillis, nil haberant, quo securius uterentur: neque
sub radiis solis se urerent, variisque modis caput lederent.
Hujus pulveris meminit etiam Zawolphius. Folia, inquit,
tota hyeme permanent; ex quibus in pollinem redactis, & ci-

erorum succo exceptis, unguis, & infantium capillos, fectis diebus, rubro colore, ut etiam equorum jubas & caudas tingunt. Viridis est is pulvis, & adeo vulgaris ejus usus, ut ubique in foris, culis eo pleni venum exponantur; immo naves eo onustae ex Aegypto, & Africa, per Turcarum Imperatoris ditionem distribuendae evehantur; illo magnum vestigal, singulis annis, ex eo commercio accipiente. Meminit & hujus Bellonius lib. 2. cap. 74. Alcamia, inquit, in punici mali altitudinem excrescit: sed cava virgulas duntaxat profert, salignorum viminum instar. Magnum adfert quæstum Aegypti incolis: Nam ejus folia arida in polinem terunt, flavo colore inficientem: hujus pollinis centus tam ingens est, per eas regiones, quæ Turcarum subjacent Imperio, ut plus quam octodena ducatorum reddat millia. Invaluit enim ea consuetudo, ut omnes mulieres, manus, pedes, capillorum partem rubro aut flavo, viri autem unguis, hoc pulvere inficiant, addito præterea alumine, puerorum utriusque sexus capillos tingunt, equorum jubas, pedes & caudas &c. Arabes folia cyprī, *χαλκίνα* vocant. lexicon Græco-Arab. *χαλκίνα* τὴν φύλιν τοῦ κύπρου, pro quo apud Constantinum in viatico, etiam in antiquis codicibus *alcana* legitur. Quod officinae *alcannam* vocant, res est multum à cyprī foliis diversa. Græci recentiores florem Cyprī *χρυσάινον* vocant. Neophytus *κύπριν* εἶδος ἐστὶν δένδρου ἐν κύπρῳ, & αὐτὸ ἐστὶ τὸ λεγόμενον *χρυσάινον*. ἐστὶ ἐν τῷ *χρυσάινῳ* cypre species arboris in Cypro, cujus flos vocatur *chenecia*; alii *Ziziphum* sic vocant. Cyprion insulam ab hac arbore nomen accepisse, Stephanus prodit. *κύπριν*, ἡστὶς *μεγαλὴ ἐν τῇ παραφύλῃ καὶ πᾶσι, ἀπὸ κύπρου τῆς ἰουδαίας κινέου, ἢ ἀπὸ τοῦ φουμίνου ἀπὸ τοῦ κύπρου*. Cypros insula in sinu Pamphilio magna, nomen habens à Cypro filia Cinyri, vel, quod cypros flos in ea plurima reperiatur. Nec Dioscorides nec veterum quisquam, cyprum in Cypro provenire tradiderunt, nasci tamen in ea negare non audeo. Vulgare lignum describere, supervacuum puto; nemini incognitum: nihil enim illo frequentius, in opere topiario. Describit Carol. Clusius nonnulla phillyreæ genera, quod

suis floribus onustum, avellebam, è quo subjecta icon delineata est. (eundem ex schedis Clusii ramum adhuc servo) Ejus autem rami ex albido cortice teguntur, ut in altera aliquantulum rugoso; folia habet, ut oliva, oblonga, sed tamen latiora, molliora, & non perinde candida, sed virentiora, adstringentis gustus. Flores oleæ similes, pusillos, ex herbaceo candidantes, confertim racematimque inter foliorum exortus nascentes, fructus sunt baccae rotundæ, nigrae, instar lentis, sci, racematim quasi coherentes. Hanc phillyream dico. Malunt alii cyprum vocare: sed cum in Aegypto non nascatur, nec foliis prædita sit, quæ tingere capillum ruffo possunt colore, non video cur horum subscribam sententia. Quartum humanam altitudinem æquat, ramos tamen minores & frequentiores habet, quæ superiores, nigriore cortice rectos; folia oleæstri, angustiora, viridiora, amaritudinis non expertia: (hæc satis ostendunt, hanc non esse phillyream) flores etiam exiguos, albicantes, oleæ similes, simul congestos, & inter foliorum alas, circa ramulos nascentes: quibus succedit fructus, maturitate niger, baccarum myrti magnitudine, officulo dæro præditus. Nec hæc cyprus. Ubi folia quæ ruffos tingunt capillos? Angustiora sunt oleæ, Dioscorides latiora ait: nec in Aegypto nascitur. Alii phillyream putant, quam adversariorum auctores, mahaleb Serapionis existimant. Reperitur in Gallo-provincia prope Tholonam, æquat scapo & sparsis stellonibus prunum, aut cerasum; folio planè phillyreæ, aliquantulum latiore, flos Illicis, muscosus, albidus, ex plusculis in unum coacervatus, baccis, terebinthi majoribus, nigricantibus, herbidis, dulciculis nucleoli intus crassi. prioris folia oleæ sunt similiora. *φίλυρα* Latinis tilia, non solum arborem ita dictam denotat, verum etiam ejusdem arboris bractæas. Hoc est, tenuiores membranas, inter lignum & extimum corticem latitantes. Philyra quidem, tenuissimi corticis nomen est: tilia verò aliquanto crassioris, minusque quam philyra tenuis. Plin. lib. 16. cap. 14. Inter corticem ac lignum tenues tunicas multiplici membrana, è quibus vincula tiliæ vocantur; tenuissima earum philyra coronarum lemniscis celebres, antiquorumque honore.

Phillyrea.

rum duo priora cum descriptione Dioscoridis non conveniunt. Primum folia non habet oleæ, sed illicis coccigere majora, viridiora, crassiora, in ambitu nonnihil spinosa, adstringentis quidè gustus, sed non ingrati. Alterum foliis alaterno priori penè similibus, firmioribus tamen, & minus nigricantibus, saporis quidem aliquantulum acris, sed in quo amaritudo sentitur. Tertium melius cum descriptione convenit. Superioribus, inquit Clusius, minor est (mali punice magnitudine, aliquando paulò amplior est) ut plurimum, illius tamen arbusculam videre memini, duorum hominum altitudinem æquantem, & ab illa, ramulum

Athenæus Lib. 14.

Φίλυρα ἐστὶ γὰρ ὁ παῖς ἀφ' οὗ τοῦ *τίφλου* ἀμφιπέρι-
μπος.

Philyra enim habuit puer foliis carentem coronam circum positam.

Horat. Lib. 1. Oda ult.

Persicos odi puer apparatus.

Displicent nexæ philyra coronæ,

Mitte sedari, rosa quo locorum
sera moretur.

Φίλυροι πῖνακες sunt schedæ tabellæ, quibus pro chartis veteres utebantur. *Alia*. & *Eust.* οἱ μὲν ἀρχαῖοι ἔχουσιν, καὶ φλοιστοὶ, καὶ φίλυροι πῖνακες: αὗται γὰρ αὐτῶν ἐκτελέσθησαν. veteres lignis, corticibus, philyræ tabellis ad scribendum utebantur. Hinc *Suidas* *φίλυροι* εἶδος δένδρου. ἐστὶ φλοῖον βύβλου παπύρου ἴμοιοι. arbor quadam corticem habens byblo papyro similem. Corrige etymologici auctoris codicem. Vulgo editur *φύτιν* ἔχον φλοῖον βύβλου παπύρου ἴμοιοι: ἢ ἐκ τοῦ *τιφλίου* πλέκτου. Vir magnus vertit. planta habens corticem papyraceum, frumento similem, ex quo coronas pleunt. Scribe ex *Suida*, φλοῖον βύβλου παπύρου ἴμοιοι. βύβλου παπύρου, ad differentiam alterius alicujus papyri. *Martianus Capella* lib. 2. ubi de libris loquitur. Alii carbasinis voluminibus complicati libri: ex ovillis multi quoque, rari verò ex philyræ cortice subnotati. Hic philyra pro tiliâ usurpari videtur. *Plinius* lib. 24. cap. 8. ex interioribus corticibus, ulmi tunicas, tiliâs vocat, ulmi, inquit, & folia, & cortex, & rami vim habent spissandi, & vulnera contrahendi. corticis utique interior tiliâ lepras sedat. & interiectis quibusdam, de eadem adhuc ulmo verba faciens. Idem & præstant tiliæ cortices. Tiliam luculentur describit *Theophrastus*. Descriptionem illius non tradidit *Dioscorides*; attamen ipsi incognita non videtur fuisse. In præfatione enim lib. 1. ait, ἀποτρίβειν δ' αὖθις, καὶ ὅταν δισσῇ τὸ γέννην ἐν κίβωτοις φίλυροις ἀνοήτως, flores autem, & quæcumque odorata fuerint capsulâ tiliacæ humorem non admittentibus, reponantur. Ex tiliâ cistas fieri, auctor *Theophr.* Et hoc quidem ipso capite refert *Bellonius* in monte Atou etiam lagenas fieri ex tiliarum corticibus. Luculenter, ut dixi, *Theophr.* tiliam describit. Quæ in Græco codice corrupta sunt, emendavit *Robertus Constant.* Verba *Theophrasti* in hunc sensum exscripsit *Plinius*. In tiliâ mas & samina: differunt omni modo (id est, tota

tota figura, ligni specie, fecunditate) namque & materies maris dura, ruffiorque, ac nodosa, & odorator; cortex quoque crassior, ac detractus inflexibilis; nec semen fert, aut florem, ut semina; quæ crassior arbore, materie candida, præcellensque est. Mirum in hac arbore, fructum à nullo animalium attingi, (vide lib. I. c. 20.) foliorum corticisque succum esse dulcem. — Materies teredinem non sentit, proceritate perquam modica, verum utilis: Contrarium experimento

Tilia Fœmina.

constati ampla, magna, & procera satis arbor. Confundit Plinius phillyream & philyram. Quod ex cap. 8. lib.

Κ Ε Φ. Ι Α.

C A P. XI.

Aceris, & fraxini generis.

ΤΗΣ ὁ δὲ σφενδάμνη καθάπερ αἱ πάλιν δύο γένη
πυλῶν· οἱ δὲ, τρία. ἐν ᾧ δὴ τῷ κοινῷ ποσὶ
† ἰστέον. πορεύεται σφενδάμνη, ἐπεὶ ὁ ζυγία, τρίτον ἢ κλι-
νότροχον· ὡς αἱ περὶ αἰγείρα. διαφορὰ δὲ ἐστὶ τῆς ζυ-
γίας ὅτι τῆς σφενδάμνης ὅτι ἡ ᾧ σφενδάμνη, λω-
κὸν ἔχει τὸ ξύλον, ὅτι δὲ ζυγία, ξανθὸν καὶ
† φύλον. ὅτι ἡ ξύλον ὁ μέγας ἀμφω. τῇ σχίσσει ὁμοίον
τῷ τῆς παλαμῆς πετανόν, λεπτότερον ἢ καὶ ἀσπρότερον,
καὶ μαλακώτερον, ὅτι πορφυρότερον. πάλιν ὁ σχίσμαθ'
† ἡμῶν. ὅλα εἰς ὅζον συνηκόντα, ὅτι ἔχεται μεσοσχιδῆ, ἀλλ' α-
† ἡ πόλιν. κροσχιδῆς τε ἢ πολύνια δὲ, ὡς καὶ μέγαθον, ἔχει
† ἡ πόλιν. ὅτι ἡ φλοὶν μικρὸν τραχύτερον τῷ τῆς φιλύρας. ὑπο-
† ἡ πόλιν. πέλιον, παχὺ, καὶ ἢ πυρρότερον, ἢ ὁ τῆς πίτυος, καὶ
† ἡ πόλιν. ἀκαμπὴ· ῥίζα δὲ ὀλίγη, καὶ μετὰ τοῖς, καὶ ἔλα-
† ἡ πόλιν. σχεδὸν αἱ παλῆσαι, ὅτι ἔχεται, ὅτι αἱ τῆς λωκῆς. ἢ γί-
† ἡ πόλιν. νεται δὲ μάλιστα ἐν τοῖς ἐφύδροις, ὡς αἱ περὶ τὴν Ἰδῶν
† ἡ πόλιν. λέγεται. ὅτι ἐπὶ πάντων. περὶ αὐτῆς δὲ οὐκ ἔδειξεν. τὸν
† ἡ πόλιν. ὅτι καρπὸν ἔχει μὲν πορφυρῶν, παρὸς ὁμοίον δὲ τῷ πα-
† ἡ πόλιν. καμπτῷ. † Germ. καὶ αἱ ξανθῶν Theod. καὶ αἱ τῆς ξανθῆς. † γίνονται ἢ μέλιντα
† ἡ πόλιν. ὅτι σφενδάμνη.

24. probatur: ubi tilia vires attribuit, quibus pollere phillyream auctor est Dioscorides. Arbor, inquit, tilia leniter tusa, ad eadem sepe utilis est atque oleaster &c. Diosc. cap. de phillyrea: *τιλίας τι φύλλα τι φλοιὸς αἰσ ἀγνῶστα*. Recentiores tiliam fœminam, maremque agnoscunt. Fœmina vulgo nota, procera magna que arbor, multis, oblongis, & vastis ramis, in latitudinem amplam diffusis, magnæ & non inamœna umbra, terræ opacantibus: caudices crassi sunt: cortex lævis exteriori parte, subnigricans, lævis, nudus, sed interius ex luteo inalbicans, flexibilis, lentus, admodum obsequiosus, ex quo intorquentur funes, chordæ conficiuntur, ac alia quædam texuntur. Inter corticem hunc & lignum, aliæ tenues sunt interiores cortices, & veluti membranæ, à quibus, aliarum quoque arborum cortices, tilia quoque vocantur. Materies hujus ligni levis, non dura, enodis, & inalbicans, in opere tractabilis; ex qua carbones fiunt, conficiendo pulveri bellicarum machinarum utiles: folia levia, splendentia, lata, acuminata, hedera foliis non angulosis sepe similia sed dilutius virentia, toto ambitu modicè serrata. flosculi odorati, candicantes, racematim aut potius umbellatim in longis coherent pediculis, qui à quibusdam veluti angustis, & albicantibus foliolis exeunt. Fructus pilule sunt, sive bacce rotundæ, ex folliculis quasi confectæ, nigricantes, racematim corymborum hedere modo coacervatæ; in quibus semen minutum continetur, rotundum, nigricans, quod ex baccis, nondum satis maturis, & debiscens, excidit. Radices in profundum descendunt, ac in latitudinem simul exspatiuntur. Tilia mas, arbor est, non minus procera crassaque, in amplitudinem instar fœminæ diffusa. cortices lenti quidem sunt, & obsequiosi, ad funes conficiendos idonei, sed tamen minus flexibiles, magis scabri, paulò duriores, ac fragiliores. lignum durius, nodosius, flavum, ulmi satis simile. folia lata, scabra, parùm in ambitu crenata, haudquaquam levia, propemodum velut ulmi, in quibus tamen folliculi nulli gignuntur. Fructum adeo raro fert, ut sterilis, & nec ullum facere existimetur. Interdum tamen siliquas edit rotundas, planas, compressas, coacervatas, & uti majoris Thlaspiis infarctas, cum crena sive fissura in summa parte, racematim plures coherentes, quarum singule ex singulis petiolis dependent. Pingue letumque solum utraque requirit, in stercoreto optimè proficit. Fœmina Majo mense floret, fructus Septembri maturus conspicitur. ad tiliarum antiquarum radices. Sepe, numero simile observatur ei, quod ad quercus radices uva est. Scribit Servius, Saturnum Philyram Oceani filiam adamasse, quam nonnulli in florem commutatam ajunt: alii in arborem, cujus liber philyrinus vocetur, ex quo coronæ colliguntur. Verisimilius *φίλυρος* dictam hanc arborem, quod in tenues assulas, sive philyras discerpatur.

Aceris (ut retulimus) alii bina, alii terna genera statuunt. Vnum, quod communi generis nomine acrem vocant: secundum caprinum, tertium lectirotarium: videlicet, ut Statius *lectirotarium* giritæ distinguere solent. † Caprinus verò ab aceris *† carpino*. re distat. quod aceris candida, atque nervata materia: † caprino autem flava crispaque: † *† carpino*. ampla ambabus. Platano in findendo similis. Venis enim in longum fluctuat, sed gracilior, macilentior, mollior, longior. Omnia ejus fissa in acutum commisso fissuris pressa abscinduntur. Nec ita semifissa, sed in summo potius præfissa, multinervia minus sunt, quam pro sua magnitudine esse debeant. Cortice paulò scabriore quàm tilia vestitur, sublivido, crassius, spissiorque picea, & ad inflectendum contumaci. Radices paucas, & sublimes, crispæque sepe ejus fissuræ magna ex parte tam flava, quam candida gerit. Riguus potissimum nascitur in locis, ut Idæi volunt, compressæ inventuque rara est. † De flore nasci ajunt fructum haud valde oblongum, & palusto similem: verum ad medium usque fissa, sed tantum in summo, neque nervorum numerus magnitudinem folii responderet. † De flore nihil asserunt: fructum haud valde oblongum, & palusto similem.

oblongiorem

ἡλκείνος.

Πυρώπερος

Παρατίθηται ὅτι πικρὸν. Quia dixit ὑποκρίναι, Theodorus legit, πικρὸν ἐστίν. Item quod in nostro Codice est, δεικνύει, legit δεικνύει. Plinius, Carpino corticem lividum, re-
ctē: scabrum ejus carpini, quam quotidie videmus nos, non rectē. Et sanē non est flexilis.

Περὶ ἀνδρῶν ὅτι πικρὸν. De flore nesciunt. id est, an, quid, quale. Id quod tamen minus sit verisimile: indigenas cognatarum arborum florem ignorare. Itaque Theodorus aliter legit. De flore nasci ajunt fructum.

Εἰ δὲ καὶ καλῶς γένηται. Hinc aliud caput. Theodorus addit, crassivenium. At ἰσχυρὸν id non significat. In Codice nostro est, ἰσχυρὸν ἐστίν. Id ille omisit: nec sanē dum mihi compertum est, an usquam extet fraxinus aculeata, et mendum est. ὡς περὶ ἰσχυρῶν πικρῶν. Legit Theodorus prudenter, φύλλον. Ramulus, inquit, totus, quem folium unicum putaveris: quoniam simul cuncta folia ferat singulari pediculo, et singulis foliis conjugatim, veluti per genicula pendentibus constat: amplo intervallo, conjugationibus distinctis similiter, atque in sorbo. Verum non expressit vim orationis, quam Theophrastus occultavit brevitate. Inest intus quaestio, aut objectio, unum ne sit folium ramus ille, Videtur; constat unico pediculo. Solutio. τὰ φύλλα δὲ καὶ ἰσχυρὰ. Folia, inquit, sunt singularia, non autem totum illud conjugatum. ἰσχυρὰ. Theodorus malē, amplo intervallo. Nam neque representat Græcam vocem; et falsum est: modico namque intervallo frequentes sunt conjugationes.

Τετραπύλον πικρὸν. Theodorus legit, τετραπύλον. Quoniam mox et λευκὸν, καὶ κίτρινον.

Πορρὸν ὅτι καὶ λευκόν. Lege πικρὸν, ut supra.

Βαθυκάρια, Theodorus, concavis, Malē. Multa sunt umbrosa non concava: Et contrariio, dicas opaca.

Βυμβίλιας. Theodorus, Bubulam fraxinum. Latinus Væfraxinum dixisset.

Φύλλον ὅτι τὸ πικρὸν καὶ λευκόν. Natura, inquit, fraxini: ut Bamielia sit campestris, et lævis. Alterum autem genus montanum, et scabrum. Et ad confirmandam sententiam addit propositionem majorem syllogismi. φύλλον ὅτι et cetera. Theodorus efficacius et expressius. Non enim dixit φύλλον, sed γένος. Et addidit omne, ut circumscriberet articulum. Ceterum non feres Theophrastum contradicentem sibi. Ait enim mox, ὅτι ἡ φύλλον ἐστὶν ὡς ὁ σόρος, ὡς ὁ λῆθος, ὡς ὁ πικρὸς τοῦ γένους.

Ὁμοπύλον. Theod. legit, ὁμοπύλον. Si ὁμοπύλον Fraxinus est, ut Plinius interpretatur. Simul debuit utranque historiam conjungere Theophrastus.

Αἰσθητὸν. Theodorus, pallidiores. Non est ita. Namque pallor, color quidem suus est, congener lutei et crocei, et aurei, et ejusmodi: τὸ δὲ αἰσθητὸν, non est color in specie, sed modus coloribus aptus omnibus: modo ne sit mera privatio. Dicimus, dilutius, aut remissius. Notabis in montibus utrumque: et coloratus, cui debetur color: et candidius, cui albedo est attributa à natura.

Πάλλο ἀντὶ καὶ μελίας. Theodorus quoque ita legit. Igitur, contradiceret rursus sibi: campestem enim fraxinum faceret meliorem. At corrigemus sic, ut sit, μελίας, non μελίας. Supra quoque idem dixit in capite quarto. Sanē montana fraxinus præstantior. Hic quoque Theodorus omisit ἀγρὰν.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

Σφοδρῶν. Acer, nos vulgò vocamus Erable: et Erable madre illud genus, de quo ita Plinius lib. 16. cap.

15. de generibus aceris loquens, Alterum genus crispo macularum discursu; qui cum excellentior fuit, à similitudine caudæ pavonis nomen accepit. Idem album Gallicum vocat: et viliori genere crassivenium. Aceris primum genus ex cuius materia fiunt orbes mensales aliisque ejusmodi Italorum Alari: Secundum carpinus, à ζυγία, Opulus Columella, cuius usus ad rumpotinum, quod est arbuti Gallici genus, nobis Opier vel Obier, Itali Oppio. Tertium quod vocamus Plane: et in Paduanorum agro Pied'oca, et Platano aquatico.

Σολε. et ericula verbi depravatio, ut capite præcedenti. necessariò reponendū φύλλον. Sic verò πικρὸν φύλλον dixit infra de mespilo, id est, folium non laciniosum et rugosum, sed tentum sive explicatum, et expansum, vel extensum, et exporrectum. Et ἰσχυρὰ ut infra corruptè, pro ἰσχυρὰ μισογῶν. Intelligit in foliis aceris fissis non ita profunda esse, atque sunt in foliis platani.

Αἰσθητὸν καὶ πικρὸν ἰσχυρὸν. Sic emenda: αἰσθητὸν καὶ πικρὸν καὶ ἰσχυρὸν. Sic. Dicit nervorum numerum folii non respondere magnitudini.

Αἰσθητὸν καὶ πικρὸν καὶ ἰσχυρὸν. Corrige, αἰσθητὸν καὶ ἰσχυρὸν καὶ πικρὸν.

Μελίας. Plinius hæc ex hoc loco descripsit, cap. 13. lib. 16. Græci duo genera ejus fecere: Longam, enodem: Alteram brevem, duriorem, fulcioremque laureis foliis. Bumbeliam vocant in Macedonia amplissimam lentissimam-

que. Alii situ, &c. Vbi quæ de fraxinis foliis subjunxit, de taxi foliis dixerat Theophrastus. Supra monui, ipsum melias καὶ μελίας historiam confudisse.

Εἰσθητὸν καὶ πικρὸν καὶ ἰσχυρὸν. Substitutio, interea dū fidelius exemplar consuluerō, ἰσχυρὸν καὶ πικρὸν (vel potius ἰσχυρὸν καὶ πικρὸν) subsident enim ac dependens folia fraxini. Pendula efficit præter pediculi imbecillitatem multitudo: et ὁμοπύλον καὶ αἰσθητὸν καὶ πικρὸν καὶ ἰσχυρὸν.

Τὸν δὲ, nempe φύλλον καὶ ἰσχυρὸν καὶ πικρὸν καὶ ἰσχυρὸν. Et λευκὸν, καὶ κίτρινον, non verò populi.

Εἰσθητὸν. Hic locus Plinii errorem coarguit, ita scribentis lib. 24. cap. 8. de fraxino: Semen ejus foliis inest, &c. Non enim semen in ejus foliis, sed in siliquis soli modo latis: vocantque ὁμοπύλον ab avis lingua similitudine. Fraxini figuram cum pilulis seminibusque exhibemus. Arborem autem suis foliis convestitum rectèque expressum habes jam, in Mathioli eruditissimis Commentariis in Dioscoridē: ubi Ornithi fraxini speciem esse docet.

Τὰ φύλλα. lege τὰ φύλλα.

Βυμβίλιας. Hic βαμβίλια, ut in βυμβίλια. Intelligit ampliorē fraxinum, ex qua basta et Homeri tempore (cui strenuus ὁμοπύλος) fiebant, et nunc Helveticorum illa longissima tela que vocamus picques.

Εἰ δὲ. Hic δὲ, ut sæpe alibi, in distinctione ponitur ἀντὶ ὁμοπύλου, non verò pro autem. Ostenditur enim diversa natura. Et infra μελίας corruptè legitur pro μελίας, ut supra cap. 4: ubi ista ferè ad verbum. Sic in Philosophi dictis nulla restabit contradictio.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Σφοδρῶν. Latinis acer, vel, ut apud Solinum legitur, aceris dicitur; ab acutie folii; vel, quod acris artificum ingenia ejus præstantia exerceat. σφοδρῶν quasi σφοδρῶς à robore, vehementia, duritie vocatur. Suidas σφοδρῶν πικρὸν, ἰσχυρὸν. Hinc apud eundem σφοδρῶν καὶ πικρὸν, ἰσχυρὸν. τὸ δὲ σφοδρῶν καὶ πικρὸν.

Δύο γένη. duo, inquit, vel tria esse aceris genera. Plin. lib. 16. cap. 15. decem inquit, esse aceris genera. Nam ita in titulo capitis: De aceris generibus decem. Corruptum codice Doctores scribunt, leguntque: De aceris generibus tribus. Malunt alii vulgatam servare lectionem. sed unde decem genera? Duo, ajunt, videtur genera facere; ex Gallico albo, et Rhærico sive Istrico venoso; tria deinde genera ex Græcorum campestri, montano, ac zygia: Ut autem omnes ferme arbores in marem et fœminam dividuntur, ex quinque illis generibus, si mares ac fœminas separet, fient decem. Sic tilia duo recenset genera, marem et fœminam. Nisi hæc fuerit mens

Plinii, numerus ille constare non posset, sed utrum hæc fuerit mens Plinii, quis facile dixerit? Ego hanc fuisse Plinii sententiam; Alios acres statuiffe, duos, ut quidem Latinorū et Græcorum nonnulli; Alios verò, tres; et hanc opinionem quorundam Græcorum esse. Hincque scripsisse Plinium: De aceris generibus tribus. In re dubia nihil asserere præstat.

Εἰσθητὸν καὶ πικρὸν καὶ ἰσχυρὸν. Dicitur ζυγία quasi, conjugalis; quod ad ζυγία Latinis juga, quibus boves junguntur, conveniat. Vitruvius lib. 2. cap. 9. Carpinus, quod ex minima ignis et terreni mixtione, aceris aurem et humoris summa continetur temperatūra, non est fragilis, sed habet utilissimam tractabilitatem. Itaque Græci, quod ex ea materia juga jumentis comparant; quæ apud eos ζυγία vocitantur, item et eam ζυγία appellant. Iuga et nunc ex hac confici testatur Benedictus Curtius Symphorianus. Vide cap. 5. lib. 1. Hist. Recte etiam Gaza carpinum vertit: Plin. loc. cit. Tertium genus zygiā rubentem fissili ligno, cortice livido, et scabro. Hoc alii generis propriū esse

Acer Major. Acer Lob.

esse malunt, & Latine carpinum appellant. Male viri doctissimi. hanc opulum Columel. putant, opulus cornu similibus. Columel. lib. 5. cap. 7. Cui rei maxime videtur idonea opulus, est ea arbor cornu similis, quin etiam cornus & carpinus &c.

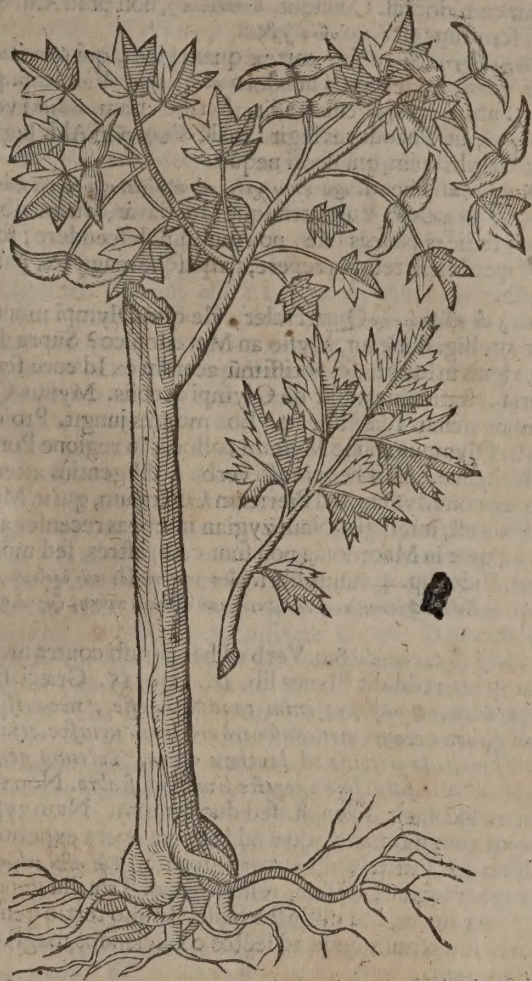
Κλινότροχον. Corrigunt, ἰσότροχον. Quia apud Plinium loc. cit. legitur, ē viliorē genere crassivenium vocatur. Corrigunt, curfivenium, id est, ἰσότροχον, quod venis intercurrentibus distingueretur. Nos vulgaram servamus lectionem, κλινότροχον; sic dictū aceris genus, quod lecti ex eo fierent torno currente, vel, quod rotula ex eo tornarentur, subiectae pedibus lectorum, ut docet Theoph. lib. 5. cap. 8. σφένδαμνος τε καὶ ζυγία αἰεὶ τε κλινότροχον, καὶ αἰεὶ τὰ ζυγία τῶν λοφέρων.

Docet in quibus carpinus sive ζυγία, & acer σφένδαμον differant. Recentiores σφένδαμον nomine ostendunt arborem cujus iconem apposuimus. Procera, ramosa, ac speciosa arbor est. cortice mediocriter laevi, non adeo scabro, materie interiore tenera, ac tractabili: Ramos expandit in omnem partem complures, circa quos folia magna, lata, angulosa, modica lanugine circa venas obducta, quinquepartita, vitigineis satis similia, sed molliora, laevioraque, superius viridia, inferius candicantia: pediculis suffulta rotundis, vitis viniferae longioribus, tenuibus, rubentibusque; flores racematim dependent ex albedo herbacei: Succedunt fructus oblongi bini, ex adverso coherentes, circa annexum nuclei conceptaculo tumentes, reliqua parte plana, ac membranæ instar tenui, ephemeri, aut interiorum cicadæ alarum similes, nuclei candidi, & exigui sunt. Aceris hoc genus Gallis *plafne* dicitur. Quæ res errandi occasionem quibusdam præbuit, qui hanc arborem pro platano habuerunt: non esse platanum probatur, quod pilulas non ferat asperas, sed fructus quales diximus: Deinde, quod nullo pulvere hujus folia conspersa sint. Vide lib. 4. ubi de platano agitur. Acer jam descripta major vocatur, & creditur σφένδαμον: Alii κλινότροχον esse volunt, quorum opinioem non improbo. Nam κλινότροχον esse puto genus σφένδαμον, ad lectos conficiendos utilis. Reperitur & minor acer, quam ζυγίον docti putant: sed glinon & σφένδαμον unum esse genus, inferius docebo. Minor acer, cujus iconem addidimus, frequenter in arborem adolescit, sæpè verò fruticis in modum humilis permanet, cortex hujus similiter laevis existit, ulmo non dissimilis, fragilior tamen, ac tilia substantia similis. Interior ligni substantia alba,

tenera, tractabilis, recta, & fissilis: ramos expandit numerosos, multis latis foliis, uti prioris angulosis, quinquepartitis, quandoque angulis tantum ternis (quod in

Acer minor Didon, major Lobel.

Clinotrochon anguillare.

priore etiam observavi) laevibus, glabris, fanticulæ foliis, tum magnitudine tum splendore, ferè persimilibus, sed profundius incis; pediculo longo rubente adhærescentibus: Flores sunt veluti majoris, herbacei, paucis intus staminibus, neutiquam racematim, sed in umbellis exeuntes: Fructus similiter similes, bini ab uno pediculo dependent. tenues virgæ, folia, & nondum aridi fructus, modicum lactei liquoris remittunt, si incidantur. Primam acorem, quia lectis conficiendis idonea magis, κλινότροχον vocabimus: (sic enim doctif. placet) Alteram, minorem acerem, vel, ut aliis placet, σφένδαμον dicemus. Utraque cum delineatione Theophrasti satis convenit: quam verò carpinum vocant, an satis conveniat, inquirendum. Caudice assurgit procero, cortice inalbicante, nonnihil aspero, ac scabro, ligno folido, ac tenaci. Rami in latitudinem effunduntur, foliis circumvestiti latis, haud angulosis, sed ad ulmi folia accedentibus, nisi teneriora essent; Inter hæc triangularia quædam racematim dependent, juxta quæ capitula, cicerum magnitudine, in quibus fructus sive semen, radix firma crassaque. Non est carpinus Theophrasti. Carpinus enim aceris species, acer folio platani, dissecto, anguloso; huic folium neutiquam dissectum, aut angulosum, platano simile, sed ulmeum. Carpini materies flava crispæque, hujus alba, minimeque crispæ. Carpinus corticem habet tilia scabriorem, colore sublivido; hæc cortice constat tilea molliore, cinereo, aut albicante. An veteribus arbor hæc cognita, ex capite de ulmo cognoscet lector. ζυγία montana acer est, quam in marem & foeminam distinguunt, mas colore magis flavo, ligno duriore, & magis venoso, magisque crispo; citius floret; foemina tardius, & ligno est pallidior, minusque crispo. Germani, ut Bauhinus refert, ob flexuosos venarum cursus, ad opéra lautiora utuntur, lignum nobile vocantes: Ex hujus radicibus cochlearia pulchra conficiuntur. Rusticis Cretensisbus asphendamos montana dicitur. Acer, inquit Bellonius, lib. 1. cap. 17. obser. in frigidis montibus nascens à rusticis asphendamos nuncupatus, in monte Ida crispior est materia, quam usquam alibi.

ζυγίον. Scribe ζυγίον. Nam folia aceris plataniq̃ue, quo scribit Theophrastus modo, differunt, Omnino falsum, materiam

materiam platani acrisque infindendo similem esse. Folia acris ambitu sive divisura platani sunt, non tamen adeo profunde acta, angustiora tamen, nec ita completa circinatione, uti ex intuitu pictura hæc docet.

Σχίσμα. Ipsa ratio sic legendum docet, Comprobat autopsia, malè in Aldino & Bas. codice σήμαθ' legi. Scribe etiam cum doctiss. Constant. & πολὺν δ', non ut in Ald. & Bas. scriptum est & πολὺν δ' &c.

Πορρύτερον. Si ruffior cortex quam picea, qui ὑποπίλοιον sublividum. Lege cum Theodoro πυκνότερον. Vide cap. 4. lib. 5. ubi πυκνότερον esse tradit. Scribe etiam ἀνκμυπὴ vel ἀνκμυπὴ, ut Theodorus legit: malè ἀνκμυπὴ in Ald. legitur; fragilis enim, qui flecti nequit.

Καὶ ζυγία Theod. καὶ ἑλκευ χυδὸν πὲρ πλεῖστα, καὶ αὐτὴς ζυγίας καὶ αὐτὴς λευκαῖς. Vult utriusque tam flavæ, quam albæ acris radices paucas esse, non multum descendere, sed per superficiem telluris repere, crispasque magna ex parte esse.

Οὗ δ' ἐν τῷ δόρυμνι. Quæri solet, de quo Olympi monte hæc intelligi debeant, Mysio an Macedonico? Supra dixit, riguis in locis nasci potissimum acrem ex Idæorū sententia, statimque addit de Olympi accolis. Mysius Olympus vicinus Idæ. lib. 4. Eos montes jungit. Ptolomæus Olympum hunc Mysium collocat in regione Ponti & Bithyniæ. Ad Theophrasti verba si diligentius attendamus, non Mysium, sed Piericum Olympum, qui in Macedonia est, intelligit. Nam zygian inter eas recenset arbores, quæ in Macedonia non sunt campestris, sed montana. Vide cap. 4. hujus libri. Ἰδὲ δ' ἐν τῷ τειάδῃ τῶν δόρυων, αὐτὸν τοῖς πύλοις φέρεται, πλεῖστα μακεδονίαν ἰλιδί, πύκνη, ζυγία, φέρεται &c.

Τὴν δ' ἐν ζυγίαν δόρυον &c. Verba Theophrasti contra mentem ipsius reddidit Plinius lib. 16. cap. 15. Græci situ discernunt. Campestre enim candidum esse, nec crispum quod glinon vocant: montanum vero crispum duriusve, etiamnum è mascula crispum ad lautiora opera. Tertium genus zygiā rubentē, fissili ligno, cortice livido, & scabro. Non tria genera hic facit Theoph. sed duo tantum. Nam zygia eadem cum montana, quæ ad lautiora opera expetitur. Falsum est situ tria discernere genera. Τὰς πλεῖστα ζυγίας tria genera fecisse scribit, reliquos duo. Tria illa genera nusquam docet, situ distincta fuisse. Immo tertio generi nomen impositum, quod ad lectos conficiendos magis esset idoneum.

Τὴν δ' ἐν σφινδαμνῶν. Hæc verba ostendunt supra legendum ζυγίας δ' ἐν τῷ σφινδαμνῶν ἐν τοῖς ἰσφύροις. De utraque enim verba illa accipi nequeunt. Nam ζυγία, locis montanis nasci certum: campestribus, quæ aliquando humida, sphendamnon.

Εἰσαὶ δ' ἐν τῷ δόρυ &c. hæc verba de ζυγίᾳ accipi debent. Nam talem eam supra descripsit, ἢ ζυγία ζυγία, καὶ δόρυ.

Τὴν δ' ἐν πιδίῳ. Hoc genus Plinius Gallicum vocat, quod in Italia transpadana & trans Alpes nasci refert. Gallicum Latini vocant, quod in Gallia Cisalpina & Transalpina plurimum nascatur. Verba Plinii examinanda. Acer ejusdem fere amplitudinis, operum elegantia, ac subtilitate, cedro secundum. Plura ejus genera. Album, quod præcipui candoris, vocatur Gallicum, in Transpadana Italia, transque Alpes nascens: Alterum genus, crispum macularum discursu, qui cum excellentior fuit, à similitudine caudæ pavonum nomen accepit, in Istria, Rhætiaque præcipuum: E viliori genere crassivenium vocatur. In antiquiss. Veneto codice scriptum est, ac subtilitate citro secundum, Citrus ζυγία ζυγίας lignum præstantissimum, ut infra dicam. Alterum genus crispum &c. Non est idem genus cum eo quod κλαυτέροισιν Stagiritæ vocabant, sed zygiā, quam Theophrastus crispam inquit esse, Plinius ad finem capitis ex aliorum sententia, genus proprium. Qui cum excellentior fuit. Malè corrigunt, quod cum excellentius fuit, ut rectè monet, Cl. Salmas. Nec enim ad acris genus id debet referri, sed ad venarum discursum. Nam excellentior in illo acris genere reperitur, & pavonū caudæ oculos imitatur, & inde nomen habet. Ita & de citri maculis lib. 13. cap. 15. tradit, cui secundam dignitatem obtinebat acer; Sunt & undatim crispæ, majore gratia, si pavonum caudæ oculos imitentur. Idem Plinius Cap. sequenti. Pulcherrimum vero est bruscum, multoque excellentius etiamnum molluscum. tuber utrumque, arboris ejus (acris) bruscum intortius crispum: molluscum simplicius sparsum (rectiori venarum discursu.) Et si magnitudinem mensarum caperet, haud dubiè præferretur citro. Nunc intra pugillares lectorumque filicis aut laminas raro usu spectatur. E brusco fiunt & mensæ nigrescentes. Scribe cum doctissimo Dalecampio; Lectorumque silaceas laminas, id est,

luteas, & veluti file tinctas, qui color acris in cauda pavonum conspicitur. Silaceas. Voce hac utitur Plinius lib. 35. cap. 7. Quatuor coloribus solis illa immortalia opera fecere, ex albis Melino, ex silaceis Attico, ex rubris, &c. Silaceus à file. Sil, pigmenti genus, luteum colorem, quem admodum ochra reddens. Vide Plin. lib. 34. cap. 12. Reperitur etiam apud Vitruvium lib. 5. cap. 7. Malunt alii legere sicilicia, & laminas; id est, secamenta, à siciliendo, quod verbum secare significat. Rei tamen rusticæ scriptores peculiari significatione sicilire dicunt, quæ fœnifecæ præterierunt. Corrigunt alii, lectorumque solidos, aut laminas. Loquitur de brusco & mollesco, quæ sunt acris tubera. Bruscum, inquit, intortius — citro. Quod magnitudinem mensarum non caperet. Ex eo fiebant solidi lecti, vel laminæ, quibus operiebantur lecti. Lectorum solidi, ut asperi sarculorum, cassæ lignorum, inhumana littorum, & similia sexcenta. Hanc lectionem ex manuscriptis hauserunt codicibus, in quibus lectorumque solidos legitur, ex littera d. divulsa, factum est, ci. unde solicios pro solidos. Nobis prior correctio magis arridet. Notandum, brusci aliquod vestigium Gallis Hispanisque superesse, sed de alia planta intelligi. In montibus Pyrenæis, Narbonnensi Gallia, locisque aliis Hispaniæ finitimis, maxime circa oppidum dictum Limons, haud procul Carcassona, radices buxi, quarum illic magna est copia brouchin appellantur, quas potissimum Belgæ ac Germani ob maculas varias, ac flexuosos venarum discursus, ad opera excellentiora expetunt atque emunt.

Γλῶσσιν. Corrigunt γλαύπιν, quia Plinius ait. album quod præcipui candoris vocatur Gallicum. Giza etiam Gallicum vertit. malè, Plinius eodem hoc capite scribit; campestre enim candidum esse, nec crispum quod glinon vocant. Apertè γλῶσσιν vocari testatur. Quin ipse Theophrastus vulgatam probat lectionem, hoc eodem libro cap. 4. ἀκαυδῶν, σφινδαμνῶν καὶ ἐν τῷ δόρυ πιδίῳ καὶ ζυγίᾳ καυδῶν, ἐν δὲ τῷ πιδίῳ γλῶσσιν. Ita illo loco legitur. utrum γλῶσσιν an γλῶσσιν legi debeat, difficile est judicare.

Επὶ δὲ μελίᾳ &c. μελίᾳ fortè à μελίῳ, trunco, nomen accepit, quod homines eā truncarentur; Hastæ enim ex ea fiebant. Ad hastas aliaque militaria instrumenta facienda, ob firmitatem & rectitudinem maxime idonea fraxini materies. Hesiod. in Scut. Herc.

— Ἀπὸ δὲ ἀμφοῦ χίρσι τήντην Ἀνδροφόνῳ μελίῳ.

Ambosque torondit tendines

Homicida fraxinus, id est, lancea.

Homerus Iliad. 5. aliisque locis plurimis.

Πηλεὶς ἦεν μελίῳ. λάρχῃ δὲ ἀσπίς ἔαυ' αὐτῆς.

Pelias transfixit fraxino, resonuit verò scutum sub ipso.

Latini etiam fraxinum pro hasta ponunt. Statius.

— En infandos belli potura cruores.

Fraxinus. Ovid.

Et coryli fragiles, & fraxinus utilis hastis.

Græcis præterea πιδίῳ hoc est trinodis vocatur, quod ramos prægrâdes, ordinatos, & numero pares habeat. Sed à paribus ramis quomodo πιδίῳ dici possit, non video. πιδίῳ πιδίῳ, πιδίῳ numerus impar. Fraxini fructu officinæ à figura linguæ avis & anserinæ, δρυιδέλλωτον vocant. Est enim nonnullarum volucrum linguis assimilis. Ante multos annos nomen hoc obtinuit. Græcos enim barbaros semen fraxini δρυιδέλλωτον vocasse ex Myrepse constat. Apud quem antidoto 65. legere est δρυιδέλλωτον, δρυιδέλλωτον ἀνὰ &c. Fraxinus vulgata satis arbor; hujus duo genera Theophrastus tradit, ipsamque arborem luculenter satis describit, quæ de ea tradit examinare aggredior.

Εἰς δὲ Theodorus crassius venis. Verte nervosum. Εἰς δὲ materia cui nervi, fibre elegantes. Alta & procera arbor fraxinus est, caudice assurgit recto, crassitudinis subinde haud exiguæ, frequenter mediocris, cortice contegitur lævi, lignum albidum, læve, durum, crispum, nervosum. ramuli hujus teneriores, recensque enati geniculis aliquot nodosi sunt, medullamque intus habent candidam & fungosam, sed vetustiores toti lignosi, geniculis ac medulla carent.

H δ' ἐν πινυτοῖς. Fraxinum alteram (quam humilem dicit,) materiem habere ait scabriorem, duriolem, flaviolem. Falluntur ergo qui ornum fraxinum humilem afferunt. Corticem quidem habet lævem; sed interior ligni substantia minus crispa est, coloratior, sed minus quā fraxini dura. Contrariū Theoph. & mendi nec ulla suspicio. Plin. lib. 16. cap. 13. Græci duo ejus genera fecere, Longam, enodem, Alteram brevem, duriolem, fuscioremque (ἐκαστὸν τῶν Theoph.) laureis foliis.

καὶ μὲν δὲ φύλλον λέγεται ὡς τὸ πύλον cōmys laurus quæ ante fores ponitur. Eadē ut Etymolog. auctor docet. κερυθαία, vel, ut apud Hesych. legitur, κερυθαία dicitur. κερυθαία ἢ ὡς θυρῶν δὲ φύλλον πύλωνα quoniam, inquit, οἱ καλέουσι quos vocant κερῆς, θύρας. Id est, corythale laurus quæ ante fores ponitur. Alii hanc nominis rationē adferunt, quod ἡ βροχία τῶν τῶν ἰσίων, & θυρῶν, (qui κερῆς & κερῆς dicuntur) δὲ φύλλον πύλωνα ἰσίων & θυρῶν. Helych. κερυθαία δὲ φύλλον ἰσίων, πύλον τῶν ἰσίων. ὅμοιος ἢ ὑπερβολὴν ἰσίων. laurus ante aedes posita. nonnulli sic vocant eiresionem, id est ramum oleæ, lana obvolutum, de quo vide cap. de olea. Alii profugum peregrinum sic vocant Deum. Idem Plinius. Ipsa pacifera, ut quam præterea etiam inter armatos hostes, quietis sit indicium, Romanis præcipue latitiæ, victoriarumq; nuntia. additur litteris, & militum lanceis, pilisq; fascis Imperatorum decorat. Bodin. cap. 33. Quin Imperatores insigni victoria parta, laureatis fascibus incedeant, nuncios cum laureatis jaculis mittebant, navesque laureatas, ac vittatas, & litteras ad Senatum mittebant lauro undique cinctas, quas nunc victrices nunc laureatas appellabant. Cæsar. lib. 3. de Bello Civ. Pompejus eo prælio Imperator est appellatus. Hoc nomen obtinuit: atque ita se salutari postea passus est. sed neque in litteris, quas scribere est solitus, neque in fascibus insignia laurea prætulit. Tacitus lib. 3. Hist. Ipse (Vittellius) lauream prosperè gestæ rei ad fratrem misit. Idem Tacit. Nec Agricola prosperitate rerum in vanitatem usus, expeditionem aut victoriam vocat victos continuisse; ne laureatis quidem gesta prosecutus est. Suetonius de Octavio, patre Augusti. videre visus est filiam mortali specie ampliore cum fulmine, sceptris, exuvisque Iovis Opt. Max. ac radiata corona, super laureatum currum, bis senis equis candore eximio trahentibus Claudium Caligulam Cæsarem ob egregiam Romanorum victoriam, ac insignem cladem Iragemve Germanicæ pubis vel juventutis, laureatas litteras Senatui misisse legimus. Pers. særyra 6.

— Missa est à Cæsare laurus.
Insignem ob cladem Germanæ pubis, —

Martialis de victoria Imperatoris Domitiani.

Publica viâ trices testantur gaudia chartæ
Martia laurigeræ cuspide tela virent.

Ovid. de victoria Augusti.
Non ego viâ trices lauro redimere tabellæ.

Scribit Plutarchus, Scipionem de Carthaginensibus triumphantem, altera manu sceptrum, altera laurum tenuisse. In certaminibus Pythiis laurea corona præmii fuit.

Ovid. I. Metamorph.
Neve operis (Pythonis interemti) famam posset delere
vestustas,
Instituit sacros celebri certamine ludos,
Pythia perdomitæ Serpentis nomine dictos.
Hic Iuvenum quicumque manu, pedibusve, rotæve
Vicerat, esculea capiebat frondis honorem;
Nonnam laurus erat. longoque decentia crine
Tempora cingebat, de qualibet arbore Phœbus.

Hinc laurum dici à verbo laudis docet Isidorus: Hac enim, inquit, cum laudibus victorum capita coronabantur. Apud antiquos autem laurea nominabatur, postea. d. littera sublata, & subrogata. r. dicta est laurus, quod etiam non videtur absurdum. Pergit Plinius. Ex his in gremio Iovis Opt. Max. deponitur, quoties latitiæ nova victoria attulit: Idque non quia perpetuo viret, nec quia pacifera est, præferenda ei utroque olea est, (codex Venetus. præferenda utiq; myrto & oleæ est) sed quia spectatissima in môte Parnasso, ideoque etiam grata Apollini, assuetis eo dona mittere jam & Regibus Romanis teste L. Bruto. Fortassis etiam in argumentum, quoniam ibi libertatem publicam is meruisset lauriferam tellurem illam osculatus ex responso. (vide Livium libro I. & Valerium Maximum. lib. 7. cap. 3.) & quia manu satarum receptarumque in domos, fulmine sola non igitur. Ob has causas equidem crediderim, honorem ei habitum in triumphis potius, quam quia suffimentum sit cadis hostium, & purgatio; ut tradit Massurius. Fulmine laurum ici experimento recentiorum constat. Tiberium Cæsarem Suetonius refert, (idem Plin. paulo infra) tonitruum mirum in modum expavisse, & turbatiore cælo nunquam non coronam lauream gestasse. Αλγεῖν κενό dixerunt laurum, quod fulmine non lædatur. An carmen Horatii lib.

2. Oda. 15. De solis æstu, an fulmine arcendo intelligi debeat, in medio relinquo.

Tum spissa ramis laurea fervidos
Excludit istus. non ita Romuli
Præscriptum, & intonsi Catonis
Auspiciis veterumque norma.

Hac de causa Cassianus Bassus lib. 7. cap. 11. ne vinum à fulmine corrumpatur, jubet vini vasa ramis laureis operiri. αἰδῆς τοῖς πόμοις τῶν πύλων ὑπερβολὴν, ἀπερὶ κερῆς (vulgo ἀπερὶ κερῆς) τῶν ἀπὸ τῶν βροχίων καὶ ἀπὸ τῶν βλαστῶν τῶν εὐκαίων ἢ δὲ φύλλον καλῶς ἐπισημασὶ καὶ ἀντιπαραδείκναι. ferrum operculis doliorum impositum, cohibet, ne vinum à tonitruo & fulmine lædatur. Quidam lauri ramos imponunt, per naturalem contrarietatem auxiliaturos. Idem lib. 11. cap. 3. αἰδῆς ἢ ἰσίων ἢ ὡς ἰσίων, ἢ δὲ μὲν πύλωνα καὶ τῶν πύλων, ἐν δὲ δὲ φύλλον ἰσίων. αἰδῆς ἢ ἰσίων ἢ ὡς ἰσίων. Neque enim morbus sacer, (Epilepsia,) aut Daemon locum infestat in quo laurus est, quem admodum neque fulmen ubi eadem. Res divina foret laurus, & plures colerent, si Diabolus fugeret eam. Redeo ad Plinium. Adeoque in profanis usibus pollui laurum & oleam fas non est, ut ne propitiandis quidem numinibus accendi ex his altaria aræve debeant. (vide cap. de olea) Laurus quidem manifestò abdicat ignis crepitu, & quadam detestatione (lege testatione) interaneorum etiam vitia, & nervorum ligno torquente. Tiberium Principem tonante cælo coronari ea solitum ferunt, contra fulminum metus. Laurum inter urendum crepitum fragoremque edere, experientia docet.

Maro. Ecl. 8.

Sparge molam & fragiles accende bitumine lauros

Id est inter urendum fragores & crepitum edentes; nihil enim æquè magno sonitu crematur ac laurus. In ea significatione interdum fragilis usurpatur, ut à Lucretio.

Et fragiles sonitus chartarum commeditatur.

Nam quoniam crepant, quæ franguntur, fit ut fragor interdum sit sonus & fragilis sonans, nulla res, ut dixi, majori sonitu crematur ac laurus. Lucret. lib. 1.

Lauricomos ut si per montes flamma vagetur
Turbine ventorum comburens impete magno.
Nec res ulla magis quam Phœbi Delpica laurus
Terribili sonitu flamma crepitante crematur.

Theocr. 2. Eidyl.

— ἢ ὡς ἐν τῇ δελφίδι δὲ φύλλον
Αἰσῶ, καὶ ὡς αὐτὰ λακίαι, μέγα καὶ πύλωνα
Κηραπίνης ἀφῆλ, καὶ δὲ σποδὸν εἰδομένη αὐτῆς
Ὅπως τοῖς καὶ δελφίδι ἐν φλόγι σέρεται ἀμυγδαλοῖς.

Ego verò in Delphide hanc laurum
Vro: & sicut illa crepat valde inflammata,
Ita subito conflagravit, ut neque cinis de ea apparuit
Ita etiam Delphidis caro in flamma consumatur.

Hinc quidam δὲ φύλλον dictam putant laurum quasi δὲ φύλλον, id est, sonum inter urendum edentē. Sonum crepitumve flammæ admota non reddit, quod putridi quid in se contineat; sed (ut rectè Scaliger) ignem facillè concipit, quia multum continet aëris, quod & ligni spongiosa constitutio declarat; quocirca etiam crepitat. Equidem vulgare est (in castanea quoque) ignitum aërum parvo tumescere momento, atque circumstantem cognatumque suum refilitione frangere atque impulsione. Laurum ominaricem esse vel ex eo quod dixi intelligitur. In Sacris laurū accendi mos fuit, ut, prout crepitaret, de ea re, super qua consultitur, conjectura fieri possit. Patet hoc ex hisce Tibulli versibus. lib. 2. Eclog. 6.

Vt succensa sacris crepitet bene Laureæ flammis,
Omine quo felix, & sacer annus eat.
At laurus bona signa dedit, gaudete coloni,
Dissetet spici horrea plena Ceres.

Propert.
Et tacet extincto laurus adusta focò.

Virg. Ecl. 6.
Omina, quæ Phœbo quondam meditante beatus
Audiit Enrotas, iussitque ediscere lauros,
Ille canit.

Sic locus iste legendus. Omen enim capitur ex lauro. Boni ominis laurus, in domo Alexandri Severi jam infantuli, juxta perficam arborem nata; quæ intra annum ipsam perficam incremento mirabili superavit. Prædixere Aruspices, (fides penes auctore) futurum, ut puer is Perfas olim evinceret. Eidem Severo portento sed infausto fuit alia laurus ingens & antiqua, quæ in palatio cujusdam civitatis, à qua proficiscebatur ad bellum, quod contra Germanos paraverat, subito collapsa fuit. Mortis hæc indicium habuit. Boni ominis laurus quæ circa Pompeii fasces alligata fuit. Hæc cum longo itinere exaruisse, in vico Galatiæ cum Lucullo in colloquium descendenti, reviruit. Quod gloriam rerum à Lucullo gestarum ad Pompeium transiturem interpretatum est, & paulo post consecutum. Mali ominis quæ Iulii Cæsaris cædem præmonstravit, quum pridie Idus Martias avis regaliolus cum laureo ramulo Pompeianæ curiæ se inferens, à varii generis volucris, ex proximo nemore consequentibus, ibidem decerpta est. Novissimo anno Neronis, in quo Cæsarum progenies defecit, sylva Vespertana radicitus exaruit.

Egregiè Tibullus lib. 2. Eleg. 6.

Tu procul eventura vides, tibi deditus augur,
Scis bene quid sati provida cantet avis.
Tuque regis fortes, per te presentis haruspex.
Lubrica, signavit cum Deus exta notis.
Te duce Romanos nunquam frustrata Sibylla est,
Abdita quæ senis fata canit pedibus.

Plinius loco citato, Sunt & circa divum Augustum (idem tradit Sueton.) seventa ejus digna memorata. Namque Livie Drusillæ, quæ postea Augusta matrimonii nomen accepit, cum pacta esset illa Cæsari, gallinam conspicui candoris sedenti aquila ex alto abjecit in gremium illesam, intrepidèque miranti accessit miraculum, quoniam tenebat rostro laureum ramum, onustum suis baccis. Conservari alitem & sobolem jussere aruspices, ramumque eum seri ac ritè custodiri. Quod factum est in villa Cæsaris, fluvio Tiberio imposita, juxta nonum lapidem, Flaminia via; quæ ob id vocatur ad gallinas, mirèque sylva provenit. Ex ea triumphans postea Cæsar, laurum in manu tenuit, coronamque, capite gessit, ac deinde Imperatores Cæsares cuncti. Traditusque mos est, ramos quos tenuerunt, serendi; & durant sylva nominibus suis discretæ: fortassis idè mutatis triumphalibus, unius arborum Latina lingua nom. imponitur viris, (Ciceronis libertus Laurea Tullius vocatus est) unius folia distinguuntur appellatione. Lauream enim vocamus. Durat & in urbe impositum loco, quando loretum in Aventino vocatur, ubi sylva lauri fuit; eadem purificationibus adhibetur: estatimque obiter & ramo eam seri; quoniam dubitare Democritus & Theophrastus (vide cap. 1. lib. 2.) Cur laurus dicatur, cur δαφν, ex his quæ diximus constare arbitror. Illud addendum, ipsam arborem δαφνῶν vocari, fructus δαφνιδίς. Pollux lib. 1. cap. 10. δὲ δαφνὶς δαφνιδίς τῆς δαφνῆς. Ramus vero αἰσάκος dicitur Hesych. αἰσάκος δὲ τῆς δαφνῆς κλάδος, ὅν κατέχευε τὸν θυμὸν τοῦ θεοῦ. æsacus lauri ramus, quem cum manu tenent hymnos in Deorum laudes canunt. Recentiores Græci λαῦρον dixerunt, Hesych. λαῦρον τὸ δαφνῶν &c. Lauri genera, ut dixi, duo novit Diosc. & Theop. πλατύφυλλον & λεπτόφυλλον. Malè vir magnus apud Dioscoridē ἀπὸ πλατύφυλλοι τὸ λεπτόφυλλον scribendum opinatur. Hujus sententiam improbo, quod omnes codices, Oribasius etiam & Serapio, vulgatam defendant lectionem. Insuper quod Theophrastus & Nicander latifolia & tenuifolia mentionem faciant, durioris verò nemo. Queri solet, cur laurū in tenuifolia & latifolia dividerit Dioscorides qui non solet ejusmodi divisiones, præsertim notissimarum plantarum tradere? Sed nunquam tradit hujusmodi divisiones, nisi utilitas quedam ad Medicum redeat. Fecit id ergo, quod tenuifolia laurus majoribus polleat viribus. Nicander tenuifoliam ad ictus venenatos præscribit in Theriaca.

Μὴ δὲ πὶ δαφνῆς
Καρπὸν ἀραιότερον.

Neque lauri
Fructum tenuifoliae.

Scholias. Ἀντίγονος τὸν λεπτόφυλλον δαφνῶν ἀραιότερον αἰσάκος φησὶν. τὸ δὲ αἰσάκος ἐστὶν αἰσάκος καὶ δαφνῶν. ἀραιότερον δὲ λεπτόφυλλον. Ἀντίγονος laurum tenuifoliam rariorem dixit esse, ipsamque pulcherrimam vocari, rarioris itaque tenuioris. Cur tenuifolia magis αἰσάκος quam latifolia dici possit, non

video: Plin. lib. 15. cap. 30. Tredecim lauri genera esse scribit, quorum quædam ad lauri, de qua nobis sermo, historiā minimè pertinet, ut hippoglossum & daphnoides, quam laureolam vocant. Duo, inquit Plinius, ejus genera tradit Cato, Delphicā & Cypriam. Pompeus Lenæus adjecit, quam mustaceam appellavit, quoniam mustacei subiceretur. Hanc esse folio maximo, flaccidoque, & albicante. Delphicam equali colore, viridiorem, maximis baccis, atque è viridi rubentibus: hac victores Delphi coronari & triumphantes Romæ. Cypriam esse folio brevi, nigro per margines imbricato, crispam. Postea accessere genera: tinus, hanc sylvestrem laurum aliqui intelligunt, nonnulli sui generis arborem. Differre colore: est enim cærulea bacca. Accessit & regia, quæ caput Augusta appellari, amplissima & arbore, & folio, bacca gustatu quoque non asperis. Aliqui negant eandem esse, & suum genus regie faciunt, longioribus foliis, latioribusque. Idem in alio genere baccatam appellant hanc quæ vulgarissima est, baccarumque fertilissima. Sterilem verò earum (quod maxime miror) triumphalem, eaq; dicunt triumphantes uti. Nisi id à Divo Augusto caperit, ut docebimus, ex ea lauro quæ ei missa ex cælo, minima est altitudine, folio crispo ac brevi, inventu rara. Quæ sequuntur, ad lauri arboris historiā non pertinent de iis suo loco agam. Duo inquit Catonem genera tradidisse. Immo tria novit, ut ex cap. 8. probatur; ubi ait, myrtum conjugulam & albam & nigram: Laurum Delphicam, & Cypriam, & sylvestricam. nuces calvas &c. De mustaceis supra egi. An lauri quo-

Laurus.

dam peculiari genere uterentur veteres, ad mustacea paranda, me fugit; asserit Plinius. An mustacea laurus, quam laurum cerasum vocant? Huic maximum, & albicans folium. In novellis enim ex viridi pallescens, in adultis ex atro virefcens. at flaccidum non est. Cypria ad nos, quod sciam, non adfertur, nisi sit Narbonnensis, tenui folio; huic brevius folium, tenuius, margine nonnihil imbricatum. Tinus notissima, lauro minor ac humilior est: ramulis oblongis, articulatis, in alas divisis: foliis latis, lævibus, relucetibus, lauri æmulis, semper virentibus. non deciduis, odore carentibus, non alternatim dispositis, sed è singulis articulis situ oppositis, stoculis in umbellis corymbaceis, parvulis ad ramulorum cacumina, ex albo purpurascens; baccis veluti myrti, sed longioribus; ex argenteo in ceruleum. In Narbonnensi Gallia, Hispania, & Italia stirps hæc reperitur: in Belgio hortensis est. Pro regionum situ ac natura mutationem quoque nonnullam accipit: Observarunt enim recentiores laurum tinum foliis corni sylvestris subhirsutis, foliis venosis, folio minore. Sterilem, inquit, quod maxime miror,

miror, triumphalem. Certè mirabile est, arborem sterilem baccatæ præferri. Nec tamen quicquam mirum est, si in triumpho usus Cæsar Augustus; è cœlo enim demissa hæc laurus eiq; omen bonum fuit. Supra cap. 6. laurum sterile & fructiferam dixit Theophrastus. Quædam floret tantum laurus, flore copioso, racemoso; uvam vocat Theophrastus, & fructum non fert. Alia fructum fert. In quo etiam differentia: alterius in rotundo modicè oblongus est: alterius oblongus, gracilis, & utrinque ovato mucrone turbinatus. Nemini incognita laurus, & hæc causa, cur delineationem lauri aliqui nullam tradant. Non rarò mediocris arboris altitudinem assequitur, quandoque fruticosa magis existit, à radicibus gemina plura emittens. Cui arborea natura, ramis pluribus luxuriat, cortice virentibus: Alterius cortices rubent. Folia arbori oblonga, lara, dura, colore virentia, suaveolentia, sapore nonnihil amaricantia: Alterius teneriora, ac minus sunt dura. Flores coloris herbacei secundum ramulos ac folia exeunt: baccæ sive fructus rotundis longiores, cortice, integuntur nigricante. Interior harum nucleus in duas partes finditur, veluti persici, amygdali, aliorumq; color è rufso subnigricans, odoratus, sapore cum exigua acrimonia nonnihil amaricans.

Δαφνὴ &c. Plinius lib. 16. cap. 13. Græci duo genera
ejus fecere. Longam enodem; Alteram brevem, durio-
rem, fusciorem, laureis foliis.

Ἐπίφυξις. *Ἠΐοντα*. *Subsidentia* vertunt. Legunt ergo *ὑποκα-*
Ἠΐοντα. In Ald. Bas. *ἐπικαυῖς*. Quod, non sine margi-
nibus vel cacuminibus aculeo, exponunt. Foliorum enim ajun-
marginū extremę fibrę, in molles coalescūt spinulas. Ob-
servavi quidē fraxini folia in acutū definire, sed spini no-
men an mereatur, non aśsim dicere; nisi placeat, salicis
folia, quę non secus ac fraxini in acutum coalescunt,
spinosa dicere. At nemo spinosa tradidit, nec talia sunt.
Non videtur rejicienda eorum opinio, qui *ὑποκα-* legunt.
Subsidere ac dependere folia fraxini ip̄a docet ex-
perientia. Pendula sunt tum propter foliorū multitudinē,
tum propter pediculi imbecillitatem. Non malē quoque
scriberet *οὗτος ἐπικαυῖς*; ut sit Theophrasti hæc mens
in acutum coactam esse, ambituque leviter serratam,
neutiquam tamen spinosam.

Θὺν ὃ ὅλον Rectē Gaza τὸν ὃ ὅλον καλῶναι ὁμοῖε εἶπαι τὴς μυρί-
φουλον, τὸ ἄμυ &c. id est, *ramum totum unum folium quod*
esse dixerit: quoniam ab uno pediculo folia simul juncta
exoriantur, quæ conjugatim velut per genicula in singu-
lis ordine dependunt, frequentibus ac crebris conjuga-
tionibus, perinde atque in sorbo. Inde non illepide Plin-
ius loco citato. *Procera hæc, teres, pennata est ipsa folio*. A-
lia tamen aliorū opinio. Theophrastus inquit, taxum si-
milem esse τῇ ἑλάτῃ dixit lib. 3. cap. 10. Atque idem eo-
dem capite tradit, abietis folium πτερυγίον ἔχειν *pinnatum*
esse; quod movit Plinium, ut fraxini folium, quam μέλας
esse putavit, pinnatum esse traderet. Legit nimirum loco
τῆς μέλας apud Theoph. τῆς μελέας *Æquus lector judicer*
utra opinio probabilior. Non tamen negamus, à Plinio
fraxini historiam cum taxo confundi. Nam, ut supra
dixi, id notius, quam ut probari debeat. Folia sunt oblon-
ga, pennata, ex compluribus constant, ab uno pediculo
sive costa, aut, ut Theophrastus, ἀφ' ἑνὸς μέλους, conjugatim
herentibus, sibiq; invicem ex adverso positis, excepto ex-
tremo, unico; quorum singularia oblonga, lata, laurinis
familia, nisi molliora, dilutius virentia, ac nequaquam o-
dorata, & per circumferentiam leviter ferrata.

Ἐστὶ τῶν μὲν τετραχία. Scribe cum Theodoro, ἔστι τῶν μὲν
 τετραχία τὰ μεσοσθιόεντα sunt alii internodia breviora. Sequi-
 tur enim statim, τῶν ἢ τῆς λείκες καὶ μικροὶ καὶ παλαιοὶ nempe
 τὰ μεσοσθιόεντα. Id quod significare doctiss. viris videtur.
 Columella lib. de arb. cap. 16. Neque opulus, neque ul-
 mus tam idoneæ sunt, quam ornus; et sylvestres fraxini sunt,
 paulò latioribus tamen foliis, quam cætera fraxini, nec dete-
 riorem frondem quam ulmi præstant. Notandū, arborem
 quam ornum recentiores vocant, foliis esse augustioribus;
 ipseque Theoph. tradit alterius fraxini folia esse augu-
 stiora.

Παρασάδη, Corrigitur *μαδάη*, *coloris herbacei*; quod hætenus fraxinus non sit inventa, cui folium porraceum. Orno, de qua hæc dici voluit, folium viride, herbaceum, non tamen porraceum. Folia huic ex pluribus ad unum pediculum coherentibus, unoque eminente, constant,

veluti fraxini; sed minus dilute virentibus, angustioribus, mollioribus; ac nonnihil pilosis, per ambicum serratis, instar forbi.

Και μετῶρον. Vulgatam lectionem mancā esse, ex cap. 7. hujus libri facile probatur τὸ ὃ μετῶρον, inquit, τῶν ἐστὶν καὶ πυκνῶρεσι καὶ βαθυῤῃσι. Βαθυῤῃσι δὲ μετῶρον contraria. Theoph. lib. 1. de caus. cap. 3. τῶν ποτὶ τὸ ὃ μετῶρον, ἢ βαθυῤῃσι ἐστὶ, Eodē capite μετῶρον vel μεθυῤῃσι docet significare radicem quæ summo tellure ferpit. ἢ ὃ ρίζα μετῶρον ἔσται, ἢ συρροῦν λαμβάνουσα, τῷ τῃν ἀντηραίνουσα, ἢ πίπσουσα μεθίστην ἢ βλαστῶν. τὰ μὲν εἰς πλείεστα παρ' αὐτοῦ τὸ πᾶσι καὶ ἐκείνῃ τῶν μετῶρονται ὃ δ' αὐταί. radix enim quæ per superficiem ferpit confusivum excipiens succus, idque ipsum servofesciens ac concoquens germen emittit. plurima itaque proles juxta caudicem exsurgit, hæc enim radices maximè per summum telluris sparguntur. Altam profundamque fraxinum habere radicem, probatione non eget, Ventis arbor hæc non facile dejicitur. quod satis ostendit radicem habere altam. Scribo ergo ἢ μετῶρον.

Εν ᾧ Rob. Constant. Plinii errorem ostendit. A tenerioribus ramis juxta foliorum exortū multę prodeunt, simul dependentes, oblongę, angustę, planęque veluti filiq̃e, volucrum nonnullarum linguis ferę affimiles: in quibus semen perficitur, quod gustu amaricans est.

Φέρει δ' ἐν ἑτέρῳ αἴλει, &c. Globosa hæc brya. Primus in
fraxino observavit Lugdunensis, collegitque hyeme jam
deficiente. Sunt autem tuberosa, velut ex reficcato im-
pensius glutinoso mucro concreta, coactaque, specie pi-
lularum platani, gustu nonnihil adstringentia. Lignoso
intus nodo, mucosum corpus sustinente. Lego. *σφόνδαλα*,
magis compacta. Etiam *παλίσκου* non *παλιντα*, ut in Ald. & Baf.
Cod. legitur. Conspiciuntur brya hæc maximè in sterili
fraxino.

Βαρυμία, valde umbrosa. Gaza βαρυμία legit, Vertit,
locis concavis. Quam velit eligat lector lectionem. &
locis concavis & umbrosis reperitur fraxinus, in sylvis ta-
men pulcherrima.

Fraxinus in sylvis pulcherrima, pinus in hortis.

Enios δὲ καλοῦσι τὴν ᾤ βουλίαν, τὴν δὲ βουμλίαν. Sic lege-
cum Theod. ex Ald. & Baf. Cod. βουμλίαν vertunt *fraxi-*
num bubulam, quomodo βουκουλία Plinius (ut suo loco
dicam) *cnilum* interpretatus est, *cnilum* bubulanti. Cre-
do *bubulam* *fraxinū* vertere interpretes, quod *fraxini* fo-
lia ad boum pabulū reponantur. Columella lib. 6. cap. 3.
autumno boves satientur fronde, probatur ulmea, post fraxi-
nea, & ab hac populea. Idem cap. 6. lib. 5. *Fraxinus quæ*
& capris & ovibus gratissima, nec inutilis bubus, locis as-
peris, montosis, quibus minus latetur ulmus, feritur. Præstat
vertere, *fraxinum magnam*. In compositionibus particula
βουδ & ἵππου rem faciunt maiorem, à bovis, ac equi ma-
gnitudine, qui βοῖς & ἵππῳ, dicuntur; unde βόειοι pro
immani & grandi. Arist. in Ran. ῥήματ' ἀν βόεια δώδεκ' ἐί-
πεν. *Sesquipedalibus uis est verbis.* Alia tamen Plutarchi
in sympos. 6. quæf. 8. opinio. Hic docet particulam βοδ
apud Græcos, maximè *Æoles*, significare idem quod πο-
λύ. *Æoles* pro τὸ πολλὰ littera usurpare, expunctoque λ βοδ
pronunciare. τὸ ᾤ οὐδ βούλιμον ἰδοὺς μέγαρ' ἡ δμῶστον δόπομαι-
ναι, & μεάλιστ' παρ' ἡμῖν Αἰολοῖσιν, αὐτὴ δ' β' τὸ π' ἔχουσιν οἱ.
οὐ γὰρ βούλιμον, ἀλλὰ πολύλιμον οἷοι πολυὶν παλιν ὀνομαζομένην. Vide-
batur ergo *bulimus* famem (is est λιμὸς Græcis) *ingentem*
aut *publicam* notare; maximè apud nos, qui *Æolica* dialecto.
p. prob. b. usurpamus; non enim *bulinum* antiquitus, sed *pū-*
linum quasi *polylimum*, id est, famam multam appellamus.
Sic βουζαῖος magnus jactator. βουλάπαις magnū lapatbūm.
βουστῆλινος majus felinum. βουστῆκος ficut major, marisca. βού-
παις grandiusculus puer. Βουμλίαν ergo major *fraxinus*; quod
ex ipso probatur Theophrast. μίζων, inquit, καὶ μακροτέρας
ἢ βουμλίαν. Plinius lib. 16. cap. 13. *bumeliam* vocant in
Macedonia amplissimam lentissimamque.

Εὐχρους. in Ald. Βασ. *εὐχρους*. Totam hanc periodum scribe. *εὐχρους καὶ τεραχέα, καὶ σπεία, καὶ γλαχραὶ ὅτε ἐν πεδίοις αἰχρους, ἔκ μανὴ καὶ λεία, colorata, scabra, robusta, quæ in planis diluitor, rara corpore, lævisque assurgit.* In hunc sensum corrigi Theophrastus debet; alioquin sibi contradicit, & experientia refragatur. Paulô enim ante dixit, φύσσει δὲ τὰ μὲν πεδινὸν καὶ λείον. τὰ δὲ ὄρειον καὶ τεραχύν.

Μιλίας. Lege cum doctiff. Roberto Constant. *μηλίας* ex
cap. 4. hujus libri. *κρίτιον* εἰς τήτε *χρησι* των *ἐνυλων* καὶ των *κα-*
των τα *ορενι*. *πολὺν* *ἔχραδον*, *καὶ* *οἶπιν*, *καὶ* *μηλίας*. *αὐτῶν* εἰς τὸ
πεδινοῖς *κρίτιους*, *ἔχ*.

Quod cornus mascula, & femina. De cedro. Quotque mespilorum & sorborum genera.

Κραναίας δὲ, τὸ μὲν ἄρρεν, τὸ δὲ, θήλυ. ἡ δὲ
 καὶ θηλυκραναία καλεῖται. ἔχει δὲ φύλλον μὲν
 εἰμυγδαλὴ ὅμοιον, πλεονεκτήσει δὲ παχύτε-
 ρον· φύλλον δὲ ἰσώδης, λεπτόν. τὸ δὲ στελεχὺς ἔχει παχύ-
 λαν, ἀλλὰ ὡς αὐτὴν ῥαβδὸς ὡς ἄγχι ἐλάττους ἢ
 θηλυκραναία· καὶ θαμνωδέστερόν ἐστι. τὰς δὲ ὅζους ὁμοίως
 ἔχει σπινθῆρα τῇ ἀγνῇ· καὶ ἔχει δύο, καὶ κατ' ἀλλήλους.
 τὸ δὲ ξύλον, τὸ μὲν τῆς κραναίας ἀκρόδιον, καὶ στερεόν ὅ-
 λον, ὁμοίον κέρατι πλεονεκτήσει, καὶ πλεονεκτήσει τὸ δὲ
 τῆς θηλυκραναίας, ἐπερὶ ὧν ἔχον, καὶ μαλακώτε-
 ρον, καὶ καίλαιον· διὸ καὶ ἀρρεὶν εἰς τὰ ἀκρόδια.
 τὸ δὲ ὑψὺ δὲ ἄρρεν, δώδεκα μάλιστα πήχειν, ἡ-
 λίκην δὲ τῶν στελεχῶν ἢ μετρίαν. τὸ γὰρ ὅλον στελεχὺς,
 ὑψὺ δὲ ἔχει. φασὶ δὲ οἱ μὲν, ἐν τῇ ἰδῇ τῇ Τρωάδι
 τὸ μὲν ἄρρεν, ἀκαρπὸν εἶναι. τὸ δὲ θήλυ, καρπύον. πυ-
 ρύον δὲ ὁ καρπὸς ἔχει ὡς ἀπληστον ἐλαίαν· καὶ ἐπιό-
 μιν, γλυκύς, καὶ δάδης. αὐτὸ δὲ ὁμοίον τῷ τῆς
 ἐλαίας. καὶ ἀπανθεῖ δὲ καρποφορεῖ τὸν αὐτὸν χρό-
 νον, τῷ ἔξ ἐνός μηνὸς πλείους ἔχειν. χειρὶν δὲ καὶ τοῖς
 χρόνοις ὡς ἀπληστον. οἱ δὲ ἐν Μακεδονίᾳ, καρποφο-
 ρεῖν μὲν ἄμφω φασίν. τὸν δὲ τῆς θηλείας ἀβρωτὸν εἶ-
 ναι. τὰς ρίζας δὲ ὁμοίως ἔχειν τοῖς ἀγχοῖς, ἰσχυράς, καὶ
 ἀνωλεθρές. γίνονται δὲ καὶ περὶ τὰ ἐνυδρία, ἔν τε τοῖς ξη-
 ραῖς. φύεται δὲ ὅπου ἀπὸ ἀνέμων, ἔν τε ὡς ἀπληστον.
 κέδρον δὲ, οἱ μὲν φασὶν εἶναι διττὸν· τὸ μὲν, λυκίαν,
 τὸ δὲ, φοινικίαν. οἱ δὲ μονοειδῆ, κατὰ περὶ οἱ ἐν τῇ ἰδῇ.
 παρόμοιον δὲ τῇ δερκίδι· διαφέρει δὲ μάλιστα τῷ
 φύλλῳ. τὸ μὲν γὰρ τῆς κέδρου, σκληρόν, καὶ ὄξύ, καὶ ἀ-
 κατὰ φύλλον· τὸ δὲ τῆς δερκίδος, μαλακώτερον. δοκεῖ δὲ
 καὶ ὑψηλοφύεστερον εἶναι ἢ ἀρκυδίαν. ἔμειν ἀλλὰ
 ἐνίοι γὰρ ἐκ διαίτης τοῖς ἐνόμασιν, ἀλλὰ ἄμφω καλεῖται
 κέδρος· πλεονεκτήσει δὲ κέδρον, ὅσον κέδρον. ὅσον δὲ
 ἄμφω καὶ πολυμαχάλα, καὶ ἐπεσεραμίδι ἔχοντα τὰ
 ξύλα· καὶ μάλιστα δὲ τὸ μὲν ἀρκυδίου. ἔχει δὲ μήτραν
 καὶ πυκνὴν, καὶ ὅταν κωπῇ, ταχὺ σηπομένη. ἡ δὲ κέδρος
 τὸ πλείονος ἐγκαρόδιον καὶ ἀσπιδί· ἐρυθροκαρδία δὲ ἄμ-
 φω. ἡ δὲ μὲν τῆς κέδρου, δάδης· ἡ δὲ τῆς ἐτέρας, ἔ-
 καρπός δὲ ὁ μὲν τῆς κέδρου ξανθός, μύρτις μέγας ἔχων,
 δάδης, ἡ δὲ ἐοικέναι. τὰ δὲ τῆς δερκίδος πλεονεκτήσει
 ἀλλὰ ὁμοίως, μέλας δὲ, καὶ σφυρὸς, ἔν τε ἀβρωτὸς.
 διαμένει δὲ εἰς ἐνιαυτὸν. αὐτὸ δὲ ἄλλοι δὲ πικρὸν, ὁ
 περυσινὸς δὲ ποτὶ πικρὸν. ὡς δὲ οἱ ἐν Ἀρκαδίᾳ λέγουσι, τῆς
 ἁμακαρπύης ἴσχει. τὸν τε περυσινὸν ἔπω πέποναι. ἔν τε
 περυσινὸν ἡδὴ πέποναι καὶ τὸ ἐδωδύμον· καὶ τὸν τὸν
 νέον ὑποφαίνει. ἐφ' ἣν Σάτυρος, καὶ κομίσαι τὰς ὀ-
 ρεοτύπους αὐτῶν αἰσθητὴς ἄμφω. τὸν δὲ φύλλον ὁμοίον ἐ-
 δοκῇ κυπαρίθῳ, τραχύτερον δὲ. ρίζας δὲ μακράς ἄμ-
 φότερας καὶ πικρὰς. φύονται δὲ περὶ τὰ περὶ τῆς
 χειμέρας, ἔν τε τὰς τὰς πύκας ζήτῃσι. μεσσίλης δὲ
 ἐστὶ τῆς γένεως. αὐτῶν, σπένται, αὐτῶν δὲ νοσηδῆς,
 αἷς οἱ περὶ τὴν ἰδὴν διαίτης· φέρει δὲ ἡ μὲν σπένταις
 τὸν καρπὸν μέγαν καὶ λευκώτερον, χαυνώτερον, ἔν τε
 πυρρὴν ἔχοντα μαλακώτερας καὶ αὐτὸν ἐπεί, ἐλάττω
 εἰσι, καὶ ὡς ἀπληστον, καὶ σφυρὸς, ὡς ἀπληστον
 πλείονος θηλυκραναίας· πυκνότερον δὲ καὶ τὸ ξύλον
 τῆς τῶν, καὶ ξανθότερον. τὰ δὲ ἄλλα ὁμοίως. τὸ δὲ αὐτὸ

Cornus; quedam mascula, quedam femina,
 quam & feminicornum vocant. Habet folium
 amygdalæ, nisi quod pinguius, & crassiusque:
 corticem nervosum, & tenuem: caudicem non ni-
 mis crassum. Cæterum femina virgas parvas, sicut
 & amerina, suo latere profert, & fruticosior est.
 Nodos ambe, perinde ac amerina, tum gemina-
 tos tum inuicem congruos habent. Materies maris
 excors, totaque solida, cornibus spissitate firma-
 teque similis. Fœminæ vero medullam continet,
 & mollior est, atque cavatur: ob id ad venabulo-
 rum usum inutilis. Maris longitudo duodenorum
 maxime cubitorum, quanta & venabulorum Macedo-
 nicorum longissimorum est. Caudex enim torus vix
 quicquam eminet. Qui Idam Troianam incolunt,
 marem sterilem dicunt, fœminam autem fructuosam.
 Nucleum olivæ similem habet, gustu dulcis, odoratuq;
 gratus: flos instar oleæ est. Et floret, fructificatque
 eodem modo, ut singulari pediculo plura proferat.
 Tempore quoque ferme conveniunt. At Macedo-
 nes ambas fructificare affirmant, sed fœminæ fru-
 ctum ingustabilem esse: radices autem modo & a-
 merinarum habere validas, & nulli perniciosi obno-
 xias. Nascitur in humidis locis, nec tantum in sic-
 cis. Provenit semine, atque avulsione. Cedrum
 quidam binam esse affirmant: alteram Lyciam, al-
 teram Punicam. Alii simplicem dicunt, scilicet qui
 Idam incolunt. Est junipero non absimilis, sed fo-
 lio maxime distat. Quippe cedro durum, acutum,
 spinosumque: junipero mollius. Excelsior quoque
 juniperus nasci videtur. Cæterum, alii nominibus
 minime dividunt, sed ambas cedros appellant: ce-
 drum tamen cum appendice, cedrum acutam nun-
 cupant. Ambæ nodosæ, alosæ, & materie tortuo-
 sæ. Vel potius junipero parva. spissaque materies,
 brevique putrescens, cum cæsa fuerit. Cedro ma-
 xima ex parte corde referta, & putredinem nullam
 sentiens. Fructus cedro odoratus, pulcher, gusta-
 tusque suavis. Junipero cætera quidem similis, sed
 niger, gustuque alstringens, ut præ nimia acerbis-
 sare, prope ingustabilis sit. Durat in annum: tum,
 cum alter subnatus fuerit, præcedens decidit. At, ut
 Arcades volunt, fructus simul retinet ternos, id est,
 anni proximè exacti nondum maturum: & tertii
 ante præsentem jam maturum, atque gustabilem: &
 tertium novum ipsum demonstrant. Satyrus ambas
 sine flore sibi rusticos attulisse, inquit. Cortice cu-
 presso similes videbantur, verum scabriori. Radices
 raræ corpore ambabus: atque per summa tellu-
 ris dispersæ. Nascuntur saxosis & frigidis locis,
 & solum ejusmodi quærunt. Mespili tria genera,
 anthedon, fatanea, & Gallica, ut Idæi dividere
 consuevere. Fert fatanea fructum grandiozem, can-
 didiorem, solutiorem, lignumque intus mollius ha-
 bentem. Reliquæ minorem, sed odore præstan-
 tiorem, magisque gustu alstringentem, ita ut ser-
 vari diutius possit. Lignum quoque his spissius,
 flaviusque: cætera autem simile. Flos amygdale
 similis in omnibus, verum non rufus, ut illi, sed
 prope viridis. Magnitudine arbor ita excellit,
 gyroque comatur: folium magna ex parte infissum,
 ni Gallicam vocant. Anthenorodorus arbor haud ita procera,
 in orbem comata, folium multifidum, quod vel apium parte summa imitatur, fissu-
 ris tamen majoribus, protensum, nervosum, apio tenuius, oblongius, in to-
 tumque fissuris circum serratum, pediculo tenui ac longo folium ante-
 quæ

πασι τῶν ὁμοίων ἀμυγδαλῇ. πάλιν οὐκ ἐρυθρὸν ὥσπερ
 ἐκείνη· ἀλλὰ ἐρυθρὰ. ἡ μετὰ τὴν μέσην τὸ δένδρον
 καὶ περικύβητον. Φύλλον δὲ, τὸ μὲν, ἡ πολυαχίδες καὶ
 ἐν ἀκρῇ σελινοειδὲς, ρεῖζοι δὲ ἡμίαντοι, πᾶν δὲ ἰσχυρὸν
 δὲς. λεπτότερον σελίνου καὶ περικύβητον, ἡ καὶ τὸ ὅλον
 κατὰ χάσμα. ὡς ἐκασταρῶν ἡ ὅλην. μίχρον δὲ
 ἔχει λεπτόν, μακρόν. ὡς δὲ φυλλορροεῖν δὲ ἐρυθρὰ
 νεύει ἡ σφόδρα· πολυρρίζον δὲ τὸ δένδρον καὶ βαθύρ-
 ρίζον. διὸ καὶ ῥέον, καὶ δυσώλεθρον. καὶ τὸ ξύλον ἔχει
 πυκνὸν ὡς σπέρρον καὶ αἰσθητὸν. Φύεται δὲ καὶ ἀπὸ σπέρματος
 καὶ ἀπὸ ὡσπιδίου. νόσημα δὲ αὐτῶν ἐστίν, ὡς
 ἡ γαστρίτις σκωληκερώτα γίνεται. καὶ οἱ σκωληκεῖς
 μεγάλοι, καὶ ἴδιον ἢ οἱ ἐκ τῶν δένδρων τῶν ἄλλων. τῶν
 δὲ ἑνὸς γένους ποιεῖται ἡ ὡσπιδίτις καὶ καρποφύρον, ἡ ἡλὺς
 τὸ δὲ ἄρρεν, ἀκαρπύον. καὶ μὲν ἀλλὰ διαφέρει τῆς
 καρπῆς· τῇ τῆς ὡσπιδίτις, στρογγύλον, τῆς δὲ, στρογγύλην,
 τῆς δὲ, ὡσπιδίτις φέρειν. διαφέρει δὲ καὶ τῆς χυλοῦς·
 ὡς γὰρ ὅτι τὸ πᾶν ὡσπιδίτις ἐκ γλυκύπερας τῆς στρογγύλης
 καὶ τῆς ὡσπιδίτις πλάκας ἐστὶν ὡς καὶ ἡ ἡλὺς ὡσπιδίτις.
 Φύλλον δὲ ἀμφοῖν τὸν ὡσπιδίτις μίχρον ἔχει ἡ μακρόν ἰσοει-
 δή. περὶ τῆς δὲ στρογγύλης τῶν πλαγίων ἡ περὶ
 τῆς ὡσπιδίτις, ὡς ἐνός ὄντος τὰ ὅλα, λοβὸς ἡ ἔχοντος
 ἐκαστὴν, ὡς τῆς ἰσῆς. πάλιν διεσπῶν ἂν αὐτῶν
 ὡσπιδίτις τῆς καὶ τῆς μέρους. φυλλορροεῖ δὲ καὶ τῆς
 ὡσπιδίτις, ἀλλὰ ὅλον ἂν τὸ περικύβητον. εἰ δὲ τῆς ὡσπιδίτις
 τῆς ἡ ἡπιοκαίστερα ὡς βραχύτερα, ἐλάττω. πάντων
 δὲ ἐπὶ ἀκρῶν τὸ τῆς ὡσπιδίτις φύλλον περικύβητον, ὡς
 καὶ πάντ' ἐστὶν περικύβητον. τῆς δὲ στρογγύλης περικύβητον, τῆς
 ἡπιοκαίστερα πάλιν χαρῶν ἔχοντα καὶ βραχύτερα.
 καὶ οὐκ εἰς ὅσον τὸ ἀκρὸν στρογγύλην, ἀλλὰ εἰς πε-
 ρικύβητον. ἂν δὲ ἔχει βοτρυώδες ἀπὸ μίχρης κα-
 ρύνης καὶ πλάκας ἡ μίχρης καὶ λευκῇ συγκείμενον.
 καὶ ὁ καρπὸς ὅσον ἀκαρπύον βοτρυώδες· πλάκας γὰρ ἀ-
 πὸ τῆς αὐτῆς καρύνης. ὡς ἐστὶν καὶ κατὰ τὴν ἡπιοκαίστερα
 σκωληκερώτον ὅτι τῆς δένδρου ὁ καρπὸς, ἀπὸ τῆς
 ὡσπιδίτις. ἐπὶ γίνεται μίχρον τῶν μεσπίλων καὶ ἀπὸ τῶν καὶ ἀ-
 χαρῶν, καὶ τῶν πάλιν στρογγύλης. γίνεται δὲ καὶ
 αὐτὸ τὸ δένδρον σκωληκερώτον, καὶ ὡς αὐτὴν
 ἡπιοκαίστερα. καὶ οὐκ ἔστιν ἰδίον, ἐρυθρὸς, δασύς. καρ-
 ποφορεῖ δὲ ἐπὶ τῆς ὡσπιδίτις, νεῖα, τρεῖς γὰρ ὡσπιδίτις ἰσχυ-
 ρὴν καὶ καρπύον καὶ ὡσπιδίτις καὶ ἐπὶ τῆς ὡσπιδίτις, ὡς
 ἂν ἡ δὲ βλαστὴν. καὶ διαφέρει τὸν χειμῶνα. ἀνὰ καὶ
 τὸν δὲ ἐστὶν καὶ ἡ οἴη καὶ ἡ μεσπίλη. Φλοῖον ἡ ἔχει
 λεῖον, ὡσπιδίτις, ὡς περὶ τὰ γερᾶνδρα. τὸ δὲ
 γερᾶνδρον ὡσπιδίτις καὶ τὸν δὲ γερᾶνδρον τρε-
 χύν, καὶ μέλανα. τὸ δὲ δένδρον, ἀμέγεθες, ὄρθον, φεύει
 εὐρυθρον τῇ καμῇ. σχεδὸν γὰρ ὡς ὡσπιδίτις στρογγύλης
 δὲ σχῆμα λαμβάνει καὶ τὸν καμῇ, ἐὰν μὴ πρὸς ἐμπο-
 δίσῃ. τὸ δὲ ξύλον, σπέρρον, πυκνόν, ἡ ἰσχυρόν. ῥίζας ἡ
 πολλὰς μὲν καὶ τῆς βαθύς, ἰσχυρὰς ἡ καὶ παχέας
 καὶ ἀνώλεθρους ἔχει. Φύεται δὲ, καὶ ἀπὸ ῥίζης, καὶ
 ἀπὸ ὡσπιδίου, καὶ ἀπὸ σπέρματος. τὸν δὲ ζῆτεϊ
 τὸν. καὶ μὲν ἀλλὰ καὶ Φύεται ἐν τῇ ὄρεϊ.

quæ vel apium parte postrema imitantur, amplio-
 re figura: quodque promissum nervosum, apio re-
 nuus, oblongius: totumque circumtonsum est, &
 pediculo tenui, ac longo dependet. Antequam
 decidat, vehementer rubet. Radice numerosa, al-
 taque arbor cohaeret, & ob id diuturna, & inextir-
 pabilis est: lignum quoque spissum, solidum, nul-
 lamque sentiens putredinem, habet. Nascitur & se-
 mine, & avulsione. Morbus earum, ut senescentes
 vermibus erodantur. Vermes illi grandes, & alii
 quam qui in reliquis cernuntur arboribus. Sorbo-
 rum duo genera dicunt: foeminam fructiferam, &
 masculam sterilem. Caeterum fructibus differunt
 quod aliae orbiculatum, aliae ovatum ferant. Di-
 stant & succis. Nam omni quasi ex parte odoratio-
 res dulcioresque orbiculati sentiuntur. Ovati sa-
 penumero acidi, minusque odorati. Folium am-
 babus totum prolixo nervaceoque pediculo con-
 stans. Singula vero in versum condita, modo ala-
 lateribus exeunt, tanquam ex omnibus unum
 exulter, ad nervum usque laciniatum: verum in-
 ter se plusculum singula distant. Decidunt non
 paulatim, sed simul tota illa alata facies. Sunt
 in vetustioribus brevioribusque pauciora. Omni-
 bus in postremo pediculi folium impar promi-
 net, ut etiam cuncta numero impari absolvant. Fi-
 gura laurum tenuifoliam imitantur, verum ambitu
 serrata brevioraque sunt; nec in extremum acutum
 mucronata, sed in rotundius orbiculata. Flos ra-
 cematum singularem peciolo, è multis minutis & can-
 didis constans. Fructus quoque cum large fructi-
 ficatur, racemi modo acervatus producit, quippe
 multa eidem coherent peciolo, ita ut favi quodam
 modo speciem gerat. Eroditur à vermibus super
 arbore, crudus adhuc, magis quam mespila, pyra-
 que, quamvis hic maxime omnium sit acerbus. Ipsa
 quoque arbor vermibus obnoxia, atque ita sene-
 scens exarescit. Et vermis ejus peculiaris, rufus,
 pilosus. Nova admodum fructificat: etenim trima
 continuo parit. Autumno cum folium amiserit,
 protinus amentaceum gerit peciolum, pinguem,
 ac turgidum, quasi jam parturiat. Germina itaque
 hyeme perdurant. Aculeis tam forbus, quam mes-
 pilus caret. Cortice laevi, pinguiusculo, colore ad
 flavum albicante, novæ vestiuntur. Annosæ autem
 scabro, nigroque. Præstat hæc arbor magnitudine
 rectitudineque. Coma concinna ornatur. quippe
 magna ferme ex parte nucis pineæ figuram suo ver-
 tice capit, nisi aliquid impediatur. Materies solida,
 spissa, colorata, valida. Radices haud multas nec
 alte descendentes, validas tamen, & crassas, & in-
 corruptibiles agit. Nascitur radice, avulsione, se-
 mine: solum gelidum, atque humectum quaerit; quo
 tametsi vivacior, abolerique contumacior, tamen
 in montibus etiam nascitur.
 ga germinatione; ita ut favi speciem aliquam præbeat.
 gerit germinationem instar clavæ. aculeata mespilus, sorbus acu-
 leus caret.

τὸν δὲ ζῆτεϊ τὸν. καὶ μὲν ἀλλὰ καὶ Φύεται ἐν τῇ ὄρεϊ.

Θ Ηλυκρογνεία. Theodorus, fœminicorum. Mollius est, Cornifœmina, ἢ κορυμβογνεία.

Καὶ ἔτι δύο, καὶ ἔτι ἀκμήλας. Theodorus, tum geminatos, tum invicem congruos. Melius ὁ purius: binos, atque ex intervallo inter se respondentes. Singuli enim utrimque sunt.

Ηλική ἢ σαρκεύς ἢ μεγίστη. Theodorus, venabulum est interpretatus. Lancea militaris Macedonica sic appellabatur. Notabis Sarissas ex corno. Apollinis jaculum ex ea materia est apud Homerum in Hymno Mercurii. & volat Italia cornus, apud Poetam.

Ἀπαιθεῖ ὅ. Theodorus legit ἀπαιθεῖ. ut sit, quemadmodum flores instituit ex primordiis, τὰ ἔχοντα πλεονεξία ἢ ἐξ ἐνός μίχους: ita ex floribus, fructum. Si legimus, ἀπαιθεῖ, sententia subibit, ἀπαιθεῖ, καὶ κορυμβογνεία. florem amittit subeunte fructu. Prior placet: quia sequitur, τὰ αὐτὸν ἔχοντα.

Κίδρον ὅ. ἢ μὲ φασί. Theodorus ludit latinitatem, cum dicit, binam ἀπαιθεῖ. Deest in codice Theodori: ἰσοδυναμεία ὅ. ἀμφοῖν. καὶ ἢ μὲ φασί. καὶ ἢ μὲ φασί. Hæc omnia de materia. In iis quæ de fructu sequuntur, varia est lectio. καὶ πὺς ὅ. μὲ φασί. καὶ πὺς ἔχοντα, μὲ φασί. καὶ πὺς ἔχοντα. Theodorus, fructus cedro odoratus, pulcher, gustuque suavis.

Μισπύλος τελευτά. Aliud item Caput. Theodorus Plinium sequutus, ἀνδρὸς ἐοικὼς, vertit Gallicū. Verum si ipse proderet: id quod fecit Plinius: liceret. Nunc ita interpretis est, ut cogatur sequi illa verba: quemadmodum Idæi distinguunt. At enim verò Idæi nusquam Gallicæ nomen notum habuere. Dixisset à Latinis, Gallicam, vocari. Vitiose scriptum est, ἀνδρὸς ἐοικὼς. Observabis etiam historiam de frondibus huius arboris. Nam unum genus folium fert Laurino simile, sed tenue, orisque neque crispis, neque serratis. Saltuarius quoque nostros de improvviso aggressus, cum rogasset cuius similia folia gererent; respondere: salicū. Altera arbor est, quam Alligam Vascones appellant. Ea habet folium σελινουίδης. Sane ejus facies est inter opulum, & vitem, anguli tamen potius sunt, quam sinus. Mucrones stellarum figura in radios exeunt, tota planities secus pediculum angustior: ubi procedit, patet. Verum ea mespilum non fert: sed sorbo propiore fructum, frequentem, ac propè congestum. Colore mespili & gustu, sed figura sessili, cum acinuli intus mespilaceis. Hic tamen Theophrastus nullam facit foliorum secundum species differentiam. Quemadmodum neque Tricoccum prodidit, de quo Dioscorides, & doctissimus Manardus, Lege πικρὸν, non πικρὸν.

Τίτρον. Theodorus, supra de venis aceris, venis in longum fluctuat. Nunc hic, promissum, malè. Nam de venis, & nervis hic quoque. Venis, inquit, procurrentibus. Nam satis habebat dicere, ἀνδρὸς ἐοικὼς. Quæ sequuntur, omittit Theodorus: καὶ ἢ ὅλον καὶ πρὸς ἑαυτὸν. & alia. Illa mox: ἀνδρὸς ἐοικὼς ὅ. ὅλον, circumtonsum interpretatur. Ceterum qua ratione sit circumtonsum, quod seratum est. Itaque lego, ἀνδρὸς ἐοικὼς. Sic enim consuevit appellare Theophrastus, καὶ ἑαυτὸν, serraturas. Quare & καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἔστι ἔχον, id est, angulos & lacinias, & καὶ ἑαυτὸν. Igitur neque σχισμὸν lego,

sed σχισμὸν. Et illa sic: ἀνδρὸς ἐοικὼς, καὶ ἑαυτὸν, ἀνδρὸς ἐοικὼς, καὶ ἑαυτὸν.

Καὶ οἱ σκώληκες μεγάλοι, & ἴδιοι, ἢ οἱ οὗτοι δένδρων τὸ ἄλλων. Theodorus, vermes isti grandes, & alii, quàm qui in reliquis cernuntur arboribus. Rectè. Observabimus igitur ἴδιοι, alii. Quia quod proprium cuiuspiam est, ceteris omnibus, aliud est. Notabo Atticam loquutionem. ἴδιοι, ἢ οἱ &c.

Τὰ ὅ. &c. Aliud caput facerem, quanquam cum Mespilis posses conjungere, propterea quod in fine huius communem quandam naturam narrat.

Φύλλον δ' ἀμφοῖν, τὸ μὲ μίχον μακρόν, ἰσοειδῆ. Brevitatem Atticam & rotunditatem. Φύλλον δ' ἀμφοῖν, in singulari, τὸ μὲ μίχον, sine verbo. deinde in plurali, πύκνους. Dicamus de re. Hoc totum videtur: quia ab uno pediculo: quemadmodum in fraxino recitabat. Tum autem declarat totum hoc. A nervo, inquit, versus prodeunt, non foliorum, si illud folium totum sit, sed λοῦον: qui quidem sint ἰσοειδῆ. λοῦον est filiqua, & ea pars auris, quæ quibusdam pendet: unde inantes demittunt. item fibra jecoris. Ex Nicandri interprete, Polluce, Athenæo, Medicis. Quare Laciniarum nomen non ineptè interposuit dicitur ἀπ' αὐτῶν. Pessima loquutio, nec ferenda. ἀκμήλας dicendum est. Et ἀπ' αὐτῶν corrigendum. Quæ oratio non sit longè mollior. Theodorus, ampliusculo. Legit igitur πύκνους, non πύκνους. & haud bona oratio est. Vult intelligi: singularia illa folia ita distare, ut ne συχρὸν esse videatur τοῦ ὅλου illud. Superflua sanè diligentia non est. Namque hoc totum, folium censetur esse. Totum enim simul cadit.

Εἰσι δ' αὖτε τὰ πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἰσοειδῆ. ἰσοειδῆ. Hic intelligit partem rami quæ propè superficiem est. Itaque addidit πρὸς ἑαυτὸν: non ratione totius rami, sed quod attineret ad partem, quæ haud longè abesset à stipite. Theodorus aliter legit. Sunt, inquit, in vetustioribus & brevioribus pauciora. Nescio quo modo putem vetustiores ramos esse breviores: neque etiam intelligo quantum acuminis ea sententia præseferat, ut in breviori spatio pauciora sint folia. Tum autem non dicam ἰσοειδῆ, vetustum, sed novum, quod accreverit vetusto. ἰσοειδῆ autem usitatissima vox est, ut apud Lucianum πύκνους. verbo usus est adversus Philippum Demosthenes μὲ φασί. & ἰσοειδῆ, minora hic sunt: non pauciora.

Ὅτι εἰναὶ καὶ πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἰσοειδῆ. Melius florum acervum favo assimilasset, quàm fructuum. ἀπαιθεῖ, corrigit Theodorus, ἀπαιθεῖ.

Καὶ ἑαυτὸν καὶ πρὸς ἑαυτὸν. Theodorus, amentaceum gerit peciolum. At peciolus est μίχον. καὶ πρὸς ἑαυτὸν autem suprema surculi pars turgida, idque neque amenum est, neque pilula, sed germen adeo grande, ut paucis aliis vel mense Martio tanta magnitudine. Sic dices, βλαστὸν germinabundum.

Ἀνδρὸς ἐοικὼς. Nostres spinose sunt.

Ὅτι πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἰσοειδῆ. Theodorus non agnoscit hæc verba, sed eorum loco: τὰ ἑαυτὸν, & ἑαυτὸν. mox enim distinguit per contrarium. τὰ ὅ. καὶ πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς ἑαυτὸν, & μίχον.

Τὰ ὅ. ἑαυτὸν, πύκνους, ἰσοειδῆ. Theodorus habet etiam, ἑαυτὸν.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

A Μυγδαλὴ ὁμοῖον. Hic nisi subsit codicis mendum, erratum est authoris. non enim respondent amygdali & corni folia. Et infra quod de ramis, minus verum existimo. non enim masculæ rami ita dispositi, verum in fœmina.

Σαρκεύς. Sarissas exponit Livius hastas prælongas, effæque hastas Macedonum: nos vulgò vocamus picques. Sunt & cornea venabula Ovidio, & ex corno fiunt optimi cunei, radiique rotarum, quod non tacuit Plinius. Infra post τὸ ἑαυτὸν, deest μίχον.

Ἀπαιθεῖ. Hanc Germanam lectionem esse puto, nec video cur mutanda sit in ἀπαιθεῖ, vel ἰσοειδῆ. Vide supra cap. 6. ubi & ait τὸ ἰσοειδῆ καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἑαυτὸν ἑαυτὸν. Quare hic ubi & ἰσοειδῆ γλῶσσος dicit, intellige de cornu maris, quæ ipsi καὶ πρὸς ἑαυτὸν: nos vocamus cornoilles, & arborem cornoillier.

Καὶ ὅτι ἐν τῇ ἐξ ἑαυτῶν. deest μίχον. Supra cap. 4. utramque cornum dixit, & montanum esse & in plana descendere.

Κίδρον. Est & cedrus Syria de qua lib. 5. cap. 9. Non desunt qui carpant Dioscoridem, quod hæc duo cedri genera in totidem juniperos converterit: quasi non sint & duæ species juniperi. Ex hoc loco hausit Plinius lib. 13. cap. 5.

Υψηλοφύτων ἐστὶ καὶ καὶ πρὸς ἑαυτὸν. Si cedri & juniperi in ge-

nere comparentur, semper cedri altiores: itaque non ὅ, sed ἰσοειδῆ scribendum.

Εὐλα. καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἢ ἢ μὲ φασί. ἔχει μίχον, καὶ πύκνους. Locutus corruptissimus ita restituendus, ὅλα, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἢ ἢ μὲ φασί. ἢ μὲ φασί. & μὲ πύκνους. Diu durare materiam juniperi confirmant ille trabes de quibus Plinius lib. 16. cap. 11. Sed hic de medulla questio.

Ὅτι πρὸς ἑαυτὸν. Non absolute dixit juniperi baccas ἀνδρὸς ἐοικὼς esse. Meliusque si ad homines restringas. Nam ut cedri baccas, id est, καὶ πρὸς ἑαυτὸν, meles devorant, ita turdi hyeme τὰς ἀνδρὸς ἐοικὼς avidissime depascuntur.

Εὐωδῆμον. repone ἰσοειδῆμον.

Ἀνδρὸς ἐοικὼς, quæ & δένδρον & τελευτά. Dioscoridi, Italorum est Azzarolo (ex Arabico idiomate quo mespila Zaror dicuntur) & pomo imperiale. Σαρκεύς, vel Dioscoridi σαρκεύς, καὶ ἰσοειδῆς (diversa ab epimelide Galeni, quæ Latini unedo.) Setania Plinio lib. 15. cap. 20. est mespilus vulgari quam nos neflier. Tertium genus Gallicum vocat idem Plinius, quod ait degenerare, tametsi anthedoni similis sit: Legit igitur ἀνδρὸς ἐοικὼς, non ut scriptum, ἀνδρὸς ἐοικὼς.

Τὸς πυρρὸν ἔχει καλακατέγες quod Plinius, acini molliore ligno. ubi acini & ligni voce abutitur.

Τέτων, & ξανθόν. Setanie tamen hoc videtur magis convenire. Supra αἱ δ' ἵππευ, legend. οἱ δ' ἵππευ, ἰατρικῶς εἰσι. & αὐτὸς δέσποιν, ἢ σφυρῶν. Et infra αὐτὸς male pro αὐτῶν.

Μερίμναι. hic deest vox ἀνδρῶν, necessarii reponenda. hanc enim mēpili speciem seorsim describit.

Ἐπιρροή, leg. πολυρροή. Et infra & τὸ ὅλον κατωρροήμασιν ἀνταρροήμασιν.

Ἐυρραίνετον. hoc de pediculo intelligendum, licet Plinius ad folia transfulerit: Folia, inquit, antequam decidant rubescunt. Et quod ait inextirpabiles esse radices, vel addit de suo, vel longe abest à mente Theophrasti, si velit illud δὲ σῶσαι interpretari.

Νόσημα, hac etiam transfudit Plinius lib. 17. cap. 24.

Τῶν δ' ἑσών. Plinius lib. 15. cap. 21. plenius dixit, Sorbis quadruplex differentia. Aliis enim eorum rotunditas mali, aliis turbinatio piri, aliis ovata species ceu malorum aliquibus, &c.

Φύλλον δ' ἀμφοῖν, τὸ δ' αὖ μίσχον μακρὸν. Planè falsum, legendumque φύλλον δ' ἀμφοῖν τὸ δ' αὖ μίσχον (subaudi ἔχον) μακρὸν, &c. Infra lege πλεονεξιδῶς.

Τὸς ἰσός. Folii magnus nervus qui & ῥαχίς, intelligitur, cuius proportionem sorbi ramulus (in quo adhaerent foliola & αὐτὸς μισχοφόρος) & rationem obtinet.

Ἀπ' αὐτῶν τὰ σπυρτὲς; lego, αὐτῶν τὰ σπυρτὲς. Intellige folia singularia quidem esse atque distincta, sed non

ita mutuo distantia, quin ex parte se contingant. Nam circa medium ambitum ipsa coeunt in plurimis nullo relicto interstitio.

Βερχύπεγ, ἰατρικῶς: reslitur βερχύπεγ καὶ ἰατρικῶς, nempe φύλλον. Sic infra, πῆνταν δὲ, Substantivum est φύλλον, non verò ἀκρῶν. Et ubi legitur μίσχον, reponendum ἔσχον, id est, κλάδον.

Πάντα εἰναι ἑξήκοντα: In singulis ramulis folia utrimque plurimum sena, unumque in summitate. Sunt igitur omnia in summa tredecim, qui numerus est impar.

Καὶ βερχύπεγ, scribe βερχύπεγ, nempe τὰ φύλλα. Et pro μικρῶν; lege μισχῶν. Est enim συζυγία πολλῶν μισχῶν ἀπὸ μιᾶς κεφαλῆς, ex qua flores, & unde sorbi dependent.

Καὶ ὁ κερπός, &c. usque ad πολλὰ includenda parenthesi. Nam πολλὰ dicit, nimirum αἶψα, non πολλοὶ ἦν κερποί. Sic enim apta similitudo: & infra sic de flore cerasi. Et πολλὰ γὰρ ratio est, cur αὐτὸς βοτρυόδης appellavit. Distinctioque apponenda post ἁδον.

Σκαληνὸς ἑσών, &c. Ita legendum, σκαληνὸς ἑσών ἐπὶ τῷ ἑσώνος ὁ κερπός ἀπὸ πλῆθος αὐτῶν ἐπὶ γίνεται &c. Ex subsequenti loco dixit Plinius lib. 17. cap. 24. Et sorbus arbor infestatur vermiculis ruffis, pilosis, atque ita emoritur.

Ἀναίθετος γρησέλιος. Si in veritas, numerosa erit oratio, sed in causis nature ordinem perveteris.

Καὶ ἡ μεταίτη. Hoc in Graecia, non hic.

Στεροειδὲς (ita enim melius) σχῆμα, est turbinata figura quæ metam efficit. Turbinationem dixit Plinius. talis puerorum turbo, qui est σπείλιος.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Kρανείας. Arborem Græci κρανείαν & κρανίαν vocant, fructum κρανείον & κρανίον. Suidas κρανεία, εἶδος φυτοῦ. Κρανείον, κερπός. κρανία, φυτὸν. Hefychius κρανεία λεπτοκέραια. Scribe λεπτοκέραια, κρανία, τὸ ξόν, εἶδος δένδρεος. περικεφαλαία. Latinis cornus; quod duritie & rigiditate cornibus similes ramos habeat. Eadem ferè de causa κρανία Græcis dicitur, quod instar calvariae duri sunt rami. Vide cap. 9. lib. 1. τῶν δ' ἑσών σκαληνὸς τε καὶ πυκνὸς τε κρανείας. Idem lib. 5. cap. 8. ἰσχυρότατον (ξύλον) ἢ ἡ κρανία. Hæc causa est, cur divinus Senex ad tibiarum fracturas, ex corno machinas fieri voluit. καπνίστα κρανίνας ῥάβδους λαβὼν ἴσως μίαν δὲ ἀλλήλων ἐκρούσας παχὺ ῥάβδος διακυλάσας. Postea virgis corneis acceptis, æqualem inter se magnitudinem habentibus, crassitudine quidem digitali. Eandem ob soliditatem, ex corni ligno, sagittas fecere veteres.

Virg. lib. 10. Aneid.

Coniecto sternit jaculo, volat Italia cornus.

Claud.

Apia fretis abies, bellis accommoda cornus.

Suidas κρανία, ὅτι κρανείας δένδρ. Hefychius κρανία τὸ ξόν. Cornus ergo & κρανεία à duritie materiei, quæ, ut Theophrastus docet, cornibus similem habet, dicitur.

Τὸ δ' ἄρρον &c. An fœmina cornus, virga sanguinea, paulò infra videbimus. Recentiores corni maris duo obfervarunt genera, hortensem & sylvestrem. Fructus hortensis admodum variat, ut infra dicam. Plantam ipsam diligenter describit Theophrastus, fructum Dioscorides. Quid uterque dicat, examinare aggredior.

Ἀμυγδαλή. Botanici codicem corruptum scribunt, aut in Ida monte prope Troiam, tum foli, tum cœli æstuantis natura, corni folia adeò restringi, ut amygdalæ quadrantenus æmula videantur. Ἀμυγδαλή, vox cunctis suspecta. corrigunt quidam μυγδαλή, malunt alii κυδωνία legere. Non puto mendum latere in voce ἀμυγδαλή sed in voce μυγδαλή. Scribo μυγδαλή. Corni folia venosa, è viridi nigricantia, lævia, amygdalini latoria & pinguiora, externa folii parte amygdalæ modo in acutum exeunte, quo nomine fortè comparavit amygdalæ Theophrastus. Differt ergo ab amygdala cornifolium, quod latius, & pinguius sit, & quod crenatum ferratumque non sit. Pinguius non est folio mali, aut cydoniæ: quare vulgata correctio non arridet. alioquin cydoniæ non valde dissimile.

Φλοιὸν ἰσάδῃ &c. Cornus vulgaris mediocris arboris in modum frequenter affurgit; nonnunquam fruticosa manet; virgas fert numerosas, è brevibus caudice emergentes, nodosas, intus fulvas, firmas, solidas, robustasque, cortice tota arbor scrabro vestitur, adstringenti admodum sapore.

Τὸ δ' ἄρρον &c. Virga sanguinea corno similis est; in arborem tamen rarò admodum excrescit, fruticosa

ut plurimum permanet, raroque altitudinem quinque aut sex cubitorum excedit. virgulæ ejus novellæ geniculatæ sunt; colore penè spadiceo; siye obscure purpureo, rubente; intus medullam albidam ac fungosam habent, veluti sambuci; vetustiores verò caudices, ligni materia; albidæ, duræ, ac offeæ, corno non cedunt. Si fruticosa hæc stirps, cornus sit fœmina, plantam novellam, & nondum adultam delineavit Theophrastus. Non rejicienda eorum opinio, qui cornum hanc opulū Columellæ existimant. Hanc corno similem ait lib. 5. cap. 6. Est & alterum genus arbuti Gallici, quod vocatur Rumpotunum; id dederat arborem humilem, nec frondosam. Cui rei maxime videtur idonea opulus. Ea arbor est corno similis, quin etiam cornus & carpinus &c. quæ planta, frutice, quam virgam sanguineam vocant, similis corno. De ramis & caudice vidimus; folia sunt simillima, ad cornum proximè accedunt. Sunt tamen paulò breviora, ac latiora, firma, nervosa, & rubenti pediculo nitentia; quandoque etiam venulæ intercurrentes rubent. An virga sanguinea Plinii, difficile, aut temerariū fuerit affirmare. Paucæ enim de planta hac tradit lib. 24. cap. 10. Nec virga sanguinea felicior habetur. Cortex ejus interior cicatrices, quæ præsanare, aperit. Utrum hæc planta hoc præstare possit, nondum periculum feci; quo sit ut hanc sententiam non ausus sim affirmare.

Σαρκώδης, venabulorum interpretantur. Venabulum telum est quo venantes utuntur, aciei longissimæ, apud nos cornibus hinc & inde extantibus.

Martial lib. 14.

Si directa geres longo venabula rostro

Hic brevis in grandem cominus ibit aprum.

Sarissam Liv. lib. 7. de bello Macedonico, hastam prælongam, ait. Ælianus lanceam esse scribit, quia utebatur Phalanx Macedonica; longitudine quatuordecim cubitorum; quorum duo manus continent, reliqua duodecim prominent. Suidas σαρκώδης εἶδος ἀκοντίου ἐκ δένδρου, δένδρ μακρὸν ὡς τὸ Μακεδόν. sarissa teli Grecanici species, apud Macedones hasta longa. Quæ de corni materie Theophrastus, de sambuci tradit Plinius. Vide cap. de Sambuco.

Πυρρὴ δ' ὁ κερπός. Fructum eleganter describit Diosc. lib. 1. cap. 172. κρανία δένδρον ἐστὶν ἄρρον, κερπὸν φέρον ὡς ἰατρικῶς, χλαρὸν τὸ πᾶν, πικρὸν ὁ μῶρον ἢ ξανθὸν ἢ μεσοειδῆ, ἰδωδύμον, εὐφρόντα: cornus arbor fortis est, fructum ferens olivæ modo oblongum, primum quidem viridem, deinde per maturitatem ruffum, aut cerinum, esculentum, adstringentem. Vox ἄρρον aliter atque aliter exponitur. Alii speciosam & fortem vertunt, scribuntque τὸ ἄρρον significare ὀρεαφίς, id est, pingue, & feliciter nutritum; ex eoque cum decorè validum, & forte; qualis inquit est corni materies, ob id venabulis conficiendis apta. Alii speciosam arborem negant, propterea; satis fore existimant, pro voce ἄρρον reddere Latinis fortè, nec addere speciosā. Certè speciosa non admodum

admodum videtur arbor; nisi placeat, respectu materiei fulvæ, ex qua tela fiunt, speciosam esse. Varias significationes vox *αἰδῶν* habet, Suidas, *αἰδῶν*, μέγα, διαψιλὴς, πυχρὸν, αἰδῶν, πολὺς, μέγας. magnum, multum, crassum, opulentum abundans. Hoc loco expone, sortem. Quomodo Plutar-

Cornus.

chus in Solone, πῶς αἰδῶν· dicit pro valido. 4. Regum 10. cap. δὲ αἰδῶν τῆς πόλεως civitatis fortissimi, ac bellicosissimi. Primum ait esse viridem. Plinius lib. 16. cap. 26. *χλωρὸν candidum* vertit. Cornus enim (ait) circa solstitia reddit candidum, postea sanguineum. *ξανθὸν sanguineum* vertit, melius quam *χλωρὸν candidum*. Floret cornus antequam folia erumpant, Martio mense; quandoque ad Februarii finem, si hyems clementior fuerit; flore muscoso, ex candido in luteum pallescente, stellato, foliato, qui in baccas tandem abit, olivæ modo oblongas, eique & forma & magnitudine non raro dissimiles, primum virides, per maturitatem, quam Augusto mense adipiscuntur, rubentes, (innumeris ex locis probari potest Botanicis, *ξανθὸν rubrum, rufumque* significare) sapore cum aciditate quadam austeras, oblongo, osseo, albedo intus puleo, velut olivæ. Notandum, Lacunam in antiquo codice, hunc locum aliter scriptum reperisse, & in hunc quidem sensum: *χλωρὸν δὲ αἰδῶν, ἵππειται δὲ κρηγεῖδῃ καὶ πλάσσειας πιπτεῖν ἰσχυρὸν*. Id est, primum quidem viridem, deinde cereum, prostremit ubi maturuerit rubrum. Medio maturitatis tempore cereum esse, negari non potest. Alii, qui fructum cereum viderunt, nunquam legunt ex latetur codice *ἀντὶ κρηγεῖδῃ, κρηγεῖδῃ*. Vulgata servari lectio satis potest. Nam in agro Nervienfi fructu albedo ceræque colore reperitur cornus. Variat enim maturus fructus colore: nam communiter ruber, & officulo longiore est. Aliquando ceræ colore, rarius albo, saturatius etiam ruber, officulumque habet crassius & brevius, ut doctiss. observavit Clusius. Theophrastus porro cum fructum γλυκὺν esse scribit, non dulcem, melleumve vult esse, sed gratum, sapore placere: nonnihil enim acidus est. Sic *οἶνον γλυκὺν γλυκείας ἀλμύρας vinum dulce, muriam dulcem*, lib. 1. de nat. mulieb dixit Hippocrates; cum muria non detur dulcis. Vel dicendum, Theophrastum agere de sylvestris fructu, qui, recentiorum experimento ut constat, dulcis est, aut certe urbano corni fructu dulcior, & plerumque major. γλυκὺν igitur cum dicit, de sylvestri cape; quin etiam de sylvestribus se hoc libro agere, non semel prodidit.

Καὶ ἀπὸ τοῦ Theod. legit *ἀνθὶ* vel *ἵππειαι*. Theodori lectionem probat Scaliger, vulgatam Robertus Constant. Hanc si servare placet, expone; *florem amittit subeunte*

fructu. Nobis Theodori lectio magis arridet, florem fructumque fert simili modo; ex uno enim pediculo plures multosque fert flores fructusque.

Σχολῶν δὲ καὶ τοῖς ῥησίοις. Verba hæc in hunc sensum Botanici nonnulli exponunt; Cornum fructum floremque eodem tempore ferre quo olea; cum verba hæc non ad oleam referenda sint, sed ad cornus ipsas. Similem ferè fructum fert, eodem etiam modo floret, cornus, sed non eodem tempore; floret olea Iunio mense, fructus decerpitur Novembri, Decembrique; Martio floret cornus, fructum maturum Augusto reddit mense. Vult Theophrast. cornum marem fœminamque eodem florere tempore. Addit *ξανθὸν*, quia non eodem, sed ferè eodem florent, Martio mas, fœmina Aprili mense. paulò maturius ergo mas, seriùs fœmina. Utramque eodem ferè tempore florere, experientia docet, ipseque Theoph. lib. 3. cap. 6. scribit. *ἔσθ' ἂν ἐφ' οὗτο μὲν καρπία θηλυκαρπία*. Maturum tamen, eodem tempore, utraque non ostendit fructum; ut capite citato docet, *καρπία μὲν γὰρ ἀποδίδωσι αἰδῶν ὅσοις θεράνεις, ἡ περὶ αἰδῶν, αἰσπρὸς περὶ αἰδῶν; ἡ δὲ ὑψίστη, ἡ δὲ ὑπερκαρπία καλεῖται, αἰσπρὸς αὐτὸν μὲν περὶ αἰδῶν, quippe cornus ferè circa æstiva solstitia reddit, præcox scilicet, quod primum fructum maturum ostendat. Nam serotina, quam cornis fœminam vocant, post ipsum autumnum fructificat. Cæterum verba hæc *ξανθὸν δὲ καὶ τοῖς ῥησίοις*, de floribus tantum tempore intelligenda esse, ex eo apparet, quod ex sententia hic agat Idæ incolarum, qui negant fructum ferre corni fœminam.*

Οἱ δὲ ἐν Μακεδονίᾳ. Fœmina sive virga sanguinea fastigiantes fert umbellas, floribus albidis gravidas, quibus baccae succedunt, racematim coherentes, sanguineis, tenuibusque petiolis appensæ, orobi magnitudine, initio virentes, cum verò maturuerint nigricantes, sapore ingratis, & volucrum nulli desideratas. Ananiensia rura, in Tridentino agro, ut scribit Mathiolus, ex his olei conficiunt ad lucernarum usum, expressis torculari, decoctis priùs in aqua baccis. Porro, illud recentiorum experimento constat, quod de corno mare scribit Theoph. lib. hujus cap. 3., sylvestris fructum suaviorem esse quam sativæ, & plerumque majorem. Vide plura cap. 1. lib. 13. de Conf.

ἵππειται. Scribendum hic est ex capite 4. *γίνεται δὲ αἰδῶν πρὸ ἑνὸς καὶ οὗτοι αἰδῶν ἐκ τοῦ μόνου*. Locis humidis siccisque utramque reperiri, recentiores observant.

Παρεμύσιον δὲ. Agit hoc loco de cedro, eique similem admodum facit juniperum. Hac occasione nos de utraque agemus, ac primum de junipero. Græcis antiquis arbor *ἀρκυδοῦ*, Barbaris vel recentioribus *ἀργεῖ*. Hesych. *ἀργεῖ*, ἡ ἀρκυδοῦ καλεῖται. fructus verò ἀρκυδοῦ. ἀρκυδοῦ dicitur *ὡρὴν δὲ τὴν δρῶν καλεῖται*, quod celet noxam. Malunt alii exponere, quod ejus odorem omnia reptilia adversentur. Græcæ linguæ periti, facile vident nihil tale sonare verba Græca. ἀρκυδοῦ, ὡρὴν δὲ τὴν δρῶν καλεῖται, quod occultet nocumentum, διὰ τὸ ἔχειν ἀρκυδοῦς κικρυμμένους, quod spinas occultas ac quasi latentes habeat. Nam huic spina, pro folio, ut ait, Plinius. fallit ergo spinosis foliis. Nicandri Scholiastes τὴν ἀρκυδοῦ, exponit *κίδριον* ad hunc Nicandri versum;

Μηδὲ σὶ γὰρ ῥαϊσμένη πολὺ λάρδι, ἢ κίδριον,
Ἀρκυδοῦ.

Sed nec opera polii, vel cedri, juniperumve
Ignota.

Scholiastes τὸ δὲ πολὺ, ἀντὶ τοῦ παλαιῦ ἢ λευκοῦ. ῥαϊσμένη τὴν βοήθειαν λέγει. ἀρκυδοῦ δὲ καλεῖται ὁ καρπὸς τὸ κίδριον, ἵππει καὶ αὐτὸ τὸ δίδρυον, ἀρκυδοῦ λέγεται. ἵππει καὶ εἰδῶν βοτάνης. Versum Nicandri non videtur intellexisse Scholiastes. Scribe *μηδὲ σὶ γὰρ ῥαϊσμένη πολὺ*, non, ut legit Scholiastes, accentu in ultima πολὺ, quod *canum, antiquum, album* significat. πολὺ vox substantivè, separatim a cedro, pro polio verti debet, cujus in principio hujus operis meminit; Ipse etiam Dioscorides, qui sua adversus venerea ex Nicandro habet, πολὺν legit, & ad venenatarum bestiarum morsum commendat polium. Quod si quis vulgatam lectionem servet, & ἵππειας cum Scholiaste referat ad cedrum, causam relinquit, cur dubitemus de ejus constructione, καὶ ἱερμείας; nisi fortè per metaplasmon, qua aliquando utitur Poëta, excusari velit. Ἀρκυδοῦ δὲ καλεῖται ὁ καρπός. Ex iis quæ sequuntur, constat, scribendum ἀρκυδοῦ. Nam arbor ipsa ἀρκυδοῦ, ut Scholiastes monet, dicitur; fructus, ut dixi, ἀρκυδοῦ. Multa quidem communia habent, cedrus minor sive oxycedrus. & juni-

sto differunt folio, magnitudine, ligno, fructu. Sed inquirendum quam cedrum intelligat Plinius. Certè perinde est quam intelligat. Nam Syriaca cedrus, & juniperus vulgaris five minor, planè dissimiles arbores. Major juniperus & cedrus Syriaca folio fermè conveniunt, ut ex utriusque descriptione facilè colliget lector, in reliquis minime; majori junipero bacca, cedro conus. Quid singula commemorem? minor cedrus, & major juniperus, folio planè dissimili: cedro pungens, obtusum junipero; nisi placeat, Plinium novellam describere plantam: huic pungens, ut infra dicam, folium. Quocunque modo sumas, malè dixit Plinius, assimilem cedri juniperum, si stricte & ex Grammaticorum sententia vocem illam sumas. Si verò quodammodo similem interpreteris; juniperus & cedrus minores conveniunt: iis exceptis, quæ tradit Theophrastus, cave de utraque intelligas; altera tantum juniperus, cedro similis minori. Hæc obiter. In spuris nothisque, quæ Dioscoridi ascribuntur, scriptum reperio. *τὸ ὅριον τῆς ἐλάτης καὶ ἀνελπί, ραμέντα vero ligni devorata interficiunt.* Sed hæc, inquiunt, Dioscoridis doctrinam minimè sapiunt: Quare delenda putant, ob quatuor has rationes. 1. quod nihil hujus rei Galenus, Paulus, Serapio, & alii qui verbatenus Diosc. scripta referunt, meminerunt. 2. quod si quis experiri velit, id falsū reperiet. 3. quod baccae ejus contra serpentum ictus efficacissimè devorentur, & foliorum succus bibatur, & illinatur adversus morsus viperarum. 4. baccae lignumque si comburantur, corrigunt malignum pestilentemque aerem. Crediderim quidem verba illa in textum scoli cujusdam diligentia irrepsisse: sed tamen non satis valida videntur illa argumenta: nisi forte secundum, ad probandum, non esse læthale juniperi ramentum. Ad primum respondeo; eo quidem probari, verba hæc addita fuisse, sed hinc concludi non potest, ramentum juniperinum non esse læthale. Veteres porri succum non scripserunt esse perniciosum: ergo deleterius non est? Male. Recentiores quidam contrarium observarunt. Præterea veterum nemo tradidit, ramentum non esse læthale, nec quisquam, quod equidem sciam, ad hunc illumve affectum præscripsit. Ad alterum, quod experientia constat, dico; vel non debita quantitate assumptū fuisse ramentum illud; vel unam hirundinem, ut vulgò fertur, non facere ver. Per me licet experimentum alii faciant: Ad tertium dico, nullius momenti hoc argumentum est. De baccis & foliis nulla questio, sed de ramento. Nec sequitur, baccae & folia sine ulla noxa bibuntur, ergo etiam ramenta, quasi non diversis pollere possint facultatibus, radix, lignum, folium, cortex, ramentum, fructus. Ebuli radices validissimè purgant, acini tamen & semen minus id præstant, discutiunt folia. Colocynthidos pulpa validissimè purgat, nihil tale folia, radicesque præstant. Lacteus fici arboris & foliorum succus, non mordicat tantum, aut abstergit vehementer, sed & ulcerat, & vasorum ora reserat, & myrmerias ejicit: verum etiam purgare potest. nihil horum potest fructus, immò contrarium præstabit, mollit, lenit, maturat, obtundit. Quartum solvit Diosc. lib. 1. cap. 81. ubi, ait. Thus foris adhibitum ad multa prodesse, recentiorum experimento constat, accensum, ignique injectum, non modo catarrhos sistere eorumque fluxum inhibere, sed etiam venenatum, pestilentemque aerem corrigere: intus tamen, ut ait idem Dioscorides; si sumatur in secunda valetudine, insaniam facit, ipsamque mortem adfert. *μανία δὲ ἐστὶ πικρὰ καὶ τὰν ὑπερμανίαν, ὡς καὶ ὁ μὲν ὄντα ποτὶς καὶ κνίνα verum in secunda valetudine haustum furorem inducit, & largius cum vino potum interficit.* Ramentum autem juniperi quod necet, non dissimile videtur ei, quod de colocynthidos præparatione circumfertur. Multum pinsendū & & cribrandum in tenuissimo cerniculo ajunt, ne intestinis adhæreât atque ulceret. Sic juniperi scobs, ob siccitatem summam, qua adhæret, necat, ac suffocat, cum decoctum salutare sit: caret enim illa siccitate. Contra farina Hiucæ, ipsumque porrum salutare, deleteria farina, cujus rei rationem reddit Iul. Scaliger in doctiss. de subtil. libro: Ratio, inquit, pendet à duplici causa; una est partium tenuitas; unde est facilitas penetrationis: altera est libera qualitas, & facultas ad nocendum in succo ipsa: posteaquam soluta est societas, quam inerat cum terrestri parte, à primordiis ortus ipsius plantæ: quæ pars adversa qualitate ferociam ejus ita cohibebat, quemadmodū crassitie sua tardabat celeritatem. Hæc dixi, non ut probarem, ramentum juniperinum læthale esse (nam id mihi non constat,) sed ut monerem, ne facile quis assumeret. Non desunt, qui umbram juniperi nocivam scribunt, credo quod apud Virg. Ecl. ult. legatur.

Surgamus, solet esse gravis cantantibus umbra.

Juniperi gravis umbra: nocet & frugibus umbra.

Umbram nocere docet Plin. lib. 17. cap. 12. *Non fastidienda, inquit, hæc quoque scientia, atque non in ultimam ponenda, quandoquidem satis umbra aut nutrix aut nocera est.* Umbram nocere, ipse Virgil. lib. 1. Georgicorum docet.

— *Et amari intuba fibræ*

Officiunt, aut umbra nocet.

Lucret. lib. 6.

Arboribus primum certis gravis umbra relicta est, Usque adeo capitū faciant ut saepe dolores.

Carminis Virgiliani hic sensus: omnis umbra cantantibus gravis est; hic juniperi est umbra; ergo gravis, Omnis umbra cantantibus gravis, quia vox libera non est, sed impedita; ab aëre enim locus perflari nequit. Malunt alii legere; *surgamus, solet esse gravis cunctantibus umbra.* ut sensus sit; *surgamus, sol occidit, nox advenit, cujus umbra solet esse gravis cunctantibus;* atque ita quidem gravis, ut etiam juniperi umbra, quæ alioquin amœna & salubris esse consuevit, propter blandam odoris eluviam, lædere queat; non homines solum, verum etiam fruges & sata: *surgamus igitur, ut noxium vitemus aërem, & umbram effugiamus hominibus & frugibus pestilentem.* Non mirum videri debet, quod dixi, juniperi umbram gravem. Nam propter foliorum & germinum densitatem & frequentiam, impedit vapores, qui de terra exhalant, ne evaporent; itaque non per se gravis juniperi umbra, sed per accidens. Pro junipero majore viri Doctissimi habent Juniperum maximum Illyricum, bacca cærulea. Folio est alterius juniperi, majore, acuto, pungente, bacca triplo majore, resinosa, colore quo dixi. lignum suavis est odoris, & liquorem exudat. Hanc non esse juniperum majorem, ex Auctuarii auctore constat; cui si fides adhibenda, necesse est, juniperum majorem esse foliis cupressinis. Juniperum majorem describit Carolus Clusius, dum viveret. Botanicoꝝ facile princeps. Frutex est humanam altitudinem raro superans, caudice contorto, non recto, multis ramis prædito, scabro cortice: folia habet carnosæ, & ex continua quaternorum foliorum mutuo connexorum serie composita, quemadmodum cupressus: flores junipero vulgari & oxycedro similes, flavos, sed extremis foliis insidentes, ut in cupresso & thuia; quibus succedit fructus, baccarum myrti magnitudine, rotundus, primum viridis, deinde ad phœniceum colorem tendens; qui maturitate non nihil mollescit, sapore & odore juniperi baccis simili, qui trina, aut quaterna vel etiam plura grana oblonga & striata habet, medullam albam & resinam olentem continentia. Vere floret, fructumque diu retinet, antequam matureseat, uti juniperus. Primum semine natus hic frutex, & adhuc tener, folia habet omnino dissimilia, utpote quæ alterius juniperi folia æmularentur, nisi breviora, & paulo molliora essent. Cum verò jam tertium aut quartum annum attigerit, rotunda & cupressina folia efformare incipit: ut inferiores rami pungentibus & acutis foliis, summi verò obtusis ac rotundis onusti interdum conspiciantur. Quam metamorphosin nisi quis diligenter observaverit, facilè in errorem induci possit, ut credat, adolescentem à jam adulta diversam esse. Nascentur ad Tyrrhenum mare. Nam inter Calpen & Malacam, Retice item & Gallie Narbonensis ora maritima nasci, observavit idem Carolus Clusius. Vulgo oxycedrus Lycia vocatur. Quidam oxycedrum Theophrasti Lyciam putant. horū sententiam probare nequeo, quod oxycedrus Lycia pungentibus sit foliis. Eorum non displicet opinio, qui cedrum minorem existimant, quæ arboris naturam non assumat: cujus lib. 1. cap. 15. meminit Theophrastus. Non observavit Theoph. adultam cupressinis esse foliis. Neque est sabina baccifera, ut quidam opinantur. Nam plurimum odore & forma à sabina differt. Sabinæ gravis odor, huic gratus, & suavior vulgari. Sabinæ extremi rami in acuta folia plerumque desinunt; contra verò hujus obtusa sunt. Sabinæ bacca maturitate nigrescunt, minoresque sunt quæ hujus, quæ, ut dixi, Phœnicii sunt coloris. Vulgaris juniperus nemini incognita. Hæc pro foli cœlique varietate, arboris naturā induit vel fructuosa manet. Arborefcit in Thinscia, in Senensi agro, ut monet Math. & in Hisp. teste Clusio, adeo fit magna, ut ex

ut ex ea trabes & ædium contignationes, multi fabricent. Alia insuper florem fert, non tamen fructificat. Alia fructum gignit, & florem non fert, verum Majo mense tenuissimum ac luteus ex hac pulvis in auras avolat. Hunc pulverem florem esse, vel floris vicem gerere contendunt, non sine ratione, Botanici; inter quos non ultimum tenet locum Hieronymus Tragus. Nam post pulverem jam descriptum baccæ prorumpunt, exiguae, virides. Frutex juniperus lignosus est, alis frequentibus, ramifus, cortice membranaceo, sponte disrumpente, tenui, rubente. Materies ligni fulva, & cum accenditur, odorata. Folia habet, angustâ, parva, tenuia, oblonga, pungentia, spinas idcirco magis quam folia referentia, non tamen admodum duras. Baccæ ejus, quæ fructum fert, initio virides, per maturitatem ex cœruleo nigræ, parvæ, rotundæ, odoratæ, gustui primum subdulces, deinde amaræ: radices hinc inde sparguntur, quædam tamen altè descendunt: cortice pûnceo obducuntur. In baccis differentiam nonnullam recentiores observarunt. In quibusdam grandes sunt, in aliis exiguæ; in his dulces, in aliis prorsus amaræ: aliis planè rotundæ, quædam oblongæ & acuminatæ. Describit juniperum quandam magnam Bellohius, quæ ad altitudinem cupressi quandoque assurgit, folio majore ac duriore, fructu quoque grandiore, ad avellanæ nucis quantitatem accedente, & ferè instar gallæ. Resinam hæc fundit liquidam æstivis mensibus, quæ caloris beneficio in gummi coit. Nisi hæc sit Illyrica juniperus, cœrulea baccæ; fateor me ignorare, quam describat, nec vidisse unquam. Quæcunque in vulgari junipero cernuntur, odorata sunt. Primum namque humor qui de junipero, si lædatur, dum in succo fuerit, effluit; deinde radices, & caudices aridi, baccæ recentes & maturæ, folia etiam aculeata, non insuavem spirant odorem. Juniperi arbor, Majo mense, cum pluviosa fuerit tempestas, luteam de cortice sudat lachrymam; quæ magna copia, tanquam fungi exigui, arbori adhæret, nec magno perè odorata est, sicut altera, quæ vulnerata arbore profluit. Hæc lachryma pluvius cessantibus evanescit. Lachryma quæ læsa arbore emanat, primum ex albo luteo colore cernitur, qui senescens in rufum abit. Officinæ vernicem vocant, quod electro, Græcis recentioribus βερνικὴ dicto, colore, similis sit: Ex hac cum oleo ex semine lini temperata, liquida vernix fit, cujus usus ad tabellas depictas illustrandas, tum etiam ad ferri nitorem, & à rubigine defensionem utilis. Hæcenus juniperi historiam ex aliis enarravimus auctoribus; accedo ad historiam cedri.

Κεδρὸς ὁ καλεῖται. κεδρὸς αὖτις γὰρ ἐστὶν, ἡ δὲ ῥίζα τοῦ κεδρῶν βαδίσ. Cedrus, vel ab aculeo nomen accepit, planta enim spinosa est, vel quod facillè accendatur, uraturque. Prius e tymon minori magis convenit, posterius majori. Facillè hæc ardet, propter resinam, cedriam dictam. Arbor κεδρὸς dicitur, fructus κεδρίδης. Hesichius κεδρίδης, ὁ κεδρὸς ἔχει κεδρίδης. Scribo κεδρίδης, ὁ κεδρὸς ἔχει κεδρίδης, vel κεδρίδης, ὁ κεδρὸς ἔχει κεδρίδης. Resina κεδρία vocatur. Recentiores cedrum in masculino genere ipsam arborem, feminino verò fructum significare scribunt. Phavorinus κεδρὸς ἀρσενικὸς ἴδιον τὸ δένδρον. ἡλικίας δὲ ὁ κεδρὸς hoc antiqui non observarunt. Vide verba Galeni paulò infra loc. cit. Utrum κεδρὸς citrium dictum etiā fuerit, libro quarto examinabo. Vide & cap. 5. lib. 5. de Thyja. Cedros Græci observarunt duas, majorem & minorem, nisi placeat annumerare exiguam, cujus meminit lib. 1. hist. Theophr. de qua supra, ubi de junipero, nonnihil dixi. Galenus lib. 7. simpl. κεδρὸς ἐστὶ τὸ δένδρον κατ' εἶδος, ἢ τὸ ἐπὶ τῇ γαμωδίας, ὁμοίως πῶς ἀρκυδίας, ἢ τὸ ἐπὶ τῇ δένδρον ἢ κεδρὸν. cedri duo genera; una fruticosa, junipero similis; altera arbor non exigua. Duo etiam cedri genera describit Dioscorides: Quæri solet, utrum Theophrastus duo noverit? Certè, prima fronte dubium non videtur, quin duo noverit. Nam cedrum aliam Phœniciam, aliam Lyciam ait. Penitus si res conspiciatur, unum tantum describit genus, nempe minus, quod junipero simile. Novit tamen & alterum, nempe majus genus, quod ex lib. 5. cap. 9. probatur, ubi in Syria miræ magnitudinis esse scribit. In Syria minor non reperitur, nec ad tantam hæc attollitur altitudinem. Sola major istis in regionibus, teste Bellonio, conspicitur. Majorem cedrum recentiores δένδρον λέγουσιν vocant, fabulamque hanc excogitarunt. Geopon. auctor lib. 11. cap. 16. ἀπὸ δένδρον λέγουσιν ἰσχυρὰ, λέγουσιν οὖτοι ὀνόματι ἐν αὐτῇ ἐν φυτῇ. μετακίον δὲ γένηται ἀπὸ πηγῇ, πῶς γοῖς αἰσχυρὸν. ἡλικιότητος ἐν αὐτῇ, κατὰ τὴν αὐτῇ ἡλικίαν δυοῖς εἶδους. γὰρ ἡ πᾶσι γένος, φυτὸν αὐτῇ ἢ πεπαιγμένον ὁμοίως, ἐν τῇ φύσει μετακίον, ἢ ἀπὸ τῆς φύσεως αὐτῇ ἀφ' ἑαυτῇ πᾶσι. ὅθεν μέλλον δὲ πᾶσι ἀφ' ἑαυτῇ γένος μέγιστον, λέγουσιν ἀπὸ γένος (scribe κεδρὸν) ἢ γένος αὐτῇ: De dendrolibano historia. Libani

Syrum nomen est, & de monte, & de planta. Adolescentulus autem prius erat Deorum cultui deditus; qua propter impij homines emulatione ducti ipsum occiderunt: verum terra in honorem Deorum plantam produxit, quæ occisum cognomine refert, & mutata natura: amore tamen Deorum non est privatus; magis enim delectantur Di, si quis ipsos dendrolibani ramo coronet, quam si aurum ars consecret. Magnam cedrum Plinius cedrelaten vocari ait lib. 13. cap. 5. & lib. 24. cap. 5. Cedrus magna, quam cedrelaten vocant, dat picem, quæ cedria vocatur. Cedrelaten vocari contendunt δένδρον κεδρὸς & ἐλάτης, quod facie similis sit abieti. Certè nihil aut parum admodum cum abiete commune habet; nisi quod conos fert sursum spectantes, non, ut vulgo pingi solent, (quomodo etiam nostra tabella picta est) deorsum dependentes. Cedrelaten dictam puto, δένδρον κεδρὸς, & ἐλάτης, quod non instat cedri vulgaris parvæ arbor, sed in altum instat abietis abeat, fiatque maxima arbor. Sacra pagina altissimâ & maximâ scribit arbore, quod recentiorū observatione constat. Cedrus minor oxycedrus dicitur, quod folia sint acuta ac spinosa, vel quod pro foliis spinas ferat. Græci Barbari, cedrū Italicam vocant. Hierocles Hippiater l. 2. c. 68. κεδρὸς ἰταλικὴ γὰρ ἔχει ἀπὸ τῆς ἰσθμῆς. cedri Italica semiunciam, sulphuris ἑννέην non experti tantundè. Dixit ἰταλικὴν, ad differentiam Syriacæ. Cedrum majorem Theophrastus loco citato longissimam arborem scribit, adeoque crassam, ut detur quæ ulnis hominum quatuor complecti nequeat. Diosc. lib. 1. cap. 105. κεδρὸς δένδρον ἐστὶ μέγα, ἐξ ἧς ἡ λεγόμενη κεδρία συναίεται. ἡ δὲ λεγόμενη κεδρία κεδρὸς, κετὰ τὸν κεδρὸν ἢ κετὰ τὸν ἀρκυδίου, φέρουσι μέγιστον, κετὰ τὸν κεδρὸν. Cedrus arbor magna est, ex qua picem colligunt, quæ cedria vocatur, juniperi modo baccas parit, baccarum myrti magnitudine, rotundas. Hæc corruptissima & falsa. Cedrus minor baccas fert rotundas myrti magnitudine, cedrus major conos cupressi majores. Major resinam cedriam dictam fundit, quæ caret minor. Corruptus ergo codex: Corrigunt, ac legunt. κεδρὸς δένδρον ἐστὶ μέγα, ἐξ ἧς ἡ λεγόμενη κεδρία συναίεται. ἡ δὲ λεγόμενη κεδρία κεδρὸς vel κεδρὸς κετὰ τὸν κεδρὸν ἢ κετὰ τὸν ἀρκυδίου, φέρουσι μέγιστον, κετὰ τὸν κεδρὸν. Cedrus arbor magna ex qua cedria colligitur, quæ parva cedrus, vel acuta cedrus dicitur, folia fructumque fert junipero similem, myrti magnitudine, rotundum, Scribe ex codice Catacureni, ab Augerio Busbequio Cæsaris Ferdinandi apud Turcarum Imperatorem oratore, allato in Europam. κεδρὸς δένδρον ἐστὶ μέγα, ἐξ ἧς ἡ λεγόμενη κεδρία συναίεται, κετὰ τὸν κεδρὸν ἢ κετὰ τὸν ἀρκυδίου, φέρουσι μέγιστον, κετὰ τὸν κεδρὸν. ἡ δὲ λεγόμενη κεδρία κεδρὸς vel κεδρὸς κετὰ τὸν κεδρὸν ἢ κετὰ τὸν ἀρκυδίου, φέρουσι μέγιστον, κετὰ τὸν κεδρὸν.

Cedrus communis.

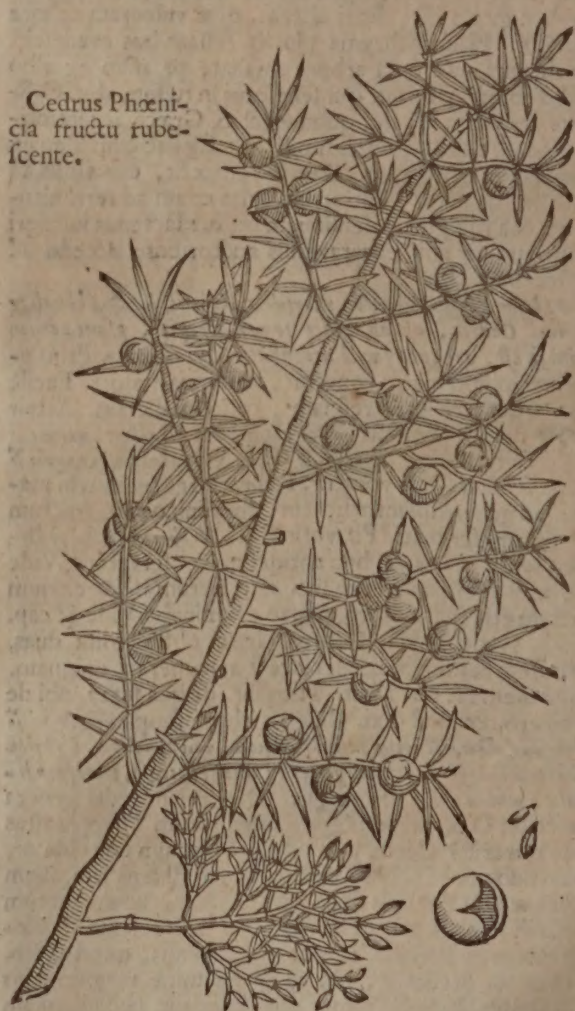

ἡ δὲ λεγόμενη κεδρία κεδρὸς, κετὰ τὸν κεδρὸν ἢ κετὰ τὸν ἀρκυδίου, φέρουσι μέγιστον, κετὰ τὸν κεδρὸν. Cedrus arbor magna, ex qua cedria dicta colligitur, fructum profert uti cupressus, at multo grandiore. dicitur

Et altera cedrus, eaque parva, spinosa, juniperi modo, fructum ferens myrti baccarum magnitudine, rotundum. Hæc lectio, præterquam quod experientia probatur, etiam Serapionis auctoritate, (qui sua ex Dioscoride excubere solet) munitur. Cap. 359. Serbin, id est cedri, sunt due species; una est arbor magna, & ex ista est albitran, id est, cedria; habet fructum similem fructui cupressi, nisi quia est minor eo multum. (Id falsum est; male in codice quo usus est, *μικροτέρη* pro *μακροτέρη* scriptum fuit; vel hæc non de integro fructu intelligi debent, quem constat majorem multo esse, sed de solo semine: quomodo etiā accepit Plin. lib. 3. cap. 5. cum cedri majoris frugiferæ semen cupressi simile scribit; quo quidem modo alibi ipse Dioscorides hanc vocem sumpsit.) Et secunda est arbor spinosa, parva, habens similitudinem cum arbore juniperi: (Malè ergo doctil. viri *ἀντὶ ἀκαιοῦ* legendum contendunt *ἡμικαίου*. Vulgatam lectionem defendit Theophrastus, cum folia cedri minoris spinosiora ait, & duriora, quam juniperi) & magnitudo fructus ejus, sicut granum myrti. Meminit Dioscorides majoris cedri etiam lib. 5. cap. 45. Vbi de cedrino agit vino. *ἀντὶ τοῦ ὀνόμου* &c. De cedria vide cap. 2. lib. 9. Major cedrus à Dodonæo ex Bellonio his fere verbis describitur: Major cedrus magna admodum & procera arbor, non modo ceteras resiniferas ac coniferas excedens, sed & reliquas arbores omnes vastâ amplitudine superans: caudex ejus frequenter admodum crassus est, ut quatuor hominum ulnæ eum complecti, auctore Theophrasto, nequeant. Cortex inferioris partis, quæ à terra ad primos porrigitur ramos, asperior est: reliquis verò levior, ac glaber, inter ramos conspicuus: rami ab imo ferè & haud altè à terra, ad fastigium usque exeunt, paulatim altiusve scandendo minores brevioresque facti, arbore pyramidis formam referente. Orbiculariter autè hi caudicè ambiunt, taliq; æterno ordine dispositi sunt, ut per hos ad cacumen usque, veluti per scalas conscendi queat. Folia capillata, veluti pini, sed breviora, ac minime aculeata. Coni multò breviores sunt, & crassiores quam abietis, mollibus non duris squamis (resinosis ac pinguibus subrubentibus, odoratis) compacti; qui non deorsum pendunt, sed sursum arrecti, in ramis consilunt; quibus & adeo pertinaciter adhaerent, ut citra particulam rami avelli nequeant; (fructus, quem à chirurgo Ioanne Vennekoool accepit, cum ramuli parte avulsus, ita pertinaciter ramo adhereret, ut avelli non posset,) ligni materies durissima, nec cariem nec vetustatem sentit, cor odoratum, ac subrubens. (ramulus, de quo modo sermo, interius, dilutè tantum subrubescerebat; ex albo leviter rubescere tantum videbatur, sed trunci fortè materies ac cor alio colore, ut prædictum.) Fluit ex hac arbore resina, abiegnæ similis, odorata, lentæ admodum substantiæ, mansa siquidem dentibus adeo firmiter adhaeret, ut aegrè avelli queat, quæ initio liquidior, & albida, ardore solis durefcit, & arida fit. De qua vide cap. 2. lib. 4. In nivosis montibus cedri nascuntur, veluti in Syriæ Libano, in quo nonnullas extare Bellonius refert, (penes auctorem fides, credat Iudæus apella) Salomonis, ut creditur, manu satas: jam & in Tauro ac Amaino montibus reperiuntur; perpetua coma, ut ceteræ coniferæ, virent. Humido ac austrino cœli statu cedri materies, atq; ex hac factæ statuæ, aliæque opera sudare, & humorem emittere videntur, ut & omnes arbores, quibus oleosus est succus. Sunt qui negant hanc esse cedrū, affirmantque laricem supra à nobis descriptam veterum esse cedrum. Negant etiam delineatam arborem cedrum majorem esse, quod Dioscorides tradat, cedri majoris fructum emulari figura nucem cypressum, quantitatēque multo minorem existere. Legunt enim *κνπρῖος μικροτέρη* ex Serapione. Pilula, inquit, cupressi *σφαγεδῆς* est. (puto mendum typographicum, Scribo *σφαγεδῆς* *κνπρῖος* cedri descripti fructus, tantaque insuper magnitudine, ut galbulo sive pilula cupressi sextuplo major appareat. Cedrus præterea major, teste Vitruvio, folia fert cupressi similia. Cedrus jam descripta, folia qualia dixi. Verba Vitruvii adscribam ex lib. 2. cap. 9. Item cedrus & juniperus easdem habent virtutes & utilitates, quemadmodum ex cupressu & pinu resina sic ex cedro oleum quod cedrum dicitur nascitur; quo reliquæ res cum sint unctæ, uti etiam libri, à tineis, & à carie non leduntur. Arboris autem ejus sunt similes cupressæ foliaturæ, materies vena directâ, Ephesi in ædè simulacrum Dianæ ex ea, & ibi & in cæteris nobilibus fanis, propter æternitatē sunt facta. Ad Vitruvium quod attinet; sanior eorum sententia videtur, qui virum optimè de architectura meritum, confunderere putant Thyjam & cedrum. Thyjam folio cupressi describit Theophrastus: huic etiam materies æterna, sed ex hac,

quod sciam, cedria vel liquor alitis non manat. Arboris inquit, ejus sunt similes. Intelligunt frondes. Juniperum oportet intelligant majorem folio cupressi, alioquin pungentia non sunt majori cedro folia. Mitius agere nobis cum Vitruvio visum est. Dixit similes frondes cupressæ foliaturæ; quod utrique folia carnosâ, obrusa & viridia sunt. Alioqui larici sunt similia cedri folia, breviora, angustiora, crebra, viridia. Alterum argumentum nullius ponderis. *κνπρῖος μικροτέρη* dixit Dioscorides. Malè, ut jam dixi. Serapio, vel ejus interpretes *μικροτέρη* legunt. Cupressi longior majorque fructus cedri; ita vox *μικροτέρη* exponenda, Talis cedri conus, qui nisi oblongior esset, *σφαγεδῆς* foret. Quæ quæso forma pinei coni? an non ex rotundo, latè in acutum definit? Rotundior nec in acutum desinens cedri conus. Rectè ergo Dioscorides conum cedri rotunda cupressi pillula oblongiore & majorem dixit. Vide pini, vide cedri iconem ad vivum expressam, intueri cupressi figuram, & judica, utrum mala comparatione usus Dioscorides. Videamus eorum opinionem qui laricē volunt esse cedrum. Laricē conum habet rotundum cupressi similem? Magnitudine cupressi no similis quidem, sed longior multò, gracilibus, foliosis squamulis compactus. Præterea in Syria, & Iudæa, ubi cedrū nasci tradit Sacra pagina, larix non reperitur. Caret hac arbore orientalis plaga. Magna & procera quidem arbor larix, sed quæ altissima dici non potest, nec huc usque observatum laricis lachrymam in guttas coire, quod de cedri liquore observarunt recentiores. Laricisnè folia cupressinis similia quam cedri? Hoc ne asserere, qui hanc deferunt sententiam, audent, cedri enim folia larici comparant. Minor cedrus,

Oxycedrus Theophrast. Guilandino
Juniperus major Monspeliensium.

ea est planta quam quidam vocant juniperum majorem, bacca rufescente. Junipero similis est oxycedrus magna ex parte; contorto, ut illa, caudice, ramis tortuosis ac nodosis etiam, in alas complures divisus, interdum etiam in arbusculam excrefcens, cortice rufescente: ligni materies dura, rubra, cupressum redolens. Folia habet juniperi vulgaris modo pungentia, aliquantulum tamen duriora, acutiora, longiora, & rariora: circa cauliculos;

liculos, terna semper simul nascentia, ut in junipero. Fructum fert initio viridem, deinde flavescensem, postremo cum maturuit, punicei coloris, juniperi fructu multò majorem, ut interdum avellanam magnitudine æquet, & tuberculis quibusdam, veluti squamarum rudimentis oblitum, nucleos tres aut quatuor inæquales continentem, majores quam in junipero majore supra descripta; medulla intus alba, sapore adeò dulci ac suavi, ut rustici subinde, addito pane hac vescantur: floret juniperi modo, & eodem tempore, utriusque fructus maturitatem adipiscitur. Provenit plerisque Hispaniæ & Narbonensis Galliæ asperis locis. Nulquam majorem vidit Car. Clusius, quam supra Segobiam & Guadarama, itinere Madritiano, ubi arborum magnitudinem & altitudinem interdum æquat, trunco humani corporis crassitudinem æquante; ex quo veluti ex trunco juniperi, quæ simul cum isto eadem altitudine crescit, ædium trabes & conignationes incolæ faciunt. Idem Clusius supra Segobiam, in ramis cedri enatam plantulam observavit, digiti longitudine, instar visci ramosam, geniculatam, viridem, interdum flavescensem, ramulis myricæ recenter natis, five ejus plantæ, quam nonnulli salicorniam, Mompelliani marinû sempervivum vocant, sed paulò minoribus constantem, quorum extremis aliquando inhæret veluti fructus musci, qui in arboribus aut saxis nascitur, fructui persimilis. Acidò & adstringenti valde gustu est tota hæc plantula, oxycedro, veluti viscum in aliis arboribus, innascens. Verba Theophrasti examinanda restant.

Cedrus Phoenicia media adverst.

Cedri Phœnicix alterius Plinii & Theophrast. ramulus.
Oxycedrus folio cupressi aut sabino major Monspel.

Τὴν δὲ φοινίκαν. Phœnicia cedri nomine exhibent oxycedrum jam descriptam. Phœnicia est Syriæ pars, & Iudææ propinqua, in qua Tyrus & Sidon. Hic major nascitur cedrus, ut ii referunt, qui terras illas peragrarunt. Oxycedrum vel minorem, aliâve cedrum in iis nasci locis, nondum intellexi. Falluntur ergo qui Phœniciam cedrum, oxycedrum modo descriptam, pro cedro Phœnicia ostendunt. Lycia est oxycedrus, non Phœnicia, quæ non alia, quam Syriaca supra descripta. Lycia est regio minoris Asiæ, inter Pamphyliam & Cariam sita. Oxyce-

drum in magna Græciæ parte, Illyrico ac Epiro gigni.
magnum Brabantia lumen Dodonæus scribit.

Εἰς τὴν ἀρχὴν : Scribe cum Rob. Constantino. *Εἰς τὴν ἀρχὴν*. Vide insuper quam pulchrè, ex Græcorum mente, hæc exscripserit Plinius lib. 13. cap. 5. Juniperi, inquit, *similem habent Phœnices, & cedrum minorem. Duo ejus genera, Lycia, & Phœnicia. Differunt folio, Nam quædurum, acutum, spinosum habet, oxycedros vocatur ramosa, & nodis infesta. Altera odore præstat. Contra Græci auctoris mentem scribit, cedri minoris duo esse genera. Duo ille duntaxat genera esse scribit ex quorundam sententia. Ac quidem Idæ incolis unam tantum cedrum esse ait juniperi similem, quæ oxycedros nominatur: quarum juniperi scilicet & oxycedri, historiam subus persequitur. Has quam negligenter confuderit Plinius, expendamus.*

ὅζωδῃ ἢ ἄμφω. Hoc de altera Plinius, oxycedro scilicet: de utraque Theophrastus oxycedro & junipero. Idem auctor, oxycedro folium durius, magis acutum, ac spinosum, quam junipero scribit. Ex hoc loco constat, Theophrastū de minore, non majore agere cedro. Huic obtusa, alteri pungentia folia. Constat etiam, alteram recentiorum cedrum, foliis cupressi, quam majoris juniperi nomine descripsimus, à Theophrasto cedri nomine non esse descriptam. Cedrum minorem foliis esse junipero similibus, ex Geoponicῶν auctore probatur. lib. I. cap. I. In manuscripto codice Palatino, locus citatus sic legitur; δένδρον αἰθαλῆ ἐστὶ μὲν ποτὶ φοκαροβόνην οὗ τῷ χειμῶνι δινεῖται ἀργε. φοινῖξ, κίτρινος σφόδρα, δάφνη, εἰ αἶα, κύπερος, καρυτῆα, πῖπτος, σῆνις, πῦξ, μυρσίνη, κέδρος, ἰτιά, ἀρκούθι. (Hæc supra à nobis cap. 4. hujus libri examinata sunt, quæ sequuntur in editis non extant.) ἔστι ὁμοίων κέδρων μικρὰ, καὶ τὸ ἔξωλον αὐτῆς μύρσιν, ἐστὶ ἢ καὶ χαμαιπατέες. Scribe, καὶ ἀρκούθι. ἔστι ἢ ὁμοίων κέδρων μικρὰ, καὶ τὸ ἔξωλον αὐτῆς παραυλῆς, ἐστὶ ἢ χαμαιπατέες. Et juniperus, quæ similis est cedro parvo. lignum habet in purpuram (intellige quæ ex rubro & nigro constant) vergens, est quæ arbor humilis. μύρσιν quid significet, ignoro; non dubito quin corruptum sit. Juniperi lignum rubere tradit Theophrastus, comprobat experientia; cedrus ergo minor folio aculeato. Tale enim fert juniperus, quam cedro minori Cassianus Bassus comparat. Sequitur μύρσιν ἢ ἢ ἂν ἀρκούθι. ἔχει ἢ μύρσιν, καὶ πυκνὴν, καὶ οὕτω κατὰ &c. In Ald. & Baf. scriptum est μύρσιν ἢ ἢ ἂν ἀρκούθι. ἔχει μικρὰν καὶ πυκνὴν &c. Quæ est veritas Gaza; vel potius junipero parva, spissæque materies, brevique putrescens cum casâ fuerit. Scribe cum Robert. Constant. μύρσιν ἢ ἀρκούθι. ἔχει μύρσιν καὶ πυκνὴν. Totam periodum verte: Ambæ nodosæ, alosæ & materie tortuosæ, maximè autem juniperus. habet hæc medullam minimè spissam, brevique putrescentem cum casâ fuerit, cedrus verò medullam plurimam (malo scribere πυκνὴν, spissam habet medullam, non plurimam) putredinè nullam sentientem. Ambæ corde sunt rubro; cedri odoratum; juniperi odore carens. Μὴ πυκνὴν μύρσιν opponitur πυκνὴν ἐν κερδαῖ, περὶ σσημένιω, τῷ ἀσπιδί. Non facile putrescit cedri medulla, quod spissa; putrescit facilè juniperus, quod non spissam sed perviam habeat medullam; quippe propter laxitatem facilè admittit aërem, & humorem externum, unde putredo. Accedit alia causa, quod cedri medulla odorata, inodora juniperi. Odor suavis & odoratus, vermium & tinearum generationes prohibet; ergo corruptionem etiam impedit. Sed videndum, utrum juniperus celeriter putrescat. Certè Plinius lib. 6. cap. 40. inter ea, quæ caricem vetustatemque non sentiunt, numerat juniperum. Durare materiem juniperi confirmant etiam trabes, de quibus Plinius loquitur. lib. 16. cap. 39. Cedri oleo peruncta materies, nec tineam, nec cariem sentit. Junipero eadem virtus quæ cedro. Vasta hæc in Hispania maximeque bacca ejus; medulla ejus ubicunque solidior, etiam quam cedrus. Juniperum in Hispaniis vastam esse, supra dixi, ex eaque trabes & ædium contignationes incolas facere tradidi. Attamen solidiorem esse quam cedri medullam, nego. Juniperi lignum (non sit verisimile, de medulla agere Theophrastum à ligno separata) quod ad nos adfertur, pervium, nec, ut cedri, spissum. Ceterum Theophrastus cum scribit juniperum facile putrescere, illud intelligendum respectu cedri, hoc fieri. Idem Theophrastus juniperi lignum inodorum scribit; cum igni injectum suavem emittat odorem. Cum dicit ergo inodorum, intellige, ubi non crematur; vel respectu cedri. Plinius non juniperum inodorum tradit, sed alteram cedrum; quod planè fabulosum. Confundit, ut dixi, cedri, juniperique historiam.

Καρπὸς &c. Verte, fructus cedro è flavo ruber, magnitudine myrti, odoratus, esuque suavis. Juniperò cetera quidem simili, sed niger, gustuque austerus, ut præ nimia acerbitate, R 4 pro

ἡ ἀπύρηνος. οὗ οἱ ἴσιν ἄπειρος τῆς ἀπίας κ' ἡδον, εὐχρηστικὴ παρρησι-
 σιν. ὁ πρὶν γὰρ ῥῆμα πρὶν αὐτῇ (forte καὶ) γρῶν ὁ γνήσιος λίγων
 γρῶν οὗτος. αὐτὴς ἡ γνήσιος φέρεται κατὰ τὴν, καὶ τὰς ἐν ἰωνίᾳ καλῶ-
 νται ἀμαμηλίδας. εἰσι γὰρ ἀπύρηνος τε, καὶ ἡδύαι, καὶ γλυκύαι. αἰθ-
 λιος οἱ ἐν πέτρῃ ὅταν σπείνῃ, εἰ γνήσια πρὸς συζυγίᾳ μαται, ἀμαμη-
 λίδας αὐτὰς καλεῖ. *pyra quidem non sunt amamelides, ut qui-
 dam arbitrantur, sed alterum genus fructus suavioris, ab-
 que nucleo. à pyra has discrepare, & suaviores esse, Eschy-
 lides lib. tertio Georgicān monstrat, cum de infula Ceo (Coo)
 loquitur, quam ait optima pyra educare, & quas in Ionia
 vocant amamelidas, carentes nucleo, grati saporis nucleos
 Æthlius libro quinto de limitibus Samiorum, si modo verè
 illius hoc opus est, homomelidas ipsas nominat. De eodè ge-
 nere loquitur Hippocrates. Nam amamelis fructus, cui
 suavis ac dulcis sapor, quem mellis loco, ad lac augen-
 dum, ut cætera dulcia & modicè calida & humida, præ-
 scribit. Certe fructus mespili ad id ineptus; aufertur
 quippe, & adstringens, nihilquè mellei habens. Sunt
 qui pro amamelide habent plantam, quam vulgo ama-
 lancer vocant. Vix ullus locus paulò alterior montanæ
 Gallo-Provinciæ est, (ut testantur adversariorum Aucto-
 res) cui defuit hujus fructus proventus. Surrigit autem
 quam plurima virgulta recta, lævia, polita, prædura;
 cortice obducta nigro, & foliis oblongis, berberidis ma-
 joribus, firmis. inter quæ crebra fertur baccæ rotundæ,
 & umbilicatæ, nigrae & plenæ erumpunt, magnitudine
 myrti, sapore plane melleo, & pergrato plebeculæ, quas
 idem vocant *amelanchos*, quasi melleas; virgis surgit vi-
 rentibus ac ramosis, omnium rigidissimis & durissimis,
 quaternos aut quinos cubitos longis; quibus in scopas
 vinctis utuntur ad areas verrēdas. Scatent hac loca aspe-
 ra prope divinam Mofterias & citeriores illic urbeculas.
 Hanc pro amamelide doctiores habent. Unum tantum
 obitare videtur, quod non sit ἀπύρηνος. Nam fructus fe-
 mina terna, quaterinaque inclusa habet, pyro similia, ni-
 gra. Dicendum, femina hæc πυρῶος formam non habere;
 ideoque rectè veteres dixisse, ἀπύρηνος esse, vel pauca
 habere femina, ideoque ἀπύρηνος vocari. Mespilus, ut do-
 cet Dioscorides, ἐπιμηλὶς dicitur. Nomen hoc inditum,
 quod juxta malos nascatur, Observavit Val: Cordus
 sponte natam. semper malum vicinam habere. Sed non
 videtur absurdum, dicere, sic vocatam hanc plantam esse,
 quod feliciter in malo inferatur, & quasi ἐπι τῇ μηλίδι, id
 est, in malo adoptata creverit. ἀμαμηλὶς vel ὁρμηλὶς Pau-
 fanix apud Eustathium dicitur, ὁπὲρ αἶμα vel ὁμοῦ μελῶν
 αἰθρῶν, quod cum malo floreat. Hoc idem mespili genus σπεί-
 ριον vel σπιδάριον vocatur. Quid σπιδάριον vel σπιδάριον Græcis
 significet, capite de tritico docetur, inde id petat diligens
 lector. Tertium genus αἰθηδανισκίδις vocari tradit. credo
 quod Anthedoni simile Plinius Gallicum vocat. Tertium,
 inquit, degenerat, tametsi anthedoni similis est, quod Gal-
 licum vocant. Hujus apud Dioscoridem mentio nulla:
 nisi placeat, ἐπιμηλίδι esse; sed tum altera præferenda
 lectio. Recentiores hæc mespili observarunt genera.
 1. mespilus Germanica, folio laurino non ferrato. 2.
 mespilus folio laurino major. Hæc infusio in pyrum
 sylvestrem, maximè oxycanthum, mitescit, pomum ma-
 jus edit, nec spinis horret, & singula poma, ut & prioris,
 quinos nucleos complectuntur, nisi fortè interdum præ-
 ter naturam, aut plures aut pauciores contineat. 3. me-
 spilus Italica, folio laurino ferrato. 4. mespilus fructu
 albo, mali magnitudine, cujus meminit Scaliger. 5. me-
 spilus apii folio laciniata, tricoccus.*

Πέρεϊ ἢ ἡ ἀμφὸς σπιδάνας, Plinius loco citato, *Setanæ ma-*
jus pomum, candidiusque, acini molliore ligno. In antiquiss.
 Veneta editione scriptum est. *Setanæ tum majus pomum,*
candidiusque acini : molliore ligno. Scribo *Setanæ tamen*
majus pomum candidiusque ; acino intus molliore. Arboris
 faciem non describit Theophrastus, ex Dioscoride peti
 potest ; apud quem legitur. lib. i. cap. 170. διειδεν, ἐστὶ
 μέλω ἡμετέρας : ἔ τοις φύλοις, ὅπ μὴ μικρότερον (in vulgaris codi-
 cibus particula μὴ non habetur) ἢ ἡ κερπὸν ἔ ἔδοτο προζύ-
 λον, βερίσμον, πάλαντον ἔργον ἢ πινυάδα, ὑποστύφον, πεπαιγμένον
 βερίδαν. Arbor est ἔ malo similis folio, nisi quod non minor
 sit. Fructum hoc quoque genus profert rotundum, esculentum,
 umbilico latiore, leviter adstringentem, & quique tardè ma-
 turescit. Vulgaris Mespilus quā delineat Dioscorides, ar-
 bor est non magna, caudice frequenter tortuoso, ramis
 duris, frangi contumacibus, foliis oblongioribus, sed an-
 gustioribus quam mali, majorem tamen cum lauro affi-
 nitatem contraxisse videntur, licet aliquantulum longio-
 ra foliis lauri, & minime serrata minusque quam lauri
 viridia ac dura. Flores profert, mense Aprili, Majorque,
 candidos, magnos, amygdalæ similes, quinque foliis
 constantes, & singulos singulis pediculis suffultos, instar

coronei mali, sed candidiores. Succedit pomum parvum,
rotundum, incanum: cuius superiore sui parte, quæ um-
bilico similis lato apparet, apicibus viridibus emicant.

Mespilus vulgaris.

pulpa initio albidā, cum mollita est fordida, & fulva, non
dum emollita tam acerba ut edendo non sit, prius quam
mollescat, in qua semina sive offula quina, plana, dura,
recondita sunt. Ex his patere arbitror, inale quosdam
μή μικροτερον ex palm. codice scribere. Malo magnitu-
dine cedit, ejusque ad altitudinem nunquam ascendit.
πυλάνι ἔχοντα πυθμένα. πυθμίνω proprie fundum significat; in
pombi fructibusque ὄμφαλον significat teste Poll. lib. 2.
ubi cum de hominis umbilico prolixè egisset, subjicit,
ἁπλῆσι δ' ἢ ᾗ τὸ σῶλον πυθμένα ὄμφαλον ὀνομάζουσιν. Attici fimo-
rum πυθμίνον umbilicum vocant. Mespili umbilicus satis la-
tus, si ceterorum pomorum umbilicus comparetur. Ideo
politissimus Politianus cecinit.

— Regum imitata coronas,
Mespila.

Rectē Dioscorides βασιλικὸν πενταπόλον & scripsit. Floret
Majo, Aprilique mense, nec fructus nisi Septembri Oc-
tobrique mensibus decerpi solet, & tum demum mace-
rari, ut mollescat, quod intra mensis spatium præstare
norunt agricolæ. Quod si in arbore relinquitur, anno
sequente, Martio demum mense, maturus redditur.

Ἄϊ ἐπέγει. Scribe cum Doctiff. Constantino δὲ ἵ ἐπέγει
 λαδία ἐπὶ τοῦ δ' αὐτοῦ ἐπέγει, οἱ, scilicet κρητοί. *Cete-*
rorum fructus minor, sed odore præstantior, magisque gustu
adstringens. Plin. loco citato. *Cetervū minus pomum, sed*
odore præstantius, & quod diutius servetur. Anthedonis,
 si eadem cum aronia, fructū luculenter describit Diosc.
 κρητὸν φρούρον μικρὸν μέλαν ὁμοιον ἥδυν, ἔχοντα τρία ὀστέα ἐν
 δότρῃ, ἀφ' ὧν καὶ περικληθὲν πνέει αὐτὸν ὀνομαζέσθαι, βορρῆος πιπταίνον
 ἄρουρον. Fructum fere exiguo malo similem, suavem, qui quidem
 tria intus continet ossicula, à quibus ipsum quoque nonnulli
 trioccon quasi triplici grano præditum appellante, tardè ma-
 turescit. Exiguo malo similem, ait, id de forma intelligi
 malo multò minor. Mespili aroniæ, quæ Neapolitanis
 ararolo dicitur, fructus rotundo longior est, forbi crassi-
 tudine, quam vulgare mespilum minus, sed arctiore um-
 bilico, qui initio viret ac durus est, maturus rubens, mol-
 lis, suavis; in quo tria tantummodo dura continentur
 ossicula, quod Theophrastum non observasse miror. Tar-
 dè maturescit, autumnò, mense Septembri. In verbis
 Dioscoridis observandum, male in editis legi, αὐτὸν ὀνομα-
 ζέσθαι; scripti αὐτῶν. Nam ad præcedens verbum κρητὸν refer-
 ri debet, alioquin generis est enallage, referri quæ debet
 αὐτὸ ad subintellectum τὸ μέσπλον. Qua quidem voce &
 arbor ipsa & arboris fructus significatur. Monendum
 etiam

ximè florent Armeniaca. Apud nos amygdalus floret eodem quo Armeniaca malus, fructusque Iulio Augustoque perficit mense. Armeniaca, persica, florent ad finem Martii, si tepidior fuerit hyemis, alioquin mense Aprili. In Italia Ianuario mense florere negant botanici Itali. Idem Plinius cap. sequenti Crenatius auctor est, nunquam virere arborem, ex qua Phyllis se suspenderit. Intellige nunquam virere antequam florem amiserit: floret enim, antequam folia emittat, unde nomen *ἡρώς*. Fuit etiam vocata *μυκερός*. Athenæus lib. 2. *ἀμυγδαλὸς δὲ φησὶ μύκηρον τὴν ἀμυγδαλὴν καλεῖσθαι. Αμυγδαλὰ μύκερον vocari tradit. Hesychius μύκηρος ἀμυγδαλῆς. πῦς δὲ μύλα καρύνα. Scribe ex Athenæo. πῦς δὲ μύλα καρύνα. id est, myceros amygdala, nonnulli nuces magnas sic vocant. Athenæus λακωνας ἢ σελῶνας ἐν γλαυκῇ φησὶν καλεῖν τὰ μεγάλα καρύνα μύκηρος. Seleucus in linguis scribit, ampliores nuces vocari ἅ Laconibus myceros. Vocatur etiam nux Græca. Macrobius Saturn. lib. 2. cap. 14. Nunc dicendum est, quæ sit Græca nux: ac simul hoc dicens, amygdalam de lance tulit & ostendit. nux Græca est quæ & amygdale dicitur: sed & Thasia eadem nux vocatur. Testis est Cloatius in ordinatorum Græcorum lib. 4. cum sic ait. Nux Græca, amygdala. Plinius lib. 15. cap. 22. Hæc arbor (amygdala) an fuerit in Italia Catonis ætate dubitatur, quoniam Græcos nominat, quas quidem & in juglandium genere servant. Maximè miror, viros doctos ambigere, an Græca nux Columellæ sit amygdala. Illud certè constare arbitror, omnia quæ de nuce Græca refert Columella, de amygdala tradidisse Theophrastum, ut ex locis supra examinatis & collatis colligi potest. Scio apud Columellam de amygdalis & nucibus Græcis tanquam diversis mentionem fieri; sed iis locis nux Græca, amygdalam amaram denotat. ut lib. 6. & de arboribus. Amygdalæ duplices, dulcis & amara; salubrior amara, suavior dulcis: ex dulcibus, Græcis maximè commendabantur naxiæ. Athenæus loco citato, ἐπὶ αἰ νάξαι ἀμυγδαλαί, διὰ μνήμης ἦσαν πῖς παλαιαῖς. καὶ γίνονται ὄντως ἐν νάξῳ τῇ νήσῳ διαφόροι. Amygdalas naxias veteres celebrarunt, nec immerito: quandoquidem in ea Insula gignuntur egregiæ. Secundum locum sibi Cypriæ vendicabant. Idem Athenæus. διαφόροι δὲ ἀμυγδαλαί γίνονται καὶ ἐν τῇ νήσῳ τῇ Κύπρῳ τὸ πῖς ἀλλοχρεῖται ἐπιμήκεις εἶσι, & πῖς ἀμυγδαλαί ἐπιμήκεις. Amygdalæ quoque præstantes nascuntur in Cyprio Insula, diversa aliis quæ alibi proveniunt figura (in scriptis codicibus. καὶ πῖς ἀλλοχρεῖται, quæ aliunde afferuntur.) Sunt enim oblongæ, & in summo reflexæ. Hoc genus amygdalarum in Hispania non rarum doctiss. Causaub. scribit, & inde Lugdunum adferri, ac prorsus, ut Athenæus ait, has triplo aut quandruplo vulgares superare tradit, figuræque ad filiquas accedere. Ad nos rarè admodum hæc adferuntur. Amygdala alia sativa, sylvestris alia: sativa, vel major, vel minor. Laudatur major quæ lanugine caret, quare primo inseri solet. Amygdalam minorem tam amaram quam dulcem, & quidem aliis triplo minorem ex Asia putaminibus suis inclusis adferri, testatur Cordus. Meminit Gesnerus amygdalæ nucem rotundam ferentis. Dulces sunt duplices, vel duro vel molliore putamine. quomodo dulcis ex amara fiat, alibi dixi. Quæ sparsim de amygdalis tradit Theophrastus, ea sparsim à nobis examinantur. Persicæ similitudinem amygdalus refert, arbor tamen vitæ diuturnior, & procerior, caudice crassior, rarè tamen recto, cortice aspero, paucis radicibus, siquidem ut plurimum singulari utitur radice, ut lib. 1. cap. 9. tradit Theophrastus, robusta, grandis, altè descendenti. Folia hujus oblonga instar salicis, acuminata, marginibus crenata, qualia persicæ; flores similes, nisi quod hujus saturatiore purpura rubescant. Theophrast. lib. 1. cap. 22. non omne amygdalæ genus flore subrubro exire, ait; Ego aliud genus nondum observavi. Fructus persicum quoque æmulator, fissuram ab una parte instar rimæ habens, & exteriore cute molli, quam abjicit fructu jam maturo, araneosa quasi lanugine obducta; sed sub hac nulla, vel exigua eaque dura ac cartilaginea caro subest, quæ non editur. Interior nux longior quam persico, non ita aspera, sed lævis, in qua nucleus, hoc est, amygdalum continetur, persici nucleo oblongius, sapore dulce, quandoque amarum. Nux amygdalæ cordis est figura, quæ antequam indurescat, integra cum putamine comeditur, & præsertim ab uterum gerentibus; est enim gustui non ingrata. Gummi, quod ex hac manat, simile est persicorū. Floret fructumque fert quo dixi tempore. Regiones amat calidiores, atque idcirco rarè ac difficulter nascitur aut fructum facit in Belgio. De viribus amygdalæ in notis ad Dioscoridem, si Deus voluerit, agam.*

Ἐν γλαυκῇ. Subviride vertunt, cum tantum anthedonis

flos subviridis videatur, quæ amygdalæ non valde similis. Vulgaris mespili flos facie refert amygdalæ florem. Verto ergo, subcandidus, vel, exalbidus. Florem mespili setaniæ, supra albidum dixi.

Mespilus atonia.

Μερίβει μέγα &c. Hæc corrupta & depravata. in Ald. & Bal. in hunc sensum locus hic extat. μερίβει μέγα τὸ δένδρον, καὶ περίσμον (in margine περίσμον) φύλλον ἢ, τὸ μὲν ἐπιλυχρῆς, καὶ ἐν ἀκρῇ σελανοειδὲς, μερίζοι σχήμασι, τίτανον, ἰνώδες, λεπτόπερον σελίνον, καὶ πρεμνηκίτηρον, & τὸ ὅλον κατωσχίσματι. περιχυρῶν ὃν ὅλον. μέγα &c. Hæc de setania intelligi nequeunt; huic folium apio planè dissimile. Quare Rob. Constantinus legit, μερίβει μέγα ἀνθηδών, τὸ δένδρον. Plinius quoque hæc de Anthedone & Gallica tradit. *Setania*, inquit, majus pomum, candidiusque, acino intus molliore; cæteris minus pomum, sed odore præstantius, & quod diutius servetur. arbor ipsa de amplissimis; folia antequam decidant rubescunt. In veneta antiquissima editione scriptum est. molliore ligno. Anthedoni cæteris minus pomum, sed odore præstantius, & quod diutius servetur; arbor ipsa de amplissimis. Vox Anthedoni omissa in vulgata editione. Hæc satis ostendunt, rectè restitutum codicem à Roberto Constantino. Sed illud observandum erat, Anthedonis arborem, non esse magnam. Quare hæreo utrumne præpositio, de, hoc loco detractionem, aut diminutionem denotet. Ut verborū Plinii hic sit sensus: Anthedonis arbor est de amplissimis, id est, amplissima nō est, sed mediocris. Sed nil impedit; quo minus vulgatam significationē retineamus. Vertit enim Plin. περίσμον, de amplissimis; περίσμον, in orbem comosa arbor. Talis ampla solet esse, id est, late undique expansos habere ramos. Apud Theophrastum lego, μερίβει μέγα τὸ δένδρον. Talem esse arborem experientia docet. Sequitur. φύλλον ἢ ἐπιλυχρῆς. Rectè Constantinus restituit πολυχρῆς. Malè Gaza ἄσπετον. Quomodo infissum, si postrema parte apium imitatur? Malè idem legit ut in vulgatis habetur, μερίζοι σχήμασι. Scribe, μερίζοι σχήμασι. Scribe etiam & τὸ ὅλον καὶ σχίσματι; vel, cum Roberto Constant. καὶ τὸ ὅλον κατωσχίσματι περιχυρῶν γυμνόν, μερίζον &c. Vel cum Scaligero, καὶ ἔχον κατωσχίσματα. περιχυρῶν γυμνόν δὲ ὅλον. Totam ergo periodum in hunc scribe sensum. μερίβει οὐ μέγα τὸ δένδρον, καὶ περισμον. φύλλον δὲ τὸ μὲν πολυχρῆδες, & ἐν ἀκρῇ σελανοειδὲς, μερίζοι σχήμασι, τίτανον, ἰνώδες. λεπτόπερον σελίνον, καὶ πρεμνηκίτηρον, καὶ τὸ ὅλον κατωσχίσματι περιχυρῶν γυμνόν. μέγα δὲ ἔχει, &c. Anthedonī arbor haud

haud ita procera, in orbem comata, folium multifidum, quod vel apium parte summa imitatur, fissuris tamen majoribus, protensum, nervosum, apio tenuius, oblongius, in totumque fissuris circumferratum. pediculo tenui, longo. De anthe done hac Diosc. lib. I. cap. 159. μέσπιλον τὸ δένδρον ὅπερ ἰ-
νίσσις ἀρωνία καλεῖται. ἀκωνίδης ἐστίν, ὁμοίον τοῖς φύλλοις πυρακάνθῃ.
ἡ, mēspilus arbor quæ ab aliquibus aronia vocatur, arbor
spinosa, foliis pyracanthæ similibus. Mirabitur quispiam,
cur Theophrastus neglexerit tradere, spinosam esse ar-
borem. Dicendum, hanc arborem, dum adhuc sylvestris
est, spinosam esse, sed spinas deponere, cum domestica
fit. In vulgatis codicibus scriptum est, πυρακάνθη. Lacuna
in vetusto quodam Dioscoridis codice scriptum repperit,
ὁ ξυκακάνθη; quam lectionem plerique sequendam existi-
mant: nec nos improbamus, ut nec vulgatam, πυρακάνθη.
Nam πυρακάνθη & ξυκακάνθη ejusdem plantæ sunt nomina.
Dioscorides lib. I. cap. 22. ξυκακάνθη. οἱ δὲ πυρακάνθη, οἱ δὲ
ξυκακάνθη καλοῦσιν. Vide cap. de oxyacantha. Ambiguitatis
tamen tollendæ gratia, præstat vertere, foliis oxyacanthæ.
Tam mēspilum aroniam, quam oxyacantham constat esse
foliis apii in modum incis. Aronia mēspilus arbor me-
diocri proceritatis, malo altitudine inferior; cortice ac
materiæ pruno haud absimilis, ramis duris, ac aculeatis;
dum adhuc sylvestris est, nondumque satis domita. foliis
fissis velut oxyacanthæ, majoribus quam apii hortensis
divisuris.

Εὐρυκάνθη. Hoc de folio Plinius loco citato, folia, in-
quit, antequam decidant rubescunt. Folia, antequam de-
cidant rubescere, testatur Dodonæus, botanicorum, dum
viveret, facile princeps. Quare, ἀντὶ τοῦ φόρου, lego φύλον.
Arbor Græcis ὅν & οὖν fructus ὄον, οὖον. Gal. lib. I. simpl.
ὅν τὸ δένδρον, ὅς ὁ καρπὸς ὄον καλεῖται, ὡς τὸ πολλὰ. ὄον μὲν δὲ id est,
ὅν arboris nomen est, cuius fructus ὄον, à multis ὄον dicitur, ad-
dito δ. Idem lib. 2. de alim. facult. scribit, Athenienses
ὄον & ὄον dixisse, reliquos ἔλιν & ὄον. τὴν αὐτὴν συνταγὴν δὲ
τὸν ὄον ὀνομαζομένην, ὡς τὸ παλαιὸν ἀδελφικὴν διὰ μόνον δ. ο. γερ-
μαστὸν γὰρ φησὶ καὶ λέγειται. primam dictionis ὄον syllabam
veteres Athenienses per. ω. scripserunt, & dixerunt. recen-
tiores etiam per. ο. μεταρῶν efferunt. Hesyc. ὄον δένδρον καλεῖται.
μοι, & ὁ καρπὸς αὐτοῦ ὄον καλεῖται, ὃ αὖτὲν ἡ μελαντὴ ὄον. arbor fru-
ctum ferens, cuius quodque fructus ὄον vocatur, id est sorbus,
& pellis ovina: Suidas, ὄον ἀκρόδρου ὡς ὄον μελὸς μεταρῶν ἰμ-
φορὸς ὄον καλεῖται. Fructus arborei generis, pomis parvis si-
mile; quod & pomorum genere comprehenditur. Rectè ait,
sub ὄονος genere forbi fructum referendum. Sed quo-
modo tum ἀκρόδρου ὡς ὄον ait? Dicendum, ἀκρόδρου non
tantum fructus duro putamine tectos, sed etiam omnem
arboris fructum significare, Eodem sensu apud Theo-
phrastum in character. titulo de impietate legitur; ὡς
τὰ κάρνα, ἢ τὰ μετὰ, ἢ τὰ ἀκρόδρου, ad nuces, mala, & reli-
quos omnis generis arbores fructus accedens. Malè audit
doctiss. Caulabonus, quod sic verterit; malunt baccas
interpretari. Certè pro omni arboreo fructu ab Hippo-
crate vox hæc usurpatur, lib. de humor. αἱ ὀνίαι δὲ ἐν-
σμοι, ἡλίκαις τὰ πινόμενα πικρὰ, ἀκαταστάτα σίτια, οἷοι ἀκρόδρου.
Dies caniculares (Interpres autumnus, vide cap. de pal-
ma. cap. 7. lib. 2.) laboribus dediti, insolatus habent,
crebros potus, cibos instabiles, vina, & arbores fructus.
Idem lib. de natura pueri. καὶ κίδρα πικρὰ, καὶ σίτη, καὶ ἀκρό-
δρου θερμαινόμενα, πινόμενα ἴσχει, καὶ ἔξω ἐκέρχεται. ῥαγὶς πινόμε-
νοι. quæ & legumina, & frumenta, arborei fructus, cale-
facta, spiritum concipiunt; qui fissura facta foras prodit. In-
terpres fructus nucum generis; quasi in malis, pyriscque
ubi assantur, hoc non foret conspicuum. Tὰ ἀκρόδρου ergo
non tantum fructus duro cortice tecti dicuntur, sed etiam,
vox ista aliquando pro omni arboreo sumitur fructu.
Sorbus ὅν dicitur Græcis, ab ὄον quod fructus sit ovi for-
ma, coloreque referat luteum ovi. Sorbus dicitur, quod
fructus ore absorbeatur, vel, quod diu fervetur.

Sorborum hanc docet differentiam, aliam marem,
sterilem; aliam fœminam, fructiferam. Differunt etiam
fructibus. Alii ovati, orbiculati alii. Ovati acidi, minuf-
que odorati, orbiculati odoratiores, & dulciores. Pli-
nius quadruplex agnoscit differentiam, lib. 15. cap. 21.
Sorbus quadruplex differentia. Aliis enim eorum rotundi-
tas mali, aliis turbinatio piri, aliis ovata species, seu ma-
lorum aliquibus. Hæc obnoxia acori, odore & suavitate ro-
tunda præcellunt. cæteris vini sapor. Generosissima, quibus
circa pediculos tenera folia. Quartum genus torminalis ap-
pellant, remedio tantum probabile, assiduum provenit, mi-
nimumque pomo, arbore dissimili, foliis planè platani. Se-
cundi generis non meminit Theophrastus; reperitur ta-
men. Quare rectè istam addidit differentiam. Ovatam
speciem obnoxiam acori ait, Theophrastus acidam ait,
minufque odoratam. Idem etiā odore & suavitate præ-

cellere rotundam, ait. Cæteris, inquit Plinius, vini sapor.
Hoc videtur intelligendum de turbinata, & ovata. quam,
ut dixi, acidam dicit Theophrastus. Ergo vini sapore erit
turbinata.

Sorbus comi.

De hac Virgilianus versus intelligendus.

Hic noctem ludo ducunt, & pocula læti,
Fermento, atque acidis imitantur vicia sorbis.

Minutis, candidis, & racemosis floribus, succedit fru-
ctus racematim coharens, pallidulus, ex una parte ina-
ximè, quæ soli oppositus fuit, è rubro luteus, ad instar ovi
luteum. Forma, ac etiam sapore, ut observarunt vete-
res, nonnihil differt. Quidam enim rotundior, alius ob-
longior, ovali figura, pyris quibusdam quodammodo
assimilis: hic gustu asperior, ille suavior, ac mitior. Tor-
minalis sorbum quidam existimant, crætægum Theo-
phrastu, cuius cap. 15. huius libri facit mentionem. Sorbi
torminalis materia nec flava, nec vericolor, fructum-
que oblongum ferti foliumque dissectum, & serratum.
Crætægum Theophrastus ait esse fructu rotundo, folio
mēspili, neutiquam serrato. Vide ipsum Theophrastu. Alii
torminalis sorbum volunt esse Ephesinum, cuius Galenus
lib. 1. c. 7. meminit, titulo quæ Andromachus
ad dysenteriam. compos. secunda. πικρὸν αἷμα ἐξ ὄον, ὡς
ἰφιστῶν, legunt alii ἰφιστῶν, quidam ἰφιστῶν ἐξ ὄον, ὡς
&c. Prunorum sylvestrium sextaria duo, sorborum Eph-
esinorum sextaria duo, Rhois Syriacæ &c. In tanta bre-
vitate nihil concludo. Sorbus torminalis, sylvestris est
virigineo folio, lævi, aceris assimili, quæ arbor quoque
procera, cortice lævi, & materia quoque satis dura; flos-
culis in laxiore umbella candidis; succedunt bæccæ ob-
longiores, avellandarum, aut olivarum non magnarum
magnitudine, puniceæ aut rubentis coloris, sapore cum
aciditate quadam acerbæ, in quibus exigui nuclei nigri-
cant. Torminalis dicitur, quod dysentericæ, ventrisque
inde natis torminibus medeatur. Celsus sorba stomachi
apertissima tradit, & alvum adstringere, magisque ea quæ
torminalia vocantur. Hac de causa quidam apud Gal-
loco citato ἰφιστῶν scribendum contendunt, id est, sorba
alvum cohibentia, vel alvi fluxiones sistentia.

Φύλλον δὲ ὁμοῦ. Robert. Constant. ἀντὶ μακρόν, legit
μακρόν. Nos vulgatam servamus. Verum paulò infra cum
eodem scribimus πικρὸν αἷμα, & αἶψά αὐτῶν ὡς συνιέν, ἐκ
μέγ. Totam periodum in hunc verte sensum: In utra-
que folii totius pediculus longus, ac nervosus est, singula ve-
rò foliola ordine digesta, ale modo pennatim è lateribus emi-
cant, perinde ac si ex omnibus unum fiat, ad nervosum usque
pediculum, tanquam in lacinias divisum. Ceterum folia sin-
gularia

gularia, quævis densa videantur, distincta sunt, sed non tantum distant, quin aliquo modo sese contingant; nam circa medium ambitum ipsa coeunt in plurimis, nullo relicto interstitio. Tam luculenter describit forbi folium, ut melius describi nequeat. Sorbum his verbis delineat Dodonæus. Proceræ magnitudinis arbor sorbus est: caudice recto, cortice levi, ligni materia solida, & compacta, folio oblongo, fraxini æmulo, ab unius pediculi lateribus, utrimque alarum infiar, singularibus prodeuntibus, ac expansis, uno ad fastigium eminente, quæ mollia, oblonga, aversa parte inalbicantia, per margines serrata, orni foliis per quam similia.

Φυλλοελαῖ. Hęc est ratio, qua unum probat esse. Nempe; quod non singulatim decidunt, sed simul illa pennata congeries cadat.

Ἐπιτομαιοτέρα Scribe, εἰσι τὰ ἐξ ἡμῶν ἐπιτομαιοτέρα, βραχυ-
 πτερα, καὶ ἐλάττω circa arboris ramiq̃ue superficiem, vel, in ex-
 trema arboris superficie, folia breviora sunt, & minora.
 Theodorus legit, ἀπὲς ἐπιτομαιοτέρα, παλαιοτέρα. Legunt alii,
 εἰσι τὰ ἐλάττω ἀπὲς ἡμῶν τὰ παλαιοτέρα, καὶ τευχυτέρα. id est, minor
 est congeries hæc pennata in vetustiore ac asperiore arbore.
 Quæ sane lectio veritati non modo non contraria, sed
 ratione & experientia probata, Nihil notius, quam in
 vetustis & asperis, exuccisq̃ue arboribus folia esse mi-
 nor: solet etiam in extremis ramis congeries sive ῥαχὺς
 brevior esse, & minor.

ὄργανον. In Ald. & Baf. legitur *ῥαγαν*, quomodo Theodorus legit. Non in ramo impar folium, fed in singularibus pediculis prominet folium, cujus acceffione impar numerus efficitur; in fingulis pediculis folia utrimque ut plurimum fena, unumque in fummitate. Sunt igitur tredecim, qui numerus impar.

Arb. &c. Totam hanc periodum in hunc sensum verte, flos racematim coactus, ex oblonga, vel clavata germinatione, pluribus candidis petiolis dependet, (fructus, cum largè proveniunt, uvæ modo facti atque congesti videntur) quippe multi flores ab eadem oblonga germinatione, ita ut favi speciem aliquam præbeant. Flores fert forbus racemosos, multos, minutos, candidos.

Καρνάβι κήelon σκαληνόςρωτον &c. Scribe, & distingue.
 καρνάβι κήelon. (hæc præcedentia ad florem, scilicet, per-
 tinent, quæ sequuntur ad fructum) σκαληνόςρωτον ἐπὶ τῷ
 δένδρῳ ὁ καρπὸς ἀπειτῶ ὦ πῆν, γίνεται μᾶλλον &c. In Ald. &
 Baf. malè ἀπειτῶ legitur. Verte. *Roditur à vermibus fru-*
ctus immaturus adhuc, magis quam mæspila, pira & pirastri
fructus, quamvis sit omnium acerbissimus.

Plin. lib. 17. cap. 24. Et sorbus arbor infestatur vermiculū ruffis, pilosis; atque ita emoritur. Mespilus quoque in senecta obnoxia ei morbo est.

Korúlu &c. Κορύνη, ut notavit Scaliger, suprema furculi pars turgida. Hesychius κορύνησις, βλάβησις. Vide cap. de ceratonia.

Ἀνὰκρητον δὲ ἐστὶ &c. Scribe ἀνὰκρητον δὲ ἐστὶν ἡ ὄη, ἀκκαθον ᾧ ἡ
μεσπίλη. *Caret aculeis sorbus, spinosa mespilus.* Hanc nisi se-
quamur lectionem, falsum scribit Theophrastus, nisi di-
camus, placet in Græcia non spinosam, vel domitam,
cultamque quæ spinas deposuit Theophrasto describere
mespilum.

Ὡς αὖτε τὰ γερόνδια. Theodorus τὰ νέα. Rectè, mox enim
dijungit per contrarium. τὰ ὃ γερόνδια. potest etiam re-
stitui αὖτε μὴ τὰ γερόνδια, nisi vetustæ sint.

Ἰσχυρῶς. Theodorus ἰσχυρῶς. Vulgatam cur rejiciam, cau-
sam video nullam; forbi enim materies solidissima, &
valdè compacta.

К Е Ф. І Г.

C A P. XIII.

De ceraso, flamma Iovis, sambuco, salice, & ejus generibus.

Ι Διον ἢ τῇ φύσιν δένδρον οὐ κέρασός ἐστι. μεγέθη μὲν
μέγα. καὶ γὰρ εἰς πένταρας εἰκόσι' ἢ πῆχεις. ἐστὶ δ'
ὀρθοφυὲς σφόδρα. πᾶχος ἢ, ὥς εἰ διπληχυν τὴν πε-
ρίμετρον πρὸ τῆς ρίζης ἔχουν. φύλλον δι' ὅμοιον τῷ τῆς
μεσσίλης, σκληρὸν ἢ σφόδρα καὶ παλαιότερον. ὥς τῇ
χρυσῇ παρώμεν Φανερόν εἶναι τὸ δένδρον. † Φλοιὸν δὲ
τὴν λεϊότηα καὶ τὴν χροῖαν καὶ τὸ πᾶχος, ὅμοιον Φιλύρας.
διὸ καὶ πᾶς κίσκες ἐξ ἑαυτῶν ποιεῖσιν. ὡς καὶ ἐκ τῶν τῆς
Φιλύρας. περιπεφυκεῖ ἕτος ἕτε ὀρθοφυῆς, ἕτε κύκ-
λω κατ' ἴσιν. ἀλλ' ἐλικηδὸν περιείληφε, κατὰ τὴν ἀνω
προσέγγων. ὥσπερ ἡ διαγραφή τῶν φύλλων. καὶ λεπ-
τοὺς μὲν ἕτως ἐκδέρεται. σκῆιν ἢ ἐπίπμιν γίνεται.
εἰ δὲ δύναται μέγεθος αὐτῆς πᾶσι τῶν ἀντὶν προῖον ἀφαιρεῖ-
σθαι, καὶ † παχὺ, σχιζόμενον λεπτόν, ὡς αὖ φύλ-
λον. τὸ ἢ λοιπὸν περιμύειν τε δύναται καὶ σώζειν τὸ δέν-
δρον, † αἰσάτως περιπεφυκές. περιαιρεσύνει ὅταν
λιπᾷ τὰ Φλοιὸν, συνεκράναι καὶ τὸ πᾶσι τὴν ὑγρότητα.
καὶ ὅταν ὀξέω χιτῶν περιαιρεθῇ. μόνον ὁ ὑπολειπόμενος ἐπι-
μελαίνεται πῶς μυζᾷει ὑγρασία, καὶ πάλιν ὑποφύε-
ται τῷ ὀκτώτῳ ἐπὶ χιτῶν ἀλλ' αὐτὸ ἐκείνη. παλιν
λεπτότερον πέφυκε. καὶ τὸ ξύλον † ὅμοιον ταῖς ἰσὶ τῷ
Φλοιῷ ερεπῶ ἐλίσσόμενον. εἰ αἱ ῥάβδοι φύονται τὸν
αὐτὸν προῖον ὀξύς. ὅταν ὀξέος ἢ αὐξανομένης συμβαί-
νει, ὅταν μὲν κατὰ αἰὶ ὀσπλυσθαι, ὅταν δὲ αὐὰ αὐ-
ξῇ. τὸ δὲ ὅλον εἰ πολύζον τὸ δένδρον ἀλλ' αὐτοζότερον
πολύ τῆς αὐγείας. πολύμυρον ἢ καὶ ὀσπλοαυόμυρον, ὅταν
ἄρται ἢ παχυόμυρον ἢ τὴν σφοδρὰ καὶ τῆς ρίζης εἰς Φλοιὸν
εἰς περὶ αὐτὴν ἢ αὐτὴ. αὐτὸ ἢ λευκὸν, ἀπὸ καὶ με-
σσίλη ὅμοιον. ἐκ μικρῶν αἰθῶν ξυγκείμενον κηρίωδες.
ὃ ἢ κερπός, ἐρυθρὸς, ὅμοιος διόσπυρος τὸ σχῆμα. τὸ ἢ
μέγεθος ἢ ἡλικία κύαμιος. παλιν εἰ διόσπυρος μὲν ὁ
πυρρὸς σκληρὸς, εἰ κερπός, μαλακὸς. Φύεται δὲ ὅπου

Arbor natura peculiaris cerasus est, magnitudine excellens. Quippe, quæ ad vigintiquatuor cubita crescat: recta, admodum crassa, ut & bicubitalem ambitum è radice compleat. Folium † mespili, sed admodum durum, latiusque, ut è longinquo arbor colore † sit manifesta: corticis lævitate, colore, crassitudineque tiliaæ similis. Quapropter tunas ex eo conficiunt, sicut etiam è corticibus tiliaæ. Hic neque recto meatu ascendit, neque gyro pariter obducit, sed mucronatim ambit; ab infimo sursum versus se ad minusque contrahens, quemadmodum foliorum descriptio. Cumque desquamatur, hoc eodem modo decorticatur, aliquin præscinditur, nec pars aliqua eodem filo detrahi potest. Quin & per crassitudinem prætenuis modo folii scinditur, reliquumque durare arboremque tueri potest, simili modo ambiendo: reliquo autem cortice ablato, humor tunc quoque defluit, & cum externa tunica tantum detracta sit, reliqua pituitaceo quodam humore nigrescit, rursusque anno secundo alia, vice illius subnascitur, verum tenuior. † Materies in nervo cortici suo similis se in anfractum convolventi. Virgæ quoque eodem modo illico enascuntur. Ramis crescentibus evenit, † ut alii deorsum assidue pereant, alii sursum versus increpant. Omnino arbor minus ramosa est, sed multo enodior, quam populus. Radice multiplici, per quam summa sed non crassa innititur, & convolutio eadem radice & corticis radicem tegentis est. Flos candidus, piro ex mespilo proximus, ex parvulis floribus constans, forma favaceus: fructus ruber, figura † Iovis flammæ persimilis, magnitudine fabæ. Verum † Iovis flammæ nucleus durus, ceraso autem mollis. Nascitur ubi tilia, in plenum, ubi amnes, & rigua. Sambucus quoque juxta aquam potissimum, locisque umbrosis emicat. cæterum

convescitur arbor: quod si deglubas cum turget, exit humor quidam, & si externa tunica tantum detracta solaq; relicta est, pituitacio quodam humore. † materiem similem cognosces naviculo in anfractum convoluta. † inferiores. " qui ceram olet. † diospyri. † diospyro. " in minus

S

" in minus

καὶ ἡ Φιλίρα· τὸ δὲ ὅλον ὅλα ποταμοὶ καὶ ἑνδρα·
 φύεται ἡ καὶ ἡ ἀκτὴ μάλιστα παρ' ὕδαρ καὶ ἐν τοῖς
 † μὴ deest in σκαιοῖς. † μὴ ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς † μὴ τοῖς ποταμοῖς
 Ald. Bas. † δὲ ῥάδοις ἐπὶ τοῖς ἀνζαομῶν μέγρι τῆς φυλ-
 λορροίας εἰς μήκῃ· εἴτα μετὰ ταῦτα εἰς πᾶσιν·
 τὸ δὲ ὕψος τῶν ῥάδων εἰς μέγαν λίαν, ἀλλὰ καὶ μά-
 λιστα ἐξ ἀπῆχου. τῶν δὲ στελέων πᾶσιν τῶν γεραν-
 δρύων, ὅσον περικεφαλαίας. Φλοιὸς δὲ λεῖος,
 † πρὸς Scal. λεπτός † καὶ πυκνός. τὸ δὲ ἕξλον χαλκόν καὶ κῆρον,
 ξηρανθέν. ἐπιερώνην δὲ ἔχον μαλακίαν. ὥστε διόλκῃ
 καὶ κοιλαινέσθαι τὰς ῥάδας. ἐξ ἧς εἰς τὰς βακτηρίας
 † ἀγέρων καὶ
 βείχῃ Ald. † ἀγέρων
 Bas. ἀγέρων
 ἐὰν βείχῃται.
 μακρὴν ξηρανέμενον. ῥίζας δὲ ἔχει μετρώδεις, εἰ πολλὰς
 δὲ εἰς μεγάλας. Φύλλον δὲ τὸ μὲν καθ' ἑαυτὸν μαλα-
 κὸν ποσῶδες, αἷς τὸ τῆς πλατυφύλλης δάφνης. μέζον
 δὲ εἰς πλατύπερον εἰς πεφρεστέρον ἐκ μέσης εἰς κατώ-
 † σαργμῶν
 Bas. † σαργμῶν
 χεραιόμην. τὸ δὲ ὅλον ἐπὶ ἑνὰ μίσχον, πᾶσιν, καὶ ἰσχυ-
 ρόν, αἷς αὐτὸ κλωνίον. τὰ μὲν, ἔφη, τὰ δὲ, ἔφη, καὶ γόνυ εἰς
 συζύγιον πεφύκασι διέχοντα τὸ φύλλον, ἀπ' ἀλλήλων.
 ἐν δὲ ἐξ ἀκρῶς εἰς μίσχον. ὑπερβύθῃ τὰ φύλλα ἐπικαῶς,
 καὶ χαλκῶς καὶ χαλκῶς. Φυλλορροεῖ δὲ τὰ τὸ ὅλον. διόπερ
 † ὅλον αἷμα.
 διοσφ. Const. † ὅλον αἷμα.
 φύλλον αἷμα εἰσὶ τὸ ὅλον. ἔχουσι δὲ εἰς κλώνες οἱ νεοὶ
 γυνωιδῆ πνα. τὸ δὲ αὐτὸ λούκον ἐκ μίσχων λού-
 † ἐπὶ βαρείαν
 Bas. † ἐπὶ βαρείαν
 κῶν πολλῶν, ὅτι τῇ εἰς μίσχον ἁλὶς κηλῶδες. Ὡς δὲ αἷμα
 † βοτρυώδης
 Const. † βοτρυώδης
 δὲ ἔχει λειριώδη, † ὑποδαρῖαν· ἔχει δὲ εἰς τὸν καρ-
 πὸν ὁμοίως πρὸς ἐνὶ μίσχῳ παχέι. βοτρυώδης δὲ γί-
 νεται καὶ πεπαινόμενον μέλας. ὡμὸς δὲ αὐτὸν, ὁμφακῶ-
 † οἰνώδης τῇ
 Bas. Al. † οἰνώδης τῇ
 δὲ οἰνώδης τῇ ὅψι ἀνίστι. τὰς χεῖρας δὲ πλείον· βάπτει
 καὶ τὰς κεφαλὰς. ἔχει δὲ καὶ τὰς ἐπὶ τῇ σαρκοειδῇ τῇ ὅ-
 ψιν. πᾶν δὲ εἰς ἡ ἰπία καὶ πολυειδὲς, ἡ μέλαινα κα-
 λυμῇ, τῷ τὸν Φλοιὸν ἔχειν μέλαινα καὶ φοινικῶν. ἡ
 δὲ λούκη, † τῷ λούκον, καλλίως δὲ ἔχει τὰς ῥάδας
 καὶ χρυσίμωπες εἰς τὸ πλέκειν ἡ μέλαινα. ἡ δὲ λού-
 † τὰς κεφαλὰς.
 Bas. † τὰς κεφαλὰς.
 κῇ καὶ πυκνότερα. ἐπὶ δὲ εἰς τῆς μελαίνης καὶ τῆς
 λούκῃς ἰδιον γίνετον μικρόν, εἰς ὅν ἔχον αὐξήσιν εἰς ὕψος.
 † πυκνότερος
 Const. πυκ-
 † πρὸς Bas. † πρὸς Bas.
 ἔχειν αὐτὸν γόνυμον.

tia, uno ex pediculi fastigio exeuntia subruffa mediocriter, mollia, & carnosā. Desluit id totum simul. Quare id totum unum folium esse merito putaveris. Fructum similiter edit racematim, pediculo crasso subjectum, qui maturefcens nigrescit, dum adhuc immaturus est colore vitæ est immatura. † humorem specie vinosum maturus fructus reddit, manus & capillum tingentem; semen intus sesami specie.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Ἰδιον δὲ τῇ φύσιν ὁ κίρκος ἐστίν. Theodor. Arbor natura pecu-
 liaris cerasus est. Pessima loquutio. Est enim vox relati-
 va, peculiaris. Dixisset: Ceraso natura peculiaris. In Plin-
 ii codice, & hic, magnitudinis ratio diversa scribitur.

Ὡς τῇ χροίᾳ πόρρωτον φανερόν ἐστι. Cum dixit, folium
 σκληρόν καὶ πᾶσι, non potest facere, ut addat; ὥς, & inse-
 rat colorem. Nemo dicat, adeo durum & latum est, ut e co-
 lore procul cognoscatur.

Ἐκιδόν, quid sit nondum comperi. ἀκιδόν, sortasse sit, mu-
 cronatim. Hoc enim est ἀκίς, ferrum venabuli, aut lanceæ,
 ejusmodi est in foliis. In libro quarto de junci semine, ἀκιδόν
 δὲ. foliatim igitur, ut ita dicam, subit seipsum cortex.
 Itaque, si velis deglubere, neque per corrigias sequatur, ne-
 que per modum cinguli, sed contumaciter cohæreat adeo, ut
 absistat semper aliquid retinens; ita in mucronem exit, quod
 eximitur: idcirco dixit, ἐκιδόν δὲ ἐπὶ τὸν γόνυ. Theodo-
 rus, alioqui præscinditur. τὸ αὐτὸν γόνυ. Intellige sane.
 quid? Non eodem modo quit aliqua pars auferri? Immo verò
 eodem, quippe, ἀκιδόν. Est enim adverbium ordinis. Theo-
 dorus prudentissimè, eodem, inquit, filo. καὶ πᾶσιν ὁμοίως
 λούκον. Propterea quod non totus cortex quantus quantus est
 crassitudine, aufertur: sed attenuatur, dum eximitur. Id
 percipi nequeat ex Theodori interpretatione. Quin, inquit,
 per crassitudinem prætenuis modo folii absinditur.

in minus ejusmodi solo nasci non recusat; sed fruti-
 cofa virgis, quæ anniculæ donec folia decidant in
 longitudinem crescunt, tum in crassitudinem † se † fundun-
 distendunt. virgis altitudo non nimis magna, sed
 ad sena maxime cubita. † Caudici crassitudo modo † Caudicum
 galeæ: cortex lævis, tenuis, spissus: materies fun-
 gosa, & siccata, levis, medulla præmolli con-
 stans, ut virgæ totæ concaventur. Quamobrem ex
 his baculos faciunt præeves. † Siccata valida est,
 & inoffensa aquis: etiam disquamata si sit. Disqua-
 matur autem sua sponte, cum exaruerit. Radices
 per summam cespitem non multas, nec grandes a-
 git. † Folium, quod particulatim exeat, molle, at-
 que oblongum, sicut lauro latifolia: verum majus,
 latius, rotundiusque de medio, subtusque. Extre-
 mo in acutum compressius, ambitu ferratum. To-
 tum autem circa unum pediculum, crassum, ner-
 vofumque, tanquam ramulus constat: & foliorum
 alia hinc, alia inde geniculatim, conjugatimque
 adherent, ac inter sese spatio distant. Vnumque
 exit in cacumen. Subruffa admodum folia, fungo-
 saque sunt. Desluit id totum simul: & hinc unum
 folium totum esse ratione putaveris. Rami quoque
 novelli quædam ad geniculorum speciem habent.
 Flos candidus e peciolis permultis candidis con-
 stans: specie favi super fissuras pediculi. Redolet
 lirim: graviter enim olet. Fructum verò singu-
 lo pediculo crasso annexum racematim profert.
 Hic maturefcens nigrescit, immaturus omphaceus
 est: magnitudine ervo paulò major: † humore,
 aspectu vinaceus, & interna visu sesamacea conti-
 net. Salix quoque aquatica, & multigena est. Nam
 alia nigra dicta, quod cortice nigro, aut puniceo
 tegatur: alia candida, quod candido. Virgas pul-
 chriores, & ad texendum commodiores nigra pro-
 fert, candida spissiores. Est tam nigra, quam can-
 dida genus quoddam paruum & incremento in ex-
 cellsum orbatum, sicut vel in cæteris arboribus idem
 intelligi potest. Vt in cedro, & palma. Hoc Ar-
 cades non salicem, sed Helicen vocant, existi-
 mantque (ut retulimus) fructum fecundum eam
 parere.

Πελαργώδης δὲ ὁ καὶ λούκον εἰς φλοιόν. Theodorus, reliquo au-
 tem cortice ablato. Videtur habuisse rationem vocis illius,
 λούκον. Sed videbo, an sit legendum. λούκον. Cum absistunt
 squammæ corticis, exit humor quidam.

Τὸς μὲν καὶ τὸς αἰετὶ δάκνουν. Theodorus rectè legit,
 τοὺς καὶ τὸς. Sed malè vertit, deorsum. Adverbium enim
 est motum significans. Nunquam absolute dicam, rami
 deorsum. neque cum verbo quietis, sunt: sed malim,
 inferiores: etiam si Varro in I I I. de Re Rustica ita lo-
 quitur.

Κηλῶδης. Theodorus legit, κηλῶδης. Forma, inquit, fa-
 vacus; ob concavitates scilicet frequentes. Sic de sam-
 buco infra. Quod autem transfert διόσπυρον, Iovis flam-
 mam: nullo id exemplo facit. Neque ipsemet respondere
 sciat: Iovis ne flamma, an Iovis triticum sit.

Φύεται καὶ ἡ ἀκτὴ. Cum sambucus sit res longè à Ceraso di-
 versissima, seorsum debuit tractari.

Ὁν μὲν αἰετὶ καὶ ἐν τοῖς τοῖς. Theodorus legit, καὶ
 ἐν τοῖς τοῖς. Verum imposuit faciem peregrinæ loquutio-
 nis. In minus ejusmodi solo. Sic abusus alio verbo est;
 In crassitudinem se distendunt. Tendere enim est per
 longitudinem, πᾶσιν. Sic Aristoteles in historiis, & non
 semel apud Theophrastum. Inde πᾶσιν, & πᾶσιν. καὶ
 etiam cum dicit, excelsionem, barbarissima voce fretus
 est.

sub Lysimacho Rege, uno ex Alexandri successoribus vixit, multis annis Lucullo antiquiorem, cerasorum miminisse his verbis: Cerasa stomacho grata sunt &c. Poterat hanc defendere opinionem, ex antiquiore scriptore, Theophrasto nostro, qui vixit Alexandri temporibus. Ἡ κέρατος ἰgitur nomen non est impositum à Romanorum Imperatore Lucullo; fortasse à Cerasunte oppido Græci antiquissimi nomen imposuerunt. In Græcia arborem peregrinam fuisse, ex Theophrasti accurata descriptione colligi satis potest. Non fit improbabile, nomen illud à magnitudine impositum, quod mali antennæ altitudinem superat; ἀντὶ τῆς κέρατος quod non tantum cornu, sed etiam antennam significat. Synes. epist. 4. $\text{εἴτε κατὰ τὴν μέσσην κέρατος, εἴτε μὲν ἡλθεῖν ἀπολόσσει πάντας ἡμᾶς, fracta media antenna, propè perieramus.}$ A cornea duritie nomen impositum fuisse ex Servio posset colligi, cum ait: Antequam è Ceraso urbe Lucullus adveheret, cerasum erat in Italia, sed durum ἢ cornu (Græcis κίρας) appellatur, quod postea mixto nomine cornu-cerasum est vocatum. Arbor Græcis ἡ κέρατος , Latinis cerasus, fructus τὸ κέρατος cerasum. Theophrasto tamen in Masculino genere ὁ κέρατος arbor dicitur.

Cerasus Dodonæi edit. prima.

μεγέθει μέγα. Paulò aliter verba hæc citat Athenæus lib. 2. $\text{Ἡ κέρατος ὅτι τὸ ἀπὸ τοῦ κέρατος, ἵδον δὲ τὴν φύσιν δένδρου ὁ κίρας ὅτι, ἢ μεγέθει μέγα, καὶ τὸ εἰς ἡλικίαν ἢ τίος αἰῶνος πᾶσις αὐτῆς.}$ De cerasis hoc Theophrastus in opere de plantis scriptum reliquit: peculiaris quoque naturæ est cerasus arbor, vastæ magnitudinis, ut quæ ad cubitos viginti quatuor assurgat. Serva vulgatam Theophrasti lectionem, sed adde verbum αὐξίται ex Athenæo. Sylvestris cerasus arbor quidem magna, ac procera; sed tanta altitudine cerasum vidisse me non memini, nec puto pinum ad tantam altitudinem excrescere; præsertim si majores intelligas cubitos. Vide cap. de palma, ubi de cubitorum differentia egi. Magna cerasus & procera est arbor, caudice mediocriter crasso, atque in ramos plurimos superius distributo.

$\text{Ἐὰν δὲ ὁ κέρατος σφόδρα ἔσται.}$ Hæc usque ad φύλλον ἢ ὁμοίον in Athenæi codice defunt. Scribe, ἢ τὸ δένδρον. Apud nos tanta crassitudine nulla datur cerasus.

Φύλλον δὲ ὁμοίον &c. Athenæus legit, $\text{φύλλον δὲ ὁμοίον ἔχει τὸ μισπύλῳ.}$ Mespilo comparat folium cerasi. Mespilum intellige seraniam. Folia magna sunt, lata, oblonga venosa, amibitueque crenata. Mespili folia sunt tenuiora, cerasi latiora, venosa magis, ac corrogata, ac minus æqualia: mispili æqualiora, multoque minus venosa.

Ὡς τὴν χροίαν. Hæc non legit Athenæus, & transposita sunt, vel verba, φύλλον δὲ, usque ad, παραπύργον, parenthesis includenda. Malo scribere, $\text{ἢ τὸ δένδρον σφόδρα. ὥς τὴν χροίαν.}$ $\text{ἢ τὸ δένδρον σφόδρα. ὥς τὴν χροίαν.}$

$\text{τὴν ἀντιμέτρων ἀπὸ τῆς ῥίζης ἔχειν.}$ φύλλον δὲ ὁμοίον ἔχει τὸ μισπύλῳ, χλοῶν δὲ σφόδρα ἐπὶ παραπύργον. φύλλον δὲ &c.

Φύλλον δὲ &c. Athenæus, φύλλον δὲ ὁμοίον φύλλον. Scribe φύλλον δὲ καὶ τὴν λειότητά, ἐπὶ τὴν χροίαν, καὶ τὸ πᾶν, ὁμοίον φύλλον. cortex lævitate, colore, crassitudineque, tilia similis. Corticem habet cerasus nonnihil lævem, è puniceo colore subnigricantem, lentum, obsequiosum.

Διὸ καὶ τὰς κίρας &c. Hefychius funes ex ceraso fieri docet. $\text{κίρας ὅτι δένδρον ὃ φύνται ἱσραμμένον, χροίαν δὲ ποιεῖ ὁ φύλλος αὐτοῦ, ἢ αὐτὴν ἰσχυρὰν δις μύσσοι.}$ id est, Arbor cerasus quæ capreolorum modo nascitur: funiculos ex ejus cortice parant, quibus ad instar nervi vinciunt. Cistas, arcaeque fieri ex cortice tiliaæ scemina, tradit Theoph. lib. 3. c. 10. Porro hæc omnia usque, ad $\text{ἀντὶ τὴν ἰσχυρίαν,}$ neglexit Athenæus. Constantini lectionem probamus, διὸ καὶ τὰς κίρας ἐξ αὐτοῦ ποιεῖται, ὥς καὶ ἐν τῇ φύλλῳ.

Εἰληκθὲν ita correxit Rob. Constantinus. εἰληκθὲν, inquit in lexico, volutatum Plantus, in orbē Nonnus. Apud Theoph. restitui lib. 3. cap. 21. $\text{εἰληκθὲν ἀπὸ τοῦ εἰληκθῆναι.}$ volutatum circum voluitur, sive capreolorum modo, εἰληκθῆναι. Observa harum annotationum auctorem. In Ald. & Bas. male scribitur, $\text{εἰληκθὲν ἀπὸ τοῦ εἰληκθῆναι.}$ εἰληκθὲν idem ac εἰληκθῆναι. Hefych. εἰληκθῆναι. κυκλωθῆναι. Idem εἰληκθὲν κυκλωθῆναι συνορῆναι. Idem εἰληκθῆναι. $\text{ἢ τὸ ἀπὸ τῶν κίρας.}$ ἢ ἀπὸ τῶν ποδῶν. ἢ ἀπὸ τῶν κίρας. ἢ ἀπὸ τῶν ποδῶν. Hinc idem Hefychius, ut supra annotavimus, $\text{κίρας ὅτι δένδρον ὃ φύνται ἱσραμμένον.}$ Totam hanc periodum sic verte: Hic neque recto meatu ascendit, neque gyro pariter obducitur, sed volutatum circum voluitur, ab infimo sursum vergens, in angustias se contrahens; qualis in fronde quoque figura est. (ad verbum descriptio) cum desquamatur hoc eodem modo delibrari solet, alioquin præscinditur potius, quam filo eodem detrahi possit, propterea quod non totus cortex, quantum quantum est crassitudine, auferitur, sed tantum attenuatur, ad instar folii, dum eximitur, quod remanet servare arborem potest, non secus ac cortex, quo obducitur ac convestitur arbor: quod si deglubat, cum turgit, exit humor quidam, & si externa tunica tantum detracta solaque relicta sit, pituitaceo quodam humore nigrescit, rursusque anno secundo alia vice illius subnascitur, verum tenuior. Materiem familiem cognosces naviculo in anfractum convoluto, virgæ quoque eodem modo illic enascuntur. Ramis crescentibus evenit, ut inferiores assidue pereant, superiores increcant: prorsus arbor de ramosis non est, minus etiam aliquantò quam populus nigra. Græcum codicem restituit Robert. Constant; malo vulgatam servare lectionem, καὶ πᾶν. quam cum doctissimo viro legere καὶ πέρας, quod sensum meliorem ex vulgata colligam, quam ex altera. Etiam servo; λοιπὸν. Quis humor sit qui remanet ignoro. De gummi vide cap. 1. lib. 9.

Αἰσθῆ &c. Eadem de flore tradit Athenæus. Legit etiam κηρώδες, non ut in Ald. & Bas. scriptum est κηρώδες. κηρώδες exponit, forma favaceus. ob concavitates, inquit, quas habet frequentes. Nescio quas flos cerasi cavitates habeat, nondum eas observavi. Odore ceram refert. quare κηρώδες, vel, ut in Bas. legitur, κηρώδες, qui ceram olet, interpretor. Nec malè facit, qui κηρώδες legit, quamvis non sit ita molle, ac κηρώδες. Cerasus mense Majo florem emittit candidum, veluti prunus, copiosum, quodammodo racematim congestum, mediocri magnitudinis, quinque constantem foliolis, & aliquot staminibus mediis ferè concoloribus. Nam magis ad luteū vergunt.

Ὁ δὲ κηρώδες ἱσχυρὸς &c. Idem Athenæus. Διόσπυρον, vertunt. Iovis flammam, Quod verum esset, si legeretur διὸς πυρρὸς, Iovis frumentum alii vertunt. Certè planta quæ Dioscoridi lib. 4. διόσπυρον dicitur, nomen accepit, non quod cum tritico aliquam habeat similitudinem, sed quod flos flammæ forma sit similis. Isopyron, ut lib. 7. dixi, ea est planta quam aquilinam vocant, cujus flos ita simul congestos apices habet, ut ignis flammam repræsentet. Sed vide cap. de Isopiro. Alii διόσπυρον milium folis esse volunt, quod Auctuarii Auctor lithospermum sic vocari tradat. $\text{ἢ δὲ ταυπελίτης, ἢ δὲ διόσπυρον.}$ Interpres in margine annotat, Theophrastus & Plinius διόσπυρον, quasi Iovis triticum. Nescio, quam cum lithospermo, etiam maximo, similitudinem habeat cerasus. Color omnino dissimilis: lithospermo albus, vel ex cyaneo albus, ruber, cerosus, & diospyros, ut tradit Theophrastus. Magnitudine etiam multum differunt. Nucleus cerasi ipso majori (quod an lithospermum dubitatur, & adhuc sub iudice lis hæret) lithospermo major. Nec forma convenit: rotundū cerasum, lithospermum rotundū quidem, sed in acutū definens. διόσπυρος, cujus hic mentio, inter sylvestres arbores à Galeno Lib. 2. aliment. facult. cap. 38. numeratur. Sed non διόσπυρον sed διόσφυρον cum scribitur, καὶ μεμνηκεῖ ἐν τῷ βιβλίῳ, καὶ διόσφυρον καὶ ἀντιμέτρων &c. Non

Non dubito, quin idem cum diospyro Theophrasti sit, sed corruptus codex Galeni, nisi placeat, recentiores aspirata cum litera scripsisse, secus quam veteres. Aliquoddam cerasi genus putant diospyron, horum opinionem infra examinabo. De diospyro plura cap. de loto. Ego Græcam servare malo vocem, quam mala interpretatione uti. Illud notandum, quod ait, cerasi nucleus mollem. Nullum genus cerasi hæcenus vidi, cuius nucleus mollis dici mereatur. Volunt respectu diospyri mollem esse, & quidem duracinum cerasum diospyron Theophrasti. Nunquam Theophrastus pejus genus describere, & optimo, nisi urgeat necessitas, comparare solet. sed de duracino mox plura. Athænei sententia est, vulgatum cerasum, cratægum Theophrasti esse. Hanc opinionem cap. de cratægo examinabimus.

φύεται &c. Geoponic. auctor lib. 10. χαίρει ἢ ποτὶ τῇ φυ-
 τῇ ψυχροῖς καὶ τοῖς τοῖς gaudet autem haec planta frigi-
 di & humidis locis. Fructus optimos praebet in hortis, vel
 in solo pingui. Sed hoc fortassis accidit propter infitio-
 nem, qua maxime gaudet. Geoponic. auctor. χαίρει ἢ μέ-
 λιστα τῶν ἔκκεντρικῶν καὶ οὐκ ἂν ποτὶ καλοῖς εἴδε γλυκοῖς δώσῃ τῇ καρ-
 πῳ ἢ μεσοῖς τῶν μὴ ἔκκεντρικῶν. Maxime vero infitione dele-
 statur, neque unquam bonum aut dulcem fructum dabit, si
 non fuerit alteri arbori insita. Multis arboribus inferitur
 arbor cerasus, lauro, platano pruno, populo. &c.

Inferitur Lauro cerasus, partuque coaëto
Tingit adoptivus virginis ora pudor.
Umbrantes platanos, & iniquam robore prunum
Compellit geminis pingere gemma suis.
Populeasque novo distinguit munere frondes,
Sic blandus spargit brachia cana rubor.

Unum genus cerasi novissè videtur Theophrastus, nisi placeat, diospyron genus cerasi alterum. Plinius octo genera cerasorum suo ævo fuisse docet. *Aproniana*, inquit, *maximè rubent*. Nostrates *Moerellen* & *Amozellen* vocant. Horum arbor humilior, ac tenuior multò quam sylvestris, caudices tenuiores, cortex asperior, non minus tamen officiosus. Folia similia quidem, sed minora: flores haud dissimiles, at fructus, hoc est cerasũ, rotundius, carnosius, plus succi habens, sapore vinoso acidulũ, brevi pediculo & carne mediocriter dura donatum, colore communiter rubro, intenso, aliquidulum nigricante. Reperitur genus quoddam quasi albidum, sed hoc rarius. Est in hoc genere nonnulla varietas. Quæ in alias ejusdem generis insitæ sunt, magna admodum cerasa, ex brevibus pediculis dependentia, gignunt; quæ verò in sylvestrem inferuntur cerasum, cerasa ferunt minora, longioribusque hærent pediculis. *Nigerrima sunt actia*. Nostrates, *Kriecken* vocant. Fructus subdulcis, colore nigro inficiens manus, labia, palatum. *corbine* Gallis dicuntur, quod corvorum modo nigricent. *Cæciliana verò & rotunda*. Genus cerasi rotundius nostrates *Kersen* solent nuncupare, & cum epitetho *Kuelse Kersen*. Harum fructus rotundus, magnus, colore diluto, rubro, sapore ex acido dulci. *Julianis gratus sapor, sed pene tantum sub arbore sua, adeò teneris, ut gestatum non tolerent*. Hoc genus apud nos nomen nullum habet, nec reperiri scio. Mathiolus in *Hetruria acquaiole* vulgo dici, minimeque haberi ait, quia ob aquæ redundantiam insipida sunt, orique ingrata. Sed quomodo iis gratus inest sapor, ut tradit Pinus, si insipida sunt, orique ingrata? Doctiss. à Porta *Juliana* Neapolitanis cerasa *canuamele* dici auctor est. Hæc Junii fine maturantur, vel Julii initio, ideoque *Juliana* dici tradit. *Dulci*, inquit, *sapore, melleo, ac plurimò succo prædita sunt; adeoque mollia, ut non solum gestatum non tolerent, sed vix parumper manibus pertrahiari liceat, quin celeritè marcescant*. Apud nos non reperitur genus hoc: *Principatus duracinis*, (in antiquo exemplari *Venero duricianis*) quæ *Pliniana Campania* appellat (in *Belgica vero Lusitanus* (Scribo, in Belgio verò *Lusitana*, subintellige, appellatur) *In ripis etiam Rheni: tertius iis color è nigro ac rubenti, viridique, similis maturefcentibus*. Reperiuntur qui hæc non conjunctim sed separatim malunt legerè, & quæ *Pliniana Campania* appellat &c. Separatim si legas, plusquam decem habebis genera cerasorum, Plinius tamen de octo se acturum promittit. Ergo conjunctim, & cum præcedentibus annexa, legi debent. *Duracina* à duriore dicuntur carne, sic *duracinæ uvæ*, *duracina persica*, quod pulpa sunt duriora. His principatum dat Plinius, statuunt diospyra esse Theophrasti & nomen illud impositum, quod cæteris præstent. (Sic *δῖος* & *δῖος* or. *castanea* vocatur, quod cæteris præstat glandibus *Euripidi δῖος* γαῖλα lac excellentissimum.

Καὶ τὸν ὁπίαν ἐστὶ καὶ διὸς γαίλα. πιστοῖς ἂν εἰρηφαί

Diospyron fructum arboris sylvestris tradit Gale-
nus: sylvestre verò cerasum principatū non obtinet. Ergo
διόσπυρον non est cerasum optimum, duracinum. De di-
ospyro vide cap. de loro. Varro inquit esse colore dura-
cina. De his ergo versus Ovidii intelligendus.

*Quaeque sibi vario distinguit poma colore,
Audiat hæc cerasus stipes inanis erit.*

Diospyro color non est varius, sed ruber, ut cerasi. Diospyron itaque non est duracinum cerasum. Belgæ hodie *Spaensche kriecken* vocant, id est cerasa Hispanica, Lusitanica. Colore sunt mixto ex nigro, viridi, rubentique, nec perfectæ, albescentia ferè semper, ut maturescitibus similia videantur, Iunio mense, Iulioq; matura sunt, sepius uno pediculo duo cerasa adherent. Minus quinquenio est, quod prodire que vocant laurea, non ingrata amaritudinis, insita lauro. Hoc genus planè mihi ignotum. Nec lauro inserta cerasus nascitur: moritur germen nimio lauri amaro. Laurocerasum, quam cerasum Trapezuntinam vocat Bellonius, cerasum à Plinio descriptam quidam arbitrantur. Huic fructus dulcis, & edulis, nulla amaritudine præditus. De qua vide cap. de loro. Sunt & Macedonica parvæ arboris, ratoque tria cubita excedentis. Pumilam hanc vulgo cerasum vocant, Exigua, & fruticosa stirps est, rarò ad tres cubitos ascendens. Folia cum aliarum forma conveniunt, sed omnino exigua sunt, fructus etiam parvuli, aliisque persimiles. In Bohemia & Tridentino reperitur agro, & minore etiamnum frutice chamæcerasi. In horto Sturgardiano cerasum pumilam, sesquicubitalem, fructu acidissimo, foliis quam in Austriacà à Clusio depicta majoribus & longioribus observavit Doctiss. & diligentiss. Bauhinus. Pergit Plin. *Inter prima, hoc colono gratiam annuum adfert, Septentrione frigidiisque gaudet; siccatur etiam sole, conditurque, ut oliva, cadis.* Inter prima, inquit, colono, annuum gratiam ferre. Hinc quidam ingeniosè colligunt, cerasum dici, quasi *Heer-aes*/ quod primum arboreum fœtum, post tristemyhemem mortalibus ostendat, & eo ipso nunciari, non verbis sed reapse, tempus alimenterum redire. *Heer* idem quod revertor, & reverti facio. *aes* alimenti omne genus notat. *Heeraes* ergo idem quod faciens reverti alimentum. Hoc obiter. Hodie tanta cerasorum reperitur varietas, quæ quotidie infusione & cultura augetur, ut vix dici possit. Sunt alia sativa, alia sylvestria. Sativa fructus forma, sapore, & colore variant. Sunt enim pomi figura turbinatiore, longiore, rotundiore, majore, minore, cordis etiam figura, pediculo breviori, longiore, singulis vel pluribus una coeuntibus; ita ut ex uno petiolo vel singula & quidem communiter, vel terna, vel quaterna, vel quina dependeant, vel in racemi modum coacerventur: colore albo, sed rarissimè; partim rubro, partim albicante, & quædam in maturitate parum rubent ex candido, quædam magis, quædam planè cærea: quæ primo insita sunt, nonnulla ex rubro rufescunt, nonnunquam in atrum vergunt: quædam nigra, alia nigerrima: nonnulla succo sanguineo, alia nigro, labia & manus inficiunt: sapore dulci, acido, austero, ex dulci & acido mixto: alia amaritudinis quid retinent, non tamen ingrata: sic quædam nimia sua dulcedine fastidium pariunt, nonnulla ob nimium acorè respuuntur; Non desunt, quæ ob aquei succi redundantiam, insipida sunt: similiter quædam carne sunt prædura, alia carne molliore, sive teneriore & aquosa constant: quibusdam caro pertinacius nucleo hæret, qui in aliis fragilior, & nucleo non insuavi; In flore etiam differentia observatur; reperiuntur enim flore roseo, & pleno, cum vulgares simplicem ferant florem. Et hætenus de cerasis eorumque differentiis, ac varietate. *Ανθη* apud Græcos latè sumitur. Significat littus, regionem maritimam, arborem, frugem, Cererem, donum, fructum, Procles ad hunc Hesiodi locum,

— Τὸν ζωῖα φέρει δημήτερος αἰπτήν.

Quem terra fert Cereris munus.

Δημητρεος ἡ ἀκτὴ ἐκάλειτο ἐὶ μὲν τῷ ἰδίῳ γεγραμμένῳ Δημητρεῖ αὐτῷ
οἷος πυρῶν ἔκασθ' ἑκάστῃ τῶν ἄλλων. τὴν γὰρ γῆν, ἀφ' ἧς οἱ καρποὶ
παίττε, Δημητρεῖ ἀνῆμαζον οἱ πελάγοι. Idem paulo infra,
ἡ ἀκτὴ Φωσὶ θυλυσθ'· σημαίνει δὲ τὴν καρποὶ Demetres acen vo-
cavit, non solum ea quae Cerealia, ut triticum & hordeum
nuncupantur, sed etiam reliquiarum plantarum fru-
ctum, terra enim ē quae omnes fructus Demetrian vocantur
antiqui — acē dixit in feminino genere significat fru-
ctum. Ioannes Pterzes ad eundem locum Δημητρεὺς ἀκτὴ.

cap. 37. In Asia, inquit, tria genera observant. (rectius dixisset in Græcia: nam ex Theophrasto hæc excipit) *nigram, utiliore viminibus; candidam agricolarum usibus; tertiam, quæ brevissima est, helicem* &c. Theophr. *nigram* vocat, quod corticem habeat nigricatæ; album, quod albicante sit prædita cortice. Quare malè in Bas. codice legitur, ἡ ὃ λευκὴ τῆς λευκῆς. Sed cur tertii Arcades ἐλίκω vocant? An ob hederæ quandam similitudinem, quod hederæ modo, quam helicem vocant, humi repentis, humilis semper sit? Videtur nomen illud impositum τὸ ἐλίκω, quod εἰς τὴν πύκνιν ἐλίσσεται. quod tortilis ac plectilis sit, ad viminum textus plicatilis. Salicem *nigram* virgas pulchrioris ferre, ait, & ad texendum utiliores proferre, Plinius utiliore viminibus, ait. Agitur viminea hæc salix? Nihil impedit, Plinium vimineam purpuream scribere. Nam purpureum Græci non raro μέλαν & nomine expriment, ut cap. de Iride probatur. Præterquam quod sint plura genera vimineæ salicis. Non videtur tamen hæc viminea salix, quod viminea ut plurimum humilis sit & maneat. Dicendum ergo, vimineam esse salicem non cultam, id est, quæ arbor eyasit. Hoc tamen habet, quod ramos habeat minus duros, magisque lentos, & obsequiosos, quam alba salix. Hanc ἡ ἀόδατος ἔχειν πυκνότερας scribit. In vulgatis codicibus malè πυκνότερας scribitur. In Bas. & Ald. πύκνους, pro qua voce mallem scribere si non de usu, verum colore ageretur, πύκνους. Scribunt alii καπνότερας, id est, fragiliores. quâ auctoritate, ignoreo. Plinius hanc agricolarum usibus esse, scribit. Sed qui hi usus? Ex salice pali ad vitium pedamenta & stipites ad sepes firmandas fiunt. spissiores ergo huius rami sint oportet & firmiores. Malè ergo καπνότερας scribendum contendunt. Illud lepidum est, quod ait Plinius, *Hanc agricolarum usibus esse*: quasi viminalis ad agricolas non pertineret, ac soli urbani corbes, cratesque conficere nossent. Salix hæc alba arborecens vocatur, fiuntque ex hac, ut dixi, pali ad vitium pedamenta, & stipites ad sepes firmandas. Helicem in altum nunquam crescere, ait. Id fieri potest vel naturæ proprietate, vel ariditate soli, vel ab opificibus viminum crebrius tondentibus. Postremum probabile admodum. Nam viminalis singulis annis putatur minorque talea plantatur. Viminum enim gratia in agris talea fessipedali feritur, ut vimina, quibus vites ligentur, facili sine scalis detondeantur. Contra perticalis longiore talea sive pertica feritur; nec singulis sed demum quarto, quinto, quandoque sexto tondetur anno. Alba porro helice ea videtur quam Columella Græcam vocat. Hæc flavo colore, quæ nigri respectu alba dici potest. Nigra videtur, quam Gallicam idem vocat. Cujus verba examinanda restant. Vimineæ salicis tria genera esse tradit loco citato, ubi tria genera salicis scribit, & ex præcedentibus verbis liquet, ac ejus auctoris testimonio, qui illic de viminea salice verba se facere, aperte proficitur. Putant tamen, inquit, tria esse genera præcipue salicis, Græca, Gallica, Sabina, quam plurimi vocant amerinam. Græca flavi coloris est, Gallica obsoleti purpurei, & tenuissimi viminis. Amerina salix gracilem virgam & rutilam gerit. Atque hæc vel cacuminibus vel taleis deponuntur &c. Salix Græca Columellæ, videtur salix quarta lutea, cui folium crenatum. Vitellinam vocat Cordus. Lutea dicitur, quod flavo obducatur cortice; ad ligamenta hæc non incommoda. Ad ripas plerumque fluminum enascitur. Gallicam Germani hazz werden vocant, hoc est, capillarem salicem, à gracilitate. In obsoleto purpurea profert, & omnium tenuissima vimina; eaque lenta & valde flexibilia. Vulgo salix nigricans folio non serrata vocatur. passim in convallibus uliginosis reperitur. Amerina salix ea est quam rubentem vulgo vocant; virgas progignit tenues ac graciles, cortice nonnihil rubentes, ac rutilos. viminibus utiles, & ad crates, corbes, aliamque non modo agricolarum, sed & urbanorum supellectilem spectabili subtilitate texendam. Plinii verba examinanda restant. Finditur, inquit, Græca rubens, candidiorque camerina, sed paulò fragilior; ideo solido ligat nexu. In Asia tria genera observant: *nigram utiliore viminibus; candidam agricolarum usibus; tertiam quæ brevissima est helicem* vocant. Apud nos quoque multi totidè generibus nomina imponunt,

vimineam vocant eamque purpuream, alteram nitelinam à colore, quæ sit tenuior, tertiam Gallicam, quæ tenuissima. Græcam rubentem ait; quam tamen flavam dixit Columella, cui major apud me auctoritas. Malè ergo Plinius rubere scribit, vel aliud genus, à Græca Columellæ, diversum describit: nisi placeat, quæ flava sunt, quandoque nonnihil rubere, vel ad rubedinem vergere. Deintensa ergo flavedine Columella loquitur, de diluto rubro Plinius. Quæ sequuntur corrupta sunt. Quomodo amerina fragilior, si solido ligat nexu? Fragilioris solidus nexus esse nequit. Corrigunt; Finditur rubens, amerina ut & candida haud paulò flexibilior, ideo solido ligans nexu. Sed nec hæc lectio difficultate caret. Albæ enim virgas densiores firmioresque, tradit Theophrastus. Quomodo ergo flexiliores. Scribo, finditur Græca rubens. Gallica, ut & amerina, haud paulò flexibilior, ideoque solido ligans nexu. Finditur Græca, minusque, non fissa, flexilis, quod virgæ crassiores. Flexibilior amerina & Gallica, quod, ut ait Columella, utrique gracilis virga, vimen tenuissimum: ergo solidius ligant, nec findere opus habent. Sequitur, In Asia &c. Hæc supra examinavimus. Apud nos quoque ait, Plinius, multi totidem generibus nomina imponunt. vimineam vocant eandem purpuream. Hæc partim ex Theophrasto, partim ex Columella. Theophrastus alterum genus salicis nigricans dixit, quod, ut dixi, sæpe purpureum denotat. Plinius cum videret, vel ex Liberto intellexisset, genus quoddam apud Columellam esse obsoleti purpurei coloris, putavit illud esse de quo egit Græcus auctor; cum Theophrastus de perticali viminea agat. Columella quod purpureum vocat, illud crassiori virga esse ex sequentibus colligitur. Ait enim, vitellinam salicem tenuiorem, Gallicam tenuissimam. Ergo primum genus crassiori virga, quod planè contra Columellam, qui Gallicam salicem obsoleti purpurei coloris ait, tenuissimi viminis. Nitelinam, inquit, à colore. Corrigunt vitellinam & flavam Columellæ esse volunt. Vitellinam dictam ajunt à colore vitellorum ovi. Non potest esse flava salix Columellæ; quia hæc crassiori vimine: nitelinam Plinius tenuiori virga, scribit. Nitilina salix, quæ rutila Columellæ. Nitelinus color rutilus, rutilus; quod ex Martiali constat, qui crines ad plenū rufos & rutilos nitelæ, sciuro, agrestis muris comparat pilo, aureamque vocat nitelam.

Quæ crine vicit Bæticæ gregis vellus,
Rhenique nodos, aureamque nitelam.

Rutilos ac rufos puellæ crines comparat Bætico velleri. Germanorum capillis, & nitelæ pilo, sciurum sive nitelam rutilam habere, notissimum est. Eodem colore lanam Bætici esse, ex Plinio probatur. lib. 8. cap. 48. Sed in vulgatis codicibus locus hic corruptissimus. Hispania nigri velleris præcipuas habet. Pollentia juxta Alpes cani: Asia rutili, quas Erythras vocant. Item Bætica: Canusium fulvi: Tarentum & sua pulliginis. In antiquissimo codice nostro legitur; Hispania nigri velleris præcipuas habent: pollentia juxta alpes, Canusium Rutili: quas Erythras vocant. Idem Bætica, ut Canusium, fulvas Tarentum ac pulliginis sue. Ex antiqua hac lectione doctiss. Salmas. hunc locum restituit. Hispania nigri velleris præcipuas habent, & pollentia juxta Alpes. Canusium Rutili, quas Erythras vocant, Item Bætica. (potest omitti, vel addi, pro ut visum est, ex antiquo codice) item Bætica, ut Canusium furvi, (antiquus fulvi.) Fulvus color ex viridi & ruffo mistus. Fulvum dici volunt quod furtivo proprior, unde fulmè & fuligo, furvus, obscurus, ater. Hostiæ enim quæ nigra, furvæ dicebantur (Ovid. lib. 6. lib. 5. Metamorph. Ex Acheronte suo furvæ peperisse sub antris.) Et sua pulliginis; Nitelina ergo salix, quod nitelæ sive sciuri sit colore, dicitur. Nitelinus color rutilus. Nitelina itaque salix quæ amerina, vel sabina Columellæ dicitur. Hanc gracilem & rutilam genere virgam, docet. Gallicam tenuissimam dicit Plinius. Idem de Gallica Columella. Sed addit. Obsoleti esse purpurei coloris; quod Plinius primo generi, vimineæ scilicet, malè adscripsit.

At Theophrastus φάλαξ ῥαυμὰν ἔχοντα ὁμοίον, ὅτι πῖλον ὁ πῖλον. Hic nihil nigroris intelligas: tanto minus illius maxime nigri. Alpine Vitrivius nullam facit mentionem. Veneri quandam arborem (si recte memini) Aire, vocant. Nescio ἄλλοι ne sit, ἀν' αἰρέ. Non enim tunc licuit nobis plantarie rei vacare: sed, ut ludamus, potius plantuarie.

Ἀρῶν ὅτι ὁ πῖλον. Sane insuavem orationem, Theodorus condidit, sed parte altera sine angulo. ἔτι πῖλον. Intelligit πῖλον ὅτι πῖλον, scilicet, πῖλον. Quod superest, non est prætermittendum. In libro eodem Plinius: Montes amant, Cedrus, Larix, Populus, Ornus, Carpinus. Haud ita multo post eodem capite: Non nisi aquosis proveniunt Salices, Alni, Populi, Siler. Loca sunt diversa & contraria. Falsum quoque est Populos amare montana. Hunc errorem Ruellius temere est sequutus. Opulum legerem, sed Plinius ex Columella cum posset accipere, nihil dixit, nisi hic diceret. Cæterum supra cap. 4. Theophrastus quoque Populum montanis attribuit. Verum cum multa enumeravit, & subdat, πῖλον ὅτι πῖλον, & ponat, Populū: non videtur ferendus. Præmas enim partes locorum videtur deferre Populo ex montanis: secundas autem πῖλον. Dicit enim πῖλον ὅτι πῖλον. At quis Alno, quis Salici hanc assignet naturam? Habet

siquidem eam vim conjunctio illa, καί, ut cum montana constituat, addat & campestris. Et acius corripitendus Plinius, qui cum amare montes Populum dixerit (magnum verbum ac præpotens est, amare) subdit de eadem, illa: non nisi aquosis, neque dicas montana aquosa. Fuga enim est. Legissem apud Theophrastum: τὰ δὲ ἐκ πῖλον: sine conjunctione, καί. Verum καί, verum, & πῖλον, & ὅτι & alia.

Φάλαξ ὅτι πῖλον πῖλον ὅτι πῖλον. Theodorus legit, ὅτι πῖλον. Εὐκλεπὸν ὅτι καὶ ἡ κλήρα. Aliud caput. Legit ἀκρῶς Theodorus ex Plinio. Folium est avellane non pyri, ut ait.

Σημῶν δὲ. Aliud caput. Betulam Theodorus. Agnoscit Theophrastus in τὰς βακτηρίας χειρὶ μὲν. πῖλον ὅτι πῖλον. Plinius utilitatem etiam ad scuta. Minus notam ac frequentem arborem nimis leviter percurrit. τὸ φάλαξ ὁμοίον τῇ καλῶν καλῶν. Theodorus refert Juglandis interpretariorem. Et est ratio. Non enim notis rebus addimus voces illas, πῖλον ὅτι πῖλον, πῖλον καλῶν.

Ἡ δὲ καλῶν. Scribendum esse supra docuimus, καλῶν. & quid esset dubitandum, monuimus. Hinc diversum a superioribus caput instituendum est.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

Magnitudinem omnem absolute complectitur, sed etiam cum specie positum ad amplitudinem restringitur, ut hoc loco. Εὐκλεπὸν ὅτι πῖλον, πῖλον ὅτι πῖλον. Libenter legerem pro πῖλον, πῖλον. Nam ratio procederet. Atque alioquin in durissima materia medulla καρδία appellatur, ut dicit lib. 5. cap. 7. ubi, καὶ ὅτι πῖλον πῖλον ὅτι πῖλον, καὶ αἱ πῖλον πῖλον. Nec mihi satis arridet illud εὐκλεπὸν ὅτι πῖλον. Certè sic legendum hæc inversa, & corrupta, εὐκλεπὸν ὅτι πῖλον, ὅτι πῖλον. Res enim ita, nec quicquam absurdi consequitur.

Θυράματα πῖλον. Non fores intelligit, sed vel forum assamenta, vel potius cardines, id est, τὰς ἐπὶ τοῖς πῖλον, ut dicit lib. 5. cap. 5. Sed ipse ibidem cap. 8. de hoc loco loquens seipsum exponit, τὰς ἐπὶ τοῖς πῖλον, inquit, αὐτῶν ἐπὶ τοῖς πῖλον, καὶ πῖλον πῖλον πῖλον. Plinius lib. 16. cap. 40. Rigorem fortissimè servat ulmus, ob id cardinibus assamentisque portarum utilissima, &c. Νομίζουσιν ἀκαρπῶν. Theophrastus nihil asserit, sed aliorum opinionem producit: Illique gravem injuriam faciat, si quis ex hoc loco concludat ipsum ulmum sterilem pronunciasse. Immo dicebat hujus libri cap. 1. ἐπὶ καὶ τὰ δένδρα ἀκαρπῶν εἶναι ὅτι πῖλον πῖλον, &c. Et horum vera est opinio. Nam ulmi genera semen ferunt, vocaturque Samera apud Columellam, vel Samara apud Plinium. Sed Plinius lib. 16. cap. 17. ponit 4. genera, cui Attineæ ulmi non ferunt samaram, cum tamen Columella lib. 5. cap. 6. dicat, Atiniam (sic enim scriptum) ulmum ferre sameram. Nec in divisione conveniunt. Ulmorum, inquit Columella, duo esse genera convenit: Gallicum & vernaculum: illud atinia, hoc nostras dicitur. Plinius 4. enumerans Attineas, & Gallicas, & tertium (ut loquitur) nostrates, & quartum sylvestre posuit aliterque distinguit. Εὐκλεπὸν ὅτι πῖλον. omnino legend. καλῶν, ut copiose hunc locum exposuimus & castigavimus ostenso Plinii lapsu, in Lexico in voce καλῶν. Sed & idem author noster supra lib. 3. cap. 8. dixit ulmum etiam ferre πῖλον καλῶν, id est, ut alibi, πῖλον καλῶν. Vide Lexicon Crispini in voce καλῶν. Οὐκ ἐπισκεπτεται, non observatur, non anim-

advertitur. Sed hic videtur habere vim Impersonalis verbi, ut Latine non observatum, id est, non deprehensum est observatione.

Εὐκλεπὸν ὅτι πῖλον καί. leg. ἔτι πῖλον ὅτι πῖλον, &c. Fert fructum alnus compactili callo instar exigui strobili. Et supra cap. 6. egit de alni fructu. Errat verò Plinius ita scribens lib. 16. cap. 26. Fructum arborum solæ nullum ferunt, hoc est ne semen quidem, tamarix scopis tantum nascens, populus, alnus, ulmus atinia, &c. Nam hæc omnes frugiferae. Alni flos βενεδὸς purpurefens. Alnum vocamus Aune, Itali Alno, Alano, Aunia, Onio & Onato Herrusci. Ομοίον ἀπὸ. corruptus est locus, restituendum καλῶν. Nam & capite sequenti dicit nucis avellane folium πῖλον καὶ καλῶν ὁμοίον. Plinius alno crassissima folia tribuit. ἡλικὸν, nota hic ὅτι ἡλικὸν substantivè accipi.

Σημῶν δὲ. Betulla, sive betula Plinio, quam terribilem dixit magistratum virgæ. Ejus viminibus caduntur pueri. Vnde nomen à batuendo (non à bitumine, licet ipso authore ex ea bitumen excoquatur) quasi batula, quæ nobis vulgè Bouleau, Itali Biola, Belula, & Bedola. καλῶν. Betula folium nucis avellane, aut juglandis non habet, sed accedit folium Tiliæ. Sed sunt nucis permultæ species, & quedam incognitæ, ut hæc de qua hoc loco. Εὐκλεπὸν ὅτι πῖλον. Hic non agitur de betule viminibus quæ flexibilia circulis, corbium sportis, vinculis scutisque faciendis aptissima. Est enim hæc arbor inter lentissimas.

Κολυτῖα. malim hic καλῶν por jota, ut differat à colytea de qua infra. Hanc coliteam, arborem salicis folio, nulla ratione putant quidam Senam esse; quæ colytea nec est, nec colutea de quibus cap. 17. πῖλον καλῶν potest etiam referri ad arborem: sed de siliqua malo interpretari.

Σπίνιον. cujus tamen non pauca exempla. Nam ἔτι πῖλον sunt præter καλῶν, καλῶν, & καλῶν. anagyris utraque, & acacia Dioscoridi, id est, ἀκακία Theophrasto, atque alia ut ipsi cercis supra lib. 1. & infra colutea circa Liparam, fraxinus præter genestam & spartum, & opulus, & casia nigra.

IOANNIS BODÆI A STAPEL

NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Plania πῖλον. εἶδος δένδρε, inquit Hesych. καὶ πῖλον. Si ab urbe quadam nomen non impositum, non video cur πῖλον dicta sint. Ulmi, inquit, esse genera duo; ulmum, & ulmontiam, id est, ulmum montanam. Plin. lib. 16. cap. 17. quatuor genera docet esse. Græci duo ejus genera novere; montosam, quæ sit amplior: campestrē, quæ fruticosa. Italia Atinias vocat excelsissimas, & iis siccanas præfert, quæ non sunt riguæ. Alterum genus Gallicas. Tertium nostrates, densiore folio, & ab eodem pediculo numerosiore. Quartum sylvestre. Atinia non ferunt samara, ita vocatur ulmi semen, omnesque radicum plantis proveniunt, reliquæ semine. Plinium ὁμοίον separare ex Columella constat, qui duo ulmi genera esse ait lib. 5. cap. 5. ulmorum duo esse genera convenit. Gallicum & vernaculum: illud atinia, hoc nostras dicitur. Gallica ergo & Atinia una eademque ulmus, ut etiam vernacula, & nostras. Hæc malè separavit Plinius. Atinias idem samaram ferre negat. In antiquo codice scribitur. inter quas atinia non ferunt. Samara mitta verò vocatur ulmi semen.

In antiquissimo codice Columellæ impresso Regii 1548. scriptum est amera; pro qua voce in vulgatis samera. Vera lectio videtur esse samara vel samera. Plin. lib. 17. cap. 11. Ulmorum, priusquam folio vestiantur samara colligenda est, circa Martias calendas cum flavescere incipit. Negat atiniam ferre sameram; contrarium docet Columella. loc. cit. Atiniam ulmum Tremellius Scrofa non ferre sameram (quod est ejus arboris semen) falso est opinatus. Nam rariorem sine dubio creat, & idcirco plerique (in quorum numero Plinius) & sterilis videtur, seminibus inter frondē quam prima germinatione edit latēntibus. Itaque nemo jam ferit ex samera, sed ex sobolibus.

Διαφύλα. Eandem videtur agnoscere differentiam inter atiniam sive Gallicam nostratem, sive vernaculam ulmum Columella. Et quidem atinia ulmus non alia videtur, quam quæ à Theophrasto πῖλον ulmus vocatur. Est autem, ait, ulmus (de atinia loquitur) longè letior & procerior, quam nostras; frondemque jucundiorē bubus præbet, quæ cum assidue pecus alueris, & postea generis alterius frondem

dare institueris, fastidium bubus adfert. Itaque, si fieri potuerit, totum agrum genere uno atiniae ulmi conferemus. Sin minus, dabimus operam, ut in ordinibus disponendis pari numero vernaculas, & atinias alternemus. Ita semper mista fronde utemur, & quasi hoc condimento illectae pecudes fortius iusta cibariorum conficiant. Videmus in quibus ulmis atinia a vernacula, sive nostrate differat. Eandem ferè tradit differentiam de ulmo, almontiaque Theophrastus.

Ulmus.

Nam ulmus frutici propior, altior & procerior ulmontia. Recentiores alteram proceram, alteram latam vocant ulmum. Proceram in montibus provenit, lata campestribus.

Campestris ab imo ferè frequenter ramosa; crassa alioquin & proceram etiam arbor. Trunci cortices exteriores crassi, rimosi, ac scabri sunt; interiores verò, lenti & flexibiles; veluti & ramulorum, qui non minus quam tiliæ obsequiosi, ac flexu invicti sunt. Ex corticibus interioribus lagenas confici, auctor Bellonius. Ligni substantia solida, ac sufflava, buxo non dissimilis. Folia lata, rugosa, venosa, indivisa, ambitu crenata, longiora quam pyri, quadrupedum nonnullorum animantium, ac præcipue boum, pabulo grata: in quibus folliculi, (de quibus supra egi) superiore parte eminentes gignuntur, præter externos veluti culices; (de quibus vide cap. 8. hujus libri) liquorem continentem viscosum, ac lentum, cosmeticum, ad vulnera accommodatissimum; qui quandoque folis calore induratus, gummi instar concrevit: semè tenue, planum, rotundum, membranofum, foliarum majus quam atriplicis, quod inter folia & sub ipsis latitat, per maturitatem in auras avolans: radix non in altum dimittitur, sed per obliquum spargitur. Notatu omnino dignum, quod diligentissimus Carolus Clusius observavit: Nempe ulmorum, juxta Thormim amnem, in Hispania nascentium, quasdam radices in tenuissima stamina definere, quæ cum à præterlabentibus aquis perluuntur, rubescentem colorem contrahunt, in quibus exigua quedam animalcula, exiguis locustis similia nascuntur, & latitant, quæ piscatores in escam capiendis piscibus colligunt: quæ verò adolefunt, ex radiculis emergentia, instar terrestrium locustarum evolare, postea certo tempore in aquas ad suum genus conservandum remare. Amat loca campestris, plana, ulmus: lætum humidumque non respuit solum; juxta fluentia, vel scrobes aquas habentes facilliter gignitur, & facile in altitudinē assurgit. Folia sub finem Aprilis in Belgio erumpunt. Quo tempore semen non modò prodit, sed & perficit, ac vento mox dispergitur. Liquor & folliculus Iunio mense colligi potest, priusquam densari incipiat. Montuluria campestri non multum dissimilis, præalta hæc & proceram ar-

bor. Hujus materies lignosa multò durior est, & ad opera idcirco usurpatur, quæ pondus ac vim sustinent, ut sunt cochleæ, & molendinorum rotæ. Folia hujus rugosa similiter, & ambitu ferrata sunt, veluti campestris, sed a versa parte læviora, dilutius virentia, etiam quam prioris longiora; quæ ubi resiccata sunt, gratum olent. Ab his verò folliculi nulli exeunt, aut nascuntur, minusque grata sunt bubus. Semen prioris satis simile. Paulo serius folia & semen prodeunt, perficiunturque. Locis montosis, ac arduis, densisque sylvis genus hoc nascitur, veluti in Arduenna sylva &c. Ex his quam pulchrè & candidè hanc arborem delineaverit Theophrastus, nemo non videt.

Τόπον δὲ ἰσχυρότερον φύλλῳ. Id de ulmo vulgari, ac campestri. Altera enim, loca amat ardua & montosa, ut jam dictum est.

Καὶ τὸ ξύλον &c. Non est deforme lignum ulmi, sed ὀχρεῖον, benè coloratum, sufflavum, buxi coloris. Non tamen puto scripsisse Theoph. ὀχρεῖον. Nam cum flavum dixit, satis indicavit, esse eleganti colore. Durum etiam est. Potest ergo restitui σαλευρόν. Malo legere ἰσχυρόν, ὑπόχρῳ, & γλαυρόν. Licet revera lignum ulmi viscidum tenaxque non sit. Plin. libr. 6. cap. 40. Est lentitria platano, sed madida, sicut alno: ficcior eadem ulmo, fraxino, moro, ceraso, sed ponderosior. Lege γλαυρόν, quod ulmus decorticatus, ac etiamnum viridis, lignum visciditate quadam obductum ostendat, quæ ubi resiccatur, perit. Hanc non à se habet, sed ab interiore illi adhæret cortice, qui flexilis, lentus, viscidus, tenax. Dixi supra, ramulos esse renaces; hac de causa ex iis virgæ fiebant, quibus servi percutiebantur. Hinc apud Plautum, servus ulmi turba, & ulmorum Acheruns vocatur. Quod ex hoc loco probatur, ubi servus ait; *Vae illis virgis miseris, quæ hodie in tergo morientur meo.*

Θυράματα. sunt postes januæ, vel potius cardines θυράματα τῶν θυρῶν, cardines ostiorum. Vide Doctiss. Robert. Constant. Annot. Item lib. 5. hic.

Ἀκρεπὶν. Rectè contra recentiores, hoc loco, semine ulmum carere, concludi non posse, docet Constantinus. Quomodo vox ἀκρεπὶν exponi debeat, supra lib. 1. me dicere memini. Videat lector: locus est satis memorabilis, & hæcenus non observatus, quod loco citato ex Pollice docetur.

Καρύκη. De ulmi folliculo, humore sive gummi, quod ex eodem nascitur cachry, copiosè supra cap. ult. lib. 2. & cap. 9. hujus libri egimus. Hoc loco animadvertendum, in Aldino codice malè scribi, καρύκη, vocemque hanc malè reddidisse Gazam, nec facilius vertisse Plinium. Vertit Gaza peciolum. Peciolus μίσχον dicitur. Theoph. lib. 1. cap. 3. μίσχον ἴσθιν ἢ συνήρτηται αὐτῷ τὸ φύλλον, & ὁ καρπός. Columell. lib. de arbor. Cum jam matura mala fuerint, antequam rumpantur, peciolas, quibus pendent, intorqueto. Nec melius interpretatur Plinius. lib. 14. cap. 11. ubi ineptè καρύκη, montem esse existimavit, ac ait, *Ulmus etiam in Coryco monte Ciliciæ ac junipero, ad nihil utile: ex ulmi verò gummi & culices ibi nascuntur.* Καρύκη quidem mons Pamphiliæ, sed eo sensu Theophrastus non accepit. Sed καρύκη idē θυλάκιον, folliculus, φύλον. Hesychius καρύκη θυλάκιον. ἵτις ἢ διεμύκτον ἀρξέον. ὁμοίον αὐτῷ. Id est, corycus folliculus. est etiam coriaceum vas, utriusque simile. Diosc. lib. 1. cap. 111. de ulmo, τὸ ἢ ἐν τοῖς φύλλοις καὶ τὸ ἐν τῷ πλάτῳ αὐτοῦ ἀρξέον ὑπερκαρύνει, ὕψος. Humor in folliculo enascens, prima germinis eruptione. Galenus lib. 12. cap. 27. γένος in emplastro melino pro rustico ἰσχυρὸν ἐστὶν. ἢ πηλίας τὸ ἐν τοῖς θυλάκιοις καὶ αὐτῷ. Vertunt, resina arida denarium pondo triginta, ulmi in sacculis ex corio recondita denarium pondo quindecim. Verte, humoris ulmi qui in folliculis continetur, drachmas quindecim. Subintelligitur enim ὕψος, vel simile quid, uti apud Æginetam legitur lib. 5. cap. 60. τὸ πηλίας ἐν τοῖς θυλάκιοις ὕψος. ulmi humor qui in folliculis continetur. Theoph. lib. 3. cap. 8. τὰ ἢ πηλίας καὶ τὰ ἢ πηλίας τὸν τε βότρυον, καὶ τὰ θυλάκια. θυλάκιδες, quod hic καρύκη vocat. & lib. 2. cap. ult. κινητέον. Vide cap. 15. de terebintho. Non malè fecero, si hac occasione Nicandri versum in Alexipharmacis explicavero.

Ἡ πηλίας ὅτι πολλὰ αὐτῇ καλλίπεται ὄσχα καί μιν.

Hunc sanè versum non intellexerunt interpretes. Vertunt ὄσχα ramos, cum folliculos interpretari debeant. Errandi occasionem Græcus interpret sive Scholiastes dedit; qui ad hunc versum hic scribit. ὅς ἢ ὁ θύλακος ὄσχα λέγει, τὰ τῆς πηλίας καλόμενα. ὄσχα καὶ τὰς οἰκίας αὐτῆς πηλίας, ὅς ἢ καὶ τῆς πηλίας εἶναι τὸς καλὰς ὄσχας.

Nunc

Nunc autem Nicander ulmi farmenta ὄχλα vocat. ὄχλα proprie rami vitis. nunc abusive ulmi ramos ὄχλα vocat. Fallitur Scholiast es ὄχλω, ὄχλοι, ὄχλον, non nego ramum, palmitemq; significare, sed hoc sensu accipi apud Nicandrum, inficias eo. Folliculū ulmi, in quo humor, intelligit poeta. ὄσχλον, ὄσχειον, ὄσχοι, Pollux lib. 2. exponit, τὸ τῶν ὄσχειων ἀρτήριον, vasculum, folliculum, quo testes continentur. Hefych. ὄσχεια μαρσούπια, ἢ τῶν διδωμένων ἀρτήριον. Marsupium vel folliculus testium. Suidas ὄσχοι, ὁ ὅλος τὰ αἰδίδα πέπλος. Hoc sensu sapius ab Hippocrate usurpatur, ut lib. de natura muliebri, ὡς δὲ παιτεπασιν ἐκ τῶν αἰδίδων ἐκπίπτουσιν, ἐκέρμαι) ὡς περ ὄσχοι. at verò si penitus exira pudenda prociiderint, velut scrotū propendens. Idem repetit Lib. 2. γυναικ. Nisi quod eo loco, legatur ἐκέρμαι) οἷον ὄσχοι. Eodem libro. τὰ νύμφε, ἔ τὰ κελόδωρα ὄσχοι χαλῶν). Nervis & quæ scrota vocātur laxentur. Idem lib. 2. morb. οἰδισκον) πλεῖν γαστέρας, ἢ πλεῖν ὄσχλιν, in hydropē venter & scrotū intumescunt. Infinita possem adferre loca. Ad scroti imitationem, ulmi folliculum ὄσχλον vocavit Nicander; quod non difficile probatur. Dioscorides hoc remedium adversus cerussam lib. 2. Euporist. his verbis exscripsit; πλεῖας τὸ ἐν τοῖς θυλάκιοις ὑγρόν. Idem remedium Ægineta præscribit adversus idem malum, cuius verba supra citavi. Idem Diosc. in Alex. cap. 22. de cerussa. ἢ κέρμαι πλεῖας, ἢ τὰ ἐν τοῖς φύλλοις (lege φύλλοις ex lib. 1. de re med. locum supra citavi. Vel, si placet, φύλλοις serva: humor enim in foliis ipsis ad instar folliculi corrigatis ac complicatis reperitur. (ut supra dixi) τῆς πλεῖας ὑγρόν. aut gummi ulmi, aut humorem qui in folliculis (foliis corrugatis) continetur. Cur ἢ κέρμαι πλεῖας non vertant interpretes, nescio. Maxime cum Plinius & alterius humoris mentionem faciat. Lib. 24. cap. 8. Imponitur & collectionibus lachryma, & vulnerebus, & ambustis, quæ decocto fovere prodest. Humor in folliculis arboris huius nascens cuti nisorem inducit, faciemq; gratiorem præstat. Lachrymam hanc gummi vocat Dioscorides. Meminit huius lachrymæ Theoph. Lib. 9. cap. 1. Hæc præcisus ramis, fluit è medulla, dum castratur arbor. Sed de hac non loquitur Nicander, verum de humore qui in foliorum continetur folliculis, ut jam probatum est. Non enim in tenuioribus ramis, quæ ὄσχα dicuntur, reperitur. Emendandam hac occasione Hefych. codicem. κάρυκος θυλάκιοι. τὰ δὲ διεκμάσσιν ἀρτήριον, ὁμοίον ἀσκαδ, οἱ δὲ παλοῖον, οἱ δὲ λόγχλω. Scribe, κάργχλω, Athenæus Lib. 3. ἀγῆσινδεγς δὲ ἐν ὑπορήμασι, τὰς τερχέας φησὶ κάρχας ὑπὸ τῷ μακιδόνων καρυγκος καλεῖσθαι, ὑπὸ δὲ ἀθηναίων κρείους. Hegefander in commentariis scribit asperas conchas à Macedonibus corycos appellari, ab Atheniensibus κρείους. Porro ut hanc de ulmo historiam absolvā, legit doctiss. Gaza, ἀντὶ ἀπαις χαλῶσι, ἀπαις ὄσχεις, sensu quidē alio, sed meo iudicio meliori. Vulgatam & si quis velit servare, per me licet, interpretetur, cæteris vero regionibus quid ferat Ἐ. Gazæ, ut dixi, præstat lectio. Sequitur populi utriusque historia. Prior Græcis λεύκη dicitur, quod altera folii pars alba admodum sit. A Plauto in Penulo farfarus dicitur,

Viscum legioni dedi,

Fundisq̃ue eos prosternam ut folia farsari.

Antiquissimis Græcis *αἰγρεῖς* dicta fuit.

Homer. Iliad. 5.

ἤρκετο δὲ ὥς ὅτε τὸς δούλους ἤρκετο, ἢ ἀγροῶς

^vΗ τε πίτυς βλωθρή &c.

*Cecidit sicut quercus aliqua, cecidit vel populus
Vel picea alta.*

Ἀχέρως vocatur διὰ τὸ πεφυκέναι ὡς τῷ ἀχέειν. Quod
circa infernum prius apparuit, Fabulam hanc tradit Theo-
criti Schol. eidy. β. ubi hæc ex Olympionico refert.
Ὀλυμπιονικῶ Φησὶ τὸν Ἡρακλέα κατελθόντα εἰς ἄδου, ὕρει ὡς
τῷ ἀχέειν φουδὸν τῷ λόβῳ, καὶ εἰς ἀνθρώπων κορυφαί, ὡς
ἔρηγος ἀχέρως δα καλεῖ. Olympionicus inquit, Herculeum cum
ad inferos descenderet, invenisse circa Achærontem inferni
fluvium, nascentem populum albam, eamque ad homines por-
tasse, quam Homerus idcirco achæroïda vocavit. Narrat
ex hac Hercules sibi fecisse coronam, eamque, capiti im-
posuisse. Hinc folii partem superiorem porracei seu vi-
didiissimi coloris esse, ita ut nigra propemodū videatur, ac
propter fuliginem ac caliginem terti fumj, obscura adeo
facta: alteram verò partem, quæ temporibus adhæsit, à
sodore abluto exalbuisse. Vtrumque colorem, in rei me-
moriâ, huic remansisse voluit. Maluit alii, ab inferis re-
deuntem primum arborem istam contemplatum, atque se-
inde coronasse, conveniente plantæ colore albo, huic e-
ventui, quum è tenebris in lucē commearet. Alia & verior
ratio excogitari potest, cur superior pars porracea sit, in-
ferior alba; quod pars superior humidior, ficior inferior;
albus enim color in sicco, ejus subjectum primum ter-

ra; id quod ex cineribus, faxis, arenis, igni aut soli ex-
stis palam est. Viridis ex humido crasso, cujus matricem
videmus aquam: crassescens enim viridescit. Superior
ergo magis viret, quod insolata trahat ad se humidum,
quod deberet esse in inferiore. Herculi è populo coronam
gratam legimus apud Tertullianũ de corona. Hercules
capite præferre, nunc populũ, nunc oleastrũ, nunc apium.
Virgil. ecl. 7. *Populus Alcide gratissima, vitis Iacbo.*

Qui ad Herculis aram sacra faciebant, populea fronde
coronati erant, quod Salios fecisse ex Æneid. oct. constat.

Dixerat : Herculea bicolor cum populus umbrā.

Velavitque comas, foliisque innexa pependit.

Tum Salii ad cantus incensa altaria circum

Populeis adjunt evicti ten.pora ramis.

Grata fuit æc Herculi, quod is sub ejus umbra sæpius
queivit, quæ sanè hæc arbor inter cæteras arbores præci-
puè commendatur. Apollonius Rhodius lib. 3. populum
φύλλοντι ἀπυρρίστοις χερσὶν ἔχειν, foliis innumeris comantem, vocat.
Latini quoq; hanc umbram laudant. Ovid. Lib. 10.
Metamorph.

Ecce

Opportuna sua blanditur populus umbra.

Nec tamen est quod quispiam miretur, Plinium tradi-
re lib. 17. cap. 12. nullam esse populo umbram, cui sint
ludentia folia. Hoc de nigra, Libycaque accipere oportet.
Libycam lib. 16. cap. 23. folio minimam ait; nigram
verò, libr. 17. cap. 23. folio minus densam, candidam;
lib. 16. cap. 23. numerosiore folio. Cæterum exemplo
Herculis cæteri heroes hac fronde amabant coronari.

Horat. Lib. 2. carm. Od. 3.

Teucer Salamina, patremque,

Cum fugeretur, tamen iudā Lyco

Tempora populea fertur vinxisse corona.

Quæritur; cur populo Teucer se potius coronarit,
quam alterius arboris ramo? An quod arbor ea Herculi
sacra, magnis grumnis laboribusque perfuncto? An po-
tius, quod ad Bacchantiū coronas & genio indulgentium
respexit? Probabilius postremum. Dum enim lætitiā
præ se ferebat, ostendebatque, alios bene sperare jube-
bat. Demosthenes pro Ctesiphonte, exprobat Æschini,
quod choreas intemperantiores interdū per plateas
duxerit, coronatus scæniculo, albaque populo. *ἐν δὲ τοῖς*
ἡμέτεροις τοῦς καλοῖς διασύναν ἀγῶνι (αἰσχύνῃ) θία τῶν ὀδῶν τοῦς ἐν
φαναιμένοις τῷ μαρτυρίῳ, καὶ τῇ δόξῃ. Adhuc locum Gram-
matici. ἐστὶ φανερὸν ὅτι τὰ βακχικὰ τελοῦντο ἐν τῇ δόξῃ, ἀπὸ τῶ χθόνιου
ἡμῶν εἶναι το φυτὸν. ἡ βακχία δὲ καὶ τὸν πρὸς προσέφῳς δίδωσιν. τῶν δὲ
δόξῃ πρὸς φυνέαι φασὶ ἀπὸς τῶ ἀχρεῖν πρὸς καὶ ἀχρεῖας καὶ ἐπὶ
πρὸς οὐμῶν. Qui Bacchanalia celebrant coronantur populo al-
ba, quod infernalis sit planta, infernalis Proserpina Bacchus.
Populum albam natam ad Acherontem fluvium ajunt, unde
ab Homero ἀχρεῖος vocatur. Cæterum non tantum in de-
liciis hoc coronamenti genus habuit Hercules, sed cum
rem etiam ageret seriam, populea fuit coronatus corona.
Stattius de Hercule jusiurandi verba concipiente.

Lib. 3. folv. in fine.

Sic ait, Et tangens surgentem altaribus ignem,

Populeaque movens albentia tempora sylva,

Et Stygā, & Ætherei juravit fulmina patris.

De hac coronâ Valerius Flaccus Lib. 6. Argon.

Populeus cui frondis honor, conspectaque glaucò

Tempora neſuntur ramo.

Glauco, id est albo, sed decolor. Hæc sola Athletis
utilis propter Herculeum. Artemiod. lib. 2. cap. 25.
μεῖν δ' λευκὴ ἀθληταῖς συμφέρει, διὰ τὸ ἡγεμῶνα. Theocr. Scho-
lias. ἰσοκίτατο, ὃν τῇ κεφαλῇ οὐκ ἔχουσιν τὴν σφραῖνον διὰ τὰ λευ-
κὰ. ὃ φέρει τὴν ἡγεμῶνα, πικταρχὸν. ὅστις ἡγεμῶνος σφραῖνον
περὶ τοὺς ἑστῶτας ἀνδρῶν οὐκ ἔχει, λευκὴ ἔχει οὐκ ἔχει, ὅτι ἀθ-
ληταῖς ἐστίν, ὡς καὶ ἡγεμῶν. οἱ γὰρ ἀθληταὶ πάντες ἐσφραῖνον ὡς ἰ-
σοκίτατοι οὐκ ἔχουσιν τὴν ἡγεμῶνα. πῦς πολλοὺς ἀλλοὺς διατεχνήθη.
In capite habens coronam ex populo alba Herculis planta,
involutam purpureis undique lemniscis; coronatus venerat
ut fertur, populo alba Delphis, quia cernitor erat, ut Hercu-
les, cernitores hac coronabantur tanquam sacra; sacra hæc
Herculi, quod multa perfecisset certamina. Populum fuisse
coronamentum amantium, ex Theocr. versibus discimus.

Φράζέο μεν τὸν ἔρωθ' ὅθεν ἵκετο, πότενα Σελαίνα

Ἦνθον γὰρ κῆρυ, καὶ τὸν γλυκὺν ἀνθον ἔρωται.

Η' τρίτος ἢ τέταρτος ἔων φίλος αὐτῆς νυκτός.

Μᾶλα μὲν ἐν κόλποισι διωνύσοιο Φυλάσσων

Κρατὶ δ' ἔχων λάβ' ἑκαὶ ἑσάκ' ἀνδρῶν

Παύλῳ τῷ ἀποστόλῳ τῆς ἐλπίδος
τῆς ἐν Χριστῷ ἰσχύος καὶ ἀγαπᾶται

T

*Dic amorem meum unde venerit veneranda Luna.
Venissem enim ego, per dulcem amorem, venissem,
Vel duobus vel tribus comitatus de nocte amans:
Mala quidem in sinu Bacchi habens,
In capite autem habens populū Herculi plantam sacram
Undique purpureis lemniscis involutam.*

Coronamentum fuisse videtur amantium διὰ τὸ ὁμοίως πρὸς ὅριον, propter magnitudinem & rectitudinem, ut Lucianus loquitur. Phyci arborem hanc sacram Herculi ajunt, quod tempora indicet. Nam ἡρακλῆς dicitur quasi ἡρῶς καὶ δῶ αἵρης gloria. Per populū albam antiquitus tempus indicabatur, tum quod bicoloribus foliis prædita sit, ex una parte nivei sive cerussati, ex altera porracei viridissimi coloris, ex quib. præcipuas temporis partes, Diem scilicet, & noctem referre videtur; tum quod hoc habeat quoque commune cum tempore, quod ejus folia post solstitium vel ipso solstitii die circumagantur, nec alio argumento certius intelligatur Sydes confectū, ut Theophrastus & Plinius scribunt. Vide cap. 16. lib. 1. hist. Nigra populus Græcis αἰγίεον, dicitur, διὰ τὴν ἰσχυρίαν & αὐτῆς ἀναδύσας, ab extructione & eruptione sursum versus. Εἰς αἰγίον enim non tantum excitationem, sed etiam extructionem significat. Apud Herodotum enim legimus, ἰσχυρίαν τῶν πυλῶν murorum extructio. Hanc ob causam hanc arborem μακρόν dixit Homerus Odyf. 7.

Μακρόν αἰγίεον, ὃ ἐστὶν ἀλυσίκορον, longa populi nigra, & salices frugiperda. Alibi μακροὶν dixit Odyf. 7.

Ἡδραὶ δὲ τὰ φύλλα μακεδνῆς αἰγίεου.

Sedentes ut folia excelsæ populi.

Etymon hoc habes apud Homeri interpretem, Iliad. 4. χαμῶ πῶς αἰγίεον ὡς ἀνομήδην δὲ, inquit, διὰ τὴν ἰσχυρίαν, ὃ αἰγίον αὐτῆς ἀναδύσας. Aliud etymon apud Phavorinū lego. ὡς τὸ ἐξ τῆς ἰσχυρίας ἀνομεῖν, ἢ ὡς ὁρμῆς, & κινήσεως. ἢ διὰ τὸ κατὰ γινώσκον τὸν αἰγίον. à movendo & profiliendo cum impetu e terra, vel, quia à ventis confringitur. Postremū populo Libycæ familiaris, quam nigra. Doctiss. Gaza lib. 3. Gramm. διὰ τὸ αἰγίον mavult derivare. Fulgent enim splendent; hujus folia. Norandi interpretes Hesiodi, Diodori Siculi, & Strabonis, quod αἰγίεον alnum interpretantur. Hesiod. in Scuto.

Αἰγίεον τὸ πανύριον ῥήγνυν ὡς αὐτὸν. Vertunt. Alniq; totis radicibus confringuntur ab ipsis. Male, ut dixi, αἰγίεον alnum reddunt. Sed non melius πανύριον totam radicem dicunt. πανύριον longe lateque expansam radicem habens. à πῶν extendo. Diodorus lib. 4. Bibliot. διὰ τὴν ἐκτεταμένην τὴν ῥίζαν αὐτῆς τὴν φύσιν μετατρέφεται τὴν φύσιν, γινώσκον αἰγίεον τούτων ἢ κατὰ ἑαυτὸν καὶ τὴν αὐτῆς ὡς ἀπὸ δάκρυον ἀφύων. καὶ τοῦτο πηγυδρον δὲ πᾶσι τὸ καλεῖσθαι ἡλεκτερον. Præ nimio luctu, exuta natura pristina, in alnos (populos nigros) transmutata sunt (Phaethontis sorores quæ Phaetonta in ostia Padi delapsam lugebant) quæ quotannis sub hoc ipsum tempus lachrymas emittunt, & quarum concretione electrum hoc, quod nominant, effici perhibetur. Strabo lib. 5. Geograph. τὰ δὲ πᾶσι τῶν μεθυνομένων ἢ κατὰ φύσιν αἰγίον ὡς αὐτὸν τὸ αἰγίον φαίνεται, καὶ τὰς ἡλιαδίας τὰς ἀπαιρεσθῆναι αὐτὰς τὴν ἡλιαδίων, τὰν μεθυνομένων ὡς ὅτι, πᾶσι δὲ τῶν λαζυδρον. Interpres. Nam fabulosa illa multa & conficta alioquin omittenda sunt, ut de Phaethonte & Heliadibus, quæ in alnos fuerint mutatae apud Eridanū, qui nullibi terrarum est, quanquam ab iis vicinus Pado dicitur. In populum nigram, non alnum fuere mutatae. Fama est, sorores Phaethontis, mortem fratris adeo graviter tulisse, ut assidue lugentes Deorum misericordia in populos nigras fuerint conversa.

Ovid. Lib. 1. de Ponto.

Vos quoque felices, quarum clamantia fratrem

Cortice velavit populus ore novo.

Virgil. Lib. 10. Aeneid.

Namque ferunt luctu Cygnam Phaethontis amati

Populeas inter frondes umbramque sororum,

Dum canit, & maestum musa solatur amorem,

Canentem molli pluma duxisse senectam,

Linguentem terras, & sidera voce sequentem.

Errandi occasionem interpretibus, si non ipsius Poëtæ erratū, præbuit Maro ecl. 6. ubi in alnos mutatas canit.

Tum Phaethontidas musco circumdat amara

Corticis, atque solo proceras erigit alnos.

Αἰγίεον populum nigram esse, ex ipso probatur Theophrast. lib. 2. de caus. cap. 21. ubi λεῖον καὶ αἰγίεον scribit, albam populū in nigram mutari. Alba populus quomodo in nigram mutetur cap. cit. docetur. Alnum in populum mutatam hæcenus inauditum, Diffimiles tota facie arbores: non valde diffimiles alba nigraque populus.

Μονοειδῆς. Theophrastus duo populi ait esse genera, al-

bam & nigram populum. utramque singulari constare specie. Plinius, Tria genera populi ait, quædam alba, alia nigra, tertia Libyca vocatur. Queritur, an Libyca populus sit cericis Theoph. quod multis videtur. Nec nobis horum displicet opinio. Meminit Hippocrates populi nigre Creticæ Lib. de natura muliebri. αἰγίεον κρητικὸν καὶ αἰγίον, τὸ αἰγίον ἐν αἰγίᾳ δίδεναι πίνειν, populi nigra grana novem trita, ex vino bibenda dato. Idem Lib. 1. de morb. mulierum repetit. Hæc si diversa à vulgari nigra, non erit μονοειδῆς populus. Plinius sanè populū nigram Creticam laudatissimam ait lib. 24. cap. 8. Populus nigra efficacissima habetur, quæ in Cretica nascitur. Rectè tamen Theophrast. μονοειδῆ αἰγίεον dixit. Forma non differt à vulgari, sed majori facultate pollet. Putavi aliquando corruptum fuisse Hippocratis codicem, ac legendum, αἰγίεον ῥηπνῆς καὶ καύου. Sed temerè me hoc suspicatum fuisse, non inficias eo. Videndum, quid coccum sive granum populi vocet Hippocrates: an baccas, quæ uvæ oblongioris specie racematim adhærent; an primum germen. Certè uva illa sive fructus qui julum sequitur, tali non pollet vi, nec eousq; vis ejus extendi potest. Primum resinofum germen Aegineta & αἰγίεον semen; & καύου populi vocat. Diosc. resinam nuncupat. Prima enim hujus germina, futurorum foliorum rudimenta, oblonga, hordeaceo grano majora, pingue, oleosum, resinofum quiddam continens, digitis adhærescens, colore flavo, ad luteum accedens, odore suavi gratum, quod majoribus factis, & in folia jam abeuntibus perit. Objiciet quis, hanc resinam, sive germina hæc, ad fœtus pellendos non esse idonea, quod acopis & malagmatibus adhibeatur, ut Dioscorides, Galenus, & Aegineta testantur, ἢ δὲ ἐξ αὐτῆς ῥηπνῆς θερμότητι τὸν αἰγίον ὅτι μὲν γινώσκον αἰγίον, & κατὰ γινώσκον, resina flore calidior, acopis admiscetur & malagmatibus. Nihil impedit acopis & malagmatibus addi. Nam non rarò his adduntur, quæ pellendi fœtus vi pollent. Ipsum castorium acopis apud Aeginetam admiscetur, Lib. 7. ἐν περικλῶ ἀκρόα, quod recipit χρυσοῦ ἀλγυλῆς καὶ τῆλης — διφωρίου, περιβόλινης, καὶ ποταμίας αἰγίον γο γο. Quis euphorbium, opopanas castorium fœtus expellere negare aufit? Præterea quæ tenuium partium sunt, ea tali vi pollere, mirum nemini videtur. Tenuium partium hæc germina esse, odor satis arguit, & recentiores fatentur omnes. Porro primum populi nigre germen ab Aegineta αἰγίεον vocatur lib. 7. c. 20. ubi populneum, sive ægrinum describit unguentum. αἰγίεον, καὶ τὸν καύον τὸν ἥρῶν γίνεσθαι. ὅτι πᾶσι αἰγίον ἐστὶ ῥηπνῆς. τὸν γὰρ καύον ἐν θλάσει τῆς αἰγίον γο δὲ τὸν πᾶσι βαλάνου, εἰς ἃ γλυκίως ἱαλίου. Verno tempore fit unguentum populneum (ægrinum) hoc est, ex nigro populo interpres) quum resina circa semen copiosa existit: etenim grana populi confusa unciis quatuor in dulcis olei sextarium admittunt. Non tantum semen, sed etiam coccum vocat. De primo germine hæc intelligenda, eo argumento probatur, quod populus nigra vere fructum non ostendat, fructusque omni resina careat. Apud Aetium legitur non verno tempore, sed æstate semen hoc colligendum. τὸ δὲ αἰγίεον, κατὰ φύσιν ἐν τῷ ἥρῳ ὅτι πᾶσι αἰγίον ἐστὶ ῥηπνῆς, καὶ αὐτῆς τὸν καύον συνθλάσει &c. populneum in æstate paratur, cum multa circa semen est resina; sumunt itaque ejus grana, modiceque confringunt. Erratum excubentis vel auctoris. Æstate nulla resina reperire est in hac arbore; vere germina resinosa sunt. semen, ut dixi, omni resina caret. Non magna mutatio si αἰγίον æstate ἥρῳ scribatur. Quod sanè libentius fecero, quam optimum virum, tam grandem commississe errorem dixerim. Post julos, profert oblongum veluti racemum, uvæ oblongioris speciem exhibentem; cui baccæ adhærent rotundæ, quæ, ubi maturuerunt, in papposam vanescunt lanuginem. Magno ergo in errore versantur illi, qui non prima germina illa resinosa, sed racematim coherentia granula in populnei unguenti compositione assumenda tradunt. Errandi occasione dedit Plinius, qui plurimos in populorum historia commisit errores. Hic lib. 24. c. 8. scribit. Populi alba uvam in unguentis usum diximus. Duplex error. Nemo n. populi albi uvam unguentis miscuit: deinde non uva, sed primum germen admiscetur. Confundit Plinius βρύον historiam. βρύον unguentis admiscetur. βρύον idem Plinius Lib. 12. cap. ult. uvam populi alba, dicit; quod valde ineptum. Sed hunc errorem supra me castigare memini. Falsum est quod idem Plinius lib. 24. ait, populum nigram fundere resinam. Fundit, inquit, & illa resinam exiguan, quæ utuntur ad malagmata. Immo adhæret primo germi resinofum quid, quod evanescit, germine in folium abeunte. Pergit idem Plinius: Humor è cavis populi nigre effluens verrucas, papulasque & attrita corporis tollit. Humorem emittit dum accensa uritur, vel, dum castratur. Populi.

Populi, inquit, ferunt & foliis guttam, ex qua apes propolis faciunt. Vide quam parum eorum quæ scriptis memor sit. Lib. II. cap. 7. pissoceron gigni, ait. Pissoceros, ait, super eam venit, picantium modo ceu dilutior: ceræ initium plerumque è mitiore gummi. Propolis crassioris jam materie. Ceterum prima germina, de quibus modo mentio, ῥοῦκος Græci vocarunt, quod grani magnitudine ef-

scent, aut paulò majora; tum quod forma granum nonnihil referant. σπέρμα, id est, semen ab Ægineta vocatur. Hesych. κίρκος vocari scribit. κίρκος κέρκος, ἰσχυρὸς, & ἰσχυρὸς βλάστησις. idem κίρκος μαρὰ τὸς βότρυς. Intelligit primam germinationem, quæ grano major, uve non dissimilis est. Officinæ oculos populi, gemmam populi vocare solent.

Populus Nigra.

Populus Alba.

ὁ ῥοῦκος &c. Veramque populum rectam, inquit, sed celsiorem laevioreque nigram. Excelsiorem nigram esse, experientia docet; laevior esse non videtur, sed nigrior. Populus alba perquam facilis auctu arbor, cito in altitudinem assurgit; superius ramosa: caudice crasso, cortice albicante, ac laevi: lignum candidum, quodque non difficile finditur. Nigra populus procerior rectiorque habetur, frequenter ramosior, non raro crassioris caudicis, cortex ejus levis similiter est. Sed nigricantioris quam albæ coloris. Ligni materies durior, flavior, ac minus albida, nervosior, ac difficilius finditur. Vtriusque lignum cum aruerit levissimum. Populus alba cum annosa est, ædificiis commodissima existit, eaque mirifice ornat: habet enim crispum lignum, fluviorumque fluxus ac cursus mentitur. Ditiore ex populi albæ materia mensas, spondasque suas parari volunt. Ex ligno nigrae populi, quoniam arefactum sit levissimum, calopodia conficiuntur, in eoque imagines sculpuntur.

ὁ ῥοῦκος &c. Neutra, inquit, florem habere videtur. Alba populus julum profert oblongum, papposum, initio purpurascens. Nigra etiam julum producit, albæ non dissimilem, cui fructus, qualem dixi, succedit. Cum negat florem habere, sequitur eorum opinionem qui julum florem negant. Vide cap. 7. hujus libri.

Τὸ δὲ ῥοῦκος ἔστι φύλλον. Foliorum figura similis. Profectò alia folia albæ, alia nigrae, si diligenter attendamus. Albæ folia sunt lata, profundius incisa, ac angulosa, vitigineis ferè similia: sed multò minora, superiore parte lævia, glabra, ac virentia; averfa verò parte albida, ac lanuginosa. De albæ foliis quæ tradit Plinius supra lib. I. cap. 16. examinabimus, Alba, inquit, folio bicolor, superne candidans, (id falsum est; decepit Plinium locus Theophrasti citatus.) inferiore parte viridi: huic nigraeque, ut crotoni. (id est ricino. talia albæ, nequiquam nigrae, ac de alba tantum tradit Theophrastus.) folia in juvenia circumata rotunditatis sunt, vetustiora in angulos exeunt; è contrario hederæ angulosa: rotundantur, (vide cap. 16. lib. I.) populi foliis grandissima lanugo (omni lanugine nigra caret, albæ averfa parte, lanuginem habent) evolat candida, tradita folio numerosiore candida, ut julus. Hactenus Plinius. Facile videt lector, Plinium in re botanica valde rudem fuisse. Nigra populus folium habet nequiquam

angulosum, sed instar priorum hederæ foliorum latum, & acuminatum, per ambitum nonnihil crenatum, colore virens, læve & resplendens, longo tenuique pediculo appensum, quamobrem, ventis concussum, strepitum exhibet. Vides dissimilia utriusque folia esse. Quomodo ergo similia dixit Theophrastus? Ex ipso Theophrasto respondemus lib. I. cap. 16. Omnium arborum folia sibi ipsa similia tradit, populi autem & hederæ dissimilia: recentia enim populi albæ, (malè vir magnus hoc de utraque populo accepit; ῥοῦκος ait Theophrastus.) & ricini folia rotunda scribit, vetera verò fieri angulosa tradit. Similia ergo cum utriusque folia ait, comparat folia recentia populi albæ foliis nigrae.

Ἡ κέρκος. Nomen accepit quod folium ejus in cacumen instar radii textoris, vel cunei exeat. Κέρκος enim, ut Pollux docet, radium vel pectinem significat. Sed hoc etymon an satis conveniens sit, dubito, quod facile ex descriptione foliorum, quam mox dabo, percipiet Lector. Κέρκος Hesych. acumen populi nigrae, piceæque exponit. κέρκος ἢ κέρκος ῥοῦκος ἢ αἰγίρεος κέρκος εἰδὲς ῥοῦκος. Κέρκος (si modo quam populi Libycæ nomine ostendunt recentiores sit κέρκος) dicitur, quasi κέρκος, (quomodo legendum quidam existimant) quod folia ejus etiam celo tranquillo crepent, sonitumque edant. Κέρκος Galenus in glossis exponit; ἀνομιματισμένη τὴν μισσητὴν ἡχὴν ἐν τῷ δόστῳ καὶ νύκτιν μελλόν; Fictitia vox & molestus odiosusque; sonus. Utitur ea Hippocr. major lib. de 2. morbis. Doctiss. Fœsius, & Galenus existimant κέρκος pro κέρκος legisse (nam in toto libro καὶ ἔστι πάλιν vocem (κέρκος scriptam non reperies.) ut subnotare videatur locum, qui legitur (pag. 144. 43.) καὶ ὁ φάρμακον δὲ κέρκος. Idem apud Galenum in exegesi legit, κέρκος & ἀνομιματισμένη τὴν μισσητὴν ἡχὴν. Vt κέρκος vox sit fictitia, quæ molestum aut odiosum quiddam insonare indicet. Est enim κέρκος κέρκος pulsare, & proprie τὸ κέρκος κέρκος significat, quod est, citharam pulsare. Hesych. κέρκος exponit κέρκος. Sic Aristot. in civibus, κέρκος αὐλὸν dixit, ἀντὶ τοῦ λαλοῦσθαι, ut exponit Scholiastes. Κέρκος Gaza populum vertit Alpinam, Tertium populi genus Plinius Libycam vocat. Queritur, an Libycæ populus cercis sit Theophrasti. Negare videtur vir magnus. Ruellius, inquit, hoc amplius erravit, qui Alpinam cum Libycæ conjunxit; quippe si Alpina, Libycæ non erit. Nam & cæli segmenta alia, & natura loci diversissima: neque

convenit Pliniana cum hac Theophrasti. Plinius folio minimam ait ac nigerrimam; Theoph. φύλλον χροματι χιόνος ὁμοίον, τὸ ὑπὸν καὶ τὸ περὶ. Hic nihil nigroris intelligas,

Populus tremula Libyca.

tantò minus illius maximi nigri. Non conjunxit Ruellius Libycam cum Alpina. Sic enim lib. 1. cap. 120. scribit; *Tertium genus Theoph. facit ejus quam alpinam, nonnulli Libycam appellant.* Quibus in verbis, quid commiserit Ruellius reprehensione dignum, non video. Non enim conjungit Libycam cum Alpina; sed tertium populi genus, nonnullis Alpinam, aliis Libycam vocari, tradit. Sed ponamus conjunxisse; ideòne erravit? minimè. At aliud coeli segmentum in Libya, aliud in Alpibus. etiam diversum in Norvegia, ab Italico, in utraque tamen pinus & abies. Loci natura diversissima Libyca & Zelandica: in utraque tamen nascitur laurus, floret, fructumque fert. Nulla itaque ratio est, cur Libyca populus in Alpibus nasci non possit. Negat idem, populum Libycam Plinii, cercedem Theoph. esse. Rationem audivimus. Respondeo; Plinium non simpliciter huic populo nigerrimum tribuisse folium, sed respectu aliarum populorum hujus folium nigerrimum & minimum dixisse. Queri etiam solet, utrum tertia populus Dodonæo descripta, sit cercis Theophrasti. Botanicorum ea est opinio. Quædam tamen obstant: Cercidem Theoph. lib. 1. cap. 18. in filiqua nudum semen ferre: ait: populus filiquam, aut filiquæ simile nihil fert. Corruptum codicem dicunt; sed videat lector, quæ cap. citato diximus. Cercidi Theophrastus folium ait esse hederæ, altera parte angulis carens. Huic subrotundum, margine profundius inciso quam nigræ in angulum acutum non desinens. Quare recte à nonnullis tertium populi genus, nullo addito alio cognomine, vocatur. Altitudine albæ populo non inultum cedit. Procera etiam arbor, cortex ac ligni materies ad nigræ similitudinem accedunt: juli longiores ac nigriores: folia quoque nigriora ac duriora, subrotunda, marginibus profundius incisa; quæ è longioribus pediculis dependentia continuo fere moventur, atque inter se collisa crepitant (quare à Belgis *ratelaer* vocatur) cælo etiam tranquillo ac sudo, vel quam minimum ventoso. Radices hujus firmiores, profundius quam albæ descendunt. Sunt quæ arborem Iudæ vulgo vocatam cercidem esse contendunt. Cercis cortice est populo albæ simili, verum asperiore & scabriore: Huic cortex è purpura nigricans, nec aspe-

rior, nec scabriore albæ populo. Cercis ramis albicantibus spargitur; Hujus ex purpura nigricans. De arbore Iudæ alibi plura. Corrige Theodori codicem, Scribe scabrioreque, ut *pirus sylvestris*. Theophrastus cum folium χροματι χιόνος ὁμοίον τὸ ὑπὸν καὶ τὸ περὶ ait; intellige, folii utramque partem eodem fere esse colore, attamen parte superiore intensiore esse colore. Foliorum descriptionem si sequaris: quam nigram vocamus, propius accedit, quam tertia. Sin verò pediculi, tertia magis convenit; quanquam nigræ pediculus etiam longus.

Alnus.

κλήρη vel κλήρη alnus Latinis vocatur, quod amne alatur, ut lib. 4. cap. 9. Scribit Theophrastus. Plin. lib. 16. cap. 18. non nisi in aquis provenire tradit. κλήρης nomen à contrario impositum est, quod lignum minimè compactum, clausumque habeat, sed fungosum & spongiosum. κλήρης ergo δὲ τὸ κλείω, κλείω τὸ εἰς κλήω, οἱ ἴωνες δὲ τὸ κλῆω φρουσιν, ἔξ ἧς ἡ κλήρης διὰ τοῦ κλῆω φρουσιν. id est, *clerha* ergo à κλείω, quod in futuro habet κλείω. Iones cum ἡ ἔξ, scribunt; κλήω unde κλήρης cum ἡ ἔξ, scribant. Dicta etiam esse hæc arbor potest, à κλείω vel κλήω claudo, quod ex hac naves, in quibus multa retinentur & clauduntur, fiebant.

Lucanus.

Et fluctibus aptior alnus.

Virg. 1. Georg.

Tunc alnos primum fluvii sensere cavatas.

Item alibi:

Nec non et torrentem undam levius innatat alnus

Claudian.

Qui dubiis ausus committere fluctibus alnum.

Prius etymon magis arridet; postremum nimis longè petium.

Ἀλγερων. in Bas. & Ald. Ἀλγερων scriptum est. Supra cap. 6. alnum fructum habere tradidit; quod ipsa experientia comprobatur. Reprehendunt recentiores Theophr. quod alnum sterilem scripserit, cum ne per somnium quidem hoc cogitaverit. Maluerunt interpretes, & correctores Plin. sequi, quam cum Theophrasto bene sentire. Scribit Plinius lib. 16. cap. 26. *fructum arborum sole nullum ferunt, hoc est, ne semen quidem. Tamarix scopis tantum nascens, populus, alnus, ulmus, atinia, alaternus &c.* Hæc omnia fructum & semen ferre autopsia docet. Nec vocis Ἀλγερων vim intellexit Plinius. Vide quæ lib. 1. dixi. ubi probavi.

probavi, ἀλφειά dici δὲ δρῶ, quæ fructum ferunt esui ineptum. Scribe apud Theoph. ἡ ἀλφειά; quomodo etiam legit Robertus Constantinus. Præter veritatem est quod scribit Aristoteles, in sola Creta fructum ferre: apud Batavos quotannis floret, & fructum fert. Fructuosa est arbor. Vere julos emittit oblongos, ex multis squamis compactos, fuscis, quales betulæ & fago; sed in alno non decidunt, ut in fago contingere videmus, sed durant cogunturque. Ita quidem, ut forma olivas imitentur. Atque hic alni fructus est, qui autumnæ appetente maturatur, & dehiscit; ac tum semen decidit, ex quo nova planta.

Ὁ δὲ φέρει; non tantum recto, sed etiam procero ac mediocri crassitudinis est caudice. Hinc Virg. *proceras erigit alnos.*

Ovid. lib. 13. *Metamorph. Floridior prato, longa procerior alno.*

Ξύλον. Lignum alni molle & fungosum quasi cernitur, rami fragiles, nec inflecti se patiuntur, ut alia aquatica ligna: cortice circumvestitur scabro, fragili, nigricante, incana ac muscosa barba obducto, non aliter atque vetulæ, ad corii aliorumque tincturas utili; lignum alni cortice spoliatum, & ipsum rufum apparet, molle ac tractabile; quod extra aquas non diu incorruptum durat; sub ipsis vero aquis, & in aquis, ad æternitatem immortale, ædificiorum fundamenta & immania pondera sustinet. Multa ædificia palos ex alno subdita habent. Alni idcirco materiam à Venetis expetitam narrat Mathiolus, ad palatiorum ædiumque fundamenta, quod crebro fixa, non modo ad æternitatem maneat immortalis, sed quod ingentes admodum ferat moles. Sed nec hæc antiquis incognita. Vitruvius, ubi de lignorum materie agit. *Alnus, inquit, quæ proxima fluminum ripis procreatur, & minimè materies utilis videtur, habet in se egregias rationes. Etenim aëre est, & igni plurimum temperata, non multum terreno humore paulo. Itaque quia non minus (lege nimis) habet in corpore humoris, in palustribus locis infra fundamenta ædificiorum, palationibus crebro fixa, recipiens in se quod minus habet in corpore liquoris, permanet immortalis ad æternitatem, & sustinet immania pondera structura, & sine vitis conservat. Ita quæ non potest extra terram paulum temporis durare, ea in humore obruta, permanet ad diuturnitatem.* Plin. lib. 16. c. 37. *Licet alni sepibus muniunt, contraque rumpentium annuum impetus, riparum muro in tutela turis excubent, in aqua saturæ, casæque densius innumero hæde profint. Cur alnus, extra aquas flaccida fiat, ac putrescat, sub aqua immortalis & æterna permaneat, lib. 3. de causis plantar. cap. 17. docet Theophrastus. Ne pigeat acutiss. Scaligeri, & nostras adire Annotationes.*

Φύλλον ὁμοίον ἀπὸ πυρῆς. Cum piro non magnam habet similitudinem, nec majora quam pyrus fert folia. Constantinus corrigit *καρπῶς*; quia cap. sequenti πρὸς τὴν καλὴν ὁμοίωσιν. Hanc si sequi velis lectionem, scribe, *καρπῶς ὁμοίωσιν*. Nam *καρπῶς*, κατ' ἐξοχὴν & sine adjuncto, juglandem denotat, cum qua nihil similitudinis alnus habet. Alni folia rotunda sunt, nervosa, coryli foliis satis similia, sed nigricantiora, angustiora, longiora, læviora, per ambitum instar coryli crenata, tactu gummosa, ac glutinosa, non aliter, ac si visco seu pinguedine quadam oblita forent: Alni folia. Plin. lib. 16. c. 24. *crassissima dixit. Hæc tabellarii, ut fama est, alique, si quando in æstu defatigati fuerint, ut commodè pedibus incedere queant, calcibus imponunt; qua ratione dolorem mitigari ajunt, & calorem lassitudinemque extrahi.*

Τεγγυφύλλον &c. Corticem, inquit, habere asperum & rufum intus, ad coria tingenda utilem. Supra, ubi de ligno ac caudice egi, corticem descripsi. Ex cortice alni ater color conficitur. Infectores namque & pilearii cortices alni, & ferrum vetus, aqua per aliquot dies macerant, hinc color efficitur niger, atramento similis.

Ῥίζας &c. Radices habet mediocres, per summam telurem repentes, quales describit Theoph. Ad radices has quandoque excrecentia ramosa, uvæ quercinæ similis observatur.

Φύλλον δὲ ἐν ἐφύδρσι. Humectis & uliginosis locis gaudet, potissimum verò frigidis & opacis convallibus, ad ripas torrentium & amnum quam lætissimè provenit. Sed quod ait, nullibi quam in aquaticis vivere, id cave credas. Lib. I. cap. 7. *incipitem vitam agere scripsit; quod verissimum est. Siccis locis æquè procera ac pulchra, quam uliginosis nascitur. In agro Zypiano locis sterilibus & arenosis, ubi ne gramen quidem provenit, alnus, si plantetur, pulchrè provenit. Quæ causa, quod multa millia al-*

norum recenter natarum, quotannis eò deferantur, & plantentur: solo, ut dixi, ad aliud nihil apto. Dicendum pro Theophrasto, sponte sua uliginosis tantum provenire locis, in agrum verò istū esse translatam & ibi plantatam.

Alnus nigra.

Theophrastus alnum unigenam tradit: recentiores plura observarunt genera. 1. alnus rotundi-folio, vulgaris, glutinosa, viridis, quæ in Creta *Schiro* vocatur. 2. alnus folio oblongo viridi. 3. alnus folio incano. 4. alnus alpina minor. Hæc cum prima convenit quidem, sed per omnia humilior est, nec folia ita lento humore aspersa sunt. His addi debet baccifera; quæ ob similitudinem quam cum foliis alni habet, illud nomen accepit. In arborem vix affurgit, neque crassescit, sed virgas quam plurimas emittit, x. aut xii. pedes altas, pollicaris crassitudinis, in alias virgulas divisas; quarum exterior cortex tenuis, ac niger est, glaucis maculis aspersus, qui vera ligno proximus subest, luteus, ac luteo quoque croci colore tingit: ligni materies candida & fragilis, medulla media ex rubro nigricante. Folia sunt qualia alni vel cerasi, nigriora tamen, & paulò rotundiora; sed dum adhuc pusilla planta est, soloque pingui confita, oblonga, & magna: flosculi inalbicant. Baccæ rotundæ, fructus sunt magnitudine piperis; in quibus fissura quædam apparet, quasi ex duabus in unum cohaissent, primum virides, deinde rubræ, postremò nigre cum mature fuerint; nuclei verò in his sunt exigui duo; gustus planè ingratis; radix per summa cespitem vagatur. In Angliæ, Germaniæ, Brabantiae sylvis, udis, & humidioribus locis frequens. Folia primo vere emittit, floret Aprili, fructus Augusto maturus, vulgo *spozken-hout* à maculis glaucis, vocant. Alii *pjil-hout* / quod pueri ex his sibi tela conficiunt. Cortice interno rustici pro rhabarbaro utuntur. Expurgat crassos, lentos, pituitosos, biliosos humores, & non modo per inferiorem sedem, sed frequenter etiam vomitione, cum magna ventriculi perturbatione & molestia. Rusticorum idcirco, non urbanorum esto medicamentum.

Σημείον: Nomen accepit δὲ τὸ ὄψιν, καὶ μὲν δὲ, quod primo vere humorem avidius & citius quam aliæ arbores à terra trahat, excernatque; tum quod humore succoque dulci plena sit; vertunt *Betulam*. Betulam quidam dici putant, quod bitumine scateat. Apud Plinium enim

enim lib. 16. cap. 18. legere est, *bitumen ex ea Gallia excoquunt*. Malunt alii à batuendo nomen accepisse: batere enim cadere est. Sic, *barula* levi mutatione, *betula*. Plin. loco citato. *Gaudet frigoribus sorbus, & magis etiam betula*. Gallica hæc arbor, mirabili candore, atque tenuitate, *terribilis magistratum virgis*. Eadem *circulis flexilis, item corbium sportis*. *Bitumen ex ea Gallia excoquunt*. Etiam hodie virgæ ex betula conficiuntur, quibus parentes & pædagogi pueros terrent, eorumque ignaviam & lasciviam emendant, coërcentque. Utrum, quam *betulā* vulgo vocant *σημίδα*, non constat. Mirabili candore, ait esse Plinius. Theophrastus cortice versicolore, ait.

Φύλλον ἔχει ὁμοίον τῷ χαλαμίδῳ καὶ πυρῷ. Nullum nucis genus novi, quod folium *betulæ* simile habeat. Præterea, ut rectè monet Scaliger, notis rebus non addi solent voces τὸ χαλαμίδρον, τὸ χαλαμίδειον. Pyro similis folium habet. Forte negligentia exscribentium contigit, ut quod Theophrastus alno, hoc illi *betulæ*, & quod *betulæ* Theophrastus, hoc alno iidem adscripserint. Constat, αὐτοψία alnum folia habere corylo similia, *betulæ* pyro non dissimilia esse. Scribo ergo, ἡ δὲ σημίδα χαλαμίδει φύλλον ἔχει ὁμοίον αἰπίῳ. Quæ vocatur *betula*, folia fert similia pyro. Malunt alii, φύλλον ἔχει ὁμοίον ὄξυι. sed propius ad vulgatam lectionem αἰπίῳ accedit: tum etiam, videtur transpositio facta, & quod Theophrastus alno adscripserat, id *betulæ* adscriptum esse, & contra.

Betula.

Betula non rarò ad mediocris arboris altitudinem excrescit, quandoque humilior & fruticosa magis. arbor ramosa, mediocriter crassa: cortex exterior caudicem convestiens, crassus, durus, scaber, rimosus; qui verò huic subest interior, tenuis admodum, lævis, candidus, atque membranæ instar pellucidus, aut chartæ nostræ; in quo veteres sua opera inscribebant, ante repertum chartæ usum. Vidimus, inquit Tragus, Curio, oppido Rhetie superioris, nonnulla carmina in cortice *betulæ* exarata. Crassiorum ramulorum cortices maculosi sunt & inalbicant; minorum verò cortex lævis est, succosus, resplendens colore fusco, aut puniceo, qualis est castaneæ, echino exemptæ, color. Rami hi lenti sunt, in quamvis partem flexiles; qui ferè deorsum reclinati, ex arbore dependent, veluti iulorum, aut foliorum pondere gravati. Ligni materies alba est, ut & ramulorum, qui propter

flexibilitatem, ad circulos vasarios non minùs utiles sunt, quam, saligni. Folia latiuscula sunt, in ambitu parva crenata, minora quam fagi, lævioraque, virentiora, & oblongiora quam piri; quæ causa quod paulò angustiora dixit Theophrastus. Primo exortu plicata ac crispâ prorumpunt, viridi, pulchreque; herbaceo tincta colore, singula singulis eisque tenuibus dependentia pediculis, scuto exiguo forma similia. Iulos edit oblongos, coryli alni que modo, nec decidunt ante autumnum. Sunt enim *betulæ* loco fructus, semenque continent ex quo nova nascitur planta. In Germaniæ ac Bohemiæ sylvis, tum & alibi gignuntur, quandoque in arenosis & aridissimis, veluti in Brabantia Campania, quibusdam locis adeò sterilibus, ut ne herbam quidem producant, in quibus tamen *betula* viget ac crescit. Iuli vere novo prodeunt, deinde folia Aprilis mense, aut paulò seriùs. Inter omnes arbores (ut scriptum reliquit Tragus) vix aliam quamcunque reperies, quæ vere tam cito tantaque copia, humorem ac succum suum à terra hauriat atque *betula*. Nam in initiis veris, antequam folia prodire, jam dulcem suum succum, eundem adeo largum recipit, ut si arbor vulneretur, limpidissimus liquor copiosius effluat, quem siti pressi pastores, in sylvis sæpe numero potare solent. Quemadmodum & nos (Tragi verba sunt) non semel eo liquore recreati fuimus, cum herbarum gratia vastas peragraremus sylvas.

Κολυτρία. Infra cap. 17. κολυτρία legitur. Vera lectio κολυτρία. Hefychius κολοίτεια. δένδρον π. κολοίτεια arbor quedam. Idem apud Phavorinum & lib. 1. hist. c. 18. Nomen hoc indicat, quod decurtata non resurgat, nec amplius excrescat, sed moriatur, ut infra cap. 17. docet Theophrastus.

Τὴν τῆς ἰστίης. Infra cap. 17. φύλλον δὲ ἔχει παρῳμοίον τῷ ἰστίῳ legitur. Corrigitur, πλεῖν. Malo ex hoc loco, ἰστίον. Deest illi quidam, ut arborē Iudæ coloiteam probent, totam hanc periodum in hunc sensum legunt; ἡ δὲ κερκίς, ὡς πλεῖν κολυτρία ἰστίον, ἔχει τὸ πλεῖν φύλλον ἔχει κερκίς: πολυέρον, & πολυφύλλον τὸ δένδρον, ὅλον μίτρα. ἡ δὲ καρπὸν καθάπερ χυδρετὰ ἐν λοβῶν ἔχει πλεῖν, & τὸ σπινθῆναι τὸ ἰστίον, μικρὸν, σκεῖν ἡρεῖν δὲ μισθίον, ὅλην δὲ πλεῖν τῷ δένδρον; deletis aliis vocibus quæ ineptam & ridiculam stultitiæ imitationem præ se ferunt, indignam oratione disertissimi Philosophi. Sonant autem hæc verba: *Siliquata est cercin, ut & colytea, arbor tota nodosa, foliosa, magna, fructus, ut leguminum, in siliquis latè. semen exiguum, paucum, pro magnitudinè ratione inclusum siliquis, modicè durum. tales paucae arbores*. Si probetur, inquit, hæc lectio, arborem Iudæ hanc stirpem esse, omnino arbitramur: præsertim si turbatis his & confusis historiis, ex descriptione secundæ colyteæ, huic assignes folium esse, ἰστίον τῆς κερκίς, ἔπειτα δὲ ἰστίον καὶ ἰστίον, & πολυέρον ὡς λεπτοῦς ἰστίον, μίτρα δὲ τὸ πλεῖν ὡς πλεῖν, id autem est, altera parte vivere, inferiore & aversa parte candicare folium, tenuibus multis fibris nervosum, inter eas fieri, quæ costarum instar à media protenduntur. Sed quæro qua auctoritate hæc lectio, à vulgata tam diversa, stabiliatur. Temerè enim & sine magnis rationibus auctorum scripta non mutanda, Sed examinare libet hanc lectionem, ἡ δὲ κερκίς ὡς πλεῖν κολυτρία ἰστίον. Ita ex lib. 1. cap. 18. legunt; Ubi & cercin & coloiteam (ita eo loco, ut apud Hefych. legitur) in siliqua ferre semen, ait Theophrastus. Idem pro cercide habent populum tertiam, quam Lybicam vocant. Atque huic siliqua nulla, nec siliquæ quid simile fert. τὸ πλεῖν φύλλον ἔχει κερκίς. Non verunt hæc verba. Sonant autem Latine. *folia habet similia ferè hederæ. circinata rotunditatis fere. Arbori Iudæ sunt folia asari similia: hederæ folia adulta angulosa sunt, oblonga, vel in longitudinem exprorecta, dum tenella sunt. hederæ folia intenso viridi sunt colore, arboris Iudæ, dilutè virent: nec foliosa dici potest arbor Iudæ. ὅλον μίτρα, id est, valde magna. Inter frutices numeranda arbor Iudæ dicta, non nisi cultura arborescit; qua accedente, ad mediocris tantum arboris altitudinem assurgit. Videt lector, etiam si hanc sequamur lectionem, (quam planè improbamus, quod ne vestigia quidem ejus in vulgatis extant codicibus) arborem Iudæ non esse coloiteam. Sed de hac arbore plura cap. 17.*

Σπάνιον. Paucas, inquit, esse arbores, quæ fructum in siliqua ferunt. Certè paucæ sunt; nam plurima pars, immò ferè omnes, paucis his exceptis, siliqua carent. utraq; acacia Spartiū (si modo atborib. adnumerari debeat) ejusque genera colutea. anagyris, laburnum, arbor Iudæ, siliqua, cassia fistuca: ceronia Ægyptia, neriū sive rhododendrum.

De coloitea, alteraque quam colyram vocant plura infra cap. 17. dicuntur, auctorumque diversæ examinantur sententiæ.

De nuce avellana, terebintho, buxo, cratægo.

[illegible]

Nvæ avellana (etenim hæc quoque natura syl-
vestris est) quoniam sylvestris, nullo, aut non
multo deterius, quam urbana, fructificet: quoque na-
& quod hyemes perpeti possit, montibusque magna
ex parte proveniat, † & quidem fecundissima tem-
pestiva ubertate. Ad hæc quod non caudicosa, sed
fruticosa, virgis sine alis enodibus, verum brevi-
bus, crassisque nonnullis affurgit. Cæterum & man-
fuescere potest. Differt tamen, quod fructum me-
liorem, foliumque amplius habeat. Circumserra-
tum folium ambabus, simillimum alno, sed latius.
Atque arbor ipsa amplior, fecundior assidue red-
ditur, virgis præcisiss. † Ambæ bino genere con-
stant. quædam enim rotundam, quædam oblongam
nucem largiuntur. Sed urbanarum fructus candi-
dior est, & locis aquosis potissimum fructificat me-
lius. Sylvestres translatae mansuescunt. "Corticem
summum habent tenuem, maculis albidis peculia-
riter variatum. Materies admodum lenta, † ut
prægraciles virgæ, desquamatae, crassæ, dera-
sæ renoventur. Habent medullam tenuem, flavam, quæ
concavantur. Peculiare his julus callo compactus,
ut retulimus. Terebinthorum alia mascula, alia fœ-
mina. Mascula sterilis est, ob id sexui maris adop-
tatur. Fœminarum, † alia fructum protinus rufum
promit magnitudine lentis, qui concoqui nequit:
alia viridem editum, rufum postmodum tingit, &
cum vite maturentem nigrum novissimo facit,
magnitudine fabæ, resinofum, & sulfurosum. Cir-
ca Idam, & Macedoniam brevis, "fruticosa, con-
tortaque nascitur: at apud Damascum Syriæ, ma-
gna, copiosa, decoraque: montem enim quendam
terebinthis refertum referunt, in quo aliud nihil.
Materies ei lenta, radices validæ † in profundo,
atque in totum incorrupta hæc arbor habetur: flos
oleæ, verum colore † rufo. Folia circa unum pedicu-
lum, pleraque specie laurinarum, conjugatim. quem-
admodum sorbo. Quodque parte postrema acumi-
net, impar exit: verum minus angulata, quam sor-
bo, ambituque laurino similia, & pingua cum
universo fructu. Fert & ad nucis similitudinem que-
dam concava, ut ulmus: quibus bestiolæ, tanquam
culices innascuntur. Fit in his resinofum quid, len-
tumque, sed resina tamen non hinc legitur, sed à
ligno. Fructus resinæ copiam non mittit, sed ma-
nibus tantum adhæret: & si non lavetur, postquam
collectus est, inter se cohærescit: cum verò lava-
tur, candidus, probeque maturus supernatat, niger
subsedit. Buxus magnitudine non excellit: folio
myrto similis. Nascitur locis argenteis, atque aspe-
sus, odore ju-
ris. Quippe Cytora talis est, qua plurima provenit.
Olympus quoque Macedonicus frigidus est: nam
& in eo gignitur, quanquam non magna: maxima
autem, pulcherrimique in "Cyrena est. Procera
enim, crassitudineque cæteris longè præstantior
† ideo vel insuave est, buxum olens. Cratægus, quam
alii cratægionem vocant, folio mespilæ † promisso
scilicet est: verum majori, latiori, oblongiorique,
nec ferrato, quemadmodum illa sit. Hæc nec ad-
modum magna, neque crassa. Materies ei versico-
lor, valida, flava, cortex lævis, mespilo similis, ra-
summo impar, verum minus angulatum quam sorbo, ambituque lauri-
no similis, ac totum pingue cum fructu. Fert & folliculos quosdam, ut ul-
mus. "corsica. † idcirco mel illic insuave, buxum enim olet, copiosè
autem illic provenit. † rigido est.

ὡς περ καὶ κείνο. γίνεται δὲ τὸ δένδρον ἔτε μέγα λίαν, ἔτε παχὺ τὸ δὲ ἔχον, ποικίλον, ἰσχυρὸν, ξανθόν. ἔχει δὲ φλοιὸν λεῖον οἷον μεσπίλη. μονόριζον δὲ εἰς ἑκάστω ὡς ὑπὸ πολὺ. καρπὸν δὲ ἔχει στρογγύλον ἡλίαν. ἡ κόψιμος. πεπαινόμηνος δὲ, ξηρὸς γίνεται. καὶ ὑπὸ μελαίνεταί· καὶ δὲ τὴν γένεσιν καὶ τὸν χυλὸν μεσπίλῳ δίδει. διόπερ οἷον ἀγρία δὲ ὄζειν αὐτὴ εἶναι. μονοειδὲς δὲ καὶ ὡς ἔχον διαφέρει.

ἡ κόψιμος πεπαινόμηνος ἔχει ὑπὸ πολὺ καὶ ὑπὸ μελαίνεταί· καὶ δὲ τὴν γένεσιν καὶ τὸν χυλὸν μεσπίλῳ δίδει. διόπερ οἷον ἀγρία δὲ ὄζειν αὐτὴ εἶναι. μονοειδὲς δὲ καὶ ὡς ἔχον διαφέρει.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Theodorus, quoniam sylvestris nullo, aut non multo deterius, quam urbana fructificet. Sanè loquutio dura, nullo deterius fructificare.

Καὶ τὸ δένδρον καὶ μετὰ τὴν γένεσιν ἡμέραν ἡ καρπὸν. Theodorus, quacunque perpeti possit. Profectò importunum adverbium, ne dicam temerarium. Neque enim verum est, ubique, & quocunque loco frigido provenire. Nihil concinnius illud, καὶ πολυκαρπὸν ἐν ταῖς φασί. Et quidem fecundissima, inquit, tempora ubertate. Monstruosum est, temporium; neque φασὶ significat ubertatem, sed τὸν καρπὸν φασί.

Τὸ δὲ περιβόλον. Aliud caput. ἡ κόψιμος ἡμέραν φασί. Theodorus, rufum, sicuti supra de flore Mespili. At ἡμέραν est rubrum. Is color Rosæ, & sanguini. Rufus Bovis. Fulvus atrior, ut Leonis. Flavus remissior ruffo, qualis succino. Gilvus ruffo dilutior, flavo plenior: equorum est infra spadiceum. Itaque Plinius rectissime, alteri fructus rubet. Neque illud rectè: ἡ κόψιμος, κόψιμος μὲν τὸν καρπὸν φασί. Alia, inquit, viridem editum, rufum post modum tingit. Immo viridem rubore tingit. Non enim rufum permaneret, si rufum tingeret.

Καὶ τὸ ἑξ ἄκρου φασί. Theodorus; quodque parte postrema acuminet. Non: sed, ut supra de Sorbi foliis im-

dix singularis acta in profundum. "Magna ex parte" fructus rotundus, qui maturescens ficitur, nigrescitque: gustu, & succo, mespilaceus. Quapropter veluti sylvestris mespilus videri possit, verum specie simplex, & sine ullo discrimine.

tribus, ἡ κόψιμος ἡμέραν φασί. In summo pediculo unum, præter cætera. Ideo addit, impar exit. Sed verbum, acuminet, est sanè φασί.

Καὶ ὑπὸ πολὺ. ἡ κόψιμος ἡμέραν φασί. Theodorus, pinguis cum univerto fructu. At τὸ ὑπὸ πολὺ de folio dixit Theophrastus: ad fructum vertit Theodorus. ἡ κόψιμος, melius hic appellasset nucamenta, quam supra κόψιμος.

Ὁ δὲ κόψιμος. Aliud caput. Hic negat Buxum valde crescere. Supra tamen videtur dixisse contrarium. Habeas locorum rationem: vidimus enim nos grandissimas.

Τὸ δὲ κόψιμος. Theodorus; Cytora talis est. Virgilius, undantem Cytorum buxo. Ita habes tria genera. Et spectat orationem Theophrasti. καὶ τὸ κόψιμος τὴν κόψιμον, scilicet, locum habent. Adverte etiam mutationem sexus in ipsa arbore. μιστὸν. ἡ κόψιμος.

Ἐν κόψιμῳ. Ergo locorum frigidorum ratione non est præstantior. Cyrenaica enim cum calida, tum feruida. Theodorus omisit, κόψιμος δὲ κόψιμος.

Κόψιμος. Aliud caput. Observa loquutionem. κόψιμος δὲ κόψιμος ἡ κόψιμος καὶ κόψιμος. ἡ κόψιμος. Quid id? Cum autem Mespilo similem agnoscat, ei hanc historiam adungere debuit, tanquam analogum. Theodor. omisit illa verba, καὶ ἡ κόψιμος.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

Hic ἡ κόψιμος. Corylum hic vertendum, quæ & in plana descendit. Inconsideratè hoc loco avellanam quis exponat. Nam avellana nuxes sive abellina, Pontica sunt, id est, παντικὰ κάρυκα, ἡ λιπτικὸν. Non species vox convenit hic, sed generis, ut Coryli. Sed huius capitis principium quia mutilatum & corruptum, cætera ἀναγκαστὴ καὶ ἀναγκαστὴν ferè omnia. Itaque sic lego, 'ἡ κόψιμος καὶ κόψιμος (φύσις καὶ κόψιμος ἡ κόψιμος) κόψιμος καὶ κόψιμος, τὸν καρπὸν φασί. Πολυκαρπὸν; legend. πολυκαρπὸν, vel subaudiendum ἀνὰ. Ἐν ταῖς φασί. Hoc additum, quia sæpè coryli non πολυκαρποὶ, sed in anni proventu. φασί autem etiam proventum & ubertatem significare, multis exemplis probatur in Crispiniano Lexico. Πλὴν φασί. Hæc tota clausula ad alnum referenda, ut patet etiā ex præcedenti cap. ubi de alno, non ad corylum. Γίνεσθαι δὲ κόψιμος. Sunt ergo coryli species 4. duæ sylvestres, totidemque urbanae. Πλὴν ἡ κόψιμος. legend. κόψιμος, non κόψιμος. ἡ κόψιμος includenda parenthesi. Ἐν κόψιμῳ, non vacat, sed positum ut externa excludat, & ostendat rei substantiam: quia naturales maculae, non adventitiae, quales etiam visuntur in arboribus. Sed scribe, ἐν κόψιμῳ. Περὶ κόψιμου, malo per i in antepenultima. Et, καὶ, quod sequitur, mutilata vox est, integra κόψιμος, ascribenda: & particula ἡ post κόψιμος otiosa est atque oblitteranda.

ἡ κόψιμος φασί. Supra dicebat cum Genitivo ἡ κόψιμος φασί. Dic igitur φασί, vel φασί. intelligitur ἡ κόψιμος. Plinius ex hoc loco lib. 13. cap. 6. Syria & Terebinthum habet. (Imò & Provincia & Italia, in qua vocatur corno capra, à folliculis sive corniculis non dissimilibus cornibus caprarum: item Trivente, & Padue Lentisco falso.) Ex his mascula est sine fructu. Fæminarum duo genera. Alteri fructus rubet lentis magnitudine, &c. κόψιμος. Plinius, alteri pallidus. Videtur legisse κόψιμος, quod pallidum (ut pallere aurum dicitur) & viride significat. κόψιμος. Alii fortasse κόψιμος: vel κόψιμος: quia κόψιμος, non κόψιμος dicat Plinius. Vera autem lectio est, κόψιμος, ut & legit Plinius: Cum vite, inquit, maturescit, non grandior faba, odore jucundior, tactu resinofus. κόψιμος τὸν καρπὸν φασί. Corruptus codex Plinii: sic emaculandus ex hoc loco, resinofus. Circa Idam Troadis, & in Macedonia brevis arbor hæc atque fruticosa, in Damasco Syriæ magna. Τερβινθόν. Scribe, τερβινθόν. ἡ κόψιμος. legend. ἡ κόψιμος, τὸν καρπὸν φασί. φασί. Sic enim legend. & Plinius, flos racemosus, olivæ modo, sed rubens, folia densa. Ἀγρωτίαν τὸν καρπὸν φασί. Falsum, si ita legas. sed deest ἡ particula, ante τὸν. κόψιμος. legend. κόψιμος, id est, κόψιμος. lege Adnotat. Ἐν κόψιμῳ.

καὶ, supra Cap. 14. Plinius, Fert & folliculos emittentes quædam animalia ceu culices, lentoremque resinofum, qui & cortice erumpit. Πλὴν. Scribend. κόψιμος. ἡ κόψιμος. Corrige κόψιμος, id est, κόψιμος, ut lib. 4. cap. 2.

ἡ κόψιμος. Loquitur de buxo vulgaris. Est enim ἡ κόψιμος, ut Gallicum illud genus, quod in metas emittitur, amplitudinemque procedit. κόψιμος. Constantinus vero κόψιμος. lib. 11. κόψιμος ἡ κόψιμος κόψιμος. κόψιμος δὲ. κόψιμος κόψιμος. intelligitur κόψιμος. Et Plinius lib. 16. cap. 16. Buxus Pyrenæis, ac Cytoro montibus plurima. Vnde περὶ τῶν κόψιμων. ἡ κόψιμος Cytoriaci, id est, buxæ Ovidio. Et buxifer Cytorus dicitur à Catullo. Ἐν κόψιμῳ. mendum infigne. Legendum enim ἐν κόψιμῳ. Plinius lib. citato, Crassissima in Corsica, flore non spernendo, quæ causa amaritudinis mellis. Habesque apud Servium Corsicana mella esse amara, ob eamque causam dixisse Poëtam discernens epitheto.

Dulcia mella premis.

Et κόψιμος dicet Theophrast. lib. 5. cap. 9. Διὸ καὶ κόψιμος. Nempe ἐν κόψιμῳ, quod repetendum, sumendumque ἐν κόψιμῳ. Alioquin essent ista ἀναπολόγητα; quum διὸ causam reddi demonstret.

Κόψιμος. ἡ κόψιμος. ἡ κόψιμος. Sic enim legendum. Reliqua verò corriguntur in Crispiniano Lexico in ea voce, nec repetam. Cratæus non est Magalet vulgò, nec ea arbor, quam nos vocamus Allier; sed est sorbus torminalis Plinii, de qua & Tragus, & Dodoneus rei herbariæ peritissimi scriptores. Μιστὸν. non nostrati & vulgari, sed Anthedoni, quam supra descripsit. Πλὴν κόψιμος ἡ κόψιμος. (Nam Plinio sorbus torminalis est, foliis pene platani) καὶ κόψιμος. Ita vocatur à quibusdam frutex, nobis vulgò dictus Neprun, vel verd de velcie, qui etiam voluit vaccinium esse Plinii. Sed hic κόψιμος lego cum Athenæo, id est, oleaster. Est vero alius Cotinus, frutex, de quo ita Plinius lib. 16. cap. 18. Est & in Appennino frutex qui vocatur Cotinus, ad lineamenta modo conchylii colore insignis. Quod de cortice intelligendum. Adhuc Appennini incolæ vocant Scotano, & Scoteno corrupta voce: & qui siti in Appennini radicibus, à colore roseo, Rosolo, & Rola: Sabaudi du Fuster: Allobroges Rhu falsò, sed propter usum in tinctura. Nam radicibus utuntur infectores, illisque panum ruffo colore inficiunt, & ramis luteo. Foliorum etiam & ramulorum usus apud coriarios in repurgandis coriis, quod etiam digessit in literas Aloisius Anguillara, vir exercitissimus in stirpium historia.

IOANNIS

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

DE utraque nuce hoc loco nobis agendum. καρύας vox latè patet. quandoque pro omni fructu, cortice duro tecto, sumitur. Nicandri Scholiastes ex auctoritate Theoph. lib. 14. docet. (quem librum periisse dolendum) ἡρόφρατος δὲ, ait, ἐν τῷ πέντε αὐτῶν καὶ δέκα τῶν φυτικῶν καρύων αὐτὸ προσήγορεύουσι. καρύα δὲ λέγεται ὅτι (forte ὅτι) τὸ ξυλῶδες λίπῃ. Paulo infra. καρύα λέγεται ὅτι ξολῶδες λίπῃ. Athenæus lib. 2. οἱ ἀπὸ τῆς καρύας λέγεται ὅτι ξολῶδες λίπῃ. Carya, id est, nux; Attici, ἑῶν alii scriptores communi vocabulo, fructus omnes operimento duro tectos, appellant. Hos fructus ab Atticis Hefychius ἀδρυὰ vocari ait. σκυλὸς δὲ ἀδρυὰ λέγεται τὰ μύλα, καὶ ἡ ἀπὸ τῆς ἀδρυᾶς. Ipsam amygdalam καρύαν vocari auctor Hefychius, καρύαν τὰς ἀμυγδαλάς, καὶ καρύας, καὶ τὰς ἀπὸ τῆς καρύας. Latè etiam in verbis Theophrasti, quæ ab Athenæo lib. 3. citantur, accipi debet vox καρύων. ἐπὶ τῶν καρύων φανερὸν πάντων ἡ δὲ καρύα, καὶ τὰς ἀμυγδαλάς, καὶ τὰς ἀπὸ τῆς καρύας, καὶ τὰς ἀπὸ τῆς καρύας, καὶ τὰς ἀπὸ τῆς καρύας. Manifestum quidem est majorum omnium plantarum principium, ut amygdalæ, nucis, ἑῶν aliarum huiusmodi, excepta Persica, cuius minime tale est. Καρύων Græcis species quatuor γινώσκονται, quæ hoc nomen sibi vendicant & à Græcis scriptoribus nominantur, τὸ καρύον, τὸ λευκὸν καρύον, τὸ ἀμυγδαλόν, καὶ τὸ καρύον. Aufonius quinque nucum genera facit, ac quatuor his pineam addit.

Et duplici defensa putamine nux.

Alii quatuor genera nucum faciunt, castaneasque ab hoc genere excludunt, & glandibus, ut Græci nonnulli, adscribunt. Apicius de nucleis hæc: nuxes majores, nuxes pineas, amygdala, avellana; nucleos vocant, quod intus est. Græci καὶ ἐξ ὧν βασιλικήν, seu juglandem Latinorum καρύον vocant. Gal. lib. 2. de alimentorum facult. βασιλικὰ πνεύματα καρύων, ὅτι τὰ καρύων πνεύματα ἐν τοῖς καρύων. Quæ vocantur basilica regia, nunc simpliciter ab omnibus caryæa nuxes vocantur. Cassianus Bassus lib. 10. cap. 73. καρύων dictam putant à Carya Dionis, Laconia Regis, & Iphææ filia, à Baccho amata, ac in arborem sui nominis mutatâ, cum arctius à fororibus custodiretur, ut narrat Servius, in octavam Maronis eclogam. Cariam verò quam amaverat, in eodem monte in arborem sui nominis vertit, quæ Latine nux dicitur. quod postea Diana ita factum Laconas docuit, unde templum caryatidis Diane à Laconibus consecratum. Aliam hujus consecrationis rationem refert ex antiquissimo interprete Statii Doctiff. Salmastius: Carya templum Diane in Laconia sacrum, quod etiam caryaticum (scribe caryaticum Hefych. καρύας ἱερὸν δὲ τῆς καρύας, καὶ ἱερὸν) nominatum est, ex hac causa: cum luderent virgines, minitante ruina, omnis chorus in arborem nucis fugit, & in ramo ejus pependit, quam nucem Græci caryan vocant. Sed & aliam nominis rationem ex Plutarcho petere licet: hic lib. 3. sympos. cap. 1. τῶν καρύων ἑστὶν αἰνός, ὅτι πρὸς τὴν βαρύνει καὶ κατελκύνει ἀφ' ὧν, διὰ τὴν αἰνότητα αὐτῆς ὡς κατελκύνει. Nam & nucem caryam dixerunt, quod spiritum gravem, ac soporem incurientem profundum exhalans, lædat, qui sub ea recumbunt. Plin. lib. 23. cap. 8. Nuxes juglandes Græci à capitis gravedine appellavere. Etenim arborum ipsarum, foliorumque vires in cerebrum penetrant. Juglandem ne vocarunt à capitis gravedine Græci? Latina vox est juglans. Scribe, nuxes juglandes Græci caryas, à capitis gravedine appellavere. Idem Plin. lib. 17. cap. 12. Iam quedam umbrarum proprietates. Juglandium gravi & noxia, etiam capiti humano omnibusque juxta sat. Noverca ergo verius quam nutrix, ob id in hortis agrisque inutilis & noxia, extremisque partibus locatur ac plantatur. Ovid:

— Quoniam sata lædere credat

Me quoque in extremæ margine fundus habet.

Καρύα igitur, quod καρύα, id est, τὸ κεφάλαιον caput, lædat umbra sua. Cur umbra noxia? Causam dixi ex Plutarcho, quod spiritum gravem emittat, odoremque virosum. Sed quæ causa, cur spiritus hic gravis, odorque, non dissipatur ac extrahitur Solis, aut ventorum vi? Hoc fit partim propter spiritus vaporisque quem emittit crassitiem, partim propter multitudinem densitatemque foliorum, quæ impedit, quo minus Solis vis eò deferatur ut consumi, corrigique vapor ac spiritus possit. Caterum arbor Græcis καρύα; fructus καρύων dicitur. Apud Suidam tamen καρύα τὸ δένδρον, καρύα δὲ ὁ καρπός. Idem apud Phavo-

rinum legitur. Accentus ergo si in antepenultima sit, fructum significat; cum in penultima, arborem. Contra Nicandri Scholiastes, arborem fructumque καρύον vocari auctor est. καρύον δὲ δένδρον λέγεται καὶ τὸ δένδρον, καὶ καρπός. Latinis nux dicitur. Vox hæc Latina, non minùs latè, quam Græca caryon sumitur. Grammatici fanciunt, nuxes dici generaliter, omnia tecta corio duriore, ut sunt avellana, amygdala, juglandes, castaneæ; & contra poma dici omnia molliora. Græci ἀκαρπύνα vocant, quæ cortice duriore teguntur; ὁπάρια, quæ molliore. vide cap. 7. lib. 2. De nucis etymo hæc Varro lib. 4. de lingua Latina tradit; Eadem (juglans) nux, quod ut nox aërem, ita hujus succus facit atrum. Juglandis corticem lanis tingendis & rufandis capillis adhiberi, auctor Plinius lib. 15. cap. 22. Tinguntur, inquit, cortice earum lana, & rufatur capillus, primum prodeuntibus nuculis. Id compertum infectis tractatu manibus. Quod querula nux, poetæ Sulmonensis testatur.

Nostra notat fusco digitos injuria succo,
Cortice contractas inficiente manus.

Alii nucem à nocendo dictam volunt, ut καρύον τὸ καρύον. Nucem infestam ac vitiosam, non tantum Plutarchus, Plinius, sed & medicorum ab Hippocrate coryphæus testatur Galenus, circa finem comment. 1. ad 3. Lib. Epidem. ἐπὶ τῶν καρύων, καὶ δένδρων, καὶ γὰρ αὐτὰ θυμαίαν, ἀπὸ τῆς καρύας καὶ καρύας (vulgò καρύας) καὶ πύξιν. φανερὸν γὰρ ὅτι πύξιν αὐτὴ καρύας, καὶ τῆς καρύας οὐκ αὐτὴ. Olerum, item arborum fruticumque halitum ut brasicæ, nucis juglandis (cæreæ, interpres) & buxi: nam manifestè vicinus aër ab horum inficitur & corrumpitur consuetudine. Iosephus Scaliger in doctiff. in Varronem annot. Syriacam vocem ait, ac à Syris lur vocari, verum in n abiisse, ut à lymphâ nympha. Juglandem dictam volunt, quasi jovis glandem, interlitis litteris: quo nomine non procul à primo mundi ævo, nucem hanc appellatam fuisse quidam tradunt. Quippe cum homines diu glandibus nutriti essent, inventa tandem arbore quæ nuxes ferebat, & degustato nucleorum tam suavi sapore, illicò nuxes has Iovis glandes, ob præstantiam & excellentiam, vocarunt. Juglandem quasi Iovis glandem dici, auctor apud Macrobius Cloatius. Juglans D præter missum quasi diuglans, id est, διὸς βάλανος. Antiquissimos hac nuce nutritos ob excellentiam ei hoc nomen imposuisse, parum sit verisimile. Græcis & Romanis antiquioribus hæc non διὸς βάλανος dicitur, sed avellana, aut castanea, ut cap. de castanea dixi. Ubi illos in errore versari ostendimus, qui juglandem vel διὸς βάλανος Latinorum, & Græcorum eandem putant arborem, vel eundem fructum. Diximus etiam, utrumque fructum à doctiffimis sæpe confundi. Nemo insuper Græcorum memoriæ prodidit, hoc fructu antiquissimos nutritos. Accedit, non per excellentiam nuci nomen hoc impostum; cum multis corporis partibus officiat. Malunt alii nomen hoc accepisse, ob suavem gratumque quem habet hæc nux saporem, ideoque Latinos eam decorate voluisse, digna appellatone. Alii malunt ita nuncupari, quod Iovi sacra foret. Varronis opinio lib. 4. de Lingua Latina hæc est; Nux juglans, quod hæc nux antequam purgetur, similis glandi, hæc glans optima & maxima, ab Iove & glande juglans est appellata. Avellana tamen majorem cum glande similitudinem habet, quam regia hæc nux. Vocatur puta βασιλικὰ. Diosc. lib. 1. cap. 78. καρύα βασιλικὰ ὅτι ἐν τοῖς καρύων καλεῖται: fuitque ut hic, docet Dioscorides etiam persica dicta. Pollux. περὶ καρύων αὐτὴ βασιλικὰ. Persica ergo prius dicta fuit, postea basilica five regia. Verum non omnis juglans Persica dicta fuit, sed genus quoddam optimum, è Perside allatum. Nec bofera, nec molucca eo donata nomine, nec ex Perside primum advecta. Plin. loco citato Et hæc è Perside à Regibus translata, indicio sunt Græca nomina. Optimum quippe earum Persicum atque basilicum vocant. Et hæc fuere prima nomina. Basilici nomen, ut dixit Pollux, imposuerunt recentiores, non antiquiores, nec apud eos nomen illud reperitur. Juglandem καρύον vocarunt, quod ex plurimis Theophrasti locis probari potest. Vide cap. 18. lib. 1. histor. τὰ δὲ ξυλῶδες αὐτῶν καὶ ἀμυγδαλῶν ἐν τῷ καρύων. Lib. 4. cap. 6. καὶ δὲ καρύων ἀμυγδαλῶν πολλὰ τὰ καρύων ἐν τῷ διὸς βάλανος. Vide cap. 8. hujus Libri. Monendus lector, ne cum viris magnis, Persicum malum, & nucem Persicam confundat. Vide quæ cap. de Persica diximus.

Arborem

vescentes flaccentesque statim ac folio majora esse ceperint, decidunt. Tum super horum julorum petiolis, flores erumpunt, toridemque geniculata calicamenta occlusa, petiolis nixa, gignuntur, quot flores; singulisque his singulae nuces includuntur, herbaceo ac virente contextæ cortice; cui lignosum subest putamen, in quo nucleus continetur, tenui velatus cuticula, quadripartito ferè divisus, intermedia lignosa veluti membrana, cujus interior caro albida, dulcis, & ori grata est: recens quidem; aridum enim oleosum ac rancidum quid subinde contrahit. Plinius loco citato; *Solum hoc pomum natura compediti operimento clausit. Namque sunt bifida putaminum carina, nucleorumque in illis quadripartita distinctio, lignea intercurrente membrana.* Testaceo operimento tectus fructus; ut plurimum continuo teguntur tergo paucae biflores. Putaminum carinas quidem habent, sed non sola juglans, ut Plinius ait. Manifestæ satis juglandi, & faciles aperiri, in persico altera tantum ex parte manifestissime, sed difficiliore ad separationem: in pineis obscuriores, in avellanis obscurissimæ, mediocres in amygdalo: in pistaciis vestigia, quæ per se ipsa hiant aliquando verustate. In agris fecus vias ac semitas pingui ac restibili solo nux proficit, & in hortis: lætis gaudet collibus, montibus delectatur, aquas odit, aquososque tractus spernit. Sola, inquit Plin. *differentia generum in putamine, duo, (in antiquo duro) fragili ac tenui, crasso, loculoso ac simplici.* Differunt etiam magnitudine. Alia enim nux major, minor alia, Quare recentiores quinque differentias potissimum notarunt. 1. nux juglans five regia vulgaris. Hanc a duro cortice, & frangendi mora moraciam & moracillam vocari tradit Hermolaus; non facile a putamine purgari potest, furdam nominat Cæsalpinus. 2. fructu maximo. caballinam Dalecampius vocat, nostrates *Molenaers noot*. Ex harum cuppis marsupia pueris gestanda sunt. 3. nux juglans fructu tenero, ac fragili putamine; a Dalecampio molusca dicta, cum Tarentina eadem, aut proximæ naturæ. Tarentinarum, inquit Plinius loco citato, duo genera, fragili putamine, ac duro: quæ sunt & amplissima, & minime rotunda. (tales quas *Molenaers* vocamus) Præterea mollusca putamen rumpentes. sunt qui honoris nomen interpretentur, & *Ioannis glandem esse dicunt.* Videtur Tarentinam, molluscam, a juglande diversam facere; non dubito tamen, quin eadem sit. 4. juglans bifera, quam Hermolaus in agro Patavino provenire scribit. Plin. loco citato. Nuper consularum virum audiui, biferas & juglandes nuces se habere profertem. 5. Nux juglans fructu serotino. Nuces Ioannis vocant; quia ante diem D. Ioanni sacrum, neque folia, neque nuces ostendunt: cum id tempus adest, pares reliquis nucibus quo ad fructum & folia. Harum Tragus meminit, Bauhinus circa Tigurum, Dalecampius circa Lugdunum observavit. 6. nux juglans folio ferrato, fructu teneriore & longiore, a Clusio descripta.

Alterum nucis genus ἡρακλειωτικὸν καρύων vocat Theophrastus, ab Heraclea Tracum urbe in Ponto. Stephanus δὲ πόντου ἡρακλείου πόλις τρέφει, ἐν τῇ πόλει. Pontica quoque nux dicitur. Plin. libr. 15. cap. 22. *In Asiam Graciamque de Ponto venire, & ideo Ponticæ nuces vocantur.* Gal. Lib. 7. simpl. ἔστι δὲ ἐπεὶ πᾶσι καρύων μικρὸν ἐστίν, ὃ δὲ ποντικὸν αἰσθητὸν ἐστίν. Est aliud genus nucum minus, quod Ponticum dicunt. Vocatur etiam λεπτοκάρυον Diosc. Lib. 1. cap. 179 πᾶσι δὲ ποντικὸν ἄνιστοι λεπτοκάρυα καλεῖσιν. Nuces verò Ponticæ, quas nonnulli leptocarya, id est, tenues nuces vocant. Geoponicōn auctor Lib. 10. καρύων δὲ ἔστι ποντικόν, τὸ λεπτοκάρυον. Gal. Lib. 2. de Aliment. Facult. καλεῖται δὲ καὶ ἄλλα πᾶσι λεπτοκάρυα, πᾶσι δὲ μικρὸν ἐστὶν τούτων ὃ αἰσθητὸν ἐστὶν ἔστι ποντικόν. Idem Libr. 7. simpl. αἰσθητὸν ἐστὶν ὃ καὶ μικρὸν τούτων καρύων τῶν πᾶσι λεπτοκάρυων. Vocatur hæc eadem διὸς βαλάνου. Athæneus Lib. 2. ἐρμάνει δὲ καὶ πικρὰς ἐν γλώσσῃ διὸς βαλάνου φησὶ καλεῖσθαι τὸ ποντικὸν καρύων, Hermonax & Timachidas in linguis, nucem Ponticam, διὸς βαλάνου, id est, juglandem vocari scribunt. Idem πᾶσι δὲ ἡρακλειωτικὴ καλούμενα καὶ διὸς βαλάνου πᾶσι δὲ ὁμοίως τοῖς ἀμυγδαλοῖς. Falluntur qui Athenæum falli scribunt. Pollux idem testatur, ὅτι τὰ λεπτὰ καρύα καὶ διὸς βαλάνους καλεῖται. Afferit Hefych. διὸς βαλάνου, ἐρμάνει & φορμόφορος.

Τὰς δὲ διὸς βαλάνους καὶ ἀμυγδαλα σφαλόντες.

Τὰ καρύα. πᾶσι δὲ ποντικὴ καὶ ἡρακλειωτικὰ. Quid clariùs? Dicendum tamen antiquissimis, διὸς βαλάνου castaneam esse. ut cap. De castanea, probavimus, ubi simul etiam a Doctissimis viris castaneam & avellanam confundi ostendimus. Scribit Athenæus λέπτοι δὲ ἀvellanam, ὅτι πον-

τικὴν καλούμεν καρύων αὐτὸν δὲ λέπτοι πᾶσι δὲ ὁμοίως καλεῖται νύ-καυρος. Versus Nicandri pagina versa citat.

Λόπιμον καρύοντι,
Ἐυβοίης, βάλανον δὲ μετεξέπροι καλέσαντο,
Lopimum nucemque.
Euboicam alii glandem nominarunt.

Hic vel exscribens est erratum; (nam ὅτι ὁμοίως καλούμεν καρύων, scribere debuit;) vel ipsius auctoris, Nemo λόπιμον, nemo ὁμοίως avellanam vocari tradidit; Vide caput de castanea. Hefychius avellanam ἀβάρον vocari tradit, ἀβάρον τὸ ποντικὸν καρύων. Latini avellanas Ponticas nuces vocant, ab Avellis Italiæ oppido. Plin. loco citato. Cæteris quicquid est solidum est, ut in avellanis & ipso nucum genere, quas antea abellinas, patrio nomine, appellabant. In Toletano codice notat Pintianus, scribi abellanas non abellinas, ut vulgati codices habent. Vulgata melior videtur. In Priapeis enim legere est: *nucem verò longam, quam vocant avellinam.* Longa, quod ex oblongo rotunda est, arbor ipsa corylus vocatur. Belgis Hasenoote-boom.

Avellana.

Elegant Heracleoticam nucem describit Theophrastus. In Basiliensi editione legitur, ἡ δὲ ἡρακλειωτικὴ καρύων (φύσει γὰρ καὶ τούτ' ἀγέρον) τὰ τε μηδὲν μηδὲ πολὺ χεῖρον γίνεσθαι, &c. Hæc corrupta esse, nemo non videt. Scribit doctiss. Constant. ἡ δὲ ἡρακλειωτικὴ καρύων (φύσει γὰρ καὶ τούτ' ἀγέρον) ἀγέρον καλεῖται τὰ τε μηδὲν, ἢ μηδὲ, &c. Verte, corylus (etenim hæc quoque natura sylvestris est) sylvestris vocatur, quoniam neutiquam aut saltem non multo deterius, quam urbana fructificet.

Χειμῶνας. Mira res. ideo fecundiores corylum esse, quod hyemem ferat. Sed videtur velle, ideo sylvestris naturæ esse, quod ferat hyemem. Utro modo sumas, ridicula videtur sententia. Juglans fert hyemem, idem facit cerasus, sorbus; sed ideo nec fecundiores, nec sylvestres dici merentur. An hæc sententia magistris, sylvestris planè naturæ hanc esse, indeque probari, quod nullo modo ab hyemis injuria lædatur, aut aliquod incommodum ab ejus sævitia patiat? Vel expone: non multo deterius quam urbana fructificet. Hyemes perpeti potest. Ut sit à priori diversa sententia πολὺ φέρει καὶ ὄρη. In Geoponicis traditur aquosos & argillosos amare tractus. Lib. 10. cap. 68. χαίρει δὲ τοῖς τοῖς ἀργιλλοῖς & πολυὺν ὕδωρ. Gaudet argillosis & multum aquosis locis. In sylvis aculeginosis locis sæpius proveniunt, etiam in montibus, sed humidis lærior arbor assurgit, fructusque sapore præstantiores fert, ut infra fatetur Theophrastus.

Καὶ πολυκαρπὸς ἐν τοῖς φοραῖς. Scribe cum Roberto Constantino πολυκαρπὸς εἶναι vel πολυκαρπῆν. Et quod fecundissima

(cur *λεπτός* non vertant, causam video nullam) *maculi*, albidis peculiariter variatum. Corylo cortex tenuis, pinguis, maculis albis notatus. Pinguem corticem alni respectu habet, cui scaber & rimosus: huic pinguis & æqualis, quique nonnunquam, ubi annosus est, incanus evadit, viscum profert.

Περὶ τοῦ τερμινθοῦ. Malè in Ald. & Bas. αἰολοπήσαντες λέει legitur, ut ex prægracilibus desquamatis, ex crassioribus verò derafis canistra fiant. Ex crassis hodie virgis circulos doliare elegantissimos conficere norunt. Radicem habet longè lateque se diffundentem, nodosam, ac undatim crispam: ex qua vasa & supellestilia varia fabricantur, quæ diutissime durant, nec facillè corrumpuntur.

Τὴν δὲ τερμινθὸν, &c. Dictam hanc arborem volunt τερμινθὸν à coccineis ramulorum bacis, aut acinis rubellis, similibus & concoloribus quadantem cineri. ἐρμινθος Græcis *Cicer*. à Nicandro τερμινθὸν vocatur.

Καὶ τερμινθὸν νέον πολυεῖδεα καρπὸν.

Scholias. τερμινθὸν δὲ ὁ λεγόμενος τερμινθὸν, ἔστιν καρπὸν πολυεῖδεα φέρειν δηλαδὴ ποικιλὸν τῇ χροίᾳ. ὁ δὲ τερμινθὸς τοῦς κήπους φέρει διαφόρους καρποὺς καὶ εἰδή χροίας. Trinit hos, quam *terebinthum*, nominant cuius fructum πολυεῖδεα diversum dicunt, ob varium videlicet colorem, fert enim *terebinthus* coccineos colore & forma differentes. A Dioscoride, Galeno, aliisque τερμινθὸν dicitur. Geopon. auct. lib. 10. cap. 73. Τερμινθὸς ἐστὶν ἡ καλεσθεῖσα τερμινθὸν. *Terminthus* est quam *terebinthum* vocamus. Idem eodem lib. 16. c. 65. ἐν δὲ αἰς τερμινθὸν λέει ἐπιχρᾶσαι τερμινθὸν καλῶς, καλῶς ῥητὶν ἔχουσαν. Ego enim in *terminthum*, quam vulgus vernacula voce *terebinthum* vocat, & maxime resinam habet. Ergo vulgus antiquam vocem servavit; docti alia usi sunt. Apud Theoph. enim hoc loco τερμινθὸς legitur. Puto corruptum codicem. Nam aliis in locis ut lib. 1. cap. 16. & lib. 3. cap. 4. ubi inter αἰθέρια numerat; & cap. 6. ubi de germinatione agit τερμινθὸς legitur. Verisimile admodum fit ex loco Cassiani Bassi citato, recentiores tantum *terebinthum* dixisse. Nam apud Dioscoridem & Galenum, τερμινθὸς legere est. Pollux τερμινθὸν arborem esse scribit. τερμινθὸν fructum, lib. 1. cap. ult. τερμινθὸς. εἴρηται δὲ αὐτοῦ ὁ καρπὸς ἔχει ἐν τερμινθὸν. Hesychius *terminthum* plantam quandam lino similem scribit. τερμινθὸν φυτόν ἐστιν ἡμῶν τῶν λίων, ἐξ ἧς πλεονεχὺς ἀνηνέοι πῶς ὀρεῖται. Planta similis lino, ex qua Athenienses fiscellas vel nassasnectere solebant. Videtur *terebinthum* intelligere, quæ in olea nascitur, cuius meminit Theoph. libr. 2. de caus. cap. 23. nisi placeat, Grammatiam rhymelæam sic vocare.

Τὸ δὲ αἰολο. Plinius lib. 13. cap. 6. Syria & *terebinthum* habet, ex his mascula est sine fructu. Fæminarum duo genera, alteri fructus rubet lentis magnitudine, alteri pallidus, cum vite maturescit, non grandior faba, odore jucundior, tactu resinofus, &c. Alteri fructum pallidum ait esse. Theophrastus alteram *terebinthum* fructum ferre ait, primum viridem, καλὸν (pro quo malè Plinius καλὸν legit,) qui deinde rubescit, demum cum maturus est nigro colore conspicitur. Ἀπὸ τούτου malè vertunt, qui concoqui nequit, nec melius, ut annotavit doctiss. Scaliger, ἐρυθρὸν ruffum interpretantur. Qualis ruffus, qualis ruber color, exponit idem Scaliger. Ἀπὸ τούτου malè, qui concoqui nequit, reddunt. Non agit Theoph. de cibi coctura quæ in stomacho fit; sed de maturitate, quæ calore fit, & similis cocturæ stomachi est; hoc botanici maturescere dicunt. πέντεν cibum concoquere, & maturescere significat Theophrasto in his quæ maturantur peculiaris hæc vox est. Eandem significationem apud Homerum habet. Odyss. 4 ubi πέντεν Ἑλλήεσσι pro πέντεν legitur.

Ζεφύρου πνέουσαι πρὸς φέει, αἶθρα δὲ πέντεν.

Zephyrus flans alia gignit, alia ad maturitatem perducit.

Θυμωδὲς. Gaza θυμωδὲς. Corrigunt ex Plinio. θυμωδὲς. Nescio cur vulgata servare nequeat, θυμωδὲς idem quod θυμωδὲς. Hesychius θυμωδὲς, θυμωδὲς θυμωδὲς. θυμωδὲς θυμωδὲς θυμωδὲς. Grammatici etiam antiquissimi θυμωδὲς θυμωδὲς, θυμωδὲς exponunt. θυμωδὲς θυμωδὲς, est, odoratus bonisque odoribus repletus thalamus. Tempia, aras, loca sacra Græci θυμωδὲς, θυμωδὲς & θυμωδὲς vocant, ab odoribus & aromatibus quæ in sacris accendebantur. Serva ergo vulgaram lectionem. Caro. Clusius, dum viveret, in re botanica facillè princeps, negat se differentias quas tradit Theophrastus unquam observare potuisse. Ego, inquit, illas differentias non observavi. tametsi diligenter inquisiverim, nisi differentie sint appellandæ, cum frutices inter se omnino similes fructum ferunt, alter inanem & rubrum, alter interdum ad maturitatem perductum: nonnunquam etiam frutex non adultus, aut nimis umbrifus aut in quo loco proveniens, nullum fert. Certe ita verba Theoph.

accipienda, ipsa experientia comprobatur. Totam periodum in hunc verto sensum: *Terebinthorum* alia mascula alia fæmina, mascula sterilis est, ob id sexui maris adoptatur, fæminarum alia, fructu protinus rubrum producit, lentis magnitudine, qui non maturescit. Alia viridè primum edit, qui deinde rubescit, postea cum vite maturescit, nigrumque acquirat colorem, magnitudine fabæ, tactu resinofus, & odore jucundior &c. Flos temporis successu in fructum transit, lentiscino ferè similem, paulò majorè & longiorem, initio viridem, circa vindemias, dum maturuit ex cæreleo vitescentem, (id est nigrum, ut loqui solent veteres) tactu pinguem, & resinofum, manibusque dum colligitur, medullam in se continentem, durum, odoratum. Plerique frutices eum rubescere incipientem, ante maturitatem inanem abiciunt, (quod etiam observavit Theoph.) carpobalsamo, quod in officinis venale proponitur, planè similem. Clariss. vir Leonardus Bauwolphius Hodeporici. lib. 11. c. 8. ait, se *Terebinthi*, quod Arabes, *bont*, Persæ *terbaick* vocant, præter vulgarem, duo genera observasse; unum majus, alterum minus: majoris fructum, quem Arabes *bont* quibir appellant, pistaciis forma valde similem, brevior tamen & rotundior: minoris, qui illis *bont* fougier dicitur, cum suo cortice magnitudinem, pisto majori æqualem esse, in rotundum non nihil concavam, veluti militum ejus Indicum sive *dora*: utriusque fructum non minus jucundi saporis esse pistaciis, eamque ob causam inquilinos abundè us vesci, perinde ac nos pineis nuculis atque avelanis: nasci magna copia in Persia, Mesopotamia, Armenia, racematim coherente fructu, ut pistaciæ, vel potius ut *terebinthi* vulgaris, cuius etiam genus æstimantur, cum arbores illum fructum ferentes, oblongiusculis foliis *terebinthum* satis æmulentur, qua nota à pistacia, quæ rotundiora & magis conspicua habet folia, differunt. Utrum major Indica Theophrasti *terebinthus* cap. 5. lib. 6. examinabo. Dioscorides *terebinthi* fructum elui aptum tradit, sed stomacho adversari, ὁ δὲ καρπὸς αὐτῆς, inquit, 1. 1. c. 91. ἐστὶν ἐδωδιμος, καὶ κατὰ μαχρὸς, ἐρυθρὸς δὲ καὶ θερμωδὲς. Ejus fructus esculentus est, stomacho noxius, urinam verò ciet, & excofacit. Bellon. lib. 2. obser. c. 96. Ceterum rem que nobis admirationi fuit, silentio haudquaquam premere volumus, rusticū videlicet Arabem in proximo pago conspexisse, camelum ducentem, *terebinthi* semine onustum: ea arbore vicini montes sunt obsiti, ex qua gummi colligitur, quod Damascū venale defertur. Nam quod in Cairo venditur *Asamiam* mittit. *Asamiam* Turcæ appellant, quā Latini *Chaldæam* (cujus caput Babylon) totam Mesopotamiam

Terebinthus.

& Assyriam complectentem. Auctorum verò probatissimorum testimonio evincere possumus, jam plus quam bis mille annis, *terebinthi* fructu homines vesci solitos, atque Persas, ante panis usum eo vitam sustentasse.

Adeo exquisito colore cæruleo præditus est hic fructus, ut quemvis alium cæruleum superet. Ea de causa veteres Arabes granum viride appellant; medius enim inter viridem & cæruleum color est. Clariss. Clusius Vellonium alterum terebinthi peregrini genus, quod Zawolphus describit, delineare existimat, quod videant alii.

Εἴ τι δὲ τὸ διδῶν, &c. Plinius loco cit. Circa Idam Troadis; Sed in Macedonia brevis arbor hæc atque fruticosa, in Damasco Syriæ magna. Materies ei admodum lenta, ac fidelis ad vetustatem, eximii ac nigri splendoris. Scribe, materies ei lenta ac fidelis admodum ad vetustatem. Maxima ex parte terebinthus fruticat, ramis longis, raris, cinerio cortice tectis; non raro etiam arboris instar attollitur: ligni materies lentisco similis, quemadmodum & cortex, radices validæ, altè descendentes.

Α. 90. &c. In Ald. & Bas. hæc corrupta sunt. In iis enim legitur, ἄνθ' δὲ ὁμοίαν τῇ τῆς ἰλαίας, τῇ γερμασί δὲ ἐρυθρὰ φύλλον. ἄνθ' ἵνα μετῶν, &c. Quæ lectio hic servari quidem potest, si de foliis novis primum emergentibus verba intelligantur. sed alia mens Theophrasti. Plin. loco cit. flos racemosus olivæ modo: folia densa. Vere cum novella folia, prorsus verò rubentia, extremis ramis germinare incipiunt. Nascitur è ramorum tuberculis, copiosus & muscosus, ut oleæ, flos, purpurascens, vel Phœnicus, racematim coherens, qui temporis successu in fructum transit.

Φύλλα, &c. Folia terebinthi lauri, aut pistaciæ potius, ejusdem cum illa odoris, circa unum pediculum conjugatim, ut in sorbo nascentia, uno quod extremo adhæret pediculò impare, & hyeme, quantum Clariss. Clusius videre potuit, decidua. Vere novo novella folia, prorsus rubentia, extremis ramis exeunt. Alii semper virere asserunt, ac decidere negant. Nec in Narbonensi Gallia cadunt; ubi duo terebinthi genera folio differentia reperiuntur. Frequentior quippe est angustiore lentisci positi, colore & habitu, folio duplo majore. Alteri autem folia multò latiora, rotundiora, vicina lauro & pistaciæ, adeo ut minus intuentem fallat. Utrique eadem, acinulis, quam lentisci majoribus, coccineis, purpurascens, demum ex viridi in cæruleum maturefcentibus, non per iniria, ut putavit radiatus, sed indoctus & malevolus Apollo.

Φέρει δὲ καὶ καρπὸν, &c. In margine Ald. & Basil. codicis καρπὸν scribitur, in ipso verò textu καρπὸν per omissum. Male vertunt, Fert ad nuci similitudinem quædam. Plin. loco cit. Fert & folliculos emittentes quædam animalia seu culices, lentoremque resinofum, qui è cortice erumpit. Lego ergo καρπὸν. Vide quæ supra c. 14. dixi. Vid. & cap. 7. & 8. Item lib. 2. cap. ult. Notandus Plinius, quod eundem lentorem putarit qui in folliculis continetur, & ex cortice erumpit. Theophrastus resinam ex folliculo colligi negat, verum è solo ligno. Alius liquor qui in folliculis reperitur, alia resina quæ è trunco manat. Fert vindemiarum tempore concavos quosdam folliculos seu vesiculas, foliis & ramulis inhærentes, quales ferè in ulmi foliis nascuntur: sed pallido & purpurascens colore, interdum etiam extremis ramis oblonga & cartilaginea cornicula, varia forma excrefcentia, modo sphaerica, modo angulosa, modo conica, modo recta, modo curva, concava, quæ, ut etiam folliculi, aperta, lentorem quandam continere deprehenduntur, cui permixta cinerea & fuliginosa excrementa, atque exigua animalcula alata, culices referentia. Succus hic ad balsama laudatur, eandemque in fanando glutinandoque vim habet: Memorabile quod scribit Bellonius observationum lib. 1. cap. 65. & lib. 3. cap. 49. Thraciæ atque Macedoniae rustici, non ignari quantus sit usus gallarum in terebinthis nascentium, quorum in collibus magna est frequentia, eam quæstus rationem negligere non solent: at sub finem Iunii, gallas intus concavas, nuci Ponticiæ magnitudinem æquantes, aut in foliis, aut in terebinthorum, qui semen in uva modum congestum ferunt, ramulis nascentes sedulo legunt; easque maturius, dum adhuc exiguae sunt. Quoniam si in arbore diutius relinquerentur, oblongæ tandem instar corniculæ cuiusdam evaderent. Harum usus est, insciendi in Prusa urbe tenuissimi sericis pannus. Idem repetit lib. 3. Observ. Gallæ etiam genere utuntur veteribus ignoto, in terebinthis nascente; cuius libro primo meminimus, valde commodo ad sericum quovis colore insciendum. Hujus plures quam sex millia pondo singulis annis insumunt. concava sunt eæ gallæ, Romanarum gallarum magnitudine, innascentes terebinthi maris foliis, vere colligendæ, alioquin in oblonga & semipedalia interdum cornicula excrefcent.

τὸ ξύλον. Resinam, quæ ex inciso manat trunco, describit Diosc. lib. 1. cap. 91. ἢ ἢ ἢ αὐτῇ ἰσχυρὰ καὶ ζεῖται πρὸς τὸ

ἀραιῶν τῆς ἐν πύρρῳ γεννᾶται δὲ ἐν ἰουδαίᾳ, ἐν σερύᾳ, ἐν κύπρῳ καὶ ἐν λιβύῃ. (Martholi codex addit, ἐν δόλοῳ) καὶ ἐν ταῖς πυλάται, ἡσotis. ἢ δὲ καὶ διαφέρει διαμαρτυρεῖται ἔσσι λευκῇ, ὑπερλίττουται καὶ γερμασί, ἐν κυανίζουσα, ὁδὸς τερμίνου πένουσα, Resina ejus ex Arabia Petraea convehitur. Provenit tamen etiam in Iudæa, Syria, Cypro, Africa (Euboea) & Cycladibus insulis. Præfertur autem magis perlucida, candida, vitreo colore, & in cæruleum vergente, odorata & terebinthum olens. Referunt adversariorum auctores Lobelius & Pena, in Gallia Narbonensi, in Valtena Sylva Monspelienfium, arbores terebinthi ferro vulnufculis factis terebinthinam resinam extillare lucidam. Cum primum ex arbore manat, resina hæc liquida est, & aliquandiu talis manet; verum postea durescit. Colore est resinæ hæc candido, vitreo, aut ex candido cæruleo, interdum pellucida, quæ friata primum in plurimas micæ teritur, mox lentescit & glutiosa fit. Odorem habet acrem, suavem, aliquantulum gravem, larnæ resinæ non dissimilem, præsertim manibus tractata, & prunis imposita: gustu modicè amarescit, & inter dentes lentescit, iis dum masticatur adhærens.

Lentisci historiam subjungam, quod hæc in calidioribus regionibus resinam fundat. Lentiscus arbor est, sub qua Iudæorum accusantium alter, Susannam adulterantem invenisse, Danieli falso testificatus est. Lentiscum à lenteo verbo, quasi lentus fio, propter ejus virgultorum lentitudinem deducunt. Malunt alii à foliorum pinguedine lentoreque, quam habent cum manu tractantur, nomen impositum. Græcis σχῖνος dicitur, vel, secundum aliquos, quod ex ea arandi tempora rustici cognoscebant. σχῖνον enim Græci de prima, vernacule aratione dicunt. Proclus. δηλοῖ τὸ σχῖνον αὐτὸ.

Item in epigrammat.

Γαίαν σχῖνοντις ἀρότρους.

Virgil.

At prius ignotum ferro quo scindimus æquer.

Utrum ex lentisco arandi tempora cognoverint veteres, lib. 7. de scylla docetur; ubi contra recentiores Botanicos, facundissimus & eloquentissimus Cicero defenditur. Malunt alii σχῖνον dici, ὡς τὸ σχῖνον, à scindendo, quod oculos quasi proscindat, & inde à visu lachrymas eliciat. Sed hoc etymon scyllæ debetur. Lentiscus vi illa non pollet. Melius illi qui σχῖνον ὡς τὸ σχῖνον vocari contendunt; quod ejus σχῖνον, hoc est, segmentum, vel fragmentis ex ligno scissis, folerent uti ad repurgandos dentes, ut docet Dioscorides lib. 1. cap. 89. τὰ δὲ ξυλάκια χλωρὰ ἀπὸ καλαμίδων ὡς τὰ τελευτῶντα τοῖς ὀδόντι σμήχει τοῦ σχῖνος. Virentes autem surculi, arundinorum dentiscalpiorum vice, dentibus affricati, eos repurgant. Virides lentisci surculos ὀδοντολόφων potius, ut doctiss. monet Saracenus, quam ὀδοντοειμμάτων, hoc est, dentiscalpiorum quam dentiflorum explere vicem, ex eo fit verisimile, quod iis non nisi in pulvisculum tritis gingivæ affricari, dentefque commodè poliri possunt. At interdum vel tantillum exacutis fodiendo scalpendoque utiliter eximuntur, quæcunque dentibus inhæserunt. Atque in hunc modum Lentiscus à Martiali commendatur. libr. 6.

Fodit tonsis ora laxa lentiscis.

Improprie ergo Dioscorides ὡς τὰ τελευτῶντα dixit, si affricari & non velut dentiscalpium adhiberi, lentisci lignum quis accipiat, ad eximenda ea quæ in commanibus dentibus inhærent, in quem usum pennæ formari possunt. Quod idem docet Martialis.

Lentiscum melius sed si tibi frondea cuspis
Desuerit, dentes penna levare potes.

Olim molles ac delicatuli, seu quibus frequenter esset in ore dentiscalpium, contumeliæ loco χυνοσφῆρας, seu χυνοσφακται, quasi lentisci arbores, nuncupabantur. χυνοσφῆρας, lentiscum mandere vel arrodere. Quod de iis dicebant Græci, qui nimio comendi corporis studio sapere fluebant. Sed hoc adagium non tantum convenit iis qui dentiscalpiis utuntur, sed etiam qui dentifriciis, immò illis melius. Suidas χυνοσφῆρας ἐπὶ τῷ καλαμίσκῳ, καὶ λουγανόντων τοῖς ὀδόντι. ὅθεν καὶ χυνοσφῆρας λέγεται ὁ ποιῶν. ἐπὶ τῷ καλαμίσκῳ δὲ τὸ λουγεῖν τοῖς ὀδόντις ὀδόντι χυνοσφῆρας καὶ σχῖνον. Lentiscum arrodere de iis dicitur qui accuratè suabant, ac dealbabant dentes; unde qui hoc faciebat.

σχῖνοντις

σχινιδας vocatur. Sic dicebatur qui studiosè ornabat dentes, quod propter nitorem & albedinem dentium edebat lentiscum, & lentiscinū oleum. Postremum corruptum, & aliquid deesse puto, quis oleum lentiscinum commederet ad albos reddendos dentes? Scribo, καὶ σχινιδας χρῶνται. μετεπειτα σχινιδας. Interpretor mastiche. Quod nemo veterum lentiscinum oleum ad illud præscribat; contra mastichen Dioscorides utilem tradat cap. 90. lib. 16. μέγιστον δὲ τὸ σχινιδας ὀδόντων, καὶ ἐπιχρίσας αὐτοῦ ποσὶν, πάλαι ποιεῖται. Additur etiam in dentifricia & faciei illitus, quippe quæ nitorem cuti conciliet. Mastichen σχινιδας vocavit, quod pinguis ac resinofus instar olei sit. Magno in errore versantur, qui scyllā ad dentifricia usum habuisse tradunt. Hoc in errore Phavorinum reperio σχινιδας πλὴν σκύλλου, καὶ διαμαρτυρεῖται οἱ καὶ ἀποκρίνεται ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ καὶ τὸ δὲ ὀδόντων. σχινιδας scylla, quam masticabant illi, qui studiosè operam dabant dentium cultui, ut eos albos redderent. Vocis πολυσημία Grammaticus deceptus est. Nam, ut dixi, σχινιδας & lentiscum & scyllam significat. Lentisco hanc virtutem adscribunt veteres. Porro, ut σχινιδας arborem vocant Græci, ita iidem baccas σχινιδας vocarunt. Nec Theophrastus, nec Dioscorides lentiscum descriperunt, quod vulgaris satis cognitionis esset arbor. Dioscorides tamen lib. 4. cap. 49. semine, ramis, folio, tragium lentisco simile dicit. ἔχει δὲ τὰ φύλλα σχινιδας ὁμοίαν, καὶ τὰς ῥαβδούς. & τὸ καρπὸν, μικρὸν περὶ δὲ πάντων. Lentisco simile foliis ac ramis, singulis tamē minorib. Idē lib. 3. c. 7. de glycyrrhiza. πάλαι δὲ τὰ φύλλα πικρὰ ὀσμὴν σχινιδας ἔχοντα, & καλὰ δὲ ἀναιμῶν. Circa quos folia sunt densa lentisci, pinguis, tādūque glutinosa. Lentiscus frequenter instar fruticis, nullo grandiore caudice, sed compluribus virgulis ac stolonibus, ab una radice, coryli modo luxuriat: Sæpius verò ad mediocris arboris altitudinem assurgit, & magnitudinem assequitur. In arborem assurgere recentiores volunt, quando non cæditur, sed negligitur. Malè audit Mathiolus, quod humiles recensens lentiscos, alias à procerioribus specie faciat: fit enim, inquiunt, cymis tantum resectis ad usum, ne in arboris æmulationem assurgant. Verba Mathioli addo, ut quid de re fit, ipse judicare possit lector. Ceterū, inquit, lentisci nonnullæ sunt plantæ, quæ in arbore mediæ proceritatis assurgunt; nonnullæ verò humiles, quæ nullo grandiore caudice à radicibus sublato, sed virgulis, stolonibusque innumeris, corylorum sylvestrium modo dispersiunt. His verbis humiliorem ab altiore specie non distinguit.

Lentiscus.

Ponamus fecisse. An ergo erravit? Non videtur. A majore differt minor, quod pluribus stolonibus luxuriat. Neque ob cæsuras pumilus tantum manet, sed quod plurimi relinquuntur stolones. difficulter arborefcit planta

(nisi quæ nunquam frutex visa) cui plures relinquuntur stolones. Vidi ante annos 14. in horto medico Lugdunensi, cum ei præesset Clariss. vir Petrus Pavius lentiscū, vidi eandem præterito anno, eadem altitudine, qua erat ante annos 14. Plures tamen habebat stolones, nec unquam cæsa fuit, ita ut sola cæsura non sit causa quod frutex maneat. Lentisci rami lenti ac flexibiles sunt, viminifque instar obsequiosi, cortex ex cinereo subrufus, similiter flexilis, ac frangi contumax: folia ab uno pediculo octona ferè coherent, longo pediculo utrimque sita, foliorum inter se semper contrariis pediculis, ut in terebintho, juglande, fraxino, sorbo, nullo tamen extremo imparem numerum (ut in illis) faciente. Particularia folia glycyrrhizæ foliis similia sunt, sed duriora, & firmiora, atra viriditate splendentia, ambitu nonnihil rubentia, & veluti nonnullis discurrentibus venulis; jucundi odoris cum gravitate tamen quadam, sapore acidiusculo. quod saturato viridi colore sint folia lentisci, nigra lentiscus ab Arato vocatur.

Πέννοι δὲ ἡ καρπῶν καὶ τὰ χθές, εἰ δὲ μέλαινα
Σχινιδας ἀπείρητοι.

Non caruit signis, quæ non & fructibus, Ilex.
Non nigra lentiscus.

Avien.

— Quin & lentiscus amara
Inditum est pluvius —

Amaram quasi tristem, à nigredine dixit; nulla enim amaritudo lentisco. Notatur Mathiolus, quod graviter olera lentiscum scribat: Nobis, inquiunt, aliisque studiosis, salus & collos aridos Norbonæ peragrantibus, inserta in os folia, non modo suaviter spirabant, sed etiam, quod forte nescit commentator Senensis, sitim arcebant, & fauces humiditas tuebantur. Certè, quantum ego percipere queo, non sine gravitate quadam suaviter olent; quod & Clusius & Dodonæus testantur, qui negant gravitatem nullam habere. Olfactum vel corruptum pituita habent, vel nimia siccitate læsum. Postremum non mirum videtur. Erant enim in collibus aridis, ubi fauces præ ariditate crepabant. Mens Mathioli hæc est, cum gravitate quadam suaviter spirare. Ait enim, tota planta graviter olet. Quapropter nonnulli quod caput olfactu aggraveret, ipsam devitant. Flores muscosi, colore ex herbido pallescente, nonnihil purpurascente, racematim in alarum cavis circa oblongum pediculum coherentes. Baccæ succedunt initio virentes, mox è purpureo rubentes, postremo ubi maturæ sunt nigrae, oleaginosæ, pingues, ervi magnitudine, nucleo intus duro, nigro, candidam medullam continente. Foliis quandoque adnascuntur folliculi, corniculi aliquando intorti, nonnunquam rotundi, non raro oblongi, in quibus initio liquor, deinde, hoc veterascente, animalcula exigua culicibus similia, veluti terebinthi corniculis, ac complicatis ulmi foliis. Effluit ex lentisco resina mastiche dicta, de qua cap. 1. lib. 9. Non cadunt lentisci folia, floret vese, baccas autumnio maturas reddit. Provenit in plurimis regionibus, Lusitania, Boetica, regno Valentino, Italia, Narbonnensi Gallia, Syria, Creta, sed in Chio, maris Ægæi insula, præcipua, in qua vel sola diligenter, & mastiches quidem causa colitur, quæ ex cultis lentiscis illic ab indigenis, vulnerato caule, singulis annis, diligenti adhibita cura colligitur, ac in omnes orbis partes mittitur: ut refert Bellon. lib. 2. de observat. cap. 8. ubi ait. Sola insula Chio inter reliquas mastichen generat; tamen Gal. lib. 2. ad Glauconem, Ægyptiam mastichen commendat. Hoc autem tempore scimus in sola Chio reperiri, (memini anno 1624. in horto Lugdunensi & lentisco mastichen manare, sed calidior ætas erat) ubi lentisci arbores tali diligentia & cura excoluntur, ut non minores in eam rem sumptus fiant, quam apud nos in vinetorum cultura. Cum verò potiores, incolarum hujus insulæ, opes in mastiche consistant: eam ob causam in lentisci arboribus curandis majorem adhibent diligentiam. Quemadmodum enim oleæ & fructiferæ aliæ arbores curam & culturam expetunt, sic lentisci: nisi necessaria cura adhiberetur, exiguum gummi proventum darent. Lentisci per Galliam Narbonensem, Provinciam & Italiam nascentes, iis quæ in Chio crescunt sunt similes (accepi ex ipsa insula Chio ramulum, folia paulò angustiora videbantur) nullam tamen mastichen præbent. De qua vide quæ lib. 9. dicuntur.

Πέννοι δὲ ἡ καρπῶν καὶ τὰ χθές, εἰ δὲ μέλαινα
Σχινιδας ἀπείρητοι. ut Eustathius ait, à densando, quia lignum densum

δυσμ. πυκνότερα ἢ τὸ δρυὸς πύλον ἡγῆται. ait Theoph. lib. I. Latini buxum vocant in s mutato. Belgis **Palmbaum** dicitur, id est, Palmarum arbor; à qua tamen per omnia dissidet; nisi quod utraque perpetuo viret, nec foliis spoliatur. Nomen illud impositum puto; quod Belgæ hac fronde utantur, die ante Paschæ solemnitatem octavo, quæ Dominica palmarum dicitur. Eo enim tempore reliquæ frondosæ arbores desiderantur. Narus videtur magis operibus topiariis, & instrumentariis, quam medicinæ. Fiunt ex buxo pectines, cochlearia, & pyxides, quarum, in materia medica conservanda, usus est, & si quæ alia instrumenta vasq; lignea ad longos & diuturnos usus expetimus. Fiunt ex hac tibiæ multiformes, quas apud antiquos, ex eadē factas materia legimus.

Virgil Æneid. 4.

*Tympana vos buxusq; vocat Bercynthia matris.
Idææ.*

Buxus, id est, tibia Phrygia, è buxi ligno confecta. Buxus materia tibiæ Phrygiæ. Nam, ut Afrorum tibiæ è loto erant; sic Phrygum è buxo. Pollux de tibiæ generibus loquens, *ἔλυμα*, inquit, *τὸν δὲ ὄλον πύλον* τὸ δὲ *δρυὸς πυλόν*. Fiebant etiam olim ex hujus ligno, ut Theoph. lib. 5. cap. 8. scribit, axes plaustrorum, & bures aratorum. Refert Cardanus lib. de varietate II. cap. 66. se vidisse opera ex buxo adeo tenuiter elaborata, ut sculptos lapides dixisset, ni color prodidisset. Idem cap. 58. ornamenta organi se vidisse tradit, adeo subtiliter elaborata, ut visum fallerent. Belgæ ad topiaria opera buxi utuntur ligno. Buxi semen Plinius carthegon vocari scribit lib. 16. lib. 30. *Plurima verò buxus.* Nam & semen suum & granum quod carthegon vocant, & à Septentrione viscum, à Meridie hybear (de quibus plura mox paulò.) Inepre Plinius (quoniam, ut rectè monet Doctiss. Dalecampius, apud Theophrastum historia buxi, statim & cratægi descriptio subijcitur) granum ab eo ferri dixit quod carthegon sive cratægon. Ineptius quod sequitur, à septentrione viscum à meridie hybear vocari. De illice cap. 16. lib. 3. hist. hoc tradit Theophrastus. *τὸν πυλόν οὐτὶς πύλον.* confundit Plinius.

Buxus.

Μυρτα &c. Buxus parvæ arboris similitudine assurgit, caudicibus subinde humani cruris, rarò femoris crassitu-

dine, spissis, duris, validis. Ramos emittit cæterarum arborum more, multos, duos, crassosque: folia verò habet magnitudine ferè myrti, sed intensiori viridi colore, duriora, densiora, crassiora, rotundis longiora, lævia & resplendentia, perpetua, nec unquam decidentia; flosculos Aprili Martioque mensibus emittit herbaceos. Fructus sequuntur. rutæ similitudine; quadruplici apice in cacumine divisi, ciceris magnitudine, omnibus animantibus invisi, Materies ligni durissima. ac densissima quidem; sed ad opera quævis conveniens, & valde tractabilis; gravissima quoque, & in aqua subdens, nec cariem nec teredinem sentiens, colore luteo pallescens. Ovid: *pallidior buxo*. Dioscorides lib. 3. cap. 3. ait, radices glycyrrhizæ, *πυκνότερα ἢ τὸ δρυὸς πύλον ἡγῆται*. Hujus verò & alia quædam species humilior existit, quæ ad duos aut tres pedes tantummodo attollitur, sed in latitudinem diffunditur, ramuli huic numerosi, tenues admodum: folia verò rotundiora, & dilutius virentia. Hac ad areolas hortorum muniendas frequenter utuntur. Buxi genera duo observantur recentiores; tria Plinius lib. 8. cap. 16. ubi hæc de buxo tradit. *Imprimis verò honorata materies buxo est; rarò crispicanti, nec nisi radice: cætera lenis quies materiae silentio quodam & duritie ac pallore commendabilis: in ipsa verò arbore topiario opere.* Tria ejus genera: Gallicum, quod in metas emittitur, amplitudinemque proceriorem. Oleastrum in omni usu damnatum, gravem præfert odorem. Tertium genus nostrate vocant: *sylvestre*, ut credo, *mitigatum satu: diffusius & densitate parietum virens semper ac consile.* Hæc explicanda paulò fufius. Quæ opera præcipue ex buxo fiant, supra narravi. Germani, ut refert doctiss. Dalecampius, ex Gallia Narbonensi, locis Hispaniæ finitimis & præcipue montibus Pyrenæis, circa oppidum dictum Limons, haud procul Carcaffona, radicem buxi magnam copiam emunt ob maculas varias, variosque & flexuosos linearum discursus, ad opera lautiora expetitarum, quas prisco adhuc vocabulo vocant *bronehon* &c. Cætera lenis quies, id est, pigra & tristis soliditas, oculos nullo fulgore excitans. *In ipsa verò arbore:* Scribe ex veteri codice: *ipsa verò arbor opere topiario:* scilicet commendabilis. Alterum genus, oleastrum, nisi corruptus codex sit, id buxi genus vocat, quod oleastri modo semper humile sit, ac vix unquam in arbusculæ magnitudinem assurgat: & quod reliquis generibus folium minus habet, quemadmodum oleastri folia, si cum olea conferas, angustiora & breviora. Ego quidem, inquit Dalecampius, prorsus deceptum fuisse Plinium, aut libertum ejus scribam puto, & cum apud Græcum auctorem legisset, secundum buxi genus, *αἰγιονόλον ὄλον*, omnino sylvestre ac agreste esse, nec utile materia, ut primum genus, nec parietibus vestiens idoneum, ut tertium, immo etiam abominandum factore & gravitate odoris; incautè legisset *αἰγιονόλον ὄλον*, oleastrum esse. Probabile admodum sit quod tradit Dalecampius. Solet enim Plinius, vel libertus parum, ad Græci auctoris verba attendere.

Πύλον δὲ τὸν πυλόν. Cassianus Bassus lib. II. cap. 10. *αἰγιονόλον ὄλον* χαλκόν, αἰγιονόλον δὲ. Gaudet autem humidis locis, semper viride existens. Corrige Cassiani codicem & scribe *αἰγιονόλον* ex Theophrasto & Plinio loc. cit. amat frigida, aprica. Humidis non gaudet locis, sed algentibus & umbrosis, montibus familiaris.

Καὶ γὰρ τὸν πυλόν. Scribe ex Ald. & Bas. cod. *αἰγιονόλον* Plinius, *buxus Pyrenæis ac Cytoreis montibus plurima, & Bercynthia tractu.*

Virg. lib. 2. Georg.

Et juvat undantem buxo spectare Cytorum.

Κύτρου. Rectè emendavit doctiss. Constantinus. Malè in Ald. & Bas. *αἰγιονόλον* In Corsica arbores maximas altissimasque tradit Theoph. lib. 5. hist. c. 4. *Buxus*, inquit, Plin. loc. cit. *crassissima in Corsica, flore non spernendo, quæ causa amaritudinis mellis.* Semen illius cunctis animantibus invisum. Et Plinii & Theodori codex corruptus. Culpa est librarii, tolle, & scribe: Ideo mel insuave est, buxum olens. In Antiquo Plinii codice legitur, *flore non ferendo*, quomodo in Veneto nostro legitur codice. Hinc Card. lib. 6. de varietate c. 20. buxi necare apes tradit. *Buxum*, inquit, *constat ærem seditate odori corrumpere, ejus flores certo experimento compertum est necare apes.* Idem cap. sequenti, *buxus ærem corrumpit: malè enim olet, & si apes ex ejus flore gustarunt, ut fieri solet: cum tempestivè & ante alias arbores floreat (hoc etiam fabulosum, non floret ante armeniacam, amygdalamye) statim moriuntur, ob id procul alvearii feratur, multa alia incommoda adferre hæc planta, quæ solo ligno utilis &c.* Si statim moriuntur

morianantur, quomodo mel conficere possunt. Scribe apud Plinium. *Apibus florem non spernentibus, quæ causa amaritudinis mellis.* Invisum hujus semen cunctis animantibus etiam tradidit Theoph. lib. 3. cap. 6.

Sequitur cratægus arbor; quam Plinius turpiter cum cratægono herba, & aquifolia arbore confundit. Hesychius Grammaticus distinguere novit inter *κραταίγον* quæ & *κραταίγαν*, & *κραταίγονον*, quæ & *κραταίγονον* & *κραταίγονον*. Herba sic vocata, ut cap. 19. lib. 9. hift. dixi, à facultate, qua præditam dicunt *ἐν τῇ γῇ*. Nam pota, ut tradit Theophrastus, efficit, ut mulier virilis sexus foetum concipiat pariatque; quod *ἐν κραταίγῃ* tradidit nemo. Optime inter utramque herbam & arborem distinxit Hesych. *κραταίγονον βοτάνη μὲν ἦς πᾶσι καὶ, κραταίγος δὲ δένδρον.* Plinius lib. 27. cap. 8. postquam cratægonum herbam descripsit, hæc verba in fine subiicit. *Theophrastus arboris genus intelligere voluit, cratægonon sive cratægona, quam Itali aquifoliam vocant.* Multa Plinii errata hic animadvertere licet. Cratægonon, herbam Dioscoridis, eandem facit cum cratægo vel cratægone Theophrasti, quæ arbor est, ac veluti sylvestris quædam mespilus. Arbor hæc *κραταίγος* vocatur & *κραταίγαν*. *κραταίγος*, inquit, *δ' ἐστὶν, ὡς δὲ ἐν κραταίγῃ καλεῖται.* *κραταίγονον* herba in generandi casu habet *κραταίγαν*, dandi *κραταίγονον* accusandi *κραταίγονον*. Tertiæ declinationis est, *κραταίγαν*, *κραταίγονον* quintæ. cratægo arbori nulla vis generandi, nec eam nomine præfert. Longè itaque diversa planta. Idem Plinius alibi etiam confundit cratægum & cratægonum, ut lib. 26. cap. 10. in satyrii descriptione. In totum quidem Græci cum concitationem hanc volunt significare, satyriion appellant; sic & cratægon cognominantes & Thelygonon, quarum semen testium simile est. Hic cratægum pro cratægono posuit; si non mendum librarii. In antiquo enim codice *cratagin* legitur. Sed idem est quocumque modo legas; nec cratægin, nec cratægonum, nec cratægum, ab ullo mortalium satyriion vocatum fuit. Nec illud verum, quod tradit; semen cratægoni aut telygoni testium esse simile. De arrenogono hæc tradit Theoph. lib. 9. cap. 19. Illud omnium pessimè, quod tradit, *cratægon, arborem ab Italis aquifoliam vocari.* Cum aquifolia inter spinosas arbores recensetur, Græcorumque *ἀγρίαν* & *δένδρον* exprimat. Cratægus Theophrasti spinis caret; folium habet mespilolo simile, mespili autem folium spinam caret. Decipit Plinium corruptus Theophrasti codex; in quo legitur, *διόπερ οἱ ἐν ἀγρίᾳ δένδρῳ ἂν εἴναι*, cum constet ex Athenæo, vocem *μισπύλης* deesse. Antiquissimum ergo hic mendum est, si Plinius *ἀγρίαν* tantum legit; nisi placeat magis, Plinium ad anagnostæ verba parum attendisse, aliisque rebus, cum locum hunc legeret, distentū fuisse. Multa prohibent vulgare aquifolium esse cratægum. Mespilolo planè dissimile habet folium, materies nec verficolor, nec flava, sed nigricans. nec fructum nigrescentem, sed rubrum ostendit, cui nec gustus nec succus mespilolo similis. Corruptus, inquam, Theophrasti codex, nec uno mendo laborat. Exscripsit hunc locum Athenæus lib. 2. sed nec ejus codex mendo caret. Vtrunque codicem emendabimus, & quæ vera scriptura, dicemus: atque in hunc quidem sensum locus hic apud Athenæum legitur. *κραταίγος, ὅτι ἐν κραταίγῃ καλεῖται. ἔχει τὸ μὲν φύλλον πεταμένον, ὁμοίον μισπύλῃ, πᾶσι μὲν ἐκείνῃ (male in quibusdam codicibus ἐκείνῃ) καὶ πᾶσι τῇ γῇ, ἢ ἀπομυκίσσεται. τὸν δὲ χαραγμὸν (in quibusdam codicibus χαραγμὸν. male) οὐχ ἔχει ὡς τὸ ἐκείνο. γίνεται δὲ τὸ δένδρον οὐτὶ μείζον λίαν, ἢ περὶ τὸ δὲ φύλλον ποικίλον, ἔσχατον, ἰσχυρόν. Φλοὶν δὲ ἔχει λεῖον, ὁμοίον μισπύλῃ, μονόριζον εἰς βάθος ὡς ἐπὶ πᾶσι. καὶ τὸν δὲ ἔχει σπορὸν. ἡλικὸν δὲ ἔσχατον.*

κραταίγος (in quibusdam codicibus *πεταμένον*) *δὲ* *ἐσχατὸς* τὸ ἐπὶ καὶ ἐπιμαλάνεται. ἔχει δὲ τὸν γόνυ καὶ τὸν χυλὸν *μισπύλης*, διόπερ *ἀγρία* μισπύλη δένδρον μᾶλλον εἴναι. Videmus quatuor mancus & corruptus sit Theophrasti codex. Totum hunc de cratægo locum, in hunc emenda sensum. *κραταίγος* ὅτι ἐν κραταίγῃ καλεῖται. (vel *κραταίγος* δ' ἐστὶν ὡς ἐν κραταίγῃ καλεῖται) ἔχει τὸ μὲν φύλλον ὁμοίον μισπύλῃ τῇ γῇ, πᾶσι μὲν ἐκείνῃ καὶ πᾶσι τῇ γῇ, καὶ ἀπομυκίσσεται, τὸν δὲ χαραγμὸν οὐτὶ ἔχει ὡς τὸ ἐκείνο. γίνεται δὲ τὸ δένδρον οὐτὶ μείζον λίαν, ἢ περὶ τὸ δὲ φύλλον ποικίλον, ἰσχυρόν, ἔσχατον. ἔχει δὲ φλοὶν λεῖον ὡς *μισπύλης* μονόριζον δὲ εἰς βάθος ὡς ἐπὶ πᾶσι. καὶ τὸν δὲ ἔχει σπορὸν. ἡλικὸν δὲ ἔσχατον, πεταμένον δὲ ἐσχατὸς γίνεται, καὶ ἐπιμαλάνεται. καὶ δὲ τὸν γόνυ καὶ τὸν χυλὸν μισπύλης. διόπερ *ἀγρία* μισπύλη δένδρον μᾶλλον εἴναι. μονοειδὲς δὲ ἐστὶν ἔχει διαφοράς. Cratægus quam alii cratægona vocant, folio mespili glabro est, verum majori, latiori, oblongiorique, nec serrato quemadmodum illa sit, hæc nec admodum magna, nec crassa. Materies ei verficolor, valida, flava, cortex lævis, mespilo similis, radix singularis, acta in profundum, fructus rotundus, magnitudine olive sylvestris, maturescens sit flavus, ac nigrescit, gustu & succo mespilaceus; qua propter, veluti sylvestris mespilus videri possit, verum specie simplex, & sine ullo dissimine. Tῇ γῇ, exposui glabrum, læve, æquale. Faciem hominis Græci *πτανόν* dicunt, quæ tentā & plena humore, cutis superficie nitet, læviorem habet & nullis aratur rugis. Galenus lib. 5. καὶ τόπος πτανόν καὶ κατὰ τὸν διαφυλάττει τὸ ἀσπώπον. Rugoso ῥυτίδι ὀπποῖται τῇ γῇ. Galenus lib. 1. de antidotis cap. 15. τὸν μὲν ῥιζῶν δὲ ὡς ἂν πρὸς πτανόν πτανόμηνον ἔχει φλοὶν ἑρπύλλον. Quæcumque radices heic usum debent habere, cortice oportet sint æquali, non rugoso. Paulò post τὰ ἀντιόματι ὡς τὸν καὶ τὰς ῥιζῶν, ἀσπώπον, διαφυλάττει τὸ φλοὶν γινώσκοντα. Semina quæ heic locum invenire volunt, oportet non minius quam radices probare cortice suo tento & æquali, non rugoso. Vides πτανόν æquale, rugis carens, erugatum significare, τῇ γῇ apud Dioscorid. lib. 3. cap. 55. radices rugis carentes. Cæterum Athenæus à Theophrasto cerasum describi putat. *ἐν τούτῳ* inquit, *μοὶ δακτύλῳ φησὶ ὁ φιλόσοφος τὸ κατὰ τὸν καλούμενον ἐμφανίζειν.* His scilicet verbis philosophum arbitror, quod nunc appellant cerasum indicare. Danda venia Athenæo, in re herbaria parum exercitato. Cerasus nec succum, nec saporem habet mespili, nec ligno constat verficolori, flavoque, nec folium mespilo simile habet. Quidam forbum torminalem cratægum existimant, ac, cum Theophrastus mespilo simile folium scribit, intelligunt, Anthedonis Theophrasti, leguntque τὸν δὲ χαραγμὸν ἔχει ὡς τὸν κακίον; cum in omnibus Theophrasti Athenæique codicibus particula *κακί* addatur; id est, fissuris carere, non laciniatum esse; quale folium forbo, quam cratægi nomine describunt. Habet materiem nec verficolori, nec flavam, sed albam forbus; estque arbor spectatæ proceritatis, folio vitigineo, aceris aut platani affimili, haud infirmo cortice, levi, materie alba, alioquin satis dura. Flosculis in laxiore umbella candidis; succedunt bacce oblongiores, avellanarum aut olivarum non magnarum magnitudine, racematim coeuntes, longoque pediculo appensæ, asperiusculæ, punicei aut rubentis coloris, coronato umbilico, sapore per maturitatem acido, cum quadam acerbitate. Nascitur in sylvis cum cæteris sylvestribus. Videri lector, nec folium, nec materiem, nec fructum convenire. Nunquam nigrescit, oblongus est, non rotundus. Putavi quondam, quam vocant cerasum avium, esse cratægum; sed multa dissuadent, maximè materies, quæ non est flava; & fructus, qui magnitudine non est olive, & alia.

ΚΕΦ. Ις.

CAP. XVI.

Ilicem præter glandem, granum quoddam ferre puniceum: necnon vascum habere, & hypbear, atque ideo quaternos habere fructus. De smilace, & phellodry. Item phellodrys, atque ilicis fructum vocari acylum, roboris verò glandem. Dein de arbuto, potulaca, pruno, ac subere.

ὅτι περὶ φύλλον μὲν ἔχει δρυῶδες, ἐλαττον δὲ ἐπικαυθίζον. τὸν δὲ φλοὶν, λεῖον, ὡς τὸ δένδρον μείζον, κατὰ τὸν δρυῶδες, ἐάν ἔχει τὸν καὶ ἐδαφόν. ξύλον δὲ πυκνὸν καὶ ἰσχυρόν. βαθυρρίζον δὲ ἐπικαυθὺς καὶ πολλὸν ῥιζόν. καὶ τὸν δὲ

Lex folio roboris est: verum minori, aculeatoque: cortice læviori, quam robor. Arbor ipsa magna affurgit, modo roboris, si locum foliumque adipiscatur idoneum. Materies spissa robustaque: radix alta admodum: atque multiplex. Fructus diocriter.

ἔχει βαλανώδη· μικρὰ δὲ ἢ βάλαν. [†]θεοκατα-
 λαμβάνει δὲ ὁ νέος τὸν ἔνον. οἷον γὰρ πεπταίνει· διό
 καὶ διφορεῖν πινέσ φασι. φέρεται δὲ καὶ τὸ πλὴν βά-
 λανον καὶ καὶ πινά φοινικῶν. ἔχει δὲ καὶ ἱξίαν καὶ ὕ-
 φεαρ. ὥστε ἐνίοτε συμβαίνει τίτλαρος ἅμα καρπὸς
 ἔχειν αὐτὸν. δύο μὲν οὖν ἑαυτῆς, δύο δὲ ἄλλης,
 τὸν τῆς ἱξίας καὶ τὸν τῆς ὕφεαρ. καὶ τὸν μὲν ἱξίαν
 φέρεται ἐκ τῶν πρὸς βορρᾶν, τὸ δὲ ὕφεαρ, ἐκ
 τῶν πρὸς μεσημβρίαν. οἱ δὲ περὶ Ἀρκαδίαν δέν-
 δρον τι σμίλακα καλεῖται. ὁ ἐστὶν ὁμοῖον τῷ πρίνῳ.
 τὰ δὲ φύλλα σὺν αἰκαστῶδι ἔχει· ἀλλ' ἀπαλῶπι-
 ρα, καὶ [†]βαθύπερα, καὶ διαφορὰς ἔχοντα πλείους.
 ὁ δὲ τὸ ξύλον ὥστερ' ἐκείνο σπέρειν καὶ πυκνόν, ἀλλὰ
[†]μαλακὸν ἐν ταῖς ἐργασίαις. ὁ δὲ καλεῖται οἱ Ἀρ-
 κάδες Φειλόδρυς, τοιαῦτα ἔχει τὴν φύσιν. ὡς μὲν
 ἀπαλῶς εἶπεν, αὐτὰ μέσον πρίν καὶ δρυὸς ἐστὶ καὶ
 ἐνίοι ὑπολαμβάνουσιν εἶναι θήλυ πρίνον. διὸ καὶ ὅπου
 μὴ φύεται πρίνον, τὴν γυναικῶν πρὸς τὴν ἀμά-
 ξας, καὶ τὰ τοιαῦτα. κατὰ περὶ οἱ περὶ Λακεδαιμό-
 να καὶ Ἠλείαν. καλεῖται δὲ οἷον Δωρεῖς καὶ Ἀργεῖαν
 τὸ δένδρον. ἐστὶ δὲ μαλακώτερον καὶ μακρότερον τῶν πρί-
 νου· σκληρότερον δὲ καὶ πυκνότερον τῆς δρυὸς. καὶ τὸ
 χεῖμα φλοιδένει τῶν ξύλων, λευκότερον μὲν τῶν
 πρίνου, οἰνωπότερον δὲ τῆς δρυὸς. τὰ δὲ φύλλα πρὸς
 σέοικε μὲν ἀμφοῖν. ἔχει δὲ μείζω ἢ ὡς πρίνον·
 ἐλάττω δὲ, ἢ ὡς δρυὸς. καὶ τὸν καρπὸν τῶν μὲν πρί-
 νου καὶ μείζω ἐλάττω· ταῖς ἐλαχίσταις δὲ βαλά-
 νοις ἴσων. καὶ γλυκύτερον μὲν τῶν πρίνου, πικρότερον
 δὲ τῆς δρυὸς. καλεῖται δὲ πινέσ τὸν μὲν τῶν πρίν καὶ
 τὸν ταύτης καρπὸν, ἄκυλον· τὸν δὲ τῆς δρυὸς βά-
 λανον. μήτραν δὲ ἔχει φαιρώτερον ἢ ὁ πρίνον.
 καὶ ἡ μὲν Φειλόδρυς, πιαυτὴν πινά ἔχει φύσιν. ἡ
 δὲ καμαρὸς ἢ τὸ μεμαίκυλον φέρουσι τὸ ἐδάδι-
 μον, ἐστὶ μὲν σὺν ἄρῳ μέγας· τὸν δὲ φλοιδὸν ἔχει λε-
 πτὸν μὲν, παρόμοιον δὲ μυρσίῃ. τὸ δὲ φύλλον με-
 τὰ τὸ πρίν καὶ δάφνης. ἀνθὲς δὲ τῶν πρὸς ἡμῶν.
 τὰ δὲ αὐτῇ πέφυκεν διττὸ μῆκος· καὶ κρεμᾶται ἐπὶ
 ἄκρων βοτρυόδων. τὴν δὲ μορφὴν ἔχουσιν ὅμοιον
 μύρτῳ ποσειδέῃ. καὶ μετὰ δὲ τηλικούτων, ἀφύλλον
 δὲ καὶ κῆλον ὥστερ' ὅν ἐγκεκαυμένον. ὅταν δὲ ἀ-
 πανθήσῃ, ἡ πρὸς τὴν φύσιν περὶ τῆς φύσεως.
 λεπτὸν, ὥστερ' σφόνδυλον· περὶ ἄτρεκτον, ἢ κῆ-
 ρον· διὰ τὸν ὅτι καὶ κατὰ τὸν ἐν αὐτῷ πεπταίνειται. ὡς
 ἅμα συμβαίνει τοῦτον· ἔχειν, καὶ τὸν ἐπὶ τὸν αὐτὸν.
 παρόμοιον δὲ τὸ φύλλον καὶ ἡ ἀνδραγχήν ἔχει τὸ κα-
 μάρον. μετὰ δὲ σὺν ἄρῳ μέγας· τὸν δὲ φλοιδόν,
[†]λακὸν ἔχει καὶ περὶ τὴν φύσιν. καρπὸν δὲ ἔχει
 ὁμοῖον τῇ καμαρῷ. ὁμοῖον δὲ ἐστὶ τοῦτον τὸ φύλλον καὶ
 τῆς κακκυμηνίας. τὸ δὲ δένδρον μικρόν. ἴδιον δὲ
 ἔχει καὶ τὸ ὅτι περὶ τὸν καρπὸν. τὸ γὰρ ἐστὶ
 ἐφ' ἐνὸς ἀκμῆς αὐτὸν ἄλλω δένδρῳ. ταῦτα μὲν ἐν κῆ-
 νόπερ καλεῖται χώραις καὶ τόποις. ἐνταῦθα δὲ ἰδιώπερα
 κατὰ περὶ καὶ ὁ Φειλός. ὅς γινέται μὲν ἐν τῇ περὶ τὴν
 τὸ δὲ δένδρον ἐστὶ στελεχῶδες μὲν καὶ ὀλιγόκλαδον· ὡς με-
 κες δ' Ὀππικῶς, καὶ Δαζῆς. ξύλον ἰσχυρόν. τὸν δὲ
 πίνον. πάλιν καὶ μείζω. τὸ δὲ φύλλον, ὁμοῖον ταῖς
 φυλλοβολαῖς. καρπὸν δὲ αἰεὶ φέρεται· βαλανώδη φέρων,
 πάντως διαίρειν. εἰ δὲ μὴ, χεῖρον γίνεται τὸ δένδρον. ἐξ αὐτοῦ γινέται δὲ πάλιν χεῖρον ἐν τῇ φύσιν.
 λοιπὸν, ἀλλὰ μὴ φυλλοβολαῖς. [†]βαλανώδη. [†]ἀγρία Bas.

[†] αὐτὴ περὶ
 Scribe παλα-
 τῆς.
[†] μαλακὸν καὶ
 μανὸν ἐν ταῖς
 Theod.

[†] αὐτὴν Ald.
 Bas.

[†] μεμαί-
 κων Bas.
 μεμαίκυλον
 Scribe.

[†] καμαρῶν
 Budaus.

[†] κακκυμην-
 ῶν Bas.
 κακκυμην-
 ῶν Scribe.
[†] αὐτὴν
 Scribe.

[†] λακὸν ἐν
 Plin.
 καὶ περὶ τὴν
 μὲν Plin.
 κακκυμηνίας
 Plin.
 κακκυμηνίας
 Scal.

[†] περὶ τὴν
 Bas.

[†] φλοιδὸν ἔχει
 παχύν Const.
[†] μελαίαν, ἢ
 λαίαν Con-
 stant.

[†] ὁ καὶ αὐτὸν
 Const.

ctus glandosus, sed glans ipsa pusilla est. Veterem
 novus occupat : nam sero maturefcit. Quamobrem
 bifera hac à nonnullis existimata est. Fert præter
 glandem, granum quoddam puniceum : & viscum
 atque hyphear habet. Quapropter, ut fructus qua-
 ternos habeat nonnunquam contingit; binos pro-
 prios, binosque alienos : visci scilicet atque hyphear-
 ris. Fert à septentrione viscum, à meridie hyphear.
 Smilacem Arcades vocant arborem ilici similem,
 folio tamen non aculeato, sed molliori, pro-
 fundiori, [†] differentiisque pluribus distinguen-
 dam : nec materie, ut illa, solida, spissaque, sed
 soluta, mollique in opere. Quod Phellodryn iidem
 Arcades nuncupant, natura hujusmodi est. Sim-
 plici quidem ratione inter ilicem & robur hanc esse
 putaveris. Et quidam foeminam ilicem esse puta-
 runt : ideoque ubi ilex non provenit, hac ad plau-
 stra, similiaque utuntur opera ; ut Lacedæmonii,
 & Elei. Diores quidem vel [†] agrestem eam appel-
 lant. Est mollior, ac solutior ilice : durior, ac
 spissior quercu : colore ligni decorticati : can-
 didior ilice, fulvior quercu. Folio similis amba-
 bus : verum majori quam ilex, minori, quam quer-
 cus. Et fructum pro magnitudine [†] minorem quam
 ilex habet : majorem, quam quercus. Fructum
 ilicis hujusque, nonnulli acylum vocant : roboris
 autem glandem. Est & medulla ejus manifestior,
 quam ilex. Phellodrys natura hujusmodi est. Ar-
 butus, [†] quæ pomum cibo idoneum fert, magni-
 tudine non nimium excellit : corticem tenuem ta-
 marici similem habet : folium inter ilicem, & lau-
 rum. Floret mense Julio. Flores singulari ap-
 pendice parte postrema racemati coherent ; spe-
 cie quisque myrto oblongo similis, & magnitu-
 dine tantus, non foliatus. Concavus tanquam o-
 vum exalptum, ore aperto. Cum autem defloru-
 erit, [†] retinaculum perforatur. Quodque defloru-
 erit, tenue, sicut [†] verticillis circa fufum, vel car-
 minus Doricus, extare videtur. Fructus anno integro
 maturefcit : ut simul hunc haberi, atque alterum
 flore sponderi contingat. Portulaca quoque folio
 arbuti [†] similis est, magnitudine non nimium ex-
 cellens : cortice [†] albo circumtrumpi solito. Fru-
 ctum arbuti similem parit. [†] Prunus his folio si-
 milis. corpore parva. Peculiare in hac, fructum
 lanugine pappo dicta, perire. Id enim de nulla alia
 arbore accepimus. Hæc regionibus, locisque plu-
 ribus assignantur communia. Quædam vero pro-
 pria locis certis redduntur. Ut suber arbor, in
 Thyrrhenia familiaris, caudicosa, parumque ra-
 migera, admodum tamen procera, auctoque in-
 signis. Ligno robusta, cortice unice crasso, dif-
 rumpique solito quemadmodum piceæ, verum
 fragmentis grandioribus. folio fraxini, crasso, ob-
 longiori : non perpetuo, sed deciduo. [†] Fructum
 glandosum assidue fert, aquifoliæ similem. De-
 trahunt corticem, universumque dividendum cen-
 sent. Alioquin arborem deteriozem effici volunt.
 Rursum vero intta triennium repletur.

[†] levi. [†] coccygia. [†] in Pyrenæis. [†] Fructum fert assidue, eumque
 glandis figura ilicis femine similem.

[†] φλοιδὸν παχύν σφόδρα ἐκατὰ τὴν φύσιν. ὥστερ' ὁ τῆς
 μελαίας, παχύν, ποσειδέερον. [†] σὺν αὐτῷ φύλλον, ἀλλὰ
 ὁμοῖον τῇ ἀγρία. ὡς αἰετῶσι δὲ τὸν φλοιδόν. καὶ φασὶ δύν
 ἔχειν αὐτὸν.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

ΔΥΟ τὰ τῆς ἰσότητος, δύο δὲ ἄλλως. Declarat qui sint fructus alieni. Viscum, & ἰφίαρ. Caterum glans quoque roboraceo item generi communis est. Quod si dicas, propriam esse talem ilicis: idem de visco asseverabo. Neque enim idem. Viscum specie, quod ē quercu, & pyro, & malo prodit. Sicne id idem, quod ab ilice.

Οἱ δὲ δρυὶδες. Hoc caput cum superiore unum esto. Similis enim natura. Smilacis folia βαρύτερα, quam ilicis, cum docet Theophrastus, Theodorus vertit, profundiora. Nemo quid id rei sit, intelligat: sed est ut, πύριον βαρύτερον, etiam hoc supra quoque.

Ἡ δὲ ἰσότης ἀποδείκνυται. Melius fecisset, si glandiferas omnes simul disposuisset: ac tum postea analogas digessisset. Nota verbum φλοιόειρον. ut sit φλοιόν, tollere corticem. Latini dicunt, decorticare significat privationem. Græci, corticare. Hoc significat habitum, quasi corticem faciat, qui aufert à toto. Sic Galli facere barbam, cum radunt. Porphyrius, ξυλίζαν, lignari, etiam Latini. Vnde apud Homerum ἄξυλον ὄλω, quæ non est cæsa.

Ἐλατίζαν δὲ βαλάνους ἴσται. Theodorus, majorem, quam quercus. Longè alia lectio est. Item illa omisit. Γλυκύτερον δὲ τῆς ἰσότητος, πικρὸν τε γὰρ ἢ τὸ δρυὶς.

Ἀκύλον. Plinius rectè observavit apud Homerum distinguere hanc à glande. πᾶρ δὲ ἀκύλον, βαλάνον τ' ἴσται. Hic hoc habes amplius. ἀκύλον commune nomen fructui, tam ilicis, quam quercus. βαλάνον autem quercus tantum. Sic enim scribit, & τῆς ἰσότητος, & τῆς ἰσότητος ἰσότητος, ἀκύλον. Id quod à diligentioribus nondum erat observatum.

Ἡ δὲ ἰσότης. Aliud caput. Tria genera agnoscit. κρύμαρ, cujus fructum μαρμαίκελον vocat. Alterum, ἀδερχίλον. Tertium, coggyriam. μαρμαίκελον, pomum Theodorus est interpretatus, nimis communi appellatione, Vnedo est. Optime verò descripsit folium. Etenim à lauro ad ilicem si transeas, arbutum invenias, & suber. Qui arbutum mali cotonei assignant folia, non norunt alterutrum.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

ΠΥΣ. Ilces copiose in Provincia, vulgoque vocantur yeufes, vel, eoules: chesnes verds.

Ἐπαυαδίζον. immo ὠπαυαδίζον. ut lib. I. cap. 16. videbis quæ observavimus in lexico in voce ὠπαυαδίζον.

Κακίον. vide lexicum Crispini in voce κῆκεον. Ἰξί: Hec pudendo errore Plinius lib. 16. cap. 30. buxo affigit atque attribuit. Plurima vero, inquit, buxus. Nam & semen suū & granū, quod carthegon (certè suspicor & irrepsisse hoc nomen, quod Theoph. supra ἀδερχίλον tradideret) vocant, & à Septentrione viscū, à Meridie, hyphear, &c.

Σμύλακος. habetur in Crispini lexico. Smilaces Arcadum Monspeffulani herbarii falsò vocant robora, Græci adhuc vulgo dicunt Milaci, & Acylaci. Smilacis species hic secunda (quæ smilax est Theophrasti) provenit in collibus Rhodanum prospicientibus, toto eo tractu qui à Vienna Allobrogum ad Arelatem usque porrigitur. Folium spinosum non est. Φωλόδρυς. phellodrys Arcadum, sive Aria Dorium, species est illis coccifera in agro Monspeffulano. Vnde quisquiliū, sive Arabum chermes. Est Plinio Ilex aquifolia (cui ἀγρία, est Aquifolia simpliciter, sive Aquifolium, id est, vulgo Houx, Lugdunensibus Agron, sive Agrenon, quæ Italici Cerrosugnato. Græci vulgo hujus fructum vocant Acylacas. Esse autem non potest Aria Theophrasti arbor illa quam Ἐλεῖον vocat Anguillara, vir in simplicium cognitione excellentissimus. Hæc Aria Anguillara (cujus hic etiam pictura) arbor est satis procera, foliis alni subter candidantibus, supra obscure virentibus. Flos ut fructus in umbella, albus. Fructus immaturus viridis, maturus rubet ceraso, similis. Lignum durissimum est, unde Matalo quasi Metallo in Appennino arbor ipsa nominatur: quæ à Sequanis & Arvernus Alifler, à Nantuatibus Cerier & Celerier.

Τὸν πύον. nempe τὸ δρύϊον, non verò δρύϊον. Vide infra cap. de subere errorem Plinii.

Κόμαρ. Arbutus Dioscoridis: quibusdam non videtur esse Arbutus Dioscoridis. Sed illos auctores inter se conciliavimus in Lexico in ea voce. Considerent peritiores quæ sit ea arbor, de qua sic scribit Palladius in Decembri lib. cap. 4. Hypomelides poma sunt (ut Martialis asserit) sorbo similia, (intelligerem magnitudine) mediocri arbore nascuntur, & flore candidulo. Dulcedo huic fructui cum acuto sapore commista est. Omnia hæc probè arbutum conveniunt. Repugnat quod infra ait, nucleis feri, & poma asseverari.

Ἀπὸ μίας κρύμαρ. Theodorus, singulari appendice. κρύμαρ, est pediculus hic. alibi funiculus. Appendix est, ut in Platoni, & ἰσότης, & omnino idem quod ἀνέκτατον. vulgatus suprapondium. quod appenditur præter id quod pendet debet.

Ἡ πύον. Theodorus, retinaculum perforatur. At non est retinaculum, id est, pediculus, sive κρύμαρ, quod perforatur, sed id, quod subit flori. Quod, cadente flore, subnascitur in ejus locum, & vox monet, πύον, πύον.

Ἡ κρύμαρ. Ex Suida & Athenæo Laconica festia hoc nomine scimus, aliud præterea nihil. Hermolaus omisit. δρυὶς, aliquid esset, ut acciperetur pro annulo lancearum, sed nihil id.

Περὶ ἰσότητος. Ab Hermolao animadversum est, Plinio fuisse, ἀδερχίλον. & hoc supra.

Καὶ τὸ κρύμαρ. Mendosa lectio. Nulli pruno solvitur in pappum pomum. Nulla prunus similis unedoni. κρύμαρ, legit Ruellius, acutissime. Plinius agnovit Coggyria.

Τὰ δὲ ἰσότητος. Adeo præfert alterius initium capitis: ut pro integra libri parte diversa deceat haberi. Quippe hinc incipit earum historiam arborum, quæ certis locis sunt peculiare. Et dixit, κρύμαρ, pro spatio latiore. πύον, pro parte κρύμαρ. Sic geographia, chorographia, topographia. Vnus talis est, ut locus sit proprius cujusque rei propinquus ambitus. Exorsus est à subere, quod ascripsit pro peculiari Pyrenæis. Sanè à montibus ipsis habemus nos eas arbores distantes circiter centum quadraginta millibus passuum. Italia quoque refertissima est. Is primus error est: alter, cum fraxini attribuit folia.

Καὶ τὸ δὲ ἰσότητος. Theodorus, fructum asfiduè fert glandosum. Neuter satisfact. Quid enim dei? Nam τὰ δὲ ἰσότητος sunt, quibus folia non cadunt. Ergo τὰ δὲ ἰσότητος, quibus fructus nunquam cadit. Præterea quid est, aut βαλάνους, aut glandosum? Sanè glans nulla, glandosa est. at fructus suberis glans verissima.

Κρύμαρ. Budæus legit κρύμαρ. Est verò etiam κρύμαρ, pensilis funis, simplex primum, deinde multifidus: & inde translata alia ejus figura, ut coquinarium illud instrumentum quod camino appenditur ut suspensa vasa sustineat. Nos etiam τὸν κρύμαρ, vocamus cremilliere. Κρύμαρ, item instrumentum quo mulieres appensas claves gestant. Hoc loco autem, est pediculus multifidus ex quo fructus appenduntur.

Καὶ τὸ δὲ ἰσότητος. Considera, nisi meministi, capitelli sive epistylia (quod & πύον, de quo vide in nostro Lexico) figuram apud Vitruvium, & hic mecum leges κρύμαρ, &c. Et ut in capite fusi verticilli, sic illud epistylum in capite columna. Περὶ ἰσότητος. Plinius lib. 15. cap. 24. sic vertit: Fructus anno maturefcit: pariterque floret subnascens, & prior coquitur. Vide cætera. Ἀδερχίλον. legend. ἀδερχίλον, quod & ostendit hinc Plinius lib. 13. cap. 22. Adrachnem omnes ferè Græci portulacæ nomine interpretantur, cum illa sit herba, & andrachne vocetur, unius literæ diversitate. Hodie etiam in Græcia vulgò vocant ἀδερχίλον.

Ἀδερχίλον. Plinius; Cortice non scabro quidem, sed qui circungelatus videri possit: tam tristi aspectu est. Videtur legisse λέον, & ἀδερχίλον. Ἀδερχίλον ego tamen retineo.

Κακίον. nisi κρύμαρ, legas cum aliis, possis κρύμαρ, legere cum Plinio, cujus hæc verba, Similis & coggyria folio, magnitudine minor. Proprietatem habet fructum amittendi lanugine (pappum vocant) quod nulli alii arbori evenit.

Φεῖος. quæ & ipsi ἰσότητος.

Πύον. lege πύον. Est verò Tyrrhenia Tuscia Servia Mauro, quæ & Etruria. Sed de subere ait ita Plinius lib. 16. cap. 8. Nec in Italia tota nascitur, aut in Gallia omnino. At errat: nam sanè in utroque. Ibidem ipsius gravior error: Sunt qui scemnam ilicem vocent, inquit, atque ubi non nascitur illex, pro ea subere utantur, in carpentariis præcipuè fabricis, ut circa Elin & Lacedæmonem. Quæ ex Theophrasto quidem ad verbum, sed non ἀδερχίλον dicta, verum φιλάρδον, sive φέας, alia arbore, quam falsus Plinius & suber esse credidit. Nota Theophrasti distictionem ἰσότητος, non ἰσότης, & quod non πύον, & πύον distinxerit. Facit magis peculiare, non illius loci proprium.

Ευκρίαν. Sed Plinius non bene, Suberi minima arbor. excusare malo. Decet partientia non, sicut & ubi legitur, cortex tantum

tantum in fructu. Legendum enim, tantum non. Nam, ut ait, corticis arborem φικῶν dixerunt. Allusio est ad φλοῖον. Πικρὸν. Deest ἱξ. Μελίαις. Falsum, & legendum ἱξίαις! "Οὐκ αἰφύλλον, ἀλλὰ φυλλοβόλον. Falsum & istud, nec unquam ita scriptum à naturalis historie peritissimo philosopho. Germana hæc lectio. δ' αἰφύλλον, ἀλλὰ μὴ φυλλοβόλον. At φιλιππηαῖς. Vlpianus quissiam subijciat, in censu πικρὸν αἰφύλλον. Theophrastum non reposuisse suberem. Immo respondeo, nec aliis; ut κερῖνα, & πῆσαι, quas

tamen in historia ejus generis esse ostendit. τῇ ἀρχῇ; emendat τῇ ἀρχῇ. Nec enim aquifolium glandifera, sed baccifera. αἰφύλλον. Plin. lib. 17. cap. 24. Cortice in orbem detracto necantur, excepto subere, quod sic etiam juvatur. Crassescens enim præstringit & strangulat. Licet admirari naturæ solertiam, quæ suberi corticis arbori & ad decorricationem nata duplicem corticem attribuit, ut & spoliata cortice, ad huc libro convestita, non nuda remaneret.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Ὁ δὲ πικρὸς. πικρὸς nuncupatur, vel, quod ferra sit, propter duritiem, secanda; vel, quod folium habeat undique circum ferratum. Latinis Ilex dicitur; fructus ἀκύλος, & ἀκύλος vocatur. Phavorinus. ἀκύλον ἀδελφόν, ἐν τῷ πικρῷ βάλανον, τῷ δὲ λυδῷ τὸ αἰφύλον. λίγαι αἰφύλων καὶ ὁ κερῖς κερῖνας. Qui arbuti fructū sic vocari tradiderit, hæc tamen non inveni alium. Theoph. phellodryos fructum, & ilicis sic vocari tradit. Ilcis sic nuncupari testantur omnes. Hesychius ἀκύλον ὁ πικρὸς κερῖς βάλανος, fructus ilicis glans. Plin. lib. 16. cap. 6. Ilcis glans utriusque brevior & gracilior, quam Homerus acylon appellat, eoque nomine à glande distinguit. Non tantum Homerus, sed etiam Aratus, & Theocritus glandem ilicis acylon vocant. Theocr. eidyli. 1.

Οὐδὲ γὰρ ἔδ' ἀκύλοις ὁρμαλίδες, αἱ μὲν ἔχοντι
λεπτὸν δὲ πικρὸν λεπτύλον, αἱ δὲ μέλιχραι.

Neque enim cum glandibus montana poma; nam ille
quidem habent
Tenuem ab ilice corticulum, hæc verò mellita sunt.

Schol. ἀκύλοις τοῖς πικρῷ βάλανος, ἀκύλος γὰρ ὁ πικρὸς κερῖς. Acylois, dixit, id est, glandibus ilicis. acylos enim ilicis fructus. Gal. lib. de boni & mali fucci cibis. τὰς δὲ τῶν πικρῶν βάλανος ἀς ἀκύλους ὀνομάζουσιν ἄλλως. Illud mirum, quod ait Plinius, Homerum acyli nomine distinguere à glande. Cum ilicis glans acylos ab eo vocetur; dicendum, mentem Plinii esse, à reliquis quercuum glandibus distinguere. Hoc si non placet; male scripsit Plinius. Fuit Ilex quondam magno in honore: civica enim ex ea fiebat corona. Plinius lib. 16. cap. 4. Civica iligna primum fuit, postea magis placuit ex esculo Iovi sacra. variatumque & cum quercu est. Sc. Gellius lib. 5. cap. 6. Quod genus superiori, nempe quercui, proximum est, sicuti scriptum est in quadam comædia Cæciliæ. Adferuntur, inquit, cum iliginea corona & chlamyde. Illud non negligendum; ilicem sumi pro symbolo fertilitatis: siquidem quoties ferax est, insequentem annum credunt fore fertilem. Cassianus Bassus lib. 11. cap. 15. φασὶ δὲ τὸ πικρὸν ἰὸν πολὺ κερῖος γίγνεται, ὁ κερῖς αἰφύλων. ajunt autem, si ilex fructum multum ferat, fructuosum annum futurum portendere. Corrige, ut hoc obiter addam, titulum capitis. Vulgo male legitur, πικρὸν κερῖον. Scribe ex altero Palatino, πικρὸν κερῖον. Hyems item an sæva, an verò mitis, eadem prædicat ilex.

Arat. de signis.

Πικρὸν μὲν θαμνὴν ἀκύλος καὶ μέτρον ἔχουσι,
Χειμῶν δὲ λέγουσιν ὅτι πικρὸν ἰσχυρὸν.
Μηδὲ ἀδελφὸν ἐμπαλαραὶ περὶ τοῖς αἰφύλων
Τηλοπύρῳ δὲ αὐχμῶιο σπασσε χύον αἰφύλων.

Cum nigra densatis curvatur glandibus ilex,
Invocat hyberna gelidissima tempora brumæ;
Sin modicos radix emittat ovivida fructus,
Nulla obfessa situ tellus florebit arvis.

Tradit Ælianus, leonem ilicis foliis calcatis subito torpore teneri, lib. 1. cap. 36. λέων δὲ φύλλοις πικρῷ τῷ ἱξίῳ ἰμωδῶς καὶ τερπνῶς. Ilcis folia si leo pede attigerit, obtorpescit.

Idem in Geoponicis lib. 15. cap. 1. habes ex auctoritate Zoroastræ. λέων ἰππῶς πικρῷ πικρῶς, τερπνῶς; leo conculcatis ilicis foliis stupefcit. Arbor ipsa ilicis infausti nominis habetur, maxime si cava sit.

Virg. Ecl. 1. & 8.

Ante sinistra cava monuisset ab ilice cornix.
Sape sinistra cava prædixit ab ilice cornix.

Seneca in Thyeste.

Nullaque lætos solet
Præbere ramos arbor, aut ferro colit,
Sed taxo, cupressu, & nigra ilice
Obscura nutat sylva.

Infelicem credo judicantur, quod facile fulmine ictur.
Quod Persius innuere videtur Satyr. 2.

— At sese non clamat Iupiter ipse!

Ignovisse putas: quia cum tonat, oculus ilicis
Sulphure discutitur sacro, quam tuque domusque.

Theophrastus plura ilicis genera esse non docet. Ex Plinii verbis supra citatis duo reperiri constat; quod etiam ex ipso probatur Columella. Nam lib. 6. cap. 3. hæc tradit; Iligneæ tamen vel melior est quercuæ, sed ejus generis quod spinas non habet. Nam altera quoque, uti juniperus, respuitur à pecore propter aculeos. Non recte ergo sentiunt qui, Theophrasti tantum auctoritate freti, ilicem non spinosam legitimam esse negant. Ilex folio non

Ilex.

spinoso, videtur à Theophrasto smilacis nomine describi. Plin. loco citato: Ilcis duo genera. Ex iis in Italia, folio non multum ab oleis distant, smilaces à quibusdam Græcis dictæ: in Provinciis aquifolia sunt ilices. Ita locus hic distinguendus. Falluntur qui Plinium dicere existimant, quas Græci smilaces vocant, eas in Provinciis appellari aquifolias; duo genera ilicis facit, & utramque describit. In iis esse in Italia, folio non multum ab oleis diverso, ergo nec aculeato; vocarique smilaces à Græcis; vel, ut in antiquo codice legitur, milaces; in Provinciis verò aquifolias ilices, ab aculeatis nimirum foliis sic dictas. Sub duo genera redigit ilicem arborem. Aliæ sunt, inquit, folio minime spinoso, & oleis similes, quæ Græcis quibusdam smilaces dicuntur. Hesych. σμίλας δὲ τὸν ἐν τῷ πικρῷ, ἀλλὰ σμίλας.

ὁ μὲν λαοὶ ἢ τὸ φανερὸν. Theophrastus ab Arcadibus smilaca vocari auctor est, Et hoc quidem genus in Italia prove-
niebat. Alterum verò genus, aquifolium, in Provinciis.
Quæ aculeato est folio, ilex propriè & absolūtè hodie
vocatur.

Ὅλλον μὲν ἔχει δρυάδες, ἑλκῆτον δὲ ἐπικρατίζον. Scribe ex cap.
16. lib. I. ὁ δὲ φανερὸς, vel ὁ δὲ φανερὸς. ὁ δὲ φανερὸς
φύλλα, folia in ambitu spinosa, vel utrimque aculeata:
qualia rerum ipsa natura habere docet Illicem; smilacem
asperam. Ilex hæc folia circa ramos fundit oblonga,
marginibus crenata, ad singulos angulos rigentibus acu-
leis spinisve armata, minora non modo quam roboris,
sed & quam ilicis glandiferæ sive non spinosæ, magis vi-
rentia, nec averla parte adeo incana, quæ vetustate in-
terdum rubescunt.

Ἄνθ' ὃ τὸ δένδρον μέγα καὶ τὸ δένδρον &c. Illud falsum est.
Ilex, quæ quercus instar assurgit, nec pungentia habet fo-
lia, nec coccum fert puniceum. de quo mox agam. Ilex
coccigera, quandoq; unico caudice arborefcens attolli-
tur, non tamen altè, sæpe fruticans, plures è radice e-
mittit stipites ramulos, duorum, trium, quandoque plu-
rium digitorum crassitudine, sæpe numero unius tan-
tum.

Ἐύλην &c. Hoc de altera accipe, quæ coccum non fert.
Sed quod de radice sequitur, de utraque accipere licet.

Καρπὸν δὲ ἔχει βαλάνων &c. glandem si fert, pusillam
gignit, calice spinoso & echinato inhærentem, valde
amaram.

Φέρει δὲ καὶ ὁ δὲ βαλάνων καὶ τὸν πῦρ φοινίκων. Coccum non
ubique producit ilex, ut observavit Car. Clusius. sed iis
solum regionibus, quæ Mediterræneo mari vicinæ sunt,
& magno solis ardore torrentur. Sed neque istic perpe-
tuo fert coccum: cum enim frutex adolevit, ut glandem
alere possit, coccum non gignit. Ideoque solent inco-
colæ quadriennes aut adultiores stolonem urere, ut pro-
ximo anno novelli resurgant, qui deinde singulis annis
aliquot subsequenter, coccum ramulis inhærentem
instar exiguum pisorum gignunt, colore primum al-
bido, per maturitatem vero cineritio. In his exigui ver-
miculi gignuntur, qui immobiles initio, donec soli ex-
positi vi caloris prorepant, & aufugere conentur, sed à
custodibus qui affident, in linteo tantisper concutiuntur,
donec exanimentur. Operæ pretium videtur, quæ re-
centiores de cocco hoc, ejusque præparatione tradunt,
referre: deinde, quæ veteres tradiderunt, examinare.
Cocci quomodo gignatur præparaturque, ac colligatur,
docet Quinquernus lib. 2. de laudibus Provinciæ. Illicis
nobis duæ sunt species: earum una nulla dote in arborem a-
dolescit, altera frutex exiguis sesquipedali proceritate la-
tissime viret, foliis levore præfulgidis, spinarum vallis am-
bitis, numeroso stolone assurgit, in morem (modum) rosarii.
A nostris fagi appellationem sortitur, quanquam nullam fa-
gi imaginem repræsentet. Provenit loci plani quidem, sed
in altitudinem erectis, exilibus & stitientibus, collibus item,
sed infœcundis. Igitur verè medio vorati imbris frutices,
coccum hoc modo ordiuntur. Ac primum omnium, ut ferè fit
in fruticibus, qui non arborum modo trunco in altum eve-
huntur, sed pullulant densa propagine, imò immixtus se
in duo brachia partitur. In horum medio instar forami pal-
mitis increfcit rotundum quiddam magnitudine, & calore
(colore) pisi. Hanc matrem vocant, quod ex eo cætera grana
producentur. Matres verò ut plurimum habent quinque, quæ-
libet cespitum familia, quæ incunte æstate æstuque minu-
tissimorum vermiculorum, ut tantum visum non effugiant,
catervam profundunt, fatiscuntque in summitate. In a-
nimalia prorepit nova soboles colore candida, pro se quisque
in sublime. At ubicunque vermiculi vel germinantis surculi
acellis (axellis) occurrerint, desinunt, & incrementis aucti
mili magnitudine fiunt. Inde liberius adolefcuntibus, al-
bus color in cineritium transit, jamque non animal, sed pi-
sum rursus apparent. Tuncque ea grana, maturitatem ad-
epta, colliguntur, jam coloratis vermiculis seta: dumque a-
sportantur, ambiens pellicula præ tenuitate rumpitur, sicque
mercatoribus allata vermiculum quidem qui citra vaginu-
lam habentur pretium in libram quamlibet, aureus solatus;
in granorum verò quæ adhuc horum partem retineant, hu-
jus quadrans. Torpent interim vermiculi, ac immobiles ja-
cent: ceterum cum primum tempestivitas adest, in linteis
præcipitati, soli exponuntur, tum libato calore statim prore-
punt, atque aufugere nituntur, sed à custode, qui continuus
assidet, concussu linteis in medium eousque rejiciuntur, do-
nec emoriantur. Tanta quidem dum hæc fiunt totoque mox
triduo odoris suavitate atque gratia, ut non cibetæ, non mo-
scibio, non ambra, sed ne citriorum quidem floribus faciliè
concefferis. Si quæ verò grana legentis effugerint sedulita-

tem, ea mox paulò alatorum animalium numerosum exerci-
tum in auras effundunt. Observatum est hoc anno ex campo
lapideo Arelatensi agro, hunc proventum undecim aureorum
millibus æstimatum. Similem cocci parandi rationem in
Gallia Narbonensi, atque in Hispania, dum istic degeret,
observavit, Car. Clusius. Areas enim sub dio habebant,
ad eam rem destinatas, eminente aliquantulum margi-
ne, quibus lineo panno insratu coccum effundebant, cu-
stodibus summo fervore solis perpetuo assidentibus, &
extrema linteis bacillo concutientibus, ut vermiculos ef-
fugere properantes, in interiorem linteis partem repelle-
rent. Istam tamen, quam Quinquernus refert, sum-
mam odoris suavitatem non sentit, licet satis acres ac
sagaces habuerit nares. Aliam Petrus Bellon: lib. 1.
observ. cap. 17. præparandi cocci rationem tradit. Cocci
baphicæ census ingens est in Creta: sed ejus collectioni cum
potentiores operam impendere nolint, pastoribus & pueris
istam Provinciam relinquunt. Invenitur mense Junio in ex-
iguu quodam frutice, ex ilicis genere glandem ferentis, sine
pediculo inherens illius fruticis stipiti, colore ex cinereo al-
bicante, sed quia istius fruticis folia spinis horrent, uti aqui-
folia, pastores furculam sinistra gestant, quæ ramulos depri-
munt ac inclinant, dextra autem putatoriam falcem, quæ
illos demetunt, & rotundas vesiculas exigui pisi magnitu-
dine auferunt, quæ parte ligno adhæserunt apertas & hian-
tes, pusillis rubris animalculis lende minoribus plenas, qui
per hiatus illum effugiant, & inanè vesiculam relinquunt.
Pueri jam collectam coccum ad Quæstorem deferunt, qui ex
dimenso ab illis redimit. Is animalcula à vesiculis cribro se-
gregat, deinde summi digiti leniter ea prehendendo, in pilas
efformat, gallinacei ovi magnitudine. Nam si nimium com-
primeret, tota in succo resolveretur, & color periret. Ita-
que duo infectionis genera: unum pulpa, alterum vesicu-
larum; quoniam autem pulpa ad inficiendum commodior est,
ejus præcium quadruplo majus, quam vesicularum. Nunc
an coccum hoc veteres agnoverint videamus. Non vi-
detur Theophrasto cognitum: Meminit hic quidem
cocci Phenicii: sed alius color Phœnicis, alius cinerius.
Responderetur, non dixisse Theophrastum φοινίκων, quod
tali sit colore; sed quod pannos aliasque res colore pu-
niceo inficiat, tingatque. Eodem modo Plinius lib. 4.
cap. 51. rubentem dixit coccum Galatiæ. Rubens gra-
num, uti dicemus, in terrestribus: aut circa Emeritam
Lufitanæ, in maxima laude est. Rubens, quod rubro
inficiat colore. Helychius κακκὸν ἔξ ἐ το φοινίκων βάπτει καὶ
αὐτὸ τὸ χρῶμα καὶ γυναικίον μέλαν. Theophrastus ergo cum
dixit, κακκὸν πῦρ φοινίκων, Attica brevitate usus est, De-
bebat enim scribere, κακκὸν φέρει πῦρ καὶ ἐ φοινίκων βάπτει τὸ χρῶμα.
Neque quidquam prohibet dicere, coccum non in omni-
bus locis quibus nascitur, unius generis colorem habe-
re. Nam conchylum, è quo olim purpura inficiebatur,
pro litorum diversitate in quibus reperitur, varios refe-
rebat colores, & modo aliis in locis atrum, aliis lividum,
aliis violaceum, aliis rubrum, aliis purpureum, invenie-
batur. Instabit aliquis, de grano hoc non agere Theo-
phrastum, verum de ilice glandifera altera, quæ granum
hujusmodi fert, ut testatur Clusius lib. 1. hist. cap. 15.
Sed aliquando granum ex puniceo nigricans, in iis arbori-
bus, quæ frequenter nascebantur sylva illa prope cænobium.
De hoc grano nequit intelligi Theophrastus: hæc enim
ilex spinis caret; spinosa κακκὸν φοινίκων fert, ut idem tra-
dit. Nec glandem fert pusillam, sed satis magnam, quer-
næ glandi similem, modo majorem, modo minorem. Il-
lud fatendum, improprie à veteribus κακκὸν dici: excre-
mentum enim arboris verius est. Recentiores vermicu-
lum vocant, quod parvis scateat intus vermiculis. Glossæ
κακκὸν, βάμμα, vermicula, hoc coccum. κακκὸν vermicu-
lus. Apud Hieronymum in epistolis pelles vermiculatae,
quas alio loco coccineas dixerat. Plin. libr. 24. cap. 4.
de cocco ilicis, Est autem genus ex eo in Africa ferè &
Asia nascens, celerrimè in vermiculum se mutans, quod
ideo solecion vocant, improbantque. Ab eo vermiculo ho-
die quicquid rubet, vermiculum dicimus, vermeil, & mi-
nium vermiculonem, & vermillon. Recentiores Græci
περιόκηρος & περιόκηριν nuncupant granum tinctorium,
quod veteres κακκὸν βαφικὸν vocarunt, ut ex veteri lexico
Græco-Arabico probat Doct. Salmasius. κακκὸν βαφικὸν,
τὸ περιόκηριν. Unde apud Myreplum, in Antidoto III. μετὰ
ἐὶν περιόκηριν. sericum filum cocco tinctum. Ubi in manu-
scripto μετὰ ἐὶν περιόκηριν legi notat Fuchsius. Corrigit,
μετὰ ἐὶν περιόκηριν, ut in Antidoto 452. scriptum est.
Scolecium, id est vermiculum, vocari Plinius ait. Certè
Democrito in Physicis σκώληξ dicitur. ἔστι δὲ τὸ καλὸν σκώ-
ληξ, & τὸ τὸ χυλὸν αἰδοῦν ὁ καλὸς λαλῶν, Galatiæ scolex, id
est, vermis coccum tinctile, quod optimum, teste Dios-
coride

coride in Galatia provenit. Ex voce vermis, conflatum videtur Arabicum *chermes*, quod nomen in officinis passim hoc granum obtinet. Aliud tamen ab illo quod vulgo *chermesinum* vocamus, à similitudine coloris dictum. Hoc maxima ex parte paratur ex quibusdam rebus (malè semina vocantur) ex India occidentali allatis, quæ similes sunt cimicibus, quibus demprum caput: *cousmelle* vulgo vocant. Malunt alii confici ex granulis, pilulisve pimpinellæ radicibus adnascentibus, quibus serica roseo tinguntur colore. Pilulas istas nunquam observare licuit, nec ad lanas, sericaque imbuenda ab insectoribus usurpari hæcenus audiui, nec ab iis intelligere potui. Fieri tamen potest, quod secretum tale revelare nolint. Cocci granum non ineleganter (si modo vera lectio) Plinius *χοσκύλιον* vocavit. *χοσκύλιον* propriè est minutias excrecentes præsecare. Inde *χοσκύλιον* & *χοσκύλιον*. Helich. exponit τὸ βυσσινίον *χοσκύλιον*. pellium minutal; id est coriorum præsemen, quod sutores pelle amputabant & circumcidebant. Idem Suidas *χοσκύλιον* βυσσινίον τὸ μικρόν τῶν *χοσκύλιων*. coriorum minima, minutæque præsemina. Hinc ergo & *χοσκύλιον* grana illa, vesicarum more in fruticis cortice extumescencia, quæ abradebantur ad tingendas lanas. Plin. lib. 16. cap. 8. scabiem quandam fruticis esse ait. Sed locus admodum corruptus. In vulgatis codicibus legitur. Omnes tamen has ejus dotes ilex, solo provocat cocco. Granum hoc primòque ceu scapus fruticis parvæ aquifoliae ilicis: cusculem vocant, pensionem alteram tributi pauperibus Hispaniæ donat. Vsum ejus gratiorem in conchylii mentione tradidimus. In antiquo nostro Veneto legitur omnes tamen has ejus dotes ilex solo provocat cocco. Granum hoc. primòque ceu species frutices parvos aquifoliae ilicis, quisquiliū vocant: pensionem alteram tributi pauperibus Hispaniæ donati &c. In vetustissimo Thuanæ Bibliothecæ scriptū est codice: granum hic primòque ceu scaptes fruticis parvi aquifoliae ilicis. Corrigunt Turnebus & Salmasius. Granum hoc, primòque ceu scabies fruticis parvi, aquifoliae ilicis *cofscylium* vocant. Certè primò granum illud ceu scabies est, cortici adhæreas; mox in granum rotundius extumescit, è cinereo colore albicans. Hanc ergo lectionem probamus, sed an, *cofscylium*, scripserit Plinius hæremus. In antiquo enim quisquiliū legitur. Quam lectionem probat Dalecampius: nam Quisquiliæ Festo: quicquid furculorum, foliorumque cadit ex minutis arboribus, ac inde res quævis nihili. Cæcilius.

— Quisquiliæ volantes, venti spolia memorasti modo.

Nævius in togularia.

— Ac deturba te saxo, quisquiliæ, (id est non nauci.) non homo.

Coccum scapis derafum cadere, notum est, inde quisquiliū appellavit. Hinc natum esse putat Ruellius, ut vestis coccina, literis per imperitiam interceptis, scarlata hodie vocetur pro quisquiliata. Sed hoc videant alii; quisquiliæ, ut dixi, purgamenta terrarum, & quicquid ex arboribus furculorum, & foliorum minutim decidit. *χοσκύλιον*, *χοσκύλιον*. Unde nomen venit, velut quicquid cadit. Certè non præter rationem videtur Dalecampii lectio, quæ & auctoritate antiqui codicis, & ratione jam allata confirmatur. Quisquiliū ergo vocarunt, quod res esset nullius momenti. Carissimum erat granum, sed quod primo aspectu, res levicula, ac nullius pretii videatur; cum, si usum spectes, pretiosissimum sit. Illud tamen pro altera lectione multum facit, quod ilex coccigera hodie etiamnum Hispanis *cofscolia* vocetur, In voce hac barbara antiquæ lectionis vestigia videre est. Dicit porro Plinius coccum, pensionem alteram tributi pauperibus Hispaniæ donare. Notat Festus. tributorum collationem, aliam in capite fuisse, aliam in censu. De priori loquitur Plinius. Census, tributumque soli pro modo facultatum & prædiorum imponebatur. Alterum capitis tributum, ex æquo ad Cræsum Irumque attinebat. Qui fundum habebat, fundus pro domino solvebat. qui agro carebat, non tenebatur eo. A pensione altera capitis nemo liber erat: sed tam dives quam pauperolvere cogebatur, licet ne obolus quidem, quo illud tributum persolveret, suppeteret. Pauperes in Hispania, ad tributum capitis solvendum, cocco ex ilice coccigera decerebant, atque inde corradabant, unde censum capitularem persolverent. Hæc est quam Plinius hic vocat alteram pensionem tributi. Meminit hujus aut similis tributi idem Plinius lib. 19. cap. 4. ubi herbas quæ in hortis

proveniunt, censum pauperum esse tradit, quia ex eo redditu pauperes extundebant unde pensionem penderent. Mors enim certè æquabit, ait, quos pecunia separaverit. Itaque, Hercule, nullum macelli vectigal majus fuit Romæ, clamore plebis incusantis, apud omnes Principes, donec remissum est portorium mercis hujus: Comperitque non aliter quæstuosius censum haberi, aut tutius, ac minore fortuna jure, cum credatur ea pensio pauperum. Is in solo sponsor est, & sub dio redditus, superficiisque calo quocunque gaudens. Videndum etiam, an granum hoc noverit Dioscorides. Describere videtur lib. 4. cap. 48. *χοσκύλιον* βαφικόν, τὸ μικρόν, ὡς φησὶν αὐτὸς, ὃ πρὸς κεφαλαίῳ οἱ κόκκοι ὡς φακὰ οἶπες ἐκλεγχόμενοι συνήθως εἰσι. ὁ δὲ ὅτι ἐστὶν ἡ γὰρ ἀπαιτικὴ, καὶ ἡ δὲ ὀδοντική, ἔπειτα ἡ ἐν αἰσίν, καὶ ἡ καλὴ καὶ ἡ πικρὰ ἡ ἐν ἰσχυρίῳ. Coccum tinctile, frutex est, parvus è crenuorum genere, cui grana ceu lentes adherent, quæ quidem exempta, decerpitque reponuntur. Optimum gignitur in Galatia, & Armenia, denique in Asia & Sicilia, locum postremum obtinet quod in Hispania provenit. Idem Dioscorides ad finem cap. 48. *χοσκύλιον* ἡ ἐν αἰσίν ὁ δὲ ὅτι ἐστὶν ὁ κόκκος, ὡς φησὶν αὐτὸς, ὃ πρὸς κεφαλαίῳ οἱ κόκκοι ὡς φακὰ οἶπες ἐκλεγχόμενοι συνήθως εἰσι. ὁ δὲ ὅτι ἐστὶν ἡ γὰρ ἀπαιτικὴ, καὶ ἡ δὲ ὀδοντική, ἔπειτα ἡ ἐν αἰσίν, καὶ ἡ καλὴ καὶ ἡ πικρὰ ἡ ἐν ἰσχυρίῳ. Nascitur porro cilicium in quercubus, exilis cochleæ similitudine, quod illius regionis mulieres ore legunt, & coccum vocant. Plura hic in considerationem veniunt. *χοσκύλιον* corruptum codice existimant, & corrigunt, *χοσκύλιον*, vel, *χοσκύλιον*. quod coccum tinctile ex ilice spinosa decerpatur. In antiquo codice legitur, *χοσκύλιον* βαφικόν, τὸ μικρόν, ὡς φησὶν αὐτὸς, ὃ πρὸς κεφαλαίῳ οἱ κόκκοι ὡς φακὰ οἶπες ἐκλεγχόμενοι συνήθως εἰσι. ὁ δὲ ὅτι ἐστὶν ἡ γὰρ ἀπαιτικὴ, καὶ ἡ δὲ ὀδοντική, ἔπειτα ἡ ἐν αἰσίν, καὶ ἡ καλὴ καὶ ἡ πικρὰ ἡ ἐν ἰσχυρίῳ. Ergo vox *χοσκύλιον* delenda. Nam *χοσκύλιον* *χοσκύλιον* cum dicitur, satis intelligitur, parvum esse fruticem. τὸ *χοσκύλιον* alii sunt *χοσκύλιον*, qui majusculi sunt, & arbuscularum instar: alii vero *χοσκύλιον* humiles, & parvi. Non videtur præter rationem eorum lectio, qui *χοσκύλιον* legunt. Nam ilici similis frutex, quin in ilicem, si grandis fieri permittatur, mutatur. Quare, vel scribe *χοσκύλιον*, vel, ex veteris codicis auctoritate, dele *χοσκύλιον*. Vulgarum tamen secutus videtur Serapio vel ejus interpres: sic enim cap. 311. apud eum legitur; *Chermes* est arbusculum quod administratur ad accendendum ignem, & est mediū inter arborem & herbam, cujus rami sunt multum subtiles, super quos sunt grana rotunda, similia lenticulæ, quæ colliguntur, & reponuntur, & conservantur, & conficiuntur ad tingendum. Serapionis vel interpretis ejus ævi codex Dioscoridis corruptus fuisse videtur, quod ex sequentibus etiā liquet. Quod enim sequitur ἐν αἰσίν mendii suspitione non vacat. Armenia enim & Galatia Asiæ regiones. In antiquissimo codice locus hic his verbis legitur; *χοσκύλιον* ἡ ἐν αἰσίν ὁ δὲ ὅτι ἐστὶν ὁ κόκκος, ὡς φησὶν αὐτὸς, ὃ πρὸς κεφαλαίῳ οἱ κόκκοι ὡς φακὰ οἶπες ἐκλεγχόμενοι συνήθως εἰσι. ὁ δὲ ὅτι ἐστὶν ἡ γὰρ ἀπαιτικὴ, καὶ ἡ δὲ ὀδοντική, ἔπειτα ἡ ἐν αἰσίν, καὶ ἡ καλὴ καὶ ἡ πικρὰ ἡ ἐν ἰσχυρίῳ. Aliis verbis usus hic exscriptor, eundem tamen quæ in vulgatis sensum servavit. Quare nec hæc probatur lectio. Serapio ἐν αἰσίν legisse videtur. Et melius granum est illud quod defertur ex terris quæ dicuntur Galatæ & Andabasi, & ex Armenia, & secundum est illud de Siapa, & deterius omnibus est ab Hispania. Magis ergo eorum sententia aridet, qui ἐν αἰσίν legunt, quam qui ἐν αἰσίν, vel *χοσκύλιον* ex Plinio restituunt. Nec placet eorum opinio, qui αἰσίν pro Lidia accipiunt civitate. Illud certè mirum, quod Hispani coccum deterius ait, cum Petronius illud laudet. Quod etiam facit Plinius lib. 9. cap. 42. Vide infra.

Versus Petronii.

Hesperium coccum laudabat miles: eadem Quæsitus tellure nitor certaverat oestro.

Coccum Hesperium vel Hispanum laudabat miles, eoque vestiri cupiebat. Eadem tellure quæsitus nitor oestro certabat, id est minium. *χοσκύλιον* ἡ ἐν αἰσίν ὁ δὲ ὅτι ἐστὶν ὁ κόκκος, ὡς φησὶν αὐτὸς, ὃ πρὸς κεφαλαίῳ οἱ κόκκοι ὡς φακὰ οἶπες ἐκλεγχόμενοι συνήθως εἰσι. In antiquissimo codice legitur, *χοσκύλιον* ἡ ἐν αἰσίν ὁ δὲ ὅτι ἐστὶν ὁ κόκκος, ὡς φησὶν αὐτὸς, ὃ πρὸς κεφαλαίῳ οἱ κόκκοι ὡς φακὰ οἶπες ἐκλεγχόμενοι συνήθως εἰσι. Antiqui codicis scripturæ hic videtur sensus. Cilicium illud coccum simile est cæteris, eodemque modo colligitur, nisi quod bonitatis secundas, tantum obtinet. Præter illud coccum Cilicium, quod in frutice sic appellato colligitur, in eadem Ciliciæ Provincia, mulieres, aliud nescio quid, in quercubus nascens, sublegebant, quod coccum vocabant. Hæc mens lectionis, quam vetus codex habet, quam ex doctiss. Salmasii in Solinum exercitationibus in mediū produxi. Vulgata verò lectio vult, τὸ *χοσκύλιον* ἡ ἐν αἰσίν, quæ in quercubus Ciliciæ nascitur, similis cochleæ parvæ. Legunt doctiss. viri, αἰσίν ὁ δὲ ὅτι ἐστὶν ὁ κόκκος, ὡς φησὶν αὐτὸς, ὃ πρὸς κεφαλαίῳ οἱ κόκκοι ὡς φακὰ οἶπες ἐκλεγχόμενοι συνήθως εἰσι. In sola ilice colligi granum tinctile, notum satis. non tamen ausim codicem mutare, quod lectionem hanc secutus sit Serapio: Repertur autem in arbore glandium interitus Calchæ animal testosum, parvum, simile limacis, & colligunt illud mulieres cum

cum ore earum. Ego vulgatum, ut dixi, servo lectionem; sed vocem *δρυός* latè accipio. Supra dixi, *δρυός* nomine omnem arborem intelligi, præcipuè quæ glandem fert. Videtur Dioscorides intellexisse in arbore coccum hoc inveniri. quæ glandem fert, sed de arboris facie, certi nihil accepisse; ideo maluisse voce uti, cui lata esset significatio. Frustra quandoque cogitavi, utrum coccum Cilicium esset galla nigra Theophrasti. Admodum sit verisimile Ciliciū coccum ab altero cocco statui diversum. Quorsum enim secundæ bonitatis notā habere traderet Cilicium, & mox idem iterum describeretur. Quare antiquam præfero lectionem, & *δρυσίν*, in *querentibus* expono. Sequitur *σέρμα ἀναλέγσει*, ore legunt. Absurdum hoc multis videtur. Corrigunt, *ἴσσει*, *astate*. In antiquo codice legitur, *ὁμοιον κοχλίας μικρον ὁ τῷ σέρματι αἰ τῇ ῥυαίης ἀναλέγσει* *σῶν κοκκον κηλῆσι*. Corrigit Doctiff. Salmasius, *ὁ τῷ σέρματι ἀναλέγσει* &c. ad tincturā, vel *ἡ τῇ ῥυαίης εἰς τῷ σέρματι ἀναλέγσει*, *κοκκον κηλῆσι*. τὸ σέρμα idem quod *τὸ βάρμα*. Si corruptus codex, hanc cæteris præfero. Illud dubitatione non caret, utrum codex depravatus, Certè si mendum, antiquum admodum est, quo Serapionis etiam ævo laboravit: Hoc interim dicere ausim, vulgatā lectionem absurdam admodum videri, quod vix imaginari possum, quomodo ore collegerint coccum hoc. Illud etiam ridiculum, quod scribit Serapio, animal esse testosum, parvum, limacis simile. Quod priori loco describit Dioscorides, id est, quod vulgo coccum baphicum, & *Kermes* vocant officinæ. Quod posteriori loco describitur: si à priore diversum, quid sit, me nescire fateor, Videndum an coccum vulgare tinctile à Pausania describatur, an verò sit ab hoc diversum. Apud Pausaniam hæc in Phocæicis leguntur, *τὴν ὃ γάμον παύτιν, ἰόνες μὲ τὸ ἀποῖκλιων, γαλαται ὃ οἱ ὑπὲρ Φρυγίας φωνῇ τῇ ἐπιχωρίᾳ σφισὶν ὀνομάσσονται*. ἔστι ὃ γάμον *μεγαλὴν ῥάμον φύλλα μελάντερον* & *μελά κώτερον*, ἢ ἡ *ῥῶν* &c. τὰ μὲν ἄλλα ἐοικότες τῇ σχίνῃ τῷ κερπῷ τὸ σῶν μεγέθει ὁρθόν. γίνεται ὃ τοι σὺ τῷ κερπῷ τὸ κόκκον βραχὺ ζῶον. τοῦτο εἰ ἀφικαίος, εἰς τὸ ἄερον πεπνυργεῖται & κερποὶ πῖπται αὐτίκα, καὶ ἐοικὸς κελώνων φάνοις ἀν, ὅν ὃ πρὸς πρὶν πρὶν τὸ ζῶον κυνηγῶν, σὺν ἀλέγσει τὸ κόκκον τὸ κερπὸν ὅς ἐστι τοῖς ἐλαοῖς τὸ ἀσφί τὸ αἶμα & ζῶν.

Fruticem ipsum Iones, reliqui Græci coccum, *Galatæ qui super Phrygiam sunt*, patria voce *hysgen* nominant. Crescit eadem magnitudine qua *Rhamnus*. folio nigriore & molliore quam *lentiscus*, in reliquis *lentisco* similis: ejus fructus solani fructui similis, erui magnitudine. gignitur in cocci fructu pusillum animal; id si maturo fructu in aerem exilierit, statim volucre fit, culici simillimum; verum priusquam concipiatur animalculum, cocci fructum legunt. Est etiam animalculi sanguis tingendis lanis utilis. Fruticem cum ait esse *rhamni* magnitudine, subintellige, si colatur. Nam, ut dixi, non permittunt incolæ grandescere, vel fructum ferre. Nam tunc coccum non fert. Quare incolæ quadriennes urere solent, ut proximo anno novella germina resurgere possint. Illud præter veritatē, *lentisco* familia esse folia. Corruptum esse codicē, admonuit Clarissimum Clusii nobilissimus *Iacobus Sufius*, Græcæ & Latine linguæ peritissimus; veteres puta codices non habere *ῥῶν* & *σχίνα*, sed *πεῖν* & *πεινα* hoc est *ilex* & *ilici*, pro *lentiscus* & *lentisco*, Quæ sanè, ut rectè idem testatur Clusius, lectio legitima est. Nam, quæ similitudo cocci insectorii cum *lentisco*? Facilis autem lapsus *πεῖν* & in *ῥῶν*. Quod simile ilici dicat; Historico condonandum. Ignoravit fruticem hunc *ilicem* ipsam esse; quæ si grandior evadat, glandem ilignum fert, culturaque tantum ab altera differt, & folio spinoso, glandeque minore, amaro, calyce spinoso. Malè tradit esse molliori folio ilici. Nam altera *ilex* glandifera, non est spinosa, & idcirco mollior. An scribendum *μικρότερον*. Sunt minora, & nigriora? ideo Poetæ nigram dicunt *ilicem*.

Virg.

Ilice sub nigra pallentes ruminat herbas.

Horat.

*Duris ut ilex tonsa bipennibus
Nigræ feraci frondis in algido.*

An *ἀνισόπριος* legendum? Certè sunt magis spinosa. Alterutrum eligendum, nisi placeat, non vilam Pausaniæ plantam, vel male ipsi de facie ejus relatum. Prius magis arridet: restituendum *μικρόπριος*. Illud etiam notandum, quod fructum solano comparat. Solani baccae in racemis, aut potius umbellis dependent exiguis, per initia virentes, demum nigricantes, aut rubentes. Ignoro quam similitudinem cum solano habeat coccum tinctile; nisi quod solani instar rotundum sit. Nam quo ad colo-

rem non, rubet. An dicendum; comparasse solano quod tingat colore rubro, qualem habet solani fructus? Sed hæc auctoris mens non videtur. Cum solano comparat ac simile tradit de forma accipi debet, ac rotunditate, non de colore; Nisi placeat, in Galatia, ubi optimum provenit, rubere; contra in Hispania, ubi pessimum nascitur, coccum cinerem esse. Sed de hoc non constat, probandum foret. *Σολω* vocari scribit. Obijciunt, si *Σολω* & *κόκκος* idem frutex, coccinum & hysginum idem color erit, Quos tamen colores tota distinxit antiquitas. Plinius lib. 9. cap. 4. r. *Quin & terrena miscere, coccoque tinctum Tyria tingere, ut fieret hisginum. Coccum Galatiae rubens granum, ut dicemus in terrestribus, antea emeritam Lusitaniae in maxima laude est.* (Dios. vilissimum Hispanum scribit) Apertè coccum ab hysgino separat. Si cocco tinctum Tyria purpura tangebant, ut fieret hisginū, color hysginus inter purpureū & coccinū fuerit oportet: ut autem ex coccino purpura supertincta fiebat hisginū: sic purpureus color aliquando parabatur ex creta infecta, rubra radice quam *ἐρυθρόδωρον* vocant, & hysgino. Vitruvius: *Fiunt etiam purpurei colores infecta creta rubra radice & hysgino.* Paulus quoque Iuriconsultus hysginum à coccino distinguit. Quod si ad Græcos provocet Pansartias, domestico etiam testimonio suorum convincetur. Vetus epigramma Myrini nondum editum.

Τὰς κόκκας βαφθέντας, καὶ ὑσγίνοις θέρμασι,
καὶ πρὸς ναρδολιπεῖς αἰλοτρύχας πλοκάμους.

*Vestes messorias tinctas ex hysgino & cocco
Alienosque tortos crines nardo pingues.*

Cum inter purpureum & coccinum hic color fit, non mirum, alios pro cocco, alios pro purpura hyfginum usurpasse. Hefychius, βυστός ζωῶμα ἀπὸ τῆς ὕλης τοῦ θάλασσης. Idem βύστινα interpretatur πορφύρεα. Hyfginum magis ad purpuram inclinabat, quam ad coccum. Haecten viri doctissimi; quorum opinio Suidas muniter auctoritate, ὕψιν· βάλματ' εἶδ' παύκκοιο βαφέντε καὶ ὕψινιο θείσιν. Ita locus iste legendus. Vulgo ὕψιν· & ὕψινιο. Videtur Myrini carmen esse, quod ἀνικάντοι viri docuunt. Saltem propè accedit. Pro Pausania illud tantum dicere possum; Hyfginum & coccinum auctores distinxisse, quod vulgare coccum maximè puniceum esset, Galaticum verò hyfginum magis ad purpuram Tyriam vergeret: ideo & hyfginum pro purpureo usurpasse; coccumque pro loci ratione varios habuisse colores, ut supra dixi. Sed, ut doctissimi probant viri, Plinius, Vitruvius, Suidas, Myrinus de hyfgeno quasi tinctura nota, ac diversa à coccino loquuntur. Illud tantum pro Pausania dicendum, non ex sua, sed Galatum sententia illud scripsisse. Sed in totum res diversa, ὕψη & κόκκινον, coloresque diversi hyfgius & coccinus, ille purpurens, hic Phœniceus. Erant qui ὕψινιο βαφῇ, hyfgeno tincta, violacei coloris esse volunt. Nec sanior eorum sententia, qui hyacinthum esse volunt ὕψινον. Constat hyfginum purpureum, rubrum, aut cocci fere colorem habere; quod vel ex Hefych. loco supra citato non difficulter probatur. βυστός ζωῶμα ἀπὸ τῆς ὕλης τοῦ θάλασσης. βύστινα πορφύρεα. Bystos color qui pro hyfgeno usurpatur. bystina, purpurea dicuntur. Vitruvius lib. 7. c. 14. *Fiunt etiam purpurei colores infecta creta rubie radice & hyfgeno, non minus ex floribus aliis colores.* Nicander in Theriacis de aristolochia herba loquens, αἵματα δ' ὕψινον ἐνερθεύεται. *Floribus hyfgeno rubris.* Aristolochiæ flores purpureos esse botanici omnes asserunt. Ad hunc locum scholiastes. ὕψη καὶ ὕψινιο ποτὶ ἐπὶ ζῶντων καὶ ζῶντων, ὅθεν καὶ ὕψινιο βαφῇ καὶ ὕψινιο αὐτὸν βαφέντε. Hyfginum planta est ruffo colore, unde hyfgeno tincta dicuntur, quæ hoc colore sunt infecta. Utrum planta an alia res fuerit ὕψη, non satis constat. ζῶντα exponere ruffum, rubrum, purpureum, Glossæ rubrum, πύρρον, ζῶντα. Pollux de sanie conchylly, καὶ τὸ ζῶντι ζῆται, καὶ τὸ κρυαυγῆς γίνεται. Certum est, conchylly saniem non esse luteum. Vide cap. de nardo. Hefychius. ζῶντα, πύρρον. Idem Suidas ζῶντι καὶ capillus ruber, Achyllis equum ζῶντι fuisse tradunt antiqui. Certum est non esse equos luteos. Menelaum ζῶντι iidem tradunt fuisse. Nemo facile credet Menelaum luteum colore fuisse. Hoc quasi per transfennam. hyfginum vel purpureum vel proximè ad purpureum accedere, ex Plinio etiam probatur. Hic lib. 35. cap. 6. scribit, laudari puteolanum purpurissum, potius, quam Tyrium, aut Getulicum. *Causa est, inquit, quod hyfgeno maxime inficitur, cogiturque rubiam sorbere.* Vide locum Plinii supra

smilacem vocari scribit. Rectè, à quibusdam. Nam Arcades hanc ilicem sic vocasse, auctor Theophrastus. οἱ δὲ ἀρκάδες τὴν δινδρὸν τὴν σμιλάκην καλεῖσιν &c. Hoc genus in Italia nascebatur. Alterum quod aquifoliam ilicem vocat, ab aculeatis foliis, in Provinciis proveniebat. Sequitur glans utriusque brevior, tam smilacū scilicet, quam aquifoliarum ilicum. Ilex glandifera ad justā arboris magnitudinem non rarò assurgit, subinde pyro maloque non inferior. Materies huic firma solidaque, (quæ res facit, ut credam, non esse smilacem Theophrasti) densa admodum ac gravis, in atrum rubescens: ramis est multò frequentioribus brevioribusque quam suber, quos latè, aliarum glandiferarum more, diffundit. Folia perpetua, superne viridia, inferne albicantia, gustu adstringente, quæ, dum stirps tenella ac humilis est, & glandem non fert, per margines ferè, uti coccigeræ, sunt spinosa & aculeata: cum verò adulta planta est, & glandem fert, folia habet suberis, sed magis orbiculata, minoraque, ambitu quidem non nihil, sed minus quam roboris sinuosa, nullis spinis horrentia, nisi cum primum enatæ sunt, justamque magnitudinem non habent. Multos in extremis ramis mense Majo fert oblongos julos, qui in flavos & muscosos flosculos, polline & tenui pulvere perfusos, explicantur. Malè & præter veritatem ergo Plinius lib. 16. cap. 15. nullo flore exhilarari scribit. Glandes è floribus non oriuntur, (sunt enim inutiles, verum ex aliis quibusdam separatis pediculis, quernis glandibus si niles, calici spinoso inherentes, nunc majores longioresque, nunc minores & breviores, quæ per maturitatem nonnullis locis nigricant, & gummi quoddam reddunt, gustu calidum, saporis tamen non ingrati. Maturarum cortex five putamen nigricat, nucleus candidus, firmus, & dulcis est, præsertim majorum. Utræque tamen à nonnullis, teste Carolo Clusio, expetuntur, nec minus avidè iis vescuntur, quam castaneis aut avellanis. Hanc ob causam in foro Salmanticensi, aliisque Hispaniæ locis, venales mensibus Octobri & Novembri proponuntur. Ut non immeritò dixerit Plinius, glandem per Hispanias secundis mensis inferi. Viscum aut hyphear in nulla observant recentiores ilice; sed aliquando granum ex puniceo nigricans, in iis arboribus quæ frequentes nascebantur sylva illa, prope cœnobium Grammonti vulgò dictum,

Suber angustifolio.

Phellodryis. Ilex olea folio Mathioli.

Miompelliano agro, & interdum in Boëtica, quæ habent renuem & capillaceum muscum cinerei coloris à ramis de-

pendentem. Huc referri debet illex Londinensis duplex, ab eodem Clusio descripta. Hac, inquit, vix minorem Londinii observavi, multis & frequentibus ramis præditam, admodum fragilibus, in quibus confuso ordine & sparsim nascuntur folia, Hispaniæ foliis similia. Florebat sub finem Maii, paulò serius quam in Hispaniis, & glandes primum emergentes habebat, quæ an maturitatem consequantur, ipsum fugit. Altera etiam vastæ magnitudinis, sed cum superiore non conferenda, licet adeò crasso esset caudice, ut nemo amplecti posset. Hac à superiore nonnihil differre visa est. Nam minora & magis orbiculata habebat folia, buxeis interdum non ampliora, nullis aculeis horrentia, aliquin subtus incana, & superne virentia, ut prioris folia. Ilex olea folio, quam quidam phellodryn existimant, de facie & foliis ilicem quampiam dixeris, ipsum autem lignum mollius & laxius ilice, sed folii incisura serrata castaneæ, non quercus; oblonga etiam, instar oleæ. Reliqua effigies ilicis, minor tamen quernis, major ilignis: non glandibus, sed aculis exilioribus & oblongioribus prædita. Proximè hæc ad smilacem accedere videtur.

Φελλόδρυν. Quod Arcades inquit, phellodryn vocant, natura est inter ilicem & quercum media, atque adeò ilicem fœminam quidam esse putarunt. Hæc Theophrasti sententia. Nomen tamen si spectes, factum ex subere & quercu, phellodryn, id est, suberiquercum, naturæ suberis & quercus potius participem esse dixeris. A Doris ἀρκάδων vocari tradit Basil. & Ald. codex: ἀρκάδων scriptum est, quomodo etiam supra cap. 6. legitur. Et hæc vera lectio. Hefychius ἀρκάδων φυτόν ἢ ἀρκάδων. Infra eodem hoc cap. 16. suberem glandem ferre, ait, ὁμοίον δόξαι.

Καὶ τὸ χρώμα &c. Vertunt colore ligni decorticati, candidior ilice, fulvior quercu. Typographi non Theodori mendum puto. Scribe. color ligni decorticati, candidior ilice, vinosior quercu. Color vinosus qualis, docet Arist. lib. de coloribus cap. 2. οἷον τὸ διωπὸν χρώμα γίνεται ἔκ τινος ἀκροῦ τῶ μέλανι καὶ εἰς λευκὸν μετατρέσσεται αὐτῇ ἡ ἐξουσία, ὡς αἰεὶ καὶ βορρῶν ῥαγες; & τὸ τέτοιον διωπὸν φαίνεται τὸ χρώμα ἐν τῷ πεπαισμένῳ, μελανορῶν δὲ τὸ φοινικῆν εἰς τὸ ἀλεργὸν μεταβάλλει. Sicuti cum color vinosus efficitur, si splendor æreus puro ac minime diluto nigro eodemque coruscanti temperetur, quales borruorum acini, quorum planè color vinosus agnoscitur, cum maturescunt: nam deinde nigrescentes puniceum habent; quem postmodum in ἀλεργὸν commutant. Ἀλεργὸς Plato in Timæo ait esse rubrum cum albo nigroque permistum. ἐρυθρὸν μέλανι λευκῷ τε κρηθρὸν. purpureum five purpurissimum vulgò exponunt. Διὰ τὸ ἄλλος καὶ ἐρυθρὸν quod è concha marina purpura colligatur. Nam arcus cælestis primus color est φοινικῆς id est Phœniceus; secundus ἀλεργὸς, id est, purpurissus, & πορφύρεος, id est, purpureus. Sic Budæus ex Plutarcho de placitis. Hefychius ἀλεργὸς πορφύρεος. ἀλεργὸς πορφύρεος. Suidas ἀλεργὸς. γαλασσοπορφύρεος. Nam ἀλεργὸς splendore dilutior. Vinosus color, ex luce ærea, puroque constat nigro: fulvus verò color est ruffo obscurior, qualis leonum color, vulpisque dorfi.

τὰ δὲ φύλλα, Folium, inquit, quercum & ilicem referre. Ilicem intellige spinosam; supra enim lib. 1. cap. 16. inter plantas quæ spinosa ferunt folia, numerat phellodryn. Ex hoc loco colligere licet, ilicem olea folio non esse phellodryn. Spinis enim hujus folium caret. Hac de causa quæ à Mathiolo & aliis ostenditur phellodryos nomine, non erit Theophrasti phellodrys. Quinque hujus genera observavit Lugdunensis. Prima, inquit, foliis altera parte albicantibus, angustis, longiusculis, crebris admodum & non profundis incisuris crenatis, leviter asperis potius, quam spinosis, cortice cinereo; glande, cum matura est, ex fusco flavescente. Hæc videtur esse Mathioli phellodrys picta, sed non descripta. Alteri folia altera parte candicantia, latiora sunt, raris laciniis; sinuosa, molliter aculeata: cortice, maturaque glande, ex atro rufescente. Tertia phellodrys est, cui folia sunt mediocris amplitudinis, nigricantia, five obscuræ viriditatis, non adeò multis, neque profundis laciniis sinuata, initius pungentia, calyce glandis lævi; glande ipsa ex fusco flavescente, cortice cinereo. Quarta foliis est latissimis similiter nigricantibus, crassis, frequentioribus incisuris, valde spinosis, glandis calyce lævi, cui matura & cortici idem qui & superiori color est. Harum omnium glans strigosa est, & tenuis: calyx non spinosus, sed, ut in quercu, tuberculis verrucosus. Postremum phellodryos genus folia superiore minora habet, pallida, multum laciniata, valde muricata, aquifolii modo, calycem glandis echinatum, glande cæteris similem, corticem cinereum. Hæc genera in collibus Rhodano vicinis, aut non procul ab eo distitis proveniunt. horum nullum,

versari scribunt, sed numerum, quantitatemque, qua id præstant, non addunt. Non videtur ergo verisimile, nomen impositum, quod unum tantum liceret comedere fructum. Exiguum enim pomum, & nisi sit deleterium, citra noxam non plusquam unum edi posse, parum probabile. Nomen unedo à majoris Græciæ incolis translatum in Latium, scribit Clariss. Salmasius. *ἡγεππος ἀνιζω* illis vocabatur arbuti pomum, à vineo gustu quem habet (immo facultate & potentia) Nam *Ἔ βινεον* Theophrastus appellat *τὸν κόμωον*. Asclepiades apud Athenæum *ἄει μιμαίκυλον*, quæ *χαυμαίκυλον* ipse appellare tradit, ὃ δ' (verba supra citavi.) *ἡγεππος*. Inde igitur *ἀνιζω*, est unedon; nam *Ἔ* unus similiter ex Græco *ἕν* qui *μῶος* significat. zeta in delta mutari Latinis tralaticium est. *λαδοί* Ladi, *βαδων* vado, *ὄδο*, odo *ἔ* postea oleo. Hanc nec probo, nec improbo opinionem, verum judicio lectoris relinquo. fortè nomen unedonis impositum, quod folius arbuti fructus, inter arbores, noxam capiti inferat, cerebrumque lædat. Hæc, inquit quis, planè sunt contra Theophrastum; immò sunt, qui aliam *ἡγεμαγ*, à Theophrasto, aliam à Dioscoridis delineari scribunt. Sed de hac quæstionè postea. Non scribunt contraria Theophrastus ac Dioscorides. Nihil enim impedit, quoddam esse eius aptum, & tamen caput tentare. Quid vino nobilius? attamen si largius sumatur nocet capiti. De arbuti fructu tradunt Amatus, & Clusius, à multis in Hispania avidius quam par est commèdi. *Atheneus*, inquit Clusius, scribit, ei qui plures septem arbuti fructus ederit, caput dolore vexari, longè tamen plures ab aliis deorari observabam, cum per Bœoticam & Lusitaniam, Vlyssiponem profecturus, iter facerem, & ipse multos edi sinu ulla noxa. verum quidem est, non aded grati saporis esse fraga: attamen à tenuis fortunæ hominibus valde expetitus est, ideoque Vlyssipone & aliis quibusdam locis venalis à rusticanis mulierculis in foro proponitur. Pergit Plinius. Duobus tamen nominibus hoc appellant Græci, comarum & mimæcydon. Negligenter & incitè mimæcydon fructum cum comaro sive arbuto arbore sua confundit. Arborem Theophrastus *ἡγεμαγ*, fructum *μιμαίκυλον* vocari tradit. Phavorinus, ut supra cap. de ilice notavi, arbuti fructum *ἡκυλον* vocari tradit, quomodo ilicis propriè vocatur.

"Est sic cōtra dīcōnem pēlōzā &c. Pro regionum, ut dixi, varietate, vel grandior fit, vel humilior manet, In monte enim Atho valte magnitudinis arbor est. Bellonius loco citato Arbusti verò quæ aliis in locis, plerumque duntaxat fruticant, ingentes istis fiunt arbores. Pumila arbor magna ex parte arbutus est, cōtōneæ mali (cui hanc Dioscorides comparat) magnitudine, plurima parte satis æsimilis. Non rarò frutex manet, ut rectè Plinius fruticosam dixerit arborem, frequentibus est etiam ramis, quorum summitates rubescunt.

Τὸν φλοιὸν &c. Diosc. lib. i. cap. 157. ἡμέρας θ' δεικνύον
ἐπὶ παρέρμοισιν κυδωνίῳ, λεπτόφυλλον. *Arbutus arbor cotoneæ malo*
assimilis, tenuè ferens folium. Theophrastus non folium,
sed corticem tenuem dixit. Sanè, tantum abest, ut tenue
sit folium, ut laurino etiam & iligno crassius conspiciat-
ur: Hæc caufa, cur quidam arbutum Theophrasti à
Dioscorideâ differre arbitrentur, cum unam eandemque
describat uterque arborem. Alii corruptum codicem
scribunt, quorum opinionem non improbamus. Corri-
gunt, παρέρμοισιν κυδωνίῳ λεπτοφύλλῳ: quasi id genus mali
cydoniæ intelligat, quod minora & angustiora habet
folia. Idem tamen, ut fateretur, sensus è vulgata elici-
tur: penè similem esse cydoniæ malo, nisi quod non tam
lata habeat folia. Et sanè non multum dissimilia sunt cy-
doniæ mali folia foliis arbuti; nisi quod illa incisuras per
ambitum non habent. Notandum, inquit, Dioscori-
dem παρέρμοισιν dicere τῇ κυδωνίῳ non ὅμοιον, aliquatenus *sim-*
ile, non *simile*. Multa hic observatio digna. Re-
ctè παρέρμοισιν, *assimile*, *quadantenus simile* exponunt,
τοῦτο hic diminutionem denorat. παρέρμοισιν ergo παρ' ὅλ-
ην ὁμοίον καὶ παρεμφερές. Sic Theophrastus paulò infra de
ἀδράχην. παρέρμοισιν ἢ τὸ φύλλον αὖ ἢ ἀδράχην ἔχει τῇ ἡμέρᾳ. πα-
ρέρμοισιν dixit, quod ferrata sint per ambitum arbuti folia,
incisuris carent adrachne; λεπτοφύλλῳ. κυδωνίῳ legunt, &
exponunt, *quod minora & angustiora habet folia*. Ergo
λεπτοφύλλον idem quod σπυροφύλλον, λεπρόφυλλον & δειφνον quæ
tenuia, id est, angusta habet folia. Sed nondum vidi cy-
doniæ genus, cui folia tenuia, angusta, neque hanc cy-
doniæ differentiam ullus recentiorū, quod sciam, obser-
vavit. Sed quæ similitudo cydoniæ cum arbuti folio?
Cydoniæ folia subrotunda sunt, veluti vulgaris pomi,
sed paulò angustiora, læviora, carnosiora, duriora, su-
perna parte virentia ac glabra, prona verò mollia & al-
bicantia. Arbutus foliis est latis, oblongis, lævibus, fer-
ratis per ambitum lauri vel ilicis æmulis, è virenti colore

pallidis. Non folet Dioscorides subrotundum, oblongo
 comparare, nec serratum non serrato, nec latum angu-
 sto. Infuper pars prona arbuti omni mollitie, ac acutitie,
 qua cydoniæ prædium folium, caret. Sed forſean Di-
 oſcorides andrachnen pro arbuto deſcripſit, quæ & flore
 & fructu, & foliis, totaque facie adeo cum arbuto con-
 venit, ut vix poſſit altera ab altera internofci. Andrachne
 tantum folia ſerrata non habet ut arbutus, & cortice eſt
 quam hæc levioꝛe. Adrachnes etiam non meminit Dio-
 ſcorides, quaſi illam ſub arbuti nomine comprehenderit,
 Ideoque & fortaſſe andrachnen apud Theophraſtum
 duobus in locis unedonem vertit Plinius, id eſt, *ἡμαρῶν*.
 Mera, inquam, hæc calumnia eſt, Dioſcoridem botani-
 corum facile à Theophraſto principem, non potuiſſe ar-
 butum ab adrachne diſtinguere, ejuſque vicinitate fuiſſe
 deceptum, non fit veriſimile. Corruptus eſt codex. Ma-
 thiolus apud Oribadium non *λεπτόφυλλον* ſed *λεπτόφλοισιν*
 legi ſcribit, quod de arbuto teſtatur Theophraſtus. Scri-
 be; *ἡμαρῶν δένδρον ἐστὶ περὶ ὁμοίον κυδωνία. λεπτόφλοισιν &c.*
Arbutus cydonia aliquatenus ſimilis eſt arbor, cortice tenui
donata. Aſimilis cydonia, non forma, ſed magnitudine,
& quod utriuſque ramuli ſuperiores rubent. Non tan-
tum tenui cortice arbuti caudex ramiq̃ue majores veſti-
untur, verum etiam ſatis ſcabro & aſpero.

Tò ὃ φύλλον &c. folia nullo ordine, & temerè nascen-
tia ramulos ambiunt, lata, oblonga, lævia, per ambitum
ferrata, splendentia, lauri vel ilici æmula, è virenti co-
lore pallidula.

Ἀνάδ' &c. Non tantum florem, sed tempus etiam
quando floret describit. Floret, inquit, mense *πυραυλίανος*.
Vertunt, *Iulio*. Suidas. *πυραυλίαν. ὁροια μῆνας καὶ πυραυλίαν*
λυκερεῶν ἐν τῇ ε' μετασίχμας. καὶ ἡμεῖς *πυραυλίαν* τούτου πάλι
ἐσπρίων καλεῖσθαι. οἱ δὲ ἄλλοι ἅλλανος *πυραυλίαν*, ὅπ' αἵται εἶδον τὸς
καρπὸς τῇ ὅφῃ. id est, *πυραυλίαν* nomen mensis, dicitur &
πυραυλία. *Lycurgus in Libello* μετασίχμας, id est, aciei inter-
fitione. & nos *πυραυλίαν* illud festum vocamus, quod alii
Graeci *πυραυλίαν*, quia fructus omnes jam maturi & confecti
conspiciuntur. *Plutarchus in Theseo*. *Συλημεριζομένης ὁπάρας*
πυραυλίαν & ὁ δὲ ἡμεῖς, *Dum vindemia comportatur octava*
die πυραυλίαν & incipientis. Hæc satis ostendunt, *πυραυλίαν*
non esse mensem *Iulium*. *πυραυλίαν* quintus *Attico-*
rum mensis. Primus *Solstitii æstivi* die incipiebat.
quintus ergo 22. *Octobris* die. Vero quando sol est in
signo *Scorpionis*. signis *Zodiaci antiquissimorum Attico-*
rum menses respondebant, ut supra ex *Galeno* Ostendi.

Arbutus castor Durant.

Quibdam in regionibus ferè admodum flores erumpunt. Julio, Augusto, Septembri mensibus. fortè in Græcia Octobri. In Boeticiæ & Lusitaniciæ multis semper ferè aut florens, aut fructu onusta conspicitur, Immo interdum utroq; abundans. Solet enim deciduo flore, novum germen extremis ramis proferre, in sponse alterius floris,

X 2.

Quod

herbam. Certè ἀνδροχλὴ Atticum erat, pro ἀνδροχλῆ ut; λίτρον pro λίτρον, ἀλάστρον pro ἀλάστρον & similia. Hella-
dius in Chrestomia apud Phorhium: ὅτι τὸ ἀνδροχλὴ μὲν ἔστιν ἀμικτιμῆα, ὡς αὖτις ἔστιν ὁ σίκυος, ἀμικτιμῆα δὲ λίτρον ὁ κί-
πυος, ἔστιν ἡ ἀνδροχλὴ, ἡ τὰ γὰρ φασὶν οἱ ἀπὸ τοῦ λίτρον ἀνδροχλῆ.
Si Atticorum est ἀνδροχλὴ pro ἀνδροχλῆ, utique tam in ar-
bore quam in herba habebit locum: Nam utraque com-
muniter ἀνδροχλῆ. Sic erit vana differentia, quā Plinius
herbam ab arbore distingui vult. Ad Hellanii locum lib.
7. cap. de portulaca responderet, non peccant contra
librorum fidem qui adrachnen scribunt. In Veneta anti-
quissima editione constanter adrachne scribitur, nisi
quod lib. 16. cap. 22. legatur, inter utraque genera
sunt andrachne, pro quo in vulgata editione adrachne.
Quomodo etiam locis citatis in antiquissima Parmensi
legitur. Apud Græcos auctores fatendum, passim legi
ἀνδροχλῆν, si unum locum exceperis Theophrasti lib. 1.
hist. cap. 8. ubi in Lugd. editione ἀνδροχλῆ legitur. Sed
Plinii loco citato, mendosa & corrupta reliqua Theoph.
loca, ubi ἀνδροχλῆ legitur, doctissimi asserunt. Quod autem
scribit doctiss. vir, nullam diversitatem litterarum esse inter
adrachnen & andrachnen, verū in altera dictione litte-
ram esse minus; id fatendum est, si strictè verba Plinii
sumantur; sin verò paulo laxius accipiamus, secus res
se habet. Nam ubi littera deest, ibi & littera est di-
versitas: nempe quod una absit quæ in altera adest. At-
que ea Plinii mens, si antiqua & Veneta & Parmensis
lectio vera. Sed in tanta rerum diversitate, & obscuri-
tate quilibet sua fruatur opinione licet. Cæterum,
quod etiam pro altera facit opinione, hodie non ἀνδροχλῆ
à Græcis sed ἀδραχλῆ vocatur, ut refert ex Honorii Belli
epistolis Carolus Clusius.

Μὲν δὲ ὁ σίκυος λίτρον &c. Æstivo tempore quando rum-
pitur cortex, colore est medio inter pallidum, & cine-
raceum: sed hoc non puto novisse Theoph. Saltem non
scripsit λίτρον, verū λίτρον. Quod non tantum ex Plinio, ve-
rū ipso probatur Theophrasto: libro enim 9. cap. 4. ubi
de Thure agit, scribit. Φλοιὸν δὲ τῆς λίτρον, ὁμοίον τῇ ἀνδροχλῇ.
Quod de myrrha accepit Plinius, corticem levem, inquit,
similemque unedoni, Ἀνδροχλῆν quandoque interpretatur
unedonem, quod adrachne unedoni satis similis sit, &
in Latio celo magis cognita unedo quam adrachne, quæ
arbor est Græco ac Cretensi solo familiaris. Nomen ha-
bet apud Latinos. Ideo unedonem pro adrachne substi-
tuit. Falluntur enim qui ἀνδροχλῆν arborem reddunt por-
tulacam. Hoc obiter. Legit etiam Plinius λίτρον, cortice.
inquit, non scabro quidem sed qui circumgelatus videri
possit, tam tristis aspectu. Colligunt quidam, Plinium le-
gisse Φλοιὸν λίτρον ἔχει & ἀνδροχλῆν, quod non adeo absur-
dum quibusdam videtur. Immo ita scripsisse Theophra-
stum sibi planè persuadent. πῆρνον & ἀνδροχλῆν arborea
dicuntur, quæ gelu læduntur. Unde ἀνδροχλῆν δὲ δένδρον,
cujus cortex circumgelatur. Nam cortex rumpitur &
finditur gelu. Et hæc causa est ἡ γὰρ φλοιὸς in multis arbo-
ribus. Ita multis placet viris etiam doctissimis. Aliiter
tamen se res habet. Non rumpitur cortex hyeme, sed
æstate; cortex hyeme levis est, neququam ruptus.
Ideo vulgatam sermo lectionem, ac lego. Φλοιὸν λίτρον πῆ-
ρνον ἔχει; quod cortex quando æstate rumpitur inter
album & cineritium colore sit medio, qui albus dici me-
retur. Sed perinde utrum λίτρον an λίτρον legas, si λίτρον
dicas quando ruptus cortex est & cadit, ut scribit lib. 1.
cap. 8. Theophrasti Adrachnen describunt Clusius &
Alpinus; ac quidem Clusius cap. 31. lib. 1. histor. his
verbis. Portulaca, inquit. (Honorius Bellus Cretensis Me-
dicus) seu ἀνδροχλῆν Theophrasti, frequens provenit in Creta,
montibus Leucis, & alibi inter saxa, fruticis potius quam
arboris modo; perpetua fronde viret, foliaque habet lauri-
nis adeo similia, ut solo odore dignoscantur. Nam adrach-
nes folium odore caret: caudicem & ramorum omnium cortex
adeo levis, rubens, & splendens est, ut corallii rami esse vi-
deantur. Æstate rumpitur cortex, & in tenuissimas bracteas
decidit, quo tempore neque rubens neque splendens cerni-
tur, sed medium quendam inter pallidum & cineraceum
colorem acquirit. (hæc omnia observavit Theoph.) florem
& fructum bis, ut arbutus, profert, & hunc quidem adeo
similem, ut alterum ab altero nullo modo dignoscere queas,
Differt tamen arbor ab arbuto, quoniam tantum provenit in
montibus, neque folium serratum habet, neque corticem cau-

dicis scabrum. Ligni materies durissima est, fragilis tamen,
quia flecti non potest; rusticis igni struendo servit, & ad
verticilla conficienda mulierum fufis appendenda; Theophr.

Adrachne cum flore ex Clusio.

Adrachne sine flore ex alpino.

phrastus recenset hanc arborem, inter ea quæ detractō cortice
non intereunt, & perpetua fronde virent, hyemæque in ca-
cumine folia retinent: quod ita se habere à me observatum.
Vocat hæc arbor in Creta, & tota ferè Græcia ἀδραχλῆ.
Hæc ex Belli epistola Clusius. De adrachne egit Theoph.
lib. 1. cap. 8. & 15. cap. 4. 6. 16. lib. 4. cap. 18. lib. 4.
cap. 8. Describit & Adrachnen Alpinus lib. 1. de plan-
tis exoticis cap. 14. his verbis. Pro portulaca arbore ramus
ad me missus est, sine floribus atque sine fructibus, foliis
densis, circumquaque stipatis, oblongis, extremis in acutum
desinentibus, perpetuò virentibus, quorum superius in ger-
mine posita arbutio similia sunt, licet latiora apparent, unde
in rotunditatem etiam vertuntur. Hæc interna parte ni-
grescunt, externa albicant; carnosæ sunt, & dura, duris
longisque & crassis pediculis inhaerentia, sursum acta, non
serrata: ramus verò hisce foliis præditus ac uniusque stipa-
tus, cubito longus est, digiti minoris crassitie, cuius cortex
cum levore rubet, ac splendet perinde, ac corallii quasi ramus
esse videatur, perpetuæque fronde est. Lignum verò colore
albicat, durum: alicujus coloris obscurissimi non expers,
& obscure calcaciens linguam. Non dubito, arborem esse
adrachnen, sive portulacam Theoph. (quam arborem Petrus
Bellonius in Syria offendit) præsertimque, Cum folia sunt
arbutio similia, audierimque fructum ferè arbuti. Carolus
Clusius lib. 1. rariorum plantarum. ex Honorio Bello ex-
pressit iconem habentem, etiam fructus arbutio similes, At
non potui non mirari, in ea imagine ramum fructus habentem,
& foliis nimis rarum videri, & folia aliquantum foliis
arbuti dissimilia, quæ fortasse in ramis fructus habentibus,
ita mutari oportebat. Hanc arbo. em multis etiam locis in sua
peregrinatione observavit Petrus Bellonius, atque lib. 2.
observat. cap. 104. scribit, iter facienti Halepo Antiochiam,
in tumulis nascentem sibi conspectam, cuius ramos suo fructu
onustos, quilibet eorum qui comitabantur, abstulerit; ut in
itinere ederet: maturus enim erat, elegantique suo colore
singulos ad edendum invitabat; racematim autem cohære-
bat, magnitudine & colore fructus rubus ideæ, quem Galli
framboises appellant, mollisque erat ut arbuti fructus.

"Ομοιος δ' ἐστὶ τῷ πρύνῳ καὶ ἡ κεκρυμμένη. Vertunt, *prunus huius folio similis*. κεκρυμμένη Latinis, *prunus*. Sed pruni fructus in pappos non abit, nec huic arbuti adrachnéque folium, nec arbor procera, sed magna, ut Theoph. lib. 4. hist. scribit. Mira corruptela in Græco codice. Corrigitur κεκρυμμένης. Alii ex Plinio corrigunt κεκρυμμένης. Nam lib. 13. cap. 22. de arbuto & adrachne egit, subiungit, *Similis & corygia folio, magnitudine minor*. (non dicit Theoph. minorem arborem adrachne, arbutoque, sed simpliciter arborem parvam) *Proprietatem habet amittendi fructum lanugine, (pappi vocant,) quod nulli alii arborum evenit*. Male ex Theophrasto viri docti corrigunt Plinium, leguntque, *similis & coccymelea folio*. cum Theoph. ex Plinio corrigi debeat, quod prunus fructum papposum non habeat. In antiquo Veneto legitur, *similis & corygia est folio &c.* In titulo verò capitis congygia scribitur: quomodo etiam in indice scribitur: in indice scripto coccyciam vocari asserit Doctiss. Salmasius, & pro coccycia legendum ait κεκρυμμένη. Nec dubitat, quin & Plinio corrigendus Theophrastus, apud quem reponit, ὁμοιος δ' ἐστὶ τῷ πρύνῳ καὶ τῇ κεκρυμμένη; quod in κεκρυμμένης mutarunt correctores. Helychius κεκρυμμένη vocat hunc fruticem, sed, more suo, βοτάνην esse dicit; Sic enim & frutices & arbores sæpe appellat. κεκρυμμένη τὸ ζῶον, ἢ τὸ ὄρεον, καὶ ἡ βοτάνη. coccyx animal, αὐτὴ, herba. Fallitur vir magnus, κεκρυμμένη herba à coccygia diversa planta, Recentiores cuculi florem vocant, de quo alibi nobis agendum erit. Coccygia fortasse frutex cuius meminit Theophrastus dicitur, quod eo vigeat, floreatve, vel fructum ferat tempore, quo coccyx id est, cuculus cantat, vel cantare desinat. Sic apud eundem Helych. ventus quidam coccygia dicitur. κεκρυμμένη ἀνεμὸς οἱ κροτωνιά. Crotoniata ventum quendam coccygiam vocant, quod eo tempore spiret quo cuculus coccyzat. Sed unde nomen acceperit frutex hic, me fugit. Illud falsum scio, quod scribit Plinius, solum huius fruticis, vel, si placet, arboris semen in pappos abire: nam constat, & salicis fructum in pappum evanescere. Sunt qui coccygiam putant plantam quam vulgò

Cotinus coccigria Theophrastri.

cotinum coriatam vocant. haud magnæ altitudinis frutex, virgis nigricantibus, tricubitalibus, quandoque maioribus, raro quinque cubitos excedentibus, digitalis

crassitudinis, qui in numerosos rotundos ramulos, cortice obscure rubente vestitos, dividuntur. Folia firma, venosa, lata, densa, terebinthinis foliis ferme paria, latiora tamen, & orbiculato mucrone, oblongis rubentibus pediculis nitentia, tenuiores ramulos amplectuntur, quæ non ineptè comparari possunt cum adrachne foliis, ab Alpino delineatis; Odore quodammodo lentiscino, gustuque adstringente, non inijucundo tamen. Folia hæc sub finem æstatis rubescunt, elegantissimoque nitore oculos oblectant. In supremis ramis emicat veluti racemus quidam, ex viridi pallescente, qui paulatim in papposum muscarium explicatur, & evanescit, innumeris tenuissimis capillamentis fuscis, tortilibus, involutum, nutantibus in militum galeis plumosis cristis non absumile, papporum lanugini intersparis; seminibus ex nigro rufescentibus minutis, figurâ cor æmulantibus. Radix dura, lignosa, non altè descendens, raris fibris donata, ut terebintho. Copiosè crescit agro Auriaco, quatuor miliaribus Avione, quâ ad insulas & aquas sextias itur. Repertur etiam circa Viennam, locis montanis. Ac illic quidem floret Majo mense, calidioribus verò locis maturius, fructus maturefcit Iulio, & Augusto. Non videtur huic frutici nomē impositum ἀπὸ τῆς κεκρυμμένης à cuculo. Sed ἀπὸ τῆς κεκρυμμένης, quod folia, semen, pediculi floris, cortex, rubeant ac purpurefcant. Helych. κεκρυμμένη τὴν ὄρεα καὶ πορφυρεῖ. Fortè non scribendum κεκρυμμένη vel κεκρυμμένη; sed vel κεκρυμμένη; ut Ruellius ait, vel, κεκρυμμένη à rube-dine, purpureoque nitore: vel, si Plinii videtur lectio præstare, κεκρυμμένη, Nam in indice & capitis titulo antiqui codicis congygia scriptum est. Hæc conjecturæ sunt, quas affirmare nequeo. Sunt qui fruticem descriptum cotinum Plinii existimant, cuius lib. 16. cap. 18. mentionem facit his verbis. *Est in Appennino frutex, qui vocatur cotinus, ad liniamenta modo, conchylii colore insignis*. Ex quibus sanè nemo facillè colligat, an ei stirpis, quæ apud herbarios tale nomen obtinuit cotini appellatio rectè tributa sit. Radix huius stirpis, ut refert Aloisius Anguilara, lanas pannosque rubente rufoque inficit colore. Ideo fortè Plinius conchylii colore insignem tradidit, Nempe à radice rubente, roseoque radicis colore, seu potius tinctura, in montibus Apenninis rosolo vocari scribunt. Gratianopolitani ejus foliis summisque ramusculis ad lineas vestes nigro colore inficiendas utuntur, quas aliis mulierculæ superimponunt, ne subjectæ pulvere & fordidibus inquinentur. Alobroges Sabaudi arbusculas integras, vel earum grandiores ramos delibatos vendunt, suæque lingua *fustet* vocant, ad pannos, ut Lugdunensis refert, luteo colore tingendos. Is enim est ligni color. Dianenses Allobroges sua lingua *Rhu* vocant, corticeque coria spissant, ac concinnant. Id quod nonnullos movit, ut *rhoem* coriariorum esse crederent, alios, ut cotinum coriarium vocarent. Cotini nomen Clusius inditum putat à foliorum tabescentium rubro colore, quo cotinum inficere scribit Plinius. Scribunt alii, *κοτίνος* esse circeos floccos, quales in galeis, aut galli gallinacei vertice videntur; qua de similitudine floris dictus fuit hic frutex, qui è summis virgultis pulcherrimum lanificium tollit, sericeo vellere & contextu calamistratū, quod crispatur & explicatur in latam cesariem, crinibus puniceis, fuscis, & tortilibus. Nusquam legi hanc *κοτίνος* habere significationem. apud Helych. lego *κοτίνος οἱ περικεφαλαίους*, id est, *cottici galeas significant*. Apud eundem *κεκρυμμένη περικεφαλαίους* significare reperio. *κοτίνος* ei arbor est, quam oleastrum vocant.

Φιλλὰς. Nomen accepit ἀπὸ τῆς φιλλαλλίας à levitate, quod aquis semper innatet, nec obruatur. Eadem de causa *φύλον* dicitur, quod semper altum petat. *ὄρεον* verò hederam significat. Helychius *ὄρεον τὸ κιστὸν θέλει, ἢ τὸν δρομωτήριον*. Ipsa Thurii hederam vocant accentu in ultima, *ipson* accentu in penultima, *carcerem*. Apud Theop. lib. 3. cap. 6. accentu in penultima *φύλον* scribitur, exponunt *suber*. Vide Annotationes. Latinis *suber* dicitur à Græco *σύφαρ*, quod, teste Suida, τὸ δένδρον significat. *σύφαρ*, τὸ δένδρον ἢ ἀνδραπὴ καὶ μετὰ τὸν ἰσχυρὸν σύφαρ ἔμεινεν. καὶ τὸ τὸ δένδρον αὖτε ἐν-κτερ. κεκρυμμένης ὁ ἐκάλει τὸ σύφαρ ἰσχυρὸν τὸ φῶς καὶ τὸ πῦρ. καὶ τὸ τὸν λιπιδόν. Syphar corium pellisque humana. Certè nequaquā mihi pellis rugosa. Certè hæc arbor sicca existens. Callimachus in Hecale. Syphar indumentum anguis & cicadae, ob squammas. Helychius *σύφαρ γῆρας, ἀνέλεον, οἱ δ' τὸ φῶς, καὶ τὸ ἰσχυρὸν οὐκ οἶον, καὶ τὸ ἐπὶ γαλακτὶ ποφῶδες*. Syphar senectus suprema, exuvium anguis, ficus rugosa, & quæ in lacte supernat pellicula. Pellem igitur, & exteriorem corticem significat. *σύφαρ, suber*, idem quod *φίλλος*, & *φύλον* φλοιός. Arbor enim aliud nihil quam cortex. Ideo Plin. lib. 16. c. 8. *Suberi minima arbor, glans pessima*.

rara, cortex tantum non fructu præcrassus ac renascens, atque etiam in denos pedes undique explanatus. Vfus ejus anchoralibus maxime navium, piscantiumque tragulis, & cadorum obturamentis: præterea in hyberno faminarum calceatu. Quamobrem non infacete Græci corticis arborem appellant. Sunt & qui feminam ilicem vocent. atque ubi non nascitur illex, pro ea subere utantur; in carpentariis præcipue fabricis, ut circa Elin & Lacedæmonem. Nec in Italia tota nascitur aut in Gallia omnino. Postremum, ut mox dicam, falsum, quod præcedit, de phellodry dixit Græcus auctor, Latinus male suberi adscribit. Vide Theophrastum de phellodry. Non infacete, inquit, corticis arborem appellant. Videtur φελλὸν quasi φλοιὸν dici voluisse. Certè φελλὸς arboris cortex, leveque lignum. Helychius φελλὸς σελήνης τέπε, καὶ δυσεργός, καὶ ἐκ ποταμῶν περὶ ὧν, καὶ φλοιὸς δένδρε, καὶ ἔξωθεν ἰαφρόν. Locus siccus, & difficilis, ut plurimum petrosus, & cortex arboris, lignumque leve. Suberem etiam simpliciter corticem vocarunt Latini. Quod non difficulter probari potest. Apud Strabonem in adagio legimus, καφέπερον εἶναι φελλὸν, subere leviores esse. Hoc expressit. Horat.

Lib. 3. od. 4.

Quamquam sydere pulchrior
Ille est, tu levior cortice, & improbo
Iracundior Adria.

Idem satyra 4. lib. 1.

— Simul ac duraverit ætas
Membra animumque tuum, nabis sine cortice. —

Id est, ὡς φελλὸν. Pindarus in Pythiis hymno secundo,

— ἀθά-
πλίστος εἰμι φελλὸς ὡς
ὑπὲρ ἑρκὸς ἁλμας.

— immer-
fabilis sum ut suber, (sive cortex)
super superficiem maris.

Ad hoc alludit idem Horatius de Ulyssæ loquens epistol. lib. 1.

Dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa
Pertulit, adversis rerum immersabilis undis.

Quia suber mergi nequit, piscatores ea utuntur sustinendis retibus, plumbeis glandibus in profundum dejectis. Hunc usum non tantum apud Batavos, Gallos, Hispanos, Germanos habet, sed etiam apud Græcos & Latinos. Suidas φελλὸς; ἀδύπητον καὶ ὕδαρ φελλὸν αἰε κρυφίαν ὅτι μαλακῶνται βόλων; Phellos immerfabilis aquis, semper occultum rete piscatorium quasi sorte indicans Plinius, usus ejus anchoralibus maxime navium (eundem hodie apud Batavos usum præstat,) piscantium tragulis, & cadorum obturamentis, præterea in hyberno faminarum calceatu. Calceariis expetitam valde suberem ad crepidas conficiendas quilibet novit. Græciæ Bataviæque puellæ virgines, non valetudinis causa, sed superbix gratia humilissimi calceos gestant, ut majores, grandioresque videantur. Clemens Alexand. 3. pædag. ex Alex. Comico.

Τὸ γὰρ αἰε μὴ κρητὸν εἶναι, φελλὸν δὲ πᾶσι βλαυνήσῃ ἐν ἡμέρᾳ.

Parva videtur quadam esse, in calceis insuatur suber.

Ἐν τῷ βιβλίῳ in Aldino & Basil. codice πῶρβωια. Quam cur rejecerint lectionem causam video nullam. In Pyrrhenæis montibus frequens, etiam in Aquitania Pyrrhenæis adjacente regione. Nec in Tyrrenia sive Hetruria reperiri nego; sed vulgatam si velis sequi lectionem, non uno loco corruptus erit codex: fin vero Aldinam & Basiliensem serves, nulla opus mutatione. Vides Plinii erratum, qui nec in Gallia, nec in Italia nasci tradit suberem, cum in utraque frequens reperitur.

Τὸ δὲ δένδρον. Plinius loca citato. Suberi minima arbor, glans pessima, cortex tantum &c. Hæc falsa sunt. Scribe, cum Dalecampio. Suberi non minima arbor, glans pessima: suber enim mediocris magnitudinis arbor, ilice plerumque major, caudice, ubi adolevit, longè crassiore, ἀλγύ-κλαδος sive paucorum ramorum; sed ilignis sunt firmiores.

Τὸν δὲ φλοιὸν πικρὸν ἔχει &c. Cortex crassus admodum ac

densus, carnosus, scaber, rimosus, qui, nisi suo tempore detrahatur, sponte dehiscit, ac in fragmenta sese separat, alioque subnascente expellitur, eo sublato, qui subest novellus adeo rubet, ut procul aspicientibus arbores

Suber.

rubrica aut minio pictæ videantur. Quinquernus, qui de laudibus Provinciæ scripsit, triplicem suberi corticem tribuit. Sed præstat ipsum audire; nam quædam in ejus historia tradit ab aliis hæcenus non observata. Suberis, ait, arbor uberrime in Olbiensi ora provenit, ilicis specie glande majore, & deteriore, trunco ingenti. Hunc vestiunt cortices terni; primus præcrassus, qui in cadorum & omnium penè vasorum obturamenta adfiscitur, piscatorum retia, contra prementem plumbo, elevat, ex eo etiam fiunt alvearia. Secundus crepidas munit, & bibernum calceatum. Ex tertio subtili atque admodum delicato, fiunt patera, & quibus quicquid heticis propinatur, magna utilitate hauritur. Eo melior hæc arbor, quo vetustior: detrahendis corticibus hæc est ratio: qua stipes telluri committitur, circumscinditur ad lignosam usque materiem, pariterque in summis humeris, antequam in brachia dividat sese: mox à summo ad imum finditur: detrahiturque triplex cortex. Non explanatur aqua, sed igni, nec demuntur, nisi tertio mox anno: quod si paucis diebus à consura largi imbres intervenerint, arbor interit, quod raro accidit, nimirum regione calida & sicca, & temporum observatione raro fallente. Hæcenus Quinquernus. Verum in Hispaniis, inquit diligentissimus Carolus Clusius, primum illum præcrassum corticem duntaxat detrahere solent: quo non modo ad cadorum obturamenta, alvearia, & nonnulla etiam vasa rustici utuntur; sed etiam ad tuguriorum, & murorum prætexta, præsertim in ea Boëtica parte, quam Estremaduram vocant; ubi interdum totis pagis, ædes magnis suberis fragmentis, imbricum loco, rectas conspiciere licet. Idem cortex exterior illa scabritie derafa, muniendis crepidis & hyberno calceatu idoneus: Itaque videtur Quinquernus, præter veterum auctorum sententiam, ex præcrasso illo, exteriorque cortice binos fecisse; nam scabritia illa, exterior ad nullam rem utilis. De cortice suberis vide cap. 8. lib. 1. cap. 18. lib. 4. hist.

Τὸ δὲ φλοιὸν ὁμοίον τοῖς μελέαις, παχὺ, ἀσχημένον. Nihil similitudinis cum fraxini folio habet. Corigunt, ἐλαίαις. Certè suberis genus perpetui folium, à Mathiolo descri-

prum, folia fert, quæ non ineptè oleæ comparari possunt: est enim folio angustiore, prolixiore, & acuminatiore, ut pictura ostendit; sed oleæ non est oblongius. Scribo, *μηλίαις*. Mali folium quadantenus refert, sed oblongius malo, & crassum; per marginem nonnihil incisum & aculeatum. Vide utriusque iconem, folium suberi iligno majus, rotundius, mollius, & supernè magis virens, per marginem incisum & aculeatum, quandoque verò longius, & acuminatum, minimè dentatum. Mathioli oleæ folio suber in Pisano agro frequens.

Οὐκ αἰείφυλλον ἀλλὰ φυλλοβόλον. Qui vulgaram defendunt lectionem, *τυρηνίαν*, ii necessariò legere debent *αἰείφυλλον*, ἀλλὰ μὴ φυλλοβόλον. In Piræneis montibus & Aquitania foliis hyberno tempore exiit; ut Diligentiss. observavit Carolus Clusius, cum Aprili in Hispanias proficisceretur: foliis enim viduata erant, quotquot suberis arbores circa Bajonam conspexit. Contra verò in Italia & Hispania perpetuò virent. Vulgaram ergo lectionem retinere debent qui *τυρηνίαν* ex Aldino & Basilienf. legunt, Robertum verò Constantinum sequi debent, qui

τυρηνίαν legunt, ut Lugduno-Baravus codex habet.

Καρπὸν δ' αἰεί φέρε βαλανόφωρον, ὅμοιον τῇ αἰλίᾳ. Scribe, *καρπὸν δ' αἰεί φέρε βαλανόφωρον ὅμοιον τῇ αἰλίᾳ*, non ut in Ald. & Basilienf. legitur *αἰλίᾳ*. Si *αἰλίᾳ* legere placer, tum concedendum, illicem fœminam *αἰλίαν* non *αἰλίαν* vocari. Verunt, *aquifoliæ similem*. Rectius, *aquifoliæ ilici similem*. Nam quam vulgo aquifoliam vocamus, baccifera est; glandem verò fert suber. Glans calici majori, hispido, aspero, magisque echinato infidet, quàm ilici, magna, ubi maturuerit, nigricans, iligna longior, & obtusiore cuspidè, adstringens, & exsiccans, & gustu multo quàm iligna ingrator. Magna ex parte conjunctim nascitur, ut avellana, sed crasso, brevius; petiolo, & firmiore quam iligna. Ramis nonnunquam adnascuntur dura & lignosa quædam cinerei coloris tubercula, adeò firmiter inherentia, ut nisi fracto ramo, eximi non possint.

Περαιεργῶσι &c. Plinius lib. 17. cap. 24. *Cortice in orbem detracto necantur, excepto subere, quod sic etiam juvenatur. Crassescens enim præstringit & strangulat.* Vide cap. 18. lib. 4. hist. Vide cap. 21. & 24. lib. 5. Causar.

Κ Ε Φ. Ι Ζ.

C A P. XVII.

De colutea, colyteaque, & lauru Alexandrina, ficoque, & viti: deque ea vite, quam vocant phalacras: Quotque rhamnorum genera, Item de aquo, & paliuro.

Ἰδιον δὲ καὶ ἡ κολῦτῖα παρὰ Λιπαράν. δένδρον μὲν
ἀμέγεθες. τὸν δὲ καρπὸν φέρε ἐν λοβοῖς ἡλικὸν
Φακὸς ὅς παίνει τὰ περὶ αὐτὰ θυμασῶς. Φύεται δὲ
ἀπὸ σπέρματος καὶ ἐκ τῆς τῶν περὶ αὐτὰν κόπης μά-
λισα. ὡς δὲ τῆς φυτῖας, ἅμα δὲ κτάρων δυοῖν.
οἱ δὲ φυτῖες περὶ αὐτὰν. ὅταν ἡ δὲ διαφύση-
ται ἐν τῇ ὕδατι. φύλλον δ' ἔχει παρόμοιον τὸ τύλῃ.
βλαστάνει δὲ τὸ πρῶτον μονοφύλον, ὅπῃ ἔτη μάλιστα
τέλει. ἐν οἷς καὶ τὰς βακτηρίας τίμνωσι. δοκῶσι γὰρ
εἶναι καλά. καὶ ἐὰν τις κολῦση, δόποθ' ἡσκή. καὶ γὰρ
ἀπὸ αὐτῆς ἐστὶν. εἴτα ἡ δὲ καὶ δόποθεν δὲ τῇ
τῇ πτέρῳ ἐπὶ. ἡ δὲ παρὰ τὴν Ἰδίαν, ἢ καλῶσι κα-
λύειαν, ἔπρον εἰδὸς ἐστὶ. θυμασῶδες δὲ καὶ ὀζωδες, καὶ
πολυμάχαλον ἀνάνιον τὸ δὲ, ὅ πολὺ. ἔχει δὲ φύλ-
λον δαφνοειδὲς παλαιόφωρον δάφνης. παλὺν σπυ-
γολόπερον καὶ μέζον, ὡς ὅμοιον φαίνεται τῷ τῆς
πιλέας. περὶ αὐτὰν. τὸ γὰρ ὅμοιον ὅμοιον φαίνεται τῷ τῆς
ρόν. ὅπῃ δὲ τῇ δάφνης. καὶ πολὺν ὅμοιον ἐκ τῶν
ἐπὶ αὐτῇ λεπίσιν εἰσὶ καὶ τὰς ῥίζας, καὶ μετὰ τὴν
τῶν παλαιόφωρον δόποθεν καὶ αὐτῶν. Φλοῖον δὲ
ἐκ λεῖον, ἀλλ' οἷον τὸ τῆς ἀμπέλως. τὸ δὲ ξύλον σκλη-
ρόν καὶ πυκνόν. ῥίζας δὲ ὅμοιον καὶ λεπίδας καὶ μα-
κράς. ἔλας δὲ ἐνὶ αὐτῇ καὶ ξανθὰς σφόδρα. καρπὸν δὲ
ὅς ἔχειν φατὴν ἐν αὐτῇ. τὴν δὲ κορυφὴν κα-
ρπὸν καὶ ὅμοιον ὅμοιον τῇ δάφνης. τὴν δὲ φύλλον καὶ
σφόδρα καὶ λιπαρὸς καὶ λευκός. τὴν δὲ ῥίζαν δὲ κα-
ρπὸν δὲ. δόποθεν δὲ καὶ ὅμοιον τῇ δάφνης. τὴν δὲ φύλλον καὶ
αὐτῆς ἐστὶν. ἰδίαν δὲ καὶ τὰ δὲ παρὰ τὴν Ἰδίαν ἐστὶν.
οἷον ἡ περὶ Ἀλεξανδρείαν καλῶσι, δάφνη καὶ σκῆ τις
καὶ ἀμπέλ. τῆς μὲν ἐν δάφνης ἐν τῇ τῇ ἰδίαν,
ὅπῃ δὲ τῇ δάφνης ἐστὶν, ὡς αὐτῇ καὶ ἡ κεντρομυρρίνη.
ἀμφοτέρω γὰρ τὸν καρπὸν ἔχουσιν ἐκ τῆς ῥάχως τοῦ
φύλλου. ἡ δὲ σκῆ, θυμασῶδες μὲν, καὶ ἐκ ὕψιλον.
παλὺ δὲ ἔχει, ὡς καὶ παλαιόφωρον εἶναι τὴν παλαιόφωρον.
τὸ δὲ ξύλον ἐπετραμμένον, γλίσχρον. κάτωθεν
μὲν λεῖον καὶ ἀνόρον, ἀνωθεν δὲ περικκομένον. γὰρ
δὲ καὶ φύλλον καὶ φλοῖον, τὸ πελὶον τὸ δὲ ῥίζαν τῶν
φύλλων ὅμοιον τῇ τῆς Φιλύρας, καὶ μαλακὸν δὲ καὶ
παλὺ, καὶ τὸ μέγεθος αὐτῆς παλαιόφωρον αἰς αὐτῇ με-

Colutea quoque Liparæ propria traditur. Ar-
bos magnitudine præstans, fructum in siliqua
ferens, magnitudine lentis, qui oves mirum
in modum pinguefacit. Nascitur semine, & fimo
præcipuo ovillo. Tempus ferendi, cum Arcturus
occidit. Serendum semine præmadefacto, cum ante ma-
jam in aqua pullulare inceperit. Habet folium
non absimile fœnogræco: germinat primo uni-
caulis, triennio maximè. Quo quidem tempore
baculos decidunt: tunc enim præstantiores esse vi-
dentur: & si ita quis decurtaverit, mox arbor e-
morietur. haud enim latere plantigerò constat.
spargitur deinde in ramos, quartoque anno ar-
borefcit. Arbor circa Idam proveniens, quam
colyteam vocant, genus aliud est, fruticosum, ramo-
sum, alosum, inventu rarum, non crebrum: fo-
lio laurino lauri latifolia, sed rotundiori, amplio-
rique, ut vel ulmeo simile appareat, oblongius ta-
men: colore parte altera herbido, tergo autem
albido, nervosoque. Tum ibidem nervulis præte-
nibus fibrisque, tum inter eas propagines, quæ de
medio callo, in costarum speciem adducuntur, dicante,
cortice non laxi, sed quasi vitis vestitur: ligno
duro, spissoque constat: radices per summa gra-
ciles, atque solutas gerit, sed vibratas, flava-
que majorem in modum: fructu, floreque care-
re putatur. Amentum autem, furculum, gem-
maeque circa folia, admodum læves, pingues, can-
didæque, facie amentacea fundit; præcisa, vel igne
deusta, ab imis subnascitur, atque resurgit. Illa quo-
que propria esse circa Idam feruntur, laurus Ale-
xandrina cognominata, & ficus quædam, vitisque.
Lauri proprietas, quod fructum super folia gi-
gnit, quemadmodum myrtus sylvestris: quippe
fructum ambæ super dorsum folii ferunt. Ficus
fruticosa est, nec excelsa sed crassa, ut vel cubi-
tali ambitu sit, ligno contorto, lento, colore
tam folii, quam corticis livido: figura foliis ti-
liæ similis. Mollia quoque, lataque sunt, magni-
tudine similia. Flos mespili, & cum mespilo flo-
ferat foliis tergo quemadmodum ruscus: quippe fructus utriusque dorso
psius folio infidet. Vide cap. 16. lib. 1. circa finem. lento, parte infe-
riore minime nodoso, laevi, superiore in orbem comoso, colore, Gaza, lento
inferius laevi, nulloque ramo superius, gyro comato, colore tam folii quam
corticis livido.

rer.

rigonia dicta, nunc Alexandria, colonia Romana, &c.

Ἐπιφυλλόχρηστος, & *Κερταμορύπην*, de quibus copiose scribitur in Crispini Lexico. *Ἡ δὲ συκή*. Arbor ea quæ in monte Equebelletio circa sacellum provenit, ea ficus esse creditur de qua hoc loco. Plinius lib. 15. cap. 18. de ficorum generibus. Idæa rubet, inquit, olivæ magnitudine, rotundior tantum, sapore mespili. Alexandrinam hanc ibi vocant (at hoc Theophrastus non de ficu, sed de lauro) crassitudine cubitali ramosam, materia validam, lentam, sine lacte, (hoc adjecit de suo) cortice viridi (at Theophrast. *ἡ δὲ συκή* φλοιὸν πάλιν ἐστὶν αἰὲν) folio tilia, sed molli.

Περί μετῶν. Legito *ἡ δὲ συκή*. *Καρδίαν*. Sic medullam eduram ac solidam appellare consuevit, ut cedri: fungosam verò sambuci *ἐν περὶ αὐτῆς*. De hoc Constantinus in supplemento Linguae Graecæ. *Ἀμπέλιος φύεται*. Apud Galenum lib. 7. de comp. med. *ἡ ἄμπελος* cap. 4. *ἀγροτέρα φύλη* planta, id est, nova urtica, quæ in Ponto nascitur, humilis, fruticosa, folio arbuti, cujus fructus rubet, saporis austeri. Adhuc in Appennino vocatur vigna dell' Orso, quam vult esse vitim Idæam Theophrasti vir maximus in cognitione stirpium Anguillara. Quid verò sit vitis Idæa, docetur in Lexico Crispini in voce *ἀμπέλιος*. *Πρωϊνῶν*. rectè à *πρωῖν*, ut à *πῆχυς* *πρωϊνῶν*. *Κυκλῶν*. Nec hoc loco de faba nostrate intelligendum, sed de faba Græciā, à cuius similitudine etiam *κύκλω*, de qua bestiola in ea voce copiose in Crispiniano Lexico dicitur.

Καρδίαν ἢ, & cetera quæ sequuntur valde depravata. Ita verpono; *καρδίαν* τῶν δένδρων, καὶ τῶν ἡμετέρων ὁμοίως ἐστὶν (καὶ τῶν ἀνδρῶν, ὡς αὐτὴ εἰρηται) τῶν πλείων. *Ἰσ.* hic & infra corruptè pro *οἷον*. *Οἷον* verò sive *οἷον*, *τῆς ἰσῆς*, id est, salicis, species est; ut & Latinis salix Amerina. Sed & *οἷον* (ut hoc loco, & apud Eustathium in Homerum, quod adnotavimus in Supple. linguae Graecæ) est vitex quæ in ambitu nominum

est, *λύγος* quæ & *ἄγρος* appellatur, quæ & arborefcere dixit lib. primo. Atque ex hoc authoris loco, & Dioscoride, viticis duo genera leges apud Plin. lib. 24. c. 9. Dicit autem Theophrastus, ut in arboribus, sic juxta in fruticibus diversas species inveniri: qui appositè arborum tractationi & fruticum in specie varietatem subjungit. *Ἐπιπεφυκῆς*. Purpurea violacea colore *ὑπερποφυκῆς* intellige. Estque in confinio coloris nigri & albi ipse color: non verò fulvus. Quare hoc loco *ὑπερπο* non nisi de colore nigro possis accipere. *Καρδίαν* τὸ φύλλον. Rei falsitas locum corruptum ostendit. Facillima correctio, si *τὸν* articulum expungas. Nam hic folliculus paliuri velut folium est, sicut & *λοφὸς* τῆς *μαλίας*. Est igitur *καρπὸς* *ῥαμνακῶδης*, ut dixit Dioscorides de tertia *ῥαμνι* specie; quæ nihil aliud est quam paliurus hæc Theophrasti. Alii fortasse malunt, καὶ ὑπερ τῶν φύλλων: vel *ὑπερπυκνὰ φύλλα*: quia paliuri fructus simul plures super folia in summitate nascuntur. Mibi magis probatur simplicissima correctio. Infra lib. 5. cap. 4. alia est paliuri species. Alia item apud Athenæum lib. 14. quæ *Ζιζυφί* species quædam. *Ἀνθ.* rectius *αὐτῆς*. *Ἀνθ.* supra etiam in enumeratione τῶν *ἀνθ.* φύλλων *ῥαμνῶν* posuit: Et sanè folia non amittit *ῥαμνι* secunda species, cujus flores lutei & odorati, plures ex longo dependent pediculo. *Βάτυ*. *Κυκλῶν* est rosa sylvestris Plinio, vulgò rose sauvage. *Κυνόβατης*, lentis canis Columel. vulgò Elgiantier; quam *ἑλάνθω* *κύκλω* dixit Pythia apud Athen. lib. 2. *Βάτυ* verò *κυκλῶν* vocat Galen. lib. 1. de Composit. *ἡ δὲ συκή* *Οριβάς*. *Καρδίαν* τῶν δένδρων, *ῥιζὸν* *παλιν*. Vide apud Plin. lib. 17. cap. 13. ut rubi propaginem docuerint. *Τὸ τῆς ῥόας*. Hic non *τὸν* *ῥόαν* intelligit, sed *κύκλω*, quem fructus voce latius sumpta complectitur. Et sanè ita est. *Κυνόβατι* enim alabastris bulaustris similes sunt, non verò melogranatis. Vel accipe de pomi rudimento: capitula punice dicit Celsus.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Scribe, ut supra dixi, *κροίται*. Hesych. *κροίται δένδρον*. Idem Phavorinus. *κροίται*. Salix quæ decurtata moritur: folia enim habet saligna, & decurtata moritur. ut scribit Theoph. καὶ ἴσιν τὴν κροίταιν, λυγροτάτην.

Δένδρον ἰσὶν ὁμοίως. Sunt qui legendum contendunt, *δένδρον ἰσὶν ὁμοίως*. Sed hæc lectio nulla munitur auctoritate. Paulò infra *ἡ δὲ συκή* doctiss. Constantinus corrigit, *τῆς*, quomodo etiam legit Theodorus. Malo ex cap. 14. hujus libri *ἰσῆς* vel *ἰσῆς*. A salice enim nomen habere videtur. Si vulgaris coloitea legitima, certè non malè restituitur *ἰσῆς*. Nam hujus particularia forma & facie saligna sunt, verum colore diversa. Ideo quoque supra dixit *ἡ δὲ συκή* ἔχει τὸν ἰσὶν φύλλον ἰσῆς τῆς ἰσῆς.

Coloiteam putant quidam plantam esse quam vulgo coloiteam vocamus, ab aliquibus senna dicta. Non esse sennam haud difficile probatur; quod senna non nisi paucis mensibus vivat, ac herba sit. Coloitea verò arbor est, multis annis durans. Gravius errant qui sennam coloiteam Theophrasti putant. Nam præterquam quod non sit arbor, pro fructu ostendit folliculum lunatum, in quo semen vinacearum instar includitur. Deinde sennæ fructu non pinguescunt oves; foliis etiam est glycyrrhizæ proximis, crassis, subpinguib. Nec quam vulgo coloiteam vocant, coloitea est Theophrasti. Coloiteam Theophrastus arborem magnitudine præstantem dicit, coloitea vulgaris ne arboris quidem nomen meretur, fruticosa quippe stirps est, hominis altitudinem superans. Deinde non fert fructum in filiqua, sed in vesicula. Sed *λοφὸν* voce vesiculas complecti Theophrastum dicunt. Id licet probari posset, tamen nihil faceret, fatendum enim est, reperiri coloiteam quæ in filiqua corniculata semen fert: sed magnitudine non est *φάνος* lentis, multò enim minor est. De filiqua coloiteæ vide c. 18. lib. 1. ubi *ἐν λοφῷ* non *ἐν ὅλῳ* semen ferre scribit, manifestèq; inter *ῥιζὸν* & lobum distinguit. Præterea utraq; semine facile affurgit, etiam si non maceretur, id est, nec natura sua simplici affurgit caudice, sed plures stolones emittit. Coloitea alia vesicaria, alia filiquosa. Vesicaria fruticosa stirps est, quæ cultura in arborem haud magnam mutatur, in multos sese ramos diffundens. Sin cultura non accesserit, caudicibus hominis altitudinem quandoque superantibus surgit, lignosis, non admodum crassis, qui in tenues ramos sparguntur. ligno constat sambucino, cortice sat duro, exterius cinerio, interius viridi, in cujus medio cavitatis parva inest, medullæ loco. Folia oblonga sunt, ex pluribus ad unum nervum composita, veluti vicæ, sed majora, supernè glabra & viridia, infernè candidiora, & hirsuta, gustu amara, quorum singularia cum particula-

ribus sænigræci convenire possunt. Flores lutei sunt, genitæ floribus forma similes, ex longis pediculis propendentes. His succedunt vesiculæ, vel folliculi membrano-

Colytea.

si, pellucentes, nonnihil purpurascens, prætumidi, ac veluti quodam spiritu turgido, qui, si premantur, diffiliunt, crepitumque magnam edunt. In his semina multa, quæ

quæ nondum maturâ renis quandam formam ostendunt, colore luteo, gustu pisi, aut fabæ. Maturitatem adepta, lentis forma sunt, dura, nigra, plana. A Majo in multam ætatem floret, interea folliculi maturum semen præbent. Apud Batavos hortensis est, nec, quod sciam, in incultis reperitur. Siliquosæ coloiteæ describit generatim diligentissimus Carolus Clusius. Multas prior ex una radice fert bicubitales, interdum & tricubitales virgas, graciles, satis tamen firmas, in frequentes ramos divisas, folia alata septem, aut novem, uni costæ inhærentia, bina semper ex adverso sita, uno impare extremam alam occupante, coloiteæ foliis similia, sed minora, saturatè virentia, ingrati admodum & amari saporis: è singulis ramulorum alis prodeunt tenues pediculi, sustinentes plerumque binos nonnunquam ternos flores, coloiteæ similes, forma & colore, sed minores, & nonnihil odoratos: siliquæ teretes, oblongæ, quibusdam veluti articulis distinctæ, oblonga, lævia, fusci coloris, & ingrati saporis semina, singula singulis articulis inclusa habent; radix lignosa est, longè latèque dispersa. Est & altera humilior, humiqûe diffusa; neque foliorum numero, aut situ, aut forma, neque florum forma aut colore à superiore differens: Sed hujus virgæ palmiæares aut pedales duntaxat, hyeme interdum marcescere solent, & novo vere denuò è radice regerminare: siliquæ & semina paria; radix similiter dura, & lignosa, latè se spargit, & fibris aliquot donata est. Spontè & abundè nascuntur ad *Italenbergh*, viciniori Viennæ montibus, tum etiam in nonnullis Pannoniæ montanis locis. Prior in Belgii hortis colitur nasciturque, ut adversariorum auctores scribunt, in Valena Mompellani agri sylva. In hortis alta longè major evadit. Posterior etiam in hortis culta, paulò major fit, & plerumque virgas hyeme retinet: florent Majo. Tertia nititur radice crassa, & lignosa, lenta tamen, & flavescente cortice obducta, multisque fibris prædita: ex qua plures singulis annis, ineunte vere, novas producit virgas pedales, nonnunquam etiam cubitales, lentas, vimineas, læves, virides. Et in his temerè sparsa alata folia, quina, septena, aut novena uni costæ inhærentia, efficcantis primùm gustus, deinde nonnihil acrimoniæ in summis labris relinquentis. Flores in foliorum oblongis virgulis inhærent copiosi, leguminacei, in orbicularem coronam dispositi, flavi, nullo grato odore commendati, quibus succedunt articulatim distinctæ siliquæ, superioribus breviores, semen in singulis articulis continentes, polygalæ Valentiniæ modo. Crescit in montium, qui à Danubio, & *Italenbergh* illi eminenti ad alpes extenduntur, radicibus, inter vepres, & ad vinetorû margines. Floret Junio, nonnunquâ etiam Majo, subsequens hyems virgas corrumpit. Non desunt, qui anagryin vulgò vocatam, coloiteam putant. Sed nec hæc coloitea multis de causis esse potest. Quod non sit arbor magna, nec unistirps, facileque semine surgat, nec decurtata moriatur. De anagyride circumfertur adagium. Suidas, ἀνάγριον δὲ μὲν τῆς ἀγρίης, καὶ τὸ ἀνὰ θ, ὁ περὶ Ἰδρυον ἔστι & παρὰ τοὺς ἑνὸς θη, αἰεὶς τὸν ἀνάγριον, ἐπὶ τῷ ἐπιπαιμμένῳ ἰαυτοῖς τῷ κακῷ. ἴσι δὲ τὸ φυτόν ὁ ἀνάγριον, ἀλλήλικον, & δυωδίδες, & θριψὺ. Ἱερὰ ἴσται καὶ διαφωρητικὴς δύναμις. τὸ δὲ σπέρμα, λίπὸς ὁμῆς ἴσται καὶ ἱερὰ ἴσται. οἱ δὲ ὀνόματι αὐτὸ φασιν. *Anagryis civitatis Attica. Flos, qui tritus odor emittit, unde proverbium, anagryon commoves, in eos qui sibi ipsis malorum auctores essent, est autem anagryon planta, quæ nocumenta ac divas ardet, & graveolens, & acris: facultatis calida & discutiens. Semen tenuium partium est, & vomitus excitandi virtute prædium. à nonnullis ipsa planta onogryis vocatur;* Duas confundit plantas, onogryon, & anagryon. Vide lib. 6. cap. 3. Adagium hoc variè narratur ab auctoribus. Alii ad fructicis referunt naturam, de quo nobis jam sermo est; medicamentis efficacem, verùm odore majorem in modum gravi, maximè, si manu teratur, cujus fructus, si intus assumatur, vehementem vomitum movet. Unde vel ab odoris gravitate, quæ carpentem consequitur, vel à concitandi vomitus efficacia, paræmia deducta videtur. Alii anagryum genium quandam existimant, qui propter violatum sacellum suum, vicinos omnes funditis everterit: atque hujus proverbii mentionem fieri apud Aristophanem in *Lystrata*.

Πόθεν εἰσιν ἀναγερντοθεν νή τὸν δία

Ὁ γὰρ ἀνὰ γυρός μοι κενεῖται δοκεῖ.

Vnde advenit? ab Anagyro. Ergo per Iovem
Anagyros esse motus apparet mihi.

Aliis alia placet sententia, Sufficit duas in medium attulisse. ἀνάγρον dictum putant à natali solo, ut anagrum pro frutice non secus sumamus, quam anticyram pro helleboro. Stephanus αἰεὶ πόλεον. anagrum locum esse ait in Attica, quæ ad tribum pertineat Erechtheidem, ἀναγρῆς, δῆμου ἐρεχθίδος φύλῃς. Describitur à Dioscoride libr. 3. cap. 178. ἀνάγρον, οἱ δὲ ἀνάγρον, οἱ δὲ ἀγρον καλεῖται, γένειον ἐστὶ πολλοῖς & τοῖς βράχυσιν προσεμφερὲς ἄγρον, διὰ δράνης βαρελοσμου ἰσχυρὸς. αἶθος καὶ μέγιστος καρπὸς ἐν χειρῶν μακροῖς τοῦ ἡνῆμα νεφρῶν. περικλῶς, στερεὸς. σκληρύνεται δὲ αἰεὶ τὸ σπυλὸς πικασμὸν. Anagryon, sunt qui anagryon, alii acorpon vocant. Frutex est arboris instar, foliis & virgis vitici assimilis, perquam gravis odore, flore brassica, semine in longis corniculis, renibus figura simili, versicolore, ac solido; quod nova maturescente durescit. Ἀγοπον vocari tradit apud Oribasium ἄγοπον; in antiquis Plinii codicibus acorion & acoton. Vera lectio ἀγοπον. Nomen accepisse putant, quod moveri nolit, propter gravitatem odoris. Apud Plautum & Festum nausea dicitur, quod nauseam odore suo viroso moveat. Nausea, inquit Festus, herba gravis, qua coriarii utuntur, à navi quasi nausea dicta. αἶθος καὶ μέγιστος ἐν τοῖς. Plinius flore oleris vertit. Sic enim brassica κατὰ ἐρεχθῶν vocatur. in Moreto.

Hic olus, & latè fundentes brachia betæ.

Varro lib. 1. de Re Rust. c. 18. Quod usque eò est contrarium natura, ut arbores non solum minus ferant, sed etiam fugiant, ut introrsum in fundum se reclinent, ut vitis adfita ad olus facere solet, ut quercus si juglandes, (1. Regio antiquiss. codice juglandes) magnæ crebræ, finitimæ fundi oram faciunt sterilem. Quem fugit? inter brassicam & vitem maximum esse odium. Plinius lib. 29. cap. 4. de gallinaceo jure. Efficacius enim cocti cum olere marino, aut cybio, aut, cappari, aut apio, aut herba mercuriali, aut polypodio aut anetho. In antiquiss. nostro codice aut cibo, aut cappari legitur. Scribe cnicu. Diosc. lib. 2. cap. 53. de eodem gallinaceo jure *βίσις ἢ σκώφιστος κεφαλῶν θαλασσίαν, ἢ λιγώσιν, ἢ κίλιν, ἢ πολυπόδιον*. Sunt qui marinam brassicam, mercurialem, cnicum, aut polypodium simul incoquant. Constat ergo, olus *κατ' ἐξοχὴν* brassicam vocari. *κατὰ τὴν κεφαλῆς μακροῦς*. Oribasius *μακροῦς*. Vulgatam Plinius defendit libro 27. capite 5. Anagyros, quam aliqui acopium vocant, fruticosa est, gravis odoris, semen in corniculis, non brevibus, simile renibus, quod durefcit per messes. Dioscorides *maturefcente uva*; parvo discrimine. Non multum refert, an per messes at

Anagyris.

liva maturefcenre ſemen dureſcat. In veteri codice *αγρι*
αγριος, αγριος legitur. In alio verò codice, *αγριος*
αγριος. Vulgatam probat Oribafius. Pro anagyri Botanici
 plantam

plantam cuius imaginem adpingere curavimus; ostendunt. Arbutula, vel exigua arboris instar frutex est, humanam altitudinem non multum superans, interdum minor, interdum major, calidioribus præsertim regionibus, (nam alibi duorum etiam hominum magnitudinem æquantem conspexit diligentiss. Carolus Clusius) multis ramis à radicibus suis fruticosa affurgit, cortice ex viridi nigricante obductis, è quibus ramuli proflunt, onusti foliis trifolii asphalitis, dilutiùs tamen superius virentibus, averfa parte incanis, ut viticis folia, odoris, ut spatulæ foetida vulgaris, adeo gravis, & tetri, ut transeuntibus suo foetore caput offendat. Ex foliorum, sedibus & alis, bini, terni, aut quaterni ad summum flores simul prodeunt oblongi, quinque foliis constantes, genistæ ferè aut cythi florum modo; sed quorum supremum, quod reliqua integit, brevius est, & minimè, ut in illis, reflexum, coloris intensius aurei, reliquis pallescentibus: Siliquæ deinde succedunt digitalis longitudinis, pollicaris verò latitudinis, cartilagineæ; in quibus terna aut quaterna semina nonnunquam plura, satis magna, exquis phasiolis æqualia, renis forma, quæ initio candicant, deinde purpureascentem colorem contrahunt, tandem cum plenè matura, ex cæruleo nigricant. Ut aptissime Dioscorides περικλον dixerit. Nam in eodè fructu non exactè maturo, tres differentes colores subinde conspiciuntur. In plerisque Galliæ Narbonensis, tum & Hispaniæ locis absque cultura gignitur. Floret istis Ianuario & Februario, æstate semen maturescit. Bellonius lib. 1. observ. cap. 17. in Ida monte nasci scribit, antiquumque obtinere nomen. *Anagyridis*, inquit, *arbutum passim secundum regias vias nascitur, tam foetido odore, ut capitis dolorem inducat, antiquum nomen etiamnum retinens; nam anagyros vulgò dicitur, adeo ingrati est saporis, ut ne famelica quidem capra degustare sustineant.* Honorius Bellus Crētensis Medicus contrarium ferè asserit, epistol. 1. ad Clusium. *Anagyris*, inquit, *passim secus vias provenit, differtque ab ea quam tu lib. primo Hist. stirp. cap. 43. describis. Nam rotundiora folia profert, vocatur ἀζόνη, acciditque interdum, ut capra, & oves fame vexata, folia huius depascant, licet odoris sit ingratisimi, & postea ex harum lacte caseus conficiatur: quo si forte ignarus aliquis vescatur, aut lac bibat, statim excitantur, tum vehementissimi vomitus, tum fluxus ventris, ut cum hoc sepius accidat, multi in vitæ discrimen venerint, eam ob causam frutex hic omnibus est exosus.* Ad anagyris classem referri debet *Laburnum* vulgò vocatum, trifolia arbor vocata; quod tria communiter habeat folia, quamquam aliquando quatuor aut quinque, uni pediculo adherentia, proferat, ut ei qui antea non observavit, diversa ab altera videatur. Huius tria quatuorque genera coluntur in horto medico Lugdunensi, cui summa cum laude præest Clariss. Adolphus Vorstius Med. & Botanice professor insignis. Aliud folio majori, minori aliud, reperitur latiori, invenitur angustiori. Quod latifolium vocant, folia fert terna longa, magna, & lata, solida, atrovirentia, huius flos cubito major est: laburnum Plinii esse volunt, cuius Plinius lib. 16. cap. 18. meminit. *Aquas odere cupressi, juglandes, cæstaneæ, laburnum.* Alpina hæc est arbor, nec vulgò nota, dura & candida materie: cuius florem cubitalem longitudine apes non attingunt. Laburni vulgaris materies medullitis nigra est, corticetenus lutea est, in modum guaiaci. Apes præterea ejus flores non aspernantur. Verum, ut Mathioli scribit, flores ejus attingunt. Quod verò palmi longitudinem florem non excedere scribit, id de omni laburno vulgò dicto verum non est; Reperitur enim in horto medico, cui longè major sit flos, vulgò *goude keten aurea catena* vocatur. Aquas vel aquosos tractus aspernare non videtur. Nam insignis, & magnæ altitudinis in Bavaria fit arbor, etiam Amstelodami, ubi solum satis aquosum & humidum. Quare, non multum à vero absunt, qui arborem hanc anagrum alteram faciunt.

Ἡ δὲ αὐτὴ τῶν ἰδίων. Hæc altera est, à priori longè diversa, ut ex utriusque planè diversa descriptione palam fit. Lege cum doctiss. Gaza σπίναν ἢ καὶ ἐπὶ πόντῳ. Τὸ τῆς πελίας. Doctiss. Constantin. corrigit μελίαν; quia supra cap. 11. de fraxino scripsit Theoph. τὰ δὲ φύλλα πρὸς ἡμίαντα διεφασκόμενα, καὶ αὐτὰ φύλλα διεφασκόμενα. Si ad verba Theophrasti diligenter attendimus. nec hæc nec vulgata lectio sana. Folio, inquit, esse lauri latifolia, sed rotundior, & majori, ut vel ulmeo vel fraxino simile appareat. Verum quidem est, fraxinum foliis esse lauri latifolia, sed longioribus, in acutum desinentibus. At Theophrastus inquit, rotundioribus esse, & amplioribus; qualia nec ulmo, nec fraxino sunt, Scribo, μελίαν. Mali folia

ampla lataque sunt, rotundis longiora. Sunt quidem, inquit, folia coluteæ similia lauro latifolia, sed rotundiora, & ampliora, adeo malo simile apparent, nisi quod paulò etiam oblongiora sunt.

καὶ πολλοὶ &c. hæc corruptissima. Corrigit Constantinus. πολλοὶ ἐκ τῶν ὀπίθεν, ταῖς λαπαῖς ἰσὶ καὶ ῥίζαις μεταξὺ &c. Quid folio cum radice? Præterea bis de radice ageret Theophrastus; sequitur enim infra, ῥίζας δὲ ἐπιπολάνας ἐλαπτεῖς, καὶ μακράς. Legunt alii πολλοὶ ταῖς λαπαῖς ἰσὶ, μετὰ τὸ τῶν πολλοῦ ἐνδὺς ἀπὸ μέσης καὶ ἀπὸ τῆς ἑστέρας, deletis supervacuis his dictionibus ἐκ τῶν ὀπίθεν & καὶ ταῖς ῥίζαις. Certè voces hæc vel supervacua, vel corruptæ; Quorsum enim tautologia ista ὀπίθεν ἐπιπολάνας, καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ὀπίθεν &c. Quod si cognita foret planta, facillè quid aliud in locum, ταῖς ῥίζαις, posset substitui; exempli gratia ταῖς λαπαῖς ἰσὶ, καὶ σπρόγγυλοις, ῥυσοῖς vel simile quid. Quare cum doctiss. viris lego πολλοὶ ταῖς λαπαῖς ἰσὶ μετὰ τὸ τῶν πολλοῦ ἐνδὺς ἀπὸ μέσης καὶ ἀπὸ τῆς ἑστέρας. Superne viridis, inferne cæva, fibris multis tenuibus nervoso, inter eas positus, quæ à media, costarum instar, ducuntur.

τὴν δὲ καρυάδα καλεῖται. Vertunt. *Amentum autem surculum, Verte. Cachryn autem in thyrsum fastigiatam, vel clavatam gerit.* Vide cap. 7. huius libri καρυάδα καλεῖται, est cachrys oblonga, in modum clavæ.

καὶ τὴν σφαιρὴν καλεῖται &c. *Gemmaeque circum folia.* id est, quæ globum nascentium foliorum in nodum explicatum ac reclusum obvolvunt & operiunt, Sic populi nigrae oculi primum, erumpens germen resinolum vocamus, quando folia nondum expansa sunt, sed conclusa, & convoluta, instar pilula oblongæ.

Ἰδία δὲ πρὸς τὴν ἰδία ἰσὶ &c. Multi arborem Iudæ vulgò dictam (de qua etiam alibi nobis agendū erit, cap. de ceronia & spina Ægypti.) coluteam esse volunt. Multa tamen prohibent hanc probare opinionem; quod folia ferat circinata propemodum rotunditatis, lauri, mali, fraxini, ulmi foliis rotundiora. præterea, quod nec sit arbor nodosa, nec ramosa. Insuper, quod nec clavatam cachryn, vel cachrys quid simile gerat. Cortice etiam constat levi, nec gemmas ostendit, læves, pingues, candidas. Denique, quod fructum floremque fert, cum utroque carere Theophrastus ex aliorum sententia scribat. Arbor Iudæ interdum in arborem justæ magnitudinis locis cultis crescit: neglecta verò & sponte nascent, ut plurimum inter frutices potius, quam arbores referri debet, è caudice lignoso rariores fert ramulos, alternatim ex lateribus nascentes, cortice ex purpura nigricante vestitos; qui primo vere antè folia, aut iis germinare incipientibus, inferiore partè ternos, aut quaternos simul junctos ferunt flores, ochri forma, sed colore elegant, purpureo, rubentes; folia deinde ex intervallis prodeunt asari fere, sed tenuiora, circinata propemodum rotunditatis, nervosa admodum uti aristolochiarum, & dura: superiore parte dilutiùs quam asari virentia, inferiore verò nonnihil candicantia. Floribus succedunt membranaceæ purpurascens filiquæ, & quodammodo transparentes, compressæ, digitalis longitudinis & latitudinis, in quibus semen lentis, planum, durum. Aliud genus reperitur per omnia ferè simile, præter florem; qui in hoc candicat, cum in superiore purpureus sit, & corticem virgultorum, qui candicat potius, quam purpurascit. Primum in nonnullis Hispaniæ Provinciis in sepibus ac dumis reperitur. Italiæ quoque montes, ac Narbonensis Galliæ agri hoc non destituntur frutice. Apud Belgas in hortis colitur, Novella stirps adversus hyemis injurias servari, muniri debet, adulta hyemem fert, etiam satis sævam. Alterum genus flore candido, sponte nascent, non observavit diligentissimus Clusius, sed semine duntaxat natum vidit in quibusdam Belgicis hortis.

τὴν δὲ ἐν δάφνῳ. De lauro agit Alexandrina. Lauri forma quædam nomen lauri accepisse extra controversiam est. Sed unde Alexandrinæ ἀλεξάνδρεια nomen accepit non constat. Nonnulli ab Alexandria Troadis, ubi mons est Ida, nomen accepisse scribunt. Circa Idam nasci auctor est Theophrastus. Plin. lib. 15. cap. 30. Plurima in Ida, & circa Heracleam Ponti, nec nisi in montosis, &c. Hæc opinio aliis minùs probabilis; qui non ab Alexandria urbe nomen impositum volunt, verum ab Alexandro ipso, à quo & urbi nomen. Unde ἀλεξάνδρεια δάφνη, vel, ut apud Hesych. ἀλεξάνδρεια, inquit, βοτάνης αἶδος. Sic ἀχιλλεῖον καλεῖται ab Achille, Δυσιμάχου à Lyfimacho, ἡρακλεῖον φυτόν & ἡρακλεια ab Hercule. Ab Alexandro hæc nomē invenit, quod ea coronatus fuit Alexander. Stephanus ἰσὶ ἐ ἀλεξάνδρεια βοτάνη, ἐ φυτόν. παρ' ἀλλοῖς δὲ ἀλεξάνδρεια, ἢ ἢς ἰσὶ φυτόν ἀλεξάνδρεια ἐν τοῖς ἀγροῖς, πρὶς δὲ δάφνῳ.

molle esse. Plinii verba mox considerabimus. Vulgata lectio *ἡπιφύλλοις* & probabilior videtur; quippe Theophrastus laurum Alexandream *ἡπιφύλλοις* scribit. *Ἐπιφύλλοις* & planta est, quæ folii dorso fert fructum, *ἐκ τῆς ῥάχιδος* & φύλλον, ut loquitur Theophrastus. De hac voce mox plura. Non potest planta hæc dici *ἡπιφύλλοις*. Theoph. lib. 6. hist. cap. 1. *ἡπιφύλλοις* vocat, quæ foliis

funt omni ex parte sic in spinas divisus, & abeuntibus, ut
tangenti nihil præter spinas occurrat. *φυλλόκαρπον* vocari
idem scribit Stephanus. Plin. loc. cit. carpophillon vo-
cari scribit, quod idem est: non alia de causa nomen hoc
inditum, quam quod fructus ex folio dependeat. *χαμα-
δάφνη* & Plinius & Stephanus vocari scribunt. Diosco-
rides chamaedaphnen quidem laurum Alexandream vocari

Hypoglossum Penæ & Lobelii.

tradit, verum laurum Alexandream non refert nuncupari chamædaphnen. Sed tempus est, ut ad descriptionem ipsius plantæ veniamus. Theoph. ἐπιφυλλόκαρπος ἐστίν, id est, ut ipse exponit, ἐκ ῥάχματος ἔφυλλον, id est, ex dorso ipsius folii spina fructum ferat. Dioscorides ἐκ μέσσης φύλλου. lib. 4. cap. 147. ubi ait, φύλλα ὀξυμυρίνη ὁμοία ἔχει, μέριζον ὃ καὶ μαλακασίτη, καὶ λευκότριχες καρποὶ ὃ ἐκ μέσσης ἰνδρῶν, ἰριβήτων τὸ μέγεθος. κλωνία ἐπὶ τῆς ἀσπιθραιμειοῦς ἢ ἐκ μέριζου: ῥίζα αὖτε παρὰ τὴν ἀσπιθραιμειοῦς καὶ ὀξυμυρίνη. μέριζον ὃ, ἐκ δὲ δάφνης, ἐκ μαλακασίτης. φύεται ἐν τόποις ὀρεοῦσι. Foliis est myrti sylvestris, majoribus (interpres quidam minoribus vertit, quasi scriptum foret minoribus) tamen, mollioribus, ἔ candidioribus: fructu in mediis foliis rubro, ciceris magnitudine; ramos vero per terram spargit dodrantes, interdum etiam majores, radice myrti sylvestris simili, at majore, odorata, mollioreque. Nascitur in montosis. Ἐκ μέσσης inquit, id est, ἐκ μέσσης φύλλου mediis foliis. Sic cap. præcedenti de rusco. Τὸν ὃ καρπὸν ὀρθόφυλον, ἐκ μέσου ὃ τὴν πετὰν ἀπὸ φύλλου. Fructum rotundum medio folio inhaerentem. Eleganter Theoph. lib. 1. cap. 16. ἵνα ὃ τὴν φύλλον καρποφύει ἐπὶ μετὰ τὴν ἀπὸ φύλλου τὴν καρπὸν, ὡς αὖτε ὁ ἀλφειῶν δάφνη ἐπιφυλλόκαρπος. Foliorum quædam fructifera sunt, fructu mediis foliis amplectente, ut laurus Alexandria fructum super folii dorsum gerens. Quæ igitur ἐπιφυλλόκαρποι sunt, ea μετὰ τὴν ἀπὸ φύλλου τὴν καρπὸν dicuntur; quia fructus ex circumplectente folio velut conceptaculo emicat, καὶ τὴν πᾶν ἀπὸ φύλλου τὴν φύλλον ἐπιφυλλόκαρπος ἐστίν, id est, folio innatus ἔσθ' adherens, qui quidem in rusco & lauro Alexandria, ἐκ μέσου ὃ ῥαφόν, ἐκ μέσου τὴν πετὰν, ut icon addita ostendit. Plin. loc. cit. Ramos spargit à radice dodrantes, topiarii ac coronarii operis, folio acutiore quam myrti, molliore, candidiore, majore, semine inter folia rubro. Plurima in Ida ἔσθ' circa Heracleam Πόντι, nec nisi montosis. Ita in editis legitur, in antiquo Veneto. Foli acutiore quam myrti: molliore ac candidiore, majore semine inter folia rubro. Quasi femem foret majus. Scribe, & distingue, Folio acutiore myrti (ita oxymyrfinem vertit) molliore, candidiore, ac majore. semine inter folio rubro. Acutiorem myrtum dixit, quod ruscus folia nyrto similia habet, sed pungentia. Lib. 23. cap. ult. Castor oxymyrfinem myrti foliis acutis, ex qua fiunt ruri scopæ, ruscum vocavit. Ideo loc. cit. acutiorem, ut dixi, myrtum vocavit. Minus rectè Plinius. καρπὸν δὲ ἐκ μέσσης vertit, semine inter folia, quod imitati sunt quidam Dioscoridis interpretes. Interpretari oportebat, Fructu inter folia rubro. Cæterum malè vir Doctissimus ex depravato & corrupto Plinii codice, Dioscoridis non maculatum corriggit, φύλλα ἔχει ὁμοία μυρσίῃ, Ex Oribas. con-

Uvularia mas Brunfestii. Vul-
gare Hypoglossum.

stat Diosc. scripſiſſe. ὄξυμυρσίνη. Præterea falſum eſt, foliis eſſe laurum Alexandream myrti mollioribus; duriſſimis eſt, & magis ſpinofis. Botanici Dioſcoridem hanc ipſam Alexandream laurū nomine hypogloſſi, vel ut alii manlunt, hypogloſſi deſcribere contendunt, ac his de una eadēque planta diverſis capitibus agere. Deſcribit hypogloſſum, ſic enim in vulgatis legitur, lib. 4. cap. 132. ἡ πομπύλας οὐκ ἔστιν ὁμοιοῦς τῇ μυρσίνῃ ἀγρία, καὶ λίαν τὰ φύλλα ὀκμοῖται. κόμην δὲ ἀκανθώδη ἔχει, καὶ ἐπὶ αὐτῇ ὥστε γλωσσίδα καθ' ἑαυτὴν φύλλοις δοκεῖν ἢ ἡ κόμη παρὰ μέρει εἶναι χρῆσιμον καὶ φαρμακωγόνον. Hypogloſſon ruſillus eſt frutex, folia habet tenuis ſylveſtris myrti figura, comamque ſpinofam, & in ſummo ceu linguas ſecundum folia exeuntes. coma caput dolentibus amuletum utile creditur. Plin. lib. 27. cap. 11. Hypogloſſa folia habet figura ſylveſtris myrti, concava, ſpinofa, & in his ceu linguas folio parvo exeunte de foliis. Capitis dolore corona ex his impoſita minuit. Plinium ex Dioſcoride corrigunt, cum Dioſcorides ex Plinio emendandus ſit. Plinium ſcripſiſſe aſſerunt. Hypogloſſa folia habet figura ſylveſtris myrti, comas ſpinofas, & in his ceu linguas, folio parvo exeunte de foliis. Cum nemo unquam viderit ſpinofam hypogloſſi comam. Quod mirum videri non debet; coma enim caret; niſi cum Poëtæ placeat folia comam vocare. Malè idcirco quidam legunt apud Dioſcoridē ἡ πομπύλας οὐκ ἔστιν ὁμοιοῦς τῇ μυρσίνῃ ἀγρία ὅμοιοι. καὶ ὁλόω vel πολλῶ ὅτι κόμην ἔχει ἀκανθώδη, & ἐν αὐτῇ ὥστε γλῶττις. Hypogloſſon fruticulus eſt ſimilis ſylveſtri myrto. comam habet cavam vel multam, & ſpinofam in qua quaſi lingua. Comam nullam habet, multo minus ſpinofam; nec tale quid ſcribunt Dioſcorides aut Plin. Scribe, ἡ πομπύλας οὐκ ἔστιν ὁμοιοῦς τῇ μυρσίνῃ ἀγρία ὅμοιοι. τὰ φύλλα λίαν τὰ καὶ αὐτὰ ἐν αὐτῇ ὥστε γλῶττις ἔχει ἐπὶ αὐτῇ, καὶ ὥστε γλωσσίδα καθ' ἑαυτὴν τοῖς φύλλοις (vetus codex addit μικροῖ) non ineptè) id eſt, Hypogloſſon ruſillus eſt frutex, myrto ſylveſtri ſimilis, foliis tenuibus, concavis, extrema parte ſpinofis, & juxta folia (parva) ligulas. Folia hypogloſſi, concava, tenuia, parva, extrema parte pungentia; medio quaſi cavo aliud foliolum linguæ inſtar inſitum. Certè omnia folia hypogloſſi inflexa ſunt, ſeu cava, nō comoſa. Dubitat quidā, an voces has, & in his ceu linguas, folio parvo exeunte. Et. Capitis dolore corona ex his impoſita minuit. Satis rectè feliciterque expreſſerit Plinius. Græcè παρὰ μέρει non eſt corona, ſed παρὰ πρὸς, quod ex collo, aut brachiis, aut alia parte corporis alligatum ſuſpenditur. Sic de ſelenite lapide. καὶ ἀντὶ φυλακτερίου ὅτι παρὰ μέρει αὐτῷ αἶμα γόνιμους χροῖνται. Hyſychius παρὰ μέρει τῶν παρὰ πρὸς. Idem παρὰ πρὸς παρὰ μέρει τῶν παρὰ πρὸς & παρὰ πρὸς, dicuntur quæcunque

ad arcendas malorum noxas aliqua corporis parte, præfertim collo, alligantur. Diosc. libr. quarto de verbena, *καλοῦσι δὲ αὐτοὶ τὴν ἐν τῷ βραχίονι. διὰ τὸ ἐν τῷ βραχίονι εἶναι χρῆσιμον καὶ φαρμακικόν. ἀλλὰ μάλιστα, propriè quod circumnectitur & circum alligatur alicui; sed peculiariter, τὸ ἀεικλῆν, est amuletum. Porro non idem est ἀεικλῆς five ἀεικλῆς, & ἀποκλῆς, ut existimant. Ἀποκλῆς dicuntur, quæ pendent ex superstitiosa vanitate magiæ, ἀεικλῆς five ἀεικλῆς agunt ex naturæ proprietate, quæ nec Galenus ipse improbat, nec quisquam vituperare potest. Rectè Plinius dixit, *ἔν τῃς αὐτῇς linguas folio parvo exeunte.* Nam autopsia ipsa sic esse ostendit, ut ex figura adpicta videre est. In antiquo Dioscoridis codice scriptum repperit Lacuna. καὶ ἐν ἀρχαῖς οὐκ ἐστὶν ἐπιγλωττίδας ἀλλὰ φύσεις μικρὰς ἐν τοῖς φύλλοις. In summitate foliorum germina quedam exigua instar ligularum. Mavult idem Lacuna non ἐπιγλωττίδας vel ἐπιγλωττίδας legere, verum ἐπιγλωττίδας, quod foliola, quæ de foliis exeunt, epiglottida imitentur. Non video, cur ea hypoglossis vocari nequeat. Plinius lib. I. cap. 37. de lingua loquens, *sub ea minor lingua epiglossis appellata nulli ova generantur.* Si sub lingua, nihil vetat, quo minus hypoglossus dici queat. Addo quod Galenus & Ægineta plantam hanc non ἐπιγλωττίδας sed ἐπιγλωττίδας vocant. Quomodo etiam testibus Cornafio & Cl. Salmasio in antiquis quibusdam legitur codicibus. Doctiff. Botanicus locum hunc de hypoglossis in hunc legit sensum, *ἐπιγλωττίδας ἡμῶν ἐστὶν ἀρχαῖα ἀρχαῖα καὶ λαοὶ καὶ τὰ φύλλα οὐκ ἐστὶν. χρῆμα δὲ ἀρχαῖα ἔχει ἐν ἀρχαῖς καὶ οὐκ ἐστὶν ἐπιγλωττίδας οὐδὲ τὰ φύλλα. Hypoglossum frutex parvus est, myrto sylvestri (non rusco, ut vertit Ruellius) candida folio similis, comam in summo spinosam habet & prope folia ligulas. Certe ego non novi sylvestrē myrtum aliam, quam ruscum. Satis clarè Plinius oxymyrtinem sylvestrem myrtum inquit, eandemque oxymyrtinem à Castore ruscum vocari scribit lib. 23. cap. ultimo. Verba Plinii cap. de rusco examinabo. Nusquam tradidit Dioscorides candidam myrtum sylvestrem esse. Lib. I. cap. 45. hæc scribit; *μύρτιν ἢ ἡμετέραν, πρὸς μέν τινα ἰατρικῶν χρῆσιν ἢ μέλαινα τῆς λευκῆς ἀρωματωτέρα, καὶ τῆς μέλαινας ἢ ὀρενῆς, τὸν μὲν τοὺς κατὰ τὸν αἰῶνα πρὸς ἔχει. Myrtus sativa nigra medicinale utilisior quam candida, & eo ipso genere accommodatior montana.* Utramque myrtum tam sativam quam sylvestrem, dividit in albam & nigram. Deinde in sativæ genere montanam accommodatiorē inquit. Vide cap. de myrto, & cap. sequens de rusco. Nec albæ myrto comparavit Dioscorides. Apud Oribasium enim, qui fideliter satis Dioscoridis verba exscripsit, ut in vulgaris, legitur. Cæterum experientia docet, ἐπιγλωττίδας vocari quod γλωττίδας, id est, ligulas ferat, quæ non aliud sunt, quam foliola in mediis foliis nascentia. Dixi, laurum Alexandream & hypoglossum eandem quibusdam esse plantam, quod utriusque descriptio propemodum eadem videatur: utraque enim rusci est folio, aliasque similes notas habet. Alii non tantū laurum Alexandream, & hypoglossum vel hypoglossum, sed & chamædaphnen & laurotaxam Plinii eandem volunt esse plantam; ita ut una eademque planta, ter à Dioscoride diverso nomine, & quater à Plinio delineata sit. Sed video plerisque palinodiam canere, ac confiteri, hypoglosson à lauro Alexandræa diversam, at hypoglosson & lauro taxam eandem plantam esse, ut & laurum Alexandream & chamædaphnen. Prius quidem concesserim, alterum non item. Diversas autem esse plantas Alexandream laurum, chamædaphnen & hypoglossum probatur, quod Galenus, & Ægineta de iis diversis locis, tanquam de diversis plantis egerint. Sed forsā dicent, ex Dioscoride illos hæc exscripsisse, eique fidem adhibuisse. Alter, inquit, ex altero exaravit. Aliud addo argumentum, quod tribus istis & notæ, & vires diversæ assignentur. Et, ut reliquas omittam notas, certum quidem est, hypoglossum baccam gerere inter folium majusculū & minus illud, quod de folii parte altera ceu ligula quædam exire videtur. Laurus verò Alexandrea parva hæc foliola non habet, sed mediis foliis parte averfa flores fructusve, sine pediculo, & ligulato bilinguivæ foliolo amplectitur. Et hæc causa, cur Dioscorides, qui hanc differentiam non observavit, ligulæ nullam faciat mentionē, sed tantū scribat, rusci modo, in medio folio fructum ferre; καὶ τὸν προχρῶν ἐν μέσῳ δὲ τῷ πλάτῃ, item καὶ τὸν ἐν μέσῳ, intellige, φύλλοις. Eleganter, ut supra dixi, Theophr. ἐν τῷ βραχίονι. & hæc quidem jam recepta opinio. Laurum Alexandream vulgò vocant, laurum Alexandream fructu folio insidente: alteram verò, laurum Alexandream fructu pediculo insidente, quæ hypoglosson Dioscoridis. Laurū Alexandream & chamædaphnen eandem scribunt, quæ nondū evanuit opinio. χαμῆδαφνον de-**

lineat Diosc. lib. 4. cap. 49. χαμῆδαφνον δὲ δὲ καὶ τὰ φύλλα αὐτῆς ἀρχαῖα ἐκάλουν, ἡ δὲ αὐτῆς ἀρχαῖα ἐκάλουν (hæc vox deest in vulgaris codicibus, addidit eam rectè ex veteribus exemplaribus Saracenus, quæ & apud Oribasium extat) πηχυαίους, ὀρθοὺς, λεπτοὺς, καὶ λεῖας: καὶ τῶν τῶν τῶν φύλλοις ὁμοίων δάφνη, λεῖοτεροι δὲ πολλαὶ καὶ λεπτοτεροι (hanc vocem idem addit ex vetusto Lacunæ codice, & Serapionis interpretis fide, apud Oribasium tamen non extat) καὶ χαμῆδαφνον. καὶ τὸν δὲ ἀεικλῆν, ἐν τῷ πλάτῃ τῶν φύλλοις ἐπιπύκνυνται. Chamædaphne, quam & Alexandream laurum aliqui vocant, virgas promit singulari ramulo constantes, cubitales, rectas, terques ac leves: sed & huic folia sunt lauri similitudine, at læviora multo, tenuiora, ac viridiora, fructus rotundus, rubens, foliis annexus. Multa sunt quominus laurus Alexandria; & chamædaphne eadem dici possit planta. Alexandria laurus, foliis est rusci majoribus, mollioribus, candidioribus: chamædaphnes sunt lauri similitudine læviora, ac viridiora. Tam hippoglossum, quam Alexandria laurus, ut recentiorū constat experientia, foliis est lauro multo asperioribus dilutioribusque: contrarium de chamædaphne scribit Dioscorides, nempe hujus folia esse viridiora & læviora multo. Nec Alexandria laurus, nec hippoglossum virgam singularem rectam cubitalem emittit, sed dodrantalem & humi quasi procumbentem; saltem quæ nec recta, nec singularis dici queat, nec etiā levis, sed nonnihil aspera. Nunc de Lauro-taxa videamus. De hac Plinius lib. 15. cap. ult. ubi de lauro Alexandria, chamædaphne & daphnoide agit: *Accedit in topiario opere taxa, excresecens in medio folio parvulo, veluti laciniæ folii, & sine ea spadonia, mira opacitatis patientia.* Quin eadē de hypoglossis referat, negare nequeo. Hypoglossum five laurus Alexandria folio pediculo insidente cauliculos emittit dodrantales, ex parte erectos, ex parte humiprocumbentes, rotundos, veluti sigillū, quod Salmoniacum vocant. Folium habet tenue, parvum, acuminatum, cui medio quasi cavo aliud foliolū, lingulæ instar insitum: aliquando terram versus, quandoque in cælum suspiciens, in aculeo rigido, infecto, mucronatum utrumque. Foliolū illud medium parvum est, rusci folio minus, alterū vero majus laurino simile, sed minus multo, dilutius virens & asperius. Inter utrumque foliolū baccula etiam per maturitatem rubra visitur, ex oblongo petiolo dependens, ochri magnitudine, quæ ipso exiguo foliolo quasi tota subinde contegitur: radix albida, longa, suavis odoris, minor, gracilior, brevior, quam rusci. Nascitur montosis, saxosis, asperis & incultis locis. Genus Portus-Lunæ, Savonæ, Nicæ, aliisque Alpibus sterilibus calidiorum tractuum. Reperitur etiam in Pannoniæ superioris montibus. Bellonius circa Athon montem valde frequentem esse, scriptum reliquit. A recentioribus uvularia dicitur, quod ex se gignit foliolū lingulæ aut uvulæ appensæ simillimum. A binis foliolis bis lingua dicitur; ab aliis bonifacia, quod in medendis morbis usum insignem præstet. Belgis Tonghen-bladt dicitur. Otto Brunfelsius, Tabernæ montanus, & Gerardus marè & fœminā pingunt. Duo ejus genera sunt, inquit, unum quod duplici folio constat, masculū nominamus, quoniam inter folia semen habet; aliud quod simplici folio est, fœminam arbitrantur. Ego arbitror tenellum esse hypoglossum, cui nondum bina folia. Sed in re incerta nihil affirmo. Fortè & aliud genus viderunt, quod Alexandream laurum Columna & Lobelius vocant. Laurus Alexandria fructu, folio insidente adeo similis est hypoglossis, ut eandem plantam primo aspectu quilibet censeret. Sed latiora sunt folia, colore magis diluto, molliora; nec venalis five nervulis in longum rectis per folia, sed divaricatis, baccis in medio foliorum impressis, nec ulla epiglottide tectis. Romæ conspexit Nobiliss. Fabius Columna in Vaticano cultam. Lauri Alexandria ramū describit Lobelius in Adversar. parte altera. Hæc, inquit, ramuli pars non excedebat longitudinem unciarum quinque, septenis foliis alterno situ, non ex adverso, ut habet effigies Mathioli, & Lugdunensis, prædicta; nervosis utrimque, rigidis ut hypoglossis: inferioribus ternis aut quaternis, uncias duas longis, & plus una latis, in mucronem rusci modo fastigiatis: medio averso folii crassiore nervo, specimine flosculi pallidi geminato, sine pediculo, & ligulato foliolo (fructus enim mediis foliis amplectitur, Theophrast. auctore) ubi semē bonifaciæ five hypoglossi minus ferre dicitur, donatis; ternis verò superioribus minoribus uncia latis, & sesqui uncia longis, mucronatis, utrimque; itē nervosis, sine flosculorum rudimentis. Utriusque Lobelii & Columnæ effigie exhibeo. Planta quæ à Mathiolo lauri Alexandria nomine & à Lugdunensi hypoglossi nomine depingitur, si non est polygonatū 4. Clusii, inter incognitas locabo. Si verò ea est, nec hypoglossum nec Alexandria laurus dici potest. Non hypoglossum; quod nec pungentia ha-

Hypoglosson.

Laurus Alexandrina.

Ber folia, nec dura, sed valde tenella & mollia. Deinde, quia ligulas non producit sub corymbis, sed singulares baccae ex singulis petiolis ad foliorum exortum dependent: postremo, quod frutex non est semper virens instar Alexandreae lauri, sed totus caulis ad radicem usque perit singulis annis, perinde ac in reliquis polygonati generibus. Non Alexandria laurus, quia non est frutex, nec in folii dorso fructum ferat: tum etiam, quod rusco folia non sunt satis similia. De hypoglosso illud ad huc addendum, quod raro in hortis ultra annum tertium, aut quartum, imò, ut alii volunt, unum, alterumve duret, ut pote nimis sylvestris ac montana. Nunc de rusco hac occasione nobis agendum erit.

Keraglosson; Idem quod *δρυμυρσιν*, acuta myrtus; quod foliis sit spinosis, alioquin myrto similibus. Unde Poëta *cuspidatum vertice myrtum*. *κινεργον* stimulus, spiculum, aculeus. *μυρσιν* myrtus. Tò *δρυ* acutum, vel, quod in acutum desinit, significare extra controversiam est. A Dioscoride *μυρσιν* *αγρια* dicitur. Habet multa spuria nomina, sed quæ huic parum conveniunt. *οι δει*, inquit Auctuarii auctor, *ισχυμυρσιν*, *οι δει δρυμυρσιν*, *οι δει μιν* *ακαρσιν*. Apud Ald. legitur *μυρσιν* *αγρια*. pro quo in altero codice *μυρσιν* *αγρια*, *οι δει ισχυμυρσιν*. Plinius, chamæ-myrtum vocari tradit; quod etiam testatur auctuarii auctor. *οι δει χαμαιμυρσιν*. A Romanis, ut idem scribit, *ρυσκουμ* dicitur, id est ruscum. Plinius lib. 27. cap. ult. *myrtus sylvestris, sive oxymyr sine, baccis rubentibus, & brevitate à sativa differt*. Idem paulo infra. *Castor oxymyr sinem myrtifoliis acutis, ex qua fiunt ruri scopæ, ruscum vocavit, ad eodem usus*. Satis ignoranter, inquit, Plinius ruscum Latinorum ab oxymyr sine Græcorum diversum esse putat. Myrtus sylvestris nunc vera myrtus est, sponte nascens; nunc ruscus. Hæc Plinius, inquit, non distinguit. Sed non vult Plinius diversam oxymyr sinem Castoris, ab oxymyr sine, quam paulo ante myrtum sylvestrem vocari tradiderat; sed Castorem eandem oxymyr sinem acutis foliis ruscum vocare, & ad eosdem quos alii, & ipse Plinius, usus præscribere: Fatendum tamen, alibi à Plinio confundi myrtum sylvestrem cum rusco. Nam lib. 15. cap. 7. scribit. *Simile est (oleum) è myrto nigra: & hæc latifolia melior. Tunduntur bacca, aspersa calidâ aquâ, mox decoquuntur. Alii foliorum mollissima decoquunt in oleo & expriment.* Alii defecta ea in oleum prius sole maturant. Eadem ratio & in sativa myrto, sed præfertur sylvestris, minore semine, quam quidam oxymyr sinem vocant, alii chamæ myrsin, alii acaron à similitudine. Est enim brevis, fruticosa. Scribe, ac interpunge, in hunc modum. *Simile est è myrto, nigra, & hæc latifolia melior*. Præmonuit enim de oleo

Uvularia foemina Brunfelsii.

laurino faciendo, optimam esse laurum nigram & latifoliam, Adjicit, & myrtum similiem accidentium accommodatam esse oleo myrtino faciendo. Diosc. lib. 1. cap. 48. *μυρσιν* *οι δει ακαρσιν* *επειδ ουκ εστιν αρα ημετερον κειν* *ακαρσιν*. Myrti olei præparandi ratio hæc est. *Myrti nigra seu sylvestris, seu sativa* (ergo non omnis nigra sylvestris, ut vult magna auctoritatis Botanicus. Vide cap. præcedens) *tenerrima quæque folia tundito, atque exprimito*. Lege ex eodem Dioscoride prius sole macerant, non ut in editis, maturant. *Idem δει φολια ακαρσιν, ος ηλιον, ουκ ελαττει δακτυλιν*. Peculiari quoque modo, si exposita soli folia in oleo maceres. Porro Dioscorides myrtinum oleum ex foliis; Palladius in Ianuar. c. 21. è baccis fieri docet. Utrumque modum habes apud Plinium; qui rectè fecisset, si myrtum sylvestrem arborem, cum rusco non confudisset. Sylvestris myrtus oxymyr sine aut chamæmyrsine non vocatur, nec ex rusco oleum paratur. Ruscus, ut ex Dioscoride probatur, oxymyr sine & chamæmyrsine nuncupatur, plantaque est brevis & fruticosa; qualis non est myrtus sylvestris, ex qua oleum fit myrtinum. Alii, inquit, chamæmyrsinem alii acaron à similitudine. In antiquo codice Veneto longè aliter. Alii chamæmyrsinem, quia coronæ habet similitudinem; Hæc est enim brevis, fruticosa. Illud à coronæ similitudine, glossatoris esse puto, qui cum legeret *ακαρσιν* vel *ακαρσιν* dici, scripsit in margine à coronæ similitudine. Tò *ακαρσιν* enim annulum significat, quem in minimo digito gestabant antiqui. Hesychius, *ακαρσιν* *το εστιν το μικρον δακτυλιν*. Melius in vulgaris codicibus legitur. Alii chamæmyrsinem, alii acaron à similitudine &c. Nam lib. 25. cap. 13. ubi de acoro agit, scribit; *Nec non inveniuntur qui oxymyr sine (scribe ex antiquo oxymyr sine) radicem acaron vocant, ideoque quidam hanc acaron agrion vocare malunt*. Sunt qui *ακαρσιν* vel *ακαρσιν* à brevitate & exiguitate dici existimant. *ακαρσιν* enim pusillum & exiguum, adeo ut præ brevitate tonderi nequeat. Hesychius. *ακαρσιν* *ακτι* *ακαρσιν*, *ιστοι δει το βραχυ ο ουδεν κειν*. Sed si inde nomen, quomodo à similitudine dicit Plinius acaron vel acaris vocari? legendum omnino ex lib. 25. Alii chamæmyrsinem alii acaron à similitudine. Scribe etiam loco citat. *Radicem acaron vocant, ideoque quidam hanc acaron agrion vocant*. Ruscum, inquit, quæ aliter oxymyr sine, ad differentiam acori aromaticæ, *ακαρσιν* *αγρια*, id est, sylvestrem acaron vocarunt, quod locis sylvestribus, incultis, & asperis nascatur. lib. ergo 15. Alii acaron à similitudine. A qua similitudine? Radicis inquam similitudine, quæ acori modo & geniculata est & serpit. Vide utriusque iconem. Corrige verò Auctuarii auctore, *οι δει ακαρσιν*. lege *ακαρσιν*. An

An rectius Dioscorides graminei comparari, aliorum
esto iudicium. Officinis, nec tantum iis, sed ipsis etiam
medicis non ruscus sed brusculus una addita littera dicitur
quod habent ex Myrepto. Apud quem sect. 1. de
antidotis. cap. 29. ἀσπράγγης σπέρματι & πέρσκι. pro quo
M. S. μέρσκι. Litteram π. mutarunt in β. officinæ.
Ruscum à Dioscoride lib. 4. cap. 141. describitur.
μερσίνη ἀγρία τὸ γὰρ φύλλον μερσίνη ἐστὶ ὀμνιον, πλωτὸν περὶ ὃ, λογ-
χοειδὲς, ὅν τι ἀγρία, τὸ γὰρ καρπὸν προκύβου, ἐν φέσει ὃ τὰ πτωλὼν
ἀειφωρῇ, ἱερὸν ἐν τῇ πτωλίνῳ ἔχοντι τὸ κύτος ὁσπῆς. κλωνία
λυγρεῖδη, πολλὰ ἐκ τῆς ρίζης αὐτῆς διοφρυνεῖται, ὅσων πύχνης. φύλλων
μερσῶν. ῥίζων τῶν διοφρυνισίων ἀγρῶν, γλυκύων ἐν φύλλῳ, ὑπόπικρον.
φύεται ἐν τετραχέσι τοποῖσι καὶ κρημαίνονται. Myrtus sylvestris foli-
um fert myrti, sed latius, ad formam lanceæ mucronatum,
fructum rotundum, medio folio inhaerentem, qui per matu-
ritatem rubet, nucleumque ossis instar durum completitur,
Ramuli ab una, eademque radice numerosi exeunt, vitilium
modo lenti, fructu contumaces, cubitales, foliosi: radix gra-
minis similis, gustanti acerbæ & subamara. In asperis & præ-
ruptis locis nascitur. Notat Goupylus in utroque antiquo
codice hunc locum sic descriptum haberi μερσίνη
ἀγρία ἢ ὀξυμερσίνη, ἥς ἀσπράγγι & νηπάλῳ ἐδίσταται διενεπικώ-
ναι, καρπὸν ἔχει ἀειφωρῇ, ἱερὸν ἐν τῇ πτωλίνῳ τὸ κύτος ἔχοντι τὸ
κύτος, κλωνία λυγρεῖδη. Cætera ut sunt descripta in vulgatis
codicibus. Myrtus agrestis vel oxymyrrhine, id est acuta
myrtus, cujus asparagi teneri comeduntur, propter quod
urinam ducunt, fructum habet rotundum, rubrum, quum
maturefcit, atque intus nucleū ossis duritie, propinquum &c.
Hanc lectionem secutus est Oribasius, quod luculentum
inditium, feri scripisse Dioscoridem, saltem non temere
reijciendum. Vulgatum codicem corruptum, ex eo fa-
cile colligitur, quod de fructu scribat. προκύβου ἐν μέσει ὃ
τὰ πτωλὼν ἀειφωρῇ. Alterutra vox redundat. Scribe cum
Doctiss. Saraceno ἀειφωρῇ. Serapio postquam hunc fru-
ctum rotundum scripsit, addit aliquantulum depressum
& latum, quod neque apud Diosc. legitur, neque est
veritati consentaneum, Sed turpius, ut lib. 9. cap. de
cubebis ostendi, fallitur, dum levissimo nixus argumen-
to, cubebas cum myrti sylvestris fructu easdem esse as-
firmat. Vetus præterea codex addit legitque, τὸ κύτος ὁσπ-
ῆς. καρπὸς ἀσπράγγι & ἡ ἡμέρα & ἀσπράγγι πτωλὼν κλωνία. &c.
Quæ spuria videntur. Idem seraphi ὑπόπικρος, non non est
melioris notæ. In eodem etiam legitur φύεται ἐν τετραχέσι
τοποῖσι, & κρημαίνονται, & ἐν κρημαῖσι. Locis humectis an proveyat

Ruscus.

inquirendum. Humilis stirps est, cauliculi aut potius pediculi ejus rotundi, recti, lenti, semipedem aut dodrantem alti, è fusco virentes; folia parva, latiuscula, è viridi nigricantia, perpetua, nulli frigori cedentia, densa, ipsa, busi, aut potius myrtinus familia, sed rigentia, pungentiq; cacumine mucronata. Unde 2. Georg.

— Nec non etiam aspera ruscæ

Vimina per sylvam —

Vt Eclog. 7.

Immo ego Sardois videar tibi amarior herbis,

Horridior rusco, projecta vilior alga.

Flores pusilli, baccae mediis dependent foliis, per maturitatem corallii modo rubentes, majores quam asparagi, nucleo intus ossæ planè duritie, vixque ulli frangenti ictu cedente, qui sæpe per triennium intra terram delitescens, tandem erumpit. Radices albidæ, longæ, ramosæ, serpentes, geniculatæ parte suprema qua serpunt, mediocris crassitudinis, gustu, dum virides sunt, dulce quiddam recipientes, exsiccatæ amaritudinem non obscuram. ostendunt, primo vere virentes ac teneiores admodum turiones promit, asparagi modo, sed breviores, crassiores, hirsutosque, qui aliorum asparagorum modo elixi, manduntur ex oleo, sale, & aceto. Semen autumnò perficitur. Planta hæc Hetrusca lingua *pungitopi* dicitur, quod arcendis muribus aptissima sit, si salitis appensis carnis funiculo circumligatur: qua de causâ à veteribus *perungitopi* dicta videtur. Venetiis frutex hic spinosus quotidianò in usu est; solent enim ex eo scopas conficere, quibus conclavia purgant. Quam fortè ob causam, à Marcello empirico medico antiquo, *scopa regia* vocatur. cap. 26. *oxymyrsines* quæ *scopa regia* vocatur, succi *hemina*. Differt natali sole, & indole à myrto: nam apud septentrionales nulla nascitur sponda myrtus, nec frigus fert: contra, ruscum calidis frigidisque provenit regionibus, Hyemem etiam apud nos fert lævissimam; adeò; ut miratus sum sæpius Camerarium, virum doctissimum & optimum, de cuius fide dubitate nefas foret, scribere. *Hyemem nisi clementiorem, apud Norimberg. non ferre, locisque subterraneis asservari debere.* In Italia, Burgundia, aliisque asperis locis frequens est.

H ἢ σικκῆ, *ficus* *corrupta* ē &c. Plinius lib. 15. cap. 18. Idæa rubet olivæ magnitudine, rotundior tantum, sapore mespili, Alexandrinam hanc ibi vocant, crassitudine cubitali, ramosam, materie validam, lentam, fine lacte, cortice viridi, folio tilia, sed molli. Quod negligeret satis Plinius hæc exscripserit, & pleraque converterit, quilibet satis animadvertere potest. In antiquo non Idæa sed Iudæa corrupte legitur, nec melius in eodem, materia calidam scriptum est. Scribe cum Dalecampio cubitali crassitudine ramosam, materia valida, lenta, fine lacte. Nusquam tradit Theoph. ficum hanc lacte carere, nec usquam scripsit Alexandrinam vocari: sed in eodem monte laurum nasci, quam Alexandream nuncupant. Quare legendum putant, mespili crassitudine, molli, Alexandrinam & ibi natam laurum vocant. &c. Doctorum esto iudicium. Ego Plinium sic scripsisse nego. Theophrastus gustu mespili dixit, non crassitudine, nec fructum mollem ad instar mespili dixit, verum mollia folia tradidit. *πέλιον* male vertit *viride*. Melius Gaza *lividum*. verito, *nigrum*. Hesych. *πέλιος μέλανες. ὄρχος ἢ χλωροῖ*. ubi *χλωροῖ* non significat viride sed pallidum. Male in editis quibusdam legitur *πέλιος. μέλανες ὡς ὄρχος ἢ χλωροῖ*. *πέλιον φύλλον* quod ex livido ad nigrum vertit. Meminit huius ficus Athenæus lib. 3. deipnosoph. *ἐν ᾗ τῇ πέλει (ἡνίκα φρεσθῇ) καθὲν τὴν ἑσθιὴν φρεσὶ ἰδὼν γινώσκει συνελθὲν θυμῷ, φύλλον ὁμοίον ἔχοντες τῆς ἑ φιλοῦρας. φέρεται ἢ σικκῆ ἢ ἱνφρὰ ἡλίους ἐλαίας τὸ μέγιστος προχλωδαίτερε, εἶναι τὴν γαστρὶν μιστοπιδῶν.* Idem lib. 3. *hist.* *αὐτὸς* est, circa Idam Troia ficum provenire fruticosam, folio tilia simili, fructu quam ficum appellat rubro, magnitudine olivæ, rotundiore, gustu mespili. Et hæc pariter fideliter exscriba. Multa enim omisit, quæ ad ar-

† Videtur
omissū, vo-
lunt esse, vel
quid simile.

boris cognitionem pertinet. Doct. † *chamaecerasum alpinam*, fructu rubro gemino, duob. punctis notato à Clariss. Carolo Clusio periclymenii recti quarti nomine in historia plantarum descripto. Periclymenum hoc cubitalem superat altitudinem, sed quatuor, aut quinque pollicum crassitudinem raro excedit. Cubitali crassitudine inquit, esse Theophrastus; sed hoc de toto frutice accipiunt: vertunt enim, nec excelsa, sed crassa, sic ut cubiti spatium in orbem fruticantes ramuli occupent. Certè magna ea non est crassitudo. innumeri frutices reperiuntur, quorum ramuli trium cubitorum spatium in ambitu occupant. Sed alius in verbis Theoph. sensus, non altum inquit, fruticem esse, sed crassum, ut vel cubitali ambitu sit, quod de caudicibus, non ramis fruticem cingentibus accipi debet. Quis unquam dixit malum 24. cubitorum spatium excedere? vel, cum cubiti crassitie dicitur, nemo id de ramis cingentibus facile accipiet qui ambitum plus quam cubitorum 25. non raro faciunt. Periclymini hujus folia lautinis non sunt minora, perextremum naucronata, superne virentia, inferne candi-

candidiora, cum tilia exiguum habentia similitudinem, etiā duriora, cum molliora dixerit Theophrastus: florem fert gemellum, in longo crassiusculoque petiolo, qui parvam cum mespilo habet similitudinem. Fructus alioquin satis cum Theoph. delineatione convenit.

Ἡ δὲ ἀμειλίγη φύτις ἢ ὠδὴ τῆς ἰδῆς. Plin. lib. 14. c. 3. Alexandrina appellatur vitis, circa Phalacram brevis, ramis cubitalibus, acino nigro, fabæ magnitudine, nucleo molli & minimo, obliquis racemis prædulcibus, folio parvo & rotundo, sine divisuris. Alexandrinā vocat, intellige Alexandrinam Troadis, juxta Idam, de suo addit Plin. Alexandrinā vocari vitē, circa Phalacram: melius Theoph. circa Idæ partem, quā Phalacram vocant. Hesych. φαλάκρα τίπος τῆς ἰδῆς καὶ νύμφης, φαλάκρα ἀκρὸς τῆς ὀδοῦ. φαλάκρα ἀκρὸς τῆς ὀδοῦ. Phalacra locus Idæ, & nympha, Phalacra sumitates Euboie Phalacrum cacumen Idæ. Montis hujus quatuor ἀκρὸς τῆς ὀδοῦ describūt. Phavorinus φαλάκρα καὶ ἄλλοι. ἔχοντες οὖν φαλάκρα τὸς ἀκρὸς τῆς ὀδοῦ καὶ τῆς ἰδῆς. πύργου, λευκῆ, γέρραρον, φαλάκρα. Vulgo φαλάκρα dicuntur loca nuda, nullis herbis aut plantis vestita, quæ Latini glabreta vocant: ῥάγες οὖν πάλαιον &c. Plinius simpliciter acino nigro, fabæ magnitudine, γέρραρον π, nucleo molli & minimo vertit, γέρραρον quod in vis est, vulgo acinum vinaceum vocant; aliud nucleus, πυρρὸν. Obliquis, inquit, racemis, prædulcibus. Nescio quid velit Theophrastus, acinos ad latera nigros, dulces, adherere scribit, plantamque ramulis cubitalibus exporrigi. An corruptus Plinii codex? Certè confusa sunt admodum Plinii verba: An scripserit in hunc sensum Doctiorum esto judicium. Ramis cubitalibus acino nigro, prædulci, fabæ magnitudine, oblique ramis adherente, (id est, ex lateribus) nucleo intus molli, folio parvo, rotundo, sine divisuris. An dicemus? Theoph. scripsisse αὐτὸς οἱς ῥάγες εἰσὶν οὐ πάλαιον, ῥάγες μέλαινα, τὸ μέγαδον, &c. Non fit verisimile, Theophrast. scripsisse αὐτὸς οἱς ῥάγες εἰσὶν οὐ πάλαιον, γλυκεῖοι, ῥάγες μέλαινα, verisimilius, acinū dulcem, quam racemum dulcem dixisse. Alterutrum statuendum, vel, Plinii codicem emendandum, quomodo dixi, vel, apud Theoph. scribendum quo jam audivimus modo. Nisi placeat, Plinium verba Theoph. confudisse ac perturbasse. Quodcunque elegeris, mihi perinde est. Multum à vero absunt, qui uvam urfi, cuius meminit Galenus, lib. 7. c. 7. τίπος cap. 4. titulo. Quæ ad hæmopticos præscripsit Asclepiades, putant esse vitem Idæam Theophrasti ἢ δὲ λαζαράν ἀρκυῖν (vulgo ἕρκυς) γαφυλὴν οὐ πάλαιον, οὐτὸν ἐστὶν ἡ γαφυλὴν, καὶ γαφυλὴν. φύλλα δὲ ἔχουσι ὁμοία μύραις κύλας, καὶ ποτὶ φθὲν ἐκέρχονται, καὶ γαφυλὴν, αὐτὴν δὲ τῇ γούρῃ, τὸ πάλαιον ἀρκυῖν γαφυλὴν. Vna urfi, in Ponto nascitur, humilis, fruticosa, folia arbuto similia habet, fructum rubrum, & rotundum, sapore austero, hæc una urfi vocatur. Vitis Idææ folia sunt rotunda, qualia non sunt arbuti: fructus vitis Idææ dulcis, hujus austerus. Allata est mihi hujus uvæ plantula ex Norwegia, ubi frequens reperitur, fructum tamen apud me nondum tulit, quamvis plures habeam plantas, terra adhuc patria innascentes. Describitur à Diligentiss. & nobiliss. Watenesii toparcha. Fruticat, inquit, pedibus ferè ramulis, flexilibus, & lentis, humi diffusis, rubescēte cortice testis, ut teneriores ferè arbuti ramuli. Folia illi frequentia, nullo ordine ramis adherentia, arbuti foliis minora, carnosa, chameleæ Italicæ foliorum planè æmula, minime tamen hirsuta, cum adstrictione amaricantia. Extremis ramulis flores profert, ex candido purpurascētes, sive candidos, quibus leviter purpurascens color admixtus sit, cævos, arbuti floribus similes, & in uvæ modum simul congestos: Fructum (quem non vidit Oluus) incolæ rubentem, rotundum, exigui cerasi instar, acinū referēbant. (idem de fruticulo ex Norwegia accepto intellexi) radix parva, sed lignosa, perpetua fronde viret. Vitem Idæam Theophrasti existimant vaccinium rubrum Dodonæi. Vaccinium hoc quod myrtillum vocant rubrum, nequiquam cum vitis Idææ descriptione convenit, ac quidem minus quam nigrum; humilis admodum frutex, qui ad cubitalem nunquam ascendit altitudinem: Loquor de integro frutice. Ergo ramos non emittit cubitales: nec ad latera cauliculorum fructus sive acini exeunt, sed è ramulorum cacuminibus corymborum instar dependent: nec niger, sed dilutè ruber fructus. Folium rotundum dici nequit, sed ex oblongo rotundum; nec nigrum vaccinium sive myrtillum offic. satis cum vite Idæa convenit. Idque, quia frutex vix dodrantalis, foliis buxi, tenuioribus tamen, & ex oblongo rotundis, ambitu leviter ferratis, bacce sapore sunt acido, ac adstringente; in quibus non γέρραρον sed femina multa, exigua, candida. Quæ vitis Idææ nomine à Clusio describuntur, ut ipse fatetur, cum descriptione non conveniunt, immò dubitat, an duæ priores ad vitis

Idææ classē referri possint. Tertiam verò quidam vitem Idæam existimant, *amalanthier* vulgò vocant, cujus mentionem supra capite de cratægo feci. Nec huic folia rotunda, sed ex oblongo rotunda, ferrata, nec fructus è lateribus nasci satis rectè dici potest, continentque intus grana dena aut plura. Alioquin proximè ad vitis Idææ historiam accedit.

Rhamni sequitur historia. Hæc confusa, & perturbata admodum, magnæque obscuritate involuta. ῥάμνος unde nomen acceperit, non expriment Botanici; verisimile admodum δὲ τὸ ῥάμνος, quod spinis suis horridis, non secus ac gladius pungat, lædatue. Hesychius ῥάμνος, ῥάμνος, ἢ τὸ ὀξύειον ῥάμνος. Rhampe, gladius, culter, aviumque rostrum. à spinis pungentibus nomen habet. Monet Battum Corydon apud Theocr. eid. 4. ne sine calceis in montibus ambulet, quod in iis aspalathus, & rhamnus nascantur.

Εἰς ὄρεα ὄκχ' ἔρπει, μὴ αἰάλιπ' ἔρχεο
Βάττε

Εν γὰρ ὄρει ῥάμνος καὶ ἀσπάλθοι κομῶνται.

Interpres.

In monte cum ambulas, ne discalceatus eas Batted;
In montibus enim rubi, & tribuli videntur.

Scholiastes κομῶνται, ἀντὶ τὸ κομῶνται, ἀκρίδας ἔχοντες. κομῶνται δὲ ῥάμνος καὶ ἀσπάλθος αἱ ἀκρίδες. Dixit κομῶνται pro κομῶνται, id est, spinas habent; nam cotine spinæ aspalathi & rhamni. Pessimè Interpres ἀσπάλθοι, tribulum vertit. Vide cap. 5. lib. 6. hist. nec melius ῥάμνος rubum. Eodem in errore Flavii Iosephi interpres. βάνος Græcis rubus, Vide caput sequens. Alia Phavorini sententia, ῥάμνος, πᾶσαι ἀκρίδες. κυρίως δὲ ἡ τὴν ῥάμνον, id est, Rhamnus omnem spinam denotat, peculiariter rose. Nescio unde hæc habeat. Nihil tale apud Hesychiū, nihil apud Suidam. Suidas ῥάμνος ἀκρίδες φυτόν μέγιστον. πᾶσαι δὲ ἀμαρτίαι, ἀκαθάρτων καὶ ῥάμνος. id est, Rhamnus planta spinosa maxima, omne peccatum spinam vocat scriptura. Hinc originem sumpsisse videtur, quod quidam scribunt, spinam levatoris nostri Christi, ex rhamno fuisse contextam, cum virisimilius sit, ex acatia fuisse, arbore Iudææ familiari, quæ ἀκρίδη καὶ ἔσχαλῳ veteribus dicta fuit. Nec illud verum, μέγιστον φυτόν, maximam plantam rhamnum esse. Hesych. ῥάμνος τὸ φυτόν, ὅπερ ἐστὶ ἀλεξιφάρμακον ἀνδραμεινόν, καὶ δυνάσκει ἀκαθάρτους. Rhamnus planta quæ alexipharmaci loco est, arborque spinosa. Sed hoc Grammatico condonari facillè potest; plantam, quæ alexipharmaci loco est, malè distinguit à spinosa arbore; cum una eademque est planta. Rhamnum, Dioscorides alexipharmaci loco esse. lib. 1. cap. 119. λέγεται δὲ καὶ κλέων αὐτὴν ὀφθαλμοῦ, ὅτι ὁφθαλμοῦ ἀποκαθάρσει (al. ἀποκαθάρσει levi discrimine) τὴν τῶν φαρμάκων κακουργίαν. Feruntur & huius rami januū fenestrisque appositæ veneficiorum maleficia depellere. Idem Diogenes Laertius in vita Bionis.

Καὶ κύπτοι (vulgo σκύπτοι) βραχίονας πε-
πεισμένως ἔδρασε,

Ῥάμνοντες καὶ κλάδων δάφνης ὑπὲρ θυρῶν ἔθηκε.

Et folliculo lacertas paratas ligavit
Rhamnumque & lauri ramum super fores posuit.

Nicander in Theriaca.

Ἡ καὶ ἀλεξάρης πύργος ἀπαμείρσει ῥάμνον,
Μένη γὰρ νήσεια βροτῶν δότο κήρας ἐρύκει.

Accipe vel ramos arcentis noxia rhamni
Quæ vel sola truci jejunos subtrahit orco.

Scholiastes πύγ' ἢ ῥάμνον ἀλεξάρην φυτόν. ἐμῶν οὖν ἀρσενῶν ἐστὶ ἀπαμείρσει τὴν ὑπὸ ἱερῶν ἀνελκύντων τὴν πύγην, ἀλλ' οὐ καὶ τὴν φαρμάκων βοήθειαν. ὅθεν καὶ αὐτὸ τὸ θυρῶν ἐστὶν ἐν ἀλεξάρησι καὶ ῥάμνον. καὶ δυνάσκει ἀκαθάρτους. καὶ δὲ πύργος φυτόν ῥάμνον καὶ ἀλεξάρην. Rhamnum ἀλεξάρην, inquit, non tantum, quod demorsis à serpente juvat; sed etiam quod adversus phantasmatum opem præstat, unde & pro fortibus eam ἐν τῇ ἐν ἀλεξάρησι pendente (ἐν ἀλεξάρησι) exequiæ, parentationes, libamina quæ manibus offeruntur. Plutarch. πύγος ἀκαθάρτων πύγος. parentare mortuis. Hesych. ἀκαθάρτων, ὁλοκαυτωμάτων. ἀκαθάρτων, τὸ αὐτὸ.) Meminit huius plantæ Euphorion cum inquit

inquit, avertens mala nascatur rhamnus, similiter & Sopbron. Semper juxta rhamni folia continemur. Vides rhamnum quæ pellit noxia, eandem esse, cum spinosa arbore, vel potius frutice, plantam. Quæ de rhamno Græci, ea de spina alba Latini.

Ovid. sexto Fastorum.

Sic fatus virgam, qua tristes fallere posset
(In altero cod. qua strigis pellere possit.)
A foribus noxas, hæc erat alba, dedit.

Idem alio loca.

Virgaque Ianalis de spina sumitur alba,
Qua lucem thalamis parva fenestra dabat.

Ianalis dicitur, quod Ianus eam Cranæ Nymphæ (qua potius erat) contra frigus noxas pro amuleto dedit. Varro de spina alba faciem auspiciatissimam fieri solitam refert apud Nonnium, De vita Popul. Roman. his ferè verbis. Quum à nova nupta, ignis in face affertur foco ejus sumptus, quum fax è spina alba esset, ut eam puer ingenuus afferret. Plinius libr. 16. capite 28. In eosdem situs comitatur & spina, nuptiarum facibus auspiciatissima, quoniam inde fecerint pastores, qui rapuerunt Sabinas, ut auctor est Masurius. Valde fit verisimile, spinam albam esse rhamnum; nam eadem de rhamno tradidere Græci. Attamen aliis placet, esse oxycantham, quam vulgò *baghe-dooz* vocamus, idque, quia Plinius quandoque *oxycanthum* vertit spinam. Nihil notius, quam Plinium sibi ipsi parum constare. Alibi *aquifolium* *ξυάνθον* vertit, alibi *ραμνία* Græcum ab Italicis *aquifolium* vocari scribit, alibi *aquifolium* idem facit cum rhamno, ubi memorat, *aquifoliam spinam in domibus aut villa latam arcere veneficia*. hoc est, *φασματάν κακουργίας*. Sed hoc de rhamno tradidit Dioscorides. Ex Plinio ergo argumentum, quo spina alba probetur *ξυάνθον*, peti non potest. Alii paliurum volunt spinam albam esse Latinorum. Servius. *Paliurus herba asperissima, & spinosa, vel, ut quidam volunt, spina alba*. Male paliurum herbam inquit, cum frutex sit arborescens. paliurum locum habuisse ante fores, tradidit nemo. Spina alba duplex, herba scilicet, & arborescens frutex. De herba vide Diosc. lib. 3. cap. 14. vide cap. 3. & 4. lib. 6. hist. Est, ut dixi, frutex arborescens, quod ex Columella lib. 7. cap. 9. facile colligere licet. Nemora sunt convenientissima, quæ vestiuntur quercu, subere, fago, cerni, ilicibus, tamaricibus, corylis, pomiferisque sylvestribus (vox, pomiferis, latè accipienda: nam filiqua in pomorum classe, si strictè sumas locum habere nequit) ut sunt albæ spinæ, Græcæ filiquæ, juniperus, lotus, pineus, (in antiquo Regio codice *pampinus*. Fortè palma, *pinus*. nihil muto; palma enim Italiæ non familiaris, nec pinus, quod duro regatur cortice, pomum est) cornus, arbutus, prunus, & paliurus, atque *achrades pyri*. Hic alba spina non potest esse herba, vel cardui genus, sed vel arbor vel frutex arborescens. Rhamnū spinam albam dictū fuisse, auctor auctuarii testatur. *ὅτι ἡ ἀρχαία φωνή, ὅτι ἡ ἀρχαία φωνή, ῥαμνίος σπίναν ἀλβαν, ὅτι σπίναν καλεῖται*. *Περσεφόνη* à Proserpina inferno numine; quod prisca gentilitas, per suspensos hujus spinæ ramos, *ἀρσενόφωλον* id est, Proserpinam, adeoque lemures nocturnos arceri crediderit. *Cervalis spina*, ab erectis spinis, cervi cornu ramalia præ se ferentibus. Recentiores *μυώπλον* vocarunt Hefychius *μυώπλον*, *ῥαμνίον*, *ῥαμνίον* insecti genus, quo boves infestantur. Unde *μυώπλον* stimulo, *δρυγίον*, *πτερίον*, *μυώπλον* ἢ ἵππον. Xenophon *calcaribus, stimulis urgere equum*. Nicand. *φιλιπτείας* dicitur; versus Nicandri vide paulò infra. Scholiast. *σημειώσαντες ὅτι τὸ ἀρχαῖον φωνὴν ἡ ῥαμνίος, ὡς μυστὶς, ἢ λυδὸς φιλιπτείας οὐνοῦ*. Scien- dum rhamnum esse plantam spinosam, quæ apud Mysos & Lydos *philetæris* vocatur. *Philetæris*, quasi sociorum amans. Rhamni autem genera duo esse ait Theoph. Idem scribit Nicandri Scholiastes. *ἔστι ἡ λευκή, καὶ μέλαινα*. Eadē Plinii sententia. Dioscorides verò tria rhamni genera esse refert, Verum, si manuscriptum sequamur codicem, quem habuit Conp-lus, duo tantum describit Rhamni genera. sed vulgaram lectionem defendunt Oribasius & Serapio, quorum auctoritas maxima. Theophrastus has notas rhamnorum tradit, fructum utriusque rhamni diversum esse, utramque spinosam, nec folia hyeme amittere. De rhamnis sic Plinius lib. 24. cap. 14. Inter genera ruborum rhamnos appellatur à Græcis candidior & fruticosior, si floret, ramos spargens rectis aculeis, non ut cæteri aduncis, foliis majoribus. Alterum genus est sylvestre,

nigrius, & quadantenus rubens. Fert veluti folliculos. Hujus radice decocta in aqua, fit medicamentum, quod vocatur Lycium. Male inter rubi genera recenset rhamnos; aliud est genus plantæ, & planè à rubo diversum: fortè scripsit Plinius. Cæterum, eadem præstat quæ supra dicta genera ruborum: inter spinosas rhamnus appellatur à Græcis candidior alter & fruticosior &c. Præterea à nemine unquam proditum, ex rhamni radice decocta, fieri medicamentum, quod vocatur Lycium. Dioscorides lib. 1. cap. 119. *ῥαμνίον ἡμέτερον ἐστὶ παλαιὸν φαρμακόν* (vetus codex *ῥαμνίος ἡμέτερος ἐστὶν ὁξύς*. *παλαιὸν φαρμακόν*). Vulgatā probant Serapio & Aegineta.) *φύλον ῥαμνὸς ἔχον ὀρθὰς καὶ ὀξείας ἀκάνθας, ὡς παλαιὸν ὁξύς*. *φύλον ἡμικρόν* (Corrigunt ex Plinio *μικρόν*. nec Oribasius nec Serapio vocem *μικρόν* agnoscunt; nec apud eundem Oribasium legitur. *καὶ ὀξείας ἀκάνθας*) *ὑπομήκη* (alter *ἐπιμήκη*) *ὑπολήωρος, μελακὰ*. *ἔστι ἡ καὶ ἐτέρα τῶν τῶν τῶν λευκότερα*, (Gonpylus *ἔστι ἡ καὶ ἐτέρα τῶν τῶν λευκότερα* non reperiri in altero codice scribit, attamen, ut dixi, reperiuntur & apud Oribasium, & apud Serapionem) *καὶ τριτὴ μελάντερος ἔχουσι τὰ φύλλα, καὶ πλάτυτερον τὸν τὸν ἡμέτερον ἐρυθραίνον*. *ῥαμνὸς μελακὸς πηχέων ὡς πέντε, καὶ μέλαν ἀκάνθας*, *ἡ τριτὴ ὡς τετραὶς καὶ ἡ πέντε ἔχουσι τὰς ἀκάνθας*. *καρπὸς ὅτε πλάτυς, λευκὸς λεπτὸς; ὡς θυλακώδης, ἰσχυρὸς σφονδυλῶ*. (fortè *ἀσφονδύλιον*, *σπονδυλίον*. Oribasius, quomodo etiam Serapio, vel saltē ejus Interpres, legisse videtur, idem etiā legit *καὶ τριτὴ ἡ ἔχου φύλλα μελακότερα & πλάτυτερα*.) Rhamnus frutex est circa sepes nascens, virgas gerens erectas, spinasq; oxycan-

Rhamnus Com.

thæ modo aculeatas, foliis parvis (magnis) oblongis subpin- guibus, ac mollibus. Præter hanc altera est candidior, itemq; tertia nigrioribus, latioribusq; foliis, & quadantenus rubentibus virgultis, quinos ferè cubitos longis: spinosioribus, ac minus firmos, rigidosq; minusque acutos aculeos habentibus. Fructus est latus, candidus, tenuis folliculi penè figura, verticillo similis. Folia, inquit esse *ὑπολήωρα* suppin- guia. Hoc indicare voluit Nicander, cum rhamnum *ῥεσπιδύλον*, hoc est, veluti rore madentem dicit.

Ἀρχαίον, ὁλίγαις μηχανίσιν ῥαμνὸν εἶσιν.
Ἐρσομένην, δὲ γῆνι δὲ αἰὲ παλαιότερον ἀνθεῖ,
Τὴν ἢ τοι φιλιπτείας ἐπικλήσιν καλέουσιν
Ἀνέρες, οἱ τρωάδιοι παρὰ γύναότε σῆμα
Παρθένιον ναίεισι λέπας, τότι κλέζῃ ἀεργῶι
Ἴπποι χιλόεσσι, καὶ ἀνὰ πλάγιν εἰσὶ κλαύερα.

Præterea accipe minoribus papaveribus similem rhamnum

Rore conspersam uvidamque, circa quam semper candentes flores crescunt,

Quam alio nomine philetærum homines appellant
Qui juxta Gyga monumentum, quod est ad Tmolium montem,

Parthenii loca incolunt, quo loci per Cleson montem otiosi

Equi pascua decerpunt, Claistrusque originem trahit.

Vides *ῥαμνὸν* veluti rore madentem dixisse, pro eo, quod Dioscorides molle & suppingue dixit. Quæret quis, quam similitudinem rhamnus cum papavere habeat? Cum vulgato papavere, etiam cornuto, nullam, planè habet similitudinem, nisi quod utriusque folia sint suppinguia, sed parvo comparat papaveri. Videtur intelligere spumæum papaver, huic caulis dodrantalis, foliaque spumæa, suppinguia, struthio similia, id est, oblonga, quadantenus oleam referentia. Vide cap. 13. lib. 4. histor. Priores rhamni satis cogniti. Rhamnus frutex, sepius faciendis idoneus, quo utuntur mulieres ad infolandas ficus, si quidem eas ad huc recentes longis hujusce fruticis aculeis perforant, & ad solem appendunt. Virgis est rectis, in multos ramos divisis, candido, lævi cortice vestitis, aculeis validis, ac firmis, spinæ in modum horrentibus: folia plerumque quaterna aut quina ad singularem spinarum exortus nascuntur subpinguia, mollia, oblonga, subalbida, oleæ similia, nisi quod tenera sunt & succulenta autumnino, novis succrescentibus, interdum decidua. Flores autumnino longiusculi, candicantes, extremis oris in quinque crenas divisi, quibus decidentibus, seminis quoddam rudimentum, ut in jasmeno relinquitur, quod in baccam rubentem pisi magnitudine mutatur: crassa multiplicique radice firmatur. Istius generis alium penè similem observavit rhamnum Carolus Clusius, sed humiliorem, frequentioribus ramis fruticantem, minoribus foliis, magis carnosiss, falsi gustus, superiore candidiorem, floribus ejusdem cum illo formæ, sed purpurei planè coloris. Malunt alii oleastrum Germanicum, quem rhamnum salicis, folio angusto, fructu flavescente vocant, esse rhamnum primum Dioscoridis. Frutex est, vel fruticescens arbor, non admodum procera, trium aut quatuor cubitorum altitudine. Apud nos raro procerior, alibi tamen ad sex cubitos ascendere audio. Caudice est aliquantulum intorto, ramis, furculis flexibilioribus, quam prunum, jam descriptum genus, cortice vestitis spadiceo, spinarum etiam longarum vallo horrentibus, colore ut plurimum cinericeo. Folia rotis ramulis, furculisque adnascuntur oblonga, oleæ similia, angustiora tamen, minora, & tenuiora, minusque carnosæ, perpetua, tenuissima lanugine subtus canescentia, superius autem in viridi cineracea, longitudine sesquiquintam, latitudine tertiam digiti partem æquantia, sapore modicè adstringente, odore nullo. Flos oleæ herbaceus, circa ramos frequens. Succedit bacca rotunda, myrti baccae similis, paulò tamen major, oblongior, multò verò mollior; colore primum viridis, maturitate flavescens succo intus luteo præditus, totaq; hyeme in frutice permansens. Totus frutex pulvere respersus videtur. Illud etiam notandum, novellas plantas spinis, non secus ac in ononide observatur, carere. Frequens est apud Baravos, maritimis præsertim littoribus. Alii rhamnum hanc, pro altera rhamno Dioscoridis habere malunt, quilibet sua fruatur opinione, nec ea de re nobis multum altercandum videtur. Hallucinantur qui hippophaen Dioscoridis putant, quod radix lacte vel succo lacteo careat. Diosc. lib. 4. cap. 162. *ῥίζα πικρὴ, καὶ ῥαμνὸς ἐπὶ μετῇ, γὰρ ἐστὶν αὐτῇ πικρὸς, ἐπὶ ῥαμνῷ ὡς πικρὸς ἡ ῥίζα. Radix crassa, mollis, lactei succi plena, gustu amara.* Horum omnium nihil in oleastri Germanici radice, nec flos cum descriptione Dioscoridis convenit. Nam, colore inquit esse candido, ex parte puniceo-rubente, sed de hippophae alibi. Rhamnum alteram adversariorum auctores putant, cujus imaginem adpingere curavimus. Tota, inquit, planta alba, & minoribus floribus (quam oleaster Germanicus) sed candidioribus jesamini pubet, ac herbacei coloris, cortice ex viridi pallescente, utriusque varus usus. Monspelienfes hanc rhamnum secundam vocant. De tertio rhamno non est eadem omnibus sententia. Verba hæc. *ῥαμνὸς ὃς ὡλεατὸς, λευκὸς, λεπτός, ὡς ὡλεατὸς τοικαῖα σπονδύλιος* ad paliuri historiam, cujus multa est apud Diosc. descriptio, pertinere putant: nam Theoph. inquit, &

Plinius, non videntur inter secundum & tertium, hoc est, inter album & nigrum, aliud quam coloris discrimen agnovisse. Horum opinionem neutiquam probo, idque, quod verba hæc apud Oribasium & Serapionem reperiuntur:

Rhamnus secunda Diosc. Monspel.

unde colligi facile potest, in antiquissimis codicibus hanc lectionem reperiri. Falluntur mirum in modum, cum scribunt, Theophrastum inter album & nigrum nullum aliud agnovisse quam coloris discrimen. Non videntur Theophrastum legisse, vel parum ad verba hæc attendisse, & *ῥαμνὸς διὰ φορῶν, ἀνὰ τὴν φορὰν ὃς ῥαμνός*. An non aperte in fructu differentiam esse scribit. Fefellit illos, quod paliurum in lobo ferre scribit semen. Vide cap. de paliuro. Dioscorides rhamnum tertium *τοικαῖα σπονδύλιον*, vel, ut in aliis legitur, *σπονδύλιον* Nam *ἀσφοδύλιον* vox spuria, & corrupta. Oribasius enim & Serapio *σπονδύλιον* legerunt; quomodo in M. S. antiquo legi testatur Gonpylus. *σπονδύλιον* herba est, & vertebra dorsi, seu unum ex 24. ossibus ex quibus spina dorsi constructa est. Verticillū etiam significat, quo utuntur in fufis mulieres, instrumentum illud & pondusculum, quod nentes mulieres fuforū imæ parti apponunt, ut illos facilius torqueant: horum figuram natura plurimum plantarum seminibus dedit. Quod si quis cum Serapione velit interpretari, *Fructum fert in folliculo spondylii semini similem*, per me licet. Aptari enim non ineptè huic semini potest, cui similis rhamni hujus follicularis fructus videtur, orbiculata effigie, medio carnosæ, semen enim spondylii latum, & compressum. De foliis hujus rhamni intelligendus Athenæus, cum locum Africanam rhamno comparat, *ἡ δὲ φύσις ῥαμνὸς ὡς ῥαμνὸς τῇ ῥαμνῷ, μετὰ τὴν ῥαμνῷ, ὡς ῥαμνὸς τῇ ῥαμνῷ*. Foliū habet pallidum, parvum, rhamno simile, crassius; & latius. Nullum præter hoc rhamni genus folium latius habet toto Africana, Planta ergo quæ à Doctiff. Clasio, Dodonæo, & cæteris ostenditur, non est rhamnus tertia, quia semen in filiqua non gerit, sed baccas five fructum nigrum, rotundum, acerbum, parvo pruno sylvestri similem. Rhamnum tertiam, eam plantam, quam paliuri nomine botanici ostendunt, non esse, vel eo argumento probatur, quod foliis non constet aculeatis ac spinosis. Vide cap. de paliuro. Describitur à Mathiolo his ferè verbis. Tertium rhamni genus, quod nigrum est, ut etiam Diosc. refert, quinam ferè cubitorum altitudine attollitur. cæteris spinosis, infirmioribus aculeis, aliis longis & rectis, aliis ut rubi incurvis, lævi cortice obductis, salvo colore; foliis latioribus, solidioribus, nervosioribus, nigrioribus, quadantenus ad ruborem vergentibus, per ambitum crenatis; floribus muscosis, subcroceis: fructu tenui, lato, candido, folliculari specie, rotundo verticillo non absimili, in cuius mediæ nucleus est durus, ac rotundus, ciceris ferè magnitudine.

magnitudine, in quo semen concluditur, lentis instar compressum, rubro cortice, ut alba intus medulla, nascitur in maritimis & campestribus & locis incultis. Hanc plantam esse rhamnum, vel eo argumento probatur, quod folia

Rhamnus tertia Mathioli.

sunt loco Africanæ simillima. Vide utriusque iconem. Utraque enim est foliis minoribus, latis, quasi rotundis, acuminatis. Unum tantum obest, quod minus hæc rhamnus dici mereatur, quod folia huic sunt decidua, cum Theophrastus rhamnum perpetuo folio, paliurum deciduo scribat. Dicendum de vulgata rhamno, sive de prioribus hoc tradere Theophrastum, non de tertia; vel, in Græcia (in qua habitavit Theophrastus.) huic non esse folium deciduum, verum perpetuum, uti suberi loci varietate contingit. Facile etiam fieri potuit, quod Dioscorides Græciq; recentiores rhamnum vocarint quem antiquiores paliurum dixerunt. Vide smyrnii, hippofeliniq; historiam; item cap. de paliuro.

Oxyacanthos nomen accepit à spinis acutis, ac acuminatis. Nomen oxyacanthos diversis spinæ generibus tribuitur, ut cynosbato, & similibus, quas spinis natura munivit. Oxyacanthos Plinius vertit aquifolium, quod etiam imitatur Gaza. Vide cap. 4. hujus libri. Theophrastus cap. 6. hujus libri τὴν ἄλκα πτερυγιστάου & ἕως διον ἑλάνθους, φιλύκην, oxyacanthos, παλίεον Plinius lib. 16. cap. 15. de arboribus quæ vere ineunte germinant. Ceteræ vere caputo aquifolium, terebinthus, paliurus &c. Theophrastus lib. 3. cap. 4. ubi arbores recenset, quibus folia non decidunt. Φιλύκην, κήλαρον, oxyacanthos, πάλιν, μυρτίον. Plinius lib. 16. cap. 21. Sylvestrium generi folia non decidunt abieti, larici, pinastro, junipero, cedro, terebintho, buxo, ilici aquifolio, suberi, taxo &c. Est tamen alia Latinorum aquifolium planta, à Græcorum oxyacantho: aquifolium enim quasi acufolium, quod spinosa habeat folia. Plinius lib. 16. cap. 24. Pungentia pino, picea, abieti, larici, cedro, aquifoliis. Plura igitur aquifolia. Capite de Illice, dixi, ilicem aquifolium esse: & cratægum, aquifolium à Plinio vocari, tradidi. Oxyacanthum idem aquifolium vertit. Sed nec oxyacantho, nec cratægo folia spinosa. Quæ de cratægo dixi, non repetam. Oxyacanthum folio non esse spinoso, facile probari potest. Dioscorides lib. 1. cap. 169. de mespilo. ὁμοίον τῷ φύλλῳ οὗ oxyacanthos. Theophrastus mespilo huic generi folium tribuit παυχίδης, καὶ ὡς ἀκρὸν σελινουίδης, μεζιούσι ὀφύμωσι τέτατον, ἰνῶδες, λεπτόπερον σέλιον, καὶ προσηκόντες, καὶ τὸ ὅλον κατωχέσμεται ἀεὶ κεκορυμμένον. Oxyacanthus vulgaris folium habet incisuris charaxatum, apio satis simile. Plinius tamen aquifolium dicit habere folium spinosum. Aculeata, inquit loco citato, aquifolio, & ilicum generi. Aquifolium ergo &

oxyacanthos planta diversa, vel, male Plinius aquifolium oxyacanthon vertit. Græcis oxyacanthos & oxyacanthos dicitur. Theop. quidem oxyacanthos, quod imitatur Galenus, ut infra dicam, Diosc. verò oxyacanthos. Apud quem hæc de oxyacantha leguntur. oxyacanthos, ὅτι ἡ πυρρίαν οἱ ἰπποκράτει καλοῦσι. δένδρον ἐστὶ πτερυγιστὸν ἀλγυδὸν, μικρὸν περὶ δὲ καὶ ἀκαυτὸδες ἄραν, καρπὸν δὲ φέρεται μύρτω ἐμφερῆ. ἄδρον ἰσχυρὸν, ἐν θρυπτοῖσι ἐνδύειν πυρρίαν ἔχοντες, πρὶν πολλοῦ χρόνου βαθεῖαι. Oxyacantha, quam pyrinam nonnulli, alii pytyanthem vocant, arbor est pyrastro similis, at minor, & valde spinosa; fructum profert myrti baccis valde assimilem, plenum, rubrum, fragilem, nucleo intus præditum: radicem multifidam & profundam. Pteridion vocari tradit. πυρρίαν emplastri nomen ad durities & scirros, cuius descriptio est apud Æginetam lib. 7. cap. 17. Galenus in γλῶσσῳ πυρρίαν vel, ut in aliis codicibus legitur, πυρρίαν exponit grana, & maxime de thure dici ait. πυρρίαν τὴν χανδρῶν, ἐρηται δὲ ἀπὸ λιβανῶν. Hipp. lib. 2. ἀπὸ γυναικείων. καὶ δὲ ζῶντας τὰς ἡμέρας. πρὶν μὲν διδοῖν τῆς αὐτῆς καρπῶν, ὅσον πυρρίαν ἐξ ἰσχυρῶν ἀκέρτων. Post hos verò dies manè, jejune sambuci fructus grana sex, hoc est baccas, in vino macerato exhibito. Idem ἀπὸ ἰπποκράτους καὶ λιβανῶν πυρρίαν (in aliis πυρρίαν) πέντε, & θυρὸν γράνυλα quinque. πυρρίαν & πυρρίαν. Idem Helychius πυρρίαν πέντε τὰν ἡλίου ὅσῳ. Nihil notius, quam olivæ os πυρρίαν vocari. Unde ergo arbor hæc πυρρίαν vocatur? an quod baccas fert myrti, in qua nucleus πυρρίαν? Hoc non fit verisimile. πυρρίαν dicitur, quod urentes pungentesq; spinas habeat, ἀπὸ τοῦ πυρρὸς ab igne. Eadem πυρρίαν dicitur, quod est corruptum. Corrigunt πυρρίαν, id est, rubra spina, quod ad hunc colorem inclinat lignum oxyacanthæ. Scribo πυρρίαν καλοῦσι. Plinius lib. 24. cap. 13. Pyracanthi baccæ contra serpentium ictus bibuntur. Ita in antiquo nostro codice legitur. Etiam titulus habet de appendice spina; & pyracantho. In indice tamen legitur pyracantho, quod corruptum est. Nec melius vulgati codices habent pyracanthi baccæ. Male etiam in quibusdam pyracantha scribitur, & frustra cortigunt pyracanthi. Pyracantham adversus ictus serpentum aliorumque animalium venenatorum morsus præscribit Nicand. in Ther.

ἀπὸ τοῦ πυρρὸς καὶ πυρρίαν, ἰδὲ φλόμου ἀπὸ τοῦ πυρρὸς &c. Doctiff. Nicandri Interpres πυρρίαν, Scolymon exponit. Pyracantha, inquit, herba est, quam alias Græci scolymum, Egyptii cynus, Romani strobilū, & ut Virgilius Martellus auctor, carduum dicunt, cuius descriptionem apud Diosc. est cernere. Auctuarii auctor strobylum pyracantham vocari tradit. ὅτι δὲ φέρονται, (Interpres φέρονται) ὅτι ἡ πυρρίαν ἡ ῥομαῖοι στροβύλου καὶ ἀπὸ τοῦ πυρρὸς. Fallitur vir magnus. Non enim intelligit Poeta Scolymum, verum oxyacantham; cuius baccas ad ictus serpentum utiles tradit Plin. quod de scolymo intelligi nequit. πυρρίαν quasi ignea dicitur spina, id est valde urens, pungensq; ἀπὸ τοῦ πυρρὸς ἀπὸ τοῦ πυρρὸς. In quibusdam codicibus πυρρίαν quadruplo major, ingēs profecto, magna; foret planta. Hanc lectionē corruptā, vox sequens μικρότερον ostendit. Nam pyrastro non potest esse quadruplo major & minor; quantum ad formam attinet, & ligni spinas, Piraastro satis est similis, folio tamen, ut dixi, dissimilis est; Dioscorides enim Aronix mespilo simile docet. Placuit antiquioribus botanicis oxyacantham Græcorum eandē esse, quæ officinis berberis. Falluntur, licet antiquissima sit hæc opinio, & Græcorum etiam recentiorum, sive barbarorum auctoritate munita: contra quam satis multa faciunt, ut mox dicam, ubi quæ recentiores tradunt Græci in medium attulero. Myrepsus sect. (de antidot. cap. 457. βέρβερις τὸ τῷ oxyacanthos ἀπὸ τοῦ πυρρὸς. berberis, hoc est, seminis oxyacanthæ. Idem cap. 27. παρὶς οὐρίαν, ἢ τὸ βέρβερις, ita in Græco codice haberi auctor Fuchsius. Corrigit idem, παρὶς οὐρίαν. Vocant, inquit, in hodiernum usque diem stirpem acanthum Græcis & Latinis dictam, officina brancam ursinam; quare interpretatio Nicolai non videtur esse legitima, quod brancam ursinam esse berberim tradit, cum ipsemet in multis compositionibus, berberim dicat esse eandem cum Græcorum oxyacantha, & in vocom Nicolai interpretatione manifestè scriptum est, βέρβερις τὸ oxyacanthos, hoc est, berberis semen est oxyacantha. Corruptus Nicolai codex. Nam in codice Græco, quem vidit Clariss. Salmasius, longè aliter habetur, hoc nempe modo: ἀπὸ τοῦ πυρρὸς καὶ πυρρίαν, μικρότερον οὐρίαν πύρριον. βέρβερις ἢ τὸ oxyacanthos, δικταμνον, ἀπὸ τοῦ πυρρὸς καὶ πυρρίαν. In verbis Myrepsi deest expositio, qua Græcè explicabat nomen brancæ ursinæ. Nec dubitat idem Salmasius, debere suppleri πύρριον ἀπὸ τοῦ βέρβερις ἢ τὸ oxyacanthos. Torum hunc locum in hunc sensum lego, ac interpungo. ἀπὸ τοῦ πυρρὸς καὶ πυρρίαν οὐρίαν πύρριον ἀπὸ τοῦ βέρβερις ἢ τὸ oxyacanthos, δικταμνον, ἀπὸ τοῦ πυρρὸς καὶ πυρρίαν. Docet plantam, quam brancam

camurfinam vocabant, à Græcis acanthiō appellari, aliam tamen oxyacanthum, nempe quæ vulgo berberis dicebatur. Hoc quidem vult Nicolaus, sed fallitur. Berberis non est oxyacantha Dioscorid. nec Theophrasti. Berberidis folia sunt parva, oblonga, dilute virentia, ambitu crenata, nonnihil aspera, sapore acida; qualia non sunt mespili aroniæ. Huic enim folia fissa, majoribus quam apii divisuris, lævia, cum virore splendentia. Insuper berberis parvam cum pyraastro similitudinem habet. Etenim pyraaster simplex è solo profilit, atque unico duntaxat caudice attollitur, ac deinde tam in longum latumque excrescit, ut ad communis arboris proceritatem assurgat. Berberis nullum ab radice mittit caudicem, sed pluribus ac diversis aculeatis stolonibus fruticat, qui virgarum modo in altum se attollunt, nec nisi rarissime arborescunt. Nam qui omnium majores habentur, raro pollicarem excedunt crassitudinem, nisi ætate longa incrementum acceperint. Quin & rara inveniuntur ejus virgulta, quæ hominis longitudinem superant, Longo admodum temporis tractu opus habent, antequam arborescant, quod experientia didici. Habui berberidē, quæ ad parvam arboris magnitudinem pervenerat, crassitie tamen brachiali nondum erat. Præterea, pyraastro cortex asper, squamosus, inæqualis, crassus, colore è nigro rufescente; berberis vestitur cortice albo, levi, & admodum tenui; quo fit, ut ne quidem leviter ferro, vel lapide, tangi possit, quin statim cortex frangatur, croceumque lignum appareat. Spinas etiam habet, à pyraastro valde dissimiles. Pyrus enim sylvestris prunorum modo aculeata est, singulis spinis ex eodem loco erumpentibus, licet ramis prædita sit spinis horrentibus, frequentissimis, iisque admodum duris, nigris, validis, pungentibus, candidi rhamni modo mucronatis. Berberidi trium spinarum ad singulos nodos perpetua series, simul ex uno eodemque fere punctulo emanantium, adeo, ut trifurcato quasi ordine prodire videantur, duabus scilicet utrimque se pandentibus, tertia verò mediū occupante. Albis, planis, non quidem rotundis, fragilibus & admodum pungentibus. Oxyacantha rotundū habet fructum, ad instar baccarum myrti; berberidis verò fructus racematim uvæ in modum propendet, parvus insuper, teres, & oblongus. Oxyacanthæ præterea fructus *ὀξυανθῆος*, hoc est, fungosus aut friabilis; berberidis fructus, quoniam lenta cute succulentam carnem continet, friabilis aut fungosus esse nequit: friabile enim de re fragili, arida, quæ digitis facile quasi in pulverem atteri queat, dicitur, non de re quapiam lenta, humida, & succosa. Alii berberidem oxyacanthum Galeni scribunt, distinguuntque inter oxyacantham & oxyacanthum. Galenus, inquit, hanc spinam (berberidem) *ὀξυανθῆος* vocat, & ab *ὀξυανθῆος* differentem in *Libris de facult. simpl. Med. facit* sed manifestius in *Libri de alimentorum facultatibus*, ubi oxyacanthæ asparagos inter edules refert, quales non oxyacanthus, (*Baghedoozen*) sed oxyacantha sive acida spina (*Sauseboom*) profert. Aprilis enim folia ei subnascuntur nova, atque eodem tempore ex veteribus caudicibus turiones erumpunt oblongi, molles, myacanthæ asparagis similes, qui esui idonei sunt, nec citò lignosifunt, aut durescunt. Galenus lib. 2. de Alim. fac. cap. 59. *ἡ βerberὶς ὁξυανθῆος ἐστὶν ἡ αὐτὴ μενίσχου φρούτος ἡ γυρίανον, ὀξυανθῆος, καὶ χαμαϊδάφνη, καὶ ὀξυανθῆος, &c.* Immo oxyacanthus, vel, si placet Dioscoridem sequi, oxyacantha, quæ *Baghedoozen* vocatur talibus asparagis non destituitur. Quare illud non magni ponderis est argumentum. *ὀξυανθῆος* Galeni, & Dioscoridis unam eandemque esse ex lib. 7. simpl. probatur. *ὀξυανθῆος*. (puto scribendum *ὀξυανθῆος*, sed utrumque dicitur; nam apud Theoph. *ὀξυανθῆος* constanter legitur.) *τοῦτο γὰρ τὸ δένδρον ὁσπερ ἀχρεῖδι τὸ ῥαβδωτὸν ἐστὶ τὴν ἰδίαν. οὗτω καὶ τὴν δύνανται, καὶ μὴ γὰρ οἱ ἀχρεῖδοι. ὁ μὲν δὲ ἀχρεῖδος, ἀπὸ τοῦ σφυγμοῦ, ὁ δὲ ὀξυανθῆος, καὶ ἀπὸ τοῦ μετρίου ἐστὶ, καὶ τὴν μετρίαν ὀλίγον ἔχει. ὁ δὲ ἀχρεῖδος δὲ δένδρου, τὸ μὲν δὲ ἀχρεῖδος οὐκ ἔστιν, ὁμοίως δὲ ἐστὶν τοῖς μετρίοις. ἰσχυρὸς τε καὶ ἀσχυρὸς ἔστιν, ἔχει δὲ καὶ πυρρὸν, & μένον ἰσχυρὸν, &c.* Oxyacanthus hæc arbor, ut pyro sylvestri similem habet speciem, ita & vires non dissimiles: quin & ipsi fructus. (intellige eandem vim habent, nec enim de forma intelligi potest, quod infra dicat, non eandem habere figuram: Quin etiam pyro planè est dissimilis. nullum oxyacanthæ genus cognitum, cui piri fructus.) Piri quidem sylvestris, prorsum atque absolute acerbus est, oxyacanthæ verò tenuium partium est, & paulum quiddam incisivum obtinet: porro arboris hujus fructus piri sylvestris quidem fructui similis non est, verum myrtis, scilicet rubens, & laxus (Diosc. *ὀξυανθῆος* friabilis.) Habet verò & nucleos, porro non esus tantum, &c. Berberidis fructus, ut dixi, myrto similis non est, nec *ἀγριὸς* rarus, fungosus: plures

uno pediculo dependent, succoque scatent. Quocunque modo *ἀγριὸς* vertas, non cōvenit berberidis fructui. *ὀξυανθῆος* ergò Galeni, & Dioscoridis eadem planta. Alii oxyacantham scribunt spinam acutam pyri folio, cujus imaginem exhibemus. Huic facies & folium pyrastri,

Pyracantha.

aspectu squalida; ejus baccæ rubræ esitantur pueris, semina oblonga habent, quasi pyri aut berberidis. In umbella flores racematim cándidos, & fructus oxyacanthæ pares edit, quem propter foliorum similitudinem nonnulli pyracantham vocant, valde est spinosis ramis, non foliis; usus ejus hodie nullus, aut neglectus. Hanc non esse oxyacantham ex eo apparet, quod foliis careat mespili, aroniæ, hoc est, apii modo dissectis. Aliter eandem (sic enim existimo, ignosce lector, si diversa) describit Bauhinus. Ex radicibus crassis multis caudicem emittit rectum, firmum, cortice subcinereo tectum, qui in multos ramos longos latè diffusos brachiatur, quos inordinate cingunt spinæ, validæ, erectæ, atrociter pungentes, quibus superiores rami sæpè destituuntur: foliis est aliquando rotundioribus, arbuti instar, aliquando ad modum pyrastri oblongis, aliquando etiam acuminatis, in ambitu tamen dissectis, venosis. Flosculi ex quatuor, aut quinque foliolis compositi, parvis pediculis insidentes, acervatim congesti, ex luteo subrubent; ex quorum medio brevia aliquot stamina prodeunt; his succedunt fructus forma oxyacanthæ vulgaris, rotundi, umbilicati, densius coacervati, ex aureo ad coccineum vergentes, acidi gustus, in quibus grana aliquot continentur. Provenit sponte in sepibus circa Bononiam; in agro item Senensi, prope Alcinum montem, & in Alpium gentium Brodunensium saxosis convallibus. In Gallo-Provincia & Italia provenire, Lobelius tradit. Satis constare arbitror, hanc non esse oxyacantham Dioscoridis. Nam, foliis mespili aroniæ caret. Malunt alii, oxyacantham esse, quam vulgo *Baghedoozen* vocamus. Unum alterumque obstat; quod *ὀξυανθῆος* Theophrastus inter arbores sylvestres recenset, cui nunquam decidunt folia; certum autem est oxyacanthæ decidere folia. Sed hoc argumentum multis modis solvitur. Respondent alii, Theoph. lib. 3. cap. 4. ubi inter *ἀειφύλλων* recenset oxyacantham, alias etiam recensere arbores, quibus folia decidunt, ut tamaricem, terebinthum, tiliam. Alii hæc arborum genera addidit esse contendunt, quod lib. 1. cap. 15. ubi perpetuifolia recenset, harum non meminerit, Horum opinionem confirmat Plinius lib. 16. cap. 21. ubi arbores, quæ æternum comarum decus possident, enarrat. Vide cap. 4. hujus libri. Arridet aliis responsio supra de rhamno tertia tradita. Multis enim Græciæ calidioribus locis, ut & in Ægypto, multæ arbores, quibus alibi folia decidunt, ibi perpetuam servant frondem, adeo quidem, ut circa Memphim, vires perpetua coma viridescant, Notum est illud ejusdem Theophrasti *ἡ βerberὶς ὁξυανθῆος ὅτι οὐκ ὀρθρὸν τῇ φύσει*,

φύσις, ὡς τὸν τῶν ἐν αἰσθητοῖς. Alii aliam esse oxyacantham Dioscoridis & Theophrasti ἐξαιρουμένην statuunt, ac quidem oxyacanthum Theophrasti pyracantham, ab adversariorum, auctoribus descriptam esse volunt: oxyacantham verò Dioscoridis illam, quam *ἡαγῆδοοζεν* vocamus. Quod mirum videri non debet; Nam smyrnium Theophrasti hipposelinū Dioscorid. & contra, leucoron Theophrasti diversum planè ab eo, quod ponit Dioscorides asserunt. Idem de rhamno tertia & paliuro supra dixi. Aliud addunt argumentum, quod spinæ hujus non sunt malo medicæ similes. Theoph. lib. 4. hist. cap. 4. ἀκρίβης δὲ ἔχει οἷας ἀπρας, ἢ ὀξυάκανθος, λεῖας δὲ ὀξείας, σφόδρα καὶ ἰχυράς. Responderi solet, Sylvestris pyri spinas non plus à mali medicæ aculeis differre, quam oxyacanthæ. Quare Theophrastum dicere voluisse existimant; quod malus medica sit aculeata ut pyrafter, & oxyacantha. Responderi etiam potest, non in omnibus sed tantum in quibusdam similes esse has spinas; ut levitate, acumine, validitate, & similibus: vel dicendum, cultura jam domitum magis malum medicam, ideoque spinas gerere mitiores, vel in Græcia, alios quam in Hispania gerere aculeos. Nec altera, quam pyracantham vocant, si postremum valet argumentum, oxyacantha est Theophrasti; Nam spinas malo medicæ similes non habet. Sunt qui oxyacantham, quam *ἡαγῆδοοζεν* appellamus, spinam appendicem Plinii esse arbitrantur. De spina hac hæc tradit Plinius lib. 24. cap. 13. *Spina est appendix appellata, quoniam bacca puniceo colore in ea appendices vocantur.* In tanta brevitate nihil concludi potest, magis appendere videntur berberidis bacca quam oxyacanthæ. Appendices enim ab appendendo dictæ videntur. Oxya-

Oxyacanthæ.

cantha magnus est frutex. Non rarò in arborem pyri altitudine excrefcens, præsertim, si cultus accedat. Caudices sunt ei crassi, duri, rami lignosi, lenti, duri, aculeis firmis, & maximè noxiis undique armati; cortice rufescente vestiti: Folia latiuscula, lævia, cum viròre resplendentia, profundis ternis, quandoque quinis aut pluribus fissuris dissecta. Flores in umbellis suave odorati, quibus foliolis candidis constantes; in quorum medio multi albi ceu capilli apparent, apices roseos sustinentes. Bacca rotundæ, per maturitatem rubentes, in superiore parte nigrum quid obtinentes; in quibus mollis & dulcis pulpa, lanuginosa, & femina aliquot albida continentia. Toto autumno, ad mediam usque hyemem perdurant, tanto lævore pellucunt, ruboreque decorantur, ut globulos præstantiore corallo præparatos referant. Ut mirum videri non debeat, in coronis, ut Theophrast. lib. 6. cap.

ult. tradit, locum habuisse. Radix altè in terram descendit, Gaudet argillosa terra, in sylvis, juxta vias agrorum, hortorumque sepimenta ac limites nascitur. In hanc mespilus commodè inseritur, uti etiam cydonia, ut tradit Geopon. auct. lib. 10. cap. 76. τὴν κυδωνίαν ἐγκεντρὶζέτω εἰς ὀξυάκανθον. quod nostra ætas verum comperit. Huic verò & altera quædam annumeratur oxyacantha, id est, acuta spina, cujus folia angustiora, sed oblonga sunt, flores quoque in exiguis mulcariis, candidi & odorati, prioris similes, bacca forma, & magnitudine pares, sed luteo croci colore rubentes, humilior autem hæc spina est, nec ita facile arborefcit, rara quoque, & in paucorum quoque hortis apud Belgas reperitur. Utraque mense Majo florer, folia Aprili mense erumpunt, bacca Septembri maturæ, esca futura turdis, sturnis, merulis, & aliis per hyemem avibus.

ἴσων. Vertunt, æquum. Neutrū scio quid sit. Cortigunt alii οἶσων. Hujus meminit lib. 6. cap. 2. Sed quæ planta οἶσων? Eustathius, clarus Homeri Interpres, magna inconstantia οἶσων modo spinosam plantam, modo viticem exponit. Suidas salicem. οἶσων, inquit, ἵσα. Helychius οἰσίνης τὸν ἐγγράμμασι τῆς δὲ οἶσων γενομένης ἢ λυγρῶ. ἔστι δὲ αἰδοῦ χροῖον, Canistrum factum ex oeso vel agno, est etiam species funis. Eustathius Odys. 6. Αἰδοῦ δὲ Διονυσίου οἶσων φαίνεται λέγειν τὸ τοιοῦτον φύλον. γὰρ ἵσας ὅτι δὲ οἶσων καὶ φωνοὶ ἀρρίχοι καλούμενοι, οὗς ἰδὼντες μὲν ἀρρηνικῶς ἀποφύρονται, Ἀπρηνὶ δὲ ἡ λυκάς. πυνταγνίας δὲ ἵσας, καὶ ὡς τούτοις τοῖς ἀρρίχοις σταφυλῶν συνειρημένον τοῖς αἰδοῦ δὲ καὶ γίνεσθαι, & τὸ ἀρρηνικῶς. καὶ δὲ τὰ ῥητινικῶς λεγόμενα φέρεται, & ὅτι οἶσων, ἀκακῶδης βοτάνης, ἐξ ἧς πλεονεχτεῖ χροῖον. — ἐν δὲ τῇς σχολιασταῖς γράφεται & ὅτι ῥίπας οἰσίνης διὰ τὸν κλάδον ἵσας, καὶ ὅτι φύλον ἰμεντῶδες ἢ οἶσων. Alius Dionysius οἶσων videtur talem vocare plantam, scribens, ex oeso fieri corbes vimineos dictos, quos Iones quidem in masculino genere, Attici feminino pronunciant. Pausanias narrat, quod in hujusmodi corbis uvæ adferantur, unde natum proverbium videtur τὸ ἀναρρηνικῶς manibus pedibusque sursum repere: in lexico vero rhetorico habetur, oesum plantam esse spinosam, ex qua funes texuntur. Apud Scholiastas scribitur crates oesuinās fieri vel ex ramis salignis quod flexibilis sit planta oesua. Contra in Iliad. λ. agnum scribit οἶσων vocari. αἰδοῦ δὲ λυγρῶ φασὶν οὐχ αἰσιν τὸν ἵσων, ἀλλὰ τὸν αἰδοῦ δὲ κλάδον, ἀλλὰ φύλον ἰμεντῶδες, καὶ ἀπτελὸν, ὃ καὶ οἶσων καλεῖται, ἐξ οὗ δὲ οἶσων φέρεται τὸ κατὰ πινυ ἀγρόνδεον. λυγρῶ non simpliciter vocant arboris tenerum ramum, sed plantam vimineam, & teneram, quæ etiam oesum vocatur, unde quibusdam oesocarum, id est, oesi fructus, idem quod agnococcon, id est, agnè viticis granum. De spinosa planta non videtur loqui Theophrastus, saltem nullam novi, quæ conveniat cum descriptione. Nec de salice agit Philosophus; quod salix hanc nec in flore, nec in fructu agnoscit differentiam; in agno hæc omnia observantur. Quare verisimilis admodum eorum opinio, qui οἶσων legunt, & agnum exponunt. Accedit, quod eadem de agno ferè tradat Plinius, quæ de oeso Theophrastus. Notandum, apud Ætium lib. 3. cap. 37. ἴσων plantæ mentionem fieri, de qua hæc tradit ἴσων τὸ φλοιὸν ἐξηραῖας. καὶ ἵσας σήσας, δίδου στ. εἰς ε. βρέχων ὡς σπέρματι ἐν τῷ γλυκεῖ, & ἀποστράν. καὶ ἡαίρει δὲ φλέγμα. Isi cortice siccato, tundito, ac cribrato, & ex eo ὁ v. aut ὁ vi. dato, macerans, velut dictum est, in passo, ac, ipsum exhibens, purgat pituitam. Ilium idem quod chameleon niger, ut ipse Ætius lib. 12. cap. 46. docet. Isi, hoc est, chameleonis nigra ὁ IIII. Chameleon non agnoscit in flore fructuque diversitatem, quam de ἴσων vel, ut alii legunt, οἶσων, tradit Theophrastus. Auctuarii auctor chameleonem nigrum ἰζίαν vocari tradit, pro quo fortè ἴσων legendum, vel contra, apud Ætium ἰζίαν scribendum. Nonnulli ἴσων ribem volunt, alii uvam crispam; Sed ribes five fructu sit albo, five nigro, five rubro; florem fert Majo mense pallidum, exiguum, stellatum, in quo purpurei nihil. Nec uva crispa est. Theophrastus ἴσων spinas nullas tribuit. Hanc notam adeo insignem, & singularem diligentissimus & acuratissimus scriptor haud dubiè non prætermisisset. Sed nec in flore, diversitas ulla hæcenus observata, omnis enim flos uvæ crispæ ex herbaceo albidus est, aut perquam exiguum purpureus, sed rectius ex herbaceo albidus dicitur. Vix potest dici, ad purpuram vergere, adeo exiguum purpureum est, quod in eo observatur. Fructus per maturitatem flavescit, Reperitur tamen ex atro cæruleus, sed rariùs, rarissimè acino conspicitur cæruleo, sed hæc spinis caret, quare alia videtur, à vulgata uva crispa, planta. Ego, salvo meliori iudicio, lego οἶσων, & verto agnum, quod in agno notæ omnes reperiantur, quas de οἶσων vel ἴσων tradit Theophrastus. Ἀγρῶ teste Dioscoride dicitur, quod in Thesmophoriis matronæ castitatem custodientes eo ad strata uterentur.

rentur. ἀνόμωδ' ὅτι, inquit, libr. 1. cap. 135. ἄγνος, διὰ τὸ τὰς ἐν τοῖς θερμοφορέοις ἀγνούουσας γυναῖκας εἰς ὑπογῆμας ἔχουσιν αὐτῶν, Plin. lib. 24. cap. 19. Graeci lygon vocant, alii agnon, quoniā matrone in Thesmophoriis Atheniensium castitatem custodientes, his foliis cubitus sibi sternunt. Our castitatis gratia folia hujus sternebant? quod crederent, Veneris impetum cohiberi, adeoque semen infecundum non modo reddi, sed ne quidem generari. ἄγνος, ergo quasi ἄγνος sine semine. Optime Eustath. Odyss. λ. ἐπὶ ὁ λῦγος καὶ ἄγνος καλεῖται διονύσιος ἄγνος. ὁ γὰρ αὐτὸς κερπὶς φασὶν ἐδιόμην ἀφανισθῆναι ἐν τῇ γυνή. διὰ καὶ οἱ ἱερεῖς κέρμας ἔφουδον τοῦ ἐπιπῆγναι τῇ γυναικί, ὥς φησὶν ὁ Πλάτων δὲ δὲ αὐτῶν εἰς τὸ ἀγνούειν ἐχούσας. Dicitur lygos ἔσθ' agnos quasi agnos, sine semine, ferunt enim ejus fructus esse semen deleri, corrumpi, ac auferri: quamobrem sacerdotes frondes hujus plantae lectis imponunt, quod naturali quadam vi semen extinguat. Gale-nus libr. 16. simpl. ἐκτείνει ὅτι (ὁ κερπὶς) καὶ τὰς αὐτὰς ἀφροδί-σιν ὁρμάς, ὅτι περὶ γυναικῶν, καὶ ὁ ἀφροδίτης κερπὶς, καὶ τὰ φύλλα, καὶ τὰ ἄλλα τῆς γυναικὸς τὰντὸ (dele τὰντὸ) τοῦτο δύναται ὁρᾶν, ὥστε εἰ μόνον ἐδιόμην καὶ πινόμενα αὐτῶν ἀγνῶναι πιστεύεται συντελεῖν, ἀλλὰ καὶ ὑπογῆμα ἔχουσα. ταῦτα ἄρα καὶ τὰς θερμοφορέας αἱ γυναῖ-κες ἀγνῶναι ὑπογῆμα ἔχουσιν ἰσχυρῶς ὅλον τὸ γυναικῶν. ἐνταῦθα ὅτι καὶ τούτομα αὐτῶν. Cohibet porro impetus in Venerē (fructus) tum fructus expers, tum etiā ipsam expertus: folia item floresq; ipsius, id ipsum praestare possunt. itaque non tantum esca, po-zaque ad castitatem conferre creduntur, verum etiam sub-strata. Hinc est quod Athenis in Thesmophoriis, hoc est, sa-cris Cereris, mulieres totū sibi fructū substernunt. Hinc illi quoq; nomen inditū agni, hoc est casti. Officinē agnū castum vocant. Cur λῦγος dicatur docet Dioscorides λῦγος γὰρ διὰ τὸ ὅτι τὰς ῥαβδούς αὐτῶν ὑπὸν. Lygos verò dictus est, propter virgarum ipsius firmitatem. Lenti sunt & flexiles, ideoque difficulter franguntur. Τοῦ λῦγου nomen fortē accepit, à viminum, vincendiūque usu. Id enim Graecis λυγίζω si-gnificat. Vox tamen λῦγος communis omnibus, quibus in rustico opere ad vincula utimur. In quorum genere vitex etiam numeratur; ideoque etiam communi illa ap-pellatione appellatur. Hom. Odyss. κ. — αὐτὰρ ἐγὼ πασι-δὲν ῥηπύσσει λῦγους. Caterū ego avulsi virgulta viminaque. Viticem à flexibilitate ramorū λῦγον dictam, innuere vi-detur Suidas. λῦγος, inquit, ἰκαντὸς ἐστὶν. Viticum duo genera inquit esse Theophrastus, album, & nigrum. Ad-dit tertium inter utrumque medium. Vitex alba dicitur, quod florem fructumque gerat album, nigra quod ni-grum; tertia vitex media vocatur, quod flos in purpuram inclinet, ἰπιπορευέζου. Hoc loco purpura violacea vide-tur, hanc enim in confinio albi nigrantisq; sive vinofi co-loris constituit. εἰνὸς τὸ color nigricans, qui constat ex puro nigro, & luce aërea. Vide cap. 5. lib. 9. de cinnamomo. Purpura violacea medium locum obtinet inter album & nigricantem. In foliis etiam & virgis differentiam obser-vavit Theophrastus; candida enim viticis virgae foliaque tenuiora ac laeviora sunt. Supra cap. 12. cornum femi-nam virgas parvas ad instar viticis habere tradidit; u-tramque cornum nodos habere similes agno, binos, atq; ex intervallo inter se respondentes. Plin. libr. 24. cap. 9. Duo generat ejus, major in arborem salicis modo assurgit, minor ramosa, foliis candidioribus, lanuginosis; prima album florem mittit cum purpureo, quae & vocatur candida, nigra quae tantum purpureum. Nascuntur in palustribus campis. Dioscoridem sequitur, non Theophrastum. De agno hac tradit Dioscorides ἄγνος ἢ λῦγος γυναικὸς ἐν δένδρῳ τῷ ποταμῷ καὶ πηδαίοις ἐνὶ ὕδασι, τρυχίστην τῶν ποτῶν καὶ χαρμυδῶν φύ-σιν, ῥαβδὸς ἔχειν δυοῖν ἡμῶν, μακρὸς. φύλλα δὲ ὡς περὶ ἰλιάδας, ἀπυλωτέρα δὲ καὶ μείζονα. τὸ δὲ ἄνθος ἢ ῥόδον περὶ λῦγον οὐκ ἐν τῷ ποταμῷ φύει. ἢ ἐν ποταμῷ φύει. σπέρμα δὲ ὡς περὶ ἰλιάδας. Vitex sive lygos frutex in arborem assurgens, qui in fluminibus, ripis (vulg. cod. καὶ πηδαίοις ἐνὶ ὕδασι non habent, ex veteri co-dice, quem secutus est Serapio, addidit Saracenus.) cam-pisq; palustribus nascitur, nec non & in locis asperis & sa-lebrosis, virgulta gerit fractu contumacia & longa, folia verò olivæ, sed teneriora ac majora. (μείζονα ex eodē cod. idem addidit) florem est quæ album cum aliquatenus purpureo mittat, altera purpureum profert, semen est pipēris instar. Fruticem, inquit, esse in arborem assurgentem. Theophra-stus libr. 1. cap. 5. cultu arborescere tradit. Natura esse fruticem, recentior ætas, alteramq; arborescere, alteram humilem sive fruticem manere observavit. Arborescens initio recta est, ætate contorquetur. Frutex apud Bata-vos in hortis colitur. Hyeme si in locos subterraneos non deferatur, vel alio modo adversus frigus defendatur, pe-rit, sed semper, etiam si sævissima hyems, uti hoc anno 1637 fuit, ab radice repullulat. Locis palustribus nasci tradit idem Plinius; Idem Cassianus Bassus libr. 2. cap. 3. ubi de aquæ investigatione docet, ac præcipit fodiendum

ubi vitex nascitur. ἐνθα περὶ καὶ λῦγον αἱ ὑπὸ πῶν, λεγόμενα ἄγνοι, ἢ ἄγνος, ἢ ὅστις, ἢ ἡλίκαμος, ἢ ἡλίκαμος καὶ ἰσχυρῶς, ἢ ὁ κερπὶς καὶ ἡλίκαμος, ἢ ποταμογύντωρ, ἢ ἡλίκαμος καὶ ἰσχυρῶς φαίνεται ἐκείνῳ ὀνόματι. Vertunt. Vbi vitices quæ & ame-rine ab aliquibus dicuntur, aut conyza aut othlis, aut ha-rundines, aut colymbates per se aut trifolium, aut porta-mogeton nascuntur, aut ubi juncus per se apparet, illic fodi-to. Ἄγνος interpretantur amerinam, Idem fecit Gaza hist. cap. 5. Salicem amarinam à Romanis vocatam esse viti-cem, tradit Auctuarii auctor. οἱ δὲ ἄγνος, οἱ δὲ λῦγος, οἱ δὲ αἰμακρῆλαιον, οἱ δὲ τελεδικτολον, Περφῆ) σμενόν, οἱ δὲ αἰμα ἰδῶς (ἰδῶς) Αἰζόπποι σμεν Ρωμαῖοι σπέρμα μακρὸν, οἱ δὲ πῖπας ἀγνῶν, οἱ δὲ λεκρίπτερον inter λῦγον καὶ αἰμακρῆλαιον. Salicem amerinam vocatam fuisse tradit; Nomen hoc Marcellus ab imperito quodam adjectum putat: longe enim alia est arbor, quam salicem amerinam Columella vocat, Certè Columella lib. 4. cap. 30. & Plinius lib. 24. cap. 9. de vitice & salice amerina tanquam diversa agunt planta. Amerina nigra, inquit, semen cum spuma argenti pari pondere à balneo illitum, psi-lotryum est. Non multum à salice vitilium usu distat vitex, foliorum quoque aspectu, nisi odore gravior esset. Amerina ergo & vitex arbor diversa. Othlis quid sit ignoro. Apud doctiss. de voce hac hæc reperio. Ὡς αἱ ἕρβæ sunt, quibus in aquarum inventione καὶ ἐν τῇ ὑδροφωτικῇ, sive ὑδρομαστυ-πικῇ, aquileges aquam subesse conjiciunt, his locis quibus hæc proveniunt. Constant. γεωπονικῶν lib. 2. capite. quod ὑδρομα-στυπικῇ inscribitur, tertio. Ergo generale cum speciali mi-scet Geoponicῶν auctor. Vitex, conyza, harundo. spe-ciale, Ὡς αἱ ἕρβæ generale, hoc valde absurdum videtur. Ca-pite sequenti, ubi repetit quæ cap. tertio de aquæ inve-stigatione tradidit, inter herbas quibus in aquarum in-ventione aquileges aquam subesse conjiciunt, numerat κιστὸν, hederam quam ab aliis μαλακῆκος vocari refert. Recenset inter easdem ἵππουρον. Alterutrum ἀπὲρ Ὡς αἱ ἕρβæ scribendum reor. Eodem etiam capite non πῖπας sed πῖπας quinquefolium legitur, Trifolium palustre, locis humectis quidem nascitur, sed hoc an noverit, hæ-reo. Pentaphyllum, quod loco citato describit, locis hu-midis ac aquosis provenire extra controversiam, quod palustres loci Batavici, abunde testantur. Quæ καλὴ μῦθος τὸ dicatur planta, mihi ignota est. Capite quarto, ubi eandem repetit artem de aquæ investigatione, κῦπτερον καὶ βάλανον recenset etiam, βατρύχινον, καλὴ μῦθος sonat rubum a-quaticum. Sed quis rubus aquaticus? An à vulgato di-verfus? Scribo κῦπτερον, βάττον καὶ βατρίχινον, inquit, capi-te quarto, καὶ βάττον, ἢ κῦπτερον, ἢ πῖπας ἕρβæ καλεῖται, paulò infra, καὶ ὁμοίως κιστὸν τὸ πῖπας, ὅτι πῖπας μαλακῆκος αὐτῶν γενομένη ἐστὶν οἰκῶν ἀγνῶν καὶ ἰσχυρῶν, καὶ πῖπας νυμφαῖα, (vel πῖ-λια νυμφαῖα) quod minus arridet.) ἢ ἐν δὲ ἵππουρον, καὶ πῖπας λεγόμενον πῖπας φῶλλον, βατρύχινον τὸ καλὴ μῦθος καλεῖται. Ita locus hic legendus. Vulgo legitur καὶ σκελὸς ἀγνῶν, καὶ οἰκῶν καὶ πῖπας ἀγνῶν, ἢ ἐν δὲ ἵππουρον, τῶν λεγόμενων πῖπας φῶλλον. Verte, Similiter & hederam virentem, quam aliqui malo-ciffon, hoc est, mollem hederam cognominant, & cucumerum sylvestrem, viticem, filicem feminam, equisetū, & quinque folium appellatum & ranunculum, quem chrysanthemon vo-cant. Nemo, quod sciam, πῖπας ἀγνῶν mentionem facit. Filicem feminam locis humectis provenire, norunt botanici. Loci nostri palustres filice femina scatent. nusquam repperi ὕψος. Capite tertio viticem tradit lo-cis provenire, quibus aqua subest. Eandem Eustathius οἰκῶν vocari tradit. Facilis lapsus οἰκῶν in οἰκῶν. Vitex ergo locis nascitur palustribus. Virgulta, inquit, esse fra-ctu contumacia, propter flexibilitatem. Theophrastus corno feminae comparat, nodosque habere corni tradit. Vitex haud magnus frutex est, arboris exiguae in modum assurgit, initio recta, postmodum contorta. Caudices ha-bet lignosos, non crassos, ramulos oblongos, lentos, fle-xiles, frangique contumaces. Folia Dioscorides compa-rat olivæ, sed teneriora ac majora inquit esse. Plinius salici comparat, sed odore gravior inquit. Hoc de par-ticularibus intelligi debet: nam uni alioquin pediculo quinque folia adherent, ac pentaphyllo similis est, si in-tegrum folium consideres, quod non videtur ignorasse Nicandri Scholiastes in Theriaca, ubi ait, λῦγος ὅτι εἰδὸς φυτόν ἔχει κλάδους πέντε. Lygos planta genus quinque habens ramos. Falsum hoc est, puto interpretem scripsisse, ἔχει φύλλα πέντε vel λῦγος εἰδὸς φυτόν ὅτι πέντε φῶλλον. Lygos planta est, cui folia quinque, uni scilicet pediculo annexa. Vitici folia ex uno pediculo coherent quina, oblonga, a-cuminata, veluti salicis, sed minora mollioraque, medio horum majore ac longiore. Reperitur aliud genus cui folium latius, amplius, ambitu serratum florem vel purpu-reum, inquit Dioscorides, vel albu cum purpureo mixtum, totum album, qualem, ut de se scribit Theophrastus, nun-quam

Vitex.

quam vidi. Flores fert, vel totos purpureos, vel purpureos albo intermixto, verticillatum spicato ordine virgularum fastigia circumdatos. Hinc Nicander πολυδά-
920 dixit.

Η' σύγ' υποστρέσαις λόγον πολυάνθεα κήψαις.

*Aut tibi casta vitex multo quæ flore renidet,
Præbeat instrata, securum fronde grabatum.*

Scholiasfes πολλαυνης εστιν ο λυγρον. Scribe, πο-
 λυαυνης εστιν το φυτόν τ' αλγρον. *Fructum*, inquit, *esse piperis*,
 Ideo agreste piper à Romanis dictam viticem scribit Au-
 thuarii Auctor. Rotundum est instar piperis; quare frau-
 dulenter in quibusdam officinis cum pipere venditur.

Παλιουρ, dicitur, quasi *πάλι* in *οὐρ*, iterum *urina*, id est, bis mingens. Ad quod facere alludens Martialis, ridet Paulinum hoc disticho:

*Minxisti Pauline semel currente carina,
Meiere vis iterum, jam Palinurus eris.*

Id est, *bis meiens*. Non autem, *eris palinurus*; id est, *ca-*
desse navi, ut *Palinurus*. Verū, quia *Poeta* sic id accepit, *eris*
plerumque; noverat, ita scripsit, ut multos hoc cavillo decipe-
ret. Non ad casum *Palinuri* allusit *Martialis*; nec augu-
ratur, si iterum meiat, futurum ut submergatur: nec ad
nomen *Palinuri* *Gubernatoris navis Aeneae*, ut doctissi-
morum *Grammaticorum* senatus decernit; sed ad signi-
ficationem vocis *palinuri*. Vel *παλίνορος* dicitur, quasi
πίδακον ὀύρον. *urinum moveo*. ἀ *πάδακον παλίν*. *πάδακον moveo*,
vibro, salio. *Hefychius*, *παίδακτον*, *παῖδα*, *σείσται*, *κροδαίνεσθαι*, *κιν*
εἶναι, *σπρῖζει*. *Diosc. lib. I. cap. 121*. *de paluri*. ὁπῶς *πι*
πόδρον βελῖν, *αἰνῆσαι* καὶ *τοὺς ἐν κύσσει λίθους ἱνῶνται*, καὶ *αὐτὸς ἐρπε*
τῶν δυνάμεται ποιεῖν. πῶς *φύλλα*, ἃ *ἡρίζα τυπτικὰ*. ὧν τὸ *ἀφίψηκος*
πορὸν, *κυστίαν ἔσθισιν*, *οὐδὲν τι ἄρει*, &c. *Quod quidem* (*semen*)
potum tussi opitulatur, *vesicae calculos comminuit*, *et ser-*
pentinum morbus adversatur; *folia et radix adstrictiorum*
vim habent, *quorum decoctum potum alvum sistit*, *urinas*
trahit. A recentioribus etiam inter nephritica recense-
tur medicamenta, eorumque compositionibus additur.
Myrepsus. lib. I. de antidot. 188. ἀφ᾽ οὗτου *ρίζης*, *παλιρίας*
ρίζης καὶ *ἑκαπτό*. *Corrigunt παλινούρον*. Sed cum constan-
ter apud *Myrepsum* *παλιρίας* legatur, dubito an recen-
tiores *Græci παλιρίας* vocarint, quod antiquiores *παλινού-*
ρον. Vide *antidotum 381*. ubi etiam *παλιρίας* legitur.
Ἀσπλάτον nescio quid sit, fortè scribendum. *ἀσπλάτον* *ρίζης*.
Obijciat quis, *asplathum* lignum esse. Non est hujus
loci disputare, utrum sit lignum an radix. Illud sufficit
demonstrasse, radicis corticem sæpè ab auctoribus præ-
scribi. *Gal. lib. 16. de Theriac. ad Pisonem*, item de *The-*

riaca ad Pamphyllum in compos. troscif. hedychr. εὐπα-
λάθου ρίζης φ. αισό, καλαύμου ἀραρακτικού. Apalathon urinæ
difficultati succurrere scribit Dioscorides; Paliuri unum
genus describit. Plura inquit esse Theophrastus, vulgare
& Africanum, de quo libr. 4. cap. 4. agit. quo lecto-
rem ablego? Vulgarem paliurum αἰραχον, dictam le-
gimus, quod sepibus vehementer congruat. Nicander in
Theriac.

Ἡμινε καρπὸς ναὶ μετ' αἰρήχου παλαιοῦρου.

Quin etiam surgens foliis paliurus acutus.

Scholiasť. ἀρχή & οὐκ ἡ πάλιν αὐτοῦ λέγεται, οἰοῖται ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου καὶ ἀπὸ τοῦ φεγγαρίου εἶ πεποιημένη. διὰ τὸ ἐπὶ τοῦ περὶ α, καὶ τοῦ ἔχοντος, ὃ σημαίνει τὸν φεγγαρίον. Arrhechos itaque dicitur paliurus, quasi undique circumseptus. Et ad sepes faciendas bene emptus, ab intensiva particula α & ἔχοντος, quod sepe significat. Elegans verliculus Gemini in Paliurum qui sepi mentum horto præstat.

Η Παλίουρ, ἐγὰρ τρηχὺ ξύλον, οἷον ἐν ἔρκει.

Τίς μ' ἄφορον λέξει πῶ φορέμων φύλακα.

Sum Paliurus ergo quo septum hunc aspicias hortum.

Frugiferas servo, sed nihil ipse fero.

Columella lib. 11. Locus quem *sepire destinaveris*, ab æquinoctio autumnali, simul atque terra maduerit imbribus, circumvallandus est duobus sulcis, tripedaneo spatio inter se distantibus: modum altitudinis, & latitudinis eorum abunde est esse bipedaneum, sed eos vacuos hyemarc patemur preparatis seminibus, quibus obserantur: ea sint vastissima- rum spinarum, maximèque rubi, & paliuri, & ejus quam Græci vocant κυνίσδαρι, nos sentem canis appellamus. Caf- sian. Bassius lib: 5. cap. 42. εἰ βούλει φρονεῖν μὲν ἔχειν ἀσφαλῆς, σκαῖφος τὰ φρονήματα (vulg. παρὰ μὲν) πασσάλους κατὰ πύ- λον, καὶ ἐκτινον χροῖον καὶ τὸ τὰ φρονήματα πᾶσι μάλιστα ὅτι ἐκείνου τοῦ ἐπὶ τῇ ἀλλοτρίᾳ κέρδιον ὁρῶσι & καρπὸς βίτου & παλιούρου καὶ δέμα- κήτης: τὰ πάντα βεβεργμένα (MS. ἐμβεβεργμένα) εἰς παχὺ μέ- λιθ, & πύθ (vulgo πύθρον) τὸ ἐκπεπλεγμένον χροῖον, τρέφον τὰ κερπὶ τὸ βῆμα καὶ παλιούρου, &c. Si sepem habere velis mu- nitam & securam, serobem cubitali effodio altitudine, in eamque palos depangito, & funiculum per serobem exten- dito, præcedente autem die ervum molitum in promptu ha- beto, & rubi semen, ac paliuri, & oxyacanthæ. Omnia ad mellis crassitudinem macerato: postea verò extensum funi- culum rubi ac paliuri semine, &c. Columella lib. 6. c. 9. Nemora sunt convenientissima, quæ vestiuntur quercu, su- bere, fago, pomiferisque sylvestribus, ut sunt albæ spinæ — & paliurus, atque achrades pyri. Vides ad sepem ma- ximè idoneum paliurum. Fructum paliuri Theophrastus inquit condi in folliculo quodam; ἐν λοβῷ πύ, inquit, τὸν κερπὶ ἔχει, & ὑπερ τὸ φύλλον. Dele improbum verbum καὶ, alioquin nullus sensus; vel lege cum doctiss. Robert. Conitant. κατὰ πύθρον vel κατὰ πύθρον. Quia paliuri fructus simul plures super folia in summitate nascun- tur. Legunt alii κατὰ πύθρον τὸ φύλλον, in filiqua foliosa. Malunt alii τῇ φύσσει vesicula, alii ὑπὸ κατὰ πύθρον folliculo, alii κατὰ πύθρον ἀπο- δύσαι. Nobis simplicissima arridet correctio, κατὰ πύθρον φύλ- λον. In Basiliensi enim legitur, κατὰ πύθρον τὸ φύλλον. Vel dele- ta particula καὶ: ὑπερ τὸ φύλλον. Supra lib. 1. cap. 16. inter plantas numeratur quib. folia spinosa. Quando germinat, docet lib. 3. cap. 6. & 7. lib. 6. verò cap. 1. paliurum numerat inter ea, quæ spinas gerunt, ut rosa, caparris, pyrus sylvestris, &c. Dioscor. lib. 1. cap. 120. παλιούρου ὁ κερπὶς ἐστὶ δάκρυον. ἀκουσθῆναι, πτερόν, οὗ τὸ πτερόν ὑπερ καὶ ἡ γυνώδης ἐξέρχεται. Paliurus frutex vulgo cognitus, acu- tior, solidus, cuius semen pingue, & vulgus dicit, id est, fuc- cum. Interpres lini semine æmulum reperit. Legit ergo ex Theoph. λιγῶδες, aut λιγαιῶδες, aut λιγὸν ὁμοιον. Malunt a- λὶ λιγνῶδες exponere, non tantum fucum colorē, sed cum o etiam unguem, & oleosum naturam, qualis infectis x oleo aliquo humore, fuligine digitis deprehenditur. Ut sit vox ea Dioscoridi, quasi alterius illius λιγῶδες, quæ inguitudinem ac lentorē significat, declaratio quædam. Alii λιγνῶδες, scribunt, viscosum, tenax. Nobis interpretis lectio placet ac arridet. Sunt qui agrifolium paliurum scribunt. Baccas fert hæc arbor, non folliculos, in quibus semen, his baccis nulla lenticia aut pinguedo. Agrifolio præterea coma immortalis, decidua paliuri. Placet aliis, alium esse quam rhamnum tertiam diximus, quam ii non probant sententiam; idque duabus de causis, uarum prior, quod Theophrastus scribit, ἐν λοβῷ profer- re semen, id est, filiqua prælonga, fabæ instar, non aut in fructu

nuem extensam habet & inter valla staminea, non porrecta ex eo, ut in cæteris foliis, sed circa eum coacta in orbem ab annexu pediculi: ad
caulis verò extremum, ubi foliorum interstitia sunt, ex eisdem pediculis foliis adnascitur tenuis sulus & convolutus.

nigra differentias, sed non hunc in modum conspicias. Sed "clavicula differentiis maximis discernitur. Etenim foliis plurimum distat, cum parvitate, tum quod angulata, concinnioraque sint, cum edera rotundiora, simplicioraque habeat. Distant etiam internodiorum longitudine, atque etiam sterilitate, quoniam fructum quaedam non ferant. † Quod non in edera transfigurentur, ut quidam volunt: at verò si omnes edereferant, ut aliis placeat, ætatis certè, dispositionisque, non generis erit discrimen: quemadmodum piri ad pirastrum. "Tamen ejus quoque folium multum ab edera distat. Verum id rarum, & in paucis evenit, ut vetustate permutetur, ceu in populo alba, & † crotone. Ergo claviculæ plura genera, sed quæ conspectiora, summaque occurrant, tria sunt: herbacea, ac virens, quæ plurima est: secunda candida: tertia versicolor, quam Thraciam quidam appellant: "Et harum quæque distare viderur. Quippe herbacæ quædam folio tenuiori, † oblongiori, atque etiam densiori: quædam minus hæc omnia habens. Et in versicoloris genere, alia folio ampliori, alia minori, macularumque habitu diversâ. Pari † modo, & magnitudine, coloreque distant. Auctu perfacilis herbacea, plurimumque proficit. "Manifestam fieri, quæ edereferant affirmant, non tantum foliis, quæ majora latioraque habet, verum etiam germinibus: protinus enim erecta gerit, non inflexa gracilitate, & longitudine. Ederacea verò crassiora, brevioraque. Ac edera, ut semen proferre incipit, germen sublime rectumque edit. Est quidem universa edera radice numerosa, densa, flexuosa, furculosa, crassa, nec nimis alta; sed præcipue nigra; & inter candidas, quæ asperrima, immitissimamque habetur: † quamobrem ejus amplexus arbores omnes infestat, omnes enim necat, & excidat, ablato alimento. "Crassatur hæc majorem in modum, atque arborescit in tantum, ut per ipsa ederæ arbor fiat. Attamen ex majore parte semper super alio vitam degere solet, atque ut ita dixerim) amplexicaulis est. † Ita pro sua natura, vel quiddam ejusmodi ilico gerit. Nam è germinibus radículas affidue † inter folia mittit: quibus arboribus, murisque obrepit, quasi de industria à natura exhibitis. Atque ita humorem augens exhauriensque arefacit. Et si inferius succidatur, nihilo minus vivere durareque potest. Habet & aliud discrimen non mediocre in fructu. Nam acrius dulcis, alius vehementer amarus, tam in candida, quam in nigra. Indicium, quod alium aves mandunt, alium minimè attingunt. Edera ita se habet. "Smilax, id est, edera cilia amplexicaulis, ipsa quoque assurgit; fructus aculeatus, ut veniat præhorridus. Folium ederæ, parvum sine angulo, juxta pediculi retinaculum humectum. Pediculiare, quod medium illum callum, qui instar spinæ animantium fecat; prætenuem habet; & intervalla staminea: non ex eo porrecta, ut catechu, sed circa eum in orbem circumacta, ab annexu pediculi ducit. Ad caulem vero foliorum internodia consummantem villus ab iisdem pediculis à quibus folia, tenuis seque convolvens dependens. "Quare non sine damno arboribus adnascitur. "crassefcit hæc maxime, ipsaque per se arborescit, in tantum ut per se ipsa hederæ arbor sit, majore autem ex parte. † tale quid statim habens à natura, † per media folia alii. "Smilax aspera, quam Latini hederam ciliam vocant, amplexicaulis & ipsa est, canlo spinoso ac velut arctæ spinis muricato. Folium ederæ parvum sine angulo, quodque ubi pediculus samento adnascitur, pampinum habet peculiare, quod per medium folii quasi spinam tenet in cæteris foliis, sed circa eum coacta in orbem ab annexu pediculi: ad pediculis foliis adnascitur tenuis julus & convolutus.

corus legit, ἀκραιφινὸν ἀκέραιον. Utraque lectio potest ad-
mitteri. ἁπλόν. Plinius legit, λειπρόν. In ejusdem libro ite-
scriptum circumfertur, Complexa acinis majoribus nu-
cleos ternos. Vides numerum longè diversum, & loquu-
tionem minùs probandam, si à recentiore prodiiisset. Nam
si nucleis idem est, quod acinus: quid completitur seip-
sam? Racemis majoribus, scribendum fuit.

Τὸ δὲ δῶναι μὴ ἀπαρξέσθαι δὲ δέξασθαι. Manifestum caput separandum. Tum autem inter ea transferendum

quæ narrant arbores certis locis pēculiāres. Et sanē dīdēg,
est, ut eximatur ex hac historia rōd Jūmōr.

Ὅζει δὲ τοὺς ἀσπίας φόβου. Theodorus, odore infestus, velut cruorem inferens. Nescio qui odor inferat cruorem. Et loquutus minus sana, cruorem inferre, nisi sit in lances, & sacra. φίδις est ex genere aculeatarum. Vulgus herbariorum vocant sanguinem humanum. De eo suo loco. Incisa humorem sanguineum emitit, non sine odore satis efficaci, Si velis audere, veritas Latine, cædria, aut crenata

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

Tais πόλεις. Mendosè, pro ταῖς πόλεσιν. ἀχινῶδες ἔσται apud Athenæum ἀχινῶδε. Corruptè in utroque. Nec ἀχινῶδες congruit. Vera lectio ἰχινῶδες. Nam ἔσται Plinius libr. 24. cap. 24. Cynosbati folium habet vestigio hominis simile. Apud Athenæum est, ἰεὺς ἐγγὶ ἔσται τοῦ σπυρίνου τοῦ ῥόγου. Sed ἔσται codex mendis scateret, nec autor ille quæ citat eisdem verbis referre consuevit. Dioscorides Cynosbati tribuit folia τοῦ ταύρου κύρινους, κερπύρι ἐπιμήκη, πυρήνη, ἰλαίαι τοῖς τοῖς ἐπὶ τοῖς πινυνοῖς πυρρὰν, καὶ εἰς ἀντὶς ἱερῶν. Ob id quidam amicis legendum censebat, καὶ εἰς φύλλοις κύρινους ὁμοιοὶ καὶ τοῖς κερπύρι τοῖς τοῖς ἀχινῶδες: Quæ tamen correctio, licet res sit ita, non placet. Ἐ ἀχινῶδες non diceret Theophrastus, sed χινῶδες, ἢ ἐχινῶδες.

Καπίδηλα. γερονε, καπίλληλα.

Βάλεπ τέρψ. potius τούτοις; nempe ramusculis cum fo-
liis, quibus coriarii coria, ut hedorum caprarumque pel-
les, lavant, non tingendi, sed inspissandi gratia. Dixit-
que Dioscorides, τοὺς βυραδοὺς αὐτῇ ῥηοῦ εἰς τὴν τῶν τῶν
ἀσπιδίων. Quare βάπτειν, hic mergere, lavareque significat,
ut apud Aristophanem, non verò, inficere & tingere. Semen
quidem tingit, sed ejus usus in opsoniis condiendi causa.
Nec nego foliorum decoctum pilos denigrare: sed de coriis
agitur. Cui tamen, propter λεύκειν, inficere exponendum
esse videbitur. Fruatur ille per me suo sensu; à me stat ratio
& auctoritas. Ὁπύχας. Legendum, ὀσλήχας, ut hunc lo-
cum emendavimus in Lexico. Ἐξὶ ποδάκης. Verbum decur-
tarunt. fuit enim ἀπὶ γὰρ, id est, ἀποχωρεῖς, abscedit.

Koppensius, à corymbis appellatio: nec ramen Plinius ita vertens lib. 16. cap. 34. mihi satisfacit: Aliis densus acinus, & grandior, racemis in orbem circumactis, qui vocantur corymbi.

*Αχρηστος ἀνθρώπος. Hæc distinguenda sunt. Video ta-
men quid hic quispiam suo iudicio subtilior philosophari pos-
sit: quod ἀχρηστος sint ἀνθρώποις. Sed hæc carbones & nuge,
& carbonaria subtilitas.*

Ἐλετίου διακχυμῶς. Scribendum ἐλετίω, διακχυμῶς. Plinius, Selenitium vocat, cujus est minor acinus, sparsior racemus, simili modo in nigra. Sic enim legi debet.

Φανρᾶς, potius φανρῆς. Γνωστέῃ καὶ ἄνυδρομας legit Plinius, recte exponens, angulosa, coccinnioraque. Apud Dioscoridem legendum, γνωστέῃ καὶ ἄνυδρμα, non ἰσχυρά.

Διατίθενται. *Hic locus quasi studio vitiatus, ita restituendus: Διατίθενται γὰρ τινες ἀσκήτους ἢ φύσει τῶν ἔλκων. ἀλλὰ γὰρ εἰς τὴν κτηνὴν παρεμπίπτει.* Sic habet Plinius: *Distat & longitudo internodiorum (porus flagellorum, vel farnentorum, id est, κλαμάτων) præcipuè tamen sterilitate, quoniam fructum non gignit. Quidam hoc ætatis esse, non generis existimant: primoq; helicem esse, fieri hederam vetustate. Vide cætera.*

Τελειωμένος, posteaquam adoleverit: absoluto jam ætatis cursu: quomodo senuerit. Nam adolescentiam senectus excipit. Et sic hoc loco intelligendum esse ostendit, το παλαιώσθων, quod subiungit. Μακροφωδότης. Hic Plinius discendit à Theophrasto: dicit solum in ordinem digesta, quasi le-

gisset, πικρὸς φυτόσις. Ἀποκρίτωριν. hæc Plinius male affixit
candidæ.

Τῶς βλαστῆς. *Mammas non rectè Plinius exposuit, quasi legisset μαστῆς.*

Ἄσπερ κατεκλιμένη. Reponendum, ὅτις ἄλλου (nempe
herbaceæ species) κατεκλιμένη. Et ante ὅπως, & post μή-
κα, totam clausulam include parenthesi. Τὸς δὲ κειμένους
scribendum, & infra, καὶ ὁ κίττος: & pro, ἐστὶ, ἔχει.

Παραφύσιος. Neccessario legendum, ὡς παραφύσιος. Φιλίῃ καὶ
 ζῆτι. restituo φιλίῃ ζῶ. Talis parasiticorum natura.

Τῶν βλαστῶν. deest particula ἐκ.

Διαπύκνυς καὶ ἄλλ. Scriptum fuit ὅτι numerosè ὁ nature or-
dine, καὶ ἄλλ. διαπύκνυς. Sic ὁ Plinius, Itaque etiam pluri-

bus locis inter alia (*hæc imitatio exemplar^{is} sanè superavit*)
vivit tamen duratque &c. Ὁ μὲν γὰρ, hæc usq; ad, &c. ποῦ, in-
cludenda parentheſi perneceſſaria. Quod & offendit Plinius
ita convertens, Eſt & in fructu differentia alba nigraque
ederæ: &c. Σμύλαξ, hæc eſt σμύλαξ παρχαία Dioſcoridi, &
ederæ eſt Cilicia Plinii libr. 16. cap. 35. Ὁ δὲ καρπὸς. cor-
rupte pro, καυλὸς, κλήματι ἀκωνῶνδρι, ipſi tribuit etiam Dioſco-
rides.

Μικρὸν ἀγώνιον. In Lexico Crisp. in ἀγγωνίαν habes
 censuram. Legendum enim, μικρὸν ἔγωνιον. Μικρὸν autem
 dicit, edera folio comparando, alioqui satis magnum. Νο-
 τῆς. mendosè pro ἀγώνιον περὶ, ut dixit de forbi folio. Fo-
 lium enim similacis asperum, velut luxatum est circa pedicu-
 lum, latiusque διὰ τὸ ἀεσοφύσιον utrinque rotundatur. Vnde
 lineæ instar quasi ab umbilico ἀπὸ τοῦ πᾶξυς nervi quatuor
 utrinque exeunt primùm circinati, dein concurrentes in
 acutum angulum; ipsa verò πᾶξυς lineam rectam efficit.

Τὰς ἀπὸ τῶν διαλήψεως. lego τὰς ἀπὸ τῶν διαλήψεως. Significat spatia & intervalla genicularum quæ foliorum distantiam constituunt; diceret in calamis *μεσογυῖα*, id est, internodia.

Ἰουλ. Hic idem quod Ἰλξ, id est, clavicula sive capreolus, qui juli speciem representat, quum ita se convolvit.

Ηρόδο. *refertur* λευκός. Plinius, flore candido, olerēte li-
 nium. Καπεριεύων. Hæc conclude parenthesi, inchoata post
 ἡρώδα, ὅς finita ante παγεῖν. Ἐπίπικον ad totam banc em-
 numerationem extenditur, ἔνα, δύο, τρεῖς.

Idem est. Totus hic locus corrigitur in Crispini Lexico
in ၁၃၂၆၁၆၆၆၆၆.

Ἀγρίοκαρπον. & infra legendum, πλαγιόκαρπον. Vide supra cap. 23. libri primi.

Εὐόρυμον. Habet hunc locum emendatum in Crispiniano
Lexico, in vocibus Εὐόρυμον, & Ἀροχ. Scio quosdam fu-
riam vulgarem παραρωμία Theophrasti existimasse: εὐόρυ-
ον verò, quam Allobroges vocant des Ourles, Herbarii
Chamænerion, five Rhododendron humile.

Ὁδύνη. Plinius habet Ordynum. Quod autem Ὀδύνῃ scriptum, videto num irrepserit e margine. Φόνος hunc locum tractatum invenies in Lexico Crispini in verbo Ὄλω.

*Καταργεῖται. rectè. Refertur enim ad ἀποβάλλειν. Potest
etiam per syllepsin αἴγας continere.*

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Bat^o, ut docet Nicandri Scholiastes dicitur, quod Bindomita fit planta, accessumque propter spinas, qui- bus valde pungit, non admittit. Εἰρηται, inquit, βατ^o διὰ τὸ ὄζειν τὸ εἶναι. A contrario igitur nomen impositum. βάτος à βατόω, vado, aditus accessus, βατὴ γὰρ τερτῇ facilis accessus: hujus fructus βάπων vocatur. Galenus lib. 2. de aliment. facult. τὸ πλὺν βάτων καρπὸν διαμαρτυροῦναι οἱ περὶ ἡμῶν ἄνθρωποι βάπων, κατὰ τὴν μὲν ὁρμήν τὴν συκαμίναν τὴν μαρίαν καὶ συκαμίναν. Ruborum fructus batonum vocatur, uti mora ἐστὶν sycamina, mori ἐστὶν sycamineæ. Corrigendus Hesych. codex. βατιά, ὅ τὴν καλὰ μῆριν καρπὸς, καλεῖται γὰρ καὶ ἄβρουνα τὴν μαρίαν. Scribe βάπων ὅ τὸ βάτου καρπὸς, καλεῖται γὰρ καὶ ἄβρουνα ἢ μαρίαν. Postrema nomina non rubo, sed moro adhibet, ex auct. orita- te Parthenii, Athenæus, περὶ γένεος γὰρ ἄβρουνα φησὶ συκαμίναν. α

καλοῦσι ἔνιοι μόρον. Attamen rubi fructum mori vocasse
Græcos, ex Cassiano Basso constat. Apud quē lib. 5. c. 42.
legitur, ἔνιοι ἢ τοῖς μώροις, τοῦτέστι τοῖς καρποῖς τῶ βατόν (male in
editis βατόν) πεπωγῆσιν, &c. *aliqui moris, hoc est fructibus*
rubi maturis. Alii morum dixerunt, alii μώρον βατίδης, μώρον
τῶ βατόν, μώρον βατόν &c. quod imitantur officinæ, quibus,
morum rubi, mora bati, & quæ magis adhuc barbarè
mora Bassi dicitur. Belgis *Βροῦμεν* & *Βραῦμεν*
vocat. Rubus à Latinis vocatur, quod fructus initio ruber
sit. Nuncupatur etiam sentis, & vepres. Auctionarii Au-
ctor. *ρομαῖοι σέντες, οἱ δὲ τοῦ σεντε, οἱ δὲ μώρον βατιδάνα*.
Fortè, βάτινα, legendum. *Romani sentes, rubum* τῶ *mo-*
ra batina vocant. Rubum sentem dictum fuisse, ex
Columellæ libro undecimo probatur; ubi *κυνόβατον*
Z 3 sentem

sentem canis vocari tradit. Vide cap. de cynobato. Sentis, quod à tangentibus quamprimum sentiat.

Virg. secundo Æneid.

*Improvissum aspris veluti qui sentibus anguem
Pressit humi nitens.*

Columel. lib. 6. cap. 3. *Liberantur arva sentibus, qui
æstivo tempore, per caniculæ ortum recisi, plerumque inte-
reunt radicibus. Vepres, quod vehementerprehendat.*
Aculeis enim tenaciter prætereuntium vestibus adhæret.

Ovid. lib. 5. Metamorph.

*Aut lepori, qui vepre latens hostilia cernit
Ora canum.*

Rubi genera plura. Triâ recenset Theophrastus βάρτος, *ῥαυχόκατος, κωρόκατος*, totidem Plinius, sed non eadem omnia. Rubi, inquit libr. 16. cap. 37. *moraferunt, & alio genere similitudinem roseæ, qui vocatur cynobatos, tertium genus Idæum vocant à loco.* Recentiores plura observant genera: Rubus vulgaris, sive rubus fructu nigro. 2. rubus repens fructu cælio. *ῥαυχόκατος*. 3. rubus Idæus spinosus. 4. rubus Idæus lævis. 5. rubus Idæus fructu albo. 6. rubus exoticus. 7. chamærubus saxatilis, spinis carens. 8. chamærubus foliis ribes. 9. chamærubus foliis ribes Anglica. 10. chamærubus foliis vitis. De vulgari rubo hæc tradit Theophrastus lib. 1. cap. 5: *Fruticem esse scribit: cap. 8. spinosam ait: cap. 15. inter perpetuo virentes frutices numerat: 16. inter plantas, quibus folium spinosum, recenset: lib. 6. cap. 1. ramos esse aculeatos: lib. 1. de caus. cap. 21. racematim fructificare, fructumque particulatim maturescere docet. Plinius rubum mora ferre ait, id est, fructum moro similem. Idem lib. 15. cap. 24. Differunt mora Ostientia, & Tusculana Romæ. Nascuntur & in rubis, multum differente callo. In antiquo codice legitur: Differunt mora Ostientia, Tusculana. Romæ nascuntur, & in rubis, multum differente callo. Non tantum Romæ, sed ubique terrarum mora in rubis nascuntur. Scribe ergo, mora nascuntur & in rubis, &c.*

Ovid. primo Metamorphos.

Cornaque & in duris hærentia mora rubetis.

Rubi fructum eleganter describit Phaniæ Eresius apud Athenæum lib. 2. Verba Phaniæ valde lacera & corrupta. Sic enim vulgo legitur. *Τὸ μέρον τῶ βατῶδης ἐνερῶν τῆς σφαλερῆς τῆ συκμινάδου, ἀνερῶν τῆς συκμινάδου διαφύας, ῥαυχόκατος ὁ φανούσιος, καὶ διαφύας ἔχει ψαθυρῆς, καὶ δὲ ῥαυχόμους. Vertunt, Ruborum pilula cum aruit, angulosa seminis habet conceptacula, instar mori, alimentumque præbet boni succi, sed fluxum, & quod facile dissipetur. Scribe, μέρον τῶ βατῶδης πικρῶν τῆς σφαλερῆς, ἀνερῶν τῆς συκμινάδου ἔχει γὰρ καὶ διαφύας, ἀνερῶν ὁ φανούσιος, ψαθυρῆς καὶ δὲ ῥαυχόμους. Mori pilula ubi maturavit ad instar mori fructus acinosas eminentias & discriminationes quasdam veluti contextas habet glabras & succulentas. Non potest melius delineari rubi fructus, ex multis acinis ad instar mori constare, qui tubercula referunt parva, succulentus est & glaber, ψαθυρῆς expono glabros, Talis enim rubi fructus, ψαθυρῆς glaber. Hesychius ψαθυρῆς. ἀδύς, μαδαρῆς, ψαθυρῆς. Infirmitas, glabrum, arenulentum, μαδαρῆς Depilum, lævis, glaber. Hesychius μαδαρῆς. ἀρεῶν τῆς (vulgò ἀρεῶν τῆς) ἀδύς. Vulgaris rubus tenuis, oblongos, lentos, ac obsequiosos caules edit, gracilitate & proceritate nimia in terram retractos, duris, minacibus, aduncis, pungentibus, asperis, ac nocentibus spinis communitos. Folia ex pluribus coherentibus componuntur, quæ aspera, nonnihil spinosa, dura, & per margines incisa sunt, superna parte magis virentia, inferiore magis candicantia, quæ hyeme rarè à virgibus suis excutuntur, quas non facile deferunt, nisi alia in locum ipsorum renata fuerint: flosculi aliquot singuli, in brevibus pediculis in caulium fastigiis, spicatum ferè digesti, oriuntur albi, ex quinque foliis commissi; fructus ex compluribus acinis moro similis, sed multò minor est; initio rubens, per maturitatem niger, gustu cum dulcedine quadam subacidus: radix nodosa & fibrosa etiam serpit, subinde nova germina proferens. Reperitur aliud genus, minus, quod ῥαυχόκατος Theophrasti putant. longè lateque se diffundit, sparsis per terram tenuissimis, & aculeatis virgibus, in altum nunquam se attollit, retro in terram vergens, ne nobile ge-*

nus pereat, se ipsam propagat, Miranda procul dubio & singulari id procurante naturæ providentia. Nam protinus, cum paulò accrevit, retrò vergens in terram defigit capita, radicator, iterumque ex se nascitur. Flores gerit ex candido roseos, stellatos, fragariæ forma sua similes. Fructus figura moro similes, excussos florib. subsequuntur; primo exortu virides, paulò post rubri, per maturitatem verò cæsi, non jucundi gustus. Utrumque genus Majò mense floret, fructus Augusto, Septembriq; mensib. maturos reddit. Delineat Idæum rubum Dioscorid. cujus non meminisse Theophrastum ubi Idæas recenset plantas, valde miror. βάρτος, inquit Dioscorid. lib. 4. cap. 38. *Idæα ὀκλή-
τη ἴσ', διὰ τὸ πολλὰ ἐν τῇ Ἰδῇ γενᾶσθαι: ἔστι δὲ ἀπαλωτέρα ποδά, τῆς
ἀπὸ αὐτῆς, ἀγνήτης μικρῆς ἔχουσα. (ὀκλήση) ἢ καὶ ῥαυχῆς ἀγνήτης.)*
Idæus rubus appellatus est, quoniam copiosus in Ida nascatur, est autem longè tenerior priore, exiguis spinis præditus, (quanquam & sine spinis inveniatur. Postremam periodum, quamvis non habeatur in vulgatis codicibus, ex cod. ald. nothis adjecit Saracenus. Plinius lib. 16. c. 37. Tertium genus Idæum Græci vocant, à loco; tenuis est quam cætera, minoribusque spinis, & minus aduncis. Idem lib. 24. cap. 14. Idæus rubus appellatus est, quoniam in Ida, non aliàs, nascitur. Est autem tenerior ac minor, varioribus calamis, innocentioribusque, sub arborum umbra nascentis. Fallitur Plinius, dum non alibi, quam in Ida nasci tradit; passim occurrit. Rectè Dioscorides Idæum vocari ait, quod in Ida copiosissimè nascatur. Male etiam calamis, si non mendum, inquit esse varioribus. Corrigunt ramis, ex Dioscoride. Certè ramos, non calamos fert. Observavit doctissimus Pintianus in Toletano exemplari scribi, foliis innocentioribus. Neutra ipsi arridet lectio. Verior inquit esset; varioribus aculeis, innocentioribusque. Tradit enim Dioscorides, spinas habere breves, quandoque sine spinis reperiri. Hanc ego lectionem alteri, ac

Rubus Idæus.

vulgatæ præfero. Idæa rubus vulgarem non paucis refert; sed caules & folia dilutius virentia, & parte qua terram spectant albicantia sunt, adeò ut farina aspersa videantur, tactu mollia & tenera, non asper, aut alterius; caules etiam spinas habent teneriores, pauciores, & minores, ac inter omnia rubi genera innocentissimas; multò enim clementius pungunt: tenelli verò recentisque enati turiones, spinis quandoque etiam carent. Flosculos promit rotundos, ex albo pallidulos, qui in rotunda, concava, rubra, dulcia, & jucundum odorem, uti ferè viola Martia, spirantia, abeunt mora, rubris ac pilosis pileolis similia. Fructus hic diu consistere nequit. Intra paucos enim dies, vermiculi in eo nascuntur, & tum protinus perit. Et hæc causa, cur Botanici cum dulcedine insuave

insuave quiddam respere scribunt. Radix valde serpit, & multis locis erumpens, germina nova profert. Floret Maio & Iunio mensibus. Fructus Augusto mense maturascit.

Κυνόβατον, ut monet Aucuarii Auctor, etiam rubus, vulgaris vocatur. Idem nomen, ut Plinius innuere videtur, capparitis obtinuit. Alia est, inquit, lib. 24. cap. 14. à capparitis, quam medici cynosbaton appellaverunt. Capparis, sic vocatam, testatur Aucuarii Auctor, διὰ τὴν κυνόβατον, διὰ τὴν κυνόβατον &c. Capparis Historiam tradit lib. 6. Theophrastus. De rubo jam egimus. Neutrū Theophrastus κυνόβατον vocat. A rubo enim diversam facit plantā; nec capparitis conveniunt quae de cynosbato tradit. Κυνόβατον non dicitur, ut quidam putant, quod flos ejus rabidi canis moribus medeatur, hoc de cynorrhoda tradit

Rubus βατώδης vulgaris
Morus bassus.

Plinius, quam diversam à Cynosbato scribit loco citato. Κυνόβατον nomen accepit, à Locro quodam, cui data fors fuit, ibi civitatem conderet, ubi canis lignea morsum ei infixisset; quo nomine quum ad alterum enavigasset maris littus, calcavit hanc plantam; atque inde huic plantae nomen κυνόβατον inditum, quam Pythia ξυλίνην κύνα vocabat. Historiam hanc refert Athenæus ad finem libri secundī, ubi ait. Διδύμῳ δὲ γραμματικῷ, ἐξηγουμένῳ τὸν Σοφοκλῆν τὸ κύναρος ἀκρόν, μήποτε φησὶ τὸν κυνόβατον λέγει, διὰ τὸ ἀκρόν ἵσθαι καὶ τὸ φῶν. καὶ γὰρ ἡ Πυθία ξυλίνην κύνα αὐτὸ εἶπεν. καὶ ὁ λαὸς χρησάμενος λαβὼν ἐκεί πάλιν ἐκάλειν, ὅπου ἀνὰ ξυλίνης κυνὸς δὴ καὶ ἡ κυνέμυχθις πάλιν καὶ πάλιν κυνόβατον, ἐκπτε πάλιν. ἐπὶ δὲ κυνόβατον μετὰ ξυλίνης καὶ δένδρου ὡς φησὶ θεόφραστος, &c. Didymus Grammaticus verba Sophoclis citata, nempe κύναρος spina, cum exponit, fortassis inquit, sic cynosbaton vocat, quoniam aspera & spinosa planta est. Pythia namque ligneam canem appellavit eam: cum enim oraculum jussisset Locrum ibi civitatem condere, ubi ligneus momordisset canis, crure aculeis cynosbati compuncto, urbem edificavit. Est autem Cynosbato, ut Theophrastus, inquit, medius inter arborem & fruticem, &c. Locum hunc non satis intellexisse videtur Hesychius, κύναρος, inquit, φυτόν τι καὶ μήποτε ἡ κυνόβατον διὰ τὸ τερεχὺ καὶ ἀκρόν ἵσθαι, κύνα γὰρ ξυλίνην πάλιν κυνόβατον ὁ θεόφραστος λέγει. Fallitur maximo pere Grammaticus. Falsum est à Theophrasto κύνα ξυλίνην, canem ligneam, vocatum κυνόβατον. Contrariū testatur Didymus. Pythia in oraculo quodam sic vocat κυνόβατον. Aucuarii auctor κυνόξυλον, chamæleontem nigrum vocari, tradit. Sed longè aliud κυνόβατον, longè aliud etiam κύναρος. Didymi sententiam, qui κύναρος ἀκρόν, apud Sophoclem de cynosbato exponebat, unice confirmat Hecataei Milesii locus, qui ab eodem Athenæo his verbis citatur. Εὐκαίῳ δὲ ὁ Μιλήσιος ἐν αἰσῶνι ἀντιγράψας

σε εἰ γνήσιον τὸ συλινὸν φῶν τὸ βελίον. (Καλλιμαχῶς γὰρ αὐτὸ ἀναγράφει ἡσιππῶν) ὅστις οὐδὲ ποιήσας λέγει οὕτως, — ἐν δὲ τῇσι οὐρεσὶ δένδρεα ἐν ἀγρῶν ἀκρόν καὶ κύναρος, ἰτέα, μυρτιά. Hecataeus Milesius in Asia descriptione, si ejus revera liber est, (nam Callimachus eum tribuit Nesiota,) sed cujuscunque sit, ita scribit — In montibus sylvestres proveniunt arbores, spina, salix, tamariscus, cynara. Cynara de carduo quodam herba accipi non potest, sed de cynosbato, quem Theophrastus inter arborem & fruticem medium scribit. Cynosbato ab Hesychio κύναρος vocatur. κύναρος, inquit, κυνόβατον, ἡ φύτις ἀπὸ τῆς κύρας νέμεσθαι φασί. cynas vocatur cynosbatus, aut alia planta, qua capras pasci ferunt. κυνόβατον Gaza vertit, canitubum. At lib. 9. cap. 9. idem κυνόβατον interpretatur caninam sentem. Columella lib. 11. cap. 3. sentem canis vocat, Maximeque rubi, & paliuri, & ejus, quam Graeci vocant κυνόβατον, nos sentem canis appellamus. Palladius lib. 1. tit. 35. Rubum caninum nuncupat. Sed melius erit rubi semina, & spinæ quæ rubus caninus vocatur, matura colligere, & cum farina ervi ex aqua macerata miscere, &c. Theophrasti de cynosbato verba exscripsit Athenæus lib. 2. ubi ait. ἐπὶ δὲ τὸ κυνόβατον μετὰ ξυλίνης καὶ δένδρου, ὡς φησὶ θεόφραστος. & τὸ κυνόβατον ἔχει ἐν τῷ, ὡς φησὶ τὸν τῇ ροίῳ. ἔχει δὲ τὸ φύλλον ἀγνώστου. Botanici in antiquo Athenæi codice legi, ἔχει τὸ φύλλον ἀγνώστου, observarunt. Alioquin omnia Theophrasti & Athenæi exemplaria, etiam manu exarata, in hac lectione consentiunt, καὶ τὸν ἔχει τὸν τῇ ροίῳ. Plinius legit, τῇ ροίῳ vel τῇ ροίῳ & τὸ φύλλον ἀγνώστου. Plin. lib. 16. cap. 37. Rubi mora ferunt, & alio genere similitudinem rosæ, qui vocatur cynosbato. Idem lib. 24. cap. 13. & 14. Alterum genus rubi in quo rosa nascitur, gignit pilulam castaneæ similem, præcipuo remedio calculosis. Alia est cynorrhoda, quam proximo dicemus volumine. Cap. 14. Cynosbato, alii cynosbaton, alii neurospaston vocant, folium habet vestigio hominis simile. Fert & novam nigram, in cujus acino nervum habet, unde neurospastos dicitur. alia est à capparitis, quam medici cynosbaton appellaverunt. Rosæ & punice comparat cynosbaton Varinus in suo lexico. κυνόβατον φυτόν ἐστι, ὁμοίον ροίῳ ἔχει τὸν καρπὸν. ἐπὶ δὲ μετὰ ξυλίνης καὶ δένδρου, περὶ οὗτοι τῆς ροίῳ, ἢ τῆς ροίῳ, (forte ροίῳ legendum) ἀκρόν ἵσθαι. Cynosbato planta est, similem rosæ fructum generans, inter arborem & fruticem media, punice arbusculis aut resis asimilis, aculeata. Dioscorides folium myrto latius scribit. Fructum olivæ nucleo similem, oblongum. Sic enim ait lib. 1. cap. 123. κυνόβατον, διὰ τὸ ἐξ ἀκρόν καὶ λαύ. καὶ ἐπὶ βατώδης καὶ μελάν, δένδρου δὲ φύλλον φέρεται, πάλιν (vox hæc in antiquo non legitur codice) πάλιν περὶ μωρῶν, ἀκρόν ἵσθαι τῆς ροίῳ καὶ καρπὸν ἀκρόν λαύ. καὶ ἐπὶ ἐπιμήκει πύρην ἐλαίας τοιαύτην, ἐν τῇ περὶ οὗτοι πύρην, πάλιν ἐπὶ ἐλαίῳ. Sentem canis, alii oxyacantham appellant, frutex est rubo longè major, ad arboris magnitudinem accedens, folia fert multò latiora, quam myrtus, robustos verò circa virgulta aculeos, florem candidum, fructum oblongum, olivæ nucleo similem: qui quidem dum maturefcit rufus, intus verò lanuginosus conspicitur. Videmus Theophrastum, Athenæum, Plinium & Dioscoridem in delineatione cynosbati variare. Athenæus Theophrasti auctoritatem in medium adfert, & tamen non eadem Theophrasti & Athenæi oratio. Codex ergo vel Athenæi, vel Theophrasti corruptus. Botanici principes corruptum Theophrasti codicem scribunt, & corrigunt ex antiquo Athenæi codice ἀγνώστου splendidum, asseruntque rosam, quam egelesteriam sive caninam rosam odoratam vocamus, cum delineatione utraque Theophrasti & Dioscoridis convenire. Nam frutex est, inquit, rubo major, caudices sive virgas habens crassas, lignosas, uti malus punica, vel alia lignosa vel arboreas quedam stirps, aculeis, spinisque duris munita: folium ejus non quidem integrum, sed unum aliquod singulare, totius folii pars, myrti foliis latius est, superioreque parte læve ac splendens: fructus nucleo olivæ similis, qui maturus colore est rubente, lanosos floccos, & semen intus habens &c. Huic sententiæ alii aperte refragantur. Nam si cynosbato esset aliquod sylvestrium rosarum genus, inquit, fat erat Diosc. dixisse, canis rubum rosæ similem esse, non autem arboris instar assurgere, rubo longè majorem. Præterea rosæ sylvestris folia à myrto plurimum distident; ejus etiam fructus, non modò olivarum nucleis, sed ipsi olivæ crassior est. Ad hæc, rosam sylvestrem Plinius, non cynosbaton, sed cynorhodon appellat. Accedit, quod rosæ sylvestris flores, non leviter ex albo purpurecant, cynosbato vero flos perpetuò sit candidus. Denique memorie prodidit Theophrast. lib. 9. cap. 9. Canina sentis fructum averso flatu colligendum esse, alioquin periculum oculis imminere: quod aperte demonstrat, super eo vel tenuem quandam lanuginem, vel quid pulverulentum insidere, quod si à vento expellatur

Sumach.

autē racemulis similis, densus terebinthi magnitudine, quadratenus latus, cujus corticosa tunica acinos ambiens, perquam utilis est. Φίγει ἢ ἐκ κερμὶ ἢ περὶ ἐν τῇ τῆς βερώμασι τῇ ὀδύτῃ αὐτῆς ἀπὸ τοῦ γένους. Gummi quoque profert haec arbuscula, quod erosorum dentium cavis inditur, ad dolores finiendos.

In vulgatis codicibus περὶ τοῦ τοῦ, id est, ilicis modo, legitur. Hoc verbum, cur quidam interpretes, non vertant, admirantur Botanici. Non videtur iis omittendum, quod non modo apud Oribasium reperiatur, sed quod rhus pulchre ilicem foliis amuletur. Illicem intelligunt Italicam, non spinosam. Malo legere, περὶ τοῦ τοῦ, serrae modo incisus. Talibus incisuris rhois folia praedita. Hanc lectionem Oribasii interpretes secutus est; folia subrubentia, in ambitu ad serrae modum divisa. Lector quam velit eligat lectionem, Rhus solo sterili ad duos aut tres cubitos tantum affurgit; solo vero secundo ac laeto, maxime, si cultura accedat, humanam altitudinem multum superat; in ramulos aut potius virgulas multas diffunditur. Folia 9. aut 11. ab uno pediculo five costa ῥαχὶς conjugatim haerent, sibi que invicem ex adverso posita sunt, excepto extremo unico. Costa haec media rubet, singula vero foliola albicant, lata, oblongiora quam ulmi, ambitu serrata, ac aliquantum pilosa. Flores candidi racematim prodeunt. Flore delapso succedit fructus, latus, & lentibus similis, ad terebinthi magnitudinem accedens, copiosus, confarctus, corymbaceis racemis cohaerens, ac cum labrusca rubescens, ad condimenta utilis, quem usum hodie etiamnum per Hispaniam obtinet. Radix haud altē descendens, per summa caespitem haeret. Floret mense Iulio, semen Autumno cum uva murescit. Apud Hispanos nonnullis in montibus, ac sylvis frequens: Provenit, & pluribus in Apennino Italiae monte locis, tum & juxta Pontum, & in Syria, ut scribit Galenus. Notandi qui virburnum vulgō vocatum, pro rhoe ostendunt, ac Sumach esse contendunt. Rhoi folia ulmeis oblongiora, huic rotundiora, fructus quoque per maturitatem niger est, immaturus ruber.

Βάπτισι &c. Plinius. pelles candidae conficiuntur iis. Ad verbum haec, vir magnus ait, expressa esse ex Theoph. Quod huic βάπτισι, hoc Plinio conficere. Hinc confectores pro tinctoribus, & insectoribus, apud Vopiscū in Aureliano: missis diligentissimis confectoribus. & apud veterē Juvenalis Interpretem, toga palmata Tyria purpura confecta, id est serrana. Quod à coriis tractū, quae conficiuntur, id est, tinguntur simul & subiguntur. Hinc τὴν δὲ διαρμύτων, qua colorantur & domantur pelles. Diosc. de rhoe. ῥοὴς βυρσοδερμὶν ὀνομάσθη, καὶ τοῦ τοῦ βυρσοδερμὶν αὐτῇ χρῆσθαι, εἰς τὴν δὲ διαρμύτων. Male vertunt, spissandis coriis: vertendū erat, conficiendis. Glossa insecti, ἀνεσόμενοι. & σῆμα idem quod βάμμα. Diosc. de cocco baphico, τὴν σῆματι ἀναλίσσονται; ad tincturam pannorum colligunt. Harpocraton. κήκας σῆμα π. βάμμα τ. γίνετο. Verbum τὴν δὲ Græcis proprie adstringere significat. inde τὴν σπινθη. Hesych. τὴν δὲ, ἡσπασις. Sed pro tinctura sumitur, quod pleraque eorū quibus conficiuntur

utere. Idem lib. 9. cap. 5. ὁπὶς ῥοὸς συριακὸς & βυρσοδερμὶς, λυκίου ἰσθμίου. opii, rhois Syriacae, coriariae, Lycii, Indici. Satis abunde probatum, rhoem Syriacam diversam à coriaria, sed Syriaca & culinaria una eademque est, Gal. lib. 9. cap. 5. & τὸ πρῶτον. ad finem capitis, ὁμφακίου, ῥοὸς τοῦ ἐπὶ τῇ ὀφθαλμοῦ ἀνὰ τὸ γ' ὀμφακίου rhois Syriaci culinarii singulorum quadrantem. Unum itaque genus rhois Græcis cognitu n. Plinius, ut supra dixi, tria genera describit, ineptēque rhun erythron differre putat, ac distinguit à rhoe coriariarum. Exscribentis lapsus est, non auctoris. Restitue, rhus quae erythros appellatur, fructus est hujus fruticis: semen vim habet adstringendi, refrigerandique, aspergitur pro sale obsoniis, ad alvos solutas. Hoc si legamus modo, liberabitur Plinius à reprehensione. Emendabimus hac occasione Columellae codicem. lib. 9. cap. 13. ubi legitur. Nos magis ne intereant (apes quae tithymallo usae sunt) quae deinceps dicturi sumus, agris examinibus exhibenda censemus; nam vel grana mali punicea tunsa, & vino amineo conspersa, vel uva passa, cum rore Syriaco, pari mensura pinjita, & austero vino insuccata dari debent, &c. Idem lib. 12. cap. 41. prius tamen quam de igne medicamentum tollatur, tres heminae rois Syriaci, contriti, & cribrati, super omnia adjiciuntur, & spatha permiscetur, ut coeant cum ceteris, &c. Priori loco in antiquissimo regio codice anno, 1482 impresso, legitur, uva passa, cum rore sutorio, pari mensura. Quæro quid sit ros Syriacus, vel ros sutorius, ut in antiquo legitur? Absurdus esset, qui vellet mannam intelligere. Contraria vi pollet manna, alvum solvit, laxatque, nequiquam adstringit. Nec facile conteri, aut cribrari potest: solvit enim, ac in liquidum mutatur. Scribe; uva passa, cum rhoe Syriaco, pari mensura. Item tres heminae rhois Syriaci, contriti, & cribrati. Rhoen adstringendi vi praeditum, nemo negabit; eundem posse cribrari ac conteri, norum. Non fit probabile, Columellam scripsisse cum rhoe sutorio; nova appellatione efficta, à sutorum five coriariarum usu. Syriaci appellatio Latinis ac Græcis aequè familiaris ac accepta. Libet porro mihi credere, eundē rhun five rhoes, à diversis locis, in quibus provenit, varia nomina sortitum esse: à Syria Syriacus, à Ponto Ponticus, ab orientalibus regionibus, orientalis dicitur. Apud Gal. lib. 7. & τὸ πρῶτον c. 2. Damocrates Eupatoricæ & Pōticæ rhois mentionē facit.

Ἀμορραχίαντε τῶν ἄνω διαφραγμάτων
Ποιεῖν, πατρικῆς, ἢ τὸ κρεῖττον πανικῆς,
ῥοὸς κατὰ μίξιν χυλὸν ὡς δράχμας δύο.
Eruptioque sanguinis septum supra.
Facere, Patarices, aut tu potius hinc Pontice
Addes rhois succi simul drachmas duas.

Corrigit doctiss. Cornar. secundum verbum in hunc ferē sensum, πᾶν δὲ πατρικῆς. Nescio cur Eupatoricæ corrigat; cum Patara sit Lyciae urbs ubi responsa dabat Apollo. Eupatria Lydiae urbs. Cur δὲ πατρικῆς vocasset Damocrates rhoem, imaginari nequeo. Verifimilius πατρικῆς à Patara urbe vocasse, quam δὲ πατρικῆς ab Eupatria. Marcellus Empiricus cap. 27. de Dysenteria, orientalis meminit rhois. Rhun marinum five rhun orientale, quod est minutum robium, simile lenticulae, quantum tribus digitis, mittes, in mortarium, & teres cum vino. Ex hoc Marcelli loco alius Columellae corrigendus, ubi remedia adstringentia praescribit apibus, quae tithymalli usu laborant. lib. 9. cap. 13. nonnulli rorem marinum aqua mulsa decoctum, cum gelaverit, imbricibus infusum praebent libandum. Vix haec de rosmarino dici possunt. Nam haec non habet adstringendi illam virtutem. Praeterea, non potest calorem à tithymallo contractum extinguere, aut mitigare. Scribo, nonnulli rhoen marinum aqua mulsa decoctum.

Eleganter satis rhoen describit Theophrastus. Scribe, ῥοὴς βυρσοδερμὶν ὀνομάσθη, καὶ τοῦ τοῦ βυρσοδερμὶν αὐτῇ χρῆσθαι, εἰς τὴν δὲ διαρμύτων. quomodo etiam legit doctiss. Gaza. Non sunt minora folia rhoes ulmeis, sed paulum oblongiora. ἐπὶ δὲ αὐτῶν, aliquantulum pilosum verto. quod non sit adeo densum folium rhois, sed pilosum aliquantum. Hanc etenim significationem, aliquando habet. Ut apud Arist. ἐστὶ τὸ τῶν ἄλλων ζώων τῶν ἔχοντων τρίχας τὸ πρῶτον διατρίχον, τὸ δὲ ὑπὸ πᾶσι λέει. Favet huic expositioni & correctioni Plin. lib. 13. cap. 6. Etiam rhus Syriae mascula fert, sterili femina, folio, ulmi paulo longiore, & piloso, foliorum inter se semper contrariis pediculis, gracili brevique ramo. Describitur etiam à Diosc. libr. 1. cap. 147. ἐστὶ δὲ διανδρῶν φύλον ἐν πύτραις, ὡς δὲ πύτριν. ἢ φῦλλον ἐπὶ μύτῃ, ὑπερδύτῃ. τὸ δὲ ἀφ' ἐκείνης ἐστὶν ἐπισημαίνον περὶ τοῦ τοῦ. καρπὸς δὲ βοτρυόειος ἰοικαί, πυκνός, καὶ τὸ μέγεθος περιεῖδεν, ὑπὸ πᾶσι, οὗ τὸ ἀφ' ἐκείνου φ. οἰᾶται ἐστὶν ὁρμηνη. Est vero arbuscula in petris nascens, binum vero cubitorum altitudine, in qua folia sunt oblonga, subrubentia, & in ambitu serrata. Fructus

quod vetustiores maceris, arborisq; radicatis suis propaginibus edat ac enecat. Peculiarē enim fortitur naturā. Equidem non solum radicibus in terram dimissis vivit, sed & germinibus & arborum caudicibus quas scandit, alimentum exugit; & præcisa iuxta terram non emoritur, nisi à totis caudicibus avellatur. Nam frequentissimas easque perbreves per tota germina radículas, centipedis animalis modo edit, quibus pertinacissimè adhærens, arbores exugit, & enecat, ædificiaque, quamvis robusta, demolitur. Plinius lib. 16. cap. 34. Inimica arbori, satisque omnibus, sepulchraque ac muros rumpens, serpentium frigori gratissima, ut mirum sit, ullum honorem habitum ei. Pulchrè Poëta.

*Vt hedera serpens vires arboreas necat,
Ita me vetustas amplexu annorum enecat.
Sepulchris similis, nil nisi nomen retineo.*

Expetitur tamen in hortis ac viridariis, quod sponte, nullo adminiculo, totos parietes, ac maceris circumvestiat, fronde perpetua exorner, cultura arboreseat, caudice satis crasso, & ad altitudinem, latitudinemque distendatur, nisi fortè desit, quod amplecti possit. Cum ad eam ætatem propè accesserit, in qua fructum ferre possit, quasi ex pueritia, in virilem habitum transiens, totam faciem, naturamque mutat; per se enim erigitur, nullum quærens adminiculum, nixa novis radicibus, in parietum & arborum cava dimissis, ut aliquando nullum relinquatur conjunctionis vestigium, cum repente hedera, sed omnino separata à parente, vivat. Folis quoque longè diversis vestitur. Quandiu enim affixa est, folia fert in plures angulos definentia, ad summum quinos; cum autè erigitur, folia rotundantur, oblitteratis ex toto utrimque angulis omnibus, solo eo qui in summo est relicto.

Πολυειδής ὁ κιστὸς, καὶ γὰρ ὁ ῥῶν ἐπίκειται, ὁ δὲ εἰς ὅλκον, &c. Ita scribendum, ipsa ratio, ac series orationis docent. Plura, inquit, esse hederæ genera: sed tria summa, album, nigrum, & helix. Idem Diosc. lib. 2. cap. 210. κιστὸς πολλὰς ἔχει διαφορὰς, πέντε κατ' εἶδος, πέντε δὲ γενικωτάτας πέντες. λέγεται γὰρ ὁ μὲν πρὸς λευκὸν, ὁ δὲ μέλας, ὁ δὲ ἐλὴξ. Hedera multas in specie differentias sortitur, summas autem genere tres. Est enim candida quedam, nigra altera, tertia que vocatur helix. Plinius loco citato cistum & hederam confundit. Duo genera, inquit, ejus prima, ut reliquarum, mas & femina; major traditur mas corpore, & folio duriore etiam, ac pinguiore, & flore ad purpuram accedente, utriusque autem flos similis est rosæ sylvestri, nisi quod odore careat. (Hæc Theophrast. & Dioscorid. de cistho. falsum est hujusmodi in rerum natura esse hederas. vide cap. secundum libro 6.) species horum generum tres (Theophr. & Diosc. tria summa genera hederæ esse scribunt, Plinius vocum vicinitate deceptus duo genera hederæ, in tres species dividi scribit, quod, valde ineptum est.) est enim candida & nigra hedera, tertiaque, que vocatur helix. Eλὴξ ab ἐλίσσειν quod torta, circumvoluta, circumflexa magis sit hæc hedera, vel, quod cincinnos, sive capreolos, qui ἐλῆξες dicuntur, magis conspicuos habeat.

Εἰδὴ δὲ ἐκείνου. Harum specierum non meminit Dioscorides Plinio loco citato, Etiamnum hæ species dividuntur in alias, quoniam est aliqua, &c.

Λευκὸς γὰρ, &c. Plinius loco citato. Quoniam est aliqua fructu tantum candida, alia & folio: fructum quoque candidum ferentium aliis densus acinus, & grandior, racemis in orbem circumactis, qui vocantur corymbis. Dioscorides candidum ferre tradit: ὁ ῥῶν οὐδὲ λευκός, φέρεται τὸν καρπὸν λευκόν. Verba Theophrasti in hunc verte sensum: Alia enim fructu solo, alia etiam foliis candida est. Rursus fructum tantum candida ferentium, quedam grandiozem, densum. (Ald. enim & Basil. legentem σιωπηλῶς τὸν καρπὸν rejicio, vulgatā sequor, lego etiam cum magno Scaligero μόνον) & veluti in orbem (pilam) circumactum fructum producit; quem nonnulli corymbum vocant. Ita legit Plinius. Apud Auctuarii Auctorem habetur, καρμυβήθραν, ὅς ἐστι καρμυβήθρα, ὅς ἐστι κίσσιον. Vulgatam Theophrasti lectionem probant. Nobis Pliniana non displicet, idque quia apud Oppianum κύμυθ. lib. 7. reperio.

*Εἰλαπὴν γηλῶ δῖον γένος ἐγκατέθεντο,
Νεβελισὶ δ' ἀμφεβάλοντο, καὶ ἐσεψαντο
Κορυμβοῖς.*

*Abiegna in cista divinum genus reposuerunt,
(Bacchum)*

*Pellibusque induerunt, & coronarunt
Corymbis, id est, hederis albis.*

Plinius lib. 21. cap. 9. Inter hæc nervosi cauliculi quibusdam, ut marathro, hippomarathro, myophono utuntur & ferulis & corymbis, & edera flore purpureo. Est & in alio genere earum sylvestribus rosæ similis. Agit de plantis coronariis, locumque Theophrasti explicat, qui ad finē cap. 1. & initium secundi lib. 6. hist. reperitur. In antiquo codice legitur; utuntur & ferulis, & corymbis, & hederæ flore purpureo. Priori capite recenset loco citato Theophr. φευρανική & ποάδη, quæ in coronis locum habent; inter ea numerat κίσσον, id est, cistum; posteriori sive altero eundem describit cistum. Κίσσον suo more Plinius hederam vertit. Hedera alia alba, alia nigra. Alba, ut dixi, corymbus vocatur (malè enim Plinius racemum sic vocari ait, cum Theophrastus ipsam plantam sic appellari referat) Ergo, inquit, utuntur & ferulis, & corymbis, & hederæ flore purpureo, & in alio genere earum sylvestribus rosæ simili, &c. Priori capite unius κίσσου tantum meminit, secundo, duorum. Ex duobus, quorum mentio cap. secundo, & uno, quem cap. primo recenset inter φευρανική καὶ ποάδη, tria finxit hederæ genera. Porro, corymbus vocatur, quodvis summum, eminens cacumen, ut καρμυβόσι σπυγῆς: id est, κλώνες, καρμυβόσι δαίφνης, lauri ramus. Nonnus καρμυβόσι κίσσου corymbi hederæ. κατ' ἐξοχήν verò denotare videtur, ipsam hederam albam.

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἀχαρνέην &c. Scribe, ἀχαρνείτω. Suidas. ἀχαρνείτης. ἀχάρνην κιστός. (Ita lege. In vulgatis codicibus vox κιστός deest.)

*Πολλὰκις ἐν θυμέλῃσι καὶ ἐν ἀχρῆσι πετῆλως
Βλαστὸς ἀχαρνείτης κιστὸς ἐρεῖψε κόμην.*

Distichon hoc, Dioscoridis cujusdam est, Reperitur libr. 3. florilegii var. epigram. cap. 25. epigr. 42. ubi emendatius & nitidius in hunc legitur modum.

*Πολλὰκις ἐν θυμέλῃσι καὶ ἐν σκηνῇσι πετῆλως
Βλαστὸς Ἀχαρνείτης κιστὸς ἐρεῖψε κόμην.*

Sæpius in pulpitis & scenis florens

Transversa Acheronta hedera coronavit comam.

Βλαστὸς κιστὸς, Ovidio flexipes, ita ut in M.S. legitur, in editis, flexibilis. Locus est 8. Metamorph.

Vos quoque flexipedes hedera venistis & una.

Flexipes, quod flexuosis & errabundis flagellis per humum serpat, velut pedibus flexis ac curvis erret. ἀχαρνείτης ab ἀχάρη, & ἀχάρης, ab Acharna, loco quodam in Attica.

Ἀρδύλοισιν, ὁ δὲ ἐλὴξ, &c. Corruptus codex. Plinius loco citato, Item selenitium, cujus est minor acinus, sparsior racemus. In antiquo legitur, item silentium, in altero cod. sileniticum. ch. sileniticum. In epigram. σκηνίτιον fit mentio κιστὸν, id est, tabernacula integrentis, vel topiariæ hederæ.

Lib. 3. cap. 24. epigr. 40.

Ἀέ τοι λιπαρῶ ἐπὶ σήματι δῖε Σοφὸς κλέεις

Σκηνίτης μαλακοῦς κιστὸς ἄλοιτο πόδῳ.

*Semper tibi formoso in sepulchro Dive Sophocles topiaria
Scenica, hedera molles saltet pedes.*

An itaque scripsit Plinius? Item scenites cujus minor acinus. Theophrastus verò? ὁ δὲ σκηνίτης ἐλὴξ καὶ διακεχυμένος. Scenites proximè accedit ad selenitium, ut in vulgatis legitur. Qui vulgatam lectionem servant, vertunt; Quam nonnulli corymbian vocant. Athenienses Achernticam, quæ in riguis nascitur, quedam minorem, sparsiore nigra modo. Vox ἀρδύλοισιν nobis suspecta admodum, nec ad hederæ historiam pertinet. Imaginari nequeo, qua ratione, hedera κίσσον ἀρδύλοισιν, dici possit. ἀρδύλος significat irrigo, rigo. Hedera nec amat, nec odit rigari, nec riguis gaudet, nec rigua est. Plinius, ut dixi, σκηνίτης legit. Quæ vox librariorum negligentia omissa & depravata est, mutataque in selenitium.

Ἐχει δὲ ὁ μέλας, &c. Plin. loc. cit. Simili modo in nigra. aliquid & semen nigrum, alii crocatum, cujus coronis poetæ utuntur, foliis minus nigris; quam quidē Nyssiam, alii Bacchicam vocant, maximis inter nigras corymbis. Quidam apud Græcos etiamnum duo genera faciunt, à colore acinorum,

pedes parum suo funguntur mutere. Ebrius nil nisi bella spirat. Verè poëta,

*Quid non ebrietas designat? operta recludit;
Spes jubet esse ratas, in praelia trudit inermem.*

Vidimus causas, cur Baccho hanc plantam antiquitas dicarit, quæ ab Ægyptiis, ob causas jam allatas, *χενόσεως* appellata est, teste Plutarcho lib. de Iside & Osiride. *ἐν δὲ τὸν κιντὸν, ὃς ἑλλήνες καπερσοῦσι τῷ Διονύσῳ, καὶ παρὰ αἰγυπτίους λέγεται χενόσεως ὀνομαζέσθαι, σημαίνοντος ὅτι ὀρέσσεται* (ὡς φασί) *φύτον ἐπερσοῦ.* Præterea & hederam Græci Baccho consecrarunt, & hæc ab Ægyptiis dicitur nominari *Chenosis*, quod significat plantam Osyridis. Sequitur apud Plinium, quidam apud Græcos etiamnum duo genera ejus faciunt, à colore acinorum, *erythranū* & *chrysocarpū*. A Græcis se hæc habere scribit; nihil tamen apud Diosc. nihil apud Theoph. reperire licet. Aliunde igitur habet. *Erythranū* vocari ait; sed Auctuarii auctor *ἑρυθρίαν* appellat. *οἱ δὲ δύνουσι, οἱ δὲ ἑρυθρίαν.* Dalecampius legit *ἐρυθρὸν ἔργον*, quod fructum ferat ad rubrum vergentē. Vide etiam *chrysocarpos* dicitur. Apuleus c. 119. *à Græcis dicitur cissos & Chrysocanthos.* sic appellata, quod grana aurei coloris ferat. Quomodo *Chrysocanthos*? quod fructum aureum ferat. Scribe *Chrysocarpos*, ab aurea, croci æmula, bacca. Plin. Med. lib. 3. cap. 12. Est hederæ quæ *chrysocarpos* appellatur, propterea quod fert grana aurei coloris; cujus grana viginti in vini sextario conteruntur.

Hedera helix sine flore.

ἢ δὲ ἑλὺς, &c. Claviculam Gaza vertit. Græcam vocem servavit Plin. loc. cit. plurimas autem, ait, differentias habet *helix*. quæ non est mens Græci auctoris, volentis, helicem multis differentiis ab aliis discerni hederis; quanquam & hoc etiam ex Plinii verbis quis percipere posset. *ἑλὺς* dicta, quod secundum farmentosos funes exerat claviculas, capreolosque viticeos, qui humi panguntur, & propagatione quadam quasi in spicas & anfractus pervolvuntur.

καὶ δὲ τοῖς φύλλοις. Plin. loc. cit. Plurimas autem differentias habet *helix*: (subintellige à cæteris) quoniam folio maxime distat; parva sunt & angulosa, concinnioraque, cum reliquorum generum simplicia sint, (malè in antiquo genere legitur) Theoph. folia hederæ *γωνοειδῆ καὶ ὀβυμότερα* εἶναι scripsit. Ita vulgatus codex habet. In Aldino & Basil. habetur *γωνοειδῆ καὶ ὀβυμότερα*. Primam vocem corruptam concedo, sed an altera corrupta, mox videbimus. Diosc. καὶ τῷ

φύλλῳ λεπτῷ, & γωνοειδῇ. (in antiquo *γωνοειδῇ*, quod idem) *καὶ ὀβυμότερον.* Folia verò tenuia, angulosa, rubra. Oribasius *φύλλῳ μικρῷ* legit, non *λεπτῷ*, ut codex vulgatus habet. Oribasii lectionem antiquus probat codex. Eadem confirmatur Theophrasti, Plinii, & Serapionis, (qui hederam cum cistho confundit,) auctoritate. *ἑρυθρὰ*, ita etiam legit Oribasius; aliter tamen Serapio. Quare, vox *ἐρυθρὰ* merito suspecta, quoniam helicis folia nunquam rubentia conspiciuntur. Novi adversariorum auctores. Probè constar, doctiss. Cassalpinum observasse, folia hederæ quandoque, & quibusdam locis rubere. Interdum, inquit, adversar. auctores, etiam quibusdam locis *xerampelinò colore nitent folia*. *Xerampelinon* intantum rubrum, saturatum rubrum, *βυμπύρον* vertit Lobelius; sed hæc de fructifera scribunt, non de helice. Fructifera hederæ folia rubentia vidi, nunquā helicis hoc colore nitent. Quare Dioscoridis codicem corruptum scribunt. Serapio *ἀδρὸς καὶ πύργος* legit, vel saltem interpretis ejus sic vertit. Amara non sunt helicis folia. Corrigunt alii ex vulgato codice *ὀβυμότερα*. alii *ὀβυμότερα* *succulentiora*, iidem apud Theoph. *ὀβυμότερα* *succulentiora*, legunt. Quam lectionem improbant alii, idque, quia Plinius vertit *concinniora*. In Aldino & Basil. ut dixi, *ὀβυμότερα* legitur. Corrigunt *ὀβυμότερα*, *ὀβυμότερα*, *ὀβυμότερα*, quæ omnia, ut Plinius vertit, *concinniora* significare, non negamus; sed non videmus, cur Aldinam rejecerint lectionem, quasi *ὀβυμότερον*, non æquè significaret *concinnum*, ac *ἐρυθρόν*, aut *ὀβυμότερον*. Hefych. *ὀβυμότερον* *ἐπὶ τοῖς ὀβυμοῖς*. *ὀβυμότερον*, καλῶς διακεκρίσθαι, *benignum*, *bene spirans*, *mitis*, *pulchrè constitutum*. Quæ pulchrè constituta & ordinata, an non concinna? Frustra itaque corrigunt. Quid si etiam dicamus *concinnum*, Plinium posuisse pro læto, nec Plinium illam, quæ vulgo dicitur, concinnitatem intellexisse? Sed non opus est confutgere. Hederæ helicis folia læta sunt, aptè composita & sita, ornata, polita. Corrige igitur, & scribe, *ἀπὸ ἐρυθρῆς* apud Diosc. *ὀβυμότερον*, quæ simplicissima est correctio, & ex mente Theophrasti ac Plinii. Antiquam, id est, Aldinam restitue lectionem, dele *ὀβυμότερον*, scribe *ὀβυμότερον*.

καὶ τῷ μήκει τῶν κλημάτων, &c. Plinius, *distans & longitudine internodiorum*. Internodia, ut rectè Scaliger, frumentaceorum & arundinaceorum sunt. Sarmēta sunt, quorum metitur longitudinem. Quare verte, *sarmentorum viticulorum*, aut flagellorum. De sarmentis helicis hæc tradit Diosc. *ὅτι ἑλὺς ἀκαρπὸς τὸ ἐστὶν, & λευκὰ ἔχει τὰ κλημάτα.* *Helix fructum non gignit, albas habet viticulas.* Lacuna in antiquo codice *λεπτὰ ἔχει* legit. Vulgatam defendit Oribasius, alteram Serapio. Autopsia docet, esse sarmentis gracilioribus; quanquā respectu aliarum hederarum albida dici possunt.

καὶ ἐν τῷ ἀκαρπῷ εἶναι. Idem Diosc. & Plinius. *Precipue tamen sterilitatis, quoniam fructum non gignit.* Postrema non temerè addita iis docet Plin. Theophrasto hoc loco *ἀκαρπὸν* non esse, quod fructum fert esui usuique ineptum, sed quod fructu caret. Supra lib. 1. quid *ἀκαρπὸν* sit dixi; idem si *sterile* apud Plinium significat, à multis erroribus, quibus acculatur, vindicari possit.

διατείνοντα γὰρ, &c. In Aldino & Basilensi codice in hunc ferè modum hæc leguntur. *διατείνοντα γὰρ τὴν ἑλὺν, τῷ (Ald. τῷ) μήκει διατείνοντα τῇ φύσει τῶν ἑλῶν. ἀλλὰ τῇ οὐκ ἐκ τῶν πελεισμάτων.* Quæ corrupta & depravata mirum in modum sunt. Totam hanc periodum in hunc restituo sensum. *καὶ τῷ μήκει τῶν κλημάτων διατείνοντα γὰρ καὶ ἐν τῷ ἀκαρπῷ εἶναι.* *Φασὶ δὲ πᾶσι διατείνοντα γὰρ τῇ φύσει τῶν ἑλῶν. ἀλλὰ οὐκ εἰς κιντὸν τελεσιόρῃς.* Differt etiam sarmentorum longitudine, longius enim porriguntur. præterea quod sterilis sit. Quidam helicem natura sua ajunt in hederam degenerare (hederæ naturam adipisci) in eamque mutari ubi adoleverit. Vel potest in hunc sensum legi. *καὶ τῷ μήκει τῶν κλημάτων καὶ ἐν τῷ ἀκαρπῷ εἶναι.* *διατείνοντα γὰρ πᾶσι διατείνοντα τῇ φύσει.* Ubi *διατείνοντα*, non extendo significat, sed contendo. Contendunt quidam natura sua in hederam degenerare. Plin. loc. cit. Quidam hoc ætatis esse non generis existimant, primoque helicem esse, fieri hederam vetustate. Quod Theoph. *διατείνοντα*, ait, Plinius vertit *hederam fieri*. Alii, *hederæ modo folium mutare*; & hanc intet helicem & hederam ponunt differentiam, quod hederæ folium novum, angulosum est, ætate provectum in, rotundum mutetur, ut lib. 1. cap. 16. docet Theophrastus; helicis autem folium, sive novum, sive vetustum, semper angulosum esse. Hoc, ut verum fatear, mihi in totum vix placet, Satis clarè Plinius in hederam mutari scribit, quod fructum tandem ferat: *Precipue tamen sterilitate, quoniam fructum non gignit, quidam hoc (nempe quod fructu careat) ætatis esse, non generis existimant: primoque helicem esse, fieri hederam vetustate*, id est, fructum etiam ferre. In hunc sensum si accipiantur verba Theophrasti, vulgata lectio, sive potius restitutio Roberti Constant. servari potest. Non nego, diversum folium helicis & alterius hederæ esse, sed hanc esse mentem Plinii aut Theoph. Im-

mo diversum esse, ipse docet Theophrastus eoque probat, non mutari in hederam.

Ei δ $\pi\alpha\varsigma$ &c. Probat opinionem jam allatam non probabile esse; Nam, inquit, si omnis helix mutatur in hederam; jam non generis, sed ætatis, & affectus erit differentia. Ad- dit, helices jam in hederam mutata folium, ab hederæ vulgaris folio differre. Quod si in hederam mutaretur vul- gare, folium etiam vulgari simile haberet.

Εἰ δὲ ἡ ἡδὴ τῆς ἡλικὸς &c. Helices genera nulla tra- dit Dioscorides. Plinius hunc Theoph. locum his ferè ver- bis exscripsit: *Horum error manifestus intelligitur, quoniam helices plura genera reperiuntur; sed tria maxime insignia: herbacea ac virens, quæ plurima est; altera candido folio; ter- tia versicolor, quæ Thracia vocatur. Etiamnum herbacea te- nuiora folia, in ordinem digesta, densioraque. In alio genere diversa omnia. Et in versicolori alia tenuioribus foliis, & si- militer ordinatis, densioribusque est. Alteri generi neglecta hæc omnia. Majora quoque aut minora sunt folia, macularum- que habitu distant. Et in candidis alia sunt candidiora. Ad- olefcit in longitudinem maxime herbacea. Legit Plinius, ἡ δὲ λεπτοτέρα καὶ τὰς φύλλων ἰσότητι, aut δὲ πυκνότερα vel δὲ ὁμοιότερα, ut supra; non μετὰ τὴν φύλλων, ut in vulgatis codicibus scriptum est. Scribe etiam, καὶ τὴν ποικίλιν διαφέρειν. ἀπολύτως δὲ λελυμένη καὶ τὴν μετὰ, &c. Et colorum varietatem in eo dissimile (for- te excellentem vertendum: utrumque; διαφέρειν significat; prius magis placet) Similiter & candida folia magnitudine & co- lore distant. Malè hunc Theoph. locum vertit Plinius, aut de suo pleraque addidit. ἡ δὲ ἡλικὸς ποικίλιν τῶν ἡλικῶν καὶ τῆς ποικίλιν ἡ ἀπὸ μέρους — διαφέρειν. id est, quædam minus hæc om- nia habent. Et versicoloris alia majus alia minus folium ha- bet, & colorum varietatem in eo dissimilem. Plinius in alio genere diversa hæc omnia. Theophr. quoddam genus hoc minus habere ait: nempe, quod de herbaceo tradidit. & in versicolori (quæ sequuntur de suo addidit) alia tenuio- ribus foliis, & similiter ordinatis densioribusque est. Alteri generi neglecta hæc omnia. (hæc de suo Plinius.) Majora quoque aut minora sunt folia, macularumque habitu distant. Fortè hæc à sciolo quodam addita. Probabile fit, scripsisse Plinium; Et in versicolori genere, alia majora habet folia. Distant & macularum habitu. Sed hoc ænigma. Paulo ne- gligentius & hæc verba Theophrasti expressit, ἀπολύτως δὲ καὶ τὴν λελυμένην καὶ τὴν μετὰ καὶ τὴν ἡλικῶν διαφέρειν. Plinius; & in candidis alia sunt candidiora.*

Φανερὸν δὲ εἶναι &c. Hanc periodum à Plinio his verbis versam docti scribunt; *Signa ejus folia maxima atque la- tissima, mammas exigentis, quæ sunt cæteris inflexæ, ræ- mi stantes ac subrecti. Apud quos pessimè quidè audit Plin. quod βλάπτει mammas verterit. Ab omni id, inquit, ra- tione remotissimum est, neque quas mammas hedera ha- beat se videre; quod non pariat ut animal. Aliis ridicula hæc videntur, negantque à Plinio locum hunc Theoph. ex scri- ptum. Nam, inquit, Theoph. de helice, quæ, ut loquitur Gaza, hederascit; Plin. de candida hedera, quæ ἀποδίδεται, id est, arborescit, agit. Utramque opinionem exami- nabimus, dein nostram addemus. Favent iis, qui negant, à Plinio hunc Theophrasti locum ex scriptum, verba quæ præcedunt. Arborea autem necat candida, omnemque succum auferendo, tanta crassitudine augetur, ut ipsa arbor fiat. Signa ejus folia &c. Corrigit, & emendat Plinii codicem, scri- buntque, ac distinguunt, *Signa ejus maxima atque latissima: mammas erigentis, quæ sunt cæteris inflexæ, racemi stantes ac subrecti. Dicit eam hederam racemis stantibus & subre- ctis esse, erigentibus mammas, quæ sunt cæteris inflexæ. Mammas vocat acinos hederae, quos qui inspexit, scit, mammas similes esse, cum parvo ἀκρομακίῳ, quod papillam refert. Inde bumastus uva dicta, quod acinos haberet he- derae mammas, id est, acinis similes. Idem Plin. lib. 14. c. 3. In pergulis verò seruntur escariae appellatae: ederae acinis al- bæ nigraeque bumasti, totidem coloribus. In vulgatis codi- cibus scribitur. In pergulis verò seruntur escariae, ederae aci- nis, albæ nigraeque, & bumasti totidem coloribus. Bumastum uvam vocat, quæ acinos hederae habet. Ergo acini hede- ræ Græcis propriè μαστί. Virgilius.**

— Et tumidis bumaste racemis.

Atque his altera, quæ negat à Plinio versum hunc lo- cum, opinio utitur argumentis. Prior quæ affirmat hunc locum ab eo ex scriptum, malè ridet Plinium, quod βλάπτει, mammas verterit; cum id potius Librario, quam Plinio de- beat. Rifu ipsi digni, quando, ut suam stabiliant senten- tiam de hedera, doctiss. Robert. Constant. (cujus ne digni quidem sunt, ut soleas solvant,) asinum scribunt. San- nè asini sunt, qui alios eosque doctissimos viros asinos scri- bunt. Cæterum, ut quid sentiam addam, Plinii hunc lo- cum confusum & perturbatum admodum reor, verba postrema corrupta, priora transposita. Quomodo enim po-

tuit interrupto sermone bis de albæ natura agere. Non ille mos Plinii. Quare scribo; *Adolefcit in longitudinem ma- xime herbacea. Signum in hederam transiturā (vel hederam futuram) folia maxima, atque latissima, rami rigentes, qui in cæteris inflexi, racemi stantes ac subrecti. Arborea autem necat candida, omnemque succum auferendo, tanta crassitudine au- getur, ut ipsa arbor fiat. Et quamquam omnium hederarum ge- neri, radicata brachia, huic tamè maxime, ramosa ac robusta: ab ea nigra. Sed proprii albæ, quod inter media folia emittit, &c.* Nisi sic legamus, alteram sententiam veriorē dico, nec à Plinio hunc exscriptum locum. Sed ita scribendum, qui cum Theoph. verbis hæc contulerit, facile animadvertet.

Καὶ οὕτως ὡς αὐτὸς καὶ ἡλικὸς καὶ ἡδὴ τῆς ἡλικὸς. Hæc corru- ptissima. Doctiss. Gaza legit, & ἐκ αὐτῶν ἄλλαι καὶ ἡλικὸς καὶ ἡδὴ τῆς ἡλικὸς inflexa; Maluit alii, καὶ ἡλικὸς καὶ ἡδὴ τῆς ἡλικὸς, demissa dependentia. Alii καὶ ἡλικὸς καὶ ἡδὴ τῆς ἡλικὸς. Nobis Claud. Salmas. placet lectio. ὡς αὐτὸς ἡλικὸς καὶ ἡδὴ τῆς ἡλικὸς, & διὰ τὴν λεπτοτέταν, καὶ διὰ τὴν μετὰ. Non per terram fusa, ut herbacea, vel propter tenuitatem, vel propter longitudinem. Helicem quandam vocat καὶ ἡλικὸς, quæ in hederam evadit, quam & ἀποδίδεται dicit: hanc differ- re ἀπὸ τῆς ποικίλιν, herbacea. Etenim quæ in hederam mu- tatur, statim ὁρῶν, recta habere, τὸς βλάπτειν germina, non καὶ ἡλικὸς, ut ποικίλιν herbacea; quæ per terram fusa præ lon- gitudine & gracilitate habet brachia; cum τῇ καὶ ἡλικὸς, quæ hederae naturam assumit, breviora sint & crassiora. Veri- simile autem scripsisse, ὡς αὐτὸς ἡλικὸς, quod herbaceam su- pra auctu facilem dixit, & facile proficere.

Τῆς δὲ καὶ ἡλικὸς. Malè Gaza ποικίλιν legit. Herbacea, lon- giora, & tenuiora habet germina, quod altè surgat, & fa- cile augetur. & δὲ καὶ ἡλικὸς. Verte, quæ in hederam muta- tur. comparat herbacea, quæ hederae naturam adipiscitur.

Ὁ δὲ καὶ ἡλικὸς. Legunt, καὶ ἡλικὸς ὁ καὶ ἡλικὸς. Scribe cum Robert. Const. καὶ ὁ καὶ ἡλικὸς. Malè in Bas. editione αὐτὸς καὶ ἡλικὸς habetur.

Πολύμυθος. Plinius loco citato, Et quamquam omnium he- derarum generi radicata brachia, huic (albæ. Theophrastus nigrae id magis tribuit, dein candidæ asperimæ) tamen maxime ramosa ac robusta: ab ea nigra.

Ἀπόλλυσι γὰρ, &c. Arborea autem necat candida: omnemque succum auferendo, tanta crassitudine augetur, ut ipsa arbor fiat.

Καὶ ὡς αὐτὸς ἐπαυλόκαλον ἴσιν. In Basil. cod. ἐπαυλόκαλον. Gaza exponit, amplexicaulis est. Scribe, ἐπαυλόκαλον. Ἐπαυλόκαλον dicuntur, quæ aliarum plantarum fulsa sustentaculo cau- les emittunt; id est, quæ alii infident. Fortè legendum ἐπαυλόκαλον, qui alteri undique infident. Hoc verbo utitur Theoph. lib. 7. c. 8. & ita legisse videtur Plinius, brachia ut- ringue semper amplectens.

Ἐκὴν δὲ ὁρῶν καὶ τῆς φύσεως πεινῶν, &c. Hæc Plinius de alba tradit. Sed proprium albæ, quod inter media folia emi- tit brachia (Theoph. radices) utringue semper amplectens: (paulò ante dixerat Theoph. ἐπαυλόκαλον) hoc & in mu- ris quamvis ambire non possit. Itaque etiā pluribus locis inter- cisa, vivit tamen, duratque: & totidè radicū initia habet, quos brachia; quib. incolumis & solida arbores supit, ac strangulat.

Ἐκὴν δὲ ἡλικὸς, &c. Plinius. Est & in fructu differentia albæ nigraeque hederae: quoniam aliis tanta amaritudo acini, ut aves non attingant. Sequitur apud Plin. Est & rigens he- dera, quæ sine adminiculo stat. sola omnium generū ob id vocata ciffos, & diverso nunquam nisi humi repens chamæciffos. Nihil horum (ut rectè monet Dalecam.) apud Theoph. nihil apud Diosc. Aliunde hæc sumpsit Plinius; vel chamæciffi vo- ce deceptus, eam à rigente distinguere tentavit. Theoph. quidè hederae ἡλικὸς & εἰς ὕψος αἰρούμενος meminit; sed nul- quam chamæciffi, plantæ generis ab hederis diversissi- mi. Notandum, in quibusdā exemplaribus non ciffos, sed orthociffos legi. Has hederae recentiores observantur dif- ferentias. Prima hedera arborea. Variat hæc. Cultu enim arborescit, & cum ad eam ætatē pervenit, in qua fructum ferre potest, totā faciē mutat. Nam per se erigitur, nullum adminiculū quærens; unde orthociffos Plin. vocat. Folia etiā mutat, ut quæ prius in plures angulos definebant, angu- lis obliteratis, excepto eo qui in summo est, rotundentur: maculis albis, aliquando subrubentib. infernè distinguun- tur. 2. hedera dionysia, quā Lugd. describit. Hæc chry- focarpus dicitur, à fructus colore aureo; foliū minime an- gulosum habet. 3. hedera major sterilis. Hæc diversa ne sit ab arborea, Theophrastus ambigit: Plin. concede- re videtur: at recentiorum aliqui negant. Fit enim ut alicubi non arborescat, ob imperfectionem quandam in- dividui, non speciei. 4. hedera humi repens.

De vocis Smilacis multiplici significatione, plura lib. 1. cap. 10. hujus libri, dixi. Botanici plantam hanc μέλα- κα dici contendunt; quod apud Galenum, Æginetam, Ætium, qui seriem alphabeti diligenter observant, lega- tur, μέλας ἢ τὸ λεῖον, καὶ τὸ γαλῖον. ὅτι δὲ ἡδὴ τῆς ἡλικὸς καὶ ἡδὴ τῆς ἡλικὸς. Similiter in optimo, & antiquissimo Dioscoridis codice μέλας legitur. Horum tamen opinioni subscribere nequeo, quod

quod apud Helychium, qui eundem, quem servavit Galenus, ordinem sequitur, scriptū reperio, *σμίλας καὶ κατιοίδες ἐλασάμυρον*. Supra plurib. demonstravi, veteres sine ullo discrimine, modo *σμίλακα*, modo *μίλακα*, *μίλον* scribere, ac significare smilacem asperam, levem, raxum, ilicis quoddam genus, & legumen. Vide quæ supra dixi. Smilacis, de quo nobis sermo, duo genera, lævis & aspera smilax: de lævi lib. 1. egi cap. 2. Smilax aspera, Ovidio si fides adhibeatur, nomen accepit a Smilace puero, in plantam sui nominis converso.

Et Coccum in parvos versum cum Smilace flores.

Latinis, Plinio teste, hederā Cilicia dicitur: credo, quod
 copiosa, ac frequens in Cilicia reperiatur. Plin. lib. 16.
 cap. 35. *Similis est hederæ ē Cilicia* (ita antiquus codex,
 vulgo *Cicilia* legitur) *primum quidem profecta, sed in Græ-*
ciā frequentior, quam vocant smilacem. De hac hederā hæc
 tradit Plinius. *Infesta omnibus sacris & coronis, quoniam*
fit luberris, virgine ejus nominis, propter amorem juvenis
Croci, mutata in hunc fruticem. Id vulgus ignorans, ple-
 rumque festa sua polluit, ederā existimando, sicut in Poëis,
 aut Libero patre, aut Sileno, qui omnino nescit quibus coro-
 nentur. Smilace fiunt codicilli, propriumq; materiæ est, ut
 admota auribus levem sonum reddat. Ederæ mira proditur
 natura ad experienda vina, si vas fiat ex ligno ejus, vina
 transfluere, ac remanere aquam, si qua fuerit mista. Plura
 consideranda. *Infestam, inquit, smilacem coronis.* Con-
 trarium lib. 21. cap. 9. docet. *Folia in coronamentis, smila-*
cis, & ederæ, corymbiq; earum obtinent principatum, de
quibus in fruticum loco abunde diximus. In antiquo codi-
 ce locus hic in hunc sensum legitur. *Folia milacis & he-*
deræ in coronamentum se dedere: coronæque earum obtinent
principatum, de quibus in fruticum loco abunde diximus.
 Nos antiqui codicis lectionē probamus. Vides Plin. parū
 memorem eorum, quæ de smilace ante dixerat. Non tantū
 apud Romanos principatum in coronis obtinuit smi-
 lax, sed etiam apud Græcos. Euripes in Bacch. 1. act.
 Thebanos smilace & hedera coronari voluit.

ὁ Σμελίας τ' ὀφει ῥήδαι ὁ Semeles alterices Thebe
 Στεφανεύουσι κιστῶ Coronamini hedera
 Βρύει, βρύει χλοηρῶ Florete, florete viridi
 Σμιλὰκι κροχιδόσπευ Smilaci pulchro fructu prædita
 Καὶ κατὰ βακχιδέας ὀρυς Et bacchaminis quercus.
 Ἡ ἑλπίς κλάδισι Aut abietis frondibus ornatae.

Idem eadem Comedia.

— ἐπὶ δ' ἔθηκαν κισθίνης *Imposuerunt sibi hederaceas*
 Σπείραντες δρυὸς τε, σμίλικός τε *Coronas & quernas & ex smi-*
 αῖντος φέρει. *lace florida.*

Coronamentum ē similace passim vertribus frequenta-
tum, observatur in sacris & orgiis Bacchi. Athenæus.
lib. 5. βασιλίσσαι καὶ λύδαι καὶ αἰθαλίδαι τὰς τέχνας, καὶ ἐπιφανέ-
μους πρὸς ἡδὴ ὄφρον, αἱ δὲ κρίλαι καὶ ἀμπέλαι καὶ κισσοί. *Bassaras*
& *Lydas* vocant, passis *crinibus*, & *coronata* quædam ser-
pentibus, aliæ similace, vine, *hedera*. Illa Infula aurea tota
Bacchi, quæ pingitur in imaginibus, representatur κατη-
φιερὸς κισσοῦ καὶ κρίλαι καὶ ἀμπέλαις. *Adumbrata hedera*, &
similace & *vineis*. *Ulysses*, ut refert *Synefius*, *Polyphemo*
suadet, ut *Galatæa* excepturus, adornet coronas ex *hedera*
& *similace*. ἐπὶ δὲ κάλλιον, εἰ καὶ τεφείους ὡς ἱερὰ ποδὶ ἀσπίδι κί-
τῳ καὶ κρίλαι καὶ ἀμπέλαις σπῶνται καὶ πρὸς πινυλὰ ἀναδύονται. *Etiā*
pulchrius, si & coronas adornes *hedera* & *similacis*, quibus te
ipsum & *amafios* redimas. *Hesychius*, κρίλαι δὲ δένδρ' οἱ ᾧ περὶ-
σσοῦ ἄλκι καὶ κρίλαι καὶ ἡ ἐπιφανέονται. *Hæc simlax* qua corona-
bantur, ea est ipsa quam coronis infaultam tradit *Plinius*,
vocis *πολυτρίφυς* deceptus. Nam *taxea*, quæ & *similax*, co-
rona infaulta. *Statius*.

— — En taxe a marcet

*Sylva comis, hilaresq̃ue hederas, plorata cupressus
Excludit ramis.*

Fabulosum igitur quod scribit, vulgus præ ignorantia similem pro hedera in coronis usurpasse. Sic & figmentum, infautam coronis similem fuisse, Ratio quam adfert frivola est. Certè si hæc ratio valeret: infauta coronis est similax, quod virgo cognominis in hunc florem versa sit, propter vesanum amorem adolescentis Croci, nulli ferè flores in coronamenta admittendi forent, quia omnes ferè lugubres habent fabulas. Hedera, ut jam retuli, ex lugubri nata historia. Idem de lauro supra memoravi. De pino nihil dicam, de narcissio tacebo, cyparissum myrtum, dendrolibanum, violam aliasq; plures omittam. Profecto, si Plinii quicquam valer ratio, hyacinthus præ cæteris infortunatus, ac maxime infautus censeri debet, qui lugubres etiamnum notas foliis præfert, ut ex duplici fabula ostenditur. *Pollex lib. 6, cap. 17. τὴν δὲ τῆς σφρα-*

279
 τοις αἰσθητοῖς, ῥόδα, ῥα, κελύφα, κελύφα, δάκτυλοι, γόγκιστοι, μεμνῆται
 τῶν πελίκων κελύφῃ· ἐν μαλθακῇ, ὡς περὶ τῆς κοσμοστανδάλου, καὶ
 μύλων, οὗτοι δὲ τῆς μιλαγκῆς εἶδη· Horum flores in coronis lo-
 cum habent, rosa viola, lilium cricus, hyacinthus, narcissus.
 Plurimorum meminit Cratinus in μαλθακῇ, id est, delica-
 tis sicut Ἔ κοσμοστανδάλῃ Ἔ μύλων, id est, hederæ Ciliciæ, quæ
 flos milacis sive smilacis. Cratini locus, quem citat Pollux,
 est apud Athenæum lib. 15. Vide cap. 1. lib. 6. ubi de co-
 ronariis plantis agit Theophrastus. Pergit Plinius. pro-
 priumq; inquit, materia est, ut adnota auribus levē sonum
 reddat. Idem repetit lib. 24. cap. 10. Illam esse smilacem
 priorem, cuius lignum ad aures sonare diximus. Certē levis
 fit oportet sonitus, qui audiri non potest. Ederæ, inquit,
 mira proditur natura, ad experienda vina, si vasa fiat, &c.
 Hoc Carō, ut supra dixi, de vulgari hederæ, non de Cili-
 cia, de qua hoc tradere videtur Plinius. Vas hoc Græcis
 κισσῦσιον vocatur. Hujus mentio fit apud Homerū Odyss. I.
 κισσῦσιον μὲν χερσὶν ἔχων μέλαια δὲ οἶνοιο. Interpres ποτήριον ἐκ
 κισσίνων ἔχον, poculum ex l gno hederæ factū. Pollux lib. 6.
 cap. 16. τὸ ἢ κισσῦσιον, κισσὸς ἀπὸ αἵματος, ἀφ' ἧς ἐπὶ τὸ οὔνομα. Scribe
 τὸ ὅτι κισσῦσιον· ὁ κισσὸς ἀπὸ αἵματος, ἀφ' ἧς ἐπὶ τὸ οὔνομα. Quod hederæ
 ambit, unde ἔσθ' ὄνομα. Immo quod ex hederæ factum est,
 non quod hederæ ambit. Hesych. κισσῦσιον· τὸ ἐκ κισσίνων
 ἔχον ποτήριον, καὶ ὁ σκύφος. De poculo cissymbi vide Macrobi-
 lib. 5. Saturn. cap. 21.

Ἐπὶ μὲν ἰππωλόκαυρον. Corruptus codex. Lege cum do-
ctiss. Gaza, ἡ δὲ σμίλαξ ἐπὶ μὲν ἰππωλόκαυλῳ. Frustra vir ma-
gnus contendit legendū, ἰππωλόκαυρον, nulli infidet fructus.
Ἐπαλόκαυρον dicuntur, quæ aliarum plantarum fulsa fu-
scentaculo quasi fructificant; qualis non est smilax, sed
ἰππωλόκαυλῳ. Hesych. σμίλαξ, κισσοειδὲς φυτὸν ἰλισσοειδὲς.
ἔρπον θὲ ἀεὶ αὐτὸς τὸ ὕψος. Ἐλατύνει ἀνίησι κλῶνας, καὶ τὸν ἐγγὺς
ἐπικύπτειν καὶ περιτρέφεται φυτὸν, ὡς καὶ περὶ γλαυκῆς αὐτοῦ. Smilax
hederacea planta, quæ sese volvit, serpitque semper in al-
tium, tenuia emittit virgula, plantasq; vicinas amplectitur,
adeo ut ab ipso suffocentur. Aginetia, Aetius, ἔν τῳ σχῆμα
τοῖς δένδρεσι περιελκυσμένη, ὁ ἀσπὲρα quæ arbores amplectitur.
Gal. σμίλαξ ἢ τοσχεῖα κληματούνη ἐστὶν ὡς ἰλισσοειδὲς ἀεὶ καὶ δένδρεσι
περικυκλῶν ἀνὰ καὶ ἥκιστα. Milax aspera claviculis prædita est,
variè namque arboribus circumvolvitur sursum, deorsum.
Diosc. libr. 4. cap. 144. ἰλισσοειδὲς καὶ ἀεὶ καὶ δένδρεσι ὡς αἶνον
καὶ ἥκιστα περιελκυσμένη, ὁ σέβει ἀρβόρεσι περικυκλῶν, περὶ eas sursum
deorsumque repens.

Ὁ δὲ καυλὸς ἀκαυλωδής, καὶ ὠσπερ ὀρθοῦν κέεται. Ald. & Baf.
 ὁ δὲ καρπὸς ἀκαυλωδής, καὶ ὠσπερ ὀρθοῦν κέεται. Vulgarum ferva le-
 ctionem, sed lege ὀρθοῦν κέεται, id est, arrectis spinis muris-
 catus. Falsum est, ut ex ipso probatur Theophrasto, spinis
 fructum habere asperam similem, sed spinosis
 constat cauliculis, Diosc. Ἐκλήματι πολλὰ, λεπτά, ἀκαυλωδῆ
 ὡς παλίστρος ἡ βιάτος. Sarmenta multa, tenuia, palisuri aut tu-
 bi modo spinosa. Plinius Densis geniculata cauliculis spinos-
 is, fruticosa ramis.

Tò τὸ φύλλον κατ' ὁμῆδης, μικρὸν ἀγνόνιον, καὶ τὴν μέγιστον ἀνθεστουσαν
iota τοῦ. Plin. Folio hederaceo parvo, non anguloso. Corri-
gunt ἰσάνιον, idē quod Theoph. codices lib. I. cap. 16.
habent τὰ θὲ εἰς ἐξὺν ἀνθίστηται, καὶ τὴν ἀνθίστηται, καὶ τὴν
σμίλακος. Vulgarat lectionem defendit Plinius, & ipsius
herbæ figurā. Frustra Plinii codicem corruptū scribunt,
cum ipse Theophr. lib. I. c. 16. corruptus sit. Ex Plinio
constat Theophrastum scripsisse, τὰ θὲ εἰς ἐξὺν ἀνθίστηται
κατὰ τὴν τὸν κατὰ. mucronata, inquit, libr. 16. cap. 24.
malo, angulosa hederæ. Folia hederæ angulosa, antequam
fructum ferat, ipsa autopsia docet. Quomodo locus lib. I.
restitui debeat, dixi: in hunc scilicet sensum, τὰ θὲ εἰς ἐξὺν
ἀνθίστηται, κατὰ τὴν τὸν κατὰ τὴν ἀνθίστηται, καὶ τὴν
τὸν κατὰ. In acutum definiunt smilacis folia, angulosa
fuit hederæ: infipice iconem, vel ipsam plantam & judi-
cā. μικρὸν dixit, respectu hederæ, alioquin parva non sunt.
Falluntur qui Plin. lib. 24. cap. 11. smilacis hujus folium
hederæ comparare existimant. De lævi smilace loquitur.
smilax quoque, inquit, qui ἐν nicephorὸς ἀπὸ κατὰ τὴν smilax
tudinem hederæ habet, tenuioribus foliis. Nicephoros smilax
lævis dicitur, non aspera. Diosc. periclymeno com-
parat, φύλλον ἔχει περικλυμένον ὅμοιον. Periclymeno hedera-
cea folia: tum periclymeno convenit, si spinas demas, lu-
natamq; circa pediculum partē, magis etiā splendens est.
Meliore, tradit Theophr. descriptionem quam Diosco-
rides: spinosam tum extremo tum lateribus lib. I. c. 16.
tradidit Theophrastus, quod ipsa comprobatur experientia.

Νοτῆς. doctiff. Constant. corrigiτ ἀνωτίτην, idque
quia circa pediculum lunatum est &c. Vide ejusdem no-
tas. Negant Botanici filiacis folium angulosum; nec
quia circa pediculum lunatum, ideo angulosum dici de-
bet. Legunt alii ἀνωτίτην. Certè latius est circa pedicu-
lum; sensum enim in mucronem definit. Sed non video,

serie servata, inflexis, lentis, & multis spinis horrentibus nascitur, ex singularum alarum sinu capreolos producent, quibus proximos quosque frutices, & arbores amplectendo, ab imis ad summa repit. Folia ad singulos inflexus, hecerea non angulosa, sed à pediculo latiora, deinde sensim in mucronem desinentia, nunc ampla & viridia, modo angustiora & albis maculis conspersa, spinosa, cute, ut inquit Plinius, (puto mendum, Theophrastus hoc tradit) hoc est, nervo illo medio eminentiore, & foliorum oris aculeatis, & spinosis. Flores exigui, stellati, sex foliolis constantes, multi, ad singulos extremorum ramorum inflexus (qui multiplices sunt) conjunctim ex eodem tuberculo, sive, ut Theophrastus ait, ἀπὸ τοῦ οὐκιστοῦ, ex uno eodemque vestigio exeunt, candidi, odorati, racemi in modum propendentes: Fructus deinde exiguis uvis labruscæ æmulis constans, maturitate rutilus; nucleos tres, binos, unicum, pro acinorum magnitudine continens, duos, offcos velut asparagi, foris nigros. Radix longè lateque serpentes sub terra fibras habet, tenues, candidas, & germina summa tellure spargit, minimi interdum digiti crassitudine, nodosa seu articulata, albicania. Diosc. radicem crassam inquit. πῖζον, inquit, σκληρὴν, παχέαν radicem dura crassaque. Puto scribendum πῖζον, levis est, non crassa. Altera similibus cum priore sarmentis & claviculis proxima quæque amplectentibus nascitur: non est tamen adeo spinis horrida; folia autem paulo breviora, atriora, molliora, nullis aut certe rarissimis aculeis obsita habet. Flos alteri forma omnino similis, sed colore differens: nam ex albo quasi carneus est, fructusque rudimentum, quod ex medio flore tanquam cimbo prominet, rubescit. Plenus autem, & maturus fructus non est rutilus, ut in priore, sed omnino niger, & succulentior, quantum quidem mihi videtur: osicula conveniunt. Hactenus Clusius, qui etiam simlacæ ferius florere ait, ac autumno etiā ipso cum suo fructu, Octobri & Novembri reperit, At in frigidis regionibus culta & fictilibus adservata, autumno duntaxat floret, nunquam semen perficit. Dodonæus flores vere emittere ait, fructus autumno vel paulo ante maturefcere. Unde colligo, pro regionis varietate, & cæli fervore citius, feriusve florere. Non dubium, quin Athenis, ubi egit Theophrast. Aprili, vel Martio floreat mense. Crescit prior variis Hispaniæ locis: & in Narbonensi Gallia, aspero & arido solo, nascitur; & in aliis calidioribus regionibus, locis, ut inquit Diosc. palustribus, & asperis: φυτόν ἐν τοῖς ἐλαδῶσι καὶ περὶ τὴν Πλινίον. Plinius verò huic natalē locū alium assignat lib. 24. c. 10. nentpe in convallibus opacis. Alteram pleriq; Lusitanæ locis, circa sepes & collium convexa & extrema Boeicæ parte, quā Lusitanæ contermina est, reperit Clusius. Hanc extremæ Boeicæ incolæ uva de perro, id est, uvam caninam vocant, Lusitani contermini recama, Olyssipponenses allega caon. Priorē Hispani carca-parilla, hoc est rubiviticulam appellant. Quæri solet, an similax aspera & zarzaparilla eadem sit planta? Adversariorum auctores hanc inter simlacem & zarzaparillam observarunt differentiam: Radices simlacis geniculatæ sunt, articulatis segmentis, candidæ, foris nitentes gramini canini, aut arundinis vallatorii: Parillæ, crebris loris prolixissimis, ab uno trunco radicis magno, produro, strumoso, rugosifque capitibus, hinc inde subtus, ut in asparago, vel rusco, oriuntur numerosi, concolores lori, æquabiles & sine geniculis vel nodis, recti, flexiles, cortice duriusculo, pullo, rugis striato in longitudine, quam vicerum pedum interdum metitus est Lobelius; intus farinacea medulla, non ita ingrata, sed viscida, nonnihil emplastica, amaricante, nec tamen calorem prodente. Ea propter perspicuum est, non magis esse simlacis, rubi, aut clematidis alterius viorna dictæ, quam sint cinnamomi, & nonnullar. arborum tum Indiæ Orientalis, tum Peruvianæ nostræ laurus. Tamen hæc possit nonnulla eadem quæ illa præstare. Neq; si colutea simillima est senæ, ideo continuo eadem adstruenda. Sed stipites quos habemus falsæ, ex eodem radicis prægrandi & capitato nodo lignoso, intus flavescente, aristolochiæ rotundæ tuberosæ magnitudine, & colore exeuntes, pollicem, aut maximum rubi crassitie superant: sed præduri, lignosique, crebros nodos, admodum extantes circa articulatas commissuras crebriorum uncaulium, frequentiumque intervallorum, atque aculeos aduncos, deorsum versus nonnihil deprefos, rigidos habent, & valde rubum imitantur aspectu, potius quam simlacem: verum gustu neutiquam adstringente, sed fermè insipido, nec, ut radicis, emplastico: eoque, ut certo scimus, minus efficaci. Folia tamen, quidam amici, qui viderant, asserbant non valde abesse à simlacis. Optima habetur quæ plenis, medullofisque est flagellis, folida, candida intus, & habitior; quæq; facilius in æquas tota sui longitudine partes divellitur. Hujus

namq; libram semissem plus virium habere experiuntur, quam alterius strigose & gracilioris & nigrioris 10. aut 12. uncias. Hæc adversariorum tradunt auctores. Integram falsæ plantam nunquā vidi; quare nihil de ea certi scribo, & alienis, potius quam meis uti verbis volui. Zarza parilla à similitudine nomen accepit, quam cum similace aspera habet, quæ Hispanis ut dixi carca-parilla dicitur, quæ rubus viticula dicitur. Zarza si quidem Hispanis, ut Lacuna scribit, rubum: parra verò, ut tradit Mathiolus, vitem, parilla viticulam. Triplex est, ut Monardus ait. 1. ex Hispania nova, quæ candidior ad pallorem tendens, & gracilior 2. quæ multo melior ex provincia Honduras, cinerea, nigrior, crassior. 3. ex provincia Quitto, locis urbi Guayaquil vicinis (unde zarza parilla Guayaquillana dicitur) adfertur; quæ colore est cinereo, nigricante, majoribus, crassioribus radicibus constans, quæque ex Honduras defertur, usque interdum tam longis, ut altitudine humana fodiendum sit, antequam erui possit.

Εὐνύμιον unde nomē accepit, quilibet satis judicabit, ubi audierit fructu necari pecus. Εὐνύμιον sinister, infelix. Arbor hæc luculenter satis à Theoph. describitur, & à Plinio lib. 13. cap. 22.

Φύτον. Plinius. Nec auspiciatior in Lesbo insula arbor quæ vocatur eunymus. ἐν τῷ ὄρει τῷ ὀρεκνίῳ, ὅθεν καλεῖται; non legit ὀρεκνίῳ: è margine, vel aliunde in contextum irreplisse videtur. Orcyni montis mentionē facit Plin. lib. 5. cap. 31. ubi non ordyninū, sed ordynū legitur. Vtra præstet lectio, videant ii, qui in Geographicis sunt exercitati.

Ἐστὶ ἡ λήγου ῥόα. Plin. loc. cit. non absimilis punice arbor, inter eam & laurum solii magnitudine, figura verò & molertia punice. Theophrastus; mali punice folio, majori quam chamædaphnes. Plinius aliter legit; nempe φύλλον μετὰ τὸ ρόας καὶ διὰ φθῆς, vel τὸ μετὰ τὸ φύλλον μετὰ τὸ ρόας καὶ διὰ φθῆς, σχῆμα καὶ μετὰ τὸ ρόας ὡς αὐτὸ ρόας. vel ad anagnostem legentem non attendit.

Μετὰ τὴν ποσειδῶνα. Vertunt. germinare mense Septembri incipit. Alia Suidæ sententia, ποσειδῶν ποσειδῶν, μὴ πᾶς Ἀθηναῖος οὗτω καλεῖται, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπὸ τῆς πόλεως. posideon Mensis apud Athenienses sic vocatus December. Ianuario eundem mensem comparat Plutarchus in Cæsare; ἡ πᾶσι δὲ ἔχον λογέδας ἑκατοσίου, καὶ πέντε τὰς μᾶζας, χειμῶν ἐν τῷ ποσειδῶνι οὐκ ἴσμεν, ἰανουαρίου μηνὸς (εὗτος ἀντὶ τὴν ποσειδῶν Ἀθηναῖος) ἀφῆκεν εἰς τὸ πᾶλιν. Equites secum trahens delectos sexcentos & quinque legiones, solstitio hyemali, ineunte mense Ianuario, (qui an Atheniensibus posideon?) in salum demisit se. Uterque rectè. Nam posideon partē amplectebatur ultimam Decembris, & primā, mediamq; Ianuarii. Suidas igitur cum exponit Decembrem, intelligit Decembri mense initium facere. Plutarchus cum Ianuarius interpretatur, intelligit mediam & postremam partem hoc mense contineri. Theophrasti ævo ποσειδῶν initium erat 23. Decembris die, ipso solstitio brumali. Aristoteles lib. 5. cap. 9. histor. animal. ἡ δὲ θυνὶς ἀπὸ τῆς πίστεως, ἀλλὰ διὰ τὸ πρὸς τὴν ἀσπίδα, καὶ τὸ ἐφῆκεν ἀσπίδα, δις δὲ καὶ πίπτειν. ἔστι δὲ ὁ μὲν ἀσπίς τὸ πᾶν, καὶ τὸ ποσειδῶνα καὶ τὸν τερπῶν. ὁ δὲ ὑπερὶ τοῦ ἔαρος. Thynnus semel parit, sed cum fetus alios citius alios tardius edat, bis videtur parere, edit autem priorem partum ante solstitium hyemale, circa Posideonem; posteriorem vere. Πιστὶ, inquit, ποσειδῶνα, quod ipso solstitii die, mensis hic inciperet. Male ergo interpretantur Septembri. Verte, sole existente in capricorno. Vide quæ supra lib. 3. cap. 6. dixi. Capricornum ingreditur sol ipso solstitii die.

Τὰ λευκῶν ἰα. Corrigitur λευκῶν, quod non displicet. Leucoion intellige Theophrasti balbosum, non Dioscoridis. Alterum enim non videtur novisse Theophrastus. Vide lib. 16. cap. 6.

Ὅστις δὲ δύνῃ ὡς αὐτὸς φόνον &c. Vertunt, odore infestus, velut cruorem inferens. Quid velint nescio: imaginari nequeo, quomodo odor cruorem inferre possit. Nec melius interpretatur Plinius. Flore candidiore statim (lege ex cod. opt. candido) pestem denuntians. Ergo quotannis debet sævire pestis, nam quotannis floret. Legit Idem, καὶ τὸ ἀπὸ τῶν λευκῶν, quod improbamus. Reddunt alii. Odore gravi, & qualis sentitur trucidato cadavere in tabum putrescente. Alii: quasi casum animal referat, cadaverosum atque tabidum, fetens, ad imitationem Lucani, qui libr. 7. circa finem, ubi de inhumatis cadaveribus & tabe perituris agitur,

Tu, cui dant panas inhumato funere gentes,
Quid fugis hanc cladem? quid olentes deseris agros?
— Funesta ad pabula belli,
Bistonii venere lupi, tabemque cruentæ
Cædis odorati.

— Et quicquid mare sagaci
Aëra non sanum, motumque cadavera sensit.

Nec hæc nobis placet interpretatio. Verte, odore gravi, veluti *attractylidis*. infra cap. 4. lib. 6. de *attractylide*. αἰμακτώδη ποικίλον, διὸ καὶ φέρον ἐνίοι καλοῦσι τὸν ἀκρότατον πύλον. ἔχει δὲ δάκτυλον δένδρον καὶ χυλὸν φανώδη. Vide Theoph. loco citato.

Ὁ δὲ ἔρπος, Plin. loco citato, fert *siliquas sesami similes intus granum quadrangula figura, spissum, lethale animantibus*; nec non & in folio eadem vis. Legit igitur ἀποκρίσεις; non, ut vulgo editur, δάκτυλλοι, vel ut in Ald. legitur; δάκτυλλοι, lege δάκτυλλοι, vel δάκτυλλοι, vel δάκτυλλοι.

Euonymus. Com. fructu nigro.

Pro euonymo Lugdunensis ostendit plantam, quam Mathiolus Cneori albi nomine describit; ab aliis balsamum alpinum, nerium alpinum dictam. Sed fatetur multa obijci posse: quod sit folio minori quam *chamædaphne*, cum majori esse tradat Theoph. Deinde florem ejus non esse colore similem τῷ λευκῷ, cum flos hujus purpureus sit: Denique, non esse florem tam abominandi odoris. Ad primum respondet; quo loco folium majus *chamædaphnes* folio esse dicitur, mendum subesse asterisco indicatum, & Gazam non *chamædaphnen*, sed *clematidē* legisse videri, quod *vincam-pervincam* vertat. Nullum ego codicem vidi, in quo locus hic asterisco notatur. In neutro Aldino, nec Basiliensi extat. Ex eo, quod Gaza *vincam-pervincam* vertit, non sequitur *clematidem* scriptum fuisse, nec hoc asserit Gaza. Plin. folia magnitudine inter laurum & puniceam dicit, figura & mollitie puniceæ, qualia non sunt hujus ledi alpini aut balsami alpini. Dura sunt, nulla mollitie prædita, *chamelææ* figura, nec puniceæ majora, aut media inter laurum & puniceam, minora multum. Ad alterum respondet; legendum esse λευκῷ. Concedimus. Leucoii, inquit, multa genera, Nec illud negamus: sed intelligit Theoph. Leucoion ab ipso Leucoii nomine descriptum, de quo vide lib. 6. cap. 6. Huic flos albus. Flore esse candido euonymon, testatur Plinius. Ad tertium facile responderi potest; non opus esse odore tam abominando, nec hoc tradidit Theophrastus, ut supra dixi. Sed aliud quid magis obstat; quod huic fructus non est *sesami* proximus, in quo acinus in quater-nos versus digestus, qualem Theophr. vel granum quadrangula figura, quod Plinius illi tribuit: sed exigua fert capitula, quinque; cellulis constantia, in quibus semen fulvum, minutissimum, scrobis instar. Nec euonymus ea

καθαροὶ δὲ ἀνὴρ Vertunt. purgantur autem de anocho. Videntur ignorasse quid sit ἀνοχῶ. Legunt alii ἀνὴρ, id est, inedia, & cibi abstinentia. alii ἀνὴρ servant. Vertunt, vomitionem & per superna purgationem, ut vox sit δὲ τοῦ ἀνὴρ. Sic interpretatur, inquiunt, Dodonæus, cum scribit, esu foliorum capras interire, nisi supernè & infernè purgentur. Ego Plinium sequar. Succurrit, inquit, aliquando præcepti alvi exinanitio. ἀνοχῶ diarrhoea, alvi profluvium, quoniam nimis citata alvus contineri nequit. sic autem dicitur per antiphrasin δὲ ἀνὴρ.

Euonymus vulgar. fructu rutilo.

planta, quæ vulgo nomen illud audit, cujus iconem addidimus. Haud procerus frutex est, mali puniceæ magnitudine, ramulis plurimis diffunditur, veteres caudices corticibus inalbant: recentiores, ac non ita dudum enati, virent; & quibusdam à cortice eminentiis quadrangulares apparent: ligni materies dura, ex diluto luteo albida: folia oblonga, lata, tenuia, ac mollia sunt: flosculi albidii, quini senive, ex tenui pediculo umbellæ instar coherent. Fructus quadrangularis, rubens, quatuor continet grana albida, quorum singula luteo conteguntur cortice, qui detractus luteo inficit colore. Aprili mense flores, fructus sub finem Augusti aut Septembri mense maturi apparent. Hujus & alterum genus reperitur, granis nigris. Reperitur & tertium, quod latifolium vocant. Reperitur & latifolium à Clariss. Clusio delineatum. Omnia hæc genera in Germania reperiuntur, locis incultis, circa asperos colles, & aggeres, non raro & agris pro sepimento sunt. Nec hæc, ut dixi, planta euonymus; quippe quod flosculi pallidi quidem sint, sed non instar leucoii albi. Sunt enim ex viridi albicantes. Alterius verò, cujus fructus niger, purpurascens. Sed hoc minus. Alterum majoris ponderis; quod siliquas non ferat, instar sesami, in quibus quadrangula figura granum, sed fructum quadrangularem in quo granum solidum, nequam quadrangulum. Denique, quod observavit Clusius, à capris maximè appeti, & ejus foliis avidè & sine noxa vesci. Quare alii τερραστρινία Theophrasti esse scribunt, quod fructus quadrangulus, recentioresque ramuli, quibusdam eminentiis quadrangulares, apparent. Apud nos tardè quidem germinat, sed non tardissimè, ut scribit Theophrastus. Quare, certi nihil concludere possum, judicium unicuique liberum relinquo.

εἰς μὴν ^{πὶ ἀργαί.} ^{Scal.} διὸ καὶ ἀόζα, καὶ ἀθήα, ἐόρθοφυῆ γίνε-
ται. καὶ κωπῶνες ἐκ τούτων κάλλιτοι. μάλλον δὲ εἰς
βάθ ^{† καὶ πὰς} ^{Const.} ἐπὶ πύχ [†] ἀραγὰ. διὸ ἐσκολιόπερα ἐόζω-
δέσπερα, καὶ τὸ ὅλον στερώπερα ἐπικνότερα φέρεται.
ἄρδον δὲ τὰς αὐτὰς ἔχει διαφορὰς τούτοις, [†] ἐν τοῖς
παλαιοῖς, ἐν τοῖς ἀγέλοις, ἐν τοῖς ἀπνέοις ἐόζω-
δέσπερα γὰρ ἐσκολιόπερα ἐπὶ τὸν ἀθήα πὰς ἐν τοῖς ἀγέ-
λοις ἢ τοῖς ἀπνέοις. ὅτι δὲ ἐπὶ τὸν ἀθήα ἐπὶ τὸν ἀγέ-
λοις καὶ κρῆσιν ἀέρ [†] φανερόν, τῷ πὰς μὲν φέρεται
ἐνίοις τὸ πύχ, τὰ δὲ μὴ φέρεται, μὴ πὰς αὐτὰ γινώσκοντα
μὴ πὰς φυτὸν ἀράδως. εἰς [†] ἀνπλάθηται μὴ
καρποφορεῖν, ὡς περὶ τὸν ἀθήα ἐλέχθη, καὶ τὸς
ἀγέλους συκαμίνου, καὶ ἀγέλου. εἰς γὰρ ἀγέλου, ἐπὶ
ἀγέλου χωρῆς. πὰς μὲν, [†] ὅλως φυτὸν ἀράδως, ἀνπλάθη-
ται ἐπὶ ἀκαρπῆ, καὶ τὸ ὅλον φαῦλα. πὰς ὅν ἴσως λε-
κτόν ἐστι ὅσον ἐχομὲν ἰστέλας.
de quibus fortasse dicendum est, quantum perspectum habemus.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Aτὸ μὲν οὖν διαφορὰ τῶν ὁμογενῶν. Confusam habemus, quem-
admodum sepe monui, narrationem, & alienis pleraque
locis item repetitam. Quippe supra cum diceret, alibi me-
lius alia provenire: nunc iterum aggreditur hoc, & tunc tan-
to post intervallo. Præterea in Epilogo præcedentis libri sic
dicit: [†] ἀγέλου οὖν δένδρων, καὶ τῶν ἀγέλου. εἰς δὲ τοῖς ἐξῆς ἀγέ-
λου λεγομένων λεκτόν. At enim vero τὰ λεγόμενα sunt, τὰ πύ-
χα, ἐπὶ τὰς ἀγέλους, non autem τὰ δένδρα. Hic autem disputat
de pinu, & populo. τὰ δὲ ὁμογενῶν, de iis, quæ differunt specie
sub eodem genere proximo. vel aliusmodi specie sub genere
communiore. Quin etiam ἀγέλου τῶν μακροτέρων, quæ nihil sub
se nisi numero differentes habent.

Eὐδινῶν, sicut albi, ἀγέλου. Vinam verò ne sic esset elo-
quutus. καὶ ἀγέλου τῶν ἀγέλου εἰς τὸν ἀγέλου, καὶ τῶν ἀγέλου τῶν ἀ-
γέλου. Loca, inquit, quædam propria, & debita sylve-
stribus, sicut & mitibus. Comparationem ἐπὶ contrario fa-
ctam deicit. Loca esse propria sylvestribus, penè unum ex
principiis scientiæ est. Nemo enim non confiteatur, quod
sponte provenit, proprio loco provenire: adeo ut locus visus
sit nonnullis autor totius generationis illius. Ad hunc igitur
modum dicendum fuit. Mitibus arboribus certa ac de-
bita loca sunt iudicio comparanda, quemadmodum agrestibus
à natura constituuntur. Est enim natura artis regula.
Relatio autem imitationis habet terminum id, quod prius
est. Sicut in quinto Methaphysices declaratum est. Subve-
niendum tamen viro optime de universa philosophia merito.
Ita eum posuisse, quia videbatur agrestium natura paucis
indigere: & quia sine cultu oriuntur: non multi item facere
locorum electiones. Præterea cum à notioribus processit, ac
de mitibus verba fecit: non erravit nunc, minus nota no-
bis, cum illis comparando. Sic institit viam, quam Peripa-
tetici vocant δόξιν τῶν ὁμογενῶν.

Eὐδινῶν. Nota duas significationes contrarias ejusdem
vocis; propterea quod radices item contrariae duæ sunt. ἐπὶ
πύχιν, tegere. ὑποπύχιν, bene munitum tecto, atque oper-
tum. ἀγέλου ἐπὶ ἀγέλου, contemplari. Inde ἀγέλου, edi-
tum atque apertum hic, ut ὑποπύχιν apud Poetas.

Oὐ δὲ πύχιν ὅλως ἴσως ἐπὶ ἀγέλου. Theodorus, quem nun-
quam solem attingere ajunt. Melius, ἰστέλας, ingredi.
ἐπὶ ὅλως, omisit. Attingit sanè locum sol, verum non admittit
propter arborum crebritatem.

Oὐ μὲν ὁμοίως καὶ πύχιν, ἐπὶ ἀγέλου. Suprà dicebat, πύχιν
ἐπὶ ὅλως φέρεται in umbrosis. Hic ait nasci. Facit enim com-
parationem cum iis, quæ proveniunt in umbrosis. Notabis

Ideoque enodes, rectæ, proceræque fiunt, remi-
que ex his optimi sumuntur. Potius autem in pro-
funditatem, & crassitudinem distenditur. Propterea
obliquiores, nodosiores, atque in totum solidio-
res, spissioresque assurgunt. Has easdem fere dif-
ferentias habent & quæ [†] opacis, afflatuque per-
motis nascuntur: nodosiores enim, breviores, mi-
nusque rectæ; quæ apricis, quam quæ flatibus ex-
positis locis exeunt. Quod autem singula terram
propriam, calique accommodatam temperiem
quærent, eo sanè manifestum, quod quædam lo-
ca aliqua ferunt, quædam nec sponte ipso nascen-
tia, nec sata facile ferunt: & quamquam apprehen-
derint, fructum nullatenus pariunt, ut de pal-
ma, & moro Egyptia, aliisque quibusdam retu-
limus. Sunt enim plura, locisque pluribus, quæ
tamen feruntur, non tamen augeri, fructifica-
reque possunt, sed vitiata in totum assurgunt.

Eid, in umbrosis καλλιῶν abietem. Mox in umbrosis ean-
dem, ἐπὶ ἀγέλου, observabis, ut deleas contradictionem. Item
id, supra dicebat: Arbores quæ rare dispositæ sunt, sequi ea-
rum proportionem, quæ sole gaudent. Igitur apricæ vario-
res. Quare in umbra infrequentem abietem considerabis: at-
que ejus naturæ attribues peculiari. ἀγέλου, Theodorus,
magnificanda. Operosum, πολυτέλιν, sumptuosum. Sic mi-
lier dicitur à Comicis nostris.

Tανύων, ἐπὶ ἀγέλου καλλιῶν antennæ. Sic apud Poetam ha-
bes ἰνυμῶν allusionem, Cornua velatarum antennarum. τα-
νύων tigna sunt à tractu. Sic tractus etiam terrarum. &
πύχιν.

Tὸν ἀγέλου τὰ μὲν ὁμοίως. τὰ δὲ πύχιν μᾶλλον. Theodorus in-
vertit. nullus tamen error hic, sed ibi cum dicit, Inq; mon-
tibus ipsis ad portionem. Nihil enim hoc significat: sed sic.
Montane quoque partes pro situ proportionem habent. Græ-
ca enim hæc. ἀγέλου ἢ καὶ ἐπὶ αὐτοῖς ὁμοίως. Sensus: quæ ver-
ticem versus sunt, ad ejus naturam propius accedunt: quæ
in imo, ad campestem.

Kαὶ καλλιῶν φέρεται καὶ ἀγέλου καλλιῶν. Ut non solum ad alios
situs comparata, verum etiam ad species ipsas, sint pulcher-
rima. Dura sanè loquutio, ἀγέλου καλλιῶν. Simpliciter pul-
chriora. καὶ ἀγέλου non tollit relationem. quod rarissimum est.
Theodorus prudentissimè emollivit arcepsita, & explicata
equivocatione. Ut priore loco significet pulchritudinem: al-
tero, bonitatem. Quod autem sequitur, καὶ πύχιν: ipse, το-
busiora.

Mᾶλλον ἢ εἰς βύθον, καὶ πύχιν. Deest tale quid: τὰ ἀγέλου.
Theodorus præterijt. At est adversativa oratio priori, sine
ulla causa posita. Idem usus est peregrina loquutione; Remi-
que ex his optimi sumuntur. Immo verò fiunt, non sumun-
tur: at ipsæ sumuntur ad remota conficiendos.

Sυλλήν ἢ τὰς αὐτὰς ἴσως διαφορὰς. Theodorus omisit, ὁμοίως,
& ὁμοίως interpretatus est, afflatu permotis. Loca intel-
ligimus sedes, & sola terrarum: at ea minime permovetur.
Neque assequutus est, τὸ δ. Multum enim significat, &
multa: ut dicimus bene mane, bene magnum. Sic hic,
bene afflatum. Item connotat etiam commodam perflatio-
nem, non perniciosam.

Oὐ δὲ πύχιν. Ea quæ locis apricis, quam quæ ventosis pro-
veniant. Haud ita penitus tanquam contraria hæc distingu-
possunt. Quo enim sol adit, ab iis locis vix excluduntur
venti, adeo, ut secundo sole multi venti spirent. Est enim
ventus, aer motus; movet autem aerem sol.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

Kαλλιῶν. vide supra lib. 3. cap. 4. Πύχιν, ἢ εἰς ἀγέλου. Hæc
de materie intelligenda, quod & sequens ratio common-
strat. Ante quum καλλιῶν dicebat, de totius arboris forma
loquebatur. Sic repugnantia nulla. Quæ verò ita leguntur,
αὐτὰς ἴσως (scriptum fuit, ut puto, αὐτὰς ἴσως) καλλιῶν καὶ
πύχιν, αὐτὰς ἴσως παλαιοῖς, spuria esse non dubito, & ἐπὶ mar-
gine annotatoris inepti in contextum id negantis authoris
semere irrepsisse.

Δοκίμ. Hic locus restitutus est in Lexico Crispini in τα-
νύων.

Πύχιν, frutex: quem vocant Purier Allabroges. Pades
esse creditur, ut Traupalus Sambucus aquatica sive palu-
stris, vulgò Obier. Sed hæc conjectura incerta; quum nul-
la sit descriptio. Sed hæc sine nomine, ita sanè illis incogni-
tis adoptentur, & quæ pro derelictis habentur, sint primi
occupantis, ut sit, cum incerta est & vacua possessio. Alia
est pades apud Plinium. Suprà μύχιν corruptè pro μύχιν
ὄβια. Hæc videtur esse Sabina arborescens, de qua copiose
vir laboriosus imprimis, & doctus Bellonius. Alia est πυ-
χιν, de qua hic noster lib. 5. cap. 5. καλλιῶν scripsi. Est verò
Collene

† ὅς μὲν
Const. ex
vid' κοκκύ-
μηλον.

† ὅς μὲν ἡ λίκον † κοκκύμηλον. τῷ τῇ ὡς ἀπλησία καὶ
ὡς οἱ ἰωνες καρωνίαν καλεῖσιν. ἐκ ἐλέχας γὰρ καὶ αὐτὴ
φέρει τὸν πλείονα καρπὸν. ἀπὸ δὲ τῶν ἀκρεμόνων
ὡς περ εἰς πύλον ἐλθόν. ὁ δὲ καρπὸς ἑλλοῖσθαι, ὃν καλεῖ-
σιν πινες Αἰγυπτιῶν σῦκον, διημερτικὸς περ. καὶ γίνεται γὰρ
ὅλως περὶ Αἰγυπτιῶν, ἀλλὰ περὶ Συρίαν. καὶ ἐν Ἰωνίᾳ

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

† ὅς καὶ περὶ δὲ δὲ, περὶ Κνίδον καὶ Ρόδον. αἰφύλλον δὲ, καὶ αὐτὸ

Const.

lit, ramis autem (ut diximus) paucum fert. Siliqua, quam Ægyptiam ficum quidam appellant, errore scilicet (nulla enim omnino in Ægypto, sed in Syria nascitur, & † in Ionia circa Cnidum, Rhodumque,) foliis semper comantibus, flore candido, & olente † gravissime, radice leviter sublimi, atque omnino plantigera imis partibus est: superius tamen subarescens, fructum anniculum simul, & novum habet. Altero namque detracto post Canis ortum; protinus alterum gigni patet. Gignitur enim uvæ modo † indiscretus, atque uniformis: tum auctus circa arcturum, & æquinoctium floret: dehinc hyeme exacta durat usque ad Canis ortum. Ergo similitudo quidem, quoniam hæc etiam fructum caudice fert. Differentiis autem prædictis à moro utique distinguuntur. Est in Ægypto alia quoque arbor persea dicta, aspectu magna, formosaque: folio, flore, ramo, totaque figura potissimum piro vicina: nisi quod altera folio perpetuo, altera deciduo est. Fructum abunde parit, † omnique tempore perfcit, quippe novus anniculum semper occupat. Matutinitas anniverfariorum afflatu conficitur: reliquum crudius aufertur, atque recondunt. Est magnitudine piri figura oblongus, amygdalæ modo, colore herbisus. Nucleum intus quemadmodum prunus continet: verum longe minorem, mollioremque: carnem vehementer dulcem, suavem, concoctuque facilem: nil enim eos, qui nimium comederint, tentat. Radice arbor exuperat, tum longitudine, tum etiam crassitudine, multitudineque: materiem robustam, & visu gerit decoram, atram, ut faba græca. Ex hac etiam simulachra, & mensæ, & reliqua similia faciunt. Glans à fructu nomen accepit. Folium ei simile † atque myrto. Oblongius tamen. Illæsa, magna arbor est: verum non recta, sed contorta. Fructus putamine confuso unguentarii uti solent. Est enim boni odoris. Sed fructus ipse inutilis: magnitudine visuque † inturi proximus. Materies valida, & tam ad alia, quam ad navigia percommoda. Cruciofera quæ appellatur, palmæ similis est. Similitudinem in caudice & foliis repræsentans: sed differt, quod palma individua simplexque affurgit. Hæc cum aliquatenus increverit, scinditur, fitque bifida, iterumque horum utrumque pari modo dividitur. Item virgas breves nec multas profert. † Cortice sicuti palmæ ad utensilium nexus utuntur. Fructum peculiarem parit. nam & magnitudine, & figura, & succo singularem. Quippe magnitudine fetme, qua manum impleat: rotundum, non oblongum, colore flavicantem, succo dulcem, & ori gratissimum: non congeitum, ut palma, sed per singula discretum: nucleo magno, vehementerque duro, ex quo annulos versicolores detornant: quibus in stragulariis vinculis utuntur. Materies à palma plurimum distat: altera enim rara corpore, nervosa, viridis: altera spissa, gravis, carnosaque: & cæsa, crispa admodum, atque dura. Persæ quidem majorem in modum eam æstimabant, sed lectorum pedes ea conficiebant.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

EN αἰγώπῳ. Aut hæc in superiores sedes ad Liparenses arbores, & Ideas, atque alias transferto, aut illa huc. Theodorus addidit, quæ peregrinari omnino nequeunt, & peregrina translatione, & sententia minus certa.

Idios. Non solum, idios. Hoc enim est, τὸ ὄν: sed etiam idios: hoc est, τὸ πῶς. quia fructum cum stipite emittit.

Ex αὐτοῦ τὸ πῶς αἰγώπῳ. Theodorus addidit, Nullo diversa mala loquutione.

Πολύποιν, Theodorus, Lactiosa. Lactiosa saltem scriptum esset. τμήν, lege: non, μήν.

Ταρχαύειν. Theodorus, condire. Vox apud fassamenta-rios nota. Item apud Herodotum in cadaverum condimentis. Hic etiam fusior significatio.

Εὐκείνῳ ὡς ἀπὸ τοῦ αἰγώπῳ. Hoc caput cum superiore conjungunt haud temere, ob similitudinem. Et quia redibit in Ægyptum mox: ut exequatur ea, quæ proposuit. συκαμίνον, περσικόν, βαλάνιον, αἰγώπῳ.

Περίσσω ὡς ἀπὸ τοῦ αἰγώπῳ. Theodorus, cui fructus præpilatur. Nihil præpilatur, quod non sit acutum. hoc enim est Latine pilum.

Εὐκαί, pro εὐκαί. Sic εἰς, apud Aristotelem, & Platonem; contra tamen analogiam. εἰς significat motum introrsum. εἰς alium præterea motum inde: quasi sit διασπῶ.

Ὁ ὡς ἀπὸ τοῦ αἰγώπῳ. Observato diligenter equivocationem. Καρπὸν dicit ferre abstipite. Intelligit igitur filiquam. Dioscorides, ut diximus, καρπὸν etiam ad significandum semen usus est. Hoc modo est ὡς ἀπὸ τοῦ αἰγώπῳ, semen in filiqua. At enim verò filiqua fructus est. Comeditur enim.

Καὶ ὡς ἀπὸ τοῦ αἰγώπῳ. Theodorus, protinus alterum gigni patescit. Patescit, aliud sibi vult.

Κύει γὰρ. Non erat locus particula illi, γὰρ. Non enim est ratio precedentis historiæ. Theodorus autem illa verba, αὐτὸν βότρυς ὁμοζήμων, dixit, ut modo indiscrētus, atque uniformis. At sanè ὁμοζήμων non significat, indiscrētum. Neque verum est, quod acinatum nascitur, esse indiscrētum. Est autem uniformis per initia, antequam floreat, ubi crevit, floret: ubi defloruit, alia pars aliam quantitatem accipit. Item quedam curva, quedam directior. tametsi omnium

in genere, figura eadem; oblonga, non teres, depressa, curvata.

Εἰς αἰγώπῳ ὡς ἀπὸ τοῦ αἰγώπῳ. Alibi eorum explosimus errorem, qui eandem putarunt Perseam, & Persicum. Persea pro similis: Persicus amygdalo. Persea sempervivens, Persicus non. Persea πῶς αἰγώπῳ περσικόν: Persicus autumno tantum. Persea pomum oblongum: Persico rotundum. Illi color viridis: huic aureus, aut flavus. Illi nucleus intus minor pruno, ac mollior: huic major, ac duritia penè invicta. Illius materia valida: huius mollis, & nullius usus. Illi nigra: huic vulgaris. Alias differentias digestimus in Commentariis.

Εὐκαί, Theodorus, radice exuperat, malè. Nusquam enim verbum illud absolutum. Melius, si radice modos firmioris, explices. Idem omisit, κλιδία, Leticulas grabata.

Βαλάνῳ. Hæc est αἰγώπῳ antiquorum. ἀπὸ τοῦ αἰγώπῳ. Theodorus, Illæsa, magnaue arbor. Arbor sin-cera, ac bene magna. εὐκαί αἰγώπῳ. Theodorus legit, ὡς ἀπὸ τοῦ αἰγώπῳ. Rectè id, aut εὐκαί.

Τὸ αἰγώπῳ. Proposuerat, quæ dicebamus: nunc hoc interponit: commodius autem inter palmas translaturum earum naturæ attribueretur. verum quia Ægypto est peculiari, hic posita est. Saltem cum aliis supra enumerasset: aut post αἰγώπῳ distulisset. Recentiores, qui aliqui etiam omnia profitentur, de eo nihil: adeo, ut ex collectaneis multa videantur excepisse. Theophrasti pauca non omisisse.

Περίσσω ὡς ἀπὸ τοῦ αἰγώπῳ. Mira loquutio. Finditur, & fit cacumen. Semper enim erat cacumen. Nescio an auderem scribere, διχρον.

Περίσσω ὡς ἀπὸ τοῦ αἰγώπῳ. Persea majorē in modum eam præferebant. Addidit Theodorus, majorem in modum, & absolute posuit, præferebant. Malè id: sed pedes lectorum. Debuit, & non, sed. Simplicissime sic: Apud Persas ad lectorum usum, quorum pedes ex ea conficerent, in precio fuit.

Ἡ αἰγώπῳ. Correxere optime, ἡ αἰγώπῳ. Theodorus malè disjuxit. Eorum nanque caput est ultimum, quæ sunt proposita supra.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

EN αἰγώπῳ. Legendum ex Plinio lib. 13. c. 7. ἰδία. Συγκρίνῳ. Est Dioscoridis & Galeni συγκρίνῳ, quæ & συγκρίνῳ Luca Evangel. ficus Ægyptia Plinio; vocant nunc ficum Pharaonis, & Gieumerz in Syria.

Γλυκύτην. Et libro de Odoribus sic ait, γλυκύτην, καὶ τὸν αἰγώπῳ. Et tamen repugnat Athenæus, qui de Sycomoris, inquit, ὅτι πίπτον, καὶ αἰγώπῳ ζῆται.

Εὐκαί. Immo nisi & inungatur oleo, ut dicit de Causis lib. 1. cap. 21. ἡ αἰγώπῳ ὡς ἀπὸ τοῦ αἰγώπῳ, & ὡς ἀπὸ τοῦ αἰγώπῳ, & ὡς ἀπὸ τοῦ αἰγώπῳ. Quod Plinius non observavit, ita parum consideratè scribens, Scalpendo tantum ferreis unguibus, &c. Teis, & ὡς ἀπὸ τοῦ αἰγώπῳ. At Plinius (& utinam non ex suo fingendo audacius) Septeno ita numerosa partu, per singulas ætates multo lacte abundante. Subnascitur etiam si non scalpatur fetus quater ætate, priorēque expellit immaturum. Sed hoc fortasse alii prodiderunt, quorum scripta non extant, verum tamen esse non credo.

Πολύποιν. Rectè, ut & legit Plinius. Dioscoridis codex mendosè πολυποῖν. Μηδὲ γὰρ. Hæc depravata sic corrige, τμήν, ὡς ἀπὸ τοῦ αἰγώπῳ. Plinius, Materies proprii generis inter utilissimas. Cæsa statim stagnis mergitur. Hoc est ejus ficcari. Et primo fidit, postea fluitare incipit, &c.

Ταρχαύειν. Sic cannabem mulieres macerant, idque vulgò vocant rouir, quod fluviare quidam à Plinio dici voluerunt, sed nos supra aliud esse docuimus. Περίσσω. separata ὡς ἀπὸ τοῦ αἰγώπῳ.

Ὅσα ὡς ἀπὸ τοῦ αἰγώπῳ. emendo. ὅσα. Hæc omnia vertit Plinius cap. 7. libr. 13. Ὅσα αἰγώπῳ. Erat ὅσα δὲ corruptè.

Κοκκύμηνον. depravatè pro ὅσα μῆλον: Cui lectioni Plinii verba suffragantur: magnitudo sorbi. Κερωλάς. habes in Crispini Lexico. τῶν αἰγώπῳ, & Κλιδίων. Ionia, Caria (in qua Cnidus) & Lycia (in qua Rhodus) sunt regiones minoris Asia. Hic igitur deest καὶ particula: quod & ostendit Plinius: In Syria, Ioniaque, & circa Cnidum atq; in Rhodo. Βαγιάτων: Plinius, cum vehementia odoris. Aliud φοδῶν, aliud βαγιάτων. Μπαγιάτων non, μετεγῆρῶν, de quo Constant. in Supplemento linguae Græcæ. Et infra legendum αἰγώπῳ, ut correximus in Lexico in voce Παγιάτων. Ὑποζυγίον. Plinius exposuit: Plantigera imis partibus, & ideo in superficie flavescent (consequens hoc siccitatis) succum auferente sobole. Ubi αἰγώπῳ, id est, superne, rectè de superficie explanavit. Sed mirum quod ibidem pomum de filiqua dixerit. Ὁμοζήμων, potius ὁμοζήμων; parenthesis apposui, & punctum post αἰγώπῳ. Sic facilem verumque sensum videor ostendisse.

Περίσσω. Hæc etiam transtulit Plinius lib. 13. cap. 9. Ubi & Persicam arborem vocat: Perseam verò lib. 15. cap. 13. & à Persica in totum aliam esse affirmat. Quod verò dicit ibi, Persea pomum myxis rubentibus simile, animadversione indiget. non enim sibi constat. Καρπὸν ὡς ἀπὸ τοῦ αἰγώπῳ. Vide ut hæc Plinius tragice extulerit, Fertilitas assidua ei, subnascente castino fructu. Hoc & multo plus est quàm πολυκαρπὸν, & αἰγώπῳ esse.

Πῶς αἰγώπῳ. subauditur καὶ. Τηγας. lego λήπτηας. Κοκκύμηνον. mendosè pro κοκκύμηνον: vel separatè κοκκύμηνον. de quo infra. Plinius hic mihi non satisfacit.

Βαλάνῳ. quid sit, habes in Crispini Lexico. Ipse lib. 1. cap. 21. dicit balani Ægyptiæ & Syriae oleum minime pingue esse. Et de amygdalis amaris ita ait, φασὶν, & εἰς τὸ σπινθῆρα τὸν μύρον ἀρμύρην, ἀπὸ τοῦ καὶ τῆς βαλάνου. καὶ τοῦτο ποιεῖ δὲ (nempe εἰς τὸ σπινθῆρα τὸν μύρον ἀρμύρην) κελύφη αὐτῶν (subaudi βαλάνων. mutavit numerum, quia non est unica compositio) εὐσμία. εἰς τὸ λαλεῖν ἐμβαλλόμενα ἐπὶ τῇ περὶ πικρῶν. Intellige, ἀμυγδαλῶν κελύφη. & similiter unguentis congruere, nimirum διὰ τὴν εὐσμίαν. Sed præterea balani putamina odoris conciliandi gratia, vel bonitatis potius. Nam, ut ait alibi, τὸ αἰγώπῳ τὸ αἰγώπῳ μύρον, αὐτὸ μὲν εἰς ἀγὰν ἀναπτέει, μύρον δὲ ποιεῖ τὰ αἰγώπῳ, etiam si tempus species, quia minime pingue non rancescit. Ex his collari constat ex putaminibus balani non extrahi oleum, sed ipsa tusa vel pressa in oleum conjici, quo utuntur unguentarii odoris stymmatistiquæ causa. Ad quæ oleum inodorum quod paratur ex nucleis balani inutile est. Vsurpatur tamen in pretiosis unguentis (ut ait Dioscorides) sed olei loco, ad suscipiendos odores, & ut rancor vitetur. Hoc & utuntur Medici. Plinius lib. 12. cap. 21.

tur. Eadem συκμορῶν vocatur, ut Diosc. placet, καλῶς τε
 ὅτι καὶ ὁ ἀπ' αὐτῆς κερπὶς συκμορῶν, διὰ τὸ ἄλγος τῆς γένεως, quod
 sit sapore, instar ficus, fatuo. Huic sententiæ favet Strabo
 Lib. 17. ubi Ægyptum describit. καὶ ἡ σύκμορος ἢ ἐκφύγουσα
 τὸν λαγύρην κερπὶν συκμορῶν. σύκμορος γὰρ εἶναι. ἀπὸ τοῦ (forte ἄλ-
 γος) ὅτι ἐκ τῆς πλῆθους γένεως. Item morus, quæ fructum fert, qui
 sycomorus dicitur: nam ficui per similes est, gustatu verò i-
 gnobili (insipido.) Hoc etymon si sit bonū, scribendum συ-
 κμορῶν per α μέρη, non ο μικρῶν. μωρῶν enim Græcis, fatui,
 insipidum, languidum, iners. Hesych. μωρῶς, ἄφρων. μάταιος,
 μωρῶς; ὁ δὲ μάταιος α μέρη, βαρὺ. δύναν, καθρὺν, &c. Ridet hanc
 opinionem Galenus. Lib. 2. de aliment. facult. γὰρ οἱ ὅσοι
 διὰ τοῦτο φαίνονται ἀνόματοι καὶ κερπὶν τούτων συκμορῶν, διότι σύκοις ἐοί-
 κασιν μωρῶς. Ita locus hic legi debet. Vulgo μορῶς legitur.
 Interpretes μορῶς legit. Deridendi sunt, qui fructum hunc
 sycomorum dictum putant, quod fatuis ficibus similis sit. Sy-
 comorum idem dictum scribit, à similitudine quam ad
 utrumque, mori scilicet arborem, & fici fructum, habet,
 ita ut in medio mororum ac ficum merito locari possit.
 καὶ δὲ οὐ τὸ μωρῶν μωρῶν τε καὶ σύκων αὐτῶν εἰσὶν αἱ τῆς συκμορῆς
 μορῶς δὲ οὐδὲ τὸν μωρῶν ἐν πύλιν αὐτῶν καὶ δὲ. Quin etiā in medio mo-
 rorum & ficuū jure quis ipsum collocaret, indeque ipsi arbi-
 tror nomen esse impositū. Eadem & nostra est sententia.
 Addam quæ Alpinus de ortu hujus arboris scribit lib. de
 plant. Ægypt. cap. 6. Infitionem, inquit, fici supra morum
 plures illorum affirmant, (Ægyptios intelligit, ex quorum
 relatu hæc tradit) veluti Musam insitā quoque fuisse cannæ
 saccharū ferenti, supra radicem colocassia, aliquibus est per-
 suasum: quod tamen nondum experientia verum esse didici.
 Sine dubio in hac arbore, truncus, rami, cortex, ipsorum fru-
 ctus, lac, foliorum asperitas, colorque fici apparet, & folio-
 rum figura, magnitudo, moro respondet. Fructusque tardè ne-
 que perfectè maturefcere, atque saporem aqueum & jucun-
 dum habere: Hinc ajunt mori frigiditatem impedire, quomi-
 nus fructus perfectam maturitatem consequantur. Hæc
 Ægyptiorum opinio nobis planè erronea videtur, im-
 mo contrarium verisimilius. Non videtur ex infitione
 nata; quod nec ficus, nec morus ἀέφυκα. Sed ponamus
 ex infitione natam: non ex fici moro inserta, nata est,
 sed ex moro ficui. Nam si ex fici moro inserta; fici fo-
 lia produceret, non mori. Inferre malo pyrum, arbor
 pyri folia producet, non mali. Contra malū pyro si in-
 feras, mali foliis ornabitur. Sic si laurum castaneæ
 inferas, non amplius castaneæ folia proferet, sed lau-
 rina. Contra si castaneam lauro inferas, folia castaneæ,
 non laurina emittet. Idem de aliis dicere arboribus
 licet, cotonea, oxyacantha, pruno, &c. Objiciet quis: Si
 nata hæc arbor ex moro insita, cur non mori fructus e-
 dit? Ex pyro malo inserta nascitur pyrum, ex coro-
 nea oxyacanthæ, cotoneum, ex pruno castaneæ pru-
 num. Respondeo. Idem & huic arbori eventurum,
 si quando ad instar reliquarum arborum, in ramis mi-
 noribus fructum potulerit. Iam verò cum ex caudice
 fructus erumpat, qui fici est, necesse est, sint ficus vel
 ficorum forma. Queret quis, cur ferat ex caudice, non
 ramis minoribus, ut cæteræ arbores? Dico hoc fieri pro-
 pter temperamentum fici & mori. Rami enim, succum
 quem natura colligit ad fructum; respuunt, atque non
 admittunt: quærenda igitur alia via, qua expellatur:
 cum autem nulla commodior quam caudex, per eum
 foras producit. Vel, id fit, à materiæ, five ligni diversitate:
 Fici fungosa ac laxa; mori dura, solida, & compacta: faci-
 lius autē quid emittitur per substantiam fungosam & la-
 xam, quam durā ac solidam (sed, ut dixi, ex infitione ar-
 borem hanc natam, non credo. (Sycomorum Celsus, in-
 verso nomine, morosycum vocat, lib. 3. c. 18.) Vel syca-
 mini lachrymam fronti inducunt. Hoc equidē apud me-
 dicos reperio. Sed cum Græci morū Sycaminum appel-
 lant, mori nulla lachryma est. Sic verò significatur lachry-
 ma arboris in Ægypto nascentis, quam ibi morosycum
 appellant. Fallitur Celsus, cum morum Lachrymam ha-
 bere negat. Contrarium Galenus lib. 5. c. 17. τὸ πρῶτον cap. 9.
 locum supra citavi. Diosc. lib. 1. cap. 18. de moro. ὁπότε
 ἢ ἀπὸ πρῶτης, τῆς ῥίζης ἀπορροήσῃς, καὶ ἐκ τῆς ὀφθαλμοῦ.
 γὰρ τῆς ὀφθαλμοῦ ἐκ τῆς ῥίζης. Cæterū radix circa messem circum-
 fossa & incisa dat succum, qui quodammodo concretus postri-
 die reperitur. Συκμορῶν Plinius vertit ficum Ægyptiam. Sy-
 comorum sic vocari testatur Athenæus lib. 2. Συκμορῶν. ὅτι
 πρῶτα ἀπὸ τῆς οὐραίας καλοῦσθαι. αὐτὰ Ἀλεξανδρεῖς μόνον μωρῶς ὀνομα-
 ζοῦσι. συκμορῶν δὲ οὐ καὶ δὲ τῆς Αἰγυπτίας συκμορῶν. ὁ πρῶτος συκμορῶν
 λέγεται. Sycamina cum simpliciter omnes appellant mori fru-
 ctum, Alexandrini soli mora nominant. Sycamina quidē non
 intelligo fructum Ægyptiæ ficus, quem nonnulli Sycomorum
 vocant. Theophrastus, cujus apud me auctoritas major
 quam Plinii aut Athenæi, ceroniam ficum Ægyptiam vo-

cari tradit lib. 1. cap. 18. καὶ τὴν κερπὶν λέοντες καὶ αἱ συκμορῶν
 γυπτίαν.

καὶ γὰρ τὸ φύλλον ἔχει. Scribe καὶ γὰρ τὸ φύλλον ὁμοίον ἔχει. Sy-
 comorum inquit, quodammodo similem moro vulgari; quip-
 pe folio, magnitudine aspectuque proxima. Idem Plin.
 loco citato; arbor moro similis folio, magnitudine, aspectu.
 Dioscorid. loco citato; δένδρον ἐστὶ μέγα, ὁμοίον τῇ συκῇ πολὺ χυ-
 ρὸν σφόδρα. τῆς φύλλοις ἐοικὸς μορῶν. Est arbor magna, fico simi-
 lis, succo abundans, foliis mori. Fico similis caudice, succo,
 & fructu. Hanc Dioscoridis delineationem veram utiq;
 sycomori figuram exprimere, asserit Prosper Alpinus te-
 stis oculatus. Hæc, inquit, descriptio veram utique sycomori
 figuram exprimit; sed, ubi ait, foliis mori, adderem, crassio-
 ribus, candidioribus, atque asperioribus: quod hæc folia
 non nisi magnitudine ac forma à mori foliis differant.
 Tradit insuper, hanc arborem, proceram, in arenosis, sterili-
 busque Ægypti locis naturam sagacissimam produxisse, sub
 qua homines ab injuria radiorum ardentium solis se tueri
 possent. Maxima siquidem arbor, ramisque tam latè spar-
 git, ut magnam umbram viatoribus præbeat, quæ in hu-
 jusmodi calidis locis, arenosis, ac ferè folis calore inflam-
 matis, libenter expeti ab omnibus solent. Hæc res facit,
 ut hærea, utrum Dioscorides scripserit πολὺ χυρὸν, fiondo-
 sa, ramosa, comosa. An verò, ut Saracenus πολὺ χυρὸν. vel,
 ut alii malunt, πολὺ σπῆν, succo abundans. Primati lectionem
 Alpinus defendit, alteram Theoph. & ipsa quoque expe-
 rientia, ut mox dicam. Cæterum rectius Dioscorides
 δένδρον μέγα dixit, id est, arborem esse magnam, quam
 Theophrast. qui mori magnitudine ipsam describit. Mo-
 ro quippè multò est major. Malè audit Galenus, quod
 ficui parvæ similem dixit. Quamobrem, inquit doctio-
 res, crescentis adhuc, juvenisque sycomori, & non adulti
 magnitudinem spectasse arbitramur, quod tam grandem
 arborem omnibus communem, ipse non animadvertit.
 Sed dicendum; caput de sycomoro libri de aliment. fa-
 cult. ubi hæc tradit Galenus, non unò laborare mendo.
 Scribe, ἐν Ἀλεξανδρίᾳ τὸ τῆς συκμορῶν φύλλον ἴδον, ἅμα τὰ κερμῶν
 τῆς συκμορῶν συκῇ μορῶν λευκῶν. In Alexandria vidi sycomori
 plantam, simul cum fructu similem ficui magnæ, albæ. Facilis
 unius literæ lapsus. Vel possunt verba hæc συκῇ μορῶν λευ-
 κῶν, intelligi de fructu. Et talisquidem sycomori fructus.

Τὸν δὲ κερπὶν ἴδων φέρεται, &c. Plin. loco citato, pomum
 fert non ramis, sed caudice ipso. Id ipsum ficus est prædul-
 cens, sine granis interioribus, perquam sæcundo proveni-
 tu &c. Codex Toletanus habet, teste Pintiano. idque
 ipse ficus est. Dioscorides, φέρεται δὲ κερπὶν τῆς ἡ καὶ (vetus ἡ)
 περὶ τῆς συκμορῶν, συκῇ δὲ τῶν ἀκρεμῶν, ὡς ἐπὶ τῇ συκῇ, δὲ τῇ
 συκῇ, ὁμοίον ἔστιν, γλυκύτερον δὲ τῇ συκῇ, ὡς ἔχειται δὲ κερπὶν
 μέγας, &c. Fructum ea ter quaterque anno profert, non δὲ
 summis ramis, ut ficus, sed δὲ caudice ipso, caprifico similem,
 grossis dulciorem, sine granis interioribus. Corruptus Ga-
 leni codex, ἡ γένεσις δὲ αὐτῆς διαφορῶν, πρὸς τῇ συκῇ τῶν ἀλ-
 λων κερπῶν τῶν δένδρων. οὐδὲ γὰρ ἐκ τῶν ἀκρεμῶν, καὶ βλαστημά-
 των, ἀλλ' ἐκ αὐτῶν τῶν κλάδων, & τῶν ἀκρεμῶν ἐκφύεται. Ipsius au-
 tem generatio, ab aliis arborum fructibus, quodammodo
 est diversa: non enim ex ramis majoribus, ac germinibus,
 sed ex ipsis ramis minoribus & majoribus enascitur. Supra
 lib. 1. docuimus, ἀκρεμῶν ramum majorem, κλάδον ra-
 mum minorem denotare. Manifestò hunc locum corrup-
 tum, nemo inficiabit. Falsum est, ἐκ τῶν κλάδων fructus
 sycomori nasci. Sibi ipsi quoque contradicit Galenus.
 Modo enim negat, ἐκ τῶν ἀκρεμῶν provenire, modo affir-
 mat. Scribe ἡ γένεσις δὲ αὐτῆς διαφορῶν, πρὸς τῇ συκῇ τῶν
 ἀλλων κερπῶν τῶν δένδρων. οὐδὲ γὰρ ἐκ τῶν κλάδων, & βλαστημά-
 των, ἀλλ' ἐκ αὐτῶν τῶν κλάδων, & τῶν ἀκρεμῶν ἐκφύεται. Ipsius au-
 tem generatio, ab aliis arborum fructibus quodammodo est
 diversa: non enim ex ramis minoribus, ac surculis, sed ex
 ipso stipite ramisque majoribus enascitur. Potest etiam ἀπὸ
 ἀκρεμῶν εἶναι, legi. Quomodo apud Athenæum Lib. 2. φέ-
 ρεται ἡ κερπὶν τούτων ἡ Αἰγυπτία συκμορῶν δὲ τῇ συκῇ, καὶ συκῇ
 δὲ τῇ ἐπιπυρρίαν. Ubi vox ἐπιπυρρίαν non communi signifi-
 catione accipi debet, nempe pro fructuum involucros
 sed pro tanto minore. Sed Athenæi locum potius cor-
 ruptum puto, ac scribendum. συκῇ δὲ τῶν ἀκρεμῶν,
 vel κλάδων. Nihil tamen muto. Apud Galenum scri-
 be; ἀλλ' ἐκ αὐτῶν κλάδων, ἐκ τῶν κερπῶν, ex germine ex
 stipite erumpente. Alpinus. Hæc arbor, ut multis etiam
 meminerunt, sic est sæcunda, ut nunquam multis fructi-
 bus careat, qui caudici adnascuntur, minimeque ramis:
 neque fructum hæc arbor producit, nisi prius multū ver-
 teribus laceretur, sic ut caudicis quoque cortex vulneretur,
 ex quibus vulneribus lac continuo exit, unde ramus
 parvus (Hoc est quod observavit Galenus) ficus ferens
 interim ternos, interim quinos, interim septenos, & plures
 etiam. Οὐκ ἔχοντες κερπῶν μέγας. Hoc etiam testatur Alpinus.

Sycomorus.

Ἰδὼν δὲ ἔχειν δοκεῖ τῶν πάλαι. Locus hic in Ald. & Basil. admodum corruptus legitur. Ἰδὼν δὲ ἔχειν δοκεῖ τῶν πάλαι, μὴ γὰρ ἐστὶν ἡ αὐτὴ χλωρὴ. αὐτὴν αὖτε εἰς βύθον, εἰς βόθρον, &c. Scribe, Ἰδὼν δὲ ἔχειν δοκεῖ τῶν πάλαι, τμηθὲν γὰρ ἐπὶ χλωρῇ, εὐθὺς κατεβύθιται εἰς τὸ βύθον, εἰς βόθρον, &c. Verte vero. Proprium id præter cætera habere videtur, quod casum etiamnum adhuc viride, fundum petat, (protinus autem in foveas ac stagna injiciunt & condiunt) madefactumque in profundo siccatur, cumque siccum omnino fuerit, emergit, atque innatat. Plin. loco citato. Materies proprii generis inter utilissimas. Cæsa statim stagnis mergitur, hoc est ejus siccari. Et primo sedit; postea fluitare incipit, certoque fugit eam alienus humor, qui aliam omnem rigat. Cum innatare caperit tempestive habet signum. Fortè, inquit doctiss. Salmasius, legendum, hoc est ei exsiccari. scriptum erat: hoc est ei exsiccari. Sed nihil mutandum; Hoc est ejus siccari, sic dictum, ut, scire tuum nihil est, & nostrum illud vivere. Sequitur apud Plinium, certoque fugit eam alienus humor, qui aliam omnem rigat. Guillaudinus lib. de papyro membro 16. legit. Certoque siccatur eam alienus humor. Siccari idem exponit exsiccari, quando scilicet res exsudato humore aridiores redduntur. Dalecampius postrema Plinii citata verba interpretatur, ad materiam aptam reddit. Cum enim raro ligno sit, & fungoso, humore perfunto lentescit, & tractabilem se præbet. Nihil tam præter mentem Theophrasti & Plinii. Ratio est, lignum hujus nec fungosum, nec rarum est, nam cum in aquam injicitur, subsidit, cum in aqua diu desederit, tum demum arefactum, ac rarefactum innatat. Nec dicit Theoph. natura ὑγρόν esse καὶ μακρόν, sed tale fieri postquam in aqua diu manserit: siccatur enim humore alieno, & fugitur. Vide verba Theophrasti, βρεχέμενον ἢ ἐν τῷ καὶ μόνον. Fungosum esse ex his Theophrasti verbis male redditum, accepisse videtur. πολύσπον ἢ τὸ δυνάμεν σφιδεῖν ἐστὶ, &c. Vertunt. Rimosa admodum arbor est. Quod admodum est ineptum, virisq; in literis exercitatis indignum. Πολύσπον idem quod πολὺν ὄπον ἔχει multo scatet lacte. Atque sic Plinius, multo lacte abundans. Sic etiam Gaza, lactosa est arbor. Imaginari nequeo, quin πολύσπον legerint, ac scripserint ramosa, quod Typographi negligentia mutatum est in rimosa. Πολύσπον retinendum ex Plinio constat. ὅπως in ficu proprie lac dicitur. Ideo etiam Gaza, lactosa est arbor. Cæterum Prosper Alpinus fabulosum esse scribit, quod à Theophrasto traditur, cui tamen non impingit hoc erratum, verum Mathiolo. Fabulosum, inquit, quod dicit Mathiolus, truncos ramisque hujus arboris nunquam siccari, nisi prius in aquam proficiantur, & morentur aliquantulum. Verum non de suo hoc tradit Mathiolus sed ex Theophrasti auctoritate. Sycomori iconem addidi. Ab Ægyptiis, ut idem Alpinus monet, Gumer vocatur, & ficus Pharaonis Syrorum, ut monet Bellonius.

Ἐστὶν δὲ τῶν φασγανώδων, &c. Plin. loco citato hanc ficum his verbis delineat. Huic similis quadantenus, quæ vocatur Cypria ficus in Creta. Nam & illa in caudice ipso fert pomum, & ramis, cum in crassitudinem adolevere. Sed hæc germina emittit sine ullis foliis radicis similia. Caudex arboris similis populo, folium ulmo. Fructus quaternos fundit: toties & germinat. Sed grossus ejus non maturefcit, nisi incisura emisso lacte. Suavitas & interiora fici, magnitudo sorbi. In his Plinii verbis, verba hæc examinanda. Sed hæc germina emittit sine ullis foliis radicis similia. caudex arboris similis populo, folium ulmo. Libri omnes Pliniani locum hunc sic concipiunt: Sed hæc germina mittit, sine ullis foliis radice, similis populo, folium ulmo. Ita in optimo Rigaltiano; Nec alii discedunt. Vulgatum concinnarunt correctores ex Theophrasto cujus mentem nec vigilans, nec in somniis vidit Plinius. Locus adscribendus quem Latine ad verbum reddere studuit. καὶ γὰρ ἐκείνη φέρει — τῇ πηλίκα. Verba Plinii ex veteris scripturæ ductu sic reconcinnanda: Sed hæc germen amittit sine ullis foliis ut radicem, similis populo, folium ulmo. Parva mutatione hæc nobis stetit emendatio. Hæc germen amittit, pro, germina mittit, quod in veteri est. Hæc, inquit, arbor quæ germen amittit sine ullis foliis, ut radicem, similis populo est, caudice scilicet & magnitudine. nam folium ulmo simile. Græca hæc, βλαστὸν πᾶσι ἀφίησι, Vertit Plinius, germen amittit. nec aliter solet. Sic de laserpicio, ἀμα μὲν οὐκ ἐστὶ τὸ μάστιγι τοῦτο ἀφίησι. Idem hæc ita reddiderat; folium vere deciduum, & paulo infra: post folia amissa. Ita sumpsit verbum ἀφίησι. Perperam. sed & βλαστὸν ποιεῖ ὃ καλεῖται in Cypria ficu, putavit idem esse germen cum ramis, quos fructum etiam gestitare tradit Theophrastus. Nam βλαστὸς Græcis idem quod ramus, germen autem illud, ex quo fructus dependet, certum est decidere in Cypria ficu. Quippe scribit idem Theophrastus. πεπαινεῖ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς, ὅτι ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ αἱ βλαστῆσαι. & ex eo Plinius, fructus quaternos fundit, toties & germinat. Ergo toties germen amittit, quoties fructus decerpitur. Nam & novum fructum gignit cum novo germine. Ideo sic interpretatus est, βλαστὸν ἀφίησι, germen amittit. Vidimus in quo erravit Plinius. (ita vir magnus, cui parem non fert Batavia.) Verus adagium, una hirundo, non facit ver. ex particulari, universale concludi negat Philosophus. Plinius cap. de Laserpicio βλαστὸν ἀφίησι vertit, germen amittit, ergo ubique ἀφίησι interpretatus est amittit. Quod ut falsum scias, en tibi alios, duos locos, in quibus verbum ἀφίησι vertit, emittit. Plinius. Theophrastus lib. 6. hist. cap. 4. Ἰδὼν τῶν πάλαι τὸ φυτόν. ἀφίησι γὰρ ὑγρὸς ἀπὸ τῆς ῥίζης χαλκῶς ἐπιχειροῦς. Plinius lib. 14. cap. 6. Suae proprietatis & ipsa (loquitur de cacto Siciliae) cujus in terra serpiunt caules à radice emissi. Theoph. lib. 7. cap. de cæpa ascalonica. πολλὸν δὲ χρόνον ἐσθίοντες ἐν τῇ γῇ σήπτου. φυτεύοντες δὲ παύλον ἀφίησι εἰς καυοστόν, & αὐαίνονται, Plin. lib. 19. cap. 6. Festinandum autem in his est, quoniam materia putrescunt, si deponantur, & caulem emittunt, & semen, ipsæque evanescent. Considera lector, an non melius rectiusve, ex tribus hisce locis, quartum de laserpicio corrigendum, dixisset, legendumque, folium deciduum primo vere renascitur. Tu judica. Alterum argumentum non magni ponderis est: Ideo scilicet Plinium βλαστὸν ἀφίησι, germen amittit, vertisse, quia sequitur πεπαινεῖ — βλαστῆσαι. germinat — fructus. Non fuit tantus stipes ac fungus Plinius, ut ignoraret, germen primum emitti, dein idem fructu maturo perire, novumque, in quo novus fructus, enasci. Vidimus in quibus vir summus, quo superiorem agnoscit Batavia neminem, errarit. Cæterum verborum Theoph. hic sensus: Tradit sycomorum, fructum tantum caudice, non ramis producere. Huic affimilem & ficum cypriam in Creta: nam & illam fructum ex stipite emittere, καὶ ἐκ τῶν πυκνῶν αὐτῶν ἀκρεμέων, ex majoribus & crassioribus ramis, qui caudicis quodammodo vicem obtinent. Hanc tamen diversitatem esse notat, quod in sycomoro fructus ipsi stipiti adheret, (quod tamen ex Alpino fabulosum constat) in Cypria ficu germen quoddam à caudice nascitur, μικρὸν, ἀφύλλον sine foliis, parvum, radicis instar, cui fructus affixus est. Hoc idem germen, à crassioribus etumpit ramis, qui fructum ferunt. Atque hæc sunt germina βλαστὸν, quæ fructu maturo, simul cum ipsa ficu decidunt, vel decerpuntur, quæq; cum novo fructu rursus exeunt. Et hic sensus verborum Theophrasti. In Antiquo Plinii codice nostro legitur; sed hæc germina emittit sine ullis foliis radicis similia: caudex arboris populo similis: folium ulmo. Radici similis αὐτῆς ῥίζιον ἵνσταρ radicis, sive radiculæ. Scribe apud Theophrastum, αὐτῆς ῥ. vel αὐτῆς ὁ ὁ καλεῖται non αὐτῶν, ut in Ald. & Balf. legitur.

Φύλλον δὲ ἡ πλεονεξία. ita Plinius, ita Athenæus, qui hunc Theophrasti locum his ferè refert verbis. αὐτὸς δὲ τῆς ἐν Κρή- τη καλουμένης Κυπρίδας συκῆς ὁ αὐτὸς (Theoph.) ἐν τῷ πεπτέρῳ τῆς φυτικῆς ἐπιστολῆς περὶ γράφει. ἡ ἐν Κρήτῃ καλουμένη Κυπρία συκὴ, ὅτε τὸ κερτὸν ἐκ τῆς πλεονεξίας, καὶ τῶν περὶ τὴν ἀκρὴν ὀφθαλμῶν. βλα- σκὴν δὲ πάλιν ἀφίστηται μικροῦ ἀφύκτου, ὡς περὶ μίσθον, ὡς περὶ (scribe αὐτὸν) ὁ καρπὸς. καὶ ἡ πλεονεξία καὶ πλεονεξία τῇ λόγῳ. φύλ- λον δὲ τῇ πλεονεξίᾳ. Interpres, De ficu quam in Creta Cypriam vocant, idem Theoph. Lib. quarto de historia plantarum hæc prodit: quam in Creta Cypriam ficum nominant, fructum parit è caudice, ac ramis crassissimis: germen verò quoddam emittit parvum, sine foliis, veluti radicis exilem fibræ, in cuius extremo fructus est: caudex magnus est, albæ populo similis, folium ulmo. Paulò aliter Dioscorides, γίνεται δὲ καὶ ἐν Κύπρῃ ἐκ τοῦ αὐτοῦ (forte αὐτὸς δὲ αὐτοῦ) πλεονεξία καὶ αὐτὸς, συ- κὴ δὲ τῇ πλεονεξίᾳ. Gignitur δὲ in Cyprio arbor, specie dif- ferens, quippe quæ ulmus cum sit, folia sycamini refert. Cor- rigunt Theophrasti & Athenæi codicē, cum Dioscoridis corrigendus sit, emendant & scribunt, ἀπὲρ πλεονεξίας, τελεῖα, eo sensu, adultam populo similem esse. Hanc lectionem improbant Athenæus & Plinius, emendandus Dioscori- dis codex. Scribe πλεονεξία καὶ, συνάμειν δὲ αὐτὸς, πλεονεξία καὶ. Etenim sycomoros cum sit, ulmo foliis similis est. Ulmi fo- lium Theophrastus huic assignat, ex Theophrasto quin e scripserit, non dubito, saltem Plinius & Athenæus ex Theophrasti auctoritate ulmi folio esse scribunt. Inepa insuper vulgata Dioscoridis lectio, quomodo ulmus esse potest, si specie tantum à sycomoros differt? Cæterum a- liter legit Oribasius vel ejus interpres, qui vertit. Gigni- tur etiam in Cyprio arbor, genere ab hac differens: siquidem folia non sycamini, sed platani gerit. Quali scripsisset Dio- scorides δὲ καὶ συνάμειν, αὐτὸς δὲ αὐτοῦ πλεονεξία καὶ. Hæc corruptū & Oribasii ævo Dioscoridis codicē ostendunt.

Παταίνε δὲ καὶ τῇ πλεονεξίᾳ, &c. Athenæus loco citato παταίνε δὲ τῇ πλεονεξίᾳ καὶ αὐτὸς παρ' αὐτοῦ βλασκήσας. Uterque codex corruptus. Scribe παταίνε δὲ τῇ πλεονεξίᾳ καὶ αὐτὸς παρ' αὐτοῦ βλασκήσας. Plin. Fructus quaternos gignit, toties & germinat.

Οὐδὲνα δὲ παταίνε. Ald. Basil. οὐδὲνα δὲ. Scribe cum Ro- berto Const. οὐδὲνα δὲ. Desiderantur hæc in Athenæi co- dice, in quo legitur αὐτὸς καὶ αὐτοῦ βλασκήσας. ἡ δὲ γλυκύτης αὐτοῦ σιμωφὴς τῇ σικκῇ, & ἰσχυρὸν τοῖς ἰσχυροῖς, μέγας δὲ ἡ ἡλικία κακωμέν- λων. Postrema in eisdem verbis apud Theophrastum le- guntur. Confirmatur hæc Dioscoridis auctoritate sen- tentia. τὸ δὲ καρπὸν καὶ τὸ μέγας κακωμένλων, καὶ γλυκύτης. Fructus im verò gignit prunorum magnitudine, & quam pru- na ipsa dulciorem. Constantinus tamen legit ὅτι καὶ μᾶλλον σο- bi malum. quia apud Plinium habetur. Sed grossus ejus non murescit, nisi incisura emisso lacte. Suavitas & inte- riora fici, magnitudo sorbi. Ego, salvo meliori judicio, Plinium non satis ad verba anagoræ attendisse puto, vel male κακωμένλων vertisse, nisi fortè mendosus Plinii codex sit, & pro magnitudine sorbi, restituendum magni- tudine pruni. Ex Plinio Theophrasti codicem emendare non audeo, omnes enim Athenæi, omnes Dioscoridis con- sentiunt: in omnibus constanter κακωμένλων.

Κερωνία καλουμένη. Nomen à fructu impositum, qui cornu, seu vaginæ formam incurvatam instar arcus præfert. κε- ρωνία δὲ τῇ κερῇ, unde κερωνία & contractè κερωνία. ut ὀ- κλῶν ὀκλῶν, & infinita alia. Plinio ceraunia dicitur. Sed corruptum codicem asserunt, quorum & nos probamus opinionem. Similis, inquit lib. 3. cap. 3. his filiqua, quam ἰόνες cerauniam vocant: trunco & ipsa fertilis, sed pomo filiquæ. Ob id quidam Ægyptiam ficum dixere, errore manifesto. Non enim in Ægypto nascitur, sed in Syria, Io- niâque. & circa Guidum, atque in Rhodo, semper comanti- bus foliis, flore candido, cum vehementia odoris; plantigera im paribus, & ideo superficie flavescens, succum auferen- te sobole, pomo antecedentis anni circa canis ortus detracto, statim alterum parit, postea florem, per arcturum hyeme fr- tur enutrientem. Similis hæc filiqua. Vox filiqua, deest in utroque codice Salmanticensi. Scribe, similis & quam ἰόνες ceroniam vocant. Lego ceroniam, non cerauniam: Nisi quis contendat, utroque modo posse proferri, ut olla, aula: coda, cauda: plodo, plaudo. Sequitur, sed pomo fili- quæ, Legendum. Trunco & ipsa fertilis, sed pomo in fili- quæ. Sic de spina Ægyptia cap. 9. hujus libri aculeus spi- narum, & in foliis, semen in filiquis. Potest etiam legi, sed pomo filiquato. Minima mutatio, si scribamus, trunco & ipsa fertilis, sed pomum filiquat, αὐτὸς δὲ τὸν καρπὸν ἐκ τοῦ αὐτοῦ. Multi libri habent, sed pomum filiquat. Pomum filiquare dicit, ut grana in leguminibus filiquari. Vide cap. de fru- mento. & leguminibus. καὶ ἡ βαρύνεται vertit, cum vehe- mentia odoris. Melius Theodorus, gravissime olens. Βαρὺ enim de gravitate, non vehementia dicitur. καὶ μετὰ τὸν αὐτὸν non vertit Plinius. Theodorus radice leviter sublimi. Quod

non intelligo: Verte. neque multum attollitur. μετὰ τὸν αὐτὸν attollo, elevo, in sublime traho. αὐτὸς δὲ τὸν αὐτὸν αὐτὸν. Plinius plantigera imis partibus, & ideo superficie flavescens, succum auferente sobole. Corrigunt, ideo superficie flac- cescent. Sic enim lib. 15. cap. 22. de myrto. Patricia multis annis prævaluit, flaccescente plebeia. καὶ ποσὶν αὐτὸν τῆς δημοτικῆς. Et paulò post: quæ postquam evaluit, flacces- cente patritia. Vitruvius, fronde flaccescente. Perinde est, quam sequamur lectionem, folia enim quæ subarescunt, flavescent, & flaccescunt. Postea florem, per arcturum, corrigunt. Postea flores per arcturum, Vel, ut in quibus- dam codicibus habetur, autumnum. Non video cur vul- gatam rejiciant. Postea florem, subintellige, parit.

Ceraetonia.

Quæri solet, utrum filiqua, quam carrobiæ sive Ce- ratoniam vulgo vocant, eadem sit cum ceronia? quod multis placet. Hesychius κερατονία; συκὴ Λαζονία. idem κερατονία τὸ διδόναι ἢ συκὴ Λαζονία. Et alio loco, συκὴ Λαζονία κερατονία, τὸ διδόναι, sic κερατονία, κερατονία, & κερατονία, eadem ar- bor, quæ & Λαζονία συκὴ dicebatur. Falso quidem, ut Theoph. ostendit. De filiqua hac nonnihil hoc loco dice- mus. Vocatur à Larinis filiqua Græca. Columella lib. 5. de re rust. cap. 9. Siliquam Græcam, quam quidam κερατονίαν vocant, & Persicam ante brumam, &c. Idem lib. de ar- bor cap. 25. Siliquam Græcam quam quidam κερατονίαν vo- cant, deinde persicam ante brumam per autumnum ferito. Recentiores Græci κερατονία vocant. Arabibus charnub dicitur, pro quo. Græci κερατονία carobam dixerunt. Vox hæc detorta videtur ab antiqua Græca κερατονία, quæ folli- culum vel filiquam significat. Hinc charube & charobe, pro quo verbo Arabes inserta littera n. charnub. Κεράτιον κερατονία, filiqua, propriè semen ipsum filiquæ arboris, ex- tra corticem suum, & ligneam filiquam servatum & con- ditum, significare, ex eo cognosci potest, quod in pon- deribus locum habet. Nam ut κύματι Λαζονίας lupi- num, lentis hordei, frumentique granum, sic & κερατονίαν, id est, semen vel granum filiquæ arboris, inter pondera locum habet. κερατονίαν ponderat sextam scrupuli partem. Nostri sæculi Medici Salernitas sequi malunt, quæ Græ- cos. Græcorum scrupulus 24. pendet grana, quor etiam mercatorum. Nicolai verò & Medicorum, tantum 20. librat. Africanus τὸ κερατονίαν ἵκεται ἵκεται, ὁ δὲ ἵκεται κερατονία δὲ. Scrupulus lupinus habet tres, lupinus filiquas (sic Latini ponderis hoc genus vocant) duas. Idem Cleopatra. ἵκεται ἵκεται κερατονία β'. ἵκεται, sive lupinus grana ponderat 8. ut idem refert Cleopatra ὁ δὲ ἵκεται ἵκεται α. obolus habet lupinū unum & dimidiū. Obolus scrupuli dimidiū pondus. scrupulus 24. continet grana. Myrepsus de ponderibus. τὸ κερατονίαν ἵκεται ἵκεται ἵκεται. Scrupulus habet filiquas sex, quæ & κερατονία vocatur. Falluntur qui apud Nicolaū 3 j. scribunt constare ex 20. granis. Quomodo, inquam, filiquas sex continere potest scrupulus, si 20 tantum pender

pendet grana. Errant etiam qui filiquam, in re nummorum & ponderum, de legumine quodam accipiunt, vel folliculo leguminis. τὸ κέρσιον Myrepsus vocat ξυλόγκον, ut distinguat τὸ πρὸς τὸν σιρόγκον; quæ etiam in ponderibus censentur. Τὸ κέρσιον sexta, ut dixi, scrupuli pars, quod vel ex Myrepsi loco citato constat. Scrupulus 24. grana pendet. Scrupulus 24. pars uncia; tot namque scrupuli sunt in una uncia. Eam ob causam, ut scribit Faunius, Græci hoc ponderis genus γράμμα vocarunt, quod uncia in tot hujus generis pondera divideretur, quod essent apud Græcos litteræ, quæ illi γράμματα vocant.

Vncia fit Drachmis bis quatuor, unde putandum, Grammata dicta, quod hæc viginti quatuor in se Vncia habet: tot enim formis vox Græca notatur, Horis quot mundus peragit noctemque diemque.

Redeo ad κέρσιον, quod infima Græcia καρύδιον appellavit. Charito. ἐστὶ δασύτριχόν τι, λεῖον φύλλον δασύς οὖρον δὲ, πέπερ. τὸ δασύ τριχὺ καρύδιον. Idem de trochiscis. ἐστὶ γὰρ ἀνὰ ἡμῶν νομίσματα. καρύδιον καρύδιον τὸς αἰγύς. Antiquus Græciæ medicus dixisset τὸς αἰγύς καρύδιον. Idem Græci recentiores καρύδιον vocarunt; ἡρόκλιον Anonymus de pond. & mensuris. καρύδιον τὸ ἰδιαιτὸς λεγόμενον ἡρόκλιον. Sæpe id occurrit apud recentiores. Scribitur quoque καρύδιον pro eodem. Apud Myrepsum antidot. 190. καρύδιον legitur; quod corruptum pro καρύδιον puto. Hodie filiquam Mercatores een karaet vocant, quod ab Arabum charumb, vel Græcorum Charubam deductum est. Interpres Arabs Charumb τὸ καρύδιον reddidit, Lucæ capite 15. versu 16. & filiquæ arboris fructus intelligit. Ut inde constare queat, errare vulgares omnes interpretes; qui καρύδιον illo loco de filiquis leguminum intelligunt. καρύδιον enim filiqua tantum arboris, quæ & καρύδιον, non verò leguminis. Verba Evangelistæ, καὶ ἐπεὶ ἦν γὰρ ἡμεῖς τὸν καρύδιον αὐτοῦ τὸν καρύδιον ὡς ἐδίου ἐν καρύδι, καὶ οὐδὲς ἐδίου αὐτοῦ, & desiderabat implere ventrem suum filiquis, quas edebant porci, & nemo ei dabat, id est, nemo ejus miserebatur. Non enim vox καρύδιον ad καρύδιον pertinet, (nam erant illi ad manus) sed in causale particulam resolvi debet. Et sic hunc locum interpretatur Theophylactus. Τὰ καρύδια, idem accipit de filiquis arboris ceratonix. Poetæ has filiquas pro tenui sumunt cibo.

Horat. 2. epist. 1.

— Vivunt filiquis & pane secundò.

Perf. Sat. 3.

— Siliquis & grandi pasta polenta.

Belgæ sint Jans broot, id est, panem sancti Ioannis hujus fructum vocant, quod illo Ioannem Baptistam viderat credatur, tanquam victa tenuissimo & maxime frugali contentum. Suum pabulum has filiquas fuisse ex Plinio constat, qui libr. 16. cap. de castaneis scribit; ceteræ suum pabulo gignuntur, scrupulosa cortice intra nucleos quoque ruminant. haud procul abesse videantur, & prædulces filiquæ, nisi quod in iis cortex ipse manditur. Hæc non parum Theophylacti firmant sententiam. Certè vox ipsa καρύδιον, de filiquis leguminum Lucæ locum accipi posse, respicit; propriè enim arboris significat fructum. Possimus tamen & τὸ καρύδιον καὶ καρύδιον de his filiquis accipere, ex quibus expressus fuerat succus. Nam in Syria vinum de filiqua faciebant, ut constat de Plinio libr. 14. cap. de vinis ficticiis, & καρύδιον sic expressa porcorum pabulo servabantur, ut & vinacia. In officinis quibusdam Xylocaracta hæc filiquæ dicuntur, quod corruptum ex ξυλόκαρπον. Arbor hæc Chia melus & filiqua sylvatica, ab Auctore de finibus vocatur. Chia melius, hoc est, filiqua sylvatica fuerint tres, trisnium demonstrat. Huic scriptori melus ἡ μέλαινα, μέλαινα. Chia autem melus, quod in chio frequens proveniret hæc arbor, lignum verò quod erat prædulce, & solum mandebatur, vocarunt ξυλόγκον. Glossæ. καρύδιον καὶ καρύδιον καὶ καρύδιον καὶ καρύδιον καὶ καρύδιον. Plinius libr. 15. cap. 28. In filiquis verò quod manditur, quid nisi lignum est? Non omittenda seminis earum proprietate. Nam neque corpus nec lignum, nec cartilago dici potest, nec aliud nomen inveniat. Paulò ante, eodem capite: Et hæcenus sint species, ac genera pomorum: naturas arctius colligi par est. Alia filiquis gignuntur, ipsis dulcibus, semenque complexis amarum: cum in pluribus semina placeant, in filiqua damnantur. Cap. 24. ejusdem libri. Haud procul abesse videantur, & prædulces filiquæ, nisi quod in his ipsis manditur cortex. Nemo non videt, cur ξυλόγκον Græci vocarent. Notandus Iliodorus. Scribit

hic. Xyloglycon, quam Latini corruptè filiquam vocant, id est, à Græcis tale nomen accepit, eo quod ligni ejus fructus dulcis. hujus arboris pomo succus expressus acacia Græcis dicitur. Quædam absurda, quædam falsa tradit. Falsum, quod inquit, ex pomo filiquæ five Xyloglyci acatiani exprimi: cum constet, ex spina Ægyptia eam elici. Absurdum quod ait corruptè filiquam vocari; cum filiqua Latinis dicatur, quod in filiqua fructum ferat, cujus ligneus cortex dulcis, qui semine includit. Vox filiqua Latinis duas res significat, λεῖον τὸν καρύδιον leguminum integumentum; & fructum arboris ceratonix filiquaceum, quem Græci καρύδιον vocant, quod instar cornu curvatus & falcatus est. Plin. loc. cit. Digitorum hominis longitudo illis & interrim falcata, pollicari latitudo. Restat examinemus, an filiqua hæc, & ceronia una eademque, an verò diversa sit planta. Sunt qui eandem esse scribunt; quod multa tamen dissuadent. Ceronia fructum ex caudice & ramis majoribus producit: ex minoribus vulgaris filiqua. nemo unquam observavit e caudice fructum tulisse. Ceronia non nascitur in Ægypto: filiqua vulgaris copiosissima. Ceronia flore albo, gravissimè olente: filiquæ flos nec graviter olet, nec colore est albo, sed ex eleganti rubro purpureo. Ceronia non multum attollitur, id est, non admodum fit magna: filiqua in Hispania & Italia nonnunquam fraxini magnitudine conspicitur, longè lateque expansis ramis prædita, quibus solis ardorem arceat, gratamque umbram præbet. Ceronia superioribus partibus arescit, vel, ut Plinius habet, flavescit, vel, ut alii corrigunt, flaccescit: nullum horum in filiqua observatur; nec crescit, nec flavescit, nec flaccescit. Postremo ceronia semper fructu onusta conspicitur; filiqua tantum æstate & autumno fructum habet; æstate immaturum, autumno maturum. Siliqua arbor in magnam satis proceritatem attollitur, cortice cinereo, in cæruleum inclinante, ut in loto arbore, ramis in latitudine potius, quam longitudinem expansis; foliis oblongis, ex aliis pluribus coarctatis, ac eo ordine positis quo fraxini, latioribus tamen, durioribus, rotundioribus, rarioribusque, superne ex fusco viridibus, inferne dilutè viriditatis. Floret Hyemis fine, aut vere jam appetente, flore eleganter rubro purpureo. Fructus oblongæ sunt filiquæ, pede non raro longiores, pollicem latæ, planæ, crassæ, in quibus semina, plana, lata, & nonnihil compressa, castaneæ colore. filiquæ ipsæ sapore dulces sunt, & à pueris, & porcis eduntur, sed non ante quam dudum collectæ, & refficate fuerint: nam virentes adhuc, etiam maturæ, ingrato sapore displicent. Præter semen, melleum etiam intus succum habent, eo potissimum refertæ sunt in Ægypto, Orientalibusque regionibus provenientes, quo Ægyptii, Arabes, Indi myrobalanos, tamarindos, aliosque fructus, ut scribit Alpinus, coniungunt. & hæc de filiqua. Alii cassiam nigram, quam fistularem vocant, ceroniam scribunt; quod nomen ante annos recentos arbor hæc habuit. Marinus Sanutus, qui ante id tempus vixit, sic vocat hanc cassiam libr. 1. cap. 3. Nascuntur etiam in terris Soldano subjectis, & maxime Ægypto dactyli, & cassia fistula in magna quantitate, de quibus per mare nostrum ad plures partes mundi, pars non modica diffunditur. Græci recentiores καρύδιον φίσουλαν vocarunt. Sed sedulo observandum, Græcis non semper καρύδιον φίσουλαν significare cassiam purgatricem, sed quandoque etiam aromaticam, ut apud Myrepsum libr. 1. de antidot. cap. 11. in antidoto Athanasia ad dysentericos & cæliacos dicta. καρύδιον φίσουλα, κιννάμωμον ἀνὰ δραχμάς τέρας. Male vertunt. cinnamomi, cassie repurgatæ ana drachmas duas. Non intelligit medullam cassiæ nigrae Myrepsus; nec scriptum est καρύδιον φίσουλα κεκαυμένη. Cassia fistula five purgatrix ad dysenteriam inutilis est, alvum lubricam reddit; dysentericis adstringentia conveniunt. Male in præcedenti antidoto apud eundem Myrepsum legitur. καρύδιον, ξυλόκαρπον, καρύδιον φίσουλας, ξυλόκαρπον, &c. Idem καρύδιον φίσουλα & ξυλόκαρπον. Alterutrum expungendum vel scribendum, καρύδιον φίσουλας ἢ ξυλόκαρπον. Antidotus hæc decima constat ex solis aromatibus & odoratis, ut costo, calamo, myrrha, styrace; inter quæ cassia fistula five aromatica locum habet, non purgatrix. Myrepsus cassiam purgatricem vocare solet καρύδιον φίσουλαν κεκαυμένην, ut in antidoto 88. διὰ δασύτριχόν. ἐστὶ λεῖον ὁ ξυλόγκον καρύδιον καὶ καρύδιον καρύδιον. καρύδιον καρύδιον καρύδιον καρύδιον καρύδιον. Quod factum accipiat oxyphoenici, dulcis calami repurgati. singul. unc. 1. & cū aqua altera calida, probe subigantur, & subacta per saccū transfundantur. Fuchsius notat in Græco exemplari, quo usus est, scriptū fuisse γλυκύκαλόν. Contra Doctiff. Salmaf. in omnibus Græcis, quos vidit, codicibus

scriptum esse testatur κασία φύστυλα. Multae apud Myrepsum compositiones occurrunt, in quibus κασία φύστυλα κα-
καστουίδης reperitur. Antidoto 24. Italica lingua Al-
cancalis cognominatur. Item antidoto 25. diatama-
ron dicitur. Alibi idem Myrepsum cascām fistulam γλυ-
κυκάλαν vocat. ut in antidoto 449. γλυκυκάλαν κακασ-
τουίδης ούγγριον μέλαν. Rectè monet Fuchsius γλυκυκάλαν
esse casiam purgatricem. Antidotus enim illa purgandi
vim obtinet, quam etiam casia fistula habet. Lexicon
tamen Græco-Barbarum, quod in scriptis codicibus sub-
jicitur Hippiatricæ Apfyrri, casiam aromaticam sic voca-
re videtur. κασία αρωματική, ἢ κασία φύστυλα. Γλυκυκάλαν
corrigit doctiss. Salmas. κασία σύραγξ ἢ κασία φύστυλα. Ca-
siam purgatricem, ut idem monet Salmas. κασία στυλα-
βία casiam solitivā vocat. Rectius Fuchsius antidoto jam
citata γλυκυκάλαν casiam solitivā exposuit. Fieri po-
test casiam purgatricem γλυκυκάλαν κακαστουίδης fuisse
vocatam. Casiam aromaticam, sine epitheto ac sim-
pliciter γλυκυκάλαν. Charito κάλαμον ἰνδικόν κακαστουίδης
vocat. Vide decoctionem ad febres acutas, in qua le-
gitur, κάλαμον ἰνδικόν κακαστουίδης ʒʒ α ὀξυφοίνικας ἀντι τῶν
ἰσχυρῶν ʒʒ β β. Idem pulpam casiae purgatricis μέλαν καλάν-
μον ἰνδικόν vocat, ut in compositione decocti ad lubri-
cam reddendam alvum. καὶ λύσον ἐν αὐτῇ μέλαν καλάνμον ἰν-
δικόν & ἢ καὶ ὀξυφοίνικας, καὶ μέλαν αἰπλοδόν. Qui de mambu,
quod manna Indicæ harundinis quidam credunt, verba
Charitonis accipiunt, falluntur. Ex eodem enim Chari-
tone contrarium probatur καὶ ἀπορρυγμάτων. In infusione
αἵματος δι' αὐτὴν καὶ ἐπερταῖα φάρμακος καὶ ὁ σίμας ἀπὸ χολεῖς. Ad si-
tim siccitatemque asperam arteria orisq̃ue ex bile. Ubi ait.
λαβὼν φύλλα ῥόδων ἰσχυρῶν ʒʒ β ὀξυφοίνικας κακαστουίδης ʒʒ β.
καὶ τὸ μέλαν τὸ στυλόν καλάνμον, ὁ μέλαν ὁ ἰνδικός ʒʒ γ. Acci-
pe folia rosarum rubrarum ʒv. tamarindor. mundat. ʒx.
pulpæ calami Indici nigri ʒij. Quid clarius, quam man-
nam Indici calami, non esse saccharum ex arundinibus,
sed casiae purgatricis, casia solutiva nigrū fert fructum.
Saccharum Indicum nigrum non est, nec in calamo nigro
fert saccharum. Ipse Arabum princeps Avicenna casiam
aliā Indicā, aliā Ægyptiā ait. *Casia fistula quid
est? alia Kebulia est, alia Ægyptia.* Quod & recentio-
rum constat experimento, ut mox dicam. Kebulia idem
ac si Indicā dicas, nomē accepit à Kebul vel Kabul In-
diæ urbe, quam quidam Arachosiam dici volunt. Inde
ergo Kebulenſis casia. Certe saccharum non compescit
bilem, sed generat. Actuarius casiam hanc libr. ʒ. de
methodo medendi cap. 2. κασία μέλαν vocat, & fructū
ejus, hoc est filiquā συραγξίδης καὶ κακαστουίδης esse scribit. Un-
de filiquæ nomen ei impositum esse admodum sit proba-
bile. Sed unde casia dicatur, non satis constat. An κα-
καστουίδης, quod δέμα coriū significat Myrepso, quo cal-
cei solent κακαστουίδης? Certè filiqua five arboris hujus
fructus crasso satis operimento corticoſo coriaceo & sa-
tis duro constat. Alii κασία ab acacia derivant, putantque
esse acaciam alteram, & quidem αἰκιστί, five spinam Æ-
gyptiā Theophrasti. Hanc opinionem cap. sequenti
examinabo, ubi de acacia nobis sermo erit. Casiam, in-
quunt, infima ætas dixit, quam acaciam vetus dicebat
more tralaticio, posterioris latinitatis, C. in S. vertendo.
Nunquam concedam, filiquam purgatricem, five casiam;
solutivā acaciæ speciem esse, vel ad acaciæ classē per-
tinere. Vide caput sequens. Neutiquam etiam audien-
di, qui casiam hanc esse ceroniam Theophrasti scribunt.
Multa enim prohibent eandem esse arborem. Ceronia
ex caudice fructum omnem fert, non verò ex ramis mi-
noribus: contra casia ex trunco nullum emittit fructum,
sed ex minoribus ramis. Ceronia in Ægypto non nasci-
tur; casia copiosissimè in eadem provenit. Ceronia flo-
re candido, luteo casia: ceroniæ flos gravissimè olet, sua-
vissimè spirat filiquæ five nigrae casiae. Superioribus par-
tibus arescit ceronia nec multum attollitur, quod multa
sobole donata sit: casia arbor satis grandis; quæ nec a-
rescit, nec multiplici sobole conspicitur; Malunt alii esse
filiquam Indicā Aristobuli. Strabo lib. 15. λέγει οὗτος ὁ Α-
ριστοβούλος, καὶ ἄλλο δίδωσι, ὅτι μεγάλους λοβούς λιπίσματι καρπὸν
ἔχον, οἷς ὁ κύμας, δακρυκτύλους τὸ μέγεθος ἀπὸ τοῦ μέλιτος. τὸν
ὅτι φασγίαν, ὅτι βαδίου οὐλίαν. Hæc corrupta esse, quivis fa-
cilè videt. Legit Dalecampius, καὶ ἄλλο δίδωσι οὐ μέγα, μετρί-
λους λοβούς ἔχον, οἷς ὁ κύμας, δακρυκτύλους τὸ μέγεθος, &c. Sub-
lati vocibus quæ ex glossa irrepperunt, Casaubonus re-
stituit. ὁ ἄλλο δίδωσι μέγα, μετρίλους ἔχον λοβούς οἷς ὁ κύμας δα-
κρυκτύλους. Narrat idem Aristobulus, arborem esse non
magnam, (ingentem, si Casauboni placeat lectio.) quæ
magnas filiquas habeat, fabarum similes, denorum digi-
torum longitudine, mellis plenas, quas qui ederint, non
facilè evadant mortem. Voces, λιπίσματι καρπὸν, omninò

tollendæ; corruptæ equidem sunt. Superſcriptis quis
voci λοβούς, λιπίσματι καρπὸν, tanquam ejus interpreta-
mentum, quod cum vitio in contextum irrepsit. Unum
impedit, quo minus filiqua hæc sit casia purgatrix, quod
scribat, eos qui commederint has filiquas, difficulter ser-
vari; cum quotidie innoxie assumatur casia nigra. Sed id
de recentibus accipiendum videtur, ut testatur Alpinus.
Ægyptii, inquit, *casii non utuntur recentibus, sed saltem
post quartum mensem: quandoquidem juniores, recentiores-
que inutiles, neque à noxa immunes observantur.* Fieri
tamen potest, in India recentes magis lethiferas esse: sed
illud non constat. Supra dixi, casiam aliā Ægyptiā,
aliā Indicā. Hoc ex utraque, quam subijciam descri-
ptione, palam fiet. Ægyptiā casiam his fere verbis de-

Cassia Fistula.

scribit Alpinus. *Cassia fistula, quam Ægyptii Chaiarxam-
bar appellant, est arbor nuci, trunco, ramis, folijsque pro-
xima: truncus corticem habet planum, mollem, atque cine-
ritium, qualis omnino in crescenti nuce spectatur. Folia mul-
tò plura quam in nuce, aliæ alligata pendent, in aliis folia de-
cem spectantur: totaque ex qualibet fere ala pendere obser-
vantur, utrinque ordinatim quinque posita. Sunt etiam
hujusce arboris folia nuci folijs duplo longiora, & in extre-
mo aculeata. Flores fert aureos, multos, leucis proximis,
sed multò majores, numerosioresque florum anagyridis instar,
alæ alligatos, ac pendent; alæ siquidem omnes innumervis
fermè florib. onustæ ac graves, deorsum vergere cernuntur.
Sunt etiam hi valde odorati, præsertim oriente sole. Æ-
gyptii diluculo per castiarum loca deambulare sæpius, odori
causa consueverunt. Quippe aura à castijs, eximium ac gra-
tissimum odorem spirantibus, ad ipsos delata, oblectantur.
Apud illos etiam florentes arbores, aer maturinus, perpetuo
eximium, ac suaviorem odorem redolet. Flos quilibet in me-
dium, multa capillamenta, tenuissima, rosarum flosculis si-
milis habet, quæ paulatim crescentia in crassiores fistulas po-
stea mutantur. Spectantur primò ipsa tenuissima, obliqua,
ac obtorta, deincepsque magis perarcta, crassiora evadunt,
rectissima, ut calami, fiunt. Fistule majores canna crassioris
magnitudine spectantur, atque duorum fere cubitorum lon-
gitudine. Arbor florere incipit mense Iunio, florere toto es-
jam mense Iulio Alexandria & Cayri; Pelusii verò, nunc
Damiatæ, castias etiam mense Septembri florere vidi. Can-
na vel fistula toto anni spacio maturantur, totòq; anno sem-
per hæc in arbore manent, quas Ægyptii Iunio tantum men-
se Cayri colligunt. Quo tempore multa, parva, recent ex
primis floribus producta virides spectantur, pascolorum si-
liquis valde similes: quæ paulò post crescentes, paulatim vi-
ridem*

videm colorem in nigrum commutant. Has recentes & parvas, virides, aqua imprimis ebullitas saccharo illi condunt; quarum sic conditarum ingens copia in varias regiones asportatur. Quæ Pelusii in arboribus leguntur, corticem habent crassiorē, & parum intus substantiæ obtinent. Cayrina verò, & Alexandrina cortice constant tenuiori, multaque substantia intus plena, ex quo hæc cæteris omnibus bonitate præferuntur. Quæ, ut alias quoque dictum est, duplicis sunt differentiæ. Etenim aliquæ aliæ subrubræ, quas abes vocant, à colore illiusce gentis, cernuntur: (quæ sunt omnium optime) at aliæ nigrae. Quod de castiis aliqui dixere, optimas cannas manibus concussas sonum non edere, ibi plane falsum observatur; quando omnes recentes mota sonum edunt, atque etiam in arboribus cannas à ventis motas, seminibus intus motis, multum sonum edere quotidie prope eas habitantes, audiunt; quod etiam dulces filiquæ faciunt. Quæ verò ex castiis non sonant, ab Ægyptiis vituperantur, opinantibus id ob aqueam humiditatem intus collectam, vitia pulpa accidere. Neque immatura colliguntur, ut aliqui referunt. Emuntur verò sæpius ab advenis mercatoribus semio confectæ; cum ingens copia in edibus ad eam rem paratis, annos ad usque quadraginta adservetur. Collectas enim ex arbore, continuo in opportuna loca sic si claudunt, ut nullus aer ingrediatur, cum ex minimo aeris contactu cassiæ corrumpantur. Hincque sæpius ad nos vetustate vitiatæ, ac etiam acide mitti solent. Quamobrem rogatos esse velim omnes pharmacopolas, ac medicos, ne post hæc se decipi sinant, & semper ex illis seligant recentes, quarum substantia subdulcis est, antiquasque acidum, Ponticumque saporem sapientes effugiant. Hactenus Alpinus. Hactenus paulo Garcias. Hic lib. I. cap. 29. his ferè verbis cassiam describit; Est autem hæc arbor pyri magnitudine, foliis mali persicæ (nucis juglandis Alpinus. Certe folia, quæ à Paludano in re botanica exercitatissimo accepi, & bina illa folia cum ramulo, floribus onusto, quæ nobis Daniel à Beeringen, seplasiarius diligentissimus dono dedit, planè cum delineatione Alpini conveniunt. Si una eademque facies Indicæ & Ægyptiæ cassiæ; minus rectè Garcias Persicæ comparavit) angustioribus tamen (immo, multo latioribus Ægyptiæ conspicitur) aliquantum, & virentibus: floribus gemistæ perquam similibus (id de particularibus intelligendum) luteis, garyophyllam odore emulantibus: quibus deciditibus, exsiliunt oblongæ filiquæ (& hoc præter veritatem. Nam dum viget flos, rudimentum fructus exilit, uti pictura ostendit. Hæc de Ægyptia intellige; an idem Indicæ accidat, ignoro) virentes admodum ante maturitatem, non autem rubentes, ut scripsit Lacuna. (Immerito Lacunam notat. Verum quidem est, cassiæ fistulas, antequam justam magnitudinem assequantur virere: verum ubi justam acceperunt magnitudinem, & paulo antequam perfectæ sunt maturæ subrubescunt; quæ Lacunæ sententia.) Quæ per maturitatem nigrescunt, longitudine interea quinque palmorum, nonnunquam verò infra binos palmos. Nascitur per universas has Provincias. Præstantissima tamen & durabilior locis ad septentrionem magis vergentibus, ut in Cambaya. Invenitur & in Cayro, tum in Malaca, Sofala, Sian, totoque eo tractu. Similem tradit descriptionem Christophorus à Costa, Sed non pyri, verum amygdalæ magnitudine hanc arborem esse tradit. Aliter eandem describit Monardus cap. 45. Est autem solum pyri folio ferè simile: flos verò exiguus, albus, quinque foliis constans, qui etiam resiccatus utcumque suam spirat odorem. Ex parvo illo flore nascuntur oblongæ illæ cassiæ filiquæ, quarum nonnullæ quatuor palmarum longitudinem aquant. — Recens natæ antequam justam magnitudinem consequantur semper virent, & gustu sunt aspero, quemadmodum immatura ceratia; deinde maturari incipientes rubescunt primum, atque postea nigrescunt, quodque attritos fiunt, eo maturiores & dulciores evadunt. Etenim hæc quæ atrum colorem nondum adeptæ sunt, sed nonnihil adhuc rufescunt, immatura sunt: attritos autem, leviores, & graviores reliquis præferuntur. Florem inquit, esse album, cum cæteri tradant esse luteum. Hoc ipsi condonandum, siquidem non viridia, sed ficca vidit folia, floresque. Falluntur, qui ad singulos pediculos, imparia folia scribunt, cum paria sint, Singulis enim in alis, ut refert Alpinus, decem spectantur, utrimque ordinatim quinque positis. Cassiæ filiquæ tria ad nos adferuntur genera, memphitica five cayrina, Pelusina five Damaticensis, & Brasiliana. Memphitica, Pelusina five Damaticensi præstantior; Brasiliana præstantissima. Una enim hujus uncia plus purgat, quam duæ uncia memphiticæ. Memphiticæ filiqua rotunda mediocri crassitie, cortice tenuiore, multa substantia intus plena, gravis, quæque

frangenti corticem intus ostendit album. Hæ duplicis differentiæ. Aliæ enim subrubræ, quas Abes Ægyptii vocant, à colore illius gentis: aliæ nigrae optimæ. Damaticensis cortice est crassiore, non rotunda, sed triangularis vel quadrangularis, pulpæ parum in se continens, eamque spongiolam, ac raram; qua de causa levior est. Brasiliana crassior, brevior, & compressa, cortice etiam crassiore prædita, succi plena, colore nigra. Cassiæ pulpa florē appellare consueverunt; alii cassiam extractam vocare malunt. Eligenda est fistula insignis, plena, gravis & recens, & quæ concussa inclusis seminibus minus strepat, splendens foris, ac etiam in pulpa pinguis.

Persea.

Quæ de persea, persicæque lib. 3. cap. 5. dixi, non repetam. Theophrastus perseam in Ægypto nasci scribit. Idem testatur Dioscorides lib. I. cap. 187. *περσα δένδρον ἐστὶ ἐν Αἰγύπτῳ, καρπὸν φέρον ἰδιώδη, ὀσπράχον.* Persea arbor est in Ægypto, fructum ferens cibo idoneum, stomacho utilis. Galenus lib. 2. *τῆς τῆς περσας.* cap. de Cephalæa circa finem, *ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν τῇ περσῇ δένδρον εἶδον, ὃ μὲν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν τῇ περσῇ καλεῖται ἰδιώδης, καὶ ἐν τῇ περσῇ καλεῖται ὀσπράχον.* In Sola Alexandria perseam arborem vidi, ac in alia nulla, quæ sub Romanorum potestate, regione. Non tantum in Ægypto, sed aliis locis nascitur hæc arbor. Strabo lib. 17. ubi de Ægypto agit, *ἡ δὲ περσα ἰνδική, καὶ περσα Αἰθιοπία δένδρον μέγα, καρπὸν ἔχον γλυκύν.* Persea solum ibi nascitur, & apud Æthiops, arbor magna est, fructu dulci. In Perside etiam nascitur: sed ibi venenatam tradit antiquitas. Diosc. loco citato, *πύρον ἢ ἰσθητόν, πύρον ἐν περσῇ ἀναισθητόν εἶναι, μετὰ περσῇ δὲ ἐν Αἰγύπτῳ, ἀναισθητόν, καὶ ἰδιώδη καλεῖται.* Hanc arborem prodidere nonnulli in Perside quidem exitiosam esse, translata verò in Ægyptum natura mutata, in cibos receptam. Idem fermè tradit Nicandri Scholiastes. *ἰσθὸν δὲ, ὅτι δασύτατος, ἐν τῇ περσῇ βλάπτει δασύων, τὴν περσῇ καὶ ῥοδάκιναν καλεῖται, φασὶν δὲ Αἰθιοπίας ἐν Αἰγύπτῳ μεταφύτῃσθαι. ῥοδάκιν δὲ ὁ Δημακρίτης ἐν τῇ περσῇ συμπαθῶν, ὃ ἀντιπαθῶν, Περσας φασὶν ἔχοντας θανάσιμον φύτον, ἐν Αἰγύπτῳ πέμψας, αἷς ἐν τοῦτο πολλὰν μελλόντων ἀναισθητόν. τὴν δὲ ἰσθητὴν οὖσαν ἐν τῷ ναυτίῳ μεταβάλλει, ποίησάτης φύτον καρπὸν γλυκύτατον, ὃ δὲ ὀσπράχον καλεῖται.* Sciendum Sostratem in commentario de reptilibus ac serpentibus testari, perseam quam rhodacinam vocant (confundit perseam & persicam, vide cap. 5. lib. 3.) ex Æthiopia in Ægyptum translata fuisse. Rhodus autem Democriteus de his quæ ἀντιπαθῇ & συμπαθῇ dicuntur. Persas ait, lethalem quam habent arborem, in Ægyptum misisse; ut per eam, quam plurimi perirent; sed utilem, contrario eventu, illis profuisse, fructumque esse dulcissimum, ut hodie videre est. Galenus libr. 2. *κατὰ τὴν περσῇ καὶ φασὶν ἐν Περσῇ ἀναισθητόν εἶναι τὸν καρπὸν τοῦ δένδρου*

Est autem magnitudine pyri — colore vero herbido. Pergit Plinius. Sed ubi nux illi, huic pomum, differens brevitate ac mollitie. Corruptus codex. In utroque Salmaticensi, ut scribit Pintianus, scriptum est. Sed ubi nux illi, huic prunum, differens &c. Scribe ex Theophrasto, sed ubi nux illi, huic prunum differens. Amygdalæ putamine, & corio inclusum perseæ fructum inquit. Sed quod in amygdala nux est, hoc in perseæ prunum esse, differens tantum brevitate & mollitie à vero pruno. Hæc Plinii mens, quæ nihil ineptius excogitari potest. Hinc. lib. 15. cap. 28. prunum, vel nucem interiorem, quæ in perseæ fructu amygdalæ putamine & corio tecta est baccam vocat: cum tamen perseæ fructus baccis annumerari non possit, nisi quis velit prunorum, persicorumque omne genus baccas vocare, quod fecit ipse Plinius. Sed verba ipsa Plinii audiamus. *Alia baccis, quarum intus lignum, & extra caro, ut olivis, cerasis. Aliquorum intus baccæ, foris lignum, ut in his quæ in Ægypto diximus gigni. Quæ baccis natura, eadem & pomis.* Perseam intelligit Plinius, ut doctiores fatentur omnes. Sed, ut jam probavi, foris lignum non habet perseæ, sed carnem: intus vero os instar persicæ. Quod cum viderent Doctissimi viri, baccæ voce, ad significandum nucleum abuti Plinium tradiderunt. cum carnem baccarum exteriorem intelligat. Hæc enim Plinii est sententia. Caro quæ in aliis baccis foris est, eadem caro, id est, baccæ, in perseæ intus est, baccamque appellat, quod prunum *ῥυκινδαν* Theophrasti. Existimavit enim Græcum auctorem scribere perseæ arboris pomum amygdalæ putamine & corio cooperiri; intus autem eidem esse pruni carnem. Hoc enim verbis citatis docere videtur; aliorum baccas intus esse, hoc est ipsa pruna, quæ baccæ sunt. Non quod pruna ad baccarum classem referre velit: verum ideo prunum, quod in fructu perseæ inclusum latet, baccam vocavit, quod Theophrastum dicere imaginatus est, pruno id esse brevius, molliusque, cum Theophrastus os intus habere tradat instar pruni, sed brevius & mollius. Corrupta etiam verba Plinii. Scribo ex antiquo codice. *Alia baccis, quarum intus lignum, & extra caro, ut olivis, cerasis. Sed aliquarum intus baccæ, foris lignum.* id est, aliquarum baccarum, non pomorum. Antiqui codicis lectio confirmatur verbis Plinii, quæ sequuntur: *Quæ baccis natura, eadem & pomis.* Quibus verbis significat, aliis pomis extra carnem, foris lignum: aliis vero intus lignum foris carnem esse. Eandem naturam vult habere baccas. *Aliquarum, inquit, intus lignum, foris caro, ut olivis, cerasis: Aliquarum intus baccæ foris lignum, ut perseæ.* Quod falsum ex iis quæ diximus constat. Satis aperte Theophrastus perseæ fructum intus os habere tradit, osi vel ligno pruni non dissimile; sed tamen brevius esse & mollius quam pruni lignum. Perseæ hæc arbor dicta videtur, quod persicæ similem fructum ostendat. Persicum enim malum os intus habet, carnem, quæ manditur, foris. Colore quoque herbido inquit esse Theophrastus, & facie amygdalæ. Quod non male ad vulgaris persicæ fructum referri potest. qui & cordis, ut notat Plutarchus, figuram, ut pingi solet, non ineptè refert.

Ovidii *ῥυκινδαν*, &c. Hinc Plin. lib. 15. cap. 13. Nam persicæ arbores sero, & cum difficultate transiere, ut quæ in Rhodo nihil ferant, quod primum ab Ægypto earum fuerat hospitium. Falsum est, venenata cum cruciatu in Persis gigni, & penarum causa à regibus translata in Ægyptum, terram mitigata. Id enim de perseæ diligentiores tradunt, quæ in totum alia est, myxis rubentibus similis, nec extra Orientem nasci voluit. Eam quoque eruditores negaverunt ex Perside propter supplicia translata, sed à Perseo Memphis satam. Et ob id Alexandrum illa coronari victores ibi instituisse, in honorem atavi sui. Hunc locum examinavi lib. 3. cap. 5. sed qui illi eruditiores, qui negant ex perside propter supplicia translata Perseam? Theophrastus ex antiquis, qui extant, medicis fabellæ huius mentionem nullam facit, ac fructum ejus innocuum tradit. Sed nec reliqui fabellæ fidem adhibuisse videntur: Omnes enim addunt *ῥυκινδαν* vel simile quid. Ad locum Plinii illud addendum in MSS. legi *Ob id Alexandrum coronam victoriae sibi instituisse in honorem atavi sui.* Quæ lectio non minus quam vulgata arridet.

Ex *ῥυκινδαν*. Plinius, Materies bonitate, firmitudine, nigritia quoque nihil differens à loto. Simulachra ex ea factiva vere, non eadem gratia, quam fideli materia, ut ex arbore quam balanon appellavimus, &c. Male locus hic inter punctus est. Scribe, nigritia quoque nihil differens à loto. Simulachra ex ea factiva vere. (Hæc ad perseam pertinent, quæ sequuntur ad balanon.) Non eadem gratia,

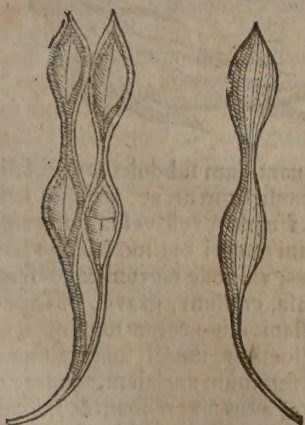
quamquam fideli materia, est arbor quam balanon appellamus, perseæ nomine, Diligentissimus & Botanicorum facile princeps dum viveret, Carolus Clusius, arborem quandam lib. 1. cap. 2. (cujus ramum foliis, floribusque onustum in horto hyemali ipsius Clusii reperi) his verbis describit. Valde rara etiam est hæc arbor, cujus ramum expressum damus (eundem mihi servo) Nam solo Valentini regno unicam arborem vidi, monasterio Divæ Virginis, cui cognomen de Iesu, primo ab urbe Valentina lapide, ex America, ut ferebatur, eo delatam. Hæc porro arbor pyro similis est, in latum diffusa perpetuoque vivente coma, ramulis ex viridi pallescentibus. Folia illi lauri latifolia, superna parte virentia, inferna cinerei coloris, firma, nervis aliquot per obliquum discurrentibus, odore quidem & sapore commendata, cum adstrictione tamen linguæ mordicantia. Flos lauri ferè copiosus, racematim compactus, pallidus, sex foliis constans. Fructus pro initio pruno similis, deinde successu temporis pyri in modum oblongus, nigro colore, jucundoque sapore: nucleum osi effigie continet, gustu castaneæ, aut dulcis amygdalæ haud ab simili. Vere florentem conspexi, autumnino maturum fructum ferè intellexi à Claris. viro Domino Ioanne Placa Medico & Professore Valentino, qui mihi illam, quo nunc dixi loco, communstrabat, incolis quæ mamay dicebat asseverabat. tamen, qui nobis Americam descripserunt Hispani, aliam ab hac diversam arborem hoc nomine designant, sed multis post annis, ab eruditissimo viro Simon de Towar Medico Hispalensi, qui similem arborem, in cultissimo suo horto, cum aliis exoticis stirpibus alit, non maucay, sed agnacate vocari edoctus sum. An verò hæc arbor veterum perseæ sit, nec ne, dispiciendum est. Post hæc quæ Theophrastus, Plinius, & cæteri de perseæ habent, in medium adfert. Inde concludit his verbis. In eo omnes conveniunt, ut perseæ perpetuam comam attribuant, oblongum fructum, inclusum amygdalæ putamine & corio (solus Plinius hoc tradit, & quidem, ut jam ostendi, præter veritatem. Sic Doctissimos ac diligentissimos Botánicos, quandoque fallit Plinius) hæc quam exhibeo arbor perpetua quidem est coma, folio autem & flore magis laurum refert, quam pyrum. fructu etiam oblongo est, sed qui myxis (qualem illi Plinius loco jam adducto tribuit) aut oblongis prunis similior sit, quam amygdalis, & colore, ut Placa referebat, nigro, non herbido, (obstat præterea, ut hoc addam, quod non omni anni tempore fructum maturum ostendit.) Itaque ut verum fatear, tamen nonnullis cum perseæ à Theophrasto descripta notis, hæc nostra conveniat: mihi tamen aptius quadrare videtur ei, quam Plinius Libro jam memorato (lib. 13. cap. 9. & lib. 15. cap. 13.) aut quam Plutarchus in Ægypto nasci, testatur Isidi gratissimam, quod fructum ferat figuræ cordis æmulum, folium linguæ, sed aliorum id re linquo iudicio: nobis sententiam nostram in medium protulisse satis est. Non possum satis mirari, quosdam, perseæ historiam negligentius perpendentes, non esse veritos ad hanc nostram fructus cuci suo pulvino nudati iconem in suis commentariis pro perseæ fructu adscribere, fructus sanè planè osi, qui nobis aliquando pro bdelly fructu oberusus fuit: nisi forte pyri, vel cordis forma, quam utcumque exprimit, eos ut id facerent impulerit. Verum cuci integer fructus, etiam per multos annos adservatus, & plane resiccatus, pugno major est, magnumque persicum malum potius æmulatur, quam prunum aut pyrum. Ejus historiam Theophrastus lib. 4. hist. cap. 2. Plinius lib. 13. cap. 9. tradunt, paulo post perseæ descriptionem. Neuter tamen perseæ fructum pyro similem facit, sed magnitudine æqualem. Doctissimi Clusii sententiam probo quidem, sed in eo tantum ab eo dissentio, quod perseam hanc cum Plinii delineatione convenire negem. Nam carne, non putamine, (ut ipse monet Clusius) tegitur. nec Plinii Plutarchique perseam à Theophrasti diversam, sed, ut abundè jam probavi, eandem esse puto, veruntamen Plinium contra Græci auctoris mentem, aliquo modo diversam delineationem dedisse, quod vel ex Græcæ linguæ ignorantia profectum est, vel quod libertus locum hunc non satis fideliter legerit, vel, quod Plinius non satis ad verba liberti attenderit.

Βαλανος vox latissimè patet apud Græcos, & plura glandium nomina complectitur. *Βαλανος* enim nomine, fructus omnes indicantur longiores, quemadmodum antiqui Romanorum jurisconsulti glandis nomine, arborum ferè omnium fructus intelligi voluit. Quercus fructus *βάλανος* Græcis, etiam castaneæ, palmæ, nucis Ponticæ, aliorumque. Vide cap. de palma quercu, castaneæ, &c. *Βάλανος* etiam penis pars superior, quæ à Latinis glans vocatur. Pollux *βάλανος* τὸ ἔκφυλον ἀκροῦ. Unde est jocus Martialis, *Pastus glande nates.* Habet & alias significationes hæc

pro regionum, in quibus glans hæc provenit, varietate, varios ipsius colores agnoscit. Optimam autem non simpliciter candidam, inquit, sed quæ circa oppidum Petram nascitur, cortice nigro, nucleo candido. De varietate glandium hæc tradit. Fructus magnitudine avellane nuci, (an Theophrastus, quem sequi solet Plinius, scripsit *ὅτι πάλαι τοῦ τῆς ποικίλης καὶ τοῦ τοῦ λευκοῦ, non, ut editur, κατὰ πάλαι*: videant Doctiores, ita quidem legit Plinius, eadem comparatione utitur Dioscorides. Ex his in Arabia nascens Syriaca appellatur, & est candida. contra in Thebaidem nigra, præfertur illa bonitate olei quod exprimitur: sed copia Thebaica, inter hæc Troglodytica vilissima est. Sunt qui Æthiopicam iis præferant, glandem nigram ac pinguem, nucleoque gracili, sed liquore, qui exprimitur, odoratori (hoc vitium esse rectè monet Dalecampius, prorsus enim odoris expertem esse oportet liquorem eum. Theoph. Lib. de odor. ubi de oleis ad unguenta odorata aptis agit, *ἐλαίου γὰρ οὐδὲν τούτων, οὐκ εἰσὶν οὐδὲν γὰρ, vulgo ἀνδραγαθῶν, male igitur oleum tale accommodatissimum, ut odoris penitus expertis) nascentem in campestribus. Ægyptiam pinguiorem esse, & crassiori cortice rubentem: & quamvis in palustribus nascatur brevioris sicciorisque: & diverso Arabicum viridem ac tenuiorem; & quoniam sit montosa spissior. Longè autem optimam Petream, ex quo dixerimus oppido, nigro cortice, nucleo candido. Duo, ut dixi, genera Mesues novit: Ben, inquit, duorum generum, majus est nuci avellane magnitudine, triangulare, minus: verò ciceri simile. Vtrique inest oleosa medulla, lenis, & alba; Præstat majus quod noxa vacat, minus siquidem noxium est. Præfertur in majori genere, quod putamine sit albo, levi, tenui, nucleo fragili, albo, oleoque vetustum recenti melius. (Contrarium Dioscorides rectè vetustum melius quod oleosa plus habeat substantiæ. Sic nuces, amygdalæ &c. antiquas magis oleosas, quam recentes obliuere licet. Recentes enim excrementitio humido abundant, non pingui substantia) in minori autem præcellit, in cinereo albicans, fragilis pariter & pinguis.*

Glandis unguentarii nomine describunt filiquam quandam Lobelius & Pona, adversariorum auctores. His ferè verbis, Effigies triquetra sed rotunda & glandis emula, huic nomen generis aptavit: oleum verò quod pressu remittit myrepicæ, sive unguentariæ, nomenclaturam à ceteris distinxit: jam diu Dioscoridi non minus notæ, quam nostræ ætati, tametsi non ejus filiqua; ut qui palmulas vocatas libro primo phoenicobalano confert. Vnde nomen ben Arabistæ videntur detorsisse, quod illi nuculam hanc unguentariam interpretantur. (certè quod Mesues ben vocat, nihil aliud quam unguentaria glans; ut ex iis quæ dixi apparet, & præterea eo argumento probatur, quod utrumque ventriculum subvertere scribit, visceraque perturbare. Sed quod Serapio, qui etiam Arabs, *behen* nomine describit, longè quid aliud est. Teudez, inquit cap. 113. id est, *behen*; Aben Mesuæ. species ejus sunt duæ, scilicet rubei & albi, & sunt ambæ venæ in magnitudine radicis pastinacæ parvæ, quarum quedam sunt tortuose: deferuntur ab Armenia, odor ejus est bonus, & est in eis viscositas quedam, & ambæ species sunt calidæ & humidæ, & augmentum fa-

Glans unguentaria Lobel.

ciunt in spermate. Hanc virtutem non habet glans unguentaria, nec hac facultate pollet balanus, *μυροβάλανος*. semen minuit potius, quam augeat. Imo certum est minuire

semen exhaurit enim, & extenuat corpus. Behen Myrepso & Actuario Hermodactylus vocatur. Myrepso auctor. 38. *μυροψοῦ, ῥοῦμπος τὰ ἐπιλεγομένη εἶμαι ἑρμολόκτυλα μακροῦ*. Hæc valde sunt corrupta. Scribe πέν vel πέρη αἰπὴ καὶ ῥοῦμπος, τὰ λεγόμενα. εἶμαι ἑρμολόκτυλα μακροῦ. Behen alba & rubea, quæ nimirum hermodactyli longi dicuntur. Apud Charitonem *πέρη* legitur, ideo πέν vel πέρη legendum dixi. Charito in compositione magnæ Tripheræ καὶ πέρη λαδὸν καὶ ἑρμῶν, behen adde rubrum albumque. Hæc obiter addere visum fuit. De hermodactylo alibi agam. (Behen ergo Mesues & Myrepso diversū) officinis & sutfuturibus tum ad valetudinem tum ad voluptatē, oleum dat pressu, ut nullo odore jucundum, sic nullo rancore aut foetore veterascens, nullam labem aut sordem chirotheis aut vestibus illinens, ac quamlibet odoris fragrantiam illibatam & vegetam tueri, omnium oleorum unum aptissimum, non secus ac sesaminum, aut amygdalinum præmi solitum: Est namque in filiqua, quam nullus veterum aut recentiorum literis mandavit, admodum elegantī, palmum longa, carinula biberi conflata, tereti rotunda, gracili, binisque loculis ventriosa: nempe ima mediæque sui parte, qua protuberat, glandem singulam singulo claudens; summa verò acuto stylo, quo rostri instar, vel rhododendri vel periplocæ repentis, acutum mucronem protendit; intus subrufo colore, foris pullo cinereoque, & secundum longitudinem striis rugisque exarata: coriacea tota, flexilis & corticosa insipida, subadstringens & sicca. Hæc dono data primum Præceptorī Zoudeletio fuit. Deinde Adversariorum auctoribus, qualem exhibemus. Hanc non memini me vidisse filiquam: unguentariam esse glandem dubito, quippe, ut quidam scribunt, insipida, subadstringens & sicca est. Veteres unguentariam glandem, calidam, & amaram, cum adstrictione quadam scribunt. Gal. lib. 6. simpl. *ἡ δὲ μυροψοῦ τὸ τῆς σαρκὸς αὐτῆς χυλὸν, θερμὸν τὸν δύναμις ἐντὶ. καὶ δὲ τὸν λοιπὸν ἀποδίδωμεν τὸ γὰρ δὲ, καὶ σκληρὸν, ἐπικρατοῦσαν γὰρ ἔχει τὸν πικρὸν ποιότητι· μέγιστον δὲ τὴν καὶ σφραγὶς αὐτῆς, καὶ διὰ τούτου ὑψηλὸν καὶ ὁμαλὸν καὶ τρυφερὸν & συνακτικὸν καὶ πικρὸν καὶ ἔχει τὸν οὐρανίαν, ὡς & αἰὲς ἰδιότης, &c.* Viuntur unguentarii carnis ejus succo, qui calidus est. reliquæ autem unde expressus est succus, terrestres scilicet & duræ, vincentem habent qualitatem amaram. Sed & admixta est quadam adstrictio. Proinde extergentem simul, & incidentem, contrahentemque & stipantem effectum possidet. itaque ad janthos, &c. Mesuæ si credimus, major glans calfacit initio ordinis tertii, ficit secundo. humiditatem habet excrementosam & acrem, qua ventriculum subvertit, nauseam excitat, viscera conturbat. Græci, ut cap. de palma ostendi, vomitum movere, visceribusque inimicam esse scribunt. Parvam glandem ad omnia efficaciorē idem tradit, molestè purgare, vires deicere, sudorem frigidum movere. Quas utrum notas habeat glans à Lobelio delineata, me fugit. Ex iis, quæ supra capite de palma dixi, constare arbitror, fructus quos vulgo myrobalanos vocant, non esse myrobalanos quorum mentio fit apud Galenum, Ætium, Trallianum. idque quia myrobalanos, ut supra abundè probavi, vomitus excitat, ventroque inimica est. contra vulgaris myrobalanus ventriculum roborat, nec vi vomitoria prædita. Illud inquirendum, an vulgaris myrobalanus, cujus mentio fit apud Auctorem Lib. de plant. lib. 1. cap. 8. *τὸν μυροβάλανον οὗ δὲ δένδρον, ἐν τῇ ἀρχῇ, ὅταν φανῶσιν, οἱ καρποὶ εἰσι γλυκεῖς. καὶ οὗ δὲ εἰσι σπυροὶ, καὶ ἐν τῇ κατὰ τὸν πικρὸν αὐτῶν οὗ δὲ εἰσι, ὅτι τὸ δένδρον αὐτῶν ἐστὶν ἀργεῖον οὗ καὶ αἰσθῶν.* Myrobalanorum verò arborum fructus cum initio apparuerint, dulces sunt: verum communi natura acerbi, & concretione amari. causa verò est, quod arbor ipsorum raras habet ramos. Credat Aristoteles, vel quisquis Libri est auctor. Ficus constat materie rara ac spongiosa. arundo saccharifera rarissima, vitem si videas, lignum satis rarum habere deprehendes. attamen dulce saccharū, suavis uva, gratus ficus fructus. Non intelligit auctor hic vulgatam myrobalanum, quæ in prunorum, neutiquam glandium, aut palmulorum classem referri debet, sed *βάλανος μυροβαλάνος* glandem unguentariam. Vulgaris myrobalanus vel nullam vel exiguam admodum amaritudinem habet, difficulter saltem percipitur. Contra in myrobalano cujus apud Aristotelem fit mentio, amaritudo satis evidens & manifesta. Fructibus his myrobalani nomen dedere Græci barbari, quod similitudinem quandam, cum glande unguentaria illis habere viderentur, aptius non videntur potuisse invenire nomen. Falluntur qui ab Interpretibus Avicennæ & Serapionis, myrobalani nomen, fructibus his impositum, scribunt. Græca vox est, Græcum nomen. In errore etiam versantur, qui à Tralliano fructus hos phoenico-balani nomine descriptos putant.

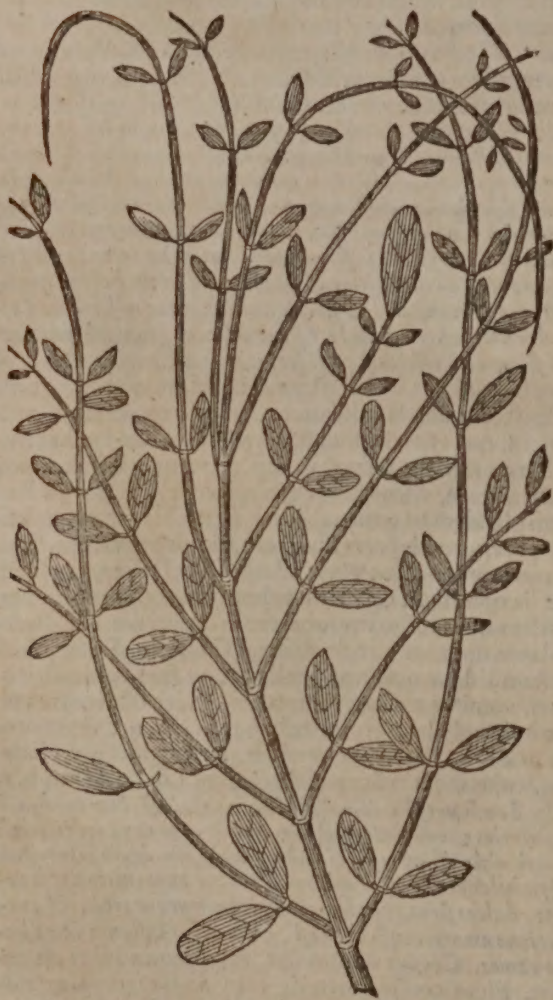
putant. Phœnicobalanus Tralliani, ut ex iis, quæ cap. 8. libr. 2. ubi de palma egi, in medium attuli, videre licet, vomendi facultate prædita est. Dixi insuper, ipsum Trallianum alibi docere, phœnicobalanum nihil aliud quam myrobalanum vel βάλανος μυροφυλλώ esse. Sic enim Libr. & cap. 8. circa finem φοινικεῖς βάλανος ἢ δὲ μυροβάλανος ὀνομαζοῦνται, εἰ μὴ δὲ ὀξύκροτον πίνος) αὐτὴν ἐμὴν ἀνασώματι. Phœnicobalanus, quam & myrobalanum appellant, nisi ex posca bibatur mox evomitur. Myrobalanus vulgaris sive cum posca, sive sine posca bibatur, non evomitur, verum vomitum compescit, alvumque blandè movet. Avicenna, ut refert Garcias, ab horto myrobalanos delegi vocat, pro qua voce, ut idem ait, apud Serapionem corruptè *halilig* legitur. Garciam quidam norant, ac halilegi myrobalanos vulgares vocari scribunt: Iudicium penes Arabicæ linguæ peritos esto. Myrobalanorum quinque reperiuntur genera; quorum nomina hoc versiculo continentur barbaro.

*Myrobalanorum species sunt quinque bonorum,
Citrinus, bebulus, bellericus, emblicus, Indus.*

Myrobalanum tam Græci quam Latini auctores antiquiores fœminino genere proferunt, cum δὲ πρὸς βάλανος fœminini generis nomine vox hæc, conflata sit; postero-

res verò, & barbari, Grammaticis præceptis non satis instructi, bonosque auctores neque observantes, neque morantes, ad hunc usque diem masculinum genus myrobalani vocabulo tribuunt. Quinque, ut dixi, myrobalanorum genera, quæ à Charitione his ferè verbis recensentur, *ἔσονται μυροβάλανος, χαλιδεῖς, κήβουλα, βελιλίξ, καὶ ἰμβλίξ*. Quæ voces, ut sunt barbaræ, sic barbarum etiam *μυροβάλανος* neutro genere proferre, ut Græci barbari solent. Crediderunt è recentibus botanicis aliqui, antiquiores dixisse quinque hæc myrobalanorum genera in una eademque reperiri arbore. Maluerunt alii tria in una eademque nasci arbore; ex quib. Inda seu nigra, cujus acerbus immaturus, & adhuc adolescens fructus est, ideoque nullum in se nucleum habere, sed quoddam cavitatis rudimentum, secuturum nucleum excipiens; relicta in arbore sua inda, quo ad increseat, & maturescere incipiat, in eam quam citrinam nominant, evadit. Chebula appellata myrobalanus fit, cum citrina ad consummatam magnitudinem pervenerit. Utramque opinioem falsam, fictamque docet Garcias. Quinque, inquit, sunt diversa arborum genera, & quod magis mireris, in regionibus sexaginta aut centum leucis inter se distantibus nascuntur. Myrobalanus Inda sive nigra Indiæ incolis, ut refert idem Garcias, *reramiale* dicitur. recentioribus Græcis barbaris *μίλανος, μυροβάλανος*, in neutro, enim ut dixi, genere proferunt;

Folium glandis unguentariæ.

Neophytus *μυροβάλανος* καὶ λεγόμενα, *ἔσονται, μίλανος, χαλιδεῖς, κήβουλα*. Postremum illud condonandū Grammatico. Turbith inter myrobalanorum genera recensere, est radicem centaurei, petroselinii, & similibus, inter pomā numerare. Myrobalanus Indica Charitoni *χαλιδεῖς* dicitur. Myrepso passim *ινδὸν* dicitur *reramiale*, sive myrobalanum Indicum. Garcias folia habere salicis similia tradit. Fructus incertæ est magnitudinis. alius enim unciam, alius sesquinciam longitudine excedit. Exterius colorem habet è viridi fuscum & pallentem, qui tamen non nisi in absterfo & loto apparet: Nam cum plurimus adferatur, & sibi invicem confricatur & atteritur, detritoque fusco pulvere, in nigrum colorem convertitur. Forma constat olivæ, utrumque turbinata. Carnem habet solidam, firmam, compactam, gravem, dum confringitur splendentem, colore nigram, aut fuscā. Sapore est ad-

Glans unguentaria Myrobalantis.

stringente, aliquantulum subdulci, tenui, salivam provocante. qua de causa sitim atcet, orisque habitum commendat. siccatus inodorus est, vel saltem exiguum spirat. Huic myrobalani generi optimo Mesues has quinque tribuit proprietates; vult esse nigrum & contractū, substantia constare densa, crassum, grave, ossæque carere. Ex Indicis myrobalanis elige neque minimam, neque maximam, sed mediocrem, unciali longitudine paulò breviorē, aut ad summum uncialem, pondere triobolarem densam, solidam, intus nigerrimam & splendentem; foris in citrino & fusco colore, si abluatur, virescentem, minus rugosam, nulloque aut admodum exili & compresso cavitatis rudimento inanem. Altera myrobalanus Græcis barbaris *ἔσονται*, Myrepso passim *κίτρινος* dicitur. Vulgo apud Indos *avare* vacatur, à Medicis verò, ut refert Garcias, *aretiqvi* appellatus; sorbi, ut idem docet Garcias, profert

profect folia. Fructus longitudine ſeſquicirculari interdum eſt, craſſitudine media & tumente parte digitali, utrimque in acutum deſinente; inæqualis eſt, quinque enim anguli per longitudinem tranſeunt; rugoſus eſt, tenui cortice præditus, dura, ſolida, compacta carne, & ſemine conſtans. Cortex colorem habet citrinum, ſive flavum; caro ex citrino ad ruſſum vergit. Intus ſemen habet album, anguloſum, lignoſum, valde durum, ſcabrum, rugoſum, figura oblongum, corni ſemine triplo, interdum quadruplo majus, intus oblongum, album, utrimq; mucronatum, nucleum tenui, pallidâq; cuticula teſtum concludens, pineo nucleo forma guſtuq; non diſſimilem. caro ſapore Iudæ reſpondet. Huic etiam Myrobalani generi quinque has adſcribit Meſues notas. In colore, inquit, ut ſint citrini multæ citrinitatis declinantis ad viriditatem, & ſint in pondere graves & denſi, & in confractis ſuis inveniantur ſicut gummoſitas, & ut ſint craſſi, & ut cortex eorum ſit piſſus, denſus, completèſſe offſa parva.

Myrobalanos elige majores, quæ maximè flavæ ſive citrinæ ſunt, minimè autem rugoſæ, ſolidæ, craſſæ, denſæ, & dum franguntur ſplendente ſubruffâq; carne, minorique ſemine prægnantes, pondere drachmas duas & ſcrupulum æquantès. Chebula Avicennæ Kebuli dicitur, ab urbe Indiæ kebul vel kabul. Charitoni, Græciſq; recentioribus κήδουλι. Indis aretea appellatur. Folia hujus perficæ ſimilia; fructus figura, carne, ſemine & nucleo citrinæ myrobalano reſpondet; niſi quod ſit major, molliori, craſſiore, ac minus fragili carne conſtans, colore tam foris, quam intus niger, guſtu citrinæ aut Indæ myrobalano ſimili. Laudaverunt, inquit Meſues, chebulos in quatuor proprietatibus; ut ſint craſſi, & quanto craſſiores tanto meliores, & ſint ſubnigri declinantes ad rubedinem, & ſint graves in pondere, citæ ſubverſionis in aqua, & ſint habentes ſpiſſitudinem corticum fuorum. Myrobalanus, quæ barbaris bellericus vocatur; Græcis recentioribus βελιλική, & βελιλέν vocatur. Zoſimus capite αἰὲ πόνησας χαλκήρο ξανθοῦ. καὶ παρθένον μὲν δι βελιλέν ὁμοίως κεκοιτημένον, ἀπὸ τῶν ἐντὺς, ἢ πρὸ φλοιὸν μόνον. Indi gotim vel guti vocant. Arbori huic, ut Garcias docet, folia laurina, ſed pallidiora, & ſubcinericia: fructus rotundus, aut modicè oblongus, ſuperficie eſt fuſca, & æquali, in longitudine ut plurimum quinque angulis diſtinctus, magnitudinem habet majoris gallæ, pondere quatuor aut quinque ſcrupulos interdum æquans, non rarò ſuperans, tenui carne & magno duròque ſemine conſtans, chebuli ſemine multò majori, drachmæ pondus levante, & intus oblongum, acumina-tum, & avellanæ propemodum æqualem nucleum concludente. Saporem caro ejus habet, reliquis myrobalanis ſimilem, ſed ſubſtantiam illis rariorem. Præſtantioreſ ſunt, inquit Meſuæ, craſſæ, & ſpiſſæ, ponderoſæ, denſoq; cortice præditæ, ſolidioriſq; carne conſtantes. Myrobalanus, barbaris emblicus vocata, Græcis-barbaris ἐμβλική dicitur. ἐμπλητιζ. Actuario de compoſ. medicam. & libr. i. de method. meden. c. 8. τῆς αὐτῆς θιᾷ καὶ τοῖς ἀποκρίσεως οὗτοι ἐμπλητιζεῖ τῇ βαρετέρῃ φωνῇ καλοῦντο, καὶ τ' ἐμπλητιζ, eandem & conſimilem facultatem obtinet quod emplitiz, barbara voce appellatur, & quod emplitizi vocatur. Roſimus Αμβλίγ capite citato nominat. καὶ Αμβλίγ ὁμοίως κεκοιτημέ-νον μὲν θι' ἀμβλίγ quod ἐμπλητιζ. vel ἐμπλητικὴ; Ita enim apud Myreſum paſſim dicitur, vel ἐμπλητεῖναι ut Antidoto 24. Notat doctiſſ. Salmaſ. in Lexico Iarico χριστὸν vocari μυ-ρεβόλανα γὰρ καὶ λόγον περὶ ληρόμα κρητὸν, μέλαινα, καὶ ξανθὰ καὶ χρυσοὶ περὶ ἐμπλητιζα λέγονται, myrobalana generali nomine vulgo vocantur, nigra, flava, ſciſta, quæ & emplitiza dicuntur. Σχιστόν, quod pulvinatis diviſionib. iſciſta eſt hæc myroba-lanus, ab Indis Annuale appellatur, foliis eſt minutum incifis, palmā longis, fructus magnitudine bellirico cedit; nonnunquam integer deferitur, ſed in fragmina diviſus, ac dilapſus. Caro enim ejus ſex in lōgitudine habet com-miſſuras; quibus cum maturuit debiſcens, in totidem partes dilabitur, quæ ſingulæ adhuc in binas partes digitis findi queunt, craſſitudine mediocri, habitu contracto, & aliquantulū rugoſo, colore cinereo aut fuſco. Totus fru-ctus ſub commiſſuris ſingulas cavitates habet, quarum veſtigia in fragmentis apparent. Semen in medio ligno-ſum, durum, paulò minus quam rotundum; colore ſubruffum, æquale, minimè rugoſum, parvæ rotundæque ave-llanæ æquale, ſex angulis & commiſſuris compactile, & in toridē partes ſecundum longitudinem fiſſile, quibus ſinguli inſunt nuclei, figura oblonga & triquetri, ligneo, tenui duròq; cortice teſti, intus medulla conſtātes. Sapo-rem caro ejus indæ aut chetulæ ſimilem habet. Meliores, inquit Meſue, ex eis ſint habentes fruſtra craſſa & denſa & graviora, & qui minus creſcūt in oſſibus, & plus in carne, rari quoq; non habeat ſpīritum; elige etiā minus rugis contractos.

Cum jam sub prælio esset Theoph. ac liber hic imprimeretur quartus, fortè incidi in hottù Farmesianū, librū, apprimè doctū, auctore Tobia Aldino Cresenatè, in quo balani myrepsi iconè, quam appingere curavi, inveni. Ipsi plantæ descriptionè luculenter idem Aldinus tradidit, cujus verba subjungere placuit. Nucus, *inquit*, quam Græci *βαλανομυρεψιχλω*, scilicet Balanum Myrepsicum, Latini glandem Vnguentariam dicunt, Plinius verò Myrobalanum, id est, odoratam Glandem, Arabes scriptores Ben, seu granum Almefus, Hispani Avellana Indicam, Romani Bend, nunc plantam in Farmesiano horto vivere demonstratū fumus. Ex centenis Glandis unguentariæ usualis, & vulgaris apud nostros Myropolas fructibus, qui satis recentes mihi videbantur Illustriss. & Reverendiss. D. D. meo in maxima copia ablatis, quos experiundi gratia terræ commiseram, unica tantum enata est planta anno 1618. quæ in hunc usque perdurat annum: cujus fructus quamvis nostris Myropolis & unguentariis ac plebi sint noti & vulgares; planta tamen ignota est & huc usque à nemine ex nostris Botanicis in Italia visa, neque exculta, quod sciam, ullibi in Europa: immo facies, & figura admodum dubia & controversa est inter simplicium scriptores. Ob id ejus ad vivum pictam Iconem & exactam historiam rei Herbariæ studiosis non ingrati futuram spero. Quamvis enim Veronensis Ponam montem Baldum peregrinans novellæ arboris pictam figuram è Creta à Bello transmissam viderit, & in lucem ediderit; quia tamen recens, juvenis, ac novella admodum planta pingitur & diversa ab adultiore, & quod magis est, sine ullis notis, ideo nos alacriter historiam, atq; Iconem nostram proponemus. Primo anno exorta planta quatuor, vel quinque à radice furculis emisit, quos uno tantum relicto Ioannes hortus custos admodum diligens abstulit. Relictus furculus octo vel decem tantum folia emisit ramosa, quibus inerant alia folia Heliotropii foliis similia, ut etiam apud Ponam spectantur, rotundiora quam myrto, nec acuminata, sed subalbida. Adventante hyeme foliola primo deciderunt omnia, & remansere folia ramosa, quæ etiam tota simul postea decidere. Tandem remansit medius cauliculus semipalmi altitudine, qui deinde hyeme periiit. Secundo anno à radice germinavit, & in palmi altitudinem caulis unicus excrevit. Hyeme tamen decidere eodem modo primo foliola, deinde ramosa folia, postremò etiam cauliculus periiit. Hoc tandem anno 1622. in humanam crevit altitudinem, & spero fore ut caulus vivat hac hyeme, Robustus enim ac lignosus videtur. A radice unicus est stolo undique foliis inordinatè ortis septus. Primo autem aspectu plantæ visam diceret esse Genistam: sed præcipuè Autumnò. Decidentibus enim foliis, remanent folia ramosa, ob id quadam Genistæ facie. Quæ quidem folia videntur esse rami ipsius arbusculæ. Et multi fuere apud nos qui induci ne quirent, ut crederent totam illam tenuium virgarum, veluti paucorum congeriem (sursum enim spectant) esse unicum folium; sed totum istius plantæ folium tale est. A parte qua cauli hæret in longitudinè virgulam habet lentam flexibilem, rotundam ac tenuissimam veluti parvum juncum, vel Genistæ ramum, sed dimidio tenuiorem, quæ cubitū superat; & in summo magis tenuis, & acuminata fit. Ab hac prodeunt alati rami, seu aliæ tenues virgæ similes, palmo longiores, valde inter se distantes; binæ tamen semper, & ordinatæ quatuor vel quinque pro latere, quæ pariter desinunt in capillaceam tenuitatē. Hoc totum ramosum est foliū. At ramusculis his plurima insunt foliola mirti forma, sed non acuminata, nec dura, nec Heliotropico dissimilia, raris geniculis orta; sed binario semper numero, magnitudine inæqualia, atque etiam forma. Quò enim magis foliola ad ramusculorū summitates accedūt, eo minora fiunt; ita ut tandem oblonga admodum, & tenuia sint, Poligoni vulgaris magnitudine, & figura. At mirti folia à Poligoni foliis certè valdè distant: talia tamen spectatur foliola. Tandem ista foliola ita minorantur in ultimis foliis, quæ nimirum Decembri mense oriuntur, ut spectare tantum sit virgosa folia sine ullis foliolis, & ita Decembri mense, genistæ assumuntur. Plantæ namque novellæ frondes sine foliolis prodeunt; vetustiora autè folia quibus decidere foliola ipsa ramosa tantum apparent. Diu multumque disputavimus cum nostro horri custode, & aliis Botanicis qui ramosum folium, non folium, sed verum plantæ ramum esse volebant. Quibus me primo opposui, Theoph. verbis lib. 3. de hist. plant. cap. 3. ubi de Sambuco

“sambuco loquitur, quam folia habere dixit, lauro
 “amula: Deinde subito defluit id totum simul, & hinc
 “unum folium totum esse ratione putaveris. Pariter
 “enim nos unum folium dicemus totam illam virgo-
 “sam congeriem foliolis ornatam. Quamvis enim fo-
 “liola primò per se decidunt, ob quod videri pos-
 “sent distincta. tamen deinde etiam cadit totum si-
 “mul folium ramosum. Quod si verè ramus esset, non
 “decideret ex se. In nulla siquidem planta ramu-
 “li ex se cadunt, sed sola folia. Secundò folia ista ra-
 “mosa omnia inter se sunt similia & superiora sunt
 “majora inferioribus: at verò rami inter se differre so-
 “lent, & inferiores ac antiquiores esse solent semper
 “copiosiores ac majores. Tertiò ab exortu nascitur.
 “Nam hoc ramosum folium totum simul & semel ef-
 “formatum à planta oritur, primò rubens, inde vires-
 “cens, deinde nihil. Priori formæ non additur, nisi ma-
 “gnitudo, quod crescit; five nullum aliud germen edit,
 “ut solent alii rami, inde foliosa paulatim gignuntur, sed
 “cum totis ramusculis. Ergo non verus ramus, sed fo-
 “lium unicum. Quartò virgularum summitates in ca-
 “pillaceam tenuitatem desinunt, & cacumina clarè de-
 “monstrant ultrò non posse germen produci genui-
 “norum ramorum more: statim enim summitates te-
 “nuissimæ læduntur, & pereunt. Non ergo ramus,
 “sed folium. Radix crassa est, Napi quodammodo si-
 “militudine, ab extra nigra, paucis radiculis. Flores &
 “recentis fructus notas alias dabimus, si planta produ-
 “xerit, nec non si vitam plantæ & nobis omnipotens
 “Deus prorogare dignabitur. Hactenus nostræ veræ
 “plantæ historiam enarravimus; nunc libet Antiquio-
 “rum de Glande unguentaria dicta recensere & libra-
 “re. *Circà natale solum*, scribit Dioscorides; *nascitur*
 “*in Aethiopia, Aegypto Arabia, & Petraeæ sicut Iudæam*
 “Theoph. libr. 4. cap. 2. *Sunt in Aegypto arbores, ut*
 “*Glans, & alia quedam, quod peregrinari omnino ne-*
 “*queunt.* Plinius verò libr. 12. cap. 21. *Myrobalanum*
 “*Trogloditis, & Thebaidi & Arabia, quod Iudæam ab*
 “*Aegypto determinat, commune est.* Deinde ostendit dif-
 “ferentias inter Arabicum seu Syriacum, seu ex Petra
 “oppido, & Trogloditicum, seu Aethiopicum, & The-
 “baicum, seu Aegyptiacum. Quæ si vera sunt, mirari
 “subit, quomodo nunc Balani arbor in Aegypto esse
 “desierit. Nam diligentissimus plantarum Aegyptia-
 “rum observator P. Alpinus in Aegypto nec arbores,
 “nec fructus apparet observasse, cum de Ben, seu balano
 “hac nihil scripserit. Fortè ut deperdita Balanus, ita
 “alia exortæ, ut cassia purgatrix, Tamarindi, Bobbab:
 “nunc in Aegypto copiosæ, Dioscoridi verò, qui in A-
 “gypto vixit, ignotæ. Sed Petrus Bellonius suarum ob-
 “servati. lib. 2. cap. 61. propè montem Synai se vidisse
 “testatur. *Rupe deinde conscensa* (inquit) *Balani myre-*
 “*psice arbores inter saxa provenientes conspeximus Betu-*
 “*le magnitudine; similibusque ramis; caudice etiam can-*
 “*dido, ut procul intuentes Betulam esse existimarem.*
 “*Pharagon incolæ, ejus fructus diligenter legunt, & ex*
 “*illis multum olei exprimunt. Ut autem istam arborem*
 “*observaremus, occasionem nobis præbuit ejus semen cum*
 “*suis siliquis trigonis ab incolâ Arabe in acervum conge-*
 “*stum apud pagum.* Sed fortè Bellonius non vidit plan-
 “tæ folia perfecta, sed ramosa tantum. Nam betu-
 “læ folia, nec nostra, nec antiquorum Miobalanus
 “habet. Virgosa autem & flexilis est Betula, corbium
 “sportis apta atque scopis, & fortè non dissimilis fa-
 “cie balano ob virgulas plurimas dum decidere fo-
 “liola. Monardes autem cap. 47. scribit; in insula
 “S. Dominici quoddam genus avellanæ reperiri, quo
 “se Indi familiariter purgant, & esse Ben magnum vul-
 “gi. Quod etiam firmat Celsipinus de plantis libr. 2.
 “cap. 45. Nostra autem arbor cum sit Ben vulga-
 “re, fortè erit avellana purgatrix, & Ben magnum
 “ex sententia Monardis. Circa magnitudinem Theo-
 “phrastus 4. de hist. plant. cap. 2. *Glans* (inquit)
 “*à fructu nomen accepit, illa, magnaue. Arbor est,*
 “*verum non recta, sed contorta; materies valida, &*
 “*tam ad alia quàm ad navigia percommoda.* Dioscorides
 “verò fructus (ait) *est arboris Miricæ similis.* Hic Ma-
 “thiolus & alii dissentire sentientes Dioscoridem &
 “Theophrastum, dubitant, aut in Theophrasti aut
 “Dioscoridis codice mendum subesse; siquidem
 “aut in Theophrasto *μυροβάνης* pro *μυρίνης*, aut in Dio-
 “scoride *μυρίνης*, pro *μυροβάνης* legitur. Nam in utroque
 “auctore facilis, lubricusque esse potuit scriptorum
 “lapsus propter vocabulorum propinquitatem. Sed
 “mihi nulla videtur oppositio: Dioscorides comparat

arborem hanc Miricæ arbori, id est, ejus magnitu-
 dini, & formæ, non ejus foliis. Nam materiis va-
 lida dicitur & contorta, ut Tamarici. Sic Ericam
 Miricæ similem dixit, intelligens quod sit arbor fru-
 cticosa eodem modo. Sæpe enim Dioscorides ar-
 boream formam uni comparat, alteri verò folia.
 Philersida (inquit) *arbor est ligustri magnitudine, fo-*
 “*liis olea: & Sicomorus arbor est magna fico similis, fo-*
 “*liis mori, &c.* Sed quæso cum scribit, *Arbutus ar-*
 “*bor est coronæ malo non dissimilis, ubi est similitu-*
 “*do? in fructu, in foliis? Nequaquam; in sola ar-*
 “*boris figura, & magnitudine.* Sic igitur glandis un-
 “guentariæ arbor Tamarisco magnitudine, & figu-
 “ra, non foliis assimilabitur. Ita Bellonius magnitu-
 “dinem, & ramos Betulæ tribuit non folia. De foliis
 alia quæstio est. Nam diffidere videntur auctores.
 Plinius libr. 12. cap. 21. *Indicatur & glandem esse ar-*
 “*boris Heliotropio, quam dicemus inter herbas, simili*
 “*folio.* Theophrastus verò: *Folium ei simile atque mirto*
 “*oblongius tamen.* Ego qui modo in manu mea veram,
 vivamque habeo plantam, quam nec Theophrastus, nec
 Plinius viderunt, non miror diversis assimilari plantis
 ab auctoribus, & quandoque ineptè. In hac tamen plan-
 ta ab antiquis dicta similitudo spectari, non in toto
 folio, sed in foliolis debet. Heliotropio quidem Diofc.
 folium ferè rotundum est, mirto verò oblongius. At
 ex Theophrasti Balani folium etiam oblongius mirto.
 Unde dissimilius à rotundo Heliotropii. Nos denique
 diximus folium adesse peligoni. Quæ igitur diversi-
 tas & dissensio est ista? Respondeo nullum adesse
 absurdum: ramosarum enim frondium priora, ac
 rotundiora sunt, Heliotropii æmula; posteriora pau-
 latim numerantur, & oblongiora mirto sunt; ulti-
 ma denique ipsissima peligoni folia videntur. Nul-
 la igitur dissensio inter antiquos. Sed inter recen-
 tiores posset adesse aliqua difficultas. Nam Ovie-
 dus in hist. Ind. libr. 10. cap. 4. agens de Indorum.
 Avellana purgatrice, scribit, non excrecere altitudi-
 nem duorum hominum & foliis adesse canabis. E-
 go quidem crederem hunc æquivocasse, & quam-
 vis Avellanam purgatricem suam esse Ben dixerit,
 apud quosdam Medicos esse forte Ricinum, non Ben
 verum. Et de hujus usu plura refert legenda. Do-
 ctissimus Celsipinus Balanum Plinii folio Heliotropii
 censuit fortè esse Castaneas, Equinas dictas ob fo-
 lia Pentaphilli majora, Ricini magnitudine. Sed
 per Heliotropium Celsipinus intellexit Ricinum; Pli-
 nius verò herbam Heliotropium voluit. Lilac Mat-
 thiolus non esse Glandis unguentariæ plantam, satis cui-
 que notum; cum Romæ sit frequentissima planta,
 ob flores gratos. Dicitur vulgo Siringa cerulea, fi-
 gura Arboris Ben, quam exhibet A. Marinus in Mu-
 seum, quam dixit recepisse à P. Antonio Michelio,
 sine descriptione est. Unde nihil dici potest. Videtur
 tamen aliquomodo cum nostra convenire, sed à pi-
 ctore malè fuisse depictam, Horum fructuum usus
 in Medicina nullus apud nos est, quamvis antiqui pur-
 gare per utramque partem tradiderint, & Indis
 in usu sit ut refert Monardes, Sed affirmare equi-
 dem non ausim, an Ricinum voluerit. Nimis enim ve-
 hementia sunt: Oleum autem expressum tùm eo quod-
 vetustate rancorem non sentiat communiter unguen-
 tariis est in usu, tum etiam quia sine odore, facile alie-
 nos suscipit, odorem autem oleo tribuunt nostri Miro-
 polæ, ut Mesues docet de rosaceo conficiendo.

Τὸ δὲ καλούμενον κυκιάφορον, ἵνα ὁμοίον τῷ φοίνικι. Corru-
 ptus Theoph. codex. Plin. libr. 3. cap. 9. *At è diverso*
 “*cuci in magno honore palma similis.* Malè in antiquis co-
 dicibus legitur, *at è diverso cinus in magno honore.* Scribe
 apud Theophrastum, *τὸ δὲ καλούμενον κυκιά φάρον, ὁμοίον ἵνα*
 “*τῷ φοίνικι, quod cucii vocatur, magno in honore est, palma*
 “*similis.* Supra τὸ δὲ φάρον excellens, pretiosum, præstans, si-
 gnificare notavi, Vide infra cap. de cinnamomo costo ab
 hoc κύκιν, auctori Periplus maris rubri. κύκινος φύλλα γλάστρη,
 inquit, δὲ ἀρεσκὴν ἔχοντι, καὶ ἀντιζέμεσι φύλλον κυκίνων, utitur
 “*Arabica lingua, & subligaculo è foliis cuciniis.* Frustra
 corrigunt φύλλον κυκίνων. Supra cap. de palma κύκιν, &
 κύκιν arbores diversas, probavi, & à maximo Grammatico
 utramque confundi.

Διαφέρει δὲ &c. Plinius, *Differt quod in brachia ramorum*
 “*spargitur &c.* Differt à palma, non à balano, ut quidam
 volunt. Ex Theoph. verbis satis liquet, hæc de differentia
 inter palmā & cucii intelligi debere. Scribe apud eundem,
 “*διχρῶν.* Ita legendū sensus, ipse postulat. Quomodo enim
 “*ἵνα ὁμοίον τῷ φοίνικι, si à palma differt, quæ μονοφύλλος καὶ ἀπλοῦς.*
 “*Χρῶνται*

Ἐρῶνται ὅ τ' φλοιὸν καὶ ἄλλοι φόνικος φύλλον αὐτὸς τὸ πλέγμαται. Hæc contaminata, & depravata. In Ald. & Bas. scriptum est, Ἐρῶνται ὅ τ' φλοιὸν καὶ ἄλλοι φόνικος φύλλον αὐτὸς τὸ πλέγμαται. Scribe. Folio sicut etiam palmae, ad utensilium nexu utuntur. Scripsit Doctiss. vir ad oram, ἀντὶ φλοιὸν λεγέ-
 dum φύλλον, quod non intellexit librarius, qui utramque vocem in textum recepit, ac codicem depravatam, magis corruptum reddidit. Legendum quo dixi modo, ex Plinio probatur. Quando, inquit, ἔς ejus foliis utuntur ad textilia. πλέγματων κρυπίων meminit Strabo lib. 17. καὶ τὰ κρυπία ὅ τ' πλέγμαται Αἰγυπτιακὰ ἐστὶ φύλλον πρὸς ὅμοια ὅς σχοινοῖς ἢ φοινίκιοις. Item cucina texta Ægyptiaca ἢ stirpe quadam conficiuntur, junceis ἢ palmaceis similia. In MS. cod. legitur ineptissime καὶ ἄλλοι. Corrigunt καὶ τὰ κρυπία; id-
 que quia ita Hesychius, κρυπία ἐξ Αἰθιοπίας φοινίκων εἶδος, καὶ τὰ πλέγμαται ἐκ τῶν φύλλων τοῦ δένδρου σκευή, φορμῶν. Supra cap. de palmis Hesych. duas arbores confundere κρυπία & κρυπία dixi. καὶ ἄλλοι Αἰθιοπία arbor palmifera. Vide cap. 8. lib. 2. κρυπία, ex qua textilia fiunt, Ægyptia arbor, ut hoc cap. docet Theophrastus.

Καρπὸν δὲ ἰδιὸν, &c. Plinius. Pomò magnitudo, quæ manum impleat, color fulvus, commendabilis succo ex austero dulci. ἡ δὲ αὐτὴ, fulvum vertit. rectius subfulvum, vel, ad fulvum vergens, dixisset. ξανθὸς propriè color flavus, luteus. Botanicis non raro rufus, ut cap. de nardo, aliisq; locis abundè probatur. Rufus, fulvûsque colores vicini. Legit quoque Plinius, καρπὸν δὲ σὺν αὐτῷ γλυκύ, & ὁ-
 σμον. Malè in Ald. cod. legitur, καὶ σχήματι & κυλῶ. Nemo non videt scribendum καὶ γλῶσσαν.

Οὐκ ἀρῶν δὲ ἄλλοι φόνικος. Plinius aliter legisse videtur. Lignum, inquit, intus grande, firmæque duritiæ, ex quo velares detornant annulos. In eo nucleus dulcis, dum

recens est; siccatûs durefcit ad infinitum, ut mandis non possit, nisi pluribus diebus maceratus. Fructum intus habere lignum firmæ duritiæ, non tradit Græcus auctor, sed arboris lignum densum, & carnosum, cæsûmque crispum admodum esse ac durum. Nec Græcus auctor ex ligno annulos tornari scribit, sed ex nucleo fieri uncinos. Lego etiam κρυπία, non κρυπία, ut in Ald. & Bas. habetur codice. κρυπία πρῶτα τῶν stragulorû uncini vel annuli. κρυπία τοὺς εἰς τοὺς στρωμάτας τοὺς διαπικίλους, vertit, velares annulos. Doctiss. viri pro velares legunt verficulares ex Theophrasto. Utraque lectio admitti potest, sed vulgata verifimilior. Vox διαπικίλους rectius ad στρωμάτας, meo judicio, refertur, quam ad κρυπία, ut sit sensus, annulos detornari ex nucleo coucino, quibus in verficoloribus stragulis utuntur. Sequitur, succatus durefcit. Hæc aliunde quam ex Theoph. haust, apud quem tale nihil legere est.

Καὶ οἷα δὲ Πέρσαι. Plinius. Materies crispioris elegantia, ἔσθ' ὅ τ' id Persis gratissima. Imperfectè, ut solet, hunc locum reddidit Plinius, & partem omisit. Ad quod Persis gratissima cucina materies? Debuerat dicere, gratissima ad lectorum pedes conficiendos. Falluntur qui couci putant arborem Indicam, quam vulgo cocon vocant. Fructus triplo, quadruplo major, quam tradit Theophrastus, nec rotundus, congestus etiam instar palmæ, neutiquam discretus. Nec unquam oblitus fuisset describere Theophrastus aquam, quam in se continet suavissimam. μὲν οὖν φῶς ad instar palmæ, nec εἰς διχρόν χρίζεται. Materie etiam constat fungosa & ferulacea. Indica denique arbor, quæ an in Ægypto, ubi cucis frequens dubito, qui Ægyptum ex recentioribus peragrarunt, mentionem ejus non faciunt. Non desunt, qui retulerunt, se nunquam observasse in Ægypto conon.

Κ Ε Φ. Γ.

CAP. III.

De spina, quotquot ejus genera. Item de pruno, & arboris magnitudine circa Memphim.

Ἡ δὲ ἀκανθὸς, καλεῖται ἰδίῳ, διὰ τὸ ἀκανθῶδες ὅλον τὸ δένδρον εἶναι, πολλὸν δὲ στελέχους καὶ γὰρ ὅτ' ἐπὶ τῶν βλαστῶν καὶ ἐπὶ τῶν φύλλων ἔχει, μετρίῃ δὲ μέγεθ. καὶ γὰρ δωδεκάπηχυς ἐξ αὐτῶν ἐρέψιμ. ὕλη τέμνεται διττὴν δὲ τὸ γένος αὐτῆς. ἡ μὲν γὰρ ἐστὶ λευκή, ἡ δὲ μέλαινα. καὶ ἡ μὲν αὐθενὴς τε καὶ ἀσηπτή. ἡ δὲ μέλαινα, ἰσχυροτέρα τε καὶ ἀσηπτή. διὸ καὶ ἐν ταῖς ναυπηγίαις χρῶνται αὐτῇ. τὸ δένδρον δὲ σὺν ἄλλῳ ὀρθοφύε. ὁ δὲ καρπὸς ἐλλοβεῖται, κατὰ πρὸς τῶν χειροπόων, ὅς χρῶνται οἱ ἐγχώριοι αὐτῇ τὸ δερματὶ ἀντὶ τὸ κικιδέ. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ τῇ ὀφει καλόν· ὥστε καὶ σφαῖρους ποιεῖν ἐξ αὐτῆς. καὶ φαρμακῶδες διὸ καὶ συλλέγουσιν οἱ ἰατροί. γίνεται δὲ ἐκ ταύτης καὶ τὸ κέμμιν. καὶ ῥέξ, καὶ πλεγματῆς, καὶ αὐτίματον ἄνθ' ἡ δὲ αὐτῆς. ὅταν δὲ καπῇ, μετὰ τρίτον ἔτος αὐτὸς ἀναβεβλάσκει. πολὺ δὲ τὸ δένδρον ἐστὶ καὶ δρυμὸς μέγας ἐπὶ τὸν θησαυκὸν νόμον. οὐπερ ἔδρυς, καὶ ἡ περσέα πλεγματῆς, καὶ ἡ ἐλαία. καὶ γὰρ ἡ ἐλαία περὶ τοῦτον τὸν τόπον ἐστὶ. τῷ ποταμῷ μὲν σὺν δένδρῳ μὲν, πλεγματῆς γὰρ ἡ τετρακῆσια σέδια ἀπέχει τὰ ναυπηγίαις δὲ ὕδασι· εἰσὶ γὰρ κρήναι πολλαί. τὸ δὲ ἔλαιον οὐδὲν χεῖρον τοῦ ἐπὶ τῷ πλεγματῆς κακωδέστερον, διὰ τὸ παλαιὸς τοῖς ἀλλοῖς χρῆσθαι τῇ φύσει· τὸ δὲ ἔλαιον τοῦ δένδρου καὶ σκληρόν καὶ ὡρὸς πλεγματῆς τεμνόμενον τὴν γὰρ αὐτὴν τῷ λωπίνῳ. ἄλλο δὲ τὸ δένδρον καὶ ἡ κακκωμὴ λέα, μέγας δὲ τῷ μετρίῃ καὶ τὴν φύσιν τοῦ καρποῦ ὅμοιον τοῖς μεσσίλοις· καὶ τὸ μέγεθ' ὡρὸς πλεγματῆς. πολλὰ ἔχον τὸν πυρῶνα στρογγύλον. ἀρχεται δὲ ἀνθεῖν μὲν πρὸς τὸν πρῶτον καπῆναι. τὸν δὲ καρπὸν πεκαίνει ἐπὶ ἡλίῳ πρὸς τὰς χειμερινὰς αἰφύλλων δὲ ἐστὶν· οἱ δὲ περὶ τὴν θησαυκὸν κατὰ τοῦτον, διὰ τὴν ἀφθονίαν τοῦ δένδρου ἐχραίνουσι τὸν καρπὸν. καὶ τὸν πυρῶνα ἐξαι-

S Pina ex eo nomen accepit, quod tota arbor aculeis horret, excepto caudice. Nam & super germina foliaque aculeos gerit: magnitudine excellit. Materies quippe duodenorum cubitorum. Tectis idonea cæditur. Ejus duo genera sunt. Quædam enim candida, quædam nigra: & altera imbecillis, facileque putrescens: nigra autem robustior, atque incorrupta. Ob id in navium fabrica ad costas ventrisque compagines ea utuntur. Erecta non valde affurgit. Fructus in siliqua, modo leguminum, quo incolæ coria perficiunt, vice gallæ. Flos & pulcher aspectu, ut coronas ex eo facerent: & medicamentis perutilis, qua de causa colligi à medicis solet. Fit & gummi ex ea. quod manat tum arbore percussa, tum sponte, sine ulla fissura. cum autem cæsa fuerit, anno tertio protinus refurgit. Copia hujus arboris large habetur, & sylva ingens circa agrum Thebanum est, ubi & robur, & persea & olea quoque eo loco emigrat: non aquis fluvii riguo (distat enim plus, quam trecentis stadiis) sed suis fontibus, qui circa eum tractum permulti exiliunt. Oleum nihilo deterius hoc nostrate habetur, nisi quod deterius olet, quoniam natura sale raro utatur. Materies arboris dura: & cæsa, colorem celtis utique repræsentat. Alia quædam arbor prunus habetur, insignis magnitudine, fructum ferens natura, & magnitudine mespilis proximum, nisi quod rotundum nucleum habet. Florere incipit mense Julio. Fructum circa agrum Thebanum colunt propter arboris copiam, fructum siccant, lignoque exempto tundunt, & ofasque faciunt. Nascitur peculiaris quædam materia circa Memphim non foliis, vel ramis, vel to-

circæ solstitium hyemale maturum reddit. in massas globosq; dirigunt, nascitur circa memphim frutex quidam peculiaris qui circa folia ac ramos ac totam formam reliquarum instar nihil peculiare habet, sed propria quæta forma

οἰδημα Al. ροῦντες, κ' ἦσαν καὶ ποῖσι παλάγας ὕλημα δὲ ἰδόν
 π φύεται πρὸς Μέμφιν· ὃ καὶ φύλλα καὶ βλαστὺς καὶ
 † εἰ τὸν ἰδόν. τὴν ὅλκω μορφῇ ἔχει· ὅτι τὸ ἰδόν, ἀλλ' εἰς τὸ συμ-
 † πῆρσιν βαῖνον πρὸς αὐτὸ πάλιν. ἡ μὲν γὰρ ποσὸς αἰ-
 GAZA. κανθώδης ἐστὶν αὐτῇ καὶ τὸ φύλλον παρόμοιον ταῖς πῆ-
 " αφαυλινό- ρυξιν. ὅταν δὲ πρὸς αἰσθται τῶν κλωνίων, ὡς περ " αφαυ-
 μδρα codex αινόμενα τὰ φύλλα συμπίπτειν φασίν. εἴτα μετὰ πνα
 Ger. Theod. χρονον ἀναδιδώσκειται πάλιν καὶ θάλλειν. καὶ τὰ μὲν
 αἰμαδυνό- ἰδία τῆς χώρας, † ἴσ' αὐτὴ δὲ δένδρα πρὸς ἡμέρους ἐπαι.
 μδρα. † πρὸς αὐτὴν καὶ τὰ γὰρ ὁππότερ' ἐστὶν πρὸς τῶν ἐν τῷ
 † Const. Ger. ποταμῷ καὶ πρὸς ἑλεσιν ὕπερον ἱερῶν, ὅταν καὶ πρὸς τῶν
 cod. ὁσπερ. ἀλλὰ τῶν ἐνυδρῶν ἀπαντα δὲ ἐν τῇ χώρᾳ τὰ δένδρα
 † τὰ ἐπιφα- πρὸς πρὸς αὐτὰ μετὰ καὶ τῆς μήκει καὶ τῆς πρὸς ἑσιν.
 νίσεσθ. ἐν τοῦτ' Μέμφιν· τῆς γὰρ δένδρον εἶναι λέγειται τὸ
 καὶ ἐν ἄλλοις. ὅ τ' αἱ ἀνδρες ἐ διώσονται πρὸς λαμβάνειν.
 † Al. Germ. ἐστὶ δὲ καὶ τμηθὲν τὸ ξύλον καλόν· πυκνόν τε γὰρ σφό-
 κρῶσι. δρκα καὶ τῷ χρώματι λωρείδες. ἐν Λιβύῃ δὲ ὁ λωτὸς
 † Al. Germ. πλεῖς καὶ καλὸς, καὶ ὁ παλῖος. καὶ ἐν πρὸς
 κρῶσι. ὁ Φοίνιξ. ἐν δὲ τῇ Κυρηναίᾳ κυπρίσος, ἐλαία τε
 † Al. Germ. καλὸς καὶ ἐλαίος πλεῖς. ἰδιώτατον ἢ πάντων τὸ σιλ-
 κρῶσι. φων. ἐπὶ καὶ ὁ πρὸς πάλιν ἡ χώρα φέρει εὖ οὐσμον.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

H δὲ α. Correxere optimè, ἡ δὲ ἀκασθ. Theodorus ma-
 le disiunxit. Eorum namque caput est ultimum, quæ
 sunt propolia supra.

Πρὸς τὴν ἰσχυρίαν. Theod. ad costas, ventrisque compagines.
 Sic ὁ apud Athenæum in Quinto.

Πλῆται ἐκ τῶν καὶ τὸ καμμί. Theodorus, sit & gumma ex
 ea. Subtilius esset assequutus sic. Gignitur ex ea, etiam
 id, quod gummi vocant. Nam tametsi quævis lachryma
 concreta, gumma est: hujus tamen lachryma peculiari nomi-
 ne in multis medicorum libris sic appellatur: καμμί Plinius
 optimè quid sit, docet. Arabicum vocant vulgo, quia ex A-
 lexandria Arabica merces convehuntur. Lege ἡστίως: non
 autem ἡστίως. Festiva oratio. ὅταν δὲ καὶ πρὸς τῶν ἰσχυρίαν
 † αἰσθται. Tempore indefinitio, καὶ τὸ tempus finitum ὁ
 certum αἰσθται. Quæres: tres ne totos annos sileat, nec
 germinet; an interea germinet? Tertio autem anno reponat
 pristinam magnitudinem: veluti sylva nostra cedua.

Καὶ ἡ πρὸς τὴν πρὸς. Theodorus omisit, πρὸς. Sicut su-
 pra ὁ male locutus est. Olea, inquit, eo loco emigrat.
 Verum hoc monuimus alibi.

Διὰ τὸ πρὸς τὴν πρὸς. Pone in codice Theodori, sale:
 ὁ δὲ deme sole. Oleum fieri ex oliva sale aspersa, jam pervul-
 gatum est apud autores. Sed quid est; τὴν φύσιν? Apud Ægy-
 ptios natura sua rarum esse usum salis, an ob calorem, atque

ra forma proprietatem sortita, sed affectione, quæ
 accidit. Quippe facies ejus spinosa, foliumque si-
 licibus non abssimile: sed cum ramulos quicquam
 tetigerit, folia quasi † hebetata concidere, tum
 tempore aliquo post reviviscere, rursusque virere
 affirmant. Atque propria quidem ejus regionis,
 tanquam si quis arbores, aut frutices dicat, infi-
 gnita hæc assignantur. Nam de iis, quæ in fluvio,
 atque paludibus extant, postea differemus, cum
 de reliquis etiam aquatilibus verba faciemus. Om-
 nes autem hujusmodi arbores suis locis magnæ,
 tum longitudine, tum crassitudine assurgunt. Ita-
 que circa Memphim, arborem tanta magnitudi-
 ne esse ferunt, ut tres homines nequeant ejus am-
 plecti caudicem. Cujus etiam materia cæsa com-
 moda operibus est: admodum enim spissa, colo-
 reque celtis arboris est. In Africa vero celtis plu-
 rima, optimaque gignitur, nec non & paliurus:
 quin & quibusdam partibus, ut Nassamonico a-
 gro, & apud Ammonem, aliosque existit. In
 Cyrenensi autem cupressus, oleaque optime pro-
 deunt. Oleumque plurimum fit. Sed omnium ma-
 xime peculiare laserpitium est. † Nam id quoque
 copiosum ea regio profert, odoreque suavissi-
 mum.

ficcitatem? Nam ipsi sunt sticuli: quare malunt olei ta-
 dium, quam salis incommodum.

Ἄλλο δὲ πρὸς τὴν πρὸς. Cum initium hujus capituli
 ita inscribendum curavimus: De Arboribus Ægyptiis; non
 abscedimus hanc partem à superiore: tametsi non erat inter
 capita proposita. Verum ubi dicebat, ἀκασθ, βάλανος καὶ
 ἰσχυρίαν. His postremis vocibus sane comprehendatur. Ali-
 quid contemplare super Myrobalanis emblicis, aut ejus-
 modi, cum leges hæc. multa enim conveniunt, Corrige ἀ-
 φωνία. non φωνία.

Οἰδημα δὲ ἰδόν. Theodorus, Nascitur peculiaris quædam
 materia. Legit igitur, ὕλημα, proba ὁ usitata voce.

Ἄσπερ αἰσθται. Theodorus, hebetata, legit igitur
 ἀπαισθται. Verum sensus durior: hebetari enim est a-
 ciem amittere, lege αἰσθται. Obficata, obarefa-
 cta.

Narrat pro miraculo apud Memphim arborem fuisse. cu-
 jus ambitus trium hominum complexum expleverit. In
 Rheris, ὁ Noricis, ad eum modum plurimas vidimus: ma-
 jores etiam aliquot.

Ἐπὶ καὶ τὴν πρὸς τὴν πρὸς. Mirificum li-
 brarium; qui καὶ τὴν πρὸς τὴν πρὸς agnovit. Theodorus omisit: ὁ
 legit, πρὸς: ut sit σιλοφίον. Nescio an legam, καὶ τὴν πρὸς, unde
 oleum, quod Cyprinum vocat Dioscorides.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

H δὲ αἰσθται. Ea est quæ ab ipso vocatur ἀκασθ. Αἰσθται
 lib. 9. cap. 1. Spina Ægyptia Plin. lib. 13. cap. 9. ὁ
 αἰσθται, ὁ ἰσχυρίαν, ubi superius αἰσθται, non verò καὶ τὴν πρὸς, est ἰσχυρίαν
 Dioscoridis, acacia prior quæ adhuc ignota. Altera Cappa-
 docia jam multis cognita.

Ἐξ αὐτῶν. lego ἰσχυρίαν. Τὸ καμμί. Additus articulus τὴν
 ἰσχυρίαν ostendit. Et hic insignis locus ad probandum τὴν καμμί
 per antonomasiam positum, gummi acaciae sive spinae Ægy-
 ptiae significare. Sed ὁ ἰσχυρίαν clarior apud ipsum Theophrastum.
 initio lib. 9. ubi τὴν ἀκασθ τὴν αἰσθται. καὶ τὸ αὐτὸ φέρει καμμί.
 Et infra, ὅταν δὲ αἰσθται, τὴν αἰσθται, καὶ τὸ αὐτὸ φέρει καμμί.
 τὸ τὴν αἰσθται. Galenus autem καμμί definit 7. lib. simpl.
 ἰσχυρίαν in universumque, non ἰσχυρίαν. Hoc verò acaciae gum-
 mi lib. 7. τὴν καμμί τὸ πρὸς. καμμί ἰσχυρίαν vocat; quod alii gum-
 mi Arabicum, ὁ Babylonicum, Marcellus Empiricus gum-
 mi acanthinum, Plin. lib. 13. cap. 11. gummi ex Ægyptia
 spina. Quod pro gummi Arabico in officinis venditur, alia-
 rum arborum miscellaneum gummi.

Ἐξ αἰσθται malè reposuerunt: planè enim legend. ἡστίως.
 Quomodo manaret sine fissura saltem naturalis? Sic: sine scal-
 pello, naturali apertione equis ὁ mulis (ut in quibusdam
 observavi.) Vere ex collo sanguis effluit. Ἀνέλασται. ele-
 gantissima phrasia, cujus elegantiam Latine imitari studui
 utriusque linguae exempla in nostris Elegantiarum libris.
 Sic Plin. vertit. Sed præcipua utilitas, quod cæsa anno tertio

resurgit. Hoc adnotavi, ne quis politioris linguae rudior existi-
 maret, ὅταν δὲ ἰσχυρίαν scribendū. Πρὸς τὴν πρὸς. Καμμί-
 λια, hæc est prunus Ægyptia Plin. l. 13. c. 10. cujus fructus
 non est ἰσχυρίαν Galeni, qui quorundam Myrobalanus flavus
 sive citrinus. Sed sanè illud 4. Myrobalanus ἰσχυρίαν, Emblicos
 vocant. Nota verò quod dicat αἰσθται δὲ πρὸς, ut mihi inexcusabilis
 hac in parte Plinius videatur, qui spinae Ægyptiæ non disti-
 milè facit. Natalib. quidè conveniunt, ὁ in qua re præterea
 τὴν φύσιν. Manca oratio: deest ὁ καμμί. Vult comparare
 cum mespili pomo: quod rectè animadvertit Plinius.

Πρὸς τὴν πρὸς. hæc tragice Plinius; lignum, inquit, in pomo
 grande. At sequetur mespilum habere lignum grande, quod
 si dixerò, mespilò rideas elocutionis magisque rei ineptias.

Πρὸς τὴν πρὸς. Scriptum erat πρὸς τὴν πρὸς, mendo-
 se. Gaza legerat πρὸς τὴν πρὸς. Lege Plin. lib. 13. cap. 10. Ἀφω-
 λόμενα. ego αἰσθται ἀφωλόμενα admitto. Sed si cui arvideat αἰ-
 σθται ἀφωλόμενα, suo sensu fruatur; qui acutior ex hoc loco e-
 licietur, si intelligat folia non in terram cadere, sed suæ
 plantæ: harendo tamen concidere velut languida, postea verò
 reparatis virib. ea quasi emortua reviviscere rursus; virere.
 Sic tamè vertit Plinius. Facies enim spinæ folia habet ceu
 pennas, quæ tactis ab homine ramis cadunt protinus (illud
 protinus de suo adjicit, nec placet. potest esse aliter) ac postea
 renascuntur. Vterque miraculum conduplicat, si folio deci-
 duo aridòque hoc contingit. Sed hic aliud intelligitur, quàm
 dicitur:

Aliam fructus delineationem habes apud Athenæum. lib.

15. Δημήτριος δ' ἐν τῷ περὶ τῶν κερῶν Αἰγυπτίων, περὶ ἀβύλων πόλιν πρὸς ἀκρότητος πύργου εἶναι φησὶ γράφειν οὕτως. ἔρχεται καὶ ὁ κέρτα τοπος καὶ ἀκακίαν πρὸς δένδρον, ὃ τὸν κερτὸν φέρει τετραγύλον ἐπὶ πινυ κλωνίαν ἀειφειῶν. ἀνθὲς δὲ ἔστω, ὅταν ὠρεῖ ἡ καὶ ἐπὶ τῷ χρομῶνι τὸ ἀνθὸς καὶ φειγός. Demetrius in libro rerum Aegyptiarum scribit, ejusmodi spinas circa oppidum Abylon etiam nasci, his verbis. In inferiore loco spina est, nempe quaedam arbor, quae fructum in ramis in orbem flexis rotundum fert. Vere flos exit pulchre splendens. Vereor optimum virum hallucinari, & fructus nomine describere florem, qui, ut mox dicam, rotundus, instar platani pillulae. Κλώνια ἀειφειῶν huic auctori, ramuli in orbem flexi, circa quos fructus rotundus, quem baccam vocat Poëta. Lib. 2 Georg.

Et quid odorato referam sudantia ligno.

Balsamique, & baccas semper frondenti acanti.

Semper frondens acanthus vix alia esse potest, quam Aegyptia spina. Ut balsami natale solum Iudæa; (quod tamen fabulosum) ita acanthi semper virentis Aegyptus. Servius. Acanthus arbor est in Aegypto semper frondens, ut oliva, laurus. acanthos dicta, quia spinis plena est. Hac etiam abundat Cercina insula. De Aegypto itaque acantho, sive spina agit Poëta. Atque huic Theophrastus tribuit κερτὸν ἰδαίον. Quae fructus facies non parum à bacca differt. Bacca proprie est arborum sylvestrium rotundum ac minutum pomum. Non vocat Poëta baccam, semen rotundum siliquis spinæ inclusum, quod hoc non est rotundum, sed latum & planum instar siliquæ vulgaris. An spina hæc Virgilii & Demetrii diversa ab acacia? An uterque fructum vocat, quod nihil nisi flos est? Notant Doctiss. viri Strabonem Thebaicam spinam ab Aegypto distinguere. De Thebaica hæc tradit lib. xvi; καὶ δὲ μέμφιν Ἀκανθὸς πόλις ὁμοίως ἐν τῇ λιβύῃ καὶ τὸ Ἰδαίον ἰερόν, καὶ τὸ τῆς ἀκρότης ἄλσος τῆς ἡβαιοῦς, ἐξ ἧς τὸ κέρμι. Acanthus similiter, ut Memphus, in latere Lybico est, & Osiridis templum, & acanthæ Thebaicæ lucus, unde gummii habetur. De acantho circa Abydum hæc eodem refert libro. Περὶ δὲ τῆς διώρυγας ἀκρότης ἐστὶν Αἰγυπτίων ἄλσος ἐπὶ ἰερόν Ἰδαίου, circa fossam est spinarum Aegyptiarum lucus, Apollini sacer. De Abydo loquitur. Spinam Thebaicam & Aegyptiam diversam volunt; ut palma, quæ in Aegypto provenit, diversa est ab ea quæ in Thebaica. In Abydo sylvæ erat Aegyptiarum spinarum, in Acantho haud longè à Memphi Thebaicarum. Stephanus περὶ πόλεων. Ἀκανθὸς πόλις Θρᾷκης — ἐστὶ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ Ἀκανθὸς μέμφιν, ἀπὸ τοῦ περὶ τοῦ κέρμι καὶ διωρυγῆς, ἐν τῇ τῆς ἀκρότης Θηβαϊκῆς ἄλσος ἐν μέλει ἐξ ἧς τὸ κέρμι συναγεται Acanthus urbs Thraciæ — est & alia Acanthus in Aegypto, quæ Memphi distat trecentis viginti duobus stadiis, in qua lucus spinæ Thebaicæ, ex qua gummii colligitur. Thebaica dicitur spina quod in præfectura Thebaica plurima proveniret, ut ex Theophrasto probatur, πολὺ τὸ δένδρον ἐστὶ καὶ δρυμὸς μέγας περὶ τὸν Θηβαϊκὸν νόμον. Sed Theophrastus nullam inter Aegyptiam & Thebaicam ponit differentiam, ut nec inter palmam quæ in Thebano nascitur solo, & quæ in Aegypto, nisi quod Thebaica magnitudine & forma præstet, alioquin utrique eadem facies & forma. Nihil ad rem facit, quod ex Thebaica Strabo & Stephanus gummii manare scribunt. De Aegypto idem tradunt Dioscorides & Theophrastus. Ego, salvo meliori iudicio, Virgilium florem rotundum baccam vocare puto, quod baccam, vel platani pillulam mentiat: Demetrium autem omnino florem fructum putasse, & ex aliorum relatu scripsisse, florem pulchrum, nitidumque esse. Si hæc non arident, omnino dicendum, Demetrii & Virgilii acanthum à Theophrasti & Dioscoridis diversum esse.

Τὸ δὲ ἀνθὸς ὁ φέρει κλών, ὡς τε φάνους &c. Demetr. fructum etiam aspectu pulchrum tradidit. καὶ ἐπὶ τῷ χρομῶνι τὸ ἀνθὸς καὶ φειγός. Dioscorides quali sit colore docet, & ἀνθὸς ἔχουσι λευκόν. Florem habens candidum. Male vir magnus, καὶ φειγός τῷ χρομῶνι exponit, purpurei vel coccinei coloris florem esse; quasi dicas pulchri luminis. Postremum admitti potest. Hesychius καὶ φειγός. λευκός. Non absolute de purpureo aut coccineo colore λευκός dicitur. Λευκός, quippe tam de albo quam coccineo dicitur. An non, tam nix suum habet splendorem, quam purpura? Sic καὶ φειγός tam de albo quam coccineo dicitur colore. Utcunque sit, Alpinus florem quandoque album, non raro pallidum, flavumque scribit. In coronis locum habere tradit Theophrastus. Idem apud Plin. legitur. Flos & coronis jucundus, & medicamentis utilis. Coronis locum habuisse acanthum ex Hellanico in Aegyptiacis probatur. Locum Hellanici Lib. 15. citat Athenæus. Πόλις

ἡ περὶ τὴν πόλιν ὁ νόμος, αὐτὴ Θεῶν ὁμογυίας καὶ ἰερόν μέγα καὶ ἀνθὸν ἐν μέσῳ τῇ πόλει λίθινον καὶ δούρεσσιν λίθινον ἔχει & ἰερόν ἀκακίαν περὶ καὶ λευκαίτε καὶ μέλαναι, ἐπ' αὐταῖς δὲ οἱ σφρανοὶ ἐπιβέβλωται ἀνὰ τῆς ἀκρότης τοῦ ἀνθὸς καὶ τοῖς ἀνθὸς καὶ ἀμπελὺ πεπλεμένοι καὶ οὕτως ἀεὶ ἀνθίσσι. τοὺς σφρανοὺς ἀπέναντο αἱ θεοὶ ἐν Αἰγύπτῳ πύθμενοι βασιλεύουσιν τὸν βασιλεῖ, ὅς ἐστι πύθων. Ad fluminis ripā sitū est oppidum nomine Tindiū, ubi conventus fuit ad spectaculorum celebritatem. in ejus medio templum stat ἐκ lapide magnum, purum, (interpres ἄλλαν legit, & vertit, splendendum) cujus vestibula & porticus ἐκ lapide quoque sunt ædificatae. extra templum nigrae ac candidæ spinæ gignuntur, quibus coronas injiciunt textas ἐκ floribus acanthi, mali puniceæ & vitis, quas ideo semper florere dicunt; (quod toto ferè anno, & floribus suis, & alienis coronatæ spectantur illæ spinæ) idem scribit coronas Deos in Aegypto sibi detraxisse, cum Babyn, qui Typhon est, regnare intellexissent. Manifestè satis hic auctor, spinam cujus flores ad coronas utebantur, ab Aegypto spina alba nigraque, quam describit Theophrastus, distinguit. Nigra albaque spina arbor acaciæ est, quæ in urbe Tindio erat Lybyci lateris, ut & in Acantho oppido. Sed quæ acanthus altera? (Grecos sequor, hi ἡ ἀνθὸς) hanc putant esse Virgilianam, de qua Ecl. quart.

At tibi prima puer nullo munuscula cultu
Errantes hederas passim cum baccare tellus,
Mistaque ridenti colocasia fundet acantho.

Idem eclog. 3.

Et nobis idem Alcimedon duo pocula fecit;
Et molli circum est ansas amplexus acantho.

Ad primum locum Servius. Leto, suavi, jucundo, vel quod hians & patens nascitur, & est herba quæ in Aegypto nascitur. Duos doctiss. Grammaticus commisit errores: quod versum Poëtæ de acantho exponit Aegypto, & quod sic exponens, herbam appellat. Herbam esse putavit, quod colocasia jungeretur à Poëtæ. Colocasia herba Aegypti, ergo & acanthus. Poëtæ sententia hæc est. Inter acanthum, notissimam in hortis plantam, sponte sua passim nascituram colocasiam herbam peregrinam, solo, cæloque Aegypto familiarem. Sed cur mollem eandem acantham vocat Poëtæ? An, uti doctiss. Botanicus docet, quod mollibus sit prædita spinis: qui de branca ursina sic scribit. Spinosa enim & hæc herba est, sed mollibus duntaxat spinis, ideoque à Virgilio mollis acanthus dicitur. Nec molles spinas Italica branca ursina habet, nec Poëtæ mollem idcirco dixit. Rectius dixisset, à Virgilio mollem dici, quod spinis careret: quanquam nec ea de causa mollis dicatur. Verum quod lenta, & in opere topiario flecti facilis sit, quod ex Theocrito & Vitruvio probatur. Theod. eidy. 1.

Παντὶ δ' ἀμφὶ δέντρῳ περιπέπτωται ὕψος ἀκανθὸς. Undique circa poculum circumvolat mollis acanthus. Ad hunc versum Scholiast. Πανταχόθεν δ' ἀπὸ ποτίου ἀειπέπτωται καὶ ἀεικίχεται ὕψος τῆς ἀκανθὸς καὶ μελανῆς. ὅπερ ἐστὶν εἶδος ποτὶδ ἀκανθῶδες χαμαὶ ἔχλον, εἰς μέγας ἔχων λίαν ἡ ὕψος ἀκανθὸς ὁ ἑκατόπτος, καὶ ἑκατόπτος. Undique circa poculum circumvolvitur, & circumfunditur humida, mollisque spina, quæ planta genus est spinosum, & humisparsum, in longitudinem valde efflorescens; vel mollis acanthus, quod facilis sit, & in operib. rigiditatem servat egregiam. Prior sententia vera, posterior falsa. Acanthus, de qua loquitur Poëtæ, non est spinosa, nec ullam in operibus servat rigiditatem. Sed in Corinthiis & pretiosis vestibulis, columnis, poculis, & similibus rebus exprimi solet, propter miram, quam in opere topiario ostendit, flexibilitatem, quodque diversis flectatur & circumvolvatur modis. Versibus citatis multum luminis præbet Vitruvius lib. 4 Architect. Virgo civis Corinthia, jam matura nuptiis, implicita morbo decessit. Post sepulturam ejus, quibus ea viva poculis delectabatur, nutritrix collecta & composita in calatho pertulit ad monumentum, & in summo collocavit; & uti ea permanerent diutius, sub divo regulatæ sit. Is calathus fortuito supra acanthi radicem fuerat collocatus. interim pondere pressa radix acanthi, media folia, & cauliculos circa vernum tempus profudit, cujus cauliculi secundū latera calathi crescentes, & ab angulis tegula pōderis necessitate expressi, flexuras in extremas partes volutarū (volutatas) facere sunt coacti. Tunc Callimachus, qui propter elegantiam & subtilitatem artis marmoreæ ab Atheniensibus catatechnos fuerat nominatus, præteriens hoc monumentum, animadvertit eum calathum, & circa foliorum nascentem teneritatem, delectatūque genere, & formæ novitate, ad id exemplar columnas apud Corinthios fecit, symmetriisq; constituit; ex eoque in operum perfractionibus

his intimis lactucæ similibus accipi oportet, quæ spinis carent. Idem vult Dioscorides cum acanthum in sativam ac levem, & sylvestrem ac spinosam distinguit. Quod si quis vulgatam velit sequilectionem; intelligat foliola illa concavitatem quandam ostendere oblongam, instar flosculorum Hyacinthi Medici qui teretri, oblongi, concavi in latius se pandunt, ac per oras reflexi cernuntur. Addit Dioscorides *ὑερσείδης ἢ κεφαλὴ*. Non peccant interpretes, quando ad verbum reddunt, *capitulum Thyrsi figura*. Brancam urfinam Thyrsi carere multi scribunt. Thyrsus enim, uti antiquissima quæ Romæ extant marmora luce meridiana clarius convincunt, diversæ planæ figura, quam branca urfinæ caulis, spectatur. Siquidem ille summo suo cacumine eglobosum quiddam instar pilæ gestat, floribus huius in spicatum seriem conformatis, nec ullum in globum collectis. Dioscoridem *ὑερσείδης*, pro *σφαιροειδής* posuisse, apposta mox *τῆς κεφαλῆς* dictio satis evidenter ostendit. Hac enim rotundum & circulare corpus significari, extra controversiam putant. Non una thyrsi facies, ut Doctiss. viri existimant. Non nego globosos spectari Thyrsos in marmoribus, sed non unum Thyrsorum modum aut faciem fuisse, assero. *Τύρσος* Eustathius commentariis in Dionysii Alexandrini de situ orbis libellum definit his verbis, *κλάδος ἑστὴν, ὅς ἐστι τῆς δι' οὐσίου πελτοῦς φέροντος*. Hanc definitionem confirmant classici scriptores duo, Hesychius, & Suidas. *ὑέρσον ἑστὴν*, inquit, *ῥαβδὸν ἢ βακτηρίαν βακτηρίαν*. Thyrsus itaque virga, ramis quam festis Bacchanalibus gestabant. Eundem Hebræos in festis sacrisve tabernaculorum servasse modum, docet Plutarch. Sympos. iv. probl. v. *ἔστι ἡ κορυμφορέα πρὸς ἰσορροπίαν καὶ ὑπερφορέα πρὸς ἀντοίαν ἐν ἧς ὁ ὑέρσος ἔχοντες ἔστι τὸ ἑστὸν ἑστῶσι*. Est etiam solemne apud eos *cradephoria* & *Thyrsophoria*, ubi thyrsos gestantes in templum intrant. Non omnes, ut dixi, thyrsi globosi, sed quidam sunt retusi, quidam in acutum desinunt. Thyrsum in acutum apicem definire duobus argumentis probo, quorum primum ex Macrobio sumptum est, alterum ex Plinio. Macrobius Saturnal. i. cap. xix. *Colitur etiam apud Lacedæmonios simulachrum Liberi patris hasta insigne, non thyrso. sed cum & thyrsus tenet, quid aliud quam latens telum gerit, cuius mucro hedera lambente protegitur*. Clarius, planiusque nihil dici potest; satis aperte Thyrsi cacumen exacutum ait. Plinius lib. 13. cap. xi. de papyro. *Triangulis lateribus, decem non amplius cubitorum longitudine, in gracilitatem fastigiatum, thyrsi modo cacumen includens*. Non hæc figura capitis papyri, quod infra docebo.

Branca urfina Acanthos.

Sed ex his constat, thyrsos in gracilitatem coni instar fuisse fastigiatos. Tale cacumen visitur in branca urfina, & in ea quam sylvestris acanthi nomine ostendit Lobelius.

Recte ergo Dioscorides acanthum *ὑερσείδης κεφαλὴ*, proferre dixit, *κεφαλὴ* pro omni planta summitate, accipiens. Nam non tantum globosum caput, sed umbellam & omne quod in supremo est caule *κεφαλὴ* vocat. Umbelliferas enim plantas seleni Æthiopicum, anethū, daucū, polium, oreoselinon, aliasque infinitas plantas *κεφαλῶν* protrudere tradit. *ὑερσείδης κεφαλὴ*, caput quod coni instar in gracilitatem fastigiatum. Denique pro *ὑερσείδης*, quod igneo rubore nitescentes quidam vertunt, Sarcenus geminato legit *ὑερσείδης* hoc est *rufæ*. vel *fulvescentes*. Quomodo legit & Oribasius. Branca urfina acanthum veterum, ut sæpius dixi: nec discrepat ab antiquorum acantho, nisi quod topiariis operibus inepta videatur: Hodie ab omnibus ferè negligitur, ac veluti ignobilis planta, in perpaucis tum hortis, tum viridariis fertur, apud Antiquos tamen celebris, & in magno honore habita fuit, plurimisque laudibus decantata. Topiarium opus Grammatici scribunt quod ex arboribus, aut fruticibus, aut herbis flexilibus, & suo lentore sequacibus, in varias animalium, aliarumque rerum figuras conformatur: Sed hoc non est solum opus topiarium. Nec hoc in mentem unquam venit Plinio, cum acanthum topiariam & urbanam tradidit herbam. Topiariam vult esse plantam; quatenus vel sata, vel sponte nata, nec ullam in figuram detorta crepidines marginum, & adfurgentium pulvinorum toros vestit. Et quanquam nec tunc haud facile ex se valeat, tamen tum caulis, tum folia ob mollitiem, lentoremque adeo flecti queunt, ut vimineo aliquo nexu topiario operi etiam non incommodè aptari possint. Virgilium autem quando, *aut flexi tacuissim vimen acanthi* cecinit, respexisse arbitror ad historiam ex Vitruvio supra allatam; carminisque hanc non esse sententiam, quod branca urfina vimine exornetur ullo, aut flexilis, tortilisque & sequax, lentasque in omnem partem magnopere deprehendatur: sed quod ob impositum radici suæ calathum plurium poculorum pondere aggravatam, inflexa, hoc est depressa, detortaque sit, & magna violentia, injuriæque prohibita, ne recto impetu in sublime ferretur ac erumperet, mox prodeuntia caulis & foliorum germina teneritate sua novella, calathum in modum viminis cinxisse & coronasse. Quo etiam alludit Poëta Doricus, ex quo suum carmen habuit Mantuanus. Branca urfinæ folia sunt ampla, lævia, subnigricantia, molli quodam lævitate pinguis, lactucæ latiora: profundis ab utroque margine & frequentibus incisuris, ad instar erucæ sinuosa, ac laciniata. Inter quæ medius erectus assurgit caulis bicubitalis, pollicari crassitudine, per intervalla sub ipsum usque verticem foliolis quibusdam oblongis, leviter pungentibus ad oblongi pileoli figuram obtortis, circumdatus; de quibus flores prodeunt candidi, forma oblongi; sequuntur valvulæ ex oblongo rotundæ; in his semen oblongum, quodammodo latum, luteum. Radices foris ex subrufo nigricant, intus candidæ, lentoque succo plenz, in plures dividuntur propagines; quæ uti latè serpunt, ita subinde progerminant. Tam pertinacis hæ sunt vitæ, ut quantulacunque earum relicta pars, stirpem non raro progignat: sed hyemem acriorè non fert, alioquin perdurat, floret, & semen fert. In Monspelienfi agro inter oliveta sponte sua provenit, alibi hortensis est. Hactenus de branca urfina, de qua fortè rectius libr. 6. inter carduos. Ad acanthum arborem sive acaciam, quam coronariam dixi plantam, revertor. De hac Aegyptii, ut refert Athenæus, hanc fabulam narrare solent. *ἡρώδης δὲ περὶ μεθόδου καὶ τῶν ἀρχαίων, ὅτι οἱ Αἰθίοπες σπέρματι εἰς Τροίαν κατὰ τὸν Τηθύου, ἐπὶ ἡρώδου τὸν Μένονα τελευτήσαντος ἐν τούτῳ τῷ πύθῳ τοῦ σπέρματος ἀνέβη ὅν ἐπὶ τῆς ἀκακίας. ἔτι δὲ τὸ σπέρματι τὰ κλάνα σπέρματος. ἀφ' οὗ τὸ σπέρματι φέρεται*. Hanc Aegyptii fabulam narrant. *Ἐθιοπας à Tithono missos Troiam (ut sub Memnone filio suo, qui Priamo auxilium tulerat, militarent) cum Memnonem audissent mortuum esse, eo loci coronas abieciisse in spinas, ideoque ramos eorum floribus onustos esse coronas similes*. Hæc causa cur acaciæ flores usum in corollis acceperint. Quamquam verior videatur ratio, quod pulchri admodum sint. Florem hunc Theophrastus medicamentis utilem admodum scribit. Hodie fructus succo, acaciadicta, & gummi utuntur, adversus dyfenteriam, celiacam passionem, omnemve alvi fluxum, & choleram. *Γίνεται ἡ ἐκ ταύτης τὸ γόμμη*. De spinæ arboris gummi lib. 9. cap. 1. agit Theophrastus: videat lector quæ capite citato à nobis dicuntur, & annotantur. Plin. loco citato, *Manat & gummi ex ea, sed præcipua utilitas, quod casta tertio anno resurgit*. Gummi hoc Marcellus empiricus Acanthinon vocat cap. 14. & 20. Gummi (ita codices habent) *acanthini quod ex vermiculis qui illic sunt verum docetur, denarios sex*. Dioscorides, ut lib. 9. dicam, gummi acaciæ

Acacià.

acaciæ vermiculatum docet. Hic ex vermiculis verum
cognosci vult, quod est præter Græci auctoris mentem.
Galenus Thebaicum vocat lib. *ἡγετὸ τόπος*, cap. 7. quod
circa Thebas, ut supra ex Strabone & Stephano dixi, plu-
res acaciæ reperiantur arbores. Officinæ Arabicum
gummi vocant, quod à Serapione aut ejus interprete
habent.

πολλὸν τὸ ἄνθος. Plin. loco citato, circa Thebas hæc, ubi
 & quercus, & persica & oliva ccc. a Nito stadiis syl-
 vris tractu, & suis fontibus regno. Scribe ex Theophrast.
 ubi & quercus & persica, & oliva. nisi placeat Plinium
 persicam & persicam confundere, Ἰμβραῖον ῥίπον agrum
 Thebanum verrit Theodorus: malo præfecturam inter-
 pretari. Id sue quia Plinius lib. v. cap. ix. *summa pars con-*
termina Ethiopie Thebais vocatur. Dividitur in præfectu-
ras oppidorum, quos nomos vocant, Ombiten, Phatmiten,
Apollopoliten, Hermonithen. Arborem acaciæ luculenter
 Alpinus describit his ferè verbis.

Acacia, quam Sancti Egyptij appellant, in Ægypti locis à mari remotis nascitur, hujusce arboris copiosissimi in montibus Synai, penè rubrum mare positus proveniunt, crescuntque ad magnitudinem, ramisque fursum latius expandentes. quod etiam Dioscorides adnotuit, dicens, arborem non in rectum se attollere. Caudex quanta est pruni magnitudo cernitur, cortice nique habet nigrum, asperum, multis acutissimis spinis manitum, arbores quæ in prædictis montibus spectantur, spinis albis horridissimæ existunt, asperumque cortice truncus cernitur, folia oblonga, parva, minutissimi incisa habet, tanacetum proxima, & flores parvos, pallidos, subflavos, atque etiam albos, rotundos, parvos, lance floccos imitantes, platani fructibus forma planè similes; his tamen longè minores, & nihil aliud flos hujusce arboris videtur quam mollis lanugo, parvum rotundumque globulum efformans, non ingrati est odoris. Quæ Cayri aluntur flores habent flavos vel pallidos, & quæ sunt in montibus Arabiæ albos; ex floribus filiquæ lupinorum remulæ proferuntur, ipsi veruntamen minores, imprimis virides, & mox nigrescunt apparent, quæ semina dulcium filiquorum sunt similia, & in filiquarum folliculis sunt inclusa, folia, flores, ac fructus gustum asperitatis multa & stipititate ferunt. ex immaturis filiquis, viridibus succum expriment, quem coquant, ut indurent. nonnulli etiam ex foliis, floribus imperfectis succum parant, sed est hic

„ bonitcre inferior. Cayri coriarii ad denigrandas pel-
 „ les, multam copiam hujusce succi absumunt. Hujus
 „ arboris mas atque foemina reperitur: mas quidem spi-
 „ nis est horridus, fructus non edit; foemina spinis paucio-
 „ ribus, mollioribusque referta est, eaque intra ramos
 „ non habet, sed tantum extra. quae arbor est foecundissi-
 „ ma, florereque orientibus Pleiadibus, Novemb. mense
 „ incipit, & rursum iisdem occidentibus scilicet mense
 „ Martio. Bisque in anno fructum fert, atque maturat.

xpi *n* *i* *s* *a* *c* *t* *a*. Hoc loco oleæ Historiam enarrabo. Oleam Græci fabulantur Athenis, terra aquis adhuc obruta, primum emersisse; cum de loci principatu certarent Pallas & Neptunus, loci illius amœnitate capti. Iupiter controversiam diluens, pronunciavit eum potiturum dominio, qui de civitate melius mereretur, eamque plurimis ditaret opibus. Neptunus hanc portu & navalibus ornât (alii tamen Neptunum tridenti percussa tellurê equum creasse scribunt, bello aptum animal. Virg. l. Georg.

Tuque ô cui prima frementem
Fudit equum magno tellus percussa tridenti
Neptune.)

Minerva in Acropoli oleam jacta hafta excitavit, fructuosam, fertilem pacis insigne, equo aut nave hominibus utilio rem, qua se coronans omnium calculo victrix est salutata. Virgil. loco citato.

*Adsis ô Tegeæ favens, olæque Minerva
Inventrix.*

Euripides Troad. Act. 3.

ἢ τὰς ἐπικεκλιμένας
ὄχθεις ἱεροῖσιν ἐλάϊας,
πρῶτον ἐδεῖξε κλάδον, γλαυκᾶς, Ἀθήνας
ἐυράνιον σέφανον,
λιπαραῖσι χάσμον Ἀθήναις.

*Quæ invocata
Sacris listoribus olivæ,
Primum ostendit ramum cæcis, Palladi.
Sacram coronam.
Splendidi s ornatum Athenis.*

Horum versum interpretatio sumi debet ex antiquissima, à nobis allata fabula, quam non facile alibi integram reperies, quam apud Cassianum Bassum, lib. 4. cap. I. ubi ait. Ἰλαίαν παρὰ χερσὶν οὐρανῶς, τῆς γῆς ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ ὕδατι καλυπτομένης, πρῶτον ἦ ἐν Ἀθήναις ἀναφανέντος, Ἀθηναίης καὶ Ποσειδῶνος ἐρεθισθέντος τοῦ τοπικοῦ ἀμύδαα ἔλκεν κτύπον πλῆλιν ἐπὶ τῷ τοῦ τῶν οἰκέων. Τότε δὲ ἀμφότερων τὴν ἔσαν βουλήναις ἀλλότῳ, φθινόν, ἐς αὐτὸν κλέψαντι τῇ πόλει κτύπον ἐπιδοῦναι, οὗτο· ἔκτε ταύτης. Ποσειδῶν μὲν οὖν λιμέσι καὶ κεραίοις πύκνῃν ἔκρινε. ἡ δὲ Ἀθηνᾶ ἐλαίαν ἐς τὴν ἀκροπόλιν ἀνέκοιλεν, ἐν ἧλκῃ τῇ καὶ ἑκατέρωθεν τῶν πύκνῃν σφραγισαμένην, καὶ ὡς πάντων ἐρεθιστοῦ, νεύατο, καὶ ἐπ' οὐνόματι ταύτης τὴν πόλιν Ἀθῆνας ἀνόματες, ἡγήθητι οὖν ὁ ποσειδῶν, ὑπαχρῆσεν ἕως τῆς συνήτης. ἀφ' οὗ καὶ τὴν νικῶντας ἐς ἀλλοίους, καὶ κτηνοὺς σφραγίσαν ἀναδοῦσιν οἱ τὴν ἀράντων ἐπὶ τῶν. Oleam hoc modo productum esse ferunt, quum terra tota ab initio aqua cooperta esset, primaeque omnium Athenae appaerent, Minerva & Neptunus loci amore capri contenderunt inter se utrius nomine civitas isthic conderetur. Iupiter autem litem inter ipsos dirimere gestiens, praconio edicere ussit: quod inter ipsorum optimam possessionem urbi praeberet, ille ipse hanc obtineret. Neptunus igitur portibus & navalibus ipsam exornabat. Minerva autem oleam in arce produxit floridam & fructuosam, & ex hac coronata, & ab omnibus conspecta, vicit, & de nomine ipsius urbem Athenas nominarunt. Videtur itaque Neptunus ad consueta munia secessit. Verum ab hac victoria, etiam certaminum victores ex oleastro facta corona coronant certaminum arbitri & inspectores. Alii pastorem Aristaeum oleam invenisse referunt. Cicero lib. 3. de Nat. Deor. quid Aristaeus, qui inventor olivae dicitur Apollinis filius. Diodorus Siculus lib. Biblioth. Mercurium oleam invenisse refert, Aristaeum autem ejus cultum hominibus demonstrasse. καὶ τῆς ἱλαίας δὲ τὸ φυτὸν ἔκρινεν, ἀλλ' οὐκ Ἀθηνᾶν ὡς περ Ὀδυσσεὺς φασί. Ipse (Mercurius) non Minervam ut Graeci contendunt, olea plantam invenit. Idem lib. v. Ἀθηνᾶ δὲ ἀποσπέντουσι τὴν τῇ τοῦ ἐλαίου κεραιῶν, καὶ φυτῶν ἀποσπέντουσι τοῖς ἀνθρώποις καὶ τοῦ τοῦ κεραιῶν τοῦ τοῦ κεραιῶν. ὡς γὰρ τοῦ γαιήρας τὴν γῆν, ταύτην ὡς ἀέσαι μὲν τὸ γῆρας τοῦ τοῦ διδοῦναι μὲν τὴν ἀδύνα ἀρίστη ὕλην, τὴν μὲν τοῖς γ' ἐκρίβεισαν πύκνῃν οὐκ ἴδια, καὶ τὴν ἐκρίβεισαν τὴν ἔκρινεν καὶ γαῖαν ἀπὸ τούτων. Minerva oli-

varum culturam & plantationem oleivae expressionem tradidit. Nam ante hujus Deae ortum fuit quidem hoc genus arboris ceteris sylvestribus immixtum, sed cultus quo nunc afficitur & usus nondum erant. Idem lib. iv. ubi de Aristaeo loquitur. τὸν τὸν τοῦ γαλακτοῦ πηξίν, καὶ τὴν καπνοκρύνην τῶν σμενῶν, ἐπὶ τῶν ἐλαίων τὴν κατεργασίαν διδάξας πρῶτον τοὺς ἀνδράποδας. A Nymphis ergo coagulationem lactis, & alvearum structionem, olivarumque cultus edoctus, primus illa cum hominibus communicavit. Refert Herodotus in Terpsichore quibusdam temporibus, apud neminem nisi Athenienses oleam fuisse repertam. Epidaurii enim cum ex oraculo Apollinis Delphici statuas erigere Damiae & Auxiliae juberentur percunctati sunt, aneasne an lapideas erigerent, cum respondisset Apollo ex olea domestica, ad Athenienses confugerunt. ἰδόντες οἱ Ἐπιδάυριοι Ἀθηναίους, ἐλαίων σφιδάουσαι ταμίαι, ἱερῶν τῶν ἐκείνων τομῶν ἔννοιαν, λήσαντες δὲ αὐτῶν ἐλαίων ἔπαινον ἄλλοθεν γῆς οὐδαμῶς κατ' ἐκείνους τὸν ἄριστον ἢ Ἀθήνησι. Rogarunt igitur Athenienses Epidaurii oleam cadere permitterent, cum maxime sacras illas arbitrantur, ferunt enim per id tempus nullibi nisi apud Athenienses extitisse oleam. Athenis antiquissimam extitisse oleam tradit Theoph. lib. v. hist. Variè admodum de oleæ inventionem scribunt veteres; in eo conveniunt omnes, Minervæ gratam fuisse. Plin. lib. 16. cap. 44. Athenis quoque olea durare traditur in certamine edito à Minerva. Tertullian. de corona Milit. Quin & olea militiam Minerva coronat, non solum artium, sed armorum quoque Dea. Palladi dicata propter multas causas, & quidem præcipuè, quod uti hæc frons semper viret, ita oleum quod inde exprimitur, præter ceteros liquores, σὺν ἀνθρώποις ἐστὶ δὲ ἀλλοῦ ὄρου, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν αὐτὸ μένει, præditum est germana quadam vi, tempestivumque manet ac sincerum; ut Phormit. miner ait. Olea plures, melioresque fructus proferet, virginea si fata fuerit manu. Puritatis enim & castitatis amantissima, labisque nescia. Quam ob causam virginem eam maxime convenire ajunt, ut quæ castitati adhæret. Valer. Flaccus lib. 3.

Tempora tum vitis, & supplice castus oliva
Implicat.

Cassian. Bassus lib. 9. cap. secundo, ubi de oleæ cultura agit. καὶ τὰς ἐν οὐσὶν ἡ ἐλαία, βούλεται καὶ κατὰ τοὺς ὁρίοντας (Ms) γαυροβύντας) αὐτὴν, καὶ ὁμῶς καὶ ἀπὸ μέρους τῆς ἐαυτῶν γυναικὸς ἀφικνεῖσθαι, οὗ αὖτ' ἀποτέλει ἐν ἑνὶ. οὕτως γὰρ καὶ φασὶ ἐν ἀζάρεθω (M. s. ἐν καζάρεθω scribe ἐν ἀναζάρεθω) τῆς κλικίας παίδας ἀγνοῦς γαυροβύν τὴν ἐλαίαν, καὶ ἀπὸ τοῦτο ἐν φορεωτάτῃς εἶναι τὰς παῖδας αὐτοῖς ἐλαίας (M. s. Palat. καὶ ἀπὸ τοῦτο ἐν φορεωτάτῃς εἶναι τὴν παῖδα αὐτοῖς ἐλαίαν) At verè pura cum sit olea, puros etiam vult suos collectores (cultores, ita M. s.) & jurare quod à sola propria uxore veniant, & non ab alieno cubili. Sic enim & in sequenti tempore plurimum fructu exhibebit. Ferunt sanè in Anazarbo Cilicie pueros castos olea colere, & propterea oleam apud ipsos fertilissimam ac fructuosissimam esse. Palladius lib. 1. cap. 6. dererust. Græci jubent olivam: cum plantatur & legitur, à mundis (in antiquo anno 1482. excuso Regii male undè legitur. Mundis legendum ex Cassiani loc. cit. apparet) pueris atq; virginibus operandum; credo recordati, arbori huic esse præsulè castitatē. Eandem ob causam olea amicitia cum myrto, inimicitia cum vite habere tradidit vetus ætas. Myrtus grata Veneri, sed castæ, puræque; ingrata impudicæ ac impuræ. Vitis Baccho ebrio ac temulento dicata, castitati omnis inimica. (rationes Philosophicas cur inimicitia inter vitem & oleam, contra amicitia inter myrtum & oleam, pete ex lib. 3. de caus. plant. cap. 15. vide comment. vide annotat.) Altera causa cur Palladi dicata olea hæc est, quod oleo & lucernarum lucubrationibus omnes artes ac disciplina, quarum Minerva dea, perdiscantur. Martianus Capella.

Hinc jam vernicomæ frondent tibi munera oliva,
Artes cura vigil per te quod discat oliva.

Ad omnes artes, disciplinae olea utilis & laudata. Plauto oleum eis πόνον ἀρωγῶν, laborum subsidium & adjumentum hominibus datum, asserit. Oleum foris adhibitum non tantum dolores lenit, sed membris agilitatem, vigoremque præstat; nec solum eo corpora perfusa nitescunt, sed robur etiam acquirunt, & ad obeundos labores redundantur habiliora. Hoc Regius Propheta Psalm. 104. indicat, ubi Deum opt. max. ob hujus aliarumve rerum munificentiam in immensum extollit, his ferè verbis. Ipse est enim qui germinare facit fenem & gramina jumentis, herbas in usum hominum, panem ut vires augeat & confu-

met, vinum ut cor hominis latificet, oleum ut in eo corpus niteat, ac vires concipiat.

Tu Pater ærios montes camposque jacentes
Neclare celesti saturas, facundaque rerum
Semina vitales in luminis erigis oras:
Vnde pecus carpat viridis nova pabula fœni:
Vnde olus humanos geniale affurgit in usus:
Quæque novent fessas Cerealia munera vires.
Quæque hilarent mentes jucundi pocula vini,
Quisque hilaret vultus succus viridantis olivi.

Huc spectat illud Plinii. Duo liquores humanis corporibus celeberrimi, intus vini, foris olei: sed præstat cum Demosthene plus olei, quam vini consumere. Hic cum significare vellet se sobrium in studiis multas noctes vigiliis absumpsisse, multumque luminis trivisse, dixit, plus olei, quam vini consumpsi. Rectè Philo π. ἀφ' ὅ. καὶ. dixit καὶ μᾶλλον σίματ' ἰάται, laborem corporis sanat. Unguentum ex oliva factum non parvum est viribus additamentum, ipsa olea fortitudinis symbolum; oleum enim, five olea & oliva olympica robustis robur addere traditur, Theocr. eidy. 8.

Κορύδων

Οὐκ ἄκουσας· ἄγων νιν ἐπ' Ἀλφειὸν ἄχετο Μίλων.

An non audivisti? Nilon ipsum ad Alpheu abduxit secum.

Βάτη

Καὶ πόκα τῇν' ἐλαίον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὀπάπει.

Et quando ille unquam oleum oculis suis vidit.

Κορύδων.

Φαντί νιν Ηρακλῆι βίβω καὶ κάρτ' ἐρίσθεν.

Ajunt ipsū vel cum Hercule viribus & robore posse certare.

Et hæc altera ratio cur Palladi grata olea. Tertia peti debet ex Phurantio quod oleum semper in vigore sit, & glaucum præ se ferat colorem, adulterarique alio nequeat liquore. Sed hæc primæ rationi adnecti potest, & ad eam pertinet. Merito itaque à veteribus in pretio habita fuit. Tanti etiam Athenienses oleam fecere, ut in eorum victoriis solemnibus, ludisque corona ex olea donum & gestamen fuerit, victoriæque insigne. Plinius lib. 15. cap. 4. Athenis victores olea coronant, Græci verò oleastro Olympiæ. Olea qua coronantur victores, ἱερὰ ἐλαία, καλεῖσθαι & μορία dicta fuit. Pollux lib. 1. εἰ δὲ ἐμφυτεύσας τὴν γῆν καὶ τὰς αἰτίας ἐλαίαν κοπνιάδης, ἢ ἱερὰ μορία, ἢ δὲ ἐν ὀλυμπίᾳ καλεῖσθαι. πάντα δὲ τὰ ἐμφυτεύσασθαι καὶ τὰς ἀγέλης ἡμετέρας καλεῖται. Helychius μορία ἐλαίαν ἱερὰ τῆς Ἀθηνᾶς. Suidas. μορία ἐλαίαν ἱερὰ τῆς Ἀθηνᾶς· ἐξ αὐτῆς ἐλαίον ἐπιδόλον ἐδίδου τοῖς νικῶσι τὸ πρῶτον. ἵππων δὲ καὶ τῶν ἀλφειῶν, καὶ μεταφυσίοντες οὗ τῆς ἀκροπόλεως εἰς Ἀκροδμήαν· ἢ τὸν δὲ μόνον καὶ τὸν φόνον τὸν ἀλιφροδίου ἀνομασθεῖσιν οὕτως: ἢ ὅτι ἐμείζον τότε καὶ ἐνέμοντο τὸ ἐλαίον τὸ ἐξ αὐτῶν Ἀθηναῖοι ἀπαντες· τῆς δὲ μορίας ἐκείνης ὁ τίλος, σπῆκος ἐκατέτω. Moria sunt oleæ Minervæ sacræ, hæc in certaminis præmiū dabantur victoribus festi Panathenæi: harū duodecim ex arce urbis in Academiam transplantata sunt. Sic dicta vel à fato seu cæde Alirrhobii, vel quia illis temporibus oleum dividerunt, & partiti sunt Athenienses. morias, id est, partialis hujus ramus feros appellatus est. παναθηναῖα festum fuit, quod singulis quinquenniis celebrabatur. Idem Suidas. Παναθηναῖα Ἀθήνησιν ἐορτὴ ἐπὶ τῷ ἑσπέρῳ χειμῶνι συνοικισμῶ. καὶ τὸν ἑσπέρῳ ἐλαίον τὸν ἑσπέρῳ καὶ τὸν Ἀθηνᾶς. ὅτερον ἑσπέρῳ συνοικισμῶ, τοὺς δῆμους εἰς αὐτὸν. ἀγεται δὲ ἄγων ἀπὸ πέντε ἔτων, καὶ ἀγωνίζεται πᾶσι ἱερῶν, οὐ περισσύτερον, καὶ ἀγεται καὶ ἀγεται τῷ δὲ νικῶντι δίδου ἄλλον ἐλαίον ἀμφιφορεῖται, καὶ ὁ νικῶν σφαιροδότην ἐλαίαν πλεονεχί. Panathenæa est festum habitum à Theseo cum Athenis habitaret. Primum habitum fuit ab Erichthonio Vulcani Palladisque filio (de Erichthonio vide Servii comment. ad hunc Virgil. versum. 3. Georg. Primus Erichthonius curvus & quattuor ausus.) Postremum à Theseo cum populum (Atticum) cogeret (ex vicinis oppidis) in urbem. anno quolibet quinto hoc festum celebratur, hoc certamen agitur, puella Isthmia, imberbis, & vir, senior excluditur. Victori datur præmiū olea, eamque circumferunt, victoriq; ex eadem corona imponitur. Ad hoc alludit Seneca, in Herc. furent.

Te ramus oleæ fronde gentili tegat Theseu.

Ad

Ad hujus certaminis imitationem Virgil. lib. 5. Æneid. Iudum five certamen curule instituit, in quo tres priores oleaginea corona coronabantur.

tres premia primi

Accipient, flavæque caput necetur oliva.

Non tantum Athenienses victores olea coronatos prodidit antiquitas, sed etiam aliis Heroibus, victoribusque coronam ex olea factam, eadem tradidit. Refert Dictys Cretensis, Græcos Achilli & Aiaci coronam ex olea ob hostium victoriam, præd imque ab iis reportatam donasse. Idem capitibus Themistoclis & Euribiadis ob insignem à Xerxe acceptam victoriam oleagineam ferunt impositum fuisse tradit. Quintus Fabius Rutilianus equites Romanos equis insidentes, oleæque coronatos idibus. Quintilibus (qui dies cladis Latinorum fuit, quo die Polluci & Castori sacra faciebant) ab æde honoris, in capitolium transire & transvehi statuit, ordinis ejus recognoscendi, & probandi gratia. Ex his Plinii locus facile intelligi potest lib. 15. cap. 4. *Olea honorem Romana majestas magnum præbuit, turmas equitum idibus Iulii ex ea coronandos. Item minoribus triumphis ovantes. Athenæ quoque victores olea coronant, Græci verò oleastro Olympiæ.* Non tantum certaminis præmium, victoriæque insigne olea, sed etiam pacis symbolum. Æneam ad pacem impetrandam ob tempestatem olea coronatum describit Virg. 5. Æneid.

*Ipse caput tonsæ foliis ornatus oliva
Stans procul in proa, pateram tenet, extæque salsos
Projicit in fluctus, ac vina liquentia fudit.*

Idem lib. 7. Æneid.

*Centum oratores angusta ad mænia Regis
Ire jubet, ramis velatos Palladis omnes,
Donæque ferre viro, pacemque exposcere Teucris.*

Idem de legatis Latinis occisos petentibus ad sepulturam. 11. Æneid.

*Idemque oratores aderant ex urbe Latina
Velati ramis oleæ, veniamque rogantes
Corpora per campos, ferro quæ fusa jacebant
Redderet, ac tumulo sineret succedere terra.*

Et quidem hanc ob causam Tertullianus de Coron. Mil. olivam vocat, mitem, opimam, necessariam. Hi etenim oleæ rami ferebantur, *ὡς ἐπὶ τῇ ἀρχαίᾳ τῇ ἑλαινῇ τῇ ῥαυτῇ, καὶ φειδὼ πῶς εἶναι τὴν ἀρχαίαν καὶ ἡραποφύων φυτῶν, ut adinoneantur homines agricolationis, ejusque parsimonie quæ est circa arbores mites, & frugiferas; Oleam pacis insigne fuisse primo, ut ita dicā, seculo, docet sacra pagina. Nam Moses Genesios cap. 8. refert Patriarchæ Noacho deficiente defluvio, defluxis ac definentibus aquis, columbam attulisse olivæ fruticem, mitigatæ iræ divinæ argumentum. Ob hos aliofve usus olea apud veteres, præcipue Athenienses tanta fuit in æstimatione, ut si quis aliquam oleæ arborem vel furriperet, vel discinderet, in judicium vocaretur, & pro sacrilego condemnaretur, Lacedæmones de vastatis igne & ferro Atheniensium agris, solas oleas intactas reliquerunt, tam ob plantæ venerationem, quam pœnæ timorem. Athenienses enim, tam amicos quam inimicos qui oleam violassent, persequabantur. In profanis usibus, ut inquit Plinius, oleam polui fas non erat, ut ne propitiandis quidem numinibus accendi ex ea altaria, aræque debeant. *Ἑλαια* vel *ἑλαια* non tantum apud Græcos arborem, sed etiam arboris fructum significat. Suidas *ἑλαια* τὸ δένδρον. *ἑλαια* δὲ ὁ καρπός. Sic etiam apud Latinos oliva & olea fructum arboris, que denotant. Columel. lib. 11. cap. 2. *Tum & olea distinguenda, ex qua velis viride oleam conficere.* Virg. 2. Georg.*

*Sed truncis oleæ, melius propagine vites
Respondent.*

Columella pro fructu, Virgilius pro arbore posuit, ut plurimum tamen olea de arbore, oliva de fructu dicitur. *ἑλαια* dictam volunt καὶ τὸ ἰδίον misericordia. Supplicantium enim & pacis symbolum est, Alii *ἑλαια* τὸ ῥαυτὸν λέον deducunt, quod est læve, lubricum; quod producat id quod maxime læve & lubricum est, oleum videlicet.

germen oleæ Græci *ἑλαιον* appellant. Vide cap. 3. lib. 2. Pollux lib. 7. *ὡς δὲ ὁ τῆς ἀμπέλου καλὸς καλῆμα, καὶ ὁ τῆς ἑλαιᾶς ἑλαιός* (ita scriptum reperio) *οὕτω καὶ τὸ φοίνικος σπᾶδις.* Ramus vero lana obvolutus, arborum fructibus circumpendentibus, qui ante pinnas ædium suspendi erat solitus, in honorem Apollinis, ad famem arcendam, ex oraculi præcepto, *εἰρησίων* vocatur. Suidas *εἰρησίων* καλῶν *ἡ ἑλαιᾶς ἐρίοις πεπλεγμένον* *ἐξήρητο δὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα πάντων ἀσπιήητο δὲ αὐτὸ καὶ τῆς εἰρησίωνος ἀπὸ τῶν θυρῶν καὶ παλαιὸν χρησμένων* *ὡς μὲν γὰρ φασιν ὡς λοιμοὶ πᾶσιν τῶν γῆν ἡσυχάζοντες, ὁ θεὸς εἶπε ἀσπυρόσσια τῇ θεῷ, καὶ πᾶσι τῶν ἡσυχῶν θυσιᾶν Ἀθηναίων.* Plura de hac voce qui velit, legat ipsum Suidam, & Plutarchum in Theseo. Flos oleæ *βρύον* dicitur, & olea dum floret *βρύον* dicitur. Pollux lib. 1. *μαλίστα δὲ τὸ βρύον ἐπὶ ἑλαιᾶν.* Nucleum five *πυρήνα*. Suidas, *συμπύον* vocari tradit. *συμπύον*, *συμπύον* δὲ, τὸ ῥαυτὸ σημαίνει τὸ τῆς ἑλαιᾶς ὅσον, τὸ δὲ ὅσον τὸ λίον ἡσυχῆται, *σπίπτεον* vocatur *os olivæ*, *σπίπτεον* verò unde *linum* colligitur. Idem nucleus vocatur etiam *κάρυον*. Hesychius *καρυῖον* *ἢ πυρήν* *τὴν ἑλαιᾶν*, id est, *coconos* vocant *olearum nucleos*. Qui oleas colligit *legulus* appellatur, Constantinus *leguleū* nuncupari contendit, cum tamen apud Catonem cap. 64. & Varron. lib. 4. & 5. de lingua Latina constanter *legulus* legatur, *Pleraque aperta, ut legulus & vinde miator, alter ab oleis, alter ab uvis.* Lib. 5. *item à legendo leguli qui oleas aut uvas legunt.* De olea variis in locis agit Theophrastus quæ suo loco examinata sunt. Hoc loco nonnulla de oleæ generibus adjungemus. Olea omnis in sativam & sylvestrem dividi solet. De sylvestri cap. 14. hujus libri agemus. Olivarum veteribus plura fuerunt genera. Pollux lib. 6. Columella lib. 5. cap. 7. quædam recenset. Pollux lib. 6. cap. 8. *δρυπίτις ἑλαιᾶν* *ἢ ἑλαιᾶς, ἢ πετρίτις, τῆς δὲ πετρίτιδος ἑλαιᾶς τεταμένοντες ἀνέμασι φερεμενός. ἡσυχάζοντες δὲ αὐτῇ καὶ φασίαν. ὡς δὲ ἡ νῦν θλαστὴ τῶν πετρίτων ἢ Κωμυγί.* Primo loco, *δρυπίτις ἑλαιᾶν* recenset. Oliva hæc à Galeno, si non mendum, lib. 2. de Aliment facult. cap. 27. *δρυπίτις* vocatur, *ἡ δὲ ῥαυτὴ πᾶσι ἐσθλὴ καὶ τρυφίᾳ δίδωσι τὸ σῶμα καὶ καλῶς καὶ δρυπίτις, exiguum admodum corpori alimentum præbent, maxime dryopetes.* Contendunt alii, hanc olivam *δρυπίτις* vocatam fuisse, quomodo in scriptis Athenæi codicibus legitur, ut monet magnus Caulabonus. *Σηπία δρυπίτις τὴν ἑλαιᾶν.* Nomen accipere, ut volunt, *δρυπὶς* τὸ πίπτειν ἐκ τῆς δρυὸς quod ex arbore cadant. (*δρυς*, ut supra dixi, omnem denotat arborem.) An itaque *δρυπίτις*, oliva illa vitiosa, cujus mentio fit apud Plinium lib. 15. cap. 3. *Tertia est culpa in parsimonia, quoniam propter impendium decerpenti expectatur ut decidat oliva.* Culpam inquit, quod cap. 1. lib. 15. dixerat; *Quanto maturior bacca, tanto pinguior succus minisque gratus.* Optima autem ætas ad decerpendam inter copiam bonitatemque incipiente bacca nigrescere. Nostri vocant drupas, Græci verò *drypetas*. Ita Romanis vocatas has olivas fuisse, testatur Athenæus. *Σηπία, δρυπίτις τὴν ἑλαιᾶν, τῶν δὲ ῥαυτῶν δρυπίτις λέγεται.* Septie ac *olivæ drupeta*, has Romani drupas nominant. Idem Athenæus ischadas & gergerimos vocatas fuisse refert. *ἡ δὲ τῶν δρυπίτις (ita codices habent) ἑλαιᾶς, καὶ ἡσυχᾶς καὶ ῥαυτῶν ὡς φησι Δίδυμος καὶ ῥαυτὴ δὲ τὸ φάσκεν ἑλαιᾶς αὐτὴ καὶ ἰσχυρὴ ἰσχυρὴ μόνον δρυπίτις.* *Didymus olivas drupeas asserit vocatas fuisse ischadas, ac gergimos, & insuper drupeas non adjecta voce olivarum.* Si verum quod Plinius ait, *δρυπίτις* non dicuntur, quod ex arbore cadant crudæ aut nimium maturæ, optima enim inquit ad decerpendum. Si ergo, ut loquitur Plinius, decerpuntur, quomodo dici possunt ex arbore cadere? An itaque *δρυπίτις* vocatur, *δρυπὶς* τῶν δρυὸς καὶ πίπτει, quod in arbore perficiantur, nec decerpantur antequam planè maturæ sint? Ita placet interpreti Athenæi, cum vertit, *Didymus olivas δρυπίτις*, id est, *in arbore sua maturitas asserit, &c.* Huic opinioni favet lectio quæ in MS. reperitur *δρυπίτις*. Hanc probat Suidas. *δρυπίτις* (forte *δρυπίτις* legendum) *ὁ πίπτει καρπὸς τῶν δένδρων, ἢ ἐπὶ τῶν δένδρων πεπιπυγίστη ἑλαιᾶ. ὡς πεπυγίστη ἢ ἡσυχᾶς καὶ δρυπίτις. τῶν ἀλλήλων δρυπίτις. πῶς τῇ ἑλαιᾶ. Drypetas, fructus arborum maturus, vel oliva in arbore matura reddita, quæ & ischas & drypepa vocatur. suli præsulsa drypepa, id est, olea. ἡσυχᾶς matura & siccata esse ficum, nemo inficias ibit. Hæc igitur ischas oliva, quod matura. Priorem opinionem, quam improbare Plinium dixi, probat Hesychius, *δρυπίτις*. *δρυπὶς δένδρων πεπυγίστη. ὡς πεπυγίστη, quæ ex arbore cadunt crudæ. Suidas sententiam improbat Plinius, cum optimam ait quando incipit nigrescere. Atqui jam nondum matura oliva. Ergo drypetas, non est oliva cocta aut matura. Idem Plin. lib. 12. cap. 27. *Deterius ex druppa: ita vocatur priusquam cibo matura sit, jam tamen colorem mutans.* Contra Palladius, maturas olivas druppas vocat, quod ex Diosc. lib. 1. cap. 49. probatur,**

batur, ubi de oleo conficiendo laurino agit. τὸ ἐστὶ δαφνιον
αὐτὸ ἐστὶν αἰὲν τῶν δαφνιδίων, ὅταν αἰὲν θρυπνῆται (ita, ut supra
dixi, apud Galenum legitur) ἐκ τῶν αἰὲν ἰσχυρῶν. Palladi-
us lib. 2. tit. 20. Item ex lauri baccis oleum conficietur
hoc modo. lauri baccas quamplurimas, & maturitate tur-
gentes, in aqua calida bullire facies. θρυπνῆται baccas vertit
maturitate turgentis. Vidimus varias auctororum opinio-
nes; cui major fides, Plinio ne an Hesychio, an vero Sui-
dæ, an Palladio? Hi quomodo conciliari possint vix vi-
deo. Quorundam opinio est, antiquissimos pro optimis
habuisse, quæ verè erant θρυπνῆται, ob maturitatem deci-
dua, quod plus pinguedinis haberent, quamquam oleum
sapore minus præstaret: cognito autem errore, recentio-
res nomen retinuisse, ac θρυπνῆται vocasse, quæ paulo ante
maturitatem decerpuntur, quod & multum pinguedinis
habeant, & sapore illud oleum præstet. Gal. loco citato,
αἰσθῆσις αἱ θρυπνῆται πλεονεχῶς λιπαρῶν, οὗτος αὐτῶν τὸ ὑψηλὸν χυ-
μὸν ἔχουσα. Porro quemadmodum dryopetæ pinguedinis ha-
bent plurimum, ita hæc (colymbades) succum adstringentem.
Fortassis inter θρυπνῆται & θρυπνῆται, vel, ut apud Diofco. &
Gal. legitur, θρυπνῆται distinxerunt veteres, ac quidem
θρυπνῆται vel θρυπνῆται vocarunt, quæ matura in arbore e-
rant, θρυπνῆται quæ immatura cadebant, & decerpeban-
tur. Olivas pro ætatis ratione aptas, vel ineptas fuisse his
verbis docet Plinius loco citato; Ex eadem quippe olivæ
differunt succi. Primum omnium è cruda, atque non-
dum inchoata maturitatis: hæc sapore præstantissimum.
quoniam & ex eo prima unda præli laudatissima, ac deinde per
diminutiones, sive (ut nuper inventum est) exiguis regu-
lis pede incluso. Quanto maturior bacca, tanto pinguis
succus minusque gratus. Optima autem ætas ad decer-
pendum inter copiam bonitatemque, incipiente bacca ni-
grescere. Cato cap. 65. ubi docet, quomodo oleum vi-
ride fiat. Ex quam acerbissima olea oleum facies, tam oleum
optimum erit. Domino de matura olea oleum fieri maxime
expedit. Optimum, inquit, & præstantissimum oleum,
quod ad saporem, quod ex immatura colligitur olivæ.
At vero, domino hoc non expedit, quia paucum illud est,
ita copia domino maximus proventus ac reditus. Ergo
quamquam sapore deterius oleum illud, quod ex matura
olivæ exprimitur; ideo tamen laudabile, quod inde do-
mino accedet plus emolumenti, ditiorque fiat colonus.
At ab olea quæ medio maturitatis est tempore, vel propæ-
tatem matura, & drupa vocatur, duplici nomine ex-
ilarat colonum, quod multum pinguedinis habeat, o-
leumque quod ex ea exprimitur sit sapore etiam præ-
tans. Hoc si verum, quomodo Plinius omphacium, sive
oleum viride, ut Cato vocat, deterius inquit lib. 12. c. 27.
quod ex drupa exprimitur. Respondent. Plinium hoc ha-
bere ex Carone magis intellecto. Verba Plinii. Oleum &
omphacium est. (Doctiss. Dalecamp. legit. Vnguentis idæ-
neum & oleum omphacinum est.) Fit quidem omphacium
duobus generibus & totidem modis, ex olea & vite: olea
adhuc alba expressa, deterius ex drupis: ita vocatur prius-
quam matura sit, jam tamen colorem mutans. Differentia,
quod hoc viride est, illud candidum. Non ἀπλῶς Plinius o-
leum è drupis deterius inquit, sed respectu olei, quod ex
alba adhuc exprimitur: hoc enim præstat, quod ex im-
matura magis colligatur olivæ. Idem cap. 6. libr. 15. o-
leum ex quam acerbissima olivæ optimum fieri tradit, ta-
le est quod ex alba adhuc existente olivæ exprimitur,
alis olivæ acerbissima, quippe immatura. Non itaque
nalè verba Catonis accepit Plinius quæ ita habent. Oleum
viride sic facito. oleam quam primum ex terra tollito; si in-
quinata erit. lavito à foliis. (ita omnes codices, etiam an-
tiquissimi. Scribe foris. Folia excrementa liquidiora,
sic dicta quod faciliè ferantur foras) & stercore purgato.
Postridie, aut post diem tertium, quam lecta erit, facito. o-
leam ubi nigra erit, stringito, quam acerbissima oleum olea
facies, tam oleum optimum erit. Domino de matura olea oleum
fieri maxime expedit. Si gelicidia erunt, cum oleam coges,
triduum aut quatrimum post oleum facito eam oleam, si vo-
les, sale aspergito. Plinius, Oleum quam acerbissima olivæ o-
ptimum fieri. ceterum quam primum è terra colligendam: si
inquinata sit, lavandam: sicari triduo satis esse. si gelent
rigora, quarto die premendam. Hanc & sale aspergi. Re-
tè ergo Plinius verba Catonis accepit, rectè oleum è dru-
pæ deterius dixit, si ἡγεῖται π, non ἀπλῶς accipias, quæ Plini
pinio. Alioquin oleum quod è drupa, præstantissimum:
quod copia & sapore præstat: sapore autem solo, non co-
pia præstat, quod ex alba exprimitur. Et hætenus de
rupa. Ἀρμυδὸς καὶ ἡκτιλίδες. Ita in vulgatis Pollucis co-
ic. Scribe, ἀρμυδὸς ἡ ἡκτιλίδες: unum enim genus. Vocan-
tur hæc olive vulgo καὶ ἡκτιλίδες. Hesych. ἀρμυδὸς καὶ ὑμῶ-
ς ἐκείναι καὶ αἱ οὐρανῶν γομφυλίδες. Halmades etiam an-
combades olive vocantur. & rapa conditicia ex sinapi. Athe-

[illegible]

pisse, vulgata & recepta opinio. Sergian Plinius à Sabi-
 nis regiam vocari tradit; cum alia sit regia de qua pau-
 lo infra agam. De hac eadem quæ de licinia tradit Cato,
 & agro calido & crasso feri iubet. *In agro crasso & cali-
 do oleam conditivam — sergianam colmianam, albicerem,
 quam earum in his locis optamam dicunt esse, eam maxime
 serito* Hanc plurimū olei dare, frigusque ferre ait. *Oleum
 optimum licinia dat, plurimum sergia — optimè vapores
 sustinet pausia, frigus sergia.* De hac plura dicenda, non
 habeo. De nævia idem Columella narrat, quod de pau-
 sia. Hujus, quod sciam, apud Varronem, Catonem, Plin-
 ium mentio nulla. Culmina Catoni colmiana dicitur;
 ferendam præcipit in agro crasso ac calido. Plinio & Pal-
 ladio comina vocatur, ac de ea idem quod de sergia &
 licinia refert. Apud Macrobiū culminea, ut & apud
 Columellam legitur; qui post liciniam & regiam, ultimo
 loco culminiam bacca probat. Orchiten Columella li. 12.
 c. 48. orchitam vocat. Ejus verba ubi de pausia sermo,
 citavi, *Pausia bacca vel orchitæ nonnullis regionibus &c.*
 Fortè orchites ex lib. 5. cap. 7. quomodo etiam à Catone
 cap. 7. & Varrone lib. 1. de re rust. cap. 17. vocatur. Ni-
 candro vero & Virgilio orchas dicitur, pro quo apud Co-
 lumellam lib. 5. in antiquiss. codice orchos legitur, in vul-
 gatis orchis. Forte orchas, rescribendum, & libr. 12. or-
 chades. Nihil muto. Nomen orchados impositum existi-
 mant, vel à magnitudine, vel quod testiculos referant. Or-
 chas enim Græcis testiculi dicuntur; unde orchis quasi tes-
 ticularis. Hanc ut & radium, & Columella melius ad e-
 scam, quam in liquorem stringi ait. Cato cap. 7. optimè
 condi refert. *Item alia genera quam plurima serito, aut in-
 serito, oleas orchites, posias. eæ optimè conduntur vel virides
 in muria, vel in lentisco confusæ. orchites ubi nigre erunt
 & sicca, sale confricato dies 5. postea salem excutito, in so-
 lem ponito biduum, vel sine sane in desertum condito.* Plin.
 lib. 5. cap. 1. Genera earum tria dixit Virgilius, orchites &
 radios & pausias: nec desiderare rastros aut falcem, ullamve
 curam. Sine dubio & in iis solum maximè calumque refert.
 Verumtamen & tudentur, cum & vites: atque etiam in-
 eradi gaudent. Orchites sunt quæ ex Hispania ad nos
 mituntur, portantur & Cajeta; magnitudine sunt juglan-
 dis, testiculorum similitudine ovate; ad escam condiuntur
 toto orbe insignes; à nonnullis archemora vocatæ. Regia,
 ut Plinius ait, phaulia etiam vocatur. De phaulia supra
 lib. 2. cap. 3. nonnulla dixi, quæ non repeto. Plin. lib. 15.
 cap. 1. *Omnino in vita error est publicus, tumore olivæ
 crescere oleum existimantium: præsertim cum magnitudine
 oleum non constare, indicio sunt, quæ regia vocantur, ab a-
 liis majorinæ, ab aliis phauliæ, grandissima alioquin mini-
 mo succo.* Theophrastus lib. 6. de caus. cap. 11. *ὅτι ἡ σαρξ
 πικρὰ, ὁ δὲ πυλὸς μακρὸς* (forte μακρὸς). Plinius loco citato
 Deinde (errant) quod oleum crescere olivæ carne arbitrat̃ur,
 cum succus omnis in corpus abeat, lignumque intus gran-
 descat. Περὶναι lignum vocat, & grandescere ait. Lego i-
 taque μακρὸς ἐν γυμνασίῳ, καὶ τὰς αἰ φανταί, ὁ δὲ σπυρδὴ τῆς
 φύσεως περικυβισίμῃ, quibus caro multa, nucleus parvus (ma-
 gnus) hæc parvisimè præstant oleum: ceu phauliæ; tanquam
 vires hac in parte nature deficiant. Columella, omnisque
 olea, & major ferè ad escam, minor oleo est aptior, speciosis-
 sima est bacca regia, quæ potius escæ quam oleo est idonea.
 Notandi ergo Grammatici, qui scribunt, Φαύλη λέγεται
 αἰ τῆς μακροῦς τῆς, ὅθεν & φαύλη λέγεται ἡ μικροῦς μακροῦς, καὶ φαύ-
 λια, γινώσκοντες φασὶν εἶς καὶ τὴν καὶ τὴν & μακροῦς αὐτῆς. Po-
 strenum natam hanc oleam ex cotino casso & transplan-
 tato, verum est. vide libr. 2. cap. 3. At phauliæ fructum
 parvum esse, omnino falsum est. Contrarium Theophras-
 tus, Plinius, Columella. Melius Hefychius, Φαύλη εἰσ-
 λέαιος, οἱ δὲ τῆς δολιχῆς. Φαύλια μὴ αὐτὴ περὶ μακροῦς. Φαύλον, αἰδρὸν,
 καλόν, δειδότες, μέγας, μακροῦς, ἀρσένον. Φαύλια itaq; dicitur, vel
 quod magna, vel quod vilis sit oliva. Phaulia oliva est, quā
 rotundam vocant Itali: forma rotunda est, magna, & pul-
 cherrima, condita ad escā utimur. Radii olivæ plures fuisse
 videntur. Cato cap. 6. majoris mentionem facit. *in agro
 calido & crasso, oleam conditivam, radium majorē &c. serito.*
 Columella minorem lib. 12. cap. 47. in sampsa, vel, ut
 alii legunt sanfa, radiolum vocat. *Albam pauscam, vel
 orchitem, vel radiolum, vel regiam dum contundes &c.* De
 radio hæc Columella, *Orchis quoque & radium melius ad
 escam, quam in liquore stringitur.* Plinius ab autumno post
 pausiam & orchitē colligi tradit, quia tenerissima amurca
 cogit decidere. Servius radium vocatam scribit à longi-
 tudine, quod oblonga sit. Italis pirrutele dicitur, quasi a-
 curiusculam dicas, quod oblonga & utrimque acuta sit.
 De circite quod dicam scribamve habeo nihil. De Myr-
 tea hoc tantum, quod à Nicandro μαρτίνα dicta videatur,
 à myrti fortè & magnitudinē & figurā. quales olivas ex

Perſia allatas vidi: palato gratæ erant, ſed parvè admodum. Meminere Cato & Varro Salentina, à Columella omiſſæ. Iidè & albiceræ (quam Macrobius albigeram vocat) mentionè faciunt de qua nihil Columella, nihil Plin. In Italia picenam & ſidicinam reperiri, Plinius auctor. De picenis Martialis. Si mihi picens turdis polleret oliva. Macrobius ſexdecim olivarum numerat genera. *olearum*, inquit, *hec genera numerantur. Africana albigerus, Aquila, Alexandria, Egyptia, culminea, coditroa, ſicimiana, orcheus, oleaster, pausia, paulia* (ſcribe *phaulia*) *radius, ſalentina, ſergiana, termuſia*. Fortè myrtea ſcribendum, ut apud Columellam legitur. Nec Africanam, nec Egyptiam, Alexandrinam, Aquiliam me videre memini. Haſtenus de olearum

Olea Sativa.

generibus. Olea medicocris magnitudinis arbor, quandoque procera & prægrandis, ramis compluribus in latum, amplumque diffusis; ligni materies pulchra, solida, venosa, crispa, ardetque viridis perinde ac sicca. Folia saligneis fere similia sunt, nisi quod dẽsiora & firmiora. Sunt enim longa, in acutum desinentia, crassa, pinguis, brevi pediculo ramulis ex adverso ut plurimum inæhærentia, superne virentia, infernè albicantia, sapore amaro & acrisculo. Florẽ copiosum mense Julio habet, in ramulis racematim compactum, ex herbido candicantem, quaternis foliis constantem, & fructus rudimentũ amplectentem. Fructus ut plurimum ovali figurâ, ossẽ intus nucleo primum viridis, deinde appropinquante maturitate pallescens, tandem purpureæ pitris factæ saturate nigrescit. *Lusitanicæ*, inquit Clusius, *oleæ, minores olivas præferunt, sed multum olei, ejusque præstantissimi præbentes*. Sic etiam nonnullæ quę in Narbonensi Gallia & Bætica nascuntur oleæ, minorem fructum ferunt, ex quo plus olei exprimitur, alteri, quod, de majoribus olivis elicitor, longè præferendũ. Decerpuntur mense Novembri, Decembri, Januario & Febuario, ut in Graniensi regho. Namque antea non maturescunt. Sternuntur deinde in pavimentis, donec rugosæ fiant; deinde molæ supponuntur, & torculari premuntur, affusa ferventi aqua: ita enim oleum reddunt. Nonnulli olivas pericis decutunt, quod alii improbant, qui potius admotis scalis manu legere volunt, ne sequentis anni spem decussis germinibus præripiant. Vehementer enim laborant oleæ percussæ, & detrimentum capiunt. Immaturas plerumque condiunt per Hispaniam & Galliam Narbonensem, interdum etiam maturas & nigras, præsertim in Lusitania. Idem Clusius non procul Hispali, viscũ in oleis copiose nascens observavit mense Januario, olivetorũ dominos magno damno afficiens. Integros enim olearũ ramos, crebro etiam maximam earũ partem cedere coguntur, ne latius vitii serpat, alioquin totas arbores occupaturum, & steriles dediturum. Habet vero id viscum bacum non albas, quales in alijs arboribus natum,

humana pruna *cier pyrumen* vocamus. Prunorum infinita sunt genera, & inexplicabiles differentiae, vario cultu & studio inferendi inventae. cum nuci & malo, & amygdalo inferantur, quae faciem parentis, succum adoptionis exhibent. Plinius loco citato. *Peculiaris impudentia est nucibus infistorum*, quae faciem parentis succumque adoptionis exhibent; appellata ab utroque nuci pruna. Et haec autem *Es persica*, *Es cerina*, ac *sylvestria*, ut uva, autumno cadis condita, usque ad alia nascentia, aetatem sibi prorogant. Reliquorum velocitas cito mitescentium transvolat. Nuper in Boetica malina appellari ceperunt malis insita, & alia amygdalina amygdalis. His intus in ligno nucleus amygdale est: nec aliud pomum ingeniosius gemmatum est. Ceteras differentias minime persequi libet, à colore, succi sapore, magnitudine, figura, substantia sumptas. Colore sunt alba, viridia, lutea, cerea, rubra, ex punice rubentia, castaneorum coloris, caerulea, ex caerulea nigricantia. Sapore acida, dulcia, medii saporis, austeriora. Magnitudine sunt magna, media, parva. Figura, longa, rotunda, acuminata. Substantia, mollia, dura, mediocria: in quibus-

dam caro ficior, facile ab osse separabilis, alius humidior, & pertinacius adhaerens. Sunt carne pruni & cute sub viridi, sed nucleo perfici, quae pruno perfica, adversariorum vocant auctores. Sylvestrem prunum Belgae *Stee-doozi* vocant, Graeci *αγριον*. Gal. libr. 2. de aliment. facult. *ὅτι πῶν ἀγρίων κοκκυμύλων αὐτὸ ἀποδίδεται πικρὸν ἢ μὲν γλυκύον*. *Es prunus sylvestris quam prunum apud nos etiam vocant.* Idem Aegineta, & Aërius. *ὁ δὲ τῶν ἀγρίων κοκκυμύλων καρπὸς — ὀνομάζεται δὲ καὶ τὸ ἄσπερον τὸ φυτόν τοῦτο ἀγριον*. Pro sativa pruno an vocē hanc usurparint Graeci non satis constat. Probabile tamen sit; quia apud Galenum libr. 9. c. 5. καὶ τόπος legitur. *αγριον καὶ βούων ἐστὶν ἄνθος β. prunorum sylvestrium sextarios duos, sorborum Ephesinorum sextarios duos.* Verbum *αγρίων* non solent addere Graeci, nisi & sativa planta idem nomen habeat. an *αποδία* arbor haec dicatur à Theophrast. supra libr. 3. cap. 7. examinavimus. Virgilio Spinus dicitur libr. 4. Georg.

Eduramque pyrum & spinos jam pruna ferentes.

Prunus.

Prunus sylvestris Dalecampii.

Notat Servius, prunorum arborem vocari spinum genere masculino. Quod de sylvestri accipe: domestica enim spinis caret. Domestica prunus in omnibus, cogniti orbis regionibus gignitur; terram amat solutam & hortensem, arbor nemini incognita, mediocrem altitudinem & crassitudinem assequitur, leviusculo vestitur cortice, folia fert lata, & quam sint rotunda longiora, circumferentiis ferrae modo incis: flosculi sunt albi. Fructus, ut dixi, facie valde differt. Flores emitit Aprili mense, aestate fructus maturi. Sylvestris prunus humilis, ac validis spinis munitus frutex est, sativae multo brevior ac minor, ramis tenuioribus, durisque, hinc inde spinis aculeatis. Folia habet angustiora, duriora, ac minora; flosculi etiam albidus sunt, quibus deflorescentibus si imber ceciderit: fructus in oblongum & inane corpus convertitur; *turcam* vocant Itali. Sereno si caelo deciderit, fructus sequitur quandoque major, quandoque minor, nonnunquam rotundus, non raro oblongus, è caeruleo virescens, officulo intus parvo, gustu admodum austero adstringens. Succum huius pro acacia usurpant; unde nomen acaciae Germanicae accepit. Primo vere florer, autumno fructus colligitur. Locis incultis reperitur, apud Belgas frequens.

Ὑλημα &c. vertunt. Nascitur peculiaris quaedam materia circa Memphim, non ramis, non foliis, vel tota forma proprietatem sortita, sed affectione quae accidit. Verte. nascitur circa Memphim, frutex quidam peculiaris, qui circa folia ac ramos, ac totam formam, reliquarum instar, nihil peculiare habet, sed propria quadam qualitate naturae afficitur. Το ὕλημα, ut supra cap. 9. libr. 1. dixi, frutex vel herba. Fruticem hoc loco expono, quia paulo inferius legitur, καὶ τὰ τῶν ὕλημα ὅς ἐστιν ἡ δένδρεος τις ἢ τῆς μέγιστος εἶποι, &c. Hunc locum Plinius parum feliciter vertit, ac cum

alia quadam arbore, quam hoc capite describit Theophrastus, confundit. libr. 13. cap. 10. *Sylvestris fuit* (verbum fuit in scriptis codicibus non reperitur) *Es circa Memphim regio, tam vastis arboribus, ut terni nequirent vel circumplecti.* (Scribe, inverso ordine) *ut vel terni nequirent circumplecti, unius peculiari miraculo, nec potum propter usumve aliquem, sed eventum, facies enim spinæ (exemplar Salmanticense, facies est spinæ. Toletanum, facies ejus spinæ. Fortè, facies ei est spinæ, scribendum.) Folia habet ceu pinnas, quae tactis ab homine ramis cadunt protinus ac postea renascuntur.* Magnus est error, ex frutice vel herba, arborem facere maximam quam tres homines circumplecti nequeunt, rectius Gaza το ὕλημα materiem reddidit. Materies quidem de frutice aliquo modo intelligi potest. Sed ὕλημα, ut supra probavi, frutex humilis vel herba. Idcirco ὕλημα sylvestrem circa Memphim fuisse regionem excogitavit Plinius, quod ὕλη apud Graecos sylvam denotet magnarum, ut plurimum, arborum. Theoc. eid. α β.

Παντὶ δὲ ἐν ὄρει τῆς ἀγρίας ὕλης.

Copiosam autem Es sylvestrem (immemsam Interpr.) in monte spectantes sylvam.

Proprie ὕλη Theophrastus materies, lignum, arbor destinata aedificiis & navibus. Theoph. libr. 5. ὅλως δὲ αὐτὸς ποῖα τὰ ὕλης ἐν ὄρει γρησμένη, καὶ ποῖα ναυπηγίῃσι, & οἰκοδομικῇ, πικροτέον εἶπεν, &c. Inter arbores illas, quae circa Memphim sylvestrem faciunt regionem, ὕλημα folio filicis vel pennae avis. Ponitur à Plinio veluti illius regionis magna ac sylvestris quaedam arbor; quod valde est ineptum, &

omnino à veritate alienum. Theophrastus postquam historiam absolvisset arborum quæ in Ægypto nascuntur, & terræ isti propriarum ultimo loco recenset, ὕλημα quoddam foliis filicis, quod memorabile esse tradit, propter qualitatem & affectum quendam peculiarem, quem non habent cæteræ plantæ. His omnibus expositis ita subjicit. καὶ τὰ μὲν ἰδία τῶν χόρτων ὅσα αὐτῇ διδόνται πρὸς τὸν ἄνθρωπον εἶποι, &c. Inter plantas Ægyptiæ terræ peculiæ, quas hoc capite describit, nullus est frutex vel herba, excepto hoc uno ὕλημα, quod postremo loco posuit. Cæteræ enim omnes arbores; ergo, ut alibi probavi, ὕλημα, hoc loco frutex vel herba. Hoc ὕλημα postquam delineasset, subjungit, omnes arbores, quæ in Ægypti regione proveniunt, miræ esse crassitudinis & magnitudinis, adeo ut circa Memphim Ægypti urbem arbor reperiat, quæ à tribus hominibus non potest circumplecti. ἀπὸ τριῶν δὲ ἄνδρῶν οὐ τῇ χερσὶ ἀσπαστέον. Hæc non potuit distinguere Plinius, sed confudit, & perturbavit, & inter excelsas & crassas arbores, quas terni homines circumplecti non poterant, hoc ὕλημα posuit, & regionem Memphiticam sylvestrem esse voluit, quasi ὕλημα foret sylva.

Καὶ τὸ πᾶν ὅλῳ μέρει ἔχει οὐ τὸ ἴδιον, ἀλλ' εἰς τὸ συμβαίνειν ἀπὸ τοῦ πάρος, &c. Hæc corrupta & depravata, καὶ τὸ πᾶν ὅλῳ μέρει ἔχει οὐ τὸν ἴδιον, ἀλλ' εἰς τὸ συμβαίνειν ἀπὸ τοῦ πάρος. Sententia est, nihil proprium habere hoc ὕλημα circa ramos & folia, totamque formam esse instar reliquarum plantarum, sed peculiari quadam naturæ qualitate affici. Τὸ συμβαίνειν παρὰ Plinius eventum interpretatur. Eventus quidem est, τὸ συμβαίνειν & τὸ συμβαίνειν; sed aliud planè est, τὸ συμβαίνειν παρὰ ὕλημα. Hic est seu qualitas fruticis vel proprietatis; vel affectus quidam fruticis vel herbe, à natura illi contingens, hac voce denotatur.

Πτέρυν. In Aldino & Basiliensi πτέρυν. Plinius πτέρυν, ut in vulgatis codicibus habetur, legit vel πτερίσι. Vertit enim, folia seu pinas habet. Quidam Botanici scribendum contendunt ὁμοιοπτερίσι; quomodo etiā legit Theodorus qui M. S. usus dicitur codice. Idem est siue πτέρυν siue πτερίσι legas. Filix enim πτέρυν & πτερίσι dicitur, quod folia habeat ὁμοιοπτερίνα, καὶ ἀνιπτερίνα ὡς πτέρυν, quod avis pennæ instar folia incisa & expansa habeat.

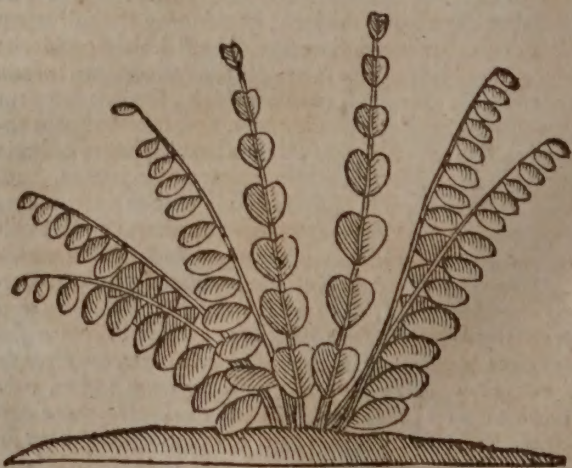
Filix Indica osmundæ facie.

*Αφαινωμένον. Basiliensis & Aldinus codex: ἀφαινωμένον. Theodorus ἀπαινωμένον. an Theodori an verò Constantini lectio melior, quis affirmabit? Nunquam mihi videre licuit plantam hanc à Theophrasto delineatam. Qui Ægyptum peragrarunt plantam hanc invenire hæcenus non potuerunt. Ego, inquit Guilandinus, istam diu, multumque in Ægypto circa Memphim, Heliopolim,

Taraim, & Alexandriam quæsitam, nusquam offendere potui. Nullam hujus mentionem facit Alpinus, nullam Bellonius, adeo, ut deperdita videatur. Ad nos ex India occidentali, ex Virginiis planta quædam allata foliis osmundæ, siue aquaticæ filicis, latioribus tamen, tota aliquin facie filicibus similis. Hæc humanum tactum ferre non potest, non tamen fugit. Qua parte ab homine tacta est, altero aut tertio, nonnunquam quarto die rubiginosa quædam apparet macula, quæ, non secus ac gangræna, humanum depascit corpus & sensum totum occupat ac extinguit, sic totum folium percurrit, & exsiccat. Exsiccatum alio subnascente decidit. Spinis nullis munita est hæc planta. Caulum nunquam vidi, an spinosus tempus docebit, non reticendum, quod hac æstate observavi, non tantum à tactu humano evenire huic plantæ quod dixi, sed & ab æris siccitate, tota enim propemodum æstate delituit, quæ fuit sicca admodum: periëre folia cuncta mense Junio, nec ante Septembrem nova prodire, cum initio Augusti rudimenta iterum ostendisset, quæ ob siccitatem subsecutam periëre, sine ullo meo damno, nam valde multiplicata radix, plures emisit novas plantas. Plantæ iconem addita tabella exprimit. Mirabilem plantam describit Garcias ab Horto lib. 2. cap. 27. Nascitur in Malavar planta miræ naturæ; nam si quis manum admoveat, ilico contrahitur. Folia polypodii, flores vero luteos habet. Nullus veterum hujus quod sciam mentionem facit. eam verò intelligere videtur, qui Americam descripsit, quoniam in Peru provincia plantam nasci asserit, cujus folia solo contactu siccantur. Hæcenus Garcias. An planta cujus iconem damus, eadem cum hac Americana sit, affirmare non audeo. Hoc observavi, à tactu, si non ab æris fiat siccitate, post dies quinq; vel sex folia contabuisse. Doctiss. Carolo Clusio in notis ad Garciam, non admodum absimilis videtur plantæ à Garcia descriptæ æschynomene, cujus Theophrastus hist. plant. 4. cap. 3. meminit: Opinionem hanc cur minus probem, facit, quod Garcias spinarum nullam facit mentionem. Deinde, non dicit Theophrastus contrahi folia, sed exsiccare, vel hebetata concidere. Fallitur & Simon de Tovar Hispanus, cujus mentionem non semel facit Carolus Clusius in suis Doctiss. Lucubrationibus, & plantarum historiis, quod acaciam eam censeat plantam, quam Franciscus Lopez Gomara (hic Americam descripsit, hunc intelligit Garcias) in historia generali, cap. 194. & 205. describit. Non nego acaciam in occidentali India reperiri, Americanam enim à Rodolpho Walburch, dum viveret, Pharmacopœo diligentiss. accepi. Differt hæc ab Ægyptiæ, quod flos huic admodum flavus, cum Ægyptiæ sit pallidus aut subflavus, Ægyptiæ spinis pluribus donata, hæc paucioribus: denique folia hujus dilutiora, viridiora Ægyptiæ, hæc Americana acacia non est, planta filicis folio cujus meminit Theophrastus, quod frutex sit plāta à Theophrasto descripta, arbor acacia; sed nec filicis folio, aut pennæ avis, sed tanacetii, vel scorpioidis leguminosæ. Nugatur Nicandri Scholiastes, cum Heliotropium plantam filicis folio putat, quam hoc capite describit Theophrastus. Vide cap. ult. lib. 7. an ab Apollodoro Æschynomene vocata sit, affirmare nequeo. Plin. lib. 24. cap. 17. Adjecit his Apollodorus assessor ejus herbam æschynomene, quoniam appropinquante manu folia contraheret. Contrahi non scribit folia Theophrastus, sed exsiccare, aut hebetata concidere, si Gazam sequamur.

Cardiaca Mulleriana Indica.

Sed & Petrus Mullerius Professor & Botanicus Groningensis celeberrimus, iconem ejusdem plantæ (ab hac

hac tamen multum diversa) ad me misit, ex Brasilia delatam: cujus ipsamet verba ad me descripta hic addam. "Hanc iconem mihi exhibuit naclerus quidam, curiosus rerum naturalium, quam manu sua depinxit ad vivum, dicit esse fruticem facie buxi vulgaris, altitudinis cubitalis, quem circum civitatem Olindam in Brasilia devastatum copiose satis ait nasci, absque floribus aut fructu. Foliola expensa cordis referre formam, verum; si modo quis digito ramulum attigerit, mox omnia foliola istius ramuli complicari, reliquis explicatis manentibus. Hujus vivas aliquot plantas in reditu proximo adferet nobis, cum indigenis nominibus. "Quid si Cardiacæ arborefcens Muleriana? nostra enim insignia cordis gerunt formam. Hæc ille.

Κ Ε Φ. Δ.

C A P. IIII.

De celte, & paliuro, & palmis Africæ sitientis: & Mero monte, ubi Liberum patrem natum fabulantur, deque malo medica, & persica.

Εἴς τῃς τῶ λωτοῦ, τὸ μὲν ἴδιον γένος ὁ μέγας, ἡλικὸν ἀπὸ τοῦ μικροῦ ἐλαττον. φύλλον δὲ, ἐντομας ἔχον καὶ περὶ ἑαυτὸν. τὸ μὲν ξύλον, μέλαν γένος δὲ αὐτοῦ πλείω διαφοράς ἔχοντα πῶς καρποῖς. ὁ δὲ κδρὸς ἡλικὸς κύαμος. πεπαίνεται δὲ ὡς αὐτὸς οἱ βοτρυες, μεταβάλλων τὰς χροιάς. φύεται δὲ κατὰ περὶ τὸ μύρτα τῶν ἀλλήλων. πυκνὸς δὲ τῶν βλαστῶν ἐστὶν ἡλικὸς δὲ ἐν τοῖς λωτοφάγοις καλεσμένοις γλυκύς ἢ δὲ αἰσινός. καὶ ἐπὶ πρὸς τὴν καλλιὰν ἀναθῆναι. ἡ δὲ αὐτὴ ἀπὸ τοῦ λωτοῦ. ἐστὶ γὰρ καὶ πικρὸν γένος. ποῖσι δὲ καὶ οἶνον ἐξ αὐτοῦ. πολὺ δὲ τὸ δένδρον καὶ πολὺ καρπὸν. τὸ οὖν Ὀφέλλε σφαττόπιδον ἡνίκα ἐθαδίζεν εἰς καρχηδόνα, καὶ τὴν φασὶ πλείους ἡμέρας ἀπολαττόντων τῶν ὀπιτηδείων κεχεῖσθαι. ἐστὶ μὲν τὸ οὖν τῇ νήσῳ τῆς λωτοφάγιας Θάερδι καλουμένη, πολὺς. αὐτὴ δὲ ἀποκαίεται καὶ ἀπέχει μικρὸν ἢ μὲν ἐνταῦθα μόνον, ἀλλὰ πολλὰ πλείων ἐν τῇ ἡπείρῳ. πλείων γὰρ ὅλως ἐν τῇ Λιβύῃ κατὰ περὶ εἰρηται. τοῦτο δὲ ὁ παλιurus ὅς ἐστιν. ἐν γὰρ ἑσπερίῳ, τοῖς τοῖς εἰς καὶ οἶνον χερῶνται. διαφέρει δὲ ἐκ τοῦ λωτοῦ τῶν λωτοφάγοις. ὁ δὲ παλιurus ἡμυνώδες τοῦ λωτοῦ. φύλλον δὲ παρόμοιον ἔχει τῷ ἐνταῦθα, τὸν δὲ καρπὸν διάφορον οὐ γὰρ πλάττον, ἀλλὰ εὐρογύλον καὶ εὐροθρόν. μέγας δὲ ἡλικὸς τῆς κέδρου ἢ μικρὸς μέγας. πυρρὸν δὲ ἔχει οὐ συνεσθιόμενον κατὰ περὶ τὰς ροαῖς. ἡ δὲ οὖν δὲ τὸν καρπὸν. καὶ ἐὰν τις οἶνον ὀπιχῇ, καὶ αὐτὸν ἡδὺ γίνεσθαι φασὶ, καὶ τὸν οἶνον ἡδὺ ποιεῖν. Ενὶ οἷς δὲ τὸ λωτὸ δένδρον ἡμυνώδες εἶναι καὶ πολὺ κλάδον. τῷ στελεχεῖ δὲ ὁ παλιurus τὸν δὲ κδρὸν μετὰ τὸ κάρυον ἔχειν. τὰ δὲ ἐκ τῶν σαρκεώδεις ἀλλὰ δερματωδέσπερον. ἐσθιόμενον δὲ, ὅτι ἔτω γλυκύ, ὡς ὅσπερ μόνον. καὶ τὸν οἶνον, ὃν ἐξ αὐτοῦ ποῖσιν, καὶ διαμύειν, ἀλλὰ ἡ δὲ οὖν ἡ τρεῖς ἡμέρας εἴτ' ὀξύνει. ἡδὺ μὲν οὖν τὸν καρπὸν ἐν τοῖς λωτοφάγοις. ξύλον δὲ καλλιὰν τὸ ἐν κυρηναίᾳ θερμότερον δὲ εἶναι τὴν χώραν τῶν λωτοφάγων. ὁ δὲ ξύλον τὴν ῥίζαν εἶναι μελαντέραν μὲν πολὺ πυκνὴν δὲ ἥτιον καὶ εἰς ἐλάττω χρησίμην. εἰς γὰρ τὰ ἐγχέαι δία καὶ τὰ ὀπιτηδέματα χερῶνται. τῷ ξύλῳ δὲ εἰς πικρὸν αὐλοῦς καὶ εἰς ἄλλα πλείω. ἐν δὲ τῇ μὴ ὁμοιῇ τῆς λιβύης, ἀλλὰ τὴν πλείω φύεται, καὶ φοινίκας μεγάλους καὶ καλοῦς. ἢ μὲν αὖτ' ὅπου μὲν φοίνιξ, ἀλμυρὴ δὲ εἶναι καὶ ἐφύδρον τὸν τόπον. ὁ δὲ ἐν πολλῇ βάθει σφόδρα, καὶ ἡδὺ. εἴτα δὲ τὰ αἰλικῶν πλείων ὄντων ἀλλήλοις. ὅπου τὰ ἄλλα φύεται, καὶ ξηρὸν καὶ αἰσινόν. ἐνιαχὲς δὲ καὶ τὰ φρέατα εἶναι ἡμετέραν ὀργάνων, ὡς ἐπὶ τοῖς ὑγροῖς ἀπὸ τοῦ χηλῆος ἀνι-

"Ο καὶ αὐτὸς. Bellonius cassiam nigram purgatricem Theophrastum his describere putat lib. 2. observat. cap. 37. Itaque nullum in universa Theophrasti historia locum inveniētes, quæ cassiæ convenit, statuimus nullam ejus mentionem fecisse, nisi forte tertio capite libri quarti, ubi scribit, ipsi relatum, arborem circa Memphim tantâ magnitudine esse, ut tres homines nequeant ejus amplecti caudicem; nam cassiæ arbores istæ minores non sunt nostris juglandibus, &c. In tanta brevitate nihil affirmare audeo, de cassia supra egi.

καὶ ὅτι πολλὰ. Malè in Aldino & Basiliensi codice καὶ πρὸς τὸν καὶ πρὸς legendum, sed vulgata placet. De silphio, ejusque succo vide cap. 3. lib. 6.

Celtis proprium genus, præstat magnitudine, quanta pirus, aut paulo minore. Incisuras folium habet, ac ilicis esse videatur. Materies nigra. Genera ejus plura, fructibus inter se discreta produntur. Fructus magnitudine fabæ, maturefcit uvarum modo, varie colores immutans. "Nascitur quemadmodum myrta adversa inter se, densus super germina, editur ab iis quos Lotophagos vocant, prædulcis, suavis, innocuus, atque etiam bonæ frugis. Ventribus est suavior, qui sine ligno interiori est: nam vel genus hujusmodi redditur, & vinum eo exprimitur. Multa hæc arbor, fructuque copiosa est. Exercitum itaque Ophelli, cum in Carthaginem proficisceretur, vel eo fructu diebus pluribus pastum commeatuum defectu, accepimus. Est igitur in insula Lotophagia Pharide vocata larga copia, & cæterum non minor in continenti, sed longe largior est. Plurima enim hæc omnino in Africa, & paliurus, ut retulimus: quippe apud Hesperides hisce ad urendum utuntur. Sed hæc celtis distat ab ea, quæ Lotophagorum. Paliurus certe fruticosior est, folio huic nostrati simili. Fructu diverso. non enim lato, sed rotundo, rubroque: magnitudine, qua cedri, aut paulo minore. Nucleum non mandendum, modo acinorum punici habet. "Fructum vero jucundum per se. Atque si quis vinum infundat, tum ipsum suaviorem, tum vinum suavius reddi asseverant. Nonnulli & celtim arborem fruticosam, ramosamque tradunt, & caudice firmo, vel fideli, fructu nucobducto, parte externa minime carnosa, sed fortius pelliculari. Cibo non tam dulci, quam gustatu alias grato, & vinum, quod eo exprimitur, non nisi binos, & ternos dies durare, dein accescere. Suaviorem itaque fructum apud Lotophagos esse: materiem autem optimam in Cyrenæa provincia, tractumque Lotophagorum fervidiorē confirmant. Radicem autem esse quidem multo nigriorem, quam lignum, sed minus spissam, & ad pauciora accommodam. Quippe tantum ad punctiones, & glutinamenta que usui est. Lignum, tibiis, & aliis plerisque expetitur. Parte autem Africæ, qua nunquam pluit, pleraque alia, & palmas magnas, atque optimas provenire ajunt. Cæterum ubi palma, falsilaginem, & rigum esse locum, nec admodum in profundo aquam comperiri, & dulcem, & ibi falsam invicem propinquas. At ubi reliqua oriuntur, solum siccum, & omni aqua orbatum esse: alibi vero puteos etiam esse centum passuum, ut non nisi jumentis per vertiginem haurire possint. Quamobrem mirum quo tandem pacto effossæ sint altitudines tam profundæ.

Igitur

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Εἰς τὴν τοῦ Λωτοῦ. Cūm narravit lotum & Paliurum, ad earum historiam descendit, atque exit ab Ægypto. Ita vides discerptum propositum. Nam primum de arboribus in agendum fuit, quæ regionibus omnibus communes sunt: deinde de propriis, tum de raris ac mirabilibus, & quæ Aristoteles appellat, ἀειτνά.

Πρὸς τὴν κελίαν ἀναγνῶν. Theodorus, atque etiam bonæ frugis. Sanè laxa interpretatio, & ambitiosa. ventriculo utilis. Lege ἀπὸ τοῦ Λωτοῦ, non autem πάλω. & lege Λωτοφάγος. Theodorus omisit. αὐτὴ δὲ δόξα καὶ τῆς, & ἀπὸ τοῦ Λωτοῦ. Ea insula sita est haud longè à continenti.

Ὁ δὲ πάλωτος. Male interponit historiam Paliuri. Namque Loti mox repetet narrationem.

Ἦδω δὲ τὸ κερπιδίον. Theodorus addidit: per se. Idem, τὰ τελέχεια. & τὰς: caudice firmo, vel fideli, ambiciosissime.

Τὸν δὲ κερπιδίον αὐτὸν κερπιδίον ἔχειν. Theodorus, Fructu nuce obducto. Nux igitur non erit totus fructus, sed putamen. Declarat deinde cujusmodi sit ea nux, quippe coriacea. Talis quoque est castanea: quæ nihilominus in genere nucum numeratur.

Εἰς τὴν κελίαν ἀναγνῶν. Theodorus, glutinamenta. Sanè nondum intelligo, sed tessellas voluit significare, & alia ejusmodi. Lignum enim radicis rarius, admittit gluten. Plinius cum τὴν ἰχθυοειδῆ, quasi glossmate explicasset: cultellis, inquit, capulos: τὴν ἰχθυοειδῆ, latius est interpretatus. brevèsque, inquit, alios usus. Infra apertius probabis sententiam nostram.

Εἰς τὴν κελίαν ἀναγνῶν. Nunc arborum genera repetit, quæ tametsi communes sunt, diversarum tamen regionum naturam patiuntur.

Ἀπὸ τῆς κελίας. Theodorus, per vertiginem. Machinis jumentorum aut hominum opera circumactis. Καὶ δὲ μὲν ποτὶ. Theodorus legit, ἵππων, & convenit.

Ὁ δὲ ἰσθμὸς τοῦ ποταμοῦ. Sic lege. Est ὁ ποταμὸς, quem etiam medici, ἰσθμὸς, Italia Porcelletam vocat. Mirum in locis aridis inveniri. Nam apud nos ferme sub hydris, carinato dorso, & multipes est. Non tam cūctis ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, ut scriptum est, quam συσφαιρόμενος, id est, conglobans sese. Serpentes atque alia

oblonga in spiras se colligunt: at ille Asellus, sicut & Brina-cens, in pilam.

Καὶ εἰς τὴν κελίαν ἀναγνῶν. Theodorus legit, εἰς τὴν κελίαν ἀναγνῶν. Reddit enim rationem, quæ arbores udis assuetæ locis, etiam in aridis provenire queant. Quippe si εἰς τὴν κελίαν ἀναγνῶν: haudquaquam opus habeant, ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς κελίας. καὶ αὐτὸς τὸν ποταμὸν, & τὴν κελίαν ἀναγνῶν.

Ὁ δὲ τὴν κελίαν ἀναγνῶν. Theodorus huic parti mutile, atque obscure multam asserere lucem conatus est. Sic leges, αὐτὸς καὶ τὴν κελίαν ἀναγνῶν. Quæ sequuntur majore cura corrigenda curabamus, quam fecisset Harpalus, ut aleret Ederam in Asia. Verum equidem atque ille, operam lusi. Ad hunc modum meditabar. Διὸ καὶ ὁ ἀδελφός μου εἰς Ἰνδίας ποτὶ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς κελίας ἀναγνῶν. λέγεται, καὶ αὐτὸς, καὶ ἡ εἰρηστική. εἴτα μὴ εἴναι. scilicet λέγεται post Merum montem, neque in cæteris. Asiæ partibus, præterquam in Media. Iccirco dicas, τὸν ποταμὸν καὶ τὴν κελίαν ἀναγνῶν. Propterea quod ad Pontum pertinet: cui Edera sit familiaris. At Plinius id quoque negat. Ait enim in Media Harpalum ferendæ Ederæ studium frustra posuisse. Plutarchus pessime assignat causam in symposiis: quia calida planta sit, calida loca aspernari. Hoc melius nos ex Aristotele. quedam enim in similibus, quedam in dissimilibus proveniunt. Illæ, quod convenient: hæ, quod resistant. verum is non est locus. Verbum διὰ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς κελίας ἀναγνῶν Theophrasti expressit Plutarchus simili, φιλονεικῶν. Leges, τὸν ποταμὸν καὶ τὴν κελίαν ἀναγνῶν, negativè. Et nota, ἀναγνῶν, pro eo, quod est, coacta.

Τὰ δὲ τὴν κελίαν ἀναγνῶν. Lege, ἀφ' ἑνός, ex Athenæo. Contra apud Athenæum καπνίται, non autem καπνίται. Item hic ita leges ex eodem: Ὅσον μὲν ὁ ποταμὸς, καὶ ὁ ποταμὸς ἵσον τὸν ποταμὸν, καὶ ὁ ποταμὸς ἵσον τὸν ποταμὸν. Et mox, ἐπὶ τὴν κελίαν ἀναγνῶν. καὶ ὁ ποταμὸς ἵσον τὸν ποταμὸν. φάσμα. δεῖν δὲ εἰς τὴν κελίαν ἀναγνῶν. καὶ ὁ ποταμὸς ἵσον τὸν ποταμὸν. &c. Quam lectionem etiam agnovisse videtur Poëta. Laurus erat. Hoc enim deerat, ἀφ' ἑνός. Et, Membris agit atra venena. Vnum litigant: Sit ne Citrium, an Arancium, quia dicit, Arbor ingens. Sane meminere Arancii folia non esse Laurina, sed longe diversa. Sunt enim duplicia, sive potius geminata. Quod autem Theophrastus ait, τὸν ποταμὸν καὶ τὴν κελίαν ἀναγνῶν, αὐτὸς εἰποῦν. καὶ fecit in primo libro.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

Λωτός. Lotus hæc, est Celtis Plinii lib. 13. cap. 17. Italorum perlaro sive Bagolaro, & Bergomatibus Romiglia, nobisque Alisier. αὐτὸς δὲ, mendose pro αἰσιν ἀναγνῶν. Sed hic error etiam interperat Plinii tempore. Sic enim vertit: Incisura folio crebriores: alioquin ilicis viderentur.

Τὴν κελίαν ἀναγνῶν. καὶ τὸν ποταμὸν καὶ τὴν κελίαν ἀναγνῶν. &c. Ea germana lectio, cui suffragatur Plinius. Sed non dissimulabo me hanc notam in nostra Loto desiderare. Non sunt enim ut myrti fructus ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς κελίας ἀναγνῶν, etiam si gemini pingantur nonnulli.

Πρὸς τὴν κελίαν ἀναγνῶν, id est, ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς κελίας ἀναγνῶν, ut in ea voce hunc locum videre poteris expositum in Crispiniano Lexico. Aliud est ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς κελίας ἀναγνῶν. Ἦδω δὲ τὸ κερπιδίον. & Plinius, melior sine interiore nucleo. Hæc Lotus secunda frequens in Sabaudia: fructus vocant Ambrozelles, in Provincia Amalanches, & arborem Amalancher. Καὶ τὸν ποταμὸν καὶ τὴν κελίαν ἀναγνῶν. Alia est Lotus Polybii apud Athenæum lib. 14. Arbor spinosa, foliis rhamnii paulò longioribus & latioribus, fructu, cum maturerit, coloris puniceo, intus nucleo parvo, &c. Quas notas omnes illius loci in Zizypho Cappadociae, non verò communi & urbana reperies. Παλιούρι. Hæc Paliurus Africana, de qua ex Theophrasto Plinius lib. 13. cap. 19. non est agrifolium, sive aquifolia, id est, αὐτὴν hunc auctori diversā ἀπὸ τῆς αὐτῆς ex ilicis genere, potius est zizyphus sylvestris: fructus, sylvestres jujubas vocant. Veram Africæ Paliurum describit ita Ioann. Leo Africanus cap. de Zaxfa, Spinosa arbores, quarum fructus Rabich vocatur Arabice, cerasis minores, zizyphis similes fere sapore, &c. Τὴν κελίαν ἀναγνῶν. lege τὴν κελίαν ἀναγνῶν, vel potius τὴν κελίαν ἀναγνῶν: & καὶ τὸν ποταμὸν καὶ τὴν κελίαν ἀναγνῶν. Sic enim fructus cedri.

Παλιούρι. Ἦδω δὲ τὸ κερπιδίον. Sic enim fructus cedri. Ergo edulis est fructus paliuri huius, sed non agrifolii baccæ. Plinius ex hoc loco, Cyrenaica regio loron suæ postponit paliuro. Fruticofior hæc fructuque magis rubens (non malè, licet Theophrastus Loti prioris fructum rubere ante maturitatem tacuerit. rubescit enim. dicebatque idem Plinius totum fructum esse tunc colore croci.) cujus nucleus non simul manditur: jucundus per se (id est fructus sine nucleo) atque suavior è vino, quin & vina succo suo commendans. Hæc adduxi ut Plinio succurrem, immeritò hic culpato à viro

alioquin eruditissimo, qui etiam fullitur, quum censet in Theophrasti codice mendum subesse, quia scriptum sit καὶ τὸν ποταμὸν καὶ τὴν κελίαν ἀναγνῶν: nec enim τὸν ποταμὸν καὶ τὴν κελίαν ἀναγνῶν tribui puniceis. Atqui legat ipsum auctorem lib. 2. de Causis cap. 9. ubi disertè ait puniceam καὶ τὸν ποταμὸν καὶ τὴν κελίαν ἀναγνῶν. Et in distinctione puniceorum lib. 1. cap. 9. ejusdem operis dicit, quod quedam ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς κελίας ἀναγνῶν. Nolo pluribus.

Εἰς τὴν κελίαν ἀναγνῶν. Alii ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς κελίας ἀναγνῶν. Integra lectio ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς κελίας ἀναγνῶν, id est, bene crassum, sive præcrassum, ut Plinius. Metè τὸν ποταμὸν καὶ τὴν κελίαν ἀναγνῶν, alibi sumi observavimus: & hic μέγα legend. Ὅσον μὲν ὁ ποταμὸς, καὶ ὁ ποταμὸς ἵσον τὸν ποταμὸν. Vide Plin. lib. 13. cap. 17. de Loti vino. Et τὸν ποταμὸν καὶ τὴν κελίαν ἀναγνῶν legi prorsus debet, eis δὲ τὸν ποταμὸν καὶ τὴν κελίαν ἀναγνῶν, etiam Plinii auctoritate justisquæ aliis rationibus, quas in Lexico Crispiniano invenies in fine observationis huius vocis lotis.

Ἀλυσί. Ὁ δὲ τὸν ποταμὸν καὶ τὴν κελίαν ἀναγνῶν. si videatur. Nam mihi ut scriptum, visa est non modo tolerabilis, sed etiam elegans oratio. Τεχνητά. hic locus exponitur in Lexico Crispini in voce τεχνητά. Βαθὺν quidem sunt altitudines etiam Ciceroni: sed si ad verbum effusas altitudines convertas, malè falsus & nasutior aliquis videat, quod in altitudinem excavetur terra, non verò altitudo. Idem mollius exprimere studui sensu auctoris servato. Nec enim necesse verba admetiri, & sua cuique lingue proprietates, cujus observatione interpret astringitur. Hæc simul & semel liceat excusare. Εἰς τὴν κελίαν ἀναγνῶν. Sic passivè complutus dicitur à Solino. τὸν ποταμὸν καὶ τὴν κελίαν ἀναγνῶν. perpetuò sitientia Africæ, dicit Plinius lib. 10. cap. 73. ubi videbis quedam huius loci, ut, quod, in Africa major pars ferarum ætate non bibant, innoxia imbrium, est.

Ἐξ ὧν. Exemplo sunt cameli, de quibus Plinius lib. 8. cap. 18. Sirim & quatruiduo tolerant, implenturque cum bibendi occasio est, & in præteritum, & in futurum, &c.

Τὸν ποταμὸν καὶ τὴν κελίαν ἀναγνῶν. videbis Plinius lib. 10. cap. 72. Ὁ δὲ τὸν ποταμὸν καὶ τὴν κελίαν ἀναγνῶν. Videbis in Crispiniano Lexico huius loci expositionem copiosam, & correctionem in voce ὁ ποταμὸν καὶ τὴν κελίαν ἀναγνῶν.

Διὸ καὶ ὁ ἀδελφός μου εἰς Ἰνδίας ποτὶ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς κελίας ἀναγνῶν. Hæc convertit Plinius lib. 16. cap. 34.

Καὶ τὸν ποταμὸν καὶ τὴν κελίαν ἀναγνῶν. ut lateat ante exceptionem negati-

Hi n. statim digressi venerunt ad viros lotophagos
Neq; vero Lotophagi meditantur sociis perniciem
Nostris, sed ipsi praeberunt lotum gustare.
Horum autem quicumque lotum comedisent, aequè ac
mel suavem fructum,)

Non amplius renunciare volebant, neque redire.
Sed illic volebant cum viris lotophagis
Lotum edendo manere, reditusque oblivisci.
Virgil. in culice.

— Inter quos impia lotos,

Impia quae socios Ithaci moerentis abegit.
Apud Euripidem amores appellantur deliciae loti; λω-
τοφάγους, ἡλίου ἀγνοῦ βόις loti amores & solis castae boves.
Apud Lucianum loti vocabulo deliciae sermonis saepe si-
gnificantur. τοσούτω πινάμοι λόγων ἀμεσσησίαν κατισκιδύουσιν, ὥστε
καὶ τὰς σιγῆρας ἐκείνας, εἰ πάντες ὄρεται ἐχέουσιν, & τὰς ἀηδονίας καὶ τὴν ὀμήρου
λατὸν ἀρχαῖον δόξαν ἐξέου οὕτω θρασυτάτη φθέρηται. Tantā verborū
ambrosiam mihi affudit, ut mihi plane videretur Seirenas
illas, si quae unquam fuerunt, & lusciniās, & lotum illam
antiquam Homeri referre: adeo divina quaeque loquebatur.

Περὶ τὴν καλλιὰν ἀραχὴν. Vertunt, bonae frugis. Rectè ma-
gnus Scaliger interpretationem laxam & ambitiosam
scribit. πρὸς τὴν καλλιὰν ἀραχὴν, idē quod εὐσμάχον, quod sto-
cho, ori ventriculi, utile ac gratum est. Diosc. loco citato,
μεῖζον πεπρωτός, γλυκύ. βρώσιμον, εὐσμάχον, καλλιὰς περιωπὴν.
pipere majorem (fert fructum) dulcem, edulem, stomacho a-
ptum, quique alvum sistit. Plinius. Ferunt ventris non sen-
tire morbos, qui eum mandant. Ita etiam in Antiquo co-
dice. Scribe mandunt, id est, comedunt. Venter, uti καλλιὰ
ἀντὶ τὸ σμάχον, pro ventriculo accipi debet. εὐσμάχον quae
stomacho utilia vel adstringunt vel roborant. καλλιὰ dicun-
tur, ut Cato & Cellas loquuntur, quae bonā faciunt alvum.
καλλιὰ Medici vocant, quae leniter, plusquā tamen natura
faceret, alvū ducūt. Diosc. l. i. c. 13. de cerasis, καλλιὰ εἰς αὐτὴν
πρὸς γλαυκὰ λαμβανόμενα, εὐκαλλιὰ τυχάνει, ἔχει καὶ ἰσχυρὰ καλλιὰν, &c.
Ἡδὼν δὲ ἀπὸ τῆς. Male in Aldino & Basilienfi πρὸς τῆς
legitur. Plinius loco citato. Melior sine interiori nucleo,
qui in altero genere offensus videtur.

Καὶ εἶναι. Plin. loc. cit. Vinum quoque exprimitur illi, si-
mile mulso, quod ultra denos dies durare negat idem Nepos.
Hoc de altera loto Theoph. ubi non denos, sed duos du-
rare vix dies scribit. Vide quae infra dicuntur.

Lotus Durant.

Πολὸν δὲ ἴσθ' ἀδελφῶν. Quæri solet inter Botanicos, quæ ar-
bor sit, quam loti nomine descripserunt veteres. Botanici
fermè omnes, uno alterove excepto, afferunt Italorum
perlato, Lotophagorum lotum. Qui id negant hoc utun-
tur argumento, quod in Italica loto baccæ ab arboris de-
pendent ramis sicut cerasa, non ὡς λωτοφάγους, ut myrta. Hoc
argumentum ipse Plinius solvit, si ad verba ejus diligen-
ter attendimus. Nascitur densus in ramis myrti modo (cir-
ca Syrtis & Nasamonas) non ut in Italia cerasi (subintel-
lige modo.) Ergo in insulis tantū ὡς λωτοφάγους loti fructus,

quanquam aliquando & in ipsa Italia, fructum ferat πα-
ροικηλόν. Non raro enim alterna serie myrti modo fructū
producit. Hoc alibi testatur Plinius lib. 16. cap. 31. Lotos
sive faba Græca: quam Romæ à suavitatis fructus sylvestris
quidem, sed cerasorum penè natura, loton appellant. Romæ
ergo lotus non myrti facie, sed cerasi. Ideo in principio
lib. 13. cap. 17. Et ipsam Italiæ familiarem, sed terra mu-
tata; quod ὡς λωτοφάγους non producat fructum, ut in In-
sulis facit. Quando ergo scribit loton Africanam fructum
ferre myrti modo non cerasi, ut fert Romana, bene sibi
constat, & quod experientia observavit, rectè tradit. Ce-
rasorum naturam in Italia habet; myrti in Insulis Loto-
phagorum. Cerasi naturā habet, quod baccæ dependant
ex longis pediculis, ad instar cerasorum fructus. Magno
in errore versantur qui, Italorum perlato & Arudarach
Herbariorum eandem existimant plantam. Videant icon-
es, legant descriptiones Botanorum, Dodonei, Lobelii,
Mathioli, sine dubio diversissimas arbores affirmabunt.
Qui Zyziphum rutilam lotum Lotophagorum scribunt,
similiter falluntur. Loti materies, ut Theoph. lib. 8. c. 5.
docet, nigra, quæque non facile putrescit, validaq; est
in operibus; zyziphi sublutea oxyacanthæ aut pyrastro
non dissimilis, facile putrescit, ac in operibus admodū in-
firma. Fallitur & vir magnus, cum myrti modo, alter-
na serie, densum nasci scribit zyziphi fructum. Inspiciat
utriusq; iconē Lector, & ex æquo judicet. Zyziphus ven-
triculo noxium fert fructū, quē testantur Botanici filii
substantia seu essetia esse crassiori; si pro edulio assumatur,
difficuler concoqui. Idē asserunt, ægrè ac tardè descen-
dere, ventriculū gravare, ac paucum alimentum corpori
præbere. Simon Rethi πολλὴν δύσπεπτα εἶσι καὶ ἀσθενὲς βλαπτ-
καί, nisi forent difficilis concoctionis, & lieni officerent. Con-
tra lotos, ut dixi, ventriculo grata & apta. Zyziphus per-
petuo viret, lotus contra. Plin. lib. 16. c. 30. Præcipuè do-
mibus expetitur ramorū petulantia, brevi caudice, latissima
expansantium umbra, & vicinas domus sæpè transilientiū:
nulli opacitas brevior, nec aufert solem hyeme deciduentibus
foliis. Nulli cortex jucundior, aut oculos excipiens blandius.
Hec de zyzipho falsa, de loto vera. Cortice enim circum-
vestitur lævi, atq; è cæruleo colore eleganter virenti: Zy-
ziphus est caudice contorto, cortice scabro ac rimoso, in
quo nihil quod oculum delectet. Lotos, cujus imaginem
damus, arbor est pyri magnitudine, major altiorque, quā-
doq; quercum, juglandē, simileq; altas arbores superans.
Caudice est crassissimo; ligni materie dura nigricante; cor-
tice circumvestitur lævi, atq; è cæruleo colore eleganter
virenti; ramos promit vastos, longos, in latitudinē expan-
sos; foliis viret ilici proximis, marginib. incis ac ferratis,
asperis; quæ medio autumno flaccescunt. Baccæ rotundæ
pipere majores, è longiorib. dependentes pediculis, instar
cerasorum, initio virides, dein ex candido flavescentes, ex
inde rubentes, (quod tamē negant adversariorū auctores)
sed ubi maturuerint nigricantes, intus jujubarum nucleo.
Fructus suavis esui: vulgo pueris expetitus: dulcis namq;
& leviter adstringens, ita ut εὐσμάχον rectè dicatur. A-
pud Belgas in hortis colitur, raro floret aut fructū fert.
Apud Italos, Gallosq; Narbonenses frequens. Arborem
hanc à Clariss. Petro Mullerio Med. Doct. & Professore
Botanico Groeningensi accepimus, cui è semine natæ e-
rant ante annos aliquot plures plantæ.

Τὸ οὐδ' ὀφθαλμῶν, &c. Plinius loc. cit. Quin & exercitus
pastos eo accepimus, ultro citroq; cōmeantes per Africā. No-
tandū Plin. duas cōfundere lotos. Quæ præcedūt de vino,
& quæ sequūtur de tibiis Theoph. de altera tradidit loto.
Ἐστὶ μὲν οὐδ' ἐν τῇ νήσῳ τῆς λωτοφάγιας. Aldinus & Basileensis,
ἔστι μὲν οὐδ' ἐν τῇ νήσῳ τῇ λωτοφάγια. Stephanus insulā λωτοφάγια
vocari tradit. Strabo λωτοφάγια, lib. 17, ubi egregie de-
scribit Lotophagorū terram, συνεχὴς δ' εἰσὶν ἡ μικρὰ Σύρτις, ἡδὲ
ἡ λωτοφάγια Σύρτις λέγουσιν. ἔστι δ' ὅτι καὶ καλεῖται ἡ ἡδὲ λωτοφάγια
ἐκ τῶν καλλιὰν ἐκαστίαν. καὶ οὕτως ὁ πάλαιος τῶν σμάχων ἔκαστον καλεῖται
ἐκαστὴν τὴν ἀκαρπὴν ποιοῦσαν τὸ σμάχον, ὡς οὕτως εἰσὶν ἡ νήσοι τῇ ἐπείρῃ
ἥ τε λεγόμενα Κέρεινα καὶ ἡ μὲνιξ (scribe μὲνιξ). Stephanus μὲν-
ιξ ἡ νήσος πρὸς τὰς Σύρτις ἐπὶ πόλιν, Meninx insula prope Syr-
tes ὅς τις πόλις μετὰ τὴν πόλιν. τὴν δὲ μὲνιξ (& hic lo-
cus docet supra scribendum μὲνιξ) νομίζουσιν εἶναι τὴν τῶν
λωτοφάγων νήσον τὴν ὅφ' Ὀμήρου λεγόμενὴν καὶ δεικνυμένην σμάχον
καὶ βαμνὸς Ὀδυσσεύς καὶ αὐτὸς ὁ κερπὸς. πολλὴ γὰρ ἐστὶ τὸ δειδεῖν
ἐν αὐτῇ τὸ καλούμενον λωτόν, ἔχον ἡδὲ καρπὸν. πλείους δ' εἰσὶν ἐν
αὐτῇ πόλιν καὶ μία δ' ὀμάνουμος τῇ νήσῳ, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Σύρτις
πολλὴν καὶ πλεονέχουσα, &c. His continua est minor Syrtis, quam
Lotophagorum Syrtim etiam dicunt. Hujus sinus ambitus est
ferè CIP 100. oris latitudo 100. juxta utrumq; promontoriū,
quæ os efficiunt, insulæ adjacenti continenti, Kercinna scilicet
& Meninx, magnitudine æquales. Meningem Lotophago-
rum terram putant, cujus Homerus meminit, & signa quæ-
dam extant, & Vhsis ara, & fructus ipse. Nam lotos arbor
crebra in ea est, fructu suavissimo. Plura etiam in ea oppida
sunt,

sunt, sed unum eodem nomine quo insula; quin & in ipsa Syrti oppidula plura sunt. Ex hoc Strabonis loco lego ἡ μὲν οὖν ἐς τὴν Ἰσὴν τὴν λωτοφαγίαν. Ceterum insulam, in qua lotus, non Φάειν vocat, sed μένιξας Strabo. Quod etiam l. 3. tradidit, ubi ait ἀλλοιὰ πάλιν κελεύοντες λωτοφαγίαν τὴν ἐπὶ τὴν ἐκδομένην τῶν ἀνδρῶν μακροῦς Σύνταξις ἦναι, τὴν Μηνίξαν, ἐν δὲ τῇ μένιξει πικρὰν οὖσαν πτηνὰ καὶ περὶ τὴν ἐκδομένην ἐν δὲ Σύνταξις πάλανον μὲν ὁρεσφάγοντας οὖν πύπτεν τὸ τρέπον, οὐτ' ἔστιν ἡλῶν ἐν τῇ Ἀτλαντικῇ πελάγει μετὰ πολλὰ διαστήματα τῶν λιγυμένων περὶ αὐτοῦ. Rursum quoque alii vocantur Lotophagi, qui Meningem incolunt, alterarum insularum parvae Syrti praepositarum. Mirum ergo non est Homerum errores Ulyssis ita fabulae in morem descripsisse, ut pleraque extra columnas in Atlantico gesta ab eo fingeret. Plinius vero circa Syrtis & Nasamonas nasci tradit, ac Lotophagorum terram circa Syrtum majorem scribit lib. 5. cap. 4. Inde Syrtis major, circuitu 705. aditu autem 313. M. passuum. Inde accollit gens Lisipadam. In intimo sinu fuit ora Lotophagorum, quos quidam alachroas dixere, ad Philenorum avas. Uter rectius Plinius, an Strabo, videant in Geographicis peritiores.

De Paliuro Africana hæc tradit Plinius lib. 13. cap. 19. *Cyrenaica regio lotum suæ postponit paliuro, fructuosior hæc, fructuque magis rubens, cujus nucleus non simul manditur, jucundus per se, atque suavior è vino, quin & vina succo commendans.* Theophrastus paliurum hæc latius & fusius quam Plinius describit, qui Græci auctoris verba, non satis fideliter interpretatur. In paliuri Africanæ descriptione nonnulla consideranda; imprimis quod Theophrastus huic tribuat folium, vulgari simile. Vulgatè c. 16 lib. 1. folium esse spinosum tradit; ergo & Africanæ. Unde affirmo, paliurum quam lib. 15. describit Athenæus, diversam esse ab Africana Paliuro, quam depingit Theophrastus. Athenæi enim paliurus folia non habet spinosa. De hac vide quæ infra dicuntur. Theophrastus fructum paliuri *ἰσχυρὸν* scribit; Plinius magis rubere tradit, quam vulgari fructum. Rectè Theophrastus fructum simpliciter rubrum inquit; malè Plinius magis rubrum scribit. Vulgaris enim paliuri fructus, non rubet. Theophrastus nucleum non mandit ait; Plinius non simul mandit scribit; additque jucundum per se, atque suaviorem è vino, quæ de fructu Theophrast. non de nucleo. Fortassis corruptus codex: videtur enim aliquid deesse ac scripsisse Plinium, *cujus nucleus punico similis, non manditur, jucundus per se* (subaudi fructus; vel verba illa cujus nucleus punico similis non manditur, parenthesi include) *atque suavior è vino.* Sic cum Theophrasto conveniet Plinius. Non fit verisimile Plinium legisse ac in adversaria sua tantum retulisse *ἰσχυρὸν*, ἰσχυρὸν δὲ. Legit ut in vulgatis exemplaribus habetur, sed exscribentium negligentia verbum *punico* omisium, & *simile in simul* mutatum. Illud vix excusari potest, quod *ἰσχυρὸν* vertit *postponit*. Equidem non ignoro sæpè apud Græcos medicos *ἰσχυρὸν* poni pro excellere, *præstare, superare, melius esse*, quomodo hoc loco idem hoc verbum accepit Plinius, atque inde concepit Cyrenenses lotum paliuro postponere, quasi paliuri fructus excellentior foret, & longè præstantior loti, fructu. Græci auctoris mens est, Paliuri Cyrenaicæ sive Africanæ folium simile esse Græco paliuro; sed fructu differre, quem rubentem & rotundum profert Lybica, quum in Græcia planus sit, & latus. Falluntur qui jujubam existimant paliurum Africanam à Theophrasto delineatam. Caret jujube foliis spinosis, fructus præterea est oblongus: sed hoc non impedit quo minus cum descriptione conveniat: est enim ex oblongo rotundus. Nucleum continet ad mandendum non ineptum, maloque punico dissimilem, verum ut in oliva durum & longum. Alii agrifolium pro Africana paliuro habent, quod planta sit foliis undique aculeata, loto majoribus; fructu tedri rotundo, rubro, nucleum intus habente, jucundo, & gustui non ingrato; sed id certo asserere noluunt. Hanc propriè Africæ esse plantam. Unum impedit quo minus agrifolium pro Africana paliuro habeam; quod agrifolium fructum ferat esui ineptum, nucleum vero producat sapore non ingratum; cum Theophrastus paliuri nucleum ad mandendum ineptum, fructum esui idoneum tradat. Agrifolii multis in locis mentio fit. Alibi diximus, non esse ilicem aquifolium Plinii aut ilicis speciè, & improbamus illorum opinionem qui crategon statuunt, damnavimus illos, qui pro similace Theophrasti agnoscunt. Non esse agriam Theophrasti multis argumentis offendimus. An aquifolium Plinii sit de quo quæ sequuntur tradit, in medio relinquam. Lib. 15. cap. 24 aut biccas sine succo ferre, lib. 16. cap. 18. montes amare cap. 21. folia non decidere, cap. 24 eadem aculeata esse. Agrifolium, cujus imaginem exhibemus, frutex est, quandoque commodam habeat humum, ac cultura accedat, in arborem justam excrefcens, alioquin in crescendo

planta tarda, & ad fruticosas referenda. Caudex arbori mediocris crassitudinis; frutici non valde crassus; quorum ramuli lenti flexibiles, & læves, duplici cortice

Agrifolium anpaliurus Africana.

confecti, exteriori viridi ac lævi, interiore pallido, odoris ingrati. Materies ligni dura ac solida, gravis, foris candida, interius nigricans, quæ ligni Indici modo, (quod guaiacum vocant,) in aqua fidit, eique non admodum dissimilis est. Folia pulchrè, præsertim hyberno tempore, virent ac splendunt, lævia, glabra, carnosa, solida, saporis non tam ingrati ac cortex, brevî pediculo pendentia, laurinis fere similia, sed minora, ac pungentibus aculeis per margines angulosa; quos tamen senescente arbore vel pauciores, vel nullos habet, uti nec angulos: sunt enim tum nequitquam fimbriata. Flores albi & odorati, pulchri, parvi, plures simul, brevibus pediculis annexi, ut in lauro, quaternis foliolis & totidem apicibus constantes; in quorum medio baccarum rudimenta apparent. Hæ tandem rotundæ, ochri magnitudine, vel non multo majores, colore rubentes, ad instar asparagorum, umbilicate, gustu subdulces, cum tetro quodam sapore, quaternis intus nucleis, triangularibus ac striatis, diutissime ramis adhærent, nec facile decidunt; radix lignosa. Fit ex hujus arboris aut fruticis cortice, qui lævis est, viscum, quo in capiendis avibus aucupes ac rustici utuntur. *Corticem*, inquit, Ruellius, *derrahunt, & facta humi scrobe, locis uliginosis maxime, obruunt, frondibus arborum involventes, & inibi putrescere patiuntur. Quod serè duodenis diebus perfici solet. Tunc marcidum eruunt, & tantisper pilea contundunt, donec in viscum lentescat, demum in profluente, ut adherentes corticem reliquia sordesque sluitent, proluunt, & adjecto olei nucum momento, fistilibus recondunt.* Loca amat inculta ac deserta; tum & quibusdam locis juxta vias ac in sylvis reperitur. Solum molle odit, durum amat, perpetuo viret, bætaeque maturas autumnò ostendit, quæ non raro hyeme ramullos adhærent. Arbore Belgæ *Huist* vocant. Utrum paljurus Africana, quam Ioannes Leo cap. de rarfa describit, videant doctiores. *Spinose* inquit præterea hic arbores sunt, *cujus fructum Arabes rabich nominant. aliquanto minor est ceraso, sapore autem sitipho non adeo est dissimilis.* Verisimile admodum hanc arbore Africanam paliurum esse. Quæ enim de ea tradit Leo non male cum Theoph. rasti descriptione cõveniunt. *Ἐναι ἡ τὸ τοῦ λωτοῦ δένδρον.* Lotū hanc diversam à Lorophagorum loro ipse testatur Theoph. cum ait *διαφέρει ἡ οὐσία τοῦ λωτοῦ τοῦ ὡροῦ τοῖς λωτοφάγοις.* Aliam esse a lorophagorū loro, hæc etiā verba Theoph. declarant, *ἴδιον γὰρ οὐκ ἔστι κρεππὸν ἐν τοῖς λωτοφάγοις, εὐθὺς γὰρ καὶ δένδρον τὸ ἐκ κρεππῶν &c.* Aut hanc

bicæ fructus juglandis magnitudine, nucleo parvus. Rident Interpretem quod *πρωτον* i. *αυτου* *αλδου* interpretatus sit, molitur in farinam, i. *αυτου* *αλδου*, & *πρωτον* *πυυ*, &c. Que verba, inquit, sic vulgo accipiunt, & exponunt, quasi ex siccis huiusmodi fructibus, farina fieret apud Egyptios: quod ineptum. Qui enim queso ex siccatis eiusmodi fructibus, & pedibus tantum contusis farina posset fieri? In massas pedibus calcantes hunc fructum redigebant, & doliis condebant, ut servaretur. *αλδου* vocat massas, quales sunt ex farina confersa. Hæc qui scribunt, non videntur Athenæi, vel potius Agathoclis verba satis intelligere. Non dicit pedibus contundi, ac fieri farinam, nec ea interpretis mens; sed Egyptios hunc fructum siccare, siccatum in farinam redigere, eamque farinam (*πυυ* & inquit,) conculcare pedibus, ac in massam redigere, non secus ac triticum aut secale molitur in farinam, deinde pedibus conculcatur, ac in massam addito lacte aut aqua redigitur, id quod pistoribus & pueris tenellis notum. Oporteret etiam sit fructus siccatus. Recentem enim & humore plenum, qui in farinam molere vult, operam perdet. Utrum hæc arbores ad recentiorum cognitionem pervenerint, mox videbimus.

Τὸν δὲ καρπὸν αὐτὸν καλεῖται καρπὸν ἔχειν. Vertunt, fructum nuce ob-
 ducto; quod perridiculum, & falsum recte ait Doctissi-
 mus Salmalius. Nec melius interpretantur, semine inclu-
 so nucleo, vel hanc speciem loti fructum habere nuce inclu-
 sum. Corruptus Theophrasti codex errandi occasionem
 præbuit. Scribe cum Salmasio, καρπὸν αὐτὸν τὸν καρπὸν ἔχειν,
 fructum habet magnitudine & forma juglandis.

Guajacum Patavinum.

Hæc. Restat videamus an arbores quarum delineationem ex veterum Græcorum sententia examinamus, sint à recentioribus descriptæ. Nonnulli guaiacum Paravinum, quod aliis placet esse hebenum, pro loto altera Theophr. habent. Malunt alii guaiacum hoc esse lotum lotophagorum alteram, nucleis carentem. Caret hæc arbor foliis ilicis ferratis, nec satis cum alterâ convenit loto, quod vulgari loto magnitudine non multum cedit, nec frutici quam arbori propior sit, fructumque habeat acuminato cacumine, nisi forte ea solo natali resaliter se habeat. Pro cœli namque folique ratione variant admodum plantæ. Arbor est procera quæ pyro magnitudine non cedit, folio alterius lori latiore, sed non serrato, pyri non valde dissimili; baccas fert dulces, rotundas, acuminatis tamen cacuminibus: colore initio viridi, per maturitatem ex æruleo subnigricante. Baccæ hæc pediculis carent, calycibus tamen ima parte obducuntur, nec secus ac glandes, & myxæ arborum ramis & furculis feriatim adherent. In horto medico Lugdunensi colitur ex Italia allata, ubi multis in locis reperiri tradit Marthiolus in doctiss. ad Dioscoridem commentariis. Italiæ tamen familiarem negat. Variat hæc arbor fructu. In Italia semina bina, terna, aut plura, plana & spadicei coloris pro-

fert. Vicennæ verò & Bononiæ etiam ex semine Italico nata, fructum promit, feminis expertem, sola pulpa constantem. Alii laurocerasum lorum alteram existimant: quorum opinionem Boranicus celeberrimus, & in litteris exercitatusissimus ridet. Sed fallitur ipse. Adfert quidem rationem, quâ hanc Dalecampii Botanici excellentissimi opinionem refellat. *Dalecampii*, dicens, opinio non satisfacit, qui hanc stirpem Theophrasti lotum secundam esse censet: nam hujus fructus non nascitur myrti modo alterius, sive, ut Græcus habet, *ἡ δὲ καὶ τῆς μύρτης τοῦ ὁπίσθια*, sed racematim utæ modo: Sed fallitur optimus ac præstantissimus Clusius. Hæc Theoph. de loto lotophagorum tradidit, quam diversam à Lybica ipse scribit Theophrastus. Luculentissimè hanc arborem idem describit Clusius his fere verbis. *Lauro-cerasus justæ magnitudinis arbor est* (apud nos arboris magnitudinem non acquirit. Hyemis enim injuria, si adversus eam non munietur, quandoque perit) *caudice recto, multis ramis donato, qui cortice atrovi-
rente obducti sunt: novellis tamen omnino virentibus. Folia alternatim ramos ambiunt, non decidua, lauri latifolia, sive potius citriæ mali foliorum æmula, per ambitum nonnihil dentata, nervis aliquot ex media costa in latera excurrentibus, supernè splendens, infernè nequaquam. Color in vetustis ex atrovirescens, in novellis ex viridi pallefcens, si-
por amarus, nucleorum mali persicæ, aut amygdalarum amararum æmulus. Oblongus in summis vetustis ramis, inter superioris anni folia, fert hastulas, digitalis longitudinis, crassiusculus, in quibus brevi pediculo non erosi, & racemi in modum conferti, nascuntur flores candidi, quinque foliolis constantes, multis in umbilici ambitu staminulis præditi, cerasi, avium vulgo nuncupati, floribus non valde dissimiles, odoris tamen expertes, qui nullum fructus rudimentum præbuerunt, sed caduci admodum fuerunt. Supra hos rami germinant, & novella folia protrudunt. Fructus, quem in arbore se non vidisse idem Clusius asserit, sed qui Constantinopoli missus fuit, exigui pruni magnitudine, sebesten fructui proximus, foris niger, rugosus, pulpa præditus dulci ac eduli, cerasiorum vel brunnenisum in Moravia prunorum pulpæ modo, ossiculum continens fessili parte orbiculare, deinde sensim in oblongum tenuemque cuspidem definens. Bellonius libr. 1. observat. cap. 44. inter arbores virentes recenset Trapezuntinam quandam, ferentem cerasa: meminit & eo libello, cui de ratione cicurandi sylvestres arbores titulum fecit, c. 20. & laurocerasum appellat. Ejus tamen historiam non describit: nisi quod eodem capite illius ramum mali citriæ ramo æqualem faciat, & ejus prægrandem arborem Genæ in horto Principis D Oria postea se vidisse asserit. Cum verò hujus nostræ folia maximam similitudinē, cum mali citriæ foliis habeant, nec deficiant, & Trapezunte Constantinopolim, ut nomen indicat, primum allatam fuisse verisimile sit, eam esse omnino existimat Clusius, quâ Bellonius observavit. *Lauro-cerasi*, inquit, *quantum conjectura assequi possim, non en illi impostum a foliorum cum laurinis similitudine, & fructu cerasis æquali, tametsi postremo loco, ex Plini hæc historia id invenisse asserimet Bellonius*. Verum nusquam apud Plinium laurocerasi vocem me legere memini. Is quidem libr. 15. cap. 25 ubi cerasi genera enumerat, de cerasis lauro insitus agit. Minus quinquennium est, inquit, quod prodire quæ vocant laureæ, non ingrata amari tudinis insita in lauro. Sed de hac, quam proponimus, arbore ista intelligenda vix mihi persuadere queo. Lotum hanc esse alteram Theophrasti impedit, quod arbor evadat magna, lotoque aliquando non cedat. Alioquin plures loto peculiare noras habet. ramiosior est vulgari loto, (quo nomine sortè *ἡ γὰρ τοῦ τοῦ πολυκάδου* à Theophrasto dicitur) caudice recto assurgit & crasso: fructus forma & magnitudine juglandi non dissimilis: ovali enim forma, pruni magnitudine, sebesten fructui proximus, foris niger, rugosus, coriaceus, pulpa intus præditus dulci, cerasiorum, vel prunorum pulpæ modo. Lotum Polybiti, ziziphum rutilam quidam arbitrantur, quod aliis displicet. De zizyphis pauca hoc loco dicenda. Græcis *ζίζυφος* arbor & fructus dicitur. Cassianus Bassus libr. 10. cap. 42. *ἡ ζίζυφος φυτόν ἐστιν, ἢ ἐρηκῶν δὲ καὶ μέσση δὲ δένδρον ἀμετακινούμενον*. Zizyphon plantatur ex ramis è media arbore acceptis. Apud alios *ζίζυφος* scribitur. Myrepsus sect. 5. de Bechys antidot. 28. *ἡ ζίζυφος ἀπὸ τῆς ζίζυφου, ζίζυφος, ζίζυφος & ζίζυφος* reperitur. Simon Zethi *ζίζυφος* vocat. *ἡ ζίζυφος συμμετρήσθαι τὴν τὴν ζίζυφον & τὴν ζεζυφον*. Zizyphus communis medicosriter calida & humida sunt. Cretensis, teste Bellonio, zinziphion dicitur, lib. 1. cap. 18. Corrigendum Pallada cæmen de zizyphis, quo se gloriatur usu zizyphorum quartana curatum.*

olivis, aut ziziphis rutilis similes, albæ, fungosa sed dulci albaque carne præditæ, osseo intus nucleo caniculato. In hortis Belgii ac Germaniæ colitur; frigus utunque fert: sponte sua multis Hispaniæ & Italiæ locis nascitur, ibique floret æstatis initio; fructus autumnino maturefcit: frigidis regionibus raro floret, rariusque fert fructum. In horto medico Lugdunensi memini cum flore videre, in horto nostro nunquam floruit. Alteram zizyphum, si-

Injube, Zyziphus rutila.

ve rutilam lotum Polybii alii afferunt; negant alii; idque quod folia non habeat rhamno latiora, nec baccas ferat rotundas puniceasve, sed oblongas, aureasve porius quam rubentes. Accedit, quod zizypha esu ficubus, dactylisve haud persimilia sint, nec eosdem fructus odoris suavitare præcellant. Mirum in modum decipiuntur cum rhamno latiora negant. Non opus omni rhamno latiora sint; sufficit quædam genera rhamni angustiora habere folia. Cedunt latitudine zizyphis rutilis rhamnus primus, secundus Germanicus. Videat lector imagines rhamnorû, quas exhibent Botanici Mathiolus, Clusius, Dodonæus, Pena, Lobelius, Tabernemontanus & alii. Latiora esse nemo negabit: nec multo sint latiora opus est, sufficit latitudine rhamnos vincant. Nusquam tradidit Polybius lotum baccas ferre rotundas: magnitudine olivarum rotundarum esse scribit. τὸ μᾶλλον τοῦ ἐγγύθεν ἰσχυρὰν πρὸς τὴν ἰσχυρὰν. Aliud est dicere magnitudine μᾶλλον, aliud forma, ἰσχυρὰν, ὁμοίαν ἰσχυρὰν ἐγγύθεν, similis olivæ rotundæ. De phœniceo colore supra satis dixi, non repetam dicta. Color est qui spadix dicitur, in equis commendatus; nomen accepit à palmaceo furculo. Vide Gellium lib. 2. cap. 26. Nulla opus est probatione, Zyziphi rutili fructum phœniceo esse colore; qui contrarium defendunt sententiam, hæc de eo tradunt: E floribus baccæ exoritur olivarum instar primum virides, deinde subalbican-tes, post hæc aureo colore, & cum ad ultimam ætatem pervenerint rufescentes, in quibus nucleus offensus concluditur, olivæ similis. Quid opus ulteriore probatione? Confi-temur habemus reum. Libanius, ὁ δὲ τὸ φολίον παραδεί-κτει τὸ ἡμίμακρον, καὶ τὸ ἀσπρὸν καὶ τὸ ποικίλον, ὅτι τὸ πρῶτον ἐστὶν ἰσχυρὰν, καὶ τὸ δεύτερον ἰσχυρὰν, καὶ τὸ τρίτον ἰσχυρὰν. Paliuræ primi nascentis color spadiceus vel phœniceus, deinde rufescit, postea puniceus fit. Ziziphi fructus ex phœniceo rubescit. Ad ultimum argumentum respondeo; non dixisse Poly-

bium loti fructum simpliciter esu ficubus dactylisve per- similem esse, easque odoris suavitare percellere; sed de- tracto nucleo, ac cum alica tuso, gustu caricis ac palmu- lis non esse dissimili, odore suaviore. Odorem suavem acquirit, quod superflua humiditas, quæ ante obtunde- bat, vel impediēbat odorem, sublata sit. Plurima enim reperiuntur, quæ recentia inodora sunt, exsiccata o- doratissima evadunt. Non est vulgaris sive lotophagica lotus, zizyphus rutila, quod folia ilici non satis sint simi- lia, pyroq; magnitudine multū ipsa cedat, nec materiem habeat nigram, sed subluteam, albicantem. Plinius lib. 12. cap. 24. cyprum in Ægypto arborem inquit esse, fo- liis zizyphi. Quærit Doctissimus vir de quo hoc zizyphi genere intelligi debeat. Neutrquam, inquit, de zizypho vulgari, hoc est, rutila sumi potest; quæ folia habet incisuris striata ut ilex. Utrique de vulgari accipi debet. Nam albæ zizyphi folia, cum cypro exiguum habent similitu- dinem. Cypri enim folia nec salignis similia sunt, nec in- cana, sed viridia, ad instar vulgaris zizyphi, à quibus tan- tum differunt, quod incisuris careant. Rutila zizyphus arbor quæ ad pyri altitudinem raro aut nunquam assur- git, contorto caudice, cortice scabro, viris viniferæ fe- re simili, materie oxyacanthæ proxima: Rami sunt du- ri, læves ex nigro rufescentes, & ad singula internodia bi- nis aculeis fortibus ac firmis ejusdem armati, altero re- cto, altero hami modo incurvo, ut in rhamno tertio. Ab istis ramorum internodiis bini terni pluresque dodranta- les aut longiores ramuli emittuntur, junctorum instar lenti, flexiles, obsequiosi, tensesque instar virgularum sparti, coloris pallescentis; in quibus alternatim & im- pari ordine folia nascuntur, oblonga, haud magna, du- riuscula ut in vincapervinca, dilutior tamen viriditate prædita, levissime per ambitum serrata, tribus nervis di- stincta, rhamno tertio non dissimilia, sed majora. Flores ex foliorum ortu prodeunt, exigui, pallidi, mucosi, quin- que foliolis constantes, quales in rhamno tertio nascun- tur. Quibus succedunt baccæ ovali figura, olivæ magni- tudine, primum virides, deinde subalbican-tes, postea au- reo colore, & cum ad perfectam maturitatem pervene- rint rufescentes sive phœniceæ; in quibus osseus nu- cleus, olivæ nucleo similis, Pulpa ante maturitatem vi- ret, sapore austeriusculo, post maturitatem dulcis, & gu- stui non ingrata flavescit. In calidis provenit regionibus, in Italia & Narbonensi Gallia. Leguntur zizypha ad fi- nem mensis Septembris, una cum junceis ramusculis, & in manipulos colligata, laquearibus suspenduntur, prius diebus aliquot infolata: postremo decerpuntur, & in cap- sulis asservantur ad medicos usus. Sunt etiam qui de- cerpta, & cratibus tegetibusque instrata, tam diu inso- lant, quousque ibidem rugosa fiant. Rutilæ zizyphi ge- nera tria observant recentiores; zizyphum fructu ro- tundo majore, zizyphum fructu rotundo minore, cujus meminit Cordues; & zizyphum sylvestrem, de qua ad- versariorum auctores hæc tradunt. Quam vero lib. 4. & capite Theophrastus meminit paliurum, si quis expendat, comperiet esse alteram jujubam sylvestrem; nam fructus ro- tundus est, ruber, quantus cedro, cui nucleus inest esui non ineptus: vino immersus fructus, an conciliet suavitatem, non tam scio, quam credo. Hactenus adversaria. Quæ ju- juba aut zizyphus sylvestris sit à vulgari diversa me igno- rare fateor. Pro cannaro sive paliuro Agathoclis Doctiss. viri habent arbusculam quam Ægyptii nabca nominant. Cujus duas species recenset Serapio. Sedar, inquit, due sunt species; una est affri, & alia est adhal, sed affri non ha- bet spinas acutas: & folia ambarum specierum sunt lata, & rotunda, & nabuch & addel sunt parvi; & melioris ex eis sunt illi, qui sunt ex ea regione, & offeruntur regibus, & sunt dulciores omnibus aliis: & melioris odoris, & aroma- tizant os comedentis & indumenta, sicut alia aromata. Horum fructuum facultas est frigida & sicca in primo gra- du; perfecte maturi aliqualem habent humiditatem; sunt om- nes adstringentes ante maturationem, quorum usus fre- quens est ad stomachi alvique relaxationem firmandam, &c. Spinofam his ferè verbis describit Alpinus: Arbor in Ægy- pto, quam illi nabca dicunt, loci magnitudine spectatur, in- star acaciæ spinosa, folia ferens jujubæ proxima, verum ta- men latiora; & flores jujubæ floribus planè similes, albos ac parvos; à quibus erumpunt pomula rotunda, odorata, dul- cia, gustui valde suavia, cerasorum majorum marosticensium appellatorum æmula, quæ apud primates Ægyptios ac Tur- cas sunt in magno pretio. Arbor bis vere & autumnò flo- ret, fructusque maturat, facundissimaque existit; verum- tamen vere fructus non perfecte maturant, nec ut in autu- mno perficiuntur; plerique enim ipsorum prius putrescunt quam maritrescant, autumno perfectissima ac optima evadunt.

Sine

Sine dubio puto hanc arborem esse cannorum (connarum) sive paliurum eandem, quam Athenæus prodit, etsi fructus osque non videatur omnino similis nabæe fructui, ac ossi, quando iis similes pomis sunt, ossaque rotunda, & non oblonga, qualia in olivis cernuntur existant; nusquam tamen in Ægypto ex siccatis illis fructibus, farinam fieri apud eos animadverti. Sed præcipuus usus ipsorum est recentium ac viridum pro cibo, eis siquidem omnibus, atque nostris, cerasa mandere, consuetudo est. Hactenus Alpinus. Non tradit Agathocles fructum similem olivæ esse, sed magnitudine olivæ phauliæ, eique carne & officulo similem; huic quippe olivæ os rotundius quam cæteris. Idem etiã recentem edi tradit. Quod exsiccatus non amplius in farinam redigatur, inde concludi non potest, non esse eundem fructum, siquidem, ut alibi dixi.

Multa renascentur, quæ jam cecidere, cadentque
Quæ nunc usus habet medicamina, si volet, ille
Et ratio quibus est & vis & norma medendi.

Oenopolia non | Nabæe spinosæ ramu-
spinosa. | lus ad vivū expressus.

Iconem ex Alpino exprimi curavi, quam Clusius arborem negat recte exprimere. Idem Clusius nabecam sive oenopoliã non spinosam quam Venetiis misit Honorius Bellus Cydoniæ Cretæ medicinam faciens, una cum rami suis floribus onusti iconem, ipsius manu delineata, describit diligentissimus Carolus Clusius lib. 1. rarior. hist. cap. 19. ubi ait: Arbor autem est, ipso referente, pyri mediocris altitudine, cujus caudicem & ramos, tegit cortex exalbidus, ad cineraceum tendens: ejus folia paliuri Theophrasti sive zizyphæ rutila foliorum sunt amula, binas uncias longa, unam lata, tribus nervis à petiolo secundum longitudinem excurrentibus prædita, superna parte saturata viriditate nitentia, infernè ad cineraceum aliquantum tendentia, quæ ramos alternis inordinata ambiunt. Ad quorum exortum multi nascuntur flosculi albi, flosculorum oleæ instar peculiaribus longis petiolis singuli nitentes: fructus succedit parvo malo valde similis, magnitudine, ut plurimum, cerasi, interdum tamen, nucem juglandem etiam æquant, suavis gustus, officulum in se continens olivæ instar. Bifera autem est: nam & novo vere & autumnis singulis annis fructum profert: vernalis tamen plerumque ad frugem non pervenit, ob imbrium copiam, sed à vermibus corrumpitur. Duo ejus genera; spinosum nunc, alterum spinu-

carens, spinosum ab Alpino describitur, qui connarum Athenæi (& recte) esse censet, licet icon ipsius arborem non recte exprimat. Spinis carens in Ægypto, Syriæque provenit; nascitur & in Creta in urbe Rhetimo, è Syria allatum, quod non noverat Alpinus, quemadmodum neque ego spinosum: Quare diu fui in ea sententia, ut non connarus Athenæi esset hæc arbor, sed potius Polybii lotus Lybica, ab ipso Athenæo eodem libro paulo post descripta: præsertim cum viderem arborem spinis carere, hanc meam sententiam Alpino significavi, à quo oenopoliæ ramum spinosum accepi, qui, demptis spinis, idem erat cum nabeca à me descripta. Bellonius lib. observat. 2. cap. 79. nabecam inter arbores perpetua fronde virentes numerat; quod de in Ægypto & Syria nascente verum esse, at in Cretam translata omnino falsum, docet experientia. A Petro Mullerio spinosam accepi nabecam, quæ hyemem utcumque fert, non nihil tamen muniri debet. Hæc ad finem autumnus, mense Novembri, vel Decembri demum folia amittit, novaque hyeme soluta, Aprilis mense, promit. Accepimus & ramulum fructu onustum ex Ægypto, cujus iconem depingi curavimus. Hunc præ optimæque memoriæ Paludanum, dum viveret, rerum naturalium indagator acerrimus, oenopoliã non spinosam dicebat, quod Doctiss. Augerius Clutius Medicus & Botanicus, dum viveret, non incelebris confirmavit. Huic cortex ex nigro rufescens; folia ad unam palmam dena duodena & plura, alternatim & pari ordine exeunt, nisi quod in quibusdam pediculis ultimum impar sit, cum in plurimum paria sint. Folia particularia zizyphæ rutilæ latiora, majora, viridiora, tribus tamen nervis carentia, neququam incisa aut cremata. Lentisci forent, nisi majora, latiora, & paulum dilutiora essent: in acutum desinunt, non obtusa, ut icon Clusii ostendit. Fructus cerasi magnitudine crasso pediculo adhærens, exiguo malo non dissimilis, ruber; ceraso tamen dilutior.

Καὶ τὸν οἶνον. Hæc Plinius de lotophagica loto. Vinum quoque exprimitur illi, simile mulso, quod ultra denos dies negat durare idem Nepos. Doctiores binos ex Theophrasto restitunt. Placet aliis, Nepotem hæc non ex Theophrasti, sed ex Polybii verbis desumpsisse, quæ apud Athenæum reperiuntur. γίνεται ὁ οἶνος ἐκ αὐτοῦ βερχοῦδρου ὁ τριῶν ἡμέρων δι' ἑξήκοντα καὶ δύο ἡμέρας ἡδύς, καὶ ἀπολαυστικός οἶνον ἐν χειρὶ καὶ ὡς ἀπολαύσιμος, ὁ δὲ γίνεται ὁ πολὺν δὲ καὶ ἡδύς ἡμέρων. Perinde ex quo ea habeat Nepos, dummodo constet, Pliniũ duas confundere lotos. Probabile tamen, quod Nepos ex Polybio ea desumpserit. Addit enim, Baccasque contusas cum alica ad cibos dolis condi. Quæ planè effecta videntur ex Polybianis istis. ἵπαν ὁ πεπαισθὲς ἀναγινώσκει καὶ τὸν τοῦ πεπαισθὲς καὶ χολιδρου καὶ φαντες, σπένδουσιν εἰς ἀλφειά. Quæ compendiosè quidem, sed haud satis fideliter reddita à Nepote tradunt doctiores.

Τὰ ὅτι ἐν τῷ αἵματι τοῦ αἵματος, &c. Malè in Aldino codice αἵματος expressum est. & hoc Plinius de loto lotophagica. Ligno, inquit, colos niger ad tibiarum cantus expetitur. & radice cultellis capulos brevesque alios usus excogitant. In antiquo codice, parvo discrimine, excogitavit. Tam frequenti usu ad tibias fuit lotus, ut quandoque pro tibias lotos legatur.

Euripid. in Phœniss.

Ὅσον δὲ καὶ λιχόροις ἐπὶ φάνοισι νεάνιδ' ὥρεται
Βόσρυχον ἀμπετάσας λαοῦ καὶ πινύματα μέλπει
Μούσων ἐν ᾧ χάρις χαρποιοί.

Non tibi veris honos vincitur tempora flores,
Tibia non placuit letis inflanda choræis,
Dulcia Pieridum nec carmina.

Tibiæ hæc ab Alexandrinis φάνης dictæ sunt. Athenæus lib. 4. οἱ ὅτι καλοῦντο λαοὶ αἰῶνι, οὗτοι εἰσὶν ἅπτε Αλεξάνδρειον καλοῦντο φάνης. Hesychius, φάνης, αἰὼν, σπέρμα (malè σπέρμα edunt) φάνης (forte φάνης) αἰὼν. Splendor, fistula, flamma, tibia.

Καὶ φάνης μεγάλους, &c. Quæ de palmæ solo refert, ea verissima esse amplissimus vir Petrus Gravius, qui eas terras peragravit, mihi retulit. Superficies soli palmarum arenosa quidem, sed vix duorum aut ad summum trium pedum altitudinem si foderis, saxa salsuginosa, petrasque è sale constantes reperies.

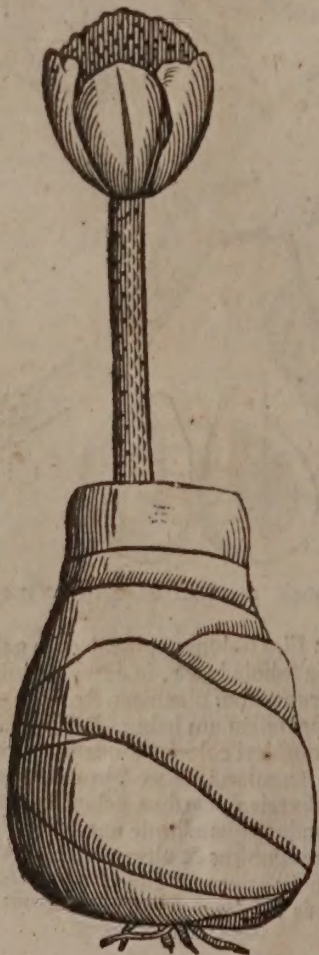
Ἐν δὲ τῷ αἵματι, &c. Verde. alibi putei centum ulnarum profunditatis effodiuntur. Adeo ut suis jumentis incolæ aquam haurire nequeant, nisi trochlearum adjuvento, quamobrem mirum quo tandem pacto putei fossi sunt.

Langoas.

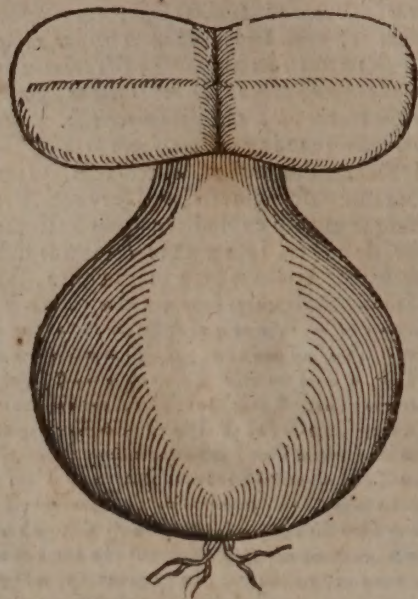

num lata habet, nervis evidentibus notata, marginibus
æqualia; costa horum media crassa & succulenta est.
Succus cum aceto potus potenter abortum movet, &
menses ciet.

Tulip promaontorii bonæ spei.

Folia Tulipæ promontorii bonæ spei.

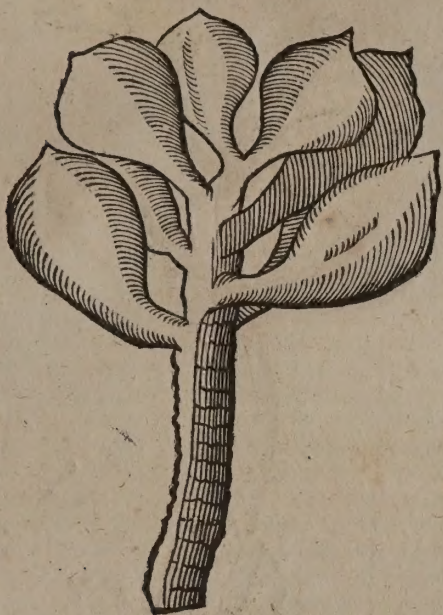
Tulipa Capensis, five *promontorii bonæ spei*; bulbum
pugno majorem habet, ex squamis crassis confectum,
qui nauseabundum odorem emitit. Ante folia flos è bul-
bo Aprili mense erumpit, qui phœnicei coloris visui gra-
tus est; ferè quinis constans foliis oblongis, latiusculis,
crassis, & in summo orbiculatis. Floris cavitas stamini-
bus ex rubro albicantibus repletur; quibus insident ap-
pendicula crocea: flos cauli spithamum longo, rotundo
insistit, qui fundi albi maculis guttisque purpureis va-
riegatus est. Nascitur locis montanis. Folia lata crassa-
que habet. Flore defluente, semina in umbella habet, mul-
tis acinis purpureis, quæ grana duo vel tria singula con-
tinent, ex staminibus eminentibus.

Verbena Indica lanuginosa.

Planta sine nomine. Hanc placet *verbenam lanuginosam Indicam* vocare, quæ his verbis ab Heurnio describitur. Folia habet oblonga, ambitu incisa, in extremo obtusè mucronata, lanuginosa, inodora, propè radicem crebriora; caulem rotundum, semicubitalem; cauli orbiculatim assurgunt flosculi parvuli, coloris obscurè phœnicei, quinque foliorum, racematim ex caliculis subluteis protrusi, inodori; radix fibrosa. Floret Aprili, id est, autumnii in illis regionibus initio.

Sedum arborescens promontorii bonæ spei:

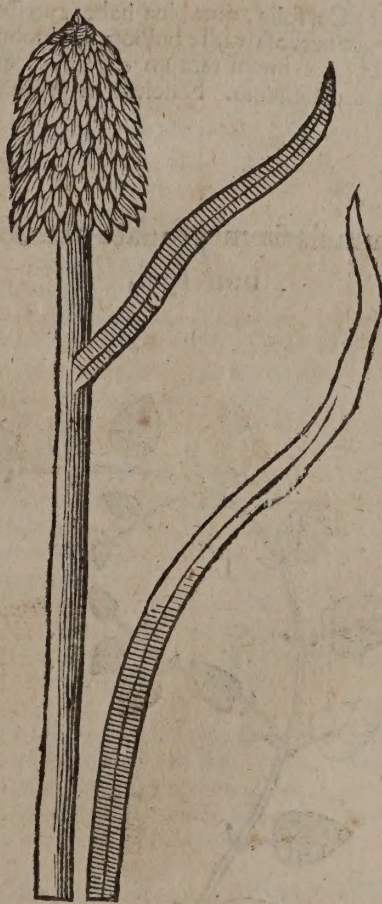
Sedum arborescens promontorii bonæ spei. *Sedum arborescens* folia digitum ferè crassa, ex viridi albicantia habet, volæ manus ferè magnitudine.

Fritillaria crassa promontorii bonæ spei,

Fritillaria crassa (dentillariæ species videtur) promontorii bonæ spei vel Soldanica à loco, foliorum loco excrecentias habet digiti longitudinè & crassitie succulenta, angulis rupium instar præruptis, circumquaque eminentibus, & in aculeum desinentibus. Folia hæc in summo ad livorem purpureum vergunt, inferius viridia; quibus flos adnascitur quinque; constans foliis tenacibus, in extremitatibus acuminatis; quæ corollam in medio positam cingunt, quaque illum attingunt lata sunt, & orbiculato margine in acumen vergunt. Corolla protuberat, intusque concavum habet, cui alter quasi flosculus insidet, constans quinque mucronatis foliolis in extremitatibus fuscis, cætera luteis, staminibus aliquot in centro phœniceis. Color floris exterius fordidus, purpureus est; intus fundus luteus maculis fuscis undique conspergitur, tam in foliis quam in corolla. Caulis quo flos foliis nequitur, striis purpureis distinguitur, vix semidigiti longitudinem habens, folia parva appendice radici tuberosæ, candidæ coherent. Planta plane inodora est, nascitur locis montanis arenosis.

Iris uvaria promontorii bonæ spei.

Iris uvaria: Florem habet coloris phœnicei, qui uvulis deorsum propendentibus, capitelli vel cunei formam habet. caulis bicubitalis, rotundus fusci coloris; folia longa, digitum lata, utroque latere acuta glandioli forma; flos foetidi odoris est, nascitur locis paludosis.

Vtricaria.

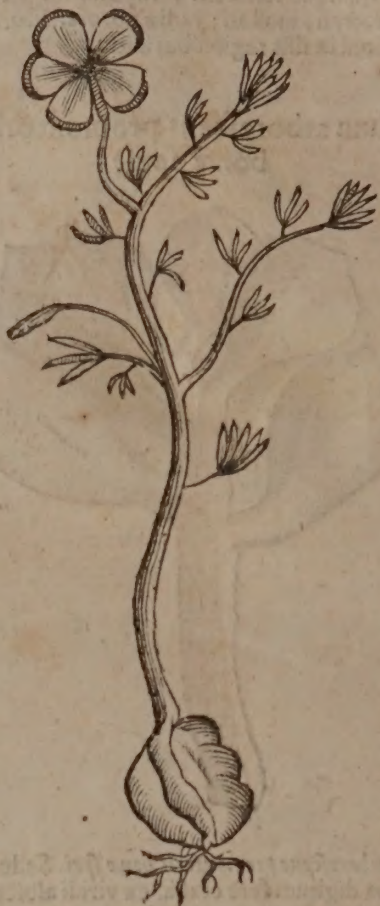
Vtricaria: Cui folia, quæ bina habet, utribus inflatis similia sunt, & nervosa; radix bulbosa ex duobus bulbis compacta (icon unum tantum exprimit) ex singulis uno prodeunte folliculo. Nascitur in promont. bonæ spei.

Nummularia mucronata promont.
bon. spei.

Nummularia mucronata, folia habet lanuginosa.

Acetosa bulbosa.

Acetosa bulbosa spithamæ altitudinem habet; folia dilute viridis coloris duriuscula habet, & complicata, longa & angusta, quæ quinque vel sex vel vario numero, ex summo cauliculi exoriuntur, caule cæterum foliis orbo; radix bulbosa, externè lutea.

Trifolium bulbosum flore albo
promont. bonæ spei.

Trifolium bulbosum: folia tria in unoquoque pediculo crassiuscula, saporis aciduli habet: bulbus ejus oblongus est, cortice nigricante; flos albus, quinis, senisve foliis constat. Et hæ sunt plantæ, quas à Clariss. Heurnio accepi.

Καὶ τὸ μῆλον τὸ Μηδικόν, καὶ τὸ Περσικόν καλούμενον. Hanc si sequamur lectionem, malus Medica & Persica diversa erunt, cum una eademque sit, si Dioscorides vera refert, lib. cap. 166. καὶ ἡ Μηδικὴ λεγόμενα ἢ Περσικὴ ἢ κεδρόμηλον Ρωμαῖσι ἢ κίτρινον, Medica Persicaque, aut cedromela, quæ Latinis citria dicuntur. Corruptus est Theophrasti codex; quod vel ex Athenæo constat; apud quem lib. 2. hæc leguntur: ἐν τῷ ἡμῶν ὄνομα οὐ φημι κεῖσθαι τὴν κίτρινον, ἀλλὰ τὴν περσικὴν, ἢ τὴν μηδικήν. ἢ τὴν κεδρόμηλον. Ego vero pernego citrii nomen existare apud veteres, ut ipsa res descripta prorsus ab Eresio Theophrasto in plantarum historiis, credere me cogit, citrium esse illud quod oratione sua ille significat. Scribit enim ad hunc modum philosophus libro quarto Historiæ; regio vero Media atque Persidis, plantas alias plures habet familiares, & quam Medicam aut Persicam, malum nuncupant. Scripsit ergo Theophrastus: μῆλον τὸ Περσικόν ἢ Μηδικόν καλούμενον. Sed hæc aliis non arridet lectio, qui Athenæi codicem corruptum volunt; cum Athenæi lectio Dioscoridis muniatur auctoritate. Vera lectio inquit, τὸ Μηδικόν καὶ τὸ Περσικόν. Malum Medicum & Persicum duo diversa admodum sunt malorum genera, licet & Medicum & Persicum dici scribat Dioscorides ex aliorum opinione; ipse Persicum alibi distinguens, dicat ex Oppio in libro de sylvestribus arboribus Macrobius, generantur autem in Perside omni tempore mala citrea. Hæc facilius mihi dici videntur, quam probari. Cur Medica, cur Persica hæc dicatur arbor, facile quilibet ex Theophrasto colligere potest. Nempe quod in Media Persideque frequens reperitur, atque ex istis regionibus in Græciam Italiamque translata sit. Plinius lib. 12. Cap. 3. Sed nisi apud Medos & in Perside nasci noluit. Oppius apud Macrobius, Citrea autem malus & persica altera generatur in Italia, & in Media altera. Persicam intelligit de qua libro 2. egimus: hæc in Italia frequens, altera, nempe citrea, in Media, Virgil.

Media fert tristes succus, tardumque saporem
Felicis mali.

Corrigendus Hesychii codex, κίτρινον τὸ Ἰνδικόν μῆλον. Non nego apud Indos reperiri pomum hoc, sed Indicum vocatum ab aliquo, nego. Quare scribo, κίτρινον τὸ Μηδικόν μῆλον. Dioscorides κεδρόμηλον vocari tradit. Corrigunt κίτρινον. Nihil, inquit, citro cum cedro. A Romanis citria hæc vocari, iam pridem receptum est. Quin Dioscorides κεδρόμηλον scripserit non dubito; quod argumentis satis luculentis probo. Primo quod apud Dioscoridem lib. 6. de Alexipharmacis cap. 1. legatur, αἱ τῆς τριχάδας μασημένους μετὰ βασιλικῶν καρπῶν, καὶ τὰ κελουῖθρα κεδρόμηλα. cuiusmodi carices sunt cum juglandibus manducate, & quæ cedromela, id est, citria mala, vocantur. Secundo quod apud Neophytum reperitur, Μηδικόν μῆλον καὶ κεδρόμηλον τὸ κίτρινον. Accedit quod Phaniæ Eresius citrium a cedro distinctum scribat. Athenæus lib. 3. καὶ τὰ καὶ Φανίου ἢ Εἰρησίου ἐνομιαν μὲν δίδοντες, μήποτε δὲ τοῦ κίτρινου τοῦ κεδρίου ὀνόμασται, καὶ γὰρ τὴν κεδρὸν φασὶν ἐν πύργῳ περὶ φυτῶν ἀκρότης ἔχειν, καὶ τὰ φύλλα, ὅτι τὸ αὐτὸ καὶ καὶ τὸ κίτρινον, ἐν παντὶ δὴλον. Phaniæ tamen Eresius injicit nobis suspicionem citrium a cedro nominatum fuisse: cedrus enim, ut ille scribit lib. de Plantis, circa folia spinas exerit; id autem in citria malo videri nemo ignorat. His quanquam nihil ineptius; tamen ex iis sequitur, citrium κεδρόμηλον vocatam fuisse. Cæterum an Athenæus Plinii verba intellexerit, an vero malè exscripserit, in medio relinquit; Dalecampii opinionem proponam: Athenæum, inquit, quidam putant, apud Phaniam hæc non rectè legisse, ideoque futilem esse ejus conjecturam: meliorēque hanc esse lectionem, ὥστε τὰ φύλλα, non autem τὰ φύλλα, ut sensus sit, foliorum loco spinas habere cedrum, quod est de oxycedro verisimum. Cæterum ἀκρότης ἔχειν τὰ φύλλα, propriè significat, foliis minimè aculeatis spinas in ramis ac furculis exerere; quod de cappari ac tribulo dixit Theophrastus. Κεδρόμηλον dictum putat hanc arborem Isidorus, quod pomum ejus ac folia cedri referant odorem. His accedit, quod Itali cedrum citrum vocant. Scribendum ergo, ut in vulgatis habetur codicibus, κεδρόμηλον. Porro duæ arbores apud Latinos citri nomine gaudent. Malus Medica, & quam Græci δῖον vocant, de qua Theoph. lib. 5. cap. 5. Martialis lib. 9.

Et testudineum mensas quater hexaclinon
Ingemuit citro non satis esse suo.

Petronius.

— Ecce Afris eruta terris

Citrea mensæ.

Hoc monendum putavi; nequis in errorem incideret. Malus hæc, ut dixi, κίτρινον dicitur, fructus vero κίτρινον. Geopon auctor lib. 10. cap. 7. πῶς ἡ τῶν πολυσίων καὶ τρυφώντων, καὶ τῶν αἰσθητῶν ὁράσεως (M. S. ὁράσεως) τὰς κίτρινους (M. S. κίτρινους) φυτεύουσιν ὡς καὶ (καὶ) τὸν ἰσχυρὸν ἀφ' ὧν δὲ δένουσιν, καὶ ἡ μὲν ἡ ἑρπυλίου ἀστράτης (ἀστράτης idem) καὶ τῶν κίτρινων, οἱ τὰς τῶν αἰσθητῶν ἡλίου καὶ τῶν αἰσθητῶν τὰ φυτὰ. ἀσπιδόεντες δὲ καὶ χαμῶντες τρεῖς οὖν τὰ φυτὰ. (postrema voces ex M. S. addi debent.) Quidam divites & deliciis gaudentes, sub porticus ad solem spectantes, juxta murum arbores citrias plantant, & aqualargè rigant, atque æstate quidem in contectas porticus sinunt, plantas & sole foveri ac calefieri permittentes, hyeme vero accedente plantas tegunt. Eodem cap. & libro in M. S. quæ in editis non habentur, hæc leguntur. κίτρινον ἢ βούλει μέλαινα ποιῆσαι, μελίας κλάδον τῇ κίτρινῃ ἐγκέντραζε, καὶ τὸ ἀνάπαλιν. μελὸν δὲ ἐγκέντραζομένης κίτρινος, & τὸ ἀνάπαλιν γένοντο αὐτὰ. Postrema corrupta videntur scribo; γένοντο μέλαινα. Quod si citria nigra facere velis, mali ramum arbori citriæ infere, & vice versa, citriæ ramum malo infere. Malum quod citrea insitu malo; vel, malus citrea proferet, nigrum erit. Apud eundem tamen auctorem eodem capite, κίτρινον non pro fructu, sed arbore ponitur, τὸ κίτρινον φυτεύοντες δὲ τὸ μεσοπύργον ὡς ἰσημερίας ἐκείνης, citrium plantandum ab autumnō ad æquinoctium vernum. Apud Achmetem κίτρινον ἢ ἰσχυρὸν legitur, citrium excelsum; quod vix nisi de arbore intelligi potest. Ætius μελίας Μηδική, ἢ κίτρινον. Latinis citrus arbor, fructus citrium & citrum dicitur, quod & Græcos fecisse observavit Athenæus lib. 3. Πάμφυλος δ' ἐν τῇς γλωσσῶν σαις Ρωμαίων φησὶ αὐτὸ κίτρινον καλεῖν Pamphylus in glossis citrium a Romanis vocari scribit. A Galen. lib. 9. cap. 5. καὶ τὸν κίτρινον, μελοκίτρινον vocatur. καὶ γὰρ ἡ α. μελοκίτρινος ἢ γλυκίος κρητικὴ ἐστίν, &c. Nicandri Scholiastes malum Medicum μερόντιον vocari tradit in Alexiph. Μηδικὴν γὰρ φησὶ μελὸν. ἐστὶ δὲ τὸ Μηδικόν μελὸν, ὃ ἐστὶν μερόντιον. Arbor μερόντιον nuncupatur apud Myrseum lib. 1. de emplastr. cap. 190. γένοντο καὶ τὸ μερόντιον καὶ κίτρινος φύλλον. Lentisci fructus, aurantiæ & citrii foliorum, &c. Quid μερόντιον sit, se ignorare fatetur interpres. Aurantium est, non citrii malum, ut Nicandri docet Scholiastes. Satis aperte Myrseus μερόντιον diversum malum a citrio tradit. Μερόντιον vox barbara, quæ ex Italica Nerancio, quæ apud Italos malum aurantium denotat, nata videtur. Ex voce aurantia nata vox arancia, ex arancia, nerancio, ex nerancio μερόντιον. Μερόντιον ergo aurantium, quod frustra malum aureum, vel Hesperidum malum esse contendunt. De quo pauca nobis dicenda. Mali hujus historia ex Higinio in Astronomico ex Phericide peti debet: ubi ait. Iunonem cum Iupiter duceret uxorem, terram invenisse ferentem aurea mala cum ramis, eaque Iunonem admiratam, petiisse à terra, ut in suis hortis fereret, qui erant usque ad Atlantem montem; cujus filia cum læpius de arboribus mala decerperent, à Iunone serpentem ibi custodem appositum vasto corpore; hunc verò ab Hercule interfectum à Iunone, inter duas arctos, id est, urso collocatum esse. Ex connubio Iunonis ac Iovis natum Athenæus etiam fabulatur. ὅτι ἐκ τῆς Διὸς καὶ Ἡρῆς λεγόμενης γαμοῦς ἀνέκων ἡ γῆ Ἀσκληπιάδης εἰρηκεῖ ἐν ἑκτέσῃ Ἀιγυπτιακῶν. Asclepiades libro sexagesimo rerum Ægyptiarum memoria prodidit in Iovis & Iunonis nuptiis arborem illam editam à terra fuisse. Ovid. Atlantem hortos hos mœnibus cinxisse refert, cum ei Themis prædixisset, fore ut Iovis filius eò aliquando accederet, ac ab eis poma diriperet aurea.

Tempus Atla veniet, tua quo spoliabitur auro
Arbor, & hunc præda titulum Iove natus habebit.
Id metuens solidis pomaria clauserat Atlas
Montibus, & vastò dederat servanda Draconi,
Arcebatque suis externos fructibus omnes.

Vocatur draco hic Ladon, ac est Typhonis & Echidnæ filius, ut testatur Apollonius. lib. 14.

— Ἴζον δὲ ἱερὸν πῆδον, ὃ ἐν Λάδων
Ἐισπὶ ἐν Ἀτλαντος, χθόνιος ὄφης, ἀμφὶ τὴν νύμφαν
Ἐσπερίδες πόπυον ἐφίμερον αἰείδουσαι.
Δὴ πόνυ' ἡδὴ κείνῳ ὕφ' Ἑρακλῆϊ δαίχθεις
Μήλειον βέβλητο.

Errantesque locum sacrum venere, ubi Ladon
Aurea servabat flaventia mala decora
Anguis terrigena, hic ubi cælo attollitur Atlas;
Illum citabant Nymphæ prædulce canentes
Hesperides. Truncum amplexus sed ab Hercule cæsus
is fuit.

F f

Lucanus

Lucanus Herculem diripuisse aurea mala ac Athenas tulisse memorat,

*Abstulit arboribus pretium nemorique laborem
Alcides, passusque inopes sine pondere ramos,
Rettulit Argolico fulgentia mala Tyranno.*

Fabulantur etiam Atalantam Schoeni filiam tribus malis Hesperidum capram fuisse, quæ Venus dederat Hippomeni, cum nuptiæ ejus victori, at mors victo præponeretur: quare non solum Hercules malis Hesperidum aureis potitus fuit.

Theocryptus eidyl. 3.

Ἰππομένης ὅκα δὴ τὰν παρθένον, ἥτελέρομαι;
Μὰλ' ἐνὶ χερσὶν ἐλὼν δρόμον ἄνυσεν· ἀδ' Ἀταλάντη
Ὡς ἰδὲν, ὡς ἐμάνη, ὡς ἐς βαθὺν ἀλὲτ' ἔρωτα.

*Hippomenes cum virginem cuperet ducere,
Poma in manus accipiens, cursum perfecit, verū Atalanta
Vt vidit, ut insanit, ut in profundum incidit amorem.*

Fabulam hanc Scholiastes his narrat verbis, Ἰππομένης δὲ Σχοενίης Ἀταλάντης δὲ δεσφαισῶς ἐκδοῦσας, Ἀφροδίτης συνεργασίας ἰδρυμένη ἐπὶ τῇ ἀγωνίᾳ. ἡ δὲ ἰδὲν τὴν ἀγωνιστρίαν τοῦ δρόμου ἡττημένην διήσκησεν, ἡ ἀφροσύνη δὲ δόξα, λαμβάνειν τὰ καλὰ. ἴχων οὐκ ἐπὶ τῆς θιάς μῆλα χερσὶν ἔχων Ἐσπερίδων κήπου· τὸ δρόμον ἔβησεν ἵκασθαι αὐτῶν. οὕτω δὲ ἀφρολουμένη τῆς κόρης ἐπὶ τῇ δὲ μῆλων συλλογῇ, ἰλιθίζη. λαβὼν δὲ αὐτῶν χρυσῆς μεταμορφώθη εἰς λίοντα, &c. Areus Hippomenes Schoeni filius Atalantæ cursoris amore captus, adjuvante Venere certamen cursu iniit. Mos erat quod inferior in certamine cursorio moreretur, vel si victor foret, amasiam uxorem duceret: Mala itaque aurea, ex horto Hesperidum quæ à Dea acceperat, eorum quandoque unum spargebat in certamine cursorio. In hisce colligendis dum amasia occupata est, devincitur. Ille itaque illam uxorem ducens, mutatus est in leonem. Aureum malum apud veteres amoris fuit tessera, Venerique dicatum. Hac de causa Theocryptus, Virgilius, & cæteri amoris munus fecere.

Theocr. eidyl. 5.

Βάλλει καὶ μάλοισι τὸν αἶπλον Κλεαρίτῃ,
Τὰς αἴρας παρελὼντα καὶ ἀδύ τι πεπυλιάσδει

*Petit ἔσ malis caprarium Cleariῆς,
Capras præter agentem, ἔσ suave aliquid admirum.*

Idem eidyl. 6.

Βάλλει τοι Πολύφαμε τὸ πῖμνιον αἰ Γαλάτεια
Μάλοισιν δυνέρωτα τὸν αἶπλον ἀνδρῶν καλεῖσσι.

*Petit tibi Polypheme gregem ovium Galatea
Pomis, amoris difficilem caprarium virum vocant.*

Scholiast. βάλλει καὶ μάλοισι πιεῖται με εἰς ἱράνην ἀπὸ ἀλῶν· τὸ δὲ μάλοισι βάλλειν ἐπὶ τοῖς ἔργοις. petit malis, id est, tentat me in amorem pellicere, Mos enim erat illis petere malis.

Virg.

Malo me Galatea petit lasciva puella.

Fabularum satis, inquirendum, quale malum fuerit, quod aureum aut Hesperidum vocarunt. Qui citrium existimant, his fere utuntur argumentis. Primum ex Athenæo habent; apud quem hæc lib. 2. reperiuntur, ubi disputat an citriū antiquis cognitum. Αἰμυλιανὸς δὲ ἱλυσεν Ἰεῶν τὴν Μαυροσύνην βασιλίαν, ἀνδρῶν πολυμαθέστατον ἐν τοῖς περὶ Λιβύης συγγραφέμασι, μνημονεύοντα ἔστι καί τινος, καλεῖσσι φάσκον αὐτὸ πινεῖν τοῖς Λίβυσι μῆλον Ἐσπερίδων, ἀφ' οὗ δὲ Ἡρακλῆα κομίσαντα εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὰ χερσὶν αὐτοῦ τὸν ἰδίον λαγώδηρα μῆλα. Tum Emilia-nus Iubam dixit Mauritanie regem, virum doctissimum, in suis de Libya commentariis facta citri mentione, scripsisse apud Libyas id vocari Hesperidum malum, inde Herculem in Græciam transtulisse, aureaque vocata fuisse ejus arboris mala, ob coloris speciem. Aliud argumentum ex Antiphane in Boeotio petunt, cujus versus apud eundem reperiuntur Athenæum. Ἀντιφάνης μὲν ἐν βοιωτίᾳ.

Καὶ περὶ μὲν ὅψου γ' ἡλίθιον τὸ καὶ λέγειν
Ὡς περὶ τῶν ἀπλησῶν. ἀλλὰ ταυτὶ λάμβανε
Παρθένε τὰ μῆλα. καλὰ γὰρ δὴ τ' αὖ θεοί.
Νεώσι γὰρ τὸ σπέρμα τοῦτ' ἀφ' ἡγυῶν
Εἰς τὰς Ἀθήνας ἐστὶ πρὸς τὴν βασιλείαν,
Παρ' Ἐσπερίδων ἔμην γενὴ τὴν φωσφόρον,
Φασὶν τὰ χερσὶν αὐτοῦ εἶναι τέλεια
Μόν'. ἐστὶν ὀλίγον τὸ καλὸν, ἐστὶ πανταχού
Καὶ τίμιον.

*A. de opsonio quidē stultū est quicquam apud vos dicere,
Tanquam ad insatiabiles, sed hæc accipe
O virgo mala. B. pulchra sanē. A. pulchra quidē dii boni
Nuper semen hoc pervenit
Athenas à magno Persarum rege.
B. Ab Hesperidibus credidi, sic mihi lucifera propitia sit:
Aurea hæc mala tria esse inquit
Tantummodo. A. paucum est quod pulchrum ἔστι ubivis
In honore.*

Adferunt & alias rationes ex eodem Athenæo, Ἐσπερίδων δὲ μῆλων οὕτως καλεῖσσι πινά φησι Τιμαχίδας ἐν τῇ περὶ τῶν εἰπωμένων καὶ ἐν Λακιδαιμόνι τῷ ἑσπερίδων τῆς θεοῖς φησι Πάμφιλος τῶν περὶ εὐσέμια δὲ εἶναι καὶ ἀφροσύνην, καλεῖσσι δὲ Ἐσπερίδων μῆλα. Hæc corrupta esse nemo inficias ibit. Verunt, Ac præterea mala quedam Hesperidum nominari, sicut ἔστι Τιμαχίδας lib. 4. cæne testatur, apud Lacedæmonios illa diis apponi: Pamphilus vero suaviter olere tradit, sed in cibos non admitti, vocariq; Hesperidū mala. Emendavit Dalecampius ἐν τῇ περὶ τῶν δειπνίων, memor laudari l. 7. Timachidam ἐν τῇ ἐνστάτῃ δὲ δειπνίου. Hæc non arrident Casaubono, qui verba citata grave vulnus accepisse scribit, ac deesse verba Timachidæ: præterea anacoluthon esse in auctoris oratione. Nam lectum erat: Ἐστ'. μῆλων μετρησόμενα. Quare hunc locum ita scribit; Ἐσπερίδων δὲ μῆλων οὕτως καλεῖσσι πινά φησι. τιμαχίδας ἐν τῇ περὶ τῶν εἰπωμένων εἰπὼν . . . καὶ ἐν Λακιδαιμόνι τῷ ἑσπερίδων τῆς θεοῖς φησι Πάμφιλος τῶν περὶ εὐσέμια δὲ εἶναι καὶ ἀφροσύνην, καλεῖσσι δὲ Ἐσπερίδων μῆλα. Præterea Hesperidum quedam mala sic nominari dixit Timachidas lib. 4. dicens, apud Lacedæmonios illa diis apponi. Pamphilus vero suaviter olere tradit, sed in cibos non admitti, ἔστι vocari Hesperidum mala. Ex his Pamphili verbis Hefychiū emendant. Vulgo legitur, Ἐσπερίδων μῆλων ἐν Λακιδαιμόνι βρωτὰ πινά μῆλα. Nobis placet ex Hefychio Pamphili verba emendare ac scribere, εὐσέμια δὲ εἶναι καὶ ἀφροσύνην. Non fit probabile Diis quid apponi odoratum, & pulchrum esui ineptum. Hesperidum malū veteres gustasse, & comedisse, mox probabo. Hesperidum enim malum cotoneum puto. Legit quispiam apud Plutarchum, aut alium quendam auctorem, citrium in mensis locum non habuisse paulo ante Plutarchi ævum. Idem etiam ex locis Athenæi citatis collegit, citrium esse malum Hesperidum, & inde scripsit pro βρωτὰ, ἀφροσύνην. Hesperidum malum citrium esse, & hisce probant versibus non ante editis.

*Septa micat spinis felicitis munera mali,
Quæ tulit ut circi aureus ora tumor.
Hippomenes vicit tali certamina malo,
Talia poma nemus protulit Hesperidum.*

De citro, non de aurantio hæc dici, figura quæ illi tribuitur, ostendit. Ut circi ora vel ambitus est, ita tumor aureus in citro. Circi ambitum ovata, non orbiculata facie fuisse, qualis & citrei forma, norunt eruditi. Aliud epigramma.

*Stat similis auro citri mirabilis arbor,
Omnibus autumnis anteferenda bonis.
Hæc ornant mensas, hæc præstant poma medelam,
Quum quatit incurvos tussis anbelæ senes.*

Hoc est quod de medicæ arboris pomis cecinit Poëta.

— Et senibus medicantur anbelæ.

Ita ergo & χερσὶν μῆλα, & Ἐσπερίδων & citrea, & medica mala idem genus pomi fuerint. Ex versibus à viris doctiss. citatis colligo, apud Hefychium recte legi, βρωτὰ μῆλα; male apud Athenæum ἀφροσύνην. Denique citrium ἔστι Hesperidum malum, ex glossis probant cap. de arboribus. Malum Persicum persicū, citrium Ἐσπερίδων. cotoneum ποδώνιον. Glossæ aliæ hæcenus nondum editæ testimonium etiam adscribunt. μῆλα melum, Ἐσπερίδων, citrium ἀναδεδεγὸς arbutum. In aliis glossis scriptum ajunt, Ἐσπερίδων citrium. Atque hæc sunt argumenta, quibus citrium malum Hesperidum probant. Miror Athenæum de citrio & Hesperidum malo seorsum egisse, si eadem sunt. Primo enim loco de vulgatis malis & pyris agit; hinc ex Pamphylo quasi probare vult, Hesperidū malū ac citriū idem esse: tum perfici historiam tractat, & absolvit; demum de citrii agit. Ad singula argumenta respondendum. Iubæ auctoritati oppono Demetrii judicium apud eundem Athenæum loco citato, ὅτις τοῦτον ἀπελίνης ἐδὲ δημόκρατος, ἴφης.

ἡ φησὶ ἰδίῳ πινύτω τοῖδας ἰσπεῖ, χροῖετο Λιβυκαῖσι βίβλοισι, ἐπὶ δὲ ταῖς Ἀνατολῇ πλάταις. ἐγὼ δὲ τὴν οἰκίαν οὐ φημι περὶ δὲ χιτρίου καὶ τοῖς παλαιαῖς τούτου, τὴν δὲ περὶ γὰρ ἑσπερίου Θεοφράστου οὕτως λεγόμενον, ἐν ταῖς ἀπὸ φύτῶν ἰσχυρίαις, &c. Hos fio loquentes Democritus commodum intuitus, si quid horum, inquit, Tuba narrat, valeto cum libris suis Libycis, præterea-que Hannonis erroribus: ego vero pernego citrii nomen extare apud veteres, at ipsa res descripta prorsus ab Eresio Theophrasto in plantarum historiis. Iubæ igitur auctoritas fuisse citrium vel Hesperidum, id prodidisset Theophrastus, qui plura hujus mali nomina recenset. Satis clarè Dioscorides à Romanis citrii nomen impositum ait. Insuper malum medium veterum nemo in Africa nasci vel inde adferri tradidit, sed in Media & Perside, vel Assyria, ut scribit Plinius. Unde arbor Plinio Assyria malus dicitur. Malum Medicum Theophrasti sæculo valde rarum, vile Hesperidum. Quod vel ex lib. 6. de caus. c. 25. apparet; ubi tanquam in transitu, ac vulgaris, omnibusque notæ arboris Hesperidum mali meminit. Πάλιν ἐπὶ τῶν οὐμῶν καὶ πεπνύσταις ἡ αἰεὶ σύμμετροι σπῆς τῶν οὐμῶν (οὐμῶν αἰλῶν) ἡ ἐστὶ ἐπὶ τῆς Ἑσπερίδου καλουμένης, αὐτὴ γὰρ τὸ νύκτωρ ὀρεῖ ἀλλὰ λον, ἢ καὶ ἡμεραν. Præterquam si quæ suos odores maturitatesque tempore aliò capere solent, aut calis temperies aliqua ad odores conficiendos accommodata contingat, sicut malus cui nomen Hesperis; hæc enim noctu plus redolet quam interdiu. Ἑσπερίδου, vertunt Plinii auctoritate freti, herba cui nomen Hesperidi. Ridiculè: nec enim Ἑσπερίδου dictam meminisse Theoph. quod noctu magis oleret, ut scribit Plinius, νυκτερίδου vel, νυκτελίδου potius dixisset: nec ἐπὶ τῶν nox est, sed noctis ingressus. Ἑσπερίς ἡ καὶ αἰὲν ἡ malus hesperis, est que profert Hesperidū malā. Cum itaq; Theoph. medica mala optimè depingat, nec Hesperidum, nec aureorum mentionem faciat, nec dicat, Græcia jam olim ab Hercule illata, non possum mihi persuadere quæ Tuba post commentus est: præsertim cum ab antiquis Græcis citria vocata scribat, quod falsum ostendimus. Quod si vel minima suspicione tactus fuisset Theophrastus medica ea esse mala quæ Hesperidum & aurea dicuntur, equidem tam nobile apud Græcos fabulam non transiisset. Quin etiam Virgilius hanc arborem uti Medorum propriam, nec Italix familiarem describit.

*Media fert tristes succos, tardumque saporem
Felicis mali, quo non præstantius ullum &c.*

Ad Antiphanis locum respondeo; Poëtam nihil minus quam medicum intelligere malum. Nam medicum malum antiquissimorum Græcorum ævo in Græcia non reperiebatur: contra malum Helperium frequens. Quod vel ex his Orpheus versibus, qui à Clemente citantur, apparet. Mala aurea hic recenset inter symbola & initia Dionysii mysteriorum.

Κῶν ὃ καὶ ῥόμβος ἔσται πᾶντα καμπεσίογγα,
Μῆλ' ἀπ' ἡρώεσσας καλὰ περ' Ἑσπερίδων λιγυφώνων.
Conus, galea ἔσ' turbo lusufq; puerilis quæ mēbra curvant,
Aureaque malâ pulcra ab Hesperidibus canoris.

Vixit Orpheus, ut idem Clemens ait, circa quinquagesimam Olympiadem. Theophrasti ævo malum medicum pretiosissimum; Hesperidum vero malum vile fuit, ut ex Eripho, qui versus Antiphanis repetit, probatur. Ἐερῖφῳ, inquit Athenæus, ὃς ἐν Μελίβοια αἰτῇ τοῦτο πρὶ ἡμετέροις ἀνθρώποις ὀνόμαζεν, πρὶ δ' Ἀντιφάνους ἐπιφέρει. Eriphus in Meliboea præpositis jambicis illis versibus, Antiphanis stylis ac elegantiæ maximè propriis subdit.

Παρ' Ἐσπερίδων ὠμὴν γῆν' ἴν' Ἀρπυιῶν,
Φησὶ τὰ χερσὶ μῆλα ταυτ' εἶναι τρεῖς
Μού'· ἔστι δ' ὀλίγον ᾧ καλόν, ἔστι παντ' ἀχού
Καὶ τίμιον· τούτων ῥέμ' ἕσθλόν σ' οὐ πολὺ
Τίτθιμι,

*Ab Hesperidibus credidi, sic mihi Arthemis (Diana)
Aurea hæc mala tria esse inquit,
Tantummodo B. paucum est quod pulchrum & ubivis
In honore. pro his obelum, quod multum non est
Impensum numero.*

Hæc carmina Eriphus non tam ut sua faceret, suis proposuit, ut vult Athenæus, quam ut trium malorum donum ab Antiphane inductum rideret. Nec indicare

339
videtur mala Hesperidum à Bæotio amafæ fux donata;
quod vix oboli ea faciat, cum pluris ea ætate tria medica
mala Athenis fuiffent, quam triginta oboli, & fortaffe
pluris quam triginta drachmæ. Insuper liquet ex fequen-
tibus, minime Antiphanem aut Eriphum de Medicis
malis cogitaffe. Hesperidum enim malis opponit grana-
ta, quæ rariora quam Hesperidum ait. De viliori itaque
genere quam fint punica mala, agit.

Καὶ τίμιον. τούτων μὲν ὁβελὸν οὐ πολὺ
τίθημι. λογιούμεαι γάρ, αὐτῇ δὲ ῥοαί.
Ὡς ἀγενεῖς· πῶ γάρ Αφροδίτῃ ἐν κύπελλον
Δένδρον φυτεύσαι τοῦτο φασιν, ἐν μόνον
Βέρβειαν πολυμήνη· καὶ τρεῖς μῶνας,
Καὶ πᾶς δὲ κομίσεις· οὐ γάρ εἶχον πλείονας.

In honore : pro his obolum, quod multum non est,
Impensum numero : rationes post ego supputabo. A. hæc
vero mala punica.

Quam generosa B. in Cypro namque Venerem
Arborem hanc sevisse fama est, unicum tantummodo.
Magni faciendum premium: hæc porro tria jam accipe
Sola, & asporta: habere plura non potui.

Versus Antiphanis & Eriphi si quis rectè perpendit,
 animadvertet, puellam flocci pendere aurea mala, ac
 nullius pretii æstimare, & ea quæ de aureis malis fere-
 bantur, ad punica mala, à Venere in Cypro plantata de-
 torquere. Sed missum faciamus Eriphum cum sua rustica
 Alexi, quæ Dianam à virorum consortio alienam
 quant Veneris fidus jurare amat. Omnia enim quæ Ve-
 neris sunt, contemnit, & vix obolaria censet. Cæterum
 versusum Antiphanis hic sensus: Commendat Bæotius rû-
 sticum & exile suum donum; quod ut magis faciat,
 non de vulgari cotoneorum genere (hæc enim mala au-
 rea, ut mox dicam) mala se adferre inquit, sed omnî lon-
 ge pulcherrima: quippe semen è Perside allatum. Quod
 mirum videri non debet, cum hodie etiamnum ea cydo-
 neorû genera præstantissima & maxima habentur, quo-
 rum semen ex calidis regionibus Creta, Lusitania adfer-
 tur. Quod autem à rege semen missum dicat, saltem, con-
 tumeliosam & amarulentam habet in Athenienses accu-
 sationem, eos nimirum, qui Regiis pecuniis, quas per ma-
 lã aurea indicat, se finerent corrumpi. Non ergo de malo
 medico Antiphanis verba intelligenda sed de auro Per-
 fico, quo Græci se non raro trahi sinebant, ut Persarum
 magis rebus, quam patriæ suæ studerent; Quod ut a-
 marulentum admodum à Poëta verbis obliquis & aureo-
 rum malorum mentione animadvertimus est: ita parum
 bene ab Athenæo notatum, qui putavit ac collegit mala
 hæc medica fuisse, ex eo quod semè è Persico regno fuis-
 set portatum. Quod si Antiphanis jam sæculo arbor hæc
 familiaris apud Græcos fuisset, ut etiam rusticus inde
 mala sibi compararet, multo ante Virgili ævũ in Italiã
 allata fuisset; nec Tyrdamus noster verè dixisset, malum
 medicam suis adhuc temporibus Mediæ & Persidi fuisse
 peculiarem; nec operæ pretium putasset, tam diligenter
 ac studiose eam describere, quæ multo ante Persarum
 ejusdam regis munere in Atticam fuisset translata. Me-
 dicum malum neutriquam aureum fuisse, ex hoc Maronis
 versiculo cognosci potest.

Quod potui, puero, sylvestri ex arbore lecta
Aurea mala decem misi, cras altera mittam.

Quid? citria ne five mala medica decem, ac altera
decem pauper Menalcas mitteret, quæ ne in ipsius qui-
dem Augusti Imperatoris, ac totius terrarum Domini
hortis tum temporis crescebant? Claudii Cæsaris tem-
poribus citrum in Italia nec dum fuisse cultum ex eo pro-
bari potest, quod Columella quomodo serenda ac tra-
ctanda sit, memoriæ non prodiderit. Pastoris non erat ci-
tria decem magnis sumptibus, Perfide advecta, ære suo
comparare: nec ipse pastor, ut tale quid suspicemur, lo-
cum ullum relinquit, dum ait, se aurea mala nec emisse,
nec ex culta domesticaque arbore legisse, sed & sylve-
stri decerpisse. Quærendum ergo pomum aureum, vile,
& sylvestre. Tale est cydoneum, cujus genus aliquod
à Plinio ab aureo colore *χρυσόμυλον*, id est, *aureum malum*,
dicitur, lib. 15. cap. 11. Hoc vulgare, ac vile, ex sylve-
stri etiam arbore colligere licebat pastori, Cydonia ar-
bor Veneri grata, cotoneum eidem dicatum. Ovid. lib. 10.
Metamorph. ubi Venerem ipsam loquentem adducit.

Est ager, indigene Damascenum nomine dicunt,
Telluris Cypria pars optima; quam mihi prisca
Sacra vere senes, templisque accedere doctem
Hanc jussere meis: medio nitet arbor in arvo
Fulva comas; fulvo ramis crepitantibus auro:
Hæc tria forte mea veniens decerpta ferebam
Aurea poma manu.

Hæc ait, se Hippomeni dedisse, ut supra narravimus.
Salmonensem Poëtam cydoniam describere, ex Palladio cognosci potest, qui fulvam canit esse, id est auream.

Cum præstet cunctis se fulva cydonia pomis
Alterius nullo creditur hospitio.
Roboris externi librum aspernata superbit,
Scit tantum nullo crescere posse decus.

Cydonium ergo pomum aureum. Subjiciam quid Propertius de malis aureis Virgili fenderit. Ejus ad Lyncem, hæc sunt disticha.

Cedite Romani scriptores, cedite Graji;
Nescio quid majus nascitur Iliade:
Tu canis umbrosi subter pineta Galefi
Thyrin, & attritis Daphnin arundinibus:
Vique decem possint corrumpere mala puellam,
Missus & impressis hædus ab uberibus.
Felix qui viles pomis mercaris amores.

Nemo non videt vilia esse mala, quæ aurea vocavit Virgilius, minime ex Perside, Media, aliave Asiatica regione maximis expensis comparata. Cydonia, esse mala aurea, in elegiaco, quo puellarum sui ævi avaritiam reprehendit, idem Propertius adeo clarè docet, ut nulla dubitandi videatur superesse occasio.

Felix agrestum quondam pacata juvenus,
Divitiæ quorum messis & arbor erant.
Illis pompa fuit, decussa cydonia ramo,
Et dare puniceis plena canistra rosis.

Nec illud minimum argumentum, quo malum cydonium, aureum probatur, quod refert Amatus, Romæ statuum Herculis manu tenentis cotonea mala conspici. Cydonea mala Veneri grata fuisse, ex Stesichoro probatur, qui in Helena commemorat, in regium currum inter myrti folia, & rosarum violarumque corollas, multa quoque Cydonia conjecta fuisse. Athenæus libr. 3. Κυδωνίαν εἶναι μᾶλλον κοινὴν οὖν ἑλάνη οὖτος. πολλὰ δὲ καὶ κυδωνία μᾶλλον ἀντιφύλλων ποτὶ δὲ φέρει ἀνὰ πρὶν. πολλὰ δὲ καὶ μύρτινα φύλλα καὶ ροδιόνας τε φέρουσιν. ἴσως τε κερυνίδας οὐλάς. Cydoniorum malorum Stesichorus in Helena sic meminit: multa cydonia tum mala jaciebant in sella regi, multa etiam myrti folia, ac violarum elegantes coronas. Supra omnia vincunt mala cotonea Veneri grata Antiphili versiculis, libr. 1. epigram. cap. 20. ubi Antiphilus struthion ad Venerem suam missum, his verbis facit loqui.

Μῆλον ἐγὼ σπρούθιον ἀφ' ὅπλο τέρης ἐπὶ πίνης,
Ὀρεον εἰ νεαρῶ χρωτὶ φυλασσόμενον,
Ἀσπλον, ἀρυτὶδωτον, ἰσχυριω ἀρπυζόουσαν,
Ἀκμῶ δ' ἐπὶ τέλει συμφύει ἀκρέμοισιν,
Ὡς χειμερὶς σπάνιον γέρας, εἰς σὲ δ' ἀνάσσει
Τοῖόν. καὶ ὠνιφύει κρυμνὸς ὀπωροφόρος.

Malum ego struthion maturum gramine molli
Servatum, integrum corpus adhuc retinens.
Haud novi, haud rugæ, par est lanugo recenti,
Frondo in ramo me vigor usque tenet.
Rarum hyemis donum, sed tali bruma vel ipsa
Regine in gelidis poma ferat nivibus.

Athenæus loco citato, ἵπ δὲ καὶ φέρει εἰς πρὸς. Κυδωνίαν μᾶλλον εἰς τὴν τιτθίαν ἵσταν. Verbum postremum rectè judicavit Casaubonus deesse. De amante loquitur, qui suam ἱρωίνην, amasiam malis in sinum conjectis petebat, Hunc morem & Virgilius testatur fuisse.

Malis me Galatea petis lasciva puella.

Idem apud Theocrytum, ut supra monuimus, legitur. Cur Veneri hoc malum sacrarint veteres, causa videtur, quod sit amoris tessera ac symbolum, uti elegantissimo epigrammate confirmat Arabius.

Ἐδνα γάμων ἑρρίπτες ἢ ἀμβολίαν παχύτητος.
Τοῦτο γέρας κούρη χρύσειον ἱππομήδης;
Ἀμφὼ μῆλον ἀνύσσει, ἐπεὶ καὶ παρθένον ἐρμῇ
Ἐίργει, καὶ ζυγίης σύμβολον ἑὴ Παφίης.

Aurea dona jacies, quo sint sponsalia, an ut sint
Pernicis remora virginu Hippomenes?
Malum ambo expedit, prohibens hinc impetum, & inde
Se monstrans Veneris tesserulam esse jugæ.

Amoris tesserulam fecerunt hoc malum, ut formæ, coloris, juventutisque mutationem, conversionem & inconstantiam ob oculos ponerent. Quod Platonis carmen docere videtur, ex quo etiam malum aureum ante citrii aut medici inventionem cognitum fuisse, probatur.

Τὸ μῆλον βάλλω σε. σὺ δ' εἰ μὲν ἔχουσαι φίλεις μὲ
Δεξαμένη, τῆς σῆς παρθένης μετὰ δέ.
Ἐἴδ' ἄρ' ὃ μὴ γίνω νοῆς, τοῦτ' αὐτὸ λαβοῦσαι
Σκέψαι τὴν ὥρην ὡς ὀλιγοχρόνιον.
Μῆλον ἐγὼ βάλλω μὲ φίλων σε πρὸς ἀλλ' ἐπὶ δόσιν
Ξανθύππῃ, καὶ γὰρ καὶ σὺ μαραινόμεθα.

Malo te ferio, tu si me diligis, illud
Suscipe, & imperti virginitate tua.
Hoc fieri si posse negas, hoc suscipe malum, &
Quam pereat parvo tempore forma vide.
Malum ego, me jaculatur, amat qui te, annue queso
Xanthippe: tibi mox nam & mihi forma perit.

Refert Plutarchus in præceptis conjugalibus Solonem legem tulisse ne sponsa ad maritum ingrederetur, antequam malum cydonium edisset. ἂν δὲ ἂν ἐκείνου τὴν νόμον τὸν νομίζοντων καὶ ἀπὸ τῆς καλῆς καὶ κατὰ τὴν φύσιν ἀντιφύλλων (ὡς τοῖον) ἐπὶ δὲ τὴν δὲ τιμαίαν καὶ φωνὴν γὰρ ἀνέμεται εἰς τὴν παρθενίαν καὶ ἡδύτητα. Solon jubebat sponsam cum sponsa concubitu prius manducare malum cydonium; in-nuens ea re, primam quæ ore & voce inicitur gratiam concinnam debere esse & suavem. Cydonia malus quin ab urbe Cretensi sic dicta nomen acceperit, nullus dubitat. Malum sive fructum Græci non tantum cydonium, pro quo cotoneum Latini, sed etiam καδύμαλον vocarunt; uti apud Athenæum Hermon tradit, qui glossas scripsit, id est obscurarum vocum interpretationes. Ἐρμῶν δὲ εἰς Κρητικὰς γλῶσσας καδύμαλον καλεῖσθαι φησὶ τὴν καδωνίαν μῆλον. Hermon in glossis Creticis codymala vocari tradit cydonia mala. Alii struthion cydonii genus sic vocari scripserunt. Athenæus loco citato, Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν σπρούθιον μῆλον ἔστι λίγη μῆλον ἢ καδύμαλον Ἀπολλοδώρου δὲ εἰς Σοσίβιου καδύμαλον μῆλον ἀκούουσι. Alciman malum struthium (vocat καδύμαλον) cum inquit, minus quam codymalum. Apollodorus & Sosibius cydonium malum interpretantur. Hesychius καδύμαλον τὸ σπρούθιον μῆλον, εἰ δὲ καδωνίον, εἰ δὲ ἀνδρὸς εἶδος, εἰ δὲ κόσμος περὶ τὴν γλῶσσαν. Alia Polemonis opinio, ut apud eundem Athenæum legere est. Πολλοὶ δὲ εἰς πῖμπλιν τὸ ὄνομα Τιμαίου ἀφ' οὗ καὶ τὸ καδύμαλον εἶναι πρὸς ἱερῶν. Polemon libro quinto sui operis ad Timæum, floris genus esse inquit codymalum. Bellonius lib. 1. observ. cap. 17. amalcier vel malancier Gallorum, de qua supra egi, a Cretensibus codomalo vocari, ait. Fruticem Sabaudis sive Allobrogibus malancier dictum, Cretenses codomalo appellant. Quod non parum Polemonis sententiam confirmat. Cydonium etiam λασίμαλον vocatum fuit. Hesych. λασίμαλον μῆλον τὸ ἔχει χυμὸν. lasimalum malum lanuginosum. Cydonium lanuginosum esse, nemo in dubium vocabit; ipsa id experientia testatur. Ideo Antiphilos in epigrammate supra citato, ἀργύριον τὸ δὲ μῆλον. Nec lanuginem neglexit Philippus, cum in quadam hortulani cujusdam anathemate sic canit.

Μῆλον δὲ ἡδύπνου κατὰ πῖμπλιν πεπικωμένον ἀχνη.

Malum & odoriferum, & tenui lanugine tectum.

Virgil.

Ipse ego cana legam tenera lanugine mala.

Omnes interpretes cydonium exponunt, Plinius lib. 15. cap. 14. Pene peregrina sunt in uno Italia agro Veronensi nascentia, quæ lanata appellantur: lanugo ea obducit, struthicis quidem ac Persicisque plurima: his tamen peculiare nomen dedit, nulla alia commendatione insignibus.

An itaque *λαπάμλον*, malum lanatum Plinii à struthio diversum? an vero malum lanatum cydonii genus quoddam non vulgare? Ceterum in antiquo codice locus hic aliter, quam in vulgatis legitur. Sunt & in uno Italia agro Veronensi nascentia, quæ lanata appellantur. Lanugo ea obducit, struteis quidem persicisque. plurimis tamen peculiare nomen dedit, nulla alia commendatione insignibus. Corrigit Hermolaus; lanugo iis obducta struteis quidem persicisque plurimis, &c. Ut sit sensus, lanuginem iis obductam peculiare nomen dedisse, ut lanata dicerentur: etiam si persicis quoque plurimis ac cotoneis obducatur. Latini arborem malum cydoniam & cotoneam, fructum, malum cotoneum & cydoneum vocant. Ne quis vocum vicinitate decipiatur; monendum putavi aliud *κυδώνιον* vel *codoneum*, aliud *κυδώνιον*, cydonium malum de quo hactenus egimus. Codoneum ficus hyberna, nucisque Persicæ species. Hefychius *κυδώνια* *συκκα χειμεριανά*, *κὴ χειρῶν εἶδος Περσικῶν*. Corrigendus Athenæi codex, *τὰ δὲ χειμεριανά*, inquit lib. 2. *συκκα*, *Πάμφιλος* *κρυπτοῦ φησι κυδωνία* *ὑπὸ ἀχαιῶν, τοῦτο λέγων Ἀριστοφάνης εἰρηναίῳ ἐν λακωνικῇ γλώσσῃ*, &c. Pamphilus hybernas ficas vocari tradit ab Achivis cydonea, idque scriptum ab Aristophane in glossis. Male legitur *κυδωνία*, omnino scribendum ut series alphabetæ Hefychii ostendit, *κυδώνια* vel *κυδωνία*; quod non animadvertit is qui lexicon doctissimum condidit. Nec recte apud Eustathium *κυδωνία*, si recte per *o* scribendum Hefychius docet. Aliquando *κρυτ* *ἰσοχλω* cydonium *μῆλον* simpliciter ac sine epitheto vocatur, ut apud Galenum lib. 2. *κρυτ* *πῖπος* cap. 1. *οὗτω δὲ καὶ ροῖας*, *κὴ μῆλον*, *ἔκ μεταλλοῦ*, ubi *μῆλον* nil aliud quam cydonium. Malum cotoneam non describit Theophrastus. Vulgata quippe, & ab omnibus cognita arbor, Nullas cotoneæ notas eadem de causa tradidit capite de cydonio Dioscorides. Aliquæ tamen cotoneæ notæ ex aliis peti possunt capitibus, ut cap. 175. lib. 1. ubi arbutum arborem malo cotoneæ similem ait. Vide cap. de arbuto capparin lib. 2. cap. 204. *φύλλα στροφάλια*, *μυλῆς κυδωνίας ομοία*. Folia rotunda mali cotoneæ similia habere, inquit. De salviæ foliis hæc tradit lib. 13. cap. 40. *φύλλα δὲ μυλῆς κυδωνίας* *εἰσὶν ὅτι ἐπιμυκίστρα* *ἰδίῃ τῇ τρυχόπερ*, *κὴ πυκνότερα*. Folia mali cotoneæ effigie, sed longiora, asperiora & crassiora. Lib. 4. cap. 73. folia isolani somnifici pingua cotoneæq; malo similia docet. *φύλλα* *τῶν ἡμετέρων*, *ἐμφερεῶν μῆλον κυδωνίας*, &c. Hæc de cydonia Diosc. Plinius unam alteramque notam tradit, quæ ut plurimum, in cydonia

prohibentque crescere parentem. Malus cotonea non valde magna arbor; ut plurimum humilis; sæpe etiam instar fruticis nascitur. Cortice tegitur asperiusculo, squamas quasdam quandoque dimittente: ramos explicat aliarum arborum modo, sed à fructu, ut observavit Plinius, incurvatos; quin nec ipse caudex rectus esse solet, sed nonnihil incurvus. Folia profert subrotunda, veluti vulgaris pomi, sed angustiora, læviora, carnosiora, duriora, superna parte virentia ac glabra, prona vero mollia ac albicantia. Flores albi vel ex albo rubentes, sylvestris rosæ figura, quinque per ambitum foliolis distincta. Fructus pomo non abfimiles, nisi incisuris quibusdam quandoque crispentur. Figura & magnitudine differunt: quidam enim rotunditatis in orbem circinata, minores; alii oblongiores, majores; tertii se medio modo habent, omnes tenui pubescunt lanugine, colore aurei, vel ex aureo lutei; odore suavi & fragranti, caput nonnunquam ferientes. Sapor omnibus austerus: caro interior lutea, semem nigricans in membranis, uti aliorum pomorum, conditur. In hortis colitur; floret mense Majo, fructus autumno maturos reddit, mensibus Octob. & Novemb. Cydoniorum duo novit Dioscorid. genera, tria Columella, Plinius plura. Diosc. loco citato, *ἐκλεγετο δὲ διὰ τὴν εὐχρηστικότητα* (quidem *ἀρρενική*) *μικροὶ δὲ ἐστὶν καὶ ἀσπερσῆς καὶ ὁδὸν τῶν ποταμῶν δὲ λειψομένων στροφάλια καὶ μετὰ τὰς ἡπείρους ἐστὶν ὁρμηστέα*. Ceterum cotonea eligi oportet, vera ac germana (mascula) qualia parva rotunda, & odorata sunt, quæ vero struthia & magna dicuntur, minus utilia censentur. Contrarium videtur docere Theoph. lib. 2. cap. 3. Quomodo conciliantur Theophrastus & Dioscorides loco citato diximus. Columella tria genera recenset lib. 5. cap. 10. his verbis; *Americana, Syrica, melimela, cydonia, quorum genera tria sunt, struthia, chrysomeliana, mustea*. Antiquus codex *chrysomelia*; forte *chrysomela*, ut apud Plinium loco citato. Plura eorum genera *chrysomela*, incisuris distincta, colore ad aurum inclinata. Quæ candidiora, nostratia cognominata, odoris præstantissimi. Est & Neapolitanis suis honos. Minora ex eodem genere struthia, odoratius vibrant, serotino proventu, præcoci vero mustea. Strutheis autem cotonea insita suum genus fecere mulvianum; quæ sola ex his vel cruda manduntur. Omnia jam & virorum saluatoris cubilibus inclusa, simulachris noctium consensu imposita. Sunt præterea parva sylvestria, à strutheis odoratissima, in sepibus nascentia. Quæ nostratia vocat Plinius ea sunt, quæ *ἀνηθια* vocat Dioscorides. Cum inquit, minora struthia, & odoratius vibrant, id omnino de Neapolitanis intelligi debet: struthia enim majora, & viliora inquit Dioscorides. Eadem & Galeni sententia, lib. de sanitatē tuenda ad finem capitis ultimi, *τῶν κυδωνίων μῆλων τὰ πλείονα τὴν ἡδύτητα, καὶ ἡπείρους στροφάλια, ἢ στροφάλια καλοῦσιν οἱ κρυτὶ ἡμετέροις Ἀσίου Ἑλλήνων*, &c. Accipies succi malorum coroneorum quæ dulciora majoraque sunt, ac minus acerba, quæque nostrates Græci in Asia struthia vocant. Differunt hæc à cydoniis, quæ *ἀνηθια*, id est, vera germana vocat Dioscorides, quod sint minus adstringentia, ac dulciora, proinde etiam in roborando ac adstringendo non æquè efficacia. Quæ de causa Dioscorides mala struthia viliora dixit, cum alioquin quo ad faciem formamque exteriorem, sint præstantiora. Idem Gal. lib. 2. de aliment. facult. cap. 23. *μὲντοι δὲ τὰ στροφάλια μῆλων καλῶς ἐστὶν ὅταν καλῶς σκευασθῇ, καὶ τὰ κρυτὰ κυδωνίων, ἀλλὰ ἡπείρους ἡδύς ὑπάρχει, ἔκ μεταλλοῦ σφῶν ὡς εἴη ἀπὸ τοῦ ἐν τούτῳ χρεῖα ὡς μῶν ἰσχυρῶς ἐκλύπτου καὶ ὡς ἐν τῇ ἰσχυρίᾳ ἐστὶ τὸ καὶ οὐκ ὀνύχρον μελοπλάστωσιν ἰδίοισι μόνιμον οὗτως ὡς Ρώμῃ καὶ μὲν καὶ μετὰ αὐτὸν ὁ παλαιὸς καὶ νῦν, σὺγκριται δὲ ἐκ μὲν τοῦ πρὸς τὸν σπέρματος ἀλειωμένου ἐφ' ὃς ἀμα τὴν μύλην. Permanens est struthiorum malorum succus, quando paratus recte fuerit, quemadmodum & cydoniorum: verum hic minus est suavis, & maxime adstringens, quocirca ad ventriculi admodum exoluti robur uti eo aliquando possumus. In Iberia autem edulium componunt, quod *μελοπλάστωσιν* appellant, quod adeo durat, ut patina recentes ipso referta Romam afferantur, Componitur autem ex melle & carne levigata, cocta cum melle. Veteres *μελοπλάστωσιν*; hodie carnem cydoniorum vocant, eodemq; fere modo conficitur; nisi quod delicatioris mellis loco, saccharum accipiant. Caro hæc, sive, ut Latine loquar, cydoniatum hoc ad multum tempus durare potest; non tamen uno modo conficitur, ut in notis ad Dioscoridē, si Deus opt. max. voluerit, dicat. Cydonia quæ struthia dicebantur olim, magna fuerunt, ut ex locis jam allatis videre est. Ex austeris, seu minoribus cydoniis cydoniatum non parabant veteres, sed ex magnis sive struthiis. Ætius tetrabibl. 2. serm. 1. cap. penult. *κυδωνιάτων σκευασία*. *σκευασία* *ἐστὶν ὅτι καὶ ἀπὸ μῆλων, καὶ κυδωνίων μετὰ τὸν σπέρματος ἀλειωμένου τῶν φλοιῶν. καὶ τῆς ἐν τῇ μύλῃ* *ἰσχυρῆς καὶ πρὸς τὸν σπέρματος ἀλειωμένου τῶν χυλῶν ἀπὸ τῶν ῥιζῶν*, id est, cydoniatum*

Cotonea struthea communis.

conspicitur. Sic inquit, lib. 15. c. 11. His (pineis nucibus) proxima amplitudine mala quæ vocamus cotonea, & Græci cydonia ex Creta insula advecta. Incurvatos trahunt ramos,

cydoniati preparatio. Preparatur etiam ex malis, & cydonis magnis, cortice & internis granis exemptis, deinde confusis & exsiccatis, & succo per panniculum excolato. Recte itaque ab Athenæo notantur Philemon, & Nicander glossarum auctor, quod cydonium vulgare sive potius omne, crediderint struthium vocatum. Νικάνδρος δ' ὁ Θυατιρηνὸς τὸ κυδώνιον μῆλα καὶ στρουθία φησὶ καλεῖσθαι, ἀγνῶτον. Γλαυκίου δὲ γδ ἰσχυρῶς, ἀγνῶτον λέγων, τὸν ἀκρόδρυον εἶναι καὶ τὸ κυδώνιον, φανερὰ ἐστὶν. — καὶ Φιλήμων ὁ δὲ ἀγροτικὸς τὸ κυδώνιον μῆλας ἐστὶν φησὶ. Nicander Thyateirensis cydonia mala struthia vocari tradit, sed ignoranter. refragatur enim, quod Glaucus memorat, dum ait, esse ex fructibus præstantissima cydonia mala, phaulia & struthia — Philemon in opere rustico, cydonia mala struthia vocat. Τὸν ἀκρόδρυον non interpretatus est interpres. Latè vox hæc accipi debet, ut alibi diximus, non strictè, nec vulgari significatu, ut lib. 2. cap. 7. docuimus. Nam nullum cotoneorum genus duro clauditur tegmine, nec inter nuces recenseri potest cotoneū; quomodo hanc vocem exponit epitomator Athenæi. Κάτω, inquit, οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ οἱ ἄλλοι συγγραφεῖς καὶ οἱ πάντες τὸ ἀκρόδρυον, καὶ τὸν ἀκρόδρυον. Attici alique Historiographi vulgo ἀκρόδρυον, id est omnia duro cortice tecta, καὶ τὸν, id est nuces vocant. Latè accipi debet, pro omni fructu. Suidas, ἀκρόδρυον καὶ τὸν δανδρυον καὶ τὸν, οἱ δὲ τὸν δανδρυον καὶ τὸν. Fructus arborum omnes, vel ut aliis placet, omnes arborum fructus. Hoc sensu etiam apud Theophrastum reperitur in characterismo τοῦ βιβλίου ἀπὸ τοῦ. καὶ τὸν δανδρυον καὶ τὸν ἀκρόδρυον, καὶ τὸν δανδρυον καὶ τὸν ἀκρόδρυον. Vertit hunc locum doctiss. Casaubonus, ac quando maxime frequens est forum, ad nuces, mala, & reliquos omnis generis fructus accedens ibique stans, de iis comedit, sermones interea cum eorum venditore ferens. Malè verò audit, quod τὰ ἀκρόδρυα interpretatus sit, & reliquos fructus omnis generis, quod verū esse inquit, si quidem legeretur, καὶ τὰ λοιπὰ ἀκρόδρυα, ut apud Berolium, φέρονται, μῆλα, καὶ τὰ λοιπὰ ἀκρόδρυα. Certè qua in re errarit doctissimus interpres, non video. Si enim ἀκρόδρυον omnis generis fructus significet, ut exponit hanc vocem Suidas, cur non liquit Casaubono vertere, τὰ ἀκρόδρυα, & reliquos omnis generis fructus. Nullam invenio rationem, nisi fortè placebat, vocem reliquos omitti posse, ac verti, ad nuces, mala, & fructus omnis generis accedens. Sed videamus, quomodo ipsi, qui Casaubonum redarguunt, hanc vocem exponant. Vides, inquit, τὰ ἀκρόδρυα, à nucibus & malis distinguere (Theophrastum) mala sive poma, Grammatici à nucibus, sic discernunt, quomodo supra ostendimus. Ἀκρόδρυα igitur sunt bacce, hoc est fructus sylvestres & minores, quos à pomis & nucibus separat, &c. Quasi verò Theophrastus τὰ μῆλα non pro malo ac omni pomo, ut τὰ κάρυα pro nuce regia, ac omni fructu duro cortice tecto, accipere potuerit; nec alii fructus reperirentur quos ἀκρόδρυος nomine intelligere voluerit, puta cerasa, pistachia, castanea, pruna, amygdala, & similes fructus. Quicquid sit ἀκρόδρυον pro bacca poni, non facile persuadebunt. Cæterum parvum cydonium Belgæ Quæ-appel vocant, struthium Quæpeer, chrysolemon gout-géele Quæ, musten vocant Quæ. Videor mihi tractare cydoneorum historiam, cum de medicis malis sermo sit apud Theophrastum. Hoc occasione aurei mali contigit; ignosce lector, quod à scopo & methodo aberrarim.

Ἐκὼς δὲ τὸ δανδρυον, &c. Locus hic correctior apud Athenæum reperitur. ἔκως δὲ τὸ δανδρυον τὸν φῦλλον καὶ τὸν κάρυον καὶ τὸν δανδρυον, ἀδελφῶν, (malè ἀδελφῶν) καὶ τὸν κάρυον. Arboris folium lauro, adrachne, nucis folio simile est, & ferè par. Lauro simile esse ipsa docet autopia, testatur Mantuanus Poëta.

*Ipsa ingens arbor, facièmq; simillima lauro,
Et si non alium latè jactaret odorem,
Laurus erat, folia haud ullis labentia ventis.*

Doctiss. interpres ad hunc locum. Sane etiam hæc probant citrum non esse. Nam citri arbor multum non potest crescere. Duas confundit arbores, citrum & lauro, & citrum medicam maluti. Ingentem dixit Poëta arborem à formæ venustate, non à magnitudine. Potest etiam ingens dici, quasi præcellens, quod odore præstet. Magna enim non usque adeo arbor est. Plinius non ἀδελφῶν sed unedoni folium comparat. Folium, inquit, ejus est unedonis intercurrentibus spinis. Ἀδελφῶν unedonem vertit, vel quod minus nota suo tempore, vel quod in Latia lingua aptius non extaret vel occurreret verbum. Quod etiam de myrrha fecit, ubi Theophrastus dixit, φέρονται ἰσχυρῶς Plinius vertit, corticem levem similem; una-

doni. Nec omnino ineptè; quippe, ut supra diximus, tradit adrachnem similem esse unedoni. Vide caput de arbuto lib. 3. cap. 16. Mathiolus in eorum sententia se perstitisse scribit, qui ἀντὶ ἀδελφῶν, ut in vulgatis legitur codicibus, legerat ἀδελφῶν araneorum tele simile, usque inde eum revocavit Plinius. Quippe cum acuratus, inquit, Plinium perlegissem, comperi Theodorum, alioquin virum & Græcum natione, & Latine lingue peritissimum, male Theophrastum hoc in loco fuisse interpretatum, & vocabuli significatum minus rectè accepisse: siquidem, ut apertissime declarat Plinius lib. 13. cap. 22. adrachne est arbor arbuto admodum similis. Inquit enim, adrachnem omnes fere Græci portulacæ nomine interpretantur, cum illa sit herba, & adrachne vocetur, unius litteræ diversitatis. Cæterum adrachne est sylvestris arbor, similis unedoni, folio tantum minore, & nunquam decidente. Hinc ergo facile colligi potest, huic plantæ, quæ arbuti frondibus perpetuo virefcit laurinis similibus, medicæ mali foliis comparasse Theophrastum. Vidimus Mathioli sententiam. Quid pro Theodoro responderi debeat, ex his quæ de adrachnes voce exposuimus, facile percipiet lector. Videamus argumentum eorum qui ἀδελφῶν legendum censent. Hoc autem est, quod mali Medicæ folia sint ubique minutis admodum punctis perforata, ita ut lintheoli ipsiioris modo sint transparentia: ideo inquit, facile telis araneis comparari possunt, ac facilius unius alteriusve litteræ lapsus. Horum opinio non placet; quippe multa folia punctis transparentibus constant, hyperici folia hujusmodi punctis perforata, undæ perforatæ nomen accepit; quin nec ipse laurus punctis hisce caret: Nemo tamen hujusmodi folia ἀδελφῶν similia dixit. Vera lectio ἀδελφῶν; quæ Athenæus comprobatur, ipsaque experientia docet citri folia, lauri, & adrachnes similia esse, immo adrachnes folia adeo laurinis similia Honorius Bellus tradit, ut solo odore à lauro dignosci queant. Citriæ igitur mali folia cum laurinis similia sint, rectè cum adrachnes foliis comparari possunt.

Ἀκρόδρυον δὲ οἷος ἀπὸ τοῦ ἡ δανδρυον, &c. Nemo non videt scribendū ἀκρόδρυον, vel οἷος & ἡ δανδρυον & ἡ δανδρυον. Sed altera lectio placet, idque quia apud Athenæum habetur. Sunt tamen qui codicem Theophrasti corruptum ferunt, & corrigunt οἷος ἡ δανδρυον & ἡ δανδρυον delecta particula δ, & interpretantur, spinosa pyrus. Rationem hanc adferunt, quod Græci ἀπὸς vocant urbanam pyrum, quæ spinis caret, eoq; nomine ἀπὸς & ἀπὸς distinguunt, quæ spinis hispida, idque etiam ipse facit Theophrastus. Rectè pyrum sativam spinosam negant; sed ἀπὸς pro ἀπὸς aliquando non poni, nego. Apud ipsum Theophrastum locus extat in quo pro pyraastro ponitur. Is est, libro primo de causis cap. 17. δὲ καὶ ἡ ἀπὸς συμφορεῖται. καὶ γὰρ ἡ ἀπὸς ἀδελφῶν τῆς ἡ δανδρυον ἵπ. ἡ δανδρυον αὐτὰς αὐτὰς. quod in pyra sylvestri perspicere licet: hæc enim facilius quam urbana eisdem proflus de causis germen emittit.

Τὸ δὲ μῆλον οἷος ἡ δανδρυον, Athenæus loco citato, καὶ μὲν οἷος ἡ δανδρυον καὶ ἡ δανδρυον καὶ ἡ δανδρυον. οἷος τὰ καὶ ἡ δανδρυον καὶ ἡ δανδρυον, ἡ δανδρυον οἷος ἡ δανδρυον καὶ ἡ δανδρυον. Vestrum autem neminem in admirationem trahat quod ille prodidit, pomum non mandid, quandoquidem ad usque memoriam avorum nostrorum nullus comedit, sed cum vestibus in arcis reponebatur, ut res quedam ingentis pretii & thesauro digna. Plutarchus, seculo uno antiquior, suis temporibus parum adhuc id fuisse in mores receptum tradit, additque plerisque seniorum, qui tunc superstites erant, insolentes ejus cibi, penitus abstinuisse. ποτὶ γὰρ, inquit, τὸν ἀνδρῶν καὶ ἀνδρῶν ἀδελφῶν, ἡ δανδρυον καὶ ἡ δανδρυον: multa quæ nemo antea gustare aut edere voluisset, suavissima sunt facta. Exempli loco adfert, ænomeli, vulvam, cerebrum, scyopeponem, piper & hoc ipsum citrium. Eadem Plinius tradit, cum inquit, pomum ipsum alias non manditur.

Καὶ αὐτὸ τὸ φῦλλον τοῦ δανδρυον, &c. Athenæus. καὶ αὐτὸ τὸ φῦλλον τοῦ δανδρυον, οἷος τὸ φῦλλον τοῦ δανδρυον. καὶ αὐτὸ τὸ φῦλλον τοῦ δανδρυον, οἷος τὸ φῦλλον τοῦ δανδρυον. Fructus quidem non manditur, sed odorem apprimè jucundum spirat, sicut & folium arboris. malum vestibus interpositum, ne à tinea perforentur servat. Scribendum ergo apud Theophrastum, καὶ αὐτὸ τὸ φῦλλον τοῦ δανδρυον. Plin. loc. cit. Pomum ipsum alias non manditur, odore præcellit, foliorum quoque, qui transit in vestes una conditus, arcetque animalium noxia (noxas) &c. Optime hunc locum expressit Oppius apud Macrobiū lib. Saturnal. 2. cap. 15. Est autem odoratissimum, ex quo interjectum vestibus tinea necat. Peissime Theodorus, inoffensas servat. Tinearum proprie ἡ δανδρυον, perforare. Unde αὐτὸς περὶ τῆς ἀπὸς, vestes tinea pertuse, item ἀπὸς, quæ à tinea illesæ sunt.

Citrium.

Fructum eleganter describit Dioscorides αὐτὸ δὲ τὸ μῆ-
λον ἐπιμελὲς ἔργον ἐκείνου, χρυσὸν τὴν χεῖρα τοῦ αὐτοῦ μὲν βαρύνει
ἐπὶ τοῦ ἐξ αὐτοῦ τοῦτος. Malum vero ipsum oblongum est,
rugosum, aureo colore, cum gravitate odoratum, ac py-
ri semen habet. Malus Medica arbor est mediocris, non
ita magna, brevi trunco, cujus rami longi, crassi, firmi,
lenti, obsequiosi, cortice viridi vestiti, acutis quidem spi-
nis, sed non frequentibus, pluribus tamen quam auran-
tiæ præditi. Folia oblonga, lata, lævia, viridia & splen-
dentia superne: inferne pallidiora sunt, nec multum
splendentia, odorata, per ambitum serrata, aliquin lau-
rinis non dissimilia, majora tamen & ad juglandis ma-
gnitudinem accedentia, junctura quadam pediculo in-
hærentia: soli si obiciantur, instar foliorum hyperici, fo-
raminibus visum ferè effugientibus undique punctim
trajecta. Flores candidi, sæpiusculè forinsecus purpura-
scentes, calathi effigie, solidi, odorati, staminibus in me-
dio tenuibus ac capillaceis. Fructus magnus est & oblon-
gus, cucumere aut melopepone non raro major, quan-
doque minor, & limonia mala non multum magnitudine
excedens; cortice per maturitatem flavescente, sive di-
luto aureo colore, tuberculis nonnullis exasperato, odore
gratissimo. Subest caro cum gravitate quadam densa, du-
ra, firma, candida, crassa, edulis, aromaticum quid resi-
piens, sed exiguum, & neque acris, neque acida, sed ferè
qualitatis gustabilis expers. Interior medulla, non multa
quidem, succo crudo plena turget: quæ semen continet,
hordei grano majus ac crassius, cortice duro rectum,
substantia interiore albida ac amara. Semper hæc floret,
fructuque maturo, & immaturo onusta est. Sunt inquit
Doctissimi. Clusius, qui fructum nascentem figulinis formis
varias figuras exprimentibus includunt, a quæ ita relin-
quunt, donec fructus maturitatem consequatur; tum demum
formas auferunt, ut malum nativum colorem adsciscat ju-
cundo sane spectaculo. Res hæc nova non est, quippe Græ-
cis cognita recentioribus. Cassian. Bassus lib. 10. cap. 9.
ἐὶ δὲ τοῦ αὐτοῦ τοῦτος ἔργον ἐκείνου, χρυσὸν τὴν χεῖρα τοῦ αὐτοῦ μὲν βαρύνει
ἐπὶ τοῦ ἐξ αὐτοῦ τοῦτος. Malum vero ipsum oblongum est,
rugosum, aureo colore, cum gravitate odoratum, ac py-
ri semen habet. Malus Medica arbor est mediocris, non
ita magna, brevi trunco, cujus rami longi, crassi, firmi,
lenti, obsequiosi, cortice viridi vestiti, acutis quidem spi-
nis, sed non frequentibus, pluribus tamen quam auran-
tiæ præditi. Folia oblonga, lata, lævia, viridia & splen-
dentia superne: inferne pallidiora sunt, nec multum
splendentia, odorata, per ambitum serrata, aliquin lau-
rinis non dissimilia, majora tamen & ad juglandis ma-
gnitudinem accedentia, junctura quadam pediculo in-
hærentia: soli si obiciantur, instar foliorum hyperici, fo-
raminibus visum ferè effugientibus undique punctim
trajecta. Flores candidi, sæpiusculè forinsecus purpura-
scentes, calathi effigie, solidi, odorati, staminibus in me-
dio tenuibus ac capillaceis. Fructus magnus est & oblon-
gus, cucumere aut melopepone non raro major, quan-
doque minor, & limonia mala non multum magnitudine
excedens; cortice per maturitatem flavescente, sive di-
luto aureo colore, tuberculis nonnullis exasperato, odore
gratissimo. Subest caro cum gravitate quadam densa, du-
ra, firma, candida, crassa, edulis, aromaticum quid resi-
piens, sed exiguum, & neque acris, neque acida, sed ferè
qualitatis gustabilis expers. Interior medulla, non multa
quidem, succo crudo plena turget: quæ semen continet,
hordei grano majus ac crassius, cortice duro rectum,
substantia interiore albida ac amara. Semper hæc floret,
fructuque maturo, & immaturo onusta est. Sunt inquit
Doctissimi. Clusius, qui fructum nascentem figulinis formis
varias figuras exprimentibus includunt, a quæ ita relin-
quunt, donec fructus maturitatem consequatur; tum demum
formas auferunt, ut malum nativum colorem adsciscat ju-
cundo sane spectaculo. Res hæc nova non est, quippe Græ-
cis cognita recentioribus. Cassian. Bassus lib. 10. cap. 9.
ἐὶ δὲ τοῦ αὐτοῦ τοῦτος ἔργον ἐκείνου, χρυσὸν τὴν χεῖρα τοῦ αὐτοῦ μὲν βαρύνει
ἐπὶ τοῦ ἐξ αὐτοῦ τοῦτος. Malum vero ipsum oblongum est,
rugosum, aureo colore, cum gravitate odoratum, ac py-
ri semen habet. Malus Medica arbor est mediocris, non
ita magna, brevi trunco, cujus rami longi, crassi, firmi,
lenti, obsequiosi, cortice viridi vestiti, acutis quidem spi-
nis, sed non frequentibus, pluribus tamen quam auran-
tiæ præditi. Folia oblonga, lata, lævia, viridia & splen-
dentia superne: inferne pallidiora sunt, nec multum
splendentia, odorata, per ambitum serrata, aliquin lau-
rinis non dissimilia, majora tamen & ad juglandis ma-
gnitudinem accedentia, junctura quadam pediculo in-
hærentia: soli si obiciantur, instar foliorum hyperici, fo-
raminibus visum ferè effugientibus undique punctim
trajecta. Flores candidi, sæpiusculè forinsecus purpura-
scentes, calathi effigie, solidi, odorati, staminibus in me-
dio tenuibus ac capillaceis. Fructus magnus est & oblon-
gus, cucumere aut melopepone non raro major, quan-
doque minor, & limonia mala non multum magnitudine
excedens; cortice per maturitatem flavescente, sive di-
luto aureo colore, tuberculis nonnullis exasperato, odore
gratissimo. Subest caro cum gravitate quadam densa, du-
ra, firma, candida, crassa, edulis, aromaticum quid resi-
piens, sed exiguum, & neque acris, neque acida, sed ferè
qualitatis gustabilis expers. Interior medulla, non multa
quidem, succo crudo plena turget: quæ semen continet,
hordei grano majus ac crassius, cortice duro rectum,
substantia interiore albida ac amara. Semper hæc floret,
fructuque maturo, & immaturo onusta est. Sunt inquit
Doctissimi. Clusius, qui fructum nascentem figulinis formis
varias figuras exprimentibus includunt, a quæ ita relin-
quunt, donec fructus maturitatem consequatur; tum demum
formas auferunt, ut malum nativum colorem adsciscat ju-
cundo sane spectaculo. Res hæc nova non est, quippe Græ-
cis cognita recentioribus. Cassian. Bassus lib. 10. cap. 9.

pars coaptari ac committi queant, indeque siccatum in figu-
lina torres. Quum vero fructus ad dimidiam partem sui au-
gmenti pervenerit, formas illas circumdatis vinculis dili-
genter munies, ne ab augmento ejus quod circumdatum est
divellatur, sive in pirum, sive malum quodcunque, sive pu-
nicum aut citrium fuerit, & suscipiet omnino circumdatis,
& ut in summa hoc dicatur, fructus omnes pomorum, in
animalium formas exprimentas coget, quos in formas
exculptas impositos & inclusos augescere permittas. Fru-
ctus, ut dixi magnitudine variant: quædam enim citria
in molem excreverunt melopeponibus paria, ita ut ad
pondus librarum decem nonnunquam perveniant, ut me-
moræ prodiderunt Cardanus & Desinerus, nullo ferè
succo sunt, adferuntur ex Liguria, & Adriatici maris in-
sulis. Citria alia limonum reperiuntur magnitudine, alia
paulo sunt majora, quæ potissimum cibis expetuntur, &
a lacu Lenaco asportantur, & pomices quæsi pomæ citri
vocari Lugdunensis tradit. Forma etiam differunt. nam
alia prælonga, alia rotundiora, aliaque forma homi-
num industria conformata spectantur. Quædam sapore
remissiore, quædam vehementiore. In colore etiam
differentia observatur; nonnulla dilutiora, alia satu-
ratoria sunt: viribus tamen non multum inter sese diffe-
runt. Citria majora hanc agnoscunt differentiam. Quæ-
dam sunt pulpa plurima, a Cæsalpino Botanico non ince-
lebri ponrires dicta. Idem ea a citriis melopeponis ma-
gnitudine distinguit, & ponrires inter limonia & auran-
tia ambigere scribit. Gustui non ita placent; sed quia pul-
pæ multo plus habent, officinis expetuntur, saccharo vel
melle asservanda. Mali medicæ genus quoddam fructu
ingenti tuberoso reperitur. Fructum citrangulum à re-
centioribus vocari quidam contendunt, negant alii. In-
fima, inquit, atas citranguli facit mentionem Avicen-
na verò & Mesues citranguli meminerunt. Docti dubitant
an aurantiæ sint. Certè citrangulus est *κίτρινος*, quod
quidam interpretantur, *citrium malum majusculum*, cucu-
meris facie. Quod contra rationem compositionis est, quæ
potius postulat, ut *αἰσώγης* sic appelleretur citri colore,
Græci recentiores *αἰσώγης* vocant cucumerem. Inde *κί-
τρινος* citrinus cucumerus. Nam alii sunt viridiores, alii
pallidiores, & citrei coloris, alii nigri. Sic *χρυσόμυλον* est
aureum malum. In hujusmodi quippe compositionibus
adjectiva præponuntur, substantiva sequuntur. Citrinos
cucumeres vocat Plinius, qui sunt *κίτρινος* vel citran-
guli. Cucumeres *αἰσώγης* vocatos esse concedo: at ci-
trangulum Avicennæ & Mesues cucumeris esse genus
nego. Idque his rationibus, quod Mesues duodecima di-
stinct. capit. Oleo de pomis inscripto, eligendum scri-
bat citrangulum antiquum; at ulli cucumeris genus ser-
vari potest, statim enim putrescit ac corrumpitur. Tum
quod citrangulum pomum dicat; quod de cucumere
nemo facile dixerit: pomum enim arboris, fructus. Ac-
cedit quod adversus artritidem citrangulum præscribit.
Cortex citri ad malum hoc præstans, inutilis cucumer.
Denique quod eodem capite mentionem faciat citri &
citrianguli, tanquam ejusdem facultatis. At contrariis
pollent facultatibus citrum & cucumer, nisi quod utriusque
refrigeret succus. Citrum morbis pestilentialibus resi-
stet, eisdem producit cucumer. Ex his citrangulum cu-
cumeris genus esse nego. Sed illud citri genus, (limonia
malus) quod facie cucumeris est, ad citriorum classem
referri debet. Malum medicam magnitudine refert,
virentibus ac spinosis ramis, ac foliis lauri æmulis. Folia
tamen sunt limoniæ breviora, spinæ minores ac brevio-
res; flos foris purpurascens, intus candidus. Fructus
oblongi & crassi sunt, citrii tamen minores: cortex lu-
teus, amaricans, & suaveolens, sed tenuis; cui caro
albida, sed valde exigua accedit. Copiosam autem
hæc mala medullam habent, succo prægnantem &
redundantem, qui & acidior est. Semina in hac conti-
nentur veluti citrii, sed minus amara, ac frequentia. Fa-
cie & facultate fructus hi differunt: quidam oblongiores,
quidam asperiores, cortice crassiore cucumeris aut me-
lonis effigie, alii cortice læviore, tenuiore, succo acidio-
re. Quadriplex Cordo genus, anserini ovi forma & ma-
gnitudine. 2. minus globosum utroque capite veluti um-
bilico insigne. 3. ovi gallinacei figura & quantitate.
4. tertio æquale, globosum, superficie æquale. Sapore
etiam differunt. Limonia enim alia dulcia, alia acida, alia
inter dulce & acidum media. Dulcia vel majora vel mino-
ra sunt. In folio etiam varietas; quippe genus quoddam
folio serrato, fructu oblongo, & tenuissimo reperitur,
quod est lincas primum Clusii. Invenitur & aliud genus
serris carens. In spinis præterea differentia. Nam quæ-
dam arbores vel exiguis vel nullis spinis præditæ, alia
spinolæ

spinosa. Fructus illius, cui spinæ defunt, rotundus est, summa parte quasi corona aut umbilico insignitus. Vidi limonis genus prægnans alium fructum minorem in se continere; ita ut verum sit, quod a Clusio relatum est. Illud autem genus quod Simon de Tovar Hispaniæ dum viveret medicus celebris coluit, me videre non memini. Hujus meminit Clusius; *Vir inquit Simon de Tovar ex fortunatis insulis delatum (prægnans genus) scribebat, & aliud genus se colere, totum fere carneum, quod varias figuras representat, eam ab causam ab Hispani limones de figuras appellari.* Aliud etiam genus Clusius vidit, mihi, quod sciam, nondum conspectum, quod omnium maximum, citrii mali magnitudinem æquabat; corticem vero minus densum, & auri instar fulgentem habebat, grumos etiam interiores minus acidus; Succus Limonum puellis gratus quippe, ut canit Poëta.

*Admotus foculo limon, sensimque recoctus
Instillante anima, ac tenuem conversus in annem,
Ora puellarum maculis lavat, & candorem
Inducit nitidis per colla argentea vitreis.*

Hodie in calente balneo Mariæ vocato vitreis organis elicitur aqua ex limonum succo, quæ præterquam quod mulieribus summè expetit ad faciem fucò expoliendam & erugendam, etiam vitiligines, ubicunque fuerint, ac varos ac totius corporis maculas emendat, etiam si ex elephantiasi essent. Aurantium citriorum genus nomen ab Aurantia urbe accepisse volunt, ac in eandem Herculem mala hæc, cum ab Hesperidibus rediret, tulisse. Quod plane falsum; quia nec Augusti, nec Tiberii, nec Claudii, tempore nota aurantia. Urbem quandam Aurantiam esse non nego. Stephanus *Ἀργάντα πόλις ἢ ὕδατος φλοιὸς δὲ πῶς Ἀργάντος αὐτὸν ἔχοντος, ὃς πολὺται Ἀργάντοι.* Ab hac urbe nomen hoc non impositum est arbori. Vox enim hæc sub extremis demum Latinitatis temporibus audita, cum jam nulla urbs *Ἀργάντα* aut *Φλοιὸς* extaret. Insuper si nomen ab hac inditum urbe, apud Græcos usitatio vox hæc quam apud Latinos esset, veteresque Græci, vel etiam recentiores alibi ejus meminissent. Quare sanior illorum sententia, qui a corticis colore aureo nomen impositum scribunt. Dicitur aurantia & orantia corruptè, ut agusta pro angusta. Recentiores Græci *νεογντζίον* vocarunt, ut supra diximus, cum citri five mali medici etyma exponeremus. Hermolai opinio *νεογντζίον* five rantium dici ab aris colore, quasi randium, hoc est, fulvum. Placet aliis à Neratio inventore nomen *νεογντζίον* vel Neratium impositum. Nugantur qui aranium quasi arianum a gente Persica dictum scribunt, *Aria*, inquit, ut *Hellanius docet*; regio quædam Persica. Inde si nomen haberet, antiquis Græcis cognitum fuisset, cum ne medii quidem ævi, ejus mentionem faciant. Quæ nostra de voce *νεογντζίον* sit opinio, supra explicavimus. Arborem hanc insitione natam scribunt. Monardus Hispaniensis in libello de aurantiis, natam ex citrea in puniceam inserta tradit, ideoque in rubrum colorem, & diversam abesse formam. Præter hunc nemo arborem, cui inserta fuerit, nominat. Hæc opinio nobis nequitiam probabilis. Nimis magna punicæ ab arantia citrioque diversitas. Tota arboris facies, stipes, folia, rami, fructus differunt; nihil est quod conveniat. Quin etiam citrus in punicâ inserta citrea proferet, non aurantia. Nam si in citrum aliud genus mali inferas, ejus generis quod insitum erit poma nascentur, non citria. Si pyra inferas, pyra proferet; si aurantia in citrum, aurantia proferet; & contra si citreum in aurantiam citria producet. Major tamen evadet arbor; quia malus aurantia grandior est quam citrifera. Et contra si aurantiam citreæ inferas, pumila & parva manebit, quia citrea minor. Major præterea citreæ & aurantiæ differentia, quam ut ex insitione natam credi possit. Citria arbor parva; aurantia magna nec alicui malo cedens. In citrea spinæ multæ, acutæ & robustæ; in aurantia breves, tenues & paucæ. Folia etiam plane dissimilia. Citreæ folia laurinis similia, densiora tamen, multoque majora ad juglandis magnitudinem accedentia, oblonga, utrimque acuminata, per ambitum ferrata, egregiæ viriditatis, ac splendoris, præsertim superne; inferne enim pallidiora existunt; aurantiæ folia quamquã colore citreis similia sunt, acuminatiora tamen, angustiora, ambituque minime ferrata spectantur. Præter hæc nota quadã singulari, propriæque distinguuntur; quam certe veteres nequitiam retinissent, si ipsis cognita aurantia fuissent. Quælibet enim posteriori parte, juxta annexum fere, incisuram habent, qua sibi invicem adversus constituitur isthmus. Quin etiam spina per folio-

rum dorsum transiens, in ipsa angustia juncturam habet, qua veluti in bina folia singula dividuntur: ita ut posterior eorum pars myrteo æqualis sit; verum obtusa, non ut in myrto acuminata, cordis quandam figuram ostendens: anterior autem laurini majoris, acuminatque figuram ac quantitatem habet. In malo quoque five fructus colore & forma differentia. In citro longa & ovata facies, color ex flavo pallidus, in aurantia cum auri obryzi colore forma orbicularis. Hoc etiam accedit: si nata aurantia ex citrea in punicum inserta, non tantum cortex exterior, sed succus ruberet; multis etiam granis ut punicum scateret. Pyrus si moro inferatur, non tantum fructus & cortex, sed caro etiam interior, succusque habent. Citrum inferi in punicam observavit Cassi. Bassus; sed aliam arborem, tota facie à citrea punicaque differentem, inde nasci non tradidit, quod sine dubio fecisset. Rubra citria producere scribit, *αὐτὸς βούλει* (inquit) *κίτρου ἐνδὲρ πρὸς τὴν ἐν τῷ κίτρῳ εἰς αὐτὸν εἰς σπέρματιν, καὶ τὸ ἀνὰ πάλιν, καὶ γίνεται ἐνδὲρ τὰ κίτρου. οἷον ἢ καὶ ἐκ τῆς ἐν τῷ κίτρῳ (πῶς καὶ M. S.) ἐκ τῆς ἐν τῷ κίτρῳ, καὶ εἰς τοιαύτην. Quod si rubra citria velis, insitionem eorum in morum facito, & vice versa, & citria rubra fient, & utraque arbor fructum feret; potest etiam citrium in punicum inferi.* Constat igitur ex insitione non esse nata aurantia. Quæritur porro, an à veteribus descripta sit aurantia: quod certe non videtur; quippe nec Græcis, nec Latinis, nisi infimi ævi, cognita fuit, alioqui nunquam Columella arboris fructusque tam pulchri, & elegantis, culturam tradere neglexisset. Idem de Palladio, Cassiano Basso, cæterisque agriculturæ scriptoribus dico. Malum tamen cestianum esse volunt, cujus meminit Galenus, & rationem qua suam stabiliant sententiam, hanc proferunt; quod cum punicis frequenter conjungatur à Galeno, tanquam non multum viribus ac potentia ab illis deficiens, quod inquit experientia etiam hodie cuique cognoscere licet, quum punicorum penuria, aurantia plerisque in locis in usum veniant, ad corroborandum os ventriculi; in quem sanè usum à Galeno lib. 1. *καὶ τῶν* approbantur. Miserum profecto argumentum. Nam & cotonea eisdem facultatibus quibus punica prædita, & cum punicis frequenter à Galeno conjunguntur. Sed videamus quæ Galenus de his malis tradit lib. 2. *καὶ τῶν* cap. 1. titulo, Quæ Apollonius ad capitis dolorem ex ebrietate, & meri potu scripsit. *καὶ τὸ κεστάνον δὲ καλοῦνται μῆλα, καὶ τὴν Ῥωμαίων πόλιν, ἀνδρὶ ἐν τῇ σπῆτι αὐτῆς, καὶ ἢ τὴν ἐν τῇ σπῆτι σπέρματιν γίνεται. καὶ δὲ ἐν τῇ σπῆτι καὶ χυτῶν καὶ τῶν ὑδαρ ἐπὶ τῇ σπῆτι (σπέρματιν interp.) εἴται καὶ αὐτῶν τῶν ἐν τῇ σπῆτι τὸ μῆλον ὑποκαλοῦνται πὶ τὴν χυτῶν ὅπως ἐκ τῶν ὑδαρ ἀναφύεται. αὐτὸς θερμὸς, τὴν ἐν τῇ σπῆτι αὐτῆς ἐν τῇ σπῆτι. Quin & mala cestiana appellata in urbe Romana, citra cocturam quidem sunt austera; post cocturam vero stomacho commoda fiunt. Coquenda autem ipsa sunt in ollam novam aqua calida infusa, deinde malo in olla suspensio, igneque sub ollam coniecto, quo vapor ex aqua calidus sublatus, cocturam ipsi malo præbeat. Aurantia mala acida sunt, non austera; quanquam isti sapor confundi soleant. Cruda stomacho commoda sunt, nullamque gratiam si coquantur habent; nec cocta à quopiam exhibentur. Cestiana mala temporibus Columellæ familiaria. Horum enim lib. 12. cap. 45. inter malorum genera fit mentio: *Itaque possunt alia genera malorum sicuti orbiculata cestiana (vulgo cestiana) melimela, matiana hoc liquore custodiri. Sed quia videntur in melle dulciora fieri sic condita, nec proprium saporem conservare, arcula saginea, vel etiam tiliacea, quales sunt, in quibus vestimenta forensia conduntur, huic rei paulo ampliores preparari debent.* Quod si aurantia cestiana forent, nunquam prætermisisset Columella, venustissimi, & aspectu pulcherrimi, visuque delectabilis, sapore etiam gratissimi fructus insitionem, & propagationem docere; nec eam reticuisset Palladius, Columella multum recentior. Mali cestiani mentio fit apud Plinium lib. 15. cap. 14. *Ergo habent originem à Mario, Cestio qui (malè Gestio legitur) & Manlio, itemque Claudio.* Hæc satis ostendunt aurantia, non esse cestiana, Plinius enim folium arboris hujus peculiare descripsisset, notasque arboris fructusque quasdam dedisset. A recentioribus itaque aurantia inventa. Aurantia arbor citreas magnitudine superat, malo vulgari, præsertim fertili solo non cedens; quamquam alibi humilis conspiciatur: firmiter habet ramos, lentos, cortice fuscæ sit viriditatis. Spinæ breves & paucas habet. Folium, ut dixi, hoc peculiare habet, quod ad petiolorum exortum foliolum præcedat cordis effigie; cui annexum folium majus quod sequitur, ita ut geminum habere videatur folium, quod saturato viridi colore est, citreæ simile, sed acutius & angustius, minime per ambi-*

tum ferratum odoreque citriæ cedens. Flos candidus, medio auro interlitus, per oram vero limbi purpurascens, adeo odoratus, & late spirans, ut avidissime ab unguentariis quærat, ad varia odoramenta paranda. Elicitur

Aurantia.

ex eo aqua, quæ non solum citræ, limonum florem odore vincit, sed & ad multa valet medicamenta. Fructus triplici colore distinctus. Viridis enim cum primum prodit, frondem colore refert, deinde rutilus evadit: postremum, ubi maturus, fulvo auri colore nitet. Rotundam

formam instar globi obtinet, modice tamen compressus; Magnitudo huic mediocris mali, citreo minor, cortice, carne, & semine constat; cortex intentiore auri colore fulget, odoratus. Exteriore cute amaricat, nonnihil asper, quasi rugosus, subinde crassior, quandoque tenuior, sed tamen quam limoniorum crassior, corio similis, subditam habens substantiam candidam, mollem & fungosam. Huic subest caro, medulla, pulpa, per longitudinem senis plerumque aut octonis membranis distincta, copioso, vinoso, ac aromatico succo abundans, Semina in carne continentur, minora quam citriorum, forma, colore, sapore alioquin similia. Succus modo dulcis est, alias acidus, non raro medii ac vinosi saporis. Qui dulci succo præditus, fructus superficiem habet glabriorem, læviorem, mollioremque corticem. Acido qui constat succo, asperior ac durior corticem habet. Qui medii saporis succum habent, corticem habent inter mollem & durum medium. Genera plura ab infusione prodeuntia observant recentiores; pleraque cortice amaro crasso, auro; alia subvirente; alia cortice tenuissimo, subrubente, medulla dulci; aliqua & cortice dulci. Aliqua in uno pomo duo genera botrorum habent; alia absque semine sunt. Succum sive pulpam sapore differre, ut dixi, observavit Clusius. Aurantium unico grano præditam *μονοπριμύθηον* vocant. Aurantia etiam alia, ut dixi, pumila, alia magna. Aurantia, ut hoc addam, liberalior est ferendis floribus & malis etiam in frigidis regionibus, modo rectè curetur. Ad citriorum etiam classem refertur pomum Adami dictum. Nomen accepisse ferunt, quod cortex rimis quibusdam exasperatur, ac si dentibus demorsus esset. Quare pomum, quod Adamus protoplastes in paradiso gustavit, Dei mandatum transgrediens, rude vulgus esse existimat; quod & Iudæos nonnullos credere refert Thevetus; & per me quidam credat qui volet. Arbor quæ poma hæc fert, aliarum malorum similitudinem refert, ad aurantiae magnitudinem accedens; breves habet spinas, ramos malis haud dissimiles; folium paulo quam limoniorum majus. Florem candidum, odoratum medicæ mali æmulum, fructus florem sequitur, è latiore basi in rotundiorum cornum turbinatus, vertice obtuso, & quasi umbone depresso, & inæquali, fissuris quibusdam apparentibus, perinde ac si dentibus demorsus esset. Cortice vestitur crasso, inæquali, denso, rugoso ac asperiusculo, colore è luteo pallidulo. Interior substantia succosa admodum est, brevibus folliculis, ut in aurantia, contenta; sapore acidula, veluti limoniorum, sed palato minus grata. In qua grana continentur subrotunda, alioquin malo citrii non dissimilia. Malo aurantio, limonio, Adamo, medico gaudet Gallia, Hispania, Italiaque præcipue locis maritimis.

ΚΕΦ. Ε.

C A P. V.

De ficu indica, aliisque multis Indiæ arboribus. Quotque hebeni sint genera. De Terebintho indica. Deque lanigeris arboribus, nec non seminibus, & herbis Indiæ.

De oriza. De spina candida, quæ herculacea dicta est.

Η δὲ Ἰνδικὴ χώρα τὴν πικρὰν καλουμένην ἔχει σὺν κληῷ. ἡ κατὰ τὴν ἐκ τῆς κλάδων τὰς ρίζας αὐτῆς ἑκάστην ἐστὶν ὥστε εἰρηται πρὸς πρὸν. ἀφ' ἧς δὲ σὺν ἐκ τῆς ἑνῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἑνῶν καὶ ἐπὶ παλαιότερον. αὐτὰ δὲ συνάπτεται τῇ γῇ, ποιεῖται ὥστε δρυφρακτον κύκλω πρὸς τὸ δένδρον, ὥστε γίνεσθαι κατὰ πρὸς σκηνῶν, ὅφ' αὐτὸς δὲ καὶ εἰσάγει διατρέχειν· εἰς τὴν αὐτῆς ρίζαν φύσιν μύραι διάδηλοι πρὸς τὸν βλαστὸς. λαμβάνεται γὰρ καὶ δασεῖαι, καὶ σκολιὰ δὲ φυλλοῖς. ἔχει δὲ τὴν αὐτὴν καὶ μέγαν πικρὸν. καὶ τὸ ὅλον δένδρον, εὐκυκλον καὶ τὸ μέγεθός μὲν σφόδρα. καὶ γὰρ ὅτι δύο σταδία ποιεῖται φάσμα· τὸ μὲν σι τὴν σκιά. καὶ τὸ πᾶν τὸ ἐκ τῆς ἐλέχους ἐνία, πλειόνων ἢ ἑξήκοντα βημάτων, τὰ δὲ πολλὰ πηχεύονται. τὸ δὲ φύλλον σὺν ἐλάτῃ ἔχει πέλτης. καρπὸν δὲ σφόδρα μικρὸν, ἡλικὸν ἐρεβινθῶ. ὁμοίον δὲ σύκα. διὸ καὶ ἐκάλοιον αὐτὸ οἱ Ἕλληνες συνελών. ὀλίγον δὲ γαυμασῶς πρὸς κερπὸν, ἐκ ὅτι καὶ τὸ δένδρον μέγεθος, ἀλλὰ

Indica autem regio, arborem ficum vocatam habet, quæ è ramis radices dimittit singulis annis, ut primo volumine retulimus. Dimittit autem non ex novellis, sed ex anniculis, atque etiam vetustioribus. Illæ se terræ conjungentes, ceu sepem circum arborem faciunt, ita ut veluti tabernaculum condatur, quo etiam morari homines solent. Radices autem nascentes evidentissime à ramis discernuntur: sunt enim albiore, hirtæ, tortuosæque, binaque fronde foliatæ. Item arborosam supernam lascivam gerit, totaque fornica-

Græsserunt autem nascentes evidentissime à ramis discernuntur: sunt enim albiore, hirtæ, tortuosæque, binaque fronde foliatæ. Item arborosam supernam lascivam gerit, totaque fornica-

Item maxime annem. Quæ in Plinii Strabonisque verbis consideratione digna, ad sententias Theophrasti examinabimus. Meminit hujus arboris Curtius libr. 9. rerum ab Alexandro gestarum; ubi refert, Alexandrum Porō rege, & Hydaspē amne superato ad Indiæ interiora processisse: sylvas autem fuisse prope in immensum spatium diffusas, procerisque & in eximiam altitudinem editis arboribus umbrosas, plerosque ramos instar ingentium flexos in humum, rursus qua se curvaverant erectos adeo, ut species esset non rami resurgentis, sed arboris ex sua radice regeneratæ.

Αφ' ἧς &c. Plinius. *Ficus ibi exilia poma habet. Ipsa se semper ferens vastis defunditur ramis, &c.* In antiquo codice verbum, *habet*, desideratur: in eodem *ferens* pro *ferens*, & *se ipsa* pro *ipsa se*, legitur. Inde colligit scripsisse Plinium. *Ficus ibi exilia poma, sed ipsa semper ferens, vastis defunditur ramis.* Nobis vulgata placet lectio. Raridnem dat Plinius ex libr. 2. de causis cap. 14. cur ficus exilia ferat poma, quod propagationi semper sit intenta. ἐπὶ τῇ μετὰ κερπυρὰ πινυ' αἰς ἱππολύ μελῶν, καὶ τοῖς εἰς μέγανθ' ἀρμενίαν μετὰ κερπυρὰ πινυ' καὶ τῇ ἰνδικῇ συκῇ καλὰ μὲν ἡ γυνυμένη γὰρ οὐσα τῇ μετὰ κερπυρὰ μὲν ἔχει φύσιν σφαιρὰν τοῦ καρπῶν & ἑλίου. Vide quæ ad locum citatum dicuntur. Corrigant, *sed ipsa semper ferens*. Atqui non tantum parvum, sed paucum fert fructum hæc ficus, non ergo semper fert.

Αὐτὰρ εἰς συνάπην τῇ γῇ. Plinius, & in eo errasse videtur, quod ait superiores ramos ficus Indicæ in altum abire, inferiores vero in terram curvari, annuoque spatio infigi, ac subinde novam quasi sylvam progenerare. Nihil tale Theophrastus, cujus locum interpretatur Plinius; nihil simile Strabo, cæterique, qui hanc delinearunt arborem. Tradidere illi ramos Indicæ ficus in altum primo ascendere, ad duodecim cubitorum altitudinem, tum ad terram inflecti, reliquumve incrementum deorsum mittere, usque dum ad terram pervenerint, cui infixæ radices novosque truncos producant, qui similiter primum ascendunt, deinde torquentur, ac in terram curvantur: adeo, ut ipsa denique arbor tabernaculum multis columnis fultum mentiatur. Vide Strabonem & Theophrastum, & singula examina.

Πάχος τ' ἐπὶ τῷ κέντρῳ, &c. Plin. loco citato, *Superiores ejusdem rami in excelsum emicant, sylvesa multitudine, vasto matris corpore, ut lxx. p. (an pedes, an passus legendum, mox examinabo) pleraque colligant, umbra vero bina stadia operiant, &c.* Duos commisit Plinius errores. Non tradit Græcus auctor, pleraque ficus Indicæ arbores, ea stipitis crassitie intumescere; sed quidam tantum, autem, plus quam sexaginta βήματα colligere, pleraque autem quadraginta. Plinius aliud agens, aliud cogitans, vocem *πλεονάζον* ad arbores, non ad βήματα retulit. Est hic primus error. Alter, quod miscet quæ Theophrastus disjunct. Theophrastus totam arborem cum cunctis caudicibus, qui parentem ambiunt, umbram ad duo stadia facere inquit; ipsum autem stipitem sexaginta βήματα spatium occupare. Plinius vero, ut rectè observavit Cl. Salmasius, tam vastū scribit matris corpus, id est caudicem, ut sexaginta p. orbe colligant, umbræ vero bina stadia operiant. In optimo & antiquiss. codice, ut idem Cl. Salmasius observavit, legitur, *at sexaginta plerique colligant, umbra vero bina stadia operiant.* Hæc de ramis arboris dici possunt; minime de caudice. idem etenim rami qui sexaginta p. βήματα orbe colligant, umbra quoque bina stadia operiunt; quod de matris caudice neutriquam intelligi potest. sed an ita scripserit Plinius, non constat.

Ἡ ἐξήκοντα βήματα. Sic etiam legit Plinius. *Vasto, inquit, matris corpore, ut sexaginta p. (quod passus Solinus, Theodorus, alique interpretatur) pleraque colligunt.* Atqui, inquit, Diodorus Siculus maximas illas Indiæ arbores, vix quatuor hominibus complexibiles esse tradit lib. 17. δένδρον γὰρ εἶχε γὰρ ἀγλαΐοντα, καὶ τὸ μὲν ὑψὺ ἔχοντα πηχῶν ἑξήκοντα, τὸ δὲ πλάτος μόνος ἄνθρωπος ἀνδρῶν περὶ λαμβανόντων. (γραφ. περιλαμβάνοντων) τείνων δὲ πλεονάζοντα πινυ' τε. Nam insoliti hic generis arbores erant, ad 70. cubitos in altum editæ, & crassitie tanta, ut difficulter 4. illas viri complecterentur, umbram vero ad tria plethra (300. pedes) de se projiciabant. Primum de crassitudine, mox de altitudine videbimus. Diodorus stipitis crassitiem inquit tantam, ut vix à quatuor viris circumplecti queat, Strabo quinque ait; quæ haud magna differentia. Hæc inquit, confiteri nequeunt, cum verbis Theophrasti, qui hic sexaginta passus in orbe colligere ait. Atqui sexaginta hominibus opus, ad comprehendendam arborem quæ sexaginta passus in ambitu caudicis detineat. Quod

sic colligent; quinque pedes legitima hominis statura est; tot pedes passum faciunt; idem porro spatium modum; manibus expansis inter longissimos digitos, quantus est à calcibus ad verticem. Iuxta hanc rationem, non plus homo manibus suis comprehendere possit, quam quinque pedes, aut quod idem est, passum unum in ambitu longitudinis. Sic necesse est arborem, quæ quinque passus ambitu occupet, non nisi ab hominibus quinque comprehendendi posse. Perge porro, inquit, & computa; oportet eas arbores, quæ sexaginta passus orbe trunci colligunt, à paucioribus ambiri complexu non posse quam sexaginta. Hæc ajunt *ἡ ἀρχαία* sunt, & oculatissima. Quare vetus mendum in illis Theophrasti verbis hæsisse suspicantur, & numerum fallacem esse, sicque restituendum; & τὸ πλάτος τ' ἐπὶ τῷ κέντρῳ ἐν τῷ πλάτῳ τῷ ἐξ ἑξήκοντα, τὸ δὲ πλάτος τῷ πλάτῳ. Reponendum inquit, *ἔξ* pro *ἐξήκοντα*, & τῷ πλάτῳ pro *πλάτῳ*. Caudex in orbe sex passuum, à sex aut etiam quinque longioris stature hominibus comprehendendi potest, ut contra qui quatuor passus crassus est, quatuor aut tres homines eam circumplecti queant; & sic Theophrastus cum Strabone, Diodoro, aliisque scriptoribus paria dixerit. Nec sanè alia aut diversa scripsisse putandus est, quum eosdem habuerit auctores, Alexandri scilicet magni comites, classiumque ejus præfectos. Quibus consonant, quæ Hollandi Hispanique nautæ hodie suis navigationibus compererunt. Hactenus horum sententiam, si τὸ βήμα tantū passum significat, probō. τὸ βήμα vero plures habet significationes, ac inter cæteras pedem etiam denotat. Quam significationem habet in actis Apostolicis cap. 7. vers. 5. καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῷ, οὐδὲ βήμα ποδῶν, nec dedit ei hereditatem in ea, ne vestigium quidem pedis; id est, ne tantillum quidem, ut in solo suo posset figere pedem. Hesychius, βήμα τὸ πλεονάζον σημαίνει — σημαίνει, τὸ τοῖς ποσὶ μετρεῖν. ἔστι δὲ πᾶς ἡ ἀλγεῖς Μακεδονικῇ. Βήμα plura significat — σημαίνει pedibus metiri, Macedones hoc loquendi genere utuntur. Verisimile admodum, Theophrastum βήμα pro pede accepisse; quippe à Macedonibus arboris hujus formam, magnitudinem, crassitudinem edoctus, quibus βήμα pedem denotat. Sexaginta pedes, passus efficiunt duodecim, quadraginta pedes, passus octo. Duodecim itaque aut octo viris ad complectendam hanc miræ crassitudinis arborem opus erat. Quæ sententia cum eâ quæ est Strabonis stare posse videtur; præsertim ea quæ quadraginta pedes crassum esse truncum scribit. Theophrasti codicem mutare non ausim, ob ea quæ apud Plinium reperiuntur. Fieri facile potuit, quosdam retulisse arborem hanc 30. alios 20. nonnullos dixisse 40. nec defuisse, qui sexaginta pedes crassam dicerent; & hinc veterum quosdam tradere à quinque, alios à quatuor, nonnullos ab octo vel duodecim vix comprehendendi potuisse viris. Et hæc de crassitie. De altitudine videndum. Theophrastus magnitudine usque adeo excellere scribit, ut duorum stadiorum umbram faciat: Diodorus umbram jacere ad tria usque plethra: Strabo ad duodenos surgere cubitos tradit. Videant Mathematici, utrum duodeni cubiti umbram ad tria plethra, vel duo stadia jacere possint. Nec Diodoro cum Theophrasto satis convenit; stadium, ut inquit Plinius, lib. secundo cap. vigesimotertio, centum viginti quinque nostros efficit passus, hoc est, pedes sexcentos viginti quinque. Duo ergo stadia comprehendunt quinquaginta passus, pedes mille ducentos quinquaginta. Plethrum, ut docet Suidas, mensura est centum pedum, πλεθρον τὸ τῷ σταδίου ἑκτον μέρος. ὅπερ ἐστὶ πηχῶν ἑξή, ὅλον γὰρ τὸ σταδίον ἐστὶ πεντακισίων. ἡ πεντακισίων ἔχει πῶδες 12, ἡ καὶ πλεθρῶν ἀλγεῖς σημαίνει. ἔχει δὲ τὸ πλεθρον πῶδες 6. Plethrum sexta stadii pars, cubitis constans sexaginta octo, integrum enim stadium efficiunt quadringenti (& octo) cubiti, plethron, quod omnis ex parte triginta octo pedes habet, vocatur. πεπληρία idem quod διαστήματα, spatium unus jugeri. Plethrum autem pedibus absolvitur centum. Pedes intellige Græcos. Herodotus, τὸ πλεθρον ἔχει αἰνείας δέκα, πῶδας Φιλισταίων τὸ ἐκτόν, Ἰταλικὸς δὲ ἐκτόν ἐστι. Plethrum habet acenas decem (acena five actus, ut Latini loquuntur, decem est pedum Græcorum, Latinorum duodecim.) pedes Græcos centum, Italicos vero centum viginti. Ex his concludi potest, maximam, quo ad magnitudinem, esse differentiam inter sicū Indicam Theophrasti, & miræ magnitudinis ac crassitudinis arborem cujus Diodorus meminit. Ficus enim Indica Theophrasti umbram facit mille ducentorum quinquaginta pedum, Diodori tantum trecentorum; quæ profecto magna differentia. Unde conjicio, immo assero, Theophrasti codicem non esse corruptum, sed veteres ex Macedonum diverso relatu, varia ac diversa de crassitie, & magnitudine arboris hujus scripsisse. Strabonis

bonis codicem potius corruptum puto. Nam ea non est ingens arbor, quæ duodecim cubitorum est altitudine. Vulgaris etiam arbor, altior viginti quatuor pedibus, umbram non facit magnam, nequiquam ad tria usque plethra, ne ad unum quidem, aut dimidium. Hic ergo aliquid deesse videtur; *ἐπὶ πῆχους καὶ δώδεκα*; fortè; *ἐπὶ πῆχους ἑκατὸν καὶ δώδεκα*, cum ad centum duodecim cubitos creverit. Talis magnitudo umbram trecentorum pedum facere potest. Nisi fortè placeat, cum ad duodecim cubitos excreverint, alterum ramum emittere qui deorsum vergit, alterum qui sursum, ut ita tandem ingens fiat arbor.

Tò δὲ φάλλον σὺν ἑλαττον ἔχει πλάτης. Plinius addit, *Ἀμαζονίων*. Pelta propria Tracum, non Amazonum: Amazonica pelta peculiarem formam habebit. Strabo *ἀσπίδι* folium huius fici comparat, *τὸ δὲ φύλλον ἀσπίδος σὺν ἑλαττον*. *Ἀσπίδος* clypeum exponunt rotundum, cum *ἀσπίς*, Hefychio sit scutum. *ἀσπίς* ὅταν πολέμους τὸ σκουτέριον, *ἀσπίς* armatura bellica scutarium. Lexicon Græco-barbarum *σκουτέριον* scutum exponit. Suidas *Θυρίδος*, ὅταν, τὸ πῦρ ἡμῖν σκουτέριον. Inter clypeum & scutum haud exigua differentia. Livius lib. 8. *Clypeis* antea Romani usi sunt, deinde postquam facti sunt stipendiarii, *scuta* pro *clypeis* fecere. Scutum fuit formæ oblongæ, unde apud Virgil. lib. 8. *Æneid*.

— Scutis protecti corpora longis.

Ovid. lib. 6. *Fastor*.

Iacta super galeas, scutaque longa sonant.

Clypeus rotundam habuit formam, quod vel ex Festo cognoscere licet. Clypeum quoque, inquit, ob rotunditatem etiam corium bovis appellant, in quo fœdus Sabinitum cum Romanis fuerat descriptum. Sed *ἀσπίς* non omne scutum, sed rotundum denotat, quod Theophrasto *πῆλη* dicitur. Idem Hefych. *ἀσπίδος* *πῆλη* *σκουτέριον*, ἢ *πελάγος* *κρήνη* ὅταν *τοῖς* *τοῖς*. *Ἀσπίς* ergo armatura rotunda. *Ἀσπίς* etiam promontorium in littore Africæ, à rotunditate sic dictum; campum quoque denotat rotundum. Hefychius, *ἀσπίδος* *πῆλη* *σκουτέριον*, ἢ *ἀσπίδος* *κρήνη*. Pelta Amazonica exiguum scutum, lunæ jam semiplenæ imaginem referens. Virg. prim. *Æneid*.

Ducet Amazonidum lunatis agmina peltæ.

Pelta propriè clypeus, scutum umbone carens. Hefychius, *πῆλη*, *ἀσπίς* *ἴση* *σὺν* *ἔχουσα*. Idem apud Suidam reperitur. Xenophon lib. 5. de Cyri expeditione peltam Amazonidum hederæ folio fuisse similem tradit: hederæ scilicet rotundæ, quando similitudini est effigie. Res itaque non multum diversa Amazonum pelta & aspis.

Καὶ τὸ δὲ σφῶδρον αὐτῶν ἡλικὸν ἐστὶν. Plinius *καὶ* *λεγί*. *rarusque* est (fructus) nec *fabæ* magnitudinem excedens. Vulgarem fabam si intelligit, transformatio est, digna quæ inter Ovidianas reponatur. Græcæ fabæ magnitudine esse vult, quæ rotunda, nec magna.

Nunc quid recentiores de hac arbore tradant, videamus. Nugantur qui ficum Indicam vetitum pomum fuisse scribunt, de quo primi nostri parentes comederunt. Unde hæc hauserunt? Unde verò etiā scire quis potest quale illud pomum fuerit? Hoc argumento utuntur, quod ficus Allemannis dicatur *Fihg*, quasi *sp*, *ghy*, *tu* abominande. Sed ipsa eorum verba in medium adferā. Primi, inquit, nostri parentes cum serpentis fraude seducti, vetitum pomum comedisent, sensissentque quantum inde mortiferi veneni in corpus & animum grassaretur, nomen ei dederunt, quo prorsus, ejus abominatio; & verso, venenum indicaretur. *Fihg* enim dicitur per apocopen, à *sp* *ghy*, id est, *tu* abominande: eodem modo quo *fozm* dicimus à *foz*-maet, id est, *precedens mensura*; à qua voce forma sit Latinis. Vox versa *ghf* nihil aliud notat, quam venenum. Ad rationem nominum Ichnæorum. Hinc Latini ficum acceperunt, Græci corruptè *σῆκος* nominarunt. Quam vero superba hæc esset ficus, & quam ingenti foliorum tum copia, tum magnitudine luxuriaret, tum etiam quam rarum, quam exiguum, quam dulcem fructum produceret; Indoscythica nostra declaravit. Ut igitur majores nostri monerent, ab hac arboris natura prorsus esse fugiendum, ad conjugii symbolum ejus arboris fructum acceperunt, quæ quam maximè à ficu illa amplissima, & superbissima distaret. Quod si quis scire volet, quam peritè fecerint: cotoneam cum ficu illa Indicā conferat, inveniet nimirum ingentem esse ficui magnitudinem: cydoniam vero tam exiguum esse, ut malorum omnium sit infima: illam pomum habere exiguum, hanc omnium malorum maximum: illi esse pomum dulcissimum, huic austerum, & sapore adstringente, &c. Docet sacra

pagina, primos parentes, postquam vetitum pomum gustassent, ac cognovissent se nudos, consuisse folia ficus & fecisse sibi perizomata. Quod si ficus fuisset, pomum vetitum à primis parentibus comestum, sacra pagina, id non reticuisset, vel saltem dixisset ex eadem ficu arbore Adamum folia consuisse & perizoma fecisse. Eadem præterea fructum arboris vetitæ pulchrum & oculis aspectuque delectabilem fuisse tradit. Indicæ ficus fructus, ut omnes tradunt, exiguus, nec pulcher, nec oculos pasicens. Pigmentum itaque merum quod scribunt. nec vocem ficus ab Alemannica voce *Fihg*, Romani acceperunt; multo minus Græci *σῆκος* ab eadem dixere voce, Romana lingua à Græcis profecta, Græca ab Orientali, Cananæ, aut Palestina; Allemannica à Romanis, Latinisque originem habet, ut multis placet; quanquam credibilius omnes has linguas suam propriam habere originem, initiumque cepisse, à turris Babylonicæ ædificatione. Mitto hæc. Ficum Indicam, ex relatu Fabritii Morden-

Ficus Indicæ.

te, viri multis peregrinationibus clari, & qui aliquot annos Goæ vixit, & vicina ibi loca perlustravit, Carolus Clusius describit his fere verbis. Eam porro arborem, de qua nobis sermo, in magnam altitudinem, unico trunco eoque admodum crasso, assurgere solere asseribat: ramos deinde in omnia circum latera expandere, qui tenues quasdam easque singulares fibras, sive filamenta (qualia in cuscuta nuncupata vulgo conspicimus) cereæ sive aureæ, dum recentia sunt, coloris, deorsum mitterent, iisque, ubi terram attigissent, firmarentur, novamque quasi prolem generarent, & veluti in novos arborum caudices transirent; qui rursus summa sui parte novos ramos in latera spargentes, novis denuo fibris deorsum missis, sese propagarent. Sic alii deinceps rami in infinitum: ut interdum unica arbor, suis propaginibus, mille passus in ambitu occuparet, essetque difficile, quam primaria arbor, sive omnium istarum prolium parens, judicare; præterquam ex trunci crassitudine, quam nunquam in matro tantam esse dicebat, ut trium virorum ulnis vix apprehendi queat. Ceterum non modo inferiores ramos similes fibras spargere, sed etiam in arbore summos, ideoque unicam arborem densissimam sylvam efficere. Sub

eas vero arbores aditum sibi paraturos incolas, fibras jam
 in truncos conversas, tenuiores scilicet, rescindere solere,
 atque ea ratione, veluti concamerationes, & umbracula fa-
 cere, arcendi aestus gratia: adeo autem densis ramu-
 lis reliquos majores luxuriare, ut solis radii nulla ratio-
 ne penetrare queant; immo concavos istarum fornicum si-
 nus sciudere inaequaliter inde resultantem aërem: quæ cau-
 sa esset, ut Echo multis in locis ter, atque etiam sapius,
 humanas voces reddere affirmaret: vidisse autem (ita Clu-
 sio retulit idem Fabricius) interdum octingentos aut mille
 viros, quo in numero ipse fuisset, unius hujuscemodi arbo-
 ris umbra tegi: sed terna etiam hominum millia, sub
 tali arbore latere posse: Novellos ramos ferre, ajebat, fo-
 lia mali cotoneæ foliis similia, superne viridia, inferne
 candidantia, & lanugine, sicut illa, pubescentia, mi-
 rum in modum ab elephantis experita, idcirco in illo-
 rum pabulum cedere solere: fructus esse extremi pollicis
 articuli magnitudine, colore foris & intus sanguineo,
 granisque plenos uti vulgares ficus, dulces quidem & e-
 dules, verum minus grati saporis quam illæ; nasci au-
 tem inter folia quemadmodum ficus, hoc est, in novellis
 ramis, qua parte illis inhaerent folia: provenire autem
 in insula Goa, locisque vicinis. Hujus arboris iconem,
 quam concinne fieri potuit, ex ipsius Fabricii narratio-
 ne adumbrari jussit Clusius, eamque in illorum gra-
 tiam, qui hoc studio delectantur, hic subijcimus.
 — Quum itaque, inquit idem Clusius, tam multis notis
 ficus Indica a veteribus descripta, cum admiranda hujus
 arboris in Indica nascentis (cujus vulgare nomen sibi ex-
 cidisse serio dolebat Fabricius) historia conveniat, eo au-
 dacius ei ficus Indiae nomen imposui; praesertim, cum illam
 ipsam esse mihi certò persuadeat. Illius etiā meminit Ioannes
 Hugo Linscorius, qui ante paucos annos Goa, ubi aliquandiu
 commoratus, rediit, in suo Itinerario, a Lusitanis istuc habi-
 tantibus arborem de raíz, hoc est arborem radicem appellari
 dicens, ejusque iconem exprimens, sed longè ab hac nostra di-
 versam. Etenim non singulares radices e ramis dependentes,
 verum innumeras, easque adeo multifidas notat, ut vix
 ullam arborem aut fruticem tam variè multipliciterq; sedas
 radices habere putem: hanc ob causam valde suspecta mi-
 hi (Clusio) est, & quam ex Fabricii relatione delinea-
 ri curavi, verior, & ad veterum descriptionem propius
 accedens videtur. Ferdinandus Lopez de Castagueda
 cap. 3. libr. 7. Historiæ Orientalis Indiae, meminit cu-
 jusdam arboris in provincia Malaca, quam Mangiu
 appellat, radicem caudicum instar sursum attollentem.
 An hæc sit quam Fabricius delineavit, dubitat Clusius.
 Cæterum cum hac arbore quandam cognationem ha-
 bere videtur ea, quam Ferdinandus Oviedus prima
 parte generalis & naturalis historiæ occidentalis In-
 diae cap. 6. libr. 9. his verbis Latino sermone ex Hi-
 spanico & Italico expressis, describit: Mangle arbor est,
 inter eas quæ in occidentali India vulgariter nascuntur,
 selectissima, cum ad edificiorum fabricas, tum ad re-
 liqua fabilia. Crescit uliginosis locis, litore maris, sal-
 uginosisque fluminum & torrentium in mare delaben-
 tium ripis. Folia habet majoribus pyri foliis similia; cras-
 siora tamen, ac paulo longiora: siliquas binos palmos lon-
 gas, aut majores, easque crassas, cassæ solutivæ fructi-
 bus pares, fusci coloris, pulpam instar coaguli, sive of-
 fsum medullæ similem continentes, qua Indi aliorum e-
 duliorum penuria vescuntur, Etenim licet amara sit, sa-
 lubrem tamen cibum esse ferunt. Ego nihilominus ab e-
 jus esu in morbum incidi; tametsi adeo delicatulus non
 sim, nec ab aliis cibis abstinere in penuria solem, qui-
 bus alios vesci video. Quinimo nulla etiam urgente ne-
 cessitate, degustare non piget, ut commodius describere
 queam; eaque de causa hunc fructum degustabam: sed
 brutorum animantium, & sylvestrium hominum potius
 disendus cibus videtur. Admiranda autem ejus arboris est
 natura. Plurimæ enim simul crescunt, multique ejus ra-
 mi deorsum vergere, & in radices converti videntur.
 Nam præter multos, quos erectos folisque onustos, at-
 que ab invicem sejunctos, reliquarum arborum instar, ha-
 bet, frequentibus etiam aliis crassioribus & tenuioribus
 apertis sese ad aquam demittentibus, & sub terra aus-
 arena radices figentibus, prædita est; qui, ubi appre-
 henderint, alios ramos sursum vergentes proferunt. Ete-
 nim non minus firmiter hærent, quam primarius arbo-
 ris truncus, sic ut ex multis caudicibus simul connexis
 constata videatur arbor; egregio sane spectaculo, & sin-
 gulari hujus arboris natura. Nec ab similibus ea videtur
 arbor cujus ex relatione Odoardi Lopez Lusitani, Phi-
 lippus Pigafetta cap. 4. libr. 1. descriptionis regni Con-

go meminit his verbis, ex Italico sermone ab eodem
 Clusio conversis. In Loanda Insula ad ostia fluminis
 Coanra regni Congo partem perluentis sita, nascitur ar-
 bor, curanda ab incolis nuncupata, celsa & semper vi-
 rens, singulari natura prædita: nam ex ejus ramis in su-
 blime elatis, deorsum demittuntur veluti funiculi, sive
 fidiculae, quæ terram subeuntes, agunt radices, & quibus
 deinde alia plantæ exurgunt, & hac ratione multipli-
 cantur. Sub harum externo sive primo cortice inveni-
 tur quasi tela quædam, qua contusa, purgata, deinde
 in longitudinem atque latitudinem expansa, sese tegunt
 tenuis fortune viri & feminae. Ea arbor quam ex Fa-
 bricio describit Clusius proximè ad veterum accedit de-
 lineationem; verum utrum cotoneæ mali folium ma-
 gnitudinem peltæ habeat, me fugit. Quæ ab Oviedo
 describitur, non est ea, cujus in veterum scriptis sit
 mentio. Fructus enim ficui pomò dissimilis; siliquas
 quippe fert. Quas cæteri delineant arbores; utrum
 sint quæ ab Oviedo delineantur, an vero quæ à Fa-
 bricio, judicare non ita facile videtur. Dubitat doctis-
 simus Clusius utrumne planta, quam libr. 1. cap. 11.
 describit, ad ficus Indicæ circa Acefinem annem na-
 scentis, historiam referri possit, & hæret. Hæc de ea
 tradit. Erat autem hic ramulus, cum suo fructu in u-
 va modum congesto, resiccatus, durus, crasso cortice te-
 ctus, gracilis & digitalis longitudinis, coloris ex fusco
 cineracei, octo fructus, exiguum ficuum instar, cras-
 so brevique pediculo subnixos summo fastigio sustinent,
 fuliginosi coloris, cineraceis maculis conspersos, du-
 ros, & satis solidos: ut quandam affinitatem habere mihi vi-
 derentur cum sycomoræ circa Tripolim Syriae nascentis fru-
 ctu, descripto à Clarissimo viro Rauwolphio Medico Au-
 gustano cap. 4. libr. 1. sui Itinerarii; nisi ipse Paludanus,
 qui sycomoros, in Aegypto & Syria viderat, me ab ea sen-
 tentia dimovisset. Quum porro hic fructus ficus vulgari
 valde sit similis figura, & nonnunquam adeo pusillus,
 ut ciceris magnitudinem non multum excedat; an ad fi-

Ficus Sinensis.

cus Indica circa Acefinem annem nascentis referri non
 possit, cujus, ut supra dixi, Theophrastus lib. 1. cap. 12.
 & lib. 4. cap. 5. tum libr. 2. de caus. plant. cap. 14. men-
 tionem facit? Verum is negat copiosum fructum ferre, &
 ex Fabriciana relatione, singulares, inter folia, vulgari
 ficuum instar, nasci deberent. An vero fructus arboris gagej
 quam

quam describit Ferdinandus Oviedus cap. 15. libr. 8. primae partis generalis & particularis historiae. Haec Clusius. Rectè sentit, non esse ficum Indicam veterum. Nascitur in nova Hispania, ut refert Ioannes de Laet, qui de planta ista in hunc scribit modum; *Secundo ama cortic, quam alii vocant texcalancatl, alii tepeamatl, arbor grandis, latis foliis, & instar hederæ, crassiss & sub-purpureis, & pene figura cordis, ut pingitur vulgo, ferens fructus similes exiguis ficibus, colore purpureo, plenos seminibus minutis & rubris.* Pene adducor ut credam, hunc esse fructum illum, aut certè illi similem, quem Clusius in suis exoticis expressit, ideoque iconem quam dedit, hic adiungendam existimavi. Credo itidem eundem virum clarissimum haud frustra suspicatum hunc fructum esse arboris, quam in insulis appellant gaguey, & ab Oviedo describitur libr. 8. cap. 15. Gaguey, inquit, est arbor producens fructum instar ficus, verum haud majorem avellana, interius vero planè ad modum ficus candidæ castellanae, plenum minutissimis granulis & grati saporis. Aliud Indicæ ficus genus describit doctissimus Iustus Heurnius, cuius supra mentionem fecimus. Ficus Sinensis arbor procera est, folia habet spithamam longa, tres vel quatuor digitos lata, in margine aequalia, dilute viridia, crassa, dura, nervosa: fructus globosus, maturescens flavescit, & dulcem saporem acquirit, ac premitur, ut ficus Hispanica, ac in longum, ut illa, servatur tempus. Saporis, cum immatura est, valde adstringentis, ut viridis mespili. Intus habet ossa plana, semicirculum referentia, dura, foris fusca, intus alba. Iconem in gratiam botanicorum exprimi curavi.

Ἐστὶ δὲ τὸ πνεῦμα διδόν, &c. Plinius libr. 12. cap. 6. Major alia, pomo & suavitate præcellens, qua sapientes Indorum vivunt. Folium alas avium imitatur, longitudine trium cubitorum, latitudine duum. Fructum cortice emittit admirabilem succi dulcedine, ut uno quaternos satiet. Arbori nomen pale, pomo ariena. Plurima est in Sydracis, expeditionum Alexandri termino. Theophrastus, ut rectè observavit Hermolaus, non unam, sed duas facit arbores; quarum altera Gymnosophistæ Indorum vescuntur, altera τὸν σπυθῶν πτεγῶν comparat. Plinius vertit, folium alas avium imitatur. Græcis quidem σπυθῶν avis quilibet dicitur, sed veteres Attici τὸν σπυθῶν, struthocamelum appellare solent. Hesychius σπυθῶν ὁ κροτάφης, καὶ λαζύς, Ἀττικὸν δὲ τὸν σπυθῶν μὴ λαζύ. Strouthos pronus, & proclivus. Attici struthocamelum vocant. Et sic accepisse Theophrastum nota appositæ demonstrat, & ἀντιπαραστήσει τὰ καλῶν, quæ galeis imponuntur. Eodem sensu voce hac utitur Pollux libr. 7. Ἀρκεῖ δὲ καὶ σπυθῶν διδόνος ἀντὶ τῶν καλῶν καὶ ἀντιπαραστήσει. Arabes struthocamelorum pelle pro lorica & clipeo utebantur. Πτεγῶν vertit alas. Πτεγῶν ut plurimum, immo ferè semper, alas significare, negari non potest. Hoc tamen loco pennas vel plumas malim interpretari; quia plumæ vel pennæ, quæ galeis imponuntur è cauda, non ex alis struthocamelorum sumi solent. Hodie etiam militum, nobiliumque Germanorum pileos galeasque plumis è struthocamelorum cauda ornari videmus. Nomen arbori illi tradit esse pale, pomo ariena. Arrianus libr. de rebus Indicis meminit arboris, quam talam vocari ait. Sed hæc est, quæ lanifera aliis dicitur, & à Theophrasto cap. 9. huius libri describitur. Aliunde hæc nomina Plinius quam ex Theophrasto hausit. Carolus Clusius palam hanc muzam, sic dictam arborem, esse existimat. Credo, quod apud Garciam libr. secundo cap. 10, legatur; Nascitur muza (sic scribendum non musa per sigma; Arabes enim muza per z scribunt; quippe quibus mauz & almauz, & muz dicitur. Inepti ergo, ut rectè idem monet Garcias, qui scribunt, appellatum hunc laudabilem fructum, musa, quod dignus sit musis, aut quod earum sit cibus; nugantur etiam, qui fructum hunc esse volunt, quem Protoplastes in paradyso gustavit) in Canara. Decan, Gurazate, & Bengale, vocaturque illis quelli. Nascitur etiam in Malabar, ubi palan; & in Malayo, ubi pisan dicitur. Provenit etiam plerisque aliis in locis, & in ea Africæ partè, quam Guineam appellant, ubi Banaia nuncupatur. Arabes eum fructum muza, aut amusa vocant (ita, ut dixi, scribendum, non musa.) Alpinus etiam Egyptiis Mauz vocari auctor est. Sic & Avicenna & Serapio & Rhafes, qui de hoc fructu peculiari capite scripserunt. Balan vocari scribunt, quomodo Plinius arborem vocari tradit. Cogitandum vero omnino fuerat duas à Plinio arbores confundi, turbatoque ordine earum narrari historiam. Fortassis ea arbor cuius fructu Indorum Gymnosophistæ, (qui non vestiuntur, sed nudi agunt,

legendum enim τὸν Ἰνδῶν οἱ σπυθῶν ὁ κροτάφης,) vescuntur. Hanc tradit Theophrastus esse magnam, fructum magnum suavemque ferre. Has omnes notas habet Muza, sed tantum ad puniceæ assurgit altitudinem. quam ex recentioribus Garcias, Alpinus, Mathiolus, Lobelius, Pena, Clusius, & Oviedus describunt: nemo tamen melius Alpino & Mathiolo. Mauz, inquit Alpinus, arbor apud Ægyptios vocata, crescit in multis locis Ægypti, præsertimque Damiatæ, olim Pelusii (Garcias in India Orientali in Canara, Decan, aliisque regionibus provenire tradit) ad mali punici magnitudinem, sed ramis caret: nam instar cannae folia sua spargit; quæ longissima sunt & latissima, adeo, ut sex, septemque cubitorum in quibusdam visa sit longitudo; latitudo vero duorum. Ajunt multi instam hanc plantam fuisse cannae saccharinae, supra culcasie radicem, vereque imago utriusque in ea cernitur, longitudinem cannarum, & latitudinem culcasie in foliis adepta, perpetuo vires, nunquam folia decidunt. Hæc de arboris facie Alpinus; de fructu mox agemus. Nunc quid Garcias, & quid Mathiolus tradunt videndum, ut huius historiam melius cognoscamus. Hæc planta, inquit Garcias, non nisi semel feritur. Nam semel sata, ex trunci pede multos stolones producit, qui in arbusculas evadunt. Truncus ex squamoso foliorum cortice constat. Foliis amplissimis, binorum cubitorum, vel amplius longitudine, cubiti latitudine; ex currente per medium lata, crassaque costa.

Muza.

Nullis constat ramis, &c. Memorabile quod de huius arboris foliis refert Mathiolus. Adolefcit hæc, ut referunt, ad quinimum senumve cubitorum proceritatem, è stolonibus alterius sata: folio est arundineo; quod tamen per quam longo, latoque ambitu se diffundit, adeo ut in longum trium cubitorum mensuram quandoque excedat, in latum vero sesquicubitum spatietur, lata crassaque per medium excurrente costa. Torrescunt folia æstate sui natura, vel etiam foras se solis ardore; adeo ut mense Septembri eorum costæ prorsus nudæ cernantur, derodente foliorum materie, quod admodum sit tenuis. Miror hæc non observasse Alpinum: & si verum est quod à Mathiolo traditur, quomodo Alpinus

pinitus tradat, non decidere. Alpinus tamen testis oculatus. An dicemus, Alpinum scribere, folia non cadere, quod brevi temporis spatio, nova folia ad costas veteres renascantur; vel cadere, jam renascentibus aliis? an verò dicemus Mathiolo impositum?) *Caulis squamoso foliorum cortice vestitus, consistit, palmæ vel arundinis modo. Ramos habet nullos, sed caudice tantum consistit. Et hæc de arboris facie. Folia ad nos sæpe adferuntur, quippe gummi, quod elenmi vocant, iis involvitur. Integra quandoque vidi, quæ duorum, trium, quatuorve pedum longitudinem superarent, omnia tamen inferne compressa erant. De fructu hæc Alpinus. Hæc planta fructus fert multos, parvis cucumeribus similes, sed racematim multos appensos. Color ipsorum exterius aureus cernitur, corticeque suavissimum odorem, atque aromaticum spirant. Substantiæ ipsorum cucumerum persimilis aliquatenus existit, sed est tamen mollis, pinguis, lenta, dulcis, atque apprime suavis, eam commedere assuetis: seminum vel nucleorum expertis Garcias; Nullis constat ramis, sed è germine flores quosdam conjunctos profert, subrufos, ovi effigie, & palmi longitudine, è quibus circumeminent pediculi, centum, interdum ducentos ficus sustinentes. Mathiolus: E vertice germen emergit, materie molli, longitudine ferè cubitali, à quo alia ab origine, ad summum prodeunt germina ternum quaternumve digitorum invicem distantia, è quibus circumeminent fructus, parvi cucumeris magnitudine, qui per maturitatem quadantenus flavescunt, cortice fici, qui eodem modo digitis detrahitur, substantiæ pulpa consistit melopeponum modo, nullo intus esse, neque semine. Primum gustantibus fructus insipiditatem quandam præ se ferre videntur, adeo ut primo statim gustu non placeant, verum qui esu assuescunt, iis indies magis delectantur: quippe qui quadam occulta saporis suavitate allecti, quæ nisi tractu temporis cum palato iniret gratiam, nunquam saturari videantur. Ex his delineationibus, rectè clariss. Clusium apud Plinium pro cortice legere, caudice, in hunc sensum, fateri cogimur. Nam summo stipite fructum profert; fructum caudice, (non cortice, ut vulgati cortices habent. Forte vertice eodem sensu non malè scriberetur, propius ad vulgatum accedit lectionem) emittit (antiquus codex, mittit) admirabilem succi dulcedine, ut uno quaternos satiet. Falluntur qui dactylum Cyprium Theophrasti esse existimant. Nec folia, nec arbor, nec fructus, quicquam habent quod palmam refert. Expandat diligens lector, utriusque delineationem, videat icones, sanè contrariū statuet. Nescio etiam utrum muza hæc in Cypro reperiatur. Addo fructum palmæ Cypricæ non esse lapidum, muzæ longè suavissimum. Nec minus falluntur, qui arborem foliis plumæ, aut pennæ struthocamelorum similibus scribunt. Nullam cum pluma hujus animalis similitudinem habet muzæ folium. Pluma, pennæ avium incisæ ac dissecta est, quæ non est hujus arboris folium. Vehementer errant, qui *φυσικηλον* existimant esse, cujus apud antiquissimum tragicum Æschylum fit mentio. *φυσικηλον* enim arbor, quæ ob altitudinem à peduce rura est. Hesychius, *φυσικηλον*, *διδυκε* τὰ *Διδυκε* *ὡς* *ὁ* *ἀντιφύσιος* *ἰσίδης* *ὡς* *τὸ* *βουμπηλον*. Muza arbor ad tantam altitudinem non assurgit, ut ab elephantis, camelis, bovis, aliisque, pæcudibus fructus tutus esse possit. Illud addendum, Oviedum hanc planam nomine improprio appellare lib. 8. hist. Indicæ cap. 1. cujus descriptionem quia cæteris adhuc plenior, hic subiungam. *Invenitur*, inquit, *hic fructus platani nomine, tametsi neque arbor dici possit, neque vera sit platanus, sed planta quedam huic Indiæ baud quaquam peculiaris, & aliunde translata sub platani nomine. Interdum autem hæc improprie dicta platanus in arboris celsitudinem excrescit, & hominis crassitudinem acquirit; Aliquando vero coxæ humanæ crassitie conspicitur, pro soli natura & ubertate augecens. Ab infimo ad summum folia fert amplissima, interdum duodecim palmos longæ, ternos aut quaternos lata, plerumque minora. Hæc ventorum flatibus (Mathiolus ardori solis adscribit.) facile multifariam diffecantur, & ex costa illa per folii longitudinem excurrente pendere spectantur eum in modum dissecta. Tota planta veluti germen est, aut surculus, in cuius summo enascitur pediculus, aut malleolus brachiali crassitudine, qui uvam producit, vicenos, tricenos, interdum centenos, & plures fructus, palmari longitudine brachialique crassitudine sustentem, nonnunquam minores, quandoque etiam ampliores, pro plantæ ipsius & soli fertilitate. Cortex huic satis crassus, sed qui facile eximatur, continens pulpam sive carnem bubulæ medullæ persimilem. Integra viva ante maturitatem colligenda est, cum videlicet aliqui fructus nascere incipit; dein in editis suspendenda; illic enim plenam maturitatem consequitur. Hic fructus in duas**

partes per longitudinem apertus & utrumque incisus, deinde insolatus, gratissimus est saporis, & caricas succi bonitate superat. regula item impositus, & in clibano coctus, correficit, & suavissimus est. Sunt qui cum carnibus elixent, cortice exempto olle imponentes cum carnes ferè coctæ sunt: diutinam enim concoctionem non fert. Sed neque maturumnimum, neque omnino acerbus deligendus est. Sunt qui crudum edant, at maturum, sine pane aliore aliquo condimento: gratissimi etenim est saporis, nec minus salubris, & facilis concoctionis. Caudex qui uivam profert, annuus est, & semel duntaxat in vita fructus gignit. Verum ad radices consurgunt, quinque sex aut plures surculi, qui parentem renouant, & subsequente anno fructum perficiunt. exempta uia abijcitur planta, uirpote inutilis. Adeo uero fecunda est hæc planta, ut nunquam intercidat, sed subinde novas proles gignat, ut fructus toto anno uberrimos legere liceat. Formicæ huic plantæ admodum infestæ sunt: ideoque plurimæ hic initio perierunt, antequam aduersus ea inventa essent remedia. Peregriua enim, ut initio diximus est hæc planta, & huc ex magna Canaria anno Domini 1516. primum translata. Hæc Ouedus.

Ἔπεσον δὲ τὸ φύλλον, &c. Describit Theophrastus ex multorum sententia Lycium Indicum, quod *casse* Garcias vocari tradit. Lycii Dioscorides duo tradit genera, vulgare & Indicum. De utroque hoc capite nobis sermo erit. De priori hæc tradit Diof. λέγειται δ' ὅτι οἱ περὶ ἀκηνῶν κα- λαδοῖσι, ἀνδρῶν ἐστὶ ἀκηνῶδες, ῥαβδόσι ἔχον τετραπλῆεις ἢ καὶ μείζονας (vet. τετραπλῆεις πικρὰ καὶ μείζονας) αὐτὲς αὖς τὰ φύλλα πύξαι ὅμοια πυκνὰ. (quidam addunt, μέισον θερμὸν καὶ ὑγρὸν) καὶ ἔστι δὲ ἔχει αὖς πικρὰ μέλαινα, πικρὰ, πυκνὰ, λεῖον, & τ' ῥοῖον δὲ ἀγρῶν, ὅμοιον τῷ διεστῆνι κύκλῳ· ῥίζας δὲ ποδάσας, πωλῆρας, ἐχλωάδας· φύεται γ' ἐν τῇ συ Καππαδοκίᾳ & Λυκίᾳ, καὶ ἐν αἰαίοις τοῖσι ποδάσι. τετραπλῆεις φιλεῖ χωρεῖν· χυλίζεται γ' τῶν φύλλων σιω τοῖς γάμοις θλασθέντων καὶ βροχῶντων· ἐφ' ἡμέρας ἡμέρας, εἰς ἐψηθέντων, καὶ τῶν ῥῶν ἐχλῶν βροχῶντων, & εἰς ὑγρὸν πάλιν ἐφορῶν μίχρει μελιτώδους συστάσεως· ἀπολούται δὲ ἀμύρῳσι ἀματὴν ἐψησὶν μινυμένων· ἡ ἀψίνθη χυλίσ- μαται, ἡ βοεία χαλγῶν καὶ τ' ἄρ' ἐπιπαχέοντων, ἀφ' ὧδες αὖ τῇ ἐψησέσθαι ἀφελῶν δάπνου εἰς τὰ ἐφαλμικὰ τῶν δὲ λοιπῶν εἰς τὰ ἄλλα χρῶν, γί- νεται δὲ καὶ ἐκ τ' ἑκατέρωθεν ὁμοίως χυλίσματι ἐπιπαχέοντων καὶ ἡλιαζο- μένων. ἐστὶ δὲ καὶ αὐτὸν τὸ καλὸν μὲν λυκίον, καὶ (a particula hæc in veteri non reperitur codice) καὶ τῶν σβίστι, τὰς ἀφρον (Ori- baf. καπνὸν) ἐνερθεύῃ ἔχον, ἐξωθεν μέλαν. ἀψιστέον δὲ κέρρον, ἄ- βρομοι, σφόδρ μὲν πικρὸς χροματὶ κεκαυδός, οἷον ἐστ' ὁ Ἰδιόν· ἀψ- φέρον δὲ λοιπὸν, καὶ δυναμικώτερον. Lycium quod aliqui pyxan- cantham vocant, arbor est spinosa, virgis trium cubitorum, aut etiam longioribus, circa quas folia sunt buxo similia, densa (quidam addunt, medietatem colore in frigore habens) fructum habet piperis instar nigrum, amarum, densum, levem: corticem vero pallidum, lycio diluto similem, & radices numerosas, obliquas, lignosas; nascitur plurimum in Cappadocia, Lycia, pluribusque aliis locis. Aspera loca amat: succos elicitur radicibus, cum frutice ipso tufis, & per dies multos maceratis, deindeque coctis; ac tum li- gna quidem abijciuntur, liquor vero iterum coquitur, donec mellis crassitudo fiat: adulteratur amurca inter coquen- dum admixta, aut absynthii succo, aut felle bubulo. Quod porro spumofum innarat inter coquendum eximitur, & ad o- culorum medicamenta reponitur: reliquo ad alia utitur. Simili modo & de fructu expresso & infolato succus elicitor. Optimum est lycium, quod igni accenditur, quodque dum restinguitur, rubentem spumam (fumum Oribaf.) edit, extrinsecus nigrum, intus vero dum dissecuerit fulvum, minimè virosum, cum amaritudine astringens, colore cro- ceo, quale est Indicum, reliquo præstantius & efficacius, &c. De Indico lycio hæc Idem Diof. tradit. λέγεται δὲ τὸ Ἰν- διόν λυκίον γινώσθαι· αὐτὸ γάρ τινος λευκοῦ καὶ λευκοῦ. ἐστὶ δὲ εἰ- δὲ αὐτῆς, ῥαβδόσι ἔχουσαι ὀρθῆς, τετραπλῆεις, ἢ καὶ μείζονας ποδάσας· ἀπὸ τῶν πυλμένων, παχυτέρας βάλαν, φλαῖας ῥαγάς ἐνερθεύσας. τὰ δὲ φύλλα ὅμοια ἐλαίᾳ, &c. Fertur & lycium Indicum fieri ex frutice lonchitide appellato. Est u & spinarum genere, virgæ habens rectas, tricubitales, aut etiâ majores, a fundo nume- rosas, & rubo crassiores. rubeus cortex rubescit: folia vero olea similia visuntur. In verbis Dioscoridis hæc confide- randa sunt. 1. quod in vulgatis codicibus, ut observavit doctiss. Saracenus, legatur, ῥίζας δὲ ποδάσας, πωλῆρας, quo- modo etiam legit Serapio. In codice tamen Palatino scriptum esse, μέισον δὲ ποδάσας πωλῆρας, hoc est latas. Hanc lectionem sequutus est Oribasius, eandemque confirma- vit Plinius lib. 12. cap. 7. radice lata, lignosa, buxei colo- ris. 2. ἀντὶ χυλίσσεται δὲ τῶν φύλλων σιω τοῖς γάμοις. Apud O- ribasium habetur, χυλίζεται δὲ τῶν ῥῶν vel ῥίζων. Quam lectionem probat Ruellius, defendit Plinius lib. 24. c. 14. Coquuntur in aqua tufi rami radicesque. Suspiciatur do- ctiss. Marcellus extremam partem capitis de Lycio In- dico haud legitimâ Dioscoridis esse, idque quia ante semel

in India nasci spinam buxeam dixit. Suspicionem auget, quod plures illic voces sunt parum propriæ, & huic scriptori insolitæ; addo apud Oribasium ista desiderari. Ex diverso legitimam esse, illud adstruere videtur, quod Alpinus describit plantam, non omnino diversam à delineatione Dioscoridis. Sed inde non sequitur, ab antiquo quodam medico ex alterius historia partem hanc non accrevisse. Meminit Plinius Lycii lib. 12. cap. 7. Tradunt in Indico loco id gigni. Advehitur odoris gratia; fert & in spina (antiquus codex spinis) piperis similitudinem, præcipua amaritudine, foliis parvis densisque cypri modo, ramis trium cubitorum, cortice pallido, radice lata, lignosaque, buxei coloris. Hæc (antiquus codex hac) in aqua cum semine excepta in æreo vase medicamentum fit, quod vocatur lycion. Ea spina & in Pelio monte nascitur, adulteraturque medicamentum. Item asphodeli radix, aut fel bubulum, aut absinthium, vel rhus, vel amurca. Lycion aptissimum medicina, quod est spumosum. Indi in utribus camelorum aut rhinocerotum id mittunt. Spinam ipsam in Grecia pyxanthum Chironium vocant. Idem lib. 24. cap. 14. Lycium præstantius è spina fieri tradunt, quam & pyxanthum Chironiam vocant, quales in Indicis arboribus diximus, quoniam longe præstantissimum existimatur Indicum. Coquuntur in aqua rufi rami, radicesque, summa amaritudinis, æreo vase per triduum, iterumque exemplo ligno, donec mellis crassitudo fiat. Adulteratur amaris succis, etiam amurca & felle bubulo. — Indici differentia glebis extrinsecus nigris, intus rufis, cum freris cito nigrescentibus. adstringit vehementer, &c. Prior Plinii locus corruptus, confusus, perturbatus. Tradunt, inquit, in Indico loco id gigni. Scribe, tradunt in India Lycion gigni. Quod sequitur, advehitur odoris gratia, ante hac putavi; & ad huc puto, ad garyophylli historiam pertinere. Illud impedit, quod paulo infra legatur, rhus adulterari. Sed & verba ista corrupta, ut jamjam dicā. Totam hanc periodum scribo; Est etiamnum in India piperis grani simile, quod vocatur garyophyllum, grandius fragiliusve; advehitur odoris gratia. Tradunt in India lycion gigni: spina est, fert fructum piperis similitudine, præcipua amaritudine. Dioscorides dicitur sic inquit, πικρὸν ὡς ἡ γὰρ αἰνὴ μίλαρα, πικρὸν, πικρὸν, λίαν. Vulgata Plinii lectio nullum habet sensum. Fert & in spina piperis similitudinem. Quid fert in spina? Folium, radicem, ramum, an fructum? Piperis instar nigrum ferre fructum auctor Dioscorides foliis parvis densisque cypri modo. Dioscorides primum lycii genus foliis inquit esse densis, buxeis; alterum oleaceis. Cypri folia oleæ similia quodammodo sunt, & nullam cum buxo similitudinem habent. Confundit ergo Plinius utriusque lycii historiam. Ramis trium cubitorum: Hoc de utroque Dioscorides: Hæc in aqua cum semine excepta &c. Scribe, Hæc in aqua cum frutice expressa, in æreo vase. Ni ita scripsit Plinius cum Dioscoride, plane dissentit, apud quem χρυσαῖος δὲ τὸ φυτόν; (diximus sic scribendum) ἐν τῇ δὲ πέτρῃ δάκτυλον, &c. Veteres & recentiores codices omnes hæc habent, non, hæc. Hæc, scilicet radice, cum frutice expressa in æreo vase fit medicamentum, quod lycion vocatur. Plin. lib. 4. Coquuntur in aqua rufi rami, radicesque, summa amaritudinis æreo vase, &c. Ea spina & in Pelio monte nascitur, adulteraturque medicamentum. Item asphodeli radix, aut fel bubulum, aut absinthium, vel rhus, vel amurca. De asphodeli radice nihil Dioscorides; nec video quomodo medicamentum, id est lycion ea adulteretur. Rectius legitur lib. 24. adulteratur amaris succis, etiam amurca & felle bubulo, &c. Melius etiam in antiquo codice rus legitur, pro quo rhus scribendum, Adulteratur rhoe; quod adstringendi vim habet, rhus sive, ut vulgo vocatur, sumach. Totam hanc periodum scribo; Ea spina & in Pelio monte nascitur. Adulteratur medicamentum lycion asphodeli radice (quis audet scribere succus amarus? violenta nimis correctio) aut fel bubulum, aut absinthium, vel rhus, vel amurca. Cur rhus, re apud antiquos pretiosa, adulterarent? odore suo thus adulteratum esse, proderet. Rhoe ob causam quam dixi addebant. Lycion aptissimum medicina, quod est spumosum. Dioscorides quod uri potest, & restinctum spumantem rubentem ostendit, præstantissimum ait. Spinam ipsam in Grecia quidam pyxanthum Chironium vocant. Omnino scribendum in feminina terminatione, pyxantham Chironiam vocant. Ipse Plin. lib. 24. quam & pyxantham Chironiam vocant. Dioscorides δὲ τὸν δὲ τὸν πυξάνθου καλοῦσι, &c. Nomen accepit, quod planta sit spinosa foliis buxeis. Ad cap. 14. lib. 24. illud tantum dicendum, quod Dioscorides optimum lycium, quale Indicum, ait extrinsecus nigrum, intus rufum, quod rubrum vertit Plinius; qui Indicum tale ait, cum Dioscorides optimum istis describat

notis. Ineptum planè quod eodem capite tradit; Ex radice rhamni fieri medicamentum, quod lycion vocatur. Falsum hoc, & à nemine proditum. Forte voluit scribere, ex rhamni radice fieri medicamentum, quod pro vero lycio, quando ad manus non est, vel comparari nequit, usurpetur. Cæterum an Plinii locus legendus quomodo diximus, doctiorum esto iudicium. Nobis probabile id quidem admodum videtur: & vulgatam admodum corruptam, quilibet facile animadvertit. Indicum Lycium Myrepsus πικρὸν λυκίον vocare solet, quod ignorarunt ejus interpretes. Reposuerunt, enim Ἰνδικόν λυκίον. Neophytus, λυκίον Ἰνδικόν, ὃ τὸ πικρὸν τῆς ἰδιότητος λέγεται πικρὸν λυκίον. Sic id vocarunt, quod, ut Dioscorides ait, succus ejus, χρυσαῖος μὲν πικρὸς ὡς ἡ γὰρ αἰνὴ μίλαρα, colore croceo. Notandum ab iisdem, ut Neophytus ait, Idiotis betonicam vocari πικρὸν λυκίον. Betonica, inquit, τὸ τὸ πικρὸν τῆς ἰδιότητος λέγεται πικρὸν λυκίον. Diligenter ergo medicus ad sensum Myrepsi attendere debet, utrum per πικρὸν λυκίον vel πικρὸν λυκίον intelligat beto-

Lycium Italicum.

nicam, an Lycium Indicum. Plantam, cujus imaginem appingi curavimus, recentiores pro vero exhibent lycio. Spinosa est arbor, ramis tres cubitos longis, aliquando etiam longioribus, cortice pallido, foliis densis, spissis, buxeis: fructu instar piperis nigro, amaro, glabro, & denso; radicibus multis, fortibus & lignosis. Nascitur in Lucia; unde & nomen habet, & in Cappadocia, multisque aliis locis. Solum amat asperum; reperitur etiam in Italia. Aliam iconem Lycii depingit Matthioli, quam doctiores fictam suspicantur, nos nunquam vidimus. Quæ Lycii nomine ostenditur planta, verum non est lycium; quippe floribus candidis; sequuntur baccæ, ligustri baccis ferè similes, sapore acerbo & adstringenti, cum Dioscorides cum amaritudine adstringere fructum doceat; & nisi amarorem manifestum haberet, non posset cum absinthio aliisque herbis amaris adulterari ejus succus. Succus qui Lycii nomine vendi solet, periclymeni succus est; calida & attenuante facultate constans, cum lycium vel temperatū sit, vel cū frigiditate adstringat; vel ex diversis qualitatibus constet. Non esse verum lycium, quod Lycii nomine venditur, vel inde colligitur, quod igni flammæque admodum non accendatur, nec intus ruffescat, omnique amaritudine careat. Elegantem quandam plantam, cujus effigiem exhibemus, Lycii Cretici nomine describit Prosper Alpinus lib. 1. exot. cap. 11. ubi ait. Tametsi in libro de plantis Egypti duas stirpes pro Lycio meminimus, quippe arboris ureg, & abialid Arabibus vocatas; nihilominus, nisi mea me fallit opinio, hisce annis proximis mihi aliam lycii plantam ex Creta missam, à vero antiquorum lycio non abhorrentem, in montanis illiusce insule pro-

venientem,

Lycium Creticum.

venientem, videre licuit. Hæc arbor parva est, hominis altitudine supra terram elata, spinis horrens, foliis buxi, angustioribus tamen, quaternis aut quinis simul ramorum paribus eminentioribus citra pediculus, inherentibus. Caudex habet utrinque ramos multos, graciles, rotundos, ferè re-ctos, duros, lignosos, habentes quasdam inæqualitates in ip-sorum rectitudine, quippe qui habeant brevi intervallo par-tes quasdam eminentiores, à quibus singulis tres spinæ acu-tæ, nigrae, duræ, simul cum foliis buxeis, sed tenuioribus exeunt; in quibus flores duo vel tres à suis pediculis pendent; à quibus deflorescentibus succedunt una, due, vel ad sum-mum tres bacca, oblonga, nigrescentes, piperis magnitudi-ne, & rotunditate, sapore stipico, primo subdulci, post a-marescente. Radices non vidimus; verum an ex his, ut an-tiquitus fieri consuevit, succus eliciatur, lycium voca-tus, tantopere ad medicine usum accommodatus, planè ignoro. De eo succo nos in libris de plantis Egypti scripsi-mus, capite de ureg, quod pertinet ad istius plantæ faculta-tes, atque usus medicos. Procul dubio & habebit hæc planta easdem, & vires & usus, quos antiqui de lycio tradiderunt; cum præsertim & hæc stirps notas veri lycii habeat, & folia & fructus cum ad strictione amarescant. Primo enim gustui subdulces apparent, & mox levi ea dulcedine resoluta, amari esse sentiuntur; quæ amaritudo in ipsis remanet modica. Ip-sorum essentia mixta est, ex substantia tenui, calida, amara; qua calfacit, siccatur, detergit; ex terrea frigida & sicca, qua adstringit refrigerat, siccatur, roborat, meatus claudit. Ha-tenus Alpinus. Meminit Lycii Cretici Honorius Bellus epistola prima ad Carolum Clusium, in qua hæc tradit; Lycium hoc Creticum vulgo vocatur λουτζα. Frutex est ad quatuor aut quinque cubitos assurgens, totus spinis horridus, spinasque tres simul (ut in berberi vulgari cernuntur) pro-ferens. Folia habet parva, ad buxi foliorum formam acceden-tia, leviter serrata; flores copiosos luteos, instar paliuri, sed minores, quibus succedunt aliquantulum longi, ut berberi fructus, coloris autem nigri, saporis inter acidum & dul-cem mediis: in quibus vel unum vel duo granula continen-tur. Cortex ligni non levis, ut berberi, sed asper & pallidus est; materies ligni lutea, atque radix ipsius elegantissimo luteo inficit. Oritur in altissimorum montium convallibus. Differt autem à berberi, cuius folia majora sunt, & fructus

racematin nascuntur. Legitimum vero lycium non est, quia fructus neque rotundus ut piper, neque amarus est. Propterea potius vocanda erit berberis alpina aut montana, quam ly-cium, quemadmodum Silverius Todeschini censet, qui hunc fruticem etiam frequentissimum in Libano monte invenit. Cæterum duo alia lycii genera hic (in Creta insula) repe-riuntur, quorum unum maximè historie convenit. Id etiam in Libano monte oritur, cuius ad manus neque semina, neque rami sunt; ideo de ipso in præsentia verba non facio. Alte-rius vero ramos siccos, simul cum ejus fructu nondum matu-ro mitto. Vocatur λουτζα & πτεγαμύδαλα, hoc est petraea amygdala; licet cum amygdalis nihil commune habeat. Fru-tex est ad duorum vel trium cubitorum altitudinem assur-gens, densus, folia parva, firmaque ferens, spinis totus ple-nus est, & fructum rotundum ferè, parvum ut piper ha-bet; cum ad maturitatem pervenit nigricantem: radix lig-nosa est, maxima, eaque firmissima. Hebræi ex hujus fructu elegantem luteum colorem parant. Hæc Bellus. Quam pri-mo loco describit ac λουτζα vocari scribit, ea (quantum ex Alpini icone conjicere possum) est quam Alpinus Ly-cium existimat. Duabus de causis negat esse lycium Bel-lus; quod fructus nec amarus, nec piperis instar rotun-dus. Utrumque argumentum facile solvitur. Ac pri-mum jam solvit ipse Alpinus; cum ait, amarum gustum demum sentiri, cum primus gustus dulcis ac adstringens jam resolutus sit. Ad alterum dico, ex eodem Alpino; proximè ad piperis rotunditatem accedere, sed piperis modo rotundum esse, nemo tradidit. Quantum ex Dio-scoridis verbis colligere possum, nigrum instar pipetis ait. καρπὸν δὲ ἔχει ὡς πῖπρον μέλαν, πικρὸν &c. Quæ verba tam de colore, quàm de magnitudine vel forma piperis in-telligi possunt. Et hæc de vulgari antiquorum lycio; nunc de Indico videamus. Hoc videtur describere Alpi-nus in libris de plantis Egypti cap. 12. Fortasse arbor illa agibahid vocata, pro lycio aspernanda non esset, sed nunc verum lycium Indicum tibi prodam: quem fruticem longè ab Alexandria civitate supra ripas rami Nili Calig vocati, decem millia passuum inveni; quem incolæ ureg appellant; Est igitur frutex multis ramis rectissimis, ab radicibus mul-tis, duris, lignosis, oblique incedentibus, longitudine trium cubitorum, & plus observatis, sursum assurgens, ramisque spinæ acutissima, & longæ, multæque insunt, quorum quæ-dam foliis vestita spectantur. Folia vero hujusce fruticis sunt olive similia, iis tamen candidiora, & angustiora, vel minus lata: Flores agibahid planè similes habet; quippe parvos, albos, hyacinthi orientalis forma & magnitudine æ-mulis, à quibus fructus nigri, parvi producuntur, ebuli fru-ctibus prorsus similes, leves, gustu amari & adstringen-tes, &c. Quanquam ibi multa copia lycii circumfera-tur, tamen nescio, an ex hoc frutice conficiant, quando ne-que hanc plantam copiose in Egypto provenire cognove-rim, neque scio illis esse notam. Siquidem lycium ab illis u-sitatum falsum ac adulteratum esse arbitror. Hic enim suc-cus qui ex Arabia locis asportatur, durus est, nigerque ex-terius, acaciæ succo valde similis, fractus intus colorem aloës præ se ferre videtur, odore obscuro, non ingrato, sapore sub-dulci, adstringente, nullius amaritudinis particeps: visco-susque est; digitisque contrèctatus adhæret. Ex quibus ve-rus lycius à me is non creditur; præsertim cum neque ama-ritudinem habeat, neque igne succensum, sive ignitum, ru-bescentem edere spumam, ut multi de vero lycio tradiderunt, observamus. Sequitur apud Alpinum, quomodo hunc fruticem demum invenerit cum in patriam rediret, eam-que causam ait, cur lycium ex ea non præpararit, ac cognoscere potuerit, utrum verum antiquorum lycium ex eo extrahi ac componi possit. Repperit hunc fruti-cem quando ex urbe Cayri Alexandriam per Nilum flu-men navigaret. Stirps hæc omnes notas habet, quas de lycio tradit Dioscorides. Dolendum Alpino tempus de-fuisse, quo Alexandriæ conficere ex hoc frutice lycium potuerit. Quæ à Garcia Lycii nomine describitur, notas plures habet, quibus lycium antiquorum non esse proba-tur. Garcias lib. 1. Arom. hist. cap. 10. Plurimum nasci-tur in Lambaia, præsertim Basaim, Manora, & Daman ur-bibus Lusitanie regi parentib. (tum saltè cum scriberet hæc Garcias) provenit etiam in continenti Goæ, aliisque plurimis locis, sed non tam abundanter ut supra enumeratis, è quibus mercimonii gratia exportatur magna quantitate in Sinarum regionem; in Arabiam vero, Persiam, & Corasone, medica-menti causa, & pauca quantitate Magna autem copia in Si-narum regionem, & Malacam deportatur, quia in masti-catoriis plurimum illius cum Berre usus. Ejus nomen apud omnes enumeratas nationes est Cate, in Malaca Cato. Quod vero hoc nomen Cate, aut paulum immutatum apud Arabes, Persæ,

Persas, reliquasque Asia nationes obtinuerit, in causa esse puto, quod maxima pars illius in Malacæ regno absumentur, ubi idem nomen obtinet; Quemadmodum in costis vocabulo accidit; quod licet uplot in provincia, ubi plurimum gignitur, dicatur, ab omnibus tamen ferè Indis puchio, lingua provincie Malacæ, vocatur; quod istic multus ejus sit usus. Cæterum arbor ex qua hic succus extrahitur, magnitudine est fraxini, folio minuto ericæ, vel tamarici similimo, perpetuo virente: florere ajunt, sed fructum ferre negant; multis spinis horret. Materies ligni robusta, dura, densa, ponderosa, nec, ut ajunt, putredini obnoxia, sive solibus exponatur, sive aquis immergatur: quam ob causam ab incolis lignum semper vivum nuncupatur. Ex eo propter duritiem, & pondus pistilla fiunt, deglumandæ oryze idonea in mortariis ligneis, sex palmas in ambitu continentibus, Incole eam arborem hacchic vocant. Cur autem ipsum succum cate nominent, nullaratione consequi possum. Porro succi extrahendi ratio hæc est. Ramos hujus arboris minutim concisos in aqua coquunt, deinde contundunt, postmodum cum farina nachani (semen id est nigrum, & minutum sapore secales, conficiendis panibus aptum) & cujusdam nigri ligni, quod istic nascitur, scobe (interdum etiam sine eo) pastilli aut tabelle formantur, quas in umbra siccant, ne solis ardore earum facultas evaporet. Optimum est medicamentum non modo ad confirmandas gingivas, & desiccandæ & constringendum; verum etiam ad alvi profluvia curanda, oculorumque dolores tollendos, in quibus plerumque optimo cum successu usus sum. Nunc superest, fuerintne cate veteribus cognitum, examinemus. Ego si mihi dicere licet, quod sentio, omnino existimo nostrum hoc cate, nihil aliud esse, quam Græcorum & Latinorum lycium. Nam ejus extrahendi ratio, ab omnibus eadem describitur, iisdemque facultatibus pollere censetur, quibus nostrum cate. Huc adde quod lycium Indicum profertur, tum à Dioscoride, tum à Plinio. Hæc Garcias. Non facile quis persuadebit hanc plantam Lycium antiquorum esse. Lycium utrumque veterum planta spinosa est: spinarum mentionem non facit Garcias. Vulgare virgas emittit trium aut quatuor cubitorum. Indicum frutex est: planta à Garcia descripta, fraxini magnitudine spectatur; arbor ergo magna. Lycium vulgare foliis buxi, Indicum foliis oleæ: cate foliis tanacetum, aut ericæ minutis est. Nullius valoris argumentum est; Ex cate eodem modo succus, quo ex lycio detrahitur: ergo lycium est. Possum ex mespilo, malo punica eodem modo succum extrahere. Iisdem, inquit, facultatibus pollet; adstringit enim & corroborat. Idem præstabit & Mespili, & punicæ succus. Hæc satis ostendunt cate non esse lycium. Cate à Garcia descriptam plantam eam contendunt, quam Theophrastus folia ferre ait *σποδίου τριγυρίσ* *δυσία*. Pro quo Plinius, alas avium imitatur, quasi *σποδίου* scriptum fuisset. Folia hæc Theophrastus duorum cubitorum longitudine inquit, quod de particularibus foliolis accipi non debet, sed de integra costa, sive, ut Theophrastus loqui solet, *πᾶσι*. Cate Garcias foliis inquit esse minutis, ericæ aut tamarici similibus, quæ nullam cum pluma pennæ struthocamelorum similitudinem habent. Nos, salvo meliori judicio, arborem Theophrasti delineare putamus, quam Arecam Indi vocant, & faufel. Nihil impedit, quod Plinius pomum sic vocari tradat. Nam duas, ut dixi, confundit arbores, & ex duabus historiis unam conflavit. Cum ergo legisset, vel apud Sestium, vocari arborem Indicam pale; apud alium, puta Aristobulum vel similem arecam nuncupari; alterum nomen plantæ attribuit, alterum pomum; cum diversis arboribus diversa hæc nomina adscribere debuisset. Hæc omni dubitatione carent. *Faufel*, ut dixi, & hodie *areca* ab Indis vocatur, foliaque fert binam trinamve cubitorum longitudine, pennæ struthocamelorum non dissimilia, quorum partem posteriorem galeis imposuerunt veteres. Hanc arborem Garcias libr. 1. arom. Historia cap. 25. describit. Dicitur Arabibus *Faufel* (tamen corruptè *Avicenna* *fifel*, & *fusel*) tum etiam in Dofar, & Xaël portubus Arabicis: in Malavar *pac* à vulgo, à nobilioribus vero *areca*; quo nomine utuntur Lusitani qui in Indiis habitant, quoniam primum ea regio illis fuit cognita, in Gurarate, & Decan, *Cupari* in Zeilan *poar*, in Malaca *pinan*, in Couchin *chacani*. Nascitur plurimum in Malavar, in Gurarate, & Decan pauca quantitate, idque duntaxat in maritimis; sed laudatum, præsertim in Chaul, quod deferretur in Ormus. Optimum item provenit in Mombaim insula, quam Garcias rex Lusitanie dono dedit, excepta emphyteusi, ut ait. Laudatur etiam, quod in regione Bacaim provenit, atque id deferretur in Decan, cum hoc quod in Gauchin nascitur nigrum & pusillum, durum admodum, postquam siccatum fuerit. Nascitur etiam in

Malaca, sed tam parva quantitate, ut vix incolis sufficiat. Item in Zeilan magna copia, sed candidum, quod in eam partem regionis Decan deferretur quæ Cotamaluco pariet, tum etiam in Bisuaga. Refertur etiam ex Zeilan in Ormur, Cambaya, & in insulas Maldivas, sive Naledivas, & tamen Serapio libr. simpl. 345. Arabiam non alere arecam; (de mediterraneis locis & magna ex parte intelligendum id est) nascitur tamen laudata, sed exigua in Dofar, & Xaël locis maritimis. Amat enim hæc arbor loca maritima, & mediterranea respuit; alioquin magna cum diligentia fereretur, quoniam singulis diebus eam edunt cum Mauritanii tum Moalis (genus hominum id est, qui Ali, ut dixi, generum Machometis sectantur) etiam in suis jejuniis cum à betre abstinent. Masticant enim

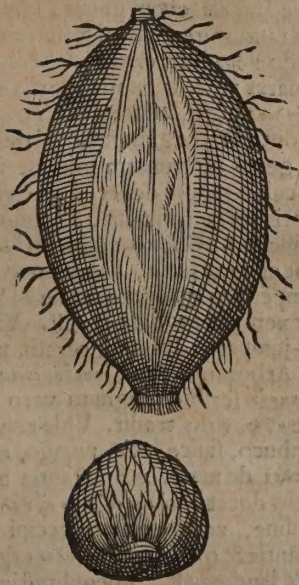
Faufel Areca.

arecam cum cardamomo, purgandi ventriculi & cerebri gratia. Est autem ipsa arbor recta, fungosa materie, foliis palmæ, fructu nucis Moschatæ, minore tamen, aut juglandibus exiguis simili, intus duro, & candidis rubentibusque venis resperfo, non plane rotundo, sed altera parte sessili; quæ tamen notæ non omnibus Arecæ generibus conveniunt. Integritur hic fructus involucre admodum lanuginoso, & foris subflavo, perquam simili dactylis, cum maturuit, & artequam siccatus sit; immaturus vero stupefacit, & inebriat. Editur autem immaturus à nonnullis, ut, veluti temulenti, dolorum cruciatus non sentiant, siccatum vero fructum sic parant: Contusam nucem Faufel in tenuissimas partes cum lycio, & folio betre, cui exemptus sit nervus, masticant, veluti in betre diximus; & priorem salivam, quæ cruenta est, expuunt, eaque ratione cerebrum & ventriculum expurgant, gingivas & dentes stabiliunt. Potentiores, ex faufel, lycio, caphura, ligno aloes, & antibari momento, formas orbiculares sive pastillos componunt, quos masticant. Arboris hujus fructum describit Avicenna. *Faufel* fructus plantæ in India similis nuci moschatæ; nisi quod faufel est rubro colore, frangi contumax, & in particulas frangitur, ex fractione fragrantis odore. Indi autem assumunt illud ad emendandum halitum, & inficit dentes rubore. Facultas ejus proxime accedit ad facultatem sandali. Meminit arecæ Lud. Roman. lib. navigat. 5. cap. 7. in hunc modum: Edere fuerunt (de rege & magnatibus urbis Calecut loquitur) fructum quandam

quendam cui chofolo (faufel intelligit) nomen est. Hunc mittit arbor arecæ nomine, palmæ non absimilis, quæ caryotas gignit, consimiles producit fructus; miscent insuper contritas ostrearum conchas, calcis instar. Hæc ille. At ridiculum esset, inquit Doctiss. Carolus Clusius, quod idem lib. 4. cap. 2. scribit (quoniam quæ sanitatis tuendæ causa eduntur præsentissimum esse venenum, ait) nisi causam potestea subiiceret. At Sultanus, inquit, letho traditurus e Satrapit quempiam, ad se accersitum cui mors imminet, nudum sibi assistere compellit, moxque edit nonnullos fructus, (cholesos vocitant) instar nucis aromatatis; mandit etiam quadam herbarum folia, modo mali Asyrii, tambul (nominant) addit etiam attritarum concharum ostrea calcem; simulque cuncta mandendo conterit, tandem in eum, quem cupit occidi, expuit, aspersoque eo, continuo mors subsequitur, præsentaneo veneno vitam perimente. Nam ubi in hominem, ut præmisimus, expuerit contrita venena, intra medium horæ spatium perfusus veneno, in terram corruens efflat animam. Hæc ille de Sultano Cambaie, quem pater ab incunabulis veneno aluerat, quique singulis diebus vesci veneno solebat, non tamen ad satietatem; sed ad certam quandam quantitatem. Arecæ porro arboris iconem hic subjecimus, ex doctiss. Clusii in Garciam notis expressam: addidimus folium sive integram pennæ similem, unde cognosci possit, eam esse arborem, quam delineavit Theophrastus. Ea, inquit Clusius, arbor, teste Fabricio (cujus supra mentionem fecimus) in magnam altitudinem assurgit, trunco æquali propemodum ubique crassitudine, cortice recto, adeo levi, ut nullum ascensum præbeat, nisi aptatis ad pedes laqueis, aut vinculis; vel cincto per intervalla caudice fune ex sparto, aliave materie confecto: quemadmodum Garcias in arbores Indicas nuces ferente refert. Hujus autem rami deorsum, teste Fabricio, non inflectuntur, ut procul intuendis orbem quodammodo conficere videantur. Folia pectinatim ramos utrumque vestiunt, alioqui palmæ foliis similia: fructus deni aut duodeni suis involucribus villosis tecta dependent ex crassis & oblongis pediculis; qui in inferiorum ramorum alis nascuntur. Hæc ex Fabricio Clusius. Integram arboris costam cum suis foliis vidimus: tota pennæ ad instar palmæ, sed particularia folia pino similiora quam palmæ, tenuia, viridia, angusta, longa sunt, qualia pini, pino tamen duplo crassiora, latioraque, ac plama. Arboris iconi adjecimus ipsius nu-

Fructus Fausel.

cem Fausel dictam, cum suo integumento, qualem olim à Petro Condebergo, pharmacopola, viro erudito, & herbariæ reiperito accepit, doctiss. Clusius, & nos sæpe vidimus. Forma nucem amoreticam, Moschatam vulgo dictam refert, sed nigrior, & altera parte sessilis: crassior & substantia durior lignosa enim, sed molli & villosa involucri putamineve clauditur. Gustu sub adstringente, & non nihil aromatico nux ipsa prædita.

Plinius lib. 12. cap. 6. Est & alia similis huic, dulcior pomo, sed interaneorum valetudini infesta. Edixerat Alexander, nequis agminis sui pomum id attingeret. Similem huic inquit, id est, ei quæ folia fert alis avium, vel, ut Theoph. habet, πῖς τῶν προβάτων περὶ ὅμοια, quod de suo addit Plinius. Tale nihil apud Græcum auctorem, Idem

Græcus auctor plantam hanc tradit ferre fructum longum, non rectum, sed contortum; in cibo suavem. Plinius dulciorem inquit fructum hujus plantæ, quam illi cui folium pennæ struthocameli simile. *Ἐν τῇ κρητὶ δὲ καὶ πῖς καὶ δυσεντερίας*, id est, in alvo sive ventriculo fructus morsum facit, & dysenteriam excitat. Hoc Plinius ipsi plantæ, non fructui, ut Græcus auctor, adscribit; cum ait, sed interaneorum valetudini infesta. Verum facilis unius litteræ lapsus. Scripsit Plinius; Sed interaneorum valetudini infesto, scilicet pomo. Sequitur enim, edixerat Alexander nequis pomum attingeret. Male tamen *ἐν τῇ κρητὶ δὲ καὶ πῖς καὶ δυσεντερίας*, vertit, interaneorum valetudini. Interanea sunt cor, pulmo, hepar, lien, stomachus, renes, vesica, intestina, pancreas. Theophrastus *ἐν κρητὶ* id est, ventriculo: vel, si quis mavult, alvo morsum facere, inquit, & dysenteriam excitare. Perperam sentiunt qui tamarindorum arborem à Theophrasto delineari hic existimant. Fructus tamarindi arboris, nec dysenteriam, nec tormina facit; verum alvi immoderatum fluxum compefcit, ulcera vulneraque sanat, dolores ex calida causa lenit.

Ἐστὶ δὲ ἡ τεργὴ, οὗ ὁ. Hujus plantæ non meminit Plinius, nec pleniorum apud alios descriptionem reperio. Ex paucis quæ tradit Theophrastus vix ea cognosci potest;

καὶ ἡ τεργὴ ἡ πηλεία. Plinius, Genera arborum Macedones narrare, majore ex parte sine nominibus.

Ἰδὼν ὃ καὶ ἡ ἑβένη. Planta hæc Græcis ἑβένη, ἑβένος & ἑβένος dicitur. Suidas, ἑβένος τὸ μέλαν ἐύλον καὶ ἑβένος ὀμύγιος. Apud Theoph. ἑβένη legitur, cum reliqui solent ἑβένος dicere; quomodo apud eundem Theophrast. scribitur lib. 1. cap. 9. καὶ πῖς ἑβένου, λατὸς lib. 5. cap. 4. ubi de materie arborum agit. *δοκεῖ καὶ βαρύνεσθαι πῖς ἑβένου καὶ ἑβένος* — πῖς ἑβένου ἡ μήτηρ. Eodem libro cap. sequent. *καὶ πῖς, ἑβένος, λατὸς, πῖς*. Ex quibus locis Theophrasti codicem corruptum colligo, ac *ἀντὶ ἡ ἑβένη* legendum ἑβένος. Belgis Ebben-hout dicitur. Latini hebenum & ebenum sine aspiratione scribunt.

Ἰδὼν ὃ καὶ ἡ ἑβένη. Plinius lib. 12. cap. 4. Item India arborum magnitudinem. Vnam è peculiaribus India Virgilius celebravit ebenum, nusquam alibi nasci professus, Herodotus eam Æthiopiam intelligi maluit, in tributi vicem regibus Persidis è materie ejus centenas phalangas tertio quoque anno pensitasse Æthiopes cum auro & ebore, prodendo. Rectè τὸ Ἰδὼν vertit. Locus Virgilii extat Lib. secundo Georgicæ, ubi

— Sola India nigrum

Fert ebenum: solis est thurea virga Sabæis.

Male Poëta, solam Indiam, ebenum nigrum ferre, cecinit, ut annotavit Plinius, sententiam suam auctoritate Herodoti confirmans: qui Musa tertia de Æthiopia, *ἀντὶ τῇ χερσὶν φέρεται πολὺν καὶ δένδρεα ἀγρία πολλὰ καὶ ἑβένον*. Consentit Dioscorides lib. 1. cap. 129. ubi Æthiopiam ebenum, videl. nigram, optimam esse docet. *ἑβένος κρητὶς ἡ Ἀιθιοπική, καὶ μελαινά*. Male, repeto, ergo Poëta solam Indiam ferre hebenum scribit. Pro Virgilio dici potest, Indiæ nomen ab eo latè accipi, ut omnem Æthiopiam plagam eodè comprehendat. Onesicriti sententia τὴν Ἰνδικὴν τὸ τρίτον εἶναι μέρος τῆς ἀσσημένης. Quod vertit Solinus. India diu etiam credita est tertia pars esse terrarum. Æthiopiam hebenum Lucanus lib. 10. Meroiticam ebenum vocat.

— Ebenus quamvis Meroëtica vastos

Non operit postes. —

In vulgatis codicibus, ut rectè observavit Salmastius, male Mareotica legitur. Nec enim in Mareotide, aut Ægypto nascitur ebenus, sed in Meroe Æthiopice. Quod à maximis viris non observatum video. Servius ad locum Virgilii citatum, *Atqui & in Ægypto nascitur, sed Indiam omnem plagam Æthiopice accipimus*. Satis apertè scribit, ebenum in Ægypto nasci. Credo, quod in Ægypto prope Alexandriam celebretur Mareotis palus. Strabo lib. 17. ubi de Ægypti Alexandria agit. *ἡ δὲ ἑβένος πολὺν γένος. ἀμφὶ δὲ τὴν πόλιν ἐστὶ τὸ χερσὶν δυοὶ πλάγας, τὸ μὲν δὲ τὴν ἀγρίαν τὴν Αἰγυπτίαν λεγόμενα, τὸ δὲ μεσημβρίας τὴν τῆς λίμνης τῆς Μαργίας, ἡ καὶ Μαργίας λέγεται*. Certe commoditates urbs habet non unus modo generis, duo maria locum undique alluunt, alterū à septentrione, quod Ægyptium dicitur, alterū à meridie, quod Mareia lacus & Mareotis appellatur. Nulla ebenus in Ægypto; saltè hæcenus non inventa. Non minus hariolatur Isidorus, cum Mareoticam palum in India esse scribit, & inde hebenum adferri. Est autem Mareotica palus in India, unde ebenus venit. Lucanus: ebenus Mareotica. Nulla palus in India, quæ nomen hoc obtinet, Mareotis in Ægypto palus est, Meroe Æthiopice urbs.

remque contrahit, quo recens cæsa caruit. De mori materie scribit Theoph. lib. 1. & cap. 5. *ἡστ. καὶ ἰσχυρὴν ἀμύ-
κην ὁρίζεται τὸ ξύλον, καὶ παλαιότερον μέλαν ὡς περὶ ὁ λαυρὸς, &c.* Theophrastus
ἐξ ὧν & παλαιότερον idem. Παλαιότερον ἔστιν ἐστὶν in ve-
terata, ἡτοιμασμένη in vetustatem recondita, ac servata.
Theoph. lib. 6. cap. 4. de casti caulibus, καὶ ἡτοιμασμένης
αὐτοῦς ἐν ἀλμυρῇ, Plinius lib. 21. cap. 16. *Nec fastidiunt in
cibus inveteratos.* Cæterum ligna alia vetustate splendo-
rem coloremque acquirunt, ut morus, alia arte colorem
ac splendorem contrahunt, ut nucina, & quæ ex vulgari
ebeno parantur mensæ, capsæ, aliaque intestina opera.
Oleo enim unguntur & linteis cara inunctis fricantur,
ut splendeant. Non raro etiam scoparum quodam gene-
re fricantur nullo addito oleo ceraque, tamen splendo-
rem nitoremque insignem contrahunt, quod mulierculis
nostris notissimum, quæ toto Majo mense & sequenti-
bus nihil præter opera intestina, inter septa lignea, pa-
vimenta, mensas, capsas, aliasque res ligneas fricare no-
runt, ut splendeant. Alia denique natura ac protinus cæ-
sa splendorem acquirunt, ut ebenus; de qua Theophrastus.
Ebeni huius lignum, seu potius medullam Theophrastus
nigram spissam & gravem esse ait; vide cap. 4. lib. 5.
elegantem satis describit Dioscorides; *ἔστι δὲ περὶ Ἰνδικῇ ἑ-
χουσα ἀλφύσσις λευκὴ καὶ κίτρινος ἐσπίλους ὁμοίως πυκνὸς. πάλιν
βελαννὴν ἢ ὡσπερ τὴν ἐνίοις δὲ τὰ σησαμίνια ἢ ἀκανθίνια ξύλα ἐμφερῆ ὄντα
αὐτὴ ἐστὶν πολυῖα. ἀλφύσσις δὲ καὶ ἡ καὶ ἀπὸ τῶν ἐνίων, καὶ κατὰ
ἡρώδους περικεῖται δολιχὴν ἔμπορφοῦς τὰ χρωματὶ μὲν δὲν ἔχει
καὶ ἰχθυόσας ἐν τῇ γένει, ἢ ἐν τῇ θυμωσίν, &c.* Est altera
Indica intercurrentibus lineis prædita candidis & fulvis, i-
temque maculis frequentibus; cæterum prior (Æthio-
pica) bonitate antecedit. Nonnulli porro sesamini aut
acanthi ligna, quod consimilia sint, pro ebena vendunt:
ex eo autem internoscuntur, quod fungosa sint, & in
assulas, ad purpuram vergentes resolvantur, nihil mor-
daciditatis in gustu, nec suavis odoris in suffitu præse fe-
rentia. *Ἐχουσα ἀλφύσσις λευκὴ, &c.* Vertit Isidoro-
rus: *Sed Indicum maculosum est in parvis distinctionibus
albis ac fulvis.* ἀλφύσσις Dioscorides vocat quod supra κα-
θὼν. In longum discurrunt, suntque distinctiones vena-
rum oblongæ. Idem Dioscorides lib. 5. cap. 142. de
lapide asio; καὶ ἀλφύσσις πελινίας ἔχουσα ἀλφύσσις. ἀλφύσσις
ibi, venâ oblonga intercurrentes. Idem lib. 5. cap. 144. de
hamatide, ἀπὸ τῆς χύτης δὲ ὁ κακὸς περικεῖται, ὡσπερ τὸν μὲν
ἀλφύσσις, δὲ καὶ δὲ ἐν τῇ ἀκανθίνῃ καὶ ἀκανθίνῃ καὶ
ἀκανθίνῃ, autem adulteratus primum venis in rectum excu-
rentibus; quippe per venarum ductus in rectum diffun-
ditur. Καθὼν ergo & ἀλφύσσις res eadem. Addit Diosco-
rides, καὶ ἐσπίλους ὁμοίως πυκνὸς &c. Σπίλοι, sunt maculæ sive
notæ, quæ in vestibus hærentes eas discolorant, quarum
similitudine aliquando in humano vultu, & reliquo cor-
pore maculæ oriuntur, nullo aut exiguo vitio summam
tantum cutem variantes; materiem autem ligneam la-
pideisq; pulchriores & gratiores reddere solent. *ἔνιοι δὲ τὰ
σησαμίνια, &c.* Vetus codex. *ἔνιοι δὲ τὰ σησαμίνια ἢ καὶ ἀκανθίνια
ξύλα καὶ οὗτοι.* Alter cod. *ἔνιοι δὲ καὶ ἀκανθίνια ἢ καὶ σησαμίνια κα-
λοῦσι ξύλα, ἀ καὶ ἐμφερῆ ὄντα αὐτὴ ἐστὶν πολυῖα.* Ergo acanthi-
na & sesamina ligna, eadem forent. Nemo, quod sciam,
prodidit lignum acanthinum nomen illud obtinere. Vul-
gatam sequitur Oribasius, defendit Serapio; apud quem
cap. 152. *Adulteratur autem cum quadam specie spinarum,
& cum quodam ligno, quod dicitur saphsambhe, propter simi-
litudinem quam habet cum eo.* Quidam sic corrigunt, *ἔνιοι
δὲ τὰ σησαμίνια ἢ ἀκανθίνια, &c.* quod in vetustissimo codice
(ut tradit Lacuna) sic legatur. Accedit quod Theophr.
lib. 5. cap. 4. tradat, mori materiem validam, & in ope-
ribus facilem, vetustate nigram fieri, quale est ebeni li-
gnum. Sed hæc non placet correctio. Ait enim Diosco-
rides, ligna sesamina, & acanthina fungosa esse, eaq; no-
ta dignosci posse à vero ebena. Mori materies nequaquam
fungosa est; durare enim non posset. Accedit alia etiam
ratio, cur mutare nihil ausim, quod Oribasius & Serapio
legerint, σησαμίνια, ut vulgati codices habent. Tertia ra-
tio est, quod apud auctorem Periplus, hæc leguntur, *Ἀπὸ
τῶν βαρυζώνων εἰς ἀμφότερα ταῦτα τὸν Περσίδος ἔμπορεία, πολλοὶ μὲν
ζάω καὶ κακὸν ἐξ ὧν Σαρακηνὸν καὶ δολιχὸν καὶ κροτῶν καὶ φανερῶν
σησαμίνων ἐβένιναν.* Sesaminum ergo lignum pro ebena
venum ibant. Herodotus apud Assyrios milium & sesa-
num, arborescere scribit, ut suo loco dicam. Ricinus He-
bræis Cici arboreus frutex, Dioscoridi δὲνδερον μικρὸς συ-
κὴς μέλας ἔχει, Plinio arbor oleæ magnitudine. In Creta
hodie arborescit, adeo, ut ad carpandos fructus scalis
opus sit. Idem Plinius in indice, *Sesamum cici arboreum,
sive croton, sive ricinus, sive fili, sive sesamum.* An ab hoc
sesamo, sive potius ricino, ligna sesamina? Sed ricini cau-
dex ramique concavi; nisi forte in Creta, aliisque Orien-

tis ac calidioribus locis, ubi arbor oleæ magnitudine e-
vadit, aliter sese res habeat. Quicquid sit, ab hac plan-
ta sesaminum lignum, vel ad ignota referendum. *Ἀγρί-
δινα ξύλα* volunt spinæ Egyptiæ materiem esse, de qua
supra plura diximus. Falluntur verò; spinæ enim Egyptiæ
materies robusta & incorrupta: acanthi lignum fungo-
sum ait Dioscorides. Fungosa verò non solent esse incor-
rupta. Aliorum sententia est, ἀκανθίνια ξύλα, quæ ebenum
referebant, & pro ea vendebantur, ex Indica quadam
spina esse, quam Plinius similem ebena narrat. *Alterum,*
inquit, *fruticosum cytisi modo, & tota India dispersum. Est
ibi & spina similis, sed deprehensa vel lucernis igni protinus
transiliente.* Sic legendum, minime interrupta verbo-
rum serie, quæ vulgo distincta sunt capitis sectione, do-
cet clariss. Salmasius. Plura de ebena materie habes apud
Theoph. lib. 5. cap. 4. ubi cytisi materiem proxime ad
hebenum accedere docet. Vulgare ebenum non esse ve-
terum, facile probatur, quod coloris nitorem, splendo-
remque statim cæsa non habeat, sed arte & labore adhi-
bito acquirat; alioquin cum Theophrasti ebena non ma-
le conveniret. Sed & Dioscoridis esse nequit. Caret en-
im lineis candidis & fulvis intercurrentibus, nec macu-
lis est frequentibus, nec ullam mordacitatem in gustu o-
stendit, nec in suffitu ullum emittit odorem. An Dio-
scoridis ebenum guaiacum primum Manardi, quod densius,
gravius, crassius, interiore parte nigricantibus extero-
re subpallidum & veluti lineis quibusdam, ad fuscum in-
clinantibus æque distantibus, per longū dissecta? Hujus-
modi fragmentū guaiaci sæpe vidi quidē, sed ebenum esse
non ausim affirmare. De ebena vulgari hæc tradit Theve-
tus; *Indiam eam alere, sed præcipuè in insula, quam
palmeborre appellant, præstantissimam & nigram colligi.*
Cæterum nullius momenti responsio est; odorem e-
beni vulgaris tempore, & longo per maria itinere eva-
nescere & perire. Quasi verò itinera ad Indiam Orien-
talem longiora nunc sint, quam fuerint temporibus Dio-
scoridis, Theophrasti & Plinii. Breviori temporis spatio
hodie absolvuntur, Indiæque magis Batavis ac Hispanis
apertæ, quam olim Græcis, Romanisque fuere. Et hæc
de ebena.

Oi δὲ ὁμοίον τῇ περιόδῳ, &c. Plinius lib. 12. cap. 6. *Est
& terebintho similis cætera, pomo amygdalis, minore tan-
tum magnitudine, præcipue suavitatis.* In Bactris utique
hanc aliqui terebinthum esse proprii generis potius, quam si-
milem ei putaverunt. *Ὅμοιον γὰρ ἀμυγδαλοῖς, vertit, pomo
amygdalis minore tantum magnitudine.* An scripsit Theo-
phrastus; *Ὅμοιον γὰρ τοῖς ἀμυγδαλοῖς πλεονέκτητον;* An legen-
dum apud Plinium, *pomo amygdale magnitudine, deletis
tanquam superfluis vocibus, minore tantum?* An vero
Plinio erroris notam inuremus, quod verba Theophrasti
ἀλφύσσις καὶ μὴ μελάς, malè interpretatus sit, *minore tantum
magnitudine?* Nam Theophrastus non minora amygdala,
sed pari cum amygdala magnitudine poma ferri ab
ea arbore, prodidit. Arborem hanc pistaciam esse volunt.
Cui opinioni favet quod apud Athenæum legitur lib. 14.
*οἱ γὰρ τὰ χειρὸς οὐκ ἐκτεταγμένους ἀδελφοὺς οὐ τὰ πάλαι γενομένους
οὐτὶς ἐπὶ τῷ μέλει καὶ τῷ τέλει, καὶ δὴ νῦν πιστάκια οἱ εὐεργε-
τοῦσι. ὁ οὗτοι γὰρ ἀλφύσσις π πιστάκια τοῦτο ἀνέμεσαν, ὁ δὲ Νικαν-
δρος δακτύλος πιστάκια. Ποσειδώνιος δὲ βιστάκια.* Autores Georgi-
corum fratres scribunt, libro tertio, *& fraxinum & tere-
binthi.* Syri nunc vocant pistacia. Ita profecto Syri nomina-
verunt cum littera π Nicander vero cum aspirato φ φβ; Pi-
sidonius autem cum littera β bistacium. Plura hic in consi-
derationem veniunt. Primum, quod terminthus Syriaca,
sive potius Indica à Syris pistacia dicta sit. Unde facile
colligi potest, eam quam delineat Theophrasti esse. Quo
tempore ex Syria in Italiam delata sit, docet Plinius lib.
13. cap. 5. *Syria præter hanc peculiare habet arbores, in
mucum genere pistacia nota, & lib. 15. cap. 22. De pi-
staciis & ipsi retulimus.* Et hæc autem idem Vitellius in I-
taliam primus intulit eodem tempore: simulque in Hispaniam
Flaccus Pompejus eques Romanus, qui cum eo milita-
bat. Eodem, inquit, tempore. Quæret quis, quodnam il-
lud tempus? Id Plinius lib. 15. cap. 19. scribit, fuisse
novissimis Tiberii Cæsaris temporibus. Omnia hæc,
inquit, (ficuum caricarumque genera) in Albense rus è
Syria intulit L. Vitellius, qui postea censor fuit, cum lega-
tus in ea provincia esset, novissimis Tiberii Cæsaris temporibus.
Alterum quod in Athenæi verbis considerandum
est, quod ait à Syris pistaciæ, vel pistacii (arbor enim
pistacia, fructus pistacium dicitur) nomen inditum. Ma-
le ergo Isidorus pistacia dicta refert, quod cortex e-
jus pomi odorem pistaciæ nardi referat. Falluntur etiam,
qui nomen accepisse scribunt, quod fructus nucis pineæ
nucleos sive strobilos imitetur. Syriaca vox est, si fra-
tribus

palmulis familia forent, maxime isti generi, quod prælonga gracilitate curvatum humanis digitis simile est. Ait enim Posidonius expressè, *ὡς τῇ μακρότητι, in longitudine esse similem*. Locum, quem adferunt ex Plinio, quæ dactylum prælonga gracilitate curvatum dicat, supra libro secundo cap. 8. corruptum esse demonstravi. Non repetam dicta; sufficit inde concludi nihil posse. Eodem capite probavi, palmam ab antiquis Græcis non fuisse vocatam *δάκτυλον*. Plinii ævo dactyli inauditi hæc notione, vulgus autem recentioris Græciæ hoc nomen usurpavit de palmæ balanis. Posidonius verò etiam non videtur Plinio recentiori. Nec enim recentiorum solet Athenæus adferre testimonia. Ex antiquis hunc fuisse ex Suida probatur; *Ποσιδώνιος Ἀλεξανδρινὸς φιλόσοφος τῶν ἐκείνης ἐποχῆς ἑστῶτων ἐκείνους*. Zenon hic fuit Discipulus Zenonis Musæi qui Magistrum habuit Diodorum cognomento Cronion. Hi ex antiquis fuerunt philosophis. Non sit ergo verisimile, sic scripsisse Posidonium. Puto ergo philosophum scripsisse *ἀμυγδαλοῖς*, tum quod autopsia ipsa doceat pistacia non dissimilia amygdalis, tum quod Theophrastus & Colophonius Poeta, pistacia amygdalis comparant. *πῶς δὲ ἐνδὸν ἔγχλωρον, ὅστις interior nucleus* (adempto exteriori cortice rubro) *virescit*; quod similiter ipsa experientia comprobatur. Hoc cur neglexerit interpres, causam video nullam; præsertim, cum ita se res habeat. Dempso enim cortice rubro, nucleus foris virescit, intus albet. *καὶ τὸ καυεῖν τὴν σφοδρίαν*. Rectè interpres, *ἀντὶ καυεῖν καὶ τοῦ τοποῦ*; *καυεῖν* *ἐκείνη*; venenum, quo periit Socrates. *ἡ δὲ τὸ δόχμον*. Verrunt, *saporem minus grato*. Optime Dalecampius in marginalib. ad Athenæum notis. *ἡ τὸν δόχμον, χρῆσις, χρῆσις, ὅστις*. *δόχμον* tamen à Medicis vocantur, quæ bonum succum alendo corpori præbent. Vide cap. 19. lib. 1. ubi voces *χρῆσις, χρῆσις* exponuntur. Potior illa sententia, quæ ad substantiam vocem *δόχμον* ducit, ut significet, quale alimentum dent pistacia. Nunc quæ Dioscorides habet, videamus. *πιστάκια ὁμοία σφοδρίαις, ὁμοία πινέαις, πινέαις nucleis similia, stomachoquæ amica*. Dioscorides cum inquit, *σφοδρίαις ὁμοία*, nucleum putamini exemptum strobilo comparat; Theophrastus vero suo putamine corticeque contentum fructum, amygdalo comparat. Cæterum apud Theophrastum legendum puto, *ἡ δὲ τὸ δόχμον τὰ ἀμυγδαλά, quod pistacia magnitudine cedant amygdalis*. Arbor pistacia ferens tota facie tere-

Pistacium.

bintho similis est; Folia hujus quam lentisci majora, terebinthi ac lentisci modo & ramusculis utrimque emergentia, colore è viridi in luteum inclinante; flores fert racemosos, terebinthi instar purpurascens; succedunt fructus racemati in ramorum extremitatibus, ex suis

pediculis pendentes, ita ut non male Colophonius Poeta, *πιστάκι ἀκρομένον ἀμυγδαλίων πῖφανται*. Nuces amygdalini fructibus minores sunt, pineis vero nucleis paulo majores, duplici cortice munitæ, nucleum intus habentes, figura oblongæ, superius in acumen desinentes, inferius pediculi, cui adhæserunt, vestigium retinentes; ab una parte tumidiore & in angulum desinente ventre protuberantes, una commissura, per mediam anguli longitudinem transeunte, cum maturerint dehiscentes. Exterior cortex carnosus ac odoratus modicè rugosus, summo amygdalæ putamini substantia, & colore non dissimilis, qui facile à maturo fructu recedit. Interior cortex sive putamen colore albidum, superficie læve ac glabrum, substantia durum, lentum, fractu contumax, ac quasi osseum, intus ruffæ ponticæque nuci similem & æqualem nucleum continens, substantia tenerum, pinguem, rubenti corio & odorato obductum, foris colore è flavo virescentem, intus candicantem, gustu dulcem, valde suavem, tenuem, orisque halitum commendantem. Nuces eligit ponderosissimas, majores, sponte sua modicè dehiscente commissura plenum, recentem, neque rancidum, neque rugosum, neque situ oblitum nucleum ostendentes. In Persia, Arabia, Syria, & apud Indos arbor hæc reperitur, fructumque fert; invenitur & in Narbonnensi Gallia, & Hispania, sed fructus raro reddit maturos. Apud Batavos è semine sive fructu nascitur, sed nec florem, nec fructum fert, & ni adversus frigora muniatur, hyberno gelu læditur & perit.

Ἐξ ὧν τὰ ἱμάτια, &c. Indos veste linea vestitos quondam fuisse Arrianus in Indicis docet. *ἰσθμὶ δὲ Ἰνδοὶ λινὴν χρῶνται, καὶ τὰς λίναν Νέαρχος*, *λινὸν δὲ τὸ δόχμον ὡς ἔστι μοι τὸν λίναν*, *τὸ δὲ λινὸν τὸ δὲ λαμπερὸν πρὸς τὴν χρῶσιν ἰσθμὶ λινὸν παντὸς, ἡ μάλιστα αὐτὸν ἔχοντες λαμπερὸν τὸ λινὸν φαίνεται ποιοῦσιν*. Linea veste utuntur Indi, ut ait Nearchus, *linò ex arboribus facto*: quæ de re mihi jam dictum est: hoc quidem linum aut reliquis lini candidius est, aut nigri ipsi cum sint, faciunt, ut candidius id quam est, esse videatur. Supra arborem descripsit quæ lanam fert, & quæ à Theophrasto cap. 9. hujus libri delineatur. An igitur planta ex qua linum & lana eadem? Ita certe ex Arriani loco citato magni viri colligunt. De utraque tamen Theophrastus tanquàm diversa egit. Nam capite quo foliis vitigenis describit laniferam ex qua Indorum vestes fiunt, folia inquit esse similia mori foliis. Ex India hodie ad nos & lineæ & lanæ adferuntur vestes, sed de arbore an una eademque sit, certi nihil intelligere potui. Cæterum vereor Theophrastum deceptum, arboremque moro similem ipsam morum esse, nec esse linum, sed sericum quod ex hac colligunt arbore; sericum autem in moro generatur beneficio bombycum qui foliis mori vescuntur.

Τὸ δὲ ἄλλο φησὶν. Si tota planta similis cynorhodo, id est, caninæ rosæ, quomodo foliis potest dici mori? Corruptus ergo codex. Plinius libr. 12. cap. 8. *Sed unde vestes lineas faciunt, foliis moro similis; calyce pomi cynorhodo*. Serunt eam in campis; nec est gravior ullarum prospectus. In antiquo codice scriptum, *foliis moro similis, calyce bombicino rhodo*; in aliis autem posterior vox desideratur. Primus mendum in verbis Plinii citatis olfecit Hermolaus, qui ex Theophrasto corrigit *similis, calyce pomi cynorhodo*. Notat etiam in vetustissimis codicibus cynorhodo, non rhodo legi. Et pessime quidem hæc de causa audit Hermolaus: *Planè, inquit, videtur impossibilia facere voluisse lectoribus*. Et verba Theophrasti subtexunt, ut omnibus palam fiat, quam vera Hermolaus tradiderit. Planta, inquit is, ex quibus vestes conficiunt, folium moro simile habet, totam autem stirpem cynorhodo. Hæc ad verbum Theophrastus, in quibus verbis similem esse laniferam arborem calyce pomi cynorhodo dixit, & nec scimus, auct, unde Hermolaus collegerit valere argumentationem à similitudine totius ad totum, ad similitudinem partis ad partem. Ut si sic argumenteris. Tota simia toti homini similis est: ergo simiæ nasus naso hominis. Ita & si tota arbor lanigera similis est cynorhodo, non consequetur, (putant) ut calyx pomi arboris lanigera similis sit calyci pomi cynorhodi. Publica ante Hermolaum lectio impressorum codicum erat: *calyce bombycino rhodo*. Ex qua, si Theophrastus & Plinius convenire volumus, hanc eliciemus lectionem, *corpore toto cynorhodo*. Hoc est, stirpis universitate. At durior, (quis inferet) correctio. Non negant; sed multo duriores ajunt præceslere alia; quas tamē fateamur necesse sit, veriores esse Sybillæ foliis, puta tā eximii scriptorū testimoniis obvellatas. Ita porro argumētantur. Sed si arbor toto habitu cynorhodi est, ut volunt, unde folia moro similia? Quar-

rico crassior, firmiorque; folium milio aut hordeo non dissimile, sed latius, in culmi summitate spicam prodit, rigidulam in ramulis, qualis milii, *φάση, juba*, divulsam. In his spicatis alterno situ inest granum, cortice subflavo, aspero, tenuibus, acutis seu angulosis striis in longitudinem donato, ovi ferè figura, superne aristæ five ramulis adhærens. Granum deglubitum, sive gluma seu cortice expoliatum lacteo ferè spectatur colore, pellucidum, durum, pulvis gratius atque candidius, quovis præstantissimo tritico. Oryzam hanc ex India originem traxisse, & per universum orbem disseminatam esse extra omnem poni debet controversiam. Hæc præcipua omnium Indiæ orientalis locorum annona est. Hinc Indis loco panis est, ex ea placentas parantibus. Ex eadem in China potum faciunt, quem in Peru *acuan* vocant; in Iaponia vinum, quod lavenles *aracle* nominant; in Pegu aquam extrahunt, quæ cum aqua vitæ certat. Distingunt in Oryzam optimam, quam *girasol*, & in viliozem, quam *chambasal* Indi vocant, ut recentiores, qui Indiam descripserunt orientalem, testantur. Quibus in locis apud Indos nascatur, supra dixi. In Mediolanensi agro locis depressis, & patente planitie udis feritur, & non difficulter provenit; solum tamen in quo provenit euripis & illicibus, à flumine è lacu *major* vocato, ductis, crebrius, quoties opus judicant, ac necessitas urget, rigant, alioquin nullum aut inane granum laturum; ut admiratione non careat, tam siccum & exuccum granum tam palustri & humenti delectari solo, bonum alimentum, & delicatulum suppeditare, etiamque valetudini prodesse posse. Hujus mæsis ferotina est, circa æquinoctium autumnum, vel circa finem mensis Septembris, vel paulo ante. Maturefcit enim æstivis solibus multis. Hæc causa est, cur apud Batavos, quamvis ipsis solum satis humectum & udum, granum non proferat; quippe tellus cœlumve nimis ipsis frigidum. Granum verò non sua gluma rectum, sed decorticatum, & repurgatum adferri solet.

Ἀλλ' οὐδὲ ἐν Ἰνδῶν, &c. An illud semen est quod Herodotus in Thalia cap. 100. milii facie describit? καὶ αὐτοῖς ἐστὶν ὅσον κίτταρος τὸ μέγεθος ἐν κελύκει αὐτῶν καὶ τῆς γῆς ῥιζῶν. ἢ συγγενὲς αὐτῇ τῇ κελύκει ἐξουσίᾳ & σπέρματι. Est eis semen quoddam milii instar, sua sponte nascens è terra, suo in calyce: quod cum ipso calyce lectum coquunt, eduntque. Quondam putavi ob Herodoto oryzam describi; sed hæc feritur, nec milio satis similis. Milii semen visu fœno græco non dissimile; uno enim eodemque colore, magnitudine non multum dissimili, sed facie diversa est.

Ἡ αὐτὴ μὲν καὶ ἡ γῆ. Hæc satis negligenter reddidit Plinius. *Oliva India sterilis præterquam oleastri fructu.* Addit Theophrastus. Et natura penè inter oleum & oleastrum; folio latiore quam oleastri, angustiore quam oleæ.

Ταῦτα μὲν οὐδὲ Ἰνδοὶ. Multo plura nascuntur in India, quæ infra libr. 9. recenset, cinamomum, casia, nardum, aliaque aromata. De India Strabo libr. 15. ex auctoritate Aristobuli, cujus codices deperditi sunt, quod maxime dolendum; καὶ πολυφάρμακον δὲ, καὶ πολὺ ῥιζῶν τῶν τε σωτηρίων, καὶ τῶν ἐναντίων, αἰσθητῶν καὶ ἀπολαυστικῶν. & οὐτὶς εἰρηκὲς, καὶ ἀλκοὺς, ἀπολαυστικὸν δὲ οὐτὶς, ὅτι καὶ νόμος ἐστὶν ἀνδραγαθῶς πρὸς τὴν ἀνδρείαν, καὶ μὴ ἀπολαύσειν & τὸ ἀκὸς αὐτοῦ θανάτου δὲ, ἀνδραγαθῶς δὲ πρὸς τὴν ἀνδρείαν, ἀνδραγαθῶς βασιλεὺς. Item Indiam multa medicamenta habere, & multas herbarum radices, tum salutaris, tum noxias, quemadmodum & multos colores, & hic & alii dixerunt. Addit legem esse, si quis exitialia aliquid invenerit, nisi & remedium ejus reperiat morte plecti; sed si adinvenerit, honorem ei à regibus haberi. De lacca, quæ etiam in India provenit. cap. de anchusa egi. Et hæc quidem in India orientali, Ex occidentali, maxime ex insulis Canadensisibus, & Virginianis, Novaque Belgica quadam accepimus, quorum icones nemo tradidit; descripta autem sunt à Casparo Bauhino, botanico, anatomico, practico, dum viveret celeberrimo. Et clariss. D. Ioannes Brotherhusius, vir in omni studiorum genere excellens, dedit nobis ramulum cum foliis fructibusque. Fructus hos Clariss. & summus & Botanicus Carolus Clusius exoticorū lib. 2. c. 16. describit. In decimo sexto fructu, qui pruni sylvestris in spina nascentis erat magnitudine, quandam differentiam observabam initio. Nam alii apicem illum sive cristam summo fructui inhaerentem, & à pediculo pendentem planam habebant; aliis in illo apice bina tubercula incidebant; ab una parte pediculi unum; ut eminentes oculi, totusque apex, avicula capicellum sursum elato rostro referre viderentur. Spadiceo ex fusco coloris erat hic fructus, (qualis & noster) atque rugosum foris corticem habebat, interna parte ex spadiceo flavescens, tenellum nucleum continens, sive verius ossiculum, sphaerica

Globuli saponarii fructus xvi. à Jacobo
Gareto Clusio donatus.

provisus forme, coloris atrii, adeo solidum, ut ne lima quidem offendere, aut abraderè quippiam possem, nedum cultello aperire. Infima pars nonnihil candicabat, quæ tamen adfricata candorem illum amittebat. Binos alios ejusdem generis septennio post ab eodem Jacobo Gareto accipiebam, non singulari bacca constantes, sed gemina eaque majore, ut etiam cerasum æquarent, abrupto pediculo, cujus vestigium adhuc appareret. Sic ut magna ex parte geminus fructus ex uno pediculo nasci videatur, quemadmodum in periclymeno recto. Longe recentiores autem erant postrema illa bacca. Nam tenaci admodum & glutinoso succo adhuc abundabant; fusca quidem illa, sed quæ luci opposita, ex rubro flavescens coloris apparent. Altera illarum per medium sectâ, ossiculum reperiebam jam prædicto simile, durum, & adeo nigrum, ut ex ebano quispiam tornatum existimare potuisset. Quum porro Garetus ab Anglis ex Guyana diceret relatum, ejusque pulpa manibus confricatis, deinde aqua eloris, spumam excitatam, & ejus rei causa sope berrieas, id est, saponarias baccas ab illis esse appellatas; non dubium esse judicabam, quin esset fructus, ille quem Oviedus parte prima generalis & naturalis historiæ libr. 9. cap. 5. & Nicolaus Monardus libr. de simplicibus Medicamentis ex occidentali India delatis sphaerula saponaria nomine donarunt. Hæc Clusius. Experientia docuit, non esse easdem sphaerulas, quas Monardus delineat cap. 65. ubi ait. Capsula mihi missa fuit subere contexta, plena sphaerulis valde rotundis ac nigris, atque splendidibus, sic ut ex ebano confectæ viderentur. (Hoc de interiori accipiendum foret nucleo, si idem foret fructus.) Eæ vero constabant, ex fructu in pumila arbore nascente magis contorta quam recta, veluti ruscus, cujus folia simili sunt similia. (planè dissimilia sunt, quæ nos à Clariss. Brotherhusio accepimus.) Ferunt ii frutices rotundum fructum nucis magnitudine; lenta quadam pulpa tectum, qua sublata, relinquitur sphaera quadam maxime rotunda, coloris nigri, adeo dura, ut nisi malleo aut alia quapiam re solida & dura confringi nequeant. Saponis vicem præbent hi fructus, quoniam si binis aut ternis, cum calida aqua vestes eluantur, multo nitidiores redduntur, quam si saponis librali pondere elotæ forent. Plurimam etenim spumam excitant, eosdemque effectus præbent quos sapo, paulatim liquecentes, donec sola sphaerula supersint, quæ ossiculum sunt hujus fructus: perforantur deinde hæ sphaerula, fiuntque ex iis coronæ ad numerandas præces idoneæ, adeo elegantes, ut ex ebe-

no confectas dicas, cum diutini usus, quoniam difficulter confringuntur. Est vero is fructus adeo amarus, ut nulla quadrupes aut avis eam degustet. aliquot ex iis terrae creditae, mihi natae sunt, folia gestantes admodum elegantia, & viridia; parvulas adhuc plantas fructum suo tempore prolaturas existimo. Quam vellem ne dixisset folia filici esse similia? Vel mala comparatione utitur, aut sphaerulae quas describit Clusius, sunt diversae ab iis, quas Monardus delineat. Sed mala non videtur uti comparatione Monardus. Quippe Oviedus libr. 4. ait. Sunt in his insulis, (Hispanicis videlicet) & continenti, quaedam arbores, quae à sphaerulis ad preces ad numerum recitandas necessarii, & à saponi cognomen acceperunt; quarum folia filicis folia nonnihil referunt, licet minora sint, celsa sunt & formosae, fructum ferentes, avellanae aut cerasi magnitudine, corolla insignitum, minimè edulem, qui sole exsiccatus sub flavum colorem retinet: Is officulum intus continet, globulo bombardorio aequale, rotundum, nigrum, & si solis radiis opponatur, subrufum, quod semen exiguum & amarum habet. Ex his officulis perforatis fiunt supra dictae corollae, non inelegantiores, quam si ex ebene confectae essent; immo tunc praestant, quod leviores sint & minus fragiles. Fructu integro cum aqua calida panni expurgantur, perinde atque saponi; at si quis frequentius eo utatur, pannos urit & corrumpit; semel duntaxat necessitatis causa eluisse sufficiat. Pulpa officulum ambiens ea est quae saponis vicem praebet. Ramulus (cujus imaginem appingi curavimus) spithanti ferme est magnitudine, nodis frequentibus praeditus, colore cineritio; folia demptis appendicibus colore & forma aurantiis sunt simillima; minora tamen & angustiora, ac in acutum magis desinentia. Fructus satis luculenter descripsit Clusius, adeo, ut supervacuum sit plura de iis dicere. Aliam ex insulis Cannadensibus accepimus plantam, quam nescio cur Epimedium virginianum vocent. Virgas ex radice fibrosa emittit lignosas, duras, flexibiles, partim erectas, partim humi repentes, nisi cultura accedat; tum enim fruticulus fit non inelegans. Folia fert in uno pediculo tria, instar foliorum trifolii disposita, quorum particularia sunt latiuscula, laevia, dilute viridia & splendentia, crassa, apocino latifolio

Apocinum trifoliatum, Indicum
vulgo Epimedium.

non dissimilia, eodemque etiam modo decerpta aut laesa, lac emittentia acre ac fervens. Quare apocinum trifoliatum appellare placuit. nec floruit, nec fru-

Vitis Hederacea Indica.

ctum unquam tulit. Vitis hederacea, vitis hederæque instar alce scandit, sarmentaue emittit vitigena, sed claviculis ad instar polyporum cirris praedita; quibus lignis, lapidibus, chartae omniue aliae materiae propinqua adeo firmiter adheret, ut avellinequeat. Folia constat ex uno pediculo quinis, quorum singularia vitalbae nonnihil similia sunt, sed multo latiora, rotundiora ac tenuiora, autumnali tempore, antequam cadunt, rubentia. Florem fert mucosum, viridinum, fructum audio hederaceis corymbis non dissimile. Aristolochiam Indicam cap. de aristolochia descripsimus. Utriusque sigilli cap. de sigillo Salamonis habes descriptione & ico-

nes. Alia siue molyos virginiani delineationem ex cap. de phalangio pete. Vocatur enim phalangium virginianum.

Perficaria Virginiana.

Aliam stirpem accepimus, quam perficariam Indicam vocant, quod flos perficariam referat, alioquin tota planta betae similior est. Ex radice crassa, magna, betae albae non dissimili stiones verno tempore emittit multos, altitudine tricubitales, aut altiores, mediocriter crassos, carnosos, virides, nonnihil striatos, in ramulos effusos, folia magna, lata, laevia, resplendentia, carnosissima, dilute

Perficaria Virginiana.

sa, dilute viridia; quo ad formam, perficaria non dissimilia, sed decuplo, ut ita dicam, majora, ac multo latiora: flos perficariae julo similis; sed multo minor, colore albicans, nec aequè rubescens. Cannabilla Virginiana ex

Cannabilla Indica.

radice lignosa, fibrosa, dura, multos emittit verno tempore caules, ad humanam altitudinem nonnunquam accedentes, duos ac nonnihil lignosos, purpureos, maculis sive lineis quibusdam nigrantibus praeditos; folia dura, aspera, rugosa, nigricantia, longitudine sex, septem uncia-rum; duarum aut trium latitudine, ex longo pediculo dependentia. Florem habet in summo caulis aliquo modo umbelliferum, colore dilute rubente ad instar cannabini, qui nunquam sese expandit, sed quasi conclusus manet, ac in floccum evanescit. Floret mense Septembri octobrique. Virga aurea mexicana, ex unaradice cau-

Virga aurea Virginiana.

les plures, nonnihil tamen reclinati assurgunt; circa quos folia palmaria, sesquiunciam lata, crassiuscula, splendentia, in summitate breviora. Ex foliorum alis rami prodeunt, quibus flores saturate lutei, sursum spectantes, facie chrysocomi, unam tantum caulis partem occupantes insident. Huic altera similis, foliis tantum magis rugosis, & nonnihil incis. *Lyfimachia Virginiana* (quam *Alpinus* *Hyoscyamum*, *Bauhinus* *Lyfimachiam* corniculatam vocat) planta est ramosa, duorum aut trium cubitorum altitudine; forma ad *Lyfimachiam* latifoliam purpuream accedens. Ex radice oblonga, alba, digitalem crassitudinem superante, paucis fibris, capillata, caulis exsurgit initio rotundus; at supra medium ob plurimos ramos angulosus, subcinereus, laevis, statim à radice in breviores, mox majores ramos, hique in alios late expansos, brachiatus; qui rotundi, paucissimis pilis donati, hinc inde maculis parvis rubentibus variegati; ex quibus, tanquam ex poris, pilus prodit. Folia statim ad radicem plura oblonga, palmum superantia, latitudine unciam vix accedentia; crassa, pallide virentia, laevis, in acutum desinentia; quorum inferiora quandoque lacinia-ta, reliqua vero obscure sinuata; per horum medium costa alba, ut in *Lyfimachia*, *chamenerion* dicta, excurrit. Ex alarum sinibus pediculus articulatus & rotundus prodit; cujus pars supra articulum triuncialis, fistulosa, florem magnum, flavum, quadrifolium, extra folia effert; qui cum primo florere incipit quadrangulus est; eo aperto, verum solè tantum lucente, in ejus medio stilius conspicitur, qui viridis ad articulum usque descendit, & apicibus quatuor sulphurei coloris, crucis in modum dispositis, donatus est, quem stamina octo circumstant, quorum

Lyfymachia Virginiana.

quorum quatuor singulis foliis alia quatuor interjecta sunt: hisque singulis capitulum oblongum albicans insidet: ipsi vero flori, calycis in modum, folia quatuor oblonga, angusta, pallida, subjiuntur. Flos odoratus est, nonnihil ad heiri, vel potius ad lilyasphodeli lutei odorē accedens, ultra diem non persistens; cum is qui sub vespere aperitur ad sequentis diei vespere flaccescat, unde ephemerum dici meretur. Flore cum pedicello ad articulum delapso, altera pediculi pars sesquiuncialis, sensim ad uncias binas, etiā ternas oblongatur, & in siliquam sive corniculū abit, & propter semen copiosum, nigrum, parvumque quod continet, intumescit; quod ubi maturuit, ipsa cornicula, quæ utrimque ad caulis latera numerosa sunt, in quatuor partes dividuntur. Vere satum, tota æstate & hyeme sine caule remanet, at sequenti anno, circa veris finem calescere & Iunio florere incipit. dein semen maturefcit, & ex deciduo semine (annua enim est planta) autumnō delabente singulis annis copiose & usque ad autumnum floret. Alpinus credidit esse hyoscyamum nigrum Virginie familiarem, quod folia, siliquæ, & semina ad hyoscyamum Ægyptium ab ipso descriptum accedant; ad quem quidem semina magnitudine & colore maxime accedunt. Ex sapore insipido sub dulci conjicitur esse frigidioris temperamenti, cuiusmodi est Italicus hyoscyamus.

Corthusa Indica, vel *hedera terrestris Indica* vulgo vocata ex radicibus capillaceis cauliculos promit repentes, subrubros, folia *corthusæ* à Mathiolo descriptæ similia; Majo mense cauliculum promit exiguum, digiti majoris longitudine, in quibus flosculi palliduli antequam pandantur, figura hyacinthi Medici, postea stellares ac candidi, intus multis staminibus præditi. Eam à professore Groningano Petro Mullerio, *hedere* nomine, accepi.

Corthusa Indica, vel hedera terrestris.

Viola Virginiana foliis hyberno tempore exiit, quæ novo vere iterum promit. Sunt hæc quam vulgaris violæ multo majora, è diluto viridi splendētia, rotunda quidem instar violæ, sed in acutum desinentia; nec per ambitum serrata. Bis terve floret, vere, æstate, & autumnō. Flosculos fert violæ tricolori satis similes, sed colore ex cæruleo subpurpureos, dilutiores quam vulgaris violæ flores. Semen vulgari violæ simile. Odore caret, hyeme foliis exiit.

Viola Virginiana.

Ἐστὶ τῇ Ἀσίᾳ χόρα, &c. Dividit ab India, inquit magnus Scaliger; at India regio est. Immo, si Straboni, Ptolemæo, cæterisque Geographis fidem adhibemus, India regio non est. Parthiæ regionem inquit esse Strabo lib. II. ἡ δὲ Ἀσία ἢ ἡ Μαρμαρική ἀπὸ τῆς χόρας ἐστὶ τῶν τῆς ἰσθμῶς ὑπὸ τῷ ὄρει Ἰσθμῶν, ἢ ὅτι ἐν πελάγῳ, πῶς οἱ κότες ἴχθυα. Aria & Margiana provincie sunt validissime istius regionis (de Parthia loquitur) partim montibus incluse, partim domicilia locis planis habentia. Stephanus, Ἀσία, ἡνικῶς ἢ οὐδὲν τῶν Περσῶν χόρα αἰς Ἑλλάδα. Aria dicitur feminine vel neutrius generis, est regio Persica, ut Hellanicus scribit.

Corruptus

Corruptus videtur Theophrasti codex. Plin. lib. 12. cap.
8. Contermina Indis gens Ariana appellatur, cujus spina
lachrymarum pretiosa myrrhae similis; &c. Scripsit ergo
Theophr. οὐδὲ τῇ Ἀριάνῃ παρὰ. Arianam rectè Plinius con-
terminam dixit Indiæ; Nam regio Indiæ non est. Strabo
lib. 15. περὶ τῆς τοῦ Ἰνδοῦ ἐστὶν ἡ Ἀριανή περὶ τὴν ἀπὸ
Περσίου τοῖς κατὰ τὸν Ἰνδόν ποταμὸν. καὶ τὴν αὐτὴν Σατραπιάν, καὶ οὗτος
ἐκ Ταυγέο. Post Indiam est Ariana prima regionis pars, quæ
post Indum Persis obtemperat, & superiorum Satrapiarum,
quæ extra Taurum sunt. Nonnulli Arianam & Ariam ean-
dem volunt esse regionem; alii diversam. Nostrium non
est ea de re disputare; Geographi videant utrum eadem
an diversa sit regio. Interim certū est, utramq; à Strabone
extra Indiam poni. Rectè ergo Theophrastus Ariam,
vel, ut Plinius legit, Arianam ab India divisit, ac præter
rationem à Magno Scaligero notatur.

rationem ad magno scilicet notatur.
 Ὅμοιον τῇ ἰατρικῇ, &c. Hæc corrupta. Quæ sit Illyrica spina ignoro. Plinius legit σμύρνη, loco citato. *Contermina Indis gens Arriana appellatur, cujus spina lachrymarum pretiosa, myrrhæ similis, accessu propter aculeos anxio.* An apud Theophrastum scribendum, τῇ γαστρίᾳ σμύρνη, vel sine epitheto, τῇ σμύρνῃ? donec plantam videro, hæreo. *Accessu,* inquit Plinius, *propter aculeos anxio*; quod aliunde quam ex Theophrasto habet. Hic enim lachrymam myrrhæ similem accessu solis defluere ait. An scripsit Plinius, *accessu solis propter radios anxio*; quod radiis solaribus liquefiat lachryma, ac ita defluat? Cæterum sæpius dubitavi, an hæc ἀνερῶς non sit qua adulterari tradunt veteres hebenum, sed certi quid in hac brevitate statuere nequeo.

Σκυπίλις. Vertunt *regulus*. σκυπίλιον, herba est, quæ umbilicus Veneris à Dioſcoride libr. 4. cap. 92. vocatur. κροτυλίδαν αἰ δὲ σκυπίλιον, αἰ δὲ κρομβάλιον. Hoc loco vectem, clavam, vel tale quippiam ſignificat.

ἄλλοι δὲ ὕμνον. Malè Aldinus codex ὅλ. Plin. loco citato. Ibi *Frutex pestilens raphani, folio lauri*, odore equos invitante, qui pene equitatu orbavit Alexandrum primo introitu; quod & in Gedrosia accidit. Sæpius diximus, à Plinio raphanum & brassicam confundi, quod ignoraverit, antiquis Græcis ῥάφανος brassicā significare, recentioribus & mediæ ævi, raphanum. Malè in antiquo codice legitur, *frutex pestilens raphani folio lauri odore: equos invitante*. Rectè Hermolaus, *frutex pestilens raphani, (magnitudine) folio lauri; odore equos invitante*.

Ἐν ἁλὶ ποταμοῖς τῇ δαδῶνι. Hujus plantae meminit lib. 15.
Strabo. ἢ δὲ πρὸς ποταμοῖς τῇ δαδῶνι φησὶ οὗ τινος ἀποδοῦναι τὸν ἑρ-
μῆος ἀντιπολεῖς περὶ ἰσχυρίας καὶ ἀφροδ. Erat planta lauro si-
milis, qua gustata jumenta spumantia & comitiali correpta
morbo emoribebantur.

Ἐπειὸν δὲ ἀνιῶται πᾶς, &c. Hanc plantam paulo aliter describit Strabo loco citato, ἀνιῶται δὲ τοῦς κερμαῖς ἐπὶ τῷ ἔργῳ (M. S. κερμαῖον) καὶ τῶν οἱ σικκοὶ παλῆς τῷ ὀπῶ. τοῦ τοῦ δὲ πᾶντες ἵς ὀφθαλμοὶν ἐμπροσθοῦν, πᾶν ἀπὸ τούτου ζῶον. Spina quaedam, fructibus in terram fufis, quemadmodum cucumeres jacent, erat succo plena, cujus fufilla fi in oculos alieius animalis incidiffent, excacabarur. Fructum humi jacere & cucumeri fimilem effe, tacet Theophrastus. Plinius loco citato. Item laurino folio, & ibi spina tradita est, cujus liquor aspersus oculis, cæcitatem infert omnibus animalibus. Spina non est laurino folio; sed fine folio. Confundit duas plantas Plinius; unam folio lauri, quam epilepticum morbum facere tradit Theophrastus; & spinam fine foliis, cujus ē nodis aculeatis fractis tritæque lacteus emanat liquor, qui cæcitatem infert.

Καὶ ἀπὸς τοὺς ἀνθρώπους — πρὸς αὐτοὺς. Verba hæc defendenda. Nihil de hominibus Strabo, nihil Plinius, qui has Indicas etiam describunt plantas. Scilicet ex margine in textum irreperunt. Scripsit quis fortè ad oram, ἢ ἐκ ἀνθρώπων διαπεφυλοῖ, etiam ἐκ hominibus visum adimit. Quod alii cum vitio in textum assumpserunt. Secus si res sese haberet, tota historia desideratur quæ de hominibus agit; nisi ex Strabone placeat legere, καὶ πρὸς ἡμᾶς ἡμεῖς καὶ ἡμεῖς ἀπὸς σκυῖους.

Ἐν δὲ τέττοις ποτὶ, &c. Theodorus ἀπὸ συναπαιδευμένων ὄφεις, legit συμφορμίνους ὄφεις. Scaligeri lectionem, συναπαιδευμένους ὄφεις, non improbo. Vide annot. ejusdem. Meminit & harum serpentum Strabo loco citato, καὶ χίτωνος, καὶ ἀπὸ τῶ ὄφειν. ἐν γὰρ τοῖς θηρίοις ἐπιφέρει βοτάνη τὴν θηρίοις δὲ ἀποδιδόναι πρὸς ἐλάττωσιν, τοὺς δὲ πηλὴν ἔντες ἀπέχεται. A serpentibus etiam periculum aderat. Nam in arena cumulis herba quaedam innata, serpentes occultabat, à quibus isti illico moriebantur. Plinius loco citato. Nec non herba præcipui odoris referta minutis serpentibus, quarum ista protinus moriendum esset. Nihil de odore Theophrastus, nihil Strabo.

Ἀπὸ τῶν φοινίκων. Strabo loco citato. οὔτε αἱμοὶ φοίνικες ἐ-
πύζαν πολλούς, *crude palmule multos enecabant*. Harum pal-
marum non meminit Plinius.

C A P. V I.

Arbores odoratæ ubi nascantur, & quæ sint. Quid ferat septentrio. Item quid quoque loco proveniat. Quid in Creta, Rhodo, Lycia, Ponto, Propontide. Quid Tmolus, Olympus, Ida, quidque multi alii montes ferant. Quæ in toto orbe loca ad navalem materiam.

Περὶ τῶν φαρμάκων καὶ πλεῖστον ἐξη-
λαγμένα παρὰ τὰ ἄλλα τὰ εὖσσμα τὰ περὶ Ἀρ-
βίαν καὶ Συρίαν καὶ Ἰνδίας. οἷον ὅτι Λιβανὸς καὶ ἡ Συμύ-
να καὶ Κασία, καὶ τὸ Ὀπθαλμιμον, καὶ τὸ κινάμωμον
καὶ ἴσα ἄλλα πιαυτά. περὶ τῶν ἄλλοις εἰρηται διὰ πολλό-
νων. ἐν αὐτῇ ἐν τοῖς παρὰ εἰς τὴν μεσημβρίαν, καὶ ταῦτ'
ἰδια, καὶ ἐπερὰ διὲ πλείω τέτων ἐστίν. ἐν δὲ τοῖς παρὰ
ἀρκτον, ἔχ' ὁμοίως. ἔστι γὰρ ὁ, πᾶσιον λόγου λέρε-
ται, περὶ τὰ κινὰ τῶν δένδρων, αἷ τ' Φιλοψυχα
τυγχάνει, καὶ ἐστὶ καὶ παρὰ ἡμῖν οἷον πύκη, δρυς, ἐλά-
τη, πυξίς, διὸς βαλανίς, Φίλυρα, καὶ τ' ἄλλα
διὲ τὰ πιαυτά. χροδὸν γὰρ ἔδεν ἐπὶ τὸν παρὰ ταῦτά
ἐστίν. ἀλλὰ μάλλον τῶν ἄλλων ὑλημάτων ἐνὶ αὐτῇ φυ-
τρώς ἐκζητῇ τόπους. κατὰ πρὸς κενταύριον, αἴψηθιον.
ἐπὶ δὲ Φαρμακώδη τοῖς ῥίζαις καὶ τοῖς ὁποῖς (οἷον τ' ἐλ-
λέβορ, ἐλατήριον, σκαμμωνία.) χροδὸν πάντας τὰ
ρίζας μέλνρα. τὰ μὲν γὰρ ἐν τῷ Πόντῳ καὶ τῇ Θράκῃ
γίνεται τὰ δὲ περὶ τὴν Οἰτίω, καὶ τὴν Περνασσόν, καὶ τὸ
Πήλιον, καὶ τὴν Ὀσσῶν, καὶ τὸ Παρθέσιον. καὶ ἐν τέ-
τοις δὲ πνὲς φασὶ τ' αἰεῖσιν πολλά διὲ καὶ ἐν τῇ Ἀρ-
καδίᾳ καὶ ἐν τῇ Λακωνικῇ. Φαρμακώδεις γὰρ αὐταὶ
τῶν δὲ εὐδαδῶν ἔδεν ἐν ταῖς, πολλὰ ῥιζα ἐν τῇ Ἰλ-

Inter plantas autem omnium maxime superfluum, plurimumque à reliquis distant, quæ in Arabia, Syria, Indiaque odoratæ nascuntur: ut thus, mirrha, † casia, laser, cinnamomum: quotquot alia hujusmodi, de quibus alio volumine plene retulimus. Ergo plagis ad exortum, meridiemque vergentibus, & hæc ipsa peculiaria, & alia his plura proveniunt. At vero septentrionem versus non ita est: nihil enim commemoratione dignum narratur, præter communes has arbores, quæ & loca frigida amant, & apud nos quoque reperiuntur: ut pinus, robur, abies, buxus, castanea, tilia, reliquæ similes. Et fortasse nihil præter hæc aliud habetur, sed potius ex humilibus quædam, loca algentia quærunt, ut febrifuga, absinthium. Item quæ radice succoue medentur, † ut veratrum, agitatorium, scammonia: cuncta fere, & quorum radix expetitur. Quædam enim Ponto, ac Thracia gignuntur: quædam circa Oetam, Parnasum, Pelium, Ossam, Parthenium. Multa etiam in Arcadia & agro Laconico nascuntur: nam ea quoque regio † medicaminibus scater. At odoratum nihil in his penitus, consecratice excepta, quæ in Illyride, & circa Adriam provenit: & laudata quidem, cæterisque longe præstantior. Ve-

raras ad-
modū plātas
& à reliquis
plurimum
distantes.
† casia, opo-
balsamum,
laser, cinna-
momum.

†veratrum,
cucumer a-
grestis, ex
quo elate-
rium.
* Partheniū,
inter hos
quidam nu-
merant phæ-
stum (Cretæ
montem)
Multa.
†herbis me-
dicatis.

λυσιδί καὶ πέν Ἀδρίαν. αὐτὴ δὲ χρυσὴ καὶ πολὺ
διαφύρουσα τ' ἄλλων. ἀλλ' ἐν τοῖς ἀλεεινοῖς καὶ τοῖς παρὰ
ἀπὸ πικρῶν μεσημερίαν, ὥσπερ ἀντικείμενα τὰ εὐώδη. ἔχεισι δὲ
καὶ τὴν κυπάριστον οἱ ἀλεεινοὶ μάλλον ὥσπερ Κρήτη,
Λυκία, Ρόδος. κέδρον δὲ, καὶ τὰ Θράκια ὄρη, καὶ
τὰ Φρύγια. τῶν δὲ ἡμερομερῶν ἡμισυ φασιν ἐν τοῖς
ψυχροῖς ὑπομῶν δαφνίαν καὶ μυρρίναν. καὶ τούτων δὲ
ἡμίον ὅτι τῶν μυρρίνων. σημεῖον δὲ λέγουσιν, ὅτι ἐν
τῷ Ὀλύμπῳ δάφνη μὲν πολλή, μυρρίνη δὲ ὅλως
οὐκ ἔστιν ἐν τῷ Πόντῳ καὶ πᾶσι, καὶ πῶς, οὐδ' ἔτι
ἕτερον καὶ περ ἀποδοχόντων καὶ πάντων μηχανωμένων
πρὸς τὰς ἱεροσυνάδας. συνὰς δὲ πολλὰς ἔχει καὶ ὁμιλί-
θης καὶ ῥοιᾶς δὲ περὶ σκεπητοῦ καὶ αἰθέρης. αἱ ποὶ δὲ καὶ μὴ-
λέας, καὶ παντοδαπάτα καὶ χρυσοῖς καὶ ἑσπερίαις, πλεον
εἰς ἄρα ὀφθαλμοῖς. τῆς δὲ ἀγρίας ὕλης, ἐστὶ δρυς, πελέα,
μυρία, ὅσα ποικίλα. πεύκη δὲ, καὶ ἐλάτη, καὶ πίτυς,
οὐκ ἔστιν, ἐδὲ ὅλως ἐδὲν ἐνδοχόν. ὕλη δὲ αὐτὴ δὲ
χειρῶν πολὺ τῆς Σιωπικῆς. ὥς ἐδὲ πολὺ χρῶνται
αὐτῇ, πλεον πρὸς τὰ ὑπομῶν. πᾶσι μὲν ἐν πᾶσι
τὸν Πόντον, ἢ ἐν πᾶσι τοῖς αὐτοῖς. ἐν δὲ τῇ Προπον-
τίδι γίνεται καὶ μυρρίνη. καὶ δάφνη πολλαχῶς ἐν τοῖς
ὄρεσιν. ἴσως δὲ ἐν τῇ καὶ τῶν ἰσταν ἰδία ἡμίον. ἐκαστοί
γὰρ ἔχουσι τὰ διαφύρουσα, ὥσπερ εἰρηται, καὶ πρὸς
ὑλάς. καὶ μόνον τῷ βελτίῳ καὶ χείρῳ τὴν αὐτὴν ἔχον,
ἀλλὰ καὶ τῷ φέρειν. οἷον, ὁ μὲν Τρωάδ' ἔχει καὶ ὁ
Μύσιος Ὀλύμπ' πολὺ τὸ κάρυον καὶ τὴν Διὸς βά-
λανον. ἐπὶ δὲ καὶ ἄμπελον, καὶ μῆλας, καὶ ῥοῖαν. ἢ δὲ
ἰδὴ καὶ μὲν οὐκ ἔχει τούτων, τὰ δὲ, σπάνια. πᾶσι δὲ
Μακεδονίαν καὶ Περικλῆν Ὀλύμπον, τὰ μὲν ἐστὶ, τὰ
δὲ οὐκ ἐστὶ τούτων. ἐν δὲ τῇ εὐβοίᾳ καὶ πᾶσι τὴν Μα-
γνησίαν, τὰ μὲν ἑσπερίαν πολλαῖ, τῶν δὲ ἄλλων ἐξέν.
ἐδὲ δὲ πᾶσι τὸν Πήλιον, ἐδὲ τὰ ἄλλα τὰ ἐσταυρωμένα ὄρη.
βραχυδὲ δὲ ἐστὶ τὸ πορὶ ἐκεί, καὶ ὅλως πρὸς τὴν ναυπηγί-
σμον ὕλην. τῆς μὲν γὰρ Εὐρώπης δοκεῖ τὰ πᾶσι τὴν
Μακεδονίαν, ὅσα τῆς Θράκης, καὶ πᾶσι Ἰταλίαν.
τῆς δὲ Ἀσίας, τὰ πᾶσι ἐν Κιλικίᾳ καὶ τὰ ἐν Σινώπῃ καὶ
Ἀμυσῷ. ἐπὶ δὲ ὁ Μύσιος Ὀλύμπος, καὶ ἡ ἰδὴ, πλεον
καὶ πολὺ. ἢ γὰρ Συρία κέδρον ἔχει, καὶ αὐτὴ χρῶνται
πρὸς τὰς τελεθρίας. ἀλλὰ καὶ τὰ Φιλυδρα καὶ τὰ ὁδο-
ποταμια πᾶσι ὁμοίως.

ἀντικείμεναι
Const.

ἡμίον
Const.

καὶ πᾶσι
Const.
lib. 16. cap.
33.
καὶ Ald. Bas.

καὶ φέρειν
Const.

καὶ ἰταλίας
Const.

rum in feruidis meridianisque locis, velut ex op-
posito, copia odoratorum habetur. Cupressum
quoque loca feruida magis habent, ut Creta, Ly-
cia, Rhodus. At ex iis, quæ mansuescere pos-
sunt, laurum, myrtum, minime in frigidis du-
rare affirmant, minusque myrtum. Argumento-
que utuntur, quod in Olympio laurus multa, myr-
tus nulla omnino: in Pontu autem toto neutra
est: quanquam summo studio, omnique soler-
tia ferere conantur ad usus religionis. Fici tamen
multæ, magnæque, & punice, amplæ opacitatis
habentur: quin & piri, & mali permultæ, & ac
varii generis, maiorem in modum: bonæque fru-
gis, & vernæ, præterquam si quæ ferotinæ. Ex
sylvestribus vero robur, ulmus, & malus, & simi-
les: sed pinastrium, abies, atque picea defunt, &
omnino quæ tēdam in sese gerunt. Humida hæc au-
tem, & multo deterior Sinopeni: quapropter non
multus est ejus usus, nisi ad ea, quæ sub dio. Hæc
circa Pontum, aut certe locis ejus quibusdam, habe-
ri novimus. In Propontide vero, & myrtus, & lau-
rus, in montibus, multis locis provenit. Sed for-
tasse sunt etiam, quæ locorum propria poni de-
beant. Quippe cum singula (uti retulimus) diver-
sa secundum materiam habeant: non solum quod
eandem meliorem, deteriorene possideant, ve-
rumetiam quod ferant, vel non. Ut Tmolus, O-
lympusque Mysius, nucem & castaneam pluri-
mam ferunt: item vitem, malum, punicam. At
Ida, quibusdam earum caret: quedam perrara ha-
bet. Et circa Macedoniam, & Olympum Pieri-
cum, quedam earum comperiuntur, quedam mi-
nime. In Eubœa vero, & circa Magnesium, Eu-
boicæ multæ quidem habentur, & reliquis autem
nulla: nec circa Pellum, nec reliquis montibus
tractus istius. Quin & ad navalem materiem locus
ibidem exiguus est, & omnino in universo terra-
rum orbe. Quippe cum Europe, Macedonia, &
Thracia, & Italia tantum habere videntur: Asia
vero, Cilicia, Sinope, Amysus, adhuc Olympus
& Ida, verum non multum. Cedrum enim Syria
gignit, eaque ad triremes utuntur. Et ea vero,
quæ aquas adamant, ac secus fluvios degunt, pari
modo se habent.

Rhodus, Creta
drum autem
motes Tracia
et Phrygia. At ex

valdemul-
tiplices, et
fructuose.

fraxinus.

inglans
dem.

castanea.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Περὶ τοῦ περ. Nunc de odoratis, tam Arabia, quam In-
dia. Sed transit ad alias quoque regiones: & sanè loca
examinat à calore, & frigore. Περὶ τοῦ περ. Theodorus,
maximè superfluit. Non, immò è contrario, rare sunt. At
rarum non superfluit. Alibi monuimus, περὶ τοῦ περ. impar signi-
ficat. Impar est extra divisionem: quæ rara, extra natu-
ram ordinariam.
Ὁποειδόμενον. Theodorus aliud habuit, Laser. Et sequi-
tur, ὁποειδόμενον. Si succus educi potest è cinnamomo, rem
perquam divinam esse oportet. Theodorus simpliciter legit,
κιννάμωμον.
Τῶν δὲ ὁδοῶν ἐδὲν ἐν πᾶσι. Si intelligit ea tantum, odo-
rata, quæ Aromata appellantur, male facit. Multa nanque
odoratiora sunt apud nos, quàm piper, aut zinziber. Præ-
terea non potest: eximie enim Iridem. Sanè inter aro-
mata Arhemens quoque Iridem connumerat. Verum Nar-
dus Celsica est, quàm Iris, odoratior. Omitto Getyam
nigram, Inulam, Valenianam, Caryophyllatam. At Cala-

mus aromaticus, vulgò ita dictus, in Scythia nascitur gelidif-
simis locis. Nam quod attribuit cupressum calidis: nescie-
bat in agro Burdegalensi ad Septentrionem cupressum ef-
se: in Narbonensi ad austrum non esse.
Κιδεῖν δὲ καὶ τὰ θέραινα ὄρη, καὶ τὰ φρύγια. Theodorus hæc om-
nia omisit. Ceterum Cedrus multa, & optima in Syria. I-
tem quod ait Myrtum in frigidis non durare: non audierat
inter Arcemorias eos, qui nunc Britones nominantur, mul-
tam esse Myrtum, multum esse gelu. Falluntur autem, quem-
admodum alibi dicebamus, isti, qui omnia ab elementorum
qualitatibus metantur. Itaq; mox picea, & Piceam in Pontu
negat esse propter frigora: at sunt in Arvernii loci gelidissimi.
ἢ δὲ ἰδὴ καὶ μὲν οὐκ ἔχει τούτων, τὰ δὲ, σπάνια. Theodorus.
At Ida quibusdam earum caret: quibusdam perraras
habet. Multa eget interpolatione hæc loquutio, nisi corri-
gas facilius: quasdam perraras.
Εὐβοίᾳ τὸ δὲ. Peculiaris arbor, unde & cognomen. Hunc
locum excussimus in primo libro.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

Ὁποειδόμενον, ἐστὶ τὸ ὁποειδόμενον. Restitue βαδόμενον, ἐστὶ
ὁποειδόμενον. Et infra. φιλοφύλαξαι emendavi,
Legatur manifestò errore φιλοφύλαξαι.
Εξῆτα. lege: ἐκτὸς vel ἐξῆτα, id est, φιλοφύλαξαι, hoc loco, ut &
quarere usurpat Plinius, quod & ex polcere dici possit.
Βλαπόμενον, esse debuit, ὁ σίκυος ὁ ἀγρίος, id est, τὸ ἐλατρίον.

intellige συνδύστη, ut infra dicit lib. 9. cap. 15. Nam quid
succus in herbarum censu? Et infra ante χρῆναι, deest, καὶ. Ac
ρίζωμα non solum de radicibus accipiendum puto, sed la-
tus de herbis in genere quæ leguntur ad usus medicos. Sic nec
βοτάνας ρίζωσιν Hippocrates, ut & latius patet μετρίως, &
ρίζωμα, id est, herbarius & herbaria, nempe ars. In sum-
ma

ma ipse verborum contextus ostendit, non ita arctis finibus vocem restringendam esse. Φαρμακώδεις βοτάναι, dicuntur herbae medicatae Plinio, sive medicamentosa Catoni: & Φαρμακώδεις χώραι, ut dicit Cicero, medicamentorum salubrium plenissima terrae. Ἀντικειμένους, legitur.

Μάκρον. Cautè & consideratè adversus reprehensorem pruriginem. Hic enim loquitur ὡς ἱπποπόλυς, & de odoribus, non de odoratis simpliciter, aut de iis quae peculiariter ἀρώματι appellantur. ὅς ἡ τῶ ποτὶ πᾶσι παντὶ, ἢ ποτὶν, ἐστὶ ἱπποπόλυς.

IOANNIS BODÆI A STAPEL

NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Περὶ τῶν ποτὶ πᾶσι φαρμακώδων. Odoratas plantas in Arabia, Syria & India nasci, quotidiana comprobata experientia. Hæ enim nardum, cassiam, thus, myrrham, balsamum, cinnamomum, zinziber, aspalatum, costum, piper, charyophyllum, nucem myristicam, aliaque infinita ferunt aromata. Adeo ut felicissimæ hæ dicantur terræ, & abominibus celebrentur.

Καὶ τὸ κιννάμωμον. Ald. Bas. καὶ τὸ ὀποβάλλωμον, καὶ τὸ ὀποκιννάμωμον. Nemo veterum succi, sive potius lactei succi cinnamomi mentionem fecit, quod nec in rerum natura esse puto: sed codicem corruptum. Quid enim ὀπός, succus, in Herbarum censu? Legō cum Doctiss. Roberto Constant. καὶ τὸ βάλλωμον, καὶ τὸ ὀπός, καὶ τὸ κιννάμωμον & balsamum & laserpitium, & cinnamomum. Laserpitium καὶ ἑξ ὧν vocari ὀπὸν lib. 6. c. 3. abunde probatur. Legō cum eodem ὁ σικκός, ἢ ἑξ ὧν τὸ ἐλατήριον Vide cap. 15. lib. 9.

Ρίζοι ποτὶ πᾶσι. Non solum de radicibus accipi debet, ut recte monet Constantinus, sed latius de herbis in genere, quæ leguntur ad usus medicos. Ρίζοι ποτὶ πᾶσι non est is ὁ ποτὶ πᾶσι ὡς ἐμπέριος ἔχων. Qui de radicibus secandis experientiam habet, aut qui radices extirpare novit: sed ῥιζοτόμος dicebatur qui simplicia tantum medicamina vendebat, herbarum scilicet ac radicum quas ipse colligebat & conquirebat. Qui vero simplicium herbarum potestates tantum olim descripserunt, libros suos τῶν ῥιζοτόμων inscripserunt, ut Micius apud Plinium. Firmicius Herbarios vocat, (quod nomen & hodie obtinent) τοὺς ῥιζοτόμους Græcorum vel βοτανολόγους. De hac voce plura libro 4. ubi, quæ differentia, inter pharmacopolam, seplasiarium, ῥιζοτόμους five herbarium, & πηλεντάριον, quem hodie pharmacopœum, vocant, ex antiquorum scriptis ac placitis docetur.

Καὶ οὐ τούτοις ἡ νῆς Φαισὶν πλεῖστον. Hæc omisit Theodorus. Et certè quæ regio, quis locus πλεῖστος dicatur, ignoro. Omnino videtur legendum, Φαισίν. Recenset enim loca quædam Græciæ, vel huic vicina respectu Arabiæ, Indiæ frigidiora. Phæstos enim Cretæ urbs. Est & Phæstus quæ vocatur Liffes. Liffa insula maris Adriatici, fluvius Thraciæ, oppidum in finibus Dalmatiæ, Macedoniæ contiguum, non procul a Nymphæo promontorio, teste Plinio lib. 3. cap. 22. & Ptolomæo lib. 1. cap. ult. Lucan. lib. 1.

Prætereunt frustra tentari litora Liffæ
Nymphæumque tenent.

Phæstos etiam Achaïæ locus. Stephanus ὡς πάλαι. Φαιστός πόλις Κρήτης. ἑξ ὧν τὸν ποτὶ πᾶσι τὸν Ποσειδῶνα Ἡρακλείους πᾶσι, ἢ ἡ Φαιστιάδης καὶ ὁ κιννάμωμον Λισσός. Est δὲ καὶ Ἀχαιοὺς ὡς Φαιστός ἐν Ἀχαιοῖς τῶν ποτὶ πᾶσι. ἢ δὲ καὶ ἄλλῃ Φαιστός Πελοποννήσου, ἢ ποτὶ πᾶσι Φεῖζα καλεῖσθαι. Utrum intelligat Phæstum Peloponnesi, an Achaïæ, an Dalmatum, quis affirmabit? Probabile, si Φαισίν vel Φαίτων legendum, Achaïæ vel Dalmatiæ locum intelligere, quippe loca Dalmatiæ, Achaïæque vicina plura recenset.

Τῶν ἡρώδων. Hoc merito reprehendit Scaliger. In Scythia, Dalmatia, Batavia acorus nascitur, radix aromatica & odorata. Phu etiam inter aromatica & odorata recenset Dioscorides, locis tamen frigidioribus provenit. Gallia Narbonensis, & Hispaniæ pars huic contigua, incognita Magistro. In his aromatica, odorataque plurima, ut rosmarinus, stæchas, oxycedrus, nardus, aliaque infinita. Sed hæc loca antiquissimis Græcis fuere incognita.

Ἐχουσι δὲ καὶ κυπρίων. Hoc loco cupressi nobis exponenda Historia. Arbor hæc apud Græcos duplici nomine censetur. Cupressi enim charites, Gratiæ vocantur, & κυπρίων, pro quo Latini cupressi. Utroque nomine cur cupressus gaudeat, docet Cassianus Bassus lib. undecimo, cap. 5. ἀπὸν αἱ κυπρίων οἱ ἀνομοῦ ἔχουσι, χάριτες δὲ τὴν ἀρετὴν. κυπρίων οἱ δὲ τὸ κύνει καὶ φύειν παρ' οὖτος πούσσε κλάδους καὶ τοὺς κυπρίων. Εἰποκεῖται δὲ αὐτῇ, καὶ ἑστῆκεσι πᾶσι, ὑπερῶν ἄλλων ἢ τῶν ποτὶ πᾶσι, εἰς Φεῖζαν ἐξελθὶν ὁμοῦ πᾶσι τοῖς, καὶ δὲ ἐλθόντι τὸ πᾶσι φύειν ἡ πόλις καὶ τῶν καὶ ποτὶ πᾶσι.

Certissima lectio, ἐν ἡ τῶ ποτὶ πᾶσι καὶ τῶν καὶ ποτὶ πᾶσι. Et sic plantæ infra cap. 17. ubi solum pro πᾶσι, scriptum πᾶσι. De Panticapæo habes apud Plinium bis in cap. 12. lib. 4. Et rursum sic inter cetera lib. 16. cap. 32. Circa Bosporum Cimmerium in Panticapæo urbe, &c. Quæ sunt huius loci, satis mihi locum adnotasse: ito in rem præsentem.

Τὸ Φεῖζαν. subauditur aliud membrum, ἢ μὴ Φεῖζαν. Sic ipse sæpissime. Τὰ δὲ Φεῖζαν. intelligitur καὶ ποτὶ πᾶσι. Vide in dict. καὶ ποτὶ πᾶσι in Crispini Lexico. Μακεδόνιος. δεῖται μόνον ἔχον.

ἀντικειμένους ἀνθρώποις καὶ μνημὸν ἐπ' αὐτοῖς ἐκποιδοῦσα. Cupressi duplex nomen habent, & charites hoc est Gratiæ appellantur ad delectationem, cyparissi vero, quod ferè pariles gerunt & producant, tum ramos, tum fructus. Eteoclis filia hæc fuere: saltantes autem ad emulationem dearum, in puteum extra choream evolutæ, delapsæ sunt. Verum terræ cladem ipsarum miserata, plantas virides, puellis similes produxit, jucunditatem hominibus, & memoriam ipsarum inducens. Κυπρίων οἱ ergo dicitur, ἀπὸ τοῦ κύνει παρ' οὖτος τοὺς ἀνθρώπους, ἢ partii parilium ramorum. Poetæ tamen cupressum à Cyparisso puero in hanc arborem converso dictam putant. Ovid. 10. Metamorph.

Iamque per immensos egesto sanguine fletus
In viridem verti cæperunt membra colorem,
Et modo qui nivea pendebant fronde capilli,
Horrida casaries fieri, sumptoque rigore
Sydereum gracili spectare cacumine cælum;
Ingemuit, tristisque Deum lugebere nobis,
Lugebique alios, aderisque lugentibus inquit.

Fuit Cyparissus Amiclei filius ex insula Cea. Hunc Apollo dilexit, & propter cervum patientem, quem per imprudentiam sagitta transfixum interemerat, manus affequentem sibi, periculis eripuit, & protinus in arborem sui nominis vertit, ut Ovid. loco citato cecinit. Aliter fabulā hanc narrat Servius ex Auctoritate Maronis. Fama, inquit, Cyparissum puerum fuisse a Sylvano amatum, cuius cervum inscius occiderat, ideoque præ dolore postea puerum contabuisse, & ab amatore Deo in arborem sui nominis conversum, ejusque ramum pro solatio gestare Deum. Virg. 1. Georg.

Et teneram ab radice ferens Sylvane cupressum.

Cupressos χάριτες vocatas Cassianus ait, quod delectant. Certè ipse Cupido filius Veneris, ac Deus amator, Psychem, (ut Apulejus Metamorph. lib. 5.) alloquiturus, involavit hanc arborem, deque ejus alto cacumine eam est affatus. Virgilio quod jucunditatem hominibus præbeat, læta dicitur in culice.

Ilias & nigra species & læta cupressus.

Lætā dixit, quod paribus suis ramis, altitudine insigni, amœna viriditate, oculos pascit. Quāquam & læta dici potest, quomodo Virgilio læta dicitur leges, gemma, & gramen lærum lib. 1. Georg.

Quid faciat lætas segetes,
Pinguetque in gramine læto.
Iam lætae turgent in palmite gemme.

Frustra corrigunt, læta cupressus: Adulta & procera, (de qua Maro) cupressus, non ita facile ducentis manum sequitur, ut ipsi epirethon illud convenire possit. Læta ergo dicitur a vivido, clarioque colore foliorum, quo oculos exhilarat. Læta etiam ab altitudine insigni dici potest. Arborea enim altè læta dicuntur, quod, ut Macrobius ait, sola crescendi facultate vivere dicantur arbores, ab insigni altitudine. Theocrypto ῥαδὴν dicitur Etyl. 1. ἐντὶ δὲ φραγὶ τινεὶ, ἐντὶ ῥαδὴν κυπρίων οἱ, ibi sunt lauri, sunt procera cupressi. Scholia. ῥαδὴν τὸ ἐπὶ κνήκας καὶ λεπτόν το ῥαδὴν ἡ γέννησις δένδρου, procerū, gracile, & quod facile quatitur & cōmouetur, cuiusmodi est cupressus, cū vento agitur. Sed dicet quis, non video, cur non scripserit Poeta. & læta cupressus. Læta enim est, quod multo tēporis spacio ad insignē, quam habet magnitudinē acquirēdā indigeat, ac in crescendō sit tardā ac lenta. Hinc Artemidorus tradit lib. 2. cap. 25. cupressum visam in somnis esse symbolum μακροβουλίας καὶ μακροχρόνης ἀλφ. τὸ μῆκος, magnanimitatis & moræ propter longitudinem. Hæc licet ita sint, non temere tamen, nec sine magnis rationibus a vulgata recedere licet lectione, quæ habet, & læta cupressus. Sed quomodo læta,

læta, quæ lugubris, & Diti dicata? Plinius lib. 16. c. 33. Cupressus advena, & difficillimè nascentium fuit, ut de qua verbosius sapiusque, quam de omnibus aliis prodiderit Cato. Natu morosa, fructu supervacua, baccis torva, folio amara, ut pene fruticosi generis, Diti sacra, & ideo funebri signo ad domos posita. Videt lector, multa tradi à Plinio, quæ prohibent lætam dici posse cupressum. Et contra non pauca, quæ docent lentam dicendam esse. Læta enim dici vix possunt quæ morosa, fructu supervacua, baccis torva, folio amara, Diti sacra, quæque funebri signo ad domos ponuntur. Lenta dicuntur, quæ difficillime assurgunt, natuque morosa sunt. Diti sive Plutoni arbor hæc sacra ob multas variasque causas; quæ præcipuè petuntur ex arboris hujus natura, ut illa, quod excisa (sicut alibi plenius dixi & dicam) & decacuminata ad radicem usque, non renascitur. Hic antiquitus credebatur, hominem excisum sive mortuum non renasci, & ex cupresso excisa idem quod ex homine mortuo sperabant. Objiciet quis, Theophr. lib. 8. cap. secundo tradere, in Creta cæsam cupressum regerminare, & ab Herodoto solam piceam, quod minime repullulet. *πανόληρον* vocari lib. 6. cap. 37. *ὅτι πῖτος μόνη δένδριον πάντων ἀκαρπύτου. βλάσθον οὐδένα μετρί, ἀλλὰ πανόληρον ἱεραποδύτου* Piceam solam ex omnibus arboribus esse, quæ excisa, nullam sobolem remittat, sed prorsus emoriatur. Respondeo in sola Creta cupressum repullulare, in aliis locis non renasci, eaque de causa inter ea posse numerari quæ cæsa non renascuntur. Dantur & aliæ causæ, cur Diti sacra, quod veteres (qui mortuorum animas, ad inferos descendere credebant) aditum ad Ditem patere non existimabant, nisi cupressus ramus sepulchro affixus foret, & hanc quidem solam animas sequi putabant. Horat. lib. 2. od. 14.

Linquenda tellus, & domus, & placens
Vxor, neque harum quas colis arborum
Te præter invisas cupressos
Villa brevem dominum sequetur.

Potest & alia, & melior à Christianis causa excogitari, quod lignum cupressinum nec cariem nec vetustatem sentiat, resque omnes ab erosione & vermibus servet; Hinc puta merito cupressum, & sepulchro, & funeribus dicatam fuisse, ut homines discerent, quos mortuos putarent, ad æternam & cupressinam durationem transiisse, jam apice coelum contingentes. Nec tantum mortis quæ jam advenit, sed instantis index ac prænuncia cupressus. *Æthiops quidam* (inquit Spartianus in Alexandro Severo) *è numero militari, clare inter scurras fama, & celebratorum semper jocorum, cum corona e cupresso facta eidem occurrit; quem cum ille (Alexander Severus) iratus ab oculo removeri præcepisset, & coloris ejus tactus omine, & coronæ, dixisse illi dicitur, joci causa, totum fuisti, totum vicisti, jam Deus, esto victor. id est, jam relinque hæc humana, quorum omnium jam potius es, ac transi ad Deos. Addit Plinius, & ideo funebri signo ad domos positas. Alii januis aut portis affigebant, ne quisquam per ignorantiam domum ingrediens pollueretur, sed non ad omnis ac cujuscunque generis hominum, sed tantum ad nobilium ac divitum ædes ponebatur, Lucanus,*

Et non plebeios luctus testata cupressus.

Varro rogis cupressum adhibitam ait, propter gravem ultrinæ nidorem. Fœtorem enim cadaveris, odoris sui jucunditate leniebat. Virgil. 6. *Æneid.*

Ingentem struxere pyram, cui frondibus atræ
Intexunt latera, & ferale ante cupressos
Constituunt.

Atque quoque & tumuli, qui pro absentibus erigebantur defunctis, cupressis (quæ arbor erat funebris) & vitis nigris, aut cæruleis ornabantur: mulieres adesse his exequiis non solebant, nisi solutis capillis. Cujusmodi exequiæ illæ sunt apud Virgil. lib. 3. *Æneid.*

Ergo instauramus Polydoro funus, & ingens
Aggeritur tumulo tellus, stant manibus atræ
Cæruleis mæsta vittis, atraque cupresso,
Et circum Iliades crinem de more solutæ.
Inserimus tepido spumantia cymbia lacte,
Sanguinis & sacri pateras, animamque sepulchro
Condimus, & magna supremum voce ciemus.

Quæ sparsim de cupresso tradit Theophrastus, ea suo loco à nobis examinantur; nunc examinabimus quæ hoc

capite tradit. In Creta insula nasci tradit, Lycia ac Rhodo, aliisque locis fervidis, ut in Assyria. Arrianus lib. 7 de expedit. Alexand. *ἀρχαὶ δὲ ὅτι καὶ ἄλλος αὐτὴν ἐναυπηγεῖτο πλοῦς, τίμωσιν τὰς κυπρίους τὰς ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ. τούτων γὰρ μόνων τῶν δένδρων ἐντοπίου ἵναμ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀσσυρίων, τῶν δὲ ἄλλων ὅσα ἐν ναυπηγίᾳ διατέρας ἔχουσιν τὴν γῆν παύειν.* Dicit idem, Alexandrum aliam quoque classem construxisse, cæsis cupressis in Babylonia. Harum enim arborum in Assyria tantum copiam esse, sed reliquarum quæ conficiendis navibus aptæ sint inopia laborare. Creticā cupressum coronamentum fuisse in agone quodam gymnico ex Plutarcho primo Sympof. Probl. secundo colligunt doctiores. *αὐτὴ δὲ ναυπηγὸς ἀσπείτεται τὴν Ἰθμικὴν πύλιν, ἢ τὴν κρητικὴν κυπρίτιον. ἀλλ' ὡς αἱ ἀλλήλαις ἔχουσιν συντέλειαν καὶ συναρμολογίαν, καὶ τὸ κρητικὸν ἔργον ἰσχυρόν καὶ καλὸν καὶ χρησιμὸν παύειν οὕτω καὶ τὴν κυπρίτιον.* Neque navium fabricator Isthmicā piceam (male vertunt, abiete) aut Creticā cupressum reliquis priorem lignis ponit, sed ut inter se composita ac concinnata, totum sint opus factura validum, pulchrum, utile, sic ea disponunt. Non video, qua ratione, ullo modo ex his verbis probari possit, Creticam cupressum coronamentum fuisse in agone quodam gymnico; quod Isthmicam dicat ac conjungat piceam, & Creticam cupressum. Apud Isthmios quidem pinus coronamentum fuit, sed non sequitur, cupressum idem apud Cretenses certaminis fuisse præmium. De natura Cretensis cupressi cap. & lib. 2. plura dixi, quæ non repeto. Hoc loco quæ Plinius lib. 18. cap. 33. tradit examinabimus. Huic patria insula Creta, quanquam Cato Tarentinam eam appellat; credo quod primum eo venerit. Et in *Ænaria succisa* regerminat. Sed in Creta quocunque loco terram moverit quispiam, nisi seratur alia, hæc gignitur, protinusque emicat. Illa vero etiam non appellato solo, ac sponte, maximeque in Ideis montibus, & quos Albos vocant, summisque jugis, unde nives nunquam absunt, plurima: quod miremur alibi non nisi in tepore proveniens, & nutricem magnopere fastidians. Nec terra tantum natura circa has refert, aut perpetua cæli, verum & quædam temporaria vñ. Imbres aliqui plerumque semina afferunt, & certo fluunt genere, aliquando etiam incognito: quod accidit Cyrenaicæ regioni, cum primum ibi laserpitium natum est. Plinius natale solum cupressi inquit esse Cretam. Cato vero ex agro Tarentino semen cupressi petere jubet c. 151. Codex Plinii corruptus est, quod à doctissimis viris jam animadversum video: verum ulceri non medentur, saniori parti medicamentum adhibent. Quomodo locus hic ab illis legatur, videbimus; deinde quomodo legi ac corrigi debeat, dicemus. Illorum hæc est emendatio. Huic patria insula Creta, quum Cato Tarentinam eam appelleret, credo quod primum eo venerit, & in *Ænaria succisa* regerminet. Sed in Tarento quocunque in loco terram moverit quispiam, si naturalis hæc gignitur, protinusque emigrat. In illa vero etiam non appellato solo, & sponso, maximeque in Ideis montibus, & quos albos vocant, summisque jugis, unde nives nunquam absunt, plurima: quod miremur alibi, non nisi in tepore proveniens, & nutricem magnopere fastidians. Nec terra tantum natura circa has refert, aut perpetua cæli, verum & temporaria quædam vñ, imbre aliquo plerumque semina adferente. Certe fluunt genere aliquando etiam incognito: quod accidit Cyrenaicæ regioni. Nihil, inquit, aut parum recessimus ab antiqua scriptura, nisi quod in Tarento, pro in Creta rescriptum, ita necessario flagit ante sententia. Plinius cupresso Cretam dat patriam, Cato Tarentinum agrum assignabat. Differentiam ostendit Plinius. In Tarento, inquit, quocunque in loco terram moverit quispiam, serendo scilicet cupressum, si naturalis hæc terra ei fuerit, gignitur, & protinus è solo in ærem migrat. Naturalis terra est insula, ut vocat Theophrastus, de eadem re loquens. Nam, ut & ibidem scribit Plinius, natura circa has plurimum refert. Sic naturalia saxa Solinus vocavit supra, in quibus nascitur coralium, naturalibus saxis derogatis. *τοῖς δὲ μάλιστα τοῖς πύκναις.* Ergo non ubique in Tarentino agro optime proveniebant cupressi, sed in ea tantum parte ubi occurreret naturalis cupresso terra. In illa vero, hoc est in Creta, provenire etiam non appellato solo & sponso. Ita egregie, inquit, emendavimus infinceram editionum scripturam, non appellato solo ac sponte. In Thuanæo vetustissimo codice scriptum est, non appellato solo ac sponso, & quo fecerunt, ac sponte, nos, & sponso. Dicit cupressum in Creta provenire, etiam non appellato solo & sponso, id est, requisita naturali terra, sed quocunque in loco ejus insulæ solum gignendæ cupressi bonæ esse fidei, nec è sponso appellandum. Quod vulgo dicimus, appeller à garant. Non omnistellus omnia fert. Ea demum naturalis alicui frugi terra dicitur, quæ illi gignendæ apta est. Virgilius & patris cultusque habitusque locorum, Patrios naturales exponit

ponit Servius. Naturalis terra è *sponso* appellanda est, nisi reddat bona fide semina, quæ sibi convenientia acceperit. Hoc enim quasi spondere videtur soli natura, ut ea optime ferat, quibus ferendis naturaliter idonea est. At cupressus in Creta ubique felicissime provenit, etiam in non sua ac minime naturali terra: qualis è *sponso* appellari non potest. Nec enim id promittit feliciter reddere, cui gignendo minus apta est. Cupressus autem cum alibi non nisi in tepore & calidis locis proveniat, apud Cretam insulam summis montium jugis nascitur, à quibus nunquam nives absunt; quod mirandum merito ait Plinius. Hoc est igitur quod dicit, *non appellato solo è sponso in Creta provenire*, id est, in solo etiam minime naturali, quod ex *sponso* appellari non possit. E *sponso* appellatur, qui pro alio spondit. Terra & sponforis & debitoris vicem obtinet: unde & semina reddere cum sœnore dicitur, & respondere & audire, ut bona nomina solent. Phædrus *avarus nomen dum locat sponso improbo*. Ita viri doctissimi & in omni studiorum genere exercitissimi hunc locum exponunt. Sed non attenderunt, quod pace illorum dixerim, Plinium hæc ex duobus tribulve Theophrasti locis male compilasse, ac in unum redelegisse, ut ex sequentibus patebit. Tarentinum quidem laudat Cato cupressum cap. 151. ubi ait. *Quo pacto cupressetæ feri oporteat, Manius Percenninus Nolanus ad hunc modum monstravit. Semen cupressi Tarentinæ per ver legi oportet: maturum ubi bordeum flavescit*. In antiquissimo nostro codice, principium hujus capituli defideratur, in quo legitur. *Memius Percennius Nolanus, ad hunc modum monstravit. Semen cupressi Tarentinæ per ver legi oportet materiem ubi ordeum flavescit*. Ac utrum recte in vulgatis *Manius*, an, ut in antiquissimo, *Memius* legatur, non laboro; sed pessime in antiquo pro *maturum*, *materiem* scriptum est. Recte in editione *Colonienis maturum* legitur. Sed falsum omnino est, in *Ænaria* succisam cupressum regerminare. Nemo unquam tradidit in *Ænaria* nasci. *Ænaria*, inquit Plinius, *insula est in sinu Puteolano*, libr. 3. cap. 6. ubi Corsicam describit. Theophr. lib. & cap. secundo in Tarrha Cretæ oppido succisam regerminare scribit. Tarrha Cretæ oppidum. Stephanus *Τάρρῃς πόλις Λυδίας*. — *Ἐτέρῃ, Κρήτης ἐν ἣ Τάρρῃαός Ἀποικίαν πύμαται*. Tarrha urbs *Lydiæ*. — *Est alia tharrha Cretæ urbs, in qua Tarrhæus colitur Apollo*. In hoc Tarrhæo agro succisam cupressum regerminare docet Theophrastus, *καταλείπει θὴν καὶ ὥσπερ τις ἀλλοις δάδο ἀπέρμεται*. ἐν Κρήτῃ θὴν καὶ δάδο τὴν πελέχου, εἰον ἢ καὶ δάδο τὴν κουρεῖς ἐν Τάρρῃα· ὥσπερ τοῦτοις γὰρ ἐστὶν ἡ κουρεῖς ἀλλήνῃ καταλείπει. αὐτὴ θὴν δάδο τῆς τομῆς βλαστάνει πάντα τὰ τροχὰν περναμένη, καὶ δάδο γῆς καὶ δάδο τῆς μέσης, καὶ δάδο τῆς ἀνωτέρας. Scripsit ergo Plin. *Hinc patria insula Creta*, quum Cato Tarentinam eam appellet. Credo, quod primum eo venerit, & in Tarrha succisa regerminet. Cato ergo Tarentinam vocat, quod primum Tarennum è Creta advenerit, sed in Tarrha, ut Theophrastus, succisa regerminat, non in *Ænaria*. Quæ sequuntur, ostendunt differentiam, quæ est inter Tarrhinam vel Tarrhæam, & inter cupressum quæ in reliqua parte Cretæ reperitur. Parte prior non de Tarentina, sed Cretensi agit cupresso; de qua Theophrastus libr. 3. cap. 2. ait, *ἐνταχὸς ἢ ἀν μόνον ἐπὶ τρεῖς σάββατα καὶ κινήσαν, ὅθεν ἀναδεδρατύνει καὶ οἰκίαι τὴν χώραν*. ὥσπερ ἐν Κρήτῃ καὶ περὶ τοῖς, &c. Frustra ergo viri magni pro, *sed in Creta*, legunt, *sed in Tarento*. De Cretensi solo hæc tradidit Theophrastus, ex quo sua habet Plinius. Recte ergo, *sed in Creta*, ut vulgati habent codices, quæ lectio etiam in antiquissimis reperitur. *sed in Creta*, quocunque loco terram moverit quispiam, nisi feratur alia, hæc gignitur, protinusque emigrat. Recte corrigunt, quocunque in loco terram moverit quispiam, si naturalis hæc gignitur, protinusque emigrat (ut antiquus noster codex habet) vel quod propius ad Theophrastentiam accedit, *emigrat*. *Ἀναδεδρατύνει, si naturalis*, hoc est, quod Theophrastus, *καὶ οἰκίαι τὴν χώραν*, si conveniens, proprius, & accommodatus ad naturam locus est. Notat doctiss. Dalecamp. in codice MS. legi, *vi naturalis hæc*. Inde conjicio, Plinium scripsisse, *quocunque in loco terram moverit quispiam, vi quadam naturali hæc gignitur, protinusque emigrat*. Sequitur apud eundem. *Illà vero non appellato solo ac sponso*. Corrigit, *in illa vero etiam non appellato solo, è sponso*. Quid sit, *solo è sponso*, satis doctè exponunt. Dalecampius pro *appellato* legit *aperto solo*. Omnino scribendum, *in illa* (Tarrha) *vero etiam non aperto solo, ac sponso*, id est, terra non præparata, mota, soluta, fracta, fossa: quæ pastinationem non passa est. In Tarrhâ enim nascitur, ex trunco, cæsurâ, virgâ, nulla adhibita cura & sponte. Vel, potest legi cum doctissimis viris, *in illa vero etiam non appellato solo è sponso*. Verum non debet exponi de solo totius insulæ Cretensis, sed de ter-

ra, quæ juxta Tarrham. Ut fit sensus, in Creta quidem
 quocunque loco, si naturalis fit, moveris solum, cupressus
 gignitur, sed in ea insulæ parte, quæ Tarrha dicitur,
 etiam in non sua terra, ac minime naturali provenit, qua-
 lis è sponso, appellari non potest. Verba hæc, maximeque
 Idæi montibus, & quos Albos vocant, summisque jugis, unde
 nives nunquam absint, plurima. hæc, inquam, habet, ex
 cap. I. lib. 4. historiarum. *Ἐν Κρήνῃ γὰρ ποσὶν οἱ τοῖς Ἰδαίοις
 ὄρεσι ἔσθ' οὐ τοῖς λευκοῖς (Plinius albos) καλουμένοις ἐπὶ τῶν αἰετῶν
 οὐδὲ οὐδὲ ποτε ἐπιπίπτει χιὼν κυπαρίσσην οἶον. ἀλλ' εἴποι γδ' ὅτι τοῖς ἰδ
 οἱ τοῖς ὄρεσι καὶ ὄλως οἱ τῇ ἡσά. Pergit Plinius; Quod miremur
 alibi non nisi in tempore proveniens, & nutricem magnopere
 fastidians. Tacite hic reprehendit Theophrastum, qui hoc
 capite sexto cupressum fervidis locis reperiri scribit;
 quod tamen verissimum est. Frigida enim odit, &
 nihilominus in summis montium jugis, ubi nix non deest
 reperitur. Sed id soli lociq; proprietate fit. Non enim cœ-
 lum tantum, sed & solum maxime conducit plantis. Lau-
 rus in Zelandia summum fert frigus; in Batavia Braban-
 tiaq; ne hyemē quidem mediocrē fert, quamvis Zelandia
 frigore non cedat Bataviæ Brabantiaque. Quod ergo
 laurus fert in Zelandia hyemem; causa est, terra cali-
 dior, densa, compacta, ex pingui tenacique gleba con-
 stans, adeo, ut ob telluris soliditatem frigus per gelici-
 dia ad radicem penetrare nequeat: contra Batavicum,
 Brabantiumque solum apertum, inane, quodque frigus
 facile admittat. Idem de cupresso & Cretenſi tellure di-
 cere liceat. Ex his quæ diximus constat, à Plinio ora-
 tionem citatam esse ex tribus quatuorve locis Theo-
 phraſti compilatam. Hac occasione ex eodē capite unum
 alterumve locum Plinii examinabimus. Cupressus, inquit,
 advena & difficillime nascentium fuit, ut de qua verbosius
 sæpiusve, quam de omnibus aliis prodiderit Cato. Natu mo-
 rosa, fructu supervacua, baccis torva, folio amara, odore vio-
 lenta, ac ne umbra quidem gratiosa, materie rara, ut penē
 fruticosi generis; Diti sacra, & ideo funebri signo ad domos
 posita. Fœmina sterilis diu. Metæ demum aspectu, non re-
 pudata distinguendis tantum pinorum ordinibus, nunc ve-
 ro consiliis facta in densitate parietum, coercitaque gracilitate
 perpetuo tenera. Trabitur etiam in picturas opere histo-
 riali, venatus classisque & imagines rerum tenuis folio, bre-
 vique & virenti supervestiens. Duo genera earum: metæ in-
 fastigium convoluta, quæ & fœmina appellatur: mas spar-
 git extra se ramos deputaturque & accipit vitem. Veraque
 autem immittitur in perticas afferesque amputatione ramo-
 rum, qui 13 anno denarii singulis veneunt. Quæstuosissima
 in satas ratione sylva: vulgore dorem filiarum antiqui,
 plantaria appellabant. Hæc Plinius. Recte cupressum, ad-
 venam, inquit; quippe ex Creta in Italiā delaram. Recte
 etiam è difficillime hinc nascentium esse. Minus enim dili-
 gentem curam aspernatur, nec tamen sine cultura extra
 Cretam, vivere potest. Verboſius & sæpius Catonem de
 cupressis agere, inquit; quod hic de cupresso agit cap. 28.
 cap. 48. & 15 I. Natu, inquit, morosa. De satone & cul-
 tura cupressi agit Cato locis citatis, & quomodo Manius
 Percenninus, Nolanus, eam, mōstraverit, his verbis docet.
 Semen cupressi Tarentine, per ver legi oportet: maturum
 aut hordeum flavescit, id ubi legeris in sole ponito; (vetus
 Codex, in sole: ponito; quod magis Catonem fapit. Do-
 cet enim Aulus Gellius lib. I. cap. 8. ita veteres maluisse
 efferre.) semen purgato (idem codex, id purgato) id atri-
 dum condito; uti aridum, expositum fiet, per ver serito, in
 loco, ubi terra terrerrima erit, quam pullam vocant, ubi aqua
 propter fiet. Eum locum stercoreato primum bene, stercore
 caprino aut ovillo. tum vortito bipalio, terram cum stercore
 bene permisceto, depurgato ab herba graminibusque. Bene
 terram comminuito, areas facito pedes latas quaternos, sub-
 cavas facito, uti aquam contineri possit. (Hoc loco vetus
 codex corruptus. Subcavas facito, uti cave aquam conti-
 nere possint; vox cave delenda, vel legendum, uti area
 aquam continere possint.) Inter eas succos facito, qua her-
 bas de areis purgare possis. Vbi areæ factæ erunt, semen se-
 rito crebrum, ita uti linum seri solet: Eo cribro terram in-
 cernito, dimidiatum digicum terram altam succernito; id
 bene tabula, aut manibus, aut pedibus complanato. Apud
 Gellium locus hic lib. 3. cap. 14. reperitur. Marcus Ca-
 to in lib. quem de agricultura conscripſit: Semen cupressi se-
 rito crebrum, ita uti linum seri solet, eo cribro terram in-
 sternito dimidiarum digicum: jam id bene tabula, aut pe-
 dibus, aut manibus complanato. Dimidiatum, inquit, di-
 gitum, non dimidium. Nam digiti quidem dimidium, digi-
 tum autem ipsum dimidiatum dici oportet. Et Gellii & Ca-
 tonis codex corruptus. Scribe. Semen cupressi serito cre-
 brum, ita uti linum seri solet, eo cribro terram incernito, di-
 midiatum*

mentum totius aedificii, ac quasi munimentum nascatur. Pergit Plinius. *coercitque, gracilitate perpetuo tenera.* (Liber optimus pro tenera habet tere. Legendum, *coercitque, gracilitate teres*, id est, ex longo & rotundo, cuiusmodi est figura cylindri assurgit, adeo, ut rami circumquaque quasi torno videantur esse detriti.) *trahitur etiam in picturas opere historiali, venatus, classesque, & imagines rerum, tenui folio & virente supervestiens.* Illud opere historiali mirificum est monstrum. In M. S. (ut notat Dalecampius) *peri historiarum* habetur, quod æquè monstruosum. Legit Pintianus, *trahitur etiam in picturas operis topiarii, venatus classesque, & imagines rerum tenui folio brevique, & virente semper vestiens.* Quomodo apud nos juniperus, buxusque facere solent, in principum, & divitum hortis, quandoque cygnum, aquilam, navem, aliasque res tegere solent, adeo, ut navis è buxo juniperoque videatur. Duo, inquit, porro post Plinium, *cupressi* esse genera, marem, & foeminam eamque metam vocari tradit, quod in metam attollatur. Ovid. 10. Metamorph.

*Adfuit huic turba metas imitata cupressus,
Nunc arbor, puer ante deo dilectus ab illo
Qui citharam nervis, & nervis temperat arcum.*

Meta dicitur quod è lato in acutum definit; metæ foeni vocatur, quæ ita congesta est, ut inferiore parte latior sit, superne in angustum definens. Columella lib. 2. cap. 19. *Certè quicquid ad eum modum, quo debet, siccatus erit, in metas extrui conveniet, easque ipsas in angustissimas vertices exactui;* Meta ergo congeries, inferiore parte latior, definens in acutum. quod Latinis meta, id Græcis *κῶμα*.

Virgil. 3. Æneid.

*— quales cum vertice celsō
Aeræ quercus, aut confera cyparissī
Constiterant, sylva alta Iovis lucusque Dianæ.*

Coniferas non dixit cupressos, quod fructus sit coni effigie, ut video quosdam interpretari; sed, quod arbor *κῶμα* metæque instar conspiciatur, quippe rami inferiores latè expanduntur, sensimque in acutum definunt; adeo ut *κῶμα* ipsa videatur arbor, vel coni referat ideam. Hinc euidyl. 27. Theocr. *ἀνὰ κῶματι τῶν ἀνὰ πῶματι, καὶ ἀνὰ κῶματι τῶν ἀνὰ πῶματι*, populusque, platani & coma in acutum definient *prædita cupressi*. Pergit Plinius, *utraq; autem mittitur in perticas afferesque, amputatione ramorum, qui 13. anno denariis singulis veniunt, quæstuosissima in satus ratione sylva; vulgoque, dotem filiarum antiqui plantaria appellabant.* Hic rectè doctiss. Salmafius plantaria appellasse antiquos dotem filiarum, mirum esse ait, nec usquam lectum; monetque, alios libros sic scribere, *vulgoque dotem filiarum, antiqui plantarie appellabant.* Scribendum potius ita esset, *vulgoque, dotem filiarum antiqui plantari (vel plantare) appellabant.* Vtriusque notæ incertus ac dubitans adscripsit librarius, quod erat quæstuosissima illa ratio cupressuum plantandarum ad perticas & afferes, cum eas pangebant, vulgo dicebantur antiqui, *dotem filiarum plantare se.* Sic Salmafius. Procera est arbor cupressus, caudice longo, surrecto, glabro fastigio acuminato, ramis compluribus in orbem cingitur, qui non in amplitudinem diffunduntur, sed secundum caudicem assurgunt, cacumen tamen non attingentes, coni similitudinem effingunt: ligni materies odorata, firma, solida, dura, compacta, sublutea, ferè sandalorum luteorum, sed paulo dilutior colore, nec cariem nec vetustatem sentit, nec odorem amittit, nec fissuram sponte capit; quare capsæ, menfæ, arcule ex hac confici solent. Narrat Thevetus, se, cum in Ægypto esset, vidisse Damiatæ capsam quandam ex cupressi ligno fabricatam, in terra, uliginoso loco, decem pedibus altius defossam, & prorsus incorruptam & integerrimam inde extractâ, cum sepulta fuisset, ex quo Sultanus Selinus Ægyptum subjugavit. Folia oblonga, teretia, fabinæ bacciferæ viridiora, carnosiora tamaricis, perpetuo virentia. Fructus ad ramulos dependent larignis conis ferè affimiles, sed tamen crassiores & cōpactiores, duriores, speciosiores, ovi columbini magnitudine, qui per maturitatem sponte in ramis fatiscunt, semenque deinde elabitur, ac vento impellente excutitur, parvum, planum, compressum, furfurosum, prætenue, obfoleti coloris, quod formicis gratum, ciboque ab ipsis expetitur. Plinius lib. 17. cap. 10. Ergo è cupresso foeminina (mas enim, ut diximus, non gignit) pilula collecta, quibus docui mensibus, siccantur, sole, ruptæque mittunt semen, formicis mirè expetitur, ampliato etiam miraculo, tantuli animalis cibo absumi natalem tantarum arborum. Fructus ter anno colligi possunt ut Plin. lib. 16. cap. 17. docet. Trifera est & cupressus; Namque baccæ ejus colliguntur mense Ianuario, & Majo & Septembri, ternasque earum gerit magnitudines. Caudex resinam etiâ fundit modicè liquidam,

Cupressus.

larignæ consistentiæ similem, sed sapore acerrimam, odore haud ingrato. Plin. lib. 14. cap. 20. *In oriente optimam resinâ tenuissimamque terebintibi fundunt, deinde lentisci, quam & mastichem vocant; postea cupressi acerrimam sapore.* Liquidam omnes, & tantam resinam. De cupressi materie, ejusque diurnitate vide libr. & cap. 5. histor. A cupresso venio ad fabinam, arbusculam magnitudine multum cedentem, foliis tamè haud multum dissimilem. Vulgata est & recepta jam sententia, fabinam a Romanis esse vocatam à Sabinorum regione, quod in ea frequens & copiosa nasceretur. Græcis *βόρατον*, *βόρατον* & *βόρατον* dicitur. Absyrt. *βοράτης πεδινὸς ἤτοι βόρατον*. *βόρατον*, dicitur quod *βόρατον* tardè in altitudinem crescat. Eadem *βόρατον* vocatur. Dioscorides lib. 1. c. 104. ubi arborem hanc ejusque genera describit. *βόρατον* ἔναι βόρατον καλοῦσι. ἔστι δὲ πύλον εἶδη δύο. τὸ μὲν γὰρ αὐτὸ ἐστὶ τῶν φύλλοις ὁμοίων κυπαρίσσω ἀνὰ πᾶσι τῶν δὲ βόρατον, ὁ μὲν, πυρρὸν, ἡρόδοτος δὲ τὸ δένδρον, καὶ εἰς πᾶσι τοῖς μᾶλλον χιόρον. ἡρώτις δὲ πᾶσι τοῖς φύλλοις ἀνὰ πᾶσι τοῖς μᾶλλον χιόρον. τὸ δὲ ἕτερον μὲν καὶ τοῖς φύλλοις ὁμοίων, &c. Fabinam nonnulli barathrum appellant: cuius duo sunt genera. Unum quidem est cupresso simile, at spinosius, graveolens, acre ac ferventis natura, curta est arbor, ac sese magis in latitudinem fundit: Foliis quidam ad suffitum utuntur. alterum genus est folio tamarici simile. Plin. lib. 24. cap. 11. *Herba fabina brathy appellata à Græcis, duorum est generum; Altera tamarici similis folio, altera cupresso. quare quidam Creticam cupressum dixerunt, à multis in suffitum pro thure assumitur, Dioscorides βόρατον vocari tradit. Apud Dioscorum vocem hanc reperiri afferunt. Locum quem citant, in vulgatis codicibus his verbis lib. 2. ubi de Arabia agit, scribitur, οὗ δὲ τῶν ὀρεῶν οὐ μόνον ἐλάτη καὶ πύλη, ἀλλὰ καὶ κέδρος καὶ ἀρκυῖος ἀπὸ αὐτῶν καὶ τὸ καλούμενον ἀγύρεον. Verunt. Montes non tantum abietes & tædas (tæda, ut supra dixi, morbus arboris. Verte pinos) sed etiam cedros & juniperos, & quod agyrium (alias gyration; notat enim interpretes in quibusdā codicibus M. S. legi γύρεον) & boraton) vocant, affatim produciunt. Videretur legisse interpretes, καὶ κέδρος καὶ ἀρκυῖος ἀπὸ αὐτῶν, καὶ τὸ καλούμενον βόρατον. Vtrum sic in M. S. & antiquo legatur codice me latet. Hanc lectionem doctiss. probat Salmaf. qui à Dioscoride βόρατον fabinam dici refert, cum in vulgatis βόρατον legatur. Auctionarii auctor ab aliis baryton, ab aliis baron vocari tradit, οἱ δὲ βόρατον, οἱ δὲ βόρατον; Παλαιὸι ἔρεβαν σκῆψαν. Utrum, βόρατον legi debeat, contendere nolo; facilis unius litteræ lapsus, vidi enim & alios ita legisse; Illud tantum quæro, utrū Dioscoro βόρατον sit fabina? Quippe quod, quantum mihi constat, nemo prodidit fabinam nasci. Negare tamen nolim, in eadem reperiri quoddam fabinæ genus. Neophytus in glossis jatricis βόρατον, inquit, cedrum esse magnam, & à brathy fabina distinguit. βόρα-*

ἡ κυπρίσος Κρητικὸς. βορῆος κίδος μεγάλη, ἡ ἀγροκυπρίσος. *brathy cupressus Cretica, boratus cedrus magna*, quæ *est sylvestris cyparissus*. Cupressus Cretica sabina ut Plinius & Apulejus docent. Apulejus de virtutib. herbarum cap. 85. de sabina. *Græci eam nerion dicunt* (hoc ineptum & falsum, alia est arbor, quam rhododendron vocant, de qua vide quæ libro primo) alii *Brathy*, alii *barython*, Itali herbam *sabinam*, atque *savinam*, alii *sabinum cupressum*, *cupresso similis*. Borathon Neophytus inquit cedrum magnam. Diodoro si borathos cedrus magna, necesse est *κίδος*, ab eodem dictam, non aliam esse quam minorem, quam *oxycedrum* vocant, à Theophrasto cedri nomine descriptam. & hæc de sabina, sive, ut alii vocant, *savinæ* appellationibus. Duo inquit esse genera Dioscorides, idem Plinius. τὸ μὲν γὰρ αὐτὸς ἐστὶ τῆς φύσεως ὁμοίον κυπρίσιν. Vox αὐτῶν, in veteri codice desideratur. Nescio etiam, cur quidam Botanici ἀπὲν κυπρίσιν. *μυρίαν* legendum suspicentur; cum apud Oribasium, Plin. & Apulejum ejus folia cyparisso similia esse legantur. Male ἀπὲν γὰρ δὲ τῶν quidam interpretantur, *spinis horridiorē*. Verte, *spinosius*; Quippe non ipsa arbor spinosa, sed folia quam cupressina spinosiora. Apud Oribasium βαρυσμώτερον, *gravius olens*, ἀπὲν βαρυσμῶν, non valde magno discrimine legitur: sed Galenus (ut Latinus codex habet) *sabinam aromaticam & odoratiorem* inquit. In Græco codice scriptum est. βαρὺ τὸν ἰσχυρῶς ἔχοντιν ἐστὶ κατὰ τὴν τρεῖς ποσὶν τοῦ καὶ τῆς γὰρ καὶ ἀπομαίνει. ὁ δὲ πηλοῦς κυπρίσιν, ὡς δὲ ἐξ ἀμύτης αὐτῆς ἐστὶ. & αὐτὸς ἀπὲν πρὸς, ἀρωματικώτερον. Sabina ex numero est fortiter exsiccantium, idque secundum tres qualitates, quas in gustu præ se fert, similiter cupresso, nisi quod eo *est acrior est*, & ut sic dixerim, *magis aromatica*. Odoratiorem esse de suo addidit interpretes. aromaticis plantis non opus est ut adsit sapor gratus, odor suavis & jucundus. Phylisive valerianæ radicem aromaticam scribunt veteres, cum odor sit maxime ingratus & foetens. Galenus lib. 8. simpl. φάρμακον αὐτῆς πρὸς τὸν. Dioscorides lib. 1. cap. 10. αὐτὴν, κατὰ τὸν τῆς ὁσμῆς μετὰ τὸν βαρὺς βαρυσμῶν, odorata, atque adeo odore nardum æmulantia, cum virofa quadam gravitate. Qua certe adeo non delector, ut ab ea horream; vel potest ἀρωματικώτερον dici sabina, quod in thymiamate magis quam cypressus præstet. Aromata enim ex eo nomen invenisse dicuntur, quod prisca his foliis, antequam pecudes immolari consuetudo esset, in re divina uterentur, ab ἀρωμα, quod Ionum lingua idem est quod precor. Certe sabinam locum in thymiamate non ultimum habuisse ipse Dioscorides testatur. Sed hanc fateor non esse mentem Galeni. prius magis placet responsum; vel, responderi potest, gustu magis aromaticam esse sabinam, quam est cupressus, odore magis aromatica quam sabina. Alia enim gustu, alia odore aromatica. Galenus lib. 2. de aliment. facultat. cap. 37. ubi de citrio agit. Τὸ τοῦ αὐτοῦ εὐώδες τὸ ἐστὶ καὶ ἀρωματικόν, οὐ κατὰ τὴν ὁσμὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν γαστρίαν. Hoc suaveolens est *est aromaticum*, non modo odore, verum etiam gustu. Si ad verba Galeni de sabina citata attendamus, reperiemus, ipsum non odore sabinam dicere magis aromaticam sed gustu. Præcessit enim καὶ τὸ γαστρίαν. De aromate ejusque natura vide quæ lib. 9. dicuntur. καλὸν δὲ τὸ διδόναι. Male in veteri codice *ἰσχυρῶς* legitur. Vulgata lectio nititur auctoritate Oribasii, & experientia comprobatur. Non est robusta sed curta arbor, vel, ut Ruellius vertit, coactæ brevitatis, vitiata. Plinius herbam esse ait, eadem Pelagonii cap. 22. sententia. βορῆος βαρὺς καὶ βαρυσμῶν καλὸν. Herbam vocat Apulejus; βαρύνω, Hefych. Pessimè audit Plinius, quod herbam sabinam dixerit, multo rectius Dioscorides arborem, inquit, Plinius velit nolit, ad arboris potius quam herbe delineationem accedere, fateri debet. Quin ipse eorum, quæ scripsit parum memor lib. 16. cap. 20. inter arbores perpetuo virentes eam recenset; *Harum generi folia non decidunt: olea, lauro, palma, myrto cupresso, pinis, edera rhododendro*, Et quamvis herba dicatur sabina, rhododendron, ut nomine apparet, à Græcis venit. Hic locus errandi occasionem præbuit Apulejo, qui sabinam nerion vocari tradit. Puto scripsisse Plinium: rhododendro; & quamvis herba dicatur, sabina. (non decidunt folia) rhododendron, ut nomine apparet, à Græcis venit. Alii nerion, &c. Apud Romanos ergo, licet arbor esset. Herba dicebatur sabina. Herbe fortassis nomen ei inditum, quod respectu procerarum arborum, cupressi, cedri, pumila admodum sit, ac herba videatur. Arbor enim est; sed, ut rectè Ruellius, coactæ brevitatis. Nugantur strenue fati, qui mysterium quoddam Poëris Grammaticisq; incognitum, in eo latere putant, quod herba dicatur, cum sit frutex, vel arbor pumila, nec simplex tantum mysterium scribunt, sed divinum, & quod ipsi effari nequeunt. Fateor me ignorare, nec videre posse me, aliquod myste-

rium latitare vel minimum, nedum, ut scribunt, divinum; benè fecissent, si mysterium illud prodidissent. *ἔχοντιν δὲ πρὸς τοῖς φύλλοις*, &c. In veteri codice ἀπὲν πρὸς τὸν malè legitur. In suffutibus folia usum habuisse scribuntur, Plinius thuris vicem obtinuisse tradit. diis sacrificatam hanc fuisse Hefychius testatur. βαρὺ πρὸς τῶν θυρίων, sabina herba quedam, quæ in deorum sacrificiis locum habet.

Virgil. in Cerri.

Herbaque thuris opes prisca imitata sabina.

In sacris thuris loco adhiberi præcipue solebat, à primis illis patribus, qui existimabant, deum sumptuosa sacrificia, & Arabicos odores, non pluris facere, quam tenuem & frugalem cultum à proximis locis paratu facilem. Huc spectat illud 1. fautorum.

Ovid.

Ante Deos homini quod conciliare valeret

Far erat, & puri lucida mica salis.

Nondum pertulerat lachrymatas cortice myrrhas

Acta per æquoreas hospita navis aquas.

Thura nec Euphrates, nec miserat India costum,

Nec fuerant rubri cognita fila croci.

Ara dabat fumos herbis contenta sabinis,

Et non exiguo laurus adusta sono.

Sic & Propertius.

Flore sacella tego, verbenis compita velo,

Et crepat ad veteres herba sabina focos.

De altera sabina nihil memorabile, nec plus, quam apud Plin. & Dioscoridem legitur, tradunt antiqui. Recentiores sabinam cupressi folio & brutam Plinii eandem arborem, & veram lectionem, non brutam sed bratum vel brathum esse volunt. In vulgatis Plinii codicibus lib. 12. cap. 17. legitur. *Petunt igitur in Helimaos arborem brutam, cupresso fusæ similem, ex albidis ramis, jucundi odoris accensam*, & cum miraculo historiis Claudii Caesaris prædicatam. Folia ejus inspergere potionibus Parthos tradit. Odorem esse proximum cedro, fumumque ejus contra ligna alia (alii codices exitia, quæ noxium, & venenatum vel gravem & injucundum accensa odorem mittunt) remedio. Nascitur ultra Pasitigrim, in finibus oppidi Sittace, monte Zagro. Hæc Plinius. Recentiores hanc arborem Paradisi esse volunt, quod qui velit, per me licet, credat. Videamus quibus argumentis probant brutam, vel, ut contendunt, bratum, esse sabinam. Quæ, inquit, in illo indice bratus arbor dicitur. (In indice, ut ajunt, correctiore legitur, de strobolo, enhamo, bratus arbor, strobilum arbor. in edito vero habetur, de mastiche, ladano, bruta, enhamo, & strobolo, & styra) editiones eam vocant brutam arborem, ut hoc etiam obiter addamus, quam arborem brutam, bruti quidem barbari arborem paradisi esse volunt. Atque bratus vera lectio vel brathus. Verba Plinii sic legenda; *Petunt igitur in Elymaos arborem brathyn, cupresso fusæ similem, ex albidis ramis, jucundi odoris accensam*, & cum miraculo historiis Claudii Caesaris prædicatam. Brathus illa sive brathys, est Græcorum βαρὺς, quam Diosc. describit, quam Plinius ipse lib. 24. cap. 11. Latinis herbam sabinam dictam memorat. Sed hoc habet perpetuum Plinius, quod rem eandem, ex diversis auctoribus sumptam, diversam quoque putare soleat. ut sexcentis locis observavimus. Ex Claudio Cæsare arborem brathyn rettulit libro octavo, quam Arabes in Elymaos petebant ad suffutis faciendos: Quia apud Elymaos nascitur, & eam inde petebant Arabes, putavit esse diversam ab ea brathy, quam ceteri auctores Græci memorarunt, quæ Latinis herbe sabinæ nomine veniebat, quanquam pumila arbor esset, non herba. Duo ejus genera, altera tamarici folium simile habebat, altera cupresso, hæc erat quæ in Elymaeis proveniebat, quem fusæ cupresso similem ex Claudio Cæsare narrat Plinius. Dioscorides de hoc genere, τὸ μὲν γὰρ — χυμῶν. non in altitudinem assurgit, ut cupressus, sed funditur, ideo fusæ cupresso similem dicit. Creticam cupressum quibusdam appellatam idem Plinius asserit, & in suffutis pro thure assumptam. Sed de herba sabina ibi loquitur, quæ eadem prorsus est, cum brathy arbore Claudii Cæsaris. Savinarium hodie vocant, ab antiquo nomine. In multis Europæ hortis conspicitur, instar pumilæ cupressi, & in latitudinem porius fusæ, quam in altitudinem elatæ. Hæc de bruta viri doctissimi & celeberrimi, qui non facile persuadebunt, brutam, vel, ut legendum contendunt, brathyn & sabinam eandem esse plantam. Sabina accensa, odorem emittit valde ingratum & horrendum; nec est exalbidis ramis, sed ramis interius rubentibus, exterius cortice tectis rufis: nemo, nisi sanitatis gratia, facile sabinæ folia insper-

get

get portionibus. Hæc verò sunt quæ impediunt sabina & brutam eandem esse plantam. Fortassis etiam frustra contēdunt pro bruta: brathys, brathus, vel bratus scribendum. Qui juniperū majorē Clusii pro sabina cupressi folio agnoscunt, falluntur, quippe hujus juniperi folia obtusa neutiquam pungentia; sabina alia tamaricis folio, alia cupressi. Sabina tamaricis folio, arbor est, quæ in altitudinem efferri non solet, sed humilis, ac brevis arbuscula in latitudinem potius, quam longitudinem se diffundens;

Sabina.

ramos edit flexiles & contumaces, cortice subruffo tectos, circa quos verno tempore, squamosum quid ac fungosum undique cingitur, colore ex pallido rubente vel subluteo rubro, facie auriculæ ludæ, five fungi qui ad sambucum nascitur. Folia cum oriuntur cupressi similia sunt, deinde in foliorum tamaricis figuram abeunt, sed duriora sunt & aliquantulum spinosa, non tamen æque ac ea quæ cupressum referunt, graviter & valide olentia, acuto fervidoque gustu, perpetuo virentia, flosculos medio ferè Maji promit exiguos, quadrangulos, ex herbido luteos. Flosculorum rudimenta exigua jam Martio Aprilique ostendit. Cum in arborem grandiusculam excreverit, si non furculo sata fuerit, fructum fert; quippe quæ furculo propagata sterilis manet, quæ de semine provenit fructifera est. Novella etiam sterilis; antiqua fructum fert, quod ignoravit Plinius, ut mox dicam. Fructus juniperinis baccis similis colore & figura, sed paulo major & gustu multo acrior, & resinofus. Altera, quæ cupressum refert, paulo procerior evadit, folia recentia & adhuc tenella tamaricis foliis proxima sunt, cum adoleverint cupressi foliorum figura spectantur, sed acutiora sunt, magisque quam alterius pungentia ac spinosa, sed non æque gravi ac altera odore. Falluntur, qui hanc Thyam esse existimant, de qua Theophrastus lib. 8. cap. 5. Fructu enim caret cupressi simili. sed de Thya alibi. Non desunt viri etiam celeberrimi, qui sabina cupressi folio negant Dioscoridis cupressum, quod fructum ferat, cum Dioscorides fructus non meminerit. Majoris ponderis argumentum ex Plinio haurire possunt hic lib. 17. cap. 13. Sabina herba propagine feritur & avulsione. Tradunt fece vini, aut e parietibus latere tuso mirè ali, iisdem modis rosmarinum ferunt & ramo, quoniam neutri semen, rhododendrum propagine & semine. Ergo rhododendrum & sabina non eadem planta. Rectè ergo Plinium correximus. Cæterum utraque & sabina & rosmarinus semen ferunt. Ignoravit Plinius ex avulsione natas sabinas steriles; decepit eundem, quod eæ quæ fructum ferunt, sint provectioris ætatis. Quod ex Dioscoride adferunt nullius assis est. Nam in describendis plantis, plures sæpius notas, easque præcipuas omisit, quas verissimi-

le est, non tradidisse; vel quod plantæ vulgo essent satis cognitæ, vel quod omnes earum partes non satis exploratas haberet, vel alias quasdam ob causas; præterquam quod brevitati studens necessarias tantum descripserit, quarum omnium aliqua facile esse potuit, cur sabinae baccas non adnotatas reliquerit. Gentianam amarore præditam nusquam tradidit, huic tamen amaror insignis; nusquam fraxini filiquas linguis avium similes delineavit. Quot denique plantæ, quorum floris fructusque mentionem non facit, quæ tamen pro legitimis habeantur? Fructus sabinae meminit Avicenna, eumque ad aurium surditatem & menses ducendas commendat. Descripsit Bellonius quandam sabina his fere verbis. Arbor est procera, amygdali altitudinem petens, & ad cupressi sativi similitudinem accedens. caudice sinuoso, crasso, & tantæ quantæque amplitudinis, ut hominis ulna comprehendere nequeat. Ligni materies ut juniperi, & oxycedri intus rubet, cortex haud valde crassus, rufus; folia elegantissimo virore nitent, cupressinis similia; frequentiora. tamen sapore amara, aroma olent, & resinaceum quiddam præ se ferunt, rami latiores multis adnatis appendicibus alarum instar expansi, veluti piceæ & taxi, in quibus baccae frequentes, admodum rotundæ, cedridibus similes, quæ initio virent, maturitatem vero consecutæ, ex cyaneo sive ceruleo nigricant. Sed negant botanici hanc esse sabina, his moti rationibus; quod sit arbor magna, cum sabina brevis esse debeat, quod foliis omnino cupressi sit similibus, cum Dioscorides spinosiora esse referat, quod aroma oleat: nam Bellonio aroma est quod suave & jucundum spirat. Dioscorides graveolentem dixit sabina.

Kαὶ μυρσίη. Planta quæ Theoph. & Gal. μυρσίη, Diosc. μυρσίη dicitur. Solent Græcorum nonnulli alterum in o commutare, ἀπὸ τοῦ ἁλίου vir. γὰρ εἰς γὰρ εἶν. arbor μυρσίη, μυρσίη, μύρτιος vocatur; fructus, τὸ μύρτιον Hefych. μύρτιος ἢ μυρσίη, καὶ τὸ γυναικείον αἰδίδιον, idem μύρτιος καὶ γυναικείον. Nicandri Scholiastes, τὸ δὲ μύρτιον ἢ γυναικείον τὴν μυρσίην. Latini murtam arborem dicunt, murtum fructum, ut apud Poëtam, cruenta que murtæ. μυρσίη vel μυρσίη, nomen accepit propter æmulam quandam myrrhæ odoris gratiam, in ejus baccis recentibus. Vulgata est opinio, à myrsine Atheniensī puella pulcherrima nomen accepisse. Hanc fabellam narrat Cassianus Bassus lib. 11. cap. 7. ubi ait, Μυρσίη πῦς ἐστὶν Ἀττικὴ ὑπερβαλλούσα καὶ τὰ κάλλει παύσει πῦς καὶ γυναικείον αἰδίδιον, τὴν δὲ γυναικείαν πῦς καὶ γυναικείον αἰδίδιον, τὴν δὲ γυναικείαν πῦς καὶ γυναικείον αἰδίδιον, τὴν δὲ γυναικείαν πῦς καὶ γυναικείον αἰδίδιον. Myrsine puella erat Attica, pulchritudine omnes puellas antecedens, fortitudine omnes juvenes, Minervæ autem Deæ grata erat, diversabaturque in palastris & stadiis, & juvenes certantes ac vincentes coronabat. Quidam vero victi ac superati, puella indignati, ipsam ex invidia occiderunt; nec tamen Minervæ amorem erga puellam extinxerunt, sed adhuc deæ dilecta manet Myrsine, hoc est, myrtus, quemadmodum etiam olea, & permutata vita pro olivis suis baccas sine murtæ fructificat. Veneri grata hæc arbor.

Virg.

Populus Alcide gratissima, vitis Iacho,
Formosâ myrtus Veneri, sua laurea Phæbo.

Ovidius. Ipsam Venerem myrto redimitam scribit, lib. 3. Amor.

Dixerat, ac myrti (myrto nam vineta capillos
Constiterat) folium, granaque pauca dedit.

Virgilius Æneam Veneris filium lib. 5. Æneid. myrto coronatum canit.

Sic fatus velat maternò tempora myrto.

Plinius lib. 12. cap. 1. Arborum genera numinibus sancta dicata perpetuo servantur. Iovi esculus, Apollini laurus, Veneri myrtus. Usque eo est myrtus Veneris, ut prisca murtæ τὸν πεποικιλμένον, myrtum variatum sumpserint pro pudendo muliebri. Hefychius, μύρτιος ἢ μυρσίη, καὶ τὸ γυναικείον αἰδίδιον, οἱ δὲ γυναικείον αἰδίδιον, οἱ δὲ γυναικείον αἰδίδιον, οἱ δὲ γυναικείον αἰδίδιον. Ἀρσέφ—μύρτιος τὸ γυναικείον αἰδίδιον, οἱ δὲ γυναικείον αἰδίδιον, οἱ δὲ γυναικείον αἰδίδιον. Plura qui velit. ipsum adeat Suidam. Narrat Plinius aram quandam fuisse myrteam lib. 15. cap. 29. Quin ara fuit vetus Veneri myrtæ, quam nunc Murtiam vocant. Sed cur myrtus sacra Veneri? An quod insigni pulchritudine myrtus? Certè inter cæteras frondes, eximia pulchritudine myrtus. Ideo Catullus in epithal. Iul. & Mall. myrtum floridis ramulis enitere canit.

castigatum: ideoque mulieres myrtum non inferte, sed vinum ei sub lactis appellatione libare. an vero, quod cum ab aliis rebus pura, cum maxime à re Venereâ, sacra ista peragunt? non enim solum maritos, sed omnes in universum mares domo exterminant, cum Deâ sacræ operantur ritibus. Itaque myrtum, ut Veneri sacrum abominantur. Nam quæ hodie Murcia Venus dicitur, ea scilicet olim Myrtia fuit dicta. Historiam de Fauni uxore Lactantius de falsa Rel. libr. I. cap. 22. tradit, quæ & apud alios reperitur. Sed alia fortè de causa, à myrto abstinerunt, quod Baccho temulentia & ebrietatis Deo esset sacra.

Aristoph. optimè in Ranis.

Ἰαχ' ὦ Ἰαχχέ,
Ἐλθέ τὸν δὲ ἀνά λειμῶνα χορεύων,
Ὅσιους ἐς θιασώτας,
Πολύκαρπον ὡρὴ πινέσων
Ἀμφὶ κρατὶ σὺ βρύοντα
Στίφανον μύρτοον.

Iacche, Iacche
Veni per hoc pratium tripudians,
Sacros ad initiantes;
Fructiferam concutiens
Circa caput tuum virentem
Coronam myrtorum.

Baccho cur sacra sit, docet Athenæus libr. 15. quia vini exhalationes arcet & adstringit, ἐν τῷ θιν δὲ εἰς ἡδονὴν τρεφέντες, τὸ μὲν εἰς συμφέρον, & τοῖς ἐκ κίτης ὡρῶσιν ἰλασπόμενος ὁ σέφανος. ὁ αὖτος ὁ μὲν ἡ αὖτος ὁ μὲν ἐπιτερεπὺς ἐφείνισαν. διὰ μυστίνης μὲν σέφανον σέφονται, & τὴν οἶνον ἀναθυμίασιν ἀποκαρσύνουσι, ἐν δὲ ῥόδον ἐχούτῃ πρὸς παρηγερεῖν οὐδὲ τὴν ποσὶν ψύχουσι. At jam inde voluptatibus dediti homines, præter eam vim qua ebrietatis incommodis medetur, & confert huiusmodi corona, oculorum quoque & narium delectationem expetiverunt, ac tum myrteam coronam, quæ adstringit, & vini exhalationes arcet, tum è rosis quæ & gravitatem capitis nonnihil sedat, & æstuantes potione refrigerat, usurparunt. Idem eodem libro. καὶ ὁ φιλονίδης ἡ εἰρηκεὶς ὡς ὁ τῆς μυστίνης σέφανος τὴν ἐκ τῶν οἶνων ἀναθυμίασιν ἀποκαρσύνουσι, καὶ ὁ τῶν ῥόδων ἔχει πρὸς κεφαλῆς πᾶσι πᾶσι καὶ τοῖς καὶ ἐκ τῆς μυστίνης. Verumque id prorsus arbitror à Philonide proditum, è myrto coronam meri vapores prohibere, è rosis autem refrigerare & gravitatem capitis lenire. In convivii myrtus pro lyra circumferebatur. Hesychius. μυστίνης κλάδον ἢ δάφνης ὡρῶσιν πᾶσι μυστίνης ὡς αὐτῆς δίδουσι ὡς καὶ κακεῖναις, ἐκ δὲ ἀδελφῆς ὑπὲρ τοῦ ἀσπὶ ἀντὶ βαρβίλου. Vide quæ capite de lauro dixi. Naucratis quoque corona ex myrto fiebat. Athenæus libr. 15. ὁ μὲν οὖν Πολύκαρμος τὰς οἰκίας καὶ τὴν πύλιν, ἡ ἡρώς μὲν οὖν ἐπὶ ἀδελφῆς εἶναι καὶ κακεῖναις τὴν σέφανον, ἡ ἡρώς ἐκ τῆς μυστίνης, τὴν καὶ ἐπὶ τῶν ῥόδων τὸν ἀνακαρσύνουσι φέρει. Hæc Polycharmus quibus fidem adhibeo, nec ullam aliam putò naucratitem coronam, quam myrteam, adjectis rosis ab Anacreonte gestatam. Naucraticam coronam alii ex myrto, alii ex iampycho, alii ex papyro factam contendebant. De naucratite corona vide cap. de iampycho. & papyro. Lesbios myrti ramulis implexis se coronasse quos hypothymidas vocarunt, auctor Athenæus, φιλήτης δὲ ἐκ τοῖς ἀνέκτασις ὑποθυμιάδας Διοσκίδους φησὶ καλεῖν μυστίνης κλάδον, ὡς δὲ καὶ παλαιὰ ἐκ ἀδελφῆς. Phyletes in Atactis scribit hypothymiades à Lesbiiis vocari myrti ramum, cui violas & flores alios circumplicavit. Idem Athenæus, ὑποθυμίας ἡ ὑποθυμιάδας σέφανος παρὰ Ἀπολλωνίου καὶ Ἰωναν οὗς αὖτε τὸς τετραγύλους ἀνέστηντο: Apud Æolus & Iones hypothymides & hypothymiades corona sunt quibus collum ornat. Nomen hoc acceperunt, quod cerebrum sua fragrantia quasi suffiant & refocillent. Mortuorum busta ac exequias myrto solvisse antiquissimos, auctor est Euripides. In Electra.

Ἀγαμέμνον' δὲ τύμβος ἡ πῦρ ἀντὶ
Οὐ πάποι' οὐ χοῆς οὐδὲ κλῶνα μυστίνης
Ἐλαβέ, πρὸς δὲ χέρας ἀγλαΐσματάων
Agamemnonis tumulus neglectus
Neque bustum neque ramos myrti
Cepit. bonorum rogos terra inculta.

Respondet apud eundem Electra Senex.

Ἦλθον γὰρ αὐτῷ παρὲς τὰ φον πάρεργ' ὁ οὐ
Καὶ παροπείων ἐκλαύσ' ἐρημίας τύχων.
Σπονδὰς τε λύσεις ἄχρον δὲ φέρω ξένοις
Ἐσπείρα, τύμβος δὲ ἀμφὶ θήκη μυστίνης.

Veni ad Agamemnonis sepulchrum obiter
Ac procidens luxi solitudinem nactus
Lybanumque soluco utre quem hospitibus fero
Fudi, sepulchro circumposui myrti ramos.

Plura de myrto dici possunt, & debent, quæ ubi ad Plinium deventum erit adferemus, primum quæ de myrto hoc capite Theophrastus (nam illa quæ sparsim de ea tradit, suo loco expendemus) deinde quæ Dioscorides & quæ Plinius de hac tradit examinabimus. Theophrastus ait Myrtum minime in frigidis durare posse, quod nec in Olympo sit, nec in Ponto; & quidem in Ponto religionis causa ferere conatos esse, sed frustra. cuius religionis gratia, & quam utilitatem præster myrtus, ex iis quæ dicta sunt facile percipiet lector. Frigus perferre posse negat Theophrastus quod ipsa experientia comprobabat. Ideo Ovidius.

Sustineamque coma metuentem frigora myrtum.

Contra tamen Virgilius amare frigora scribit.

— amantes frigora myrtos.

Utrumque Poëtam conciliare student, ac Ovidium de tenellis Virgilium de adultis, loqui ajunt, quia ecloga 7. canit.

— dum teneras defendo à frigore myrtos.

Non nego adultas plantas magis frigus perferre, quam tenellas, sed dico, nec tenella, nec adulta myrtus fert frigora. Pro Virgilio dici potest, quod sit corruptus codex, & scribendum.

— amantes littora myrtos.

Ut idem libr. 4. Georg.

Pallentesque hederae & amantes littora myrtos.

Ovidio littorea dicitur eleg. lib. 1.

Cingere littorea flaventia tempora myrto.

Supra dixi, hanc esse causam cur Veneri sit grata. De myrto aliis in locis plura scribit Theophrastus. Exempli gratia, cur in Ægypto, odorata? cur rorem ferat? aliaque plura de quibus quæ annotata sunt, videat lector. Ad Dioscoridem venio. Hic myrtum dividit in sylvestrem & sativam & in utroque genere albam & nigram dari ait, libr. 1. cap. 133. μυρσίνη ἡ ἡμερῶς αὖτος ὡρὴ τὴν ἰατρικὴν χρῆσιν ἡ μέλαινα τῆς λευκῆς ἀρμολογίᾳ, καὶ ταύτης μέλαινα ἡ ἀρσενική, τὴν μὲν τοὶ καρπὸν ἀποκαρσύνουσι. Myrtus sativa nigra medicinae utilior, quam candida, & in eo ipso genere accommodatior montana, fructum tamen inefficaciorem habet. Myrtus reperitur folio & fructu candidiore & nigriore. Quæri solet, utrum ab arbore, id est ramis, foliisque, an vero à fructu myrtus alba & nigra dicatur? Ovidius de Baccis intelligit.

Myrtea sylva subest bicoloribus obsita baccis.

Horat. libr. 1. Oda 25. ubi virgines similes facit hederae & myrto, fruticibus semper virentibus: anus extinctis floribus mulieres exuccis foliis ac decidentibus, quæ ex arboribus ripæ suæ aditis decidentia, hyemè ingruente volvit Hebrus.

Leta quod pubes hedera virenti
Gaudeat, pulla magis atque myrto,
Aridas frondes hyemis sodalis
deducet Hebro.

Dioscorides ubi myrtum albam vel nigram scribit, id de tota arbore intelligi oportere existimo, idque, quia ait, τὸν μὲν τοὶ καρπὸν ἀποκαρσύνουσι. quod necesse non esset, si de fructu præcedentia intelligi oporteret. Quærit Aristoteles in problematibus sect. 20. quæst. ultima. Cur myrtus nigra folio frequentiore quam alba, ἀλὰ τὴν αἰ μέλαινα μυστίνης πυκνοφυλλώτερον εἶναι τὴν λευκὴν μυστίνης. ἡ δὲ ἀρσενική τὸ γένος: σημεῖον δὲ, ὅτι γίνονται ἐκ τῆς ἀρχῆς, & ἡ κίττις μεταβάλλουσι ὑπὸ τῆς ἐπιμελείας: τὰ δὲ ὕλη πᾶντα πυκνοφυλλώτερα. ἀλὰ τὸ ἡπλοὺς πᾶν τὸ καρπὸν, εἰς τὰ φύλλα καὶ τρεφθὲν τρέφεται. Cur nigrae myrti fronde sunt frequentiore quam alba, an quod nigrae generis sunt magis sylvestris, cuius inditum, quod in agris proveniant (incultis) minimeque ex cultu mutantur. humida autem omnia fronde crebriore conduntur. quod enim minus suos fructus decoquere possunt, idcirco ad frondem alimentum se vertit. Videndum an verum quod scribit Aristoteles. Myrtus Boëtica domestica secunda Clusii folia habet myrti domesticæ similia, id est, lauri tenuifoliae ad arbuti foliorum magnitudinem ferè accedentia, dilutius paulo virentis coloris, sed adeo confertina nascentia, ut pene mutuo sese contingant petioli, duplici interdum ferie, sæpius triplici, cum quintum generis saturatius præ cæteris virens, nequitia tam densis.

nigrum, candidam, conjugulam, fortassis à conjugatis, ex illo Cluacinae genere. Nunc est alia distinctio, sativæ aut sylvestris, & in utraque latifolia. In sylvestri propria oxymyr sine. Sativarum genera topiarii faciunt Tarentinam folio minuto, nostratam patulo, exoticam densissimo, senis foliorum versibus. Hæc non est in usu, ramosa utraque alia. Conjugulam nunc existimo nostratam dici; Myrtus odoratissima est in Ægypto. In antiquo codice scriptum reperio; Cato tria myrti genera prodidit, candidam, nigram, conjugalem. Tria genera esse myrti Cato capite octavo prodidit, ubi tam in antiquissimo, quam recentissime edito codice legitur, myrtum conjugulum & album, & nigrum. Ex quibus illud constare arbitror, lectione quæ in vulgaris codicibus Plinii reperitur, esse veram ac legitimam. Sed utrum Cato scripserit, myrtum nigrum in masculino genere, videant Grammatici. Conjugulam, inquit, Plinius vocari hoc myrti genus à conjugatis, ex illo Cluacinae genere. Malunt alii conjugulam dici, quod opere topiario cum pergulis, & parietibus hortorum elegantissimo spectaculo aptissime conjugatur. Nunc est alia distinctio sativæ aut sylvestris, & in utraque latifolia. A recentioribus plura describuntur myrti genera. I. Myrtus communis Italica, alia est nigra, colore tantum fructus differens. II. Myrtus latifolia Romana; hanc sterilem & fructiferam Bellonius notat. III. Myrtus latifolia Boetica; variat: hæc enim est foliis minoribus, & paulo densioribus; alia majoribus & paulo tenuioribus. IV. Myrtus latifolia Boetica secunda, vel foliis latis confertim nascentibus. V. Myrtus latifolia Belgica, Varietates hujus sex proponit Lobelius. 1. Omnium maxima, laurea dicta, à folio laurino, lauro tino sive regiae simili, sed minori & magis acuto, arrovirente, nigraque bacca. Hæc ea quam Romanam latifoliam vocant. 2. Folia habet paulo minora, supernè item mucronata, & in acutum fastigiata. Et hæc videtur latifolia Boetica prima. 3. Folio est oblongo, supernè latiusculo, cum superiore ferè pari, bacca alba. 4. Exotica myrtus Plinii pluribus foliorum versibus, sive myrtus Mauritanica amatoria Venerique sacra, Arayban Morisco major Hispanicè vocata; foliis non disparibus, sed canulatis, & confertim jucundissimo spectaculo stipatis. (Hæc videtur myrtus angustifolia Boetica. vide Phytopinacem Bauhini.) 5. Vulgaris folia promit paulo minora in angustum desinentia. 6. Inter majores minima est folio oleæ sylvestris, sive oleastris. VI. Myrtus angustifolia Boetica. VII. Myrtus sylvestris, foliis acutissimis. VIII. Myrtus foliis minimis & mucronatis. Hujus & altera species, folio per omnia teneriore, exiliore & angustiore. IX. Myrtus minor vulgaris, quam Tarentinam vocant, à Tarento Apuliæ urbe de qua mox plura. In sylvestri, inquit Plinius, proprie oxymyrrhine est. Hoc excusari non potest. Planè dissimilis oxymyr sine, nec ad myrtum referri debet, aut potest, tota facie diversa planta, nisi quod folia nonnihil myrtum referant. Vide libr. 3. cap. de rusco. Sativorum genera topiarii faciunt, Tarentinam, folio minuto, nostratam patulo, exoticam densissimo, senis foliorum versibus. Hæc corrupta. Quomodo exotica, si nostras, id est, in Italia reperitur? Omnino scribendum ex codice Salmanticæ, ut testatur Pintianus, hexasticham, id est, sex ordinum; quam lectione quod sequitur, senis foliorum versibus, probat. Hexasticham non exoticam, in antiquis archivis reperiri, testis præter Pintianum doctiss. Turnebus. De Ægypti myrto libr. 6. de caus. plant. agit Theophrastus, Plinius; Cato docuit vinum fieri de nigra, siccata usque in ariditatem in umbra, atque ita mulsio indita; si non siccantur, bacce oleum gigni. Postea compertum est ex alba vinum fieri album, duobus sextariis myrti tuse, in vini tribus heminis macerata expressæque. In Salmanticensi codice scriptum est, atque ita in musto indita, quæ lectio Catonis auctoritate munitur, cap. 125. Vinum murteum sic facito. Murteam nigram (vetus codex myrtum nigram) arfacito (vetus codex arefacito, perinde quam sequamur lectionem; nam arfacere & arefacere dicitur, sicut calfacere & calefacere. Vide cap. 69. ubi Cato, postea amurcam eximito, & arfacito. ubi iidem in antiquissimo codice legitur arefacito) in umbra. Vbi jam passa erit, servato ad vindemiâ, in urnam musti contundito murta semiodium, id oblinito. ubi desiverit fervere mustum, murtam eximito. Ex alba myrto vinum fieri, docet Columella lib. 12. cap. 38. sed de vino hoc in notis ad Dioscoridem. Plinius, Folia & per se siccantur in farina ad hulcerum remedia in corpore humano, leniter mordaci pulvere, ac refrigerandis sudoribus. Quin imo oleo quoque (mirum dictu) inest quidam vini sapor, simulque pinguis liquor, præcipua vi ad corrigenda vina, saccis ante persusis. Retinet quippe facem, nec præ-

ter purum liquorem transire patitur, datque se comitem præ-
cipua commendatione liquato. Hæc facilia sunt, quæ se-
quuntur paulo difficiliora. *Virgæ quoque ejus gestatæ ma-
nu, viatori profunt in longo itinere pediti. Quin & virgæ
anuli expertes ferri inguinum tumori medentur. Doctiss.
Turnebus in antiquissimis sanctuariis reperit, quin &
virgæ jaculi. Fortasse quod è myrto jacula interdum fie-
bant, quorum hastile virgam vocat, virgæ autem illæ,
quæ nondum spiculatæ ferro fuerant, tumentibus me-
deri censebantur inguinibus. Virgil. 3. Æneid. ubi tela
quibus confixus est Polydorus facit myrtea. Nam pri-
mum dicit.*

Forte fuit juxta tumulus, quo cornea summo,
Virgulta, & densis hastilibus horrida myrtus.

Paulo post addit.

— Hic confixum ferrea textit,
Telorum seges, & jaculis increvit acutis.

Quibus verbis liquido constat tela fuisse myrtea. Ali-
bi valida hastilia myrto tribuit. Lib. 2. Georgiarum.

*Viminibus salices fecundæ, frondibus ulmi,
At myrtus validis hastilibus.*

Cassianus Bassus libr. II. cap. 8. difertè tradit, myr-
tum conficiendis sagittis aptam esse. *χαίρει δὲ τῇ συνεχῶς*
καταχρησθῆναι (*κατακαταχρησθῆναι* MS. & interpres) *καὶ τὴν αὐτὴν ἀρ-*
θρὴν εἰς τὸ ἐκτελεῖν, ὥστε τὰ πηκτὰ σκευῆ, καὶ τὰ ἀνθρώπινα ἐ-
πιτηδεύειν ἔχει. Gaudet autem assidua circumputatione, &
evadit illa rectum in altum excitatum ac exurgens, & tum
ad textilia vasa, tum ad jacula ac spicula aptitudinem habet.
E Virgilio colligere licet, baculum pastorem fuisse myrteum,
quod fuit inter bellica gestamina Camillæ.

7. Æneid.

Et pastorem præfixa cuspidē myrtum.

Pergit Plinius. Bellicis quoque se rebus inseruit: triumphansque de Sabinis Posthumius Tubertus in consulari (qui primus omnium ovans urbem ingressus est, quoniam rem leviter sine cruore gesserat) myrto Veneris victricis coronatus incescit, optabilemque etiam arborem hostibus fecit. Hæc postea ovantium fuit corona, excepto M. Crasso, qui de fugitivis & Spartaco laurea coronatus incescit. Massurius auctor est, curru quoque triumphantes myrtea corona usos. L. Piso tradit, Papyrium Massonem, qui primus in monte Albano triumphavit de Corsis, myrto coronatum ludos Cirenenses spectare solitum. Avus maternus, Africani sequentis hic fuit. Marcus Valerius duabus coronis utebatur, laurea & myrtea, qui hoc voverat. Hæc Plinius. Apud Pindarum antiquissimum Poëtam victores Alcatheois myrto coronatos canit.

	αι-	Co-
λίκων τῷ πῖς αἱβρὲν (δρῶ taneorū itaq; aliquis splendidū ἀμφὶ παγκρατίου Κλεάν- ob pancratium Cleandro πλεκέτω μυρσίνας neciat myrti ἐξέφανον. ἐπεί νιν Ἄλ- coronam. siquidem eum Al- καθοῖον τ' ἀγῶν σὺν τύχῃ cathoi; certamen cū felicitate, ἐν Ἐπιδάυρῳ τε νεό- inque Epidauro juven- τας πρὶν ἔδεκτο: τὸν αἰνεῖν tus antea excepit; quē laudādū ἀγαθὸν παρέχει. strenuo praebet.		

Ob has aliasque causas roboris symbolum fingitur myrtus. Ipse Hercules, ob robur & fortitudinem inter Deos relatus, incedit coronatus ramis myrti.

Eurip. Alcest. act. 4.

Στίφει δὲ πρῶτα μυρσίνοις κλάδοις
Ἄμουσ' ὑλακτῶν.

*Evincitque caput ramis myrteis
Absurda latrans.*

Ad imitationem Herculis, alii viri fortes, caput my-
to cinxerunt.

Eurip. Elect. act. 4.

Ἐνθ' ὡς ὁ κλεινὸς τῶν Μυκηναίων ἀναξ:
Κυρεῖ δὲ κήποις ἐν κατὰρρύτοις βεβῶς,
Δρέπων πρεΐνης μυρσίνης κάρα πλόκου.

*Illic superbis Mycenorum rex
Forte autem irriguis hortis inambulans,
Carpit tenera myrti ferta capiti.*

reliquo vestitu coriaceo utuntur; cibantur vero non iis quæ cupiunt, sed iis quæ suppetunt; regionem asperam incolunt : vinum, per Iovem, non bibunt. Nec ficis nec aliis cibus lautis vescuntur. Nec negligendum quod tradit ex Polybio Athenæus Πολυβίος δὲ ὁ Μεγαλοπολίτης ἐν τῇ δωδεκήτη τῶν ἱστορίων Φησὶ ὅτι Περσεύς πατὴρ, ὅτε πλὴν Ἀσίαν κατέπερεχε, δούρων τετραφῶν τοῖς στρατιώταις ὡς καὶ Μαγνήτων, ἐπὶ οἷτον σὺν εὐχρῶν συγγέλατος. διὰ καὶ Μυοῦντι καλεῖσθαι, τοῖς Μαγνησι ἐκαλεῖσθαι τὸ χροῖον ἀντὶ τῶν συκῶν. Polybius Megalopolites libro duodecimo narrat. Philippum Persei patrem, cum incursionibus Asiam vastaret, commensus inopia, quia frumentum deesset, in cibaria militum, à Magnesis ficis accepisse, ideoque positum Myunte, pro datis ficis eum locum tribuisse Magnesiis. Artaxerxes Mnemon junioris Cyri frater, in fuga apparatu ejus direpto, cū caricis vesceretur exclamavit, dicens Cujusmodi voluptatis expertem me regalis fecerat affluentia! Calendis Januarijs caricas, cariotidas, & mella, tum Deo, tum amicis veteres elargiri solebant, ut dulces anni dies à dulcibus auspiciarentur. Fuit ficus excidii Carthaginis causa, uti refert lib. xv. Cap. xviij Plinius. Sed à Catone appellata jam tum Africana, admonet & Africa, ad ingens documentum uso eo pomò. Namque perniciosi odio Carthaginis flagrans, nepotumque securitatis anxius, cum clamaret omnis senatus (ita antiquus Codex) Carthaginem delendam, (Contra Scipio Nasica servandam Carthaginem defendebat, ne urbis æmulæ metu deleto luxuria Romana fortitudo inciperet : Lacedæmonii aliquando cum vi urbem munitam invasissent, Ephori qui nossent, quantum militaris disciplina periculo illius & pugnis continuis custodita, nusquam esset dilapsa, non quidem victoria inflari ceperunt, ut fieri solet, sed dicere identidem non erubuerunt, ὄψεσθαι τὸ πάλαισμα τῶν νέων deperdita esse juvenutis lucta , ratione addita quod hostes non haberet, rursus, jurante rege urbem quandam, quæ multas molestias Lacedæmonis dederat, se solo equaturum, nullo modo concesserunt iidem Ephori , quod metuebant subversam iri τὴν ἀρόνην τῶν νέων juvenutis cotem, id est, robur & fortitudinem. Cæterū senatus Romanus nec Catonis, nec Scipionis sententiam probavit, mediam quippe, ut refert Florus, tenuit, ut urbs tantum loco moveretur, quod nihil æquè magnificum ac splendidum videretur, quam superesse Carthaginem, sed non formidabilem) Pergit Plin. attulit quodam die in curiam præcocem ex ea provincia ficum, ostendensque patribus , interrogo vos, inquit , quando hoc pomum demptum (forte decerpturn scribendum) putetis ex arbore ? Cum inter omnes recentem esse constaret, atqui tertium inquit ante diem scitote decerpturn Carthagine, tam prope a muris habemus hostem, Statimque sumptum est Punicum bellum tertium quo Carthago deleta est ; quanquam Catone anno sequente rapto. Quid primum in eo miremur; curam ingenii : an occasione fortuitam ce-meritatemque cursus, an vehementia viri (doctissimi hæc illo ordine & aliter scribenda existimant. Quid primum in eo miremur; curam geruli, celeritatemque cursus? an occasionem fortuitam? an vehementia viri? hæc quanquam satis probata & idonea lectio, tamen, cum nulla detur ratio, cur vulgata reiicitur, causam habeo nullam cur potiore hanc habeā) Supra omnia quiddam est, (vox quiddā vide an deleas, in neutro manuscripto, ut monet, Pintianus, habetur) quo nihil equidē duco mirabilius, tantā illā urbem, & de terrarū orbe per Cxx annos emulam, unius homini argumento everfam, quod non Trebia, aut Trasymenus, non Canne busto insignes Romani nominis perficere potuerunt castra Punica ad tertium lapidem vallata, portaque colina adequitans ipse Annibal. Tanto propius Carthaginem pomo Cato admovit. Fuit ficus symbolum vitæ purioris. Athenæus lib. 3. ἡ συνήθεια φιλοῖν ἡμεῶν & καλλιέργει (forte καλλιεργεῖν vel καλλιέργεισιν ut aliis placet legendum) βίων τοῖς αἰσθητοῖς ἐγένετο. ὃ γὰρ οὗτο τοῦτο ἐκ τοῦ καλεῖν τοὺς Ἀθηναίους ἑαυτὸν συγκλῆναι τὸ ποτίζεσθαι καὶ περὶ αὐτῶν εὐεχθεῖν. τὸ δὲ ἀπ' αὐτῆς κακότητος ἤκητοισιν, Αἰδὸς τὸ πρῶτον εὐεχθῆναι τῆς ἡμετέρας τετραφῶς. Ficus, amici viri, mortalilibus purioris vitæ magistra fuit , vel hoc argumento, quod locum ubi primum arbor hæc reperta est, sacram ficum Atheniensēs vocaverūt, ipsiusque fructū ἡγητορίαν, id est, unitioris, & cultioris vitæ ducē, quod ante mitiores cibos omnes invenirent fuerit. In excusis Athenæi codicibus non ἡγητορίαν sed ἡγητορίαν, scriptum est, cum apud Suidam ἡγητορία legatur ἡγητορες, ἡγημάνες καὶ ἡγητορία, ἡ ἡγεμονία. λέγει δὲ καὶ ὁ Ψάλλας ἡγητορία τὸ συγκλῆναι ἢ παλάστη. παλάστη γὰρ λέγεται ἡ μάχη τῶν συγκλῶν. In Hefychii quibusdam codicibus ἡγητορία. in aliis ἡγητορία scriptum reperio. Doctiss. viri ἡγητορίαν scribendum docent. Apud Atticos idcirco vetitum erat sic ficus vitæ caricas exportare, & qui ficus furto abstinisset, per hoc φάντα dicebantur. ἵστος ἐν τοῖς Ἀπικίοις οὐδ' ἐξωμάθει φησι τῆς Ἀπικίης τὰς ἀπ' αὐτῶν ζινομένας ἔχοντας ἵνα μόνον ἀπαλλάσσεν οἱ κητοὶ κηδύν-

τες καὶ ἐπὶ ποταμοῖς ἐμφανίζοντο Ἀγχαλπίοντες, οἱ τοὺς αὐτοὺς κερύοντες
 τοῖς δικασταῖς, ὁμολῆσαν τότε πᾶσι συκοφάντας. *Ister in Atti-*
cis prodidit, vetitum fuisse caricas exportare in Atticana-
scentes, his indigenæ ut soli fruerentur; cum vero multi fur-
tivè avehere deprehenderentur, delatores qui apud iudices
illos accusarent vocatos fuisse principio fycophantas. Alia
tamen videtur Alexidis Poëtæ de fycophantis sententiâ.

Ὁ σὺκοφάντης οἱ δικάίως τοῦνομα
 Ἐν τοῖσι μοχθηροῖσιν ἐστὶ κακίστην.
 Ἔδει γὰρ ὅστις χρεὼς ἔω, ἡδύτ' ἀνὴρ,
 Τὰ σὺκα παρῆλθεντα δηλοῦν τὴν τροπὴν.
 Νυνὶ δ' ἐπὶ μοχθηρὸν ἡδὺ παρῆλθεν
 Ἀπερεῖν πεποίκε, διὰ τί πῦθ' οὕτως ἔχει.

*Sycophantæ nomen immerito
Viris improbis est tributum;
Nam qui foret bonus, & urbanus, is debuit
Indicari sicibus, & mōres approbare & suos.
Nunc autem flagitiosos, cum sic nominent,
Dubitare id cogit, cur id factum sit.*

† quæ con-
tra legum
auctoritatē
clanculum
asporta-
bantur.
‡ suam fidē,
probitatē,
integritatē.

Quo respexerit Alexis, ex Philomnesto, facile cognosci potest. Φιλόμενης ὁ δ' ἐν τῇ αὐτῇ τῶν ἐν Ῥόδῳ Σμινθίαν φησίν, ἐπὶ καὶ οὗ συκοφάντης ἀνέστηεν ἀποσηγορεύσει, διὰ τὸ εἶναι τότε τὰ ἐπιζήμια, ἔ πας εἰς φόρος, σὺγχην, καὶ οἶνον, καὶ ἑλασιον, ἀφ' ᾧ τὰ κρηναὶ διακρύβω καὶ τοὺς πούτα περὶ φύδας, καὶ εἰς φαίνοντας ἐγκλίωται, ὡς ἔοικε, συκοφάντης, ἀειδύμοι τοὺς ἀξιολογούμετους τῶν πολιτῶν. Philomnestus libro de Sminthis Rhodiis scribit sycophantam inde nuncupatum fuisse, quod illis temporibus & ficuum mercatura, vini, olei, tributa colligerentur ac portoria, & mulctarentur, qui ea non solvissent, è quibus in administratione republicæ sumptus fieret : itaque coactores qui exigenter, & eorum proventum fisci rationibus ostenderent, ut credibile est, appellatos fuisse sycophantas, ad idque munus delektor fuisse cives spectatissimos, atque optima fidei. Alexis ergo cum ait, immerito sycophantæ nomen improbis tributum, eo respicit, quod sycophantæ ab antiquis dicebantur viri spectatissimi, atque integerrimi, qui portorium, quod proficubus solvebatur, exirent, cum recentiores qui ficum furtim auferret sycophantam vocarent. Hæc de inventione & dignitate. etymon expendamus. Apud Athenæum legitur Græcis συκῶν, dici a Syceä uno ex Titanibus, αὐτοῖς δὲ τῆς ἀποσηγορίας τῶν συκῶν λέγειν Τρύφαν ἐν διουπόφυτον ἱσορίαν, Δωριανά φησιν ἐν γεωργικῇ ἱστορίῃ, Συκεῖαν ἕνα πνῶ τῶν Τιτανίων διακράδρον ὑπὸ Διὸς τιμὴ μετέδοξεν γῆν ὑποδείκναι, & αὐτοῖς αὐτῷ εἰς ἀγαγεῖν τὸ παιδί, ἀφ' οὗ καὶ Συκεῖαν πόλιν εἶναι ἐν Κιλικίᾳ. Tripho secundo libro historiae plantarum, de συκῶν, id est, ficuum appellatione differens, inquit, Dorionem in Georgico narrare, Syceam unum ex Titanibus terræ filium, insequente Iove exceptum à matre fuisse, eamque gnato arborem emisisse, cujus fructu oblectaretur, & aleretur, præterea ab illo Titane nominatam Siceam fuisse Ciciā quandam civitatem. Φερικῶν δὲ ὁ Ἐποποιός, Ἑρακλεώτης, δὲ γένος, δὲ τὸ Συκεῖς τῆς ὀξύλου ἵστατος ἀποσηγορεύσει. ἔξωλον γδ' Ὀξείον Ἀμαδρυάδι τῇ αὐτῇ φημιγέντας μετ' ἄλλων γνήσιον Καρύων, Βάλανον, Κοφίνιον, Ὄριον, Αἰγίον, Πελίαν, Ἀμπέλον Σύκλον & ταύτας Ἀμαδρυάδας νόμφας καλεῖσθαι, & ἀπ' αὐτῶν πολλαὶ τὰ διδάσκει ἀποσηγορεύσεις, ὅτι ἐν Ἱπποκρίτῳ φαίνει. συκῶν μέλαιναν ἀμπέλον κασιγνήτην. At Phœnicicus Epicus, (Hexametrorum carminum scriptor) Poëta, Heracleotes genere, appellatam fuisse tradit à Syce Oxylī filia. Oxylum enim Oriæ filium concubitu Hamadryadas sororis genuisse Nucem, Glandē (interpretēs διδς βάλανον, legisse videtur ; vertit enim, juglandem. At καλέων Latinis juglans, διδς βάλανος castanea, vel avellana, vide quæ cap. de juglande, avellana & castanea dicta sunt) Cornum, Oxyam (Græcus codex ὀρίαν quod corruptum non nego ; oxya βαλάνου genus, scribo ῥόϊον, punicam, quod proxime ad vulgatam accedit lectio-nem, de punicæ ortu quæ fabulantur Poëtæ, vide cap. de malo granati) Ægiron (verte populum nigram) Vltum, Vitē, Ficū, quas Hamadryadas omnes vocarunt, illarumque nomine multas arbores vocatas fuisse, ac ideo Hipponactem dixisse, Nigram ficum vitis sororem. Medicorum filiū ex auctoritate Demetrii cujus verba citantur ab Athenæo libr. 3. σύκλον, dictam esse scribunt, ωξυλόν τὸ συνέδος καὶ κύειν, cum Athenæus non σῆχον sed σῆκον inde nomen accepisse tradat, ut ii norunt, qui Athenæi scripta legerunt : Verba Athenæi : ὠνομάζεθαι δὲ σκυούς φησι Δημήτριος ὁ Ἰξίων ἐν ἀρχαίᾳ ἐτυμολογιαρχίᾳ, δὲ τὸ συνέδος καὶ κύειν, ὁρμητικὸν γδ' ἀρχαίον. Demetrius Ixion libro primo etymologiarum scribit, σκυοὺς, id est, cucumeres dictos fuisse à verbo σῦσαι, quod concitari significat, & κύειν, quod est vel osculari, vel

utere

πτερο

utero gerere, quoniam eo cibo Venus accenditur. De cucumeribus agere Athenæum probatione non indiget; quippe quæ præcedunt, & sequuntur ad cucumeres pertinent, nec de alia planta, quam cucumere intelligi possunt. Objiciet quis, cucumeres, ut docet Dalenus multis in locis, Venerem inhibere, quod ipse Athenæus ex auctoritate Diphili Siphniæ testatur, Δίφιλος δὲ φησιν, ὁ σικυὸς φυκοπικρὸς ὑπάρχειν — ἀφ' ὧν διδάσκοντες ἐφικνύμεθα. Diphilus tradit cucumerem vi quidem refrigerandi præditum Venerem cohibere. Quomodo igitur quod Venerem concitet cucumer dici potest σικυὸν? Andicendum, per antiphrasim nomen hoc impositum, quod minimè Venerem stimulet, sed adverteretur? An vero codex Athenæi corruptus? Postremum omnino verum, scribendum σικυὸς δὲ σὺν ὁδῷ καὶ κίειν, a movendo & progrediendo, quod cucumeres facere, nemo botanicorum ignorat. Hanc lectionem probat Eustathius lib. 5. Iliad. οὐκ ἔστιν ὁδὸς ἢ γὰρ ὁρμῆς καὶ κίειν ἢ σικυή. καὶ οὐκ τῶν ἀνθρώπων δὲ καὶ τῶν παλαιῶν καὶ ὁ σικυὸς κατὰ μεταφυσικὴν ἢ τρεῖς πηλὸν διχρόνους. Ficum σικυή & cucumerem σικυὸν dictum tradit a movendo & progrediendo, quod fico non satis convenit: hæc enim tarde crescit & movetur. An vero nomen hoc impositum, quod ὀλύνους, sive fructus rudimentum, cum impetu quodam repente expellat? An vero quod, aut equam folia medio vere promit, novum germine prius vi quadam celeriter emittat? Certè cum impetu quoddam hoc expellitur, brevique suum incrementum capit. Arbor Græcis σύκη & σικυή, fructus σύκων. Suidas σύκη τὸ δένδρον καὶ καὶ σικυή, σύκων δὲ ὁ καρπός. σικυή vox plura apud Græcos denotat; arborem notissimam ficum; per contractionem σικυή morum significare capite de moro dicam; ut Latinis ficus fructus est & morbus, ita Græcis σύκων morbum vocant & fructum. Sed alius morbus a Latinis ficus, alius a Græcis σύκων dictus. Galenus in linguis σύκη ἐπικρατέστερος σπερματικῆς ἐν τοῖς πᾶσι βλαστάρων τόποις γινώσκουσιν, carnosas quasdam eminentias in palpebrarum locis obortas. Hunc morbum exactius describit Ægineta lib. 8. cap. 3. σύκη δὲ ἀμφοτέρωσι βλαστῆμασι ἐκκαθάσθαι, σπερματικῆς, ὑπόσκληρος, σφαιρική, δις δὲ σπερματικῆς καὶ ὀδοντῆς. φύεται ἢ τὰν τῶν μὲν παλαιοῦν ἐν καφάλλῃ καὶ τῶν ἀπὸ σάκων. Ficus nominant eruptiones ulcerum modo rotundas, cum duritie quadam tubentes, quas dolor etiam comitatur. Fit vero hoc malum plurima ex parte in capite, nascitur tamen & in reliquo corpore. Contrarium docet Scholiastes Aristophanis, Pollucis, & Hesychii, σύκων, inquit, εἶδος παθήματος αἰεὶ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ οὐκ ἐν ἄλλῳ πρὶν μὲν ἢ σάκων φερόμενον ὁ φασὶν ἰδιωτικῶς σικυήμεινον Affectus genus est, quod semper in oculis, neque in alia corporis parte nascitur, quod vulgo σικυήμεινον vocant. Eadem Pollucis sententia, idem Hesychius apud quem σύκη non σύκων legitur. σύκη τὸ ἐπὶ τοῖς βλαστάρων νόσημα ὃ πρὶν σάκων. An apud Hesychium scribendum σύκων τὸ ἐπὶ τοῖς videant Grammatici. Aristophanis Scholiastes, Hesychii & Pollucis iudicium de morbo σύκων probare videtur Galenus, verbis supra citatis. Ficus Latinis tria hæc significat, fructum notissimum, arborem, & ulcus quoddam in pilosis nascens locis. Pro hac significationum varietate diversa habet genera, & declinationes, quod ridere videtur lepidissimus Martialis.

Cum dixi ficus, rides quasi barbara verba,
Et dici ficos Cæciliane jubes.
Dicemus ficus quas scimus in arbore nasci,
Dicemus ficos Cæciliane tuos.

Cæterum tanta apud veteres fuit ficus in æstimatione, ut omnibus ejus partibus peculiare quoddam nomen dederint. Immatura ficus Græcis ὀλύνους & κίειν dicitur, de quibus vocibus supra lib. 2. & tertio abunde egimus. Dicitur etiam κέκκυξ. Scholiastes Nicandri in Theriacis. κέκκυξ ἢ τοῦς ὀλύνους ἀπὸ τῶν φαίνοντων καὶ τὰς αἰματὶς κέκκυξ. Coccycas grossos vocat, quod simul cum ave coccycæ vernæ tempore appareant. Latini immaturam ficum grossum vocant. Ficos maturitatis fallam speciem præferentes φήληκα vocarunt Græci, comment. Aristophanis ad hunc versum in pace. τὸν δὲ φήληκα ὅρῳν οἰδαίνοντες εἶδ' ὅπου πρὶν ἢ πέπων, ἰδίῳ καὶ πέπων. Ad hunc locum Scholiastes. ὁ ἡδὲ σικυή καὶ πέπων ὁ δὲ πρὶν πέπων ἔχων, αὐτὸς ἢ ὦν, Pollux lib. 6. cap. 11. non tantum immaturas ficus φήληκας sed οἰκιστὸς vocari tradit. τὰ ἢ οὐπω πέπων τῶν σύκων, οἰκιστὸς καλοῦνται τὸν δὲ ἰσχυρὸν καὶ φήληκας τὸν δὲ Ἀθηναίους φήληκας dicuntur quæ maturitatem mentiuntur, ἀφ' ὧν decipere, quod immaturæ existentes, oculis imponant, præbita maturitatis specie. Suidas φήληκα ὁ ἀπατεῖν, ὁ δὲ μὴ σικυή. impostor fici quæ immatura. Ficus quæ maturitatem adepta est, κόλυτρον, Eustathio & Athenæo lib. 3. dicitur. Φηλήμει δὲ ἐν Ἀττικῇ λέξις καλεῖται φησι πρὸς σύκα βασιλεῖα, αἶψ' ὦν καλεῖται ἐπὶ τῶν βασιλίδας ἰσχυρῶς, αὐτοῖς τῶν ὅτι καλὸν καλεῖται τὰ πέπων

σύκα. Philemon in Atticis vocabulis, quasdam ficus regias vocari tradit, & ab illis regias caricas nominatas fuisse, huic idem narrationi addidit maturas ficus vocari colytra. Dalecampius in annotationibus dubitat an κολυτρά, id est, leves, legendum sit, sunt enim maturæ ficus immaturæ se ipsis leviores. Siccatus ficus leviores concedo, at recentes, & adhuc in arbore immaturas leviores esse nego, in promptu ratio, quod succo scatant optimè concocto. apud Suidam legitur, κολυτράν εἶδος φησι, quod de matura ficu intelligi nequit. Siccata ficus ἰσχυρὸς dicitur. De hoc e-tymo videamus. ἰσχυρὸς dicitur, quasi ἰσχυρὸς ab ἰσχυρῶς, arefactum, siccatum esse. Aristophanis Scholiastes, φησὶ δὲ ἰσχυρὸς ἐπὶ τῶν εἰς ἐρεσσίαν ἰσχυρῶν, ἐπὶ δὲ τῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρὸς καλεῖται. (idem Suidas, sed apud eundem, ἀπὸ ἰσχυρῶς ἰσχυρῶν legitur.) Phibalis fici genus aptum ad exsiccandum, etenim ἰσχυρὸς ab ἰσχυρῶς exsiccari dicitur. ἰσχυρὸς, igitur ficus sicca. Malunt alii, ἰσχυρὸς τὸν δὲ ἰσχυρὸν dici, quod ulterius fici autumnali tempore prohibeatur augmentum, hi ita distinguunt, ut primum sit ὀλύνους, mox φήληκα, deinde σύκων, postremo ἰσχυρὸς. Hæc opinio Suidæ nititur auctoritate. ἰσχυρὸς, ἰσχυρὸς πρὸς οὐκ ἐπὶ τῶν πρὶν ἢ δὲ φησὶ τῶν κολυτρά. Φησὶ τῶν Ἀθηναίων, ἰσχυρὸν τῶν ἰσχυρῶν. ἢ ἐπὶ τῶν κολυτρά τῶν αὐτῶν βαίνει, αὐτῶν γὰρ ὀλύνους, εἶς φησὶ (male φησὶ scriptum habetur) εἶς σύκων, (ita legendum, male σύκα) εἶς ἰσχυρὸς. ἰσχυρὸν ποιοῦσιν τῶν αὐτῶν. πάντα δὲ τὰ τρεῖς ἰσχυρὸς καλεῖται. ἰσχυρὸς ergo ficus sicca & quæcunque bellaria denotat, quod satis apertè geponicῶν docet auctor lib. 10. cap. 54. ὅτι τὸ ἐρεσσίαν καὶ τὰς καλοῦσιν ἰσχυρῶς ἀπὸ πρὶν ἀφαινοῦν. ut aridi fici fructus qui ἰσχυρὸς Græcè vocantur imputridi permaneant. Pollux non tantum ἰσχυρὸς, sed καὶ τῶν vocari tradit a Poëtis. ἰσχυρὸς παλαιῶν, ἰσχυρὸς ἰσχυρῶς. ἰσχυρὸς ἀρχαῖα καὶ ἐρεσσίαν, πτωχὸν δὲ καλεῖται καὶ ἰσχυρὸς καὶ τῶν λήγουσιν. ἰσχυρὸς massa ficuum (massam ficuum in modum laterum figurabant, & ut diu illæsa permaneret calcabatur & compingebatur) ἰσχυρὸς, id est, ficus novella viridis (an ergo ἰσχυρὸς ficus perquam matura, & siccata.) Vetus sicca, sale condita, Comici copten vocant. Significat præterea ἰσχυρὸς ἄμων herbam de qua lib. 4. Theophrast. ficus siccata Latinis carica dicitur. Glossæ ἰσχυρὸς carica. Plinio tamen carica fici genus, lib. 15. cap. 19. Ex hoc genere sunt, ut diximus cottana & carica &c. Vide quæ inferius, ubi de generibus nobis fermo, dicuntur: Dicebatur eadem ficca. Plin. lib. 23. cap. 7. sicca fici stomachum ledunt, &c. Recentes vero pingues vocabantur. Idem Plin. loco citato, Carcinomati, si sine ulcere est, quam pinguisimam ficum imponi pene singulare remediū est.

Horat. lib. 2. cap. 8.

Pinguibus & fici pastum jecur anseris albi.

Jecur auferis fici pastum, quod σικυήν a Græcis, siccatum a Latinis vocatur, olim in deliciis fuit. Novella ficus σικυή vocatur, quamquam alii novellam ficum sic appellare maluerunt Pollux lib. 1. αἱ μὲν τῶν κολυτρά σικυή καλεῖται, ἵνα εἴ τις πλείους οὕτως καλεῖται. Fici umbilicum Attici ὀμφαλὸν vocant, Pollux lib. 2. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καὶ τῶν σικυῶν πυθμὶνα ὀμφαλὸν ὀνομάζουσι. Examinandum Nicandri carmen.

Τὸ καὶ ὀμφαλὸν τερπνὸν ἐν νέκταρ μίξας
Σύκων ἀναισθητὸν ἄλγος πρὶν ὀμφαλὸν εἶναι.

Quæri solet, cur πρὶν ὀμφαλὸν dixerit Poeta. non audiendi qui umbilicofam vel umbilico similem portionem interpretantur. An itaque, ὀμφαλὸν πρὶν, dixit portionem quæ ex ficibus fit umbilico præditis. Rimas enim ficus inferne habet (loquor de exsiccatis) instar umbilici, per quas liquor ipsorum effluxit. an ὀμφαλὸν σικυή dixit, nutrantem, alentem, quia omnes in utero materno infantes per umbilicum alimentum accipiunt atque respirant? Utramque sententiam defendit uterque Nicandri Scholiastes, sed primus priorem, posteriorem alter. ὀμφαλὸν σικυῶν δὲ ἢ τῶν τῶν ὀμφαλῶν αὐτοῖς αἰσθητὸν, ἢ τῶν ἐν σίκων τῶν ὀμφαλῶν ἔχοντων, τὸ γὰρ σικυή καὶ τῶν ὀμφαλῶν, δὲ καὶ ὀμφαλὸν δὲ οὐκ ἔστιν αὐτῶν καὶ, hæc prior Scholiastes, alter. ἢ ὀμφαλὸν σικυῶν τῶν τερπνῶν καὶ τῶν ὀμφαλῶν. βρώσις γὰρ ὁ ὀμφαλὸς, ἐπὶ δὲ αὐτῶν τῶν ὀμφαλῶν πάντα τῶν τερπνῶν δίδεται, καὶ ἀναπνέει, & σικυή καλεῖται καὶ τῶν τερπνῶν τῶν ὀμφαλῶν, ἵνα μὴ δαμάσκηται. Quæri etiam potest, cur τερπνὸν dixerit? Refert Scholiastes duplicem circumferri lectionem τερπνὸν & τερπνόν. Si priorem, sive vulgatam sequamur lectionem, versus citati, in hunc interpretandi sensum. Cape ficuum arefactum ac umbilicum referentium (nutricantium) cui tria folia sunt, summos coliculos, ac vino misce ac pro portione assume. (de voce τερπνόν alibi abunde egi) Altera si magis arideat lectio; Verte, bonæ ficus arefactæ umbilicum referentis,

referentis, vel bene alentis portionem vino trium annorum misce. Scholiaſtes. *τριπλή* οἶνος *τριπύλον*, τὸ ἐν σὺκκῳ σχιζομένῳ εἰς τρία πέταλα· καὶ τὸ σὺκκον *ξηραίνοντα*, εἰς τρία σκίζον. ἢ ὅτι καὶ φύλλα τῆς σὺκκῆς εἰς τρία ἔχουσιν. *Tripete* quasi trifoliatum, ex ficibus scissum in tria folia. ficus enim arefacta in tres partes scinditur, vel quia fici folia in tres partes scissa. Posteriorem sententiam etiam alter probat Scholiaſtes. *τριπλή* δὲ *τριπύλον* ὅτι καὶ φύλλα τῆς σὺκκῆς εἰς τρία ἔχουσιν. An ergo Nicander Antiochicam intelligit ficum, quam *τριπύλον* vocari tradit Strabo libr. 15. *ωλέσθην* δὲ *Φέρε* τὸν *καυμίνον*· *Αντοχικὸν* ἴσχυα. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ *τριπύλον* ὀνομάζουσι. Grana fici *καρχαμίδας* dicunt. Hefychius, *καρχαμίδας* τὸ ἐν τῇ σὺκκῳ περιεμμένον. *Cenchramis* semen parvum intus in fico contentum. *Καρχαμίδας* à milii quadam similitudine, quod refert fici granum. Plinius frumentum vocat libr. 15. cap. 19. *Ficis* mollis omnibus tactus: maturis frumenta intus, succus matureſcentibus lactis, percoctis mellis. libr. 13. cap. 7. grana interiora vocat. id ipsum ficus est prædulcis sine granis interioribus. Grana hæc à Belgis *lupſen*, hoc est, pediculi vocantur, à sonitu pediculus, dum necantur, imitante. Lac fici *ἰπὸς* dicitur de hac voce libr. 6. hist. c. 3. plura dicenda. Apud auctorem anonymum de vita Alexandri, fici lac, *τακκή* σὺκκῆς dicitur. Folliculos glumas vocant à *glubendo*. Fici folium Græcis *ἥριον* dicitur. Hefychius, *ἥριον* φύλλον σὺκκῆς, ἢ ἀμπέλους, καὶ τὸ ἐν αὐτῇς *δεσμούμενα* βεβαίως. *Thria*, fici vitisque folia, cibosque in ipsis contentos, significat. *ἥριον* appellatur, uti auctor etymologiae docet, *ἄλφ* τὸ περιμερὲς εἶναι, quod in tres dividitur partes. Malunt alii à scabritie nomen hoc impositum, quam sententiam probat libr. 5. sympos. quæst. 8. *Plutarchus*, τὸ *ἥριον* καὶ τὸ φύλλον *ἄλφ* τὸν *τραχύτητα* ἥριον ὀνομάζουσι, sed *ἥριον* non tantum fici, vitisque folium denotat, sed quodvis folium. Apud Nicandrum in *Alex.* legitur.

Πολλάκι δ' ἡμιδαὲς χειρὸς βάρους αἰνυσοῦ *θρίων*
Παῦροι χαμαίπυθον.

Scholiaſtes, *θρία* δὲ ἰδὲως *ῥῖον* τὰ φύλλα τῆς σὺκκῆς ὡς περὶ οἶνα· καὶ τὰς ἀμπέλους. καὶ δὲ τῆς χαμαίπυθου *θρίων*, &c. Haber & alias significaciones vox *θρίων*. significat enim libi genus, aliaque edulia à ficibus confecta. Sed proprie, ut dixi, fici folium sic vocatur ab asperitate. Hinc adagium, *τὸ θρίον τὸ ἔχον*, *ficulneo folio anguillam tenes*. Anguilla enim piscis lubrica in fici folio propter asperitatem contineri potest. Adagium de eo dicitur qui fugax & lubricus, arctiore modo teneretur, quam possit elabi. Scholiaſti Theocryti alterum tamen etymon placet. *θρίων* καὶ *θρία* τὸ τῆς σὺκκῆς φύλλον. *θρία* τὸ εἰς τρία διεσχιζόμενον εἶναι τριὸν & *θρία*. Et hæc de nominibus ficus, & quomodo singulæ ejus partes vocantur. Quæ de ficu sparsim tradit Theophrastus hoc capite non examinabuntur, cum id suo loco, ubi de ficu loquitur Theophrastus, factum sit. Ficuum genera Theophrastus, Dioscorides, Galenus, & veteres omnes fecere duo, urbanum & sylvestre. Ficus sylvestris ἀγρία σὺκκῆ dicitur Dioscoridi. Athenæus libr. 3. Fici immaturæ arborem *ἔρινον*, accentu in ultima, vocari scribit, fructum *ἔρινον* accentu in antepenultima. τὸ δὲ *ἔρινον* ἢ ἀγρία σὺκκῆ ἢ τὰ *ἔρινα*, *ἔρινος* καὶ τὸ ἀγρίον λέγεται, agrestis ficus arbor masculino genere *ἔρινος* vocatur, ejus vero fructus in neutro *ἔρινον*. Quod tamen, ut idem scribit Athenæus, non observavit Sophocles. *Σοφοκλῆς* δ' ὡς *ἑλίας* γάμος *τριπικῶς* τὸ τὸ δὲ *ἔρινον* ὀνομάζει τὸν καρχαμίδας εἶπεν.

Πέπων δ' ἐῖνός (ita scribendum non *ἔρινος*)
ἀγρέος ὦν

Ἐς βρώσιν, αἰλούς ἐξεραίνεις λόγῳ.

Πέπων δὲ *ἔρινος* εἰρηκεν· ἀντὶ δὲ πέπων *ἔρινον*. Vertunt. Sophocles in nuptiis Helenes fructum arboris à nomine, figurate sic dixit.

Immaturs erinus, id est, immatura caprificus, cum sis,
nec idonea

Cibo, alios oratione tua caprificas. F

Οὐκ *πέπων* *ἔρινος*, id est, immatura caprificus nimirum ille dixit, pro *ὅτι πέπων ἔρινος*, id est, immaturus caprificus fructus. Ad hunc locum Dalecampius in doctiss. marg. annot. Sic Plinius libr. 15. cap. 19. caprificum dixit, pro caprifici fructu. Iunius adagio, grossus maturus esui ineptus, malè vertit grossum. Est enim grossus ficus sativæ immaturus fructus. *ἔρινος* de caprificatione vide Theophr. libr. 2. cap. 12. de caus. Plinius libr. 15. cap. 19. convenit hoc adagium temerariis adolescentibus, qui senes peritiores docere conantur. Hæc Dalecampius. Alia Casauboni sententia.

Sopocleum hoc proverbium simile est illi, *lepus tute es*, & pulpamentum quæris. Sed scribendum *πέπων ἔρινος*, cum accentu in ultima. Arboris nomen est *ἔρινος* & *ἔρινος*: fructus *ἔρινος*, inquit Eustathius, vel potius *ἔρινος* ut *σῦκρον*, quod clarum ex sequentibus Athenæi (locum jam citavi) qui observat dixisse Sophoclem *πέπων ἔρινος*, quod arboris nomen est, pro *πέπων ἔρινος*, quomodo fructus appellatur, inquit. Cæterum *τριπικῶς*, id dictum admonet Athenæus. Ita autem vertendum, tu cum sis grossus nihili, & insipidus, ad commendandum inutilis, alios verbis increpas tanquam ignavos & insipidos. *πέπων* accipio hic ut apud Homerum, quando probrum loco aliquis dicitur *πέπων*, mollis & ignavus. Adrianus Iunius, magni judicii vir, aliter interpretatur: cui non assentior. Dalecampio multo minus, emendanti *ὅτι πέπων* (quomodo etiam legit interpres) Reclamant libri, reclamant Eustathius, reclamant sententia, quam opinor, primi nunc indicamus verè *ἐξεραίνεις λόγῳ*, valet oratione tua *ἔρινος* vocas. Non enim usitata significatione verbum hoc usurpatur, sed nova & insolente, ut multa apud Tragicos & Comicos, quando præsertim loquuntur homines irati. aut, si mavis, interpretare *ἐξεραίνεις λόγῳ*, verbis laceſsis, & ad contentiorem provocas: ut sit allusum ad originem vocabuli, quod ab *ἔρις* deducunt Grammatici. Etiam apud Latinos caprificus in significatione vitii usurpatur:

— & quæ semel intus

Innata est, rupto jecore exierit caprificus.

Priorem versum integrare sic possumus, *πέπων ἔρινος αὐτὸς οὐδ' ἀγρέος*. Hæc Casaubonus. Assentior scribendum *ἔρινος*, non *ἔρινος*, ut in vulgatis habetur. Non tantum *ἔρινος*, sed & *ἔρινος* vocatur, *ἀνέβη* *ἔρινος* *μεγάλῳ*, ascendentem excelſam ficum agrestem, apud Plutarchum in Camillo legitur. De his vocibus plura libr. 3. cap. 7. dixi. Ficus hæc sylvestris, ut Herodotus & Pausanias scribunt *τριπικῶς* vocatur. Credo, quod instar caprorum lasciviat. Pausan. libr. 4. Messen. *τὸς* δὲ *ἀγρὸς* ὁ *Δαίμων* ἀνέβη σήμερον τοιόνδε. τὸ δὲ *ἔρινον* τὸ *ἔρινος* εἶναι *Ἐλάνων* ἐν καλοῦσιν ὀλωθόν; *Μεσσηνίῳ* ἢ αὐτὸν *τρίαν*. Aliud vero longe innuebat deus, quod fuit hujusmodi. Caprifici stirpem à Græcis plerique *olynthum*; Messenii ipsi caprum (*τρίαν*) nominant. Nicander, ut ait Scholiaſtes, *καρχαμίδας* vocat.

Πολλάκι δ' ἀγρόεντα κερδὴν, ἀγρέος τε σελίνου.

Scholiaſtes. *καρχαμίδας* τὸν *ἀγρέον* σὺκκον. de *καρχαμίδας*, Plura libr. secundo dixi. Latinis caprificus dicitur à carpendo, quod parietes & maceries, atque adeo faxa ipsa sibi obstantia discerpat Martial.

Marmora Messale scindit caprificatus.

Sylvestris ficus à sativâ differt, quod succum & lac ad omnia valentius habeat, ut docet Galenus libr. 8. simpl. ὅτι *ἡ ἀγρία σὺκκῆ* ἢ *ἔρινος* ὀνομάζουσι ὅπως τε & *χυλὸς* ἰσχυρότερος εἰς ἀπαντα & τῆς *ἡμέτερας*. & hæc de sylvestri ficu. Urbanarum ficuum 29. genera recenset Plinius; sed inter illa recenset Ideam, Indicam, Alexandrinam; de quibus libro præcedenti egimus. E reliquo, inquit, libr. 15. cap. 18. genere pomorum ficus amplissima est, quedamque & pyris magnitudine amula, de Ægyptiæ Cypriæque miraculis retulimus inter externas. Pomorum, inquit, amplissimam, sed, an ad pomorum classem referri debeat, disputari solet, quid pomum, quid nux alibi abunde docuimus. Quæstionis hujus auctor Macrobius libr. 2. saturn. cap. 16. Quid? quod ficum tanquam non pomum secerni à pomis apud idoneos reperimus? Afranius in Sella. pomum, holus, ficum, uvam. Sed & Cicero Oeconomicon libro tertio. Neque ferit vitem, neque quæ lata est diligenter colit, oleum, ficus, poma, non habet. Hæc Macrobius. Quem miror non adduxisse Columellæ auctoritatē, apud quem in præfatione legere est. Tot pomorum, olerumque cultus exercere, tot generibus ficorum sicut rosariis impendere curam. Iurisconsultus. Qui fundum vendidit pomum recepit, nuces & ficus, & uvas duntaxat duracinas, & purpureas & quæ ejusdem generis essent, quas non vini causa haberemus, quas Græci *περὶ* *ἔρινος* appellant, receptas videri. Ex his locis ficum inter pomorum genera non referendam, probatur. Non attendit Macrobius, pomi vocem propriè & late, impropriè & strictè quandoque sumi. Proprie quidem de omni fructu arboreo, molli cortice tecto. impropriè vero de certa quadam specie, nempe de malo. Sic Virgilius libr. secundo Georgicæ poma distinguit ab olivis & pyris,

trundinaria, pro hirundinaria scriptum sit, quod hirundina-
riæ sive chelidonix non ibi fiat mentio; sed non fit verifi-
mile tam nobile fici genus nõ describi à Macrobio. Italus
autem harundineam ficũ aliud genus putat, de quo mox.
Quæ Callistruthia vocatur, & callistruthis, ut apud Co-
lumellam in Hortulo, Latinis passaria dicitur. Nam *σπου-
δῆς* passer. Spartianus in Albino: quingentas ficus passa-
rias, quas Græci callistruthias vocant, jejunum comedi-
sse dicit. De hoc ficus genere hæc Athenæus. *τῶν δὲ ἐν
τῇ καλῇ Γαίῃ καλλιστροφίαν καλούμενων σούκων, εἰς ὃν Λυγκεὺς ἐξέσταν-
το ὡς αὐτῇ ἰσὺν, ὁδυνάπιστα ὅτι δι' ἐκείνης ἐκ τῶν πολλῶν ὁρεώνυμων. το-
σαύτων ὑπερβόλῃς ἔχουσι ταύτην τὴν σούκην καὶ ἐν τῇ πελοποννησιακῇ
κνίδωρα.* At quas in pulchra Roma callistruthias nominant,
si quemadmodum ego, Lynceus gustasset, bestia ejusdem no-
minis longe fuisset perfpiciator, in hujus contentionis judi-
cio, adeo ficus ille antecellunt omnes, quæ in universo orbe
terrarum generantur. Quare mirum videri non debet,
quod Spartianus referat, Clodium quingentes ficus pas-
sarinas jejunum comedisse. Ex hisce constare satis ar-
bitror, Plinii codicem esse corruptum. Vulgata lectio ha-
bet, & callistruthia parum sapore præstantiores, ficomum
omnium frigidissima. Lege cum doctiss. Dalecampio,
callistruthia haud parum sapore præstantiores. Lydiis scilicet
& calchidicis. semine, ut ait Columella, sunt roseo.

Et callistruthis roseo quæ semine ridet.

Italis *Digitelle* dicitur, præstantissimum inter cæteras sapore, roseo semine ridentes hiant, oblongo pediculo, unde nomen *digitelle*. Chias ficus maximopere laudatas fuisse scribit Athenæus, ἡπικρετίσθη δὲ καὶ ἄλλα σίκακα γὰρ κατὰ τὴν Περσικὴν νομοθεσίαν, πᾶσι καλούμεθα χία, ἔτι δὲ Λιβυαῖαν, ἔτι δὲ καὶ χαλκιδικὴν ὀνομαζομένην, καὶ τὴν Ἀφρικανὰν αἷς ἐ' Ἡρόδοτος. οὐ Λύκιον καὶ μακρυτέρη ἐν τῇ ᾧ σίκακα συζυγούμεται. In pretio sunt & alia ficuum genera Romæ nascentium, nempe Chias, Liviæ, eæ quas Chalcidicas vocant, & Africanæ, ut testatur Herodotus Lycius in opere de ficubus. Marcus tamen Varro inter transmarina ficuum genera, quæ in Italiam perlatas, has numerat lib. 1. de rust. cap. 41. Sic genera ficorum Chias ac Chalcidicæ & Lydiæ, & Africanæ, item cætera transmarina in Italiam perlatas. Ergo non in Romano agro sponte nascebantur, nec Romanum solum natale harum ficuum, sed Romam delatæ fuere, & ibi ob præstantiam diligenter culturæ. Certè Plinius Chiam & Chalcidicam ex aliis gentibus ad Romanos transisse auctor. Ad nos ex aliis transiere gentibus, Chalcide, Chio, &c. Ficus Chia Setino in agro colebatur, palatum grato quodam sapore pungit, vini veteris faliq; saporem præferens. Martial.

Chia seni similis Baccho, quam Setia misit.

Ipsa merum secum portat, & ipsa salem.

Idem alibi.

Nam mihi quæ novit pungere Chia sapit.

Quæ de Chalcidica veteres tradunt, jam retulimus, nec de ea plus est quod dicā, nisi quod apud Macrobiū non *Chalcidica*, sed *Calcida* legatur, dicatque Chiam & Calcidam albam nigramq; reperiri. *Calcida alba nigra*, *Chia alba nigra*. sed non dubium quin Macrobiū codex corruptus sit, Scribo *Chalcidica alba nigra*, &c. vel *Chalciris alba nigra*, ex Columellā. Lybianam ficū, Athenæus inter eas quæ Romæ nascuntur laudat. Doctiss. vir dubitat, utrum *Asia* an *Asdus* scribendum sit; utramque inquit laudat Plinius. *Sunt & auctorum nomina iis Livianæ, Pompeianæ; siccandis hæc sole in annuos usus apertissima, cum mariscis, & quas arundinum foliū macula variat.* Hæc corruptissimæ. Apud Macrobiū Pompeiana & Liviana legitur, quomodo etiam apud Columellam habetur lib. 5. cap. 9. *Serendæ autem sunt præcipue Livianæ, Africanæ, &c.* Corrigendus ergo Plinii codex ex Athenæo, non Athenæi ex Plinio. Scribe, *Sunt & auctorum nomina iis Livianæ, Pompeianæ. Siccandæ hæc sole, in annuos usus apertissima, cum mariscis, &c.* Sed potest etiam Plinii vulgata lectio *Livianæ*, servari, Nam apud Columellam in hortulo reperio,

At gravis arcturi sub sydere parturit arbos

Livia, Chalcitis, & Caunis æmula Chiis.

De Lybica, quam video viros doctos confundere cum Iiviana, hæc tradit Plinius. Nam de Africanis, quas multi præferunt cunctis, magna questio est. Cum id genus in Africam nuper transferri, patriæ nomen obtineat. Meliori sensu in Salmanticensi codice, ut Pitianus monet, legitur, *patriæ nomen obtinens*. Questio hic moveri debet, utrum

Africana & Libyca eadem ficus? Hæc res prima fronte nullam videtur habere difficultatem. Geographorum enim unanimi consensu constat Libyam & Africam eandem terræ partem. Columella tamen lib. 5. cap. 9. diversam facit Libycam & Africanam ficum. *Serenda sunt autem præcipuè Liviane, Africane, Chalcidice, Salcæ, Lydiæ, callistruthiæ, topiæ, Rhodiæ, Libyæ, hybernæ omnes etiam bifera & trifera flosculi.* Sic in omnibus, quos vidi, codicibus, habetur. An dicemus, alteram vocem esse glossatoris, ac è margine in textum irrepsisse? An vero dicemus, Africanæ ficus genera plura habuisse veteres. Certè à Porta Neapolitanus sic Libycā & Africanā, distinguit ac quidem inter præcoces hæc de Africana tradit. *Tot generum, inquit, præstantissimum est, quod vulgo fico gentile dicimus, quasi nobilitate cætera antecedar, tanque vilia, rusticaque cum eo minime conferenda, principemque locum omnium sibi vendicat; albedine est decora, sapore insigni, pinguedine, suavitate, jucunditate, ac dulcedine. cum hiascit candidissima demonstrat viscera, videturque ex hoc fructu nostra Campania felix. Seculi ficazzanæ vocant, vel Africanas, & adhuc pristinum Africanæ nomen retinent, ac animus inclinatus esse dicere Africanas ficus Carthaginis excidio celebratas, &c. Libycam autem pagina sequenti inter serotinas numerat; ac ait, Libycam Athenas è Romæ nascentibus laudatissimam dicit.* Idem ait, *Columella & Libycam vocat, in hortulo etiam. Scissa Libyssa simul: Hæc à Porta. Nobis valde probabile, alterutram vocem spuriam, & glossatoris esse, ac ex margine in textum irrepsisse. Malè idem à Porta Libianam Athenæi Libycam Columellæ existimat. Libiana non alia ficus quam Livia, vel Liviana; nec apud Athenæum per u in secunda scribitur syllaba, sed i. Indagandum, cur scissam Libyssam dixerit Columella. An quia finditur & scinditur in arbores? Hoc de Africana videtur tradere Neapolitanus, cum ait, cum hiascit candidissima demonstrat viscera. An vero scissam ait Libyssam, quod arundine & digitis in duas scindebatur partes, ac ita exsiccabatur. Veteres enim, ut docet Columella, hoc modo findebant, ac siccabant ficus. Columella lib. 12. cap. 15. *Alis pinguisissimam quanque viridem ficorum eligunt, & arundine, vel digitis divisam dilatant, atque ita in sole arefcere patiuntur, quas deinde bene siccatas meridianis temporibus, cum calore solis bene emollitas sunt, colligunt, & ut est mos Afris atque Hispanis, inter se compositas comprimunt, in figuram stellarum, flosculorumque, vel in formam panis redigentes: tum rursus in sole assiccant, & ita in vasis recondunt.* Ad hunc modum fortassis respexit Columella, cum scissam inquit Libyssam. Mover Aristoteles quæstionè sect. 22. probl. 7. cur caricæ bipartite, non autem undique fissæ, ac omnino infissæ dulcissimæ. *Ἀλλὰ τὰ τῶν ἰσθαδῶν γλυκύταται αἱ διχαίχις μείναι, οὐτε δὲ αἱ πολυχυδαίς, οὐτὲ αἱ ἀρχυδαίς. ἢ ὅτι ἐκ τῶν πολυχυδαίων ἀσπίνται σίκαι καὶ ἱερικαμαὶ μὲν τοῦ ὕδατος τὰ πλεῖστα, καὶ γλυκύται· ἐν δὲ τῶν μεμυκκυαίων, πολλὸν τὸ ὕδατος ἔστι, καὶ τὰ μετὰ ἡμετέρας αἱ δὲ ἱερικαί μείναι μὲν, μὴ εἰς πολλὰ δὲ, ἀμφοτέρων τεύχων ὥστε εἶσι τὰν περὶ μᾶλλον.* An quod ex multifidis exspiravit, evaporavitque cum humore pars dulcedinis plurima; in iis autem quæ infissæ coierint humoris diluti copia est, quod nihil ferè inde extractum fuerit? At quæ fissæ quidem, sed tamen fissura multiplici sunt, immunes utroque isto sunt incommodo. Queritur, utrum scissa ficus ab Horatio duplex vocetur lib. 2. sat. 2?*

At nux ornabat mensas, cum duplici ficu.

Vegetius libr. artis veterinariæ primo. *Addisne novem
duplices ficus. Idem alio loco. ficus duplices viginti, ru-
ra fasciculum.* Meminit & duplicis ficus Plinius lib. 20.
cap. 6. *Diocles hydropicis cum centaureo aut fico duplici ait
evacuandam alvum.* Multorum sententia est, duplicem
esse ficum, quam mariscam vocant, & hanc quidem esse
Horatianorum verborum mentem, secundam mensam
bellariis vilioribus fuisse explicatam; Cum eo loco potius
agere videatur Poëta de bellariis fructibusq; ruris præ-
stantioribus. Sic enim ait,

Ac mihi cum longum post tempus venerat hospes,
Sive operum vacuo gratas convivia per imbrem
Vicinus; bene erat, non piscibus urbe pericis,
Sed pullo atque hædo; tum pensilis uva secundas,
Et nux ornabat mensas, cum duplice ficu,
Post hoc ludus erat culpa potare magistra.

Marifca, ut fuo loco dicam, vilis; contra duplex præ-
ftans. Horatii fentétia eft, ruri non reperiri lautiores illos
ac pretiofos cibos, attamen fructus urbanis illis deliciis
non cedere. Cibus qui prima menfa apponebatur, non
erat tam fplendidus, delicatus, magnificus, ac in urbibus
K k regumque

regumque palatiis haberi solet, sed secunda mensa, quæ ex horariis constabat fructibus, regiæ, urbanæque mensæ non erat inferior; quamquam minus pretiosa foret, id est, non haberet bellaria multis ac pretiosis aromatis aliisque rebus præparata. Marisca ficus dicitur, quæ major est & mascula. Sic Scortiscum nominamus scortum majus, meretricem magnam; sic Mariscum, virum vocamus majorem. Hinc mariscus juncus pro majore, idem qui & musculus, Syris, Paniscus, Pan & Syrus major. Græcis βούσκον dicitur. Hefychius βούσκον πρὸς μίαν λέαν οὐκ ἔστι. Has ficus Senecio libenter comedebat, ideoque etiam grandis nomen accepit. Fici hoc genus Macrobius Asinina vocare videtur, vel, ut in aliis codicibus, asinistrum. Asinina poma appellamus, quæ majora & vilia. De marisca ficu hæc tradunt veteres. Plinius loco citato; Ficos mariscas in loco cretoso aut aperto serito, in loco autem crassiore aut stercoreato Africanas & Herculanæ, Saguntinas, Hybernas, Tellanas, atras pediculo longo. Hæc Cato cap. 8. diverso refert ordine. Ficus, inquit, mariscas in loco cretoso aut aperto serito: Africanas & Herculanæ, Saguntinas, Hybernas, telanas, atras pediculo longo, eas in loco crasso aut stercoreato serito. Plin. lib. 16. cap. 27. Est vero & in ipsis arboribus etiam onustis peculiaris differentia. Summa sui parte fertilior est arbutus, quercus inferiore, juglandes, fici, mariscæ. Omnes quo magis senescunt, hoc maturius ferunt, & in apricis locis, nec pingui terra. Habet hæc Plinius, partim ex Theophrasti lib. 1. cap. 23. partim ex Varrone. Apud quem lib. 1. de re rust. cap. 6. reperitur. Quædam in montanis prolixiora nascuntur ac firmiora propter frigus, ut abietes ac sappini. Hic, quod repidiore, populi ac salices sursum fertiliora, ut arbutus ac quercus, deorsum: ut nuces Græcæ ac mariscæ fici. Nux Græca, ut suo loco monstravimus, non alia arbor quam amygdalus. Plinius tamen juglandem deorsum fertiliorē ait, quod falsum est. Delendum etiam comma apud Plinium ac legendum, juglandes fici mariscæ. Nam ficus fructificat in ramis superioribus, id est, summa sui parte fertilior est. Mariscas excipit Varro. Aptæ hæc ad siccandum, ut idem Plin. lib. 15. cap. 18. scribit. Locus iste ut legi debeat, jam dixi, alia tamen Itali sententia. Mariscas pingues scribit Columella.

Purpureæque Chelidonie, pinguesque mariscæ.

Quæ nimia etiam pinguedine rumpuntur, ac dum maturescunt, semina ostendunt, saporeque sunt insipido.

Martialis.

Infanti melimela dato, satuasque mariscas.

Idem.

Non boletis biare, non mariscæ ridere.

De mariscis hæc Italus. Nos hanc Neapoli fico pallaria dicimus, vel si mavis, fico lardare. Saporem insipido, magnitudine stolidam, ac multa pinguedine, ut laridi nomen sibi vendicavit: soles passa ad servandum aptior, quam viridis ad escam. Græcis βούσκον Felto & Macrobio auctoribus. Nam Græci amplius rebus βού syllabam præponunt. Subdit Plinius, & quas arundinum foliis macula variat. Ego potius legerem sine conjunctione, & sed mariscis ficibus subjungerem, quas arundinum foliis macula variat. Nam hujusmodi ficorum fructus colore sunt similes arundinum foliis; vel, si mavis separatam esse ficum, apud nos est fico stella vulgo dicta, a pediculo ad umbilicum striis, veluti teniolis, depicta, ut stella videatur. Striæ albæ sunt, corporis color arundinum folii. Apud nos ob picturæ præstantiam potius, quam ob saporem feritur. Macrobius hanc vel illam arundineam vocat. Cauneas ficus Parmeno Byzantinus laudat. Athenæus lib. 3. Παρμένιος βούσκον ἐν τοῖς ἰαμβοῖς πρὸς τὸν Κάρων τῆς Διολέως πόλιν αἰσθάνεσθαι ἐπαίνων φησὶν.

Ἡλθεν μακροὴν βούσκον ἐκ τῆς αἰγῶν οὐκ ἔστι
Καυνεὰ φόρτον.

Ὁν δὲ καὶ πρὸς τὸν Κάρων τῆς Καρίας ἐπαίνετον, καὶ ἰαμβοῖς. Parmeno Byzantinus in Iambis, de Cauno quod oppidum Æolicum est, laudans, ut excellentes, ait:

Per longa maris spatia ego accessi, nec tamen ficuum
Caunearum fascem (φόρτον) bajuli onus, fici olim, ut dixi,
serabantur in caplis, orcis cadis, uti nunc in sportis
junceis) advexi.

Cauneas de Caria ficus celebrari per vulgatum est. Cauneam etiam in Hortulo laudat Columella; & Caunis æmula Chiis. De hac Plin. lib. 15. cap. 19. Integrum locum adscribam: est enim corruptissimus. At ubi copia abundat, implentur orce in Asia, cadi autem in Ruspina Africe urbe, panisque simul & obsonii vicem siccata implent: utpote cum Cato cibaria ruris operariis justa ceu lege sanciens, minui jubeat perfici maturitatem. Cum recenti fico salitis vice casei vesci, nuper excogitatum est. Ex hoc genere sunt, ut diximus, cortana, & carica, quæque conscendenti navim adversus Parthos omen fecere M. Crasso, venales prædicantis voce Cauneæ; Omnia hæc in Albanse rus de Syria intulit L. Vitellius, qui postea censor fuit, cum legatus in ea provincia esset, novissimis Tiberii Caesaris temporibus. Non unum in his verbis mendum. Minui, inquit, jubeat perfici maturitatem. In antiquo codice perfici, lege, per fici maturitatem. Sequitur, cum recenti fico salitis vice casei vesci, nuper excogitatum est. In antiquo legitur, jubet perfici maturitatem: cum & obsonii vicem habeant recentes ficus, salis siccatis, & casei loco vesci nuper excogitatum est. In aliis legitur, sale siccatis & casei loco, &c. Alii habent maturitatem, cum obsonii vice recenti ficu (aliis vice casei) vesci nuper excogitatum. In Toletano codice, ut monet Pintianus, legitur. Cum recenti fico, salis vice caseo vesci, nuper excogitatum est. Quam lectionem probat Salmasius. Caseo vesci cum recenti fico salis vice dicit excogitatum, ut scilicet ficus recens vice salis esset, cum caseo comesta. Sanè aliquid falsi habere ficum, & falsum fucum facere, tradunt veteres medici apud Athenæum. Χυμὸς δὲ ἀλκυὸν ἀναιδιδύαι, εἴη το ὅρις ἡσθῆς ἀπὸ τοῦ πρὸς τῇ οὐρῇ ἔχοντος, ἀλκυὸν περὶ τὴν πρὸς τὴν οὐρῇ ἔχοντος. Salsum quidem succum a fici procreari, & in corpus induci nos indicavimus, quoniam, ut demonstratum est, nitrosum sunt. Verum falsior ille vel acer evadit, ob ea quæ interveniunt. Majorem difficultatem sequentia verba habere videntur; Ex hoc genere sunt ut diximus cortana & carica, quæque conscendenti navim adversus Parthos omen fecere M. Crasso, venales prædicantis voce Cauneæ. Caricas facit certum ficorum genus; ut Cortana cum carica non sit fici genus, sed siccata ficus. Apud Ciceronem lib. 2. de divinatione, ubi idem de M. Crasso refert, Cauneæ carica legitur, quod carica generale nomen sit, de omnibus ficiis siccatis. Verba Ciceronis sunt; Cum Marcus Crassus exercitum Brundisii imponeret, quidam in portu pericas Cauno advectas vendens, Cauneas clamabat. Caricæ Cauneæ sunt καρίαι ἰαμβοῖς. Malè ergo Cauneas a Caricis distinguunt Plinius. Corruptus codex, quod viros maximos nondum animadvertisse miror. Scribe, Ex hoc genere sunt, ut diximus Cortona, & Caria, quæ conscendenti navim adversus Parthos omen fecere Marco Crasso, venales prædicantis voce Cauneæ. Athenæus, ἐν τῇ αἰγῶν τὸν Κάρων τῆς Καρίας ἐπαίνετον, καὶ ἰαμβοῖς. Cauneas de Caria ficus celebrari, per vulgatum est. Ficus ergo hæc a regione Caria, & ab urbe Cauneæ nuncupabatur. Caunum caria oppidum maritimum, de regione Rhodi, non procul ab ostiis Galbis fluvii, æstate & autumno ad habitandum grave, ob calorem & pomorum copiam, docet lib. 14. Strabo. Hæc faciunt ut hæream, utrum Cicero scripserit, Caricas Cauno advectas vendens; an verò, ut editum est, Caricas Cauno advectas. Idem mendum in aliis Plinii locis reperitur, uti lib. 15. cap. 28. ubi de succorum differentiis agit, Quædam in Ægypto, placent, cute, ut caria. (scribæ Caria) Detrahatur hæc ficiis virentibus ut putamen, eadem in siccis maxime placet. Ut dactyli carne placent, crusta Thebaicæ, succo uvæ & caryotæ; ita cute Carias (non caricas, ut editi codices habent) in Ægypto placere ait: hanc autem solere detrahi ficiis virentibus, in siccis maxime gratam haberi. Non separat ficus siccata a caricis. Nec n. fuit tam stupidus ac in Latina lingua rudis, ut ignoraret, quod Græci ἰαμβοῖς vocant, id Romanis caricam denotare. Sed, ut dixi, codex corruptus. Idem mendum reperitur lib. 11. cap. 5. Syria præter hanc peculiare habet arbores: in nuncum genere pistacia nota; in ficorum autem Carias (non caricas, ut in editis est) & minoris generis quæ Cortana vocant; Item pruna in Damasco monte nata. Sed quid illa verba; Omen fecere Marco Crasso, venales prædicantis voce Cauneæ? Hoc vult Plinius; puerum vel bajulum quendam, cum Marcus Crassus navim conscenderet, inclamasse, quis vult emere Cauneas ficus; hac verò voce monuisse Crassum, cavere ne iret adversus Parthos, negotium enim infelicitèr succellurum: Cauneas enim idem, ac si dixisset, cave ne eas. Romani enim olim, ut aruncare, pro verruncare, dortium pro divortium dixerunt, sic & Cauneas, pro cave ne eas. Cauneæ hæc in ebuso insula optima nascebantur, & perfectæ, maturæ, ut Statius refert.

Quidquid

Quidquid nobile Ponticis nuceris
Fœcundis cadit, aut jugis Idumes,
Quod ramis pia germinat Damascus,
Et quas percoquit Ebosea Cannas.

Ita hōs verſus legit doctiſſ. Salmaſius. Ebulo Inſula, quæ, ut idem Salmaſ. ſcribit, aliis Ebuſus. Præſtantiſſimæ & ampliſſimæ Romam adportabantur. Plin. lib. 15. cap. 19. *Siccas bonos laudatas* (ſupra dixi ſcribendum, *mos laudatas*) *ſervat in caſpis, Ebulo inſula præſtantiſſimas, ampliſſimæque mox, in Marmurcinis.* Eſt & aliud genus ficus cui albicerae nomen, quod, ut Columella canit, ex albo cetino fit colore.

Albaque quæ servat flavæ cognomina ceræ.

Ab Italis *fico oxana* vocatur: maturefcens colore albo flavefcienti infignitur, ut, fi eam perfpexeris, ceream dicas. Hæc ficus, id habet proprium, quod præ cæteris prodromos oftendat hyeme, qui cum biferis Junio maturantur, ut bifea dici poffit. Albula Macrobij quod albefcenti colore prædita fit, nomen accepit; ab Athenæo *λουκερανθή* dicitur. Falluntur qui erinei fpeciem exiftimant, fructus quippe fert maturos, qui ficari poffunt. *λουκερανθὸς δὲ π' εἶδος ἐστὶ συκῆς, ὁ ἴσως αὐτῇ ἐστὶν ἢ πᾶσι δὲ καὶ σῦκα φέρονται, κτηνοὶ δὲ αὐτῆς Ἑρμιονικοὶ καὶ ἰαλικοὶ οὗτοι.*

Τὰς λυκερινεὺς δὲ χωρὶς ἰσχάδας.

Leucerineos ficus species est, illa fortassis cujus albus est fructus, hujus sic meminit Hermippus in Iambis.

Seorsim vero è leuceringeo caricato.

Baptista Porta pristino adhuc nomine potiri scribit, & *bianchettam* vel *biancholettam* vocari, ait & ex albo pallescere, mitescereque Augusto tradit. De oporobasilica, fycobasilica, ac regia hæc Athenæus. ὀπωροβασίλειος πικρὸς ὡς ὁ ἔχει, quovis loco *oporobasilica nascuntur*. Φιλήμων δὲ ἐν Ἀττικῇ λέγειται καλεῖσθαι Φησι πικρὰ σὺν τε βασιλείᾳ, ἢ φ' ἐν καλεῖσθαι, καὶ πικρὰ βασιλείᾳ ἰσχυρὰν. αὐτοὶ γὰρ ὅτι καλὸν ἔχει καλεῖται πικρὸν σὺν τε. *Philemon in Atticis vocabulis quasdam ficus regias vocari tradit, & ab illis regias caricas nominatas fuisse.* Huic idem narrationi addidit maturas ficus vocari *colytra* Helychius, βασιλεία γὰρ ἰσχυρὰν. Inter ficorum genera numerat *συχθασίλειαν*; verum cum nullas addat notas, utrum idem genus an diversum, quis affirmabit? Dalecampius à Monpeffulani regias vocari scribit ficus. Neapolitanus *fico Imperiale* dictas refert, aitque extrema superficie esse albas, Augusto maturescere, sapore, specie, & magnitudine singulari, adeo ut recte regię nomen accepterit. Athenæus Hermippum καλεῖσθαι σὺν τε, id est, contornicinas ficus commendare scribit; καλεῖσθαι δὲ σὺν τε ἐν τῷ Ἑρμιππῷ ἐν πραγματείᾳ τοῦ ἀποδείξαι αὐτὸν τούτων.

¹ Ἡ τῶν φιδοαλέων, μάλιστα ἂν, ἢ τῶν χορακίων.

Hermippus in militibus coraceas ficus, earum quandam speciem vocat, his verbis, phibalearum potissimum, aut coturnicum. Hæc corvina etiam dicitur, quod coturnicis corvique instar nigra sit. Suidas, *κορώναις* αὐτὸς φιάλεως (lege *φιδάλειος*) ἔστι δὲ αὐτῶν σοκὸς. πρῶτη δὲ ἐκ κορώνων λίγρυσσι, ὁ γὰρ κορώνος αὐτῆς κορώναι τοῖσι καὶ πρῶτον. *Coroneos*, id est, *corvina*, sive *phibaleos* species *ficus*, hanc *est* *coracium*, id est, *coturnicum*, quod fructus ejus *coturnicis* est colore nigro. *Helychius*, *κορώναι* (ita scribendum, non tantum *Phavorini* docet auctoritas, sed ipsa series alphabetæ in editis Ald. & Bas. *κορώναι*) ἀρκέλου καὶ σοκὸς αὐτῶν. Antiquum etiam hodie nomen obtinet, *Ital*is ab insigni nigredine *fico corbo* dicitur, mense Augusto maturefcit. Hujus *ischas* sive *carica* à barbaris *χύνος* tanquam *olla* dicitur, quod nigra instar ollæ fit; à fuligine enim & fumo *olla nigra*. Athen. lib. 14.

Οὐκ ἰθαράδας οἷσις τῶν μελαίνων; μαθηταίης
Ἐν τῇς Μακεδονοῖς ἐκείνοις βαρβάροις
Χύτρας καλοῦσι τὰς μελαίνας ἰθαράδας.

Nigras caricas nonne mihi affers? intellextin?
Apud Maryandunos illos Barbaros
Σίγγει vocantur nigrae caricae.

A Macrobio & à Poëta pulla ficus dicitur.

Suamque pulla ficus ornat arborem.

Phibalea ficus, inter præstantes recensetur ab Athe-
næo, ætate vero hanc vespendam ait. πῦν εἰς κελευμέσιν

Φιλαρίων σὺ γὰρ πολλοὶ ἤ ἀνέμυνται πᾶν κέρμαδοποιῶν· ὅπως δὲ Φι-
λεράτης ἐν κρηπυτάλοις.

Ὁ δα δαιμόνι, πύρετι μηδὲν φροντίσας,
καὶ τῶν φιδαλέων τρώει σίκων τοῦ ἥερους,
καμπυπολάβη· καὶ ἔτιδε τὰς μεσημέρας,
καὶ τὰ σφακέλιζε, καὶ πέπεστο ἡ βόα,

Τηλεκλειδης δ' ἐν ἀμφίκτυοσι, ὡς χαλοὶ ἐ φιδωλέω. ἐ παῖς μὴ-
ρίνας δ' ἐ φιδωλέας λέγουσιν, ὡς Ἀνπαφάνης ἐν Κρησί.

πρώτης διέ

Τῶν μυρρίνων ἵππ' ἔτι πλὴν τράπεζαν βούλομαι, ἅς
 Διαμασῶμαι ὅπῃ τι βουλεύειν δέη.
 Τασθ' ὀφθαλμοῖς πῶς καλὰς στεφανώσεται

Phibalearum ficum meminere Comici multi, quin & *Pherecrates* in *crataphyllis* (*καταφυλλοις*), ut scribit Dalecampius, pisciculi sunt minuti, Pollux lib. 9. nummi genus quoddam ait, *Hefychius* pisciculus fci vocari quosdam tradit: de voce hac non laboro, nihil facit ad presens institutum.)

*Febricitans ô miser ; nulla de re sollicitus ;
Et nunc per aetatem phibaleas ficus comede,
Illisque satur meridiator,
Deinde phabacelum expectato, ardeto, vociferator.*

Teleclides in Amphyctionibus, quam pulchræ ficus phibaleæ. myrrhinas etiam Phibaleas dicunt, ut Antiphanes in Cretensibus,

Omnium vero primum
Adeffe mense volo myrrhinas, quas
Si quid erit consultandum ego mandam,
Et illas quidam phibaleas, speciosas, coronarias.

Meminit & harum ficum Hippocrates. Galenus in
lex. *φιδάλε* ο *είδ* *συκῆς*. Hefych. *φιδάλε* *είδ* *συκων*, καὶ
ἡ *συκὴ* *ῥομανύμω* πρὸς τὴν *ισχάδω*. *Phibalea ficum* (species, ip-
saeque *ficus arbor*, nonnulli *caricas* exponunt. Nempe ita
Aristoph. commentator, καὶ *φιδάλε*, γὰρ οὗ *ἡ* *συκῆς*, *ἐπιτηδεύει*
ἐκ θεοῦ *ισχάδων*. *Phibal* & *Atticae* regionis oppidum.
Athenæus *ficum* hanc, ut supra notavimus, in planis &
campestribus feri vult. De *Alexandria* *ficu* hæc Plinius.
Nam & *Alexandrina* ἐ *nigris* ἐστὶ, *candicante* *rima*, *cō-*
gnomine *delicata*. Ab *Italo* *albihera* vocatur, quod ni-
gro corio sit, & cum hier, albet, saporis nimium delica-
ti, apud plerosque præstantissima, ut idem tradit, habe-
tur. Fortassis eadem est, quam Cato & Macrobius a-
tram scribunt, pediculo longo. Hæc crasso & stercoreato
solo feri expetit. Nigra ea & oblongo pediculo est, & præ-
cæteris humidis crassisque locis feri aver. *Lydia* à *Var-*
one inter *transmarina* numeratur, laudatur à *Columel-*
la in horrulo.

Et picto quoque Lydia tergo.

Plinius purpureas, inquit his similes, si non eadem. In Pharo insula, ut apud Athenæum habetur, nascuntur, & ab Incolis αἰμάνια σῦκα dicuntur. τῶν δὲ ἐν Πάρῳ τῇ νήσῳ (Διὰ φθορὰν γὰρ παντὶ τῷ γίνεται σῦκα, πρὶ καλοῦνμα ὡς αἰ τῶν Πα-
ρίοις Αἰμάνια, πάντῃ ὅπου τῶν Λυδίων καὶ λευκόνις, ἀπὸς Διὰ τὸ ἐρ-
πιδέει, καὶ τῆς ἀσπληγείας πᾶσις ἔτυχε) Ἀρχιλογ. Ὁ μνημονεύει
λέγων.

Ἐὰ Πάρον καὶ σὺ καὶ πᾶν καὶ θαλάσσιον
Βίον.

Tὰ δὲ σῦκα πῦθι ποσύντω ἔχει τὴν πρὸς μαλαίαν, αὖτις τὰ πολλοῦ μόνον, ὥς τὸ πρὸ ἀγγέλου σῦθ' κρείας αὖτις τὰ ἄλλα, τὰ μὲν τὸν ἀγγέλου χολραν κρέα. In insula Pharo eximie gignuntur ficus, hæmontis incolæ nominant, congenetres Lydiis, quas ob rubrum colorem (Lydias Plinius purpureas inquit; fed darur purpurea, quæ rubra dici solet, quod ad rubedinem vergat) eodem quoque nomine vocant. Earum sic meminit Archilochus.

*Pharon missam facito, & ficus illas, & marinam
Vitam, id est, assiduas navigationes.*

*He certe ficus tantum à: Vulgaribus discrepat, quantum
apri caro ab atili porci & villatici carne. Hæc à Neapolita-
nis vocatur fico pente: nigra est, vel, si mavis, sanguineo
colore infecta, maturefcentib. finditur putamen, adeo ut
affabre picta videatur. Hinc Columella, Picta quoq; Lydia
K k 2 ceres.*

quodam bono succo arborem istam esse præditam, ex hoc signo colligerem, quod rutam ajunt sub ficu, aut propè nascentem, suaviorem fieri, & sapore mitiore; quod quasi participet quandam dulcedinem, qua restinguatur nimis virosa qualitas: nisi, me hercule, contra ficus alimentum ad se rapiens acrimoniam rute subtrahat. Pulchra quidem & speciosa utitur comparatione, sed an ea causa cur ficus arbor amara, fructum proferat dulcem; non ausim afferere. Nam tum grossum oporteret esset dulcem; attamen in eo acrimonia, & amaritudo percipitur manifesta. Quam ob causam Galenus libr. 8. simplic. de grossis scribit. *ἡ δὲ φύς ἐκμαρτύρει, ὅτι τὸ αἶμα τῆς ταύτης λεγόμενον, ὡς ἀρεῖ συκῇ ἀποσθῆναι ὁ χαλεπὸς τῆς ἡσυχίας ἀγρεῖ καὶ ψαύσεως ἀνέχεται, ὥστε ἀφίησι τὸν ἑμὸν, ὡς ἀρεῖ δὲ ποικιλοχρῶμον. τὸ δὲ πλεονέκτης αἵματος καὶ διαιμαίνῃ δὲ αἵματις ἔχει. τὸ δὲ φυτόν ἀπάντων ὁπωδέστατον, ὡς ὅτι τὸ σῆμα αὐτὸ καὶ τὸ ξύλον καὶ τὸ ἔργον ἀνὰ πλεονέκτημα.* Equidem spiritum validum ac vehementem à ficu exhalari, cum visus planè testatur, tum id quod de tauris fertur, scilicet ficui alligatum taurum etiam ferocissimum, quiescere, tactumque admittere; & omnino ferociam quasi elanguescentem deponere. in acrimonia tamen major pars arboris collata est. Est enim arbor hæc omnium plantarum succi plenissima, quo & ficus ipsa, & lignum & cortex plenus est. Ficus arbor ne-

quodam bono succo arborem istam esse præditam, ex hoc signo colligerem, quod rutam ajunt sub ficu, aut propè nascentem, suaviorem fieri, & sapore mitiore; quod quasi participet quandam dulcedinem, qua restinguatur nimis virosa qualitas: nisi, me hercule, contra ficus alimentum ad se rapiens acrimoniam rute subtrahat. Pulchra quidem & speciosa utitur comparatione, sed an ea causa cur ficus arbor amara, fructum proferat dulcem; non ausim afferere. Nam tum grossum oporteret esset dulcem; attamen in eo acrimonia, & amaritudo percipitur manifesta. Quam ob causam Galenus libr. 8. simplic. de grossis scribit. *ἡ δὲ φύς ἐκμαρτύρει, ὅτι τὸ αἶμα τῆς ταύτης λεγόμενον, ὡς ἀρεῖ συκῇ ἀποσθῆναι ὁ χαλεπὸς τῆς ἡσυχίας ἀγρεῖ καὶ ψαύσεως ἀνέχεται, ὡστε ἀφίησι τὸν ἑμὸν, ὡς ἀρεῖ δὲ ποικιλοχρῶμον. τὸ δὲ πλεονέκτης αἵματος καὶ διαιμαίνῃ δὲ αἵματις ἔχει. τὸ δὲ φυτόν ἀπάντων ὁπωδέστατον, ὡς ὅτι τὸ σῆμα αὐτὸ καὶ τὸ ξύλον καὶ τὸ ἔργον ἀνὰ πλεονέκτημα.* Equidem spiritum validum ac vehementem à ficu exhalari, cum visus planè testatur, tum id quod de tauris fertur, scilicet ficui alligatum taurum etiam ferocissimum, quiescere, tactumque admittere; & omnino ferociam quasi elanguescentem deponere. in acrimonia tamen major pars arboris collata est. Est enim arbor hæc omnium plantarum succi plenissima, quo & ficus ipsa, & lignum & cortex plenus est. Ficus arbor ne-

mini incognita, non omnino recto assurgit stipite, sed sæpius contorto ac brevi, nec omnino lævi cortice, sed asperiusculo ac albicante vestitur. ligni materies alba, fungosa, infirma, tenax tamen, & ad scuta facienda apta. Ramos plurimos emittit, geniculatos, medulla plenos, ramulorum sambuci modo, lævi ex albo viridi cortice contentos: folia vitiginea, ampla, in quinque partes eminentibus totidem angulis dissecta, nigricantia, dura, aspera, firma, rotundis ac robustis pediculis nixa; Fructus particulatim nullo apparente prius flore aut julo, juxta pediculorum, quibus folia adhærent, annexum erumpunt, extremis tantum ramis, & fructus hi initio parvuli, successu temporis majores, forma ut plurimum turbinata, ut pyri; nonnulli tamen longiores, alii breviores, & magis sessiles; colore, ut dixi, varii. Sunt enim vel albidii, vel subrubentes, vel ex cœruleo saturato purpurei, vel alio quodam colore; pulpam intus habent mollem, suavem, prædulcem, granis compluribus refertam. Florem, ut dixi, nemo hæcenus observavit; fructus tamen intra se flores concipit, figura confertis staminibus similes, colore in candido purpurascens, undique è carne exeuntes, atque ad mediam fructus cavitatem se dirigentes, quibus semina singula, minuta, colore flava, quodammodo leniter compressa, milioque similia. Radices habet multas, firmas, longas, lentas, evulsu distractæque contumaces, multis capillamentis fibratas, summa tellure vagantes (quam ob causam frigoris impatiens arbor) colore flavas. stipites, ramuli, fructus immaturi lacteo colosoque humore scatent, gustu adstringenti, amaro, acri, ita ut ulcerare possit, odore ac sapore ad rutam accedente. In Græcia, Hispania, Italia aliisque regionibus ferventibus, ac solis radiis patentibus, frequentes ficus sunt. In Belgio crescunt quidem, sed nisi æstas calidior, raro ad maturitatem

Ficus.

mini incognita, non omnino recto assurgit stipite, sed sæpius contorto ac brevi, nec omnino lævi cortice, sed asperiusculo ac albicante vestitur. ligni materies alba, fungosa, infirma, tenax tamen, & ad scuta facienda apta. Ramos plurimos emittit, geniculatos, medulla plenos, ramulorum sambuci modo, lævi ex albo viridi cortice contentos: folia vitiginea, ampla, in quinque partes eminentibus totidem angulis dissecta, nigricantia, dura, aspera, firma, rotundis ac robustis pediculis nixa; Fructus particulatim nullo apparente prius flore aut julo, juxta pediculorum, quibus folia adhærent, annexum erumpunt, extremis tantum ramis, & fructus hi initio parvuli, successu temporis majores, forma ut plurimum turbinata, ut pyri; nonnulli tamen longiores, alii breviores, & magis sessiles; colore, ut dixi, varii. Sunt enim vel albidii, vel subrubentes, vel ex cœruleo saturato purpurei, vel alio quodam colore; pulpam intus habent mollem, suavem, prædulcem, granis compluribus refertam. Florem, ut dixi, nemo hæcenus observavit; fructus tamen intra se flores concipit, figura confertis staminibus similes, colore in candido purpurascens, undique è carne exeuntes, atque ad mediam fructus cavitatem se dirigentes, quibus semina singula, minuta, colore flava, quodammodo leniter compressa, milioque similia. Radices habet multas, firmas, longas, lentas, evulsu distractæque contumaces, multis capillamentis fibratas, summa tellure vagantes (quam ob causam frigoris impatiens arbor) colore flavas. stipites, ramuli, fructus immaturi lacteo colosoque humore scatent, gustu adstringenti, amaro, acri, ita ut ulcerare possit, odore ac sapore ad rutam accedente. In Græcia, Hispania, Italia aliisque regionibus ferventibus, ac solis radiis patentibus, frequentes ficus sunt. In Belgio crescunt quidem, sed nisi æstas calidior, raro ad maturitatem

bilis Persa, ut refert Herodotus, qui, cum Darius Babylo-
niam diu & frustra oppugnaret, ipse sibi nasum, aures, &
labia amputavit, & ita ad Babylonios, quasi transfuga
se contulit, conquerens de regis sui crudelitate, recep-
tus à Babyloniiis, & dux belli constitutus, urbem Dario
tradidit. Unde Darius solebat dicere, se Zopyrum
malle integrum, quā viginti capere Babylonas. Narrant
Poëtæ, à Cerere Proserpinâ, à Plutone raptam, diu quæ-
sitam, postquam verò à Plutone raptam intellexisset, a
Jove impetrasse, ut sibi communis filia restitueretur; hac
lege, si nihil apud inferos degustasset; sed inventū fuisse,
tria grana mali punici comedisse, ut Ovid. in Fastis canit.

*Rapta tribus, dixit, solvit jejunia granis
Punica, quæ lento cortice poma legant.*

In Metamorph. libris septem grana fuisse ait.

— Et cultis simplex dum errat in hortis,
Puniceum curva decerpserat arbore pomum,
Sumptaque pallenti septem de cortice grana
Presserat ore suo.

Sed post longas matris querelas indultum est, ut sex
 menses apud illam maneret, totidemque cum Plutone,
 sed id non sine myſtagogica ratione. Proſerpina enim
 luna eſt, quæ ſex menſibus creſcit, ac totidem decreſcit,
 videlicet, ut per menses 15. diebus creſcens apud ſuperos,
 quindecim alii defiſcens apud inferos videretur. De puni-
 cæ ortu lepidiſſima fabula apud Arnobium extat. In
 Phrygiæ finibus ingens ſaxum fuit, Agdus dictum, ex quo
 Deucalion & Pyrrha, ex Themidis præcepto, ad huma-
 num genus renovandum, poſt diluvium, lapides ſumpſe-
 runt, ex quorum jactu mater Deum efficta fuit, quam in
 Agdo obdormientem Jupiter inceſtis cupiditatibus ap-
 petiit: & diu luſtratus, cum quod optaverat obtinere
 nequiſſet, ſperma in lapidem fudit, ex quo Agdeſtis na-
 tus fuit, qui ſua immani efferitate, cum nec Deos, nec
 homines timeret, à Diis, de ejus temeritate imminuen-
 da, conſtitutum eſt, ut Liber in eum animadverteret, cui
 cum merum potiùs Liber appoſuiſſet, graviſſimoque ſom-
 no oppreſſus eſſet, Liber ſetis cõmplicatis, laqueo plantas
 nexuit ex una parte, ex alia teſtes cum peniẽ, ille ſomno
 ſolutus extenſis pedibus, membrum virile ſibi amputavit,
 cujus cruore mali punici arbor, cum ſuis pomis nata eſt.
 Singulæ partes mali punici nomen habent peculiare. Par-
 vum punicum, ut Athenæus libr. 14. reſert, *ῥοῖδιον* vocat-
 ur, *ῥοῖδιον δὲ τὰ αἵς ῥοῖδιον τὸ ἀπὸ τοῦ ῥοῖδιον*. Rhoidion exiguum
punicum, diminutionem ſignificat, ut *ῥοῖδιον*, bucula. Suidas
 tamen *ῥοῖδιον* ὅ *ῥοῖδιον* idem ſcribit; *ῥοῖδιον τὸ ῥοῖδιον λέγεται καὶ*
ῥοῖδιον. Majus *ῥοῖδιον* dicitur. Heſychius *ῥοῖδιον* *ῥοῖδιον* *ῥοῖδιον*,
ῥοῖδιον *ῥοῖδιον* *ῥοῖδιον* legit, Vulgata tamen præſtat.
 Quippe ea apud Phavorinum reperitur. Utrum autem
 rectius *ῥοῖδιον* per *e* an vero *ῥοῖδιον* per *z* ſcribatur, afferere
 non auſim; uti nec utrum *ῥοῖδιον* fuerit genus quoddam
 peculiare punici, an vero punicum quodvis grande. Flos
 mali punicæ domeſticæ *βαλauftιον* vocatur. Dioſc. libr. 1.
 cap. 154. *βαλauftιον*, *ῥοῖδιον ἀνθὸς ἀγρίας ῥοῖδιον*. Latinis etiam
 balauſtum mali punici ſylveſtris flos nuncupatur, & à
 Columella balauſtum.

*Sicubi odoratas prætexit amaricius umbras,
Carpite, narcissique comas, sterileſque balausti.*

Plinius balaustium tam domesticæ quam sylvestris
florem vocat lib. 23. cap. 6. *In hoc ipso cytino* (loquitur
de domesticis punicis, nam circa finem capituli ait, *est &*
sylvestre punicum à similitudine appellatum, &c.) *flosculi*
sunt, antequam scilicet malum ipsum prodeat, erumpentes,
quos balaustium vocari diximus. Cytinum vocat calycem
quo flos continetur. De cytino mox plura: Balaustium
Plinio loco citato, & libr. 13. cap. 19. flos domesticæ
punicæ, flos inquit balaustium vocatur; quod contra pro-
batissimorum est auctoritatem, Dioscorides, Galenus,
ceterique medici, balaustium scribunt sylvestris punicæ
florem. Galenus lib. 6. simpl. βαλαύστιον ἀνθὸς ἀργεῖας ροιᾶς.
Officinæ Plinium sequuntur, quibus balaustium sylve-
stris domesticæq; flos indifferenter significat. Majus He-
sychii ἀμάρνημα, hic balaustium punicæ speciem scribit;
cujus flos in medicina utilis est. βαλαύστιον, inquit, ἀνθὸς
ρῶϊας φέρον ἀνθὸς ἀργεῖον ἀνθὸς γεγραπμένον. Domesticæ florem
Dioscorides κύπριον appellat. τὰ δὲ ἀνθὸς αὐτῆς, ἀπὸ κύπριον πε-
δουμένη, hujus (domesticæ) flores, qui etiam cyrini vocan-
tur, &c. Galenus lib. 6. simpl. βαλαύστιον ἀνθὸς ἀργεῖας ροιᾶς,
ἀνθὸς αὐτῆς τῆς ἡμετέρας οὐ κύπριον. Balaustium sylvestris punicæ flos,

utifativae cytinus. Idem lib. 7. aſerit. Eidem tamen Ga-
leno κύτις primò genitum punicum libr. 6. ἡ κύτις
cap. 1. καὶ τοὺς κύτιους ἐμβάδιν ἐγγυός, καὶ φασγί & ἀλασθίας.
ἀρεμὰς τοῦ αἵματος αἱ κύτιες κύτιος αἱ κατὰ τοὺς ἰσθμὸς, καὶ ἐν τῷ περὶ
ἀνθρώπου πνεύματος βιβλίῳ, ὁ κρυπτός αὐτοῦ φαινεται ἡμῶν ἡμῶν
eis idem cytias. In quos conjiciat cytinus aridos, contritos, ac
crisibratos. Nominantur autem sic primogenita punica, quo
tempore enim arbor florere desinit, ejus fructus figuratus
apparet in speciem punici mali. Eadem videtur Nicandri
sententia.

Πολύκι σίδης

Πρώτοζονον κυτίνοιο πόροις ἀνθήμονα καρπύ.

Puniceique novos granati collige fructus.

Auctores hos gravissimos conciliare quis poterit, si-
cat cum Nicandri Scholiaste, κύνον esse florem mali
punicæ, sed demum tum vocari κύνον, cum florere desi-
sit ac fructus rudimentum apparere incipit. κύνον ἢ φ᾽ αἶ-
θῳ τῆς ροῖας ὁππῇ αἰετίζῃν ροῖα γίνεται, *cytinus flos punicæ a-*
ditus, quando pomum nascitur. Helychius ἐξαίρημα ἀετι-
τον vocat. κύνον τῆς ροῖας τὰ ἀετίζοντα ἐξαίρηματα, *cytinus prima*
punici mali levis eruptio. ἐξαίρημα proprie efflorescentia,
vel papulæ, id est, leves eruptiones humorum per cutem
Ad harum imitationem κύνους ἐξαίρημα vocavit Plinius
lib. 23. cap. 6. *Primus pomi hujus partis florere incipien-*
tis, cytinus vocatur. Plinii codicem corruptum asserunt,
corrigunt, *florere desinentis, cytinus vocatur.* Hanc, in-
quiunt, lectionem probant Galenus & Nicander. Nobis
ramen hæc non arridet lectio, idq; quia paulo infra idem
Plinius ait, *In hoc ipso cytino flosculi sunt, antequam scilicet*
malum ipsum prodeat, erumpentes. Atqui malum non
prodit, nisi cum jam florere desinit, sive paulo antequam
flos cadit. Plinio cytinus calyx, quod etiam ipsi Theo-
phrasto significat, calycem Botanici vocant involucrium,
quod dehiscente, flos in sua folia se pandit. Suidas & He-
lychius calycem exponunt rosæ florem nondum expan-
sum, rosam tumentem, foliis nondum expansis. Suidas,
κάλυξ, αἶθῳ ῥόδου μεμυησ. idem κήλυκας, στέλγας, ῥόδα κεκα-
λυμμένα, Helychius, κήλυξ φ᾽ αἶθῳ τοῦ ῥόδου, τὴ μὴ ἐκπαιγεῖται
αἶθῳ ἢ νέμεση, κὶ τὸ ἐνάλπιον. Botanici, ut dixi, calyx, quo
flos primum continetur, deinde mox fœtus clauditur
Idem apud Theophrastum, κύνον lib. 1. de caus. cap. 11.
ἀλλὰ ἃ εὐπαῖν ἔ᾽ αἶθῳ ὅσοι μὲν ἔ᾽ σωματικῶν ὄγκων ὀψάσιν ὅσοι γί-
νεται, κήλυξ τὸ ἔ᾽ ροῖας. ὅν γὰρ τὸ κύνον αἶθῳ. *Quin etiam flo-*
rum ipsorum, qui mole aliqua corporis emergunt, serius se
osendunt, ut punicæ flos, in cytino enim flos, flos à cytino
continetur. Idem lib. 2. cap. 11. ubi cytini florem pro-
clivem ait esse ad lapsum, quod infirma ejus sit con-
nexio, rationem addit, ὅπως οἱ κύνονοι μὴ ὀρεῖν γινώσκον δεικνύσας
τὸ ὄρεον. Ex quibus locis cytinum aliud quid quam flo-
rem ait ad fructus esse rudimentum constat. Vide cap. 23.
lib. 1. hist. & quæ ibidem annoravimus. Cytinus sive ca-
lyx punicæ oblongus est, anteriore parte latior, in septem
rimulas, (totidem videlicet quod flori foliola) fatiscens,
asari floribus major, cujus inferior pars in fructum, ac
ampulum transiit pomum, superior denticulata una cum
staminibus, ipsi medio insidet pomo. Non ineptè à Cæ-
lio Aureliano Chronic. libr. 4. cap. 3. ampullagium vo-
catur. *Aut decocto mali punici, vel ejus caduco* (sic vocat
cytinum, quod, ut Theophrastus ait, facile cadat) *quod*
Græci κύνον ροῖας vocant, nos ampullagium. Idem lib. 5.
cap. 2. *Aut mali punici foliis viridibus, vel ejus caduco,*
quod Latini ambulacium vocant. Scribe *ampullagium vo-*
cant. Ampullagium, quod inflatum ac turgidum sit, instar
ampullæ, vasis est genus, ex vitro aut alia materia con-
flatum. Sic Plinius lib. 8. cap. 15. ampullacea pyra vocat,
quæ formam ampullæ habent. Nicander in Theriacis
hos calyces à cervicali forma δολιχούς αὐχενίους vocat.

Σίδης δ' ὑσγνόμεντας ἐπιμύοντας ὀλόσχοις
 Αὐχενίους, ἵνα λίσσῃ καὶ πέριξ ἐνεσθῇται αἴνη.

*Punica item sumas hyacinthina germina mali
Conniventia adhuc, clausasque foventia gemmas
Donèc quondam albo nunc undique flore rubescant.*

Germina hyacinthin conniventia; calyces vocar clau-
fos, floribus jam delapsis. Scholiastes. ὑστανόντες μὲρ οὐκ ἦ-
σαν πυθῶν, καὶ τὰ ὑσάνη τῇ βοτάνῃ ὁμοίως καὶ τὸ χράμα, ἐπὶ τῶν
τοῦ κτύτου δ' ἀπὸ δ' αὖθις ἐπιμόνους εἰς τὰς μύσους καὶ οἰοίαι ἐσφυγμέ-
τους. ἀλόσχους ᾗ τὸν τῶν ῥαίων τραχήλους, καθ' ὅσον τὰ κεχλυότατες,
ὑπερβῶν τὰς μύσους, καθ' ὅσον τῶν ῥαίων ἀνεπαμείνους ὄντες, κατ' ὅλιγον μύσους,
τοὺς κυτίνους δ' ἀπὸ δ' αὖθις ἐπιμόνους, ἐν εἰς δ' ἀπὸ μίθους τὰς ἐξ ἀνθρώπων τῶν
ῥαίων ἀλόσχους ἔπει. ἀρχνόνους εἰς τὰς ἡμέρας τραχήλῳθεν οἰοίαι τραχ-
ύτους.

λους ἔχοντας ἴσχυοντες, id est ruffos, vel similes herbe hyssigino quo ad colorem (alibi de hyssigino plura dixi) postquam flores deciderunt (καπνίους scholiastes flores vocat) caecutientes, id est clausi veluti conniventes, calices mali punici cervicem habentes primum quidem aperti, postea clausi. primum enim aperti sunt, sed paulo post abjectis floribus clausi, nunc autem ex parte quod continet flores mali punice ὀλίγους calyces dicit, cervicales, id est collares quasi cervicem habentes. Vox ὀλῶχοι, à grammaticis pediculi tenaces quibus pendent poma, exponitur; sed hoc loco calyx est, quo fructus & flos continetur. Dicitur ὀλῶχοι ab ὀλῶ & ἔχω, quod totum vel omnia id est præcipuum tener, florem scilicet & fructum. Cortex pomi Græcis λίπος ροιάς & σίδιον dicitur. Dioscorides lib. 1. cap. 153. καὶ τὰ λίπη τῆς ροιάς, ἃ πλεῖς σίδια καλοῦσιν, ἔσ' ὀνίκες mali cortices, qui à nonnullis sidia vocantur. Suidas σίδια τὰ λίπυρα τῶν ροιῶν. Emendandus Hesychius. Vulgata lectio habet, σίδια τὰ τῶν ροιῶν λεπιδία. σίδια γὰρ αἱ ροιάς, πλεῖται δὲ καὶ ἐπὶ πάντων χλωρῶν. σίδιον καὶ ὀλῶχοι. Scribe, σίδια τὰ τῶν ροιῶν λίπη, vel, λίπυρα: σίδια γὰρ, &c. Sidia cortices granatorum, sida enim granatum, ponitur & pro omni virore, fidion coccos. Galenus cap. de malo punica, τὸν τῶν σιδίων τὴν λίμνασθαι, καλεῖται δὲ σίδια. Erotianus corticem, putamen mali punice σίδιον vocari scribit, σίδιος δὲ τῆς ροιάς λίμνασθαι, sida corium mali punice. Vel fallitur magnus vir, vel codex corruptus. Nullus Hippocratis extat locus in quo σίδιον pro putamine mali punice ponitur; plures in quibus σίδιον pro cortice usurpat divinus senex. Erotiani codicem corruptum ex eo probatur, quod reperiantur codices, in quibus σίδια legitur. Facilis lapsus σίδια in σίδας. Nicander in Alexiph. mali huius corticem καρπίου κάλυμμα vocat.

Ἡ καὶ πῶς σιδέοντο. Δοτὸς ῥίζαιο κάλυμμα,
Καρπίου.

Hisque ex puniceis extrema putamina malis
Adjice.

Falluntur qui καρπίον corticem exponunt, καρπίον ipse fructus, κάλυμμα καρπίου, quod fructus tegit, cortex, putamen. Latinis malicorium dicitur. Plinius lib. 23. cap. 6. *Vulgus coria maxime illo (cortice) perficere novit, ob id malicorium appellant Medici.* Idem lib. 24. cap. 11. *Huius aridis foliis, ut malicorio coria perficiuntur.* Alii malicorium dictum malunt, quod mali putamen & tanquam corium sit cortice durius, nucis involucre tenerius. Grana interiora solent vocari κακκωνες. Hesychius, κακκωνες αἱ κακκῶν τῆς ροιάς, καὶ ὅτι ἔσθ' ὀνίκες, grana mali punici, & unde viscum fit. Vocantur etiam κακκῶν. Pollux lib. 6. cap. 13. κακκῶν ροιάς & οὗτω μὲν τὸ καρπίον (σπέρμα πυρῶα, intus contentum acinum καρπίον vocat) τὸ δὲ διδόνον δὲ ροιάς ἢ ποίος δὲ ἂν κακκῶν ροιάς καὶ Ἀρσινόφιδος ὀνυγολογία τ' αὐτῶν κακκῶν ροιάς. grana mali punici, sic enim semen vocatur; arbor enim ροιάς punica dicitur. Unde apud Aristophanem malum punicum suis granis spoliare, eximis ne ex acido dulci punico grana? Dioscorides lib. 4. κακκῶν τῆς ροιάς. Hippocrates tamen κακκῶν αἱ vocem sæpe ponit pro grano Thymeleæ, Galenus in exegefi. κακκῶν αἱ, κακκῶν τ' καὶ ὅτι ὀνίκες ὀνυγολογία, αὐτὸ τὸ κακκῶν ὅτι αὐτὸν ἔστιν ὅτι κακκῶν αἱ αὐτῶν ὀνίκες ὀνυγολογία. Coccona granum aut acinum communiter dictum, non granum cnidium, quod etiam ipsum interdum sine adjunctione κακκῶν αἱ vocat Hippocrates. Uti lib. 1. γυναικ. ubi malè legitur ἀντὶ κακκῶν αἱ per αἱ μίξα, κακκῶν αἱ per αἱ μίξα, συμμίσχων σπόρον δὲ κακκῶν αἱ κακκῶν αἱ; Vertunt, allium & brassicam granaque mali punici admiscere. Agit loco citato Hippocrates de suppressa lochiorum purgatione, quam non promovent mali punici grana, sed impediunt; adstringendi enim vi pollent. Granum cnidium egregie lochia promoveret. Verte ergo, allium, & brassicam, granaque cnidia admiscere. Quæri solet, an malum punicum inter, ὁπώρας numerari debeat, an vero inter ἀκρόθρυα? Quæ ὁπώρας, quæ ἀκρόθρυα dicantur supra lib. 2. cap. 7. docuimus. Geoponicῶν auctor inter ἀκρόθρυα, id est nuces recenset. Ἀκρόθρυα δὲ καλεῖται, ὅσα ἔχουσιν κίλυφον ἔχει, ὅσον ροιάς, πινυρία, &c. Contra Plinius lib. 23. cap. 6. inter opora, id est, poma, recenset. cum ait, punici mali novem genera, primus pomi huius partus. Varro ex malo punico cibum apes capere cum scribit, inter ὁπώρας ponit. Nos inter ὁπώρας punice ultimum locum damus, primum inter ἀκρόθρυα, ita ut medium quasi sit genus inter ὁπώρας & ἀκρόθρυα. Malus punica (de arbore loquor) alia domestica, alia sylvestris. Domestica, quo ad fructum has agnoscit differentias Theophrastus; punicum nucleo carens, nucleo præditum, acidum, dulce & vinosum. Acidi meminit lib. 1. cap. 19. οἱ δὲ ὀξέες ἀσπερσοί, & dulcis & acidi mentionem facit lib. 5. de caus. cap.

II. διὸ καὶ αἱ μέλαι καὶ αἱ ροιάς μέλαι καὶ γλυκεῖα τῶν ὀξέων. idcirco mala & punica dulcia magis (σπένται putrescunt) quam acida. Rationem addit, αἱ μέλαι βλεῖται γὰρ ὁ χυμὸς ἀποστρέφεται. αἱ. quia dulcium succus mutationem facile recipit, quoniam imbecillior. De vino & nucleo carentis agit lib. 2. hist. cap. 3. ὅτι ἐν τοῖς σπέρμασι τοῦ ἀγγείου ποιεῖν ἡμεῖς, ἡ δὲ καὶ ὁ αὐτὸς ποιεῖν βέλτερον, τοῦτο γὰρ ἐπὶ ροιάς ἀκροκόκκῳ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν Κιλικίᾳ συμβαίνει. ἐν Αἰγύπτῳ μὲν γὰρ τὸ ὀξύμα καὶ ἀσπερσοῦν ἐσθ' ὁπώρας, γλυκεῖον γὰρ τὸ ὀξύμα πῶς ἢ οἰνῶδες. καὶ δὲ Σόλωνος τῆς Κιλικίας ἀσπερσοῦ τ' ἀσπερσοῦ Πίνναρον. οὐ γὰρ μέλαι καὶ Ἀλεξανδρῶν ἀσπερσοῦ Δαρείου ἰσχυρῶς, αἱ ροιάς γίνονται ἀσπερσοί, δι' ὅλου δὲ τῆς βίου κόκκοι τὸ ὀξύμα ἔχουσιν. Vide Comment. Quæret quis, quomodo ἀσπερσοῖ dicantur ροιάς, cum grana per omne ævum vinum referant. Nucleo carens punicum duobus modis dicitur, cui mollis & cui nullus nucleus. Magnus Iulius Scaliger exerc. 181. scribit, punica in agro Babylónico nucleo carentia duorum esse generum: unum reperiri, cui lignosus nucleus adeo tener & mollis, ut manus pro nihilo habeatur; alterum, nullum plane nucleum ostendere, sed succo tantum constare. Theophrastus cum nucleo carere scribit, intelligit nucleum habere tenerum & mollem, quod ex initio capitis citati probatur, καὶ ἐν τῇ τῆς ροιάς κόκκῳ τῇ γλυκεῖαν ἀσπρόν, καὶ ἐν τῇ ἀσπρόν σπέρματι. πολλὰ αἱ δὲ ὀξέες, ex acinis mali punici dulcibus, vilis, ex enucleatis dura & plerumque acida. Unde Athenæus lib. 14. ροιάς in σπέρματι κακκῶν ἐσθ' ἀσπρόν distinguit in nucleo prædita duro, & carentia, id est, molli donata nucleo. Plinius lib. 13. cap. 19. *Divisit & in genera, apyrenon vocando, cui lignosus nucleus abest. Sed candidior ei natura, & blandiores sunt acini, minusque amaris distincti membranis.* Antiquus codex habet, sed candidior ei natura: & blandiores acini; minusque amari; distincti membranis. In utroque exemplari Salmanticensi, ut Pintianus monet apyrenon legitur. Apyrinon per i in tertia nulla ratione defendi potest. Totam hanc periodum scribe, *Divisit & in genera apyrenon vocando, cui lignosus nucleus abest. Sed candidiores natura, & blandiores sunt acini, minusque acidi, distincti membranis.* Theophrastus, ut jam audivimus, apyrenon vocat, cui mollis & tener acinus; huic nucleum esse sapore vinoso ait, contra cui nucleus durus, ut plurimum nucleum esse acidum. Nucleum punicum datur cui amarus nucleus, nullum cui membrana amara. Non scripsit ergo Plinius, amari, sed acidi, nisi placet, Plinium amarum pro acido posuisse. Dioscorides punicam dividit, in urbanam & Sylvestrem. Sylvestrem ait triplicem in flore agnoscere differentiam lib. 1. cap. 154. βαλάντιον ἔστιν ἀνδρῶν ἀγρία ροιάς. εἰδὴ δὲ ἐστὶν αὐτῶν τρεῖς αἰεταὶ. ἀγρία καὶ γὰρ καὶ λυκαὶ καὶ πυρρῶν & ῥοδόχρως, εἰσὶ δὲ καὶ καπνίαι ροιάς. balautium sylvestris punice flos est, cuius complura sunt genera: reperitur enim candidum, rutilum, & rosaceo colore. Domestica mali punice flori similis est. Primum notandum, hanc florum diversitatem non esse in forma, sed colore: deinde, quod apud Oribasium, ἀντὶ πυρρῶν legatur πυρρῶν. Quæ lectio alterius antiqui codicis auctoritate confirmatur, in quo inverso ordine ῥοδόχρως καὶ πυρρῶν scriptum est. Ad nos quotidie purpureo elegantiori colore, etiam roseo & candido balautia adferuntur. Domestica mali punice fructus, ut idem cap. 151. lib. 1. tradit, vel dulcis, vel acidus, vel vinosus. πρῶτον μὲν τῇ γλυκεῖαν ἀσπρόν καὶ ἀσπρόν. Doctiss. Cornarius legit, ἡ τῇ ἀσπρόν καὶ τῇ κακκῶν αἱ τῇ σπέρματι. stomacho minus inutilia vel inimica. Vel certe lectio non rejicienda. Hæc Plinii fulcitur auctoritate, qui lib. 23. cap. 6. ait; *Ex his dulcia que apyrena alio nomine appellavimus, stomacho inutilia habentur, inflationes pariunt.* Quæ inflationes pariunt, ea stomacho non valde amica esse solent; quod de dulci punico scribit Dioscorides, ἡμεῖς αὖτε πρῶτον μὲν ὅταν σπέρματι καὶ πρῶτον μὲν, circa stomachum calorem aliquantulum gignunt, inflationesque pariunt. De acidis hæc apud Dioscoridē habentur. ἡ δὲ ὀξέες καὶ ἀσπρόν σπέρματι βοηθεῖ, καὶ ἐν σπέρματι τῇ κακκῶν αἱ τῇ σπέρματι. acida vero æstuant stomacho auxiliantur, magisque contrahunt, ac felicitius urinam cient, sed ori ingrata sunt, & adstringendi vi prædita. Codex corruptus, & malè quidam vertunt ἀσπρόν, gingivas qui ledunt. Antiquus codex etiam Catacur. habet, ἀσπρόν δὲ καὶ σπέρματι. ori gratum & adstringens. In aliis codicibus ἀσπρόν καὶ σπέρματι habetur. Ultra lectio præstet, dubito. Acida stomacho utilia, æstuant quippe stomacho auxiliantur, debilem confortant. Acida ori non ingrata, nisi forte iis qui nil nisi dulcia amant, & insipida. Eo nomine codex præferendus in quo ἀσπρόν legitur, quod ad vulgatam lectionem proximè accedat. Ἡ δὲ ἀσπρόν καὶ σπέρματι ἔχει δύναμιν. vinosa medias vires obtinent. Nicander quoque tria genera punicorum in Alexipharmacis tradit, vinosum, Promenium & Ægmenfe.

hæc accepiunt, promittit arbutusculam. Moschum odore referunt, sapore delicato, inter dulcem & acidum medio, adeoque parva sunt, ut pollicis articuli magnitudinē non superent; sed succulenta, ori naribusque grata. Hoc genus non puto describi à Plinio; nihil enim habent, quo tazarari possint, quam quod parva sit. Alterum genus apud Belgas familiare fatis, *moder-peret* vocant; Parvum hoc, & cum pyro jam descripto maturum, nihil boni habet, nisi quod sit præcox, & in eo superbiat, quod omnium pyrorum, præter jam dictum, primum sit, ac gaudeat eo nomine possessor; ocyssime cadit, (quod alterum genus non facit) diutius si in arbore manserit, farinæ modo mandendo friatur. Doctiss. viri superbum Plinii putant præcox esse Catonis; quorum sententiam probare nequeo; quod Colimella, *superbum* & *præcox*; tanquam diversa numerat. *Cundis*, inquit Plinius, *gratissima Crustumina*. Nomen acceperunt à Crustumio, Italæ oppido, ubi optima & copiosa erant. Hæc, ut Servius ait, ex parte rubent. Eorundem mentionem facit Virgil. 3. Georg.

Nec furculus idem.

— *Crustumis.*

Crustumia Celsus fragilia ait. *Ex pomis, inquit, cerasium, morum, sorbum, pyrum fragile, quale crustumum vel nevianum.* Dalecampius à Gallis poire perle vocari tradit. Neapolitanus pere giacciole di Roma vocari tradit. *Roma, inquit, ad nos primum exportata fuere, ibique è Thuscia. Teneva sunt, succosa, dulcia, alba* (unde perle credo nomen) *ex parte rubentia.* A Belgis *Sint Jacobs peer* vocatur Plinius. Proxima iis falerna, à potu, quoniam vis tanta luci abundat. Lactea hæc vocantur, in usque alia colore nigro donantur Syria. Primum verba Plinii examinabimus, dein quænam pyri genera describat, videbimus. Codex antiquus habet. *proxima iis falerna à potu; quoniam tanta vis succi abundat: Lactea hæc vocantur in his: quæ alis colore nigro donant Syria.* Scribe, *proxima iis falerna à potu, quoniam magna vis succi abundat. Lactea à candore, alia à colore nigro Syria vocantur.* Tria pyrorum genera describit, falernum, lacteum, Syrium. Falernum inquit nomen accepisse à potu; rationem addit, quoniam magna succi copia scatet. Salernum ergo vocatur à succo, qui instar vini falerni dulcis & gratus est. Quali humore turgent, pyra, quæ à dulcis sacchari sapore *supcher-peer* appellantur. Hæc non alium habent saporem, quam vinum optimum cui saccharum mistum. Pyri hoc genus nemini incognitum. Nonnulli falernum pyrum existimant, quod *fransche hangeweete* vocamus. Horum opinionem non probo, quod pyri illud genus, quod hodie eo nomine insignitum est, non sit succulentum, nec gratum sapore: sed pro ratione locorum, urbiumque, in hac ipsa nostra patria pyrorum nomina admodum variant. Quod n. Amstelodami vocatur *Heperin*, id alibi vocatur *supcher-peer*. Facile fieri potest, ut quod vulgo *supcher-peer* vocant, alibi *fransche hangeweete* nuncupent. Sed librarium in culpa puto, virosque magnos scripserunt *fransche hangew-peer*. Hoc n. vinoso, dulci, aromatico sacco abundat. Sed lacteum hoc à Plinio vocari puto: succo enim præ cæteris est albedo, & cortice ex albo virefcente vestitum. Tertium genus, inquit, à colore nigro Syrium. Hoc mirabitur quispiam, & tamen Syria pyra sunt nigra, ut rectè ad hunc Virgilii versum Servius.

Crustumis Syriisque pyris, gravibusque volenis.

Vides Plinium pyri quoddam genus appellare Syrium. Recte ergo emendavimus, *alia à colore Syria vocantur.* Sed Helychius *ovela* pinguis crassaque toga. *ovela* ὀυελὰ ἡ αἰὶνὰ ὑπὸ τοῦ τοῦ σινοῦρ. ἢ ὅτι ἐν Κασπαδίᾳ ζῖσται. *pin-*
guis crassaque lana, sic dicta à sisyra (indumentum est è villosis pelibus confutum) *aut quod in Cappadocia fiat.* Ergo à crassitie potius, aut pinguedine nomen Syrii positum est. Respondeo, antiquissimos Græcos *σῦρ* quod nigrum est vocasse. Theocryt. eidyl.

Βομβύκα χαλέουσα, Σύραν καλέοντι πὺ πάντες
Ἰσχυαὶ, αἰλιόκαυσον.

O Bombyce venusta, omnes te Syram vocant
Tenuem, sole adustam.

Scholiasτες, συγγράμναι τὸ ὄνομα ζῴοντι πάντες, λεπτὸν καὶ μέ-
 γανον ἐκ τοῦ ἡλίου. ἀλλόπευσεν τὸ ἐκ τοῦ ἡλίου πεπωμένον. *Syria-*
nam omnes tē vocant, quod tenuis & nigra à sole sis reddita.
 Ἀλλόπευσεν significat, à sole uſtam. *Columella* Syrium py-
 rum ab aliis Tarentinum vocari tradit. *Ea, inquit, sunt*
Cruſumina, regia, ſiguina, Tarentina, quæ Syria dicuntur,

purpurea superba. Plinius tamen Tarentinum diversum facit à Syrio. Nam inter Græca, inquit, esse Tarentina. Græca, inquit, & in iis Tarentina. Pergit. Quod nam pyri genus Syrium fuerit, ignoro. Baptista Porta genus quoddam vocari ait, pera caravelle, quod rubiginoso colore infectum ait. Sequitur apud Plinium. Reliquorum nomina aliter in aliis atque aliis locis appellantur, sed confectis urbis vocabulis autores suos nobilitare, Decimiana, & ex eo tractum, quod pseudodecimianum vocant. Antiquus codex decumiana, & ex eo tractum quod pseudodecimianum vocant. Apud Macrobiū decimanum legitur, Columella lib. 12. cap. 10. decumanum vocat, ac inter ea quæ servari possunt numerat. In antiquissimo vero codice anno 1482. excuso decimiana legitur, ut in vulgatis habetur. Dolabelliana longissimi pediculi. Male in antiquo codice dolobelliana. Vulgatam probat Columella. Dolabellianum, quod Engelsen hæret per vocamus. Pompeiana (in altero codice, Pomponiana) cognomine mammosa? A rotunditate nomen habere, & orbiculatum Macrobiū, videtur esse, quod tassel-per vocant. Lyceriana, Severiana & quæ ex iis nata sunt, Tyranniana longitudine pediculi distantia. In vetusto utroque codice Salmiaticensi, licerniana & seviana. Dalecampius, quia Marcus cap. 20. facit mentionem scaurianorum, aut illic legendum ait, severiana, aut hæc scauriana. Apud Columellam. veniana habet Commelini editio, Stephani, neviana; quo modo & in antiquo scriptum est, & lib. 5. & lib. 12. Macrobiū codex nævianum vocat. Hæc omnia ostendunt, quam difficultur judicari possit, quæ sit vera lectio. Pro tyranniana apud Columellam turrinianum, apud Macrobiū turrinianum legitur. Vera scriptura videtur turriniana, quod à Plinio citetur auctor, cui nomen Turanius Gracula, in indice lib. 3. ex auctoribus, Turannio Gracula, Cor. Nepote, T. Livio. Catone Censorio, &c. Sequitur: Favoniana rubra, paulo superbis majora. Legunt, Favoniana, rubra paulo superbis majora, ut sit rubra genus per se, quod Macrobius videtur appellare rubile. Nobis vulgata non displicet. Favoniana dicta videntur, quod favonio flante statim formentur Belgis tijt-perrens / Dierlaken. Lateriana, Anitiana post autumnalia acidulo sapore jucunda. Antiquus codex valde corruptus. Et quæ ex iis nata sunt, Tyranniana. post autumnalia acidulo sapore jucunda. Macrobius hoc pyri genus vocat lateritanum, Columella, lateritanum. A laterum colore nomen habere videtur. Poire prevoist Galli vocant. Anitianum Columella anicianum vocat, vel, ut in antiquo codice habetur, anitanum. Scribe anitiana, Post autumnalia acidulo sapore jucunda. Post autumnalia Belgis jf-bonte. Tiberiana appellantur, quæ maxime Tiberio principi placere, colorantur magis sole, grandescuntque, alioquin eadem essent quæ Liceriana. Tyberianum pyrum Galli poire forest vocant. Patrie nomen habent, ferissima omnium, Amerina, Picentina, Numantia, Alexandrina, Numidia, Græca, & in iis Tarentina. Et hoc loco corruptus antiquus codex. Tiberiana appellantur, quæ maxime Tiberio principi placere, colorantur magis sole, grandescuntque, alioquin eadem essent quæ liceriana, longitudine pediculi distantia. Favoniana rubra. paulo superbis majora, lateriana, anitiana. prime nomina ferissima omnium Ameriana, Picentina, Numantina, Alexandrina, Numidia, Græca, & in iis Tarentina. Vides omnia inverfo & perturbato ordine scripta esse? In utroque Salmant. Picentina minuta habetur. Amerinum purant doctissimi viri, quod S. Thomas per Belgarum populus vocat; ego vero pyrum istud puto, quod Plinius Græcum vocat, Græculum Macrobius. Plinius ad cap. finem. In iis serotina ad hyemem usque ad matrem pendunt gelu maturescuntia, Græca, ampullacea, laurea, sicut in malis ameriana scantiana. Pyrum, quod Sancti Thomæ vocant, Novembri demum mense maturum est, & per totam hyemem usque in mensem Aprilem, servari potest. Signina, quæ alii à colore testacea appellant, sicut onychina purpurea. Signinum vulgo rist-per vocant; à colore testæ testaceum, à colore arundinis ficateæ rist-per. Onychina (ut docet Dalecampius) Plinius purpurea interpretari videtur, quod onyx tegumentum concillii sit; ut ait Dioscorides purpuratum operculo simile. Prima onychina Columella cap. 10. lib. 12. sic purpurea exponunt. Ego vero, (quia alabastrites lapis, onyx dictus est, unde Propertius onychem murrbeum pro poculo dixit:

Et cronino nares murrheus ungat onyx;

Quoniam ex alabaſtro pocula fierent, & Horat, onychem
pro alabaſtro,

Nardi parvus onyx;)

Onychinum

Onychinum, hic interpretor pyrum, alabaſtro colore ſimile, vulgo poire cuiſſe madame : purpureumque hic genus ab *onychino* diverſum eſſe reor, non autem *onychyni* vel *epithe-ton* vel interpretationem, eodemque modo apud Columellam *onychinum* exponendum arbitror. Hæc Dalecampius, cuius non improbo ſententiam, & quid vero impedit dicere, *onychinum* dictum, quod unguis inſtar candicet? Ab odore myrapea, laurea, nardina. *μυραπειος* ab odoris fragrantia, quaſi unguentum redolentia. *μύρα* enim Græcis unguentum eſt, & perſæpe moſchi odorem unguentum dicunt. Veteres *μύρα* vocabant unguentum pretioſum & aromaticum. In antiquis Macrobi codicibus peſſime *marapium* legitur, & apud Columellam libr. 12. *mirap-pium*. Myrapium pyri genus de quo ſupra mentionem fecimus, ac à moſchi odore *poires Moſchadelles* vocari. Parva hæc admodum ſunt, ſed quina, ſena pluraque uno pediculo exeunt, ita ut natura, damnum, quod in magnitudine patitur colonus, retribuat copia. Præſtantiffima eſſe odore & ſapore, ſupra dixi. Laureum Plinius tarde matureſcere ſcribit : pendet enim in arbore ulque in hyemem. Præſtimum in Italia nomen adhuc obtinet: nam ab Italis, ut Baptiſta Porta ſcribit, *pera laure* vocatur. Cum enim voratur, fauces lauri odore replet, & ſerotinum eſt. Nardinum puto, quod vulgo *ſaſſeraen-peer* vocatur, Odorem ſpirat inter nardum & crocum medium : à croci enim odore nomen habet. Ad finem Septembris menſis matureſcit, magnum eſt, ſiccique plenum. *A tempore hordearia*, collo ampullacea & coriolana. *Bruta gentilitatis cucurbitina*, acidula ſucci. Antiquus codex, *a tempore hordearia*, à collo ampullacea & coriolana. *Bruta gentilitatis cucurbitina*, acidula ſucci. Luxatus eſt verborum ordo. Scribe, *a tempore hordearia*, à collo ampullacea, *cucurbitina* (apud Macroli. *cucurbitivum*, ſed in antiquiori codice, *cucurbitinum*, quomodo in utroque Salmanticensi legitur.) *Gentilitatis Coriolana*, *Bruta*, acidula ſucci. Pyrum hordearium *Sint Jacobi-peer* appellamus, quod circa feſtum Iacobi, quando hordei meſſis, maturum ſit; ampullaceum, quod inſtar ampullæ tumet, quale quod *tafel-peer* vocant. Cucurbitinum ab oblonga cucurbitæ figura, *ſancti-hals* nominant. *Incerta nominum cauſa eſt barbaricis, Veneris*que, que colorata dicunt. Venerum *Venus-peer* vocant, Galli acciolo. *Regius que minimo pediculo ſeſſilia* : patriciis, *voconiis*, viridibusque oblongis. Antiquus codex, *viridibus oblongisque*. Regium pyrum, quod *ſoppede grocithen* à colore viridi & ſucco copioſo dicunt, vel *bergemotten* à Bergamo, Italia oppido. Colore eſt herbido, minimo omnium pediculo, & compreſſæ rotunditatis; adeo ut ſeſſile videatur, ſerotinum eſt, ſapore præſtantiffimo, ſucci pleno. Merito ergo ab antiquis regium nomen accepit. Præterea dixit, *volema Virgilius à Catone ſumpta*: qui & ſementina & muſtea nominat. Virgiliuſ verſum ſupra citavi. Non ait Cato volema pyra muſtea & ſementina vocari, ut verba Plinii ſonare videntur, & doctos accipere video; ſed volemum, ſementinum, muſteum diverſum pyri genus. Cato cap. 7. *Pyra volema, aniciana, & ſementina*, hæc conditiva in ſapa bona erunt, *Tar ntina*, muſtea, & cucurbitina. Senſus ergo verborum Plinii, volemum nominari à Catone; eundem muſtei, & ſementini mentionem facere. Volemum pyrum, quod volam manus impleat *χρησιν*, *Olaem-ſeſe ſinout-peer* Belgis. In errore verſatur, qui lexicon illud condidit, in quo legitur, volema pyra, quæ à Marone ſecundo Gorg. celebrantur, eſſe *αλοκωσίδας ἀπείρους*, cucurbitina pyra. Omnes qui de Agricultura & plantis ſcripſerunt, cucurbitinum & volemum diverſum pyri genus docent. Falluntur item, qui cucurbitinum à magnitudine & amplitudine dictum putant. A Forma nomen impoſitum. Sementinum à ſementinis, ut Dalecampius docet, feriis, (utitur hoc vocabulo Varro libr. 1. de re ruſt. ſtatim in initio cap. ſecundi. *Sementinis* (alii *ſementivis*) feriis in ædem Telluris veneram) quæ inclinante æſtate ſationis cauſa celebrabantur. Meminit alterius pyri generis Plinius libr. 15. cap. 11. *Nec non è pyris quædam libralia appellata, amplitudinem ſibi ponderis nomine aſſerunt*. Librale pyrum Græcis *πυλωπαιος ἀπείρος*, Belgis *anguiffe-peer*, Gallis *poire de bon Chreſtien*, omnium pyrorum maximum & gratiſſimum. Nomen impoſitum à Gallis, non ſolum quod in eximia ſuavitate librale pondus æquet, ſed quod tanta teneritudine ſit, ut à guſtatu, vel in ipſo ore ſtatim eliqueſcat, & perennet, guſtatumque toleret; ad Neapolim uſque delatum Carolo octavo ibi res gerente, & à felici illa Campania iis dotibus adoptatum. Hyeme crudum coctumque manditur, utique eſui peroptimum: ægris innoxie (ut Baptiſta Porta ait) præbetur; omnium poſtremum, nec prius, quam

hyemem experiatur, indomita acerbitate miteſcat. Apud Batavos rara arbor eſt, rarius floret, rariſſimè fructum fert. unum alterumque intra decem annorum ſpatium fructum tulit. Muſteum pyrum à celeritate miteſcendi dicitur. Male in vulgatis codicibus Macrobi *muſteum* ſcriptum eſt, rectè in antiquioribus *muſteum*. Apud eundem Macrobiuſ hæc pyrorum recenſentur genera, quorum apud Pliniuſ non ſit mentio; cirritum, cerviſca, calculoſum, lollianum, lanuvinum, mileſium, orbiculatum, præcianum, fullianum, titianum, rimofum, præcox, meſpillum ſerum, ſextilianum ſerum, valerianum ſerum; de quibus quod dicam ſcribamque habeo nihil. Redeo ad cap. Plinii citatum. *Pars hæc vitæ jam pridem pervenit ad culmen expertis cunctis hominibus. Quippe cum Virgilius inſitam nucibus arbutum, malis platanum, ceraſis ulmum dicat. Nec quicquam amplius excogitari poteſt. Nul-lum certe pomum novum jam diu invenitur. Neque omnia inſita miſceri ſas eſt, ſicut nec ſpinas inſeri quando fulgura expiari non queunt facile: quodque genera inſita fuerint, tot fulgura uno ictu pronunciantur*. Si Plinii ævo quicquam amplius excogitari non potuit, quid de ſæculo noſtro dicemus, in quo infinita alia excogitata ſunt. Duo pyra recentiores deſcribunt, quorum primum, ut Dalecampius ſcriptum reliquit, in villa Iacobi Regii, pagi quam *Fontaines* vocant, haud procul à Luduno ſiti, natum eſt. E medio huius corpore folium exoritur. Unde non ineptè quis pyriſoliū *ἀπὸ φύλλου* nominarit. Dalecampio placet pyrophyllon, quia melophyllon apud Pliniuſ reperitur, ubi de malorum agit generibus: nobis eadem de cauſa *ἀπὸ φύλλου* vel pyriſolium placet. Alterum genus ex pyro moro inſita natum eſt. Fructus eleganti rubore carnis five pulpæ interioris placet, ſed paucos fert fructus arbor; copia non exhilarat colonum, raritate tantum gaudet poſſeſſor. Aliud genus pyri ſapore gratum colunt Batavi ex pyro malo inſertà natum, *pomapora* barbarâ voce appellant. Forma malum reſert, pyrum ſapore, ſucco plenum dulci-aqueo. Verba Plinii examinanda. *Inſitam nucibus arbutum, malis platanum, ceraſis ulmum dicat*. Apud Virgiliuſ, unde hæc habet Plinius, *ulmis ilicibus inſertam* legitur. Virg. libr. 2. Georg.

*Inſeritur vero ex ſectu nucis arbutus horrida,
Et ſteriles platani malos geſſere valentes,
Caſtaneæque ſagos, ornuſque incanuit albo
Flores pyri, glandemque ſues fregere ſub ulmis.*

Qui pro ilicibus ſcripſit ceraſis, deceptus forte eſt illo verſiculo ejusdem Maronis.

*Pullulat ab radice aliis denſiſſima ſylva,
Vt ceraſis ulmiſque.*

De alia re loco citato agit Poëta, nempe, quod modis arbores provenire poſſint. Miſerè & illi labuntur, qui ex verſibus primò citatis, malè intellectis, ſcribunt, ornum eſſe flore pyri. Non de formis arborum ſermonem habet Virgilius, ſed de inſitione nonnullarum in alias diſſimiles, ac natura differentes, veluti mali in platanum, nucis in arbutum, pyri in ornum; atque hoc modo platanum ſcribit *poma ferre*, ſagos caſtaneas, nucem arbuti fructum, ulmum glandem, ornum incaneſcere flore pyri. Plinius, *nec ſpinas inſeri, quando fulgura expiari non queant facile*. Simile quid reperitur libr. & cap. 17. de moro, ubi Plinius ait. *Morus talea tantum, quoniam ramo eam ſeri religio fulgurum prohibet*. Rectius legetur, *neque omnia inſitu miſceri ſas eſt*. Quod ſequitur, *facile*; quodque genera inſita fuerint, quando tot fulgura uno ictu pronunciantur; (ita legi debet.) myſterium quoddam antiquitatis reconditum habet. Tria à Feſto fulgurum eſſe genera traditur, poſtulare, peſtiferum, peremptale. Poſtulare votorum aut ſacrificiorum ſpretam religionem deſiderat. Peſtiferum denunciat mortem, aut exilium. Peremptale ſuperiorum fulgurum portentorumque ſignificationem abolet aut perimit. Urbanæ pyri arbor nemini incognita, mali eſt magnitudine, eamque non raro ſuperat, ſimplici, craſſoque ſtipite aſſurgit, materies caudicis ſublutea criſpague, admodum tractabilis, ad typos ex ea ſculpandos ſaris idonea, ramis brachiatur plurimis, qui non tam in latitudinem effunduntur, quam altum petunt. Folia ambitu leniter circinata, orbiculata, latuſcula, ſupernè lævia, ſplendida, & ſatis viridia, infernè albicantia: flores foliati, candidi; fructus magnitudine, colore, figura, ſpecie, ſapore admodum diverſus; magna tamen ex parte oblongus & turbinatus, cute contegitur ut plurimum partim ex luteo virenti, interdum rubente, non

Μᾶλον μὲν ἐν κελύπτει Διονύσιος Φυλάστων.

Κερατὶ δ' ἔχων λόκον, Ἡρόκλητος ἱερὸν ἔρπον.

Neoptolemus δ' ὁ Παριανὸς ἐν τῇ Διονυσίᾳ καὶ αὐτὸς, ἰσχυρῶς, αἰσχροῦ Διονύσου ἐνέφεν τὴν μῆλον, καὶ ἵσχυρῶς καὶ τὴν ἀλλὰν ἀποδύων. Mala Bacchum reperisse his verbis Theocritus Syracusius affirmat.

In sinu Bacchi quidem mala-custodiens,

In capite gestans album populum, sacrum ramum Herculis.

Neoptolemus Parianus in Dionysiade refert, & à Baccho inventa fuisse mala, & alios omnes fructus duro cortice te-
ctos. Sed non omnia mala invenit Bacchus, verum cydo-
nia Veneri grata, ut supra probavimus. Μῆλον Theocrito
malum cydonium, ut Etyl. 5. Βαίδια καὶ μᾶλοι. vide cap.
de cydoniis. Arbor cuius Historiam hoc capite propo-
nimus Latinis malus dicitur, fructus malum similiter.
Græcis μῆλον arbor, μῆλον fructus. Sed apud Græcos vox
μῆλον latius patet, quam malum apud Latinos; latius
etiam sumitur quam pomum apud Romanos. Pomum
supra diximus denotare omnem fructum molli cortice
tectum, ὁ ποῖον Græci vocant; specialiter autem malum
de quo nobis sermo significat. Bonum, ut hoc obiter ad-
dum, a potu quasi potum dictum esse. Varro scribit
lib. de re rust. cap. 31. In poma quæ insita erunt, siccita-
tibus aquam alia quotidie, a quo quod indigent potu, poma
dicta esse possunt. Dixi μῆλον vocem latius patere, quam
pomi. Hoc negant viri in re botanica celeberrimi, Etyl.
inquiunt, pomi nomen apud Latinos latius patet quam
μῆλον apud Græcos, tamen usus obtinuit, ut pomus pro malo
arbore, pomum pro mali fructu caperetur. Hæc viri Doctis-
simi. Notant alii quandoque pomum non pro fructu, sed
arbore neutro genere poni apud Plinium, ubi poma pu-
tanda esse docet, sicut vites. Idem Plinius quoque po-
mum dicit, quod alii nacem lib. 15. cap. 22. ubi de nu-
cum generibus agit. Solum hoc pomum compaſſili operi-
mento clausit. Idem apud Ovid. de nuce legitur.

Annua cultori poma referre suo.

Sed non minus late patet vox μῆλον. Græci enim om-
nes arboris fructus μῆλον vocant, aliquando ad certam
quandam speciem restringunt. Hesychius, μῆλον πᾶς
καρπός. Idem, μῆλον καὶ πᾶς καρπὸς τῶν δένδρων, ὅθεν καὶ πᾶς
καρπός, ὅ ἐστι πᾶς δένδρος μῆλον λέγεται. καὶ ἰσχυρῶς τὴν δὲ πᾶς
καρπὸς καὶ αἰγός, καὶ πᾶς δένδρος καρπός, ἰσχυρῶς δὲ πᾶς μῆλον
καὶ πᾶς πᾶς δένδρος. Melum omnem denotat fructum mela
vulgo significat omnes quadrupedes, unde omnis bursa, hoc est
omne corium melote dicitur, peculiariter autem oves & ca-
præ (Gal. com. in lex. : μῆλον πᾶς βοῦς καὶ καὶ) omniumque ar-
borum fructus, imprimis vero mali, & omnes arbores. Exem-
plum ex Homero peti potest, apud quem μῆλον pro qua-
vis ponitur arbore. Iliad.

Πολλὰ δ' ὅτε προχέλυμα χαμαὶ βάλε δένδρεα μακρὰ
Ἄντησιν ῥιζῶσι καὶ αὐτοῖς ἀνθεσι μῆλων.

Multas hic funditus humi preſtravit arbores altas
Cum ipsis radicibus, & ipsis arborum floribus.

Alia tamen Scholiastis Theocr. Etyl. 5. sententia. Hic
vult μῆλον verſu citato accipi pro summitate arborum.
μῆλα δὲ inquit, πάντα τὰ ἄκρα τῶν δένδρων. Ὁμηρ. 5. ἀντήσιν
ρίζῃσι καὶ αὐτοῖς ἀνθεσι μῆλων. Vides μῆλον vocem latius, vel
saltem æque late sumi apud Græcos, quam pomum apud
Latinos. μῆλον derivatur a verbo μῆλον, quod idem atque
φροντίζω curo, sollicitus sum; quod Prisci de malis admo-
dum essent solliciti, easque omnium diligentia & stu-
dio colerent. Latinis eadem de causa malus à malo, de-
fidero, expeto dicitur, propter insignem usum alimenta-
rium, cibariumque. Malorum tam multæ sunt differen-
tiæ, ut nulla regio, nulla urbs, nullum oppidum, nullum
castellum sit, quod non privatam quandam suam aut ori-
ginem, aut infirionem ostendat. Infiniti foret operis o-
mnia malorum genera describere.

Non mihi si lingue centum essent, oraque centum,
Ferreæ vox omnes malum comprehendere formas,
Omnia pomorum percurrere nomina possem.

Quis posset in tanta malorum varietate, nominumque
pro cuiuslibet regionis, urbis, oppidi, hortulani, ac rustici
placito ac diversitate, præsertim cum quotidie novo in-
fitionis ingenio velut nova prodeant, omnia sine errore
recensere. In genere tamen hanc malorum damus dif-
ferentiam. Alia sunt magna, quædam parva, nonnulla ob-

longa, plura rotunda: quædam candida, nonnulla lutea,
viridia alia, maxima pars lutea; non pauca rubedinis ali-
quid habent, contra alia multum, & in totum rubicun-
da: quædam foris tantum rubra, alia pulpa rubenti præ-
dita, nonnulla rubris maculis, quædam oblongis rubris
asperſa. Differunt gustu, quippe plurima pars aqueo, non
pauca acido, multa dulci, quædam austerò, alia ex dulci-
subacido vel vinoso, contra alia ex vinoso subacido, quæ-
dam inter dulcem & aciscentem medio sunt sapore. Sunt
denique præcocia, serotina, media. Videamus quæ vete-
res de malorum generibus tradiderunt. De malis armeni-
aciis, persicis, citriis, & id genus aliis, superioribus capi-
tibus abunde actum; de malis tantum agemus, quæ hoc
nomine καὶ ἰσχυρῶς gaudent. Theophrastus lib. 6. de caus.
cap. 24. Malum inquit urbanum & sylvestre: vernorum
meminit & serotinorum hoc cap. 6. Cap. 23. 1. 3 de caus.
malum vernum cultura miscere ait, & aliquando sine
nucleo reddi. Dioſcorides malorum vernorum mentio-
nem facit, ac ait sylvestria vernis esse similia. Credo quod
natura sua vernum sylvestre, ut ex Theoph. loco citato
constat. Hic tria malorum genera describit cap. 161,
162, 163. Plinius plura pomorum genera novit, cuius
caput de malis, libri pata 14. examinandum. Malorum
plura sunt genera, de citreis cum sua arbore diximus, Medica
autem Græci nominant patria nomine. Equæ peregrina sunt
xixipha & tuberes, quæ & ipsa non pridem venere in Ita-
liam. Hæc ex Africa, illæ ex Syria. Sext. Papinius, quem con-
sulem videmus, primus utraq; attulit, divi Augusti novissi-
mis temporibus in castrorum aggeribus satâ, bacis similia
quam malis, sed aggeribus præcipue decora, quoniam & in
tectis jam sylvæ scandunt. Tuberosum duo genera, candidum &
a colore sericium dictum. Hæc omnia cap. 4. huius libri
examinavimus. Quas describit Plinius tuberes, me igno-
rare fateor, ad nostram nondum pervenere cognitionem.
Pergit, pene peregrina sunt in uno Italia agro Veronensi na-
scentia, quæ lanata appellantur, lanugo ea obducit struthis
quidem persicis plurimæ (de struthis & persicis satis ab-
unde actum.) His tamen peculiare nomen dedit, nulla alia
commendatione insignibus. Nec hoc genus mali, si non sit
cotoneum, habemus. Reliqua cur pigeat nominatim indi-
care, cum conditoribus suis æternam propagare memoriam,
tandem ob egregium aliquod in vita factum. Nisi fallor ap-
parebit in eo ingenium inferendi, nihilque tam parum esse,
quod non gloriam parere possit. Ergo habent originem à Ma-
rio, Gestioque, & Manlio, item Claudio Doctissimi viri pro
Claudio legunt Scandio, tum ex Macrobio tertio Satur-
nalianum, & Varrone lib. 1. cap. 59. Item lib. 1. cap. 59.
& Columella lib. 5. scandiana poma celebrante; tum ex
vetere utroque exemplari. Nam scandiana, de quibus
infra, diversi sunt generis eidem Macrobio & Columellæ.
Et statim ante verba, à Mario Gestioque, videtur scriben-
dum Sextio, non Gestio ex Columella; qui volumine
quinto Sextiana poma memorat. Macrobius etiam sexti-
lianorum pyrorum meminit. Apud Macrobiū Satur.
lib. 2. cap. 15. (ubi locus hic in vulgatis editionibus habe-
tur) inter malorum genera Cloatius enumerat scandiana
& scandiana. Rubrum, inquit, scandianum, sylvestre, Vru-
thium, scandianum, tibur. — In antiquissimo Varronis co-
dice anno 1482 Regii expresso lib. 1. cap. 58. scandianum
& scandianum numeratur pomum. Conditiva mala stru-
thea, coronia, scandiana, scandiana, orbiculata. Eadem etiam
lectio in editione anni 1498 reperitur. In vulgatis, five
post annum 1535 expressis, habetur, conditiva mala stru-
thea, cotonea, scandiana, quiriniana, orbiculata. Pro scandia-
na reposuerunt quiriniana. Petrus Victorius in doctiss. ad
Varronem annotationibus scandiana in antiquis codici-
bus se repperisse testatur quidem; sed id culpa Librarii
factum putat; qui idem verbum una immutata littera,
aut ne immutata quidem iteravit, cum aut quiriana scri-
bendum esset, aut statim ad orbiculata transeundum. Fieri
enim potest, ut quiriana, ab emendatore aliquo hic incul-
catum sit. Hæc Victorii sententia. Ego Victorii viri Do-
ctiss. probarem opinionem, nisi impediret Cloatius, qui
ntrumque genus recenset. Accedit, quod Doctiss. Pintia-
nus in utroque Pliniano Ms. exemplari pro Claudio, Scan-
dio scriprum esse testatur. Plinius. Item Claudio, quibus co-
toneo insito ab Appio & Claudia gente, Appiana sunt cogno-
minata, odor his cotoneorum, magnitudo quæ Claudianis, co-
lor rubens. Antiquus noster codex hæc longè alio sensu
legit. Item Claudio a quibus cotoneo insito. Ab Appio & Clau-
dia gente Appiana sunt cognominata: odor est his cotoneorum
magnitudoque: sed Claudianis color rubens. In Archetypo
Toletano restituit Pintianus, Itæ scandio, quibus (lege quin
& coloneo) cotoneo insito ab Appio & Claudia gente Appiana
sunt cognomi nata: odor est his cotoneorum magnitudoque:
sed

sed scandianis color rubens. Utrum scandianis an Claudianis legi debeat, non contendam; quilibet sua fruatur opinione. Quæ Claudiana, aut Scandiana vocat Plinius. Belgæ josphiens & knooptrechtens vocant. Roseo colore perfusa sunt, sapore non ingrato. Baptista Porta Neapoli mali quoddam genus ait, Augusto maturefcere mense, quod odorem coroneorum servat, colore rubro, tenerum ac rotundum Plinius. Ac nequis id ambitu valuisse claritatis & familiaritatis putet, sunt & sceptriana, ab inventore Libertino, insignita rotunditate. Codex uterque Salmat. & Toletanus, ac nequis ambitum valuisse, Salmanticens. claritatis est familia. Antiquus noster codex, sunt & sextiana. Forè sextiana vel sestriana, ut apud Columellam libr. 12. habetur. Scribendum, & insigni rotunditate, pro, insignia rotunditate. Maxime rotundum quod herlappel vocamus. Plinius, Cato adjicit quiriana, & quæ tradit in doliis condi scantiana. Apud Catonem cap. 7. scriptum est, quiriniana. Poma, inquit, mala strustea, cotonea, Scantiana, quiriniana, item alia conditiva mala musæa & punica. Antiquissimus codex, strustea habet; quod corruptum. Alioquin in eodem & quiriniana legitur. Apud Macrobius vero quirianum legitur. In vulgaris Varronis codicibus quirinianum reperio. Scantiana Cato in doliis servari vult; cap. 143. mala scantiana in doliis, &c. Legendum ergo apud Plinium. Cato adjicit quiriana: & quæ tradit in doliis condi scantiana. Scantiana winter-guldelingen Hadrianus Junius esse scribit, ac pendere ait ad matrem usque hyemem. Pergir Plinius, Omnium autem nuperrime adoptata sunt parva, gratissimi saporis quæ petisia nominantur. Columella pelusiana ait esse mala. Quæ an eadem quæ petisia asserere non ausim; quippe Plinius nuper adoptata petisia inquit. Petisia Belgæ puppelinghen vocant. gratissimi saporis malum, & brumali tempore expetitur. Patrias nobilitavere camerina & Gracula. Apud Macrobius, & Columellam amerina legitur; quomodo etiam scripsit Plinius. Amerina, cave dicta credas ab America novo orbe. Ab Ameria urbe Italiæ nomen habent. Amerina hæc maxime durare scribit Plin. libr. 15. cap. 16. Maxime durant quæ paradijs-appelen vocant, rubra sunt, & ad mensem Majum incorrupta manent. Quæ ab Agatha ægthens-appelen vocant, ea etiam non facile corrumpuntur. Sed diutius paradyfi poma servantur. Cetera è causis traxere nomina, germanitatis coherentia, & gemella nunquam singula in fetu; coloris serica, cognationis melappia. Antiquus codex. à colore serica, cognatione melappia. Apud Columellam Syrica legitur. Scripsit Plinius; à colore Syrica, cognatione melapia. Syrius color rutilus rubensque. Vide caput de zizyphis, Rutili coloris sunt, quæ hannekens-appelen vocamus, quod canthari (vulgo cannam vocant) sint effigie. Melapia lego. Nomen non accepit è gente aut familia, sed à cognatione ipsa quam mala hæc cum pyris habent. Non dubito, quin pomapora sint, sive, ut Galli dicunt, pomme poire, de quibus capite de pyro nomenclon habuimus. Mustea à celeritate mitescendi, quæ nunc melimela dicuntur, à sapore melleo. Varro libr. 1. de re rust. cap. 59. & quæ antea mustea vocabantur, nunc melimela appellant. Plinium scripsisse contendunt, mustea, à celeritate maturefcendi, ac quæ sint Jans appelen vocamus, quod circa festum Divi Ioannis matura sint, mustea scribunt. Horum sententia non placet; quod poma hæc non sint sapore mellea; celeriter mitescunt, & sapore sunt melleo, quæ à sapore dulci goe-soeten vocantur. Diosc. lib. 1. cap. 161. γλυκύμηλα vocari tradit. γλυκύται δὲ τὸ πρὸν γλυκύμηλα, id est, dulcia mala, goe-soeten. Orbicula à figura orbis in rotunditatem circumacti. Hæc in Epiro primum provenisse, argumento sunt Græci, qui Epirotica vocant. Dioscorides lib. 1. cap. 162. τὰ ἐν ἡπείρῳ πικρὰ λεγόμενα τριαντάφυλλα, ὁστράκαχα, καὶ ἡλιακὰ γαλπικά, &c. epirotica mala, quæ Latine orbiculata vocantur, stomacho utilia sunt, sed alvum fistunt. Andromachus apud Galenum lib. 9. εἰς τὸ πρῶτον cap. 15. titulo quæ Andromachus ad dysenteriam scripsit, ad malum jam memoratum commendat. ριπία, κωδωνία καὶ μέλας ὁστράκωλας τε οὖσαν, &c. in margine scriptum est, ἡπείρωπικα. à Belgis ront-appel schijbert, & schijbelingh vocatur. Mammarius effigie orthomastica. In altero codice, orthomastica. Belgæ tabaulen, vel, quod raporum sint effigie, rapaulen vocant. A conditione castrati seminis, quæ spadonia appellant Belgæ. Melofoliis folium unum, à liquando & geminum erumpit è latere medio. Hæc corrupta & valde depravata. In antiqui nostro codice legitur, à conditione castrati seminis: quæ spadonia appellant. Belgemella à foliis. Folium enim unum, aliquando & geminum erumpit è latere medio. Corrigitur, à

conditione castrati feminis, quæ spadonia appellant Belgæ. Sequitur, *Melophyllis folium unum aliquando* & *geminum erumpit è latere medio*. Quæ æquè ac priora corrupta. Rectius *μεριφύλλα* vocarent, quod unum erumpat folium, certe inde *melophyllon* dici non credo. Scribe, *à contritione castrati feminis*, quæ spadonia appellant, vel *gemella à foliis*, unum aliquando & *geminum erumpit è latere medio*. Lego *contritione*, quod castrati non præfectis sed contritis sint testibus. Idcirco enim à Græcis *ερασιος* vel, ut Suidas ait, *ερασιος* & *ερασιος* dicuntur. Supra diximus, pyra repèriri, è quorum corpore medio folium erumpit. Quod si tale daretur malum, jam scirent quod Latini gemellum vocassent. Spadonia Dalecampius vocari ait *passo pomme* & *pommes grillottes* à Sabaudis & Allobrogibus. *Celerissime in rugas marcescunt pannicea*, quasi in pannos fatiscientia & rugarum plicas, quod celerissime rugosa sint, velut in pannos multos marcescant. Unde & pannicea quispiam rugosam interpretaretur. Græci *ροπαίδες κελαν* vocant, quod celeriter rugis crispetur. *geschumpelbe* appellant à Belgis nominatur. *Stolis timent pulmonea*, *bobbers* & *pot-appelen* quali ollaria Belgæ vocant. Sunt quibus sanguineus est color, origine ex moro insita tracta. Rubelliana hæc ruellio dicuntur, rubella Budæo, Belgæ *soomer-guldeilingen* vocant, ut vult Hadrianus Iunius. Sed ut pyra moro insita succo pulpaque constant rubra; ita mala moro insita rubra carne consistare puto, qualem non habent jam nominata mala. Apud Macrobius hæc etiamnum malorum genera numerantur, *Prosum* (quod forte *pelusinum* Columellæ, *persum* Plinii) *tibur*, *verianum*, & *ogranum*, vel, ut in ultima habetur editione, *ogranianum*. Pro *tibur*, lege *tiburtium* ex Horatio.

Picenis cedunt pomis tiburtia succo.

Nam facie præstant.

Matii malum à Macrobio mattianum vocatur, quomodo & apud Athenæum legitur, libr. 13. ἐστὶ δὲ ἀνδρὶς φιλοῖ πέντων μάλιστα τιτυμέωνται τὰ ἐν Πάμῃ πτερυγισθῆναι μήλα, τὰ Ματτιανὰ καλούμενα. ἄνωφ' ἡμετέροισ' λέγεται διπὸ πινθ' αἰρήνης ὀνυμῆος ἐπὶ τῷ ποταμῷ Ἀλφειῷ. Ἐγὼ vero amicis viri, omnium maxime sum admiratus mala Romæ venalia nomine Mattiana, quæ advehi ferunt quodam pago, sito in Alpibus prope Aquileiam. Fuerunt quædam mordiana setania & platanaria dicta. Τα δὲ σητάνια (inquit Athenæus) λεγόμενα ποσότητι δὲ πηλότητι δ' ὡχλὰ ἔχ' ὀξύκερα, ὅτε δὲ συμμάχῃ δὲ τῷ ἴσ' Μορδίαν καλούμενα γίνεται μὲ καλίστα ἐν Ἀπολάνῃσι τῇ Μορδίῳ λεγόμενῃ, ἀναλογεῖ δὲ τοῖς ἐρεβικάτοις. Scribo ἐρεβινθαῖς, vide quæ supra dixi. Setania & platanaria quæ nominant, succi bonitate commendari, propterea quod excernuntur facile, sed ventriculum nihil juvare; qua Mordiana vocant, & optima & speciosissimaque nascuntur Apollonie, quam Mordiam nominant, proportionem respondere orbiculatis. Nostrates *hondert-merck* vocant. Sunt familia orbiculatis, quæ *schijvelinghen* vocari diximus. Redeo ad Plinium; *Cuneis* vero quæ fuerunt à sole partes rubent. Hoc an verum nescio, multa tota lutea, in quibus rubedinis nihil. Plinius, Sunt & parva gratia saporis, atque etiam acutiora odore sylvestria. Id peculiare improbitatis & acerbitalis convicium (archetypum Toletanum; peculiare improbitatis acerbitalis convivium.) sed vis tanta; ut aciem perstringat. *Dacis* ferme vilissimis (Dalecamp. vilissimum) nomen quamquam primis adventu, decerpique properantibus. Diversa lectio exemplaris Salmanticensis, nec diffimulanda, ut optimè Pintianus monet. *Dat* & farina vilissimis nomen. Talia pauco & exiguo constant succo; numeri non incidit. Malus arbor est medioeris, quæ tractu temporis in altam etiā excrescit arborem; caudice simplici, medioeriter crasso, cortice non valdè scabro, sed medioeriter æquali, colore foris cinereo, intus luteo, medioeriter crasso: ramos ex stipite statim mittit inconditos, in latum, longumque sese expandentes: folia viridia, rotundis longiora, mucronata, ut ait Plinius, carnosa; per ambitum leniter ferrata, instante hyeme decidua, Maji mense renascentia. Flores quinque folii, non parvi, colorè candicantes, sed frequentius ex albedo & diluto purpureo rubentes. vere hos emittit. Fructus, ut dixi, colore, sapore, magnitudine; forma differt. Hujus superior pars floris specimen retinet, inferiore, qua sinuosus est; pediculus adhæret brevis, cum quo arbori annectitur. Constat fructus exteriori cute, carne & semine interiore, quod in membranaceis duriusculis loculis inclusum in medio residet, & cortice quidem nigricat, medulla vero candicat. Radicibus nititur paucis, non in profundū actis, sed summa tellure vagantibus. Sylvestris

catum nego. Aeschylus sycaminon dixit mori fructum esse, sed non rubi; quæ etiam morus dicitur, à mora si-
ve morando; quod arborum postrema frondes germina-
que producat, Plinius libr. 18. cap. 27. Cum germinare
videris morum, injuriâ postea frigoris timere nolito; eadem
de causa sapientissima fertur. Idem Plin. lib. 16. cap. 25.
morus novissima urbanarum germinat, nec nisi novissima,
ob id sapientissima arborum. Pontianus.

Mox ubi jam sapiens capit frondescere morus,
Ante quidem sapiens, nunc ambitiosa, nec ullum
Quæ pariat pomum, sed serica pensa ministrat.

Mori folia bombycum alimentum esse nemo ignorat.
Malunt alii morum non à mora, sed à Græca voce *μωρῶν*
nigrum nomen accepisse. Sed à Græcis mori vox ad
Latinos non venit; verum contra à Romanis ad Græcos,
Belgis *Moorbessie* dicitur, id est, Lutosâ bacca, quod mox
quasi in palustre quoddam lutum solvatur, quod Græcis
μωρῶν nigrum; quippe paludosa & uliginosa nigra sunt.
Palus nigra est, Belgæ *moeras* vocant. Non opus ergo
excusant Romani, excusant Græci omnia sua scriba,
nihil opus volvant ac revolvant omnes suas antiquarias
merces; facile invenire possunt, quo mori vocabulum re-
ferri debeat. Belgæ à Romana voce, *Moorbessie* ha-
bent, Latini morum à Græco vocabulo *μωρῶν*. Et hæc
causa cur *μωρῶν* apud Græcos breve apud Latinos longum,

— Hærentia mora rubet.

A Græco *μωρῶν* contractū *maur* & *moer*, adde *bessie*,
id est, baccum, habes unde *Moorbessie* Belgis dicatur, puta
à nigredine. Quod ille ignorare voluit qui omnia à Bel-
gis & Alemannis originē habere satis strenuè, ingeniosè
tamen contendit. Immaturus mori fructus, cum adhuc
ruber, *βίος* dicitur. Credo quod eodem colore præditus,
quo mali punici succus, Tres colores ante maturitatem
habet morus; primus viridis est, secundus albus, tertius
ruber, quartus niger. Viridem sive primum colorem
non solent recensere antiqui. Plinius libr. 15. cap. 24.
Moris succus in carne vinosus, trini colores, candidus pri-
mo, mox rubens, maturis niger. In novissimis florent, in-
ter prima maturescunt. Tingunt manus succo matura, elu-
unt acerba. Postremum ipsa experientia verum docet.
Delent immatura mora, cū adhuc viridia & cādida sunt,
maculas, non tantum manus, sed lintheorum, pannorum
que à maturis contractas, quæ nullo linegmate, nulla
sapone deleri possunt. Hoc mulierculis cognitum, quæ
non amplius tam studiose collaria lineata, mappasque de-
fendere solent, ne à moris tingantur maturis; facili la-
bore extinguere norunt labem quam morum illud dedit.
Notatu dignum, mori succo rubro & sanguinolento ex-
asperari elephantes, atque in hostem atrociores fieri, ma-
jorque impetu in prælium ferri; ut docet sacra pagina
Machabæorum primo cap. 6. vers. 34. *καὶ τὸς ἰσχυροῦς*
ἰδαζαν αὐτοὺς τὰ φρούτῳ καὶ μύρῳ & *ἐκ τῆς ἀσπίδος αὐτοῦς εἰς πόλεμον*.
Pani pastores dedicarunt morum. Id inde colligitur,
quod Pana numen suum precibus ac votis nunquam in-
vocare soleant, nisi sanguineo hujus pomi succo corpus
antè tinxerint. Mori fructum trinos, inquit, habere co-
lores Plinius; idem ante ipsum *Αἰχμῶν* cecinit;

Λοκὸς περὶ γὰρ μύροις καὶ μελαγχύμοις,
Καὶ μιλτοπέποισι βέλγεται ταυτοδ' ἔχον.

Candidis enim moris ac succum nigrum fundentibus,
Venusque rubricæ colore tinctis, onusta sunt ejus re-
gionis arbores.

Sensus est, pendere in eadem arbore mora alia alba,
alia rubra, alia nigra, id est, quædam omnino matura;
quædam immatura quidem, sed quæ cito maturescunt,
quædam planè esse immatura. Sophocles.

Πρῶτον μὲν ὅψις λευκὴν αὐτῶν τε γέχων,
Ἐπειτα φοινέξαντα σπογγύλον μύρον.

Primum quidem cernes candidam quæ floret spicam,
Deinde teres atque puniceum morum.

'Αδριανὸς τὸ γέχων vocat fructus arboris mori rudimentum,
spicæ similis. *ῥῶν* dictum immaturam morum, vel quod
rubrum instar succi punici sit mali, vel à *ῥῶ* fluo, quod
fluxiones adstringendi sua vi prohibeat. Immaturum
morum *ῥῶν* dictum, docet Galenus in exegefi; *ῥῶν* τὸ ἐν
τῇ σπικῇ μόνον τὰ μύρα, ἃ πρὶν αὐτῶν ἔχειν τὴν ἰσχυρὰν τοῦ ὀφθαλμοῦ
ἰσχυρὰν τὴν κατὰ τὴν ἰσχυρὰν τοῦ ὀφθαλμοῦ *ῥῶν*, ὅς ἐστι ὁ Διο-
σκουρίδης ἐν τῷ περὶ τῶν αἰσθητῶν ὀφθαλμῶν βιβλίῳ. *Rhoa*, id est, mori arbo-
ris fructus, qui immaturi, siccati & rursi obsoniis inspergun-
tur; non secus ac is, qui propriè *rhos* nominatur. Velut etiam

Dioscorides dicit libr. 1. de materia. Quibus sanè verbis
Galenus Dioscoridis verba ex cap. 181. libr. 1. referre
videtur. *τὰ δὲ ῥῶν μύρα ἔχειν κατὰ τὴν ῥῶν τοῖς ὀφθαλμοῖς*
ἰσχυρὰν. immatura mora poma, sicca tusa, acinorum *rhois* vice
obsoniis miscetur. Hic locus docere videtur *ῥῶν* dictum
immaturum morum, non à fluo, vel mali punici succo, sed
ἀπὸ *ῥῶν*, *rhoe sumach* in offinis dicta. Sed nec dicit Dio-
scorides *ῥῶν* vocari immaturam morum (ut videntur in-
nuere verba Galeni) sed ἀπὸ *ῥῶν rhois* vice obsoniis insper-
gi. Veteres unum tantum mori noverunt genus, nigrum,
quod magnitudine differre tradit Plinius loco citato.
Minimum in hac arbore ingenia profecerunt, nec nominibus,
nec insitis, nec alio modo, quam pomi magnitudine. Diffe-
runt mora Ostientia, & Tusculana *Rhois*. Nascuntur &
in rubis multum differente callo. Non sunt vera mora, nec
ad mori arboris historiam referre possunt mora, quæ in
rubo nascuntur. Planta enim planè diversa. Utrum mo-
ra Ostientia majora, Tusculana minora fuerint, non tra-
dit Plinius, nec ego facile dicam. Recentiores morum
aliam albo fructu, aliam nigro dicunt, utramque in hor-
tis colunt, Sed audio Ovidium mora novisse alba. Ita vi-
ris magnis placet; cum tamen illa non videatur senten-
tia Ovidii. Poëtarum morè finxit alba mora, quod pri-
mum viridia, inde alba, tum rubra, demum nigra sint mo-
ra. Hinc, ut suam historiam de Pyramo & Thybe illu-
striorem faceret, finxit, ex sanguine amantium poma, quæ
ante alba erant, tincta esse, indeque nigra reddita. cum
tamen semper matura nigra essent & fuissent.

Conveniat ad busta Nini, lateantque sub umbra
Arboris, arbor ubi niveis uberrima pomis
Ardua morus erat, gelido contermina fonti.

Mox sequitur.

Arbori fatius aspergine cædis in atram
Vertuntur faciem, madefactaque sanguine radice
Purpureo tingit pendentia mora colore.

Quod si Ovidii ævo vel ante extitissent; vel saltem
nota fuissent mora alba; veterum aliquis eorum mentio-
nem fecisset. Nihil de moris albis apud Theophr. Diosco-
ridem, Catonem, Varronē, Columellam, qui genera fru-
ctuum, eorumque insitionem studiose describere ac obser-
vare solet: nunquam Plinius scripserit, *minimum in hac*
arbore ingenia profecisse, & *ex insitione nulla nisi in ma-*
gnitudine observatam diversitatem. Primus mororum al-
borum mentionem fecit Cassianus Bassus, undeque nata
sint tradidit, nempe ex moro insita populo albæ. Locus
est libr. 10. cap. 69. *λευκὴ ἐκ νεύου ἐκείνη ἢ ὀφθαλμοῦ*
(scribe ὀφθαλμοῦ ἐκείνη) ἀπὸ σπικῆς τοῦ σπικῆμα λευκὸν φέρε ma-
lè interpretantur. si populus alba inseratur aut inoculetur
in morum, alba mora facit. Non tradit hoc Græcus auctor;
falsum præterea est. Castanea insita pyro folia & fructum
castaneo forma similem fert, sic punica aurantiæ, si inse-
ratur. Fructum forma punicæ similem, foliaque iidem si-
milia feret. Idem de aliis dicere licet Fagus insita malo;
non mala produceret, sed fagi fructum: contra si malus fa-
go inseratur, non fagos sed mala proferet. Verte, morus,
si populo albæ inseratur aut inoculetur, alba mora feret. Pro-
pius accedit ad Græcam litteram, si reddas, *populus cui*
inseta aut inoculata est morus, mora alba feret. Morus ni-
gra arbor est, quæ tardè crescit, diu vivit, ac procerâ tem-
poris tractu evadit, ramos crassos in latum ac longū pro-
tendens. Caudex ejus non raro crassus, contortus, gibber;
ac nodosus, cortice vestitur scabro, lento, flexili ac crasso,
cui materia subest robusta, firma, solida, dura, & medul-
litus flavescens, qui color temporis tractu, in nigrum mu-
tatur. Folia lata, rotunda forent, nisi in summo essent a-
cuminata; duriuscula sunt, & crassiuscula, ex viridi ni-
gricantia, scabra, & secundum margines serrata, nonnulla
vitiginea aliquando, rarius tamen spectantur; flos parvus,
lanuginosus, virens. Forma julo similis; succedit fructus
oblongus veluti ex granulis congestus ac coacervatus,
moro in rubo nascenti similis, sed crassior, longior, &
multo major initio virens, deinde ex luteo candidus; po-
stea rubens, ubi maturitatem affecutus est, & rubro niger;
succo tamen quo scatet, rubens. Radicibus nititur magnis
ac firmis, sed non altè descendentes, verum summo ce-
spite longissimè divagantibus, ac in multas propagines
se se spargentibus. Radices hæ, præsertim cortices, flavesc-
cunt, qui & gustu sunt amaro. In hortis feritur, ac plan-
tatur. calida & sicca loca desiderat, lætumque amat solum.
in humido deterior redditur, & pauciora gignit mora. O-
mnes uno ore afferunt, mora sanitati admodū adversari,
morbos parere pestilenciales ac gravissimos. Magni no-
minis Amstelodamensis Medicus, efferre solebat, toti

Morus.

Bataviae unam mori sufficere arborem; Memorabile tamen quod Hegesander apud Athenarum tradit; Πυθέρμῳ δὲ ἱστανεῖ. ὡς φησὶν Ἡγησάνδρῳ, καὶ αὐτὸν τὰς συγγραμμὰς, ὅσα ἐστὶν καὶ κρητὶς ἐπὶ τῶν εἰρησίων, καὶ γίνεσθαι ἐπὶ τῇ μὲν παιδικῇ, τὴν αὐτῆς, ὡς μὴ μόνον αἰδοῦναι τὴν πατρὶς ἐκδοχὴν, ἀλλὰ καὶ παιδικῶν, καὶ ἀνδρῶν, ἐπὶ δὲ γυναικῶν. Pythermus, ut inquit Hegesander, memoriae tradidit, a quo suo moros annis viginti, fructum non edidisse, & popularem morbum podagram ita fuisse grassatum, ut non solum viros, sed etiam pueros, virgines, eunuchos, mulieres etiam is morbus corripuerit. Folia morus medio

Maji mense nova promit, Octobri Novembriq; cadunt. Flores ad finem Maji mensis; fructus maturos Augusto ostendit. Alba morus ad eam qua nigra non assurgit proceritatem, nec ramos aequè latè expandit. Folia quoque minora, imbecilliora, tenuiora, sinuata, albæ populi, aut sambuci montanæ albida flaccida, & dum adhuc humilis ac tenella est, laciniata, & altius insecta quam nigra folia. Fructus minores, ante maturitatem subvirides, austeriusculo sapore, perfectè maturi mellea prorsus sunt dulcedine, ad nauseam potius, quam ad alendum nati. Hanc tamen arborem coloni pluris quam nigra faciunt, propter velleris sericei opus. Bombyces enim hujus foliis nutriuntur ac sustinentur; gratiora non tantum his sunt, sed melius proficiunt, & ad justam magnitudinem citius perveniunt. Bombyces vocantur vermes, qui sericum nent, ac præbent. Ex erucarum sunt hi genere, serico confecto in aurelias (nostrates poppeliens vocant, transeunt) inde in papiliones (Mæ vocant) mutantur, veluti & aliæ omnes erucæ. Papiliones isti corpore graves, exiguas pro ratione corporis habent alas, proinde non avolant, sed generationi intenti cito pereunt; mas quidem coitu, fœmina ubi ova excluserit.

Τῆς δὲ ἀρχαίας ὕλης, ἔστι δὲ ὅς, πικρία μελία; Verrunt, ex sylvestribus vero robur, ulmus, malus. Rectè δὲ ὁ robur interpretantur. Quercum sylvestrē robur vocari, supra diximus. μελία cum malum reddunt, pessimè agunt. Nec inter sylvestres numerari solet, nec μελία malum significat, verum fraxinum, quæ arbor sylvestris.

Ἀλλὰ καὶ τὸ φέρειν. Theod. ἀλλὰ καὶ τὸ φέρειν, ἢ μὴ φέρειν. Ita legendum sensus expostulat.

Ἐν δὲ τῇ Εὐβοίᾳ — τὰ τῶν δούκων πολλὰ, &c. τὰ δούκων ἐκασταία est, ut supra libr. 3. ubi castaneæ historiam examinavimus, abunde probatum est. Hesychius δούκων, τὰ κρήνην. Eadē & castanea διδὸς βαλάνθῳ dicta est, ut eodem loco demonstravimus. Sensus est, in quibusdam locis arbores has frequentes esse, in alijs non reperiri, in nonnullis raras esse: castaneam in Timolo & Olympo Mysio frequentem esse; in Ida non reperiri circa Macedoniam & Olympum Piericum raram esse; at vero in Euboea multas inveniri.

καὶ αὖτε Ἰταλίαν. Theodorus addit μόνον ἔχειν. Quæ necessario addenda sunt, ut sensus sit perfectus.

Ἡ δὲ Συρία καὶ ἔχει. Intellige majorem coniferam; minorem Gallia Narbonnensis habet.

ΚΕΦ. Ζ.

De platano, & algarum generibus, ac bryo: item de marinis, quercu, & abiete, & vite, & ficu, & palma.

C A P. VII.

Ε'Ν ὧν γὰρ τῷ Ἀδριαῖ πλάτανον & φαοὶν εἶναι πάλιν περὶ τὸ Διομήδους ἱερόν. ἀπ' αὐτῶν δὲ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ πάση καί τε πολλοὶ μεγάλοι ποταμοὶ παρ' αὐτοῖν. ἀλλ' ὅσα εἰσὶν φέρειν ὁ ποταμὸς, ἢ ἐν ῥητῷ γινώσκων, αἷς Διονύσιον πρὸς εὐπρεπὲς ὁ τύραννος ἐφύπνυσεν ἐν τῷ Ὀρχειδίῳ, αἷ εἰσι ναὺ ἐν τῷ γυμνασίῳ, & φιλοπυγῆς, ὅδε διώκοντα λαβεῖν μέγα θῶ. ἐνιοὶ δὲ πλείονα ἔχουσι πλάτανον, οἳ δὲ πικρίαν, καὶ ἰτίαν οἳ δὲ μύριναν ὡς περὶ Ἀίμῳ. ὡς τὰ μὲν ποταμὸν καθεύδοντες ἐλέγχῃ τ' ἴσων ἰδίαν ἡμίονον, ὁμοίως ἐν τῇ αἰγείοις καὶ τῇς ἡμέροις. & μὲν ἀλλὰ ταῦτα αὐτῶν καὶ τούτων ὅτι πινὼν ὡς διακοσμηθέντων διώκοντα τὴν χώραν φέρειν. ὁ καὶ νῦν ἔνδοξον ὁρῶν καὶ ὅτι ζώων ἐνίων καὶ φυτῶν. μεγίστην δὲ διαφορὰν αὐτῆς τῆς φύσεως τῶν δένδρων καὶ ἀπὸ τῶν ὑλημάτων ὑποληπίον, ἢ καὶ περὶ τὸν γὰρ εἰπωμεν. ὅτι τὰ μὲν, ἐγγεῖα τὰ δὲ ἐνυδρὰ τυγχάνει, καθεύδοντες τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν. & γὰρ μόνον ἐν τοῖς ἔλεσι καὶ ταῖς λίμναις καὶ ταῖς ποταμοῖς, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ θαλάττῃ φύεται ὑλημάτων ἐνία, ἐπὶ τῇ ἕξω καὶ τῇ περὶ ἡμᾶς, καὶ δένδρεα. ἐν μὲν γὰρ τῇ περὶ ἡμᾶς μικρὰ πάντα φύονται, καὶ οὐδὲν ὑπερέχον ὡς εἰπὼν τῆς ἑλάνης. ἐν ἐκείνῃ δὲ καὶ τὰ

Platanum enim esse in Adria negant, præterquam circa Diomedis delubrum: inque universa Italia raram esse affirmant, quanquam multi, magnique fluvii utrobique diluunt. Sed locus plane recusare videtur. Dionysius tyrannus major, ambitiosius contendens, in Rhegio conseviti in hortis eas, quæ nunc in gymnasio stant, nec ullam magnitudinem capere possunt. Contra, alia loca platanum habent plurimam, alia ulmo & salice scatent, alia tamarice, ut Hæmus. Hæc igitur, quemadmodum diximus, locorum propria ponenda debent pariter in sylvestribus, atque urbanis. Cæterum in quibusdam fieri forsitan potest, ut ager cultu diligentissimo adhibito ferre queat. Quod vel nunc, & animalium, & plantarum quibusdam evenire videmus. Summam vero differentiam naturæ arborum, & ad summam plantarum existimandum, ut inter prima retulimus; quod alia terrena, alia aquatilia ex plantis quoque, ut ex animalibus constant. Etenim non solum in paludibus, lacubus, fluviisque, verumetiam in mari materiæ quædam proveniunt humiles, & in extero etiam arbores. Quippe in hoc nostro exigua omnia nascuntur, & nihil fere super mare emicat. At in illo, & hæc eadem excedunt, & alia quæ etiam

* ἵνα τῇ αὐτῇ ἡμῶν. ἐν δὲ τῇ ἕξω καὶ δένδρεα Theod. † θαλάττῃ Scal.

† At in illo, & hæc eadem excedunt, & alia quæ etiam

itaque tractus evidentissima communissimaque al-
garum genera sunt : ignotiora vero , & maxime
propria ratione locorum , abies , ficus , quercus ,
vitis , palma . Horum alia juxta terram , alia pe-
lagica , alia ambobus locis communia : & quæ-
dam multigena , ut alga ; quædam unicum genus
fortita . Nam algæ quoddam genus , folio † lato ,
colore herbido est , quod porrum quidam appel-
lant , alii cingulum : " radice hirta extrinsecus ,
squamata intrinsecus , longa admodum , crassaque
plene , cepigethio non ablimili . † Aliud folio cri-
nito , terræ ipsi adhærens , sæpeque à mari tan-
tum alluitur . Alterum altius degit . Nascitur qui-
dem in mari extero circa Herculis columnas , mi-
ra magnitudine : " latitudineque , ut ferunt , amplius
quam ut manu apprehendi possit . † Fertur hoc ad
mare internum fluxu extrinsecus , porrumque id
appellant . " Annuum esse ajunt , & nasci vere de-
sinente , vigere æstate , minui autumnò , interire
atque decidere hyeme . Quin & reliqua omnia na-
scentia deteriora † obscurioraque hyeme fieri .
† Hæc itaque ceu terrena circa mare deprehen-
duntur : alga vero proveniens in alto , quam spon-
giatii pelagicam deferunt , in Creta insula juxta
terram , super saxa plurima , optimaque provenit :
qua non solum vittas , sed etiam lanas , vestesque
inficiunt , & quandiu recens infectio sit , color
" longe purpuram præstat . Gignitur parte aquilo-
nia tum copiosius , tum melius , ut etiam spon-
giæ , reliquaque similia . † Sunt alia graminibus
proxima , quippe folio simili , & radice genicu-
lata , longa , oblique adhærente , modo grami-
nis , & caule calamaceo , ut gramen , magnitudi-
ne alga multò minora . Est aliud bryum dictum ,
folio coloris herbidi , amplo , nec lactucis dissimi-
le : rugosiori tamen , & veluti contracto ; caret
caule . Sed ab uno initio plura folia hujusmodi ex-
eunt , & rursus ab alio . Nascitur super lapides " fi-
ctiliaque juxta terram . Et minora quidem hæc
ferme traduntur . Quercus autem & † abies ter-
renæ quidem ambæ spectantur : nascuntur vero
super lapides atque † fictilia : carent radicibus ,
sed modo patellarum adhærent . Folium ambabus
velut carnosum , oblongius : crassumque : & abie-
ti crassius , frequens , nec leguminum siliquis ab-
simile : concavum intus , nec quicquam intra se
continens : quercui tenue , ac potius tamaricis :
color ambobus accedens ad purpuram : forma to-
ta " abietis erecta , quercus flexuosior , atque in
latitudinem magis ampliata : ambæ vel multicau-
les fiunt , sed simplicior abies : rami abieti lon-
gi , recti , solutique : quercui breviores , contor-
tiores , spissioresque : magnitudo tota ambabus cu-
bitalis , parumve altior , verum major , (ut sim-
pliciter dicam) abieti . Quercus vel ad lanas infi-
ciendas utilis mulieribus : ramis adnexa pendent
pleraque † animalium testigerorum . Subter alia
quædam cauli ipsi adhærent : ad quædam tota o-
besa ingrediuntur millipedæ , & aliæ quædam ge-
neris ejusdem bestiolarum , quodque polypi speci-
men gerit . Hæc itaque terrena , contemplatuque

ministerii capace triclinio, quem cenam ille appellavit nidum. Et hæc in antiquo corrupta, Laxeque ramorum trabibus, scamma patula, & in ea epulanti cum ipse pars esset umbræ, quindecim convivarum ac ministerii capacem triclinio; quam cenam appellavit ille nidum. Sed quomodo ille, qui una epulabatur pars potuit esse umbræ. Corrigit, cum impar & esset umbræ. Malo cum Dalecampio legere, circum sparsa umbræ. Totum hunc locum in hunc scribe sensum: Aliud exemplum Caji principis in Veliterno rure mirati, unius tabulata, laxisque ramorum trabibus scamma patula, & in ea epulati, circum sparsa umbræ 15 convivarum ac ministerii capace triclinio, quam (peffime vulgati codices quem) cenam appellavit ille nidum. Hæc non sunt miraculi loco habenda. Amerfurti sæpe in tilia quæ istic ad multos annos culta est, accubui mensæ, non ego solus, sed plus quam 20. convivæ alii mecum, quos omnes una tilia excipiebat, ac tegebat, adversus ventorum vim, ipsiusque solis ardorem; tam densis patulisque ramis, foliisque est, ut ad mensam ne radii quidem solares pervenire queant. Cæsaris platanum Martialis poeta lepidissimus libr. 9. epigr. 61. laudat.

In Tarteassiacis domus est notissima terris,
Quæ dives placidum Cordua Bætin amat:
Vellera nativo pallent ubi flava metallo,
Et linæ Hesperium Bractea viva pecus
Edibus in mediis totos amplexa penates:
Stat platanus densis Cæsariana comis:
Hospitis invicti posuit quam dextera felix,
Capit & ex illa crescere virga manu.
Auctorem, dominumque nemus sentire videtur:
Sic viret, & ramis sidera celsa petit.
Sæpe sub hac madidi luserunt arbore Fauni;
Sæpe sub hac laruit rustica fronde Dryas,
Dumque fugit solos nocturnum Pana per agros,
Terruit & tacitam fistula lata domum,
Atque oluere Laris commissatore Lyæo,
Crevit & effuso latior umbra mero:
Hesternisque rubens dejecta est herba coronæ,
Atque suas potuit dicere nemo rosas.
O Dilecta Deis, o magni Cæsaris arbor,
Ne metuas ferrum, sacrilegosque fotos.
Perpetuos sperare licet tibi frondis honores,
Non Pompeiana te posuere manus.

Quæ de Cretensi sequuntur platanu lib. 1. hist. c. 15. examinavimus. Poëtæ arborem hanc non πλατάνον, sed ποταμίνην vocare consueverunt. Phavorinus. πλατάνον, ἢ τι καὶ ποταμίνην πλατάνισον καὶ λέγει Ὀμηρὸς, ὡς ἀνείη τις βειδὴν ποταμίνην τὸ φύτιν ἀκρότερον ἢ, καλὸν δὲ τοῖς σκιατοραφουμένοις. διὸ & τὸ Χέρην πλατάνον ἔχον ἐρεσην ὡς ἐχόμενος νυμφικῶς, ἐν γυναικί τοῦ τῶν σκιατοραφουμένων. οἱ τὴν εὐκλειαν. Platanum, quam per paragogem sive transgressionem Homerus pulchram platanissou vocat, ac si quis dixerit aspectu formosam. Planta hæc licet sterilis, pulchra tamen iis qui umbra delectantur. Quare platanus à Xerxe amabatur, quæ & nuptiali modo ornabat; delectabatur enim ejus umbra quoties inducias haberet. Alianus magno exercitus damno id à Xerxe factum ait, cujus, quod antiquior, magis probabilis sententia. Carmen Homeri, quod Phavorinus intelligit, reperitur Iliad. 8.

Καλὴ ὑπὸ πλατάνισσῳ ὅθεν ῥέει ἀγλαὴν ὕδωρ:

Pulchra sub platano unde fluebat limpida aqua.

Theocryptus Eidl. 15.

Πρῶταί τι σέφανον λωτῷ χαμαὶ ἀνέχομένοιο
Πλέξαται, σκιστρὴν καταθήσουρ ἐς πλατάνισσον.
Πρῶταί τῃ δρυγυρέας ἐξ ὀλπίδος ὑγρὸν ἄλειψαρ
Λαζώδωραι, σκεῦῳ ὑπὸ σκιστρὴν πλατάνισσον.

Primæ tibi coronam ex humi nascente loto
Nectentes in umbrosa suspendemus platano:
Et primæ tibi ex argentea pyxide liquidū unguentum
Accipientes, stillabimus sub umbrosam platanum.

Duo platani genera Plinio: major, quæ platanus & πλατάνισσος: minor, quæ chamaeplatanus. Plin. lib. 12. cap. 2. Namque & chamaeplatani vocantur coactæ brevitatibus. Falluntur qui tiliam vel acerem vulgarem platanum existimant. Neutri pilula aspera. Nicandri Scholiastes, ὁ δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν σφαιρίαν πινὰ τερχία ἐστὶ, διὸ δὲ σφαιρίαν εἶπαι.

Sed nec tilia habet folia ricinæ, aut spondilio similia. Dioscorides lib. 3. cap. 90. σπονδύλιον φολία ἔχει, καὶ ποταμίνην πλατάνον ὡς καὶ τὴν νύκτιν. Spondylium folia quidem habet platano quadranteus similia, ad panacis foliorum figuram accedentia. Lib. 4. cap. 164. φολία δὲ ὅμοια πλατάνου, μείζονα δὲ καὶ λεϊότερα, καὶ μελάντερα: ricinus foliis est platani, at majoribus, lævioribus, ac nigrioribus. Ex his tiliam non esse platanum satis probatur. Magna & procera ad-

Platanus

modum arbor platanus, multis longisque radicibus nixa; ramis prælongis, patulis & amplissime luxuriantibus patet, cortice crasso vestitur; umbram efficiens admodum spatiosam, cujus gratia olim Romanis gratissima, expetita & commendabilis fuit; Folia habet lata, ampla, ricini modo angulosa, vitigineis majora, ex longo & rubenti pediculo pendentia. Flosculos edit ex luteo albos, congestos, parvos. Fructus pilularum instar rotundus, scaber, nonnihil lanuginosus, fere nucis ponticæ latitudine; in Asia tamen major est & hirsutior, ad juglandis nucis quantitatem accedens. Fontes amat & fluvios. Apud nos peregrina est, & in hortis quorundam colitur; in Asia frequens est; in Hetrusia sylvæ platanorum est, in Cretæ convallibus juxta Athon montem sponte, teste Bellonio, provenit. Apud nos procera admodum fit platanus, sed ramos non usque adeo latè expandit; respectu arboris rami parvi. Folia autumnu amittit, novo vere recipit. Hyemem non extimescit, sed gelidissimam fert. Ex crassiss platani truncis, naviculas confici ab Athor montis incolis auctor Bellonius. Plinius libr. 24. cap. 8. platani folia adversari vespertilionibus ait. Alianus νυκτερίδας fugere folia platani scribit, Νυκτερίς aliis noctua, aliis vespertilio; sic dicta, quod noctu volet. De vespertilione, sive, ut aliis placet, noctua, hæc Alianus libr. 1. hist. animal. cap. 37. οἱ πτερόεντες λυκαίνοντες αὐτῶν τὰ ὡς τὰς νυκτερίδας, ἀμύνοντα πᾶν σὸ φῶς. αἱ μὲν γὰρ αὐτὰν λείπει μόνον, ἀμύνοντα ἐρεχθίζονται & ἀγρία αὐτὰ ὀνγκῶ τὸ ἐπὶ τοῖς φάρμακον ἐκείνῃ, πλατάνου φύλλα ἐπιφέρουσι ταῖς καλῶς, αἱ δὲ νυκτερίδες, ὅταν αὐτῆς γινώσκουσιν, παρακῶσι τὸ γίνονται λυτὴν ἀδύνατον. Ciconiae ovīs suis perniciem molientes vespertiliones sapientissime vindicant. Quum hæc itaque solo suo contactu ova ipsa sterilia efficiant, hoc remedio utuntur ciconiae; platani folia in mīdos suos inferunt, ad quæ accedentes, vespertiliones, torpore comprehensa, perniciem afferre non queunt. Et hæc de platano.

Οἱ δὲ μυρίκων. Μυρίκης, ut Phavorinus tradit, nomen accepit. quod juxta aquas nascatur. Μυρίκη, βοτάνη ἀγνή, δισσώδης, κυπριασσοειδής, ὡς πικρὴ καὶ ἐν ποταμοῖς. ἢ καὶ πινὰς φύτριν ἐστὶν, αὐτὴ μάλιστα ἐν πιδίῳ φύσκει. Scribe ὡς πικρὴ καὶ πινὰ, vel ὡς πικρὴ καὶ πινὰ. Myrica herba agrestis, graveolens,

lent, forma cyparissina; nomen accepit, quod in fluviis (juxta fluviis) nascatur. Vel planta est in campestribus sponte proveniens. Qui μυρικήν herbam agrestem, vel sponte in campis nascentem tradiderit, repperi neminem. Arbor est, non herba; graveolentiam quandam habere dum viret non inficias eo, formamque aliquam cyparissimam habere folia, non nego, sed unde μυρική nomen accepit, quod juxta fluviis assurgat, imaginari nequeo. Minus longe petendum, ut & μυρικός, quod stillo & fluo denotat. Μυρική nomen impositum, quod fluviis origo sit ex aquis & montibus fluentibus, ac stillantibus. Becano, ingenio sagacissimo, si quis fidem adhibere velit, ac credere omnia vocabula ab Allemannis ac Belgis originem trahere, facit etymon inveniet. μυρική tum sonabit in efferijchi, quod divitias aquarum Belgis denotat. Certe ad ripas aquarum libenter nascitur, praesertim in locis ad quae torrentes & flumina nonnunquam restagnant, ut ad Rhenum, ad Tagum, Istrum, aliaque magna flumina. Cum igitur restagnantis aquae calvitius frutex hic gaudeat, merito apud Graecos unius vocalis mutatione, myrice nomen accepit. Quae de natali solo myricae scribit, verissima sunt. Dioscorides lib. 1. cap. 116. μυρική διδεται ἐν γυνάμει, ὡς καὶ ἀλγυρὶς & τοῖς περὶ αὐτὴν ὕδασι φυνώδων. Myrica nota arbor est, apud paludes ac resides stagnantesque aquas nascens. Hæc Botanicis Doctissimis minime placeant. In Italia, inquit, oppositum evenit. Nam reperitur in fluminum ripis non in stagnis paludibusque. Quare admirari satis nequeunt, quod apud paludes nasci dixit Dioscorides. Itaque Dioscoridis codicem hoc loco depravatum credunt, aut in Græcia, secus quam in Italia myricam proximè stagna ac paludes oriri. Apud Amstelodamum mirum in modum crescit tamarix, sed adversus hyemis injurias defendi debet; per quam fecundè alioquin crescit, ac proficit. Amstelodamensium vero terram paludosam esse, nemo negabit, nisi Amstelodamum non viderit. Sed vox λίμνη apud auctores latè sumitur; interdum pro ipso mari. Helychius, λίμνη ἡ θάλασσα, καὶ ὁ ἀκμαῖος. Hac significatione apud Homerum Iliad. 5. ponitur.

Εὐθὺς ὅτε πλυτὰ δώματα βένθεσι λίμναις
Χρῦστα, μαρμαίροντα πύχτα αἶφ' ὅττι αἰεῖ.

Aliquando fluvium denotat. Suidas, λίμνη ἡ θάλασσα πύχτα ὅμοιοι, καὶ ὁ ἀκμαῖος, καὶ ὁ ποταμὸς. αἶφ' ὅττι γινώσκον ὅμοια ἔσθαι. Idem λίμνη mare apud Homerum significat, aliquando pro Oceano ponitur, nonnunquam fluvium denotat, itaque generale videtur esse nomen. Dioscorides itaque cum τῶν περὶ λίμνας nasci tradit, intelligit juxta fluviis maximè provenire. Immo, nisi dicamus Dioscoridem πύχτα λέγειν, vox λίμνης fluviis exponi debet. Στάσιμα enim ὕδατα resides stagnantesque aquae, a paludibus, vel nihil, vel parum differunt. Hæc licet ita se habeant, non tamen facile quis persuadebit, Græcos vocem μυρικήν, à Belgica vel Allemannica voce interijchi, habere. Græca lingua Belgica Allemannicaque multo antiquior. Sed de hac re qui velit pluribus disputet: alia Helychio sententia de voce μυρική, qui aliud etymon verius in medium adfert. Μυρική ἐστὶ δένδρον, ὁμοιοῦν τῷ δένδρῳ τῶν εἰς αὐτὴν μετὰ δάσυν, καὶ τῶν μύχων γινώσκον θυσάνων. Myrica arboris genus, cui nomen δένδρον μυρική, hoc est lugendo, quod, ut fabulae tradunt, Cinyri filia in hanc conversa sit. Cinyras hic, ut Suidas tradit, Cypri rex fuit. Sed & alia causæ cur δένδρον τῷ μυρικό nomen huic arbori impositum. Ac primo, quod improborum esset corona. In legibus Charondæ altero loco hæc fuit, ut qui calumniæ, dolique mali crimine convicti essent, per urbem circumvectarentur, coronati myrica, ut omnibus innotescerent, sicuti singulari improbitate insignes. Diodorus Siculus lib. 12. Biblioth. τὸ δὲ ἐπὶ συκοφαντικῇ καὶ γυναικείᾳ ἀποδείξει ἀπὸ παντὶ ἐστὶ φανερὸν καὶ μυρική, ὅπως αὐτὸς πᾶσι τοῖς πολιταῖς φαίνεται τὸ ἀποδείξει τῆς ποτηρίας ἀπὸ παντὸς ὁδοῦ. διὸ καὶ πᾶσι ἐπὶ τούτῳ τῷ ἐγκλήματι καὶ δόκιμος δίνεται τὸ μύχον τῆς ὕβριος ὅσα ἐν γυναικείᾳ ἐκδοῖται ἰαυτὸς ἐκ τῶν ἐν μύχῳ. Calumniæ seu falsæ criminatione convictis hanc penam irrogavit, ut myrica coronati per urbem circumducerentur, quo manifestè ad summum nequitie gradum illos pervenisse, civibus appareret. nonnullos ergo ob hoc flagitium condemnatos, quod tantæ ignominie decus perferre non possent, violentis sibi manibus, sponte vitam abripuisse tradunt. Ergo myrica fuit conveniens & dirum coronamentum illorum, qui essent valde improbi. Strabo lib. 15. Perfarum tradit sacerdotes, quoribus illas diurnas diras alicui imprecantur, tenere fasciculum virgarum myricarum tenuum. Τὰς δὲ ἐπὶ τοῖς ποταμοῖς πολλὰ χροὸν ῥαδὺν μυρικήν καὶ τῶν δένδρων καὶ πύχτων. Imprecationes diu faciunt fasciculum my-

ricinarum tenuium tenentes. Non solum inter ἀγροῦς steriles numeratur plantas, sed infausta habetur. Plinius lib. 13. cap. 21. In Syria & Ægypto copiosa hæc est, (myrica Ægyptia) cujus infelicia ligna appellamus. (scribe appellat vulgus, vide lib. 23. cap. 9. Vulgus infelicem eam arborem appellat, ut diximus, quoniam nihil ferat, nec feratur unquam,) quæ tamen infeliciores sunt Græciæ. Eo spectat, quod antiquissimus Cato, arborem infelicem vocat quæ nullum fert fructum; contra felicem, quæ fructifera est. At vero Ægyptia myrica fructum fert, quo nomine ergo infelix Ægyptiæ & infeliciores Græciæ. Hoc docet lib. 16. cap. 26. cum ait, Infelices autem existimantur, damnatæque religione, quæ neque feruntur unquam, neque fructum ferunt. Utraque myrica damnata, sed myrica Italica sive vulgaris etiam sterilis, ergo infeliciores, quatinus Ægyptia. Duplici enim nomine infelix; quippe damnata & sterilis, cum Ægyptia tantum damnata sit, non autem sterilis. Infelicem arborem Macrobius lib. 2. cap. 16. ex auctoritate Tarquinii præci volens ait, quæ fructum fert nigrum, atque in inferorum deorum tutela est. Arborei, inquit, quæ inferum deorum avertentiumque in tutela sunt, eas infelices nominant. alterum sanguinem felicem, sicuti aram, quæque baccam nigram, nigrosque fructus ferunt. &c. Appellavit & infelicem, ad quam capitis reus laqueo vitam finiret obiecto velatoque capite, quod ex illo diro & antiquo carmine constat,

Caput obnuito arbori infelici suspendito.

recitato à Cicerone in Orat. pro Cajo Rabirio. Fortasse quis opinabitur, non fuisse morem apud veteres supplicium id ad aliam sumere arborem, quam quæ ex infelicio genere. Myrica neutra de causa fuit infelix, ac infausta: verisimilius quod in inferorum deorum tutela esset. In funere Achillis cum propositum fuisset certamen cursus, Teucer, qui ibi erat, ut metam attingeret, myrica implicitus cum cecidisset, victoriæ Aiæ tradidit.

Calab. lib. 4.

Τὸν γὰρ ῥα θεὸς βάλεν, ἥπερ αὐτῇ
Ὀζὸν ἐς ἀλγύνοντα βαθυρρίζοις μυρικήν,
τῷ δὲ ἄρ' ἐγγεφθεῖς χαμαὶ δὲ πῖος.

Hunc Deus aut fors noxia impexit
In tristem ramum myricæ, altæ radice hærentis.
Huic implicitus humi cadit.

Infausta ergo, & infelix arbor μυρική, & recte ei δένδρον τῷ μυρικό, à lugendo nomen inditum. Sed quid impedit dicamus, à contrario μυρική δένδρον τῷ μυρικό, nomen inditum, quod melancholicis prodest, tristitiamque & luctum omnem, quæ melancholicis comitari solent, pellat? Omnes quippe myricam adversum jam memoratum morbum commendant, ac extollunt. Nemo ignorat, adferri doliæ à tamarice ad Rhenum nascentis concinnata, ad sextarium dimidium capacia, aut paulo majora, quibus contentus liquor, sive cerevisia, sive vinum fuerit, prodest spleneticis, melancholicisque. Hujusmodi vascula, antiquis etiam temporibus facta adversus idem malum legitur. Dioscorides lib. 1. cap. 116. καὶ περὶ δάσυνος δὲ ἱσίοι καὶ κύλικας οὗ τοῦ πρῶτου, αὐτὸς ἐπὶ τῷ ἀσπληνικῷ χροῖντι ἀντιποτηρίων, αὐτὸ δὲ αὐτῶν πρῶτον ἀφαιρούμεν. Sunt & qui è caudice calices parent, quibus poculorum vice spleneticis utantur, seu datus in hujusmodi vasis potius leni conferat. Corrigendus hac occasione Columellæ codex. lib. 7. cap. 10. de medicina suum. Ubi scribit, Solet etiam vitiosi splenis dolor, eas infestare, quod accidit, cum siccitas magna provenit, & ut Bucolison lequitur poema,

Serata jacent passim sua quaque sub arbore poma.

Nam pecus insatiabile est: sues enim, dum dulcedinem pabuli consuecunt, supra modum æstate splenis incremento laborant, cui succurrit, si fabricentur canales ex tamaricibus & rusco, repleanturque aqua, & deinde siccitibus admoveantur. Ita in cunctis codicibus. Scribe cum Doctiss. Harmolao, si fabricentur canales tamaricis & runcos, repleanturque, &c. E rusco canales fieri nequeunt, inepta ad illud planta. Vide Dioscoridem; vaticinia quoque in Lesbos per Myreces ramum fieri tradit Nicander in Theriac.

Ka)

Καὶ μυρίης λάλιοι νέον πανακαρπία θάμνον
Μάντιν ἐν ζωίοισι γερᾶσμιον. ἥ ἔν' Ἀπὸ λλων
Μανθούνας χορυπαίος ἐθήκατο πλ' ἱερίν ἀνδρῶν.

Protinus & sterilis myricæ virgulta legantur
Fatidicum vatū numen. quo reddere sortes
Et responsa dedit fari Coryphæus Apollo.

Cur *πυρκαϊα* dixit, postea examinabo. Ad hos ver-
sus Scholiaſtes, καὶ ζωτήν ἐνομοθέτησεν ὁ Ἀπόλλων τοὺς κείνους μακ-
τάδω. διὸ καὶ ἐπίσημοι τοὶ γάμοι τοῦς μυρικής μάννι φησὶν. ἀλλὰ καὶ
Μάρις καὶ Σκύδαυ μυρικῶν μακτάδονται ξυλὰς. καὶ γὰρ ἐν πολλοῖς τό-
ποις ῥαβδότις μακτάδονται. Δίωις γὰρ ἐν τῇ περὶ τῆς τελετῆς συντάξει, καὶ
τοὺς κείνους φησὶ Μήδους ῥαβδότις μακτάδουσι. Ἡρόδοτος δὲ ἐν τε
τῇ τετάρτῃ, ἔν ἐν ἄλλαις, ἐν πολλοῖς παρήγαγε τὰ τοιαῦτα, καὶ ἐν τῇ Εὐ-
ρώπῃ πᾶσι Διὸς μυρικῆς μακτάδουμένων. ἔν ἐν Δίῳ δὲ Ἀπολλων μυ-
ρικῆς κλάδους ἔχει, ὅστις καὶ Μυρικήτιον καλεῖται. καὶ Ἀρχαῖον φησὶν
ἐν τοῖς ἀπὸ Ἀρχιανακτῶν, καὶ τὸ αὐτὸς Εὐρυπρόον πόλεμον, φωνήεν
τὸν Ἀπολλωνα καὶ ἔντονον, ἔχοντα μυρικῆς κλάνα. καὶ Μετροδόρος ἐν
τῇ αὐτῇ συνηθείᾳ ἀρχαιοτάτῃ ἐναι φησὶ τοῦτον τὴν μυρικῶν. ἔτους
Αἰνυπῖους ἐν τῇ Δίῳ πεμπὴν ἐμφανῶς μυρικῶν, καὶ αὐτὰς Μήδους
τοὺς Μαργῶν. Κορυπαῖος πῆν Θεοσαυλῆος κερύνη γὰρ πᾶσι Θεοσα-
υλῆας. γράφεται καὶ Ὀρχηπία. Ὀρχηπία γὰρ πόλις Βοιωτίας, ὅπου
Διὸς κείνου ἐστὶν Ἀπολλων. *Apollo legem tulit, quæ myri-
ca ad vaticinia sua vates uterentur. Ideo insigne aliquod
dimmetum myricinum vocabant μάναν, vatem. Magi ac Scy-
thæ ad vaticinia sua myrica virginis utebantur, & multis in
locis ad virgas arborum vaticinia fiebant.* Dion in primo ter-
tiæ syntaxeos (compositionis) Medos vates ad virgas vati-
cinari dixit. Herodotus in quarto & multis aliis locis tra-
dit in Europa quosdam ad myricam vaticinari. & in Lesbō
Apollinem ramos myricæ tenere, unde Myricæus dictus est.
Archeus, in iis quæ memoria prodidit, de archianactide, &
bello Erythraeo, (Arabico, vel rubri maris) eradi Apollinem
in somno apparuisse, (Archagati summo ejus expedition-
is imperatori) habentem myricæ ramum. Metrodorus lib.
de consuetudine ait, myricam plantam esse antiquissimam,
Ægyptiosque in pompa Iovis myrica coronari; sicuti apud
Medos, Magos. Corypheus, id est, Thessalicus; Corye urbs
Thessalia, scribitur & Orypeus. Oropia civitas Boeotia, ubi
nobilissimum fuit templum Apollini dicatum. Myricam ab
Hippocrate αἰμαλον vocari doctissimi viri contendunt.
Bis vox hæc reperitur lib. 2. de morbis mulierum. καὶ δὲ π
φέρεται ὁ ῥόδος. αἰμαλον φάξας καὶ τειφας ἐν αἴνῳ δίδου, καὶ περὶ σω-
χολόν. Quod si adhuc fluxus feratur, pro malum torrefac-
tum & tritum ex vino, aut porri succum exhibeto, κελύς
ξυλὸς τοῖς κυρησίοις, & αἰμαλον ἐλάφου κέρας αἴνα δρύϊνος, ὑποθυ-
μῶ. Hordeum cum purgaveris promalum, & cornu cer-
vinum ex vino subactum ad suffitum exhibeto. Hunc locum
merito doctiff. Foesius suspectum habet. Regia, inquit,
manuscripta αἰμαλον legunt. Quam lectionem etiam
fecutus videtur Calvus. Cornarius αἰμαλον myricam di-
xit. Verum mihi lectio corrupta videtur, & αἰμαλον le-
gi pro αἰσέσθαι, aut αἰσέσθαι. Sic enim legitur lib. de
natura muliebri eadem in re, κελύς πῆστις λέας ξυλὸς ἐν
αἰσέσθαι. Hæc mitro. Indagandum, quæ αἰμαλον
planta sit. Viri magni myricam esse contendunt, & hoc
quidem argumento, quod Dioscorides myricam ad mu-
liebria profluvia, præscribat, mulieribusq; vulvæ fluxio-
ne laborantibus in defecionibus prodesse tradat; καὶ κυ-
ριακῶς καὶ ῥοίκαῖς γυναιξίν. — ἐν καὶ ἀποκατὰ ῥοίκαῖς. Quin & in-
fessu mulieribus vulvæ fluxioni opportunus auxiliatur. Qui
contrariam probant sententiam hoc argumento utuntur;
quod apud Plutarchum probl. 1. lib. 4. symp. αἰμαλον
ponatur in cibo caprarum apud Eupolum, cum μυρικῶν
ibidem apponat Plutarchus. οὐδέποτε γὰρ ἀνθρώπος ἐπὶ ἀλλὰ τῷ
μὲν αἰ παρ' Εὐπολίδος αἴνας ἀντιμαρτυροῦν. ὁ μὲν οὖτος τὴν τεγ-
φῶν αἰσέσθαι καὶ ποικίλῃ οὐστῇ, οὐτῶ πᾶσι λήγουσι, βοσκήσθαι
υλῆς ἀπὸ παλαιοῦ, ἐλάτης σπίνου, καὶ αἰμαλον τὴν πύργου ἀπάλου,
ἀποσπῶνται καὶ πρὸς τοῦτοισιν ἐστὶν xxx κνήστιον ἡδὲ φ. καὶ xxv αἰσέθαι,
καὶ ῥοίκαῖς πολυφύλλον, κήπων, ῥαῖνον, κελύδον, δρυὶ κατὰ μυρικῶν,
αἰμαλον, ῥαῖνον, φλόρον, αὐτῆρον, κελύδον, φηρῶν, ῥοίκαῖς. Hæc
corruptissima, & maximopere lacera, nemo facile ne-
gabit: sed damnum haud magnum perpeffus hoc loco
Plutarchi codex, facile restitui ac refarciri potest. Quip-
pe apud Macrobiū, ut ante nos doctiff. Henricus Ste-
phanus observavit, Eupolidis Poetæ elegantissimi versus,
apud Plutarchum deperditi, reperiantur. Macrobius ita-
que lib. 7. Saturnal cap. 5. scribit. Notus, inquit, om-
nibus Eupolis inter elegantes habendus veteris comædia
Poetæ. Is in fabula quæ inscribitur Egēs, inducit capras
de Cibi sui copia in hæc se verba jactantes.

Βοσχόμεθ ὕλης ἀπὸ παντοδαπῆς, ἐλάτης,
Πεύκου, καμάρου τε, πτόρθους ἀπαλὰς ἀσπορώγουσιν.

Καὶ πρὸς πυρρὶσιν ἐτ' ἀλλ' αἶον κυπύσουτ' ἠδὲ
Φάσκον δ' ὠάδῃ, ἧ σμίλακα τλὴν πολὺ Φυλῶν.
Κόπνον, θῆνον, μελίαν, πύκλῳ, αἰλίαν, δρυῖν, κι-
τὸν, ἐρίκλῳ.
Πρόμαλον, ῥάμνον, Φλόμον, ἀνθερικὸν κιστὸν
Φηγήν, ῥύμα, ῥύμεραν.

Ἀλία quid sit, ignoro. Ita versus hi habentur in editione ultima anni 1628. In Basileensi codice primum versus paulo aliter scriptum reperio,

Βασκόμεθα ὕλης ἀπὸ παντοδαπῆς ἐλαΐτης.

Altera præstat. quintus vero versus planè alio sensu, in eodem legitur.

Κόπρινον, χθῖνον, μελίαν, σκυλίῳ, δρυῖν κιτθὸν μυρρίκην. In marg. al.

In sequenti versu *κιδόν* cum aspirata scribitur, Θ, eodem in versu *φλάμει* legitur. in Plutarchi variis lectionibus annotatum est in codice Turn. & Vulcob. legere *μεν-ερίκλω* *ἄπιον* *μᾶλλον*, ἢ *κύνερον*, *ράμειον*. Multa in his versibus observanda, quæ, data meliori occasione, examinabimus. Versus vero ipsos in hunc scribe sensum.

Βοσκόμεθ' ὕλης διπὸ παντοδαπῆς ἐλάτης.

Πείνῃ, καμάρουτε πόρθους ἀπάλῃς ἀπο τρώγασσι.

Καὶ πρὸς πάντας ἔτ' ἀλλ' οἷον κυτίσσυτ' ἡδὲ,

Σφαγὸν δώδη, ἢ σμίλακα πλὴν πολύφυλλον

Κοπινον χινον, μελίαν, συκλῶ, ἄπιον, δρυῖν, κιτλον
ἐρείκην,

Πρόμαλον, ράμνον, Φλόμον, ἀνθερικόν, κιθόν.

Φηζόν, θύμον, θύμβραν.

Neutrum (ait Plutarchus) verū est. alterum refellunt Eu-
polidis capra, alimentū suum prædantes, & à varietate om-
nibusq; generis materia laudantes. Sic enim loquentes facit.
Omnigena nos materia pascit. abietis, ilicis, arbuti, sircu-
los molles ac teneros decerpimus. tum præter hæc cyrtus, ac
boni odoris salvia, (vide caput de salvia,) & similax multi-
folia, oleaster, lentusculus, fraxinus, ficus, pyrus, quercus, he-
dera, erica, myrica, rhamnus, verbascum, asphodelus, cistus,
fagus, thymum, Thymbra, nos opibus alunt largè suis. Πε-
μαλον igitur & μυρικη non sunt diversæ plantæ. Quod si
quis acriter contendere velit μυρικη, non ιερικην legen-
dum, est πέμαλον exponat agnum, id est, viticem. Utrum-
que enim πέμαλον significat. Hesychius πέμαλος, μυρικη,
ἢ ἄρκυ. Apud Hippocratem myricam significat. Nam ad
idem maulum & viticem & promalum præcibit, ὡς αἰμα-
ρὴν λαύρον ἢ ὑσέριον, ἄρκυ φύλλα συν εἰνα μέλαν. Si sanguis co-
piosius ex utero fluat, viticis folia ex vino nigro exhibito.
Πέμαλον ergo μυρικη. Latinis tamarix dicitur. Plinius lib.
13. cap. 21. Myricen & Italia, quam alii tamaricē, Achæa
autem bryan sylvestrem. Restituit ex optimis libris Salma-
sius, Myricen Italia, quam tamaricem vocant. Idem lib. 24.
cap. 9. Myricen, quam & tamaricem vocat, Lenæus similem
scopis amerinis dicit. Sanari ea carcinomata in vino decocta,
tritæque cum melle illita. Arbitrantur quidam hanc esse ta-
maricem, sed ad lienem præcipua est. Hæc corrupta esse ne-
mo non videt. Antiquus codex, myricem quam & tamaricem
vocat. Lenæus similem scopis amerinis. sanari dicit ea
carcinomata in vino decocta tritæque cum melle illita. Arbi-
trantur quidam hanc esse tamaricem, sed ad lienem præcipua
est. In Tolerano codice, ut Pintianus ait, legitur. Myri-
cen camericen vocat Lenæus, similem scopis amerinis dicit.
sanari ea carcinomata in vino decocta, tritæque cum melle il-
lita. eandem esse arbitrantur quidam tamaricem, sed ad lie-
nem præcipua est. Doctissimus Pintianus legit. Myricen
chamericen vocat Lenæus, similem scopis amarinis dicit, &c.
Et cur camericen vocat Lenæus? quod erica fruticosa
arbor, tamarici similis, multo tamen brevior, auctore
Dioscoride lib. 1. cap. de erice. Vocabit igitur myricem
Lenæus, propter hanc similitudinem cum erice, & allu-
dens ad ipsum myricis nomē, non myricen, sed chame-
ricen, hoc est, secundariam ericen & imitatricem erices.
Vox χαμαι nunquam in compositionibus similitudinem
significat, sed diminutionē, & exiguitatem. Sic χαμαιόδρος,
χαμαίωτος, χαμαίοφις, χαμαιόκερος, χαμαιόπος, χαμαίπιλος,
humilis vel humi repēs quercus, rubus, laurus, cerasus, hederæ,
picea, aliæq; infinitæ, χαμαι additum habent, quod minora
sint, vel humi repant. Quomodo ergo myricen Lenæus
vocavit chambericen? Rectius legeretur, myricen, quam eri-
cen vocat Lenæus, ut pro similitudine, quæ inter myricen

M m

Sx ericen

& ericen habetur, hujus nomine illam vocaverit Lenæus. In indice M. S. ut monet Saknastius, legitur, *myrice quæ & amarica, sive amarix*. Forte scribendum, quæ & *tamarica sive tamarix*. Totum hunc locum sic scribe. *Myricem tamaricam vocat Lenæus, similem scopis amarinis; sanari dicit ea carcinomata in vino decocta tritaq; cum melle illita. arbitrantur hanc quidem esse tamaricem, sed ad lienem præcipua est. Magis arridet, myricem tamaricem vocat Lenæus, similem scopis amarinis; sanari dicit ea carcinomata in vino decocta, tritaque cum melle illita, sed ad lienem præcipua est. Deletis, arbitrantur hanc quidam esse tamaricem. Quod Glossatoris puto, vel negligentia exscribentium, qui idem bis scripserunt, in codicem irrepsisse. Officinæ non tamaricem aut amaricem vocant, sed tamariscum, quomodo à probatis etiam vocatur auctoribus. Palladius in Novembri, titul. 8. de apibus. Hujus mensis initio apes ex tamarisci floribus reliquisque sylvestribus mella conficiunt. Emendandus Columellæ codex. lib. 9. cap. 4. ubi de apum pastione agit. Arbores vero sunt probatissime rutila atq; alba ziziphus, nec minus amarantus, tum etiam amygdale & persice atque pyri. Et paulo infra, Mediocris deinde gustus amarantini, ac ziziphi flores. In herbarum censu uti verbasum, symphytum, lupinus, similiaque referendus amarantus. neutiquam in arborum. annua planta est, quæ vere novo feritur, vel ex semine deciduo renascitur. Antiquissimus noster codex habet; Arbores vero probatissime rutila atque alba ziziphus, nec minus amaricus. Scribe, arbores probatissime rutila atque alba ziziphus, nec minus tamarica (vel tamarix) tum etiam amygdale. Altero loco lege, mediocris deinde gustus tamaricini, ac ziziphi flores. Non confundit tamaricem cum erica Palladius, nec tamaricem pro erica ponit, ut magni quidam volunt viri. Auctorem habet Columellam, qui inter arboreos apum pastus numerat tamaricem. Tamaricem, vel tamaricam ex Græco factū volunt à *μυρίκη*, præposita syllaba *τα*, & *υ* littera mutata in *α* tamarica. Hoc Becano nostro non placet, cui Belgæ & Alemanni nomen huic dederunt arbori. Latini, inquit, dum tamaricem nominant, non aliud dicere videntur, quam adstrictas & minime luxuriantes aquarum divitias; quasi è tam-mer-rij voce nostrati ducerent appellationem: vel, si mavis, domiti stagni divitias dicas; quia eo loco crescit, quem aqua stagnans reliquit, jam alveo rursus domito ac restricto. Quare ad fluviorū, & fluminum ripas tamarix libenter crescat, supra fatis probavimus. Ideo verò etiam fluminibus ne-estebatur corona ex tamarice, ut inquit, Dios. Chrysostomus orat. de reg. *κατακειμένους γυμνοὺς, ὡς πλείον. γίνονται καὶ τὸς μυρίκῳ ἢ καλὰ μὲν ἐν παλαιαῖς. ut fluvios jacentes, nudos, cana barba, multumque promissa, myrica aut arundine coronatos. Placet prius erymon. De Tamarice pauca Theophrastus quæ à nobis jam examinata sunt. De myrica hæc Diosc. lib. 1. cap. 116. *Μυρίκη δένδρον ἐστὶ γυναικῶν, ὡς καὶ λίνου. καὶ τοῖς γαστρίμοις ὕδασι φούρμον, καὶ τοῖς αἰσιν ἀνθρῶπου φέρονται βρωτῶδες καὶ τὴν σάτυρον. γυναικῶν δὲ τις ἐν Αἰγύπτῳ ἡμερος, καὶ τὰ ἄλλα ὅμοια τῇ ἀγρίῃ, καὶ τοῖς φέρονται ἰμφορῇ κακίδι, ἀναιμάκως τὸ φρούρον καὶ τὴν γαστρίν. Myrica nota arbor est apud fluvios ac resides, stagnantesque aquas nascens, fructum veluti florem ferens compage muscosum, gignitur & in Ægypto Syriaque sativa quædam, cætera sylvestri similis at fructum ferens galle proximum inæqualiter adstringentem. Duo describit Dioscorides genera, unum sylvestre, alterum domesticum. Duo genera agnoscit Plinius libr. 24. cap. 9. Corinthus & quæ circa est regio bryoniam vocat, ejusque duo genera facit. Sylvestrem plane sterilem, alteram mitiorem. Hæc fert in Ægypto, Syriaque etiam abundanter lignosum fructum, majorem galla, asperum gustu, quo medici utuntur vice galle, & in compositionibus, quas antheras vocant. Sterilem inquit esse tamaricem, non simpliciter, sed plane sterilem. Quippe quod nihil ferat; Ita enim quæ præcedunt sonant, *Vulgus infelicem arborem eam appellat, ut diximus, quoniam nihil ferat, nec feratur unquam. Idem repetit lib. 16. cap. 26. fructum arborum sole nullum ferunt, hoc est, ne semen quidem, tamarix scopis tantum nascens. Eadem de causa Nicandro tamarix πτωχευμένη dicitur.****

Καὶ μυρίκης λάζιο νέον πανακαρπία γέμνον.

Protinus & sterilis myrices virgula legantur.

Quidam viri doctissimi, ut excusent Nicandrum, *πανακαρπία* exponunt fructum compage muscosum, quod est contra Græci auctoris mentem, ipsiusque vocis significatum. Scholiastes, *πανακαρπία*, ἡ γυναικῶν ἀνθρῶπου, ἢ τὸ ἀπὸ λανθάνον καὶ πέντη ἀκαρπῶν. οὐδὲν γὰρ ἂν τοιοῦτος ἐστὶ καρποφόρος. ἢ πάντῃ ἀκαρπῶν, ἡ δὲ ἀκαρπία ἐστὶ, μυρίκη. Scholiastes puta fatis clarè *πανακαρπία* Poëtam dixisse scribit, quod nullo

unquam tempore fructum tulit. quæ & cur *ἀκαρπία* dicantur, supra lib. 1. docuimus. sed quam parum sibi constet Plinius, facile animadvertere poteris, si cap. 9. lib. 24. diligenter perlegeris. Eodem quasi spiritu & semen ferre negat, & semen adversus phalangia præscribit. *Semen*, inquit, *drachmæ pondere adversus phalangia & araneos bibitur, &c.* Certum est, muscosum ferre florem, ut ait Dioscorides, ea de causa, ut supra, ex Plinio diximus, sylvestris brya dicitur; quod arbor sit sylvestris, ac fructum ferat, βρύον, id est, musco non dissimile. Plin. li. & cap. jam citato. Corinthus & quæ circa est regio bryoniam vocat (ita legendū ex loco supra citato, non bryonia) ejus duo genera facit. Corinthus urbs non ignobilis Achaïæ, quam libr. 13. myricam vocari dixit. Ægyptium myricam fructum gallæ proximum ferre, ait Dioscorides. Idem Plin. lib. 13. *Insigne in ea, quod sativa tantum ferat, galle similem fructum. In Syria & Ægypto copiosa hæc est.*

Tamariscus.

Recentiores myricam agnoscunt Germanicam, Narbonensem & Ægyptiam. Tamarix Germanica arbor haud magna est, humanam superans altitudinem, caudices lignosos habet, sed nequaquam crassos, ramulos vero ab his complures ex viridi rubente cortice vestitos, folia vero circa hos frequentia, parva, oblonga, teretia ac tenuia, quasi lineolis transversis, ac obliquis, sine incisuris superficietenus exasperata, indivisa tamen. Colore ex viridi in cinereum tendentia. Flores tenuium furculorum fastigia occupant, numerosi, papposi, tomentosi, purpurei; quibus succedit semen papposum, quod per maturitatem dehiscitibus conceptaculis, in quibus continetur, effluit; & à vento abripitur non minus quam salicis. radix lignosa, in diversa tendens. Duplex genus, ut Valerius Cordus scripsum reliquit, in Germania reperitur; alterum solidiore ligno, medullaque admodum exili, & foliis tenuioribus, copiosè ad Rhenum circa Argentoratū nascens: alterum ampliore medulla, foliis latiusculis, lignoque non usq; adeo solido, quod frequens in Danubii & Uvertachii ripis, in Vindelica provenit, præsertim juxta Augustam. Minoris autem myricæ folia, & cortices pharmacopolæ ad medicinæ usum servant; fiunt etiam hodie non minus apud nos quam olim ex ligno ejus pocula doliorum modo circulis circumdata. Quæ in Gallia Narbonensi in riguis & maritimis provenit locis, facie est ericæ tenuifoliæ, caudex autem in cotonei magnitudinem excrescit, è qua ad splenem detornantur pocula; in Hispania vero in arborem excrescit magnā & crassam, ut hominis ulna vix completi possit. Caudicis cortex scaber, ramuli vero punicante cortice vestiuntur. Folio est, quam Germanica tenuiore, forma cupressi, aut ericæ tenuifoliæ, colore ex viridi ad cinereum vergente. Flores promittit in extremis ramis. in oblongis pediculis confertos & racematim compactos, quinque foliis constantes, exiguos, non papposos sed rotundos, ad instar oleæ, foris purpurascens, cum expansi sunt candidos,

candidos, vel ex albo puniceos, qui deinde in exiguum semen tomento involutum efformanter, exiguis veluti valvulis inclusum, quibus maturitate dehiscitibus, effluit, ut in salice, populo & similibus. Referunt adversariorum auctores, se observasse per triduum acinulos soli objectos subsilientes & tripudiantes, vermiculo intus orto agitante, qui pertusis, aut desiliantibus tandem granis, foras prodeat. Ter plerumque in anno floret, (quod in nostro non semel vidimus horto) vere, æstate, autumnus, recentibus floribus, semen jam evanescens, semper subsequenteribus. Folia mense Februario cadunt, Martio, vel initio Aprilis novis succedentibus. Germanica mense Maio ac Iunio florere incipit, ac deinceps tota ferè æstate flores & semen ferre non desinit. De sativa hæc Bello-nius, lib. 2. cap. 26. Postridie à rivo illo digressi, per arenosa loca iter fecimus, in quibus multæ arbores crescunt, præter myricas, quæ in ingentem magnitudinem attolluntur, gallasque ferunt, ab Arabibus Chermasel proprio nomine appellatas, magni olim in medicina usus, & non parvum mercimonium. Prosper Alpinus sativam hanc myricam cap. 9. de plantis Egypti describit, vocarique ait atle, negatque vulgarem in Egypto reperiri. De hoc (vulgato genere) non loquimur, quando ipso Egyptus plane caret, alterum vero tamarici domesticum in Egypto spectatur, proceritate figuræ admodum à sylvestri diversum, quod ad magnæ olivæ magnitudinem crescat, audioque etiam supra Egyptum in loco Sahit ab iis populis vocato, crescere ad magnæ quercus magnitudinem, cujus ex lignis carbones faciunt, quibus tota Egyptus & Arabia utitur, ex eoque ligno multa vasa conficiunt, ad multorum ægotantium usum. Folia fert sylvestris tamarici foliis proxima, tamen longiora, & graciliora, apparentque multa capillamenta viridia, qualia in aliquibus equisetis visuntur, ramo appensa, semper virentia; Fructus fert paucos, raros, virides, nucum magnitudinis, duos, lignosos, sine nucleo, & videntur ejusdem substantiæ esse cum gallis: omnes vero figura inter se differunt, quanquam in omnibus aspera & inæqualis observetur, quando alii longi, alii breves, alii rotundi, alii lati, alii crassi, alii graciles existant. Usus tamarici tum in Egypto, tum magis supra Egyptum, ubi harum arborum copiosus est proveniens, est ad ignem major, quando nulla ferè alia ligna ad comburendum habeant. Flammam myricæ Plutarchus ad vitrum efformandum & emolliendum maximè idoneam esse ad finem libr. 3. symp. scribit. ὅτις δὲ τὴν τοῦ ὕλου μάλα καλὴν ἐστὶν οὐδὲ μὲν εἶναι δοκεῖ τὸ μυστικόν. Flammam & myricam ad emolliendum & formandum vitrum ajunt esse accommodatissimam.

Καὶ ἐν τῇ ἡλιάτῃ Theodorus ὁ ἡλιάτης materias humiles exponit, & legit ἡλιά, τῇ ὡς ἡμέας, ἐν δὲ καὶ ἔξω καὶ δίνδρα. Quid ὡς ἡλιά, supra exposui, & herbam vel fruticem significare probavi. Verte ergo, etiam in mari apud nos herba quedam proveniunt, apud externos etiam arbores; ut in mari Indico.

Ὅς ἐστὶν τῆς ἡλιάτης. Omnino scribendum, ut monuit Scaliger, τῆς ἡλιάτης. Plinius hunc locum paulo negligenter exscripsit. Nascuntur, (inquit libr. 13. cap. 25.) & mari frutices, arboresque minores in nostro. ἐν δὲ καὶ τῇ ὡς ἡμέας μικρὰ παύσα. Vertit, arbores minores, cum debuisset dicere, quæ in nostro nascuntur mari humiles sunt plantæ, sive herbe. Non enim δίνδρα, sed ὡς ἡμέας subintelligendū. Quod an rectè frutices verterit, dubitatione non caret. Quippe musci, phuci marini, ad herbarum potius, quam fruticum classem referri debent, quanquam, ut verum fatear, eo etiam referri possunt. Quæ sequuntur, lege uti apud Scaligerum, τὰ δὲ οὐκ ὡς ἡμέας, ἐστὶν τὰ δὲ φανερὰ τῶν, & ἡλιότατα. ὡς ἡμέας δὲ ἰδιώτατα καὶ τὸς τῶν. Quæ apud nos reperiuntur, manifestissima sunt, & vulgarissima, quæ apud alios sunt pro loci ratione propria sunt. In Basileensi codice, locum nunc corruptum asterisco indicatur, καὶ ἰδιώτατα τὸς τῶν, ἡλιάτης, συνή, δρὸς. Asteriscum, cur sustulerit corrector, non video.

Καὶ ὡς τὸ φῦκον. Ita scribendum, sed primum videbimus utrum βρύον ἡλιάτης & φῦκον res eadem, an vero diversa sit. Aristoteles libr. 8. hist. Animal. tanquam diversas ponit, cum scribit, καὶ φῦκον καὶ τὸ βρύον; Etiam ὡς φῦκον & βρύον diversis capitibus agunt Dioscorides, & Galenus. Apulejus in Apologia. Denique muscum & algam (βρύον muscum, φῦκον algam vocat, ut mox dicam) & cætera maris effluvia, quæ ubique littorum expelluntur, salo expiuntur, tempestate reciprocantur, tranquillo deservuntur. Si unum idemque genus βρύον & φῦκον, Apulejus scripsisset, muscum, quem & algam vocant. Particula & facit disfunctionem & diversitatem. Contrarium tamen, nempe idem esse, ex ipsius Theophr. auctoritate probatur. Nam cum secundum phyci genus describens

ait, ὡς δὲ βρύον ὁ φῦκος, &c. Aetius lib. 1. φῦκον, βρύον ἐστὶ τῆς ἡλιάτης. Neophytus. φῦκον βρύον ἐστὶ τῆς ἡλιάτης. Helych. φῦκον ἡλιάτης βρύον. Puto Græcos quosdam indifferenter βρύον & φῦκον muscos vocasse marinos, idque secutum Aetium; alios vero βρύον dixisse, quod quidem in mari provenit, sed petris, scopulis aliisque rebus adnascitur, quodque tenuius est & minus. Helychius. βρύον δὲ γίνεται ἐπὶ πετρῶν, λέγεται δὲ φῦκον ἢ φῦκος. Bryon quod supra petras nascitur, dicitur & phycus & phycion. Certè Dioscorides βρύον vocat, quod saxi, ostreis, scopulis adnascitur capillaceum & gracile; ad herbarum genus accedens; phycos vero quod longum & latum, & ad fruticum genus accedit, & in littus ejicitur. Ideo Græci φῦκον dicunt, τὸ τῆς ἡλιάτης χορτὶς δὲ τὸ βρύον ἐκ τῶν ἡλιάτης. marinam herbam atque ejectamentum quod maris æstu in littus effunditur. βρύον ἡλιάτης Latinis muscus marinus. φῦκον alga dicitur. Quod tamen negat Plinius loco citato. Non habet lingua alia nomen, quod Græci vocant phycos, quoniam alga herbarum magis vocabulum intelligitur, hic autem est frutex. Algam videtur vocare quod Dioscorides βρύον ἡλιάτης. Vult enim Plinius, id quod Græci φῦκον appellant, Latino nomine carere; nam algam herbam potius esse, φῦκον autem fruticem. Dioscorides, βρύον, ut dixi, quod tenuius & minus, quod verò majus & crassius φῦκον vocat. Theophrastus vero φῦκος alterum genus herbacea planta, ut & Plinio. Cum ait, Alterum genus ejusdem folio capillaceo, simili fanticulo, in saxi nascitur. Quin & ipse Plinius φῦκον algam vocat libr. 32. cap. 6. ubi hunc versum Nicandri exponit.

Ἦτι δὲ καὶ Φοίνισον καταβάλλει φῦκον.

Ubi Plinius. Et algam maris Theriacem esse Nicander tradit. Plura ejus genera uti diximus, longo folio & latiore tubente. Glossæ, Alga φῦκον.

Τὸ δὲ ἰσὶν ὡς φῦκον τὸ τῶν οὐδὲ, &c. Codex corruptus. Basileensis & Aldinus habent, ὡς φῦκον τῶν οὐδὲ; quod magis corruptum; corrigunt ὡς φῦκον τῶν οὐδὲ; id est, tenæ modo expositum. Alii ὡς φῦκον τῶν οὐδὲ, &c. vel τῶν οὐδὲ folium latum, & in longum extensum. Nihil impedit eandem herbam folium & longius & latius habere. Lectio hæc Plinii munitur auctoritate, cum libr. 32. cap. 6. scribat, Plura ejus genera, ut diximus, longo folio & latiore & tubente: aliæ crispæ laudatissima, quæ in Creta insula juxta terram in petris nascitur. Sed Dioscoridem sequitur hoc loco Plinius, non Theophrastum. Quare eorum opinionem non rejicio qui τῶν οὐδὲ legunt. Vide descriptionem.

Ὅ δὲ πρὸς τὸν καλὸν. Plinius lib. 13. cap. 25. Frutex est folia lata colore viridi gignit, quidam πρὸς τὸν vocant, alii zoftera. In altero codice, ut monet Pintianus, folio luto, colore viridi, gignit quod quidam, &c. Hæc si vera lectio, Plinius verba Theophr. male intellexit. Neque enim alga hæc gignit, quod alii prafon, alii zoftera vocant, sed ipsum algæ genus sic appellant. Relativum enim δ non folium, sed algæ genus refert. Theodorus πρὸς τὸν portum vertit: præstat cum Plinio Græcam servare vocem, ne quis decipiatur, ac portum, alii genus, putet esse fucum. Cæterum non omnis muscus, algaque πρὸς τὸν dicitur, sed genus tantum primum Theophrasti. Malè ergo Helychius, πρὸς τὸν τὰ βρύον καὶ τὰ φῦκα. πρὸς τὸν dicitur quod viridis sit, instar porri, dum adhuc in aquis est, nec dum in littus ejectum.

Ὅ δὲ ζωστήρ. Putavi quondam, quia de coloribus agitur, legendum ζωστήρ, sed cum viderem vocem ζωστήρ apud Plinium reperiri, sententiam mutavi. Doctissimus Gaza vertit, cingulum. Plinius Græcam servavit, quod magis placet; ζωστήρ nomen sine dubio accepit, quod cingulum referret.

Ῥίζαν δὲ ἔχει δασύαν ἔξωθεν, δὲ λεπτήν. Hæc corrupta esse nemo negabit, ἀνὰ τὴν δὲ λεπτήν Græcum non est. Doctiores Gazam legisse ajunt, ἔξωθεν vel ἰσθμὸν δὲ λεπτήν. Male vertunt; squamata intrinsecus. Nullas squamas habet fuci radix, sed tunicas; quæ velut in lamellas disparantur. Scribunt alii, Ῥίζαν δὲ ἔχει δασύαν, ἔξωθεν δὲ πύρρην. Sic legunt, quod Dioscorides φῦκον καὶ φοίνισον dicat: sed hoc de tota planta Dioscorides, non de radice. Lego, Ῥίζαν δὲ ἔχει δασύαν, ἔξωθεν δὲ λεπτήν. radicem habet foris hirsutam, intus multis tunicis constantem. Helychius, λίαν, λίαν, φλοῖος. Suidas. λεπτήν, ἔξωθεν. σημαίνει δὲ τὸ ὅτι τὸ τοῦ ῥιζὸς ἐπιπλάγνυται.

Παρά τὸν τοῖς, &c. Queritur utrum φῦκος Theophrasti primum, sit etiam primum Dioscoridis libr. 4. cap. 100. φῦκος ἡλιάτης, γίνεται τὸ δὲ τοῖς αὐτοῦ πάλιν, τὸ δὲ ὑπομένει καὶ φοίνισον, τὸ δὲ λείαν, φούρμον δὲ ἐν Κρήτῃ ὡς τῇ φῦ, ὡς ὁ δὲ ἀγρῶν.

αἴμα, καὶ πῦμα. E fuci marini generibus quoddam latum, alterum longum & quodammodo puniceum, tertium candidum, quod in Creta nascitur, juxta terram, pulchre floridum, neque corruptioni obnoxium. Ita in vulgaris legitur codicibus. Tria φύκος genera agnoscit, quod etiam facit Theophrastus, sed plane videntur tota facie diversa. αἰμα, hoc est, juxta terram nascentia duo inquit esse genera, unum πλατύφυλλον, quod πρὸς τὴν γῆν vocari ait; alterum τεύχεφυλλον, folio capillaceo; tertium πῦμα, sive πύμα, hoc est, in alto mari proveniens, quanquam & hoc ipsum in Creta αἰμα τῇ γῇ φύκος fateatur. In optimo Dioscoridis codice doctissimi non φύκος, sed ἀποφύκος scriptum ajunt. Lacuna in antiquo codice ἀπὸ τοῦ αἰμα, ὅθεν legi restatur. Quæ lectio stabilitur auctoritate Oribasii, qui ὅθεν legit: etiam Plinii, qui lib. 26. cap. 10. de fuce marino ait; Præcipue vero liberat eo malo phycos thalassion, id est, fucus marinus. Post tria autem genera ejus: latum, & alterum longius, quadantenus rubens, Tertium crispis foliis, quo in Creta vestes tinguntur. Idem lib. 32. cap. 6. Plura ejus genera, ut diximus, longo folio & latiore rubente, aliave crispo. Scripsit ergo Dioscorides, ἀποφύκος, quadantenus rubens, ut Plinius ait; & ὅθεν, crispum, non λευκόν album, ut in vulgaris habetur codicibus. Sed inquirendum, utrum primum φύκος Dioscoridis ac Theophrasti idem. Uterque latum esse scribit: sed in tanta brevitate nihil concludi potest. Mirum, inquit, viri docti, duo genera facere Dioscoridē & Theophrastum, & ὅθεν, quod unicum est Theophrasti. Nam πῦμα idem illi est quod Dioscoridi ἀποφύκος. An igitur, inquit, scribendum in Dioscoride, τὸ μὲν αἰματὶ ἐν γῇ, καὶ ἀποφύκος; an potius apud Theophrastum Diosc. legit, τὸ μὲν ἐν γῇ πλατύφυλλον, καὶ πῦμα; Non putamus, inquit, alia non conveniunt. Nam Theophrastus, πῦμα τεύχεφυλλον, Dioscorides ἀποφύκος. Plinius in Dioscoride videtur ita legisse, ut hodie legimus. Idem planè esse existimant, quod à Theophrasto priori loco recensetur. Dioscorides, ajunt, perperam de duobus accepit, quod unum est. Nec obstat quod Dioscorides φύκος illud dicit esse ἀποφύκος, Theophrastus πῦμα τεύχεφυλλον. Viride quidem & herbaceum habet folium, sed radicem rubentem summa parte. Theophrastus de illo genere, βίβλα δὲ ἔχει διατίαν, ἔξωθεν πυρρὰν. Ab eo radicis rubore puniceo ἀποφύκος Dioscoridi dicitur, qui de illa specie id intelligit. Plinius alio loco vertit locum illum Dioscoridis, quasi legisset, τὸ μὲν αἰματὶ ἐν γῇ, καὶ ἀποφύκος. Lib. 32. cap. 6. Plura ejus genera, ut diximus, longo folio & latiore, rubente aliave crispo laudatissima; ita distinguendum. Hæc Doctissimorum opinio. Notat Dalecampius in veteri codice scriptum esse, alia longo folio: alia latiore rubente, alia crispo, &c. Quæ lectio ex lib. 6. Plinii jam citato, probatur. Frustra volunt Dioscoridem duo fuci confundere genera. Nec enim cum ἀποφύκος dicit, radicem intelligit, sed totam plantam, præcipue ramulos & folia. Melius conciliantur Dioscorides & Theophrastus (quod tamen non probo) si dicamus, Dioscoridem jam exsiccatum & in littus rejectum φύκος describere, Theophrastum vero quod in mari adhuc degit, & submersum est, vel mari innatat. Docet experientia, norunt Botanici, sciunt qui littora incolunt, fuci quædam genera, dum in mari sunt, alia porraceo sordido colore, alia luteo sordido virere; mox in littus rejectum, aquaque destitutum primum puniceum, dein admodum nigrum fieri, vel ex puniceo nigrum. Ita quidem conciliari possent Dioscorides & Theophrastus; sed uterque diversum genus describit, nec Dioscorides, ex uno duo fecit genera. Facilius hoc dicitur quam probatur. Interea primum genus, quod αἰματὶ dicit Dioscorides, & quod πλατύφυλλον dicit Theophrastus; idem esse, nec negare velim, nec contrarium defendere. Ex illa brevitate, qua utitur Dioscorides, certi nihil concludi potest. Videtur φύκος à Theophrasto descriptum esse quod Belgæ nestelen, id est, ligulas adstrictorias vocant. Toro tractu Mediterraneo ad aquas Maricinas, Adriaticæ & Occidui maris universi pene littoribus nihil vilius & frequentius fluctuante alga. Graminea, aut arundinea dici potest, quod folio sit è spicatis torulis unciam crassis, graminis & arundinis minore, sed æqualiter lato ac molliore, flaccido nec mueronato vel acuto, quale est gramineum, pollicari latitudine, ulnæ longitudine, undis innatante, figura ligulæ, unde & roster forte dicta, aut teniæ vittatæ. Ideo Theophrastus πῦμα dicit; colore est atrovirenti. Hanc algam rustici littoribus ejectam, & æstate dispersam, ut fœmifeces rastellis accumulanti, & in campo expositam furcillis versant; quoad probe ficcata fuerit; deinde probe arefactam fœni instar in metas construunt, aut in fœnilia vel palearia inferunt; eaque sunt quæ tum præpa-

rant pecorum, boumye hybernæ stabulationi stramentia; Ex eo qui hinc conficitur fimo, agros nimia defrugatione emaciatis & exhaustos stercoreant, lato segetum proventu. Veneti iis vitrea vasa quæ procul asportare volunt, involvere ac circumtegere solent; ne mutuo collisu frangantur. Hac probe ficcata agricolæ, & qui littora incolunt, tomenti plumarum ac floccorum loco cultitras suas fulciunt, quem usum apud antiquos ad fulciendos centones in castris habuit. Virruvius lib. 10. c. 2. ubi de testudinis constructione agit. Circum tabulata collocantur crates ex tenuibus virgis creberrime textis, maximeque recentibus, percurdis, coriis duplicibus confutis, factis algæ aut paleis in aceto maceratis circumtegitur machina tota. Cæterum alga dicitur ab algore aquæ, sive quod pedes alliget, quia crassa est foliis ex parte supernatantibus. φύκος, ut Phavorinus docet, φύκος τὸ χορτὸν τῆς θαλάσσης ἀποφύκος, ὅθεν φύκος φασὶ, βοτάνῃσι τῇ αἰματὶ ἐν γῇ καὶ τῇ θαλάσσει ἀποφύκος. φύκος τὸ φύκος. φύκος γὰρ ἐν θαλάσσει. φύκος δὲ θαλάσσια ζῷα, καὶ αἰματὶ ἐν γῇ. φύκος δὲ ἐν γῇ καὶ βίβλα φύκος, καὶ φύκος. Phycos maris herbaceum rejectamentum, nonnulli φύκος dicunt, herbam in fundo maris genitam, à φύκος generando nomen habet; est enim planta marina. Phycia, marina sunt animalia, aut spuma maris. à φύκος quod nascor significat. vocatur & bryon, phycion & phycen.

Tò δὲ τεύχεφυλλον usque ad καὶ τὸ τεύχεφυλλον αἰματὶ ἐν γῇ, cur non interpretentur causam video nullā, An quia Græca corrupta? Iam docuerat Doctiss. Scaliger, pro αἰματὶ cum aspiratione scribendum, αἰματὶ. Aliud videtur præterea mendum esse: Nempe ἡ ἀποφύκος τῇ γῇ mendoſe, pro τῇ γῇ καὶ γῇ legi. Verte, Aliud genus folio capillaceo famuli modo, colore nec viridi, nec intense pallido, caule caret, sed per se ipsum quodammodo subrigitur; nascitur super ostreatum testis & saxis, non quemadmodum alterum (roster) in terra ipsa defixum. Terre quidem sive littori tam propinquum est, ut à mari alluatur tantum, alterum à littore longius distat. Hoc φύκος genus Dioscorides βίβλα θαλάσσιον nomine describit lib. 4. cap. 99. βίβλα θαλάσσιον φύκος ἐν γῇ καὶ ἐν θαλάσσει, τεύχεφυλλον, ἔξωθεν πυρρὰν, αἰματὶ ἐν γῇ, καὶ ἐν θαλάσσει. Muscus marinus in saxis, testisque ad mare nascitur, capillaceus, gracilis, sine caule, valde adstringentis gustus. Ita caput hoc in editis codicibus legitur. Idem apud Oribasium habetur; eandemque scripturam in MS. omnibus reperire licet; uno tantum excepto, in quo, ut Lacuna refert, ἀπὸ τοῦ τεύχεφυλλον, ἡ βίβλα θαλάσσια folio legitur. Hanc lectionem propter has causas præferunt viri doctissimi; tum quod ipse Theophrastus musco marino folia tribuit herbacei coloris, lactucis non dissimilia, &c. αἰματὶ ἐν γῇ καὶ ἐν θαλάσσει πῦμα, &c. tum quod Plinius (inferius Plinii loci examinantur) pluribus in locis tradat bryon folio lactucæ. His ita positis concludunt, corallinam vulgo dictam non esse βίβλα θαλάσσια Dioscoridis. Postremum & nos concedimus, sed probari debet, ἀπὸ τοῦ τεύχεφυλλον, ἡ βίβλα θαλάσσια scribendum. Vulga-

Muscus Marinus vulgariss.

tam lectionem defendit Oribasius. Ex Theophrasto Dioscoridis codex corrigi hoc loco an debeat, inquirendum. Non describit Dioscorides βίβλα θαλάσσια Theophrasti, sed φύκος τεύχεφυλλον, algam capillaceam. Quod ex eo apparet, quod ea omnia de bryo referat Dioscorides, quæ de hoc fuce

fucos capillaceos Theophrastus. Uterque; folio inquit esse capillaceo, gracile Dioscorides βρύον ait. φῦκον Theophrasti ἀγκυραν, & alga & bryon: quod de lactuca similis bryo tacet Theophrastus, quod tamen sine caule esse fatetur. Accedit, quod corallina (quam algam statuunt capillaceam, quamque bryon negant) validius adstringat, quam quod lactucam refert. Capillaceæ algæ, quæ testis innascuntur infinitæ. Vulgatissima, cujus imaginem damus, ex multis tenuibus mollibus capillamentis spicatim congestis coheret, colore subalbidus; humilis autem hic est, & duorum digitorum altitudinem, ut plurimum, vix excedit. Corallinam vulgo dictam afferunt φῦκον capillaceum. Horum cur improbem opinionem causam habeo nullam. In scopulis & testaceis marinis nascitur, gracile est, caule carer, & quodammodo erigitur, colore est neque viridi, neque intensè pallido, sed cinereo, sive subalbicante, subinde non nihil rubente: substantia admodum dura, ad lapideam accedentes; unde corallinæ nomen accepit. Et hæc durities obstat quo minus possit esse φῦκον capillaceum Theophrasti. Talem saltem huic adesse non tradit Theophrastus: sed ut dixi, infinitæ algæ folio capillaceo; nec omnes cauliculo carent, uti genus quod algam abortani folio vocant, cujus addidimus imaginem. Foliis est laciniatis, fimbriatis, altioribus di-

πες δακτυλοὶ καὶ δακτυλοδεχτήρ. τὸ αὐτὸ καὶ παλαιστὴ ἡλινκός, καὶ
 παλαιστὴ ἀρσενικῶς. Major duodecim digitorum à Græcis
 αὐτῆς καὶ vocatur. Plinius lib. 7. cap. 2. dodrantem inter-
 pretatur, id est, quantum est spatii inter expansum sum-
 mum pollicem & extremum minimum digitum. Sed de
 hac re egi lib. 2.

Πίστεται δὲ τοῦτο. Male Aldinus codex φαισται. Possunt hæc melius & fidelius in hunc verti sensum. Nasciur quidem φῶς circa columnas Herculis in externo Oceano, mirâ proceritate, latitudine ampliore, quam ut palmo æquari possit. Fertur hoc ad mare internum fluxu extrinsecus, ad internum vero sive mediterraneum mare desertur Oceani vel maris externi influxu. Vel, si Gazæ versionem velimus servare, fertur hoc ad mare (cum videlicet refluxum est) introrsum, cum fluxu foras. Prima versio præ cæteris arridet, deinde secunda.

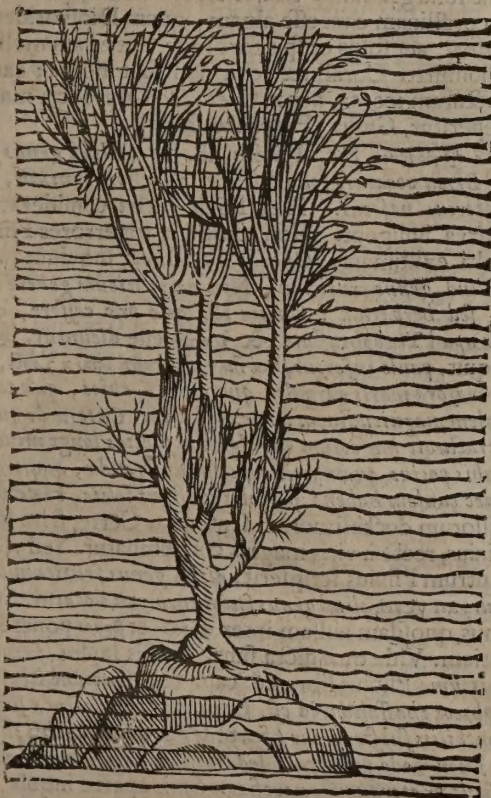
Ἐν ταύτῃ, &c. Hanc periodum non verterunt. Scribe, ἐν ταύτῃ. Interpretare. Istic quibusdam in locis tam alte surgit, ut hominum umbilicum magnitudine superet. Potest etiam verti; Istic quibusdam in locis hactenus crescit, usque superiore parte formam umbilici acceperit. Sed an id verum sit, ignoro; nunquam enim vidi hoc φύκος genus. Prior interpretatio præstat. De magnitudine, non de forma agit Theophrastus.

Τὸν μὲν πρῶτον οἱ φθίνειν. Vertunt, minui autumno. Non puto decreſcere, ſed languere vel flacceſcere, quod τὸ θίνειν ſignificat.

Ἀραιότερα γὰρ γίνονται. Vertunt, obscuriora. Sed magis aridet, imbecilliora vel flaccidiora hyemi fieri.

Tαῖνε μὲν οὖν ἀσφύγια. Verte, hi igitur fuci circa mare pro-
pelittus seu terram crescunt. marinus vero fucus, quem spon-
giarii urinando expiscantur, in alto mari nascitur. Σπυγίαι, si-
ve ἀσφύγια, urinatores, spongiarii, & spongiatores, teste
Cælio Rhodigino lib. 8. cap. 11. Ut qui purpuras captant,
vocat Latini purpurarios & purpuratores; murilegulos
Iuris consultus vocat. Vide Iustinianum Codicis libr. 11.
titulo de monetariis & murilegulis. *Παραγοί* est, quod in
alto nascitur mari, procul a litoribus. Vult igitur Theo-
phrastus marinum fucum & Cretensem qui in alto mari
colligitur, non in littore, ut alia algarum genera reperiri.

Καὶ ἐν Κρήτῃ οἷ, &c. Plinius libr. 13. Circa Cretam insulam nato in petris purpuras quoque inficiunt, laudatissimo à parte Aquilonis, aut cum spongiis. Cretensem ficiū Dioscorides folio inquit esse crispo. Verba Dioscoridis supra examinavimus. Plinius lib. 26. cap. 10. Tertiū crispifolius, quo in Creta vestes tinguntur. Idem lib. 32. Aliae crispo. Laudatissima (alga) quae in Creta insula juxta terram in petris nascitur, tingendis etiā lanis ita colorem alligans, ut elui postea non possit. Postremo plane videtur fabulosum. Contrarium quippe Theophr. καὶ τὰς αὖν ἢ αἰσφατὰ ἢ βαρὰ, πολὺ καλίων ἢ χροῖα τῆς πορφύρας. Ita scribendum, malè edunt, καλίων & τὰς ἢ αὖ. Et quandiu tinctura recens est, color longe est praestantior & pulchrior purpura. Ergo colorem remittunt lanæ nec retinent. Qua ergo auctoritate scribit Plinius, alga Cretice colorem adeo alligari, ut postea elui non possit. Id ex verbis Dioscoridis malè intellectis habet. Dioscorides φύκος Creticὸν δισσώγης σφάδεα, καὶ ἄσπιλον ait. Ἀσπιον, hoc est, corruptioni non obnoxiam ipsam algæ plantā vult Dioscor. Plinius ad colorem quem tingit alga retulit, cum de colore sermo non sit auctori Græco. Nec verba jam citata de herbæ ipsius colore & substantia intelligi debent; nam alterius φύκος præcedit descriptio. Algam hanc five φύκος illud ait esse ὑπομυκκὶς ἢ ὑποφυνίος οὐ, id est, paulo longiorem, colorem habere quadantenus puniceum. Mox de Cretica alga verba, δισσώγης σφάδεα καὶ ἄσπιλον subijcit. Algæ priori color ὑποφυνίος οὐ subpuniceus, tertiæ five Creticæ δισσώγης color ad plenum puniceus & floridus. De herbis ipsis, ut dixi, sermo est, eoq; colore, quo ab ipsa natura sunt præditæ, neutiquam de tinctura qua lanas, vittas, aliasq; res tingunt. Vocem ἄσπιλον de colore permanente ac pertinenti nunquam usurpant Græci, sed dicunt χρῶμα δυσσπινόν, ἀνέκτιλλον, μένον ἑμμοτον, ἀνέκλυτον, βέλαιον, ἀνέκλειπτον, ἑμμοτὲς, ἀνέκλειπτον, ἀνέκλυτον, ἀνέκλειπτον, ἀμωπασπινόν. Idem Plinius verba Theophrasti, καλίων ἢ χροῖα τῆς πορφύρας, malè accepit. Ait enim lib. 3. alga Cretensi purpuras infici. Purpuras infici, est, ut rectè monet Clariss. Salmasius, lanas vestimenta aliaive res purpureo imbuiere colore, ringere purpureum colorem. Sic tyria ac conchyliis herbis tingi

visuris, abinthii, arthemisiæ, & abrotani maris foli-
culis non dissimilibus, sed nonnunquam triplo minoribus,
radicem asphodeli æquantibus, colore quadantenus ru-
bentibus & ferrugineis. De alga hac Plinius lib. 13.
cap. ultimo hæc tradit: *Alterum genus ejusdem capillaceo*
folio simile feniculo in saxi nascitur, superius in vadis, haud
procul littore, verno utrumque, & interit autumnno. *Θαλάσσιον* ἢ *αἰσινίον* exponit, *superius* (roster scilicet. eadem &
Theophrasti sententia) *in vadis haud procul littore.* Va-
dum est locus in mari, flumine, lacuque tam parvæ pro-
funditatis, ut pedibus transire possis; quale mare littori
vicinum solet esse. Atqui Theophrastus profundiori mari
rostera nasci scribit. Non igitur, ut Plinius ait, in vadis na-
scitur. In terra quidē defixum *φύκη* hoc, sed tamen pro-
fundiore mari provenit. Quæ sequuntur nec integra nec
sincera sunt, videntur multa desiderari verba; confer cum
Theophrasto. Nec capillaceum extremo vere nasci, au-
tumno interire scribit Theophr. sed de eo genere, quod
ad Herculis nascitur columnas; ut magnis placet viris.

τῶς παλαιαῖσι, &c. Παλαιαῖσι dicitur qui est magnitudine palmi, hoc est quatuor digitorum, & dodrantali mensura. Παλαιή mensura quæ palmus dicitur. Duplex esse traditur minor digitorum quatuor. Græcis παλαιῆς & ut Pollux lib. 2. scriptum reliquit, δοχμὴ & δακτυλὸς δοχμῇ, coherentes quatuor digiti. δοχμὴ δὲ συλλαβισθέντις οἱ πέντε

Hoc genus *φύκος* Nicander *φωινγυῖ* vocat; eodem, ut Theophrastus testatur, infectores uruntur. *φύκος* nomine etiam radícula quædam prædita, qua mulieres ex albidæ genarum colorem puniceum roseumque ementuntur. Dioscorides lib. 4. cap. 106. eos reprehendit, qui *φύκος*, quod radícula est, putabant algam, *Νίκανδρος δὲ φησὶ καὶ φωινγυῖ εἶναι τὸ φύκον*. *ὁ δὲ ἰδὼν τοῖς εἰσὶν ὅτι αἱ γυναῖκες χρῶμα ὄντος ἐκείνου ἔχουσιν ὁμοιόμωον δὲ καλοῦσιν αὐτὸ φύκον*. Nicander puniceum (Plinius rubens vertit lib. 27. cap. 7. *alga rubra* & *scorpionum ictibus*), asserit adversus serpentes valere: Id ipsumque est quo existimare nonnulli colorem suum mentiri mulieres: cum tamen radícula sit ejusdem nominis, qua sese fucant. Negat Dioscorides alga ad fucandum mulieres uti. Anguillara tamē, fuci Cretensis folia à Cretensibus foemina commundari, & ad fucum adhiberi, tradit. Ergo usum habet alga Cretensis in fucis. Doctiores quidam *πίλον* radiculam, qua colorem suum mentiuntur mulieres, anchusæ radicem existimant. Celeberrimus Botanicus Dodonæus anchusam à nonnullis fucum vocari scribit; sed unde hoc habeat, me ignorare fateor, nullum novi Græcum auctorem, apud quem radix ea *φύκος* nomine significetur. Certe Pollux lib. 5. cap. 16. ubi de ornamentis & fucis mulierum agit; & anchusæ & *φύκος* mentionem facit; *ἵσται δὲ αὐτὸς καὶ ὁμοίαν αὐτῇ ἐστὶν ἡ ἀνχούρα, ἣν καλοῦσιν οἱ Ἕλληνες (ἔγχας vulgo) φύκον*. Paulo infra; *φύκος πυρρὸν, ἡμικύδιον καὶ ὀκλύδιον*. fucum faciem igneo colore aut puniceo fucat, cerussa albo. *φύκος* ergo & anchusa in fucis res diversa. Anchusæ quoque radice colorem etiam nativum olim solitas mentiri mulieres, extra omnem est controversiam. Hesychius; *ἄρχουτος πίλον & φύκοντες αἱ γυναῖκες*. Male ediderunt, *φωινγυῖ καὶ φύκον*. Eleganti purpuriffo malas commendat anchusa, sed de hac alibi. Sed *φύκος* etiam fucabant mulieres. Hesychius; *φύκος* (male *φύκος* legitur) *ἡ δὲ ἡμικύδιον καὶ ὀκλύδιον*. Dioscorides fucum hunc vult esse radiculam; Galenus inter metallica ponit, vel inter res, & cerussa compositas, lib. 19. simpl. cap. penultimo. *Τὸ δὲ φύκον πάλιν ἔχουσιν ἡμικύδιον καὶ ὀκλύδιον, ὅτι δὲ καὶ αὐτὸ ἐστὶν ἡ ἀνχούρα, ἣν καλοῦσιν οἱ Ἕλληνες (ἔγχας vulgo) φύκον*. Phycos autem servata cerussa frigiditate tenuitatem assumptis, ut per eam in profundum corporum quibus admoveatur, vis ejus penetrare valeat. *φύκος* ex recentioribus quidam metallum, aut rem factitiam ex cerussa aliisque, negant; Galenumque valde errare; & eodem in errore Ætium esse quoque scribunt; alii factitium medicamentum esse probant, radiculamque esse negant. Placet aliis Dioscoridis codicem corruptum, & quidem *ἀπὸ πίλον, ἡμικύδιον*, scribendum; cum nihil sit aliud *φύκος*, quam cerussa ipsa, varie lotura ad mulierum fucos præparata. Sed cerussa album tingit colorem, rubrum vel puniceum phycos. Alioquin enim, si *φύκος* albo inficeret colore, nemo *φωινγυῖ* *φύκος* Nicandri, & quo faciem fucabant mulieres, idem putasset. Certe rubrum indidisse colorem *φύκος*, sacra testatur pagina. Nam in sapientia Salomonis cap. 13. ita scriptum, ubi agit de idolis quæ artifices minio & phycos rubefaciunt, *καὶ τὸ χρῶμα μίλαν, καὶ φύκος ἡμικύδιον καὶ ὀκλύδιον*, &c. Hanc difficultatem quomodo solvam, non video. Ego, salvo meliori iudicio, lapsum puto Dioscoridem, mulieresque & fucos Cretens, & anchusæ radice fucasse, & has quidem fucos, alias anchusæ radice; coloremque purpureum, quem & *φύκος* & anchusa dabat, fucum à Latinis vocatum. Fucum apud Latinos accipi pro omni medicamine, quo faciem tingunt mulieres, ex Plauto probatur in Capt. *Verule edentule, quæ vitia corporis fucis occultant; ubi sese sudor cum unguentis confociavit, illico iridem olent, quasi cum unâ multa jura confundit coquus*. Tibullus.

Quid fucis splendente comas ornare? quid unguis
Artificis docta subsecuisse manu?

Dioscoridem ignorasse puto vocem fucum, apud Latinos adeo latè accipi, & pro quacunque re qua fucabant, poni. Corrigendus præterea Plinii codex. Male edunt, *A parte aquilonis aut cum spongiis*. Antiquus noster codex habet, aut spongiis. Scribendum, *laudatissimo à parte aquilonis, ut spongia*, ex Theophrasto, *ὡς αἱ αὐτοὶ γὰρ*. *φύκος* quoddam genus, musci vel *βρύον* canarii nomine, accipi, ut sel vulgo vocant, ceruleum tingit colorem, crispis non est foliis; ergo non est Cretica alga Theophrasti; de qua hoc unum dicere restat, quod penè exciderat, viros doctiss. contendere legendum, *ὡς αἱ καὶ καλλίος* & subintelligendum, *ἡ χρῶμα*, non *καλλίος*, ut in excusis habetur. Non video, cur vulgatam rejiciant. Si volunt subintelligendum *ἡ χρῶμα*, nescio utrum verū scripserit Theophrastus. Spon-

gia enim, quod sciam, non tingunt. De tota planta ejusque substantia loquitur Theophrastus. Plinius lib. 31. cap. 11. *Quin & ejus quæ ab Aquilone sunt genitæ, (spongiæ) præferunt cæteris, nec usquam durare spiritum medicæ affirmant*.

Ἄλλα γὰρ ἐστὶν ὁμοία τῇ ἀρχαῇ, &c. Corruptus codex, sed facile emendari hoc loco potest. Qui enim linguam Græcam de limite salutavit, videt legendum, *ἄλλα γὰρ ἐστὶν ὁμοία*. Idem paulo infra scribet, *ἡ τῆς ἀρχαῆς*, non *τῆς*. Plinius lib. 13. *Tertium est graminis simile, radice geniculata & caule, qualiter calami*. Nec hæc Plinius satis ad mentem Græci auctoris reddidit. Fucum hunc Theophrastus graminis inquit esse similem; rationem addit, quod folium habeat graminis similem, radicem geniculatam, longam, oblique adhaerentem, ad instar graminis. Caulem ait esse arundinaceū modo graminis; Plinius simpliciter inquit graminis similem radicem esse, geniculatam; & caulem qualiter calami. Nusquā tradidit Theophrastus, radicem hujus fuci geniculatam esse instar calami. Alio modo calami radix geniculata, alio graminis; quanquam arundinis genus reperiatur geniculatum instar graminis. Nec caulem instar arundinis geniculatum scribit Theophrastus, sed simpliciter ait esse arundini similem, qualis est graminis. Sed in his facile excusari potest Plinius; nempe, quod præter Græci auctoris mentem nihil referat. Falluntur qui fucum folio gramineo putant corallinam. Nullam cum foliis corallinæ similitudinem habent folia graminis. Major error illorum, qui contendunt, corallinam eam esse algam, quam Dioscorides *φύκος καὶ ὀκλύδιον*, aut foliis crispis tortisque, aut etiam mollibus *ὀκλύδιον* nominat. Corallinæ folia non sunt mollia; eadem ad tineturam inepta, nec in Creta, sed aliis locis maritimis reperitur, Gallia, Hispania, Belgii.

Ἄλλα δὲ βρύον, &c. Plinius lib. 13. *Aliud genus fruticum Bryon vocatur, folio lactuca, rugosiore tantum, jam hoc interius nascens*. Hæc Plinii verba consideratione non parva indigent. Non commisit tot errores Plinius, ut multi existimant. Grande peccatum, inquit, quod ait, aliud genus fruticum; Non ex fruticum genere illud *βρύον*, sed herbarum: Omnia illa quæ præcessere, *φύκος* genera apud Theophrastum, & *καλλίος* esse dicuntur. *καὶ τὸ πῦρ*, inquit, paulo inferius, *καὶ τὸ πῦρ καὶ τὸ πῦρ* *ἡ δὲ φύκος, &c.* Inter majora maris virgulta quercus & abies, quæ tamen cubitalem magnitudinem non excedebant. Cætera de quibus ante tractavit muscorum vel algarum species longè minores, & herbis potius, quam frutibus adnumeranda, quarum quædam nec caulem habent, sed foliis constant foliis. Hæc virorum illorum doctissimorum sententia. Certe, si ita scripsit Plinius, rectè à viris magnis condemnatur. Sed videndum, utrum Plinius scripserit, aliud genus fruticum *bryon* vocatur; an vero, aliud genus fucorum *bryon* vocatur. Supra diximus, quosdam nullam inter *φύκος* & *βρύον* ponere differentiam. Vide quæ dicta sunt. Facilis lapsus, *fucorum*, in *fruticum*. Plinius lib. 26. cap. 10. *Præcipue liberat eo malo phycos thassalion, id est, fucus marinus, lactuca similis, qui conchiliis subternitur (forte legendum, conchis insternitur) non modo podagra, sed omnibus articulorum morbis impositus præterquam exarefiat*. Satis aperte inquit, vocari algam, fucum. Ergo non præter rationem colligere licet, Pliniū *fucorum*, non *fruticum* scripsisse. Est aliud, inquit, genus, *fucorum*, *bryon* vocatur. In Theophrasti codicibus, *ἄλλα δὲ βρύον*, legitur. Corruptus codex. Nihil in hoc fucis quod uvam vel racemum referat. Idem Plinius lib. 27. cap. 8. *Bryon marina herba (ergo non frutex, ut male lib. 13. scriptum est) sine dubitatione est lactuce foliis similis*. Aliud mendum in verbis Theophrasti. *Πλὴν χρυσαυδῆς*, id est, nisi quod aureo magis sit colore; quod vel ipsa experientia falsum esse docet. Eadem *χρυσῆς* restituendum docet. Omnes Botanici norunt, folio esse eleganti, viridis coloris, sed rugosiore quam lactuca. Ita ex Plinii locis duobus legendum probatur. Lib. 13. ait, *folio lactuce, rugosiore tantum*; Malo legere, *tamen*; *καὶ* Theophrastus lib. 27. cap. 8. *Bryon marina herba sine dubitatione est lactuce foliis similis, rugosa, veluti contracta, sine caule, ab ima radice exeuntibus foliis*. Scribendū ergo *χρυσῆς*. Doctiss. viri Plin. arguunt, quod ait, *bryon marina herba sine dubitatione est*. *βρύον* inquit, Theophrasto nulla herba marina privatim traditur, sed inter genera *βρύον καὶ καλλίος* sive *φύκος* lactuceum *ἡ describit*. Non videtur ea verborum Plinii mens, quam tradunt, siquidem jam ante dixit, *bryon* inter fucorum genera referendum. Non vult ergo privatim herbam esse marinam, sed *καὶ ἡ χρῶμα βρύον* vocari. Et auctorem quidem habet Theophrastum. Gravissimè ergo illi errant,

rant, qui muscum cum fūco confundi à Plinio tradunt. Idem Plinius, ἀντὶ δὲ τοῦ μίαν ἀρχῆς, legit, δὲ τοῦ μίαν ῥίζης. Vertit enim, ab una radice, & ita scribendum, non ut edunt, ab ima radice. Utrum Theophrastus, δὲ τοῦ μίαν ἀρχῆς, an δὲ τοῦ μίαν ῥίζης scripserit, videndum. Experientiam si consulamus, vulgata lectio præstat. Quippe nulla huic fūco radix conspicua. Ἀρχὴν vocat id in quo nascitur, sive cui adhæret hic fucus, sive lapis, sive testa, sive aliud quid fuerit. Quod sequitur apud Plinium, libr. 13. corruptum est, rugosior tantum; jam hoc interius nascens, in alto vero abies & quercus. Antiquus codex habet, rugosior tantum, jam hoc nascens; in alto vero abies & quercus. Abietem & quercum in alto nasci perperam asserit, inquit viri Doctissimi. Theophrastus ἀποστράτος ἀμφω, esse tradit, id est, interius nasci, & non longe à terra. Aliud genus quercus, ibidem scribit Theophrastus in alto nasci. φασὶ δὲ πῆς ἑκαστὴν ὁρὴν εἶναι ποταμῶν, ἢ καὶ κατὰ τὸν φῆγος καὶ ἢ βαλάνῳ αὐτῆς χεῖρῶν. Hæc duas quercus species ille confundit, τὴν ἀποστράτον καὶ ποταμῶν, littoralem & in alto nascentem. Hæc illi. Notat vero Hermolaus in manuscripto legi, jam hoc in terra nascens. Antiquus, ut dixi, codex habet, jam hoc nascens; quæ codicem corruptum ostendunt. Dalecampii opinio non omnino videtur improbanda. Legit is, jam hoc (bryon) in alto nascens. terris vero abies vicina & quercus. Commodius fortè ex Theophrasto quis restituet; Hoc in testis nascitur. terris vero abies vicina & quercus. Latis ac tenuibus foliis hic fucus aliquantum crispis ac rugosis, eleganter virentibus; caule ac radicibus caret. Oceano Belgico inter saxosus scopulos satis hic familiaris est, ipsis adhærens, unde simul cum mitulis, conchis, ostreisque subinde ad vicina defertur loca. Placet Botanici algam hanc eam esse, cujus sit apud Aristotelem mentio libr. 6. hist. animal. ubi hanc purgamentum esse ait maris, fierique initio æstatis, eaque ostreas, & pisciculos ali. Locus Aristotelis est loco citato, cap. 13. si Gazæ capitulum divisionem sequamur; sin vero Scaligeri 12. §. 3. πέντε καὶ ἑπτὰ ἐνυδρίων ἐπιφέρειται π. κ. τ. ἢ Ἐλλήσποντον, ὃ καλεῖται φῶκος. ἔστι δὲ ὡς ῥοὴν τοῦτο, οἱ δὲ φασὶ τὸ τοῦ ἀνδρὸς εἶναι τὸ φῶκος, ἀφ' ὃ τὸ φῶκος εἶναι ἀρχομένου τὸ ἥρως. τὸ τὸ φῶκος, καὶ τὸ ὄστρεα, καὶ τὸ ἰχθυῖδα πρὸς τοῖς τοῖς τῶν φῶκος φασὶ δὲ πῆς ἑκάστην ἐκ τῶν πρὸς φῶκος ἰχθύνων δὲ τὸ τὸ φῶκος. Cum purgatur pontus, fluitat secundo mari ad Hellespontum id quod appellant Græci φῶκος, Latini algum. Color huic pallidus. nonnulli φῶκος (male φῶκος in Græco codice scribitur. φῶκος, φῶκος, φῶκος, ut τῆχος, τῆχος, τῆχος) ex quo etiam φῶκος fiat. Ineunte æstate sit hoc, quo & ostrea & pisciculi ea loca qui colunt, aluntur. Maris accolæ, nonnulli etiam purpuram suam ab hoc florem habere tradunt. Declarat his verbis Aristoteles, ortum, tempus, colorem, naturam & usus fuci. Ortum inquit esse, quando purgatur pontus, & fluitat secundo mari ad Hellespontum. Plutarchus libr. de ira cohibenda, mare purgari tradit, quando ventis exagitatum muscum algamque ejicit. τὴν μὲν γὰρ ἡλιάσας, ὅταν ἐκταραχθῇ τοῖς πνεύμασι, καὶ βρῆα καὶ τὸ φῶκος ἀναβῇ καὶ ἡλιεῖται λέγουσιν. Ideo Græci, ut supra notavimus, φῶκος scribunt τὸ τῆς ἡλιάσεως ἐκβρασμῶς, καὶ δὲ ἀπὸ τῆς ἡλιάσεως. Colorem inquit ὡς ὁδὸς ὡς ὁδὸς vel pallidus, vel luteus color. Lactuca foliis fucus colore viridi: ergo non est φῶκος de qua Aristoteles, ut arbitrantur nonnulli Botanici. Probabile sit, capillaceum fucum describi à Philosopho. Hinc noster inquit, ἐπὶ ποταμῶν, ἐπὶ δὲ ἑωχρῶν, nec viride, nec intense pallidum. Tempus ait æstatem esse; æstivo enim tempore generatur) usum ut pisciculos & ostreas nutriat. Addit alias duas opiniones; florem esse algæ non algam; & purpuram hinc haurire suum florem. Sed quid florem purpuræ vocat? αἰθὴν πορφύρεα. Ἀνδρῶν, colorem, nitorem, splendorem, vocat. Ἀνδρῶν non raro pro colore sumitur, Philos. τὸ τῆς ἰδίας αἰνός φανέναι, Sophocles, ἐπὶ γὰρ σὲ μὴ γινώσκων δὲ ἡντιονόμων. In eodē significatu dixit Euripides, ἀνδορῶν πῆναι, chordula filo colore crocea contexta, textum colore croceum. Solinus cap. 30. de colore & nitore hyacinthi lapidis. Sed ex utroque temperamento lucis & purpuræ fucatum suavitè florem trahat. Tertullianus, & idem Solinus. Lusitanum littus floret gemma, ceraunio plurimum. Dubitabit, aliquis quomodo flos sive color purpuræ ab alga, cum diversum utrumque coloris. Dicendum, concoctione alium in ipsa purpura acquirere colorem. Purpuram musco algæque vefci, auctor Plutarchus, libr. de solertia animalium. τὸ δὲ ἰδὼν δὲ τοῦ βρῆων καὶ τὸ φῶκος ἀναβῇ καὶ ἡλιεῖται λέγουσιν, οἷον ἐν ἀπὸ τῆς κυκλίου καὶ ἰστίου ἀλλήλων παρῆχουσι, ἔτιγον ἰπτερος ἔξωθεν ἐπιπνευμένους. Musci & algæ quicquid est esui ita in suas testas recipiunt, ut iis in orbem exferis, quasi circularem convocationem præbeant, una alterius alimen- tum depascunt. Nidum ex alga componunt phycides, ut idem eodem libro scribit. ἰδὼν δὲ αἱ φυκίδες ἐν τῷ φῶκῳ

οἷον νεοτρίαν ἀλγὰς ἀσπίδων ἀπὸ ἀμπερῶν τὸν γόνον, καὶ ἐκτενέως δὲ τὸν κλύδωνος. Paulus Petavius, confiliarius Parisiensis regius, legit, ἰδὼν δὲ αἱ φυκίδες ἐν τῷ φῶκῳ; sed vulgata lectio præstat; quia phycidis piscis apud Aristotelem & Athenæum sit mentio. Verba Plutarchi Latine sonant. Peculiariter phycides ex alga veluti nidum quandam constituentes, eo suum fœtum ab undis defendunt.

Hæc δὲ φῶκος, &c. De quercu & abiete algæ genere hæc Plinius libr. 13. cap. ult. In alto abies & quercus (supra dixi legendum, terris vicina) cubitali altitudine. Ramis earum adhærent conchæ. Quercu etiam tingi lanas tradunt. Glandem etiam quādam ferre in alto naufragis hæc depræbentia urinantibusque, & aliæ traduntur prægrandes circa Sycionem. Non describit hic Plinius unum quercus genus, ut voluit, sed duo. De priori agit usque verba hæc, glandem etiam, &c. quæ de altero debent accipi quercus genere. In eo tamen errasse videtur Plinius, quod ait, quādam glandes ferre in alto; cum non ejusdem illud cum priore sit generis, sed diversum. Pro eo quod in antiquo codice scriptum est, ramis earum adhærent conchæ, restitue, rami earum adhærent conchis.

Περὶ μὲν δὲ τῶν ὡς ὁ δὲ τῆς φῶκος ἀπὸ τῶν ἐνυδρίων. Hæc videntur corruptissima; & planè contra omnem rationem. Si utriusque arboris faciem spectemus, quercus folia habet multo latiora, crassiora & longiora, quam sunt abietis; cuius folium multo propius ad myricæ accedit, quam quercinum, quod planè tota facie ac habitu dissimile est myricæ folio. Non major inter ignem & aquam, cælum & terram est diversitas, quam quæ in myricæ & quercus spectatur folio. Tota folii facies, forma, diversa; alius habitus, color, posito, latitudo, crassitudo, magnitudo. Omnia, ut verbo dicam, quam maximè differunt. Verisimile autem valdè sit, quercum hanc marinam nomen accepisse, quod faciè habeat quercinam; contra abietem nominari, quod forma sit abiegna. Hoc si verum, necessario sequitur, codicem depravatam, vel Theophrastum quercus & abietis historiam confudisse, multaque notas quercui tribuisse, quæ abieti aut ejus generis marinæ arbori conveniunt. Non dubito, quin in hunc sensum locus hic restitui debeat. Περὶ μὲν δὲ τῶν ὡς ὁ δὲ τῆς φῶκος ἀπὸ τῶν ἐνυδρίων, καὶ τῶν παρὰ τὴν φῶκος, πολλοὶ δὲ ἐστὶν ἀνέμοιοι τοῖς τῶν ὡς ὁ δὲ τῆς φῶκος καὶ τοῖς ἑτέροις (ita etiam in Aldino legitur codice) καὶ οὐδὲν ἔχον ἐν αὐτοῖς. τὸ δὲ τῆς ἰδέας ἀπὸ τῶν ἐνυδρίων. Folium vero quercui oblongius, crassius, latius, frequens, nec leguminum siliquis ab simile, concavum intus, nec quicquam in se continens; abieti tenue ac potius tamaricis.

Hæc δὲ ὡς ὁ δὲ τῆς ἰδέας. Nemini ignotum, abietis arborem rectam esse, stipitem scilicet & ramos in rectum magis quam alterius cujusdam arboris ferri: in latitudinem vero magis diffundi quercum, & respectu abietis flexuosam esse. Omnia quæ sequuntur, abieti quercuique optimè conveniunt, nisi quod ait, multicaulem esse. Abies unum tantum habet caudicem: ad hujus imitationem marina hæc planta debebat unicaulis esse, sed in eo abietem aliquo modo refert, quod simpliciore est caule, quam quercus. Theodorus τῆς δὲ ἀκρῆς καὶ ἀπὸ τῶν φῶκος vertit, ramos. Verte, ramorum processus abieti longi, &c. μακρῶς enim legendū, non μικρῶς, ut in Aldino & Basilensi legitur. In utroque dele improbam vocem καὶ, & lege τῆς δὲ ἀκρῆς καὶ ἀπὸ τῶν φῶκος, ut in vulgatis habetur codicibus. Cæterum plantam quandam marinam, quercus marinæ nomine describit C. Clusius libr. 6. cap. 4. his verbis.

Marinæ quercus Theophrasti descriptionē ad calcem cap. 13. libr. 1. meæ rariorum plantarum Historiæ ex ipsius auctoritate cap. 7. libr. 4. Historiæ plantarum descriptionē, adiciendam, innuens, me aliquot ejus plātas in meis peregrinationibus observasse, & plurimas, easque variae magnitudinis, & diversi coloris apud Imperatorem Maximilianum, ejus nominis secundum, conspexisse, quæ ad Theophrasti descriptionem proximè accederent. Verum cum illius iconem tum exhibere non licuerit, & nunc unam plantam nactus fuerim à doctissimo & modestissimo juvene Ioanne de Laet, Ioannis F. in Occidentali Oceano erutam, quam mihi mutuo dabat ut describere possem, eadem operâ illam exprimendam in tabellâ curabam, ut in hoc capite 4. libr. 6. exoticorum locum obtineret. Pedalis autē illa erat longitudinis, in multis eoque; planos ramos expansa, quemadmodū in pelagiis plantis magna ex parte observare memini, & illos deinde in plures alios minores divisos, multisque tuberculis quaquaversum obfisos, ut Muricæ sive cupressi verius foliorum formam & exactius reserrent, quam alterius alicujus plantæ; coloris purpurei saturi, qualis ferè conspicitur in vini rubri facibus, salsi prorsus saporis. Ipsa fruticis materia dura &

Quercus Marina cum sua basi vel
potius palma marina.

lignosa erat, imo quasi cornea & saxeae. Contracta porro in-
fima parte haec planta, ut saxo ne an ostracea testæ innata
fuerit, nihil affirmare possum: plurimi etiam rami, in infe-
riore fruticis parte, abrupti erant. Hæc Clusius.

Καὶ ἡ γὰρ ἡ αὐτὴ τῆς καυλῆς. Corruptus codex Aldi-
nus & Basil. in iis legitur. καὶ ἡ γὰρ ἡ αὐτὴ τῆς καυλῆς π-
ελαφύνηται πρὸς ὅλῳ ἐν ταύταις διδύκταις οἱ δὲ τῶν καὶ αὐτῶν
καὶ τῶν ὁμοίων πολυπόδων. Hunc locum quomodo correxit
Scaliger, quomodo Rob. Constant. ex annotationibus
Constantini & Scaligeri videat lector. Quale insectum
δὲ ἢ five δὲ τῶν, supra cap. quarto abunde docuimus.
πολύπους aliis dicitur. Marcello empirico cutio. Cutiones,
inquit, bestiole sunt multipedes, cute dura ac solida, quæ ta-
ctu complicant se in orbem pilule rotundissimæ, πολυπόδας
Græci appellant. Botanicis quid sit ἰούλος lib. 3. diximus;
ἰούλος & δὲ τῶν confundere solent Lexicographi, ut doctè
his verbis in Lexico docet Constantinus in voce δὲ τῶν. He-
sychius in voce ἰούλος, & ζῶν, inquit, πολύπους, ὅστις ἡμῶν λή-
γανθον δὲ τῶν, πρὸς δὲ καὶ τῶν ὁμοίων πολυπόδων καὶ
συμφέροντος ἰούλου καλοῦσιν. Quem sequitur Suidas, cui tamen
ex alio auctore ἰούλος etiam, ut mox dicemus, vitium ver-
mis. Plinius libr. 30. cap. ult. his verbis multis errandi oc-
casionem attulit. Millepeda, inquit, ab aliis centipeda,
aut multipeda dicta, animal est è vermibus terræ, pilo-
sum, multis pedibus arcuatim repens, tactuque (lege-
batur etiam tractuque) contrahens se, oniscum Græci
vocant, alii tilon. Et paulo post; Illam autem quæ non
arcuatur, sepa Græci vocant, alii scolopendram, mino-
rem, perniciosamque. Quæ verba multa egent animadver-
sione: nam sepa & scolopendram diversa esse animalia suo
loco probavimus. Iam vero oniscum, five tilon (quod nomen
à callo & cutis duritia) vermem pilosum non esse arcuatim
repentem ex rei natura distisque (vide cap. 4. lib. 4.) satis
liquet: atque aliud est millepeda five centipeda, aliudque
multipeda, id est, ὄνις five δὲ τῶν. Millepeda enim five
Centipeda vermis terræ pilosus, multis pedibus arcuatim
repens, estque animal ex erucarum genere, vites corrodens
atque olera, quam cives mei vocant chate peline. Hæc est
hirsuta dicta à Columella, & ἰούλος Græcorum. Nam &
Suidæ ἰούλος, ὁ ἐν ταῖς ἀμπελαῖς σκώληξ, πολύπους δὲ π ζῶν.

Atque ab hirsutia, ut Solini vocem usurpem; etiam ἰούλος
dicti sunt pilosi vermes, nigri, terrestrium lumbricorum ge-
nus, quod maris litoribus effoditur ad piscium escam; hoc
hirsutam five millepedam villis representat. Numenius
Poëta.

Καὶ δὲ σύγα μνήσαιο δελεία! ὅτι πρὸ ἀκροῦ
Δήεις αἰγυαλοῖο γεώλοφά σοι μὲν ἰούλοι,
Κέκλυται μέλανες γαῖηφάροι ἐν περὶ γαῖης.

Rursus ἰούλος, id est, hirsutam confundunt aliquando cum
scolopendra; quæ σκολοπένδρα & σκολοπένδεξις dicitur. Quæ duo
sunt diversa animalia specie, utrumque tamen venenatum,
& multiples. Hæc differentia, quod utrumque scolopendra
decurrat sine tractu & flexu celerrime propter pedum pume-
rosam seriem; unde propriè centipeda five millepeda vocatur;
& quod levis sit & non pilosa. Itaque scolopendras intelli-
ge apud Lycophronis interpretem, cum ait, ἰούλους μυριόπο-
δας; Unde & naves remis instructas, ἰούλους dixit ipse
Poëta, à similitudine ordinis pedum utriusque scolopendræ.
Nicander ἰούλους & σκολοπένδεξις ita secrevit in Theriacis.

Οἱ δὰ γὰρ μὲν καὶ ἰούλος ἀ μὴ δεται, ἡ δ' ὁλοδὲ σφῆξ,
Πεμφρηδὼν ὀλίγητι, καὶ ἀμφικαρὴς σκολοπένδεξις.
Ἡ' π καὶ ἀμφοτέρωθεν ὀπάζεται ἀνδράσι κῆρα.
Νῆια δ' ὡς σπέρχονται ὑπὸ πτερὰ θηρὶ κινύσῃ.

Compertumque mihi est sexus quid patret Iulus,
Perniciemque ferens vespa & quid parvula possit
Pempredon, quid item dissecta caput scolopendræ
Quæ sua sic, quando prorepat, brachia proferit,
Vt properans, navis pellentes æquora remos.

Ubi interpretes, ἰούλος εἶδὲ σκώληκος & καλοῦσιν αὐτοὺς μυριόπο-
δας. Quare constat, quam indistincte, atque promiscue, illo
saltem loco, his vocibus usus sit Plinius. Quod Gaza, Ruel-
lio multisque aliis indiscriminatim nomina usurpantibus
fraudifuit. Hactenus Constantinus. Theophrasti verba in
hunc vertē sensum. Ramis annexa pendens plerique ani-
malium testigerorum (super juli, id est, millepeda quedam
cauli ipsi adnascuntur) in ipsis testis hospitantur onisci five
multipeda, & aliæ quedam ejusdem generis bestiole.

Τὸν δὲ καὶ τῶν καὶ καλοῦσιν αὐτοὺς, &c. Quales sint σκώληκες ἰ-
gnoro. Vertunt, nantes seseque submergentes. Plinius lib.
13. in alto naufragis hæc deprehensa urinantibusque. Quam
vellem doceret, quo pacto naufragi sciant, quid in fun-
do gignatur ipsius maris. Quando reversi è fundo maris
vivi? Post mortem, vel jam moribundi fundum petunt,
nec inde nisi fato functi revertuntur, & si forte aliquando
contingat, ut vivi supernatent iterum, ac salventur. Certe
animus ipsis non fuit explorare, quid in ipso maris repe-
riatur fundo. Aliud habent quod cogitent? Unde igitur
Plinius à naufragis hæc deprehensa scribit? Verisimile fit
Theophrastum τὸν δὲ δέ τας, vel τὸν δὲ αὐτοῦ καὶ καλοῦσιν αὐτοὺς
scripsisse. Σπογγῆς dicuntur, qui spongias venantur. Hi vi-
vi se mergunt & emergunt, & marium profunda scru-
tantur, ut quod in maris fundo pretiosum est urinando
eximant. Ad morem quidem naufragorum fundam pe-
tunt, sed non eodē animo, & adversus aquæ injurias mu-
niti sunt, os clausum retinere norunt, & ad temporis spa-
tium novum non trahere aërem, spiritumque exhalare
norunt, ac didicerunt. Nempe pecuniæ & divitiarū gra-
tia tantos subeunt labores. Contrarium naufragis evenit,
qui nec aquis resistere queunt, nec lucrum inde aliquod
ad ipsos pervenire potest; de vita tantum cogitant sal-
vanda, regiumque diadema nactus se putant, si vel undæ
marinæ beneficio in litris pellantur, vel superveniente
alia navi ferventur. Iidem Græci δὲ τας dicunt naves quæ
submerguntur & pereunt. Hinc fortè δέ τας pro naufra-
gis accepit. Sed prior opinio magis aridet, & proximè
ad vulgaram accedit lectionem.

Ὅτι καὶ ἔτι καὶ μετὰ τὸν πρὶν τὸν μετὰ τὸν εἰρησιν. Plinius, &
aliæ traduntur prægrandes circa Sycionem. Docti duo po-
strema verba superflua existimant, quod de sycione non
fiat apud Theophr. mentio. Iidem legunt, naufragis uri-
nantibusque, & aliæ traduntur prægrandes. Si vera lectio
Plinii, scripsit Theophr. μετὰ τὸν καὶ σκώληκος εἰρησιν.

Ἡ δὲ ἀμπελος. Plinius loco citato; Vitis enim (antiquus
codex male, vilis) passim nascitur. ἀμφοτέρωθεν pessimè
vertit passim. Rectius Gaza utroque loco, terræ scilicet
vicino, & in alto mari. Scribe apud Theophr. καὶ γὰρ αὐτὸς
τῇ γῇ & ποντία. Verte, nam & terræ proxima & in alto na-
scitur mari; pelagia majora fert folia.

πλημμυρὶς ἐπέλθοι, τὰ μὲν ἄλλα καὶ ἀκρὺν ἵεσθ' ἔλα,
τῶν δὲ μερῶν ὑπερέχειν ὅσον κλάδους, ἐξ ὧν τὰ
πρυμνήσια ἀνὰ πῆλιν. εἴθ' ὅτι πάλιν ἀμωπὴς γίνετο,
ἐκ τῶν ριζῶν. ἔχειν δὲ τὰ δένδρα φύλλον μὲν ὅμοιον
τῇ δάφνῃ, αὐτὸς δὲ πῖς † οἷοις, καὶ τῷ χρώματι καὶ
τῇ ὁσμῇ· καρπὸν δὲ ἡλίαν ἐλαία. καὶ τοῦτον δάωδον
σφόδρα. καὶ τὰ μὲν φύλλα εἰς ἀποβάλλειν, τὸ δὲ
αὐτὸ καὶ τὸν καρπὸν ἅμα τῷ φθινοπώρῳ γίνεσθ'. τὸ
δὲ ἔαρ † ἀπορρεῖν. ἄλλα δὲ ἐν αὐτῇ τῇ θαλάττῃ πε-
φυκέναι, αἰείφυλλα μὲν, τὸν δὲ καρπὸν ὅμοιον ἔχειν
πῖς ἡέμοις. περὶ ἣν τὴν Περσίδα τὴν καὶ Καρμανίαν,
καθ' ἣν ἡ πλημμυρὶς γίνεται, δένδρα ἐστὶν ὁμοιότατα,
ὅμοια τῇ ἀνδράχνῃ, καὶ τῇ μορφῇ καὶ πῖς φύλλοις.
καρπὸν ἣ ἔχει πολὺν, ὅμοιον τῷ χρώματι πῖς ἀμυγ-
† ικτ. Bas. δάλας ἔξωθεν. τὸ δὲ † ἐντὸς συνελήθηται καθάπερ
† συνηρημένον πῖσιν. ὑποθέσθωται δὲ τὰς τὰ δέν-
† Bas. δρα πάντας καὶ μέσσην ὑπὸ τῇ θαλάττῃ καὶ ἔσκειν ὑπὸ
† ἐπί. τῶν ριζῶν, ὥστε πολλοὺς. ὅταν γὰρ ἡ ἀμωπὴς γί-
* οἱ ἐπὶ ὁ- νηται, ἡωρεῖν ἐστίν. ὕδωρ * δὲ ὅλως ἐν τῷ πῶ. κατὰ
λως. λείπονται γὰρ πῖες διώρυχες δι' ὧν διέλθουσιν. αὐταὶ
† θαλάττῃ in ται † ταύτη καὶ τῷ ὕδατι· πλεονεχίαι πῖς ριζαὶ ἐκ
annot. Sal. τῆς γῆς ἐλθόνται. ὁλορον δὲ καὶ τοῦ ἁλμυρὸν εἶναι. καὶ
γὰρ ἐδὲ καὶ βάθους αἱ ριζαὶ. τὸ δὲ ὅλον ἐν τῷ γένει εἶ-
ναι, τῶν ἐν τῇ θαλάττῃ φυομένων, καὶ τῶν ἐν τῇ γῇ ὑ-
πὸ τῆς πλημμυρὶδος κατὰ λαμβανόμενων. καὶ τὰ μὲν
† συκώδη. ἐν τῇ θαλάττῃ μικρὰ καὶ † φυκώδη. τὰ φυκώδη δὲ ἐν
* ἀνδρὸς δὲ δ- τῇ γῇ, μεγάλα καὶ χλωρὰ, καὶ αἰσθητὸν ἔχοντα καρ-
μυρ. πόν, δὲ οἷον ἡέμοιο.

dem colorem fervare. Infulis autem quas operit æ-
stus, arbores nasci ingentes, magnitudine plata-
norum, populorumque altissimarum: & contin-
gere, ut † cum æstus invasit, reliquæ omnes to-
† affluenti-
† integrantur, maximarum vero cacumina extent, maris æstus
ad quæ † naves religuntur: cumque æstus recess-
† in vasit.
ferit, ad radices æquo modo annecti possunt. Fo-
† rudentes.
lia arboribus laurea dicunt: florem violæ, & co-
lore, & odore: fructum magnitudine olivæ, &
hunc odoris admodum boni: folia nunquam de-
cidere, florem & fructum primo autumnō nasci,
vere defluere. Alias quoque visas in eodem mari
semper folia retinentes, & fructum lupino simi-
lem ferentes, retulerunt. Circa Persidem Carma-
niæ conterminam, qua † maris æstus fieri solet, † maris in-
arbores magnæ similes portulacæ, tam forma quam undatio fo-
foliis spectantur, fructum plurimum ferentes: a-
† ri.
mygdalis similem extrinsecus: interna vero singu-
lis quasi † connexa involutantur. Subroduntur istæ † contorta.
arbores omnes à mari parte media, stantque radi-
cibus polyporum modo: cum enim æstus recess-
ferit, omnia inspicere possunt. Aqua vero nulla o-
mnino eo in loco est. Rivi namque aliqui relinquin-
tur, quibus navigant, qui & ipsi maris particu-
læ sunt. Quamobrem constare quidam existi-
mant, quod ipso mari aluntur, non † aqua: præ-
† aqua plu-
† terquam si quid è terra † stirpibus attrahant. Quod † vialis.
† radicibus.
tamen & ipsum falsū esse haud dubie intelligi potest,
quippe cum ne in profundum quidē radices descen-
dant. † In totum, genus idem mari atque terra na-
† idem ge-
† nus quod
† nascitur in
† mari atque
† terra mari
† inundatione
† continetur esse
† volunt.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

† Hs δὲ ἱερὸς. Abscinde caput novum, tanquam Ery-
threum sinum à toto Oceano. Etiam pessimè consuluit
nobis, qui Rubrum mare navigavit: neque de his scripsit
quicquam. lege τὸ ἱππικὸν κῆρυξ, non, κῆρυξ.

† Απολαύσονται ὑπὸ ἡλίου, foliis vi lapidescunt.

† Διὰ πυρὸς γινώσκου. Theodorus, ut ferrum exardescere.
Ferrum potius ignescit, quam ardet. Καθίσταται. Theodorus,
Tranquillari, Restitui, destitui ab igne, deponere ignem,
constitui in pristina natura.

† Ἡλίαν πλάττει. Theodorus addit, populorum altissimo-
rum. Πρυμνήσια. Theodorus, Naves, Funes sunt. Haud
memini, an nautæ Itali, provefse. ἐκ τῶν ριζῶν. Theodorus
addidit, æquo modo: non necessario. Ἐξ ἀπολαύσεως lo-
quutionem, Naves annectere & radices. Præterea πλημ-
μυρὶς, est cum replentur vada; ἀμωπὴς cum resorbetur im-

missum mare. Vtrunque æstum interpretatus est. At æstus
est, ἀμωπὴς, non autem πλημμυρὶς. Theodorus legit, ἵπς: non
οἷς. In sexto οἷς. Luncus est; deque eo ibi.

† Καρπὸν ὅμοιον τῷ χρώματι πῖς ἀμυγδαλῶν ἔξωθεν. τὸ δὲ ὅτι
† συνηρημένον πῖσιν. Theodorus legit ἵπς. Re-
† ad: quia est ἔξωθεν. Malè tamen expressit, τὸ συνηρημένον,
† connexa.

† Εὐλαρον ἣ ἐ τῷ ἁλμυρῷ εἶναι. Lege apud Theodorum, sal-
† sum, non falsum. Hic cum ὕδωρ significet, τὸ ὕμνον ὕγρον:
† non licuit Latine loquenti separare aqua significatum à ma-
† ri: quod fecit Theodorus. Græci possunt. Ἐδωγ ἐν τῷ πῶ τὰ
† ὕμν. Sic ἔσθ' apud Aristotelem. Propterea addunt veteres
† adjectiva, aqua marina, aqua fluvia, aqua pluvia. Verum
† pauci pure sciunt loqui. Theodorus legit, συκώδη, non ἀμ-
† ωπὴς, quia μοχ, ἡλίαν συκῶν.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

† Εἶναι κῆρυξ. Lege Plin. lib. 13. cap. ultimo. Ἐξ expunge
† τῆς δὲ ἱερῆς καλουμένης, ἢ τῇ θαλάττῃ. Locus mutilatus,
† ἔσθ' sic restituendus, ἢ δὲ τῇ θαλάττῃ ἱερῆς καλουμένης δὲ τῆς π-
† να φύεται. Vide Plinium. τὸ φύλλον. legendum τὸ φύλλον. Δι-
† αμωπὴς. habes hic corallinum, nomen tantum deest. Lege Pl-
† nium, ἔσθ' attende quod ait, ignibus diu repugnat.

† Συκώδη γινώσκου συκώδη.

† Ἐκ δὲ τῶν πῖς. potest intelligi ἡ ἀμωπὴς: Sed melius si
† pro ἐκ legas πῖς. ἔσθ' ante πῖς deest ἔσθ'. tursusque pro γινώσκου.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

† Hs δὲ ἱερὸς καλουμένης ἐν Ἀραβίᾳ. Plinius lib. 13. cap.
† ult. At in oriente mirum est, statim à capto per solitu-
† tudines gigni, præter spinam, quæ sitiens vocatur, ἔσθ' hanc
† raram admodum. Et Plinii & Theophrasti codex corruptus.
† Plinius ex antiquo codice facile corrigi potest. In eo
† enim legitur. At in Oriente mirum est statim à Copto per
† solitudines nihil gigni præter spinam, quæ sitiens vocatur,
† ἔσθ' hanc raram admodum. Verba illa τῆς δὲ ἱερῆς καλουμένης
† ἢ ἐν Ἀραβίᾳ, corrupta. Legunt alii, τῆς δὲ ἱερῆς καλουμένης
† Ἀραβίᾳ. Sed hæc non minus quam priora corrupta. Alii,

† τῆς δὲ τῆς ἱερῆς καλουμένης expungunt. Plinius videtur le-
† gisse, ἢ δὲ τῇ ἱερῇ καλουμένη Ἀραβίᾳ. An Arabia orientalis sit
† pars ea quæ paulo supra Copto est, videant in Geogra-
† phia exercitati, quibus hoc committo. Scribe, πῖς δὲ τῇ
† ἱερῇ καλουμένη (θαλάττῃ) ἐν Ἀραβίᾳ μικρὸν ἱππικὸν κῆρυξ. Pro-
† pe mare, rubrum vocatum, in Arabia, paulo supra coptum ar-
† bos nulla in terra provenit. Dicit supra Coptum (male in
† Ald. & Bas. κῆρυξ habetur.) In Arabia prope mare tu-
† brum; quia Coptus Urbs Arabibus & Ægyptiis com-
† munis, non procul à mari rubro. Strabo libr. 17. οἱ τῇ
† Τυφάνα

πρὸς αὐτὰ καλουμένην, καὶ ἡ εἰς καρπὸν διώκεται, πολλὴν καλὴν Ἀρτυρίαν
 καὶ Ἀρσέων. ἀπὸ τῆς εἰς ἰσθμὸς εἰς τὴν ἑρυστῆν καὶ πολλὰ βερενίκην.
Deinceps sunt ea quæ Typhonia vocantur, & fossa quæ Cop-
zum defert communem Egyptiorum & Arabum urbem.
Deinceps est Istbinus in rubrum mare porrectus, juxta Bere-
nicem urbem. Plinius lib. 6. cap. 33. Inde Berenice oppi-
dum, ubi portus rubri maris à Copro cclviii. m. pas-
sum. Rectè ergo emendavimus αἰθρὶς τῇ ἑρυστῇ, &c. κα-
πλοῦ. Sequitur, καλὴ τῆς ἀκακίης τῆς διψαδῶ καλουμένης. Scribe,
καλὴ τῆς ἀκακίης διψαδῶ καλουμένης. De peculiari qua-
dam ejus loci spina agit, non de spina quæ alibi etiam
crescit. Ideo Plinius, nihil gigni præter spinam quæ si-
tians vocatur. Δίψας vel sitiens vocatur, quod in locis ad-
modum ficcis, & humore carentibus, in quibus raro ad-
modum pluit, reperiatur. Viri tamen Doctissimi non pu-
tant peculiare genus spinæ fuisse, nec propterea διψακῶ
nomen habuisse, quod in locis sitientibus ac ficcis nasce-
retur; & merito, inquit, suspicamur τὴν ἀκακίαν τὴν δι-
ψακῶ καλουμένην esse eam spinam vel carduum, quem δι-
ψακῶ alii Græci unica voce appellant. Quod si diceret
Theophrastus καλὴ τῇ ἀκακίῃς διψαδῶ καλουμένης de pecu-
liari quadam spina, locorum illorum sitientium, loqui
videretur, sed cum dicat, τὴν ἀκακίαν τὴν διψαδῶ καλουμένην,
eam intelligit spinæ speciem, quæ hoc cognomen in aliis
locis ac regionib. habuerit. Sciunt nos vera loqui linguæ
Græcæ periti. Postremam sententiæ partem fateamur, &
jam diximus ex Plinio improbam vocem τῆς delendam,
quæ scioi cujusdam diligentia, aut potius ignorantia ir-
repsit. Non esse dipfacon five labrum Veneris, de quo
Theophrastus agit, vel ex eo probatur, quod hæc lætis
& cultis gaudeat locis. In Belgio certe humidis limitibus,
juxta fluentia, & scrobes aquas habentes reperiuntur.
In Italia ac Gallia idem amat solum, iisque in regionibus
humidos ac madentes tractus sequitur ac diligit, sponte-
que nascens, juxta fluviorum & scrobium margines re-
peritur. De Dipfaco hæc tradit Dioscorides libr. 3. cap.
13. διψακῶ τὴν ἀκακίαν δὴν ἐστὶ καὶ αὐτὴ, καυλὸν δὲ ἔχει ἐν ἡλῶν,
ἀκακίαν καὶ φύλλα ἀεικλήματα τῷ καυλῷ, ἐμφεθὲς ἰρίδακι, δύο καὶ
ἑκατὸν γόνυ, ἀσπρῆμιν ἀκακίαν καὶ καὶ αὐτὸ ἀσπρὴ τινὰς παραφύρας,
ἐπὶ μέσῃς τῷ ῥάκῃ, ἴσωνται τε καὶ ἔξωθεν ἔχοντες ἀκακίαν δὴν, καλὴν
δὲ (in altero est καλὴ δὲ, alii καλὴς) ἀκακίαν καὶ δύο μέρη τὴν
φύλλαν (vetus addit καὶ ἀκακίαν τῇ γόνυ, quod glossatoris puto)
ὥστε ὕδατι δὴν τῷ δέσσειν καὶ τὴν ὁμῶς συνάγειν (vetus φυλάττειν
ἐπιτήσσειν) δὴν τῷ ὁμῶς εἰλκυσεν. ἀπ' ἀκρῶν δὲ τοῦ καυλοῦ καὶ ἐ-
καστὴν δόπι φασιν, κεφαλὴν μίαν ἰσικύα ἔχοντα, ὑπομήκῃς ἀκακίαν δὴν. ἔξ-
ωθεν δὲ δόπι φαίνεται. ἔχει δὲ & σπυλῆκα καὶ μίσην τὴν ἐ-
περὶ αὐτὴν ἀκακίαν δὴν καὶ κεφαλὴν. Dipfacus quoque aculeatarum
stirpium generi adscribitur, caulem habet altum, spinis hor-
ridum, & folia caulem amplectentia, lactuce foliorum emu-
la, bina in singulis geniculis, prælonga, quæ & ipsa aculeata
sunt, ac ceu quasdam bullas in dorsi medio intus forisque spi-
nosas habent, concavos autem sinus, qua parte bina illa fo-
lia ad geniculum copulantur, quibus aquas ex rore & imbr-
ibus in se colligunt, unde nomen traxit. At in cacumine cau-
lis, singulis furculis singula in sunt capitula, echino similia,
oblonga & aculeata: quæ quidem arefacta candida spectan-
tur, divisa vero per longitudinem in media medulla vermi-
culos ostendunt. Plinius lib. 27. cap. 9. Dipfacos folia ha-
bet lactucæ, bullasque spinosas in dorsi medio, caulem duum
cubitorem, iisdem spinis horridum, genicula ejus binis foliis
amplectentibus, concavo alarum sinu, in quo subsistit ros sal-
sus, in cacumine capitula sunt echinata spina. Nasitur in a-
quosis. Non tradidit Dioscorides rorem salsum esse. Car-
ret falsedine; qui velit experiri, rem ita se habere com-
periet. Unde ergo Plinius habet salsum esse rorem qui
continetur in concavo sinu? Dipfacus idem est, ac si dicas
sitibundus; quæ sitim excitant ut plurimum falsa esse so-
lent. Hinc Plinius levi admodum conjectura, humorem
in sinu foliorum dipfacci contentum falsum esse opinatus
est. Dipfacci five sitibundi nomen à contrario accepit;
quoniam, ut inquit Dioscorides, concavo alarum sinu
rorem vel imbrem recipiat, quo velut ad abigendas sitis
injurias abutitur. Medicorum filii labrum Veneris voca-
re solent, quod nomen ab antiquis impositum est. Auctua-
rii Auctor, Παιδαίον Ἀβερῶν Βινεῖς, οὗ δὲ καὶ δὴν Βινεῖς. Ro-
mani labrum Veneris, vel carduum Veneris vocant. Labri
vel cardui Veneris nomen a carinato foliorum positum con-
trahit, quæ se anfractuosa sinuantia ambrage pelvis vel
lavacri speciem constituunt, & intra se humorem retinent.
Dicitur & pastoris virga; credo ob longas virgas, quas
detractis carduis pastores sumunt, & ea parte qua possit
manu capi, aculeis nudant, reliqua autem aculeata greg-
em ducant. Vocatur præterea carduus fullonius, vel ful-
lonium, quod eo rudes pannos velut echino quodam pol-
liant, detractisque floccis carminant. Dipfacus alius sal-

47
tius, alius sylvestris. Vulgata & recepta est opinio, non
nisi cultura mangonio utrumque differre diffacum; la-
tiorē esse cultum, & humanis usibus utiliorē, contra
qui locis sylvestribus & incultis reperitur, minus aptum.
Hanc opinionem his verbis improbant aduersariorum au-

Dipfacus de rijf.

flores. Nec enim, inquit, videtur solo cultu evenisse, ut
 fullonum dipsacus aculeis aduncis, recurvis & rigidioribus,
 à labro veneris, sponte prodeunte tantum cultu distet; nam
 pleraque omnia culta molliora & teneriora, minusque spino-
 sa evadere solent. At hic sativus capitibus est reductioribus,
 oblongis spinis, crebribus, aduncis, terram versus reflexis,
 adeo rigidis, ut stamina carpendo & vellendo filamenta non
 facile effringantur. Sed alter mollioribus, minoribus, surre-
 ctis, nec aduncis, longioribus multo, imbecillioribus: foliis
 item mollioribus, minoribus, haud dissimilibus, capitula cre-
 bribus, & bituminosis trifolio similibus. Illud fieri arbi-
 tror non ratione culturae, sed quod in terram deferatur
 magis siccam & duram; nam in aquosis & mollibus tra-
 ctibus nascitur. Hortense & cultum solum durius, firmius,
 sed pinguius: Dipsacus caulem edit rectum, præaltum,
 geniculatum, qui spinis undique præditus, è singulis arti-
 culis folia emittit duo, non modo invicem opposita, sed
 & caulem amplectentia, simulque coalita, atque ita co-
 hærentia, ut exigui labri modo rorem imbremque
 retineant, quem etiam sole maximè splendente
 fervant; longa autem hæc sunt, dilate virentia, ac la-
 ctuæ familia, sed marginibus spinosa; dorso vero emi-
 nentia durioribus etiam spinis rigentiora. Scaporum fa-
 tigia oblonga occupant capitula, mordacibus spinis e-
 chinata, mucronibus hamulorum instar reflexis, è quibus
 flosculi candidi, frequentius quidem sativo, sed dilate
 purpurei sylvestri; semen succedit velut fœniculi, gustu
 amaricans: inalbicans per vetustatem capitula, ac in ip-
 sis per medium sectis subinde quidã vermiculis reperiu-
 ntur: radix candida, mediocris longitudinis. Præter duo
 ista & tertium hujus generis ostenditur, prioribus foliis
 cauleque aculeato simile, sed procerius ac altius, capitu-
 lis vero brevioribus & rotundioribus, magnitudine vi-
 delicet tantummodo nucis. Humidis in locis apud Bel-
 gas invenitur. Botanici tertium hoc Dipsaci genus exstima-
 nt esse galedragon cujus libr. 27. cap. 10. meminit
 Plinius. Galedragon vocat Xenocrates leucantho similem,
 palustrem ac spinosam, caule ferulaceo, alto, cui summo ca-
 pite inhæret simile ovo. In hoc crescente ætate vermiculos
 nasci tradunt, quos pyxide conditos adalligari cum pane bra-
 chio ad eam partem, qua dens doleat, mireque illico dolorem
 tolli:

tolli: valere non diutius anno, & ita si terram non attigerit. Dipfacus tertius capitulum habet spinosum, quod quomodo ovo simile dici possit, non video. Dipfacus fulionibus infervit; ἡραδία καὶ αὐφία nempe instrumenta ex iis conficiunt, tractandis rudioribus pannis, excitandisque lanarum villis. Et hæc de dipfaco. Alia planta διψάς. διψάδα & Arabicam spinam Dioscoridis eandem volunt. quam Ægyptiam etiam vocatam scribunt, quod in confinio Arabiæ & Ægypti nasceretur. Galenus lib. 6. simpl. ἀκανθῶς Αἰγυπτία. ἔναι δὲ Ἀραβικῶς ὀνομαζομένη, τοιαύτη καὶ τῇ φύσει ἡμῶν ἀκανθῇ τῇ λευκῇ. Dioscorides ἀπὸ τῆς Ἀραβικῆς τοιαύτης πλῆθος φύσιν εἶναι δοκεῖ τῇ λευκῇ ἀκανθῇ, ἐν φουσσῇ. Spina Arabica natura spinæ albæ similis esse creditur, siquidem adstringit. Certè utrum spina hæc Arabica sit dipfās à Theophrasto descripta, nec probare, nec negare possum. Facit ad illorum sententiam qui eandem credunt, quod in quibusdam codicibus ad capitis addatur finem, φούσται ἐν τρεῖς ἀκανθῶσι τόποις. nascitur in locis asperis. Dissuadet eandem esse, quod videatur stirps fuisse cognita satis & nota. Corrigendus Galeni codex de Arabica spina, loquentis. Ad finem capitis scriptum est, οὗτος δὲ καὶ τὰ φύλλα καὶ τὰ κῆρα ἰδρῶν ἰμφοσώμενα, καὶ ἡς οὐλὴν ἀγεί τὰ ἔλκη. Hunc locum Ætius his verbis excipit. καὶ τὰ κῆρα ἰδρῶν ἔλκη ἰμφοσώμενα ἡς οὐλὴν ἀγεί. Scripsit ergo Galenus, καὶ τὰ κῆρα ἰδρῶν ἰμφοσώμενα ἡς οὐλὴν ἀγεί τὰ ἔλκη. Ulcera sedis insufflata ad cicatricem perducit. Alibi dixi, ex ipsis antiquis quosdam acaciam arborem & hanc spinam confundere. Cæterum non necesse est credamus spinam διψάδα esse arborem; quod dicat Theophrastus οὗτον δένδρον in illo tractu gigni, præter hoc genus spinæ. Non sequitur inquam ex eo arborem esse. Nihil arboris nasci ait in illa solitudine, sed διψάδα ibi tantum provenire, eamque admodum raram propter æstus.

ὅσα ἔειπα. Strabo lib. 17. raras istic pluvias ait; ex quo facile concludi potest, non esse tam raras ac Theophrastus ait. ἀπὸ τῶν μὲν οὐκ ἐνυκτοπόρουσιν ἀπὸς τὰ ἀπὸ βλῆποντες οἱ καμηλίμποροι, καὶ κατὰ πῆρ οἱ πῶλοντες ὠδονοῦν, καμίζοντες καὶ ὠδῶν. νυνὶ δὲ καὶ ἰδρῶν κατὰ πῆρ ἀνέστη, ἐξ ὧν πολλὰ βλάστη. καὶ ἐκ τῶν ἐν ὠδῶν κατὰ πῆρ ὄντων σπυρίων ὁ μῦθος διζαμένους πεπονήνται. Initio camelis vecti per noctem iter agebant, astra observantes, quemadmodum nautæ, & aquam secum portabant: nunc terra in profundum effusa aquarum copiam paraverunt, & pluviis quaquam rare sunt, cisternas fecerunt. Frustra cisternas facerent, si quinto vel quarto tantum plueret anno. Quantum ex iis intelligere potui, qui loca supra Ægyptum Arabiam versus peragrarunt, quinto, sextoque mense tantum cadit imber. An ergo ἀντὶ τῶν μετὰ τὴν ἰδρῶν. Ego quidem mutare non audeo.

Ἐν δὲ τῇ ἡμετέρῃ ἰδρῶν. Vox postrema in Aldina & Basileensi editione desideratur; quæ causa est cur Gaza, at in mari reddiderit, quod Doctiss. Heinsius non observavit. Verte, at in mari rubro, &c. Nascentur arbores, non in ipso mari, sed in insulis in mari rubro sitis nasci has arbores, docet Strabo. ἀπὸ τῶν κατὰ πῆρ ὄντων σπυρίων ὁ μῦθος διζαμένους πεπονήνται. Hæc tres adjacent insule, duas ob olearum frequentiam opacas, alteram minus opacam, quæ meleagrides aves plures habet.

καὶ καλοδοσι αὐτῇ, &c. Plinius lib. 13. cap. ult. In mari vero rubro sylvas vivere, laurum maxime & olivam ferentem baccas. Dolendum quod foliorum formam non adscripserit Plinius.

Ἀεζ. Vertit ilici femine. Vide cap. 16. lib. 30.

Ἡ δὲ ἰλαία τὰ φύλλα. Vertunt, laurus ariæ similis ex toto est, olea folio tantum. Utrum laurus ariæ, pro qua ilici femine oportebat dicere, ex toto, an ex parte similis sit, non tradit Theophrastus nec oleam folio tantum similem in Græco habetur codice. Placet Constantini conjectura, pro φύλλον scribentis φύλλα. Laurus ilici femine similis, olea suberi.

Ἐξ οὗ δὲ ἰατρῶν φάρμακον ἵναμιον, &c. Plinius lib. 12. cap. 17. In Arabia & olea dotatur lachryma, qua medicamentum conficitur, Græcis inhamon dictum singulari effectu contrahendis vulnerum cicatricibus; In maritimis eæ fructibus, æstuque operiuntur. Nec bacca nocetur, cum constet & foliis salem relinquere. Postremam orationis partem alimunde quam ex Theophrasto hausit Plinius. Nec in maritimis Arabiæ arbores operiri inquit, sed in Indicis insulis, vel Indiæ vicinis; nec usquam tradidit, oleas esse arbores quæ æstu operiuntur. Scribe enhæmon, non inhamon. Græcus auctor ἵναμιον. Queritur, an rectius Gaza fecerit, quod interpretatus sit? Ex quo medici sistendo sanguine medicamentum componunt: An vero Plinius, quod Græcam fervarit vocem. Gazæ versionem præferunt, quod proprie ἵναμιον indicet id quod dixit Gaza. Apud Dioscoridem lib. 1. ἵναμιον καὶ ἡλικόν, sanguinolenta conglutinans

exponunt. Apud eundem lib. 4. τὸ ἵναμιον quod cruentis injicitur vulneribus. Celsus lib. 5. cap. 19. Ex emplastris autem nulla majorem usum præstant, quam quæ cruentis protinus vulneribus injiciuntur. Ἰναμιον vocant. Vide Gal. 1. de fracturis commentario tertio. Quæri solet, utrum oleæ hujus lachryma à recentioribus cognita sit, & quod improprie elemi gummi vocant, hujus oleæ lachryma sit? Quæ inter lachrymam & gummi sit differentia cap. 1. lib. 9. ostenditur. Elemi dictum putant quasi enhæmi, quod apud Græcos ἵναμιον sonat. Nomen ergo non male convenit, uti nec natale solum. Elemi ex Arabia Persiæque adfertur; vires utrique eadem. Sanandis cruentis vulneribus elemi præstantissimum, sanguinem fluentem sistit, inflammationes arceat ac reprimat. Nihil ergo impedit quo minus credamus, esse eandem lachrymā. Queritur verò etiam, utrum sit oleæ Æthiopice lachryma? Occasionem errandi Strabo lib. 16. Geograph. præbuisse videtur. ἵνα ἱερῶν τετρεῖς νῆσοι παρ' ἡμῶν ἐλαίων ἐν τῶν παρ' ἡμῶν, ἀλλὰ τῶν ἐν τοῖς αἰσιν καὶ τοῖς Ἀιθιοπικῶν. ἐν τῷ δὲ αἰσιν, ἐλαίων καὶ δυνάμεως ἐστίν. Inde (loquitur de Arabia) sunt insule tres desertæ, oleis obsitæ, non nostratibus, sed indigenis, quas Æthiopicæ vocamus, quarum lachryma medicam vim habet. Non facile affirmari potest, utrum lachrymam a Dioscoride descriptam, an vero à Theophrasto intelligat. Æthiopice oleæ lachrymam Dioscorides lib. 1. cap. 141 describit, & duplicem esse tradit. τὸ δὲ δάκρυον τῆς Αἰθιοπικῆς ἐλαίας τοιαύτης σκαμμοῦν ἔχει, καὶ μικρὸν παρ' ἡμῶν σκαμμοῦν, δηλητὸν, τὸ δὲ ὁμοῖον ἡμῶν, καὶ ἀμμοῦν καὶ μελανίον, καὶ ἐν δηλητῶν ἀρρεῖον, φέρεται τὸ τοιοῦτον καὶ ἡ παρ' ἡμῶν ἐλαία καὶ ἡ ἀρρεῖα. — καλεῖται δὲ Αἰθιοπικὴ ἐλαία, καὶ ἀρρεῖα. Æthiopice oleæ lachryma, quodammodo scammonio similis est, fulva, stillis constans exilibus, atque mordax. Quæ vero gummi & ammoniaci similitudine refert, colore nigricans, nec gustu mordens, inutilis censetur. Nostrates oleas oleastrique talem lachrymam ferunt. — appellatur autem Æthiopice olea, etiam olea sylvestris. Primum genus inquit, stillis esse exilibus, scammonio similibus. Aliter legit Ægineta, ac ait, ammoniaco simile esse lib. 7. ἐλαίας Αἰθιοπικῆς τὸ δάκρυον ἀπὸ τῶν σκαμμοῦν καὶ μελανίου. Olea Æthiopice lachryma similis est ammoniaco tenui, extergenti facultate prædita. An ergo ἀντὶ σκαμμοῦν καὶ μελανίου λεπτῶν scribendum. Ea quidem interpretum Dioscoridis est opinio. Neque vero, inquit, obsat, quod paulo post subiungit auctor, lachrymam ammoniaco similem inutilem & inefficacem esse: Nam de ea lachryma, quæ ammoniacum vulgare nimirum crassius, sordidius, impuriusve referat, hoc accipiendum existimaverimus. Ego, salvo meliori iudicio, vulgaram lectionem mutare non audeo; quod ea nitatur auctoritate Oribasii & Serapionis, qui sua ex Dioscoride transcribere solent, cum Ægineta Galenum sequi soleat. Sed conciliari possunt Dioscorides & Ægineta, si dicamus, ipsum scammonium aliquam habere cum ammoniaco similitudinem, Dioscoridem dixisse, τοιαύτης σκαμμοῦν καὶ μελανίου, quodammodo scammonio similis. Lachrymam oleæ Æthiopice Dioscorides δηλητὸν inquit, δηλητὸν Ægineta. Quæ uti nec plane sunt similia, ita nec omnino sunt dissimilia. Extergentia vim habent ficcandi cum partium tenuitate, nec refert calida an frigida sint. Illud constat, calida quæ linguam etiam pungunt, esse extergentia, uti aloes, centaureum minus, elemi resina, quam gummi male dicunt. Dico male, quod igni exposita statim liquefaciat hæc lachryma, ac diffundatur, non aliter ac resina pini, piceæ, abietis, laricis, aliarumque resinam fundentium plantarum. Nullum autem gummi genus, igni liquatur, nisi addito aceto, aut vino, liquoreve alio; quæ nisi addantur, uritur. Elemi resina nec mordax est, nec linguam ullo vellicat modo. Alterum elemi genus ammoniaco simile ait. Sed non reticendum, verba hæc, καὶ ἀμμοῦν καὶ μελανίου, in Oribasii codicibus desiderari, & ἀντὶ μελανίου, scriptum esse, τὸ δὲ ὁμοῖον ἡμῶν καὶ μελανίου, τὸ δὲ μελανίον δηλητὸν καὶ ἀρρεῖον. φέρεται δὲ τὸ τοιοῦτον καὶ ἡ παρ' ἡμῶν ἀρρεῖα. Quæ vero similis est gummi magna & levis, non erodit: at quæ nigricat erodens est atque utilis. talem vero apud nos oleastri ferunt. In veteri codice, voces, & ἀμμοῦν καὶ μελανίου, non haberi, testis Saracenus doctissimus Dioscoridis interpretes. In eodem ἀντὶ μελανίου, scriptum esse μελανίου καὶ λεῖον, idem testatur, Mathiolus in codice quo usus est, ait se repperisse μελανίου καὶ λεῖον. Serapio cap. 5. Sed illud quod assimilatur gummi in magnitudine lana sine punctione, est malum sine juvamento ullo. & olivæ domesticæ & sylvestres quæ sunt in terra nostra, sunt ex quibus colligitur gummi in supra dictum modum. Quid sit in magnitudine lanae, ignoro, nec quid istis verbis velit interpretes, percipere queo. Cæterum tam Dioscoridis, quam Oribasii lectionem corruptam puto; Veram scripturam, τὸ δὲ ὁμοῖον ἡμῶν, μελανίου

μαζα & λείον, & οὐ δηκνόν, ἀρρεῖον. quæ gummi similis lachryma, magna & levis, nec gustu mordens, inurilis habetur. Elemi refina est densa & sicca, in grumos castaneorum magnitudine concretâ, foris in flavo sordida, intus flava, maculis modice candicantibus distincta, & thuris modo pinguis; saporem habet neutiquam mordentem, sed medium inter thus & colophoniam; odorem vero quam colophonia habet vehementiorem & cum suavitate quadam graviorem. Eligito synceram, pinguem & translucentiorem. Duo quippe genera reperiuntur; vulgarissimum cum ammoniaco aliqualem habet similitudinem; alterum gummi magis refert, & hoc magis quam prius nigricat, magisq; translucentum est; attamen nec nigrum, nec translucentum dici potest, lævius quoque quam prius. Huic simillimam refinam oleastri oleæque fundunt; ex quibus non malè fortassis quis conjiciet, esse lachrymam gummi Æthiopice deteriore, sive secundo loco à Dioscoride descriptam. Cum autem duo elemi sint genera, Oribasiusque alterius lachrymæ Æthiopice duo quoque describat genera, cum quibus utrumq; elemi comparari posset, si postremum non tradidisset esse mordax, non malè fortasse quis opinaretur & Dioscoridem & Oribasium scripsisse, τὸ ὅμοιον καὶ μεμὶ καὶ λείον οὐ δηκνόν. τὸ δὲ μεμὶ καὶ λείον οὐδὲ δηκνόν, οὐδὲ ἀρρεῖον. In re incerta certi quid statuere nequeo: conjectura hic mera.

Ὅταν δὲ ὕδατος, &c. Plinius loco citato. Et cum pluat fungos qui sole tacti mutantur in pumicem. Nihil de pluvia Theophrastus, cujus hæc sententia; cum æstus præter morem invasit, in littore generari fungos. Pergit Plinius; Fruticum ipsorum magnitudo ternorum est cubitorum, caniculis referta, ut vix prospicere è navi tutum sit, remos plerumque ipsos invadentibus. Hæc si cum Theophrasti verbis conferat Lector, admodum confusa reperiet. Hic in mari rubro, ubi laurus & olea, de quibus supra sermo, fruticum magnitudinem ternum cubitorum esse, non dicit. Caniculos quidem in Erythræo mari reperi docet; sed è navi non tutum prospicere, nusquam prodit, nec remos caniculos invadere scribit; verum frutices quæ in sinu Heroum inveniuntur ternum cubitorum refert, ac in mari rubro non tum nare tradit, quod belluis refertum sit, plurimasque caniculas καρχαρίας habeat, sive, ut vertit Plinius, caniculas. Hesychius καρχαρίας ὁ θαλάσσιος κύων, & ἰχθυόειδος. Cæterum videndum utrum negligentia ac incuria librarii vox marinis omissa sit, scripseritve Plinius, caniculis marinis referta. In M. S. codicibus, ternum est cubitorum, pro ternorum est cubitorum, legitur.

Οἱ δὲ, ὅτι ἀνάπλους ἐστὶν Plin. loco citato. Qui navigare in Indos Alexandri milites, frondem marinarum arborum tradidere in aqua viridem fuisse; exemptam protinus in sale arefcentem; juncos quoque lapideos perquam similes veris per littora, &c. Scribe ex Theophrasto, qui navigarunt ex Indis vel ab Indis; Frondem inquit marinarum arborum in aqua viridem esse, Theophrastus algæ minutæ colorem habere tradit. Capillacea alga, quæ inter minores numerari debet, colore est neque viridi, neque intense pallido, qualis cinereus; alcyonia quæ ex mare Indico ad nos feruntur, colore sunt cinereo, dum in aquis sunt, ut ii, qui Indias peragrarunt, non semel retulerunt. nec sali vel duritia, vel colore similia sunt, antequam soli exposita sint. Juncos inquit, lapideos. Apud mare Indicum, lapideos juncos, vulgaribus simillimos provenire scribit. Hippurim videtur describere, quam Clarissimus Carolus Clusius libr. 6. exoricorum cap. 8. saxeam vocat, qualem olim à Petro Dommero seplasiario diligentissimo accepimus. Tota, inquit Clusius, planta in unam partem inclinabat, ut pleræque pelagice plantæ solent, & prorsus saxea apparebat, in imo mari scopulo aliquo, ut videbatur, adnata, cujus fragmentum infima parte adhuc retinebat. Ex Orientali Oceano allata ferebatur (ex imo mari decerptam & ex Orientali India allatam constare sibi, dixit Domerus,) eratque viginti uncias longa (noster ramulus decem non superat uncias) & in multos graciles ramos divisa, ac frequentibus nodis ac articulis distincta. Candicabat porro tota, (noster ramulus inter viridē & candidum mediū obtinet colorem, sive è viridi candidus est) singulique articuli striati & veluti canaliculati erant, ad singula vero genicula sive nodos, graciliores & fuscisplendens tamen longior, ut etiam singuli articuli (qui interdum uncialis longitudinis, magna vero ex parte semunciales, aut breviores erant) fusco aliquo glutine connexi viderentur, interior autem plantæ pars lignosa erat, quemadmodum ex quibusdā abruptis articulis conspiciere licebat.

Φύκη γὰρ δὲ δινδύφικ, Corallum à Theophrasto describi putat doctiss. Constantinus. Locū hunc Theophrasti primum examinabimus, deinde an corallum ab ipso descri-

batur indagabimus. Græci auctoris mentem expressit Plin. lib. 13. cap. ultimo. Et in alto (mari) quasdam arbusculas colore bubuli cornus ramosas, & cacuminibus rubentes: cum tractarentur, viridi modo fragiles, in igne autem ut ferrum inardescerent, restinctis colore suo redeunte. Cornu bovini vel bubuli color nemini ignotus; talis non est corallo color. Cacuminibus, inquit Plinius, rubentes. Græcus codex corruptus, καὶ ἀπ' ἀρρεῖον πορρ. Scribe, & ἀπ' ἀρρεῖον ἐρυθρῶς, quomodo etiam legit Theodorus. Utrum coralli extremitates tantum rubescant, norunt illi, qui vel coralli ramulos conspexerunt. Cum tractantur viridi modo fragiles. Scribo ex antiquo codice, vitri modo fragiles. Doctissimus Constantinus ἀπὸ συγκαλῶν scribit συγκαλῶν. Proprius ad vulgaram lectionem accedit συγκαλῶν. Συγκαλῶν idem quod συκαλῶν, concutio, quatio, valide commoveo. Dum ait Plinius, tractantur, intellige durius tractantur. Pauca tam fragilia, ut nullum ferant tactum. In igne autem ut ferrum inardescerent; in aliis, exardescerent; quod imitatus est Theodorus. Ferrum, inquit Scaliger, potius ignescit & candet, quam ardet. Fateor, sed habet Plinii auctoritatem Gaza. Malè in Aldino & Basilienfi scriptum est πῦρ, scribe πῦρ vel eis πῦρ. Restinctis colore suo redeunte; Theodorus, restinctas tamen tranquillari, ac eundem colorem servare. Rectius, ut monet Scaliger, deponere ignem dixisset. Scribe ἀπὸ γενόμενα, γένεσθαι, ut ante nos docuit Constantinus. Nunc videamus an corallum hic describat Theophrastus. Non tantum nobis hæc opinio ob causas jam allatas improbat, sed etiam, quod Græcis optimè cognitum corallum, saltem Theophrasti ævo. Nam lib. de lapidibus, satis luculenter describit, ejus historiam. Græcis antiquis κοράλλιον dicitur, uti Theophrasto loco citato. Dionysius libr. de orb. situ.

Παύτη γὰρ λίθος ἐστὶν ἐρυθροῦ κοραλλίου.

Passim autem lapis est rubri cutalii.

Antiqui Latini curalium dixerunt. Ovidius,

Sic & curalium, quo primum contigit auras.

Recentiores Græci κοράλλιον dixerunt. Dioscorides lib. 5. cap. 139. καὶ κοραλλίου. τὸ ὅμοιον. Hesychius, κοράλλιον λίθος θαλάσσιος ἐρυθρῶς. Corallii lapis marinus rubet.

Avienus.

— Fulvo tamen invenere corallo.

Querere vivendi commercia.

Apud eundem Hesychium etiam per ὦ μέγα scribi κοράλλιον reperio, κοράλλιον παιδικόν. καὶ γὰρ. Κοράλλιος δὲ ἀναλίσσας τὸ κοραλλίον καὶ τὰ συκαλῶν. Corallium puella. coralleis qui apud Siculos corallum legunt. Recepta jam sententia, κοράλλιον vel κοραλλίον dici debet & κοραλλίον. ὅτι ἐν αὐτῷ κοραλλίον, ἀ τὸν σῦρα, & πρᾶξιν, quod in mari veluti tondeatur. ac ferramento præcidatur. Hujus etymii inventor Plinius lib. 32. cap. 2. Itaque occupari, evellique retibus, aut acutis ferramento præcidi. Hac de causa curalium vocitatum interpretantur. Ergo καὶ ἡ κοραλλίον τῇ αὐτῇ. Experientia constat urinando expiscari solitos, non secus ac supra spongas & fucos eximi diximus. Sed hæc interpretatio non convenit, voci κοράλλιον, ut recentiores appellarunt Græci. magis arridet Eustathii etymon, qui ad versum Dionysii supra citatum, ex sanguine Gorgonis natum docet & corallum, quasi κόρη ἀλός, pupilla maris dici. τὸ ὅμοιον & τὸ Γοργόνος αἷμα καὶ δὲ πρᾶξιν καὶ τὸν σῦρα, ὡς ὅτι κόρη οὖτος, ἢ καλῶς τὸ λίθος ἐρυθρῶς. Curalium ex sanguine Gorgonis distillare fabulantur, unde quasi pupilla existens, nomen curalii impositum. Apud Theocryptum eidyli. 6. καὶ Dorice per ὦ μέγα pro κόρη legitur.

Καὶ καλὰ μὲν τὰ γένεια καλὰ δ' ἐμὴν αὖ μία κόρη.

Et pulchra mihi quidē barba, purchra vero hæc una pupula.

Et ideo, ut notat Hesychius, ab aliquibus κοράλλιον per ὦ magnum scribitur. Sed quid impedit dicamus nomen impositum, debet & κοραλλίον, καὶ τὸ αὐτό, quod sit ornamentum & pulchritudo maris. De corallii nominis etymo hæc clarissimus tradit Salmasius. Curalium ille (Plinius) hoc est, κοραλλίον debet & κοραλλίον quod ferramento præcidatur, ac veluti tondeatur in mari; quæ interpretatio nullo modo possit convenire voci, κοράλλιον, ut recentiores id appellarunt: κοράλλιον & κοραλλίον Græci vocant partem κόρη. pupæ maxime, & imaginem quibus ludit puellaris ætas, ita vocantur. Hesychius δὲ γὰρ, κοραλλίον νύμφη λευκόκορος. Κοραλλία quoque dicuntur Luciano, ut olim observavimus. Dion Chrysostomus in Rhodiaco, κόρα οὐραῖος, δίδωσι τοὺς ἀνδρῶν τὰς, ὡς αὐτῶν οἱ πᾶς κόρης τὰς αὐτοῦ τὰς παῖσιν. Hesychius γὰρ καὶ κοραλλίον, vitiose, pro γέληα (apud Phavorinum eadē inven-

tur lectioque in vulgatis Hesichii codicibus. Si γάρμα μέδω, corrige & Phavorini codicē. Idē alio loco, γάρμα, πήνη, σπά-
δα, κρυερίαι: (apud Hesychum & Phavorinum κρυερίαι le-
gitur; antiquum videtur esse mendum.) Græci propriè γάρμα
vocant minutas merces, omne genus, quas παντοπώλοι cir-
cumferunt. Κρυερίαι igitur & κρυερίαι idem. Parva
nempe puella. Nec alia ratione moti recentiores, quod vete-
ribus erat κρυερίαι, dixerē κρυερίαι. Nam κρυερίαι & κρυερίαι idē.
Grammatici, τὸ δὲ κρυερίαι τὸ τ' κρυερίαι ἀμφοτέρω ἀποδείξαι
μνησθέντες, ὡς ἢ εἰς κρυερίαι οὐσης, ἢ κληθεῖς τὴν λίαν ἐν κρυερίαι. Co-
rallium etiam Gorgian vocatum lego. Solinus cap. se-
cundo. Curalium alias dicunt. Nam Metrodorus gorgian
nominat. Cur gorgian vocet, ex Eustathii loco jam bis
citato, cognoscere licet. Plinio gorgonia dicitur lib. 37.
cap. 10. Gorgonia nihil aliud est quam curalium. Nominis
causa, quod in duritiem lapidis mutatur. Emollit maria.
Fulminibus & Typhoni resistere affirmant. Antiquus co-
dex, nominis causa, quod in duritiem lapidis mutatur. E-
mollit marina, fulminibus & Typhoni resistere affirmant.
Hunc locum emendavit Salmalius in hunc sensum. No-
minis causa, quod in duritiem lapidis mutatur e molli mari-
na. Gorgonia inquit, ideo sic vocatur, quod ē molli ma-
rina dura fit, & lapidea extra mare posita. Dioscorides
ἐξ ἐλαίου μελάριον ἐξ ἐλαίου γανόμῃον ἀποδείκνυται. Plinii codicem
corruptum ex eo probatur, quod mare illud, in quo co-
rallium generatur, semper esset molle & placatum; quod
falsum est. Nec, ut Plinius ait, Gorgonia dicitur, quod ē
molli marina dura fit & lapidea, sed quod ex stillis
Gorgonii sanguinis nascatur, ut refert Eustathius. Plini-
us autem Gorgonias appellari tradit, quod ē molli in
duram convertantur substantiam, quod Gorgonas Poë-
tæ in lapides verfas fingant. Ovid. lib. 5. Metamorphos.

Hi tamen ex merito penas subiere, sed unus
Miles erat Persei, pro quo, dum pugnat Aconteus,
Gorgone conspecta saxo concrevit oborto.
Quem ratus Astiages etiam dum vivere, longo
Ense ferit: sonnit tinnitibus ensis acutis.
Dum stupet Astiages naturam traxit eandem,
Marmoreoque manet vultus mirantis in ore.

Reliqua apud ipsum vide Poëtam. Corallium Diofc.
lib. 5. cap. 139. describit. τὸ δὲ κρυερίαι, ὅπερ ἐνίοις λυθόδεν-
δροῖς ἐμφέρεται, δοκεῖ μὲν εἶναι φυτὸν ἐν ἑλαίῳ, ἐπὶ ῥοπιδίῳ δὲ ὅταν εἰς
τὸ βυθὸς ἵλκῃται, ἔξ αὐτοῦ γανόμῃον, καὶ βαπτύμενον ὡς περὶ τὸ
ἀσπερὶον ἡμῖν αἶρος. ἐν δὲ τῷ αἵματι τὸ πᾶν τὸ κρυερίαι, ὡς περὶ
ἐκ τῆς αἵματος τὴν κρυερίαι παχύνει. αἶματι δὲ ἐν τῷ πύρρῳ τῇ γάρ-
μα καὶ ἐμφίεσι ἀντὶ τῆς αἵματος, ἢ σπένδουσι κρυερίαι, ἐν τῇ αἵματι
τῇ αἵματος, καὶ ὁμοίαν τὴν αἵματος τὴν κρυερίαι, ἐν τῇ αἵματι (vetus ad-
dit, γανόμῃον) βυθόθεν καὶ φυκίοις ἐμφίεσι ἔχον. πρὸς δὲ τούτοις πο-
λύοι καὶ κρυερίαι τῷ τόπῳ τῶν γανόμῃον. τὸ δὲ λυθόδεν-
δρον καὶ τῇ γάρμα ὡς περὶ, σπένδουσι γανόμῃον καὶ γανόμῃον, φαῖλον
δὲ τῶν αἵματος. Hæc in hunc sensum vertit Ruellius. Coral-
lium, quod aliqui lithodendrum appellant, marinum esse
fruticem constat, qui alto extractus, duratur statim atque
emergit, tanquam offuso aëre protinus concrevit. Pluri-
mum invenitur ad Syracusas, in promontorio, cui pachynō no-
men est. laudatissimum rubens, colore antherici, aut sandi-
cis saturata, nec secus terenti facile cedens, æquabilis usque
quaque concremento, rursus algæ aut fuci marini odore, quam
ramosissimum, forma fruticis, cinnamomi æmulum. Quod au-
tem in lapidis duritiem coit, scrupulosum, inane, & lacu-
nosum vitiosum existimatur. De corallio hæc Plinius lib.
32. cap. 2. Quantum apud nos Indiciis margaritis pretium
est, de quibus suo loco satis diximus, tantum apud Indos in
curalio. Namque ista persuasione gentium constant. Gigni-
tur quidem & in rubro mari, sed nigrius. Item & in Per-
fico, vocatur jace, laudatissimum in Gallico sinu circa Stæ-
chadas insulas, & in Siculo circa Heliam ac Drepanum. Na-
scitur & apud Graviscas, & ante Neapolim Campaniæ: ma-
ximeque rubens, sed molle, & ideo vilissimum Erythris. For-
ma est ei fruticis, color viridis. Baccæ ejus candidæ, sub aqua
ac molles: exemplæ confestim durantur, & rubescunt,
quasi corna sativa specie, atque magnitudine. Ajunt tactu
protinus lapidescere: si vivat itaque occupari, evellique reti-
bus, aut acri ferramento præcidi. Hæc de causa curalium
vocatatum interpretantur. Probatissimum quam maxime ru-
bens, & quam ramosissimum, nec scabrosum aut lapideum,
vel rursus mane, aut concavum. Auctoritas baccarum ejus
non minus Iudæorū vitis quoque pretiosa est, quam saminis
nostri unguis Indici. Auspices eorum vatesque imprimis
religiosum id gestamen amoliendis periculis arbitrantur.
Itaque & decore & religione gaudet. Priusquam hoc
innot: sceret, Galli gladios, scuta, galeas adornabant eo; nunc
tanta penuria est vendibili merce, ut perquam raro cernatur

in orbe suo. Hæc Plinius. Nunc quæ & in Plinii & Diof-
coridis verbis observanda videamus. Apud Indos in
magno pretio & æstimatione esse, ait Plinius. Scribe,
tantum apud Indos curalio, deleta improba voce in. Diof-
corides λυθόδενδρον ab aliquibus vocatum scribit; credo
quod substantia sit lapidea, ramusculosque ac radices in-
star arboris vel fruticis habeat. Verba hæc Dioscoridis,
δοκεῖ μὲν εἶναι φυτὸν ἐν ἑλαίῳ, usque ad ἡμῖν αἶρος, corrupta esse
inter auctores convenit. Duas voces deesse putat Doct.,
Janus Cornarius, ut sit legendum, δοκεῖ μὲν εἶναι φυτὸν ἐν ἑ-
λαίῳ. ἐπὶ ῥοπιδίῳ δὲ ὅταν εἰς τὸ βυθὸς ἵλκῃται (ἐλκυσθῇ) ἔξ αὐτοῦ
γανόμῃον, καὶ βαπτύμενον, ἥτοι πηγνύμενον ὡς περὶ τὸ ἀσπερὶον ἡμῖν
αἶρος. Quæ sic convertit, Marinam
plantam esse constat, quæ quidem alto mari exempta, &
extra mare posita, ut quæ a circumfuso nobis aëre, velut fer-
rum ab aqua tingitur, sive compingitur. Hujus emenda-
tionis occasionem non dubito dedisse vocem, βαπτύμενον,
quæ a Ruellio omisa est. Βαπτύμενον autem tingere, immer-
gere significat; unde suspicatus est, doctissimus Cor-
narius hunc esse verborum Dioscorides sensum: Quemad-
modum ferrum candens, vel igni emollitum, aqua tem-
peratum, mersumve statim durefcit & solidatur. Ita &
corallium in aquis molle, mari exemplum, quam
primum ab offuso sive ambiente aëre tactum est, durari &
concrefcere. Hæc lectio quæ nulla veterum auctoritate
confirmata est, non probatur Saraceno, cuius senten-
tiam cur improbem, causam habeo nullam. Idem Sara-
cenus probabili ductus conjectura, tum & vetustum
Dioscoridis interpretem imitatus, pro βαπτύμενον legere
mavult λυθόδενδρον, seu πηγνύμενον, ut hic sit sensus. Marinam
esse plantam constat, quæ quidem alto mari exempta, dura-
tur statim atque emergeit, quasi a circumfuso nobis aëre lapi-
descat, concrefcere. Et hæc quidē lectio habet auctorem
Oribasium. Sic enim vertit interpres, marina esse planta vi-
detur, quæ profunde extracta mari duratur, tanquam offuso
nobis aëre concrefcit. Hæc de causa quod sub aquis mol-
le sit, extractum lapidescat, non omnino lapidescere esse ait
Theophrastus, sed ὡς περὶ λυθόδενδρον. Verba Theophrasti ha-
bentur in libello de lapidibus. τὸ γὰρ κρυερίαι, καὶ γάρ τὸ
ὡς περὶ λυθόδενδρον, τῇ γάρμα μὲν εἶναι φυτὸν ἐν ἑλαίῳ, καὶ
ἐμφίεσι ἀντὶ τῆς αἵματος, ἢ σπένδουσι γανόμῃον. Curali-
um enim: nam hoc veluti lapis est, colore quidem rubrum
est, teres autem tanquam radix. Satis aperte Ovidius lib.
5. Metamorph. cecinit curalium dum in aquis est, molle
esse; mox ubi aeris sentit aflatum, durefcere.

Nunc quoque curalis eadem natura remansit,
Duritiem capto capiant ut ab aëre, quodæ
Vimen in æquore erat, fiat super æquora saxum:

Rursum lib. 15.

Sic & curalium quo primum contigit auras
Tempore durefcit, mollis fuit herba sub undis.

Eadem Solini sententia cap. 2. Ligusticum mare fruti-
ces procreat, qui quantisper fuerunt in aquarum profundis
fluxi sunt, tactu quoque carnulento: deinde ubi in supera
atolluntur, naturalibus saxis derogati lapides fiunt: nec
qualitas illis tantum, sed & color vertitur. derogatos natu-
ralibus saxis lapides vocat, genitali vel natali solo detractos
& exēptos. Naturalia saxa vocat, saxa in fundo maris, sub
quibus, aut inter quæ nascitur curalium. Naturalis hu-
mor, genitalis materia eidem Solino eodem cap. Quod si
naturalis humor hæserit, decimus à conceptu dies dolore
gravidus admonebit. Laudatissimum inquit esse Plinius,
in Gallico sinu circa Stæchades insulas, & in Siculo circa
Heliam ac Drepanum. Nasci & ait apud Graviscas & ante
Neapolim Campaniæ. Dioscorides plurimum inveniri ait
in Promontorio Syracusis imminente, cui Pachynō no-
men est. In Toletano exemplari habetur, in Siculo circa
culias & Drepanum. Vulgata præstat lectio. vide cap. 5
lib. 3. ubi Siciliæ oppidum Heliam dicit. Eodem libro
cap. 8. ait Drepanum esse Siciliæ promuntorium. Eodem
& capite Pachynū ejusdem insulæ promuntorium scribit.
Antiquus noster codex corruptus admodum, in eo scri-
ptum est, in Gallico sinu, circa Orchadas insulas. Orcha-
des insulæ Scotiæ vicinæ, Galliæ Stæchades: Probatif-
simum corallium Dioscorides inquit. τὸ περὶ τῇ γάρμα καὶ
ἐμφίεσι ἀντὶ τῆς αἵματος, ἢ σπένδουσι γανόμῃον. Doctissimus
Cornarius, ἀντὶ τῆς αἵματος, scribit, σπένδουσι γανόμῃον. Placet hæc con-
jectura Saraceno, idque quod Serapio ita legit. Ruben-
tem enim, sive ē puniceo rubescentem colorem expri-
mere vult Dioscorides, qualis nusquam in asphodeli
flore conspicitur, quæ ἀντὶ τῆς αἵματος vocat, quique ē contrario
candidus. Cogitavi quandoque, utrum vulgata lectio non
possit servari, ac vox ἀντὶ τῆς αἵματος, quæ & apud Oribasium
reperitur, non possit intelligi de candido corallo; præfer-
tim cum apud Syracusas sive Siciliam corallū reperiatur
nivei

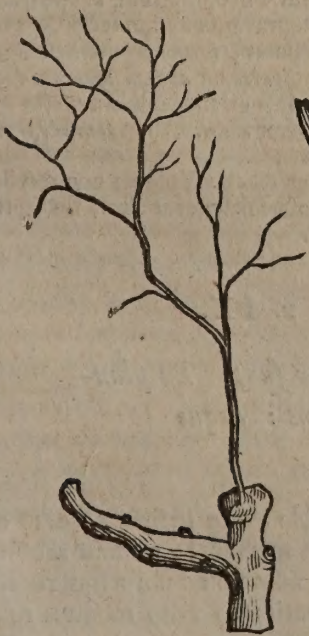
nivei coloris, quod non, ut rubrum, compactum ponderosumque sit, sed levius ac rarius, ac spongiarum modo inane. Attamen, quia recepta jam est opinio, rubrofum longe magis refrigerare, ac proinde eo uti Medicos, ubi majore refrigeratione opus est; facile in animum induxi, albi coralli colorem, alphodeli floris colori comparari à Dioscoride. Quippe non sit verisimile, Dioscoridem candidum non vidisse corallum, cum in eodem reperiatur pelago. De coralli colore hæc Plinius. *Nascitur & apud Grævas, & ante Neapolim Campaniæ: maximeque rubens, sed molle, & ideo utilissimum erythris.* In antiquo nostro codice, & ideo vilissimum erythris. Scribe, & ideo vilissimum erythraeum. Hoc vilissimum quod nigrius. Sic enim paulo ante; *Gignitur quidem & in rubro mari, sed nigrius, item in Persico vocatur Iace.* An illud nigrius maris Erithræi, quod Dioscorides antipathes vocat. ac cap. 140. lib. 5. describit? *καὶ τὸ καλοῦντο οἱ ἀντιπαθῆς καὶ ἀντιπαθῆς οἰκτὶν ὑπερβαίνει, εἰδικὸν ἔχειν ἀλφειοῦ. ἔστι δὲ τῆς ῥοῆς μέλαινα, διὸ καὶ οἱ καὶ αὐτὸς καὶ ἀλφειοῦ καὶ ἀντιπαθῆς. Quod antipathes vocatur, corallium quoque esse censendum est, sed specie tantummodo distans. est autem colore nigro, arboris & ipsum figura, ac magis ramosum.* Antipathes dicitur, quod adversus effascinationes, incantationes & amoris faciendi artes magicas potenter est efficax. Hefych. *ἀντιπαθῆς φάρμακον ἀντιπαθῆς, ὁ αὖ οὗ οὗ βλ. ἀπὸ τοῦ ἀντιπαθῆς ἀλφειοῦ φάρμακον.* Lælius in apologia Apulei.

*Antipathes illud querito,
Philtra omnia undique irruunt.*

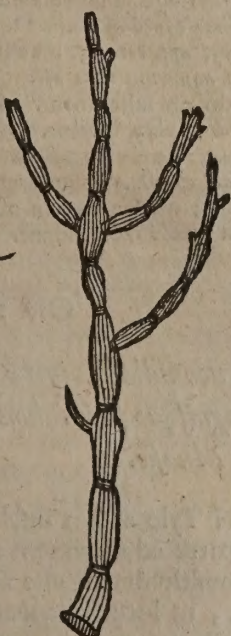
Plinius lib. 37. cap. 10. *Antipathes nigra non translucet. Experimentum ejus si coquatur in lacte: facit enim hoc myrrha simile immissa. eamque contra effascinationes auxiliari Magi volunt.* Nigram & non translucidam inquit; ideo ab Agricola hæmatites niger dicitur. Antipathes cum non in mari nascatur, sed in montibus, non potest esse nigrum corallum maris rubri. Ctesias apud Stobæum, *ἔπος ἐστὶ τῆς Μυσίας ἐρυθρῆς καλοῦντο. γινάσκει δὲ ἐν αὐτῇ λίθος ἀντιπαθῆς ἀποστομαζυδρος, ὃς καλεῖται ποιεῖν αἰσθητὴν λήπτει δὲ οἶνον περὶ σόβητον. & τοῖς παρὰ οὖρον ἐπιτίθειν.* Mons est Mysia qui Erythras vocatur, in hoc lapis generatur, qui antipathes dicitur. Hic in vino tritus & impositus potenter valet adversus vitiliginem, lepramque. Recentiores corallium nigrum vocant, quod Dioscorides antipathes. Nigrum, inquit Matheolus, corallium, quod Dioscorides antipathes vocari ait, primum vidi ego Neapoli ebum colore referens, atque post hac pulcherrimam ejus plantam dono mihi dedit

Anzianus quidam, qui quotannis mihi à Gardano Apuliæ monte asserre solet. Ea enim prope radices brachii ferè crassitudinem æquat, & à medio trunco in ramos sese diffundit: Res quidem visu digna & rara. Massiliæ quoque inter coralla occurrit, insigni livore, perpolitum, colore nigerrimo. Ad nos corallum nigrum ferri solet, sed in grana jam tornatum. Quorundam opinio est, duo esse *ἀντιπαθῆς* genera: unum quidem coralli speciem: alterum gemmam, de qua Ctesias. Antipathes ergo coralli genus corallum nigrum erythraeum Plinii. Pergit Plinius; *Forma est ei fruticis, color viridis.* puta dum adhuc in mari est, & nondum politum ac purgatum. Sequitur; *baccæ ejus candidæ sunt sub aqua, ac molles: exemptæ repente durantur, & rubescunt, quasi corna sativa, specie atque magnitudine.* Doctiss. Cornarius legit, *qua corna sativa*, quomodo Plinius loqui solet. Hallucinatur, quod scribit, rotunda grana illa, quæ vulgo etià hodie tornantur ex corallio, baccas esse fruticis ipsius, ita nascentes. Nemo unquam in ipso frutice baccam vidit, aut observavit. Grana quæ ex ipso frutice tornantur, quandoq; cornum referunt, quandoq; alium fructum rubrum rotundiorè, quam *ribem* vocant: grana quæ in coralliorum monilibus cornis, cerasis similia visuntur, ex ipsorum trancis torno & lima prius parantur, mox smyridis lapidis pulvere, & terra quadâ, quæ à Tripoli Africæ adfertur, expoluntur, & lucidum lævorem contrahunt, si iis diutius fricantur. Adhæc corallia è mari circumquaq; muscosa eximuntur, nec tunc ulla ex parte rubescunt, verum artificibus tradita, deaso cortice rubent, & perpolita nitescunt. *καὶ τῆς ῥοῆς φωσφῶν. φωσφῶν ῥοῆς αἰσθητὴς in rerum non est natura.* Cornarius legit, *τῆς ῥοῆς αἰσθητὴς. colore pallidum.* Coralliū reperiri pallidum flavescens, quod *ἀλφειοῦ* significat, certum est. Saracenus verò voces illas *τῆς ῥοῆς*, ceu redundantes expungit, contentusq; est, *φωσφῶν*, ex Plinio, scabiosum interpretari. Sic enim Plinius, *Probatissimum rubens, & quam ramosissimum, nec scabiosum, aut lapideum, vel rursus inane, aut concavum.* Antiquus noster codex habet, *probatissimum quam maxime rubet: & quam ramosissimum, nec scabiosum: aut lapideū, vel rursus inane, aut concavum.* In Toletano codice etiam scabiosum scriptum esse, testatur Pintianus. *φωσφῶν* apud Græcos, quod Latini scabiosum vocant, significat. Antiqui ergo codicis lectio præferenda, *Aruspices eorum, vatesque, in primis religiosum id gestamen amolendis periculis arbitrantur.* Idem Solinus; *Excuduntur ex iis multa gestamina: habet enim, ut Zoroaster ait, materia hæc quandam potestatem, ac propterea quicquid inde fit, ducitur, inter salutaria, &c.* Gestamina dicuntur omnia quæ gestantur ad ornatum

Coralli primum
rudimentum.

Iuncus, hippuris
faxei.

Corallum.

aut indutum. Prius quam hoc notesceret Galli gladios, &c. Antiquus codex; Prius quam hæc notescerent. Doctiss. viris alterius codicis placet lectio. Priusquam hoc nos dece-
ret Galli gladios, scuta, galeas adornabant eo, nunc tanta
penuria est vendibili merce, ut perquam raro visatur in suo
orbe. Apud nos coralli penuria nulla; usque adeo abundat
Batavia, ut ferè nulli reperiantur infantuli, nullæque
puellæ (iis exceptis quæ auro & margaritis, unionibus-

que ornatae sunt) quibus non gestentur coralli monilia,
aut collo, aut brachiis suspensa. Ex Siculo mari extra-
hitur, atque inde ad nos defertur. Coralliū fruticis for-
ma, colore rubiæ radices æmulum, universæ Europæ
pervulgatum maximique usus & commodi. colore non-
nihil variat, quandoq; intenso, nonnunquam diluto colore
cernitur rubro; interdū fuscū spectatur, rarius subflavescit,
& hoc vilissimū; contra quod intense rubrū præstantissimū.

ἐκπεπνυμέναι καὶ ἐξαιρεῖν τὸ ἔρπον, ἐξ ὧς τὰς συνδόνας ὁ-
 φαίνουσι, τὰς μὲν εὐπλεῖς, τὰς δὲ πολυπλεσέας.
 γίνεται δὲ πῦρ καὶ ἐν Ἰνδοῖς ὡς ἐλέγχῃ καὶ ἐν Ἀρα-
 βίᾳ. εἶναι δὲ καὶ ἄλλα δένδρεα τὸ ἀνθ' ὅσον ἔχοντα ὁμοίον
 τῷ * λούκω, πάλιν αὖθις, τῷ μεγέθει, περὶ πλά-
 στον τῶν ἰσθμίων. καὶ ἐπὶ πῶς δένδρον πολυφυλλόν, ὡς περ
 τὸ ῥόδον. πῦρ καὶ πῶς μὲν νύκτα συμμύειν, ἅμα δὲ τῷ
 ἡλίῳ αὐτὸν διόγνυται μεσημέριος δὲ πλέως τὸ δι-
 πύχεται· πάλιν ὅτι τῆς δειλῆς συνάγεται, καὶ καὶ μι-
 κρόν τι νύκτα καὶ σημαίνει. λέγειν δὲ καὶ ὅτι ἐγχο-
 εῖους, ὅτι καθεύδει. γίνεται δὲ καὶ ὅτι φοινίκας ἐν
 τῇ νήσῳ, καὶ ἀμπέλους, καὶ τὰ ἄλλα ἀκρόδρυα, τὰ συ-
 μέλως, καὶ αἱ φυλλοροῖσιν. ὕδωρ δὲ ἐξ ἑνὸς γίνεσθαι ὕδωρ, καὶ
 μὲν ἡγεῖται γὰρ ὡς ὅτι καρπύς. ἀλλ' εἶναι κρύως
 μὲν ἐν τῇ νήσῳ πολλὰς, ἀφ' ὧν πάντῃ βρέχειν καὶ καὶ
 συμφέρει μᾶλλον τῷ σίτῳ καὶ τοῖς δένδροις. διὸ καὶ ὅταν ὕ-
 σις, πῦρ ἐπαφίεται καὶ περὶ καὶ ἀπὸ τῶν ἐκείνων
 καὶ τὰ μὲν ἐν τῇ ἑξῶς θαλάσῃ δένδρεα γὰρ νύκτωρ
 μύρα, ἡδὸν ποσὺν ἐστίν· ὡς δὲ τῶν ἐν τῇ πε-
 μοῖς καὶ ἐν τοῖς ἑσπέραις καὶ τοῖς λίμναις, καὶ ταῦτα λεκτέον.
 τρία δὲ εἰσὶν εἴδη τῶν ἐν τούτοις· τὰ μὲν δένδρεα τὰ δι-
 ὡς περὶ πῶς, τὰ δὲ, λοχυμώδη. λέγω δὲ πῶς μὲν
 οἷον τὸ σέλιον, τὸ ἑλκόν, καὶ ὅσα ἄλλα πιαῦτα. λοχυμώδη
 δὲ, κάλαμον, κύπριον, φλω, ἄρνον, βέτομον. ἀ-
 περ ἡδὸν κίονα πάντων τῶν ποταμῶν καὶ τῶν ποταμῶν τῶ-
 πων ἐστίν. εἰσὶν καὶ δὲ καὶ βάλτοι, καὶ παλαιοὶ, καὶ τὰ
 ἄλλα, δένδρεα δὲ, καὶ περὶ ἰπτα, λούκη, πλάτανο.
 τὰ μὲν, ὡς ὅτι ὕδατος καὶ ἀκρόδρυα, τὰ δὲ,
 ὡς ὅτι μικρόν ὑπερέχειν τῶν δὲ, αἱ μὲν εἰσὶν καὶ μικρόν
 τὰ ἑλεχούς ἐν τῷ ὕδατι, τὰ δὲ ἄλλα πᾶν σῶμα ἐξ ὧ.
 πῦρ γὰρ καὶ ἰπτα, καὶ κληθρα, καὶ παλαμῶν, καὶ φιλύ-
 ρα, καὶ πᾶσι τοῖς φιλόδοις συμβαίνει· σχεδὸν δὲ καὶ
 ταῦτα κίονα πάντων τῶν ποταμῶν ἐστίν. ἐπὶ καὶ ἐν τῷ
 Νείλῳ πέφυκεν· καὶ μὲν πολλὰ καὶ πλάτανο, ἀλλὰ
 ἀπαιτωτέρως, ἐπὶ ταύτης. καὶ ἡ λευκή. πλείων δὲ με-
 λισ, καὶ βεμέλι. τῶν γούρ ἐν Αἰγύπτῳ φυομέ-
 νων, τὸ μὲν ὅλον πολὺ πλεονέκειν εἰς τὸ ἀρχιμήχανον
 καὶ ἑκάστω. καὶ μὲν ἀλλ' ὡς ἀπλῶς εἰπὴν, ἀπαντα
 ἐδάδιμα, καὶ χυλὸς ἔχοντα γλυκεῖς. ἀφ' ὧν ὅτι δοκεῖ
 τῇ γλυκύτητι, ἐπὶ τὸ φάρμακον μάλιστα εἶναι, τρία ταῦ-
 τα· ὁ, πεπύρ, καὶ τὸ καλούμυρον, σάρι, καὶ τὸ
 πονδύριον καλοῦσι. φύεται δὲ ὁ πεπύρ, ὅσον ἐν
 βάθει τῷ ὕδατι, ἀλλ' ὅσον ἐν δύο πήχεσιν. εἰσὶν καὶ
 δὲ καὶ ἐλάτοι. πᾶσι μὲν ἐν τῇ εἰρήνῃ καρπύς, αἰ-
 δρὸς εὐρώστω· μὴ καὶ δὲ, ὡς περὶ δεκά πήχεις. τὸ φύ-
 εται δὲ ὡς περὶ τῇ γῆς αὐτῆς, πλαγίως εἰς τὸν πε-
 λὸν καὶ ἡδὸν, λεπτὰς, καὶ πυκνάς. ἀνω δὲ, ὅτι πα-
 πύρος καλοῦμεν, τριγώνους, μέγας δὲ ὡς περὶ
 πήχεις, καὶ μὲν ἔχοντα καὶ ἀχρεῖας, αἰδρὸν καὶ πῦρ
 ὅλως ἔδωκα. τὰς δὲ αἰσθάνωσι καὶ πολλὰ μέρη.
 χρωμέναι δὲ τὰς μὲν εἰσὶν αὐτῶν ἐξ ὧν, καὶ μόνον τῷ
 καίειν, ἀλλὰ καὶ τῷ σκῆθι ἄλλα πλεονέκειν ἐξ αὐτοῦ παν-
 τοῦτα. πολὺ γὰρ καὶ ἔχει τὸ ἔξωθεν ἐκάλον. αὐτὸς δὲ
 ὁ πεπύρ, ὡς περὶ πῶς καὶ χρωμέναι. ὡς περὶ πῶς
 πλεονέκειν ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐκ τῆς βίβλου ἰσὶν καὶ ἀχρεῖας, καὶ
 ψιλάτους, καὶ ἐσθῆτας πινὰς, καὶ εἰσὶν αἰσθάνωσι, καὶ σχοινία τε
 ἐπερὶ πῶς. ἐμφάνεσθαι δὲ τῶν ἐξ ὧν καὶ βίβλου
 μάλιστα δὲ καὶ πλείων βοήθεια ὡς περὶ τῶν τροφῶν ἀπ'
 αὐτοῦ γίνεται· μεσάντων γὰρ ἀπάντες εἰς τὴν χώραν
 πᾶν πῦρ, καὶ ὡς περὶ, ἐπὶ πῶς, καὶ ὡς περὶ χυ-
 λὸν καταπίνεσι, τὸ δὲ μάλιστα ἐκάλον ἐστίν. ὁ μὲν
 ἐν πεπύρ, πᾶσι πῶς καὶ ταῦτα, παρέχεται τὰς
 χρεῖας. γίνεται δὲ ἐν Συρίᾳ ὡς περὶ τῶν λίμναις, ἐν ἡ

turitatē sit, aperiri: & lanam excipi, quia telas
 texunt, alias viles, alias pretiosas. Hoc idem &
 in India (sicut dictum est) & in Arabia fieri af-
 feverant. Esse etiam alias arbores flore viola ma-
 tronalis affirmant, verum sine odore, magnitu-
 dine vel quadruplo viola majore. Est & alia quæ-
 dam arbor foliosa rosæ modo, florisque rosei:
 hunc noctu comprimi, solis exortu aperiri, me-
 ridie in plenum expandi, "vesperi iterum colli-
 gi paulatim, t noctuque concludi: incolæ eum
 dormire tunc dicere assolent. Quin & palmas,
 & vites, & genera nucum, pomorumque, & fi-
 cos, quibus folia nunquam decidunt, nasci ea-
 dem in insula affirmant. Aquam cœlestem fieri
 quidem, sed non ad fructus usui esse, sed fontes
 in insula esse permultos, t quibus omnia rigentur:
 & eam aquam frumentis, arboribusque magis pro-
 deesse: qua de causa, post pluviam protinus hanc
 perfundunt, quasi illam abluere atque abstergere
 velint. Et arbores quidem maris exteri, quæ ha-
 tenus exploratæ habentur, tot fere esse constat.
 De iis autem, quæ in amnibus, paludibus, stag-
 nisque proveniunt, deinceps dicendum est. Quæ
 autem locis hujuscemodi proveniunt, tribus ge-
 neribus consummari omnino videntur. Sunt enim
 alia arbores, alia veluti herbacea, alia t fruticia.
 Harundinem, gladiolum, fleum, juncum, buto-
 mum, quæ omnibus fere fluviis, locisque ejusmo-
 di communia sunt. Nonnusquam & rubi, t & pa-
 liuri: & arbores, ut salix, populus, platanus:
 quædam usque adeo, ut aqua occultentur. quæ-
 dam ut parum excedant. Quorundam radicis &
 caudicis aliquid tantum in aqua, reliquum totum
 corpus extra patescit. Hoc enim falici, alno, pla-
 tano, tiliæ, denique omnibus aquarum avidis e-
 venit: quæ & ipsæ omnibus fere fluviis commu-
 nes certo intelliguntur. Nam & in Nilo plata-
 nus provenit, non tamen multa. Atque etiam t po-
 pulus est rarior. At fraxinus, & quæ t bubula
 fraxinus cognominatur, plurima est. Quæ itaque
 in Ægypto nascuntur, in totum quidem numero-
 siora utique sunt, quam ut membratim enumera-
 ri queant. Cæterum (ut simplici ac absoluta ra-
 tione agamus) omnia cibo idonea, succosque dul-
 ces habere percipiuntur: sed præstare dulcedine
 copiaque alimonie tria illa videntur, papyrus, &
 quod vocatur sari, & tertium, quod mnasium ap-
 pellant. Nascitur papyrus non in altitudine gurgi-
 tum, sed prope intra duo cubita, nonnusquam e-
 tiam minus: crassitudine radicis "qua vola viri
 robusti, longitudine super dena cubita provenit.
 Super t terram ipsam radices obliquas, tenues, den-
 sasque in limum demittens sursum, quos papyros
 dixere, profert, triquetros, angulatos, magnitudi-
 ne quaternorum ferme cubitorum, coma inutili
 exilique fastigiatis: fructus nullius fecundos. Hof-
 que ex multis partibus mittit. Radicibus pro lig-
 no utuntur, non tantum ignis gratia, sed ad vasa
 quoque plurifariam facienda. Quippe materiem
 amplam probamque præstant. Papyrus ipsa ad plu-
 rimam utilis. Etenim ex eo navigia faciunt, t & papyri vocā-
 tur, trique-
 tros, magni-
 tudine qua-
 ternorū fere
 cubitorū, co-
 mam habent-
 es in sum-
 mitate Thy-
 si modo fru-
 tum omni-
 no nullum
 illos (scili-
 cet papyros) ex multis partibus mittit. t biblo alii
 fecisse

καὶ ὁ κάλαμος ὁ δ' ὡδὴς ἔχεν καὶ Ἀντίγονος εἰς τὰς
καὶ ἐποίητο τὰ σχοιρία. τὸ δ' ὅτι, φύεται μὲν ἐν τῷ
ὑδαπὶ περὶ τὴν ἐλὴν καὶ τὰ πεδία, ἐπιδάειν ὁ ποταμὸς ἀπὸ
τῆς ῥίζης ὅς ἐστι σκληρὰν καὶ σπυρσμένην καὶ ἐξ
αὐτῆς φύεται τὰ περὶ ἀκαλούμνα. ταῦτα δ' ἡ μήκη
μὲν εἰς δύο πήχεις πᾶς δὲ ἡλικὸν ὁ δακτυλὸς ὁ
μέγας τῆς χειρὸς τριγώνον δὲ τοῦτο, κατὰ περὶ ὁ πᾶ-
πυρος, καὶ μέντοι ἔχον ὡς πάλαιον. μαρτυροῦν δὲ
ἐκβάλλουσι καὶ τὸ τὸ μέγεθος. τῇ ῥίζῃ δὲ οἱ σιδηροί
γὰρ χρῶνται. πὺν γὰρ αὐτὰρα καὶ πᾶς χρῶνται, ἀλλὰ τὸ
σκληρὸν εἶναι τὸ ἔχον. τὸ δ' ἡ μάλιστα πᾶσι δὲ ἐστίν, ὡς
ἐδεῖται παρέχεται χρῶνται, πλὴν εἰς τὸ φῶς. καὶ τὰ
ἄλλα φύεται γλυκύτητι ἀφ' ἑαυτοῦ, ταῦτα ἐστίν. φύεται δὲ καὶ
ἐπὶ ὅντι ἐν τῇ ἐλῇ καὶ τῇ λίμνῃ, ὅς ἐστιν αὐτῇ τῇ γῇ.
τὴν μὲν φύσιν ὁμοίαν τῇς κρήνης πολυλλόπρον δὲ, καὶ
ὡς ἀλλήλα τα φῦλα κατὰ περὶ ἐν δισχοίῃ. χρῶνται δ' ἡ
νακεία αὐτῇ καὶ πᾶσι τὰ κατὰ γμάτα σημαίνει ὡς περὶ
δὲ ἡ γμάτα ἐν τῷ ποταμῷ, εἰ μὴ ὁ ῥόος ἐξέειπεν.

Al. Germ.
Const.
† it. aut.
Const.
† it. aut.
Const.
† it. aut.
Scal.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Αἰνιγματώδης. Theodorus, ut locus munitissimo vallo mu-
nitus relinquitur. ἀντιγονος est statuminare. ἀντιγονος
aggerare. Et oratio inversa est. Sic debuit, ὡς ὅτι ἐκβάλλει
καὶ πάλαιον. ἀντιγονος. Est autem ἐκβάλλει τῇ ἀμύμῃ: κα-
βαίνει ἡ πάλαιον. Etenim cum recedit tumor, resorbetur
id est, ἀμύμῃ: ἀντιγονος, infra in capite de Colocasia.

Ἡλικὸν μὲν ἡλικὸν συμμικρὸς. Theodor. mali amplitudi-
ne cerni: vernum nascens, compressum. Brevissima igitur
oratio: si subicit, nascens: & minus latine dicas: ver-
num nascens. & male συμμικρὸς compressum. Placenta
fuit globus, postea ex compressione accepit planitiem. Pilam
rotundam ceream, utrinque paululum compressam. Galenus
aliter dixit: ἡλικὸν μὲν ἡλικὸν συμμικρὸς, συμμικρὸς autem
significat clausum, aut contractum in sinum. De venis, si-
ve vasis Hippocrates, Aristoteles de matrice. συμμικρὸς rosa
primore mucrone, cum turgit: deinde ἐκπύκνυνται. Sic de
flore hic. Illud attentius animadvertas. Minime arbitror,
ἡλικὸν, significare hic tempus quo nascitur fructus ille: sed
esse differentiam speciei in genere maiorum. Sunt enim ma-
la quedam verna, de quorum natura Theophrastus etiam in
hoc libro. ἀντιγονος ἡλικὸν ἡλικὸν. In libris novarum na-
vigationum, lanigeras arbores legitimus, quæ lanam ferant in
folliculis.

Τὸ δ' ὡς, non autem ἀντιγονος. & πάλαιον, non au-
tem ἀντιγονος. Theodor. expandi. ἀντιγονος igitur ex-
plicari, erugari. Observabis pulcherrima verba, progressio-
nes, apertiones, conclusiones indicantia. συμμικρὸν: deinde δι-
σχοίῃ, est in motu apertionis: ἀντιγονος, motus absolutus:
συναγμάς, motus contractionis. Colligi Theodorus recte, con-
trahi. Postremo συμμικρὸν. Theodorus, concludi coire: quia
est καὶ μικρὸν. paulatim sicuti συμμικρὸν.

ἀντιγονος. Theodorus legit negativè. Recte: neque e-
nim posuisset verbum hoc. Quid enim mirum? Sed illud
id est, non amittere folia.

ἡλικὸν μὲν ἡλικὸν. Nemo non videt, hanc partem
esse à superioribus separandam. Ipse enim met dividit. Hoc
negligenter Theodorus. Theophrastus autem illud: cum
hanc illi postposuit. Quippe hæc communior, & notior.

ἀντιγονος. Theodorus, frutetitia. Sane insuavis vox, ἀν-
τιγονος videtur pro genere ad ἡλικὸν, & φούραρον, virgultacea.
Præterea attendas, διδόναι dixit, non διδόναι. Quia genus
arborum simplicius. At τὰ πᾶσι, καὶ τὰ ἀντιγονος, πολυλλόπρον καὶ
πᾶσι χρῶνται. Etiam aliud observabis: non observatam à Theo-
doro analogiam. Neque enim in genere fruticam quicquam
esse potest frutetitia. Sed terra apta ad frutetum sic queat
dici. A frutete frutex nullus dici debet. Sed a frutice ea
quæ fruticis naturam sapiunt. Fruticea & melius, &
suavis.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

Τὰ πᾶσι καὶ τὰ πᾶσι. Pro τὴν scribingdū καὶ. Leges Plinius lib. 12.
cap. 10. τὴν ἀντιγονος, πάλαιον ἀντιγονος. Sic & Plinius lib. 12.
cap. 11. ἀντιγονος, reponit διδόναι. Hic mihi quispiam philo-
sophetur naturam ejus stirpis excutiens: quæ rosa Hierico
appellatur. ἀντιγονος, lego διδόναι: & infra pro συμμικρὸν

fecisse proditur. Sari in aqua provenit, circa pa-
ludes planaue, ubi amnis recesserit. Habet radi-
cem præduram, flexuosamque: ex qua ea quæ sa-
ria vocant, exeunt. His longitudo duum cubito-
rum, crassitudo pollicaris. Triangulum id quo-
que papyri modo, & comam similem gerit. Qui
manducant, ejus quoque manducamentum ex-
puunt. Radice fabri ferrarii utuntur: carbonem
enim optimum facit, propter ligni duritiem. Mna-
sium herbaceis annumerandum, itaque usum nul-
lum exhibet, præterquam in re cibaria. Et dul-
cedine quidem præstare tradita hæc sunt. Nasci-
tur etiam aliud in paludibus stagnisque, quod ter-
ram minime attingit: natura liliis simile, sed plu-
ribus foliis, & folia inter sese quasi uno condita
versu. Color viridis admodum: usus ejus medicis
ad mulierum & profluvia.

† profluvia,
& ad fra-
cturas rupte
se utilem
stedis, quon-
velut abru-
pta aqua de-
fertur, sub-
suntque alia
plura folia,
quæ ita su-
per extant
aliis, ut mi-
nime videā-
tur rupta.
Nascitur in
fluvio, si a-
quarum cur-
sus non ex-
tulerit.

χλωρόν ἔχει σφόδρα χρῶνται δὲ οἱ ἱατροὶ πᾶσι τὰ γυ-
ναικεία αὐτῇ καὶ πᾶσι τὰ κατὰ γμάτα σημαίνει ὡς περὶ
δὲ ἡ γμάτα ἐν τῷ ποταμῷ, εἰ μὴ ὁ ῥόος ἐξέειπεν.

Τὸ μὲν ὅλον, πολὺ πᾶσι εἰς τὴν ἀντιγονος καὶ ἡλικὸν.
Theodorus, numerosiora utiq; sunt, quam ut membratim
enumerari queant. Verum neque ea est sententia Theophra-
sti, neque suavis oratio: numerosa numerari. & membra-
tim, durum est: quodque non significet τὸ καὶ ἡλικὸν. Sim-
plicissime sic. Si, quæ in Ægypto nascuntur, omnia con-
templere: magnam invenias multitudinem ad singula
numeranda.

καρπὸς ἀντιγονος. Theodorus, vola viri robusti. At
vola cava manus pars: unde volema, & volares lapides. καρ-
πὸς autem est brachii pars prope manum. De Ptolemaeo Eu-
ergete Possidonius Stoicus in septimo Historiarum sic scri-
bit: χρῆται καὶ ἐκ τῶν ποταμῶν τῶν ἐν τῇ ἡλικῇ καὶ ἡλικῇ
καρπῶν. Idem apud Anatomicos interpretes, & Pollux in secun-
do. Itaque Plinius sequi debuit: qui, brachiali, inquit,
radicis crassitudine. Rasceba apud Arabes dicitur. Her-
molaus utrumque posuit volari, & brachiali.

Τὸ μὲν ὅλον, πολὺ πᾶσι εἰς τὴν ἀντιγονος καὶ ἡλικὸν.
Theodorus cum vertit triquetros, quare addi-
dit angulatos? Illud majoris opera in Codice Theophrasti,
καρπὸς ὅλος ἀντιγονος. τῶν ποταμῶν καὶ τῶν ποταμῶν. Quo-
modo nullum fructum fert: si fert ex multis partibus? Theo-
dorus emollior. Fructus, inquit, nullius fecundos. Pli-
nius, semine nullo, aut usu ejus alio, quam ad Deos co-
ronandos. Et hic est quod dubites. Aliud est, semine nul-
lo: aliud, nullo usu ejus. Herodotus de fructu nihil Stra-
bo quoque in xvij. περὶ αὐτῶν καὶ τῶν ποταμῶν. De ejus coma tan-
tum. Profecta Theodorus causa atque auctor fuit erroris
nostri, qui καρπὸν fructus in plurali posuit. Et subsidit:
hosque ex multis partibus mittit. Verum haud ita est, sed
fructum nullum gerit. τῶν ποταμῶν καὶ τῶν ποταμῶν, scilicet papyrus.

καὶ ἡλικὸν καὶ ἡλικὸν. Theodorus, Chartæ
evidentissime habentur. Nescio, quid sit, evidentissimæ.
Dicam, notissimæ. Nam papyri usus reliquis Ægypto san-
tum notus, chartæ autem etiam τῶν ἡλικῶν. Nota loquutionem
ex adverbio, & nomine, καὶ ἡλικὸν καὶ ἡλικὸν.

Τὸ δ' ὡς, non autem ἀντιγονος. Theodorus aptissimo vocabulo, manduca-
mentum.

ὅς ἐστιν αὐτῇ τῇ γῇ. Sic etiam de folio Malobathro sa-
bulantur. Si hæc ita vera sunt: hæc vera aquatica planta di-
ci mereantur, quibus cum terra nihil.

Theodorus omisit tota illa verba, καὶ πᾶσι τὰ κατὰ γμάτα, ση-
μαίνει δὲ αὐτῇ τῇ γῇ καὶ τῇ γῇ. Itaque ἀπὸ αὐτῆς τῆς γῆς. ὡς
ἐστὶν αὐτῇ τῇ γῇ καὶ τῇ γῇ. Lego τὴν γῆν. & ὅ-
τι. Nisi, quod ejus impetu auferantur. σημαίνει. Ostentas
foliorum superiorum abjectionem. Subsunt igitur plura fo-
lia, quam quæ ita superextant aliis, ut videantur velle
colli. Hoc est, τὴν γῆν. Et lege, καὶ πᾶσι τὰ κατὰ γμάτα. Quia su-
pra dixerat: nasci in paludibus. Idcirco addit, ἀπὸ αὐτῆς
ἡλικῆς: quia stagna amat.

καὶ πᾶσι τὰ κατὰ γμάτα, σημαίνει δὲ αὐτῇ τῇ γῇ καὶ τῇ γῇ.
vnde, scribo σημαίνει, non συμμικρὸν. Item pro ἐκχρηστικῇ ἡλικῇ
ἐλέγξω. ἀπὸ αὐτῆς τῆς γῆς. Locum mancus sic legi debet: τὴν γῆν ἡ-
λικῆς καὶ πᾶσι τὰ κατὰ γμάτα. Plinius, Nulli arborum folia ibi
decidunt. ἀπὸ αὐτῆς τῆς γῆς. ὡς ἐστὶν αὐτῇ τῇ γῇ. Quia su-
pra dixerat: nasci in paludibus. Idcirco addit, ἀπὸ αὐτῆς
ἡλικῆς: quia stagna amat.

πισφ. Πάπυρος. Dicitur etiam ἡ βοῦλα, de qua Herodotus in Euterpe. Lege Plinium lib. 13. cap. 11. Ex scapis papyri fiunt elegantissimi baculi, trigoni, incredibilis leuitatis. extrema argento includunt. Folium quod vidi palmo latum erat, non multum carnosum, sed fungosum : cum complicarem, ἡ πᾶρυς sive spina dorsi lata & robustior mihi visa, & exiguorum unctorum asperitate armata. In ambitu folii tamen nulli aculei : nec utrinque acuta acies qualis est caricis & butoni : & his alioquin in ceteris non admodum dissimile est. Ἐπεὶ δὲ ἡ πᾶρυς. Ergo non recte Plinius, decem non amplius cubitorum longitudine.

Τούτους δ' ἀναδίδωσι καὶ πολλὰ μίση. Ait illos papyri scapos

IOANNIS BODÆI A STAPEL

sive thyrsos (quos *παύγγυς* vocavit) multifariam distribui.
Nam præparabantur ex iis chartæ, divisæ ac in prætenuet,
sed quàm latissimas philuras, ut testatur Plinius.

Ἀπόδ' ἔχει *mutabilis in aeternum* ἔχουσι: *hic enim d. ligno radicium.* Γίνεται δὲ ἐν Συρίᾳ. *deest* καὶ Plinius. Καὶ τοῦτο γὰρ μάλιστα legendū. Φύεται ἔνθα ἔπος. *Hæc planta nulla alia esse videtur quàm esopodites Dioscoridis, ἔστρατιος Plinii lib. 24. cap. 18.* Alia est tamen illa aquatica planta viridissima & maxime filiofa, quæ pro illa ostenditur. *Circa finem sic lego (σημαίνει ὅτι ὡς τὸ ρῶς φέρει, nempe se ruptis ursorum: quia velut abrupta aquis deferretur) ἔπος, ὅτι ἐν ὧν τῶν: vel ὧν τῶν, τὰ πλείω.*

quem aliqui *gossypion* vocant, plures *Xylon*, & ideo *lina inde facta, xylina*. Parvus est, similemque barbata nucleus defert fructum, cujus ex interiore bombyce lanugo netur, nec ulla sunt eis candore mollitiae preferenda. *Gossypium Aegyptii* vocant. *Gôtne Msegiar*. An ab *Aegypto* gotte *gottipium* dicta hæc planta, pro quo *gossypion* scribi solet, vel *gossypium*? *Xylon* vox Græca videtur. Negant tamen Botanici vocem hanc apud Græcos ea significatione reperiri. Qua certe in re mirum in modum falluntur. *Pol-lux lib. 7. cap. 17.* ἡδὲ δὲ καὶ παρ' Αἰγυπτίους διὰ ξύλου τι ἐρεσσὶ γίνεται (vulgo corrupte διὰ ὕλου, sed in superioribus codicibus ξύλου) ἐξ οὗ τὴν ἰσθμῶν, λιπὴν αὖ πρὸς μαλακὸν φασὶν ἀποσοικῶναι πῶλον τοῦ ποταμοῦ. ἐπὶ γὰρ πυκνύουσιν, &c. Græci ergo *ξύλον* mentionem fecerunt. Negant Galeno ac Diosc. hanc plantam cognitam fuisse. A neutro sanè *ξύλον* vel *gossypii* nomine describi, omnino fatendum est. Galeno si fuerit nota, lanam ipsam vocat *Tarfense elychnium*. lib. *Method. meden. 13. ad finem cap. 5.* καὶ μαλακὸν οὐκ ἐστὶν μαλακῶν ἰδιουχρίαν, οἷάπερ ἐστὶ τὰ *Tarfensia*. Idem lib. *14. cap. 3.* ubi *Oedematis curandi rationem* tradens, spongiam posca madidam probat, eaque deficiente elychnium *Tarfense* substituendum monet. καὶ ἀπὸ τῶν κραινὸν ἀποστρέφει, εἰδὲ οὐχ ἔχει κραινὸν, ἀμεινὸν καὶ σπῆσαι τούτῳ δὴ τῷ καλουμένῳ ἀπὸ τῶν ποταμῶν ἰδιουχρίαν. μαλακὸν δ' ἐστὶν ἀπὸ πάντων ὁποῖον τὸ *Tarfensia*. εἰδὲ ἀμεινὸν πρὸς ἱεραρείαν, καὶ ὅταν καὶ βέλπον γὰρ ἐκέρρησιν ὅ ἀπὸ τῶν. Est novam spongiam admovebis: si novæ copia non sit, melius est eo, quod vulgus vocat elychnion, utare. Id vero ante omnia molle esto, quod genus *Tharficum* est, cujus si facultas est audacter utitor, utilis nimirum experiri quam spongiam. Hoc elychnion *Tarficon* Galeno ξύλον, significasse, tribus rationibus uti credant, impelluntur. Una est quod Galenus nullibi *gossypii* mentionem facit. Unde, nisi his locis illud designet, ipsi ignotum extitisse dicendum: quod tamen non admodum verisimile videtur, quando *Plinii* tempore, *Romæ* præferum, cuique abunde suppetebat, & ad varios medicinæ usus inservire poterat. Altera ratio, quod Galenus elychniis illis mollitiem præ ceteris attribuit. De *gossypio* scribit *Plinius*, nulla ipsi in candore mollitiæ preferenda. Tertia est, quod loco spongiarum (ut Galenus monet de elychnio *Tarfico*) *Xylinum linum*, five *gossypium* aptissimè in usum medicum revocatur. Sed duo, inquit, huic opinioni obstat fortasse alicui videantur. Alterum est, Galenum elychnio *Tarfico* carnem excrescentem deprimendi potestatem tribuisse; quæ in *gossypio* minime reperitur, ἔχων γὰρ ἄρκυι μωτὸς ἢ τοι ἐκ-θὺς, ἢ ἐξ οἴνου. καὶ μαλακὸν οὐκ ἐστὶν τῶν μαλακῶν ἰδιουχρίαν οἷάπερ ἐστὶ τὰ *Tarfensia*, & γὰρ ἐκ αὐτῶν ἔχει καὶ τῷ *Tarfensia* ὅτι ὑπερσφικρὺν ἐστὶν ἐκ αὐτῶν. Fortis autem suffecerit medicamentum vel siccum, vel ex utroque no madens, ac potissimum quod ex molibus fit elychniis: cujusmodi *Tharfensia* sunt, quoniam quoque ad ulcera quæ supercrescunt submittenda. Alterum, quod impedit, quo minus *Tarfense* elychnium sit *Xylon*, est, quod nullus ex *Tarso* *Ciliciæ* urbe *Xylinum linum* invecum scribit; quod *Plinius* in superiori *Aegypti* parte in *Arabiam* vergente oriri memorat. Hæc dubia, inquit, facile dissolvi possunt; si dicamus *gossypium* in fila redactum, quemadmodum pro elychniis fiebat, atque etiam hodie passim fieri conspiciat, eandem penè operam in compescenda carnis luxurie præstare, quam & fila linea: Præterea tempore *Plini* in *Aegypto* illa fila fieri consuefse, tempore vero *Galeni* optima in *Tarso* fieri cœpta, sicuti temporibus nostris, in *Cypro*, in *Italia*, & in aliis regionibus. Nec fane mirum videbitur, si cogitemus, facile ob tractus viciniam ab *Aegyptiis* *Cilices*, & ab his *Cyprios*, deinde alias nationes tale genus lini accipere potuisse. Quod doctiss. virorum sunt argumenta, quibus *Tarfense* elychniū, *Xylon* probat. Nos in tanta brevitate nihil certi statuere possumus, ac proinde liberam unicuique opinionem relinquimus. Interiorum *Gossypii* lanuginem

N n 4

bombycem

EN Τύλω, &c. Plinius libr. 12. cap. 10. Tylos inſula
 Ein eodem ſinu eſt, repleta ſylvīs, qua ſpectat Orientem
 quaque & ipſa aſtu maris perfunditur. Magnitudo ſingulis
 arboribus fici, ſlos ſuavitate enarrabili, pomum lupino ſimile,
 propter aſperitatem intactum omnibus animalibus. Rectē
 Scaliger orationem hanc, ὅτι ἐκδιάνειν ἡ πλημμυρίς, ὥς τ' ἀ-
 πωχυροῦσθαι, inverſam dixit. Sic enim debuit, ὡς δ' ὅτ' ἐκδιάνειν
 ἡ πλημμυρίς, λατοχυνῶσθαι. Eſt autem exegelis τῆς ἀμπελῆς
 ἐκδιάνειν ἡ πλημμυρίς. Etenim cum recedit tumor, reſorbetur,
 id eſt ἀμπελῆς. Virgilius libr. 1. Æneid.

Nunc rapidus retro, atque æstu resoluta resorbent
Saxa, fugit, littusque vado lambente relinquit.

Optime naturam ἀμετώπῃ expreſſit. Fit enim quando poſt exundationem aqua ad mare revertitur, ac recipro- cando ſubſidit, reſeſſus æſtus littora deſtituentis, opponi- turque πηληγεῖς. δόρυοννῷ ſeu δόρυοννῳ proprie, terra ageſta avertit. Legit quoque Plinius, καὶ τὸν δὲ ἄδρυοννῳ δὲ δόρυοννῳ. propter aſperitatem intacſtum. Tylos, inquit Plinius, inſula in eodem ſinu eſt. Quis idem ille ſinus? Ex capite præcedenti colligo illum intelligere ſinum quem Perſicum vocant, ad mare rubrum. Gentes, inquit, ſupra dictas attingit, rubro mari, (quod ibi Perſicum vocavimus) longe in terra æſtus agente, &c. Theophraſtus autem Ty- lum in ſinu inquit eſſe Arabico. Stephanus τὸν δὲ ἰσθμὸν τῇ ἐν τῷ ῥῶνῳ τῇ, ὡς Ἀρμενίδας τὸν τὸν δὲ τὸν. καλῶς.

Xylon Gossypium.

Καὶ τὰ ἱεροφάντα, &c. Videtur describere plantam, quam recentiores gossypium vocant. Plinius libr. 19. cap. 1. Superior pars Ægypti in Arabiam vergens gignit fruticem,

bombycem vocat Plinius. Græci bambacem vocarunt, & pambacem. Suidas βαμβάξ. ἢ παμβάξ, καὶ παμβάκις τὸ πᾶν τῶν πολλοῖς λεγόμενον βαμβάκιον. id est bambax, pambax & pambacis à multis bambacion vocatur. Apud Myrepsum lect. 1. de antidotis 426. βαμπακίον legitur. ab aliis βαμπατζὶ & βαμβυξ vocatur. Corona pretiosa. βαμπατζὶ bombyx. βαμβυξ. Bombycem hodie vocant vermem, qui sericum net. Pollux lib. 7. cap. 17. τὰ δὲ ἐκ βομβύκων, σκώληκες ἴσιν ἐν βομβύκεσι αἶψ' ὅν περ νήματα ἀνέναντι, ὥστε πρὸ δ' ὀρέχνης ἔνιοι δὲ καὶ τὰς σήρας δὲ τριούτων ἰτέρων ζώων ἀπρόξιν φασὶ περὶ ὑφάσμενα. Aliud ex bombycibus fit. sunt autem bombyces qui telas ad modum araneorum texunt. Nonnulli Seres ab huiusmodi animalculo, colligere telas volunt. Servius apud Seres vermiculos esse prodit, qui bombyces dicuntur. Suidas, Σῆρες ἐν ὧν ἡμέτερον ἐκρίνεται ἰξὺς οὐ τὰ σκελὴ τὰ σκετὰ ἐξ ὑφασμένων λήγονται. καὶ οὗτοι σήρες ὁ σκώληξ. Alia Strabonis de serico sententia. lib. 15. τοιαῦτα δὲ καὶ τὰ σκελὴ ἐκ πινυ φλοιῶν ἐκασμένης βύσσου. Serica etiam ejusdem generis esse, bysso scilicet ex corricibus quibusdam exarminata. Doctissimi viri Strabonis codicem corruptū scribunt; & legunt, ἀπὸ φλοιῶν, φύλων. foliis. Huic lectioni favet admodum Virgil. Lib. 2. Georg.

Velleraque ut foliis depectent tenuia Seres.

Plinius Lib. 6. cap. 17. Seres lanicio sylvarum nobiles, perfusam aqua depectentes frondium canicem, unde geminus feminis nostris labor, redordiendi fila, rursusque texendi. Tam multiplici opere, tam longinquo orbe petitur, ut in publico matrona transluceat. Mendum si fit in verbis Strabonis, antiquum admodum sit oportet. Ad Dionysii versum 116. οὐδ' ἰσχυρὸς ὑφίστα λινεργίας, hæc Eustathius; φασὶ δὲ καὶ σκελὴ πλεονάζειν ἰσχυρὸς ἐκ πινυ φλοιῶν ἐκασμένης βύσσου. Quæ vel ex Strabone habet, vel ex ipso auctore, ex quo Strabo: vel, ut dixi, in Strabone mendum admodum antiquum. Plinius ubi de arboribus miræ naturæ agit, Ne quis jam sericarum arborum lanata folia miretur. Maluerunt alii sericum in ultimis ramis confici. Seneca Poëta.

Qui fila ramis ultimis Seres legunt.

In ramis verò ultimis plurima sunt folia. Ex ipso stipite colligi Claudianus canit.

Stamine quod molli tondent de stipite seres.

Cæterum quod vulgo sericum vocamus, ab animalculo bombyce dicto generatur in mori arboribus; quod ignorasse videntur veteres. Vidimus ex Persia allata mori candidæ folia convoluta, vellere sericeo undiq; obducta, quod bombyx intus occultatus neverat. Ita ut ea sim in opinione, Theophrastum, cum liniferam describit arborem, ac mori ei folia tribuit, nihil nisi candidum describere morum, nec satis fideliter rem ipsi ab Alexandri Magni comitibus narratam, vel ab ipsis negligentius observata esse, quæ ad serici pertinerent historiam. Quæ diximus de serici generatione, ea verissima illi norunt, qui ex India revertuntur Orientali. In regno amplissimo & ditissimo Chinæ, usque adeo copiose fit sericum, ut ignobilis quisque sericeis induatur vestimentis; nec miles quidem gregarius revertitur ex India, qui sericeo vestimento indutus non sit; exiguo pretio emunt tale vestimentum. Byssum apud Indos lini genus ait Pollux lib. 7. cap. 17. καὶ μὲν καὶ τὰ βύσσινά, καὶ ἡ βύσσος λίνου πᾶσι τοῖς Ἰνδοῖς. Byssum Pausanias & Philostratus ex arbore colligi tradit; coloreque esse flavo aureoque Pausanias lib. 5. Θανυρόν δὲ αὖ περὶ τῆς γῆς ἡλικίας τὴν τε βύσσον, ὅτι ἐν περὶ τῆς μέσης, ἰσχυρὸς δὲ οὐδ' αὖ μὲν τ' ἐκαστὸς φέρεται — ἡ δὲ βύσσος τῆς ἡλικίας, ἀπὸ τῆς ἐν τῇ μέσῃ ἀπὸ τοῦ τ' ἐκαστὸς φέρεται, ἡ δὲ βύσσος τῆς ἡλικίας. Mirabitur quispiam quod in terra tantum elea, nec alibi in Græcia nascatur byssum. — Eleia byssus tenuitate nihil ab Hebrææ differt; sed non est æque flavæ. Philostratus Indicam quæ in Ægyptum fertur comparat pallio fusco ἰσχυρὸς τοῖς φασὶ τρεῖς. Variat ergo color byssi pro ratione, foli in quo nascitur. Donavit quondam Bernardus Paludanus, dum viveret rerum naturalium indagator accerrimus, nobis plantam folio & facie adianti nigri, cauliculis tamen crassioribus & vegetioribus. Ad huius radices muscus quidam exercebat mollis, colore ex rubro flavescens, byssum veterum assererat. Ad Theophrastum redeo. Hic laniferam describit arborem. Supra cap. quarto liniferam delineavit; ubi notabatur, aliam laniferam esse, aliam liniferam, cum plures eandem arborem putarent. Diversam probatur, quod diversis de utraque agat Theophrastus capitibus, tum quod alteram mori folio, alteram vitis tradat. Lanifera arboris Arrianus mentionem facit in Indicis. σπινθὴν δὲ τὴν ἐν τῇ φλοιῷ, καὶ λεῖον δὲ τὴν ἐν τῇ

ταύτῃ τῇ ἰσχυρὴ φλοιῷ. καὶ φέρεται ἐν αὐτῇ, καὶ ἡ περὶ τῆς φλοιῷ ἐν τῇ τῇ καὶ φέρεται, ὡς περὶ τὸ λίνον. Arborum corticibus vefcuntur; vocantur autem eorum arbores tala. Innascitur iis quemadmodum in summitatibus palmarum, glomera; id est, pila lanigera. Τολύπη λανὰ glomus sive globus. Glossæ τολύπη, καὶ περὶ τὸν ἰσχυρὸν. Cum ait Arrianus, καὶ ἡ περὶ τῆς φλοιῷ ἐν τῇ τῇ καὶ φέρεται, noluit dicere tanquam in summitatibus palmarum, ita in laniferarum arborum vertice τολύπῃ istas gigni; aut, quod magis absurdum, summitates palmæ arboris, tales laneas ferre pilas, aut illas arbores summas nescio quid simile palmarum fructui producere: sed voluit Græcus auctor, τολύπῃ illas sive lanæ globos, summo vertici earum arborum lanigerarum sic vulgò innasci, ut dactyli proveniunt in summitate palmarum arborum. Neminem botanicorum latet, palmam arborem ἀκροῦ καὶ πον esse, fructumque tantum ferre in summitate. Sed & palmarum fructus non nihil similitudinis habet cum nucleo, sive nuce lanigeræ arboris. Nam spatha tectus est, quæ connivet & clausa habetur priusquam murescat dactylus, deinde expanditur maturitate & dehiscit. Ita etiam arborum laniferarum nux, sive calix in quo lana continetur, ante maturitatem clausus est; demum ubi maturitatem nactus est, panditur, dehiscit, ac rumpitur. Theophrasti codicem corruptum esse, doctissimi viri asserunt. Hunc locum sit Plinius lib. 12. cap. 10. Eiusdē insula excelsiore suggestu lanigera arbores alio modo, quam sericum. His folia infæcunda, quæ ni minora essent, vitium poterant videri. Ferunt cotonei mali amplitudine cucurbitas, quæ maturitate ruptæ, ostendunt lanuginis pilas, ex quibus vestes pretioso linteo faciunt, &c. Eiusdē insule. Addit Theophrastus, γίνονται δὲ πῶν ἐν τῇ ἰσχυρὴ φλοιῷ ἐν τῇ Ἀγγεῖ. Apud Indos & Arabes ait: etiā provenire hanc arborem, quod recentiorum observatio verissimum reperitum est. Quod ipse Plinius fatetur lib. 19. cap. 1. Superior pars Ægypti in Arabiam vergens gignit fruticem. Alpinus lib. de plant. Ægypt. cap. 18. Gossypium Ægyptii ad ipsorum usum aliunde adferunt. Neque enim apud ipsos herbacea illa planta, ex qua Syri vel Cypri gossypium colligunt, adnascitur. Sed tantum quæ arboreus frutex est, quæque tantum in quibusdam provenit viridariis. Ergo in ipsa Ægypto non nascitur, sed in Ægyptum adfertur, ex Arabia scilicet. Cyprus & Syria gossypii plantis scatent; sed ab Arabico differt Xylo, quod Arabicum arboreus frutex, herbaceum vero Cyprium & Syriacum. Alio modo, quam Serum. Hæc ostendunt Plinii sæculo sericum à bombycino distinctum fuisse. Bombycinum vocabatur, quod ex bombyce contexebatur, vestes ex bombycino paratæ promiscuæ erant viris & mulieribus. Sericum dicebatur, quod à Seribus invehebatur, eratque in multo majore pretio. Viros vestes Sericeas gestare non licebat, folis id feminis concessum. Dion. lib. 47. Τίσι δ' ἀπὸ τοῦ ἰσχυρὸν καὶ μὲν αὐτὰ καὶ γένετα. Tiberius Cæsar edicto promulgavit, ne quis vir seracio vestimento indutus foras prodiret. Plinius lib. 6. Tam multiplici opere, tam longinquo orbe, petitur, ut in publico matrona transluceat. Seneca epistola 123. Nonne videntur tibi contra naturam vivere, qui commutant cum feminis vestem? Tacitus Annal. lib. 3. Tiberius accusat promiscuas virorum & faminarum vestes. Quod si diligenter ad Bombycis Coæ & Sericei filii à Seribus inventi historiam attendamus, quæ Plinius de utroque tradit, animadvertemus & Coam bombycem, & sericeum filum à Seribus inventum eandem rem fuisse. Probat hæc sententiam, quod ætate Solini & Marciani Capellæ sericum à bombycino non discernebatur. Nam sericum à bombyce fieri omnibus tunc persuasum fuit; nec bombycini alterius usus. Hinc Solinus & Marcianus Sericum dixere pro veste à bombyce, ut Plinius dixit: cum tamen ejus tempore magna esset bombycini & serici differentia. Bombycem non solum vocare, quæ ex vermibus bombycibus dictis texebatur, sed molliorem omnem lanæ linique lanuginem, ut supra ex Plinio notavimus, cuius ex interiore bombyce lana netur. Interiorem gossypii lanam bombycem vocat. Redeo ad Theophrastum. Folia inquit vitiginea ferre Xylon, sed esse minora. Scribendum enim μικρὰ πρὸς, non μικρὰ, ut ediderunt. Plinius. Folia his infæcunda, quæ ni minora essent, vitium poterant videri. Sed cur folia lanigeræ arboris infæcunda? Propterea quod apud Seres, quorum in tractu arbores perveniunt, quæ sericum producant: folia sunt sericea lanuginem undique obducta, cum in lanigera arbore tale nihil appareat. Sed non videtur Plinius Græci auctoris mentem recte percepisse. Nam verba illa καὶ πῶν ἐν τῇ φλοιῷ, ad folia retulit; quasi folia arborum lanigerarum nullum fructum producere scripsisset Græcus auctor. Foliorum autem fructum vocat lanuginem quam dixi. Et hæc causa cur scripserit,

ferit, alio modo lanigeras esse illas Indorum arbores, quam Serum. Nam Serum arbores lanugine five serico obducta habent folia, cum lanigeræ arbores lanam habeant in cucurbitis, aut malis. Plerique Botanici Theophrasti codicem corruptum esse contendunt. In Græco, inquit, codice, ubi legitur καρπὸν εἰς οὐδὲν, &c. superflua dictio οὐδὲν. Si enim fert fructum magnitudine mali, in quo lana; quo tandem modo nullum ferre affirmari poterit? Eandem quandoque fovi sententiam, cum ex Plinio legendum putarem, ταῦτα εἰς φύλαν ὅτε ἔχεν ὁμοίον τῇ ἀμπέλῳ, πάλιν μειοῦτερον, ἢ φέρον, vel ἄκαρπον. σίκονος εἰς φέρον ἐν τῇ φέρον, ἢ καὶ μῆλον ἰσχυρὸν συμμετρικὸς. Sed aliam postea animadverti esse Theophr. sententiam. Vult puta nullum quidem ferre fructum, sed aliud quid ferre, in quo lana continetur, quod fructus non est. Sed hac in re mirum in modum deceptus est. Verè fructus est, in quo lana nascitur. Nam semen nigrum, oblongum, sub ipsa lana continetur, quod terræ etiam apud nos commissum pullulat, novamque producit plantam. Fructum hunc eleganter Pollux loco citato describit. τὸ δένδρον καρπὸς ἐπιφέρειται, καὶ οὗ μάλιστα ἀσπτοικῶς, τελευτῶν τὴν ἀξέφουον, ἢ ἀξέφουον ἐπιδύαν πεπιπυῖν τὸ κέρνον, ἐνδὸθεν ἐξαιρέται ὁ αἰσπερ ἔλαιον, ἢ οἷον ἢ κοχλὴν γίνονται, τὸν δὲ στήμονα οὐράστιον αὐτὸν λανύει. Arbori fructus adnascitur nuci valdè similis, nisi quod trifariam divisa sit, & trifariam habeat putaminis carinam, maturescen- te nuce, ac debiscens dissipentis apparet lana intus, quæ extrahitur. Ex hac fila fiunt, stamen autem ipsi lineum substituitur. Τελευτῶν ἐστὶ τὴν ἀξέφουον; male vertunt, triplici munitum cortice; Falsum est triplici vel duplici munitum cortice lanam arboreā. Plinius libr. 19. cap. 1. non juglandi, sed barbatae nuci comparat. Parvus est, similemque barbatae nuci desert fructum, cujus ex interiore bombyce lanugo netur, nec ulla sunt eis candore mollitiave præferenda. De quibus verbis hæc Salmasius; In Plinianis exemplaribus verba illa desunt, similemque barbatae nuci desert fructum: Sed tantum habent: parvus est, cujus ex interiore bombyce lanucetur: Fortè, lana netur, (quod valde probabile videtur.) Pro illis autem; nec ulla sunt eis candore mollitiave præferenda, sic idem exhibent libri; nec nulla sunt cum candore molliore pixifora. Quæ depravatissima esse, omnes vident. Ego sic emendanda esse video: nec ulla sunt cū candore molliora, & spissiora. Quæ indubitatissima correctio est Non solum mollitiæ & candore præcipua lana xylina, sed etiam spissa est. ὅτι παχὺ & eidem quoque tribuit Pollux, ὅθεν εἰς τὴν παχὺ Αἰγυπτίους — πάλιν τὴν παχύνου, ἐστὶ τὴν παχυτέραν. Ita legendum & distinguendum. Hactenus Salmasius. Verba Pollucis supra citavimus. Placet Doctiss. viri correctio; sed verba illa, similemque barbatae nuci fructum desert, non sunt negligenda. Nuci quippe fructum hunc comparavit Pollux. Exterior sanè corii nuci Byzantinæ, quam barbaram putant, non malè convenit cum corio five tegmine gossypii. Semen contineri sub lana ipsa, docet experientia; nucleum videtur vocare Strabo. καὶ τὴν ἐρισφῶρον δένδρον φησὶν οὗτοιο τὸ αἰνιδεῖσθαι ἔχειν πυρρὴν ἐξαιρέτην τὴν τυτύου, ξανθεὴν τὴν λοιπὴν ὁμοίως ταῖς ἐρίαις. Idem tradit lanigerarum arborum florem nucleum habere, quo exempto, reliquum lanæ in morem carminetur. Flos non solet habere intus nucleum, sed fructus. An ergo scribendum, ὁ καρπὸς? An vero florem vocavit ipsam lanam, quæ sub corio nuci barbatae simili continetur? Theophrastum illud in quo continetur lana, dum adhuc connivet, ac necdum expansum est, dicit esse magnitudine malo verno. ὅς οἱ εἰς τὸ ἔλαιον, ἢ καὶ μῆλον ἰσχυρὸν συμμετρικὸς, &c. Vertunt: id in quo lana continetur, mali amplitudine cerni, vere nasci compressum; quod planè à Græci auctoris mente alienum, qui hic mali verni magnitudine esse scribit, quandiu comprimitur & connivet; sed ubi maturitatem adeptum est, hifcere atque expandi, ac tum formam eam perire. Nec melius vertit Plinius, Ferunt mali cotonei amplitudine cucurbitas, quæ maturitate ruptæ ostendunt lanuginis pilas, ex quibus vestes pretiosæ linteo faciunt. Græcus auctor cucurbitarum mentionē non facit; nec cum cucurbitis ullā similitudinem habent mala verna; magnitudine quidem quam maximè differunt. Magnus satis fructus cucurbita, malum vernum parvus. De cydoneo nihil Theophrastus, nec idem pomum, κудάνιον & ἰαδανὸν μῆλον. Fructus sapore, odore, colore, magnitudine, & forma diversus. Sed libro hoc duodecimo res duas dissimiles jungit, ac unam eandemque facit, quæ lib. 19. cap. 1. distinguit ac diversas fecit. Æthiopes, inquit, Indique è malis, Arabes cucurbitis in arboribus, ut diximus, generis. Vides, distinguere Plinium mala Indorum lanifera à cucurbitis Arabum liniferis, vel laniferis? Male ergo Tyli insulæ Arabes ait ferre cotonei mali amplitudine cucurbitas. Duas res diversas, ut dixi, conjunxit. Recentiorum experien-

tia constat, lanam reperiri in fructu nucis barbatae corio, ac in fructu, qui cucurbitam quodammodo refert. Aliunde ergo Plinius cucurbitas illas laniferas Indicarum arborum expiscatus est. Neque enim videtur id ipsius Plinii figmentum. Clusius exoricorum lib. 1. cap. 14. *Circa Bantam Iava insule urbem celebrem (referente Francisco Rodriguez à Bengala orundo, qui anno nonagesimo octavo supra millesimum & quingentesimum Amstelodamum cum Batavis in Bantam profectus, insequente anno cum iisdem rediit) nascitur arbor procera, multis ramis prædita, quos sepiunt numerosa folia, ut conspicere est in salice, sed illis longè angustiora, & libanotidis coronariae folijs similia, longiora tamen. Eam ferre dicebat fructus siliquarum pendè instar (quorum uno quem retulerat, Clusium donabat. sex uncias longos, quinque in ambitu crassos, à pediculis sensim augetescentes, cute verius quam cortice præditos, cinericei coloris, rugosos, extrema parte mucronatos, in quinque partes debiscentes, plenos tenuissimo mollissimoque candidissimo tomento, in quo latebant semina multa nigra, legitimi xyli semine minora, tomento sive lana non adhaerentia, ut in xylo, & circum quinque veluti assulas longas mediam siliquam occupantes, nascentia. Ea lana negabat Franciscus incolas uti ad stamina ducenda, quemadmodum alio xylo; nimis enim brevis est, sed pulvinaria impleri asserbat; Ad quam sane rem commodissima esse videbantur Clusio, ut quæ vulgari tomento, immo vel ipsa etiam pluma mollior sit. Cæterum anno 1601 septem illis navibus ex Molluccis & Iava insulis, alium fructum huic similem, sed majorem & magis integrum, adquirebat idem Clusius, suum pediculum durum ac lignosum, binas uncias longum adhuc retinentem. Eum autem fructum observabat, non ab imo mucrone in quinque partes dehiscere, ut putarat, sed à summo, videlicet pediculo, à quo procedunt quinque illæ, quarum meminit, assulæ, circa quas semina nascuntur. Intelligebat præterea ab Isbrando, Hieronymi filio, chirurgio, qui nave, pro insignie sive symbolo solem habente, vectus fuerat, incolas eo uti non modo ad implenda cervicalia, sed illud etiam ab ipsis in stamina torqueri (alia tamen ratione, quam vulgo linum, lana, aut xylum) iisque staminibus suas vestes farcire. Dubitat verò doctiss. Clusius, an sit arbor ex qua recte Philostrato, Byssum nasci ferunt, basi quidem populo perfimile albæ, foliis autem salici. τὴν ὃ βύσσον φέροντες δένδρον φασὶν ὁμοίον εἶναι τῇ λάρυγι τῶν βάσσων. ὡς ἀπὸ τῆς αἰτίας τῆς πύλας. Basi similis quidem populo albæ, folia vero fert saligna. Porro quæ Ferdinandus Oviedus tradit de fructu Ceybæ arboris cap. 11. lib. 9. primæ partis historiae generalis, plurimum cum hoc fructu convenire videntur. Nam suæ ceyle fructum tribuit similem siliquæ, sive lobo, digitalis longitudinis, & binorum digitorum crassitudinis, rotundum, plenum tenui quadam lana, qui maturis solis calore aperitur, lanamque effundit, quæ à vento in aërem spargitur, relicto semine rotundo, xyli femini non dissimili. De hoc igitur aut simili intellexit Plinius. Nam ἐπιφορεῖ hic fructus à forma cucurbitæ non multum differt. Ex hac lana pretiosas vestes fieri, ait Plinius: Theophrastus verò non tantum pretiosas, sed etiam viles. Strabo libr. 15. ἐκ τούτου τὸν Νεάρχου φησὶ τὰς δυνεῖς τοῦ οὐ φαινομένου σίνδωνος. τοὺς εἰς Μακεδονίας ἀντὶ κραφάλλων αὐτοῖς χρῆσθαι, καὶ τὰς συνμαυσιπύλης, vel καὶ τοὺς στήμασι στήνης, ut emendavit doctiss. Salmasius. Ex qua Nearchus ait σίνδωνας subtilis & reticulati operis texti. & Macedonas ea pro tomento usos ac clitellas eo farsisse. Plinius. Vestes inde sacerdotibus Ægyptei gratissime. Apulejus Apologia prima, de lineo texto, Purissimum est rebus divinis velamentum, quippe lana segnissimi corporis excrementum pecori detracta, jam inde Orphei & Pythagoræ scitis, profanas vestibus est, sed etiam mundissima lini seges, inter optimas fruges terræ exorta, non modo indutis & amictui sanctissimis Ægyptiorum sacerdotibus, sed opertui quoque inde rebus sacris usurpatur. Ex lino fieri hic ait vestimenta sacerdotum; ex bysso Philostratus, καὶ ἐδιδίμεν τὰς βύσσας φησὶν ὁ Ἀπολλωνίους, ἐπὶ τοῖς τοῖσιν φασὶν τελεῖσθαι, καὶ εἰς Ἀγρίππας τὴν Ἰνδὸν εἰς πλάκα τὰς ἐργὰν φοιτᾷ τὴν βύσσον. Vestes fieri & India tradit Apollonius. Similis enim est pallio fusco; ex India in Ægyptum adfertur, ad usum sacerdotum, ut vestes ex ea fierent, & sacra operirentur. Gossypii hæc genera referunt recentiores. Gossypium frutescens femine albo, gossypium arboreum caule lævi, gossypium arboreum caule spinoso. In Brasilia hoc genus reperitur. femina hujus nigra sunt, in dena vel duodena grana uvæ modo congesta: in Asia ticum singula grana separata habeat. Gossypium Iavense salicis folio, de quo abunde egi; vulgare gossypium pro foli cælique ratione arborefcit, vel humile manet. In Ægypto arboreus frutex est, ut scribit Alpinus, pluribus annis vivens, dissimilis*

diffimilis ab herbacea tantum proceritate caudicis, ramorum, atque foliorum figura. Crescit autem ad decem cubitorum altitudinem, stipite, ramisque duris, lignosis. Contra in Syria, & Creta herbacea est planta, & annua, uti Honorius Bellus epist. quarta. Nam lanigera Theophrasti nihil aliud sunt, quam gossypium, quod in Arabia & Aegypto arborefcit, & multos annos durat, sed in Creta hyeme perit. Herbaceum gossypium, ad cubiti altitudinem, fruticis instar, attollitur, ramulisque brachiatur; folia triangula sunt, incisa vitis, aut alceæ similia, sed minora, molliora, incana, ad tomenta etiam utilia. Flores fert incanos, luteos, in medio nonnihil purpureos, per oras crenatos. Fructus succedunt, nucibus Ponticis compressis & latis fere similes, aut malis exiguis, aristolochiæ rotundæ unius fructui haud absimiles, qui & maturescen-tes sponte finduntur. In his mollißima ac candidissima lanugo ex ipsis hiantibus fructuum rimis non raro depen-dens, quæ ad vestes ex ea conficiendas nerur. Sub lanu-gine hac occultitur semen oblongum, copiosum, medulla plenum, alba, oleaginosa, non insuavi gustu, pinex aut amygdalarum, præsertim cum recens est. radix exigua, fibrosa.

Εἷναι δὲ καὶ ἄλλα διδῶν, &c. Plinius libr. 12. cap. 11. In Tyliis autem alia arbor floret, alba violæ specie, sed magnitu-dine quadruplici, sine odore, quod miremur in eo tractu. Male ergo in Aldino & Basileensi habetur pro λουκίσῳ, λουκίῳ, & ἀνθί, πηλὸν ἀόδμον, πηλόνια ὀδμον. Τὸ λουκίσῳ male vertunt, violam matronalem. Omnium Botanicorum consensu constat τὸ λουκίσῳ esse florem, quem vulgo stock-violieren vocant, Arabes Keiri. Violam matronalem Belgæ damas-bloemen; violettes des dames, vocant Galli. Hunc leucium esse nemo unquam somniavit. Quod violæ ge-nus λουκίσῳ vocet Theophrastus, libro sexto docetur.

Καὶ ἵππερς π, &c. Plin. lib. 12. cap. 11. Est & alia si-milis, foliosior tamen, roseique floris, quæ noctu comprimens, aperire incipit solis exortu, meridie expandit; Incolæ dor-mire eum dicunt. Non dicit Theophrastus rosei esse floris, πὶ ἀνθῶ ἵχων ὁμοιοὶ ῥόδῳ, sed simile esse arbori, quæ rosam fert, folio scilicet, & frutice. Τὸ ἵππερς frutex est, non flos. Doctiss. Constantinus, ἀνθὶ διδῶν, legit διδῶν in genera-di casu. Idem pro διπύλοσς legit διπύλοσς. Nobis placet, διπύλοσς, expandi, explicari, aperiri. Idem pro συμβαί-νω quod, ut Aldino & Basileensi codice legitur, scribit συμβαίνω. Theodorus συμβαίνω legit. Theodori lectio mi-nus placet, quod ante jam dixit Theophrastus, noctu com-primi ac concludi. Vult noctem brevi sequi quando sese claudere vespertino tempore incipit hujus plantæ flos. Fallitur Constantinus, cum rosam Hierichuntinam exi-stimat à Theophrasto delineari. Nec πολύφυλλος rosa hæc, id est multis foliis, prædita, nec folia fert rosæ similia, nec noctu clausum habet florem, qui manè aperitur; meri-die expansus est, vespere clauditur. Fabellam de hac ro-sa narrat mulierculæ, quod pariendi indicet horam; quandoquidem in aqua dimissa, non prius fatiscit, quam fortis nasci incipiat. Fabulantur item noctu, quando fe-stum natale Servatoris nostri Iesu Christi celebramus, sponte sua aperiri, ramulosque exporrigere, nec ante fe-stum Paschale claudi; cum qualibet hora, si aquæ calidæ imponatur, sese pandat.

Γίνεσθαι δὲ καὶ τοῦς, &c. Corruptus codex. Scribe γίνεσθαι δὲ καὶ τοῦς φοινίκας ἐν τῇ ἡσῳ, καὶ ἀμπέλους, καὶ ἐλάϊας, & τὰ ἄλλα ἀ-περδύσας, καὶ οὐκ αἰς, αἰ μὴ φύλλορρῶσι. Quin & palmas & vites & oleas, aliaque nucum genera, & ficos quibus folia nun-quam decidunt, nasci eadem in insula affirmant. Plin. lib. 12. cap. 11. Fert eadem in insula, & palmas, oleasque, ac vites, & cum reliquo pomorum genere ficos, nulli arborum ibi folia decidunt. Τὸ ἀπερδύσας pessime pomum vertit. vide quæ supra de hac voce diximus. Præterea mentem Gra-ci auctoris non percepit. Theophrastus ficus tantum in ea insula folia non demittere dixit. Plinius ita accepit, ac si de omni pomorum genere dixisset. Quod decepit do-ctiss. Constantinum, qui hunc locum sic corriggit, πὶ μὲν ἱ-νδὶν πάντα οὐ φύλλορρῶσιν. Solam ficum non amittere folia tradit Theophrastus; quod de iis accipe arboribus, quibus folia hyeme cadere solent. Mirum est ficum ibi folia re-tinere; tenerrima enim arbor est, & foliis apprimè ca-ducis.

Ἵδωρ μὲν οὐ γένεσθαι. Hæc satis negligenter Plinius lib. 12. cap. 11. Rigaturque gelidis fontibus, & imbres accipit. Theophrastus imbres pluviasve in insula Tylo cadere quidem refert, sed ad fructus non esse usui: verum fon-tes esse, quibus omnes rigantur plantæ, eamque aquam, quæ è fontibus hauritur utiliore & præstantiore esse, quam pluvialem, eaque de causa incolæ postquam ceci-dit imber, fontana aqua agros quasi ablueret.

Τὰ δὲ λουκίσῳ. Vertunt, Alia fruticosa, cum Plinius fru-ticosus dixerit. Theophrastus cap. 12. hujus libri arun-dinem donacem λουκίσῳ εἶναι dixit. Plinius libr. 16. cap. 36. Fruticosissimus est qui vocatur donax. Cæterum λουκίσῳ planta non dicitur, nisi ex suo corpore fruticescat, quamvis sit similitum multitudine conferta & stipata. Ait enim ipsemet Græcus auctor de calamis ἐπιλείσῳ, vel, ut Plinius legit, elegiis. φέρονται δὲ ἐξ ἱνδὸς πηλόνια, καὶ αὐτὰ λουκίσῳ.

Τῶν δὲ αἰ γὰρ ῥίζας καὶ κεκερῶν, &c. Illud notandum, quod pars illa, alni, salicisque quæ extra aquam est, non diu incorrupta manent; quæ vero sub aquis est, illæsa sit. Al-ni materies sub aquis æterna & immortalis permanet, æ-dificiorum fundamentum est, immaniaque structurarum pondera sustinet. Multa ædificia ex alno palos subditos habent. Et hæc causa cur à Venetis expectatur, ad jacienda Palatiorum ædiumque fundamenta, quod crebro fixa, non modo ad æternitatem permaneat immortalis, sed quod ingentes admodum ferat moles. Cur incorrupta sub aquis, in libris de causis, ratio redditur.

Φύεται δὲ ὁ πάπυρος. Papyri aggredior historiam. De papyro integrum libellum scripsit Guilandinus, in quo multa & satis docta de papyro scribit. Adversus Guilan-dinum scripsit Iosephus Scaliger. Quæ ad papyri histo-riam pertinent, breviter examinabimus. Papyrus duplex est; Aegyptia, & aliis in locis nascens. De Aegypto agit Theophrastus; alterius meminit Strabo libr. 5. Καὶ γὰρ πηλόνια ἐν τῇ θύσῳ ὄφιν πολὺ καὶ πλείων τὰ λιμένα πύρεσι, καὶ πύρεσι, ἀνθὶ λητὴ πολλὰ καὶ κατὰ κράτος πύρεσι εἰς τὸν ῥαίμεν, οὗς οὐκ οὐδὲν αἰς τὸν λιμένα μίξαι τὴν τῆς θύσῳ. Vertunt, Quippe & navigantur, & multum piscium ac palustrium avium pro-ducunt, cum typhi, & pannicula lucernariæ copia flumini-bus Romæ debebitur, quos lacus isti in Tiberim demittunt. Ἀνθὶ λητὴ exponunt, panniculam lucernariam. Credo quod apud Pollucem lib. 10. legatur, ἡ μὲν τοὶ καλουμένη λυχνίς ἀν-θὶ λητὴ ἐκαλεῖται. Sed tale nihil hoc loco ἀνθὶ λητὴ significat; plan-tam vel florem, lanuginem plantæ denotat. Ἀνθὶ λητὴ pa-niculam vocant Botanici, ac ajunt, esse in frugibus aliqui-bus, ut in panico & milio, & in plantis quibuscumque lano-sum florem, qualis in summa arundine per autumnum. Dioscorides libr. 1. cap. de arundine. ἡ δὲ ἀνθὶ λητὴ καλεῖ-ται ἱμνίστουσι εἰς τὰς ἀκὰς καὶ θύσῳ ἱερὰ ἔσται. Ἀνθὶ λητὴ Hermo-laus, panicula florem, Ruellius, panicula lanuginem vertit. Uter rectius, ex Plinio cognosceret lector hic lib. 23. c. 18. Panicula flos si autem intraverit exfundat. Κατ' ἱερὸν τὴν Ty-phæ florem significat. Dioscorides libr. 3. cap. 133. ubi de Typha agit, ἀνθὸς πυκνὸς καὶ ἐκπαππύρεος, ὁ καλούμενος ἀνθὶ λητὴ. Flos densus, quique in pappos solvitur; eum aliqui anthelam, id est, paniculam nominant. Phlei etiam fructus ἀνθὶ λητὴ dicitur. & δὲ φλὴς τὸ καλούμενον ἀνθὶ λητὴ. Utrum Typha Dioscoridis & φλὴς Theophrasti eadem planta, infra cap. 11. examinabimus. Apud Strabonem typhæ florem non significat, quippe typhæ paulo ante mentio-nem fecit. An igitur floris paniculam significat; an cor-ruptus Strabonis codex, legendumque; πύρεσι τὴν καππύρεον ἀνθὶ λητὴ πολλὰ κατὰ κράτος. Papyrus hanc alterum, qui sa-ri putant, falluntur. Sari, ut Theophrastus paulo infra docet, planta Aegypto peculiaris. papyrus altera extra Aegyptum. Vide quæ cap. de sari dicuntur. Videtur φῶν esse Theophrasti. Galenus in Glossis φῶν, φλογμῶν πύρεσι τὸ ἐκ παπύρεος φύτον; vide caput de phleo. Papyraceum inquit fruticem; hoc de Aegypto non potest intelligi, sed de papyro, quæ in Italia nascebatur. Aegypcia papyrus nomen accepit, ἀπὸ τῆς πύρεος, quod triticum in se contineat, id est, in re cibaria ulum præstet, non secus ac triticum. Theophrastus, ἀπὸ φῶν δὲ κατὰ τὴν γλῶσσιν, καὶ τὴν τῆς φῶν μάλιστα εἶναι τὴν πύρεον, ὅ, τι πύρεος (forte ἢ τὴν scri-bendū, apud reliquos Græcos famini generis est. Sui-das πύρεος ἡ λυχνίς, ἡ πύρεος. vide Dioscoridem, Gale-num, Alexand. Aphrodisiæ, omnes famini generis ar-ticulum addunt.) καὶ τὸ κατὰ οὐδὲν οὐκ εἶ, &c. Idem paulo in-fra, μάλιστα & πολλὰ βοήθεια εἶναι τὸν τῆς φῶν ἀπὸ αὐτοῦ γίνεσθαι. μάλιστα γὰρ ἀπαντῶσι οἱ ἐν τῇ χώρᾳ πύρεος, & αἰμὸν, & ἐφθόν, καὶ ὀπτόν, &c. Vel papyrus dicitur, ὡς γὰρ τὸ πᾶν τὸ πῶρ quod foco ignique accommodum habeat radicem, sed prius magis placet.

Οὐκ ἐν βαθύν τοῦ ὕδατος, &c. Plinius libr. 13. cap. 11. Papyrus ergo nascitur in palustribus Aegypti, aut quiescen-tibus Nili aquis, ubi evagatæ stagnant, duo cubita non ex-cedente altitudine gurgitum.

Πάχους μὲν οὐδ' ἔστιν ἡ καρπὸς, &c. Vertunt, crassitudine radicis qua vola viri robusti, vola pars manus cava; Aliud καρπὸς Græcis; pars manus quæ cubito per articulum jun-gitur. Arist. libr. 1. hist. animal. cap. 14. Aphorif. 134. carpum his verbis definit. ἡ δὲ καὶ ἡ χεὶρ & βραχίονας καρπὸς. Brachii

Brachii manusque articulatio manus dicitur. Celsus primam palmæ partem dicit, quam ex multis minutis ossibus constare tradit, quorum numerus, ut ille refert, est incertus; cum Anatomici doceant, ex octo ossiculis constare duris, parvis, & sine medulla, differentibus magnitudine, figura, situ & usu. Magnus Scaliger καρπὸν capulum vertit, à multarum, ut ait, rerum similitudine, Plinius *Brachiale* interpretatur; *Brachiale* radicis obliquæ crassitudine, triangulis lateribus, decem non amplius cubitorum longitudine, &c. Oscitanter admodum Plinius verba Theophrasti interpretatur. quod hic de radice refert, ille de caule dicit, historiamque mirificè turbat & confundit. Utrum rectè καρπὸν brachiale verterit, non curiose admodum inquiram; sufficit monere, aliam esse brachii crassitudinem qua parte cubito humeroque jungitur, aliam qua manui committitur. Falsum est quod ait, *brachiali* radicis obliquæ crassitudine. Hac crassitudine non sunt radices quæ per superficiem repunt; sed illa tantum quæ in altum demittitur. Eadem radices alias emittit tenues & densas, quæ per limum divagantur. Doctiss. Guilandinus in Plinio duo verba sede non sua jacere scribit, & alio reponi debere; quippe cum in Ægypto peregrinaretur, & magna cura in ejus regionis stirpes inquireret, nunquam potuit in papyrus incidere, cujus Thyrsi, seu virgæ ad summum septē cubita excederent: quare cogitare secum cœpit, vel non intellexisse Plinium, quæ à Theophrasto dicuntur (cujus criminis tantum virum reum agere pudet) vel ei certe transcribentium incuria vel inscitia, vim esse factam. Hos enim longitudinem decem cubitorum radicibus attributam ad scapos hastili ave, seu caules imperire nimis transulisse, sibi persuadet Guilandinus. Corrigit ergo, *brachiali* radicis obliquæ crassitudine, decem non amplius cubitorum longitudine, triangulis, &c. Adversus quam correctionem nihil Iosephus Scaliger. Alia Salmasii opinio; qui nullam in verbis Plinii transpositionem, sed ipsius auctoris allucinationem agnoscit, qui radicis longitudinem, papyro ipsi, id est cauli, tribuit, cum Theophrastus radicem decem cubita longam faciat, papyros ipsos, μέγας δὲ πτεροπύχους, quatuor cubitorum longitudine. Male porro Plinius, papyri radicem obliquam, brachiali crassitudine, ait esse. Non una radix obliqua in papyro, sed plures è majore radice prodeuntes exæque tenues & parvæ. Scribitur in veteri libro, *brachiali* radicis obliquæ crassitudine. πλάγιος ῥίζας quidem dixit Theophrastus, sed constructio Pliniana legendum postulat, *radicis*. Præterea nec radices illæ obliquæ ea sunt crassitudine, sed magistra radix. πᾶσι δὲ οὐδὲ τῆς ῥίζης καρπὸς ἀνδρὸς δὴ ῥαυτοῦ, μήν δὲ ὑπερδύναμις πύχους. φέρεται δὲ ὑπερδύναμις καὶ τῆς αὐτῆς πλάγιος ῥίζας εἰς τὴν πηλὸν καὶ δασύαν, λεπτὰς δὲ πύχους, αὐτὰ δὲ τοὺς παρὰ τοὺς καλουμένους τετραγώνους. Græcus auctor radicem magistræ crassitudine ait esse manus internodii, eamque ait excedere decem cubitorum longitudinem, ὑπερδύναμις, inquit, πύχους. Hanc alias emittit sub terra in limum obliquas, parvas, tenues. Verba Theophrasti corrupta admodum sunt, nec rectè verti solent. Vertunt quoque. *Super terram ipsam radices obliquas, tenues, densasque in limum demittens sursum, quos papyros dixere, profert, triquetros, &c.* Quæ planè sunt absurda. Nam si radices demittit in limum, quomodo super terram? Opposita sunt, terra, & limus; superficies terræ & profunditas. Theophrasti codicè corruptum esse plures viderunt. Corrigit Iosephus Scaliger exactissimi judicii vir; φέρεται δὲ ὑπερδύναμις καὶ τῆς αὐτῆς πλάγιος ῥίζας εἰς τὸν πηλὸν καὶ δασύαν. λεπτὰς δὲ καὶ πύχους αὐτὰ τοὺς παρὰ τοὺς καλουμένους τετραγώνους, &c. Nascitur hæc ipsa (magistra radix) supra terram, obliquas radículas in limum demittens. Superius tenues & spissas papyros vocatos triquetros. Voces λεπτοὺς καὶ πύχους de radicibus intelligi, (inquit magnus Scaliger) nequeunt. Rationem adfert, quod πολὺ ἔχον ἔχον dixerit Theophrastus; ita ut ex illis fabrilia multa fiant, & carbonēs. Sed fabrilia hæc non fiebant ex obliquis radicibus & præcipua radice exeuntibus, sed ex ipsa radice magistra, quæ est internodii manus crassitudine, longitudine decem cubitos excedens, ad quod non attendit, Plinius cum dixit, decem non amplius cubitorum longitudine. ὑπερδύναμις dixit Theophrastus. Corruptus videtur codex, lege, decem & amplius. Cæterum nec Scaligeri emendatio Salmasii, viro in omnium studiorum genere exercitato, arridet, quodque quæ deorsum, radices demittunt, rectè καὶ δύνανται τῆς ῥίζας dicantur; at radix, καὶ δύνανται αὐτὰ τοὺς παρὰ τοὺς, neutiquam dici queat, nisi summa vertantur imis, & omnia fiant retro. Nam καὶ δύνανται est, deorsum mittere, ἀνέναντι sursum. Hinc apud Dioscoridem φέρεται dicuntur τὸν καυλὸν, τὸ φέρεται ἀνέναντι, quia sursum emittunt. Deinde, quomodo φέρεται ὑπερδύναμις τῆς ῥίζας dici potest? Quomodo fieri potest ut radix supra terram sit?

Radix non est radix, nisi terra tegatur. Corrigit ergo Salmasius, φέρεται, ὑπερδύναμις αὐτῆς, πλάγιος ῥίζας εἰς τὸν πηλὸν καὶ δασύαν. λεπτὰς καὶ πύχους, αὐτὰ δὲ τοὺς παρὰ τοὺς καλουμένους τετραγώνους, μέγας δὲ πτεροπύχους, &c. Emittere in limum hæc radix sub terra alias obliquas, tenues ac spissas. supra terram caules ipsos qui papyri vocantur, triquetros, magnitudine quatuor non fere cubitorum. Radix illa quæ crassitudinem habet & καρπὸν, longitudinem decem cubitorum, sub terra quidem alias radículas emittit in limum obliquas, tenues ac spissas; supra terram vero, αὐτὰ δὲ, φέρεται scilicet & emittere τοὺς παρὰ τοὺς, καλουμένους, caules, nimirum ipsos qui papyri vocantur. Istud αὐτὰ apertè arguit, scriptum fuisse ὑπερδύναμις τῆς ῥίζας, non ὑπερδύναμις. Radix illa magna ὑπερδύναμις τῆς ῥίζας multas parvas ac tenues radículas obliquas fundit, supra terram stirpes ipsas & caules, qui vocantur papyri. Scripsisse etiam Theophrastum, φέρεται δὲ, non φέρεται, quod sequitur ostendit, αὐτὰ δὲ τῆς παρὰ τοὺς καλουμένους. Nam quò hæc referas non haberes? nec enim cum καὶ δύνανται possunt construi.

Τὸν παρὰ τοὺς καλουμένους, &c. Παρὰ τοὺς vox multas habet significationes. Nam non solum totam stirpem omnibus suis partibus constantem significat, sed καὶ ἑξῆς eisdem scapum sive caulem, ut docet Theophrastus. Plinius lib. 13. cap. 11. *Preparantur ex eo (papyro) chartæ, divisæ in prætenues, sed quam latissimas phyluras.* Ibidem; *Ex ipso quidem papyro navigia texunt.* Quibus in locis papyrus vocat, non radices, non folia, quæ ambo tum ad textum, tum ad chartam faciendam inutilia sunt, sed scapum, qui solus utrique ei usui deservit. Altera papyri significatio est, qua Latinis extimus, summusque scapus papyri cortex instar scirpi lenis glaberque; venit. Plinius lib. 13. cap. 12. *Post hanc papyrus est, extremumque ejus scirpo simile, ac ne ad funes quidem, nisi in humore utile.* Tertiò denotat papyrus simplicem phyluram, quam etiam taniam, bracteam, laminamque nuncupamus, quæ ab interiore scapi parte detracta, & glutine duplicata, præstabat dictam proprie chartam. Quarto accipitur papyrus, à Latinis, pro charta perfecta, & omnibus suis numeris absoluta. Martialis lib. 3. ad librum suum.

Cordylas madida tegas papyro.

Idem Xeniorum principio.

Perdite Niliacas Musæ mea damna papyros.

Apulejus in exordio Asini aurei. *At ego tibi in sermone isto Milesio varias fabulas conseram, aureisque tuas benevolas lepido susurro permulceam, modo si papyrus Ægyptiam arguria Nilotici calami inscriptam, non speraveris inspicere.* Quinto significat, ut refert Guilandinus, radicem papyri, qua Ægypti etiamnum pro ligno ignis gratia utuntur; quemadmodum quondam fecisse testantur Theophrastus, Dioscorides, Plinius. Proinde Martialis lib. 8. ad Titulum, innuens veteres illos esse papyrus ad rogam, denotavit non superficiem ejus stirpis, sed radices.

Fartus papyro dum tibi torus crescit.

Quæ causa est, cur Iuris consultus proximè citato cap. 53. papyrus contineri ligni appellatione censet. Lignorum, inquit, appellatione in quibusdam regionibus, ut in Ægypto, ubi arundine pro ligno utuntur, & arundines, & papyrus comburitur, & herbula quedam vel vepres continebuntur. Hæc Guilandinus; quæ improbat Clariss. Iosephus Scaliger, his verbis: *At quod in testimonium adducit Martialis locum, ut ostendat, papyrus etiam significare radicem, idque ita interpretandum in versiculo Martialis,*

Fartus papyro dum tibi torus crescit,

non possum satis mirari, qui hoc illi in mentem venerit. Nam papyrus quidem eo versiculo est verum fari, quo tunicatus popellus Romæ toros farciebat; & quia in Circo veniebat, tormentum Circense vocabatur. Nam beatiore ex lingonico-rum sagorum villis derasis farciebant culcitra: pauperes ex fari Thusco cuius meminit Strabo, at papyrus vocat. Ait igitur Martialis Titulli lectum funebre papyrus fartum, propterea pauperrimum hominem fuisse oportet. Falleris Guilandine, qui putas hic innui, ex radicibus papyri Romæ, rogam accendi solitum. Quid, tanta ne penuria ligni Romæ erat, ut opus esset peregrini papyri radicibus ad ignem accendendum? Contra tantum Ægypto illarum superfuit, ut etiam exteris nationibus venderent? & tamen Iuris consultus ait, eos penuria ligni coactos arundinem, herbas, spinas, vepres urere. Uterque errat. Rectè Scaliger reprehendit Guilandinum, quod ex Niliaca papyrus toros accensos fuisse

fuisse tradiderit, cum ex papyro altera tori impleverentur. Papyro enim faciebant lectos mortuorum, cum quibus rogo inferebantur ac comburebantur, alimentum ignibus ex papyro illa querebant ad cremanda cadavera. Plinius lib. 16. cap. 37. *Nec in fruticum, nec in veprium cauliumve, nec in herbarum aut ullo alio quam suo genere numerentur jure scirpi* (ita in antiquo habetur eodice; male in vulgatis, *scirpsi*) *fragiles palustresque ad regillum tegetesque, e quibus detractio cortice, candela luminibus & funeribus serviunt.* Scirpus φλῶν & φλῶν. Glossæ, *Scirpus, φλῶν, πᾶν πυρ*. Male ergo Scaliger, *πᾶν πυρ*, de qua Martialis, scribit esse Sargi. Planta hæc Ægypto peculiaris, ut hoc eodem capite docet Theophrastus. vide cap. de Sari. Italiæ vero familiaris papyrus altera, de qua Strabo & Martialis. Ubique auctores pro charta papyrum ponunt, ibi de Ægyptia papyro capi debet, at vero ubi papyrus ad lychnos & funera usus esse narratur, de altera papyro Italiæ familiari, hoc est, scirpo intelligi oportet, ut in versu Martialis jam citato. Nec enim ad hos usus ex Ægypto vehebatur papyrus, sed ex Italica vel indigena papyro candelæ fiebant, uti satis aperte ac dilucide docet Plinius. Idem hoc epigrammate docet Antipater.

Λαμπαδά κηροχίτωνα Κρόνου τυφῆρεα λύχρον,
 Σχοίνω καὶ λεπτῇ σφιγγρόμυρον παπύρῳ
 Ἀντίπατε Πείσωνι φέρεται μέγας —

*Facem ceream tunicam habentē Saturni ardentē lychnā,
Iunco & tenui constrictā papyro,
Antipater Pisoni fert munus —*

Τὸν φλοῦν intelligit παπύρου nomine. Paulinus,

Lumina ceratis adolentur odora papyris.

Id est, candela: è phleo five altera papyro facta. Redeo ad papyri significationes. Sexto papyrus vocatur vinculum ex bybulo Ægyptia contortum. Columel. lib. 8. & cap. 6. Atque ita sub cauda sanguis emittitur, qui cum saxis profufluxit, inbibetur papyri ligamine. Anacreon,

Ὁ δ' ἔρως χιτῶνα δήσας
ὑπὲρ αὐχένος παπύρῳ,
Μέθυ μοι Διαικονεῖται.

Religatus at papyro
Tunicam cupido collo,
Mibi poculum ministret.

Denique papyrus vocatur ab omnibus chartæ genus,
ex linteis confectum, quo vulgo utimur, ut literarum
elementa depingamus.

Τετραγώνους. Aristotelem reprehendunt, quod sect. 16. problem. 9. scripserit, ullius plantæ caules, truncosve, forma triangulari, aut multiangulari constare. Et autopfia quidem hanc sententiam redargui negari, non potest. Papyri enim & cyperi aliarumque infinitarum plantarum caules contrarium docent. Sed videndum, utrum Aristoteles, de caulibus plantarum tale quid scripserit? Scribit Aristoteles loco citato, ἅλ' ἂν τὴν μέγιστον τῶν φυτῶν καὶ τὸν ζῶον, ὅστε μὴ ὀρθάνκηθ' ἑκάστῳ ἀπὸ φέρῃ; τὴν μὲν φυτὸν τὴν τέλειαν, καὶ οἱ πύργου. τὴν δὲ ζῶον, καὶ ἡμεῖς, μέρη, βραχύνοντες, ὥστε. Τετραγώνους οἱ ὁσὶς ποδίζωνται, οὐδὲ ἄλλοι οὐδὲ μέγαλοι ἴσι. Cur partes tam stirpium quam animantium, que nullis instrumentariis officiis deputatæ sunt, in orbem sese omnes colligant? Stirpium quidem caudex & rami formari in orbem solent. & animantium crura, femora, pectus, lacerti, ad hanc eandem speciem enitentur, stirpium vero nullum, aut multiangulum nullum, neque ex toto, neque ex parte est. Videtur intelligere Aristoteles φυτῶν nomine plantas majores, quales arbores. Hoc indicant voces τέλειαν, καὶ πύργου. Arborum caudicem rotundum esse, saltem nec triangularem, aut multiangulum, ipsa autopfia docet, nec memini me arborem videre caudice ramifex angularibus; in herbarum censu maxima ferè pars caule angulari.

Kipuk ἱερὸς ἀγγελος αἰνῶν. Plinius. In gravilitatem fastigiatum, Thyrsi modo cacumen includens. semine nullo, aut usu ejus alio quam floris, ad Deos coronandos. Reprehenditur Plinius à Doctissimis Botanicis, quod quatuor verba Theophrasti *Kipuk* ἱερὸς ἀγγελος αἰνῶν, id est, comam inutilem debilemque sustinentes, Latine reddiderit, Thyrsi modo cacumen includens; quod neque dictis à Theophrasto quadrat; qui papyrus gestare comam, non vero globum, aut spicam tradit, quibus thyrsus includitur; neque

veritati respondet, quæ Theophrasti sententiam palam defendit. Pro qua etiam stat Strabo Geographicorum ultimo, papyro *χαίτω*, id est, *setam jubamque* tribuens. At quantum sit discrimen inter comam sive jubam, & globum, spicamve, etiam utroque lumine orbi noverunt. Certe Thyrsos modo globum, modo spicam imponi moris fuisse, præterquam quod antiqua marmora ostendunt, multa quoque auctorum loca fidem facere possunt. Ad hæc Scaliger Plinius irascitur, quod *κῆμλι ἵχουτα ἀχρίαι*, *ἀδνι* verterit, *thyrsi modo cacum. en. includens*. Sane non immerito carpi Plinium concesserim; sed sustinenda castigatio, donec consideremus, causam fuerit Plinio cur ita verterit. Manifesto enim legit, *κῆμλι ἵχουται κήχραι ἀδνι*. *κῆχραι*, ut sciunt qui Theophrastum legerunt, est quasi rudimentum quoddam floris, aut germinis paniculæ modo compactum, quale visitur in facilibus, corylis, nucibus, & aliis. Papyrus habet *χαίτω*, quia ἡ *πίτυρος* jam sumitur pro scapo adultiore, cui agnascientia virgula, quos *πιτύρους* vocat Theophrastus, pro coma rudimentum paniculæ potius habent. In eo potius reprehendendus Plinius, quod descriptionem *πῆν καλουμένην πιπύρον*, cum descriptione *τῆς πιπύρου* confundit. Hoc pertinebat ad peritum rei herbariæ considerare; præsertim qui & in Ægypto papyrum viderit, & commentarium de papyro ex professo instituerit. Igitur scapis adultioribus papyri *χαίτω* attribuit Strabo: agnatis autem papyris pro coma *κῆμλι κήχραι* Theophrastus, hoc est, rudimentum. Nam *κῆχραι* est rudimentum futuri germinis, aut floris, aut fructus. A forma Thyrsus vocavit. Nam Thyrsus in coma definit, propterea *κισσόφει*, Bacchæ pro *μυρσόφει* dicuntur, & nomen fastigiatum ostendit acutum cacumen virgulti. Rectè ergo Plinius; modo non confudisset *τοὺς πιπύρους* cum majori scapo. Quid *κῆχραι*, quid Thyrsus, ad nauseam usq; inculcavimus; quid *χαίτω* vendendum. De papyro Strabo lib. ult. hæc tradit. *ἡ δὲ βίβλος φιλάρατος ἐστὶν ἐν ἄκρῳ ἵχουσα χαίτω*, *biblos sive papyrus nuda virga est in vertice χαίτω habens*; *χαίτη* in equo *juba* est, in homine *coma* sive *cafaries*. Rufus. *χαίται αἱ ἐπὶ δνι εἰ τὸ ἴσιον ἀφ᾽ ὧν αἱ τοῖς*. id est, *χαίται pili qui a posteriore parte secundum occiput prominent*. In plantis quid *χαίτω* sit, docet Theocriti Scholiastes ad hunc eidyll. sexti versum.

Ἄ δὲ καὶ αὐτόθι ποὶ διαβρύνεται, ὡς ἀπ' αἰκάνθας,
Τὰ πύρρα χαῖται, τὸ καλὸν θέρος ἀνίκα φρύττει.

*Illa vero ibi deliciatur, sicut ab acantho,
Arida folia, quando pulchra aestas torret.*

Ad hos verius Scholiaſtes. *ὡς ἐπ' ἀκανθῆς. Τῶι πῦρρῳ χαίτῳ* ὡς δὲ τῆς ἀκανθῆς ἐκ πᾶν πῦρ χαίτῳ ἢ ἐκ πᾶν πῦ τῆς ἀκανθῆς. λέγεται δὲ εἶναι χαίτῳ, λέγ. τὸ κῆρυς ἰσχυρῶς. *Ve ab acanthi aridi pappi, χαίτῳ enim pappi cinaria, dicuntur* ὡς εἶναι (id est circuli, orbes, virgæ. Helychi. εἶναι. εἰμ. ὅδε, ὅδε. ἐλ. τ. εἰμ.). Suidas εἶναι αἱ ῥαῖδου.) quod cornæ similes sunt. Vidimus quid χαίτῳ, vidimus quæ sit Guilandini, vidimus quæ Scaligeri sententia de Plinii & Theophrasti verbis. Mentem Theophrasti & Plinii rectius Salmastius percepit. Verba Plinii, *in gracilitatem fastigiatum, Thyrsi modo cacumen includens*, his verbis exponit; hoc est, *cacumen in gracilitatem thyrsi modo fastigiatum includens*. Ita enim distinguendum. Non hæc figura est capitis papyri, sed ex his constat, thyrsos in gracilitatem conistat fuisse fastigiatos. Hinc *ὑπερακθῆς κίρῳ* ἢ acanthi hoc loco Dioscoridis, quod in gracilitatem fastigiatum. Tale cacumen vititur in branca ursina, & in ea quæ est sylvestris acanthus. Græca Theophrasti, *κῆρυς ἰσχυρῶς ἀκρίῳ* ἢ ἀκρίῳ. Nihil in his quod mireris de cacumine thyrsi modo in gracilitatem fastigiatum, & tamen certum est, Theophrastea illa Plinium in historia papyri reddidisse. Corrigebar itaque vir magnus, *κῆρυς ἰσχυρῶς ἀκρίῳ* ἢ ἀκρίῳ. Sed nihil *ἀκρίῳ* ad hunc locum. Rectius emendaveris, Plinio ipso auctore, *κῆρυς ἰσχυρῶς ἀκρίῳ ὑπερακθῆς*. hoc est, quod Plinius ad verbum reddidit, *in gracilitatem fastigiatum, thyrsi modo cacumen includens*. Pro *ἀκρίῳ* correctores resposuerunt *ἀκρίῳ*, quia alterum ignorabant. *ἀκρίῳ* pro *ἀκρίῳ*, & *ἀκρίῳ* pro *ἀκρίῳ*, quo veteres Græci passim usi sunt, Hippocrates, alique. Dioscorides etiam & Gale-nus sic loquuntur. Habemus tres Doctiss. virorum sententias, quarum postrema maximè probabilis. Papyrus enim fert *χαίτῳ*, id est, cæfariem ex multis capillamentis constantem, quæque comam ostendit Thyrsi modo fastigiatam, ut dixit Theophrastus; non tamen verum fert thyrsum. Vide descriptionem paulo infra, vide iconem,

iconem, & ex æquo judicabis, nihil cum cachry similitudinis habere, quod eadem ostendit imago.

Καὶ τὸν δὲ ὅλως, &c. Hujus loci sensum Gazam non satis assecutum, ante nos magnus Scaliger, & Robertus Constantinus docuere. Vox, τὰς, non ad fructum referri debet, sed ad papyros. Verte; *Fructum fert nullum; papyros vero ex multis mittit partibus.* Plinius loco citato, *Thyrsi modo cacumen includens, semine nullo, aut usu ejus alio, quam floris ad deos coronandos.* Doctiss. viri legunt ac distinguunt, *Thyrsi modo cacumen includens semine nullo, aut usu ejus alio floris ad deos coronandos.* Deleto τὸ quam, quasi nullum florem ferret ad coronandos deos, ut nec ullum fructum. Omnino scribendum, in *gracilitatem fastigiatum, Thyrsi modo cacumen includens, nullo semine, hinc alio quam floris usu ad deos coronandos.* Levissima mutatio, aut, in *hinc.* Coma papyri ex multis capillamentis confactis, thyrsi modo constat, nullum fert lemen; coma hæc nullum usum habet, nisi quod Dii ea coronantur. Plutarchus in Agefilao scribit, eum papyro coronaria delectatum fuisse, ob coronarum simplicitatem, eamque discedentem à rege petisse, & accepisse. τῇ μὲν τοῖς τεφανωτῶν βίβλῳ φησὶ αὐτὸν ἰδόντα Θεόφραστον, ὡς τὴν λιπὴν τῶν τεφανῶν, αἰτῆσαι καὶ λαβεῖν ὅτε ἀπὸ πᾶσι τοῖς βασιλέως. Hæc ubi scripserit Theophrastus, ignoro. deperditus forte liber iste, ex quo hæc à Plutarcho referuntur. Puto scribendum, Θεόπομπος.

Athenæus libr. 15. ubi ridet eos qui corona papyracea delectantur, Theopompum de Agefilao illud scribere tradit. Γαλοῖσι οὐκ εἰσι καὶ οἱ λίγιστοι, Ναυκρατίῳ δὲ τὸ φανόν τὸν ἐκ τῆς βίβλου τῆς τεφανωτῆς (male edunt, τεφανωτῆς) καλουμένης παρ' Αἰγυπτίους τεφανῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς οἱ Θεόπομπον ἐκ τῆς τριτῆς τῶν Ἑλληνικῶν, ὅς φησιν Ἀγχιλαῶ τὸν Λάκωνι τὸν ἀφαινομένην εἰς Αἴγυπτον δῶρα πέμψαι τοῖς Αἰγυπτίοις ἄλλα τε πᾶσι, καὶ δὴ καὶ τὴν τεφανωτῆν (iterum τεφανωτῆν) βίβλου. Ἐγὼ δὲ οὐκ οἶδα, πᾶσι ἀφαινομένην ἢ ἰδόντα ἔχει τὴν βίβλου τεφανωτῆν καὶ ῥόδων, πᾶσι εἰ μὴ οἱ τοῖς χαλκοῖς στέφανοι δμοῦ σκοροδῶς εἰσὶν ῥόδοι. Ridiculi & igitur inepti, qui Naucratin coronam opinentur plexam ex papyro coronaria, adducentes Theopompum libro tertio rerum Græciæ, qui scripsit Agefilao Lacedæmonio, cum trajecisset in Aegyptum dono misisse & alia multa Aegyptios, & coronariam papyrum. Ego vero quam voluptatem utilitatemque percipiat aliquis è corona papyracea, rosis additis, non video, nisi qui ea gaudent, rosas simul cum alio nectant. Ex hoc Athenæi loco conicere licet, papyri comam thyrsi modo compactam, cœnosum, injucundum, ingratum, ac putrem quandam spirare odorem. Valeant ergo & delectentur dii Pliniani, grato hoc papyri odore.

Ἐξῶντα. Antequam de usu papyri sermonem instituam, expedire videtur, ut descriptionem ac delineationem papyri præmittam, quam dederunt recentiores. Describit papyrum Prosper Alpinus, describunt eandem Pena

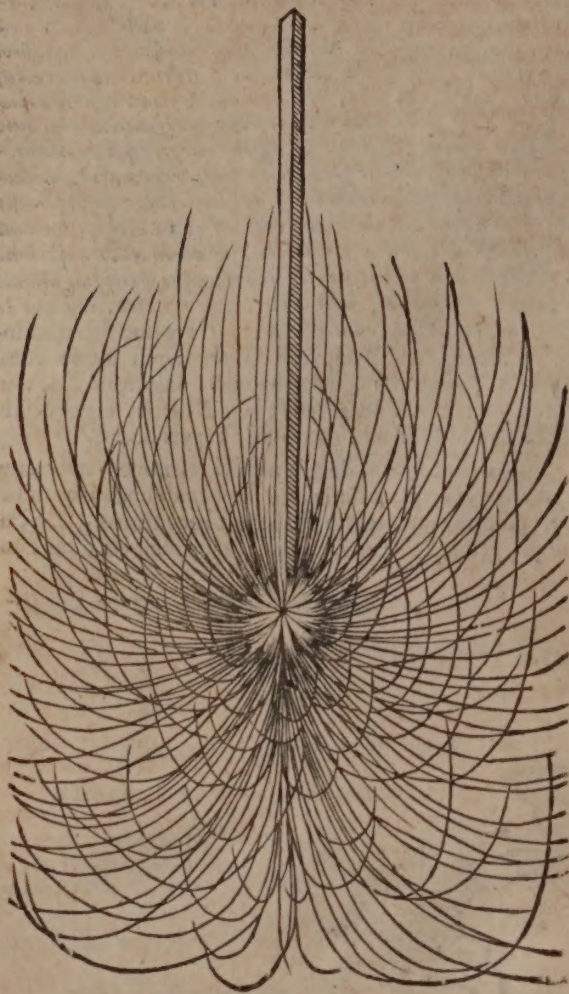
Papyrus.

& Lobelius. Alpinus libr. de plantis Aegypti cap. 36. *Papyrus, quem Berti Aegyptii nominant, est planta fluminis Nili, binis aut pluribus caulibus rectissimis, supra aquam sex, septemque cubitibus assurgens, cauliumve in fastigiis, scapus innumeris capillamentis, longis rectisque contextus, cernitur. Foliis quoque constat multis rectis, ensiformibus, triphæ aliquatenus similibus, triangularibus ac mollibus. Chirurghi foliorum medulla utuntur ad ulcerum ora dilatanda. Adversariorum auctores, in horto Pisano papyrus Niloticam florentem se legisse scribunt; quam cypero congenere faciunt, verum multo elegantior, junceo harundinaceo triquetra caule, medulla farcta tormentacea, stipitibus multis proceris, lævis, nitidis surrectis, senum septenariumve interdum cubitorum, quibus nuspam nisi ad*

imum folia insunt cyperi aut sparganii, repanda; radicibus arundinaceis, fibrosis, quas in Aegypto erutas asseriebant, non illic ortas; propterea quia semine caret, floribus tamen perquam speciosis, & luculentam in ambitu casariem effigiantibus: numerosis gracilibus thyrsulis, denso & æquabili comarum stipatu, & apicibus prominentibus, ferule in modum collectis, non ut cyperi, sparsis, quos circa ortum ambiunt radiatim scita folia multo minora illis quæ sunt ad imum, uti in cypero. Idcirco verisimile sit, hanc veram Theophrasti esse, & papyri descriptionem apud Plinium geminam esse, sed mutilam, æquæ duabus diversi generis papyris confusam, nempe ex Aegyptia hac, & Babylonia, cujus etiam alii scriptores meminerunt.

Papyrus ex Ægypto Salmasio missa.

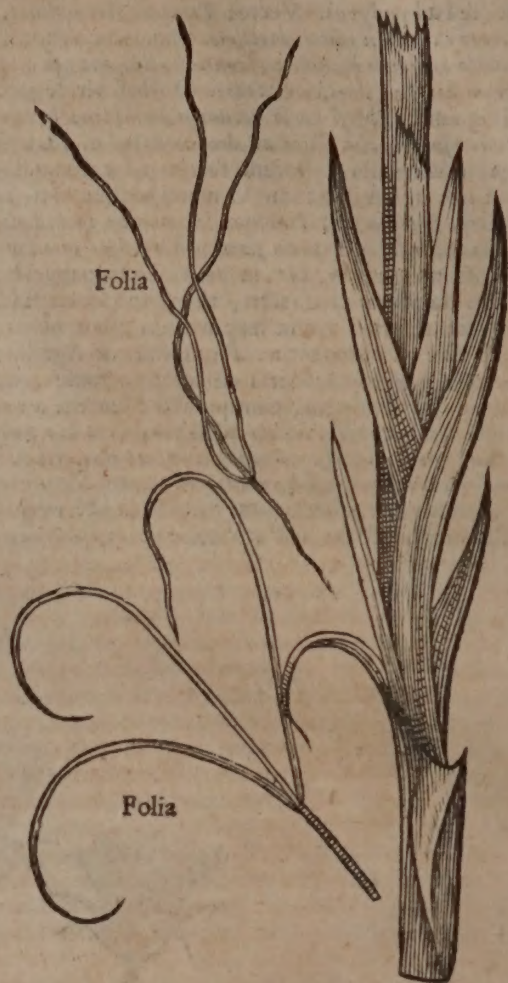
Accepimus à Clariss. Salmasio iconem papyri ex Ægypto ipsi missam, quam & depingi curavimus. Caulis huic è rubro purpureus, viridi quandoque misto, crassus, nec ut Alpini ac Lobelii icon ostendit, foliis nudus ac glaber, sed multis, latis, arundinaceis præditus. In altera tamen figura, caulis foliis orbus pingeatur. Folia habet admodum tenuia, viridia ac splendens, ac, quantum ex pictura colligere possum, particularia; Sparto Hispanico non dissimilia sunt; sed instar trifolii in trina dividantur. Utramque iconem exhibeo; lectori liberum relinquo judicium. Rara planta, sed an papyrus me fugit: plantam ipsam nunquam vidi, eam Clariss. Salmasius expectat.

Οὐ μένον τὸ ἡμέτερον, &c. Plinius loco citato. Radicibus incolæ pro igne utuntur, nec ignis tantum gratia, sed ad alia quoque utensilia vasorum.

Ποιούσιν ἐξ αὐτοῦ, &c. Doctif. Constantinus legit, ποιοῦ-
σιν ἐξ αὐτοῦ παντοδαπὰ πολὺ γὰρ ἔχουσι τὰ ξύλα καὶ καλόν. De lig-
no enim radicem agitur.

Ἀυτοὶ γὰρ καὶ πλοῦσι. Plinius loco citato; Ex ipso quidem papyro navigia texunt, & ἐξ αὐτῆς βιβλία, τεγεςque, nec non & vestem etiam stragulam & funes. Naves ex papyro factas fuisse, notissimū. Herodotus in Euterpe tradit, Ægyptio fabricare suas naves ἐξ αὐτῆς ἀκανθῆς, compages introrsum in biblo facere ex amputato papyri vertice. Ταῖς δὲ διὰ πλοῖα ἐφὶ τοῖσι φορτηγούσι, ἴσθι ἐκ τῆς ἀκάνθης ποιούμενα. τῆς ἡμετέρας μὲν ἐστὶ ὁμοίη τῇ κυρτοῦ καὶ λατοῦ· ἣ δὲ διάκρουσι κρίματι ἐστὶ. ἐκ ταύτης δὲ τῆς ἀκάνθης κρηφάματα ἐξυλίσσονται διηρήχια, περιήρησθαι συνηΐσθαι, ἀντιπηγάζουσι τεγῶσι τοῖσιν δὲ πλοῖσι γρηφάματα ποιοῦσι καὶ μακροῦς ἀεὶ ἀεὶ ὁμοίησι τῇ διηρήχια ἐξυλίσσονται ἐκ τῆς ἐγῆς τούτων ἀντιπηγάζουσι, ἐξυλίσσονται ἡς ποιοῦσι αὐτῶν. ποιοῦσι δὲ οὐδὲν ἔχοντα. ἴσθην δὲ πᾶς ἀρμενίας ἐν αὐτῇ ἐπικατασκευάζουσι τῇ βύβλῳ περὶ αὐτοὺς οὐδὲν ποιοῦνται, καὶ τούτων ἀπὸ τῆς ἐγῆς τῶν ἀπὸ αὐτῶν ἴσθην δὲ ἀκάνθην ἔχοντα, ἴσθην δὲ βυβλίνους· ταῦτα δὲ πλοῖα ἀνὰ μὲν τῇ ἐγῇ ποιοῦσι οὐ δύναται ποιεῖν, ἀλλὰ μὲν λαμβάνουσιν αὐτοὺς ἐπὶ τῇ ἐγῇ. ἐκ γὰρ αὐτῶν ποιοῦνται. καὶ ὅσον δὲ ἡμεῖς ποιοῦμεν αὐτοὺς. Naves eorum onerarie sunt facte ἐξ ἑσπίνης, cuius figura similis est loti Cyrenaeo, & cuius lachrya a gummi est. Ex hac spina ligna concidunt, quæ magnitudine bicubitalia, in formam lateris componunt hunc in modum; cuneis frequentibus & longis circumnectunt bicubitalia ligna, ubi hunc in modum conpegerunt.

Caulis papiri Ægyptiæ Salmasio missæ.

desuper frequentia transtra extendunt. curvatis autem in gyrum lignis non utuntur, sed introrsum compages byblo innectunt; gubernaculum unum faciunt (interpret, & legit, scitè faciunt) & hoc per carinam transit. malo quoque è spina, & velis ex byblo utuntur. hæc navigia contra flumen meare non possunt, nisi lulentum ingruat ventus, verum à terra protrahuntur; secundum decursum hoc pacto feruntur. Plura de his navigiis cap. de arundine. Contra Theophrastus non ex byblo naves texti scribit, sed ex ipso papyro, id est, ex tota & solida ejus substantia, vela autem ex biblo facta fuisse. Ex solida papyro factas naves, probatur ex iis quæ de Moyse refert sacra pagina. Sed Lucani verum prius examinabimus.

Conferitur bibula memphitis cymba papyro.

Doctissimi viri pro, *conferitur*, legunt, *conficitur*; quod conferere naves, pro conglutinare; compingere naves, non convenire Latiali sermone existiment. item quod idem Lucanus libr. 5. de bello civili *puppis confertes* cecinerit, quemadmodum & pugnam conferere eleganter dicimus,

— Latumque per æquor

Vt terrestre coit confertis puppibus agmen.

Conferriis, ibi denotat, vicinis, connexisque; non autem compactis atque conferriis. Vulgata tamen lectio, conferitur bibula, defenditur, & munitur auctoritate Festi. quem Pacuvii sparteae serilla declarantem, reperio Latine dicere, navigia funesque conferre. Illustravit etiam naves papyraceas Moysis adhuc infantis in aquam abjectio, quem εὖ Ἰβη παπύρου, id est, fiscella papyracea ad Nilum, Ægypti fluvium, expositum fuisse, sacra pagina docet. Θέλω Suidas exponit κισῶποι εἰς βύβλου λατρίαις εἰς χροφιδῶδες, arcula tenuis (parva, exilis) ad instar calathi, vel calathi forma. Hefychius, πικρὴν π κισῶποισιν εἰς γλωσσὸς οὐγκρεῖον. Textum quoddā arce forma quale, est γλωσσὸς οὐγκρεῖον, scrinium in quo pecunie recondabantur, ribicinesq. lingulas reponebant; dictū à lingua, ut scribit Erasmus, quod lingue formam haberet. Apud Athenæum libr. 3. ὑαλοῦς πινάζ εὖ Ἰβη κισῶποισιν εἰς γυρῶν, vas significat sive thecā, quę amplexatur

batur discum vitreum, ne frangerentur in ferculis fo-
rendis. Latinis *repositorium* n dicitur, quod super veterum
mentas reponebatur, ad fercula collocauda, quæ subinde
cum ipso repositoio & affererebantur & auferabantur.
Phorus lib. 28. cap. 2. *Bibite conuiuium mensum vel repo-
sitium tolli, inauspicatissimum iudicatur.* Idem lib. 9.
cap. 11. *Testudinum putamina secare in laminas, lectisq;*
& repositoria his mittere. Carbilus Pallio instituit, prodigi
& sagacia ad luxuriam instrumenta ingenit. *Θῖον πικτυον*
in qua Moyses repositus fuit, describit Iosephus lib. 2.
de antiquitate Iudaica, & vocat *πικτυον*, *ἐν ᾧ Μωϋσῆς ἐκ-
ητο* *πικτυον* *ἡ ἡγεῖα*, *τεκταράμ* *papyraceam similem compactu cu-*
narum. Clemens Alexand. lib. 1. Stromatum. *ἐν πικτυῶν τῶν*
ἡγεῖα *ἐκείνου* *οὗτο* *ἐν πικτυῶν* *τῶν Μωϋσῆος ἐν ᾧ ἡγεῖα*, ex papyro
Ægyptia vas confecerunt, in quo Moysen reposuerunt. Uti
sunt & veteres arundinum coma ad navium structuram;
quomodo & papyro commissuris interjicientes, at textus
ferruminandos, ut quæ glutine sit tenacior, & explendis
rimis tenerior. Et hæc de navigiis, quæ ex papyro texe-
bantur. Et de libro, inquit Plinius, *vela*, &c. Hæc de cau-
sa pessimè audit à quibudā. Ajunt enim Plinium & Ga-
ziam, & alios errare, quod *ἐν βιβλίῳ* verterint, *ex libro*;
quod, inquit, liber sit cortex exterior. Hæc multis am-
bagibus probare conantur, explicare tamen nequeunt.
Naviculas ex toto & solido papyro texebant. Ægyptiis
unde papyraceæ Nili naves Plinio: at ex cortice interio-
re sive libro, funes, vestes, vela, & cætera texebantur.
Rectè ergo Plinius, & Gaza verterunt apud Theophras-
tum, *ἐν τῷ βιβλίῳ*, *ex libro*. Nam & *βιβλία* inde vocata,
id est, *chartæ*, vel *libri*, quod ex interioris corticis papy-
ris conficerentur. Arborum corticem dupliciter consi-
derari, extra scilicet & intra, quis ignorat? Foris cor-
tex est, intus liber. Iliodorus ex antiquis criticis: *Liber*
est interior tunica corticis, quæ ligno coheret, in qua antiqui
scribebant. Ita papyrus dupliciter consideratur, quod est
extra, papyrum vocat Plinius & Theophrastus; quod in-
tra, biblus dicitur.

Καὶ ἐμφανίζονται διὰ τοῦ ἔξω τῆ βιβλίου. Acriter nimis in Plin-
nium invehitur Guilandinus, quod hæc non verterit. Ve-
rum, inquit, si vox βιβλ. in illo Theophrasti loco cum Plin-
nio interpretanda est liber : jam Theophrastus cum ibiden-
teriam subjungens scribit, parari de biblo βιβλία externis homi-
nibus evidentissima ; affirmat, ex cortice fieri chartam mate-
riam voluminum ; & omnis generis codicum. Hæc verò διὰ
τῆς παλαιῆς secum pugnare, quis non videt ? Quod enim Plin-
nius faris manifeste negat, id Theophrastus juxta Plinii in-
terpretationem constantissime affirmat. Sed Plinius videtur
hæc verba pro inferticiis habuisse, ideoque etiam omnino ne-
glexisse, ubi hunc Theophrasti locum Latina moneta percus-
sum, in suum opus transtulit. Quasi vero Plinius hæc ratio-
ne satis excusatus sit in eo, quod credidit, spuria esse ea ver-
ba, quæ tamen potissimum usum plantæ illius, de quo agit
Theophrastus, ibidè expediant. Decuitne Plinium, tanto au-
ctori, cujus verba propemodùm singula in suum opus transla-
ta, suo operi decori esse existimavit, hujusmodi notam in vo-
cere : quod nempe potissimum quiddam omiserit ? An vero
etiam is non fuit istius plantæ usus potissimus, quod ex ea
confecta est charta ? Quibus igitur verbis Theophrastus hunc
ipsum exposuit : si hæc verba sunt inferticia, & aliena, &
non ipsius Theophrasti. Veniam sane, quoniam Aristoteles cen-
suit dandam esse Pbryni, & Timotheo, libenter etiam damus
Plinio, & agnoscimus, quod nimis somnolentus fuerit, dum
hunc locum Theophrasti interpretatus est. Quæ sequuntur
scommata sunt, ideo a nobis omitantur. Ad hæc his fere-
re verbis, respondet Scaliger. Sed pagina 121. inclemen-
ter in Plinium invehitur, quod verba Theophrasti, καὶ ἴτε-
ρε, τοῦτο καὶ ἐμφανίζονται διὰ τοῦ ἔξω τῆ βιβλίου, omiserit. Atqui hæc
preteritio illum potius quasi manu ducere debebat, ad suspi-
candum id quod est, nempe, verba illa, τῆ βιβλίου esse addita
ab illis, qui inserunt vas in crucifare voluit. Nam sane Theo-
phrastus cum extrema narratione dixit, & ἴτερε τοῦτο, illis
verbis significat, se nihil aliud dicere, sed quia nota erant &
Græcis, ideo non nominat. Scripsit igitur, καὶ ἴτερε τοῦτο, καὶ
ἐμφανίζονται διὰ τοῦ ἔξω. Et alia quæque, inquit, ex papyro fa-
ciunt Ægyptii, quæ etiam in notitiam exterarum nationum
pervenerunt, insectoriis mercatorum. At τῆ βιβλίου est glossa
mæ illius studiosi ; qui sciebat etiam chartam ad libros esse
fieri. Hanc veram esse lectionem Theophrasti quovis pignore
contenderim, tum quod eam Plinius non vertit, tum quod
de barbarismo suspecta est vulgata lectio. Alioquin quid opus
est Theophrastum monuisse chartam fieri ex papyro, cum &
pueris ipsis in Græcia id constaret, sed cum dicit, τοῦτο ἴτερε,
ostendit hactenus nihil aliud recensere velle, quia palam om-
nia nota essent. Præterea si eam lectionem retinemus, βι-
βλίου referendum ad τοῦτο, atqui καὶ τῆς non ἀδικεῖται. Quæ

de chartæ generibus, ejusque præparatione apud Plinium leguntur, ea satis diligenter a Guilandino & Scaligero examinata sunt: cum autem hodie papyracea charta usum nullum habeat, nec de ea agat Theophrastus, nec hujus sit loci de ea agere non fert animus. Attamen, verba Plinii, ut in vulgatis habentur, codicibus, de chartæ præparatione subjungam, addamque & Guilandini, & Scaligeri emendationem Plinius lib. 13. cap. 12. *Texuntur omnes tabule madentes Nili aqua.* (Toletanus codex. *textitur omnis madente tabula Nili aqua.*) *Turbidus liquor vim glutinis præbet, cum primo supina* (utrumque Toletanum & Salmeri exemplar, in re cum primo *supina*. Forte legendam, *inde cum primo*) *tabula scheda adlinitur; longitudine papyri, quæ potuit esse segminibus* (exemp. Toletan. *refegminibus*) *utrimque amputatis Transversa postea crates peragitur. Premitur deinde prælis, & siccantur sole plagule, atque inter se junguntur, proximarium semper bonitatis diminutione ad deterius.* Corrigit Guilandinus; *Texuntur omnes tabule madentes Nili aqua: turbidus liquor glutinis præbet vicem, primo supina tabula schedis adlinitur longitudine papyri, quæ potuit esse segminibus utrimque amputatis* (transversa postea cure peragitur; premuntur deinde prælis, & siccantur sutæ plagule, &c. Scaliger veram lectionem ex vestigiis Cuiaciani codicis eruit, *Texuntur omnes madente tabula Nili aqua. turbidus liquor glutinis præbet vicem, primo supina tabula schedis adlinitur longitudine papyri, quæ potuit esse resigminibus utrimque amputatis. transversa postea crates peragitur. premitur deinde prælis, & siccantur sole plagule atque, inter se junguntur.* Ex his veteres ad hunc fere modum confecisse chartam constat, capiebant schedam sive phyliram, ea longitudine, quam papyri scapus dederat. extendebant deinde in tabula sive assero ligneo madida turbidis Nili aquis, cujus liquor glutinis vim præstabat, & hæc prima phylira itamen erat chartæ. Huic deinde alias schedas imponebant transversas ad angulos rectos, in modum cratis, puta sex vel septem schedis tabulam primum sternebant; totidem transversas supersternebant. Ad hunc modum stratus schedarum, cum transversos posuissent, cratem eam postea prælo premebant, ut exigeretur aquæ Niloticæ humor, qua litant tabulam. Denique suspensio prælo crates illas exprimebant & destruebant, ut solæ ac separatæ plagulæ per se, vel etiam foliis vi ficcari possent. Latitudo chartæ optimæ tredecim digitorum, cæteris paulatim minor, scripturam ea parte excipiebat, quæ segmenta, quæ subterminis locum habent, sunt agglutinata, & raro altera parte scribebatur. Est igitur quod nobis gratulemur, qui infinito meliorem chartam, quam fuerit papyracea, & tritis lineis & gossipio paramus: quæ tam firma est, ut tam à tergo quam à fronte litteras æque possit sustinere, & singulis foliis binas paginas continere, alteram anticam, alteram posticam; adeo, ut nihil vetet, quo minus statim post primam paginam in opistographo ejus scribamus. Vulgaris charta quando reperta sit, ignoro; papyracea temporibus Alexandri Magni reperta. Plinius lib. 13. cap. 11. *Et hæc (chartam) Alexandri magni victoria repertam, auctor est M. Varro, condita in Ægypto Alexandria, antea non fuisse chartarum usum: in palmarum foliis primo scriptitatum, deinde quarundam arborum libris.* Hanc Varronis sententiam destruere & evertere conatur Guilandinus, quod apud Anacreontem, alioque Alexandro multo antiquiores, ~~nonnulla~~ vox reperitur. Anacreontis carmen supra citavi. *Antiquiores, inquit, Alexandro Alceus, Plato Comicus.* Maximo pere errat, cum Alcæi carmen esse dicit quod est Antipatri. Nam in eo est Pifo, gentis Romanæ nomen, & cereus Saturnalibus missus est ritus Romanus contra eum disputat Clarissimus Iosephus Scaliger, ad rem ipsam porro respondens; non sequi chartæ usum ante Alexandri ævum fuisse, quod papyri nomen ante notum fuerit; *Non magis, me hercule, inquit, quam vinum fieri cæptum statim postquam vitis nota fuit. Nam quot sæculis vitis nota fuit antequam vinum ex ea fieri cæptum? Hodie pars novi orbis, quam Floridam vocant, multa vite passim sine ullo usu humano confita est. Ex ea incolæ nunquam vinum fecerunt.* (nec apta ad vinum viva; mediū inter uvæ & hederæ genus est.) *An Hispani qui eam partem hodie colunt (puta cum viveret Scaliger; hodie sub Batavorum imperio erat) adhuc fecerint, nescio.* (necdum Batavi fecerunt, non tentarunt Hispani) *Ita vitis prius cognita, quam vinum ex ea factum. Sic papyrus, quæ prius apud Græcos vinculorum usum tantum præbebat, prius nota fuit, quam scribi in ea cæptum.* Respondeo pro Guilandino, usum chartæ ex papyro ante Alexandrum notum fuisse. Nam apud Platonē Comicū

legitur in γρομμᾶταις τὰς τὴν χάρτας ἐκφύων, codices chartas-
que exportans. Varroni oppono Galenum. Hic commen-
tario secundo in libr. 6. Hipp. Epid. aphor. 13. scribit.
Τὰ γὰρ ἐν Διφφορέαις ἢ χάρταις ἢ δαλταῖς ὅφ' Ἰπποκράτει γρομμᾶ-
ταις, τὸν γὰρ αὐτὸς Θεὸς αὐτὸν ἀφροίσκοντα φασὶ τὰυτὰ πρὸ δὲ βί-
βλια σὺνθεῖναι, τότε διῦτιον, καὶ τὸ ἐξόν, ἵναι δὲ καὶ τὸ π-
ταρτὸν φασί. Scripta namque ab Hippocrate in diversis, vel
chartis, vel tabulis ejus filium Thessalum collegisse ajunt,
duosque hos libros, secundum videlicet atque sextum, inte-
grasse; nonnulli quartum addunt. Ex hoc Galeni loco pro-
batur, Imperatoris Commodi ævo præstantissimis medi-
cis non constitisse, an Hippocratis ævo papyro, sive char-
ta Niliaca, an tabulis de ligno confectis uterentur. Plato
Comicus vixit circa Olympiadē octuagesimam primam,
ut enumerat Eusebius. Suidas vero Platonem Comicum
fuisse ait, per tempora Aristophanis. Πλάτων ἀφροίσκος καὶ
χρὸς γρομμᾶταις τὴν χάρτα καὶ Ἀριστοφάνη. Post centesimā Olym-
piada vixisse Alexandrum Magnum Historici testantur.
Ante chartæ inventionem, in palmarum foliis scriptita-
rum, auctor Plinius. Guilandinus pro, palmarum, malva-
rum, legendum contendit, ac probat ex Cinnæ epigram-
mate:

*Hæc tibi Areteis multum invigilata lucernis
Carmina, quæ ignes novimus ærios,
Lævis in aridulo malvæ descripta libello,
Prusiaca vixi munera navicula.*

Omnino fatendum, in MSS. exempl. quæ apud cla-
riss. virum Gerardum Vossium Historiarum & Politices
professorem vidi, constanter in versibus citatis scribi, mal-
væ. Attamen Plinii locum corruptum esse, nego. Vera
lectio, palmarum. Isidorus lib. 6. cap. 12. At vero histo-
ria majore modulo scribebantur, & non solum in charta, vel
membranis; sed etiam & in omentis elephantinis, textili-
busque malvarum foliis, atque palmarum. In quibus verbis,
ut rectè observavit Iosephus Scaliger, non solum vete-
res in palmarum foliis scriptitasse apparet, sed & illa fo-
lia texta & conglutinata fuisse; quin palmarum folia mal-
vaceis longè præstantiora. Nam malvacea inepta ad mu-
crones calamorum tolerandos. Sed huic malo remedium
erat gluten, & similia alia. Palmarum folia ad scriben-
dum idonea esse, scribit Guilandinus, quod duriora &
asperiora sint; cum tamen experientia doceat, aptissima
esse scribendo, si primum cultri dossello lævigaveris. Vi-
di litteras palmæ foliis inscriptas. Talem epistolam no-
bis dono dedit cognatus noster Wessel Bachter. Palma-
rum in foliis scripsisse veteres, ex Suida probatur. Φοιν-
ικήα γρομμᾶται. Αὐτὸ δὲ τὸν τὰ γρομμᾶται δὲ Φοινί-
κος δὲ γρομμᾶται ἵλαστον τούτοις δὲ ἀντιλήγουσι Κρητες ἐς δὲ γρομμᾶ-
ται δὲ γρομμᾶται Φοινίκα πετάλοις. Phœnice litteræ. Lydi &
Iones litteras acceperunt, à fortissimo Phœnice inventore.
illis contradicunt Cretenses, propterea quod in palmæ foliis
inscriberetur. Recte Epimenides.

Κρητὶς αἰεὶ ψεύσει, κακὰ δὲ φησὶ, γαστέρες ἀργαί.

Cretenses semper mendaces, male fera, ventres pigri.

Φοινικήα γρομμᾶται, litteræ dictæ sunt, vel quod à Phœ-
nicibus repertæ sunt; vel, quod Cadmus Phœnix eas in
Græciam attulerit. Theophrastus extremo libr. 3. ad Au-
tolyicum de gentibus tradit, litteras vel à Chaldæis, vel
ab Ægyptiis, vel Phœnicibus repertas. φασκενοὶ τὰ γρομμᾶ-
ται δὲ γρομμᾶται, οἱ μὲν τὸν Χελδαίων, οἱ δὲ παρ' Αἰγυπτίων, αἱ δὲ
αὐτὸν Φοινίκων. Lucanus. à Phœnicibus inventas tradit.

*Phœnices primi, famæ si creditur, ausi
Mansuram rudibus vocem signare figuris.*

Plinius lib. 5. cap. 12. Ipsa gens Phœnicum in gloria
magna litterarum inventionis, & siderum, navaliumque,
ac bellicarum artium. Cadmus Græcos litterarum figu-
ram docuisse, confirmant verba Clementis Alexandrini
lib. 15. Στραμ. Καδμὸς δὲ Φοινὶς λόγῳ τὸ γρομμᾶται ἔδωκεν ὁ-
μιλῆς αἰς Φοινὶν Ἐφορῆς (ita scribendum docet Lipsius ad 11.
annal. Taciti. Ἐφορῆς in editis legitur) ὅτι Φοινικήα τὰ
γρομμᾶται Ἡρόδοτος κελεύει γρομμᾶται. Cadmus autem erat Phœ-
nix, qui fuit Græcis litterarum inventor, ut ait Ephorus.
unde etiam Herodotus scribit, litteras vocatas fuisse Phœni-
chore, ubi ait; ἵναι τὸν ἀρχαῖον διδάχῃ τὸν Φοινίκα τὰ
γρομμᾶται, μεταφράσαι τὸν σφῶν λόγον, ἵνα γινώσκῃ τὸν
ἱστορῶν, ὡς τὸν δὲ καὶ ἱστορῶν, ἵνα γινώσκῃ τὸν Φοινίκα ἵς τὸν Ἐλ-
λάδα, Φοινικήα κελεύει. Iones cum litteras à Phœnicibus di-

dicissent, immutata quarundum formæ utebantur, & uten-
tes famam sparserunt, (quemadmodum & aquitas postula-
bat) quia Phœnices eas in Græciam invexerant. Phœnicias
vocandas esse. Idem Herodotus eodem libro, idem & ὁ δὲ
Καδμὸς γρομμᾶται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Ἀποκρίσεων τῶν Ἰωνίων ἐν ὁ-
μοίᾳ τῇ Βασιλείᾳ, ἐν τῇ ποσὶ τοῖς ἱστορῶν ἀμετά, τὰ ποσὶ ὁμοίᾳ
ἵναι τοῖς ἱστορῶν. Quin ipse vidi apud Thebas Boeotias in
Ismenii Apollinis templo, litteras Cadmeas in tripodibus
quibusdam incisæ, magna ex parte similes Ionicis. Plutar-
chus lib. 11. probl. 3. τὰ δὲ δὲ ἀρχαῖα τὸ Φοινίκα δὲ Καδμὸς
ἀντοκρίντα, τὸ γρομμᾶται ἢ τὸ γρομμᾶται παρὰ. Primas autem
(hoc est, sexdecim litteras primo inventas) quæ Phœnicie
propter Cadmum appellantur, quaternio quater sumptus ex-
hibet. Plinius libr. 7. cap. 6. Vtique volunt in Græ-
ciam intulisse à Phœnice Cadmum 16. numero: quibus
Trojano bello Palamedem adiecisse quatuor hac, figura,
Θ, Ξ, Φ, Χ. Toridem post eum Simonidem Melicium, Ζ,
Η, Ξ, Ω. De litterarum inventione fati; plura qui vellet
adeat artem Grammaticam Gerardi Vossii, legat & re-
volvatur cap. 8. 9. 10. & 11. lib. 1. Non male forte agant,
si Taciti locum, de Græcarum litterarum inventionem, ex
Annalium lib. 12. adscripero. Hic Palamedem non qua-
tuor, sed sexdecim litteras adiecisse Cadmeis scribit
his fere verbis; Quippe fama est, Cadmum classe Phœnicum
victum rudibus adhuc Græcorum populis artis ejus aucto-
rem fuisse, quidam Cecropem Atheniensem, vel Linū The-
banū, & temporibus Trojanis Palamedem Argivum memo-
rant, sexdecim litterarum formas, mox alios, ac præcipuè Si-
monidem, ceteras reperisse. Hunc locum corruptū scribit
Iustus Lipsius, legitque, Cecropē Atheniensem, vel Linum
Thebanum sedecim litterarum formas, & temporibus Tro-
janis, Palamedem Argivum quatuor, memorant; mox alios,
ac præcipuè Simonidem, ceteras reperisse. Emendationis
hanc adfert rationem, quod veterum, quos quidem le-
gerit, nemo hoc de Palamede tradiderit, quod apud Ta-
citum legitur vulgo. Correctio Lipsiana non aridet
Gerardo Vossio; quod antiquissimus Rhetor Gorgias, in-
ter cætera Palamedis inventa reponat, γρομμᾶται, μέ-
γας ὁ γρομμᾶται, litteras, memoriæ instrumentum. Quo pacto, in-
quit Vossius, nequiquam loqueretur, si putasset, eum solum
tres vel quatuor litteras, ac tales quidem; ut ceteræ eis pos-
simus, Cadmeis litteris addidisse. Præterea apud Hyginum
in fabulis cap. 277. undecim dicitur invenisse litteras. Vbi,
inquit Vossius, si pro undecim, sexdecim reponam, propius
à vulgata lectione recedam, quam qui pro communiori opi-
nionem quatuor substituat. Est quoque pro hac sententia Scho-
liastes Euripidis in Orestem: ut qui a Palamede referat re-
pertas litteras septendecim, quod Taciti numerum leviter ad-
modum excedit. Sed facile à Librario potuit 15. sexdecim
in 12. septendecim commutari; ut plane mihi persuadeam,
15. scripsisse Scholiastem. Eo magis, quia videam, quod à
Palamede traditum est à Tacito, similiter legi apud Eusebii,
sive Georgii Syncelli exscriptorem, Georgium Cedrenum, qui
ante annos quingentos & quinquaginta vixit. Plura qui ve-
lit, adeat Vossium. Nobis tantum propositum fuerat Sui-
dæ refellere sententiam. Utrum à Cecropē, an à Cadmo
Græci litterarum figuras acceperint, nolo admodum di-
ligenter inquirere. Nam ista de Cadmo, & illa de Cecro-
pe sententia, non magno adeo distant intervallo. Cecrops
enim imperium tenebat, iis temporibus quando Moses
apud Iethronem focerat in terra Madian habitaret.
Cadmus autem, ut Hieronymus in Chronico Eusebiano
tradit, temporibus Iosue, una cum fratre Phœnice The-
bis Ægyptiorum in Syriam profectus fuit. Ut probabile
admodum sit, Orthonelis tempore à Phœnicia in Græ-
ciam venisse, atque ibi in memoriam Thebarum Ægypti-
arum Thebas Boeotias condidisse. Hebræos autem
ante litteras novisse, nemo facile in dubium vocabit. Ad-
dit Plinius, cum scripsisset in palmarum foliis scriptitatum,
postea scripsisse veteres, in quarundam arborum libris. Liber
vocatur, teste Isidoro, corticis pars interior, estque me-
dium quoddam inter corticem & lignum. Sed in qua-
rum arborum libris scriptum? In tiliæ cortice interio-
re veteres scripsisse, extra controversiam est. Suidas.
φίλογος εἶδος δὲ δένδρου ἵχον φλοιὸν βόλον παύρα ὁμοίον. Tilia est
arboris genus, quod librum habet similem byblo papyri. In li-
bro hoc scripsisse veteres, ex Herodian. libr. 1. ubi de
Commodo agit, probatur. Λαβὼν γρομμᾶται τὸν τούτου δὲ τῶ
ἐκ φιλόλογος εἰς λιπὴν τῆς ὁμοιότητος, ἵνα ἀναλίσκει ἀμφω-
τέρωθεν ἱππογυμνῶν γρομμᾶται, ὅσους καὶ τῶν νεκρῶν Φοινίκα. Sum-
pto in manus libello, quales ex tiliæ tenuissimi & utrimque
plicatiles sunt, conscribit in eo, quoscunque illa nocte inter-
ficere statuisset. Xilinus in Domitiano, τὰ ὁμοία ἱστορῶν
φιλόλογος δὲ δένδρου ἵχον γρομμᾶται. cum eorum nomina scripsisset in du-
plicibus tabulis tiliaceis. Ulpianus, Librorum appellationes
continentur

continentur omnia volumina, five in charta, five in membrana sint, five in quavis alia materia. Sed & si in philura, aut in tibia, ut nonnulli conficiunt, aut in quo alio corio; idem erit dicendum. Pergit Plinius. Postea publica monumenta plumbeis voluminibus, mox & privata linteis confici coepit, aut ceris. Volumina, improprie dixit pro laminis plumbeis: quæ non volvantur, unde volumini nomen; Laminarum plumarum mentio fit apud Iobum cap. 19. *Quis mihi tribuat, ut scribantur sermones mei? Quis mihi det, ut exarentur in libro, & stylo ferreo in plumbi lamina, vel certe sculparentur in petra?* Suetonius in Nerone cap. 20: *plumbeam chartam vocat.* Sed & *plumbeam chartam supinum pectore sustinere, & clystere, vomituque purgari, & abstinere pomis, &c.* Guillardinus damnat Suetonium, quod *chartam, non papyrum* dixerit *plumbeam*; cum papyrus nomen materiæ sit, quæ planta est, non plumbum: charta vero dicitur ab usu: eoque & ex papyro & aliunde fit charta. Rectè ergo Tranquillus chartam dixit *plumbeam*. Quomodo & locutus Lyfimachus Alexandrinus; cuius apud Flaviium Iosephum lib. 1. adversus Appionem fit mentio. Hic inter cætera recenset, quomodo Bocchoris, rex Ægyptius, Iudæos lepra affectos mandarit *eis μόλον θύονας χαρτας ἐσθῆδωνται*, hoc est, *plumbeis chartis involutos*, in mari dari præcipites. Mox & *privat linteis, &c.* Librorum linteorum meminit Livius decad. 1. libr. 4. Nihil enim constat, nisi in libris linteos utroque anno relatum inter magistratus præfecti nomen. Paulo infra. In tam discrepanti editione, & Tubero & Macer libros linteos auctores profitentur: neuter tribunos militum eo anno fuisse, traditum à scriptoribus antiquis dissimulat. Licinio libros linteos dubie sequi linteos placet. Erant autem veterum linteï libri, non quales nostri, qui & linteï dici possunt, & fortè debent, sed in telam lineam descripti; non aliter quam hodie pictores varias rerum imagines ac formas in linteis depingunt. Denique in cera veteres scripsisse, Plinius ait. Sed in antiquis codicibus, ut optime observavit Hermolaus, *schedis* legitur. Quæ lectio Scalligero aridet. Aliud autem est scribere in ceris, aliud in schedis. Nam ceræ deletiles erant, schedæ non item; quæ nihil aliud erant, quam pagellæ lignæ. Cassiodorus lib. 11. *Erat indecorum, fatidior, doctos sermones committere tabulis impolitiss, & in veterosis ramalibus imprimere, quod sensu salis poterat elegantia reperire.* Schedæ autem erant asseres five tabellæ fectiles, non abfimiles scandulis, quibus tecta, regularum vice, in quibusdam locis reguntur, dictæ *δῶδ* & *ῥιζέν*, id est, à dissindendo, five dissecando. Sed fortassis Plinius per *ceram* intelligit, ceram tabulam. Prudentius Hymno nono de Cassiano martyre.

*Inde alii stimulos, & acumina ferrea vibrant,
Qua parte aratis sera sulcis scribitur.
Et qua secti apices abolentur, & equoris hirti
Rursum nitefcens invenitur area.*

Primo in versu docet, stylum quo in cera usi, mucronem habuisse ad literas formandas; in secundo vero versu tradit, eundem stylum in summo planum fuisse ad aliquid delendum. In tabulis his primum ferro stylo scripserunt, deinde ossea cuspidē, cum vetitum esset, ne quis ē ferro graphium haberet. Plautus in Bacchide.

Chry. Nunc tu abi intro Pistoclere ad Bacchidem; at-
que effer cito.

Pist. Quid? stylum, ceram, tabellas & linum.

Atta in Satyra, *Vertamus vomerem in ceram, mucroneq;
aremus. Osseo.* Ifiodorus lib. 6. c. 9. *Græci & Thufci pri-
mum ferro in ceris scripserunt; cum autem graphiis fer-
reis abuti inciperent ad vulnerandos alios, graphii usus fer-
rei interdictus fuit, cujus tamen postea rediit usus.* Mar-
tial. lib. 14. epigram. 21.

*Hæc tibi erunt armata suo graphiaria ferro.
Si puero dones, non leve munus erit.*

Reperio veteres in aliis rebus scripsisse, quam iis, quæ hæcenus recensuimus ex Plinio. Syracusani oleagino folio nomen ejus inscribebant, qui nimia valebat auctoritate, ac ob potestatem erat suspectior. Quinquenniū exulare debebat cujus nomen sæpissime omnium in foliis olivarum legeretur. Diodorus Siculus libr. II. ἡ δὲ γῆ
Ἀθηναῖοις ἐκείνην τὴν πολιτείαν ὅδε γράφειν εἰς ὅσους καὶ τὸν αὐτὸν ὅδε
κρουῖται· μέγιστον δὲ καὶ τὴν πολιτείαν. ἡ δὲ γῆ τὴν τὴν συρ-
κρουσίαν εἰς πύργον ἐλαίας γράφει τὴν δὲ καὶ τὴν τὴν πολιτείαν.

435
 ἀγεῖσθαι ἔχοντες οἱ πεταλοὶν τὴν τοῖς ἑστέρας πετάλαι λαβοῦσιν, φύζειν
 πεταυτοῖς χροῖον. Nam apud Athenienses in cespem unum-
 quemque civium inscribere oportebat, ejus nomen qui ad ty-
 rannidem occupandam maximè potens videretur. Sic apud
 Syracusanos in olivæ folium qui potentia maximè valeret
 referendus erat. Recensitis ergo foliis, qui numero illorum,
 superabat, quinquennium exulare cogebatur. Hoc vocatum
 ait, πεταλισμὸν, οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι τοῦ τὸ γένος τῆς νομοθεσίας ἀ-
 νόμαστον διὰ τὸ συμβεβηκός ὀστρακισμόν, οἱ δὲ Συρακοῦνται πετα-
 λισμόν. Quod Athenienses igitur ab ipsius rei causa ostracis-
 mum dixere, id Syracusani pro sua reipublicæ ratione petal-
 ismum nuncuparunt. His ita præmissis, videndum, quid
 velit Hesychius cum ait, πεταλισμός ἐστὶ φύλλων ὀστρακισμός
 γινώσκος, petalismus, est ostracismus qui fit per folia. Hoc
 non intellexit vir magnus, cum πεταλισμὸν dici scribit, quod
 nomina in laminis signarentur; imaginari non potuit,
 quod in arborum foliis scriberent veteres. In ære præte-
 rea scripserunt. Suetonius in Julio acta publica æri in-
 cisa tradit. Ad quod respexit I. Metamorph. Ovid.

— Nec verba minantia fixo
Ære ligabantur.

Nihil vulgarius, quam lapidibus, faxis, marmoribus litteras incidisse veteres. Nemo ignorat decalogum lapideis tabulis à Mose inscriptum fuisse. De Sethi duabus columnis nihil dicam. Ægyptios ante papyri usum, noras suas Hieroglyphicas faxis insculpsisse, canit Lucanus lib. 3.

Nondum flumineas Memphis contexere byblos
Noverat : & saxis tantum volucresque feræque
Sculptæque servabant magicas animalia linguas.

Refert Plinius lib. 7. cap. 56. Babylonios ac Phœnices leges atque instituta sua inscripisse coctis laterculis. Columnæ & monumenta, quæ hodie supersunt, docent apud Græcos & Romanis morem fuisse, faxis inscribere. Horat. libr. 4. od. 8.

— Incisis nota marmora publicis.

Sed ad papyrum revertamur. Illud in quo scribebant veteres ex papyro confectum *χαίρων*, nominabant veteres. Nomen hoc inditum, *χαίρει χαίρων*, id est, *salutando*, quod in frontibus epistolarum apponerent antiqui *χαίρει χαίρων* igitur, *saluator*. Inde Martialis lib. 9. epigr. cap. 1. epistolam sic *χαίρει χαίρων*.

*Marcus amat nostras, Antonius Attice Musas;
Charta salutatrix si modo vera refert.*

Primus Cleon in epistolis χαλεπὸν usurpavit; primus eo rejecto, ὡς ἀγαθὸν, bene agere, prætulit Plato. Materies autem ex qua charta fiebat, papyrus dicebatur & βίβλος; vel, ut aliis placet, βύβλος; per v. βίβλος dicta est, ἃς τὸ πρῶτον βίβλος οὐ αὐτῇ βιβλίσκῃ, quod vita in ca. perferibatur. vel ἃς τὸ πρῶτον βίβλος οὐ αὐτῇ βιβλίσκῃ, quomodo Eustathium scripsisse puto, quod papyri tunicas dispesci solebant in tennes philuras, iis acu à se invicem separatis, ita ut suo quæque ordine detraherentur. Plinius loco citato. *Præparantur ex eo charta, diviso acu in pratenues, sed latissimas philuras.* Miror admodum, id non cepisse Guilandinum qui ad hoc, non acus, sed cultri, aut alterius ferri operam requiri contendit. Certè, si ferro alio opus fuit, æque rectè quadrabit etymon. Βίος Græcis acus, nervus, sagitta, arcus. Cæterum περὶ ὀφθαλμῶν tam papyrus, quam biblos pro papyri philuris in quibus scribebatur, sumitur.

Μασώνται, &c. Hac de causa nomen accipit *παισιον*,
 ὁπὸ τοῦ πέειν τὸν πυρὸν, quod triticum, id est alimentum
 in se contineat, ac possideat; vel quod saporem præbeat
 tritici. Πάειν enim aliquando γάειν significat. Hunc lo-
 cum his verbis exscripsit Plinius. *Mandant quoque eru-
 dum decoctumque, succum tantum devorantes.* Dioscori-
 des lib. I. cap. II. non ipsi cauli, sed radici alimentum
 ineffe scribit. Ἐχει δὲ π' ἡρίζα αὐτῆς ὁ τερψιμον (alt. γλυκυτέρ-
 φιμον) Ἀλφμασσάβριον γὰρ αὐτῶν οἱ οἱ Αἰγυπτῶ, δασυχλίχουσι ἐκ-
 πίνοιοντες τὸ Ἀλφμάσημα. Habet autem radix alimenti nonni-
 bil: quo fit, ut eam commanducantes Ægypti, succum exu-
 rant, commansum reliquum expuant. Dioscoridē & Theo-
 phrastū Herodotus, utroque antiquior, conciliare vide-
 tur in Euterpe. τίς δὲ βύβλιν τίς ἐπίπιον γνοῖσθαι; ἐπὶν ἀνα-
 σπασσάτω ἐκ πᾶν ἔστιν, τὰ μὲν ὧν αὐτῆς δασυτέρηνοιτες, ἐς ἀλλὰ τι
 τρέψουσιν τὸ δὲ κῆται λεγόμενοι ἔσονται ἐπὶ πύρρῳ, τρέψου-
 σιν, καὶ πάλιν οὖν. εἰ δὲ αὖ ἐκ καὶ κῆζα βουλήνται χεῖρη τῇ βύ-
 βλιν χεῖρα, ἐν κλισίᾳ Ἀλφμαντὶ πιζήεντις ὅπου τρωήσουσι. Iam
 vero *byblum*, annuum ubi ē paludibus excerpserunt, supe-

riorem ejus partem amputant, quam in aliud quid conver-
tunt: quod relictum est inferius, longitudine cubitali, id e-
dunt pariter, ac venundant. Et siquidem admodum suavi uti
cupiunt, in luculento furno torrefactum ita commedunt.
Quod Herodorus ait superius amputari, ac, quod reli-
ctum est cubitali longitudine edi, inde Dioscorides col-
legit partem radici proximam edi; & pro parte radici
proxima, radicem posuit.

Ὁ ὡς γὰρ πᾶσι, &c. Hic notandum, Theophrasto &
Plinio papyrum esse masculini generis, cum Dioscoridi ac
reliquis Græcis ac Latinis sit feminini. Virg. in Cætri.

Docta Palephatia testatur voce papyrus.

Contra Plinius, Ex ipso papyro navigia texunt. — Pre-
parantur ex eo chartæ. Eodem Plinio & papyrum dicitur.
Papyrus nascitur in palustribus Ægypti.

Γιντα δὲ ἐν Συρίᾳ scribe, γιντα δὲ ἐν Συρίᾳ, Plinius
loco citato, Nascitur & in Syria, circa quem odoratus ille
calamus lacum. Neque alius usus est, quam inde funibus rex
Antigonus in navalibus rebus, nondum sparto communicato.
(In antiquo codice legitur. Neque ad alios usus illis, quam
in funibus. Rex Antigonus in navalibus usus est rebus, non-
dum sparto communicato.) Nuper & in Euphrate nascens,
circa Babylonem papyrus intellectum est, eundem usum ha-
bere chartæ. Et tamen adhuc malunt Parthi vestibus li-
teras intexere.

Τὸ δὲ σῆμα, &c. Τὸ σῆμα. Theophrastus Ægypto pecu-
liare tradit. Idem docet Helych. σῆμα σῆμα φυτόν τι γιν-
τα ἐν τοῖς ἁγίοις Ἀλγυπιοῖς ἵστοι. Sarion & sari planta in Ægy-
ptiis nata paludibus. Plin. lib. 13. cap. 23. Fruticosa (cor-
rigunt, frutescens) est generis & sari, circa Nilum nascens,
duorum ferme cubitorum altitudine, pollicari crassitudine,
coma papyri, similique manditur modo: radice ferrarii offi-
cinis præcipua carbonis usu propter duritiam. Sari ergo non
est papyrus altera Italiæ familiaris, qua toros & stramina
farciebant pauperes, quod sari, ut Theophrastus, Plinius
& Helychius docent, sit Ægypto peculiaris. Quæ planta
sari sit ignoro, nec à recentioribus, quod sciam, descripta.
Caulum hujus σῆμα vocari, tradit Theophrastus, eumque
triangulum esse, comamque papyraceam habere. Plinius
simili modo ac papyrus manditur, tradit. Theophrastus
manum & exsuccum expui, quod etiam de papyro tra-
didit.

Τὸ δὲ σῆμα, &c. Aldinus & Basileensis codex σῆμα σῆμα.
De mnaio vel de mnausio plura quæ dicam, non habeo.

Φύττει δὲ καὶ ἡμεῖς. Doctiss. Robertus Constantinus à
Theophrasto describi existimat Stratiotem. Dioscori-
des lib. 4. cap. 102. Στρατιώτης ὁ ἐν τῶν ὑδατῶν φύττει, ὃς ἔ-
στιν ὡς ἡμεῖς καλεῖται καὶ ἡμεῖς. ἀνθρώπων δὲ ἂν τὴν ἐπὶ τῶν
ὑδατῶν καὶ χαλκῶν ἴσως ἴδω. φύλλον δὲ ἔχει ἀειζῶον ὁμοίον, μέλλον μέ-
νει. καὶ ἡμεῖς καλεῖται ἔχει δὲ ἡμεῖς. ἡμεῖς καὶ τῶν ὑδατῶν αἰμορροῖας,
πυλῶδες, τραυματικὰ ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν, καὶ ἐν τῶν ὑδατῶν καὶ οὐδὲ
μακρὰ, σὺν ὅσῃ καὶ τῶν ὑδατῶν ὁμοίον. Stratiotes in aquis nascens,
quem alii stratiotem fluviatilem appellant, ex eo cognomen-
tum traxit, quod aquis supernatat, & sine radice vivit.
Folium habet acizoo simile, at majus, idemque refrigerandi
vi præditum. sanguinem qui defluit à renibus potum sistit,
ex aceto autem illitum, vulnera & erysipelata, nec non &
ædemata ab inflammatione vindicat. Est & alter stratiotes
millefolius, de quo verba Theophr. intelligi nequeunt,
Meminit prioris stratiotis Plinius lib. 24. cap. 18. Cele-
bratur autem & à Græcis stratiotis, sed ea in Ægypto tan-
tum, & inundatione Nili nascitur, acizoo (id est semper-
vivo) similis, ni majora haberet folia; refrigerat mirè &
vulnera sanat ex aceto illita. Acizoo folia comparat Plin-
ius. male ergo viri docti Diosc. non ἀειζῶον, sed ἀνέγω-
scripsisse contendunt. Idem Dioscorides in Ægypto in-
undatione Nili nasci stratioten tacet. De Mnaio hoc
Theophrastus: aliunde ergo hoc Plinius, quam ex Diosco-
ride habet. Quod autem Dioscorides radicem habere
negat, factum videtur, quod folia sessili sua basi, radices
ita occultant, vix ut illæ conspici possint. Planè radice
carere non sit verisimile: fibras enim plantæ, quæ radice
carere dicuntur, radicem loco habent, quibus velut ore
alimentum suscipiunt, quo quidem dum, vivunt, carere
nullo modo possunt. Stratiotem Ægyptium describit Pro-
sper Alpinus libr. de plantis Ægypti cap. 25. Pelusium,
inquit, nunc Damiatia vocata, civitas in Ægypti humiliori
solo posita est, quo fit, ut Nilo flumine ad eam perlubente lar-
gius ejus solum inundetur, & ad libitum irrigetur. Hincque
multa lætiora, atque amœnissima, quam in toto Ægypto, re-
periuntur prope hanc urbem viridaria, cassiis, limonibus, vi-
tibus consita, atque inter se more Italico fossis (quæ alibi in
toto Ægypto nusquam reperiuntur.) aqua fluminis decur-
rente plenis, distincta spectantur. In illis itaque fossis quæ-
piam herba copiose provenit, aqua lenticula palustris modo

super natans, sine caule, foliis cynoglossi, brevioribus, den-
sioribus, latioribus, durioribus, hirsutioribusque ac albidio-
ribus, à quibus pro radicibus exigua ac rara quædam lanugo
pendet. Quæ planta majori sedo, vel semper vivo est similis,
quam appellant Hayalem elmaovi, quasi dixerint aquosum
sedum. Nullo odore est referta; eo excepto, quem ab aqua
accipit. Sapore tamè adstringenti ac sicco linguam ferit, non
secus quàm acacia faciat. Ad eadem ipsa mala ii utuntur, qui-
bus plantaginem conducere compertum est. Ex quo mulieres
rusticæ, quas Bedovi vocant, ad sistendam sanguinis eru-
ptionem ex utero, atque aliis partibus, ejus decoctum, vel
succum, vel pulverem per os quotidie ad drachmæ pondus su-
munt. Rustici quoque ad vulnera sananda foliis contusis su-
perpositis utuntur, mirificeque ea sanant. Hæc planta Mna-
sion Theophrasti esse nequit, quod in re cibaria nullum
exhibeat usum. Inepta enim ad alendum videtur. Cæ-

Stratiotes aquaticus Belgicus.

terum in Batavicis fossis aliud stratiotis five semper vivi
aquatici genus reperitur. Hoc folia aloes (id est, sedi ma-
ximi) herbæ habet similia; sed breviora & minora, per
ambitus duris quibusdam brevibus aculeis spinosa; inter
quæ vaginæ quædam erumpunt, cancerum forniculis
per similes, quibus dehiscuntibus, flores exeunt candidi,
trium foliorum, ranæ morsus per similes, luteola exigua
stamina in medio gerentes. Pro radicibus fibræ longæ
sunt, rotundæ, candidæ, crassioribus fibrarum fibris, aut
longis lumbricis per similes; quæ ab ipso folio exeuntes,
& brevi capite descendentes, aquæ fundum perunt, quem
tamen rarius assequuntur. Exeunt ab eodem & aliæ ob-
liquæ fibræ, quibus uti ranæ morsus multiplicatur. Apud
Batavos in stagnantium aquarum lacubus & fossis fre-
quens admodum. Maxima foliorum pars unâ cum
floribus aquas superat, reliqua ipsius stirpis sub aquis
condentes; Junio, Julio & Augusto floret. Sedum ap-
pellari potest aquaticum, ab aloes videlicet similitudine,
quod Latine quoque sedum appellatur. Nam aquis in-
nascitur, iisdemque supernatat; & si fibræ illæ quas ad a-
quarum fundum demittit, radices non sunt, absque ra-
dice etiam vivit; jam & semper vivo orbiculato foliorum
ambitu similis est, foliisque quam illud majoribus & lon-
gioribus, nec non refrigerantis naturæ. Quod si hic stra-
tiotes in Ægypto nasceretur, magnam cum delineata à
Theophrasto planta haberet similitudinem. Stratiotes
ab Alpino descriptus, non est ea planta quam hic descri-
bit Theophrastus; quod folia ejus non sunt valde viridia,
sed albidiora quam cynoglossi, quæ nec admodum viridia.
Sed inquirendum, utrum stratiotè Dioscoridis describat
Theophrastus. Folia sedi majoris vulgati parvâ cum lilia-
ceis habent similitudinē. Lilio folia sunt magna, oblonga,
lata, carnosa lævia, in herbaceo ac diluto colore virentia.
Semper vivi vero parva, pollicis lati longitudine, linguis
similia, pingua, carnosa, succi plena, cauliculorum fasti-
gia

gia ambientia, oculi effigiem æmulantia. Quæ ostendunt
diversam admodum figuram foliorum lilii & sempervivi.
Ergo planta quæ describitur à Theophrasto, non potest
esse stratiotes, nisi quis velit, *ὡν τῆς κελύφης τῆ ἀσάλας* scri-
bere. Sed hæc lectio probati alicujus auctoris fide mu-
niri debet, vel firmis probari rationibus. Certè stratio-
tis Batavicæ folia, majorem habent cum liliaceis simili-
tudinem, quam sedi. Nam stratiotis Batavici à liliaceis
tantum differunt, quod duriora & crassiora sint, & per
ambitum aculeis prædita; alioquin *πολύφυλλον* dici potest.

foliaque sunt, *ἡ δ' ἀλλήλα κατὰ πρῶτον ἐν διπλοῖα velut, bina serie*
sibi ex adverso respondentia.

Πεὶς πὶ τὰ γυναικεία, &c. Quæ sequuntur, usque ad capi-
tis finē, non vertit Gaza. credo quod corrupta. Scribe, καὶ
αὐτὸς πὶ κατὰ μακρὸν. σημαίνει δὲ ὡς περὶ ἀποφύλαξ. ἔπερ ἦ ἐστ' αὐ-
τῶν πὶ πλεῖον. ταῦτα ἢ γίνεται καὶ οὐ πὶ ποικίλ. εἰ μὴ ὁ ποῖς ἐξέ-
φειν. Et ad fracturas. Ruptis: se utilem ostendit, quod velut
abrupta aquis defertur, subsuntque alia plura folia, quæ i-
ta super extant aliis, ut minime videantur rupta. Nascitur
in fluvio si aquarum cursus non extulerit.

К Е Ф. I.

C A P. X.

De faba, loto, & corfio loti radice, & malinathalla.

Ο δὲ "κύαμ" φύεται μὲν ἐν πῖσι ἔλεσι καὶ ταῖς
 λίμναισι· καυλὸς δ' αὐτοῦ μήκ' μὲν ὁ μακρό-
 ταις εἰς τέσσαρας πήχεις· παχ' δὲ δακτυλίου
 ὅμοιος· δὲ καλάμω† μαλακῷ ἀγρονάτῳ. † Διὰ φύ-
 σεις δ' ἔνδοθεν ἔχει διόλκ' διειλημῶς ὁμοίως τῆς "κη-
 ρίσις" ὅππῃ πύτῳ δ' ἡ κωδία παρομοία† σφηκίῳ πε-
 φερεῖ. καὶ ἐν ἐκάστῳ τῶν † κυπάρων κύαμ' μικρὸν
 ὑπεραίρων· αὐτοῦ. πλῆθ' δὲ οἱ πλεῖστοι τετρακόν-
 τα. τ' δ' αὖθ' διωπάσον ἢ μήκων'· χρωμα δὲ
 ὅμοιον ῥόδῳ κατακέρεις. ἐπάνω δὲ ἔ' ὕδαλ' ἡ κωδία
 ὑπερφύεται δὲ φύλλα μεγάλα παρ' ἑκάστη τῶν κυά-
 μων· ὧν καὶ τὰ μεγέθη πύλῳ† θετταλικῇ τὸν αὐτὸν ἔ-
 χοντα καυλὸν τῷ τῶν κυάμων. σωτερίφαισι δ' ἑκα-
 τῇ δ. Βαφ. σεν τῶν κυάμων, Φανερόν † ἐστὶ τὸ σωτετραμμήρον ἐξ
 ἔ' γίνεται ἡ πύλ'. τὰ μὲν ἐν περὶ τὸν "καρπὸν" πιαυ-
 τας. ἡ δὲ ρίζα παχυτέρα τοῦ καλάμω τῶ παχυτάτῃ,
 καὶ Διὰ φύσεις ὁμοίως ἔχουσι τῷ καυλῷ. ἐδίησι δ' αὐ-
 τῷ ἐ ὠμῶν, καὶ ἐφθῶν, καὶ ὀπίω. καὶ οἱ περὶ τὰ ἔλη,
 πύτῳ σῖτῳ χρωῖνται φύεται μὲν ἐν καὶ πολὺς αὐτόμα-
 τ'. ἐ μὲν ἀλλὰ κατὰ βάλλουσιν ἐν πηλῷ, † ἀχυρώ-
 ζαντες δ' μάλα πρὸς τὸ καπνεχρῆναί γε ἐ μέναι † καὶ
 Διὰ φθιγγῶν. ἐ ἔτω κατασκευάζουσι τῶν κυάμωνας.
 αὐ δ' ἀπαξ ἀνπλαβήται, μῆρι Διὰ πέλας. ἐχυρῶ
 γὰρ ἡ ρίζα καὶ ἐ πόρῳ τῆς τῶν καλάμων, "πῶν ἐπα-
 καυτίζουσι. διὸ καὶ ὁ κροκόδειλ' Φεύγει, μὴ περὶ σκό-
 ψῃ τῷ ὀφθαλμῷ, τῷ μὴ ὅζῳ καθορῶν. γίνεται δ' ἐτ'
 καὶ ἐν Συρίᾳ καὶ κατὰ Κιλικίαν· ἀλλ' ὅση ἐκπέττεισιν
 αἱ χῶραι. καὶ περὶ Τορώνει τῆς Καλκιδικῆς ἐν λίμνῃ
 τινὶ μετρία τῷ μεγέθει, καὶ αὐτὴ πέθει καὶ πλεῖσθ' καὶ πε-
 λεοκαρπῆ. ὁ δὲ λωτὸς καλὸς μὲν, φύεται μὲν ὁ
 πλεῖς ἐν πῖσι πεδίοις, ὅταν ἡ χώρα κατακλυδῇ.
 πύτῳ δὲ ἡ μὲν ἔ' καυλ' φύσις ὁμοία τῇ ἔ' κυάμω. καὶ
 † οἱ πέττεισι δὲ ὡσπύτως, πῶν ἐλάττει καὶ λεπίοπε-
 ροι. ὅππῃ φύεται δ' ὁμοίως ὁ λωτὸς τῷ ἔ' κυάμω. τὸ
 αὐτὸς αὐτοῦ λατὸν ἐμπερές, τῇ σενότητι τῶν φύλλων
 πῖσι τῶν κέρων· πολλὰ δὲ καὶ πυκνὰ † ἐπαλλήλας φύ-
 ται. πῶν δ' ὅταν μὲν ὁ ἡλ' συμμύη, συγκαλύ-
 πτει τῷ κωδίαν. ἅμα δὲ τῇ αἰατολῇ διοίεται, καὶ
 ὑπερ' ὕδαλ' γίνεται. τοῦτο δὲ ποιεῖ, μέχρις αὐτὴ
 κωδία ἐκτελεσθῇ, καὶ τὰ αὐτῇ περὶ τοῦ. τῆς δὲ κωδίας
 τὸ μέγεθ' ἡ λίκον μήκων' τῆς μεγίστης, καὶ † δι-
 ζῶται ταῖς κατὰ πτωμαῖς τὸν αὐτὸν τρόπον τῇ μήκωνι.
 πῶν πυκνότης ἐν ταῦταις ὁ καρπός· ἐστὶ δὲ παρό-
 μοιος τῇ κέγχρω. ἐν δὲ τῷ Εὐφρατῇ τῷ κωδίαν Φα-
 † Αἰδ. ὅτι καὶ τὰ αὐτῇ δύνην, καὶ ὑποκαταβαίνειν τῆς ὥρας δει-
 λῆς † μέχρι μεσσηνικῶν, καὶ τῷ βάρει πόρῳ· ἐδὲ γὰρ
 καθίστανται τῷ χεῖρῳ λαθεῖν εἶνα· καὶ δὲ ταῦτα ὅταν
 ὀρθεῖ, καὶ πάλιν ἐπανέναι. ἐ πρὸς ἡμέραν ἐπὶ μᾶλλον
 ἀνοιχθέν' δὲ ἐπὶ αἰαθαίνειν. συχρὸν δὲ τὸ ὑπερα-
 αὐτὸ, σήπουσιν· ἐπὶ δὲ σαπῇ τὸ κέλυφ', ἐν τῷ πῶν

Faba in paludibus stagnifera exit. Caulis ejus, *" Faba Ægyptia in paludibus. † longa, Athenæus. † fibras veluti dissepimenta. † paululum è cellulis eminentes. † Flos duplo major quam papaveris, rosei coloris, saturi, caput extra aquâ attollitur, Plantæ hujus caulibus adnascuntur folia, magnitudine non paria pileis Thessalicis; eorum pediculus cauli similis est qui fabas profert; si verò contrarium singularis, apparet quid parvum contortum, quod germinis loco ex quo primum caulis, dein illo glisciente per ambitum folia nascuntur, Vide Salmaf. 469. † fila. † limo humecto ac bene subacto. verum illis in locis non maturescunt. † mediocriter magno, ubi & coquitur, & ad incrementi finem, & summam fructus perfectionem ducitur. † nascitur plurima in agris, ubi Nilo inundante cooperiti fuerint. † folia minima & tenuiora. † continua serie ac sine intermissione exeunt. † atque vespertino tempore descendere usque in mediam noctem. † multosque conspici ab aqua extantes.*

Ó 9 4

rant

† *Wentz*
Theod.

ἡ ἀληθὴ οὖν τὰ πάντα σχεδὸν πεῖτε αὐτὸς λάβοι.

Ἐν αἰγόνων ἰδοὺ οὐκ ἐν πᾶσι ταῖς. Theodorus legit, πᾶσι ταῖς. Et fatali infelicitate, supervacua, transfert. Nam ex illis porro conficiunt panes: non solum naves, & alia. Non igitur supervacua intelligas.

Ὁ δὲ κύαμος, &c. Athenæus statim in initio libri tertii. Θεοφράστου δὲ ἐν τῇ περὶ φυτῶν οὐτα γράφει. ὁ κύαμος ἐν Αἰγύπτῳ φέρεται καὶ ἐν ἑλλείνῃ καὶ ἀφρικῇ, Theophrastus in opere de plantis ita scribit, in Ægypti lacubus & stagnantibus aquis faba nascitur. Plinius lib. 21. cap. 15. In Ægypto nobilissima est colocasia, quam cyamon aliqui vocant. Colocasia vocem paulo infra, ubi de radice sermo erit, examinabo. Athenæus & Plinius legisse videntur, ὁ δὲ κύαμος ἐν Αἰγύπτῳ φέρεται. Vulgata tamen lectio placet; quod de Ægypti plantis agat Theophrastus. Verba illa, ἐν Αἰγύπτῳ, subintelliguntur, ne superflua forent. Dioscorides lib. 2. cap. 128. κύαμος, five fabam hanc πομπήν vocari scribit. Addit & in Asia, & Cilicia palustribus locis reperiri. ὁ δὲ Αἰγύπτῳ κύαμος, ὃς ἐστὶν πομπήν καὶ λαοὺς, καλεῖται ὁ δὲ Αἰγύπτῳ, ὃς ἐν Ἀσίᾳ δὲ, ὃς ἐν Κιλικίᾳ ἐν ταῖς ἀραιοῖς ἐξέρχεται. Ægyptia faba, quam nonnulli Ponticam vocant, in Ægypto quidem magna copia provenit, sed & in Asia quoque & Cilicia palustribus locis invenitur. Κύαμου nomen accepit, quod fabæ Græcæ figuram, fructus imitaretur. Strabo lib. 17. καὶ καρπὸν ὁμοίον τῷ παρ' ἡμῶν κύαμου, καλεῖται καὶ ἡ γὰρ αὐτοῦ ἀξιοπύου. Et fructum fabæ nostræ persimilem, magnitudine solum, & gustu differentem. Dixi fabæ Græcæ, quod Græcorum faba, & vulgata admodum dissimiles sint. Vide lib. 7. cap. de faba. Ægyptia dicebatur, quod in Ægypto frequens reperiretur. Sed non in sola Ægypto, aliis enim in terris reperiri, auctor Dioscorides, Asia, Cilicia. Nos illa ex India Orientali, quæ sub Batavorum potestate, accepimus. Avicenna cap. 455. lib. 2. lupinum fabam Ægyptiacam esse dicit. Vulgaris Lupinus non potest dici Ægyptia faba. Similior est vulgaræ fabæ lupinus, quam Græcæ. Interpretis fortè erratum.

Καυλὸς δὲ αὐτοῦ, &c. Athenæus loco citato, καυλὸς δὲ αὐτοῦ μήνῳ ἢ ὁ μακρότερος εἰς πέντε ἀνὰ πῆχυν, καὶ ὁ δὲ καυλὸς ὁμοῖος καλεῖται μακρόν ἀραιοῦ. Caulis ejus qui longissimus, quaternæ cubita perficit, crassitudo digitalis est, similis calamo longo non geniculato. Pro μακρόν legit μακρόν. Vulgata Theophrasti lectio Plinii auctoritate fulcitur. Hic lib. 18. cap. 22. Longitudo scapo quatuor cubitorum est, amplissima crassitudo, nec genicula habet molli calamo simile caput papaveris. Hæc corruptissima esse, vel coeles videat. Antiquus codex, Longitudo scapo quatuor cubitorum est, est amplissima crassitudo. Octona genicula habet. molli calamo simile caput papaveris. Sed & hæc valde contaminata, vel cæcus judicabit, modo linguam intelligat Latinam. Illud constat, Plinium μακρόν legisse; In omnibus enim legitur codicibus, molli calamo. Illud, octona genicula habet, valde ineptū. Theophrastus, & ex eo Athenæus, καλεῖται ἀραιοῦ, calamo non geniculato, scribunt. Idem caulem digitali crassitudine describunt; quod confirmat Dioscorides, καυλὸν δὲ πηχυαῖον. αὐτὸ δὲ αὐτοῦ καυλὸν τὸ πᾶν καυλὸν cubitalem digiti crassitudine. Ergo, octona genicula, valde corruptum. Corrigit Turnebus; longitudo scapo quatuor cubitorum est, amplissima crassitudo digiti, in (puto mendum esse Typographi, scripsit Turnebus; ni) genicula abessent molli calamo similis, caput papaveris, &c. Scribe ac interpunge; Longitudo scapo quatuor est cubitorum amplissima, crassitudo digiti, ni genicula abessent, molli calamo similis, caput papaveris, &c. Non ait Theophrastus, amplissimam crassitudinem esse digiti, ut corrigunt, sed caulis maximam longitudinem perficere quaternæ cubita. μήνῳ ἢ ὁ μακρότερος εἰς πέντε ἀνὰ πῆχυν. Vocem, amplissimam, ad crassitudinem magis pertinere, quod amplum rectius de crassitudine dicitur, quam de longitudine, notum est: sed nihil impedit, amplissimam dicamus longitudinem, id est maximam. Hoc si non placet, erravit Plinius, qui vocem μακρόν vertit amplissimam, & crassitudinem adscripsit. Strabo, qui se perlustasse scribit Ægyptum, caulem fabæ hujus decem inquit pedum. καὶ δὲ πέντε πῆχυν ἢ ὅσον δέκα πόδες. Horum virgæ altitudine ferè equales, decem pedes altæ sunt. Suprà diximus, cubitos esse majores vel minores: Si majores duos habere pedes; minores esse sesquipedes. Si majores capias cubitos, altitudine erit scapus fabæ Ægyptiæ quinque cubitorum: si minores intelligas, sex cubitos superabit: erit etenim sex cubitorum & pedis unius longitudo. Ergo maxima longitudo quatuor excedit cubitos.

Διὰ φύσιν δὲ, &c. Magnus Scaliger Theodorum Ἀλεξάνδριον legisse scribit. Vertit enim, rimas intrinsecus habet, tendentes per totum. Si peccavit Theodorus; erravit & Athenæi interpretes, summique alii, qui πᾶς Ἀλεξάνδριος vertunt, rimas. Capite de ebano exposuimus, Ἀλεξάνδριος λέοντα;

ἔχει, candidas habet venas, lineas, segmenta intervalla, pectines; pectinum modo venas & divisiones. Ἀλεξάνδριος quandoque, rimam vel fissuram significare, negari non potest. Dioscorides lib. 4. cap. 84. Ἀλεξάνδριος λέοντα ἔχει ἢ πῆχυν, byblus fissuram, divisionem, rimam habet mediam. Sed eo loco fortè, Ἀλεξάνδριος, legendum. Nam antiquissimi codices Ἀλεξάνδριος habent. Ἀλεξάνδριος hoc loco interpretor, fibras quasi dissepimenta intus habet, per totum tendentes. Propter has Ἀλεξάνδριος, quæ veluti fibræ ac fila, totam interiorem occupant substantiam, caulis in mandendo arenosus & lanosus est; ideoque morsâ trahendus fuit, quod lane instar sequacis esset. Ad illud respexit Martialis sub lemmate colocasiæ.

Niliacum ridebis olus, lanasque sequaces,
Improba cum morsu fila manuque trahes.

Sed hi versus de aro videntur Ægyptio intelligendi; Arum hoc colocasia dictum. Vide quæ infra dicuntur. Plinius lib. 21. cap. 15. Hanc & Nilo metunt, caule cum coctus est, araneoso, in mandendo, Thyrsos autem, &c. Araneoso, id est, fibris, filisque nervoso. Ob hanc causam radicem præferebant antiqui, quod minime lanosa, filosa, fibrosa, araneosa foret. Eadem Claudii Iulii sententia, cujus verba infra citantur. Uterque confundit ari Ægyptii & fabæ historiam.

Ὁμοίως τοῖς κηρίοις, &c. Sic in vulgatis habetur Athenæi codicibus, nisi quod pro ὁμοίως, ὁμοίως, parvo legatur discrimine. In Aldino & Basileensi codice, κηρίοις habetur; quomodo antiquus Athenæi legit interpret. Lili caulem fibrosum ac filiformem esse, nemo facile negabit.

Ἐπὶ τῷ πύθῳ ἢ καυδίᾳ. Καυδία caput papaveris. A papaverini capitis similitudine, caput fabæ Ægyptiæ in quo semine continetur, καυδία, vel, quod magis aridet, καυδία dicitur. Plinius lib. 13. c. 17. ubi Theophrasti hæc verba de loto Ægyptia, Ἐπιφύεται δὲ ὁμοίως ὁ καυδὸς τῷ κύαμου, exponēs, vertit caput papaveris, his verbis; Cui fructus in capite papaveris similis. Idem lib. 18. cap. 12. Simile caput papaveris. Helychius, Καυδία ἢ τῆς μήλων (vulgo μήλων) κεφαλῆ. Καυδία καυδὸς. κεφαλὴ καυδὸς σάμας. Caput sine corpore. Caput fabæ Ægyptiæ Theophrastus simile facit σφῆκι. vesparii cellulis, παρῳοῖα σφῆκι. Falluntur, qui ipsum fructum à Theophrasto σφῆκι vocari arbitrantur. Dioscorides σφῆκιον, id est, utriculum vocat, quod utriculo five succulo sit similis. Nicander in Georgicis, ut apud Athenæum lib. 3. legitur, καυδίων vocat, quo faba continetur. Versus Nicandri, ut ab Athenæo citantur,

Σπειρείας κύαμον Αἰγύπτιον ὄφρα θερείης,
Ἄρθεα μὲν σφάνους ἀνύης. τὰ δὲ πεπτηγῆτα,
Ἀκμαίου καρπὸν κιδώρια δαιτυμόνοισιν,
Ἐς χέρας ἡγήσοισι πάλαι ποθέουσιν ὀρέξης.
Ῥίξας δὲ ἐν θόλῃσιν ἀφελήσεις ποσὶ πημ.

Ægyptiam tu fabam serito, ut post metas,
E floribus coronam texas. delapso
Maturo fructu; ciboria pransuris
Pueris, & jam pridem cupientibus in manum des,
Ego quidem radicem elixam in epulis promo.

Κιδώριον vocatur à similitudine poculi, ea forma appellati, quod ab ambitu latiore sensim decreveret usque ad imum pediculum, uti pulchre pictura fabæ; quam Iustus Heurnius ex India misit, ostendit. Nisi, placeat, ipsum potius poculum à vasculo fabæ Ægyptiæ quo semen five fructus continetur, nomen ciborii accepisse. Athenæus lib. 11. Δίδυμος δὲ φησὶ ποτήριον εἶδος εἶναι, καὶ πῆχυν ἢ ὅσον δέκα πόδες. καὶ τὸ καυδὸν εἰς τὸν σπυρίον, αἰς τὰ Αἰγύπτῳ καλεῖται. Didymus ait, poculi genus esse, quod fortassis vocatur scyphium, ita nominatum quod infernè Ægyptii ciborii modo in augustum contrahatur. Certe & ipsum ciborium, five vasculum, in quo fructus fabæ continetur, granis excussis & membraceis dissepimentis ejectis, poculi usum & vicem præbet; Et hoc voluit Nicander, cum in versibus jam citatis, flores in corollis usum habere refert, ac τὰ κιδώρια in manus adolescentum tradi, ut pocula inde fiant, quando scilicet fructus maturus inde extractus fuerit, aut deciderit; radicem autem in mensa coctam adponi: κιδώριον proprie, ut dixi, vasculum, sacculus, calix, quo semen continetur. Nam κιδώριον apud Æolos, per se vel sacculus; unde & κιδώριον pro eodem caute Græcis.

Inde de

Hefychius fructum ipsum κύαμον vocat. κύαμος, τὸ λεγόμενον Αἰγύπτῳ κιδάριον. Ipsa planta κύαμος vocata, vel, quod fructum ferret Græcæ fabæ similem, vel, dicitur κύων, quod granis intus prægnans esset, vel quod facie prætumida viseretur. Falluntur qui κύαμος loci vel fabæ Ægyptiæ vasculum existimant. Nemo unquam vasculum prætumidum, quod summa continet, κύαμον dixit. Faba hæc in cibum recipiebatur, uti Dioscorides scriptum reliquit, ac exsiccatam nigram esse ait. Ὁ δὲ κύαμος βιόρωσται μὲν ἐν χλωρῷ. Ἐπεὶ γὰρ οὗτος ἐστὶν ἡμετέρας μελάς. Ἐμείζαν δὲ Ἐλληνιστῶν. Fabæ ipsa quoque cum recens est comeditur, siccata nigrescit, majorque est Græca. Fructus, quem nos ab Huernio accepimus, fabasintus continet nigras, in cœruleum vergentes, & vulgari faba Græca majores & oblongiores. Vide verba Herodoti supra citata.

Μικρὸν ἀπορρίπων αὐτῷ. Aldinus codex & Basileensis, αὐτῷ. Scribe, ἢ αὐτῶν, nempe, κυτάρων. E cellulis paululum eminere, ipsa docet autopsia, & fateri cogebuntur, qui ipsum viderunt fructum.

Πρώτος δὲ, &c. Plinius libr. 18. cap. 12. Caput papaveri, colore roseo: in eo fabæ supracricenas; Nemo non videt scribendum, supracricenas; τελευτήν, Theophrastus.

Τὸ δὲ αὐτὸ, &c. Herodorus. ἔστι δὲ ἡ ἀλλὰ κρινὰ ῥόδιον ἐμφερέα, &c. Athenæus, εἰς αὐτὸν ῥοδιὸν δὲ ἢ μὲν ῥοδιὸν εἰς αὐτὸν. Vide quæ supra dixi. Dioscorides, αὐτὸς δὲ ῥοδιὸν ῥοδιον, διπλάσιον μήκωνος, florem roseum dupla papaverini floris amplitudine. Hunc florem inter coronarios recenset Nicander.

Σπείρας κύαμον Αἰγύπτῳ, ὅφρα σπείρης,
Ἀνθεα μὲν τεφάνους ἀνθῆς.

Ægyptiam tu fabam serito, ut post metas,
E floribus coronam texas.

Antinoiam coronam ex hac fieri supra diximus. De Antinoia corona hæc Athenæus libr. 11. Καὶ Πανκράτης τις τῶν ἐπιχωρίων Ποιητῶν, ὃν καὶ ἡμεῖς ἔγνωμεν, Ἀδριανὸν τῷ αὐτοκρατορὶ ἐπιδημήσαντι τῇ Ἀλεξανδρείᾳ, μὲν πολλὰς περὶ τῆς ἐπὶ τοῦ ῥοδίου λατῆς, φασκὼν αὐτὸν εἶναι κλεῖν Ἀντιόχον, ἀναμειφθέντα ὑπὸ τῆς γῆς, ὅτε τὸ αἶμα ἐδέξατο τῷ Μαυροσίου λέοντι, ὃν καὶ τὸν πλησίον τῇ Ἀλεξανδρείᾳ Διδύμῳ ἐν κυνηγίῳ κλεῖν βεβλήκει ὁ Ἀδριανὸς, μέγα χεῖμα δὲ καὶ πολλὰ ῥοδιὸν καὶ ῥοδιὸν ῥοδιὸν πᾶσαν τὴν Διδύμῳ, ἢ καὶ πολλὰ αἰσθητὰ ἐπιπλήκει οὗτος ὁ λέων, ἡδὲ οὐκ ἐπὶ τῇ τῆς ἐνοίας εὐρίῃ καὶ νύκτι, τὴν ἐν μουσῶν αὐτῷ στήθιν ἔχειν ἔκκεστο. Pancrates quispiam indigena Poëta, nobis etiam cognitus, Adriano Imperatori, cum esset Alexandria, velut ostentum ingens ac miraculum, spectandum præbuit lotum roseum, & Antinoium vocandum esse dixit, illumque terra procreatum, perfusa cruore Mauri Leonis, quem in Libya Alexandria finitima, dum venaretur, Adrianus prostraverat, belluam ingentem, quæ diu Libyam ita vastaverat, ut ejus magna pars esset deserta. Delectatus Imperator hominis inventione, quam novam excogitavit, annonam ex musarum redditibus ei largitus est. Ad postrema, de musarum redditibus, Dalcampius, quos vel civitas, vel Imperator, musarum cultoribus, & humanioris literaturæ professoribus assignabat. τὴν ἐν μουσῶν στήθιν, fortassis, ἐν μουσείῳ. Nam quod ait Philostratus, μουσείον δὲ τὸ περὶ τῆς Αἰγύπτου συγκλητοῦ τὸν ἐν πάσῃ τῇ γῇ ἰδιωγίμους, Musæion erat Ægyptia mēsa, quæ excipiebantur viri toto terrarū orbe elegantes, præclari & eloquentes, verba digna sunt quæ considerentur. Ἡ δὲ οὗ ἐπὶ ἔκκεστο, nisi est mendū librariorū, figurate dixit, ἐννοίας, ὅφρα καὶ νύκτι, pro, ἐννοίας ὅφρα αὐτὸν νύκτι, ut, patera libamus & αὐτο. Omnino ἀντὶ ἐν μουσῶν, legendū, ἐν μουσείῳ. sed νύκτι non hic significat νύξ, juvenis; nec eo dictum est, quod juvenis esset Poeta: sed ea significatione vocem νύκτι posuit, qua Latini novitatem; quod optimè animadvertit Interpres.

Πρώτος δὲ τὸ φύλλα μίγδα. Plinius libr. 18. cap. 12. folia ampla. Idem libr. 21. cap. 15. Thyrsus autem, qui inter folia emicat spectabili, foliis latissimis, etiam si arboreis comparentur, ad similitudinem eorum quæ personata in nostris amnibus vocamus. Adeoque Nili sui dotibus gaudent, ut implexis colocasiae foliis, in variam speciem vasorū, potare gratissimum habeant. Seritur hæc jam in Italia. Thyrsus vocat, quem scaphum dixit in faba Ægyptia, cujus radix colocasia dicebatur. Duæ plantæ in Ægypto colocasiae dictæ, quorum nomina Ægyptium, & fabam eodem cognominato. Utriusque hæc histiorum confundit Plinius. Colocasia, quæ faba Ægyptia, nunquam lata in Italia. De hac questione mox. Caulem hujus Thyrsus vocat, Theophrastus κύαμον, Strabo ῥοδιον. Theophrastus ὁ ῥοδιὸν δὲ φύλλα μίγδα πᾶς ἔχει τῶν κύαμων. Verba Theophrasti quomodo verti debeant, mox dicam. Pessime hic, κύαμον, grana fabæ vertunt; cum caules deberent

dicere fabarum. Folia, inquit, amplissima, etiam si arboreis comparentur. Illud non est magnum miraculum. infinitæ sunt herbæ, quæ omnes folio arboreis, per paucis exceptis, superant: quod arborib. natura non dedit amplissima folia. Solent esse vel mediocria, vel parva & angusta, qualia maxima pars. Corrigunt, foliis latissimis, sed jam si arboreis comparentur. Latissima esse dicit folia colocasiae; sed si arboreis comparentur: quamplurimæ enim sunt herbæ quarum foliis si conferantur folia colocasiae, non possit dici ea habere latissima; Veraque colocasia tam ampla habet folia, ut pauca sint herbæ, quarum folia harum excedunt magnitudinem. Ari enim genus, quod colocasiae nomen præfert; foliis est nemipharis longioribus, ari proximis, &c. Ita Prosper Alpinus, qui in natali solo vidit hanc colocasiam. Si habet folia nymphæ longiora, magna sunt oportet; per paucæ admodum herbæ foliorum magnitudine vincunt nemipharem: nec latissima folia tantum huic, si arboreis comparentur, sed etiam si herbaceis. immo respectu magnitudinis foliorum nemipharis, arboreis folia quasi nulla habent. id est, plures arboreis adeo exigua habent folia, ut comparari, quo ad magnitudinem, cum nymphæ foliis nequeant. Idem de faba Ægyptia dico, cujus & iconem & descriptionem, ante non exhibitam, mox exhibebo. Scribe. Folia amplissima, etiam si herbaceis comparentur. In herbaceorum genere, nymphæ folia ex latissimis esse nemo inficiabit: ampliora non puto dari personatæ, si exceperis. Subjungit Plinius, ad similitudinem eorum quæ personata in nostris amnibus vocamus. Hæc vel corruptissima, vel multis erroribus involuta. Romani, personatum, de herba non dicunt, sed personatam. Deinde de foliis tantum agit Plinius, quæ personati, vel personatæ nomen non habent. Insuper colocasiae folia nymphæ comparat Dioscorides: arum etiam Ægyptium, quod colocasiam vocari dixi, folia nemipharis fert similia. postremo personata in amnibus non nascitur. Ne concitator videar in Plinium, lego, ad eorum similitudinem, quæ prælata in nostris amnibus notamus. Hujus lectionis vestigia quædam in antiquo nostro codice habentur: Ad similitudinem eorum quæ personata in nostris manibus vocamus. Ex, persarta, fecerunt, personata, ex codice Romano, in quo personatæ, cum prælata restituere deberent. Rectè autem, manibus, in, amnibus mutarunt. Dicit Plinius latissima folia colocasiae, ad eorum similitudinem esse quæ prælata spectantur in amnibus. Folia prælata quæ in amnibus nascuntur, non alia sunt quam nymphæ. Doctiss. Salmasius scribit, ad similitudinem eorum, quæ per se nata in nostris amnibus notamus. Vide quæ præstet lectio.

Πῶς ἑπὶ τῇ πάλῃ. Scribe πῶς ἑπὶ τῇ πάλῃ, vel ἑπὶ τῇ πάλῃ. πάλῃ enim apud ceteros Græcos auctores masculini est generis. Xenophon de Cyaxe loquens, ἐπὶ τῷ δένδρειον περικλημένη πάλῃ, λέγει. vide caput de Malo Medica. Dioscorides πεπύσῃ comparat. ἔχει δὲ φύλλον μέγα ὡς πέπυσον, folium habet amplum instar Petasi, sive galeri. In antiquo codice πεπύσου habetur. quam lectionem sequitur Ruellius; nobis vulgata aridet, quod πέπυσος & πῶς eandem rem quandoque significant. Tam πῶς, quam πέπυσος capitis integumentū, rotundum in modum galeæ factum significat: unde utraque vox, galerus exponitur. Quæ πέπυσος forma fuerit, πέπυσος docet; quæ πέπυσος quasi πεπύσος dicta est, quod petasi figuram referat folium. Πέπυσος & πῶς res non valde dissimiles, quod vel ex hoc ipso Theophrasti capite probatur, ubi eandem facere videtur. Loti enim folium fabæ Ægyptio folio comparat, ac πέπυσον vocat. Τούτου δὲ μὲν ἡ κεφαλὴ φύσις ὁμοία τῇ τῇ κιδάριου, καὶ οἱ πέπυσος δὲ αὐτοῦ. Fabæ hujus folia poculi vicem præstare, auctor est Strabo libr. 17. Ἐστὶ γὰρ σφιδάρα μεγάλη ὡς (scriptū ὡς) καὶ ἀντὶ ποτηρίῳ ἐτροβίλων χεῖρας ἔχει γὰρ πῶς καὶ κιδάριον ἐπιτηδεύειν ὡς τοῦτο. καὶ δὴ ἡ Ἀλεξανδρεὶα μέση τοῦτον ἐστὶ καὶ τὴν ἐργασίαν, ὡς σκεῦος χρυμένον. καὶ οἱ ἀγροὶ μίαν τινὰ τῶν σφιδάρων καὶ αὐτὴν ἔχουσι τὴν ἀπὸ τῶν φύλλων, ὅ μὲν δὴ κύαμος τοιοῦτος. Quæ (folia) adeo magna sunt, ut poculorum & catinorum usus præbeant (habent enim concavitatem quandam ad id idoneam) unde Alexandrinæ officinæ iis plenæ sunt, & pro vasibus utuntur. agri quoque ex his fabis redditum habent, ac faba quidem talis. Agrine ex foliis redditum habent? at in iis non provenit faba, sed in amnibus & paludibus. Deinde ab agris redit ad supremum magistratum tributum: agri vero nullum accipiunt, sed patrono porrigunt. Scribe, & οἱ ἀγροὶ μίαν τινὰ, id est Magistratus, inter cetera redditum genera, habet & tributum à faba Ægyptia. Plinius quoque ex foliis colocasiae implexis Ægyptios vasa factitasse ad potandum, scribit libr. 21. cap. 15. Adeoque Nili sui dotibus gaudent (Ægyptii) ut implexis colocasiae foliis in varias species vasorum

Sorum potare gratissimum habeant. In eo à Strabone diffidet, quod Strabo sponte sua ac natura cavitatem quandam habere tradit poculis ac vasis idoneam, qualem habent Nymphææ folia, quando non sunt in totum supra aquas expansæ. Non raro enim oris per ambitum replicatis reperiuntur, nec tum malè catinorum & scyphorum figuram ostendunt. Non igitur, ut Plinius ait, iis implexis opus, quæ natura concava, ita ut catini scyphique instar usum præbere possint.

Τὸν αὐτὸν ἔχοντα καὶ τὸν καὶ μὲν, &c. Κωλὸς, hic idem quod pediculus. Vult folia fabæ eundem habere caulem cum fabæ ipsius Thyrsos; quod non prodeant è caule cum longis pediculis, ut in aliis solent, sed pressius adhærent, & nullo pediculo enascuntur. Locum hunc negligenter admodum interpretatur. Verte, *Flos duplo major quam papaveris, saturati rosei coloris; caput extra aquam attollitur.* Ad singulos fabarum caules folia adnascuntur, magnitudine paria, Pileis Th. ssalicis; quorum pediculus & caulis qui caput profert idem.

Σωτὴρ ψωπὶ ἀλὶ καὶ, &c. In Aldino & Basileensi habetur; σωτὴρ ψωπὶ ἀλὶ καὶ τὸν καὶ μὲν φανερὸν ἐν τῷ πικρῷ συνεσχημένον ἐξ αὐτῆς πύλου. Vertunt, *fabam quamque contemnit, amarum illud ex quo pilula fit, inflexum patescit.* Quid velint, nescio. Amari quid fabam habere, extra controversiam est. Dioscorides, & αὐτὸς ἀπαλύνει δὲ πικρὸν ἐν μίτῳ χλωρῷ αὐτῆς, πικρὸν δὲ καὶ τὴν γὰρ πικρὴν, λέγοντι αὐτὸν ὡς ὁ πικρὸς συνεσχημένον ἐξ αὐτῆς πύλου. Cæterum, ad aurium dolores facit, quod in earum medio viride spectatur, gustu amarum, si cum rosaceo coctum intilletur. Sed hæc nihil ad præfens institutum. Nemo, quod sciam, amarum inflexum esse dixit. Imaginari nequeo, quomodo sapor aliquis dici possit inflexus, nec scio, quomodo ex eodem pilula nasci possit. Corruptus ergo Theophrasti codex. Scribe, φανερὸν ἐν τῷ πικρῷ καὶ συνεσχημένον, &c. Verte, *si vero singulos fabarum caules contriveris, apparet quid parvum & contortum intus, unde fit pileus sive petasus, id est, folium.* Docet, quod paulo ante dixi, folia fabæ Ægyptiæ eundem habere caulem cum fabæ ipsius capite. Id probat. hoc argumento; quod non prodeant è caule cum longis pediculis, ut in aliis solet fieri plantis, sed pressius adhæreant, & nullo nascantur pediculo. Si quis autem scire velit foliorum exortum, & ubi cauli adhæreant, ipsum caulem necesse esse terat, conspici intus poterit quid parvum & contortum, quod quasi ortus & rudimentum est ipsius folii. ἢ πύλου, folium, quod Dioscorides πύλου vocat. Vide quæ supra dixi.

Τὰ μὲν οὖν αὐτὸν τὸν καὶ μὲν, &c. Librarii cum ignorarent, τὴν πύλου folium esse, nec imaginari possint folium pilei formam posse referre, vel τὴν πύλου imaginarentur esse pilulam, quæ figura folio non convenit; pro, αὐτὸ τὸ φύλλον, reposuerunt, αὐτὸ τὸν καὶ μὲν, cum de fructu non agat Theophrastus, sed de folio, quod pileo lato ac rotundo simile. Cæterum, qui epitomen concinnavit Athenæi, quæ de folio tradit Theophrastus negligenter omisit; ita habet. ὡς φανερὸν ἐν τῷ φύλλῳ μετὰ τὴν ἀλὶν.

ἢ δὲ ῥίζα. Radicem hanc Dioscorides, κλοκάσιον vocari ait. ῥίζα δὲ ὑπὸ πικρῷ καλῶμεν. βιβρωσκόμενη ἐφ' ὅσον καὶ αὐτὴ καλοῦσιν αὐτὴν καλῶμεν. Radix subjacet barundinis radice crassior: quæ cocta crudaque estur, & collocasia nominatur. Diligenter attendendum ad ea quæ dicturi sumus. Duæ plantæ collocasiæ nomine gaudent. Faba hæc Ægyptia, & alia quædam, de qua mox agemus. Hæc cum ex antiquioribus nonnulli nescirent, duas plantas confuderunt. Ipsa planta, faba Ægyptia, raro vel nunquam vocabatur κλοκάσιον, sed radix nomen illud habebat. Claudius Iolaus, qui utramque collocasiam confundit, apud Stephanum in voce, "Ακκ, κλοκάσιον μὲν τοὶ κλοκάσι τὴν ῥίζαν, τὸ δὲ ὑπερπικρὸς κλοκάσιον. Hæc de nulla alia planta possunt intelligi, quam Ægyptia faba. utrumque dixerunt veteres, κλοκάσιον & κλοκάσιον. Dixi Claudium Iolaum confundere utriusque collocasiæ historiam: verba hæc quæ, subijciuntur, de faba Ægyptia intelligi nequeunt, αὐτὸ δὲ τὸ πύλου, & τὸ πύλου πύλου, ἢ ὁ καλὸς ἢ τὸ πύλου πύλου ὁ φανερὸν τὸ πικρὸν, & τὰς καλῶμεν, ὅπως αὐτὸς τὸ πικρὸν, φανερὸν αὐτὸν ἐπὶ τῷ. invenit annem & fatidicam herbam, cujus caulibus & radice serpentum maculis similis conspicitur. capitula quotiescunque amputaveris, de novo semper renascuntur alia. Hæc, inquam, in faba Ægyptia non reperiuntur, sed in dracunculo, de quo vide cap. 9. Hujus caulis versicolor est, unde serpentaria dicta; dracunculus arum dicebatur. Confundit ergo, & miscet trium plantarum historiam Iolaus; fabæ Ægyptiæ, ari Ægyptii vulgo vocari, (quod collocasia dictum fuit, ut mox ostendam) & dracunculi, de quo vide cap. 9. Confundit etiam Plinius utramque collocasiam lib. 21. cap. 15. In Ægypto, inquit,

nobilissima etiā collocasia quam cyamon aliqui vocant. (Radice fabæ collocasiam vocabant, non ipsam plantam; quod mitto.) Hanc in Nilo metunt. (hoc de Ægyptia faba.) caule cum coctus est araneo. Hæc quanquam de Ægyptiæ fabæ caule, ut supra ostendimus, dici possunt; tamen verisimilius sit de aro Ægyptio dicto, Italiæ jam familiari, intelligi debere. Certè de eo intelligendus versus Martialis supra citatus.

Niliacum ridebis olus lanaeque sequaces,

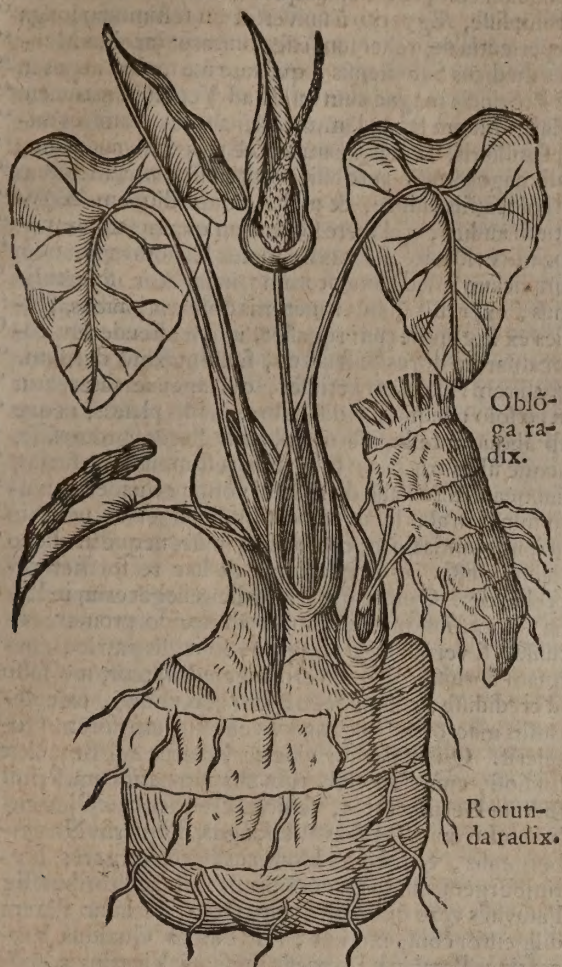
Improba cum morsu fila manumque trabes.

Loquitur de collocasia Italiæ jam familiari. Ægyptia faba in Ægypti fluminibus, & paludibus nascitur, nec ad Romanos delata sationis causa. Quod de latitudine foliorum ait, de utraque intelligi potest, sed poculum mentiebantur tantum Ægyptiæ fabæ. Pergit Plinius, *Seritur jam hæc in Italia.* Hoc fabulosum est: altera tantum collocasia in Italia terebatur, quæ Ægyptiæ calcas dicitur. De qua versus Virgilii intelligendus,

Mistæque videnti collocasia fundit acantho.

Ubi notat Servius, herbam esse collocasiam, quæ post devictam ab Augusto Ægyptum innoverit, & Poëtam dicendo, *fundit*, abundantiam floris ostendisse. De hac Palladius in Februario titulo 24. *Hoc mense collocasiæ bulbos ponemus, amant humidum locum, pinguem, maxime irriguum. Circa fontes latantur & rivos, nec de soli qualitate curant: si perpetuo foveantur humore, frondere prope semper possunt: si tanquam cicuta tegumentis defendantur à frigore. Media rursus terrena pars esse debet, ut collocasiis conferatur, aliisque familiaribus aquæ viridibus, quæ inopacant avium receptacula.* Hæc de nulla alia, quam aro Ægyptio, quæ calcas dicitur, intelligi possunt, quod tali solo teste Alpino gaudeat. Hæc radicem habet bulbaceam, cum fabæ Ægyptiæ, auctore Theophrasto, arundinaceæ sint. Certè radix quæ hodie culcas dicitur, ab antiquo nomine collocasium, bulbacea est, totaque facie divergit ab Ægyptiæ fabæ radice, quæ, quantum ex descriptione Theophrasti colligere licet, nymphææ similis est. His accedit, quod Plinius, ubi de collocasia agit, nec floris, nec capitis, sive calycis, in quo continebatur fructus, aliquantum supereminens operculi instar, mentionem faciat. quod optimè congruit cum iis, quæ Alpinus lib. de plantis Ægypti cap. 33. tradit. *Ego ex innumeris illis viventibus, à me sæpe inspectis, nullum unquam florentem videre (vide quæ infra dicuntur) aut cum aliquo fructu, vel aliquo caule, potui.* Non dubium, quin Plinius partem descriptionis collocasiæ habeat ex auctore qui hodie non extat. Duæ ergo plantæ collocasiæ nomen audiunt. Sed videntur veteres arum, Ægyptium vulgo dictum, non κλοκάσιον, sed κλοκάσιον vocasse. Ab Iolaus & Aetio, κλοκάσιον vocatur. Aetius fabam vocat κλοκάσιον, & ejus virtutes seorsim explicat. At ubi de collocasia tractat, non meminit eam radicem esse κλοκάσιον, vel fabæ Ægyptiæ. Κλοκάσιον, ὡς φανερὸν ἐν τῷ πικρῷ καὶ συνεσχημένον, ἢ ὁ καλὸς ἢ τὸ πύλου πύλου ὁ φανερὸν τὸ πικρὸν, & τὰς καλῶμεν, ὅπως αὐτὸς τὸ πικρὸν, φανερὸν αὐτὸν ἐπὶ τῷ. Diximus, collocasiam arum Ægyptium esse. Hoc describit Plinius lib. 19. ad finem cap. quinti. *Est inter genera bulborum & quod in Ægypto aron vocant, scillæ proximum amplitudine, foliis lapathi, caule recto, duum cubitorum, baculi crassitudine, radice mollioris naturæ, quæ edatur cruda.* Radix cacas sive collocasii, scillæ nec magnitudine nec crassitudine, nec amplitudine cedit: de ea loquor, quam describit Alpinus. *Foliis lapathi, latifolii maximi, intellige, caule recto duum cubitorum baculi crassitudine.* Hoc unicum, inquit, obstat, ne collocasium hodiernum posset esse Ægyptium. Nam qui collocasium Ægypti describunt, caulem habere negant; quod fatemur, sed tandem recentiore maxime prosperi Alpini, diligenter repertum, & caulem & florem ferre. Vide descriptionem; sed duum cubitorum baculi, non est crassitudine. In antiquo codice legitur. *Caule recto: duum cubitorum baculi crassitudine.* Magna hæc herbæ caulis crassitudo; paucæ arbores duum cubitorum crassitudine; Quod cum doctissimi animadverterent, maluerunt scribere, *caule recto duum cubitorum, baculi crassitudine.* Sed quæ baculi crassitudo? Quis baculos non novit crassitie admodum differre? Prætere

Culcas cum flore:

Culcas vulgaris
sine flore.

terea non est duum cubitorum longitudine caulis colocasiae, sed palmae tantum unius. Corruptum puto codicem ac scribendum, caule recto, duum digitorum baculi crassitudine. Nec tamen eam crassitudinem caulis habet. Quocunque modo scripserit Plinius, ex foliorum magnitudine collegit, caulem tantae magnitudinis & crassitudinis esse. Hoc arum, ut Plinius ait libr. 24. quidam dracontion esse dixerunt. *Aegyptus* hanc maxime gignit, quae & arum, de qua inter bulbos diximus, magna cum dracontio litis. Quidam enim eandem esse dixerunt; *Glaucias* satū discrevit, dracontium sylvestrem esse pronunciando; aliqui radicem arum appellaverunt, caulem vero dracontium. Inter eos qui arum cum dracontio confundunt, est Iolaus, ut supra ostendimus, & fortassis ipse Plinius; saltem auctor ille ex quo habet, caulem duorum esse cubitorum, crassitie baculi. Hæc pulchrè dracontio vel dracontulo conveniunt. Hoc arum etiam à quibusdam vocabatur. Vide cap. de dracontio & aro. Malunt alii caulis nomine intelligi foliorum longissimos pediculos; sed tantam magnitudinem nequiquam habent. *Arum Aegyptium mollioris*, inquit Plinius, natura habet radicem, quae edatur & cruda. Vulgare arum radicem habet valde acrem, ac ferventem. mitior hæc qualitas in *Aegypto* aro. Ideoque Plinius mollioris inquit esse naturæ, adeo ut videatur ejusdem naturæ cum aro Cyrenaico Galeni. Vide cap. de aro. Arum illud *Aegyptium*, colocasion esse vocatum restat ostendamus. Ita à Cypris vocatur Aucuarii Auctor ostendit. ἀροὶ τὸ καλοῦνται τὸ δὲ Σίβρις λέγουσι, οἱ μὲν ἀλιμον, οἱ δὲ Θύμον, οἱ δὲ δεσποινίαν, οἱ δὲ Κίπριον καὶ καλοῦσιν αἰγυρίαν. Hoc de nullo aro intelligi potest, quam de *Aegypto*. Nomen colocasii impositum, à foliis latissimis. Colocasia enim quasi καλοῦσιν, καλόν, κασίον diminutivum à κασίς, καλοῦσιν ergo quasi μικρὸ κασίς, vel κασόν. quod idem est. significat κασόν vel κασόν tapes vel amphitapes. Hesychius κασόν. ἀμφιπλάτης καὶ πλάτης. Arcad. Grammat. κασόν τὸ πλάτης, ἰμάτιον ἀπασπῆται. Idem, τὸ δὲ κασόν δὲ πλάτης καὶ γίνεται καὶ τὸν πλάτους μὲν τὸ σ. ἔστι δὲ εἰδόν πλάτης ἰμάτιον οὗτον καλοῦνται. Hesychius, κασόν ἰμάτιον πλάτης καὶ τῆς κασόν ἀπασπῆται. Elegantissime ergo medii xvi Græci, arum *Aegyptium* culcas vulgo di-

ctum καλοῦσιν vocarunt, quod folia ejus sint τὰν καλοῦσιν, id est parvorum tapetium, vel curtarum lacernarum, ab amplitudine scilicet. Quaterna aut quina habet folia, carnosae, nymphæ foliorum modo, sed nervosa admodum, & pluribus venis sive fibris eminentioribus, exteriore parte contexta, incavaque, amplissima, ut plerumque personatæ folia superent, nunquam madentia, etiam si aquis immergantur; longis, crassis, firmisque pediculis subnixa. radice crassa, magna, duplici ut plurimum, & lagenulæ instar efformata (quales erunt Clusius ad monasterium pera longa) quæ aliis ad latera adnatis se propagat, & fibris aliquot nititur. Recepta opinio, hanc esse fabam *Aegyptiam* quæ Theophrastus describit; & omnibus persuasum nunquam florere. Ignorant Botanici duas plantas colocasiae nomen habuisse. arum *Aegyptium*, quod proprie colocasion dicebatur, ex qua vox *Aegyptia* culcas, & Boëtica alcoleaz deducta, & faba *Aegypti*, cujus radix, teste Dioscoride, colocasia. Multa impediunt quo minus culcas sit faba *Aegyptia*. Radix nullam cum arundinis aut nymphæ radice similitudinem habet; flos, fructus, & caulis planè dissimiles. Atqui recepta jam opinio, non florere. Alpini auctoritatem supra adduximus; hic scribit se nunquam in *Aegypto* florentem vel fructum ferentem culcas vidisse. Idem refert Bellonius libr. 2. cap. 28. Agri, inquit, plurimis locis, οὐζα, papyro, μυζα erant arbore confiti, interdum etiam colocasia. Quia vero hujus colocasiae, quæ etiam lotus & faba *Aegyptia* appellatur (id jam falsum ostendimus) fructum magna diligentia perquisivimus, illiusque inquisitione Carii incolis ridendos nos præbuimus, occasionem sumpsimus inquirendi, cur veteres eam fabam *Aegyptiam* nominarent, (nunquam culcas sic vocarunt) cum fabas non ferat. Tandem hanc erroris originem esseprehendimus. (vera profecto erroris ipsius Bellonii origo) Herodotus, auctor vetustissimus, duarum stirpium in Nilo nascentium meminit, quarum altera sit rotunda radice, quæ colocasia est (vide quæ supra dixi, item caput de loto, ubi luce meridiana clarius probatur gravissime errore Bellonium, qui herodoti verba negligenter legit) altera quidpiam olivarum nucleis simile, quodam capite ferat. Re-

liqui post eum auctores, alter alterius verba sequuti, ad arbitrium descripserunt. (mera calumnia, Theophrasti scripta contrarium docent) Nam quod Theophrastus spinosam ei radicem tribuit, (hoc paulo infra examinabitur) rem aliter se habere ipsa experientia docet. Dioscorides de faba Ægyptia agens, Theophrasti verba fere expressit, & utrumque interpretatus est Plinius. Hæc Bellonius. Tandem diligentia Alpini observatum, florem ferre, lib.2. de Plantis exoticis cap.18. ubi radices forma quoque differre observavit; nec tantum radices, sed folia; ac alteram quidem *μακρορριζαν*, macrorrhizam, alteram *στρογγυλορριζαν*, vel strongylorizam vocat. Id est longam & rotunda radice præditam. *Μακρορριζαν* folia longè minora cernuntur, tenuiora, & magis in acutum desinentia colorisque virentis dilutioris; pediculi itidem sunt longè subtiliores, gustus multò acrioris acutiorisque. Radix vero longè gracilior, exterius obscurior, intus non ita alba, ut altera visitur; saporis itidem acrioris; per rectum autem in terra manere videtur (id est in altum descendere) seu jacet ut betæ radix. Hanc colocasiam non admodum frequentem esse tradit, nec florem huius sibi conspectum. De rotunda hæc tradit idem Alpinus his verbis. Præsentem hoc anno M. DC. XII. ex Ægypto varias radices colocasiarum accepimus viuentes; quasdam longas, quasdam rotundas, in quibus duas differentias observavimus, sc. quasdam illarum magnum malum cotoneum rotundum æmulantes, quales accepi ab Antonio Antonini, qui multos annos & chirurgiam, & pharmacopoliā in Ægypto fecerat, quique proximè Venetias ex Alexandria Ægypti venerat. Hæ radices germinant, ut omnes aliæ bulbosæ faciunt in apicis radice medio: exterius rubescunt, intus candidant, gustu acres cum adstrictione observantur. Post aliquot menses alias, & longas & rotundas accepimus ex Cairo Ægypti a Mattheo Carbono Philosopho, & Medico illustri abhinc multos annos, ut superius quoque dictum est, in Ægypto Medicinæ faciendæ causa, morato, amico plurimū observando. De longis satis superque diximus. Rotundæ a prioribus differre visæ sunt, quod prioribus longæ majores in latitudine quantantenus fuerunt, & veluti compressæ, & latæ, quæ id proprii habent, ut non omnes in apicis radice medio germinant, at circū circa in apice nihil germinis in apicis medio producentes. In colore, gustuque aliis similes visæ sunt. Sed age dicamus, quæ de his scitu digna existimavimus; & primo quod quædam illarum in hortulo nostro floruerint; atque postea, an hæc colocassia Aron Ægyptium sit æstimanda: de qua re tamen sciam me abunde satis disputasse in nostra historia Ægyptiaca, in presentia majori veritatis argumento (quod hanc plantam floruisse viderimus) rursus accuratorem sermonem habere instituimus, & in hoc sensu non dubitavimus septies etiam repetita fastidium studiosis nullum allatura, quod id a nobis fiat veritatis duntaxat indagandæ studio. Neque immerito sane, cum haud nondum earum stirpium Ægyptiarum cognitio planè nobis innotuerit, Sed ad rem venio. Hoc anno inquam 1512. circa medium Iulii mensis radix colocassie rotunda, ex iis, quæ germinant in apicis medio, quam præterito anno acceperam ab Alexandria Ægypti ab Antonio Antonino, quæ erat amplitudine mali cotonei, in secretiori meo hortulo terræ, mense Aprili constita, non sine maxima, & mei, & aliorum multorum admiratione unicum florem produxit, ex cauliculo rotundo per pediculi unius folii majoris fissuram exeuntem, figura & magnitudine Ari flori quam simillimum, palmarem longitudinem cauliculo cum flore non excedente. Primum cauliculus exiit rectus, rotundus, asparagi crassitie, cum foliis istiusce plantis concolor, in cuius apice vagina seu involucrium longum, ari involucri simillimum cernebat, minus quam in Aro, admodum in subtile definens, undique clausum, coloris aurei, cui viride sit permixtum. Quod biduo sese per longum explicuit, floremque exclusit digiti minoris longitudine, macropiperis crassitie, colore candido, ac veluti serpentis caudam, quasi serpentis linguam foris ex ore exertam simulantem, & post triduum involucrium cum flore, fere totum emarcuit, (quod non sine molestia tuli) forsitan ab immodica irrigatione. Hoc igitur inquam, anno in nostro hortulo colocassia rotunda floruit, & non sine multa studiosorum, & admiratione, ac fere non parvo stupore, quos prius non la-

tuerat, ullam colocasiarum, vel in Ægypto, vel in Creta vel in Cypro, cum flore visam unquam fuisse. In Ægypto (ut alias quoque dixi) mihi conscius sum, nunquam colocasiarum aliquam, caulem vel florem prompsisse, Ægyptio: ù universorum testimonio longa experientia deprehensum esse constare; Jacobus Mannus medicus Salodienfis, qui ante me multos annos in ea Provincia magna cum laude ad Venetum nationem Illustrissimam sanandam, medicinam fecit, amicus mihi familiaris, sæpius quam sanctè juravit se nunquam, etsi magnò studio perquisierit, potuisse aliquem florem in colocassis videre, & multo unius aliquem Ægyptium audire, qui forte florentem quampiam ex colocassis viderit. Petrus Bellonius Cenomanus, olim simplicium medicamentorum indagator solertissimus, expressit in suis itinerariis observationibus, pluries ex Ægyptiis cum rogasset, ut ipsi ostenderent colocasiarum flores & fructus, fuisse maxime derisum, quasi rem ridiculam petiisset, qui ingenue faterentur in eo solo nunquam vidisse flores in illis plantis, neque ab aliquo intellexisse eas plantas flores prompsisse, neque ullos fructus. His vero testimoniis persuasus, nunquam ante hanc diem mihi potui persuadere, multo minus in aliis locis colocassis alienigenis, unquam in ipsis plantis flores conspectos fuisse, neque in alieno solo floruisse. Quis quæso me de hac re fortiter deprehenderit? Quippe quod mordicus negaverim in Italia colocassias quosdam flores aliquando promere potuisse, si verum sit in Ægypto, solo illis patrio, nunquam floruisse. Nunc verò ingenuè fateor, me falso id credidisse, cum in meo hortulo uno, ut dixi, ex colocassis macrorrhizis hoc anno vivens unicum florem protulerit. Quem florem viderunt plures rei Botanice studiosi, cum Patavini, tum aliarum nationum. Primi fuerunt Germani tres, scilicet Henricus de Plettenberch Livonus, Iacobus Wolfangus, Pomerus Norimbergensis, & Ioannes Henricus Kirchbergerus Norimbergensis, unus ex doctissimis meis auditoribus. Ex Patavinis vero qui multa cum voluptate hunc florem diligenter conspexerunt, fuit Paulus Gualdus Vincentinus Patavinæ Diocesis Episcopi Vicarius admodum illustris, generisque nobilitate, & propriis virtutibus inter nobiles præsidēs plurimi æstimatus; simul cum admodum Reverendo Presbytero Laurentio Pignoria, morum suavitate, & reconditarum litterarum studiis editisque doctissimis scriptis apud Gymnasii Patavini, & professores, & studiosos maxime celebres, cum multum itidem Reverendo presbytero Martino Sandelli, D. Martini Patavii præside, viro in bonarum litterarum studiis exercitatissimo. Quid amplius dicam? Nonne fere innumeri medicinæ studiosi ipsum sæpius, & videre & revidere voluerunt? Supposita vero hac veritate, scilicet, quod aliquando visum sit, colocasiarum quasdam floruisse (quod & Ferrandus Imperatus, & Fabius Columna, viri in naturæ cognitione eminentissimi, annis proximis me per litteras certum fecerunt; quippe non semel Neapoli aliquas ex colocassis flores prompsisse) duo nunc cognoscenda proponimus: Unum, quamobrem quædam colocasiarum in Italia aliquando floruerint, & in Ægypto, Creta Insula, & Cypro locis iis plantis patriis, nunquam. Alterum, an Colocassia rotunda quæ florem fert, quod multis viris de plantarum studio bene meritis visum est, Aron dici debeat, aut possit. Quod ad primum pertinet scilicet cur sit, quod stirpes in Italia ipsis peregrina aliquando floruerint, nunquam vero in Ægypto, solo nativo ac proprio; hoc aliquibus referendum placuit, in earum radicum stirpium pro fertili satù deffectio-nem. Ægyptii enim quotannis, ut eas multiplicent in parva frustula radices antiquas secant, & iis radicum frustulis, veluti parvis terra confitis bulbis, eas stirpes conferunt, & hoc satù colocasiarum, abundantiam sibi incolæ quotannis comparant. Quo fit, ut radices colocasiarum quotannis culturæ causa in partes recidantur, atque ex iis nulla perenniter vivat, atque idcirco ab ipsis florum & fructuum omnem fecunditatem tolli. Quod tamen ob eam causam fieri multi haud injuria negant, cum multæ ex iis stirpibus sint, quarum radices satù causa non secantur; quippe sylvestres perenniter viuentes, quas tamen omnes steriles fuisse in eo solo constat. Nos vero istiusce varii eventus causam referendam putamus in Ægyptium solum, in quo eæ stirpes vivunt pinguis-simū aqua

“aqua Nili fluminis, omnium aquarum optima abunde irriguum, atque humens. In quo solo maxime hæc stirpes luxuriant, plurimumque & in foliis & in radicibus augentur, indeque radices maxime multiplicant, ut ob hanc causam & floribus & fructibus steriles reddantur: non secus quam fiat in omnibus plantis bulbosis, maximeque in narcyis, hyacinthis, bulbis eryophoris, bulbosisque iridibus, & aliis similibus. De quibus è topiariis quotannis observatur, quæ ex iis plurimum in radicibus augentur, atque eas multiplicant in terra, minus florum, vel nullos ferre. Unde fit, quod qui ex bulbosis plantis plures flores videre cupiunt, bulbos singulo triennio (quo tempore plurimum in radicibus multiplicant) à terra eruunt, quos denuo in terra macra, cretosa, & mala conferentes, florum abundantiam sibi comparant; quoniam in macro & sicco solo neque in radicibus multum augentur, neque eas multum multiplicant; unde stirpium humor prolificus sursum in caules abundantius ex radicibus fertur, ad flores producendos. Idem etiam evenire colocassiam bulbosis radicibus credendum videtur, quia in Ægyptio solo nativo pinguius, optimo, maxime Nili aqua irrigato (quod Ægyptii ita procurant ad augendas colocassiarum radices, & ad easdem, quæstus causa, multiplicandas) confiti ipsarum bulbi, plurimum aucti, plura eademque amplissima folia cum maximis suis pediculis suppetunt, atque ab ipsis radices fiunt maximæ, crassissimæque & in numero plurimum multiplicantes. In quibus (quod in ipsis nutriendis, augendis, & multiplicandis ferre ex toto humor alimentalis absumatur) mirum non est, si floribus fructibusque sterilecant. In solo vero Italiæ illis peregrino, minusque congruo, & pingui, cum eæ stirpes nedum in foliis, & radicibus multum non augeantur, at quinimo plurimum decrescunt, minoresque radices, numeroque pauciores ex ea incongrua terra reddantur; mirum non est si humido alimentali partes superiores petere, aliquando flores progenuerunt. Itaque in radicibus colocassiarum amplis, crassis, & multum ab eo fecundissimo solo enutritis, quæ ad nos ex Ægypti, aut ex Cretæ, aut Cypri aquis stagnantibus erutæ, deferuntur, oppositum fieri observamus. Scilicet, ut dictum etiam est, easdem radices magnas, crassissimasque in Italico solo confitas, viventesque multum decrescere, parumque vel nihil hæc radices multiplicari. Quo mirari merito non oporteat, si aliqua ipsarum fecundior in partibus supra radices positæ effecta, visa sit aliquando florem aut fructum protulisse. Radix autem quæ in meo horto hoc anno unicum florem tulit, proximo anno ad me delata, erat magna, rotunda, ut maximum malum cotoneum cernebatur. Hæc cum multis aliis radicibus in horto posita, cito germinavit, multaue folia & ampla protulit; hyeme vero ineunte, ex terra eruta, perlota, à terraque deterfa, & sole per dies aliquot probe siccata, per totam hyemem in meo cubiculo lignea pyxide clausa, conservata est, quæ è terra eruta longe minor quam fuerat posita evaserat, nihilumque multiplicaverat. Hæc vero, incipiente scilicet mense Aprili, anni præsentis, in eadem terra posita, tardius, quam fecerat anno præterito, germinavit, vixque folia tria neque ampla prompsit, tardiusque etiam aucta. Ex fissura vero unius pediculi foliorum inferius, cauliculum exclusit semipalmum altum, rotundum, crassitie calami gallinacei, atque cum foliis concolorem, cumque cæteris notis nuper expressis. Aliæ colocassiarum radices eodem tempore, quo ea, terræ confitæ, folia longe plura, atque ampliora prodixerunt; unde nullum forsitan ob id florem itidem prodixerunt. Nos digna relatione certi facti sumus, ex colocassii tantummodo strogylorizis, quasdam in Italia flores edidisse, aliquando unum, interdum duos, & nonnunquam etiam tres, ex ipsis vero fructus, ut fit in Aro in pistillo rotundo productos nunquam perfectam maturitatem accepisse. Hactenus Alpinus; Utrum culcas, de qua hactenus sermo, petasites libr. 7. cap. de aro disputatur.

“Hæc radix παχυτέρα, &c. Supra dixi, radicem hanc vocari καλοκασίαν, qua occasione de aro Ægyptio, sive culcas egimus. Cur culcas colocassium dicatur, exposuimus; cur fabæ hujus radix hoc nomine gaudeat, non video: nulla enim in ea tapetium, vel curtarum lacernarum figura. Folia talem mentiuntur formam, quibus nomen illud melius conveniret. An igitur radici, tanquam parti præcipuæ, nomen hoc datum, cum folio propriè debetur? Ita quidem magnis viris videtur: Nempe folia fabæ Ægyptiæ καλοκασίαν dicta sunt, quod exiguas lacernas

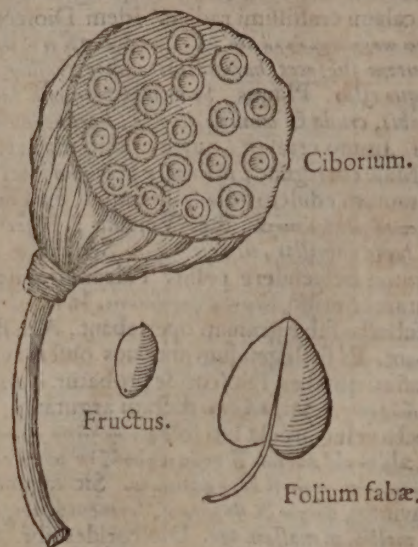
amplitudine sua imitarentur, indeque colocassia stirps tota appellata fuit. Alii radicem ita nuncuparunt, quasi partem præcipuam plantæ. Sic σίλφιον Græci radicem laserpitii propriè dixerunt, quum tamen tota planta eo gaudeat nomine. Radicem Theophrastus crassiorē inquit, calami crassissimi radice. Idem Dioscorides, *ρίζα δὲ ὅπερ παχυτέρα καλὰ μὲν, βιβρωσκομένη ἐφθίτε δὲ αὐτὴ, &c.* Radix autem subjacet harundinis radice crassior: quæ cocta crudaque estur. Plinius, *Sed radix perquam lauta incolarum cibis, cruda & omnino decocta, harundinum radicibus similis.* Immo crassior, quam crassissima harundinis radix. Male corrigunt, *sed radix perquam lata.* Radicem enim tantum edulem ac lautam inquit, ex Theophrasto.

“*Ἐν πηλῷ, ἀχυρώσαντες, &c.* Vertunt; *Et fertur in limo paleis large admistis, ut descendat.* Sed paleæ impediunt quo minus descendere possit. Palearum natura est supernatante. Scribo, *ὅτι πηλῷ φρεσίναντες.* In luto humecto & benefubacto fabæ granum operiebant, & in flumen deiciebant. Et sic legendum ante nos observavit Doctiss. Salmasius: quod ex Dioscoride probatur, cum fabam ipsam κισσῶρον; veluti κισσῶρον dictam argutatur, quod luto humecto velut arcula feri soleat. καλὸν τε αὖ κισσῶρον ἢ κισσῶρον, ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ὃ καλεῖται γίνεσθαι ἐν αὐτῷ ἐν πηλῷ, ὅθεν καλεῖται, οὕτω τὸ εἰς τὸ ὕδωρ ἀφικέμενον. Sic legendum supra probavimus, *φρεσίᾳ & φρεσίναν, fermento subigo, macero, pinso, mollio, in massam ago.* Dioscorides libr. 2. cap. 43. *φρεσίναν ἐν τῇ ὕδατι, aceto maceratus.* Hesychius, *φρεσίναν, ὅθεν, περιέσσειν τὸ ὕδωρ.*

“*Καὶ ἀφθαρτῆναι.* Theodorus legit; καὶ μὴ ἀφθαρτῆναι. Quod miror magnos viros probare. Si enim incorrupta grana maneant, non possunt novas producere plantas: semen omne corrumpi necessario debet, si germen ex eo erumpet.

“*Πῶς ἐπαγγέλλονται, &c.* Cur fugit radicem crocodilus? quomodo oculis obesse potest terra undique tecta? Nec fit verisimile, radicem hanc aquis superfluitare; sed instar nymphææ, arundinis & similibus palustrium plantarum modo, in ipso aquarum fundo terra tectam esse. Crocodilus in aquis, & sub aquis degit quidem, sed fundum nec perforat, nec infodit, nec foramen aliquod facit. Ἀμφίβιον animal est, in terra & aqua vivens, quod non solet perforare fundum. Caulis vero supra terram existit, à cuius spinis lædi potest. Scribo ergo, καὶ οὗτος δὲ ἐπικρατίζει. Hanc lectionem probat Plinius, libr. 18. cap. 17. *Nascitur & in Ægypto spinoso caule, qua de causa crocodili oculis timentes refugiunt.* Ἐπικρατίζει, hoc loco, *leviter aculeatum, asprum*, uti sonchus asper, quod ipsa comprobatur experientia. Hactenus viri doctissimi crediderunt vel vulgarem nymphæam, vel culcas jam descriptum veterum fabam Ægyptiam esse: sed colocassium, sive culcas satis probavi non esse fabam Ægyptiam, quod nec radix, nec caulis, nec flos, nec fructus, nec ejus receptaculum, ullam cum faba Ægyptia habeant similitudinem, sed omnia, ut uno verbo dicam, sint dissimilia. Cælū & terra non magis differunt, quàm faba Ægyptia & culcas. Nymphææ semen in ciborio, in quo favorum instar cellulæ sunt, nec fabæ Græcæ simile, extra omnem controversiam; nec tamen, ut recentiores tradunt, decepti in fabæ historia veteres fuere, nec fabulosa, ut existimant, prodiderunt. Inventæ hæc faba Ægyptia nuper à Doctiss. Iusto Huernio, verbi divini in India Orientali ministro fidelissimo, & medicinæ Doctore celeberrimo. Hic inter plantarum icones & descriptiones, quas misit Clarissimo fratri Othoni Heurnio, magni Ioannis Heurnii filio, in Academia Leidensi summa cum laudē Medicinæ Professore primario, Theatri Anatomici præfidi, præceptoris nostro nunquam satis laudando, descripsit fabam Ægyptiam nymphææ glandiferæ regni Iavæ nomine, his fere verbis; *Nymphæa glandifera Batavica Iavorum. Ejus fungosus, rugosus calix est, globum dimidium referens, viridis coloris, qui 12. vel 17. loculis distinctus est, loculorum quivis glandi similem fructum continet, ex violaceo nigricantem, intus albidissimum, corculo viridi, adstringentis saporis & subamarum, ut glandium; siccatum, ut avellanarum. Caulis bicubitalis sæpè, rotundus, asper, fungosus. Nascitur in paludosis, & ad ripas fluviorum. Folia ingentia Bataviæ nymphææ plane similia. Flos etiam nostratium similis, odoris validi, ut olei anisi. Hæc Heurnius. Nemo negare ausit hanc esse fabam Ægyptiam, hunc scrupulum, si tollas, quod ait florē nymphææ nostræ similem. Huic enim flos vel luteus, vel albus: Theophrastus intenso roseo colore florem ait fabæ. Sed quis nescit florum colores, pro cæli folique ratione, admodum variare? Et fortassis cum vulgari nymphææ similem, ait Heurnius, vult positu ac forma similem*

lem esse. Cæterum ante Heurnium Clarissimus Carolus Clusius calicem cum suo fructu descripsit; sed an arboris, an herbæ fructus esset, ignorare videtur. Describit hunc calicem libr. 2. exot. cap. 13. *Primus sanè ad-*

mirabilis erat formæ: nam prægrande papaveris caput, cu-
jus summum fastigium transversim fuisset præcisum, refe-
rebat: membranacea enim & rugosa constabat substantia, refe-
rebat: subsusci coloris, (id de exsiccatō intellige, quali etiam
colore, quem Heurnius fratri misit, qui nobis describend-
um, ad & vivum pingendum dedit) levi admodum, lice-
eius circumferentia suprema parte novem esset unciarum,
sensim tamen decrescens usque ad pediculum, qui florem, cui
fructus successerat, sustinuisse videbatur, Apparebant enim
quædam, ubi flos basisset, vestigia. Superior porro fructus
pars prorsus erat plana, quatuor & viginti lacunæ sive cellu-
lis, serie quadam dispositis, prædita, instar favi vesparum, in
quarum singulis singularia semina sive parvæ nuce, instar
primularum glandium continebantur, pene unciam longæ,
(tanta longitudine non sunt, quæ in Heurnii fructu con-
tinentur) unciam in ambitu crassæ, (nec tantæ crassitudi-
nis) quarum suprema pars fusca erat, & in mucronem de-
finebat, illi similem qui extimam partem glandis occupat.
Infima pars exiguum lacunam habebat, vestigium videlicet;
cui pediculus, illam in cellula retinens, inbasisset videba-
tur: nucleum autem obtinebat rancidum & situ obductum.
Sicne fructus alicujus arboris, an alterius plantæ, incertus
sum; quia, qui mihi mutuo dabat, & apud quem deinde vi-
debam, nihil affirmare poterat. Meæ tamen opinio in eam
partem inclinæ, ut plantæ alicujus esse existimem, & for-
sitan in aqua nascentis, ut nymphææ. Quæ si vera sit, Dio-
scoridis Egyptiæ esse fabam asserere non verear, ramer si
inter neotericos magna sit de ea plantæ controversia. Nam
papaveris caput habet, nisi quod summa parte magis plan-
um, & patens; cellulas insuper vesparum favis similes ha-
bet, in quibus fabæ, quas supra tricenas (docuimus legen-
dum, triginta) non ferre, Plinius auctor est. Si eos qui te-
gerunt convenire mihi licuisset, magis fortè explorata pro-
dere possem: nihilominus Lectorum boni consulturum arbi-
tror qualemque hanc descriptionem. Hæc Clusius. Ex
iis quæ ex Heurnio constare existimo, extra controver-
siam, esse fabam Egyptiam.

Το αὐτοῦ ἐ πελοκαρπί. In Athenæi quibusdam codicibus, admodum laceris & corruptis, in hystoria fabæ Egyptiæ malè legitur, πελοκαρπί, item, γένους δις ἐ σὺ οὐρίαι καὶ Κελικίαι, Scribe, καὶ καὶ Κελικίαι.

ὁ δὲ λατὸς κελουίδης, &c. Latius vocis ὁμωνυμίας alibi explicavimus. Cur λατὸς dicta, capite de loto arbore expulsumus; puta quod valdè expeteretur, quodq; odore, sapore, & colore placeret, ab antiquo λῶ, quod *desidero*, *cupio*, *volo* significat, nomine λατῶῦ imposito. Sed Herodorum docere video, Ægyptiam esse vocem. ergo ab antiquo λῶ nomen nostrum accepit. Herodotus libr. 2. ἰσχυρὰ πάλαις γένηται ὁ ποταμός, καὶ πὲρ πιδία πηλῶσι. φύεται ἐν τῇ ὑδαὶ κεκται πολλὰ, πὲρ Αἰγύπτῳ καλεῖται λατὸς. Si quidem quum fluvius plenus campos inundavit, in ipsa aqua exoritur ingens vis liliorum, quæ loton Ægyptii vocant. Ægyptia ergo vox; nisi placeat, à Græcis in Ægypto agentibus nomen illud impositum. Athenæus melilotum vocari Naucraticis scribit. καλοῦσι δ' Αἰγύπτῳ αὐτὸ λατὸν, Ναυκρατικῶσι δὲ εἰς ἡμεῖς, λέγουσιν αὐτὸ Ἀθηναῖοι, μελιλωτόν. καὶ οὗ καὶ μελιλωτόν σφαιρανοὶ πάντῃ εὐώδεις, & καύσωνται ὅταν ψυκτικῶσι. id est, Ægyptii lotum appellant. Naucraticæ vero mei cives, inquit A-

thenais, meliloton, à quo dicuntur melilotina coronæ, odoris suavissimi, & magnis æstibus valde refrigerantes. Nuncratitæ videntur meliloton vocasse, quod cæteri Ægyptii lotum. Melilotum vocarunt propter melleum saporem, qui ex caule ejus & radice deprehenditur, dum comeduntur. Herodotus de loto hac, *ἡ δὲ ῥίζα ἰσχυροτέρα*. Lotum Ægyptiam meliloton vocatam, ex auctore Peripli probatur, qui inter merces quas Ægyptii Mercatores in Indiam vehebant, ut Indicas reveherent, melilotum recenset. Περχαρὶ δὲ εἰς τὴν Ἰμπερίον εἰς τὴν ἀσθηρὴν Ἰνδία, Ἰπλίκος, & Διοδοκίδος, καὶ Ἀρσένιος — πολὺ μῆτις ζῶντα πηχυαία, πύργος· μελίλωτος, ὡς ἴσμεν, Σαυδάρεσσιν, διηλότεον χυρυσμὸν καὶ ἀργυρῶν, ἔχον ἀπὸ γὰρ καὶ ἰπτικίδου αὐτὸς τὸν ὑπὸ πηλὸν ὀρίσσειν. Hæ merces ex Ægypto in Indiam portabantur. Caules & radices Loti Ægyptiæ edules mercatores in longinquas etiam regiones venales ferebant. Sicculcas five colocasia Romam venalem mittebant Ægyptii. Unde Martialis, *Niliacum ridebis olus, lanasque sequaces*. Vulgarem melilotum five sertulam non intelligit Peripli auctor, sed lotū Ægyptiam, quam Naucratitæ melilotum vocabant. Melilotus Ægyptia diversa valde à Græcanica, quæ Sertula vocatur Campana. Hæc calefaciendi, illa refrigerandi potestate pollet. Plinius Ægyptiam lotum lotometram vocare videtur. libr. 22. cap. 21. *Est & lotometra, quæ fit ex loto sata, ex cujus semine simili milio, fiunt panes a pastoribus in Ægypto, maxime aqua vel lacte subacto*. In antiquo codice legitur, *semine simillimo porri fiunt panes*, quæ certe haud parva est differentia. Sed monitro simile est, quod scribit, lotometram ex loto satam fieri. Lotos sata est *λατός ἡμερος* Dioscoridis. Ex hac qui credit aliam provenire posse quam ἡμερον sativam, planè ineptus ac stolidus est. Proximè præcedit apud Plinium mentio loti herbæ. Lotum, ait, qui arborem putant tantum esse, vel Homero auctore argui possunt. Is enim inter herbas subnascentes deorum voluptati lotum primam nominavit. Hæc lotus, quæ αὐτομάτως, id est, sponte nascitur, est sylvestris. Sequitur statim; *Est & lotometra quæ fit ex loto sata*. Ergo lotus sata Plinii, non alia quam ἡμερος, five sativa Dioscoridis. Confundit itaque lotum sativam cum loto Ægyptia palustri, nec auctoris sui mentem ex quo hæc hausit, satis sequitur. Egit ille de loto Ægyptia, quæ passim sponte sua provenit in Ægypti locis palustribus & annibus. Ex palustri hac sata nasci tradit lotometram, quam *χρὴ ἱερχύω*, sic nominavit, quasi præstantissimam & amplissimam lotum. Nulla enim est planta, quæ satione & cultura, non melior, & major reddatur. Et hæc differentia inter lotometram, & lotum Ægyptiam, quod αὐτομάτως Ægyptia nascatur, & sit agrestis; lotometra vero de semine loti Ægyptiæ palustris proveniat, & cultura melior reddita sit. Utraque ergo Ægyptia, & multum à loto ἡμερος & ἀγρία agresti & sativa diversa. *Λωτόμητρος* ἐστὶν ἡ λατὸν σπαρίσσειν γίνεσθαι. Quod Plinius de vulgari loto, cum Græcus auctor Ægyptiam intelligeret. *Λωτόμητρος* vocavit, quasi lotorum omnium matrem, hoc est, præcipuam, maximam, optimam lotum. quod inter ceteras lotos, magnitudine, dignitate, usu, & sapore excelleret. Sic echinometræ majores sunt echini, sic ὀφρυόμηκτρα Helychio ὁπερ ἐστὶν ὀφρυόμηκος ἐκ προπύργου

En ποῖς πεδίοις, &c. Theophrastus in plurimis agris nasci tradit, qui Nilo inundante cooperti fuerint. In ipsis aquis provenire narrat Herodotus. ἰππεὶς τῶν ἡνερὶ γίνεται ὁ πολὺς, καὶ τὰ πῶτα περὶ αὐτοῦ, φησὶν ἐν τῷ ὕδατι. Siquidem cum fluvius plenus campos inundaverit, in ipsa aqua exoritur. Dioscorides lib. 4. cap. 114. κατὰ τὸ ἐν Αἰγύπτῳ γινώσκου ἐν τῷ ὕδατι τῆς ἰππελευθύνται πιδίαι. Lotus quæ in Aegypti campis flumine inundatis provenit. Plinius libr. 13. cap. 17. Est autem eodem nomine Ἑ herba Ἑ in Aegypto caulis in palustrium genere. recedentibus enim aquis Nili riguis provenit. Male recedentibus Nili aquis provenire tradit. Vide Herodotum, Theophrastum, Dioscoridem. Corruptus Plinii codex; Scribe cum Doctiss. Salmasio, residentibus enim Nili riguis provenit. Pro residentibus librarii scripserunt, recedentibus; unde illud vulgatum recedentibus. De solo natali hæc Alpinus lib. 2. de Plantis exoticis cap. 14. Tandem Niloticam eorum haud procul à civitate Cairi, in quibusdam locis aqua Nili fluminis, æstate de more solito aucta, inundatis, ac veluti lacunis effusa (quos lacus birchas Aegyptii vocant) offendit Ἑ nactus est, usque adeo copiosam, ut folia aque super natantia istiusce plantæ undique aquam lacuum occultarent; audivimus prope Ressetum in similibus lacunis aque, copiose lotum provenire. Non malè ergo Athenæus φησιν οὗτ' ἐν τῷ λίμνῳ ἦεν ὁ ἰσος, in paludibus ergo lotus gignitur æstivo tempore.

Τούτου - πυλίου, &c. Dioscorides loco cit. πυλίου ὅς ἐστι τὸ
 πυλίου ἰμπίρις. *Caule est faba simili.* Plinius, *Similis faba,*
caule

caule foliisque densa congerie stipatis, brevioribus tamen gracilioribusque. Καύμου fabæ caulem non vulgaris oportet intelligere, sed Ægyptiæ; quod ex Theophrasto palam fit. Nam postquam Ægyptiam descripsit fabam, illico post loti hujus partes omnes, nempe caulem, folia, flores, caput, & radicem quoque ipsam luculenter describit.

Καὶ οἱ πέποιτοι. Recte Ald. & Bas. πέποιτοι. Male verunt. fructum. De fructu paulo post agit Theophrastus Plinius, Folii & densa congerie stipatis, brevioribus tamen, gracilioribusque. Floris & caulis folia confundit Plinius; Theophrastus caulis folia fabæ Ægyptiæ foliis comparat, sed minora & tenuiora ait. Floris vero foliola tenuitate proxima ait liliaceis, multa ac densa congerie stipata, continuæque serie, ac sine intermissione exire. Vides quod Græcus auctor floris foliis tribuit, Latinum caulis adscribere.

Τὸ αὐτὸ αὐτὸς λέγει, &c. Dioscorides, ἔχων αὐτὸ μικρὸν, λευκόν, ἰσχυρὸν καὶ, flore parvo, candido, liliaceo simili, &c. Male in Aldino codice, ἰσχυρὸν καὶ, legitur. Vox μικρὸν in vetustis codicibus non reperitur auctore Salmasio, & superflua est; qua flos loti Ægyptiæ parvus non est. Possis legere μικρὸν; mediocris enim est magnitudinis. Sed præstat deletur vox μικρὸν. Ex his probatur, nos recte Athenæi emendasse codicem, Vulgo legitur, ὁ δὲ ἐπὶ ῥοῦ λαμπρὸς ὀνομάζεται, χιόνιον ἔχων τὸν χροῖόν. id est, niveum colorem. Hesychius χιόνιον, λευκὸν ἢ φωτεινόν. niveum, album, lucidum.

Πολλὰ δὲ καὶ πικρὰ ἵππαρχος. Scribe, ἵππαρχος. Plinius, densa congerie stipatis.

Ταῦτα δὲ ὅταν ὁ ἥλιος συμμύνη, &c. Corruptus codex. Scribe, ταῦτα δὲ ὅταν ὁ ἥλιος δύεται συμμύνη, & συγκαταλύσει τὴν καυδὴν. ἄρα δὲ τῇ ἀνατολῇ, Plinius loco citato. Mirum est, quod præter hæc traditur: sole occidente papavera ea comprimi, & integri foliis, ad ortum autem aperiri, donec maturescant, flosq; qui est candidus, decidat. Papavera vocat capita, quæ florem continent. Papavera dixit, quod flore cadente, fructus apparet papaveri non dissimilis. Dioscorides, ὁ φασὶ καὶ τοῖς ἀνατολῇ ἡλίου ἀποσπᾶσθαι, δύνοντι δὲ μύνη. Quem tradunt ad ortum solis aperiri & expandi, eodem occidente comprimi occludique: Theophrastus florem comprimi ait sole occidente, caput integri. Plinius vero papavera comprimi ait, & integri foliis.

Τῆς δὲ καυδῆς τὸ μέγεθος, Dioscorides, ἰσχυρὸν καὶ καυδὴν καὶ μέγιστον, ὃν ἡ καρπὸς ὡς κέρας, Refert vero caput calycem papaveris maximum, in eo grana sunt ceu milii. Plinius. Cui fructus in capite papaveri similis incisuris, omniq; alio modo, intus grana ceu milium.

Ἐν δὲ τῷ ὕψει, &c. Scribe, ὕψος, & καὶ μετὰ μεσονυκτίαν, vel μετὰ νυκτὴν, ut lib. 2. de causis. cap. 26. Vox διανύς desideratur in Aldino & Basileensi codicibus, addendam esse, docet Plinius. lib. 16. cap. 18. Hoc amplius in Euphrate tradunt, & scapum (Theophrastus, καυδὴν, caput) & florem vesperi mergi usque in medias noctes, totumque abire in album, ut ne demissa quidem manu possit inveniri, verti, (scribe reverti) deinde, paulatimque subrigi, & ad exortum solis emergere extra aquam, & florem patefacere, atque etiamnum exurgere, ut planè ab aqua absit altè. Dioscorides idem refert, sed Euphratis non facit mentionem. Καὶ ὅλως τὴν καυδὴν καὶ τὸν στέφανον, καὶ τὸν στέφανον τὴν ἀνατολῇ ἡλίου ἀποσπᾶσθαι, Hocque amplius caput ipsum vespera mergi, aquisque condi, rursumque ad exortum solis emergere extra aquas. Hujus rei rationem reddit Theophrastus lib. 2. de causis cap. 26. ubi non καυδὴν, sed ut Plinius habet, καυδὸν, scapum, alias ascendere, ait alias occidere & demergere à solis occasu ad mediam noctem. Aliud mirandum de loto hac observarunt recentiores. Vide Prosperum Alpinum lib. 2. de plantis exoticis cap. 16. Id proprii hæc planta habere videtur, quod pertinet ad ipsius magnitudinem, ut Carbonis oculata fide vidit; quippe ipsam crescere in aqua lacustri, usque ad aquæ superficiem, adeo, ut quanta sit in lacuna altitudo aquæ, tanta itidem istius plantæ esse videatur. Namque si aqua (exempli gratia) sit hominis altitudinis, eadem magnitudine lotus itidem comprehenderetur. Unde constat, hanc stirpem ubique locorum æqualem altitudinem non habere; proprietatque est, ut in aqua solummodo vivat, ad ejus solummodo superficiem ascendens, floresq; nunquam intra aquam aperiens, sed supra superficiem aquæ; neque deprehensum est ab ipso, atque ab iis quos secum habuit Mauris; ut flos & caput supra aquæ superficiem multum ascendat, ut Theophrastus & Plinius locuti de mirabili istius plantæ ad solis conversione affirmarunt. Vide infra ubi descriptio ex Alpino traditur.

Τὸς δὲ καυδῆς, Plinius lib. 22. cap. 21. Ex cuius semine

ne, simili milio, fiunt panes in Ægypto à pastoribus, maxime aqua vel lacte subacti. Negatur quicquam illo pane salubrius esse, aut levius, dum caleat: refrigeratus difficiliter concoquitur, fitque ponderosus. constat, eos qui illo utunt, nec dysenteria, nec tenebris, neque aliis morbis ventris infestari. Itaque inter remedia eorum habetur.

Ἐκράντες δὲ & ὀπίσσωτες ἄρτους, &c. Plinius lib. 13. cap. 17. Incole capita in acervis putrefaciunt: Mox separate lavando, & siccata tundunt, eoque pane utuntur. Siccata inquit, tundunt. An scripsit Plinius, siccata torrent? An vero Theophrasti codex corruptus? Legisse videtur Plin. ἔκράντες τε καὶ ὀπίσσωτες, siccata tundunt & pinsunt. Sic quidem legit Gaza, Indiciū non parvū in MSS. quibus usus est Gaza, ita scriptū fuisse. Probabile magis, veteres siccatum fructum pinsasse ac contudisse, quam torruisse, ut panes ex eo conficerent. Sed vulgatam lectionem defendit Herodotus. Ταῦτ' ἐπὶ ἀνδρῶν τινα αἰώνιον σπῆς ἦλιν. καὶ ἐπιπτεῖ τὸν ἥλιον ἐν τῷ μέσῳ τῷ μέσῳ τῷ μέσῳ, ὀπίσσωτες, ποικίλονται ἐξ αὐτοῦ ἄρτους ὀπίσσωτες, &c. Verunt, Ea ubi demessuerunt, ad solem exsiccant, deinde, quod medium loti est, papaveri assimile, postquam coxerunt, ex eo faciunt panes affos. Quod valde absurdum, ut recte monet Clariss. Salmasius; prius est enim facere, quam coquere: nec locum heic habet mos torrendi farris priusquam ex eo panis fieret. Corrigit Salmasius, pinsunt ποικίλονται ἐξ αὐτοῦ ἄρτους ὀπίσσωτες. Quod in medio loti est papaveri simile, ubi pinsunt, panes ex eo faciunt & coquunt. Lectionem hanc confirmat Dioscoridis antiquus codex, in quo legitur, ἐκράντες οἱ οὖν Αἰγύπτῳ ἀλόνειν εἰς ἀρτοποιίαν, siccatum Ægypti pinsunt ad panem faciendum. In vulgaris codicibus habetur, οἱ οὖν Αἰγύπτῳ βάλλουσιν εἰς ἀρτοποιίαν, &c. quæ Ægyptii siccant, & in panes coquunt.

Ἡ δὲ ῥίζα λατὸς καλεῖται καὶ καρπὸς. Radicem loti corseum vocari scribit. Apud Hesychium, καρσέσιον legitur, quod corruptum puto. Scribo καρσέσιον (vel καρσέσιον) ῥίζα τις ἡ νόμισμα παρ' Αἰγυπτίους τὸ καρσέσιον λεγόμενον. Corseum radix quædam, vel numisma apud Ægyptios corseum dictum. Nomen illud impositum, quod capitis quandam ideam referat. Hesychius, καρσὴ κεφαλῆ, ἑπάλξις, κλίμαξ, καρσέσιον, corse caput, propugnaculum, scala qua in gyrum ascenditur, tempeus. Καρσέσιον vel καρσέσιον, diminutivum λόγος τῆς καρσῆς. Dioscorus Siculus lotum Ægyptiam à corseio aperte separat lib. 1. biblioth. ubi de herbis Ægypti edulibus agit. Τῷ περὶ τοῦ καλαμου ῥίζαν, & τὸν λατὸν, ἐπὶ δὲ τὸν Αἰγύπτῳ καλαμόν, καὶ τὸν καλαμόν καρσέσιον, καὶ παλαιὰ ῥίζα ἔπερ, τὸν φῶλον ἐξ ἡμέλης περιχέον, τὸ γένει τῶν ἀνθρώπων. Nam radicem calami & lotum; fabamque, & quod corseon vocatur, ac multa id genus alia, ad promptum humani generis victum suppeditat. Manifeste satis diversam facit plantam. Puto corruptū codicem, ac scribendum, καρσέσιον, quod eodē loco, ubi plura de plantis Ægypti edulibus agit, corsei nullam faciat mentionem, sed persei. Hæc conjectura. Audacter eam assererem lectionem, ni Strabo traderet, fructum esse piperi paulo majorem. γίνεται ἡ τῆς καρσῆς, ὁμοίον τῷ πείπερ, τὸ γένος, μικρὸν αὐτοῦ μέγεθος.

Ἐπὶ δὲ τῷ σπέρμῳ, &c. Ἐπὶ δὲ ἡ ῥίζα τοῦ λατὸν πύργου ἰδιώτης καὶ ἐξ ἡμέλης ἐπιεικῆς ἰὸν σπέρμα, καὶ τὸ καὶ καὶ καὶ. Scribe, ἰσχυρὸν καὶ, ὅτι, ὅτι, quod idem ac γλυκύς. Hesychius, ἰσχυρὸς, ἰσχυρὸς, ἰσχυρὸς, interpretatur. Est autem hujus loti radix quoque esculentæ, etiam suavitæ præstanti, orbiculata, mali magnitudinis. Hæc versio viris doctis errandi præbuit occasionem: non est orbiculata, sed potius teres loti radix, quod σπέρμα proprie significat. Verte, Radix edulis est, & dulcem habet saporem, rotunda, mali magnitudine. De voce, σπέρμα, alibi egimus. Dioscorides loco citato, ῥίζαν δὲ ἔχει ὁμοίαν καὶ τῷ Κυδωνίῳ, ἥτις καὶ αὐτῇ ἰδίῳ τῷ ὁμοίῳ καὶ ἰσχυρῇ. Radicem hæc lotus habet mali cotonei similitudine, quæ ipsa cruda coëtaque manditur; Plinius loco citato. Radicem lotos hæc habet mali cotonei magnitudine, opertam nigro cortice, qualis & castaneas tegit, interius candidum corpus, gratum cibis, sed crudo gratius decoctum, sive aqua, sive pruna, nec aliunde magis, quam purgamentis ejus sues crassescunt.

Λεκυθίδες. Ald. & Basil. λεκιδες. Appellatur edulium ex leguminibus fressis & fractis ἑνὶ, sicut ex eorum farina pulmentarium, λεκυθίδες. Gal. lib. de boni & mali succi cibo cap. 5. ἑνὶ οὐδ' ὀνομάζω τὸ ἐκ τῶν ἐκχυθέντων ἀπολείων καὶ χεδόνων σκευάζοντων λεκυθίδες ἢ τὸ ἐκ τῶν ἀλεσθέντων ἀλεσθέντων ἐκχυθέντων, ὅτι ὁμοίον τῷ σπέρματι καὶ τῷ ῥίζαν. Ernos à nobis appellatur, quod ex fressis leguminibus chedonisque (alterutrum redundare puto. quod tamē inter ὁμοίον & χεδόνων, sit discernimè lib. 8. ostenditur. Lecythos cum hæc ipsa moluntur, eorundemque farinam adipe aliquo admisto in aqua decoxeris. Λεκυθὶς luteum ovi, vitellum denotat. Galenus ad Glauconem. τὰ διδυμὰ τὰν ὁμῶν δὲ ἔχει λεκυθὶς, ὅτι καὶ ῥίζαν δίδωμι τοῦ μὴ εἰς ἀγνῆλα συγκατα

χρῆσται τὰς ἀντιθέσεις τοῦ λόγου λέγειν ἀντιθέσεις. τὰ δὲ οὗτοι ἔχει ἀντιθέσεις. Ova gemella binis constant vitellis, qui, ne invicem confundantur, facit nonnullis prætenuē quoddam septum, albuminis medium: Alia sunt sine discrimine medio. Aldinam lectionem probat Dioscorides, ἀλλὰ λέγει δὲ ἰψὸν τῇ ποσὶ τῇ διὰ τὸν ὄνδον, cocta sanē qualitate vitello ovi respondet. Hefychius, λέγει δὲ τὸν ὄνδον ἀντιθέσεις. Malē edunt, λέγουσιν ὄνδον. quanquam apud Trallianum λέγουσιν τὸν ὄνδον per y p̄silon alibi legatur. Sed istum locum corruptum puto. Vult Theophrastus, assum elixumque vitello ovi qualitate respondere. Malē interpretantur, elixum assumque in speciem albuminis vertitur. Naturam, substantiam, qualitatem, efficaciam acquirit, quam vitellus ovi habet. Quanquam de colore intelligi vox hæc, λέγουσιν, posset. Vide descriptionem Alpini.

Ἀλλὰ τὸν δὲ τὸν ὄνδον αὐτὴν ἀντιθέσεις. Hæc corrupta nemo negabit. Theodorus legit; ὃς ἀντιθέσεις τὸν ὄνδον. Scribe, Ἀλλὰ τὸν δὲ τὸν ὄνδον ἀντιθέσεις. Optima in aquis cocta, vel super prunas affata. Plinius, Sed crudo gratius decoctum, sive aqua sive pruna.

Vulgata & recepta sententia est, veteres fabulosa vanaque de loto scripsisse, & quæ passim exploduntur; quod loto tribuant, quæ vulgari debentur nymphae albae. Nihil certius, inquiunt viri etiam maximi, aut exploratius, quam fabam Ægyptiam, nymphae secundā esse speciem; lotum Ægyptiam, alteram. unde etiam utraque loti nomine censentur Athenæo. Græci pleraque plantas in Ægypto nascentes, licet in Græcia nascentibus congeneres, propter quandam virtutem cæli solique Ægyptii propriam, & quod aliis nominibus apud Ægyptios vocarentur, aversi etiam generis eas constituerunt, & seorsim de his tractarunt; sicut manifeste in hoc loto Ægyptia, & faba Ægyptia ostenditur, quæ cum sint plantæ ἰσοφύλλαι duabus nymphae speciebus in Græcia crescentibus, in alium tamen sensum eas retulerunt. Graviter falluntur viri magni, quibus tamen ignosci merito debet, quod non animo in veteres infenso ac concitato, sed scriptis Prosperi Alpini nimium additi in eum inciderunt. Ait enim Alpinus libr. de Plantis Ægypti cap. 34. Proximo de colocasia cognito errore, hic alius à nobis de faba Ægyptia animadvertitur, quando hæc planta planē eadem sit, quam nostri nymphaeam appellant. In toto quidem flumine Nilo, Ægyptia loca lambente, nulla alia planta est inventa, quæ notas loti præ se ferat, quam nymphaea ipsa, quæ profecto planta similis est, ut de loto affirmat Dioscorides, colocasia seu faba Ægyptia, floremque fert album (loquor de majori nymphaea) lilio valde similem, quam clarius expressit Theophrastus, qui dixit, & flos candidus, liliisque foliorum angustia proximus. Vere enim hic majoris nymphae flos est, qui sole occidente clauditur, atque sub aqua occultatur, atque oriente supra aquam assurgit, & foras exit, aperiturque. Quod non modo in Ægypto, verum in multis Italiae locis in hac planta observatur, maximeque in locis omnibus circa Venetias lacunosus vel palustribus. Valles siquidem Margere ac Mestri plurimas has plantas ferunt, in quibus quisque quod à Theophrasto, Dioscoride atque aliis multis de loto dicitur, planē observare potest. Et quid? Nonne etiam ex flore caput producit, papaverorum capitibus valde simile; in quo semina multa minuta, qualia verē milii existunt, continentur, radixque crassa est? Non possum non vehementer admirari Theophrastum, Dioscoridemque, atque alios, qui omnes à nymphaea distinctissimis capitibus lotum Ægyptiam sejunxerunt, quando utraque unum atque idem planē sit, & mirandæ ad solem conversiones de loto celebratae eadem sint, quæ in communis nymphae ab omnibus animadvertitur. Ipsa enim occidente sole florem claudit, deinde tota cum foliis sub aqua occultatur, eoque oriente, florem primum extra aquam demittit, aperit, atque paulo post cum omnibus foliis supra ipsam assurgit. Ægyptii caules crudos cum suis capitibus per æstatis calores mandunt: subdulces enim sunt, atque humidi, admodum refrigerant ac humectant, quos appellant Raveluil, &c.

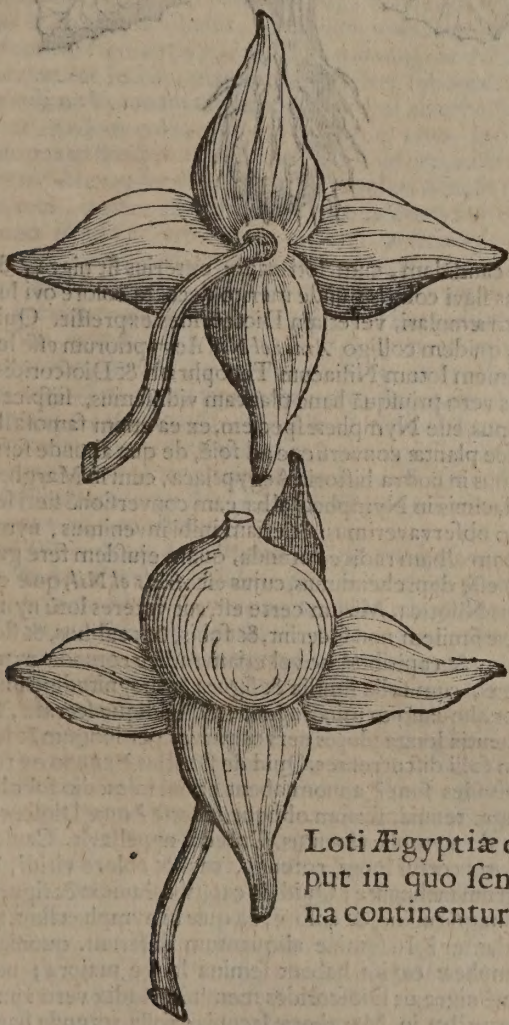
Atque hæc illa sunt, quæ omnibus persuaserunt, veteres turpiter loto adscripsisse, quæ nymphae debebantur, & quod majus est aliud nomē eidē plantæ dedisse ac ex una duas fecisse. Sed is candor est Alpini, eaque summi viri integritas, ut reperta vera loto à Carbono, non dubitarit, in lib. de plantis exoticis, palinodiam canere, erroremque suum ingenuē fateri. Quæ ergo de loto Ægyptia tradit, ad verbum ad scribere placuit. Sed antequam orationem Alpini recenseam, duo quæ movet argumenta sunt solvenda, quæ scrupulum non parvum, ac dubitationem injiciunt, veteres in describenda loti Ægyptiæ radice errasse. Vnum, inquit Alpinus, notatu dignum esse videtur, apud Theophrastum legi de radice, amplitudine mali cotonei eam fuisse. Dioscorides ex Theo-

phraсто dixit, similitudine mali cotonei. Neutrum verum esse deprehensum est, siquidem radix potius est pyriformis, & magnitudine ovum gallinaceum magnum non excedit. Libenter crediderim, Theophrastum pro loti cortice radice, colocasia rotundæ radicem cognovisse, quæ verē & amplitudine, & figura rotundā malum cotoneum æmularur. Accedit etiam, quod addidit, intus esse candidam, cum loti radix exterius sit nigra, & intus flavi coloris: unde merito decocta colore ovi luteum æmulari, vel etiam Dioscorides expressit. Immo clarius Theophrastus, quam Dioscorides, Ad primum argumentum respondeo: mala cydonia alia esse magna, alia parva: figura etiam differre, alia quippe orbiculata, alia pyriformia, id est, pyri modo oblonga. Supra diximus pyriformem, quod ex oblongo rotundū est, sive teres, significare, & malē ab interprete Herodoti verbum, orbiculatum. Theophrastus ergo cydonii inquit esse magnitudine; figura vero similem ait radicem loti Dioscorides; intellige pyriformem, parvum. Ad alterum respondeo; veteres album quid dicere, quod respectu alterius albumi apparet. sic violam albam & nigram dicunt, rhy-mum albam & nigram. cum nec albedo nec nigredo quædam insignis in his appareat. Radix loti ex pallore intus flavescit. cur non respectu cortiis sive corticis exterioris alba dici meretur? Non sit verisimile, veteres culcas radicem descripsisse: ea enim nec cruda nec decocta, ovi luteum æmulatur, quod de loti radice observarunt veteres. Unde argumentari licet, cum albam inquiunt radicem, intellexisse ex pallido flavescentem. Existimavi quandoque, Theophrastum non λέγειν, sed ἀντιθέσεις scripsisse; Sed hanc improbat opinionem Plinius, cum ait, interius candidum corpus. Quanquam idem alibi, τὸ ἀντιθέσεις, pallidum vertat. Lotum Ægyptiam his verbis describit Alpinus.

Tametsi in nostra historia Ægyptiaca satis superque & de loto Ægyptia seu Nilotica, & de colocasia egerimus, nihilominus placuit nobis, ut denuo de eadem planta ea occasione ageretur, quod Matthæus Carbonus (multos ab hinc annos in Ægypto moratus, Medicus Veneræ nationis percelebris, quoque in ea Provincia medicinam apud Turcas proceres, & apud alias gentes faciendo, præfertimque ad persanandam nationem Veneram, magnam & laudem, & famam affectus est) à me rogatus, magna inibi usus diligentia, nullis laboribus, periculisque parcens, tandem Niloticam lotum haud procul à civitate Cayri, in quibusdam locis aqua Nili fluminis, ætate de more solito, aucti, inundatis, ac veluti lacunis effectis (quos lacus Bichas Ægyptii vocant) offendit, ac nactus est, usque adeo copiosam, ut folia aquæ supernatantia istiusce plantæ undique aquam lacum occultarent, audivique prope Rossetum (Ægyptii Rasiit appellant) in similibus lacunis aquæ copiosæ lotum provenire. Hujus plantæ florē cum suo caule vocant, Arani el Nil. Folium cum itidem caule sine pediculo, beseluil, atque radicem Biarum; quo nomine etiam magnus Abinbetar suo ævo radicem ab indigenis vocatam fuisse in libro de plantis in cap. de Bisaim Ægyptiis, scriptum reliquit. Hac inquam occasione (quod ad me Medicus ille perillustis, & plantas loti cum floribus, fructibus, caulibus, foliis atque radicibus miserit, & descriptionem totius hujus stirpis, & singularum omnium partium accuratissime inibi cum aliis, quos secum duxerat Mauris facti, mihi per litteras significaverit) iterum hic de hac eadem planta summa voluptate agendum non immerito institui, ut ipsius veritas mortalibus tandem certa, claraque luceat; atque etiam non minus, ut studiosi rei botanicæ cessent amplius de Nilotica loto quidquam dubitare. Id proprii hæc planta habere videtur, quod pertinet ad ipsius magnitudinē, ut Carbonus oculata fide vidit; quippe ipsam crescere in aqua lacustri, usque ad aquæ superficiem; adeo, ut quanta sit in lacuna altitudo aquæ, tanta itidem istiusce plantæ esse videatur. Namque si aqua (exempli gratia) sit hominis altitudine, eadem magnitudine lotus ibidem deprehendatur. Unde constat, hanc stirpem ubique locorum æqualem altitudinem non habere; proprietateque est, ut in aqua solummodo vivat, ad ejus solummodo superficiem ascendens, floresque nunquam intra aquas aperiens, sed supra superficiem aquæ. Neque deprehensum est ab ipso, atque ab iis quos secum habuit Mauris, ut flos & caput supra aquæ superficiem multum ascendat, ut Theophrastus & Plinius, locuti de mirabili istiusce plantæ ad solem conversione, affirmarunt. Atque de hac loti proprietate paulo post aliquid dicemus, sed ad plantæ descriptionem redeo. Primum diximus, tantam esse istius

“istius plantæ altitudinem, quanta est aquæ à fundo us-
 “que in superficiem; at necesse est tamen, plantæ florem
 “& capita supra aquæ superficiem aliquantum emer-
 “gere, si vera est ejus solaris conversio, magnopere ab
 “antiquis concelebrata. Foliis vero hæc planta constat
 “multis, numerosis, colore atque figura albæ nymphææ
 “floribus proximis. Unde nos cum Ægypti loca perlu-
 “straremus, hanc plantam in lacubus sæpius visam pro
 “nymphæa mirum haud est, si ea similitudine decepti
 “acceperimus, negligenterque, ut nunc fatemur, eam
 “neglexerimus. Habent singula hæc folia suos caules, aut
 “pediculos ab radice exeuntes, ut in Nymphæa alba. At
 “nedum folia nymphææ similia habet, sed quin etiam
 “capita, & radicem, eique nymphææ habenti radicem
 “rotundam. Quam radicem loti corsiam in nostra histo-
 “ria Ægyptiaca vocavimus, quam ab hinc plures annos
 “in Margeræ lacunis, prope Venetias positis invenimus,
 “& eruiimus, erutamque depinximus. Itaque loti flo-
 “res similes sunt albis nymphææ floribus, & magnitudi-
 “ne & figura, & foliorum colore, atque etiam, quod
 “singuli singulos caules virides rotundos habeant, in
 “quorum cacumine positi sunt flores quam simillimi al-
 “bis nymphææ floribus, magni, candidi, aliquantum
 “odoris levissimi ad violæ odorem inclinantis, respi-
 “rantes.

Loti Ægyptiæ quatuor prima folia,
 florem totum claudentia.

Loti Ægyptiæ ca-
 put in quo semi-
 na continentur.

Flos loti Ægyptiæ, fo-
 liis expansis, ad natu-
 ralem fere magni-
 tudinem.

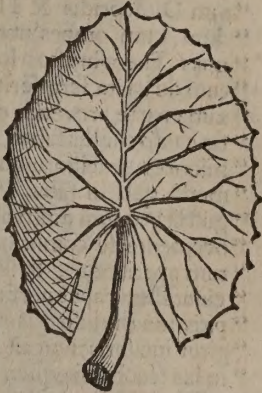

Loti Ægyptiæ
 radix.

Flos loti Ægyptiæ me-
 diis foliolis arcuum
 modo inflexis.

Loti Ægyptiæ fo-
 lium integrum.

numero fere viginti quinque ad quadragena, quæ lon-
 ga & acuta in trianguli modum, scilicet quæ principio
 usque ad medietatem candicant, & a medietate in ex-
 tremam usque luteo colore cernuntur, per longum
 tenui lineâ rectâ discurrente. Sunt & alia in flore folia,
 oblonga, tenuia, in obtusum angulum definentia,
 colore luteo; quorum quædam majora quartum ordi-
 nem, & quædam minora quintum in flore ordinem fa-
 cientia observantur; atque in medio quædam alia folia
 parvissima, ac veluti capillamenta crassa, sursum quo-
 dam tempore intorta, veluti intro arcus modo inflexa,
 & incurvata, cumq; flores propè sunt ut folia abjicere,
 incipiant; quippe flore declinare incipiente in medio
 tanquam centrū positum, adnascitur parvus globulus,
 durus, piperis nigri magnitudine & colore; ex quo
 augescere fit magnum caput, semina continens. Hu-
 jusmodi est loti flos, in quo post aliquot temporis in-
 tervallum, folia primum lutea defluunt, reliquis flac-
 cescentibus, atque paulo post itidem deciduntibus.
 Inter folia vero omnia sola quatuor exteriora persistunt
 usque ad fructus seu capitis perfectionem. Flos vero
 quando habet interna foliola sursum arcuum modo in-
 curvata, inflexa, est istiusmodi figuræ.

Flos vero & magnitudine, & figura naturalem imi-
 tatus cum omnibus foliis cujusque ordinis apertis ex-
 pansisque erit, cujusmodi hic pictum damus.

Floribus succedunt capita rotunda, mespilo magno
 magnoque frustui albæ nymphææ similia, cortice viri-
 di contexta, intus veluti longos parvosque folliculos
 habentia; quæ semen continent minutum, brassicæ se-
 mini simile; caules seu pediculi tum florum, tum folio-
 rum sunt longi, crassi, ut minimus digitus rotundi cavi,
 ut in alba nymphæa cernuntur, pediculi florum fere
 decem numero ab radice exeunt, totidemque &
 foliorum.

Folia vero magnitudine, & figura nymphææ albæ
 folia æmulari videntur, undique crenata sunt, atque e-
 tiam loti folia pluribus lineis vario modo per folii su-
 perficiem,

“Flos vero, ut particularia attingam, quatuor pri-
 “mum foliis oblongis, latis, magnitudine florum
 “lili, & figura, exterius circumclauditur, quæ exte-
 “rius viridi colore in nigrum inclinante spectantur, ha-
 “bentque exterius signa sive lineas quinque, vel septem,
 “ad plus per longum discurrentes; intus vero hæc folia
 “leuia sunt, candidaque, ut lac, absque ullo signo, vel
 “macula. Quæ quatuor folia hæc quidem, & magni-
 “tudine, & figura exterius cernuntur.

“His quatuor foliis apertis, alia folia numero fere duo-
 “decim, sed paulo minora succedunt, quæ, ut in nym-
 “phææ flore, excluduntur exterius, intusque ex toto
 “candida, absque ullo signo vel macula; atque hic est
 “secundus foliorum ordo. Tertio succedunt alia folia

“perficiem, veluti nervulis discurrentibus insecta obser-
“vantur. Colore virescunt in obscurum inclinante, non
“diffimili à nymphaeae foliorum colore. Ita enim abun-
“dant lacus quidam (seu potius loca quaedam campe-
“stria, quæ ut lacunæ per æstatem ab aqua Nili fluminis
“aucti inundata aliquamdiu manent) loti plantis, ut to-
“ta aquæ superficies, foliis contacta occultetur, virore-
“que eo amenissimo undique aquæ gaudeant. Planta-
“que hæc vivens supra terram cernitur, quoad totam
“aquam terra fuerit absorpta, atque siccata, quod fieri
“solet Novembri mense, quo tempore loti plantæ sub
“terra occultantur, marcescentibus tum foliis, tum flo-
“ribus, tum fructibus, cum totis suis plantis, quo con-
“stat, lotum esse annuam plantam. Hic damus folium ex
“maioribus affabre ex vivo delineatum.

“Radix vero quæ tota hæc planta nititur, rotunda in
“oblongum, magnitudine atque figura ut pyrus parva, ex-
“terius nigra, intus flavescens, pulpa sane carnosæ & du-
“ra, gustu adstringens & subdulcis. Prorsus vero aucta
“non superat magnitudinem magni ovi gallinacei. Indi-
“genæ ex jure coctam libenter comedunt; videtur
“coctu intus colore, ovi rubrum imitari. Ab hac radice
“crassa & carnosæ innumeræ fere fibrosæ, tenues, colo-
“re albicantes procedunt. Atque hæc est, *Arais el Nil*
“à Mateo Carbono descripta. Quam plantam esse lo-
“tum Dioscoridis & Theophrasti non videtur dubitan-
“dum, cum omnes notas hæc stirps habere videatur,
“quas Theophrastus loti Niloticæ tribuisse visus est,
“cum de ea ita scripserit; Lotus Ægyptia in planis ma-
“xima parte provenit, cum rura inundantur. Huic plan-
“tæ caulis similis fabæ, & fructus eodem modo, verum
“minores gracilioresque. Nascitur fructus in capite
“modo quo in faba. Flores candidis liliis foliorum an-
“gustia proximi multi ac densi promiscue exeunt, sole
“occidente se comprimunt, caputque integunt, ad or-
“tum aperiuntur, & super aquam assurgunt, idque fa-
“ciunt dum caput perficiatur, floresque defluant. Ca-
“pitis magnitudo quanta papaveris maximi, & percin-
“gitur incisuris, non alio modo quam papaver, nisi quod
“in his fructus frequentior habetur, qui milio non absi-
“milis est. In Euphrate caput, floresque, mergi referunt,
“atque descendere usque in medias noctes, tantumque
“abire in altum, ut ne demissa quidem manu capere sit;
“diluvio deinde redire, & ad diem magis: sole oriente
“jam extra undas emergere, floremque patescere, quo
“patefacto, amplius insurgere, ut plane ab aqua absit
“altè. Ægyptii capita ipsa acerbius putrefaciunt; cumque
“tegumenta putruerunt, in flumine lavando separant
“fructum, & siccantes pinfentesque panem faciunt, eo-
“que cibo utuntur. Radix loti, corfium appellata, rotun-
“da est, cotonei mali amplitudine, cortice nigro, quali
“nux castanea tegitur; corpus internum candidum, elixum
“assumque in specimen albuminis vertitur, gratum ci-
“bis; manditur etiam crudum, sed gratius decoctum seu
“aqua. Atque hæc Theophrastus de loto Ægyptia. Qui-
“bus constat, lotum plantam nasci in planis Ægypti, a-
“qua per æstatem inundatis, huiusmodique plantam flo-
“res ferre albos liliis proximis, à quibus fiunt capita
“ut papaveris capita magna, plena seminibus, milio
“haud absimilibus; & radix est rotunda, exterius nigra
“intus candida, cotonei mali amplitudine. Quod hæc
“planta sit illa (quam hac nostra ætate vocant *Arais el*
“*Nil* omnes Ægyptii, quo nomine propriè magis lo-
“quendo intelligunt florem cum suo pediculo, veluti fo-
“lium vocant itidem *Bisnil*, & ab *el Nil* caput, & ra-
“dicem *Biarum*) nullus profecto dubitare debet; cum
“flores ferat candidos, liliis similes, à quibus capita pro-
“ducuntur, quanta sunt papaveris, magna, quæ semen
“continent milio simile; cum hæc planta habeat radi-
“cem rotundam, cortice nigro, & intus colore flavescat,
“sitque & cruda & cocta edulis, & præsertim cum Ab-
“imbetar medicus Ægyptius in capite de loto (quam
“plantam vocat *Bisnil*) dixerit radicem esculentam
“*Biarum* ab Ægyptiis fuisse nominatam; quo nomine
“huius temporis Ægyptii itidem hanc radicem intelli-
“gunt. Unum est quod notatu dignum esse videtur: apud
“Theophrastum legi de radice, amplitudine mali co-
“tonei contanti eam fuisse, Dioscorides ex Theophrasto
“dixit, similitudine mali cotonei. Neutrum verum esse
“deprehensum est; siquidem radix potius est pyriformis,
“& magnitudine ovum gallinaceum non excedit.
“Libenter crediderim, Theophrastum, pro Loti corfia
“radice, colocassæ rotundæ radicem cognovisse, quæ
“verè & amplitudine, & figura rotunda malum coto-
“neum æmulatur. Accedit etiam, quod addidit, intus

Lotus Ægyptia.

esse candidam, cum loti radix exterius sit nigra, &
“intus flavi coloris; unde merito decocta colore ovi lu-
“teum æmulari, vel etiam Dioscorides expressit. Qui-
“bus quidem colligo *Arais el Nil* Ægyptiorum esse le-
“gitimum lotum Nilicum Theophrasti & Dioscoridis.
“Nos vero priusquam hanc plantam vidissemus, suspicari
“fuimus, esse Nymphaeae speciem, ex ea etiam famosa il-
“lufce plantæ conversione ad solè, de qua abunde scrip-
“simus in nostra historia Ægyptiaca, cum in Marghe-
“ræ lacunis in Nymphaea alba eam conversione fieri se-
“dulò observaverimus; & etiam inibi invenimus, nym-
“pheam albam radice rotunda, quam ejusdem ferè gu-
“stus esse deprehendimus, cujus est *Arais el Nil*, quæ est
“lotus Nilotica. Mirum certe est, cur veteres lotum nym-
“pheæ similem non fecerint, & foliis, & caulibus, & flo-
“ribus, & capitibus, ac vel etiam radice rotundæ nym-
“pheæ, cum folia similia & figura & magnitudine sint,
“licer aliquantum minora sunt, & undique serrata, &
“habentia longe plures nervos parvos per longum & la-
“tum folii discurrentes. Quid de floribus? annon ex to-
“to similes sunt? annon habent etiam in medio foliola,
“longa, tenuia, sursum oblique iaversa? quæ Dioscori-
“des de nymphaea locutus, Crocum appellavit. Caules
“iidem prorsus longi, rotundi, cavi & colore viridi, in
“nigrum inclinante; Quid de capitibus? annon & figura,
“& magnitudine, & colore, ea quæ in nymphaea sunt, æ-
“mulantur? In semine aliquantum differunt, quoniam
“nymphaeæ capita habent semina longe majora; non
“tamè nigra, ut Dioscorides meminit. Radix vero nym-
“pheæ albæ in Margheræ lacunis effossa rotunda haud
“absimilis à loto Corfia nobis visa est. Cujus imaginem
“& totius plantæ dedimus in historia Ægyptiaca. Ad-
“do radicem nymphaeæ loti corfiæ habere eundem gu-
“stum, quem *Arais el Nil* habere me observasse scio.
“Unde mirum non est, si Theophrastus, in lib. 9. de Hist.
“plant. scripserit; Nymphaeæ radix dulcis est, quæ nasci
“in lacustribus solet, ut Orchomeniensi agro, & Mara-
“thone, & in Creta insula. Boeoti Madoniam hanc ap-
“pellant, fructumque mandunt. Gerit folia super aquam
“ampla: trita imposita plagæ, sanguinem sistere traditur.
“Utilis & ad difficultates intestinorum pota. Non diffi-
“mile traditum fuit à Plinio de lorometra, quæ sit ex
“loto sata, ex cujus semine, simili milio, fiunt panes in
“Ægypto, à pastoribus, maxime aqua vel lacte subacto.
“Negatur quicquam illo pane salubrius esse, aut lenius
“dum

"dum caleat; refrigeratus difficiliter coquitur, sitq; pon-
 "derosus. Hunc panem usu ad medicinam cum nymphaea
 "convenire, vel etiam hisce verbis nobis tradidit, dicens;
 "Constat eos, qui illo vivunt, nec dysenteria, nec tenesmo,
 "neque aliis morbis ventris infestari. Quare ex iis nos
 "haud male fecisse putamus, cum *Arais el Nil*, esse lotum
 "Niloticum Theophrasti, & Dioscoridis affirmaverimus,
 "atque non minus hanc plantam inter nymphaeas albas
 "esse comprehendendam, & hic, & alibi demonstrave-
 "rimus. Haecenus Alpinus. Lotus haec quoad caules, fo-
 "lia, flores, semen, in nymphaearum classem referri potest:
 "Radix à nymphaeae radice nimium variat. Nymphaeae
 "quippe arundinacea; loti vero bulbacea.

Φόρεται γὰρ τῆς ὁμοιοῦσι μάλινθαλλῶν. Interpretantur, nasci-
 tur terrenum quod malinathallam appellant. Verre, nasci-
 tur in terra quod malinathallam vocant. Plinius libr. 21.
 cap. 15. vel anthalium vertit, vel sic legit; anthalium quod
 Graece ἀνθαλίον sonat. Ex ἀνὰ & θάλασσαν vel θάλασσαν constat
 est; quod Latinis regermino significat. Eandem significa-
 tionem habet μάλινθαλλῶν. Composita enim vox hæc ex
 μάλα adverbium, & ἀναθάλω, denotatque, valde reger-
 mino. Quod etymon huic plantæ optimè quadrat; lata
 enim unica radix innumeras producit, & quasi flos so-
 lis Peruanus, radice tuberosa, & glans terræ, sese propa-
 gat, & multiplicat, ut probe iis constet, qui plantam hanc
 colunt.

Ἄρα οὐ πόρος, &c. Plinius loco citato, Anthalium à flu-
 mine nascitur. Ita in vulgatis codicibus, etiam anno pro-
 ximo 1635. edito habetur. At vero in antiquo Veneto &
 Parmensi, Anthalium longius à flumine. An itaque apud
 Theophrastum, deleta particula negativa, legendū, ἀνὰ
 πόρος? An scripsit Plinius, Anthalium haud longè (vel ex
 Dalecampii sententia) procul à flumine nascitur? Hæreo
 quæ præster lectio; utraque rationibus subnixæ. In a-
 mœnissimo Veronensium agro non procul ab urbe sponte
 oritur; ibidem colitur pingui riguoque arvo, provenit
 præterea in Siciliæ extremis, arenosisque oris, austro ex-
 positis. Alexander Benedictus in fluminis Athesis sabu-
 losis feri, auctor est. Hæc sunt quæ animum suspensum
 tenent. Illud statuere ausim: arenosa, austrinaque, non
 sicca nimis malinathallen adamare. Utrum arenosa loca
 prope Nilum, an procul à Nilo reperiuntur, qui Ægyp-
 tum peragrarunt affirmabunt. De Nili fecunditate Al-
 pinus lib. de med. Ægypt. cap. 8. Nilus vero, ut ad ipsum
 nunc redeam, terram Ægypti arenosam, ac omnino sterilem
 limo pinguiissimo aquæ largæ inundatione obtegit, fecundis-
 simamque ac cultui aptissimam reddit. Probabile, loca Nilo
 proxima ab inundatione pinguiora, ac magis limosa red-
 di, remotiora vero magis arenosa relinqui. Unde colligo,
 Theophrastum scripsisse, ἀνὰ πόρος ἢ ποταμόν. Sed in re
 incerta nihil certi statuo.

Στῆθος δὲ παρὰ, &c. Plinius, Mespili magnitudine &
 rotunditate, sine nucleo, sine cortice, folio cyperi, mandunt
 igni paratum. Φύλλα δὲ μοιὰ κνύπερον, rectè vertit, folio cyperi.
 Male Gaza, Folia ut gladioli emittit. κνύπερον interpre-
 tatur gladiolum. Alibi hunc errorem castigavimus.

Ταύτα, &c. Videtur delineare plantam, quam vulgo
 Trasi vocamus, à radicis sapore. grata quippe hæc palato,
 nec minus utilis; & dicitur Trasi quod tragus sapore
 referat. Cyperum planta hæc rotundum æmulatur: Fo-
 lia enim ejus sunt arundinacea oblonga, dorso eminente,
 triangula, in mucronem exeuntia, cyperinis similia. Cau-
 les bicubitales, & angulosi, in quorum cacumine foliola
 exiliora stellarum modo radiant. inter ea flores exeunt
 spicati, subfulvescentesque, cyperi júbis fatis similes. a te-
 nuibus radicum fibris dependent globuli avellanæ fere
 conformes; sed tamen aliquanto longiores, ex aliqua
 parte magis extuberantes, extremum divisum habentes,
 ut mali punicæ fructus, mespili coronam nonnihil æmu-
 lantes, paucis lineis per obliquum circumductis, ac si
 pluribus partibus simul conjuncti constarent, signati:
 colore sunt exterius rufescente, ad instar mespili cortice
 admodum tenui, aspero, & adstringenti, qui pertinaci-
 ter admodum adhæret, ut avelli nequeat. ideo cortice ca-
 rere rectè globuli hi dicuntur. Cortex enim, qui exui po-
 test, inutilis, nihilque interiori parti vel fructui obest.
 Carnem intus continent solidam, candidam sine nucleo
 aliquo, sapore grato dulcique & castaneis proximo. lo-
 cis, quibus dixi, sponte nascitur; colitur in hortis. Hu-
 menti Belgico solo complures capillares radices emittit.
 Autumno globuli leguntur, vere feruntur in plures mul-
 tiplicandi. à grato dulcique sapore à nonnullis dulcichi-
 num vocatur. Unum alterumve obstat, quo minus an-
 thalium veterum affirmetur; quod globuli non sunt me-
 spili magnitudine. Resp. non esse quidem majoris mespili

magnitudine; sed ad mespili minoris ex genere Setaneæ
 accedere, quod Itali, quia molles & esui habet nucleos
 aptos, exosse nominant. Satis est, si magnitudinem ali-
 cujus mespili habeat, nec opus est, maximum genus ex-
 cedat. Vel dico, in Ægypto propter soli opportunitatem,
 vel quod quotannis non legantur, globulos esse majores.

Malinathalle.

Alterum, quo probatur, non esse malinathallam, argu-
 mentum sumitur ex ipso Theophrasto, qui folia ab incol-
 lis decoqui, ac dulcia evadere dicit. Sed corruptus vide-
 tur codex. Male legitur τῶν. scribe πῶτο; scilicet προση-
 λον, ἀφ' οὗ, γίνεται γλυκύ σφοδρῶς. Parum verisimile, incolæ
 folia decoquere: globulos, quos tam luculenter delineat
 Theophrastus, decoquunt. Hi esui apti, inepta folia. Pli-
 nius lib. 21. cap. 29. Anthali quod Ægyptii edunt, nul-
 lum aliud repperi usum. Anthalium vocat, quod rotun-
 dum, mespili magnitudine, sine nucleo, sine cortice est,
 Globulum vocavimus. Botanici trasi existimant cyperum,
 cujus mentionem Theophrastus facit lib. 6. de causis cap.
 16. ἀνὰ πόρος ἢ ποταμόν, καὶ δὲ τῶν γῆς οὐκ ὁμοία, λέγει δὲ
 οἱ ἀρεστέον, κνύπερον, πινθίον, σελίον, ἰπποσίλιον, &c. Quo-
 rum radices sunt dulces, reliqua vero minime respondent ra-
 dicibus, exempli gratia, graminis, cyperi, betæ, apii, hippo-
 selini. Qui negant cypero tribui, loco citato, radices dul-
 ces, Theoph. oscitanter legerunt: vulgarem enim cyper-
 um intelligit Theophrastus, nec de alio loquitur. Hujus
 radix humida, & recens dulcis, siccata amara; quod ad
 capitum jam citati finem ipse docet Theophrastus. Ἐξομα-
 λῶν δὲ καὶ ῥίζαν τῆς γλυκύτης μέγιστον οὐκ ἔχοντες, ἀναθάλω
 σπῆ δὲ οὐκ ἐν. radices suam dulcedinem servant, usque quo re-
 siccantur, siccata eam statim amittunt. Humidam & re-
 centem cyperi vulgaris radicem dulcem esse, ex Diosco-
 ride probatur libr. 4. cap. de chrysocomo; ubi scribit,
 γαστρικὴν σπῆ ἀπὸ κνύπερον ἰσχυρὸν οὖρον, καὶ τὸ γλυκύ τῶν ἀνθρώπων.
 Gustanti non insucundam, cypero similem existentem, ex
 dulci subausteram. Trasi globulus nec siccatus amarus,
 nec ullam recens austeritatem habet, non potest ergo
 esse cyperus, cujus amara radix. Dioscorides lib. 1. cap. 4.
 ῥίζαν δὲ ὁ πῶτον — ἐμπύρον. vide cap. de cypero. Probatur
 porro non esse cyperum Theophrasti capite sequenti 17.
 τὸν ὀσφύρατον ἢ τὸν ὀσφύρατον, ἢ τὸν ὀσφύρατον, ἢ τὸν ὀσφύρατον.
 Nam ὁ cyperus
 quamvis odoratus & siccus sua natura sit, tamen minus re-
 dolet

dolet recens. Parum verisimile, tam brevi intervallo, alium cyperum, nulla facta differentiae mentione, describi. Nec placet opinio, quæ ἀντὶ κυπεύου, κυπέου pro ei sine diphthongo, reponit; & exponit *gladiolum*. Huius radix ficcata, nec odorata, nec amara. Qui trasi jam descriptum sifynrichium esse putant, falluntur. Horum sententiam refello lib. 7. cap. de sifynrichio. Explorenda & eorum opinio, qui trasi holoconitidem Hippocratis scribunt, Hippocrates lib. 1. de morbis mulier. ὅτι ἐν δυνάτει ἐκβάλλειν ὀλοκωνίτιδος τῆς γλυκείας ῥίζας: ἔτι δὲ ὡς βέλους, σμικρὸν δὲ ὡς ἰλαίν. ταύτην τέλειον ἐν οἷν & διδόναι πί- νειν. ὡς ῥῆν ἢ σμικρὸν δὲ. ὡς δὲ μέζον μία ἀρκεί. Secundas expellere valet holoconitidos dulcis radix, quæ bulbum refert, & parva est veluti oliva: hanc ex vino tritam potui exhibeto, quæ si exigua quidem fuerit, duæ exhibendæ: sin majuscula, una satis est. Duæ videntur Hippocrati notæ fuisse radices holoconitides, altera dulcis, altera amara vel alterius saporis; alioquin non opus fuisset addere, dulcis, nisi differentiae causa. Trasi haecenus, præter dulce genus, nullum repertum. Facit ad rem, quod ait, ῥίζα ὀλοκωνίτιδος γλυκείας. radicem dulcis holoconitidos secundas expellere. Ergo non ipsa radix, sed planta dulcis. Radix dulcis esse nequit; nec dulcia habent tam vehementem expellendi & movendi vim, amara & acria hac facultate prædita sunt. Trasi planta dulcis non est; verum radix tantum, quæ nusquam alio, quam dulci habetur sapore. Præterea trasi inter bulbos numerari non meretur: globuli non sunt substantia bulbosa, nec bulborum modo ullis velaminibus circumtecti, sed cortice quodam tenui, aspero & adstringente, qui pertinaciter admodum adhæret, adeo, ut nucleos potius referat, quam bulbos. Hæc causa cur nec bulbum, nec radicem dixit malinathalem Theophrastus, sed simpliciter esse rotundum quid, magnitudine mespili, sine cortice. Denique cum jubeat divinus senex ad pellendas secundas unam tantum exhiberi holoconitidis radicem, vel duas ad summum, si exigua fuerit una; maximè quidem hoc ipso indicare videtur, radicem hanc vehemens satis esse medicamentum acre ac calidum, fortassis etiam amarum, quo indigemus ad secundas educendas. Hoc etiam procul dubio confirmat, holoconitidem non esse trasi, quod primum caliditatis ordinem non excedit, omnique provocandi facultate caret, & adeo clemens existit, ut sine ulla noxa edatur à Veronensibus mulieribus prægnantibus, ad satietatem usque. Postremo, hoc quoque addi, vox ὀλοκωνίτιδος à Galeno in glossis exponitur, βοτάνη πρὸς ἀγρία λαχανώδης. (malè in editis, ὀλοκωνίτις.) herba quedam (sylvestris) oleracea. Nihil oleracei in Trasi percipitur. Alii mamiram vel mameram trasi existimant. Mamera apud Rhafen cap. 11. de peste legitur, ἀντὶ ἐγὼ ῥίζα, & ἰδὲνον τμήμα, μαμῆρα τοῦ πλά, αἰματίτης ἰσθμίου, σπικχάρ κηκωνίδιον. Mamira Nicolaus habet. μαμῆρας & γ. αἰματίου & η. χοινκίδιον, &c. Aegineta lib. 7. μαμῆρας. εἰαν ῥίζον πὶ πόας ἰσθμίου, ὡς σπικχάρ κηκωνίδιον, πυκνούς, ὡς σπικχάρ οὐλας καὶ λευκάματα λεπτόναι περὶ στυγὰς, δηλοῦν ῥυπτικὰς ὑπερ- χοινκίδιον. Mamas veluti radícula herbæ cujusdam est, seu geniculis frequentibus nodosis, quæ cicatrices & albugines extenuare creditur, extergendi nimirum facultate prædita. Apud Trallianum lib. 2. cap. 5. μαμῆρας reperio, καὶ τοῦτο λαμβάνειν μαμῆρας καὶ ἀμεινωτικὸν θυμιάματ' ὁμοῦ, ἢ ὡς σπικχάρ, &c. quod recipit mameira, suffuminis am- moniaci, myrrhæ troglodytica, &c. In editione Roberti Stephani legitur, τοῦτο λαμβάνειν καὶ ἀμεινωτικὸν θυμιάματ', σμύρνης, τρωγλιδιτῆς, &c. Copula καὶ aliquid hic deesse significat: restituit ex Aegineta Goupylus, τοῦτο λαμβάνειν μαμῆρας, & ἀμεινωτικὸν. Aegineta lib. 3. cap. 22. μαμῆρας ἀμεινωτικὸν θυμιάματ', σμύρνης τρωγλιδιτῆς. Scribe μαμῆρας, ἀμεινωτικὸν θυμιάματ', σμύρνης τρωγλιδιτῆς. Vide cap. de myrrha. Sunt qui μαμῆρας putant manna Thuris esse; quod Scribonius, Galenus, Aetius ad oculorū cicatrices manna commendunt: verū cum Aegineta satis aperte doceat, radiculam esse extergendi facultate præditam, tradatq; ad extenuandas albugines & cicatrices utilem; cur horum probem opinionem, non video; maximè, cum auctorem nullum habeam, qui μαμῆρας vel μαμῆρας exponat manna thuris. Non esse manna, ex Aetio lib. 12. cap. 44. probatur, ubi ait; Aliud mirabile pro divitiis. mammeram

aqua macerato, deinde tritam illinito, & miraberis. Manna thuris aqua nec solvitur, nec mollius redditur; nec res tam pretiosa, quæ solis divitiis præscribatur. Utrum mamira doronicum sit, capite de aconito inquiremus. Thrafi nec abstergerendi, nec extenuandi cicatrices, albuginesque, ullam vim habet; plane ad illud inutile. Longius à mamira Avicennæ, recedit trasi. Avicenna lib. 2. cap. 487. Est lignum sicut nodi (an interpres malè vertit? an ipsius auctoris peccatum? an Aegineta erravit?) declinans ad nigredinem, in quo est reflectio parva, & est acutius, quam venæ tinctorum, calidum & siccum in fine secundi gradus, abstergit & purgat excrementa cerebri. radix ejus dolori dentium medetur; purgat albuginem oculi, & acuit visum, fit cum eo alcohol, & abstergit humiditatem crassam proprie succus ejus. radix etiam utilis est ictericis, dolori ventris pungenti medetur, & est in ea provocatio. Hæc Avicenna. Planè dispares vires habet trasi. Vena tinctoria, id est chelidonium, satis acris & calida, neutrum trasi. nisi fortè quis ad primum caloris gradum accedere contendat. Nec mundat, nec attrahit, nec provocat à capite pituitam trasi, nec visum acuit, nec reliqua præstat, quæ Avicenna tribuit mamiræ. Frustra ergo mamiram esse trasi contendunt. Non desunt qui Trasi Habalrelin sive granum relin esse constanter existimant; quod tamen veritati non est consentaneū. Nam habalrelin Arabes inter fructus sive grana connumerant, nequaquam inter radículas. Serapio siquidem cap. 337. sic habet; Habalzelin granum est pingue, ciceris magnitudine, citrinum exterius, & album interius, & habet bonum saporem, & defertur ex terris Barbaria. Idem affirmat Avicenna cap. 303. his verbis. Granum alzelin quid est? granum ejus est boni saporis, & oritur in partibus Herzur. Ex quibus quod inter hæc discrimen, palam fit. Alii deniq; margaritas esse Aegyptias ex Auctore librorum de plantis, qui editi sunt nomine Aristotelis, contendunt. Hic lib. 1. cap. 4. καὶ παλιν τῶν φυτῶν πρὸς ἀγρία καρπῶν — πρὸς δὲ τὸ πρὸς τῆς ῥίζης, ὡς τὰ ἐν Αἰγύπτῳ φυτὰ πρὸς ἀγρία μαρμαρίζου. & plantarum alia producunt fructus suos — alia è radice, velut plantæ (Interpres, arbores, quod absurdum) quas dicunt margaritas. Hanc sententiam, nec probo, nec improbo; nihil in tanta brevitate concludo.

Ἐψοῦσι ἐν βρύτῳ, Plinius loco citato, Mandunt igni paratum; Quod negligentiam summam arguit. Fortè scripsit, mandunt bryto paratum. Alterius est judicium; nihil muto. Bryton portionis genus ex hordeo. Athenæus lib. 10. Τὸς δὲ κελύτοις οἷον καὶ βρύτῳ πρὸς καλῶς — Ἐκ δὲ αὐτῶν δὲ ἐκτίσται καὶ ἐκ ῥίζων φησὶ κατεσκευάζειν τὸ βρύτον. γὰρ φαν- ὁδὲ, πίνουσι δὲ βρύτον καὶ τῶν ῥίζων, καὶ τῶν δὲ θεοῦ καὶ τῶν κελύ- τῶν, &c. Vinum ex hordeo confectum brytum quidam vocant. — Hellanius in Aedificiis (fortè ἐν ταῖς κτίσεσι Πραξίσι) brytum etiam ex radicibus parari tradit, ad hunc modum. Brytum ex radicibus confectum bibunt, quemadmodum Thra- ces ex hordeo (frugibus Interpres.) Ex hordeo bryton factum, antiqui testantur omnes. An radices ex quibus bryton parari tradit Hellanius, globuli trasi?

Ἐν δὲ πρὸς γένος. Quale illud genus, ignoro. Theodorus omnia omisit ab, ὅταν ἰσχυρίζεται, ὡς οὐδὲν. Hyeme præbe- tur cum laborant, exque eo corpora robur acquirit, licet nullum aliud alimentum accipiant.

καὶ αὐτὸ τὸ ἴδιον φέρει. Nec ista planta ad nostram per- venit cognitionem.

Ἰσοπύσσωτες. Theodorus, ἰσοπύσσωτες, leviter pinsentes. At enim vero, inquit magnus Scaliger, neutiquam nasce- retur, sed, leviter torrentes. Et tum ad Calendas Græcas prodibit. Fortè ἰσοπύσσωτες legendum, leviter macerantes. Multa semina adeo dura, ut non nisi macerata nascantur ac proveniant. Placet Theodori lectio, displicet versio. Verte, postquam decorticantur vel perpurgantur, ut fit in oryza auferendo corticem. Vide cap. 5. lib. 2. vide cap. de oryza. Aristophanis Scholiastes. καλὴς πλίσ- σειν, τὸ κελύς, ἢ ἀλλὰ πρὸς λείπειν, καὶ καὶ τὸ ἐργασίαι.

Οὐ πρὸς πίναν. Theodorus, ὡς πρὸς πίναν. Rectè, sed malè red- didit, supervacua. Verte, insignia. Malè idem, αἰσθῆς δὲ ἀσφιδένης, bonæ frugis majorem in modum. Scribe, mīum in modum utilis.

ΚΕΦ. ΙΑ.

CAP. XI.

Fluviorum singuli quid privatim ferant. De tribulo, ac plantis lacus Orchomenii, quæ sunt salix, oleagnus, sida, harundo tibialis, gladiolus, phleum, tipha, mentiflora, icma, ipnum.

Ἐκαστὴ δὲ τῶν ποταμῶν εὐόκασιν ἰδιὸν τι φέρειν, ὡς πρὸς καὶ τῶν χειρῶν. ἐπεὶ οὐδὲ ὁ τρέβολος

Fluviorum singuli privatim aliquid ferre viden- tur, ut & loca terrena. Nec enim tribulus in omnibus,

ἐν ἅπασιν, οὐδὲ πανταχὶ φύεται, ἀλλ' ἐν ποῖς ἐλα-
 δεσι τῶν ποταμῶν· ἐν μεγίστῳ δὲ βάρει πενταπύχει ἢ
 μικρῷ μείζονι, καθὰ οἱ περὶ τὴν Στρυμωνα. ἄρδον δὲ
 ἐν πορὺτῳ καὶ ἐκάλυμτον καὶ τὰ ἄλλα. ὑπερέχει δὲ
 ἔξωθεν αὐτοῦ, καὶ αὐτὰ τὰ φύλλα, ὥστε ὁ πρὸς τὸν
 καὶ κρύπτονται τὴν τελευτάν. ὁ δὲ τελευτᾶ αὐτὸς ἐν
 τῷ ὕδατι νεύει εἰς βυθόν. τὸ δὲ φύλλον ἐστὶ πλατὺ,
 περὶ μέρους τῶν πτελέων· μέγαν δὲ ἔχει σφόδρα
 μακρὸν. ὁ δὲ καυλὸς ἐξ ἄκρου ἱπαχύνεται. ὅθεν
 τὰ φύλλα καὶ ὁ καρπός. τὰ δὲ καὶ τὸ λεπτότερον αἰεὶ
 μέγρι τῆς ῥίζης· ἔχει δὲ διποπεφυκέντα ἀπ' αὐτοῦ τε-
 χωρὶς τὰ μὲν παλαιοῦ ἀπὸ τῆς ῥίζης μεγάλα· τὰ δὲ, καὶ τὰ ἀλ-
 λάττοντα κατὰ τὸν δότον τῆς ῥίζης μεγάλα· τὰ δὲ αὐτῶ
 αἰεὶ ἐλαττω παρ' ἑαυτῶν ὥστε τὰ τελευτᾶ μικρὰ πᾶ-
 παν εἶναι, καὶ τὴν διαφοράν μετὰ τὴν δότον τῆς ῥίζης
 παρ' ἑαυτῶν ἱπαχύνεται. καὶ τὰ φύλλα καὶ ὁ καρπός. τὰ δὲ
 τρία καὶ τέσσαρα. μέγιστον δὲ αἰεὶ τὸ παλαιότερον τῆς
 ῥίζης· εἶτα τὰ μὲν πῦτο, καὶ τὰ ἄλλα καὶ λόγον. τὸ δὲ
 τὰ τελευτᾶ ἐστὶν ὥστε καυλὸς ἀλλ' ὅτι, λεπτότε-
 ρον μὲν πῦτο πρώτου· τὰ δὲ φύλλα καὶ τὸν καρπὸν ἔχων
 ὁμοίως· ὁ δὲ καρπὸς μέλας, καὶ σκληρὸς σφόδρα· ῥίζαν
 ἢ ἡλικίαν καὶ ποῖαν ἔχει, σκεπτεται. ἢ μὲν ἐν φύσιν, πῖ-
 αὐτή. φύεται μὲν τὸν δότον καὶ πῖτοντος, ἔα φθί-
 σι βλαστὸν ἔξωθεν. φασὶ δὲ οἱ μὲν εἶναι ἐπέτειον· οἱ δὲ
 διαμύειν τὴν μὲν ῥίζαν εἰς χερόν. ἔξωθεν καὶ τὴν βλα-
 στήσιν εἶναι ἔκαυλόν. πῦτο μὲν οὐ σκεπτεται· ἴδιον δὲ
 τὸν δότον αὐτῶν, καὶ τὸν δότον αὐτῶν ἐκ πῦτο καυλόν
 τελευτᾶν· ἔπειτα φύλλα αὐτῶν, ἔπειτα καυλός. ἐπει-
 πότε τῆς τελευτᾶς, καὶ τὸν καυλὸν καὶ ἄλλα· τὰ
 μὲν οὐκ ἴδια θεωρεῖται ἴδιως δηλονότι· τὰ δὲ, καὶ τὸ
 διαμύειν δὲ καὶ τὸ πῖτον· οἷον εἰ τὰ μὲν ἔλεται, τὰ
 δὲ, λιμναῖα, τὰ δὲ ποταμῶν μαλὸν, καὶ καὶ τὸ πῖτον
 τῶν τῶν τῶν. διαμύειν, πῖτα αὐτῶν ἐν τῷ ὕδατι καὶ
 τῷ ξηρῷ φύεται, καὶ πῖτα ἐν τῷ ὕδατι μόνον. ὥς δὲ α-
 τῶν εἰπεῖν, καὶ τὸν καυλὸν παρ' ἑαυτῶν παρ' ἑαυτῶν. ἐν
 οὐκ τῇ λίμνῃ τῇ περὶ Ὀρχομενὸν τὰ δὲ ἐπὶ τῇ Φυομενῇ
 δένδρα καὶ ὑλήματα, ἴσα, ἐλαία γινώσκουσι, σίδη, κάλα-
 μτον, ὁ, πῖτοντος καὶ ὁ ἔπειτα, κύπερον, φλαῖον,
 τυφί. ἔπειτα μὲν τὸ μῆλον, ἔπειτα καὶ τὸν ἴππον. ὁ
 γὰρ παρ' ἑαυτῶν εἰς λίμνα, τῶν παλαιοῦ τὸ καὶ ὕδατος
 ἐστὶ. τῶν δὲ τὰ μὲν ἄλλα γινώσκουσι· ἢ δὲ ἐλαία γινώσκουσι,
 καὶ ἢ σίδη, ἢ ἢ μῆλον, καὶ ἢ ἴππον, ἴσως
 μὲν φύεται καὶ ἐπὶ τῶν, παρ' ἑαυτῶν δὲ ἄλλοις ὀνό-
 μασι. λεκτερον δὲ περὶ αὐτῶν. ἐστὶ ἢ ἢ μὲν ἐλαία γινώσκουσι,
 φυτὸν θαμνῶδες, καὶ παρ' ἑαυτῶν τὸ ἄλλοις. φύλλον ἢ
 ἔχει τῶν μὲν ἄλλων παρ' ἑαυτῶν μαλακὸν δὲ, ὥ-
 στε καὶ αἰ μῆλον, ἔπειτα γινώσκουσι· αἰ μὲν τῶν λῶ-
 κης ὁμοίον, ἐλαττω δὲ. καρπὸν δὲ ἔχει φέρε. φύεται
 δὲ ὁ πῖτοντος μὲν ὅτι τῶν πλοῦτων νήσαν. εἰσὶ γὰρ
 πῖτες καὶ ἐνταῦθα πλοῦται, ὥστε ἐν Αἰγύπτῳ περὶ τὰ
 ἔλη, καὶ ἐν Θεσσαλίᾳ, καὶ ἐν ἄλλαις λίμναις. ἐλαττω ἢ
 καὶ ὕδατι. ἢ μὲν ἐν ἐλαία γινώσκουσι πῖτοντος. ἢ δὲ
 τὸ σίδη τὴν μὲν μορφὴν ἔχει ὁμοία τῇ μῆλον. καὶ γὰρ τὸ
 αὐτὸ καὶ τὸν πῖτοντος πῖτοντος ἔχει, καὶ μὲν μείζονος καὶ λόγον·
 μετὰ δὲ ὅλος ὁ γινώσκουσι, ἢ ἡλικίαν μῆλον. ἐστὶ δὲ γινώ-
 σκον, ἀλλὰ ὁ μῆλον περὶ αὐτῶν λῶκας καὶ ὅτι πῖτοντος ἔξω-
 θεν φύλλα πῖτοντος, καὶ τὸν πῖτοντος πῖτοντος τῶν ῥόδων,
 ὅταν ἐν κάλυξιν ὦσι, τέσσαρα τὸν δότον ἀνοιχθείη
 δὲ, ὅτι καὶ καὶ ἐρυθρὰς μὲν ἔχει, τῶν ἄλλων δὲ
 ἔχει ὁμοίως τῶν ῥόδων, ἀλλὰ περὶ φέρεται μικρὰς δὲ
 καὶ πολλὰς μείζους τὸν καὶ γινώσκουσι τὸν δὲ καὶ τὸν ὕδατι
 πῖτοντος, καθὰ περὶ τῶν τῶν πυρῶν. ἀδρύνεται ἢ ἔξωθεν
 μέγαν δὲ ἔχει μικρὸν. τὸ δὲ αἰ μὲν ὁμοίον ῥόδου καὶ

omnibus, nec ubique erumpit, sed palustribus flu-
 minum tantum: altitudine cum profundissima qui-
 norum cubitorum, aut paulo profundiore, ut in
 Strymone fluvio. Tanta pene & harundo, & re-
 liqua prodeunt. Nihil autem ejus excedit, præter-
 quam ipsa folia & inflexa quodammodo, & occul-
 tantia tribulum. Tribulus ipse immersus in aquam, (palustria
 in locis fere
 harundo re-
 liqua prodeunt.
 quæ in flu-
 vio nascun-
 tur) pro-
 deunt.
 usque ad radicem capillamenta quædam invicem
 exorta gerente: quæ maxima ex parte adversa in-
 ter se congruunt. Nonnulla etiam discrepant. Sub-
 tus ab radice ampla exeunt. Superiora assidue ad
 minus minusque procedunt: ut postrema omnino
 exigua sint, & differentia magna ab radice ad
 caulem sit: & pleraque lateralia germina insur-
 gant. Quippe terna, quaternaue: quorum maxi-
 mum assidue, quod ab radice propius absit, tum
 quod post id sequitur: & reliqua deinceps pro
 ratione. Germen ipsum, quod latere promitur,
 velut caulis alter est. Primo quidem gracilior,
 sed folio, fructuque similis. Fructus niger, du-
 rusque vehementer: radicem quantam, qualem-
 que habeat, querendum. Talis natura tribuli est.
 Nascitur semine decidente, germenque in vere
 suum emittit: radicem alii annuam, alii diutur-
 norem affirmant, & caulem ex ea oriri. Hoc
 igitur querendum proprium, præter ea, quæ re-
 liquis insunt. Capillamenta illa cauli adnascen-
 tia intelliguntur: hæc enim nec folia, nec cau-
 les esse videntur: nam lateralis quidem ipsa ger-
 minatio, communis arundini aliisque habetur. Pro-
 pria itaque private, communia publice contem-
 plati congruum est. Quin & secundum loca di-
 videndum: ut si alia palustria, alia lacustria, a-
 lia fluvialia potius sint, aut etiam omnium loco-
 rum communia: & quam in humido tantum.
 Utque simpliciter agam, ad ea quæ volumine pri-
 mo exposuimus maxime communiter digerendum
 est. Lacu itaque Orchomenio arbores materiae
 que humiles illæ proveniunt, salix, oleagnus, si-
 da, arundo tibialis, & altera, & gladiolus, phleum,
 tipha. Ad hæc & menisiflora, icma, & quod ip-
 sum appellant. Quod enim lemna vocatur, al-
 tius mergitur in aqua. Horum reliqua quidem ex-
 plorata habentur. De oleagno, sida, & menisiflo-
 ra, icma, ipnoque, quæ aliis quoque locis for-
 sitan proveniunt aliis appellata nominibus, refer-
 re debemus. Est oleagnus natura fruticosa, nec
 cæteris amerinis absimilis folio, figura quidem
 proxima cæteris, sed molli, ut malus, lanuginoso-
 que: flore populi albæ, verum minori, fructu nul-
 lo. Nascitur plurima super insulas fluitantes. Sunt
 enim & in eo quædam fluitantes, ut in Ægyp-
 to circa paludes, & in Thesprotide, aliisque Ita-
 liciis. Sed illæ & minus aqua implentur. Talis est
 & oleagnus. Sida specie papaveri similis est: tale
 etenim caput gerit, nisi quod amplius. Ad por-
 tionem magnitudine mali tota amplitudo; nec nu-
 dum, sed candidis membranis intectum. Hisque
 forinsecus folia herbescencia proxima rosis adhuc
 in calice contentis quaterna se applicant. Aper-
 tum grana rubra ostendit; figura non modo pa-
 paveris, sed orbiculata, exigua, nec multo milio
 majora. Sapore dilutum quendam, ut triticum, quendamut
 reddit. Crassatur æstate, pediculo parvo annecti-
 tur. Flos calici rosæ similis, sed major, & fere
 duplex magnitudine. Hunc itaque, & folium
 supra undas emicare affirmant: mox cum deflo-
 ruerit, & fructuque compilatus sit, magis in aquam
 declinari.

Similibus
 in locis fere
 harundo re-
 liqua prodeunt.
 quæ in flu-
 vio nascun-
 tur) pro-
 deunt.
 usque ad radicem capillamenta quædam invicem
 exorta gerente: quæ maxima ex parte adversa in-
 ter se congruunt. Nonnulla etiam discrepant. Sub-
 tus ab radice ampla exeunt. Superiora assidue ad
 minus minusque procedunt: ut postrema omnino
 exigua sint, & differentia magna ab radice ad
 caulem sit: & pleraque lateralia germina insur-
 gant. Quippe terna, quaternaue: quorum maxi-
 mum assidue, quod ab radice propius absit, tum
 quod post id sequitur: & reliqua deinceps pro
 ratione. Germen ipsum, quod latere promitur,
 velut caulis alter est. Primo quidem gracilior,
 sed folio, fructuque similis. Fructus niger, du-
 rusque vehementer: radicem quantam, qualem-
 que habeat, querendum. Talis natura tribuli est.
 Nascitur semine decidente, germenque in vere
 suum emittit: radicem alii annuam, alii diutur-
 norem affirmant, & caulem ex ea oriri. Hoc
 igitur querendum proprium, præter ea, quæ re-
 liquis insunt. Capillamenta illa cauli adnascen-
 tia intelliguntur: hæc enim nec folia, nec cau-
 les esse videntur: nam lateralis quidem ipsa ger-
 minatio, communis arundini aliisque habetur. Pro-
 pria itaque private, communia publice contem-
 plati congruum est. Quin & secundum loca di-
 videndum: ut si alia palustria, alia lacustria, a-
 lia fluvialia potius sint, aut etiam omnium loco-
 rum communia: & quam in humido tantum.

† queren-
 dum. pro-
 pria, præter
 ea, quæ reli-
 quis in-
 sunt, capil-
 lamenta, illa
 quæ cauli
 adnascuntur,
 habere vi-
 detur: hæc.

† cyperus.
 " typha.
 † trifolium.
 † trifolio.
 " Est hele-
 agnus stirps
 frutici pro-
 prior, non
 absimilis vi-
 tici, folium
 figura simi-
 le, sed mali
 instarmolle,
 flos lanugi-
 nosus, albæ
 populi simi-
 lis, sed mi-
 nor fructum
 fert nullum.
 † minores
 pro aquæ
 magnitudi-
 ne, Scal.
 † Heleag-
 nus.
 " punicæ.
 † succum
 quendamut
 malum pu-
 nicum reddit.
 † ac omne
 quod fructu
 cingit colle-
 ctum sit.

se nescire fateretur Galenus lib. 8. symp. πὲρ δὲ ἀπολοιπὰ δὲ οὐ, σὺν οἷς, ὁπότε, quod valde miror, præsertim cum libro de Theriaca ad Pisonem semē figuram sylvestris cnici habere tradat; ut dubium non sit; quin à semine cnico simile nomen impositum sit. Tò 29^{ον} τριφυλλόν ἢ βοτάνη, ἢ πρὸς ἀκρίδων ὁμοιωται, ὁπότε τὸ ἔργον ἐγκύμων γίνηται, καὶ τὸ σπέρμα ὁμοίον ἔχει τῇ ἀκρίδι κνίκῳ. Trifolium itaq; herba quæ hyacintho assimilatur cum verè parturit, & semē agresti cnico simile obtinet. Nullā, inquiunt viri magni, cum hyacintho similitudinē habet, nisi forte in floribus, & tamē hyacintho simile esse eo loco scribitur à Galeno, cum verno tempore semine prægnat. Quam ob rem conjiciunt, apud Galenum potius legendum ἀσφαλτὸν ὁμοιωται, hoc est, bitumen præ se fert; nempe odore. Nam & ipsum innuit Diosc. ac Nicander, cum adoleverit bitumē redolere. Hanc quondam & nos probavimus lectionem: sed postquam observavimus, vulgatam ab Ægineta probari, sententiam mutavimus. Fallitur tamen Ægineta, cum de satyrio triphyλλο Galenū loqui scribit. Omnes auctores adversus serpentes præscribunt trifolium bituminosum, eiq; vim adscribunt, quam tradit Galenus. Sed de iis in notis ad Dioscoridem. Ait Ægineta libr. 7. cap. de satyrio. Σατύριον ἢ τριφυλλόν. ὕψος ἔστιν ὡς ἡμεῖς τὴν κνίκον, καὶ φυτὰς δὲ εἰς ἀσφαλτὸς παρρημίας πρὸς οἷς καὶ ὁπιοτόνους αὐτὸ φασιν ἰσχυρὰ, μετ' οὖν αὐτῶν πρὸς οὖν τὸ εἶδος τῆς ἡριανῆς ὁ Γαληνὸς φησι τὴν τριφυλλὸν τὴν (scribe τὸ τριφυλλόν τὸ) ὁ τὸ ὑμνίσθα ὁμοίον, (vulgo ὁμοίον) δὲ πρὸς τὴν ἀκρίδων γένεσιν τὸ σπέρμα ὁμοίον ἔχει τῇ ἀκρίδι κνίκῳ. Satyrion aut triphyllon humidi est temperamenti & calidi, item statuosum, unde Veneris appetentiā facit, nonnulli à serpente demorsis cum vino austero potū salutare esse tradunt. Galenus in commentario de Theriaca, trifolium ait hyacintho simile esse, quum aëre inturgescens semen sylvestri cnico æquale habet. Æginetam satyrion trifolium, cum bituminoso trifolio confundere, nemo inficias ibit. Galenus trifolium bituminosum calidum & siccum ait tertio ordine. Ἐστὶ δὲ ἡ δύναμις τῆς φυτῆς ἡμεῖς, καὶ ἔχει καὶ τὴν ἀσφαλτὸν, καὶ τὴν ἀσφαλτὸν ἔχει καὶ τὴν ἀσφαλτὸν, καὶ τὴν ἀσφαλτὸν ἔχει καὶ τὴν ἀσφαλτὸν. Talia statuosa non sunt, nec ea ratione Veneris appetentiam faciunt. hoc mitto. Falluntur, qui Librum de Theriaca ad Pisonem Galeni negant. contrarium satis apertè Ægineta docet. Frustra corrigunt pro ὑμνίσθα ἀσφαλτὸν; rectius ἀντὶ τῆς αἰτίας ex Ægineta substituisse. Verno enim tempore nec cum asphalto, nec cum hyacintho ullam habet similitudinē. Sententia Galeni, quando semen maturum cnico simile ostendit, aëre plurimo turgere, illudque, quo semen continetur, quasi inflatum esse. Scripsit ergo Galenus ὁπότε τὸ αἶμα ἐγκύμων γίνηται τὸ σπέρμα ὁμοίον ἔχει τῇ ἀκρίδι κνίκῳ. Sed quam similitudinē habet cum hyacintho? Flosculi, qui umbellam conficiunt, coloris cærulei sunt, sive hyacinthini, id est, ejus quem hyacinthus refert cæruleus. Atqui Diosc. αὐτὸς δὲ ἀνέστη πρὸς οὖν. Fatemur. Ipse Dioscorides florē hyacinthi, unde hyacinthinus color, purpureum testatur lib. 4. cap. 63. αἰῶνος πάλιν παρρημίας. color purpureis vel ex rubro admixto nigro, vel ex cæruleo, cui nigrum additum. Vide cap. de Iride, hyacinthinus color purpureus, ex cæruleo nigro. Quam latè color purpureus apud veteres accipitur, capite jam citato demonstratur. Dioscorides trifolii folia inquit esse similia loto arbori. Docti carpunt Nicandri scholiasten, quod loto arbori cōpararit folia trifolii, cum tale quid ne somnariet quidem. Nostræ codex habet, ἔχει δὲ τὸ φύλλον ἡμεῖς τὴν λατὴν, τὴν δὲ ὁμοίαν τὴν πηλάνην. Dioscorides tradit, similia esse loto arbori, simpliciter λατὴν trifolii hujus folia adæquat Nicander; idē facit Scholiastes, quod aliis dubitandi non mediocrē præbuit ansam. Quidam ἀντὶ τῆς λατὴν τὴν δένδρον restituunt λατὴν τὴν ἡμεῖς. Folia quæ in cacumine spectantur, non malè suo acumine, ac reliqua figura loti arboris folia referunt: at non item ternorum foliorum confociatione, quod vel minime voluisse Dioscoridem liquido satis constat. Idcirco Scribonius Largus, trifolium acutum foliis & specie, & numero simile ait communi trifolio, nisi quod hujus pleniora sunt, & quasi lanuginem quandam super se habent, & in extrema parte velut aculeum emittunt. Qui Galenum folia hujus trifolii hyacintho comparasse tradunt, nugantur. Errant etiam, qui aliud trifolium ipsum delineare existimant, quam bituminosum. Nullum trifolii genus adversus serpentum morfus utile, quam bituminosum, saltem de nullo alio tradidit hoc antiquitas. Semen, ait Dioscorides, ἀπὸ τοῦ κνίκου ἔχει. Hunc apicem sive aculeū non femini sed foliis tribuere Scribonium Largum auctor Saracenus, interpretes Dioscoridis longè doctissimus. Folia autem cum æquè ac semen in aculeum desinant, cur ejus probè opinionem causam habeo nullam. Trifolium bituminosum fruticosa stirps est, sesquicubitalibus vel

Trifolium Bituminosum, aut odoratum.

dum cubitorum altitudine, virgis tenuibus, junceis, magna ex parte erectis, præduris ac rigidis, & viridi nigricantibus, unde longiores enascuntur pediculi, tenues, velut ramuli viticei, in quibus terna folia nec plura, in imo & antequā caules prodeunt circinata rotunditatis (quod magni non observarunt Botanici) cum verò caulescit & adulta est planta, acuminata redduntur, in mucronem desinentia, lanugine horridiuscula, hirta, nigricantia, interdum tamen albicantia. E foliorum sinibus rursus alii prodeunt cauliculi, umbellas referentes scabiosæ umbellis sive σιαίδις minores, plenas florum in oblongam glomerationem, villosa textura, colore è cæruleo purpureo, sive hyacinthino. Semen sequitur quadantenus latum, oblongum, hirsutum, asperum, pullum, extrema parte altera exertum, antennæ modo corniculatum. Radix tenuis est, oblonga, & valida. Universa planta adulta tetro est odore, quam qui legitimum bitumen (quæ à Clariss. viro Petro Gravio amplissimi Jacobi Gravii Amst. consulis, fratre è Iudæa reduce accepimus) non norint, si odoretur, vix unquam olfacient, postea bitumen, quin illico nondum visam etiā agnoscant. Apud Batavos non nisi in hortis cultum provenit, peritq; ineunte hyeme. Primum vidimus in horto Francisci Pennæi pharmacopœi diligentissimi, magni Pennæi, cujus apud Lobelium mentio, nepote. In regno Neapolitano montibus adeo frequens, ut mons Neapoli imminens, ab ejusmodi trifolio, trifolinus, teste Baptista Porta Neopolitano, dictus sit. Recte ergo Nicander Columella & Scribonius locis confragosis & tenuibus nasci scripserunt. Coronidis vice addā, trifolium ab Hesych. vocari βέπλον. Quod an de vulgari an alio trifolio intelligi debeat, non satis constat. βέπλον βοτάνη λατὴν τριφυλλόν. An cytifum sic nominarunt, quod eo nutrietur pecus.

Ἰκμη. Cur sic dicatur, quilibet facile conjicere potest, puta, quod in aquis ac locis nascatur humidis. Hesychius ἰκμαίνει, ὑγραίνει, μαλακώσει. ἰκμᾶς, ὑγρῶς, ὑγρῶς, &c. Qua facie aut figura sit, non tradit Theophrastus, de ea etiam nihil apud Plinium, nihil apud Dioscoridem. Hesychius plantam ait lacus Orchomenii. ἰκμη φυτὸν πρὸς γένεσιν τὸν ὄρεον Ὀρχομενόν. In tanta brevitate certi quid statuere quis poterit?

Καὶ ἡ μενίσθος, &c. Scribe καὶ τὸ μενίσθος, καὶ ἡ ἰκμη, καὶ τὸ κελούδρον ἵππων. Nisi ἵππων ea planta sit, quam vulgo hippurum vocamus, & equisetum. Ignorare libenter me fateor, quam veteres ἵππον vocarint: non ausim tamen hippurum dicere. Unum est & satis invalidum quo hæc opinio firmatur, quod palustris planta sit equisetum, præcipuè quod sceminam vocant: illud vel maximè impedit, quod non ἵππον sed ἵππος legatur. Equiseti historiam hoc

capite examinare liceat. Cur *ἵππουρας*, equisetum, equisetum, equifeta, equifelis, equinalis, cauda equina dicatur, vel phar-
macopœis notum. à foliorum nempe similitudine, quæ
caudam referunt equinam. Plinius libr. 8. cap. 28. In-
visa (campo) *ἑquiselus* est, à similitudine equinæ setæ.
Codex anno 1635. impressus *equisetum* habet. littera t
facile in l mutatur ut *Therū Thelis*. Idem lib. 26. cap. 13.
Equisetum hippuris à Græcis dicta, *ἑ pratis vituperata*
nobis, est autē pilus terræ equinæ setæ similis, lienē cursorum
extinguit decocta fictili novo ad tertias, quantum vas ca-
piat, *ἑ per triduum heminis pota*. Vntis esculentis ante
diem unum interdicitur. Græcorum varia circa hanc opinio.
Alii pini foliis similem, nigricantem, eodem nomine ap-
pellant, vim ejus admirabilem tradentes, quod etiam san-
guinis profluvia vel tacto ea tantum homine sistat. Alii hip-
purum, alii ephedron, alii anabasin vocant. Traduntque
juxta arbores nasci, *ἑ scandentem eas dependere comis jun-
ceis multis nigris*, ut est equorum cauda, genicularis ramu-
lis, folia habere pauca, tenuia, exigua. Semen rotundum,
simile coriandro, radice lignosa: nasci in arbutis maxime.
Et paulo post. Faciunt *ἑ aliam hippurin*, brevioribus *ἑ*
mollioribus comis, candidioribusque, perquam utilem ischia-
dicis. In ultima editione Elleviriana scriptum est. Hip-
puris à Græcis dicta *ἑ pratis vituperata* nobis (est autem
pilus terræ, equinæ setæ similis) lienem cursorum. Anti-
qui codices Venetus, & Parmensis. *Equisetum* à Græc
dicta, *ἑ in pratis nascens vituperata* à nobis, est autem pul-
vis terræ, equinæ setæ similis, lienis cursorum extinguit
decocta, &c. In Romano codice scriptum tradit Hermo-
laus, pilus terræ non omni quidem capillo, sed equinæ setæ
similis. Ex Parmensi Venetoque restituit pullulus terræ.
ex Romano, capillus terræ. Aliis voces, pilus terræ, ad-
modum suspectæ sunt. Pulluli dicuntur itolones ex ar-
borum radicibus enascentes. Plinius libr. 17. cap. 10.
Nullis vero tales pulluli proveniunt, nisi quarum radices a-
more solis atque imbris in summa tellure spatiantur. Utrum
fatis commodè pullulus dici possit, vident satis doctiores.
Ego, hippuris à Græcis dicta, pratis vituperata à nobis.
Est autem capillus asper, equinæ setæ similis, dolorem lie-
nis cursorum extinguit. *Equisetum* capillos, quales cauda
fert equina, satis refert; ab asperitate & scabritie sua
asprella à quibusdam vocatur. hoc fabros materiarios
sive seriniarios non latet. Hujus plantæ beneficio, mul-
torum ligneorum minorum operum veluti manubrio-
rum, pluteorum, pectinum scabritiem in nitorem expo-
nunt. Nota & mulierculis, quæ stanneam suam suppel-
lectilem hac elegantissime extergunt, unde *haune-lraut*
à Germanis vocatur. Doctores qui librorum nitores plus
curant quam studium, sordes membranarum sive invo-
lucrorum hujus ope delent, semperque nitidissimos, ac
splendentes ostendunt codices. Recte ergo Plinius aspe-
rum dixit capillum. Non ipsum lienem extinguit, sed
dolorem. Alii pini foliis similem. Non rejicienda vetus
lectio pino foliis similem. pino folia caudæ equinæ satis
recte comparantur. Alii ephedron. scribendum ephedron.
Auctuarii auctor, *ἡ δὲ ἀναβάσις, ἡ δὲ ἑφιδρόν καὶ οὖν. ἑφιδ-
ρόν, quasi premadidum*; Est tamen sicissimum, sed no-
men hoc impositum, quod udis & madentibus locis gau-
deat. *Anabasisum*, vel, ut Plinius ait, *anabasis*, quod ar-
bores scandat. Fortassis Auctuarii auctoris codex emen-
dandus. Nam equisetum, quod anabasis, non in riguis,
sed arbutivis nascitur, id est, ut Plinius docet, juxta ar-
bores. An ephedron dicitur, quod arboribus insideat.
Vel, quod iisdem insidias struat. An vero *ἑφιδρόν* vocatur
quod pratis arboribusque adversetur, noceatve. Cer-
te *ἑφιδρόν* generaliter adversarium apud Græcos signifi-
cat. Euripides in Phœniss. *ἑφιδρόν Ἀργείων δὲ*, adversan-
tes Argivo exercitui. *Equisetum* illud arboribus, ut ve-
teres tradunt, insidet, pratis omne equisetum inimicum,
noxium, adversum, arboribus insidiatur anabasion, ea-
rumque subtrahit alimentum. nulla rusticis equiseti magis
invisa planta. Describit equiseti hoc genus Dioscorides,
sed Botanicorum opinio est, eundem dul confundere cum
equifero. Duas, inquit, has stirpes, equisetum majus vi-
delicet (vulgare) & ephedrum, quarum utraque Hip-
puris, una descriptione complexus est Dioscorides; hip-
purim ait riguis & scrobibus nasci, quod proprium primo
equifero; (vulgari.) deinde addit in sublime attolli, in vi-
cinos arborum ramos conscendere, quod ephedro con-
venit, quæ non in riguis, sed arbutivis, Plinio teste, nasci-
tur. Certè, ut hoc addam, parum verisimile videtur, in
riguis & scrobibus nasci, quod arbores plures tale non
amant solum, scio tamen, alnum & alias in riguis quan-
doque reperiri. De equifero scanfili Dioscorides lib. 4.
cap. 46. hæc tradit. *ἵππουρας φύεται ἐν τόποις ἑφιδρόν καὶ πύ-*

φεις. (vetus codex addit, *ἑ τρεχέας καυλούς ἔχουσιν*) καυλὸς
ἔχει καυλὸν, ὑπερῶν, ὑποτρεχέας, στερεὰ, ῥυτίαι δὲ αἰ-
φυρόσιν εἰς ἀπὸ ἡλίου ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ καυλῶν, λιπὲρ. αὐ-
ξίται δὲ εἰς ὑψὺ ἀναβαίνουσιν ἐπὶ τοῦ ὑπερῶν καυλῶν, ἑ
παρρημιάται ἀπὸ καυλῶν καὶ καὶ πολλὰς μελαίνους, καὶ ἡ
οὐρα. ῥίζα ἐνυάλως, σκληρὴ. *Equisetum in riguis & scrobibus*
nascitur, cauliculos edit inanes, rubentes, subasperos, soli-
dos, geniculis in sese fractis interseptos: ac circum ipsos fo-
lia juncea, crebra, tenuiaque. in sublime autem attollitur,
vicinos scandens arborum caudices, ex iisque dependet, cir-
cumfusus comis multis, nigris, ut est equi cauda. radix lig-
nosa est ac dura. Plinius lib. 26. cap. 7. arborefcens equi-

Hippuris Minor.

feti genus describit & caucon vocat. Caucon quæ *ἑ ephedra*, ab aliis *anabasis* vocata, nascitur, ventoso fere tractu,
scandens arborem, *ἑ ex ramis propendens, folio nullo, cirrū*
numerosa, qui sunt junci geniculari, radice pallida. Dissert à
Diosc. Plinius, quod folius carere ephedra scribit, juncea
illi tribuat Dioscor. Ephedra è recentioribus observavit
Bellonius, ac scribit, in convallib. nonnullis Olympi montis,
& haud procul Rhagasio in Illyrico repertam sibi. Lib. 3.
observ. c. 41. ubi ait. Per hanc planitiem ad meridiū usq. iter
fecimus, ad cujus extremum per fauces quasdam in valles
pervenimus, ubi denuo spinam cerisulam observavimus,
& ephedram rubro semine, uti Androsace refertam, ingentis
altitudinis. Hujus natura smilaci lævi in Arbo nascenti
per similes. Nam si juxta arbusculam primum adolescentem
nascatur; pro ut illa crescit, etiam attollitur, comesque in
crescendo illi fiet, etiam si in immensam altitudinem arbor
attollatur. Vidimus enim platanos celsos non minus celsas
abietibus in Hæmo monte nascentibus, quæ ephedram (ob-
serva, quam rigua hæc amet, ut tradit Dioscorides) ad
summum usque fastigium deduxerant. sine claviculatum
(quas ut smilax lævis, quibus se implicare possit, non ha-
bet) adminiculo ramis incumbentem: si vero juxta fruti-
cem aut arbusculam nascatur, humilis manet, nec supra
eam attollitur, jam antea in Illyrico inter Castello novo &
veterem Epidaurum observaveramus; Aliud genus equiseti
idem Dioscorides describit cap. 42. libr. 4. *ἵππουρας ἐν-
τα, καυλὸς ἐστὶν ὀρθὸς, ἴσος, μετὰ δὲ πύχινος, ὑπόκειτο. κόμας*
ἐκ ἀλγισμῶνται ἔχουσι βραχυτέρας καὶ μαλακτέρας. Verba illa,
καυλὸς usq. ad ὑπόκειτο à Ruellio expressa ex cod. Ald. no-
this adjecit Saracenus. *Equisetum alterū caule est recto, æ-*
quali, cubito majore, quodammodo inani, comis per intervalla
brevioribus, candidioribusq. *ἑ mollioribus*. Cæterū inserta
illa ex Ald. cod. nothis, idem Saracenus mavult legere.
ἵππουρας ἐντα καυλὸς ἐστὶν ὀρθὸς, ἴσος, μετὰ δὲ πύχινος, ὑπόκει-
το. aut ἵππουρας ἐντα καυλὸς ἔχει ὀρθὸν, ἴσον, μετὰ δὲ πύχινος
ὑπόκειτο, κόμας ἐκ ἀλγισμῶνται βραχυτέρας, &c. Mirari satis
nequeo, Doctiss. virum tradere, equisetum alterum Dios-
coridis

coridis à Pliniano diversum esse, quum idem de eo tradat Plinius. *Faciunt & aliam*, inquit, *hippurim*, brevioribus, & mollioribus comis, candidioribusque. Idem tradit Dioscorides; nisi quod ischiadicis utilem esse omiserit. Inde verò certo concludi non potest, diversa esse genera. Lugdunenses, ut tradit Dalecampius, *chara* vocant, quasi *χαρὰ δὲ ὄντα*, ἀπὸ τῶν χαρὰ δὲ ὄντων; à fossis in quibus nascitur. Hoc nomen equisetum quondam habuisse, Auctuarii testatur auctor. Vulgare equisetum luculenter describit Cassianus Bassus lib. 2. cap. 5. H (editi cod. ἡ) ἵππουρας ἐκ τῆς ἵππου τοῦ ὀνόματος ἔσται. ἐστὶ γὰρ ὁμοίᾳ τῇ τῶν ἵππων οὐρᾷ, ἔχουσα τὰ φύλλα τοῖς ἵππων ὁμοίᾳ, καὶ αὐτὴν τὸν καυλὸν ἀγέρῃ. ἀπὸ τῆς ῥίζης, ὡς ἐπὶ τῇ ἀκρῇ λεπίδι. αὐτὸς δὲ ὁ καυλὸς ἐστὶ (vulgo ἐστὶν) κενὸς, ὡς ὁ κλάμυς, ἔχον τὰ ἄγρια διηρημένα, ἐξ ὧν ἄγρην αἱ τέλει χῶδες φύλλαδες πέφυκται, (MS. πεφύκει) ἐκ τῆς εἰναι, αὐτὸ σαλπινγίον παρὰ τὴν ῥίζαν. *Hippuris* ex rei similitudine nomen traxit. Est enim similis equinae caudæ, folia habens pilis similia, & ipsum caulem prodeuntem à radice usque ad summum tenuiorem, verum ipse caulis vacuus, est velut harundo, articulos habens distinctos, ex quibus articulis capillacea folia (vertunt, pilosa folia, ne fiat error. Malo, capillacea; nam pilosa dicuntur hirsuta) exoriuntur. At vero ex re ipsa salpingion, hoc est, parva tuba appellatur, Puta quod vacuus & inanis, tubamque mentiatur. Major si-

Equisetum Majus.

ve vulgaris hippuris caule tereti, ac culmi modo inani affurgit, cubito altiore, subinde rubente, aspero, & geniculis pyxidatis cohærentibus articulo, junceis ac tenuibus ad genicula foliolis, aut potius geniculatis cirris, sed tamen scabris. Reperitur vero & absque his, culmis tantummodo geniculatis, stryatis & asperis. Pro floribus, velut Iuli aut asparagi ejus, qui myacantha dicitur, cacumina in similibus eminent cauliculis. Radix subest geniculata & serpens, minor; & cauliculis in se farchtis, cirrisque junceis ac tenuibus priorem satis refert; sed humilior, ac non raro comosior, minusque scabra: juli minus compacti flosculos promunt candidos, radix nigricans latè serpit, geniculis quoque articulata. Notatu dignum, radicem altiore esse five profundiore longitudine duorum hominum, nodosque habere, instar tuberculæ, oblongis parvisque dactylis similes, in superficie cinericeos, intus albos, sapore dulces. Ad equiseti classem plurimi referunt polygonum fœminam, ac vocant equisetum palustre brevioribus foliis. Mari polygono quidem hand quaquam simile est; at equiseti non dissimile,

rectos & manes promit cauliculos, pedem circiter altos, veluti equiseti, sed læves, glabros neque striis asperis rectos, geniculis quoque frequentibus in se farchtis articulatos; folia angusta, veluti piceæ, orbiculariter digesta, mollia ac virentia genicula ambiunt, radix articulata albida serpit. Communiter quidem sine semine reperitur; aliquando ad singulas articulorum commissuras dena & plura semina adnascuntur. Hinc polyspermon vocatur. Nomen polygoni accepit propter crebras geniculorum commissuras. Apud Batavos frequens, nascitur in locis riguis, juxta rivulos ac fluviorum ripas; quandoque in ipsis rivulis reperitur. Polygonon fœminam describit Dioscorides lib. 4. cap. 5. *πολύγωνον* ὄντι γὰρ ἡμεῖς ἐστὶ μονόκλωνον, τρυφερόν, καλαμοειδές, ῥιζὰς συνεχῆ ἔχον ἐγκείμενα ἀλλήλοις ὡς περ σαλπινγίου. καὶ ὡς τοῖς ῥιζαῖσι ἐν κύλῳ ἐξοχῶς πίπτει. πολλὰ γὰρ ἐστὶν ἐκείνης, ῥίζα ἀγρία φύεται ὡς τῶν ὑδατῶδες. *Polygonon fœmina frutex est exiguus uno caule*

Polyganum fœmina.

præditus, tener & harundini similis, geniculis densus, quorum alia aliis tubarum modo inseruntur infarciunturque. Ipsos vero articulorum geniculos cingunt in orbem apices, foliolis pini similes; radix supervacua, nascitur in aquis. Omnes plantæ, polygonon fœmina dictæ, notas describit, nisi quod pluribus assurgat cauliculis. Ad quod respondeo; à radice quidem plures emitti stolones, sed eosdem in plures non dividi; ut in aliis multicaulibus fit. Rectè ergo Dioscoridem dixisse statuo, *μονόκλωνον, unicum* esse. Datur & altera responsio, Oribasium, vel interpretem saltem legisse *ἡμεῖς ἐστὶν πολὺ κλώνον* ὃ τὸ καυλὸς περιφέρει καλαμοειδής, pro quo in altero codice *καλαμοειδής, mollis* scilicet *caulis*. Vertit Oribasii interpretes; *Polygonon fœmina parvus frutex est, multos ramos ferens, cujus caulis est tener, & inter se tubarum modo infusus, &c.* Vulgatam lectionem defendit Plinius, cui polygonum jam scriptum tertium est. Lib. 27. cap. 12. *Tertium genus (polygoni) oreon vocatur, in montibus nascens, harundine tenui simile, uno caule, densis geniculis, & in se fractis, foliis autem piceæ, radicis supervacue. In riguis provenit hoc polygoni genus.* Legunt alii, *οἰσίων, pulchrum*, alii, *ὀσγίων, vel, urcum* legunt, à caudæ figura, quam suo caule minutis foliis vestito perinde refert, ut & hippuris. Vulgatam lectionem non rejicio. Oreon dixit, quod in montibus nascitur. Nolo contendere Plinium auctoris sui mentem secutum, vel non satis ad verba auctoris attendisse. Forte auctor ex quo oreon habet, scripsit *οἰσίων*. Utinque se res habeat, peccavit Plinius, quod in montibus nasci tradiderit. Cæterum, salvo meliori judicio, planta vulgo polygonon dicta, propius ad hippuris accedit ideam, quā polygoni maris. Rectius fecissent veteres, si hippurim fœminā nuncupassent. Ad *ἵππου* revertor. Nisi hippurim

hippurim delineat Theophrastus, qualem describat plantam ingenue confessus sum me ignorare. Placet alius in esse, quam lenticulam vocamus palustrem, sic dictam à Theophrasto vel à Bæotis, quod favillis è camino fur- noque evolutibus similis sit. Hesychius ἱππῖον, κρήνην, φούρον, φάρος, κλίβανον, &c. ἱππῖον ergo caminum, fur- num, vel clibvnum significat. Favet doctissimorum vi- rorum conjecturæ, quod nusquam alibi hujus lenticulæ herbæ frequentissimæ notissimæque meminerit Theo- phrastus. Lenticulæ palustris meminit Diosc. lib. 4. cap. 88. φαίρος ὁ ἐπὶ τῶν πηλματῶν δεικνύμενος ἐπὶ τῶν γεσίμων ὑδάτων βρύον ὅν ὁμοίον φαίρος. *Lens palustris in aquis pigris stagnan- tibusque reperitur, muscus scilicet lenticulæ similis.* Plinius

Lens Palustris.

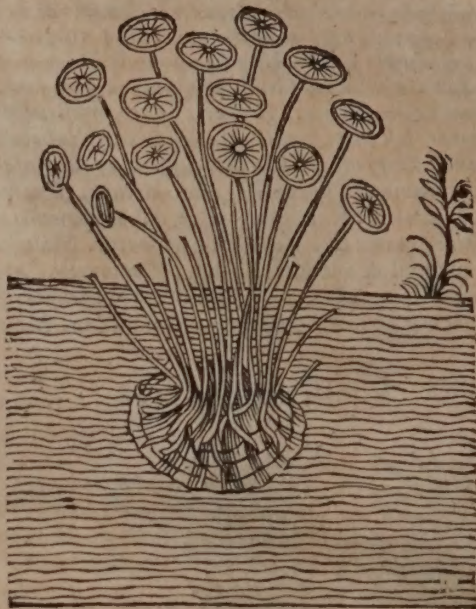

libr. 22. cap. 25. Est & palustris lens per se nascens in aqua non fluente refrigeratorie naturæ, &c. Lacustris lenticula nemini ignota, muscus quidam viridis est, minimis foliolis, circinata rotunditate, lentis magnitudine, è quorum medio inferiore parte tenuissimæ fibræ capillorum instar descendunt, quæ ipsis radicum loco sunt. Memorabile quod de ea viri magni referunt. Hæc si (quod nonnunquam accidit) aquarum inundationibus à pigris aquis in fluentes transferatur, cum littoribus inhæserit, mirum in modum propagatur. Nam subnatis quibusdam capillamentis, quæ radicum vice esse videntur, sese terræ alligat, atque ita adolescens, tandem crescit in plantam, aquatico silymbrio haud absimilem, id quod naturæ operum indagatores non sine admiratione observarunt.

*Ὁ γὰρ ἀνδροσάκης λέγεται, &c. Λίμνα dictū videtur, quasi λίπης, squama, cortex, membrana, à verbo λίπαι, quod significat λιπίζω, desquamare. Hesych. λίμνα, φλοιός, λίπωμα: vel λίμνα vocatur, quod ostreis & conchis minoribus adhæreat, quæ λιπιδίς Græcis dicuntur: vel ab utroque nomen habet, quod nihil nisi membranofum ferat folliculum, & super ostrea, & conchas minores vacuas nascatur, ut pictura affabrè ostendit. Androsacen videtur vocare Dioscorides, pro quo apud Hesychium, ἀνδροσάκης πῶς τις, legitur, quod corruptum puto. Libenter legerem ἀνδροσάκης; prohibet Phavorinus, qui vulgatam sequitur lectionem. Nec tantum in omnibus Dioscoridis codicibus ἀνδροσάκης legitur, sed etiam eadem voce Oribasius, Plinius, & Galenus utuntur. Etymon si spectemus, Dioscoridis lectio, ἀνδροσάκης, probari debet. Sed facile fieri potest, ab antiquioribus ἀνδροσάκης, à recentioribus ἀνδροσάκης vocatam fuisse. Ἀνδροσάκης dicitur, quasi ἀνδρὸς ἄκρον φέροντα, quod viris remedia suo nomine polliceatur. vel ἀνδρὸς σάκος; quod folliculi membranacei scutum exiguum referant coriaceum, quo veteres ad corpus defendendum utebantur. Inspice iconem, & fer judicium, utrumne folliculi referant exiguum scutulum. Alii ἀνδροσάκης, quasi ἀνδροσάκης dici existimant; quod ducendo urinam hydro-

pis profit. Quod etymon non arbitror rejiciendum. Dioscorides libr. 3. cap. 150. Ἀνδροσάκης γίνεται μὲν ἐν Συρίᾳ ἐν τῇ ὁδοῦ καλῶς τῶν ποταμῶν. πῶς δὲ ἐστὶ λεπτή, λεπτοκαρπία, μικρὰ, ἀφυλάκτος, (male in altero codice, ἐμφυλάκτος) φυλάκτιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχουσα ἀνδροσάκης ἀνδροσάκης. δύναμις δὲ ἔχει πο- τῆσαι τὸν οἶνον & βελήθῃ, οὗρα ποτῆσαι ἐπὶ ὑδροπικῶν ἀγνῶν. *Androsaces in maritimis Syriæ nascitur, herba vero est tenuis,*

Lemnia Androsaces.

tenuibus festucis, amara, sine foliis, folliculum habens in cacumine, quo semen continetur, ea drachmis duabus in vino pota, copiosam hydropicis urinam ciet. Omnino ἀνδρὸς λιπῆς, λωκή restituendum. Oribasius, enim & Plinius ita legerunt. Plinius 27. cap. 5. Androsaces herba est alba, amara, sine foliis, folliculos in cirris habens, & in his semen; nascitur in maritimis Syriæ maximè. Datur hydropicis drachmis duabus tusa, aut decocta, in aqua, vel aceto vel vino; vehementer enim urinas ciet. In antiquis codicibus pro, Syria, male Istria legitur. Videtur quoque Plinius pro, φυλάκτιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, legisse, φυλάκτιον ἀνδρὸς κεφαλῆς, id est, folliculum pro capitulo. Vulgata lectio magis aridet. Quippe φυλάκτιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, non significat folliculos in capitulis habens, sed ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, idem quod ἐπὶ ἀκροῦ in summitate, cacumine. Androsaces, cujus imaginem exhibemus, in chamæconchæ dorso innascitur, & reperitur propè Brielam, ubi Mosa fluvius mari jungitur. Perpusilla & elegans est plantula, umbilicata, unde à quibusdam umbilicus vocatur marinus, in fundo in ipsa aqua, non in aëre crescens, & vivens, ut quidam pingunt, ut plurimum chamæconchæ, quæ humi obvoluta est, dorso innascens, pediculis cirrisque glabris, nitidis, parvis, crebris, rectis, pollicem vel binos pollices altis, singulis singulos clypeolos membranaceos medio centro sustinentibus, circinatum umbilicum urachis appendis referentibus. Viret primum in aqua ex squalido cinereoque, postea ab undis in littus ejectum albefcit, gustu subfalso & amaro. Semen nunquam vidimus; illo tamen carere concludi non potest. Dixi, ut plurimum chamæconchæ innasci; propterea quod & in petris quandoque reperitur, ut Bauhinus scriptum reliquit. Ex Istria habuit, & à vulgato cirris longioribus, folliculis sive clypeolis (sed semine carentibus) in cacumine minoribus differt: & vulgarem Instagius circa Magilonam & Frontignanam observavit. Hæc animum induxerunt, in Antiquis Plinii codicibus recte Istria scribi. Quam androsacen alteram vocat Mathiolus, pro vera habere nequeo, quod in hortis è semine pulchrè proveniat, & foliola sunt plantaginis æmula, sed minora, humi expansa. copiosè inter segetes circa Badenses thermas nascitur, locisque aliis Viennensi urbi vicinis.

*Ελαία γινώσκω, &c. Alii plantam hanc sic dictam volunt, quod folia agni, fructum vero oleæ ferat: alii contra quod folia oleæ habeat, fructum agni, vel quod reliqua facie agno sive vitici similis sit. Ego imaginari nequeo, unde ἐλαία γινώσκω nomen acceperit. nec facie, nec folio, nec flore, nec fructu ullam cum olea similitudinem habere tradit Theophrastus. Lege & relegere quæ scribit, nihil quod oleam sapit reperies, Agno sive vitici multis in rebus

bus similis. Frutex est ad instar viticis & folia viticem referunt. Corruptus Theophrasti codex. Scribe *ελάγνος*. id est, *agnus palustris*; ut *ελασσίλιον* *apium palustre*; *ελαστέριον* *εὐλαί* *πυράμενον*, ὃ ἐστὶ φυτόν, *quod nascitur in paludibus & locis humidis*. Sic *ελάγνος* agnus in fluvio Orchomenio proveniens. Hanc veram scripturam esse, docet Hesychii series alphabetæ. *ελάγνος* φυτόν *ἡμεῖς*; Idem Phavorinus. Vera igitur, quam dixi, lectio.

Καὶ παρόμοιον τοῖς ἄλλοις. Theodorus addidit ἄγνος. Ipsa ratio legendum dicitur, καὶ παρόμοιον τοῖς ἄλλοις, vel τῷ ἄγνῳ *agno simile*.

Μαλακὸν δὲ ὡς περ αἱ μελίαι, καὶ χρυσώδες. ἀνδρὸς δὲ τῆς λαοκῆς ὁμοίον, &c. Hæc corruptissima. mali folium non est lanuginosum; flos populi albæ lanugine obductus. Scribe ergo. *μαλακὸν δὲ ὡς περ τῆς μελίας*. χρυσώδες δὲ τὸ ἀνδρῶς τῆς λαοκῆς ὁμοίον. Verum mali instar molle, flos lanuginosus, similis populi albæ. Doctissimi Botanici oleam Bohemicam, quam zizyphum albam supra diximus, heleagnum five viticem palustrem putant, quod folio & virgis agnum, fructu oleam referat. Theophrastus non ἀκαρπον hanc dixit plantam, sed *καρπὸν εὐδύνῳ φέρειν*, fructum, omnino nullum ferre. Nec fructus cum oleo satis convenit, nec folium cum vitice. Vide utriusque descriptionem, & fer judicium, nec in palustribus provenit, sed locis ficioribus & cultis. Flos populo albæ nullam similitudinem cum zizypho hac habet. Populus alba julos profert initio purpurascens: olea Bohemica flosculos oblongos, secundum folia binos ternosque concavos, odoratifimos, in medio exiguis aliquot staminibus donatos, colore ex argenteo pallescentes vel subluteo. Alii myrtum Brabanticam, *gagel* Belgæ vocant, heleagnum asserunt. Folium hæc fert durum, myrto quam agno multo similis; florem fert spicatum, exiguum, luteolum, neutiquam lanuginosum & papposum. Qui semen fructumque ferre negat, & Botanicorum schola ejiciatur. Agnum magnitudine multum cedit: quippe cubiti vel sesqui cubiti altitudinem non superat. Ego salicis quoddam genus describere Theophrastū existimo, ad lacum Orchomenium nascens, necdum satis cognitum. Salicem fructum ferre, negant antiqui, nec conspicuum offendit semen: flos est lanuginosus, populo albæ non dissimilis, sed minor: folia habet agni foliis particularibus non dissimilia, sed molliora. Et fortassis salicis illud genus folia habet in totum agno similia, id est quinque ex uno pediculo pendentia. Dalecampius, salicem folio longissimo, angustissimo, utrinque albidō, docet heleagnum. Hanc sententiam probat Anguillara, & Patavinus reginolo dici scribit. Qui salicem Syriacam, Alpino Calef dictam, heleagnum putant, falluntur. Scio à Zawolphio tenuioribus depingi foliis. Calef vel calaf, ut ipse testatur Alpinus, foliis donata est crassioribus, durioribus, viridioribus eonymo. Semen ferre, idem docet. Apud Batavos in insulis fluitantibus, quas *Weten* vocant, salicis quoddam genus reperitur, magnitudine agnum non excedens, ramulis & virgis non dissimilibus; foliis optime foliè agni referentibus, sed mollioribus; julum fert reliquarum salicum modo, sed minorem lanuginosum, cito in albidos & lanosos pappos abeuntem, qui, antequam semen maturum, vento abripiuntur; ita ut semen non ferre rectè statui possit. An hæc heleagnus, doctiorum esto judicium.

Σίδη τὴν μὲρ μορφὴν ἔστιν ὁμοία τῇ μήκωνι, &c. Sida historia confusa & perturbata admodum, quod viri maximi jam animadverterunt. Mercurialis libr. 2. variarum lectionum cap. 4. Quarto libro de historia plant. cap. 11. Theophrastus narrans, in Orchomenio lacu multas arbores nasci, velut oleagnum, *sidam*, & similia, de sida in hunc modum loquitur: ἡ δὲ σίδη τὴν μὲρ μορφὴν ἔστιν ὁμοία τῇ μήκωνι, καὶ γὰρ τὸ αὐτὸ κυπινώδες τοιοῦτον ἔχει. (ita Ald. & Bas. codex legunt) que verba transferens Gaza, ut similitudinem papaveris servaret, vocem illam *κυπινώδες* omisit, sicque errorem errori addidit. Quis autem non videat, *sidam* arborem, nullam cum papavere similitudinem habere posse? itaque textum Theophrasti corruptum esse facilius quisvis intelliget: eo magis, quod Athenæus libr. 14. deipnos. citans hunc Theophrasti locum, *sidam* ex ipsius sententia non papaveri, sed *punicæ malo* similem facit: ut rationi magnopere consentiat, ita fuisse appellatam ob similitudinem *punicæ*, quam veteres *sidam* nominasse præter Athenæum, Plutarchus quoque (vide cap. de *punica*) testatus est. Hæc Mercurialis, medicus satis doctus & expertus. Utrum arbor, an alterius generis plantæ, *sida*, non exprimit Theophrastus. Malum *punicæ* *sidam* vocari supra satis probavimus. Hanc plantam *sidam* vocari à *punicæ* mali similitudine, satis,

clarè docet Athenæus. λέγεται δὲ πηρὶ φύτον ἐν αὐτῷ δίδησθαι *ροῖας*, γινόμενον ἐν τῇ σίδῃ. Ὁρχομένῳ λίμνῃ ἐν αὐτῇ τῷ ὕδατι, οὗ τὰ φύλλα τὰ παρὰ τῇ σίδῃ, τὸν δὲ βλάστην αἱ ὕες, αἱ ἰσχυρὲς οὐ φέρουσιν ἐν περὶ τῷ σίδῃ φύτῳ. Corruptus Athenæi codex. Illud ἐν τῇ αὐτῇ δίδη, nemo facile rectè exponet. Scribe, λέγεται δὲ πηρὶ ἐν φύτῳ αὐτῷ σίδη, ὁμοίον *ροῖας*. Fertur & aliā plantam esse, cui nomen *sida*, similis hæc *punicæ malo*; nascitur in aquis Orchomenii lacus, cuius folio vescuntur greges, germinibus suis, ut inquit Theophrastus lib. quarto de plantis. Si *punicæ malo* simile, qua ratione potest Theophrastus probare, formam habere papaveris? nec loquitur Theophrastus, σίδη τὴν μὲρ μορφὴν ἔστιν ὁμοία τῇ μήκωνι. nec Græcum videtur. Nicandri Scholiastes, ad hos in Theophrasti versus, *Sidam* ait esse radiculam similem papaveri

— Ἡ δὲ σίδα ψαμαθῆϊδας, αἷς τρέφει αἶα,
Κωπαῖαί τε λιμναῖον ὑπερρέψαντο παρ' ὕδαρ,
ἢ περ σχοινῆός τε ῥόος κνώπιό τε βάλλει.

Omnicolasque *sidas*, quas fert *Psamathia* tellus,
Copaumque solum viridantibus educat undis
Qua cito *Sconæ*, Cnopique fluentia feruntur.

Ad hos versus Scholiastes. Ἡ δὲ σίδη φύτον ἔστιν, ὃ καὶ Θεόδωρος ἐν Ὁρχομένῳ φέρεται ἐν ὕδατι, ῥίζα οὐ πηλὴν δὲ ἡλίου μήκων — παρόμοιον δὲ φύτῳ ἐστὶ *ροῖας*. καὶ βρωσίμους δὲ τὰς σίδας φασὶν εἶναι. *Sida*, inquit, *Planta est, quæ secundum Theophrastum juxta Orchomenium nascitur in aqua, radicem papaveris similem ferens — est autem persimilis malo punicæ, asuntque, sidas non inidoneas cibo*. Hesychius σίδη, Θεόδωρος δὲ φύτῳ ἐπερὶ τῆς *ροῖας* φασὶν εἶναι τὴν σίδην, φασὶν δὲ ἐν τῷ Νείλῳ. *Sida*, Theophrastus plantam, dixit esse, à *punica* diversam, *sidam*, nasci in Nilo. In Orchomeno dixit non Nilo. Omnes asserunt, esse *punicæ malo* similem, Nicandri Scholiastes radicem comparari à Theophrasto scribit papaveri: inde conjicio scribendum, τῆς μὲρ σίδης ἢ ῥίζας ὁμοία ἐστὶ τῇ μήκωνι, τὸ δὲ φύτῳ (vel δένδρῳ) μορφῇ ἔχει τῆς *ροῖας*, & γὰρ τὸ αὐτὸ κυπινώδες τοιοῦτον ἔχει, πολλὰ μείζονας καὶ λόγον, μείζονας δὲ ὅλῳ ὁ ὄγκος, ἡλίκον μήκων; *Sida* radicem habet papaveri similem, planta (arbor) *punicæ* forma est, ac talem *cytinum* superne habet, nisi quod quo ad proportionem major sit, totaque magnitudo, ad mali accedit amplitudinem, nec nudus, sed candidis membranis intectus. Hæc conjectura quidem, sed quæ auctoritate sine Nicandri Scholiastæ Athenæi, & Hesychii munitur. Ex Hesychio arborē esse *sidam*, sit probabile. Quidam φύτῳ, inquit, ἐπερὶ τῆς *ροῖας*, quod de herbacea planta dici non potest. Quidam pro *κυπινώδες*, ut in Basileensi & Aldino codice habetur, *κωπινώδες*, scripserunt, quod caput papaverinum, cui vulgata lectio comparat, quod in supremo *sida* est, *κώδιον* vocetur. Sed abunde jam probavimus, non papaveri, sed *punicæ malo* similem *sidam*.

Τοῖς τῶν ῥόδων. Probabile admodum, scribendum *ροῶν*, quod totam plantam comparat *punicæ*, hisque foris folia herbacei coloris, similia *punicis*, quæ adhuc sunt in calice, quaternæ se applicant. Quod si quis vulgatam velit, servare per me licet.

Ὁμοίους τῶν ῥόδων. Hæc inepta esse, nemo negabit. Theodorum *ροῶδες* legisse, ait Scaliger. *Ροῶδες* vites dicuntur quæ non continent fructum. Sed papaveris quoque genus *ροῖας* dictum; quare vel *ροῖάδες*, vel τῇ μήκωνι legit. credo quod papaveri comparavit *sidam* Theophrastus, ut in vulgatis habetur codicibus. Vera lectio, *ροῖας*. Nicandri Scholiastes ex auctoritate Theophrasti, ἔχει ἡ νόκος ἐν ῥοῖς, ὁμοίας *ροῖας*, *προχλωπείους* δὲ. Grana rubra similia *punicis*, sed rotundiora. Semen papaveris erratici *ροῖάδες* nigricat; mali *punicis* rubet, sed oblongum est, non rotundum. In Aldino, ἀντὶ κίτρου καὶ γρου legitur dele quoque verba, οὐκ ἀγνοεῖ ὁ ὁμοίους τῶν *ροῖας*.

Τὸν δὲ χυλὸν ὕδατι δὴ πνέει, καὶ τῷ πνέει. Male vertunt, *saporem dilutum quendam, ut triticum reddit*. Quis sapor dilutus, quando ὕδατι δὴ χυλὸν accepit triticū? χυλὸν quandoque succum, quandoque saporem significare, alibi probavimus, nec succum, nec saporem aqueum habet triticum. Scribe, τὸν δὲ χυλὸν ὕδατι δὴ πνέει, καὶ τῷ πνέει. *Succum quendam aqueum, quemadmodum punicum malum, reddit*. Lippis & tonsoribus notum, *punicum malum succum* continere rubrum, aqueum. χυλὸν ὕδατι δὴ vertendum esse, *succum aqueum*, quod sequitur, ἀδρύνεται δὲ τῷ ἥει, *crassatur æstate*, satis docet. Bilutus sapor nec æstate, nec hyeme crassescit. Succu crassiores redduntur non sapor.

Τοῦτο μὲν, &c. Recte Scaliger, πνέει μὲν οὐ, &c. πνέει, scilicet *κίτρου*.

καὶ συγῆ τὸ κατὰ κράτος, &c. Interpretantur, fructuque compilatus sit. Verte, cum omne, quod fructum cingit, collectum sit. καὶ τὸν καρπὸν ἐκχέουσιν reddunt; fructumque fundere. Dic tu, amittere; Fundere, ut recte Scaliger, cum fructus editur.

τέλει δὲ: Qui fidam existimant esse nymphæam luteam, falluntur. Caret radice papaveri simili; nymphæa etiam folia habet plane rosæ, vel punicæ dissimilia; & caput membranis albis non cingitur, nec granum rubrum, sed nigricans semē continet; præterquam quod ex herbaceorum genere sit nymphæa; Sed hoc invalidū argumentū. Quippe non constat, utrum ex arborū, an herbarum genere sit fida. Nec minus à vero absunt, qui althæam palustrem, vel seni peregrinam Dōdonæi Sidam scribunt. Nomen huic plantæ non est impositum à flore balauftio concolori, nec ab simili, qualem venustum in primis, althææ palustris cytini flore, utriculis aristolochiæ, ostendit. Folia huic althææ non rosæ aut punicæ similia, nec herbacei coloris, sed albicantia. Fructum haud quam planum habet, sed tuberosum, rotunda ac globosa, quinquangulari tamen forma: nec cytinum, five caput habet majus punica malo. Errandi occasionem videtur præbuisse Bellonius, lib. 1. observ. cap. 57. Istic althæa flavum fert florem, quemadmodum ea quam Theophrastus apud Athenas Orchomeno lacu nasci refert. Nescio, ubi in Orchomeno lacu nasci althæam, scripserit Theophrastus. Apud Arcades nasci libro 9. capite 15. tradit. Inter ignotas igitur fidam repono plantas.

Καρποφορεῖν, Theodorus. καρποφορεῖν δὲ τῶν ἐν τῇ λίμνῃ τρεῖς, τὸ το, καὶ τὸ βούτομον, καὶ τὸ φλίως. Illud, τὸ το, valde suspectum, nec quo referam video. Malo scribere; καρποφορεῖν δὲ τῶν ἐν τῇ λίμνῃ τρεῖς, καὶ τὸ βούτομον, καὶ τὸ φλίως. Tria ex iis quæ in lacu nascuntur fructum ferunt; fida, butomon & phleas.

Εἶναι δὲ τὸ βούτομον μίλιον, καρπὸν, id est, fructum, βούτομον dicitur, quia à bove dum manducatur in multas particulas secatur, vel, quod in boum alimentum tondetur ac demetitur, ὁπότε τοῦ βίου, καὶ τῆς μύτης. Hesi-chius, βούτομον. φυτὸν βούσι διδιδύμεον τετράφυλον οἷον χορτόν. Vel, βούτομον vocatur, quod ἀγρίῳ valde scissam habeat, vel quod acutam habeat aciem valde secantem. à βοὶ particula intensiva, & τῆς μύτης, scindo, seco. Butomum Theophrastus libr. 1. cap. 8. numerat inter palustria, quorum caulibus peculiarem quandam æqualitatem sortitus est. Eodem libro cap. 16. recenset inter γυνόφυλλα, quæ arundinacea, & ut Gaza loquitur, angularia habent folia. Hinc apud Suidam, βούτομον. φυτὸν ἐν τοῖς ἁγρίοις καὶ ἀμείβοι, ὅπερ ἰδιόουσι ἐν βοῦσι; planta parva, arundinis similis, qua pascuntur boves. Cap. 9. lib. 4. Omnibus in fluviis locisque palustribus reperiri tradit: hoc vero capite, fructum ferre nigrum, magnitudine fidæ proximum docet; addit fœminam sterilem esse. Meminit butomi Cassianus Bassus libr. 2. cap. 5. βούτομον γίνεται ἐν τοῖς ἁγρίοις, φύλλα δὲ ὅμοια φέροι αἰοελοῖς, οἱ βοῦς αὐτὰ ἡδύως βόσκονται. καὶ ἐκ βούτομον ἐν μίας ῥίζῃ πολλὰ ἀναφέρει κλωνία, &c. Butomon in paludibus nascitur, folia similia populeis nigris habet, grata bou pabulo ex una autem produntur duæ. Legit ergo, αἰμαίνεσις. Dodonæus κυπρινοῖς restituit; qualia sunt folia butomi vulgaris. MS. codex λειοῖς habet. λειοῖς lilium. An legendum, λειοῖς? Cum liliaceis comparari possunt, sed cupero similia sunt. Quæ sequuntur haud leviter corrupta sunt. MS. codex, ἐκ βούτομον οὐκ οὐ καὶ ἐν, ἀλλ' οἱς γίνονται, περὶ φύλλον ἐν μίας ῥίζῃ πολλὰ ἀναφέρει κλωνία, &c. Scribe, ἐκ βούτομον οὐ καὶ ἐν, ἀλλ' οἱς γίνονται πολλὰ καὶ ἀναπαράγου. περὶ φύλλον ἐν μίας ῥίζῃ ἀναφέρει κλωνία. Folia autem non singulatim ab imo cespite emittuntur, sed plura & dispersa. pen-taphyllum ex una radice emittit ramulos. Butomon putant, cujus effigiem damus. Vulgo platanariam vocant, à fructuum cum platani pilulis similitudine. Platanaria angu-

Butomos dissecta pannicula.

sta habet folia, viridia, junci & cyperi similis, dorso eminentiore quodammodo triangula, acie sua utrimque manus arripientis fauciantia: caules læves, rotundos, bicubitales, aut altiores, in ramulos quosdam & alas divisos: circa hos complures pilulæ prominent, exiguis & candidis fibris, vel paniculis florentes. Hæ ubi defloruerint, in echinata quædam capitula, rotunda, nucis myristicæ magnitudine, platani pilulis non dissimilia, colore saturate virentia mutantur, quæ sunt quasi multorum seminum aculeatorum compactio. Radices subsunt fibrosæ, quæ serpendo longe lateque se diffundunt, floret mense Iunio, asperas pilulas Iulio & Augusto mensibus perficit. Floret etiam particulatim, ac ab imo incipit, ita ut

Butonum alterum.

infima in parte fructus, suprema flos spectetur. Locis exit palustribus, perennes aquas habentibus: reperitur & juxta rivulorum quorundamque fluviorum margines. Est autem & hujus generis alia quædam, pilulas & circa caulem & in summo ferens; utramque butomon vocant. Dubitari potest, utrum caulem habeat, adeo æqualem, ut de ea Theophrastus scribat, peculiarem quandam æqualitatem sortiri. Nisi in lacu Orchomeno majora habeat capitula, butomon Theophrasti esse nequit. Butomon, inquit, ferre fructum magnitudine fidæ, atqui fidæ fructus magnitudine est mali. Vel dicendum, in Græcia mala non multum excedere nucis myristicæ magnitudinem, Alii sparganion esse volunt. Dioscorides lib. 4. cap. 21.

cap. 21. *σπάργανιον φύλλα ἔχει τοιοῦτον ἑξοικάζον, σπείρον δὲ καὶ ἐπικλινέστερον, ἢ πᾶσι τοῖς καυλοῖς οἷσι σφαιραῖα, ἐν οἷς ὁ καρπός.* *sparganium folia habet gladioli, sed arctiora & inclinatiores, ac in summo caule veluti pilulas, in quibus semen.* Negant viri etiam Doctissimi butumon descriptum esse, sparganium, quod quantum, inquit, ab ejus descriptione abest, vel solus pilularum situs ostendit, quæ non in *σπάργανι*, τοῦ καυλοῦ, sive in summo caulis modo, sed & multo infra ejus fastigium, & alibi quoque exoriuntur. Alterum majorem cum sparganio similitudinem habet, quod circa caulem & in *σπάργανι* fructum ferat. Addit alterum argumentum Mathiolus, quod folia gladiola ferat latiora & sursum spectantia, cum contrarium de sparganio tradat Dioscorides. *Vaga*, inquit Pena, illa latiora & certioris nota, sæpe non certa, sæpe in contrarium accipienda, & ubi dicit *ἐπικλινέστερα*, magis quam gladioli inclinata, aperte indicat, magis esse disparata, & sparsa, (ut fane sunt) quam sint gladioli, quæ plurimum recta, & proxime caulem parallela assurgunt. Plantas pro cœli folique ratione, latiora, majora, minora, angustiora ferre folia non negamus: sed, cum butumon, sive potius platanaria, ubique terrarum, omnibus in locis palustribus, latiora ferat folia quam gladiolus, nihil facit effugium Penæ. Auctorem adducat probatum, qui *ἐπικλινέστερα* pro *σπάργανι* ac *disparato* accipiat, alioquin fidem non damus. Firmum ergo maneat Mathioli argumentum. Errant & illi, qui tribunal palustrem pro butomo habent, ubi folia ejus angularia, & harundinacea? ubi fructus magnitudine Sidæ? eadem de causa nec pseudo iris palustris butumon esse potest.

Τὸ δὲ φλίω, &c. Doctissimi quidam viri φλίω & φλίω confundunt. Errandi occasionem dedit, quod pluribus apud Theophrastum in locis φλίω legatur, ubi φλίω scribi oportebat. uti libr. 6. cap. 1. ubi *σπείρον* vocari tradit. Scribe φλίω non φλίω, deleta littera λ. Vide cap. 1. & 5. lib. 6. ubi multis rationibus demonstratur, *σπείρον* plantam spinosam non vocari φλίω, sed φλίω. φλίω est papyrus altera, cujus meminit Strabo lib. 5. *τύφτε καὶ πάπυρος ἀνθήματα καὶ τὰς ἐν τοῖς ποταμοῖς εἰς τὸν ῥαμνόν.* Vide cap. de papyro. Ex hac Indi vestimenta antiquissimis temporibus conficiebant. Herod. libr. 3. cap. 98. *οὗτοι μὲν δὲ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν ἐξέρχονται, καὶ ἐπὶ τὸν ποταμὸν φθάνοντες ἀμύσσουσι, καὶ ἐκ τούτου τὸν ὀνόματι τῆς φθάνουσας. Ἰσθμὸν Ἰνδὸν ὡς τὸν ποταμὸν φθάνοντες ἀμύσσουσι, καὶ ἐκ τούτου τὸν ὀνόματι τῆς φθάνουσας.* Isti Indorum vestem gerunt & pleo, quem ibi ē flumine demersuerunt & contuderunt, in modum sportæ texunt, & velut thoracem induunt. Pollux lib. 10. cap. 45. ubi ab Atticis φλίω vocari docet, Ionibus vero φλοῖω, φλοῖω, inquit, ἢ ἰσθμὸν Ἡερὸν εἰσέρχονται, καὶ τὸν ποταμὸν φθάνοντες ἀμύσσουσι, καὶ ἐκ τούτου τὸν ὀνόματι τῆς φθάνουσας. — ἢ δὲ ὕλη ὅθεν ἐκτίθητο, φλοῖω μὲν καὶ τὸν Ἰνδόν, φλίω δὲ καὶ τὸν Ἀπὸν. φλίω ergo vestis Herodoto ex phleo herba palustri, & fluviali flexa, quæ tendendis sportis erat idonea. Hanc herbam Attici φλίω. Iones φλοῖω nominabant. Eadem papyrus altera, de qua supra cap. de papyro quædam diximus. Galenus in glossis φλίω (lege φλίω) φλογμῶδες πᾶσι τοῖς καυλοῖς οἷσι σφαιραῖα, ὅσπερ καὶ τὰς ἀμύσσουσας φλοῖω, καὶ τὸν ποταμὸν φθάνοντες ἀμύσσουσι. Vertunt. *Verbasco similis & papyracea quædam planta, quæ etiam oleariis vasis circumponitur.* Scriptio, ajunt viri magni, nobis valdè suspecta est, & φλίω aut φλίω pro φλίω fortè legendum videtur, & φλογμῶδες pro φλογμῶδες. Est enim φλίω, idem quod φλόμω verbasco, & planta quædam folia habens crassa, pinguis, lanuginosa, quæ & φλόμω & φλόμω dicitur, quibusdam lucernaria. Et, si conjectura valet, existimamus, locum subindicare à Galeno libr. 1. *τὸν ποταμὸν φθάνοντες ἀμύσσουσι, καὶ ἐκ τούτου τὸν ὀνόματι τῆς φθάνουσας.* de internis affectionibus, καὶ ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τῇ στήθι καὶ τῇ φλόμω. Et in capite sub pilis velut cortex subest. Sic enim scribitur, ut φλοῖω idem quod φλίω aut φλοῖω significet, hoc est, corticem aut cutem desquamatam; velut de serpentis exuvio dicitur. Unde squamulas dixit Calvus; & φλοῖω Hesychio φλοῖω, καὶ τὸν ποταμὸν φθάνοντες ἀμύσσουσι. Verum, ex Galeni lectione φλίω aut φλίω scribendum videtur; ut indicetur in capite sub pilis, lanuginem quandam crassam & albam, qualis in verbasco videtur, subesse, quæ cutis desquamationi, aut squamulis similis est. Hæc multis erroribus sunt involuta. Omnino assentior, scribendum *φλίω* φλογμῶδες, φλογμῶδες. Verbasco facie non est similis; sed verbasco instar tomentum præbet, ex quo vestes aliasque res conficiebant veteres. Omnino scribendum φλίω vel φλοῖω. Vide Pollucem, qui papyrus intelligit alteram, de qua Strabo, Martialis, cæteri, vide cap. de papyro. Neutiquam ergo φλίω aut φλίω quod verbasco significat, scribendum. Fieri potest, Galenum subindicare locum quem citant libro de internis affectionibus. Sed male vertunt. nul-

lus cortex subest, sed mollities quædam, tomenti instar, qualis ex papyro altera, quæ φλίω & φλοῖω dicitur, paratur. Non vult lanuginem quandam subesse crassam & candidam, qualis in verbasco cernitur; sed lanuginem tomentolam, qualis ē papyro fiebat altera, vide cap. de papyro, item quæ paulo infra dicuntur, ubi probatur, φλίω Latinis scirpum significare. Tomentū illud papyraceum non dissimile lanugini, quæ in verbasco cernitur; Ideo Galenus, φλογμῶδες πᾶσι τοῖς καυλοῖς οἷσι σφαιραῖα, ὅσπερ καὶ τὰς ἀμύσσουσας φλοῖω, καὶ τὸν ποταμὸν φθάνοντες ἀμύσσουσι. *planta est papyracea, ex qua lanugo mollis, qualis in verbasco.* Vult ergo Galenus, verbasco similem mollitiem, & papyri naturam habere, idemque φλίω textum fictilibus circulariis circumponi, ut hodie buticulæ vitreæ circumfecto vimine muniantur. Postrema suggerunt, Galenum subindicare locum, qui libr. 1. de natura muliebri reperitur, ubi Hippocrates ait, *ἀπὸ ἀμφοτέρων ἐλαττωθὲν τὸ ἐπὶ τῇ μήτρᾳ σπέρμα.* Corrigunt, *ἐπὶ ἐλαττωθὲν ἀμφοτέρων.* Vertunt. *super oleariæ amphoræ operculo stoeben succendito.* Tu pro *ἐπὶ τῇ μήτρᾳ*, scribe *ἐπὶ τῇ μήτρᾳ*, & reliqua lege, ut in codicibus extant. docet eam stoeben accendendam esse, quæ oleariis amphoris circumponitur. Clarè in glossis, *ὅσπερ καὶ τὰς ἀμύσσουσας φλοῖω, καὶ τὸν ποταμὸν φθάνοντες ἀμύσσουσι.* quæ oleariis vasis circumponitur. Stoebe alia spinosa, quæ φλίω; alia non spinosa quæ φλίω & palustris. Tiberius inulo medicus lib. 1. cap. 55. *σπείρον, ἢ ἐπὶ φλοῖω καὶ φλοῖω εἰς τὸν στήθιν, ἢ ἐπὶ τῇ μήτρᾳ, καὶ τὸν ποταμὸν φθάνοντες ἀμύσσουσι.* Vertunt; *Stoeben quæ cortex est, quo clutellariis animalibus ad interna stragula utuntur.* Corruptus codex. Rectè emendant viri docti *σπείρον, ἢ ἐπὶ φλοῖω.* Stoebe est phleas (id est altera papyrus) quo utuntur, ad saginata (id est thecas) infarcienda tomenti loco, quæ animalibus dossuariis (dromedariisve, ut vocant Belgæ) imponuntur. Quondā existimavi legendum φλίω; putabam enim solum φλίω vocari Stoeben, sed tandem contrarium repperi. Certè spinosa planta amphoras adversus injurias fervare nequit. Apollonius Alexandrinus de conjunctionibus, quas Græci *σπείρον* vocant, *ἐν τῇ μήτρᾳ τῇ μήτρᾳ εἰς τὸν στήθιν, ἢ ἐπὶ τῇ μήτρᾳ, καὶ τὸν ποταμὸν φθάνοντες ἀμύσσουσι.* Stoeben sive φλίω ad componendas amphoras usum præbuisse, extra omnem est dubitationem. Utraque planta φλίω & φλίω appellatur *σπείρον*, sed Theophrasto solum φλίω dicta, quæ spina est vel spinosa herba. De stoebe plura libro sexto. ubi docetur, *ἐπὶ φλοῖω φλοῖω vocari, ac carnosa habere folia, quæ ad farciendū non videntur inepta.* Hæreo itaque, utrum Hippocrates *σπείρον* non vocarit *ἐπὶ φλοῖω*. Probabilior autem altera opinio, φλίω intelligere. *Σπείρον* dicitur *σπείρον* τὸ *σπείρον* instigando, cogerendo: vel *σπείρον* τὸ *σπείρον*, quod idem significat. *Σπείρον* lectus ex paleis, foliis & gramine. Aristophanes in Pluto, *ἀντὶ δὲ κλίνης ἔχει σπείρον ὀπίσθιν, pro lecto torum habet junceum.* Placet aliis, *σπείρον* esse herbas aptas ad discumbendum. *ἐκ τῶν φλοῖω, ὅσπερ ἐπὶ φλοῖω, καὶ τὸν ποταμὸν φθάνοντες ἀμύσσουσι.* Hæc diverso modo interpretantur viri docti. nonnulli sic, dormiebant in toris quis congebant ex arundinibus apud Eurotam natis. Malunt alii, dormiebant simul juvenes in herbis, quas congebant ex arundinibus apud Eurotam natis. Latè sumitur vox *σπείρον*, pro qualibet scilicet herba tomentitia, qua infarciuntur culcitæ, & id genus alia. Eandem significationem habet apud Divum Marcum cap. 11. *ἀλλοὶ δὲ σπείρον ἐκ τῶν φλοῖω, καὶ τὸν ποταμὸν φθάνοντες ἀμύσσουσι.* Alii autem frondes cadebant ex arboribus & sternebant in via. Apud Divum Joannem cap. 12. vers. 13. *ἐλαβον τὰ βότρυας τῶν φεινίκων. Τὰ βότρυας supra diximus ramulos esse florentes palmarum. vide quæ cap. de palma retulimus. Latè ergo admodum vox *σπείρον* sumitur, de qua plura lib. 6. cap. 5. Verisimile ergo admodum, φλίω cognominatum esse *σπείρον*, quod *σπείρον* usum præberet. φλίω dicitur *σπείρον* τὸ φλίω, vel *σπείρον* τὸ φλίω, quod significat, *plenus sum, abundo, impleo, vigeo, scateo, frondeo.* Et frondet egregiè φλίω, & culcitras, aliasque res implet. Latinis φλίω scirpus vocatur. Glossæ. Scirpus φλοῖω, καὶ τὸν ποταμὸν φθάνοντες ἀμύσσουσι. Plinius lib. 16. cap. 37. *Nec in fruticum nec in veprium cauliumve, neque in herbarum, aut alio ullo, quam suo genere, numerentur jure scirpi (in altera editione scripsi) fragiles palustresque, ad regulum tegetesque, ē quibus detracta cortice candelæ luminibus, & funeribus serviunt.* Firmior quibusdam in locis eorum rigor. Namque iis velificante non in Pado tantum nautici, verum & in mari piscator Africanus, præpostero more vela intra malos suspendens: & mapalia sua Mauri tegunt; proximeque aestuanti hoc videantur esse, quo inferiore Nili parte papyri sunt usu. Hæc examinanda. Ad regulum, tegetesque Doctissimus Salmasius legit ad tegillum & tegetesque. Tegella cuculli vel petasi ex scirpo facti. Festus tegillum cuculli un-*

glaber, lævisque & enodis, non inanis, cui summo cacumine primum tenuis gignitur spica, musculosos flores proferens, qua marcescente ac decidēte pannicula relinquitur, densa compactaque lanugine stipata, pollicis crassitudine, palmo non raro longior, clavæ rotundæ similitudine, nigricantis punicei ac obscuri coloris, in pappos tandem evanescens: radices crassæ, geniculatæ, candidæ, sapore dulces. Locis palustribus, in stagnantibus aquis, & juxta laxorum fluviorum ripas exit. Julio & Augusto panniculæ vigent, floscolorū spica jam arida ac evanida. Restant subinde panniculæ ad alterius anni ætatem, atq; tunc non raro pediculi in ipsa pannicularum lanugine nati reperiuntur, quod admiratione haud carer. (ut rectè monet Dodonæus) Cum enim caulis tunc omnino sit aridus, & lanugo adeo sicca, ut vento abripiatur, animalcula hujuscemodi sub lanugine ista gigni ac vivere posse, mirum est. Ventis abrepta lanugo colligitur à mulierculis tomaclariis, & renibus, æstuantibusque lumbis haud parum commodi adferunt pulvilli toriq; eadem farcti. Caulem cum spica Belgæ *lischadden*, *don* seu vocant, quod lanugo ejus in aures incidens, surdos efficiat. Eadem de causa Italici *marra sorda* dicitur. Galli *masses* appellant, & appositè quidem, ut inquit Ruellius. Gallicæ rura massas dixerunt, quod scepra regum, massas vulgo dictas, perpolitus caulibus lanosa floscorum densitate summatim fastigiatus æmuletur. Typham, quam Dioscorides delineavit, negant à Theophrasto descriptam, idque quod folia ferat. Codex corruptus erroris est causa. Nam non ἀφύλλον, sed, ut dictum, ἀφύλλανθης scribendum. Φύλον esse contendunt. Nigricans, non subrubra huic pannicula. Folia typhæ quando caulē non promit, ad tergetes & storeas, quas *massas* vulgo vocant, contendas utilia fore tradunt; ubi vero caulem promit, inutilia. Describitur aliud Typhæ genus ab Adversariorum auctoribus, quod magnitudine à vulgari differt; multo enim typha illa minor est quam vulgaris; aliam clava gracili observavit Clusius.

H δὲ πρὸς τοὺς κῤῡπεγν, &c. Vetustissimi Græci κῤῡπεγν
semper dicunt, Theophrastus, Theocritus, alique: me-
dii vero ævi Græci, κῤῡπεγν, maluerunt scribere. Sic ubi-
que apud Dioscoridem in antiquis codicib. & Galenum
legitur, infima vero Græcia antiqui quissimos sequitur. Cas-
sianus Bassus lib. 2. cap. 5. κῤῡπεγν ὡς πνεύρον, &c. He-
sychius. Κῤῡπεγν αἰθρῶν ἰπποῖς ἐδαδιμῶν. κῤῡπεγν (utrumque
dixerunt Græci antiqui.) φυτὸν δ' ἐ ἐρείσση πηγῶν; quod mox
examinabo. Idē πικρὸν, κῤῡπεγν, ὡς τὰ Σιμαίᾳ ἢ ποῖα, ἀπὸ
τὸ, χαμαλὸν εἶναι. stratum dejectumque cyperum dixit Summia,
quod herba sic humilis. Utrumque imitantur Latini. Mar-
cellus κῤῡπεγν, secunda brevi extulit.

Cyprum, ladanum, sagapenumque & tragachantum,
Scammoniam, cyperon, malabathron & ammoniacum.

Poëta $\chi\upsilon\pi\iota\gamma\gamma$, ait secunda longa.

— *Et molle cyperum.*

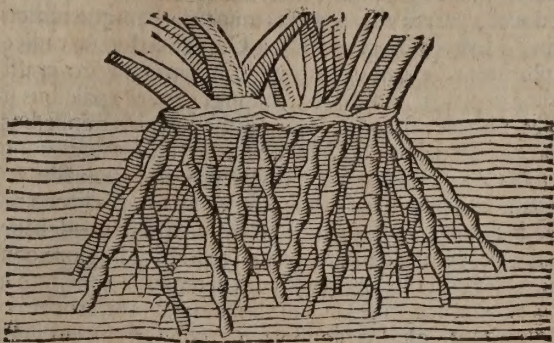
Apud Varronem in neutro genere libr. 3. cap. 16. legitur. Si pabulum naturale non est, ea oportet dominum serere, quæ maximè sequuntur apes, ea sunt rosa, serpyllum, apiastrum, papaver, faba, lens, pisum, cyperum, medica, & maximè cybifum. In antiquiss. codice paulo aliter hæc leguntur, & melius distincta & interpuncta, & pro cypero ocymum scriptum est. Si pabulum naturale non est: ea oportet dominum serere, quæ maximè sequuntur apes: ea sunt rosa, serpyllum, apiastrum, papaver, faba, lens, pisum, ocymum, medica, maximè cytisum. In editione anni 1623. cui Scaligeri & aliarum additæ sunt annotationes, utrumque habetur serpyllum apiastrum, papaver, faba lens, pisum, ocymum, cyperum (ita scriptum est) medica, maximè cytisus. Neutrum à Columella commendatur. hic origanum laudatur, cujus apud Varronē non fit mentio. Origanum apibus gravior, quam ocymum vel cyperus. Latini, ut dixi, & *αὐπύργος* & *αὐπύριος* legerunt, & pro eadem acceperunt herba. Contra Plinius diversas putavit herbas, in quo, ut supra lib. 1. cap. 10. dixi, fallitur. Lib. 21. cap. 18. Quidam etiamnum unum genus faciunt junci trianguli, cyperon vocant: Multi vero non fecerunt à cypro vicinitate nominis. Nos distinguemus utrumque. Cypris est gladiolus, ut diximus, radice bulbosa, laudatissimus in insulis Creta, dein Naxo, & postea in Phœnice. Cretico candor, odorque vicinus nardo; Naxio acrior, Phœnicio exiguum spirans, nullus Ægyptio. nam & ibi nascitur, &c. Vnum, inquit, genus faciunt junci triangulares; quod juncus similem, sed triangulum gerat caulem; quamquam non raro quadrangulum ostendat. Ideo Celsus lib. 3. cap. 16. costum, junc-

463
 ci quadrati & rotundi semen, illud cyperum, κυπρον hoc Graeci vocant. Κύπριον vero, vel κύπριον dicitur à radicis effigie, quæ pyxidulam, poculum aut vasculum pusillum refert. Κυπρίων, inquit Hesychius, vocabant τὰ κυρία ἀγρία καὶ χωρητικὰ vasa, concava & capacia. Doris κύπριον planta hæc dicitur: pro κύπριος reliqui κύπερος, κύπειρος: κύπερον dixerunt. Supra ulmi folliculum κύπειρον vocari diximus, quod poculum, vasculumve referat. Geoponicus auctor ζιραν vocari tradit, καὶ βάβυς, καὶ κύπειρον, ἃν τις ζιραν καλοῖται. Ζιραν contractum videtur ex ζιρέρον. τὰ ζιρέρα, Hesychius, βάβυρος, κυλίοι τόποι. Loca, concava, & paludosa amat cyperus. qui de causa ἐλεείριον dictus fuit. Idem Hesychius, ἐλεείριον κύπειρον. Dioscoridis codex non corruptus ἐρυσίσκηπτον vocari auctor est. Κύπειρον οἱ δὲ ἐρυσίσκηπτον αἰ τὸ αὐτὸ ἀπαλάσθην καλοῦσι. Antiquus codex κύπερον (ita omnes MS. habere Doctiores tradunt) οἱ δὲ ἐρυσίσκηπτον, οἱ δὲ ἰούμυρον. Certè capite de aspalatho ἐρυσίσκηπτον legitur. Hesychius, κύπειρον φυτόν ἐστιν ἐρυσίσκηπτον. Ἐρυσίσκηπτος dicitur (si modo antiquum & verum illud nomen hujus plantæ) ob lentorem & flexibilitatem: texendis enim fiscellis apta est junci materies, ἀβύρον, id est calathus, σκήπτρον virga, vimen. Hesychius, σκήπτρον κυρίως μὲν πᾶσι τοῖς ὄξυς, δὲ τοῖς σκήπτροις ἐπ' αὐτῇ, ὅ ἐστιν ἐπερείδεται, καὶ τὸ βασιλικὸν καὶ τὸ σύμβολον. Sceptri proprie omnis virga cui inniti quis potest, & regia majestatis signum. Idem ἐρυσίσκηπτον ἀβύρον καλοῦσι. 90. Cyperum in vitilibus locum habuisse, ex Hesychio probatur, κύπερον ὁρίσθαι ἐν κύπειρον πεπωλεμένα, funiculi ex cypero texti. Vox σκήπτρον non lentam vimineamque denotat virgam, sed solidam, duram, quæ non facile cedit. Ergo non dicitur ἐρυσίσκηπτος, quasi ἀλύγιτος, id est, viminum lentiori accommoda planta. Accedit, quod plantæ quibus ἐρυσίσκηπτος nomen, rectè assurgant, sceptrique aliquam ostendant effigiem. Herbarum capitata, quæque rectè attolluntur nomen illud audiunt. vide cap. de aspalatho. Uti utriusque chamæleonis caput sceptri imaginem imitatur; ita cyperus in erectorum caulium summitate diffusam gerit comam, sceptri figuram aliquo modo representantem. sed ἐρυσίσκηπτος non est huic nomen, saltem non aspalatho. Nugæ sunt quæ de sceptri idea, quæ cyperus mentitur, dicunt. Ego nullam cum regio sceptro cyperum habere similitudinem audacter assero, uti nec aspalathum. De chamæleone nihil dico. Vide lib. 9. Rectè viri magni emendant, κύπερον οἱ δὲ ἰρίσκηπτον αἰ τὸ αὐτὸ ἀπαλάσθην καλοῦσι. Ἰρίσκηπτα vocantur loca & frutices, quæ, quando arcus cœlestis incumbit ac innititur, odoratiora existunt. Κύπερον ergo ἰρίσκηπτον ὡς τοῦ ἰριδίου, καὶ σκήπτου appellatur; quod in eum iris, hoc est arcus cœlestis incumbens odoratiorem reddat. Vide cap. 25. libr. 6. de caus. Scribunt Græci & ἰρίσκηπτον, pro ἰρίσκηπτον; unde illud ἐρυσίσκηπτον. Hesychius, ἰρίσκηπτον ἰστέρι βοτάνη ἐστὶν ἡ ἰρίσκηπτος. Malè edunt ἰρίσκηπτα; non tantum ἰριν, sed ἰριν & ἰρίδα dixerunt. Idem, ἰρίνη ἢ ἰρίδιον αὐτῆς νεφέης αἰετὸς, τὸ λευκὸν τοῦ ἰριδίου. Sed alia herba quam Hesychius ἰρίσκηπτον vocat, in qua livor contentioque incumbit. Nemo cyperum sacram herbam vocavit. Sacram herbam verbenam illud habeat; nec ἰριν pro ἰριν legere memini. Cyperus ἰρίσκηπτον dictam, quod odoratior ab incubitu iridis fiat, concedimus. Pergit Plinius, reprehenditque eos qui cyperum & cyprum eandem putant plantam. Hanc certè multi hodie probant sententiam, ipsumque Plinium errare scribunt, non sine magnis rationibus, quas supra libr. 1. cap. 10. attulimus, ubi horum probavimus sententiam. Duo certè gladioli genera hoc nomen tulere apud Græcos, quorum alterum Romanis gladiolus tantum dicebatur, si Auctuarii auctori fidem adhibemus; alterum ξίφιον, quod & φασγάνιον & μαχαίριον dictū fuit, quod folia in mucronem desinant; vide lib. 6. & 7. Τὸ ξίφιον, si Latine reddas ad verbum, erit gladiolus. Alterum genus, quod propriè apud Romanos gladioli obtinebat nomen, ξυρίδα vocat Dioscorides. Auctuarii auctor ξύρις, οἱ δὲ ξυρίδα, οἱ δὲ ἰριν ὁρίσθαι, Γαμοῖσι καὶ γυναικῶν. Hoc tamen genus nec gladiolum, nec cyprum vocat Plinius, sed alterum quod ξίφιον Dioscorides appellat; à Magone cyprum vocari tradit. Σύρις enim radicem habet geniculatam, non bulbosam. Dioscorides libr. 4. cap. 22. ξύρις τὸ μὲν φύλλον — ῥίζα δὲ πολυκνήμα. μακρὰ (Pena μικρὰ) πύρρα. Id est, Xyris folia habet — radix crebris cincta geniculis, longa (parva) ac rufa. Xiphion vero radicem bulbosam habere eodem libro cap. 20. tradit. Σίφιον οἱ δὲ φασγάνιον, οἱ δὲ μαχαίριον, vel, ut aliis placet, μαχαίριον καλοῦσι. Ἀλλὰ τὸ πύρρον ὁρίσθαι — ῥίζας β' τὸν μὲν μίαν ὑπὸ τῆς ἐτέρας κορυφαίας, ὁ πᾶν βολβὸν μικρὸν πύρρον, ἢ μὲν κατὰ, ἰσχὺν ἔστιν. ἢ δὲ ἀνωθεν ἀδελφῆρα φύεται γ' μάλιστα ἐν ἀρούραις. conclusa deleri possunt, nihil ad sensum faciunt. Xiphion alii phasganon alii machæronion

lignosis, de quibus egit libro primo cap. 10. ubi ari radicem lævem & carnosam tradit. cyperi tenuē, nervosam. Hoc, inquam, de tenuioribus & lignosis, quas hoc capite undecimo describit, partibus intelligi debet. *περιμενόμενος* vertunt, nascitur de ramaceo illo. cum, ut recte monet Scaliger, vertendum sit, ex ea radice parte, quæ inter radisculas, quasi inter brachia, vicem ac vim stipitis obtinet. τὸ περιμενόμενος caudicosum, vel, ut Plautus loquitur, caudicale, quod stipitis, vel caudicis rationem obtinet. Dioscorides radicem inquit esse amarulentam. Theophrastus libr. 6. cap. 16. dulcem inquit esse, cibo idoneam. *ἀν αἰ μὲν ῥίζαν γλυκείαν τὰ δὲ ὑποῖα γῆς σκληρὰ ὅμοια, λίγαν οἶον ἀγρωστίδος, κυπεύου, &c.* Respondeo, Dioscoridem agere de radice siccata, Theophrastum vero de viridi ac recenti. Dulcem esse recentem, ex ipso probatur Dioscoride libr. 4. c. 55. de Chrysocoma. *ῥίζαν διατείαν, λεπτήν, ὡς ἐκαστοῦ μύλαντος, γενεαμίνος σὺν ἀπηνί, κυπεύου ἵσαν οὖσαν, ἐν τῇ γλυκείᾳ ὑποαύτηρον.*

radice densa &, seu veratri nigri, tenui, gustu minime aspero, cyperum æquante, ex subdulci austero. Sunt qui cum ignorarent radices cyperi recentes dulces, siccatas vero, amaras esse, noluerunt quæ de sapore tradit Dioscorides, ad cyperum referre. Quippe, inquit, Dioscorides cyperum dixit amarum, atqui palam hic asserit Dioscorides chrysomes radicem esse ἐν τῇ γλυκείᾳ ὑποαύτηρον, ex dulci quodammodo austero. Verisimilius ergo, figuræ tantum quantitatisque ratione hanc illi comparari. Nullam cum cyperi radice similitudinem habet chrysocome, sed saporem habet, qualem recens viridisque cyperus. Verba illa ἐν τῇ γλυκείᾳ ὑποαύτηρον ad saporem cypero similem referenda, quæ præcedit vox *γενεαμίνος* satis ostendit. Dioscorides cyperum optimum reperiri tradit in Cilicia, Syria & Cycladibus insulis. Plinius primam laudem tribuit Hammoniaco, secundam Rhodio, tertiam Thracio, cum nullum cyperum veterum quisquam laudaret in Thracia.

Cyperus longus.

Radices cyperi rotundi
Ægyptii.

Radices cyperi rotundi vulgaris.

Doñiff. Salmasius scribit, *tertia Theraco*. Veteres libri, inquit, scribunt *Thercon*, in Rigaltiano *Thecreon*. Lege *Theraco*, à Thera insula Cycladum una, vel, ut alii, Spodadium. Cyperus vel rotundus vel longus, id est, radice longa, vel rotunda. odoratus inodorus, vulgaris, orientalis, Indica. utrumque vulgare cyperum his fere verbis describit Dodonæus. utrique cypero tam rotundioris quam longioris radice, folia sunt longa, gracilia, arundinacea, porraceis exiliora, duriora, longiora, dorso eminente cultellata. caulis rectus, enodis, glaber, triangularis, rarissime quadrangulus, in cacumine cujus folia minuta, & juba lata, laxaque, panniculæ ex qua dependent seminâ exigua recondentes. Radices unius prælongæ, geniculatæ, graminis modo serpentes, sibi que implicatæ, foris è puniceo colore nigricantes, interiore vero carne in sublueto caudicantes, odore suavi, gustu subamaro. Alterius vero nodosæ sunt, è fibris aliquot coherentes, oblongioribus olivis, ac non raro rotundioribus similes, odore & colore prioris; Sunt hujus folia minora, & caules paulo breviores: illius vero majora folia, & caules altiorem. Amat cyperus loca palustria ac rigua. In Italia locis quibusdam sponte nascitur, & in aliis quoque calidioribus meridiem versus regionibus, uti in Syria, ubi & odoratior ac præstantior. In Germania tam superiore quam inferiore, non nisi satus reperitur, & quidem longus præcipue, nam rotundus perrarus est. Orientalis radices sunt nigrae, rotundæ, magnæ, olivæ crassitie spectantur, multæque uni radice capillamento appensæ, simul coherentes (quod in nostro non observatur) odoratæ, atque acuti saporis. Indicum delineat Diosc. loco citato, *ἰσχυρὴν ἢ ἰσχυρὴν εἶδος κυπεύου ἐν Ἰνδῇ γενεαμίνος, σπέρ-*

περιμενόμενος (quidam addunt *ῥίζαν* radice. Frustra, nec folio nec radice dissimilis) *ἰσχυρὴν δὲ ἀγρωστίδος, κροκώδης καὶ πικρὴ* (pal. *κροκώδης πικρὴ*, alii cod. carent) *ὁμοιωμένη, κατεργασμένη, ὡς ἡ γῆμα ψιλὴ τὰς τεύχους.* Memoratur & altera *cyperis* species, quæ in India nascitur zingiberis effigie: quæ commanducata croci vim reddere & amarore prædita esse animadvertitur, illita quoque quam primum depilat. Plinius loco citato, *Est & per se Indica herba, quæ cyperis vocatur, zingiberis effigie: commanducata croci vim reddit. Cypero vis in medicina psilothri, illinitur pterygiis, &c.* Mirum profecto, cur cyperi speciem faciat Dioscorides, cum zingibero proprius sit, quam cypero. Sed quæ de Indico cypero tradit, ab aliis audita accepit, & apud alium cyperi esse speciem legit; quod vox *ἰσχυρὴν* satis probat. Plinius, quod Dioscorides de Indico tradit cypero, vulgari adscribit cypero. Nemo tradidit, vulgare cyperum depilare; de Indico hoc scripsit Dioscorides. Quod cyperum Indicum antiquiores vocant, id hodie curcuma vocant. Curcuma vel curcuba apud infimos Latinitatis scriptores lorum vel funem denotat. Isidorus Orig. lib. 19. *spiræ, funes, quibus in tempestatibus utuntur, quas nautici suo more curcubas vocant.* Glossarium Arabico-Latinum. *curcuba lorum*. Perperam ibi hodie est *lorcum*. Supra *κύπερος* quoque *χονία* id est, funes Helychio ex cypero torto esse notavimus. Vincula & funes ex cypero in Græcia fieri prodidit Plinius. sed inde cyperum Indicum non vocavit curcuma infima ætas, Curcuma inepta ad funes; nomen inditum ab inæqualitate, quam habet, lupatis equorum simili; Lupata multis nodis ferreis sibi coherentibus olivarum instar quondam fiebant, hodieque etiam fiunt. Pollux libr. 1. cap. 11. *τὸ χαλκὸν τὴν σκληράν, ὑποστρίψαν,*

ταυτά περὶ τῶν ὑποσημαίων τῶν καὶ ἄλλων ἐχθρῶν, τὰ δὲ ἀφ' ἑσέως καὶ περὶ τὰς τεσσάρων, tales curcumæ radices. Curcumam ergo vocarunt, quod fræno vel lupato similis sit. Hefych. ἐν κημῶ, ἐν κερκιδίῳ. Achines cap. 271. εἰ δὲ ἀνδρὶ δεισμῶν σιδηρῶν, ἢ ἐν κερκιδίῳ, οἱ εἰρησφόροι μέγατοι ὑποσημαίνοντες ἐλδοσύνται ἐν αὐτῷ. Vegetius artis Veterinariæ lib. 2. cap. 33. Curcumam constrictam oportet imponi, ne depravet dentes & labia. In L. unica C. nulli lic. in fræn. Nulli prorsus liceat in frænis, & equestribus sellis, vel in baltheis suis margaritas, & sinaragdos, & hyacinthos aptare post hac, vel inferere. Aliis autem gemmis frenæ, & equestres sellas, & baltheos suos privatos exornare permittimus. de curcumis autem omnem prorsus, qualiumcunque gemmarum habitum præcipimus submoveri. Curcumam sive Indicum cyperum Garcias croci Indici nomine libr. 1. cap. 39. describere videtur. Est autem hæc radix recens, intus crocea, foris zingiberi persimilis, foliis milii majoribus, caule foliaceo. Vehementi amaritudine & acrimonia dum recens est caret, ob multam humiditatem; ficcata vero acris est, sed non adeo ut zingiber. putoque sine noxa sumi posse. Christ. à Costa cap. 30. Foliis orbis serapias dictæ, colore foliorum scillæ, caule è foliis simul implicatis, & sese mutuo amplexantibus constante radice foris zingiberi simili, intus crocea. Noras has omnes habet curcuma. Duplex hujus genus; unum rotundum, alterum oblongum. experientia docet, partes esse diversas unius ejusdemque radices, ut in Zedoaria observare licet. Curcumæ longæ radices ut plurimum sextante longiores, minimo digito crassitudine æquales, zingiberi, & longi cyperi radicibus similes, teretes, utroque latere radicibus aliis minoribus, quarum aliquæ breves, & oculaceis bulbis similes sunt brachiatae, & obscuris foliorum vestigiis præinctæ, foris pallidæ & modicè scabræ, intus autem ex croceo colore in puniceum aliquantulum declinantes, ponderosæ, densæ & veluti densato atque exsiccatō humore constantes: gustu subamaræ, & cum aromatica tenuitate acres & odoratæ, quæ vino aut aqua macerate, croceo colore tingunt. eligito densiorem, ponderosiorē nullis foraminibus perviam, gustu fervidissimam, atque odoratissimam. rotunda curcuma substantia, pondere, soliditate, colore, odore, sapore longæ curcumæ omnino responder: figuram vero rotundam habet, aut modicè oblongam & ovatam, qualem oliva aut radix ari, quibus etiam magnitudine æqualis est ut plurimum, eadem fibris quoque ut longa nititur. Odore ac sapore priorem imitatur, multo tamen acrior, fervidior, & tenuior existit, præsertim quæ substantia constat rariori ut zingiber. Eligito gustu fervidissimam, tenuissimam, aromatum modo odoratam, diu acrimoniam in gustantis palato relinquentem, orisq; halitum odoris gratia commendantem, & quæ nondum teredinem senserit. Curcuma hæc Gallicis terra merita male dicitur. Radix enim est. Si libet, ait Ruellius, libr. 2. cap. 4. Invenies partes pilosas ea perunctas confestim glabrescere, tam aperte pilos detrahant. pictoribus maxime utilis, auri loco ea utuntur ad exornandas æ-

neas laminas, utiles etiam iis est, qui pro phaleris equorum æra pollunt, siquidem inducunt veram auri fulgorem mentitur. Monendus lector, aliam Arabum esse curcumam, Chelidonium curcumæ nomine describunt. Serapio cap. 296. Caurach, id est, curcumæ, cujus duæ sunt species, major & minor. Dioscorides, chelidon monthon, a dicitur quidam, quod nominetur hoc nomine, eo quod incipiat apparere quando apparent hirundines, & desiccatur quando recedunt. Hæc satis ostendunt, Arabiam curcumam, Græcorum chelidonium esse.

Ἐξ ἐκείνου δὲ ἀφ' ἑσέως ἀναγέγραπται ἐ καὶ τὰς ῥίζας, &c. Hæc corrupta. In Aldino & Basileensi, καὶ τὰς ῥίζας. scribe, ἐξ ἐκείνου δὲ ἀφ' ἑσέως ἀναγέγραπται καὶ τὰς ῥίζας. Atque è singulis germen sursum, radicem subitus emittit.

Ἡ ἀκρότης ἢ κεφάλαιον. Quæ sit hæc spina non facile quis dicet. Nonnulli brancam urinam putant. Sed hæc nec geniculatam, nec arundinosam habet radicem. In tanta brevitate nihil certi statui potest.

Ἐν δὲ τῷ ὕδατι. De plantis aquaticis hæcenus memoratis hæc Geoponicæ Auctor. πύτων δὲ τῶν καρφίων ἐ βοτάνων πύτων τῶν ἀσπιδιόδων σημεῖος καὶ ἀσπιδιόδων, οἷον τῶν χρυσόμαθων ἐν τοῖς τόποις τοῖς (primum tois dele) μὴ ἔχουσιν ὕδωρ, καὶ ἐπὶ ῥύθμῳ, καὶ πηγαίῳ, καὶ φράγῳ. ὅπου γὰρ αὐτὸ (in pal. MS. non habetur αὐτὸ) αὐτῶν ἀβότοις φαίνεται, (ulgo φαίνονται) ὕδωρ ὑποκαίον ἵνα σημεῖον, καὶ ἐν τῇ γῆνι ὅσα αὐτῶν μεμαρσμένα φαίνονται ἵδωρ, ἢ ἰδαίφους, τὰ ὕδατα σημεῖον αὐτῶν, ἐν μὴ τῷ ὕδατι, ὅπου (pal. I. ὅπου. 2. ἵδωρ) ἢ μὴ βέλονται καὶ χαλφόμενα, ἀποκρίνεται τὰ ὕδατα βαρύνεται καὶ τῷ ὕδατι δὴ λούσιν αὐτὴν. Harum porro festucarum & herbarum omnium prædictarum signum si non contempserimus, nunquam sodiemus in locis, qui neque influentem, neque fontanam, neque puteanam aquam habent. ubi enim herba illæ apparent, ibi aquam sub terra esse significant, quin & ubi aspectus illarum marcidus apparuerit, propius pavimento aquas indicant invalidas, & non permanentes. quæ vero luxuriantis aspectus & viridiores fuerint, aquas subesse altissimas, & durabiles semper protendunt.

Κυπρίων, τῶν, φλίω, &c. Græci fere semper cyperum cum phleo jungunt, Arist. in Ranis.

Ἡλάμεθα δὲ κυπρίου

καὶ πῦ φλέω φῶς

Πολυχρόμῳ μέλει.

Ranas inter sese loquentes adducit, admodum latrantes, quod totum diem consumpserint inter cyperum & phleum saltantes. Scylax Caryandæus. ἐξ ἧ τῶν λίμνῶν πίφους καὶ λαμύρας, ἐ καὶ φλέω, ἐ φλίω, ἐ ὅρου. scribe καὶ κυπρίου, καὶ φλίω, καὶ βρύου. Plutarchus typham, phleum, & bryon five algam jungit libr. quæst. natur. quæst. 1. ὅτι ἐν ταῖς λίμναις τῶν φλίων καὶ βρύων ἀναύει καὶ ἀναδασθὴ μένει μὴ γαστρίων διωρῶν καὶ ἄλλων, quod etiam palustres stirpes ut sunt typha (male πῖφω scribunt) phleum & ulva, neque germinant neque auferant, ubi imbres suo tempore non decidunt.

Κ Ε Φ. ΙΒ.

C A P. XII.

De arundinibus, quarum genera duo, deque sagittaria, quæ appellatur à quibusdam Cretica.

ΤΟΥ δὲ καλάμου δύο φασὶν εἶναι γένη· τὸν τε αὐλητικόν, καὶ τὸν ἑπρόν. ἐν γὰρ εἶναι τὸ γένος τὰ ἐπὶ πρῶ. ἀφ' ἑσέως δὲ ἀλλήλων ἰχθύν, καὶ λεπτότητι, καὶ ἀδυνείᾳ. καλοῦσι δὲ τὸν μὲν ἰχθυρὸν καὶ παχύν, χαρσικίαν· τὸν δὲ ἑπρόν, πλέκμον. Φύεται δὲ, τὸν μὲν πλέκμον ὅπου τῶν πλοάδων τὸν δὲ χαρσικίαν, ὅπου τῶν κώμῳσι· κώμῳσι δὲ καλῶσι, ἢ αὐτῇ συνθηροισι· ἡ δὲ καλάμῳ καὶ συμπεπλεγμένῳ τῶν ῥίζων· πῦ δὲ γίνεται καὶ ἐν τῶν τοῦ τῆς λίμνης εὐρείῳ καὶ ὡρείῳ. γίνεται δὲ ποτε τὸν χαρσικίαν καὶ αὐλητικὸς· μακρότερον τὸν τὰ ἄλλα χαρσικίου, σκωληκῶ βρωτὸν δὲ. τὰς δὲ ἐν ταῖς λίμναις τὰς ἀφ' ὁρῶν. πῦ δὲ πῦ αὐλητικῶ, τὸ μὲν, φύεται δὲ ἐν ἀετρίῳ, ὡς περὶ πῖος φασὶ καὶ τῶν τῶν εἶναι τῶν τῶν τῶν ἀλλήλων δὲ ἀλλὰ τὸ μὲν ὅλον αὐξήσεως γίνεται τῆς

ἢ ἀλλήλων
παχύντητι, καὶ
λεπτότητι, καὶ
ἰχθύν, καὶ ἀδυνείᾳ
ῥίζων.
† πλέκμον
Plinius.

Arundinis duo genera tradunt, tibialem & reliquam. Quippe unum genus alterius deprehendi: sed inter sese firmitate, crassitate, tenuitate & exilitate differre. Crassam, & validam, vallatoriam vocant: alteram autem, textilem. Nasci textilem super insulas fluitantes. † Vallatoriam in comythibus. Comythes vocant, ubi acervata arundo, implexaque mutua radicum conjunctione est: quod fit locis stagnorum, ubi tellus pinguis, lætaque est. Nonnunquam etiam ubi tibialis, vallatoriam gigni: longiorem quidem, quam reliqua vallatoria, sed vermibus erodendam. Hujus quidem eas differentias tradunt. Tibialium quandam nono anno provenire nonnulli volunt. Hunc quoque ordinem generandi statuunt. Quod error est. In totum enim auctu lacu enascitur. Sed quoniam id superiori tempore nono anno potissimum

characia.
† characia.

λήμνης. ὅπ' δὲ τὸ δόκει συμβαίνειν ἐν πῖς ἀρόπ-
 ρον χρόνους μάστιγα δὲ ἐννεατηρίδου, καὶ τὴν γενε-
 σιν τῆς καλάμου πύττω ἐπικέν, τὸ συμβεβηκός ὡς τὰ ξιν
 λαμβάνοντες. γίνεται δὲ ὅταν ἐπομβρίας γενόμενης
 διεμμένη τὸ ὕδωρ διετῇ τ' ἔλαχιστον, αὐτὴν καὶ
 καλλίω. πύττω δὲ μάστιγα μνημονόχου γινέται τὸ
 ὑπερὸν χρόνων, ὅτε συνέβη τὰ πρὶν Χερώνεια. πρὸς πύ-
 ττων γὰρ ἐφαζαν τ' ἐπὶ παλίων βαθυνηταί τὴν λίμνην.
 μὲν δὲ πύττω ὑπερὸν, ὡς ὁ λοιμός ἐγένετο σφοδρὸς,
 παληοὶ γὰρ αὐτῶν ἔμειναντες δὲ τὸ ὕδατος,
 αἱ δὲ ἐκλελῆτο ποταμοὶ, ἔγενετο τὸν καλάμον.
 Φασὶ γὰρ καὶ δοκεῖ βαθυνομένης τῆς λίμνης ἔμειναν-
 τε τὸν ὅτιοντα ἐνιαυτὸν, ἀδρυνέοντες ἔγενετο τὸν μὲν
 ἀδρυνέοντα ζυγίττω. ἔδ' αὖ μὴ συμβαίνειν τὸ ὕ-
 δωρ, βομβυκίαν. τὴν μὲν ἔν γενεσιν, τοιαύτην. ἡ δὲ
 φέρει δὲ τῶν ἄλλων καλάμων, ὡς καθόλου λαβεῖν,
 ἡ δὲ τροφία πνὶ τῆς φύσεως. ἀπαληψέρον γὰρ εἶναι
 καὶ ἀσπυρότερον, καὶ ὁλως δὲ ἡλίω τῇ περὶ τοῦ
 γὰρ τὸ φύλλον παλαιοτέρων ἔχει καὶ λαοκότερον. τὴν δὲ
 αὐτῇ ἡλίω ἐλάττω τῶν ἄλλων. πνὶ δὲ ὁλως οὐκ ἔχειν,
 ἔς καὶ περὶ τοῦ γένους ὄντος. ἐξ ὧν ἄριστος μὲν
 Φασὶ πνὶς γινέται τὸ ζυγίττω. καπορὸν δὲ ὁλίγα πα-
 ρα τὴν ἐργασίαν. τὴν δὲ πνὶς ὡραία, πρὸς τὴν Ἀν-
 τηγενίδου μὲν ἡνίκ' ἡλίου ἀπαλάσας ἔστω Ἀρκτοῦρος,
 Βοηδρομιῶν μὲν ὅτε τὸν γὰρ ἔτω τμηθέντα συχνόις
 μὲν ἔπειν ὑπερὸν γινέται χερσίμον, καὶ περὶ καταυλή-
 σεως δὲ πνὶς συμμύειν δὲ τὸ σῶμα τῶν γλωτ-
 τῶν, ὁ πρὸς τὴν διακτορίαν εἶναι χερσίμον. ἐπεὶ δὲ
 εἰς τὴν παλάσιν μετέβησαν, ἡ πνὶς μετεκινήθη. τὴν
 νηστὶ γὰρ δὴ νύτ' ἡ Σικέρφορελῶνος καὶ Ἐκατομβυκί-
 ας, ὡς περὶ τὸν τρεπὼν μικρόν. ἡ δὲ τρεπὼς. γί-
 νεται δὲ φασὶν τὴν τρεπὼν πνὶς χερσίμον, ἡ κατωλήσεως
 βραχέας δὲ πνὶς. κατωλήσεως πνὶς γλωττίας ἐ-
 χεῖν. πύττω δὲ αἰσθητικὸν πνὶς μὲν πλάσματος αὐ-
 λῆσι. ἡ δὲ ἔν ζυγίττω ταύτας εἶναι πνὶς ὡραίας τῆς π-
 νὶς ἡ δὲ ἐργασία γινέται τὴν αὐτὴν τρεπὼν. ὅταν συλ-
 λέξωσι, πνὶς αὐτὴν ὑπαίθερον τῆς χειμῶνος. ἐν τῇ λέμ-
 ματι τῆς δὲ ἡρῶς περικαλῆσαντες καὶ ἐκτερίψαντες, εἰς
 τὸν ἡλίον ἔβησαν τῆς ἡρῶς δὲ, μὲν ταύτ' αὐτὴν πνὶς
 εἰς τὰ μεσογόνια, πάλιν ὑπαίθερον πνὶς αὐτὴν χρόνον
 πνὶς. περὶ τοῦ πνὶς δὲ τῆς μεσογόνιας τὸ πρὸς οὐ-
 βλαστὸς γόνυ, τὸ δὲ μήκη τὰ πύτων ἔν γινέται δι-
 παλαισῶν ἐλάττω. βέλπεται μὲν ἔν εἶναι τῶν μεσογ-
 νίων πρὸς τὴν ζυγοπύαν ὅλα τῆς καλάμου τὰ μέσα.
 μαλακώτατα δὲ ἔχει ζυγίττω τὰ πρὸς οὐ- βλαστὸς
 σκληρότατα δὲ τὰ πρὸς τῇ ρίζῃ. συμφωνεῖν δὲ πνὶς
 γλωττίας πνὶς ἐκ τῆς αὐτῆς μεσογόνιας, τὴν δὲ ἄλ-
 λα οὐ συμφωνεῖν. καὶ τὴν μὲν πρὸς τῇ ρίζῃ δριστερὰν
 εἶναι. τὴν δὲ πρὸς οὐ- βλαστὸς δεξιάν. τμηθέντ' αὖ
 δὲ δὴ τὰ μεσογόνια, τὸ σῶμα τῆς γλωττίας ἐκατέ-
 ρας γινέται καὶ τὴν τῆς καλάμου πύττω. ἐάν δὲ ἄλλον
 πνὶς τρεπὼν ἐργασίαν αὐτὴν γλωττία, ταύτας ἔν πνὶς
 συμφωνεῖν. ἡ μὲν ἔν ἐργασίᾳ, τοιαύτη. φύεται ἡ πνὶς
 τῆς μὲν τῆς Κηφισοῦ καὶ τῆς Μέλανος, ἔστω
 δὲ ὁ πνὶς περὶ τοῦ γένους τῆς Πελεκανίας. τοῦτου εἶναι
 αὐτὴν χύτροι καλῆς μὲν βαρυσματὰ τῆς λίμνης, ἐν οἷς
 καλλίστην φασὶ. γινέται δὲ καθ' ὃν ἡ Προβατία καλῆ-
 μένη κατὰ φέρεται. τῆς δὲ ἐστὶ ποταμὸς ῥέων ἐκ Λεβα-
 δίας. καλλίστη δὲ δοκεῖ γινέται πάντων πρὶν τὴν
 Ὀρεῖαν καλουμένην Καμωλῶν. ὁ δὲ τῆς δὲ ἔστι ἐστὶν
 ἐμβολὴ τῆς Κηφισοῦ. γινέται δὲ αὐτὴν περὶ τοῦ γένους,
 ὁ περὶ τοῦ γένους Ἰππίας. περὶ τοῦ γένους τῆς δὲ ἄλ-

finum evenire videtur; ortum quoque afundi-
 nis talem esse credidere; eventum fortuitum pro
 ordine certo capientes. † Gignitur vero copiosior
 meliorque, cum post imbres frequentes biennio mi-
 nimum aqua permansit: ut quod maxime postero-
 ri tempore factum meminere, cum infaustum il-
 lud Cheronia accidit. Quippe ante hoc annis plu-
 ribus lacum altitudinem extendisse: post, ubi ve-
 hemens pestis invasit, impletum quidem affirmant:
 sed cum inundatio non permansisset, sed hyeme
 decrevisset, sic & arundinem provenisse. Fer-
 tur enim, viderique aucta altitudine lacus, du-
 rantque inundatione, crassari arundinem. Et fie-
 ri crassatam quidem armamentariam, Bombyciam
 vero, cum non aqua permanserit. Generationem
 itaque talem tradidere. † Distare autem à reliquis
 arundinibus armamentarium (ut generalius loqua-
 mur) præstantia quadam nutritionis naturalis
 confirmant. Quippe plenior, carnosior, in
 totumque facie fœminæ lascivior spectari. Ete-
 nim folium † amplius, candidiusque habere & mi-
 nus lanuginis, quam ceteræ: quasdam etiam om-
 nino nihil habere, quas & nomine spadonum ap-
 pellant. Hinc paria optima fieri quidem affirmant:
 sed pauca tamen in opere bene succedere. Cædi
 tempestive solitas, usque ad Antigenidem, cum adhuc
 simplicibus tibia uterentur sub Arcturo, mense
 Septembri. Quippe sic cæsas † plerisque quidem
 post annis utiles esse incipere: multaue interim
 exercitatione sonandi indigere. Sed ora linguarum
 comprimi, † quod erat illis theatrorum moribus u-
 tilius: sed postquam varietas fictioque accessit, cæ-
 sura mutata est. Cadunt enim nostra ætate, men-
 se Majo, & Junio, quasi paulo ante solstitium, vel
 sub ipso solstitio. Et fieri utiles in trimatu refe-
 runt, & brevi exercitatione egere, linguasque dis-
 jectu deflecti. Quod his necessarium est, qui so-
 nos fingunt, & multifariam flectunt. Hæc armen-
 taria cædendæ tempora tradunt. Præparatio ve-
 ro, & confectio hunc in modum fieri solet. Cum
 collegerint, hyeme sub divo exponunt suis vesti-
 tam tunicis, vere autem dispoliatam, attrituque
 expurgatam, soli expandunt. Æstate posthac con-
 cisam in internodia, rursus sub divo, ad tem-
 pus quoddam exponunt, † relicto internodiis su-
 periori geniculo. His longitudo palma nunquam
 minor. Optima ex internodiis ad parium constru-
 ctionem, media totius harundinis mollissima pa-
 ria gerunt, quæ † adversum germina exeunt: du-
 rissima, quæ proxima radici habentur. Linguas
 eodem internodio exemptas congruere, ceteras
 esse discordes: proximam ab radice levam poni,
 dexteramque germina versus, incisio duas in par-
 tes internodio. Os linguæ utriusque secundum ca-
 lami incisuram faciunt. Quod si alio modo lin-
 guæ conficiantur, non satis eas congruere. Talis
 præparatio atque confectio est. Nascitur pluri-
 ma inter Cephisum, & Melana. † Pelecania lo-
 cus hic nominatur. Hujus quædam partes Chytri
 vocati, lacus altitudines sunt, quibus arundinem
 laudatissimam provenire affirmant. Quin & quo
 Probatia dicta defertur. Is autem annis est ex Le-
 badia perfluens. Sed omnium optima nasci credi-
 tur circa Oxeam Campen vocitatum. Locus hic
 Cephisi ostium est: vicinus ei campus pinguis, &
 dunt enim nostra ætate sole vel geminos exeunte, vel caneros intrante.
 trimatu referunt. † brevi inflatu egere, linguasque facile disira-
 bi, quod his necessarium qui flexamino sono cantant. Hæc zeugites cæ-
 dendæ tempora tradunt. opera autem ad eas apparandas sic impendi-
 tur, cum. † relinquuntque internodiis geniculum quod est ad germen.
 His longitudo duabus palmis nunquam minor. † ad. locus hic Pelica-
 nia nominatur, ad hæc Chytrinos vocant lacus profunda, quibus.

λος τῆς πε' Ὀξείας Καμπῆς ἐστίν, ὃν καλοῦσι Βοηδρίαν. Φύεται δὲ Φασί καὶ τῷ ταύτῳ δὴ γὰρ τὸν κάλαμον. τὸ δὲ ὅλον ἔσται ἢ βαθυγείον καὶ ὄρειον χωρίον καὶ ἰλυώδες, καὶ ὃ καὶ Κηφισὸς ἀναμύγνεται, καὶ πρὸς τοῦτοις βαθυσμία τῆς λίμνης, κάλλιπον γίνεσθαι κάλαμον. ἐπεὶ γὰρ τὴν Βοηδρίαν, ταῦτα πάντα ὑπάρχει. ὅτι δὲ ὁ Κηφισὸς μεγάλῃ ἔχει ῥοπὴν εἰς τὸ ποιεῖν καλὸν κάλαμον, σημεῖον ἔχουσι. καθ' ὃν γὰρ τὸν ὁ Μέλας καλούμενον ἐμβάλλει, βαθείας ἔσθαι τῆς λίμνης καὶ τὰ ἐδάφους ὄρειον καὶ ὑλῶδες, ἢ ὅλως μὴ φύεται ἢ Φαῦλον. ἢ μὲν γὰρ γένεσις καὶ φύσις τοῦ αὐλητικῆς, καὶ ἢ καπερρασία, καὶ πῖνας ἔχει διαφοράς πρὸς ὅτ' ἄλλους, ἱκανῶς εἰρηδῶ. γένη δὲ ἔσται ταῦτα μόνον, ἀλλὰ πλείω τὰ κάλαμου τυγχάνει, φανεροὺς ἔχοντα τῇ αἰσθήσει διαφοράς. ὁ μὲν γὰρ πυκνὸς καὶ τῇ σαρκί καὶ τοῖς γόνασιν ὁ δὲ, μενὸς καὶ ὀλιγογόνατος. καὶ ὁ μὲν καλῶς λῶ, ὃν καλεῖσιν πῖνες "συργὰς" ἔδεν γὰρ ὡς εἰπεῖν ἔχει ἔσθαι καὶ σαρκῆς. ὁ δὲ, σπέρδος καὶ συμπαλῆρης ἢ μικροῦ. καὶ ὁ μὲν, βαρυχὺς ὁ δὲ, διαυγὴς καὶ ὑψηλὸς καὶ παχύς. ὁ δὲ, λεπτὸς καὶ πολυφυλλῶς. ὁ δὲ, ὀλιγόφυλλῶς καὶ μονόφυλλῶς. ὅλως ἢ πολλὰ πῖνες εἰσι διαφοράς καὶ τὰς φύσεις καὶ τὰς χρήσεις. ἕκαστος γὰρ πρὸς ἕκαστον χρήσιμος. ὀνόμασι δὲ ἄλλοις προσπαρορεύουσι κινώμενοι δὲ πῶς ὁ δόναξ ὃν καὶ λοχμώδεις τὸν γὰρ Φασί εἶναι, καὶ μάστιγα φύεται ὡς καὶ ὅτ' ὅταν ταυμάς καὶ τὰς λίμνας. διαφέρει δὲ ὅμως παντὸς κάλαμου πολὺ, τὸν τε ἐν τῷ ξηρῷ, καὶ τὸν ἐν τοῖς ὕδασι φυόμενον. ἰδίῳ δὲ καὶ ὁ τοξικός, ὃν δὴ Κρητικὸν πῖνες καλεῖσιν. ὀλιγογόνατος. "δὲ" σαρκοδέσσοι δὲ πάντων, καὶ μάστιγα κάμψιν δεχόμενοι, καὶ ὅλως ἀγνοῦν διωάμενοι, ὡς αὐτὴν τῆς θερμανόμενοι. ἔχουσι δὲ ὡς περὶ ἐλέγχι καὶ κατὰ τὰ φύλλα μεγάλας διαφοράς, οὐ πλεονάζει καὶ μενέει μόνον, ἀλλὰ καὶ χροίαν ποικίλῃ γὰρ ὁ Λακωνικὸς καλούμενος. ἐπὶ δὲ αὐτῇ τῇ θέσει καὶ προσφύσει. κατὰ τὴν γὰρ ἔνιοι πλείους φέρουσι τῶν φύλλων. τὰ αὐτὰ δὲ ὡς περὶ ἐκ θάμνου πέφυκε. σχεδὸν δὲ πῖνες Φασί καὶ τῶν λιμνῶν ταύτῳ εἶναι τὴν διαφοράν, πολυφυλλὸν καὶ ὀλιγόφυλλον καὶ περὶ ὁμοίον ἔχειν τῶν πινῶν τὸ φύλλον τῷ τοῦ κυπρίου καὶ φλεῶ, καὶ τὸ βρύου καὶ βουτμού. "δὲ" σκεῖσθαι δὲ τοῦτο γένος δὲ πινῶν κάλαμου φύεται καὶ ὀπίρρειον, ὃ ὅτι εἰς ὄρεον ἀλλ' ὀπίρρειον ἀφίησι τὸν καυλὸν, ὡς περὶ ἡ ἀζωστis. καὶ ἔτο ποιεῖται τὴν αὐξήσιν. ἐστὶ δὲ ὁ μὲν ἄρρην σπέρδος ὁ δὲ θήλυς, κοῖλος. διαροῦσι γὰρ καὶ τὴν τῶ ἄρρην ἔσθαι θήλει. φύονται δὲ ἐξ ἐνὸς πυθμῶτος πολλοί, ἔσθαι λοχμώδεις. τὸ δὲ φύλλον οὐ μακρὸν, ἀλλ' ὀμοίον τῇ ἰστίᾳ. τῷ μεγέθει μεγάλοι ἔσθαι παχέες, ὡς τὸ ἀκοντίας χρῆσθαι. φύονται δὲ οὗτοι ἐπὶ τὸν Ἀκοντίου ποταμὸν. ἅπας δὲ κάλαμος εὐζωὸς καὶ πνέμενος ἔσθαι πικρὸς καλλίων βλαστάνει. ἐστὶ δὲ παχύρριζος καὶ πολύρριζος. διὸ ἔσθαι δυσώλεθρος ἢ δὲ ῥίζα γονατώδης, ὡς περὶ ἡ τῆς ἀρρώστidos πλῆν ἢ οὐ παντὸς ὁμοίως. ἀλλὰ ἐπὶ μὲν κάλαμων ἱκανῶς εἰρηδῶ.

hilaris, quem Hippiam vocant. Est etiam alius locus Aquilonius Oxæ Campæ Boëdrias nomine, quo etiam ipso nobilem arundinem nasci asseverant. In totumque ubi crassum, latum, fœcosumque solum fit, Cephisusque se permisceat, atque etiam altitudo lacus ampliatur, arundinem optimam oriri. Nam circa Oxæam Campen, & Boëdriam hæc omnia comperiuntur. Quod autem Cephisus vim magnam ad faciendam harundinem laudabilem sortiatur, argumento capiunt; quod eo loco, ad quem Melas, qui vocatur, influit. quamquam locus profundus, solumque crassum, atque fœcosum est, tamen aut omnino nulla, aut vitiosa exurgit. Generationem harundinis tibialis, naturam, confectionem, quibusque differentiis à reliquis distet, satis dixisse arbitramur. Genera non hæc solum, sed plura harundinis etiam intelliguntur, quæ differentiis vel sensui manifestis discernuntur: quædam enim densa, tam carne, quam geniculis: quædam rara, paucisque geniculis: & alia cava tota, quam fistulariam quidam appellant (nihil enim fere ligni, carnisve habet) alia solida, & tota pene intus repleta. Item alia gracilia foliosaque, alia paucis foliis omnino. Ac multæ omnino differentie pro natura usque intelliguntur. Singulæ namque ad singula utiles. Nominibus alii aliis appellant, & sed canna communissima quodammodo est, quam & fruteticam maxime omnium ferunt, & apud flumina lacusque potissimum nasci. Plurimum tamen in quoque genere distare inter sese aquaticas, & sicco nascentes perhibetur. Sagittaria quoque, quam Creticam quidam appellant, sui generis est, nodis paucis geniculata, carnosior omnibus, maxime flexum recipiens: atque omnino obsequens, quo libeat flecti calefacta. Magnas & folia differentias reddunt, quemadmodum diximus: non multitudine magnitudinemque tantum, sed etiam colore. Quippe quæ Laconica cognominatur, versicolor est. Item posito ipso, atque annexu. Quædam enim ab una parte foliorum plurima ferunt, ipsæque perinde atque à frutice se attollunt. Quidam hoc discrimen lacustrium esse volunt: scilicet multa habere folia, & gladioli, phlei, algæ, butomique foliis similia. Verum hoc amplius scrutari oportet. Genus autem quoddam harundinis & vel terrenum nascitur, quod non erigit caulem, sed super terram spargitur graminis modo, atque ita se ampliat. Mascula solida est, fœmina inanis. Quippe & hanc mare fœminaque distinguunt. Proveniunt ex eodem fundo plusculæ, non tamen fruticant; folio non longo, sed falici simili: magnitudine præstantes, atque robustæ, ut vicem & hastarum præbeant. Hæ circa Acefinam annem oriuntur. Omnis autem arundo vivax est, & atque adusta melius refurgit. Itemque stirpe crassa, numerosaque est, & ob id mori pervicax. Radix ipsa geniculata, quemadmodum graminis: verum non omnes simili modo informantur. Sed de arundinibus hæc.

emittit graminis modo. † navigiorum. † est casa ac adusta. " agrioritur.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

MἈλλὰ δὲ συναινεῖται. Theodorus, nono anno. Dicam, pono quoque anno. Illud enim semel significat: hoc, recursum. Etiam Plinius melius addidisset. De Characia & Phragmite, an idem sit, apud Plinium ostendimus in commentariis.

Γίνεται δὲ ὁ λόγος ἐν ποταμῷ. Ut fiat iudicium de totius rei summa: oportet hic explicare universam sententiam. Cum lacus subsidit imbrum inopia: calamum tibialem non generari: cum exuberant aquæ ita, ut exeat lacus è ripis, non generari: sed duo hæc opus esse, & aquæ copiam, & eam in- tus biennio saltem contineri. Quare quo tempore Timage- nes edidit ad Cheroneam insignem pugnam illam: fuit pro- ventus calamorum, ex iis, quibus diximus, rationibus. Ante id tempus, utrumque evenerat incommodum, prius ut subsideret lacus: deinde ut impleteretur; sed ita, ut exiret. Nunc, cum habes sensum Philosophi, videbis errorem Theo- dori, qui legit, οὐτὼ γὰρ ἔστι καὶ λαμὼν. Nam supra gigni, si διμύειν. Nunc igitur γὰρ οὐ μέλει, quomodo fieri potest? Nos iccirco sequimur vulgatam lectionem & γὰρ ἔστι. Exiit enim aqua. διὰ τὴν ἐλαττωσάν. Theodorus, biennio cum mi- nimum. Biennio saltem. Et addidit de suo (infantum) Plinium sequutus. ἐν ᾧ χρόνῳ βαδισθῆναι. Theodorus legit, ἐν ᾧ χρόνῳ, Recte. Sed cetera interpretatio infelix. Altitudi- nem, inquit, extendisse. Sic intelligas, exisse: atque in- undasse agrum. At contra, βαδισθῆναι est, contrahi, & pro- fundum petere. Quod autem ita sit: vide disiectivam ἐν πλείονι βαδισθῆναι. Et mox, πληθύνειν & οὐδὲ μὲν. Pro- fectò sunt contraria. Igitur cum πληθύνειν καὶ μὴ διεμύειν, sit augeri, & effundi: βαδισθῆναι, non erit augeri. Quare iterum impingit, βαδισθῆναι τῆς λίμνης. Aucta, inquit, la- cus altitudine. Immo demissa, & retracta aqua eatenus, unde effundi nequiret. Decepit hominem doctissimum signi- ficatus. Βαδὺς lacus dicitur, cuius fundus multum abest ab summa aquæ superficie. Verum ratio significandi latuit eum. Est enim profundus propter locum aquas ipsas capien- tem. Itaque cum abit aqua in profundum, æquè profundus lacus est, quia aqua ab summis labris distat multum. Et malè dixit, μὲν ἔστι, durante inundatione. Inundatio enim est, cum exit, & operit agrum. Iccirco dicebat, ἔστι μὴ συμ- μύειν τὸ σὺν. Notat societatem abeuntis aquæ, & ὁδὸν, unionem. Igitur cum exundat lacus, bombyciam eo anno gigni, cum non exundat, sequente anno adolefcere. Ζωγίτω. Et Plinius malè putavit inundatione proficere: subsidientia graciles fieri. Sic enim scribit (reciproco) id est, subside- te. Cum tamen, μὴ συμμύειν, significet abitum, atque excessum exuberantis aquæ. Ζωγίτω armamentariam vo- cat arundinem Theodorus. Plinius dicit, in aucupatorium proficere crassitudine. At Ζωγίτης est αὐλητής; ex quo Ζωγὴ faciebant ad canendum. Plinius τὴν Ζωγὴν cum vocat armamenta, facit ut queram.

Διαφέρει δὲ τὸ ἀδὼν καὶ λαμὼν. Scilicet ὁ βομβυκίας, quia mi- nus nutritur: propterea quod annua aqua illa non manet. Et ratio subest. Quæ enim manet, manendo crassescit aqua. Non manens & effluens tenuis est, neque alit. Itaque for- mineum sexum huic attribuit, utpote invalidæ. At Theo- dorus totum contrarium descripsit sensum. ὁ ποταμὸς, ὁ πλη- θύνειν, ὁ βαδισθῆναι. Deinde cum pervenit ad vocem illam ἡλῶν, concinnavit sententiam suam, addendo, lasciviorum. Idque addito etiam ac præposito vocabulo, Armamentariæ. At Ζωγίτης hic nullus in nostris codicibus. Puto ita legit, quia mox, ἔστι δὲ ἀδὼν μὲν φασίγινος γένεσθαι τὸ Ζωγί. Notabis autem contra eum illud quoque infra. Genus ἑστὶν ἐν γένει. Mas- culam solidam, feminam cavam. Non igitur feminæ con- venit ὁ πληθύνειν, ut ipse depravabat pro eo, quod erat, ἀ- πληθύνειν, inanior.

Συμμεύειν δὲ τὸ εἶναι τῶν γλῶσσῶν, ὁ αὖτε τῶν ἀκροῦν καὶ ῥιζῶν. Theodorus, sed ora linguarum comprimi: quod erat illis theatrum moribus utilius. Plinium postremis his ver- bis sequutus est. Verum ἀκροῦν aliud est, quam Thea- trorum mores. Significat enim ingressum nunciorum. Contentiore namque tum concentu opus est: ita ligule ti- biarum sese comprimunt. Nota loquutionem minus can- didam. συχνὸς ῥῶν ἔστιν ὑπερῶν εἶναι γένεσθαι. Nam ποταμὸς

si dixisset, intelligerem quod docebat. Plinius perspicuè; aliquot post annos utiles esse incipiebant. Verum συχνὸς cum dicis; videaris velle, multis simul annis continuatis utiles esse, postquam primum apparata sunt.

Εἰς τὴν πλάσιν μετέστη. Plinius; postquam varietas accessit. Theodorus, varietas & fictio. Non fictio: ne- que enim quicquam fingunt, sed figuratio: quia ductus simplex cantionum lineæ assimilatur: at variatus, figu- ra præstat rationem. Ac tametsi πλάσιν est fingere: non continuo πλάσιν, est fictio. Quia Fingo verbum, duo ha- bet significata; unum est in figura, alterum in eo quod est, præ se ferre aliter, quàm sit: at fictio alterum tantum.

Ἡ τοιῇ μετεκινήσῃ. Cædendi tempus mutatum est. Theo- dorus, cæsuræ mutata est. Non est mutata cæsuræ, quia eodem modo cadebantur, sed non eodem tempore: at cæ vocēs non sunt ita institutæ ad tempus, sed ad opus sig- nificandum. Cursura, scriptura, cæsuræ.

Τίμνοντι γὰρ δένδρῳ. Theodorus, cædunt nostra ætatē. Le- git, δὴ γὰρ.

Τελίοντε γένεσθαι. Theodorus, ex Plinio, trimatu. Sic alibi δένον. κατωλήσας, supra dicebat, κατωλήσας. præexercitatione, & domatione, Theodorus. Ad ver- bum dicerem præcentione, præcentores.

Κατασάδοντες τὰς γλώσσας ἔχον. Lingulas apertiores esse, ad flectendos sonos. Ita Plinius. Theodorus, lin- gulasque disiectu deflecti. Noc sic, Contrahique facile lingulas ad sonos variandos. κατωλήσας interpretor, vibrationes. κατωλήσας acutius legas, ad infractiones modulorum lingulas accommodari. Sic ὁ λαδισθῆναι.

Ἡ δὲ ἐργασία. Theodorus, præparatio, & confectio. Mallem, Opera autem ad eas apparandas, sic impen- ditur. Nec potes legere, ut scriptum est, τὸν αὐτὸν τὸν ποταμὸν. Sed πῶς τὸν ποταμὸν. Quippe nullum alium modum statuit: nisi intelligas sic: tametsi mutatum est cæ- dendi tempus, tamen apparandi modus idem. Vide- batur enim mutato illo, hunc quoque alia ratione fieri debere. Cæterum tametsi solstitio cædunt; tamen hyeme durant sub gelu eodem instituto, quo qui cadebant au- tumno. Ita magis placet, ut scriptum est, quàm quem- admodum legit Theodorus.

Προσλήπτουσι δὲ τὴν μεσογαστρίαν τὸ αὖτε τὸς βλαστὸς γένε- σθαι. Theodorus, Relicto internodiis superiori geniculo. At nulli dubium est, quin è geniculo inferiore prodeant ger- mina. Et subest ratio naturalis. habent enim radices pro- portionem. Itaque cum relinquunt geniculum, quod est αὖτε τὸς βλαστὸς, relinquunt illud, quod inferius est. Ac sanè non est sine consilio. Nam relinquunt ibi munimentum ejus partis, quæ ori applicanda est.

Χυτρεῖ. Ac si dicas, Olla. Sane propter altitudinem. Δόξα. Theodorus interpretatur, canna. At canna est grandissima, & quæ in sicco proveniat: unde & cana- les à Græco, καίεναι. ob amplitudinem. Nescio an id no- men apud Plinium sit. nondum enim memini. De hac idem dixit, non nisi in aquaticis nasci: tametsi Theophrastus, μάστιγας, tantum.

Καὶ τὸν λαμὼν τῶν ποταμῶν εἶναι ἀκροῦν. Theodorus, Qui- dam vel discernendum pene lacustrium esse volunt. Mi- rabilis oratio. Posuit, discernendum, pro substantivo: quasi diceret, discretionem. Et agnosces ejus (penè) pro- ferè: ut monuimus. Nam pene est differentia. Vult di- cere: aliquantum abest, quo minus sit vera differentia. & significat non deberi naturæ lacustrium: sed abfistere, ne- que convenire. Penè feci. non feci. At ferè feci: è contra- rio, vix aliud, præter hoc, feci. Ita pene, non statuit, fere, statuit, & aliud quid permittit.

Εὐπαγίς. Theodorus, robustæ, rectæ, compactæ. Ἀκρο- τίας. Theodorus, hastas interpretatur: melius jacula.

Καὶ ἐπιπεριόρῃ, καὶ κατόρῃ. Theodorus, omisit, τιμ- νόρῃ.

Δυσόληψος. Theodorus, mori pervicax. Loquutio im- plexa ex morte & vita: neque à Latino admittenda. sonat enim peregrinum.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

Pλάσιν. Plinius legit πλάσιν. Sic enim libr. 16. cap. 36. Characiam vocabant crassiorē firmioremque, plotiam vero subtiliorem, hanc in insulis fluitanti- bus natam, illam in ripis expatiantis lacus.

Συμπελεγμένον τὰς ῥίζας. Hunc radicū implicitarū nexum alibi τῆρῶν vocat, ut ostenditur in Crispini Lexico. Et Columella volens illa duo Theophrasti verba κατωλήσας & τῆρῶν exprimeret, sic dixit lib. 4. cap. 2. de vitis ra- dicibus.

dicibus, Hæc autem, quæ toto prostrata corpore cum inferius solum quasi cancellavit (quod à cancellis, id est, καρκίνους) atque irretivit, cratem facit, & pluribus radicibus inter se connexis, angitur. Et supra, cratem facere, id est, περιβάλλει.

Δοκέει. melius ἰδδελ. Et infra διτῇ, malim διτῇ, vel διτῆς. Μετανοῶ. leges καὶ μετανοῶ, subaudi ἵδεται.

Ζευγίτης. De hoc habentur multa in Crispini Lexico.

Ἰδ' αὖ. repones ὅτ' αὖ. Διαφίρει, & infra ἵχει mutabis in Διαφίρει & ἵχει. hæc enim adhuc ex præcedenti aliorum narratione pendent. Et hic notabis Bombyciam esse eam, de qua sic scribit Dioscorides, ὅ δὲ πρὸς τῆς, ἵχει αὖ γὰρ τῶν τοῖς αὐλοῖς κατισπιδυζομένων. Ζδζγ. Vide in Lexico Ζδζγίτης. Ἀντιγενίδου. Plinius hæc convertit, & Antigenem vocat. sed est culpa librarii. De hoc tibicine permulti, ut Cicero, Valer. Max. Gellius, Suidas. Καλαπασμαῖς rectè dicitur in eodem Lexico. Attende verò Ζδζγίτην & αὐλοῦ nomina completi. Συμφανῆς ἡ πρὸς γὰρ τῆς πρὸς αὐτοῦ μεσογναίου, πρὸς ἡ δὲ (sic enim legendum.) οὐ συμφανῆς. Quæ mihi sanè non videtur affectus esse Plinius, ita convertens: Sed tum ex sua quaque tantum harundine congruere persuasum erat. Sed esto, intellexerit: at parum est elocutus. Nisi Græca legeris, hoc nec possis divinare. Γίγεται muta in γινώσκει. Græca aliorum est narratio, non ex authoris persona. Interpreti diligens adhibenda cautio, ne narrationem permutet in sententiam, id est, sæpe, in contrarium.

Κηφισὸν καὶ τὸν μέλαν. Leges Plin. lib. 2. cap. 103. Ubi, in Bæoria amnis Melas oves nigras, Cephisus ex eodem lacu profluens, albas, &c.

Χύτρα. Sic vocantur hæc voragine à forma ollarum. Talis locus occurrit primo die Geneva Lugdunum proficiscentibus: vocant vulgò le pont aux oules, id est, pontem ollarum, de quo ni vacillat memoria, etiam Cæsar.

Σύριχα. Plinius, calamum vocat, & Syringiam, utilissimum fistulis, quoniam, inquit, nihil est ei cartilaginis (sic enim hic ἔχον exposuit) atque carnis. Dicitur à Dioscoride συριγία; sed ejus mendosus codex. Nam ubi πολὺ (Carpus,

debet esse δακτύλος), quod Interpretes ex Theophrasto & Plinio observare potuissent.

Ὁ δὲ περιός. & συμπαγὴς μερῶν δὲ. Sic enim legendum. Est verò hæc arundo, sive calamus etiam sagittalis. Vocatur περιός à Dioscoride. Basileæ internodium vidi in ædibus Doctoris Theodori medici & Philosophi eruditissimi. Observavi medulla plurima repleti, minimum fungosa: totamque compactam & solidam esse. Idus ejus ut lignei baculi. Ejus generis fuisse credo, qua Servatoris caput feriebant. Sic enim Matth. Evangelii cap. 27. ἵλασαν τὸν καλῶμεν, καὶ ἔκτυλον εἰς τὸν κεφαλῶν αὐτοῦ. Typhæ perquam levior percussio: sed sceptri instar panniculæ. Veram voles, nihil impedit religio. Ex hoc loco dixit Plinius, Est alius crassiore ligno, & tenui foramine (debut intus apponere τῆς Καφνίλας ὕλην: Hunc totum fungosa replet medulla. Ergo noster Plinius, μανὸς erit; qui igitur τὰς δὲ περιός καὶ μερῶν δὲ συμπαγῆς.

Δοναξ. Donax, & arundo Cypria Plinius. Est Latinorum canna, quæ est arundo degener graciliorq; si comparetur, Columella, palustrem, longam, crassam, tremulamque vocavit Ovidius, apud quem fistula septem cannis compacta. Nos vocamus vulgò canne, & cane. Ex ea mulierum colus. Habes de cannetis apud Palladium, ut de arundine- tis apud alios.

Διαφίρει. Plinius, Quoniam & hæc differentia est, multum prælata arundine quæ in ficcis proveniat. In quo diversus abit à Theophrasti sensu verbi ambiguitate deceptus, non perpenso contextu verborum. Nec enim scriptum, τὸ δὲ τοῖς ὕδασι φουμίνε.

Αὐτὸς δὲ. lego καυλὸς δὲ. Infra leges, οὐκ ἔστι δὲ καὶ τῶν. Ἐπιγίγει. Hæc est arundo obliqua Plinii, quam (nisi mendosus codex) Elegiam vocari tradit. Οὐ λοχμώδεις. In Crispini Lexico hic locus exponitur. Vide Λοχμώδεις.

Ἀξιότιμο. Examines Plinium ubi de Indicis loquitur. metuo ne quid ex hoc loco illis affixerit. non levis suspitio, si conferas singula. Et notabis eas arundines Indicas, non illas esse de quibus lib. 2. cap. 11. ut ostendam quum de calamo aromatico dicitur.

Παντός. melius πάντων, quàm παντός.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Τὸ δὲ καλῶμεν. Καλαμὸς dicitur ὅτι τὸ καλῶς ἀμεί-
νεται, quod pulchrè demetur arundo, ut Ifidorus lib. 12. originum scriptum reliquit, quod cito arefcatur. corticem calami, ἀεικαλαμίνην, Galenus vocari tradit lib. 1. κατὰ τὸ πρῶτον cap. 1. circa finem. ὅτι ἡ τῆς περιός, τὸ μὲν ἀεικαλαμίνην φλοῖον καλῶμεν νομίζουσιν εἰρησῶν — πηγεῖν οὐδ' ἴσιν, ἐπειδὴ ἀεικαίται τῇ καλῶμεν ὁ φλοῖος ἀεικαλαμίνην αὐτὴν εἰρησῶν. In præsens autem pericalamitidem, calami corticem dici putamus — quapropter credibile est, quoniam cortex calamo circumadheret pericalamitin ipsum appellari. Magnas olim præstitit utilitates arundo, vel, ut alii scribunt, harundo. Plinius idcirco inter aquaticas principatum tribuit arundini in lib. 16. cap. 36. Interea quæ frigidis gaudent, & aquaticos frutices dixisse conveniat. Principatum in his tenebunt harundines, belli pacisque experimentis necessaria, atque etiam deliciis grata. tegulo earum domus suas septentrionales populi operiunt, durantq; ævis tecta alta. & in reliquo vero orbe cameras levissimè suspendunt; chartisque serviunt calami, Ægyptii maxime, cognatione quadã papi; probatior tamen Gnidii, & qui in Asia, circa Anaiticum lacum nascuntur, &c. Belli, inquit, pacisque experimentis necessaria, &c. Belli scilicet ad jacula, de quibus infra plura. Pacis, ad scribendum, in deliciis tibiarium præstabat usum. De fistulis ex calamo factis plura infra dicuntur. hodie etiamnum rustici tegunt domus suas arundine, & ut Plinius ait, tecta illa ævis durant. Arundo idcirco Plauto in Milite dicitur pannicula tectoria.

Cujus tu legiones difflavisti spiritu?

Quasi ventus folia aut panniculam tectoriam.

Idem in Rudente.

Quin tu in paludem is, exigisque harundines,

Qui pertegamus villam, dum sudum est.

Pannicula ergo tectoria harundo levissima, qua integuntur villaticæ domus. Eodem capite Plinius, Ceterum gracilitas nodis distincta, levi fastigio tenuatur in cacumine crassiore panniculæ coma, neq; hæc supervacua. Non tantum septentrionales populi domus arundine tegebant, sed etiam Lydiæ id faciebant incolæ. Herodotus in Terpsichore sive lib. 5. Τὸ δὲ καὶ ληλασῶσαι ἰλόντας σφίρας τῶν πόντων, ἵχει τὸ δὲ. ἵσον οὐ τῆς Σάροντος οἰκίας, αἱ μὲν πάλαι καλῶμεν. οὐκ αὖ αὐτῶν, καὶ πάλιν διττῶν ἵσον καλῶμεν εἶχον τὰς ὀρεφάς.

τυπῶν δὲ μέλλω τῶν πρὸς ερεπρωτίων αἰς ἱππέσας, αὐτῶν αἱ εἰς αἰχμὰς εἰσὶν ἰόν τὴν πύλιν, ἱππικὸν τὸ ἄσπ' ἀπ' αὐτῶν. Ne autem urbem banc à se (Ionibus) captam deriperet hoc obstitit. Erant Sardibus domus pleræque arundinaceæ: quæ autem lateritiæ, tamen ex arundinibus lacunaria habebant. Harum unam quidam è militibus quum incendisset, repente ignis è domo in domum elapsus totam urbem absumpsit. Camera à Latinis fornix, & testudo appellatur; arcus ædificium sustinens, tectumque devexum & incurvatum. Ex arundine cameræ forniceque pergularum quam levissimi & minime onerosi fiebant. Sequitur, chartisque serviunt calami, id est, calamis scribebant veteres. Horat. lib. 2. epist.

Et prius orto

Sole, vigil calamum, & chartas, & serinia posco.

Perfius Satiis 3.

Iam liber, & bicolor positus membrana capillis

Inque manus chartæ nodosæque venit arundo.

Tunc querimus, crassus calamo quod pendeat humor,

Nigra quod infusa vaneat sepia lympha:

Dilutas querimus geminet quod fistula guttas.

Juvenilis focordiæ effecta describit; nempe alienus à studiis litterarum animus, cujus varios prætextus, & accusationes ex adjunctis calami, chartæ & atramenti exquirat; atramentum nimis spissum esse, calamum non bene politum, aptum ac ornatum, id est, ut vulgo loquimur, pennam non bene taliatam esse; atramentum nimis dilutū, &c. Non omnem ad scribendum calamum laudabant veteres, sed, ut Plinius ait, Ægyptiacum & Gnidium, quique circa Anaiticum lacum nascitur. Gnidia urbs insignis in extremo cornu peninsulae Cariae adhærentis sita, Veneris templo & simulachro à Praxitele sculpto in primis nobilis. Anaiticus lacus vicinus Anoeæ urbi Cariae. Anaitidis Dianæ apud Lydios, ut Pausanias refert, templum est. Miloricum tamen calamum præ cæteris laudabant veteres. Mart. lib. 14. epig. 36.

Dat chartis habiles calamos Memphisica tellus:

Texantur reliqua tecta palude tibi.

Miloticus calamus celebratur Apuleio lib. 1. Met. Papyrus Ægyptiam argutia Nilotici, calami inscriptum. Nec

Nec omne calami genus ad scribendum æque aptum. συγγράμματα fistulofam laudat Diosc. lib. 1. cap. 114. eis βιβλιογραφίαν ἐπιτήδαιος. Calami quibus scribebant veteres in medio fissi erant, & duos apices ostendebant, ut pennæ quibus scribimus. Rectè ergo tradit Plin. inter aquaticas plantas principatū obtinere arundinē. Hac fluviis fluminibus; coronabant veteres. Dion Chrysostomus. Orat. de reg. Οἷον ποταμούς καὶ ὅσους κείνους γυμνοῦς, τὸ πλεον. γένειον καὶ γένος τας μυρικήν ἢ καλὰ μὲν ἐπεφαιμένους. *Ut fluviis jacētes nudos, cana barba, multumq; promissa myrica aut arundine coronatos.* Hac ipsa corona Virg. lib. 10. Æneid. donat Mincium.

*Quos patre Benaco velatus arundine glauca
Mincius infesta ducebat in æquora pinu.*

Hylan lacum Bithyniæ Valerius Flaccus redimit calamo lib. 1. Argon.

— *Subita cur pulcher arundine crineis
Velat Hylas? unde urna humeris, niveosque per artus
Cæruleæ vestes?*

Idem Poëta Peucon gestare coronam ex arundine lib. 6. Argon scribit.

*Labitur in tortos per tempora cærule crineis
Tunc quoque materna velatus tempora Peucon.*

Salmonensis Poëta lib. 9. Metamorph. Calydonium amnem, arundinea cingit corona;

— *Cum sic Calydonius amnis
Capit inornatos redimitus arundine crineis.*

Virgilius Tybrim hac ipsa coronat.

— *Cum tenuis glauco velabat amictu
Carbasus, & crineis umbrosa tegebat arundo.*

Non tantum fluviis, sed ipsos homines arundine coronatos legimus. Tradit Athenæus ex Sosibii auctoritate, Lacedæmonios festis promachiorum diebus calamo redimiri solitos. Athen. lib. 15. ἐν ταύτῃ συμβαίνει τοῖς ἐν δότῃ τῆς χάριτος καλὰ μὲν ἐπεφαιμένους, in hoc festo de more alii coronantur arundine vernacula. Doctiss. philologi vernaculam arundinem illam dici putant, quæ non est odorata, aut dulcis. Nam arundinis odoratæ meminit Cæsar Constantinus (libro sexto, cap. sept.) & dulcis ejus quæ in Ægypto nascitur locis palustribus Theophrastus. Vulgaris arundo, ut infra docebo, à dulci nequam diversa. An vernaculam, sive δότῃ τῆς χάριτος arundinem vocat Sossybius, quam Theophr. verficolem? An vulgatam intelligit toti Græciæ familiarem? Atticam juventutē quæ Academiam frequentabat, arundine coronatam tradit Aristophanes in Nubibus, ἀλλ' εἰς Ἀκαδημίαν κατὰ τὴν, ὑπὸ τοῖς μορδαῖς δότῃ τῆς χάριτος. Sed in Academiam ubi descenderis, sub oleis spaciaberis, ἐπεφαιμένους καλὰ μὲν λέγουσιν, ὡς τὸ φερόμενον ἡλικιώτων, redimitus arundine alba cum æquali temperato. Apollini quoque grata perhibetur arundinacea corona. Aristophanes, in Ranis.

Προσπεπτεται δὲ ὁ Φορμικτὴς Ἀπόλλων
Ἐνεκα δόνακτος, ὃν ὑπολύμενον
Ἐνδρον ἐν λίμναις τρέφω.

*Delectatur autem Lyristes Apollo
Propter arundinem quam ego lyre aptam
Alo in paludibus.*

Δύο φασὶν εἶναι γένη, &c. Arundinem dividit in duo summa genera, tibialem & alteram, quam in plures deinde subdividit species. Dioscorides lib. 1. cap. 114. quinque arundinum recenset genera. Plura Plinius lib. 16. c. 36. libr. 26. cap. 11. viginti novem genera se monstrasse monet. Inter hæc recenset aromaticum calamum, de quo lib. 9. Theophrastus. Ad recentiorum cognitionem tot genera non pervenerunt.

Διαφέρειν ἀλλήλων ἰσχύϊ καὶ λεπτότητι, &c. Vertit Gaza; sed inter sese firmitate, crassitate, tenuitate & exilitate differunt. Ex qua versione, tum ex ipso contextu perspicere licet, emendatius hæc sic legi posse, Διαφέρειν δὲ ἀλλήλων παχύτητι καὶ λεπτότητι, καὶ ἰσχύϊ καὶ ἀδυνείᾳ. Id est, differre inter sese crassitudine, tenuitate, robore, & debilitate.

Πλόκιμον. Plotiam Plinius lib. 16. cap. 36. Characiam vocabant crassiorē firmiorēque, plotiam vero subtiliorem. Hanc in insulis fluitantibus natam, illam in ripis expartiantis lacus. Locus hic aut corruptus, aut vocum vicinitate deceptus Plinius, cum hanc arundinem nasci apud Theophrastum legisset, ἐν τῶν πλωτῶν, id est, in insulis flui-

tantibus. Πλωτίαν vocavit quasi fluitantem, pro πλωτῶν. Πλόκιμον quod ex ejus foliis storeæ, tegetes, spiræ atque id genus alia fierent. Frustra ergo vir magnus πλωτῶν, vel πλωτίαν emendat. Fluitantem quandam arundinem in Bali insula nascentem describit auctor historiæ Indiæ Orientalis parte tertia cap. 2. & 4. & parte quarta figura 10. pingitur.

Τὸν δὲ χαρὰκιαν. Verto characiam, Græca voce servata, duabus de causis. Prima, quod Plinius eam servavit; altera, quod Gaza χαρὰκιαν, vallatoriā verterit, cum Ruelius φραγματίαν sic interpretatus sit. Ne igitur fiat error, præstat Græcam servare vocem. Sed video alios tradere φραγματίαν Dioscoridis, & χαρὰκιαν Theophrasti eandem arundinem esse. Tantum etymon potest. Nam χαρὰκιαν idem quod φραγματίαν. Characias autem appellatur quod χαρὰκιαν præbeat vineis, & pali perticæque ex eo fiant, ἰσχυρὴν & παχύν eam facit Theophrastus, ἐ contra Dioscorides λεπτὴν καὶ ἀσπιδίου, quæ non concordant; & tamen idem φραγματίαν & χαρὰκιαν. Quin tam χαρὰκιαν, quā φραγματίαν vallatoria verti oporteat, nolo negare. Χαρὰκιαν peculiariter vallum, quo castra muniri solent, vel sulcus terræ aratorio, aut fossorio instrumento excavata. Hefychius χαρὰκιαν ὑποσημαίνει, sustentaculū, pedamentum, vallum. χαρὰκιαν τὸ φερόμενον καὶ ἀσπιδίου φυτὸν. καὶ οἱ καλὰ μὲν. vallum, spinosa planta, & calamus. Pollux lib. 1. cap. 10. ὡς φυλακτικὸν εἶναι οἱ μὲν ὡς τῶν στρατιωτῶν, χαρὰκιαν, ἀσπιδίου λέγουσιν. αἱ δὲ τῶν αἰσίων ἀμπελῶν, ἡλικιώτων. Observandum quod χαρὰκιαν in masculino genere, vallum in castro, & bello significet, in feminino vero genere ponatur pro firmiore palo, cui vitis alligatur. Pedamentum dicunt Latini, & statumen, φραγματίαν sepimentum, septum, maceria, vallum, agger, dentium ordo ac series. Pollux lib. 2. καὶ σύμπτει μὲν ὁ τῶν ὀδόντων ἄρχος, φραγματίαν. Hefychius, φραγματίαν, ἡλικιώτων. καὶ ὁ νόμος. φραγματίαν, itaque & χαρὰκιαν, eandem ferè habent significationem. De phragunte hæc Dioscorides. καὶ ἐπεὶ φραγματίαν, λεπτὴν, ἀσπιδίου, πᾶσι γινώσκουσιν (alter codex, ἀσπιδίου καὶ λεπτῆς.) Est alia phragmites gracilior, candicans, vulgo nota. Cæterum φραγματίαν, hanc vocavit Dioscorides, non quod castris muniendis idonea sit, vel quod firmioris pali vicem obtineat; sed quod ad sepimenta apta sit, & ad operiendas domos utilis. Contra χαρὰκιαν dicta, quod

Phragmites.

Arundo
palust.
com.

pali vicem præstaret. Hæc crassa & valida sit oportet, illa tenuis & debilis, quæque facile flecti potest. Phragmitem tenuem esse arundinem, non tantum ex Dioscoride, sed ex antiquissimo probatur Hippocrate. Hic libro de hæmorrhoidibus, ad fluxum compescendum hæmorrhoidū scribit, καυσθεὶς γὰρ ποιῶσιν οἷον καλὰ μὲν φραγματίαν. σιδήρεον δὲ ἐναρμόσει καλῶς ἀρμόζον. ἔπειτα τὸν ἀγλίανον εὐθὺς ἐς τὴν

paribus. *Ζυγία* tibiārum par dextra & sinistra simul jun-
ctae, simul inflatae. *Ζυγίως* dicebatur, quod ex uno inter-
nodio binæ tibiæ dextra & sinistra, quod est tibiārum, *ζυ-
γως*, compingerentur. *Ζυγίω* enim dicebant eam, quæ
crassitie & longitudine ad compingenda duarum tibiā-
rum paria & conjugia, *τὴ ζυγῶν*, idonea & apta foret. A-
deo *τὴ ζυγίω* jugalem interpretandum esse, docet Da-
lecampius. Idem ob alias rationes jugalem potius Latine
nominandam censet. Vel, quod ea vites in jugum al-
ligarentur; quam necesse vitis rationem docet Colum-
ella lib. 4. cap. 17. *Pertica* jugum firmius faciunt, mi-
nusque operosum, arundines pluribus operis jungantur, quo-
niam & pluribus locis neciuntur. Hæc aliter in antiquo
leguntur codice. Extremis verbis capitis scriptum est.
Cujus unus palmes atque idem paucorum oculorum erit re-
linquendus. Sequitur, *Pertica* jugum fortius, minusque ope-
rosum est. Item sequitur cap. 18. cujus titulus; quomodo
ex arundinibus jugum faciendū, & initium capitis, *Arun-
dines* pluribus operis jungantur: quoniam & pluribus lo-
cis neciuntur. Vulgata præstat. Ad hunc usum etiam a-
rundineta in Italia potissimum culta fuisse, scribit Plinius,
lib. 16. c. 36. *Harundinis Italica* usus ad vineas maxime.
Cato feri eam jubet humidis agris. Vide Varronem, cap. 8.
lib. 1. de re rust. Vel *ζυγίως* dicitur, ut eidem placet.
Dalecampio, quod ex ejus internodiis conjugatis com-
pingeretur septenis, ut ait Ovid. fistula cannis. *Ζυγῶν*
namque vocabant antiqui conjuncta arundinum paria,
& *μεσοζώνια* fabricandis musicis instrumentis idonea. Vel,
ζυγίως vocabatur, quod ad nuptiales five conjuga-
les tibiās esset accommodata. Apulejus lib. 4. alini,
nuptiales tibiās vocat *zygias*; quasi jugales, sicut Iuno-
nem *zygiam* jugam, five jugalem vocant,

Cui vincla jugalia curæ,

Ut loquitur Poëta. Illud tamen scire oportet, veteres
ζυγῶν five *ζυγῶν* appellasse *τὴν ὀρθὴν βεζήων*, id est, laqueos
ad capiendas aviculas destinatos; eosdemque, ut supra dixi,
calamis & amite in aucupis usos fuisse, versiculo illo
Martialis indicante,

Galbula decipitur calamis, & retibus ales.

Βομβυκίαν, &c. *Bombyciam* vocabant arundinem, vel
quod ex eo bombyces, genus quoddam tibiæ, fierent;
vel, quod ob strigofam maciem tibia dignum sonum non
ederet, sed bombum tantum, vel quod bombycis infe-
ctis corporis exilitate, & strigosa habitu arundo hæc si-
milis sit. Postremum non satis arridet, quod auctor Li-
belli *ἀπὸ ἀνθρώπων* tradat, longissimum tibiæ genus esse *βομ-
βυκίαν*. *ἢ εἴτε ἀπὸ τῆς μακρῆς ἢ ὅτι ἐστὶν χαλεπὸς ἐμπέπου-
σιν ἐξ αὐτῆς φωνὴν* &c. *βίαια ποδῶν*, *ἀλφὶ τῆς μέσης* &c. *πυλὸν*
τὸ φορῶν. *Φωνὴν δὲ ἐστὶν πᾶν τὸ πρὸς τοῖς ποσὶ ἔχοντα μα-
κρὸν, φέροντα βίαιαν* οἷον οἱ χῆνες & γέραντοι & ἀλκιονες. *μᾶλ-
λον ὅτι πῶτο κατὰ φωνὴν ἐστὶ ἐπὶ τῶν αὐτῶν. πᾶν τὸ πρὸς τοῖς ποσὶ
ἐχοντα βίαιαν, ὡς ἡ συντομία ποδῶν ἀλφὶ τῆς μέσης* &c. *πυλὸν*
εἰς τοὺς ποσὶν. *Arteria* vero si longa fuerit & arcta, difficulter e-
mittunt extra vocem, & vi multa, ob longitudinem lationis
ipsius spiritus, manifestum vero est. Omnia enim quæ longa
habent colla, sonant violenter, veluti anates, grues & galli.
magis vero id perspicuum in ipsis. omnes enim difficulter
implent bombyces, & cum distentione multa, ob longitudi-
nem substantiæ. *Bombyciam* arundinē putant, quam fœ-
minam vocat Diofcorides. Nobis contra videtur, alte-
ram arundinem, quam fœminam vocat Diofcorides, ef-
fe eandem quam & Theophrastus fœminam vocat.

Εὐτρεφία. Corruptus codex; Doctiff. Gaza legit ac cor-
rigit, *τὴν εὐτρεφίαν* πρὸς τὴν φύσιν. *ἀπὸ τῆς φύσεως* ὡς εἶναι & ἀσπα-
ρῆον, & ὅλως. Sed male. Scribe, ut in Aldino & Basi-
leenfi codicibus, *εὐτρεφία* πρὸς τὴν φύσιν. *ἀπὸ τῆς φύσεως* ὡς εἶναι
& ἀσπαρῆον, & ὅλως. Nihil vulgata lectione ineptius. A-
limenti copia, nec inane quid nec gracile reddit, sed ple-
num & carnosum. Plinium ita legisse palam est; *Graciles*
fœminarum; latiore folio, atque candidiore, modica lanugi-
ne: atque omnino nulla spadonum nomine insignibus. Cor-
ruptus Plinii codex; scribe ac distingue; *Gracilibus* *fœ-
minarum*, latiore folio atque candidiore, modica lanugine:
aut omnino nulla, spadonum nomine insignibus. *Spadonum*
nomine insignibus, puta quæ omni carent lanugine; fœmi-
narū vero nomine, quæ graciles sunt, & modicam habent
lanæ mollitiæ ac hirsutiam. Hæc paulo aliter Theophra-
stus. Arundinem hic dividit in marem & fœminam. Ubi
ad species & differentias venit, tibialem à cæteris differ-
re docet nutrimenti cujusdam nativi penuria; inaniore e-
nim & gracilior, facieque simillima fœminæ harundini;
latius quippe foliū habet & candidius, minus etiam quam
cæteræ lanuginis: aliam insuper reperiri arundinem, cui

nulla plane lanugo, quam *στρογγύαν* vocant. Aldinam le-
ctionem non tantum Plinius probat, sed ipse Theophra-
stus. Ad finem enim capitis, *ἢ εἴτε ὁ μὲν ἀπὸ τῆς φύσεως, ὁ δὲ ὅτι
ἂν καὶ ὁ*. *Mascula* solida, *fœmina* inanis. Non conve-
nit ergo fœminæ *ἀπὸ τῆς φύσεως*, sed *ἀπὸ τῆς φύσεως*, *inanior*.
Scribe etiam *πρὸς τὴν φύσιν*, non *ἔχει*, ut ediderunt.

Ἐξ αὐτῆς *μεν φασὶν πῶς*, &c. Hæc feliciter Gaza vertit,
quam Plinius. Hinc erant armamenta ad inclusos cantus,
non silendo & reliquo cura miraculo, ut venia sit argento
jam potius canis. Græcus auctor ex specie speciem opti-
mè fieri scribit, Latinus ex genere fieri genus; ex tibia-
li nempe arundine tibiās confici; cum Theophrastus ex
certa specie quam spadonem vocat Plinius, optima fini-
gi tibiārum paria doceat. Aliud *ζυγῶν* in tibiis, aliud *βομ-
βυκίαν*, quæ & ipsæ tibiæ longiores. Armamenta ad inclusos
cantus sunt tibiæ, inclusi cantus sunt tibiales, inclusi sci-
licet tibiis, ad discrimen aptæ vocis, quæ cantus statim in
aërem effundit, non instrumentis inclusis continet. Pli-
nius Theophrastum non reddidit, cum armamenta tibiā-
rum, *τὴ ζυγῶν* vertit. Nam *βομβυκίαν* non sunt tibiārum
paria, & tamen armamenta quoque sunt, ad inclusos can-
tus: sed Græcos interpretatur, qui *ἐν τῇ αὐτῇ* dixerunt
de tibiis. Pindarus, *ἡδονῶν ἐν τῇ αὐτῇ*, ad quem lo-
cum Scholiastes, *ἀλφὶ τῆς αὐτῆς ἐν τῇ αὐτῇ*, *τὸ φωνὴν*. *Εἰ-
τα* sunt *ὅπλα, σκευῆς*, sic ad verbum *ἐν τῇ αὐτῇ*, sunt arma-
menta, ad inclusos cantus. alii inclusos cantus dici volunt,
qui in Theatris ac templis muro circumseptis, vel etiam
in privatis ædibus personarent, non autem in aperto ede-
rentur, veluti tubis & cornibus. Alii *inclusos* scriptum
fuisse putant, pro *inchylos*; unde factum sit *inclusos*. En-
nius de Coclite, *Hic datus est occasus*, Horatius *inclusum*
salu. Nolo de voce ista multum contendere. Licenter
Plinius, vel, quod mirius est, *μετὰ φορικῶς τὴ ζυγῶν*, quæ
erant in paribus geminisque tibiis compacta internodia,
armamenta ad inclusos vel inclutos cantus dixit; quod
Gaza, ut supra notavimus, errandi præbuit occasionem.
Plura de tibiis qui velit, legat Doctiff. Salmasii exerci-
tationes Plinianas. Verba Theophrasti in hunc vertere sen-
sum; *Ex his optima tibiārum paria fieri affirmant, sed pau-
ca in opere bene succedere*.

Περὶ τῆς Ἀντιγνίδου, &c. De Antigenide hoc multa scri-
bunt Plutarchus, Gellius, Cicero, Suidas, Apulejus. Quan-
tus fuerit tibicen ex his Apulei verbis facile judicabit le-
ctor. *Tibicen* quidā fuit *Antigenidas*, omnis vocula mel-
leus modulator, & idem omnis modi peritus modificator.
*seu tu velles Æolium simplex, seu Fastium varium, seu Ly-
dium querulum, seu Phrygium religiosum, seu Dorium belli-
cosum*. Suidas, *Ἀντιγνίδης. αὐτὸς ὁ Θεοφῶντος μουσικῆς, αὐλῶ-
δος Φιλοξένου. οὗτος ὁ παλαιὸς Μιλησιος ποικίλος ἐκείνου. καὶ
κεκρωτὸν ἢ καμωτὴν βερεβερῶν ἰμάριον*. Thebanus Musicus,
Philoxeni tibicen, qui primus calceamentis Milesiis usus est,
fimbriatq; vestes, *κεκρωτὸν*, in commensationes attulit. Pla-
ra leges de hoc tibicine apud Plutarch. in Theseo.

Βοηδρομιῶν. Hic locus probat, *βοηδρομιῶνα* mensem
apud Atticos tertium fuisse, qui incipiebat 22. Augu-
sti, & definebat 21. Septembris. Rectè Gaza Septem-
brem vertit: quippe maxima pars mensis *βοηδρομιῶν* in
Septembrem incidit. Accedit, quod Arcturus Septembri
oriatur mense. Columella lib. 21. cap. 2. *Nonis Septem-
bris Arcturus oritur*. Galenus lib. 4. de sanitat. tuenda.
*ἢ εἴτε ἀπὸ τῆς φύσεως τῆς ἐλάτης τὸ πρῶτον, ὡς ἐπὶ τῶν ἐπιτελῶν τοῦ Ἀρκ-
τούρου. ὅστις καὶ ἐστὶν ὁ καλούμενος μὲν Σεπτεμβρίου ἐστὶν. ἢ
Περὶ μὲν δὲ παρὰ ἡμῶν ὑπερβερεταῖος. Ἀθήνησι δὲ μυστήρια. Bene
maturum abietis semen circiter Arcturi ortum, quod tempus
Romæ Septembrem vocant: Pergamī vero apud nos mensis
Hyperberetæus: Athenis vero mysteria. A qui mensem, quo
Arcturus oritur *βοηδρομιῶνα* vocari, ait Theophrastus. Non
vult Galenus mensem Atticis dici *μυστήρια*, sed eo tempo-
re festum quoddam Athenis celebrari. Plutarchus in
Demetrio. *Ἀλλὰ τὰ μικρὰ μυστήρια τοῦ Ἀθηνησίων ἐπιδοῦντο,
τὰ εἰς μέγαλα τοῦ Βοηδρομιῶν*. *Parva mysteria Anthesterio-
ne: magna Boedromione celebrantur*. Idem in Theseo. *ἢ
ἢ οὐδὲ καὶ καὶ Βοηδρομιῶν ἐγένετο μῆσις, ἢ ὅτι τὰ βοηδρομιῶν μῆσις
τοῦ Ἀθηναίων ἦν οὖν. Pugnatum est mense Boedromione, quo
die Boedromia hætenus celebrabant Athenienses*. De festo
isto vide plura apud Suidam. Notandus Suidas, quod
mensem Hyperberetæum scribat Octobrem *ἢ καὶ ὑπερβερεταῖος
ὁ μὲν καὶ Μακεδόνες: ὁ καὶ περὶ ἡμῶν*. Falsum etiam quod fe-
quitur, *τοῦ καὶ καὶ Μακεδόνες ὁ καλούμενος μὲν Σεπτεμβρίου ἐστὶν. Vlti-
mus apud Macedones mensis*. Ignoravit Suidas Macedo-
num mensium rationem & modum, nec cum Romanis
mensibus comparare potuit. quod vel ex mense Macedo-
num *Lo* dicto probabo; reliqua mittam. Suidas, *λαὸς
ὁνομα μῆσις τοῦ καὶ Μακεδόνες: ὁ καὶ ὅστις*. Id falsissimum est. Ga-
lenus lib. in comment. 1. libr. aphorif. 1. *οἷον εἰ οὗτος ἔτι**

Theophrasto πλάσματ' αὐλῶν est πολυκάμπις αὐλῶν
& ποικίλος, cui contrarium ἀπλάσως αὐλῶν, sine ullo
παιγνύειν, vārietate, & flexu. Pollux lib. 2. cap. 9. πολυκάμ-
πλον αὐλῆμα Hexanimum, opponit τῷ μονοτροπῶν & μονοκλῶν.
quale fuit veteris, ut Plinius ait, musicæ. Αὐλῆμα δὲ ἔδειται,
αὐτὸ τὸν ἥμ' ὁρῶν. στερεόν, πλῆρες, ἑμμελές, μαλακόν, μονό-
καμπον, πολυτρόπον, ποικίλον, & ἑκαμπίς πολυκάμπιοι ἰσχυρὴν,
καὶ ἄλλ' ἔδειται, &c. Apud Persium Satyr. prima πλάσμα pro
voce sic eliquata & molli, ponitur, ut per omnes fonos in-
tentione, quæ variari possit. Versus ita legit, & distinguit
Doctiss. Salmasius.

Scilicet, hæc populo, pexusque, rogaque recenti,
 Et mortalitia tandem cum sardoniche albus
 Sede legens celsa liquido cum plasmate guttur
 Mobile collueris, patrans, fractus oculo,
 Heic neque more probo videas, neque voce serena
 Ingentes trepidare Titos.

Hæc sēdē legens celsa, cum liquida voce & bene flexibili pronūciaveris, parantibus oculis, hēic videas ingentes trepidare Titos. Quod liquido plasmate guttur colluere hēic dicit, hoc eadē fatyra, eliquare & tenero palato verba supplantare dixit.

Vatum & plorabile liquid,

Eliquat, & tenero supplantat verba palato.

Phlegma viri magni sic exponunt. à *φλέγω* *fingo*, quod illo potu vox fingeretur, quod erat liquida potio, quæ bibebatur, ad suavitatem vocis, qua recreabantur fauces, clamore fauciæ. Sic medici solent facere arteriæ, quæ potionibus lubricant arteriam, & ablata scabritie, vocem efficiunt lepidam, & liquidam. Hoc ipsum Quintilianus notat, & reprehendit, cum ait. non fit vox in canticum dissoluta, nec plasmate, ut nunc à plerisque fit, effeminata. Hinc Cæsar ad quemdam *si cantas, malè cantas: si legis, cantas*: Tali plasmate etiam Nero usus est. Senior Turnebi sententia libr. 28. cap. 26.

—Liquido cum plasmate guttur.

Mobile collueris.

Cum molli & tenera fistulaque vocula poemae liquaverit unde gutture, est enim plasma, ut alio loco docui, cum vox est tenera & mollis. Plutarchus de voce Ciceronis, ἡ δὲ φωνὴ ποικίλ' ἢ τῇ ἀσφαιρίᾳ, σκληρῇ δὲ καὶ ἁπλοῇ. Iterum ἡδὲ φωνὴ λαμβάνουσα πηλοῖαν. Cum enim dulcis & suavis vox effunditur, guttur liquidum, cum exeat, collure videtur. Male viri magni id pro medicamento quodam genere accipiunt, leniendis faucibus facto. πηλοῖαν, ut jam abunde probavi, vox quæ per omnes sonos intentioneque variari flectique potest. nullum arteriarum medicamentum hoc præstare potest. Ad cantus non præscribunt medici medicamenta, sed ad exasperatas arterias humectandas, & emolliendas. Sequitur apud Plinium, quæ inde sunt & hodie. Vult Plinius, antiquitus lingulas factas compressiores, quia soni non flectebantur; nunc vero apertiores fieri, quia compertum, ad id aptiores. Constat ex Theophrasto, non solum numerum foraminum, sed etiam lingulas ad flectendos in tibiis sonos facere.

Ἡ δὲ ἐξαίρεσις. Vide doctiss. Scaligeri animadversiones.

Συμφωνεῖν θηε τὰς γλῶττας, &c. vide doctiff. Constantini notas. Item celeberrimi Dalecampii observationes in Plinium. vide Rhodig. cap. 7. libr. 19. Victor. cap. 8. libr. 31. obser. Item Salmasium & alios qui de musica, tibia, aliisque veterum cantibus & tibiis, fiftulis, aliisque ejusdem generis instrumentis scripserunt.

ὄντι· οὐκ ἔστιν ἡ τοῦ πελικοῦ τοῦ λίκου. Scribe, περικυρροῦται Πελικονία. ὧς τ' ἐστὶν ἀπὸ χυτρεῶς καὶ λίκου, βαθυμετα. τῆς λίκου. Πελικὸν est genus vasis, aut pelvis, ligneæ vel æneæ, sic nominatum, ἀπὸ τοῦ πελικίου, quod securi dolutū & confectum sit. Alii volunt esse ἐκ τοῦ λίκου καὶ τὸν λεκανὴν ligneum. Hesychius, πελικὸν εἶδος ἐστὶ ποτηρίου ἐκ τοῦ λίκου, ὡς τ' ἐπελίκου. αἱ τοὶ ἐκ τοῦ λίκου λεκανή. vide Athenæum libr. 11. inde Πελικονία appellata loca profundiora paludis, à pelvis profunditate, quæ & χυτρεῶς antiqui, recentiores χυτρίνοι vocarunt, ab eadem ratione. Hesychius, χυτρίνοι τὰς κίλας τῆς γῆς, ἐν αἷς ἀπὸ πηλῆς ἐκκρίνεται. id est, Chytrens sunt loca terra concinna, in que fontes immitantur. χυτρίνοι, fossæ & canales ad aquam ducendam. Hesychius, λίθων χοαί, ἢ ἀπὸ λίθων ἐκ χυτρεῶς τῶ χυτρίνοι· χοαί δὲ εἰσι λίθων. ὑπονοούμεναι τῶ χυτρίνοι, καὶ διαρροαί. Auctori Periplummaris Brythrae, id est rubri, χυτρίνοι dicuntur loca fluminis magis profunda & cava. Ἀρχομένη δὲ πλὴν τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκ τοῦ λίκου τοῦ διορρεῖστος καὶ πρὸς ὅρους τῶ χυτρίνοι. οἱ τῶ χυτρίνοι τῆς αἰσῆς ἐστὶν ἐκ ποταμοῦ βαθυμετα μὲν

477
 ἔτι βαρύνει. κρυπτοί. Ionicum est pro κρυπτοί. Antiquissimi
 mixtū dixerunt. Herodotus in Polyhymnia five lib. 7.
 Το δὲ πρὸς τὴν ἡμέραν αὐτῶν, ἡμεῖς αὖτε παρὰ τὴν πύλινον, ἐστὶ
 δὲ ἐν τῇ ὁδοῦ ταύτῃ θερμὰ λουτρὰ, καὶ χύτρος καλεῖται. Quod
 autem via vergit ad auroram, id à mari accipitur ac vadofis.
 in hoc autem ingressu sunt θερμὰ λουτρὰ, id est, calida lava-
 cra, quæ χύτρος quod instar olle cava sunt, indigene vo-
 cant. Ammianus Marcellinus lib. 22. de Ægyptiis. Sunt
 therma lutra, quæ cythras (forte χύτρος chytros) indigenæ
 vocant. χύτρος, ergo loca fluminum concava, quæ à cavi-
 tate, quod ollam referant, nomen acceperunt.

Ερεβλή & κηφισο. Plinius loco citato. Immenſum quan-
tum praelatis, quas ipſe Cephiſſus abluiſſet. Addit Græcus
auctor, ſi latum, profundum, cœnoſum ſolum ſit. Cete-
rum genus calami, ex quo lingulæ compoſuerunt vete-
res; ſæminant vocaſſe videtur Dioſcorides, ὁ δὲ τις ἦλυσ,
ἔξ αὐτῶν γλῶττις τοῖς αὐτοῖς χρῆται διὰ τὸν αἵμα, altera ſæmina ex
qua tibiis lingulæ conſciuntur.

Γένος δὲ τῶν *Ευκράτων*, Plinius loco citato. Plura autem genera. alia spissior densiorque geniculis, brevibus internodiis: alia rarior majoribus, tenuiorque & ipsa.

Καλὸν ὁ κλάδος, ὃν κηλοῦσι πνεύσιν συριγγίαν. Corruptus codex;
scribit, ὃν κηλοῦσι πνεύσιν συριγγίαν. Sic Dioscoridem scripsisse,
Sic & Calamum legisse, constat, loco citato. Calamus vero
totus concavus, quem vocant Syringiam, utilissimus fistulis
quoniam nihil ei cartilaginis atque carnis. Putavit Plinius,
συριγγίαν dictum, quod fistulæ ex eo fierent; hinc in in-
dice fistulartorum appellat. De sagittariis & scriptoriis,
& fistulartoriis calamis, antiquissimis Græcis si fidem ad-
hibemus, fabulosa scribit Plinius. Theophrastus συριγγίαν
votarum fuisse scribit, non quod fistulis utilis sit, sed
quod inanis sit, & totus concavus, ad fistulæ instar; mini-
mumque habeat carnis & ligni. Constat ramen, fistulas
ex calamis compingi solitas. unde & κηλοῦν σείριγξ apud
Aristophanem & σείριγξ ἐν κηλοῦσαν apud Pollucem. Sed
idem calamus, qui tibiis erat aptus, idem & fistulis est u-
tilis. Σείριγγα. Poeta Nympharum Naiadum, quæ circa
montes Arcadiæ vagabantur speciosissimā produnt fuisse,
quam cum Pan Mercurii filius adamasserat, & eam per-
sequeretur, ac ad animum Ladonæ Arcadiæ compulserat,
ne vi, castitatem deponere cogeretur, fororum auxilio in
arundinem converteri canunt, ex qua fistula composita,
quæ nomine ejus Syrix nuncupatur. Ovid. 1. Meta-
morph. Fab. 13.

Panaque, cum prensam sibi jam Syringa putaret
Corpore pro Nymphæ calamos tenuisse palustres,
Dumque ibi suspirat, motos in arundine ventos
Effecisse sonum tenuem, similemque querenti,
Arte nova, vocisque deum dulcedine captum,
Hoc mihi † condylum tecum dixisse manebit,
Atque ita disparibus calamis compagine cernæ
Inter se junctis nomen tenuisse puellæ.

† colloquū,
alii consi-
lium.

Metrodorus apud Athenæum libr. 4. Marfyam fistulam invenisse tradit. Μητροδωρὸς δ' ὁ ἁλῖος ἐν Τρωαίῃσι σύριγγα μὲν φησὶν ὄναι Μαρσύας καὶ αὐτὸν ἐν Κελαιναῖς, τὴν αὐτὴν ἐν Κελαιναῖς συρίζειν. Εὐφορίων δ' ὁ ἑποποιός. οὗ τῷ ἀδελφῷ μελοποιῶν, τὴν πολυκαλάμου σύριγγα Ἐρμῇ δίδειν. πᾶσι δ' ἰσορῶν Σιῶν καὶ Πανάκῳ τοὺς Μῦθους. τὴν δὲ πολυκαλάμου Σιληνὸν Μαρσύου δὲ τὴν χρυσόπτεον. Metrodorus Cbrius in Troicis scribit, Marfyam fistulam & tibiam Celanis invenisse, cum uno calamo superioris caneret. Euphorion, hexametrorum scriptor, libro de Poëtis lyricis tradit, fistulam, cui unicus & simplex calamus est, inventorem Mercurium fuisse, vel, ut aliqui memorie mandarunt. Scutben & Rhonacen Medos. ejus vero que multis est compacta calamis, Silenum. illius autē que cera glutinatur Marfyam. Diodorus Siculus libr. 3. Bibliothecæ. πολυκαλάμου σύριγγα. Cybelein invenisse tradit, Marfyamque hujus sonum imitatū esse. τὴν τε γὰρ πολυκαλάμου σύριγγα αὐτῶν ἐπιπλάσσειν & αὐτὴς τοὺς παιδῶας καὶ χοροὺς εὐρεῖν κύμβαλα καὶ τυμπανά. Nam fistulam multis contextam calamis excogitavit, cymbalaque & tympana ad lulum choreasque invenit. Paulo post. Συναρτρήσθαι δ' αὐτὴν καὶ φλοῖον ἔχει ἐπὶ πλεῖον φασὶ Μαρσύαν καὶ Φρύγαν, ἡνωμαζόμενον ἐπὶ συνήσει καὶ σωφροσύνῃ. καὶ τῆς μὲν συνέσεως τεκμήριον λαμβάνουσι τὴν μνησκόδοι πύς φρύγους τῆς πολυκαλάμου σύριγγος, καὶ μετ' ἐκείνην ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς τῶν ὅλων ἀερίων, τῆς γὰρ σωφροσύνης σημεῖον εἶναι φασὶ τὴν μὲν καὶ τῆς ἐλευθερίας. ἀπείργον γένεσθαι τὴν ἀφροσύνην. Frequens circa illam Phryx ille Marfyas, primusque inter nefarios erat. mira in homine illo solertia & castitas. de solertia inde conjecturam faciunt, quod fistule multis instructe calamis sonos imitatus; totam ad tibias harmoniā traduxit, pro castitate habent argumentum, quod ad vitæ usque finem a re Venerea se integrum conservavit. Illud in verbis Athenæi

næi admirandum, quod κηρύδεν σύριγγα ἃ πολυκαλῶμεν diversam faciat. Ex Ovidii versibus citatis satis liquido apparet, veteres cera calamos in fistula pluribus compacta arundinibus conjunxisse.

*Atque ita disparibus calamis compagine ceræ
Inter se junctis, nomen tenuisse puella.*

Idem Theocryptus docet Eidyl. 8.

*Σύριγγ' ἀν' ἐποίησε καλὰν ἐγὼ ἐννεάφωνον,
Λευκὸν, κάρδον ἔχουσαν, ἴσον κατὰ, ἴσον ἀνωθεν.*

*Fistulam quam feci, pulchram novem vocibus
Alba cera compactam, æqualiter infra, æqualiter supra.*

Virgilius.

Pan Primus calamos cera conjungere plures Instituit.

Tibullus.

*Fistula cui semper decrescit arundinis ordo,
Cum calamus cera jungitur usque minor.*

Græcus Poëta apud Plutarchum, ἀπὲρ ἀοργησίας de cohibenda ira κηρύπλεται vocat, ὡς αὖτ' ὁ τῶν βοσκῶν κηρύπλεται ὁ ἴδιος δόναξ ὡς ἰσχυρὸς ἀνοδὸν νόμος, ut pastoralis cera junctæ fistula, quando sopori feros sonitu ciet modos. Sed ad Athenæum revertamur. non dubito, quin Euphorion scripserit, τὴν ἃ πολυκαλῶμεν Σιληνὸν Μαρσύαν τὴν κηρύδεν. *Fistulam ex pluribus calamis junctam. Silenus invenit Marস্যan.* Herodotus Silenum Marস্যan quendam fuisse Celænis, Asiæ oppido, ubi fistulam repertam scribit Metrodorus, ἐν τῇ καὶ ὁ Σιληνὸς Μαρσύαν ἀσπίδος ἐν τῇ πέλῃ ἀνακρίμαται. In qua urbe (Celænarum) ἔστιν in quo foro visitur suspensa Seleni Μαρস্যæ pellis in utrem formata. De fistulis satis. Arundinem, quam συρίγγαν vocant, inanem & vacuam ait Theophrastus. contra Dioscorides carne plenam ait; ἄλλος δὲ συρίγγας πολύσπερκ', εἰς βιβλιογραφίαν ἐπιτίθει. *Alia syringias, id est, fistulosa, multa carne prædita, geniculis densior, ad librorum scriptiorem accommodata.* In antiquo codice παχύσπερκ' scriptum est, id est, carne crassa. neutrum cum Theophrasto convenit. restituant διγύσπερκ', quod parum carnis contineat. Dioscorides multo recentiores calamum συρίγγαν cavam asserunt. Cassianus Bassus libr. 2. cap. 6. Καλάμους τὴν τοῦ κηρύδου καὶ τοῦ συρίγγου, ὡς πρὶν δὲ μετὰ κηρύδους, ὡς εἰς βιβλίους, καὶ συρίγγας (vulgo βαλίτσας καὶ σύριγγας) διὰ τὴν καὶ ἀπαιτοῦς σημεῖον φασίν, ὡς ὁ δὲ ἴχνηται ἔστι τὸ πρῶτον. Calamosque appellatos Indicos, ab aliquibus vero mestocalamos, hoc est, plenas arundines, ab aliis etiam belitas, id est, ad sagittas utiles. Itemque syringias hirsutas & teneras signa esse ajunt loci aquam habentis. Hæc omnia διγύσπερκ' legendum ostendunt. Huic lectioni favet ipsum nomen συρίγγας, quod concavum significat, ut est σύριγξ. Vox hæc plures habet significationes, omnes à cavitate. Homerus σύριγγα receptaculum, vaginamque hastæ vocat, Iliad. 7.

Ἐκ τῆς ἀρῆς σύριγγος πατρίων ἐσπείσεται ἔγχος.

Ex vagina patriam extrahit hastam.

Aristoteles lib. de Mundo concavos terræ meatus σύριγγας τῆς γῆς vocat. Πνεῦμα περιέχον εἰς μυχὸν σύριγγας γῆς, Spiritus qui aberrans insinuat in abstrusos quosdam terræ & cecos meatus, id est, in latentes cavernas. σύριγξ ἡ πνεῦμα, cavitas in hepate. συρίγγου δὲ Medicis, in fistulam excavari, in fistulam abire. Unum impedit, quo minus apud Dioscoridem legam ἀνιόνταρον, quod arundinem donacem dicat cavam & inanem. Nihil impedit, utramque fuisse cavam: sed nescio quomodo calamus plenus, multaque carne refartus, ad scribendum utilis dici possit firmi & cavi ad hoc optimi. non puto σύριγγας nomine Dioscoridem intelligere qui fistulis faciendis optimus est.

Ὁ δὲ πρῶτος, &c. Plinius loco citato. *Est alius crassior ligno, & tenui foramine, hunc totum fungosa replet medulla: alius brevior, alius procerior, exilior, crassiorque, &c.*

Ὁ δόναξ, &c. Theodorus vertit, cannam. canna gracilis & tenuis. donax crassa & fruticosa. Columella lib. 4. cap. 32. *Sed cultus arundinetis primo triennio non alius est quam ceteris: cum deinde consenuit, repastinandum est: ea est autem senectus, cum vel exaruit situ, & inertia plurium annorum, vel ita densatum est, ut gracilis, & canna similis arundo prodeat. Vides cannam tenuem & gracilem. rectius fortasse quis piscatorium verteret. Suidas. δόναξ. κηρύδαμοι ἀνιόνταροι, ἢ αἰόλοι, ἢ ὀργεῖα δόναξ. calami piscatorii, tibiae, recta arundo donax.* Et hoc tempore arundine ad piscandum appenso hamo utuntur. Plinius Græcam servavit vocem. δόναξ dicitur ἀπὸ τοῦ ῥέοντος δονεῖν, quod facile à vento moveatur. Hesychius, δόναξ κηρύδαμοι Κρήτης

ἀπὸ τοῦ ῥέοντος. Idem δόναξ, ἀπὸ τοῦ κηρύδαμοι. Græcè δόναξ, κηρύδαμοι, κηρύδαμοι, ἀπὸ τοῦ κηρύδαμοι. Lapillus quoque qui in lapide ætite movetur, eadem de causa δόναξ vocatur. De donace hæc Plinius; *Fruticosissimus qui vocatur donax, non nisi in aquaticis natus, Theophrastus apud lacus & flumina nasci tradit. Idem dicit Dioscorides, aliud juxta flumina nasci, aliud in ipsis aquis.* Dioscorides loco citato, ὁ δὲ περὶ τοῦ κηρύδαμοι ἀπὸ τοῦ κηρύδαμοι, ὁ δὲ περὶ τοῦ κηρύδαμοι ἀπὸ τοῦ κηρύδαμοι. *Alia denique crassa & concava circum amnes nascent, quæ etiam donax, à quibusdam Cypria vocatur.* Cypriam vocari testis Plinius lib. 24. c. 11. *Harundo Cypria quæ donax vocatur, corticis cinere alopecias emendat.* An itaque Hesychius scripsit δόναξ κηρύδαμοι Κρήτης. an, ut editum est, δόναξ κηρύδαμοι Κρήτης, quasi à Cretensibus etymon inventum? Cavam esse hanc arundinem vel hoc Theocrypti epigrammate probatur.

*Δάφνης ὁ λευκός, ὁ καλὸς σύριγγι μαλίσθων
Βουκολικὸς ὕμνος, ἄρθε Πανὶ ταῖδε.*

*Τῶς τρηλὸς δόνακας, τὸ λαγυρόλον, ὅξω ἀκόντι,
Νεβρίδα, τὴν πῆραν ἃ περὶ ἑμαλυφόρει.*

Daphnis ille candidus, ille qui pulchra fistula modulabatur

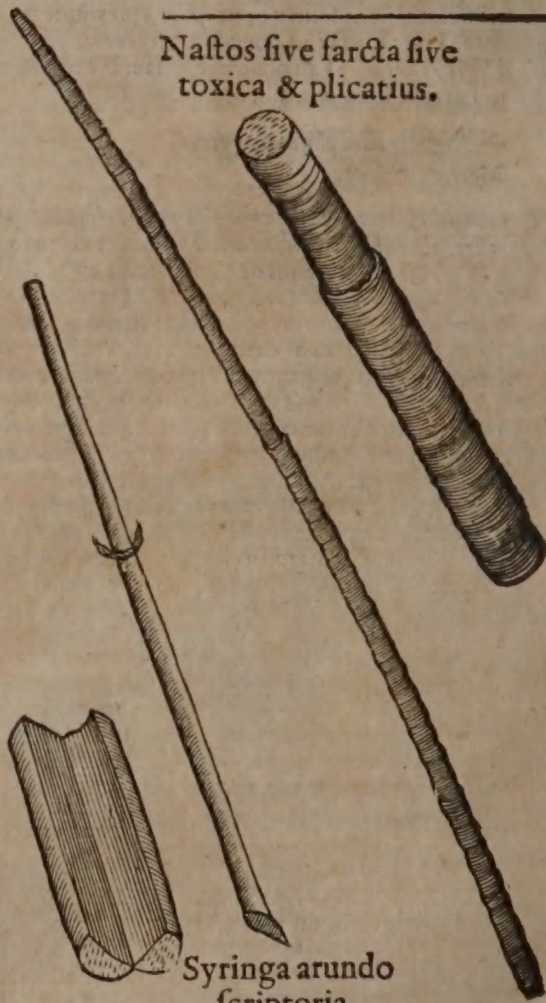
Bucolicos hymnos, hæc dedicavit Pani.

Pertusas donaces, pedum acutum, jaculum,

Pellem cervinam, & peram qua olim poma ferebat,

Nastos five farcta five toxica gracilis & plicabilis.

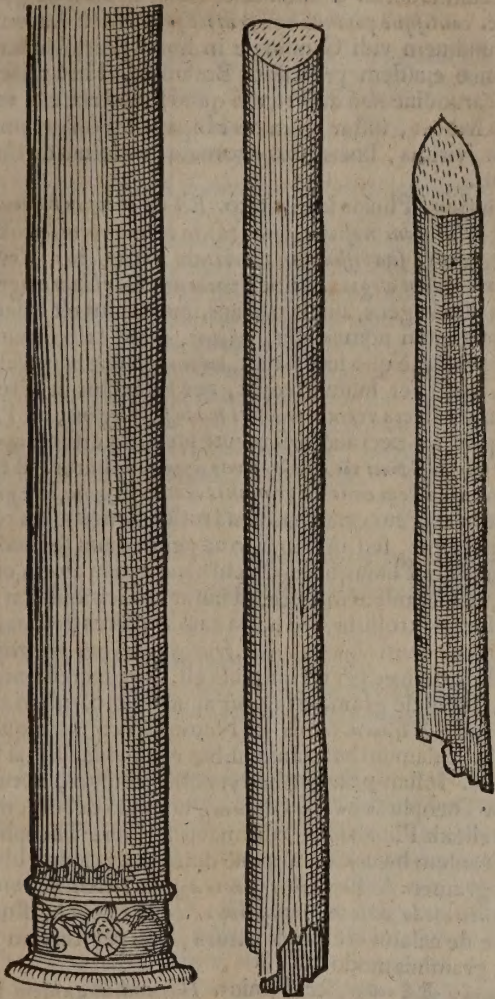
Nastos five farcta five toxica & plicatius.

Syringa arundo scriptoria.

Vulgo τὸν τρηλὸν δόνακα legitur; malè vertunt tres tibiae. Intelligit fistulam ex pertusis ac perforatis harundinibus compactam. Hanc arundinem Dodonæus, & adversariorum auctores describunt. Non parū frequens hæc hortis & satis Gallo-Provinciæ & Norbonæ, ubi colos ad nendum, & clatras fenestris rustici mulierculis factitant, flectuntque ad fornices topiarias, aliaque viretorum ornamenta, adque fulciendas vites humi depangunt. ad decem cubitorum altitudinem assurgit, militaris hastæ crassitudine, robusta ac firma materie, inanissimum tamen

Nastos. Farcta toxica Theophrasti.

tamen intus, compactis per intervalla geniculis, è quorum acetabulis vel cavernulis basis latioris prodit nervus, medio tenus fere ambiens calami spatium. Folia illi sunt longa, milii Indici æmula, sed latiora & longiora, aspera ubique superficie, & acuta circumferentia. Radix illi est alba, foris intusque dura, tuberosa, contorta, informis ac geniculata, ut in iride ac acoro, sed longè major ac robustior, larè huc & illuc subtrus porrecta, gustanti dulcis; ex qua uita Arabum spodiū paratur Pharmacopœis quamplurimis, tamen ut non necessario, ita non magno commodo: quando melius ac facilius ex myrto oleave (ut in antispidio monet Dioscorides) conficerent. Gravius peccant, qui loco palmæ foliorum teneriorum harundinis hujusce subdunt radices. Sed de his in commentariis ad Dioscoridem. Scriptoria arundo eadem cum donace est, ut cernere licet in Gallo-Provinciæ, & Corsicæ, udis & pinguibus prope urbes locis: compactiore est carne, minore & pollicem vel indicem digiti æquante crassitie, ostium denumve pedum, intus cava etiam & inanis, ut donax, radices & folia non dispersa, pueris etiam quæsit calami, ad majuscula characterum crura delinienda.

Διαφέρει δ' ὁ μὲν παντὶς, &c. Plinius legit, τὴν γὰρ ἐν τῇ ἐν-
 ῥῳ, ὅτι τὸν ὅμοιον φησὶν. Non nisi in aquaticis natus (calamus donax) quoniam & hæc differentia est, multum præ-
 lata harundine quæ in sicco proveniat. Theophrastus plu-
 rimum in quoque genere differre tradit inter se aquaticas & in sicco degentes. Ad verborum seriem contextum-
 que non attendit, ut solet, Plinius.

Ἰδὲ δὲ τὸ περὶ τῆς, ὅτι δὲ Κρητικὴ πηγὴ καλοῦσιν, &c. Hoc ge-
 nus, nāstos vocat Dioscorides μεσηγελαμὸς & βελίτις. Ita hic,
 καλαμὸς ὁ μὲν πρὸς καλὴν τὴν γῆν, ἢ ἐν τῇ βέλῃ γίνεται. In harun-
 dinum genere quedam nastos appellatur, ex qua sagittæ fa-
 ctæ solent. Nāstos dicitur, quod plena, farcta, solida sit. Hesy-
 chius νάστος μεσῆν, πικρὸν, πλὴν, καὶ ἔχον ὑπερκοφὸν τι, quod
 plenum est, ac solidum, cui nihil subest, inane aut leve. Phi-
 lo φέρον, mundum dixit esse, πλὴν καὶ νάστος, καὶ τῶν ὀντων βα-
 ρύτατον. Plenum, farctum, & omnium existentium gravissi-
 mum. Cassianus Bassus lib. 2. cap. 6. καλαμὸς τὸ πρὸς κα-
 λουδίου Ἰνδικὸς, ὡς πρὸς δὲ μεσηγελαμὸς, ὡς ἐν τῇ βελίτις. Omnes MSS. codices habent, ὡς ἐν τῇ βελίτις, Indi-
 cum calamum vocari scribit. Longe alius calamus ex

quo liquor dulcis colligebatur. ex isto sagittæ non fie-
 bant, quia ad sagittas ineptus. De hoc calamo infra. Sa-
 gittariam intelligit harundinem. Putavi quondam scri-
 bendum μεσηγελαμὸς, sed postquam ex Hesycho μεσηγε-
 λαμὸς & μεσηγελαμὸς eandem didicissim harundinem, sen-
 tentiam mutavi. Nāstos idem quod μεσῆν. Sic dicitur, quod
 farcta sit & plena. Scribe, βελίτις vel βελίτις, eos cala-
 mos intelligit, ex quibus sagittæ fiunt. Non alius ad hoc
 idoneus, quam qui est plenus intus ac solidus. Hesy-
 chius βελίτις, βέλῃ, πέλῃ. Theophrastus Creticum calamum à
 quibusdā vocari ait, & rationem videtur reddere Plinius:
 Calamis Orientis populi bella conficiunt: calamis spicula
 addunt, irrevocabili bano noxia. mortem accelerant pinna
 addita calamis. sitque ex ipso telum aliud fracto in vulne-
 ribus. His armis solem ipsum obumbrant, propter hoc maxi-
 mē serenos dies optant: odere ventos & imbres, qui inter
 illos pacem esse cogunt. ac si quis Æthiops, Ægyptum, A-
 rabias, Indos, Scythas, Bactros, Sarmatharum tot gentes,
 & Orientis, omniaque Parthorum regna diligentius com-
 putet, æqua ferè pars hominum in toto mundo calamis supe-
 rata degit. Præcipuus hic usus in Creta bellatores suos
 præcipitavit; sed in hoc quoque, ut in cæteris rebus, vicit I-
 talia: quando nullus sagittis aptior calamus, quam in Rhe-
 no Bononiensi anne, cui plurima inest medulla, pondusque
 volucre, contra flatus quoque pervicax libra. quippe non ea-
 dem gratia Belgicis. Hæc & Creticis commendationibus:
 quanquam præferantur Indi, quorum alia quibusdam vi-
 detur natura, quando & hastarum vicem præbent additis
 cuspidibus. Primo quem usum Orientis populis præbuit
 calamus, docet: deinde usum istum præcipue in Creta ha-
 buisse, postea ait, Italicis calamis pondus inesse volatile,
 & contra flatus valere quoque; pertendit. subiungit, libram
 quidem & pondus habere Belgicos, ut Italicos, sed ele-
 gantia ea destitutos esse, qua maxime laudantur Cretici:
 in eo superare Italicos, quod utrumque habeant & pon-
 dus, ut Belgici; & formæ gratiam, ut Cretici. Idem τοῦ-
 τος καλαμὸς καὶ ἐξ ὅχλου ὁ Κρητικὸς à quibusdam, ut monet
 Theophrastus, dictus est. Hic verborum Plinii sensus.
 Scribe ergo, pondusque volucre, & contra flatus quoque
 pervicax. Libra quippe, non eadem gratia Belgicis; hæc &
 Creticis commendationibus. Hæc, scilicet gratia, elegantia.
 Notat Dalecampius, in Chiffetiano codice M. S. scrip-
 tum esse, præcipuus hic usus in Creta Bellatores suos præ-
 cipitavit, quomodo scripsisse Plinium ex iis, quæ diximus
 constat. Calamis, inquit Plinius, Orientis populi bella con-
 ficiunt. id est, sagittis à calamo sagittario confectis. Ho-
 die etiam apud Indos, aliosque Orientis populos, i-
 dem usus obtinet. Præcipuus hic usus in Creta bellatores
 suos præcipitavit. id est paratioris, audaciorisque fecit, &
 ad bellum temerè suscipiendum cum Romanis impulit,
 quo profligari sunt. Pondusque volucre, Findendo aëri o-
 portunum in jaculatione expetitur. Quanquam præferant
 & Indi. Antiquam exemplar, indigi. Scribe, Indici.
 Sed de Indici sagittis infra. Creticas laudarunt antiqui.

Silius libr. 10.

Ecce Cydonææ violatus arundine plantam.

Idem libr. 13.

— Dictæa per auras

Tranat, & in medium perlabitur urbis arundo.

Statius libr. 4. Theb.

Terga Cydonææ corythos arundine pulsat.

Cydonæas, Cydoniacas, Dictæas dixit, ab urbibus Cre-
 tæ, Dictæ & Cydone. Idem Silius Cretam primam po-
 tuisse mari ac sagittis tradit: sic enim de navi quæ remi-
 gibus & sagittariis valebat.

Iamque super rutila super & Garamantide pinu
 Ibat ovens melior remo, meliorque sagitta.

Solinus cap. II. Quorum principatus est penes Gorty-
 nam, Cydoneam, Gnoson, Therapnas, Cylissos. Dosiades
 eam à Crete nymphea Hesperidos filia, Anaximander à Crete
 rege Curetum, Crates. Aëriam prius dictam, mox Curetin,
 nonnulli etiam à temperie cæli Μακρόν ἡσυχίαν appellatam pro-
 diderunt. Prima mari potuit remis & sagittis, prima literis
 jura junxit. Plinius lib. 4. cap. 12. Ipsa Creta altero, late-
 re ad Austrum, altero ad Septentrionem versa, inter Ortum
 Occasumque porrigitur, centum urbium clara fama. Desca-
 des eam à Crete nymphea, Hesperis filia; Anaximander à rege
 Curetum, Philistides Mallotes, Crates primum Aëriam di-
 ctam, deinde postea Curetin, & Macaron (insulam, subin-
 tellige, vel adde) nonnulli à cæli temperie appellatam exi-
 stimavere. Philistides Mallotes non legit Solinus, vel in-
 curia librorum omisum.

Quod corruptum nemo inficias ibit. Meminit hujus arundinis Lucanus.

Quique bibunt tenera dulces ab arundine succos.

De hoc calamo etiam versus Dionysii Afri.

Ἀλλοθι μὲν γὰρ κέχρηται αἴετα, ἄλλοθι δ' αὖτε
Ἰλαί τηλεθάσων Ἐρυθραίου καλάμοιο.

*Alibi etiam milium crescit, alibi insuper
Sylva virescunt Erythraei calami.*

Duas res simul conjunxit in India nascentes: quibus ad cibum & ad potum utebantur Indi: milium, quo vesciebantur, & calamos, quorum succum expressum biebant. Ἐρυθραῖος καλάμος, idem & καλάμος Ἰνδικός. Nam Poeta ille passim Ἐρυθραῖος pro Indico usurpat, ut Ἐρυθραῖος πόντος, Ἐρυθραῖαν θαλάσσαν Ἐρυθραίου ἀελίου. Vulgatus interpretes, Ἐρυθραῖον καλάμοιο rubra vertit canna, Græci Ἐρυθραῖον nulquam pro rubro posuere. Ἐρυθρὸν est Ἐρυθραῖα; hinc erythraeus lapis, concha. Ἐρυθραῖον θαλάσσαν passim à Dionysio pro mari Indico poni, merito nego. quod vel ex his versibus Dionysii, qui statim in initio belli de orbe reperiuntur, probatur.

Αὐτὰρ ὅτι πρῶτα φαίνεται αἰθρῶπιον
Ἡῶν καλέουσι καὶ Ἰνδικὸν οἶμα θαλάσσης,
Ἄρχι δ' Ἐρυθραῖόν τε καὶ Αἰθιοπὸν καλέουσι,
Πρὸς νότον.

At ubi primum radiat hominibus,

Eorum vocant, atque Indicum fretum maris.

*Prope autem Erythraeum ac Æthiopicum appellant
Ad austrum.*

Ergo Dionysio non semper Ἐρυθραῖος Indicium significat mare. Utrum vero Ἐρυθρὰ θαλάσση à colore, an à rege Erythra nomen trahat, nolo disputare. Varronis sententia est, Erythraeum ab Erythra rege, non à colore appellatum. Reprehenduntur à Curtio lib. 8. qui à colore nomen habere tradunt. Ab Erythra rege inditum est nomen, cujus ignari rubere aquas dicunt. Idem lib. 10. Inter quæ rubrum mare, non à colore undarum, ut plerique credunt, sed ab Erythra rege appellatum. Male ergo Latini rubrum mare dicunt; Erythraeum dicendum est. Ad Græcam si attendamus vocem, aliter se res habet. Principale nomen est Ἐρυθρὰ, quod mille locis Theophrasti probari potest. Vide cap. 8. hujus libri. ὅτι ἡ θαλάσση Ἐρυθρὰ καλεομένη. Semper apud antiquos legitur Ἐρυθρὰ. Ab Erythra rege Ἐρυθρὰ dici nequit. τὸ Ἰνδικόν sive τοπικὸν τῆς Ἐρυθρᾶς est Ἐρυθραῖος, ut & urbium omnium, ut Ἰσραήλ ποταμός. Ἰσραήλ. urbs Romana pro Roma, sic Ἐρυθραῖος ὠκεανός, Erythraei mare, quod Ἐρυθρὰ antiquis. Ἐρυθραῖος λίθος, pro ὁ ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης λίθος. Certum est, aquam maris Erythraei, non alio esse colore, quam ipsius Oceani. Non igitur ab aquæ aut undarum colore nomen impositum. Soler tamen mare illud, quando tempestas ingruit, magnam vim arenæ rubræ ejicere, quæ & maximas, nisi portum oportum nactæ sint, naves obruit. Hoc Batavorum navigationibus & experimento constat, qui per mare hoc in Arabiam navigarunt. Ab arenæ ergo rubræ colore nomen hoc ipsi impositum videtur, quam ejicit, tempestate sæviante. Inquirendum jam, an calamus, ex cujus radice, humor melleus exprimitur, idem sit cum eo, ex quo navigia fiunt. Ea Solinus est sententia, cap. lib. 11. Quæ palustria sunt, arundinem creant ita crassam, ut fissis internodiis, lembi vice veliter navigantes. E radicebus ejus exprimitur humor dulcis ad melleam suavitatem. Quanquam veterum nemo hoc tradat, recentiorum tamen experimento probatur. Garcias lib. 1. cap. 12. Ceterum ut ad rem redeamus, tabaxir vocabulum est Persicum ab Avicenna lib. 2. cap. 609. & aliis Arabibus è lingua Persica desumptum, nihilque aliud sonat, quam lacteus humor, aut, succus liquorque alicubi concretus: quo nomine etiam Arabibus & Persis hoc medicamentum cognitum est. Vocatur autem ab Indigenis Sacar Mambu, quasi dicas saccharum de mambu, quoniam Indi arundines, sive ramos arboris illud proferentes Mambu vocant. Arbor in qua gignitur, interdum magna est, & instar populi procera, interdum minor, ramis ut plurimum erectis (nisi quod pulcherrimos quoque interdum incurvant, ad pergulas & deambulacra, apud Indos frequentia, conficienda, nodis palmi longitudine ab invicem distitis, distinctos habens, folium oleæ longius, Theophrastus salicis comparat, oleæ & salicis non valde dissimile) inter singula internodia liquor quidam dulcis generatur, crassus, veluti amylium coactum, & simili candore, interdum multus, nonnunquam vero perpaucus, sed non omnes

arundines, sive rami cum humorem continent; at si durat, quos bisnagar, batecala, & pars provincie Malabar profert. Hic autem liquor concretus, interdum nigricans & cinerius reperitur, sed non ideo improbat. Nam ob nimiam humiditatem, aut, quod diutius ligno inclusus permanferit, hunc sibi colorem conciliat: non autem ob arborum incendium, veluti nonnulli putarunt, siquidem multis ramis, quos non contigit ignis, niger etiam invenitur. Christophorus à Costa, Inveniuntur interdum hæ arbores sive arundines vocata Mambu, in quibus nascitur tabaxir, tantæ amplitudinis & crassitudinis, ut ex ea cymbas faciant, quæ binos viros capere possint, non quidem illas excavantes, sed relictiis solum duobus internodiis per medium secantes. Conscendere vero solent similes cymbas bini Indi, iique nudi. (nam nudos incedere in illis regionibus moris est) sedereque singuli in ejus extremitatibus, junctis cruribus, tenentesque singulis manibus remos trium aut quatuor palmorum longitudinis, quibus eas cymbas impellunt tanta dexteritate, ut etiam adverso rapido flumine summa celeritate navigare possint. Carolus Clusius lib. 1. exoticonum cap. 18. Admirande magnitudinis fuerat illa harundo cujus fragmentum Octobri anno nonagesimo quinto supra millesimum & quingentesimum, Iacobus Garetus, ad me Londino usque mittebat, patris Petri Amstelredami commorantis opera, ut conspicerem. Nam fragmentum illud sex nodis constabat, quorum singuli pedem Romanum & quatuor uncias inter se distabant. Octo igitur pedes Romanos longum; ejus diameter infima parte quinque unciarum, circumferentia decem & sex, internodiis longitudini respondens: ipsius vero ligni sive materie spissitudo paulo major uncie triente: superna autem parte diameter penè unciarum quinque, circumferentia quasi equalis infimæ parti; ligni spissitudo triens uncie, ex quibus notis quilibet æstimare potest, quanta fuerit totius harundinis longitudo. Erat porro totum fragmentum, bacca rubra, qua obsignari solent epistolæ, foris obductum, quemadmodum magna ex parte moris est apud Sinenses, vascula, canistra, ligneas lances, atque etiam ipsas hastas inducere, ut ab imbre alioque humore non corrumpantur. Ceterum harundinis illud fragmentum inventum fuerat in magna prætoris navi, qua vehebatur Prorex Indie domum repetens, quum ab Anglis quibusdam naucleris interceptus est, anno redemptionis humane M. D. XCIII. & illud quidem (ut qui mittebat, ad me ferebat) plenum Anil sive Indico, quo cæruleo colore inficere solent, cujus indicium interior fragmenti pars adhuc conservabat. Verum enimvero multo longiora referebant, qui anno sexcentesimo primo supra millesimum à nativitate Christi nostri salvatoris ex Orientali India revertebantur nautæ: quorum bina in Academiæ horti porticu apud Lugdunum Batavorum suspensa conspicebam, illaque utrimque mutila: horum minus, viginti sex pedes Romanos longum erat, ac decem & novem internodiis constabat, crassitudo infima parte decem & septem uncias ambitu comprehendebat, superna quatuordecim. Majus illud sesquipede longitudine superabat, & tribus uncis crassitudine: singulorum internodiorum longitudo in utroque, circumferentiæ partis inferioris ut plurimum respondebat, nonnunquam longior aut brevior erat: Materia spissitas fere par cum ea quæ primo descripta, hoc est triens uncie. Eas harundines donabant societatis mercatorum præfæcti Cl. V. Doctori Petro Pauwio professori publico, Academiæ horti præfæcto illo anno Rectori magnifico. Quam vero procera fuerint integræ illæ harundines, ex mutilis licet conjecturam facere. Ceterum harundinis illud genus, toto Malabarensi marino tractu nasci, præsertim autem circa Choromandel, testis est Hugo Lincolnius, qui ab incolis Mambu appellari scribit, & adhuc tenellum & viride inflecti solitum, ut magis aptum reddatur ad gestandum pendentes ex eo lectulos, ipsi Pallankins dictos, quibus insident cum viri tum mulieres, cum aliquo transferri cupiunt. Domos quoque suos Indi ex iis ædificant, ut in Teremte, funduntque eas & singulari industria torquent. In Civitate Bantam cuncta ædiu publicia ex his arundinibus assularum dissectis constant. Naviculas duobus viris aptas conficiunt, vide Indie Orientalis historiographos. Rectè ergo Solinus ex una eademque arundine & navigia confici & succum dulcem colligi scripsit. Sed succum sive liquorem mambu concretum Garcias, ait. Ergo non ea est arundo ex qua dulcem succum veteres colligebat. Hic liquidus, & potui inserviebat.

Quique bibunt tenera dulces ab harundine succos.

Quorundam opinio est à Varrone confundi harundinem sacchariferam cum harundine mambu. Saccharum enim veterum colligebatur in ipsa harundine concretum, deinde saccharum mambu, quod veterum saccharum, in ipsa reperitur arundine

ritane. Antiquorum saccharum sitim sedabat, vulgare excitat. Sed aliter magni viri verba Galeni interpretantur, ac saccharū vulgare & veterum unum idemque esse volunt. Sic nempe scribunt. Quod obijciunt isti, saccharū sitim facere, fatemur. quod addunt, ē sententia Galeni, negamus. sed ille, unde ē desumpsit Aboali, sensit ita: non perinde esse atque mel siticulosum. Lege illius verba; comparationem invenies in oratione, non sententiam absolutam, etiam apud Dioscoridem frustra querunt. Galeni verba ē septimo. οὐτε γὰρ σάκχαρον ἴστυ, οὐτὸ πικρὸν ἡμῖν, οὐτε διψώδες; quā sic Aboali. In ipso est virtus faciens sitim, minorem tamen sitim quam facit mel. Falluntur, Nulla in Galeni verbis comparatio; absoluta oratione utitur. Vulgare mel stomacho nocet, prodest saccharus, quod, ut docet Dioscorid. σιγῆλαιον, σάκχαρον. Mel commune sitim excitat, saccharum sitim compescit, & nullo modo διψώδες est. Sic verba Galeni accipienda & explicanda: vel omnino ex placitis Galeni statuendum, saccharum non æque stomacho adversari ac inimicum esse, ac mel commune, aliquatenus tamen nocuum esse. Quod planè contra Dioscoridem, & mentem Galeni. Sedat ergo potius sitim, quam excitat. Vulgata & recepta opinio est, hanc solam esse differentiam inter saccharum veterum & hodiernū, quod illud ex harundine sponte manabat; nostrum exprimitur, & coquitur ad candorem & spissitudinem. Respondetur vero, eandem naturam & facultatem illius esse debere quod sponte in harundine concresebat, & hujus factitii, quod hodie premi solet, & excoqui; hoc si est, tum etiam illud erit. Verū non satis valida hæc responsio est, constat aloem succum sempervivi majoris esse, succus tamen sempervivi recens expressus frigidus, calida tamen aloë. Neutiquam concedendum, illam solam esse inter saccharum commune & veterum differentiam. Hoc concedi potest, ut supra docuimus, succum arundinis, cujus mentio apud Lucanum & Varronem, vulgare saccharum esse, vel sponte manans ex calamo, vel recens expressum, nondumque coctione densatum. quanquam fortassis rectius diceretur, versus citatos intelligendos de saccharo aqua diluto. Dioscorides διψῶν, ὕδατι & πικρῶν, si aqua dilutum bibatur. Versus citatos de succo aqua diluto capiendos nobis valde probabile. Dixi, non concedendum, solam illam differentiam esse inter saccharum veterum & commune. recens expressum, vel ex arundine manans, liquidū, concretum veterum. Hoc cum Botanici quidam animadvertenterent, hanc de saccharo veterum sententiam tulerunt; esse nostratis sacchari arundinum lachrymam, seu liquorem, qui succi copia, aperto in latere calamo, perinde ac gummi, exterius concreverit. Respondeo, succum hunc quidem concretum, sed viscidum, lentum, tenacem, neutiquam dentibus salis modo friabilem. Aliud igitur antiquorum saccharum, aliud commune, quamvis nomē sacchari, quo utimur, ex antiquorum compositum sit. Supra dixi, saccharum veterum esse, quod Mambu Indi vocant. Hoc vulgo ab Indis saccharum vocatur. Garcias libr. 1. Sarom. hist. cap. 12. Vocatur autem ab Indigenis sacay mambu, quasi dicas saccharum de mambu, quoniam Indis arundines sive ramos arboris illud proferentes mambu vocant. Supra mambu historiam tradidi ex Garcia, à Costa, aliisque, qui Indiam peragraverunt, & dixi saccharum mambu, in ipsa harundine concretum reperiri, candidum esse gummi modo condensatum, ac dentibus ad instar salis fragile, dulce prætere, ac ad medicinę tantum usum sumi. Saccharum vulgare arte paratur. primum illud quod est tabaxir vel mambu, arti nihil debet. Inquirendum nunc, an ullus veterum aliquam saltem ac rudem sacchari communis cognitionem habuerit. Iuba certè habuisse videtur. Plinius libr. 6. cap. 32. Iuba de fortunatis (insulis) ita inquisivit: sub meridiem positas esse, prope occasum à purpurariis 1225. mill. passuum, sicut ut 250. supra occasum navigetur. deinde per 75. mill. passuum ortus petatur. primam vocari Ombrion, nullis ædificiorum vestigiis, habere in montibus stagnum, arbores similes ferule, ex quibus aqua exprimitur, ex nigris amara, ex candidioribus potui jucunda. Ferulas, quas ad arboris magnitudinem ait assurgere candidas, quibus exprimitur liquor, potui jucundus, non aliæ sunt, quam arundines sacchariferae, quas hodie in illis insulis copiose nasci certum est. Fatendum tamen, cum ferula vix ullam similitudinem habere. Illud quoque extra omnem controversiam, ad arboris altitudinem calamos qui saccharum ferunt non assurgere. Non dubito, quin Iuba aliter de calamis his tradiderit, quod Plinius, more solito, cum alia quadam arbore confudit. Iuba, ut dixi, cognitionem quandam calamorum, qui saccharum ferunt, habuit. succum ex his exprimi solitum, & potui accommodatum novit. Sed

Arundo Saccharifera.

modus hujusmodi dulcis ac mellei succi, qui ex calamis premebatur, & coagulandi, & mox in panes cogendi, planè cunctis veteribus incognitus fuit. Arundo Saccharifera, vel, ut aliis placet, saccharina mediam inter miliaceas & arundinaceas plantas obtinet naturam, septenum octonūve pedum altitudine calamos profert, pollice crassiores, densis cinctos geniculis, fungosa, succulenta, valde dulci, albida medulla farctos. Folia duorum cubitorum fert longitudine, angustiora tamen quam arundinis donacis, numerosa, scabra & per longitudinem striata, stolones ejusdem cum cæteris calamis coloris, amplectentia, angustiora iis quibus sacchari metæ involutæ passim apud institutores visuntur. Flos in summo comosus, quadantenus melleæ sive sorgio. Radix ad calami accedit radicem, sed dulcior, succulentior, minusque lignosa, unde germina oriuntur, quæ resecta stationi sunt accommodata. Propagantur etiam talea imæ radici abscissa, & satis feliciter crescunt ac proficiunt in Belgio, sed hyemis injuria pereunt, Calamus hic gaudet humenti solo, aëre calidiore, & tepidiore aura; copiose sponte provenit in locis quibusdam Hispaniæ, Lusitaniæ, Siciliae, in Madera atque Canariæ insulis frequentissima. Reperitur in amœnissimis Olbiæ in Gallo-provincia vi-retis, non procul & ex adverso stoëchadibus insulis: at nullibi in toto orbe terrarum plures reperiuntur hi calami, quam in India Occidentali, Brasilia, Hispaniola, aliisque locis finitimis: Liquorem fundit, cujus celebrari ac laudari satis nequit lauritia & utilitas, non tantum in pharmacopœorum officinis, sed etiam culinis. Omni ætati, ac regioni, nulli non rei ac conditioni convenit, valetudini adversæ ac prosperæ conducit, omnem cibum palato gratum reddit, multa è saccharo conflantur, loricantur, conduntur, convolvuntur, tragemata, bellaria, & alia gulæ blandimenta. Tali ferè arte saccharum parari à Porta tradit. Evulsi è radicibus calami ad trapetum deferuntur, mundantur à frondibus, incidunturque ad palmares taleolas, & sub prælo elicitur liquor, quem in corinam seu ahenum conjectum per diem naturalem effervere sinunt, aquam addendo ebullitioni suffecturam, ac vicissim despumando: si vero solum fuerit imbecille, per diem & quadrantem tantum; ubi vero jam aqua in vaporem expiravit, excoctum saccharum instar salis coalescit, & in nolas sive figulina vasa in metæ formam effigiata infunditur, quibus in angustiori loco foraminulum est, suis paleis obturatū, ita quadraginta dierum spatio relinquatur, referato foraminulo, quo sordidius crassamentū facilius exeat, eodē dierum intervallo quiescere sinunt,

finunt, inde luto ex figlina terra, & aqua subacta dilu-
tore, metæ latam basim inducunt, & loricam latam,
duorum triumve digitorum faciunt, quæ crusta ubi a-
ruerit, demum & nova superinducitur, bis terve repe-
tunt, quousque probe coopertum cognoverint. Modum
quo purius redditur, tradunt adversariorum auctores
hunc, in cortinam seu ahenum, sacchari Thomæi; vel
alterius, quantum volunt immittunt. lixivii fortis sola ex
calce viva parati, iustum modum, & quod ebullitioni, &
despumationi suffecturum sit, affundunt, tum agitati-
one, scopulisque spumas tumidas multorum albuminum
ovorum sensim affundunt, vicissim despumando, & rur-
sum instillando, donec situlam plenam mellea & sordi-
diore pinguedine, despumando exemerint. Tunc probe
limpidum & fulvum factum syrupum, lixivio nondum
absumpto transmittunt per cilicium, colum, vel stamen,
quo inibi festucas quisquilasq; relinquunt. tum ferveat
denuo, donec expiravit in vaporem lixivium. quod si (ut
fere fit) fervens sacchari impetu, artifice invito, labrum
effusione, & ebullitione superet, non aquam; (nam sic,
ut illi loquuntur, decoqueretur, recrudesceret) sed
butyri momentum illico addunt, atque actu tum resident
undantes spumæ. jam è syrupo ad duritiem excoctum
saccharum in nolas, infundibulave figlina vasa (Veneri
ænea) quibus subtus in angustiore loco inest foraminu-
lum, prius fontana imbutas, saccharo adhuc calente,
opplent, eodem obturato foraminulo, reconduntque
primo cella, aut hypocausto ficcior, tepidioreque cum
induruerit, metæ ordine dispositæ latiore basim indu-
cunt, luto ex figlina fusca aut pulla terra & aqua calida
subacto diluore, loricam latam duorum triumve digi-
torum; quæ crusta ubi partim loci, partim sacchari repo-
re sicco & bibaci aruerit, demeritur, nova apponitur: id
bis terve repetunt: sed singula in mutatione fusi mucro-
nem in foraminulum immittunt, ut facilius effluat crassa-
mentum pinguius & sordidius, quod syrupum vulgo vo-
cant. postremo bis aut ter ex metis erutum fontana
liquefaciunt, rursusque in metas infuso, referant sub-
tus foramen, superneque lutum addunt cujusmodi dixi-
mus. Saccharum dividimus in concretum & molle, con-
cretum in pyramidale, miscellaneum, cantum, & peni-
dium. Pyramidale in Maderense, Canarium, finale, Me-
lissium, & Thomæum. Maderense nomen accepit ab in-
sula Madera, in qua plurimum reperitur, & ex Lusita-
nia in alias regiones affertur in metis, id præ cæteris lau-
datur, & ad confectiones propter insignem suavitatem
expetitur. Canarium vocatur à Canaria, inter Ameri-
cam five novum orbem & Africam sita, insula etiã in hac
copiosissime cogitur; candore, soliditate, puritate Tho-
mæum & Melissium superans. Laudatur in hoc genere
albissimum, siccissimum, minimè lentum, sed quod per-
cussu malleo, in solidissima dissilit fragmenta, quodq;
liquidum redditum, & despumatum, aqueam habet lim-
pitudinē ac puritatem. portatur in metas conglobatum.
Finali nomen impositum, quod finem consecutum sit, ex-
tremamque ac summam puritatem habeat. Arte enim
nulla albidius puriusve reddi potest. Conficitur è Cana-
rio, præstantissimum est, quod inter cætera albedine, pu-
ritate, limpiditudine, splendore, siccitate emicat. Canarium
vincit, quod ad confectiones præstet & præ cæteris præ-
feratur. Melissium saccharum à Melita insula maris me-
diterranei, alià à Meli Indiæ occidentalis portari conten-
dunt; quorum opinio probabilior. Simile quidem est
Canario, sed huic candore cedit; finali ab aliquibus ta-
men præfertur, in cibis expetitur, unde cibalis sacchari
nomen obtinuit. elige quod tam foris quam intus album
est, quod si intus subruffum fuerit, pro certo habeto, spu-
ma sua intus commixta adulteratum esse. Thomæum ab
insula Divi Thomæ, ubi plurimum præparatur, nomen
sortitur, Practici rubrum appellant saccharum, & igno-
bilissimum est, foris quidem albidum, vel in fluvium ver-
gens, in mediis vero metis, præsertim autē in summitate,
subruffum cernitur. quod in eo albū, facile friatur. contra
ruffum propter lentorem, pinguemque densitatem friari
nequit: cum resolvitur ruffescit, & plurimam spumam
excernit, cum rursus ad soliditatem coquitur, diu reti-
nere illam non potest, sed propter pinguem melli vici-
num humorem semper humidum observatur; idcirco
eo mellis loco utuntur, ex eoque conficiuntur serapia,
conservæ, antidota; clysteribus non malè additur, quip-
pe majori abstergerendi vi præditum. præfertur pingue,
albidius ac densum, ipso finali salubrius est, adulteratur
etiam spuma propria admixta intus pyramidalibus, frau-
dem fusca rubedo detegit. quandoque hoc saccharum

lixivio eo modo quo Canarium depuratur. Candidius
quidem fit, sed nunquam satis ficcum, solidumque red-
ditur aut durescit. quodque albidius est, plus amyli con-
tinet, quod impostores in depurando admiscunt, parvis
metis infundunt, cæruleaque involunt papyro. Miscel-
laneum saccharum quod vocatur, prædictorum gene-
rum sunt fragmenta, quæ simul collecta in doliis adve-
huntur, hoc ut plurimum ad syruporum confectionem,
quandoque in cibis utuntur. Saccharaceum vel saccha-
rinum mel, liquido mollique syrupo vel melli non dis-
simile est, quale semper remanet, nihilque aliud est quam
spuma sacchari in concoctione congregata, quod ex re-
gionibus in quibus sacchari præparatur in doliis adfer-
tur. minorique pretio emitur. Hoc, nisi aliquando adul-
teratum foret, mellis vicē præstaret, ex insula Madera in
Lusitaniam, non raro etiam Amstelodatum deferunt, ex
hac placentalæ, popularibus hominibus gratæ, parantur.
Cantum vel cantium, sic enim apud Myrepsum sect. I.
antidot. 35. & 94. legitur, *κόδιον, σάκχαρι κόνιον*. Fru-
stra interpres *κόνιον* restituit. est enim corruptus Nico-
lai codex. Barbari sunt qui saccharum candi vel candi-
dum vocant, à candore non habet nomen, ut nec ab in-
sula Creta quam Candiam vocant. *Κάντι* vel *κόντιον*, ut a-
pud Myrepsum legitur, Græci Barbari vocant, quod
angulosum sit, & cum frangitur, in partes semper diffi-
liat angulatas, id Græci recentiores *κόντιον* & *κόντιοντιον* vo-
cant. Glossæ Græco-Barbaræ *συνδλωπὴς λίθου ἢ γυμνοῦ*
*γλυκὴ πέτρα, ἢ κόντιοντιον, ἢ τὸ ξιγρόν, ὅπου ἔχει τὰς ἀκρὰς ἀν-
δρῶν καὶ ἡκονισμῶν*. Ad eundem modum cyperum quod
cauliculos ferat angulatos *κόντιοντιον* vocant. Deme-
trius Constantinopolitanus hieracosophii libr. I. cap. 3.
*γλυκὸς καὶ μέλαινα, πῶς ἐστὶ τῆς βελήαιος μέλαινας, εἰς τὴν οὐρανὴν
πλεῖστον ἀνατελεῖ ἢ ἰνδὴν, τοῖς ποσὶ κόντιοντιον, lingua nigra
in naribus eleas* (quid sit nescio, videtur tubercula quæ-
dam significare, quæ in naribus reperiuntur; examinent
illi, qui accipitres colunt.) *in cauda tredecim aut undecim
pennæ, pedes angulares, sive angulato calamo similes*. Bel-
gis *Candys* vel *Cantiis* vocatur, quod ex multis parti-
bus angulatis ac crystallinis glaciem mentientibus con-
stet. Frustra ergo pro *κόντιον*, *κόντιον* restituit. Semper
& constanter Græci-Barbari *κόντιον* scribunt. Auctor qui
de avibus libellum scripsit, cui titulus, *ἐπιστολὴν καλῶσαι
χρῆσις ἢ ἀνιδίον βασιλεὺς κυρίου Μιχαήλ*. Hic capite, *καὶ
ἀποστῆμα* de apostemate. *καὶ ὡς ἔστιν ἰκανὸν χαλῶσαι πάλιν
αὐτὸ καὶ βάλα κόντιον, ἰστίοντιον ἢ ἀλάτιον*. Post tempus aliquot
iterum cape ipsum, & exhibe cantium simile salis, (concreto
ac in massam redacto) Idem cap. *καὶ βάλας ἰστίον, de la-
sa ave*. *Κάθιστον αὐτὸ ἰστίον, καὶ ἰστίον χαλῶσαι αὐτὸ καὶ βάλας
κόντιον καὶ ἀλάτιον, τὸ καὶ ἰστίον ὅσον φάσκαλον μέλας*. &
πάλιν κόντιον εἰς τὸ ἰστίον. Depone ipsum, ut bibat aquam, de-
inceps cape ipsum & exhibe cantii particulas duas, singule
sint fabæ magnitudine, postea depone ad aquam. *Νεῖον*, Græ-
cis Barbaris aqua. Glossæ *ὕδωρ ἀφροῖν καὶ συνδλωπὴν, ἰστίον στυρε-
μεῖον, καὶ συναρῶμεν*. Sæpè hac voce utitur Nicolaus lib. de
drofatis cap. 52. *νεροκρόμα νεροσίνα*. Ad hunc locum
Doctiss. interpres; Græce est *νεροκρόμα*, *κρόμα*, Græci
nasturtii significat; cur adjecerit *νερο* divinare nequeo. Pau-
lo post etiam *νεροσίνα* dixit. Forte pro radice *νερο* dictionem
usurpavit, quum *νεῖον* Græcis idem quod inferior sit. *Ne-
ροσίνα*, itaque videtur idem quod inferiorem partem, hoc
est, radicem *apii* significare. vel certe, *νεῖον* pro *νεῖον* dixit,
ut *νεροκρόμα* illi sint recentia nasturtia. Et hac sententia
magis mihi arridet, tamen in re nobis non planè comperta,
nihil affirmare volumus. Hactenus interpres. Omnino fa-
tendum, *νεῖον* Græcis partem inferiorem significare.
Hesychius, *νεῖον νεροκρόμα, ἢ νεκρὸς ὡς γῆν, καπνίστες κα-
πνίστες*. *Νεῖον* pro *νεῖον* poni, non memini me observa-
re. Neutrum apud orneosophii auctorem locum habere
potest, *ἵνα πῆν νεῖον*, liquidum quoddam sit oportet, soli-
dum enim *πῆν* bibi nequit. *Νεῖον*, ut dixi, aquam signi-
ficat. *Νεροκρόμα*, *νεροσίνα* ergo expone nasturtium a-
quaticum & *apium aquaticum*. Idem Myrepsus sect. I.
antidoto quingentesimo. *Ἀντίδοτον ἢ νεροκρόμα λαπνίσι ἀγρῶν
βίτη, γοῖνι νεῖον τῆς ζῆνης*. antidotus Latinis aqua vitæ di-
cta, Græcis *νερον ζoes*. Ad hunc locum idem Interpres.
Nicolai codex habet, *νεροκρόμα λαπνίσι ἀγρῶν βίτη*. Hac vero
loquendi formula etiam in aliis compositionibus utitur: ita
tamen, ut pro *ἀγρῶν* scribatur *ἀγρῶν*, interdum *ἰούνα*. Quid ve-
ro per hanc vocem depravatam sit intelligendum, nemo fa-
cile divinabit: suspitio tamen est, hanc compositionem Latine
dictam esse jugem vitam, propter mirificam in conservan-
da sanitate, adeoque vita, efficaciam; ut *ἰούνα*, sit vox
corruptè scripta, pro *ἰούνα*. Quod si Græcam vocem *νεῖον* in-
tellexisset, extra omnem controversiam scribendum dixisset,
λαπνίσι ἀγρῶν βίτη, Latine aqua vita, hoc enim Græca verba

νρον ζῶντες sonant. Auctor Hippiatrices cap. 64. ἃ ποτιζόμε-
 νος τὸ νῆρον σὺν τῷ νῆρῳ, exhibe debendum nitrum cum aqua.
 Alii νῆρον dixerunt. Suidas, νῆρατις θαλάσσιος κῆρυξ (scribe
 κῆρυξ) ἔα ἔναι τῷ νῆρῳ τὸ κελύμενον, νῆρος ἰχθύος, καὶ νῆρος μενχῆος
 τοῦδε Λυκαφρόνι οὗ κῆρυξ ἢ κῆρυγος. ex eodem νῆρ. quod nato-
 dehgnat, νῆρι & νῆρον, pro quo & νῆρι dixerunt. Hesy-
 chius νῆρον, σάρον, ἰχθυήσαν, πλησμονὴν ὕδρον. Idem νῆρῳ (sic
 scribe, vulgo νῆρῳ) ὑλάδης, σιμφυτος πόπος ἐ κῆρυξ, καὶ ὕδατος, καὶ
 ὀρείος (scribe πεπνός) ποπος sylvestris, frondosus, cavus, aqueus,
 humilis locus. Νῆρι igitur aqua. Corrige & alium
 ejusdem Nicolai locum. sect. I. antid. d. v. ρτ νεροῦ καυ-
 πίουζας, scribe, ρτ νεροῦ σκαμπίουζας. cum aqua tussilaginis.
 Interpres; Quid autem illi vox νερον, quæ haud dubie cor-
 rupta est, significet, scire non possum. pro καμπίουζας vero le-
 gendum erit σκαμπίουζας. Ita enim appellat tussilaginem,
 vel, ut hodie officinæ vocant, ungulam caballinam. Igno-
 rat quid νερον; Sed de hac voce satis, redeo ad κῆρυξ. quod
 malè saccharum candum vel candidum vocant; rectius
 κῆρυξ vel κῆρυξ restituiscent, quod oculi angulum repræ-
 sentent. κῆρυξ oculi angulus, birquus. Aristoteles οἱ ἐν ὁ-
 σιν οἱ κῆρυξ μακροί, κῆρυξ οὐ μακροί, quibus oculorum anguli
 longi, eos male moratos esse significat. κῆρυξ, Hefychius or-
 bem oculi exponit κῆρυξ ὁ τοῦ ὀφθαλμοῦ κύκλος, oculi orbis
 crystallinus. Angularæ & crystallinæ partes sacchari can-
 ti oculi orbem non malè referunt: sed inde non puto ha-
 bere nomen. Ab albedine saltem non habet: nec enim
 omne saccharum tantum album, nec quod album est,
 cætera candore vincit. Falluntur quoque, qui saccharum
 tantum tabaxir vel tabarreth (de barbarâ voce non dis-
 puto) Arabum putant; tantum arte tantum paratur.
 Tabaxir arti nihil debet. in ipsa enim harundine concre-
 tum colligitur, ut supra diximus. Cantum hoc ferè mo-
 do conficitur: optimæ notæ five finalis sacchari accipiunt
 viginti vel triginta libras, pauca aqua fontana addita, ut
 liqueat, nam in aqua multa si bulliat, flavesceret, &
 quia parum aquæ inest, illico in crassum abut syrupum:
 tunc arundinaceos bacillos, aut ridicas pusillas, quas
 prius cancellatim, decussatimque ad ollæ imum, & la-
 tera aptarint, mersa saccharo syrupove calente, & vas
 paulo superius quam medio tenus, opplente, multum
 involutum bombace densa, vascula, aut officina calefa-
 cta reponunt super asserē, post seminemsem, aut viginti
 dies aperiunt os, & nondum concretum syrupum prius
 effundunt, repente affusa calida, ad syrupi eluendam pin-
 guedinem. qua denuo & illico effusa, reponunt calidio-
 re, aut quovis alio loco: effractoque eodem die aut
 biduo vase, pellucidi candoris crystallinas bacillis agge-
 stas habent glebas, multo durissimas, quas citius ures,
 quam liquefacies igni, nisi liquore addito. Cantum du-
 plex est; aliud crystallo simile, ideoque crystallinum di-
 ctum, quod ex finali, ut dixi, saccharo paratur, cum ta-
 men rectius ex Maderensi, vel Canario conficiatur. Fi-
 nale enim à lixivio ex calcē parato, decoctione aliam
 acquirit qualitatem, quare id quod ex Maderensi vel
 Canario fit, dulcius & candidius est. Alterum subruffum,
 quod nunquam clarum redditur, & ex Thomæo confici-
 tur. Unde fit, ut album præferatur, quod colore, sub-
 stantia, & viribus nativo respondeat. Tertium genus da-
 tur, purpureum violaceum, pulcherrimum quidem, æquè
 ac album pellucidum, nec minus utile. Quod sic paratur;
 Accipe finalis sacchari libras 6. liquecant & bulliant
 quam fieri potest paucissima aqua, donec ad tabellari
 crassitiem deducatur. tunc affusis uncis 24. expressionis
 coactæ, compendiosæ & recens eductæ ex violis contu-

fis, aut potius violacea stillantia (ne vires colorque de-
leatur) decoquatur, ut accedat ad syrupi simplicis a-
lbi candi crassitiem. Et eodem loco, & modo paretur
elegantissimum violaceum, dum saccharo percocto mis-
ceatur violarum dilutum, vel expressio purpurea, qualem
diximus; addendo aliquot guttas succi limonum, vividior
colore, & lampidior diaphano placebit. Saccharum pe-
nidium ex pyramidal, vel Thomae conficitur, quando-
que & ex miscellaneo, elige candidissimum, rarissimum,
lucidissimum, quodque temperate calidum est.

ὥς ἀκανθίαις χρεῖσθαι. Nec *ἀκανθίαις* legit Plinius nec *hastas* vertit: Verba hæc Plinii non ad arundinem, de qua Theophrastus agit, quamque *πηλίου* dicit, pertinent, sed ad naltum calamum, quam Cassianus Bassus Indicum vocat. Sic ait; *Quoniam præferuntur Indici, quorum alia quibusdam videtur natura, quando & hastarum vicem præbent, additis cuspidibus.* Hæc inquam intelligi nequeunt de arundine, quæ circa Acafinem amnem; sed de calamo, quo principes & seniores pro scipione utuntur. Hic Indicus dicitur, quod in India reperitur, & hasta vicem præbere potest. Quæ sequuntur, de Indica harundine circa Acefinem amnem intelligi debent. *Harundini quidem Indicæ arborea amplitudo, &c.* De crassitudine & amplitudine supra satis dixi, quæ si rectè perpendantur, absurda omnino vulgata lectio. Quomodo enim tantæ magnitudinis & crassitudinis calamus jaculi vel hastæ vicem præbere possit non video. Iacula ex minoribus fiebant, Creticis, Belgicis, Italicis. Legit Plinius, *ὥς ἀκανθίαις χρεῖσθαι, ut navigiorū etiam vicem præstent.* Sic credimus, singula internodia. Supra diximus, arundinem mambri adeo proceram & crassam, ut ex eo lembi ac navigia fiant, quibus in navigando Gange utuntur Indi. Talis navicula in horto medico Lugduno Batavo conspicitur. Hunc verò usum ab arundine præstari, non tantum Plinius, sed Diodorus Siculus, Solinus & Mela testantur. Diodorus libr. 2. ubi de Indorum agit rege. *Καὶ αὐτοὶ οὖν ἔχοντες τοὺς καλαμούς κατασκευάζουσιν πλοῖα ποταμίου τέλει καὶ θάλασσης. ἡ γὰρ Ἰνδικὴ τοῦ ὕψους τοὺς πταμένους, καὶ τοὺς ἐλάτους τόπους φέρει καλαμῶν πλήθος, ἐξ οὗ πάχος σὺν αὐτῶν τοῖς ὡς ἡρώπων ἐσθλαῖς βούλισταται, διὰ καὶ τὰς ἐκ τούτων κατασκευασμένας ναυὺς ἀνέφεροντες καὶ πλὴν χρεῖαν ὑποδέχοντες, οὕτως ἀσπίλου ταύτης τῆς ὕλης.* Et primum ex arundinibus 4. milia navigiorum construxit: nam India circa fluvios & paludes magnam arundinis copiā fert, cujus crassitiem homo non facile complectatur, ex hac materia naves concinnatas eximum habere usum dicitur, quod carie scilicet non infestentur. Mela, arundinum fissa internodia, velut lembi navitas binos, & quadam etiam ternos vehunt. Solinus. Quæ palustria sunt, arundinem creant ita crassam, ut fissis internodiis, lembi vice vectitet navitas tres. Plinius lib. 7. cap. 2. Arundines vero tantæ proceritatis, ut singula internodia alveo navigabili ternos interdum homines ferant.

⁴ *Ἄπας ὁ καλαμός.* Plinius loco citato. *Harundo* omnis ex una stirpe, atque etiam recisa fecundius surgit. radix natura vivax, geniculata & ipsa. Folia Indicis tantum breviora, omnibus vero à nodo orsa, (vulgo nodosa orsa) complexu tenues per ambitum inducunt tunicas, atque à medio internodio cum plurimum desinunt vestire, procumbuntque. latera harundini calamoque in rotunditatem bina, super nodos alterno semper inquine, ut alterum ad dexteram fiat, alterum superiore geniculo ad levam per vices: inde exeunt aliquando rami, qui sunt calami tenues. De arundinum cultura vide Columellam libr. 4. cap. 32.

К Е Ф. І Г.

C A P. XIII.

De junco, & insulis fluitantibus in lacu Orchonio.

Κ Απάλαιπον ἢ ἀπῆν ὡς ἀν ἐν πῦ γένους τέτου
 πῶι χοίνου. Ἐ γὰρ ἔ τέτο τῶν ἐνυδρῶν θητίον
 ἔστ ἢ αὐτῆς τρεῖς εἶδη, καθάπερ τινες Διαγρῶσιν· ὅτε
 ὀξύς ἔ ἀκαρπῶς, ὃν δὴ καλῶσιν αἰθένα· Ἐ ὁ ἀκαρπῶς,
 ὃν μελαγκρανισμὸν καλῶμεν, διὰ τὸ μέλανα πόν
 καρπὸν ἔχειν· παχύπερ ἢ ἔτ ἔ σαρκωδέτε-
 ρος. † τρεῖς τῶ μεγέθει ἔ τῇ παχύτητι καὶ εὐσαρκίᾳ
 Διαφέρειν, ὁ καλυμμένος ὀλόχωρος· ἡ μὲν ἐν μελαγ-
 κρανίς, αὐτὴς τις καθ' αὐτήν. ὁ δ' ὀξύς ἔ ὀλόχωρος,

R Estat ut de junco dicamus, utpote generi ei-
dem annumerando: nam hic etiam inter a-
quaticam poni debet. Tria hujus genera sunt,
ut nonnulli distinguunt: acutus, & sterilis, quem
marem appellant: frugifer, quem atriferum vo-
cimus, quoniam semen nigrum ferat (crassior
hic, atque carnosior) tertius, magnitudine, cras-
sitate carnositateque insignis: † qui mariscus voca-
tus est. Ex his † atrifer per se suo genere prove-
nit: acutus atque mariscus eodem cespite exeunt.

αὐτοῦ ἐκ
 ἡμετέρας
 φύστος.
 † φαίνεται.
 † ἡμετέρας
 Theod.
 † κάρπιοι
 Const.
 † ὅλος Const.
 † ἡμετέρας
 Const.
 † ἡμετέρας
 Theod.
 † ἀστερίου
 Const.
 † μακρῶν
 παχυτέρων
 πολὺν ὁ ὅλως
 ὅλως, αὐτῶν
 οἷ.
 † αἰσ. ὅτι
 αὐαίνονται.
 † αἰσ. Theod.
 ἐκ τοῦ αὐτοῦ φύστος. ὁ κῆρ ἀποπνίξαι φαίνεται καὶ
 ἡμετέρας ἐνδεῖν ὅλως † ἡμετέρας τῆς ἡμετέρας. οἱ
 πολλοὶ γὰρ ἡμετέρας ἀκαρποὶ πεφυκότες ἐκ τοῦ αὐτοῦ.
 κάρπιοι δὲ ὅλως. τοῦτο μὲν ἐν ὁπιοκίπῳ. ἐλάτ-
 τους γὰρ ὅλως οἱ κάρπιοι. πρὸς γὰρ τὰ πλεγμα-
 τισμῶν ὁ ὅλως ὁ κάρπιοι. Διὰ τὸ σδρακῶδες καὶ μα-
 λακόν. κορυφῶν δὲ ὁ ὅλως ὁ κάρπιοι, ἐξ αὐτῶν τῶν
 γραμμῶν ἐξοιδήσας. καὶ περὶ ἀκίπῃ κατὰ περ-
 ἡμετέρας. πρὸς μὲν γὰρ ἀρχὴν † ἡμετέρας ἔχει ὅλως πε-
 Const. ρισχυῶδες μίγξις. ἐφ' ὧν ἀκρῶν ὁρμαλίου
 † ἡμετέρας
 Theod. τῶν αἰγίων ἔχει ἐρογυλότητος, ὁπιοκίπῳ
 σας. ἐν τοῖς δὲ τὸ ἀπερμάτιον ἀκιδῶδες ἐπὶ μέλαν
 ἐκαστῶ, προσεμμερῆς τῶν τῶν ἀστερίου. πλεῖν ἀμε-
 νήσῳ περὶ. ῥίζαν δὲ ἔχει † μακρὰ καὶ παχυτέρα πο-
 λὺν τῶν σχοίνων. αὐτὴ δὲ αὐαίνεται κατ' ἐκαστον ἐνιαυ-
 τόν. εἴθ' ἐπὶ πάλιν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τῶν σχοίνων κα-
 θίσταται. τοῦτο δὲ ἐν τῇ ὅλως φαερὸν ἰδεῖν τῶν μὲν,
 αὐας, πρὸς δὲ, χλωρὰς καὶ μεμῶνας. ἡ δὲ κεφαλὴ
 ὁμοία τῇ τῶν κορυμνῶν καὶ τῇ τῶν ζητίων, συμπεφυ-
 κῆν ὅλως ἐκ πλεόνων εἰς ταῦτά. καὶ πλατεῖα κατὰ ἡμετέρας,
 ἔχουσι κελεύφῃ περὶ ὅλως συμβαίνει δὲ αἰ ἰδίον ὁπιο-
 τῶν ῥιζῶν ἔιναι αὐαίνονται κατ' ἐνιαυτόν. καὶ ἡ τῶν
 αὐαίνων πάλιν ἡ γένεσις. τῶν μὲν ἐν σχοίνων ποικίλῃ
 φύσει. ἡ δὲ δὲ καὶ ὁ βατῶν καὶ ὁ παλίουρ, ἐνυ-
 δρῶν πρὸς ἐπὶ ἡμετέρας, κατὰ περὶ ὅλως. Φανεραὶ δὲ
 σχεδὸν καὶ αἰ πύτων Διὰ Φορῶν. περὶ ἀμφοῖν γὰρ εἰρη-
 ται πρὸς περὶ. τῶν δὲ νήσων τῶν πλοῶν τῶν ἐν Ὀρ-
 χομενῶν, τὰ μὲν μετέστη πρὸς περὶ τυγχάνει τὸ δὲ
 μέγιστον αὐτῶν ἐπὶ ὅσον τῶν περὶ πλεῖν περὶ μετέστη.
 ἐν Αἰγύπτῳ δὲ μετέστη σφῶδες συνίσταται, ὥς καὶ
 ὅς ἐν αὐτοῖς ἐγγίνεσθαι πολλούς. ἔς καὶ κυνηγετῶσι Διὰ
 βαίνοντες. καὶ περὶ μὲν ἐνυδρῶν ταῦτ' εἰρηδῶ.

Quod absurdum apparet, visuque mirabile fuit, toto cespite junci deportato. Quippe pars major steriles erant eodem exorti: frugiferi autem pauci. Igitur de hoc cogitandum. † Fructus omnino minor habetur: commodior autem ad texendum † mariscus, quia mollis carnosusque est. † Omnino frugifer in callum de regulari furculo ipso tumescens, mox veluti ova parit. Circundantes enim spicatum pediculos junco lineari affixos initio gerit: quorum summitatibus paululo laterales orbis vasculorum leviter hiscentes inducit. His semen exiguum effigie cuspidis sagittarum ingerit. Nigrum non ab simile semini herbæ inguinalis, verum exilius, † radice longa adhæret, multoque crassiore, quam acutus. Hæc omnibus annis moritur: dein altera rursus à junci cacumine defigitur. Quod vel visu percipi facile potest: quippe aliæ siccae, aliæ virides demissæ cernuntur. Caput capis, & gethyis simile, utpote quod in unum ex pluribus conglobatum prælatumque inferius, tegumentisque subrubris intectum constet. Ergo proprium hoc radicibus evenit, † siquidem † quod singulis annis per annos exarescant, ac desuper denuo generentur. Talis juncorum natura intelligitur. Sin autem, & rubus, & paliurus in aquis vivere possint, aut prope, ut quibusdam in locis percipitur, eorum quoque differentia jam explorata habentur: quippe cum de ambobus volumine superiori dixerimus. Insulis autem fluitantibus, quæ in Orchomeno sunt, magnitudo utique multifaria, sed quæ amplissima ad ternorum ambitum stadiorum spectatur. At in Ægypto magnæ admodum coagmentantur, ut & sues permulti in eis nascantur, quos incolæ transeuntes venari consuevere. Atque de aquaticis hæcenus.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Mελαγκροπικόν, alibi μελάγκροπιν. Sic & Plinius. Theodorus atriferum, quasi μελάγκροπιν, sed κακός potius quam καρπός. Atriceps ad verbum.

Ὀλίχου. Theodorus Mariscum. Plinius Mariscum toto genere distinguit à Marino: cuius fecit hæc tria genera. Ὀλίχου autem semper Græca voce nominat. Soliuncum dicam, ut soliferream: etiam vājuncum, si mavis. Mariscum etiamnum lacunas vocat Gallia à juncis, & Gallorum imitatores Ligures Taurini.

Ὀλως ἡμετέρας τῆς ἡμετέρας. Theodorus toto allato cespite, quia sequitur: οἱ πολλοὶ γὰρ ἡμετέρας ἀκαρποὶ. legit igitur, ἡμετέρας.

Κόρυς δὲ ὅλως ὁ κάρπιοι ἐξ αὐτοῦ ὁ ἡμετέρας ἐξοιδήσας. Theodorus, omnia frugifer in callum de regulari furculo ipso extumescens. Sic nos: frugifer ex directo furculo exiens extumescit in caput. Hoc enim est κρύον. Clava, bo-

tulus. Cætera ille ad unguem expressit. & legit ἡμετέρας καὶ non autem ἡμετέρας.

Πλατεῖα κατὰ. Theodorus, prælatum inferius: nunquam Latinus intelligat, prælatum, πλατεῖ. Sed, antelatum: Verum τὰ περὶ τὴν ἡμετέρας ἀκαρποῖ.

Κατ' ἐνιαυτόν. Theodorus, per annos. pessime. annuo interitu absumpta, à cacumine renouantur.

Ἡδὲ δὲ καὶ ὁ βατῶν, καὶ ὁ παλίουρ. Theodorus legit, αἰδῶ, sed male Latine dicit, sin autem.

In Ægyptiis insulis fluitantibus sues ait esse Theophrastus, easque prædam esse accolis venatoribus. Mirum si tum sue vescebantur Ægypti. ἢ κυνηγετῶσι Διὰ βαίνοντες. Theodorus, quos incolæ transeuntes venari consuevere. Non sunt incolæ, si διαβαίνουσι, sed accolæ. & transeuntes, absolutè positum, intelligas, prætereuntes. Sed Latine, in quas accolæ transeuntes trajicientes.

ROBERTI CONSTANTINI ANNOTATIONES.

Σχοίν. Vide Crispinianum Lexicon. Τούτου. Dioscorides sic habet, παχυτέρῳ δὲ πύτῃσι καὶ ἀκαρποῖ, & σαρκώδῃσι. Plinius libr. 21. cap. 17. ex hoc authore dixit, Crassior hic & fruticosior. Sed σαρκώδης aliud quàm fruticosus, id est, ἡμετέρας. Lego autem πύτῃσι. φαίνεται μὲν τῶν ἐν ἡμετέρας οἱ καρποὶ. non, sed οἱ καρποὶ. Κόρυς. ita castigatur exponiturque in eodem lexico in voce Κόρυς. Et pro ὅλως malim ὅλως. Nam & de holoschoeno tradit Plinius, quod fructum ferat ovorum coherentium modo. & infra ἡμετέρας legendum non ἡμετέρας. Ἀστερίου. corruptè pro ἀστερίου. De Asterico herba sive perdicio & herba urceolari habes apud Plinium lib. 22. cap. 17. & infra σχοίνου, leges ὅλως.

Ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τῶν σχοίνων κατὰ. Hæc verba non percepta à Plinio, ipsum in gravissimum errorem pertraxerunt. Sic enim accepit, quasi juncus demisso cacumine seipsum propagaret: quod & aliqui falsum est. Hæc ejus verba: Nascitur autem is, quem marem appellamus, ex semetipso, cacumine in terram defixo. Non intellexit radicis partem bulbosam (si hoc & radicis nomine vocandum) κεφαλῶν appellari, ut in capis omnibusque quæ κεφαλῶν, & κεφαλῶν vocat Theophrastus, ut libr. 1. cap. 10. & quod αὐτῶν infra ponitur, ad junci cacumen referri non potest aut debet, sed ad radicis partem supernam bulbosam & capitalem.

Σχοῖν. Theophrasto masculini generis est, Dioscoridi fœminini, quod & in aliis observavimus. Σχοῖνον à loribus ac funibus dictum volunt, quod omnia contineant funes & lora, χοῖνος εἶδος φυτῶν μὲν οὐ πηλικοῦσι τὰς ἀνυελίδας. Σχοῖν. ergo ἀπὸ τοῦ σχῆμα, σχῆμα τοῦ ἐστὶ κορυτὰ. *Habeo, teneo, detineo.* Vinciendi enim & ligando omnia continet. Latinis juncus à jungendo dicitur, vel, quod junctis hæreat radicibus. Excusari nequeunt, qui scribunt, σχοῖνον οὐ μόνον τὸ ἡμετέρας φυτὸν, ἀλλὰ ἔστι εἶδος πικλῆς. εἰ μὴ ἀπὸ τῆς πικρῆς σκίδας ἢ βορῶν, ὡς τῆς ἰαπακρόντι. σχοῖνον φησι Ἀριστοφάνης ἐν τῷ πλουτῷ τὴν σκιδαν. δικαίη γὰρ πάντα βούλει αἰεταί. ἀλλὰ ἔπειρ ἐν τῇ σκιδᾷ ἐκ τῶν Θεοφράστου, nugæ. Non aliam scillam Theophrastus novit, quom cujus & Aristophanes & Hippocrates meminerunt. nusquam Hippocrates, nusquam Aristophanes scillam σχοῖνον vocarunt. Σχῆν. *lenescum & scillum* significat. Apud Aristophanem & Hippocratem σχῆνον legitur. vide cap. de scilla. Vocum vicinitas, vel maximis viris errandi non raro præbet occasionem.

Ἐστὶ δὲ αὐτοῦ τρεῖς εἴδη, &c. Plinius lib. 21. cap. 18. Similia præcipit & de junco, quem mariscum appellant, ad extendas tegetes, & ipsum Iunio mense eximi, ad Iulium medium præcipiens. Cætera de ficcando eadem quæ de ulva suo loco diximus. Alterum genus juncorum facit, quod marinum, & Græcis oxyſchoenon vocari invenio. Tria ejus genera, acuti, sterilis, quem marem & oxyx Græci vocant: reliqua fœminini, ferentis semen nigrum quem melancranin vocant. Craſſior hic & fruticosior, magisque etiamnum tertius qui vocatur holoschoenus. Duo Plinius junci prima facit genera. unum mariscum, alterum marinum, oxyſchoenon dictum; cujus tria rursum facit genera; marem, fœminam, & holoschoenum. Docti perperam apud Plinium scribi existimant, tria. scribunt, bina; ut sensus sit, junci duo genera prima; mariscum unum, marinum alterum: hujus duo rursum genera, mas & fœmina: tertium vero, quem subjungit holoschoenum eundem putant cum marisco primo loco memoratò. Vulgarem lectionem probo, quod apud Plinium lib. 1. in indice legatur; de junco genera sex, & de cypero, & de medicamentis garum, & de cypro, & odorato junco. Akeram si quis probarit lectionem, quatuor ad summa tantum reperiet genera. Vulgata ergo lectio servanda. Primus juncus mariscus, secundus marinus, tertius mas, quartus fœmina, quintus holoschoenus, sextus triangularis, cyperum vulgo vocant, quem ineptè Plinius junci generibus adnumerat. Plinius primo Magonem sequitur, postea ex Theophrasto tria genera junci docet, atque ita omnia turbat, commiscet & confundit. De junci generibus hæc Dioscorides lib. 4. cap. 52. Σχόνου τοῦ διὰ τὸν εἶδος. τὸ μὲν τοῦ αὐτοῦ καλεῖται σχόνου ὡς ἔστι δὲ ὀξύσχονου ἑστὸς ἐν τῷ ὕδατι. διὰ τὸ ἐν καὶ πάλαις εἶδος. ἢ μὲν γὰρ ἀκαρπύου, ἢ δὲ καρπὸν μέλανα ἔχει. ἀκαρπὴν παχύνεται διὰ τῆς γῆς οἱ καὶ λαρεῖς καὶ σκευασθέντες. ἐστὶ δὲ καὶ τρεῖς πάλαι σκευασθέντες καὶ παχύνονται ὡς δέναι, ὀξύσχονου λεγόμενα, ἔχει δὲ καὶ αὐτὴ καρπὸν τῷ ἀκρῷ ὁμοίον τῷ σπέρματι. Junci duo sunt genera: unum lœvis nominatis, alterum oxyſchoeni dicti, qui quidem in mucronem fissiligatur. Hujus rursum duo assignantur genera: unum quidem sterile, alterum semen profert nigrum, rotundū culmis craſſioribus, carnosioribusque. Est & tertius juncus, qui vocatur holoschoenus, prioribus illis multo carnosior atque asperior, is & semen in cacumine gerit, antedictò simile. Corruptus codex Dioscoridis, alter hæc apud Galenum Σχόνου λείας ἢ μὲν ὀξύσχονου, ἢ δὲ ὀλιγόσχονου (inter omnes convent scribendum, ὀλόσχονου) ὀνομαζέται. ἰσχυρότερον μὲν καὶ σκληρότερον ἢ ὀξύσχονου, παχύνεται δὲ καὶ χλωρότερον, ἢ ὀλόσχονου. (vulgo ὀλιγόσχονου) ὁ καρπὸς δὲ τῆς ὀλόσχονου (ὀλιγόσχονου in editis) μὲν ὑπεραισθητός. τῆς δὲ ὀξύσχονου δύο εἶσιν εἶδος, τὸ μὲν ἀκαρπύον, οὗ χρεῖς οὐδὲμία, ὡς καὶ τῆς ἰσχυρῆς. τὸ δὲ ἔπειτα ἀκαρπύον, λεγόμενον ἔπειτα ὁ καρπὸς αἰὶν ἦτον. ἢ τῆς ὀλόσχονου (ὀλιγόσχονου). Juncus alius lœvis, alius holoschoenus nuncupatur. gracilior, durior oxyſchoenensis, craſſior, laxiorque quam holoschoenus. Fructus holoschoeni somnum adfert at oxyſchoeni, id est, acuti junci duo sunt species; altera sterilis cujus quidem in medicina nullus usus est; altera vero semen fert: conciliat vero & hujus semen somnum, sed minus quam holoschoeni. Monendus lector, quod Ægineta, non ut editum est, σχόνου λείας, legerit, sed σχόνου ὡς ἔστι junci palustris. Σχόνου ὡς ἔστι ἀπὸ τῆς μὲν ὀξύσχονου καλουμένης ὁ καρπὸς ὑπεραισθητός ἐστὶ τῆς δὲ ὀλόσχονου ἦτον, &c. Palustris juncus duplex est, sed ejus qui vocatur oxyſchoenus, id est, acutus, semen est somnificum, holoschoeni autem dicti minus. Æginetæ lectionem præferendam ex iis quæ infra di-

cam, patebit. Dixi Dioscoridis codicem corruptum; distribuit enim juncum in lævem & acutum: acutum, in sterilem, semen ferentem, & tertium holoschoenum. atque ita tertiam junci speciem statuit holoschoenum. cum divisionis totius alteram partem faciat. In Aldina editione habetur, σχοῖνος λεία, τὸ μὴ τὰ αὐτὰ καλεῖται σχοῖνος λεία, &c. Entendant ex Galeno. σχοῖνος λεία ἀπόζυς ἐπ' ἀκροῦ. πῶτως διαστὸν εἶδος, τὸ μὴ δὲ αὐτὸ δέυσχοινος, τὸ δὲ δέυσχοινος, τὸ δὲ δέυσχοινον δύο εἶδη, ἡ μὴ ἢ δ' ἀκαρπῶς ἢ δὲ καρπῶς, &c. *Junci lævis in acutum fastigiati duo sunt genera, unum oxy-schoenos, alterum holoschoenos. Rursum oxy-schoeni duo assignantur genera, unum sterile, alterum semen, &c.* Ita viri magni legunt & dividunt, vel inquirunt, ut Theophrastus & Plinius dividunt, tria intelligamus junci lævis & acuti genera à Dioscoride constitui, sitque idem σχοῖνος δέυς Theophrasti, καὶ δέυσχοινος Dioscoridis. Igitur junci acuti, five oxy-schoeni duo sunt genera, alterum sterile, alterum frugiferum: tertium genus est holoschoenos ex τῶν λαμπρῶν ἐπ' ἀκροῦ genere, cui generi à Theophrasto etiam & Plinio subjicitur. Hæc si quis cum Theophrasto conferat, maxime consentire percipiet. Hanc divisionem Aldinum exemplar, diversum ab aliis quæ secuti sunt interpretes, videtur exprimere: sic enim habet. σχοῖνος λεία. τὸ μὴ τὰ αὐτὰ καλεῖται σχοῖνος λεία, τὸ δὲ δέυσχοινος ἀπόζυς ἐπ' ἀκροῦ, διαστὸν δὲ πῶτως εἶδος, &c. Id est, *juncus lævis; unus quidem juncus lævis vocatur, alter oxy-schoenus in summo acutus, duplex autem est ejus genus.* Eadem plane est, quæ apud Theophrastum diviso; hoc excepto, quod juncum lævem & oxy-schoenum veluti duo genera illic fiant, cum unicum sit teste Galeno. Arridet lectio nobiliss. & Cl. Salmastii ex libro vetustissimo, in quo legitur. Σχοῖνος ἐλείας τὸ μὴ π' οὐδύσχοινος ἀπόζυς ἐπ' ἀκροῦ. διαστὸν ἢ δὲ πῶτως εἶδος, ἢ δὲ π' ἀκαρπῶς. ἢ ἢ καρπῶν μέλανα ἔχει σπυρίφη. *Junci palustris genus quoddam δέυσχοινος, id est, juncus dictum, in summo acutum.* Hujus rursum duo genera, unum sterile, alterum fert fructum nigrum, rotundum. Hæc lectio cum Theophrasto optimè convenit, cui tria genera, acutus qui & sterilis, melancranis five atriceps, vel, ut Gaza vertit, atrifer; & holoschoenus. Σχοῖνον ἐλαίω, juncum palustrem, Dioscorides dicit, quem Theophrastus absolute σχοῖνον vocat, & πῶς ἐνδύοις, & ἡμετέραν, aquaticis & palustribus assignat. Hunc Galenus, ἐνίοις σχοῖνον vocat, Romani *juncum marinum*, pro quo Dalecampius *aquaticum* legit, quam non improbo lectionem. Male ergo Plinius alterum juncorum genus aquaticum vel marinum scribit; nec eam Magonis sententiam fuisse credo: Frustra Strabonis codicem emendat, cujus vulgata lectio lib. 3. habet. χαρῶν δὲ τὴν τὸ μεσόγειον ἔχον, τὴν μὴ ἀγρῆν, τὴν ὡς παρὰ τὸν ὅρον τῆς ἀγροπόλεως καὶ ἐλαίας σχοῖνον, καλεῖται δὲ Ἰσημεριον πεδίον. *Mediterranea habent partim bona, partim sparsa feracia, & junci palustris ac minus utilis.* Corrigunt, τῆς ἀγροπόλεως καὶ ἐλαίας σχοῖνον. Vide quæ supra cap. de sparto dixi. De juncis palustris agit Strabo, campumque, in quo provenit, ab incolis ἡμετέρον vocari scribit, & manifestè juncarium campum à spartario distinguit. Sed de sparto & hac quaestione supra egi. Vulgata lectio servanda. Ἐλαίω dicitur σχοῖνος, quod ἐν πῶς ἐνδύοις, ut ait Theophrastus, reperitur. Iam probavimus, apud Dioscoridem legendum ἐλείας, pro λείας. ἀγροπόλεως reponi pro ἀγροπόλεως posse, non omnino improbarim. Nam ad plurima utilis juncus, & funes & lora ex eo conficiuntur.

Ὅτι οὗτος ἁχαιοσ. Plinius, *Acuti, sterilis, quem marem*
 ἔσ' ὀξύν *Græci vocant.* An scripsit Theophrastus, ὅτι οὗτος ὁ
 ἁχαιοσ. ὅτι δι' καλὸς ἄρρυνα; An vero Plinius, *acuti & steri-*
lis, quem marem ἔσ' ὀξύν Græci vocant? Postremum pro-
 babilius viderur.

Καὶ ἡ κατέματος ὁ μελαγκρανίσμος καὶ αὐτοῦ. Plinius loco citato, *Reliqua feminini semen ferentis nigrum, quem melancranin vocant. Reliqua, inquit, feminini ferentis, &c.* Duo postrema intelligit genera melancranin & holoschoeno, utrumque fert semen nigrum. Dioscorides de holoschoeno, Ἐχει δὲ καὶ αὐτὴ κατὰ τοὺς ὁμοίους τῆς περὶ αὐτῆς. Is ἔχει *semen gerit ante dicto simile*. Sed hic μελαγκρανίς non fuit dictus, ut videtur docere Plinius. Duo summa genera junci *ἰατρικῶν, marini vel aquatici*, unum ἰδὲν *ἰατρικῶν acutum juncus*, alterum ἰδὲν *ἰατρικῶν, lolofoboenus*. Acuti juncus duæ species; altera sterilis ἀκατέματος, is est quem ἰδὲν, acutum proprie vocant, & marem; altera in cacumine semen habet nigrum. Hæc species sola melancranis dicta fuit, quod in summo nigra foret, propter semen. Sequitur quem melancranin vocant. Corrige Theophrasti codicem

Juncus acutus vulgaris.

codicem δὲ μελαγκρανὶ καλοῦσι. Hefychius, μελαγκρανὶς ἐξ ὅου, ἢ τὸ ἀκρὸν μελανίζουσι. Ita scribe, juncus acutus cujus summum nigrum est. scilicet propter semen. Vulgo legitur, μελαγκρανὶς ἐξ ὅου, ἢ τὸ ἀκρὸν μελανίζουσα. Ma-
lunt alii Theophrastum scripsisse, δὲ μελαγκρανὶ καλοῦνται. Nobis altera magis placet lectio, quod eam sequutus sit Plinius, & apud Hefychium μελαγκρανὶς legatur, maxime quod paulo infra hac voce utatur Theophrastus. Sed no-
tant viri magni, in scriptis libris quibusdam scribi, quem melanchraniam appellant, pro quo, quem melancraniam appellant, restituant. Ceterum, melancranin putamus, quem vulgo lævem vocant juncum. In pratis humentibus deterioribus nulla tam frequens ac familiaris est planta, quam juncus lævis & acutus. Mucrone enim hi tantum distant; nisi quod juncus mucrone acuto rarius semen ferat, ut plurimum enim ἀκρὸν. Utrique culmi recti, læves, virentes nitentesque, alteri mucronatis cuspidibus, alteri obtusis & semine nigro in pusillis ac erosis plumis conspicuis, medulla copiosa candida & fungosa; asperiori medulla etiam candida, sed exigua, ut plurimum inanibus videntur cultis cauliculisve. Uterque cauliculos fert eburnum aut selquicubium altos, uterque ad vincendum ne tendendumque idoneus.

παχυτέρῳ δὲ οὗτῳ, &c. In Aldino & Basiliensi πῶτον. Constant. πῶτον. Vulgarat serva. Plinius, crassior hic & fruticosior. An ergo scripsit Theophrastus παχυτέρῳ ἢ καὶ παμυδίστῳ οὗτῳ. Aliud profecto παρεκώδισεν, aliud ἡμετέρις. Vulgarat defendit Dioscorides, παχυτέρῳ δὲ ὡς οὗτος οὐ καλὰ καὶ παρεκώδισται. culmis crassioribus, carnosioribusque.

τετῶ. Aldinus & Basileensis, καὶ τετῶ. Plinius. Magisque etiamnum terrius, qui vocatur holoschoenus, id est, magis adhuc crassus & fruticosus, quam melancranis. Dioscorides, ἢ δὲ καὶ τῆς παλῆς παρεκώδισται & τετῶν τῶν τοῦ δούλι ολόχωνος καλεῖται. Et tertius juncus, qui vocatur holoschoenus, prioribus illis multo carnosior atque asperior. Corruptus Dioscoridis codex; scribe, παρεκώδισται καὶ παχυτέρῳ τῶν δούλι ολόχωνος καλοῦμένη. Iste δὲ αὐτὴ καρπὸν ἐπ' αὐτῇ οἰκιστοῦ τῶν αὐτῶν. prioribus est multo carnosior atque crassior, is, & semen in cacumine gerit ante dicto simile. παχυτέρῳ pro τετῶν legendum, ratio ipsa docet. τετῶν enim quo referas, non est. Alterum enim genus καλὰ πικρὸν παχυτέρῳ καὶ παρεκώδισται, habere tradidit Dioscorides; Theophrastus etiam holoschoenum carnosiozem & crassiozem ceteris dixit. Holoschoenus foliorum loco rectos, rotundos, longos, enodes, ceteris crassiores & carnosiores promit veluti stylos, in cacumen fastigiatos; medulla fungosa; candida elychnum referente & usu sup-

Juncus Melancranis, vulgo lævem vocant.

plente refertos. Fructum, uti etiam lævis, paulo infra cacumen fert; ab uno latere se findente junco, in parvis brevibusque pediculis, coherentium uvarum modo, & quibus semen exiguum, cuspidis effigie, nigrum; radix tenuis, fibrosa. Ad teretes & vitilia omnia utilissimus hic juncus, locis aquosis & humidis nascitur.

Ο καλοῦμενος ἐλάχωνος. Theodorus, qui mariscus vocatur. At Plinius, inquit Magnus Scaliger, mariscum toto genere distinguit à marino, cujus fecit hac tria genera, ἐλάχωνος semper Græca voce nominat. Soliuncum decam, ut solifeream, vel etiam vaejuncum, si maris. Rectè tamen Theodorus, mariscum reddidit. Supra probavimus, male Plinium, holoschoenum à marisco distinguere. Idem planè juncus mariscus & holoschoenus. Mariscus juncus, major juncus: marisca ficus, major; scortiscum scortum, majus. vide cap. de ficu. Holoschoenum omnium maximum & crassissimum juncum, nemo facile negabit. Ceterum ἐλάχωνος aliquandò proverbialiter usurpatur de duro & procaci sermone, quo velutis alicui percellimus. ἀποτρίπτειν τὸ σῆμα ἐλάχωνος αὐτοῦ. sicco marisco os quasi consueve atque obturare; Id est, alicui minimo negotio os obstruere atque obturare, ipsi silentium imponere. Hoc adagium, magnum Batavorum lumen Erasmus, in Chiliadibus adagiorum propter obscuritatem, non satis dulcidè ac clare exposuit. Sic ait. Juncus sicco; præterbii speciem habet, quod est apud Eschinem, ἐπὶ τῆς ὡδὸς πρὸς βείας, ἐλάχωνος ἀβέχων, id est, juncus, siue fuscus sicco: πῶτος ἢ δὲ λόγος αὐτοῦ ἔχει ἐπὶ τῆς ἀβέχων, καὶ αὐτὸς τὸν δικαίον τοῦ ἐλάχωνος ἀμφοτέρω, καὶ τῆς ἀβέχων τὸν πῶτον τῶν ἐπὶ τῇ ἀβέχων ἰσχυρῶν τῶν Φιλίππου τῶν ἐλάχωνος ἀβέχων. Id est. Iam vero & variorum copiosos fontes habere se jactabat, atque de jure amphipolis, deque belli origine talia dicturum, ut Philippi os sicco fuscus obvinclitur esset. Ἀβέχωνος dici potest, vel siccum, quodque non rigatur, vel, quod laqueum non habeat. Nam junci gaudent humido, & ex his interdum texuntur funes. Hefychius indicat ἐλάχωνος, idem esse quod ἐξέχωνος; id est, juncum marinum: ad hæc ἐλάχωνος versatilem, denique & ἀβέχωνος ἀβέχων, id est, rotundum ac volubile saxum. Itaque perpendat eruditus lector, an ἐλάχωνος ἀβέχωνος, intelligat orationem falsam, non aqua marina, sed aeribus ac pungentibus varioribus. Quia & in illis verbis, πῶτος λόγος, subest proverbium, quum ingentem copiam significabant: frequens est apud Chrysostomum. Hactenus Erasmus, erroris fons. Hefychius, ἐλάχωνος & ἐξέχωνος juncus diversus, alter mollis, alter acutus, ἐλάχωνος παρεκώδισται, καὶ πῶτος. Non dixit ἐξέχωνος, quia juncus acutus est, pungitque acus instar, cum viridis; sed ἐλάχωνος (qui mollis est juncus) ipsoque sicco necmadente; aut adhuc viridi, ut rei facilitas ostendatur.

Verba

Verba Aeschini in hunc verte sensum; Fontes sanè quidem rationum uberes se habere pollicebatur, cum de jure Amphipolis, tum de belli origine, talia dicturum esse ajebat, ut vel sicco marisco posset os Philippi consuere.

Ἡ δὲ οὐδὲ μελαγχρανὶς — φάντασι. Corruptus codex, scribe, ὅτι οὐδὲ μελαγχρανὶς — ἐν τῷ αὐτῷ ἐκχυρῶματι φάντασι, eodem cespite exeunt. Plinius, Ex his melancranis sine aliis generibus nascitur, oxys autem ἔστι holoschoenos eodem cespite.

Ὁ καὶ ἀπὸ τοῦ φάντασι — σχοινίας. Scribe cum Roberto Constant. ἐφαντασι. lege cum Theodoro, καμινδίας.

Ἐλαττονὸς γὰρ ὅλος οἱ καρποί. Nemo non videt, ut monuit Constantinus, legendum οἱ καρποὶ.

Περὶ γὰρ τὰ πηλὸν κατὰ τὴν ἐπιμαίαν — ὁ δὲ οὐδὲ σχοινίαν. Ita scribe. Plinius, utilisissimus ad vitulia holoschoenus, quia mollis ἔστι carnosus.

Κορυμνὰ. Male in aliis codicibus κέρυα. Omnino scribendum κέρυα. Κορυμνὰ, idem ac κερυνόφορον, ἢ π κερυνάδες φέρειν. Κορυμνὰ, clavæ instar fastigium edit. vel, fastigiatur se ἔσθω, ut thyrsum profert. Gaza vertit, omnino frugifer in calum de circulo ipso tumescens. Constantinus, ὁ δὲ μάλλον pro ὁ δὲ legere, quod de holoschoeno prodat hæc Plinius. Malo κερυνὰ ὅτι ὁ δὲ οὐδὲ σχοινίαν. vel delere voces ὁ κέρυα. nisi placeat, vocem desiderari in Plinii codice, ac legendum, melancranis fert fructum, ovorum coherentium modo. Vel Plinius holoschoeno adscribit, quod melancrani adscribendum erat. Vulgatam ergo servo lectionem. Frustra corrigunt Plinium, & male scribunt, sorborum coherentium modo. Theophrastus, κατὰ τὴν αἰά. Male antiquus codex, uværum coherentium modo.

Ἐν δὲ τῇ γὰρ καμινδίας. Robertus Constantinus γαμινδίας. Theodorus, circumdantes enim spicatum pediculus junco lineari affixos initio gerit. Paulo infra pro ἐπιμαίαν. Theodorus ἐπιμαίαν legat. Alii ἐπιμαίαν. Totam hanc Periodum in hunc sensum recte. Facundus juncus virgato lineis fastigio intumescens, velut clavam in summo profert, deinde quasi ova parit. Etenim ex uno initio lineari pediculorum virgæ, spicarum modo congestas, gignit, ἔστι in earum vertice paulum à latere bianitia vascula rotunda, in quibus semen cuspide figura.

Κ Ε Φ. Ι Δ.

CAP. XIV.

Vitam plantarum aquatilibus, quam terrestrium brevior, sicut ἔστι in animalium genere. In quibusdam tum urbanis, tum sylvestribus vitæ longitudinem famæ à fabularum autoribus traditæ testimonio patere, ut oleæ Athenis, in Delo palmæ, oleastri in Olympia, fagorum in Troia super tumulum Ili, platani in Delphis, atque alterius in Caphyis Arcadiæ, quas sevisse dicunt Agamemnonem. Quæstio pulcherrima, an arbor eadem maneat cum caudex paulatim præciditur, mutaturque universus.

Σ Εἰ δὲ βραχυεὶοσι τῶν φυτῶν ἔστι δένδρων, τῶν μὲν ἐν δένδρῳ ὅτι ποῦ πῶν ἐχομεν, ὡς αὐτὸ κατὰ λέγοντες ὅτι βραχυεὶοσι περὶ τῶν χειρῶν ἐστὶ κατὰ περὶ καὶ τῶν. τῶν δὲ κατὰ ἐκάστη βίου ἐστὶν ὅτι τῶν χειρῶν. πῶν μὲν ἐν ἀρχῇ φασὶν ἐδεμῖαν εἶναι ὡς αὐτὸ ἐπὶ οἱ ὁρεοτύποι ἀλφειοὶ ἀλλὰ πάντα εἶναι μακρόεια, ἢ ἐστὶν βραχυεὶον. αὐτὸ μὲν τὸ ἴσως ἀληθὲς λέγοντες ἀπαντα γὰρ ἐπερλεῖναι πλὴν τῶν ἄλλων ζώων· ὅτι μὲν αὐτὸ ὅμως ἐστὶ τὸ μὲν μᾶλλον, πῶν δὲ ἦτον μακρόεια, κατὰ περὶ ἐν τοῖς ἡμέροις. πῶν δὲ ταῦτα, σκεπτόμεν. πῶν δὲ ἡμέρα, φανερώς ἀλφειοί. τῶν μὲν, εἶναι μακρόεια· πῶν δὲ βραχυεὶον. ὡς δὲ ἀπλῶς εἰπὴν, πῶν ἀρχῇ τῶν ἡμέρων μακρόεια περὶ. ἢ ὅπως τῶν γένει τὰ ἀντισημειώματα κατὰ ἐκάστην. οἶον κόπινον, ἐλαίαν, ἢ ἀρχῇ, ἀπὸς, ἐρυνδός, συκῆς. ἰσχυρὰ περὶ γὰρ καὶ πυκνὰ περὶ καὶ ἀρυνά περὶ πῶν περὶ μακρόεια. πῶν δὲ μακρόεια μακροτέρῳ ἐπὶ γὰρ πῶν καὶ ἡμέρων καὶ ἀρχῇ, ἢ αἱ ἀρυνδὸν αἱ φῆμαι ὅτι τῶν μυθολογῶν. ἐλαίαν μὲν γὰρ λέγουσι πῶν Ἀθηναῖς· φάντασι δὲ πῶν ἐν Δελφῶν κατὰ τὸν ἐν Ὀλύμπῳ, ἀφ' ὅτι ἐστὶν φησὶν δὲ τῶν ἐν Ἰλίου πῶν ὅτι τῶν Ἰλίου μνημάτων. πῶν δὲ φασὶν ἢ τῶν ἐν Δελφοῖς κατὰ τὸν Ἀγαμέμνονα φυτῶν, ἢ πῶν

DE brevitate vitæ plantarum aquatilibus in tantum usque dicendum habemus: videlicet, quoad aliquatenus in universum possumus exprimere. Vita aquatilibus brevior, quam terrestribus est: sicut etiam in animalium genere manifestum sentimus. Sed singulatim terrestrium enarrare vitas, nimirum decet. Ergo sylvestres nullam habere differentiam rusticis putant: sed omnes longævitas, nullamque esse brevem volunt. Sed hoc quidem ipsum vere forsitan putant (omnes enim vitam reliquarum longe superant) veruntamen inter se distant. Quædam enim magis, quædam minus longævæ, ut in genere urbanarum etiamprehenditur: sed quænam sint istæ quærendum. Urbanæ aperte differunt, eo quod aliæ longæ vitæ, aliæ brevis sunt. Sed quoad simpliciter dici potest, vita sylvestribus longior, quam urbanis: atque omnino iis, quæ genere opponi possunt, ut oleastro, quam oleæ: & pirastro, quam piro: & caprifico, quam fico. Quippe robustiores, spissiores, fructuque infœcundiores sunt. Vitæ autem longitudo in quibusdam tum urbanis, tum sylvestribus, vel famæ, à fabularum autoribus traditæ, testimonio patet. Nam oleam Athenis referunt, palmam in Delo, oleastrum † Olympia, fagos Troiæ super tumulum Ili. Sunt qui & Delphicam

ac in producendo pe-

ricarpio, hoc est pomi carne, infœcundiores.

† Olympia è quo corona-

ἐν Καφύαις τῆς Ἀρκαδίας. παύται μὲν οὖν ὅπως αὐτὴν ἔχει, ταύτῃ αὖ ἐπεὶ εἴη λόγος. ὅτι δὲ ἐστὶ μαχαλὴ Διὰφορὰ τῶν δένδρων, Φανερὸν. μακρόβια μὲν γὰρ τὰ τε περὶ τὴν ἑρμῆν καὶ ἐπεὶ πλείω βραχυβία δὲ τὰ τοιαῦτα ὁμολογεῖται ὡς οἶον, ῥοιά, συκὴ, μηλέα, καὶ πούτων ἡ ἑρμῆν μαχλὸν καὶ ἡ γλυκεῖα τῆς ὀξείας, ὡς ἄσπερ τῶν ῥοῶν ἡ ἀπύρρεος. βραχυβία δὲ καὶ αὐτῶν λανθάνουσα γένη καὶ μάλα πολλὰ. δοκεῖ δὲ τὰ παρὰ τὴν βραχυβίαν τῶν ἐν ταῖς ξηραῖς εἶναι. οἶον, ἰτιά, λόκη, ἀκτὴ, αἰγίριον. ἐνία δὲ γηράσκει μὲν καὶ σήπεται ταχέως· ὡς βλαστάνει δὲ πάλιν ἐκ τῶν αὐτῶν, ὡς καὶ αἱ δαφναὶ, καὶ μηλέα, καὶ ῥοιά, καὶ τῶν Φιλυδρῶν τὰ πολλὰ· ὡς ὧν καὶ σκέραι· αὐτὰς, πότρεα ταυτὰ δὲ λέγειν ἢ ἐπεὶ. καὶ καθάπερ εἶπε τὸ ἐλέχθαι· ὡς ποικίλεις οἱ γεωργοί, πάλιν ἀναστρέφει· καὶ βλαστάνει. καὶ ἐκ καλῶς ἐκ κεῖται ἄλλοι τῶν ῥιζῶν, καὶ ὅσπερ αὐτοὶ καὶ τῶν ποικίλων· ὅτι δὲ καὶ ὅτι αὐτὰ τοῦ συμβαίνει· πότρεα δὲ τοῦ τοῦ ταυτὰ δὲ λέγειν, ἢ ἐπεὶ. ἢ μὲν γὰρ αἰετὰ τὰ μέγιστα πρὸς αὐξήσεις καὶ φθίσεις φαίνεται· ὡς ἀλλὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ ταῖς διακαταρσις τὰς ὑπὸ αὐτῶν, ταύτῃ μὲν αὐτὸς δόξαι τῶν τῶν εἶναι. τὴν γὰρ αὐτὴν τῶν ἑκείνων διαφέρει. ἢ ὡς ἄσπερ ἰτιά καὶ φύσις τῶν δένδρων μάλα· αὐτὰ φαίνοιντο τὸ ἐλέχθαι, ὅτι καὶ μετὰ τὴν ταύτην καὶ τὸ ὅλον ἐπεὶ ὑπολάβῃ τις· εἰ μὴ ἄρα διὰ τὸ δὲ τῶν αὐτῶν δένδρων εἶναι, αὐτὸ γένος. καὶ τοῖς πολλοῖς καὶ συμβαίνει, καὶ τὰς ῥίζας ἐπεὶ εἶναι καὶ μετὰ τὴν ταύτην, τῶν μὲν, σηπιδίων, τῶν δὲ ἐξ δένδρων βλαστάνουσιν· ἐπεὶ ὡς γὰρ πινες φασὶ τὰς ἀμπελούς μακροβιώτους εἶναι, τῶν μὲν φύειν ἐπεὶ εἶναι, ἀλλὰ ἐξ αὐτῶν αἰετὰ συναπληροῦν, γελῶν αὐτῶν ὡς δικαιοτάτα ἢ συγκρίσεις, τὰ αὐτὰ μὲν τὸ ἐλέχθαι. αὐτὴ γὰρ οἶον ὑποθέσεις καὶ φύσις δένδρων. τοῦτο μὲν ἐν ὁποτέρῳ ποτὲ λεκτέον, ὅθεν αὐτὸ διενέγκη περὶ τὰ νῦν.

διὰ τὴν αὐτὴν
Ald. Bas.
δικαιοτάτη,
δικαιοτάτως
Scal.
† ἰαὶ μὲν μὴ
Theodor.

tum naturaque arborum constat. Sed hec utro tandem modo dici debeant, nihil ad presens referat opus.

IULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Περὶ δὲ βραχυβιότητος φυτῶν. Hæc pars adeo distincta est suapte natura à superiore narratione, ut meruerit jus voluminis separati. Quinetiam post omnium plantarum species enumeratas debuit hæc reponi: etiam post eam historiam, qua morborum species digeruntur. Vltimam vero contemplationem decuit statui de usu lignorum. Sed de his alibi.

Τὸ γένος τῶν ἀντιδρημάτων καὶ ἑστῶν. Theodorus, Quæ in oppositum generatim distingui possunt. Immo verò, quæ sub eodem genere per contrarias differentias distinguuntur. Hic enim καὶ ἑστῶν, notat, species: ut alibi sæpe. Igitur non generatim, sed speciatim distinguuntur. Præterea non percipio quid loquutionis sit, in oppositum distingui. Dices, mutua oppositione.

Ἀγνοῶ περὶ τῶν ἀντιδρημάτων. Infecundiores. Hoc tamen

falsum est. Plura enim ferunt agrestes, idque supra dictum est.

Κόπον δὲ τὴν ἐν ἀλουμῆσι. Theodorus omisit, αὐτὸ δὲ ἐστὶν φαῖν.

ἢ γὰρ αἰετὰ τὰ μέγιστα πρὸς αὐξήσεις καὶ φθίσεις φαίνεται· ὡς ἀλλὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ ταῖς διακαταρσις τὰς ὑπὸ αὐτῶν, ταύτῃ μὲν αὐτὸς δόξαι τῶν τῶν εἶναι. τὴν γὰρ αὐτὴν τῶν ἑκείνων διαφέρει. ἢ ὡς ἄσπερ ἰτιά καὶ φύσις τῶν δένδρων μάλα· αὐτὰ φαίνοιντο τὸ ἐλέχθαι, ὅτι καὶ μετὰ τὴν ταύτην καὶ τὸ ὅλον ἐπεὶ ὑπολάβῃ τις· εἰ μὴ ἄρα διὰ τὸ δὲ τῶν αὐτῶν δένδρων εἶναι, αὐτὸ γένος. καὶ τοῖς πολλοῖς καὶ συμβαίνει, καὶ τὰς ῥίζας ἐπεὶ εἶναι καὶ μετὰ τὴν ταύτην, τῶν μὲν, σηπιδίων, τῶν δὲ ἐξ δένδρων βλαστάνουσιν· ἐπεὶ ὡς γὰρ πινες φασὶ τὰς ἀμπελούς μακροβιώτους εἶναι, τῶν μὲν φύειν ἐπεὶ εἶναι, ἀλλὰ ἐξ αὐτῶν αἰετὰ συναπληροῦν, γελῶν αὐτῶν ὡς δικαιοτάτα ἢ συγκρίσεις, τὰ αὐτὰ μὲν τὸ ἐλέχθαι. αὐτὴ γὰρ οἶον ὑποθέσεις καὶ φύσις δένδρων. τοῦτο μὲν ἐν ὁποτέρῳ ποτὲ λεκτέον, ὅθεν αὐτὸ διενέγκη περὶ τὰ νῦν.

Nota locutionem, δικαιοτάτη συγκρίσεις, pro δικαιοτάτως.

IOANNIS BODÆI A STAPEL

NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Περὶ δὲ βραχυβιότητος φυτῶν. De vita plantarum, ejusque brevitate & longitudine, vide cap. 15. libr. 2. de causis.

Ὁπ βραχυβιότητος τῶν χερσαίων. Inter aquaticas numeratur populus nigra. apud Amstelodamenses in coemeterio veteri, vulgo dicto antiquo, conspicitur populus, hæc centum est annorum, fortè ducentorum, quod quando plantata nemo facile dixerit. Sed una hirundo non facit ver.

Καθὼς καὶ τὸ ζῶα. Cygnus animal aquaticum, canisterrefre. ad maiorem tamen ætatem pervenit cygnus. Sed Theophrastus cum aquatilia brevioris vitæ scribit, ὡς ἐστὶν τὸ πολὺ, id accidere intelligit.

Καὶ ἀγνοῶ περὶ τῶν ἀντιδρημάτων, &c. Vertunt, fructuque infecundiores; quod plane falsum, & à veritate alienum. Ipse Theophrastus tertio, cap. 3. Fructum copiosiores

ferre sylvestrem arborem docuit, & id ipsum libr. 1. de caus. cap. 17. confirmat; ubi inter causas, cur sylvestris arbor fructum non reddat maturum, docet esse copiam fructuum. Mica μὲν δὲ τῆς αἰτίας τὸ ἀπὸ τῆς κατὰ φύσιν. Corruptus ne ergo codex? an contraria scribit Theophrastus? Interpretis est culpa. ἀντιδρημάτων, ut alibi dixi, fructus pars, quæ semen ambit & protegit, adversus cœli, animaliumque injurias, ut in castaneis, ruber purpureus cortex, in frumentis gluma, in nucibus testa, in pomis pulpa & caro. Sylvestres eo nomine dicuntur minus fecundæ, quod fructus copiosos quidem ferant, sed quibus carnis pulpæque parum, & id quidem crudum, non concoctum, quæ causæ, cur non expectantur fructus sylvestres. Verre ergo, ac in producendo pericarpio, hoc est, carne & pulpa, infecundiores.

† Brevi fin
controversia
punica.

† populus al
ba ac nigra.

† Scarium
quæ aquis
gaudent
pars.

† rursus co
lis propter
germina, &
si funditus
ad radicem
usque.

† quatenus
partes per
incrementa,
& decremē
ta, atq; etiā
purgamenta
natura
mutari vi
deantur, &
tenus.

Ἐλαιὸν γὰρ ἡ δὲ λήγουσι. Plinius libr. 16. cap. 44. Athenis quoque olea durare traditur, in certamine edita à Minerva. Vide caput de olea.

Φοίνικα δὲ τὴν Πλινίου loco citato, Nec non palma Deli, ab ejusdem Dei ætate conspiciuntur.

Κόρινον δὲ τὴν ἐν Ὀλυμπίᾳ. Plinius, Olympie oleaster, ex quo primum Hercules coronatus est, & nunc custoditur religiose. Ἀφ' οὗ δὲ σέφαιτο, cur non verterit Gaza, causam video nullam: nam corino victores coronatos fuisse, multis testimoniis probari potest. Hefychius κέριον ἀγχιλαίον. ἢ ὅτι ἀγχιλαίαν σέφαιτο Ὀλυμπιακὴν. φασὶ γὰρ αὐτὴν κέρινον εἶναι. Corinus oleaster, vel olympiaca corona ex oleastro. dicunt enim corinum esse, ex qua corona hæc. Herodotus in Urania, Ἀχαρῆντες ἢ πύτους ἐς ὅσον τὴν βασιλῆα ἐπὶ τῶν τοῦ Πέρσου ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων τῶν (scribitur & π) πύτων. εἰς δὲ πύτων πύτων τὸ δὲ ἑρῶν αὐτοὺς ταῦτα. οἱ δὲ σφί ἐλεγον. ὡς Ὀλυμπία ἀφ' ἧς, καὶ θεοῦ ἐν ἀγῶνι γυμνικῇ ἐπικύει. ὅτι ἐπικύει ὅτι τὸ ἀέθλον εἰς σφί ἀποκρίνεται, ἀπὸ οὗ ἀγωνίζονται. οἱ δὲ εἰπον, τῆς ἐλαίας τὴν διδόμενον σέφαιτο. Ἐνταῦθα εἶπας γυμνικῇ γυμναστικῇ Τίγρης δὲ Ἀρταβάνου, δεξιὸν ὡφλεσεν ἀπὸ βασιλῆος. πυθόμενος γὰρ τὸ ἀέθλον ἐν σέφαιτο, ἀλλ' οὐ γένηται, οὐτε εὖ γὰρ σφί, εἰπέ τε ἀπὸ πύτων τῶνδε. Παπαὶ Μαρδόνει κείνοισι ἐπ' αἰδοῦς ἡρώας μακροσφύροις ἡμέας, οἱ δὲ ἀπὸ γυμναστικῆς ἀγῶνα ποιεῖται, ἀλλὰ ἀπὸ δεινότητος. τοῦτο γὰρ δὴ τῶνδε εἶρη. Qui in conspectum regis adducti, interrogatique tum ab aliis Persis, tum vero à quodam præcipue, de Græcis, quid nam illi agerent, responderunt eos agere olympia, & spectare certamen gymnici atque equestre. Rursus eodem percunctante quodnam illis esset præmium propositum propter quod certarent, oleaginem (ἐλαίαν vocat, quod ceteri ἀγχιλαίαν) coronam inquitunt esse qua donarentur. Ibi Tigranes Artabani filius generosissimam dixit sententiam, propter quam à rege pro timido est habitus. audiens enim coronam illis præmium esse, non pecuniam, silentium tenere non potuit, quin coram omnibus diceret, Papæ Mardonii, in quos viros induxisti nos ad pugnam, qui non pecuniarum certamen agitant, sed virtutis. hoc ille dixit. Ridet Iovem Aristophanes in Plutone, ac exprobat ei paupertatem, quod certaminis Olympici præmium oleastrum constituisse.

Ὁ Ζεὺς δὴ πῦν πίνετα. καὶ πῦν γὰρ δὴ φάνερος σὲ διδάξω.

Εἰ γὰρ ἐπλῆται, πῶς ποίων αὐτὸς τὸν Ὀλυμπιακὸν ἀγῶνα.

Ἰνα τοὺς Ἑλλήνας ἀπαντᾷς ἀεὶ δὲ ἔτους πέμπτου συναγείρῃς.

Ἀνεκέρυττεν τ' ἀθλητῶν, πύς νικῶντας, σέφαιτο Κόρινου σέφαιτο. καὶ τοὺς γυμναστικῶν ἀγῶνας ἐπ' ἐπ' αὐτοῖς.

Iupiter sane ipse pauper est, quod te palam docebo.

Nam si dives esset, quonam pacto faciens certamina olympi.

Vbi Græcos omnes semper quoque quinto anno congregat, Renunciavit Athletarum victores coronatos Oleastri coronam. nam magis auro decuit, si dives esset.

Hunc oleastrum describit, & καλλιστέφανον vocat auctor Libelli de admir. audit. Ἐν τῇ Πανθήᾳ ἐστὶν ἐλαία, καλεῖται δὲ καλλιστέφανος. ἑωτὴς ἢ πάντες τὰ φύλλα τῆς λαιαίας ἐναντία πεφυκεν, ἔξω γὰρ [ἀλλ'] ὅσα ἐντὸς ἔχει τὰ χλωρὰ ἀφ' ἧς τὸν πλοῦτον ὡς ἂν ἡ μύρτος εἰς τοὺς σέφαιτους συμμετέσται. ἀπὸ ταύτης ἢ φυτὸν λαβὼν Ὁ Ἡρακλῆς ἐφύττεται Ὀλυμπίασιν, ἀφ' ἧς οἱ σέφαιτοι τοῖς ἀθληταῖς δίδονται. εἰ δὲ αὐτὴ τῶν Ἰνδῶν παλαιῶν, γεδῆς ἐξήκοντα ἢ πενήκοντα ἀπέχουσα. ἀπὸ τῆς δὲ, καὶ γένηται μετὰ τὴν Πανθῆν αὐτῆς ἐστὶν. ἀπὸ τῆς δὲ φυτόν λαβὼν ἐφύττεται Ἡλείοι ἐν Ὀλυμπίᾳ, καὶ τοὺς σέφαιτους ἀπ' αὐτῆς ἐδίδου. In Pantheo olea est, quam callistephanon vocant, omnia folia reliquis olivis contraria forma producent; quippe quæ inferiorem, non superiorem partem habet viridiorē: ramos mittit quemadmodum myrtus, unde & sumpta plantula Hercules in Olympiis oleam plantavit, Athletis coronam suppeditantem. Distat ab Ilisso fluviio stadiis sexaginta, muro circumjecto munita, ac ne quis tangat grandi pœna cavetur. Hinc & Elei decerpit fureculum, in Olympio campo plantarunt, ut victores inde coronis donarentur. Nemo non videt, hæc depravata, ἔξω γὰρ [ἀλλ'] ὅσα ἐντὸς ἔχει τὰ χλωρὰ. Hanc si servemus lectionem, nihil à vulgata olea differet callistephanus. atqui contrario modo se folia habere, disertè ait. Scribe ergo, ἔξω γὰρ ὅσα, ἀλλ' ἐντὸς ἔχει τὰ χλωρὰ; quippe foliorum pars superior non est viridis, sed inferior. Suidas ἀντὶ χλωρὰ, λευκὰ legisse videtur. Sic enim ait; κατὰ τὴν σέφαιτον, & κατὰ τὴν οἱ νικῶντες ἐσέφαιτον, ἀλλὰ καλλιστέφανον. ἑωτὴς δὲ τὰ φύλλα ἐμπλεῖν τῆς λαιαίας, ἔξω γὰρ, ἀλλ' ἐντὸς ἔχει τὰ λευκὰ, καὶ Ἀρταβάνος κ' αἶψα, ἔπειτα φησὶ αὐτῆς. ἐν τῇ Πανθήᾳ ἐστὶν

ἐλαία, καλεῖται δὲ καλλιστέφανος. ταύτης δὲ ἐμπλεῖν τὰ φύλλα κατὰ λαιαίας ἐλαίας πεφυκεν, ἔξω γὰρ ἀλλ' ἐντὸς ἔχει τὰ λευκὰ, ἀφ' ἧς οἱ τοὺς πλοῦτον, &c. Vides à Suida Aristotelē Libelli citati auctorem fieri. Vides eundem legisse ἀντὶ χλωρὰ, λευκὰ. Vel ita scripsit Aristoteles, vel uti supra correxi. Meminit & hujus oleastri Pausanias. lib. 6. κ' ἢ τὸ ἐπὶ τοῦ δόμου μάλιστα ἐστὶν ἐν δεινῇ πεφυκὸς κέριος. καλεῖται δὲ ἐλαία καλλιστέφανος. καὶ τοῖς νικῶσι τὸν Ὀλυμπιακὸν ἀγῶνα ἐπ' αὐτῆς δίδεται τοὺς σέφαιτους. τοῦτον πλοῦτον & κατὰ τὸν πεπότην Νύμφης βαμνός καλλιστέφανος ὀνομάζονται καὶ ἑωτὴς. Post posticum maxime est in dextra natus oleaster, vocatur autem olea καλλιστέφανος, & victoribus olympiorum constitutum est ab ipsa dari coronas. prope hunc oleastrum facta est nymphis ara, καλλιστέφανος nominant & has. Hoc oleæ genus Pindarus Olymp. γ' ἐλαίαν γυμναστικῶν vocavit: quod epitheton vulgati non competit oleastro.

Ὡς πνὶ καλίων ἐφετμάς

Ἡρακλῆος ἀποτῆρας

Ἀτρενὴς Ἑλλανδίκας βλεφάρων

Αἰτωλὸς ἀνὴρ ὑψέθεν

Ἀμφι κέμαισι βάλοι γλαυ-

κέρροα κέσμον ἐλαίας. πέν πετ

Ἰστρον δὲ σκιαρῶν παρῶν ἐνεικεν

Ἀμφιτρωνιάδας

Μνάμα τῶν Ὀλυμπίᾳ κάλιστα ἀθλῶν.

Cuicunque perficiens instituta

Herculis antiqua,

Iustus certaminum-Græciæ-judex palpebras

Ætolus vir supra

Circumposuerit comis glau-

cicoloris decus olivæ, quam quondam

Ἰστρον ab umbrosis fontibus asportavit

Amphitryoniades,

Monumentum futurū Olympiæ pulcherrimum cer-

Doctissimi quidam viri oleastrum Apollini sacrum scri-

bunt; quam opinionem versibus Theocriti, qui edyll. 23.

reperiuntur, probant.

Χλωρὴ τ' ἀγχιλαίον, Ἀπὸ λῶν νομίσιο

Ἰερὸν ἀγῶν, ξαῖνε τελειοτάτοιο θεοῖο.

Viridisque oleaster, & Apollinis à pastoribus culti

Sacellum inextinguibile, ὁ hospes, perfectissimi Dei.

Vertunt alii.

Atque virens oleaster Apollinis, ipse sacratus

Ac purus, coma sacra Deo frondescat adulto.

Ego ex his Theocriti versibus Apollini sacrum colligere nequeo. Contrarium fermè Poëta canit; quod paulo diligentius hunc locum examinanti apparebit. Describit locum quendam vates, in quo platanum perennem ait, & oleastrum & templum Apollini dicatum, quod vel versus præcedens ostendit.

Κεῖνη ὅθι πλατάνισσι ἐπ' ἐλαιῶν πεφύασι,

Χλωρὴ τ' ἀγχιλαίον —

Illic ubi platani perennes natae sunt,

Viridisque oleaster —

Duas adferunt rationes, quibus Apollini sacrum probant: prima est, quod solem oleaster amet: frigidis enim non nascitur locis. Altera, quod circa oleam & palmam natus Apollo. Utraque frivola. Infinitæ n. arbores quæ solem amant, frigida oderunt, Apollini tamen non dicatæ. Solem expetunt, frigida fugiunt, acacia, cinnamomum, myrtus, cassia; sed Apollini sacrata nemo prodidit. Plutarchus in vita Pelopid. Phæbum juxta palmam ac oleam natum, & inter fontes, sic dictos, vitalem auram primum traxisse, commemorat. Ὅπισθ' ἢ τοῦ τοῦ δὲ οὐρανῶν πηγῆς, γλυκύνῃ, & πλῆθει, & ψυχρότητι γενομένης νάμας, οὐν τὸ μὲν φοίνικα τὸ δὲ ἐλαίαν ἀγχι τῷ ὀνομάζομεν, & φυτῶν μετὰ τὴν δὲ ἐλαίαν ἐστὶν τῆς θεοῦ λοχούσης. Pone sanum duoscat urunt fontes, qui dulcedine, copia, & frigore singularem laticem effundunt; quorum unum palmam, oleam alterum etiam nunc vocant, ut non inter arbores duas, sed fluentia videatur Latona peperisse filium Apollinem. Aliam de oleastri natali refert fabellam Ovid. lib. 14. Metamorph. Lavinia regionis locum arboribus obumbratum Pan Mercurii filius tenuit, quem postea Nymphæ coluerunt: has pastor Appulus, cum procacibus dictis tenuisset, ne amplius linguam in propatulo haberet; numine earum in arbore oleastrum extabuit: cujus fructus suo amore linguæ pastoris asperitatem refert.

Improbat has pastor, saluque imitatus agrestis
 Addidit obscenis convivia rustica dictis.
 Nec prius obtulit, quam guttura condidit arbor:
 Arbor enim est, succoque licet cognoscere mores.
 Quippe notam linguae baccis oleaster amaris
 Exhibet, asperitas verborum cessat in illis.

Θηροὶ δὲ τὰς ἐν Ἰλίου. Plinius loco citato. Sunt hodie ex
 aduerso Iliensium urbis juxta Hellespontum, in Protefilai
 sepulchro arbores, quæ omnibus Ephebiis ejus cum in tantum
 accrevissent, ut Ilium aspiciant, inarescunt rursusque adolescent.
 juxta urbem autem quercus, in Ilii tumulo tunc satæ dicuntur,
 cum caput Ilium vocari. Argis olea nunc etiam durare di-
 citur, ad quam Io in vaccam mutatam Argus alligaverit. in
 Ponto circa Heracleam aræ sunt Iovis Stratii cognomine, i-
 bique quercus duæ ab Hercule satæ, &c. Primo indagand-
 um quid verba illa, omnibus ephebiis ejus cum in tantum
 accrevissent velint. Ad hunc locum Dalecampius; Εφεβῶν
 locus in quo Ἰφιδῶν exercebantur: epheborum palestra. In iis
 Protefilai ædificiis multas fuisse ejusmodi arboribus consitas
 probabile, quæ, ut inquit autor, arescebant & rursus a-
 dolescebant. Hæc Dalecampii sententia. Alia Clariss.
 Salmastii opinio. In his, inquit, prodigiosa illa deformata
 sunt; quæ omnibus Ephebiis ejus, nihil quippe quod re-
 ctum sit significare possunt. Codex Rigaltianus, non multo
 melior editus, in quo legitur, omnibus efebis. Inde eph-
 ebis saltem fecisse correctiores constat. At in optimo ac vetu-
 stissimo Thuanæo sic, cum omnibus ex foæbis cum in tan-
 tum accrevissent ut Ilium adspiciant, inarescunt, rursusque
 adolescent. E. pro E. sæpe in antiquis libris scriptum de-
 prehenditur sic Venus frutis, quæ Erutis est. Absque illo co-
 dice, æternum in mendo jacuisset Plinii ille locus. Dicit om-
 nibus ævis ex eo quo satæ fuerant illæ arbores, id iis
 accidere, ævo quippe opus est arboribus, priusquam in
 eam altitudinem inarescant. quum Ilium adspexerant,
 statim funditus inarescebant ac peribant; rursus à solo
 crescere incipiebant. ævumque iterum intercedebat, prius-
 quam in priorem altitudinem attollerentur. Ideo scrip-
 sit, omnibus ex eo ævis, cum in tantum accrevissent, ut I-
 lium adspicerent. Quod ad rem ipsam attinet, Græco E-
 pigrammate Philippi nondum edito, testatam repperi, cu-
 jus lemma sic habet: Εἰς Πρωπύλαιον τὸν ἐν Τροίᾳ ποταμὸν πε-
 λυπώμενα, ὅτι ἐν τῷ ποταμῷ ὅσα φυτὰ βλάπτει τὸν Ἰλίον ἐρηγι-
 νονται, καὶ τὴν φύλιν τὰς κρήνας ἀποβάλλουσι, ἐν τῷ ποταμῷ
 Protefilai qui primus ad Troiam obiit, quæcumque plantæ Ilium
 vident siccantur, foliorumque comas, id est decus, abjiciunt.

Ἡρώς Πρωπύλαιε, σὺ γὰρ πρῶτῳ ἐμῇ σῶας
 Ἰλίον Ἑλλαδικῶν θυμὸν ἰδὼν δόξατ.
 Καὶ πᾶσι τοῖς τύμβοις ὅσα δένδρεα μακρὰ πύλη
 Πάντα τὸν εἰς τροίην ἐκκεκύνθε χρόνον,
 Ἰλίον ἡν εἰσὶν γὰρ, ἀπ' ἀκρεμόνων κερυφαίων
 Καρφοῦται, πετάλων κέσμον ἀναινόμῃ
 Θυμὸν δὲ τῷ ποταμῷ πᾶσι ἐξίσας, ἥνικα τὴν σὺν
 Σώζῃ καὶ τελέχῃ μῆνιν ἐπ' ἀντιπάλους.

Non totas arbores interire dicit, sed summum dun-
 taxat earum cacumen, & quantacunque pars Ilium a-
 spexerit inarescere, decussis foliis. ἀπ' ἀκρεμόνων κερυφαίων
 καρφοῦται. posita tamen aliter distinctio, eum sensum ef-
 ficiet, quem voluit Plinius.

Ἰλίον ἡν εἰσὶν γὰρ ἀπ' ἀκρεμόνων κερυφαίων,
 Καρφοῦται πετάλων κέσμον ἀναινόμῃ.

Si enim vel summis ramis Ilium prospexerint, tum
 marcescunt arefacta, & decus foliorum perdunt. Alias
 id naturale est omnium arborum, præcipue grandium &
 glandiferarum, ut post unum aut alterum ævum, quum

Κ Ε Φ. Ι Ε.

De vita oleæ, ac vitium.

Τ' Ἀχα δὲ αὐτὴ εἴη μακροβιώτατην, τὸ πάντως δυ-
 νάμειον αὐτῶν, ὡς περὶ ἡ εἰλαία, καὶ τῷ τελέ-
 χει ἐτὶ πλεονέκτητον, καὶ τῷ δυσωλέθρῳ ἔχειν πλεονέ-
 κτην. δοκεῖ δὲ ὁ βίβλος τῆς γὰρ μιᾶς εἶναι, καὶ ὅν ἐ-
 λεχθῇ ἡ δὴ τὴν δὲ τὴν πέντα μέτρον, ἀγαμέμνονα τὸν
 χρόνον μάλιστε πλεονέκτητον ἀγαμέμνονα. εἰ δὲ ὅπερ ὅτι τῶν
 ἀμπελων λέγουσι πινες, ὡς περὶ αἰρουμένων τῶν ῥιζῶν
 κατὰ μέτρον, διώταται ἀγαμέμνονα τὸ τελέχῃ ἐπ' ὅλην

in senectutem abeunt, summo cacumine mori incipiant,
 & uno alteroque ævo sic durent, summitate arida & in-
 termortua. Alterum notandum in verbis Plinii est, quod
 ait, juxta urbem autem quercus in Ilii tumulo. Theophras-
 tus φησὶν ait, quæ propriè quercus non est. Vide libr. 3.
 cap. 9. & 10. Sequitur aræ sunt Iovis Stratii. Antiquus
 codex, Iovis Stratii. Sed vulgata servanda lectio. Quip-
 pe, ut rectè monet Hermolaus, appellatio Græca huc o-
 porter, non Latina. Διὸς Στρατίου, Iovis Stratii meminit
 Herodotus in Terpsichore. ἐν τῷ ποταμῷ δὲ οἱ ἀγαμέμνονα αὐτῶν
 κατεκλίσθησαν ἐν Λαδωνίδῃ, ἐν Διὸς Στρατίου ἱερῷ, μίσην πρὸς ἑαυτοὺς
 ἀλλοτρίως ἀποκτείνοντες. μετὰ δὲ τὴν ἡμέραν ἰδὼν, καὶ εἰς εἰς αὐτὸν Στρα-
 τίου θυμὸν ἀνέβη. Ex quibus qui effugerunt ad Labranda
 in Iovis Militaris templum se receperunt, in magnum atque
 sacrum lucum platanorum. Soli autem ex iis quos novimus,
 Cares sunt, qui Iovi Stratio, id est, Militari hostias offerant.
 Hæc cum librarii ignorarent, Stratii, vel, ut in MS. qui-
 busdam habetur, Stratini, mutarunt in Stratii. Iovis e-
 nim Stratoris mentio sæpe apud Ciceronem.

Εἰς Δελφούς τε καὶ Ἄρκαδον. Plinius loco citato. Sunt auctores
 & Delphicam platanum Agamemnonis manu satam: & al-
 teram in Caphys Arcadia luco, &c. Caphyæ urbs Arca-
 diæ, patris Anchisæ nomen habens, qui Capys appella-
 batur.

Βερυχθία δὲ τὰ τοιαῦτα, &c. Plinius loco citato, E di-
 verso brevissima est vita punice, fico, malis, & ex his præ-
 cocibus brevior, quam ferotinis, dulcibus quam acutis, &
 dulciori in punice. item in vitibus, præcipue fertilioribus.
 Græcinus auctor est sexagenis annis durasse vites. Corrup-
 tus codex. Notat Hermolaus in aliis codicibus legi, dilu-
 tiori; quæ lectio nullum commodum habet sensum. Vox
 acutis suspecta. Acutum enim non opponitur dulci; im-
 mo non raro contingit aliquid esse simul dulce & acutum,
 ut de melle libr. 11. cap. 15. retulit Plinius, & Diosco-
 rides libr. 2. Theophrastus, τῆς δὲ οἰίας, dulcis minus quam
 acidæ. Idem ὡς περὶ τῶν ῥιζῶν ἐπὶ ἀπύρην, & inter punicas quæ
 nucleo caret. Scribe, dulcibus quam acidis & dulciori in
 punice. Malunt alii, dulcibus quam acidis & apyrenis,
 quod Theophrastus τῶν ῥιζῶν ἐπὶ ἀπύρην. Plinium punici
 quoddam genus ita vocare negari non potest, libr. 13. cap.
 19. Divisit & in genera, apyrenon vocando, cui lignosus nu-
 cleus abest. Vulgatum tamen servo, quod idem Plinius
 libr. 23. cap. 6. scribat. Ex his dulcia quæ apyrena alio no-
 mine appellavimus. Dulce ergo punicum ἀπύρην; quod
 falsum, ut supra capite de punica ostendi.

Δοκεῖ δὲ καὶ πρῶτον, &c. Plinius loco citato. Videntur &
 aquatica celerius interire.

Εἰνα δὲ γρηγορεῖ, &c. Idem. Senescunt quidem veloci-
 ter, sed è radicibus repullulant, laurus & mali, & puni-
 cæ, &c. Sed è radicibus repullulant. Theophrastus πα-
 ρεχθῆναι. Frustra inde colligunt viri magni, Pliniū scrip-
 sisse, sed è lateribus repullulant. ὡς γὰρ λέγειται, Plinius sæ-
 pe vertit, ab radice germinare. Nec laurus vel punica cu-
 jus caudices senectute, aut putredine pereunt, è latere,
 sed è radice novum mittit germen; nec ὡς γὰρ λέγειται, ali-
 ud, adnata emittere, quod quandoque è latere, non ra-
 ro è radice fit. Theophrastus libr. 2. cap. 8. καὶ γρηγορεῖ
 ἀπὸ τῆς ῥιζῆς ὡς γὰρ λέγειται. Plinius libr. 13. cap. 4. ger-
 minantes rursus ab radice succise. Vide cap. 4. lib. 1. hist.
 Πάλιν ἀναγερνύει ἀπὸ βλαστῶν, &c. Aldinus & Basileen-
 sis ἀναγερνύει τοὺς βλαστῶν, Theodorus vertit. rursus ger-
 mina assidue recteque colendo invires. Interpretare. rur-
 sus colis propter germina, & si funditus ad radicem usque
 decideris, &c.

Πότερ δὲ τοῦτο. Certe eadem arbor, sed novi caudices
 & rami.

ἢ ἄλλῃ γὰρ αἰεὶ. Vide animadversiones Scaligeri.

Δικαιότατα. Aldinus, Basileensis δικαιότατα. Fortè δικαιοτά-
 τως, ut monet Scaliger.

Ἐάν μιν. Theodorus, ἐάν μιν μιν.

CAP. XV.

Quoque modo colendæ vites.

Illud autem diuturnissimum forsitan sit, quod
 omnibus rebus durare queat, ut olea, & caudi-
 ce, & germine laterali, nepotumque procrea-
 tione, atque etiam stirpe incorrupta. Vitam vero
 unius in qua posito caudice, pro principio tempo-
 ris agi mensura debeat, annis maxime ducentis con-
 summari videmus. Sin autem credimus (quod qui-
 dam de vitibus referunt,) quod radicibus particu-
 tanquā principii ipsius plantæ, inibitur ejus vitæ ratio ad ducentos annos
 latim

Φύσις ὁμοία ἔσται τοῖς ἄλλοις, ὅσοι οὖν χρόνον, μακρο-
 τιν Ald. τιν. εἰς αὐτὸν αἰὲν πάλιν. Φασὶ δὲ εἶναι ἕτω πλείον, ὅταν
 ἡδὴ δοκῇ κατὰ φέρεσθαι, κληματὰ τε ὀπιθεῖν, καὶ
 κερπύδα ἐν αὐτῇ. μὲν δὲ πᾶν κατασκάψαντα ἐ-
 πὶ τὰ περὶ τῆς ἀμπέλου, περικαθάραι πᾶσι ταῖς ῥι-
 ζας· ἢ τ' ἐμωλῆσαι φρυγάνων καὶ ἐπαμύχαιδων πῶ-
 γων· τοῦτο μὲν ἐν τῷ ἔτι κακῶς φέρειν σφόδρα.
 τῷ δ' ὑγερῶ βέλπον. τῷ δ' ἐν τῷ ἔτι κακῶς φέρειν, καὶ ἴσα-
 δαι καὶ φέρειν πολλὰς ἑκαλούς· ὥστε μηδὲν ἀφαιρῆναι,
 ἢ ὅτι ἡ κληματὶς ἐπεὶ δὴν πάλιν ὀποπληγῇ, τὰ περὶ μέ-
 ρους κατασκάψειν καὶ φερῶσιν ὁμοίως, καὶ ἕως
 αἰεὶ ἀμύνειν. ποιεῖν δὲ τὸ μάλιστα δι' ἐτῶν δέκα.
 διὸ καὶ ἐκὼς πλείον ἐστὶν ὅταν τοῦτο ποιῶντας, ἀλλ'
 ὅταν γενεὰς πολλὰς πᾶν τὰ τελέχη ἀμύνειν ὥ-
 στε μηδὲ μεμνηῖται ὅταν φυτόντας. τὸ μὲν ἐν
 ἴσας τῶν πεπειραμένων ἀκούοντα δεῖ πισύειν. πᾶν δ'
 μακρόβια καὶ βραχύβια, καὶ τῶν ἐρημῶν γεω-
 ρητῶν.

latim detractis caudex, † naturaque tota similis, ac † tota natura
 similifera quantumvis temporis permanere queat, † ra tum fa-
 hac prorsus longæva omnium præcipue constar. cies, tum
 Colendam autem hunc in modum censent. Cum vi- germinatio
 tis jam † delabi videtur, palmities admittendum, † declinare
 fructumque anno capiendum. Deinde altera ex par-
 te vitis suffodiendo radices omnes purgandum, post
 festucis implendum, terramque accumulandum: isto
 itaque anno male admodum ferre ajunt, postero me-
 lius: tertio & quarto stabiliri: ferreque multas bo-
 nasque uvas, ut non alio modo se habeat, quam cum
 vigebat. Cum iterum languescere incipit, partem
 alteram suffodiendum, colendumque simili abla-
 queationis ratione, atque ita semper durare posse
 affirmant. Id autem anno maxime decimo fieri.
 Qua de causa, " nec præcidere unquam eos debe-
 re, qui ita faciunt, sed per multas ætates caudices
 eosdem durare: ut ne meminisse quidem sit, qui se-
 verint. Hoc igitur ab expertis accipientes credere
 fortasse debemus. Quæ autem vitæ longæ brevifve
 sint, iis quæ retulimus contemplari oportet.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Τῆς αὐτῆς ἀνὰ μακρόβιότητος. Demonstratio à tribus causis.
 Sic, Diutissime vivit, quod plurimas habet causas,
 vel permanendi, vel renovandi. Prima causa. Con-
 stitutio corporis resistit corruptioni. Quia densum: quia oleosum.
 Secunda. Radicis pervicacia, est causa instaurationis.
 Quartus modus est lincorum, qui consumptis ab imo radicibus,
 à summo novas reponunt. Præter hæc videas vivacitatem,
 ut in Sempervivo, & Cuscuta cum apponitur uve.
 Item sunt quedam plantæ quæ sibi fabricant terram:
 ut Iris. E foliis enim putridis fit solum novum, unde
 succum repetant.

Τῇ τῷ ἀνὰ μακρόβιότητι. Theodorus, Germine laterali, nepotumque procreatione. Soboles, simplex & signata dictio
 à subolendo: sicut adolescens. Et proles ejusdem tum origi-
 nis, tum significati.

Καὶ τῇ τῷ ἀνὰ μακρόβιότητι. Theodorus. Atque etiam stirpe incorrupta.
 Non semel animadverti à Theodoro stirpem pro radice positam.
 Et ἀνὰ μακρόβιότητι, plus est, quam incorruptum. Significat enim potestatem adverfantem causis
 intereundi.

Δοκεῖ δὲ ὁ βίος τῷ γε μάλιστα εἶναι, καὶ δὲ ἐν τῷ ἀνὰ μακρόβιότητι.

IOANNIS BODÆI A STAPEL

Σταθὲν ἡ ἐκείνη. Plinius libr. 16. cap. 44. Firmissima
 ergo ad vivendum olea, ut quas durare annis C C. inter
 auctores conveniat. Vide Scaligeri animadversiones de voce
 ἀνὰ μακρόβιότητι, lib. 1. plura dixi. Vide cap. præcedens.

πρὸς τὴν μέγιστον ἀνὰ μακρόβιότητι τὴν χρόνον, μάλιστα δὲ ἐν τῷ ἀνὰ μακρόβιότητι. Du-
 ra loquutio. Sensus est, Si metiamur vitæ tractum à diu-
 turnitate stipitis tanquam principii ipsius plantæ, inibitur
 ejus vitæ ratio ad ducentos annos. Vbi, μάλιστα, significat
 ultimum terminum. Et, δὲ, significat plus minus.

Ὁμοιοφύρετος. Theodorus, similifera. Insuavis audacia
 Simplicissime sic, Tota naturæ tum facies, tum germinatio
 similis.

Φασὶ δὲ εἶναι οὕτω ποιεῖν, ὅταν ἡδὴ δοκῇ κατὰ φέρεσθαι. Oportet ita
 colere: cum vitis declinare videatur, non corpore ipso:
 nanque stipes aut erectus, aut pronus est: prout amputatis
 brachiis in unam potius, quam in alteram inclinat partem.
 Sed κατὰ φέρεσθαι, deterior fieri, mutationem dicit stipitis ve-
 tuli. Sic infra, ἀποπληγῇ.

Διὸ ἐν τῷ ἀνὰ μακρόβιότητι τὸν πᾶν ποιεῖν. Theodorus, Quæ
 de causa nec præcidere debere eos, qui ita faciunt. De-
 bere, est verbum præceptionis. At hic non præcipitur, sed
 narratur sic. Qui ita colunt: eos non adduci, ut vites
 cedant. Scilicet qui ad hunc modum non agunt: cum vitis
 vetula est, coguntur totam præcidere: & alterius sarmen-
 tum ad eam partem submittere.

NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Τῶν ἀνὰ μακρόβιότητι λέγουσι, &c. Plinius loco citato. Græcinius
 auctor est, sexagenis annis durasse vites.

Φασὶ δὲ εἶναι οὕτω ποιεῖν. In Aldino & Basileensi ποιεῖν vul-
 gata magis arriuer. de vitium cultura. vide libr. 2. de
 caus. cap. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22.

Κ Ε Φ. Ι ε'.

CAP. XVI.

De morbis arborum. Quique communes, & qui privati sint. Quid sideratio, verminatio, radicatio, fungus,
 olla, scabies, cochleæ, cradatio, cerasta. Quid in vite hirculatio. Quid roratio.

Νόσηματα δὲ τῶν μὲν ἀγρίοις καὶ Φασὶ ζυμ-
 ναίνεσθαι, ὅφ' ὧν ἀναίρεται. Φαύλως δὲ ἀφαι-
 ριζοῦται, καὶ μάλιστα ὀπιθεῖν, ὅταν χαλαζοκοπήσῃ,
 ἢ βλαστάνειν μέλλοντα, ἢ δὲ χρόνιον, ἢ ἀνὰ τοῦτον. καὶ
 ὅταν ἡ πνεῦμα ψυχρὸν ἢ θερμὸν ὀπιθεῖται καὶ τὸν
 πᾶν τοῦ καυρού. ὅταν δὲ τῶν ἀγρίων χειμῶνων ἐδὲ
 αὐτὸν ὀπιθεῖται ὥσπερ, ἐδὲν πάσχειν. ἀλλὰ καὶ
 ζυμώσθαι πᾶσι χειμασθέντα. μὴ χειμασθέντα γὰρ
 κακῶς λαστῶντα γίνεσθαι. † ταῖς δὲ ἡμέραις, ἐστὶ
 πλείον νοσήματα. καὶ τὰ μὲν, ὥσπερ κινᾶ πᾶσιν ἢ
 πᾶσι πλείοις τὰ δὲ ἴδια, καὶ καὶ γὰρ κινᾶ. οἶον,
 τὸ, τε, σκωληκεῖται, καὶ ἀσποδολεῖται, καὶ ὁ σφα-
 κελισμός. ἀπαντα γὰρ ὡς εἰπὴν καὶ σκωληκεῖται ἔχει
 πᾶν τὰ μὲν ἐλάττω, πᾶν δὲ πλείον καὶ ἀνὰ περὶ συ-
 κῇ, μηλέα, καὶ ἀπὸ. ὡς δὲ ἀπὸ εἰπὴν, ἢ κα-

Morbos sylvestribus accidere negant, qui-
 bus intereant, tamen eas quoque male affi-
 ci dicunt: ac præcipue, " cum vel paulo post ger-
 minaturæ, vel germinare incipientes, vel floren-
 tes, grandine vexantur: cumque flatus frigidus
 feruidusve his eisdem temporibus successerit.
 † Tempestivis autem hyemibus, nec si excedant,
 quicquam offendi. Quinimo omnibus algorem
 prodesse volunt. Quippe nisi alserint, deterius
 germinare. Urbani morbi plures eveniunt. Alii
 omnibus quasi communes, aut pluribus: alii pri-
 vati per genera. Communes, vermiculatio, syde-
 ratio, † radicatio: omnes enim ferè vermes etiam
 gignunt, sed quædam pauciores, quædam plures;
 ut ficus, malus, pirus. Minime autem, (ut sim-
 plici ratione dicam) acres, & " succo humentes
 lacteo vermiculantur, eodemque modo syderan-
 tur.

συν' αὐτῷ, τὰ φύλλα, αὐτῷ δὲ, τὰ αἶμα, ἐπὶ τῷ
γένει. καὶ ψιλοῦσι τὰ δένδρα· γίνονται δὲ, ὅταν ἡ νότια
καὶ τὰ ὀρεινὰ· ἐὰν δὲ ὀπλάσῃ καύματα, ῥήγνυνται· ὅτε δὲ τὰ ῥαγὰ παρφαίνουσι ἰσὺ πολὺ καρπὺν αὐτῷ· ὅτε
δὲ τὴν αἰθρὴν τὰ πολλὰ δόξονται. τὰ μὲν οὖν πιαυτὰ τῶν τόπων ἰδία.

monstrant, sed sub flore pars magna perditur.
Hec ergo propria locorum.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Nοσήματα δὲ τοῖς μὲν ἀγροῖς φασὶ συμβαίνειν. Theodorus
legit negative. Hi igitur dicunt sylvestres arbores se-
nio, non morbo interire. Verum ē junioribus, cum non pau-
cas perire videamus: illorum sententiam falsam esse pa-
lam est.

*Η βαλάντιον μίλοντα· ἡ δὲ χυμὸς· ἡ αἰθρὴ. Theodorus.
Cum vel paulo post germinaturas, vel germinare inci-
pientes. Addidit paulo post non incitē. Sic rotundē dicas,
sub germinandi tempus. Floridius ad hunc modum, cum
germinationem vel meditantur, vel incitant.

Χαλαροκοπή. Mirificum verbum. Etiamnum Vascones
dicunt: peirabatur. Theodorus, grandine vexatæ. Non
mouentur grandine, non igitur vexantur, sed pulsantur.

*Υπὲρ τῶν αἰθρῶν χειμῶν οὐδ' ἐν ὑπερβάλλοντες δὲ. Theodorus,
tempestivis hyemibus, nec si excedant, offendi. Negle-
xit iudicium Ciceronis, cum dixit: hyemibus. Qui neque
speciebus, ausus est. Et illa: nec si excedant. obscura sunt.
melius sic, Nec lædi tempestiva hyeme: tamen si fuerit
violenta.

Μὴ χειμῶν δὲ τῶν, καὶ ὑπερβάλλοντες. Theodorus Plinii ver-
bis, nisi alserint. Duñ in hanc audaciam ex aliis quoque
verbis Theophrasti ῥησάντων. Non tamen algent arbores: ut
loquuntur Latini, de rebus sensu præditis. laxiore verbo ἔ
commodiore, hyemis gelu affecta. & ῥησάντων, rigore a-
stricta.

Σφακελισμός. Theodorus radicatio, pestimè. Nam ta-
met si is est radicis affectus: tamen quia nomen hoc à Latinis
receptum est pro commodis radicis: idem pro incommodo si
accipiat, fiat plusquam æquivocatio, à qua Philosophus,
quoad fieri potest, maxime debet esse alienus. Σφακελῶ me-
dicis est, cum membrum omittit naturam suam. Epicharmi
catenata quædam sententia est, ἐν δὲ κατὰ δίκην, πιδάει, καὶ
σφακελῶ, καὶ ἔκστα. Præterea subest ratio, qua nequeat in-
terpretari radicationem: neque enim radici soli, sed ἔ
foliis,
ἔ
stipiti evenire solet: tum autem omni naturæ viventi.
Plinius etiam Græcum subtrixit nomen. Sed nimis lascivo
conatu appellavit ægritudinem in arboribus, membrorum
dolorem, idque non semel.

*Ηλοι. Clavum & fungum. Ita etiam Plinius est inter-
pretatus. Λοπάδι. Theodorus, olla. Plinius, patella. ubi
id animadvertas. Cum Plinius ceteras voces Græcas præ-
terivit ita, ut ne poneret quidem, nedum interpretaretur:
nunc quam posuit, puto fuisse receptam Latinis. Hoc de-
buit observare Theodorus, ἔ
servare. Non quod λοπάς hoc
significet: sed quod patella similis sit. Fidus interpret sic
scriberet, quemadmodum scripsit: at ipse fidus non est.
Τόπο δ' ἔστιν οἷον ἡλοι αὐτῶν. Plinius ἡλοι καύματα, aut ἡλοι κα-
πὸν legit. Sic enim interpretatur, folis exustio. Lege ὑπερ-
βολῶ, non ὑπερβολῶ.

*Ὅταν αἱ ῥιζὲς μετασθῶσι. Sanè sic ἔ
in animalibus ubi
membrum nigrescit, atque corrumpitur, est σφακελῶ. Pli-
nius aut legit, αὐτῶν δὲ, aut addit. Nam de nigrore nihil:
nihil item Theodorus, sed, inarescunt, marcescuntque.

Κραδῶ. Ne hoc quidem nomen ponere voluit Plinius.
Sed habent, inquit, Græci sua nomina: Theodorus, cra-
dationem. Quare non, Ramationem: sicuti supra, Radi-
cationem, σφακελισμός: quia radici obveniebat. Equidem
neutrum probō.

Οἱ μὲν ἔξ αὐτῆς γίνονται, οἱ δ' ἐν τῇ κεντρικῇ καὶ
ἐξῆς. Itaque supra, σκώληκες, οἱ δ' ἐν τῷ σκώλῳ. Διὰ φθίρευσιν
ἐν τῇ κεντρικῇ. Melius ἐν τῇ κεντρικῇ quippe quos ὁ κεντρικὸς πικρὸς. Sic
in quinto, de vermibus: οἱ μὲν εἰσὶν ἐν τῇ κεντρικῇ σήψει. οἱ δ'
ἐξῆς.

IOANNIS BODÆI A STAPEL

NOTÆ ET COMMENTARIUS.

O φασὶ συμβαίνειν. Rectè particulam negativam ad-
diderunt, quod ex libr. 5. de caus. cap. 10. proba-
tur: νοσήματα δὲ τῶν ἀγροῖν οὐ λήγεται. τῶν δὲ ἡμῶν λήγεται
παλαιῶν, Plinius libr. 17. cap. 24. Infestantur namque ἔ
arbores morbis. Quid enim gentium caret his malis? Fit
sylvestrium quidem perniciosos negant esse, vexarique tan-
tum grandine in germinatione aut flore. Aduri quoque fer-
vore aut flatu, frigidiora præpostero die: quoniam sua frigida
etiam profunde, ut diximus. Quid ergo? nonne ἔ
vires
algore intereunt? Hoc quidem est quo deprehendatur solū vi-

ἐκπύκνυνται ἰτέων. Itaque non debet tolli, αὐτῆς, ἔ
pont,
αὐτῶν: quia ἔξ αὐτῆς σκώλης gignuntur: neque numerus debuit
illis facere negotium, quoniam σκώλης, dixerit. Infinitus,
ut ita dicam, locis hoc fit ἔ
Aristoteli, ἔ
Theophrasto, ut
numerus diversus subdatur. Et valde ambiguum esset, αὐ-
τῶν, vermēsne, an ficus referret.

Φθίσοντα ἔ
οἷον τῆς κεντρικῆς. Theodorus ex Plinio. Sonum e-
dunt parvuli stridoris. Φθίσοντα abusus est. arrosione enim
stridula sonant, non voce. At præceptor jam distinxerat,
Φθίσον, φωνῶν, ἀγέλακτον.

Τούτῳ δὲ καλοῦσι λοπάδα. Suprà λοπάς, erat ἡλίου καύσις.
Hic autem, ἐν τῇ ὑπερβολῇ. Vides igitur contradictionem:
si Plinium sequare. Et ἡλοι αὐτῶν, malis supra legere. Ob-
servabis etiam Græcam inconstantiam, qui cum tria nomi-
na clavo attribuerint: transfulerunt unum ad longè diver-
sam materiam. Theodorus Plautinissat. Aula, magis arri-
sit, nomen maxime obsoletum: ἔ
commune ad tria signifi-
candum, quod malum Deorum immortalium benignitate ar-
bores vitantur.

*Ὅταν καδῶ. Plinius, Ficus laborat radicibus madi-
dis. καδῶν caluere est. καδῶναι, apud Pollucem.

Τετραγῶ, Articulatio, Plinius. Corrigitur, hirculatio.
τετραγῶν est luxuriare. at hic contrarium.

*Ροὰς δὲ γίνονται. Theodorus, roratio. Quasi ros, ῥοὺς, re-
dē: ῥοὰς est capillorum affectus, profluvium dicunt. ψινιῶν,
est ejusdem significatus. Unde ἔ
ψινιῶν. Sicut nitrū, λίπρον.
Affectum hunc tanquam siderationis speciem posuit Plinius,
quem rorationem nominavit. Verum interpretatus est, ἔ
καπνισμῷ. Theodorus, Cum vitis deflorescens irrorat. abso-
lute. Videbis an ex usu sit Latinitatis: sed καπνισμῷ est, aut
ablatur, λίπρον, unde Neptunus: non, ut putavit Cicero:
etiam indignantibus factiosis, aut ὅτε τῷ νιφίτῳ.

*Ὅταν κρεττωθῇ. Theodorus, effugit hunc scopulum. Ex
Plinio emendare queas. κρεττωθῇ. Sic enim ait: aut cum aci-
ni, priusquam maturescant, decoquantur in callum.

Τῆς ἀποστρέφου. Plinius omisit.

*Ελασίου. Theodorus, Luxationem. ὅτε τὸ ἔλκεν. At est
ulcus hic. Dixit enim τετραγῶν. διὰ χειρὸς τοῦ τῶν ὑπερβο-
λας. Theophrastus duas facit ὑπερβολὰς. ἔ
καυμάτων, ἔ
καμμένων. Theodorus astrinxit suo arbitratu ad calorem tan-
tum. Et abusus est Latinitate. Sic enim scribit, A teporis
excessu devincitur. Idem est, ac si dicas, A Modesti viri
insolentia.

Διὰ τὸ δὲ πύτης εἶναι τῶν ῥιζῶν τὸν τόπον. Theodorus, Hac
ea de causa laborant. Vides quantum differant.

Πάντων δ' ὁ δεινός. lege, ἀδυνάτο.

Τὰ οὐρανία. Theodorus astrinxit universam sententiam ad
imbres. At ea voce, ἔ
frigus ἔ
æstus comprehenditur. Hæ
enim sunt species siderationis. Nam quod subdit: γαινόμενα,
ὕδατων. Est exemplum unius tantum eventus. Frigus enim,
ἔ
æstus, etiam præter ventos, etiam sine pluvio evenire
potest.

Συνεπιρρίπει γὰρ ὁ καρπὸς δὲ ἀδύνατον. Theodorus male, pro-
pter exilitatem. multa exilia valida, sed nulla ἀδύνατον. Si
exilitas profluvii causa esset, etiam sine pluvia dilaberentur.
Verum id contingit, propterea quod facti sunt acini à
pluvia imbecilles, suffocato calore naturali, quo retinentur.
Sic ipse supra, κατὰ πύρινους.

Γίνονται ὅταν ἡ νότια, καὶ τὰ ὀρεινὰ. ἐὰν δ' ὀπλάσῃ καύματα ῥή-
γνυνται. Theodorus, nascitur tempore austrino, & vento.
Sic mollem tempestatem, ὀρεινὰ. dicerem. Nascuntur au-
strinis teporibus: æstu superveniente deprehensæ rum-
puntur.

Τὸν αὐτὸν ὅταν ἡ νότια, καὶ τὰ ὀρεινὰ. ἐὰν δ' ὀπλάσῃ καύματα ῥή-
γνυνται. Theodorus, nascitur tempore austrino, & vento.

Sic mollem tempestatem, ὀρεινὰ. dicerem. Nascuntur au-
strinis teporibus: æstu superveniente deprehensæ rum-
puntur.

Τὸν αὐτὸν ὅταν ἡ νότια, καὶ τὰ ὀρεινὰ. ἐὰν δ' ὀπλάσῃ καύματα ῥή-
γνυνται. Theodorus, nascitur tempore austrino, & vento.

Sic mollem tempestatem, ὀρεινὰ. dicerem. Nascuntur au-
strinis teporibus: æstu superveniente deprehensæ rum-
puntur.

Τὸν αὐτὸν ὅταν ἡ νότια, καὶ τὰ ὀρεινὰ. ἐὰν δ' ὀπλάσῃ καύματα ῥή-
γνυνται. Theodorus, nascitur tempore austrino, & vento.

Sic mollem tempestatem, ὀρεινὰ. dicerem. Nascuntur au-
strinis teporibus: æstu superveniente deprehensæ rum-
puntur.

Τὸν αὐτὸν ὅταν ἡ νότια, καὶ τὰ ὀρεινὰ. ἐὰν δ' ὀπλάσῃ καύματα ῥή-
γνυνται. Theodorus, nascitur tempore austrino, & vento.

Sic mollem tempestatem, ὀρεινὰ. dicerem. Nascuntur au-
strinis teporibus: æstu superveniente deprehensæ rum-
puntur.

Τὸν αὐτὸν ὅταν ἡ νότια, καὶ τὰ ὀρεινὰ. ἐὰν δ' ὀπλάσῃ καύματα ῥή-
γνυνται. Theodorus, nascitur tempore austrino, & vento.

Sic mollem tempestatem, ὀρεινὰ. dicerem. Nascuntur au-
strinis teporibus: æstu superveniente deprehensæ rum-
puntur.

Τὸν αὐτὸν ὅταν ἡ νότια, καὶ τὰ ὀρεινὰ. ἐὰν δ' ὀπλάσῃ καύματα ῥή-
γνυνται. Theodorus, nascitur tempore austrino, & vento.

Sic mollem tempestatem, ὀρεινὰ. dicerem. Nascuntur au-
strinis teporibus: æstu superveniente deprehensæ rum-
puntur.

Τὸν αὐτὸν ὅταν ἡ νότια, καὶ τὰ ὀρεινὰ. ἐὰν δ' ὀπλάσῃ καύματα ῥή-
γνυνται. Theodorus, nascitur tempore austrino, & vento.

Sic mollem tempestatem, ὀρεινὰ. dicerem. Nascuntur au-
strinis teporibus: æstu superveniente deprehensæ rum-
puntur.

Τὸν αὐτὸν ὅταν ἡ νότια, καὶ τὰ ὀρεινὰ. ἐὰν δ' ὀπλάσῃ καύματα ῥή-
γνυνται. Theodorus, nascitur tempore austrino, & vento.

Sic mollem tempestatem, ὀρεινὰ. dicerem. Nascuntur au-
strinis teporibus: æstu superveniente deprehensæ rum-
puntur.

Τὸν αὐτὸν ὅταν ἡ νότια, καὶ τὰ ὀρεινὰ. ἐὰν δ' ὀπλάσῃ καύματα ῥή-
γνυνται. Theodorus, nascitur tempore austrino, & vento.

Sic mollem tempestatem, ὀρεινὰ. dicerem. Nascuntur au-
strinis teporibus: æstu superveniente deprehensæ rum-
puntur.

Τὸν αὐτὸν ὅταν ἡ νότια, καὶ τὰ ὀρεινὰ. ἐὰν δ' ὀπλάσῃ καύματα ῥή-
γνυνται. Theodorus, nascitur tempore austrino, & vento.

Sic mollem tempestatem, ὀρεινὰ. dicerem. Nascuntur au-
strinis teporibus: æstu superveniente deprehensæ rum-
puntur.

Τὸν αὐτὸν ὅταν ἡ νότια, καὶ τὰ ὀρεινὰ. ἐὰν δ' ὀπλάσῃ καύματα ῥή-
γνυνται. Theodorus, nascitur tempore austrino, & vento.

Sic mollem tempestatem, ὀρεινὰ. dicerem. Nascuntur au-
strinis teporibus: æstu superveniente deprehensæ rum-
puntur.

Τὸν αὐτὸν ὅταν ἡ νότια, καὶ τὰ ὀρεινὰ. ἐὰν δ' ὀπλάσῃ καύματα ῥή-
γνυνται. Theodorus, nascitur tempore austrino, & vento.

Sic mollem tempestatem, ὀρεινὰ. dicerem. Nascuntur au-
strinis teporibus: æstu superveniente deprehensæ rum-
puntur.

Τὸν αὐτὸν ὅταν ἡ νότια, καὶ τὰ ὀρεινὰ. ἐὰν δ' ὀπλάσῃ καύματα ῥή-
γνυνται. Theodorus, nascitur tempore austrino, & vento.

Sic mollem tempestatem, ὀρεινὰ. dicerem. Nascuntur au-
strinis teporibus: æstu superveniente deprehensæ rum-
puntur.

ἐκταται τῆς ὑπὸ τὸν Φλοιὸν συλλεγεμένης. αὕτη δὲ ἐστὶ
 γλυκεῖα γενόμεναι. γίνονται δὲ καὶ ἐν λαχαίοις π-
 σίν. ἐνθα δὲ κάμπαι, Διαφερύσης δηλονότι τῆς δὲ-
 χῆς. καὶ τὰ μὲν νοσήματα σχεδὸν ταῦτα καὶ ἐν πύ-
 τοις ἐστίν· ἐνία δὲ πάλιν τῶν κατὰ τὰς ὥρας καὶ τῶν
 καθ' αὐτὰ γινομένων ἀναίρειν πέφυκεν, ὃ δὲ αὐ-
 τὸς ἐπεὶ νέσους. οἷον λέγω τὴν ἐκπλήξιν, καὶ ὁ κα-
 λουσί τινες καυθμὸν, ἅλλα δὲ παρ' ἐκαστοῖς πέφυ-
 κε πνεύματα διακλινῆσαι καὶ διασπᾶν. οἷον ἐν Χαλκί-
 δι τῆς Εὐβοίας, Ὀλυμπίας ὅταν πνεύση μικρὸν πρὸ
 τροπῶν ἢ μετ' τροπῆς χειμερινῆς, ψυχρὸς διασπᾶται
 γὰρ τὰ δένδρα. καὶ οὕτως αὐτὰ ποιεῖ καὶ ξηρὰ, ὡς εἰδὶ
 ἀρ' ὑφ' ἡλίου ἐξέρχου πολλοῦ γένοιτ' αὐτῶν. διὸ καὶ
 καλοῦσι καυθμὸν. ἐγίγνετο δὲ πρὸ τῶν πολλῶν καὶ ἡ-
 δη ἐπ' Ἀρχιῶτα δὲ ἐτὼν τετρακόντα, σφο-
 δρὸς ποιοῦσι δὲ μάλιστα τῶν τόπων οἱ κοῖλοι καὶ οἱ
 αὐλῶνες, καὶ ὅσοι περὶ τῶν ποταμῶν, καὶ ἀπὸ τῶν
 οἱ ἀπὸ τῶν ποταμῶν. τῶν δένδρων δὲ μάλιστα συκῆ.
 δὲ ὑπὸ τῶν δὲ ἐλαίας μάλιστα ὁ καὶ πλεονέχων, ἡ
 χυρὸς περὶ αὐτῶν. ὁ καὶ θυμαστὸν λέει. καὶ ἀμυγδαλαὶ δὲ
 τὸ πᾶν ἀπαθεῖς, καὶ αἱ μηλέαι, καὶ αἱ ῥοαὶ ἐγίγον-
 το. διὸ καὶ τοῦτο λέει θυμαστὸν. διασπᾶται ἢ εὐθὺς
 ἐκ τῆς στελέχους. καὶ ὅλας ἡ μᾶλλον καὶ πρὸ τῶν ὡς
 εἰπον ἀπτεται τῶν κάτω. φαιερὸν δὲ γίγνεται, τὰ μὲν
 ἅμα περὶ τὴν βλάστησιν ἢ ἡ ἐλαία διατὸ ἀεί-
 φυλλον, ὅτερον ὅσαι μὲν οὖν αὐτῶν φυλλοβολήσω-
 σιν, τὰ ἀναδιδάσκονται πάλιν. ὅσαι δὲ αὐτῶν μὴ πλέ-
 ως, διακλινῶνται. παρ' ἐνίοις δὲ τινες διασπᾶνται,
 καὶ τῶν φύλλων ἀναστάντων, ἀνεβλάστησαν πάλιν ἀ-
 νεν τῆς διασπᾶν. καὶ τὰ φύλλα ἀναδιδάσκονται. ἐνιαχὲ
 δὲ καὶ πολλὰς τῆς τοιαύτης, καὶ ἡμεῖς ἐν Φλίπ-
 πιδι. τὰ δὲ ἐκπληγνῆσαι, ὅταν μὴ τελείως διακλιν-
 ται, τὰ χίμαι ἀναβλάσκει. ὡς εὐθὺς τὴν ἀμπελον
 καρποφορεῖν, ὡς περὶ ἐν Θεσσαλίᾳ. ἐν δὲ τῷ Πόν-
 τῳ, περὶ τῷ Παντοκαπῶν, αἱ μὲν ἐκπληγνῆσαι γίνον-
 ται διχῶς. ὁ τὸ μὲν ὑπὸ ψυχρῶν, ἐὰν χειμῶν
 ἢ τὸ ἐπ' αὐτῶν. ὁ τὸ δὲ ὑπὸ παύων, ἐὰν πολὺν χρό-
 νον διαμείνῃ. ἀμφοτέρω δὲ μάλιστα γίνεται με-
 τὰ τροπῆς, μετὰ τετρακόντα ἡμέρας. γίνονται δὲ,
 οἱ μὲν παρὶ τῶν αἰθέραις τὰ δὲ ψυχρῇ μάλιστα ὑφ'
 αὐτῶν ἢ ἐκπληγνῆσαι, ὅταν αἰθέραις ἔσῃ αἱ λεπίδες κα-
 ταφέρονται. ταῦτα δ' ἐστὶν ὡς περὶ τὰ ζῦσματα: πολλὰ
 παλαιότερα ἐφ' ἐρομένη φανερὰ. πεσόντα δὲ εἰς δια-
 μῶν. περὶ δὲ τὴν Θράκην, ἐκπληγνῶνται. ἀλλὰ γὰρ
 αἱ μὲν νόσοι, ποιοῦν τε καὶ ποιοῦν καὶ τινες γίνονται, καὶ πάλιν αἱ δὲ ὑπερβολὴν χειμῶν ἢ καυμάτων φθο-
 ραί, καὶ αἱ διατὸ πνεύματος ψυχρότητα ἢ θερμότητα, διατὸ τούτων θεωρεῖσθαι. ὡς εἰσὶν εἰδέναι καλῶς
 ἐ τοῖς ἀγροῖς εἶναι κοινὰς. ἐ καὶ τὴν ὅλην τῶν δένδρων φθορὰν, ἐ ἐπὶ μᾶλλον κατὰ τὴν τῶν κερπῶν. ὁ
 ἐ συμβαίνειν ὁρῶμεν. ὅτε εὐκαρπῶς γὰρ οὐδ' ἐκείνα πολλὰς. ἀλλ' οὐχ' ὁμοίως οἶμαι τὸ διατηρεῖται.

bus. Alibi vero erucæ, diverso scilicet ortus prin-
 cipio. Et morbi quidem ii fere, atque in his sunt.
 Affectiones autem quædam temporariæ, aut alias quædam
 per se evenientes, necare affolent, quas nullus di-
 xerit morbos: ut tabes, & quod uredinem qui-
 dam appellant. Alii vero apud alios flatus aut in-
 terimunt, aut exurunt. Ut in Chalcide Eubœæ
 Olympias cum flaverit frigidus ante solstitia, races solent,
 aut post solstitia hyberna. Arbores enim exurit,
 atque adeo aridas siccasque facit, ut ne sol qui-
 dem tempusque longum reddere ita possint. Quo-
 circa uredinem vocant. Hæc sæpe alias, & Ar-
 chippo Athenis magistratu anno quadragesimo fa-
 cta vehementissima proditur. Laborant maxime
 loca concava, & inter valles, & vicina flu-
 minibus, atque in summam, quæ ab omni affla-
 tu penitus silent. Ex arboribus vero ficus præci-
 pue infestatur, secundo loco olea, oleaster ma-
 gis laboravit, quanquam robustior, quod mirum
 fuit. Amygdala penitus, mali, piri, punice sine
 noxa extiterunt. Quamobrem id quoque mirum
 Exuruntur statim à caudice, atque in totum ma-
 gis, priusquam (ut ita dixerim) sentiunt partes in-
 feriores. Deprehenduntur quædam statim in ger-
 minatione. Olea vero quoniam semper vireat tar-
 dius. Quæ itaque frondes amiserint, reviviscunt:
 quæ minus, penitus pereunt. Nonnunquam quæ-
 dam exustæ, foliisque arefactis regerminant
 sine ulla jactura, foliaque revixere. Id quibus-
 dam in locis sæpenumero evenit, ut in Philippis.
 Quæ autem tabuere, modo non penitus perie-
 rint, citissime possunt regerminare, ita ut vitis
 statim fructificet: sicut in Thessalia fit. Ponto au-
 tem circa Pantocapæum tabes bifariam invadit.
 Aliquando frigore, cum annus frigidus est: ali-
 quando gelu, si diu duravit. Ambo post brumam,
 diebus maxime quadraginta peractis, fieri solent.
 Fit gelu sereno tempore: frigus, quo tabes,
 præcipue cum in sereno squamulæ quædam defe-
 runt, patent: cassæ vero non durant, quan-
 quam circa Thraciam concrevant. Sed enim mor-
 bi, quot, qualesque sint, ac rursus interitus, qui
 excessu hyemis aut æstus eveniant, quique ab af-
 flatuum frigore caloreve proficiantur ex his con-
 templandi. Quando nil prohibet nonnullos etiam
 cum sylvestribus communes haberi, tum univer-
 sa arborum nece, tum etiam magis fructuum lue-
 Quod aperte evenire videmus. Quippe cum sæ-
 pe nec illæ probe fructificent. Sed credo haud æ-
 que id observatum haberi.

ca anni tem-
 pus æstus di-
 sum, e quo
 fructus ma-
 turescere fe-
 rates.
 ante bru-
 mæ, vel post
 brumam.
 Archippo
 Athenis
 imperante
 annis qua-
 draginta fa-
 cta.
 corvalles.
 infestata
 fuit.

tametsi
 non amise-
 re, foliaque
 consternata
 sunt.

consterna-
 tio.

frigus, sub
 quo maxime
 consternatio
 fit, cum æ-
 re sereno
 squamulæ
 quædam de-
 feruntur. hæc
 sunt quasi
 ramenta, ce-
 terum latio-
 ra, quæ vi-
 suntur fie-
 ri per ærē,
 ubi cecidere
 solvuntur,
 quanquam

requæ earum pars, unde germen exit (quem oculum nominant) incipiunt. Hos igitur oculos scirpes (ipes velices) depascentes, non levem vitæ noxam afferunt: ac proinde oculorum istorum radices, qui hæc sciunt, inungunt ac illinunt. Hac itaque ratione ampelites & pharmacites id genus terræ appellata est, quod scirpes (ipas velices) perdat. Dixi legendum ἵπας vel ἴψες, non σκνίπας. Id probat, quod præcedit, ἵπ' αὐτῶν σκνίπας οὐκ σκνίπας. Κνίψ vel, ut alii scribunt, σκνίψ vermis non est, sed insectum pennatum. præterea κνίψ proprie vites non rodit, sed ἴψ convolvulus & volvox à Plinio dictus. κνίπες alatos esse supra cap. ultimo lib. secundo probavi. culices alis præditos docet Plinius lib. 11. cap. 2. ubi naturæ artificium in culice admirans, scribit. Vbi tot sensus collocavit in culice, sunt & alia dictu minora, sed ubi visum in eo prætendit? ubi gustatum applicavit? ubi odoratum inseruit? ubi vero trulentam illam & portione maximam vocem ingeneravit? qua subtilitate pennas adnexuit? prælongavit pedum crura? disposuit jejunam caveam uti alvum? avitam sanguinis & potissimum humani sitim accendit? telum vero perfodiendo tergori, quo spiculavit ingenio? atque ut in capaci, cum cerni non possit exilitas, ita reciproca germinavit arte, ut fodiendo accuminatur pariter, sorbendoque fistulosum esset. Sed quis ignorat, culicem alatum? ἴψ vero vermis est cornu corrodens. Homerus Odys. φ ubi de Ulyssæ sermonem habet, arcum inspectante. πνίψ τ' ἀναστρέφειν παρῳάδῳ ἔνθα καὶ ἔνθα. μὴ κίρῳ ἵπες ἔδαιεν. Ad hunc locum commentator. ἵπες θηρία ἐδιοντα τὰ κίρῳ τινος παρῳάδῳ αὐνοῦσι. ipes sunt animalcula quæ cornua edunt, similia sunt pulicibus. Hesychius ἴψ εἶδος σκώληκος κεραιόφαγος. Ita lege, male in editis κραιτόφαγος, non carnem, sed cornua est ips. Scripsit ergo Galenus ἵπας. Idem ferme mendum apud Ætium reperitur, ubi de ampelide terra agit; ἐκ δὲ τῆς φθέρειν τοῖς κνίφας, δηλοῖ ὅσαν μετέτιθ' ἀναμείβειν φαρμακώδους αὐτῇ pro κνίφας scribo ἵπας. Ex eo vero quod ipes perimat, satis indicat, quantum medicamentaria facultatis possideat. ἴψ porro δόντ' ἵπλεν à nocendo dicitur. Plinius, ut dixi, volvocem vocat lib. 17. cap. ult. Alii volvocem appellant animal prærodens pubescentes uvæ, quod ne accidat, falces, cum sint exacutæ, fibrina pelle detergent, atque ita purant. aut sanguine urfino liniri volunt post putationem easdem. Columella, si non mendum, volucrum vocat. Lib. de arbor. cap. 15. Genus est animalis, volucra appellatur, id fere prærodit teneros adhuc pampinos & uvas. Cato cap. 95. convolvulum vocat. Convolvulus in vinea ne fiat, amurcam condito puram, &c. Cæterum culices plantas lædere non tantum Theophrastus & Plinius tradunt, sed & Columella ad finem lib. 11. Qui æstate ista feret, caveat ne propter siccitatis culex adhuc tenera folia prorepentia consumat. Id quoque ut vitetur pulvis, etiam qui supra cameram invenitur, vel etiam fuligo, quæ supra focos tectis inheret, colligi debet, &c. Plinius lib. 19. cap. 11. Insestant & culices hortos rignos, præcipuè si sunt arbusculæ aliquæ; hi galbano ascenso fugantur. Non tantum ergo arbores, sed & plantas humiles lædit culex.

Ἐρὺς δὲ κήρυκα, &c. Plinius loco citato. Sunt & ex eadem causa (imbre) nascentes & erucæ, dirum animal, eroduntque frondem, aliæ fiores. Columell. lib. 11. circa finem. Vbi vero apricus regionibus post pluvias noxia incesserunt animalia, Græce autem κήρυκα nominantur, vel manu colligi debent, vel matutinis temporibus frutices olerum concuti. Sic enim dum adhuc torpent nocturno frigore, si deciderint, non amplius in superiore propereunt, id tamen supervacuum est facere, si ante sationem semina, uti jam prædixi, succo herbæ sedi macerata sunt, nihil enim si medicatis nocent erucæ. In antiquissimo codice. nihil enim si (scribe sic) maceratis nocent erucæ; quam cur rejiciant non video. Κάμπεσι δὲ τῇ κήρυπι, à flectendo dicuntur, quod in arcum rependo curvetur. Eruca vero ab erodendo vocatur. Supra lib. 2. cap. 6. plura de eruca dixi.

Ἐνιοὶ δὲ πάλιν τῶν κῆ^ρ τοὺς ὄρεας, &c. Plinius loco citato. *Quædam temporum causæ aut locorum non propriè dicuntur morbi, quoniam protinus necant.* Vide notas Scaligeri. Ὅρεα illud enim tempus, in quo fructus fugaces maturescere solent, & in cujus medio canicula exoritur, quod tempus quadraginta est dierum, & media æstate contingit. Gal. lib. de aliment. facult. cap. 2. Ὅρεα ἔτους ἡμερῶν ζουσι οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ κρητοὶ, ὃ ὃ μισοῦνται πῶς τοὺς κήδεις ἐπιπλήθω ἡμέρας συμβαίνει, καὶ οἱ ἐν πύτῃ ἡμέραν πτωσάμενοι τὰ κῆ^ρ ποτὸν οὐ τὸν καὶ οἱ ἀπαντὲς εἰσι οἱ ὄρεοὶ καλοῦντο καὶ τοὶ. id est ὄρεα, anni partem vocant Græci, in cujus medio canicula exoritur contingit, quod est quadraginta dierum. hoc itaque tempore, fructus omnes fugaces, quos Græci ὄρεοις vocant proveniunt, Idem comment. 4. in libr. 6.

epid. καὶ ἐξ ὧν δι' ἐνός καὶ ἑνὸς ἄρου ἐπὺς ὁππότεν τὴν καὶ ἐν ὧν
 ὁ θεὸς ὠρίους ὠριμαζομένους καὶ πρὸς πλείονος ἀσπιδάειν. per ex-
 cellentiam autem interdum ὠρίν vocant anni tempus illud
 in quo fructus ὠρίους dictos maturefcere contingit.

Ὅσον ἰσχυρὸν τὴν ἐκπαγήλην? Ἐκπαγήλης auctori definit. Med.
est, Ἀσθενείας ἑκταυτοῦ Ἀφ' οὗ πᾶσι περὶ αὐτὴν ἀφ' ἰδίων ἔκταυτον, mentis
excessus ex aliqua repentina perturbatione perveniens.
Theodorus tabem vertit. Idem fecit Plinius loco citato.
Sicut tabes cum invasit arborem, aut uredo. An igitur Theo-
phrastus scripsit ἐκπαγήν. Sed tabes non necat, nec fit re-
pentē, sed temporis tractu: At ἐκπαγήλης subito. ἐκπαγήλης
verte vel syderationem, vel stuporem. Male in Ald. & Baf.
codice κλαυθρὸν fletum legitur. κλαυθρὸν Plinius, ure-
dinem.

Πνευματι ζωνδονου, Plinius loco citato. *Vel flatus alicujus regionis proprius, ut est in Apulia Atabalus, in Euboea Olympias. Hic enim si flavit circa brumam, frigore exurit arefaciens, ut nullis postea solibus recreari queant. De Apulia nihil Theophrastus, Atabalus ventus Apuliæ peculiaris, unde etiam ab Horatio l. ferm. sat. 5. Apulus peculiaris epitheto nuncupatur.*

Incipit ex illo monteis Apulia notos
Ostentare mihi, quos torret Atabulus, Et quos
Nunquam erepsimus.

Ad hunc verum Porphyron. Atabulus ὁ τῆς τῶν ἀπὸ
βαλάνειν dicitur, hoc est, à noxa detrimentoque inferendò
nomen accepit. Venti hujus meminit Seneca lib. 5. na-
tural. quæst. Atabulus Apuliam infestat, Calabriam Iapyx,
Athenas Sciron. Pamphyliam Catægis. Galliam Circius.
Catægis in illis Senecæ verbis corruptum. turbinis enim
aut procellæ, non peculiaris aut localis venti nomen est.
Scribe, Pamphyliam Gauris. Aristoteles in Libello de ven-
tis, ἐν οἷ Ὀλῖα τῇ κτ' Μνησίλλω Παμφυλίας ἀπὸ τοῦ Γαυρὸς
ὅστις πνεῖ δὴ τῆς Νήσου, ἢ καλεῖται Γαυρεῖς. In editis μινάρονα.
Vide Plinium lib. 5. cap. 31. Illud Γαυρεῖς valde etiam
suspectum est. Plinius lib. 5. cap. 7. insulæ mentionem
facit, quam Gaulon vocat. ubi insulas circa Africam &
ex adverso Africæ recenset. Mox, inquit, Gaulos & Gau-
lata ejus terra Scorpionem dirum animal Africæ necat.
Stephanus Γαῦλον, ἢ οὐτοῦ τοῦ τῇ ἀρχῇ ἔχοντος ἐκαστοῦ ἀνεγρη-
σιν. an ergo scriptis Aristoteles Γαῦλον. Seneca Gaules
Plinius lib. 3. cap. 8. Insulæ sunt in Africam verse Gau-
los, Melica. Agit cap. citato de Sicilia. Hæc probabile fa-
ciunt Senecam ac Aristotelem scripsisse Γαῦλος & Gaules.
Utcunque est, Senecæ codex corruptus Catægis ventus,
qualis dixi. Aristoteles, vel quisvis auctor est libelli de
mundo, τὸν γὰρ μέν βραῖον πνέμαστων κατωτὶς ἰδρὶ ἐστὶ πνέμα ἀνα-
θεν τύπον ἐξέφυκτος. Ceterum è genere violentorum flatuum,
catægis, nomen est flatus ingruentis superne repenteque e-
verberantis. Idem Helychius, κατωτὶς ἐπιφραξ ἀνέμου σφοδρῶ
θεοῦ καὶ τῶν ὑδάτων ῥέειν. Impetus vehementis venti, &
aquarum tumultus. Hæc occasione Atabuli, de vento O-
lympia paucula dicenda. Ventus hic, ut docet Theophras-
tus lib. 5. de caus. cap. 16. in Græcia fiat, ab occasu.
πνεῖ οἷ τὰ πνέμασται, δὴ κακίονται ἀπὸ τοῦ τῇ τῶν Ἑλλάδων τόπων
δὴ δυσμῶν, ὡς πνεῖ οἷ Ὀλυμπίας, &c. Vide ipsum Theophras-
tum lib. 1. Idem libro de ventis docet. Βορέαν οἷ τῇ Ἀργείῃ
ἐκ ἀνατολῆς, δὴ δὴ δυσμῶν ἐκ ἀνατολῆς. Contra vero Argestes
& Boream ad ortum ab occidente spirare. Ἀργεῖς non alius
quam Ὀλυμπίας. Idem Theophrastus πᾶρ ἡμῶν οἷ χ. οἷ μ.
οὐτ' Ὀλυμπίαν, οἷ οἷ Σκίρωνα καλοῦσιν. Hæc corrupta, scribe
ἀργεῖς οἷ μ. οὐτ' Ὀλυμπίαν, οἷ οἷ Σκίρωνα καλοῦσιν. ita scriben-
dum ex auctore libri de mundo probatur, qui cap. 4.
scribit. καὶ τὸν εὐαντίον ἑσφύραν, Ἀργεῖς μ., οἷ δὴ τῆς ἡμετέρας δὴ
στῆς, οἷ πνέας καλοῦσιν Ὀλυμπίαν, οἷ οἷ Ἰαπύρα. At eorum qui ex
obversa parte prodeunt, quos Favonius vocamus, Argestes ab
occasu æstivo, qui etiam olympias ab aliquibus dictus est, &
ab aliis Iapyx. Aristoteles lib. 2. Meteorologicò cap. 6.
εὐαντίος ἢ τούτω οὐχ ὅτι δὴ τῇ γ' ἀπὸ ἀπὸ τῇ δ' (id est, δυσμῇ
θερμῇ) δὴ καλοῦσιν οἷ μ. Ἀργεῖν, οἷ ἢ Ὀλυμπίαν, οἷ ἢ Σκίρωναν. τού-
τοι γὰρ δὴ δυσμῆς θερμῆς πνεῖ. Contrarii autē huius est, non qui
à g. (id est, δυσμῇ χειμερίῃ occidentis hyemali) lib. 6. sed
qui ab è, id est occidente æstivo. (vide initium capituli)
quem vocant quidam Argestem, nonnulli Olympiam, Sciro-
nem, iste enim ab occidente æstivo flat. Ergo Iapyx, Olym-
pias, Argestes & Sciron idem ventus. Certè Ἰαπύρα & Ἀργεῖ-
ν, æstivum ventum docet loco citato idem Aristoteles.
Ἰαπύξ οὗτος ἐν τὰ ὄργισιν Σκυλλητίος, δὴ καλεῖται Σκυλλητίου, ὡς
πολλοὶ οἷ Ἀργεῖς. Iapyx in Tarante Scyllerinus à regione
Scyllerio vocatur, à multis vero Argestes dicitur. Alia ta-
men recentiorum sententia. Phavorinus Apud Gellium
lib. 2. cap. 22. ubi hæc ex sententia Phavorini repe-
riuntur. His oppositi & contrarii sunt alii tres, occidui, Aquil-
nus, quem solent Græci Ἀργεῖν vocare, is adversus Aquilo-
nem flat. item alter Favonius, qui Græcè vocatur ἑσφύρα. ἢ
adversus

adversus Eurum flat. tertius Afrius, qui vocatur λῆψ: is adversus vulturnum flat. — Ἰάπωνα ex ipsius Apulie ore proficiscientem quasi finibus, Appuli eodem quo ipsi nomine Iapygem dicunt, eum esse propemodum Chaurum existimo, nam & occidentalis, & videtur adversus Eurum flare. Itaque Virgilius Cleopatram, & navali praelio in Aegyptū fugientem, vento Iapyge ferri ait. equum quoque Appulum eodem quo ventum vocabulo Iapygem appellavit. Hæc Phavorini sententia, iis vel maxime repugnans, quæ ex antiquissimis produximus Græcis. Hi enim asserunt Iapygem & argesten eundem ventum. Quod si verum; male Phavorinus diversum facit ventum. Illud extra omnem controversiam poni debet; si Argestes sit Latinorum Chaurus, uti est, omnino statuendum, Iapygem Chaurum esse. Frustra ergo hæret, an Chaurus sit Iapyx; cum Græci id doceant antiquiores. Iapyx ergo, si idem ventus cum Chaurum, adversus aquilonem flabit, non Etrurum. Insuper eidem Phavorino Eurum idem cum Apeliore, qui æquinoctialis ortus mansionem obtinet; contra Vulturnus, quem cæteri pro Euro habent, ipsi euronotus est. Sic enim scribit. Qui ventus igitur ab oriente verno, id est æquinoctiali venit, nominatur Eurum, ficto vocabulo, ut isti ἰνυμολογῶντι ajunt, δὲ τῆς ἰσ πῶν, in alio quoque à Græcis nomine Ἀπυλῶντις, à Romanis nauticis Subsolanus cognominatur. — Tertium ventum qui ab Oriente hyberno spirat, Vulturnum Romani vocant: eum plerique Græci misto nomine, quod inter Notum & Eurum sit, Ευερίον appellant. Hanc si opinionem & sententiam servarit, in iis quæ de Chaurum vel Iapyge scripsit, non erit ventus is Euro contrarius, sed Euronoto, quem Vulturnum vocant Romani. Extra tamen controversiam est, Chaurum vel Iapygem, adversus Eurum flare, si modo per Eurum intelligamus Latinorum Vulturnum, qui inter ortum æquinoctialem, & meridiem stationem tenet. Plinius libr. 2. cap. 27. Ab Orienti æquinoctiali Subsolanus, ab oriente brumali Vulturnus; illum Apelioten, hunc Græci Eurum appellant. Columella libr. & cap. 5. Quum plerumque sideris caniculæ tempore, quadam partes ejus regionis sic infestantur Euro, quem incolæ Vulturnum appellant, ut nisi regiminibus vites opacentur, velut halitu flammeo fructus urantur. Ovidius primo Metamorph.

Eurus ad auroram Nabathæaque regna recessit,
Persidæque & radiis juga subdita maturinis.

Hæc ostendunt, Phavorinum ventorū genera, eorumque nomina confudisse; adeoque rudem & exiguum eorundem cognitionem habuisse. Sed & argumenta, quibus utitur, examinemus. Iapyga ex ipsius Apulie ore proficiscientem quasi finibus, Appuli eodem quo ipsi nomine Iapygem dicunt. Hæc nisi corrupta sint, absurda admodum. Sensus est: Apuli sunt & vocantur Iapyges, flatum ex sua terra provenientem eodem quo ipsi sunt nomine Iapygem appellant; hoc est, Apulum. Ergo flatum Iapyx ex Phavorini sententia est Apulus. Eodem modo Apulum equum à Virgilio dici Iapygem scribit, à quo expiscatur Iapygis venti mentionem, nec ulterius inquirat, ac credit, Poetam hujus nominis primum fuisse auctorem. Quæ inepta ac absorta. Neminem latet, argestem ventum Athenienses Σεῖρωνα vel Σεῖρωνα vocasse, quod spiret à faxis, quæ Sciro lato (de quo Plutarchus in Thefeo) incoluit, quem Theseus interemit. Strabo libr. 1. Καθ' ὃν τῆς Ἀπικῆς ἐκ τῶν Σεῖρωνίδων περὶ τῶν ἀφ' αὐτῶν καὶ Σεῖρωνες καλοῦνται οἱ Ζήφυροι. καὶ μέγιστα δὲ Ἀργεῖται. Quemadmodum & Aetia à Scironis scopulis à quibus & scirones vocantur Zephyri, maxime Argestæ. Emenda Hesychii codicem; ubi malè legitur, Σεῖρων ἀργεῖς τῆς λέγεται. δὲ καὶ, &c. Scribe, Σεῖρων Ἀργεῖς λέγεται. δὲ καὶ δὲ τῶν σεῖρωνίδων περὶ τῶν καὶ ἀπῶν. Vel scribe, Σεῖρων ἀπῶς τῆς (vel πρὸς) λέγεται. Prius magis placet. Verte, Sciron Argestes dicitur (vel, ventus quidam) videtur à Scironis saxis spirare. Phavorinus, qui lexicon, condidit Græcum, Σεῖρων ἀπῶς δὲ τῶν σεῖρωνίδων περὶ τῶν καὶ ἀπῶν. Vides Hesychium, Σεῖρων ἀπῶς τῆς λέγεται, scripsisse; vel, Σεῖρων ἀργεῖς λέγεται. Eodem modo Cirsum Hispani Gallicum ventum vocant, quem ex Gallia venientem patiuntur Hispani. Isidorus. Circius dicitur eo quod choro, id est, Chaurum junctus. Hunc Hispani Gallicum vocant, quod eis à parte Gallie fiat. Errat ergo Phavorinus, cum scribit; Nostri namque Galli, ventum ex sua terra flantem, quem sevisimum patiuntur, Circium appellant. Hæc quam longissime à veritate recedunt. Galli quippe ventum à sua regione proficiscientem, non patiuntur, sed proximæ Gallie regiones, quas ex Gallia infestat: nec Gallicus ventus ab ipsis Gallie incolis, nec in regno Gallie dicebatur; sed ab illis populis qui eo ex Gallia veniente divexabantur, quibusque molestus erat.

Ex Seneca constat Gallos pati ventum Cirsum, sed hic aliunde proficiscitur, nequitiam in Gallia gignitur. Senecæ verba supra citavi. Melius Apuleius. Vt Galli Cirsum appellant, à turbine ejus & vorrice. Ergo nomen non habet, quod ex terra flaret Gallica. Fortè scripsit Phavorinus, Nostri namque Galli, ventum in suam terram flantem, quem sevisimum patiuntur, Cirsum appellant. In suam terram flantem, id est, quæ aliunde ad Gallos venit: vel scribe, in sua terra flantem, id est, qui alibi ortum ducens, in ipsa Gallia spirat. Sed asserere non ausim, Phavorinum sic scripsisse: illud scio, vulgatam lectionem esse falsissimam. Ad rem iterum. Narbonnenses Galli Aquilonem ex Burgundia ipsis flantem, quo infestantur, Burgundicum nuncupant, quem Burgundi ipsi sic non nominant. Belgæ ventum Borealem sive septentrionalem vocant, qui ad ipsos ex Boreali vel septentrionali orbis plaga venit. Sic meridionale dicunt, qui ex meridie: occidentale, qui ex occidente; orientale, qui ex oriente. Hæc apud omnes nationes locum habent. Non sit ergo probabile, ipsos Apulos vento, ex sua terra nascenti, hoc nomen fecisse: sed credibilis, populos Apulis proximos, ad quos ex Apulia veniebat ille ventus, nomen hoc ei dedisse. Cæterum corruptum codicem Gellii, sive Phavorini locum hunc existimo. Etenim Apuleius in Libro de mundo, quem ex Græco Latinum reddidit, totam hanc Phavorini disputationem de ventis suo operi inferuit, nominatim laudato Phavorino, præterito Gellio, qui litteris eam mandavit. Is locum de Iapyge ita retulit: Vt Galli Cirsum appellant à turbine ejus, & vorrice, Apuli Iapygem vero ex Iapyge sinu, id est, ex ipso Gargano venientem. In vulgatis codicibus locus hic quomodo retulimus extat, quem corruptum jam diximus. Quid enim est os Apulie? & qui sunt illi, qui Iapygem dicunt? Optimus liber (ut monet nobiliss. simul ac doctissimus Claudius Salmast.) Iapygia ipsius ore proficiscientem quasi finibus Apulie, eodem quo ipsi sunt nomine Iapygem dicunt. Planè legendum, ut idem docet, ex Apulei loco citato. Iapygia sinus ore proficiscientem, qui est Garganus, Apuli eodem quo ipsi sunt nomine Iapygem dicunt. Scribendum etiam in Apulei verbis supra citatis; Apuli, Iapygem eum ex Iapygia sinu provenientem; ex vestigiis veteris lectionis. Perperam, inquit, Salmastius, idem Apuleius, Iapygem eundem cum Circio fieri putavit à Favonio. Iapyx idè & Argestes, sed Circius vel Cersius alius, inter Argestem & Thrasiam positus; alii eundem cum Thrasia volunt. Male etiam Phavorinus, vel Gellius sinum Iapygia, ex quo Iapyx in Calabros flabat, de Gargano sinu intelligunt. Melius fortasse acciperetur de eo sinu, in quo Iapygia prominentia. Ἰαπωνίαν ἀπὸς Γρατί dicunt, & promontorii sinus nomina ferè semper accipiunt, ut & ipse Garganus sinus a Gargano promontorio appellatus, qui Garganus tamen etiam Iapyx Virgilio dicitur.

— Gargani condebat Iapygis arvis.

Iapygia acra in ipso ore sinus Tarenti, qui etiam Iapygia sinus ea parte vocatus est. Strabo lib. 6. de promontorio Iapygiae, τοῦτο μὲν οὐδὲν σῆμα λέγουσι τῆς περὶ τὸν Ἰάπων. Plinius Iapygium promontorium, distinguit à Gargano. ergo & Iapygia sinus a Gargano sinu differt. Tarentini ipsi dicti Iapyges, teste Antiocho. apud Strabonem, libr. 6. Ab eo Iapygia sinus ore, ventus Argestes recta in Calabriam ferebatur, quem Calabri Iapyga propterea nuncupabant. Iapyx igitur peculiaris & localis appellatio ventis Argestæ, non ipse ventus peculiaris. Ἀργεῖος autem generale illius venti nomen; Romani Chaurum vocant. Hactenus Salmastius, qui tamen ad finem disputationis de ventis fateretur Latinos Chaurum & Argestem facere ventos diversos. Seneca loco citato. Chaurus venit, qui apud quosdam Argestes dicitur. mihi non videtur, quia Chauvi violenta vis est, & in unam partem rapax. Argestes fere mollis est, & tam euntibus communis quàm redeuntibus. Vitruvius quoque; distinguit. Circa Favonium Argestes & certis temporibus Etesia. ad latera Chauvi, Cercias & Chorus. Argestes Favonio propior. Chaurus septentrioni; indidem tamen veniunt modica tantū inclinatione diversi. Supra ex magnis auctoribus probavimus Sciron & Argestem & olympiam eundem ventum. Quod Plinio non placet; qui lib. 2. cap. 47. Ab occasu æquinoctiali Favonius, ab occasu solstitiali Corus. Zephyrum & Argestem vocant. — Sunt etiam quidam peculiare, quibusque gentibus venti, non ultra certum procedentes tractum, ut Atheniensibus Sciron, paulum ab Argeste deflexus, reliquæ Græciæ ignotus. Alibi elatior idem Olympias vocatur. Consuetudo omnibus his nominibus Argestem intelligit. Fallitur Plinius. Sciron non est ventus

tus Atticæ terræ peculiaris, sed peculiare hoc nomen Argeſtæ, ſive Chauri, quo illum appellabant Attici, quod ex Scironis ſaxis ipſos infeſtaret. Nec hoc nomē alibi quam Athenis audiebat, ut nec Iapyx hic idem ventus alibi dictus quam apud Calabros, quibus ex Iapygia ſolabat; alia in regione Olympias dicebatur. Fallum ſupra probavimus quod reſert Plinius, de Argeſte, qui & Olympias & Sciron & Iapyx localiter vocabatur; *alibi elatior*, &c. intelligi. Non conſuetudo hoc efficiebat, ſed terrarum ſitus ac poſitus, quæ apud ſe ventis, ex aliquo loco proficiſcentibus nomen dederunt, ex eo ipſo loco unde ſlatum eorum accipiunt. ac conſuetudo ſæpe ex locali & peculiari venti alicujus appellatione nomen fecit generale, ut Iapyx apud Virgilium pro Argeſte.

Fecerat ignipotens flammis & Iapyge ferri.

Καὶ δὲ αὐλῶνες. Plinius lib. 17. cap. 24. Hoc genere con-
vales & appositæ fluminibus laborant, præcipueque vitis, o-
lea, ficus, quod cum evenerit, detegitur statim in germina-
tione, in oliva tardius, sed in omnibus signum est revivif-
cendi, si folia amiserit, alioquin quas putes prævaluisse, emo-
riuntur. Hæc multo nitidiora & puriora apud Theophrastum habentur. Hic ficum infestari, deinde oleam,
quâquam oleaster magis affectus fuerit, cum tamen ro-
bustior sit. In Basileensi & Aldino pro ἀμυγδαλαὶ πυρὶ, le-
gitur αἱ δὲ ἀμυγδαλαί. Quæ de amygdala pyro, punica
malo tradit Theophrastus, neglexit Plinius. Etiam ἐὰν πο-
καίνεται usque ad καίται, omisit idem Plinius. In oliva, in-
quit tardius, intellige detegitur; causam dat Theophras-
tus, quod semper vireat.

Ἀναδίσκουτον. Malè Aldino & Basileensi ἀναδίσκουτον, exesi sunt. vulgatam serva. Plinius loco citato. Nonnunquam marcescunt folia eademq; reviviscunt. Sed in omnibus signum est reviviscendi, si amfere, alioquin quas putes prævaluisse, emoriturur. Tam paucis totam hanc periodum complectitur.

Παντοκράτωρ. Scribe, παντοκράτωρ. Vide quæ supra dixi, cap. de lauro. Plin. lib. 16. cap. 32. Circa Bosphorum Cymerium in Panticapto urbe, &c.

Αἰ μὲν ἐκπλήξεις. Male Theodorus ἐκπλήξεις, uti paulo ante demonstravi.

Ὅτι δὲ τὰς μέγαν, &c. Plinius libr. 17. cap. citato. Aliæ in septentrionalibus, ut Ponto, Phrygia, frigore, aut gelu laborant, si post brumam continuavere 40. diebus, & ibi autem, & in reliquis partibus, si protinus editis fructibus gelatio magna consecuta est, etiam paucis diebus necat. Notat Dalecampius in M.S. legi, magna vel abundantia magna consecuta. Corrigit, vel aquarum abundantiam magna, &c Mentem Theophrasti non expressit Plinius. Græcus auctor conflationem, ἐκπαγεῖν, fieri ait duabus de causis, frigore & gelu. Latinus laborare arbores scribit, frigore aut gelu.

Φανερῶν. Hæc neglexit, Theodorus. Vide Scaligeri animadversiones. Puto scribendum pro *φανερῶν*, id est *palam*. δι' αἰθρᾶ, per aerem.

'Αλλ' οὐχ' ὁμολας. Hic rectè à D. Heynsio, negatio addita, quam neglexit Theodorus. Vide Scaligeri animadversiones.

К Е Ф. І Н.

C A P. XVIII.

Quæ arbores, quibus detractis partibus aut ægrescant, aut interimantur.

Λ Οἱ πὺν ὁ εἰπὼν ὅζα περιερχομένων πνύων μορίων
 ἀπόλλυται. κινῆν μὲν δὴ πᾶσι φθора ἔστω φλοιοῦ
 περιεαυρεθέντος κύκλῳ. πῦν γὰρ ὡς εἰπὼν ἕτως ἀπόλ-
 λυται δοκεῖ, πάλιν ἄνδραρχῃ. καὶ αὕτη δὲ εἰάν τις
 † τίς σάρκα πίση, καὶ τὸν μέλλοντα καρπὸν διακρίψῃ,
 πάλιν εἰσὶν φελλῶ. τοῦτον γὰρ φασὶ καὶ δούτειν
 μᾶλλον περιεαυρεμένης δηλονότι τῆς ἐξω καὶ κάτω πρὸς
 τῇ στερῇ. καθάπερ καὶ τῆς † ἀνδραρχῆς. ἐπεὶ καὶ τῆς
 κερίας περιεαυρεῖται καὶ τῆς ἀμπέλους, καὶ τῆς φιλύρας,
 ἐξ ἧς τὰ ροινία, καὶ μαλάχης τῶν ἐλατήνων. ἀλλ' ἐχ' ὁ
 κύκλος ἐστὶ ὁ πρῶτος, ἀλλ' ὁ ἑπταπολῆς. ὅς καὶ αὐ-
 τήμας ἐνίοτε ἀποπίπτει, διὰ τὴν ἑποφυσιν γε-
 γέρου. καὶ γὰρ ἡ φυλλορραγία μία τῶν δένδρων ἐστίν. ὡ-
 περ † καὶ ἀνδραρχῆς ἡ καλάνθη. ὡς δὲ πινες οἰόν-
 ται, πάλιν ἐποφύει νέος. ὁ δὲ ἐξώθεν, ἀποξηραίνει-
 ται καὶ ῥηγνύται καὶ αὐτήμας ἀποπίπτει πολλῶν
 ἀλλ' ἐχ' ὁμοίως ἑπταηλῶ. φθιρόνται μὲν ἔν ὧς οἰ-
 ονται πάντα περιεαυρεμένα. διὰφέρει δὲ τῷ γὰρ τὸν καὶ
 βραδύπερον, καὶ μᾶλλον καὶ ἡτίον. ἕνα γὰρ πλείω χρόνον
 διαμῶν, καθάπερ συκαὶ, καὶ φιλύρας, ἔδρυσ. οἱ δὲ
 καὶ τῷ φασὶ ποτε πύπτει, καὶ οὐκ ἀπόλλυται τὸν φλοῖον,
 ἀλλὰ οἷον παρῶν καὶ ἰδίαν πινὰ φύσιν ἔχειν. βοηθεῖν δὲ
 πειρῶνται, διὰ πλάττοντες πηλῷ, καὶ περὶ δύντες
 φλοιοῖς καὶ καλάμοις, ἢ ποταμίς, ὅπως μὴ ψύχηται
 μὴ δὲ ἀποξηραίνηται. ἢ ἡδη φασὶ πινὰ φύσιν, κα-
 θάπερ ἢ ἡ Ἡρακλεία τῇ Τραχινίᾳ τὰς συκάς. Δεῖ
 δὲ ἅμα τῇ τῆς † χώρας ἀρετῇ ἢ τῇ τῆς ἀρετῆς κα-
 ρίας τὰ ἑπταγώνια ποιεῖν εἶναι. χειμῶνων γὰρ ἡ
 καὶ καυμάτων ἑπταγώνων σφοδρῶν, ὁμοίως ἀ-
 πόλλυνται. διὰφύουσι δὲ καὶ αἱ ἄραι. περὶ γὰρ
 πινὴν βλάστησιν ἐλάτης καὶ πύκνης, ὅτι καὶ ἡ λιπα-
 ρία, τῆς Ὀαρηγιῶν ἢ Σκυροφωριῶν, ἀντι-
 περὶ ἐλῃ, ὡς ἀρετὴ ἀπόλλυται. πινὴ δὲ χει-
 μῶν πλείω χρόνον ἀντέχει. ἢ ἐπὶ μᾶλλον τὰ ἰ-
 χυρότατα καθάπερ περὶ, καὶ δρῦς. χρονιωπέ-
 ρα γὰρ ἡ πύτων φθора. διὰ δὲ ἢ πινὴ περιεαυ-
 ρεῖται πινὴ πλάττει. πάντων μὲν, μάλιστα δὲ τῶν

Restat, ut exponamus, quæ partibus quibusdam ablatis, enecentur. Communis itaque omnibus mors, cortice circumcirca detracto. Omnes enim fere hoc modo necari videntur, excepta portulaca: "quæ tamen & ipsa, si quis carnem vehementer prefferit, germenque futurum luxaverit, morietur. Itaque verius forte, excepta subere dixerim. Hanc enim & juvari potius cortice detracto, affirmant, scilicet tam exterius quam interno carni propinquo, sicut etiam portulacam. Nam & ceraso detrahatur, & viti & tiliæ, ex quo funes, & ex minoribus maluæ. † Sed non vitalis, neque princeps, sed summus, qui plerumque subnascente alio decedit. Corticis enim disruptio † communis arborum est, ut portulacæ, ut platani. Ut nonnulli vero arbitrantur, novo iterum subnascente, exterum inarescere, disrumpique, multisque decidere sponte, sed non æque in omnibus rem esse conspicuam. Ergo omnes (ut creditur) cortice detracto intereunt: sed refert, quod celerius tardiusve, & magis minusve. Quippe aliquæ plus temporis permanent, sicut ficus, tilia, robur. Quidam eas, & vivere interdum, nec interire affirmant, & corticem veluti pumicis specie concalescere, atq; naturam peculiarem quandam haurire. His itaque mederi conantur, luto foventes obstruentesque: & arundinibus, † atque id genus stramentis opertas, illigantes ne frigeant, vel subarescant. Etiam nonnusquam restitui, regerminareq; potuisse proditum est, ut apud Heracliam Trachianam ficus. Sed præter virtutem soli, temperamentumq; calii reliqua quoque respondeant opus est. Frigora enim, aut etiam calores nimii si superveniant, statim intereunt. Refert tempus anni. Quippe in germinatione abietis pinique, cum etiam cortice turgido sunt, mense "Februario, vel Martio, si quis detraxerit, statim moriuntur. Hyeme diutius tolerant, & magis quæ robustissimæ sunt, ut ilex, robur. Harum enim interitus diuturnior est. Latitudinem quoque aliquam decoctio habeat oportet; omnium quidem, sed maxime robustissimarum. Nam si angustam admo-

† ποιήσῃ λακ-
τῶν. οὐδ' ἐν
Theod.
† desiderat
eury αφαίρεσιν
in Aldino.

ἰσχυροτάτων. ἐπεὶ αὐτὸς πάντως † ποιήσῃ, ἔθεν ἄ-
πο πον τὸ μὴ ἀπολλοῦσθαι, καίτοι φασὶ γέ πινεῖ ἐαυτοῦ πω-
σαυ † ἀφαιρεθῆ, συμφερέσθαι πάντως. ἀλλ' ὅτι τ'
αὐτὸς ἐνεστέρων τῆς εἰκός. ἐνία γὰρ καὶ μὴ κύκλῳ παρ-
αυρῶν, φερέσθαι φασιν. ἃ ἔλυνται ἔχει χώραν
καὶ ἀτροφον. αὐτὴ μὲν δὲ καθάπερ ἔρηται, κωινὴ
φθορὰ πάντων.

dum feceris, † nihil absurdum, si non interierint. † non m
Quaquam sint, qui etiam si quamtumlibet aufe- est.
ratur, necari penitus dicant. Sed hoc de infir-
mioribus quidem consentaneum dixerint. Quaf-
dam enim, & si in orbem non excorticentur, in-
terire affirmant, quæ vel solum tenue † jejunum- † mac-
que tenent. Igitur hæc, ut dijudicavimus, mors que.
communis omnium est.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Λοιπὸν δ' ἐπὶ τῷ. Hactenus quæ cæli injuria evenire pos-
sunt. Nunc ea commodorum, quæ ab hominibus profi-
cisci consuevere, Plinius item sic, Quæ injuria hominum
constant, secundas habent causas.

Τὴν σάρκα σφάδρα πύση. Theodorus, carmen vehemen-
ter presserit. Plinius, Si non simul incidatur, & corpus.
Nam eximendo corticem non fit compressio. Itaq; πύση fer-
ro, scilicet fecerit impressionem, Non autem simpliciter,
presserit. καὶ τὸν μὲν οὖν καὶ πύση Theodorus, germen
futurum luxaverit; ut καὶ πύση germen sit interpretatus.
Quin luxari germen non potest. Luxatio est, ubi transfer-
tur os e sede sua. λυεῖν, sed ἀγχοῦσθαι, confuderit.

Πλὴν εἰ ἀρὰ φασὶ. Theodorus, itaque verius fortè exce-
pta subere, dixerim: Vides calamistros.

Ἀλ' ἐχ' ὁ κύριος. Theodorus, non vitalis. Sic infra Theo-
phrastus. Κορυφαῖα τῆς ζῆς. Circumscribas ad hunc modum.
Eum corticem, qui vitæ custos ac dominus est. alibi vo-
cem eam exactius.

Φυλοῦργια. Corrigit, φυλοῦργια. utrunque malè.
φυλοῦργια. reponendum est. corticis ruptio. ut supra quo-
que dicebamus. ῥηγνύμενον τὸν φλοιόν. Et vox, μία, non conve-
nit huic loco. Theodorus interpretatur, communis. dele,
ἀδραχλῶ. pone ἀδραχλῶ. Quidam mutarunt in casum geni-
tivum. Sanè prudenter: verum hic auctor, ut sæpè monui-
mus, nihil pensi habet.

Lege, καὶ σὰν δάπλυον. ἀλλὰ τὸν φλοιόν, εἰς πυρεθόν, καὶ ἰ-
δίαν. Sc. Πῶς, hic pumicem interpretatur Theodorus. At
in historia animalium, tofum. Sanè ita videtur ex libro
Theophrasti de lapidibus. πῶς enim densus, pumex rarus.
καὶ τῆς τῆς τῆς. Theodorus addidit, stramentis. καὶ ἡδὲ φα-

αἶποι φύσας. mutila vox. ἀναφύων melius. Itaque Theodorus,
etiam nonnullam restitui, regerminareque.

Δεῖ δ' ἅμα τῇ τῆς χειρὸς ἀρετῇ. καὶ τῇ τῆς αἰετῆς κρείσσῃ, πᾶσι
καὶ ἰσχυροτάτων. Si cui arbori, postquam cortice spoliata
est, evenit, ut restitatur: necesse est & terram, & aërem
favere. Sanè ratio est. Næque si nullo existente arboris
corpore, arbores nascuntur, atque constituuntur: tanto
commodius postquam quippiam subest principii, restitui
queunt. Natura igitur arborum est, interire cortice abla-
to. Natura soli, & cæli favere, ne intereant. Theodorus,
Sed præter virtutem soli, temperamentumque cæli, su-
pervenientes quoque respondeant, opus est. Non dicit,
præter: sed ἅμα. Ita ut τὸ ἅμα constituat τὸ σωαίνον. Et
non potest reddere rationem, quæ ausus sit ponere pro substan-
tivo. (supervenientes) Videndum quid sit, χειρὸς. ἢ an mu-
tandum, & in quid. χῶρας fortasse.

Λοιπὸν. Theodorus, Cortice turgido sint: quia λέπῳ,
cortex. idem verbum in principio quinti.

Χρονώτερος ἢ τοῦτον ἀσφραγῶ. Hic χρονώτερος, est, serius:
non, diuturnus, ut sit terminus, non tractus. & tamen Lati-
nè Theodorus ita statuit. Interitus, inquit, diuturnior.
Pessimè. Interitus enim est momentum inter vivere, & non
vivere. ut πῶς dicatur. Scio enim quid litigent calculato-
res. Si ἀσφραγῶς est affectus ille ad interitum, χρονώτερος,
non significabit serum, sed diuturnum.

Ἐπὶ ἀντὶς παντελῶς ποιήσῃ, ἐν τῇ ἀτροφῇ τὸ μὴ ἀπολλοῦσθαι. Theo-
dorus, Nam si angustam admodum feceris; nihil absur-
dum, si non interierint. Deest μικράν. neque dicerem, ἄνθρωπον,
absurdum. Nunquam enim absurdum est, arborem non in-
terire. Sed, non mirū est. Si μᾶλλον λακτῶν, quā μικράν: licet.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Λοιπὸν, &c. Plinius libr. 17. cap. 24. Quæ injuria ho-
minum constant, secundas habent causas — cortice in
orbem detractio necantur, excepto subere, quod etiam juvatur.
Crassescens enim perfstringit ac strangulat. nec adrachne of-
fenditur, si non simul incidatur & corpus. Adrachne scriben-
dum, supra abunde probavi. Theodorus legit, τῶν σάρκων
σφάδρα πύση, καὶ τὸν μὲν οὖν καὶ πύση ἀσφραγῶ. δάπλυον. Recte
pro καὶ πύση, βλάστην posuit. Fructu læso non perit arbor, sed
germine futuro ac nondum satis foras producto læso,
quandoque necatur. Futurum germen læditur, cum
cacumen illud e quo germen erumpit, detruncatur. Πῶς
malè vertit presserit. Dic, magnā ferro fecerit impressio-
nem, & carnem ferro vehementer læserit. Pessimè ἀσφραγῶ
luxaverit. Rectè Scaliger. Futurum germen luxari non
potest. luxatio ubi transfertur os e sede sua. ἀσφραγῶ per-
eundo, disrumpe, frangi, dirimo, contundo.

καὶ τῶν κεράτων, &c. Plinius loco citato. Alioquin &
cerasus, & tilia, & vitis corticem mittunt, sed non vitalem,
nec proximum corpori, verum eum qui subnascens alio ex-
pellitur. Κέρων, vitalem, vertit Plinius, quod imitatur
Theodorus. Culpæ ergo non potest. Κέρων cortex præ-
cipuus, qui vitam custodit & servat, quo ablato perit ar-
bor. Rectè, Ἀπὸ φύσιν, ut in Aldino habetur codice, mu-
tarunt in ὑπό φύσιν, ὑπό φύσιν, subnascor. Theophrastus lib. 3.
cap. 21. χιτὼν ὑποφύσιν, tunica subnascitur.

Φυλοῦργια. Non melius Aldinus codex, φυλοῦργια.
Scribe, ut legit Theodorus, φλοιοῦργια. Per geminum ῥ
scribitur apud Theophrastum lib. 3. de causis, per simplex
e apud Diosc. libr. 4. cap. 279. φλοιοραγνύμενα κλημενα, τα-
μι δισρῦτο, rimoso cortice. Plinius loco citato. Quarun-
dam natura rimosus cortex, ut platani. Tilia renascitur
paulo minus quam totus. Ergo his quarum corpus cicatri-
cem trahit, medentur luto fimoque, & aliquando hæc pro-
sunt, si non vehementior frigorū aut calorū vis secuta
est. De tilia nihil Theophrastus; suspicor Plinium non sa-
tis ad Liberti verba attendisse, & pro ἀδραχλῶ intellexisse
φλοιον. Adrachnes corticem rimosum esse libr. 3. & 1.
docuit Theophrastus. Malè edunt ἀδραχλῶ, nec melius

in Aldino legitur codice ἀδραχλῶ. Scribe ὡς αὐτὸς τῆς ἀ-
δραχλῆς, καὶ τῆς πλατάνου.

Πλὴν χρεῖται ἀσφραγῶ. Plinius. Quædam tardius ita mo-
riuntur, ut robora & quercus. Theophrastus, ut ficus, ti-
lia, quercus.

Ἀπολλοῦσθαι. Aldinus & Basileensis habent. Καὶ εἰ δὲ ἀπολλοῦσθαι
τὸν φλοιόν, εἰς τὸν πυρεθόν, καὶ ἰδίαν πᾶσιν, &c. Scribe, ut docet Ma-
gnus Scaliger, καὶ σὰν δάπλυον. ἀλλὰ τὸν φλοιόν εἰς τὸν πυρεθόν
καὶ ἰδίαν πᾶσιν &c. verte, nec interire affirmant, sed corticem
in modum topi callescere atque naturam quandam peculia-
rem acquirere. Πῶς callosa concretio, durities topi instar,
præsertim in articulis, artritū vulgo vocant. πῶς πεδω-
γῶν, durities topi instar in podagris.

Φύσας, Scribe ἀναφύων. & χῶρας ferva. Malè in Aldino
codice χῶρας. Malè in eodem, λακτῶν. Vide cap. 16. hu-
jus Libri.

Τὸν σφραγισμένον. Eleganter Plinius. Refert & tempus
anni. Abieti enim & pino, si quis detraxerit sole geminos
transiente cum germinant, statim moriuntur. eandem in-
juriam hyeme passa tolerant. Vide quæ supra cap. 11. dixi.
Ingreditur sol taurum 22. vel 21. Aprilis, geminos
21. vel 22. May die: exit 20. Iunii. Cancrum enim 21.
ingreditur, tempore solstitii æstivi. Illud etiam inter o-
mnes constat, Σκίρροφωρίων, ultimum anni mensem esse.
Suidas Σκίρροφωρίων μὲν Ἀθηναίων δωδεκάτοτος. Hæc si ita sunt,
malè Dionysius Halicarnassæus scribit à Græcis victam
Troiam sub finem veris, diebus 17. ante solstitium æsti-
vum octavo die desinentis Σεπτεμβρίου. Τὸν Ἰανὸν ἢ τὸν τελευ-
τῶντος Ἰανὸς ὁ δὲ φθινοῦτος Σεπτεμβρίου ἐστὶ καὶ διὰ τὴν ἡμέραν
τῆς ἡμετέρας τῆς ἡμέρας. Hæc planè corrupta. Neutiquam fie-
ri potest, ut ὁ δὲ φθινοῦτος Σεπτεμβρίου, sit dies decimus
septimus ante solstitium: immo trigessimus septimus
vel octavus est dies ante solstitium. An ergo scribendum,
ἐπὶ τῇ σφραγισμένῃ πρὸ ἐπὶ τελευτῆς? Hanc scripturam impe-
dit τελευτῶντος Ἰανὸς, mediu enim tum ver, non desinens.
Inter omnes convenit, σκίρροφωρίων mensem esse qui æstivū
solstitium præcedit. Theophr. lib. 4. cap. 9. Τίμνοντες δὲ τὸν
καὶ φθινοῦτος σκίρροφωρίων, καὶ τελευτῶντος Ἰανὸς ἐστὶ τῆς
μικροῦ

ἡμερῶν ἢ ὑπὸ τῶν πῦρ. Vide cap. citatum. Solstitio ergo proximus mensis. Sub ipso solstitio incipit ἡκατομεταίω. Hæc ostendunt vel negligentiam auctoris, vel codicem admodum corruptum. Tria illa verba, ὅθεν φθινόντος περὶ γῆρας, sunt corrupta. Scribendum forte, ut priora cum posterioribus conveniant, περὶ γῆρας μεσοῦντος Σκίρροφωρῶντος. Verum nihil mutare audeo: vel scribendum, ὅθεν φθινόντος Σκίρροφωρῶντος ἐν τῇ ἡμερᾷ τῇς, &c. Capta est Troia ad finem veris 22. die mensis Scirrophorionis, nono ante solstitium die. Ita nisi legamus, culpa penes auctorem est. Facile equidem est in mensium nominibus hallucinari, & nomen unius pro nomine alterius usurpare; præsertim auctori res alias agenti, aut alias properanti, ut ut etiā scri-

ba in transcribendo fidelis nihil mutarit, aut vero calchographus fidelis fuerit.

Καθ' ἑαυτὸν πῦρ καὶ δῦς. Plinius. Similiter ilex & robur & quercus. Alterutrum, robur, vel quercus, redundat. Dele robur. Nam de robore nihil Theophrastus.

Παυτελὴς ποίση. Theodorus, παντελὴς λεπτὴν ποίση. Nam si angustam admodum feceris. Plinius; Quod si angusta decorticatio fuit, nihil nocetur supradictis. Inferiores quidem & in solo gracili, vel ab una tantum parte detractius interimit. In Aldino vox ἀφαιρέθ' desideratum, sed ipsa ratio docet addendam esse.

Ἀγεσφοί. Ieiunium, vertunt; malo, macrum, sterile.

Κ Ε Φ. Ι Θ.

CAP. XIX.

De decacuminatione, deque salice, platano, populo, quæ resurrexerunt.

Ἡ Ν δὴ καλεῖται ἡπικροπὴν τῶν δένδρων, μόνον πεύκης, ἐλάτης, πίτυος, φοίνικος, οἱ δὲ καὶ κέδρος & κυπαρίσσις Φασί. ταῦτα γὰρ ἰσὺς παλαιαρεθῆ τὴν κόμην, καὶ ἀνέθεν ἡπικροπὴν τὸ ἄκρον, φθείρεται πάντα καὶ βλαστάνει. κατὰ περὶ δὲ ἡπικροπὴν τὴν πάντων ἢ ἐνία. τὰ δὲ ἄλλα πάντα καὶ φθειρομένητα βλαστάνει. καὶ ἐνία καὶ καλλίως γίνεται. κατὰ περὶ ἢ ἐλάτεια. ἀφαιρέεται δὲ τὰ πάλια, καὶ ἀνέθεν τὸ ἐλεγχθῆ. ὅθεν γὰρ ὑπομύθην δοκεῖ, πάλιν ἀμπελου, & συκῆς, καὶ ῥοῶς, & μηλέας. Ἐνία δὲ καὶ ἐλκωθῆ, καὶ μεῖζον καὶ βαρύτερον ἀπολλύται. τὰ δὲ ὅθεν πύχαι. κατὰ περὶ ἢ πεύκη δαδερρομένη. καὶ ἐξ ὧν δὴ τὰς ῥητίνας συλλέγουσιν. οἷον, ἐλάτης, περμύθους. & γὰρ δὴ πύτων εἰς βάθον ἢ τρώσας & ἐλκωσας. & γὰρ ἐξ ἀφόρων φορέδες γίνονται, καὶ ἐξ ὀλιγοφόρων πολυφόροι. τὰ δὲ & πελέκησιν ὑπομύθην, & ὅρθα, καὶ περὶ πύτων πνεύματ' ὥστε πάλιν ἀνίστασθαι, καὶ ἑλὼ καὶ βλαστάνειν. οἷον ἰτιά, & πλατάνος. ὅπως συνέβη & ἐν Ἀντιάνδρῳ, καὶ ἐν Φιλίπποις. ἐκπεσέσης γὰρ, ὥς ἀπέκρηψαν οὐτ' ἀκρέμονας & ἐπελέκησαν, ἀνέφυγαν νύκτωρ πλατάνος καὶ φοιδάρα τὰ βάρους, καὶ ἀνέβη. & ὁ φλοιὸς περιέφυε πάλιν. ὡς πεπελεκημένη δὲ ἐτόγχανεν ἐν τῶν δύο μερῶν. ὡς δὲ τὸ δένδρον μέγα μὴ καὶ μεῖζον ἢ δεκάπηχυ πύχαι, ὥς μὴ ῥαδίως ἐν περιλαβῆν τίτλους ἀνδράς. ἢ δὲ ἐν Φιλίπποις ἰτιά, περιέκρη μὲν οὐτ' ἀκρέμονας, οὐ μὲν παρεπελέκηθη μάντις δὲ πύς ἐπεισεν αὐτοὺς, θυσιᾶν τε ποιεῖσθαι, καὶ τηρεῖν τὸ δένδρον ὡς σημεῖον ἀγαθὸν γεροντός. ἀνέση δὲ καὶ ἐν Σταγειροῖς ἐν τῷ μασσίῳ λώκητις ἐκπεσέσα. τῆς ἢ μήτρας ἐξαιρεμένης, ὅθεν ὡς εἰπὼν φθείρεται δένδρον. σημεῖον δὲ ὅτι πολλὰ καὶ αἰὶα τῶν μέγας ἐχόντων δένδρων εἰσιν. οἱ δὲ περὶ Ἀρκαδίαν φασὶ μέγας πύχας εἶναι ἐξήρηθη τὰ δένδρον, ἑλὼ. πλέως δὲ ἐξ ἀπαντ' ἐξαιρέσεως, & πύχην φθείρεται, & ἐλάτεια, καὶ ἄλλο πᾶν.

Quam vero decacuminationem appellant, tantum inter arbores, pino, abieti, piceæ, palmæque assignatur: quidam & cedro, & cupresso ferunt. Hæc enim detracta coma, decisoque cacumine, tota intereunt, nec quicquam germinant: sicut nec si adusta, aut tota, aut parte aliqua fuerint. Reliqua autem omnia & præcisa à cacumine, & nonnulla meliora redduntur, ut oleæ. Intereunt maxima ex parte vel fisco caudice. Nulla enim tolerare videtur, præterquam vitis, ficus, punica, malus. Quædam vel ab ulcere ampliori altiorique intereunt. Aliæ nihil offenduntur: ut pinus, cum teda descinditur: & omnia ex quibus resina colligi potest, ut abies, terebinthus. Harum enim vulneratio ulceratioque in profundo. Quippe ex infœcundis, fœcundæ; & ex pauciferis, multiferæ redduntur. Quædam etiam securim ita tolerant tam stantes, quam à statu prostratæ, ut resurgant, vivant, germinentque: ut salix & platanus. Quod & in Antandro & Philippis evenerat. Cum enim platanus procidisset ramis amputatis, truncoque securi luxato, resurrexit noctu levata onere, atque revixit, & cortex iterum eam circumdedit. Erat duobus lateribus circumdolata, longitudine decem cubitis majori: crassitudine, ut quatuor viri non facile amplecterentur. Salix autem, qui in Philippis resurrexit, fuit quidem detruncata, sed non circumdolata. Atuspex tunc quidam persuasit, ut sacrificaret, custodirentque arborem, utpote factam ostento fausto. Resurrexit & Stagiris in museo populus alba procidua. Medulla exempta nulla fere arbor moritur. Argumentum, quod multæ arbores magnitudine excellentes cavantur, inanescque fiunt. Arcades quadantenus si eximatur, vivere dicunt: tota vero ex universa arbore exempta, & pinum, & abietem, & reliquas omnes interire.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Εἰπερ πύχαι. Theodorus præcisa, addere debuit, à cacumine.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Ἡ Ν δὴ καλεῖται ἡπικροπὴν, &c. Scribe, ὡς δὲ, &c. Quid sit, ἡπικροπὴ docet, libr. 5. de caus. cap. 24. καλεῖται δὲ ἡπικροπὴ, ὅταν ἀφαιρέσῃς τῆς κόμης ἡπικροπὴν τὸ ἄκρον. Vocant decacuminationem, cum detracta coma, arboris extremitas præcipitur.

Ὁ δὲ καὶ κέδρος, &c. Plinius libr. 17. cap. 24. Similem & decacuminationem rationem habet, cupressi, pini, cedri: hæc enim detracta cacumine, aut ignibus adusta, intereunt.

Καὶ χυδῆ. Plinius loco citato. Intereunt pleraque & fistula stirpe, exceptis vite, malo, fico, punica.

Καὶ ἐλκωθῆ, &c. Quædam vel ab ulcere tantum, ficus hanc

injuriam spernit, & omnia quæ resinam gignunt. Corruptus codex. Scribe, pinus hanc injuriam. Theophrastus, πύχην δαδερρομένην, pinus quæm teda descinditur.

Ἀντιάνδρῳ. Plinius libr. 16. cap. 32. Sed maxime mirum Antandri: platanus etiam circumdolatis lateribus restibilis, sponte facta vitæque reddita longitudine quindecim cubitorum, crassitudine quatuor ulnarum.

Φιλίπποις, &c. Plinius loco citato. Memoratur hoc idem factum in Philippis; salice procidua atque detruncata.

Σταγειροῖς, &c. Et Stagiris in Museo populus alba omnia fausti

fausti omnis. Sed quid memoratur de populo alba? quid de falice? Idem quod de ulmo; de qua hæc Plinius. Est in exemplis, & sine tempestate, ullave causa alia quam prodigii cecidisse multas, (arbores) ac sua sponte surrexisse. Factum hoc populo Romano Quiritibus ostentum Cimbricis

bellis Neucerie in Luco Iunonis, ulmo, postquam etiam cacumen amputatum erat, quoniam in aram ipsa procumbebat, restituta sponte, ita ut protinus floretet: à quo deinde tempore majestas populi Romani resurrexit, quæ antea vastata cladibus fuerat.

ΚΒΦ. ΚΑ.

CAP. XX.

Quæ mors communis omnibus, oleumquæ necare omnia. Item de cytiso, & edera, atque aurone pernitiosis. Quodque brassica temulentiam propulset.

ΚΟινὴ δὲ φθόρος πάντων, καὶ αἱ ῥίζαι περικυ-
πῶσιν, ἢ παύσαι ἢ αἱ πλείους ἐμέγιστοι ἐκ κυρ-
πῶσαι τῶν ζῶν. αὐταὶ μὲν ἐν ἐξ ἀφαιρέσεως ἢ ὑπὸ
τῶν ἐλαίων, περὶ δὲ πινὶ μάλλον ἢ ἀφαιρέσει. πλε-
μιον γὰρ δὴ καὶ τῶν. πάντων δὲ ἐλαίων ὀπιχέουσι τοῖς ὑ-
πολείμμασι τῶν ζῶν. ἰσχυροὶ δὲ μάλλον τὸ ἐλαίον ἐν
τοῖς νέσις καὶ ἀρπυγῶν φύσιν. ἀδενέστερα γὰρ διὸ καὶ
ἀπὸ αὐτῶν κωλύει. φθόρος δὲ καὶ ὑπὸ ἀλλήλων εἰσι,
τῶν ἀφαιρέσει τῶν τροφῶν, καὶ ἐν τοῖς ἀλλοῖς ἐμποδι-
ζῶν. χαλεπὸς δὲ ὁ κίτλος τοῦ αὐτοῦ φύσιν. χαλεπὸς
δὲ ὁ κύπρος. ἀπὸ πινὶ γὰρ πάντ' ὡς εἰπὼν. ἰσχυ-
ρότερον δὲ πινὶ τοῦ αὐτοῦ. ἀπὸ πινὶ γὰρ τὸν κύπ-
ρον. ἐνταῦθα δὲ, ὅφρ' αἱ μὲν, χεῖρα δὲ πινὶ τοῖς διω-
μεσι τῶν κυλῶν ἐ τῶν ἐσθίων. εἰον, ἢ ῥά φαι καὶ
ἢ δάφνη τὴν ἀμπλον. ὁσφραίνεσθαι γὰρ φασὶ καὶ ἐλ-
κιν. διὸ καὶ ὅταν ὁ τὸ πλεονέκτην βλαστὸς γένηται, πάλιν
αὐτῶν φθῶν καὶ ἀφαιρέσει, ὡς πολέμιας ἔσης τῆς ἐσθίας.
Ἀνδροκύδης γὰρ καὶ τῶν ἀφαιρέσει τῶν καπνιστῶν
περὶ τὴν βοήθειαν τὴν ἀπὸ τῆς ῥά φανου γνομένη
περὶ τὸν οἶνον, ὡς ἐξελάνθαν τὴν μέσην. φθῶν γὰρ
δὴ καὶ ζῶσαν τὴν ἀμπλον τὴν ὁσμὴν. αἱ μὲν ἐν φθό-
ροι, πῶς τινὲς γίνονται καὶ πίναν, καὶ πίναν καὶ φανερὸν ἐκ
τῶν ἀφαιρέσει.

Communis omnibus mors, & si radices am-
putentur, vel omnes, vel plurimæ, & quæ
maximæ sint, & vitalesque inprimis. Igitur
hos interitus ex demptione dicendum. Qui autem
oleo consequitur, adjectione verius quadam quam
demptione intervenit. Quippe oleum omnia necat.
Qua de causa radicum extirpandarum reli-
quias oleum infundunt. Valet oleum magis in no-
vellis, & in præsens nascentibus: sunt namque
debiliores. Quapropter & tangi eas agricolæ pro-
hibent. Necantur & invicem inter sese alimenti
& rapina, & ceteris in rebus impedimento. Mo-
lestus & edera adnascens, ac vinciens, Molestus &
cytissus: nam omnia ferme necat. Sed eo valen-
tior Auro est. Hic enim vel cytissum ipsum in-
terimit. Quædam non necant, sed succi odorif-
que viribus reddunt deteriora: ut brassica, & lau-
rus vitem offendunt. Olfacere quippe eam, & at-
trahere dicunt. Quamobrem germen cum illis pro-
pinquum fuerit, recedere, & atque averti, utpote
inimicum fugiens odorem. Androcydes exemplo
hoc usus est, de medela contra vinum confecta: ex
brassica videlicet, temulentiam posse propulsi.
Quippe cum vitis etiam viva, odorem brassicæ fu-
giat. Interitus itaque, quo pacto fiant, quot sint,
quotque modis eveniant, ex iis quæ hæcenus à no-
bis sunt dicta, patet.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

ΚΟινὴ δὲ φθόρος, καὶ αἱ ῥίζαι. Tres ablationes sunt. prima
corticis. Secunda cacuminis. Tertia ab radicibus. Ita
aut tria capita sunt, aut unum ex tribus partibus: separa-
tum autem caput.

Αὐταὶ μὲν οὐν ἐξ ἀφαιρέσει. Morbi sunt, aut ἐπερὶ αὐτῶν,
aut ἀφαιρέσει. unde Medicinæ definitio. nunc αὐτῶν αὐτῶν.
Olei vim narrat. Plinius addit, pice & adipe. Aliud caput
hoc iterum esse debet, aut altera pars superioris. Nam pri-
ma pars tribus constabat membris ἀπὸ ἀφαιρέσει.

Ἀρπυγῶν φύσιν, Theodorus, in præsens nascentibus. Re-
cens natis. Ἀπὸ πινὶ καὶ αὐτοῦ. Theodorus addidit Agricola.
Etiam non agricola.

Περὶ αὐτῶν. Theodorus, alimenti rapina. Durum. Καὶ ἐν
τοῖς ἀλλοῖς ἐμποδίζει. ut, spatio radicationis. & natura di-
versa, & umbra.

Ὁσφραίνεσθαι, καὶ ἰσχυρῶς. Plinius ideo appellavit olfacti-
cem. καὶ ἰσχυρῶς, odorem. Καὶ ἀφαιρέσει, averti, Theodorus. A-
mittere vim fructificandi. Male fecit cum Plinium sequen-
tus est; Maluit etiam saporem dicere, quam odorem: cum
tamen sit, Ὁσφραίνεσθαι.

Idem Plinius. Rhaphanum. in 17. non brassicam, τὴν
ῥά φανον, est interpretatus. at in 20. Brassicam. Vide Ga-
lenum in Brassica.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

ΚΟινὴ δὲ φθόρος, &c. Plinius libr. 27. cap. 24. Radici-
bus amputatis mori, minimè mirum est, pleraque tamen
non omnibus, sed maximis, aut quæ sunt inter illas vitales
abscissis moriuntur.

Πάντων δὲ ἐλαίων, &c. Plinius loco citato. Pice, oleum, a-
deps inimica, præsertim novellis.

Χαλεπὸς δὲ ὁ κίτλος, &c. Plinius loco citato. Necant in-
vicem inter sese umbra, vel densitate atque alimenti rapina.
necat hedera vinciens, nec viscum prodest & cytissus, nec
auro quod alimon Græci vocant. Ita hodie in codicibus ex-
pressis legitur. Antiquus codex habet, nec viscum prodest &
cytissus: nec aureo quod alimodo Græci vocant. Quæ magis
quam vulgata corrupta. Ex hac qui indicem in libros
Plinii fecerunt, proscribere alimon auro inimicum, quod
planè falsum. Pro aureo, ut in antiquo habetur, Doctiss.
Gaza, & alii legerunt, nec aureo, quod alimon vocant. Inde
Gaza ἀλμον interpretatur, libr. 5. de caus. aurionem & libr.
4. hist. Sed eo valentior auro est. Depravatus Plinii codex
Salmastii, nec viscum prodest, & cytissus necat viro, & quod

halimon Græci vocant, vel, nec viscum prodest, nec cytissus
necat viro quod halimon vocant. Vide libr. 5. de caus. cap.
2. Græcus auctor tradit, cytissum & halimon necare, τὴν
πλευρὸς φασὶ καὶ τὴν ἀμυγδαλὴν τῶν αὐτῶν, additque, ideo cyti-
so valentius esse halimon. Ἀπὸ τῶν πλεόντων ἔχει, subaudi ἀλ-
μον. Salem, Plinius reddidit, virus. Succum falsum
nimirum halimi, qui virus est cæteris plantis halimo adna-
tis. Sed & virus pro sanguine dixit Lucretius in hoc versu.

Ionium glaucis aspergit virus ab undis.

Necant inter se plantæ sese densitate & umbra, & al-
imenti rapina; necat hedera amplexu & vinciendo; necat
cytissus & halimon, τῶν ἀμυγδαλῶν & succi virtute, quod
virus Plinius appellavit. Sed & virus idem Lucretius po-
suit pro herbarum succo, & virtute naturali.

Concoctosque suo contactos perdere viros.

Quod & huic loco Plinii convenit: nam illis de halimo
subiicit Theophrastus τὴν δὲ οὐ φθίρει. Plinius
quorundam natura non necat quidem, sed ledit, odore aut
succu mixtura. ἢ ἢ χυλὸς δὲ αὐτοῦ, est virus. Sic halimon ad-
ficiat

has plantas verè necat, πῆ δ' ἀλμυρὸν χυλὸν δυνάμει. Malum & bonum virus dixisse veteres, adnotat Servius.

Καὶ δ' κύπρος, &c. Κύπρος Græcis Latinisque virile scribunt viri magni, cum tamen apud Latinos fœmininum reperitur. Columella lib. 9. cap. 4. Post hæc frequens sit incrementi majoris surculus, ut rosmarinus, & utraque cythifus. Est enim sativa, & altera sue spontis est. Frequentius tamen masculinum est; ut ex iis quæ infra ex Columella, Plinio cæterisque citantur, palam fiet. Apud Galenum tamen fœmininum est. Verba infra ex libr. 1. de antidotis citantur. Illud tamen notandum, quod in vulgaris Columellæ codicibus cythifus per ὁ scribatur, cum in antiquissimo per τ. ut apud reliquos Latinos, omnesq; Græcos legitur, si unum in Geoponicis locum exceperis. Nam lib. 3. cap. 1. habetur, κύπρον θελειται χλωρόν. & viridem cythifum demetere. Cytifum à Cythno insula, in qua inventus est, dictum volunt. Plinius libr. 13. cap. 24. inquit. Inventus hic frutex in Cythno insula, inde translatus est in omnes Cycladas, mox in urbes Græcas magno casu proventus: propter quod maximè miror rarum esse in Italia. Non æstuum, non grandinum, aut nivis injuriam expavescit. Adjicit Hyginus, ne hostium quidem, propter nullam gratiam ligni. Malunt alii à Cynthysa insula, quæ à Cycladibus est, nomen accepisse. Trifolius, inquit, iste frutex locustive gentilem cognominis insula Cynthysæ, quæ una è Cycladibus est appellationem fatetur. Unde reliquæ Græciæ Latiorque factus communis fuit. & mirum quantum putatus ad pecoris pastiones, lactis & prolis proventus. Quare qui κύπρον, ex Poëtis legunt, possunt aptè interpretari fœcundum fœnum, quod multū sanguinis, virium, & feminis, absq; quo friget Venus, suggerit. Certè & nos aliquando κύπρον, quasi κύπρον, quod lotus esset fœcundus, putavimus dictū: nunc magis arridet nomen impositum, ὅτι τὸ ἴσως ἡδὺς κύπρον, quod mamillas æqualiter lacte distentas faciat. Τίθω, mamilla. Suidas, πῶς οἱ μαζοί. Alii πῶς scribunt. Helychius πῶς, πῶς, πῶς. πῶς. Lac copiosum generare cythifum, docet Columella lib. 5. cap. ult. Cytifum in agro esse quam plurimum maximè referet, quod gallinis, apibus, capris, bubus quoque, & omni generi pecudum utilissimus sit. quod ex eo cito pinguescit, & lactis plurimum præbet ovibus, tum etiam, quod octo mensibus viridi eo pabulo uti, & postea arido possis. Mulieres quidem, si lactis inopia premuntur, cythifum aridum in aquam macerari oportet, & cum tota nocte permaduerit, postero die expressi succi ternas heminas permisceri modico vino, atque ita potandum dari, sic & ipsæ valebunt, & pueri abundantia lactis confirmabuntur. Plinius loco citato. Non ex alio pabulo lactis major copia, aut melior, super omnium pecorum medicina à morbis omni usu, præstante, quin & nutritibus in defectu lactis aridum atque in aqua decoctum potui, cum vino dari jubet. (juvat, scribe) firmiores celsioresque infantes fore. A lactis igitur generatione nomen accepit; sed gaudet & aliis nomenclaturis. Actuarii auctor, οἱ δὲ πλὴν ὧν οἱ δὲ λατὸν μέγαν, οἱ δὲ τε φουλάρον, Ρωμαῖοι τε φουλόριον μέγαν. Quæ nomina à tribus simul junctis foliis accepit; quanquam πλὴν dici possit, quod semen in filiqua, fœnugræco non dissimili, ferat. Alia nomina apud Græcos habuisse, docet Columella, vel alius quis de arboribus cap. 28. Cytifum (quem Græci, aut ζῆα, aut καρὶκῶν, aut τευφίλω vocant) quam plurimum habere expedit, quod gallinis, apibus, ovibus, & omni generi pecudum utilissimus est, quod ex eo cito pinguescit, & lactis plurimum præbet ovibus, &c. Legunt alii, cythifum (quem Græci, aut ζῆα, aut καρὶκῶν, aut τευφίλω vocant) quam plurimum habere, &c. Unde ζῆα nomen accepit, imaginari nequeo: puto scriptum fuisse ζῆα. Ζῆα nomen accepit quod, ut ζῆα vel ζῆα (hordei genus, speltam vocant) homini alimentum bonū præstat, ita cythifus pecori, πῶς, πῶς, quod vivere significat, Plinius. Utilitas quæ eruo, sed ocior sarietas perquam modico pinguescente quadrupede, ita ut jumenta hordium spernant. Vel nomen illud accepit, quod ζῆα spreverit pejus, ut ait Plinius. vel ζῆα dicitur, quod avide magnoque cum ardore expectatur à pecore; ἀπὸ τοῦ ζῆα, vel ζῆα, quod ferere, ardere significat. Helychius, ζῆα φρίξ. καρὶκῶν, quasi καρὶκῶν, id est, victoria pecoris, quod eo invento exultavit, ac quasi victoriam cecinerit pecus. Καρὶκῶν enim pecus, Helychius, καρὶκῶν φρίξ. βόσκημα, τευφίλων. Eadem de causa ab aliis δρόφωλον dicitur. Helychius, δρόφωλον, κύπρον, ἐστὶ δὲ πῶς τευφίλων. arnophyllus cythifus fruticosa planta. Ἀρνόφωλον vocatur, quod oves & capræ libenter folia cythifi commodant Virgil.

Torva leena lupum sequitur, lupus ipse capellam
Florentem cythifum sequitur lasciva capellā.

Τευφίλιν dicitur, quod delicatus sit ac mollis; vel, si quis mavult τευφίλω vocare, dicat, nomen hoc impositum a

tribus quibus cythifus præditus foliis. De cythifi facie pauca Theophrastus, nisi quod libr. 5. cap. 4. scribat, cythifi materiem nigram, ac ad ebenum proxime accedere. Describitur à Dioscoride libr. 4. cap. 113. κύπρον ζῆαν ἐστὶ λουρὸς ὅλῳ ὡς ῥάμνον, κλάδους αἰεὶς πηχυαίους & μεζάνας, καὶ οὐς πῆ φύλλα ὁμοία τῇ λιδί, ἢ λατὸν τευφίλων, μικρὸν πρὸς δὲ ῥάμνον ἔχοντα μεζάνας. ἐν τῇ ἀπτελεῖαν τῆς δακτυλοῖς ὅσοντα ὁ ζῆα. (Lacuna in veteri codice legit, λατὸν) ἐν δὲ τῇ γὰρ οὐδὲν ὁμοίαν ἐρεθιστοῖς χλωροῖς. Cytifus frutex est albus in totum, uti rhamnus, ramos spargens cubitales ac etiamnum majores, in quibus folia fœnugræci aut loti trifolia, nisi quod minora sunt, dorsoque medio prominentiore. ea digitis trita erucam (Lacuna, lotum) olent, gustataque cicer viride sapiunt. Galenus lib. 1. de antidot. cap. 4. Cytifum, ad myrti altitudinem crescere scribit, quod vel ipsa experientia verum compertum. καὶ γὰρ αὐτὸ καὶ τῆς γαστρίδος ἐστὶ τῆς κύπρον τῶν ὁμοιοτάτων πῶς, ὡς πλεονέκτητον ἐκ τῆς ἀνθρώπου αὐτῆς αὐτῆς μελιτῆς ἀρπάζονται. Θάμνωδες δὲ ἐστὶ φυτὸν ἢ κύπρος εἰς ὑψὺ ἀνέστη ὅσον αὐτῇ μελίτῃ. Hoc siquidem de cythifo scriptores omnes tradunt, apes ex cythifi floribus plurimum mellis excerpte. Fruticosa vero planta cythifus, eam altitudinem attingens ad quam myrtus crescit. Hæc certe experientia magis confirmatur, quā Dioscoridis sententia. Folia Plinius ait lib. 16. cap. 24. ramulosa esse; melius Dioscorides loto comparavit. Præterea non capio quid velit Plinius, cum scribit, ramulosa ulmo & cythifo: quasi omnium arborum, fruticumve non essent ramulosa. Oleæ enim & populi folium æque ramulosum ac ulmi; sic genistæ, cisti, aliorumque fruticum tam ramulosum ac cythifi. Et hæc de cythifo veteres, nisi quod Strabo lib. 16. Geographiæ scribat, balsamum arborem esse odoratam & fruticosam, cythifo similem. Pro cythifo vero habetur cujus imaginem exhi-

Cytifus Maranthæ.

bemus, quem primus Bartholomæus Marantha invenit. Frutex est temporis tractu arborelens myrtæ modo, humanæ altitudinem superans. in multos ramulos sese explicans, totus candidus, præsertim solo natali; transplantatus candidum illum colorem magna ex parte amittit, ita ut virentem potius, quam candicantem diceret. Folia singulis pediculis terna, incana & albicantia, quæ trita erucam nonnihil redolent. Circa Neapolim vero in colle quodam qua ad Nesidem itatur, si digitis terantur erucæ proximum odorem emittunt; gestata legumen sapiunt, maximè cicer. Flores fert in summis virgultis elegantes, aspectu pulcherrimos, luteo saturato auri colore relucetes, quemadmodum palustris planta quæ pro caltha ostendi solet, forma genistæ, sed minores, & amplius colorati. Succedunt

τῆς δ' ἀπὸ τοῦ φύεται ἐν ἀστυλαστοῖς ἐ φρεγμοῖς, λαχ-
 ρόταται δὲ ἀπὸ τῆς πε φύλλα, ἐφόδρα εἰς βρώσιν. τῆς δὲ ρίζης ἔ-
 ὀληκ ποθεῖα σὺν μελιχροῖται ἀσάματα, ρήματα τῆς εὐφροῦς πρὸς αὐτῆς
 ἔ ῥαλα κατὰ σῶν. *Halinus frutex est circa sepimenta nascentis,*
similis rhamno, subalbidus, fine spinis, foliis oleæ proximis,
sed latioribus ac mollioribus. Nasctur in maritimis ac sepi-
bus. Ejus folia ciborum gratia olerum modo decoquuntur
radix vero drachma pondere in aqua mulsâ potâ, convulsa,
rupta, tormina mitigat, & lactis ubertatem, præstat. Oux
ἔχει ἀκροφύς; Contra Serapio cap. 85. Quæ ex hac planta
nasctur in campis, affimilatur acinis, id est aufegi, nisi quia
habet plures spinas. Quid acinus sit, ignoro. Typographi
mendum est. Scribe rhamnus, Serapio vel interiores cap.
226. Haufig, id est rhamnus. Illud magnos viros, tor-
 quet, quod ait, *habet plures spinas.* Videndum, inquirunt,
 in hac planta erit, quomodo conciliatur Dioscorides, &
 Serapio. Ille enim ait rhamno similem esse halimum, ted
 spinas non habere. Hic autem plures illi quam rhamno
 spinas tribuit. Verba Serapionis vel interpretis si rectè
 capiantur, nullam omnino habent contradictionem. Sic
 ait Serapio; *quæ ex hac planta nasctur in campis* (melius
sepibus dixisset) affimilatur rhamno, id est, aufegi, nisi
quia plures habet spinas, & folia ejus, &c. Ex quibus ni-
 hil aliud colligo, quam Halimum similem esse aufegi,
 id est rhamno, nisi rhamnus multas spinas haberet. Quo
 sensu Serapio, aut ejus interpres, Halimo quem melo-
 chiam vocat, spinas non tribuit. Quamobrem eum cum
 Dioscoride conciliare, nihil opus est. Καὶ ἀπὸ τῶν πορῶ; Non
 probo eorum opinionem, qui pro τῶν πορῶ, scribunt ἀ-
 πὸ τῶν πορῶ. quæ vox quanquam in ultima addita editione,
 in reliquis non extat codicibus. Nec eam agnoscit Ori-
 basius, nec exscripsit Serapio; & folia ejus sunt similia
 foliis olivarum, nisi quia sunt latiora, & nasctur in ripa
 maris. Vulgata tamen probatur ex Neophyto. Sic apud
 eum, τῶν πορῶ ἰδὲ πε τῆς ἀπὸ τῶν πορῶ. Sed tantæ auctori-
 tatis apud me non est Neophytus, ac Oribasius & Serapio.
 Hos constat fideliter exscripsisse Dioscoridem, quod de
 Neophyto dici nequit. Sed hoc in medio relinquam.
 Καὶ φρεγμοῖς. Oribasius addit, κρηναῖς, præruptis. Unum
 Halimi genus describit Dioscorides, plura Plinius libr. &

Halimus.

cap. 22. Alii enim fruticem esse dicunt, densum, candidum, sine spina, foliis olea, sed mollioribus. Coquitur autem hoc (scribe ex Dioscor. coqui autem hac) ciborum gratia. Radix tormina discutit, drachme pondere in aqua mulsa pota: ætem convulsu ac rupta. Alii olus marinum esse dixerunt salsum. Et inde nomen foliis in rotunditate longis, (forte, rotundisætæm) laudatum in cibis. Duorum præterea generum, sylvestre & marit. Vtrumque prodesse dysentericis, etiam exulceratis cum pane, stomacho vero ex acido. H ulceribus ventris illini crudum, & vulnerum recentium impetum lenire. & luxatorum pedum ac vesicæ dolores. Sylvestri tenuiora folia, sed in ejusdem remediis effectus majores, & in sa-

nanda hominum ac pecudum scabie. Præterea nitorem corpori fieri, dentibusque candorem, si fricentur radice ed- (e-
sus) semine lingua subdito sitim non sentiri; (hoc de almo
traditur ab aliis) hoc quoque manda, & utraque etiam con-
diti. Crateras cæterum quoque genus tradidit, longioribus
foliis & hisjuriotibus, odore cupressi, nasci sub hedera, ma-
ximè prodesse opisthonicis, contractionibus nervorum, tri-
bus obolis in sextarium aquæ. Inter Botanicos convenit
eam plantam halimum, cujus picturam exhibemus. Cujus
tria describit Genera Clariff. Carolus Clusius lib. 1. Ra-
rior. plant. cap. 3. his verbis. Halimus ergo Dioscoridis,
quem & majorem & latifolium appellare licet, frutex est
omnino candidus, rhamno similis, ipso etiam candidior, ead-
emque altitudine assurgens, multis ramis ex una radice
prodeuntibus, crassis, lignosis, & fragilibus, nullis vigen-
spinis. Folia oleæ, seu potius rhamni; breviora tamen &
latiora, interdum rhomboidæ figura; alba, carnea, quo-
dammoda splendentia, saporis acidæ circa ramos; nullo ser-
vato ordine temere nascuntur: flos oleæ muscus, purpu-
rascent, racematim in summis ramis coheret: deinde semen-
tatum atriplicis, aut portulacæ, quam maximam vulgo vo-
cant, copiosum. Radix dura est, lignosa, & in multis ra-
mos sparsa, floret æstate, semen autumnum maturescit. In-
veni etiam Decembri florentem, & maturo semine onustum.
Plurimum sponte provenit. Vlysiopone vicinisque locis ad
Tagum, aut ejus ostia, & æstuaria mari proxima in sepi-
bus mixtim cum rhamno, aut solus. Hispali item in sepi-
bus. Natus etiam nobis semine quod Vlysiopone attuleram,
quem etiamnum apud quosdam rei Herbariæ studiosos alii
existimo: (immo & hodie colitur; adversus tamen frigo-
ra non nihil muniendus) verum minus albus erat, quam
natali solo, & ampliora nactus folia, atriplicis sylvestris ferè
magnitudine, & forma carnea, tamen & non nihil salse-
dus retinens. (puto hoc alterum genus Plinii, quod fo-
lius in rotunditatem longis est) Frustra hunc, verbis
Amati Lusitani inductus, Salmantica ad ædem D. Virginis,
eius cognomen, de la Verga, fuvio, Thormi vicinam, sæpe
requisivi; sed rhamnium istic frequen. em, quemadmodum to-
ta suburbiorum parte, inveni: nisi atriplicem sylvestrem ille-
lic, ut plerisque aliis in locis, satis abunde nascentem, pro ha-
limi frutice fortassis sumpserit. Halimi genus aliud supra
cubitale aut sesquicubitale non assurgit altitudinem, fla-
gellis potius quam ramis, adeo infirmis, ut plerumque pro-
cumbant, & humi fundantur, candidis quidem illis, sed
minus superioris ramis. Hujus folia oblonga, angusta, pin-
guia & carnea, cinerei & albicantis coloris: flos summis
flagellis racematim coherens innascitur, herbacei potius
quam purpurascens coloris: deinde semen superiori ferme
simile, paulo tamen minus; floret quo superior tempore. in
maritimis regni Valentini nascitur. Videre & legere etiam
memini in aggeribus illius infule, quam duo rhodani cornua
faciunt, inter fanum D. Egidii & Arelaten, cum Mons-
gellio Arelaten, & inde Massiliam proficiscerer. Alius etiam
a nostratibus in hortis; alebant etiam Viennæ in suo horto
cultissimo Cl. vir Doctor Ioannes Aichelrius, insignis Me-
dicus, & dum vixit amicus carissimus, adeo prolifico semi-
ne, ut plurima illi plantulæ singulis annis sponte nasceren-
tur. Ad halimi etiam genera referri potest alia planta, non
modo in maritimis mediterranei maris, sed etiam ad Ocea-
num sitis; ut in aggeribus Flandriæ, Zelandiæ, & Hollan-
diæ nascens, pedalis ramis, humi procumbentibus, ex ci-
nereo colore purpurascens, foliis prioris similibus, pingui-
oribus, at magis carnosius, minus tamen incanis, & ex viridi
potius canescentibus: flos etiam extrenos ramulos ambit ra-
cematim, ex Herbaceo purpurascens, deinde semen secundo
simile Cl. vir Iacobus Dalecampius. (ipsum enim magnæ
aliius plantarum Historiæ, quæ proximis his annis Lugduni
apud Rovilium expressa est, auctorem esse judico) Verum
Dioscoridis halimum Tholose in hortis coli ait, sed cum fru-
tum ribes vulgari similem ei adpingat, dubia mihi est ejus
fides. Dioscorides enim nullius fructus in ejus historiæ me-
morit: nec ipse etiam Plinius. Ego vero primum, quem de-
scripsi, legitimum Dioscoridis alium esse censeo, & mirius
genus Plinii. Lusitani Salgnedeiras à falsugine, Hispanen-
ses, marisma, quod maritimis crescat, appellant. Alter
Sylvestre genus Plinii videtur, cui teneriora folia tribuit;
illius vulgare nomen mihi ignotum. Tertius vulgo portulacæ
marina dicitur. Omnes autem, perpetua frende sunt, & a-
liquid affine cum atriplice sylvestri (cujus varia reperun-
tur genera, foliorum amplitudine & exsistate inter se dif-
ferentia) habere videntur, & fortè etiam facultates non
dissemiles. Lusitani tenellas prioris, atque etiam rhamni cy-
mas in cibos recipiunt. Hactenus Clusius, cui Botanici om-
nes subicribunt. Cretenses halimum jam descriptum
halimatiæ appellant. Bellonius lib. 1. obs. cap. 18. Ha-

THEOPHRASTI

D E

HISTORIA PLANTARUM

LIBER QUINTVS.

Κ Ε Φ. Α.

C A P. I.

De cædenda materie, tum rotunda, tum quadrata: & quando cædendum robur.

Επειδὴ τῆς ὕλης ποία τί ἐστιν
ἐκάστη, πῶθ' ὠρεῖα τέμνεσθαι,
καὶ πῶς ποία τῶν ἔργων χρησί-
μη, καὶ ποία δυσεργός ἢ ἀεργή,
καὶ εἴ τι ἄλλο τῆς ποικύτης ἰσο-
ρίας ἔχεται, πειρατέον ὁμοίως
εἰπῶν. ὠρεῖα δὲ τέμνεσθαι ἔϋ-
λα, καὶ μὴ στρογγύλα, καὶ ὅσα

πρὸς Φλοισμὸν, ὅταν βλαστῇ. τὸ πρὸς εὐθεσίαν
τὸ δὲ Φλοισμὸς ὁ δὲ καλῶς " λιπαρὸν, διὰ τὴν ὑγρό-
τητα τὴν ὑπονομιμῶν αὐτῶν. καὶ δὲ ταῦτα δυσσε-
ρεμάτα, καὶ τὸ ἔϋλον μέλαν γίνεται καὶ δυσσεῖδες.
τὰ δὲ τετραγώνια καὶ τὸν " λιπητόν. ἀφαιρέται γὰρ
ἡ πελέκησις τὴν δυσειδίαν. ὅλως δὲ πᾶν πρὸς ἰσχυρὸν
ὠρεῖοτατον, ἢ μόνον πεπαιμῶν τῆς βλαστήσεως, ἀλλ'
ἐπὶ μάλλον ἐκπεπαιμῶν τὸν κερπὸν. ἀλλὰ διὰ τὸ Φλοισ-
μὸν αἰσχροὺς εἶναι, ὠρεῖοις συμβαίνει γίνεσθαι τοῖς εργ-
γύλοις. ὥστε ἐνασπία αἱ ὠρεῖα καὶ συμβεβηκός. εὐ-
χερέστερα δὲ τὰ ἐλάτνια γίνεσθαι καὶ τὸν πρῶτον " κε-
πητόν. ἐπειδὴ δὲ μάλιστα μόνον φαιεῖται τὸν Φλοισμὸν,
ἐλάτνης. πῶς, ταῦτα μὴ τέμνεσθαι τῇ ἡρῶ. τί τε
γὰρ ἡ βλαστήσις. καὶ ἡ ἄλλα, ὅτε μὴ καὶ πυροπομῖαν,
ὅτε ἡ καὶ τρυγητὴν καὶ Ἀρκετοῦρον οἶον, ἄρεια, πτελέα,
σφένδαμον, μελία, ζυγία, ὄξυα, Φιλύρα, τ' Φηγίς
καὶ ὅλα ὅσα ὀρύττεται. ὁρυὲς δὲ, ἐψαλίετα καὶ
χειμῶνα, καὶ τὸ μετ' ἔπειτα. ἐὰν δὲ ὑπὸ τὸν λιπητόν
τμηθῇ, σπένεται τάχιστα ὡς εἰπῶν, ἐάντε ἐμΦλοισμῶ,
ἐάντε ἀΦλοισμῶ. καὶ μάλιστα μὴ τὰ ἐν τῷ πρῶτῳ λι-
πητῶ. δὲ πρὸς δὲ, τὰ ἐν τῷ δὲ πρῶτῳ. τριτὸ δὲ, τὰ
ἐν τῷ τρίτῳ. τὰ δὲ μετὰ τὴν πέμπτην τῶν καρπῶν,
ἀβρωτα διαμύει, καὶ τὸ ἀλόπισα ἢ. πολλὸν ὑπὸ τὸν
Φλοισμὸν ὑποδύομενοι σκώληκες, ὅππῃ τῆς ἐγγράφου
σὲλεχος. οἷς καὶ σφραγίσαι χρῶνται πνεύς. ὠρεῖον
δὲ τμηθῇ τὸ δρυῖνον, ἀβρωτα καὶ ἀβρωτα πηδίσταν γί-
νεται, σκληρὸν καὶ πυκνὸν ὡς κέρας. πᾶν γὰρ ὁμοίον
ἐστὶν ἐγκαρδίῳ. πολλὸν γὰρ τῆς ἀλιΦλοισμῶ, καὶ τὸ πρὸς
Φαῦλον. συμβαίνει δὲ καὶ πρὸς ὑπενασπίας, ὅταν πρὸς
καὶ τὴν βλαστήσιν τέμνεται, καὶ ὅταν μετὰ τοὺς καρ-
πούς. τότε μὴ ἀναζητεῖται τὰ σελεχῆ καὶ ἢ πρὸς
βλαστήσιν τὰ δένδρα. μετὰ δὲ ὅταν καρπύς, πρὸς
βλαστήσιν. δυστομώτερα δὲ διὰ τὴν σκληρότητα καὶ
ταύτην τὴν ὠρεῖαν. κελεύει δὲ καὶ δεδουκίως τῆς σελη-
νης τέμνεται, ὡς σκληροτέρων καὶ αἰσπετέρων γυμνῶν.
ἐπειδὴ δὲ αἱ πέψεις τῶν καρπῶν πρὸς ἀλλήλους, δηλονό-
τι καὶ αἱ αἰμαὶ πρὸς τὴν τριμὴν πρὸς ἀλλήλους. αἱ
γὰρ ὁψαλίετα τῶν ὁψαλίετα τῶν. δὲ ὡς καὶ πειρῶνται

E materie, cujusmodi unaquæ-
que sit, & quo tempore tem-
pestive cædatur, & quib. com-
moda operibus constet, & quæ
tractatu difficilis facilisve, &
quicquid huc spectat, æque at-
que superiora, explicare ten-
tandum nunc est. Cædi itaque
tempestivum, rotundam qui-

dem materiem, & omnem quæ decorticanda acci-
pitur, cum germinare incipit. Tunc enim " cor-
tex extricatu perfacilis est, quod turgere appellant: *arbor faci-*
scilicet ratione humoris, qui sub eo cortice fieri *le deglubi-*
solet. Postea " inextricabilis redditur, materiesque *tur.*
nigrescit, informisque fit. " Quadrantem autem post *difficile*
turgorem. Securis autem deformitatem aufert. De- *deglubitur.*
nique omne, quod validum esse debet, & robore *Quæ vero*
præstans, tempestivius cæditur, non solum cum ger- *materia pe-*
minare disierit, sed etiam cum fructum percoxerit. *titur, ut*
Verum decorticationis causa fit, ut rotunda, quan- *quædretur,*
quam intempestiva, pro tempestivis ad usum ve- *postquæ tur-*
niant. Quamobrem tempora per eventum dici con- *gere desierit*
traria debent. Abietis materies primo turgore me- *cædenda est.*
liori colore redditur. Nam & corticem abietis tan- *Dolatio au-*
tum, & pini, " & laricis potissimum detrahunt. *tem.*
Igitur istæ vere cæduntur, tunc enim germinant: *piceæ.*
reliquæ aliquando post messem, aliquando post
vindemiam & arcturum; " ut aria, ulmus, acer, *fraxi-*
fraxinus, carpinus, scissima, " tilia. Ad summam, *na.*
quæ aptæ sunt ad defodiendum. Robur serissi- *tilia fa-*
mè cædendum: videlicet hyeme post autum- *gusque.*
num. Quod si sub turgore cædatur, citissime o-
mnium fere computrescit, seu cortice, seu sine
cortice capiatur. Potissimum, quæ primo turgore:
proxima, quæ secundo: tertia, quæ tertio. Quæ
autem post fructuum maturitatem cæduntur, quam-
vis non turgida sint, incorrupta perdurant. Præ-
terquam quod sub cortice vermiculi quidam nascent-
tes, caudicem per summa inscribunt. Quibus signis
pro sigillis nonnulli utuntur. Robur profecto cæsum
tempestive, neque putredinem " sentit, & prædu- *t sentit, neq.*
rum spissumque, ad similitudinem cornu, perdurat: *vermibus e-*
totum enim cordis specimen gerit. " Salsicortex ta- *roditur, &*
men vel eo tempore cæsa non valet. Quin & illud e *cornu instar*
contrario evenit, cum in germinatione cæduntur, *durum spis-*
cumque post fructus ediros. Tunc enim exiccantur *sumque ma-*
caudices, & arbores radicitus regerminare minime *net.*
possunt, sed post fructus regerminant. Quamquam *crassicor-*
eo tempore cædi difficilior possint, duritiæ causa. *tex.*
Cædi etiam " post lunæ occasum præcipiunt, quasi *lunæ de-*
duriora & computrescere pervicaciora forent. Sed *crescente.*
cum maturitates fructuum inter se differant, constat,
etiam vigores arborum ad cædendum esse referen-
dos.

πύκνω
Sant.
† ὑπερλίανθον
Alid. Bas.

πινες ὁρίζεν καθ' ἑκάστην οἶον ἡ λυκία καὶ ἡ εἰλαπύνη, ὅταν ἡ ἀπολιπῶσιν ἐπὶ δὲ ὅξυν, καὶ φιλύραν, καὶ σφένδαμνον, καὶ ζυγίαν, τῆς ἐπώρας δρυὶ δὲ, ὡς περ εἴρηται, μετὰ τὸ Φθινόπωρον. Φασὶ δὲ πινες καὶ τὴν αἰράνην εἶναι τοῦ ἡρόου, ὅταν γὰρ ἔχη τὴν καλαμίδα καὶ τὴν πύκνω, ὅταν δὲ ὁ βότρυς αἰθῇ. ποῖα μὲν ἐν αἰράνῃ καθ' ἑκάστην χρόνον, ἕτω διακρίνεται. πάντων δὲ δηλονότι βελτίωνται τῶν ἀκμαζόντων δένδρων, ἢ τῶν νέων κομιδῇ καὶ γεραιότητι. τὰ μὲν γὰρ ὑδατώδη, τὰ δὲ γαστώδη πλείους δὲ χρεῖας καὶ μεγίστας ἢ ἐλάτη καὶ ἡ πόκη παρέχονται. καὶ αὐτὰ κάλλιπται καὶ μέγιστε τῶν ξύλων ἐστὶ.

mosque pinus atque abies præstant: harumque materies amplissima & pulcherrima constat.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Λοπήν. Theodorus, turgere, ut in superiore. Et mox ὡς τὸ λωπήν. Corrige, τὸν λοπήν. Nam malè dixere, λοπήν. Theodorus, λοπήν, turgorem. Vascones λοπήν, estre en lava.

Εὐπερίαντος. Theodorus, extricatu facilis. At extricantur ea, quæ perplexa sunt, ut fila. A capilla sumptis primordiis significationis, ἔσ' aspiratione dempta. Eulium consuetudine, quos sequimur. τείχεα. Plinium tamen autorem habet. Dicam. Arbor facile deglubitur.

Τὰ δὲ τετραγώνια. Theodorus, Quadrangam autem post turgorem. Mollius dicas. Quæ vero materia petitur, ut quadretur: postquam turgere desierit, cædenda est.

Ὡς ἐναντία αἱ αἰσῆς καὶ συμφοραὶ. Quare temporibus accidit, ut sint contraria. Non enim tempus, quo germinant, est contrarium tempori, quo fructus percipitur est καὶ αὐτῷ. Non enim empus tempori contrarium: quippe quantitas non habet contrarium; neque temporum illorum qualitates omnes inter se contraria, sed propter opus sunt contraria. Propterea quod in uno queritur facilitas decorticationis, ἔσ' color decorus: in altero firmitas operis. Quæ fuit causa, ut contraria quoque nomina instituerit. ὡς αἰσῆς, καὶ αἰσῆς. ἔσ' ad-

dos. Semper enim earum quæ serotinae magis, cæsuræ ferior. Quæ de causa particulatim quidam definire conantur. Ut pinum, & abietem cædi oportere cum germinare incipiunt: scissimam, tiliam, acerem, carpinum, autumnus: robur (ut diximus) post autumnum. Sunt tamen, qui etiam id tempestivum in vere existimant, cum tamentum, quod vocant, gerit. Et piccam, cum uva ejus florere incipit. Quæ igitur tempestiva omnibus annis cæsi sit, hunc ferme in modum denotatur. Certo autem constat, quod vigentium arborum melior, quam novellarum, vel annosarum materies est. Quippe cum earum altera plus terræ, altera plus aquæ contineant. Vfus vero plurimos maxi-

† ἐπὶ αἰσῆς
tempore.

† omnibus
pore.

didit accidentia. ὡς αἰσῆς, καὶ τὸ στέγν. ὡς αἰσῆς, καὶ τὸν φλοιόν, καὶ τὴν αἰσῆν.

Εὐχεύεσθαι ἐπὶ τὴν ἐλάτην. Nunc sigillatim digerit narrationem per genera. In codice est: Κατὰ τὸν αἰσῆν λοπήν. Cædendi tempus significat.

Πηγάσιν. Theodorus omisit. Supra erat in quarto capite tertius, πηγάς. Adnotavimus an esset φηγάς.

Ὅσα ἐνὶ τῇ αἰσῇ. Theodorus. Quæ apta obrui sunt. Non intelligebam. Omnia enim sunt apta obrui, sed sic. Quarum usus est ad partes ædificiorum, quæ terra conduntur. ut infra cap. 8. ὅς τις αἰσῆς αἰσῆς αἰσῆς, καὶ τῶν αἰσῆς. ἔσ' αἰσῆς τὰ καὶ τὰς κατὰ τὸν αἰσῆν. Et postea de lunipero. Ἀλὲ τὸ αἰσῆς. Theodorus, ἐνὶ αἰσῇ, ferissime. hoc est plus quam dicere linguam Latinam.

Ἀνιφλοῖς καὶ τὸν φλοιόν. Theodorus, vincitur. Mendum est librarii, vitiatur. Quod hic de Haliphleo, Plinius de Subere.

Ἰνέλιαντος. Theodorus, germinare incipiunt. Sententiam agnosco; unde eam deducam, non video. Ignoro enim verbum Ἰνέλιαντος. Scio ἔσ' alia quædam; hoc nescio. Et Ἰνέλιαντος scriptum est, πύκνω corrigitur.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Εὐπερίαντος, &c. Plinius. Cædi tempestivum quæ decorticiuntur, ut teretes, (scribe, ἔσ' teretes) ad templa cæteraque usus rotundi, cum germinant, alias cortice inextricabili, ἔσ' carie subnascente ei, materiaque nigrescente. Εὐπερίαντος, Theodorus extricatu perfacilis. Rectius, facile detrahatur. vide notas Scaligeri.

Λοπήν. Malè in Aldino λοπήν. Pejor Basileensis, λοπήν. Quid λοπήν, quid λοπήν, superiori libro cap. 16. docuimus. Λοπήν turgere significat, id est, ex copia humoris naturalis intumescere. ἔσ' αἰσῆς decorticare significat. Sed de his supra egi. Λοπήν in arboribus dicitur, cum pinguescunt, atque unguinosiores fiunt; quod maximè germinationis tempore accidit. Quæ enim talis materiæ naturalis inest pinguitudo & succus, per id tempus augetur atque turgescit: aperto quidem augmento; quia, si tum ad inum caltrentur, per torulum effluet ille liquor, atque humor pinguis, quasque salivarius lentor emanabit. Ergo, cum arbores ita sunt affectæ, λοπήνται δὲν γὰρ dicuntur.

Λοπήν. Malè in Aldino & Basileensi λοπήν; malè item corrigunt λοπήν, nec melius λοπήν. Λοπήν anni tempus, quo humore pingui naturali turgent, prægnantesque fiunt arbores. Supra arbores has τείχεα ἵππος vocari dixit, quod singulis annis verno tempore tali succo turgant. vide cap. 6. libr. 3.

Ἀφαιρέται, &c. Plinius loco citato. Tigna ἔσ' quibus auferre securis corticem à bruma ad Favonium, aut si prævenire cogamur Arcturi occasu, ἔσ' ante eum fiducule. novissima ratione solstitio. Τείχεα, vertit tigna, & καὶ τὸν λοπήν, ut supra, λοπήν neglexit. Τείχεα quadratum, quadrangulum; materia quæ petitur ut quadretur, & quadratam accipiat figurā, seu quadrangula fiat. Non omnes tigni quadrati. Tignus vel tignum trabs, qua varie disposita domus extruitur: & proprie cui super ponitur tectum, à regendo nomine ducto. Nec melius δυσιδίων corticem reddidit; deformitatem dicere debebat, δυσιδίων φαδus, deformis, turpis. Chrysostomus, ἡ αἰσῆς ἐν δυσιδίων τὸν παραγμῶν οἶον, &c. Hesychius, δυσιδίων, καὶ εἰδος ἕχων. Nec fidelius πυροβόλιον, solstitium, interpretatus est, & negligenter, ὅλως ἵππος, usque τὸν αἰσῆν omisit. De or-

tu & occasu Arcturi alibi egi, etiam quando flare incipiat Favonius. Vide lib. 3. cap. 6. & 7. Oritur Arcturus pridie idus Septembris, occidit pridie idus Martii, ante quod tempus occidit filicula, nempe, pridie nonas Februarii. Flare Favonius circiter sextimo idus Februarii. Vide quæ supra dicta sunt. Item Plinium libr. 15. cap. 2. & 16. cap. 15. & 18. Columella lib. 2. cap. 2. ubi septimo idus Februarii flare scribit Favonium. Vitruvius lib. 2. cap. 9. Materies cædenda à primo autumno, ad id tempus, quod erit antequam flare incipiat Favonius. Vere enim omnes arbores fiunt prægnantes, & omnes sue proprietatis virtutes effe-runt inflores, anniversionisque fructus. Cum ergo inanes & humide temporum necessitate fuerint, vanæ fiunt & varietatibus imbecille, uti etiam corpora muliebria cum conceperint, à factu ad partum non judicantur integra, neque in venalibus, ea cum sint prægnantia, præstantur sana. Ideo quod in corpore præseminatio crescens, ex omnibus cibis potestatis detrahit alimentum in se, & quo firmior efficitur ad maturitatem partus, eo minus patitur esse solidum id ipsum, ex quo procreatur. Itaque edito factu, quod prius in aliud generis incrementi detrahebatur, cum ad disparationem procreationis est liberatum, inanibus & patentibus venis in se recipit, & lambendo succo etiam solidescit, & redit in pristinam naturæ firmitatem. Eadem ratione autumnali tempore maturitate fructuum stacceseente fronde, ex terra recipientes radices arborum in se succum, recuperantur & restituntur in antiquam soliditatem. at vero ætis hybernæ vis comprimit & consolidat eas per id tempus, &c. Ergo si ea ratione & eo tempore, quo supra scriptum est cædatur materies, erit tempestiva.

Δενός. Plinius loco citato. Vulgo satis putant observare, ne quæ dolandæ arbores sternantur ante editos suos fructus: robur vere casum teredinem sentit, bruma autem neque viantur (MS. vitiatur) neque pandatur, alias obnoxium etiam ut torqueat sese fundatque. Negligenter satis hunc Theophrasti locum versum à Plinio, nemo non, nisi cæcus, videt. Illud addo ex Pintiano, antiquum exemplar habere, nequa dedolanda sternantur.

Ἀνιφλοῖς, &c. Plinius. Quod in subere tempestivè quoque

que caso evenit. Quod Theophrastus de crassificortice, hoc Plinius de subere; Male. Non satis ad verba Liberti attendit, quem φίλου pro ἀλιφλοίου, legere existimavit.

Τῆς σελήνης, &c. Plinius loco citato. Infinitum refert & lunaris ratio, nec nisi à vicefima ad tricesimam cadi volunt. Inter omnes vero convenit, utilissimè in coitu ejus sterni; quem diem alii interlunium, alii silentis lunæ appellant. Sic certe Tiberius Caesar concremato ponte naumachiario, larices ad restituendum cadi ex Rhætia præfinit. Quidam dicunt & in coitu & sub terra sit luna: quod fieri non potest nisi noctu. (quod solis lydus, cum quo luna coit, non nisi noctu sub terra sit) At si competant coitus in novissimum diem brumæ, illa sit æterna materies proximè cum supra di-
ctis sideribus. Quidam & canis ortum addunt, & sic casus materias in forum Augustum. nec novellæ autem ad materiem, nec veteres utilissimæ. circumcisas, quoque ad medullam aliqui non inutiliter relinquunt, ut omnis humor stantibus defluat. Idem fere Cassianus Bassus lib. 3. cap. primo, ubi docet, quæ Agricola mense Ianuario agere oporteat. τὰ αὐτὰ μὲν γὰρ (scribere ex MSS. μὲν γὰρ) τὰ κατὰ αἰσθη-
σιν ἐργασίαν ἔχοντα, σελήνης οὐ συνόδῳ οὐσης, καὶ κατὰ γῆν. τὰ γὰρ τῆς σελήνης φῶς μαλακώτερον τὰ ἔλλα ποιεῖ. τὰ δὲ τότε τελευ-
τῶντα ἔλλα ἀσπείρα διακρίνεται. (MS. μὲν) Eodem mense li-

gna ad edificandum & operas cadenda sunt, luna in coitu existente, & sub terra: luna enim lumen molliora facit ligna: quæ vero tunc cæsa sunt ligna, à putredine innoxia servantur. Idem cap. ult. ejusdem libri scribit, ubi mensis Decembris opera recenset; καὶ αὐτὸς ἐν ἐνδεκάτῳ ἔλλα τέμνειν, κατὰ γῆν οὐσης τῆς σελήνης. Ligna etiam ad edificationem cadere, desinente & sub terra existente luna. Eadem Palladii sententia: sed mense Novembri cadi vult ligna. Sic enim Titulo 15. in Novembri scribit. Nunc materies ad fabricam cadenda est, cum luna decreverit, sed arbores quæ caduntur usque ad medullam securibus recisas aliquandiu stare patieris, ut per eas partes humor, si quis in venis continetur, excurrat.

Οἷον λεύκον, &c. Pessima Aldina & Basileensis lectio, οἷον λεύκον καὶ ἐλάτην ὅταν ὑπερλινῶσιν. Scribe, οἷον λεύκον καὶ ἐλάτην ὅταν ὑπερλινῶσιν, cū turgescere, germinare inceperint. Ὁπωρὸς, Theodorus autumnum vertit. De voce hac libr. 2. cap. 3. 7. & 8. epi, supervacuum videtur repetere. Anni illa pars est, quæ est à canis ortu ad arcturi exortum. Notandus hic locus, quod inter ὀπωρὸν & φθινόπωρον, distinguit. ἐπὶ δὲ ἔξωθεν ἐξ ὀπωρῆς, τῆς ὀπωρῆς. ἀπὸ δὲ ὀπωρῆς καὶ φθινοπορίου. Male ergo, ὀπωρὸς autumnum vertunt. Paulo inferius scribe, ὁ βοτάνης αὐτῆς ἀνδρῶν.

Κ Ε Φ. Β.

CAP. II.

De differentia, quæ inter abietem atque pinum. Tum quæ quadripartita, bipartitaque, ac simplices dicantur. Quæ fabri lignarii brevia appellent.

Διαφέρεισι δὲ ἀλλήλων ἐν πολλοῖς ἡ μὲν γὰρ πύκη, σιρκωδέστερα τε καὶ ὀλιγώτερη ἢ δὲ ἐλάτη, καὶ πολὺν καὶ ἀσπείραν. ὥστε ἐναντίως ἐκάτερον ἔχει τῶν μερῶν. τὰς μὲν γὰρ ἵνας, ἰχυρεάς, τὴν δὲ σάρκα μαλακίαν καὶ μαλὴν. διὸ τὸ μὲν βαρὺ, τὸ δὲ κέφον ἐνδοιδον γάρ. τὸ δὲ ἀδαδον, ἡ καὶ λευκώτερον. ἔχει δὲ καὶ ὅλως πλείους μὲν ἢ πύκη, σκληροτέρας δὲ ἢ ἐλάτη. πολλὰ μάλλον δὲ καὶ σκληροτάτους πάντων. ἀμφω δὲ πυκνὰ καὶ κερατῶδεις & τῷ χρώματι ξανθοὺς, καὶ δαδῶδεις. ὅταν δὲ τμηθῶσι, βεῖ καὶ ἐκ τῶν τῆς ἐλάτης & ἐκ τῶν τῆς πύκης ὅτι πολὺν χροὸν ὑγρότης καὶ μάλλον ἐκ τῶν τῆς ἐλάτης. ἐστὶ δὲ καὶ πολὺ λατὸν ἢ ἐλάτη, καθάπερ τὸ κρόμμυον. αἱ γὰρ ἔχει τινὰ ὑποκάτω τῆς φαινομένης, καὶ ἐκ πύκτων ἢ ὀλῆ. διὸ καὶ οἱ τὰς κώπας ξύοντες, ἀφαιρεῖν πειρῶνται καθ' ἓνα καὶ ὁμαλῶς. εἰ γὰρ ἔτιως ἀφαιρέσιν, ἰχυρὸς ὁ κωπῶν. εἰ δὲ ὡς ἀδελῶς καὶ μὴ καὶ πάντα ὁμοίως, ὁ δὲ νῆς πλῆρη γὰρ ἔτιως ἀφαιρέσιν, ἀφαιρέσιν. ἐστὶ δὲ καὶ μακρότερον ἢ ἐλάτη καὶ ὀλίγο φέρει τὸν. διὸ καὶ τὰς κεραίας καὶ ὅτι ἴσους ἐκ τῶν τῆς πύκτων. ἔχει δὲ καὶ τὰς φλέβας καὶ τὰς ἵνας ὁ γὰρ ἐλάτης πάντων αὐξάνεται πρῶτον εἰς μῆκος, ἄρτις ἢ ἀφίκτηται τῇ ἡλίου. καὶ ὅλως ἐλάτης, ἔτι ὡς ἀδελῶς πρὸς πᾶσι γίνονται. καὶ δὲ τὰ καὶ εἰς βάθος, καὶ πᾶσι. ἔτιως αὖ τῶν ὅλῶν ἐκφύσεις καὶ ὡς ἀδελῶς ἴσους. τὰ καὶ μὲν ἐν ἰδίᾳ τῆς ἐλάτης τὰ δὲ, κοινὰ καὶ πύκης καὶ ἐλάτης, καὶ τῶν ἐλάτων καὶ ἀλλῶν. ἐστὶ γὰρ ἡ μὲν ἡ πύκη, ἡ δὲ ἡ πύκη καὶ ἀλλοῦσι ἢ πύκη, ὅπως ἐφ' ἐκά-
περα τῆς ἐν περιλήψεως δύο κτηδόνες εἰσιν, ἐναντίαν ἔχου-
σαι τὴν φύσιν. ἐπειτα καὶ ἡ ἐπὶ τῶν κτηδόνων πύκτων φέρουσι, ὅταν ἐφ' ἐκάπερα τῆς ἐν περιλήψεως ἡ πελεκησις ἀναστέφῃ. πῶς γὰρ ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει διὰ τὴν φύσιν τῶν κτηδόνων. τὰς δὲ πύκτας ἐλάτας καὶ πύ-
κας καὶ πύκτας καλῶσιν. εἰ δὲ ὡς ὅτι τὰς ἐργα-
σίας αὐτὰ καλῶσιν. πυκνότητά γὰρ ἔχουσι τὰ ἔλλα, καὶ τὰς αἰγίδας αὐτὰ φύσει. αἱ δὲ ὅτι δὲ κτηδὸνα μὲν ἔχουσι μίαν ἐφ' ἐκάπερα τῆς ἐν περιλήψεως, ταύτας δὲ ἐ-
ναντίας ἀλλήλαις ὥστε καὶ τὴν πελεκησιν εἶναι διπλῆν.

Istant istæ inter se multifariam. Pinus enim carnosior, nervisque paucis est. Abies nervosior, atque rigidior. Ita ut utrumque è contrario habeat nervos validos, carnem mollem & raram. Qua de causa altera gravis, altera levis est. Altera enim teda referta est, altera nullam ingerit tedam: atque ob id etiam est albior. Ad hæc pino rami plures, abieti longe duriores, vel potius & omnium ramorum durissimi. Ambabus spissi, & cornu similes, colore flavi, & tedæ haud absimiles. Qui cum abscissi fuerint tam pino quam abieti, humor defluit, sed abieti largior. Præterea tunica multiplici abies cingitur, modo cepæ. Assiduo namque tunicae conspectæ subditam aliam gerit, atque ex his tota constat. Quapropter qui remos dolant, singulatim & pleneque auferre conantur. Nam si ita auferantur, remus validus relinquetur: sin autem permutaverint, nec pariter dempserint, infirmus reddetur. Hunc enim in modum ictus, illo demptio fit. Est etiam excellior atque procerior abies. Ideoque antennas malosque ex ea facere affolent. Habet & venas nervosque omnium nobilissimos. Crescit primum in excelsum, quod libere solem accipiat. Neque ramus ullus, neque germinatio lateris, neque crassitudo interim facitatur. Post in profundum latumque incrementa capefit: atque ita ramorum exortus & laterales germinationes sequuntur. Hæc abietis propria: illa vero & pino, & abieti, & aliis communia constant: alia enim quadripartita, alia bipartita, alia simplex. Quadripartitas appellant, quibus in utramque partem medullæ, bini venarum cursus naturæ contrariæ pertendunt: atque per utrumque cursum adigunt ictus, cursu contrario inferentes, dum in utramque partem medullæ securis remeat. Ita enim eveniat necesse est, naturæ venarum ratione. Ergo tales abietes pinosque quadripartitas appellant, & easdem ad opera vehementer probant. Materiem enim spississimam præstant, & ægidem gignere istæ solent. Bipartitæ illæ cursum venarum unum tantum in utramque partem medullæ gerunt, eosdemque invicem contrarios habent, ut & securis duplex a digi debeat, simplex per utrumque cursum ictu contrario. Mollem hanc materiem refert, sed in opere

gracilior.

planèque.

hoc enim modo tundi illo decortici.

Quadriflu-
vias appel-
lant, cum ex
utroque la-
tere medul-
lae contrariis
ex partibus
bini venarum
cursus pro-
deunt: atque
per utrumque
cursum do-
lario fit. con-
trarios infe-
rens ictus u-
trique; cursu
dum in u-
tramque par-
tem medul-
lae dolatio fit.
ut bifluvia.
ut ut dolatio
gemina fieri
debeat. una
per.

opere

rem in arboribus & earum materie pedines, per longitudinem recte, per eundem modo lineam & intervalla, Græcè κτηδόνες appellantur. Non tantum in arboribus κτηδόνες, sed etiam in membranis, tunicis, corporeque humano. Hippocrates lib. de corde. κτηδόνες ἐκ δ' αὐτῶν εἰς τὴν στήνιν καὶ τοὺς καρδίας. Interpres stria & segmenta transtulit. Ruffus lib. 2. cap. 3. scribit, oculi χιτῶνα τοῦ καρδιακοῦ, ex eo sic appellatum, quod κίερα πᾶσι τῶν κτηδόνων ἀναλύεται. Interpres, fibras & filamenta vertit.

Εργασίας, &c. Plinius loco citato: Ad fabrorum intestina opera medulla scetilis. Optima quadripartitis materies, & mollior quam ceteræ. Corruptus codex. ex iis quæ jam dixi, quomodo legendum sit facile collige potest. Scribe,

Ad fabrorum intestina opera medulla scetilis optima quadripartitis materies, & mollior quam ceteræ. Antiquus codex habet, fabrorum intestina operaria medulla scetilis optima quadripartitis materies, & mollior quam ceteræ. Vides nos nihil aliud mutasse quam scetilis, in scetilis; & operaria, in, opera, ut in vulgatis habetur codicibus.

Περὶ σκελετοῦ. Plinius loco citato: Et in ipsis autem arboribus robustiores Aquiloniæ partes. Et in totum deterior ex humidis opacisque: spissiores ex apricis ac diuturnæ. Ideo Romæ infernas abies supernati præfertur. Ad quæ Dalecamp. Infernas abies, cæsa in Apennini partem mari Thusco proxima: supernas, cæsa in ea parte quæ Adriatico vicina est. Vide cap. 14. libr. 1. hist.

Κ Ε Φ. Γ.

CAP. III.

Quæ neque ad fabilem, neque ad ignarium commodâ. Quæ fabrilī usu materia, quibusque in terris præstantissima sit. Tum quid orbes in ligno. Deque stimulo in lapide, & oleastro: in quo præscisso inventæ dicuntur ocreæ.

Ὅπως δὲ χεῖρω τὰ ἐκ τῆς φύσεως καὶ διενεῶν καὶ περὶ τῶν συντηρηθῶν, καὶ πρὸς τὴν περὶ τῶν χεῖρων καὶ πρὸς τὴν πυρετικῶν. αἱ μὲν γὰρ τοιαύται Διαφοραὶ πρὸς τὸν πόπον αὐτῶν τῶν ὁμογενῶν. ὡς δὲ ἀπλῶς εἰπεῖν. Διαίρεσις γὰρ πένες κατὰ τὴν χώραν, καὶ φασὶν δόξιν μὲν εἶναι τῆς ὕλης πρὸς τὴν περὶ τῶν χεῖρων, τὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς ἀγνωσμένην. τὴν Μακεδονικῶν. λεῖα πὲρ γὰρ ἐστὶ καὶ εὐκαίρη, & ἔχουσα τοῖον. δευτέραν δὲ τὴν Ποντικῶν. τρίτην δὲ τὴν ἀπὸ τῆς Ρωδικῶν. πᾶσι τῶν δὲ τῶν Αἰανικῶν. χεῖρας δὲ, τὴν περὶ Παρνασσικῶν καὶ τὴν Εὐβοικῶν. καὶ γὰρ ὁ ζῶδης καὶ τραχείας, & ἄχρ' ὅτι περὶ τῆς Ἀρκαδικῆς σκεπτεῖται. ἰσχυρότατα δὲ τῶν ξύλων ἐστὶ, τὰ ἀόζα & λεῖα. & τῆς ὕλης δὲ τὰ πᾶσι καὶ μάλα οὐ ζῶδη γίνεται καὶ κακοερωφέντα. ἢ τοῖς χειμῶνι περὶ τὸν πόπον, ἢ καὶ ἄλλῳ πρὸς τοῖς πόποι. καὶ γὰρ ὅλον τὴν πολυζῶν εἶναι ἐνδεῖαν δὲ τροφίας. ὅταν δὲ κακοερωφέντα ἀναλάβῃ πάλιν & εὐδηνέσῃ, συμβαίνει καταπίνεσθαι τὸν ὅζον ὑπὸ τῆς περὶ φύσεως. εὐερωφέντα γὰρ καὶ αὐτὰν ὁδὸν ἀναλαμβάνει καὶ πάλαις ἐξωθεν μὲν λαῖον τὸ ξύλον, διαίρεσιν δὲ ὁ ζῶδης ἐφαίη. διὸ καὶ σκοποῦνται τῶν χεῖρων τὸς μήτρας. ἐὰν γὰρ αὐτῶν ἐχῶσιν ὅζους, ὁ ζῶδης καὶ τὰ ἐκ τῆς φανερῶς γίνονται δὲ & αἱ ἀπὸ τῆς Διαίρεσιν πρὸς κακοερωφίαν. ἀπὸ τῆς δὲ καλῆς ὅταν τῆς συστροφῆς πρὸς αὐτῇ μείζων, & κύκλοις περὶ χεῖρας οὐλότης ἢ πλείους. ἢ ὡς περὶ ὁ ζῶδης ἀπλῶς, ἢ ὡς ἢ ἐν αὐτῇ τῇ ξύλῳ. διὸ ὅλον γὰρ πᾶσι αὐτῇ & ὁμαλίζονται. χαλεπώτερον δὲ τὸ πολὺ & δυσεργότερον τῶν ὅζων. εἰς δὲ τὸς περὶ τῶν χεῖρων καὶ ὡς ἐν τοῖς λίθοις ἐργασίαν καὶ καλούμενα κεντρα. ἐπὶ δὲ περὶ φύσεως, καταλαμβάνει τὸν ὅζον, φανερῶς τὸν ἐξ αὐτῆς τῆς αἰσθησεως. & μὲν ἀλλὰ & ἐκ τῶν ἄλλων τῶν ὁμοίων, πάλαις γὰρ αὐτῇ τὸ δένδρου μέρους συνελήφθη ὑπὸ τῆς πέρας συμφοῦς γινόμενα. ἐὰν πρὸς ἐκλειψαθῇ λίθον εἰς τὸ δένδρον, ἢ καὶ ἄλλο τι πρὸς τὸ καταχρῆσθαι περὶ τῆς φύσεως, ὡς περὶ τὸν πέρον καὶ πρὸς τὸν ἐν Μεγαρίοις πρὸς τὴν ἀγορᾷ. οὐ & ἐκ τῶν περὶ τῶν χεῖρων αἰσθάναι & Διαίρεσιν τῶν πλιν, ὡς περὶ τὸν ἐργασίαν. Δημήτριος. ἐν τούτῳ γὰρ Διαίρεσιν μὲν καὶ νημίδες δὲ Δημήτριος. ἐξήλθεν, & ἀλλ' ἄλλα τῶν ἀπὸ τῆς κερμῆς. ὅτι ἐν τῇ κοπῇ. & ἀνεπείθη τὸ πρῶτον ἐγκλιθεὶς. πύπυ δὲ ἐπὶ μικρὸν τὸ λοιπὸν. πάλαις γὰρ δὲ & ἀλλοι γίνονται πλείους τοιαύτα. & ταῦτα μὲν ὡς περὶ εἴρηται, κοινὰ περὶ τῶν.

Ad summam, quæ humidis, tranquillis, umbrosis, coniectisque locis affurgunt, deteriora tam ad fabilem, quam ad ignarium usum veniunt. Ergo hujusmodi differentia, pro locis (ut simpliciter loquar) unigenorum ipsorum adnotantur. Quidam enim per tractus dividunt, ajuntque materiem optimam omnium quæ in Græciam advehuntur, Macedonicam ad usum ædificatorium esse. Lævis enim est, & tyium nimirum continens. Secundam Ponticam tradunt. Tertiam Rhyndacicam. Quartam Ænicam. Deterriam Parnasicam, atque Euboicam. Nodosa enim & aspera, & cito putrescens. De Arcadica est videndum. Robustissima quæ enodis lævisque, eademque visu pulcherrima est. Nodosa certe aut male adulta, aut hyeme oppressa, aut aliqua simili ratione efficitur. In totum enim nodositas probæ nutritionis indigentia est. Sed postquam nutrita improbe fuit, si commodo nutrimento potita se recreet, atque ita proficiat, fit ut nodi absorbeantur incremento obducto. Probe etenim coalescens gliscensque superne obducitur, & sæpe quæ foris lævis cerneretur, scissa nodatissima extitit. Quæ de causa medullas conspicari scissilium solent. Nam si nodis istæ transfixæ sint, extra quoque habeant nodos necesse est. Fiunt & orbes, hyemis improbaque nutritionis causa. Orbes autem vocant, cum facta convolutio quædam ampla, circulis pluribus circumacta sit, quam neque nodum omnino dixerim, neque ipsius crispitudinem ligni: hæc enim per totum fere atque æqualiter ampliatur. Longe id iniquius, tractatuque difficilius, quam nodus artificii obstat. Similiter atque in lapide, qui stimulus vocatur, nasci omnino videtur. Nodos autem obducto incremento occupati, atque in plenum integri, sensus ipse percipere evidentissime potest. Caterum vel ex aliis perquam similibus rebus, id ita fieri constat. Sæpe enim pars arboris comprehensa ab altera proxima est, atque in ejusdem corporis magnitudinem coagmentata: & si lapidem, aut aliquid simile arboris alæ inculcaveris, demum insinabitur, atque occultabitur amplexu auctionis obductæ. Quod etiam in oleastro, qui Megaris in foro stabat, evenisse accepimus. Quo succiso, urbem capi ac diripi oraculum erat, sicuti actum est. In hoc enim percisso, repertæ ocreæ sunt, & alia quædam attici ritus. Parte qua primū affixa fuere, ad ramorum ambitum concavata. Hujus oleastri, quod adhuc super est, parum admodum extat. Aliis quoque locis per multis complura ejusmodi facta produntur. Sed hæc, ut dictum est pluribus, publica habentur.

lævis enim est. & in operibus firmam rigiditatem habet, naturamque Thyæ.

nutritæ.

spiræ. spiræ.

centra.

arbori.

factum est à Demetrio. Quæ extant in oleastro ea parte, quæ sunt appensa primū, atque in cavitate impressa.

[illegible]

περίδοσαν τὴν Νισαίαν τοῖς Ἀθηναίοις κατ' ὁμολογίαν. καὶ τὰ μὲν κη-
τὰ τοῖς Μεγαρέσις ἐκ τούτων ἔσθ'. Dum hæc geruntur, Megarensi-
belli, quod & cum Atheniensibus & cum exulibus geren-
dum erat, mole fatiscabant; cumque legati inter cives ultro
citroque misistarentur, nonnulli cives exulibus insensim, Athe-
nensium ductibus urbem se prodituros pollicentur. Hippocrates
ergo & Demosthenes, Atheniensium imperatores, proditio-
nem cum Megarensibus pacti, sexcentos nocturnos milites ad ur-
bem mittunt, quos proditores intra mœnia recipiunt. Decepta
autem fraude in duas plebs factiones scinditur. nam aliis A-
theniensium societatem amplexari, aliis Lacedæmoniorum
partes tueri placet. Interim sua sponte quidam preconis vi-
cem subiens, proclamavit, ut arma cum Atheniensibus & Me-
garensibus quicumque velint conjungant. Desertis igitur a Me-
garensibus hoc modo Lacedæmoniis, præsidium quod pro lon-
gis mœnibus excubabat, relicta statione in Nisæam quam vo-
cant (Megarensium hoc navale est) confugit. Sed fossa A-
thenienses circumducta, castellum obsident. nec multo post,
exercitus ex urbe fabris, muro Nisæam includunt. Veriti ergo
Peloponnesii, ne per vim expugnati trucidarentur, certa
Nisæam conditione Atheniensibus dederunt. & in hoc tum
statu res Megarensium erant. Ad hanc, si respexerit, ex-
peditionem Theophrastus, omnino pro, Δημοφράστῳ, scri-
bendum, ὡς αὐτὸς ἐξέλετο ὡς Δημοσθένους. Probabilius certe
ad hanc respexisse expeditionem, quam Demetrii libe-
rationem. Accedit, quod non constat, utrum Theophras-
tus cum illa exequeretur Demetrii vixerit, nec fato suo
functus fuerit.

Κ Ε Φ. Δ.

C A P. I V.

De arborum qualitatibus, & quæ spississima, ac durissima, mollissima ve. Quæque calidissima, frigidissima ve. Necnon quæ lenta & rigida sint materie.

Κ Ατὰ δὲ τὰς ἰδίας ἐκάστου φύσεως αἱ τοιαῦται εἰσι
διαφοραί. οἷον, πυκνότης, μακρότης, βαρύντης,
κεφρότης, σκληρότης, μαλακότης. ὡπεὺτως δὲ, καὶ ἐκ
τῆς ἄλλης τοιαύτης. κριναὶ δὲ ὁμοίως αὐτὰ καὶ τῶν ἡμέ-
ρων καὶ τῶν ἀγρίων. ὥστε περὶ πάντων λεκτέον. πυκνό-
τατα μὲν ἐν δοκεῖ καὶ βαρύντατα πύξου εἶναι καὶ ἐξ
ν. ἐδὲ γὰρ ἐδὲ ὅτι τῆ ὕδατος, ταῦτ' ὀππότε
καὶ ἡ μὲν πύξου, "ὅλη" τῆς δὲ ἐβένου, ἡ μήτρας,
ἐν ἣ καὶ ἡ τῆ ζωοματὸς ἐστὶ μελανία. τῶν δὲ ἄλλων ὁ
λωτός. πυκνὸν δὲ καὶ ἡ τῆς δρυὸς μήτρας, μὲν καλῶσι
μελάνδρουον καὶ ἐπὶ μάλλον ἡ τῆ κυπρίου παρομοία
γὰρ αὕτη δοκεῖ τῇ ἐβένῳ εἶναι. μέλαν δὲ σφοδρὰ
καὶ πυκνὸν τὸ τῆς περμύτης. περὶ γούνη Συρίαν με-
λάντερόν φασιν εἶναι τῆς ἐβένου. ἐκ τούτου γὰρ καὶ
τὰς λαβὰς τῶν ἐγκυρῶν ποιῶσι. περνεύουσι δὲ
τὴν αὐτῶν καὶ κύλικας θηλεκλείας. ὥστε μὴ δὲ αὐ-
τὰ ἐνὰ διαγνῶναι πῶς τὰς τὰς κραμέας. λαμβανέειν δὲ
τὸ ἐγκυρῶν δὲ καὶ ἀλείφειν τὸ ξύλον. ἔτι γὰρ
ζίνουσι καὶ κάλλιον καὶ μελάντερον. εἶναι δὲ καὶ ἄλ-
λο τι δένδρον, ὃ ἅμα τῇ μελανίᾳ καὶ πικρίδιαι πι-
νὰ ἔχειν ὑπερερυθρον, ὥστε εἶναι πῶ ὅψιν ὡς αὐτὴ
ἐβένου πικρίλης. ποιῶσι δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ κλινὰς καὶ
δίφρους, καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἀπενδαζόμενα. τὸ δένδρον
δὲ μέγα σφόδρα καὶ καλλόφυλλον εἶναι, ὅμοιον πῶς
αἰπίοις. ταῦτα μὲν ἐν ἅμα τῇ μελανίᾳ καὶ πυκνότη-
τι ἔχει. πυκνὸν δὲ καὶ ἡ σφένδαμνον καὶ ἡ ζυρία,
καὶ ὅλως πάντα τὰ ἔλαια καὶ ἡ ἐλαία δὲ καὶ ὁ κό-
πιν. ἀλλὰ καὶ τὰ καύρα. μανὰ δὲ, τῶν μὲν ἀ-
γρίων καὶ ἐρεψύμων, τὰ ἐλαίνα μάλιστα. τῶν δὲ
ἄλλων τὰ ἄκτινα, καὶ τὰ σύκινα. καὶ τὰ τῆς μηλέας,
καὶ τὰ τῆς δάφνης. σκληρότατα δὲ, τὰ δρύινα, καὶ
τὰ ζύρια, καὶ τὰ τῆς ἀρείας. καὶ γὰρ τὰ σπορέειται
ταῦτα πῶς πῶ τρυφήσιν μαλαξέως χάριν. μα-
λακὰ δὲ καθόλου μὲν τὰ μανὰ καὶ τὰ χαύνα. τῶν
δὲ σαρκωδῶν μάλιστα Φιλύρα. δοκεῖ δὲ καὶ τῆς θερμῆς

Pro natura autem singularum arborum propria discriminata assignantur; spissitas, raritas, gravitas, levitas, duritia, mollitia, & si quid ejusmodi aliud perspicitur potest. Quæ cum omnium urbanarum pariter & sylvestrium communia sint, de omnibus verba faciamus oportet. Ergo spississima, gravissimaque buxus tota, ebenus sua tantum medulla, in qua & coloris nigredo constat. Ex reliquis celti primatus indubie datur. Spissa & roboris medulla, † quod atrum cognominant, atque etiam magis citysi. Quippe cum hæc proxime ad ebenum accedere videatur. Nigra admodum spissaque terebinthus est. Et quidem circa Syriam vel ebeno nigriorem ipsam esse affirmant. Et capulos quoque pugionum ex ea fieri, & pocula thericlea tornari, quæ à fictilibus secerni non possint. Verum cor tantum accipi, & perungi materiem oportere volunt. Sic enim & meliorem, & nigriorem effici posse. Quin & aliam arborem reddunt, quæ cum nigredine varietatem quandam præ se fert subrutilam, ut aspectus ebeni versicoloris appareat. Fieri ex hac lectos, & subsellia; & reliqua lautiora opera narrant. Amplam majorem in modum, & frondibus conditam pulchris, similemque piris eam assignant. Sed hæc spissitatem quoque una cum nigrore habent. Spissæ autem, acer, & carpinus, atque in totum omnes crispæ. † Ad hæc olea, & oleaster. Raræ corpore inter sylvestres, tectisque idoneæ, abies maxime. Inter reliquas autem sambucus, ficus, malus, laurus. Durissima roboris, carpini; † arieque materies. Hanc enim antequam terebrent, madefaciunt, quo scilicet molliorem reddant. Molles in universum, quæ raræ corpore ac solutæ constant. Tilia inter carnosas præcipue mollis, necnon & calidissima eadem esse videtur. † Indicium, quod aciem ferri maxime habet. Tincturam enim visui caloris perlat. Edera quoque calida est, & laurus, atque in totum omnes, quibus facere ignaria solent. Menestor, & morum addidit. Frigidissima;

τατον εἶναι τοῦτο. σημεῖον δὲ, ὅτι μάλιστα ἀμβλύ-
ται τὰ σιδήρεα. πλὴν γὰρ βαφύλῃ ἀνίστη δὲ τὴν θερ-
μότητα. θερμὸν γὰρ ἐκ τοῦ, καὶ δάφνη, καὶ ὅλως ἐξ
† πυρὸς Ald. ὡν τὰ τὰ πυρεῖα γίνεται. Μενέστωρ δὲ φησὶ καὶ συνά-
Baf. μιν. Ψυχρότατα δὲ τὰ ἐνυδρεα ἔχοντα ὕδατος. καὶ
γλίσχρα δὲ, πᾶσι τὴν ἰπείαν ἔχοντα ἀμπέλιναν. διὸ ἔτι
ἀσπίδας ἐκ τούτων ποιοῦσι. συμμύει γὰρ πληγέντα
κευφόμενον δὲ τὸ τῆς ἰπείας. μακρότερον γὰρ. διὸ καὶ
τούτῃ μάλιστα χρῶνται. τὸ δὲ τῆς πλατάνου γλι-
σχρότητος ὡς ἔχει. φύσει δὲ ὑγρότερον πῦρ, καὶ
τὸ τῆς πελέας. σημεῖον δὲ ἐστὶ μὲν πλὴν τοῦ μὲν, ὅ-
ταν ὅρται σελή, πλὴν ὕδατος ἀφίστη. τὸ δὲ τῆς συ-
καμίνου, πυκνὸν αἶμα ἔχοντα γλίσχρον. ἐστὶ δὲ ἔτι ἀσφα-
βέστερον τὸ τῆς πελέας. διὸ καὶ σὺν σφοδαῖς τῶν θυ-
ρῶν ποιεῖσι πελεῖνους. ἐὰν γὰρ ἐπὶ μύρῳσι, καὶ ἀ-
ραιομύρῳσιν ἀσφαβέαις. εἰ δὲ μὴ, ἀσφαβέονται.
ποιεῖσι δὲ αὐτοὺς, ἐμπαιλιν πηέντες τὰ ξύλα, τὰ
τὰ δὸτὸ τῆς ῥίζης καὶ τὸ δὸτὸ τῆς φύλλου τὸ ἄνω. ἐ-
ναρμολύνει γὰρ ἀλλήλους, ἐκείτην καλύει πρὸς
τὴν ὀρμὴν ἐκείνης ἔχον. εἰ δὲ ἐκείνη καὶ φύσιν,
ἢ περὶ ῥοπή, ἐκταῖται πάντως αὐτὴ ἢ φορεῖ. τὰς δὲ
θύρας ἐκ τούτων συντιλοῦσιν, ἀλλὰ πηέντες ἀφε-
στᾶσι καὶ πᾶσι ὑπερῶν. † οἱ δὲ, τὰ τριτὴν ἐπὶ συνε-
πέλειαν, ἐὰν μάλιστα ἀσφαβέαισι. τὰ ὡς γὰρ θε-
ρους ἀναξηραίνονται διίστανται. πῦρ δὲ χειμῶν
συμμύει αἶψον δ' ὅτι τῆς ἐλάτης τὰ μανὰ καὶ
σαρκώδη ἔλκει τὸν αἶρα ἐνικμον ὄντα. ὁ δὲ φοινῆς,
καὶ φέρει καὶ ὄρεγ, καὶ μαλακός, ὡς περὶ ὁ Φελ-
λός. βελπίων δὲ πῦρ φελλοῦ, ὅτι γλίσχρος. ἐκείνη
δὲ θραυστή. ἀλλὰ πῦρ τὰ εἰδωλα νῦν ἐκ πῦρ τῶν φοινῶν ποιεῖσι. πῦρ δ' ὡς φαῦλον παρήκασι. τὰς
ἵνας δὲ καὶ δὲ ὅλως ἔχει, καὶ δ' ὅτι πλὴν ἔχει μακράς, καὶ δ' ὡς αὐτῶς τῇ θεσει ἐγκειμένης πείρας, ἀλλὰ παν-
πδαπῶς. ἀναξηραίνεται δὲ καὶ λεανόμενον καὶ περὶ ὅλον τὸ ξύλον.

† οἱ μὲν τὸ
τρίτον, τέταρ-
τον οἱ δὲ ἑταί-
ριον
vide com-
men.
† τῆς θύρας.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

THEOPHRASTI. Non igitur tota Ebenus nigra. Ma-
lignior. Theodorus, atrum, Mirum quare non ali-
quid finxerit: poterat enim commodius, quam alia multa:
Roboratum. Sane, albumen Latinum est: Atrumen, aut
nigrumen fert analogia. Item Querquatrum, ut Quin-
quatrum.

Αἶμα καὶ αὐρα. Theodorus omisit. Et pauld post ἀσφαβέαισι
legit: non ἀσφαβέαισι.

Τὴν γὰρ ἀφύλῃ ἀνίστη δὲ τὴν θερμότητα. Theodorus, Tinctu-
ram enim vi sui caloris perlaxat. Nunquam intellexissem.
Βαφύλῃ, accipe, ferri cadentis in aquam. Quid autem sit,
perlaxare tincturam? ἀνίστα, est remittere.

Ἰπεία. Theodorus poetatur. Lenta falix.

Τοὺς σφοδαῖς τῶν ποιεῖσι πελεῖνους. Theodorus, ulmeos car-
dines valvarum adjungunt. Valvis dixisset: postquam
maluit, adjungunt: quam faciunt. Plinius simplicissi-
me: Ob id cardinibus affamentisque portarum utilis-
sima.

Εμπαιλιν πηέντες τὰ ξύλα. Theodorus, Faciunt eos ligna
permutantes. Quod radicem versus, quodque in cacumine
fuit. Ratio verbi, permuto, non admisit eam sententiam.
Permutare ligna, est cum ferro, aut alia re quapiam. tamen
Plinius ita loquutus est. Verum ille nihilo scilicet hanc est
exequutus partem. Inquit enim, permutanda tantum sic:
ut cacumen ab inferiore sit cardine, radix superior. Ne-
que enim sic est: sed, bina affamenta ad cardines cum co-
assant, contrario disponunt situ, ut unius pars quæ ver-

gidissima, quæ aquatiles aquosæque sint. Lenta † minime
falix, vitisque. Qua de causa scuta ex his facere † tortuosa ul-
solent. Icta enim protinus plagam contrahunt. Sed † mus.
levior falix: rarior enim, & ob id ea magis u-
tuntur. Platanus lentiore non caret. Sed hæc na-
tura humidior, sicut etiam ulmus. Indicium, quod † Sic eos fa-
post casuram, erecta materies multum humoris † ciunt, ligna
emittit. Morus spissa, simulque lenta est: † contrario di-
rem quoque fortissime ulmus servat. Ob id ul-
meos cardines valvarum facere solent. Nam si ip-
si firmi permaneant, valvæ quoque stare intortæ † sponunt si-
possunt: alioquin torqueantur necesse est. † post casuram, erecta materies multum humoris
† Fa-
ciunt eos ligna permutantes, quod radicem ver-
sus, quodque in cacumine fuit. Sic enim inter se
coarctata, utrumque impetum alterius prohibet, † Nā si illud
cum suapte natura adversetur. Nam si alterum † lignū, quod
per naturam eodem tendat, quo momentum est, † inversū situ
ruina utique eodem sequi facile possit. Valvas au-
tem non statim apponunt, sed compactas statuunt, † contrario est,
Nonnulli anno tertio confecere, lautioris operis † secundū na-
desiderio. Namque ætatis calore exsiccatæ dehisc-
cunt: hyemis vero humore oppletæ cohærent. † turam con-
† Ra-
tio quod rara, carnosæque, facile aerem attra-
hant humectum. Palma levis, tractatu facilis, mol-
lisque est, quemadmodum suber: sed melior su-
bere, quia lenta. Suber enim rigidum est. Qua-
propter simulachra nunc ex palmis facere cape-
runt, sprete suberis materie, ut incommoda. Ner-
vos non per totum corpus expandit, neque pro-
lixos extendit, neque eodem posituræ modo cun-
ctos porrigit, sed multifario. Siccari hæc mate-
ries potest, & cum dolatur, & ferratur.

† Ratio quæ
abieci talia.

Et si cæcis καὶ φόνι, ἢ καὶ ῥοπή, ἐκταῖται πάντως αὐτὴ ἢ φορεῖται.
Vides orationem mutilam: ex qua nihilo faciliorem aspicias
à Theodoro. Nam si alterum per naturam eodem tendat, quo
momentum est: ruina utique eodem sequi facile possit. Sic
explicet: videtur cæcis. Illud scilicet lignum quod inversum
situ contrario est: καὶ φόνι, intellige διπλῶν, secundum
naturam constitutum fuisset (quippe contra naturam fixum
est, d'orsum spectante cacumine) καὶ ῥοπή, qua parte
imperus cœpisset lignum ad flectendum, ex utriusque
concordia, πάντως αὐτὴ ἢ φορεῖται: eam in partem tota contor-
tio incubuisset. Non loquimur igitur de ruina: ut vult
Theodorus, sed de contortione. Dicebat enim ἀσφαβέαις. Il-
lud præterea contemplantur, cum ulmum ἀσφαβέαις dice-
ret: hoc ostendit esse falsum, qui tantum ponat curæ ἔο-
περ, ἔο' artis, ne contorqueatur.

Τὰς θύρας ἐκ τούτων συντιλοῦσιν. Theodorus, valvas non sta-
tim apponunt. Perficiunt, potius. ἀλλὰ πηέντες ἀφίστανται.
Theodorus, sed compactas statuunt. Immo relinquunt:
postquam compegerunt, absistunt. Et omisit ἀνίστα ὑπερῶν.
Tum repetunt opus, atque absolvunt. Atticissima bre-
vitas. Ut apud Aristophanem Nubibus. καὶ πᾶσι τὰ ἰπὸ τῆς
ἐξ ὧν καὶ. Item omisit, τῆς ἐλάτης. Sed suppresso Abietis no-
mine, dixit: quod rara, carnosæque. Valvæ ex Abie-
te. Cardines ulmei. Corrige in codice Theodori. Faci-
le aerem attrahunt humectum. Est enim scriptum, αἶρα
ἐνικμον.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Πυκνότερον. Plinius lib. 16. cap. 40. Spississima ex omni materie, & ideo gravissima judicatur ebenus & buxus, graciles natura: neutra in aquis fluitat, nec suber, si dematur cortex, nec larix. Hæc partim ex Theophrasto, partim ex Vitruvio. Neutram, inquit, in aquis fluitare. Corruptus ergo codex Theophrasti; καὶ ἡ πύξος ὅλη τις δὲ. Scribe, καὶ ἡ πύξος ὅλη σὺν ἱππῶ. Periodum hanc nec Plinius, nec Gaza satis feliciter interpretati sunt. Verte; Ergo spississima gravissimaque videtur buxus ac ebenus; in aquis enim non supernant, ac quidem buxus tota fundum petit; hebeni vero medulla, in qua & coloris nigredo stat. Plinius gravissimam ait, quod sit spississima. Sequitur Theophrasti locum lib. 1. hist. cap. 8. Vide quæ ad locum istum annotata sunt. Cur fundum petat ebenus, docet auctor Libelli de plantis lib. 2. cap. 2. Ἐβένος δὲ καὶ τὸ αὐτὸ πύξος καὶ βουξὶς, ὅτι μικρὰ ἴσιν πύξος ἡ ἀραβία, καὶ οὐδὲ ἴσιν ἐν αὐτοῖς ἀπὸ τὸν ἀνδρὸς τοῦ πύξου, καὶ τὸν βουξὸς δὲ, ὅτι τὴν αὐτὴν λίαν εἰσι πύξος καὶ πύξος. Hebenus vero & quæ illi sunt vicina, fundum petunt, quia in illis pauca est raritas, neque aer in illis est qui ea attollere possit. Merguntur autem fundumque petunt, quia partes eorum multum dense sunt, & solide. Idem ferme Aristoteles lib. 4. Meteorologic. cap. 7. τὰ δὲ ξύλα ἐν γῆς καὶ αἶρεται. διὸ καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς οὐδὲ μαλακίαν, καὶ ἐν τῇ ὕδατι ἰππικῶν, καὶ τῶν ἰβήνων. αὐτὴ δὲ οὐ. τὰ δὲ γὰρ αἶρεται ἔχει πύξος. ἐν γὰρ τῇς μελαίνης ἀγρίαντικον ὁ αἶρ. & ἐν πύξος ἐν αὐτῇ γῆς. Ligna autem sunt terræ & aeris, quæ propter subtilitatem, & non liquabilia, nec mollicabilia, & in aqua supernant, præter ebenum. Hæc autem non. Alia enim aeris habent plus, ex ebena autem nigra evaporavit aer, & plus in ipsa terræ. Falsum, & quod Plinius ait, suber decortatum fundum petere. Lignum suberis fungosum, neutiquam solidum ac densum. Ebeni materiem, id est ebenum decortatum, fundum petere, scribit Theophrastus, buxum vero cum ipso cortice. Somniabat Plinius cum hæc recitaret Libertus, & somnium illi repente pro ebena suber substituit: aeris enim intentus, de aërio maxime cogitabat. Vitruvius lib. 2. cap. 9. Cerrus, suber, fagus, quod parvam habent mixtionem & ignis & terreni, aeris plurimum, pervia raritate humores penitus recipiendo, celeriter marcescunt. Ex eodem Vitruvio cap. & lib. citato, habes laricem fundum petere, non supernare: Humore autem & terrena est materia spisse solidata, & non habens spatia formatum, quæ possit ignis penetrare, rejicitque ejus vim, nec patitur ab eo sibi cito noceri, propterque pondus ab aqua non sustinetur, sed cum portatur, aut in navibus, aut supra abiectas rates collocatur.

Ὁ λωτός, &c. Plinius loco citato. Ex reliquis siccissimam lotos, quæ Romæ ita appellatur. Antiquus codex, siccissima: scribe ex Theophrasto, ex reliquis spississima. Ex omnibus arboribus gravissimam & spississimam refert esse ebenum & buxum; ex reliquis loton & medullam roboris.

Πυκνότερον δὲ καὶ τῆς δρυὸς μέγεθος, &c. Plinius loco citato. Deinde robur exalburnatum: & huic nigricans color magisque etiam cyrifo, quæ proximè ebenum accedere videtur. Rectè μελαίνουρον, sive δρυὸς μέγεθος, robur exalburnatum dicit. Idem lib. eodem cap. 38. Humor & cortici arborum est, qui sanguis earum intelligi debet. Paulo post. Atque in totum corpore arborum, ut reliquorum animalium cutis, sanguis, caro, nervi, venæ, ossa, medullæ. Pro cute cortex. Pergit. Proximi plerisque adipēs, ii vocantur a colore alburnum, mollis ac pessima pars ligni, etiam in robore facile putrescens, teredini obnoxia; quare semper amputabitur. Hinc, exalburno, quod est, alburnum detraho.

Κοπή. Cave de omni intelligas; quippe non nisi antiquis, caudicemque crassum habentibus partem nigram invenies.

Τερμίνον, Plinius. Quamquam non desint, qui Syriacas terebinthos nigriores affirmant.

Τορνέος. Scribe, ἰξ αὐτοῦ; & pro, καμείας. καμείας. Plinius. Celebratur & Thericles nomine, calices ex terebintho solitus facere torno, per quem probatur materies, omnium hæc sola ungi vult meliorque oleo fit. Corruptus codex; Scribunt alii ex optimo codice, in quo perquam probatos scriptum est; calices ex terebintho solitus facere torno, perquam probatos. Materies omnium hæc sola ungi vult. Valde probatos calices, ex terebintho tornare solitū, dicit hunc Thericlem, qui ab eo Thericlei sunt nominati. Legunt alii, perquam probatur, ut de ipso intelligatur artifices. Plinius lib. 34. cap. 8. de artificibus æris: Fuere longè quidem infra prædictos, probati tamen, Antæus, Callistratus, Polyclis. Placet aliis; calices ex terebintho solitus fa-

cere torno, cujus cor probatur, materies omnium hæc sola, &c. Sic certè Theophrastus, λαμβάνειν τὸν ἐν γῆς ὅλον, usque ad, καμείας & μελαίνουρον, &c. Theophrastus postquam de ebeni egisset materie, & aliarum arborum, quibus color vel niger vel nigricans, adjicit & terebinthi Syriacæ materiem nigram esse ac spissam, adeo ut vel ipsum ebenum vincat nigredine: ex ea cultellis manubria fieri, & pocula Thericlea tornari, quæ à fictilib. dignosci non queant. Plinius vero Thericlem ex ligno terebinthino pocula tornasse tradit, indeque nomen accepisse; quod falsum est. Satis apertè Theophrastus Thericlem figulina vasa torno confecisse declarat. Figulus fuit Corinthius ætate Theophrasto paulo antiquior; utpote qui vixerit temporibus Aristophanis. Athenæus lib. 11. deipnosoph. ubi multa de Thericle, vasifq; figulinis ab eo confectis profert. ὅτι δὲ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ Θερίκλειος, παλαιὰ παρὰ τὸν Θεόφραστον ἐν τῇ ποσειδωνίᾳ ἱστορίᾳ. διηγεῖται δὲ τὸν τερμίνον, φησὶ περὶ τὸν καὶ ἐξ αὐτοῦ κύλικας θερίκλειους ὥστε μετέπειτα ἀγρίαντικα καὶ καμείας. κατὰ σκευὴν δὲ λέγεται τὴν κύλικα τὴν τὴν Θερίκλῃς ὁ Κορίνθιος κεραμεύς, αὐτὸ δὲ τὸ νόμα ἔχει, μετὰ τοῖς χρόνοις κατὰ τὸν κορινθίον Ἀραποφάνη. Calices Thericlea pocula fuisse apertè declarat Theophrastus in libris de historia plantarum, quod loco de terebintho verba facit, aitq; ex ejus ligno calices tornari Thericleos, quos à fictilibus nemo discernat. Eos calices fama est, à Corinthio figulo Thericle factos, unde & impositū nomen Aristophanis comici sæculo. Aperte Ararus sive Ebulus in campylione fictorem figulinorum facit. Fuisse hunc Ararum scribunt supparem, aut æqualem Thericlis.

Ἡ γὰρ καὶ κεραμῆς σ' εἰ Θερίκλῃς ποτε,
Ἐτευξε κύλικας λαρόνους, ὄρυνας βάθος,
Ἡ ποῦ κατείδως τὴν γυναικίαν φύσιν,
Ὡς οὐχὶ μικροῖς ἤδεται ποτηρίοις.
O figlina terra; olim Thericles
Te fabricatus est cavi lateris dilatato fundo,
Cognita Edepol mulierum natura,
Quæ poculis exiguis non delectantur.

Hefychius, Θερίκλειος, κύλικος εἶδος ἀπὸ Θερίκλειος κεραμῆος. id est Thericleus, calices genus à figulo Thericle factū. Omnium comicorum testimonia, quicunq; Thericlis, vel Thericleorum poculorum meminerunt, figulum illum fuisse evincunt. Concludo ergo veros Thericleos calices fictiles fuisse: ad quorum similitudinem & imitationem, Theophrasti ævo, ex terebintho tornari solebant adeo similes, ut à fictilibus, quos ipse tornasset Thericles, vix dignosci possent. Unde colligo, ex nigra terra, & summi splendoris nitorisve calices suos tornasse Thericlem: terebinthi quippe materies nigra, splendens, nitens. Monendus tamen lector, ne credat Thericlem inventorem calicum fictilium, aut primum figlinam exercuisse artem; sed primum ea forma docuisse ex terra nigra ac nitente calices tornare, qui ab ipso nomen acceperunt. Thericleorum formam loco citato describit Athenæus. Θερίκλειος ἡ κύλικς αὐτῇ ἐν γῆς ἔσται καὶ τὰς λαρόνας, ἱκανὸς βαθυμῆτος. αὐτὴ δὲ ἔχει βραχὺ αἶς ἀνὰ κύλικος οὐρα. Thericleum poculum ad latera depressum est, satis profundum, auribus hinc illinc prominentibus, ut in vulgari calice.

καὶ σφινδαμῶν, &c. Plinius eodem cap. 40. Omnibus quæ diximus spissa firmitas. Ab his proxima est cornus, quamquam non poterit videri materies propter exilitatem, sed lignum non alio penè, quam ad radios rotarum utile: aut si quid cuneandum sit in ligno, clavisve figendum seu ferreus. Illex item & oleaster, & olea atque castanea, carpinus, populus, hæc & crispa aceris modo, si ulla materies idonea esset ramis sape deputatis, castratio illa est, adimitque vires. De corno, quod admodum miror, nihil Theophrastus. Talem vero habere materiem, ipse Theophrastus lib. 3. cap. 12. docuit. Apud eundem nihil de ilice, nihil de castanea; tantum de acere, carpino, olea & oleastro; quorum materiem spissam ait. De populo nihil apud eundem, ac utrum huic spissa & crispa materies, ego affirmare non ausim. Plinius tamen ait. Credat qui velit. Vide infra hoc ipso capite.

Ἀλλὰ καὶ καῖρα. Non legit Theodorus; corruptus quippe codex. Aldinus αὐτὰ pro καῖρα habet. utrumq; corruptum. καυρὸς malus. Hefychius, καυρὸς κακός. Suidas καυρὸς, ὁ καὶ φθὲν τὰς φρεσὶν, διονεὶ αὐτοῦ πρὸς ἄνδρα, καὶ πλεονασμῶν καὶ καυρὸς, mente surdus, stolidus. Scribe, αὐτὰ, vel, quod propius accedit, καυρὰ, utrumque siccum significat; Hefychius, καυρὸς πρὸς τὸν ἐξ ἑσπέρην. Oleam siccā ex lib. 1. cap. 8. probatur. ἀγρίαν τὴν ἢ ἰλῶνα ἀγρίαν τὸ σκολιὸν καὶ σκληρὸν. voce καυρὰ utitur cap. sequenti Theophrastus.

Activa. Negligenter satis hæc Plinius. De cætero plerisque eorum, sed utique robori tanta est durities, ut cerebrari, nisi made factum non queat, Et ne sic quidem adactus avellliclavus: è diverso clavum non tenet cedrus. Rectè ergo Theodorus pro ἀποβιβον, quod significat degravant, præpondero Et gravitate devergunt, legit ἀποβιβον, madesaciunt, macerant.

Philoz. Plinius loco citato; *Mollissima tilia, eadem videtur & calidissima*, argumentum offerunt, quod *citissime ascia retundat*. Rationem hujus rei adfert Theophrastus libr. I. de caus. cap. ult. *Ascia instrumentum, quo fabricæ materiæ dolantur*.

Βαφίῳ πιδέειν. Interpres Plutarchi in Pyrrho exponit
temperaturam ferri. Malo *aciem*; illa enim obtunditur;
 temperatura non item; nisi quis fortè temperaturam
 pro ipsa acie accipiat.

Πορτα. Ita lege: male, πνεγι in Aldino Bafilensi; vide cap. ult. hujus libri, ubi plura de πορείαις. Calida & morus, & laurus, & hederā, & omnes ē quibus lignaria fiunt. Vide cap. citatum.

Forgarum. Plinius loco citato. *Frigidissima quæcunque aquatica: lentissima autem & ideo securi faciendis aptissima, quorum plaga contrahit se protinus, cludique suum vulnus, & ob id consumacius transmittit ferrum. In quo sunt genere fici, salix, tilia betulla, sambucus, populus utraque. Levissima ex his ficus & salix, ideoque utilissima. Omnes autem etiam ad cistas, quæque flecti crata, constant. Habent & candorem rigoremque & in sculpeuris facilitatem.* Hæc oscitanter Plinius. Theophrastus salicem & vitem lentas ait, sed laxiorem sive leviorē salicem, ideoque eo magis uti fabros. De ficu nihil Theophrastus, de vite nihil Plinius. An igitur pro *fici* & *ficus*, *vires* & *vitis* scribendum? Hoc videant alii. Populum utramque cum inter lentissima numerat, parum eorum quæ paula ante tradidit se memorem ostendit; quippe jam populi materiem spissam firmamque, dixerit. vid. supra hic.

Πλαπίνου. Plinius loco citato: *Est lentitia platano, sed madida, sicut alno.* Scribe ex Theophrasto, *sicut ulmo.* Platani materiem lentam inquit, sed naturam humidiorē, ut & ulmis.

Συγγλυρος. Plinius loco citato: *Siccior eadem ulmo (forte, alno) fraxino, moro, ceraso: sed ponderosior.* Horum omnium nihil Theophrastus. De alno Vitruvius loco citato: *Alnus autem, quæ proxima fluminum ripis procreatur, & minimè materies utilis videtur, habet in se egregias rationes.* Etenim aër est & igni plurimo temperata, non multum terreno, humore paucò. Itaque quia non nimis habet in corpore humoris, in palustribus locis intra fundamenta ædificiorum palationibus crebre fixa recipiens in se quod minus habet in corpore liquoris, permanet immortalis, & sustinet immensia pondera structuræ, & sine vitii conservat. Itaque quæ non potest extra terram paulum tempus durare, ea in humore obruta permanet ad diuturnitatem.

Πυκνὸν αἶμα καὶ γλίχρεον. Supra mori materiem, σκληρὸν ἐ
 πικρὸν dixit. Respondeo libr. i. cap. 9. præcepit a-
 gere de medulla sola; hoc vero capite de ligno, sive ma-
 terie. Nihil impedit lignum esse spissum, solidum, len-
 tum; medullam solidam, spissam, durum sive siccam.
 Nec omnino durum dixit habere medullam, sed durio-
 rem quam vitem & sambucum. Cæterum vox γλίχρεον
 aliter de solidis, aliter de liquidis interpretanda est.
 Galenus libr. II. Method. Medend. cap. 13. Ὡστερ αἰμί-
 λοι ἐκ τῶν γλίχρεος καὶ πυκνῶς χυμῶν προέχουσιν. οὐ μὴ γὰρ πυ-
 κῶς χυμὸς ἀπαικόμενον ἔχει τὸν λεπτὸν, οὗ γ' γλίχρεος, ὡς μὲν ἐγὼ ᾤομαι
 τὸν αἰμαίναντο, τὸν ῥύπικον. ὡς δὲ αἱ πρὸς τοὺς δόσις περιεῖν συμμετρεῖται ἐρ-
 μαιμύρος φαίη τὴν χρᾶσιν. οὕτω γὰρ φαίνεται ἐν Ἀεραστήρῳ αἱ πρὸς
 τοὺς αἰμαίναντο πᾶσι ἀνέχουσιν. ἀλλ' ἐπὶ τῶν χυμῶν αἱ ἐφ' ὧν, ἀλλ' ἐπ' αὐτῶν
 πᾶσι περιεῖν συμμετρεῖται. Quemadmodum profecto in glutinosi &
 crassi succi faciunt. quippe crassus succus ex opposito habet
 tenuem, glutinosus vero, sicut ipse Græcè nominatur, καὶ ῥύπικος;
 quasi diversivium dicas; sicut aliquis dixerit, qui a γλίχρεος
 corporibus nominandi occasionem accipiet τὴν κρᾶσιν, friabi-
 le. Siquidem hoc pacto semper videtur Aristoteles oppositio-

nem facere, verum non in succis sed solidis ipsis corporibus.
In solidis igitur τὸ χλίρρον, fractu contumax, humore vi-
delicet multo, & qui tensioni cedit, terrenas partes glu-
tinante: sicut in salice & coriis. Huic ὁ κραιώτης, friabile
oppositum. In humoribus Hippocrates τὸ χλίρρον definit,
in quo τῆται τὸ ἐπὶ τοῦ ἁλὸς ὅς ἐστιν ὁ Vna pars aliam per aliam
sequitur. Id est, quod si trahatur, suam quam longissime
servabit contumaciam, nec rumpetur facile, ut mel, a-
deps. Mori lignum lentum & spissum. Potest etiam ex-
poni fractu contumax: lenta enim fractu contumacia.
Sed lentum vero, quia libr. 6. cap. 8. ὁ κραιώτης δὲ αἰς τὸ
ὁλῶς εἶπεν.

'AspaGizax. Plinius; *Rigorem fortissime fert.* (cave cre-
das febrilem: duritiem intellige & inflexibilitatem: Vult
enim durissimam, quæque flecti nequeat ulmi materiem.
Virg. primo Georg.

Tum ferri rigor, atque argutæ lamina ferræ.

Supra dixi *ascebis*, non *detortum*, quasi *o an regibus*, sed ad depravandum difficile significare. *an detortus n ascebis* materies rectior, quæque minus depravatur & contorquetur) ulmus, ob id cardinibus, assamentiisque portarum utilissima, quoniam minimè torquetur; permutanda tantum sic, ut cacumen ad inferiore sit cardine, radix superior. Ulmum rigiditatem habere negat Vitruvius. lib. 2. cap. 9. Ulmus vero & fraxinus maximos habent humores, minimumque aeris & ignis, terreni temperata mixtione comparata: sunt in operibus cum fabricantur lente, & sub pondere, propter humoris abundantiam; non habent rigorem, sed celeriter pandunt; simul autem vetustate sunt aride factæ, aut in agro perfectæ; qui eis inest liquor stantibus emoritur, fiuntque duriores, & in commissuris, & in coagulationibus ab lentitudine firmas recipiunt catenationes. Catenatio est conjunctio & arctatio stricta trabium vel aliarum inter se. Pro, perfectæ in agro, scribe, perfectæ in agro. Sensus apertior, quam ut declaratione indigeat. Negat Vitruvius rigorem ferre; affirmat Plinius ex Theophrasto, qui alio modo quàm Plinius id tradit. Certè Vitruvii sententia probabilior. Ipse Theophrastus, ut animadvertit Scaliger, ulmum *ascebis* esse destruit, cum tantum ponat curæ & operæ, & artis, ne contorqueatur. A natura ergo non est *ascebis*, sed arte. Vide Scaligeri animadversiones, & attende ad Theodori versionem.

οὐ αὖ τῇ τελευτᾷ : Locus mutilus; scribe, ἀλλὰ πηλοῦσσι ἀ-
φίστασι, καὶ πίπτει ὑπερθεῖν αἰετῇ τῇ τελευτᾷ, ὃ δὲ περὶ τῶν ἴστων συντέλεισθαι.
Vult valvas compactas non statim affigi solere, sed
multos eas ubi compegerunt, sic finire per triennium, a-
lios per quadriennium, priusquam eas foribus adaptent;
per ætatem quippe humore siccato dehiscere, per hye-
mem arctius connivere.
τῆς ἐλάτης omisit Theodorus, nobis vox hæc valde
suspecta; de valvis quippe in genere agit, ac in specie de
abiete reddit rationem; quod absurdum videtur. Puta-
rem scriptum fuisse τῆς ὕλης, Rationem quippe reddit,
cur valvæ hyeme conniveant, atque quod in valvis ra-
rum, carnosumque; id facile attrahit aërem humectum, ea-
que de causa hyeme connivent. Si non placet τῆς ὕλης
scribere, dele τῆς ἐλάτης.

Ὁ Ἀὐτὸς ποιεῖ. Plinius: *Palma est mollis & suberis : spissæ & malus pyrusque, nec non acer, sed fragilis & quæcunque crispa.* Si suberis materies mollis, quomodo inter gravissimas & spissimas, quæ fundum petunt, numerari potest. Vide quæ ad initium cap. dixi. Certe antiquus codex suberem spissam scribit. Ita enim scriptum: *Palma est mollis, & suberis materies spissa. & malus pyrusque, nec non acer : sed fragilis & quæcunque crispa.* Hæc Theodoro errandi ausam præbuerunt. *Ἐγγυς* enim *rigidum* vertit, qualis non est suberis materies, sed fragilis. Nullum relinquitur dubium, quin scripserit Plinius, *Palma & suberis materies mollis, sed fragilis suberis.* *Spissæ malus pyrusque, nec non acer, & quæcunque crispa.*

Thuium, quod & Thuia dicitur, nasci apud fanum Ammonis. Ex quibus item simulachra deorum fieri solita. Quæ ponderosa simul ac dura, quæque discordent. De nuce Euboica, usque quæ perpetua sunt natura: tum quæ cariem, ac tineam sentiant, aut non sentiant, deque teredine, tineæ: & vermiculus, qui in materie nascuntur.

Τὸ δὲ θύιον, οἱ δὲ θύϊον καλεῖσι, παρ' Ἀμ-
μῶνι τε γίνεται καὶ ἐν τῇ Κυρηναιῇ· τὴν μὲν μορ-
φὴν ὁμοίον κυπαρίσσι καὶ τοῖς κλάδοις, καὶ τοῖς φύλλοις,
καὶ τῷ στέλει, καὶ τῷ καρπῷ· μᾶλλον δ' ὥστερ' κυπα-
ρίσιν ἀγρία. πολὺ μὲν καὶ ὅπου νῦν ἡ πόλις ἐστὶ,
καὶ ἐπὶ Διὰ μνημονεύουσιν ὁροφᾶς πινὰς τῶν δευκαίων
ἐκ τῆς θύϊας ἔσσης. ἀσπίδες γὰρ ὅλως τὸ ξύλον. ἐλάτε-
ρον δὲ τὴν ῥίζαν ἐστὶ, καὶ ἐκ ταύτης τὰ ἀποουδαίοντα
πιεῖται τῶν ἐργῶν. τὰ δὲ ἀγάλματα γλύφουσιν, ἐκ
τῶν κέδρων, κυπαρίσσι, λωτῶν, πύξων· τὰ δὲ ἐλάτ-
τω καὶ τῶν ἐλαίνων ῥιζῶν· ἀρραγῆς γὰρ αὐταί, καὶ
ὁμαλῶς πως σερκώδεις. ταῦτα μὲν ἐν ἰδιότητά τινα τό-
πων καὶ φύσεως καὶ χρεῖας ἀποδηλοῖ. βαρεῖα δὲ καὶ κρύ-
φα, δηλονότι τῇ πυκνότητι, καὶ μαιότητι, ἐν γρότη-
τι, καὶ ἐν γρότητι, ἐν γὰρ γλοιώδει, ἐσκληρότητι, καὶ
μαλακότητι, ληπλέον. ἐνία μὲν ἐν ἅμα καὶ σκληρὰ καὶ
βαρεῖα, κατὰ πρὸς πύξιν· ἐν δὲ ὅσῃς δὲ κραυρὰ, καὶ
τῇ σκληρότητι σκληρότατα, ταῦτα ὅσῃς ἔχει βαρεῖα·
ἀπαντα δὲ τὰ ἀγρία τῶν ἡμερῶν, ἐπὶ ἀρρενα τῶν
θηλειῶν πυκνότερα τε ἐσκληρότερα, ἐβαρύτερα, ἐ-
πὶ ὅλον ἰσχυρότερα, κατὰ πρὸς τὸ πρὸς ἐπὶ πρὸς. ὡς
δὲ ὅτι τὸ πᾶν, καὶ τὰ ἀκαρπύτερα τῶν καρπύμων, καὶ
τὰ χεῖρα τῶν καλλικαρπύων· εἰ μὴ πρὸς καρπύμων
ρον τὸ ἀρρεν, ὥστερ' ἀλλὰ τέ φασι, ἐπὶ τὴν κυπαρίσιν,
ἐπὶ τὴν κερνίαν. ἀλλὰ τῶν γὰρ ἀμπέλων φανερώς αἱ ὁ-
λιγοκαρπύτερα, ἐπὶ πυκνοφθαλμοῖται, ἐπὶ σπέρματι
καὶ μὴ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἡμερῶν. ἀσπίς δὲ φύσει,
κυπαρίσιν, κέδριν, ἐβένον, λωτῶν, πύξιν, ἐ-
λαία, κέρινον, πεύκην ἐνδοθύν, ἀρία, δρύϊν, καρύα
Εὐβοϊκή. πύτων δὲ χροινώτατα δοκεῖ τὰ κυπαρίσιν
εἶναι. τὸ γοῦν ἐπὶ Εὐβοίᾳ ἐξ ὧν αἱ θύραι τὰ νεώ πε-
ρισσουργοῦνται, τῆς φαρὰς ἐκείνου γινέσθαι. μόνα δὲ καὶ
ἐλκεθόνα δεχεται. διὸ καὶ τὰ ἀσπιδόμορφα τῶν ἐργῶν,
ἐκ πύτων ποιεῖσι. τῶν δὲ ἄλλων ἀσπίδες τῶν πύτων
κυπαρίσιν καὶ τὰ θυώδη, τὴν συνάμεινον εἶναι φασί·
καὶ ἰσχυρὸν ἅμα καὶ σπέρμα τὸ ξύλον, καὶ παλαιότερον,
μέλαν, ὥστερ' λωτῶν. ἐπὶ δὲ ἄλλοι πρὸς ἄλλοι καὶ ἐν
ἄλλῳ ἀσπίδες. οἷον πελέα μὲν ἐν τῷ ἀέρι, δρύϊν δὲ κα-
πορυθιόμην, καὶ ἐν ὕδατι κατὰ βρεχέον μὲν. δοκεῖ γὰρ
ὅλως ἀσπίδες εἶναι. διὸ καὶ εἰς ὅσῃς ποταμούς καὶ εἰς
πᾶς λίμνας ἐκ πύτων ναυπηγοῦσιν· ἐπὶ δὲ τῇ θαλάτ-
τῃ σήπεται. τὰ δὲ ἄλλα Διὰ μὲν μᾶλλον, ὥστερ' καὶ
ὁλόγοντα περιχέοντα τῇ ἄλμῃ. δοκεῖ δὲ καὶ ἡ ὀξύη
πρὸς τὸ ὕδωρ ἀσπίς εἶναι, καὶ βελτίων γινέσθαι βρε-
χούμην. καὶ ἡ καρύα δὲ ἡ Εὐβοϊκή, ἀσπίς. φασί
δὲ καὶ τὴν πεύκην ἐλάτης μᾶλλον ὑπὸ πρηδόντι
ἐοικέναι· τὴν μὲν γὰρ εἶναι τὴν πεύκην· τὴν δὲ πεύκην
ἔχειν γλυκύτητα καὶ ὅσῃς ἐνδοθύν, μᾶλλον. πᾶν
τὰ δὲ ἐοικέναι πρηδόντι, τὴν μὲν κοτίνου, ὑπὸ πρηδόντι.
ἐοικέναι δὲ τὴν μὲν ἐν τῇ θαλάττῃ σήπεται ὑπὸ πρη-
δόντι· τὰ δὲ ἐν τῇ γῇ ὑπὸ σκωλήκων καὶ θείων.
καὶ γὰρ γίνεται τερηδών, καὶ ἀλλὰ ἡ ἐν τῇ θαλάττῃ. ἐστὶ δὲ
ἡ τερηδών τῷ μὲν μετέχει, μικρόν. κεφαλὴν δ' ἔχει
μεγάλαν καὶ ἰσχυρά. οἱ δὲ θείες ὁμοίαι τοῖς σκώ-
λεσιν, ὅφ' ὧν τὸ περαίνεται καὶ μικρόν τὰ ξύλα, καὶ

Thuium quod thuia ab aliis appellatur, nasci-
tur apud Ammonis fanum, atque in Cyrenen-
si agro. Forma cupresso similis, cum ramis, tum
foliis, caudice, fructuque: vel potius ceu cupressus
sylvestris. Copiosam vel ubi urbs hoc tempore est,
comperiri affirmant: atque etiam memorant conti-
gnationes quasdam vetustissimas t̄ thuiæ. Perdurat
enim materies hæc incorrupta omnino. Radice hu-
jus arboris nihil crispus, eaque preciosa opera con-
ficiunt. Simulachra ex his sculpere solent; cedro,
cupresso, loto, buxo; minora etiam ex olearum
radicibus: rimas enim istæ non capiunt, & car-
nis æqualitate quodammodo constare videntur. Hæc
igitur proprietatem quandam locorum naturæ u-
susque ostendunt. Ponderosa autem, levique ex
spissitate, raritate, humiditate, lentitate, siccitate,
rigiditate, duritate, mollitudineque accepisse
oportet. Quædam itaque simul, & dura &
ponderosa sunt: ut buxus, ut robur. Quæ autem
rigidæ, atque durissimæ sunt, hæc pondere ca-
rent. Omnes sylvestres urbanis, & masculæ fœ-
minis spissiores, duriores, ponderosiores, in to-
tumque robustiores, quod etiam ante retulimus.
Quin & minus fœcundæ fœcundioribus, & de-
terius fructificantes, probius fructificantibus, to-
ta quasi ex parte firmiores, nisi usquam mas fructu-
osior esse soleat, ut alias quasdam affirmant, &
cupressum cornumque. Verum inter vites quidem,
quæ minus fructificant, gemmis crebrioribus con-
stant, solidioresque sunt. Idem etiam in malorum,
reliquesque urbanarum genere patet. Natura
perpetua, cupressus, cedrus, ebenus, celtis, t̄ bu-
xus, olea, oleaster, pinus, quæ tadem gerit, t̄ a-
ria, robur, nux Euboica. Sed diuturnior inter has
cupressus videtur. Itaque in Epheso cupressina
materies, ex qua valvæ templi Dianæ, quatuor æ-
tates reservata duravit. Sola hæc nitorem etiam
recipit, ideoque ex hac condere operum lautiora
consuevere. Ex reliquis post cupressum ac thuiam,
morum æternam potissimum esse arbitrantur: si-
mulque validam, & in operibus facilem: atque ve-
tustate nigrescere modo celtis. t̄ Item alia in a-
liud & in alio perpetua. Exempli gratia, ulmus in
aëre, robur defossus, atque in aquis demersus.
Putredinis quippe immune hoc omnino videtur.
Ob id in fluviis lacubusque naves hac etiam ma-
terie condunt. Sed in mari putrescit; quanquam re-
liquæ magis durare valeant. Quod quidem & ra-
tio vult; utpote cum sale macerata conditaque
fiant. Fagus quoque, sive scissima, in aqua per-
manere posse incorrupta videtur, madefactaque
melior reddi. Quin & t̄ nux Euboica nequaquam
putrescit. Dicunt & pinum plus quam abietem cor-
rodi à teredine posse: Hanc enim esse t̄ amarum. Pi-
num vero dulcedinis non nihil habere, eoque ma-
gis, quo fuerit t̄da refertior. Omnes teredinem
sentire affirmant, præterquam oleastrum atque o-
leam; quas amaritudinis causa neque teredo, neque
tinea rodit. Quæ mari putrescere aptæ sunt, erodi
& teredine solent: quæ autem terra, vermiculis, ti-
neisque. Teredo enim non nisi in mari nasci po-
test. Est autem ipsa teredo corpore parva, capite
magno, & dentibus. Tineæ vermiculis similes con-
stant,

Thyos
quod Thya
ab aliis ap-
pellatur.

t̄ Thye.

t̄ buxus, ta-
xus, juni-
perus, olea.
t̄ slex femi-
na.
videtur.
nam in E-
pheso cu-
pressina ti-
na, ex qui-
bus valvæ
noviter no-
vi templi
Dianæ factæ
sunt, reser-
vata per
quatuor æ-
tates jacue-
re. Sola.
t̄ quædā
tamen in a-
liis diutur-
nora sunt
usibus, quam
alia. Exem-
plo.
Fagus quo-
que t̄ oxua
in aqua.
t̄ castanea.
t̄ siccā.

πικροπλη-
θύνει Ald.
Baf. θελπύ-
κροπληθύνει
Scal.

ἔστι πικρὰ ἐν αἰσθήσει. Ὁρμητικὴ γὰρ, ὅταν εἰς τὴν
θάλασσαν ἐλκευθῇ, ἔχει. πικρὰ δὲ ὑπὸ τῶν περιδόνων
αἰσθάνεται. τῶν δὲ σκληρῶν τῶν ἐν τοῖς ξύλοις, οἱ μὲν
εἰσὶν ἐκ τῆς οἰκείας σήψεως, οἱ δὲ ἐκ πικρῶν ἐπι-
ρῶν. ἐν τῇ γὰρ ὥσπερ καὶ τοῖς δένδροις ὁ καρκίνος κα-
λῶνται. ὅταν πικρὴ καὶ καὶ λανθάνῃ περὶ τὰς ὥ-
σπερ τὸ εἰ μὴ ὁδοὶ. Φεύγει δὲ τὰ πικρὰ ὁ σμῶδης καὶ πικ-
ρὰ καὶ σκληρὰ, διὰ τὸ μὴ διαίταται περὶ αὐτὰ κα-
θάρσει τὴν πύξιν. Φασὶ δὲ καὶ τὴν ἐλάτνην φλοιὸν εἶ-
σαν ὑπὸ τὴν βλάστησιν ἀσπιὴν διαμερεῖν ἐν τῷ ὕ-
δατι. Φανερόν δὲ γίνεσθαι ἐν Φενεῷ τῆς Ἀρκადίας,
ὅπου αὐτοῖς ἐλμυῶν τὸ πεδίον βραχύνει τὰ βερέθρα.
τὸ γὰρ τὰς γερύρας ποιεῖν ἐλατύνει, ὅταν ἐπι-
ναβαίνῃ τὸ ὕδωρ ἀλλὰ ἄλλως ἐφιστάντες, ὡς ἐρ-
ράνη καὶ ἀπὸ λῆθους, πικρὰ δὲ γίνονται τὰ ξύλα ἀσπιῇ.
τοῦτο μὲν ἐν ἐκ συμπτῶματι.

fitque, universa materies incorrupta comperta. Sed

stant, quibus paulatim materies perforatur. Sed
hac curari facile possunt. Nam si offensa mate-
ries trahatur in mare, "durabit. Quæ vero tere-
dinem senserit, curari non potest. Vermium au-
tem, qui nasci in materie solent, alii putrescente
ipsa materie generantur, alii parientibus aliis ver-
mibus. Pariunt enim vel in cæsa materie vermes,
quemadmodum in arboribus, qui cerastæ vocantur:
cum scilicet tam eroderint atque excavaverint, ut
se circumagere possint. Fugiant ligna colorata a-
mara, duraque: quoniam hæc erodere nequeant;
ceu buxum. Tradunt etiam abietis cum germinat
decorticatam materiam aquis inoffensam durare
posse. Patuit id apud Pheneum Arcadiæ, quæ cum
obstrufis faucibus campus in lacum redundavit. Tum
enim ductis pontibus ex abiete, cum amplius ex-
tumescebat aqua, aliis super aliis fabricatis, postea
quam extrufis obturamentis unda erupit disces-
sit, forte hoc casuque evenit.

coalescet.
† quemad-
modum la-
tebras suas
mures con-
suevere. su-
cum scilicet tam
eroderint atque
excavaverint, ut
† ut giunt ligna
se circumagere
possint. Fugiant
ligna colorata a-
mara, duraque:
quoniam hæc erodere
nequeant; ceu
buxum. Tradunt
etiam abietis cum
germinat decorti-
catam materiam
aquis inoffensam
durare posse. Pa-
tuit id apud Pheneum
Arcadiæ, quæ cum
obstrufis faucibus
campus in lacum
redundavit. Tum
enim ductis pon-
tibus ex abiete,
cum amplius ex-
tumescebat aqua,
aliis super aliis
fabricatis, postea
quam extrufis ob-
turamentis unda
erupit discescit,
forte hoc casuque
evenit.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Τὸ δὲ ἦν. Ponere debuit inter Ægyptias.

Ταῦτα μὲν οὐκ ἰδιότης τῆς τιμῆς. Hinc alia materia, aliud exigit caput. Declarat enim affectiones elementares. Grave, leve, densum, rarum & ejusmodi.

Ἀσπιὴ δὲ φύσις. Diversum caput, in quo affectus perdurandi, aut putrefaciendi.

Ἐξ αὐτῆς γὰρ ἡ φύσις τῆς τιμῆς πηροσμελίας τίτλους ἔχει. Ligna cyparissina & quibus valva Templi Dianæ novi facta sunt, cum reposita fuissent, per quatuor etates durare. & ἡ φύσις, Theodorus omisit. Vetus templum incenderat Xerxes.

Ait robur in fluviiis non putrescere, in mari putrescere: cætera è contrario. Condiri enim quodammodo salsugine. Quæras porro quare, ut alia, robur non conditur. An quia salsuginem in se habet? Dicebamus enim in libro tertio, nitrosum esse ejus cinerem. Verum in libris de caussis satè diximus.

Τὴν μὲν γὰρ ἔχει. Theodorus legit πικρὰν, quia subdit γλυκύτητα. Et supra dicebat vermes ex humore dulci oriri. Dubitamus tamen nos. Neque enim amara abies, sed siccor, quam pinus. Itaque ἔχει, lego: ut γλυκύτης non tam dulcedinem significet pro caussa, quam humorem primo significatu, ut opponatur τῇ ξηρότητι, & consignificet dulcorem, pro concassa. Præterea tēdam scimus nos amaram esse. Ad hæc

in mari nascitur πικρὰν. Salsum autem & amarum, affinia. Tineam πικρὰν videtur Plinius interpretari. Terebinthem etiam dicit.

Ἰσὶ αὖ πικρὴν καὶ μικρὴν τὰ ξύλα. Lego πικρὴν καὶ μικρὴν, sicut mox πικρὰν.

Πικροπληθύνει γὰρ θελπύκροπληθύνει, lego. Ἐλατύνει autem ut sit, docet, mari enim curari. Hoc est πικρὰ, non transitive, sed absolute positum: quod neutraliter rudes dicunt. Significat autem, coire, coalescere, operire hiatum: quemadmodum infra de Abiete. Si hiat, madefiat: tunc συμμύει, inquit, καὶ πικρὰ. Plinius hunc tractans locum omisit. Theodorus diver-
sus abiit. Durare, inquit, nimirum valet.

Ὡς τὸ εἰ μὴ ὁδοὶ. Sic lege. Theodorus aliter accepit. Τὴν sic. Cum ita excavaverint, quemadmodum latebras suas mures consuevere. Corrige in Codice Theod. colorata: & pone odorata. ὁ σμῶδης.

Ἐλμυῶν τὸ πεδίον βραχύνει & βερέθρα. Theodorus, Cum obstrufis faucibus lacus in campū redundavit. At βερέθρα & βερέθρα, non est, obstrufis faucibus, sed, ab imo erumpentibus scaturiginibus. Hoc enim βερέθρα, Ebullire, fervere cum sonitu. Unde βερέθρα in mari. Item αὖ ἐρ-
ράνη καὶ ἀπὸ λῆθους. Extrufis obturamentis: potius, disruptis ob-
jicibus, disiectis.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Τὸ δὲ ἦν. Scribe, τὸ δὲ ἦν, ὡς δὲ ἦν. Sic in Aldino & Basileensi habetur codice. Quæ lectio auctorem habet Plinium lib. 13. cap. 16. Nota etiam Homero fuit. Θύον, (vulgo θύον, malè: & pejor antiqui codicis lectio. trogete, πωρῶντες scripserunt pro θύον, per antiphrasin; quod mandi non posset citrium: atque ita ignorantia rei Botanices duas confuderunt arbores: supra cap. de malo medica, diximus, antiquissimos non comedisse citria, sed inter vestes odoris gratia repositisse) Græcè vocatur, ab aliis Thya. Hesychius; θύον ὄνομα θύον. Odoramenti etiam quoddam genus θύον vocatur. Hesychius; θύον ἀρωματίζον. Κύπρις, ἡ τοῦ ἀρώματος. Elegans locus apud Dionysium Periegeten, in quo θύον pro odoramenti quodam genere, & arbore citro ponitur. Agit Poëta de felicitate Arabiæ.

Ἄλλο δὲ πικρὸν καὶ μέγ' ἔξοχον ἐλαχ' ἐκείνη.

Ἀὖ καὶ ὡς αὐτὸς ὑπολαβὼν ὁδῶναι,

ἢ θύον ἢ σμύρνης ὡσείως ἢ καλάμοιο,

ἢ καὶ θύον περὶ τοῦ περὶ τοῦ λιβάνου,

ἢ καὶ σμύρνης.

Quin etiam aliud mirum ingens sortita est illa
Semper odorata aromatibus suaviter spirat,
Vel citro, vel myrrha, vel fragrant cannæ,
Vel etiam divino ad maturitatem perducto thure,
Vel casia.

Priori in versu θύον odoramentum, aroma, posteriori ci-
trum significat: in priori generale est, speciale in poste-

riore. Eustathius. θύον, ὅπερ φασὶν εἶναι θύον. Negat vir Cl. Salmasius (ex quo hæc notamus) de Africa-
nis citris accipi posse; Nec enim arbor, inquit odorata,
nec inter aromata numeratur. Præterea in Arabia eam nas-
ci, nemo dixit. Pergit, Avienus de ladano accepit. Sic enim
reddidit illos versus.

— Tellus hic semper fragrat odore
Cespitem, prorumpit lachrymoso stipitem myrrha,
Myrrha quondam furor Cinyreus: hæc ladani vim
Vellera defendunt, calami coma pullulat almi,
Gignit humus cassiam, concrevunt thura per agros.

Qui ladanum θύον vocari scripserit, hæcenus repperi
neminem; nec est arbor, quod tamen de θύον testatur
Theophrastus, scribit Eustathius. Ad alia argumenta mox
respondebo, ubi ad Homerum pervenero. Θύον Latinis
citrus dicitur. atqui citrum & θύον plantæ diversæ, Plinius
enim de utraq; seorsim diversis egit capitibus. Im-
posuit, inquit Cl. Salmasius, viris magnis, vulgaris capi-
tum sectio, qua totum opus Plinii divisum est, quæ in an-
tiquissimis libris, nulla est, nec agnoscit Plinium auctorem,
sicut multis locis ostendimus, & ex hoc uno clarissime patebit.
Castigata citrearum mensarum insania, in quibus descri-
bendis plusculum immoratus est, tandem ita sit scribit, de
ipsa arbore, unde mensæ illa fiebant: Inter pauca nitidio-
ris vitæ instrumenta hæc arbor est, qua propter insisten-
dum ei videtur, nota etiam Homero fuit: θύον Græcè
vocatur, ab aliis Thya. Ita legenda hæc & continuanda
quæ perperam in vulgatis diducta ac dirivulsa sectione capitū
habentur. quod sic incipit: nota etiam Homero fuit, θύον
Græcè

Græcè vocatur. Cui capiti titulum imposuerunt, Thya arbor quæ. In indice manuscripti libri primi nihil tale, sed hæc tantum, Atlantica arbor, de citri arbore, de citreis menfis, quæ probentur, aut vituperentur in his, malum citrenum. Quibus verbis tituli vice omnia complexus est, quæ duobus illis capitibus 15. & 16. vulgariis librorum tractantur. Sub nomine citri etiam τὸ θυὸν vel τὸν θυόν comprehendit. Hactenus Salmasius. Duas arbores hoc nomen obtinuisse, ex ipso probatur Plinio ad finem capituli, ubi ait: Alia est arbor eodem nomine, malum ferens execratum aliquibus odore & amaritudine, altis expetitur. Τοῦ θυῶνος intelligit; malus medica & Thya, citrus Latinis dicta. Sed quid ex Homero de citro vel Thya tradit Plinius? Nota, inquit, fuit Homero, θυὸν Græcè vocatur, ab aliis Thya. Hanc igitur inter odores ur̄i tradit in deliciis Circes; quam deam volebant intelligi, magno errore eorum, qui odoramenta in eo vocabulo accipiunt, cum præsertim eodem versu cedrum laricemque una tradat. In quo manifestum est de arboribus tantum locutum. In deliciis. Sensus, inquit, Clariss. Salmasius postulat, in ædibus Circes, & fortean scripserit: in ædibus illius Circes. Quam in præter habeat illius, satis norunt Latine eruditi. Emendabam aliquando, ur̄i tradit in ædiliis Circeæ. cuius conjectura neque nunc me pœmet. Ædilium, ut, domicilium. Cum hoc dicatur, quin n̄ illud possit dici, non video. Composita vox ex domo & colo, domicolium; pro quo domicilium sermo corruptus induxit, ita & ædilium. Facile fuit ex ignorato vocabulo in ædiliis notius ac tritius fecisse in deliciis. Sed quid impedit legamus, ur̄i tradit in ædiliis Circes? Certè hæc non magna mutatio. Ex mutilo deficit, quod librarii negligentia facile fieri potuit, conflatum deliciis, f, in l, mutato. Insignis memoria lapsus. Nam inter odores Circe non urebat citrum cedrumque, sed Calypso, cuius antrum, ut canit Homerus. Odyss. Mercurius Iovis mandato cum petiisset, factum ut thya seu citri, cedrique odorem longè perferiret.

Πῦρ μὲν ἐπ' ἐχαρὶ φῶν μέγα καίειτο, τηλέθι δ' ὀδυρὴν,
Κέδρου δ' ὀκεία ποιοῖ, θυὸν τ' ἀνὰ νῆσον ὀδῶδες
Διαορύων.

Ignis quidem ingens ad focum ardebat, procul odor
Cedri fractu facilis thyaque per insulam redolebant
Ardentium.

In eundem errorem incurfavit Divinus Poëta, cum 7.
Æneid. canit.

Proxima Circeæ raduntur littora terræ.
Dives inaccessos ubi Solis filia lucos
Assiduo resonat cantu, tectisque superbis
Vrit odoratam nocturna in lumina cedrum.

Sequitur apud Plinium; cum præsertim eodem versu cedrum laricemque una tradat. Deest verbum, omnino, scribendum, una tradat ur̄i. Laricis ne mentio quidem in versibus Homeri incognita Homero; nec tantum huic, sed etiam multo recentioribus. Unde ergo Plinius scribit Laricem à Circe vel Calypsone usam? Non satis attendit ad Liberti legentis verba. Pro κέδρου δ' ὀκεία ποιοῖ, θυὸν, intellexit κέδρου δ' οὐκ ἔστι τι θυόν. Nihil æquè notum, ac Plinium πεύκω quandoque pinum, non raro laricem vertere. Vidimus Plinii sententiam, qui citrum & θυόν Homeri eandem facit arborem. Id hoc probat argumento: quod cedro & larice tradit Poëta ur̄i θυόν: ergo & θυόν ibi genus ligni. Nullum hoc nomine Græcè appellatur præter citrum. Itaq; citrum est. Aliis hæc non placet sententia: idque quod citrum nemo tradiderit odoratum. Cedrus, inquit, in foco Calypsus uritur tanquam odoramentum, ac θυμίαμα; bene quippe olet dum accenditur. Virgilius.

Disce & odoratam stabulis accendere cedrum.
Et de Circe.

Vrit odoratam nocturna in lumina cedrum.

An θυόν, vel citrus arbor vice θυμιάματος incendi solita, aut ulla odoris gratia commendata fuerit, nescimus. Nec sanè auctores id prodidere, nec verò id tacuisset Theophrastus, si scivisset. Nihil de odore, quum cupresso similem memoraret, foliatura, ramis, caudice, & fructu. Præterea frequentem in Græcia tempore Homeri fuisse, non fit verisimile; quod apud Hammonis fanum, & in Cyrenensi agro tantum nasci tradat Theophrastus. Aliud argumentum: citrum Libycam Homeri temporibus cognita Græcis fuisse, verisimile non est, quod eo tempore

nondum nota erat Mauritania, nec ferè pars ulla Africæ: citrus verò nullibi præterquam in Africa nascebatur, nec uspiam in Græcia reperiebatur. Romanis etiā sero admodum citrus nota fuit, quibus tamen ex vicinitate Africæ. Eam prius & fuisse notam oportuit. Mensæ citreæ ante Ciceronē nullam extitisse memoriam, Plinius confitetur. Quæ de Thya, hoc est citro memoravit Theophrastus, ea videtur ex auditu accepisse eorum qui cum Alexandro Cyrenaicam & Hammoniacam Libyam lustrare, vel ab his Græcis qui res Cyrenaicas composuerant, vel commercia in illis locis exercebant. Citri in Mauritania nascētis non meminit; quia eam nescivit; quod Romanorū tempore non amplius id genus arboris reperiretur in Cyrenaica regione, utpote jam exhausta. Et hæc ferè sunt argumenta, quibus Plinii argumenta impugnantur. Primum est, odore carere citrum sive θυόν Theophrasti. Contrarium ex versibus jam citatis Dionysii patet. Sed nec illi θυόν citrum. Certè arborem odoratam θυόν satis expressit ait Eustathius. Disertè Plinius lib. 13. cap. 1. ubi de unguentis agit. *Iliacis temporibus non erant; nec thure supplicabatur. Cedri tantum & citri suorum fructum in sacris fumo convolutum nidorem, verius quam odorem novebant, jam rose succo repleti.* Utriusque ligni accensi nidorem in sacris tum Græcos tantum novisse ait, non alterius thymiamatis aut aromatis odorem. Θύον odoratam vel e-tymon ipsum docet. Θύον enim θυόν & θυόν dicitur, quod est, odores accendere; hinc θυώδες odoratum. Idem Plinius lib. 5. cap. 1. Suetonius Paulinus (quem consulem vidimus) primus Romanorum ducum transgressus quoque Atlantem aliquot millium spatio, prodidit quidē de excelsitate ejus quæ ceteri: imas radices densis altisque repletas silvis incognito genere arborum, proceritatem spectabilem, enodis nitore, frondes cupressis similes, præterque gravitatem odoris, tenui eas obduci lanugine: quibus addita arte, posse, quales è bombyce, vestes confici. Arbor cupressi fronde citrus; hanc gravem habere odorem disertè tradit Suetonius Paulinus consul Romanus. Frustra ergo inodoram tradunt. Fortassis scripsit Theophrastus, καὶ τὸ καρύφιν καὶ τὴν ὀδυρὴν. In re incerta nihil assero. Vide quæ paulo infra dicuntur. Ad alterum argumentum; tantum nasci apud Hammonis fanū & in Cyrenensi agro; respondeo, in ipsa Græcia provenisse. Quod ex ipso probatur Theophrasto, qui lib. 4. cap. 1. tradit in montium cacuminibus locisquæ algidis nasci. καὶ δὲ τὰς καρυφὰς πρὸς ὀρίαν, καὶ τοὺς ψυχροὺς τόπους θυία πρὸς φύσιν εἰς ὑψὺ ἐλάττει δὲ καὶ ἀκευθὺς φύσιν τῆς, σὺν εἰς ὑψὺ δὲ, &c. Agit eo capite de arboribus Græciæ familiaribus, eorumque solum natale describit; & quia Theophrastus in Arabia nasci non tradit, vel alius quis Græcorum, cuius libri hodie extant; propterea non sequitur, in Arabia non nasci. Africam Græcis Homeri sæculo ignotam fuisse, affirmare, non ausim; maxime cum Sacra pagina doceat, Salamonem regem sapientissimum misisse in Ophir, id est Africam, ut omnes fatentur interpretes, indeque recepisse ligna ὀδύρην, quod θυόν septuaginta interpretatur. Si Salomon novit ex Africa petere aurum & lignum Thymum, non fit probabile id neglexisse Ægyptios & Phœnices, Africæ quam Iudæi viciniore. Ex Ægyptiis vel Phœnicibus Homerus cognoscere quin potuerit, non dubito. Antiqui quippe Græci in Ægyptum & Phœniciam proficiscebantur doctrinæ & studiorum gratia. Et quomodo Africa fugere potuit Homerum, qui Ulysses suum fingit in Lotophagorum insulam, apud Syrtes, quam nemo Africæ negaverit, apulisse, eaque in insula socios Ulyssis loti dulcedine captos, diutius mansisse? vide cap. de Ioto. Potuit ergo Homero Thymum constare lignum. Θύον Homeri Sabinam esse, ne imaginari quidem possum, fœtet igne injecta: quod si hæc θυία foret, non neglexissent Græci, præcipuè auctuarii auctor, & Apulejus, nomen hoc recensere. De βαρύνῳ arbore vide quæ cap. de sabina dixi, & examina diligenter utrum sabina in Arabia nascatur, ut de βαρύνῳ tradit Diodorus. Insuper sabinae materies satis inepta. Nimis parva & coactæ brevitatis arbor, quam ut ex eo fulcra domus Domini, aut regiae fieri possent. Alia Macrobbii opinio; quæ itidem examinanda. Hic lib. 2. Saturn. cap. 15. Sic, inquit, vides hic & citreum nominari, & omnia signa poni, quæ de eo Vergilius dixit, licet nomen citrei ille non dixerit. Nam & Homerus, qui citreum θυόν appellat, ostendit esse odoratum pomum.

Θύον ὑπὸ καλὸν ὀδῶδες.

Et, quod ait Oppius inter vestem poni citreum, idem significat Homerus, cum dicit.

Εἴματα δ' ἀμφιέσσω θυώδεις σιγαλένται.

Hinc

Hinc & Navius Poëta in bello Punico ait citrosam ven-
stem. Homero malum medicam incognitam, ex eo li-
quet, quod sero admodum ad Græcos hujus cognitio
pervenerit; quod nec dum Romæ culta Augusti, Tiberii,
Claudiique temporibus, uti supra probavimus. Ignora-
vit Macrobius duas arbores citri nomen obtinuisse; nec
de fructu huius agit Homerus, sed ligno. Utrum rectius in
vulgatis Homeri codicibus, ἡ δὲ αἰὲς ἡσάν ὀδύδης, & ἡ δὲ
δία & λούσασα, legatur; an vero, uti apud Macrobiū, ἡ δὲ
αἰὲς καλὸν (pro quo καλὸν scribendum esset: prima enim
syllaba in καλὸν brevis) ὀδύδης, & ἡ δὲ δία σιγαλόωντα, non di-
sputabo; aliis hoc negotium quibus otium suppetit, com-
mitto. Θύος non est malus medica, sed citrus Atlantica;
utramque confundit Macrobius; quo modo & aliarum
arborum historiam perturbat. Vide quæ cap. de nuce,
medica malo dicta sunt.

Ἀμμωνί, Plinius loco citato: Præcipuam autem esse eam
arborem circa Hammonis delubrum, nasci & interiore Cy-
renaica parte. Nihil tale, inquiunt, maximi viri, Theo-
phrastus, sed simpliciter in iis locis arborem nasci, scribit.
Id omnino fateamur: sed dixit Plinius præcipuam; quod a-
liis etiam in locis nasci traderetur à Veteribus; in mon-
tium puta cacuminibus, ut supra dixi. Alia accedit cau-
sa, quod ex Mauritania etiam adferretur. Rectè ergo
dixit, præcipuè juxta Hammonis nasci delubrum.

Κυπαρίσις. Plinius cap. 15. Sunt autem cupresso simi-
ne etiamnum sylvestres, similes folio, odore, caudice. Vide-
tur ergo legisse, καὶ τοῖς καλὰς, καὶ τοῖς φύλλοις, & τῇ καλῇ, καὶ
τῇ ὀσμῇ. nisi placeat Theophrastum scripsisse, & τῇ ὀσμῇ, καὶ
τῇ καλῇ. A Vitruvio citrum, cedrumque confundi
scribunt; quod is lib. 2. cap. 9. tradiderit, Arbores (scri-
be, arboris) autem ejus sunt similes cupressæ foliaturæ, ma-
teries vena directæ. — Nascuntur autem hæ arbores maxi-
mè Cretæ, & Africa, & Syriæ nonnullis regionibus. Ne-
mo, inquiunt, est Herbariorum qui non fateatur cedrum
& juniperum adeo indiscreta esse facie, ut internosci non
queant, nisi fructus differentia. Cedrus igitur similem
habet junipero foliaturam, non cupresso; at citrus cu-
presso gerit folia similia. Ait paulo post, Cedri arbores
nasci maximè in Creta, Africa, & nonnullis Syriæ re-
gionibus. Sanè & citrum in Africa nascitur, non in Cre-
ta, nec in Syria, ubi cedri proveniunt. Ita illi. Fateor
illam tradi tantum differentiam inter cedrum & juni-
perum a Theophrasto, sed videndum de qua agat cedro;
majore, an minore. Major quoad folia nullam omnino
cum junipero similitudinem habet. Oxycedrus junipe-
ro similis, quam intelligit Theophrastus, & describit lib.
3. cap. 12. Vitruvius de Majore agit, ex qua cedrum
colligitur, quod frustra quis expectabit ex minore. Ma-
jori folia, capillata quidem, neutiquam aculeata, pino
non dissimilia, sed breviora, quæque cum cupresso quo-
dammodo comparari possunt. parvam enim cum cupres-
so similitudinem habent. Idem de natali cedri tradit
Plinius lib. 16. cap. 39. Cedrus, ait in Creta, Aphrica, Sy-
ria laudatissima. Si peccavit Vitruvius, erravit & Plinius.
Notant præterea Vitruvium, quod citrum verterit, ubi
cedrus poni debuit. Aristoteles ἀπὸ τῆς ἰσχυρίας αὐτοῦ καὶ τῆς
de Mirabil. auscult. αὐτὸς δὲ τὸν τῶν κρήνην ἰλαίου φύσιν
ἀναγ, τὴν δὲ ὀσμὴν ἔχειν & κίτρου ὅτι ἀπὸ τῆς ὀσμῆς αὐτοῦ. In-
ta autem (agit de monte quodam in Carthaginensi ditio-
ne) eum fontem oleo fluentem esse, ac odore cedri guttis non
absimilem: Vitruvius lib. 8. cap. 3. Item Carthagini fons
est, in quo natat insuper oleum, odore uti scobe citreo, quo
oleo etiam pecora solent ungi. Sic citrum appellant, qui κί-
τρον Aristoteli. Nec enim putandum est scripsisse Aristo-
telem τὴν κίτρον. Liber autem vetustissimus Vitruvii, citreo
planè profert. Aristotelem auctorem libelli citati negant
doctiores, multisque conjecturis demonstrant. Nec ego
Aristotelem autorem istius libelli credo, propter nu-
gas quasdam, & phrasin. Recentioris cujusdam po-
tius scriptum videtur, qui vixit cum malus medica ci-
trus dicta est. Facile itaque fieri potest, ἀπὸ τῆς κίτρον, τὴν
κίτρον scriptum fuisse: vel contra apud Vitruvium, pro ci-
treo, cedrino. Corruptus codex Vitruvii; corrigunt alii:
Odoris uti scobis citreæ, aut citreorum, id est odore ramen-
torum, sive scobis citreorum, quibus odor acerrimus, au-
ctore Plinio. Arridet aliis, odore, ut è scobe citreo. Nobis
placet, odore, ut è scobe cedrino. Imaginari nequeo tam
spissum commissum errorem à Vitruvio. De citrio malo
verba Vitruvii intelligi vix possunt. Augusti temporibus,
sub quo vixit Vitruvius, non nascebatur in Italia, ut
nec Claudii. Contra apud plurimos auctores malè pro
citro, cedrum scriptum est. Uti apud Plinium loco citato:
Confinēs ei mauri, quibus plurima arbor cedri & mensarum

insania. Citri scribendum, ex iis quæ de mensis citreis
dicentur, patebit.

Ὀεφάσις νίας. Plinius loco citato: Theophrastus, qui pri-
mus ab Alexandri magni ætate scribit, quæ circa urbis Ro-
mæ quadringentesimum quadagesimum gesta sunt annum,
magnum jam huic arbori honorem tribuit, memoratas ex ea
referens templorum veterum contignationes, quandamque
immortalitatem materiæ in tectis contra omnia vitia incor-
ruptæ. Hæc Plinius; sed malè audit, quod non adjecerit, u-
binam extarent illæ contignationes veterum templorum
è citro factæ. Atqui notum est ex Theophrasto, in Cy-
renaica civitate fuisse, circa quam plurima citrus nasce-
batur. Hoc dissimilavit Plinius, qui vult citrum nativam
& indigenam Græciæ extitisse arborem. Verborum
Theophrasti hic sensus: Plurima citrus arbor iis in lo-
cis ubi nunc Cyrene sita est. Hoc refert, quod Theræi
coloni alium locum exstruxerant & incoluerant, quum
primum in Africam adventarent, antequam Cyrenen
conderent. Hujus Cyrenes incolæ, ut scribit Theophra-
stus, referebant superesse adhuc & conservari contigna-
tiones templorum è citro fabricatas à primo oppidi sui
extructi tempore durantes, vel à primi oppidi quod in
Africa extruxere. Cyrene vero extructa, ut docet ipse
Theophrastus, trecentis circiter annis antequam libros
de plantarum historia divulgaret. Nec vero tantum tem-
plorum contignationes ex hac factæ, sed etiam res aliæ.
De lecto Helenæ, hæc Homerus Odyss.

Ἐκ δ' Ἐλένης θαλάμοιο θυῶδες ὕψοφόροιο
Ἥλυθεν.

Helena ex Thalamo citrato excelsa
Egressa est.

Perfius.

— Quicquid denique lectis
Scribitur in citreis,

Negant tamen viri magni Helenæ lectum ex citro stru-
ctum fuisse. Θύος, inquiunt dixisset Poëta, non θυῶδες. At-
qui Theophrastus hoc eodem capite θυῶδες ἔλεγε dixit, li-
gna citrea, ἀπὸ τῶν θυῶν. Mirantur maximi viri, ac hac
ratione dici posse θυῶδες θαλάμοιο, fatentur. Aliud tamen, a-
junt, θυῶδες lignum, aliud opus θυῶδες; quam phrasin non
agnoscunt; puta quod nec πικρῶδες ἔργον Græci dicant,
quod ex buxo factum est, sed πικρῶν, id est buxum, non
buxosum. Nam buxosus est πικρῶδες. Igitur θαλάμοιο θυῶδες
est odoratus & bonis repletus odoribus, & ἰανὸν πικρῶδες, non
citrate vestis, quod esset absurdum, sed unguentis & o-
doribus perfusa. Et fane nihil aliud vox θυῶν apud Home-
rum significat, quam odoramentum; unde omnis posterior
Græcia θυῶδες, & θυῶν pro odorato usurpavit. Hæc, ut verū
fatear, negari nequeunt. Supra dixi mensas ex citro
pretiosissimas factas: id vero vel ex Petronio constat.

— Ecce Afris eruta terris
Citrea mensa.

Strabo lib. 4. ubi de arboribus loquitur quæ in Liguria
reperiuntur; πικρὰ δὲ & τῇ πικρίδι τῶν θυῶν σκῆπη ἔχειν αὐτὸς
τοῖς τετρακισποσίοις. Sunt & aliæ arbores ob varietatē ad men-
sas conficiendas, citro nihil deteriores. Θύος, τῇ γὰρ μέντοι
meminit etiam Plutarchus. Plinius loco citato: Atlas mons
peculiari proditur sylva, de qua diximus. Confinēs ei Mau-
ri, quibus plurima arbor cedri (jam constat legendum citri)
& mensarum insania, quas femina contra Margaritæ rege-
runt. Extat hodie M. Ciceronis in illa paupertate, & quod
magis mirum est, emptæ illo ævo H. S. * x. Memoratur &
Galli Asinii H. S. x1. Verundata sunt & duæ Iuba rege ven-
dente, quarum alteri pretium fuit H. S. xv. alteri paulo mi-
nus. Antiquus noster codex habet. Extant hodie M. Ci-
ceronis in illa paupertate, & quod magis mirum est illo ævo
emptæ libris x1. cum his memorantur & Galli Asinii, quæ
libris x1. venundatæ sunt. & duæ à Iuba rege vendente.
quarum alteri præcium fuit libris xv. alteri paulo minus.
Budæus lib. 3. de asse, non procul à principio, hunc in
modum legit: Extant hodie M. Ciceronis in illa paupertate,
& quod magis mirum est, illo ævo emptæ H. S. x1. me-
morantur & Galli Asinii H. S. 11. venundatæ. Sunt & duæ
à Iuba rege pendentes: quarum alteri pretiū fuit H. S. x11.
alteri paulo minus. Scribo, Extant hodie M. Ciceronis in
illa paupertate, & quod magis mirum est, illo ævo emptæ
H. S. x1. (id est libris x1.) cum his memorantur & Galli
Asinii H. S. 11. venundatæ. Sunt & duæ à Iuba rege pen-
dentes: quarum alteri pretium fuit H. S. x11. alteri paulo
minus. Ita scripta postrema in codice & Salmant. &
Tolet.

Toletano. Pergit Plinius; Interiit nuper incendio à Cethegi descendens H. S. xiv. permutata, latifundii taxatione, si quis prædia tanti mercari malit. Et hic locus magnis viris suspectus. Legit idem Budæus; Interiit nuper incendio atregus descendens H. S. xliiii. permutata latifundii taxatione, &c. Ad hanc lectionem Dalecampius; ubi atregias, mapalia, zugurra intellige. Qui locus mihi tamen suspectus, ostendit mensam eam ex atregiis pastorum, qui radicem Atlantis, cirris frequentem incolunt, petitam & advectam fuisse. Sanior antiqui codicis lectio. Interiit nuper incendio quam Cethegus decedens libris xlii. i. permutaverat latifundii taxatione, si quis prædia tanti mercari malit. Scribe; Interiit nuper incendio, quam Cethegus decedens libris xlii. permutaverat latifundii taxatione, si quis prædia tanti mercari velit. Quod si latifundia tanti non fuerint pretii, poterit scribi libris xiv. ut in vulgato codice. Plura qui de mensis velit, ipsum adeat Plinium. Pretiosissimas fuisse vel ex hoc Martialis disticho cognoscere licet.

*Accipe felicitis, Atlantica munera, mensas.
Aurea qui dederit dona, minora dabit.*

Varro libr. 3. de rust. cap. 2. *Nunc ubi hic vides citrum, aut aurum?* Fores quoq; ex tabulis citreis factas, produnt antiqui. Diodorus Siculis libr. 5. Biblioth. τὴν ἰσχυρίαν καὶ τοὺς θυμωμένους ἔχει τὰς καταικνίας ἐξ ἀργύρου, καὶ χρυσοῦ, καὶ ἐκφυερῶν, ἐπὶ οἷς θυοῦ (malè θύοις edunt) ἀδικοποιουμένης. Ianeve templi mirando artificio sunt constructæ, argen-
toque et auro, nec non ebore et citro (interpres thure, pessimè) concinnatæ. Athenæus libr. 5. αἱ οἷς τὰς ἀεισσο-
σέας θύοις τὸν ἀεισσοῦν εἴχουσιν οὖτοι θυοῖς καταικνιάωνται σόον, ἐ-
κφυερτίων ἐχούσιν τοὺς καίμους, fores per ambitum numero viginti, ex tabulis citreis (interpres Thyæ) coagmentatæ
fuerunt, cum eburneis ornamentis. Varro.

En quibus Libyssa citrus fasciis cingit fores.

Ὀὐλύμειρος. Queritur utrum ὕα recentioribus cognita: Quiccedrum majorem & ὕα eandem scribunt arborem, Theophrasti scripta non satis attentè per legerunt. Eodem enim hoc libro quinto de cedro & Thya, tanquam diversa plane agit arbore, diserteque scribit in Syria cedrum reperiri. vide cap. 7. hujus libri. Accedit quod inter cedrum & cupressum tanta non sit similitudo, ut tota forma similes dici queant. Fructus, caudex, rami, foliaque similiora sunt pino, quam cupresso. Easdem ob causas nec sabina ὕα dici potest, ubi cupresso similis fructus dicitur caudex longus, & rectus instar cupressi. baccam fert sabina & coactæ brevitatis est. Alii arborem vitæ pro thya habent. Nec horum probo sententiam; idque quod hic folia, non satis cupressinis respondeant. Nam licet squamatum ex foliis cupressi modo compacta sint, omnino tamen plana sunt; non rotunda, uti cupresso. Sed hoc exigui ponderis argumentum. Equidè cum cupressinis comparari possunt; utpote compositione eis & forma, nisi quod plana sint, similia. Fructus cum cupresso non convenit. Cupressi larignis conis affimilis crassior tamen, & compactior, quique per maturitatem sponte in rimas fassitit: arbori vitæ exiguis, nuclei pinei magnitudine, è tenellis squamulis compactus; quò dehiscente, paleacea quædam femina exigua exeidunt. Cupressus ramos sursum attollit; arbor vitæ in planas veluti alas expansos in latitudinem diffundit. Arbor vitæ vocatur, vel ob immortalem comam, quam tamen cum aliis communem habet, quæque nec immortalis dici potest: vel ob odoris vehementiam. Dixi comam non posse dici immortalem, idque quod hyberno tempore elegantem amittat virorem. Folia enim & rami è sordido viridi subluteo nigricant: vulgo *feilemorte* vocant. Pristinum nitorem viroremque vere novo recuperat. Causa videtur, quod humidum crassum sensim solis calore & vi, æstate extrahatur; quo extracto viror perit; nigredo, qualem dixi, sequitur. Humidum vero crassum quod solis vi amittit, hybernis pluviis recipit; sed non statim ad folia defertur, quod frigus corticem & lignum conclusa teneat; quæ cum verno tempore aperitur, fit ut humor ad folia iterum deferatur, atque ita pristinum acquirant virorem. Viridis quippe color, ut ait, philosophus, ex humido crasso, nigricans ab humore extracto. Ab odoris ergo vehementia nomen impositum. Odoratissima est arbor, quæque ceteras hujus generis odoris vehementia vincit. Foliorum contritorum odor ita digitis adhæret, ut difficulter ablui queat. Nec hunc tantum odorem dum virent, habent ramuli ac folia, sed recisa, & seccata diutissime servant. Hujus rei causa videtur; quod aërea substantia

copiosa, in qua odor, conclusa sit ac hæreat in materia viscida ac lenta, quæ illū non tam cito remittit, sed diu conservat & retinet. Arborem hanc Galli ex Canada, septentrionalis Americæ parte, primum attulerunt in Europam. Facillimè femine nascitur, & surculis propagatur: feri debet in vasis terra optima & cribrata plenis, ut semē quarta parte digiti tegatur. Cum vero rigare oportet, terra linteo imposito irriganda, alioquin femina sursum ascendent, & nudantur; quod in aliis etiam est observandum. Novellæ plantulæ à sole meridiano, per æstus majores, defendendæ; hyemes fert acerbissimas. Ut ad Thyan revertar; utrum *ab hel*, fructus cujus meminit Guilandinus membro 24. probl. 18. sit thyæ nec asserere, nec negare audeo. De fructu *abhel* hæc Guilandinus. *Verum enimvero, ut tandem finem huic disquisitioni imponam, cum superioribus annis orientem lustrarem, observavi, quod etiam Andreas Alpagus Bellunensis litteris commendavit, vocari Arabice abhel fructum, quendam pilarum cupressi magnitudine, colore ex rufo in nigrum declivi, qui ex arbore sui generis, sed cupresso adeo simili, ut non nisi cupressus sylvestris esse videatur, decipitur. Eam arborem quemadmodum olim thyan esse pronunciarvi, &c.*

Τὰ δὲ ἀγάλματα. Pausanias in Arcadicis, ubi materias
recenset, ex quibus ab antiquis fieri solebant idola, prin-
cipe loco enumerat ebenum, deinde cupressum, mox ce-
dram, &c. Τοῖς δὲ ἀνθρώποις, τὸ ἀρχαῖον ἔπος ἐστὶν ἡμῖς κρυφα-
γίην ἰδυήμεν, ποτὰ δὲ ἡὺ αὖν πὰ ἔξαιμα ἑταίου, ἔδει, κρυ-
βας, αἱ κότερι, τὰ δρύνα, ἡ σμίλας, ὁ λωπὲς, τὸ θυόν.

Καὶ τῷ γλοιωθεῖ. Theodorus legit, καὶ ξηρῶται καὶ ἰαυρῶται καὶ τῷ γλοιωθεῖ. Aldinus codex, γλοιθεῖ, γλοιθαῖ, Theodorus vertit, *lentitate*, cum *sorditate*, *imbecillitate*, vel *tarditate* significet. Hefychius, γλοιός, ἰαθρὸς, ἄδιος, ῥυπαρός.

² *Ἀζαρύτοις*. Plinius lib. 16. cap. 40. In omnibus sylvestria & mascula differentias cujusque generis augent, & infœcunda firmiora fertilibus, nisi quo in genere mares ferunt, sicut eupressus & cornus.

Plinius loco citato; *Cariam* vetustatemque non
 ferunt, *cupressus*, *cedrus*, *ebenus*, *lotus*, *buxum*, *taxus*,
juniperus, *oleaster*, & *olea*. Ex reliquis tardissime larix,
 robur, suber, castanea, juglans. *Rimam* fissuramque non capite
 sponte *cedrus*, *cupressus*, *olea*. De *junipero* & *taxo* nihil
 Theophrastus: verisimile, negligentia librorum deperdi-
 tas has voces, ac scripsisse Theophrastum, λαρὶς, πύλος, μέ-
 λος, ἄρκουδός, ἱλαία, ἡ πύλη, πύλην ἡ δαμά, *laricem*, inter-
 preatus est Plinius. & *αἰλιά* *suberem* vertit. Utrumque
 male. Suberis materies inter aeternas numerari nequit;
 spongiosa est, quæque facile teredine interit. *Αἰλιά* illi-
 cem *feminam* significare, supra libr. 3. cap. 16. probavi-
 mus. Rectè ἡ ἑρπύλην *castaneam* reddidit. Vide cap.
 de castanea.

Tar. dicitur. Plinius loco citato: *Buxum maxime æternam putant, hebenum & cupressum, cedrumque, claro de omnibus materiis iudicio in templo Ephesia Diana.* Corruptus codex. vult probare, ligni materies omnes æternas esse ex quibus Ephesinum extractum templum. Atqui inter materias ex quibus fabricatum, buxum non recenset. Scribe ac distingue, *Rimam fissuramque non capis sponte cedrus, cupressus, olea, buxum. Maxime æterna putant hebenum, cupressum & cedrum, claro de omnibus materiis iudicio in templo Ephesia Diana.*

Tò γὰρ ἐν Ἐφίῳ, &c. Corruptus codex. Scribe ex Aldino & Basileensi, τὸ γὰρ ἐν Ἐφίῳ ἐξ ἀγῶν διέφυγ ἡ νεώτερά τεθηλασμένη. Verte; nam in Epheso cupressina ligna, ex quibus valvæ noviter, novi templi Dianæ factæ sunt, reservatæ per quatuor ætates jacuere. Sensus verborum hic docet cupressinam materiē reliquis lignis diuturniorem, & probat, quod fores templi Ephesinæ Dianæ, ex cupresso fabricatæ, per quatuor γῶναις reconditæ ac reservatæ jacuerint, antequam templum à Xerxe vel, ut aliis placet, Herostrato accensum fuit. Vult Philosophus; antiquas templi valvas, postquam earum diu incorruptus fuit usus, novis demum cedentes, inter alia antiqua & chara repositas in ipso templo & custoditas fuisse per quatuor ætates, atque sic reconditas jacuisse cum templum deslagraret. Probabile admodum, multo tempore operam usumque eas præstitisse, priusquam rejicerentur, ac aliæ in locum earum substitutæ fuere. Vetustate quippe inutiles factæ sunt, & idcirco rejectæ, atque ita cum denuo accensum à Xerxe vel Herostrato templū restauraretur, ad novum templū, novæ valvæ, ex nova materia fabricatæ fuere & adhibitæ. Ex his concludit Theophrastus, ad multum tempus incorruptam manere cupressinam materiē. Et hic quidem sensus Philosophi, ἐκείνῳ, inquit, non καὶ τῷ. Ergo ante

eum, Suidas septem. Sed ista non est recepta sententia,
 ququam argumentis quibusdam probari possit, idque
 vel ex hoc Medicorum axiomate, τὰν δὲ οὐρανὴν μὴ δὲ φασὶν
 τοῖς αἵματι: duæ tamen priores magis receptæ. Ex priori sen-
 tentia quatuor ætates, id est, *τέτταρες γενεαὶ* annos faciunt
 centum viginti, ex posteriori quadringentos. Utramque
 sententiam secutus est Plinius, verum locis diversis. Sed
 verba citata hausit ex Muciano; quare cum superiori-
 bus connectenda, in hunc sensum: *Adjiciunt Mucianus*
multis foraminibus nardo rigari, ut medicatus humer alar,
tenearve juncturas: valvas esse & cupresso & jam quadrin-
gentis prope annis durare. Alium hæc sensum habent,
 quam Theophrastæ illa, quibus tradit fores reconditas
 jacuisse in templo per quatuor ætates. De antiqui tem-
 pli valvis agit Græcus auctor, quod à Xerxe vel Hero-
 strato incensum fuit, & Alexandri jussu reedificatum
 Mucianus vero consul templi fores intelligit, quæ tum
 supererant, quæque ab illo tempore per quadringentos
 annos ad huc durabant: & quum septies restauratum sit
 illud templum, fores semper è cupressi ligno fabricatas,
 asserit Mucianus. Porro verba illa ex Muciani scriptis
 producta esse potius, quam Plinii, his rationibus proba-
 tur. Primum quod Mucianus de templi restauratione agat,
 quæ contigit regnante Alexandro: Plinius vero præter
 antiquum cui præfuit architectus Chresiphon nullam ag-
 noscat fabricationem. Alterum argumentum; nunquam
 tradidisset Plinius prope annis quadringentis durare fo-
 res istas, quia plus quam quadringenti sunt anni ab ul-
 tima templi fabrica, ad eum annum, quo scribat Plin-
 ius. Scripsit enim circa Olympiadem ducentessimam de-
 cimum quartam, id est circa annum à condita Roma oc-
 tingentesimum trigesimum; templum verò Dianæ res-
 tauratum & perfectum, ut sæpe dixi, ante obitum Ale-
 xandri, qui mortuus est Olympiade centesima decima
 quarta. Verba ergo sunt Muciani, qui vixit ante annum
 quadringentesimum à restauratione templi Ephesii, quæ
 regnante Alexandro incepta & perfecta est; puta sub
 Claudio & Vespasiano Imperatoribus. Pergit Plinius;
Id quoque notandum, valvas in glutinis compage quadri-
enio fuisse, &c. Hæc ex capite præcedenti habet. τὰς δὲ ἰ-
 σίας γενεὰς — ἀποδιδέχεται. Quod in genere de omni lau-
 rior opere Græcus auctor, id Latinus in specie de
 cupressi materia. Scribit enim Theophrastus valvas com-
 pactas non statim affigi solvere; sed quosdam, ubi eas
 compegerunt, sic finire per triennium, a ius quadrien-
 nium, antequam eas foribus adaptent: nusquam tradit
 valvas Ephesini templi quadriennio fuisse in glutinis com-
 page; Plinii illud figmentum. Quoniam præter cætera
 in genere materiae nitor æternus. Hæc ex capite v. hausit,
 & rectè exscripsit, *πολλὰ δὲ καὶ τὰς ἑκατὸν εἰς ἀείροντες.* Cupressi
 materiem æternam luculento demonstrat argumento;
 quod simulachrum Vejovis ex cupresso factum sit. Sed
 qualis ille Deus? Veteribus dicebatur Deus, cui dem-
 pta ac detracta esset juvandi facultas. Gellius libr. 7.
 cap. 12. Cum Iovem igitur, & Dyovem à juvando nomi-
 nassent, eum quoque contra Deum, qui non juvandi potesta-
 tem, sed vim nocendi haberet (nam Deos quosdam, ut prodes-
 sent, celebrabant, quosdam, ne obessent, placabant) Vejovem
 appellaverunt, dempta atque detracta juvandi facultate.
 — Simulachrum igitur Dei Vejovis, quod in æde est, de qua
 supra dixi, signitas tenet, quæ sunt videlicet paratæ ad no-
 cendum. Quapropter eum Deum plerique Apollinem esse
 dixerunt; immolaturque ei ritu humano capra ejusque a-
 nimatis figmentum juxta simulachrum stat. Simili argu-
 mento cedri materiem æternam docet: sed vereor scrip-
 tum fuisse, *citrorum*. Citrus enim in Africa, cedrus in Sy-
 ria nascitur. Numidicarum, inquit, cedrorum trabes du-
 rant. Numidiam Africæ partem, nemo ignorat. Sed ali-
 bi, ut supra dixi, cedrum in Africa nasci tradidit; quod
 Vitruvii confirmatur auctoritate, quem citri cedrique hi-
 storiam confudisse, gravissimi scribunt viri, non aliis mo-
 ti rationibus, quam quod cedrum foliis cupressi, & in A-
 frica nasci scribat. Quod si Plinius, Numidicarum citro-
 rum, scripserit, omnino paulo antè restituendum; maxime
 æternum putant hebenum, cupressum, citrum, clavo de omni-
 bus, &c. Vulgatum non ausim rejicere, ob causam quam
 dixi. Utrum omnia quæ odore præcellunt maxime æter-
 na, hæreo; ut plurimum id verum esse, concedo.
 Ἄλλοι δὲ λέγουσι. Plinius loco citato. A prædictis moris ma-
 xime laudatur, quæ vetustate etiam nigrescit.
 Ἄλλοι δὲ λέγουσι. Plinius loco citato. Et quedam tamen in
 aliis diuturniora sunt usibus, quam aliæ. ut us in perslatu
 firma, robur desessum, at in aquis, quercus obruta. Eadem
 supra terrâ rimosa facit opera torquendo sese larix in humore
 præcipua, & alnus nigra; robur marina aqua corrumpitur.

Karpurkrida. Vitruvius libr. 2. cap. 9. Contra vero quercus terrenis principiorum varietatibus abundans, parumque habens humoris & aeris & ignis, cum in terrenis operibus obruitur, infinitam habet eternitatem; ex eo quod cum tangitur humore, non habens foraminum raritatem, propter spissitatem, non potest in corpore recipere humorem, sed fugiens ab humore resistit, & torquetur, & efficit in quibus est operibus, earumosa.

Ἐν οἷς τῇ ἰσχυρίᾳ. Mirabitur quispiam, cur quercus marina corrumpatur aqua, contra pinus seruetur. Causa videtur erodens vis salis, quæ non tam cito in pinguem penetrat pinum, ac siccam quercum: pinguis enim rebus aqua non hæret. Quercus præterea tale læditur, quod salsedine habeat admistam. Salsedo enim si salsedini addatur, corroditur atque ærem admittit, unde putredo. In dulcibus vero propter suam adfrictionem materiæq; densitatem, qua æris resistit injuriis, sub aquis humoris externi penetrationem non recipiens, caloreque suo suum transpirationis modum conservans, putredinis causas non admittit, caloremque naturalem diutissime servat. Sed cur pinus in dulcibus læditur? Id temperamenti fortassis adscribendum similitudini, propter quam calida arbor pinus, dulcis aquæ frigiditatem non ferat, qua quercus, frigidioris temperamenti arbor, conservatur.

Θαυρετὸν καὶ τὸν ἄλκιον, Theodorus legit, θαυρετὸν δὲ καὶ τὸν ἄλκιον, καὶ τὸ Θανρετὸν τοῦ ἑσπερου. Plinius, ἄλκιον vel vertit *fagus*, vel *Θανρετὸν* pro ἄλκιον legit. Non improbat *fagus* in aqua & juglans: eadem hæ in iis quæ defodiuntur vel principales, item juniperus: eadem & subdivalibus aptissima. *Fagus* & *cerus* celeriter marcescunt. Alia Palladii sententia in Novemb. tit. xv. *Fagus in sicco utilis, humore corrumpitur*. Eadem ferme Vitruvii opinio; *Cerus, fiber, fagus, quod parvam habent mixtionem humoris signis terreni, ætæ plurimum, pervia raritate humores pentus recipiendo, celeriter marcescunt*. &c. Eandem ob perviam raritatem poros occludendo ab aquis non læditur. Veteres ex fago naves struxisse, Poëtarum testimonio constar. Claudianus.

*Sic qui venturus longinqua per aquora merces
Obiectare parat, fagos metitur & alnos.*

Dicendum aliam Latinorum fagum, aliam Græcorum.
 Græcos sequitur Plinius. Vel dicendum, fagum ab humo-
 re lædi, quando nulla causa adest quæ ejus penetratio-
 nem impedit; sub aquis vero adesse causam, quæ prohi-
 bet penetrationem: contra in subdivalibus fieri; humorem
 extraneum, qualis aqua pluvialis & nivalis, propter
 perviam raritatem, quæ occlusa non est, penetrare. Quam
 exoptarem defendere quod de juglande tradit? Celer-
 rimè sub aquis putrescit. Causa, quod densiores huic
 meatus, humoreque turgeat pingui. humore addito hu-
 mori, densatisque ab humore extraneo meatibus transpi-
 ratione intercipitur; unde putredo. Pergit Plinius; *Escu-
 lus quoque humoris impatiens, cerasus firma, ulmus & fraxi-
 nus lentæ; sed facile pendantur, flexiles tamen, stantesque
 à circumcissura siccæ & fideliores.* Scribe ex antiquo codi-
 ce, & nuper edito, *Esculus quoque humoris impatiens, è
 contra adacta in terram in palustribus alnus æterna, oneris-
 que quantilibet patiens, cerasus firma, &c.* De alno vide
 cap. 11. lib. 3. item cap. 17. lib. 3. de causis.

The murex, Plinius. *Laricem in maritimis navibus, obnoxiam sereclini tradunt.* Negligenter fati Theophrastum exponit. In Aldino & Basileensi, *ὡν ἡ πικρὴ ἔχει*, scriptum est. Vide Scaligeri animadversiones; & quæ supra de pino dixi.

παλῶ ἡρώτων ὑπὸ τερεθύνῳ. Corruptus codex: Aldinus & Basileensis habent, *παλῶ εἰς ἐσθινὸς τερεθύνῳ, πῶ ἡ ἡρώτων καὶ ἐλαιῶς, περὶ οὗ ἀλεῖται τῇ πεκρότητι τερεθύνῳ, ἥριπς * ἐσθινὸς αἱ τῆ μὲν ἐν τῇ βαλεατῇ σπομύρω, ὑπὸ τερεθύνῳ;* &c. Cur asteriscus fustulerint, ac reliqua expunxerint, ignoro, ut quo sub-
blaro, ista hiulca sint. Scribe, *παλῶ εἰς ἐσθινὸς αἱ τερεθύνῳ πῶ ἡ ἡρώτων καὶ ἐλαιῶς, πῶ τῇ τῇ ἐσθινὸς αἱ ἀλεῖται πεκρότητι ὑπὸ τερεθύνῳ καὶ ἥριπς: ἐσθινὸς αἱ τῆ μὲν ἐν τῇ βαλεατῇ σπομύρω ὑπὸ τερεθύνῳ.* Ita legit Theodorus; negligenter vertit Plinius, *Laricem in maritimis navibus obnoxiam cederim tradunt, omnique preterquam oleastrum & oleam: quaedam enim in mari, quaedam in terra vitis oportuniore, &c.*

Ἰπποκρίδων ἐν Πρώτῳ, &c. Plinius lib. 16. cap. 41. *In-*
festantium genera quatuor, teredines capite ad portionem
gravissimo (scribe, grandissimo, μεγαλῇ, Theophrastus)
rodunt dentibus. Hæ tantum in mari sentiuntur, nec aliam
putant teredinem proprie dici; terrestres tineas vocant, cu-
licibus vero similes thripas. Quartum est S; è vermiculo-
rum genere, quorum quidem alii è putrescente succo ipsa ma-
terie, alii ex aliis pariuntur, sicut in arborib. (vox, quidem in
archetypo Toletano desideratur, fortè delenda, uti etiam

vox succo. Legit Dōstiff. Dalecampius, Quorum quidem
alii ē putrescente materia, alii ex aliis pariuntur, sicut in ar-
boribus qui cerastes vocatur) ex eo qui cerastes vocatur.
Theophrasto tria lignorum materie infesta sunt, πηδῶν
teredo, ἱππῆς ὁμοίαι σκάλεξι, tinea vermibus similes, & ver-
mes qui nunc ex putrescente materia gignuntur, nunc ex
aliis vermibus. Chrysostomo vermis lignum rodens δὲ
dicitur, Ἐκαστοὶ τῶν παγαμάτων ἐν ἔχῃ τῶν λυμανομένων, ὁ σῆτρος,
τὸν ἰῶν, τὸν σῆξιν, τὸ ἔλαιον. δὲ ἐν τῷ σκάλεξιν ἐγγενεῖσθαι ἰδοὺ τῶν
ξύλων, ἢ σκάλεξιν ἐστὶν ἐκείναι, ἢ ἀμπέλων, σῆς ἰδεθγαμάτων, τῶ δὲ
ποιῶν : ψῶ σῶκων. Vnaqueque res unum habet, quo ledi-
tur, ac infestatur, ferrum arugo vitæ, lanam, qns, id est,
tinea; dēx vermīs genus intus in ligno natum; ips vermīs

est rodens cornu, ix vitem perforat, ens vestes, trox legumi-
nibus inimica, seps ficis.

Θεραπευηέντι. Aldinus & Basileensis, πηθευηέντι.
Emendat Maximus Scaliger, ηπευηέντι : sic lege, vel
scribe, σηπευηέντι. à tinea pertusus & derofus.

Ἐπειρὲ μύσχοδι. Scribe μύσχοδι vel μύσχοδοι. Plinius, Cum tantum erofert, ut circumagat se, generat alium. Vide Scaligeri animadversiones.

Φύλλον. Plinius loco citato: *Hæc nasci prohibet in aliis amaritudo, ut cupressu; aliis durities, ut buxo.*

*'Ελαίω. Plinius, Tradunt & abietem circa germinationes
decorticatam, qua diximus luna aquis non corrumpi.*

Κ Ε Φ. Ζ.

CAP. VI.

In Tylo insulæ Arabiæ materiem esse, ex qua fabricatæ naues incorruptæ pene in mari perdurent: tum de materijs condiendis inueterandisque: & quæ materiæ faciles in opere, & quæ difficiles: & cur cerdones ex piro sylvestri tabulas faciant, ac quomodo circi intorti permaneant.

ΕΝ ΤΥΛΩ ΔΙΕ ΤΗ ΝΗΣΩ ΤΗ ΠΕΡΙ ΠΛΩ^α ΑΡΧΑΙΑΝ, ΕΙ-
 νοι τι Φασι Ξυλον, ἐξ ὧ πα πολλοῖα ναυπηγοῦνται.
 τοῦτο δὲ ἐν ὠρῇ τῇ θαλάττῃ σχεδὸν ἀσηπτον εἶναι. Διὰ
 μένει γὰρ ἔτη πλείω ἢ Διὰ τρις κατὰ θυσιζοῦμεν. ἐὰν
 δὲ ἐξω, χρόνον μὲν, ἡττον δὲ σήπεται. θαυμασὸν
 ἦ καὶ ἐπὶ λεγούσιν ἐπὶ τῷ ἔδεν πρὸς πλὴν σήψιν· εἶναι
 γὰρ τι δένδρον, ἐξ ὧ τὰς βακτηρίας τίμνεαθ^α ἔχινε-
 αὶ καλὰς σφόδρα. πικιλίας δὲ πινὰ ἔχουσας ὁμοιο-
 τῶ τῇ πύρεθ^α δέρματι. βαρὺ δὲ σφόδρα τὸ ξύλον
 τῷ τ^α. ὅταν δὲ πρὸς ῥίπῃ πρὸς στερεώπρον τόπον, κατα-
 γίνεαθ^α, κατὰ περ τὰ κεράμια. Ἐπὶ τῆς μυρικής δὲ
 ξύλον, ἐκ^α ὥσπερ ἐκταύηται ἀσθενὲς, ἀλλὰ ἰσχυρὸν
 ὥσπερ πρίνινον, ἢ ἐκ^α ἄλλο τι τῶν ἰσχυρῶν. τῷτο μὲν
 ἔναι μακρὸν χωρὰς π^α εἰς αἴρεθ^α διαφορὰς ἔδινά-
 μεν· τῶν ἡ ὁμογενῶν ξύλων, οἷον δρυῖνων, πευκίνων,
 ὅταν τρεχέουσιν· τρεχέουσιν γὰρ οὐκ ἐν ἴσῳ βάθει
 πάντα δύοντες τῆς θαλάττης, ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸς αὐτῇ
 τῇ γῇ, τὰ ἡ μικρὸν ἀνω πρὶν, τὰ δὲ ἐν πλείοσι βάθει·
 πάντων δὲ τὰ πρὸς πλὴν εἶσαν ἡττον δύεται κατ' ὕδα-
 τ^α, ἐκ^α τῇ πρὸς μᾶλλον. ἐπὶ ἡ τὰ μὲν ἄερα τῶν
 ξύλων, τὰ ἡ, δύσερα. ἄερα μὲν, τὰ μαλακά. Ἐ
 πάντων μάλιστα Φιλύρα· δύσερα δὲ ἔπὶ σκληρά,
 Ἐπὶ ἔξωθεν, Ἐπὶ ἔξωθεν σφραγὶς δύσερα τὰ
 δὲ δρία ἔδρυς. ὡς ἡ κατὰ μέρεθ^α, ὁ τῆς πύκνης ὀ-
 ρῆθ^α ἔπὶ ἑλάτης. αἰεὶ δὲ τῶν ὁμογενῶν τὸ μαλακώ-
 προν τῷ σκληροτέρῳ κρεῖττον· σφραγιστερον γὰρ. καὶ
 εὐθὺ σκοπεῦνται τὰς ῥαυτὰς οἱ πικτοὶς ἔως. τὰ ἡ
 μοχθηρά, σιδήρεα δυνάται τίμνειν μᾶλλον τὰ σκλη-
 ρά τῶν μαλακῶν· ἀνήσι γὰρ ἐπὶ πῆς μαλακῆς, ὥσπερ
 ἐλέχθη περὶ τῆς Φιλύρας. ὡς ἔκαστος ἡ μάλιστα ταῦ-
 τα· διὸ καὶ οἱ σκυτορῆμοι πρὶνται οὗτ^α πύνακας ἀ-
 χροῦθ^α. μήτραν ἡ πάντε ὠρῇ ἔχει, ἡ Φασιν οἱ πικτοί-
 νες· Φανερὰν δ' εἶναι μάλιστα ἐν τῇ ἐλάτῃ Φαίρεαθ^α
 γὰρ οἷον Φλοιάδῃ πινὰ πλὴν σιμῆσιν αὐτῆς τῶν κύ-
 κλων. ἐν ἑλάτῃ ἡ καὶ πύξω καὶ τῆς πύκτους ἐκ^α ὁ-
 μοίως· διὸ καὶ ἔ Φασί πνὺς ἔχεν τῇ δυνάμει πύξον
 καὶ ἐλάτῃ. μάλιστα γὰρ ἔλκεσθαι ταῦτα τῶν ξύ-
 λων. ἐπὶ ἡ τὸ ἔλκεσθαι, τὸ συμπερίσσεσθαι κινεμένης
 τῆς μήτρας. τῇ γὰρ ὡς εἰκεν ὅτι χρόνον πλὴν. διὸ
 πανταχοθεν μενᾶμα· μάλιστα δ' ἐκ τῶν γυρωμάτων
 ἐξαιρέσιν, ὅπως ἀσραβὴ διαμένη, καὶ Διὰ τοῦτο
 σχίζουσιν. ἀρπυν δ' αὖ δόξεν, ὅτι ἐν μὲν τῆς ξύλοις
 πῆς προγγύλοις· ἄλυπ^α ἡ μήτρα καὶ ἀκίνητ^α·
 ἐν ἡ πῆς ὡς ἔκαστος ἡττον, ἐὰν μὴ ὅπως ἐξαιρεθῇ, κινεῖ
 καὶ ὡς ἔκαστος μᾶλλον γὰρ εἰκὸς γυρωθεῖσαν δοπο-
 θήσκειν. ὅμως δὲ οἷον ἰσοὶ καὶ αἱ κεραῖαι ἐξαιρε-

IN Tylo autem Arabiæ insula materiem esse affirmant, ex qua naves ædificant, quæ mari incorrupta pene perduret. Quippe cum annos plusquam ducentos demersa immunis ab omni offensa servetur: extra aquam diuturna quidem eadem est, sed non tantundem. Ocyus enim putrere incipit. Quin & illud tractus ejusdem mirandum referunt, quamquam id quidem nil ad putredinem spectet. Arborem enim consistare ex qua baculos cædunt, pulchroscque admodum faciunt, nec sine varietate quadam coloris, pellibus tigrum proxima. Ponderosam unice materiam hanc affirmant, cumque in solidiora quisquam projecerit, modo fistilium fragilem. Addunt etiam tamaricis lignum, non ut apud nos, imbecillum, sed validum, sicut iligneum, aut aliquid ferine materiæ hujusmodi, ibidem comperiri. Id igitur loci cœlique discrimina viresque indicat. Materiem autem unigenam, ceu roboream pineamque, cum condunt (condire namque consueverunt, non pari altitudine maris universam aut demittere, sed aliam juxta terram, aliam paulo superius, aliam altitudine ampliore) quæ radici proprii sunt, cilius descendunt: vel si fluunt, plus deorsum versus sane inclinantur. Materialium item alia in opere faciles, alia difficiles. Faciles, quæ molles; & omnium præcipue tilia: difficiles, quæ duræ, nodosæ, crispæ, convolutionibusque perplexæ. "Aria, roburque omnium difficillimæ. Sed quoad particulatim

Hexform
ma.

† ita ut et
obtusū fer-
rum magis
valeat.
† materia
durā, qua
mollem ce-
dere.

buxum, &
eamve po-
entia ba-
ere medu-
am existi-
mant.

ex corula

θείσης ἀλφειοί. πῦρ δὲ καὶ συμβεβηκός ὅτι χιτῶνας
ἔχει ἄλλους· ἰσχυρότατον δὲ καὶ λεπτότατον, ἔνθα αὖτον
ξηρότατον γὰρ ἔστι ἄλλους ἀνάλογον· ὅταν ἐν χει-
ρὶ, περιαιρείται τὰ ξηρότητα· εἰ δὲ ἡ μήτρα διὰ τὸ ξη-
ρόν, σκεπτεται. Διασπείρει δὲ ἐλκυστήν τὰ ξύλα, καὶ ἐν
τοῖς σχισμοῖς ἔχει πρὸς ὅταν μὴ ὡς δὲ πρὸς αἶμα. δὲ
γὰρ ἐρῆν τὴν πρὸς αἶμα ἔχει μὴ παλιν. οἷον ἔ-
σης τῆς μήτρας ἐφ' ἧς τὸ Α, μὴ τῶν Β Γ πῦρ
νῦν, ἀλλὰ τῶν Β Δ. Φθίρεται γὰρ ἔτι Φα-
σιν· ἐκείνως δὲ ζῆν. ὅτι δὲ πᾶν ξύλον ἔχει μήτραν,
ἐκ τῶν οἷωνται.

strema est: siccissima enim. Atque ita ex reliquis,
quæque ad portionem existimari utique debet. Er-
go scissa materie, siccissimis illis tunicis medul-
la dispoliatur. An vero ficci ratione medulla con-
stet, quarendum. Materiam autem dum trahitur,
tam fissam quam sectam pervertet, si id non, ut
oporteat, secetur: rectam enim fieri sectionem o-
portet, nec ullo pacto obliquam. Exempli gratia,
Si medulla per A lineam constet, haud quaquam per
B C secandum, sed per B D. Hoc enim modo me-
dullam perire, illo vivere posse arbitrantur. Sed
nullam materiem medulla carere hac existimant
ratione.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

EN πύλα δὲ. Hæc quoque reponenda fuere inter historiam
arborum peregrinarum. Lege κατὰ μᾶλλον, frangi: non κα-
τὰ μᾶλλον.

Θάπρον δὲ καὶ ὕδατος· καὶ ἰπνέει μᾶλλον. Theodorus. Ci-
tius descendunt vel si fluitant, plus deorsum versus sanè
inclinantur. Legit igitur, ἰπνέει.

Ἐπὶ δὲ τὰ μὲν εἰρησίου τῶν ξύλων. Hinc aliud caput de affecti-
bus, quorum finis ars est.

Τὰ δὲ μὲν καὶ σιδήρεα δύναται· πῦρ καὶ σιδήρεα τῶν μαλακῶν.
Deest μᾶλλον: aut subintelligitur. Theodorus non refert μὲν
καὶ σιδήρεα: sed ad materiam. vitiatam, inquit, du-
ramque materiam. Tamen duritiæ esse unam ex causis,
quæ vitii obstat, supra dicebamus. Melius est referri
ad ferrum: ita ut etiam obtusum ferrum plus valeat ad dura,
quam ad mollia.

Μαλιστα γὰρ ἔλκεται. Theodorus legit, ἡμῶν, minime; ἔ-
sane recte. Nam si ἔλκεται, est συμβεβηκός καὶ μὲν τῆς μήτρας,
ἔσ negant eis medullam esse: necesse est, ut etiam negent τὸ
ἔλκεται. Theodorus omisit, δύναται. Sed est vox Peripatetica,
ἔσ huic conveniens loco. Namque in abiete manifesta est, in
buxo non est, sed δύναται. At illi hoc quoque negant. Dele
improbam vocem, ἔλκεται, ἔσ reponere ἔλκεται, ἔσ γὰρ, ne in-
terpretare in singulari, quemadmodum Theodorus, sed in
plurali, tam de olea quam de buxo. Hæc verba sunt à Phi-
losoφῳ posita ad antipophoram. Tollit namque tacitam ob-
jectionem. Ablatis enim iis partibus quæ circa medullam
sunt, etiam diu queunt vivere. Eas partes appellat γυρῶ-
ματα, quia in orbem circumstant medullam. Circos vocat
Theodorus novo usu.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

EN πύλα, &c. Plinius lib. 16. cap. 41. Alexandri ma-
gni comites prodiderunt, in Tylo rubri maris insula ar-
bores esse, ex quibus naves fierent, quas 200 annis durantes
inventas: ἔσ si mergerentur, incorruptas. Verbum duran-
tes valde suspectum; supervacaneum forte. Doctissimus
Dalecampius in hunc sensum exponit. quas (arbores,
cave ad naves referas) ducentis annis durantes inventas,
si mergerentur (mari) ἔσ incorruptas.

Βακτηρίας. βακτηρία, baculus fulciens quo quis innititur.
Plinius. In eadem esse fruticem baculis tantum idoneæ craf-
situdinis, varium tigrum maculis, ponderosum, ἔσ cum in
spissiora decidat, vitri modo fragilem. Paulo aliter Theo-
phrastus, ἔσ cum in solidiora incutitur, fictilium modo fra-
gilem; κατὰ μᾶλλον τὰ κερύμια. Pro κατὰ μᾶλλον, ut in vulgato
habetur codice, scribe κατὰ γινώσκαι. Putavi quandoq; ba-
culos tigrum modo varios, arundines variegatas esse,
quæ ex India adferuntur, de quibus cap. de calamo; sed
fictilium modo nec fragiles sunt, nec ponderosæ.

Καὶ ἰπνέει, Theodorus, ἰπνέει δὲ ἰπνέει μᾶλλον ἰπνέει. Verior
& simplicissima lectio, πᾶν τὸ δὲ τὸ πρὸς τὸν ἰπνέει δὲ
καὶ ἰπνέει μᾶλλον, quæ radici propria sunt

citius in aquis demerguntur, ac plus deorsum versus in-
clinantur. Hæc non satis fideliter Plinius lib. 16. cap. 38.
Lignum in longitudinem fluctuatur, (melius, fluitat) ut quæ
pars fuit ab radice, validius sedit. Hoc observari tradit
Græcus auctor in lignis quæ mari condiuntur.

Πῦρ καὶ σιδήρεα, scribe, πῦρ καὶ σιδήρεα. Recte Theodorus legit, διὰ τὸ ὅτι φασί
πῦρ ἔχειν τὸ δύναται πῦρ καὶ σιδήρεα, ἡμῶν γὰρ ἔλκεται. Vide
animadversiones Scaligeri. Plinius li. 16. c. 38. Neutrum
habet (adipem & carnem) cornus, olea, nec medullam mi-
nimusque etiam sanguinis.

Γυρῶματα. Vertunt ex circis, malè. Γυρῶματα sunt velu-
ti gyri & flexus medullam ambientes; torulos vocat Vi-
truvius lib. 2. cap. 8. & 2. Cædi autem ita oportet, ut in-
cidatur arboris crafisitudo ad mediam medullam, ἔσ relin-
quatur, uti per eam exsiccescat stillando succus. ita qui inest
in his inutilis liquor, effluens per torulum, non patietur e-
mori in eo saniem, nec corrumpi materie qualitatem. Idem
de abiete loquens: Ima autem cum excisa quadrifluis di-
sparetur, ejecto torulo ex eadem arbore, ad intestina opera
comparatur, ἔσ sapinea vocatur.

K E Φ. H.

CAP. VII.

In omni ligno suam inesse medullam: ac lignorum alia esse fissilia, alia dolatilia,
alia rotunda. Quæque ponderi cedant, quæ non.

Ανερόν γὰρ ἐστὶ καὶ τὸ μὴ δοκοῦντα πάντ' ἔχειν,
οἷον πύλον, λωτὸν, περὶνον. σημεῖον δὲ. ἔσ γὰρ
σφόδριγγας τῶν θυρῶν τῶν πολυτελῶν, πῦρ καὶ σιδήρεα
τῶν συγγράφοντα ἢ οἱ δὲ χιτῶνες ἔτι καὶ μὴ
τραγῆς, αὐτὸ δὲ τῶν σημείων, ἔσ πᾶσι μήτρα ἐλκε-
ται, ἔσ αἱ τῶν σκληροτάτων, αἱ δὲ πῦρ καὶ σιδήρεα
καλῶσι. πῦρ καὶ σιδήρεα ἔσ πᾶσι μήτρα ἐλκε-
ται, ἔσ αὐτῆς τῆς ἐλάτης. μακροτάτη μὲν
ἐν, ὅτι τὰς ἰνῆς ἔχει καὶ διὰ πολλοῦ ἔσ, ἔσ σαρκοῦδες
τὸ ἀνὰ μέσον, πολύ. σκληροτάτη δὲ, ὅτι αἱ ἰνῆς σκλη-
ρόταται ἔσ τὸ σαρκοῦδες. διὸ καὶ οἱ δὲ χιτῶνες συγγρά-
φονται ὡς ἀνὰ μέσον τὰ πρὸς τὴν μήτραν, ὅπως λαβῶ-
σι τὰ ξύλα τὰ πυκνότερα καὶ μαλακώτατα. τῶν δὲ

Constat enim vel eas medullam habere, quas ca-
rere putaveris, ut buxum, celsum, ilicem. Argu-
mentum quod valvarum sumptuosarum cardi-
nes facere ex his artifices solent, cumq; architecti fa-
ciundos ex medulla præcipiant. Quod item, vel om-
nem medullam distrahi posse, etiam durissimarum
materierum, quas nonnulli corda appellant, argumen-
to sane accipi potest. Materiei autem (ut sic loquar)
universæ quæ durissima, rarissima medulla est, atque
etiam ipsius abietis. Rarissima quidem, quoniam ner-
vis amplo inter se distantibus intervallo, carneq; me-
dia copiosiore constat. Durissima vero, quod & nervi
durissimi, & caro durissima est. Qua de causa archi-
tecti partes medullæ proximiores auferendas præci-
piunt, ut quod spississimum, mollissimumq; materiei
sit,

ξύλων, τὰ μὲν χρεῖα, τὰ δὲ πελεκητὰ, τὰ δὲ προγυλάα.
 χρεῖα μὲν, ὅσα διαμερῶντες καὶ τὸ μέσον περιέχουσιν. πε-
 λεκητὰ δὲ, ὅσων ἀποτελεσθῶσι τὰ ἔξω. προγυλάα δὲ,
 δηλονότι τὰ ὅλως ἀψαυσα. τούτων δὲ, τὰ σχιστὰ μὲν,
 ὅλως ἀρραγῇ, διὰ τὸ γυμνωθεῖσαν τὴν μήτραν ξηραίν-
 νει, καὶ ἀποθνήσκουσιν. τὰ δὲ πελεκητὰ καὶ τὰ προγυλάα,
 διὰ τὸ ἐκαστὴν περιέχει τὴν μήτραν. ἔθεν γὰρ ὅτι τῶν
 ἀπέναντων ἐρῶν γίνονται. τοῖς δὲ λωπίνοις καὶ τοῖς ἄλλοις οἷς
 εἰς αὐτὴν ἐρῶν γίνονται, πρὸς τὸ μὴ ῥήγνυσθαι,
 βόλῃσι περὶ αὐτῆς οὖσι, ὅπως ἀναξηραίνῃ καὶ ἀπενδύ-
 σθῃ καὶ μικρὸν ἢ ἐκ τῆς μήτρας ὑγρότης. ἡ μὲν ἐν μή-
 τρα τοιαύτην ἔχει διωκταίαν. βάρθρα δὲ ἐνεγκῶν, ἰσχυ-
 ρὰ, καὶ ἡ ἐλάτη καὶ ἡ πύκη, ἀπὸ τῆς πηγῆς αὐτῆς. ἔθεν γὰρ
 ἐνδιόδασιν ὡς περὶ ἡ δρῦς καὶ τὰ γεώδη, ἀλλ' αὐτῶν οὐσί-
 σθαι οἷον δὲ ὅτι ἔδωκεν ῥήγνυσθαι, καὶ ἀπὸ τῆς ἐλάτης καὶ
 δρῦς, ἀλλὰ περὶ πρὸν σπένονται, καὶ ἄλλως ἀπενδύσιν.
 ἰσχυρὸν δὲ ἔστι Φοῖνιξ· ἀνάπαλιν γὰρ καὶ ἡ κάμψις ἡ
 τοῖς ἄλλοις γίνεται. τὰ μὲν γὰρ εἰς τὰ κάτω κάμψεται,
 ὁ δὲ Φοῖνιξ εἰς τὰ ἄνω. φασὶ δὲ καὶ τὴν πύκην καὶ
 τὴν ἐλάτην αὐτῶν. τὸ δὲ τῆς Εὐβοϊκῆς καρύδας
 γίνεται γὰρ μέλα καὶ χροῖται πρὸς τὴν εὐφρίαν· ὅταν
 τὰ μέλη ῥήγνυσθαι ἴδωσιν, ὥστε περὶ αὐτῶν περὶ
 πρὸν. ὅσων καὶ ἐν Ἀντιόχῳ σπένονται ἐν τῇ βαλα-
 νείᾳ, καὶ πάντες ἐξ ἐπὶ τῆς αὐτῆς. ἰσχυρὸν δὲ τὴν πύκην,
 πλεονεξία δὲ ὅτι ἐλάτη μάλιστα ὡς εἰπὼν ἰσχυ-
 ρόν. πρὸς δὲ τὰς τῶν πεκτόνων χρεῖας, ἡ ἐκαστὴν
 μάλιστα ἡ πύκη, διὰ τὴν μακρότητα καὶ τὴν δύσπο-
 ρείαν. ἔθεν γὰρ ὅλως ἔδωκεν ῥήγνυσθαι φασιν, ἐὰν καὶ ἡ
 θῆ. τὸ ὄντως τὸν δὲ Φιλύκην, καὶ ἡ λωπίτης ὡς περὶ ἡ
 καλὰς. τῶν δὲ ἄλλων ἡ Φιλύκη. τὸ γὰρ ὅλως ὄντως
 γον ὡς περὶ ἐλέγχῃ διὰ μαλακότητά. εὐκαμπία δὲ,
 ὡς μὲν αὐτῶς εἰπὼν, ὅσα γλίσχρα. διὰ φέρειν δὲ
 καὶ σκαμνὸν καὶ ἐρκεῖας. διὸ καὶ τὰ ἱερὰ καὶ τὰς τε-
 φάνας, καὶ ὅλως ὅσα περὶ τὸν κόσμον, ἐκ τῶν
 ποιεῖται.

ἡ δὲ πύκη
 Ald. Bas. ὅτι
 in margine
 ἀποτελεσθῶσι.

† καρύδας κυρ-
 τῆται γίνονται.
 † μέλας.

† ἐλάτη διὰ
 τὴν Al. Bas.
 Scribe, ἰσχυ-
 ρὸν μάλιστα.
 τὴν Al. Bas.
 τὴν αὐτῆς.
 Gaza. Vide
 Lex. const.
 in voce ὄντως.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Φανερὸν γὰρ ἐστίν. Non debuit ab superioribus separari. De medulla enim etiamnum agit.

Παντὸς δὲ, ὡς εἰπὼν. ξύλον σκληροτάτην καὶ μακροτάτην ἡ μήτρα. Theodorus legit, σκληροτάτην καὶ μακροτάτην. Quasi non agat de lignis durissimis, sed de omni ligno. Nam mox utraque partem de medulla exequitur; μακροτάτη μὲν, σκληροτάτη δὲ. Et dixit, ὡς εἰπὼν. Quia quarundam arborum densissima, ut Galia. Plurima tamen eget animadversionis, an τὴν μακροτάτην sit σκληροτάτην. Videtur enim hæc due natura conjungi non posse.

Τῶν δὲ ξύλων τὰ μὲν χρεῖα, τὰ δὲ πελεκητὰ, τὰ δὲ προγυλάα. Mis- cuit actum Naturæ, cum potentia ad artem. Dico miscuit, quia ex æquo fecit ex his differentias in speciebus. Abusus igitur est. Nam προγυλάα, est actus, χρεῖα, est aptitudine, ὅτι πελεκητὰ. At hoc ipsum χρεῖα, ὅτι πελεκητὰ, non est nisi ἐκ τῆς προγυλάας, καὶ ἐκ αὐτῆς. Præterea πελεκητὰ usus, tam ad decorri- candum, ut relinquatur προγυλάα, quam ad dolandum in an- gulos. Σερογυλάα, debuit dicere. Verum quia teretes sunt, ὅτι teretes relinquuntur, non autem tales fiunt, ideo usus est voce primogenia. Melius infra, ἀψαυσα. Adde quod πελεκητὰς etiam ad rotunditatem exercetur. Multæ enim columnæ ro- tundæ, non sola ablato cortice, sed etiam ad veram ὅτι regu- larem circinationem. Atque hinc caput aliud instituit.

Διὰ τὸ εὐκαμπὲς ἴσθαι τὴν μήτραν. Theodorus, Quod medul- la nulla in his, lateribus plenioribus circumdetur. In no- stro Codice nulla sunt latera illa.

Βάρθρα δὲ. Diversa materia, atque ab superiore segreganda. Est enim à potestate activa. Theodorus omisit, ἀπὸ τῆς πηγῆς. Et sane infra. Τακτικὴ μὲν οὖν ἡ παλαιότερη τέχνη. E- tiam vulgò architecti id observant; sublicas ὅτι columnas a- biernas ineptas esse oneri ferendo; roboreas præstare lapideam firmitatem; longuriis ὅτι laquearibus, roboreas findi; Abie- tis usum eligendum.

Ἀλλὰ περὶ σπένονται. ὅτι ἄλλως ἀπενδύσιν. Theodorus, Sed prius, quam viribus, carie, aliisque deficiunt. Malus au-

fit, tantum relinquatur. Lignorum alia fissilia, alia dolatilia, alia rotunda. Fissilia, quæ dividentes per medium secant. Dolatilia, quorū partes exteræ cir- cundolant. Rotunda, quæ scilicet intacta omnino re- linquunt. Ex his fissilia nullā penitus rimam patiun- tur, quoniam enudata medulla exsiccat, atque emo- ritur: dolatilia, & rotunda rimas admittunt, longeq; magis rotunda, quod medulla in his lateribus plenio- ribus circumdatur. Haud enim quicquam ex cunctis est, quod fissura immune possit evadere. Itaq; loteis, reliquisque, quorum usus ad cardines, ne findantur, finum illinum bubulum, ut siccetur, sensimque diffle- tur atque evaporetur humor medullæ. Vis medullæ hujusmodi est. Pondus sustinere abietem valide, & pinum (nil enim ponderi cædunt, ut robur, & reli- quæ terrenæ, sed renitentur) argumentū, quod nun- quam rumpuntur, sicut olea, & robur: † sed prius, quam viribus, carie, aliisque deficiunt. Palma quoque prævalida est, & in diversum quam cæteræ incurva- tur. Quippe cum reliquæ omnes in inferiora flectan- tur, palma è contrario fornicatim se flectit. Quin & pinum atque abietem reniti affirmant. † Juglans frangi se sonitu prænunciat: est enim vel ejus ma- teries ampla, ususque ad opus rectorium, ita ut presentire homines possint: quod & in Antandro accidisse, omnesque è balneis terrefactos profu- gisse traditum est. Valida etiam ficus, sed in re- ctum pertendens. Pinus omnium fere maxime viribus valet, & ad usum ædificatorium † specta- bilis eadem potissimum est, laxitatis rectitudinisque meatuum causa. Hanc enim ne findi quidem ullo pacto posse affirmant, si glutine muniatur. † Obe- dientissima philycæ est, candorque ei celsatris modo. Tilia inter reliquas præcipue talis est. In totum e- nim præfacilis operibus est, præ sua mollitia, ut re- tulimus. Flecti facile possunt (quoad simplicem reddere rationem licet) omnes, quæ lentæ sunt: sed moro atq; caprifico primatus indubie datur. Quam- obrem furculas, circos, denique ornamenta quæ- cunque fieri solent, hisce conficiunt.

tor, cum Plinio, latinitatis. Deficiunt carie, non deficiuntur; deficiuntur viribus, non deficiunt eo modo, quo deficiunt ca- rie. Itaque quas vires addidit de suo, ea de sententia viri- bus puritatem sustulere. Notabis etiam ὅτι pro carie; σα- πείας, etiam Dioscorides dicit; Plinius quoque cariem in- terpretatur. Alibi ὁμοῦς est putrescere, longe diversa à carie ratione. Putredo ex accessione humoris peregrini, ca- ries ex utriusque defectu. Quod autem dicit Philosophus, ἔδωκεν γὰρ ἐκδιόδασιν, intellige sanè. Falsum enim est, si exactius accipias. Immo vero adeo cedunt oneri, ut inambulantibus subcutiantur, ὅτι fluant. Sed ita cedunt oneri, ne succum- bant. Ablato enim onere, ad directionem redeunt.

Τὸ δὲ τῆς Εὐβοϊκῆς καρύδας. Theodorus Plinium sequutus, omisit cognomen, Εὐβοϊκῆς. Male. Namque si non addas, non erunt necessaria verba illa; γίνονται γὰρ μύζα. Vulgaris juglan- dis nostratū non erat opus magnitudinem indicare. Lego ψο- φῶ. Plinius etiam aliter scribit, τὸ γίνονται μύζα. Fiunt ex ea trabes. ὅτι τὸ ἴδιον. Quod alibi ἴδιον. Theodorus, ad opus rectorium. Male. Vides apud Vitruvium, quid sit re- ctorium opus, quid trullifatio. Plinius simplicissime, fir- missima in tectum.

Ἐκαστὴν μάλιστα ἡ ἐλάτη. Theodorus legit πύκην. Male. Ne- que suum ducem Plinium animadvertit, quod laudibus abie- tem extulerit. Et verba hæc illis respondebant; ὅτι τὰς σκτικὰς χρεῖας: ὅτι mox, ἰσχυρὴ καὶ μακροτάτη. Et Plinius, fabricæ artis genere spectabilis, & glutino sociabilis. Puto multos errores hoc in loco esse apud utrumque autorem.

Εὐκαμπὴς ἡ φιλύκη. Theodorus, obedientissima. Immo ve- ro rigidissima. Plinius obedientissimam quocunque in opere fraxinum dicit, quæ ducitur ab arte ad omnia opera.

Τὰς τεφάνας. Theodorus, circos. Non intelligam flami- num, aut maximum, sed dybes. Quæ ratione lentam mate- riam ad furculas præ aliis eligerent, considerandum est.

Φ *Ασπυγος* *αλφ* *ιστ*. Rectè addiderunt particulam *μη*, quæ in Basileensi & Aldino desideratur. Plinius cornum, lotum, ilicem, buxum inter ea numerat quibus ossæ medulla. Lib. 16. cap. 38. *Tota ossæ est ilex, cornus, robur, cytisus, morus, ebenus, lotos, & quæ sine medulla diximus, &c.* Ea sunt olea, buxus, cornus.

Πελοπιλῶν, scribe πολυτελῶν; Typographi mendum est.
Σκληροτάτην. Theodorus, σκληροτάτη καὶ μακροτάτη. Vide
Scaligerum. Qua ratione, μακρὴ καὶ σκληρὴ dicatur medulla
ipse docet Theophrastus. Quaritur verum utrum conjungi
queant hæ duæ naturæ. In spongia, fungo glomeratæ
rotunditatis, Βο-*vijsf* vulgo vocato, summa siccitas, sum-
ma raritas; sed durities, quod καὶ ξηρὸν etiam significat, &
raritas conjungi in una eademque parte non possunt. In
ita tamen medulla, diversis in particulis; τὸ ξηρὸν καὶ μακρὸν,
cur reperiri nequeat, non video. Contrarij docet Theo-
phrastus. Μακρὴ dicitur medulla, quod nervis longo inter
se distinctibus intervallo, carneq; media copiosiore con-
sistat: ξηρὴ vero, quod nervi durissimi & caro durissima sit.
Pro ἔχει paulo infra scribe ἔχει.

Tὰ αὖς τῶν μήτρων, id est, αἱ εἰσβάλλει τῇ καρδίᾳ, quæ medullam cingunt. Supra cap. præcedenti partes medullæ viciniores, αἶς; quæ ipsam cingunt γυροῖσιν & φλοιῶδεις κύκλους vocavit; Vitruvius torulos. ἐκτρέφειν τὰ αὖς μήτρων, Vitruvius vertit, *ejicere torulum ex arbore*, capite jam læpe citato. Ita qui inest in his inutilis liquor, effluens per torulos, non patietur emori in eo saniem, nec corrumpi materiei sanitatem.

Βόλγειο. Plinius libr. 16. cap. 42. *Apud nos materie finduntur aliquæ sponte: ob id architecti eas fimo illitas sic-
cari jubent, ut afflatus non noceat.* Malè hæc Plinius,
Theophrastus, lotum & alias è quibus cardines fabrican-
tur, fimo bubulo illini dicunt, ne findantur, ut exsicceretur
& diffletur paulatim medullæ humor.

Βάρος, &c. Idem loco citato; *Pondus sustinere valide*,
abies, larix, etiam in transversum posita. Male πύκλος lari-
cens reddidit. Recte Theodorus pinum. Deest præterea
vox possunt. *Pondus valide sustinere possunt abies.* vel ἰσχυ-
νυμος est. βάρος δὲ ἰσχυρὸν ἰσχυρῶς.

Ἡ δὲ ὁδὸς. Idem loco citato: *Pondus sustinere validæ, abies, larix, etiam transversum positæ. Robur, olea, incurvantur ceduntque ponderi; illæ renituntur, nec temere rumpuntur, priusq; carie quam viribus deficiunt. Vitruvius lib. 2. ca. 8. de abiete. Et primum abies ærīs habens plurimum & ignis, minimūque humoris & terreni, levioribus rerum natura potestatibus comparata, non est ponderosa. Itaque rigore naturali contenta, non cito flectitur ab onere, sed directā permanet in contignatione: sed ea quod habet in se plus caloris, procreat & alit ternutem, ab eoque vitiatur. Vide Scaligeri animadversiones. Malè Theodorus, ἀπὸ τῆς πύλης, in transversum positæ, neglexit. Columnæ enim & fublicæ abiegnæ oneri faciendo inutiles, quercinæ aptissimæ. contra longurii & laquearia è quercu finduntur, ex abiete renituntur nec rumpuntur. Vitruvius libr. 7. cap. 3. ubi de camerarum dispositione agit: Cum ergo camerarum postulabitur ratio, sic erunt faciendæ. Afferes directi disponantur inter se, ne plus spatium habentes binos pedes, & hi maximè cupressini, quod abiegni ab carie & ab vetustate celeriter vitiantur. Hic afferes cum ad formam circinationis fuerint distributi, catenis dispositis, ad contignationes (sive tecta erunt) crebrius clavis ferreæ fixi, religuntur: eæque catenæ ex ea materia comparentur, cui nec caries, nec vetustas, nec humor possit nocere, id est buxo, junipero, olea, robore, cupressisq; similibus, præter quercum, quod ea se torquendo rimas facit quibus inest operibus. Robur inter ea quæ ad cameras faciendas apta, numerat. Camera, arcus ædificium sustinens, tectumq; devexum & curvatum. Camera ergo ex lignis in transversū positis. Malè etiam scribunt laquearia ex robore findi. Laquear dicitur camera, hoc est pars superior cubiculi & cenationis connexu, quæ variis adornari solet sculpturis & coloribus. Ipsa experientiæ Vitruvium reprobat. Nam tam roboris, quam quercus infinditur materies, ut Architecti observant.*

Ἰσχυρὸς ὃ ἐὶ φοινῖξ. Plin. loc. cit. Et palme arbor invalida: in diversum enim curvatur, at populus contra omnia inferiora pandatur, palma è contrariò fornicatur. Corruptus codex. Theophrastus validâ inquit arborem. Scribe; Et palme arbor valida; in diversum enim curvatur: nam cum omnes in inferiora pandantur, palma è contrariò fornicatur. Pandare & fornicare quadratenus contraria. Fornicare dicuntur ligna quæ sursum incurvantur; fornicis enim cornua deorsum solent inclinari. Pandare vero dicuntur, quando ponderi cedunt nec tenitent, sed deorsum versus incur-

vantur. Quod palma oneri imposito fornicatur, à Plutar-
chos lib. 8. sympof. quæft. 4. Athletis comparatur. ἰδοὺ
οἱ δὲ παῖς πάντα, ἔ μινδὲν συμφορῆς ἑτέρῃ τὸ μέλλον λέγουσιν
φοῖνικ' ὃν ἔχον ἂν ἀνῶν ἐπὶ βαρὺ πείρης, οὐ κτλ. θλιδομένη
οὐ διδασιν. ἀλλὰ κυρτοῖς) αὖτος τοῦ αἰσίου, ὡς ἀντιστρέφον τὰ βίαι-
ζομένη. ἰδοὺ δὲ καὶ αὖτος τὰς ἀθλητικὰς ἀγωνίας ἐστὶ. τὰς μὲν γὰρ ἁπλῶς ἀ-
δυνείας καὶ μαλακίας εἰρηνας αὖτος πείζουσιν καὶ μύπτουντες, οἱ δὲ ἑρπυ-
λίοις ὑπερφόροις τὰς ἀσκήσας ἐ μόναι τοῖς σώμασιν ἀλλὰ καὶ τοῖς φρε-
νίμασιν ἐπαισύνται καὶ αὐξοῦνται. Peculiare autem præter hæc o-
mnia est quod dicam, & cum nulla alia planta commune. Pal-
ma lignum si superne onere imposito premas, non deorsum af-
figitur aut concedit, sed contra incurvatur, quasi vi remittens
prementi. Eodem modo res habet in Athleticis certaminibus:
qui enim ob imbecillitatē & molliciem concedunt, ii flectun-
tur, atque deprimuntur: qui exercitationem fortiter susti-
nent, eorum non corpora modo, sed animi quoque eriguntur
& augentur. Ob hæc alia est victoriæ Olympiæ
symbolum fuit,

Ecquis Olympicæ miretur gloria palmæ.

Sed cur fornicatur palmæ lignum ? An quod ignea & spiritualis vis, qua maximè pollet, cum tentatur & irritatur, sese exercens, magis ac magis erigit ? An quoniam pondus ramos subito urgens, aërem omnem qui in his est, oppressum cedere retrò cogat, qui deinde relumptis paulo viribus adversus onus acrius rursus instat ? An molles & teneræ virgæ impetum non sustinentes, cum onus quiescit, paulatim se erigunt, & speciem quasi contra illud assurgant, exhibent ?

Τὸ ᾧ τ' ὁμοῖναι. Vertunt, juglans frangi se sonitu prænu-
ciat. Errandi occasionem, dedit Plinius, qui vocem ὁμοῖναι
neglexit; Facile, inquit, pandatur juglans; sunt enim &
ex ea traves, frangi; se prænunciat strepitu, quod in Antan-
dro accidit, cū ē balnei territi sono profugerunt. Supra pro-
bavi, καὶ τὸ ὁμοῖναι castaneam esse; vide cap. de castanea.
Juglans καρύεια, κατ' ἰξὺ, line epitheto vocatur. Utrum cas-
taneæ materies pandatur, non tradit Theophrastus. Pro-
babile scripsisse Græcum auctorem. Τὸ ᾧ τ' ὁμοῖναι καρύεις
καρβύται; γίνεται γὰρ μέλας καὶ χροῖν' ὡς τῶν ἑσπερίων, ὅταν μέλας ἦ-
νται φασὶν ὡς δὲ ἀσπιδιανὸς ἀσπίγγου. Verte; nucis vero Eu-
boicæ, id est castaneæ materies pandatur; est enim ampla,
utunturque ad tecta, frangi se sonitu prænunciat, ita ut præ-
sentire homines possunt. Περὶ τῶν ἑσπερίων vertit Plinius, ad
traves, quasi scriptum fuisset, ὡς τῶν δονού. nec melius
Gaza, opus tectorum, id est albarum. Quod si quis neget
pandari castaneæ lignum, dicatvè de suo addidisse Pliniū,
scribat; τὸ ᾧ τ' Εὐβοῖκῃς καρύεις (γίνεται γὰρ μέλας καὶ χροῖν'
ἑσπερίων) ὅταν μέλας ἦνται, &c. Sed alterum magis placet.
Non est validū lignū castaneæ, quamvis durum. Corrup-
tus & Plinii codex; pro, strepitu, scribe ex Theoph. crepitu.

Τὸν περὶ τούτων. Plinius: *Firmissima ad rectum abies; eadem*
valvarum repagulis, & ad quaecunque libeat intestina opera
apertissima sive Græco, sive Campano, sive Siculo fabricæ artis
genere spectabilis, tamentorum crinibus, pampinato semper
orbe se volvens, ad incitatos runcinarum raptus. Eadem &
curribus maxime sociabilis glutino, in tantum ut finda-
tur ante, qua solida est. Maximi viri testantur MSS.
firmissima in rectum legi. Et verissimam hanc inquit
lectionē, & firmissimam à Plinio dici abietem in operibus,
cum recta statuitur: In rectū, εἰς ὅρον, eum habere ex Theophrasto,
ἐκ τῶν εἰς τὸν ὅρον, καὶ εἰς ὅρον, ἵδὲ ἀπὸ τῆς παλαιᾶς
αἰς εἰπὶν ἐκ τῶν. Firmam ab eodem esse ficum, si modo in
rectum collocetur; at firmissimam longe abietem hoc mo-
do positam. Non nego scripsisse Plinium, in rectum, & id
ex Theophrasto habere; sed malè intellecto. Non est hæc
ista mens aitoris; qui alias uno, ut sic dicam, halitu con-
traria perferret, quod ab eo alienum. Paulo ante scrip-
sit abietis lignum in transversum positum pondus sustine-
re: quomodo, ergo, quasi sui oblitus, tam cito pronuncia-
bit lignum abiegiū in longum positum esse validissimū?
Hæc contraria sunt. Verba αἰς εἰπὶν non debent referri ad
εἰς ὅρον, quod de fici tradit, sed ad id quod supra scriptū,
ἀπὸ αἰς ἡδέου, in transversum posita, vide quæ supra dixi.
Eadem valvarum repagulis: Chriffletienus codex; paginis
valvarum. Sic vocat, τὰ πινδύματα τῆς ἡβῆς, & τὰ πινύματα.
Sed paginæ proprie in valvis, ut rectè monet Salmasius;
quia duplices sunt, & complicantur replicanturque, ut li-
brorum paginæ. Et ad quaecunque opera intestina libeat
apertissima. Opus intestinū vocant, quicquid materie, id est,
ligno constat. Nimis laxè; non omne quod ex ligno con-
stat intestinum dicitur opus, sed illud ita propriè vocatur,
quod ex ligno pretiosiore, & præstantiore ad ornatum æ-
difiū, elegantiori fabrica, & ea arte quam minustiam scrini-
ariam

De ulmi, fraxinique materia hæc Vitruvius; *Ulmus* vero & *fraxinus* maximos habent humores, minimumque aëris & ignis, terreni temperata mixtione comparata. Sunt in operibus cum fabricantur lentæ, & sub pondere propter humoris abundantiam, non habent rigorem, sed celeriter pandant; simul autem vetustate sunt aridæ factæ, aut in agro perfectæ, qui inest eis liquor stantibus emoritur, fiuntque duriores & in commissuris & in coagmentationibus ablen- titudine firmas recipiunt catenationes.

καὶ εἰς ἑλκυστος. Quid sit, ignoro: apud Hesiodum versu
jam citato ἔλυμα legitur. Ad hunc versum Proclus; ἔλυμα
μεγας π ε α ἄρστος, ἐν τῷ μέσῳ δὲ, ἵστα συμβαίνειται ὁ γῆς τῷ ἵσ-
τῷ. Ἐλυμα τοῦ εἰς τὸ ἐλύναι, ὅτι περὶ κλύπειν; medium aratri ubi
elavus crafior dentale connectit cum temone. Elyma dicta ab
ἐλύναι, quod significat tego.

Φίλκρη. Scaliger legendum putat φίλρηξ. Atqui φίλρηξ
semper fronde non abundat. Rectius Φιλαρίτς, si mendo
non caret codex.

Κηλᾶστρον δὲ καὶ μέλας. Corrīgunt μέλας; Neutrum agnoscit Theodorus. Scribe, κηλᾶστρον δὲ πρὸς μενίστρας ἔως βακτηρίας, celastri usus ad mucipulas & baculos. Mucipula, id est, decipula ad captandos mures. De celastro hæc Clusius in Curis posterioribus; Apud veteres nullum facere mentionem reperio Celastri arboris, præter unum Theophrastum. Nam neque Dioscorides, neque Plinius (qui tamen ex Theophrasto plurima mutuari solet) ejus meminerunt; quemadmodum nec aliarum quarundam ab ipso memoratarū. Theophrastus vero, licet plenam ejus historiam non tradat, quod etiam trarō fecit in aliis plantis, aliquas tamen illius notas dat perisique Historiæ suæ plantarum locis, è quibus Celastri arboris notitiam acquirere possumus. Ut non sit dubitandum, quin illam adhuc in rerum natura exstare, demonstrari possit. Primum enim Celastri (quod modo neutro genere effert, τὸ κηλᾶστρον, modo fæminino, ἡ κηλᾶστρος,) meminit libr. I. Hist. plant. cap. 15. atque inter arbores perenni folio proditas recenser (nonnullarum nomina duntaxat subjiciam: non enim omnium necesse est) τῶν μὲν ἡμερῶν ἀείφουκας, ἐλαία, φῶνιξ, δάφνη, τῶν δὲ ἀγέλων, ἐλάτη, πύθος, πρίνθ, ἀργεῖα, κηλᾶστρον, φιλύκη, δένδρανθρον, ἀφάρκη. Item lib. III. cap. 4. perpetuam comam illi tribuit: Αείφουκα μὲν, inquit, ἐν ἰσθμῷ ἀγέλων, ἃ καὶ πρὸς τὴν ἐλκχην, πυκνὰ πύθος, ἀργεῖα, πύθος, ἀφάρκην, φιλύκην, ἀφάρκην, δάφνην, κηλᾶστρον. Capite autem, libr. 14. fummis pelidifimisque locis Celastrum prope jure scribit: φύς) δὲ καὶ ἐν κηλᾶστρος ἐπὶ τῶν ἀνθρῶν καὶ κρημνωτάτων; descendere tamen etiam in plana ait cap. 4. lib. III. καὶ ἐν τοῖς πεδίοις μερικῇ, λαγκητῇ, δρυάδα, κηλᾶστρον. Cap. vero 4. lib. III. inter tardissime florescentes & fructum perficientes enumerat. Πάντων δὲ πολέσσην ἡ ἀρκυόθου καὶ ἡ κηλᾶστρον, καὶ πρίνθ. Et paulo post: φασὶ δὲ καὶ τὴν κηλᾶστρον τὸ πρὸ χειμῶντος ἀπιδάλλειν. Cap. item 7. libr. 5. hist. plant. Εὐφρανέτην δὲ φιλύκην, καὶ ἡ λυγκήτης ὡσπερ ἡ πρὸ κηλᾶστρος; & cap. 8. ejusdem libri. Κηλᾶστρον δὲ καὶ μέλας πρὸς βακτηρίας. Hi sunt loci apud Theophrastum de Plantarum historia, in quibus Celastri arboris fit mentio, & è quibus colligere licet perpetuo virere, summis frigidisque montibus provenire; transferri tamen in plana nitioraque loca posse: tardè admodum florere: & fructum, propter jam ingruentem hiemem perficere non posse, adeoque inutilem esse, præterquam ad baculos pro senibus. Dispiciamus nunc, an pronunciare non liceat, illam arborem perpetuo virentem, quæ in Academico horto apud Lugdunum Batavorum colitur, Celastrum esse. Tinus certe, pro qua hæcenus habita est, esse nequit. Differunt enim inter se & floris forma coloreque & fructu, atque etiam foliis, licet utrique plantæ ea sint perennia. Quoniam autem à Neotericis, qui libros de plantis ediderunt, nec ejus historiam descriptam, nec illius iconem propositam invenio, in rei herbariæ studiosorum gratiam, illius arboris ramum cum floris rudimento in tabellâ appositi exprimi curavimus, cui ipsius arboris historiam subjecimus. Arbor igitur illa Academici horti, quæ meâ opinione, Theophrasti Celastrus nuncupari potest, humanam superat altitudinem: firmoque & duro caudice constat, atque in frequentes ramos diviso, qui dum novelli sunt, viridi cortice integuntur, annorini vero fusco. Numerosa habet folia, ex adversa semper nascentia, densaque serie congesta, supinâ parte saturâ viriditate prædita, pronâ autem dilutiora, perennia, hoc est, quæ non defluunt, nisi novis & recentibus jam natis, ut in arboribus perpetuo virentibus plerumque accidere solet: splendent vero præ livore ea folia, nec Alaterni foliorum magnitudinem superant, imo pleraque sunt

illis minora, præsertim annotina, quæ ramulorum infamam partem occupant sive vestiunt, nec in ambitu sunt crenata, præterquam novella, quæ crenaturam quandam formam extrema parte habere videntur; attamen verè crenata dici nequeunt; amariusculi sunt saporis. In no-

Celastrus.

vellorum ramusculorum extremâ parte inter folia nascuntur uncialis longitudinis petioli, sustinentes quinque aut sex parvos flosculos, quatuor plerumque aut quinque foliolis ex flavo virescentibus constantes, suaviter odoratos, racematim lentisci flosculorum modo dispositos, non, ut tini aut sambuci, umbellâ instar expansos; qui sero admodum aperiuntur, & nisi extremo Autumno, aut hiemis initio, imo etiam (quando mitior aura) veris initio: ut anno Christi 1606 ex ramis florentibus à Cl. V. D. P. Pauwio, mense Martio ad me misiss, observare potui. Eam ob causam fructus maturari non potest: imo siestas humida & frigida fuerit, qualis hoc anno Christi millesimo sexcentesimo septimo, vix flores aperientur: etenim flosculorum gemmas duntaxat ostendebat Octobri mense. Qualem autem fructum proferat, dicere nequeo; quia nullum unquam observare potui, imo ne fructus quidem rudimentum: facile porro ramis pangi posse, certum est. Hactenus Clusius. Pervit Typographus, Post mortem Clarissimi Clusii idem Cl. V. D. P. Pauvius fructus rudimentum in horto Medico observavit, imo & fructum ipsum, qualem sequentibus hisce verbis descripsit: quæ addenda esse judicavimus, utpote ad absolutam hujus arboris descriptionem necessaria. Verba autem Pavii hæc adscribit. Anno 1610 mense Junio fructus rudimentum ostendere cœpit, produciens brevem pediculum, cui adhebat bacca myrti baccis magnitudine similis. Hæc quamdiu in accretione erat, viridem: justam adeptam magnitudinem, rubrum exhibebat colorem; qui paulatim ex puniceo corallinus reddebatur, adeo ut asparagi maturam baccam (de minoribus loquor) te videre dixisses. Arridebat gratissimo hoc colore, ad Augusti usque initium, bacca: tunc etenim paulatim corrugari incepit cutis five exterior superficies, simulque colorem mutare: fuscedinem namque contrahebat, tandemque adustam nigredinem. Simul etiam ipse fructus figuram suam mutare,

ac ex rotundo oblongus fieri cœpit. Postquam decedisset, repertum intus semen unicum, oblongum, quodammodo triangulare, uvarum vinaceis admodum simile; cujus cortice (durior is erat & quodammodo of-

seus) diffracto, prodit granum quoque unicum, rectum membranula crocei coloris, eaque ablata, medulla sive caro durior, albicans, ei similis quam nux avelana ostendere solet. Hæc Cl. vir Petrus Pauwius.

Κ Ε Φ. Ι.

CAP. IX.

Quæ quibus instrumentis convenient. Cedrosque in Syrta præstantissimas, ac tredecim passuum longitudinem fuisse unam earum, quæ ad undecimem Demetrii regis cæsæ. In Corsica arbores amplissimas, magnoque discrimine cæteras excedentes. Romanos in Corsicam profectos condendi oppidi gratia, & destitisse ob vastarum arborum multitudinem, ex iisque ratem edificasse quinquaginta velis ducendam. Item de Latino agro, & monte Circeo.

Διηρηται δὲ καὶ πρὸς τὰ τεκτονικὰ τῶν ὀργάνων ἡ κατὰ τὴν πλῆθος οἶον, σφύρον μὲν καὶ πρέ-
τριον, ἄλλω μὲν γίνεται κόνιν. γινώσκω δὲ ἐπὶ τῇ
νοῖς καὶ μελένοισι καὶ πηλενοῖς. πᾶς δὲ μεγάλως σφύρας
πιτυίας ποιεῖ. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ἔ-
χει πῖνα τίςιν. καὶ τὰ αὐτὰ μὲν αἱ χρεῖαι διαίρεσιν. ἐκά-
στη δὲ τῆς ὕλης, ὡς περὶ καὶ πρὸς τὸν ἐλέγχον, διὰ φέρεται
καὶ τοὺς τόπους. ἐνταῦθα γὰρ λωπὸς, ἐνταῦθα δὲ κέδρος
γίνεται θαυμαστὴ, κατὰ περὶ καὶ τῶν "Συρίων". Συρία
γὰρ ἐνταῦθα οἱ ὅροι διὰ φέρονται γίνεται τὰ δένδρα τῆς
κέδρος καὶ τῶ ὕψους καὶ τῶ πλάτους. τηλικαῦτα γὰρ ἐστίν, ὥς
ἐνταῦθα μὴ διώκοντες τρεῖς ἄνδρες περιλαμβάνουσιν. πῖς
δὲ τῶν δένδρων ἐπὶ καὶ μέγιστον καὶ καλλίστον φαίνεται δὲ,
ἐὰν τις ἐὰ καὶ μὴ τέμνη, τὸ πᾶν οἰκίον ἕκαστον ἔχον γίνεσθαι
θαυμαστὸν τῆς μήκης καὶ πλάτους. ἐν Κύπρῳ γοῦν σὺν ἐπι-
νον οἱ βασιλεῖς ἄμα δὲ καὶ διὰ τὸ δυσκόμισον εἶναι.
μῆκος μὲν τῶν εἰς πλῆθος ἐνδεκῆς τῶν Δημητρίων τμη-
θέντων, τρεῖς καὶ δέκα ὀργάνων. αὐτὰ δὲ τὰ ξύλα τῶ μῆ-
κει θαυμαστὰ καὶ ἄλλα καὶ λίαν. μέγιστον δὲ καὶ τῶν
πολύ τὰ ἐν τῇ Κύπρῳ φασὶν εἶναι. τῶν γὰρ ἐν τῇ Λα-
τίνῃ καλῶν γινώσκων ὑπερβολῇ, καὶ τῶν ἐλατίνων καὶ
τῶν πευκνῶν, μέγιστον τῶν καλλίστων τῶν Ἰταλικῶν.
ἔθεν γὰρ εἶναι πρὸς τὰ ἐν τῇ Κύπρῳ. πλεονεχία γὰρ
ποτὶ οὗτοῦ "Ρωμαίους βουλευμένους κατασκευάσειν
τοιοῦτον ἐν τῇ νήσῳ πέντε καὶ εἴκοσι ναυσὶ, ἐπὶ τηλικού-
των εἶναι τὸ μέγεθος τῶν δένδρων, ὥς τε οὗτοῦ τῶν δένδρων
εἰς κόλπους πᾶς καὶ τὸ λιμὲν καὶ διὰ φέρεται τῆς ἐστὶς
ὅτι τὸν πυκνόν, καὶ ὅλως πᾶσαι τῆς νήσου δασεῖαν καὶ
ὡς περὶ ἡγεμονίᾳ τῇ ὕλῃ. διὸ ἐδόξαται τῶν πάλιν
οἰκίστην. διὰ φέρεται δὲ πᾶς δόξα μὲν πᾶσι περὶ τῶν
ἐνταῦθα τῶν βραχέων. ὥς τε τηλικαῦτα πᾶσι περὶ τῶν
δένδρων, καὶ ἡ ἐχρησάντο οἱ πεντηκοντὰ ἱστῶν. καὶ μὲν αὖτε
διὰ φέρεται αὐτῶν ἐν τῇ πελάγει. Κύπρῳ μὲν ἐνταῦθα
διὰ τῶν ἀνέων, εἰς τὸ πᾶν διὰ φέρεται καὶ τὸν ἄερα, πολὺ
διὰ φέρεται τῶν ἄλλων. ἡ δὲ τῶν Λατίνων ἐφύδρος πᾶ-
σα καὶ ἡ μὲν πιδανὴ δάφνη ἔχει καὶ μυρρίνην καὶ ὀξύλιν
θαυμαστὴν. τηλικαῦτα γὰρ τὰ μῆκη τέμνεται, ὥς εἶναι
διὰ φέρεται τῶν Τυρρηνίδων ὑπὸ τῶν τῶν. ἡ δὲ ὀρνῆ,
πευκνὴ καὶ ἐλάτνη. τὸ δὲ Κιρκάσιον καλὸν δένδρον, εἶναι μὲν
ἄκρον ὑψηλόν, δασεῖαν δὲ σφύρον. ἔχον δὲ καὶ
δάφνην πολλὴν καὶ μυρρίνην. λέγουσι δὲ οὗτοῦ ἐχρυ-
εῖς, ὥς ἐνταῦθα ἡ Κίρκη κατέκειτο, ἐδεικνύται περὶ τῆς
Ἑλληνικῆς περὶ. ἐξ ἧς φύονται μυρρίναι, κατὰ περὶ
αἱ σφύροντες τῶν ἄλλων ὄντων μεγάλων μυρ-
ρίνων. καὶ τὸν δὲ τῶν εἶναι πᾶσι εἰς ἄνδρος ἔστιν. καὶ
πρὸς τὸν μὲν ἐν τῇ Κίρκῃ εἶναι τὸ Κιρκάσιον. νῦν δὲ ἐπὶ
τῶν ἀνέων τῶν περὶ τῶν δένδρων, ἐστὶν ἡ ἵστος τῆς δὲ νῆ-
ος τὸ μέγεθος, ὥς ἐνταῦθα τῶν δένδρων. καὶ τὸ μὲν τῶν
τόπων ἰδία πολλὰ εἶναι διὰ φέρεται, ὡς περὶ εἰρηται
πολλὰ καὶ.

Non ad instrumenta fabrilia digestio singulis fieri potest. Ut malleolus & terebra ex oleastro optime fiunt: quamquam & buxeis, ulmeis, fraxineisque utuntur. Malleos magnos ex picea faciunt. Simili modo & reliquarum cuique opus quoddam tribuitur. Sed hæc pro usu discerni desiderant. Materies autem unaquæque pro loci natura (ut etiam prius retulimus) suam obtinet differentiam. Nam alibi celtis, alibi cedrus miranda assurgit, ut videre in Syria licet. Illic enim cedri in montibus, cum longitudine, tum crassitudine præstantissimæ nascuntur. Quippe adeo crassescunt, ut sint, quas ulnæ hominum: quatuor nequeant amplecti. Addunt his ampliores pulchrioresque, comperiri in hortis. Quod si quis sinat, nec cadat, mirum in modum quodque arborum genus, modo si proprium habeat solum, excrecere posse videtur. Itaque quod in Cypro reges cum ex imperitia, tum ex transvehendi difficultate, nunquam materiem ceciderint, longitudo iis, quæ ad undecimem Demetrii reges cæsæ sunt, passuum tredecim. Ligna autem mirifice procera endia, levia, sed amplissima magnitudine arbores, magnoque discrimine cæteras excedentes nasci in Corsica produnt. Quamvis enim in Latino agro, pini, & abietes tum magnitudine, tum pulchritudine, inter omnes Italicas præstant; tamen ad earum rationem, quas Corsica gignit, pro nullo certe habentur. Romanos enim aliquando condendi causa oppidi in eam insulam navibus quinque & viginti profectos, tam vastis arboribus locus dicitur excepisse, ut navigantes per sinus quosdam, & portus, nexus, & densaque malos perfringerent; & omnino insula tota confertissima, & quasi efferrata immani arborum turba spectaretur. Quamobrem Romanos à condendo oppido destitisse ajunt. Sed nonnullos ingresses, brevi ex loco tam largam cecidisse materiem, ut ratem conderent quinquaginta velis ducendam, quam in pelago periisse addunt. Corsica igitur seu ratione laxationis, seu etiam telluris, cœlique virtute, locis plurimum cæteris præcellit. Latinus autem ager a quoque totus abundat, & plana laurum myrtumque habent scissimamque mirabilem: tanta enim longitudo ceditur, ut pro carina Etruscis navibus possit sufficere. Montuosa pinum, & abietem ferunt. Circaum vero, quod vocant, excelsum quoddam promontorium, tradunt frequentissimum arboribus: & robore, lauro, myrtoque majore ex parte scætenis. Circen in eo habitasse, incolæ referunt, & tumulum Elpenoris monstrant, apud quem myrti proveniunt modo coronarii generis, cum cæteræ ampla exeant & magnitudine. Insulam antea Circaum istud fuisse notatur. Nunc enim à fluvii quibusdam exaggeratum factumque littus est. Magnitudo insulæ circiter octoginta stadia. Sed pro locorum proprietatibus, permulta magnaque oriuntur discrimina, ut sæpius diximus.

Διότι οὐκ ἔστιν αὐτῶς τὰ τεκνίοντα. Non debuit hæc pars à superiore disjungi. Adhuc enim perstat in materiarum usibus, ad instrumenta.

Διαφέρει δὲ καὶ τὸν πόδα. Nec est dubium quin statuatur à locis differentias. Sed pedem pro loco nusquam positum meminimus.

Τρεῖς ἀνδρες, Theodorus unum addidit. Plinius, nullum.

Οὐκ ἔστιν αὐτῶς οἱ βασιλεῖς. Theodorus addidit, imperitia. Quæ ea imperitia sit? cædendi, an transvehendi? Quis nescit Cedrum, aut aliam arborem cedere? Quis separet vehendi imperitiam à difficultate? Nam tametsi duo sunt: tamen δυοῖς κεῖται utrumque capit. Neque Plinius quicquam, neque Athenæus: qui tamen ingentium navium structuras narrat.

Τὰ δὲ τῆς κέρως. Correxerunt, καὶ στήλη. καὶ στήλη apud Stephanum. Nunc ibi non sunt ea miracula arborum, quæ jactat Theophrastus.

Οὐδὲν γὰρ εἶναι αὐτῶς τὸν δὲ τῆς κέρως. Theodorus, quas Corfica gignit, pro nullo certo habentur. Verbis Ciceronis

Græcam sententiam purius expressisset. Ille enim; Sed nihil ad Lælium.

Βασιλεῖς καὶ βασιλεῖς πόδα. Sic lege, non πολὺ. Nam mox, ἀπὸ τῆς πόδα οὐκ ἔστιν. Item lege, ἀπὸ τῆς πόδα οὐκ ἔστιν ἐπὶ τὸ πικρὸν. Theodorus, Nexus, denique malos perficerent. Nescio quid sit hic, nexus. Ἔστι mox, τῆς πόδα. Immani arborum turba: Nunquam dicam turbam lapidum, aut arborum. Et Romanos fatuos, qui à litore non abstinerent prius, quam arborum proceritate, atque frequentia, quas proculiceret (ut mos est navigantibus) conspici, vela scinderentur.

Ἡ ἐκείνη δὲ πενήτη καὶ ἰσίοις. lege, καὶ ἐκείνη πενήτη καὶ ἰσίοις.

Διὰ τὴν ἀντιστάσειν. Theodorus, ratione laxationis. Non intellico. Sed ob temperiem. Est enim ἀντιστάσειν τὸν τῆς ἀντιστάσειν.

Τὸν δὲ τῆς πόδα εἶναι αὐτῶς τὸν δὲ τῆς πόδα. Theodorus omisit. videtur deesse quippiam ad hanc sententiam. Locum hunc à Circe adornatum, aut confitum ad viri, scilicet Elpenoris, monumentum.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Τὸν σφύρον. Plinius lib. 16. cap. 43. Sunt vero ἔσθραυς usus fabrilium ministeriorum insignes; Ideoque proditum terebrin vaginas ex oleastro, buxo, ilice, ulmo, fraxino utilissimas fieri; ex eisdem malleolos, majores quoque è pinu ἔσθραυς. Theophrastus malleos & terebella ex oleastro optima fieri prodidit, quanquam & buxeis, ulmeis, fraxineisve utantur, malleos vero magnos ex picea facerent. Dubitavit Plinius, utrū libertus πινύνας, an περύννας legisset; utrumque ponere placuit, quod ignoraret, utrum περύννας an πινύνας pronuntiasset. Malè πινύνας vertit è pinu; è picea, dicendum erat. In coniferarum plantarum historia multos committere Plinium errores, passim notavi.

Συρία γὰρ. Scribe, ἐν Συρίᾳ. Ex hoc loco cognoscimus cedrum majorem notum fuisse Theophrasto. De cedro lib. 3. cap. 12. egi. καὶ αὐτὸς αὐτὸν ἀνέλεον. Malè vertunt, quas ulnæ hominum quatuor nequeant amplecti, quasi πένταγες scriptum fuisset. Cedri hujus materiem Plinius lib. 16. cap. 40. tradidit, nec cariem, nec vetustatem sentire, nec rimas fissuramque sponte capere. Hæc causa, cur domus Altissimi & Arca fœderis ex cedro fabricatæ fuerint. Ex hac trabes templi Ephesinæ Dianæ factas, tradit Plinius. Idem lib. 3. statuas Deorum ex hac materia confectas, docet. Sed de statu cap. sequenti.

Εν κύπρῳ. Plinius lib. 16. cap. 40. At in Ægypto ἔσθραυς reges inopia abietis, cedro ad classes feruntur usi. Maxima ea in Cypro traditur ad undecimem Demetrii succisa, centum triginta pedum, crassitudinis vero ad trium hominum complexum. Τρεῖς καὶ δέκα ὀργυῖαι vertit, centum triginta pedum. Ergo unaquæque ὀργυῖα decem valet pedes. Vide quæ cap. de palma dixi. In Cypro cedros trium hominum crassitudine nusquam tradidit Theophrastus; sed in Syria tales reperiri, idem docet. Confundit ergo Plinius Syriacas & Cyprias cedros.

Διὰ τὴν δύσκολον. Verre, Hæc de causa, tum etiam propter transvehendi difficultatem, in Cypro reges cedri materiem nunquam ceciderunt. Duplici de causa non cædebant cedrum: quarum prima, quod delectabantur mira ejus altitudine & crassitudine: mirum enim in modum excrescebant, si non cæderentur, pulchrioresque fiebant: altera, quod difficulter transvehī poterant.

Εν τῇ κύρῳ, lege καὶ στήλη, & verre, nihil tamen ad eas, quas Corfica gignit, habent; Vide Scaligeri animadversiones. Paulo infra ex emendatione ejusdem scribe, καὶ τὸν δὲ τῆς πόδα, quomodo etiam legit Theodorus.

Καὶ λιμένας * ἀπὸ τῆς πόδα ἰσίοις; Asteriscum addiderunt, quem tollere ubique solent. Poterant ex Scaligero emendare. Hic legit ἀπὸ τῆς πόδα ἰσίοις ἐπὶ τὸ πικρὸν. Verre, ἔσθραυς navigantes per sinus quosdam ἔσθραυς portus, propter arborum densitatem mali percurrerentur. Paulo infra pro τῇ ἐκείνῃ.

Idem legit, καὶ ἐκείνη πενήτη καὶ ἰσίοις.

Ἀπὸ τῆς πόδα ἰσίοις. Scribe, ἀπὸ τῆς πόδα ἰσίοις.

Τὸν δὲ τῆς πόδα, &c. Plinius lib. 15. cap. 19. Arbor ipsa in Europæ territorio Circæo, quod à Cerauniis montibus incipit, primum Circæis in Elpenoris tumultu visa traditur. Græcumque ei nomen remanet, quo peregrinam esse apparet. Sic legendum lib. 4. cap. de myrto docui. Theophrastus ad Elpenoris tumultum myrtum quidem provenire tradit; sed non primum illic visam.

Τὸν δὲ τῆς πόδα. Basileensis codex, καὶ τὸν δὲ τῆς πόδα. Deest verbum. Scribe καὶ τὸν δὲ τῆς πόδα. καὶ τὸν δὲ τῆς πόδα. Locum hunc à Circe adornatum ad viri (Elpenoris) monumentum.

Καὶ τὸν δὲ τῆς πόδα. Verre, Circæum vero istud, in quo Circes habitavit, insula primum fuit, nunc vero continenti adjunctum est: fluviorum enim eluvie sabuloque terra exaggerata & accumulata est. Περίχωμα, locus in quem aqua confluit & eluvie sabuloque terram exaggerat atque accumulat, molesque ipsa nova accessione terreni quotidie auctior & cumulator.

Ὁ γὰρ δὲ τῆς πόδα, &c. Plinius lib. 3. cap. 5. Circæi quondam insula, immenso quidem mari circumdata (ut creditur Homero) at nunc planitie. Mirum est, quod hac de re tradere hominum notitiæ possumus. Theophrastus, qui prius externorū aliqua de Romanis diligentius scripsit, (nam Theopompus, ante quem nemo mentionē habuit, urbem duntaxat à Gallis captam dicit: Clitarchus ab eo proximus, legationem tantum ad Alexandrum missam) hic jam plusquam ἔσθραυς fama, (id est certius, quā si tantū auditione & fama comperisset) Circæiorum insule mensuram posuit stadia octoginta, in eo volumine quod scripsit Nicodoro Atheniensium magistratu, qui fuit urbis nostræ quadragesimo sexagesimo anno. Quicquid est ergo terrarum, præter decem milia passuum prope ambitus, adnexum insule. In M. S. codice quadragesimo quadragesimo anno. Quæ lectio confirmatur ex lib. 15. cap. 1. circa initium, ubi ait; Oleam Theophrastus è celeberrimis Græcorum auctoribus, urbis Romæ anno circiter quadragesimo quadragesimo, negavit, &c.

K E Φ. I A.

C A P. X.

Quæ ad usum ignarium, adque carbonem conficiendos commodæ: quæque fumosæ sint, & quarum fumus acerbissimus. Item quo modo fumo immunes evadant flammamque mollissimam faciant. De atragena, & cur statua è cedro sudent. Materiem item oleagineam vel sæpe laboratam germinare.

Τὸ δὲ αὐτῶς τὴν πύρρῳ πῶς ἐκείνη τῆς ὕλης ἔχει, λεπτὸν ὁμοίως, καὶ περιεχτικὸν λαβεῖν. ἀνθρακες μὲν ἐν ἀερίῳ γίνονται τῶν πυκνοτάτων ὁσίων, αἰετός, δρυὶς, καμάρα. σερραῖα γὰρ, ὥς πάλαι σὺν χερσὶν ἀντὶχουσι, καὶ μάλιστα ἰσχυροῖσι. διὸ καὶ ἐν τοῖς

Vo autem pacto sese ad usum ignarium quæque materies habeat, dicendum nunc est, exploratumque habere conandum. Ergo carbonem optimos spississimæ materies faciunt, ut aria, illex fabrobor, arbutus: solidissimos enim, ita, ut diuturniorum, efficacioresque sint. Qua de causa in metallis argenteis

ἀργυρείαις, τῆς τοῦ χυμῶντος πρὸς τὴν πρῶτην τῶν ἐ-
ψήσιν· χεῖρας δὲ τῶν οἰσίνων· γεωδῆσται γὰρ·
χεῖρους δὲ καὶ οἱ τῶν περὶ βυτῶν τῶν νέων, καὶ μάλιστα
οἱ τῶν γέρονδ' ὄντων, διὰ τὸ αὐτὸ· ἐν γὰρ τῇ γῇ
πυρρὸν καὶ ὀξύ. οἱ δὲ ἐν κλίματι εἶναι. βέλτεροι δὲ οἱ
τῶν ἐν ἀκμῇ, τῶν μάλιστα οἱ τῶν καλῶν συμμέ-
τρως γὰρ τῷ πυκνῷ καὶ γῶδῃ καὶ τῷ ὑγρῷ. βέλτεροι δὲ
οἱ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ξηρῶν καὶ περὶ σφοδρῶν, ἢ οἱ ἐκ τῶν
περὶ σφοδρῶν καὶ ὑγρῶν καὶ περὶ νότον. καὶ οἱ τῶν ἐν κλίματι
ὕλης, πυκνῆς. ὑγροτέρῃ γὰρ ἢ πυκνῇ καὶ ὅλως ὅσοι ἢ
φύσει ἢ διὰ τὸν πόνον πυκνότερα, καὶ ξηρότερα, ἐξ ἀ-
πάντων βέλτερον διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. χεῖρα δὲ ἀλ-
λων ἄλλη. περὶ εἴνα γὰρ ζητῶσι οὗτοί· μαλακῆς. ὅσον
ἐν πῆξι σιδηροῖς οὗτοί· τῆς καρύας τῆς Εὐβοικῆς, ὅταν ἡ-
θῇ κεκαυμένη· ἢ καὶ ἐν πῆξι δρυλοῖς οὗτοί· πιτυνῆς.
χεῖρας δὲ καὶ αἱ τέχναι τοῖς τοῖς. ζητῶσι δὲ καὶ οἱ χαλ-
κῆς οὗτοί· περικνῆς μάλλον ἢ δρυνῆς, καὶ τοῖς ὀφθαλ-
μοῖς. ἀλλ' εἰς τὴν φύσιν ἀμείνους, ὡς ἔσονται καὶ μα-
ραίνοντες. ἐστὶ δὲ ἡ φλόξ ὁξύτερα τοῦτων. τὸ δὲ ὅλον
ὁξύτερα φλόξ καὶ ἡ πύτων, ἢ τῶν ξύλων ἢ τῶν μαλίων
καὶ κέφων, ἢ τῶν αὐτῶν. ἢ δὲ ἐκ τῶν πυκνῶν καὶ χλω-
ρῶν, νεωρότερά καὶ παχυτέρα. πασσῶν δὲ ὁξύτερα ἐκ
τῶν ὑλημάτων. ἀνθρακῆς δὲ ἐκ γίνονται, διὰ τὸ μὴ ἐ-
χεῖν τὸ σωματικόν. πίνουσι δὲ καὶ ἐκζητῶσι εἰς τὰς
ἀνθρακῆς τὰ ὀφέα καὶ τὰ τῆα. οἱ γὰρ ὡς πυκνότερα
γεῖναι περὶ τὴν κατὰ πῆξιν. ὅταν δὲ περὶ αὐτῶν
τὴν καμίνον, ἐξ ἀπῆσι, τὸ δὲ κεντὸν τῆς ὀφθαλμῆς. εἰς
ὧν τὴν ἀνθρακῆν τὰ τοιαῦτα ζητῶσι. δύσκαπτα δὲ
τῶ γένει μὲν ὅλως τὰ ὑγρὰ, ἢ τὰ χλωρὰ διὰ τοῦτο
δύσκαπτα. λίγω δὲ ὑγρὰ τὰ ἑλῆα. οἷον παλάτανον,
ἰπῆα, λευκὴν, αἰγίον. ἐπὶ καὶ ἡ ἀμπύλα· ὅτι ὑγρὰ,
δύσκαπτα. ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως, ὁ φοῖνιξ. ἐν δὲ καὶ
μάλιστα τὴν πύτων καὶ ἐκζητῶσι δύσκαπτον. ὅταν καὶ
Χαίρημων ἐπιήσῃ, τῆς δύσκαπτοτάτης φοῖνικ· ἐκ
τῆς αἰσφοιτήσεως φλέβας. δρυμύτι δὲ ὁ καπνὸς
συκῆς καὶ ἐλῆας, ἢ ἐπὶ ἄλλοις ὁπῶδες· αἶψα δὲ ὑγρό-
της. καὶ φλοιδέντα καὶ δόπορεχθέντα ἐν ὕδατι ἐπὶ ῥύ-
τῃ, καὶ μετὰ τῷ τῷ ξηρανθέντα, πέντων ἀκαπνόμενα.
καὶ φλόγα μαλακότερα τὴν ἀφῆσιν· ἀπὲς τῆς οἰκίας ὑ-
γρότης· ἐξ ἡμετέρας δρυμῆς καὶ τῆς πεφρα καὶ ἡ κούρα
ἢ ἄλλ' αὐτῶν. μάλιστα δὲ φασὶ τὴν δόπο τῆς ἀμυγδα-
λῆς· περὶ τῆς καμίνιας καὶ τῆς αἰλῆς· τῆς αἰλῆς
καὶ ἐπὶ χρησίμῃ. ἐμπορεύεται ἡ ἀρίστη συκὴ καὶ ἐλαία.
συκὴ μὲν ὅτι γλίσχρον καὶ μανέν· ὡς τὸ ἔλκει καὶ οὐ
οἰσιν. ἐλαία δὲ, ὅτι πυκνὸν καὶ λιπαρόν· τὸ πυρρὸν μὲν,
γίνεται ἢ ἐκ πολλῶν, ἄρα καὶ ἢ, ὡς φασὶ Μενέτωρ, ἐκ
καρύας. πᾶσι γὰρ καὶ παλαιοῖς ἀναπνῆ. καὶ πυρρὸν δὲ
φασιν, ἀρίστον μὲν ἐκ τῆς ἀφῆσιν καὶ ἐκ τῆς ὑ-
πὸ πύτων. πῦρ δὲ ἐστὶ τὸ δένδρον ὅμοιον τῇ ἀμπύλῃ καὶ
τῇ οἰάνθῃ τῇ ἀγρία· ὡς περὶ ἐκείνα καὶ τῶν ἀναδαινῶν
περὶ τὰ δένδρα. οἱ δὲ τὴν ἐχάρακα ἐκ τῶν πύτων πῆξιν.
τὸ δὲ καὶ τὸ πύπανον ἐκ δάφνης. ἢ γὰρ ἐκ τῆς αὐτῆς
πῆξιν καὶ πύσχον, ἀλλ' ἐπὶ τὸν ὄψιν· ὅταν φῶσιν καὶ τὸ
μὲν δὲ παρηλικὸν εἶναι, τὸ δὲ, παρηλικὸν· ἢ μὲν ἀλλὰ
καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς γίνονται. ὡς γὰρ πῆξι ὑπολαμβάνο-
μεν, ἢ δὲν διὰ φέρε. ἀγρία δὲ καὶ ἐκ ῥάμνου. πῆξι
δὲ τῆς καὶ τὴν ἐχάρακα χεῖρ. περὶ γὰρ τῷ ξηρῷ
καὶ ἀχυμον εἶναι, οἱ καὶ μανωτέρας, ἢ ἡ τῆς ἐχάρας.
τὸ γὰρ πύπανον ἀπαχέστερον. οἷον τῆς δάφνης ἀπαχέ-
στερον ἐργάζεται τῇ δρυμύτι· γίνεται γὰρ ἐκ ῥάμνου, καὶ
περὶ τῶν, καὶ Φιλόρας· καὶ σχεδὸν ἐκ τῶν παλίων, παλῶν
ἐλαίας. ὁ δὲ δοκεῖ ἀγρὸν εἶναι. ὡς γὰρ σκληρότερον καὶ
λιπαρόν ἢ ἐλαία. πῦρ μὲν ἐν ἀσύμμετρον ἔχει δηλο-

argenteis hisce ad decoctionem primam utuntur. Sed deterrimi inter eos roboris, quod terrestriores. Vetustioris arboris, & potissimum annosæ, deteriores quam novellæ eadem de causa sunt: summa etenim siccitate constant. Ideoque cum ardent, dissiliunt: humoris namque aliquid habeant oportet. Optimi quos ætate vigens materies fecerit. Sunt enim spissæ, terrenæ, humidæque; naturæ temperatioris: commo- diores etiam, qui ex apricis, siccis aquiloniisque, quam qui ex umbris, humectis, austrinisque. Generis item siccioris, quo spissius est, carbonē præstat com- modiorē: quo spissius enim humidius est. Atque in totum, ordinis vel naturæ, vel loco siccioris pars spif- sior, commodior eadem de causa est. Vfus vero di- versorum diversus. Quibusdam enim operibus mol- liores expeti solent: ceu ferreis metallis, juglās, cum jam exarserit: & argenteis, qui confecti ex picea sunt. Quin etiam artes carbonēs suos desiderant. Et quidē excusores pineos potius quærent, quam quer- nos, quanquam infirmiores sint. Ad flatum enim re- spondent commodius, quoniam minus marcescant extinguanturque. Est autem flamma eorum cele- rior. Denique rarorum, & levium & aridorum, tam carbonum, quam lignorum acutior est: contra spif- forum, & humidorum, lentior atque crassior. Om- nium acutissimam humilis reddit materia, sed carbo- nes nullos relinquit, eo quod corpulentia caret. Cæ- dunt componuntque; ad carbonem conficiendum, quæ recta & levia sunt: enimvero quam densissime com- poni ad concremationem oportet. Cum vero for- nacem circum accenderint ignem, veribus interpun- gentes transmittunt, flammamque penitus excitant omnibus corripientis. Hæc quærere ad carbonēs so- lent. Fumosa genere quidem universo, quæ humi- da sunt. Et viridia quoque fumosa eadem de causa experimur. Humida inquam, quæ palustria; ut plata- nus, salix, & populus: nam & vitis fumosa, dum hu- mida est. Palma suapte natura fumosa est. Ex quo illud Chæremonis carmen, Palmæque venas usque; fu- mosissimæ radice natas. Fumus acerbissimus, fici, ca- prifici, & cujusque, lacteo succo humentis. Causa hu- mor est. Hæc tamen decorticata, & aqua super infusa, madefacta, deinde siccata, omnium maxime immunia fumo evadunt, flammamque; molliissimam faciunt: ut- pote cum proprius quoque, innatusque; humor exemp- tus sit. Quin etiam cinerem eorum lixiviamque; acrem sentimus, ac præcipue amygdalæ. Quanquam ad for- naces artesque; reliquas commoda percipiatur. Ad ig- nem excipiendum aptissima ficus, oleaque. Ficus quia lenta & rara corpore: fit enim exinde ut facile attra- hat, nec quicquam dimittat. Olea quia spissa, & pin- guis. Fomites tametsi ex multis fieri possint, tamen optimi, qui ex nuce, ut Menestor est autor. celerrime namque largissimeque respirant. Ignaria commodis- sime capi ex atragena vocata existimant. Arbor hæc vitis & labruscæ similis surgit: modo enim illarum arbores scandere solita est. Sed conceptaculum ex hac, terebrum vero ex lauro faciundum censent. Non enim ut ex eodem quod agit, quodque patitur, sed e diversis accipiantur; & alterum efficiendi, alterum patiendi vim obtineat, natura protinus exigit. Cæte- rum vel ex eodem nonnunquam conficiunt, nec de- sunt, qui nihil referre arbitrentur. Commoda etiam ex rhamno, quæ quidem vel conceptaculum præbere idoneum potest. Non enim tantum humore exinani- tum arefactumque, sed etiam rarum esse oportet, ut attritus efficacior esse possit. Terebrū ad patiendum pertinacius esse debet: quia de causa laureum faciunt. Id enim pro sua acrimonia valentius resistens, opus commodius expedit. Quin & ex rhamno, ilice, tiliæ, & fere plurimis id fieri solet, præterquam ex olea: quod certe absurdum putaveris. Oleam enim durio-

subilit, nec nisi continuo flatu accenditur; quo cessante, vel si non lignis facile flagrantibus affidue foveatur, conceptus ignis statim extinguitur: qui vero ex gracilioribus fit ramis, vel ignem facile concipit, vel exiguo raroque flatu accensum constantissime alit, quousque in cinerem redigatur.

Τοὺς μαλακούς. Molles vocat carbones, quæ non adeo vehementem emittunt flammam. Nostri fabri ferrarii durissimo utuntur carbone, qui flatu accensus satis vehementer flagrat. Vide quæ paulo infra dicentur.

Καὶ ἐν τοῖς ἀργυρείοις. Apud nos argentarii fabri molliori utuntur carbone. Lycus apud Galenum, in libro quem contra illius errores scribit, aurifabros palearum flamma aurum elaborare tradit, quod imbecilli igne opus illis sit, quia aurum vehementiore liquatur, & effluit. Οὐδὲ γὰρ τὸ πῦρ ὅτι πυρρὸν ἢ πῦρ ἴσον, ἀλλὰ ὅτι καὶ τὸ μαλακὸν τι ἐστὶν, διαφέρει, ἰσχυρὸν γὰρ εἶναι τι, ἐξ ἀδυνάτου πῦρ ἐκχυρῶν, ἐπὶ τὸν ἀχρῶν ἀδυνάτου εἶναι νομίζων, ἐπεμίσυνται εἶναι φησὶ τοῦ ἰσχυροῦ καὶ τοῦ ἀχρῶν. Nam tamen si ab igne ignis duntaxat qua ignis est nihil differat, majoris tamen ac minoris ratione differt. Cum fieri possit, ut alius alio vehementior infirmiorque ignis sit, & eum quidem cum sit, esse invalidissimū arbitrat, ad aurumque conflandum compositum ait. Ἀγένηται γὰρ αὐτὸν καὶ ἀγέρην ἰσχυρῶς καὶ ἀγέρην αὐτὸν φλογί. liquifieri enim ac diffuere, si vehementiorem experiatur flammam. Molli etiam utuntur igne Pharmacopœi, quod olim Medicos observasse, ex Theophrasti libro de igne probatur, ubi ait, Ἀπὸ τοῦ μαλακοῦ καὶ ἰσχυροῦ μαλακὸν πῦρ τὸ θερμὸν. Δὲ δὲ τὸν ἐκχυρῶν καὶ πυρρὸν, σφοδρῶς πῦρ. διὰ καὶ οἱ ἰατροὶ τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ αἵματος καὶ τοῦ σπέρματος. διὰ καὶ τοῦτο θερμότερον. ὁμοίως ἢ καὶ ἐν ταῖς πυρρῶσι, καὶ ταῖς ἀγέρησι. Δὲ δὲ τοῦτο γὰρ ζῆρυνται καὶ θερμότερον γίνονται. Nam à laxis & mollibus mollior quoque oritur calor, à duris & densis vehementior, itaque Medici vitice (vide libr. 3. cap. 17.) clavos adurunt, cujus calor mollissimus est. itidem in fomentis & unktionibus ab huiusmodi materiis vaporem fere flagitant.

Χαλκίαις, &c. Theophrastus libro de igne; Ὁμοίως ἢ καὶ ἀλλὰ πύρρον καὶ λόγῳ. αἷς μὲν ὡς περ βίαιότερα πύρρον καὶ ὡς περ τῇ χαλκινῇ πύρρον σφοδρῶτερον, διὰ καὶ τοῦ ἀσθενέστερου καὶ πυκνότερου λαμβάνουσι, καὶ οὖτως γὰρ σπινθὺς ποιεῖται εἰς καὶ ἰσχυρῶς. καὶ ἵπτοι οὖτως χρῶνται σφοδρῶτερος γὰρ οὖτος ἢ θερμότερος καὶ ἀπρωτερος, συνεκκρίνεται τὸ πύρρον. Sic alie artes prouta portione. quarum enim administratio vehementioris est operis, velut fabrorum arariorum ars, vaporem acerrimum desiderat. Proinde carbones omnium densissimos terrenosque maxime sumunt, ac nonnullos quoque spinthos, id est, strictivos reddunt, quo major vis sit, follesque adhibent. Sic enim acrior calor est & plenior, præterea flatu accedente. Τῇ χαλκινῇ vertunt, ferrariorum ars. idque, quod fabri ferrarii, ut dixi, durissimo utantur carbone. Nec nego, ita posse exponi: satis clarè Pollux lib. 7. cap. 24. καὶ χαλκίαις τοῦτον τὸν σίδηρον ἱερὰ ζομεῖται. Malo ararios, interpretari. Nam paulo ante dixi, ferrarios molli uti carbone, quod falsum dixi, Vox σιδηροῖς idcirco valde suspecta. An scripsit ἱατροῖς vel ἰατροῖς, ut in Libro de igne, loco jam citato? Sed tum scribendum, ὅταν ἡλίου καίουσι. Sed potest & vulgata servari, & χαλκίαις exponi, ferrarios. Nempe uti fabros durissimo carbone, quando nondum arserit ferrum; molliori, cum jam ferè exarlerit. Sed nec hoc placet. Sequitur enim, καὶ τὸν εὐδυνάτου, pro quo Scaliger, ἀδυνάτου. At certè pinei molliores, quam querni. Tractat præterea, quem ad usum molliores expetantur, quod ad flatum commodius respondeant, minusque marcescant & extinguantur. Hæc si vera lectio, planè sibi contradicit Theophrastus. In libro enim de igne, ferrarios duro carbone uti tradit. Falsum etiam duriores citius marcescere. De suo addidit Gaza, minus marcescant, extinguanturque. Καταμυρρῶν hoc loco, marcesco, id est, in cineres mutor. Et hoc de durioribus ipsa probat experientia: diu enim durant; cum molliores accedente flatu cito in cineres vertantur, nec folles majores, vehementesque flatus, quibus utuntur ferrarii fabri, ferre possint. Scribo ergo, Πῦρ εἶναι γὰρ ζῆρυνται τοῖς μαλακοῖς, οἷον ἐν τοῖς ἰατροῖς τοῦ αἵματος καὶ τοῦ σπέρματος, ὅταν ἡλίου καίουσι, ἰατροῖς. (vel ἡλοι καίονται, prius magis placet) & ἐν τοῖς — ζῆρυνται ἢ ἐν τοῖς χαλκίαις τοῖς σπινθῶσι (vel σιδηροῖς, quibus nostri utuntur) μάλλον ἢ θρυνοῖς καὶ τοῖς ἀδυνάτου, & εἰς τὴν φύσιν ἀμύνονται, αἷς ἡσαν καὶ ἀμύνονται. Quibusdam enim operibus molliores expeti solent, ceu in medicina, castanea, quando callos adurunt Medici — & quidem ferrarii fabri ilignos (laxeos) potius quarunt quam quernos: firmiores enim sunt, & ad flatum etiam respondent commodius, quoniam tardius in cineres mutantur; diutius enim durant. Hanc ipsa experientia probat lectionem. Quæ etiam convenit, cum eo, quod lib. de igne, scriptum reperitur. Carbones ilignos duos esse, do-

cet Aristophanes in Acharnens. Actu 1. Scen. 5. Ubi duos & agrestes homines vocat ilignes.

Ἀχαρνικοὶ, σπινθὲς γέροντες, πέρηννοι,
Ἀπεράμονες, μαχαθωνομάχαι, σφενδάμννοι.

Acharnici, duri senes, ilignei,
Præfracti, præliatores marathoniæ, acerni.

Interpres, ἀχαρνικοὶ οἱ ἀχάρκεις. Acharnenses derider Aristophanes, ut carbonarios; ideoque inter eos fingit ἀχαρνικοὺς, μαχαθωνομάχαι, σπινθῆς, σφενδάμνους. Verior illorum sententia, qui duos intelligunt homines, quales agrestes sunt quos ad durum genus, & duro robore natos Poëtæ vocant: nec probabile sit à carbonibus potius, quam à lignis sic vocatos ab Aristophane fuisse. Quod si apud Græcos communi adagio dicitur σπινθὲς ἰσχυροῦς, hoc est, ficulnea diligentia, de negligentioribus atque desidibus, ut scribit Suidas; non video, cur duri & agrestes aptissimè, & iligni, & querni, & acerni non potuerint à lepidissimo Poëtæ vocari. Nec σπινθὲς vox propriè epithetū carbonum, sed cuiusvis rei duræ, confactæ, constipatæ, & densæ. Cæterum Theophrastus σπινθὲς vocat carbones densos, sumpta, ut ait Suidas, à vestibus metaphora, quæ contextæ densiores evadunt: aut duos, ac veluti constipatos, δὲ δὲ σπινθῶν, quod est πύρρον, ut idem tradit Suidas. Σπινθὲς ἀπὸ τῆς πυκνότητος. εἰρηται ἢ δὲ τὸν ἰσχυρὸν, αἷματος ὡς φησὶν ἰατροῖς, ἢς πυκνότητι συναπλῶνται. ἢ σπινθῶν, & πύρρον, δὲ δὲ σπινθῶν, & ἐν πύρρῳ.

Πραλειψῶσι. Vide animadversiones Scaligeri. Theodorus legit ἀειψῶσι. Plinius libr. 16. cap. 6. Aceris confertis taleis recentibus luto caminantur: accensaque strue contis pungitur durefcens calix, atque ita sudorem emittit. Luto caminantur, id est, in camini modum oblinuntur, ἀειψῶσι. Ascensaque strue, hoc est, ἐξάπτουσι. Contis pungitur, hoc est, ἀδυνάτου οὖτος ὁ σιδηροῖς. Durefcens calix, hoc est, corium, seu tegumentum, lutosa crusta; Sudorem emittit; hoc fieri Theophrastus vult, ut excitata flamma omnia corripiat.

Φώνη. Theophrastus lib. de igne. Δύσκαπτα δὲ τὸν ξύλον πύρρον καὶ χαλκίαις. & τὰ σκολιὰ, & τὰ τριτάτη, καὶ τὰ φώνη: ὡς γὰρ αἱ καὶ ἀδυνάτου εἶναι τῇ φλογί. id est, fumum excitant molestem ligna viridia, tortuosa, tænia habentia, qualis est palma: robusta (nervosa) enim est, quare à flamma non facile carpitur. Interpres legit, ἀδυνάτου καὶ ἀδυνάτου. Esse enim infirmissimum oportet, & quam flamma facile carpat. Lege, φώνη. Δὲ δὲ τὸν ἀδυνάτου καὶ ἀδυνάτου εἶναι τῇ φλογί. vel, ἀδυνάτου γὰρ αἱ καὶ ἀδυνάτου τῇ φλογί. Vel delenda vox ὡς, vel addendum ἀπὸ τῆς. & delendum γὰρ. Rationem reddit cur palma difficile ardeat, quod lignum validum & haud facile partibile. Nam facile finditur, quod nervosum est. Nervos antiqui τῶν οὖτων vocarunt. Quod Cheræmon φλέβας venas vocat, hoc Theophrastus ταινίας, ténias. Intelligit crassiores illas fibras in longum porrectas, quæ in palmæ ligno videntur. Rectius ὡς dixisset, id est nervos, Cheræmon. Sed cur propter nervos, tænia, vel venas fumofam dicit. Causa videtur, quod humor non exsiccat, sed contumaciter inhæreat fibris: humida vero fumosa, sive fumo molesta. Alia accedit ratio, quod ignis difficulter penetret, propter nervorum in palma contumaciam, unde fumus, qui plurimus fit, usque dum flamma evicerit, extiteritque, subjungit tortuosam materiem fumofam, quod fit propter partium inæqualitatem. Nodosa enim talis materies, & tuberosa, quæ ligni inæqualitas, partim facile, partim difficile ardens, fumum plurimum excitat.

Ὁ Καπνὸς σπινθῆς, &c. Idem Aristoph. in Vespis.

Καπνὸς ἔγωγε ἐξέρχομαι.
Καπνὸς; Φέρ' ἰδὼ πνὸς ξύλου σὺ. σπινθῶν,
Νῆ τὸν Δι' ἑσπέρ' γ' ἐστὶ δελμύτης καπνῶν.

Fumus egressum aucupo
Fumusne? ligni cuius est? ficulnei.
Sane omnium qui fumus est acerrimus.

Theophrastus lib. de igne. Ἡ δὲ δελμύτης τῆς καπνῶς καὶ τὴν ὑγρῶτητα τὴν ἰσχυρῶν. διὰ καὶ δὲ τὸν σπινθὲς δελμύτης. ὡς γὰρ γὰρ. Ita lege. Male edunt σπινθῶν. Iam acrimonia fumus provenit ex cuiusque humore, proinde è ficu acris est: lacte enim plurimo abundat. Hoc nemo negabit, nisi velit, contra experientiam statuere, fumum ex humore ligni non exhalare. Plutarchus lib. 6. Sympof. quæst. ult. ubi quærit, quæ causa sit, quod macerata carnes, si de ficu suspendantur, mox tenerescant: ibidem docens quod taurus ficui alligatus

alligatus ferocitatem deponit, quod ipsum etiam libr. 2.
quæst. sept. scribit. ὅτι μὲν δὴ πανόμεια τῆς συκῆς ἀπειται ἰσχυρῶς, ὡς
σφοδρῶς, ἥτε ὅψις ἐκμαρτυρεῖ, καὶ τὸ ἐξ᾽ αὐτῆς τὸν ἑαυτὴν λεγόμενον, ὡς
ἐκ συκῆς καθοδόμενος ὁ χαλεπώτατος, ποικίλων αἰσῶν, ὡς ψαύστος ἀνέ-
χεσθαι, καὶ ὅλους ἀφίησι τὸν θυμὸν, ὡς πρὸς ἀπομαρτυρομένον. τὴν δὲ τῶν ἐ-
στῶν ἀπὸ τῆς διανομῆς ἡ δερμὶς πῶς ἔχει. τὸ γὰρ φυτὸν ἀπ᾽ αὐτῶν ὁπωδι-
σκεται, ὥστε καὶ τὸ σῆμα αὐτῆς καὶ τὸ ξύλον αὐτῆς τὸ ἐξερῶν ἀναπεπλησται.
διὸ καὶ μόνον τε τῇ κακῇ δάκναι μάστιγι, καὶ καὶ κακώτερος ἡ πέτρα
ροπικωτάτῳ παύχει καὶν. Equidem spiritum validum et
vehementem à sicu exhalare, cum visus planè testatur,
tunc id quod de tauris fertur: scilicet ficus alligatum taurum,
etiam ferocissimum, quiescere, tactumque admittere, et om-
nino ferociam, quasi elanguescentem deponere. In acrimo-
niam tamen arboris pars major causâ collata est. Est enim
hec arbor omnium plantarum succi plenissima, quo et ficus
ipsa, et lignum, et cortex plenus est. Itaque ficulnum lig-
num crematum fumo maxime mordet, et combustis cinis li-
xivium præbet, summa tergeri vi præditum. Hæc vero om-
nia sunt caloris.

Οἰκίσαι τὸν γῆρας. Hoc, inquit, superioribus contra-
rium, ἔξυπλεος φιλῆς ἡ τῶν μεσῶν ἔχουσαν ἔσται. Nulla contra-
dictio. Supra egit de carbonibus lignisque quæ natura
habent temperamentum ficius & humidius: nunc autem
de lignis non natura ficcis, sed arte exsiccatis. Hæc respec-
tu humidorum mollissimam flammam exhibebant. Præ-
terea cum dicit flammam mollissimam facere, vult non
tam copiosum fumū sibi adjunctū habere, uti viridia; quæ
idcirco sunt molestissima; cum hæc minime molesta sit.

πύργου καὶ μολεστῆμα, cum hæc minime molesta sit.
 πύργ. Scribe, πυρίαι, & paulo infra, πυρίων, ex cap. 4.
 hujus libri. πυρία vocant ligna illa ex quibus ignis concipiebatur. Id hoc fere modo præstabant: lignum altero ligno tam diu terebrabatur, donec ignem conciperet: terebrum faciebant ex ligno solidiore, cui supposita tabella ex leviore materia, attritione ignem eliciebat. Plato lib. 14. de Repub. Τὰχα δὲ ἀπὸ ξύλων σκοποῦντες, ἢ τέλειοντες, ὡς περὶ τῶν πυρίων ἐλάμψαι ποιήσασθαι τὴν διανοουμένην. Simplicius in Aristot. libr. 3. de cælis. ἀπὸ ξύλων οὗτε ἐκ δόλουσιν πυρίων τεσσὶν ξύλων, ὡς περὶ τὸν οὐρανὸν ὡς ἐκείφροντες. à lignis ignem eliciunt, alterum ex lignis, ut terebrum in altero circumvertendo. Scholiastes Apollonii ad hunc versum,

Τοι δ' ἀμφὶ πυρήϊα δινεύεσκον.

Ἄπ' ἑώρασαν, παρέτερον. πᾶ γὰρ ὕλη παρέτερον, ἢ ἀπ' αὐ-
τῶν πῦρ ἱσθάνον. περία γὰρ ἑωτὶ φησι πᾶ ἀσθητοφόρη ἀλλήλοις
ὡς ἀλλήλων τὸ πῦρ ἐκινῶν. *Ligna enim invicē conterunt, us-
que in ignem emittant, pura hęc vocant, ligna lignis te-
runtur usque ignis ex iis generetur.* Latini τὸ πυρίον, ig-
narium vocant. Ifigodorus, *Ignarium ignem concipiens,*
τὸ πυρίον. Videntur autem, monstrante natura, id imita-
tione invenisse, qui modum hunc concipiendi ignis, primi
in vite commoda retulerunt: quandoquidem Lucretius
ignis inventionem, arborum attritioni tribuit, quinto de
rerum Natura libro.

Et ramosa tamen, cum ventis pulsa vacillans
Æstuat in ramos incumbens arboris arbos,
Exprimitur validis exteritus viribus ignis,
Et micat interdum flammæ fervidus ardor,
Mutua dum inter se rami stirpesque teruntur.

Plinius, *de rebus* ex lignis, pastores invenisse docet lib. 16. cap. 40. Calidæ morus & laurus, edera, & omnes è quibus lignaria fiunt. Exploratorū hoc usus in castris, pastorūque reperit, quoniam ad excudendum ignem non semper lapidis occasio est. Teritur ergo lignum ligno, ignemque concipit attritu, excipiente materia aridi fomitis, fungi vel fo-
 horum, facillimi conceptus, & hedera nihil præstantius, quæ teratur, lauro quæ terat. Ferro etiam usi veteres, & hoc ignariū genus inventum Mercurio canit Homerus in e-
 jus Hymno.

Σαὺ δ' ἐφόροι ξύλα πολλὰ, πυρὸς δ' ἐπεμαίετο τέχνῳ.

Δάφνης ἀγλαὸν ὄζον ἔλων, ἐπέλειψε σιδήρῳ

Ἀρμενον ἐν παλήμῃ· ἀνὰ δ' ἄμπνυτο βαιὸς αὐτῶν.

(θερμός αὐτῶν.)

Ἐρμῆς τοι πρῶτιστα πυρρῆϊκα πῦρ ἀνέδωκε.

Vestales quoque non ligni ad lignum attritu æternum reparabant ignem, si quando extinctus esset, quod con-
grigit Bello Mithridatico atque Romanorum civili, (teste
Plutarcho in Numa, καὶ ὅτε τὰ Μιθριδατικὰ καὶ τὸν ἐμφύλιον
ῥωμαίων πόλεμον, αἵμα τὴ βομῇ τὸ πῦρ ἴφανθη,) Belloq; Mithri-
datico atq; Romanorū civilī una cum arsis deletus ignis;) sed materia ligni felicitis, quam ferro terebant. Festus.

Hic mos erat, tabulam felici materia tamdiu cerebrare, quousque exceptum ignem cavo avo (vulgo cribro igneo) virgo in adem ferret. Ita legit Clariss. Salmasius ex Plutarcho, qui paulo aliter narrat ignis vestalis resuscitandi modum. Plutarchus, ὁ φασὶ μὴ θῆναι ἀπὸ ἐτέρου πυρὸς ἐν αὐτῷ, καὶ οὐδὲ ποιεῖν ἐν τῷ ἰδίῳ ἀναπτύσσεται ἀπὸ τοῦ ἡλίου φλόγα κηραρὸν καὶ ἀμείαντον. ἔξ-ἀπ' αὐτοῦ δὲ μαλίστα τοῖς σκαφείοις, ᾧ κελεύσεσθαι εἴται μὴ διὰ πάλιν πυρὸς ἱστοσιόους. δεδηωγίαι τρίγωνα χυλαίνοντάμα, συνιστῇ τοῖς ἐν ἐκ τῷ σκαφερείῳ κέντρον. ὅταν δὲ ἵσται ἑαυτίαν λάβῃ αὐτὸς τὸν ἥλιον, ὥστε αὐτὰς παύσασθαι ἀναπτύσσας ἀπὸ τοῦ αἵματος ἐκ συμπαλέως αὐτὸς τὸ κέντρον, ὡς τότε διακρίνει τὸν αἶμα λεπυρόμορον, καὶ πλεονέκτης καὶ ἐξηστὸς αὐτῷ τῷ αἵματι τερμίνον ὄρεϊς ἀνάπτει καὶ πλεονέκτησι, ὡς μακάριον πληρώσει πυρὸς τῆς αὐτοῦ λαμπρότητος.

Negant eum fassē alio succendi igne, sed novum & recentem parandum, eliciendumque puram ac liquidam à sole flammam. Succedunt eam scaphiis cavatis in equalia latera orthogonia, trigonalia, quæ ex circumferentia in unum centrum sunt devexa. Hæ soli obversi radiis, undique flagramentes coguntur & contrahuntur ad centrum, ita cum ipsum ærem dividunt attenuatum, tum levissimum quodque, atque aridissimum appositum fomentum inflammant extemplo, quod accipiant reflexione radii corpus & ætium igneum. Καὶ μάστιγι τοῖς σκαφείοις. Hunc locum interpres Xylander vertit, Eam ad rem instrumentis utuntur quæ σκαφέα nominant; sunt autem excavata in modum turbinis rectanguli. Atq; annotat porro, Meminit Vitruvius libr. II. cap. 9. Horologii scaphii, quod est Hemisphærium excavatum; quod genus etiam hodie usurpat. Idem cap. I. libr. 4. Scapeton pro vase aliquo rotundo & cavo posuit. Ceterum turbinis sive conī rectanguli, quæ est apud Euclidem lib. II, definitio occasionem mihi dedit hunc locum ita verbi. Nam Lapis neque perspicue, neque verè extulerat. Τὸ σκαφεῖον, vel, ut apud Halicarnassæum legitur, σκάφιον, vas concavum vestalibus à Numa traditum, quo ignis facer extinctus accendebatur. Hoc ita excavatum erat, ut radiis solaribus hinc inde conjectis in centrum, aridaq; materia apposita ignis emicaret. Alioquin fossarum instrumentum, quo terram proruunt, ἀπὸ τοῦ σκαπέως, fodio : Iuven. Satyra 6.

Et ritè scaphium positis cum sumitur armis.

Interpres ridiculè pro vase vel matella, in quam mulieres meiere solent, poni scribit. τὸ συρτήριον Latini *rutrum* vocant. Rutrū quo quid eruitur, à *ruendo*. Cato cap. II. Oportet habere villicum palas sex, rutra quatuor, rastros quadridentes duos. Plinius lib. 36. c. 23. Experimentum marmorati est in subigendo; donec rutro non cohereat. Hoc ipso verbo utitur Festus; Rutrum tenentis juvenis effigies in Capitolio Ephebi fuit, more Gracorum arenam ruentes, exercitationis gratia, quod signum deportavit ex Bithynia Romanus Pompejus Bithynicus. Elegans carmen Pomponii apud Noniū de homine ἀνδροπῶ, & cui res retro currunt.

Sarculum hinc illò profectus, illinc rediisti rutrum.

Cum hinc abiisti, segetes tuæ jam in herba erant, & sat-
culum spectabant, postquam reuersus es, ad rutrum tibi res
redidit, & ad carceres revocatus es, cum prope metam jam es-
ses. Primum enim est, rutro terram vertere, tum semen ter-
ra committere, dein glebas confringere, sataque opere, po-
stea sarrire. Ex his aliisque locis, ut tandem unde digres-
si revertamur, concilio Festum scripssisse, quousque excep-
tum ignem rutro aeneo virgo in ædem ferret. Facilis lapsus
rutro, in. cribro. Hæc si minus arideat lectio, altera Cla-
rissimi Salmasii sequere. Σαρκίον χαλκόν apud Plutarchum,
aeneum rutrum. Cribrum, ad expediendum ignem, inep-
tum; rutrum aptum. Querit Theophrastus lib. de igne,
cur è lignis fiant igniaria; cum tamen nulla saliat scintilla
ex lignorum attritione; qui modus concipiendi ignis lon-
gè videtur expeditior, ut in filice usu venit. Negat id ve-
rum esse, docetque ex multis aliis rebus, & facilius & ci-
uius, quam ex filice concipitur ignem; ex lignis autem attritis
facilius, quod illa naturam ad ignè accipiendam habeant
aptissimam, ac in sese ipsum flammaram contineant for-
mitem: cum secus in filice sit. Siccissimus enim fomes; ex quo
salientii scintillæ, si non statim adponatur fomes, non con-
cipiuntur. Ἀλλ' οὐδ' ἐκ τοῦ ξύλου γίνονται πυρῆς, καθὰ δὲ σὺ ἐκκηδύνεις
τὴν ῥίνην. πῶτόν δ' ἐκ τῆς ῥίνης ἀλλήγεις. ἐκ πολλῶν ῥίνης μᾶλλον κ' ἑλ-
πεται, ἢ μὲν ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ξύλου ἀπορητίον τῶν αἰτίων, ὅτι τὸ ῥιν
ξύλον ὁδὸν ὑπεκαταίον ἔχει, συρρίνω ἐνόντων τὸ πυρὸς, κῆρ μὴ γὰρ ὥστε εὐθὺς
ῥατὶον πυρρῶν. ἢ ἀδύνατον ὅ γ' ἴσθης (σὺν) ἔχει, κατὰ τὴν ὁδὸν. ἀν. διὰ δ'
τὸ ἐκκηδύνει ὁδὸν πεπυρρῶμενον ἀποτρεχούσιν. Corrigit Doctiss. Fur-
lanus, διὰ δ' ὅτι ἐκκηδύνει ὁδὸν ὑπεκαταίον πεπυρρῶμενον ἀποτρεχού-
σιν. id est: Quid est quamobrem igniaria ex ligno conficiunt,
quanquam cum ex eo ignis non profiliat, malignius gignitur.
Immo vero istud verū non est, cū præsertim ex plurimis ma-
teriarū & melius & celerius concipiuntur. Sed tamē si ita se res
habet, hæc existimanda causa est. statim in materia inesse fo-

THEOPHRASTI

D E

HISTORIA PLANTARUM

LIBER SEXTVS.

К Е Ф. А.

C A P. I.

De suffruticibus, herbisque, ac frugibus: tum quæ maxima omnium generum differentia: deque aculeatis herbis, & quod tribuli proprium: item quibus desit aculeus.

ροινικά. καὶ ἐπὶ τῶν λαχ

† ut rosa, viola, Iovis n
ferpyllum, fifymbrium
enim omnia * fureulor

Z z 4

immensa

"σφακός
Ald. Basf.

† μυσφόνος
Codex Basf.
in marg.
Scal.

ρέα, κνέωρον, ωρέανον, θυμέρα. "σφακός, ἐλε-
λίσφακός, πέρσιον, κένυα, μελιόσφυλλον, ἑπερ-
πιαύτα, καὶ τὰ πύρις ὁμοία. ἐπὶ τὰ νερηκώδη καὶ νευρό-
καυλα. κατὰ περ μάραθρον, ἰσπεμάραθρον, νερη-
κία, νάρηξ, καὶ τὸ καλὸν ἰσπερ πινων μυσφώ-
νον, καὶ ὅτι ὁμοία πύρις. ἀπαντα γὰρ ἀντις καὶ ταύ-
τα καὶ ὅλως ἐπὶ νερηκώδες ἐστὶ, τῆς φρυγανικῆς φύ-
σεως γαίης. εἶδη δὲ καὶ διαφοραὶ κατ' ἑκάστην τῶν εἰρη-
ρηκῶν εἰσὶ τῶν μὲν φανερώτεροι, τῶν δὲ, ἀφα-
νέστεροι.

ex singulis hisce indicatis habentur, aliis evidentia, aliis occultiora.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Δὴ τὸ ἐν λείδαις αἰνῶν. Est proportio fruticum ad arbores
in natura lignea, quæ utrique communis est. Iccir-
co de his prius, quam de herbis. Hoc ex Theodori in-
terpretatione non potes agnoscere, qui interpretatur surcu-
losum. At non pauci surculi non sunt lignosi. Omne quod
ἐστὶν ἐκ τῆς γῆς surrectum, surculus est, etiam in herbaceis:
quare milium quoque nigrum, surgum est dictum.

Rhaphanon hic interpretatur est, radicem. ῥαφαῖς ta-
men frequentius dicitur à Theophrasto. ῥαφαῖς autem Bras-
sica. Verumque à Plinio, ut supra ostendimus.

Καὶ δ' ἐν πύρις. De quorum utrisque dicendum est. Theo-
dorus omisit.

Τὰ δὲ καὶ τὸ πύρις τὸν ἀκύναν ἔπειν ἔχει φύλλα. Theodorus; A-
lia iusta, folium aculeatum; altero quoque conduntur
folio. Quia dixit, ἔπειν ἔχει φύλλον. Si alterum folium, ergo
duo. Ceterum hoc nequaquam verum est. Ononis enim à
samentis edit aculeos satis longos, ac teretes, qui foliolis ve-
stiuntur, neque alijsmodi folium habet. Quare τὸ πύρις τὸν ἀ-
κύναν, non debuit interpretari, folium aculeatum. Quid
autem hic agat ἔπειν, videndum.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Αμάρακος. Theodorus sampfuchum interpretatur,
A quod Plinius lib. 21. cap. 11. scribat. Amaricum Dio-
cles Medicus & Sicula gens appellaverit quod Ægyptus &
Syria Sampfuchum. Nicandri Scholiastes ad hunc in The-
riaca verbum.

Μάλα δ' ἂν καὶ ἀμάρακος εἴη.

Πάνου δὲ καὶ ἀμάρακος ἦν οἱ σάμψυχος. Dioscorides lib. III.
cap. 47. σάμψυχον καλεῖται ὃ ἐστὶν ἐκ τῆς Κιλικίας καὶ τῆς ἐν Κι-
λικίᾳ ἀμαρῶν. Vocatur autem à Cyzicenis & Siculis amara-
cum. Galenus tamen differentes facit stirpes, amaracum
& sampfuchum, & de utroque locis separatim, tanquam
diversis egit. Amaracum Galeni παρρησία sive matricaria
est Dioscoridis lib. III. cap. 155. παρρησίον, οἱ δὲ ἀμάρα-
κον, &c. De hac quaestione plura cap. ult. huius libri, ubi
amaraci tracto historiam.

Ἡμεροκαλλίς. Nescio qua auctoritate Theodorus, elium
interpretetur. Nemo quod sciam, prodidit Ἡμεροκαλλίς, vel,
ut apud Dioscoridem legitur, Ἡμεροκαλλίς, elium significa-
re. Plinius Græcam servavit vocem. lib. 21. cap. 10.
Et tantum folio coronant Iovis, flos, amaracus, hemerocalles.
Ἡμεροκαλλίς vocatur, ab unius diei pulchritudine. Hesych.
Ἡμεροκαλλίς τῶν ἀποδείκνυται ἄνθος ἢ σπέρμαμα, οἱ δὲ ἱερὸν βάμμα φοι-
νίκων, οἱ δὲ ἄνθος πρὸς μέλαν ἡμέραν ἀκμάζον. οἱ δὲ παρρησίον βοτάνη.
Ignoravit Grammaticus qualis sit flos: sed quid vult,
cum ait ἱερὸν βάμμα φοινίκων? Vellus intelligit, aut lemnif-
cum puniceum & versicolore, cuius usus in sacris, ut au-
ctor est antiquus Grammaticus Theodorus Panagenes.
Aliud etymon apud Athenæum lib. 15. reperitur. ὃ δὲ Ἡ-
μεροκαλλίς καλεῖται ἀνθος ὃ τὸν μὲν νύκτα μαρμαίρει, ἄμα δὲ τὸν
ἡλίου ἀνατέλλοντι γάλλει. Heremocalis flos noctu tabescit, sole
orientate aperitur. Quod sic intelligi debet; florem hunc
noctu in sese quasi collabi contrahique, interdiu vero pan-
dere sese, ac quasi reviviscere. quod plurimis contingit
floribus, anemoidibus, tulipis, & alijs. Vide quod ety-
mon magis arrideat. Hemerocallidem describit Diosco-
rides lib. III. cap. 137. Ἡμεροκαλλίς (ita omnes codices)
φύλλα ἔχει & καυλὸν ὁμοίαν κρίνῳ, χλωρὸν δὲ ὡς πορρῶν. ἄνθος δὲ
ἐν αὐτῷ κατ' ἐξέστην ἀπέφυεν γ' ἢ οἱ. τὸ δὲ σχίσιν τὸ κρίνον ἰσχυρῶς πα-
ρῶν ἀρετῇ καὶ χροίῳ, (alt. καίτοι) τὸ δὲ κρίνον ἰσχυρῶς ὡχρεῖται.
ῥίζαν ὁμοίαν βοτάνῃ, &c. Hemerocallis caulem foliaque
habet lilij, sed porri modo virentia. Flores in singulis scapi

immensa incertaque sit. Quamobrem alio modo di-
videre illa tentandum profecto est. Sunt autem ge-
nera eorum complura, summisque differentiis dif-
creta: " ut edera, melothrum, rubeia, † sinerea, " cistis.
casia, origanum, satureia, † lens, salvia, " marru- † spiraea.
bium, pulicaria, apiastrum, cæteraque similia. At- † sphacelus.
que etiam quæ minus similia sunt, scilicet quæ feru- " prasinum.
lacea, & nervicaulia sunt: ceu fœniculum, ferula-
go, ferulaque, herba muralis, sive muricida à qui-
busdam vocata, cæteraque similia. Hæc enim omnia,
atque in totum si quid ferulaceum, suffruticum natu-
ræ recte addideris. Genera vero atque discrimina,

Οἱ δὲ τριβόλοι, ἢ ἡ ἀκύναν φουδάκων ἴσιν. ἔχει γὰρ ἀκύναν
ἐν τῷ ἀκύναντι. Theodorus, Tribulus vel semine aculei-
gera constat. Habet enim in semine aculeum. Quæ nu-
gatio? Semine aculeigera: quia semine aculeum gerit.
puerile. Et Theophrasti oratio morosa est. Οἱ δὲ τριβόλοι, ἢ
ἡ ἀκύναν, quomodo subdit, φουδάκων. Quo pacto ἀκύναν
φουδάκων, si ἀκύναντος est, non φύλλον ἀκύναντος
potius.

Περὶ ῥαφαῖς. Vox rarior, Atticis ramum significans.

Τὸν. Theodorus, notatim: ineptè. κνέωρον, Casium, Pli-
nius Higini auctoritate: aliud à Cneio Thymelæa.

Σφακός. Nescio quamobrem immiscuerit his lentem? Lego,
σφακός, prudentius divideret in maiora genera, Quæ iac
habent, quæ serpunt, quæ scandunt, aut ab alijs habitibus.
χρῆσθαι, & ejusmodi. Aculeum cultu cum multa deponant,
non videtur omnibus esse differentia essentialis. Asparagus
quoque ē spina fit surculus.

Μυσφόνος; lego, non μυσφόνος. Theodorus à mure, mura-
lem; pessimè. Nam à mure hoc, & non implevit, φόνος.

propaginis, terni quaternive erumpunt, lilij divisiura, cum
dehiscere cæperunt, saturatiore vero ochrea (perquam luteo)
colore, radix prægrandi bulbo similis est: Plinius lib. 8. cap.
21. Hemerocalles pallidum ē viridi & molle folium habet,
radice odorata: atque bulbosa. Pallidum ē viridi; Dio-
scorides, viride instar porri, ait. Περὶ πορρῶν conflari in-
quit Plato in Timæo, πρὸς τὸν κατὰ τὸν μῦθον, ex fulvo &
nigro. Περὶ πορρῶν ergo πορρῶν, color, ad plenum & saturè vi-
ridis ac meracè. Male ergo Plinius, pallidum ē viridi fo-
lium habere tradit, cum summi viridis folium dixerit
Dioscorides. χλωρὸν δὲ ὡς πορρῶν, viride quale est porra-
ceum. Τὸ χλωρὸν vertit pallidum, τὸ πορρῶν viride; quod est
ineptum. χλωρὸν idem quod χλωρῶν, herbaceæ viriditatis.
Τὸ χλωρὸν aliquando pallidum significare, non nego; sed
cum additur ὡς πορρῶν, vel ὅπως πορρῶν, non potest
verti, pallidum. Ridiculus esset, qui verteret, pallidum quale
est porraceum. Vel solus smaragdus docet, porraceum co-
lorem non esse pallidum. Græci Σμαράγδος λίθος πορρῶν
πορρῶν, χλωρῶν καὶ πορρῶν, τὸν πορρῶν ὡς πορρῶν. Plinius
lib. 37. cap. 5. Herbas quoque virentes, frondesque avidè
spectamus. Smaragdus vero tanto libentius, quoniam nihil
omnino viridius, comparatum illis viret. Theophrastus
Chrysocollam, & smaragdum ejusdem coloris esse tra-
dit: καὶ γὰρ τὸν πορρῶν παρρησίαν τὸν πορρῶν, Dioscorides πορρῶν
πορρῶν optimam ait, τὸν πορρῶν πορρῶν πορρῶν, id est, sa-
turate prasinam. Plinius vero chrysocollam probat, quæ
colorem herbæ segetis lætè virenti quam simillimum
reddat. Color ergo prasinus, sive porraceus est, qui in-
tenfè viret. Et hic primis error. Sequitur alter. odorata
ait esse radice. Libertum ὡς πορρῶν legere existimavit, cum
ὡς πορρῶν dixisset. Alia hemerocalles Dioscorides, alia Theo-
phrastus est. Theophrastus hemerocallidem folia ait ha-
bere parva, caulem lignosum, ἀπαντα δὲ τὸν πορρῶν ὡς πορρῶν & μι-
κρὰ φύλλα. Dioscorides folia lilij habere tradit: folia verò
lilij parva dici nequeunt, nec caulis lignosus. Theophra-
stus infra cap. 6. Ἡμεροκαλλίς καὶ αὐτὴ καὶ αἱ ῥίζαι ἐν λείδαις. Om-
nis bulbus carnosus, nullus est lignosus. Alia ergo heme-
rocallis Theophrasti, alia est Dioscoridis. Quæ heme-
rocallis Theophrasti sit, ignorare me fateor. Dioscoridis he-
merocallim Botanici asserunt, liliasphodelum, vel lilium
non bulbosum. Radix quidem huic magna, non tamen
bulbosa; sed plures asphodelo similes, nec folia caulisque
porri

porri modo viridia, verum è pallido virentia, verius tamen è luteo viridia. Proximè accedit ad hemerocallidis delineationem, quod lilium purpureo croceum vocant, vulgo *Maragon*. Caules huic sunt proceri, longi, subinde altiores quam lilii albi; folia tamen nigriora & angustiora; circa caulem multa, sed ante ejus exortum è radicibus nulla. Flores in summo caule copiosi x. xii. aut plures, ad usque xviii. xx. ac ultra, supra invicem incerto ordine digesti; lilii alterius forma & magnitudine, colore vero rubro, ad croceum inclinante, multis, exiguis, nigris quasi punctulis, litterarum quarundam veluti rudimentis, resperfi. Radices bulbi magni sunt, ex multis quoque nucleis, ut lilii candidi, sed majores. Floret cum rosis, paulo ante lilium candidum. Nascitur in Italia, in arvis inter segetes, in montibus etiam ac convallibus. Apud nos hortensis est. Hanc plantam negant alii hemerocallida esse. Hemerocallis, inquit, in singulis apophyibus, tres aut quatuor flores profert, colorem habentes *ισχυρός ὄζον*, id est, valde luteum. *Ἀποφύσις* autem, sive *ἀποφύα*, ramulares adnascenciae, sive appendices dicuntur. Ochra color melino similis & citrino, à malo citrio nomen habens. Lilium autem istud ramulares adnascencia nullas habet, & flores in caule non modo tres aut quatuor, sed non raro xviii. xx. aut plures; subinde ad l. vel lx. usq., coloris non lutei, sed purpurei, crocei. Quibus de causis non quidè hemerocallidem, sed lilium esse apparet. Quod capite de lilio, *πρόφρον* sive purpureum reperiri, ex relatu Diosc. scribit, rubens Plinius lib. 21. c. 5. & Græci eo auctore peregrinum vocant. *Florem vero cynorrhodon, & laudatissimum in Antiochia, & Laodicea Syriae, mox in Phaselide, quartum locum obtinet in Italia nascentis.* Nisi fortassis duæ hemerocallidis flores sint: una quidem apophyses habens, & ea quidem purpurea; ita enim & lilium istud hemerocallis fuerit, & præsertim *πρόφρον*; qua appellatione hemerocallida etiam dictam, inter norhas voces reperitur. Sed verisimile est, hemerocallida non esse. Est enim hemerocallis quædā flore purpureo, cui *πρόφρον* nomen propriè convenit. Hæc virorum maximorum sententia, qua Mathioli, jam quasi receptam, impugnant sententiam. *Ἀποφύσις* vocat Dioscorides non ramulares adnascencia, quæ è radice pullulant, sed alas in summo caule, quarum singulæ tres vel quatuor lilii forma & constitutione prodeunt. Ad eundem modum Theophrastus libr. 4. cap. 7. dixit *ἀκρομυκτὴς ἀποφύσις*. Ad alterum de colore, responderetur, *ισχυρός ὄζον* dixisse Dioscoridem, quod rubro croceo sit colore; talis vero color intente est luteus. Confirmat hanc opinionem, quod Aucuttarii auctor scribit, *οἱ δὲ ἡμετέροις κατέλακτον, οἱ δὲ πέρων ἀγροῖον, οἱ δὲ πρόφρον ὄζον, οἱ δὲ βολιδὸς αἰμακίδος; aliqui hemerocatalacton, alii crinon agrion, quasi lilium sylvestre, alii porphyranthes, alii bulbum sanguineum.* Cur bulbum sanguineum, cur porphyranthes, nisi à croceo rubro, purpureoque floris colore? *Τὸ ὄζον* & *ὄζον*, portellum luteum *ὄζον*, quod non raro, immo sæpius ex rubro luteo constat. Hemerocallidis jam descriptæ varia reperiuntur genera. Datur flore candido, reperitur flore pleno; describit Dodonæus genus, quod minus vocat, caule minore constans, cubitali videlicet, foliis & floribus brevioribus. Hoc variat: communiter flore puniceo & quasi rubente, numero paucioribus, aliquando xx. & plures obervantur. Invenitur & pleno flore, duodecim, viginti, aut plurium foliorum textura constans. Aliud genus phœniceum dicitur, quod sexaginta uno caule flores protulit.

Διὸ καὶ φερωνύμω. Hic habemus definitionem suffruticis, quæ libro primo cap. v. omiffa.

Τήρανον. Scribe *τήρανον*, *τύτα*. *ῥάφανον* quidem vulgo radix, *ῥάφης* dicitur, ut vertit Gaza; sed Theophrasto & antiquioribus Græcis *brassicam* designat. contra *ῥάφανος*, quod vulgo *raphanum*, sive *radicem* vocamus. Theodorus *ῥάφανος* legisse videtur. Utrumque inter olerum recensetur genera.

Ἀσπαραγός Cap. 111. probabo scribendū *ἀσπαραγός* per φ. *Φυλακίμω.* Plantæ ita dicuntur, quæ spinas in foliis & pro foliis habent, ac spinoso constant folio, seu quæ folia ferunt omni ex parte sic in spinas divisa, & abeuntia, ut tangenti præter spinas nihil occurrat; ut acorna, eryngium, & similia.

Τὰ δὲ καὶ ὅσα τὴν ἀκρομυκτὴν ἔπρην ἔχει φύλλον, &c. Corruptus codex. Ald. & Baf. eandem servant lectionem, nisi quod in iis pro, *οἱ δὲ τείλοισι καὶ τῇ ἀκρομυκτῇ*, legatur, *οἱ δὲ τείλοισι καὶ τῇ ἀκρομυκτῇ φύλλον ἔχει*, id est, *ἔχει τὸ ἀκρομυκτὸν ἐν τῷ ἀκρομυκτῇ*. Exscripsit hunc locum Plinius libr. 21. cap. 15. Ergo quædam herbarum spinosæ sunt, quædam sine spinis. *Spinosarum multæ species. In totum spina est asparagus,*

*scorpio, nullum enim folium habent. Quædam spinosa foliata sunt, ut carduus, eryngium, glycyrrhizon, urtica. In enim in omnibus foliis inest aculeata mordacitas. Aliqua & secundum spinam habent folium, ut tribulus & ononis. Quædam in folio habent & in caule, ut phleos, quod aliqui stoeben appellant. Hæc partim corrupta, partim falsa. In antiquo codice, quædam spinoso folio, ut carduus. In altero, quædam spinosa foliata. Puto scripsisse Plinium, ac distinxisse, quædam spinosa, foliata sunt. Falsum est glycyrrhizon, vel, ut aliis dicitur, glycyrrhizan pungens habere folium. Echinatum fructum fert altera glycyrrhiza, spinosum folium neutra. mordet, & ardet urtica, sed non pungit; nec spinas fert, ut tradit Plinius; nec urticam, nec glycyrrhizam mortalium ullus inter plantas quibus vel caulis, vel folium spinosum, retulit. Sequitur, aliqua & secundum spinam habent folium. Emendant, aliqua & secundum spinosum habent folium. Est autem illud secundum, non præpositio, sed numerale nomen. Hanc lectionem Theophrasti probant auctoritate: quædam etiam juxta folium aculeatum, alterum quoque folium habent. *τὸ δὲ καὶ ὅσα τὴν ἀκρομυκτὴν ἔπρην ἔχει φύλλον.* Rectius, præter folium aculeatum dixissent, quam juxta. Sed nec hoc Theophrastus. tantum præter spinam quæ asparagus pro folio, alterum folium habere tradit. Eadem ferme lectio capite tertio reperitur. His subjungunt. At si mavis, ut illud secundum præpositio sit; necesse erit addere alterum, verbum, ut legatur, aliqua & secundum spinam habent folium alterum: Sequitur; quædam in folio habent & in caule. Vetus codex, quædam in folio non habent, sed in caule. Utroque modo, inquit, hæc legantur, adulterina nobis, & ab aliquo argutatore falso adjecta videntur. Nam & Theophrastus, nihilo plus tribuit Phleo (phleo) quam ononi & tribulo, ut constat ex cap. 1. lib. 6. Legatur nostro periculo; aliqua & secundum spinam habent folium alterum, ut tribulus, ononis, & phleos, (phleos) quam aliqui stoeben appellavere. Cætera delenda. Probant alii, antiqui codicis lectionem. Quædam in folio non habent & in caule, ut phleos, quod aliqui stoeben appellavere. Nobis hæc maximè aridet. Aliqua & secundum spinam habent folium, ut ononis & Phleos, quod aliqui stoeben appellavere; quædam in folio habent & in caule, ut capparis. Vide cap. v. hujus libri. Ex eodem capite emendo hunc Theophrasti locum, ac scribo. *Τὰ δὲ καὶ ὅσα τὴν ἀκρομυκτὴν ἔπρην ἔχει φύλλον, ὅσπερ ὁ ἀσπαραγός καὶ ὁ φῖας, οἱ δὲ πᾶσι καλοῦσι τείλοισι, τὰ δὲ καὶ ὅσα τὸ φύλλον ἔπρην ἔχει, καὶ τὸν κωνίδιον, ὅσπερ ὁ φῖας καὶ ἡ ἰπποφῖας ἀκρομυκτὴ τῶν φύλλων, &c.* Composita vox *ἰπποφῖας*, fatis declarat *φῖας* legendum esse. Cæterum Galenus in exegefi *τείλοισι* non *φῖας*, sed *ἰπποφῖας* vocari tradit. *Σελῖος* καὶ *ῥοῖον* τὸ *ἰπποφῖας* ὀνόμα. Ibidem *ἰπποφῖας* (ita lege, non *ἰπποφῖας*) *τὸ ὄζον* ὡς *ἰπποφῖας* ὀνομάσκει, ἀλλὰ *ἔκαστος* καὶ *τείλοισι* (vulgo *τείλοισι*). series alpha betæ alteram præfett lectionem. Uter rectè, Theophrastus, an Galenus, nemo facile judicabit. Probabilior Theophrasti sententia. vide c. v. hujus libri.*

Προφύων καὶ ῥάφης, &c. Suidas, *πρόφρον* & *ῥάφης* τὰς ἐκ φύσεως τὸν δένδρον. οἱ δὲ Ἀπὸ τῆς πρῆμις & καλοῦσι καλοῦσι; *πρόφρον* καὶ *ῥάφης* ergo, ramos habens spinosos.

Σμύρεα. Scribe ex lib. 1. cap. 23. *ἀσπαραγός*. Plinius libr. 21. cap. 9. Ergo in coronamenta folio venere melothron, spireon, trigonon (scribe origanum) encoron, quod castiani Hyginus vocat: & quod cumilaginem, quæ conyza, melissa phyllon

γὰρ τὰ πρὸς ἀναβλάσκειν ζητῶσι δὲ καὶ λαμβάνουσιν οἱ
 ἐξ ἀγρίων Ἀθηνῶν βαλάνοι τοῦ γένους. ἴδιον δὲ ἔχει καὶ
 πρὸς ταῦτα καὶ σχεδὸν πρὸς τὰ ἄλλα, καὶ καὶ οὐ
 τοῦτος. ἔστι γὰρ φασὶ δύνασθαι φύεσθαι καὶ λαμβάνειν, ὅπου
 μὴ ἀναπνοὴ δύναιται ἢ ἀπὸ τῆς θαλάσσης. διὸ ἔδεν ἐν
 Ἀρκαδίᾳ τὴν γένεσιν τῆς φύσεως καὶ ὁρίσαντο. καὶ τοὶ ποι-
 αῖναι πολλὰ καὶ πολλὰ καὶ. ὡς ἀπολήσιν ἐν τῷ συμβαίνειν.
 τοῦτο καὶ ἵππὶ τῆς ἐλαίας. ἔστι τὸ σκῆνο δλοκῆ τετρακ-
 σίων ἐπὶ τῶν ἀπὸ θαλάσσης ἐπὶ τῶν φύεσθαι. "σφάκ-
 λος δὲ ἐλῆλίσφας φασὶ διὰ φέρουσιν, ὡς αὖ τὸ μὲν
 ἡμέρον, τὸ δὲ, ἀγρον. λῆσιν γὰρ τὸ φύλλον τῆς
 τῆς ἐλῆλίσφας καὶ ἐλαίων καὶ ἵππων τὸ αὐχμηρότερον τὸ δὲ
 τῆς ἐλῆλίσφας βαρύτερον. δύο γένη καὶ τὰ πρασί-
 τῶν γὰρ ἔχει πῶδες τὸ φύλλον ἐμῶν δλοκῆ τετρακ-
 σαγῶν. ἐπὶ δὲ τὰς τὸ ἐντομὰς ἐντομους ἐνδύλους
 σφάκας καὶ βαθείας. ὡς καὶ οἱ φαρμακοὶ πῶλαι φέρωνται
 πρὸς ἐντα. τὸ δὲ ἐπὶ τὸν στρογγυλότερον καὶ αὐχμηρότερον
 σφάκας, κατὰ τὸν τῆς σφάκας, καὶ τὰς ἐντομὰς ἀ-
 μαυροτέρας ἔχον καὶ δλοκῆ τετρακῶν ἵππων. καὶ
 τῆς δὲ τὸ μὲν ἄρρον, τὸ δὲ ἵππου. διὰ φέρει δὲ ἔχει,
 κατὰ τὸν τῆς αἰτίας τὰ ἔτω διὰ φέρει. τὸ μὲν γὰρ ἵπ-
 λυ λεπτὸν φύλλον, καὶ ἔννεμον μᾶλλον. καὶ τὸ ὅλον
 ἐλαίων. τὸ δὲ ἄρρον, μείζον τὸ καὶ παχυκαυλότερον, καὶ
 πολυκαυλότερον, καὶ τὸ φύλλον μείζον καὶ λιπαρότερον ἔ-
 χον. ἐπὶ δὲ τὸ ἀνθὸς λαμπρότερον. καρποφόρος δὲ
 ἄμφω. τὸ δὲ ὅλον οὐκ ἐλαίων καὶ οὐκ ἐλαίων πρὸς ἀρ-
 ρον, καὶ μετ' ἀρρὸν τὸ λαμβάνει. βαρύτερον δὲ ἡ ὁσμὴ
 τῆς ἀρρὸν. ἡ δὲ τῆς ἡλείας δλοκῆ τετρακῶν. διὸ καὶ πρὸς
 τὰ ἡλεία χρησίμη. πῶσαι μὲν ἐν καὶ τὰ πῶσαι ὡς
 διὰ φέρει. πῶσαι δὲ ἄλλα μονοειδῆ τυγχάνουσι καὶ
 τῶν πρότερον εἰρημίων καὶ ἔπειτα πῶσαι. πῶσαι
 γὰρ ἐστὶ τὸ δὲ ναρθηκώδες (γένος γὰρ καὶ τῶν φρυ-
 γανικῶν) πολλὰς περὶ τῆς φύσεως. ἐν οἷς πρὸ τῶν
 πρὸ τῆς κρινὸς πῶσαι λεπτέον, ὑπὲρ νάρθηκος τὸ καὶ ναρ-
 θηκῆς εἶπε τὸ αὐτὸ γένος ἐστὶν αὐφῶν, διὰ φέρει δὲ
 καὶ μέγας, εἶπε καὶ ἔπειτα ὡς πῶσαι φασὶν ἡ δὲ ἐν
 φανερὰ φύσις αὐφῶν ὁμοία, πῶσαι καὶ τὸ μέγας.
 ὁ μὲν γὰρ νάρθηκος γίνεται μέγας σφάκας. ἡ δὲ ναρθη-
 κῆς μικρά. μονοκαυλὰ δὲ αὐφῶν, καὶ γονατώδη. ἀφ-
 ῶν τὰ τὸ φύλλον βλαστάνει καὶ καυλοὶ τινες μικροί. βλα-
 στάνει δὲ ὡς ἀλλὰ τὰ φύλλα. λέγω δὲ ὡς ἀλλὰ,
 ὅτι οὐκ ἐκ τῆς αὐτῆς μέγας τῶν γονατῶν, ἀλλ' ἐναλλὰξ.
 περὶ τῆς φύσεως δὲ τὸν καυλὸν τὸ δλοκῆ τετρακῶν τὰ κα-
 λὰ καὶ. πῶσαι δλοκῆ τετρακῶν τῶν μᾶλλον διὰ τὴν
 μαλακότητά καὶ τὸ μέγας. μέγας γὰρ τὸ φύλλον καὶ
 μαλακόν, καὶ πολυκαυλόν, ὡς εἶναι τετρακῶν. ἔχει δὲ
 μέγας τὰ κατὰ πρὸς τὴν γῆν, καὶ αὐτὸ καὶ λόγον. ἀν-
 θὸς δὲ μελιωειδές, ἀμαυρόκαρπον δὲ, παρόμοιον
 τῶν ἀνθῶν. πῶσαι μείζον. ἐξ ἀκρὸς δὲ ὀξεία, καὶ
 ἔχει πῶσαι καὶ μετὰ καυλῶν. ἐπὶ τῶν δὲ τὸ, πῶσαι
 δὲ καὶ ὁ καρπὸς. ἔχει δὲ καὶ ἀνθὸς καρπὸν, καὶ ἐν
 πῶσαι καυλῶν δλοκῆ τετρακῶν, κατὰ τὸν ἀνθόν. ἐπὶ τῶν
 καυλῶν δὲ ἡ βλαστάνει τῆς ἡλείας, πρὸ τῶν μὲν τῶν
 φύλλων, ἐπὶ τῶν καυλῶν, κατὰ τὸν τῶν ἄλλων. εἰ-
 ζαν δὲ ἔχει βαθείαν. ἐστὶ δὲ μονοειδῆς. ὁ μὲν ἐν ναρ-
 θηκῇ τῶν δὲ ἄλλων τὰ μὲν, ὁμοίον τῶν τῶν
 πῶσαι καυλῶν ἔχει κατὰ τὸν ὁ μονοειδῆς, καὶ τὸ κα-
 νθόν, καὶ ὁ ἐλλῆσφας, καὶ ὁ ἀνθῆσφας. τὰ δ' οἷον ἐν-
 νεμόφωτον. νευρὸκαυλὰ τυγχάνει κατὰ τὸν μάραθρον, μύφο-
 νον, ὡς ὁμοία πῶσαι. ἴδιον δὲ ὁ καρπὸς τῶν μονοει-
 δῶν, τῶν μέγας, καὶ ραγώδης, καὶ οἰνώδης εἶναι
 τῶν χυμῶν. μέγας δὲ καὶ ἰδιαίταται φύσις, ἥ τῶν σιλφίου, καὶ ἡ τῶν παπύρου τῶν ἐν Αἰγύπτῳ. ναρθηκώδη
 γὰρ ἐστὶν. ὑπὲρ ἐν τῶν μὲν πῶσαι πρὸς τὸν εἰπωμένον ἐν τοῖς ἐνδύλοις.

τὸ γένος. τὸ μ-
 ερὸν καὶ τὸ ἐλ-
 γανον. καὶ τὰ
 τῶν αὐτῶν.
 τὸ σκῆνο.
 σφάκας.

τὸ σφάκας.
 τὸ αὐχμηρότερον.
 τὸ αὐχμηρότερον.

τὸ ἐντομὰς ἐν-
 δύλους.

τὸ ἐλῆλίσφας.
 τὸ καυλῶν.

τὸ βλαστάνει.

τὸ ἐπὶ πολὺ
 καὶ τῶν αὐτῶν.

mum. Qui tamen Athenis deportare desiderant,
 quaerunt, atque inveniunt. Peculiare tam pra*e* iis
 ipsis, quam pra*e* reliquis omnibus, vel ex locis
 fortiri thymum autumnant. Nam quo flatus e*st* mari
 nequeat pervenire, illic nasci durareque posse om-
 nino negant. † Qua de causa nec in Arcadia satu-
 reia, & origanum provenire possunt. Quancumque
 similia multa, multisque in locis gignuntur: pro-
 ximum sane, quod etiam in olea evenire notatum
 est. Nec enim † ea trecentis a mari stadiis pro-
 venire posse, videtur. † Sphacelus, & salvia in-
 ter sese distant, quasi alterum urbanum, alterum
 genus silvestre dixeris. † Sphacelo folium laevius,
 † contractius, minusque squalens: salviae scabius.
 Sunt & marrubii duo genera. Aliud enim folio
 herbido, ferratiori, incisurisque profundioribus,
 & proinde conspectioribus discreto constat, quo
 unguentarii uti ad nonnulla consueverunt: alterum
 rotundius, squalensque vehementer, sicut † spha-
 celi, incisurasque habens obscuriores, minusque fer-
 ratum. † Pulicaria mascula, & foemina constat:
 distant quemadmodum cetera quae sic discerni de-
 siderant. Foemina enim tenuiori folio conditur, &
 compressior est, atque in totum minor. Mas am-
 plior, crassiorque caule atque ramosior, & folium
 amplius, pinguiusque habens. Necnon & flore splen-
 didior est. Ambo fructifera sunt. In totum sero-
 tina germine, floreque constant. Quippe cum cir-
 ca arcturum, & post arcturum † incipiant. Mari † germi-
 nent. † ideoque ad
 bestiarum morsus commodior est. Haec igitur, &
 similia discrepare quasi inter se sentiuntur. Sed ad-
 sunt alia facie uniformi, tum in iis, quae ante enu-
 meravimus, tum in ceteris: plura namque prove-
 niunt. Ferulaceum autem genus (nam id quoque
 inter suffrutices est) in plures species spargitur.
 Sed primum de eo, quod commune omnium con-
 stat, dicendum est; scilicet de ferula, atque ferula-
 gine: seu idem genus ambabus differens magnitu-
 dine tantum, seu etiam alterum sit, ut nonnulli pu-
 tarunt. Ergo natura earum, quae conspici possit,
 consimilis certe sentitur, praeterquam ratione ma-
 gnitudinis. Ferula enim grandis admodum sur-
 git. Ferulago autem humilis. Sed unicaules am-
 bae geniculatae sunt. Folia & caliculi quidam ge-
 niculis erumpunt, ac alternatim exeunt: folia al-
 ternatim inquam, quod non ex eadem parte ge-
 niculorum, sed permutatim caulem magna ex par-
 te amplexa, sicuti arundinea proveniunt, nisi quod
 deflexa haec magis mollisve, magnitudinisque causa.
 Folium enim grande, molle, multifidum, ut capil-
 lamenti modo fere videatur: maximaque terrae pro-
 xima, & reliqua subinde ad portionem. Flos melli-
 nus, semen obscurum, anetho simile, sed majus fin-
 ditur cacumine: inque stipites quosdam haud mag-
 nos dispergitur, quibus flos semenque insidet: nec
 flore fructive laterales caules carent; sed modo ane-
 thi ferunt. Annuo caule constat. Et germinatio in vere
 primum foliorum, tum caulis, ut etiam in ceteris fieri
 solet. Radice alte descendit, eademque singulari inni-
 titur. Talis ferula est. Ex reliquis autem quaedam huic
 proximiora caule constant: ceu mandragora, cicuta,
 elleborum, albucum. Quaedam veluti nervicaulia
 sunt: ut foeniculum, muricida, & ejusmodi reliqua.
 Fructus mandragorae peculiaris, qui niger, & race-
 matus, vinosusque suo sapore sentitur. Sed praecela-
 ra summeque peculiaris natura laserpitii, & papyri
 Aegyptii. Nam haec ferulacea sunt. Et de papyro in-
 ter aquatiles prius retulimus.

† qua de
 causa in Ar-
 cadia non
 nascitur
 Thymum.

† origanum
 multaque
 similia illi-
 multisque in
 locis gigni-
 tur.

† ea nisi in-
 tra trecenta
 a mari sta-
 dia.

† sphacelus.

† sphacelus.

† minus, ne-
 que squalens.

† sphacelus.

† conyzia.

† germi-
 nent.

† ideoque ad
 fugandas
 bestias ve-
 nenas uti-
 lis est.

† acino-
 noia simili-
 & vinoso si-
 succo.

Aμφω δὲ ἔμοιγε τοῖς ἀγρίοις. Theodorus addidit, ἔμοιγε. Quia dicitur πάλω ἀόσμε. Alioqui hic intelligas de urbana tantum edera eum scribere: quam cum sylvestri compareret. Et sane colicæpta fuit olim edera ad delicias coronarum. Itaque alibi ἔς urbanam, ἔς sylvestrem agnoscit. Meminerimus Theophrastum, tametsi superioribus commentationibus de edera longam explicavit narrationem: tamen ibi defuisse, quæ hic poneret. Theodorus omisit, διαγῆσι. Male. Oportet enim scire, auctoris ne sit sententia, an aliorum. Itaque φασὶ ἔς λήγισσι, ἔς ποῖσσι, ἔς Ἀλφειῶσι, legas. Corrige, λήγισσι ποῖσσι. Ὁ δὲ μίλας ἀόσμε. Theodorus rectè agnoscit, ἀόσμε. quia disjungit à candido, quem statuebat odoratum. Nisi velit dicere, ὀσμώδης, olens, odore gravis. Niger autem, odore bono.

Ξυλωδὴς. Theodorus, furculosi: ut supra, malè. quia dicitur ἀκέραιος. Hoc significat substantiam, sicut furculus. Apponit quantitatem sive habitudinem à quantitate, πυχρὸς. Deinde alium habitum à substantia, ξυλωδὴς, ἀκέραιος, est à forma, ξυλωδὴ, à materia. Transfer ξυλωδὴς πάλω δὲ, ad radicem sic, μιστὸν ἔχει. ξυλωδὴς πάλω δὲ. ἔς legemus, γλίσχρος. quippe ad vincendum aptos. Theodorus omisit, ἀπὸ λαμῶν. Ὡς πάλω δὲ οἷός. Theodorus, juncus. Vimen οἷός est, non juncus. In primo Pollux οἷός τινος ἀπὸ τῆς ἀπὸ τῆς. Sic ἔς Thucydides. Interpretantur etiam οἷός τινος, ἰτίαν.

Εὐαγρὴς δὲ σφόδρα. Theodorus legit, ὀφθαλμῶς. Quippe reddidit rationem. ἔς γὰρ. Verborum atrendes poeticam dispositionem. ἔς puto inversa. ἀπὸ τῆς πάλω δὲ ἔς ἀπὸ τῆς χερματίας.

Διὸς δὲ ὁ Ἀργεῖος χρίεται ἡμετέροις καὶ ὀφθαλμοῖς. Atticè Theophrastus: at non Latine Theodorus. Græcissat enim sic; Nec in Arcadia satireia, & origanum provenire possunt. Alius dixisset, nec Satireia, nec origanum.

Τετρακισίων τεσσάρων δὲ πηλαιοῦς ἔσται. Theodorus, Trecentis stadiis non posse provenire. Immo trecentis ait Theo-

phrastus: ἔσται, negat. Tota autem sententia nunc falsa. Alicubi enim c. CMP. In Plinii codice alia numerorum ratio.

Ἐλατῆρ. Theodorus, contractius, pro eo quod est, minus; ambitiosè. Plinius de salvia duo verba tantum, de sphacello nihil. de eleliphaco nullam speciem, aut faciem. de usu, bis. Lego τετρακισίων: non τετρακισίων.

Τὰς ἐν τῷ αὐτῷ στήθει. Sanè faceta loquutio.

Τὸ δὲ καὶ ἐκ τῆς κεφαλῆς. Non ab re hinc secare caput posses.

Ἐπὶ τὸ αὐτὸ γένος ἀμφὸν, ἢ ἔς ἴππερ. Nota hic genus, pro specie. Sive eadem est species utriusque, ita ut magnitudine tantum differant. Nam si accipis pro genere, falsum sit. Diversarum namque specierum idem est genus. Et loquutio male apta est. Neque enim queas dicere: ἴππερ ἀμφὸν. alterum ambabus: sed ἴππερ ἰππερ. Ambo copulat, ἔς non disjungit. Vterque, ἔς copulat subjecta, ἔς partitur attributa. Non dicam, ambo diversa sentiunt: nisi addam, inter se. Alioqui referentur simul ad alios, qui aliter sentiant. Sed uterque diversa sentit. Coniungit duos in comparatione: ἔς disjungit in sentiendo.

Περὶ τῶν τῶν φύλων, ἢ πάλω τῆς κεφαλῆς. Ergo non est φευγανδὴς, sed πάλω, si folia prius oriuntur.

Καὶ τὰς δὲ μανδραγόρας. Nullum mandragora caulem vidè similem ferulaceis. Sed cauliculos breves, tenues, molles. Quem referrem ad cyclaminum, ad asarium, ad chelydonium minus: cum asphodelo nullo modo compararem: tanto minus cum ferula auderem. Præterea fructum γαζάδα, id est, ut ait Theodorus, racematim, ferre cum dicat: alium à nostratè penitus agnovit Mandragoram. Pomum enim noster gerit, ἔς singularem, cui vinosus sapor nullus. τὰ δὲ οἷον ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, Theodorus, nervicaulia. Considerabis τὸ δὲ. Ἐκὼς vero est ratio nervorum in caule, ἔς ferula, ἔς fœniculi, tametsi non æqua, ut propterea distinxerit illis verbis, τὰ δὲ. ἔς addiderit τὸ, καὶ.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

KΑὶ γὰρ κιστὺν δύο γένη.] Utrum κιστὺς, κιστὺς, an κιστὺς scribendum, lib. 3. cap. ultimo disputatum est; ibi dicta non repetam. Varia hæc lectio maximis etiam viris hederam, & cistum fruticem confundendi ansam præbuit. Frutex hic Theophrasto κιστὺς dicitur; etiā Dioscoridi, qui ab aliis cistharon aut cistaron vocari tradit. Κιστὺς, δὲ ἐν τοῖς κιστάρων ἢ κιστάρων καλεῖται. Contra Galeno κιστὺς hederā, κιστὺς frutex, de quo nobis sermo. Hanc lectionem probat Hesychius; nisi quod accentu scribatur in ultima; κιστὺς ἡμετέροις ἔς ἀπὸ τῆς καὶ ἡμετέροις. Eandem probat & Dioscorides, cum ab aliquibus κιστάρων vocari tradit: similiter & apud Ætium reperio, κιστὺς ἢ κιστάρων. Contra Ægineta, qui exactè per seriem alphabeti simplicia medicamenta descripsit, servato examussim literarū ordine, post mentionem κιστῆρος, statim subnectit de cistho, quem κιστὺς vocavit. Nec enim aliter eo loco sedè & ordinem habere potuisset; κιστὺς ἢ κιστάρων. Hæc ostendunt ipsos veteres non satis convenisse in hac voce, vel utroque & κιστὺς & κιστὺς nomine hanc vocasse plantam. Theophrastus, ut supra dixi, hederam constantè κιστὺν vocavit; hunc vero fruticem κιστὺν. Gazā malè vertit hederam. De cisto suffrutice, hoc capite agere Theophrastum, facile probari potest. Κιστὺς sive hederā, arbor; κιστὺς suffrutex est. Suffruticum enim hoc capite tractat historiā. Nec video, cum de arboribus agens lib. 3. cap. ult. hederam quam diligentissimè descripsit, ac diviserit in duo summa genera, puta in humi repentem, & in altum se attollentem; hanc denuo in tria genera, candidam, nigram, & quæ helix vocatur; cur hoc capite, sui quasi oblitus, inter suffrutices hederam denuo recenseret, ejusque duo duntaxat genera faceret, marem & fœminam, utrique florem rosæ sylvestris tribuens. Hederæ flos nullam cum rosa habet similitudinem, nec ulla ratione cum ea comparari meretur. Hunc suffruticem κιστὺν nomen accepisse contendunt, quod κιστὺς hederæ foliis sit rotundis. Et hoc quidem etymon probant omnes. Mea tamen opinio est, hunc suffruticem primum dictum fuisse κιστὺν & κιστὺν, idq; postea propter obscuritatem mutatum in κιστὺν & κιστὺν. Κιστὺν vel κιστὺν vocarunt, quod flore suo roseo eam referret partem, quæ mulier est. Scholiastes Aristophanis, καὶ κιστὺς αἰδοῖον γυναικῶν λέγεται ἐπὶ δὲ κιστὺν. Certè apud Scribonium Largum, κιστὺς κιστὺς, pro, κιστὺς κιστὺς legitur.

Δύο γένη. Dioscorides duo quoque genera novit, marem & fœminam. Recentiores plura utriusque observarunt genera, ac quidem maris quinque. I. Cistus mas folio rotundo hirsutissimo. Malè audit summus Botanicus Mathiolus, quod pessimè dicat fictam ad verba Dioscoridis imaginem. Scribunt; Nos nostris oculis rotundifolio cistum,

qualem Senensis Doctor ostendit, vidimus; descripsit Clusius; cuius auctoritas rejici nec debet, nec potest. I. Cistus mas folio oblongo incano; flos colore rubro est, eoq; nunc saturatiore, nunc dilutiore. II. Cistus mas angustifolius. IV. Cistus mas folio breviori. V. Cistus mas foliis chamædryos, sive cistus mas sapius sinuatis & fimbriatis foliis: Cyti fœminæ observarunt genera XII. I. Cistus fœmina, foliis salvia. Qui variat: est n. elatior & rectis virgis; est & humi sparsus: in utroq; flos albus, quandoque luteus, ochræ colore. II. Cistus fœmina folio plantaginis; majorem & minorem Lugdunensis pingit. III. Cistus fœmina portulacæ marinæ folio, latiore, obtusiore. IV. Cistus fœmina portulacæ marinæ folio, angustiore, mucronato. V. Cistus folio spicæ sive lavendulæ. VI. Cistus folio sampuchii incano. VII. Cistus folio stœchados citrinæ. VIII. Cistus folio majoranæ, defluxis floribus. IX. Cistus folio thymi. X. Cistus folio salicis, qui variat, foliis amplioribus, floribus majoribus, aut foliis angustioribus, floribus minoribus. XI. Cistus flore pallido, punicante macula insignito. Et hic variat. Est enim flore maculoso, macula ex nigro rufescente, sive puniceo, vel non maculoso: uterq; abhūis, uti. XII. Cistus ledi folio.

Τὸ δὲ φύλλον, &c.] Dioscorides nullam in foliis agnoscit differentiam lib. I. cap. 127. Κιστὺς δὲ ἐν τοῖς κιστάρων ἢ κιστάρων καλεῖται. ἡμετέροις ἐστὶν ἐν πτερόεισσι τῶν περὶ φύλλον, πολλὰ καὶ ἀπὸ φύλλων, οὐκ ὑψηλὸς, φύλλον ἔχων ἀπὸ φύλλου, μέλανα, διατὰ. Cistus, quam nonnulli cistharon aut cistaron vocant, frutex est, petrosi loci nascens, multos emittens ramulos, foliosus, improcerus, foliis rotundis, nigris, hirsutis. Pro φουλάδης Caracur. codex habet, ξυλωδὴς lignosus; quatin lectionem probat Serapio, vel ejus Interpres. Improcerus. Plinius libro vigesimo quarto capite decimo, Græci, vicino vocabulo, ciston appellant fruticem majorem thymo. Utinam ubiq; inter κιστὺν hederam, & κιστὺν cistū distinxisset, nec utriusque historiam confudisset. Majorem cum ait thymo, verum dicit: magitudine n. thymum multū vincit ac superat, Dioscorides folia inquit esse ἀπὸ φύλλου, id est, rotunda, circumata rotunditatis. Plinius ocytio comparat. Folii, inquit loco citato, ocymi. Ocimo foliola quodammodo tantum rotunda. Sed foliis admodum variat cistus. Pro, μέλανα, in antiquo etiam & vulgato codice, σποφρά legitur. Quæ lectio auctoritate Oribasii munitur. Acerba folia cisti esse, comprobatur gustus; habet vires adstringendi, & roborandi.

Καὶ τὸ αἰδοῖον.] Dioscorides loco citato, Ἀπὸ τῆς ἀπὸ τῆς, ὡς ποῖς, ἐπὶ τῆς καὶ ἡμετέροις. λείων. Flores masculo, veluti mali puniceæ, fœminæ albi. Plinius loco citato. Duo ejus genera, flos masculo rosaceus, fœminæ albus. Illud rosaceus intelligi debet

Ita viri magni, qui orientales regiones adierunt. Non colligitur, inquit, è ledò, ut veteres existimarunt, sed alia arbuscula cisto nuncupata, cujus tanta est abundantia, ut ejus regionis (Cretenſis) montes isto vestiantur. Non negat Dioscorides fruticem, è quo Cretenſes ladanum colligunt, cistum vocari; sed alium inquit esse cistum, diversum ab illo ex quo hypocistis colligitur; eundem ledum vocari, ac cisti genus esse; tantum ab eo differre, quod longioribus sit foliis & nigrioribus, quæ verno tempore pingue quiddam trahunt, quod cistus, ad cujus radices nascitur hypocistus, non facit. Ledum utrum à λῆδον, an τὸ λῆδον scribendum, nemo facile dixerit. Apud Ælium scribitur; λῆδον δὲ τὸ πικρὸν τοῦ λῆδου, pro quo λῆδον, vel λῆδον, legendum videtur. Helychius λῆδον τὸ πικρὸν τῶν βοτάνων λῆδον. Corruptus est codex, vel λῆδον vel λῆδον scribere. λῆδον vel λῆδον dicitur, quod folia ejus neque lævia, neque nitida sunt, sed scabra & pannosa. λῆδον enim vestis ex panno raro ac detricto; Helychius λῆδον τὸ σκαρὶον δὲ πλῆς. Vel dicitur potius, τὸ πικρὸν τῶν βοτάνων, quod capre & hirci pinguedinem ejus deprædantur, ac diripiunt; nisi placeat ab Arabibus nomē ladi impositū, pro quo Græci λῆδον. Herodorus, scriptor antiquissimus, τὸ δὲ λῆδον τὸ Ἀρῆσιον καλεῖται λῆδον, at ledanum, quod Arabes ladanum vocant. λῆδον δὲ τὸ πικρὸν τοῦ λῆδου τὸ λῆδον. Frutex eodem quo cistus modo nascens. Hoc Alpino, viro summo, non placet, cum eum lib. de Plantis Ægypti c. ult. describit; Ex qua ladanū Cretenſes colligunt, quā plane differente ab ea quā hæcenus omnes prodidit, inspexi. Hæc siquid cisto fœmina persimilis est; foliis tamē cisti longioribus prædita, saluēq. proximis. Flores fert sylvestrib. roſis omnino similes, qui roseo etiam colore, quippe communium roſarum suffusi spectantur. Quæ planta florum tantum multitudinē à cisto fœmina differre videtur, deceptusque fuit Mathioli, Dioscoride dicente, ladanum (ladanum scribit Alpinus) esse cisti (cisti idem) genus longioribus foliis, nigrioribusque refertum. Quæ nota in cisto, ex quo Cretenſes ladanum colligunt, utique omnes observarentur, quando hæc planta omnino cisto fœmina sit similis, cum iisdem foliis floribusque spectetur, etsi maioribus. Eandem hanc plantam lib. 1. de plantis exoticis describit cap. 40. Quo loco non addidit, florum tantum multitudinē & foliorum differentia à cisto fœmina differre. Secus enim se res habet. Cisto fœminæ flos albus vel luteus; huic roseus, purpureusque, qualis solet cisto esse mari. Describit ladanum Cretenſe Alpinus his fere verbis. In Creta insula nascitur ubiq; locorum fere cistus ladaniferus, ex quo Cretenſes ladanum colligunt, tantopere usui, & medicinæ, & odoratorum sufficuum cognitum. Hæc planta fruticat ab una radice multis ramis, longis, lignosis, duris, ad cubitalem ac etiam ampliorem altitudinē, cisti maris foliis, sed longioribus, saluē proximis, ramis æqualibus spatiis adherentibus, plerumq; ex opposito binis, aut pluribus, etiam ab uno exortu prodeuntibus, odoratis, atq; per æstatem manibus ex quodam lento humore maxime adherentibus. Flores vero in cauliculorum cacumine exeunt purpurei, cisti floribus per quam similes, sed majores tamen, à quibus siquæ parvæ, rotundæ, oblongæ, involucri rotundo continetur, colore nigrescentes, minuta semina nigra continentes. Tota planta est odorata, adstringens, cum humiditate viscida, odorata, præsertim foliis inherens verno tempore. Ex quo patet Cretenſes ex hac planta ladanū colligere; non autem ex illa, quam Andreas Mathioli; & alii pro ladano receperunt; quæ planta habet folia longa, tenuia, in acutum desinentia, foliis salicis quodammodo similia, cui etiam plantæ quodam anni tempore, humorem lentum, odoratum inherere, multi ex recentioribus observasse, tradiderunt; nos vero complures plantas ex iis, quæ cisti ledi genere comprehendit herbarii voluerunt, in variis locis vidimus, cujusvis viscidæ humiditatis expertes. Quo cognovimus, eam plantam minime esse cistum ledum Dioscoridis, at hanc nostram quam descripsimus. Cujus opinionis fuisse quoque visus est Petrus Bellonius, qui cum in Creta insula plantas perlustrasset, falsus est, non ex vulgari cisto ledò ladanum colligi, sed ex alia planta cisto nominata. Ita n. de ea scripsit, lib. 1. Itin. obs. c. 17. Non colligitur (ladanū) è ledò, ut veteres existimarunt, sed ex alia arbuscula cisto nuncupata, cujus tanta est abundantia, ut ejus regionis montes isto vestiantur. Natura ea est, ut deflorentibus floribus vernis, abjectisque hybernis foliis, novis frondibus amiciatur, quasi lanugine pubescentibus in proximam æstatem, quæ per folia æstus, uliginoso quodā rore pinguescunt, quoque ardiores sunt calores, tanto abundantior ille ros foliis nascitur. Quare colligimus plantam ex qua ladanū col-

ligitur, non esse cistum ledum, sed hanc quam descripsimus, quam multos annos Patavii in siccilibus conservavimus, atque etiam nunc alimus. Quo tempore etiam in quo eam insulam perlustravimus, hanc ipsam stirpem ladanum esse à Cretenſibus accepimus, atque ab ea in-

Cistus ledum Cretenſe.

digenas ladanum colligere. Addimus totam plantam esse odoratam, & post vernos calores humiditate illa viscida, odorataque refertissimam. Demum confirmari hanc nostram opinionē vel ex eo posse credimus, quod apertè Dioscorides, ubi expreſſerat cistum marem habere folia rotunda, de cisto ledò ita subjunxerit in 1. de Mat. Med. cap. 120. Est & alterum cisti genus, ledum à nonnullis appellatum, frutex simili modo nascens, longioribus foliis & nigrioribus, quæ verno tempore quiddam contrahunt pingue. Quibus recentiorum nonnulli deceptos fuisse, haud leviter suspicatus sum; ex quo Dioscorides dixerit, ledum habere folia cisto longiora, ipsis persuasum fuit, eam plantam cisti ledi vocatam ab ipsis, esse cistum ledū. Qui sane neque hallucinati fuerunt, quoniam ledū ab ipsis vocatum habet folia tenuia, longa, nullatenus figura cum cisti foliis, quæ Dioscorides inquit esse rotunda, convenientia. Unde Dioscoridem per cistum ledum intellexisse plantam credimus in aliis à cisto differentē, quam quod habeat folia cisti, sed longiora quidē, quæ verno tempore humido pingui odorato infarciuntur, ex quibus ladanum colligunt. Nos cisti plantam ledò vidimus prope Clodiam civitatem in agro juxta Brundulum, & foliis & floribus purpureis, totoque frutice simillimam; hoc excepto, quod nullo tempore ipsius folia habent pingue, odoratamque humiditatem. Modum quo Cretenſes ex hac planta colligunt ladanū inter pigmenta odoris causa maxime expertum, & commodatum, & Dioscorides docuit, & ex recentioribus Petrus Bellonius in primo libro suarū Itinerariorum. Observationū. Folia ledi efficaciter adstringunt, siccant, quod ad sanguinis profluvium, & sputum cruentum, atque ad alias immoratas fluxiones, evacuationesque cohibendas laudantur. Ladanum vero quod ex ea planta colligunt optimum est, odoratum, subviride, facile mollescens, pingue, quod arenas non colligit, nec squalore oblitum est, resinofum, natura ei spissandi, ex Dioscoride calefaciendi, emolliendi. Galenus scribit hanc cisti plantam,

plantam, à regione in qua nascitur eximiam, peculiaremque digerentem caliditatem nactam fuisse, ladanum vero calidum ad secundum fere gradum esse, & habere paululum adstrictionis, esseque tenuis substantia, moderate emolliens, acriterque digerens & coctorium. Desucentes capillos retinet, si cum vino illinatur cutis, aut simul cum myrrha & oleo myrrino, ex mulso dissolutum instillatur in aures, ad tollendum acutum dolorem utilissime: idem facit & cum rosaceo dissolutum; ex vino vero cicatrices emendat. Suffitu in enixis, secundas educit. Inditum autem pessis uteri duritiam emollit: alvum sistit cum vino antiquo sumtum, & urinam movet; usum non minus habet ad unguenta odoratoria paranda. Haecenus Alpinus. Probabile admodum, hanc plantam verum ledum esse, ex qua ladanum colligitur. Recentiores plura ledi observarunt genera. I. Cistus ledon Monspelienfium, quem non alium puto

Cistus ledon Narbonnense
cum hypocistide.

cistum, quam quintum Clusii, qui ad radices hypocistum profert. Hic quintus à Clusio his fere verbis describitur; Quintum genus multis ramis fruticat, cubito longioribus, duris, lignosis, nigricantibus, oblongis olea foliis, angustioribus, fuscis, pinguibus, & lento humore conspersis, quemadmodum & novelli ramuli: flos albus, omnium fere minimus, longa & angulosa capitula, in quibus semen, ex rufo nigricans, exiguum. Ad hujus radices hypocistus nascitur, qualem supra descripsi. Nihil isto ledi genere vulgatius toto Valentino regno, & Narbonnensi Gallia; ubi aliud genus ledi non reperitur, unde nomen Monspelienfis ledi acceperit. Aliorum alia sententia, qui hoc ledum diversum, à Monspelienfi scribunt. II. Cistus ledum Hispanicum incanum, sive primum Clusii. Hoc Clusius his verbis describit; Primum ledon fruticat ad hominis altitudinem, quam etiam interdum superat, ramis frequentibus, lignosis, duris, nigris; folia, quemadmodum & rami, ex adverso sita sunt, oblonga, transversum digitum quandoque lata, nonnunquam etiam latiora, superne ex viridi nigricantia, inferne candicantia, quae cum tenellis ramis pingui quodam odorato, calido, & transparente liquore adeo copiose aspersa sunt, ut procul etiam ex splendore conspici & agnosci possit, odor autem octava miliaris Germanici parere naribus percipi. Flore est inter reliqua cisti genera & pulcherrimo & amplissimo, magnae rose instar, simplicis, quinque foliorum textura, omnino interdum albo, sed casus singula folia circa unguem ex purpura nigricante macula rhomboide, nunc majore, modo minore & angustiore, ut plurimum infecta sunt, floris umbilico multis croceis fi-

bris pleno, ut in aliis cisti generibus; capitula in longis pediculis foliisque suis denudatis, omnium maxima, rotunda fere & plana, non mucronata, & saepe numero decagona, dura interius flavescencia, quibus dehiscensibus, semen decidit copiosum; subrufum, omnium munificentissimum. Tota planta, dum resiccata est, quendam candorem contrahit; pinguem tamen illum suum lentorem & suavem odorem non amittit, sed eum retinet, ad multos etiam annos. Crescit hoc genus multis Hispaniae & Lusitaniae locis frequentissime; piscatoribus ad calefaciendas fornaces, & tenuioris fortunae hominibus struendo igni serviens. Hoc genus descripsi, quod non multo negotio colligi ex eo possit, purissimum ladanum. III. Cistus ledon foliis laurinis. IV. Cistus ledon foliis populi nigrae major. V. Cistus ledon foliis populi nigrae minor. VI. Cistus ledon Cretenfe, sive ledum tertium Cyprium Clusii. Qui hoc genus idem esse cum Cretenfi Alpini existimant, falluntur: quam & ipse fovi sententiam, antequam Libellum de exoticis Alpini plantis videre mihi licuit. Id his verbis describit Clusius; Tertium in Hispaniis non observavi, sed semine ex Italia misso Cyprii ledi nomine, nobis & plerisque aliis Belgis rei herbariae studio sese oblectantibus natum est cubitali, interdum majore altitudine, fruticosum, nigricantibus ramis, carnosissimis, & praesatura viriditate nigricantibus; media inter primi & secundi generis folia magnitudinis, brevioribus tamen, & rhomboidis quodammodo figura, quae cum novellis ramis lento & rosido humore obsita sunt; non adeo tamen abundanti & denso, neque etiam adeo odorato, ut in primo genere: Flos est albus, secundo generi similis, semen etiam exile, nigricans in rotundis capitulis. VII. Cistus ledon folio myrti. VIII. Cistus ledon hirsutum. IX. Cistus ledon foliis oleae, sed angustioribus. Narbonnense supra descriptum. X. Cistus ledon angustifolius. XI. Cistus ledon foliis rosmarini hispidi. XII. Cistus ledon foliis rosmarini, subtus incanis. XIII. Cistus ledon foliis rosmarini, sed non incanis. XIV. Cistus ledon foliis Thymi. XV. Cistus ledon foliis rosmarini ferrugineis, quod alii rosmarinum sylvestre vocant. XVI. Cistus ledon foliis salicis angustifoliae; alii rectius rosmarinum sylvestre vocant. XVII. Myrtocistus Pennae. Postrema genera ad ledi classem referri vix possunt, uti & quod ledum alpinum hirsutum, & ledum alpinum foliis ferrea rubigine nigricantibus, vocant. Et haec ledi genera. Revertor ad Dioscoridem. *Karē ē ladanū ē ledon, ait. Malē verō audit, quod scripserit verno tempore folia ledi resinosum quiddam contrahere.* Sed quibus armis adversus Dioscoridem pugnant? Dicunt, Petrus Bellonius *in mediis aestatis & canicularium dierum ardentissimis fervoribus id fieri tradit.* Bellonio oppono Alpinum, non minus testem oculatum; qui & ipse satis clare ait verno tempore contrahi pingue illud resinosum. Sed nec ulla inter Dioscoridem, Alpinum, & Bellonium dissensio. Quod vel ex his Bellonii apparet verbis: *Natura ea est, ut defluentibus floribus vernis, abjectisque hibernis foliis, novis frondibus amiciatur, quasi lanugine pubescentibus in proximam aetatem, quae per solis aestum uliginoso quodam rore pinguescant. quoque ardentiores sunt calores, tanto abundantior ille ros foliis innascitur.* Vult Bellonius, quum verno tempore vetera exiit folia, nova succedere, quae quo solis aestus major, eo pinguiora. Quod non est contra Dioscoridem. Hic tradit, folia ledi, quando ver est, acquirere pinguedinem, quae (quod tamen non exprimit) copiosissime in ea reperitur, quando solis aestus maximus est. Quod vel in fine veris, vel aestatis initio esse potest, quando dies longissimi. Non infestantur ventis borealibus insulae maris Mediterranei, circa festum Divi Ioannis, uti Batavorum terra; apud quos saepe anni illud tempus frigidum, non raro grando, nonnunquam, verum rarius, nix cadit; quae tamen statim solis vi liquefit. Nihil de canicularibus diebus Bellonius, quo tempore nec nos negamus, in iis insulis ardorem aestumque esse vehementissimum. Pergit Dioscorides, *verum & id admodum.* Duos Ladani colligendi modos tradit Dioscorides, & utrumque Plinius lib. 12. cap. 17. ubi turpiter ladani hederæque confundit historiam. Nec solus hoc facit Plinius, sed etiam Graeci recentiores, ut supra probavi, & Arabes. De Avicenna notum est, eum cistum cum hedera confundere, & ladanum ex hedera facere. Vocum *ladanum* adeo turbavit Arabes, Plinium, & ex Graecis nonnullos, ut passim ex hedera ladanum colligi tradiderint. Arabes mitto, de ladani collectione haec Plinius lib. 12. cap. 17. *Arabia etiamnum & ladano gloriatur, forte casuque hoc, & injuria aeri odoris, plures tradidere.* Capras

quandam familiarem. Idem lib. 16. Ἀλλὰ μάλλον ὅτι Ἐρεμ-
βός ἐστι Ζήτης, εἴς τινος παλαιῶν ἱστοριῶν λέγεται, καὶ ὁ αὐτὸς οἱ
πλὴν ἱστοριῶν βιαζόμενοι ἀπὸ τοῦ εἰς ἕραν ἐμβαλεῖν, ὅπερ ἐστὶν εἰς
τὴν γῆν, εἴς τινος Ἀραβίας. ὁ μὲν οὖν Ζήτης ὁ καὶ τὸν μετὰ γράφει
ὡς αὐτὸς ἐστὶν Ἀραβίας τε. Πιθανότερον δὲ Ποσειδώνιον γράφει,
τὸν ὁμοεικότα ἀλλὰ ἕτερον, καὶ Σιδονίου καὶ Ἐρεμβόου, αἵ τὲ Ποσειδόν
τὸν οὖν Ἀραβίας οὐκ ἔχουσιν. Sed Major tamen questio
de Erembis est, an Troglodytae intelligi debeant (quod vi o-
riginis vocabuli quidam pervincere volunt, inde Erembos
dici autumantes, quod terram subeant) an Arabes. Ac noster
Zeno sic scripturam mutat; Sidonios Arabesque. Probabilius
est quod scripsit Posidonius, Erembos leviter flexo vocabulo
a Poeta sic nominatos, qui nunc Arabes vocantur. Rever-
tor ad Plinium, unde digressus sum; Verum autem lada-
num ait Cypri insula esse. Verum vocat, quod Dioscorides
optimum dixit. Falsum igitur quod lib. 26. cap. 8. Ledon
appellatur herba, ex qua ladanum fit in Cypro, barbis capra-
rum adhaerescens, nobilius in Arabia. Postremum ex ipso
Plinio falsissimum evincitur. Contrarium probat Diof-
corides; τὸ μὲν τῶν Ἀραβίων ἐστὶν Ἀδύκων δὲ τῶν Ἀραβίων. Arabicum
vero Libycumque vilis est. An ὁμοεικότα male vertit Plin-
ius? an pro nobilius, scribendum vilis? Et oesypus
hircorum barbis genibusque villosis inhaerens. Oesypus est
collecta pinguedo in lana succida. Dioscorides, οἰσῦπος λίγα-
ται τῶν ἐν τῶν οἰσῦπων ἰριῶν λίπας. Oesypus dicitur succida-
rum lanarum pinguitudo, ut vertit Ruellius, vel, ut Her-
molaus, sordidarum lanarum pinguitudo. Pergit Plinius.
Sed hederæ flore deroso, &c. Hæc inepta. Dioscorides
duos colligendi ladanum modos tradit, utrumque è ledo
frutice fieri scribit, & esse cisti genus: Plinius vero alte-
rum è ledo herba, alterum ex hederæ flore depaisto, à
capris ladanum colligi docet. Vorum vicinitate decep-
tus est Plinius. Vide quæ cap. de hederæ, & cisti dicta
sunt. Deinde nebula discussa, usque ad, atque ita depaisti.
Hoc habet Plinius ex Dioscoride, qui ad hunc ferme mo-
dum ladanum colligi docet. Femoribus, inquit, & barbis
adheret, quoniam viscosa est; adhaerentem excipiunt
contrahuntque hunc in modum, primum depectunt, deinde
colant, postea in offas efformant, ac deponunt. Sunt qui her-
bam in Cypro, ex qua id fiat, Ledam appellant: etenim illi le-
danum vocant. Antiquus codex, ladan appellat. Scribe,
ledon. Simile mendum lib. 26. cap. 8. lada appellatur her-
ba. Restitue ex antiquo codice, ledon appellatur herba.
Dioscorides ἡμῶν ait esse, Plinius herbam: quod falsum;
esse autopsia docet: frutex enim est. Hujus pingue insidere,
atque attractis funiculis: corrigi Doctissimus Pintianus,
huius pingue insidere, ex Dioscoride. Sunt, inquit, qui tra-
ctis per fruticem funibus, inhaerentem illis pinguedinem de-
trahunt. Aliter; quod magis placet, Salmatius corrigit.
Etenim illi ladanum vocant hujus pingue: ei insidere, idque
attractis, &c. Vel, quod non displicet. Ladanum vocant
huius pingue insidere id, atque attractis, &c. Herbam ip-
sam a Cyprii ledon appellari scribit, pingue vero hujus
herbæ, ledanum. Pingue vocat, τὸ λίπας vel τὸ λίπαριον
quæ foliis caulibusque inhaeret. Dioscorides μακροτέρῃ δὲ
τῇ φύλλῃ ἔχει καὶ μελλάντερά λιπαρίας πύας καὶ τὸ ἴσον, &c. Itaque
attractis funiculis herbam eam convolvit, atque ita offas fie-
ri. Hunc locum viri maximi sit exponunt. Hæc ex Dioscori-
de transcribat; & injuriam optimo scriptori facit, tum
quia herbam vocat, quam ipse ἡμῶν vocaverat, & nos sci-
mus fruticem esse; tum etiam quia non intellexit quid scri-
bebat. Nam attractis funiculis dicit eam herbam convolvi,
ita obsecro, καὶ ἰσόπας, ut quid velit Dioscorides, manifestum
sit: quid ipse velit, ne ipse quidem intellexerit. Quis unquam
intellexisset illud, attractis funiculis? Deinde pervertit
verba Græci scriptoris, ἰσίζουσι, mutans in ἰσίζουσι. Tolerā-
bile erat si dixisset ladanum, & pingue illud convolvi, non
autem plantam ipsam. Ergo sibi contradicit statim. Nam non
multo ante dixit, pingui ex herba collectum ladanum vocari.
Vides nihil potuisse dici inconstantius: nisi fortasse aut simi-
lis, aut majoris inconstantia fuerit, non meminisse à se su-
perius scriptum, ladanum, quod ipse toxicon ait vocari, non
aliud esse quam hoc, quod attractis funiculis colligebatur.
Profecto dicere licet, Plinium & Ladanum & cisthon igno-
rasse. Hanc conjecturam alii improbant nec verisimile
videretur, Plinium ἰσίζουσι legisse apud Dioscoridem, pro
ἰσίζουσι. Nec enim in hoc genere ladanum verbum ἰσίζουσι
locum habebat, sed in eo quod ex hircorum barbis de-
cerpebatur. Quod enim οἰσῦπος esset, & sordidum plenum,
per colum liquebatur. Præterea ἰσίζουσι pro ἰσίζουσι Græ-
cum non est; pingue vero illud quod ex foliis colligeba-
tur tractis ad herbam funiculis, circa ipsos funiculos vo-
lutum, & inde expressum cogeatur in offas. Sed men-
dosa Plinii lectio, & interpunctio viros istos decepit.
Corrigunt ergo alii: Ei insidere: idque attractis funiculis

herbam eam convolvi atque offas fieri. Id pingue, roscidum
quod inhaeret foliis & stipitibus ledi, attractis ad herbam
eam funiculis convolvitur, id est, circa funiculos volvitur,
& inde exemplum in offas redigitur. Hanc lectionem probat
Dioscorides, καὶ τὸ οἰσῦπος, usque ad, ἐν τῇ ἀδύκῳ. Non ma-
le etiam legeretur & eodem sensu, insidere id, atque at-
tractis funiculis herbam eam convolvi. Tralatitia autem
locutio; attractis funiculis herbam eam, pro, tractis funi-
culis ad eam herbam. Sic adstiturus tribunal, genua advolu-
tus, & similia. Scribi tamen posset, attractis herbam in
eam funiculis. Sed nihil necesse. Idem Plinius lib. 26.
cap. 8. de confectioe ladanum in Syria & Africa. Firjam
& in Syria & Africa, quod toxicon vocant (antiquus no-
ster codex, taxon, forte, toxon) nervos enim in arcum cir-
cumdatos laniis trahunt, adhaerescere roscida lanugine. Nulla,
idem viri magni inquirunt, roscida lanugo; & corrigunt,
adhaerescere roscida lanugini. Lanæ lanugini adhaerescere
bat pingue roscidum, quod absolute roscidum hic vocat.
Non igitur ipsa herba convolvebatur, ut viri magni scri-
bunt, sed pingue ipsum tractis ad herbam funiculis, unde
offæ fiebant, Dioscorides, μακροτέρῃ. Hactenus Doctissimo-
rum virorum argumenta & sententias super hoc Plinii
loco attulimus. Posterior sententia videtur nobis pro-
babilior. Posset in eundem sensum Plinii codex sic resti-
tui, Sunt qui herbam in Cypro, ex qua id fiat, ledon appellant.
Etenim illi ledanum vocant. Hujus foliis pingue insidere,
idque attractis funiculos ei herbæ advolvi, atque ita offas
fieri, vel, idque attractis funiculis super herbam eam convol-
vi, atque ita offas fieri. Hoc ladanum genus toxicon voca-
tur à colligendi modo. Τοξον enim Græcis arcum signifi-
cat. Concludit tandem Plinius, Ergo in utraque gente bina
genera, terrenum & factitium: id quod terrenum est friabi-
le, factitium lentum. Aliunde hoc habet quam ex Diof-
coride. Bina genera ladanum sunt; alterum ex hircorum
caprarumque barbis generibusque depectabatur, alte-
rum ex ipsa herba tractis funiculis decerpebatur, sed
nec satis convenit inter doctos, quale terrenum aut facti-
tium sit. Scribunt nonnulli. Alius error, (Ruellii, qui
cum Plinio pro ἰσίζουσι legit ἰσίζουσι) cum dicit multipli-
cem Plinio ladanum legendi rationem esse, ipse enim duas tan-
tum agnovit, unam sponte, hoc est ex villis caprarum, alte-
ram arte, hoc est, funibus attractis, vel nervo arcus ad illas
plantas attracto. Prius vocavit terrenum, quia fere οἰσῦπος
alterum factitium, quia ingenio hominum, non sponte, colli-
gitur, & ut verius dicitur, quia non φύσις, ut illud supe-
rius, sed γένεσις. Alii contra. Certe, inquirunt, multo veri-
similius, factitium proprie appellatum, in quo conficiendo
plus operæ sumptum fuerit. Tale erat quod hircorum barbis
adhaerebat, quodque è pastu germinum verulentorum depe-
ctebatur, unde postea saccabatur, ergo hoc proprie factitium.
Alterum vero terrenum, quod ex ipsis fruticibus tracto funi-
culo colligebatur, hoc simplicissimum, & nullius ferè artis in-
digum. Colligitur tantum ex ipso frutice ideo terrenum
vocat. Præterea terrenum friabile esse dicit, factitium lentum.
Si hircorum ladanum, quod terrenum, qui contrariam
sententiam defendunt vocari putant, friabile fuit; quo-
modo verum erit, quod tradit Dioscorides, id colo liqua-
ri solitum? Τὸν λιπαρίον — ἰσίζουσι. Ait, ergo lentum, &
ἰσίζουσι, quod ex caprarum villis abstergebatur, & proinde
factitium Plinio dicitur. Id confirmabitur ex altero
loco Pliniano, qui est libro 26. capite 8. Et ladanum sistitur
alvus utroque: quod in segetibus nascitur confuso ac cribrato.
Utroque ladanum, factitium scilicet & terreno, alvum si-
sti scribit, quod in segetibus nascitur confuso & cribrato;
id est terreno, quod friabile esse dixit. Nam factitium est,
quod lentum erat, καὶ ἰσχυρότατον, nec contundi, nec cri-
brari poterat. Segetes hic arva sunt; seges enim aliquan-
do pro ipsa ponitur terra. Poeta, Nec Cereri opportuna se-
ges, nec commoda Baccho. Cicero in Hortensio, Ut enim
segetes agricola subigunt aratris, multo antequam serant.
Ita hoc loco Plinii, in segetibus, significat; in arvis. La-
danum quod in segetibus provenit, terrenum vocavit, &
in arvo ex frutice ipso colligitur, diversum utique à fa-
ctitio, quod domi, scilicet, ex hircorum villis capitur. La-
danum sanè illud nascitur in arvis & colligitur, foliis fru-
ticum insidens, & floribus ledæ herbæ. Illud postremum
verum non est; caudicibus & foliis insidet, non floribus.
Alii placet hunc Plinii locum corruptum esse. Restitua-
mus, inquirunt, Plinium nitore suo, qui sine dubio ita scrip-
sit, & ladanum sistitur alvus, utroque quod in segetibus nasci-
tur confuso ac cribrato. Plinius non taxit peculiariter
de ladanum, sed de iis quæ alvum adstringunt. Vitrum est
τοξικόν, ex cuius pastillis, non parum compendii percipiunt
Teofolages Lauracientes. Vitruvius, Mela, Cæsar, Mar-
cellus

cellus Empiricus, alii differtum *ῥοτὸν*, herbam à Latinis vitrum vocari scribunt. Plinius à Romanis *glastum* vocatum scribit (vide caput de glasto, sive Istide.) *Id eorum lingua & olim & hodie vitrum significat.* Vitri herbae duae species; altera sponte nascitur, altera sativa est, quam in fegetibus nasci, ait Plinius. Falluntur qui fegetes tantum dici putant, frumentum satum. Nam omne, quod in arvo frumenti more feritur, dicitur seges. Deinde & in fegetibus frumenti potest sua sponte nasci satis; quod tamen haecenus, ut quidem arbitror, non repertum. Quod si obijcit, Plinium intelligere plantam quandam quam ladanum vocatur, non ladanum quod è cistho colligitur; (& quippe ipse recentiorum improbo sententiam, qui ladanum fegetem asserunt, sideriti arvensem augusti folio rubram, vel tetrahit, augustifolium dictum; nec video quomodo virens planta contundi & cribrari possit) sanè Plinius non debuit ejus descriptionem omittere, cum facile confundi possit cum vero ladano; idque vel ob id maximè quod duas species ejus facere videretur, cum ait *utroque*. Sed Plinium de vero ladano intelligere, dubium non est, ab eo postea descripto, quod omnibus notum non esset, cum vitrum non descripsit, tum quia erat vulgaris herba, tum etià quia ibi non tractat stirpium historiam; alibi enim abunde hoc facit. Non igitur Plinius per ladanum plantam ullam intelligit: descripsisset enim, ut jam dixi, vel eo nomine, ut ne cum vero ladano confunderetur. Hanc correctionem merito Nobiliss. Salmasius rejicit, idque quod vitrum herba quidem sit, quae contundi potest, sed quae cribrari nequit; hoc enim folis friabilibus convenit. Vulgatam ergo servamus lectionem, etiamque quo dictum est modo, cum eodem exponimus Salmasio. Cæterum qua ratione hodie à Cretensibus colligatur ladanon, docet Bellonius libr. 1. Observ. cap. 7. Græci colligendo ladano peculiari instrumentum parant, vernaculo sermone illis *ergastiri* dictum. Est vero instrumentum rastro dentium experti simile; cui affixæ sunt multæ ligulae, sive Zonæ, è corio rudi, neque præparato confectæ. Eas leniter adfricant ladaniferis fructibus, ut inhæreat liquidus ille liquor, circa folia concretus, qui deinde à ligulis per summos solis ardores cultris est abradendus. Itaque ladanum colligendi summus, immo intolerabilis est labor, cum totos dies ardentissimi caniculæ æstu in montibus hærerè colligentibus necesse sit. Neque vero facile alii ad id colligendū operam sumunt, præter Calohieris, hoc est monachos Græcos. Ladanum, ait Dioscorides, maxime probari odoratum, subviride, facile mollescens, pingue, arenæ squalorisque expertus, ac resinofum. Huic cum maximè dissimile sit officinarum ladanum, facile intelligitur, id minimè sincerum esse, sed fabulo, aliisve adulterinis vitatum; adeo ut parvi vel nullius valoris sit. Vidi tamen sincerum apud Petrum Dommerum seplasiarium diligentissimum, cui odor gratissimus; sed tale raro ad nos advehitur; quod plurimis magis cordi sit rem minoris comparare, quam præstantissima à vitatis seligere. Et hæc de cistho, lada-

Κρίωνος, &c.] Κρίωνος τριπλὸν τὸ κρίειν εἰς ἀγρῶν, quod ad lædendum, & pungendum impellatur. Cneori nomine plures gaudent plantæ, chamelæa, thynelæa, aliæque, de quibus lib. 9. cap. ult. Κρίωνες casiam vertunt. Plinius lib. 21. cap. 9. Ergo in coronamenta folio venere melothron, spireon, origanum, Cneoron quod casiam Hyginus vocat. Casia cneoron dicitur; non quod cum aromatica casia aliquam habeat similitudinem, sed quod juxta casias agricolarum nascatur. Plinius lib. 12. cap. 20. ubi casiam herbam cum casia daphnite confundit, Quin & in nostro orbeseritur, extremoque in margine imperii, qua Rhenus altius, vivit in alvearibus apum sacra. Color abest ille torridus sole, & ob id simul idem ille odor.

Ὁ μὲν γὰρ λευκός, &c. 3 Duo cneori genera, album & nig-
rum. Idem libr. 21. cap. 9. Plinius. *Cneori duo genera,
nigri atque candidi; hoc & odoratum, ramosa ambo, florent
post æquinoctium autumnum. Hoc, ait, & odoratum: quod
de candido accipi debet, non de nigro. Rectè ergo Theo-
dorus pro ὀσμῶς, ut in Aldino & Basileensi, ὀσμῶς restitu-
it. Miror viris magnos antiquam probare lectionem,
ac vertere, album supra terram minus se attollit, nec admo-
dum olet, nigrum valde odoratum est. Alterum, & quidem
candidum, odoratum, ait Plinius, candidum Theophras-
tus, ὀσμῶνδης scribit. ὀσμῶνδης vero, non pro gravi, aut exi-
guo odore posuit, sed odore bono: odoratum enim can-
didum, ait Plinius. Totam hanc periodum in hunc verte
sensum; Cneori genera duo, album, & nigrum: albo folium
cutateum, oblongum, figura oleæ quodammodo simile: nigro,*

quale tamaricis carnosum; album supra terram minus se attollit (vel, ut Gaza, magis se humi spargit) odoratumque est, nigrum odore caret.

Σχιζορίμους, ζυλωδιστῶν.] Aldinus & Basilensis codex
ζυλωδιστῶν; Ita etiam magnus Scaliger & ad radicem
transfert. Alii vocem hanc expungunt, vertuntque, ra-
dix utriusque in profundum descendit magna, rami multi,
breves & lignosi, qui à terra, vel paulo supra dividuntur,
lenti admodum; Quam ob causam hisce ad colligendum &
comprehendendum utuntur, virilium modo. Legunt ergo, σχι-
ζορίμους γλισσοῦς σφοδρῶς. Scribo, ἡ μικρὸν ἄνω σχιζορίμους, ζο-
λωδιστῶν μὲν ἔχοντι τὴν ὕλην, γλισσοῦν δὲ σφοδρῶς. διὸ καὶ χρῆσται
πρὸς τὴν κατὰ διὰ καὶ πρὸς λαμβάνειν, ὡς περ τὸ σῶμα. Idem; rami
permulti, crassi, lignosi, qui à terra, vel paulo supra dividun-
tur. Materia quidem constant admodum lignosa, sed valde
lenta; idcirco ad colligendum & comprehendendum, viri-
lium modo utuntur. Quid οἷόν τι, supra libro tertio dixi.
Male Gaza *juncum* vertit, quasi σχοῖνον, scriptum esset.

Virgilius Ecloga 2.

Tum casiae atque aliis intexit suavibus herbis.

Ad hunc verbum Servius Maurus: *Casia, herba suavissimi odoris, ut sequentia indicant, quam Græci κασιανή vocant.* Fabulosum hoc est. Quod Græci κασιανή vocant, arboris cortex est, non herba: contra quod Latini vocant casiam, herba est, quæ Græcis καρίων & καρίων. Casiam corticem arboris intelligit libr. 2. Georgiæ.

Nec casiae liquidi corrumpitur usus olivi.

Hunc versum imitatus est Persius Satyra 2.

Hæc sibi corrupto casiam dissolvit olivo.

Servius casiam pro herba accepit. *Herba est*, inquit, *susvisissimi odoris, de qua fit unguentum.* Casia arboris est cortex, & pretiosis unguentis olim addebatur; quibus casiam herbam additam fuisse, nusquam legi. Vide cap. 7. libr. 9. τὰς οὐκ ἄλλας πάλιν τὰς ὑπομα. οἱς ὡς τὰ ἀρώματα χρῶνται, τὰ μὲν ἰσίδιον καμίζονται, τὰ οὐκ ἔξ Ἀφροδίας οὐκ ὡς τὰ καυμάματα καὶ τὰ κασιὰ. Paulo post. οἱς μὲν οὐκ οἱς τὰ ἀρώματα χρῶνται, χρῶνται τὰ οὐκ ἔξ Ἀφροδίας. De eadem casia intelligi debet verus incerti auctoris ad Moecenatem.

Hic tibi corycium, castias hic donat olentes,

Hic è palmiferis balsama missa jugis.

Herbam intelligit Poëta libr. 2. Georg. ubi canit,

Vix humiles apibus casias roremque ministrat.

Ad hunc locum rectè Servius, *herbæ sunt apibus gratae*.
Eandem in Ceiri casiam intelligit.

At nutrix patula componens sulphura testa,

Narciſſum, caſiamque herbas componit olentes.

Μίττο Servium. Botanici cneoron album, contendunt esse lavendulum; nigrum, rosmarinum. Coronariam vero Theophrasto eo nomine incognitam. Hanc in coronis expertam fuisse, ex Athenæi lib. 15. (ubi varus Nican- dri ex Libro secundo Georg. citat) probatur. Σαμψύχο λιβάριον τι τίνος καλῶδες. Idem Galenus, idem Dioscorides, quibus tria libanotidis genera. De duobus quæ non sunt coronaria lib. 9. agit Theophrastus, de coronaria libano- tide nobis hoc capite sermo. Nomen λιβαριότης à thure, cujus odorem nonnihil refert, impositum. Non omne li- banotidis genus Romanis rosmarinus dicitur, sed illud tantum, quo coronarii utuntur. Galenus lib. 7. simplic. Λιβανωτὶς τρεῖς εἰσὶ, μία ὅν ἀκαρπία, αἱ δὲ δύο φέρονται καρπὸν — τῆς αἰεὶ τοῦ τοῦ πεφάνους γενήμενος λιβαριότης, ἡ Ῥωμαίοις κε- λούσι ροσμαράριον. Libanotidis tria genera, unum sterile, duo fructus ferunt. quod in coronis usum habet, Romanis rosmarinum dicitur. Lego ροσμαράριον ex Dioscoride. Malè ergo Plinius lib. 24. cap. 11. Est & rosmarinum. Duo genera e- jus, alterum sterile, alterum cui caulis & semen resinaceum, quod cachrys vocatur, foliis odor thuris. Hæc de libanoti- de prima & secunda Dioscorides & Theophrastus; vide cap. 12. lib. 11. hist. Latinis quandoquæ unica dictione rosmarinus

rosmarinis dicitur, ut apud Plinium loco citato legitur. Idem lib. 19. cap. 12. *Libanotis locis pyridis, & macris, & roscidis feritur semina, radicem habet olusatris, nihil à thure differentem, usus ejus post annum stomacho saluberrimus, quidam eam alio nomine rosmarinum appellant.* Libanotis, quæ rosmarinus vel rosmarinum dicitur, radicem non habet olusatris, quod Dioscorides de libanotide frugifera altera dixit, *ἡ δὲ ἐν ὅλῳ τῷ κύρῳ μέλαινα, ἡ δὲ ὀρεῖν ἐξ ἁλῶν.* Radice quidem nititur foris nigra, at intus, si contundatur, alba. Hoc de Smyrnia Dioscorides, quod ab aliquibus Hipposelinum vocatur, eoque videtur à Theophrasto nomine describi. Vide libr. 7. Hipposelinon. Dioscoridis olusatrum vocari, neminem Botanicorum latet. Rosmarinum coronarium, de quo nobis sermo, radicem habet olusatris dissimilem: lignosa rosmarini, carnosæ olusatris: rosmarini nec foris nigra, nec intus alba; medium inter album nigrumque colorem habet, quales solent esse lignosæ radices. De libanotide frugifera Plinium loqui, vel ex eo patet, quod feri semine ait, rosmarinum vero femine feri negat lib. 17. cap. 13. *Sabina herba propagine feritur & avulsione. tradunt sectæ vini, aut è parietibus latere tuso mire ali: iisdem modis rosmarinum ferunt, & ramo, quoniam neutri semen.* Libanotis ramo propagari non potest; rosmarinum, uti & sabina, semen ferunt. Apud nos rosmarinum quotannis ex semine nascitur; sponte si deciderit, in calidioribus regionibus parvas plantas plurimas creat; in frigidioribus vero, propter gelu, in alterum annum non sunt vivaces. Vidimus Plinii errata. Supra dixi Latinos quandoque uno verbo dicere rosmarinum: hoc non observant Poetæ, qui versus gratia distinctis vocibus scribunt ros marinus.

Horat. lib. 3. carm.

Parvos coronantem marino

Rore Deos, fragilique myrto.

Virgilius in Calice.

Hic rhododaphne

Liliæque & rovis non avia cura marini.

Sulmonensi Poëtæ maris res dicitur libr. 12. Me-
tamorph.

*Vt modò rore maris, modo se violave rosæque
Implicitet, interdum canentia lilia gestet.*

Nonnunquam iisdem simpliciter dicitur ros, non addito marinus. Ovid. libr. 4. Fastorum.

Pars thyma, pars rorem, pars meliloton amant.

Botanicis, & qui de agriculturâ scripserunt, rosmarinus vel rosmarinum, ut dixi, vocatur. Columella lib. 9. cap. 4. ubi de apum passione agit. *Post hæc frequens fit incrementi majoris surculus, ut rosmarinus* & utraque *cibifus*. Rosmarini nomen impositum videtur, quod folia qua parte minus viridia sunt, quandoque albedine quadam aspersa sint, quæ rorem videtur mentiri: quæ ipsa albedo quandoque etiam in parte viridiore observatur. Vel nomen illud accepit, quod collibus, roburibus quæ gaudeat marinis. Quæritur, urrum nomen hoc à Latinis impositum, an vero Græci idem nomen, suo tamen idiomate, imposuerint. Postremum magnos viros probare video, idq; inde colligunt, quod Pindarus eo nomine rosmarinum descripsit. Νεμεῶν Od. 2. VII. χρυαῖα χρυσόν, ἔν τε λαλῶν ἰλιφασθ' αἰμῶ, *conglutinâ aurum, inseritque catididum ebri simul,*

Καὶ λείπον ἀνέμων πον-
τίας ὑφελοῖς ἑέρσις.

*Et suavem florem à ma-
rino decerptum rore.*

Ita vertunt, ac in hunc sensum versus postremos exponunt, *λεῖλον αἶθεμον ποτῆας ἰφθαίμοις*, id est, *florem suavem, gracilem & pallidum roris marini decerpens*; Vel, ut Lonicerus, *amabilem roris marini florem decerpens*. Est enim πῶς αἶθεμον, idem quod πῶς αἶθεμον, substantivum, non adjectivum: & πῶς λεῖλον, hic non substantivum, *lilium* significans, sed adjectivum, *λεῖλον ἢ αἶθερον, gracile & pallidum*, ut habet Hesychius. Sic κύων λεῖλαιος appellari scribit, πῶς κρηπτοχρωδῆας, καὶ δῆλον αὐτοῦς πῶς τελεῖας. Significat etiam suave. Sic λέλαιος Ἀπόλλων, Apoll. libr. 4. *suavis Apollo, mitis Apollo*. Hinc & apud Suidam est *λεῖρος φθαλμοῦ*, exponiturque, δὲ αἰσθητικῆς ἔχων τὸν ὀφθαλμοῦς, *qui mitis & placido aspectu est*. Romana & Brubachiana, σφέλιμον γραφί-

καὶ habent, *λίβανον*. Per *πικνὴν ἑρσάν*, quo minus rorem marinum coronarium intelligamus, nihil obstat videri. Scholiastes, alios corallum exponere nequit, alios purpuram, *ἡ δὲ τὴν ἑ καρχηδονία βαφὴν*; quod nos parum moramur. Male ergo vulgata reddit, *lilium floridum à rose marino avulsum*. Ego multo probabiliorem puto eorum sententiam, qui vel *purpuram*, vel *corallum* exponunt. Eam pulchritudinē in rosmarino observare nequeo, quā vel auro, candidoque ebori comparari potest; nec auro candidoque ebori conglutinari rosmarinus potest. Insuper si rosmarinus notus fuisset Pindaro, ejus mentionem fecisset Theophrastus. Contra corallum & purpura inter res pretiosas numerata sunt, ac facile auro, eborigue inferi conglutinarique possunt, Græcis, etiam Pindaro antiquioribus, nota. De corallo superiori libro egi, ex quibus facile candidus videbit lector, cur *πικνὴν ἑρσάν* vocarit Pindarus. Recentiores Græci *δενδρῶ λίβανον* vocarunt, respectu aliarum libanotidum. Rosmarinus enim quasi arborescit. *Δενδρῶ λίβανον* non esse thuri arborem, facile probari potest ex cap. 17. lib. 11. Cassiani Bassi. Τὸ *δενδρῶ λίβανον* φασὶ φυτεύειν ἐξ αὐτοῦ ῥίζαν καὶ ἀπασπασάν, καὶ πενήντες εἰς τὴν γῆν καὶ καμίζονται ἡδύαν ἢ ἐξ βαρύνει τὴν ἰδίαν ἕρση, οἷς ὁ Ἀμπρόκιος φασὶ, καὶ τοῖς λειποθυμοῦσιν ἐπακούει, καὶ αὐτοῖς τῇ Μεγρίῃ μὲν. Dendro libanum ex *εννιανδρείβις* & *αὐσιλίβις* plantari ait, depositam in terram & translata: jucundum & gravem odorem habet, velut Democritus testatur, & animi defectus auxiliatur; depangitur autem Mario mense. Cardiacis admiscetur antidotis à Myrepso & Actuario. Eodem modo propagari rosmarinum, testatur Plinius, confirmat experientia; *Δενδρῶ λίβανον* Græcis plantam familiarem fuisse probatur, quod colendi modum doceat Cassianus. Thuris arbor in Græcia nunquam culta, nec in Græciam advecta; quæcumque de thure habent, ex relatu aliorum habent. Sed nec thys animi defectus auxiliatur. De rosmarino sive dendrolibano hanc fabellam idem Cassianus narrat, *Λίβανος* Σύρου οὐνομα, καὶ οὐρεὶ καὶ οὐ φυτῷ· μετὰ τοὺς δὲ χρόνους αὐτῶν τοῖς θεοῖς ἀνακέμενον. Ἑλλοτυπηγάντες οὐκ αὐτὸ, κατενοῦσαν ἀνθρώποις δυστοχείς, γὰρ ἡ πᾶσι θεοῦς, φυτὸν ἀνῆκεν & πεπλάκησεν ὁ δαίμων μοχθός. & τὴν φύσιν μετὰ βελόν, τὸν αὐτὸν τοῦς θεοῦς ἐστὶ ἀφ' ἧς τὴν πύλιν ἔθεν μάχην ὁ δὲ πᾶσι φεγγεῖν θεοῦς μίμνετα. *Λίβανον* ἀπὸ τῆς (scribe, ἀπὸ τῆς) ἢ γερυσὸν ἀναγίς. *Libanus Syrum* nomen est, & de monte, & de planta. Adolescentibus autem prius erat deorum cultui deditus; quapropter impij homines amulatione ducti, ipsum occiderunt, verum terra in honorem deorum plantam produxit, quæ occisum cognomine refert, & mixta natura, amore tamen deorum non privatus est; magis enim delectantur dii, si quis ipsos dendrolibani ramo coronet, quam si aurum aris consecret. Thuris arbor inter coronarias non recensetur plantas, sed rosmarinum, *δενδρῶ λίβανον* dictum, quod arborescat, ac odore thure referat. Officinæ confectiones quæ ex rosmarini floribus conficiuntur &

Rosmarinus Latifolius.

ῥῖθον vocant, quod ex Actuario & Nicolao habent, qui per excellentiam ejus florem ῥῖθον vocarunt. Delineatur rosmarinum à Dioscoride lib. 3. cap. 89. Ῥοσμάριον, ἢ ῥῖθον.

noides nigro, *mirum*. Hinc Plinius è nigro ruffas baccas tribuit daphnoidi. Idem lib. 23. cap. 8. *Daphnoides* (si-
ve his nominibus, quæ diximus) sylvestris laurus prodest, al-
vum solvit, vel recenti folio, vel arido, drachmis tribus cum sa-
le in hydromelite manducata. Pituitas extrahit folium, &
vomitus, stomacho inutile. Sic & bacca quina denariorum pur-
gationis causa sumuntur, &c. Hæc corrupta, confusa, &
perturbata. Antiquus noster codex; *Daphnoides sine his*
nominibus, &c. Alter codex, *Daphnoides sine his*
quæ diximus. Scribe, *Daphnoides*, omittit nominibus quæ
diximus, laurus sylvestris est; alvum solvit vel recenti folio
vel arido, drachmis tribus; cum sale in hydromelite manu-
cata pituitas extrahit, folium & vomitus, stomacho inutile.
sic & bacca quina denariorum purgationis causa sumuntur. Omis-
sis, inquit, nominibus, quæ recitavi libr. 15. Ab aliis par-
tim daphnoidi, partim lauro Alexandrinæ tributa. Lau-
rus, alio mubnuntur, &c.

Laureola.

reola crassioribus & deciduis foliis, cubitali, quandoque
& bicubitali altitudine fruticat, plurimisque ramis ampla
diffunditur, qui lenti, flexiles & obsequiosi sunt, corti-
ceque obducti crassiore, perquam tenaci, & laceratu diffi-
cili. Folia paulo superius, quam à medio caule sursum
versus ac circa ramulorum fastigia, plurima, & nume-
rosissima fert, oblonga, lata, crassa, densa, carnosa, lævia,
è nigro virentia, ac nitentia, laurinis similia, sed minora,
ad majoris myrti accedentia, non tamen odorata. Flo-
res promit infra folia multos, densos, oblongos, cavos,
stellatos, calathis gracilibus non dissimiles, è virore sub-
candicantes, vel luteolos. Succedunt bacca initio virides,
demum, ubi maturæ sunt, nigrae, laurinis quodammodo
similes, sed minores, nucleo intus duro, cannabis semine
paulo longiore; medulla interior candida est. Radice ni-
gitur lignosa, lenta, multiplici, altè descendente. Folia,
fructus, cortex tam radicis, quam ramorum, acrimonia
sua & urendi qualitate linguam faucesque mordicant &
incendunt. Flores præmaturè germinant; paulo post æ-
quinoctium autumnii, hyeme, si clementior fuerit, vel pri-
mo vero perficiuntur, ac diu satis conspiciuntur. Fructus
æstate maturæcit: stirps est perpetuo vireis, & adversus
frigora hyemisque injurias obdurans. Batavi in hortis
colunt. Sponte locis montosis, asperis, incultis, umbrosis,
ac sylvis tractibus, ut apud Lemnum lacum, ac non
paucis juxta Rhenum & Mosam locis nascitur. Nostrates
fructum, uti & chamelææ Germanicæ, piper monta-
num vocant. Omnes notas quas Daphnoidi Dioscorides
tribuit, stirps hæc habet; nisi forte quis contendat flores
non satis convenire; Sed respondeo, veteres florū colores,
non adeo stricte sumpsisse, ac album dixisse colorem qui

ad albedinem vergit; qualis flos lanreole. Germanica co-
gnominata chamelæa frutex est furculosus & lignosus,
bicubitalis, aut altior, si cultura accesserit, lentis, sequaci-
bus ac dodrantalibus ramis, cortice obscure viridante cir-
cumvestitis; foliis oblongis, latusculis, mollibus, pallide

Chamelæa Germania.

& obscure virentibus: flosculi secundum ramulos exeunt
odorati, colore dilutè rubentes, purpurei: quibus cadenti-
bus, sequuntur bacca rotundæ, ochæ ferè magnitudi-
ne; cum maturuere, rubentes; reficcatae nigricant. In-
terior harum nucleus cannabis semini similis, medulla re-
fertur candida; radix longa, alteque dimittitur. Hyeme
adventante folia cadunt: florum germina statim post au-
tumnū promit; qui, si hyems clementior, mense Februa-
rio panduntur; sin rigidior, primo vere. Folia post flores
mense Aprili exeunt, bacca æstate maturefcunt. Magni-
tudine differre, observarunt recentiores; iidem flore al-
bo reperiri tradunt. Apud Belgas hortensis est; reperi-
tur locis asperis & desertis Germaniæ, sylvis etiam um-
brosis. Prior laureola majorem cum daphnoide simili-
tudinem habet. Polia quippe lauro similia; flos etiam re-
ctius albus dici meretur. Germanicam chamelæam al-
bum, laureolam nigrum cneoron esse asserunt viri ma-
gni. Et negari, quidem non potest utrique magnam si-
militudinem esse cum cneoro: attamen neutram pro
cneoro habere possum. Candidam Theophrastus folio
cutaceo, oblongo quodammodo oleæ describit, ac
humi spargi. Chamelææ Germanicæ folia cum olea
quodammodo comparari possunt, sed neutiquam humi
spargitur, semper in rectum attollitur. Nigrum cneorum
folium myricæ habere tradit; cum qua laureola ne mini-
mam quidè similitudinè habet, sed lauro, aut majori myr-
to simile foliū habet. Verum pro *myrica*, eidem *myrica* re-
stituunt; qua freti auctoritate, ignoro. Sed facilis unius
litteræ lapsus. Neutrius rami à terra vel paulo supra di-
viduntur, nec crassi sunt. Alii thymelæam & chamelæam
cneora faciunt, ac quidem thymelæam cneorum album.
Cneorum, inquit, Theophrasti eundem esse cum thy-
melæa Dioscoridis, facile evincipoteff. Theophrastus duo
genera facit cneori, nigrum & candidum: candido folia
oleaginea esse tradit, unde *Hyperolium* dictam esse apparet.
Dixit lentum esse & flexile: *διὸ καὶ ἡγῶμαι αὐτὸς τὸ κατὰ τὴν
ἀσπίδα τὸ οἶον*. Dioscorides scribit thymelæam linum vo-
cari, *ἢ εἰναι τὴν ἀσπίδα τὴν ἰσχυρὴν τῇ φύσει πλεονεχίαν*. Ad
vincendum similem habet naturam genistæ, quæ spar-
tolinum dicitur. Reliqua omnia conveniunt. His accedit,
quod Thymelææ folium antiqui cneoron vocarunt, ut
libr. 9. cap. ult. ubi de thymelea agendum, dicam. Vi-
deamus

aines contra serpentes pugnaturæ (vide quæ supra dixi) nunc dicitur cotula & bovis oculus, & flos ejus major est chamæmilla. Cotulam & oculum bovis vocamus & chamæmeli speciem, quam alii pro bupthalamo ostendunt. Nemo Botanicorum chamæmeli genus quoddam bubulam cunilam vocari tradidit, & negatur auctor indicis Columellæ. Cunilam bubulam satureiæ genus est, ut mox dicam. Cunila bubula Columella adversus scabiem bovis laudat. Dioscorides quoque origanum scabiei sanandæ optimè facere scribit. *Κνημιον ἐστὶν ὅτι φάσιν ἐξ ἰκτερός ὃ ἀφίστηται αὐτῷ ἐν λουτρῷ ἀφελῆναι.* Prurigini autem & psoræ, ac morbo regio decoctum ipsius in balneo prodest. Sed alia est Columellæ cunila, alia origanum Dioscoridis planta. Cunila Columellæ, satureia est. Columella libr. 9. cap. 4. Eadem regio secunda sit fruticis exigui, & maxime thymi, aut origani, tum etiam thymbræ, vel nostratis cunilæ, quam satureiam rustici vocant. Manifeste origanum diversam à cunila facit plantam. Plinius lib. 19. cap. 8. *Thymbra, quæ & cunila: hæc apud nos habet aliud vocabulum, satureia dicta, in condimentario genere.* Utriusque historiam confundit Plinius; alibi de cunila tradit quæ de conyza Dioscorides. Sed de istâ quæstione hoc eodem capite agendum. Utrum autem, ut scribit Hesychius, origanum *βένθος* & *βένθος* dicatur, quod boves à scabie sanos præstet; an vero utriusque confundat historiam Grammaticus, me fugit. Sylvestre hoc genus Dioscorides panaces vocari tradit, panaceam vocat Plinius, panacem Crateras. In quo summum erratum Plinii. Tradit is ligusticum panaces à Cratera vocari cunilæ bubulæ nomine; cum ligusticum panaces hic non vocarit, sed origanum sylvestre, quod & Heracleum & panaces nuncupabatur. Vereor interim ne origanum quidem sylvestre à Cratera cunilam bubulam vocatum, sed vel conyza quoddam genus, vel thymbra, quam satureiam vocat Plinius; cum tamen Columella thymbra à satureia distinguat, ac cunilam à rusticis satureiam vocari tradat. Sed de hac quæstione cap. de conyza, thymbra, satureiaque. Ligusticum panaces, ut suo loco ostendam, Dioscorides tradit simile panaci Heracleotico, radice, caule, effectū. Rursus sylvestre origanum panaces cognominatum & panacea, ut & ligusticum. Sic confuderunt hæc nomina. Tres, forte plures, panacis nomine gaudent plantæ; panaces sic proprie dictum, cujus tria genera, de quibus alibi; ligusticum, & origanum sylvestre, quod & Heracleoticum &

Caterum utrum origanum Heracleoticum ab Hercule nomen trahat, an ab Heraclea, urbe Ponti, me fugit. Recentiores plura observarunt origani genera. Heracleoticum vocatum, cujus imaginem exhibemus, cauliculos emittit rotundos, quandoque subrubentes, ramosos, pedem plus minus altos: folia sunt lata, rotunda, paulo longiora quam sylvestris origani albidiora & minora, majora quam majoranæ; floret æstate in fastigiis virgularum, non in umbellam circinatam, sed in parvis thyrsis spicatis, squamatis compactis, ternis hinc inde dissipatis, ut Thymi: flosculi exeunt candidi, aliquando ex albo purpurascens, odore majoranæ, quibus semen exiguum succedit. Nascitur in Creta, Hispania, Lusitania, aliisque calidioribus locis, è quibus ad nos rescicatū adfertur. Onitidis origani nomine. Botanici describunt Hyssopū Græcorum, & Arabum Penæ & Lobelii; de qua planta cap. de Hyssopo. Aliud genus describit Caspar Bauhinus in commentario ad Mathiolum; quod caule est purpurascens, & foliis subrotundis, hirsutis. Cum origano vulgari convenit, onitidis est simile spicis suis oblongis & elegantissimis, quæ purpureæ sunt, semen pusillum, rufum, ut reliqua origani genera continentes. Hoc Monspelio, ubi provenit, à Doctore Ioanne Henrico Cherlero accepit Bauhinus. Idem origanum onitin folio subrotundo vocat, Camerarius vero origanum Monspelienfe. Aliud idem Camerarius in horto describit, vocatque origanum onites, diversum ab eo quod Mathiolum de pingit; foliis multo candidioribus altero, flore albicante in umbella ampliore. Sylvestre origanum tenues quoque ac rotun-

Agrioriganum, five Onitis major.

dos habet cauliculos, dodrante altiores; folia subrotunda, majora & hirsutiora quam pulegii; flores in umbellis dilute rubentes, quandoque albidos, quibus succedunt semina parva subrubentia. Variat foliis longioribus & rotundioribus, floribus ex candido rubentibus, phœniceis, sanguineis. Floret æstate, non modo in calidioribus regionibus, sed & in Germania reperitur secus margines agrorum, viarum & hortorum; transfertur etiā ad hortos & loca culta. Præter hæc vero & aliud origani genus in Belgio colitur, quod Anglicanū cognominant, Adversariorum auctores sylvestre origanū Syriacum, Creticum alii. Huic cauliculi exiles, foliis minoribus, viridioribus, & minus asperis, capitulis numerosis, collectis, ambitu umbellam imitatis, sylvestri jam descripto proximis, sed non perinde accumulatis, flosculis albis purpurascens, dura radice. Gustanti tota grata, & aromatica, dictamni acrimonia. Æstate floret; sponte ubi proveniat, ignoro: apud nos in hortis, ut dixi, colitur. Tragorigani genera quatuor observarunt recentiores.

Origanum Heracleoticum.

panaces vocatur. De origano itaque sylvestri intelligebat Crateras, cum cunilæ bubulæ nomine id donavit: non de legustico, quod panaci Heracleotico simile. Nam, nisi fallat imaginatio, *βένθος* illud origanum, vel *κνημιον*, vel *βένθος* & *βένθος*, si vero tradit Hesychius, dictum est.

Tragoriganum primum Clusii.

Primum tragoriganum latifolium, pedali, aut sesquipedali altitudine, fruticat multis tenuibus ac lignosis furculis, atque circum illos folia singula internodia bina ex adverso respondentia habet, minora quam sunt majoranae folia, mediae inter origanum & serpyllum sylvestre magnitudinis, omnino incana, odoris jucundi, & acris saporis. Flores verticillatim extremos furculos ambiunt, vel illis etiam insident exigui, candidi, semen minutum in caliculis suis occultatum gerentes: radix lignosa, multis fibris capillata. Multis Hispaniae locis provenit, arido

Tragoriganum Oretens. tertium.

& petroso solo, cum stoechade permixta: nunc etiam inquilina facta multorum hortorum, cum in Gallia, tum in Anglia, item in Belgio. Hoc genus alii Marum contem-

dunt, alii helenium Theophrasti, de quibus alibi nobis sermo. Minores sunt alteri furculi & candidiores, tenuiora & longiora folia, aliquantulum incana, acris gustus, odor minus jucundus quam in priore: flores etiam verticillatim circa summos ramulos nascuntur, ex utriculis prodeuntes, majores aliis & galeati, candidi. Semen, inquit Clusius lib. 3. hist. cap. 49. observare non potui, radix priori similis, lignosa, dura, multifida. Tragoriganum angustifolium vocant. Tertium Cretense appellant, alii thymum Creticum: neque forma, neque magnitudine à praecedenti multum differt, furculus tamen nigrioribus, dodrantalibus: foliis magis hispidis & atris, paulo quam Thymi Cretensis majoribus; floribus per intervalla & verticillos purpureis. Utraque perpetuo viret; sed posterior haec longe odoratior illa quae album florem fert, sapore fervens. Utramque speciem solo Valentino agro Martio florentem & sponte nascentem observavit Cl. Clusius. Quarto cauliculi sunt tennes, duri; ac lignosi,

Tragoriganum quartum.

colore subnigricantes: folia minora quam sylvestris origani, quam vulgaris majora, odorata, aspera, & nonnihil hirsuta; flosculi exigui in verticillis cauliculos superna parte ambiunt, colore purpurascens: radix parva ligni duritiem habet. In Forolivienfi agro tragoriganum nasci, Mathiolus tradit. Verum cujus sit generis, in tanta quia utitur brevitate, incertum relinquit. Clariss. Dodonæo tragorigani primi nomine delineatur. Sunt qui putant tragoriganum quartum, à Mathiolo pro Maro ostendi. A quo tamen multum differt. Marum enim non orbiculatis verticillis floret, sed origani Heracleotici modo, ab exiguis veluti spicis, flosculos promit. Apud Belgas in hortis *φιλολογιστῶν*, & stirpium cognitionis studiosorum olim observavit Clariss. Dodonæus, & Augusto mense cum flore conspexit. Hæc de origani, tragoriganique forma & generibus.

[Καὶ θυμὸν, &c.] Thymi nomen aliis etiam inditum plantis. Hesychius *θύμιν* allium exponit. *θύμιν* τὸ σκόροδον. Aristophanis quoque interpres, *θύμιν* bulbum agrestem, vel cepam exponit agrestem, ἡ δὲ θύμινος, ἢ οἱ κρινεὶ βολβὸς & ἀγροκαρβύμενός φασιν. Locus quoque Aristophanis in Plauto non potest accipi, nisi de planta, cujus radix est edulis. Διδέ' ἡ λήθορρα πολλὰν θύμιν μίζας διεικνύοντες. Huc proprie *thymi radices multas transfigentes*. Eadem comœdia τὰν θύμιν φάγοντες. Thymi radix ad esum est planè inepta, lignosa enim ac dura. Auctuarii auctor arum *θύμιν* vocari, tradit. *Ἀγρο, οἱ δὲ θυμὸν, οἱ δὲ κροκώσιον*. Sed *θύμιν* apud Aristophanem prima brevi, quæ longa in voce *θυμῖν*. Cepas, & allia ita vocarunt, ab animosa acrimonia; *θύμιν* vero, de quo nobis sermo, *θύμιν* & *θύμιν* dictū volunt; quod adhibetur iis qui animi patiuntur deliquiū ob crassos humores. Gal. lib. 1. ad Glauconē. *Ἀγροὶ δ' αὐτῶν μαλ' ἐπὶ τὴν διδόναι πρὸς*

μη. ἢ θύμου, ἢ δελφύνης, ἢ γλῆχρονος, ἢ ὕδατος ἢ χυμῶτος ἐναφικησέναι.
Sufficit autem si eis dederimus melicrati pocum, in quo ebulliverit thymus, vel origanum vel pulegium, vel hyssopus. Alii ab excitando, quod θύμα dicant, nomen invenisse tradant, vel quod lethargicos a somno excitet, vel quod lachrymas eliciat. Galenus lib. 13. Methodi Medendici cap. 20. Εναφικῆσάντες οὐκ ἔχει θύμον, ἢ γλῆχρον, ἢ δελφύνα, ὅσα τ' ἔλλατοιαῦνται τῇ βίῃ τῶν οὐκ ἀλκευμένων ἀποτοσίσκειν, ὅπως ὁ ἀτμός ἐπὶ τὸν ἐγκεφαλον ἀναφικησάτω, πένει τὸ πάθος τοῦ χυμοῦ.
Incoquentes igitur aceto thymum, & pulegium, & origanum, aliaque id genus, narium affectum sic admovebimus, quo vapor ad cerebrum sublatu, crassitudinem humoris diffecer. Dico vel quod lachrymas excitet; unde illud, ἢ θύμα πείζων κινῶμεν. Thymum conterenti, lachrymę erumpunt. Placet aliis θύμον dici quasi θύουσαν, sanguinem impellens. Malunt nonnulli ἀπὸ τῆς θύμης dici, ob odoris fragrantiam. Virgilius — redolentque thymi fragrantia mella. Suavitate odoris ab Ovidio commendatur lib. 15. Metamorph.

— *Nec vobis lacteus humor*

Eripitur, nec mella thymi redolentia flore.

Tam gratus, tamque adlubescens flos est, ut sit symbolum ejus gratiæ quæ cuique rei est indita. Horat. ad Iulium Florum epist. libr. i.

— Ipse quid audes?

Quæ circumvolitas agilis thyma?

Id est, quas venustates statim, ut collibitum est, non assequeris? Fortasse nomen accepit, ὁπὸ τῆς θυμιασεως, καὶ τῆς θυμῆς, quod veteres in sacris, quæ igne accenso fiebant, primum eo usi sint. Hinc Thymi lignum ἠμφάλιον dictum. Suidas, Ναφάλιον θυσιὰς ὡρᾶς Ἀθηναίῳς ἐπελεῖς Μνημοσύνη, Ἠοί, Ἡλίο, Σελήνη, Νύμφεας, Ἀφροδίτη, Οὐρανία, ὥς φησὶ Ποσειδεων, καὶ ξύλα εἰς θυφάλια, τὰ μὴ ἀμπελίνα, μήτε σκύνα, ἀλλὰ τὰ ὁπὸ τῶν θυμῶν, καὶ πρὸς αὐτὴν αὐτὴν ἡ ὕλη αὐτῆς πᾶς ἐμπύργος θυσιᾶς· περὶ δὲ τὸνομα φασι λαβεῖν τὸν θυμὸν ὡς ὡρᾶς πᾶν θυσιῶν πεποιθὲν τῆς φανῆς. *Nephalium* sacrificiū quod Ἀθηναῖοι peragebant *Mne-mosinae, Auroræ, Soli, Lunæ, Nymphis, Veneri & Vranie*, ut ait Polemon. *ligna autem Nephalia, non sunt vitiginea aut ficulnea, sed ex Thymo.* Hoc enim in sacrificiis quas igne peragebantur usi veteres; unde thymum nomen accepit, ὡρᾶς πᾶν θυσιᾶς, à sacris, in quibus usum habebat. Græci Barbari θυμὸν vocarunt, ἡρῦμβον ἄγγελον & ματζουνηθυμβου. Glossæ Iatricæ. θυμὸς δὲ ἡρῦμβος. Neophytus, θυμὸς, οἱ δὲ ἡρῦμβος ἄγγελος, οἱ δὲ θυμῶν, οἱ δὲ θυμὸς λευκός, οἱ δὲ κεφαλατός, κρινῶς ματζουνηθυμβου, οἱ δὲ ἐπίθυμὸς. Idem de epithymo, τοῖκε θυμὸν δὲ καὶ ματζουνηθυμβου οἱ παλαιὸι κηλοῦσι, πολλῶν ματζουπτόεως τοὺς ἡρῦμβους ἔχει. ἡρῦμβος vocari scribit. Hierophilus Philosophus inter condimenta enumerat εὐζωμον, κηράμων, σίνηπι, καὶ τερεβίνθον, ὀξυζαννον, ἡλύσμον, ἡρῦμβον, καὶ χαμῆς δάφνης, erucam, nasturtium, sinapi & tripton, id est fissum, *origanum* (ita vocat origanum Heracleoticum, quod umbellam habeat divifam & fissam) *mentham, thymum & chamedaphniam.* Ἠρῦμβος, loco citato non est thymbra, ut doctiores existimant, sed thymum. Thymbram enim, at suo loco dicam, non ad condimenta, sed ad cibos usurparunt, & præcipuè rustici, & magis sativam quam agrestem. Dioscorides libr. 3. cap. 45. εὐχρηστοτάτη ἡ αὐτῆς βρωσίῃ λαβὴ τὸ μὴ ἐπιπετάσθαι τὴν δριμύτητος. Quæ tamen propter initiores acrimoniam commodius in cibos recipitur. Contra θυμὸν *Thymum* non in cibos, sed in condimenta recipiebatur. Dioscorides libr. 3. cap. 44. εὐχρηστον εἰς καὶ αὐτῆς πᾶσι οὐ ὑγιεινὰ χρῆσθαι ἀντὶ δριμύτατος. Est denique pro condimento ad sanorum usus perquam utile. Aliud est fumi aliquid αὐτῆς βρώσῃ, in cibum, aliud αὐτῆς ἀργύρεα, condimentum. Inter condimenta Alexis Cominus recenset apud Athenæū thymum, ὀξυζαννον, γήλαον, ἀνίσον, θυμὸν, σφαράγγ. Idem fumi Eubulus, καὶ σιδήρον. θυμὸν τε τῶν ὑμνητῶν. Thymum ergo ἡρῦμβον dixerunt. Cassiano tamen Ballo ἡρῦμβος vel ἡρῦμβου, *thymbra*, libr. 15. cap. 2. Locus insigniter corruptus; Nόμῃ δὲ ὁμοῦ μάλιστα χαίρουσι, καὶ ἀφθόνως τοῦτον νημεύουσι, μέλι τε πολλόν φέρουσι, & σμῆνη πικρὸς λιγέφακον, καὶ ἡρῦμβος καὶ κήπιον ἥδιον μάλιστα προσφαί, &c. Ἠρῦμβος, si refines, velis solis, non aliter quam thymbram exponere poteris. Sed, ut dixi, locus corruptus. Scribe, Νόμῃ δὲ θυμὸν μάλιστα χαίρουσι, καὶ ἀφθόνως τοῦτον νημεύουσι, μέλι τε πολλόν φέρουσι, καὶ σμῆνη πικρὸς λιγέφακον εἰς δὲ θυμὸν καὶ κύπτον ἥδιον μάλιστα προσφαί. *Pabulo thymi maxime gaudent* (apes) *& ex eo abundè pastæ, & plurimum mel conficiunt, & sobolem pariunt: salvia quoque & Thymbra ac cyrtus jucundissima sunt apibus pabula.* Columella libr. 9. cap. 4. Eadem regio sæcunda sit fruticis exigui, & maxime thymi, aut origani, tum etiam thymbræ, vel nostratis cunilæ, quam saturiæm rustici vocant; post hæc frequens sit incrementi majoris surculus, ut rosma-

ritus & *utraq[ue] cytisus*. *Cephaloros* dicitur, quod in
 summitate non spicas, sed capitula ferat. Eadem de
 causa *ματζουνη* vocantur, quod caput instar massi-
 cae habeat. *Vulgus* *Græcorum* *ματζούνη*, & *ματζούιον*
 tum appellabat, hodieque vocat clavum, sive baculum in
 summo capitatum; massucam quoque vulgo dicimus. I-
 tali *ματζόρα*. Ab eadem utique causa hoc thymi genus
θύρσιον etiam appellatum est. *Auctuarii* auctor: *οι δὲ θύ-
 ρσιον λευκόν, οι δὲ κεφαλαιόν, οι δὲ ἐπιθυμείον*, (forte *ἐπιθυμειον*) *οι δὲ θύ-
 ρστον, τριανταίον, θυμουμ*. Quid *θύρσιον* sit, supra libro quar-
 to capite de papyro dixi. Qui *ἐπιθυμειον* & *θύμον κεφαλαιόν*,
 eandem arbitrantur esse plantam, falluntur. Eodem er-
 rore *Oribasius* *ἐπιθυμειον* & *θύμον κεφαλαιόν*, idem esse scri-
 bit, *θύμον κεφαλαιών πινες, ἄλλοι δὲ ἐπιθυμειον κεφαλοῦ θυμειον πίνε-
 ται*. Male inter thymi capitati cognomina *ἐπιθυμειον*
 recensent *Neophytus*, & *Auctuarii* auctor. *Epithymus*
Dioscoridi flos thymi durioris, hodie *epithymum* vo-
 cant quod thymo innascitur capillaceum. Sed de hac
 quaestione mox plura.

Τὸ ζῆλον, &c.] Duo inquit esse thymi genera, album & nigrum. Thymum nigrum specie non differt à candido; sic dictum à foliorum, vel, ut vult Plinius, florum colore. Quam differentiam recentiores in capitato nondum invenerunt, at in duriore observaverunt. Plinius lib. 21. cap. 21. *Thymum colligi oportet in flore, & in umbra flescari. Duo autem sunt genera ejus: candidum radice lignosa, in collibus nascens, quod & præfertur: alterum nigrius florisque nigri. Niger flos non datur. Nam niger color in crassa est substantia, flos è plantæ tenuissimo fit succo. Nigrum Botanici vocant, vel quod ad nigredinem vergit, vel quod respectu alterius candidioris est nigrum. Sic vaccinia, τὸν ἀνέστην, nigra dixerè Poëta à floris colore ex purpura nigricantis: sic lilium aliud album, aliud nigrum dicimus. Et hoc sensu nigrum accepit Plinius; alias omnino notandus, quod florem nigrum thymo tribuit. Sed nec thymum nigrum, candidumve dicitur ob floris vel candorem, vel nigredinem: sed propter folia quæ huic nigriora, illi candidiora; id est magis ad nigredinem, vel albedinem vergentia. Quomodo passim aliud candidum, aliud nigrum dicitur. Eodem modo origanum, aliud album, aliud nigrum dicitur. Vide caput de violis. Dioscorides has differentias (quod nihil, aut parum inde utilitatis, ad medicam praxin accedat) non tradidit, nec observare eas solet, nisi ubi in virium præstantia, aut in ipsa etiam facultate est diversitas. Ideo anagallidis leucoe differentias tradit, cum reliquarum negligat. Medicis scriptis, nec de iis agit quæ usui medico non inferiunt. Duo tamen novit thymi genera; capitatum, quod nigrum & candidum dixit Theophrastus, & durius sive spicatum. Capitatum libr. 3. cap. 44. descripsit. Θύμιν τι καλεῖται τὸ πᾶν τῶν γενησίων φευγατοειδές, φυλακείας πολλὰς ἔχοντες ἀνέστην λεγόμενον ἔχον ἐπὶ ἀκρῶν κεφάλια αἰθέρος πορφύρεον ὄν. μάστιγα δὲ φέρεται ὡς πετρώδες καὶ λεπτινέας τοπίους. Thymum ab omnibus cognoscitur, exiguus frutex, furculosus, exilibus foliis multis & angustis circumdatus, habens in cacumine floris capitula purpurascencia, maxime vero petroso, tenuique solo nascitur. Comam vel caput hoc thymi genus habet ad instar stœchadis. Idem Dioscorides eodem libro cap. 31. de stœchade; Ὁμοίαν ἔχουσα καὶ μέλη θύμιν, μακροφυλοτέρα δὲ τοιαύτη ἔχει καὶ τῇ γένει, &c.. Coma thymi, sed folio longiore, gustu acris. Alterum genus ex professo non describit; novisse tamen ex capite de epithymo lib. 4. cap. 179. probatur. ἐπιθύμου θύμιν ἐστὶ αἰθέρος τοῦ σκληροτέρου καὶ θύμινος οὐκ ὁτός. ἔχει δὲ κεφάλια λεπτὰ καὶ φάλαγγας ἔχοντα ὡς τεύχος. Epithymum flos est thymi durioris, & sativæ similis, capitula autem habet tenuia ac levia, caudas autem spargentia quasi capillaceas. Thymbræ simile ait, non ergo capitatum, sed spicatum: talis enim thymbra. Dioscorides libr. 3. cap. 45. θύμιν. — Φέρουσι τεύχος αἰθέρος μετὰ ἔγχλωρον, spicam ferens florum plenam, virentem. Hujus thymi meminit Nicander in Alexiphago. ἡ ἵον βροχόντι θύμιν τεύχος, thymique femine gravis. Cum Dioscorides θύμιν durius thymbræ simile scribit, non intelligit thymbram capitatum, ut maximis placet viris, sed vulgarem, quæ spicam habet. Nec prohibet quod apud eundem sequitur, ἔχει δὲ κεφάλια λεπτὰ καὶ φάλαγγας ἔχοντα ὡς τεύχος, Capitula illa thymi vulgaris sive durioris & thymbræ similis, neutiquam comparari debent cum capitulis illis quæ in summo thymi κεφαλῶν τοῦ capitati existunt, sed qualia in thymbra videntur. Summos ramos verticillatim ambiunt aliquot capitula multis foliolis constantia, quibus distincta est ejus spica, inter quæ caliculi, & quibus emergunt suaviter purpurascences flosculi, thymi (durioris) flosculis similes, in quatuor lacinias divisi, quarum*

Thymum Capitatum.

mo quod matzoucothrubum plures vocant, sed corymbos habet minores. flos est, thymi durioris & thymbra similis. capitula habet tenuia, laevia, quasi capillos purpureos. Involucrum vocavit quod sese thymo involveret. Sententia Neophyti hæc videtur; epithymū reperitur in thymo vulgari sive spicato, & simile est capitulo vel corymbo thymi capitati, sed est brevius. Male capitato Thymo comparat. nec quo significatu 2. 3. apud Dioscoridem capiatur, intellexit. Venio ad Plinium. Hic cum ignoraret, 2. 3. sumi pro germinatione, vel colore, vel iis quibus dixi significationibus, sciretve, epithymum quo vulgo utebantur Medici, non esse thymi florem; duo epithymi genera excogitavit. Dioscoridis sententia est; illud esse epithymum quod è thymo quasi germinat, eique circumvolvitur. Plinius florem esse ait; addit vel ex se, vel ex alio Auctore, hanc esse differentiam inter utriusque thymi florem, quod thymum durius florem habet herbaceum, alterum vero thymum capitatum flore est albo. Nec capitato thymo flos albus; nec vulgari herbaceus. Capitatum, florem habet purpureum: vulgare, ex candido modice rubescens habet. Scribendum apud Plinium; *Differentia quod hic herbaceus est; alterius thymi albus.* Ait thymum in quo epithymum nascitur, florem habere herbaceum, id est ex purpureo albicantem. Herbaceum & helucum colorem Festus inter rufum & album esse tradit. Helvolæ uvæ dicuntur, quæ inter album & rufum colorem mediæ. Col. lib. II. c. II. Sunt & helvolæ quas nonnulli varias vocant, neque purpureæ, neque nigrae ab helvo (nisi fallor) colore vocitate. Varro lib. III. de Rustica, cap. 6. de boum corio loquens. *Corium attactu non asperum ac durum, colore potissimum nigro, deinde rubeo, tertio helvo, quarto albo.* Thymi vulgaris flos hunc habet colorem: aut enim ex purpura albicans est, aut purpureus; herbaceus non est. Docet quidem Dioscorides spicam thymbræ sive satyreæ esse 2. 3. sed hic de flore sermo, non de ipsa spica thymi. Flos, ut dixi, viridis non est, sed ex purpura albicans. Alterum epithymum Plinius tenue ait, similitudine pallioli rubens. Verba Plinii in hunc scribe sensum. *Quidam aliter tradunt, epithymum sine radice nasci, tenue, similitudine pallioli, rubens.* Quidam libri habent, *paliuri*. Vetus codex, *similitudine pili*. Quam lectionem Doctissimi viri probant: sed vulgata rejici non debet. Palliolum verò vulgata significatione accipi non debet pro parvo pallio, sed est pileolus. Ut apud Ovidium,

Palliolum nicidis imposuisse comis,

Hinc apud Senecam pallioli & focali ægrotantes, qui pallioli, id est, pileo caput habent tectum, & focale circa fauces. Epithymum parvi instar glomeris habet vel pilioli, quali Romani in valetudine caput, tegebant; factum erat ad modulum capitis, illudque undique premebat. Cæterum apud eundem Plinium pro *hippophæum*, *hippophæos* corrigunt. Stoebæ innasci epithymum, docet Ætius. Epithymum quod stoebæ, quodque thymo innascitur, nec forma, nec viribus multum dissimile. Plura de epithymo libr. II. de causis cap. 23. ubi de cadyta agit Theophrastus. Doctiores cuscatum exponunt, quod & epithymi species. Cephaloron sive capitatum thymum suffrutex est, pedem interdum altus, multis ramis lignosis, tenuibus & candidis præditus, quos per intervalla ambiunt folia, sibi invicem opposita, angusta, tenuia, candicantia, acris gustus, quæ quibusdam locis hyeme decidunt. Nam *ubicunque*, inquit Clusius libr. 3. Hist. cap. 51. *sponte nascentem hanc plantam inveniebam, seu hyeme seu veris initio, foliis viduam conspiciebam: sed utrinque ab exortu & vestigiis foliorum, prominebant veluti oblonga capitella, instar eorum quæ in origano oniti sunt, ex tenellis foliolis viridibus congesta, adeo confarctis & numerosis, ut unicum longiusculum foliū appareret. Ipsa capitella cum floribus in planta virente observare non potui; jam enim deciderant, sed illorum duntaxat vestigia summis virgulis, sive ramulis, in omnibus plantis conspiciebam.* Hispalis autem ubi maximus est ejus prouentus (nam aliud Thymum non norunt) magni ejus jam resiccati fasciculi demonstrati sunt cum suis foliis, & longiusculis capitellis suos purpurascens flores adhuc retinentibus, gratissimi odoris. Surculi capitulis spicatis, stoechadis ritu, floribus operiti ex pallido purpurascens, atque numerosis cirris implicatur, ut Adversariorum observarunt Auctores. Thymum durius, quod in hortis colitur, frutex est parvus, furculosus, pedis altitudinem non excedens; sæpius minus folia habet perquam pusilla, modicè oblonga, acuminata & hirta, brevi intervallo furculis circum adnata, colore, quod vulgatissimum est, virentia & suaviter odorata, candida vero

& graveolentiora, quod rarius est. reperitur & latioribus, & tenuioribus foliis. In summis furculis capitula sunt, non stoechadis instar, quæ in summo unicum fert capitulum, sed juxta folia, plura in unoquoque cauliculo. Post medium veris minimorum in candido modicè rubescensium florum, & cauliculis in labro ferratis insidentium plena. Quibus defluentibus semen in coliculis gignitur, adeo exile, ut visum ferè fugiat, in ruffo nigricans. Radice nititur lignea, tenui, in fibras distracta, & inutili. Folia teneriq; cum flore coliculi, gratam in gustu acrimoniam, & jucundum admodum odorem habent.

Εὐαγὴς δὲ σφάδα. Theodorus legit *ἑλνυγὴς*. Vide magni Scaligeri animadversiones. Verba Theophrasti inversa existimat; & legit, *ἑλνυγὴς δὲ σφάδα & ἑλνυγὴς αἰγυγὴς*. Floret circa brumam. Scribe, *ἑλνυγὴς δὲ σφάδα & ἑλνυγὴς αἰγυγὴς*. deletis, & *τοῦτο γὰρ*. pulchris admodum floribus circa æstivum floret solstitium. Falsum est serò florere; circa solstitium æstivum floribus onusta conspicitur. Majo, Junioque mensibus flores panduntur. Hæc cunctis nota Botanici. Rationibus idem probari potest. Apes non hyeme mellificant, sed æstate; apes etiam thymo maxime pasci, extra omnem controversiam est; & mel illud optimum esse, omnes uno ore veteres recentioresq; tradunt, quod è thymi flore confectum. Insuper, si bruma, vel sero admodum floret thymus, qua ratione auguriū ex thymo capi poterit, futurum ut probè mellificetur, nec ne? Pulchre admodum florere, ex iis quæ supra dixi, constare arbitror. Thymum durius (quod delineare videtur Theophrastus,) est floribus ex albo purpurascens, colore & odore gratum oculis, & naribus: alterum capitatum flores pulcherrimos aspectu gratos, purpureos fert. Servo igitur *ἑλνυγὴς*. quæ vox non tantum pulchritudinem, sed copiam & præstantiam florum designat: ita ut non opus sit exponere pulchris floribus onustum thymum, sed copiosis, præstantibus.

Ἡ μέλιττα λαμβάνει. Omnes rei rusticæ Scriptores thymum maximopere laudant, illudque mel optimum scribunt, quod ex thymo ab apibus colligitur. Varro libr. 3. cap. 16. Sed ut hoc (cithysum) aptissimum ad sanitatem apium, sic ad mellificium thymum. Propter hoc Siculum mel fert palmam, quod ibi thymum bonum & frequens est. Itaque quidam thymum contundunt in pila, & diluunt in aqua repida, ea conspergunt omnia seminaria confita apium causa. Palladius lib. I. cap. 37. Primi saporis mella thymi succus effundit. Secundi meriti thymbra, serpyllum vel origanum. tertii meriti rosmarinus & satyreia. Columella libr. II. cap. 3. Thymum & transmarina cunila, & serpyllum sicut priore libro jam retuli, magis alvearia curantibus, quam olivariis.

coribus studiosè consumitur. Idem Columel. lib. 9. cap. 4. Eadem regio facunda sit fruticis exigui, & maxime thymi & origani, tum etiam thymbræ; — verum ex cunctis, quæ proposui, quæque obmisi, temporis compendium sequens (nam inexputabilis erat numerus) saporis præcipui mella reddit thymus. Thymo deinde proxima thymbra, serpyllumque & origanum. Tertiæ notæ, sed adhuc generosæ, marinus ros, & nostras cunila, quam dixi saturciamp.

Αἰὲς γὰρ ἀπαθήσαντες. J. Corruptus codex: scribunt alii, καὶ αἰὲς γὰρ ἀπαθήσαντες, εὐμελιήσι. Plinius lib. 21. cap. 10. Floret autem circa solstitia, cum & apes decerpunt, & augurium mellis est. proventum enim sperant apiarum largè florescente eo; leditur imbribus amittitque florem. Καλῶς, vertit, largè, cum ad verbum pulchrè dicere debuisset. Scripsit Theophrastus, καλῶς γὰρ ἀπαθήσαντες, εὐμελιήσι, κακῶς δὲ σὺν βλάστῃ δὲ καὶ &c. Etenim si pulchrè desloruerit, mellitio probe succedet; sin vero non pulchrè, secus; destruitur perique flos. Ita nūi legas, sentum habes imperfectum.

Τὸν θυμὸν δὲ σὺν ἰσὶ ἀέροι, &c. J. Plinius loco citato; Semen thymi non potest deprehendi, cum origani perquam minutum, non tamen fallat. sed quid interest id occultasse naturam? In flore ipso intelligitur (verus, integritur, Theophrastus, εἰς τὴν ἀνὰ μέλειαν, floribus quodam permisceatur modo) satoque eo nascitur. quid non tentavere homines? Adde sed particulam. Sed quid non tentavere homines? Ita Toletanus codex. Vide quæ supra dixi.

Ἀγρίησι βουλομένοι, &c. J. Plinius loco citato. Mellis Attici in toto orbe summa laus existimatur. Ergo translaturum est ex Attica thymum, & vix flore (uti docemus) satum. Sed alia ratio naturæ obsistit, non durante Attico thymo, nisi in afflatu maris. Vix flore (ut docemus) satum. Hæc corruptissima; scribe, sed vix floruit decies satum, vel decimo satum, vel decimo satum: vel, vix flore, ut docemus, satum provenit. Satione raro provenit, plantis melius nascitur. Palladius in Septemb. tit. 13. Hoc mense ultimo thymum feremus, sed melius plantis nascitur, quamvis possit & semine. Agrum diligit apricum, macrum, maritimum. Columella lib. 11. cap. 111. Thymum & transmarina canila & serpyllum — sed nos ea condimentorum causa (nam sunt quibusdam esculentis aptissima) non alienum putamus, etiam in hortis habere locum neque pinguem, neque stercoratum, sed apricum desiderant, ut quæ macerrimo solo per se maritimis plerumque regionibus nascuntur. Hæ res & semine & plantis circa æquinoctium vernum feruntur: melius tamen est thymi novellas plantas disponere, quæ cum subacta solo depresso fuerint, ne tardè comprehendant, aridi thymi fruticem concundi oportet. atque ita pinfito pridie quam volueris uti, aqua medicare, quæ cum succum ejus perceperit, depositis fruticibus infunditur, donec eos rectè confirmet. Legendum ergo, ut dixi, vix flore, ut docemus, satum provenit. Sed sensus postulat aliam lectionem. Scribe, Ergo translaturum est ex Attica thymum, & vixit flore, uti docemus, satum. Sed alia ratio naturæ obsistit, non durante Attico thymo in afflatu maris. Ita hunc locum emendavit Clariss. Salmasius. Illud mel optimum esse, omnes scribunt, quod è thymo colligitur in maritimis nato. Ideo Varro Siculum laudat loco citato: Propter hoc Siculum mel fert palmam, quod ibi thymum bonum & frequens est. Cur Siculum bonum? Mari Sicilia vicina est, ac maris est insula. Alii tamè Atticum laudant, & præ cæteris Atticum, quod vocant hymettion. Cassianus Bassus lib. 15. cap. 7. Ἀγρίησι μέλι τὸ Ἀττικόν, & Ἀττικὸν τὸ Ὑμέτιον. καλὸν δὲ καὶ τὸ γινόμενον ἐν ταῖς νήσοις. καλὸν δὲ Σικελικὸν τὸ Ἰταῖον, καὶ τὸ Κρητικὸν τὸ Ἀκρομαυρίον, καὶ τὸ Κυπρίον τὸ Χόρτιον, καὶ τὸ Κάλιον τὸ Καλίωνιον. Optimum mel est Atticum, & Attici Hymettion, bonum est & quod in insulis fit. Siculi optimum est Hyllæum, Cretici Acrammorion, Cypri Chyttrium, Cui Calymnium. Ebulus, quoque apud Athenæum lib. 1. Hymethium laudat thymum; καὶ αἰὲς ἐν Κωρχυδῶν καὶ σιλαφῶν, θυμὸν Ὑμέτιον. Alexis apud eundem lib. 15. Ἀλέξιος δὲ ἐν Κυβερνήτῃ φησὶν. Εἰσὶ δὲ αἱ ἰσχυρῆς τὸ ὡρῆσαι τὴν Ἀθηνῶν καὶ θυμὸν δίσμας πᾶσις. Alexis in Governatore. ingressæ sunt carice, Atheniensium insignia, & aliquot thymi fasciculi. Galenus non tantum mellitionis gratia, sed humani corporis sanitatis ergo thymum laudat Atticum, lib. 4. de Sanit. In eo cap. 5. Χρὴ δὲ εἶναι οἷον εἶναι, τὸ δὲ αἰσιν εἶναι Κρητὸν, Ἀττικὸν δὲ τὸ θυμὸν, ὃ πάντως ἐστὶν οὐκ ἀνέχον τὴν ὑψηλὴν καὶ ξηρὰν. ἰσχυρῆς δὲ αὐτῶν πᾶσι καὶ αἰσιν τὴν ἀνέχον τὴν ὑψηλὴν καὶ ξηρὰν. Debet autem, si haberi potest, anisum esse Cretense: thymum aut Atticum, aut plane ex editis locis & sicis. Sicca sunt loca maritima, in his thymum optimum nascitur.

Διὸ οὐδὲ ἐν Ἀρκადίᾳ, &c. J. Vulgata lectio hunc agnoscit sensum: Thymbram & origanum ea solum de causa in Arcadia sponte sua non posse provenire, quod thymum ibi nequeat durare, quo flatus è mari pervenire non pos-

sit. Quæ inepta, & à veritate aliena est sententia. Scribe ac distingue, ὅτι γὰρ φασὶ διὸ οὐδὲ ἐν Ἀρκαδίᾳ γίνεσθαι, ὅτι μὴ ἀναπνεῖ διενεῖται ἢ δὴ πρὸς τὴν ἁλῶσιν, διὸ οὐδὲ ἐν Ἀρκαδίᾳ γίνεσθαι, ὅτι μὴ ἀναπνεῖ διενεῖται ἢ δὴ πρὸς τὴν ἁλῶσιν, διὸ οὐδὲ ἐν Ἀρκαδίᾳ γίνεσθαι, ὅτι μὴ ἀναπνεῖ διενεῖται ἢ δὴ πρὸς τὴν ἁλῶσιν. Id est, Nam quo flatus è mari nequeat pervenire, illic nasci durareque posse omnino negant; quæ de causa in Arcadia non nascitur thymum. thymbra vero, origanum & similia multa, pluribus in locis illis gignuntur, &c. Cum ubique locorum ait Theophrastus thymbra & origanum copiose sua sponte proveniat, thymū iis locis sponte nasci recusat quæ longius sita sunt à mari, ad quæ afflatus marinus perungere nequit. Hanc lectionem probat Plinius, & verba Theophrasti interpretatus est. Sed Theophrasti sententiam idem eludit de thymo Attico, non alibi, quam ubi flatus marinus pervenire queat, nascente, & falsum docet, quod lapidei campi in Narbonnensi Gallia thymo referti sint. Plinius loco citato; Sed alia ratio naturæ obsistit, non durante Attico thymo, nisi in afflatu maris. Erat quidem hæc opinio antiqua in omni thymo, ideoque non nasci in Arcadia; tunc oleam non putarunt gigni, nisi intra trecenta stadia à mari. Thymis quidem nunc etiam lapideos campos in Provincia Narbonnensi refertos scimus, hoc penè solo reditu, è longinquis regionibus pecudum millibus convenientibus, ut thymo vescantur. Falsum, inquit viri maximi, quod hic asserit Plinius, hanc fuisse opinionem antiquam de omni thymo, non vivere nisi in afflatu maris. De Attico thymo & Græco hoc tantum prodidit Theophrastus, quod capitatum esse constat: at thymum illud, quo referti sunt campi Narbonnensis Provincie, aliud à Græco & capitato, in nostra Gallia (etiam Batavia) passim conspicitur sponte nascens apud nos colitur in Hortis, sed solum pingue nimis odit. & in hortis sativum. Græcum thymum capitatum fuisse, non satis constat, nondum albi nigrique differentia in eo reperta, verum in spicato observata. De solo natali thymorum hæc Clusius: Caterum non modo circa Hispaniam copiose nascitur, (thymum capitatum) sed Gadibus etiam, quæ parte insula ponte jungitur continenti, tota insuper Boëtica in maritimis collibus meridiei obversis. Thymum vero vulgare, quod nonnulli durius cognominant, quoque, teste etiam Plinio libro 21. cap. 10. naturalis historie, lapidei campi in Narbonnensi provincia referti sunt, & Mediterraneis (quemadmodum Salmanticensi agro) & aliis Hispanie locis; sponte crescit gracili & salebroso solo, nunc purpureo, quali in Narbonnensi Gallia, & Aquitanica, nunc albicante flore. Natum nobis Amstelodami anno 1628. thymum capitatum ex semine à Guilhelmo Boelio Ulisopone misso, quod subsequens hyems sustulit. Utrum horti culturam admitturum fuisset, me fugit. In Italia circa Neapolim inveniri, & in primis in Sicilia, auctor est Doctiss. Camerarius in Horto suo medico. Idem annuam ait esse plantam. Hoc si verum; de vulgari agunt Columella, & Palladius, cum thymum, in maritimis optimum, sterili macroque solo delectari, & plantis propagari, scribunt: id enim de capitato, si annua planta, intelligi nequit. Atque ita si sese res habet, nostram in Plinium emendationem probarem; Vix flore, ut docemus, satum provenit, sed & alia ratio naturæ obsistit. Verum annua planta non est. Quippe veris initio & hyeme viventè observavit plantam Clusius, verum foliis viduam. Ego, ut verum dicam, à Theophrasto vulgare Thymum describi, puto; in quo differentia albi & nigri observatur, quodque adeo minutum semen habet, ut visum fugiat, & maritimis gaudet, quamvis & aliis locis reperiatur. Nec Theophrastus negat aliis quam maritimis locis provenire, sed ex aliorum relatu hoc refert, qui vel quod in Arcadia ob soli fecunditate non proveniat, vel ab ipsis non repertum fuit, idem imaginati sunt. Certe quod de olea sequitur, experientie refragatur. Amat quidem maritima olea; sed locis etiam longè à mari diutius nascitur, fructumque fert.

Σφαιροειδής, &c. J. Corruptus codex. Scribe, σφαιρικός. Plinius lib. 22. cap. ult. Est & sylvestris elelisphacos dicta à Græcis, ab aliis phacos. Scribe, sphacos, ex Indice lib. 1. Phaco ἰσὶ πλεονάζον, vel helia phaco sive elisphaco, sive sphaco, quæ & salvia. Ita hunc locum Clariss. emendavit Salmasius. Hanc lectionem probat Apuleius; apud quem cap. 101. de salvia vulgatus codex habet, Græci elelisphacon, alii crosmin, alii bechion, alii phacon, alii sphagon, Ægyptii anisi, Latini salvia, alii tussilaginem, alii corsalvium vocant. Aliter ex M. SS. cod. legit idem Salmasius. Quidam Græcorum cission, alii elelisphacon, alii sphacon, alii bechion appellavere. Sphacon legendum esse, assero, & probo ex serie alphabetæ Suidæ. Σφαιρικός, ὡς τὸ ἰσχυρὸν φασὶν, καὶ ὅτι ἡ σφαῖρα καὶ ὁ κύβος ἀνέχον, σφαι-

xij., οὗ ἐπιτήδεον παύσαι σφίρον. Emenda Diofcoridis codicem libr. 3. cap. 40. Ἑλελίσφακον, οἱ δὲ ἐλαφοφόστονον, οἱ δὲ σφάγγον· scribe, σφακόν. Hefychius, σφακός, χέρτος, ἀντὶ τὰ κτήνη ἐδίει. δι' οὗ τοῦ ἐπὶ τῷ θρύμῳ ἐπιγινώσκον, ὃ καλεῖται βροχίον σακός, ἐκείνου γὰρ φασκός λέγεται. Sphaecon herba, quam pecus commedit. nonnulli quod arboribus innascitur male phascon vocant, cum illud phascos dicatur. De quo vide lib. 4. Constat ergo σφακόν scribendum. Apulejus alia nomina hanc plantam habere tradit. Apud Auctuarii auctorem aliter scriptum reperiō. Οἱ δὲ κίσμεν, οἱ δὲ φαζνον, Αἰγυπτίοι βήχιον, Γαλλοὶ δάπουσι, δι' οὗ κόσσελον, οἱ δὲ σάλβια. Hæc corruptissima. βήχιον, Ægyptium non est nomen. Pro κίσμεν vulgaris Apulei codex καθάρμεν, pro δάπουσι, Apuleus αἰουσι. Auctuarii auctorem scripsisse existimo, οἱ δὲ καθόσιον, οἱ δὲ φασκόν, δι' οὗ βήχιον, Αἰγυπτίοι δάπουσι, vel αἰουσι, ut apud Apulejum habetur. Γαλλοὶ οὖν κυρομένδαιον, οἱ δὲ σάλβια. Apulejum vero; Græci ἐλελίσφακον vocant, alii cephion, alii bechion, alii elaphoboscum, alii sphacon, alii phascon; Ægyptii anisi, Latini salvia, alii eusalaginem, alii consalviam. Ἑλελίσφακον dicitur, quasi in tabernaculo redacta, syderata, sole afflata. Folia enim ex arenti & cinereo squalore semper retorrida, & exsuffa videntur. Elelisphacos ergo nomen accepit ab ἐλελίζειν & σφακός, duabus vocibus in unam coalescentibus. Σφακόν dictum volunt à medendis sphacelo pene demortuis partibus, narivum colorem, roburque infutum revocando. Καθόσιον vocarunt à foliis scabris, rugosis, asperis, attritorum ex lana vestimentorum scabritiem referentia. Καθός τις fimbria. Pollux καθόσιον nomine villos intelligit, qui imæ vestis oræ affui solebant. Scribit enim libr. 7. cap. 14. Καθόσιον dici πᾶς τελευταίος ὄγκως ἔμπροσθεν αἰουσις vero τοὺς λεηλάτους καθόσιες; qui ἡρόδοτος sunt villi quidam quæ extremæ vesti affiuntur. Cission ex M. S. legit Salmasius: fortè cisthion scribendum, quod folia salviæ cisti non valde dissimilia. Prius magis placet. Vide paulo inferius delineationem ex Diofcoride. Cur elaphoboscon dicatur, ut verè dicam, ignoro: an à foliis asperis elaphobosco particularibus, nonnihil similibus: an quod cervi hujus delectentur pabulo, Certè Eupolis, cuius versus capite de tamarice correximus, inter cibos capris gratos recenset. Ἡ δὲ σφακόν δύωδη. Εὐώδη ab odore quem spirat salvia. Phascon, ut docet Hefychius, vocabant vocis vicinitate decepti; βήχιον vocabant quod suffitentibus, sanguinem rejicientibus, & tasecentibus profuit. Apud Galenum libr. 7. κε τόπος cap. 5. mentio fit, βεπίου βοτανής, in confectiōe ad sedandos dolores pectoris; in altera ad eundem affectum, eodem capite simpliciter βεπίου habetur. Doctissimus Cornarius salvia vertit, & βηχίς pro βεπίου substituendum censet; quod Plinius salvia βήχιον vocari tradat, & alterius βηχίου Diofcorides & Galenus, & Plinius in suffusionibus tantum probent, ut ea loco citato non fit accipienda, sed altera, elelisphacos videlicet & salvia appellata. Interea tamen non ignorandum, βήχιον, quod tussilaginem vulgo vocamus, pectoris morbis conducere, adeo ut de vulgari forte tussilagine locus Galeni accipiendus sit. Salviam vocarunt, quod salvos & incolumes homines præstaret, & ad multa, præsertim fecunditatem sit salutaria. Ætius libr. I. Ἀγρίππη δὲ φησιν ἐλελίσφακον πῶς ἱερὸν βοτανέον. λεγάντες αὐτὴν κύστιον τε καὶ ὑσσώπον. ἔστι γὰρ κορυθακμή συλημένης ζωογονητικῆς ἵπτης αὐτῇ τὸν χολὸν τυχόντας ὅσον κατὰ τὴν μέαν μετ' αἵματος διέλθων πῆν ἢ γυνή, πεπονημένα ὁστέα εἰς ἀφίδραυ, & αἰδοθητιστὴν συλημένηται ἀποξηραντικῶς. φασὶ δὲ ὅτι λοιμὸν καὶ ἀλαβοίτην ἐν Κρήνῃ τῆς Αἰγυπτίου, τοὺς ἐν τῇ χώρῃ ἐπελευθερώσαντας, ἀνηγαγόντες τὴν γυναικῶνα καὶ ταύτῃν χρῆσασθαι τῇ δύναμει, καὶ ἐστὶ τὴν πῶν πωλείην γυνίκον. Agrippa autem vocat salvia herbam sacram; leene pregnantēs vorant: nam vitalem conceptum continet, quare si succi ejus beminam unam cum modico sale mulier bibat, quarta à puerperii purgationis die, & viro condormiat, sine dubio concipiet: ajunt cum in Copto Ægypti pestis grassaretur, eos qui superfuerunt in ea regione, coegisse mulieres, & uxores suas ad hujus succi adeo potentem usum, & ad plurimum sobolem pervenisse. Ob insignes quas habet facultates, Nicandro ἀθήνης dicitur, αἰψὺς δ' ἀθήνησ' ἐλελίσφακον. Aut quas pestiferi morsus fert salvia vindex. Scholiastes, ἀθήνησ' δὲ πῶν εἰς ἡμίαντα λαμβανόμενον. ὃ ἐστὶ θεογενετικόν. Omnibus notus verficulus est,

Cur moriatur homo, cui salvia crescit in hortis.

Theophrastus duo salviæ describit genera; alterum urbanum, alterum quasi sylvestre; ac quidẽ salviæ sphacoc folium lævius esse, & minus squalens quam salviæ eleliphaco. Corruptus codex; ipse sensus docet scribendum, καὶ ἡ ἴση αὐχμηρῶν, non, αὐχμηρῶτερον, ut ediderunt. Quod de eleliphaco sequitur, etiam corruptum. Rectẽ pro, βαρυτέρων, Scaliger emendat, ἰσχυρότερον. Plinius salviæ hæc genera turpiter, vocum vicinitate deceptus, confun-

dit cum lente, triaque facit genera, quasi salvia à Dioscoride delineata aliud salviæ genus esset. Salviæ descripsit Dioscorides libr. 3. cap. 40. *Θάμνη* ἔστι ἐπιμηκέως, πηλοκλωνία, ῥιζόδους τετραγώνους καὶ ὑπολύνους ἔχειν. φύλλα δὲ μελῆος κυδωνίᾳ ἰσοκῆται. ἐπιμηκέστερα ἢ τοὶ καὶ τετραχύντες, & περὶ τὴν λεληθότως, ὥσπερ τὰ ἀνὰ τετρατῶν ἰμεσίων, ὡς αὖτε, (vet. ἰματῶν ὑπολύνους, ὡς αὖτε) ὑπολύνους, σφοδρὸς δ' ὡδὴ βρομῶδης (Catac. ἔμβρομον τῇ γ' αὖτε κερατῶν) κερατῶν ἢ ἐπ' αἰκράν τ' καὶ αὖν ὥσπερ ὀρμίνου ἀνγείου ἔχει. φύεται ἢ ἐν τετραχίστι χωρίῳ. Frutex est oblongus, ramis numerosis, virgas habens quadrangulas & albicantes: folia mali cotonei effigie, sed longiora, asperiora, crassioraque, & attritarum vestium modo, (unde, ut dixi supra, impositum nomen κερατῶν) ita parum villosa, vix ut quisquam villos animadvertat, subalbida, vehementer odorata, sed virosa: semen summis in caulibus, sylvestri hominino simile gerit. in asperis nascitur. Doctissimi viri pro μελῆος κυδωνίᾳ, legunt ἡδύσμου, & sic apud Crateram legi, asserunt. Ita quoque legendum contendunt ex Plinio; qui libr. 25. cap. 22. scribit; Nostri qui nunc sunt herbarii, elelisphacon Græcè, Latine salviā vocant, mentæ similem, canam, odoratam. Non dicam Plinium salviæ historiam confundere, nec mentæ salviā posse comparari; sed ipsum Plinium paulo ante, ubi singularem foliorum mentionem facit, tradere folia elelisphaci similia esse malo cydonio. Habet id ex Dioscoride, cujus vulgatam lectionem & Oribasius & Serapio defendunt. Idem Serapio legisse videtur, καὶ τετραχύντες, καὶ σφοδρὸς, λεληθότως, &c. Et folia ejus sunt similia foliis citioniorum, nisi quia sunt longiora & strictiora, & rugosa, sicut est rugositas panni postquam abluitur, antequam extendatur & reponatur, &c. Utraque lectio facile tolerari potest, sed vulgata Oribasii nititur auctoritate. Cæterum locum hunc Dioscoridis ex optimo codice sic legit Clariss. Salmasius. Φύλλα δὲ μελῆος κυδωνίᾳ ἰσοκῆται. ἐπιμηκέστερα ἢ καὶ μικρότερον, καὶ τετραχὺν λεληθότως, ὥσπερ τὰ ἀνὰ τετρατῶν ἰμεσίων, ὡς αὖτε, ὑπολύνους καὶ σφοδρὸς ὡδὴ γ' ἔμβρομον. Quæ totidem, inquit, verbis in scripta sua transtulit Ærius. Apud Ætium non nemini hæc lectionem invenire; memoriæ forte lapsus. Apud alium quandam hæc lectionem repperit vir summus. Homines sumus, facile quid excidere potest. Eandem quam Salmasius tradit lectionem, apud Mathiolum legi, qui in suo codice sic legi restantur; Ἐπιμηκέστερα δὲ καὶ (postrema vox negligentia librarii apud Clariss. Salmasium omissa, idem μικρότερον) μικρότερον & τετραχὺν λεληθότως (Salmas. λεληθότος, Typographi error est) ὥσπερ τὰ ἀνὰ τετρατῶν ἰμεσίων, &c. Longiora autē & minora, & aspera, tactum fallentia, ut vestium (ut ita dicam) attritiones. Ruellius vertit, quæ sensim quasi vestium scabritiem referant. Oribasii interpres, & quæ sensim attrita vestis modo scabra sunt. Eandem & Clarissimus Ianus Saracenus lectionem in altero codice haberi testatur; nobis vulgata placet, quam & Oribasius & Serapio probant. A quorum lectione, nisi contrarium doceat experientia, non facile recedere licet. Elelisphacos Dioscoridis, quæ cydonio malo, quantum ad folium, similis, magis cum elelisphaco Theophrasti convenit; quia latiora habet folia, quam cum sphaco, quæ minora, nec ram squalentia, & læviora. Plinius ex duobus aut pluribus auctoribus, quod quandoque facit, unius plantæ historiam contexens, mirè omnia confudit, perturbavit, miscuit. Hic lib. & cap. jam sæpe citato scribit. Est & palustris lens per se nascens in aqua non fluente — Est & sylvestris, elelisphacos dicta à Græcis, ab aliis sphacos. Est ea sativa lente levior, & folio minore, atque sicciorē & odoratiore. Est & alterum genus ejus sylvestris, odore gravi; hæc mitior. folia habet cotonei mali effigie, sed minora & candida, quæ cum ramis decoquuntur — Nostri qui nunc sunt herbarii elelisphacon Græcè, Latine salviā vocant, mentæ similem, canam, odoratam, &c. lib. 26. cap. 6. Altera (bechion scilicet) à quibusdam salvia appellatur, similis verbasco, conteritur ea, & colata calefit, atque ita ad tussim laterisque dolores bibitur. Doctissimus Dalecampius, ut Plinium ab hoc tum turpi & insigni errore vindicet, & ne videatur lentem cum salvia confundere, locum hunc sic legit & restituit. Est & sylvestris phacos Græcis dictus, ab aliis sphace; ea est sativa lente altior, folio tenui. Elelisphacos folia habet cotoneæ mali effigie, sed minora, candida, longiora, asperiora, odorata, hæc minora. Est & alterum genus ejus sylvestre, odore gravi. folia cum ramis decoquuntur. Pergit Dalecampius, Corruptissimus hic locus ex Dioscoride sic est restituendus. Quam sylvestrem vocat, spacelon puto esse Theophrasti: quam cotoneæ mali effigie describit, est apud Dioscoridem historia salviæ, quam cum phaco & sphace ineptissime confundit. Hactenus vir doctissimus. Hanc quidem probare lectionem, si alicujus codicis auctoritate esset munita; verum cum

constet Plinium plantas, quæ nomen vicinum ac ferè idem habent, confundere ac perturbare, & quod huic debetur, alteri adscribere, correctionem viri summi probare nequeo. Accedit quod correctio hæc, nimium à vulgata recedat lectione. Doctissimus Pintianus ex antiquo Tolerano codice eundem locum sic emendat: *Est & sylvestris eleliphacos, dicta à Græcis, aliis phacos, sativa lente lævior, & folio minore; hæc mitior. Est & alterum genus sylvestris odore gravi: folia habet cotonei mali effigie, &c.* Reliquæ autem particulæ redundant ex codice antiquo. Hæc lectio non temere rejicienda; utpote partim ex Theophrasto, partim ex Dioscoride concinnata. Aliter corrigit Nobiliss. Salmasius; *Est sylvestris, eleliphacos dicta Græcis: aliis sphacos dicta sativa, lente lævior, & folio minore, atque sicciore & odoratiore. Est & alterum genus ejus sylvestrius, odore gravi. Hæc mitior folia habet cotonei mali effigie.* Sic, inquit, restitimus hunc locum ex veteribus libris, nulla ferè littera mutata, qui in vulgatis perturbatissimus ac corruptissimus. Placet quidem hæc lectio, sed unum in ea displicet, quod corrigit vir summus, *hæc mitior folia habet cotonei.* Eleliphacos Dioscoridis & eleliphacos Theophrasti, idè; ar non eleliphacos asperior. nisi fortè placeat hanc differentiam non observatam à Plinio, ac plane quod de asperiori tradit Dioscorides, mitiori adscriptum. Scribo; *Est sylvestris eleliphacos dicta Græcis; aliis sphacos dicta sativa, lente lævior & folio minore atque sicciore, & odoratiore; hæc mitior. Est & alterum genus ejus sylvestrius, odore graviore; folia habet cotonei mali effigie.* Hæc lectio cum iis quæ de sphaco & eleliphaco tradiderunt Dioscorides & Theophrastus satis convenit. Male Plinius inter lentis genera recenset eleliphacon. Quod non alia de causa factum credo, quam quod *φάκας* in ejus est nomine, & quod *σφακός* in genere reperitur. Planè dissimilia, sive formam figuramve sive facultates & virtutes consideres, sunt lens & eleliphacos, vel sphacos; illud tantum simile habent, quod lens *φάκας*, salvia *σφακός* dicatur. Primum de lente legumine agit, deinde de palustri lente; cui subjicit, *Est sylvestris eleliphacos dicta Græcis*, quasi salvia asperior, quæ eleliphacos, esset lens sylvestris; quod perridiculum est. Addit, *aliis sphacos dicta sativa, lente lævior.* Ubi tradidit eleliphacon esse lentem sylvestrem, Græcis ita vocatam; subjungit aliis sphacon appellari sativam, quæ lentem habeat levior, hoc est *ἡπλὸν αὐχμηρόν*, & folium minus, eandemque esse mitiorem. Hoc ex Theophrasto; qui *ἡπλὸν αὐχμηρόν* & *σφακόν* ita distinguit, ut alteram urbani & mitioris generis, alteram sylvestris & asperioris generis faciat. Theophrasti *σφακός*, ut dixi, mitis est & sativus; eleliphacos asper & agrestis. Inepre Plinius *σφακόν* cum *φάκας*, salviæ cum lente confudit; & *σφακόν*, quod absurdissimum est, lentem sativam esse scribit. *Lente lævior, & folio minore*; cum tradat Græcus auctor *σφακόν* habere folium *ἡπλὸν αὐχμηρόν*, minus, nec tam squallens ac eleliphacos. Granum, vel semen lenti simile non fert *σφακός*, nec eleliphacos, sed hormino, ut tradit Dioscorides. Rectè hoc genus mitius dixit, *ἡπλὸν αὐχμηρόν*, tradidit Theophrastus. Sequitur; *Est & alterum genus sylvestrius, odore graviore.* In vulgatis Theophrasti codicibus *βαρυτέρον* scriptum, pro quo sensus ipse postulat legendum *περὶ χυτῆρον*. Nam: *πῆπερ χυτῆρον* & *ἡπλὸν αὐχμηρόν* opposita sunt. *Βαρυτέρον* vero & *ἡπλὸν αὐχμηρόν* nullam contrarietatem habent. Vult Theophrastus sphacon minus squallentem esse, eleliphacon vero asperior, ac magis squallentem. Plinius *τὸ περὶ χυτῆρον*, pro quo Libertum legere *βαρυτέρον* existimavit, vertit, *odore gravi*. Sed Dioscoridem sequitur Plinius. Hic eleliphacon, *σφοδρὸς αἰὼν, βρωμῶδη* dixit, id est, *valdè odoratum, sed virosum*. Talia odorem gravem habere dicuntur. Plinius Dioscoridem secutus est, ut probant sequentiæ. *Folia*, inquit, *habet mali cotoneæ effigie.* Verba Dioscoridis supra citavi. Fungus & stipes foret Plinius, si eleliphacon folio mali cydoneæ mitiorem pronuntiasset. Dioscorides quidem non tradit, utrum de mitiori, an magis squallente, loquatur; sed ex descriptione facile colligi potest de asperiore illum agere, utpote qui folia habet majora, latiora, crassiora, & attritum vestium modo parum villosa, ut ut quisquam villos animadvertat. Idem Plinius menthæ similè salviæ inquit. Hoc vero ex Dioscoride non habet. Nulla similitudo menthæ cum salviæ; nisi forte ob canitiem folia menthastro comparari velit. Salviæ folia sylvestri verbasco nonnihil similia. Salviæ describit & Apulejus cap. 101. his verbis. *Eleliphacos agrestis graviore est odoris, usualis vero, quæ est boni odoris ac lenioris, salvia vocatur. Est igitur fruticosa sive sarmentum longitudine porrectum, subalbidum, vir-*

gis majoribus & quadratis, cum foliis paulo asperis, odoris boni, & fructus sive semine in summitate ramorum, simili ormino agresti. Nasitur asperis locis. Et est virtutis redarguentis cum acrimonia. Salvia alia major, alia minor. Major quadrangularibus, lignosis caulibus, in alas effusis luxuriat, circa quos folia lata, oblonga, rugosa, aspera, subalbicans, verbasco sylvestris foliis satis similia, sed scabriora ac minus candicans, attritorum ex lana vestimentorum scabritiem referentia; præsertim cum conseruerunt; tum enim subalbida, cinerea, hirsuta, rugosa, & exoleta attritaque laneæ vestis modo scabra conspiciuntur; flores in summis ramulis eminent falcati, lamii aut orvalæ similes, colore cæruleo purpurascens; succedente in receptaculis semine subnigricante: radix dura lignosa fibras demittit. Variat in foliis & floribus.

Salvia Scabrior Dioscoridis.

Folii est viridibus & crispis, purpurascens, versicoloribus, sic vel totis, vel partim albidis, vel partim viridibus, partim purpurascens. Reperitur & genus cujus foliorum pediculi ac nervi, ac recens enata folia atro rubent; floribus communiter cæruleis, rarius candidis. Floret Junio, Julioque mensibus, aliquando etiam serius. Locis asperis & ruderatis in Germania reperitur. Salviæ hanc quidam *σφακόν*, vel, ut vulgatus codex habet, *σφακόν* volunt esse. Horum neutiquam probo sententiam. *Λιότιον*, inquit Theophrastus, *τὸ φάκας & σφακόν* (*σφακίλου*) *ἢ ἡπλὸν, ἢ ἡπλὸν αὐχμηρόν*. Sphaco folium lævius, minus nec tam squallens: majoris ac jam descriptæ salviæ folia, majora, latiora, squallentiora, neutiquam læviora. Ergo eleliphacos salvia hæc, non sphacos vel sphacelus. Minor salvia fruticosa quoque stirps est, alas in latitudinem expandens, priori similis, sed minor. Caules hujus teneriores sunt; folia oblonga, minora, angustiora, minusque scabra. Hoc testantur adversariorum auctores. Lugdunensis subalbicans inquit esse minus scabra. Majorem Adversariorū auctores salviæ, majorē scabriorem Dioscoridis vocant. Unde facile colligi potest minorem non æquē esse scabram. Belgæ præterea majorē *groove Sali* & *Sabte*, minorem *finne Sabte* & *Sali* ab asperitate, & lævior vocant: Læviora *spite*, asperiora *groove* vocant. Minorem salviæ iidem Adversariorum auctores his verbis describunt; *Alterā vero differentia, quæ auritis, aut pinnatis est, ad inum Circeæ modo, foliis, minus squarosis & coriaceis, minoribus multo, eoque nobilior (Belgæ edele) dictam & sphacelum putamus.* Hæc omnia ostendunt, minus scabra esse folia; (quolibet experimentum sumat, vulgata satis planta, ii) quibus, parte qua pediculo insunt, duo hinc inde foliola exigua adnascuntur, primarum aut auricularum

Salvia Minor.

rentia, & veluti attrita, salvia latifolia, foliorum instar, appendices utrimque secundum pediculum habentia, & veluti aurita, nonnunquam etiam appendicibus carentia, nec tam ampla ut in latifolia vulgari; nec etiam adeo angusta, ut in vulgari minore, quæ aurita habet folia. Extremos ramos ambiunt verticillatim seni & plures calculi, in quibus flores, vulgaris floribus forma quidem similes, sed coloris ex albo

Salvia Pomifera.

auricularum quadam similitudine: flores spicati, veluti superioris, cærulei: radix quoque lignosa est, cum gravitate quadam, sed minime molesta. Odorata utraque est; sed præstat minor. Variat foliis auritis, vel pinnatis, & non auritis, foliis aliquando lavendulæ concoloribus, sed latioribus, & gravioris odoris, rarius luteolis, flore cæruleo, rarius albo. Floret quo prior tempore. In campestribus Hispaniæ, in Massiliensi agro, in compluribus Italiæ provinciis sponte crescit, apud nos hortenſis. Hanc Theophrasti assero, foliis est minoribus, levioribus, minus asperis, ut scribit Theophrastus. Alii sphacelum, sive salviæ agrestem volunt scorodoniam Cordi. Cauliculos erigit quadrangulos, nonnihil hirsutos, circa quos folia salviæ, (betonicæ similiora) sed breviora, latiora mollioraque: flosculi & cauliculi & adnatorum ramulorum uno erumpunt latere hiantes ac falcati, veluti lamii, sed minores, in albidio pallentes. Succedunt semina, in singulis pericardis, quaterna nigricantia. Radix fibrosa, stirps annua est, odore minus quam salvia graveoler, & vinosum quiddam spirat. In sylvis frequens reperitur, & juxta sepimenta, & agrorum margines. Solo gaudet aliquantulum macro, non tamen omnino sterili ac sicco. Junio, Julio ac Augusto mensibus cum flore ac semine viget, ac tunc quidem colligenda ac reponenda est. Nobis non videtur sphacos, quod salviæ non sit satis similis, foliaq; habeat latiora. Duo enim illa salviæ genera, quæ delineat Theophrastus, eo tantum differunt, quod alteri folium minus, lævius, nec aequè squalens; alteri vero contra major, asperior, ac magis squalens. Planta vero quam scorodoniam Cordus vocat, nimium à natura & facultate salviæ recedit. His salviæ Creticæ historiâ subnectemus. Hæc, ut Bellonius libr. 1. observat. cap. 16. tradit, poma fert. Illic (in Creta) inter stirpes nemoratu dignas crescit salvia, poma ferens, esui apta, quæ rustici legere solent, hisque saccos plenos in proximas urbes venum deferunt: initio Maii foliis inherentiâ inveniuntur gallarum magnitudine, lanugine obducta, dulcia, & grati saporis. Tradunt φασκόμιον vocari, credo propter fastum. φασκός enim fastus, τὸ φῶς, ut exponit Hesychius. Sed puto scribendum, φασκόμιον, id est, salviæ mala. Eleganter describitur à Clusio lib. Hist. 3. c. 41. prior salvia, quæ latifolia & pomifera nata est ex semine à Creta eidem misso à Cl. V. Honorio Bello Medico; Fruticat ea alterius salviæ modo in multis ramis sparsa, quadrangulos initio & densa lanugine obfatos, qui deinde in ligneam substantiam transeuntes, istam quadraturam omittunt, teneriores autem rami retinent, densioreque lanugine sunt obfati. Folia ex adverso alternis nascuntur, semper bina, inferna parte valde lanuginosa, altera vi-

purpurascens: quibus cadentibus, semina nascuntur in caliculis terna aut quaterna, crassiora quam in reliquis salviæ generibus, & illos ita replentia, ut quasi bacca appareant. Totius plantæ odor paulo vehementior, quam alterius salviæ. In Creta baccas, seu poma (quæ duntaxat quadam tantum excreſcentia sunt) fert uncialis interdum magnitudinis, multa lanugine obfata, orbicularia, qualia ex Ægypto olim accipere memini, & ab Honorio Bello à Creta accepta, in proposita tabella exprimi curabam. Sed in hac provincia, utpote minus frigida, nulla adhuc tulit. Utramque differentiam, & foliis auritis, & non auritis unica tabella exprimere curavi.

περασίον, &c.] Prasinos viror, aut certè virosus odor, videtur appellationem dedisse marubio (ut viris magnis placet) tam nigro fœtido, quod ballote dicitur, quam albo odoro. Marubio nigro odor quidem ingratus, sed porro dissimilis; contra albo odor gratus. Neutri color prasino valde similis. Puto, nomen περασίον impositum à cauliculis quadrangularibus. Περασίον, inquit Hesychius, αἰ ἐν τοῖς κήποις τετραγώναι λαχονταί, οἷον περασίον Διὸς τὸ ἐπὶ πύργῳ τῶν κήπων. Interpres Homeri; περασίον, αἰ ἀχραντίον: ἢ αἰ τῶν φυτῶν τετραγώναι ὅστις, αἰ τῶν ἀχραντίων; areas & areolas Columella vocat. Fiunt enim ad olerum consitionem quadratæ dispositiones, quæ περασίον dicuntur, in laterculi formam. Laterculum quadratum caulis marubii refert. Vel περασίον dixere, quod αἰ τοῖς περασίῳ coleretur. Dioscorides de marubio albo; φέρει δὲ τὸ σινγίδιον, καὶ ἐπερμία, nascitur circa domorum areas & rudecta. Latini marubium vocant. Plinius cap. 22. lib. 20. Marrubium plerique inter primas herbas commendavere, quod Græci prasion vocant, alii linoſtrophon, nonnulli philopeda, aut philochares, notius, quam ut indicandum sit. Cur ergo cum prasio porro multis in locis confundit Plinius? Stachyn Dioscorides lib. 3. cap. 20. περασίον, marubio, similem ait. Plinius

dice numerosos, foliis marrubii, ac majoribus, rotundioribus, nigris & hirsutis, caulem per intervalla cingentibus, apiastris similitudine. Unde hanc aliqui apiastrum vocaverunt. sed & flores candidi, una cum foliis orbiculatis caules ipsos ambiunt, &c. Βαλλων; nomen accepit, ὡς τὸ βαλλειν & ὁ περ; quod ad veteratos aurium dolores sit efficacax. Galenus lib. 7. simpl. Καὶ ὁ ἐπὶ τῷ ὀδοντὶ καὶ τῷ κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν αὐτὸν ὡς ὁ δὲ λαμβάνουσι, ἐφ' ὅσον ἐκφεύγει, & ἀφ' ὅθεν τὸν πόνον αὐτοῦ, καὶ πᾶσι τῶν μνησθῆναι δυνάμεται ἐστὶ χρεία. Et ad aurium dolores inveteratos adhibent; in quibus sane obstructions desicere, meatumque ipsam & ramos membranarum est usus. Βαλλων; ergo quod aures obstructas penetrando, non secus ac jaculum corpus aliquod, aperiat; marrubium a similitudine foliorum; nigrum a colore, qui ad colorem fuscum magis vergit, quam in marrubio, dicta est ballote. Ex Orisbasio & vetusto Lacunæ codice Saracenus, & μέλανα, addidit; quod non improbamus. Idem pro ὡς ἐκείνου λευκοῦ, legit, λευκῶ, ut ad præcedens, ὡς, referatur. Nam quod ad caules spectat, jam in principio capitis auctor nigricantes eos esse admonuit. Videamus quam feliciter hunc de marrubio nigro locum excipit Plinius lib. 27. cap. 8. Balloten alio nomine melamptrasion Græci vocant, herbam fruticosam, angulosi caulibus, nigris, hirsutis foliis vestientibus, majoribus quam porri, & nigrioribus, gravio olentibus. Vocis similitudine, ut supra annotavimus, & millies ostendimus, deceptus. Porro majus folium ballotes scribit; quod est falsissimum. Tò πρῶτον & τὸ δεύτερον non distinguit Plinius, vel aliud agens, aliud cogitans ad Liberti legentis, πρῶτον, verba non satis attendit. Balloten Dioscorides μελισσόφυλλον vocari ait. Quæri solet quomodo versus hi Nicandri intelligi debeant.

Ἡ μέλ' ἐπ' ἀργείοιο χλοανθῆος ἔρενα κόψας,
Χερσὶ μῆσσις ὀφείσει, πῶν ἀργῆτι σὺν οἴῳ.
Ἡ τε ἐπ' ἀσπράγιο κατερύσεν οὐρανὸν μόχου
Πρωτόγονου, ἔργει δὲ πρὸς φάραγγος γάλακτι,
Τὼ, ἥτοι μελίφυλλον ἐπικλείουσι βοτῆρες,
Οἱ ἥ μελίπαιναν τῆς γὰρ ἐπὶ φύλλα μελισσῶν
Ὀδμῇ γελόμεναι μελίτῳ, ῥοιζήδον ἔντα.

Quin & marrubii viridantia germina tundens
Profueris, si mista mero simul hauseris albo.
Tum soboli infensam, dum mammas fugit inanes,
Compositis odiis quæ replet lacte juvencam,
Agrestes meliphylon eam dixere bubulci,
Sive melittanum, quod captae mellis odore
Stridere apes circum soleant & sidere ramis.

Scholiasæ sententia est, unam eandemque esse plantam, μελίφυλλον ἢ μελίπαιναν τὴν πρῶτον οἱ ποιηταὶ χλοανθῆος καλοῦσι, ὡς τὸ δὲ μέλ' ἔχειν αὐτὴν. meliphylon & melittanum prassium vocarunt pastores, quod mel odore referat. Contra prassii odore non delectantur apes, nec prassium mellis odore habet. Insuper Galenus, Dioscorides, prassium & melissam diversas statuunt plantas. Galenus lib. 7. simpl. μελισσόφυλλον πρᾶσιον μὲν ἐστὶ τὸ ὡς ὁ παλαιὸς τὴν δὲ νῦν, &c. Facultate melissophyllum prasio proximum. Docti viri Nicandri versus sic exponunt: consultat præter marrubium etiam meliphylon sive melissophyllum vino dilutum bibere. Video tamen dubitari posse, an hi versus de ipso prasio, hoc est marrubio, intelligendi sint; quasi Nicander prassium dicat etiam meliphylon & melittanum appellari, eique tribuat facultatem lactis generandi, (quod cæteri non fecerunt) tum quod ita visum sit Græco Scholiasæ, tum quod ipse Nicander in Alexipharmacis agens de aconiti curatione, πρῶτον & μελίφυλλον pro eodem accipiat, hoc versu.

Καὶ χλοερὸν πρᾶσιον τὸ δὲ μελίφυλλον ὕδευσι.

Marrubiique (meliphylon dixere) viventis.

Dioscorides tamen aperte à prasio, meliphylon & melittanum distinguit; quibus duobus nominibus τὸ μελισσόφυλλον vocari auctor est, cui & nos assentimur. Nam hoc loco prassium à melissophyllo, nec Nicandro, nec remediis venenatorum repugnat. Nicander enim ipse videtur distinxisse, dicens ἥ τε, cum dicere debuisset ἢ vel ὁ, πῶν si ad prassium referre voluisset. Et utrumque quidē contra serpentum morsus pari utilitate bibitur. Quod autem attinet ad versum Nicandri, qui est in Alexipharmacis, ex eo non patet, prassium & melissophyllum idem esse, sed potius meliphylon prassii quandam esse speciem. Est enim prassii folio, sed majore tantum & teneriore, nec adeo hirsuto. Quasi dicat Nicander, deligendum esse ad eu-

rationem aconiti, id prassii genus, quod meliphylon appellatur. Contra alii, nec auctoritate, nec doctrina cedentes iis qui dictam sententiam fovent, scribunt; animadvertendum, quod μελίφυλλον vel μελισσόφυλλον à prasio seu Marrubio secerant Dioscorides, Plinius, Virgilius, Marcellus, esseque meliphylon vel melittanum, quam Latini apiastrum & citraginem dixerunt. Nicander quæ de meliphyllo adfert, superioribus ita connectit, ut cum iisdem idem esse possint vel diversum. Certe Interpres Nicandri μελίφυλλον, ἢ τὴν μελίπαιναν eandem facit cum marrubio, dum ea quæ Poëta de melittana dicit, de πρᾶσιον intelligit, dicens μελίφυλλον δὲ καὶ αὐτὸ. Num uni interpreti, vel potius clarissimis pluribus auctoribus adhibenda fides, οἱ ῥιζοκοποι διjudicent. Quod si de apiastrō intelligatur, erit antidotum non omnino redditum, & ab auctore perfectum; quamquam ex superioribus sic compleri possit: apiastrum cum vino bibendum. Nam & Dioscorides, Ἀρμόζει δὲ τὴν φύλλα ποτιζόμενα σὺν οἴῳ, καὶ κατὰ τὸν στόμα, ὡς ἐκαστοῦ λήπτως, καὶ φάλαγγιδήκτους, καὶ κύνος καὶ λύκου. Folia cum vino pota, atque etiam imposita, profunde contra scorpionum ictus, nec non & phalangiorum, canisque rabidi morsus. Unde nihil periculi, si à prasio cum præclaris medicis & auctoribus ἢ μελίπαιναν separetur. Nos in hoc sumus, ut censeamus referri ad marrubium per amplificationem, quæ de melittana dicit. Quod exactius rimanti singula, patebit; cum Poëta statim post Marrubii antidotum subdiderit, ἥ τε καὶ ἀσπράγιο κατερύσεν, οὐρανὸν μόχου; quæ solet enixe lac herba augere juvencæ. ἥ τε subaudiendum βοτῆν πρᾶσιον. Sed hic eruditiorum calculo libenter subscribemus. Præterea quod marrubium & μελισσόφυλλον idem fuit, ipse Nicander testatur in Alexipharmacis; ubi ait, in antipharmaco hausti aconiti, refeca fruticis abrotanæ caulem, viridisque marrubii, quod jam meliphylon dicitur. Vidimus argumenta, quæ ab utraque producuntur parte. Nobis prior placet opinio, idque ob causam modo expositam. Nam marrubio nigro, quod melissophyllum Dioscorides vocari tradit, non est odor mellis, ut vult Scholiasæ, nec apes eo delectantur. Fœter, & ab odore gravi & fœtore prassium & marrubium fœtidum recentioribus dicitur. Deinde, ut recte viri summi animadvertunt, vox, ἥ τε, satis docet non ad prassium referendum, sed ad aliam herbam, quæ sequitur, nempe melissam. Nec βοτῆν πρᾶσιον subintelligi potest, ut volunt, quod Nicander sic loqui non solet. Effugiū id merum est; nihil enim ex versu qui in Alexipharmacis habetur probant. Vult Poëta, ne error fiat, illud prassii genus accipiendum quod improprie prassium, & ab aliis meliphylon dicitur. Adversus aconitum, ait, valet, non album, sed nigrum prassium. Melissophyllum describit Dioscorides lib. 3. cap. 118. Μελισσόφυλλον, ὃ ἐνίοι μελίπαιναν καλοῦσι, ὡς τὸ ἡδραξ (Ald. in Noth. αἰόμαρξ ἢ οὐτὼ δὲ τὴν πρᾶσιον μελίπαιναν). ἔοικε δὲ αὐτῇ τὴν φύλλα καὶ τὴν καυλίαν τῇ πρᾶσιον καὶ βαλλων; μελίπαιναν ἢ τὴν πρᾶσιον & λευκότεραν, οὐχ οὐτὼ δὲ τὴν πρᾶσιον, ὡς τὴν πρᾶσιον. Melissophyllum, quod alii melittanum vocant, quoniam apes ea herba delectantur, foliis & cauliculis ante memoratæ ballote similis est: attamen majoribus & tenuioribus, neque ita hirsutis, citreum vero malum redolentibus. Cur melissophyllum dicatur, docet Dioscorides, quod apes ea herba delectantur. Eadem Nicandri opinio. Fallitur Scholiasæ, cum melissophyllum dictum scribit, quod mellis referat odorem. Contrarium docet Dioscorides, docet experientia, rerum magistra. Eadem planta eadem de causa μελίφυλλον aliis dicitur. Nicander versibus citatis, τὴν τε μελίφυλλον ἐπικλείουσι βοτῆρες, Οἱ δὲ μελίπαιναν, quamque melittanum pastores & meliphylon appellant. In quibusdam Nicandri codicibus μελίπαιναν legitur, cum etymoni doceat legendum μελίπαιναν, quomodo apud Dioscoridem alioque legitur. Hesychius, Μελίπαινα πρᾶσιον, ὡς ἐνίοι μελίπαιναν, ἄλλοι μελισσόφυλλον. ita locus iste legi debet. vulgo, μελίπαινα πρᾶσιον. ὡς ἐνίοι μελίπαιναν. Melittanum Nicandrum scripsisse præter Dioscoridem, Hesychius, qui seriem literarum servat, docet. Emenda Maronis codicem.

— Huc tu injussos insperge saporis
Trita meliphylla, & cerynthæ ignobile gramen.

Scribe, trita meliphylla. Meliphylla dixit versus gratia. Phylargyrus ad carmen citatum: Melissophyllum herba est, quam, ut ait Varro, alii apiastrum, alii melinum appellant. Varronis quem citat, locus est lib. 3. de re rust. cap. 16. Hos circum villam totam alveariam fecisse, & hortum habuisse ac reliquum thymo & cythiso observasse, & apiastro, quod alii μελίφυλλον, alii μελισσόφυλλον, quidam μελίπαιναν appellant. Antiquus noster codex, Regii anno 1482. Nonis Junii expressus, habet, & à prastro, quod alii meliphylon: alii melosiphylon, quidam mellinon appellant. Eadem lectio in codice

codice anno 1498. ibidem expresso reperitur, nisi quod pro *apiastro*, *apiastro* legatur. Utraque lectio corrupta; legendum ut in vulgato scriptum est codice, Dordrecht expresso anno 1619. Acutissimi ingenii litterator ex veteribus libris pro *melissos* emendat *mellinam*. Lego *μελίλω*. Græcum enim, *ἡ μέλιση*. Nicander *melissophyllum* etiam *μελισσοφόρον* vocat in Theriaca.

Συμμήδων περὶ τοῖσι μελισσοφόροις δασείης.

Missa melissos foliis, hinc quoque capillo.

Melissophyllum metri ratio non admittebat, ergo maluit *μελισσοφόρον* dicere. Myrseus fecit. 1. antidot. 75; *μελισσοφόρον* vocavit, quod apum pabulum sonat. Theocritus Eidyl. 8. *μελίση* dicitur.

Αἰγύπτῳ, ἢ κνύζῃ, ἢ δωδὴς μελίση.

Egyptus, Conyza, odorifera melitea.

Scholiasies *μελισσοφόρον* vocari ait. *εἰδῶ* & *αὐτὴ βοτάνη*, ἢ *κνύζῃ* λεγόμενον μελισσοφόρον, ἢ *δὲ φύλλον ἔχει παλιν*. *Herba genus quod vulgo melissobotanon apum herbam vocant, folium habet larum.* Idem Theocritus Eidyl. 1.

Ταῖσι δ' ἑμαῖς οἰῶσι παρὶσι μὲν ἡ μελίση.

Φέρβερος.

Ovis vero meis adest *apiastrum*

Ad pascendum.

Scholiasies. *μελίση*, *εἰδῶ* βοτάνη; γλυκισμένη, herbae genus dulce. Odore quidem grata herba, sed sapore non adeo delector. Ovis gratam fortasse, voluit Scholiasies. *melissam* vocant officinæ; Latini *apiastrum*. Plinius lib. 21. cap. 9. Ergo in coromamenta folio venere — *encoron*, quod *casiam* Hyginus vocat, & quod *cunilaginem* *conyza*, *melissophyllum*, quod *apiastrum*. Hyginus non fuit primus qui *melissophyllum* sic appellari docuit. Apud antiquissimum Varro legere est, *Apiastrum*, quod alii *melissophyllum*, alii *melissophyllum*. Varro autem longè antè Hyginum vixit. Bene fecisset Plinius, si Hygino modo fidem adhibuisset. Malè lib. 21. cap. 12. distinguit *apiastrum* à *melissophyllo*. Harum ergo causa ferere oportet, *thymum*, *apiastrum*, *rosam*, *violas*, *lilium*, *cythisum*, *sabam*, *ervilium*, *cunilam*, *papaver*, *conyza*, *casiam*, *melilotum*, *melissophyllum*, *corinthum*. Error hic excusari potest, si dicamus alterutrum è margine in textum irreplisse. Magnus error est *apiastrum* cum *batrachio* planta venenata, quam *ἀγροὶ* οἱ λαοὶ quidam vocant, confundere. Lib. 26. cap. 11. scribit, *Apiastrum* Hyginus quidem *melissophyllum* appellat, sed in confessa damnatione venenatum est in Sardinia. *Apiastrum* putavit apium esse sylvestre, & ab apio *απίον*, *apiastrum* dicti, ac sylvestre esse apium, uti *pyrastrum*, *siliquastrum*, *ocymastrum*, *ocimum*, *siliqua*, *pyrus sylvestris*: cum *apiastrum* Latinis dicatur, non ab apio *απίον*, sed ab apibus, quod iis gratum sit pabulum. Malè præterea inter felini genera, *apiastrum*, quod venenatum inquit, recenset. Nullum felini genus deleterium, nec à quoquam damnatum. Dioscorides alterum *βατράχου* five ranunculi genus, quod in Sardinia nascitur, *ἀγροὶ* *ἀγροὶ*, id est, *agreste apium*, vocari scribit, quod folia habeat apio sylvestri non dissimilia. Dioscorides lib. 2. cap. 206. *Ἐν δὲ καὶ ἔτιον εἰδῶ γλυκισμένη, καὶ μακροχρόνιον, οὐτομάς ἔχει τοῖς ἰσχυροῖς φύλλοις, καὶ ἔτιον ἐν Σαρδῖνιᾳ* (forte *Σαρδῖνι*) *καὶ αὐτὸς, δὲ αὐτὸς, ὃ δὲ καὶ αὐτὸς ἀγροὶ καλοῦσι*. Alterum est lanuginosius, longiore caule, pluribus foliorum incisuris, plurimum in Sardinia proveniens, acerrimum, quod etiam sylvestre apium appellant. Hoc ranunculi genus, sceleratam herbam vocat Apulejus; alii apium risus, quod in cibo sumptum mentis alienationem cum laborum contractione, eas convulsiones faciat, quæ risus speciem videntibus præbent. Vulgo *παῖς μὲν κύνος, convulsionem caninam*, vocant, quod risum canis repræsentet. Risus Sardonicus quondam dicebatur. Cicero in epistolis, *Sed heus tu ῥὺ γὰρ Σαρδόνιον* videamus. Hujus herbae meminit Poeta.

Immo ego Sardois videat tibi amarior herbis.

Salustius. In Sardinia quedam herba nascitur, quæ *Sardonia* dicitur, *agresti apio similis*. Hæc ora hominum, & risus dolore contrahit, & quasi videntes interimit. De Sardonia herba plura capite de ranunculo. Malè quoque Servius, Plinii auctoritate deceptus, apium sylvestre *apiastrum* vocavit. Non dicit, inquit, *cicutam* quæ omnium nota est, sed illam *Sardoniā* quæ *apiastri* similis homines decipit, &c. *Apii sylvestris* debuit dicere, non, *apiastri*. Malè etiam glossarum Auctor, *apiastrum*, *μελισσοφόρον*, *εἰδῶ*, *αὐτὸς*, *ἔτιον*.

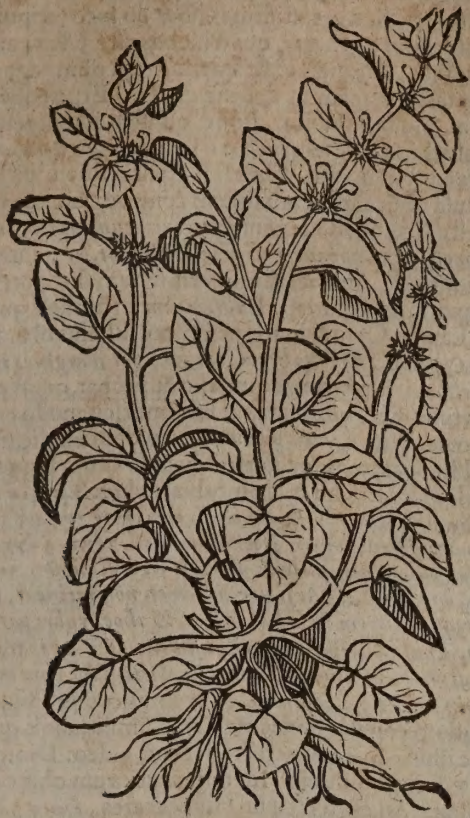
πρόσλητον. Nemo *apiastrum*, vel *hipposelinum*, vel *olusatrum* vocari tradidit. *Melissophyllum*, à citri odore, citraginem alii vocavere, quem finares consulas, foliumque frices, percipies. Auctuarii Auctor *Ρωμαῖοι ἀπαστρον* (scribe *απαστρον*) οἱ δὲ αὐτοὶ *απαστρον*. Palladius, si mendum abest, citraginem vocat in April. Tir. 8. *Vasa autem quibus recipiuntur, perfricanda sunt citreagine, vel herbis suavis, & conspergenda imbre mellis exigni*. Ita etiam in antiquissimo codice, Regii expresso, legitur. Docti quidam citraginē, vel citreaginē à *melissophyllo* diversam plantam volunt, ac quidem quod in hortis feritur, ac, uti tradunt, cinicum odorem magis refert, *melissophyllum*; quod vero ocimum citratum, citraginem. Probant suam sententiam, quod Palladius citraginem à *melissophyllo* distinguit, herbas enumerando, quibus apes delectantur, April. & Junio. Alicujus momenti argumentum foret, si uno eodemque capite, vel uno eodemque sensu ac loco distingueret inter *melissophyllum* & citraginem. Sæpius antiqui diversis capitibus, aliis atque aliis nominibus eandem designant plantam. In Junio de *melissophyllo*, hæc Palladius: *Vbi globos apium frequentiores videris, una da manu succo melissophylli, vel apii reges requiras*. Ita & in antiquissimo codice legitur: puto tamen vel *apiastri* vel *apitri* scriptum fuisse. Glossæ *apitra* *ἢ μελισσοφόρον* *ἢ ἀπαστρον*. *Melissa* nemini incognita, quadrangularibus caulibus, foliis latis, subnigricantibus, rugosis, aliquan-

Apiastrum Citrago.

tulum asperis, ballotes similitudinem referret, nisi minus hirsuta esset, altior subinde & suaviter odorata. Folia siquidem minus aspera sunt, pauloque longiora, & citrium malum redolent: coronæ aut verticilli instar, cauliculos quoque circumdant calyces, è quibus flosculi albi: semen minutum nigricat: radix fibris multis committitur. Floret Junio, Julio, & Augusto; sub hiemem tota marcescit radice restibili, quæ primo vere nova folia, atque inde cauliculos promit. In hortis sæpe melissa colitur; in sylvis ac montibus, vel aliis neglectis locis sponte nata quandoque occurrit, pro loci diversitate odoratorum. Nam frigidis locis graveolentior est. Seritur autem utiliter, ut Plinius lib. 21. cap. 12. circa apum alvearia, quæ hac herba delectantur, & aberrantes ad sua revocantur. Ballote vero, ut unde digressi revertamur, marubio candido similis appareret, nisi nigricans, non albida, ac gravis ac ingrati, haud vero jucundi odoris esset. Caules illi affurgunt complures, hirsuti, angulosi, foliis circumdati, latis, rugosis, ambitu serratis, paulo majoribus & longioribus, quam candidi marubii: flosculi in verticillis subinde rubent; radix ex fibris constat. Viget ac floret eodem quo candidum tempore;

Marubium Nigrum.

tempore; iisdem etiam locis reperitur, non raro aridioribus, ac minus lato solo: foliis variat, quandoque maioribus, quandoque minoribus.

Κονύζη, vel κόνιζα.] Male edunt κόνιζα dicta est quod κόνις, culices suo lentore capiat, Cassianus Bassus lib. 13. cap. 11. ubi αὐτὰ κόνις παύει, de culicibus agit. πύλλον ὕδατι βρέχει, ἢ κόνιζαν ἐψήσας, εἰς αὐτὴν οἰκίαν καὶ διαλείπει τὸν κόνις. Rutam aqua macerato, aut conyzam coquito, indeque in domum irrorato, & culices exterminabis. Maluit tamen Gaza à pulicibus nomen accepisse; pulicariam enim vertit. Certè & pulices pellit, ut idem Bassus eodem lib. cap. 15. Διαφθείρει δὲ αὐτὰς πάντως ὕδατι βρεχέει καὶ ῥανθῇ, ἢ κόνιζαν ἐψήσας, & ἐπιρρανομένην. Corruptus codex. Palatinus codex. Διαφθείρει δὲ αὐτὰς μελάνθιον ὕδατι, &c. Scribe, Διαφθείρει δὲ αὐτὰς πάντως μελάνθιον ὕδατι βρεχέει & ῥανθῇ, ἢ κόνιζαν ἐψήσας, τοῦ ζεματῆος ἐπιρρανομένην. Disperdit autem ipsos penitus melanthium aqua maceratum & respersum, aut conyzæ decoctum irroratum. Dioscorides lib. 3. cap. 136. Διὸνται δὲ ὁ ζεματῆος ὑπερρανομένην. σὺν τοῖς φύλλοις καὶ θυμαρίων & θυμαρίων, & κόνιζαν ἀπελάττειν καὶ τὴν καὶ φύλλων: Frutex cum foliis substratu suffituque venenatas bestias fugit, culices abigit, ac pulices quoque necat. Non fit tamen verisimile, nomen ei impositum fuisse, quod τὰς φύλλας pulices, sed quod τὰς κόνιζας culices pellat. Fortasse Doctissimus Gaza culicaria scripsit, quod librarius in pulicariam mutavit. Utunque se res habeat, pulicariam probare nequeo; quod eo nomine psyllium intelligatur, quia nomen illud psyllio magis convenit. φύλλα enim pulex, unde φύλλον pulicaria, quod pulices necet, vel quod semen pulicibus non diffimile. Placet aliis κόνιζαν per i scribere; nobis vulgata arridet, quod sic apud omnes ferè scriptum reperitur. Altera probatur, quod magis etymo consentiat, ac conveniat. vide paulo infra. Nicander, metri gratia, κόνιζαν dixit in Theriacis.

Μὲν δὲ κόνιζαν φυτόν ἐγγλεον, &c. His olivæ virides ramos adijunge conyzæ. Nonnulli per contractionem, κόνιζαν vocant. Ablyrt. lib. 1. cap. 32. artis veterinariæ; καὶ κόνιζαν τὴν ὑπερρανομένην κόνιζαν λεγομένην. Theocritus Eidyli. 3.

Καὶ τὴν αἰσθητὴν πεπυκασμένην ἐς τὸ πᾶν πᾶχυν

Κόνιζαν τὴν αὐτοδέλφω πεπυκασμένην πᾶσιν.

Et thorax densatus erit ad cubitum usque

Conyza, asphodelo, & flexibili apio.

Utrum autem κόνιζα & κόνιζα eadem planta sit, infra examinabo. Porro recepta quidem ac vulgata est sententia, κόνιζαν dici, quod pulices necet; an vera, haud scio. Ἀπὸ τῆς κόνιζας quomodo deriveretur κόνιζα, non video: magna nimis differentia. Ego, salvo meliori iudicio, dictum puto, καὶ τὴν κόνιζαν, quod pulvere foederetur, pulvisque glutine quasi ac pinguedine obfritis caulibus & foliis,

inhæreat; quæ idcirco obsoleti non raro videntur coloris. Helychius, κόνιζα, κόνιζα, φθέρια, κόνιζα, κόνιζα. Vel κόνιζα nomen accepit καὶ τὸν κόνιζαν & ἐξεν, quod caninum præ se ferat odorem. ideo aliis κόνιζα dicta dicitur. Auctuarii auctor, κόνιζα μελάνθιον, ὅτι ἢ κόνιζα μελάνθιον, id est, decoctum caninum. quod dum coquitur, & cocta est, odorem quem dixi reddat. Helychius aliud dat etymon, κόνιζα κόνιζα ἀπὸ τῆς κόνιζας δὲ τὸν κόνιζαν, ἢ κόνιζα καὶ συγκαπνῇ. ita locus iste legi debet. Vulgatus codex habet, κόνιζα κόνιζα δὲ τὸν κόνιζαν ἐπὶ κόνιζαν, ἢ κόνιζα καὶ συγκαπνῇ. quod à canibus infestetur, vel quod à canibus læsis auxilium ferat. Certè ad morsus venenatos præscribitur; sed an à canibus affligatur, ac demorsis auxilium ferat, nemo prodidit. Forte nomen illud accepit, quod canes pulvere excitando hanc defoedent, quasi scabie laboraret. Κόνιζα enim, scabie infesto, fædo, deturpo, significat. Plinius quandoque Græcam servat vocem, quandoque cunilam interpretatur; non raro etiam conyzæ historiam cum origano thymbræque confundit. Vide quæ supra cap. de origano dixi. Τὴν κόνιζαν cunilam vertit lib. 10. cap. 20. Non potest petris avelli polypus: idem cunila adnota, ab odore protinus resistit. Aristoteles lib. 4. hist. Animal. cap. 8. Καὶ οἱ γὰρ πολυπόδες εἴτω μὲν ἀποσπέρχονται, ὡς δὲ καὶ ἀποσπέρχονται, ἀλλὰ ὑπομένειν ἀποσπέρχονται. εἰ δὲ τὸς κόνιζαν ἀποσπέρχεται, ὡς φασιν, εὐχὴν ὅς φασιν ὡς φασιν. Polypus adeo pertinaciter comprehensum tenet, ut prius obruncari sese quam avelli patiantur. cum si quis conyzam admoveat, ex odore ajunt illico escam amittere. Pro ἀποσπέρχονται, lege ἀποσπέρχονται. Male in quibusdam codicibus κόνιζαν, legitur. Nec melius apud Theophrastum pro κόνιζαν ediderant κόνιζαν. Theodorus vertit pulicariam, Plinius cunilam. Idem Plinius lib. 1. cap. 8. Cratevas apud Græcos cunilam bubulam eo nomine appellat (vide cap. de origano) ceteri vero conyroides cunilaginem, thymbram vero quæ sit cunila. Antiquus noster codex, Cratevas apud Græcos cunilam bubulam eo nomine appellat, ceteri fere cunilaginem, cunilaginem. Thymbram vero quæ sit cunila. Scribe, Cratevas apud Græcos cunilam bubulam eo nomine appellat, ceteri vero conyzam, id est, cunilaginem: Thymbram vero, quæ sit cunila. Idem Plinius lib. 21. cap. 9. hujus sententiæ auctorem facit Hyginum, quem dicit conyzam exponere cunilaginem. Cneorum, quod cassianus Hyginus vocat, & quod cunilaginem, quæ conyza, melissophyllum quod apiastrum. Cunila ergo, ut vult Plinius, & cunilago, conyza. Hanc opinionem non servat ipse Plinius. Alibi enim, ut supra docuimus, origanum cunilam vocat, alibi thymbram, ut infra dicam. Conyzam & cunilam distinguit lib. 21. cap. 12. ubi herbas & frutices numerat apibus gratas. Violas, lilium, cythysum, fabam, ervilium, cunilam, papaver, conyzam, cassiam, meliloton. Alia igitur cunila à conyza. Cur ergo in loco Aristoteles citato κόνιζαν reddit cunilam? Respondet vir maximus optimè de litteris Plinioque restituto meritis; Non dissimulandum in illis verbis veteres & optimos codices scribere (uti & in nostro antiquo scriptum) cuniculam, non cunilam: Ad nota cunicula resistit. Sic cunila erit conyza, non cunila. & sanè cunila esse thymbram, ipse alibi dixit. Veteres quoque glossæ cuniculam exponunt conyzam. Ita enim legendum: cunicula conyza, cuniculus ὑποκόνιζαν. Apulei etiam nostri codex antiquissimus, capitalibus litteris scriptus, habet: Cratevas apud Græcos cunilam bubulam eodem nomine appellat, ceteri vero conyzam, id est, cunilaginem: thymbra vero quæ sit cunila. His adde quod Thuanæus codex in Indice lib. 20. sic planè scribit. Ligustico sive panace 4. cunila bubula. 5. cunila Gallinacea, sive origano. 5. cunilagine. 8. cunila molli. 3. libanotide. 4. cunila sativa. 3. cunila montana 6. Eadem habet Rigaltianus in libr. primo, qui est Index; nisi quod cunila bubula, legit pro cunicula. Quomodo etiam alibi scriptum est in ipso contextu. Profecto inter ea cunilæ genera quæ cognominibus additis distinguuntur, recenset & cunilam bubulam, sive ea cunicula est. Cunila vero per se absque cognomento posita, Thymbram Plinio significat. ut lib. 20. cap. 17. Origanum quod in sapore cunila æmulatur, ut diximus, plura genera in medicina habet. Id vero dixit lib. 19. cap. 7. thymbram quæ est cunila, æmulam esse origano. Non igitur cum hac cunila potest esse eadem illa cunila absolute dicta, quæ κόνιζαν Aristoteles reddidit lib. 10. Eam cuniculam indigitant libri. Istam porro cuniculam, sive conyzam facit eandem Plinius cum cunila bubula & cunilagine, lib. 19. cap. 8. ubi vult cunilam dici Latinis Græcorum thymbram: at conyzam Græcorum Latine vocari cunilaginem, & eandem esse cum cunila bubula, cum tamen Cratevas ligusticum perperam eo nomine appellasset. Cæterum Plinium cuniculam vocasse vel reddidisse κόνιζαν, non puto; verum, ut

Hæc ut melius à Lectoribus intelligantur, notandum est, duplicem esse occasum & ortum syderum, ἡλιακὸν & κοσμικόν. Plinius libr. 18. cap. 25. Exortus occasusque binis modis intelliguntur: aut enim adventu solis occultantur stelle, & conspici desinunt, aut ejusdem abscissu proferunt se. Emersum hoc melius, quam exortum consuetudo dixisset, & illud occultationem potius, quam occasum. Alio modo quo die incipiunt apparere, vel desinunt. Oriente sole, aut occidente, matutini vespertinique cognominati, pro ut alterutris eorum mane, vel crepusculo contingit. Ἠλιακὸς occasus vocat cum solis adventu stellæ occultantur & occidunt: ortum ἡλιακόν, cum solis abscissu proferunt se & oriuntur. Alter modus oriendi & occidendi κοσμικὸς dicitur. Ortus κοσμικὸς, est quando oriuntur cum sole & mundo: occasus, quando cum iisdem occidunt. Arcturus 15. Calendis Octobris ἡλιακὸς oritur, κοσμικὸς occidit. Oritur Arcturus κοσμικὸς, quia cum sole & mundo oritur ac provenit. Occidit ἡλιακὸς, quoniam sol vicinior stellam occultat & visibus nostris subtrahit. Conyza sero germinat & sero floret, post, vel circa Arcturum. De flore tantum accipi potest, quod de conyza tardo proventu scribit. Si enim de vernali & cosmico loquitur ortu, præmaturæ admodum floret & maturæ germinat; at qui sero flore, sero germinat ait, Ergo heliacum solarem Arcturi ortum, id est, quæ sole descendente fit, intelligit; & quidem florendi tantum tempus designat, non germinandi; quippe tum omnis germinatio peracta est. Vulgata ergo Theophrasti lectio servanda, καὶ μετ' Ἀρκτουρον, & post Arcturum flores incipiunt.

[Hæc ἡλιακὸς δεικνύται, &c.] Hippocrates conyza ait odore esse intolerando. Plinius libr. 21. cap. 11. sententiam Theoph. sic reddidit libr. 21. c. 11. Mas odore gravior, femina acutior, & ideo contra bestiarum morsus aprior. Ad hæc viri summi; Immo ad fugandos serpentes aprior, quia odorem habet vehementiorem. Dioscorides de conyza: Δεικνύται δὲ ὁ ἡλιακὸς συν τοῖς φύλλοις ἀποπνεύοντι οὖν τοῖς φύλλοις καὶ θυμωμένους τὰ ἡλιὰς διακεῖν. Frutex cum foliis substratu suffitug; venenatas bestias fugat. Explicat quod dixit Theophrastus, feminam conyza, ideo ἡγεσιμὴν πλεονεχίαν haberi, quia gravioris sit, & acutioris odoris, quam mascula. Quod Plinius male explicat de morsibus bestiarum. Tὸ δεικνύειν intentionem atque exuperantiam odoris, tam boni quam mali significat. Cum igitur dicit Theophrastus masculæ conyzae βαρυὸν esse ὄσμη, feminae vero δεικνύειν, non suaviorem odorem feminae adstruit quam masculæ, sed in graveolentia longè acutioris ac penetrantioris. Hefychius, δεικνύειν, ἐξυφύκει. Dioscorides tamen feminam conyzae ἀσθενέστερον facit: ἡ γὰρ τις μικρὸν καλεῖται, ἀσθενέστερον οὖν. Quæ non est mens Theophrasti. Idem Dioscorides tertiam speciem adjungit, quam dicit utroque priore, βαρυὸν μὲν οὖν εἶναι ποικίλον ἀσθενέστερον. Ergo ingratis & insuavis odoris priores. Sane τὸ δεικνύειν separat ἀπὸ τῆς ἀσθενείας Theophrastus, ubi de succorum differentiis agit. Αἱ δὲ ἡδὴ δεικνύονται πλεονεχίαν, καὶ ἡλικίαν ἢ θυμὸν καὶ θυμωμένους, αἱ δὲ & ἀσθενείαν. Dioscorides ipse de Polynemi foliis, δεικνύει τὴν τῆς ἀσθενείας ἀποπνεύοντα. Quare δεικνύειν etiam esse potest absque ἀσθενείᾳ. Et sane hæc vox ἡλικίᾳ τῆς ἀσθενείας καὶ τῆς θυμωμένους, ex æquo significat. Myrepsus meminit Conyza odorata, καὶ ἡλικίᾳ ἀσθενείᾳ. Hæc erit conyza libanotis cognominata. Sane quidam Neoterici baccharum pro conyza obtrudunt; alii baccharum Monspelienfium vocant. Forè & in Hefychio, ubi de conyza loquitur, corrigendum, ἢ & εἰς τὴν ἀσθενείαν ἡλικίαν. Ut ut sit, hæc conyza odorata diversa est ab utroque genere Theophrasti, quod fœtidum est. Hactenus viri magni. Duo notanda: unum quod volunt vocem δεικνύειν intensiorem significare: alterum quod Theophrasti mentē de odoribus non satis intellexerunt. Omnino probandum, ὅτι δεικνύειν intensiorem significare, Hefychii locus, ut mox declarabo, nihil facit ad rem. Δεικνύειν odor à βαρυοσμία & ἀσθενείᾳ diversus. Theophrastus libr. de odoribus. Τῆς δὲ ἀσθενείας & κακωδίας, ὅσα ἐπὶ τῇ εἰδῇ κατὰ φύσιν καὶ κατὰ ἔξοχον ἀσθενείας μετέχουσιν: ἐπὶ γὰρ τῇ γλυκύτητι καὶ πικρῶν μάλλον. ἀλλὰ δριμύτης λέγεται καὶ ἰσχυρῶς, καὶ μαλακῶς, καὶ γλυκύτης καὶ βαρεῖας ὁδμῆς ἡλικίᾳ δὲ εἶναι τοῦτον καὶ τὴν κακωδίαν. Cæterum suavis tetrix; odoris species vocabulis notata non sunt, quamquam in magno aliqui discrimine. Nam dulcia, & amara formis designata sunt. Verum acris dicitur, vehementis, mollis, dulcis, gravis odor; cum istorum nonnulli communes quoque sint rerum male olentium. Manifestè acrem à gravi distinguit. Acris etiam odor gravi suavior; acris moschi odor & vehementis, attamen suavis; nec omnis odor gravis ingratus. Tum enim rosmarinum odore ingrato effert. Dioscorides, ut supra notavimus, βαρυοσμίων dicit; experientia tamen suaviter odoratum docet; sed, ut monet Dioscorides, cum gravitate quadam. Porro, ut ad al-

terum veniamus, non agit Theophrastus loco à clarissimis viris citato, de odoris, sed de saporis suavitate; Εὐωδία enim capite 19. libr. 1. non significat odoris, sed saporis suavitatem; quod ea quæ præcedunt & sequuntur ostendunt. Ad finem enim capituli, εὐωδία τῆς ἀρχαίας opponit. Εἰ δὲ καὶ εὐωδία καὶ κατὰ τὴν ὁσμὴν καὶ τὴν χροίαν, αἱ τὴν ὁσμὴν ὁσμὰ καὶ εὐωδία, τὴν δὲ ὁσμὴν & ἀρχαία πικρῶς εἶναι τὴν εὐωδίαν. Vide quæ ad caput citatum annotavimus. Cæterum Dioscorides εὐωδία dicit alteram conyza, non quod εὐωδία sit, sed quod minus quam cætera species fœteat: tum quod non tam βαρὺ, quam δριμύ spirat. Alius odor gravis, alius acris. Acris enim potest esse sine gravitate; quod vel sinapi docet. Eodem sensu & Myrepsus suavem dicit conyza. Sed videndum quibus notis conyza suam delineet Dioscorides libr. 3. cap. 136. Κόνυζα ἡ γὰρ τις μικρὸν καλεῖται εὐωδία ὅσμη. ἡ δὲ μελίζαν, ἀποπνεύουσα τὴν ὁσμὴν, & τοῖς φύλλοις, πλεονεχίαν, & βαρυοσμίων, & μελίζαν, ἀποπνεύουσα τὴν ὁσμὴν, & τοῖς φύλλοις εὐωδία. ἐπὶ δὲ ἀσθενείᾳ πλεονεχίαν καὶ λιπαρότητα. ἡ δὲ καυλοδὲ ἡ γὰρ μελίζαν, δὲ ἀρχαίαν ἔχει. ἡ δὲ εὐωδία, ποικίλη. ἀσθενείᾳ φασμαθὴ, μὴ λινὴ, κατὰ φύσιν, (vetus κατὰ φύσιν) ἐκπαιπὸν πλεονεχίαν ἔχει, ἡ δὲ ἀσθενείᾳ καὶ τὴν εὐωδίαν. ἐπὶ δὲ καυλοδὲ πικρῶς καὶ μαλακῶς, τοῖς δὲ φύλλοις μελίζαν τῆς λεπτοῦς, εὐωδίας, & τῆς μελίζαν, εὐωδίας, βαρυοσμίων δὲ ποικίλη, & ἀσθενείᾳ καὶ ἀποπνεύοντι. φύσιν δὲ εὐωδίας. Conyza quadam parva vocatur, odore præstantior, major altera, quæ frutice altior est, foliisque latioribus & graveolens. Viriisque folia oleæ similia, at hirsuta & pingua. Et majoris quidem conyzae caulis in binum cubitorum altitudinem assurgit, minoris vero pedem aequat. Flos squalidus (friabilis) est, lutei coloris, & subamarus, ac in pappos abit: Radices autem supervacua. — Est & tertium conyzae genus caule crassiore mollioreque, foliis mediæ inter majorem & minorem amplitudinis. Minime autem pinguis ea est, at odore longe gravior, atque adeo infucundior simul & inefficacior. Locis aquosis provenit. Εὐωδία dicit minorem conyza, non quod odorata sit, sed quod minus quam cætera fœteat. Hanc mentem Dioscoridis ex iis quæ de tertia prodidit Conyza facile est colligere. Βαρυοσμίων δὲ ποικίλη καὶ ἀσθενείᾳ. Idem de tertia Conyza tradit Galenus libr. 7. simpl. Εἰ δὲ καὶ τὴν εὐωδίαν καὶ τὴν εὐωδίαν καὶ τὴν εὐωδίαν, ἀμφοῖν δὲ εὐωδία καὶ ἀσθενείᾳ. Est & tertium conyzae genus in locis humidioribus proveniens, utriusque illis tum graveolentius, tum imbecillius. Conyza ergo omnis gravioris & mali odoris. Unde ergo Plinius mellis odore habere tradidit, cum mel nec graveolens sit, nec fœtidum? Docti corruptum codicem existimant, ac restituunt; Folia feminae meliorem odorem habent, mascula radix libanotis appellatur, de qua diximus. Frustra corrigunt; vulgata servanda. Satis clare mellis odorem spirare libr. 20. cap. 16. scribit, ubi turpiter cum origano, thymbraque, quæ cunila dicta, confundit conyza. Tertium, inquit, genus est (cunilæ) ejus quæ à Grecis mascula, à nostris cunilago vocatur, odoris fœdi, radicis lignosæ, folio aspero. Vires ejus vehementissimas in omnibus generibus earum (scribe, ad eam rem) tradunt. Manipulo quoque ejus abjecto (alter codex obiecto) omnes à tota domo blattas convenire ad eam. Privatim adversus scorpiones ex posca pollere. Tribus foliis ex oleo peruncto homine, fugari serpentes. E contrario, quæ mollis vocatur, pilosioribus foliis & ramis aculeatis, tria mellis odorem habet, digitis tractu ejus coherescentibus. Altera thuris, quam libanotidem appellamus. Medetur utraque contra serpentes ex vino vel aceto. Pulices etiam contritiæ (adde particulam copulativam, &) cum aqua sparsæ necant. Satiava quoque, suos usus habet. Succus ejus cum rosaceo auriculas juvat. Ipsa ad ictus bibitur. Fit ex ea montana serpillio similis, efficax contra serpentes. Vrinam movet, &c. Tertium, inquit genus, quæ à Grecis mascula. Hactenus de duobus generibus origani egit, & cunilam vocavit; tertium cunilæ genus masculam vocari ait, à Romanis Italifve cunilaginem. Supra diximus ex Plinio, Hyginum cunilaginem vocare conyza. Atqui conyza Græca planè diversa est à cunila sive origano: & tamen addit Plinius; Vires ejus vehementissimas in omnibus his generibus ad eam rem tradunt. Id est, ad morsus serpentum. Ergo conyza, vel potius cunilago, in generibus cunilarum, id est origanorum, vires præ cæteris habet maximas. Sed conyza, vel cunilago Hygini non est ex origanorum genere. Similem quidem obinet potentiam ac facultatem, & quidem adversus serpentes majorem vim habet; sed inde non sequitur conyza origano ὁμογενὴ esse. Nemo Græcorum origanum in marem & femina dividit; conyza Theophrastus. Cunilago ergo est conyza, & quidem mascula. Eam gravis ac fœdi odoris scribunt Theophrastus & Dioscorides. Origanum omne suaveolens, neutiquam fœtens. Cunilaginis radix Plinio lignosa.

Dioscorides *βίβλος* conyzæ ἀγροῦντος esse scribit. Solet & Plinius plantarum radices nullius usus lignosus dicere; qui pergit, *E contrario mollis vocatur pilosioribus foliis*, &c. In Indice hæc cunila mollis describitur. Dioscorides utriusque conyzæ maris & fœminæ folia hirsuta esse dicit, & pingua, *δυσία καὶ λιπαρά*. Tertium genus addit πῶ καυλῶ παχύτερον καὶ μελακώτερον. Ergo conyzam tertiam cum prioribus confundit generibus. Ramis aculeatis; De aculeis conyzæ nihil Theophrastus, nihil Dioscorides. Falsum est aculeos habere. & tamen spinosam esse conyzam, tradit Pollux, atque inter ea numerat ex quibus sepes fiunt. Τάχα δὲ ἐν αἰνῶνι βάρῃ ὀρχάνη, ῥάχῃ, κόνυζα, κνέφος, καὶ πένθ' ὅσα ἀγροῦνται τῆς καρπῆς ἐπὶ φεγγαῖαν ἀνελκόμεναι. Inter spinosas conyzā recenset Pollux. Sed nescio utrum ad opus illud idonea satis conyza. Major fortassis ad opus tale conveniens, cui dum cubitorum altitudinem tribuit Dioscorides: sed hanc aculeatam non tradidit Plinius, nec aculeos spinasve fert ulla. Minor autem nullo pacto, ne imaginatione quidem, idonea dici potest; pedem quippe non superat. Sed nemo præter Plinium spinosam unquam tradit conyzam; spinis etiam caret. Sed corruptus codex Pollucis. Pro κόνυζα scribe κνέζα. Κνέζα spinæ genus, ἀπὸ κνέειν, quod & κνύειν, ut πνέειν, πνέζειν, & similia. Sed & κνέζα etiam κνέ συγχεσθῶ dicitur κόνυζα, *herba spinis carens*. Helychius κνέζα κνηθμός ἀπὸ κνέζειν ἐπὶ τῇ κυνῇ. ἢ κνέζα κνέ συγχεσθῶ. Ita locus iste legi debet. Duæ ergo plantæ κνέζης nomē audiunt; spinosa & spinis carens. Utramque confundit Plinius, Κνέζα ἀπὸ κνέζειν inter aculeatas plantas locum habet, ex qua sepes parantur. κνέζα vero, quæ & κόνυζα, ex qua stramenta fiunt, inter aculeatas recentiori non potest. Odore melleo conyzam describit Plinius: at mel suaveolens, conyza omnis graveolens & fœtida. De mellis odore nihil Theophrastus, nihil Dioscorides. Aliunde igitur habet Plinius, & liberè si liceat dicere, ex Theocriti versu male intellecto, qui extat Eidl. δ.

Αἰγύπτῳ, καὶ κνέζα, καὶ ὠδὴς μελίπια.

Ægyptus conyza & odoratum melissophyllum.

Verba, *ὠδὴς μελίπια*, putavit ad κνέζαν referenda, vel libertum aliter legere existimavit. Non solet diligenter ad ea quæ præleguntur attendere Plinius. Altera, inquit, *Thuris, quam libanotida appellamus*. Puto Plinium alibi legisse, conyza folia thuris instar suffumigari ad fugandas serpentes, indeque thuris odorem huic adscripsisse; sed in re incerta certi nihil statui potest. Perinde est unde hæc de mellis & thuris odore habeat; neminem fugit, omnem conyzam fœtidam esse. Ex recentioribus in eundem impegit errorem Neophytus, & Auctuarii auctor. Κόνυζα λιπατόφυλλον, διὸ δὲ κόνυζα μελέα, διὸ δὲ πένθ' ὅσα ἀγροῦνται. Illud λιπαρότης, vel à Plinio habent, vel ab alio, qui similiter conyzæ historiam cum adorata quadam planta confundit. Putavi quondam λιπαρότης dictam, quod aliquid similitudinis habeat cum libanotida: sed omnia planè dissimilia habent libanotis & conyza. Sequitur; *Fit ex ea montana, serpyllo similis*, &c. Fit ex ea, nempe cunila quæ libanotis dicitur, montana; serpyllo similis. Hoc partim Dioscorides de tragorigano, partim de heracleotico. Hactenus locum examinavimus, nunc quæ de conyza Theocriti tradat Scholiastes, ejusque insignes errores excutiamus. Ad verum citatum hæc Interpres Græcus; Κνέζα φυτὸν χορτῶδες, ὃ αἱ θεομοφορίδες αἰσθάνονται ἀγροῦντας εἰσαδοποιούντας. δὲ καὶ γὰρ ἐν βοτάνῃ ψυχρὰ οὖσα ἐπὶ χερσὶν τὰς αἰσθῆς συνουσίαν ὀρεῖται. Νόμος γὰρ ἡ Ἀθηναίοις κατ' ἐτὶ πλεῖν τὰ θεομοφρία ταῦτα παρῆναι, γυναικες, καὶ τὸν βίον σεμνὰ. (forte καὶ γυναῖκες καὶ τὸν βίον σεμνὰ) καὶ τὴν (dele καὶ) ἡμέραν τῆς πελιδνῆς, τὰς νομίμους βίβλους καὶ ἱερὰς ὑπὲρ τῶν κερυφῶν αὐτῶν ἀνετίθησαν, καὶ ὡσανεὶ λιτανεύουσιν, ἐπὶ χορτῶς εἰς Ἐλευσίνα. ἢ δὲ Ἐλευσίς ἐστι λιμὴν τῆς Ἀτικῆς. Conyza planta herbacea, quam quæstus Cereris celebrant, propter castitatem, lectis subternunt, frigida enim herba videtur, ac coitus appetitum inhibere. Lex Athenis est, qua virginibus mulieribus, & quæ castam vitam agunt, singulis annis festum Cereris perficere mandatur. Eo autem die quo festum hoc absoluitur, legales & sanctos libros vertici imponunt, & quasi supplicantes progrediuntur ad Eleusinam. Eleusis autem est Atticæ palus. Idem Scholiastes Eidl. ζ. ad hunc versum.

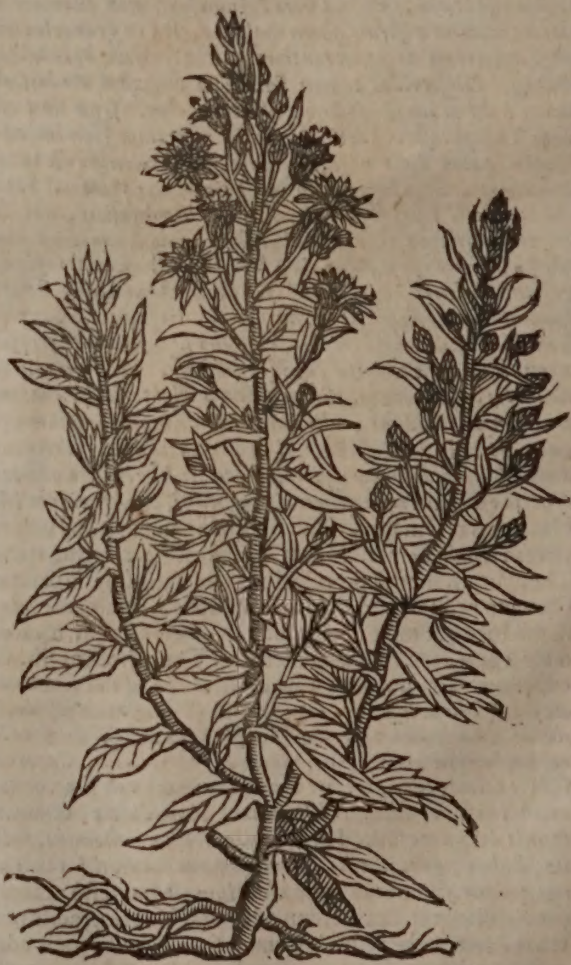
Καὶ εἰδὸς ἐοικὸς τῇ πεπυκασμένῃ ἐς τὸ πᾶν πᾶχυν
Κνέζα τ' ἀσφodelῶ πὶ πολυγνάμπῳ πὶ σελίνῳ.

*Et thorus densatus erit ad cubitum usque
Conyza, asphodelo, & flexibili apio.*

Τὴν κόνυζαν κνέζαν εἶπεν. ἔστι δὲ φυτὸν ψυχρὸν καὶ πικρὸν. ἔστι καὶ ὁ νόμος θεομοφρίοις ἀποστάνουσιν τὸ φυτὸν, τὴν θερμότητα τὴν καὶ τὰ

ἀφροδίτια ἐκκρίνοντες. Conyzam conyzam vocat; est planta frigidissima. Quare in thesmophoriis festis Cerealis mulieres & virgines sibi cubitus subternunt ex hac planta, ut veneris æstum exscindant ac extinguant. Duo triaue consideranda. An conyza planta frigida. Affirmat id Nicandri Scholiastes in Theriacis. Κόνυζα εἶδος βοτάνης καὶ ψυχρὴ καὶ ὁλὴ αὐτῇ αἰσθῆς συνουσίαν, διὸ καὶ τὰς θεομοφρίοις ἐπὶ τῷ νομῷ. Herba quæ refrigeranda potestate veneris impetus cohibet. Idcirco in thesmophoriis subternitur. Sed hic Scholiastes non majoris est auctoritatis quam alter. Majus argumentum ex Apollonio adferunt, qui apud Galenum lib. 2. καὶ τόπος cap. 1. adversus capitis dolorem ex ardore conyzam præscribit. Sic enim habet capitis titulus. Τὰ ἔκ τ' Ἀπολλωνίου γαλακτέια ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τῆς δι' ἐγκύου, Ἀπολλωνίου verba. Ἄλλοι καὶ κνέζης εὐάδους ἰμβραλὸν ὅσον δίσκοι, ἐκκαίδεκα δακτύλων εἰς ὕδατος ὅσον ὀκτώ κοτύλας ἢ, ἱεραῖα σπυγμὰ καὶ τὰν δὲ σπυγμῶν. Aliud. Conyza odorata fasciculum decem & sex digitorum in aqua heminas octo conjectum sub dio per noctem exponito, & leviter aquam effundito; Ad hoc argumentum titulo sequente respondet Galenus, Τὴν κόνυζαν οὐ μόνον ἀδύνατον ψύχειν, ἀλλὰ & θερμαίνειν μετρίως δυναμὴν εἶναι, & θυμὸν αἰσθῆς αὐτῇ ἐν γαστρὶ ὁ Ἀπολλωνίος εὐ τῆς ψυχῆς. Conyzam refrigerare non solum impossibile est, verum & calfacere moderate potentem novi, & miror sane cur inter refrigerantia Apollonius retulerit. Calidam esse conyzam, negari non potest; odor, & sapor calidam testantur. Non tamen miror Apolloniu adversus capitis dolores ex calida causa præscripsisse. Per se non refrigerat, sed per accidens, uti crocus. Notum satis, crocum oculis inflammatis adhiberi & prodesse. Ut crocus tenuitate sua oculorū tunicas resolvit ac perspirabiles ita reddit, ut materia calida, inflammationis causa, exhalari & discuti possit; sic etiam conyza tenuitate, qua prædita, substantiæ poros capitis aperit, ut humor ardorem faciens, evaporare, tennesque abire in aures possit. Venerem conyza inhiberi Nicandri & Theocriti Scholiastes scribunt, & præter hos nemo. Non refrigerando veneris impetus coërcet, sed partium tenuitate; non secus ac caphora evanescere facit omne quod est in semine aëreū; quo dissipato, perit omnis Veneris libido. Scio vulgatam esse ac receptam sententiam, caphoram frigidam esse, idque quod sanguinem

Conyza Major.

(ut fama est) congelet. Hoc frigoris est, inquit, non caloris. Immo caloris est, non frigoris, & hoc ideo præstat, quod vis ejus tota penetret sanguinē. Puta, penetra-

tio omnis à calore est. Frigus enim, ut ait Philosophus, non ingreditur opera naturæ, vel congelat sanguinem, quod laxet & aperiat viam spiritibus. Docet experientia, sanguinem in patellis ob spirituum amissionem coagulari. Plura de hac quæstione alibi. Conyzæ genera plura observavit recentior ætas. Major, sive mas Theophrasti, quæ pro legitima conyza habetur, plures ex eadē radice promittit caules, sesquicubitales plerumque, aut majores, teretes, duos, lignosos, hirsutos, pingues, obsoleti coloris. Folia ex virore pallent, frequentia, inordinata, alternis caulem amplectentia, crassa, densa, oblonga veluti olivæ, sed ampliora, duploque ut plurimum majora, nonnihil crispa, ac serrata, hirsuta & pinguis, seu glutine quadam & pinguedine obfita. Extremi caules multis ornantur secundum longitudinem spicæ instar floribus luteis, rotundis, hieracio, aut senecionis fere similibus, & in pappum, ut illius, evanescentibus. His subest semen exiguum, ut hieracii, cinerei coloris: radix crassa, fibrosa, vivax & multis annis perstans, quotannis novos pluresque caules proferens. Tota planta pinguis, glutinosa, & lento glutine occupata, graveolens cum suavitate quadam. Tepidiore austrinoque cælo & aëre maritimo oblectatur; cujusmodi est Hetruriæ inter Florentiam, Aquaspendulas, & Romam, atque Nitiobrigum in maritimis Venerum & arborum marginibus. Lucellæ, Massilarges, Monspellii. Super Olyssipponem frequentissima ad collium Tago flumini imminuentium radices, Murciano, item Valentino regno, atque etiam Narbonnensi agro juxta vias & vinearum margines. Apud Batavos fictilibus fata nascitur, & æstate flores producit; sed adversus hyemis injuriam munienda. Medium conyzæ genus, candida quoque lanugine pubescit, ac gravis odoris virosum quoddā spi-

sed multo minora, margines crenati; unde *οὐδὲν* dixit *νενερανδὸς* senex *τὸ φύλον ἡγρόθυς*. De foetore nemo dubitat: vulgo foetidam conyzam vocant. Minor conyza raro plus uno assurgit caule, cubitali, plerumque minore, ramoso, hirsuto etiam & glutinoso, sed magis virente quam superioris. Folia sunt triplo minora ad linariæ folia acceden-

Conyza Minima.

Conyza Media.

tia, villosa tamen pinguiusque etiam illa. Extremi ramuli secundum longitudinem, veluti in majore flosculos sustinent, minores & longè minus splendidos; radix (omnium quidem, quas observavit diligentissimus Clusius, ejus generis stirpium) singularis & annua. tota planta majore odorator est. Crescit autem frequentissime in agris non procul Madritio, via qua Toletum itur; reperitur & in Narbonnensi Gallia infra sylvulam illam, secundum quam via est, à Mompelio Peral, stagnis adjacentem pagum. Ex Hispanico semine nata est Clariss. Clusio Viennæ; etiam aliquot annis in horto perstitit, ex semine deciduo rediviva. Floret autem cum majore; sub autumnum videlicet, & subinde semen profert. Præter hanc & alia ostenditur non æquè odorata, sed graveolentior, eaque de causa cum delineatione Dioscoridis magis conveniens. Exigua est herba, palmum aut dodrantem alta, incana quoque & lanuginosa, odoreque cæteris referens. Folia exigua sunt, flores chamæmeli mediis orbiculis aut tanaceti similes, è colore luteo subnigricant, qui, ut aliorum, in lanuginosos ac molles pappos pereunt. Radix tenuis est. Humidis ac riguis locis creberrima exit. Describuntur & alia conyzæ genera, ac quidem aliud majoris generis à plurimis ostenditur, quod folia habet primo anno è semine prodeuntia, quam jam descriptæ conyzæ latiora, instar verbasculi, sive primulæ veris, sed tamen minora, nigriora, lanuginosiora, sive molliora, in terram refracta & in mucronem desinentia. Altero deinde anno caulem fert rotundum, sesquicubitalem, nonnunquam ab una radice plures, graciles, solidos, foliis jam dictis minoribus vestitos, interdum in adnata divisos. In quorum fastigiis sunt capitula, à quibus exeunt stamina lutea, aut ex luteo nonnihil purpurascentia, florem constituentia, longitudine plerumque unciali, undique in rotundum, radiorum instar, explicita, quæ in pappos abeunt: subest semen oblongum, fuscum, parvum. Radice nititur lignosa, fibrata & perenni; saporem habent flores & folia amarum. Nec ingrato odore stirps, sed aromatico; nec glutinosa, sed sicca. Quare conyza major esse

rat, caules emittit pedum, aut duum dodrantum altitudine, rotundos, rectos, graciles, solidos & subhirsutos. Folia ejus oblonga, digitum lata, mucronata, hirsuta, margine nonnihil crenato: flores in fastigiis ramulorum orbiculati, subtus asperi, chamæmeli similes: sed non in medio orbiculo sive disco tantummodo, verum & ambitu lutei, & paulo majores, qui & in papposam lanuginem abeunt. Subest semen oblongum, fuscum, quod cum pappo sæpius avolat. Radice nititur lignosa, fibrata, nigricante, & perenni. Saporem flores habent amarum & acrem: folia gustu mitiora sunt: odorem spirat gravem, subacrem; præsertim flores, qui Julio Augustoque mensibus conspiciuntur. Locis gaudet humidis: in convallibus mari proximis ac humectis frequens admodum reperitur. Locis etiam incultis, aridis, mari tamen proximis inveni. Lætius tamen locis humidis provenit. Et hanc conyzam puto Hippocratis. Folia helenium satis referunt,

nequit: unde aliis baccharis videtur. Sed de hac quaestione alibi. Locis apricis & aridis frequens, petrosa & virentes etiam muros non refugit. Media etiam species altera apud Batavos reperitur, caules proferens crassos, leviter striatos, sed interius inanes, vacuosque, circa fastigia in ramulos divisos: folia, quæ caulem plurima ambiunt, margine crispa ac veluti incisa, Helenio alioquin non dissimilia; unde conyza Helenitis incisifoliis à Lobelio vocatur. Flores lutei sunt; fibræ similiter pro radicibus nigrae, molli tenuique lanugine, & hæc tota incanescit, sed minus graveolens; flos in lanuginem etiam perit, mellis odorem quadantenus referens. quare legitime conyzae genus esse nequit. Flor. t æstate. plurimis Hollandiæ aquosis locis reperitur, & circa Atrebatum sine locis palustribus. Invenitur & aliud genus huic odore totaque forma non dissimile, nisi quod folia non sunt incisa: sesquicubitalibus caulibus assurgit, incanis ac lanuginosis, foliis vestitis digitalibus, vulgari non dissimilibus, parte suprema viridioribus, averfa incanis ac candidis, rha foliis emilæ similibus. Flores conyzae, lutei, qui & in pappos abeunt, odore melleo, sapore acrisculo. Radix fibrosa, vulgari bacchari non dissimilis. Locis palustribus apud Batavos exit, floret æstate. Hactenus de conyza. Cujus plura genera delinearunt summi Botanici Carolus Clusius, Lobelius, Bauhinus, quos curiosus adeat Lector.

Nάρθηξ. J Sic dicitur, teste Phavorino, ὅτι τὸ νάρθηξ, ἢ γὰρ καὶ τὸ νάρθηξ, id est subter, infra. quod ex edito loco deorsum versus dejectus sit. Respicit ad furtum Promethei; quem Poëta fingunt, Minervæ auxilio fretum, ascendisse cælum, ibique ferula ad currum solis admota, ignem rursus in terras detulisse, ut docet Horatius libr. I. carminum.

Audax Iapeti genus
Ignem fraude mala gentibus intulit,
Post ignem Ætheria domo
Subductum.

Idem canit Nicander.

Ῥεῖα δὲ νάρθηξ ὅτι νεάτιν ἐξ αἰνυσο νηδυν.
Ὅς πὶ Προμηθεΐου.

Cætera desiderantur. Scholiastes, Ὅς πὶ Προμηθεΐου, ποῦ τῆς καλοῦς τῆς ἐκείνης τῆς νάρθηξ, ἢ τῆς καλῆς τῆς καλοῦς τῆς ἐκείνης τῆς νάρθηξ, καλοῦς τῆς ἐκείνης τῆς νάρθηξ, καλοῦς τῆς ἐκείνης τῆς νάρθηξ. Ferulam à furto Promethei commendat, quod ea ignem Iovi abstulerit, & ad homines in mundum transtulerit. Versus supra citatos in hunc sensum reddidit Gorraeus.

Exime & interno ferule de ventre medullam,
Quæ quondam furtivo incanduit igne Promethei.

Vel νάρθηξ dicitur ὅτι τὸ νάρθηξ, quod bacilli ex eo fiant, quibus sustentantur senes, alique corpore debiles. Majunt alii νάρθηξ dici, quod thyrsus ferat. Πολλοὶ τὴν νάρθηξ φέροι, πῶς δὲ τὴν βακχίαν, plures thyrsiferos, paucos est ceruere bacchos. Supra carmen illud à nobis expositum, Ferula thyrsus non gerit, sed umbellam. Ferula à ferendo, quod scapi illius pedamenta fruticibus & senibus baculi ac scipiones essent. Plinius lib. 13. cap. 22. Nulli fruticum levitas major, ob id gestatu facilius, baculorum usum senectuti præbet. Baccho etiam sacra & Sileno. Vino enim titubantes fulcit, nec onerat tamen. Est enim, ut idem Plinius ait, ligno durissimo foris, licet intus lignum non habeat. Grammatici ferulæ nomen à feriendo impositum contendunt. Antiquitus enim discipulorum manus ferula cædebatur. Eleganter Columella in Hortulo.

Nec manibus miteis ferulas, nec cruribus æque,
Terga rubi, spinisque ferat paliuron acutis.

Idem eodem Libello.

Capparis, & tristes imila, ferulaeque minaces
Plantantur.

Juvenal. Satyr. I.

Et nos ergo manum ferule subduximus, & nos, &c.

Id est, nos quoque literas didicimus & præceptorum opera, qui ferula manus percutiunt, usi sumus. Lepidissimus Poëta Martialis, sceptrum pædagogorum appellat. Terrent quippe ludi magistri hac magis quam lædunt.

Ferulasque tristes sceptrum pædagogorum.

Ausonius ad Theonem.

Ausonius, cujus ferulam nunc sceptrum videntur.

Innuat se Imperatorum præceptorem esse, vel regium magistrum. Sic Ovid. lib. de arte Amand. de Achille.

Poëta magistro

Verberibus jussas præbuit ille manus.

Idem libris Amorum ad Auroram.

Tu pueror somno fraudas, tradisque magistris,
Vt subeant teneræ verbera fæva manus.

Integritas & c. J Duo agnoscit ferulæ genera, νάρθηξ, & quam νάρθηξ vocant, ferulaginem Gaza. Plinius loco citato. Ferula calidis nascitur locis, atq; trans maria, geniculatis nodata scapis. Duo ejus genera. Nartheca Græci vocant, assurgentem in altitudinem, nartheciam vero semper humilem. Idem 19. cap. 9. Ferule duo genera in peregrinis fruticibus diximus. Semen ejus in Italia cibus est. Conditur quippe duratque in arceis, vel anni spacio. Duo ejus genera: caules & racemi. Corymbiam hanc vocant, corymbosque quos condunt. Pro: semen ejus in Italia cibus est; Scribo, germen ejus in Italia cibus est. Primitis germinibus, sive alparagis, in cibis utebantur, & caule. Antiqui codices pro, duo ejus genera, habent, duo ea genera: caules & racemi. Forte legendum, duo alia genera, (faciunt) caules & racemi. Ut sit sensus; duo ferulæ summa genera, eadem in duo alia subdividi; in id quod caulem ferre permittunt, & cui adhuc tenellus caulis demittitur. Ac quidem prius corymbiam ferulam vocabant, quod in caulem assurgere permittebant, ut corymbos sive umbellulas nascentes ad condituram colligerent. Alterius, cujus nomen tacet Plinius, caulem gliscentem, tenellum, & adhuc convolutum demettebant, ut vel recentem comederent, vel in condimento servarent. Ferulæ condituram docet Columella lib. 12. cap. 7. Olusatrum & ferulam, & feniculum cum legeris, sub tecto exposito dum flaccescat: deinde folia, & corticem omnem folliculorum detrahit: caules si fuerint pollice crassiores, arundine secato, & in duas partes dividito: ipsos quoque flores, ne sint immo-dici, diduci & partiri oportebit, atque ita in vasa condi, deinde jus quod superscriptum est (hebant hoc ex aceti duabus partibus, & una duræ muricæ.) infundi, & paucas radicularum laseris, quod Græci ἀλφειον vocant, adjectas, ita spissamentum feniculi aridi contegi, ut jus superveniat. Aliam præter datam ferulæ differentiam tradit idem Plinius, maris & fœminæ lib. 20. cap. 23. Ferula semen anetho simile habet. Quæ ab uno caule dividitur in cacumine, fœmina putatur. caules eduntur decocti, commendanturque iusto ac melle, stomacho utiles, sed plures sumpti capitis dolorem faciunt. Mas ergo est quæ à pluribus in cacumine dividitur caulibus; fœmina, quæ ab uno. Hanc differentiam Plinius nec ex Theophrasto, nec ex Dioscoride habet.

Διαφέρειν, &c. J Ferulæ ferulaginique differentiam ostendit, utramque eleganter adeo describens, ut melius ab alio describi nequeat. Id fecit, non quod rara admodum planta ferulæ, sed quod multæ plantæ huic comparari soleant. In ferulæ historia hæc observanda. Scribe ex Aldino & Basilienſe codice pro, καλὸν ἐπὶ καλῶς, &c. καλὸν ἐπὶ καλῶς, &c. pro καλῶς, ἢ καλῶς, &c. καλῶς, ἢ καλῶς, &c. Ἀναγεννησκει, ait, Gaza vertit, semen obscurum. Cave credas semen adeo minutum esse ac parvum, adeoque tunicis aliisque involucris tectum, ut conspici nequeat. Sed intellige semen esse colore obscuro, tristi, neutiquam venusto, splendido, grato. Quod ait καλὸν ἐπὶ καλῶς esse, id verum est; sed singulis annis apud nos novum non promittit caulem, in quo flos & semen, sed solet demum tertio, quartove anno caulē ferre, florere, semen producere; quod ubi peractum, interit tota planta, nec reviviscit unquam. Semel, aut bis tantum observavi plantam proximo vere nova folia promississe. Videamus quid de ferula Plinius tradat. lib. 13. cap. 22. Et ferulam inter externas dixisse conveniet, arborumque generi adscriptisse; quoniam quorundam naturæ (sicut distinguemus) lignum omne corticis loco habent, hoc est forinsecus: ligni autem loco fungosam intus medullam, ut sambuci: quadam vero inanitatē, ut harundines. Ferula calidis nascitur locis, atque trans maria, geniculatis nodata scapis. Duo ejus genera: Nartheca Græci vocant, assurgentem in altitudinem, Nartheciam vero semper humilem. A genibus exeuntia. Folia maxima, ut quæque terra proxima: Cætero natura eadem quæ anetho & fructu similis. Nulli fruticum levitas major, ob id gestatu facilius, baculorum usum senectuti præbet. Semen ferule thapsiam quidam vocare, decepti eo quod ferula sine dubio est thapsia, sed sui generis. Plinius brevis in ferulæ historia, copiosior, clarior & dilucidior Theophrastus, quem sequi debuisset. Arborum generi adscribit ferulam; cum

cum omnis arbor caulem ferat perpetuum, nulla annuum. Theophrastus suffruticibus annumerat; quod foliola habeat parva. Cur peregrinis & externis adscribit? Italia est familiaris. Caulem, & germen Italici cibum esse, constat ex iis quæ de conditura ex Columella & Plinio supra attulimus. *Quoniam quorundam natura, &c.* Rationem reddit cur arboribus adnumeret. Scribe, *Quoniam quorundam natura (sicut distinguimus) lignum omnino corticis loco habent, &c.* Verum quidem est sambuci medullam fungosam, inanes quasdam arundines: sed inde non sequitur, ferulam arboribus annumerandam. Ineptus forer, qui calamos (de vulgaribus loquor, non de Indico) inter arbores recenseret: nec omnis, ut Plinius hoc loco docere videtur, inanis; sed quidam sacrus & plenus. Ferulam calidis locis nasci ait. Frigidis fata provenit, sed adversus hyemis injurias muniri debet: vehementiores enim non fert. Pro *narthecium*, scribe, *narthecyam*. *Agentibus exeuuntia folia maxima, &c.* Explicat hæc Theophrasti verba, καὶ γὰρ τῶν αὐτῶν ἀφ' οὗ πᾶσι φύλλα βλαστάνει, ἢ καυλοῖ τις μικροί, à gentibus, id est à geniculis; cætero natura eadē, quæ anetho, &c. Dalecampius ex Theophrasto legit, *Floris natura eadē quæ anetho & fructus similis. ob id gestatu facilior, &c.* Sincerior lectio, *Ob id gestatu facilis baculorū, &c.* Semen ferule thapsiam, &c. Corruptus codex; scribe, *speciem ferule thapsiam quidam vocavere*. Vide caput Thapsia. Hactenus Plinius. Ferulæ descriptionem non tradidit Dioscorides. Erenim quæ ad finem capitis leguntur viris maximis merito suspecta sunt, quod apud Oribasium non reperimus. Hæc ad calcem capitis habentur. ὁ γὰρ νόσος καυλοῖ ἀναφέρει τειπερχοῖ (feribunt alii, ἔπειρος γὰρ νόσος) πολλὰκις. φύλλα δὲ ἔχει μακρότερα ἑμπερὶ. παχύτερα δὲ πολὺ καὶ μείζονα. ἐξ ἧς καὶ το στρογγύλον γίνεται κυλινδρικόμην αὐτὸς τῇ ρίζῃ. Ferula itaque (ferula altera) caulem profert ternū plerumque cubitorum. Folia vero habet fœniculi; at longe crassiora (Ruellius τριχόπτεα, asperiora; vulgata præstat) majoraque. Sagapenum quoque ex ea proximè radicem vulnerata manat. De Sagapeno galbanoque quæ succi ex ferula dicuntur, si detur occasio, lib. 9. agam. Ferulam recentiores observarunt latifoliam & tenuifoliam. Ferula caulem promit quatuor, non raro quinā cubitorum, geniculatum, glabrum, crassum, & sub finem ætatis durum, ac lignosum, unicum, sed circa cacumen ramosum, fœniculo crassiorē; ex quo si prima germinatione foliorū futurorum ac umbellarum rudimentum eximatur, ovi-

valentissimus. Folia grandia sunt, mollia & multifida, in capillamenti modum attenuata, multo, quam fœniculi majora, pinguiora, crassiora; alterno ordine disposita, umbellæ tum in fastigio, tum in alis prægrandes, latæ, anetho aliquin similes; flosculi in his lutei. Succedunt femina, foliacea, compressa, ex oblongo rotunda, lata & plana. Radii magna, recta, & altè in saxorum commissuras hiantes rimas descendens, evulsu difficilis, candida, lacteo pinguique succo turgida, odorem vehementem vibrans. Iunio ac Iulio, vel etiam prius, in calidis regionibus florèt, ac semen non multo post perficit; perit deinde caulis, qui annuus est. Sponte provenit in compluribus. Atticæ ac Asiæ regionibus, nec deest in Europa. Nam in Apulia & Gallia Narbonnensi frequens est; præsertim illis rupibus præruptisque saxis prope subterraneas cryptas, via qua Monspelio Frontiguanam itur ad rectam.

Ὁ μανδραγόρας, &c.] Mandragora quasi τὸς μανδράς τὸ γένος, speluncarum, stabulorumque honos, quod ad mandras pecorum, aliasque speluncas proveniat. Μάνδρα, spelunca, pecorum stabulum. Theocriti Scholiaſtes Eidyl. δ. ad hunc verſum, Καὶ πὶ τὰν μανδρὰν κατέλαμψετο, ἄρκος ἐνεργεῖ. γινέται ſpeluncam deprehendi. Τὴν τὰν βροχῶν οὐρανὸν, ἢ μακρῶν, ἢ βακτρῶν, ἢ ἐπὶ σκευῶν ὑλινον ἀδυναστεύεις, εἰ φρενὴν εἰσάγουσιν. ἀνὰ μάδῃ δ' ἐπὶ τῇ μύτῃ ἐν φρενὶ ἐν αὐταῖς τὰς μάδῃς. Ovium caula vel mortarium in quo pinſitur farina, vas eſt ligneum in formam abaci, quo ad ſubigendam materiem utuntur nomen accepit quod in his maras pinſent ac terant. Mandragora hæc Theophrasti diverſa eſt ab illa, quam Dioſcorides deſcribit. Dioſcoridis Mandragora caulem habet, nullum Theophrasti, inſtar ferulæ. Dioſcoridis prior mandragora fructum fert ſorbi, altera fructum ſimilem quidē fert, ſed duplo majorem, ex luteo pallidū. Theophrasti mandragora, acino uvæ ſimilem habet fructum ſucco vinoſo. Sed pro μανδράδης, doctiſſimi viri reſtituunt, ὠσειδῆς, id eſt ovatus. Hanc liberenter probarem Lectionem, ſi Dioſcoridis, Theophrasti, mandragora eadem foret. Sed cum altera caule ſit ferulaceo, altera caule careat; hanc lectionem probare nequeo: maximē cum reperta ſit planta, quæ ad amuſſim omnes quas Theophrastus tradit notas habeat. Dioſcorides mandragoram deſcribit lib. 4. cap. 75. ubi tria genera mandragoræ recenſit. Sed nobis quæ de tertia tradit ſuſpecta admodum ſunt; quoniam in antiquis codicibus deſcriptio hujus mandragoræ deſideretur; tum quod ejus mentionem nullam faciunt, Oribaſius, & Plinius. Accedit quod alterum genus μώριον vocari tradit, quo nomine tertium deſcribit. Μανδραγόρας, οἱ δὲ ἀντρεῖλον, οἱ δὲ διρεαῖαν, οἱ δὲ Κιεραῖαν καλοῦσιν, ἐπὶ δὲ δικεῖ ἢ ῥίζα φίλτρων εἶναι ποιητικῇ. ἐπὶ δὲ αὐτῇ οἱ μὲν πρὸς ἡγλὺς. ὁ μέλας, ἡριδανίας καλοῦμεν. Φύλλα ἔχον τετράετρα (quidā codex poſt ἔχον, addit, ὡς τὴν ῥίζαν) καὶ μακρότερα (vulg. exempl. μικρότερα, vetus quidam, μικρότερα. μικρότερα, probat Oribaſius) ἡριδανίαν, βρωμειδῆν (vetus, δυσιδῆν) καὶ βαρίαν καὶ τὴν δομῶν, κεχύνδρα δὲ ἐπὶ τῇ γῆς, καὶ παρ' αὐτῇ μῆλα οὐοῖς (vetus λευκοῖς οὐοῖς) ἐμφρενὶ, ὡρεῖα, (vetus ὠρεοειδῆ, nec malè, niſi Dioſcorides ſibi contrarius eſſe velit. Oribaſii Interpreſ achradibus, quaſi ſcriptum foret ὠρεαδούς vel ὠρεοῖς. Sam-buci probo lectionem) εὐώδη, ἐν οἷς καὶ καρπὸς ὡς περὶ ἀπύου. ῥίζαν εὐμεγέθους δύο ἢ τρεῖς. ἀντεμπεπληγμένη ἀλλήλαις, μέλαινα (vetus, μέλαινα καθ' ἑαυτὴν) καὶ τὴν ἐπιφάνειαν, ἐνδθεν λειοκαὶ ἐπαχύνουσι. Κωλὸν δὲ οὐ φερεῖ. Τοῦ δὲ ἄριον καὶ ὁ δοκεῖ οὐ εἶναι νόριον (vetus τορίον, μώριον ſcribendum) ἡμελιαν, φυλλὰ ἐπὶ (φερεῖ vet.) μεγάλαν, δόκην, πηλῶν, λείαν, καθ' ἑαυτὴν τεύλου. τὰ δὲ μῆλα διωπάσῃ (Cal. τριωπάσῃ) κροκίοντι τῇ χρυαῖ, εὐώδη καὶ βαρεῖα πνίς. αἱ δὲ ἐδιόντες οἱ πνίμεις ποτὶς ὑποκαρσύνονται. ῥίζα δὲ ὁμοία τῇ αὐτῇ, μελάν, οὐ δὲ λειοτέρα. ἀκαυλὸν δὲ αὐτῇ. — Ἰσχυροῦ δὲ ἔτρεμα μώριον λιγνένιον, φουρμὸν οὐ καλὸς οἷος καὶ αὐτῇ τὰ ἀντρεῖα. (Lac. legit in vet. cod. καὶ ἀνδροῖς) φύλλα ἔχουσι ὁμοία τῇ λειοκῇ μανδραγέρει μικρότερα δὲ ὡς ἀνδροῖς, λειοκῇ, πνίμει, αὐτῇ τὴν ῥίζαν, ἔσταν ἀπαλλῶ καὶ ὁδοκῇ, μικρὴ μετρίονα ὡς παλῆς, παχὺ δὲ δαντῶν μετρίον, &c. Mandragoram nonnulli animalum, aliquid Diræam, alii etiam Circeam idcirco vocant, quod credatur radix in amatoriis efficax eſſe. Duo ejus genera: niger, qui ſemina exiſtimatur thridacias appellatus. foliis eſt quam lactucæ anguſtioribus & longioribus, in terra ſparſis: atque inter ipſa mala gerit ſorbis ſimilia, ex luteo pallida, odorata, & in his ſemen, ceu pyrum. Radicibus autem inhaeret bene magnis, binis terniſque invicem implicitis, nigris ſoris, intus albis, craſſo cortice veſtitis, caule vero viduus eſt. Alterius candidi, qui & μαρ δicitur à nonnullis morion vocatus eſt, folia ſunt magna, alba, lata, levia ceu betæ: poma quam prioris duplo majora, colore in crocum inclinate, jucundè cum gravitate quadam olentia: quæque ſi manduntur à paſtoribus, ii quodam modo ſoporantur: radix ante dictæ ſimilis, & major, atque candidior, orbata & hæc caule — Porro & aliam tradunt eſſe mandragoram,

Ferula.

coctum luteum magnitudine referet; quod corculum *κορυμβία* & *καραύνη* nonnulli appellant. Sub cineribus affatum; prius tamen charta, aut linteo madefactis convolutum, mox pipere & sale confersum, non modo gustui gratissimus est cibus, sed etiam ad excitandam Venerem

mandragoram, quæ morion etiam nominatur; nascitur is in opacis & juxta specus, foliis albi mandragoræ, at minoribus: pene dodrantalibus, candidis, radicem ambientibus: quæ quidem tenera est candidaque, paulo major palmo, pollicemque crassitudine aequat. Ex his nemo non videt aliā Theophrasti, aliam Dioscoridis esse mandragoram. Dioscoridis mandragorā αἰθρηπόμορφον, Pythagoras vocavit, quod radice hominis figuram repræsentet. Eleganter in hortulo Columella.

Quamvis semi hominis vesano gramine foeta
Mandragora pariat flores, nectamque cicutam.

Semi hominis dixit, quod mandragoræ radices ut plurimum à medio ad imum bifurcatæ nascantur, adeo ut crura hominum modo habere videantur. Quapropter si eo effodiantur tempore, quo fructum ferunt, qui mali instar super folia ad terram procumbentia brevi pediculo appensus parum à radice distat, hominis brachiis carentis effigiem referunt. Columellæ mentem non expressit antiquissimus interpret: negat (scilicet hortulos) ferre mandragoram, quæ naturam quandam cum hominibus mixtam habeat, cum mas sit & scemina. Ad formam, non ad genera respexit Columella. Malè Albertus Magnus scribit, mandragoram sic hominis figuram præse ferre, ut sexus & aliorum accidentium differentias ostendat. Impostores & nebulones sunt, qui tales figuras in bryoniæ radicibus sculpunt. Vana & fabulosa Albertus tradidit: credunt mulierculæ, & certò affirmant, quod mandragoræ radices humanam effigiem repræsentent. Ignarum vulgus fabulatur nasci mandragoræ radices (ψιδιθεν vocant) ex urina furum, quibus laqueo vita adempta; ac hinc persuasum habet eas haud quaquā effodi posse, nisi magno vitæ discrimine, cane qui extrahat, radicibus adaligato, & auribus pice oclusis ac obturatis, ne radices epulatum percipiant fodientes, quod audito; planctu ac lamentatione periclitentur, intereantque. Hanc puer sæpius audivi fabellam. Nec radices humanam formam mentientes mandragoræ sunt, sed bryoniæ. Nebulones sunt, qui has, ut infæcundas mulierculas decipiant, venales circumferunt. Credunt quippe mandragoram fecunditati prodesse, quippe sacra pagina docet, Patriarchæ Iacobi uxorem Rachaelem sterilem, pomo mandragoræ (ut vulgatus interpret habet: nam utrum cucurbitam, an aliam plantam vox εἰμαρῆ dudaim designet, non constat) redditam fecundam. Scribit Doctissimus Langius Epist. lib. 2. Et Rachael venusta, sed sterilis Iacobi Patriarchæ uxor, quamvis fecunditatem à Deo pecariò obtinuerat, non tamen prius concipere potuit, quam pomo mandragoræ à sorore Lya accepta gustasset, quorum fecundas vires pleraque Bononiensium uxores, me consule, expertæ sunt. Ergo ex sententia Langii dudaim mandragora. Eadem quoque, ut idem observavit, infæcundis prodest; sed ex causa calida. Non imponunt ac fallunt tantum mulierculis nebulones isti, qui Bryoniæ radicem pro mandragora vendunt, sed in summum etiam vitæ discrimen eas inducunt. Turbat enim valde & movet bryoniæ radix, partus necat, mentem subvertit. Cæterum in hunc fermè modum bryoniæ radicem sculpunt, ut figuram mentiatur humanam, & formastam virorū, quam mulierum. Cælant, dum adhuc virent, infixis hordei aut milii granis, iis in partibus ubi crines enasci volunt, post facta scobe tenui sabulo obruunt, quousq; grana illa radices agant, ac germina emittant, id quod xx. ad summum peragitur diebus. Tum eas eruunt, & adaptas è granis radices & germina, acutissimo cultello scindunt, aptantque ita, ut capillos, barbam, & cæteros corporis pilos referant. Mitto impostores. Mandragora antimalum dicitur, quod malo seu pomo adæqueatur. Circææ nomen à Circe invenit: quoniam, ut ait Dioscorides, radix videtur ad venerem conducere. Fœmina Σεραπίδος vocatur, quod folia lactucam referant. Fructum, inquit, similem οὖν sorbis, quomodo Oribasius & Serapio legunt. Interpretem enim malè mespilum vertisse puto, cum sorbum dicere deberet. Malunt tamen alii οὖν οὖν, aut potius cum vetere codice legere, οὖν λαύης, ovorum luteis. Nobis vulgata placet, quod ea maximorum virorum & experientæ nitatur auctoritate. Marem μάρον, pro quo μάρον lego, vocari tradit, nomine imposito quod fatuitatem inducat & somnum. Unde mandragoram bibisse, doctè & eleganter ii dicuntur, qui velut aspide icti, somniculosi, nimisque desides sunt, atque ita quodammodo adeo sensu destituti, ut excitari nequeant. Iulianus Cæsar in epistola ad Calixenem. Οὐ φανερὸν πολλῷ πάλιν μάρον ὄναι ἐκπεπρωμένον, non videtur mul-

tam hausisse mandragoram? Sic & Demosthenes Philippica quarta. Ἄλλ' οὐδὲ ἀνταρθεῖναι δύναμειν, ἀλλὰ μάρον ὄναι πεπρωμένον, ἢ πὺρ μόνον ἀπὸ τοῦ ἐν ἡμῶν αἵματι; verum nec quimus excitari, sed consimiles hominibus videmur, quæ mandragoram, aut id genus pharmacum aliud biberunt. Idem qui dormitant in negotio, sub mandragora dormire dicuntur. Lucianus in Timone. Πῶς γὰρ καὶ τὸν ἄνθρωπον δὲ καὶ τὸν κατὰ φύσιν αἰσιν, ἐπὶ τῆς ἀδυναμίας ἰστοροῦν. quo, inquit, modo Iupiter, tanquam sub mandragora dormis, qui neque pejerantes audis, neque iuris violatores advertis? Idem quoque Lucianus inter magnificas Demosthenis laudes, ab illo inquit solitos excitari Athenienses, velut ex mandragora dormientes. Ratio istorum est, quoniam fructus mandragoræ hypnoticus est, quo significatur somni conciliator. Τὰ δὲ μῆλα ὁ φαρμακὸς καὶ ἰδιόδικα καὶ ἄλλα, πῶς ἔσται ἔσται ἡ σφοδρὴ ἰσχυρία. Plutarchus & vinum, quod ex vite cui mandragoras vicinus, somniferum scribit libr. de audiendis Poëtis. Ὡς γὰρ ὁ μάρον ὄναι τῆς ἀδυναμίας ἐκπεπρωμένον, & ἀλγόνος τὸν δὲ καὶ τὸν αἰσιν, καὶ τὸν κατὰ φύσιν αἰσιν, τῶν πόνων. quemadmodum autem mandragoras juxta vites nascens, suamque in vinum vim diffundens, efficit ut suavius dormiant, qui id biberint. Novit & hanc mandragoræ virtutem Hannibal. Non injucunda relatu historia est, quam tradit Iulius Frontinus Stratagematon secundo. Hannibal, inquit, missus à Carthagenensibus adversus rebelantes Aphros, cum sciret gentem esse avidam vini, magnum ejus modum mandragora permiscuit, cujus inter venenum & soporem media vis est. Tunc praelio levi commisso, ex industria cessit: nocte deinde intempesta, relictis intra castra quibusdam sarcinis, & omni vino infecto, fugam simulavit: quumque Barbari occupatis castris, in gaudium effusi medicatum merum avidè hausissent, ac in defunctorum modum strati jacerent, reversus cepit eos ac eradicavit. Plinius utriusque Dioscoridis & Theophrasti mandragoram miscuit, ac eandem fecit libr. 25. cap. 13. Mandragoram aliæ Circeium vocant. Duo ejus genera, candidus qui & mas, niger quoque scemina existimatur, angustioribus foliis, quam lactuca, hirsutis & caulibus, radicibus binis ternisque rufulis, intus albis, carnosiss, tenerisque, pene cubitalibus. Fert mala avellanarum nucum magnitudine, & in iis semen ceu pyrorum. Album, hoc alii arsen, alii morion, alii hippophlomon vocant. Hujus folia alba, quam alterius latiora, ut lapathi sativa. Cavent effossuri contrarium ventum, & tribus circulis ante gladio circumscribunt: postea fodiunt ad occasum spectantes. — Odor gravis ejus (succus) sed radicis & mali gravior. Haftenus Plinius. Hirsutus, inquit & caulibus. Neuter mandragoras à Dioscoride delineatus caulem habet; Theophrasti ferulaceum caulem habet; Ferulæ caulis non est hirsutus, sed glaber. Nihil de hirsutis Theophrastus, nihil Dioscorides. Quod de caule scribit, id ex Theophrasto habet, quod de hirsutis, ex Dioscoridis verbis malè intellectis. Libertus legit, βρωμὴ καὶ βαρὴ καὶ τὸν ὀσπλῆν, Plinius pro βαρὴ, βρωμὴ intellexit, & ad caulem, quem non habet, retulit. Sed non dissimulandum, in antiquo codice scriptum, & æqualibus. Alterius folia Dioscorides lævia inquit, de æqualitate nihil. Lævia quidè sunt, sed non æqualia; rugosa enim & crispa. Quam vellem scribere, foliis angustioribus quam lactuca, & hirsutis, sine caulibus, radice, &c. Vel, & hirsutis, ex caulibus, radice, &c. Sed quod sequitur omnem hanc conjecturam impedit. Succus fit ex malis & caule, deciso cacumine, &c. Radicibus binis ternisque rufulis, &c. Antiquus codex, ut monet venerandus Aquileiensis Patriarcha, habet, radicibus binis ternisque foliis. Scribe ex Dioscoride, radicibus binis ternisque nigris foris, intus albis, &c. Fert mala avellanarum nucum magnitudine. Hoc nec ex Dioscoride, nec Theophrasto sumpsit, nisi fortè pro βαρὴ καὶ τὸν ὀσπλῆν legerit Anagnostes, vel liberrum sic legere existimaverit Plinius. Ex alio auctore hoc hausisse puto, nisi hoc scripserit, quod sorbi & avellanæ fructus, non multum invicem cedant magnitudine. Sed hoc frivolum videtur. Sequitur, alii hippophlomon vocant. Hippophlomon; si non hippomoron ex antiquo codice scribendum, quod folia verbasco majori, albedinis gratia, similia sint. Hippomoron vero, quod insignem fatuitatem adferat. Latiora, inquit, quam lapathi sativa. Dioscorides folia ait esse alba, magna, lata, lævia, ceu betæ. Quod de colligendi modo sequitur, habet ex Theophrasti lib. & cap. 9. Mandragoræ mari folia sunt numerosa, nonnihil rugosa, magna, longa, lata, lævia, dilutè virentia, veluti betæ, sed majora, ampliora, humi strata. Crispa instar dipfacy, olida. Flosculi in gracilibus, & singularibus pediculis inter folia exeunt, herbaceo caudicantes colore, mali insani non dissimiles; mala inde rotunda, aurei luteive coloris,

ve coloris, reluctantis lœvoris, saporifero odore, suaveo-
lencia, in quibus semina modice plana, compressa, & ab
una parte renum instar sima, ex luteo albicania, aut cæ-
sia. Radix proluxa, carnosâ, candicans, aut in pallido sub-
fusca, intus candida, crasso cortice constans, ipsaque radix
manuum crassitudine implet, subinde bifida, aut trifida,
implexa, crura bina, & clunes quasi disparata ostentans.
Quam ad formam alludit non incite septentrionalis no-
menclationis interpretatio, quæ mandragorâ quasi manu
& dragon, virigeram, sive hominigeram connotat. Quan-
quam fortasse malint alii nomen illud inditum, quod fecun-
das reddat feminas steriles. Fœminæ folia angustio-
ra sunt, & minora, nigrioraque, per terram etiam spar-
sa: fructus pallidiores, minores, turbinati, sorbi aut pyri
effigie, sed non minus odorati: radix proluxa quidem, sed
minor, foris amplius nigricans, interius albida. Caret u-
terque caule, & folia ab ipsâ promitt radicibus; mature
florat, Aprili si hyems clementior, & ver tepidius, alio-
quin Majo. Fructus Julio, Augustoque maturus: adver-
sus hyemis injurias munimenta. Memorabile quod viri ma-
gni scribunt, quo intensius frigus internum futurum est,
eo magis in terram seles abdere. Vidi mandragoram fo-
lia nova mensibus Octobri, Novembri, Decembri pro-
duxisse; observavi Octobri protulisse, sed hyemem ad-
modum inclementem fuisse bene memini: novi in Mar-
tium usq; mensem folia lauisse, cum mitis nec sæva fuisset
hyems. Apud nos sponte non nascitur, ac quidem sa-
tus tantummodo reperitur, & fœmina quidem perquam
rarissimè. In calidis regionibus sylvestribus & montosis
gignitur, veluti in Gargano Apuliæ monte. Redeo ad
Theophrastum; qui mandragoram caulem ferulaceum
habere ait, & fructum παράδη; pro quo viri maximi αἰσινδὴ
ovatum frustra restituunt. Nec enim sic convenit Diosco-
ridi cum Theophrasto. Dioscorides mandragoram ἀκαν-
λον ait, Theophrastus caulem ferulæ instar ferre. Fructum
Dioscorides vel ex pallido luteum, vel in croceum incli-
nantem ait, Theophrastus nigrum. Παράδη malè vertunt
racematum; παῖς *acinus uvæ*, in quo celantur vinacea dicta,
etiam improprîe acini id est, χιμαριοί: παῖς vero est uvæ gra-
num: id est κροκίδιον γαρύφαλλον. Verte ergo, peculiaris mandra-
goræ fructus: niger enim, & acino uvæ similis, & succo vino-
so. Quæritur urrum Dioscorides mandragoram Theo-
phrastî norit. Botanici magni mandragoram tertii Dio-
scoridis, & Theophrastî eundem asserunt, ac quidem bel-
ladonam vulgo dictam mandragoram tertium dicunt.
Equidem non negamus belladonam mandragorâ Theo-
phrastî esse, sed tertium Dioscoridis esse inficias imus.
Mandragoras enim tertius, ut scribit Dioscorides, man-
dragoræ mari similia folia fert dodrantalia, humi jacen-
tia, radicem ambientia. Quibus verbis demonstrat nec
belladonam, nec mandragoram Theophrastî, tertium
quem describit, esse. Belladona solano familia producit
folia, neutiquam humi jacentia, nec radicem ambien-
tia. Idem de mandragora Theophrastî dico. Caulem fert:
quæ verò caulem producunt, præcipue magnum qualis
ferulæ, ad summum radicis folia non habent, sed cauli
adnectuntur, & ex caule prodeunt. Sed tertium illum
mandragoram non vidit Dioscorides, & ex aliorû relatu
describit: ἱερὸν γὰρ ὃ ἐπὶ τέρειον, ait, tradunt & aliâ esse manda-
goram, &c. Accedit, ut supra dixi, quod ea quæ de tertio
tradunt mandragora, Dioscoridis esse non videantur.
Desiderantur enim in veteribus nonnullis codicibus, nec
referuntur ab Orisabo, Plinioque; quare merito suspec-
ta. Alii solani genus esse contendunt. Sed quod nam
solani genus? Placet summi & nobiliss. viri Fabii Colum-
næ opinio, qui solanum maniacam primum Dioscoridis,
& belladonam quam mandragoram Theophrastî esse di-
co, eandem ait esse plantam. Atqui unum tantum solani
maniaci genus describit Dioscorides. Attende ad verba,
& singula diligenter examina; duo solani maniaci genera
descripta esse, mecum fateribus; Sed codex corruptus
admodum; vulgo legitur. libr. 4, cap. 74. Στεφανόν μακί-
νην, ὅ ἐστι πέρσιον, οὗ τὸ ἵπνον ἐκφέρεται. τυτὰς τε μὲν φύλλοι τοῦ δασυπέ-
του ἐστὶν ὑψώμενοι, μέγιστον δὲ αὐτῆς τὸ πᾶς ἀγκυλῆος, καὶ τὸ παιδραῖος χα-
λεῖται. καυλὸς δὲ ἀνήσκειν δὴ τῆς βίβης ὑπερφύεις, διηκὴ ἡ ἰβ, ἀπορίεις
ἐχούσης ὑπόθρον. πάλιν κεφάλαιον ἐπιχειρύνειν ἀσπίρη λαλαῖαν, διασπέντα ὃ
αὖς πελάτεινα σφάγγων. μέγιστα ὃ καὶ πελατωτέρων, αὐθὺν μέλαν. καὶ
δὲ τοῦτο καρπὸν ἔχει βοστροειδέην, προζύλον, γέφυλαν, παραδάς (uter-
que cod. ὁ πάρας, quæ ex sententiâ Mulyana, vera est hujus
loci scriptura. Sic & δημοῖους, μετακαυτός) ἢ ἡ ἰβ, ὁμοῖος κισσὸς ὕψω-
ρὺ μελάνιος, μετακαυτός ἀσπίρη στεφυλήν. ρίζα ὃ ὑποστὶ λευκή, πυκταία (vet.
πικτυαία) κηλίη ὥς ἀρχαῖως. φέρεται ὃ ἀρείσιος χωρεῖς, καὶ σαρκινή-
μοις, καὶ πελατωμέσος. Solanum maniacum seu furiale, nonnulli
person, nonnulli thyroni thryon appellaverunt. Huius folium erucæ pro-
ximum, at majus, ad acanthi, quem paderota vocant, acce-

dens folium. Caulis vero à radice proceros emittit decem aut
duodecim, alnae altitudine adolescenter: caput in cacumina
olivæ figura, ac platani pilularum instar birsutus, majus
tamen illa atque crassius: florem nigrum, cui succedit fructus
ramosus, rotundus, niger, dens aut duodenis constans acinis,
corymbis hederae similibus, & ceu uvæ mollibus. Radix sub-
jaceat candida, crassa, concava, & fere cubitalis. Nasquitur in
montosis locis vento perflatis, atque littoralibus petris, &c.
Duas hic describi plantas extra omnem controversiam est.
Fieri quippe nequit, ut eadē planta fructus platani similes,
atq; spinis horridos promat, ac etiam simul acinos nigros,
molles, ut uvæ. Hoc inquam impossibile, nisi insitione
factum fuerit; quomodo pyro malum inferi novimus. Sed
de iis quæ arte ac insitione fiunt, non agit Dioscorides.
Præterea nec ullum folani genus ad insitionem aptum.
His ita positis, omnino concedendum, aut corruptum ad-
modum codicem, aut Dioscoridem duarum plantarum
historiam, more Pliniano, in unam miscuisse, ac omnia per-
turbasse. Alterutrum concedatur oportet; nobis mi-
nor placet sententia. Corrigit Nobiliss. Fabius Columna.
Στρυγὼν κεραιὸν ἔχει πύρον (de nominibus hoc loco non ero
follicitus, vide cap. 12. lib. 9. ubi de folani generibus ag-
git Theophrastus.) διὰ τὸ ἄγρον, ὁμοῦ γὰρ. τὸ μὲν καυλὸς ἀνίστη-
σάντος τῆς ῥίζης ὑπερφυὲς δένει, ἢ βῆ, ὅσους ἔχοντα ὕψ. αἰ 90. μέ-
λαν, μὲν δὲ πῦρόν καρπὸν ἔχει στρογγύλον, μελανόν, μαλακόν, ὥστερ σπ-
υδικόν. ῥίζα δὲ ὑπὸ τῇ γῆτι, παχυστά, κίχλη ὡς πήχεις. φέρεται ἐν οὐρε-
ταῖς χλωδαῖς. & περὶ στήμεις, καὶ πλατάνοις δύναται. — τὸ δὲ ἑτέρον
φύλον αὐτῶν πάλαιον ἴσιν ἐν ζῶμα. — μελίσσον δὲ αὐτὸν τὴν πικρὸν ὄναι,
ἢ τῆς καὶ πικρῶς καλεῖται. καυλὸς ὃ ἀνίστη ἀπὸρ ὀσμῆς τῶν κεφα-
λῶν ἔχοντα ἐπικραμεῖν ὡστερ δάκτυλ, δασυτέρων δὲ ὡς πλάτάνου
σφαίρα, μελίσσον δὲ καὶ πλάτυτέρων, πύρον δὲ ῥίζα καὶ σπέρμα με-
σίου πινόμενον δύναται ἔχει καὶ περὶ στήμεις. Solanum maniacum,
aliqui perfm, alii thryon appellavere, alterum quidem cau-
les ab radice ingentes emittit decem, aut duodecim, ulnae al-
titudinem habentes, florem nigrum, & post florem, fructum
habet rotundum; nigrum, mollem, ut uvæ. Radix subest, al-
ba, crassa, cava, cubitalis. Gignitur in montibus, & vento
expositis, & planaretis. vim habet. — Alterum vero, folium
habet simile eruce, majus tamen; ad acanthi, quem pederon-
ta vocant, accedens: caulem longitudine fere ulnae: caput in-
cumbens olivæ figura, sed birsutius, ut platani pilula, majus
vero atque planius. Hujus radix. — Ita hunc locum emen-
davit nobilissimus Fabius Columna, ac quidem primum
solanum scribit Bellodonna, alterum vero quod vulgo
Daturam vocant. De priori hoc loco, de posteriori cap.
de folano. Laudo nobilissimū viri conatum, probo dili-
gentiam; interea tamen, salvo meliori judicio, salva no-
bilissimū viri auctoritate, huic debeo quod Dioscoridis
lectionem corruptam reperiim, huic debeo quod Dio-
scoridis alterum solanum maniacum Theophrasti man-
dragoram

hominum cibo idoneum omnibus modis, elixum
affumque: corpora eo quoque purgari ferunt. Qua-
draginta diebus succus capitur duplex, alter ex caule,
alter ex radice. Quae de causa alterum scaparium,
alterum radicarium vocant. Radix nigro cortice te-
gitur, eumque detrahare solent. Sunt veluti cer-
tae mensurae caedendae radicis. Quibus quantum
conferre putetur ad futuram caesuram reservantes,
reliquum abscindunt. Nec enim devie, neque plus
constituto cadere licet. Corruptum enim putres-
citque, si diu mansit. Praeparant id conficiuntque
in Pyraeum portum advectum, hoc modo. Cum
in vasis conjecerint, farinamque admiscuerint, qua-
tiunt longo spatio temporis. Hinc etiam colorem
assumit, & conditum jam incorruptum perdurat.
Praeparatio caesuraeque ita se habet. Locum Africae
amplum occupat ampliore, quam quatuor sta-
diorum millia in hortis † Hesperidum ferunt. Sed
majorem partem colligi apud Syrtes. Peculiare hu-
jus culta fugere loca proditur. Quamobrem si co-
latur, mitescatque solum, deviat. Atque omnino
degenerat: utpote natura culturae aspernans, fe-
rocitatisque constans vernaculum. Cyrenenses an-
nis septem prius, quam ipsi urbem habitarent, la-
serpitium extitisse affirmant. Habitant vero annos
maxime trecentos usque ad Simonidae Athenis ma-
gistratum. Illi sic referunt. Alii radicem laserpi-
tii cubitalem fieri tradunt, aut paulo majorem.
Hanc in medio exuberare † in caput, quod subli-
me penitus extat. Vt fere super † terram esse ap-
pareat. † Vnde primum quod lac appellant, erum-
pit. Dein caulis affurgit, ex quo magydaris, &
quod folium dicitur, exeunt. Folium id semen est:
quod cum Auster ingenue post caniculam flaverit,
discutitur: atque ita laserpitium nascitur. Eodem-
que anno radix consummatur, & caulis. Sed hoc
haud quaquam peculiare notatur: nam aliis quoque
idem tribuitur. Ni dixeris, quod discussum id pro-
tinus nasci potest, ideoque ortum peculiarem for-
titi, supradictisque propterea diversum accipi posse.
Adhuc quod † circumfodiendum id annuatim cen-
sent. Nam si relinquatur, semen omne caulemque
totum proferri, & deteriora tam haec, quam radi-
cem reddi existimant. † Defossa autem fieri melio-
ra: scilicet solo subacto beneque gluto. Sed hujus
contrarium illi volunt, qui culta recusare id inquirunt.
Mandi quoque radices in aceto recens decisas † refe-
runt. Folium colore aurum aemulatur. Contrarium
etiam, quod folium oves cum comedunt, purgari
ajunt. Nam & vere, & hyeme, pecus ad montem
dimitti affirmant. Sed cibo non solum hoc, sed e-
tiam altero quodam abrotano simili pasci. Vim am-
bo calefactoriam fortiri plane videntur, & purga-
re quidem nequaquam valere: exiccare autem, &
concoquere unice posse. Quod si qua pecus aegre-
scens, aut alias minus bene se habens ingressa sit,
mox eam sanari, aut emori ajunt: sed magna ex
parte posse servari. Haec igitur utro tandem sint mo-
do, quaerendum. Quod vero magydarim vocant,
nimirum a laserpitio differt. Tenerius enim, minus-
que vehemens. † Id sentire, & sine lasere est. Nec
non & aspectu manifesta experto homini est. Nasci-
tur in Syria: † nam apud Cyrenam, & in monte Par-
nasso large provenire eandem affirmant. Sed quidam
laserpitium id appellant. An culta id quoque modo
laserpitii fugiat, quaerendum. Quin & si quid simi-
le, aut proximum habeat, ad folii, caulisque ratio-
nem; & si quam ullo pacto emittat lachrymam, id
investigandum. Ergo naturam ferulaceam hisce con-
templari oportet. De aculeata vero, sequitur ut hoc
exponamus, quoniam distinctum superius est: aliud
totum esse spinosum, † aliud spinose foliatum. Et

Nec obli-
 radicem in-
 cidere, nec
 plus, nec plu-
 ribus in lo-
 cis quā con-
 stitutum est
 licet, alio-
 quin inte-
 rit. Succus
 etiam ipse si
 ructi diem re-
 linquatur,
 putrescit. I-
 deo prepa-
 rant, perfici-
 untq; quā in transma-
 rina illum
 evehunt, hoc
 modo.
 † millia fe-
 rūt. Sed ma-
 jorē partem
 colligi circa
 Syrtes ab Eu-
 esperides op-
 pido. Pec-
 uiliare.
 † capitulū.
 " in superfi-
 cie.
 † Radice in-
 cisa succus
 crumpit, la-
 tis instat:
 dein caulis
 nascitur, ex
 hoc magy-
 daris, quem
 etiam φάλα-
 ρος, id est,
 folium vo-
 cant; colore
 aurū emu-
 latū, folium
 id semen est,
 quod cum
 Austeringe-
 nue post ca-
 niculum fla-
 verit, dis-
 cutitur atq;
 ita laserpi-
 tium nasci-
 tur.
 † pastinan-
 dum.
 " depastina-
 ta.
 † referunt.
 Contrarium
 etiam quod
 folium oves
 cum come-
 derunt mi-
 nime pur-
 gari ajunt.
 † vehemens
 est, lasereq;
 id est, succo
 caret.
 " non autem
 apud Cyre-
 nam etiā in-
 † aliud folio
 spinoso con-
 stare.

enim † pulchre diuque floret. Acarnis differentia non sunt.

Terebinthaceae. Theodorus, quatuor stadiorum millia. Plinius, quatuor stadiorum. Sanè in tanto tractu ab ea copia vile fuisset. Et mirificus fuisset imber ille quingentorum millium passuum, quem piceum pluuisse, narrat Plinius. Strabo Silphii regionem longam M. stadia, longam CCC. Miror Hermolaum, virum doctrina summum, diligentia singulari, neque in annotationibus, neque in corollario quicquam de hac diversa lectione. Auxit errorem Theodorus, qui dixit, in hortis Hesperidum. Praeclaros profecto hortos quatuor millium stadiorum. At Theophrastus dicit. Plinius quoque circa. Monimus aliis libris, in Codice Theophrasti

feorsim de utroque dicendum atque tertium illud addendum, † quod juxta aculeum folium gerit. Phleus enim, tribulus, capparisque peculiare nimirum obtinent, ut non solum caulem aculeatum, sed etiam folium habeant hispidum. Inter ea vero distincta genera, plurimum quod aculeato folio constat, nimirum dixerim. Quod ex toto spinosum inspicitur, exiguo id est numero, quemadmodum diximus. Et difficile quicquam ferme inveneris, † præter corrudam, & nepam, quæ post æquinoctium autumnii florescunt. " Nepa enim florem in carne extuberante † sub extremo aculei profert initio candidum, postea leviter accedentem ad purpuram. † Corruda propter aculeos " pusillum quandam producit peciolum, ex quo flosculus tandem ipse erumpit. Nepa radice singulari, eademque † brevi adhæret. † Corruda radice large alta, numerosa, eademque tam crebra innititur, ut pars superna radicum tota connexa & continua reddatur; ex qua vel ipsorum caulium factitatur proveniunt. Exit caulis de " corrudagine vere, ciboque idoneus est: deinde durefcit, florescitque indies. † Flos non solum ex hoc, verum etiam de primoribus emergit caulibus. Hæc annuo constat caule. Igitur quæ spinosa in totum sunt, naturam ejusmodi obtinent. Illorum vero quæ folio constant aculeato, genus (ut sic loquar) magna ex parte acanaceum est. Acanaceum inquam, quoniam conceptus, & id cui flos inhæret, aut etiam fructus, spina, vel spinaceum quicquam sit. Sed differunt inter se, magnitudine, figura, colore, multitudine, paucitateque spinatum, reliquarumque rerum, exceptis tantum admodum paucis, seu herba lanaria, sonco, & si qua sint alia. Reliqua (ut ita loquar) omnia ejusmodi sortiuntur naturam. Nam & cnecum natura " spinosum est, quanquam discrepat semine. Verum hæc omnia ejusmodi sunt; † acarna, spina candida, æraria, cnecum, aculeosa, fusus agrestis, buxus asininus, carduus pinea, vernilago. Hæc tamen non aculeatis foliis constat. † Carduus etiam nimirum ejusmodi foliis est, & beta sylvestris. Et alia plura hujuscemodi percipiuntur. Sed præter ea prædicta discrimina, distant inter sese, " quod alia multis constant caulibus, ramosque fundunt, ut cnecum: alia superne cacumine tantum sparguntur, quemadmodum rhatrum: & alia protinus primis imbribus germinant, alia post. Nonnulla etiam æstate, ut quæ tetralix à quibusdam vocata est. † Et carduus pinea pari modo & flores differentiam faciunt. Carduus non sunt.

Καὶ γὰρ ἐν Κυρίῳ. In Codice Theodori: Nam apud Cyrenam. Videtur scribendum, non apud.

† quod præter aculeum folium gerit ut pheos; tribulus autem alter & caparis peculiare nimirum obtinere.

† asparagus scorpium.

† scorpius.

† in.

† asparagus.

“ pusillum quoddam pro-
dugii fasti-
gii scorpius.

† brevis, re-
tæque con-
stas.

† Aspara-
gus.

“ in asparagi
plantario.

† nec flos ex
hoc solū non
ex primoribus
emergit cau-
libus. Annuo
enim constat
caule.

† acanaceum
est.

† acarna,
leucanthos
chalcæos, ene-
cos, polyanthos,
atracylis, onog-
nors, belxine,
scolymos,
chamaecenta.
Hic.

† Scolymos,
qui & leim-
monion di-
citur, foliis
est spinosus.
Est alia.

“ quod alia
multa sobole
constant,
multosque
caules habet,
ut scolymos.
alia unico
constat cau-
le, & sobole
carere, ut ene-
cus. alia su-
perne.

† est belxi-
ne. pari.

† sero.

Τῆς αἰ ἀναλυσῆς. Non solum hic error Theodori, qui non
diviserit capite novo: sed etiam Theophrasti, qui cum spi-
nosarum narrationem insinasset, intermisit ut hic repe-
teret. Divisionis autem partes cum tres sint: ἀναλυσὶς ἐ-
λως, φύλλα καὶ ἄκρον, Ἐν τῷ ἔχειν ἀκρον ὡς τὸ φύλλον, Theodorus
non expressit. Primum membrum est, spinarum: neque e-
nim aut solum habet, aut foliū figuram, sed spinā. Alte-
rum folio spinoso: ut Ἐν foliū figura sit, Ἐν spinā simul. Theo-
dorus, Plinium sequutus, pessimē dixit, spinosum foliatum.
Nam tertium membrum divisionis tale est. Sed diceret, spi-
nofoliatum: aut melius, foliospinatum. Illud non præteri-
bit acutius iudicium. ὡς τὸ τῶν ἀκρων φύλλον ἔχοντος. Me-
lius ὡς τὸ φύλλον ἀκρον ἔχοντος. Prior enim ac potior na-
tura est folii, quàm spinæ. Nulla enim planta habet folium
pro spinâ, sed quædam spinam pro folio. Præter hæc, quarta
natura est. τῶν ἀκροειδῶν, ut tribuli. Et in genere Cina-
ræ non absimilis.

Ac πικρῶν. Theodorus. Corrudam. sic silvestrem.

Ἐν τῇ παρεκκλησίᾳ τῇ ἐκποδούτῃ ὡς καὶ τὸ ἄκρον τῆς ἀγγελίης.
Lege τῇ ἐκποδούτῃ καὶ τὸ ἄκρον.

Μολύβδον, & Βεγχύριον, & Βαθύριον. Quomodo possit esse radice brevi, eademque profunda? Itaque Theodorus omisit, Βαθύριον. Lego igitur Μολύβδον. Asparagus contra. πολύριον, βαθύριον, σκολύριον.

Οὐδ' ἐπεὶ τοῦ καυλῶν ἐστίν. Necesse habuit dicere hæc : quia
οὐ μόνον ἐκ τούτου, qui scilicet vere exit : sed etiam ἐκ τῶν ἀντι-
περῶν, scilicet qui ante ver extabant. Neque enim caulis vi-
ta annuo termino finitur. Itaque corrigo in codice Theodo-
ri. Nec annuo constat caule : Vbi erat, hæc ἔσθ' addes : e-
nim : ut ratio reddatur. In nostris tamen hortis Asparagus,
ἔσθ' in agris Corrua caulem amittit.

λέγει ὁ ἀκατανόητος, ὅτι τὸ κύνημα, καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἄνθρωπος, ἢ καὶ ὁ κάπρος, ἔ-
 ρχεται καὶ ἀκατανόητος. Theophrastus, genus φυλλοκύνθηων ἀκατανόητος.
 Propterea quod pars turgens in florem, et infructum, est ἀ-

ἔργον, αὐτὸ ἀργυρώδες. Theodorus legit, ἀργυρῶν, ἢ ἀργυρῶδες. Er-
 go etiam supra leget, ἀργυρῶδες, non ἀργυρώδες: idque male.
 Sunt igitur τὰ φυλλοειδῆ καὶ τὰ ἄνθη ἀργυρῶδη, quoniam τὰ κύνερα,
 & sedes floris, at fructus ita sunt. Quid autem sit ἀργῶ, ap-
 ud alios non inveni: neque ex Plinio quicquam memini.
 Videretur significare conceptaculum illud capitatum, quod ex-
 tat in Eryngio, & Scolymis, & genere universo Chamaeleon-
 tum, Cartamaceorum, & ἀργυροειδῶν. & ejusmodi. Sic e-
 tiam leges mox, κίον ἀργυρῶδη, non ἀργυρῶδη.

Σκόλυμος. Theodorus, carduus. non male. Verum carduus, aut est nomen generis, aut speciei: ejus scilicet, quo appellant Labrum Veneris. Scolymus autem est, Cinara. Dum generum, agrestis, & mitis. Qui diviserit, ut essent diversa Scolymus, & Cinara, suo id fecere arbitratur. Athenaeus tamen Cinaram carduum à Romanis dictam scribit. Ἡλωειμωία. Theodorus, Beta sylvestris. Betam sylvestrem Latini Limonium vocant. Verum ea non est aculeata. Scolymus etiam Limonium appellatam cum eradant, non ponit tanquam diversum genus digeri, sed ita legendum est. σκόλυμος, ἢ ἡ λειμωία.

Tōis ἀρχαῖς ὕδατος. Theodorus legit ὕδατι. recte. Sic est in-
frā in historia de Croco.

Διαφορὰ ἣ τὰν ἤ ἀκάρων σὺν εἶσι. Multæ sunt partes. βλάστησις, καυλοί, ὄλη, σπέρμα, ἀκάρ. Itaque differentias cum dixit: floris in Scolymo: βλαστήσαν in tetralice: caulium in neco: seminis in eodem: acani, ubi dicebat, διαφορὰν δὲ ἔχει ἐν ταύτῃ. Quare non putavit hic, ἀκάρων legendum Theodorus, sed ἀκάρων. Nusquam tamen memini multas esse ἀκάρων differentias, sed unam tantum speciem. Neque ἀκάρων reponendum. Est enim una ex partibus spina, sicut βλάστησις & cætera, quæ supra dicebamus. Et sanè spinæ differentia quæ plurimæ sunt: neque enim secundum, aut locum, aut situm, aut figuram, aut substantiam, aut quantitatem, aut ordinem, aut officia inter eas convenit. Delebris id.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Tο δὲ σίλφιον, &c.] Diligentissimè Theophrastus nos-
ter describit Laserpitium, idque duabus de causis;
quod rara admodum, & pretiosa sit planta. Succum enim,
ut Plinius tradit, libr. 19. cap. 3. multi pretii emitit.
Quo minus omittendum videtur, C. Valerio, M. Herennio
Coss. Cyrenis advecta Romam publicè laserpitii pondo 30.
Cæsarem vero Dictatorem initio belli civilis, inter aurum
argentumque protulisse ex ærario laserpitii pondo cxi. De
hoc Laserpitio nobis nunc agendum, ac primum de no-
mine. An τὸ σίλφιον dictum, quod, sicut verno tempore
infectum filpha senectatem deponit, novamque cutem re-
cuperat, nova folia promit? An vero quod folia splen-
deant instar culicis, cujus genus est filpha? Meminit hu-
jus insecti Aristoteles lib. 8. cap. 23. problem. 191. Τὸν
αὐτὸν δὲ ἀσπὸν καὶ τὴν σίλφην ἐκδύνει τὸ γῆρας, ὅτε ἐκδύνει. οἷον
σίλφην, καὶ ἀσπὸν, καὶ τὴν καὶ ἐσπέρην, οἷον καὶ σπέρην. Eodem modo ex
insectorum genere exiunt senectutem, quæ exuere consueve-
re, ut filpha & aspis, & quibus alæ in vaginis sunt, qualis
est scarabeus. Inter culices filphæ mentionem facit Lucia-
nus in Somnio. τῆς σίλφης, καὶ τῆς ἐμπύδου οὐδὲν ἄρκετον βιοτεύει.
Vel filphii nomen accepit in memoriam imbris picosæ,
tristis ac crassæ. Plinius loco citato, Id apud auctores Græ-
ciæ evidentissimos invenimus natum imbre picæo repente ma-
defacta tellure, &c. Vide cap. 2. lib. 3. & cap. 5. lib. 1.
de causis. An, inquam, in memoriam hujus imbris, quæ
planè terribilis exitit; ac quasi funesta, plantæ huic no-
men filphii impositum? Hesychiuss σίλφιον ἐξηγόν, οἷον καὶ ἐκδύν.
Ego Barbarum vocabulū puto, factumque ex σίλφι, quod
exoticum est, ut κάμει, πέπεις; quæ Græci retinuerunt, aut
modicum inflexerunt. Barbarum vocabulum esse, docuit
Clarissimus Gerardus Io. Vossius. Ex cujus Etymologico
magno, nondū edito, hæc excerpti. Sirpe vel syrpe (sed prius
malim) est à Græco σίλφι, vel σίλφιον, quod idem notat. Σίλφι
forte à ἡρῇ Saraph: id Arabicè, nobilem esse. Nempe ob ejus
virgultū præstantiā. Nisi non tam attendere virgultū, quam
succum, ut sit ab Arabico ἡρῇ Sarab, forbere. Hactenus
Vossius. Succum in summo pretio ac honore fuisse vete-
res, omnes tradunt, quare postremum etymon magis ar-
rider. Sed omnes hujus plantæ partes magno pretio fue-
re. Vetus Scholiastes Aristophanis de filphio, & τὸ φύλλον
δὲ αὐτοῦ, & τὸ κερκίσις, & τὸ καυλός, & τὸ ὄπις, & ἀπὸ αὐτοῦ τὸ πῶν αὐτοῦ
πολλὴς πρὶν εἶναι ἴσι. Et folium & fructus, & caulis, & suc-
cus, verbo ut dicam, omnes partes magno in honore sunt. Et
hæc primum etymon probant: sed, ut dixi, succus cæteris
præstabat. Dioscorides loco citato. τρεκακκωλὸς δὲ ἴσι τὸ ὄ-
πις, εἶτα τὸ φύλλον, εἶτα τὸ καυλός, efficacissimus sed liquor, mox
fructus, postremo caulis. Ex ἡρῇ ergo σίλφι σίρφι σίλφιον fe-

cerunt. σερφι etiam & σίλπις dicitur. Hesychius σίλπις, σίλ-
φις. Ex σερφι, Latinorum sirpe manavit. Plautus,

— Teque oro, & quaeso, si speras tibi
Hoc anno multum futurum firpe, & laserpitium?

Ubi sirpe totus frutex cum radice, laserpitium succus dicitur. Cæterum τὸ σίλφιον aliquando pro integra planta sumitur, quandoque pro radice tantum. Pro integra planta in initio hujus capituli, uti & lib. 1. cap. 11. τὸ σίλφιον, καὶ ἡ καλουμένη μαυροδαρίς. Dioscorides lib. 3. cap. 94. σίλφιον καλεῖται, &c. Proprie tamen τὸ σίλφιον est radix plantæ. Galenus in Lexico, ἡ ἔριζα τῆς πώας σίλφιον ἰδίως ὀνομαζέται, radix herbe silphium proprie vocatur. Idem eodem loco ὁπὸς καλεῖ σίλφιον, καὶ τὴν ἔριζαν μόνον. Aristophanis Scholiastes σίλφιον ἔριζα κατὰ πᾶσας ἡδισομεν. ἐν Ἀδύῃ γενομένη δρυπικὴ καὶ ἡραποπικὴ. Silphium radix in Libya nata ad usum menfarum, & medelas. Columella lib. 6. cap. 17. Et radicem quam Græci σίλφιον vocant, vulgus autem nostrā consuetudine laserpitium appellat. Proprie tamen, ut suo loco dicam, laserpitium succus. & aliquando τὸ σίλφιον caulem plantæ vocant. Dioscorides loco citato, ἐνίοι δὲ καὶ τὸν σίλφιον ἐκαλεῖσιν. Sed de hac quæstione infra. Non raro, ut dixi, pro tota ponitur planta. Satis aperte hoc docet Galenus, Comment. 95. libr. 4. de morbis acutis. τὴν ἔριζαν ἔσσι σίλφιον καλεῖν ἰδοὺ τὴν ἀνθρώποις ὀμνύμεται ὅλην τῇ βοτάνῃ. Silphium radicem æquivocè homines cum tota herba vocare consueverunt. Columella lib. 12. cap. 7. Et paucas radicales laseris, quod Græci silphion vocant, &c. Eodem libr. cap. 57. laseris radicem, quod silphion Græci vocant. Recentiores quoque Græci, Laser λασάρον vocarunt, & pro tota planta usurparunt, cum laser & τὸ λασάρον, ut post dicam, aliis significet succum ipsum Pelagon. Hippiatric. lib. 1. cap. 22. λασάρον κέλευν ὅσκι λαπλόν, ἕπον μικρόν, εἰς ὄνον λίσαν, lasarē coccum magnitudine parvi nucis Ponticæ in vino solve. Σπέρμα semē fert σίλφιον, non coccum. Eumelus lib. 1. cap. 29. ἡμῶν δὲ τὸ σκελὸν λάμβανει, καὶ μὲν ὥστε λασάρον, ἢ ἄλλο μύθος, sanguinē ex crurib. accipe, & lasari radicē quasi magnitudine fabæ. Apud Myrepsum sect. de Zulapisi ca. 26. λασάρον legitur. ἀλφαχαρίδες βέντες κέλευν κρινάνην χλωρὴν ἔσσι λασάρον. Ad hunc locū Doctissimus Interpres, Que vero herbarū generatū vocabis intelligat, scire nequeo. Sunt enim, ut omnib. appareat, voces corrupte. Depravatū codicē Myrepsi fateor; at quomodo restituēdus sit, satis non video. Scribe, vel meo periculo, ἀλφαίς κέλευν, χοιροβοτάνη, καλεῖσθαι χλωρὴν, ἔσσι λασάρον, vel λασάρον: sed λασάρον apud Orneophobiæ auctorem legitur: semperoviv accipe cornū, portulacæ, coriandri viridis, & laseris, Zulapium præscribit adversus fer-

vores, inflammationes totius corporis, & erysipelata, &c. Refrigerat sempervivum; idem faciunt portulaca, coriandrum. Laser vero non refrigerat, sed ad dissectionem, ac ne nimium repellatur humor additum fortassis. Χοιροκόριον portulacum esse libr. 7. docetur. Laser autem proprie est succus, non ipsa planta. Alii silphii plantam, καυλόν vocant. Pollux lib. 7. ἡ δὲ ῥίζα σίλφιον, τὸ δὲ φύλλον καυλός. Radix silphium vocatur, planta caulis. Veteres quoque conjici καυλόν vocarunt. Alexis ἐν λίσση.

— Νάπυ, καυλόν, σίλφιον.

Τὸ σίλφιον radix. καυλόν vero τὸ φύλλον, id est caulis, quæ ex radice exit. Frustra ergo viri magni corrigunt Νάπυ, καυλόν σίλφιον. Ebulus in Glaucio.

— Καὶ καυλόν ἐκ Καρχηδόνης.

Καὶ σίλφιον, ἱμῶν τε τῶν Ὑψηλῶν.

— Caulem Carthagenensem

Et silphium, thymumque Hymettium.

Antiphanes ἐν δυσέρωσι, de Cyrenaica regione, cui vale dicebat ille, quisquis apud eum sic loquitur.

— Ἐγὼ δὲ λέγων

Ἄπασιν ἱππῆσι, σίλφιον, συνωρίσι

Κέλῃσι, καυλῶ, μασπῆσι, πυρετῆσι, ὀπῆσι.

Quibus verbis, non ut cæteri, καυλόν pro tota ponit planta, sed pro thyrso. Distinguit enim καυλόν μάστιγον, σίλφιον, ὀπῆν. Idem quoque fecit Theophrastus, uti ex iis quæ dicuntur palam fiet. Eadem divini senis sententia lib. de ratione victus in morbis acutis. ἡ σίλφιον, ἡ ὀπῆς, ἡ καυλός.

Ῥίζα δὲ ποτὶ καυλόν, &c.] Radicem non describit Dioscorides. Plinius tradit, radicem multam crassamque habere. lib. 19. cap. 3. Cæterum nequitiam reticendum, duas opiniones sequi Theophrastum, & ex variorum relatu hanc historiam contexuisse.

Τὸν δὲ καυλόν, &c.] Ferulaceum dat caulem silphii; idem facit Dioscorides lib. 3. cap. 94. Σίλφιον γὰρ αὐτὸν ἐν τοῖς κτ' Συρίᾳ, Ἄρμενίᾳ, ἐν Μήδειαν τόποις, ἐν Λιβύᾳ. οὗ δὲ καυλὸς μάστιγον καλεῖται, ἡμετέρας γὰρ ἡμετέρας. Silphium seu laserpitium circa Syriam, Armeniam, Medicam & Lybiam nascitur. Hujus caulis ferulaceus maspetum appellatur. Theophrastus folium sic vocari tradit; sed de hac quæstione, ubi de folio erit sermo. Plinius, Caule ferulaceo, haud simili crassitudine. Dioscorides & Theophrastus simile faciunt ferulæ. Rectè nam revera similis est. Malè ergo Plinius, haud simili crassitudine, dixit. Sed librarii hic error, non Plinii, qui cum haud dissimili, vel absimili scribere deberet, scripsit, haud simili.

Φύλλον.] Id est apio, non vulgari sive aquatico, cui in officinis κατ' ἰσχυρὸν apii nomen, sed quod vulgo petroselinum perperam vocant. Dioscorides, φύλλον δὲ ἔχει σελίνου μοῖον. Folia habet apio similia. Idem Plinius, hujus folia apio maxime similia.

Μάστιγον &c.] Plinius loco citato, Hujus folia maspetum vocabant, apio maxime similia. Eadem Pollucis sententia. ἡ δὲ ῥίζα σίλφιον, τὸ δὲ φύλλον καυλός, τὸ δὲ φύλλον μάστιγον. Dioscorides caulem sic vocari docet, οὗ δὲ καυλὸς μάστιγον καλεῖται. Idem tamen foliū sic dictum, eodem capite docet. Ἐνίοι δὲ τὸν καυλὸν σίλφιον ἐκάλεσαν, τὸν δὲ ῥίζαν μαγδαρίαν, τὸ δὲ φύλλον μάστιγον. Sunt vero qui caulem silphium, radicem magadarim, & folia maspeta vocaverint. Supra dixi ipsam radicem silphium vocari, contra caulem, ipsamque plantam καυλόν. Pollux, ἡ δὲ ῥίζα σίλφιον, τὸ δὲ φύλλον καυλός. Columella lib. 6. Radix quam Græci σίλφιον vocant. Vide quæ supra dixi. Hæc satis ostendunt, ipsos veteres non satis in nominibus silphii convenisse. Hefychius maspetum caulis succum vocari ait, ut & prima folia μάστιγον τὸν καυλὸν δὲ σίλφιον πένταλον, ἡ τὸν καυλὸν ὀπῆον. Sed quænam illa prima folia silphii, quæ Grammaticus maspeta vocari tradit? Nobiliss. Salmastius corruptum codicem scribit, & corrigit; μάστιγον τὸν βρωτὸν δὲ σίλφιον πένταλον. δὲ δὲ τὸ δὲ καυλὸν ὀπῆον. Maspeta, edulia laserpitii folia, nonnulli caulem sic vocant. Interpretatio est, atque ἰσομῆτος Grammaticalis vocis μάστιγον, quam δὲ δὲ μάστιγον & πένταλον deducit, quasi edule foret folium. Vulgatam lectionem servavit Phavorinus, qui plura ex Hefychio exscripsit; Unde antiquum mendum esse colligo. Fortassis priora folia sic vocata tempore Hefychii, Edulia nufquam legi nisi forte apud Solinum qui capite 31. Ἀσβύστα laserpitium, hoc aluntur, hoc illis edule est. Cæterum ex dictis concludo, antiquos Græcos Theophrastum, Aristotelem, Hippocratem folium silphii maspetum vocasse;

mediæ verò ætatis auctores, Dioscoridem, Galenum, cæteros cauli nomen illud dedisse; at Barbaros Græcos succum sic vocasse. An itaque scripsit Grammaticus μάστιγον, καυλόν τὸ δὲ σίλφιον πένταλον, καὶ τὸ δὲ καυλὸν πένταλον.

Σπέρμα ἔχει, &c.) Dioscorides loco citato, σπέρμα καλεῖται. semen latum. Addit Oribasius, φύλλον δὲ καλεῖται μαγδαρίαν, foliaceum, quod vocatur magydaris. Illud φύλλον agnoscit Theophrastus, probat Plinius. Semen, inquit, erat foliaceum. Magydaram vocari neuter tradit. Sed de hac voce infra.

Οἷον τὸ λεγόμενον φύλλον, &c. Sic vocatum semen silphii extra controversiam est; sic scripsisse Theophrastum nemo facile conceder, Vulgata lectio hunc habet sensum, semen silphii foliaceum esse, quale est quod proprie vocatur folium. Verba, οἷον τὸ λεγόμενον, non agnoscit Plinius, qui verbatim Theophrastum sequitur. An scribendum οἷον τὸ λεγόμενον φύλλον. Et quod folium vocetur folium. Folia fert silphium, quæ maspeta dicuntur; at semen ejus, quod foliaceum Theophrastus, Plinius, Dioscorides scribunt, absolute φύλλον appellatur. Melior lectio, σπέρμα καλεῖται, φύλλον δὲ, τὸ λεγόμενον φύλλον, semen latum, foliaceum, quod vocatur phyllum. Præstat, inquiunt viri magni; hæc verba οἷον τὸ λεγόμενον φύλλον expungere, quæ nec Plinius in suo codice reperit, nec Dioscorides. Addita textui videntur, & è margine attexta, quæ ibi lector aliquis notaverat, ex posteriore descriptione, ubi τὸ λεγόμενον φύλλον silphii semen est. Hanc probarem opinionem, nisi constaret & ipsum Hippocratem semen silphii φύλλον folium κατ' ἰσχυρὸν vocasse. quare φύλλον τὸ λεγόμενον φύλλον lego.

Φύλλον.] Vox hæc plures apud Botanicos habet significationes. Neminem fugit, φύλλον vocari plantarum folium, pars plantæ humore & carne constans, tegumenti fructum, nutritionis animalium, & medicationis causa procreatum. Φύλλον etiam vocatur olus viride, aut herba viridis condimentis idonea, quæ auctuarii loco olera ementibus adjici solet. Φύλλον τὰ κηρύδια καὶ βοτανικὰ καλεῖται ἡ δὲ σπέρμα. φύλλον ἡ δὲ σπέρμα καλεῖται. ἡ τὸν ἀνθρώπου τὰ λάρνακα καλεῖται σπέρμα, οἷον καλεῖται, ἡ δὲ σπέρμα, πηλάνον, σάβανον. Id est, Phylla, hortensia, herbacea viridia odoramenta. Phylla odoramenta hortensia, quæ ementibus olera addunt, ut coriandrum, menta, ruta, apium. Sic φύλλον planta est, quæ à Dioscoride lib. 3. cap. 140. describitur, & à Theophrasto lib. 9. cap. 19. Folium præterea est aromaticum, cujus mentionem facit Dioscorides lib. 2. cap. 18. Ἀπὸ τῆς φύλλου ἐστὶν ἡ μύσκηρος καὶ τῆς ἀρωματικῆς καλεῖται, ἡ φύλλον δὲ καλεῖται ἡ μύσκηρος, ac interdum quo jucundius ori sapiat, spica nardi, aut folii, aut malabarbi momentum immiscetur. An malobathrum & φύλλον aromaticum res eadem sit, suo loco & tempore examinabo. Κατ' ἰσχυρὸν, per excellentiam τὸ φύλλον dicitur Silphii semen. Galenus in Glossis modo citatis. Φύλλον τὸ δὲ σίλφιον σπέρμα δὲ τὸ πένταλον καλεῖται, οὗ τὸν δυνάμειον γινώσκουσιν. κατ' ἰσχυρὸν δὲ τὸν καυλὸν καλεῖται τὸ φύλλον, κατ' ἰσχυρὸν δὲ τὸν σίλφιον. Phyllum silphii semen, eo quod latum est, in secundo de morbis mulierum; addit autem & ipse in oratione, aliquando & Libycum, aliquando Æthiopicum. Non tantum φύλλον vocari tradit silphii semen, sed unde nomen hoc impositum addit. Alii semen non φύλλον, sed μαγδαρίαν vocant, ut ex Oribasio constat, qui ad verba Dioscoridis τὸ σπέρμα πένταλον, addit, φύλλον δὲ καλεῖται μαγδαρίαν. Utrum hæc Oribasii additamentum, an Dioscorides sic scripserit, non satis constat. Pollux semen magadarim vocari auctor est lib. 6. cap. 10. Sed corruptus codex: vulgo legitur, τὸν μὲν τὸ σίλφιον τὸ δὲ σπέρμα καλεῖται μάστιγον, ἡ δὲ ῥίζα σίλφιον, τὸ δὲ φύλλον καυλός, τὸ δὲ φύλλον δὲ σπέρμα καλεῖται. Scribe, τὸν μὲν τὸ σίλφιον, τὸ δὲ σπέρμα καλεῖται μάστιγον, ἡ δὲ ῥίζα σίλφιον, τὸ δὲ φύλλον καυλός, τὸ δὲ φύλλον μάστιγον καὶ ἰσχυρὸν δὲ τὸν καυλὸν καλεῖται σίλφιον, ἡ τὸν δὲ σπέρμα καλεῖται μαγδαρίαν. Silphii semen magydaris vocatur, radix silphium, folium maspetum. Est & aliud condimenti genus simile silphio, minus aëre, quod magydaram vocant. Hefychius ipsum liquorem sic appellari tradit. μαγδαρίαν, ὅπερ σίλφιον, δὲ ἰσχυρὸν τὸ σίλφιον εἶναι κατ' ἰσχυρὸν. Magydaris silphii succus, alii alterum silphii genus esse tradunt varius. De magydari infra agendum.

Ἄνω δὲ οὗ τὸν καυλόν, &c. Hunc locum sic reddidit Plinius. Semen erat foliaceum, folium ipsum vere deciduum. Hæc corrupta, vel ineptissima sunt. Alibi abunde docuimus τὸ ἀνίμνι semper poni à Theophrasto, Dioscoride aliisque Botaniciis pro edo, emitto, profero. Theophrastus lib. 8. cap. 3. ἀνίμνι δὲ τὸν καυλὸν ἀφίκοιεν ἐκ τοῦ μίστου καὶ γινώσκουσαν. caulem è medio emittunt. Vide capite secundo libro quarto. Insuper Plinii hæc lectio cunctarum ferme plantarum, non tamen omnium naturæ repugnat, folia quippe vel autumnno, vel post autumnū amittunt. Theophrastus lib. 1.

libr. I. cap. 15. φάλαγγας δὲ πάλιν τὸ μεταπύργον, ἔπειτὰ
 μεταπύργον πάλιν τὰ μὲν ἑτέραν, τὰ δὲ βραχύν. Dixi fere om-
 nium plantarum naturæ adversari Plinii sententiâ. Qua-
 dam enim folia vere amittunt, ut crocus; qui autumnò sub
 ipso solstitio, vel paulo post floret, statim à flore folia pro-
 mit, vere perdit, æstate nusquam conspicitur. Ut unde
 digressus sum revertor, Plinii codicem corruptum puto.
 Antiquus codex habet, *folium ipsum deciduum, vere re-
 nascitur*. Vox posterior negligentia librariorum, deper-
 dita.

ὁ καὶ ῥιπεί, &c.] Plinius loco citato, Vesce pecora solita,
primoque purgari, mox pinguescere, carne mirabilem in mo-
dum jucunda. Post folia amissa, caule ipso & homines vesce-
bantur, decocto, asso, elixoque, eorum quoque corpora 40. die-
bus purgant à vitiiis omnibus. Post, inquit, folia amissa,
καὶ τὰ τοῦ καυλὸν ἐδεῖξεν πᾶσι τοῖς ποτὶ ἀσθενή-
σιν. &c.] Postquam scilicet folium absumperunt pe-
 cora, caulem ipsum homines mandunt. Cum igitur Pli-
 nius ait, *post folia amissa, caule ipso, &c.* vult caulem non
 ante commedi ab hominibus, quam cum deperdita folia
 sunt, & devorata à pecoribus. Folia quippe primum da-
 bantur animantibus, quibus & purgabantur & sagina-
 bantur, caule deinde ipso homines vescebantur. Fortasse
 Plinius scripsit, *Post folia emissa, caulis ipse prodit, quo ho-*
mines vescebantur, decocto, &c. Quod sequitur extra om-
 nem controversiam corruptum est, *decocto, asso, elixoque*
eorum à vitiiis omnibus succus duobus modis capitur.
Tautologus Plinius. Idem Latinis est elixum & decoctum.
Illud, elixo, glossema est interpretantis n̄ decocto. Scri-
be, deleto elixo, caule ipso vescebantur homines, decocto, as-
soque. Theophrastus, *ἐφ' οὗ καὶ.* Quod sequitur ineptum
 & corruptum. *Purgante, inquit, à vitiiis omnibus.* Græcus
 auctor folia silphii purgando & saginando pecori præ-
 stantissima esse, simpliciter tradit; non à vitiiis omnibus,
 quod absurdum, tanta vi non pollet silphium. Optima fo-
 ret panacea, qualis in rerum non datur natura. Insuper
vitium pro humore vitiante & vitiatō, vix Latinum. An-
 tiquus codex habet, *Eorum quoque corpora 40. primis die-*
bus purgant à vitiiis. Ex iis omnibus succus capiebatur, &c.
 Alius vero codex, ut Doctiss. monet Salmasius, *purgant*
eum his omnibus. Scribit idem ac distinguit, *asfo elixoque,*
eorum quoque corpora 40. diebus primis purgant. cum his
omnibus succus duobus modis capiebatur, &c. Folia Silphii
 purgando & saginando pecori optima; caulis ipse homi-
 nibus edulis, omni modo decoctus, & assus. Cum his om-
 nibus utilitatibus, etiam succus è radice atque caule ca-
 piebatur, pluribus rebus usui futurus.

Ἄπὸν.] Hujus succum ἀπὸν vocat *κυστ' ἱεροχλω*, notum fa-
tis arbitror, quod succorum omnium præstantissimus à
Veteribus habitus fuit. Galenus in glossis, Ὅπὸς τοῦ σιελφίς
κυστ' ἱεροχλω. Ὅπὸς alioquin vox generalis, qua omnium
plantarum succus denotatur, præcipuè tamen lacteus, ut
lib. 19. cap. 1. dicam, non sponte, ut lachryma, id est,
τὸ δάκρυον emanans, sed castratione, sacificatione, tere-
bratione, aut alio quovis vulnere effluens. Per excellen-
tiam ὁπὸς, vel est fici, vel filphii succus: magis tamen
filphii, quam fici. Galenus lib. 7. Simpl. Ὅπὸς ὁ μὲν Κυρη-
ναϊκὸς ἀπὸν τῶν ἐν Ἰερμαότατις — εἰσὶ δὲ πύμπυλοι μὲν ὁπὸι· ῥίζης
γὰρ ἥς πῖος οὐδ', ἡ κυνλοὺς τμηθέντος, τὸ ῥέον ἐκ τῆς τομῆς, παχὺν καὶ
πυλίστον, ὁπὸς ἐστὶ. Εἰδικωτέρῃ ἐν δὲ οἷον *κυστ' ἱεροχλω* πια τὴν κυρη-
ναϊκὴν οὕτως διορακίζουσι, ὥς τὴν Μηδικὴν, καὶ τὴν Συριακὴν. Ὅπος, sive
succus Cyrenaiscus omnium est calidissimus — porro complu-
res habentur succi, quavis namque radice incisa, aut caule,
quod ex vulnere crassum & lentum effluit, succus est. Cete-
rum specialius, & velut per excellentiam quandam Cyrenai-
cum ita nuncupant, & Medicum, & Syriacum. Quæritur
utrum semper apud Hippocratem, nisi cum pro omni po-
nitur succo, ὁπὸς nomine intelligi debeat succus Cyrenai-
cus, sive filphii. Quod non videtur, idque quia lib. quar-
to de morbis legitur, Ἔστιν ἐν καὶ τοῦτο τὸ πύμπυλον καὶ γάλακτι
πύμπυλον ὁπὸν ἐμβάλλει. Ἰνδὴς γινώσκῃ ἐπὶ αὐτῷ τὸ γάλακτι, συνεπάρχει
τὸ γάλα· & ὁμοῦ ποίησιν, ἀπὲρ δὲ τὸ παχυνθὲν ὁρὸς ἐστὶν. Si quis suc-
cum in lac immittat, frigiditas in ipso oborta lac inspissat,
& conglobat, at circum inspissatum serum est. Certè ὁπὸς
loco citato non generalem, sed specialem habet signifi-
cationem. Non omnis succus potest lac coagulare: filphii
utrum id præstare possit, nondum constat. Hesychius
herbam quandam esse ait, quæ hac vi pollet. Ὅπὸς πύμπυ-
λον τῆς δὲ οὐ πύμπυλον τὸ γάλα καὶ τὸ τῶν δένδρων δάκρυον, καὶ τὸ
γάλακτιδὲς ἐκ τῆς συκῆς ἀνέμειρον. Ita scribendum; vulgo ὁπὸς
πυμπών, opus coagulum, herba quædam quæ coagulat lac, om-
niuinque arborum lachryma (τὸ δάκρυον) improprie accipi de-
bet, pro succo à vulnere manante) & lactem quod è ficu
manat. Cardui Chrysanthemi succus vim habet lac coa-
gulandi. Utrum hanc intelligat Hesychius plantam, igno-

ro, Veteres hanc facultatem carduo non tribuunt. Fici succum lac coagulare, auctor est Dioscorides lib. I. cap. 184. *Ὁ δὲ ὁπὸς τῆς ἀγλαΐας καὶ τῆς ἡμέτερο συκῆς, πηκτικὸς ἐστὶ γὰρ λαχθῆναι, ὡππερ ἡ πινυα, λυεῖ δὲ ὁ πηκτικὸς ὡππερ τὸ δὲ.* Porro tam sylvestris, quam sativae fici lacteus succus coaguli modo, lac contrahit, coagulatamque aceri modo dissolvit. Fici, ut dixi, succus καὶ ἐξωλὸν etiam ὁπὸς dicitur, uti Eustathius ad hunc Homeri versum Iliad. i docet.

Ὡς δ' ὅτ' ὁπὸς γάλα λευκόν, ἐπιγόμενος συνέπηξεν,
Vt cum lac album fici succus cogens congelavit.

Ad hunc verſum Interpretis, ὅτι, τὸ γαλακτικὸν τῆς στικῆς. Ex hoc Homeri loco Empedocles apud Plutarchū αἰεὶ πηλὴν φιλίας. Ἔς δ' ὅτ' ὁ ποῖος γάλακτος ἐν ὁμοφύσσει καὶ ἔδωκε, ut fici succus opportunus est lacti condensando. Varro libr. 2. cap. 11. de rustica Alii pro coagulo addunt fici de ramo lac, & acetum, & aspergunt item aliis aliquot rebus, quod Græci appellant alii ποῖος, alii δερκῆτιον. Antiquus codex habet draconon. Scribe ex Petri Victorii emendatione δερκῆτιον. Cur lac à fici succo coaguletur, docet Plutarchus in Sympoſ. Ταῦτα δὲ πάντα θερμώτερος & πλεονέχων ἐκποιεῖται τῷ γάλακτι ὅτ' ἐποῖ εἰσὶν αἱ πρὸς οὐ σκελεθῆναι σκελεθῆναι αἰεὶ πηλὴν τῆς, & καὶ ὡς τὸ μέγεθος ὁ γαλακτικός, καθελισθῆναι ἐπὶ πικρῆς τῶν λέανων καὶ αἰσθῆναι, αἰσθῆναι καὶ ὑπὸ θερμότητος ἐπικύρῃται τῷ ὕδατι καὶ ὡς τῆς, καὶ ὡς τῆς. Iam quod succus ejus lac coagulet injectus, sunt qui dicant fieri non in aqualitate figurarū lactis, quæ ab eo appendantur & figurentur, & conglutinentur, elisis in superficiem levibus ac rotundis, sed quod ob calorem eliquet humores instabiles, & aquosas partes. Cum itaque fici lac quod & ἐπὶ vocant, coagulare tradant veteres, quod de silphii succo tacuerunt, probabile admodū, Hippocratem non silphii, sed fici intelligere. Latini succum hunc laser vocarunt. Plinius loco citato, Ab his proximum dicetur auctoritate clarissimum laserpitium, quod Græci silphion vocant, in Cyrenasca Provincia repertum (optimum quidem tradunt Græci, sed non repertum) cujus succum vocant laser, magnificum in usu, medicamentisque ad pondus argenti denarii pensum. Idem eodem loco, Laser è silphio profluens quo diximus modo inter eximia naturæ dona numeratur. Pro laser dixerunt etiam lasar. Apicius de re culinaria, ut condimentis nihil desit, crocum, piper, Zingiber, laser, folium. Recentiores Græci λάσπερον & λάσαρ vocant. Glossæ Latino-Græcæ, laser ὁπός, λαοπέριον. Lexicon Neophyti, λάσπερον & λάσαρ, ὁ ὁπός τοῦ σιλφίου. Pelagonius cap. 11. lib. 1. artis veterinariæ. τῇ δὲ πρὸς τὴν οὐν αἰσθῆναι καὶ τῇ λαοπέριον 3 a. quarto die vino & oleo laseris unciam adjicere. Plautus succum laserpitium vocavit. (per c & per e scribitur.)

— Teque oro, & quaeso si speras tibi,

Hoc anno multum futurum sirpe, & la serpitiū.

Isidorus succum lactis primum dictum tradit, plantam & succum etiam laser. Laser, inquit, herba nascitur in monte Oseobagi, ubi Ganges fluvius oritur, cujus succus primum dictus lactis, quoniam manat in modum lactis, deinde usu derivante laser nominatum est. Hoc est à quibusdam etiam (vulgo opum) Cyrenaicum nominatum. Miror quod circa Gangem nasci tradit, cum nemo veterum prodiderit in India provenire. Forte benzoin, aut asam recentiore confundit cum lasere, sive silphii succo.

Διὸ καλοῦσι τὴν καυλίαν, &c. Plinius loco citato: *Succus duobus modis capiebatur, è radice atque caule, & hæc duo erant nomina, rīzias atque caulias, vilior ille ac putrescens.* Norat Doctissimus Dalecampius in Chiffletii Medici M. S. codice legi, *vilior illo ac putrescens.* Quasi caulias succus, qui è caule, vilior esset illo, qui è radicibus colligitur. Vulgata tamen lectio probabilior; quam confirmat, teste Nobiliss. Salmasic, codex Apulei vetustissimus, capitularibus, ut vocant, litteris scriptus. Sic in eo legitur, *Succus duobus modis capiebatur; è radice, atque caule. & hæc duo erant nomina, rīzias & καυλίαν. vilior ille ac putrescens.* Vilior ergo succus rīzias; Hanc sententiam ex Theophrasti verbis male intellectis desumpsit Plinius, uti infra demonstrabo. Duos etiam succos novit Dioscorides loco citato: ubi sinceri ac adulterati succi notas describit. Συλλέγεται δὲ ὁ ὁπὸς ἰσχυροτέρου τῆς ρίζης καὶ τοῦ καυλαίου. (verus quæσπιναρχοτέριος) Ἀφ' ἧς δὲ αὐτὸν ὁ ὑπερβολικὸς ἐσθλαῖος σμυρνίζων, καὶ ἐν τῇ ὁσμῇ ὀσπύου, μὴ ποιεῖ σζόν, (Lac. in ver. codic. additum legit οὐ γινώδης) μὴ δὲ ἀπὸ τῆς αὐτῆς πάλυ γινώπτι τῇ γυνέτι* (Glossatoris duæ voces postremæ videntur) ὁ χυρῆρος π διεμύειτο ἰππὶ τὸ λαυκὸν χυρῆμα. ὁ μὲν γὰρ Κυρηνάικος καὶ ἐπ' ὀλίγην πς αὐτῷ γινώπται, ἱμαδαὶς εὐδα καθ' ὅλον τὸ σῶμα· τῇ π ὁσμῇ ἀσπρηστικῷ. ὅς π γινώπται τὸ σῶμα μὴ δὲ πτεῖν, εἰ μὴ ἐπ' ὀλίγην. ὁ δὲ Μεδιὼν καὶ ὁ Συρακεὼς τῇ δυράμει εἰσὶν ἀδυνάστει, ὁ βρομωδέστερος ἔχειται πάλυ ὁσμῇ.

tum de hamatitide libr. 36. cap. 20. scribit. *Hæc est sententia, eorum qui nuperime scripsere, sed Sotacus & vetustissimis auctoribus, quinque genera hamatitarum tradit. Conferant ea quæ Dioscorides, & quæ Plinius de hamatitide scripserunt, & facile videbunt apud Dioscoridem, quam citat Plinius, sententiam reperiri. Forte ergo cum viveret Dioscorides damnum illud, quod intrulerunt Barbari rescacitū quodammodo fuit, ac jam denuo laserpiū succus allatus. Si temporibus Antonii & Cleopatrae vixit Dioscorides, quid impedit, quo minus viderit succum Cyrenaicum preparatū, antequam Barbari radices evellerent. Nonnulli benivi laser statuunt. Certè odoratum est, foris ruber, intus candidum est, translucet, & dilutum albet, sed cum benivi manat, teste Garcia libr. 1. cap. 5. ex vasta, procera, pulchra, umbram late diffundente arbore; quod & testantur magni & validi cortices qui plerumque in benivi inveniuntur. Non possum horum opinioni subscribere. Nam ferulaceam plantam esse, veteres testantur omnes. Præterea Dioscorides, & Galenus tradunt, laser calidissimum esse & tenuissimarū partiū; quod in benivi nemo facile percipiet: gustantibus enim nullam relinquit acrimoniam. Galenus libr. 7. simpl. *Ὅτις ὁ καὶ Κυρηναῖος ἀπὸ πάντων τῶν θερμωτέρων τοῦ καὶ λασερῶς ἐστίν.* Malunt alii, immo asserunt, asiam foetidam laser esse. His favent quæ supra ex Myrepto, Neophyto, Nicomede, Glossis attulimus. Ego asiam foetidam laseris genus esse, nunquam concedam; Cyrenaicum esse nemo persuaserit. Suavissimū, blandissimū, gratissimū odore est Cyrenaicum: asia foetida pessimū, terribissimū, graveolentissimū; tali quidem ut à fœtore suo asia foetida Belgis *Duphetti* dicitur, stercoris Diaboli nomen acquisiverit. Dioscorides de Cyrenaico, *τὴν δὲ μετὰ ἀσθενέστερον ὡς γαστρίμυον τὸ σῶμα μὴδὲ πνέει, εἰ μὴ πρὸς ὀλίγον, ut ei qui gustavit os ne quidem oleat, nisi parvo tempore.* Suaviter spirantia hoc præstant, quæ in ore non diu durant, nec sensum sui odoris multum exhalant; ad oris suavitatem talia commendantur. Contra succi qui sunt odore acriore, & diutius permanent, & magis sentiuntur. Asia foetida, ut dixi, nihil foetidius, nihil ingratis; hystericiis suffocationibus adhibetur, quibus odores hi terribissimi maxime profunt. Nec Medicum esse laser potest. Dioscorides quidem *βρωμῶδες* ὁρμῶν habere tradit, non foetidum ac maleolens, sed viosioris fragrantie, & acrioris, cum gustatur, quam Cyrenaicum cum tamen reipia imbecillius sit. *Τὸ βρωμῶδες non significat tetrum, foetidum, pessimumque odorem, sed in rebus odoratis, eam quæ gustu sentitur odoris gravitatem & vehementiam.* Id multis ex Dioscoride exemplis probari potest. Vide caput de lacca & cancamo, ubi, *συνεχὴ ἀσθενέστερον, βρωμῶδες* (vel *βρωμῶδες*, quod idem est) *ὡς τὸ γαστρίμυον*. de costo optimo, *ἀπὸ πρὸς ὀλίγον, ὁρμῶν*; *γαστρίμυον* & *πρωμῶδες*. Vocat *ἄβρωμον* qui non gravis sit odoris. Iple Dioscorides inter *βαρυσσμον* & *βρωμῶδες* distinguit capite de castoreo. De hac voce vide quæ capite de Phy, sive valeriana dicuntur. Ego quanquam nolim negare τὸ βρωμῶδες odoris gravitatem significare, asiam tamen foetidam laser Medicum esse imaginari nequeo. Sed esto, denoter τὸ βρωμῶδες nonnunquam *insuave, ingratum, graveolens, foetidum*; anne tum asia foetida laser erit? Non ait Dioscorides simpliciter *βρωμῶδες*, sed *βρωμῶδες* ὁρμῶν habere, quam Cyrenaicum, id est, magis viosum quam laser cyrenaicum, quod suavissime spirat. Nihil odoris boni in asia foetida; unum fœtorem percipere licet, eumque summum. Laser colligitur ex planta ferulacea, foliis selini: asia foetida, ut Garcias ait, ex planta quadam foliis coryli, conciso caule, deinde in bubula coria conjicitur, prius illita sanguine cum tritici farina permixto, conservationis gratiā: eamque ob causam si quid in lasere furfuribus simile conspiciatur, non adulterationis, sed puritatis potius esse indicium. Porro laseris duo genera ad Indos adferuntur, alterum sincerum & translucens, alterum turbidum & impurum, quod à Baneanibus repurgatur, antequam in cibos admittatur. Sincerum colore est puro, electro simile; id Guzarate convehitur ex Chitor, ut ajunt, & ex Parane & Dely; impurum ex Ormuz adfertur. Majoris pretii est sincerum, neque facile impurum evincunt mercatores, nisi in purioris defectu. Sincerum validior est odoris quam sordidum. utrumque tamen mihi sætet, sed id magis quod sincerius esse putatur. Hæc Garcias libr. 1. cap. 3. Ex excerptis Iacobi Bontii Medici apud Indos satis celebris, quæ apud Clariss. virum Joannem Walæum Medicinæ professorem excerpfit, & ad nos misit Adrianus Tollius Med. doctor, dum viveret in promovendis studiis satis diligens, plantam ex qua exprimitur asia foetida, duplicem esse cognovi. Est, inquit Bontius in animadversionibus ad Garciam, *duorum generum I. sarmentosa fer-**

μέν τε σάλις ἀquatica, 'ex cuius foliis ac stolonibus incis, asafœtida per torcular exprimitur, quæ, ut reliqui succi, sole indurata in consistentiam evadit, qualis est aloe. 11. est succus expressus ex radicibusus planæ, quæ crassissimos raphanos, folia quæ tithymali referunt. Ex his quivis colligere potest, alia non esse laser officine. Duo laseris genera ostendunt, illud purum & aliquo modo translucens, alterum impurum & tordidum. Addo, solebant veteres laseris Medici succo, ubi deficit Cyrenaicum, ad condimenta uti. Apicius de re culinaria, ut condimentis nihil desit, crocum, piper, & zingiber, lasar, folium. Apud eundem lasaratium porcellum, lasaratum hædum legitur. Apuleius lasare infectas carnes scribit. Asam fœtidam, nemo Batavorum condimentis cibis addit; idem de Gallis & Hispanis ausim dicere, Garcias loco citato; Nam quod laser pitium veterum in cibis admissos, esse ajunt, asam vero fœtidam medicamentis solum usilem, itaque raro, in cibis vero daminari ob tetræ odorem, plurimum mihi falli videntur. Si quidem nullum medicamentum simplex per totam Indiam majore est in usu, quam asa fœtida, cum in medicamentis, cum in condendis cibis. Solent Baneanes & omnes gentiles provincie Cambaie asam suis jusculis & oleis commiscere, confricato primum ex ea lebetes, nec alio condimento utuntur omnibus in cibis. Commendarunt mihi multi condimenta istorum Baneæum cum a saporis, tum ab odoris suavitate. Horum oratione persuasus aliquando ejusmodi condimenta degustavi; quæ sane sic satis palato arridebant, non tam adeo ut illi predicabant, quoniam forte neque jusculis, neque condimentis valde delector: odore certe suo non erant molesta, tamen si nullus odor mihi æquè infestus sit ac asa fœtida. Lepidam porro histariam, quæ in Bāsnagar contagit, prætermittere nequeo. Lusitanus quispianistic vixens equum habuit maximi pretii, quem illius Provincie rex libenter emisset, nisi multis statibus obnoxium comperisset. Lusitanus asam farina permistam equo præbet edendum, & flatuum morbo liberat. Equum, jam sanum emit rex, & quæ ratione curatus sit, percontatur. Respondet Lusitanus inquit sive asam edendam dedisse. Tum Rex: haud sane mirum si curatus, cum deorum cibo illum paveris. Ad hæc Lusitanus, sed musticans, ne exaudiri posset, & Lusitanico quidem sermone, verius cacodæmonium cibum nuncupasset. Delectentur hoc cibi genere Indi, ego ab heræo, dicant Deorum cibum; ego, cum Lusitano, & ὁ βεῶνας referam. Majoris ponderis argumentum addo. Ex fabula jam narrata quanquam probari satis possit asam fœtidam flatus discutere; tamen placet ipsius Garcia verba proferre, quod ea majoris valoris videantur, Solent etiam plerique eo ad stomachi corroboratum, flatusque discutiendos medicamentis loco uti. Contrarium de lasere scribit Galenus libr. 7. simpl. Διαφύου θερμότης & μέν ἐστι ὁ δὲ οὐ οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ τὸ ψύχαιον, καὶ ὁ καυλός, καὶ ἡρίζα, θερμότητες γινώσκουσιν· ἐὰν δὲ ψυχρότερος οὐσίας ἀπαιτῇ, & τὸ πύτον διασπῇ. Calidissimus est liquor, verum enimvero & folia, & caulis, & radix sat strenue excalciant, quo flatulenta magis omnia essentia sunt, ac proinde concocti difficilia. Ex his affirmo asam fœtidam non posse dici laseris genus quoddam. Sed respondent, laseris succum fœtidum esse, & probant auctoritate Scholiastæ ad comædiā Aristophanis Equites inscriptā, σάλφιον esse φυτῶνον καὶ ὄσμῃ. Ergo, inquit, duo sunt genera salphii: odoratum, & male olens, quod asa fœtida est. Sic scribit Scholiastes, ἄλλως φυτῶνον ἐστὶ καὶ ὄσμῃ. Ἀεζαίος δὲ ὁ Ἀπολλωνίου καὶ Κορήνης, καὶ ὁ τῶν ἱερῶν & σάλφιου, ὡστε καὶ τὸ μέλι. Facetus profecto Scholiastes, & plane ridiculus. Καὶ ὄσμῃ mali odoris plantam dixit, quod generet productaque illud quod pejus olet, quam sonat. Ut scias lector me vera scribere, versus Aristophanis addam ex Comædiā citatā. Acta 2. Scena 4.

ΔΗ. αἰβοῖ·

Οὐκ ἐς κέρους ἀποφθερεῖ, βύρσης κάκιστον ὄζων;
 ΑΛ. Καὶ τοῦτ' ἐπίτηδες σε παρήμπαυ', ἵνα σ' ἀπο-
 πύξῃ.
 Καὶ παρ' ἄλλον ἐπεβούλευσέ σοι. τὸν καυλὸν οἶδ'
 ἐκείνον,
 Τοῦ σιλφίου τὸν ἄξιον γενέμεναι; ΔΗ. οἶδα μὲν, τι.
 ΑΛ. Ἐπίτηδες οὗτος αὐτὸν ἐσπενδ' ἄξιον γενέσθαι.
 'Ὅ' ἐδιδότ' αἰνούνεμοι κατ' ἐπεί' ἐν Ἡλιαίᾳ
 Βδέοντες ἀλλήλους ἀσπικτείνεσαν οἱ δικασταί.
 ΔΗ. Νῆ τὸν Ποσειδῶ· καὶ παρ' ἐμὲ τσυπὶ δεῖπ' ἀνὴρ
 κρέσσων (πυρρόσι).
 ΑΛ. Οὐ γὰρ τέθ' ὑμεῖς βδεόμενοι δῆπου γίνεσθε

nii, nec ad illud attendit; vult maturitatem eam esse ipsam quæ viciosum, tenuemque nimis in succo silphii humorem excoquit, expellit, & fccat, quo modo in fructibus humor, putredinis amicus, fccatur excoctus maturitate? humore inutili sublato minus putredini lafer obnoxium redditur, nec facile corrumpitur. Hæc quamvis longè petita, Plinii tamen sententia, quod ex iis quæ sequuntur probatur. *Argumentum*, inquit, *erat maturitatis color, fccitasque sudore finito, &c.* In pomis maturis & color est & fccitas. Acerba enim magis uvida. Ideo Servius Maurus matura poma vocari ait, quæ nec acerba sunt, nec putrida. Putrida vocat, quæ ex maturis putrida existunt. Hic enim ordo est, acerba poma, deinde matura, mox putrida; acerba humidiora, matura fcciora: humor quippe excoquitur maturitate. Eadem Aristotelis sententia, ὅταν δὲ καθέλθῃ, ἔπειτα ξηρὰ, καὶ οὐ γίνονται σαρκώδη. Acerba ergo poma quæ magis humida, eaque de causa facilius putrescant, quippe putrefacto ab humore nimio. Eadem etiam de causa lafer illud facilius corrumpitur, quod humore plurimo tenui, ac crudo redundat. Atqui pomum maturum putrescit. Rectè, non à naturali, ut immaturum, sed extraneo, ita quoque silphii succus, si aëre locoque humidiori reponatur putrescit, ut etiam fccissima quæque. Diutius ergo quam crudum fervari poterat, si loco fcciore, ab aëre humidiorè libero reponeretur.

ὅταν κὶ τὸ χρομα λαμβάνει, &c.] Plinius. *Argumentum erat maturitatis color, siccitasque sudore finito.* Quis ille color? Dioscorides lafer præfert modicè rubrum, & translucens, *Ἀσφίδει δ' αὐτοῦ ὁ τῆς ὕλης ὁ ἄλγυνης*, &c. Plinius, *probatio sinceri prima in colore modicè ruffo.* Ergo sinceri laferis color rufus. Atqui Theophrastus scribit, succum eum in vasa coniectum admista farina concuti solitum, donec & colorem assumeret & exficcaretur. Colorem alium ex farina sumere non potuit, nisi candidum. At modicè rufum in extrema cute probari Plinius ait, intus candidum. Ideo *furfures pro farinis* substituisse videtur in convertendo Theophrasti loco, quia furfures rufi, qui color & frumenti. Inde & hunc colorem capere succum qui admixto furfure concutiebatur. Quod est absurdum, cum farina diu in vase versatus & concussus humidus filphii succus haud alium trahere colorem poterat, præter candidum, ne cum furfuribus quidem. Naturalis filphii succus, atque, ut Theophrastus vocat, *ἀργὸς*, coloris modicè rufi videtur fuisse. Certè Dioscorides scribit, optimum haberi τῆς τῆς ὕλης ὁ ἄλγυνης, *modicè rufum & translucidum.* Sed quis iudicabit an de Cyrenaico hoc tradat Dioscorides, non potius de Medico aut Persico? Hoc profecto verisimilius. Optimum Lafer Cyrenaicum fuisse supra diximus. Optimum in unoquoque genere describere Dioscoridem, hoc magis notum, quam ut probari debeat. Eundem Cyrenaicum vidisse extra controversiam est. Nam si quando quædam describit quæ relatu accepit, solet addere *φασὶ ἰσχυροῦ* aut simile quid. Malè filphii succum candidum fuisse contendunt ab addita farina. Hæc herbarum, succorumque non mutat colores, sed colorem acquirit, quem habent succi & herbæ. In oleribus mulierculæ hoc novum, in quibus farina addita colorem viridem nihil mutat. Sic luteo si addatur fucco, fit lutea, si rubro misceatur, rubrum acquirit colorem. Nigra redditur nigro imbuta, eandem tingit violaceo violaceus; purpurea evadit purpureo infecta, fusca fusco. Verbo ut dicam, omnes recipit colores, nullum respuit, ab omnibus mutatur, nullum mutat. Nativi ergo & præparati Laferis color ruber; recentis vero & ex stipite manantis albus, uti omnium succorum qui *ἰσχυρὸν* nomen audiunt. Cæterum colorem illum modicè rubrum acquirit à concussione. Sic Indicum thus subsulvum fit, quod in fictilibus tamdiu versetur, agitur, ac volutetur donec formam contraxerit rotundam. Tempore vero color hic perit, & thus flavescit. Utrum autem color modicè ruber laferis temporis tractu pereat, non refert Dioscorides, tacet hoc Plinius. De thure vide cap. 2. libr. 9.

Ἑρπιδίου.] Plinius: *Argumentum maturitatis color, sic-
citæque sudore finito.* De ficitate & sudore ne verbum
quidem Græcus auctor. Græcæ linguæ imperitus vide-
tur fuisse Plinius, si legit, ut in vulgatis habetur codici-
bus, & sic verit. Non dubito quoniam vel legerit ipse, vel li-
bertū legere existimaverit, ἡ ἑρπιδίου ἀπορίων ἰδὲν ἀλγεμὴν.
Humor quidā, ut videtur, internus & aquosus in laſerpi-
tii ſucco inerat, ex quo facilē corrumpēbatur, & putref-
cebat, ut ex humore ἑρπιδίς: ideo in vas conſiciebatur, fa-
rina admilcebatur, ac diu conſutiebatur. A concuſſione
illa alium acquirebat colorem & ficitatem; ſic condi-
tum & præparatum ad alias mittebatur terras, perdura-

bat, nec putredinem facile sentiebat. Hujus siccitatis indicium capiebant, cum inter quotiendum omnis sudor ab erat, a farina & concussione exhaustus. Probabile ergo admodum, Plinium *ἰσχυρόν* legisse, pro *ἰσχυρὸν*. Hinc imaginem maturitatis concepisse videtur. Poma enim acerba & immatura humore magis scatent; quæ dum percoquantur solari & naturali calore *ἰσχυρόν*, humorque, ut loquitur Poëta, *tenuēs evanescit in auras*. Sed hæc absurda:

Τησαρχίας, &c.] Bafilensis codex. Πλεῖον γάρ φησιν ἡ τε-
 τσαρχία. τὰ δὲ πωλείαια, &c. Scribe, ἡ τεσαρχία τὰ πωλείαια.
 τὰ πωλείαια, &c. De solo natali agit, simulque quibus locis
 gaudeat Dioscorides circa Syriam, Armeniam, Mediam,
 & Libyam nasci refert. Optimū tamen esse Cyrenaicum
 lafer. σιλφίον γινάσκει ἐν τοῖς αἵ' Συρίαν, καὶ Ἀρμενίαν, & Μήδιαν
 τοῖς τοῖς, καὶ Λιβύαν. Strabo in Media & Libya. Vide quæ su-
 pra dixi, ubi disputatum est, utrum Medicum, an Cyre-
 naicum lafer optimum. Arrianus in aspero Asiæ monte
 Caucafo nasci tradit libr. 3. de expedit. Alexandri, τὸ δὲ
 ὄρεθ' ὃ Καύκασθ', ἐν ᾧ ἄλλοι μὲν εἰσι, ὡς αἰετὶ π' αἴθρα τῆς Ἀσίας ὡς λίγαι
 Ἀερσιδούλθ' — ἀλλὰ ἐν γὰρ ταύτῃ τῇ Καυκάσθ' οὐδὲν ἄλλο ὅτι μὴ
 πέριονται πεφύκησι, καὶ σιλφίον. ὡς λίγαι Ἀερσιδούλθ'. Montes Cam-
 casus, nulli montium qui in Asia sunt altitudine secundus
 est, ut Aristobulus auctor est — at in hoc Caucafo nihil præ-
 ter terebinthum & silphium nascitur, ut auctor est Aristobu-
 lus. Sed, ut dixi, omnes Cyrenaicum laudant. Loci mag-
 nitudinem & latitudinem, in quo circa Syrenen silphium
 nascitur, ad finem libr. 1. ultimi cap. de Geograph. de-
 scribit Strabo. Ὑπὲρ δὲ τούτων ἡ τὸ σιλφίον ἔχουσα ἐστίν. εἰς δὲ ἀ-
 οἰκλήθ' καὶ ἡ τῶν Γαρεμάντων. ἐστὶ δὲ ἡ τὸ σιλφίον φέρουσα, ἐπὶ καὶ
 ὡς φέρεται τὸ ὡς φέρεται. μήτεθ' ἢ ὡς ἐπὶ τῶν ἀνατολῶν ἰσταν, ὡ-
 σον ταυδὶαν χιλίων, πλάτους τ' τετρακισίων ἡ μικρὸν πλεονόν τοι γὰρ γνῶ-
 ραμον. Ultra hanc est regio que silphium fert, deinceps quæ
 sunt, non habitantur, & sunt Garamantiborum, quæ silphium
 fert terra angusta est, & longa, & arida. longitudo versus
 ortum solis eunti cæstit M. stadia, latitudo CCC. vel pau-
 lo plura quantum omnino cognitum est. Theophrasti sen-
 tentia est, silphii feracem tractum majorem esse, & qua-
 tuor millia stadium in Africa occupare, & majorem par-
 tem tenere πλεῖον τῶν Σύρην διὰ τῶν Εὐσπερίδων, ab Hesperidi-
 bus oppido, quod in extimo cornu Syrtis situm erat.
 Ergo circa Sirtim omnem extendebatur ἡ σιλφιοφόρος ju-
 xta eundem. Nam Syrtis ab Esperidibus initium capie-
 bat. Scylax, διὰ δὲ τῶν Εὐσπερίδων ὁλόπηθ' ἐστὶ μέγας, ὃ ὄνομα
 Σύρην. Ergo ab Hesperidibus circa finem illum Syriticum
 major pars laferpificæ regionis. Alia Herodoti est sen-
 tentia, qui silphii feracem terram vult incipere ab insula
 Platea, & usque ad Hesperidas protendi. Sic in Melpo-
 mene. Ἐν δὲ τῇ μετὰ τὸν ὁρὸν τούτων ἡ τε Πλατεία ἡ ὥστε ἐπικρινται, τῶν
 ἑκπαισιν Κυρηναίοι. καὶ ἐν τῇ Ἠπειρῷ Μεσολαίθ' ἰμελὺ ἐστὶ, καὶ Ἀζιρεῖ,
 τῶν δὲ Κυρηναίων ὄκεαν. καὶ τὸ σιλφίον διὰ τούτου παρήμεν δὲ διὰ Πλα-
 τείας ἡσαν, μέχρι τὸν σιμακτὸν τῆς Σύρηνθ' ὃ σιλφίον. In hujus
 loci medio est insula Platea, ubi urbem condidere Cyre-
 næi. atque in continente est portus Menelaus & Azirus,
 quam Cyrenæi incolere, & dehinc silphium incipit, ab
 insula Platea pertingens usque ad fauces Syrtis. Hero-
 doti sententiam & alii defendunt, sed de hac quæstione
 videant Geographi periti.

Thō Σύρτιν. Plinius loco citato, *Id apud auctores Græcia evidendissimos invenimus natū imbre piceo repente madefacta tellure, circum Hesperidum hortos, Syrtinque majorem, septem annis ante oppidum Cyrenarum, quod conditum est urbis nostræ anno 143. vim autem illam per quatuor millia stadium Africæ valuisse.* Quod de imbre piceo ex Theophrasto narrat, id alibi examinavimus. Circa, inquit, *Hesperidum hortos.* Notat vir summus, in M. S. codicibus scribi, *αἱ τῶ Σύρτιν, καὶ ἄπαν τῶν Ἑσπερίδων.* Sic legisse Plinium, negari non potest. Similem ferè lectionem habuit Doctissimus Gaza. Locum, inquit, *Africæ amplum occupat, ampliore quam quatuor stadiorum millia, in hortis Hesperidum ferunt. Sed majorem partem colligi apud Syrtes.* Sic Gaza; & melius quidem Plinius. Longius enim dissi- ti horti Hesperidum à Syrte. Quod cum probè nosset interpres, duobus locis *Africæ*, interpretatus est. Quod contra mentem Theophrasti est. qui non circa Hortos Hesperidum, sed circa urbem Hesperiam, Syrti vicinam dixit. *Ἑσπερίδης* apud Theophrastū de hortis Hesperidū capi nec debent, nec possunt. Horti Hesperidum fabu- losi fuisse dicuntur ab Oceanum, non longè à Lixo oppi- do. Plinius libro 19. cap. 4. *Sed ἔσ' arbor est malva, in Mauritania Lixi oppidi æstuario, ubi Hesperidum horti fuisse producuntur, 200. passus ab Oceano, juxta delubrum Herculis, antiquius Gaditano, ut ferunt. Idem ferè lib. 4. cap. 1. Et ab ea 32. millibus pass. colonia à Claudio Cæsare facta Lixos, vel fabulosissime ab antiquis narrata. Ibi regia*
Autai.

Autæi,

Antei, certamenque cum Hercule, & Hesperidum horri.
Virgilius ad Oceanum fuisse canit.

Oceani finem juxta solemque cadentem
Ultimus Aethiopum locus est, ubi maximus Atlas
Axem humero torquet stellis ardentibus aptum.
Hic mihi Massyle gentis monstrata sacerdos,
Hesperidum templi custos.

Antiquissimus ultra Oceanum fuisse ait in Θεοφράστῳ.

Ἑσπερίδας δ' αἶς μῆλα πέτρῳ κλυτοῦ Ὠκεανέϊο
Χρύσεια καλὰ μέλουσι, φέροντά τε δένδρεα καρπῶν.

Hesperidesque quibus mala ultra inclutum Oceanum
Aurea pulchra curae sunt, ferentesque arbores fructus.

Apollodorus in Libya fuisse negat, sed in Atlante in Hyperboreis. Ἰσχυρὸς δὲ ἡ οὐχ ὡς πῆς ἐν Λιβύῃ, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Ἀτλαντῷ ἐν Ἑσπερίοις. Nobis perinde est, ubinam horti illi fuisse fingantur, nihil inde utilitatis Medico accedit. Hesperis urbs Libyae, quae postea Berenice dicta. Stephanus πρὸς πόλιν. Ἑσπερίς πόλις Λιβύης, ἡ νῦν Βερενίκη. ὁ πολὺς Ἑσπερίτης. Idem in voce Βερενίκη, ubi rationem reddit, cur oppidum ante Hesperis, postea Βερενίκη dictū. Βερενίκη, ἡ ἡγεμένη Ἑσπερίως. ἀλλ' ἡ Βερενίκη ἀπὸ τῆς Πτολεμαίου γυναικὸς Βερενίκης. Berenice sexta prius Hesperis, dicta Berenice ab uxore Ptolemaei Berenica. Ammianus libr. 22. Darius & Berenice, quas Hesperidas appellant. Ptolemaeus in Cyrenaica descriptione Βερενίκη, ἡ Ἑσπερίδες. Antiquiss. Graecis Εὐσπερίδες & Εὐσπερίδες dicebatur. Stephanus Εὐσπερίδες πόλις Λιβύης, ἡ ἰσχυρὸς λαμβάνει. λήγεται ὁ χαρακτὴρ τῆς Εὐσπερίως. τὸ ἰσχυρὸν Εὐσπερίτης. Euesperides Libyae urbs singulariter sic dicta, dicitur & sine particula eu Hesperis. Euesperites vero qui in eadem habitant. Confundit Εὐσπερίδας Plinius cum Nymphis Hesperidibus libr. 5. cap. 5. Berenice in Syrtis extremo cornu est, quondam vocata Hesperidum supra dictarum, vagantibus Graeciae fabulis. Hesperidum supra dictarum meminit libr. 5. cap. 1. de lixo. Vbi regia Antei certamenque cum Hercule, & Hesperidum horri. Fallitur Plinius, cum scribit, urbem Berenicem Hesperidum dictam. Hesperidis dicta fuit, nec de ea ullus fabulatus. πρὸς Εὐσπερίδων κήπων, de Hortis Hesperidum fabulantur Graeci. Hi, si antiquam servamus lectionem Strabonis, quatuor dierum itinere à Syrtis fuerunt majore. Strabo libr. 17. περὶ τῶν αὐτῶν φασὶν ἀπὸ τῆς μεγάλης Σύρτιος ἴσους κατ' αὐτὴν μαλακῶς βαδίζοντας, ὡς ἐπὶ Εὐσπερίδων κήπους ἀφικνεῖσθαι. A majoris itaque Syrtis recessu, quatuor dierum etiam lento itinere ad Hesperidum hortos dicuntur pervenire. Fortè scribendum, περὶ τῶν αὐτῶν φασὶν ἀπὸ τῆς μεγάλης Σύρτιος τοῦ αὐτομάλακος βαδίζοντας, ὡς ἐπὶ Εὐσπερίδων κήπους ἀφικνεῖσθαι. A majoris itaque Syrtis recessu quatuor dierum itinere ab Automalaco ad Hesperidum hortos dicuntur pervenire. Αὐτομάλακος castellum fuit, quod ἐν τῇ μέσῃ τῆς Σύρτιος ab eodem Strabone locatur libr. 2. τῆς δὲ μεγάλης Σύρτιος φησὶ Ἑσπερίδων τὸν κύλον εἶναι περικυκλῶν, τὸ δὲ βάθος χιλίων ὀκτακισίων, ἀπὸ Εὐσπερίδων εἰς αὐτομάλα. Majoris Syrtis circulum Eratosthenes ait esse stadiorum 100. profunditatem 10000. ab Hesperidum insulis ad Automala. Idem libro ultimo repetere videtur. Sed de Hesperidum hortis & Syrtis satis. Malè Plinius Εὐσπερίδων apud Theophrastum vertit, Hesperidum hortos. Gaza quoque erravit, quod Plinio fidem adhibuit. Aliud est Εὐσπερίς & Εὐσπερίδες, aliud Εὐσπερίδων κήπων. Theophrasti locum sic verte, Locum Africae amplum occupat, ampliore quam quatuor stadiorum millia ferunt, sed majorem colligi partem circa Syrtis ab Euesperides oppido.

Ἰδὼν δὲ τὸ φυτόν τινα ἰερὰ ζομένην. Scribe, φυτόν τινα ἰερὰ ζομένην. Plinius, In ea laserpitium gigni solitum rem feram ac contumacem: & si coleretur in deserta fugientem. Duæ fuerunt apud Graecos sententiae, quarum altera incultum omnem spernere silphium statuebat; altera admittere. Priorem Arrianus ad finem lib. de rebus Indicis probat, Αἰὲν ἡ Κυρήνη γὰρ τῆς Λιβύης ἐν τοῖς ἰσημετέροις πεπολισμένη, ποταμὸς δὲ ἐν τῇ μελλετικῇ, καὶ οὐδ' ὅστις αἰσίων, ὁ λειμῶν, καὶ κρητὸν πτασίον ἐκ τῆς αἰσίων πύμφορος, ἐστὶ ἐπὶ τῷ σιλφίου τοῖς ἐμφύτοις. ὡς δὲ ἐπὶ τῷ σιλφίῳ, τὸ αἶμα αὐτῆς ἰσχυρὰ καὶ ψαμμοδένει. Cyrenae tamen Libyae urbs, quanquam desertioribus in locis sita sunt, herbosae, fertilesque, & irriguae sunt: saltus etiam frequentiaque prata habet, omnisque generis fructus, & jumenta ferunt, ad ea loca usque quibus silphium gignitur. ulteriora ejus loca deserta atque arenosa obsita sunt. Idem Strabo lib. ult. ὡς δὲ τὸ σιλφίον ἰσχυρὸν ἐστὶν. αἰὲν ὁ αἰσίων. Ultra hanc est regio quae silphium fert, deinceps quae non habitantur. Idem libro secundo ἡ δὲ Μίσση φάλας, ἡ τὸ σιλφίον φύεται, ἰσημεῖο ἡ πλείστη καὶ τετραχίλια καὶ ἑκατάμην. Media autem male culta est (cave credas, hic intelligi Me-

diae regionē sic dictam: Africae Meditullium sive partem, quae in Media sita est sterilem ait) quae silphium producit, majori ex parte deserta, aspera & arenosa. Prior ergo sententia probabilior. Quanquam planta ab Alpino descripta, quae verum silphium est, culturam admittat. In incultis tamen, quanquam folia minora, minusque laeta, uti caulis, & flos, copiosiori tamen abundat succo, quem perpaucum in cultis habet. In desertis tamen non nascitur, sed locis, ut rectè Strabo, deserto vicinis. Dixit quidem Theophrastus, laserpitium secundum quosdam τὸν ἰερὰς φυτόν, non propterea tamen in deserta & sterili terra nasci affirmat. Deserta vel ἰσημεῖο dicitur tellus, quae planè sterilis & infœcunda est, quae ne gramen quidem producit. Malè igitur Plinius scribit, laserpitium in deserta fugere, si coleretur. Graecus auctor recedere à terra dixit quae paratur & colitur. Nam non tantum cultam terram odit silphium, sed & cultum omnem; hoc est non tantum culturam aspernatur, sed etiam in terra culta & ad alias res aptata, nasci recusat. Hæc est quam συνεκζομένην & συνεκζομένην ait Theophrastus. Tellus ἰερὰς φυτόν vel ἰερὰς φυτόν ea est quae rastris aut vomere versatur. Silphium, ut sponte nascens planta, & in totum sylvestris, cultum omnem averfatur, & culta loca, ut segetes, ὡς οὐ δομένη δηλοῖται ἰσημεῖο, ἀλλ' ἀρεῖο οὐσα. At si cultura accederet, non fugiebat in deserta, sed à culta & versata terra recedebat in pascua; & hujusmodi loca sponte provenientium & nascentium herbarum fertilia sunt. Sed Ptolemaeus pro Plinio stat. Nam in deserto ἐν τῇ αἰσίων prorsus ponit. καὶ ἰσημεῖο τὸν δὲ ἰσημεῖο, καὶ ἡ σιλφίος φυτόν. Ignoscendum hoc Ptolemaeo, τὸ σιλφίος φυτόν, τῇ ἰσημεῖο καὶ ἀγνοῖα γὰρ vindicavit, quod ejus temporibus penitus perisset in Africa hæc planta, nec jam amplius cognosceretur.

Ἐπὶ τῇ Plinius, Circa Hesperidum hortos, Syrtimque majorem, septem annis ante oppidum Cyrenarum, quod conditum est urbis nostrae anno 143. Viri summus corrigi 138. Frustra; nihil mutandum. Theophrastus Cyrenen conditam scribit μάστιγι περικυκλῶν ἔσθαι, circiter trecentis annis, antequam magistratū gereret Simonides, qui imperium tenuit anno secundo Olympiadis decimae septimae & centesimae. Hoc est anno V. C. quadringentesimo quadragesimo tertio. Si trecentis annis exactè rotundis ante Simonidis magistratum fundatae fuere Cyrenae, extra omnem dubitationem poni debet, conditas fuisse Olympiadis secundae & quadragessimae anno altero. Tot enim anni à quadragesima secunda Olympiade, ad decimam septimam cum centesima cucurrerunt. Nihil verius, quam Plinium intellexisse annos rotundè exactos, cum locum hunc Theophrasti interpretaretur; cum tamen Graecus auctor scripserit, μάστιγι περικυκλῶν, hoc est, circiter trecentis. Tradit idem Plinius, anno urbis 440. Theophrastum historiam scripsisse. Oleam, inquit, Theophrastus ē celeberrimis Graecorum auctoribus. urbis Romae anno circiter 440. negavit nisi infra 40. p. à mari nasci. Ergo à Cyrenis conditis ad tēpus illud quo hæc scribebat Theophrastus, anni sunt trecenti, tribus minus. Ideo enim μάστιγι περικυκλῶν dixit. Sed in Simonidis ἀρχῇ annum tot annos computat à Cyrenarum urbis fundacione. Sic rotundè sunt anni trecenti. Scripsit autem hæc Theophrastus quando Prætor esset Simonides, non sub Nicodoro, cujus magistratus incidit in annum urbis 440. quo anno historiam suam Theophrastum scripsisse, docet Plinius.

Κεφάλαιον. Præstat scribere κεφάλαιον. Graeci librarii more suo scripserant κεφάλαιον. Ita enim vulgo loqui solent, ut κεφάλαιον pro κεφάλαιον, hinc κεφάλαιον propagatum. Plinius loco citato, Alii tradunt, laserpitii radicem fuisse majorem cubitali, tuberque in ea super terram. Norat Clariss. Salmastius, scriptum in optimo Thuanæo, Tuberque in ea supra terram. An legendum, Tuber edique in ea supra terram, pro tuberque ed. An, quod magis placet; Alii tradunt Laserpitii radicem fuisse majorem cubitali, tuberareque caput super terram.

Ἐξ ἧς δὲ φύει, &c. Plinius hunc locum sic reddidit, Alii tradunt laserpitii radicem fuisse majorem cubitali, tuberque in ea super terram, hoc incisio profuere solitum, succum cen lactis supernato caule, quem magydarim vocarunt. Folia aurei coloris pro semine fuisse, cadentia à canis ortu, Austro flante; ex his laserpitium nasci. Aut Plinius hæc pessimè reddidit, aut Theophrasti codex corruptus. Hæc corrupta esse nemo sanus negavit, ἔξ ἧς δὲ φύει, κελεύει δὲ αὐτὸν γὰρ. Totam periodum in hunc scribe sensum. Ἐξ οὗθεν ἡ φύει, καὶ αὐτὸς γὰρ (vel ἔξ ἧς δὲ τρεπείσθαι εἰς τὸν αὐτὸν ὡς γὰρ) μετὰ τούτου δὲ (φύει δὲ) potest addi, vel omitti) καὶ λαν, καὶ τούτου μακρὸν ἐστὶν (alii ex Plinio, καὶ ἔστι δὲ φύει τὸν καυλόν, καὶ αὐτὸς δὲ μακρὸν ἐστὶν) τὸ καὶ κελεύει δὲ αὐτὸν.

ὅτι μὲν γὰρ, ἐκ τῆς πόλεως τὸ καλούμενον φύλλον, τῇ χειρὶ χειροποιεῖται: πύτος δὲ εἶναι σπέρμα, δὲ δὲ νύκτα λαμβάνει πνεύμα μὲν καὶ ἀγρίπτεται, ἐξ οὗ φύεται τὸ σίλφιον. Id est, Alii radicem silphii cubitalem fieri tradunt, aut paulo maiorem, hanc in medio extuberare in capitulum, quod sublimē penitus extat, ut in superficie telluris esse appareat, quo (id est, sub. κεφαλήν, id est, ex quo capitulo) inciso succus effluit seu lactis, vocantque lac. dein caulis nascitur; ex hoc magydaris, quod phyllon, id est, folium vocant, quod colore aurū emulatur. Folium id semen est, quod cum Auster vehemens post canaliculam flaverit, discutitur, utque ita laserpitium nascitur.

Καλεῖται δὲ γὰρ, &c.] Scripsi ἐξ οὗ, scilicet κεφαλῆς, τμηθέντος ἐπὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν καυλόν. Plinius hoc incisō, profluere solitum succum, seu lactis. Vides ita legisse Plinium? Poterit, ut dixi, etiam scribi ἐξ ἧς (scilicet κεφαλῆς) δὴ θμηθῆναι: ἔτι ὅπου αἰς φάλα. Prior magis arridet lectio, quod propius ad vulgatam accedat. Vox θμηθέντος librarii negligentia deperdita. Facilis lapsus, ὅτις ἐστὶν ἐν φύσει.

Μετὰ δὲ τούτῳ τὸ καυλόν, &c.] Scripsi, μὲν δὲ τούτῳ καυλόν, ἐκ οὗ τὸν καυλόν καὶ τὸν καυλόν καὶ τὸν καυλόν τῇ χειρὶ χειροποιεῖται, τούτῳ δὲ εἶναι σπέρμα. Plinius legit, μὲν δὲ τούτῳ καυλόν, καλεῖται δὲ μὲν γὰρ, ἐκ οὗ τὸν καυλόν καὶ τὸν καυλόν καὶ τὸν καυλόν. Super nato caule, quem magydarem vocant, folia aurei coloris pro semine fuisse. Rectius, super enato caule, quem &c. Caulem vocari καυλόν ait. Cum ergo Græcus auctor magydarem ex caule nasci dicat, caulis non est. Supra probavimus, καυλόν esse τὸ φύλλον, semen ipsius silphii; quod & hoc capite tradit Theophrastus. Galenus in gloss. ὅπου καυλόν, σίλφιον σπέρμα, ὅτι καὶ φύλλον ἐστὶ καὶ καυλόν. ἴδιον καλεῖται, id est, Opou carpon, silphii semen, quod & folium singulariter, & magydaris à quibusdam vocatur. Dioscorides lib. I. Euphoris. cap. 60. ὅπου φύλλον vocat, μοῖρας φύλλου, καὶ ἡ ρίζα, σίλφιον, ὅπου φύλλον καὶ ὅπου σπέρμα. Mori folia & radice, laserpitium ejusque semen cum hisso & ficu. Doctissimorum virorum sententia hic variat. Alii vulgatam laudant, ac ὅπου φύλλον pro silphii accipiunt semine: alii σίλφιον ὅπου μοῖρας, &c. alii σίλφιον, ὅπου φύλλον legunt, ut eodem hoc lib. c. 18. ὅπου φύλλον, ἡ πὸς τὸν τρυφὴν λαμβανόμενον, &c. laserpitii semen, aut ipse liquor in cibis sumptus. Ego nullam harum rejicio, sed præfero vulgatam. ὅπου φύλλον, vel ὅπου φύλλον idem quod apud Galenum ὅπου καυλόν. Τῇ χειρὶ χειροποιεῖται, ex Plinio addidi, idque ex eodem hoc capite paulo infra, ubi extra ordinem. Quare hic adscribenda, illic delenda.

Ὅθεν δὲ τὸ φύλλον &c.] Restat, ut inquiramus utrum silphii plantam repererint recentiores. Sunt qui imperatoriam, sunt qui angelicam silphium esse scribunt. Utramque planè improbo opinionem; quod nec imperatoria, nec angelica caulem ferat esui aptum, neutra folia ferat felino, id est, apio similia, neutra inciso caule ac radice lac emittat, neutra radicem habeat nigro tectam cortice, altera quippe purpurascens, altera foris minus quā intus fert candidam. Imperatoriæ quoque caulis multo minor ferulæ. Idem de levistico dixerim: sed huic folia apio similia. Aliam plantam laserpitii nomine describunt Adversariorum auctores. E regione Massileæ, & non procul ab infulis, quas videtur vocasse Dioscorides Stoechades (quæ tamen putantur hodie illæ à regione Olbiæ, à Massileæ fermè diei navigatione,) inter multas raras nascitur ferulacea & vilenda planta, cujus radix prægrandis, intus alba, foris cineritia, succo prægnans, mollis, pinguis, odorata, major quam thapsiæ, aut ferulæ. Caulis proceritate & crassitie ferulæ æquat. Folia paludapii, sed crassiora, rigidiora, nigridiora, aliquando profundius lacinia. Magnæ & prægrandes umbellæ ferulæ, aut latiores quam anethi; semen angelicæ foliaceum, & colore buxeo. Hanc Iacobus Rainandus Massileensis pharmacopœus, stirpium, è valde cupidus & peritus, nobis misit: deinde attulit Monspelium quatuor ab hinc annis; quæ præceptoris eximii ingenii Rondeletio, visa fuit laserpitio aptius congruere, quam quævis alia ex multis, quas ille vidisset, ferulis. Minus exactè satis cum descriptione veterum convenit. Succum enim non fert lacteum, nec radicem habet cortice nigro tectam; caulis præterea diffimilis omnino ei, qui in antiquis Cyrenensium nummis conspicitur, &c. Meminit hujus nummi vetustissimus Aristophanis Scholiastes, qui tradit, in nummis Cyrenensium, ipsos Cyrenenses insculptos ostendi silphion, Batto offerentes. Falso id eum tradere, arguit vir summus Iosephus Scaliger. Sed errant, cum eam Trezes traditionē, ait, cum sit Aristotelis. Ait enim Interpres: Βάτῳ Κυρήνῳ ἐκπύει ἰλ-
λὸν δὲ τὸ φύλλον, τῇ χειρὶ χειροποιεῖται, ὅπου καυλόν, καλεῖται δὲ μὲν γὰρ, ἐκ οὗ τὸν καυλόν καὶ τὸν καυλόν τῇ χειρὶ χειροποιεῖται, τούτῳ δὲ εἶναι σπέρμα. Plinius legit, μὲν δὲ τούτῳ καυλόν, καλεῖται δὲ μὲν γὰρ, ἐκ οὗ τὸν καυλόν καὶ τὸν καυλόν καὶ τὸν καυλόν. Super nato caule, quem magydarem vocant, folia aurei coloris pro semine fuisse. Rectius, super enato caule, quem &c. Caulem vocari καυλόν ait. Cum ergo Græcus auctor magydarem ex caule nasci dicat, caulis non est. Supra probavimus, καυλόν esse τὸ φύλλον, semen ipsius silphii; quod & hoc capite tradit Theophrastus. Galenus in gloss. ὅπου καυλόν, σίλφιον σπέρμα, ὅτι καὶ φύλλον ἐστὶ καὶ καυλόν. ἴδιον καλεῖται, id est, Opou carpon, silphii semen, quod & folium singulariter, & magydaris à quibusdam vocatur. Dioscorides lib. I. Euphoris. cap. 60. ὅπου φύλλον vocat, μοῖρας φύλλου, καὶ ἡ ρίζα, σίλφιον, ὅπου φύλλον καὶ ὅπου σπέρμα. Mori folia & radice, laserpitium ejusque semen cum hisso & ficu. Doctissimorum virorum sententia hic variat. Alii vulgatam laudant, ac ὅπου φύλλον pro silphii accipiunt semine: alii σίλφιον ὅπου μοῖρας, &c. alii σίλφιον, ὅπου φύλλον legunt, ut eodem hoc lib. c. 18. ὅπου φύλλον, ἡ πὸς τὸν τρυφὴν λαμβανόμενον, &c. laserpitii semen, aut ipse liquor in cibis sumptus. Ego nullam harum rejicio, sed præfero vulgatam. ὅπου φύλλον, vel ὅπου φύλλον idem quod apud Galenum ὅπου καυλόν. Τῇ χειρὶ χειροποιεῖται, ex Plinio addidi, idque ex eodem hoc capite paulo infra, ubi extra ordinem. Quare hic adscribenda, illic delenda.

Cretam insulam præfectus, Cyrenen condidit, cui cum Africæ, beneficii memores summum honorem exhibere studerent, donarunt illi silphium herbam; olerum omnium pulcherrimam, simulque numisma ferientes, in cuius altera parte regia facies erat insculpta, altera silphium quo fuerat à civitate donatus; cuius rei meminit Aristoteles in Republica Cyrenæorum. Idem ferme Tretzes. Chiliad. 7. hist. 48.

Πολλὰς ὁρμησίας δὲ ποιήσας Κυρηναίους,
Ἐρχηκε δῶρον παρ' αὐτῶν, Φυτὸν τ' ἐξ σίλφιον.
Λάχανον δὲ τὸ σίλφιον, Συνεστός μοι λέγει.
Πάντες φυτὸν δὲ λεγούσιν ἐκείνο πεφυκέναι,
Φυτὸν πολυμήτατον, καὶ γὰρ τῶν δυσμενέων,
Οὐ καυλὸς ἀνέκειτο ναῶ τῷ Πυθίου.
Ὅπερ καταμελούμενον, μάλλον καμῶ καὶ γάλλει.
Ἀν γεωργήται, φεύγει δὲ τὸ πᾶν καὶ τὸν χώρον.
Δύο δ' εἰσὶ τὰ σίλφια. τὸ μὲν ἐκ τῶν δάκνων,
Τὸ δὲ πολυμήτατον, ὅπερ οἱ Κυρηναῖοι
τῷ Βάτῳ προσέτερον καὶ χάριν εὐεργεσίας.
Βάτῳ δ' ἀνταμειβόμενος προσάγει τὸν τούτων,
Ἐν τῷ νομίματι αὐτῶν ἐχάραξε τυπώσας,
Τοὺς Κυρηναίους φέροντας τὸ σίλφιον ἀεινῶν.

Multa autem beneficia cum fecisset Cyrenæis, Habuit donum ab illis plantam silphii. Olerum autem silphium Synesius mihi dicit. Omnes vero plantam dicunt illud fuisse, Plantam multo pretiosissimā, & inventu difficillimam, Cujus & stipes suspensus est templo Apollinis. Quæ neglecta magis comat atque pullulat. Sin autem colatur, fugit locum & regionem. Duo autem sunt silphia, alterum quidem ex vilioribus, Alterum vero pretiosissimum, quod Cyrenæi Batto attulerunt, gratia beneficii, Battus autem vices rependens, institutum horum In numismate suo expressit insculptum, Cyrenæos afferentes silphium illi.

Antiquus alter Aristophanis Scholiastes, non vult Cyrenæis nummum ea effigie oblatum fuisse, sed statua, aut annulo eam figuram repræsentasse. καὶ οἱ πολῖται οἱ Κυρηναῖοι ἀνταμειβόμενοι τῇ ὁρμησίᾳ, βούλομενοι χάριν ἀποδοῦναι τῷ βασιλεῖ, ἐποίησαν εἰκόνα. αἱ δὲ πῖνες, δακτύλιον, ἐν ᾧ ἡ πόλις αὐτῶν προσφέρει τῷ βασιλεῖ τὸ σίλφιον. Incolæ Cyrenenses pro beneficio accepto, Regi gratificare studentes, ei fecerunt statuam, vel, ut quidam volunt, annulum, in quo urbs Cyrene Regi offert silphium. Annuli hujus mentionem facit Suidas. Σίλφιον βοτάνη πολυμήτατον, ἢ ἡ αἰτία αὐτῆς. Βάτῳ, ὁ καὶ Ἀριστοτέλης, πόλιν ἐν Λιβύῃ λεγόμενον Κυρήνην ἐκπύει. οἱ δὲ Κυρηναῖοι βούλομενοι ἀνταμειβόμενοι τῇ ὁρμησίᾳ χάριν ἀποδοῦναι τῷ βασιλεῖ, ἐποίησαν δακτύλιον, ἐν ᾧ ἡ πόλις αὐτῶν προσφέρει τῷ βασιλεῖ τὸ σίλφιον, καὶ τὸ φύλλον δὲ αὐτοῦ, καὶ ὁ καυλός, καὶ ὁ καυλός (vulgo κλάδος) καὶ ὁ ὅπως πολλὰς πρὸς αἰσίων. Silphium herba magnæ estimationis. Causa hæc, Battus, quæ & Aristoteles, urbem in Lybia Cyrenen condidit; Syrenenses tale beneficium recompensare volentes, Regi annulum fecerunt, in quo civitas offert Regi silphium, & ejus, folium: Semen, caulis, succusque, omnia magno in pretio. Sed probabilius, nummum fuisse. Nummi genus, in quo Batto silphium offertur, nunquam vidi, sed cui Iovis Hammonis effigies insculpta est, qualem describit Hesychius. Βάτῳ σίλφιον, παρρησία ἐπὶ τῶν πρὸς ὑπερβαλλούσας τιμὰς εὐρίσκειται. μετενέκεται δὲ δὲ τῷ Κορηναίῳ ἐν τῷ Βασιλεῖ μισθὸν δόναι ἐξαιρετικὸν τὸ σίλφιον, ὁ πέμπεται παρ' αὐτοῦ. αἱ δὲ ἐν τῷ νομίματι, ὅπου ἡ Ἀρμενία, ὅπου δὲ σίλφιον ἐκχευέμεται. Idem Zenodotus, & τὸ νομίματι ἐπὶ τῷ Ἰακώβῳ Ἀρμενία, ἐπὶ τῷ Ἰακώβῳ σίλφιον ἐκπύει. Numismatis altera parte Hammonem, altera vero silphium expresserant. Tale numisma non unum vidi apud Ioachimū Wickesfortium, virum Clarissimum, & exsculpi curavi. In altera facie Hammon corniger conspicitur, in altera, caulis laserpitii, cum floris rudimento, nimirum umbella adhuc conclusa, antequam pandatur. Globosa enim illa congeries granorum, uva modo sibi connexorum, quæ in summo visitur caule, non pro semine habenda est, sed pro umbella nondum expansa. Duplicia antiquissimis temporibus videntur excusa numismata: alterum in quo ab uno latere Batti conspicietur imago, ab altero Cyrenenses regnum & silphium Batto offerentes. Inde proverbium τὸ Βάτῳ σίλφιον. Aristophanes in Pluto.

Οὐδ' αὖ εἰ δοίης γὰ μοι

Τὸν πλεόντων αὐτὸν, καὶ τὸ Βάττου σίλφιον.

Nec si mihi donaveris,

Ipsūque Plutum, ipsūque Battī silphium.

Post deletum Battiadarum imperium, in suis nummis caulem silphii, & Hammonis effigiem insculperunt iidem Cyrenenses. Huiusmodi nummū viderunt Zenodorus & Hesychius Haetenus de nummo. Edidit ante paucos annos, Laserpitii nomine, plantam quandam ferulaceam, umbella nondum expansa, Prosper Alpinus, quam describit libr. II. de plant. exotic. cap. 15. Eandem & nos vivam, flore expanso addito, exhibemus & semen adunximus. Folia illa, quæ Alpini addita figura, fert antequam in caulem grandescat. Plantam in horto medico, inquit Alpinus, aluimus, quam primo vidimus Patavii in horto Bembo vocato, quo tempore illiusce horti curam habebat Horatius Bembus, civis Patavinus, in herbarum studio apprimē versatus; & postea in horto perillustrium Musfatorum, stirpibus varioribus maxime conspicuo. In quo horto cum mense Iulio eam plantam conspexerimus, caule pro-

Laserpitium ex Alpino.

cero, longitudine trium cubitorum, recto, cavo, brachii crassitie, magnitudine, longitudineque ferule cauli simili, quin etiam & eodem colore infecto, ita ut videretur in omnibus ei quam simillimus, & foliosus ab radice: foliaque foliis foliis similia ferat, etiā folia angelice sylvestris emulancia, etiam si maiora essent, atque ipsius radicem brachiali crassitie, & longitudine præditam observavimus. Istiusceque plantæ caulis antequam in ipsa umbella erupuerit brachialis crassitie ei esset, atque in cacumine veluti conum habere viderimus, & tunc temporis magnitudine & figura caulem laserpitii, qui in antiquis Iovis Ammonis numismatibus impressus cernitur, prorsus emulari videretur: ferreque hunc caulem in umbella semen latum, foliaceum, & particulatim, ut de laserpitio expressit Theophrastus, quale est atriplicis hortensis postea viderimus, atque etiam quod laserpitii proprium esse videbatur per æstatem, quo tempore casu eam plantam offendidi, & caulis & radix copiosius lacteum succum odoratum fundere vidissemus, sponteque ex caule, ramis ac radice, copiosum emanaret (quod lac primum colore verè lacteo cernebatur, posteaque collectum & aliquandiu servatum colore

flavescebat, & est odoratum alicujus excalcificationis non expers) Tunc quippe ex iis signis observatis eam plantam esse laserpitium Theophrasti, Dioscoridis & Plinii, facile animadvertimus. Quod certè si Theophrasto, Dioscoridi, atque Plinio (qui soli ex veteribus laserpitii plantam descripserunt) credendum sit, à ratione non abhorrebit, ut omnibus persuadeatur, verum eam plantam esse laserpitium, neque immerito ita nos ipsam plantam nominasse: cum præsertim eorum veterum testimonio constet, olim laserpitium fuisse plantam ferulaceam, caulemque habuisse longitudine, & crassitie, ut ferula, in cuius cacumine producebatur semen latum & foliaceum, qualis in hortensi atriplice (auctore Theophrasto) visitur, foliaque habuisse itidem apii foliis similia, & radicem crassam; ex qua & ex caule erumperet succus lacteus odoratus. Quæ singula, cum in nostra planta rectè animadvertantur, mirum haud erit, si nos ipsam plantam laserpitium vocaverimus. An vero Cyrenaicum sit, non audemus affirmare, at fortasse quod vel in Syria, vel Armenia, vel Media olim nascebatur. Nos in apertione horti Medici annis præteritis de hac planta discursum amplissimum habuimus. Tota planta calida est, ut ex odore grato, & acris sapore conjicitur: sed tamen non haetenus experientia cognovimus, quos usus ad medicinam habeat. Singulis tribus annis caulescit, & semina producit, quib. mature factis, planta emarcescit. Hanc plantam primo ex seminibus ex Thracia delatis nobis natam fuisse, quæ in solo Patavino libenter vivit, & in sole & in umbra, &c. Haetenus Alpinus. Nata & nobis hæc planta.

Laserpitium ad vivum delineatum ex horto nostro cum flore.

Cum primum de semine pullulat, folia fert felino sativo similia; maiora tamen, & viridiora, multoque magis splendens, non secus ac si vernice vulgo dicta fricata essent. Deinde folia paulatim fiunt maiora, formamque felini majoris acquirunt, sed in acutum desinunt, ad instar livistici, admodum viridia & splendentia. Tertio anno caulem emittit magnitudine bicubitali, rarius tricubitali, ferule crassitie, aut paulo crassiore. In summo umbella flosculis luteolis referta; quibus succedit foliaceum semen, aureo dilutiori colore præditum. Utramque figuram & Alpini, & in horto nostro nati, differentia ergo, exprimi curavi. Succum copiosum lacteum, si ætas fervidior fuerit, fert; sin vero repidiior, paucum. Hyemem, etiam inclementissimam tulit, sed, ut Alpinus observavit, ubi semen tulit, perit.

Lasertitium ad vivum delineatum ex horto nostro ante florem.

Ὅν φασὶ δειν, &c.] Scribe, ἐν φασὶ δειν ὀνύειν. Ad hæc quod pastinandum id annuatim censent.

Τὸ δὲ φύλλον τῇ χειρὶ ἡγευστέον εἶναι. Hæc delenda, supra quo dixi loco reponenda. Non agit hoc loco de facie, sed viribus plantæ.

Καταγεγραμμένον εἰς ὄζους. Recte doctiss. Gaza, Καταγεγραμμένον εἰς ὄζους.

Ἐάντιον δὲ καὶ τὸ κατὰ μέρος, &c.] Corruptus codex. Nemo non videt legendum Ἐάντιον δὲ καὶ τὸ κατὰ μέρος. Prior enim opinio, purgari pecus silphio dicitur: ergo, si contraria altera, addenda particula καὶ, id est, non purgari pecus silphio. Plinius loco citato. Ex his lasertitium nasci solitum, annuo spatio, & radice & caule consummentibus sese, hoc & circumfodi solitum prodidere. nec purgari pecora, sed ægra sanari, aut prope mori, quod in paucis accidere. Persico silphio prior opinio congruit. Non prior, sed posterior opinio Persico convenit silphio. Priorem sententiam convenire Libyco five Cyrenaico, satis aperte scribit Theophrastus. Persicum vocat Medicum & Armeniacum, quod Media, Armeniæque sub Persarum sit potestate. Scribit Arrianus in Expeditione Alexandri libr. 3. Caucasum montem silphio scatere, eoque pecudes libenter vesci. Ἀλλὰ ἐν τούτοις τὸ Καταγεγραμμένον οὐδὲν ἄλλο ὅπ μὴ πέραιται περὶ φύλλον, καὶ σιλφίου, ὡς λέγει Ἀριστοτέλης. ἀλλὰ καὶ ὡς ἐπακείτο πολλοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἀποβάλλει πολλὰ & κτήνη σίμαστον, ὅπ καὶ αἰσθύνει τὸ σιλφίον πρὸς ὅσους. καὶ ἵ ἐν πολλοῦ ἀποβάλλει σιλφίου αἰδοίτο, καὶ ἵ ἐν αὐτῷ, & τὸ, τε αἰσθύνει, καὶ τὸ μὴ ἀνορύπτειν & πάλιν κατεσθίει. ἐπὶ τῷ δὲ ἐν Κυρήνῃ ὡς καταγεγραμμένον ἀπελάνουσι τὰς πόμιναις τῶν χωρίων, ἵνα καὶ αὐτοὶ τὸ σιλφίον φύεται. ἵ δὲ ἀποβάλλουσιν τὸν χῶρον, & μὴδ' εἰ πελάσσειεν αὐτὰ τὰ ἀποβάλλει, δύναται γένεσθαι εἰς περὶ αὐτῶν. ὅπ πολλοὶ αἰσθύνει Κυρηναῖοι τὸ σιλφίον. At in hoc caucaso nihil præter terebinthum & silphium nascitur, ut auclor est Aristobulus, & nihilominus multos incolas habet, multaque in eo pecudes, atque armenta pascuntur, quod pecudes silphium amant: & si ex longinquo loco id per odoratum senserint, citatim eo feruntur, depastisque flore radicem etiam suffodiunt atque arrodunt: eamque ob causam Cyrenæi greges ovium quam longissime ab iis locis arcent, quib. silphium nascitur, alii sepe obducunt, ne, si pecudes propius accedant, ad interiora loca penetrare possint. Magno enim apud Cyrenæos in pretio est silphium. Hæc non adversantur Theophrasto. Nihil enim impedit, purgari primum eo pecus, deinde ab eodem pinguescere, & à pecore vehementer expecti. Errant ergo, qui ad desertum relegant silphium. Aliud est incultis gaudere, aliud desertum petere. In incultis

plurimæ & nobilissimæ proveniunt plantæ, in desertis perpaucæ. in desertis non pinguescunt oves, contra in incultis. Docet hoc Velavia. Cæterum si verum Arrianus narrat, fabulosum erit, quod tradit Plinius; silphium nullam plantam apud Cyrenen extitisse, ac sua ætate prorsus deperditum. Arrianus recentior Plinio. Sub Adriano enim vixit, sub Vespasiano Plinius. Sed fieri potest, novas plantas crevisse à semine deciduo; non sit verisimile, ne unam quidem remansisse plantam. Sed putarim Plinii codicem corruptum. Vulgo legitur, Multis jam annis in ea terra non invenitur. Scribe, multis jam annis ex ea terra non invenitur, scilicet Romam, & tunc recte inferetur, quoniam Publicani, qui pascua conducunt, majus lucrum sentientes, depopulantur pecorum pabulo. Ut sensus sit, Plinii ætate Publicanos majus lucrum facere, si greges lasertitium depascere permitterent, quam si succum exprimentes, pharmacopolis ipsum venderent: quod cum Arrianus hæc scribebat, secus evenit. Fuit igitur in causa, cur Lasertitio Romæ laboraretur, publicanorum avaritia, qui pecudes in agros eo refertos immittebant, ut illic saturarentur. Similem ferme causam dat Galenus, cur junci odorati non adveherentur flores. A camelis depasci ait: quod an verum, quis inquireret?

Ὅμοιον αἰσθύνει, &c.] Verte, depasci vero à pecore non solum hoc, sed etiam alterum quoddam abrotano simile ajunt. Quod si paulo plenius illam descripsisset, jam conjicere liceret, qualis, & quæ esset planta.

Ἡ δὲ καλουμένη μαγδαρίς, ἵτερον ἐστὶ σιλφίου, &c. Deest vox. Scribe, ἵτερον ἐστὶ σιλφίου γένος. Plinius loco citato. Alterum genus est, quod magydaris vocatur, tenerius & minus vehemens, sine succo, quod circa Syriam nascitur, non proveniens in Cyrenaica regione. Gignitur & in Parnasso monte copiosius, quibusdam lasertitium vocantibus: per quæ omnia adulteratur rei saluberrimæ utilissimæque auctoritas. Meminit & hujus Dioscorides loco citato. Λέγεται δὲ καὶ ἵτερον μαγδαρίς γένος ἐν Λιβύῃ, ἵτερον παρὰ τοὺς σιλφίους, ἵτερον δὲ παρὰ τοὺς, ὁμοῖον, & καὶ τὸν μὴ ἔχοντα. ποιεῖ δὲ αὐτὰ τὸ σιλφίον. Sed & altera fertur magydaris in Libya nasci, radix lasertitio similis, at minus crassa, acris vero ac fungosa, nulloque pragnans succo: ejusdem tamen cum lasertitio facultatis. Ad hunc Dioscoridis locum hæc viri magni; Ea ipsa est quam describit Theophrastus, & in Syria & Parnasso plurimum provenire tradit. Fallitur Dioscorides qui vult, in Libya nasci. Ex nomine natus error. Nam magydaram in Cyrenaico silphio id vocabant, quod erat semen. Dioscorides radicem ita quosdam vocasse notat. Hinc & μαγδαρίν radicem in Libya nascentem, lasertitio similem dixit. Atque magydaris illa, quæ diversa à lasertitio planta est, licet similis, in Syria nascebatur. hoc Syriacum Lasertitium. Nam & magydaram illam quidam appellabant silphium. Theophrastus, Ἐποῖ δὲ σιλφίον τοῦτο καλοῦσι. Perperam igitur Dioscorides τὸ σιλφίον Συριακὸν, & τὸν μαγδαρίν facit diversa. Hactenus viri summi. Negat quidem Theophrastus, in Cyrenensi agro provenire; sed inde non sequitur, in Libya non nasci. Non negat Dioscorides, in Syria reperiri, nec ait in Cyrenaico tractu magydaram crescere. Facile fieri potest, & in Libya, & in Syria hanc generari, non sunt ista contradictoria, nec opposita. Nisi apud Oribasium ἐν Λιβύῃ legeretur, illud Λιβύῃ in Συρίῃ mutarem. Sed nunc sic Dioscoridem scripsisse constat. Cæterum, recte Theodorum Gazam pro μαγδαρίν καλοῦσιν scripsisse, ex Plinio probatur, Tenerius, inquit, & minus vehemens. Verte. Tenerius enim, minusque est vehemens, lafereque, id est succo, caret. Expertis vero vel ipso affectu & figura plantæ vix noscitur. Malè ἐμπροσθεν, Aldinus codex pro ἐμπροσθεν. Quæ planta magydaram referat, non satis constat. An magydaris sit, quam adversariorum auctores pro lasertitio descripserunt? an vero levisticum? An magydaris & silphium eadem sit planta, sed pro cæli solique ratione diversa, minusque acris ac vehemens, & sine succo? Qui levisticum magydaram statuunt non multum à vero recedere videntur. Difficile affirmare, quæ planta magydaris. Quod passim levisticum quasi ligusticum vocatur, proceros ac geniculatos habet caules, pluresque ab una radice, interius inanes, in ramulos nonnullos subinde divisos. Folia apii palustris majora, laciniosa, ac veluti in plures dissecta partes. eademque marginibus incisa, lævia admodum & resplendentia, ex luteo colore, veluti & ipsi caules virent. Flores in umbellis ferulaceis lutei; semen oblongum, striatum, foliaceum, geminum, fordidi coloris. Grandis, crassa, odore graviusculo, torosa, ac carnosa radix, foris fusca ac nigricans, intus alba. Tota stirps grato ac acromia redolente odore prædita est, sed semen graveolentius; ætate floret, semen autumno maturum, non raro mense Augusto. Primo vere nova erumpunt

ab Adversariorum Auctoribus. Tenellæ & primum à
satione erumpentes holeraceorum germinationes, aspa-
ragi dicebantur, quia ασπράγο Græcè sero, & ασπράγιο
dicitur. Proinde potius quispiam conjectet asparagos è
Græco Latinis deductos, pace multiscii Varronis, quam
quia ex asperis virgultis nascuntur. Malunt alij ασπρά-
γο dici, ceu ασπράγο φάρμακον. hoc est gutturis fastidium, quod
parit dentibus accommodatum semen. Dioscorides lib. 2.
cap. 152. Καὶ ὁδὸν λαμβάνει δὲ καὶ πικρὸν καὶ αἰσθητικόν ἐπὶ
τῷ πικρῷ ὁδόντι. ποιεῖ δὲ αἰσθητικόν, καὶ τὸ αἰσθητικόν πικρὸν.
Sic & dolore dentium infestatis, si modo decoctum superaffe-
cto dente contineatur. semen quoque potum ad eadem valet.
Melius, ὡς δὲ τὸ ασπράγιο φάρμακον, quod grato suo sapore & hu-
more satiet, & asperitates gutturis leniat. Non displicebit
fortassis, si fingamus nomen indictum ὡς δὲ τὸ ασπράγιο φάρμακον,
quod contrectantes ac salutantes manus findat,
spinisque suis lædat. Antiqui enim non alium, quam spi-
nosum novere aspharagum. Ideo nec Phavorini etymon
rejici meretur. Doctissimus Gaza corrudam vertit. (vel ut
alij legunt, corudam) Rectè: nam præter sylvestrem, nul-
lum novit Theophrastus. Plinius lib. 20. c. 10. Sylvestrem
asparagum, aliqui corrudam, aliqui libycum vocant, Attici
Orminum. Corudam vocatum fuisse lib. 19. etiam tra-
dit cap. 8. Indicavimus & corudam. Hunc enim intelligo
sylvestrem asparagum, quem Græci orminum aut myacanthon
vocant, alijsve nominibus. Non omnes corrudam sylve-
stem vocant. Immo sativo hoc nomē tribui ait, qui de
re rustica optime meruit Columella lib. 11. cap. 3. Sativi
asparagi, quam corudam rustici vocant, semina fere biennio
preparantur. Ita codex Parisiis apud Robertum Stepha-
num impressus, ita Colonia apud Ioannem Gymnicum
excusus. Vera & legitima antiquissimi codicis, cujus sæpe
mentionem fecimus, lectio, Sativi asparagi, & quam cor-
rudam rustici vocant, semina fere biennio preparantur.
Rectè ergo Plinius sylvestrem corrudam vocari tradit.
Sed corruda non est asparagus sylvestris, verū aliud quid
ab asparago diversum. Cato. cap. 6. Ibique corrudam se-
rito, unde asparagi fiant. nam convenit arundinetum cum
coruda, eo quia foditur, & incenditur, & umbram per tem-
pus habet. Columella in hortulo.

Prodit, & asparagi corruda simillima filo.

Non possum quin explodam antiquissimi interpretis
Columellæ commentum ad hos versus.

Et scilla, hirsuta sepes, nunc horrida rusco

Prodit, & asparagi corruda simillima filo.

Antiquus codex.

Et scylla tyrsuto saepe nunc horrida rusco

Prodit, & asparagi corruda simillima filo.

Rufcus, inquit, est, ubi includitur semen asparagi, aspa-
ragus semper crescit in thyrsu, ideo dicit tyrsuto rusco.
Corruda genus est asparagi. Corrupta, depravataque
lectio virum optimum fefellit. Nec asparagus in thyrsu
furgit, nec fert. Quid thyrsus sit, alibi dixi: nec rufcus est
in quo asparagi includitur semen, sed spinosa planta, se-
pibus non inepta. nec unquam sic Columella scripsit. Ne-
mo scyllam pro scillam dixit, & ultima in saepe brevis.

Ovidius.

Sape pater dixit studium quid inutile tentas?

Inutiles addidit notas interpres ille antiquus, nec rusticae
rei studium intellexit, & hortorum curam ignoravit. As-
paragi corrudam dixit Cato, quod corruda planta sit, as-
paragus primum germen, gulæ blandimentum. Corrada
quasi corrada, quod spinis horridis pungat, vulneret, læ-
dat. vel à corruo; eruo, quod ubi adoleverit, facile corruat
ac decidat. Prius magis placet. Libycum vocari ait; quod
unde habeat ignoro. Nec apud Auctuarii Auctorem, nec
apud Apulejum, qui nomina plantarum quam diligentif-
simè collegerunt, legere est, asparagum Libycum voca-
tum fuisse: sic nec Dioscorides, nec Theophrastus, nec
Græcorum quisquam nuncupatum scribit. Unus Athe-
næus. Εἰς Λιβύην δὲ φασὶν ἐν Γαιπυλίδι γινέσθαι παχὺν καὶ κυρτὸν
καὶ λευκόν, μήκος δὲ πένδε δάδα. ἐν δὲ τῇ ὁρενῇ καὶ παρὰ καὶνίπιδι,
παχὺν καὶ μετὰ λευκὸν νάρθηκα, μήκος δὲ πένδε πύλας ἀνθοῖσι πύλαις. In
Libyæ Getulia, instar arundinis Cypria fama est crassescere,
assurgereque ad cubitos circiter xx. at in montosis & vici-
nis Oceano locis ejus regionis, ad ferule magnæ crassitiem
augescere, & xx. cubitorum proceritatem. Magni certè as-
paragi, quales non fert orbis Christianus. An ideo Libycū
asparagum dixit Plinius, quod in Libyā maximi generen-
tur, maximosque idcirco Libycos vocavit? Attici, inquit,
idem Orminum vocant. Antiquus codex *horminum*. Apud
Hesychiū, ὁρμίνον legitur. ὁρμίνον, ὁρμίνον καὶ πόλιν ὁρμίνον.

σπιδίαν, καὶ οἱ μὲν τῆς κρεμνίδος τὸ εὐτεὺς κνήμα, οἱ δὲ τὸ ἀγροῖον ἀσπρά-
γον, ἄλλοι πᾶν τὸ ἐκ κρεμνίδος κνήμα. Ormenos est nomen propriū
ἔς urbē Thessaliæ, brassicæque interior conceptus, nonnulli
sylvestrem asparagū sic vocant, alii primū germen antequam
prorumpat caulifoliaq; expanduntur. Iulius Pollux lib. 6.
cap. 9. non sylvestrem, sed sativum asparagū vocari scri-
bit ormenum. Ἀσφάραγος δὲ ὁ ἀκανθίας, ὁρμίνος ἢ μερῶν ἀσφά-
ραγος, καὶ πᾶν δὲ τὸ ἐκ κρεμνίδος, ὅσπερ ἐκ κρεμνίδος καλοῦσιν, ὁρ-
μίνον ἀνόμελον. Vertunt; Aspharagus spinosus, ormenus sati-
vus aspharagus, & omne efflorescens quod cauleū vocant, illi
ormenum vocant. Idem lib. 1. cap. 12. ἀσφάραγος. ἀσ-
φάραγος μὲν τοὶ οἱ ἀκανθίας λέγεται. ὁρμίνον δὲ ἡμεῖς τὸ δὲ τῆς
κρεμνίδος καλοῦμεν. Interpretantur, aspharagus, aspharan-
gis vero acanthus vocatur. Est & hortensis aspharagus hor-
mentos, à crambe vocatus. Multa hic consideranda. Pri-
mum ἀσφάραγος & ἀσφάραγος geminato γ legitur. No-
tat Doctiss. W. Seberus in P. N. ἀσφάραγος & ἀσφάραγος
simplici γ scribi, sed in priore voce supra γ positum καὶ
quod A. in ipso contextu habet, sic scribens, ἀσπράγος ἀσ-
πράγος, Scribe, ut in P. N. habetur, ἀσφάραγος ἀσ-
φάραγος, Reliqua corrupta. Domesticum ormenum vo-
cari ait; Plinius, & Hesychius sylvestrem sic vocari tra-
dunt. Nihil hic M. S. S. codices juvare possunt. omnes
vulgaratam habent distinctionem. Pluris est Hesychii &
Plinii auctoritas, quam M. S. S. interpunctio. Puncta,
commata, cæteræque distinctiones, facillimè nulloque
negotio transponuntur, nihilq; facilius, quam mala distin-
ctione in exscribendo peccare. Scribo ac distinguo, ἀσ-
φάραγος ὁ ἀκανθίας ὁρμίνος. ἡμεῖς ἀσφάραγος. πᾶν δὲ τὸ ἐκ κρε-
μνίδος, ὅπερ ἐκ κρεμνίδος καλοῦσιν, ὁρμίνον ἀνόμελον. Aspara-
gus spinosus ormenos. sativus aspharagus. Omne autem quod
efflorescens sive cauliculos emittens vocant, ormenum appel-
lant. Sic locus ille interpretandus. Mox rationes dabo.
Altero loco lege ἀσφάραγος. ἀσφάραγος μὲν τοὶ οἱ ἀκανθίας λέ-
γεται ὁρμίνος. ἡμεῖς ἀσφάραγος, &c. Aspharagus, aspharagis
spinosus quidem ormenos dicitur, sativus aspharagus. Sic si
distinguiamus, & legamus, nulla dissensio inter Pollucem,
Hesychium, & Plinium. Quæ sequuntur sana non viden-
tur. Ὁ δὲ τὸ καὶ κρεμνίδος καλοῦμεν. Absunt à M. S. S. Sylbur-
gius legit pro καλοῦμεν, καλὸς. Sed nec sic sensus satis bo-
nus. Scribo, ἀσφάραγος. ἀσφάραγος ὁ ἀκανθίας λέγεται. ἡμεῖς
δὲ ἀσφάραγος. ὁρμίνος δὲ τὸ δὲ τῆς κρεμνίδος πᾶν τὸ ἐκ κρεμνίδος
Aspharagus aspharagis sylvestris dicitur, sativus aspharagus, or-
menos quicquid in cauliculos erumpit, ducto nomine à Bras-
sica. cujus cyma, id primū germen, ormenos dicitur. Hanc
lectionem ipse Pollux lib. 6. probat. Brassicæ cymam
ὁρμίνον vocari, docet Athenæus lib. 2. ubi etiam brassicæ
asparagum ormenum dici tradit. Διφίλος δὲ φησὶν, αἰς τῆς
κρεμνίδος ἀσφάραγος λεγόμενος ἰδίως ὁρμίνος. — Ἀπὸ τῆς δὲ
λέξεως, ὁρμίνον τὸ δὲ τῆς κρεμνίδος ἐκ κρεμνίδος. Σοφοκλῆς Ἰχθυό-
ταις. Καὶ ὁρμίνος καὶ ἐκ κρεμνίδος λέγεται βλάστη. ὡς δὲ τὸ ἐκ κρεμνίδος
βλάστην. Vertunt & emendant. Dipbilus scribit, asphara-
gum Brassicæ, quem ormenon peculiariter vocant — At-
tici ormenon vocant Brassicæ cum deflorerit cymam. Sopho-
cles in venatoribus? cauliculos emittit, nec unquam cessat
germinare. Sic autem dicitur, ὡς δὲ τὸ ὁρμίνον εἰς τὸ βλάσταναι,
id est, quod ad germinationē obnixè properet. Hæc emen-
datio planè à vero aliena est. Nam ὁρμίνος non deducitur
ab ὁρμῇ. sto, propero, sed ab ὄρω, accumulo, moveo, attollo,
concito, excito. Inde ὁρμίνος, & ex eo ὁρμίνον, καὶ συστολὴ καὶ
ἀνάδοσις τὸ τόνον, vel per syncopen ab ὁρμίνος. Alii δὲ τὸ ὁρ-
μῶν derivant; corruo, quod facile ubi adolevit, corruat.
Malunt alij ὡς δὲ τὸ ὁρμῶν quia Venerem exciter, ἀφροδισια-
τικὸς ἐστίν. Plinius loco citato. Veneris causa aquas eorum de-
coctam bibi jubent ad heminas. Ad idem & semen valet cum
anetho, ternis utrumque obolis. Facile fieri potest, nomen
accepisse, vel quod Venerem exciter, vel, quod facile cor-
ruat, vel, quod ad germinationem obnixè properet. Nam
utrum ὁρμίνον aspiratè, an ὁρμίνον, sine spiritu scripserit Pli-
nius, non satis constat. Athenæum tamen, non scripsisse,
ut viri magni emendant, ex Eustathio probatur, qui vul-
garatam defendit lectionē ὡς δὲ τὸ ἐκ κρεμνίδος καὶ βλάσταναι, quod
erumpat & germinet. Sic enim Iliados M. scribit. Ὁρμίνος
καὶ οἱ τῆς κρεμνίδος ἀσφάραγος ὡς δὲ Ἀπικίς, ὡς δὲ ἐκ κρεμνίδος καὶ
βλάσταναι, ἡμεῖς δὲ τῆς κρεμνίδος ἐκ κρεμνίδος. ὅθεν καὶ ἐκ κρεμνίδος ὁρ-
μίνος. Σοφοκλῆς. καὶ ὁρμίνος ἐστὶ ἐκ κρεμνίδος βλάστη, πυντίς οὐ
ἄλλω ἢ βλάστη ἔχει. ἀλλὰ δὴ ὁρμίνος εἰς αὐτὴν, καὶ τὴν ἐκ κρε-
μνίδος φωνή. Videlicet è brassicæ novæ. Ormenos
est, & brassicæ aspharagus, quod semper erumpat & ger-
minet, quasi floribus semper ornatus. unde ἐκ κρεμνίδος ὁρ-
μῶν, verborum sum. Sophocles. Multiloquus est, nec cessat
germinare, id est, loqui: garrere enim non desinit, sed
semper, ut plantæ succo turgentes, nova promunt ger-
mina, nova verba producit. Doctissimi viri ἐκ κρεμνίδος ver-
tunt, cum deflorerit cyma. Brassica quando defloruit,

quid boni aut grati saporis ferat, ignoro. Certè ἐξ αὐτοῦ
non potest ex verti deflorescere, & accipi pro ἀπαρχῇ, nec
ἐκκενῶν pro caule marcescente. Est, inquit, & contrarie
significationis, ut Pollux indicat libr. 6. Dicitur enim ἐκ-
κενῶν quorum caules marcescunt. Idem, Domesticus ve-
ro asparagus, ὁ ἀσπαραγῶς simpliciter vocatur, (quo no-
mine tamen proprie vocatur brassicæ cyma, id est, caulis)
& ὁρμενός ἤμμερος à Polluce ἀπὸ τοῦ ὁρμενῶν καὶ βλαστάνει. Eo-
dem tamen auctore, omne, quod caulem amisit atque de-
floruit, ὁρμενός appellatur, id est, ἐπερὶ ἐκκενῶν καὶ ἐκκενῶν
καὶ. Unde exoluisse, καὶ ἐπερὶ ἐκκενῶν καὶ ἐκκενῶν
& ἐπερὶ ἐκκενῶν καὶ ἐκκενῶν Phrynich. Plantarum germina
nonnulla in folia explicata. Hæc, ut dixi, planè videtur
absona. Ἐξ αὐτοῦ & ἐκκενῶν Athenæo, Eustathio, Polluci
est erumpere, & foras prodire, impellente germinandi vi.
Rectè cauliculi, quos asparagos videamus vere pleno ἐξ-
αὐτοῦ dicuntur. Brassicæ asparagus καὶ μῦθος, quasi κύημα, dicitur,
idem & ὁρμενός. Sed de Brassica alibi. Male ergo
yiri magni ἐκκενῶν τὰ vertunt, cum defloruerit cyma. Nam
κύημα, seu cyma, est ipse asparagus, horio, cauliculus qui
vere pleno pullulat, & asparagus dicitur, antequam in fo-
lia explicetur. Asparagus, ut unde digressi sumus rever-
tamur, corruda Latinis dicitur, Græcis ὁρμενός. Lib. 19.
cap. 8. Iudicavimus & corrudam; hunc enim intelligo syl-
vestrem asparagum, quem Græci ὁρμενόν aut myacanthum
vocant, aliisve nominibus. Dioscorides libr. 2. cap. 52.
Ἀσπαραγῶς πετρώδης (Marc. ἀγρῶς) καὶ μυακάνθου καλοῦ-
σι, γινώσκουσιν. Asparagus in petrosis natus, quem myacanthum
vocant, vulgaris est notitia; pro καὶ μυακάνθου. Aldus, & ἡ
μυακάνθου γινώσκουσιν, &c. Plinius μυακάνθου legit. Galenus
lib. 6. Simpl. μυακάνθου. ἀσπαραγῶς πετρώδης, ἡ μυακάν-
θου. Μυακάνθου est spina, quæ præter spinam folium alter-
um habet. Vide cap. sequens. Sed eo loco, ut dicam, non
μυακάνθου, sed μυακάνθου legi debet. Μυακάνθου vel μυα-
κάνθου dicitur, vel quod tenues spissasque adeo spinas ha-
beat, ut mures etiam parvos facile arceat, aut immunes
à puncturis eos non admittat, vel μυακάνθου dicta quasi
μυακάνθου, parva spina, quoniam veluti ἵππος & βούς in
compositione rei magnitudinem notant. Ita μῦθος animal
minutum, parvitatem ac tenuitatem significare potest;
Μυακάνθου ergo, muris spina, id est, parva & minuta dictus
est hac ratione asparagus. Μῦθος vocari tradit Auctuarii
Auctor, ὅτι ἐστὶ μῦθος καλοῦσι. Marcellus ὁρμενός restituit. Πι-
τρώδης dicitur, quod in petris faxisque nascatur. Hæc de
nominibus. Theophrastus unum tantum asparagi genus
novit. Duo an unum describat Dioscorides, mox vide-
bimus. Duo Galenus observavit libr. 2. de aliment. facult.
καὶ τὸ πῦρον ἵππου καὶ ὁ μῦθος βασιλικοῦ, ὁ δὲ ἵππος ὁνομαζομένου.
Columella asparagum alium sativum, alium domesticum
esse docet, Plinius alterum præter sativum & sylvestre
genus memorat, medium scilicet. Est & aliud genus in-
cultius asparago, mitius corruda, passim in montibus nas-
cens. Recentior ætas plura observavit genera. Quæ de
singulis generibus auctores jam memorati tradunt, ea ex-
aminanda jam sunt. Theophrastum sylvestrem delineare,
extra omnem controversiam est, τὰ καὶ ἀπὸ αὐτοῦ εἰσὶν ἀσπαραγοῦ,
καὶ τὰ ἀπὸ αὐτοῦ εἰσὶν ἀσπαραγοῦ. οὐδὲ γὰρ ἔχουσιν φύλλον οὐδὲν ὡς
τὸ πῦρον καὶ ὁ μῦθος. quæ Plinius sic vertit. lib. 21. cap. 15. In to-
tum spina est asparagus & scorpio; nullum enim folium ha-
bent. Asparagus ergo Theophrasti sylvestris est. Quem
Dioscorides πετρώδης, & μυακάνθου, Athenæus ὁρμενός, Plinius,
& Columella, corrudam, Attici, ὁρμενός vocant. quod no-
men in quibusdam Galliæ locis hodie etiamnum audit.
Avenionenses enim corrupta voce hozurioconim vocant.
Hoc genus, Theophrastus ait post autumnæ æquinoctium
florere, simileque esse scorpioni plantæ aculeatæ sic di-
ctæ. Utraque spinosa, neutra folia fert, sed pro foliis spi-
nas; in quibus differunt, ut idem docet. Sed corruptus co-
dex. Ὁ μῦθος γὰρ, inquit, ὁ σκῆπτρος ἐστὶν τὸ σκῆπτρον καὶ τὸ ἰσοδιδυῖν,
τὸ πῦρον καὶ ὁ μῦθος τῆς ἀσπαραγοῦ ἔχει τὸν αὐτόν. Ald. Bas. codex. τὸ
ἰσοδιδυῖν πῦρον καὶ ὁ μῦθος τῆς ἀσπαραγοῦ. Scribe, τὸ ἰσοδιδυῖν πῦρον
καὶ ὁ μῦθος τῆς ἀσπαραγοῦ. Potest etiam legi, τὸ ἰσοδιδυῖν πῦρον καὶ
ὁ μῦθος τῆς ἀσπαραγοῦ. Id est, Scorpio enim florem in carne exten-
derante, sub extremo aculei profert, initio candidum, postea
leviter accedentem ad purpuram. Sequitur, ὁ δὲ ἀσπαραγῶς
ἐκφυῖται πῦρον καὶ τῆς ἀσπαραγοῦ καὶ ὁ μῦθος. καὶ τὸ πῦρον δὲ ἐστὶν αὐτὸς
μῦθος. Et hæc corruptissima. Scribe, ὁ δὲ ἀσπαραγῶς ἐκ-
φυῖται πῦρον καὶ τῆς ἀσπαραγοῦ καὶ ὁ μῦθος. ἵππου τὸ πῦρον γὰρ ἔχει τὸ
αὐτὸν μῦθον. Interpretantur, Corruda propter aculeos pu-
sillum quandam producit petiolum, ex quo flosculus tandem
ipse erumpit. Verte, Asparagus juxta aculeos exiguum fa-
stigium quoddam producit, in quo florem habet parvum. Ma-
le γὰρ vertunt propter. Non propter aculeos, sed juxta
vel præter aculeos fastigium gerit. Κορυμῶδες πέσιμπε πε-
τιolum vertunt. Κορυμῶδες ergo fastigium clavæ simile est. Plinium

secutus sum, & fastigium verto. Sic enim ille lib. 19. c. 8.
Est enim plurimæ radicis, altissimeque germinat, viret thyrs-
so primum emicante, qui caulem educens, tempore ipso fa-
stigiatus in toros striatur. Κορυμῶδες ergo thyrsus in acutum
fastigium definens. Sequitur, ὁ δὲ σκῆπτρος μονόριζος ἐστὶν ἀσπαραγῶς
καὶ βαθύριζος. Hæc corrupta esse, quilibet satis judicare
potest. Dele ergo βαθύριζος, vel scribe ἀσπαραγῶς. Radicem
habet singularem, brevem, rectam. Postremum magis
placet, quod asparagus σκολιύριζος, πολυίριζος & βαθύριζος.
radice constat flexuosa, multa, & alta. Ἀναβλάσκει δὲ ὁ
καυλὸς ἐκ τῆς ἀσπαραγῶς ἡ ἡρῶς; Vertunt, Exire caulis de cor-
rudagine vere. Quid corrudago sit, me ignorare fateor
barbarum est. Ἀσπαραγία, asparagi plantarum five plan-
taria est, ut Latinis rosaria, violaria, aut planta ipsa cum
suo cespite & sylva. Sic γαίωμα libr. 4. hist. cap. 13. pro
junci planta cum suo cespite sumitur. Caulis hic, qui verè
novo è radice surgit, initio mollis est, ciboque idoneus,
asparagum καὶ ἰσχυρὸν vocant. ἡ δὲ ἀσπαραγία ἐστὶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ
αὐτὰ καὶ ἐκ τῆς ἀσπαραγῶς. Scribe, ἡ δὲ ἀσπαραγία ἐκ τοῦ αὐτοῦ καὶ
ἐκ τῆς ἀσπαραγῶς. Flos ex ipso solum, non ex prio-
ribus emergit. οὐ γὰρ ἐκ τῆς ἀσπαραγῶς ἐστὶν. Sed omnis asparagus
hyeme caules amittit. Scribe ergo, τὸ πῦρον γὰρ ἐκ τῆς ἀσπαραγῶς ἐστὶν.
Hic enim annuo constat caule. A Theophrasto ad Dio-
scoridem venio: hic asparagum sylvestrem, five corruda
à Theophrasto delineatam cognitam satis ait, spino-
si illius generis, quod corrudam & μυακάνθου vocant cor-
tice, sponsæ olim, teste Plutarcho, libello de præceptis
sponsalibus coronabantur, rationem addit. Ἐν Βοιωτίᾳ τὸ
νύμφην καὶ τὸν γάμον, ἀσπαραγῶν καὶ σπασάντων. ἐκείνη γὰρ ἡ δὲ
ἐκ τῆς ἀσπαραγῶς ἀσπαραγία καὶ τὸ ἀσπαραγῶν καὶ τὸ σπασάντων
καὶ τὸ ἀσπαραγῶν καὶ τὸ σπασάντων καὶ τὸ ἀσπαραγῶν καὶ τὸ σπασάντων
καὶ τὸ ἀσπαραγῶν καὶ τὸ σπασάντων. In Boeotia sponsam velan-
tes asparago coronant; hæc enim planta dulcissimum ex as-
perrima spina fructum edit, & sponsa non fugienti aut as-
perranti, quod primo in-suavem se & difficilem ipsa præbet,
mansuetam ac dulcem vitæ sociam se præbet. Aliud genus
describit eodem capite. Ἐν τοῖς δὲ ἰσχυροῦσι ὅτι ἐκ τῆς ἀσπαραγῶς
καὶ τῆς ἀσπαραγῶς καὶ τῆς ἀσπαραγῶς (verus addit καπνίος)
ἐκείνη δὲ ἀσπαραγία. Ὁ μῦθος ἀσπαραγῶς οὗτος, ὁ μῦθος ἵππου καὶ
ὁ μῦθος ἵππου καὶ ὁ μῦθος ἵππου. φάλακκα ἵππου καὶ ὁ μῦθος ἵππου
καὶ ὁ μῦθος ἵππου καὶ ὁ μῦθος ἵππου. Ἀσπαραγὸς quoque altilis nasci prodi-
dere nonnulli, si quis arietis cornua confusa defoderit: quod
tamen mihi probabile non est. Altilis autem hic asparagus,
frutex est ramosus, foliis numerosis, longis, feniculo proxi-
mis: radice rotunda, grandi, tuberculum habente. Querit-
ur, utrū hæc spuria, an legitima verba Dioscoridis sint.
Non omnibus eadem sententia. Nonnulli capitis partem
posteriorem mendosam scribunt, & in totum redundare
contendunt. Nam quicquid ultra vanam illam historiam
à Dioscoride reprobam de cornibus arietinis legitur,
à quodam plantarum ignaro, tanquam glossema addi-
tum est, quod postea ab indoctiori in textus ipsius ve-
rum sensum latum est. Et hanc quidem sententiam his
probat rationibus. I. Quod non consuevit Dioscori-
des describere notas plantas; notam autem esse μυακάνθου
in ipso statim principio testatur est. II. Quod eadem
repetit in hac secunda parte, quæ in prima dixerat; quod
ad immemorem scriptorem pertinet. Neque valet ratio
illa, quod de sativo loquatur, non autem de sylvestri no-
to; cum ille qui scripserit dicat, ὁ μῦθος ἀσπαραγῶς οὗτος.
Qua voce infert, se de superiori loqui atque intelligere,
id est, sylvestri. Præterea si agrestis, quia notus erat, non
descriptus est, multo minus fuit cultus describendus, cum
domestica sint semper notiora ipsis agrestibus. III. Quod
antiquus interpres, qui Latinum Dioscoridem fecit, hæc
minimè vidit, nec in Dioscoride vetustioris Latinitatis
reperiantur. IV. Quod Serapio (addo Oribasium) qui
fideliter admodum omnia desumpsit ex Dioscoride, nul-
lam posterioris illius partis, cum tamen superiorem de-
scripserit, mentionem fecit. V. Quod Rhafis qui ult.
Lib. continen. omnia ex Dioscoride referens, totam
istam partem tanquam notam prætermisit. VI. Quod
Avicenna, ubi facultates medicamentorum plurimas ex
Dioscoride recenset, nullam in asparago ex iis, quæ con-
tinentur in ultima parte, quam dicunt illegitimam, anno-
tarit; veluti quod delirium seder, quod articulos luxatos
juvet, quodque infœcundos, ac steriles homines reddat.
Ex quibus colligitur, nullos Arabes, vetustioresque inter-
preses habuisse hanc partem pro legitima dicti capitis,
parte. Quod & ratione comprobare possunt: quoniam
cum dixisset, πᾶν ἐστὶν ἀσπαραγῶς καὶ ἀσπαραγῶς, vix interposito
uno aut altero versu, addit, ἐστὶν ἰσχυρὸν καὶ ἀσπαραγῶς. Quæ
reperitio ut indecora, sic Dioscoridi indigna. Idem con-
vinci turpissimū, illud mendacium, quod sc. infœcundas ac
steriles

steriles mulieres reddat asparagus; cum satis apertè constet, montanum asparagum, & palustrem, aut utrumque cultum, & sylvestrem, veneficam hanc vim minime habere, neque ullum asparagi genus, etiam improprie dictum, id faciat. Arque hæc sunt argumenta, quibus spuria esse quæ in altera capitis parte habentur, viri docti probant. Nunc contraria videamus. Οἱ μὲν τοὶ ἀσπαράγους οὐτῷ. Viri magni quæ sequuntur ad capitis usque calcem, non redundare, & à quodam additum glossema, & perperam in Dioscoridis contextum irrepsisse suspicantur: quia fortassis κηπτίου seu κηπευτοῦ vocem, quæ in vetustis codicibus proximè præcedere comperitur, haudquamquam animadverterant. Sed spretis, ceu haud ita firmis, quibus illi inituntur argumentis, existimo priore capitis parte de asparago sylvestri, tanquam præstantiore & efficaciore, autorem egisse: hanc vero posteriorem sativo tribuisse, & hujus fruticem describere, ceu illo minus notum, quandoquidem quas sylvestres fecerat natura corudas (verba sunt Plinii, libr. 20. cap. 10.) ut quisque demeteret passim, non ita pridem fortassis altiles spectari cœperant. Certè nobis priora argumenta majoris ponderis videntur, quam ut solvi facile possint. Si legitima forènt, nunquam Oribasius, nunquam Serapio, nunquam Rhafes negligissent in suos transferre codices. Ineptissimum & planè absurdum, & præter veritatē hoc, *ἀσπάρ-
γος ὅς ἐστι δόξινος αὐτῆς πινύμων, ποιεῖ ἀτίκιον καὶ ἄρνον*. Cæterum amuleti ratione alligata radix, itemque haustum ipsius decoctum, partum impediunt, sterilitatemque inducunt. Non disputabo utrum, *ἀτίκιον* legi debeat. quippe *ἀτίκιον* *ἐίνου* significat, spem partus adimere, partum prohibere, sterilitatem facere. Atrocium Plinio est medicamentum omne, quod sterilitatem inducit, & vim concipiendi adjuvat. *ἀπικῶ* vero *sterilis*, quæque nondum peperit. Færmè ergo idem & *ἀτίκιον*, & *ἀτίκον* *ἐίνου* denotat. Neutrum præstat asparagus. Contrarium docet experientia, observavit Simeon, *καὶ ἀσπάργος τῇ γυναικὶ καὶ τῷ κύνι λοντῶν λαχάριον εἰς αἵμα κατέπνιται*, &c. *Et ad semen genitale adjiciunt, celeriusque quam cætera olera in sanguinem transiunt, & mutantur.* Addit Avicenna, coitum eos adjuvare, & conferre difficultati imprægnationis. Plinius quoque apertè locis citatis Venerem promovere docet, ideoque, ut supra dixi, nonnulli *ἑρμῶν* dici asparagum contendunt, *ὅσοι ἑρμῶν* quod Venerem exciter. Dioscoridi ergo indigna est sententia, quæ tradit sterilitatem inducere asparagum. Explodendus Chrysippus, qui, ut Plinius libr. 20. cap. 10, tradit, Sic *Et hydropicis contrarium esse, quamvis urinam moveat, docet: item Veneri: vesica quoque nisi decoctum, quæ aqua si canibus detur occidit eos, &c.* Antiquus codex habet, *vesica quoque nisi coctum aqua: si canibus detur, occidit eos.* Quæ nobis lectio priori vulgatæ præferenda videtur. Nunc singula quæ Dioscorides scribit examinemus. Ait igitur, ex aliorum sententia, nasci asparagum hortensem, si quis arietum cornua contusa defoderit. Idem apud Plinium legere est, libr. 19. cap. 7. *Invenio, nasci Et arietis cornibus cunctis ac desossis.* Quod & Cassianus Bassus libr. 12. cap. 18. docet. *εἰ τις βούλει κατασφάζει πολλὰ πούρκα, καὶ αἱ ἀγρίων κέρατα εἰς λατῆα καὶ φασ βάλλει εἰς τοὺς ποταμούς, καὶ ἄρνον, πᾶσι φασί αὐτὰ δόξινον εἶναι, ὅτι οὐκ ἔστιν αἱ κέρατα πηχέην, καὶ κατὰ τὴν, οἷσι αὐτὰ σφάζει.* Si verbis asparagum multum provenire, arietum sylvestrium cornua tenuissimè contusa sulcīs committerit, *Et rigato.* quidam magis præter opinionem tradunt, quod si integra arietum cornua, non in tennes partes tusa *Et secta*, perforentur *Et pangantur*, asparagum producent. Indagandum, utrum asparagus ille, quem Dioscorides, five alius quis, quisquis ille fuerit, describit, sit sativus, quo vulgo utimur. Ait auctor hic, asparagum *πολυκλαδὸν* ramosum esse. Asparagus vulgaris ramosus dici non potest. Sed vox *πολυκλαδῶ* *Scæpius multicaulis*, significat; & talis est asparagus. *Folia, inquit, fert longa, multa, fasciculo similia. Vulgaris asparagus folia fert mollia, copiosa quidem, sed exigua Et capillamenti instar tenuia, aliquando fasciculo non dissimilia.* An ergo pro *μακρὰ μικρὰ* restituendum, &c. Radicem inquit habere rotundam, grandem, tuberculum habentem. Vulgaris asparagus numerosis nititur radicibus, longis, teretibus. Neutiquam *τροχιλοῦς*, ac tuberculum habentibus. Ex hisce nemo non concludet, non esse asparagum, vulgatum, quem Dioscorides, vel quisquis ille fuerit, delineavit. Alii Columellæ asparagum sativum & vulgarem nostrum eundem esse volunt. At cum ille spinosus sit, noster vero spinis careat, horum sententiam probare nequeo. Columella lib. 11. cap. 3. de sativo asparago. *Cæterum stylus, qui novissimè autumnali tempore nascitur, non omnino est tollendus, sed aliqua pars ejus in semen summittenda est, deinde cum spinam fecerit, collectis seminibus ipsi, scorpio-*

nes ita uti sunt, in suo loco perurendi sunt, & deinde sicut omnes confarrendi, herbaque eximenda, mox vel stercus, vel cinis insiciendus, ut tota hyeme succus ejus manans ad radicem perveniat, &c. Scorpiones, inquit, ita uti sunt, in suo loco perurendi sunt. Scorpiones hoc loco sunt virgæ spinosæ; scorpiones enim & scorpis veteres acceperunt, pro genere tormenti, ut sunt rubi acculeati, vel flagellum virgarum, vel scutica habens in summitate glandes plumbeas. Plinius libr. 7. cap. 56. *Pisum venabula, & in tormentis scorpionem Cretas; catapultum Syros; Phœnicas balistam & fundam, invenisse dicunt.* Scorpio ergo est asparagi ramus spinosus, quo in tormentis utebantur. asparagus ergo Columellæ spinosus. Cæterum asparagi illud genus quod Columella lativum vocat, licet cum vulgari non satis conveniat, duriusque sit, tamen cultu, ac latatione non nihil mitigatum crediderim; non tamen eandem mollitiem habuisse, quam habet vulgaris noster. Hic enim temporis tractu, & cultoris arte ac diligentia, spinas omnes, spinosumque omne deposuit. Sed doctiores verisimilius existimant, vulgatum & palustri dictam asserunt. Hujus mentionem facit Galenus libr. 11. de aliment. facult. Meminit & lib. 9. & πέντος cap. 1. aliisque locis. Præscribit & Ætius ἱλαον palustrem asparagum lib. 6. cap. 10. Sed pro ἱλαον corruptè ἱλον legitur. Τα δὲ φρμύντες αἰς φάρμακον ποτὶ δούτον, ὅσον ἱλόν, ἀσπάραγον, πετρεσέλιον, καὶ τὰ ὅμοια. Scribe οἶον ἱλεόν, ἀσπάραγον, πετρεσέλιον, καὶ τὰ ὅμοια. Acriona vero aliquando danda sunt pharmaci loco, velut est asparagus palustris, petroselinum & similia. Hunc coluise antiquiores ex Casiano Basso probatur, qui libr. 3. cap. 12. ὅτι ἐπὶ καὶ ἀσπάραγον ἐν ἱλόν. (scribe, ἱλεόν) νῦν καθεύειν. insuper autem & asparagum palustrem, nunc (mense Octobri) purgare oportet. Hunc asparagum & vulgarem diversum esse ex Martialis carmine probatur.

Mollis in aequorea quae crevit spina Ravenna,
Non erit incultis gratior asparagus.

Spinofus ergo paluftris alparagus, spinis caret vulgaris.
Spinofum fatis apertè innuit Poëta. Molles spinas reſpe-
ctu ſylveſtris & monrani dixit, niſi placeat spinam vo-
caſſe Poëtam, quod reliqui omnes alparagi ſpinofi, ideo-
que & hinc spinam dixiſſe, & ut à cæteris aculeatis diſ-
tingueret, mollis epitheton addidiſſe. Vulgarem aſpara-
gum veteribus incognitum fuiſſe, Simeon Sethi docet.
Ἀσπάργος. ἢ πινύτι εἶδος τοῦ λαχάνου, ἐννοούμενον ὡς ἐνδύοιτο
ἀσπέρου, ἀλλὰ μόνον οἱ πικροὶ τῶν λεγόμενων ἐλαδοφινῶν ἀσπάρ-
γοι. νυνὶ δὲ μελαγχμέεται καὶ ἡ ἑῶρα καὶ ἐν, καὶ τῶν πινῶν
ἀσπάργος καλεῖται. ἔτι δὲ τῶν λαχάνων ἀπαντῶν περὶ φιλμάτων, ὡς ὅτι
ἐπὶ τῶν φύσιν ᾗδεναι οὐ μετρίως (Scribe, μετρίως) τε τῶν
λαχάνων καὶ περὶ οὐσίας, ἐπὶ πόρῳ τῆς ἀληθείας ἐντεταμένηται. A-
ſparagus, quem nos aſparagum vocamus: hoc genus ole-
ris non fuit hic antea cognitum, ſed it̃ tantum qui di-
cuntur eladaphni, amari aſparagi. Nunc vero proveniunt
ſub vernum tempus, & à plerique dignoſcuntur. Eſt au-
tem olerum omnium aſparagus, qui maxime nutrit, ita
ut ſi quis dicat, ejus ſubſtantiæ naturam poſitam eſſe me-
diam inter olera & carnes, non multum à vero devius erit.
ſativus aſparagus caules emittit primo vere teneros, lon-
gos, teretes, virides, glabros, & ſine foliis, ab uno ceſpice
plures, qui paulatim, niſi reſcindatur, in altitudinem aſſur-
gunt, fiuntque bicubitales, aut altiores, craſſi, duri, ro-
tundi in multis diffuſi ramos, qui foliolis conveſtiuntur
mollibus, virentibus, copioſis quidem, ſed exiguis, & ca-
pillamenti inſtar tenuibus, cum ſceniculo quandam ſimi-
litudinem habentibus. Floſculi ſecundum ramulos exeunt
copioſi, minuti, & pallidi. Succedunt baccæ piſi vul-
garis magnitudine, aut majores, rotundæ, initio virides, per
maturitatem coralli ſimilitudine rubentes, intus carne
ſua duo aut tria nigra, & corneæ ſoliditatis ſemina clau-
dentes. Radices habet craſſas, longas, teretes, molles,
perennes, numerosas, ab uno tranſverſo, & propter cau-
lum veſtigia aſpero villoſoque dorſo, utrumque in obli-
quum deſcendentes, foris cineraceas, intus candidas, ſa-
pore glutinoſo & dulci. Floret menſe Julio; baccæ Au-
guſto Septembrique, maturæ; cauliculorum prima rudi-
menta Aprili erumpunt, & dum adhuc tenera ſunt edun-
tur, ac niſi cito decedantur in caulem aſſurgunt. Scribitur
autem aſparagus in hortis, pingui, humido, beneque ſub-
acto loco. Hieme vel ſtercus, vel cinis injiciendus, ut ſuc-
cus ejus pluviiſ manans ad radicem perveniat, ut docet
Columella, loco jam ſæpè citato. Contingit vero & hu-
juſmodi aſparagum quandoque ſponte, & citra cultu-
ram provenire, & locis quidem humentibus ac herboſis,
veluti in pratis, in quibus haud procul Moguntia, frequens
reperiſſe fertur. Exiguam hic ab hortenti, nec ab eo ge-
nere

Asparagus Hortensis.

nere aut specie, sed cultura, quæ speciosiora & ampliora omnia reddit, differt. Nascitur porro & spontaneus apud Hollandos, in convallibus tumulorum arenosorum ad Oceani littora, qui sativo etiam crassior subinde est. Cæterum, quem marinum vocant, caule brevior est, firmiore, foliis crassioribus, firmioribus, ex cæruleo virentibus; baccis majoribus, quam vulgaris hortensis, non adeo coralli instar intense rubentibus. Corrudæ ge-

Corruda differens ab altili Asparago.

nera tria describit Clusius. Prior fruticosa est planta; duabus, tribus, aut pluribus virgis candidis, firmis, ramosis, divaricatis per sepes funditur; circa quas quina, aut sena foliola, simul semper conjuncta, nascuntur, breviter, rigidiuscula & pungentia, flosculi oleæ, lutei, & senis foliis constantes: sub alis inter folia enascuntur, odore jucundo, ut violæ Martiæ. Baccæ initio virescunt, deinde cineræ, aut ex viridi nigricantem colorem contrahunt, semenque continent nigrum, durum: radices ab uno capite mul-

ta, crassæ, instar asparagi altilis, sed breviores nascuntur. Abunde crescit agro Salmanticensi, locis petrosis, totoque Castello & Granatensi regno, non modo in sepi-bus, sed plerumque etiam in arvis cultis. Reperitur & in Narbonnensi Gallia juxta sepes. Floret uva maturescen- te, hoc est, Augusto mense: semen Octobri maturum est. Alterum corrudæ genus, quod asparagus est Theo-

**Asparagus spinosus alter Clusii
sive Theophrasti.**

phraſti, planta est fruticosa; in viridibus & mollibus ramis five virgis ramosis, tres aut quatuor spinas, ab eodem ferè exortu prodeuntes, hinc inde sparsas pro foliis ferens, virides itidem, ut rami sunt. Florem nullum in hoc conspexit Clariss. Clusius, sed frequentes baccas rotundas, ut in superiore, initio virides, deinde per maturitatem nigricantes, succo & pulpa virente plenas, qua semen includitur durum, foris nigrum, intus candidum, ut plurimum unicum, interdum bina: radices habet plures, crassas, longas, superioribus non valde dissimiles. Frequens est ad Tagum fluvium in Lusitania, atque etiam in Boëtica, solo petroso, in collibus & sepi-bus. Novembri semine onustum invenit idem Clusius. Tertius sylvestris asparagus, cubitales habet virgas, ramosas, candidas, lignosas, priori similes, candicantes, firmis deorsum spectantibus spinis alternatim, & secundum virgarum ramorumque inæqualium inflexionem horridas, ad quas quina aut sena folia, ex eodem capite simul prodeunt, ut in larice, prioris asparagi sylvestris foliis longiora, mollioraque, laringis foliis non dissimilia; quæ commanducata, subdulcia, & aliquantulum gummosa deprehenduntur. Flos inter folia ex alarum sinu, longo tenuique petiolo dependet, ex viridi palleſcens. Deinde fructus penè rotundus, sed qui tricoccos videtur (tamen si unicum granum magna ex parte contineat, raro bina, foris nigrum, intus candidum, firmum, ut in superioribus) initio vireſcens, maturitate rubescens, & carnosus, five succum & pulpam continens lentam & viscidam. Radice firmatur multiplici, instar aliorum sylvestriū asparagorum, longa, crassa, intus alba, foris flavescente. Fert initio veris aliquot turiones, instar altilis asparagi, qui, illorum modo, manduntur crudi & cocti, cum oleo, aceto, & sale: nusquam abundantius, quam supra Olyſſipponem salebrosus locis juxta vias, non procul à Tago fluvio, etiam sub

Corruda tertia Clusij.

ea urbe, publicâ viâ Tago imminente, antequam in Oceanum se exoneret. Nascitur tamen & aliis Lusitaniæ locis, & tota ferè Boëtica. Novembri cum fructu maturo in Lusitania legebat Doctiss. Clusius, raris aliquot floribus hinc inde per ramulos sparsis etiam onustum. In Belgio omni culturâ & diligentia adhibitâ, nasci recusavit: duo verò priores ex semine nati sunt, Tertium hunc asparagum videtur in Creta observasse Bellonius; qui libr. I. obser. cap. 18. sic scribit, *Vix tota Creta invenias asparagum altilem: sylvestrem duntaxat habent, corrudam vocatam, quæ passim nascitur. Præter eam tamen aliud genus istuc invenitur, nomine vulgari, & antiquo Polytrichaditum. Polytricha à tenuibus, capillaceisque foliolis.*

Σκorpionος, &c.] Sic dicitur, vel quod spinas ferat aculeo scorpionis non dissimiles, vel quod acriter pungat, scorpionis modo. Doctissimus Gaza nepam vertit, quod Theophrastus lib. 9. cap. 9. alterius σκorpionος, (aconiti est genus) meminerit. Utriusque historiam à magnis video confundi viris. Scorpis, de quo hoc capite sermo, planta est foliis carens, sed foliorum loco spinis prædita. Nullum aconiti genus spinosum est. Τηλυφωναίον ergo, aconiti genus quod σκorpionος, propter radicem scorpionis similem, vocat Theophrastus, spinis armatum non est. Nepa idem quod scorpis, Festus. Nepa Afrorum lingua fidus, quod cancer appellatur, vel, ut quidam volunt, scorpis. Cicero lib. 3. de finib. *Serpere anguicolas, natæ anaticulas, volare merulas, cornibus uti videas boves, n. pas aculeis, suam cuique naturam esse ad videndum ducem, &c.* Cancer spinis non lædit. Columella in Hortulo.

*Sed trepidus profugit Chelas, & spicula Phæbus
Dira Nepæ, tergoque Croti festinat equino.*

Idem libr. II. cap. 2. Cal. April. Nepa occidit mane, tempestatem significat. Eodem cap. 3. Cal. Iul. Sol introitum in Cancrum facit, tempestatem significat. Vides Cancrum à nepa sydus diversum. Rectè ergo Gaza, ob rationem jam allatam, σκorpionος nepam vertit. Plinius tamen Græcam servavit vocem libr. 21. cap. 15. *In totum spina est asparagus scorpis: nullum enim folium habet. Corrumpunt, in totum spina est asparagus scorpis.* Ita, inquiunt,

sublata distinctionis nota, lege; ut unam, non duas herbas esse putes asparagum, scorpionem, aliumque; ab eo qui notus est omnibus. Vulgaris asparagus omnibus notus, spinosus, sine foliis à Theophrasto, veteribusque delineatus paucis. Alia etiâ scorpis, alia asparagus planta. Utramque satis clarè & apertè hoc ipso capite distinguit Theophrastus; utrique spinas pro foliis esse idem asserit. Malè idem Plinius alibi; *Spinosi sunt asparagi, ex toto fere, ut scorpis.* Vnde quoque scorpiones à Columella nominantur? Quanquam asparagus, cognomento scorpis sive scorpis, aliud genus est, ut in scorpis herba disputabitur. Nemo asparagum scorpium vocavit; diversas plantas esse ex Theophrasto constat, nec usquam asparagos scorpiones vocavit Columella, verum caules spinosos sic nominavit, ob rationes supra allatas. Neoterici duo observarunt scorpis genera, genistæque spinosas vocant, ac quidem prius appellant genistam spinosam majorem, longioribus aculeis; alterum, genistam minorem spinosam aculeis brevioribus. Posterior scorpis cubitali, aut ampliore altitudine affurgit, multis virgis ex atro virentibus, striatis, densissimo spinarum vallo obstitis fruticosus, quæ deinde spinis aliis minoribus sunt circumseptæ. Folia nulla, nisi primo vere, apparent, brevi decidua. Flores genistæ minores, pallidi; interdum vero, maximè in regionibus calidioribus, adeo rufescentes, ut rubere videantur, præsertim sub autumnum. Siliquæ deinde succedunt breves, cylindricæ, magna ex parte inanes, aliquando tamen ferentes exiguum semen pallidum, aut suffusum, ut genista vulgaris septentrionalium. Radix singularis in alias tenues se spargens, & interdum latè se propagans. Ratione loci variat magnitudine & aculeorum multitudine, paucitateque. Floret Majo & Junio, & quandoque tota æstare: Circa autumnum vero, denuo floribus onusta conspicitur, eoque tempore saturatior, & magis rutili sunt ut plurimum flores. Sed negant hanc genistam esse scorpium Theophrasti, qui in re botanica minus exercitati sunt. Non est ἀφύλλος, inquiunt: vere enim folia fert, Theophrastus verò foliis carere scripsit. Respōdeo, nihil impedire, quo minus genista jam descripta sit scorpis Theophrasti. Multa observarunt recentiores, quæ ignorarunt veteres. Folia quidem fert vere, sed quæ cito decidunt, nec diu durant, adeo, ut nisi quotidie quis plantam inspicat, difficile, nec nisi casu observare possit. Rectè ergo ἀφύλλος dicitur, quod toto fere anno foliis vidua sit. Provenit variis Belgii, Germaniæ, Galliæ, Hispaniæ, Angliæ locis: nusquam tamen frequentius, ut monet Doctiss. Carolus Clusius, quam incultis illis locis supra Burgedalam, Bayonensi itinere, & apud Cantabros Pyrenæorum jugorum accolæ; ubi tanta magnitudine affurgit, ut duorum hominum altitudinem æquare nonnunquam idem viderit Clusius, crassitudine vero brachium humanum. Belgæ Gaspeldoque vocant. Alterum scorpis vel genistæ genus pedis altitudinem raro superat, totum densissimis spinis horrens, quæ non confuso ordine, ut in superiore, nascuntur, sed seriem quandam servant, & semper contrario inter se exortu binæ nascuntur; virentes quidem, sed languidius quam superioris, neque aliæ ex aliis, summi ramuli inhærent bini aut terni, flores superiori similes, lutei coloris, mense Martio: quo tempore exiguas, brevesque siliquas, vel potius semina, erui magnitudine, inclusa membranâ quadam multâ, incanâque lanugine hirsuta, deprehendit Clusius, densissimis ipsius plantæ spinis occultata, ut ex superiore æstate deciderant: adeo vero canescebant, ut initio aranearum telas esse existimaret. Radix singularis, sed in plures deinde propagines sparsa, dura, & lignosa est. Qui priorem genistam negant scorpium, & hanc negabunt. Quippe & hæc quando primum è semine pullulat, minuta fert folia, quæ cum annua sit, amittit, nec recuperat. Sed dico, Theophrastum plantam antiquam, adultamque delineasse, non recenter ex semine natam. Utrum autem sciverit, quando primum ex semine prodit, folia ferre, me fugit; ignorasse hoc illum putarim. Reperitur collibus Grana-tæ vicinis Itineri Cordubensi. Nobis aliquando ex semine à Boelio misso nata, sed hyems sequens sustulit; eaque causa cur depingi non curarim. Sperabam id me facturum verno tempore, quando folia caderent, ut discrimè observari posset, sed, ut dixi, frustra. Dubitat Clarissimus Botanicorum, dum viveret, facile princeps, an scorpis hic alter sit ἔχινος, quam barbarè Echinopodam vocant. Honorius Bellus Cydoniæ Cretæ epistolâ alterâ hæc scribit. *Echinopoda, vulgatissima planta est, & multum cum erinacea à te descripta convenit, nisi quod hæc foliis caret, & flores luteos profert, totaque colore viridi cernitur, in orbem diffusa, & erinaceam mirum in modum multitudine spinarum*

rum representans. Cujus & hæc sunt. Hujus stirpis meminit Plutarchus Symposi lib. 1. quæst. 4. & lib. de auditione circa finem, antiquum hujusmodi distichum citans.

Ὡς αὖ ἐχινόποδας, ἔανὰ πρηχέαν ὄνων
Φύονται μαλακῶν ἀνθρα λευκοῖαν.

Inter echinopodas, asperam & inter ononim,
Interdum crescunt mollia leucoia.

Meminit etiam hujus Athenæus lib. deipnosophist. tertio, perinde ac si semper inter echinopodas, & asperam Ononim verferis. Sed fallitur in margine Dalecampius, Athenæi interpret. quod echinopodam cardui Chii genus intelligit: nam echinopoda tam hic Cretæ, quam in insula Chio, totaque Græcia vulgarissima est, non cardui genus, sed fruticis censenda. Et hanc sub cheno-podis nomine intellexisse Plinium existimo, lib. Natural. Hist. 11. cap. 8. quod etiam ante me animadvertenter Turnebus, vir summa laude dignus, adversariorū lib. 13. cap. 12. Nam licet hæc planta copiosissimos flores proferat, & ubique oriatur; ejus tamen flores apes non attingunt, ut quotidie observari potest. Excellentissimus P. M. Melchior Guilandinus echinopodam non novit. Nam epistola ad Langium eam inter ignotas stirpes enumerat. Bellonius vero lib. 1. observ. cap. 18. ipsam novisse videtur, sed non descripsit, neque ita congener est aspalatho, ut ipse putat. Nam aspalathus frutex latis magnus visitur, folia terna simul juncta ferens, licet ætate ipsa amittat, ut autumnō aliis induatur; nec spinis adeo crebris scateret, ut ista. Hactenus Honorius. Genistam supra descriptam & echinopodam Cretensem plantas diversas esse, ex Alpino probatur, qui eam his verbis lib. 1. cap. 8. describit: Echinopoda Græcis vocata planta frutex est, spinosus, cubitalis, & amplior, multis surculis, ab una radice proficiscentibus, refertus, duris ac lignosis; colore flavescentibus, & siccatis albicantibus, foliis planè carens perpetuo tempore; spinas multas longas virgæ habent, seu ramulis spinarum instar, & figuræ, qui quoad planta vivit non duri sunt; ea vero mortua, iidem surculi indurantur, & acutæ duræque spinæ evadunt, quæ aliquibus ferè spatiis trina in ordine in ramis simul apparent, plures acutos triangulos facientes. Planta tota siccata albicat, lignosa, dura, quadantenus aspalatho secundo similis; at ejus spinæ sunt multo plures, longiores, sursum ferè ex toto actæ. Flores fert parvulos, luteos, aspalathi flores æmulantes, sed tamen minores; quibus succedunt technæ parvula, figura triangulæ, quam exigua semina continent. Mirum est Honorium, Bellum Vicentinum, virum alioquin eruditum, scripsisse ad Carolum Clusium, uti ex ipsius epistolis ad ipsum scriptis constat, hanc plantam flores ferre copiosissimos; cum eam paucissimos producere singulis annis viderimus, in aliquibus plantis, quæ mihi multos annos vixerunt. Neque Petrus Bellonius, qui hanc plantam aspalatho secundo quadantenus similem fecerit, videtur reprehendendus, cum ipsa & spinis, & floribus, & siliquis, atque toto frutice, ac ligno ab eo aspalatho non videatur dissimilis. Aliqui existimarunt ipsam quod foliis careat, & floribus, & siliquis ad spartium Dioscoridis accedere; eoque magis, quoniam viventi ejus surculi sunt tractabiles. Quod an verum sit, nolo in præsentia deliberare, aliis lubens judicium remittens. Nascitur hæc planta in Creta insula, non in montanis, quia frigora non patitur: unde apud nos (Patavinus) ex seminibus orta, hyeme, ni in calidis locis à frigore tueatur, exarescit. lignum aliquantulum amarescit, non absque odore etiam grato; quibus, hominibus amicam esse conjicitur, viribus atque usibus ad medicinam ab aspalatho secundo non differens. Hactenus Alpinus. Utrum ad spartium Dioscoridis planta hæc referri debeat, non possum affirmare, quod nunquā eam viderim. Quantum ad formam, quam ei tribuit Alpinus, spartii genus esse videtur; sed cum vires sint dissimiles & aspalatho proximæ, nec facies ab ea abhorreat, ad aspalathum referre malim. Quod Bellum notat malè tradidisse, copiosos proferre flores, in eo Bellū peccasse, non puto. Facile fieri potest ut in Italia paucos producat, in Creta plurimos. Accedit, quod cum calidiorem ament aërem tales plantæ, in frigidis non æquæ copiosè florent; præsertim cū adversus hyemis injurias in cellas, hypocaufta, aliaque loca hyeme se ponendæ sunt. Εχινόποδα mentionem ait Bellus facere Athenæum. Verba Athenæi adscribere placet. Εχινόποις τε πάντες τε ἀσπασίοντες τὸν συν-
ἀσπασίοντες, τὸν ἀσπασίον συνάγων, ὡς αὖ ἐχινόποδας καὶ αὖ πρη-
χέαν ὄνων ἀπὸ ἀσπασίον, ἀπὸ τῶν ἰδίων μηδὲν συνασπασίον.
Ad unguem examinas quicquid in modum adduxerint ii

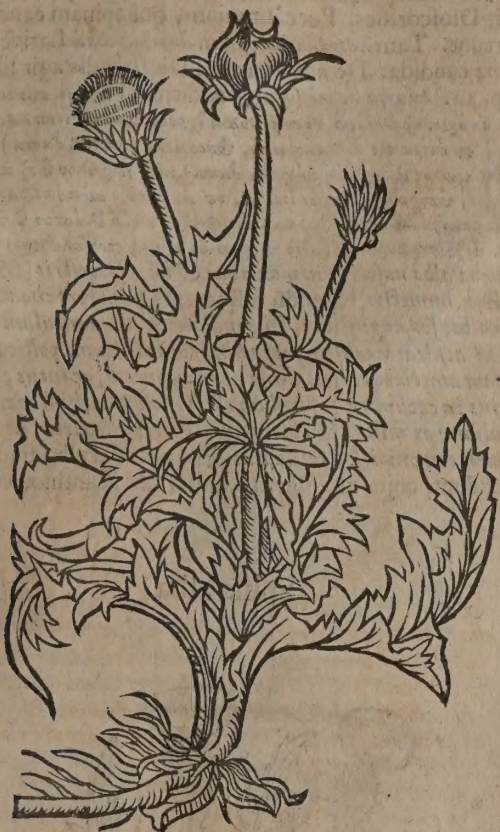
qui tecum differunt, spinas colligens, perinde ac si semper inter echinopodas & asperam Ononim verferis, flavissimorum florum nihil coacervans. Ad hunc locum Dalecampius. Quidam tribulos reddunt, quidam echion; neutri rectè. Echinopus cardui genus est, frequentissimum in insula Chio, capitibus plurimis, amplissimis, spinosis, quæ demessa, & in acervos congesta ligni vice uruntur. Græci nomen adhuc retinent. Si non datur alia planta, quæ echinopodos nomen habet, & cardui vocè strictius sumas, fatendum est Dalecampium errasse. Emenda Plinii codicem lib. 11. cap. 8. & scribe, Ceras ex omnium arborum satorumque floribus confingunt, excepta rumice & echinopode. Sic ante nos legendum hunc locum, docuit Doctissimus Turnebus advers. lib. 18. cap. 13.

Αἰὼν δὲ τὸ ἀκαρπύον, &c.] Scribe, λῆγαν δὲ τὸ ἀκαρπύον. Quid ἀκαρπύον & ἀκαρπύον, supra lib. 1. c. 16. dixi. Nempe illud esse quod spinis præditum, velut malum extuberat in carduorum genere, & à Diosc. ἔχινον, vel ἀκαρπύον κα-
φαλῶ vocari.

Ὅσον ἀκαρπύον, &c.] Ἀκαρπύον Hesyechius δὲ φησὶ, laurum exponit. Laurus spinis caret; inter acanacea referri nec potest, nec debet. Scribe ἀκαρπύον. Idem Hesyech. ἀκαρπύον, ἀκαρπύον φυτόν. acornia, spinosa planta. Hanc Plinius probat lectionem. lib. 21. cap. 16. Item leucanthos. Ergo pro λευκάνθη, scribendum, λευκάνθηος.

Λευκάνθηος, &c.] Plinius, ut dixi, legit λευκάνθηος. Hæc non est spina, quam Latini spinam albam vocant: arbor enim, vel frutex est spina alba. Columella lib. 7. cap. 9. Nemora sunt convenientissima, quæ vestiuntur quercu subere, fago, ceris, ilicibus, oleastris, tamaricibus, corylis, pomiferaeque sylvestribus, ut sunt albae spinæ, Græcæ filiquæ, juniperus, lotus, pinus, cornus, arbutus, prunus, & paliurus, atque achrades pyri. Ex hoc loco Columellæ vel fruticem, vel arborē esse constat. Leucacanthos, de qua Theophrastus, inter herbacea censeret meretur, uti omnia acanacea. Λευκάνθηος, vel, ut Plinius, λευκάνθηος alia est à λευκῇ ἀκαρπύῳ, de qua lib. 4. cap. 5. egit. Arbor enim est illa, ex qua baculos faciunt. Λευκάνθηος, describit Dioscorides lib. 3. cap. 22. Λευκάνθηος, πάλιν ἢ ῥίζα ὁμοίαν κυπρίδι, πικρὴ, ἰσχυρὴ. μεσοτμήσις, ἔδνη, πικρὴ, καὶ ἰσχυρὴ, &c. Leucacantha radice est cyperi, amara & valida, quæ quidem commanducata dentium dolores sedat. Caput hoc in vetustissimo codice alio legitur sensu, uti Doctissimus monet Salmasius. Λευκάνθηος, ἢ δὲ πολυγώνου, ἢ ἢ ἰσχυρῆς, ἢ ἢ φάλα-
ρον, ἢ δὲ λευκῆς. ῥίζα ἰσχυρὴ ὁμοίαν κυπρίδι, πικρὴ, ἰσχυρὴ, ἢ ἢ
ἀσπασίοντες ὁδὸν ῥίζας παρὰ τὴν. Leucacanthan nonnulli polygonaton, alii ischiada, quidam phyllon, aliqui ladanon, radicem habet cypero similem, amaram valde, quæ quidem commanducata dentium lenit dolores. Illud, ἢ δὲ λευκῆς, valde suspectum. Cur ἰσχυρῆς vocetur, facile explicare possum. Scribit Dioscorides, τὸ δὲ δῆγμα αὐτὸς σὺν οἷῳ κυπρίδι σπινῇ, βοηθῇ πρὸς δολιχακτῆς ῥιζῆς, καὶ ἰσχυρῆς, ἔγχυμασι, σπασί-
νοις, &c. Antiquiss. codex, & δὲ δῆγμα αὐτὸς σὺν οἷῳ κυπρίδι σπινῇ, βοηθῇ πρὸς δολιχακτῆς ῥιζῆς, καὶ ἰσχυρῆς, ἔγχυμασι, σπασί-
νοις. Ipsius vero decoctū cyathis tribus ex vino potum, veteri laterum dolori vexatis, ischiadicis, ruptis & convulsis auxiliatur. ἰσχυρῆς ergo, quod ischiadicis opem ferat. Sed cur λευκῆς? Hoc ignorare me fateor. Hujus nominis nec Auctuarii auctor, nec Plinius mentionem faciunt. Plinius lib. 22. cap. 16. Leucacanthan, alii phyllon, alii ischiada, alii polygonaton appellat, radice cyperi, quæ commanducata dentium dolores sedat, item laterum & lumborum, ut Illicius tradit. Πικρὴ, ἰσχυρὴ, vel, ut in vulgatis, πικρὴ, ἰσχυρὴ neglexit. Ladanon, quod sciam, nemo vocavit. Quod si carduus Mariæ, quem leucographum à maculis albis vocant, esset leucacantha, scribendum λευκῆς μαζάλης ῥίζαν, valde fluens. Λευκῆς, quasi λευκῆς, pleonastico & δὲ. Λευκῆς à maculis venisive plurimis albis, quæ per totum folium fluunt ac currunt. Non desunt viri magni, qui carduum leucographum leucacantham esse docent. Carduus hic folia fundit magna, pingua, lata, ampla, ambitu crenata, acutis tenuibusque aculeis circumquaque stipata, veluti cacanthii Dodonei; nisi quod lanugine careant, omnino glabra, dilute virentia, notis, lineis, maculis variegatus, iisque candidis & lactei coloris maculata. Caulis bicubitalis, nonnunquam tricubitalis, digito crassior, rotundus, spinis horrens, brachiatusque, in summo, echinatis aculeatisque capitulis donatus, quæ ætate media florent cynaræ modo, floribus purpureis ac capillaceis. Semen lanugini implicatum cnico simile, sed minus, radice nititur valida, alte descendente, amaro sapore. A Junio in Augustum usque floret, altero à quo enatum est anno; semen Augusto & Septembri maturam. Quo maturo perit, ut plerique cardui solent, quibus diuturnior vita non est, quam ad seminis perfectionem. Dico plerique,

Carduus Mariæ.

Carlina caulescens.

plerique, quod non omnes producto semine pereant. Eringium planum Mathioli, item Cnicus alter flore cæruleo, post semen maturum, plures annos superfuere. In hortis, in quibus olera feruntur, non raro etiam secus vias, locis incultis, exit quem vulgo carduū Mariæ vocant; forte à præstantiorib. facultatibus, Belgæ *onfer Drouwe distel*. Alii leucographum, à candidis foliorum lineis ac notis; unde & leucacantha fortè vocata. Meminit herbæ leucographidis Plinius libr. 27. cap. 11. sed qualis sit non expreſſit. Difficile idcirco fuerit, hanc cum carduo leucographo eandem esse asserere. Leucographus, inquit Plinius, qualis esset, scriptum non repperi, quod eo magis miror, quoniam utilis proditur sanguinem excreantibus tribus obolis cum croco, &c. Nec nos facile inuenimus, qualis fuerit herba. Alii spinam albam vocant, putantque ἀκάνθιον λευκόν Dioscoridis esse. Sed de hac quæſtione paulo infra. Alii silybum veterum putant. Dioscorides libr. 4. cap. 159. Σίλβον ἀκανθίδι ἐστὶ παλαιά, φύλλα ἔχουσα χαμαιλέοντι ὅμοια τῶ λευκῷ. ἥτις ἀρρηφύης ἐδίδεται ἐφ' ᾧ σὺν ἰατρῇ καὶ αἰσὶ. τῆς αἰσὶς ῥίζης δ' ὅπως ὅσον ὀκτὴ ποτὶς σὺν μελιπρότῳ ἐμέτους κινεῖ. Silybum spina est lata, foliis hamæleonti albo similis, quæ adhuc novella, cum oleo & sale cocta, estur. Scillans è radice liquor drachmæ pondere potus ex aqua mulla, vomitiones ciet. Utrum chamæleonti albo similia ferat folia, spinaque lata sit, non disputabimus. Negamus radicem lacteum succum fundere, negamus radicem vomendi aliquam facultatem habere: calefacit, abstergit, aperit, provocat & attenuat. Decoctum utiliter datur ad jocineris, vasorumque obstructions & remorantes urinas. Sunt qui radicis siccæ pulverem, addito fœniculi semine & longi piperis momento, ex ptisana propinent nutribus, lacti augendo. Folia tenera, demptis spinis, aliquando oleribus non incommode adduntur. Eo pabulo asini delectantur; quare non malè quispiam carduum asinum vocarit. Unum desideratur quo minus Leucacantha Dioscoridis dici possit. Radix cyperum non satis refert. Alii carlinam pro leucacantha habent. Carlina, quasi carolina, à Carolo Magno primo ejus nominis Romanorum Imperatore, cujus exercitus olim liberatus, & præservatus à peste fuisse fertur, usu hujus radicis. Carlina alia caulescens, alia ἀκανθὸς, caulis expers. Priori valde spinosa sunt folia, utroque margine frequentibus sectionibus profundius incisa, & per angulos duris multumque pungentibus spinis munita, quorum mediæ costæ subinde rubent. Caulis dodrantalis, aut altior, unicum ut plurimum proferens capitulum, exteriore circuitu aut ambitu echini castaneæ instar spinosum, quo superius patente, flos exit latus, medio disco ex multis staminibus factus; quem parvula,

oblonga foliola cingunt, sæpe albicantia, rarissime rubentia. Semen tenue & angustum subest, Radix oblonga, digitalis crassitudinis, subnigricans, fuscique coloris, adeo rimosa ut scissa videatur, odorata, gustu nonnihil amaricans. Quæ caule caret, foliis quoque est valdè spinosis, alterius fermè similibus circumquaque per terram procumbentibus; inter quæ medium orbiculatum erumpit capitulum, exterius eodem spinosum modo, sed ma-

Carlina ἀκανθ.

jus; cujus flos medio stamineus, rubentibus foliolis, quandoque vero candidis, ambitu circumseptus est. Sereno autem cælo, tum hujus, tum superioris flos explicatur, lateque patet; nubilo vero veluti se recludens contrahitur. Radix hujus quoque oblonga & odorata, sed al-

bida

bida intus, foris fusca, solida, non rimosa, aut fissa, sapore vero etiam minus acris aut amaricans, idcirco in medicina etiam minus experta. Nascuntur ambo, in montibus altis, locis desertis, ac quandoque circa vias: sed quæ caulem fert Germaniæ frequentior, altera in Pannonia, Austria, & Stiria montibus declivibus reperitur. Utramque carlinam, chamæleonem existimant viri magni, & quidem caule carentem chamæleonem album, caulescentem vero nigrum. Sed de hac quæstione cap. sequenti & libro 9. Neutra rectè leucacantha dici potest. Radix quippe cypero dissimilis; præterea nullam video causam, cur leucacanthæ nomen mereatur; nec in foliis, nec in caule, nec in flore, nec in semine, nec in radice ea albedo inest, ut à candore nomen imponi meruerit. Proximè aliis ad leucacanthæ historiam accedere videtur planta, quam carduum bulbosum Monspelienfium vocant. Describitur ab Adversariorum auctoribus, Lobelio, Pena-

Carduus Bulbosus Monspelienfes an
Leucantha Dioscorides.

que. Locis udis & pratensibus Monspelium circum, carduus hic oritur frequens inter narcissos, & aristolochias, cui folia palmum alta, pingua, aut crassiora, in ambitu laciniosa & ferrata, acanthii modo, visuntur, tenuibus spinis ambientibus. Caulis binos cubitos altus, gracilis, cui in summo capitula, floribus purpureis stamineis oppleta, semine cnici, sed minore: radices multæ, confertæ, ex uno quasi nodulo aptæ, in multos oblongos globulos diductæ, asphodeli, cyperive modo. Quæ nobis persuaserunt gustu explorantibus, & etiamnum hæc scribentibus, nullam stirpem propius accedere ad leucacantham. Mandenti multum glutinis exhibet radix, nonnihil caloris & tenuium partium, tamen si amaroris penè nihil. Sed malumus vera & nobis comperta prodere, quam rerum naturas apparatu mendaciorum ad nostram gloriam detorquere, aut apros appingere sylvis. Eandem plantam describit Clusius lib. 5. hist. & ad Cirsii genera referendam putat. Delineat etiam aliam huic simillimam, sed majorem. Ad cirsii, inquit, procul dubio referendum genera id cardui, sive spinæ mollis genus, quod in bicubitale, & majorem interdum altitudinem excrevit, pollicaris crassitudine, caule striato, incanè tomentaceaue lanugine obsito. Folia illi majora, quam in superioribus (cirsii) generibus, magis carnosæ, succi plena, viridia, in ambitu dentata, molli- busque spinis hirta: capita in summo caule, summisque ramis majora jam descripsis, quæ in stamineos purpureo colore nitentes flores expansa, maturitate in pappum resolvuntur: Radix multis crassis fibris asphodelinos bulbos ferè referentibus, & oblongis firmatur. Nascitur in montanis pratis, etiam in piscinarum udis marginibus, inter salices amerinas quoque, & harundines, floret Julio. Nulla melius cum delineatione Dioscoridis conveniret, quam carduus Mariæ: si radicem cypero similem haberet. Cæterum, cum nec Dioscorides, nec Plinius tradant, quibus foliis, quo caule, flore ac semine leucantha proveniat, difficile erit in-

ter tot aculeatarum stirpium genera, unam secernere, quæ verè leucacantham representet. Cæterum gravissimè errant, qui inter leucacantham & ἀκανθή λευκή nullam differentiam ponunt. De utraque enim tanquam diversa egit Dioscorides. Peccant etiam, qui spinam candidam vertunt. Tam λευκή ακανθή, quam ἀκανθή λευκή Latine sonat spina candida. De acantha alba Dioscoridis agit libr. 3. cap. 11. Ἀκανθή λευκή (vetus addit, οἱ δὲ ἀγροὶ κινάρα) φύεται ἐν ὄρεσι καὶ ἐν πεδίοις τῶν περὶ Φύλλα ἔχουσιν χαμαὶ λίοντι λευκῇ ἰμφορῇ, στενὴν πρὸς τὴν ὁδὸν πηχέως, δακτύλου ὅ μετὰ τοῦ ἡ μείζονος πᾶχος, ὑπὸ λευκῇ, καὶ ἐν ἰνδῷ. ἔσ' ἀκροῦ δὲ αὐτοῦ κεφαλὴ σπέρ- σισιν ἀκανθῶδης, ἔχουσα θυλακίσκον ἑμφορῆς, πάλιν ἐλάσσων ἐν ὑπομή- κῃ. αἷον πορφυρῶν, ἐν οἷς τὸ σπέρμα ὡς κνίκος, προφυλάττει δὲ. Ἀ- cantha alba nascitur in montibus & locis sylvestris (Marcel. ἐν ὄρεσι, humectis, legendū suspicatur) folia fert chamæleon- tis albi, sed angustiora, & candidiora, aliquantulum hirsuta & aculeata: caulem supra bina cubita altum, pollicari aut etiam ampliore crassitudine, candicantem, ac intus cavum: cujus in cacumine capitulum est spinosum, echini marini æ- mulum, at minus & oblongum. Flores purpurei, in quibus semen seu cnici, sed rotundius. Pro acantha alba, spinam ostendunt, cujus imaginem damus, alii acanthion vocant.

Spina alba.

Vulgaris notitiæ, in utraque nascitur Germania: magna, lata, longaque fert folia, utrimque incisuris dissecta, & acutis durisque secundum marginum crepidines spinis horrentia, quæ molli lanugine tota candicant; & quibus medius caulis assurgit procerus, supra duos cubitos altus, adnatis membranarum angulosus ac spinosus: capitula simi- liter spinosa, ac acanacea in caulis ac alarum fastigiis emi- nent: flores ex multis purpurei coloris staminibus, hæc proferunt. Semen succedens lanugine conditur, oblon- gum, glabrum, diluti puniceæ coloris, minus quam cnici: radix alta, candida, dura ac lignosa, fibris non destituitur. A Junio in Augustum usque floret, altero à quo enatum est anno; interea & semen maturitatem consequitur; quo maturo perit. Spina hæc non angustiora habet, quam chamæleon albus folia, sed latiora multo, semen quidem minus cnico habet, sed non rotundius. Aliud ostendunt, pro acantha alba, spinæ genus Adversariorum auctores. Arabico, inquit, idiomate spinam albam bedeguard vo- cant, nec tamen ullis notis notiozem faciunt Mesues, aut Se- rapionis interpret. Quænam autem verior sit, ex per multis, quæ proditæ sunt, paucis dicendum. Plurculis superioribus annis in horto Patavino illustrissimi senatus Venetorum, indicante Melchiorre Guilandino, inibi præfe- cto (qui in stirpium historia quantæ sit peritiæ, non nisi per-

Spina alba, bedeguard Arabibus.

docti norunt) visus fuit carduus totus albidus, infernè lanugine incanior, quam supernè: folia chamaeleontis minora in regionibus siccoribus. Nam quem in Anglia sevimus, latiora aliquanto habuit: fuitque caulis bicubitalis, interdum tricubitalis, digitum crassus, & incanus totus. Echinos marinis similes, & rotundos habet, quando florent ex albo purpurascens; inter quos defluentes sese in summo multo altius erigunt ternæ, quaternæve papposæ glumæ confertæ, rigidis, mucronatis tunicis, semen claudentibus oblongum, avenæ excorticatæ equale & simile. Hæc posteriorib. & accuratiorib. peritorū sententiis omnium maxime quadrare videtur spinæ albæ. Semen tamē cujusmodi diximus avenæ, aut secalo similis, sed rotundius cnico. Aliam iidem & iconem exhibent, acanthæ albæ nomine. Vulgo tomentosum carduū Anglicū vocant, quæruntque, utrū hæc, an altera jam descripta propius ad acanthæ albæ historiam perveniat. Nec longius, inquit, abest à genuina Dioscoridis spina alba hæc, quam superior memorata, facie, caule ternū quaternūve cubitorum, incana lanugine obfuso, spinæ albæ Patavine, aut scolymi silvestris similibus. Florum capitula rotunda, compressa, echinum marinum (quum nondum biat) bellè referunt, aculeis mollioribus, villosisque, quasi arachneis, sericeisve filis concinnè reticulatim implicata. Ex quibus per maturitatem staminea purpurea florum, cynaræ aliquantū minorum, exeruntur, succrescente semine sibi, rotundiore, corpulentiore. Radix magna, foris fusca, intus alba, personata similis, gustu non ingrata, diuretica. Frequens hæc in Angliæ collibus strigosis agri Sommerseti, juxta ades generosi hujus historię perquam avidi & studiosi Eduardi Saintloo. Nobis prior carduus rectius quadrare cum delineatione Dioscoridis videtur. Nihil impedit secalo semen simile esse. Ipsi enim fecali semen comparari cum cnici semine potest. Dioscorides dixit, cnico simile, sed rotundius; & tale est illius semen: quanquam rectius secalo comparasset, sed huic veteres nihil compararunt, quippe ipsis incognito. Secali grana sunt oblonga, gracilia, nigricantia; sic & cnici semina, sed candicantia. Forma ergo cnico simile, sed rotundiore. Ad formam sæpius respexit Dioscorides, colore neglecto. Et hæcenus de leucacantha, & acantha alba.

Χάλας. Plinius hunc locum sic reddidit lib. 21. cap. 16. Carduus & folio & caule spinosas lanugines habet. item acorna, leucacanthos, chalceos, cnicos, polyacanthos, onopyxos, helxine, scolymos. In Salmanticensi & Chriffletiano codice legitur, Carduus & folia & caulem spinose lanuginis habet, quod in idem recedit. Mox iidem libri legunt; Item acora, leucanthos, chalde necos, polyacanthos,

conopygos, helxine, scolymos. In indice manuscripto Rigaltiani codicis, legitur, Acorna, sive phonos, leucacanthos, habicionetus. Scribe; Item acorna, attractylis, sive phonos, chalceos, cnecos, onogyros, helxine, scolymos, &c. Χαλκεον doctissimus Gaza æariam vertit. Malo Græcam servare vocem, quod eam retinuerit Plinius; & dubito utrum ab æneo colore, an à duritia nomen illud impositum.

Ονόπυγος, &c.] Verrunt, buxum asininum. Quid buxum asininus, quid ονόπυγος sit, ignoro. In vulgatis Plinii codicibus onopyxos legitur; in antiquo nostro codice, onopygos scriptum est, in aliis conopygos. An ex Athenæo lib. 2. circa finem restituendum, ονόπυγος, στείδια, ἀποκαυλίδια, πτέριν, κακόν. Ονόπυγος sic dicitur, quod asini, qui libentissime carduo hoc vescuntur, eo cibari pedant. Plinius lib. 27. c. 12. Onopordon si commederint asini, crepitus reddere dicuntur. Hanc lectionem impedit Hesychius, apud quem legitur, ονόπυγος (ita lege, male scribunt, ομόπυγος) πτω ἐλξίνω. ἔστι δὲ λαχάριον ἀγροῦ καὶ εἶδος καρχυλίου. Id est, onopordon, helxine. Est olus sylvestre, & conchylis genus. De helxine vide caput sequens. Helxine Plinio, vel ἰζὶν Theophrasti, vel parietaria. Certè parietaria flatus discutit, crepitusque excitat. Verisimilius asinos herbam devorare spinis carentem, quam spinosam. Ergo ονόπυγος restitui non potest. An ergo ονόγυρος? Hujus spinæ meminerunt Nicander, ejusque Scholiastes, & Hesychius; ac quidem Nicander in Theriaca.

Ἀγνυ τε βρύα λευκά, καὶ ἐμπείοντι ονόγυρον.

Albi agni flores, spinisque onogyron acutis.

Scholiastes; καὶ ονόγυρος δὲ εἶδος βοτάνης, ἐμπείοντι ἢ αὐτὸν εἶπεν αἰσχυρῶς καὶ τραχύν. περὶ αὐτῆς ἔχει τὰ αὐτῶν φύλλα. Onogyros herbae genus. ἐμπείοντι dixit, quasi spinosam & asperam. spinosa enim habet folia. Hesychius, ονόγυρος, στείδι, καὶ πῶα τίς. Fovea & herba quædam. Ex his conjicio carduum asininum vulgarem onogyron esse. Nam quod circa foveas nascatur, ac vulgaris sit, onogyron dictum crediderim; vel quod asinos aculeis suis prohibeat aquam & fovea bibere. Meminit hujus plantæ Suidas, sed cum anagyri confundere videtur. Ονόγυρος φέρει ἀλεξίκακον, ὡς ἀλεξίκακος ὄζει, οἱ δὲ ἀνὰ γυρὸν αὐτὴν φασί. Onogyros planta pelvens, vel arcens mala, trita odorem emittit, nonnulli anagyrim vocant. Priora de onogyri intelligi debent, posteriora de anagyride. Onogyris cujus meminit Nicander, pellit & abigit bestias venenatas, efficit ne lædant, arceat mala. Quod sequitur, trita odorem emittit, anagyridi conveniunt, Dioscorides lib. 3. cap. 77. Ἀνὰ γυρὸς, οἱ δὲ ἀνὰ γυρὸν, οἱ δὲ ἀγροῦ καρχυλίου; ἡμεῖς ἐστὶ φύλλοις καὶ τοῖς ῥιζοῖς ἀγροῦ καρχυλίου, δένδρῳ δὲ βαρύνοντος ἰσχυρῶς. Anagyris, vel anagyron, alii acopon vocant; frutex est arboris instar, foliis & virgis vitici similis, perquam gravis odore. Anagyridem nemo, quod sciam, ad bestias venenatas fugandas præscripsit, nemo spinosum tradidit, nemo ονόγυρον vocari prodidit. Plura de anagyride alibi dixi. Ergo ονόγυρος tam apud Theophrastum, quam Plinium scribendum. Nec tamen hoc dubitatione caret. Εμπείοντι, inquit, ονόγυρον. Scholiastes quidē spinosa ait esse folia, sed hæreo annon de ferratis, & dissectis incisurisque divisis vox hæc intelligi debeat. Chamepithys, quam idem Scholiastes in Alexipharmacis ονόγυρος vocari tradit, ferrata, dissecta, incisurisque divisa habet folia. Scholiastes ad hunc Nicandri versum;

Παῦρα χαμαιπίττος, τίτ' ἐνὶ πῶδος αὐτὸν ὀρείης,

Terrestis piceæ cupias, & onitida siccam.

Θεῖα κυρίως τὴν τοῦ συκὸς φύλλα, καὶ οἱ τὴν χαμαιπίττος φησὶν, ἢ καὶ ονόγυρος, καὶ σιδηρεῖς λέγεται, & ἰανία ἀγροῦ (alter codex ὄνια ἀγροῦ). Tria propriè fico folia nunc chamaepityos sic vocat, quæ onogyros & sideritis, & ἰανία (an viola?) sylvestris dicitur. Certè Dioscorides lib. 2. Ὀνόγυρον, ονόγυρον adversus phalangiorum morsum præscribit; pro quo, libro de Theriaca χαμαιπίττον habetur. Med. facil. parab. cap. 121. lib. 2. Ὀνόγυρος δὲ καρπὸς & ῥίζα. ονόγυρον & δὲ ἀμμοῦ & β. oxolidis simὲ & radix, onogyri drachmas 4. ammeos drach. 2. De Theriaca, cap. 21. Δίδεται δὲ & μυρικήος καρπὸς. αἰσχυρῶς καὶ χαμαιπίττος, καὶ τῶν χαλκιδίων τὴν κυπρίαν σφαίρειν τὸ ἀφίτημα, &c. Exhibetur & nuprice fructus: similiter & chamaepithyos, ac viridium cupressi pilularum decoctum. Hæc certè dissuadent Theophrastum ονόγυρον scripsisse; quippe spinis caret chamaepityus. Sed corruptus Nicandri Scholiastes, corruptus Dioscorides de med. fac. par. codex. Scribendum ὀλόγυρον. Dioscorides lib. 3. cap. 175. Χαμαιπίττος καὶ οἱ ἐν Πόντῳ ὀλόγυρον καλοῦσι. Ἀθήνησιν Ἰωνίαν, ἐν ἣ ἐν Ἑλλάδι σιδηρεῖν. Chamepityus, quam qui pontum incolunt, holocyron, Athenienses

stoteles lib. 9. hist. Animal. cap. 4. aphorif. libr. 71. το
 εἰ αἰών ὅταν πὺ μῖα λαβῇται τὸ ἀργὺν ἢ ἡρύγιον (ἴσ' εἰς εἰς ἡρῖ
 αἰ ἀλάκ' ἱσθῶν ὥστερ' μεμωμενισαί, ἔβλεπουσιν εἰς ἐκείνῃ. Ca-
 pre autem unius si summum aruncum, qui vili specie
 est, apprehendat, illico restituit aliæ stupidæ spectantes il-
 lam. Plinius lib. 8. cap. 50. ubi de capris agit. Dependet
 omnibus mento villus, quem aruncum vocant: hoc si quis
 apprehensam ex grege unā trahat, ceteræ stupentes spectant.
 Facilis ἡρύγιον vel ἡρυγίου in ἡρυγίου lapsus. Sed eryn-
 gium non mandit capra, & si vel gustarit, statim rejiciet,
 quippe spinis suis vehementer lædit, nec retinebit usque
 caprarius veniat, aruncus autem dentibus inhæret, nec
 expulsi potest. eryngii ergo etymologia à causa dicta non
 est. Errandi occasionem præbuit Plinius, qui loco citato
 adjungit, id etiam evenire cum quandam herbam aliqua ex
 eis momorderit. Hinc viri magni suspicaverunt, eryngium
 hac facultate præditum; quod tamen falsum est. Nican-
 dri Scholiastes vocū vicinitate deceptus eryngio adscri-
 bit, & quidem ex ipsius Aristotelis verbis, quod aruncō
 Philosophus. Fensus miserè laceratus est; desunt non pau-
 ca. Sic ad hunc versum ἡ εὐσ' ἢ ἡρύγιοι καὶ ἀλγύητος ἀκρίτου,
 inquit, ἡρυγίῳ βροτῶν ἐστίν. ἀλγύητος δὲ ἀκρίτου. ἡρυγίον γε-
 νηπιόδ. λαβὼν τοίνυν τὸ ἡρύγιον ἢ ἀνθρακίδος ἀκρίτου πὺς ῥίζας
 ἱσθῶν ποιήσιν, καὶ τρέφας ποτῶν. ὁ δὲ ἀερίστειλος ἀερίστειλος
 αἰών ἀερίστειλος αἰών αἰών ἀερίστειλος αἰών αἰών ἀερίστειλος αἰών
 πὺς ἵστατο καὶ οἱ ἐπακρολυσσοῦντες. Quilibet satis vider, hæc val-
 de lacera esse, quis sensus sit ex Aristotele facillè pater,
 nusquam dixit, si ex capris eryngium gustet, ceteras omnes
 subsistere. Scoliafies in hunc vel similè sensum scrip-
 sit, ἴσ' εἰς ἀερίη πὺ αἰών ἀερίστειλος αἰών, ἡρύγιον εἰς λαβῇται καὶ
 αἰών ἵστατο καὶ οἱ ἐπακρολυσσοῦντες. Si ex caprarum grege una,
 campo in quo eryngium nascitur transeunte, degustarit, ipsa,
 totaque grex subsistit. ἡερίγιον vel ἡρύγιον dicitur ὡς ἡερίος &
 ἡερίος, quod multis capitibus dotata & grata sit. Hesy-
 chius, ἡερίος ἡερίφωλον. Latinarum plerique, ut Plinius
 libro 22. cap. 8. docet. Ex his candidam nostri centum-
 capita nominant, à numero capitum quæ in summo ob-

ge est five eryngion — ipsa dura fruticosa spinosis foliis, cau-
legeniculato, cubitali majore aliquanto, alia albicans, alia
nigricans, radice odorata, & sativa quidem est, sed &
sponte nascitur in asperis saxosis, & in littoribus maris, au-
rior nigriorque, folio apii. Postretum illud falsum est, vi-
detur alibi apud Græcum auctorem *αλλινου* legisse, cum
σολύμου scriptum sit. Recentiores plura observarunt ge-
nera, sed duo tantum pro legitimis, reliqua pro spuris
habentur. Pro veris agnoscunt, quod marinum & quod
campestre vocamus. Marino folia primo teneriuscula
sunt, neque statim aculeata, deinde lata, malvaceis ferè
similia, sed marginibus angulosa durisque spinis circum-
tepta, pinguis, è cæsis candida, gustu aromatico; Caulis
crassus, dodrante altior, inferius subinde nonnihil rubes-
cens, cacuminibus verò capitula proferens spinosa ac glo-
bosa, nucis ferè magnitudine, senis ut plurimum spinosis
foliis cauliculi fastigium orbiculariter ambientibus in-
cumbentia, quæ una eum capitulis cæreuleo nitent colo-
re: flosculi autem è capitulis similiter cæreuli, flaminibus
mediis candidis: Radix digiti aut pollicis crassitudine,
valde longa, & adeo proluxa, ut tota extrahi nequeat,
nisi admodum raro, aliquot locis nodosa, candicans, sa-
pore dulcis & grata. Apud Belgas in tumulis arenosis
littore marino nascitur, veluti & in Italia & alibi. Junio
Iulioque mense floret. Alterius eryngii folia multiplici-
ter in varias particulas dissecta spinis secundum margines
horrent: caulis in complures alas divisus capitula promit
spinosa, sed quam marini minora, à quibus & flosculi
cæreuli exeunt, raro lutei. Subsunt & singulis horum sex
aspera pungentiaque foliola, uti prioris, sed tenuiora, mi-
noraque: Radix hujus oblonga quoque, foris nigricans,
intrus albida, digitorum crassa, sapore & odore alterius,
veluti & folia ipsa gustu aromatica, quæ recens enata, &
adhuc tenella, esui etiam apta sunt. Per utramque Ger-
maniam locis incultis, asperis, etiam quandoque saxosis
secusque vias frequens reperitur. Floret quo prior tem-
pore. De spuris eryngiis vide Dodonæum, Lobelium,
Mathiolum. Ex iis quæ hæcenus dixi satis constat, eryn-
gium non esse rhuthrum Theophrasti. Male ergo Plinius
vertit eryngium. Fortassis exscribentis hic error, qui e-
ryngium legit, cum rhuthrum scriptum esset à Plinio. Cæ-
terum, quæ planta ex carduorum generibus *βύτρυ* dicta
fuerit, difficile affirmari potest. quod unicam tantam no-

Eryngium.

Carduus Stellatus.

tinet. Vel *herissior* dicitur quod *ras her* sit *eryngios* quod verho
etiam tempore molestus sit suis spinis, quibus facile lædit,
vel, quod radicem habeat longe lateque per agros ser-
pentem, rusticis admodum molestam. Dioscorides unius
tantum *eryngii* meminit. Plinius libr. 22. cap. 7. duo
novit, ubi hæc tradit, *Et clara imprimis aculeatarum eryn-*

tam hujus tradiderit Theophrastus. Cæterum duæ plan-
tæ cardui nomine donatæ, quæ præter cacumen spino-
sum, nullos habent aculeos, Carduus stellatus, & spi-
na solstitialis. Stellatus carduus, tamenſi carduus appel-
latus, nuſquam tamen ſpinas, quam in ſolis capitulis ge-
rit. Folia ejus initio oblonga, dodrantalia, molli lanugine
F f f hirtuta,

ὁ μὲν γὰρ ἀφυλλάκανθ' ὦν, ἀκανίζει, μηρόσπων
 δὲ τὸ ἀνθ' ἐκπαπύται, κατὰ πρὸς τῆς δάφ-
 νης, καὶ τὸ τῆς μυρρίνης, καὶ ὅσοι ὡς παλαιοὶ τὸ πύτις πα-
 ρακαλοῦνται μέλεις τῆς θέρους· τὸ μὲν κυν. τὸ δὲ ἀν-
 θύον. τὸ δὲ, ἀσπέρματος μὲν μικρὸν ἱμάδα καὶ μὴ-
 ῥον ἔχον, ξηραίνον δὲ τὸ φύλλον ἀχρεῖται καὶ
 ἐκπαπύται. ἡ ἰζὺν δὲ φέρεται μὲν ὡς πολλὰ καὶ ῥι-
 ζοφύλλον δὲ ἐστίν. ὅσοι δὲ τῆς ῥίζης μέσης ὁ ἀσπέρματι-
 κός ἀκανός Ἰππικὸς φέρεται, ὡς πρὸς μὴλον ὁ μάλ' Ἰπ-
 περικουμίδιον Ἰππικὸν φύλλον. ἔτ' ὁ δὲ Ἰππικὸς ἀκρὸς
 φέρεται τὸ δάκρυον ὡς σπομ. καὶ τῆς ἐστίν ἡ ἀκανθική
 καὶ ἡ μασιχή. ταῦτα δὲ ἐπὶ τοιαύτῃ παντὶ καὶ ἀκρὸν ἐ-
 στί. ἡ δὲ κακί' ἀκανθική καὶ ἡ καλὴ καὶ ἡ κακὴ καὶ ἡ καλὴ καὶ ἡ κακὴ
 τῇ Ἑλλάδι δὲ ὅσα ἐστίν. ἰδιὸν δὲ τῶν αἰνῶν τὸ φύ-
 λον. ἀφίσι γὰρ ὅτις ἀπὸ τῆς ῥίζης καυλὸς Ἰππικὸς.
 τὸ δὲ φύλλον ἔχει κακὸν καὶ ἀκανθὰδες. καλὸς δὲ ἡ
 καλὸς καυλός. ἐδάδιμοι δὲ εἰσι καὶ ἐλεπιδμοὶ μικρὸν
 Ἰππικὸι. καὶ ἡ σπομὴ ἐστίν αὐτὸς ἐν ἄλλῃ. ἔπειτα δὲ
 καυλὸν ὁρθὸν ἀφίσι, ἐν καλῇ πέρικα. γίνεταί δὲ
 καὶ ἔτ' ἐδάδιμος, πλεὺς ἀσπέρματος. τὸ δὲ πε-
 ρικάρπον ἐν τῷ σπέρματι, τὸ μὲν μορφὴν ἔχει ἀκαν-
 θὰδες, ἀφαιρέθεντων δὲ τῶν παπιδίων σπέρμα-
 τῶν, ἐδάδιμον καὶ τῶν καὶ ἐμφερὲς τῶν τῶν φόνικ' ἐγ-
 κεφάλω. καλὸς δὲ αὐτὸν σκαλίαν. τὸ μὲν ἐν φυλ-
 λάκανθ' ἀκανθὰς ἐν τοιαύταις ἀσπέρματι. τὸ δὲ καὶ
 τῶν αἰνῶν, ἀφίσι καὶ ἀκανθὰς ἐχόντα φύλλον, ὅσον τὸ τοιαύτῃ,
 τὸ φλέως, ὄναις, παντὶ δὲ, τρέχον, ἰππικόν, ἰππικόν,
 μυστικὸν τὸ σφοδρὸν, καὶ τὸ φύλλον ἔχει σαρκοῦδες.
 † decorticati. † tegumentum. † Id quoque vescendum. † simile. † id. † Quaedam vero præter spinam folium habent, ut pherion, ononis,
 tribulus, hippopheos spinas gerit incurvas, folioque constat carnosio.

tum genere, quæ foliis constant aculeatis. E diverso,
 quam † vermilaginem, habere videmus. Illa enim † chamel-
 tamet si non aculeato folio constat, tamen acani spe-
 ciem gerit: senescensque flos, in lanuginem, papum
 vocatam, convertitur, modo laurini, myrtini, &
 cæterorum generis ejusdem. Pergit hæc ad æsta-
 tem usque aliud parturiens, aliud florescens. Semen
 illud humoris aliquantulum continet, aculeoque ar-
 matur. Folium cum arefcit, remittitur, nec quic-
 quam amplius pungit. † Carduus pinea haud multis
 provenire in locis potest. Est ab radice foligera, qua
 de media seminalis acans, veluti malum extuberat:
 foliis nimirum occultatus. Hic lachrymam jucundi sa-
 poris parte profert postrema, † quam spinalem ma-
 sticham vocant. Hæc igitur ejusmodi genera omni-
 bus fere terris possunt comperiri. Quæ autem ca-
 ctus nuncupata est, in Sicilia tantum nascitur. In
 Græcia nusquam habetur sui generis planta. Hæc e-
 nim statim ab radice caules repentes in terram mit-
 tit, folio lato, atque spinoso. Caules hos cactos ap-
 pellant. † Desquamati cibo idonei sunt, paulo ama-
 ricanes, & reservare eos aqua falsa conditos consue-
 verunt. Alium vero caulem erectum producit, quem
 pternicem vocant. Is quoque cibo aptus excrefcit,
 sed reservari non patitur. † Fructus in quo semen,
 spinata specie est: verum exemptis lanuginosis semi-
 nibus, is quoque vescendus relinquitur, & cerebro
 palmæ † similis est. Scalam † eum appellant. Ergo
 quæ spinosis foliis constant, differentiis ejusmodi
 persequi congruum est. Quædam vero folium jux-
 ta aculeum gerunt: ut phleum, inturis, ononis, tri-
 bulus, lappago, spinamurilis; alia pleraque.

Consequitur inter se hæc ad æsta-
 tem usque, primū con-
 cipit: dein-
 de floret: tū
 de floret: tū
 semen insti-
 tuit, idque
 non sine ali-
 quantulo
 humore per
 initia: mox
 etiam aculeū
 addit. foliū
 cum arefcit,
 deponit rigo-
 rem, nec.
 † helxine
 hand.
 † quam a-
 canthacen,
 mastichen.
 In Græcia
 enim non
 nascitur pe-
 culiaria est
 hujus plan-
 tæ, ab aliis
 diversa na-
 tura. hæc e-
 nim.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Σημῶν. Colu, Theodorus Plinium sequutus. Qui ig-
 notam Cnicon Italia scribebat. Caterum Sylvestrem
 Cnicon non potuit ignotam quispiam profiteri: quippe
 quæ vel frequentissima est.

Διὰ τὴν καλὴν καὶ τὴν φύλλον καὶ τὴν καλὴν. Non potest mi-
 bi persuaderi, plantam illam inflecti propter foliorum molli-
 tiam, nisi quid deest aliud: legerem τὴν καλὴν.

Καρπὸν ἔχει πικρὸν, πᾶσι δὲ. Deest, ἡ σπομὴ: aut, ὡς: aut
 tale quid. Theodorus etiam videtur legere, πικρὸν, frequen-
 tem. Quippe mox, πικρὸς ἐστίν.

Ἡ δὲ ἀκανθὰ. Acarnam facit hic similem mirti cartamo. A-
 cornam in primo, docuit habere spinam pro folio. Ergo Her-
 molaus non bene eandem fecit, cum dicit, Acarna, sive Acor-
 na. In Indicis navigationibus agnoscunt etiam Acarnam:
 aut illi non absimilem. Apud Valcones frequentissima est.

Ὁν ταῦτα ἀγνοῦν ἐξ ὅτου ἀνθῶν. Mira natura, ὅτι ἀκα-
 ρις diversa, ac notanda adversus vulgatos canones ῥιζοτρίαις.
 Florescentibus enim aliis radix deterior.

Ἡ δὲ καλὴ καὶ ἀκανθὰ, ἀλλὰ ἀσπέρματος. Lege ἀκανθὰς.
 Theodorus legit, ἀκανθὰς. Comparat enim ἀντιστοιχίαν cum
 Chamelonte. idque duabus ex partibus. τὸ ἀκανθὰς, ὅτι τὸ
 φύλλον ἀκανθὰς. Itaque mox etiam lego ἀκανθὰς, non ἀκανθὰς,
 ut scriptum est, neque ἀκανθὰς, ut emendant.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Κνήκου, &c.] Modo per ἡ, modo per ἰ scriptum alibi
 pluries legimus. Per ἡ apud Theophrastum, & Ægi-
 netam. Per ἰ apud Dioscoridem, Galenum, Ætium, Ari-
 stotelem lib. 5. Hist. Animal. cap. 19. Τίτιος ἡ πᾶσι τὰ σαρ-
 κῆα, πλεὺς γὰρ πὶ ψυχῶν. αὐτὰ δὲ σαρκοὶ ὅμοιοι κνήκου σπέρ-
 ματι, ὅτι δὲ γινύσκου, Pariunt autem omnes vermem, præter
 papilionum genus quoddam, quod edit durum cartami se-
 minis simile, cum medulla intus. Doctissimi Literatores
 & Critici omnes præferunt, propter seriem alphabeti-
 cam Hefychii, scripturam per ἡ. Ego, salvo meliori ju-
 dicio, puto veteres per ἡ, recentiores per ἰ scripsisse, &
 Aristotelis locum citatū corruptum existimo, librarium-
 que pro κνήκου, κνήκου legisse, quod tum temporis κνήκου
 diceretur. Κνήκος à floribus colore luteo dicitur. Hefychius.
 Κνήκος, τὸ κνήκου χρομῆμα ἐπὶ τῷ ἀνθῶν, ὅτι ἡ καλὴ καὶ τὸ λευ-
 κόν. Cnecon color croceus, quando de flore sermo est, candidus

quando de semine. Hinc Grammatici κνήκον modò πᾶσι
 rufum, modo λευκόν candidum vertunt, & exponunt.
 Hefychius. Κνήκος λευκός, καὶ εἰδὸς πὶ σπέρματι καὶ πᾶσι.
 Cnecon, albus, ὅτι seminis quoddam genus ὅτι rufus. Idem
 Κνακόν, λευκόν, πᾶσι. Nemo ignorat κνήκον & κνακόν idem
 esse; Dores enim per ἡ scribunt, quod cæteri per ἡ. Κνή-
 κων nomen accepit τὸ καλὸν τὸ καλὸν, quod pungeret ὅτι morde-
 re significat, vel ἀπὸ τῷ κνήκου, quod pungendo pruriginem
 exciter. Id verò sylvestri rectius quā sativo quadrat. Phar-
 macopœi carthamū vocāt, voce vel à Mauritanis mutua-
 ta, quibus Barten dicitur, vel ἀπὸ τῷ καλὸν quod est pur-
 gative. Cnici genera tria novit Theophr. unū domesticum,
 sylvestria duo. Diosc. an unum, an duo descripserit, non
 satis constat. Utraque sententia, suis nititur argumentis, &
 suos habet auctores. Plinius vocū vicinitate deceptus, rici-
 ni & cnici historiā confundit. Nos primū quæ Theophr. &
 simul

simul ea quæ Plinius, tum quæ Dioscorides docet examinabimus. Τῆς κνήκου δ' αἰσίν. Scribe, τῆς κνήκου δύο εἰσὶ γένη. ἡ μὲν γδ, &c. Verte. Cneci duo genera, sylvestre & domesticum, sylvestris item duo genera notantur, alterum urbano, &c. Plinius lib. 21. cap. 15. Multas præterea ignobiles habent, sed maxime celebrant (Ægyptii) cnicon, Italiae ignotam, ipsis autem oleo, non cibo gratam. Hoc faciunt è semine ejus. Differentia prima, sylvestris & sativæ. Sylvestrium duæ species, una mitior est. Turpiter κίκι, quod Græci aliter Κόκινον, Latini ricinum vocant, cum cneco confundit. Ex κίκι oleum fiebat, quo utebantur Ægyptii. Vide Dioscoridem lib. 1. cap. 38. Hoc Italiae ignotum. Idem ab Ægyptiis expetitur. Hujus plura genera Græci non tradunt, sed carthami Italiae satis noti, nec ab Ægyptiis celebrati. Malè ergo vir magnus corrigit; sed maxime celebrant cici Italiae ignotum. Ex cici semine apud Ægyptios, teste Dioscoride, exprimebatur oleum, δι' ἧς Αἰγύπτιοι ἀλάττω δαψιλῆς (Par. δαψιλῆς) χρῆζεν, ἰτίως αὐτὸ σκευάζουσιν. At Ægyptii quoniam copiosum ipsum expetunt, aliter conficiunt. Certum ergo, Ægyptios ex ricino expressisse oleum. Sed Plinium κίκι scripsisse, quæ sequuntur prohibent: de ricino quippe accipi intelligique nequeunt. Cnecum planè ex Theophrasto describit. Differentia, inquit, prima, sylvestris & sativæ. Scripsit ergo Theophrastus, ut dixi, τῆς κνήκου δύο εἰσὶν γένη. ἡ μὲν γδ, &c. τῆς μὲν ἀποστειμένης σφόδρα τὸ ἡμέτερον, &c. Ita scribe, non γδ, ut ediderunt. Pergit Plinius. Sylvestrium duæ species, una mitior est, simili caule, tamen rigido. Nihil de caulis rigiditate Theophrastus, sed de rectitudine. Scribendum ergo, simili caule, tamen rectiore. διὸ & πηλὸς ἵναι τὸ ἀρχαῖον ἐχέοντο γυναικῶν. Plinius; Itaque & colu antiquæ mulieres utebantur ex illis, quare quidam attractylida vocant. Πήμα vertit colum. Atqui πήμα sunt fusi. Epigramma antiquum.

— Καὶ τὰ τερχαῖα

Πάμα. Catullus,

Currite ducentes subtemina, currite fusi.

Cnecum attractylida vocari, ait. At attractylis, & cnecus, teste Theophrasto & Dioscoride, plantæ sunt diversissimæ. Unde igitur habet Plinius attractylida vocari? Ἀτρακτυλίδος dictam autumat, quod πηλὸς ex ea factis uterentur mulieres. Ἀτρακτυλὶς enim idem quod πηλὸς, parvus nempe ἀτρακτῶ. Suidas. Πήμας ὁ ἀτρακτῶ εἰς δὲ ἐλάττω ἡ κρήνη. Fusus quo revolvitur trama. Fefellit etiam Plinium, quod Dioscorides, Galenus, Hesychius tradant, attractylida sylvestrem vocari cnecum. Sed utrum cnecus sylvestris prior, & attractylis una eademque, an diversa planta sit, capite hoc eodem, ubi de attractylide nobis erit sermo, disputabitur. In Aldino & Basiliensi codice non πηλὸς, sed ἀσπληνὸς legitur. Plurimi Aldinam lectionem improbant, & πηλὸς restituant, aliqui eam probant. Sic enim Columna, Nos autem quia nominis ezymon facit, & nominis attractylidis rationem reddere videtur, verbum illud etiam ἀσπληνὸς considerandum censuimus, quod minus usitatum videtur, & à lingue Græcæ observatoribus corruptum putatur, ut non ἀσπληνὸς, sed πηλὸς legi oporteat. Sed πηλὸς variè etiam accipitur, ut tam fustum quàm licinium, & itam significet, & ἀσπληνὸν tam splen, quam emplastrum, aut illud aliud medicamentum accipere possit, ut deinde aptè collocari imponique possit. In hac igitur varia verborum significatione, minusque cognita, magis antiquum atque gravem auctorem Plinium, multarum linguarum interpretem, quibus auctores, quorum ope suam historiam compilavit, varia suo idiomate conscripserant volumina, sequendum, ac retinendam interpretationem censemus: in qua non minus versionem verbi, quam rei historiam attendendam: nec, ut alii, Ruellium in hac parte sequendum curamus. Nam & plantæ hujus caulis ab imo nudus, & propriè summum foliosus ac divisus, capitatusque, cneci modo, ut illum Dioscorides descripsit, colum potius, quam fustum representare videtur. Retulit nobis Græcus natione litteratus, pro colu accipi verbum ἀσπληνὸν, quia spleni hærens colus, lateri figitur ad nendum. Hactenus Columna. Vulgata tamen magis placet lectio; quod Hesychius, Suidas, Pollux, cæterique Grammatici tradant πηλὸν colum significare. Nulquam ἀσπληνὸν colum vocari legi, & nimis longè petitum, ideo ἀσπληνὸς vocari, quod spleni hæreat. Sequitur; καρπὸν δ' ἔχει μέλας, &c. Plinius, semen ejus candidum, grande, amarum, &c. Semen cneci hujus sylvestris candidum facit, quod disertè Theophrastus μέλας esse dicit. Doctissimorum virorum sententia est, Plinium cnecum sylvestrem cum sativo confundere, cujus semen candidum est. Majunt alii, Plinium semen immaturum describere, Theophrastum vero maturum; quod primo ex albo purpura-

fcit, deinde flavescit, postea nigrescit. Sed non solet Plinius ex autopsia, verum ex Græcorum codicibus describere plantas. Probabilius ergo, utriusque cneci historiam ipsum confundere, nisi fortè, quod & πηλὸς color albus sit, putarit & cneci semen album esse. Ἡ δ' ἰτίς δα-σῖα, &c. Plinius, altera hirsutor, torosior caule, & qui penè humi serpat, minuto semine. Aut προσγχαῖδες, σπερμαδὺς scribendum, aut malè legit Plinius. Postremum probabilius, Σογκάδες caules dicuntur sonchi modo fragiles, leves, inanes. Pauci ex carduorum genere carnosii, plures sonchum æmulantur. Lego, cum magno Scaligero, ἀπὸ φύλλων, καυλῶν. Nulla quippe planta propter foliorum, sed caulium flectitur mollitiem. Καρπὸν δ' ἔχει πικρὸν πικρὸν αὐτὸν ἀπὸ πικρῶν, &c. In Aldino & Basiliensi, καρπὸν δ' ἔχει πικρὸν πικρὸν αὐτὸν ἀπὸ πικρῶν, &c. Rectè Scaliger deesse τὸν παρ, aut αὐτ, scribit. Theodorus legit, πικρὸν & πικρὸν. Corrigit alii, καρπὸν δ' ἔχει πικρὸν πικρὸν αὐτὸν ἀπὸ πικρῶν; ἢ αὐτὸν ἀπὸ πικρῶν, μὲν δὲ πικρὸν αὐτὸν ἀπὸ πικρῶν, &c. Fructum amarum gignit, barbatum semen, omnibus radices multæ, majores & densiores sylvestribus. Sed cnicis omnibus unica radix; nulum genus πολύριζον. Nos vulgatam probamus, nisi quod pro πικρὸν πικρὸν, πικρὸν πικρὸν restituamus. πικρὸν πικρὸν scilicet σπέρμασι. Verte, Fructum amarum barbeque modo hirsutum gerit, omnibus semen copiosum, sed plura & majora sylvestribus. Eorum peculiare præ aliis sylvestribus est, &c. Cæterum Plinius ἀπὸ πικρῶν, μικρὸν legit. Minuto, inquit, semine, quod falsissimum. A Theophrasto, Plinioque ad Dioscoridem, devenio, qui carthamum describit sativum lib. 4. cap. 190. Κνίκος φύλλα ἔχει ἐπιμήκη, ἐπιμήκη δὲ τὰ τερχαῖα (Mathioli codex habet, τερχαῖα, utraque lectio tolerabilis: sunt enim aspera, & crassiora) ἀκαθάρτα, καυλὸς δὲ πηλὸς καυλὸς (vetus διπλοκαυλὸς ἀκαθάρτος, sic & Lacunæ vulgatam probat Oribasius) ἰσὺ δὲ κεφαλῶν (Ald. κεφαλῶν) καὶ τὰ μέγιστα θυλάκια. ἀπὸς καρπῶν ὁμοίων, σπέρμα λευκὸν καὶ πυρρὸν, ἐπιμήκης, γυμνωμένον. Cnecus foliis constat oblongis, per ambitum divisus, asperis, aculeatis, caulibus cubitalibus, & in eorum cacumine capitulis thallias magnitudine: flore croci, semine candido fulvoque, oblongo, anguloso. Rectè Ruellius ἀπὸ καυλῶν δὲ πηλῶν καυλῶν πηλῶν. Plures non fert caules; uno è terra affurgit, qui in superficie in plures ramulos dividitur. In summo fert κεφαλῶν καὶ μέγιστος θυλάκιος. Supra θυλάκιος dixi, oleæ ramum germenque esse. Ineptus foret qui huic compararet capitulum carthami. Interpretes legerunt, vel κεφαλῶν καὶ μέγιστος μέγιστος ἰσός, caput magnitudine grandis olivæ, vel κεφαλῶν καὶ μέγιστος ἰσός, caput magnitudine olivæ. Postremæ lectioni favet Oribasius, vel saltem ejus interpretes. Hanc cur improbem, causam video nullam. Fortassis pro θυλάκιος Dioscorides, quod propius ad vulgatam lectionem accedit, scripsit θυλάκιος, id est, nucis amygdalæ magnitudine. Ἀπὸς καρπῶν ὁμοίων. capillamenta intellige crocina, quæ quondam obsoniis miscbantur, uti scribit Dioscorides; τὸν καρπὸν καὶ χρῆται εἰς τὸ σκευάζειν. illo flore in obsoniis utuntur. Nostris mulierculis interservit, crocino splendens colore, pavimentis, murisque quercinis poliendis ac inficiendis. Flos hic recentiorib. Græcis, maxime Chymicis, κνηκὸς dicitur. Rosinus καρπῶν & κνηκὸς dicitur. Glossarium Chymicum, ἡχοιδίον κνηκὸς dicitur. Sequitur, σπέρμα λευκὸν καὶ πυρρὸν. Hæc maximam habent difficultatem. Quidam ἀπὸ πικρῶν, vel πικρῶν, vel πικρῶν restituendum existimant. Neutrum probo. Dulce carthami semen est, nullam habet amaritudinem. Ergo πικρὸν locum non habet. πικρῶν non scripsisse Dioscoridem, quod sequitur satis docet. Quorsum enim ἐπιμήκης diceret, si πικρῶν tradidisset? Quis ignorat tritici semen oblongum? Frustra ergo dixisset, esse triticum & oblongum. Perperam, inquit alii, verba hæc suspecta sunt. His enim verbis clarissimè Dioscorides innuit, cneci semen ex albo & rufo mixtum esse. Nec enim dicere vult hoc semen alibi candidum, alibi rufum reperiri. Ita quippe scripsisset, σπέρμα λευκὸν, καὶ πυρρὸν, ut de leucoio & eryngio, & aliis scripsit. Vetustissimus Dioscoridis codex sic planè scriptum exhibet, λευκὸν καὶ πυρρὸν. Frequenti in usu carthami semen terræ committo, nunquam ex albo, rufoque colore mixtum videre licuit; albidissimum est. Illud tamen fatendum, in inveteratis seminibus, ad eam partem quæ in acutum magis definit, lineam aut maculam ignei obscurioris coloris conspici; quod non putò observasse Dioscoridem, qui non inveteratum, sed recens descripsit. Ego vel voces, καὶ πυρρὸν, delendas puto, vel scribendum, λευκὸν, καὶ πυρρὸν, album, aut rufum. Norunt Botanici duo reperiri cneci sativi genera; unum asperius, flore cæruleo, semine rufescente, pluribus. caulibus: alterū flore croceo, caule singulari, semine albo. Et hæc causa, cur καυλὸς πηλὸς scripserit. Obijciat quis; Ergo Dioscorides non unum genus, sed duo delineavit; & si duo; malè fecit quod

quod non admonuerit. Sed Dioscorides non solet differentes facere plantas, si levis tantum differentia, nullumque in viribus sit discrimen. Porro carthamus flore croceo, caule assurgit singulari, recto, sesquicubitali, aut altiori, tereti, duro, lignoso, ex caëso albicante striato; ramis à superiore caulis parte copiosis indiviuis, dodrante

anno perit. Seritur in hortis & agris. Apud nos sata provenit, sed raro semen perfectè maturum reddit. Carthamus cæruleus, sive perennis, statim à radice exit, binis, ternis, aut quaternis cauliculis pedalibus & cubitalibus firmis, duris, lignosis, perquam rarissimè aliis ramis, ut vulgaris præditus. Folia penè cnicì vulgaris, candidiora,

Cnicus, seu Carthamus.

Carthamus cæruleus. Cnicus alter Clusii.

longioribus, rectisque. Quæ caulem ambiunt folia, non magnis intervallis distant, longitudine ferè trientalia sunt, latitudine unciam excedentia, posteriore sui parte in obtusum mucronem desinentia, anteriore vero in oblongum acumen, præfixo brevi & infirmo aculeo fastigiata, colore viridia, glabra, crassa, vernosa, per ambitum plerumque minimis, innocentibusque aculeis horridula, & sine pediculis à caule exeuntia; quæ autem ramulos vestiunt his similia sunt, sed minora. E ramulorum summitatibus capitula eminent rotunda, acanacea, in latum turbinem fastigiata, magnitudine majoris oliivæ, aut aliquantulum majora, oblongis, acuminatis, & aculeatis squamis composita, radiantibus circumquaque foliolis, aculeis pariter rigentibus, & syderis faciem representantibus, partim in obliquum erectis, partim rectà in transversum acuminatam cuspidem prætendentibus, partim etiam demissis circumvallata. Ex his majora sunt sub capitulis orta ac demissa, minora vero subrecta, quæ superiorem locum obtinent, & rusci foliorum magnitudinem & figuram referunt. Flores è mucrone capitulorū erumpunt staminei, graciles, copiosi, & densè constipati, crocinis capillis æmuli, saturato luteo colore, ad croci accedente, splendentes, sapore amariuscule & modicè tenui. Quibus collectis, fullones luteo colore lanas tingunt, ipsum crocum æmulantes: muliereulæ autem, ut dixi, muros, pavimenta que quercina poliunt, inficiuntque. Inferior florum pars, capitulis inclusa, in parvos resolvitur pappos, sub quibus sunt semina angulosa, modicè acuminata, candida, & circa acumen non nihil quandoque rufescentia, nitida, atque hordeo ferè similia, paulo ramen majora; foris lævi, duro, lignosoque cortice, intus candida, pinguique medulla, gustu dulci, subtenui, & aliquantulum nauseoso constantia. Radice nititur oblonga, gracili, fibrataque, & inutili. Floret Julio, Augustoque mensibus. Semen interea perficitur, & radix eodem, quo sata,

paulo longiora, & pluribus venis distincta. Capitula cnicì è squamis imbricum instar, sibi invicem impositis, conflata, in quibus stamina cærulea, nonnunquam alba. Semen cnicì vulgaris semine minus & subrufum. Radix pollicaris crassitudinis est, carnosae, succulente, foris fusca, non annua, ut vulgaris radix, sed aliquot annis interdum permanens. Observatione dignum, hujus capita non solum araneosa lanugine inter septa conspici, sed recisa succum luteum ex venis fundere. Circa Cordubam in segetibus, & agro Hispalensi, ut monet diligentissimus Carolus Clusius, invenitur, ibidemque Majo, Junioque floret. Apud nos in hortis colitur, nec florem ante Julium, Augustumque; emittit mensem; adversus hyemis injurias non nihil muniri debet. Qui genus hoc pro cnicò sylvestri priori habent, falluntur. Nam fructum non habet magnum, amarumque, sed vulgari cnicò minore & dulcem. Alii cnicum sylvestrem priorem contendunt carlinam sylvestrem Dodonæi esse. Altero à satione anno caulem emittit dodrantalem, aut altiore, in ramulos aliquot distributum, rotundum, foliis ab uno ad summum usque exiguis, crispis, oblongis, dissectis, marginibus asperis, ac valde spinosis, carlinæ æmulis, colore cineraceo, in caule singularibus, in ramulis vero pluribus, sed minoribus. In ramulorum summo capitula aculeata, in quibus flos medio stamineus, ambitu foliolis subluteis cinctus, forma sua stellatus, oculumque elegantissimè exprimens. Semen cum maturuit cyano cæruleo simile, crassius tamen, fortiusque. Radix, recta, tenuis, & acre respicit. Passim in locis incultis ac desertis, per utramque Germaniam, & quandoque in montosis reperitur. Plebecula, circa Festum assumptionis Divæ Virginis, hoc cardui genus colligit, suisque sanguinibus adjungit sagmina verbenæ propriè vocata, id est, herbæ putæ, quod ex loco sancto secarentur à Consule, Prætorè, Legatis, ad indicendum bellum, aut fœdus faciendum proficiscentibus.

Vide Festum. Verbenæ, teste Serio, Turnebo, aliisque viris clarissimis, non herbæ privatum genus dicuntur, sed rami, virgæ, frondes omnium sacrarum arborum, ut lauri, olivæ, myrti, quin etiam herbæ ex puro loco decerp-tæ, quibus festis diebus aræ coronabantur. Terent. in Andria.

Ex ara hac fume verbenas tibi.

Plinius lib. 22. cap. 2. Quoniam non aliunde sagmina in remediis publicis fuere, & in sacris legationibus, quam verbenæ. Certè utroque nomine idem significatur, hoc est, gramen ex area cum sua terra evulsum. Vide Livium lib. 1. ab urbe, & lib. 10. Bell. Punici. Hæc obiter. Præ cæteris autē verbenis vulgus eos quærit carduos, qui tres tantū ramulos in superficie habent, eosque, ut optimos præstantissimosque, reliquis antepont. Hinc in utraque Germania *Wp-distels*, quod carduum trium furculorum sonat, nomen accepit. Eadem *Wp-distel*, Divæ virginis carduus, vocatur; quod una cum cæteris verbenis die Divæ Virgini sacro, in templis consecrari soleat. Proinde silentio prætereundum non est, quod in huiusmodi genere carduum olim observavit doctiss. Tragus, qui duorum digitorum latitudinem habebat, utrimque crispis & aculeatis foliis vestitus; & cum ei unicus, & singularibus esset caulis, unicum quoque latissimumque capitulum, aureo fulgens flore, admixto modico candore, ostendebat, miraculum ab omnibus haud vulgare existimatus. Hunc cneum sylvestrem primum Theophrasti esse volunt, quod nobis non placet. Primò, quod cnico urbano non sit satis similis, deinde quod fructus non sit magnus, sed vulgato minor, nec amarus, sed dulcis. Plura de hoc cnico capite de attractylide. Sunt Botanici, qui carduum Benedictum asserunt esse alterum cneci sylvestris genus, quorum sententiam probo, quia omnes notas habet, quas de cneco sylvestri altero tradit Theophrastus. Carduus Benedictus vocatur, ob admirabiles contra varios morbos vires. Carduus Benedictus caules aliquot ab una radice profert cubitales, aliquando majores, teretes, lentos & obsequiosos, in alas nonnullas effusos, rubentes, hirsutos, intus fungosos, & modice concavos (quos idcirco *συνκώδεις* recte dixit Theophrastus) cum locum & spacium nacti fuerint humi quodammodo accumbentes. Folia prope terram & circa caulem habet septem, aut octo unciarum longitudine, mediocriter lata, hirsuta, modice pingua, utrimque laciniata, & inæqualiter dissecta, & cum adoleverint, per ambitum teneris aculeis non adeo pungentibus, armata. Ramulos è caulibus emittit plures, foliis inferioribus multò minoribus vestitos; in quorum summitate acanacea sunt capitula, foliis parvis spinosis ac pungentibus, maximeque hirsutis stipata, longitudine unciam excedentia, crassitudine digitum, superius turbinata, squamis acuminatis composita. Flores è capitulorum mucrone per medium aculeorum emicant, reliquorum carduorum modo capillacei, colore luteo, ad croceum vergente. Semina habet oblonga, striata, teretia, colore cæsia, quibus superius pappi barbæ similes sunt. Radice nritur annua, longa, gracili, primum carnosa, autumnii vero initio lignosa, transversis fibris brachiata, & inutili. Tota herba, folia, capitula, flores, semē, amara. Eadem tenera pingui & tactu aliquantulum glutinosa lanugine vestitur, maxime ea pars quæ inter capitula, & his circumdata folia. Herbam hanc scribit Ruellius succum fundere sanguineum; quod negat Mathiolus. Experientia didici (quod ante nos observavit Fabius Columna, nobilis Neapolitanus, vir summus) capitula huius cardui, antequam flores pandantur, & florida Majo mense (apud nos Julio, Iunioque) recisa succum sanguineum paucum fundere. Sponte nascitur, frequensque occurrit in Lemno, maris mediterranei insula, locis campestribus, vocaturque *gaideraacantha*, id est, Asinina spina. Bellonius lib. 1. obser. c. 25. Qui à nostris vulgo carduus benedictus, appellatur sponte in agris nascitur, nec aliqua cultura indiget: Græci nomine corrupto *gaideraacantha*, hoc est, asininam spinam nuncupant. Apud Belgas, Germanos, Italos in hortis colitur, Julio Augustoque floret, quo tempore ad medicinæ usus maxime colligendus, & reponendus est. Falluntur, qui cnicum sylvestrem alterum Theophrasti, acanthion Dioscoridis esse existimant. Dioscorides lib. 3. cap. 18. *Ἀκάνθιον* (vetus inserit, *πύτυ ο καυλὸς τελευτῶν*) ἡμετέρῃ τὴ φύλλα ἔχει τῇ λουκῇ, ἀκάνθιον (vet. epit. addit *περιστοιχίζοντα*) ἐπ' ἀκρῶ δὲ ἀκάνθια δεικνύσας [καὶ αὐτὰ ἀρεχνοειδὴς ἐστὶν ἡ γένος]. Vulgata exemplaria hæc nota [] conclusa non habent. *Acanthium* (huius caulis triangularis) folia gerit spinæ albæ similia, in summo vero eminentias aculeatas, araneosa lanugine obductas. Corna-

rius, vir summus, pro καὶ αὐτὰ ἀρεχνοειδὴς ἐστὶν γένος legit, καὶ ἐπ' αὐτῶν γένος ἀρεχνοειδὴς. In quibus est lanugo instar araneæ tela. Hanc sequuntur Interpretes, eadem Oribasii nritur auctoritate, quare probabilior: altera vero, quæ in Saraceni codice extat, habetur in Gonpyli codice. Sequitur, οὗ συλλεγόμενον ἐστὶν ἐν τῇ γένει βαμύανθοις γένεται. Hæc sic restituit Saracenus, οὗ συλλεγόμενον καὶ ὑφαινομένου βαμύανθοις ἰδιότητος γίνεσθαι φασί (verbum postremum in altero additur codice, è qua collecta textaq; vestes bombycinis similes fieri ajunt. Plinius lib. 24. cap. 12. Hinc (scilicet spinæ albæ) similis est spina illa quam Græci *acanthion* vocant, minoribus multo foliis, aculeatis per extremitates, & araneosa lanugine obductis: qua collecta etiam vestes quedam bombycinis similes fiunt in Oriente. Si minus placet ista lectio, paucioribus immutatis, legere possis; δὲ συλλεγόμενον καὶ ὑφ' ἐν τῇ γένει βαμύανθοις γίνεσθαι, quæ (lanugo) collecta & in unum coacta bombycis speciem præ se fert. Verissima lectio, οὗ συλλεγόμενον ὑφ' αὐτῆς γίνεσθαι φασί, quæ (scilicet lanugine) collecta etiam vestes quedam bombycinis similes fiunt. Ita Plinius legit, non βαμύανθοις, ut vulgata codex habet. Quam lectionē etiam Interpretes servant. Restat Plinii verba examinemus. Hic ἐπ' ἀκρῶ δὲ ἀκάνθια δεικνύσας, vertit & exposuit de foliis: cum verba hæc φύλλα ἔχει τῇ λουκῇ ἀκάνθιον, de foliis tantum accipi debeant, Secus quæ sequuntur, ἐπ' ἀκρῶ δὲ ἀκάνθια δεικνύσας, in summo habet spinosas eminentias. Quod vel ex ipso probatur Dioscoride. Nam cum dixit, *folia spinæ albæ similia*, satis apertè innuit esse spinosa; spinæ autem albæ folia sunt aculeata. Ergo illud ἐπ' ἀκρῶ, de summitate caulis intelligi debet. Sic de spina alba; ἐπ' ἀκρῶ δὲ αὐτῆς καὶ φύλλα δεικνύσας. Multa spinarum carduorumque generum sunt, quæ illud ἀκρῶ habent aculeatum. Malè ergo & ridiculè scripsit, vestes ex acanthii lanugine confici quæ in foliis colligitur. In carduis quam plurimis flos, qui in capitulo ἐπ' ἀκρῶ emicat, in papposam abit lanuginem, sed non omnis colligebatur; acanthii decerpebatur, & ex ea vestes fiebant. Sed de hac re alibi plura. Acanthion hoc, & cnicus alter sylvestris diversa, ut dixi, planta. Quippe carduus benedictus, quem alterum cnicum Botanici ferè omnes asserunt, folia habet chamæleoni planè dissimilia, nec lanuginem vestibus faciendis fert aptam. Nunquam tacuisset Theophrastus ex cnici alterius lanugine vestes texi, si ad id apta esset.

Ἡδ' ἀκρόν, &c.] Malè in Aldino & Basileensi legitur ἀκρόν. Supra docuimus ex Hesychio, aliud ἀκρόν, aliud ἀκρόν esse. Ἀκρόν laurus est: spinosa planta ἀκρόν. Sed spinosa si sit, cur ἀκρόν dicitur? Τὸ α in compositionibus privationem denotat, καὶ ἀκρόν aculeum. Hesychius καὶ ἀκρόν, καὶ ἀκρόν. Ut plurimum quidem particula α privativè accipitur, sed non semper; Immo multiplicis & commutabilis ejus usus existit. Aliquando dictionis significationem complet, *ἰππιπικῶν*, id est, intensivè sumptum. Unde ὁ δὲ αὐτὸς Homerus vocat, quasi *συσσῶν nemorosam*, & ἀχανὲς πλάγος, pelagus immensum & vastum, τὴ μέγαν πλάγιν, & ἐπὶ πολὺ κενήν. Sic apud Nicandrum, ἀχύνειν ὕδωρ, pro πολυχύνειν, per multum spatium fusum reddunt Interpretes. Sic αὖτε apud Antiphontem pro dives, id est, πολλὰ βίον κακτμήν. Nonnunquam ῥ' ἴσον exponitur, ut ἀτάλαντον, pro ἰσοτάλαντον, ejusdem ponderis, æquale, æquiparandum. Non raro supervacaneum est, atque id maxime apud Atticos, significationem neque mutans, neque complens, nec minuens. Sic ἀσχευς est, τῆς χυς, hoc est, spica, ἀσχευή, idem quod σχευή, fulgur; ita ἀσώρευς & ἀσώρευς ejusdem sunt significationis, uti & ἀσχευς & χυς, vel potius καὶ ἀσχευς. In ἀκρόν historia hæc consideranda. Primò quod cneco fativo similem dicat, deinde quod colore ait ἐπὶ ἀκρόν, id est, flavescere esse. Ad neutrum attendit Plinius, cum similem scolymo tradat, colore ruffo. Sic enim is lib. 21. cap. 16. Scolymus quoque floret sero & diu. acornæ colore tantum ruffo distinguitur, & pinguiori succo. Scripsit ergo, *ῥεῶμα δὲ ἐπὶ ἀκρόν ἔχει, καὶ λιπαρὸν χυλόν, vel ἰπὸν*. Tale enim quid deest. Malè scolymo similem dixit, malè ἐπὶ ἀκρόν ruffum vertit. De hac voce non semel egi, videat lector quæ dixi. Cæterum color ille flavescens, de floris colore intelligi non potest; (nam & cnici fativi flos flavus) sed de totius plantæ foliorum cauliumve colore aspectuque. Quod ex Theophrasti verbis quæ sequuntur satis constat, Ἀσχευὶς δὲ περὶ καλὸν λουκῶν τὸ πύτυν, &c. Plinius. Idem erat attractilis quoque, nisi candidior esset. Non minoris est ponderis, quod ait, cneco urbano aspectu acornam similem esse; cum lib. 1. cap. 16. ἀκρόν numeret inter ea quæ folia omni ex parte sic in spinas divisa, & abeuntia habet, ut nihil præter spinas occurrat. Φυλλοκάνθιον δὲ ὅλας — οἶοντι ἀκρόν, &c. Tale folium cnicus sativus non habet. Ergo τῇ ὁρῇ urbano cnico acornam similis

na similis non est. Dicendum, Theophrastum non ad folia respexisse, sed ad formam majestatemque totius plantæ; Utraque singulari assurgit caule, ambæ superiore caulis parte in ramulos dividuntur, in quibus capitula, floresque lutei, staminei. Ad hanc ideam, figuramque attendit Theophrastus. Doctissimi quidam Botanici acornam putant, carlinam Dodonæi sylvestrem esse, supra à nobis delineatam. Malunt alii alterum carlinæ sylvestris genus, à clarissimo Clusio in Hispania repertum, esse. Palmi altitudinem non superat, cauliculo tenui, unico, cana lanugine obfuso, folia illi carlinæ sylvestris foliorum æmula, minora, incana, spinis horrida; summo cauliculi fastigio, bina ut plurimum fert capitula spinosa (nonnunquam etiam in alis) in quibus flos luteus, orbem oculi imitans, media lanugine pallida, quam ambiunt rigidiuscula & exsucca foliola, coloris flavi: radix tenuis, rufescens; vivax non est, sed singulis perit annis. Aridis, desertis, petrosisque circa Salmanticensem urbem locis nascitur, floret mense Augusto. Vulgata carlina majorem cum cneco similitudinem habet. Quare illorum sententia probabilior, qui illam pro acorno habent. Salmanticensis hæc, quia humilis, cnecon non ita refert. Recte clarissimus Dodonæus. Hanc (vulgatam calnam sylvestrem) autem esse ægeræ, tanto est difficilius affirmare, quo brevior de hac Theophrastus est. Interim nos eorum opinionem qui carlinam sylvestrem majorem acornam asserunt, neutiquam improbamus, immo probabilem dicimus, si succo prædita pingui, quem nobis observare non licuit. Porro carlina hæc videtur non male referre eryngiū Archigenis, quod Ætius lib. 6. cap. 16. describit, "ὅστις μὴ συνεχῶς κατωπύπτειν φησὶν Ἀερὺν. Ἡρυγίου δ' ὁρεῖον καλουμένου, οὗ τὰ φύλλα στενά, & μικρὰ, & ὅλην χροσσεῖδῃ καὶ ὀφθαλμοειδῇ. Aliud, ut ne assiduo cadant (epileptici) inquit Archigenes. Eryngii montani appellat, cujus folia angusta & parva, & flores auricolores & oculorū speciem præseferentes. Carlinæ folia eryngiū modo spinosa satis: eadem & parva angustaque respectu vulgaris eryngii, flos aurei coloris, oculi imaginem repræsentans. Aliam plantam acornæ nomine describit Fabius Columna lib. I. de stirpibus minus cognitis cap. 3. His notis respondere videtur planta illa in Campoclarensum

Acorna Fabii Columnæ.

collibus, & Æquicolum fecus vias in incultis, quam juxta & simul cum atractylide sepe observavimus. Nec pudet referre, decepti non semel ejus cacumina, antequam floreret, detruncantes atractylidem quærentes & sanguineum succum, sed lacteum copiosum inveniebamus, atque viscosum, si ve pinguem. Illius quidem plantæ habitus adeo similis videbatur, ut nisi supra dicta nota fuerint, non minus decipi quis poterit floribus adhuc non exertis. Nullam quidem propriam nos differentiam agnovimus, capitibus plantæ adhuc tenellis, illa, à Theophrasto & Plinio observata, coloris sci-

licet rufescentis plantæ atque caulis præsertim acornæ; in atractylide vero albiscentis, ut Theophrastus notavit, & supra diximus, & quam ille ac Dioscorides omiserunt certam & extrinsecam differentiam, araneosam illam caulis circa capitula lanuginem, tactu gummosam, si ve viscidam, atque odore gravi: in acorna vero lævorem, foliorumque rigentium asperitatem majorem observavimus, caulisque rufum & ad rubedinem inclinantem colorem, atque totius plantæ succum candidum, pinguem, viscosum, facile æstate concrecentem, sapore dulci: radice longa, pedem superante, crassitie digiti majore, pallente, ocorata, carlinæ vulgaris modo, etiamque lactescente, dulci. Caulis bipedalis foliis alternatim harentibus Atractylidi & Cnechi modo & similibus, durioribus vero magisque pungentibus levibusque, in summo tria, aut quatuor capitula, ut Atractylis, quæ florem æstatis fine emittunt luteum foliolis si ve barbulis circumambientibus Asteris, Anthemidis, vel potius vulgaris Carlinæ modo, sed colore magis saturo. Semen Autumnino pappo, ut in congeneribus, sed parvum, cinereum, Chamæleoni albo simile, sed proportionem minus. Ramulum appinximus juxta Atractylidem, differentie notitia; cum integram plantam ad manus non habeamus, & ex supra dictis facile cognosci possit. Hujus radix estur elixa, deinde oleo fruxa, nervo exempto quadragena diebus à pauperibus Valvensibus.

Atractylis, &c.] Atractylis dicta est, quod ex ejus scapo longo, lævique rustica mulieres fufos conficiunt. Theophrasti Scholiastes Eidyl. 4. Ἀτρακτύλις εἶδος βοτάνης, ἢ ἀγροῦ. εἰρηται δὲ ἀπὸ τοῦ πῦρ ἀγορεύων γυναικὲς ἀτρακτύλις ποιεῖν ἐξ αὐτῆς. ἔστι δὲ ἀτρακτύλις, τὰ ἀγροὶ ὄχλα φασι. Atractylis herba, vel cardui genus, nomen accepit, quod agrestes famine ex ea fufos parent. nonnulli atractylidas olera vocant sylvestria. Fufos ex hac factos fuisse, Dioscorides testatur; uti ex Dioscoridis verbis, quæ infra citantur, constat. Sed video magnos viros dubitare, utrum ἀτρακτύλις, an colus exponi debeat. Alii quippe fufum, alii colum vertunt, alii quomodo interpretandum sit, hærent, ac quidem ἀτρακτύλις verbum fufos reddunt, ἀτρακτύλις colum rusticum, & fufum agrestem transferunt. In commentario vero ad caput Dioscoridis de atractylide, pro fuso & colu atractylidis caule uti posse mulieres, ajunt. Quod autem colum rusticū, & fufum agrestem vertunt, ex herba figura factum est; quæ glabro nudoque penitus caule surgens, & cum atruit inflexili duritie rigente, aliquando cubitali altitudine, plerumque autem minor, nec nisi in summo foliosa & aculeata, in majore altitudine colum, in minore fufos rusticis fæminis ad lanificium dedit. Omnis dubitationis, errorisque causa Plinius. lib. 21. cap. 15. cum de cnico, ut supra dixi, scribit, Vna mitior est simili caule, tamen rigido; itaque & colu antiquæ mulieres utebantur ex illis; quare quidam atractylida vocant. Atractylida cnecon vocari ait, quod ejus caulis colus usum præstaret mulierculis, cum ἀτρακτύλις, unde ἀτρακτύλις, Græcis fufum denotet. Colus est instrumentum, quod pensa continet, à quo fuso fila ducuntur; nobis spinrock dicitur. Fufus, instrumentum quod mulieres nendo digitis volvunt, & spille dicitur Belgis. Ἀτρακτύλις fufum esse, docet Pollux lib. 10. cap. 28. καὶ μὲν καὶ οἶον, ἵψ' οὐ γὰρ, καὶ ἐπὶ τῇ ἐργῇ, ἀτρακτύλις. Onus instrumentum, quo nent mulieres & devolvunt pensa, fufus atractylis. Idem lib. 7. cap. 10. Ἐφ' οὗ δὲ ἐπὶ τῇ ἐργῇ, ἢ γὰρ (ὅτι Ἀττικὴ γὰρ τὸ νῆμα νῆν λήγουσι) ἐπὶ τῇ ἐργῇ καλεῖται, καὶ οὐδ'. λήγουσι δ' αὖ. ἀτρακτύλις ἐπὶ τῇ ἐργῇ. Instrumentum quo nent (Attici enim νῆμα νῆν nere dicunt) epinetrum & onos vocatur. Idem cum dicit, fufum torquere. ἀτρακτύλις ergo fufus. Habet & alias significationes ἀτρακτύλις. Sumitur enim pro parte mali supra antennam. Pollux lib. 1. τὰ δὲ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ἀτρακτύλις. οὗ καὶ αὐτὸς, τὴν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ἀπὸ τῆς πῆρας. Sed inde concludi non potest, pro colu magis accipi posse, quam fuso. Hesychius sagittam exponit. ἀτρακτύλις βίβλος. Sed hæc nihil ad rem. Aliud Atractylidis etymon excogitavit Fabius Columna: Atractylida nempe dici, quod, non secus ac colus, capitata, at villosa est, atque hoc maxime prima facie à cneco & acorna, quibus similis est, discerni. Ego, salvo meliori judicio, etymon Scholiastis præfero. Fuso atractylis similior videtur, quam colui. Sed hanc litem mulierculis dirimendam relinquo, quæ fuso coluque utuntur, & quid sint norunt. Interim addendum videtur, quod tradit Petrus Bellonius lib. 1. observ. cap. 47. Mirum igitur non est, si veteres nonnullas stirpes colus, fusi, & verticilli nomine donarunt. Nam & hodie atractylis herba fusi vicē ipsis præbet. Ejus enim caulis rectus est & levis, tanquam arte expolitus esset. In ejus penuria bacillo minimi digiti crassitudinem non equante, sed equali ubique utuntur, cui ferrum hamuli piscatorii modo formatum infigunt, ut filum comprehendat, è quo fufus dependeat. Idem Bellonius lib. eodem cap. 18. atractylidem

lidem ardaetyla, corrupto vocabulo, vocari scribit. Helio-
tropium nominatur heliocrota, attractylis ardaetyla, orolan-
che lycos. Lexicon Græco barbarum ἀδελκω, fusus, ἀτρεκ-
τω. Eadem hæc attractylis κνίκω ἀγρία dicitur, teste
Galeno, Ætio, Hesychius, 'Ατρεκτωλὶς' φυτόν ἀπαυγάζει, οἱ
δὲ τὴν ἀγρίαν κνίκον, &c. Plinius cnicum sylvestrem atra-
ctylida vocari ait, libr. 21. cap. 15. Vna mitior, simili
caule, tamen rigido, itaque & colu antiquæ mulieres ute-
bantur ex illis. quare quidam attractylida vocant. Eodem
lib. cap. 32. Nec de cnico, sive attractylide verbosius dici par-
esset, Ægyptia herba (Id fallum; confundit cnicum &
ricinum, confundit etiam utrumque carthamum. supra
fatium cnicum Ægyptiam dixit herbam, eodem loco,
sylvestrem attractylida vocari.) ni magnum contra vene-
nata animalia præberet auxiliū, irem adversus fungos. con-
stat à scorpione percussos, quandiu teneant eam herbam, non
sentire cruciatum. Postrema de attractylide tradit Dios-
corides lib. 3. cap. 107. Ταύτης τὴν φύλιν & ἡ κρῆμη, καὶ ὁ καρπὸς
λατὶα ποτὶ τὰ σὺν πεπτεῖ καὶ αἶμα σκωρπιὸν πηλὸν καὶ φελὶν. ἔναι δὲ ἰσο-
εγῶσι, τοὺς πηλὸν καὶ αἶμα καὶ κρῆμη τὴν πύαν ἀνιδόνοισιν εἶναι
ἀποθνήσκουσιν εἰς ἀλγόν. Hujus folia, coma & semen, trita po-
taque cum pipere ac vino, à scorpione percussis succurrunt.
tradunt & nonnulli, percussos, quandiu herbam eam te-
nuerint, cruciatum non sentire, sed illa deposita statim dole-
re. Ex his Hermolaus Barbarus, & Ruellius, primam
sylvestrem cnicum Theophrasti, ac attractylidem ean-
dem dixerunt esse plantam, quod etiam ex Galeno pro-
batur, libr. 6. simpl. 'Ατρεκτωλὶς ἡ κνίκω ἀγρία' οἱ τὰν ἀ-
γρίαν ἰσθί. Attractylis, sive cnicus ex genere carduorum est.
Idem hoc argumento probatur, quod quæ Theophras-
tus de cnico prima sylvestri scripsit, ea referat Dioscori-
des de attractylide, uti verba Dioscorides, quæ mox ad-
dam, docebunt. Immo, in vulgari attractylide omnes no-
tæ reperiuntur, quæ Dioscorides & Theophrastus de
priori cnico & attractylide tradunt. Contra, alii diversas
plantas esse contendunt, qui nec suis destituuntur ratio-
nibus; quod de utraque uno, eodemque capite, tanquam
diversa egerit planta Theophrastus. Respondeo, Theo-
phrastum de utraque quidem agere, sed non tanquam de
diversa, sed eadem planta. Ideo enim inquit, ἀτρεκτωλὶς οἱ
περὶ καλὴν καὶ λυγρὴν τὴν φύλιν (nempe ἀγρίαν) non ποτὶ τινι,
ut vulgo legitur. Plinius, Idem attractylis (nempe quod
acorna, quas ambas Theophrastus cnico similes dixit) nisi
candidior esset. In Theophrasti de attractylide verbis, il-
lud notandum, quod ait, ἔχει δὲ τὴν ὁσμὴν δεινὴν καὶ φοβερήν.
Hæc alii alique aliter vertunt interpretes. Gaza? Gravis
etiam odore, cruoremque representans. Malunt alii, odore
gravis, & pestem denuncians. Hi mentem auctoris non
perceperunt. Nam cum quotannis repullulascens odo-
rem suum vibret, oportet pestilentem quoque luem quo-
tannis hanc minari. Sed hoc zelus est. Alii exponunt, ole-
re cadaveris trucidati, & in tabum jam marcentis fætidum
virus; idque ad imitationem Lucani, qui libr. 7. circa fi-
nem canit,

Tu cui dant pœnas in humato funere gentes
Quid fugis hanc cladem? quid olentes deseris agros?

Funesta ad pabula belli
Bistonii venere lupi, tabemque cruenta
Cædis adorati, & quicquid nare sagaci
Aëra non sanum motumque cadavera sensit.

Quibus agros olentes cædem, τὸ δὲ φόνον ὄζοντας dixit: & in
reliquis φοβερὴν ὁσμὴν velut naribus admovit. vide cap. ult.
lib. 3. φόνον hic cum dicunt, vel cædem, intelligunt de cruo-
re, ut ponitur apud Virgilium, — tepidaque recentem
cæde locum, &c. Interpretatio hæc ad auctoris sensum
aprior quidem est, non tamen vera. Attractylis enim, o-
dorem quidem habet gravem, sed non ingraturum: thus
quodammodo incitatur. Corruptus est codex, scribe,
ἔχει δὲ ὁσμὴν δεινὴν, καὶ χυλὸν φοβερὴν. gravi est odore, & succum
ostendens cruentum. Theophrastus libr. 9. cap. 1. τοῖς δὲ
αἵματι τοῖς οἷον τὴν κνίκω ἀγρίαν, καὶ τὴν ἀτρεκτωλὶδα καλοῦμεν ἀγρίαν,
alii succus sanguineus, ut centaurio (majori) & atra-
ctylidi spinæ. Plinius, qua solet fide, hæc vertit libr. 21.
cap. 16. Idem erat attractylis quoque, nisi candidior esset, &
nisi sanguineum funderet succum (addit Theophrastus, ad-
motu carni) qua de causa phonos vocatur à quibusdam, odo-
re etiam gravis, (χυλὸν φοβερὴν neglexit) sero maturescante
semine, nec ante autumnum; quanquam id de omnibus spino-
sis dici possit. Propter succum sanguineum à veteribus
ἀνδροσέμινον nomen accepit. Ætius lib. 1. 'Ατρεκτωλὶς ἡ κνί-
κω ἀγρία, οἱ δὲ ἀνδροσέμινον καλοῦσι. Attractylis sive cnicus
sylvestris, nonnulli androsimum vocant. Eadem de causa à
Prophetis ἀφιδεγὲς dicta. Auctuarii auctor, οἱ δὲ ἀμυγρὸν, οἱ

οἱ κνίκω ἀγρία, οἱ δὲ ἀσπίδιον, Περφῆται ἀφιδεγὲς. Sunt qui
amyron, qui cnicum sylvestrem, qui aspidium vocent. Magi
aphedron, id est, menstruam purgationem, à sanguineo suc-
co quem folia confricata reddunt. Cur ἀμυγρὸν? an ἀσπυρὸν
legendum. Certè cum eo nullam habet similitudinem,
nisi quod sit planta. An ἀμυγρὸν ab humoris copia? Hesy-
chius, ἀμυγρὸν, τόποι οἱ καὶ ἰσχυροὶ καὶ ἄρτον ἰόντες, δὲ δὲ μὲν, loci
humidi & valde fluentes, à fluendo. An legendum ἰσχυροί,
à succo sanguineo? A Plinio ad Dioscoridem veniamus.
Hic attractylidem libr. 3. cap. 107. describit. 'Ατρεκτωλὶς
(addit Oribas. & Galenus, κνίκω ἀγρία) ἀπὸ τῆς ἰσχυρῆς
κνίκω, καὶ ἀμυγρῆς (margo μινεγῆς, quomodo legit Oribas.)
οἱ πολλὰ φύλλα ἔχουσα ἵπ' ἀκρὸν τὴν ῥαβδίων. καὶ δὲ πηλὸν γομῶν,
τραχὺ καὶ αἰ γυναικὲς χρῶνται ἀπὸ ἀτρεκτωλὶς, ἔχει δὲ καὶ κεφάλινον
(Goupylus in utroque exemplari legit κνίκω) ἵπ' ἀκρὸν ἀ-
καθάρτη. αἶμα καὶ κρῆμη (Aldinus in nothis, οἱ οἷοις δὲ τῆς πύαν
περὶ φουγῶν. quæ verba quidam interpretes vertunt) ἵπ' ἀκρὸν
λεπτὴν, ἀγρία. Attractylis spina est similis cnico, sed quæ in
summis virgultis folia multo longiora (minora) profert:
major autem pars nuda est & aspera, qua etiam semina pro-
fuso utuntur. capitula (comæ) etiam gerit in cacumine a-
culeata, floremque pallidum: (quibusdam vero locis purpu-
reum) radix tenuis atque superacua. Quidam Botanici a-
liam Theophrastum, aliam Dioscoridem existimant de-
scripsisse attractylidem; quod succi cruenti, sanguineique
mentionem non fecerit Dioscorides. Respondendum, vel
hoc non observasse, vel neglexisse Dioscoridem, idque
quod existimarit, non multum utilitatis ex eo accedere
medico. Non solet Dioscorides omnes plantarum notas
describere: præcipuas non raro omittit; quod & iis probè
constat, qui contrariam defendunt sententiam. Qui ne-
gant attractylidem, cuius imaginem damus, minus recti-
caulem, quam cnicū, errant, & vel eam non viderunt, vel
reprehensionis causa id faciunt. Contrarium testantur
Dodonæus, Clusius, Bauhinus, qui reprehendit illos qui
reflexis caulibus pingunt attractylidē. Luculenter à No-

Attractylis Fabii Columnæ.

biliſſ. Fabio Calumna attractylis describitur libr. 1. de
stirpibus minus cognitis cap. 2. his verbis, Quem succum
sanguineum recentiores cum non invenissent in planta ab il-
lis proposita, regionis varietati atque temporis experimenti
causam tribuerunt. Non enim quovis anni tempore, & quo-
vis

vis modo, avulso folio cruentum posse fundere succum putant; sed vel affricum, maceratum, vel aliis modis. Quod forte non dixissent, si ita avidè hanc plantam quæssissent ac observassent, ut nos fecimus, has dirimere volentes controversias, atque veritatem inquirentes. Hujus plantæ radix, folia, atque capitula virentia avulsa quovis anni tempore, ab exortu initio & germinatione ad florum usq; productionem, (postea quidem arefcit) sanguineum succum semper emittunt, in venulis servatum. Nam in carne aqueum, vel virentem habet, ut infra in Aloe dicemus, atque hoc Cirinole, Apulie oppido, præteritis annis observavimus, in tenella etiam planta, Februarii mense, ex autumnali semine deciduo forsan orta, cujus radix tenuis atque parva erat, duro cortice, foris pullo, dulci sapore, gravi odore, atque disrupta etiam circa corticem venulas, sive fibrillas, cruenta stilla emicante ostendebat sed ad luteum inclinante; nondum enim in ruborem concocto colore. Folia prima carnosa humi hærentia expansa in orbem, lata, oblonga, triuncialia, vel longiora, per ambitum aculeata, quæ postea laciniis paulatim diffecantur, calcitræ vulgaris & aliorum carduorum modo, virentia, sed alba hirsutie obrita, magisque infernè hirsuta, aspera, sed non pungentia dum in terra jacent, atque disrupta, & ab radice avulsa sanguineum succum fundunt, atque pluvia marcescunt antequam caulis erumpat. In vetustiore vero planta lignosa est radix, atq; folia dodrantem longa & majora, cum caulis erumpit Aprilis mense lævia, profundè laciniosa, in lobos divisa, aculeata magis, duriora atque pungentia, bipedalem caulem alternatim ambientia, qui solidus, rotundus, hirsutus, crassus, atque in summo, alis diffusis paucis, in quibus minora habentur folia Cneei forma, & modo hærentia, inter quæ lanosior, araneosa veluti ac longa lanugine dependente obfusus est, (sicuti & aliæ) tactu gummosus, odoratus, gravi aromatico odore, atque recisus rubentem sanguinis modo succum fundit, ex fibris, sive venulis circum corticem, sicut etiam capitula ex summis virgis excisa Iunio mense, antequam florem explicent, ac etiam explicatis recentior floribus, in quorum etiam ima parte, ut in summis virgis, oblonga dependet lanugo, ut ex colu solet, ad nendum aptata. Ob cujus similitudinem Atracylis hæc dicta fuit. Hujus odor quodammodo thurem imitatur, sed gravior, non tamen ingratus. Capitula tria, aut quatuor sylvestris planta profert Iulio mense, flores luteos obsoletos, minutis foliolis, ut Cneei, & Chamaeleonis à nobis depicti, constructos, paucos & in cincinnos edentia: foliaque tunc magis rigent, atque pungunt, & etiam capitula, nec succum amplius fundunt affricis venulis, quamquam in illis sanguineus color cernatur, ob humoris diminutionem, atque siccitatem, atque tunc circa corticem capitulis recisus veluti puncta rubentia circumscripta venule illæ conspiciuntur. Singulis floribus, Cneei modo & Acanaceorum, singula semina subsunt, minuta verò, nec pappum hirsutum & plumosum, ut in aliis, sed radiatum, velut stelle radios latos in acutum desinentes, fulvescentes, splendidos, inæquales. Semen vero quadratum rhomboides, Cneei æmulum, ex albo purpurascens primum. (Quare non mirum si à Plinio candidum describat ibi, Semen candidum, Grande, Amarum.) deinde flavescens, atque perfectum nigrum, splendidum, punctis veluti descriptum. In capitulis vermiculi gignuntur, ut etiam; præter diplacum, in multis acanaceis observavimus. Caulis cum florere incipit, jam denudatus ab imo incipiens, pauca tandem circa capitula folia relinquit, eaque maxime pungentia, reliquos vero nudus, durus, atque cacumine hirsutus, ut colus vicem de se præbeat atque emuletur, dependente, veluti stamina, candidante illa oblonga lanugine. Septembri mense finitur. In agris incultis cirinole frequentissima, atque etiam Campoclaresium collibus, aliisque locis montanis. Hæcenus Fabius Columna; qui satis diligenter plantam delineavit; nullum, meo iudicio, relinquens dubium, quin veterum sit atracylis. Quæ de succo sanguineo scribit, ea vera esse observavimus, in planta nobis ex Italico semine nata.

Ακανθική, &c.] Scribe, ἀκανθική φύσις. Hac voce supra libr. 4. cap. 7. usus est, ὁμοία τῇ ἀκανθῇ, ἢ φύσις, ἢ τὸ ἀκανθῆος φύλλοις ἀκανθῶν. οἷον σόγκρις, &c. Similis natura quodammodo est, foliis spinarum acanicarum, ut sōncis. Plinius loco citato, Quoniam id (quod semen ante autumnum maturam non reddat atracylis) de omnibus spinosis dici potest, verum omnia hæc à semine & radice nasci possunt. De acanaceis non spinosis agit Theophrastus.

Τὸ σκόλυμον, &c.] Σκόλυμος ἄλφ. τὸ σκόλυμον, τοῦ πένι καλὸν, ἐκπίνει λίμον, quod famem arceat, cohibeat, extinguat, dicitur. Eadè de causa limonium vocari, supra notavimus. Σκόλυμοι interpretes vertunt carduum. Scribunt alii πένι σκόλυμοι vocem esse Græcam, quæ in Latino nomen non habet. Quod tamen falsum; nam quæ de cinara, quæ scoly-

mos est Theophrasti, eadem de carduo Palladius. Sed de hac questione infra. In Theophrasti verbis animadvertendum, quod ait, ὅτι τὸν ῥίζαν ἰδιωτικὸν ἔχει, καὶ φθὴν, καὶ ἀμύλν, ἀλλὰ καὶ ὅτι τὸν αἰσθητὴν ἔχει, & ὅτι σκληροποιεῖται. Hæc corrupta nemo inficias ibit. In Aldino & Basiliensi legitur, ἀλλὰ καὶ ὅτι τὸν * αἰσθητὸν ὅτι αἰσθητὸν ὅτι σκληροποιεῖται. Scribunt alii, ὅτι τὸν ῥίζαν ἰδιωτικὸν ἔχει, καὶ φθὴν καὶ ἀμύλν, ἀλλὰ καὶ ὅτι τὸν αἰσθητὸν ἔχει, ὅτι αἰσθητὸν. Ita legit Doctiss. Gaza. Veritatem enim, cardui non solum peculiare illud notatur, quod radicem, tum decoctam, tum crudam obtinuit, sed etiam quod eandem optimam habet cum floreat, quodque radix durefcens lacteum emittat succum. Sed hoc planè contra omnium radicum naturam est. Puto Philosophum nostrum scripsisse, ἀλλὰ καὶ ὅτι τὸν αἰσθητὸν ἔχει ὅταν ἀπαυθῇ, καὶ ὅτι σκληροποιεῖται ἀφ' ἑαυτοῦ ὅταν. Sed etiam quod eandem optimam habet postquam defloruit, quodque radix siccescens lacteum emittat succum. Hoc in scolymini radice verum comperi. Vide quæ infra, ubi describitur, dicuntur. Quando florēt plantæ, radices lignosæ sunt, esuique ineptæ. Cæterum antiqua radix cibo non est idonea, sed recentior ad natæ carnosæ sunt, & sapore non ingrato. Plinius lib. 21. c. 16. hæc satis negligenter reddidit. Scolymus carduorum generis, ab iis distat, quod radix ejus virendo est decocta. Græcus auctor peculiare scolymino tradit, non tantum quod radicem ferat cibo crudam, coctamq; idoneam, sed quod eadem esui sit accommodata cum floret; quod contra reliquarum radicum naturam est. Sequitur apud Theophrastum, Ἰδιὸν δὲ αὐτῇ ἀνθρώποις ἐπὶ αὐτῇ πρὸς πᾶσι. Deest, vel subintelligitur αἰσθητὸν. Σαρκοειδὲς δὲ καὶ ἰδιωτικὸν ἢ φθὸν. ἢ δὲ καὶ πᾶσι σὺν ἀνθρώποις. Scribe, σαρκοειδὲς δὲ καὶ ἰδιωτικὸν ἢ φθὸν καὶ πᾶσι σὺν ἀνθρώποις, carnosæ & in cibo grata tumescens capitis moles (five partis crassioris conceptus) minime acanacea, sed oblonga. Ἰδιὸν μόνον ἔχει τὰν φυλλοκακίαν ἀντιπαραμύλν, ἢ ὁ χαμαλέον, ὃ μὲν γὰρ φυλλοκακίαν ὄν, ἀκακίαν. Aldinus & Basileensis κακίαν. Corrigit summi Botanici, ὃ μὲν γὰρ φυλλοκακίαν ὄν σὺν ἀκακίαν. Hæc planè contra mentem & sententiam philosophi nostri. Superiore enim capite, satis disertè dixit, chamaeleontis folia non esse spinosa, ἰξίον, χαμαλέον, καὶ οὗτος οὐ φυλλοκακίαν. Præterea vox, ἀντιπαραμύλν, vulgatam probat lectionem. Nam, si summi viri correctionem sequamur, inter chamaeleontē & scolymon diversitas erit nulla; uterque enim folio spinoso, caput ambo ferunt acanis carens. Vulgatam si retineamus, differentia summa. Chamaeleon quippe folio non spinoso, capite acanaceo: contra scolymus folio spinoso, capite minime acanaceo. De chamaeonte vide cap. 13. libr. 9. Γραφόμενον δὲ τὸ αἰσθητὸν. Hæc de scolymino, non chamaeonte intelligi debent, καὶ τὰς τὸν δάφνην καὶ τὸν τῆς μυρρίνης. Nec lauri, nec myrti flos in pappos resolvitur; sed acornæ & ixines, vel, ut Plinius vertit, helxines. Scribo ergo, γραφόμενον δὲ τὸ αἰσθητὸν (ὃ σκόλυμον) ἐκπαπτοῦται, καὶ τὰς τὸν σόγκρις, καὶ τῆς ἰξίνος. Scolymi flos senescens in pappos abit, quemadmodum acornæ, & ixines, & aliarum quarundam. Scriptum fuit vitiose, ἀκακίαν. Notavit quis ad oram, ἀκακίαν δάφνην; alter pro ἀκακίαν, quod idem cum δάφνην, δάφνην in textum recepit; tertius verò cum videret diversum, & ineptam comparisonem lauri & helxines, ἰξίνος mutavit in μυρρίνης, quod vicina plantæ, & congeneres laurus myrtusque. Utraque frutex, facile arboris naturam assumens, ambæ bacciferae, neutra spinosa; tam myrtus, quam laurus suaveolens. Παρὰ τοῦ αἰσθητοῦ μίχεται ὃ ἱέρους, τὸ δὲ καὶ αἰσθητὸν, τὸ δὲ σπέρματι μὲν μικρὸν ἰκαδὸν καὶ μήτερον ἔχον. Aldinus & Basileensis μίτερον. Scribe, παρὰ τοῦ αἰσθητοῦ μίχεται ὃ ἱέρους, τὸ δὲ καὶ αἰσθητὸν, τὸ δὲ σπέρματι μὲν μικρὸν ἰκαδὸν & κέντρον ἔχον. Consequuntur inter se hæc ad æstatem usque, primum concipit, deinde floret, tum semen instituit, idque non sine aliquantulo humore per initia: mox etiam aculeum addit. Folium cum arefcit, deponit rigorem, nec quicquam amplius pungit. Plinius loco citato; Mirum quod sine intervallo tota æstate aliud floret in eo genere, aliud concipit, aliud parturit; aculei arefciente folio desinunt pungere. Describit & Dioscorides scolyminum; sed an idem à Theophrasto descriptum, non satis convenit. Dioscorides lib. 3. cap. 16. Σκόλυμος φύλλα ἔχει χαμαλέοντος καὶ τῆς λευκῆς ἀκανθῆος. Sic etiam legit Oribasius) καὶ τῆς λευκῆς ἀκανθῆος λευκομένης (ver. addit ἐμφερῆ) μελάνι πρὸς αὐτὴν κακὸν πρὸς καλὸν ἀνίστησι μακρὸν, ἀπὸ πλεον φύλλων, ἐφ' οὗ καὶ παλὴν ἀκανθῆος ἔλθει ἢ ὑπὸ τῇ μελάντι, παχέια, &c. ἢ ὅτι παρὰ φύσιν οὕτω λαχανύσκει ἐφ' ἣν ὅσπερ ἀσπαραγῶς. Scolymus folia habet chamaeleontis (media inter chamaeleonem & spinam albam) & spinæ, quæ alba dicitur, caulem edit longum, foliis obfutum, in quo capitulum est spinosum: radix subacet nigra, crassa, &c. Herba vero recens nata, si asparagi modo elixetur, oleis vicè subit. Dioscorides capitulum spinosum ait,

ait, negat Theophrastus. Dioscorides herbam recens na-
tam oleris vicem præstare scribit. Theophrastus radicem
cibis idoneam tradit. Plinius scolymi plura genera esse
tradit, lib. 20. cap. penultimo. Et de cardiorum saru,
inter hostensis diximus: quapropter & medicinam ex iis non
differamus. Sylvestrium genera sunt duo: unum fruticosius
à terra statim, &c. Scolymus videtur Theophrasti quæ in-
fra lib. 8. cap. 22. describit; Scolymon quoque in cibis re-
cipit Oriens, & alio nomine limonion appellat, Frutex est,
ninqum cubitali altior, cristisque foliorum, ac radice nigra,
(hoc nusquam Theophrastus: nigram crassamque Diolco-
rides dixit, sed limonium vocari, Theophrastus refert
confundit ergo duo scolymi genera) sed dulci. Erasthoste-
ni quoque laudata in pauperum cæna. Urinam ciere præcipue
traditur, sanare lichenas, & lepras ex aceto, venerem sti-
mulare in vino, Hesiodo & Alceo testibus; qui floreute ea
cicadas acerrimi cantus esse, & mulieres libidinis avidissim-
as, virosque in coitu pigerrimos scripsere, velut providen-
tia nature hoc adjumento tunc validissimo. Item graveo-
lentiam aliarum emendat radicis emedullate uncia, in vini
faleyni heminis tribus decocta ad tertias, & à balneo jeju-
no: itemque post cibum cyathis singulis pota. Mirum est quod
Xenocrates promittit experimento, vitrum id ex alis per ur-
inas effluere. Postrema hæc de scolymo Dioscoridis in-
telligi debent. Hesiodi versus adscribam ex 'Epy. β.

Ἡμ^ο δὲ σκόλυμός τ' ἀνθῆς καὶ ἡ χέπα πέπλις,
 Δεινδρέω ἐφεζόμην λιγυρῶν καταχρύετ' αἰοιδῶν
 Πυκνὸν ὑπὸ πτερύγων, γέρε καματώδε ἄρη,
 Τῇμ^ο πόταται τ' αἶγες καὶ οἶν^ο ἄριστος.
 Μαχλότιστα ἢ γυναῖκες, ἀφαιρότιστα δέ πε ἄνδρες
 Εἰσιν, ἐπεὶ κεφαλῶν καὶ γούνατι Σείριος ἄξει,
 Ἀυαλέ^ο δέ πε γρῶς ὑπὸ καύματι.

Quum vero carduus floret, & canora cicada
Arbori insidens stridulum effundit cantum
Frequenter sub alis, aestatis laborioso tempore,
Tunc pinguesque capre, & vinum optimum,
Salacissimæ vero mulieres, & viri imbecillimi
Sunt, quoniam caput & genua Sirius exiccat,
Siccum vero corpus ob æstum.

Non tradit Hesiodus, ut vult Plinius, cicadas acerrimi esse cantus cum floret scolymus, sed quando floridus est scolymus, cicadaque gratum acatumque émittit sonum, capras esse pingues, optimum vinum, in Venerem maxime pronas fœminas, tardissimos viros. Aristoteles sect. 4. problem. 26. λέγει ὅτι τὰ γέρεα οἱ μὲν ἀνδρες, ἥτις δὲ γυναῖκες ἀφροδιτάζειν, αἱ δὲ γυναῖκες μέλιτος, καὶ οἱ τῷ ἔο Πούτης λίγαι ἐπὶ τῷ σκόλῳ.

Μαχλό'ται ἡ γυναῖκες, ἀφ' αὐρο'ται δέ τι ἄνδρες.

Vertunt, Cur per æstatem viri minus, mulieres magis
concumbere valeant? quod Hesiodus quoque Poëta inquit:

*Fæmineo Venus est usu magis effera sexu:
Mitior illa viris, & sæpe accita relanguet.*

Neglexit interpres ἐπὶ τοῖς σκολύμοις. Viri maximi locum hunc corruptum existimant. Scribunt alii καρύμω, nonnulli καρύω: Κόλυθον enim inquit Ἰπταλὶς exponitur ab Hefychio. Miror doctissimos viros, quibus summi Philosophi brevilongue, & sermonis compendium cognitum perfectumque, non animadvertisse codicē minimē corruptum, sed sanum esse & integrum. Hefiodum si adijissent, facile mendii suspensionem deposuissent. Ætatem Poëta constituit ἐπὶ σκολύμῳ & πτερίγῃ, quando cicada canit, & scolymus floret. Hac ratione eleganter Aristoteles scripsit, Hefiodum salacitatem mulierum, virorum vero imbecillitatem constituere ἐπὶ σκολύμῳ, quando flores scolymus. Non placuit Philosopho, aliis in rebus occupato citare versus illos, ἤμω δὲ σκόλυμός ἐσ' ἀθήνη, & quæ sequuntur, Μαχλὺνται δὲ γυναῖκες. Eleganti ergo ratione scripsit, κατὰ τὸ Πότιος λόγιον, ἐπὶ σκολύμῳ, sicut Poëta, Hefiodus, dicit de tempore quo floret carduus. Et hæc quasi per parenthesis. Sequitur apud Plinium dicto lib. 20. cap. primo, *Asteris uniuersae crassius*: (scolymus Dioscoridis) *Verique folia pauca, spinosa, muricatis cacuminibus. Sed alter florem purpureum mittit inter medios aculeos celeriter canescentem* (marcore candicantem, ob id γήρα, γηρόμους, γηρίμας Græci, ut pappos Latini vocant) & *abeuntem cum auræ*; *scolymon Græci vocant.* Theophrastus florem senescentem scolymi, in lanugine, pappum vocatam, controuerti auctor est. Dodonæus scolymum sylvestrem Plinii,

qui florem fert purpureum, carduum sylvestrem, præter
sem vulgatissimum existimat. Cardui hujus genera sunt
tria. Primum supra cubitalem aut bipedalem altitudi-
nem raro assurgit: caules promit complures, rotundos;
alis multis ramosos: folia acanthii æmula, sed minora, ni-
grioraque, & non lanuginosa: in fastigio cauliculorum
spinosa, echini instar, capitula prodeunt: & quibus flores
elegantè purpurei exeunt, qui in papposam lanuginem
randem commutati, semina aliorum similia relinquunt.
Radix ex multis fibris commissa est. Alterum genus cau-
le assurgit altiore, subinde bicubitali, rotundo, minus
ramoso, paucioribus foliis convestito, quæ sicuti prioris,
spinosa ac mordacia sunt, sed minora & angustiora: capi-
tula quoque minora, oblongiora, non usque adeo spino-
sa: flosculi purpurei, in pappos abeuntes: radix nigra, ac
pedem longa. Tertium genus altitudine, aliarum pau-
citate, nec non & foliis, item & floribus secundum re-
fert, sed caules ei multo spinosiores, & radices magis fi-
brose. Passim circa vias & semitas exeunt, præsertim
primum: reliqua duo non raro in pratis reperiuntur. flo-
rent mensibus Julio & Augusto, Septembri papposa lan-
guo vento abripitur. Nemini hæc genera incognita.
Qui cinaram, vulgò articocam dictam, Scolymum Dio-
scoridis esse scribunt, falluntur. Caulem edit uno, alteroq;
folio præditum, interdum foliis viduum: nec nigriora
huic, quam hameleonti sunt folia, sed candidiora, nec re-
cens nata asparagi modo oleris vicem præstat. Theo-
phrasti scolymon asserunt carduum chrysanthemum.
Huic caules à radice subinde complures effertur ro-
tundi ac ramosi, cubitales, spinis horrentes, folia autem
hos convestiant oblonga, pulchrè virentia, utroque late-
re profundius incisa, ac spinis albis per angulos horren-
tia: Flores à foliorum alis è parvo acanaceo capitulo fo-
liosi prodeunt, & cnicis floribus perfimiles, sed auri colore
lutei, larum, planum, palaceumque semen, non magnum,
nulla lanugine implicitum succedit, sed squamatim co-
hærens: Radix longa, digitalis crassitudinis, carnosa, dul-
cis, ac mollis, esuique idonea, qua & fues delectantur. Ef-
fluit autem ex hoc carduo, quacunque parte vulnerata,
albidus & lacteus succus. Variat carduus hic ratione lo-
ci. Quippe qui circa Monspelium provenit magis luxuriat
ramis latius sparsis, longioribus: cujus folia lacteis macu-
lis notata sunt: floribus est paucioribus, quam in ea plan-
ta quam Hispania profert. Diutius & serò in Belgii hor-
tis floruit: à mense videlicet Junio ad Autumnum usque.
Apud Batavos è semine nascitur. Frequens est in Creta
insula: nascitur & plerisque Italiae locis. Clusius in His-
paniæ, & præsertim regni Castellæ agris à se repertum
testatur. Invenitur & in Monspeliensi agro, sed ea, qua
dixi, diversitate. Hunc esse scolymum multa sunt quæ
fuant; ac inter cætera, quod Petrus Bellonius libr. 1.
observat. cap. 18. tradat, antiquum in Creta obtinere
nomen. Spina, inquit, genus est in Creta, quam omnes
vulgari Græco idiomate ascolimbros appellare norunt. Vete-
res Latini etiam nomine Græco glycyrrhizon vocant, à glycy-
rrhiza tamen diversum. Sponte passim nascitur, flavo flore, la-
cteo succo abundans. Radix & folia edis solent, antequam in
caulem abeat. Ravennæ cum aliis herbis in foro venalem
conspeximus, & Anconæ; ubi muliercula eam eruentes riuci
nominabant. Sed & agro Romano colligi observavimus, &
ab incolis spina borda nuncupari. Ea est quæ recentioribus
Græcis ascolimbros dicitur. Plinius variis locis & lib. 21.
cap. 16. de spinis agens, ubi carduum à scolymo distinguit,
per carduum articocam intelligere videtur, dum ait; Scoly-
mus quoque floret serò & diu. Postea subjicit, scolymus
carduorum generis ab iis distat, quod radix ejus vescen-
do est decocta. Sed Galenus ipse, nonne de scolymo & cina-
ra eodem capite meminit? Itaque assentiri possumus iis, qui
articocam sylvestrem nominari debere carduum contendunt,
& hortensem cultumque scolymum, quoniam sylvestris sem-
per spinis horridus est. Idem Bellonius eodem lib. cap. 25.
ubi de Lemni insula agit. Quæ in Creta ascolimbros dicitur,
istæ scombrovolò vocatur, hoc est, scombri carduus: Est
autem lacteo succo pregnantis ille carduus, cichorèi modo, flavo
flore, esui admodum aptus, adeo ut nullam radicem in hortis
cultam noverimus, quæ cum ascolymbro, sapore conferri queat,
etiamsi in earum numero siser & pastinacam comprehendas.
Hactenus Bellonius, Carduum hunc ascolymbron vocari
tradit. Certè hoc eorum valdè firmat opinionem, qui
scolymum carduum chrysanthemū contendunt. A Lemni
incolis scombrovolò vocari tradit. Iudicium variare
pro regionum diversitate nomen. Alii enim Græci σκόλυμ-
βρον vocant. Glossæ Iatricæ, Σκόλυμος ὁ σκόλυμβρος. Διὰ
τὸ σκόλυμβρον natum ἀσκόλυμβρον. Atque hæc sunt argu-
menta, quibus viri magni, Botanici summi, probant car-
duum

Scolymus Theophrasti non videtur.

tionem Theophrasti conveniat. Non spinosa folia fert aculeata similia, nullis aut omnino paucis spinis obsita. Differunt nonnihil cinaræ capitis forma & magnitudine. Nonnunquam enim in gracilem metam erigitur: nonnunquam in compressiorem & rotundiorum globum extuberat, laminis interdum arctius compactis: Caput squamæ nunc virides, nunc pallentes, nunc subrubentes in aculeum desinentes, nunc brevem, nunc robustum, nunc infirmum, eumque in aliis sursum erectum, in aliis deorsum inclinatum, nunc propè nullum. Est quedam capite maximo & pingitur sub cinara, maxima Anglicana; Datur & Boloniensis, semine à Polonia allato nata; foliis minus aculeatis, Alia Genuensium vocatur, squamis circa latera inæqualibus, & aculeo infirmo. Illud quoque peculiare, habent capita, quæ recisa succi fundunt paucum, fuscum. Hæc sola ex omnibus folio spinoso plantis (quod & observavit Theophrastus) capitulum habet umbilico carnosum, minimè spinoso, esuique admodum grato. quandoque etiam totum capitulum nullis est armatum spinis, quibus carebit, si cacumina seminum contracta terræ mandantur, hoc observavit Cassianus Bassus libr. 12. cap. 39. διχα δὲ ἀκροῦν ποιήσας τὰς κιννάρας (ita in MSS. legitur. ἰὰν τὰ ὀξέα τῶν σπέρματων ἀμβλύνηται τῇ γῇ λίθου. Sine spinis autem producentur, si cacumina seminum hebetaveris ad lapidem defricta. Eadem de carduo Palladius, cujus verba à libro citantur. Nihil impedit, cinaram esse scolymum Theophrasti, quod Plinius tradit, eam inter medios aculeos florem emittere. Nec respondebo, utrumque scolymum confundere Plinium, sed singulas squamas quibus compingitur capitulum, in aculeum desinere, vel parte suprema spinosas esse, ideo etiam Theophrastus τὸ ὄγκον κύψαν σὺν ἀκανθῇ dixit. Squamis his sese pendentibus flos sequitur, quæ undique spina cingitur, quæ in extremo cuiusque est squamæ, Hanc ob causam Plinius inter medios aculeos florem ferre purpureū, id est, ex subcæruleo purpureum, dixit. Foliorum pediculi, terra obruti, candidi, à cure emundati, hyeme crudi cum sale & pipere in cibos veniunt: Radices quoque habet cibo idoneas, hyeme ineunte cultis mangonio candidas, teneras & amaritudine erutas reddunt, ut hybernis mensibus cibis gratius admittantur, & salis, & piperis polline secundis mensibus edimus, magno gulæ delectamento, nam sapore suo amarifusculo, palatum & linguam vellicando, asperiusculum reddentes sitim inducunt, & post illorum esum sapida sit potio, quod notavit Columella.

*Hispida ponatur cinara, quæ dulcis Iaccho
Potanti veniat.*

Theophrastus

duum chrysanthemum esse Scolymum Theophrasti; Magni quidem ponderis, sed tamē ex iis nihil probari potest, quam scolymi genus esse. Graves tamen sunt causæ, cur credam, carduum, de quo sermo, non esse scolymū Theophrasti. Prima est, quod capitulo constet acanacea esui inepto, minimeque carnosum: cum Theophrastus huius ὄγκον κύψαν σπέρματι καὶ ἰσχυρῶς σὺν ἀκανθῇ scribat, & id quidem peculiare huic dicat cum cæteris, quibus folium spinosum, capitulum sit acanaceum. Per ὄγκον κύψαν intelligit cor, medullam in capite cinari, quo vescimur. Doctissimus Gaza ortum interpretatus est. si ortus nomine intelligit asparagum, vel primum germen, nihil peculiare tradit Theophrastus. Omnia φυλάσσειν prima germina, spinis carent. nullum cardui, nullum spinæ genus asparagum producit spinosum. Scribit præterea Bellonius, radicem & folia edi antequam in caulem abeant, quod & Clarissimus testatur Clusius libr. Var. Plant. hist. 5. cap. 43. Salmanticenses, tenellam adhuc plantam, & primum germinantem, cum ipsa radice elotam, crudam, aut carnibus coctam edunt, ipsius lacteo, succo omne lactis genus coagulant: etiam ejus flore crocum adulterant (tame si vicinis locis laudatum crocum abunde nascatur) ut quædam aliæ nationes cnici flore. Contra Theophrastus, tum optimam inquit radicem, quando floret, vel, ut legendum puto, quando desloruit. nec dum recens est, succum emittere lacteum tradit, sed quando durescit. Contra scolymus jam memoratus, quando floret ac desloruit, lignosam acquirit radicem, succo omni carentem, uti reliqua carduorum genera, quæ statim à flore fructuque maturo pereunt. Insuper folium cardui Chrysanthemi, quando perit, pungentem vim non amittit, rigoremque deponit, sed majorem acquirit, quod spinæ sint duriores. Propius profecto ad scolymum Dioscoridis accedit. Dioscoridis enim folia inquit habere media inter chameleontem & spinam albam, sed nigriora & crassiora. qualia carduo chrysanthemo folia. Vide utriusque iconem. Vide descriptionem & sententiam: nota, quod quibuldam in locis maculis candicantibus aspera sint. Caulem scolymus habet longum, foliis obsitum. cubitales emittit caules & longiores, multisque ornatos foliis, ut vult Dioscorides ascolimbros Cretensibus dictus. Nihil impedit, carduum chrysanthemum esse scolymum, quod Dioscorides ait καὶ τὸν αὐτὸν καλεῖται, Caulem emittit longum; non dicam in Catatur. & veteri codice scriptum esse καλεῖται. Vulgatum defendit Oribasius, cæterique codices, & cubitales quidem longitudinis dici meretur caulis. Sed inquiet quis, plures habet caules carduus jam memoratus; Dioscorides καὶ τὸν, id est, unum caulem scolymum ferre ait. Facilis responsio: Dioscorides præcipuum describit caulem, ipsique familiare est καὶ τὸν præcipuum pro reliquis describere, vocemque καὶ τὸν in singulari numero pro pluribus ponere. Sic lib. 3. cap. 8. de centaureo majore καὶ τὸν ἢ ἔχει αἷς λείπτου. Quis vero est qui non novit, plures quam unum proferre. Idem de spina alba, de acanthia, aliisque plurimis dicam. Capitulum carduo jam memorato spinosum esse, qui viderit plantam, vel qui Botanico scripserit fidat, non negabit, nec quisquam radicem longam carnosam hunc habere inficias ibit. Oleris vicem præstare docent Clusius, & Bellonius. Ergo cum scolymus Dioscoridis satis convenit. Theophrasti scolymon putamus plantam illam esse, quam vulgo cinaram, sive artichocam vocant. Prima qua feritur æstate grandia & ampla profert folia, crassa, angulosa, oblonga, amara & canaliculata spina, utrimque in dodrantales, rugosis, & in cinereo colore cavas partes, usque ad ipsam spinam secta: quæ & ipsæ suas peculiare divifuras habent, singulis aculeis armatas: Ea hyeme sub nive latent, sequenti vero æstate caulem producit sesquicubitalem, striatum & incurvum, in cuius cacumine magnum & globosum est caput, pini cono simile, ex multis videlicet compactum squamis, quæ fructu grandiore facto dissolvuntur, ac superius virent, interius vero & inferius carnosæ sunt & albidæ: pendente vero se & ipso cono, flos prodit stamineus, ex subcæruleo colore eleganter purpureus; semen oblongum, cnico simile, non adeo tamē angulosum, pauloque minus colore cæsum, & interdum maculis conspersum, mollibus ac lanosis pilis subest; qui infra fructum continentur. Radicem habet cubitalem aut pedalem, crassitudine sua manum implemtem, foris nigram, intus candidam, carnosam, amarifusculam. Cinara alia foliis est non aculeatis, alia spinosis. Utramque qui ejusdem generis dixerit, non errabit; Nam aculeata & spinosa non nisi degenerans cinara est, ex ejusdem siquidem stirpis semine utraq; tam spinosa quam non spinosa nascitur. spinosam descripsi, quod ea maximè cum delineat

Philosophus, ubique nascitur: contra ixine, haud multis locis provenit. Neutiquam, ut dixi, corruptus Theophrasti codex. Vulgatam lectionem defendit Plinius. Sed ponamus corruptam, legamus ut volunt, nondum tamen chamæleon albus & ἰξίνη eadem planta erit. ἰξίνη lachrymam emittit, quod non facit chamæleon, ejus enim meminisset Theophrastus. Idem etiam ni diversæ forent plantæ, chamæleontem ixinem vocari tradidisset, maxime cum à quibusdam ἰξινον nuncupari referat. Venio ad alteram quæstionem. Ἡ ἰξίνη prima fronte à chamæleonte albo Dioscoridis diversa videtur planta, cum tamen eadē sit. Describitur à Dioscoride lib. 3. cap. 10. Χαμαίλιον λευκόν, ἰξίνον τούτων κάλλιστον. διὰ τὸ ἐν ποτὶ τόποις ἰξίνον ὄντα καὶ τὸ ἐξ ἰξίνου αὐτοῦ, ὃ καὶ ἀντὶ μασιχῆς χρῶνται οἱ ἰσχυροὶ. ἔχει φύλλον ὁμοίαν σκολύμῳ ἢ σκολύμῳ, τρεχέστερον δὲ καὶ ὀξύτερον. ἔχει καὶ ἰξίνον. καυλὸν δὲ ὅτε ἔχει, αἰχὴ ἀφίστην ἐκ τοῦ μέσου ἀκαυλῶν, ὁμοίαν ἰχθύνῳ πελασσίῳ ἢ κινάρε. ἀνθὶ δὲ παρφυροειδῆ, ὡς παρφυροειδῆς ἐκ παππουμένους. καρπὸν δὲ κνίκῳ ὡς παρφυροειδῆ. ῥίζαν μὲν τοῖς ὄρεσις γελοῖσι παρφυροειδῆ, ἐν δὲ τοῖς ὄρεσις ἰχθυόεντες λευκὴν καὶ βλάστους, ὡς παρφυροειδῆς, βαρυσοῦμον, γλυκεῖαν. Chamæleontem album ideo ixiam vocarunt, quod quibusdam in locis, viscum ad ipsius radices invenitur, quo etiam pro mastiche utuntur mulieres. Folia habet silybo, aut carduo similia, sed chamæleonis nigri folia asperiora, acutiora atque validiora. Caulē non promittit: verum ex medio spinam echino marino, aut cinaræ similem erigit: flores vero emittit purpurascētes, capillorum figura, qui in pappos evanescent: semen enī simile: radicem in lætis quidem collibus crassam, in montosis vero graciliorem, in profundo albam, aliquatenus aromaticam, odore gravi, dulcem. Chamæleontem album, ἰξίνον vocari tradit, & rationem cur sic vocetur reddit. Plinius lib. 22. cap. 18. Chamæleontem aliqui ixiam vocant. duo ejus genera. candidior asperiora folia habet: serpit in terra, echini in modo spinas erigens, radice dulci, odore gravissimo quibusdam in locis viscum gignit album, sub alis foliorum, maxime circa canis ortum; quomodo thura nasci dicuntur, unde ἰξία appellatur. hac ut mastiche utuntur mulieres. quare ἰξία chamæleon vocetur, varietas foliorum evenit. mutat enim cum terra colores, hic niger, illic viridis, alibi cyaneus, alibi croceus, atque aliis coloribus. Postremum de nigro chamæleonte Dioscorides. idem album tantum ἰξίνον vocari auctor est. Puto scripsisse Pliniū, chamæleontis duo genera. Candidior, quem ixiam vocant, asperiora folia habet, &c. Ixian vocari tradit. Dubitavi aliquando, utrum apud Dioscoridem pro ἰξίνον; ἰξίνον reponi deberet, sed Plinius contrarium docet: Idem facit Hesychius. ἰξίως πῶς τις ἢ καὶ χαμαίλιον. Galenus in glossis, folia chamæleontis albi sic vocari auctor. ἰξίνον φύλλον (melior lectio ἰξίου φύλλον) ἔλεγε χαμαίλιοντος. An ergo apud Theophrastum pro ἰξίνη ἰξίως reponendum? Nec illud videretur. Ex Plinio ἰξίνη scripsisse illum cognoscere licet, quam helxinen interpretatus sit. Nam videtur hunc in adversariis suis perperam ἰξίνον pro ἰξίνη notasse, nimis properante calamo, aut oculo usus. Illud notandū, quod ait, ἐν ποτὶ τόποις, ἰξίνον ὄντα καὶ τὸ ἐξ ἰξίνου αὐτοῦ. Theophrastus quoque ἰξίνον παρφυροειδῆς ἐκ παππουμένους. Diferet quoque Plinius quibusdam in locis viscum gigni asserit. Quorundam Doctissimorum virorum sententia est, ἰξίνον vocari spinam eam, quæ viscum illū producit; at ubi eum non proferit, non esse ἰξίνον, nec ἰξίως est, ideo a chamæleonte separari, quod non ubique chamæleon mastichen illam generet, sed certis tantum locis. Ideoque ἰξίως tantum dicendum ἰξίνη, ubi ἰξίνον emittit; quando vero non producit, ἰξίνον dici. Sed alia est differentia inter chamæleontem Theophrasti, & ejusdem ἰξίνου, ut paulo infra dicam. Carolina, quam chamæleontem asserunt, nusquam gummi emittit. Contra ex ἰξίνου ubicunque nascitur, viscus manat. φύλλον ὁμοίαν σκολύμῳ ἢ σκολύμῳ, τρεχέστερον: Malè in Aldino παρφυροειδῆ. Vulgatum Oribasius & Serapio defendunt. Καυλὸν δὲ ὅτε ἔχει, &c. Dioscorides caule carere tradit; verum caput statim è medio proferre, echini modo, aculeis munitum, cinaræ simile; hic est παρφυροειδῆς ἀνθὸς, mali specie, quod totum foliis occultari Theophrastus refert. Ex illo capitulo summo lachrymam five viscum emittere hic docet. Plinius sub alarum foliis, quia folia hunc verticem abscondunt, unde viscum prodit. Dioscorides παρφυροειδῆς, ad radicem viscum proferre tradit, quod verū est. Caulē enim caret, & in terra serpit, & à radice statim capitulum illud tollit foliis contextum; Quin & ῥιζοφυλλόν esse; idem narrat Theophrastus. Sic conciliandi sunt illi auctores, qui alioquin contraria tradere videntur. Ὅμοίαν ἰχθύνῳ πελασσίῳ ἢ κινάρε Plinius; quoniam ἔν ἡν Ἀσία Græciaque reperitur herba, radice folia emittens, & carduum similem malo, seminis plenum. ῥιζοφυλλόν vertit radice folia emittens. Quod sequitur, ἔν carduum similem malo, corruptum: Antiquus codex, ἔν carduum similem alo seminis,

plenum lachryma: quæ erumpit, &c. Scribe ex Dioscoride, & antiquo codice. Et carduo simile malum, seminis plenum, lachrymaque, quæ erumpit, incisa summa. Carduum vocat πινάρα. Huic similem ferre fructum five spinam chamæleontem album, tradidit Dioscorides, Ἀλλὰ ἀφίστην ἐκ τοῦ μέσου ἀκαυλῶν ὁμοίαν ἰχθύνῳ πελασσίῳ ἢ κινάρε, Theophrastus vero, παρφυροειδῆς ἀνθὸς ὡς παρφυροειδῆς ἔχειν ἰξίνον tradit. Ex utroque auctore, vel, ex tertio habet Plinius, malum carduo simile, seminis plenum. Nam & carduus, hoc est, κινάρα pomum habet squamatum compactum, quod caput hēt proost Belgæ vocant. Lachrymam, inquit, erumpere parte suprema incisa. De incisione nihil Theophrastus, nihil Dioscorides; Inciso malo viscum emanare non nego, sed & sponte, non læso pomo erumpere, ac circa radicem five caput concrecere experientia docet. Cæterum utrū legas, & carduo simile malum, seminis plenum, lachrymaque, quæ erumpit, &c. an carduo simile malum seminis, plenum, lachrymaque erumpit incisa, &c. perinde est. Utraque tollerari potest. Ἀνθὸς δὲ παρφυροειδῆς, ὡς παρφυροειδῆς ἐκ παππουμένους. Vox ἐκ παππουμένους non alio referri potest, quam ad τρεῖς, Sed jam absurdum erit, quod ait Dioscorides. Non enim capilli, cum tennes jam sunt, in pappos iterum abire possunt, ut vulgata habet lectio, veluti capilli pappescentes. Corruptus ergo codex. Scribe ἐκ παππουμένους ablato σ, neutro genere, ut verbo ἀνθὸς respondeat, ut sensus sit, Flores vero emittit purpurascētes, capillorum figura, qui in pappos evanescent. vel flores purpurascētes & pappescentes ut capilli; capillorum scilicet modo tennes & divisos esse, adeo ut papposi videantur, & tales quidem proferre ixinen docet experientia. Antequam ad tertiam veniā quæstionem, dicendū, Plinium quatuor locis diversis ἰξίνου facere mentionē, & quod maxime mireris, in hisce cunctis quasi de diversis spinis herbisq; loqui, quum una eademque lib. 12. In Asia Græciaque inveniri scribit herbam quæ mastichen fert. Lib. 22. refert ixian chamæleontem viscum gignere album. Rursus lib. 12. helxinen narrat summo vertice continere lachrymam jucundi odoris. Deniq; mastichen cardui sylvestris odorem oris commendare ait. lib. 20. c. 23. Sed aliam lectionem editi codices habent, aliam scripti. Editi, manducatus carduus, odore commendat oris. Antiquus codex; manducatus carduus, hic odorem commendat oris. Aliam teste nobiliss. Salmasio scripti lectionem habent. Optimus Vigaltianus. Mastichen carduis odorem commendat oris. Unde verissima emendatione lego, Mastichen cardui odorem commendat oris. Vel etiam, mastichen cardui sylvestris; scriptum erat, cardui, id est, cardui sylvestris. Eam lectionē mihi confirmavit Apulejus meus, qui habet, mastichen carduis oris commendat odorem. Tot modis variam existimavit herbam, ex qua mastiche, quot auctores, qui aliquid de illa retulerunt. Venio ad tertiam quæstionem. utrum ἰξίως, cujus mentionem facit Dioscorides, in præfatione lib. 6. sit ex genere chamæleontis. Hujus meminit Nicander in Alexipharmacis.

ἰξίον δὲ σε μή τι δόλω ὡς καὶ χεῖλεσι πῶμα
Οὐλοφόνον λήσειεν, ὃ, τ' ὠκυμοειδὲς ὄδωδε.
Τοῦ μὲν ὑπὸ γλῶσσης νέας τρεχύνεται ὀλκός.
Νέρεθρην ὑποφλεγάδων. τὸ δὲ οἱ ἐμπάσσεται ἡ πορ
Λυσσητὴς, γλῶσσαν δὲ κατὰ πρὶν κυνὸδοντι.
Ne vero admotum labris fallare bibendo
Viscosum ulophonon, quod præfert ocima gustu.
Mox tumor & summam gravis inflammatio linguam
Accendit, cordis vires animusque recedunt
Tum linguam rabido laceratam dente remordet.

Hallucinantur, qui ἰξίον è chamæleontum classe existimant, non potest esse albus chamæleon; siquidem albi radix alexipharmacum est contra latas tineas, & in vino pota theriace contra venenata, testibus Nicandro, Dioscorideque. Utrumque chamæleonta luculenter in Theophrasti describit Nicander.

Θεράζω δὲ αἰγλήεντα χαμαίλεον ἡδὲ ὄρεον.
Δηοὶ δὲ αἰμφίς ἔασιν. ὁ μὲν ζοφασίδελος ὠπλῶν,
Ἡκτα σκολύμῳ, τρεχέω δ' ἀπεχέω ἀπὸ χαίτης,
Ῥίζα δ' οἱ βελαρῆς τε καὶ αἰθελος. ἡ δ' ὑπὸ κνημῶν
Σκαυοῖς ἐν πλεθεῖ φυζήλιος ἐν νεμέεσι.
Τὸν δὲ ἔροπεν δῆεις αἰετὶ πτερόλοισιν ἀγανυρὸν
Μέσση δ' ἐν κεφαλῇ φύεται πεδόεσσα μολοβρῆ
Ῥίζα δ' ὑπεργήεσσα, μελίζωρος δὲ πείσοδα.
Τῶν δὲ κυανέον μὲν ἀνάνεο. τῆς δὲ ἀπὸ φάρσος
Δρεγμαῖον ποταμοῖο πῖν, ὅδ' ἀποστὶ περάζας.

Montanum discernere, notaque chamæleon alba,
Nam venit ambiguus fusco niger ille colore
Nec scolymo absimilis, diffundit caule rotundam
Cæsariem, crassa nixus radice nigraque,
Et solem vitans rigidis in saltibus exit.
Hic folio latus tumet asperiore, caputque
Sessile demittit medio de pectore natum,
Albaque mellito radix condita sapore est,
Sed nigrum moneo fugias, pondoque recisam
Altersus drachmam fluviali dilue lympba.

Ex his sequitur, chamæleontem album non esse ixia. miserorum refugium, gummi sive viscum deleterium esse, radicem minimè. Sed nec gummi, nec radix odorem saporemque ocimi habet, ut libr. 9. pluribus dicam. ocimum sapore amaro, & odore suavi est. chamæleon albus odore gravi, sapore dulci. Nugæ sunt, quod de visco tradunt. Testantur Bellus, Belloniique, mulierculas Cretenses innoxie, & sine periculo illo uti. Præterea, succus ixias esse nequit, quod satis aperte Dioscorides & Nicander ixia venenatam radicem esse scribant; hanc enim inter venenatas radices recensent. Nec nigri chamæleontis radix ixias; quod uno quasi spiritu utriusque ixia & chamæleontis mentionem faciat Dioscorides. Πίζων, inquit, ὅτι χαμαλέοντι ἀκρόν. χαψία, ἰαλίοσος, ἰξίας, ἀραράκον τὸ μέλαι, ἰφήμερον ὅτι τοι καλὸν καλοῦσι, ἀλφὶ δὲ ἐν Κολχίδι γίνεσθαι.

Quod si una eademque radix esset, scripsisset, πίζων δὲ χαμαλέοντι ὅτι ἰξίας, uti de ephemero scribit. Neuter ergo chamæleon ixias. Vide plura de hac quaestione libr. 9. cap. 13. ἰξίαν videtur planta, quæ à Nobiliss. Fabio Columna lib. 1. de plantis minus cognitis his ferè verbis describitur. Huic descriptioni magis accedere videtur planta illa Citrinolæ frequentissima, sterilibus devexis locis occidentalibus editis, ac etiam planis, purpurascens flore, capillari cynaræ æmulo; cujus effigies parum à vulgata carlina, pro chamæleone albo recepto distat. Hujus radix crassa est admodum & longa, foris rufescens, intus alba, ἀλφὶ βάρους, ut Dioscorides notat, lactescens, aromatico, gravi parum odore, non injucundo, cerebrum petente: dulci sapore, edulis, quæ cum extirpatur, non potest illa adhiberi diligentia, quin minus vel fibrula aut aliquo modo non findatur; qua parte statim lac emittit in grumos ob viscositatem concretescens, etiamque grumis hærentibus invenitur effossa circa summas radicularum soboles, ex qua fruticare observavimus, & in plantas plures dividi vetustate; in quibus singula capita orbiculata mali parvi magnitudine, singulis foliorum umbilicis hærentia inveniuntur echinata, ut in vulgata carlina, flore pallente, & humo hærentia. Huic vero spinosum caput, sive acanus (sic enim à Theophrasto appellatur spinosum caput carduorum) in quo flos concipitur, mi-

Ixine Fabii Columnæ.

nimè, ut in vulgari, à radiantibus foliolis illis, veluti corona dispositis inter caput, & folia magna circumdatur, quibus caret. Nec floris umbo planus, atque depressus conspicitur inter pallentes barbula illas magnas undique radiantes, illumque chrysanthemi ritu coronantes; ac elatior, tumescens, ruffas, minutasque barbula, sive potius squamas, occultans; atque pappus. Flosculi quidem in quinque partes singuli dividuntur, tenues admodum, ut capillares ferè videantur; non secus ac in floribus scolymi sive cinaræ, quibus simillimi effigie, colore vero non ita cæruleum imitantes, sed potius purpurascens. Idcirco ἀσπερ τεύχος ἐκπαιπόμενα dicuntur. His marcescentibus, candidum pappum emittunt, interna semina singulis floribus subfidentia, ut in cynara, & acanaceis, verum oblonga, cinerea, splendida, non ut cnici modo crassa, sed cnici modo contenta & effigie. Iunio mense acanum profert, Iulio debiscere incipiens suave-rubentem canam lanuginem ostendit, quæ deinde Augusto extuberans, purpureo colore perficitur florescens: iterumque Septembri perfecto canescens pappo, & evolante cum semine. Folia huic pedalia, vel majora, magis profunde incisa, & spinosa vulgari; Scolymi sive Cinaræ similiore divisura; colore albicantia, veluti canescentia, infernè hirsuta, quandoque virentia: in eruptis Maio mense observavimus, ut diversa videretur planta. In vetustioribus, & arefcentibus rubentia, ut in cæteris plantis observatur. Quod autem planta hæc, ut ex Plinio colligitur, rubentia, aut cærulea, variaque proferat folia, nondum compertum habemus. At non albo Chamæleoni Dioscorides hoc tribuisse videtur, cum in fine Chamæleonis nigri historię nominis ety-

mon, atque foliorum varietatem tradiderit, sicut in initio ejusdem nigri Chamæleonis historię; ejus folia & caulem rubescere dixit, & nos ita esse censemus. Chamæleonis enim nigri umbellata coma, in aliis candidans, aliis ad cæruleum inclinans, aliis virens, quod Eringii montano quoque evenit, ut nos in Apuliæ Citrinola, ubi copiose uterque oritur, reperitur, antequam flores debiscere incipiant: & folia quoque rubescentia, sicuti & caulem dodrantalem ad summum, etiam rubescentem, in aliis candidantem, aut virentem data opera observavimus. Obijcebat enim à Matthiolo, caulem huic plantæ non purpurascere, atque ideo præter cæteras notas, ut illi videbatur, Dioscoridis historię non respondere. At planta ab ipso proposita, nec supradictas notas, nec umbellam, nec flores Hyacinthinos proferre certum est, nec in campestribus, maritimis, siccis, clivosis, qualis est Apuliæ Citrinola, sed in frigidis admodum humentibusque montibus oritur: & à vulgata carlina parum abest caule, ut plerique illam eandem esse cum humili non caulescente censuerint & ad eadem utantur: & nos congenere illi esse testamur. Rustici armentorum duces gummi quod in acano, & inter spinosa foliola calycis manat, colligunt, ex hac in Apulia, & ex vulgari in montibus excelsis, frigidis, illudque appellant Cera di Cardo, quia concretum veluti cera durefcit, atq; ubi attrahendi opus sit, eo utuntur. Vix enim est planta cui sponte gummi hoc non hæreat, unicū saltem grumulum, quod Matthiolo tam arduū fuit reperire, ut nunquam in Italia se album Chamæleonē gummi manantem vidisse fateatur. Non secus ac viscum, dum recens est, adhæret, & in fila protenditur, colore candido, nā ex lacteo succo concre-

cit, & deinde collectum ceræ modo concrevit, con-
 tractatumque inficitur, nigrescitque. Hanc plantam
 in Apuliæ Cirinola, & vicinis locis observavimus, ubi
 niger simul invenitur, Chamæleo verior, cæruleis flo-
 ribus, albis intus staminibus, umbellam habens confer-
 tam & latam, à doctissimo Maranta primum observa-
 tus; qui locis clivolis, siccis, campetribus, maritimis-
 que, ut Dioscorides notat, oritur. Vulgarem verò Car-
 linam pallentem coronatoque barbulis flore, (non qui-
 dem purpurascentem nostris regionibus, ut à planta-
 rum auctore Lugdun. refertur, qui forsitan re ipsa non
 vidit,) in Matesio Campoclarentium monte, & Rasci-
 no Æquicolorū, aliisque excelsis jugis, & Apenninis mon-
 tibus sæpius observavimus. Nec verum esse animad-
 vertimus, vulgarem Carlinam, ut alii tradiderunt, caule
 carere, sed aliquando illum emittere. Quæ caulem ha-
 bet, nunquam humilis est florida, ut vulgaris; at ge-
 nere diverso folia profert, angustiora, virentia, magis-
 que spinosa; florem in minoribus barbulis, illisque can-
 didantibus; umbone intus flosculis purpureo rubenti-
 bus, quodvis antequam expandantur, lutei conspiciantur.
 Quod nisi quis animadvertat, plantam observans,
 ad perfectionem usque diversas, judicabit easdem. A-
 lias quidē luteo umbone parvo, alias purpureo ruben-
 te colore conspiciens: in ipsa etiam planta hoc inve-
 niens. Plura namque capita profert, singulis caulibus
 quos plures emittit, singula proferens. Æquicolorum
 montibus, in quibus copiosè fruticabat, observavimus,
 atque capras hujus caulescentis plantæ capita mandere
 vidimus. Radix huic nigra erat, exesa, caulis pedalis,
 rubescens. Tota plāta viscoso candido lacte manat dis-
 rupta, ut in vulgari humili, concrevitque gummi mo-
 do, odore nihil differens. Quare ni fallimur, deceptos
 illos putamus, qui eandem humilem Carlinam & cau-
 lescentem esse tradiderunt. Gummi etiam in capitibus
 hærens invenitur. Nos autem congenerem esse dici-
 mus, ac appinximus, è regione nostri Chamæleonis im-
 mitaturum in Echium, dempsit acanaceis foliis illum
 vallentibus, ut squamosa interna foliola, sive barbulae,
 quæ florem continent calycis, sive cinaræ modo, ante
 oculos ponemus. Addidimus etiam flores distinctos,
 seminibus parvis insidentes, ac etiam grumos aliquod
 gummi concreti circa radicem excisam & detrunca-
 tam; ut omnia quam facillime considerari queant. Hu-
 jus folia naturæ luxu crispa, atque densa aliquando in-
 venimus Majo mense Cirinolæ, prope Reguli vineam
 in editis illis locis; quæ ob humoris abundantiam,
 ut in aliis plantis evenire observavimus, etiam dege-
 nerant: & apud nos sicca, memoria causa, servamus.
 colore purpureo-ceruleis floribus etiam depictum vi-
 dimus album chamæleonem, in antiquissimo herbario
 manu scripto Græcis literis majusculis, Alphabetico di-
 gesto ordine, coloratis iconibus; quod Neapoli in San-
 cti Ioannis Carbonarij nuncupati ornatissima librorum
 copia bibliotheca servatur, membranacea pagina ex-
 tructo, quod nuper anno 1605. Neapoli prætereuntes
 observavimus, evolvētes illud. Quare hic referre in stu-
 diosorum gratiam libuit. Invenimus quidem & alia
 quædam nostris sententiis, atque iconibus quodammo-
 do congruere, tam ante à nobis Phytobasano editis,
 quam nunc hoc volumine descriptis, non sine animi no-
 stri jucunditate. Restat nunc ad majorem hujus plan-
 tæ declarationem, ut doctissimorum, Matthioli & Ma-
 rantæ controversias dirimamus. Non parum de hac dis-
 ceptasse inter se videntur: quæ verò fuerit hujus con-
 troversie causa, paucis exponemus. Matthioli igitur
 albus Chamæleo depictus, cujus noras, ut solet in ar-
 duis cognitione plantis, omisit, illa eadem planta est,
 quæ vulgo Carlina humilis dicitur, excelsioribus, frigi-
 didisque montibus Neapolitani Regni frequens, à quibus
 utrinque flumina ortum ducunt, ad utrumque mare,
 Thyrrhenum scilicet, atque Adriaticum decurrentia,
 tanquam è terræ continentis dorso elatiore, utramque
 plagam dividitibus. Flore prædita est pallido, magnis
 barbulis, sive foliolis oblongis, levibus, nitidis, splenden-
 tibus, rigidis, obliquè radiorum ritu dispositis, ut in
 Chrysanthemi flore observatur, coronato, umbonem
 depressum habente, minutis ac densis flosculis luteis
 constructo. Eandem plantam exactius depinxit do-
 ctissimi viri, Rembertus Dodonæus; Lobelius, & Pe-
 trus Pena, itemque Carolus Clusius: Additis tamē flo-
 ribus inter capitulum, sive Acanum & folia magna, hu-
 mi jacentia plura intermedia foliola, tertia parte bre-
 viora, & angustiora, minusque incisa, quæ Acanum, si-
 ve capitulum illorum positu undique radiante coro-

nare videntur. Quamobrem, planta hæc triplici radio-
 rum ordine ornari videtur. Primo foliorum majorum,
 quæ humi sparguntur. Secundo foliorum, ut diximus,
 angustiorum, tenuium ac frequentiorum, quæ Acanum
 circumdant. Tertio denique barbularum floris, quæ ex
 ipso Acano sive Echinato capite calycis vicem, ante-
 quam flos haret, explente, obliquè ac densè circum
 exertæ conspiciuntur, ex aculeatis admodum illis caly-
 cis foliis elatis florem sepientibus, radiantis pyxidis ef-
 figiem præferentium. Quæ vero à Maranta describitur
 non enim picturis usus est, illa eadem videtur, quam
 nos descripsimus, atque depinximus, foliolis illis me-
 diis carens, atque barbulas occultans, quibus maximè
 præter floris colorem ab illa distat. Causa verò quæ
 Marantam ut Fuchsi depictū, Chamæleonē probaret
 magis videtur impulisse, quamquam illius etiam pictu-
 ram arguat; illam nos fuisse censemus; quia Matthioli,
 & Fuchsi depictum chamæleonem album, eandem
 plantam exprimere voluisse censuit, quam idem Ma-
 ranta in Venusino agro frequentem observarat; Putans
 forsitan, aliā ejusdem ferè effigiei flore lutescente non
 alibi inveniri. Illorum quidem vitium fuit, notas omit-
 tere plantæ propositæ, atque Dioscoridis historia uti,
 qui purpureo flore Chamæleonem esse describit, ut Ve-
 nusina erat. Sed heu humana camalitas! ea est homi-
 num versutia, ut ne facile argui possent, ea quæ ab ipsis
 tamquam indagatoribus, commentatoribus, & expo-
 sitoribus, ut ita dicamus, necessariò ad rei declaratio-
 nem exprimi deberent, silentio plerumque involvantur,
 & occultentur, antiquorum verba supponentes, atque hi-
 storiam, tanquam rei propositæ, aut depictæ congruen-
 tem, aliorum verba & dicta referentes, propria dicen-
 da vero omittentes. Id etiam, ut brevibus aliorum ver-
 bis perquam Latine loqui videantur. Non enim ex
 eorum scriptis colligere poterat privaram plantæ histo-
 riam ac differentiam, qui nullam expresseverunt nisi Dio-
 scorideam. Fuchsius quidē plantæ formam ex Diosco-
 ride transcriptam apposuit; Matthiolus vero picturam
 tantum, & vulgo notam Italis esse retulit. Quapropter,
 illorum Chamæleones purpureis esse floribus, ut à
 Dioscoride traditur, & ab ipso in Venusina planta ob-
 servatum erat, eandemque illos exprimere voluisse sibi
 persuasum; in ea prorupit verba, ut Matthiolo pictu-
 ræ tantum objiceret erratum, quod floris scilicet aca-
 num statim supra crassam radicem apposuerit hæren-
 tem, atque Fuchsi magis probandam potius iconem,
 quia non statim radici, sed illius adnatis elatum ab illa
 caput expresseverit: verum & illum errasse, quia in illis
 caulculis, caulis modo folia disposita hære finxerit, ut
 caulis speciem potius, quam radicularum habere videat-
 ur. Veriorem vero iconem esse, ut ex crassa radice,
 ac veluti matre, aliæ radiculæ vel soboles pullulent, quæ
 Græcis *καρφαλαίματι* dicuntur, in quibus capitula insi-
 deant inter folia, terræ proxima. Vera quidem hæc
 est plantæ historia; nec similia objecisset, si ab illa di-
 versas, illos depinxisset animadvertisset. At in quibus
 deceptus sit Maranta præter supra dicta, explicabimus.
 Doctus quidem vir, subtili, acrique ingenio fuit, & in
 stirpium observatione, usque in examinandis diligentia
 profecto admirabilis, ut ex ejus Methodi & Theriacæ
 voluminum lectione patet. (Utinamque plures Maran-
 tæ nunc viverent.) Picturæ vero dignoscendæ, ac di-
 stinguendæ non admodum naturæ dote ornatum ex su-
 pra dictis suspicamus. Poterat quidem ex illorum ico-
 nibus & picturis satis animadvertere, ac putare illo-
 rum Chamæleones inter se diversos esse, ac etiam ab
 ea, quam ipse Venusino agro reperierat longè distare:
 atque non minus errare illos potuisse in illarum expres-
 sione, quam etiam diversas à sua voluisse exprimere, co-
 gitare. Fuchsi quidem caulis, & floris effigie; Ma-
 thioli vero ex pyxidato, & barbulis coronato magno
 flore, ut etiam Fuchsi: quæ Venusina planta, & reli-
 quis Apuliæ locis prodeunte minime exeruntur, flo-
 re Cinaræ modo intumescente. Hæc si ex pictura
 noscere non ignorasset, non ea, sed quæ nos dixi-
 mus, protulisset forsitan opinamur. Verum non tan-
 tum picturæ inobservatione, ac earundem depicta-
 rum plantarum frigidis in montibus orientium ignora-
 tione, sed potius, quia doctissimos illos viros purpu-
 reo flore, juxta Dioscoridis textum plantam expres-
 sisse firmissimè opinaretur; non ab historia alienam.
 At quia locus est opportunus, non tacebimus; non mi-
 nus naturalium rerum indagatori, ut perfectior eva-
 dere possit, disciplinarum scientiarum, linguarumque
 varietatem esse conquiendam, quam ipsam pingendi

ac delineandi rationem, vel saltem illius quendam agnitionem. Non enim mente conceptis rerum historiis, ac earum differentiis, earundem ideâ veras effigies concipere potest picturæ disciplina penitus ignarus. Sicuti, nec pictura expressas rerum icones, illas ideâ ad naturalem suum individuum aptare potest: nec earum differentias, & minimas qualque partes conferre & examinare. Quare illam nobis assequi peritiam necesse videtur: ut ex pictura, rem ipsam, ideâ videre putet, sicuti è contra re ipsa conspecta, eandem qua formâ pictura exprimi debeant noscere satis calleat. Sic enim Maranthæ atque Mathioli supra enarratos lapsus profecto evitabit. Hac enim de causa doctissimi plerique Philosophi ac Medici simplicium medicamentorum cognitionem aspernari videri malunt, cum ad illos agnoscenda, atque examinanda naturæ defectu minus idoneos semetipsos sentiant, hac supra dictis ideâ carentes: quod si fateri velint, vera dixisse videbimur. Hæc profecto potissima ignorationis huius Medicinæ paratis primariæ connexæ occasio, summo hominum damno, ut Medicorum quorundam proveniat superbia, ac invidia, qui ne ipsos hac parte deficere videantur, illam spernunt veluti ignobilem. Sed unde Medici dicuntur, nisi ab ipso medendi actu, in quo ille medebitur Medicus, si locis contingat Pharmacopolis carentibus artem exercere? an ne verbis? an sufficiet, noscere morbum? Medici quidem nomine ex se ipso privari videbitur, tunc enim re ipsa medicamenta novisse oporteri fatebitur. Sed hic tacendum. Nunc autem Mathioli contexamus errata. Primum est, quod planta illa pro Chamæleone depicta, omittis à Maranta objectis, non habet foliola illa inter media minora minusque incisa, ut supra retulimus; quæ aliis iconibus additæ fuerunt, & doctiss. Caspar Bauhinus in sua synonymis ornata Mathioli operum editione, expuncta illa Matthioli, Transalpinorum iconem apposuit, tanquam veriore, animadvertens forsan etiam, quod in epitome Francofurtensi longè pessimè efficta erat superposita. Secundum quod omittis Acani floris notis, tanquam purpureum florem proferentem plantam posteris imposuerit. Tertium, quod in Epistola libr. 3. ad Marantem, pictorem suum asserit, ex viva planta iconem desumpsisse, quam nos scimus, & reliqui, qui illam delineaverunt ex Transalpinis, foliola illa inter media vivis plantis nunquâ deficere florentibus, quin minus cum Echino reperiantur. Quod autem plantam à Maranta descriptam in plures processus radice divisam, in quibus aliquando singuli Echini singulis radicibus adnatis infideant, minime impugnare voluerit, recte fecisse arbitramur, nam & in planta ab ipso proposita etiam evenit non raro, sicut etiam an suæ Fuchsi plantæ depicta sit præferenda posteris iudicium relinquere: quod recti animi signum est perspicuum. Fuchsi vero plantam, pro albo Chamæleone depictam, neminem hæsitare quidem censemus, quin illam eandem esse censeat, quæ Carlina caulē habens, dicitur, ab eodem Matthiolo pro nigro Chamæleone depicta & proposita, nec non pertinaciter asseverata. Non possumus hic omittere, à plantarum Lugdunens. historiæ auctore ex eadem Matthioli notarum omissione florum Chamæleonis forsan cogitasse plantam illam purpureum habere florem, ac ita in sua historia addidisse, quod ni ita foret, aviditate flagramur Plantam similem conspectam habere; quam qui habuerit nos certiores facere ne dedignetur, summis precibus rogamus. *Aliam Alpinus chamæleontis ixines nomine describit plantam lib. de plantis exoticis primo cap. 56. ubi ait.* Plantam integram ex Creta accepimus pro legitimo Chamæleone albo. Quæ ab unica radice exit, foliaque numerosa producit, longa, multa, simul à radice prodeuntia, ut digitus lata, in nervum acta, papyri seu cyperi foliis proxima, sed albidiora, duriora, latiora & leviora, in quorum medio quasi abruptum caput acanaceum occulitur, spinis exterius longis, densis, in crucis modum actis, custoditum: intus vero lanuginem albam, densam, induratum, in qua & exterius in eodē capita circa spinas, gummi parvum colore fulvescens, mastichi simile, odoratum, & calidi gustus inhærescens, cernitur. Radix vero crassa, ut pollex, longa sensim ac sensim gracilescens in extremumque in tenuissimam densens, exterius fulvescens in nigrum inclinans: intus alba suaviter olens, fervidi gustus, Carlinae similis, ab eaque differens remisso jucundiorique odore. Hanc plantam video multis Chamælionem album creditam fuisse, quo nomine etiam ipsam nos accepimus, quam

tamen opinionē nunquam laudare potuimus, eo vel uno argumento persuasi, quod hæc planta neutiquam Chamælionis albo Dioscoridis conveniat, cum præsertim Chamæleon albus folia ferat sylibo similia, sed asperiora & acutiora, & caput spinosum cinnaræ modo, radicemque habeat quadantenus aroma olentem, gravitamen odore & dulcem. Nostra vero planta folia habet multa ab radice longa, parum lata, æquali cortice ac leni prædita, nullis incisuris neque acuta, nec aspera, sed leviora, & caput ferat, ut dictum est, foliis fere latis, exterius magno studio spinis pulcherrimis, atque longis foliolis, vestitum, quod gummi producit, non autem ex radice, ut de Chamæleone albo expressit Dioscorides, emanat, sed totum circa caput concrevit, scilicet, circa spinulas, caput echinaceum, vestientes, atque in suprema parte alba; ut ita dicam, papposa semina continente. Addo, huiusce plantæ gummi non constare vim mortiferam habere, uti constat de gummi Chamælionis, quod jam Græci vocare, Quod exitiale venenum esse Dioscorides expressit. Huius plantæ pro Chamælionem à multis creditæ gummi quod mastichem simulat, mulieres Creticas mastiches loco dentibus atterere, Petrus Bellonius est auctor, & Honorius Bellus persuasus hanc plantam esse album Chamælionem in epistolis ad C. Clusium scriptis, recitat in Creta pueros hoc gummi ex echino legere & aliquantulum masticare, & postea digitis levigare, & complanare, complicatumque in vesiculæ formam super alteram manum fortiter impellentes, edere. Hocque esse ludi genus pueris Cydoniis familiare etiam tradit. Quibus non levi profecto conjectura assequimur, illud gummi non habere facultatem venenatam, quod in ore libere absque ulla noxia dentibus traditur. Hinc etiam depræhenditur, hoc gummi ab ixia differe, quod circa radicem chamæleonis, quæ venenata est colligi Dioscorides auctor sit. Quod etiam liquido constabit, hanc plantam non esse Chamæleonem album, ut falso multis fuit persuasum, quæ igitur planta erit ni Chamæleo albus hæc sit? ea inquam, ut credidimus, de qua Theophrastus ita scribit, Carduus pinea haud multis provenire in locis potest. Est ab radice foligera, qua de medio seminalis a-

Carduus pinea Theophrasti cum radice ab Alpino delineata.

Ixine Alpini.

canus, veluti malum extuberat, foliis nimirum occultatus, hic lacrymam jucundi saporis parte profert postrema, quam spinalem mastichem vocant. Nescio, an melius hæc planta à Theophrasto describi potuerit. Addo, ut magis pateat, hanc plantam non esse Chamæleonem albū, de hac planta ipsum Theophrastū, describentem ne verbum quidem, de ixia gummi fecisse. Aliqui crediderunt, ixiam gummi non esse propriā nigra Chamæleonis, & non alibi, neque est ut putemus, quod aliqui-

"bus visum sit hanc plantam ixiæ, venenati gummi, plantam à Chamæleone distinctam. Quoniam codex Græcus Theophrasti istiusce plantæ gummi, scilicet cardui pineæ ixini habet; ex quo aliqui hoc nomine decepti existimaverunt esse ixiæ, de quo Dioscorides in sexto libro de materia medica inter venena comprehensa legit. Namque si carduo pinea ixiæ esset, procul dubio haberet vim venenatam, cuius quidem expertem esse nuperrimè satis apertè deprehendi ostendimus. Neque potest esse, ut per cartum, pineam, Chamæleonem album, ut perperam (quia Græcus codex Theophrasti ixiæ habet) Dalecampio fuit persuasum, Theophrastus intelligi voluerit. Nunquam enim plantam bis Theophrastus describere consuevit. Btenim si hic Chamæleonem album descripsit, & de ipso egit, quamobrem iterum postea, quippe in libro nono historię plantarum, accuratissimè scripsit? & cur hic solummodo albi minit & non nigri, ut fecit in posteriori libro? Omnes quidem consueverunt de albo & de nigro Chamæleone simul agere. quare hic non de Chamæleone albo, sed de alio carduo, quem cardum pineam Theodorus Gaza est interpretatus. Certe, ut etiam de albo Chamæleone dicam, suspicor absq; dubio Petrum Bellonium (qui dixit se vidisse juxta Idam montem in Creta verum Chamæleonem, & album, & nigrum, albumque habere radicem humanæ coxæ crassitie, atq; apud nos nusquam hosce veros Chamæleones nasci, solummodoque in Creta insula) deceptum fuisse, qui aliam profecto plantam pro albo Chamæleone viderit. Ad nos Ioseph Aromatarius Alifensis, juvenis doctissimus, ex Affo monte misit, ni fallimur, legitimum Chamæleonem album, Dioscoridis descriptioni planè conuenientem; quo cognovimus, non differre album Chamæleonem à nigro, nisi coloris foliorum differentiâ; quoniam albus folia alba, niger, innigra habeat. Unde vulgare Carlinam, ex foliorum nigro colore, nigrum esse Chamæleonem non dubitamus. Quod cum sit verum, cur & Bellonius, & Bellus, plantam carduum pineam à Gaza vocatam, quod nonnullas Chamæleonis notas habet, credidissent esse legitimum Chamæleonem album, quæ planta tamen folia non habet filibi, sed potius papyri, aut caricis, non aspera, non acuta, sed lævia, nullis spinis crenata: neque circa radicem lacrymam fert, ut de chamæleone expressit Dioscorides, sed in capite. Et hæc de carduo pinea dicta sufficiant. Hactenus Alpinus. Recte negat, chamæleonem album, & malè ixiæ Theophrasti esse contendit. Eadem, ut supra probavimus, planta chamæleon ixiæ Dioscoridis, & ixiæ Theophrasti. Chamæleon esse nequit, quod spinosis careat foliis; eadem de causa nec ixiæ. Capite enim præcedenti inter plantas spinoso folio recenset Philosophus noster ixiæ. Quod de gummi, sive visco scribit, supra examinavi. Fallitur cum viscum chamæleonis venenatum scribit. Longè alia planta ixiæ, cuius venenata radix. Nec hanc plantam Bellus Belloniusque chamæleonem Dioscoridis scripserunt, sed quam doctiss. Fabius delineavit Columna. De chamæleone hæc Bellus epistola prima ad Carolum Clusium. Chamæleon albus, gummi, ut maffix, ferens, copiosissimus est; radicem habet maximam, odoratam: Iunio, & Iulio circa echinū gummi distillat, quod pueri legunt, & aliquantulum masticant, postea digitis lævigant, & complanant, complicatumque in vesiculæ formam, super alteram manum fortiter impellunt, ita ut ex ista vesiculâ rumpatur, & crepitum edat: quo ludii genere, summo opere pueri delectantur. Quod autem, ut scribit Bellonius, loco masticis id gummi arterant, nondum scire potui. Nam hic Cydoniæ neque legitur, neque curatur: Radices vocantur καλας, & sic quidem vocantur, quod viscosæ sunt: Κάλα Græcis gluten, unde καλῶ adglutino, glutine munio, καλῶντες glutinandi vi præditus, tenax. Et hæc de ixiæ, & chamæleonte ixiæ.

"Hæc καλῶν καλουμένη, &c.] Ita loquitur Theophrastus, quod vox hæc Græciæ Barbara, planta vero peregrina. Cur καλῶν dicatur, haud facile dixerim. An καλῶν quasi κατὰ καλῶν, ὡς κατὰ καλῶν interficere, occidere, quod pappi ejus nocent, nec periculo careant? Certè Dioscorides inter plantas tales, & pappos cacti recenset, lib. de Alexiphar. cap. 33. Καὶ τὰς μὲν δὲ καλῶν τὴν ἐν ὁλίγῳ βλάπτειν εἶναι οὗ καὶ κινδύνους ἐπιφέρειν, ὅτι αἰμαλῆτιον αὐτῶν ἐστὶ τὸ ἀγχοῦ πηλοῦ, καὶ τὸ μελάνδιον, καὶ οἱ νεαροὶ πίπτουσι. (vulg. codices corrupti, habent, νεαροὶ παρὰ τοῖς αἰσθητοῖς αὐτῶν) αἰσθητὸν δὲ ἐστὶ αἰμαλῆτιον τῆς καλουμένης καλῶν. Neque vero negligenda, quæ paululum quidem nocere videntur; interim vero periculo non vacant: quo in numero sunt sylvestris ruta, melanibium, & recentes pappi, hoc est, flores spinæ quæ cactos appellatur. Ita

Dioscoridem scripsisse ex Eginera probatur, qui libr. 5. cap. penultimo scribit, ὅτι τὸ περὶ αἰσθητοῦ πηλοῦ καὶ μελάνδιον, & οἱ νεαροὶ πίπτουσι αὐτῶν ἐστὶ αἰμαλῆτιον τῆς καλουμένης καλῶν. An verò καλῶν pleonastico, quod καλῶν malus sit, dicitur. Quæ enim nocent, mala dici possunt. Duplici enim nomine mali nomen meretur. I. Quod pappos habeat qui intro assumpti periculosi sint. II. Quod spinis acriter lædat. Si quis vocem barbaram, vel ex Latina corruptam contendere velit, non repugnabo. Sed alia videtur sententia Athenæi, quam mox examinabo.

Τὸ δὲ φύλλον ἔχει καλῶν, &c.] Hæc corruptissima, nec meliori sensu apud Athenæum leguntur. Athenæi verba ex libr. 2. deipnosophist. Φανίας δὲ ἐν πέμπτῳ πρὸς φυτῶν, καὶ τοὺς Σικελικὰς πρὸς καλῶν αἰμαλῆτιον φυτὴν, αἷς καὶ Θεόφραστον ἐν ἐκτῷ πρὸς φυτῶν. ἢ οὗ καλῶν καλουμένη πρὸς Σικελίαν μόνον, ἐν τῇ Ἑλλάδι δὲ οὐκ ἔστι. ἀφ' ἧς δὲ οὗτος πρὸς τῆς βίβλης καλῶν ἐπιγράφεται. τὸ δὲ φύλλον ἔχει παρὰ τὴν αἰμαλῆτιον. καλῶν δὲ τοὺς καλουμένους καλῶν. ἰδὼν δὲ οὗ ἐστὶ πρὸς τὴν αἰμαλῆτιον, καὶ μικρὴν ὑποπικρὴν. καὶ δόξηται οὗτος αὐτὸς ἐν ἀλμυρῇ. ἔπειτα δὲ καλῶν ὁρῶν ἀφίστην, ὅν καλοῦσι πέρικκα, καὶ τοῦτον ἰδὼν οὖν. τὸ δὲ πρὸς τὴν αἰμαλῆτιον ἀφίστην, τὸν τὸν παππῶν, ἐμφερὲς τὸ δὲ φόνικος ἔχει φάλα. ἰδὼν οὖν καὶ τοῦτο, καλοῦσι δὲ αὐτὸ ἀσκαλῆρον. Ex Theophrasto Athenæus, ut ex Athenæo mendosus Theophrasti locus corrigendus. Scripsit Theophrastus, Ἀφίστη γὰρ οὗτος ὡς τῆς βίβλης καλῶν ἐπιγράφεται. τὸ δὲ φύλλον ἔχει παρὰ τὴν αἰμαλῆτιον καλῶν. τὸν τὸν καλῶν καλῶν. ἰδὼν δὲ οὗ ἐστὶ πρὸς τὴν αἰμαλῆτιον (malè Ald. Bal. πρὸς τὴν αἰμαλῆτιον) καὶ μικρὴν ὑποπικρὴν. καὶ δόξηται οὗτος αὐτὸς ἐν ἀλμυρῇ (malè ἐν ἀλμυρῇ Aldin.) ἔπειτα δὲ καλῶν ὁρῶν ἀφίστην, ὅν καλοῦσι πέρικκα. γίνεται δὲ καὶ οὗτος ἰδὼν οὖν, τὸν τὸν αἰμαλῆτιον. τὸ δὲ πρὸς τὴν αἰμαλῆτιον ἀφίστην, τὸν τὸν παππῶν, ἐμφερὲς τὸ δὲ φόνικος ἔχει φάλα. ἰδὼν οὖν καὶ τοῦτο, καλοῦσι δὲ αὐτὸ ἀσκαλῆρον. Verde, Quæ autem cactus nuncupata est, in Sicilia tantum nascitur, in Græcia verò sponte sua non provenit. Peculiaris est huic planta, & ab aliis diversæ naturæ. Hæc enim statim ab radice caules repentes in terram mittit, folio lato atque spinoso: (Caules hos cactos appellant:) decorticati cibo idonei sunt, paulum subamari, quos & muria servant. caulem alium rectum edit, quem pternicem appellant. Is quoque cibo aptus, sed servari nequit. fructus (ad verbum, tegumentum) in quo semen, acanaceam formam gerit: sed detractis papposis seminibus, is (id) quoque vescus (vescum) est, & palmæ cerebro similis, (simile) ascaliam appellant. Athenæum in hunc restitue sensum. Φανίας δὲ ἐν πέμπτῳ πρὸς φυτῶν καὶ τοὺς Σικελικὰς πρὸς καλῶν αἰμαλῆτιον φυτὴν, αἷς καὶ Θεόφραστον ἐν ἐκτῷ πρὸς φυτῶν. ἢ οὗ καλῶν καλουμένη πρὸς Σικελίαν μόνον, ἐν τῇ Ἑλλάδι δὲ οὐκ ἔστι. ἰδὼν οὖν καὶ οὗτος πρὸς τῆς βίβλης καλῶν ἐπιγράφεται. τὸ δὲ φύλλον ἔχει παρὰ τὴν αἰμαλῆτιον. καλῶν δὲ τοὺς καλουμένους καλῶν, ἰδὼν δὲ οὗ ἐστὶ πρὸς τὴν αἰμαλῆτιον, καὶ μικρὴν ὑποπικρὴν, καὶ δόξηται οὗτος αὐτὸς ἐν ἀλμυρῇ. ἔπειτα δὲ καλῶν ὁρῶν ἀφίστην, ὅν καλοῦσι πέρικκα. καὶ τοῦτον ἰδὼν οὖν. (Theophrastus habet, γίνεται καὶ οὗτος ἰδὼν οὖν, τὸν τὸν αἰμαλῆτιον) τὸ δὲ πρὸς τὴν αἰμαλῆτιον ἀφίστην, τὸν τὸν παππῶν, ἐμφερὲς τὸ δὲ φόνικος ἔχει φάλα. ἰδὼν οὖν καὶ τοῦτο, καλοῦσι δὲ αὐτὸ ἀσκαλῆρον. Phanius libro quinto de plantis, cacton Siculam vocat, spinosam quandam plantam, ut & Theophrastus libro sexto de plantis: quam cacton nominant, inquit, in Sicilia tantum visitur, in Græcia nusquam: peculiaris huic & ab aliis diversum, quod statim à radice caules emittat, foliaq; humi strata spinosa. Caules cactos vocant, in cibo gratos si decorticentur, nonnihil subamaros, quos muria condiunt, & inveterant. Præter eos alius quoque rectus assurgit caulis, pternica nominant, in cibo expertus, sed qui servari non possit. fructus, qui semen ambit, acani figura detractis pappis tenellisque seminibus edulis est, & palmæ cerebro simile. (malè vertunt, gustu qualis est palmarum cerebro. De gustu nihil Græci auctores, ut infra dicam) ascaliam vocant. Vertit & exscripsit hunc locum Plinius lib. 21. cap. 16. Et Cactus quoque in Sicilia tantum nascitur, suæ proprietatis & ipsa, cuius in terra servantur caules à radice emissi, lato folio & spinoso, caules vocant cactos, nec fastidiunt in cibis inveteratos quoque, unum caulem rectum habent, quem vocant pternica, ejusdem suavitatis, sed vetustatis impatientē, semen ei lanuginis, quem pappon vocant, quo detracto & cortice teneritas similis cerebro palma est. vocant ascaliam. Hæc examinabo. Καλῶν προτὶν ἀρὰ τῆς αἰμαλῆτιον, id est, in terram repentes, humi prostratos. Malè audit doctiss. Gaza, quod in terram repentes vertit, cum in terram vergentes, interpretandum esset. Certè Theophrastus, quatenus ego observare potui, semper ἐπίγειον significat, ut vertit Gaza, humi repens, vel prostratus. Supra ἐπίγειον καλῶν dixit arundinem, quæ per humum serpit, nec attollitur in ærem subrepta. Nemo ignorat, chamæpithyos cauliculum humi prostratum esse. Hunc Theophrastus libr. 7. cap. 8. ubi de caulium differentiis agit, ἐπίγειον καλῶν dicit. Ibidem

quæ ἰππία καὶ αὐτὰ sint docet, καὶ ἔχοντα δὲ πύλας ἀνίστασθαι ἰππία καὶ αὐτὰ. Vide locum, vide annotata. *Folium*, inquit, *habere spinosum*. Καὶ γὰρ plantam spinosam esse veteres tradunt omnes. Theocritus Eidylio 10.

Ἀλλ' ὑπολείπη

Ὡς περ οἷς ποιμένας τοὺς τὸν πόδα καὶ κῆϥ ἔτυψεν.

Sed relinqueris

Quemadmodum ovis à grege cujus pedem caecos punxit.

Philetas Cous, antiquus Poëta, cujus versus apud Athenæum reperiuntur lib. 2.

Γηρύσεται δὲ νεβρός ἀπὸ ψυχρῶ ὀλέσειται

Ὁξείης κάκτου τόμμα Φυλαξαμένη.

*Et lamentetur qui perdidit hinnulus auram
Pungentis cacti, vulnera dum metuit.*

Hujus disticti sensus est hinnulus, five hinnuli ossa, ad tibias esse apta, si modo dum viveret, sedulo prospiceret, ne à cacto sauciaretur. Refert Athenæus libr. 4. veteres ex hinnulorum, hinnularumque ossibus tibias fecisse, has reperisse Thebanis, & ab his accepisse reliquos Græcos. *Θεβαῖον δὲ Ἀρχαία φησὶν εἶναι τοῦτο τὸν ἐκ τοῦ οὐ καὶ τοῦ αὐτοῦ αὐτῶν αὐτῶν.* Tibiam quæ paratur ex cruribus hinnuli, à Thebanis repertam fuisse tradit Iuba. Horum opinio fuit, ossa hinnuli inepta faciendæ tibis, quem cactus vulnerasset. Hesychijs, *Κακτῶ, ἀκαρπύς ἐστὶ τῶν πολλῶν νεότης, ἀρχαία ἔχει τὴν ὀστέα αὐτῶν.* Cactus spinosus, à qua si lædatur hinnulus, inutilia ad tibias ossa habet. Lamentatur hinnulus ergo mortuus à vulnere cacti, quod ossa ejus inepta sint ad tibias. Atque hic versiculi sensus. Spinofa ergo planta cactos. Cæterum Theophrasti verba, quibus folia & caulem describit, admodum corrupta & lacera esse ex Plinio & Athenæo constat, restituenda eadem, quo dixi sensu & methodo, ex iisdem probatur. *Καὶ ἡτοιμαζέουσιν αὐτὸς ἐν ἄλμυ.* Plinius vertit, *Caules vocant καυρούς, nec fastidiunt in cibis inveteratos quoque.* Theophrasti, inquit viri maximi, sensus est, edules esse caules illos, detracto cortice subamaros, & muria condiri condique solitos; quia scilicet subamari essent, ideo sale macerabantur, nec propterea aliter videntur edules fuisse, nisi muria domiti & macerati. Ita intellexisse Theophrastum, pater ex sequentibus illis: *ἵππερ δὲ καὶ αὐτῶν ἀφίστην, ἐν καὶ οὐκ ἔστιν ἄλμη.* *ἵππερ δὲ ἐν οὗτοι ἰδιώδεις καὶ ἄῃσι καὶ ἄλμυ.* Cæteri caules cacti, non aliter edebantur nisi *ἡτοιμασμένοι*, & postquam ætatem in sale tulerant, hic qui vocabatur pternix, etiam edebatur, sed *ἡτοιμασμένος*. Ergo recens tantum mandebatur, non quia muria similiter condiri non posset ac fervari, sed quia recens melior. At Plinius hæc vertit: *Vnum caulem rectum habent, quem vocant pternica, ejusdem suavitatis, sed vetustatis imparientem.* Cur vetustatis impariens? Nihil certe est, quod vetustatem ferre non possit, dummodo sale conditur. Cur iste caulis in muria fervari non queat, quum cæteri possint? Nihil sanè rationis video. Sed verum est omnino quod suspicamur: quum Plinius totum eum locum de cacto in adversaria sua transferret, omisit, fortè prope- rans, ut sæpe fit, verba illa, *ἐν ἄλμυ*, quæ calami acumen fugerunt. Nobis enim constat, dum silvam sibi ad scribendum compararet, omnia quæcunque apud auctores super unaquaque materie legebat, certis titulis assignasse, interdum serie alphabetica redegisse, herbarum, arborum, lapidum, piscium, & medicinarum ex iis nomina, atque inde sumpsisse, quam descriptioni manum admolari cœpit. Cum igitur de adversariis locū illum transcriberet ac verteret, in eo videtur legisse tantum, sicut prope- rabundus scripserat, *Ἐδώδμοι δὲ εἰς ἀκαρπύδμοι, μικρὸν ὑπόπικροι, ἐν ἡτοιμαζέουσιν αὐτῶν*, prætermisiss illis, *ἐν ἄλμυ*. Ideo nec illa in versione expressit, quum reddidit: *nec fastidiunt in cibis, inveteratos quoque*, quod alioquin oportuit. Nec enim *inveterari* est, *ἐν ἄλμυ* *δοσθηται* *ἐλξέσθαι*, sed simpliciter *δοσθηται* *ἐλξέσθαι*. Multæ herbæ reponuntur, ut inveterari possint, & vetustatem ferant, quæ sale opus non habent. Immo inveterari de his propriè dicitur, quæ servantur, & conduntur absque adminiculo salis. Nam quæ vetustatem ferre nequeunt, ea sale, vel muria condita sic servantur, quod *ἀλμύδμοι* Græci dicunt. Theophrastus *δοσθηται* *ἐλξέσθαι* *ἐν ἄλμυ*, Dioscorides *παρελθόντις* *ἀλμύδμοις*. At inveterare simpliciter de iis quæ sine sale servantur usurpavit Plinius libr. 19. cap. 6. *Quod si diutius allium capamque inveterare libeat aqua salsa, repida capita intingenda sunt, ita diuturniora fient, melioraque usui, sed in sa- tu sterilia.* A lium & cape inveterantur abque sale, sed

ut disturniora fiant, & aqua falsa unguenda sunt: Ita libri, non ut habent edunt, *intingenda*. Hoc nihil ad ἄλμυρον, quæ condiuntur herbarum multæ. Etenim aliæ virides & recentes esui sunt: aliæ reponuntur, & servantur ut siccæ usui esse possint. Sicca vocat Apicius. De ficcis hæc: *Lazaris radices, menta, nepeta, salvia, cupressum, origanum, &c.* Cepas & allia in eo alio recenset. Atqui inveterari hæc propriè dicebantur, quia non virides & recentes, sed siccæ & inveteratæ fumebantur; *παλαιωθῆναι* Græci de iisdem dicunt; alia porro in muria & aceto servabantur condita. Patet igitur, Plinium legisse in Theophrasti verbis *πιστευεῖν*, non *πιστευέουσιν* in ἄλμυρ. Ideo *πιστευεῖν*, *vetustatis impatientem*. Hactenus viri magni. Præter veritatem accusat Plinius, nihil; peccavit, quod ex iis, quæ dicturus sum faciliè concedes. Notat doctissimus Pintianus aliter legi in Salmanticensi codice. *In terra serpunt caules à radice emissi; lato folio & spinoso. Caules vocant cætiou, nec fastidiunt in cibis inveteratos. Conduunt muria. caulem rectum habent, quem vocant pternica.* Scribendum reor; *Nec fastidiunt in cibis inveteratis. conduunt muria. Alium caulem rectum habent, quem vocant pternica, &c.* Vide, & fer sententiã, utrum rectè Plinius *πιστευέωδ' in ἄλμυρ* reddiderit. Considerare oportet, an auctoris, an exscribentis, an librarii culpa error contigerit. Hic exscribentis, vel librarii negligentia peccatum est. Præterea cum ait Plinius, *vetustatis impatientem*; illud ita accipi non oportet, quasi sale conditus, durare non possit, sed quod pristinam quam recens habebat suavitatem non servet. Hæc mens, hic sensus verborum Plinii. Nec fallitur Plinius, ut quidam asserunt, quod sui generis esse, & in Sicilia tantum nasci cactum scribit, Theophrastum sequitur. *Ἐν τῇ Ἑλλάδι δὲ σκεῖται. ἀλλὰ πλεῖστον Σικελίᾳ μόνον.* Cardus Romanorum & cactus Siciliae neutiquam res eadem, sed diversa. Non sequitur, cactus in Hellade non fuit; ergo nec cinara. Nec Græci vocarunt *κινάρεν*, quam Siculi *κακρον*, sed alibi quam in Græcia nascentem. Omnino alia planta, ut mox dicam, cinara. Sed de hac questione inferius. Pternica caulem cacti rectum vocari scribunt. An nomen illud accepit, quod mali calicem referebat? *πῆριον* enim pars dicitur, ut scribit, Pollux, quæ in *καυλῷ* aut *καυλῷ* immittitur: An verò à dolore & fraude nomen accepit? Suidas, *πῆριον δὲ καὶ ἐπιθυμία*. quod spinas habeat latentes. An *πῆριον*, quod verus sit caulis, ex *πῆ* particula, & *ῆριον*. *πῆ*, non raro syllabica adjectio, facta per syncopen à *πότι*. τὸ *ῆριον γαρνύς*, καὶ δὲ *caulis*. Apud Theophrastum libr. 2. cap. 7. *ἴσθη φύσιν*. Vereor Sicculam esse vocem, & ὃν καλοῦσι *πῆριον* cum scribit Theophrastus, non exponendum ὅτι οἱ ἐν τῇ Ἑλλάδι, sed ὅτι οἱ ἐν τῇ Κικιλίᾳ *πῆριον* καλοῦσι. Sequitur, τὸ *πῆριον* καὶ τὸ *κακρον*, &c. Vertit Plinius; *Semen ei lanuginis, quem pappum vocant, quo detractio & cortice, teneritas similis cerebro palme est.* Hæc vel insigniter depravata, vel lapsus vehementer Plinius. Theophrastus lanuginem quidem, quæ semen ambit detrahendam & abjiciendam inquit, sed corticis nullam facit mentionem. Quid velis Plinius, non satis capio. Theophrastus καυλοῖς ἐπιγείους, quos κακῶς vocant, decorticari scribit. Num igitur Plinius in vertendis Theophrasti verbis corticis detractiōnem, ubi necessaria erat, neglexit, eamque reposuit, ubi locum non habet? vel placet propter multiplicem vocis *κακρον* significationem lapsus Plinium? Hæc enim, licet in omnibus eadem sit nominis ratio, tamen pro diversitate fructuum aliud atque aliud significat; fructus pars est, quæ semen ambit, adversus cæli, animaliumque injurias, in castaneis echinatus cortex, in juglande calyx viridis quo continentur nux, in frumentis gluma, in leguminibus filiqua, in pomis pulpa & caro. Vide quæ lib. primo dicta sunt. Hefychius, *κακρον* exponit *λίπερον καὶ σκύναντα*. *κακρον*, ergo quod in fructu extra est, & semen ambit; hoc in aliis esui aptum, in aliis ineptum, pro natura & genere fructus. In κακῶ *κακρον* non videtur pomum ipsum significare, sed extimum aliquem corticem, cum ipso pomo vel carne, vel sine eo. Nam pomum, sive potius caro quæ semen ambit, spinosa vix esse potest, verum cortex exterior qui circumdat carnem. Hunc exriorem ac spinosum corticem Plinius cum papposo semine detrahendum & abjiciendum scribit. Quod non est præter rationem, quamvis id vel non scripserit, vel expresserit Theophrastus; qui non vult edulem extimum spinosum corticem, sed pomum, sive carnem quæ interioris continetur, ac etiam *κακρον* dicitur quod semen ambit. Palmæ cerebro similem huic teneritatem ait esse pappo & cortice detracto. Hoc excusari non potest. *Ἐμφεῖς* dixit Theophrastus, id est, *simile*. Ergo de forma, non qualitate accipi oportet. Malè etiam Athenæi interpretes vertit

vertit gustu, qualis est cerebro palmarum, quod nec apud Plinium, nec Theophrastum habetur. Forma referre palmæ cerebrum tradit Theophrastus, teneritatem similem habere Plinius. Restat inquiramus, utrum cactos ad recentiorum cognitionem pervenerit. Omnes ferme uno ore clamitant, *κακτὸν* & cinaram, five articocam eandem esse plantam. Qui hanc probant sententiam Athenæi auctoritate nituntur. Τὸ δὲ πούστις οὐκ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς τοῖς κακτοῖς εἶναι τὴν δὲ τῇ Ποσειδωνίᾳ ὡς καλουμένην, κατὰ δὲ (malunt alii κατὰ δὲ) οὐ μακρὰν ὄνταν τῆς Σικελίας. ὡς ἐφαίνετο δὲ τῷ Ἑλληνὶ κινάρον ὀνομαζομένην, ἀλλὰ γὰρ ὅς δὲ οὐ ποσειδωνίαν κατὰ δὲ & κακτὸς πούτῳ ἀνέειπε. *Ecquīs his verbis persuasus confidenter non asserat, cacton hanc esse, quam Romani brevi spatio à Sicilia derivi carduum (præstat cardum) appellant, Græci vero apertè cinaram? mutatis enim duabus literis cardos, & cactos idem fuerit.* Duabus quoque litteris mutatis & transpositis, plantam fieri plantanus, polii, porrum, Apios tithymali genus, erit apium felinum, malva malus, lotus, morus, rubes, ribes. Inde ergo nihil concludi potest. Nemo præter Athenæum cacton & cardon Romanorum eandem dixit plantam. Fallitur etiam Athenæus cum scribit. Κινάρον, τὴν αὖ Σοφοκλῆς ἐν χορλοῖς κινάρον καλεῖται, εἰ δὲ φοινίκι; Κινάρις ἀκανθὰ παλαιὰ πηληῖται, γόλυ. Athenæi sententia est eam herbam, quam alii per *ι* vocant, Sophoclem per *υ* appellare, κινάρον. Et hoc quidem tam falsum, quam quod falsissimum. Contrarium docet Gale-nus, aitque, antiquos, inter quos Sophocles, κινάρον scrip-sisse *αλφ* & *κ* *α* *γ* *ι* *ι*, suos vero æquales novitatis amore *αλφ* & *ε* *α* *υ* *υ*, quod etiam, velit nolit, fateri debet Athenæus. Vide quæ supra dixi. Cinaram carduum Romani voca-runt, quod vel ex Virgilio patet, qui versum Sophoclis in hunc vertit sensum, *segnisque borret in arvis Carduus*. Cina-raram Romanos carduum vocasse, ex Palladio constat, qui de carduo eadem recenset, quæ de κινάρον Græci. Pal-ladius in Martio tit. 9. *Mense Martio feritur carduus. ter-ram stercoreatam & solutam diligit, quamvis in pingui me-lius possit provenire.* Paulo infra. *Si cacumina seminum con-fringas, spinis carebunt.* Hæc Cassianus Bassus, hæc Co-lumella, cæterique de cinara. Ergo cinara, five scolymus Theophrasti, carduus Latinorum. Videamus an cinara cum delineatione Theophrasti satis conveniat. *Cactum*, inquit Botanicus noster, *in Græcia non reperitur, sed in Sicilia tantum nascitur.* Cinara tempore Columellæ Ita-liæ satis familiaris. Sed hoc frivolum argumentum, & nullius valoris. Cactus statim à radice emittit καυλὸς ἐπι-γείους, his caret cinara. Quod cum videret summus Bo-tanicus, novam quandam vocis καυλὸς expositionem ex-cogitavit. Quod autem (ait) de caulibus scribunt, mox in terram à radice missis, qui esui sunt idonei, fortassis foliorum sunt costæ, quæ sublati utrimque foliosis addi-tamentis (quemadmodum mensis inferuntur) caulem re-ferre possunt. Nisi vel in Sicilia, ubi tantum Theophrasti ætate nascebantur, & caules quosdam ἐπιγείους, five *in terram procumbentes*, & alium rectum quoque proferat: postea vero in Italiam, aut Germaniam translatus ἐπιγείους illos emittere definat. Solum siquidem ac cælum ad stir-pium mutationem plurimum posse, non modo Theophra-stus auctor, sed & ipsa rerum experientia ostendit. Pru-denter addidit vocem *fortassis*. Nam si has costas intel-lexisset Theophrastus, omnino absurde scripsisset. ἴδιον πα-ρὰ τὰ ἄλλα τὸ φυτόν. Infinitæ plantæ tales costas caulicu-losque ferunt, centaurium magnum, pastinaca, levisitum, hippofelinum. Præterea cauliculi hi, five costæ, humi non procumbunt, nec per terram serpunt, sed eriguntur & attolluntur, nonnihil tamen curvantur; sed quæ curvan-tur ἐπιγειακαυλὰ dici nequeant. Aliud curvati, aliud humi procumbere, ac per tellurem repere. Quod si in Sicilia tales cauliculos ferret quales describit Theophrastus, jam dudum aliquis prodidisset, nec res hæc lateret Bapti-stam Portam Neapolitanum, Botanicum summum. Cau-lem cacti rectum ἀνυψούμενον scribit Theophrastus, cina-ræ ad tempus aliquot fervari potest pristina bonitate præstantiaque. Cacti fructus tegumentum facie, inquit, acanacea five spinosa, ut vulgo vertunt, talis non est cina-ræ, licet singulæ squamæ in acutam definant spinam. Spi-nosum vel acanaceum caput dici non potest neque exem-ptis lanuginosis feminibus commedi solet, sed ante-quam in florem erumpat, feminaque ferat; nec recentes cinaræ pappæ molestiam aliquam adferunt; sed de cacto tradit Dioscorides, & ex eo Ægineta. His addo, quod vox cactos apud Tertullianum reperiatur, uti doctissi-monet Salmastius; qua is nunquam usus esset, si cactus Romanis carduus, vel Græcis cinara, dictus fuisset. Et hæc de cacto, planta hactenus incognita, expectandum usque dum eam aliquis ex Sicilia mittat.

Ta δὲ καὶ τὰς πάλαι ἀκάνθας, &c.] Corruptus codex, Scri-
be, τὰ δὲ τὰς πάλαι ἀκάνθας ἔχοντα φύλλοι, οἷον τὰ πάλαι αἰ φῶς,
ἡνίοπος, τετραβόλῳ. ἵπποφωος, μολλακανθὸς τε σφοδρῶς, καὶ τὰ φύλλα
ἔχει σαρκώδεις; Quedam vero præter spinam solum habent, ut
pheim, ononis, tribulus, hippophoeus spinas gerit incurvas, fo-
lioque constat spinoso. Videat lector quæ lib. hoc 6. cap. 1.
& 3. & lib. 4. cap. 11. de phleo & phleo dixi. Vocæ παν-
τιδωρα tanquam spuriam rejeci. Nemo, quod sciam, ve-
rerum ejus facit mentionem. Scripsit quis ad oram de
tribulo & anonide, πανταχὸς φύλλος, vel πανταχὸς ὄσος, ubi-
que reperitur; hoc cum vitio receptum in textum, &
inde nata vox παντιδωρα. Doctissimus Gaza καὶ πῦρις le-
git. Hanc lectionem probare nequeo; quod cap. sequen-
ti capparim & folio & caule spinosa scribat. Quod si quis
velit παντιδωρα plantam esse, per me licet. Describitur
ab Alpino planta gaidarothymo, cui præter spinam fo-
lium minimè spinosum. Attulit eam nobis Roma Martinus
Blocklandius Medicus. Hujus meminit Honorius Bel-
lus epistola 5. ad Carolum Clusium. Gaidarothymo plan-
ta elegantissima est, & prorsus nova, pedalis in orbem per
terram diffusa, multis spinis five aculeis horrida; folia
longa, digitali magnitudine, aliquantulum angusta absq;
petiolis proferens, quæ caules undique, sed inordinati
ambiunt; caules quadranguli sunt, incani, quemadmodum
folia, ita ut tota colore cineris appareat, ramos utrimque
proferens figura quasi crucis, qui in spinas desinunt, & in
alios ramulos omnes dividuntur; spina quæ medium lo-
cum obtinet, majore aliis semper existente: flores salviæ
colore, magnitudine & figura similes profert, in hispidis
quibusdam caliculis ternos aut quaternos simul junctos,
quibus succedunt semina inæqualia colore nigra: perpe-
tuo viret, & Iulio floret, totaque odore caret. Radicem
habet magnam pro portione plantæ, & lignosam. Echi-
nopoda mirum in modum æmulatorum multitudine spina-
rum, sed colore tota alba apparet. Nascitur occidentali
parte insulæ circa pagum Sarda vocatum, qui triginta sex
millium passuum distat à Cydonia, locis siccissimis, inter
thymum & Thymbram, neque alibi vidiisse nemini, igno-
tam prorsus antiquis fuisse credo. Vocatur à rusticis γαι-
δαροθύμο, quod asinum thymum sonat, licet nihil cum
thymo commune habeat, nisi solū, in quo oritur. Sic
Bellus. Hæc planta anno M. D. XCVII. satis frequens
Clusio semine nata: quæ eo anno multis duntaxat
foliis prædita fuit incanis & lanugine obstitis, salviæ
minori non dissimilibus, nullo petiolo, aut eo brevissi-
mo sultis, nec in caulem abiit. Omnes autem plantas,
hiems corruptit, præter tres, quæ sequente anno cau-
les protulerunt frequētes ab eadem radice prodeun-
tes, sed facies valdè immutata. Nam folia prioribus
longè minora fuerunt, & omnes rami, qui in alios ra-
mulos ex adverso semper nascentes finduntur, in spi-
nas desinunt, quarum media semper crassior & fir-
mior est. In ramulorum separatione bina semper na-
ta fuerunt foliola, thymbræ foliis æqualia sædè, & in-
cana. In firmioribus spinis circum medium nati sunt
inter foliola singulares duntaxat cauliculi, quinque
lacinii divisi, Septembri mense, in quibus flos salviæ
flori non dissimilis, sed superna parte repandus &
dilutioris coloris. Cum vero tardè admodum flores
protulerit, semen ad frugem pervenire nequivit. An
porro hanc plantam in proximum annum conservare
possim, dies me docebit. Hæc verba sunt Clusii.
Nobis altero à satione anno floruit, eodemque periit,
mense Octobri, aut Novembris initio. Clariss. Clu-
sius in appendice ad historiam plantarum stachii voca-
vit spinosam, eoque descripsit nomine.

Μυλάκας, 90, &c.] Vertunt, *spinā murilis*. Supra nota-
 vimus, asparagum dici μυλάκας, sed asparago folium non
 est carnolum, nec folium aliud præter spinam profert, ut
 Theophrastus cap. 3. hujus libri tradit. Scribe ex Plinio
 ἵπποφωας, μυλλάκας τε σφόδρα & τὸ φύλλον ἔχει σαρκώδες. Hip-
 popheos spinas gerit incurvas, folioque constat carnosus.
 Aliter vertit Plinius, libr. 21. cap. 15. *Hippopheos spinis
 geniculatum*. Dioscorides inquit, vit magnus, γωνισθεὶς
 ἀκάνθης hippopheo tribuit. Plinius legit γωνιατῆδης. At Dio-
 scoridem non sequitur Plinius, sed Theophrastum, quod
 vel ex iis quæ præcedunt & sequuntur constat. Ea enim
 apud Theophrastum leguntur. μυλλάκας non vel μυλλάκας
 spinis geniculatum vertit. Μυλλάκας δὲ τὸ τῆς μύλης dictum
 imaginatus est, quæ vox ἐπιγνατῆδα significat, vel os genui.
 Helychius μύλη, αἱ ἐπιγνατῆδες, ἢ σιαγῆνες. Idem μύλη ἐπιγ-
 νατῆς, τὸ ὅστις ἐπὶ τῷ ῥήματι, καὶ ἀρμεῖον πάλαιον. Myle pater-
 lum, os quod genu operit, latum est & rotundum genu
 super impositum, quæ molæ afinariæ similitudine sic dictum,
 quod rotundum sit. Sæpius apud Hippocratem vox hæc
 G g g 4 occurrit.

occurrit. Hinc Plinius, quod valde ineptum, spinis geniculatum hippopheo dixit. At *μυλλὰ κεν* idem quod *σποδία*, quæ spinam habent incurvam, & inflexam hami instar, quæ hamatis & incurvis spinis armata sunt. *Μύλλον* enim Græcis *σκολιόν*, καμπύλον, Hefychius *μύλλον*, καμπύλον, *σκολιόν*, *κύλλον* *σπιδιόν*, &c. Hanc spinam Meleager in corona, epigrammatum *σφιδιόν σκολιόν* vocat.

Ἐν δὲ καὶ σα φερδῆς σχολιότατος ἀνὴρ ἀκακὴς,
 Αρχιλόχου μικρὰς στραγῆας ἀπ' ὠκεανός.

Toridem, inquit Clariss. Salmasius, floribus comparat in eo carmine singulos Poëtas, unde epigrammata compilavit, & coronam suam contexit. Propter virulentiam & acerbiteriam carminum, quod sumpsit ex operibus Archiloi assimilat flori herbæ hippophei, quam vocat *σποδα*.

К Е Ф. Е.

CAP. V.

*De phleo, inturi, idest cappari. De tribulo, ejusque duobus generibus. Deque
ononi, herba aculeigera.*

Πολυαχίδες οὗτε καὶ παύρριζον τὸ Φλέως· ἔ μιν καὶ
βαθους γὰρ τὰς ρίζας ἔχον. βλαστᾷ οὗτε ἅμα
ἰσχυροὺς καὶ τοὺς ἄφρησι τὸ
φύλλον.
† ὁ φῶς.
† πεδινοῖς.
Theod.
† φυλλόκασι-
τος. ἐπίχριοι.
† καυλὸν διὰ
λαρεῶσιν
τον ὑποκαλλή-
τως ὡς τε
φάνου πῶ ὅ
λιν εἶναι μορ-
φῶ καλοῦσθαι
αὐτοῦ.
† καπεκαπ-
ήσιν.
† καυλὸν διὰ
λαρεῶσιν
τον ὑποκαλλή-
τως ὡς τε
φάνου πῶ ὅ
λιν εἶναι μορ-
φῶ καλοῦσθαι
αὐτοῦ.

Phleum folio constat carnosso, multifidum, multistirpsque est, non tamen altè descendit. Germinat cum Vergiliis, primoque aratro una, nec folia id dimittit. Non enim annuum, sed diuturnius est. † Inturis præter prædicta, peculiare (ut retulimus) habet, quod & folium, & caulem gerit subhispidum, nec † phleum, & lappaginem æmulatur, quæ foliis mitibus constant. * Vnistirps, humile, humicaule est. Germinat, floretque æstate, & folium usque Vergilias viride perdurat. Gaudet locis arenaceis, atque tenuibus: cultis haud quicquam exire dicitur, cum apud oppida, & loca plana proveniat, non laserpitii modo apud montuosa. Hoc igitur minus verè putarunt. Tribulus vero peculiare sortitur, quod † fructu aculeigero constat. Ejus duo genera sunt. Vnus enim folio ciceris exit, alter † spinosus, foliatus constat: ambo terreni, atque multifidi sunt: serius germinat, qui spinosus foliis est, & apud septa villarum is solet erumpere. Semen præcoquis, sesamæ vicinum: serotini rotundum, nigricans, septum in siliqua. Atque ea quidem, quæ folio quasi orbantur, spinamque gerunt, hisce ferè constare animadvertimus. Ononis ramis aculeigerum est, † anno tantum perdurans, folio rutæ similis, sed per totum apposito caulem: ut veluti coronam ex intervalis tota species representet. Florem minutulum, & in siliqua non undique septum edit. † Nasceitur lento plenoque solo, & præcipue in segetibus atque cultis. Qua de causa agricolis inimica exit. Vivax admodum est. Cum enim altam nacta tellurem fuerit, protinus * sua infima pellit. Et singulis annis, furculis in latus emissis rursus anno postero deorsum versus, † pellere solita est. Effodienda tota exstirpandaque penitus est, quod solo madefacto agendum. Sic enim facilius interit. Nam si vel parvulum relinquatur, ex hoc assurgere iterum potest. Incipit germinare æstate, perficitur autumnus. Ergo sylvestre genus suffruticum intelligendum ex his est.

* Phlegm
multifidū,
multasque
radices habet,
non tamē altē de
scendentes
germinas.
Vergiliac
cidunt, pri
maque sa
tionis tem
pore, quo e
tiam folia
nova emit
tit.
† capparis.
† pbeū, ne
hippopbeū.
† singulār
radice con
stat.
† pericary
† spinosof
lo.
† oviliu.
† folio a
nuo, rure
sed per to
tū apposit
caulem al
ternato fo
liorū exori
intercepit
ut velut
ronā ea to
figura re
prensēt.
† florem ma
tilium.
† udo late
Scal.
† ilico dem
tit radice.
Scal.
† demist

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Ὅτι ἀφῆσι οὐκ ἐπὶ τὸ φῶλλον. Sic lege: non ἐφῆσι at-
que ita agnoscit Theodorus.
Μαθῶρρον δὲ. Theodorus unistirps. De hac alibi.
Καὶ ἐν ἀνελίοις τόποις. Theodorus, loca plana: quia mox
proposuit, ὁρενοῖς πεδίοις itaque legit.
Ἐν τῇ γῆλι αὐτοῦ, καὶ γαῖανδῃ. Theodorus, lento, plenoque

folo. *Vitacius*, & *purius*, & *exacius*: udo, lætoque.
 Ὡδῆ καὶ κάτω ὕψος, *Theodorus*, protinus sua infima pel-
 lit. Illico demittit radices.
 Στεφύρα καὶ ἄνω ἄλ. *Theodorus*, effodienda tota, extir-
 pandaque est. Deest igitur verbum: aut mutandum, στε-
 φύρα.

IOANNIS

σπειρῶμεν ἀλλήλοισι, πάλιν μικρότερον, καὶ μελακῶ, καὶ μὲν τὸ λακκοῦ
 φρονίσαντα ἐν μέροις, ῥίζα παχὺία καὶ μελακῇ, ὅπου ἐστὶν, γενομένη
 ἢ πικρῇ, ὅπου ζεμένη ὡς περ ψαλφία. Διοσπύτηται δὲ καὶ ἑαυτὸν ὁ ὅπου
 καὶ σὺν ὁρεθίνῳ ἀλδύρῳ ἀνάλαμβανόμενον καὶ ἐξηραίνοντος, ἢ θωά-
 ρει καὶ χολαδῶς, ὑδατῶδες, ὁ φλεγμονώδης κατὰ ὅσον ὁδολογίας αἰματος.
 Hippophaes, quo vestes à fullonibus interpolantur, in mari-
 timis fabulosisque nascitur. Est autem frutex è cremionura
 genere densus (parvus) quoquo versus expandens. Folia-
 que habens longa, oleaginis proxima : sed angustiora, molliora-
 que, (tenuiora) inter quæ candidantes spinæ emicant, sica-
 ca, angulosa, distantes inter se : flores hederae corymbis si-
 miles, ac veluti racematim sibi invicem coherentes, minores
 tamen & molles, candidos simul & ex parte puniceo colore
 rubentes : radicem crassam, mollem, lactei succi plenam, gu-
 stu amaram. Ex hac perinde ac è thapsia liquor excipitur,
 qui et per se, & cum erui farina subactis siccatur, & ad u-
 sum reconditur. sincerus is biliosus, aquosus, pituitosusque de-
 trahit, oboli pondere, &c. Plinius libr. 22. cap. 12. Hippo-
 phytes in fabulosis maritimisque nascitur, spinis albis. He-
 dera modo racemosa est, candidis & ex parte rubentibus a-
 cinis. radix succo madet, qui aut per se conditur, aut pastil-
 lis farinae hæc bilem detrahit oboli ponderis saluberrime cum
 mulso. Est altera hippope, sine caule, sine flore, foliis tantum
 minutis. Hujus quoque succus hydropicis mirè prodest. de-
 bent accommodatè esse equorum naturæ, neque alia ex cau-
 sa nomen accepisse, quippe quædam animalium remediis nas-
 cuntur locupletè divinitate ad gerenda præsidia : ut non sit
 mirari satis ingenium ejus, disponentis auxilia in genera, in
 causas, in tempora, ut aliis prosit atque aliis horis, dièisque
 nullus prope sine præidiis reperiatur. Hippophytes in fabu-
 losis, inquit, nasci. Dioscoridi non hippophytes, sed hip-
 pophaes dicitur, & sic viri magni Plinium scripsisse con-
 tendunt. Ita libro 21. cap. 15. scriptum hippophaes spi-
 nis geniculatum. Idem etiam legitur, Est & altera hippo-
 phaes, sine caule, sine flore, &c. Dioscorides ἐπὶ ποταμῶν hanc
 plantam vocant. Sed hippophaes ab aliquibus vocari tra-
 dit, Describitur ab eodem his ferè verbis. Ἰππόφαισιν, ὅς
 ἐστι καὶ τοῦτο ἰπποφάεις καλοῦσιν, φέρεται ἐν ταῖς αἰγῖς τόποις, ἐν οἷς καὶ
 ὁ ἰπποφάεις, καὶ αὐτὸ γὰρ φικῆς ἀκάνθης ἐστὶν ὡς παρὰ ἡμᾶς. ἔστι δὲ χρο-
 μῶν πεπτεῖς, ἔχον μόνον φυλλοῖα ρακεῖς, ἀκανθῶν δὲ καὶ κεφάλαια γένυια
 οὐτε καυλόν, οὐτε ἄνθος (Lacuna ex veteri codice addit οὐτε
 καρπὸν) φέρεται. ῥίζαν δὲ παχύνειν & μελακῶν, &c. Hippophastum,
 quod aliqui etiam hippophaes appellant, nascitur iisdem locis,
 quibus & hippophaes, estque spinæ fulloniae genus. Hu-
 mi vero sternitur, sine caule ac flore (& fructu) minutis
 tantum foliolis, iisque spinosis, & capitulis inanibus (sun-
 gosis) radice crassa & molli. Atque hæc ferè sunt argu-
 menta, quibus viri doctissimi probant Hippophaes scripsisse
 Plinium. Ego malo hanc probare sententiā, quam asse-
 re, Plinium pro hippophaes perperam scripsisse hippophytes.
 Illud tamen etymon, quod tradit, suspicionem hand le-
 vem dat, sic scripsisse Plinium. Aut nomen accepisse ab e-
 quorum natura. Hippophytes ergo ex ἵππου & φῶς, equis
 nascor, inde ἰππόφους. Nisi fortè placeat, Plinium nomen
 inditum putasse, δὲ ποτὶ ἵππου & φῶς quod est, lux, lumen,
 splendor equorum. Sed hæc (pace Plinii si dicere liceat)
 inepta. Nomen impositum δὲ ποτὶ ἵππου, quod in compo-
 sitionibus magnitudinem denorat, ut alibi pluribus proba-
 vi, Hippofelinum, hippolapathum, vocamus lapathum,
 selinum five apium magnum. Ἰππόφους ergo quasi ἵππου
 φῶς à multo magnoque splendore, nitore, ac lumine di-
 citur ab effectu, quod succus radicis vel spinæ splendida,
 nitida, luminosa, vestes & lanificia efficiat, hoc deter-
 gendi vi præstat. Hoc etymon ipse Dioscorides probat,
 cum ait, Ἰππόφαις ἢ γὰρ φουσι τὰ ἱμάτια. Hippophaes, quo ves-
 tes à fullonibus mundantur. Eadem κνῶφον ab aliquibus
 vocatur. Galenus in glossis, ἰππόφαις τοῦτο οὐ μόνον ἰππό-
 φαις ὀνομάζεται, ἀλλὰ & κνῶφον καὶ στίβιον. Στοίβη dicta vide-
 tur, quod ea in acervum composita, fullones vestimenta
 pectebant. Στοίβη enim, teste Suida, στέγος. Στοίβιον σῦρον.
 Ἰπποφάεις doctissimus Gaza Lappaginem verit. Idq; quod
 Auctuarii Auctor sic dictam Latinis tradat. Ὅς δὲ ἰππό-
 φους (puto scribendum ἰππόφαις) ὅς δὲ ἰππόφαις, ὅς δὲ ἰπ-
 πῖον, ὅς δὲ ἱχθύνιον, ὅς δὲ πελαγίνος, ταμεῖοι λαππάγαι ὅς δὲ λαππο-
 λάμμερος καλοῦσιν. Cur hippophaes & hippophanes dicatur,
 quilibet facile divineare potest. Eadem nempe de causa,
 qua hippophaes, φῶς pleonasmῶς, quasi φῶς lumen, me-
 lioris soni & tenoris gratia addita littera ἐπὶ ποφάνες quod
 valde splendida & nitida efficiat vestimenta. Ἰππῖον non
 dubito quin ab equis vocarunt, quod equis accommoda-
 tam crediderint plantam, quod suprâ absurdum diximus.
 Ἐχθύνιον fortè à spinis, interpres equinum reddidit, quasi

ἐξ ἑνὸς scriptum foret. Nolo digladiari, quilibet sua fruatur opinione. Περὶ δὲ τοῦ, quod securis imitar punga, vel, quod spinas securi similes habeat. Pro λαππαμίσκος λαππαμίσκος legit interpret. Lappaginis nomine alia plantae gaudent. Quare ne committatur error, praestat Graecam servare vocem. Galenus ab incolis κολυμβάδα vocari dicit. Κολυμβάδα oliva condita, ὡς τὸ κολυμβᾶν, ab innatando, quod conditurae innatet. Κολυμβᾶν enim urinare & sub aqua esse, & innatando aqua mergi significat. An à tali facultate nomen accepit? an vero quod oliva similis fructum ferat, me fugit. Fructum non describit Dioscorides; quare certi nihil statui potest. Folia inquit habere oleae similia; sed angustiora; Theophrastus carnosa esse dicit hippopheos folia. Utrumque verum esse potest. Nam sempervivum minus folia fert oleae angustiora & minora, quae tamen valde sunt carnosa. Idem de hac planta dici potest. Quia etiam hoc innuere videtur Galenus, cum carnis instar mollem ait stoeben, libro de usu partium; quod in ramulis, radiceque locum non habet. Igitur quo ad folii delineationem satis conveniunt Dioscorides & Theophrastus. Uterque enim spinosum negat; sed praeter folium spinam ferre, auctor est Theophrastus; quod etiam confirmat Dioscorides, qui spinas ait esse candidantes, siccas, γυναικείας, inter se distantes. Μυδάκησεν Theophrastus plantam dixit. Quid μυδάκησεν sit supra exposuimus. Γυνία angulus dicitur, five id quod resultat ex duabus lineis in unum desinentibus. Quo sensu apud Theophrastum lib. 1. cap. 6. accipitur. Γυνία etiam pro flexu viarum sumitur. Quo sensu vox haec apud D. Matthaeum occurrit cap. 6. vers. 5. Ἡ σκαλισὶ five curvi esse solent. Hoc sensu si accipitur vox γυναικείας, idem dicunt Dioscorides & Theophrastus. Dioscorides flores hippophaes candidos, & ex parte rubentes scribit. Plinius racemosam hederam modo scribit, candidis, & ex parte rubentibus acinis, quod est contra Graeci auctoris mentem. Hippophæstum dicitur, δὲ ἵππος & φάσμα, quod vestimenta splendida nitidaque reddat. Hippophæsti alii etiam in locis meminit Plinius. lib. 16. cap. 44. Quod vero in spinis fulloniis Hippophæstum, calyculis inanibus foliis parvis, radice alba, cuius succus ad derivationes in comitiali morbo utilisissimus habetur. Idem lib. 27. cap. 6. Hippophæston nascitur in spinis, ex quibus sunt aeneae fulloniae, sine cauliculo, sine flore, capitulis tantum inanibus. Oscitanter Plinius hippophæstum recenset inter plantas, quae aliis subnixae vivunt. Humilis quidem herba, humi strata, ut serpillum & similia, sed in vicina dolichi, aut hederæ modo non scandit. Frustra vir magnus lib. 17. corrigit. Hippophæstum, spina in maritimis nascitur, hac impletur cortinae fulloniae sine caule. Dioscorides isdem locis nasci hippophæstum, quo hippophaes, dixit, Hippophaes. a. in maritimis nasci, idem tradit. Ergo & hippophæstum. Totum illud argumentum concedo, sed Plinium sic scripsisse, nego; quod vel ex libro 16. constat. Sed unde Plinius hausit, hippophæstum in spinis nasci fulloniis, cum hippophæston sit ipsa spina. Habet hoc ex Dioscoride male intellecto. Hic hippophaes & hippophæstum genera ait esse spinarum, quibus utuntur fullones ad vestimenta mundanda & polienda. De Hippophae haec tradit. Ἰπποφάεις ἢ γράφουσι τὰ ἱμάτια. Pro quibus in antiquiss. codice & Orribatio legitur, Ἰπποφάεις, ἢ δὲ ἱπποφάει. ἢ δὲ κινάπτοι τὰ ἱμάτια, φέρεται μὲν ἐν ὠρεῖς καὶ ἀνὰ τὰς ὁδοὺς, &c. Verba haec, ἐν δὲ κινάπτοι τὰ ἱμάτια, Plinius hippophæsto adscripsit, quia statim capite sequente subicit Dioscorides, hippophæstum ab aliquibus hippophaen vocari, vertitque hippophæstum nascitur in spinis fulloniis, &c. Quod est, γράφουσι. Graeci recentiores ἐν δὲ, pro ἢ non raro utuntur, quod non fecere antiqui. Hoc Plinio imposuit, qui verba Graeci auctoris eo sensu accepit, ac si traderet, hippophaes vel hippophæstum in spina fullonia nasci. Ὁ κινάπτος τὰ ἱμάτια. ἱπποφάεις vel ἱπποφάει ἐν δὲ κινάπτοι τὰ ἱμάτια φέρεται. In ea spina qua interpolantur vestimenta, nascitur hippophaes, vel hippophæstum. Hippophæstum enim Plinio & hippophaes una eadeque est herba, quod utraque eundem praebeat usum: cum duae sint diversae, ut ex Dioscoride probatur, qui diversis capitibus eas descripsit. Ex quibus, inquit, aeneae sunt fulloniae: Dioscorides hippophæstum spinarum fulloniae genus ait, ἢ δὲ ἀνὰ τὰς ὁδοὺς καὶ ἀνὰ τὰς ὁδοὺς. Aeneae nullam mentionem facit, nec quanam aeneae illae fulloniae sint, satis capio. Vox aeneae admodum suspecta & corrupta. Antiquus noster codex habet. Hippophæston nascitur in spinis, ex quibus sunt aeneae fulloniae. Legendum, ex quibus sunt inae fulloniae. Inea fullonis instrumentum illud spinis consutum, quo inae, id est, vena in vestibus erigebantur, ac tenuabantur, ut pexa molities in his surgeret. Flocci molles & tenues vestium,

quos pecten spineus excitabat & poliebat, inae vocatae sunt. Latini inas dixere, quos Graeci inas; hoc est, subtilissimas intercurfantes venas, quales in chartis veterum, & aliquando nostra. Festus, *Ilia dicta ab ina, quae pars chartae est tenuissima*. Marcellus empiricus capite 31. *Ad ulcera in ano facta chartae combustae, seu inarum ejus drach. 1.* Male in vulgatis codicibus enarum legitur, Inae quippe sunt minuta filamenta fibrarum, quae in chartis videntur. Recte ergo Iosephus Scaliger Varronis codicem lib. 3. de rust. cap. 10. correxerit. Vulgo legitur, etiam in antiquissimo. *Ova plena sint atque utilia nec ne, animadverti ajunt posse, si demiseris in aquam: quod inane, natat: plenum, desidit: qui ut hoc intelligant) concutiant, errare: quod in eis vitales venas confundant.* Nam & venas est glossema, quo quid sit ina, exponebat studiosus lector. Inas autem vitales in ovis elegantissimae, ut alia, Graecus interpret vertit, τὰ ἰσώδεις ἢ γυναικείας. Hippophæstum idem Plinius radicem album habere tradit, cum nihil de albedine apud Dioscoridem legatur. Fortè albam dixit, quod vestes albas nitidasque reddat. Male Aegine-ta ἰπποφάεισιν hanc spinam vocari existimavit. Ἰπποφάεισιν. ἢ δὲ ἐν κινάπτοις ἀνὰ τὰς ὁδοὺς, ὡς αἰετὶς ἢ ἱπποφάεις. Doctissimus & Nobilissimus Fabius Columna Lymæus dubitat, utrum rhamnus primus, ab aliis oleaster dictus Germanicus, sit hippophaes five hippopheos veterum. Tanta viri summi integritas, ut sponte sua fateatur, se nunquā vivam plantam vidisse, ideoque nihil sese certi de ea scribere posse. Utrum succo scateat radix, aliis apud quos planta sponte provenit, observandum relinquit. Apud nos locis arenosis frequens. Succus nihil haecenus in radice reperimus. Sed alia impediunt, quo minus hippophaes veterum esse possit: quod flos hederæ corymbis non sit similis, ac veluti racematim sibi cohaerens, sed instar oleae herbaceus circa ramos frequens, nec furculos habeat quoquoeversum expandentes, sed ramulos in altum se erigentes. Doctissimus Anguillara, uti summi Botanici scribunt (*Anguillarae quippe scripta nunquam vidimus*) rhamnum catharticum oleae hippophaen esse scribit. Vulgarem catharticum rhamnum saepe conspeximus, hunc nunquam. De hoc Dodonæus; *Anguillara radicem refert palmam esse longam vel majorem, & ex hac fracta aut vulnerata succum manare tenuem, lacti concolorem, gustu amarissimum, odore gravem. Arenosis & Maritimis locis in Peloponneso à se repertam scribit.* Clariss. Dodonæus iconem hippophaes ex codice Caesareo depingi curavit. Haec si sit in rerum natura; optimè nostro judicio cum notis à veteribus traditis convenit, & fortassis hanc, aut similem in Peloponneso observavit Anguillara. Et haec de hippophae, quam inter ignotas referimus. Illud addendum, quod hippophaen ἀκωνίαν καὶ γράφουσι, id est, spinam purgatricem, vocari tradat idem Anguillara. Hippophæstum Botanici, quam calcitrapam, vel stellatum carduum vocamus, esse contendunt. Multa tamen sunt quae impediunt. Humilis quippe dici planta non potest. Respondent humilem dixit, quod ignoravit caulem, vel florem ferre. Humilis ergo antequam caulibus, flosque erumpat. Hoc frivolum. Quippe Dioscorides capitulum inane ferre ait. Caulis capitula sequi non solet, sed capitula caule, vel simul cum caule erumpunt. Sine ullo dubio planta quaedam est, quae fert capitulum quale in carlina & ixine conspiciunt. Folia praeterea magna sunt, spinisque carent. Respondent; veluti sonchus, per extremos finis aculeos habet (quos nunquam nobis videre, aut observare licuit) quibus ἀκωνίαν esse, dici possunt. Praeterea ajunt, in Plinio nihil de spinis in folio haberi, & in Dioscoridis textu inter verba μικρὰ & ἀκωνίαν comma esse signatum, quare Marcellum Vergilium, folia tantum parva, capitulaque spinosa habens, vertisse. Quod ad Plinium, nemo ignorat, hunc plura omittere, quae ad plantae cognitionem, ac exactam delineationem pertinent. Satis negligenter Graecorum scripta vertit, & plurima, quae tamen optima, rejicit. Ad Dioscoridem quod attinet, concedimus, post vocem μικρὰ comma positum esse, sed inde sequi ἀκωνίαν ad κεφάλια esse referendum, hoc negamus. Particula, quae sequitur, ἢ, satis exprimit, vocem jam dictam ad capitula referendam esse. Debuisset scribere Dioscorides, ἢ γὰρ μόνον φυλλὰ μικρὰ, ἀκωνίαν, καὶ χαλκὰ κεφάλια. Nunc autem cum ait, φυλλὰ μικρὰ, ἀκωνίαν, & κεφάλια χαλκὰ, satis ostendit, ἀκωνίαν non posse ad κεφάλια, sed φυλλὰ referri. Duo, ut dixi, adjectiva conjunxisset, non autem in medio substantivum cum conjunctione posuisset. Praeterea folia quae profert satis sunt magna. Oblonga enim sunt, dodranalia, secundum margines grandibus incisuris laciniosa. Denique, radicem non habet crassam & mollem, sed tenuem, prolixam, ligno-

fiam verius , quam mollem . Postremo nullam planè vim purgantem habet . Dioscorides , τῷτ' αὖτε τὸ φύλλον καὶ τὴν ῥίζαν καὶ τὴν καθάρην χυλίστας , ἐξάγει· καὶ διδόναι οὐκ ἀποβόλου μὲν μελικροῦτον ἢ βουλεύει ἢ γὰρ διὰ τοῦτον κηρύσσας ὑδαρ καὶ φλέγμα ἀγείρει . Succus folijs, radice, & capitulo exprimitur, qui quidem ex-
succatur, atqui datus cui volueris obolis tribus in aqua mulsâ,
aquam pituitaque detrahât . Hæc non potest calcitrapa
vel calcitrippa . Cæterum utrum spina fullonia, cujus me-
minit Plato in Politico, sit hippophaes, an hippophæstum
difficile quis affirmabit . Verba Platonis sunt, ὅτι δὲ τὸ αὐ-
τῶν γνάφους οὐκ ἔχει ἐμμέτρως τὴν μαλακότητά ἔχει, ταύτ' αὖτε καθή-
κον ἐστὶ νῆσθαι, τὴν δὲ ἐπιπταγμένην αὐτοῖς εἶναι, τέχνην, κεκοινη-
τικῶν . Scribendum monet doctiss. Salmass. ὅτι δὲ τὸ αὐτὸ τῇ
γνάφους ὁλητὴ ἐμμέτρως τὴν μαλακότητά ἔχει . Id est : Quæ spi-
næ fulloniæ tractui & polituræ accommodarum habent molli-
tatem, ea postquam neta sunt , subtægminis nomine vocantur .
Sensus est in subtægmine nendo ita rationem haberi floc-
corum excitandorum, ut possint commodè pecti & poli-
ri fullonis spinis . cum igitur subtægme fit μαλακώτερον στα-
mine, quo densius subtægmen, & crebrius, eo vestitis μαλακώ-
τερη & pector . ut crocos in subtægmine, quod malacam
vestem facit , ita & pexitas, quæ arte polituræ concinnat-
ur, hoc est, τῇ γνάφῳ . Sed quam designet spinam Plato,
ut dixi, haud facile quis divinabit . Hac tenus de hippo-
phæo, nunc Phœi historiam examinare incipio . Supra lib. 4.
cap. 6. & cap. 1. hujus libri πείλω vocari dixi, eodem
loco duas diversas plantas confundi φλίω & φέω docui:
φλίω est aquatica planta, spinis carens , φέω spinosa est,
locis arenosis proveniens . Nominis hæc vicinitas Botani-
cis, criticisque doctissimis errandi occasionem præbuit,
Solent enim φέω & φλίω confundere, easdemque puta-
re, dum diversissimæ sint . Theophrasti quoque corrupti
codices erroris causæ fuerunt . Φλίω stirpem aquaticam,
esse πείλω spinosam, ex Plutarcho probatur de physicis
quæstionibus, quæstione secunda . Ἡ τοῦτο μὲν σὺν ἀληθείᾳ, ἀ-
λλ' ἔλατ' ἐν τῷ Λαίτῳ ὅτι καὶ τὴν λιμανία φυτὴν πείλην καὶ φλίαν (scribe
φέω) καὶ βρύον ἀναυγὴν καὶ ἀελάαν μένει, μὴ γενομένων ὄμβρων κατ'
ἀέρα . An hoc verum non est, sed ignoravit Latinus, quod e-
tiam palustres stirpes, ut sunt tipha, phleos, bryon, muscus
neque germinent, neque augeſcunt, ubi imbres suo tempore
non decidunt . Ideam in Theſeo . Ἡ δὲ εἰς τόπον ἀπελευθεύσαι λόχῳ
μεν ἔρχονται ποταμοὶ πείλων τε πλησίον καὶ ἀσφαράγγων, ἀνήϊκος πάσης &
παίδος ἀσπίρη αὐτῶν ἀνορθρῶν δεομένη, ἀστυχεύουσιν μετ' ὀρεων, ἀντί-
σσωσι αὐτῶ καὶ δασυκρήνυσσι, μηδέποτε λυμαινεύουσιν· μηδὲ κηρύττει
Ἀναγκολομήνου δὲ τὸ Θηπέως, καὶ πῆσαν διδόντω ὡς ἐπιμαλήσεται
καλῶς αὐτῆς, καὶ οὕτως ἀδικήσεται, ἀεζήσεται καὶ τῇ μὲν Θήτῃ συνγενομένη
Μελανίππου περὶ Ἑκκῆ . Διηγόμεναι δὲ τῇ Εὐρύτου & Οἰχαλίων ὕστερον συ-
νώχησσι, Θήτῃ δὲ δύντω· σκὴ δὲ Μελανίππου & Θηπέως γεννιᾶται
Ἰωξίς, Ὁρνύτη τῆς εἰς Καρδίαν δασυκίας μετήχεν· Ὅθεν Ἰωξιδὲς καὶ
Ἰωξιστὴ πατέρων κητέστη μήτε ἀκαυθέν ἀσφαράγγων μήτε πείλων κοίλειν,
ἀλλὰ στένω καὶ πέμων . Ea (Perigrine Sinnidis filia) in locum
secesserat frequentibus virgultis, multa que stoebe & aspara-
gi obtutum . Hæc illa admodum simpliciter & pueriliter pre-
cans velut sententiæ vota cum iurejurando nuncupavit, si
servassent & texissent, se nunquam hesuram ea nec crema-
turam . Quam cum alta voce appellaret Theſeus, fidemque
daret, se egregie eius gestaturum curam, neque re ulla vio-
laturum, prodiit, atque ex Theſei complexu edidit Melanip-
pum . Ea post Deioni Euryti OEchalenſis filio, Theſeo elo-
cante, nupsit . Melanippo Theſei genitus Ioxus Ornytiſo-
cius deducenda in Cariam colonia fuit, unde originem ducunt
Ioxidæ . Hinc solemne Ioxidibus est , neque spinam
asparagi , neque stoeben comburare, sed honorare hæc & ve-
nerari . Cur stoebe dicatur, libr. 4. exposuimus; nempe
ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἐν ἱστρίῳ, cogendo, φέω aut, quasi φῶς, lu-
men ; quod nitida splendidaque reddat vestimenta . Verba
Theophrasti examinanda . πολὺ ξιδὲς δὲ καὶ πολὺ ῥρίζον τὸ
φλίω . Scribe, φέω, ut supra diximus, βλαστάνει ἢ ἀμα τεραι-
δι καὶ τοῖς περὶ φέω ἀέρτοις . καὶ ἀφίσι τὸ τοῦ φύλλου . Interpretantur,
Phleum folio constat carnoſo, multifidum, multistyrps-
que est, non tamen altè descendit . Germinat cum Vergiliis,
primoque aratro una , nec id folia dimittit . Non enim an-
nuum, sed diuturnus est . Theophrastus hippopheos scrip-
sit, esse spinis incurvis, ac hamatis, folio carnoſo . φέω
vero quale fert folium, non tradit . Quod ergo de hippo-
phæo Theophrastus, hoc de phæo Theodororus . Πολὺ ῥρίζον
malè item multistyrps reddidit . Verte, Pheum multifidum,
multasque radices habet, non tamen altè descendentes . Legit
idem Theodororus, καὶ τοῖς περὶ φέω ἀέρτοις, σὺν αὐφίσι τοῦ τοῦ
φύλλου . Nec melius tranſtulit . Germinat cum Vergiliis pri-
moque aratro una, nec id folia dimittit . Αφίσι supra lib. 4.
cap. 2. docui apud Theophrastum, non pro dimittere, sed
amittere poni; Nusquam Theophrastus pro dimitto ea vo-
ce usus est . Vide cap. 8. lib. 7. & cap. 3. libr. 8. Malè
ergo corrigunt, & σὺν αὐφίσι, & planè contra mentem
Theophrasti negativam addunt particulam . Nam si, ut

cap. præcedenti & primo hujus libri scribit noster Philo-
sophus, præter spinam folium fert, qui sit, quod folium
non emitat? Planta quæ hodie à Cretensibus, teste Ho-
norio Bello, stoebeus vocatur, folia nova promit autumno,
quod contra plurimarum plantarum naturam. Scribo ergo.
ἡ ἀφροίτις ὅτι ἄμα πλάσσει, καὶ τοὺς ἀφροίτους ἀέθρει, καὶ τότε
ἀφροίτι τὸ φύλλον. *Germinat cum Vergilia occidit, primæque*
fationis tempore, quo etiam folia nova emittit. Pro ἀέθρεις
lege ἀέθρει, & expono, *primæ fationis tempore*; Quod in-
telligi nequit, nisi ea legantur, quæ lib. 8. cap. 1. scribit
Theophrastus, eaque, quæ à nobis ad locum citatum an-
notantur. Quando Vergiliæ cadunt, non est arandi pri-
mum tempus, sed fationis, quod ex his Hesiodi versibus
constat, qui statim in initio Ἐργῶν β' reperiuntur.

Πληϊάδων Ἀτλαγενέων Ὀπιτελλομενῶν
Ἄρχεσθ' ἀμνηστὶ ἀρότοις ἢ δυσσομενῶν.

*Pleiadibus Atlante natis exorientibus
Incipe messem, sementem occidentibus.*

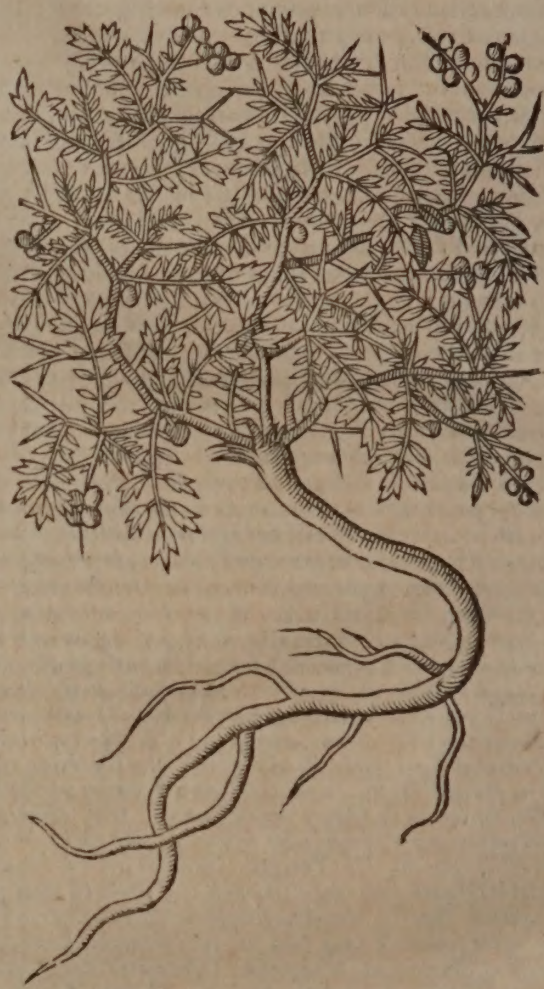
Doctissimus interpretar arationem vertit. An sementem an arationem interpretandum, hæret Græcus interpret. Εἰ μὲν ἄρα τὸν νεατὸν φασί, τὸ δὲ τὸ ζῶον εἰσεὼλὴν αὐτὸς τοὺς διδμους ἔῃ ἡλίου φασί, ἰουνίου εἰ. εἰδὲ ἀροτὸν τὸν ἀροτὸν φασί, τὸν καμῶν δηλοῖ καὶ δὴ ὁ ἥλιος εἰς τὸν σκόρπιον ἐμῶ ἄλλῃ. Ὁκτωβρίου, καὶ Νοβемβρίου. Quod ἄρα denotet arationem, ingressum solis ex Taurο in Geminos intelligit, qui sit Iunio: sin vero stationem, quando sol Octobri aut Novembri mense scorpium ingreditur. Serendi tempus Poëtam intelligere ex Theophrasto probatur loco citato, ubi ait. Ὁρεῖ δὲ τὸ ἀροτὸν τῶν πελῆων δύνα. Πρώτῃ ἢ καὶ μάλιστα ἢ ἀπὸ πελῆων δύσει, ἢ ἐῃ Ὁριόδῳ ἡγελοῦνης, ἔσχεδον οἱ πελῆται. διὰ καλοῦσι τὰς αὐτῇ ἀροτὸν. Sementis autem tempora ut plurimum duo observantur; sed primum atque potissimum, circa Vergiliarum occasum est, quod Hesiodus ἔσ αὐτοὺς plurimū sequuntur, idque per excellentiam ἀροτὸν appellant. Ἀροτὸν sementem esse, vidit Plinius libr. 18. cap. 24. Hesiodus, qui princeps omnium, de Agricultura præcepit, unum tempus serendi tradidit à Vergiliarum occasu. Cadunt Vergiliæ hyemis initio, oriuntur æstate. Plinius lib. 18. cap. 29. Namque Vergiliæ privatim attinent ad fructus, ut quarum exortu ætas incipiat, occasu hyems. Idem lib. 2. cap. 47. Vergiliarum occasus hyemem inchoat, quod tempus in 3. Idus Novembris incidere consuevit. Hoc eodem, ut dixi, tempore stoebes nova germina novæque folia emittit. cum reliquæ (paucis exceptis) plantæ soleant verno tempore nova promere. Rectè ergo emendavimus, ἀροτὸν ἀροτὸν, καὶ τότε ἀφῆκε τὸ φύλλον; οὐ γὰρ ἐπὶ ἐπείπειν, &c. Rectè, pro arationem, sementē restituiimus. Ἀείφυλλος est stoebe, teste eodē Bello, nova enim folia succrescere ait, antequam antiqua decendant. Stoebē Theophrastus his notis describit, quod plāta sit radicibus multis, non tamen altè descendentibus, & in ramos spargatur, Hoc enim πολυσχιδὲς, quod præter spinas folium habeat non spinosum, sed mite, quod etiam germinet, foliaque nova proferat autumno. De stoebe hæc apud Dioscoridem leguntur, lib. 4. cap. 12. σίχη γνῶριμῳ. ἥ ὁ κερπὸς ἔσ τὰ φύλλα σφίγει. Ὅθεν ἔσ διανεπριῶσι τὸ ἀφῆκεν αὐτῶν εὐτετα. ἐγκλίσσεται δὲ καὶ εἰς ἄλλὰ ποιεῖται. κρατὲς πλάσσειται δὲ τὸ φύλλον ὀφθαλμοῦ σφύγγου ἐκ τῆς γῆς καὶ αἰμορρογίαν ἴσχει. Stoebe vulgaris est notitiæ. Semen ἔσ folia adstringunt. quapropter eorum decoctum dysentericis infunditur: auribus quoque purulentis instillatur. folia vero imposita oculis icu cruentatis prosunt, ἔσ erumpentis sanguinis impetus cohibent. Refert Ætius, huic ut thymo epithymum, epistoebe innasci libr. 3. cap. 29. ἀρὰ πηλίσσιος δὲ τὸ ἐπιθῆμα καὶ τὸ ἐπὶ τῆς σίχης φουδῶρον, καὶ τὸ ἐπὶ τῆς θυμβῆος καλοῦσιν ἐπιθῆμα ἔσ καὶ τῆς, πηλὸν ἀδανίσσεται ἐκείτῳ τῇ δυνάμει. Similiter autem velut epithymum purgat, quod stoebe (utrum flos an involucreum dici debeat lib. 1. de causis. cap. 23. disputatur) ἔσ quod Thymbrae innascitur, ἔσ epithymbon vocatur, verum utrumque viribus debilius est. Involverum hoc, vel, si placet florem vocare, ἐπισπῆλω Græci vocant. Et hæc de phœo sive stoebe veteres. Doctissimi viri Stoeben recentiorum satis bellè cum hippothesa descriptione convenire asserunt. Vellem quam intelligant stoeben expressissent, an vulgo sic dictam Salmanticensem, an verò quam Honorius Bellus describit. Sed perinde est, utram intelligant, neutra delineationem veterum satis refert. Carent omnes oleæ foliis, nec florem hederæ corymbis similem producant, nec succum lacteum purgandi quadam vi præditum emittunt. Qui porro stoeben vulgo dictum, scabiosæ genus, pro veterum phœo habent, longissimè à vero absunt. Nequaquam spinosa est, nec ullam adstringendi vim habet; manifestus in ea percipitur calor. Nec melius Salmanticensis stoebe phœo veterum

veterum dici meretur. Præter spinam folium spinosum non fert. Sed contra folio constat spinoso, nec præter hoc spinam ullam habet; Manifestus quoque in foliis amaror sentitur, qua de causa, alii id centaurei majoris, alii ad cyanorum classem referunt. Πολύριζος præterea aut πολυριζός dici non potest. Quapropter veterum stoebes vel phleos esse nequit. Stoebes nomen accepit, quod folia utrinque aculeata gerat, cum veterum stoebes folia spinis vidua sint. Honorius Bellus Cretensis Medicus Epitola 2. ad Carolum Clusium, plantam, quam adversariorum auctores Poterii nomine describunt, stoeben Theophrasti esse existimat, eamque his fere verbis describit.

Elegantissima planta, quam (nifallor) nonnulli Poterium perperam appellant, alii Pimpinellam spinosam, cujus semina nunc accipies, legitimam Dioscoridis Stoeben esse contendendo, licet ipse nullam Stoebes descriptionem reliquerit: sed affinitate nominis fretus, quod in tota fere Græcia adhuc retinet, facultatibusque quas in Medicina habet, aliisque non levis conjecturis adjutus non vereor affirmare, legitimam esse: differreque multum à Stoebæ Galeni, quam libro primo de Antidotis descripsit. Planta ista perpetuo hic viret, multosque annos durat, in orbem diffusa furculosaque, ad cubit altitudinem assurgit, folia ferens carnosæ, divisa, in uno pediculo, plura utrinque disposita, quæ cum Autumno primum erumpunt in se contracta videntur, & Aspleni folia quodammodo imitantur, sed longe minora, quæ tamen successu temporis majora apparent, & Pimpinellam sorbastellem vocatam foliorum positu & divisuris emulantur, minora vero sunt. Tota planta crebris, firmis & tenuibus spinis scætet. semina fructus rubi aut mori imitantur, plures enim simul congesti sunt, initio virides, postea ad rufum tendentes: flores parvos carnosos ex viridi rufescentes multosque simul congestos profert. Super hanc stirpem nascitur Epithymum, quemadmodum super thymum, iisdemque collibus frequentissime invenitur, in quibus & thymum, & thymbra, & asparagus proveniunt; nunquam autem invenitur palustris. Astringendi vi pollet, vulgariterque in tota Græcia σπινδα vocatur. Quod autem sit Dioscoridis Stoebæ clarissime patebit, ubi prius ostendero, Phleos & Stoebæ unum & idem esse, & ex aculeatarum genere esse; Phleum autem nomine neutro multum à Stoebæ differre, nam plerosque doctissimos viros ex confusione horum nominum in maximas tenebras incidisse comperio. Omnes enim qui phleos aut phleum apud Theophrastum confundentes eandem esse plantam putant, frustra Stoeben cognoscere conati sunt. Nam Phleos, quæ vocatur Stoebæ à Theophrasto lib. 6. de hist. plant. capite 1. enumeratur inter eas stirpes, quæ præter spinam folium habent, ut hæc pimpinella spinosa: & non ut vertit Gaza, quæ juxta folium aculeatum, altero quoque folio conduntur: eamque comparat Ononidi & Tribulo. quæ quidem phleos, sive Stoebæ, folio constat carnosæ, in ramos sparsa, multasque radices habet, non tamen altè descendit, germinat cum Vergiliis, primoque aratro unâ, nec folia dimittit, non enim annua, sed diuturnior est, ut idem Theophrastus lib. 6. de historia plant. cap. 1. affirmat & Plutarchus in vita Thesei circa initium, Stoeben inter spinas enumerat. Menalippi, inquit, filius Ioxus Ornocto socius deducendæ in Cariam colonie fuit: unde Ioxides originem traxerunt, quibus mos est patrius, neque spinas asparagi, neque Stoebes igne cremare, sed honore & cultu prosequi. Aëtius vero libro tertio, capite vigesimo nono, super Stoebem epithymum nasci affirmat. Quod autem Theophrastus cap. 3. lib. 6. de hist. plant. tribuat Phleo, cappari & tribulo peculiare quod non solum habeant caulem aculeatum, sed etiam folium hispídum, mendum esse suspicor. nam eodem libro cap. 5. Inturi sive cappari hoc peculiare esse voluit, & manifestè tribuit Phleæ folium minimè pungens: dicit enim, nec phleum & ipposolum emulatur, quæ foliis mitibus constant. Plinius etiam lib. 21. cap. 15. non rectè animadvertens quæ Theophrastus locis citatis de phleo seu Stoebæ scripserat, erravit & ipse, & multis errandi occasionem præbuit. Phleum vero, longe alia diversaque planta est à Stoebæ, & ab antiquis Græcis non inter spinosas, sed inter palustres stirpes enumeratur. Plutarchus enim naturalium questionum secunda, Phleum palustrem stirpem facit, dicens, ignoravit Lætyus, quod etiam palustres stirpes, ut sunt tipha, Phleum, & ulva, neque germinant, neque augescunt, ubi imbres suo tempore non decidunt. Idem fecit Aristophanes in Ranis, Chorus enim ait, saltavimus per cypirum & phleo, gaudentes cantibus. Et Theophrastus lib. 4. cap. 11. de histor. Stirpium, Phleum inter lacus Orchomenii stirpes enumerat, ejusque genera statuit, mare frutiferam, & feminam sterilem, ad nexus duntaxat utilem: fructus hujus Phlei Anthella vocatur, quo ad lixiviam utun-

tur: estque, placentaceum quoddam molle & rubicundum: quæ quidem planta adhuc mihi ignota est. ex his liquido constare arbitror, Pimpinellam hanc spinosam sive Græcorum σπινδα legitimam Dioscoridis esse Stoebem: nam hæc planta rectissime Theophrasti descriptioni convenit, cum ex aculeatarum sit genere, & vulgaris notitia, facultatis astringentis, & adhuc in sanandis alvi fluoribus indistinctè à ruiticis usurpetur. Nam ejus decoctionem, jejuni bibunt, & à morbo, ut ajunt, liberantur: præterea, antiquum nomen quasi retinet: nam σπινδα à σπιν derivatum esse censeo. Hactenus Bellus. Primum adversariorum auctorum sententiam examinabimus, Dein Belli, Poterion describit Dioscorides lib. 3.

Poterion. Stoebæ Theophrasti.

cap. 16. Πότηριον ἰσως ἐστὶ σπινδα (verus quædam αἰκίδας, vulgatam defendit Ægineta lib. 7. Νινός, ἐστὶ δὲ ποτήριον eandem defendit Oribasius, qui legit, ποτήριον ἐστὶ δὲ φρύνος ἰσως δὲ σπινδα καλεῖται (vox hæc in Ald. lect. desideratur) ἡμῶν (verus ἡμῶν) ἐστὶ μέλας, καὶ ὡς ἔχει μακρὰ καὶ μακρὰ, ἰμασπιδίς, λεπιδίς, ἰμασπιδίς τετρακίδης φύλλα (verus addit λεπιδίς, alter pro μακρὰ habet λεπιδίς, vulgatam securus est Oribasius) μακρὰ, νεκρὰ, ὅλῃ δὲ ἡμῶν σπινδα (alter codex φλοῖς καὶ πολὺν χυμὸν, quomodo & Hermolaus legit) λεπιδίς χυμὸν ἰσως, [καὶ ἐστὶν ἀκαυτῶν] (conclusa non habentur in veteri) ἀπὸ μακρὰ, λεπιδίς, καὶ ποτὶ δὲ [γενεαὶν αἰσῶν] καὶ δακτύλῳ, ἀρρηστῶν φύλλα ἐν ἀμυδαῖσι (ceteri ἰσως, vulgatam probat Oribas.) καὶ χαλκῶν χαλκῶν πῖζα δὲ ὅπως πῖζαν δὲ ἡ τριών, ἰχυραῖ, νευράδης αἰνίς αὐτῇ τῇ ἀποτμήσει, ἀνὰ δὲ δάκτυλῳ καὶ οἰοῖται. καὶ πῖζα δὲ καὶ ἰατρὰ καὶ αὐτῇ, νευρὰν διακρίναι καὶ ἑαυτὰ καὶ καὶ αὐτῇ καὶ αὐτῇ πῖζαν, πῖς αὐτῇ νευρὰν διακρίναι καὶ αὐτῇ. Poterion Iones Nevrada vocant: grandis est frutex, ramulis longis, mollibus, lori modo lentis ac flexilibus, tenuibus tragacante proximis: foliis vero parvis & rotundis. Totus autem frutex tenui obducitur lanosa lanugine, estque spinis horridus. Flores sunt parvi, candidi: semen vero gustu odoratum & acre, sed nullius usus. Nascitur in sabulosis locis atque collibus. Radices subsunt binum trinumve cubitorum altitudine, firmæ ac nervosæ: quæ proximè terram recisæ, lachrymam fundunt, gummi similem. tusæ autem ac illitæ, præcisos nervos vulneraque glutinant. decoctum quoque ejus potum, vitis nervorum prodest. Τοδ ποτήριον nomen impositum scribunt, quod potrix herba, paludosum riguumque solum amer, ut scribit Dioscorides. Nescio, ut potricis herbæ mentio-

nem fecerit Dioscorides. Typographicum mendum esse puto. Scripserunt viri magni, ποτήριον, fortè quasi ποτὶς, quod paludosi riguique soli amans sit, ut dicit Dioscorides; qui fruticem hunc ramulis & foliis tragacanthæ aptè confert. Verum locis riguis & paludosis non nascitur, sed arenosis & collibus. Malè in nonnullis pro ἀμυγδαλί, ἐλάδι legitur. Ποτήριον Grammatici poculum exponunt. An poterion dictum existimant, quod pocula ex ligno hujus tornantur? An quod in poculis poterii planta celari ab artificibus soleat? Neutrum apud veterem quendam auctorem legi, nec inde nomen accepisse puto. Imò assero ποτήριον quasi ποτὶς ἔριον, vel ποτὶς ἔριον dici, duabus brevibus vocibus in longam mutatis; quod lanugine obducatur lanosa. Dioscorides, ὁ λανὸς ὁ γάλακτος ἀπὸ τοῦ ποτήριου. Favet huic etymo Phavorinus, qui πὶ ποτήριον exponit, vestimentum ex lana. Ποτήριον. λέγεται ποτήριον ὅτι ἐξ ἐλαίου ἔνδυμα, ἐπὶ ποτὶς ἔριον ἔσθ'· ὡς τὸ πλὴν τῆς ποτὶς τῆς ἐλαίου. Puto scribendum. Ποτήριον. λέγεται ποτήριον (ὅτι ἐξ ἐλαίου ἔνδυμα, ἐπὶ ποτὶς ἔριον ἔσθ'· ὡς τὸ πλὴν τῆς ποτὶς τῆς ἐλαίου). Id est, Poterion. poterion dicitur (Ex lana indumentum quod quondam lana erat) quod potum servet. Νεφεῖον nomen ei dederunt, quod ὅτις νεφέης, nervis adjumentum ferat, iisque læsis ac vulneratis opuletur; ut docet ad finem capitis Dioscorides. Auctuarii auctor ἀκιδάτων, id cuspidatum, seu aculeatum, à spinis aculeisque. Φερίον vocatur à rubetis, quas φέρους vocant, quod adversus eas auxilio sit. Plinius libr. 25. cap. 10. Auxiliatur eis phrynon (qui rubeat venenum hauserunt) in vino pota; aliqui neurada appellant, alii poterion floribus parvis, radicibus multis, nervosis, beneolentibus. Dioscorides fructum benè olere tradit, radicem verò odoratam non scripsit. Idem Plinius poterion libr. 27. cap. 12. iterum describit. Poterion aut, ut alii vocant, phrynon, vel neurada largè fruticat, spinis retorrída, lanugine spissa, foliis parvis, rotundis, ramulis longis, mollibus, lentis, tenuibus; flore longo, herbacei coloris, seminis nullius usus, sed gustu acuto & odorato. Invenitur in aquosis collibus. Radices habet duas aut tres, binum cubitorum in altitudine, nervosas, candidas, firmas. Circumfoditur autumnino, & præciso frutice dat succum gummi similem. Spinis, inquit, retorrída. Vetus codex, horrida; fortè melius. Dioscorides tenui ait esse lanugine, spissa Plinius. Flores supra libr. 25. dixit esse parvos; idem Græcus auctor. Longos ait esse Latinus, cum ex Oribasio constet, Dioscoridem μετὰ scripsisse. Malè viri magni ex hoc Plinii loco ἀντὶ μετὰ corrigunt μετὰ. Pugnancia cum tradat Plinius, quis ipsi fidem adhibebit? Semen, ait, nullius usus; Dioscorides fructum ait usum nullum habere. Hic error nullius momenti: solent auctores quandoque pro semine fructum scribere, & contra pro fructu semen. Herbacei, inquit, esse coloris flores. Dioscorides λανὸς τὰ ἀνθ'· ait. Sed cum apud Oribasium similiter χλωρόν, ἀντὶ λανὸς legatur; probabile admodum, sic scripsisse Dioscoridem. Malè tamen ὁ ἀκιδάτων, acutum, pro acris reddidit. Quod Dioscorides φερίον poterion vocari tradit, errandi occasionem præbuit summo viro, qui in doctissimis suis notis ad Galenum πρὸς τὸ πρῶτον libr. 6. cap. 1. ubi hæc Galenus, καὶ ἀπὸ κερατῶν δὲ καὶ βαρβούλων, καὶ τῶν κωλομενῶν πρὸς ἡμῖν ἀπορύμνων; contendit, prunum sylvestrem, vulgo scheehendoon esse poterion Dioscoridis; cum prunus hæc planè tragacantha dissimilis sit. Nulla huic lanugo, præter eam quam nonnunquam prætereuntes oves invitæ rapientibus spinis concedere coguntur. Nec foliis constat parvis, sed propemodum ejusdem cum pruni sativæ foliis magnitudine sunt. Nec flos exiguus, sed cerasi floribus æqualis; & quod maximus. Fructus ejus inodorus, omnique acrimonia carens, multique in medicina usus. Pharmacopœi enim ex hoc acaciam suam fictam conficere solent, eaque Medici, ubi altera destituuntur, pro vera legitimaque utuntur. Easdem enim propemodum vires habet; quod veteres etiam observarunt. Sed Dioscoridem respondent δερμῶν pro σπυγῶν, hoc est, acrem pro acerbo scripsisse. Hoc probandum esset. Nego unquam Dioscoridem hos duos sapores inter se diversissimos sic confudisse, ut alterum pro altero usurparit. Botanicorum plurium sententia est, poterion eam esse plantam, quam diligentissimus & indefessus Botanicus Carolus Clusius tragacanthæ alterius nomine, his ferè verbis describit. Tragacanthæ, quam aliquando Massiliæ florentem, & fructu præditam observare memini, simillima est hæc planta, fruticosa admodum, multos pedales habens ramulos flexibiles, latè circumquaque sese diffundentes, candicantes, & dum adhuc tenelli sunt, lanuginosos, multis, longis, canescentibus spinis horrentes: foliorum plurima simul junctæ alæ, lenticule aut tragacanthæ proximæ, exiguæ, candidæ,

lanuginosæque, primo vere per intervalla exeunt, dulcis saporis: foliis hieme decidantibus, nervi illi medii quibus folia inherebant, in rigidas & acutas spinas evadunt, ut eo tempore tota planta sine foliis conspiciatur, contra quam in tragacantha, quæ hyeme etiam folia retinet, nec ea abjicit donec nova sequente anno adquisierit: tum demum deciduus vetustis foliis, nervi illi medii in spinas abeunt. Istam, inquit idem Clusius, neque florentem, neque semen ferentem vidi: sed sub ea plurimos folliculos, bombycinis similes, aut alceæ illius, quam Mathiolus hyperoem appellat, folliculis ferè pares, inanes inveni, quos ab illa excidisse, & florem ex similibus prodire album, non magnum incolæ referebant. De semine nihil certi intelligere potui. Radix lenta, longa, in multos ramos divisa, nigro cortice foris obducta, materie intus candida, fungosa, dulci; interior pars gummosum quippiam & subdulce refert. Nascitur plurima circa Guadix, & la venta el peral, Granatensi regno, in collibus, arido & inutili solo: nec alio loco conspexi. Vulgare nomen non intellexi. sed cum adeò sit tragacanthæ similis, facile mihi persuaderem, legitimum esse ποτήριον, quod ab Ionibus ποτὶς ἔριον vocari Dioscorides ait, largè fruticare, spinis horrere, spissa lanugine esse, ramulis longis, mollibus, lentis, tenuibus, tragacanthæ proximis, in collibus & aquosis nasci (vulgatam lectionem vir magnus, Botanicorum, dum viveret, facile princeps, sequitur) & radicem recisam proximè terram succum gummi similem reddere tradit: cujusque Plinius libr. 27. nat. histor. cap. 12. meminit, illam etiam à quibusdam phrymon vocari scribens. Bellonius libr. 1. Observ. cap. 16. duo tragacanthæ genera observasse refert in Cretensium montium verticibus; earum fortè altera huic similis erit. Certè Rauwolfius libr. 2. sue peregrinationis cap. 12. scribit, tria tragacanthæ genera in Libano monte invenisse, quorum unum meam hanc referret, alterum humilius, illi fere simile, sed luteis floribus, quorum singuli in orbicularibus flavescentibus folliculis includuntur, racematim quasi in longiusculis virgulis nascuntur: tertium ejusdem penè altitudinis, plurimis virgis firmioribus purpurascens affurgens, incana lanugine poterii capitula sustinentibus, & purpureis floribus spectabile. Hactenus Clusius. De tragacanthæ generibus paulò infra agam. Omnino fatendum, hanc plantam plurimas notas habere quibus poterion refert. Nos tantum duos tresve ejus ramos vidimus, quos in horto hyemali, ab ipso Clusio confecto, quem nobis dono dedit doctiss. medicus Ioannes Pavius, magni Petri Pavii quondam professoris Medicinæ primarii Botanici, & anatomici celeberrimi filius, invenimus. Hortum Hyemalem vocamus in quo plantæ ad vivum exsiccatæ servantur. Unum tantum observavi, quo minus pro poterio accipere possum; quod foliola non erant ἀκιδάτων, uti de poterio tradit Dioscorides. Huic enim tragacanthæ sunt similia, id est oblonga; quæ orbiculata aut rotunda dici non possunt. Indagandum etiam, an fructus odoratus & acris. Dubitat clarissimus Clusius utrū tragacantha altera quæ pro poterio ostenditur, sit planta ea, ex qua telas pulcherrimas confici tradit Strabo. Strabo, inquit, scribit, circa novam Carthaginem plantam quandam esse, de cujus cortice tela pulcherrimæ conficiantur. An hæc mea sit, ignoro. Nullam enim, qualem ille describit, dum istac iter facerem, observabam, aut istac nasci ab incolis intelligebam. Hujus plantæ mentionem facit Strabo libr. 3. circa finem. Περὶ τῆς κατὰ Κερκενίαν, δὲνδρον ἐν ἀκρότης Φλοιὸν ἀφίνας, ἐξ οὗ ὑφάσματα γίνονται κάλλιστα. Et apud Carthaginem novam arborem esse, quæ ἐξ ἑσπινῶν corticem emittat, unde tela pulcherrimæ conficiantur. Arbor non est planta à Clusio descripta, sed quis scit, utrum plantam hanc rectè arborem dixerit Strabo, an verò deceptus sit ab aliquo, qui arbore vocavit, quod verè frutex. Cæterum tragacantham alteram, aut huic similem plantam libr. de plantis exoticis 1. cap. 22. pro vero poterio describit prosper Alpinus. Sed fatetur, cum delineatione veterum non satis convenire. Ipsa verba audiamus. Poterii planta nascitur in multis locis Cretæ insulæ fruticosa, foliis, & spinis tragacanthæ perquam similis. Quo mirum non est, si poterii pro Tragacantha ex iis locis, ad me non semel missum sit. Largè verò fruticat ramis aliquando tenuibus, ut expressit Dioscorides & aliquando crassis, nigro cortice, quasi squammatim cum spinis obductis, non longis, sed brevibus, & densis, spinis albis, acutis, horrentibus, non rectè sed obliquè actis, in summitatibus crassis, crassoque tomento candido inæqualiter obductis: In quo tomento flosculi tenues, leves, oblongi, colore albicantes visuntur, à quibus semen minutum, rotundum, albicans, ea lanugine obductum sit. Hæc planta in hoc præsertim à Tragacantha differre videtur, quoniam Tragacantha neque caules in summitatibus crassiores, habet sed potius subtiliores,

Tragacantha altera Clusii, an poterion.

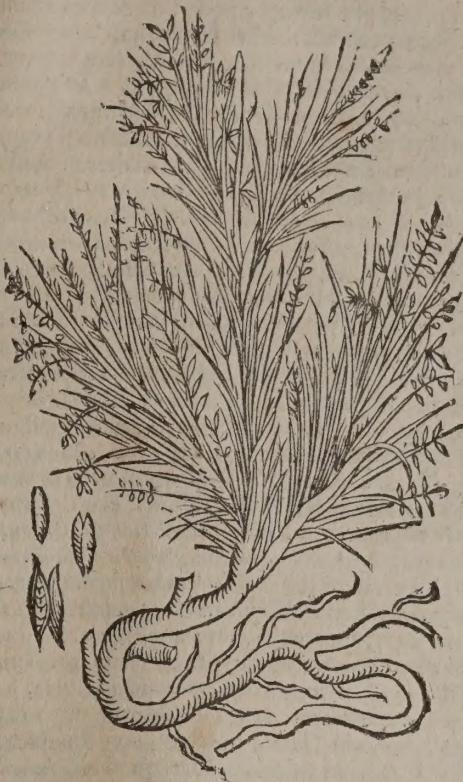

“subtiliores, neque etiam tomento pleni sunt, neque
 “floris in tomento fert. Etenim Tragacantha in ramulis
 “floris, & ab ipsis parvas filiquas producit, quibus se-
 “men continetur. In poterio caules in summitatib. cras-
 “siores quasi spicae figura cernuntur, & crasso tomento
 “albo obducti, in quo & flores & semina producantur.
 “Cum Tragacantha, tum poterium habet folia parva,
 “oblonga, leguminis modo utrinque in spinis; eaque præ-
 “sertim habent in summitatib. caulium, &c. Hæc planta
 “poterii ita rara est, ut à nemine hætenus ipsius imago
 “affabrè delineata visa sit, etsi plures de poterio scrip-
 “serint. Ego verò proximis annis ex Creta insula ab Hie-
 “ronymo Capello amplissimo & humanissimo Senatore,
 “tunc temporis totius ejus Cretici regni generali provi-
 “fore D. D. meo perpetuis nominibus colendissimo, ac-
 “cepi pro poterio absq; radice, & est planta hætenus
 “à nobis delineata. Multa tamen, (si Dioscoridis lectio
 “ex toto incorrupta non sit, de qua re maximè dubito)
 “ut hæc sit poterium, desiderantur. Primum enim eam
 “describens, inquit: Poterium largè fruticat, cortice
 “obductum tenui, spinis horridum, lanugine spissa: Ra-
 “mulis longis, mollibus, lentis, tenuibus, Tragacanthæ
 “proximis: foliis parvis, rotundis, flore exiguo, candidi
 “coloris, seminis nonnullis usus, sed gustu acuto & odo-
 “rato. Omnia sanè de poterio à Dioscoride tradita,
 “huic nostro Cretico poterio convenire videtur; hoc ex-
 “cepto, quod non habet ramulos longos, molles, lentos,
 “tenuis. Quando hæc nostra planta habeat ramos bre-
 “ves, duros, fractu non contumaces, atque ad crassita-
 “tem magis, quam ad tenuitatem inclinantes. Verum, ut
 “ingenuè dicam; dubito, an & Dioscoridis verba tractu
 “temporis fuerint vitata. Quæ dubitatio apud me magis
 “acuta est, & quod sciam, hanc plantam in Græcia pro
 “legitimo poterio apud omnes ferè haberi, atq; ex Dios-
 “coride quoque, quæ ait, poterium constare ramulis Tra-
 “gacanthæ proximis. Sed quis quæso affirmabit, Tra-
 “gacanthâ habere ramos longos, molles, lentos, tenuisque.
 “Cum ipsa potius ramos habeat breves, duros, non vis-
 “cidos, atque potius ad aliquem crassitiem inclinantes.
 “Quod & Serapio Dioscoridis scriptori confirmasse
 “videtur, de Tragacantha dicens, ipsam habere ra-
 “mos breves, extensos super faciem terræ. Quare cre-
 “diderim ego, hanc plantam esse legitimum poterium,
 “& si quis etiam de semine, quod sit inspidum, mini-
 “mè acutum & odoratum, quale expressit Diosco-
 “rides, & de flore, quod non in hac nostra planta flaves-
 “centem colorem viderimus, non album, ut Dioscori-
 “des, neque herbacei coloris, ut Plinius tradidit: hoc
 “minimè nos turbare debet, quando eandem sanè plan-
 “tas in floribus sæpe colorem variare, non sit novum,

De semine etiam credidi, textum Dioscoridis habere
 vitium, vitiatumque ab aliquo simplicium medica-
 mentorum inexperto, fuisse. Quod ex ejusdem Dio-
 scoridis verbis facile conjici poterit; cum ipse præsertim
 dicat; seminis nullus usus, sed gustu acuto, & odorato
 quomodo istud verum esse potest, quod semen pote-
 rii acutum, atq; aromaticum nullius fuerit usus? Quod
 credimus nullius esse usus, quia inspidum sit minime-
 que acutum, atque aromaticum, quale ita esse in no-
 stro poterio degustavimus. Quibus colligimus, nostram
 hanc plantam, pro poterio missam, non abhorre-
 re à poterio notis. Accidit etiam, ut hæc veritas magis
 cognoscatur, quod hæc aut verè poterium erit, ut nos
 putamus, ac ut Tragacantha, propter magnam similitu-
 dinem quam poterium habere cum tragacantha, Dio-
 scorides tradidit, & in spinis, & in ramulis, atque
 quadantenus etiam in foliis. Non est autem Tra-
 gacantha, ut nos in ipsa planta, quum nos olim in Cretæ
 duobus scopulis, quos vulgus *Gozzi* appellat, obser-
 vavimus. Differt enim à poterio, ut in sequenti capite
 iterum demonstrabimus, quod ipsa sit procerior, di-
 versa à poterio, spinisque constet longioribus, & po-
 terio magis sit foliata, atque ita, ut Dioscorides confir-
 mavit, quodam tempore; quippe in vere (tunc enim
 ipsa regerminat) foliis ipsis spinas oculat. De istius
 plantæ radice & succo ab ipsa manante, quidquam
 cum hæc non viderim, certi non habeo, ut scribam.
 Inquit Dioscorides, radicem præcisam nervis, & vul-
 neribus glutinandis illiniri. Unde Neurus etiam dicta
 hæc planta fuit; decoctum quoque ejus nervorum af-
 fectibus medetur, Galenus inquit habere desiccandi
 facultatem absque morfu, adeo, ut & nervos incisos
 glutinare credatur, præsertimque ipsius radicem hac
 facultate donatam esse. Hætenus Alpinus. Vulga-
 tus codex Dioscoridis, ut vult Alpinus, corruptus non
 est, nisi forte, ut dixi, pro *λακκα*, *χλωρο* *αίδη* restituendum
 sit. Eadem lectio apud Oribasium, qui sua quam fidelis-
 simè ex Dioscoride excerpit, reperitur. Rationes quas
 addert doctiss. Alpinus, examinabo. Non sequitur; po-
 terion fert ramos tragacanthæ similes: at breves autem
 sunt tragacanthæ rami. Ergo & poterii. Ideo enim
 Dioscorides addidit, longos, tenuis, lanuginososque
 esse; ut indicaret, iis notis à tragacantha differre. Alio-
 quin dixisset: poterion fert tragacanthæ similes ramu-
 los; sed quia non in omnibus similes, ideò voce *εμφερε* uti-
 tur. cum alioquin *εμοιον* dixisset, nullasque alias addi-
 disse notas. Hic mos Dioscoridi. Quod de floris co-
 lore scribit, id notissimum est. Neminem enim laret,
 pro soli cœlique ratione admodum variare flores; præ-
 terquam quod de floris colore certi nihil statui potest,
 quod diversi sint, alterque *χλωρο*, alter *λακκα* *αίδη* tra-
 dat. Tò δὲ Plinium non rectè acutum vertisse, supra do-
 cuimus. Plinium sequitur Alpinus. Idem non satis vim
 verbi *αἰσθησεν* intellexit. Sententia Dioscoridis hæc non
 est, quod nulla vi, facultateque præditus poterii flos: sed
αἰσθησεν scribit, quod à Medicis adversus morbos non
 præscribitur. Sic dictamni florem cum usum nullum ha-
 bere tradat, voluit adversus ullam ægritudinem, aut ul-
 los pellendos morbos inutilem esse, & à medicis non
 commendari, aut apud eosdem non esse in usu. De Nar-
 do montano cum refert, *οὐτε αἰσθησεν*, *οὐτε κερπιδί φέρε*, sub-
 intelligit *χρησιμον*, quod à nemine expetatur aut deside-
 retur. Nec probo, quod quidam ajunt, aut poterium esse,
 aut tragacantham. Potest genus tragacanthæ esse, siqui-
 dem, teste Rauwolfio, plura ejus sunt genera. De traga-
 cantha hæc Dioscorides lib. 3. cap. 23. *Τραγακάνθη, ῥίζα*
ἐστὶ παλαιὰ καὶ ἐν Ἑλλάδι, φανερὰ δὲ καὶ ἐν τῇ γῇ, ἀφ' ἧς καὶ αἰσθη-
σεντοί (Oribasius addit πικροί) ἰσχυροί, χροιοὶ δὲ ἐπὶ πάλιν,
καὶ ἐπ' αὐτῶν φουδαρία (in altero codice frustra additur με-
*κροί) πολλὰ μολαζὲν * λεπτοὶ ἀκάνθες ἴχοντι ἐν κερπιδίαις τῆς*
φύλλοις, λευκαὶ, ἰσχυροί, ἰσχυροί, ἴσθι δὲ ἡ τραγακάνθη, δάκρυον τῆς
ρίζης δάκρυον τῆς ἐπισυνιστάμενης. ἢ ἀσφίρις ἢ ἀλευγὴς ἢ λεία (Ca-
tacur. λακκα) καὶ ἰσχυρὴ καὶ κερπιδί, καὶ ὑπογλυκος. δένανται δὲ ἴσθι ο-
μοίαν καὶ μεμειπασμένην. Tragacanthæ radix lata est
lignosa, ac supra terram etiā eminet: à qua furculi bumiles,
robusti, latissimè fusi: & in ipsis foliola numerosa, tenuia,
inter quæ aculei sese proferunt, quos ipsa oculunc, candidi,
firmi, rectique: Est & tragacantha lachryma, quæ su-
per resecta radice concrevit. Quo in genere præstat pellu-
cens; levis, gracilis, sincera ac subdulcis. Vim porro habet,
æquæ ac gummi cutis spiracula obstruendi. Tragacan-
thæ spinarum barbulæ nomen dederunt. Recentio-
res Græci αἶφον vocarunt, Hefychius, αἶφον, ἢ τραγά-
κάνθη. Gaza hirci spinam, vertit. In codice Dioscoridis
observandum, esse μεμειπεν vocis μεμειν, jungendamque
esse

esse voci ἀγκύρας; vel ἀνὴρ ὁ λειπόμενος, legendum esse λειπόμενος, nimirum ἀγκύρας; prius placet. Ubi nascitur sponteque proveniat, non docet Dioscorides. Id facit Theophrastus libr. 9. hist. cap. 15. in Arcadia nempe & Creta. Plinius lib. 13. cap. 21. Eadem (Creta) gignit & tragacantham, spinae albae radice, multum praelatam apud Medos, aut in Achaia nascenti. Lignosam habet radicem tragacantha, qualem non habent carduorum genera, nisi forte cum pereunt. Dioscorides τραγάκανθον δάκρυον ait, cum Theophrastus lib. 9. hist. cap. 1. sponte sua, sine incisione manare scribat. Sed vox δάκρυον latè sumitur, ut libro & capite citato ostenditur. Officinæ gummi Dragacanthi vocant. Glutinosum est, per cribrum, aut rarum linteum exprimitur, candidum, pellucidum, nitidum, licet & flavescens & subraffum reperiatur. Substantia est glutinosa, quæ difficulter teritur, & aquam, quæ dissolvitur, in densam mucilaginem, instar glutinis, convertit. Eligendum candidissimum, translucent, & ejus minima portiuncula maximam aquæ copiam coagulet. Nonnulli vulgare tragacanthæ gummi, negant esse legitimum, quod verum linguæ subditum, facit, ut ait Dioscorides, colliguescat. Vulgare verò nunquam. Linguæ enim suppositum adeò lentum, & tenax evadit, admista saliva, ut nullo ferè temporis tractu dissolvi, liquarique possit. Sed hi Dioscoridis sententiam perperam interpretantur. Siquidem Dioscorides non de solo gummi, vel, si placet, lachryma lingua subdita, sed in eclegmate cum melle conformata, illud fieri scribit, cum inquit : ἡξήσεις δὲ αὐτὴς εἰς πλὴν ὀφθαλμικῶν, καὶ αὐτὸς βήχους, καὶ αὐτὸς τὰς αἰετὶ ἀγχιεῖαι τραχώτητας, & φωνῆς δάκρυται, καὶ ἐπισταγμοὺς ἐν σκληρίῳ σὺν μέλιτι; δάκρυον ζεῖται πὶ τῷ περὶ τοῦ τῆ γλώσσης, Hujus autem increbuit usus ad oculorum medicamenta, itemque ad tussim, exasperatas fauces, & vocem interceptam, atque distillationes cum melle in delinctum. sed & linguæ subdita liquefcere finitur. Ex his palam est, Dioscoridis sententiam esse, tragacanthæ lachrymam non solam, & per se tantum, sed in eclegmate cum melle paratâ linguæ esse subjiciendam. Quomodo & hodie à practicis præscribitur; commiscetur enim bechicis, catapotiis, & trochiscis. Oportet enim medicamenta, quibus pectus, pulmo, asperaque arteria expurgantur, ad tempus quoddam orè, linguæ subdita, retinere, ut leviter sensimque liquefcant, & commodè in asperam percolentur arteriam, perveniantque ad locum affectum. Atque hæc causa, cur Dioscorides eclegma præscripserit, eique addat tragacantham. Nam si hujusmodi medicamenta devorentur, statim descendunt ad ventriculum, nec ad pulmones, pectusque deferuntur. Huic & altera accedit ratio, quod si Dioscorides intellexisset lachrymam per se tantum submitteendam; subjunxisset quidem, ut ipsi mos est, quibus in morbis id faciendum esset. Quandoquidem planè absurdum videretur, scribere, quod aliquod gummi linguæ subjiciatur, paulatimque liquefcere cogatur, ac deinde silentio involvere, quibus in morbis id faciendum. Planta ipsa nota satis. Hujus spina est densa, totaque candida, uno cespite multa copia aggesta, caules edit plures, lignosos, robustos, latèque disperfos, ex quibus procerissimus cubitalis, reliqui minores. Ex his spicula foliata, utrimque quasi pinnis oriuntur, quæ ima & vetustiora, veprem ostentant: superiora pallentia perpetua sunt, etiam peregrino solo, ut in hortis nostris videre licet. Folia circa ramulos complura, ex multis ad unum nervum sive costam cohærentia, instar foliorum lentis, quorum singularia tenuia sunt & angusta. In summo inter folia & spinas stipantur multi flosculi invicem collecti, genistellæ similes, sed albi: succedunt filiquæ numerosæ, rectæ, ciceris, aut genistellæ spinosæ modo, sed multo minores, & ex flavo candicantes, in quibus semina exilia, albicantiaque includuntur, sinapi magnitudine. Radicem habet lignosam, longam, albam, digiti crassitie in obliquum latè sparsam, summo terræ cespite hærentem. Florent apud nos Junio Iulioque; mensibus, semenque Augusto, Septembrique maturum reddit, ex quo novæ enatæ plantæ, adversus hyemis injurias protegi debent. Spontè in Gallo-Provincia prope Massiliam provenit collibus ad Austrum devexis, vocaturque barbe renard, & ram de bouc, id est, vulpina barba, & surculus hircinus. Petrus Bellonius libr. 1. observationum cap. 16. duo tragacanthæ genera in Creta observari tradit. Tragacantha, inquit, in montium superciliis abundè crescit, ejus duo genera observavimus. Afferimus autem ejus gummi minime istic colligi, licet nonnulli satis temere id scripserint: quam nostram assertionem, si opus esset, auctoritate primariis insule Domini Equitis Antonii Calergo, probare possemus, corâ quo de ea re verba fecisse meminimus. Supra dixi, Rhauwolphiû tria observasse genera, quatuor

Tragacantha.

deflebit Alpinus; duoque poterii genera, quæ ad tragacanthæ historiam referri debent. Cæterum, quartum tragacanthæ genus ab Alpino descriptum, rectius quam ex figura colligi licet, ad spartium referri potest; quod ipse fatetur Alpinus. Sed unde digressi sumus revertamur. Indagandum, an planta, cujus imaginẽ exhibemus, quamque pimpinellam spinosam vocant, sit poterion; an verò pheos, vel stœbes. Poterion esse nequit, quod nec flexiles, lentisque habeat ramos, sed duros, lignososque, qui flecti, nequeunt, tragacanthæque, quibus à Dioscoride comparantur, planè dissimiles, nisi quod utraq; spinosa sit. Folia habet pimpinellæ modo dissecta ac divisa, (unde pimpinellæ spinosæ nomen accepit) neutiquam rotunda. Languine, tomentoq; carer; scaret poterion. Semen habet adstringens; acre poterion. Radix pimpinellæ tenuis, dura, exucca, pedem vix alta; poterii vero binũ ternumve cubitorũ est altitudine firma, ac nervosa, quo proximè terram recisa lachrymam gummi similem fundit; quo caret pimpinella, quam spinosam vocant, & poterion asserunt. Nata nobis hæc planta ex semine anno 1627, quod diligentissimus Pharmacopœus Rhodolphus Walsburch Roma attulerat; verum hyems subsequens corrumpit, etiã si diligenter eam in fictili asservarem. Idem de hac planta observavit magnus Botanicus Carolus Clusius. *Pimpinellam*, inquit, *spinofam aliquoties mihi è semine natam, diligenter in horto & fidelibus servare volui, sed semper hyems subsequens abstulit*. Hanc honorius Bellus stœbem veterum existimat. Unum tantum objici potest, quo minus Belli amplecti possit sententia, quod non sit *παλῆριος*, sed unicam duntaxat habeat radicem. Respondendum, fortasse, aliter fe rem habere in Creta, ubi sponte nascitur, perennisque planta est, nec hyemis metuit injurias. Quanquam eo nomine fortè *παλῆριος* dici posset, quod multas habeat fibras, quæ & radices aliquando dicuntur. Verisimile admodum, in Creta, ubi perpetuò viret, plures habere radices, quotannisque novas etiã *σποφύσεις*, sive stolones cum novis radicibus acquirere, ita ut tandem *παλῆριος* dici mereatur.

Tò τῆς κῆππεις, &c.] *Κάππεις*, & *Phavorino* placet, dicitur, quod in campis, non verò locis præruptis, arduis, tumulifuge, pulcherrima proveniat. *Κάππεις*, ὅτι ἡ πόδις τῆς κῆπλῃς ἐν κῆμποι φάσκει, οὕτως οὗτως ἐν κρημοῖς, εἰς αὐτὴν αὐτὴν κῆμποι εἰς, καὶ μέγαλόν τῃ ἐν εἰς τῆς κῆππεις, οὕτως Ὡς ὁ Μιλιόων. *Capparis*, nomen accepit, quod copiosa & pulchra in campo nascatur, non autē locis præruptis. Ergo et *capparis*, in mutato in p. Sic *Horus Milesius*. Hoc etymon duab. de causis improbo. Prima, quod vox κῆμπος sit Latina; nec à Græcis nisi Barbaris, & infirmi evi usurpata, vox verò κῆππεις, etiā apud antiquissimos reperitur Græcos, uti apud *Aristophanem*, ut prodidit libr. 2. *Athenæus*. *Κάππεις*, β' ἡχὼς, ὁρμεν, αὐτὸ αὐτὸ τῆς κῆππεις, β' ἡχὼς, σφάκελον, τῆς κῆππεις, *Vertunt*.
H h h 2
Capparis,

Capparis, pulegium, thymum, asparagum, picem, sphacelum, tympanum. Quid tympanum? quid pix? quid sphacelus in herbarum censu? Tympanus instrumentum, sphacelus morbus, pix res ex pinguedine & succo coniferarum arborum confecta. Hæc notissima. Ἀπὸ πίτου cor-rigunt πίτον. & ἀπὸ τῆς πίτου, πίζανον. Πίτον autē cum pinum exponunt, errant, non tantum quod πίτον pinum exponant, cum vertere deberent, sed quod inter culinaris plantas recensent arborem. Eadem de causa nec ῥάμνον inter memoratas plantas locū habere potest. Totum hunc locum sic scribe; Κάππαρον, βληχά, θυμόν, ἀσπάραγον, πίτον, ῥάμνον, σφάκελον, πίζανον. Id est, capparin, pulegium, thymum, asparagum, chamepityn, raphanum, sal-viam, rutam. Πίτον, aliquando chamæpityn significare, libr. 9. probabo. Hoc si minus placet, pro πίτον scribe ῥάμνον, vel aliam quandam culinariam plantam. Sufficit, quod capparis vox apud antiquissimos Græcos invenitur. Altera ratio, quod culta fugiat, ut Theophrastus cæterique rei rusticæ scriptores tradunt. Ergo non quod in campis proveniat, nomen accepit, verum quod melancholiæ, furorūque medeatur, ὡς καὶ τὸ καππαρίν ἀργόν, Dioscorides lib. 2. cap. 204. Ὁ μὲν οὖν καρπὸς αὐτῆς ἀπὸ λήθης τῆς αἰσθητικῆς ἀλλὰ διὰ τὸν μετὰ οἶνον πινόμενον ἐπὶ νευρῶν μέ. Fructus drachmarum duarum pondere ex vino potus, ad dies quadraginta lienem absumit. Καππαρίν δὲ καὶ ἐπὶ τῇ σπληνικῇ τῷ ὥμῳ λύσει. Splenetici quoque cum hordeacea farina imponitur. A Galeno, Ægineta, aliisque medicis celeberrimis, ad-versus maniam, melancholiam, alioque tales morbos quotidie præscribitur, Plinius lib. 20. cap. 15. Innocentius Italicum est. ferunt, eos qui quotidie id edunt, paraly-si non periclitari, nec lienis doloribus; Verum ergo etymon diximus, si modò Græca sit vox, non Phœnicea, aut Arabica. Cæterum καππαρίν, idem quod καππαρίν. Pin-darus in Nemeis libr. 6.

Κρείσσων δὲ καππαρίν δίκαιον
Τὰν πρὸς δὲν ἀνὴρ.

Præstantior enim sedat litem
Priorem vir.

Lapis quoque in Laconia, tribus à Gythio stadiis, in quo Oresten sedisse, & à furore cessatum, scribit Pausanias, ex Doricæ linguæ proprietate dicitur Iupiter καππαρίν, id est, Iupiter sedator, qui sedat furorem. Latinis capparis, & cappar dicitur. Columella lib. 11. c. 3. Capparis plurimis provinciis sua sponte novalibus nascitur. Sed quibus locis ejus inopia est, si ferenda fuerit, siccum locum desiderabit. Palladius in Octobri Tit. 11. Cepullæ feruntur etiam hoc mense, vel menta, & pastinaca, thymum & origanum, & cappar mensis initio. In omnibus, quos vidi, codicibus, etiam antiquissimis anno 1482. & anno 1498. Regii expressis, cappar legitur. Doctissimus Gaza inturim vertit. Auctuarii auctor sic à Romanis vocatam refert. Ταρσαῖοι σινάπιν Περσικόν, οἱ δὲ ἰνπερλας. Aldinus codex, ἰνπερλας. Malo Græcam, vel, si placet, Arabicam fervare vocem, quod à probatissimis auctoribus Latinis semper capparis vocetur. Aliam capparis delineationem, quam Theophrastus tradere videtur, Dioscorides lib. 2. cap. 204. dedit. Κάππαρον ἡμῶν ἐστὶν ἀκρωτῆδες, ἐπὶ γῆς μερῶν δὲ ἐρμῶν, ἀκρότης ἀγκυροειδὲς ἔχον οἷς βάτῳ. Φύλλα προγυῖα, μελῆα Κυδωνία ὁμοία. καρπὸν δὲ οἷον ἰδιώδες, ὅς ἀνοιχθεὶς λείπει τὸ σπέρμα αὐτοῦ. οὐ πύον δὲ ἀνέλασται πὶ οἷον βάλατον ἐπιμήκως. ὅπερ ἀνοιχθὲν ἔχει κακὸν ὡς περὶ ῥοῖας μικρὸν ἐξέρχεται ῥίζας ξυλάδας, καὶ μετὰ τὰς πλείους φύεται τοῦ πύου ἐν τετραγώνῳ & λεπτοτέλεις τῆς πύου, καὶ οἰκτιδῶν. Capparis frutex est aculeatus, per terram in orbe stratus. Spinæ, ut rubus, habet in hami modum, aduncas: folia mali coroneæ, rotunda. fructum verò olivæ instar: qui cum dehiscens panditur, florem promit candidum. Hoc verò dilapso, nonnihil glandis oblongæ figura invenitur, quod apertum grana, tanquam punici mali, exigua, ruberitiaeque intra se ostendit. Radices lignosæ sunt, grandes ac numerosæ. Asperis plerumque locis, tenuique solo. In insulis, domorumque areis nascitur. Dioscorides capparin fruticem esse tradit; Theophrastus suffruticem. Aculeatum caulē habere, refert Dioscorides; idem Theophrastus docet. Per terram in orbe stratum eundem caulem, scribit Dioscorides, idem apud Theophrastum lib. 6. cap. 5. & lib. 7. cap. 8. legitur. Verum ἀπὸ ἐπιτοκῶν καὶ ἀπὸ ἐπιτοκῶν codices habent. Malè; siquidem caule perpetuo capparis est. Illud etiam quod recticaulis opponatur, probat ἐπιτοκῶν legendum. Accedit, quod hoc ipso capite ἐπιτοκῶν tradat, quod ipsa comprobatur experientia. In Arabia verò arborefcit, hyemæque folia servat; quod ignorasse videntur veteres. Sed plura de hac lectio-

ne capite citato Theophrastus; quales verò ferat spinas, non recenset. Dioscorides instar rubi, in hami modum aduncas ait esse. Folia, ex Dioscoridis sententia, ad coroneæ mali similitudinem rotunda sunt. Theophrastus subhispida eadem scribit. Fructus Dioscorides cappari tribuit, instar olivæ. Καρπὸν vocat non ipsum fructum, vel semen intus contentum, sed capitulum, sive potius floris rudimentum, hoc est, nondum completum florem, ut ex sequentibus apparet. Ait enim, quando dehiscens panditur florem promere. Ergo ante florem fructus; quod absurdum est. Fructum ergo vocat, quod vulgò appetitus, gulaque gratia comedimus. Sic sophylus, ut infra dicam, papyri Thyrsus fructum vocavit. Cappares, quæ ad nos feruntur, multo olivæ sunt minores. Sunt tamen fructus (liceat ita cum Dioscoride appellare) alii majores, alii minores, qui in præcipua, primaque sunt commendatione, multoque sunt pretiosiores, quam majores; qui idcirco ad nos advehi desierunt. Minores ergo, quod palato melius sapiant, meliores habentur, sed salubriores sunt majores. Sic deliciae homines fallunt, sanitatis detrimento. Sapor, qui in illis percipitur à muria, vel aceto, ascititius est. Utriusque fructus, seu viridis, seu maturus, gustanti præbet saporem satis acrem, & ingratum. Minor facilius, at penitus imbuitur conditura, quod perpaucos succo carneque constar; major condituram non ita facile contrahit, sed melioris est succi, & melioris alimenti. Sed hic culinæ error. Rectè olim Philosophus, nihil medico, valetudinique magis adversatur, quam bonus coquus, & delicatum palatum. Flore, inquit Dioscorides, dilapso, nonnihil glandis oblongæ figura invenitur, quod apertum, grana, tanquam punici mali, exigua, ruberitiaeque intra se ostendit. Hoc fructum vocat Theophrastus, & verè fructus est. Quid fructus sit, lib. 1. docuimus. Theophrastus capparis fructū Balani unguentaria fructui comparat. libr. 4. hist. cap. 2. Granorum, quod sciam, non meminit Theophrastus. Radices capparis Dioscorides lignosas, grandes, & numerosas esse scribit. Contra μενορρίζον tradit Theophrastus. Docti Theophrastum & Dioscoridem conciliare conantur. Ajunt verba hæc μενορρίζον ἢ εἶ, & quæ sequuntur, ad pheos hippopheosque pertinere historiam. Sed valde errant. Eodem enim hoc capite Theophrastus pheon μενορρίζον esse, inquit. De cappari hæc apud Palladium in Septembri tit. 13. reperiuntur. His iisdem diebus feritur capparis; latè serpit; succo suo terris nocet; ferendum est ergo, ne procedat ulterius, circumveniente fossato, vel luto stratis parietibus, solo siccato & gracili, herbas sponte persequitur: floret æstate, sub occasu vergiliarum capparis arefcit. Posteriora hæc ex Theophrasto habet; quæ satis ostendunt, verba illa μενορρίζον &c. ad capparis historiam referenda. Quod in totum Theophrasto adversaretur, qui pluribus in locis scripsit, capparin culta fugere, quod veterum nemo de pheo tradidit. Capparin asperis locis tenuique solo in insulis domorumque areis nasci, tradit Dioscorides. Idem asserit, caulem fructumve sale condiri. Ταρσαῖοι δὲ οὐ καὶ οὗτος αὐτῆς, καὶ ὁ καρπὸς εἰς βρώσιν. Caulem cibo idoneum testatur experientia, Plinius lib. 15. cap. 28. In papyris & ferulis spinæque alba caulis ipse pomum est. Sunt & ficulni caules; in fruticosa genere cum caule capparis, in filiquis vero quod manditur, quid nisi lignum est, &c. Ægyptios papyri caulē crudum coctumque mandere, supra memoravimus, eosque succum tantum devorare, diximus. Hac de causa caulem sive Thyrsus Æsculus, qui regnante Xerxe commentatus est, καρπὸν vocavit. Βίβλον δὲ καρπὸς οὐ κατὰ τὴν φύσιν μέλαν; by-bli fructus non sustinet spicam magnam. Vide cap. 11. lib. 4. ubi de papyro egit Theophrastus. Docti quidam Botanici sibi persuaserunt, aliam capparin Dioscoridem, aliam Theophrastum delineasse. Ad rem si bene attendant, unum tantum genus ab utroque descriptum animadvertent. Capparis alia domestica, & aliquo modo culta, hoc est, locis proveniens minus asperis ac incultis; alia sylvestris; quæ folio est acuto, id est, subhispido, quod non habet domestica, quæ mali coroneæ rotunditate est. Quod ad radicem, idem dicere licet; nempe in cultis plures ferre, in incultis rarò plures quam unam habere; quamquam etiam in cultis similiter raro plures habeat. De generibus hæc Dioscorides. Ἡ μὲν τοῖς Λιβυκοῖς καππαρίν, καὶ γὰρ μὲν δὲ κατὰ τοὺς Μαργαρίτας λεγομένης, ἐμπεδωμένη ἰσχυρῶς ἐμπεδὴ δὲ τυχάνει ἢ ἐν Ἀπυλῇ ἢ ἐν οὐ τῆς ἐρυθρῆς θαλάσσης καὶ Λιβύης, δριμυτέτη, φλυκταίνουσα τὸ σπέρμα, καὶ κατὰ τοὺς τοὺς οὐλοῦ ἀγχοῖ γονιμώσας. Ὅθεν ὡς βρώσιν ἐστὶν ἀπὸ τῆς δόξης. Porro Capparis Africa præsertim, quæ apud Margaritas appellatur nascitur, vehementer inflat. Apula vomitum facit: quæ autem è rubro mari & Africa defertur, acerrima, siquidem in ore pustulas excitat, & gingivas esse tenues

tenus exest. (Lacuna in vetustiss. codice legit *ἀλαστήριον* putrefacit, corrumpit,) quapropter est cibus inepta. Τὸν καὶ μαρμαρίδαν optimas ait Dioscorides. Qua orbis parte Margaritæ sitæ sint, ignoro. Legendum, mutatis duabus litteris, μαρμαρίδας. Nam & Marmaridæ Straboni lib. 17. Geographiæ circa finem, populi dicuntur Libyæ, Cyrenis proximi. Μάρμαρος δὲ οὗτος ἐστὶν ἡ Αἰγυπτία. ἢ ἐξ ἧς ἐστὶν Κυρηναία, καὶ οἱ ἀσπινοειδὲς βάρβαροι Μαρμαρίδας. Nam eousque Ægyptus pertinet: Deinceps est Cyrenaica, & Barbari circumhabitantes Marmaridæ. Idem lib. 2. αὐτὸς Αἰγυπτίῳ μὲν Μαρμαρίδας, μέγιστος τῆς Κυρηναίας. ad Ægyptum quidem Marmaridas, usque ad Cyrenam. Plinius lib. 5. cap. 6. Ea quæ sequitur regio Marcotis, Libya appellatur, Ægypto contermina. tenent Marmaridæ, Adyrmarchidæ, dein Marcotæ. Ex δὲ τῆς ἐρυθρῆς θαλάσσης καὶ Λιβύης δριμυτήτης. Corruptus codex; scribe ex Galeno. Ex δὲ τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης καὶ Ἀραβίας δριμυτήτης. Galenus lib. 7. simpl. Ἡ δὲ ἐν τῆς θερμῆς πᾶσι χωρίοις γαιώματι καὶ πᾶσι, ὥστε καὶ ἡ ἐν Ἀραβίᾳ πολλὴ τῆς παρ' ἡμῶν ἐστὶ δριμυτέρα, ὥστε καὶ τῆς κατωκίης ἐπιπλοῦς μετρίως δυνάμει. Hoc est: Porro capparis, quæ in valde calidis ferventibusque regionibus provenit, ut quam fert Arabia, multo est nostrate acrior; adeo, ut plurimum etiam habeat adurentis facultatis. Plinius lib. 13. cap. 23. Ibi (in Ægypto) & capparis firmioris ligni frutex, seminisque & cibi vulgati, caule quoque una plerumque decerpto. Cavenda ejus genera peregrina; Siquidem Arabicum pestibus; Africum gingivis inimicum, Marmaricum vulvis & omnium inflammationibus. Apulum vomitus facit, stomachum & alvum solvit. Quidam id cynosbaton vocant, alii opheostaphylen. Scribe ex Dioscoride, Arabicum pestilens, gingivis inimicum, Africum, præcipue Marmaricum, vulvis & terminum inflammationibus, &c. Cynosbaton vocarunt, quod hamatas rubi modo spinas habeat. Pro opheostaphylen, apud Aucuarii auctorem *φύλας φύλον* legitur. De cultura

Capparis folio acuto.

capparum vide lib. 1. item cap. 1. lib. 3. de causis. Capparis alia spinosa, fructu minore, folio rotundo, obtuso; alia folio acuto, pungente. Aculeatus frutex est, cujus ramuli non minus acutis &, hannorum instar, aduncis spinis horrentes quam rubi, per terram orbiculariter sternuntur, si non pedamentis quibusdam fulciantur: folia circa hos lata: veluti mali cotoneæ, sed tamen rotundiora; & finu quorum tenues exeunt pediculi, capita rotunda proferentes; quib. dehiscenibus flos candidus panditur, rosæ aut mali cotoneæ similis; quem sequuntur fructus oblongi, olivis similes, in quibus semina parva & albidula conduntur, ex ruffo milio non dissimilia. Radix lignosa, grandis, crassiore cortice convestita, cujus in medicina frequens usus. Floret æstate, viget in autumnum usque. Rudimenta florum antequam dehiscant, colligenda & muria aut sale condienda. In Creta tamen, teste Bellonio lib. 1.

observ. cap. 17. elixi, & nonnihil saluti venduntur. Eodem tempore (Mense Majo) capparum flores leguntur, atque in foro venales proponuntur, non conditi, sed elixi duntaxat, & nonnihil saluti. De Arabicis capparibus hæc lib. 2. observ. cap. 60. Bellonius; Per istos colles oberrantes, cappares invenimus, pumilarum ficuum altitudinem æquant, ut nobis conscendenda fuerint ad earum fructus colligendos, gallinacei ovi magnitudine, & semina intus contententes, piperis instar calida, ipsæ cappares juglandibus magnitudine non cedunt. Ve verò insubres album sinapi in vinum vernachium injiciunt ne ferveat, sed diutius suam dulcedinem retineat: sic Arabes istarum capparum semina, in suis vinis commiscere solent, ut dulcia ea conservent; quod etiam Avicenna annotavit. Alpinus lib. de plant. Ægypti. Cappares Alexandria majores, quam alibi inveniuntur, proveniunt, quos cappar quoque appellant. Unum restat, quod Dioscorides scribat Apulas Cappares vomitum movere; quod tamē experientia contrarium reperitur. Fortassis, ut rectè Mathiolus, hac facultate pollent, dum adhuc recentes & virides, muriaque nondum conditæ sunt. Hactenus de capparibus; quæ ad nos ex Italia Hispaniaque conditæ aceto, aut muria adferuntur.

Ὁ δὲ τριβύλος, &c.] Τριβύλος, ὡς καὶ τὸ τριβύλιον quod fructu suo tria vulnuscule infligit, vel quod cuspidatum trifariam feriat. Malunt alii, a seminis triquetra figura, tribulo bellico instrumento simili, nomen impositum. Tribulus instrumentum est triplici aculeo, quod in quamcunque partem volvas, semper mucronem spiculumque infestum ostendit. Hujusmodi murices ferreos Princeps Auriacus Mauritius in obsidione urbis Geertrudisbergæ adversus comitis Mansveldici subitam equitatus irruptionem spargi curarat. Instrumenti hujus mentionem facit Plutarchus in vitis, & Valerius Maximus, & Curtius eo usi fuisse tradunt. Nobis prius etymon magis arridet, existimamusque, instrumento bellico nomen impositum, quod tribuli fructui sit simile. Tribulus enim ante usum hujus instrumenti existit, notaque fuit planta. Tribulus alius palustris, alius terrestris. De palustri lib. 4. egi. Terrestris à Virgilio inter frugum morbos, & à Plinio inter terræ pestes recensetur, lib. 1. Georg.

Mox & frumentis labor additus, ut mala culmos
Effet rubigo, signisque horreret in arvis
Carduus: intereunt segetes, subit aspera sylva,
Lappæque, tribulique: interque nitentia culta
Infelix lolium & steriles dominantur avenæ.

Divus Apostolus ad Hebræos cap. 6. vers. 8. Ἐκφύσσει δὲ ἀνθήσας καὶ καρποφύλους ἀδικίᾳ καὶ κατάρσιν, ὥς τὸ τέλει εἶναι κέρσον. At quæ profert spinas & tribulos rejectanea est, & maledictioni proxima; cujus exitus tendit ad exustionem. Plinius lib. 18. cap. 17. Nam lolium, & tribulos, & carduos, lappasque, non magis quam rubos, inter frugum morbos potius, quam inter ipsius terræ pestes numeraverim. Terrestris tribuli duo genera describit Theophr. quorum prius folio est ciceris, alterum spinoso. Utrumque ἀσπινοειδὲς. Malè vertunt, fructu aculeigexo constat. Περικαρπίων est quod fructus cingit; vox apud Latinos usurpata. Redde, quod pericarpium aculeatum habeat: Unum genus Dioscorides describit lib. 4. cap. 15. Sed utrum prius, an alterum describat, non satis constat. Τριβύλος, inquit, ὁ καὶ χερσαῖος ἀνδροειδὲς καὶ φύλλα ὅμοιος, κατὰ τὸν δὲ (vetus addit πολλὰ) καὶ τὰ κλήματα μακρὰ (vet. καὶ λῆλα μακρὰ) καὶ γὰρ ἐπὶ τῇ γῇ. καὶ αὐτὸς αὐτοῖς ἀκύνθων σπυρίων, ἐκλήρεται. Φύεται ὁ τριβύλος καὶ οἰκιστέος. Tribulus terrestris foliis est portulacæ, at tenuioribus: viticulis vero longis in terra stratis, & spinis secundum ipsas acerbis ac præduris, juxta amnes & domorum areās nascitur. Utrum prius, an alterum, an tertium ab utroque diversum describat Dioscorides, inter doctiores non satis convenit. Nos (salvo meliori judicio) existimamus, Dioscoridē primum delineare genus. Hoc Theophrastus folio describit ciceris; portulacæ Dioscorides. Utrique ergo folia diversa. Sed pro ἀνδροειδὲς apud Dioscoridem cum viris doctissimis, Pena, Lobelio, Saraceno, lego ἀνδροειδὲς, vel ἀνδροειδὲς. Ἀνδροειδὲς lentis vitium, quod Plinius craccam vocat; vidē cap. 10. lib. 8. Aracho folium orobæ simile; orobæ autem ciceris. Idem ergo de tribulo tradunt Dioscorides & Theophrastus. Non placebit fortassis hæc emendatio; quod vulgata lectio apud Oribasium ferriatur: Instabunt, & alii, Dioscoridem alterum tribuli genus describere. Horū sententiā probare nequeo, quod alteri tribulo folia spinosa, portulacæ verò mitia, & carnosa sunt, omniq. aculeo carentia. Ad primū dico, exscribentiū negligētia accidisse, quod vox ἀνδροειδὲς in ἀνδροειδὲς mutata est, mendumq. hoc esse admodū antiquū. Puta cū ignorarent, quid esset ἀνδροειδὲς, nomen infrequens, & raro

occurrent, in herbam cognitam satis verbum hoc mutarunt, & pro ἀράχνη, ἀράχνη scripserunt. Illud verum esse suggerit Plinius, qui libr. 21. cap. 16. ubi tribulorum, ut supra monuimus, historiam confundens, terrestrem tribulū scribit folio cicerculæ: *At in reliquo orbe genera duo: uni cicerculæ folia, alteri aculeata: hic & serius floret, magisque septa obsidet villarum; semen ei rotundius nigrum in siliqua; alteri harenaceum.* Legit apud Theophrastum, five Dioscoridem, aut alium auctorem pro ἀράχνη, ἀράχνη. Quod non leve indicium, ἀράχνη etate Plinii scriptum fuisse. Hefychius ἀράχνη ὁ παρὶς π, τὸ δὲ αὐτὸ καὶ λάρυγξ. Quid notius, quam lathyrum cicerculam exponi? Hæc si fortè non arideant, omnino fatendum, alium tribulum Theophrastum, alium Dioscoridem describere. Ceterum, nec illorum rejicienda opinio, qui pro ἀράχνη, ἀράχνη malunt legere. Talia foliola tribulum ferre, ipsius plantæ inscriptio docet. Alterutrum legendum, & scribendum, contra auctoritatem Oribasii, & vulgatorum codicum ἀράχνη, vel ἀράχνη; vel, vulgata servanda lectio, ac dicendum, Dioscoridem à Theophrasto diversum describere tribulum. Sequitur, καὶ τὰ κλήματ' αὐτοῦ μακρά. Malè in antiquo, καὶ τὰ κλήματ' αὐτοῦ μακρά legitur. In vulgatis codicibus vox μακρά desideratur, quam addidit ex Oribasio, & vetusto quodam codice doctiss. Saracenus. Longas esse tribuli terrestris viticulas, ipsa αὐτῶν ὁμοιότης indicat. Τὰ κλήματ' αὐτοῦ vocat petiolas longas, ex foliorum alis nascentes. Ποτὶς αὐτοῦ ἀκάρδιον, &c. Uterque interpretes Serapionis & Oribasii αὐτοῦ non ad κλήματ' sed ad φύλλοις retulerunt; idque, quod alterū tribuli genus spinosum tradat Theophrastus. Nobis probabile, ad proximè præcedentem vocem referendam esse, non ad remotiorem. Nam à viticulis, ut rectè observavit Saracenus, haud longè diffitæ spinæ, quæ fructum ambiunt. Vel αὐτῶν αὐτοῦ, cum eodem, substituendam reor, καρποῖς. Spinosum enim, seu aculeatum tegumentum utrique tribuli fructui tribuunt Theophrastus & Plinius: quod ita habere omnibus rei herbariæ peritis compertum est. Σεφύρατις ἀκάρδιον dixit, uti nos acerbas; quod attrectantibus molestum interdū vulnus infligant. Ποτὶς αὐτοῦ vocem redundare, idem Saracenus, vir summus, existimat, ac à sciolo quodam ex proximè sequenti periodo huc fuisse translatus. Vix enim fuerit verisimile, unam & eandem plantam, & juxta flumina, & in domorum arcis nasci solitam. Plinius certè quidem in hortis terrestrem tribulum nasci prodidit, uti aquaticum in fluminibus libr. 20. cap. 10. Nobis tamen non videtur rejicienda hæc vox, quod ea apud Oribasium & Serapionem reperiatur. Fie-

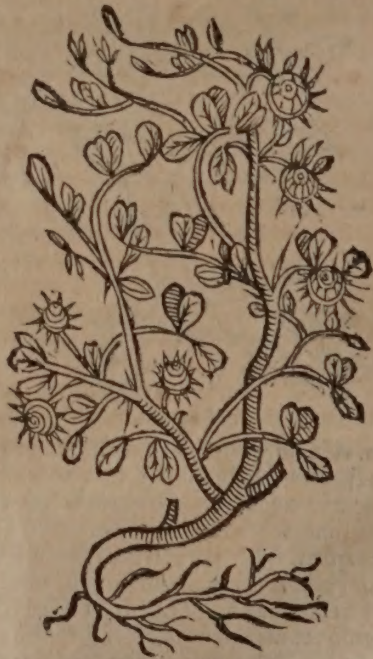
Tribulus Terrestris.

ri enim potest, eandem plantam in domorum arcis, hortis, & juxta flumina nasci. Molestissima apud Batavos in hortis, & arcis domorum becabunga; eadem juxta flumina, locisque reperitur palustribus frequens. Viola Calathiana, quæ ab aliis inter gentianæ refertur species, in arenosis Bataviæ collibus nascitur; eadem & locis palu-

stribus & paludosis copiosè provenit; lætius tamen locis aquosis, quam arenosis. Illud tamen fatendum, tribulum terrestrem, qui ab omnibus cognoscitur pro legitimo, rarius ad flumina reperiri. Unum restat; quod Plinius pro σιταμῶδες apud Theophrastum legerit ἀρεμῶδες. Alteri inquit, harenaceum. Vulgatam servamus lectionem, quod tribuli semen sesamo, non arenæ simile sit. Tribulus terrestris, est herba multis viticulis, gracilibus, prælongis, cubitalib. plerumque, quas frequentes nodi distinguunt, prædita; quibus adnascuntur alata folia, seu numerosa foliola, gemino versu uni costæ inhærentia; ciceris foliorum instar, quibus valde similia sunt, sub acri gustu, cum quadam adstrictione. Flores ex singulis foliorum alis nascuntur, longis petiolis innixi, flavi, potentillæ floribus forma pares, sed minores, quinque foliis constantes: fructus ejus quinque partito divisus (quatuor autem spinis singulæ divisuræ, quæ gilbæ & dorso eminenti sunt, constant) sub foliis latens, in quo totidem semina. Radix interdum minimi digiti crassitudinem æquat. Floret mense Junio, Julioque; semen Augusto & Septembri maturum est. Ad arborum semitas, in quibus melopepones Salmantica seruntur, frequentissimè provenientem invenit Clarissimus, & summus Botanicus Carolus Clusius, Watenesii Toparcha, hortulanis valde molestum & exosum; quoniam fructus ejus (qui per maturitatem facile de planta decedit) firmis aculeis pedes illorum nudos graviter offendit. Reperitur & in Galliæ Italiæque plurimis locis. Invenitur & in Creta, ubi antiquum, paulò tamen corruptum, nomen obtinet. Bellonius libr. 1. Observ. cap. 18. Tribulus terrestris, quem illi vulgo Attrivolo vocant, agris maximè est noxius, præsertim leguminibus. Hoc autem loco reticere non possum; eos qui hunc sacræ scripturæ locum interpretantur de tribulis ficus, hallucinari, dum tribulum existimant esse carduum. Nam tribulus universæ Galliæ ignotus est (fallitur Bellonius, Monspelienis in agro frequens, aliisque Gallo-Provinciæ locis) saltem terrestris: aquaticus autem is est, quem nos macles, aut chastagnes d'eau nuncupamus. Porro, quod Junio Julioque demum mense floreat, non impedit tribulum Theophrasti legitimum esse. Fortassis in Græcia maturius floret, semenque citius perficit. Sed nec Theophrastus præcoccem vocat, quod maturè florem fructumque ostendat; sed quod respectu alterius serotini præcox sit, qui mense fortè Octobri, aut Novembri maturum habet semen. Gravissimè errant, qui calcatupam, vel carduum stellatum pro tribulo habent. Hujus caulis per terram non refidet, sed sursum attollitur; folia nec portulacam, nec cicer referunt. Viticulis etiam caret, nec aliter tribulus est, quod folia spi-

Medica folliculo spinoso ad instar tribuli: Trifolium cochleatum minus Dodonæi.

nis careant; Ad prioris tribuli classem viri maximi referunt trifolii genus, quod arvense minus vulgò vocant. Miror, quod medicam, quam trifolium cochleatum alterum vocant, tribulum non dixerint, quod à Cretensibus tribulus vocetur. Bellonius lib. 1. Obser. cap. 26. Medica, quam attrivola vocant, five attrivolo, eodem quo tribu-

lum terrestrem nomine. Cauliculos habet tenues, rotundos, non erectos, sed per terram repentes; folia trifolio similia, sed minora, teneriora: portulacæ folia nonnihil referunt, attamen multo minora, & minus carnosæ sunt. In summo pediculorum flores profert, ex flavo pallentes, parvos: sequuntur fructus, sive valvule in spiras contortæ, cochleæ modo, spinulis aliquot horridæ, ex oblongo rotundæ; in quibus semina parva, candida, nonnihil recurva. In Hispaniæ locis siccioribus, & in agris reperitur.

[ὅτι δὲ ὄνους.] Scribe, ἡ δὲ ὄνους per ὁ μέγας. *Planta hæc*
 & ὄνους & ἄνους dicitur. Dioscorides libr. 3. cap. 21. Ἀ-
 νους οἱ δὲ ἀνάνιδαν καλοῦσι : Scribe, Ἀνους, οἱ δὲ ἀνάνιδαν κα-
 λοῦσι. Apud Dioscoridem & Theophrastum oxytonus
 legitur ἄνους & ὄνους: apud Galenum verò & Æginetam,
 Ἀνους & ὄνους, accentu in antepenultima. Ἀνους vocatur,
 à non juyendo, quod inutilis fit, aut, quod nullam utilita-
 tem præbeat: aratro enim ipsisque aratoribus inimica.
 Nam non tantum suo ramorum & radicum implexu ara-
 tra, invitis bubulcis, in mediis agrorum fulcis remoratur;
 (unde & ipsi restæ bovis, remoræ aratri nomen impositū,
 quod arantes boves in opere fittar) sed etiam mellores,
 scenifecas, ac aratores spinis suis acutis admodum lædat;
 Vivax præterea nimis, fruges opprimit, suisque aculeis
 nocet. Ὀνάνιδον nomen impositum ab utilitate quam ad-
 fert asinis, διὰ τὸ ὄνου, καὶ ὄνημι, quod ad eam asini pruriginosi
 sese libenter fricent, & scalpant, ut nonnulli veteres tra-
 dunt. Ruellius. *Complures quoque herbam sic vocari*
tradiderunt, quod in ea sese volutantes asini spinis ejus
dorsum libenter affricent & scabant. Phavorinus. Ὀνους
 (scribe ὄνους) καλεῖται τὸ ὄνον, τὸ δόφιλον καὶ τὸ ὄνιον, ἡ τοῦ ὄνου ὀφι-
 λίσσα. Ἐπὶ δὲ ἀκνήθας φυτὸν. Ononis dicitur ab ὄνα, juvo, &
 ὄνιον, asinus, quod asinis opituletur. Apud Nicandrum in
Theriaca, circa finem, mentio fit ὀνάσιος.

⁹ Ἄλλοτε δὲ ὕδωπός τε, καὶ ἡ πολύγωνος ὄνωσης.

Doctissimus ad hunc verbum interpres. Quum onosis neque apud Dioscoridem occurrat, neque Nicandri interpres, (Græcus) ejus mentionem faciat, interim accipiendum, quod Hefychius annotavit, onosin, esse leguminis speciem: ὄνωσις ὀνωσιον) tametsi Hefychius in penultima ὀ, scribat ὄνωσις; Nicander ὀνωσις. At cum Poëtas in syllabarum mensura semper oporteat esse oculatiores, ausim ferè dicere, Hefychium Nicandro orthographia debere assentiri. Quoniam facile accidere poterit, ut librariorum incuria dictio ista per ὀ parvum ubique sit exarata. Sed hæc eruditioribus judicanda relinquo. Ego ista malim sentire, quam dicere, Poëtam per ἑκτασιὸν ὀ in ὰ mutasse. Confinilem ad modum cum τῇ ὀ τασιν πολύζωνον dicat, penultima per ὰ ab angelo malui deducere, quem ζωνίαν, quam ἂ ζῶν quod genu dicunt Græci; quum non possit esse proprium herbe, quæ πολύζωνον, vel πολύζωναν αὐτὴν aliàs appelletur. Nam etiamsi ἑκτασις admittatur hoc loci, πολύζωνον pro πολύζωνον legendo, prohibet tum necessaria ἢ πολύζωνον cum ὄνωσις constructio: quandoquidem oporteat hic epitheton non proprium esse, nisi appellativè accipiat, onosin geniculatam esse, & multa genua nodosve habere. Hactenus interpres. Ego, salvo meliori judicio, ὄνωσιν planè rejicio, & omnino scribendū existimo, ὄνωσιν. Ὀνόσιον vel ὀνόσιον Botanicorum nemo mentionem fecit, nec quicquam adversus venenatos ictus aliqua facultate tradidit polleere. Anonis vero nota planta, quæ radicem habet abstergendi, & incendi vi præditam. Hanc Plinius comitali morbo laboranti dari ex oxymelite ad dimidias decoctam jubet. Haud mirum, si eandem Nicander adversus venenatarum bestiarum morsus præscripserit. Librarium itaque incuria ὄνωσις, pro ὄνωσις, vel ὄνωσις scriptum hodie reperitur. Theophrastus ononidis historiam ideamq; satis diligenter descripsit, sed mendo non caret codex. Ἐπίτειον οἷε φύλλον ἔχει πηλαῖωδες, ὡς ῥαπτικός περὶ ὅλον τὸ καυλόν. ὡς τε σφάνου τῷ ὅλῳ εἶναι μορφῇ διπλασθενοειδὲς ὡς ἀκλήλαν. καλοῦσθης οἷε καὶ ἐκτετασθῆς ἀδιαφράκτως. Hæc consula & perturbata, nemo non videt. Corrigit viri magni, ὡς τε σφάνου εἶναι τῷ ὅλῳ μορφῇ διπλασθενοειδὲς ὡς ἀκλήλαν. Placet aliis, ὡς ῥαπτικός περὶ ὅλον τὸ καυλόν διπλασθενοειδὲς ὡς ἀκλήλαν, ὡς τε σφάνου τῷ ὅλῳ εἶναι μορφῇ, καλοῦσθης, &c. Id est, annuo folio rutæ simili, juxta totum caulem, alternato foliorum interceptu exortum, ut veluti coronam ea figura repræsentet. Florem fert mutilum, non minutulum, ut vertunt. Plinius lib. 21. cap. 16. Spinosorum etiam aliud genus ononis. In ramis enim spinas habet, apposito folio rutæ simili, toto caule foliatum, in modum coronæ. Sequitur à frugibus, atrato inimica, vivaque præcipuè. Hæc postrema Plinii non videntur satis sana. Apposito, inquit, folio, &c. Antiquus codex; spinas habet opposito folio rutæ simili. Theophrastus ἐπίτειον folium dicit. An

ergo scribendum, *annuo folio*. Et certè sic videtur. Scripsit quis *super annuo* ex Theophrasto *ὑπὲρ τοῦ*, *velepetio*, quod indoctus postea librarius, vel correctior potius, cum vitio derasis latinis litteris in textum recepit. Ex *annuo* & *epetio* natum *appoteio*, & pro *appoteio*, quod nec Græcum, nec Latinum, scripserunt *apposito*. Sequitur à *frugibus aratro inimicum*. Et hic locus mutilatus: Antiquus codex habet; sequitur *rarata, frugibus inimica*. Scribe, vel, *nascitur terra arata, frugibus inimica*; vel, *secatur aratro, frugibus inimica*, vel, *sequitur aratra, frugibus inimica*. Theophrasti verba, ex quibus hæc Plinius habet, sic verte, *Nascitur udo laetoque solo, & præcipue in segetibus atque cultis. Quare agricolis inimica est; præterea vivax admodum est. Cum enim altam tellurem occupaverit, recta deorsum illico sese impellit, singulis annis è lateribus surculos fundens, rursus, sequente anno, in profundum agitur. Sequitur *ῥαῖσι τὸ ὄνιν ὀλν*. Theodorus: effodienda tota existipandaque penitus est. Scribe ergo, *ἡ ῥαῖσι τὸ ὄνιν ὀλν*. Nonnulli anonin, sive ononin, echinopoda Athenæi esse asserunt, de qua agit lib. de deipnosophist. 3. Nullum addunt argumentum, quo suam stabiliant sententiam. Quare probari à nobis potest. De echinopode alibi agam. Malunt alii, ononin, & *αἰνίπινον* Theocriti, unam eandemque esse plantam. Theocrytus eidy. 8.*

Αἰγίπυρος, καὶ κνύζα, καὶ εὐώδης μελίτις.

Ad hunc verſum Scholiaſtes, Ἐστὶν ἀνάνη ἥτις φυτὸν, ἢ ἐπὶ δὲ βατάνης, τὸ δὲ φύλλον ἔχει πλάτυ ὡς περ φακός. ἔστι ἡ γλαυκίζουσα, εἰς ἄκη φλεγμάνοντα ἀράχη. *Aegyros planta, aut herbae genus spinosum, folium lentis instar latum, glauco est colore, & ad pituitosa ulcera utile.* Hæc cum Theophrasto & Dioscoride conferenda. Ononin describit Dioscorides lib. 3. cap. 21. Ἀνάνης οἱ δὲ ὀνάνιδες (vulgo ἀνάνιδαν) χαλῶσι, κελῶσι ποταμιαῖοι & μεζόνες, γερμανοειδὲς, πολυράνιοι, μακροὶ ἀλάς ἔχοντες πολλὰς, κεφαλαία περιφερῆ, φυλλάρια μικρὰ, λεπτὰ, ὡς περ φακός (non habet Orisabias) αὐτὸς τὸ ἔργον αὐτοῦ. ἡ λῶσις ἔν χροῖ ὅσῳ πεποις, ὑποδύσσει. ὁ δὲ δὲ, ὅτι ἀνάνης ὀζοντα, ἀλμυρὸντα δὲ αὐτὸς τὸ ἀνάνη φουφύση, καὶ ἔνν ἡδίστη. ἔχουσι δὲ οἱ λαοὶ δὲ ἀνάνηδες ὀείας σκολοποιεῖς, σερπῆς. ῥίζαν δὲ λευκὴν, γερμανικὴν (deest vox hæc in altero codice, addendum esse ex Galeno constat) λεπτοπυκνὴν. ἥς ὁ φύλλος πνίχθρος σὺν ὄνῳ ὀζος ἀγρί. καὶ λίθος ἡρπῆς, ἔχῃ αὐτὸς ἀνάνη. Anonin, quam aliqui ononida appellant, ramos habet dodrantes, ac etiamnum majores, fruticosos, frequentibus geniculis cinctos, multis alarum cavis præditos, itemque capitulis rotundis: foliis vero pusillis, tenuibus ceu lenticulæ, ad rutæ aut pratensis loti folia accedentibus, subhirsutis, odoratis, nec injucundè olentibus. Muria conditur antequam spinas producat, estque cibis grævisissima. Ramuli porro spinis acutioribus, ac spiculorum instar solidis, horrent. Radix vero candida est, quæ excalcificet & extenuat. Hujus cortex ex vino potus urinam ciet, & calculos comminuit: idem ulcervm crustas emarginat. Exscripsit hunc Dioscorides locum Plinius lib. 27. cap. 4. Anonin, quidam anonida malunt vocare, ramosam, similem fœnu-Græco, nisi fruticosior, hirsutiorque esset, odore jucundo, post ver spinosa, estur etiam muria condita, recens vero marginum ulcera erodit. Dioscorides ononim ait habere ramulos dodrantes, aut majores, frequentibus cinctos geniculis. Apud nos ut plurimum dodrante longiores; vidi cubitales, sed rarius. Frequentibus geniculis cinctos. Nicander igitur cum πολύγωνος ὄνινος scribit, πολύγωνος pro πολύγωνο metri gratia dixit. Sed πολύγωνον dixit, quod nodi, geniculaque in plantis soleant esse angulosa: vel πολύγωνον, pro πολύγωνον. Fecundum, fetificum per ἑκτεσσιν dixit; quod admodum vivax sit, nec facile pereat, & difficile extirpari possit, quodve multas novas proles producat: tum etiam, quod flores, seminaque plurima, ex quibus novæ plantæ, habeat. Sed alterum magis placet. Capitula, inquit, ferre rotunda. Intelligit folia, quæ caulem cingunt, capituli, coronæque instar. Capitulum enim, qualis stoechadi, thymo, similibusque caret. Theophrastus & Plinius folium rutæ comparant; Dioscorides foliola, inquit, habere lenticulæ, & ad rutæ latique pratensis folia accedere. Hæc examinanda. Lenticulæ, rutæque optimè comparari possunt; sed quæ similitudo foliorum latipratensis cum anonide? Magnitudine certè non possunt; quippè triplo majora loti folia. Figura ergo & positione lotum referunt. Utrique enim terna simul ex uno pediculo dependent folia, ut in trifolio; eadem etiam de causa fene-græco comparavit Plinius. Sed si φυλλάρια fert anonis, ut ait Dioscorides, & rectè, qui ergo Theophrasti Scholiaſtes scribit, τὸ δὲ φύλλον ἔχει πλάτυ ὡς περ φακός; φυλλάρια lata non sunt, nec lentis lenticulæque lata. Confundit φακός & σφακός, quod & Plinium fecisse, supra

notavimus. Σφακκον, *salvia*, folia latiuscula, non lentis vel lenticulæ. Eadem foliola subhirsuta ait Dioscorides. Non tantum folia, sed & cauliculi hirsuti. Ipsam plantam idcirco Scholiastes γλαυκίζουσαν dixit; qualis revera ononis, si procul, præsertim sole splendente, conspiciatur: prope autem intuenti folia saturato colore virentia, sive ex virore nigricantia sunt, ramulique purpureo rubroque colore nitent. Glaucus color est, ut ait Plato, ἡ κυανίου & λευκοῦ. Iunius Philargyrus; *glaucus cæruleus color est, id est, subviridis, albo mixtus, & quasi clausus*. Ideo Hesychius, γλαυκός, λευκός, γλαυκός, λαμπρόν. γαῖος αἰ, λάμπει, φαίνει, φαιδρόν. Ita lege; vulgo malè φάσκει. Glaucus ergo color idem qui λευκός & cæruleus, multa luce perfusus. Sed cur ononis maximè γλαυκίζουσαν sole splendente? Hoc fit, quod à lumine & radiis solaribus, quod in ononi hirsutum est elevetur, ac perspicuum reddatur, ita ut viridis ex nigro color, qui in foliis est, ac subjacet hirsutiei, conspiciatur; ex quibus duobus color glaucus conficitur. Glaucus enim, ut rectè Plato, ex albo & cyaneo. Albedo ab hirsutie, cyaneus color ex lucido, & leviter nigro. Ex splendore itaque folis, nigredine, & hirsutie glaucus apparet ononis. Sequitur, οὐδὲν σὺν ἀνδρὶς ἔστιν. *Odorato non injucundè olentia* folia inquit esse Dioscorides; ego nec οὐδὲν nec ἡγεκώδην in foliis ononidis hactenus observare potui. Vulgata tamen lectio Plinii, Orobasiue auctoritate munitur. Notat Mathiolus in Catacureni codice οὐδὲν ὑπολентία, legi. Quoad experientiam, lectio illa tolerabilior, sed quod sic scripserit Dioscorides, non ausim asserere; quod lectio ista nullum habeat sensum. Alii οὐδὲν legunt, & vertunt *colore cinereo*. Hæc lectio minimè displicet. Cinereus huic color ab hirsutie; sed aliter Plinius & Oribasius. Sed pluris apud me autopsia, ipsumque experimentum, quam decem codices. Fortassis in Græcia folia odorata. Pro foli quippe & cæli varietate, plantæ odore mirum in modum differunt. Muria, inquit Dioscorides, conditur antequam spinas producat, estque cibis gratissima. Batavi non condiunt. Apud Cretenses hodie condiri, auctor est Bellonius libr. Observ. I. c. 18. Anonidis cymas condiendi consuetudo apud Cretenses nondum abolita est, neque etiam eryngii tenella germina edendi. Ex citatis Dioscoridis verbis facile colligitur, non semper spinosam ononim. Idem scribit Plinius libr. 17. cap. 4. ubi ait; *Odore jucundo; post ver spinosa. Estur etiam muria condita*. Pessimè audit Plinius, quod post ver spinosam dixerit. Hac in re, inquit, errasse deprehenditur Plinius; siquidem non post ver spinosa redditur anonis, sed (ut Theophrastus auctor est) in autumno; id quod etiam experimento comprobatur. Theophrastus germinare æstate tradit, perfici autumno scribit; sed spinosam fieri autumno, nusquam tradit. aliud quippe perfici, aliud spinosam reddi. Vult Theophrastus æstate germinare, florere, autumno semen perficere, ac tum folia ramosque interire. Ononis ad veris finem apud nos germina emittit, æstate floret, autumno perficitur, & tum spinosissimam fatemur: sed æstate, quando floret, non spinosam esse, hoc negamus: qui velit experimentum sumat. Iulio, Augustoque mensibus spinis munitam acutissimis non raro vidimus, immo hisce mensibus sine spinis observare non licuit. Itaque non peccavit Plinius, cum dixit, post ver spinosam; quod velint, nolint, fateri debent, qui Plinium arguunt; cum scribunt, messoribus ac fœnificis spinis suis acutis admodum infestam esse. Quando gramen, vel, ut vulgo loquuntur, fœnum secatur? quando messis tempus? Apud Batavos fœnificium incidit in Iunium, Iuliumque mensem; messis Augusto perficitur. Sed animadvertendum præterea erat, an non corruptus Plinii sit codex. Doctissimi viri corrigunt; *odore jucundo, post ter spinosa*, id est, postea fit spinosissima. Malunt alii; *odore jucundo, spinosa, estur etiam post ver muria condita*. Aliis placet sic distinguere; *hirsutiorque esset ac spinosa, odore jucundo, estur post ver*

Ononis Spinosa.

muria condita. Spinis Dioscorides σκαλοπυιδίς dixit, quod pali, spiculique instar solidi sint. Cauliculis ononis do- drantalibus, aut altioribus, non raro cubitalibus exit, geniculis aliquot proximè & subter folia articulatis, ramosis, obsequiosis, duris, acutissimisque spinis horrentibus; juxta quas, folia tenuia, parva, hypericoidis rutæ magnitudine & forma similia, particularibus lentis foliolis majora, colore saturato virentia. Flosculi secundum cauliculos quoque enascuntur, forma veluti ochri, sed colore ut plurimum purpurei, raro albi, rarissimè lutei. Subsequuntur valvæ exiguæ, in quibus semina plana. Radix longè, latè, per summa terræ progreditur, lenta admodum & frangi contumax. In agris ac juxta limites, sive margines læto, pingui, ac restibili solo gignitur. Reperitur in Germania, & Belgio ac Italia, tum & alibi. Stirps autem admodum vivax est, quæ nec facile perit: sed nec extirpari, nisi difficillimè, potest. Agriculis sæpe molesta est, quando duræ ac lentæ radices aratrum remorantur, & boves sistunt. Nova sub finem veris germina emittit, autumno perficitur, & tunc quidem, ut dixi, spinosissima. Iulio & Augusto cum flore videtur. Cæterum ononis alia spinis prædita, alia spinis caret. De ononi sine spinis alibi, si detur occasio, agemus. Reperitur spinis carens flore purpureo, luteo, luteo variegato, etiam flore majore & minore. Sed de hac alibi. Cæterū, ut hoc obiter addam, eleganter Theophrastus οὐλοσενίς dixit ononis. Semper enim mutilus, ac truncatus observatur.

De suffruticibus urbanis & coronariis. De viola nigra, & rosis, & earum differentiis. Deque lilio, narcisso, croco.

ΤΑ δὲ ἡμερὰ βραχέων πινὰ ἔχει θεωρίαν, ἢ περ ἐν τοῖς στεφανωτικῇς ἐστὶ. τὰ δὲ καθόλου πειρα-
 τῶν ἐπὶ στεφανωμάτων εἰπεῖν. ὅπως ἅπαν ἐπιληφ-
 θῇ τὸ γένος. ἢ γὰρ στεφανωματικὴ φύσις ἰδίαν πινὰ
 ἔχει τῶν ὅλων. ὅππῃ γινώσκῃ δὲ, τὰ μὲν τοῖς φρυγανι-
 κῇς, τὰ δὲ, τῇς πώδεσι. δι' αὐτὴν καὶ ἐκείνη συμπεριλη-
 πτόν. ὅππῃ μὲν σκορδαίου ὡς αὐτὴ ὁ καιρὸς, δὲ ἄλλοι-
 νους πρὸς τὸν δότον τῶν φρυγανικῶν. διχῇ δὲ ἡ πύτων
 διαίρεσις, ἢ καὶ πλὴν χρεῖαν. τῶν μὲν τὸ ἀνθὸς χρεῖσι-
 μον μόνον. καὶ πύτων τὸ μὲν, ὅσμον, ὡς περὶ ἰόν. τὸ
 δὲ, ἡ ἀνοσμον, ὡς περὶ Διὸς ἀνθῶν, φλόξ. τῶν δὲ,
 καὶ οἱ κλώνες, καὶ τὰ φύλλα, καὶ ὅλως ἡ πᾶσα φύσις
 ὅσμον. οἷον ἡ ἐρύπλη, ἐλένιος, σισυμβρις, τῶν ἄλ-
 λων. ἀμφὶ δὲ φρυγανικῶν. κακείνων τῶν ἀνθῶν τὰ
 πολλὰ ἡ φύσις φρυγανώδης, ἢ μὲν ἐπέτει. ἢ ὅσον μόν-
 νον. ἢ δὲ, πολυχρονιώτερη. πολλὰ τῆς ἰωνίας τῆς με-
 λαίνης. αὐτὴ γὰρ ἀκλάνητ. ἀλλὰ περὶ ῥόφυλλ-
 λ. καὶ αἰεφυλλ. ὡς δὲ πινὲς φασὶ καὶ διυαμύρη
 διόλα φέρειν τὸ ἀνθῶν, ἐὰν τρέπω πινὴ θεραπείῃται.
 πύτω μὲν ἰδίον αὐτὸ ἔχει. τῶν δὲ ἄλλων μᾶλλον τὸ πάν-
 των αἰ μὲν ὅλαι μορφῇ χρεδὸν πᾶσαι φανεραὶ. εἰδὲ
 πινὰς ἄλλας ἰδιότηας ἔχουσι, τῶν τῶν λευκίων, ὅτι τὰ
 μὲν, ἀπὸ αὐτῶν τοῖς εἰδῶν εἶναι, τὰ δὲ, ἔχουν δια-
 φορές. ἀπὸ αὐτῶν, οἷον τὰ ξυλῶδη. καθάπερ ἐρρυ-
 λ. σισυμβριον, ἐλένιον. πολλὰ εἰ τὰ μὲν, ἀγρία,
 τὰ δὲ ἡμερὰ, καὶ ὅσμον, τὰ δὲ, ἀνοσμώτερη εἶναι.
 πύτων δὲ καὶ θεραπείῃ. καὶ αἰ χῶραι διαφόροι, καὶ
 αἰερες. ἢ εἶναι δὲ τῶν ἀνθῶν οὐδεμίαν διαφορὰν ἔχου-
 σιν, τὸ μελάνιον. ἢ γὰρ ἔχουν δοκεῖ πύτω διαφορὰν,
 ὡς περὶ τὸ λουκίον. ἐμφανὲς γὰρ ἡ τῶν χρεῖαν δια-
 λάττει, καὶ ἐπὶ δὴ μᾶλλον ἢ τῶν κλώνων. εἴπερ δὴ
 καθάπερ φασὶν εἶναι καὶ περὶ φρεῖ. τῶν δὲ ῥόδων πολ-
 λαὶ διαφοραὶ. πλὴν τε φύλλων, καὶ ὀλίσθησι, καὶ
 τραχύτητι, καὶ λειότητι, καὶ χρεῖαν, καὶ ὅσμον. τὰ
 μὲν γὰρ πλεῖστε, πυντάφυλλα, τὰ δὲ δωδεκάφυλλα,
 καὶ εἰκοσάφυλλα. τὰ δὲ ἐπὶ πολλῶν πλεῖον ὑπεραίρονται
 πύτων. εἶναι γὰρ εἶναι φασιν, αὐτὴ καλῶσιν ἐκατηντά-
 φυλλα. πλεῖστε δὲ πινὰ εἶναι ἐπὶ Φιλίππεως. ἢ γὰρ
 γὰρ λαμβάνοντες ἐκ τῆς Παγγαίης, φυτεύουσιν. ἐκεί-
 γὰρ γίνεται πολλὰ. σμικρὰ ὅτι σφόδρα τὰ ἐντός. ἢ γὰρ
 ἐκφυσις αὐτῶν ἔστω, ὡς εἶναι τὰ μὲν ἐκτός, τὰ δὲ
 ἐντός. ὅτι ὅσμον δὲ εἰδὲ μετὰ τῆς μετῆς. ἐν
 δὲ τοῖς μετὰ τοῖς μᾶλλον, ὡν τραχύ τὸ κατώ.
 τὸ δὲ ὅλον, ὡς περὶ ἐλέγῃ, καὶ ἡ εὐοσμία καὶ ἡ εὐχρεῖα,
 ὡς περὶ τῆς τόπως ἐστίν. ἢ ἐπεὶ, καὶ τὰ πινὰ ἐν τῇ
 αὐτῇ γινώσκῃ καὶ ποιεῖ πινὰ ὡς ἀλλὰ γινώσκῃ εὐοσμίας καὶ
 ἀνοσμίας. εὐοσμώτερη δὲ τὰ ἐν Κυρίῃ. διὸ καὶ τὸ μύρον
 ἡδιστόν. ἀπὸ αὐτῶν δὲ καὶ τῶν ἰων καὶ τῶν ἄλλων ἀνθῶν ἢ ἄ-
 κραι. μάλιστα δὲ ἐκείνου αἰ ὅσμον διαφορὰν ἔχου-
 σιν. τὰ γὰρ χρεῖαν. ἢ πλεῖστον γὰρ ἐκ τῶν δοκεῖ ὡς ἀλλὰ εἶναι.
 φύσιν μὲν ἢ ἡ ῥοδωνία καὶ ἐκ τῆς ἀπὸ αὐτῶν. ἔχει δὲ
 ὑπὸ τὸ ἀνθῶν ἐν τῷ μήλω κνηκώδες ἀκαυθώδες,
 ἔχον δὲ πινὰ ἢ χρεῖαν, ὡς ἐγγύς εἶναι τὸ πρῶτον ἀπερ-
 μάτων. ἢ μὲν ἀλλὰ διατὸ βραδέως ὡς ἀγρίανται,
 κατακρίνοντες, ὡς ἐλέγῃ, τὸν κωλὸν φυτεύουσιν.
 ἢ γὰρ Scal. Ἐπικαιρομένη δὲ καὶ ὅππῃ γινώσκῃ, βέλπον φέρει τὸ
 ἀνθῶν. ἐμφανὲς γὰρ ἐξ αὐτῆς καὶ δόλοχμῆται. δεῖ

VRbana verò angustam quandam observatio-
 nem obtinere, siquidem numero tantum con-
 summentur coronariorum. Quamobrem in u-
 niversum de coronis agere tentandum est, ut genus
 amplecti totum possimus. Enimvero ratio corona-
 riæ naturæ ordinem quandam sortitur proprium, sed
 ita ut partim suffruticibus sit, partim herbaceis per-
 mixta. Quapropter comprehendere illa quoque de-
 bemus; mentionem utique faciendo, quoad oppor-
 tune fieri possit, sumpto à suffruticibus initio. Divi-
 di autem hæc bifariam exigunt, ratione scilicet usus.
 Aliorum enim flores tantum usui sunt, & eorum al-
 ius odoratus, ut viola: alius sine odore, ut Iovis
 flos, flamma. Aliorum etiam rami, folia, & in to-
 tum universa natura odorata sentitur; ut serpilli,
 helenii, sisymbrii, & aliorum quorundam. Sed u-
 trumque genus annumerandum suffruticibus con-
 stat. Necnon & illorum florigenorum natura ma-
 gna ex parte suffruticea est. Alia annua tantum, alia
 diuturnior, viola nigra excepta. Hæc enim ramulis
 caret, sed ab radice foliata constat, & perpetuo vi-
 ret. Utique aliqui ferunt. Etiam florem semper pro-
 mere potest, si modo quodam colatur. Id igitur
 proprium ista habent. Reliquorum autem, vel potius
 omnium totæ quidem formæ ferè omnes perspicuæ
 sunt. Quamobrem, si quas alias habeant proprieta-
 tes, hæc exponamus oportet. Quippe alia simpli-
 ci specie constare, alia differentiis variari videmus.
 Simplicia quæ lignosa; ut serpyllum, sisymbrium,
 helenium. Præterquam si alia sylvestria, alia urbana,
 & alia odorata, alia minus odorata sint. Quorum
 quidem & cultura, & terra diversa est, atque etiam
 cælum diversum. Quidam verò ex floribus nulla
 parte discerni possunt, ceu violæ nigræ. Hæc nam-
 que differentiam nullam habere videntur, quanquam
 albæ nimirum habeant. Colorem enim earum va-
 riari liquido patet, atque etiam magis liliorum. Si-
 quidem (ut ajunt) ne purpurea quidem lilia desint.
 Rosarum autem differentiæ permultæ: foliorum
 multitudine, paucitate, asperitate, lævitate, colo-
 re, & odore. Quippe cum plurimis quina folia sunt,
 quibusdam duodena, vicenaque, aliis longe plura.
 Sunt enim quas centifolias vocant, quæ circa Phi-
 lippas plurimæ nascuntur, easque incolæ ex Pan-
 gæo transferentes ferunt. Illic enim multæ ejusmo-
 di nascuntur. Sed folia interna parva admodum
 sunt. Ita etenim oriuntur, ut alia intus, alia extra
 emicent. Non tamen jucundi odoris, nec amplæ
 magnitudinis sunt. Odoratiores sunt inter amplas,
 quibus pars ima scabra. Ad summam (ut dictum
 est) & odoris, & coloris præstantia locorum ra-
 tione contingit. Nam & quæ in eadem tellure pro-
 veniunt, diversitatem bonæ exilivæ olentiae nullam
 ostendunt. Odoratissimæ, quæ apud Cyrenam gignuntur,
 & proinde unguentum jucundissimum illic
 faciunt. In plenum vero, & violarum, & reliquo-
 rum florum odores ibidem sinceri præcipue sentiuntur.
 Nascitur rosa etiam ex semine, quod flori sub-
 ditum suo in malo contentum, cneceum vel acana-
 ceum, lanugine quadam obductum gerit, ut primis
 feminibus proximum sit. Caterum quoniam, tardè
 perficitur semine, fata caule conciso (ut dictum est)
 ferunt. Vsta recisave florem melius profert. Relicta
 namque excrescit sylvestrisque. Sapius transferre
 eam satius est: sic enim pulchriorem effundi rosam
 affirmant.

viola flam-
 mea.

† nec non
 & illa quæ
 flore gau-
 dent, magna
 ex parte
 suffruticea
 sunt. Horum
 alia annua
 tantum, alia
 diuturnio-
 ra, viola.

† odoris bo-
 nitate.
 nam & ea-
 dem modò
 diversò in
 solo prove-
 niunt, diver-
 sitatē quan-
 dam boni
 malique o-
 doris ostē-
 dunt.

† In plenum
 vero & vio-
 larū & reli-
 quorum flo-
 rum odorib;
 eximius ac
 divinus,
 præ ceteris
 crocus. Con-
 stat enim,
 ceteros plu-
 rimum bo-
 nitate vin-
 cere: nasci-
 tur rhodo-
 nia ex semi-
 ne: quod sub
 flore malo
 inclusa ha-
 bet lanugi-
 nē cnicī aut
 echini car-
 duorum ob-
 ductum, om-
 nia semina
 proximè
 ambiente.

διε καὶ καταφυτεύειν πολλάκις. καὶ γὰρ ἔγωγε φασὶ καλ-
 λιον γίνεσθαι τὸ ῥόδον. αἱ δὲ ἄγρια τετραχύνονται, καὶ ταῖς
 ῥαβδοῖς, καὶ τοῖς φύλλοις. ἐπὶ δὲ τὸ ἀνθος ἀγχεύεται, καὶ
 καὶ ἀσμοτότερον ἔχει, καὶ ἐλαττον. τὸ δὲ ἰόν τὸ μέλαν τοῦ
 λευκοῦ διαφέρει, κατὰ τὰ ἄλλα καὶ αὐτὸν τὸν
 ἰωνίαν. ὅτι πλατυφυλὸν, καὶ ἐγγεῖοφυλόν, καὶ
 σπικροφυλὸν ἐστὶ, πολλὰ ἔχοντα ῥίζαν. τὰ δὲ κρινὰ
 τῇ μὲν χειρὶ τὴν εἰρημνίαν ἔχει διαφορά. μονόκαυ-
 λα δὲ ἐστὶν ὡς ὁπτιπύ. δίκουλα δὲ σπανίως. τὰ καὶ δὲ
 τοῦτο χῶρος καὶ αἶρ. διαφορά. καθ' ἑκάστην δὲ καυ-
 λὸν, ὅτι μὲν ἐν κρινόν, ὅτι δὲ πλείω γίνεται. βλα-
 σάνει γὰρ τὸ ἄκρον. σπανιώτερον δὲ ταῦτα. ῥίζαν δ' ἔ-
 χει πολλὰ, σπικρὴν, καὶ στρογγύλην. ὅτι δὲ καρπὸς ἀ-
 φαιρέσθαι οὐκ ἐλαττονεῖται καὶ ἀποδίδωσι τὸ κρινόν,
 πλὴν ἐλαττον. ποιεῖ δὲ πνα καὶ δακρυώδη συρόμεν. ὡς
 καὶ φυτεύουσιν, ὡς περ εἰπωμεν. ὅτι δὲ νάρκισος, ἢ τὸ λεί-
 ρον. οἱ μὲν γὰρ τὰς, οἱ δ' ἐκείνο καλοῦσι. τὸ μὲν ἔ-
 πι τῇ γῇ φύλλον τὸ ἀσφαλῶδες ἔχει, πλατύτερον δὲ
 πολὺ, κατὰ πρὸς ἡ κρινωνία. τὸν δὲ καυλὸν ἀφύλλον
 μὲν, πῶς δὲ, καὶ ἔξ ἀκρὸς τὸ αὐτό. καὶ ἐν ὑμένι πνὶ
 κατὰ πρὸς ἐν ἀγχεῖται καρπὸν μέγαν εὐ μάλα καὶ μέλανα
 τῇ χειρὶ, χημάτι δὲ σπικρῇ. ἔστι δ' ἐκπύπλων
 ποιεῖ βλάστησιν αὐτῶμαρ. ἔμειν ἀλλὰ καὶ συλλέγον-
 τες πηγνύσιν καὶ τὴν ῥίζαν φυτεύουσιν. ἔχει ῥίζαν σαρ-
 κώδη, στρογγύλην, μερῶν. ὅψιον δὲ σφοδρῶς. ὡς
 γὰρ δὲ κρινόν ἢ ἀγχεῖται, ὅτι δὲ ἰσημερίαν. ὅτι δὲ καρ-
 πὸς, πῶς δὲ, τῇ φύσει κατὰ πρὸς καὶ ταῦτα, πλὴν
 φύλλον σπικρὸν. γὰρ ὡς περ τετραχύνονται. ὅψιον
 δὲ σφοδρῶς καὶ ὁψιβλαστὸς ἢ περὶ αὐτῶν, ὅτι
 τῶς τις λαμβάνει τὴν ὥραν. Πλείω δὲ γὰρ αὐτῶν
 ὁλίγας ἡμέρας. εὐχὴ δ' ἅμα τῷ φύλλῳ καὶ αὐτῷ
 ὡς δὲ δοκεῖ δὲ ὡς περ. ῥίζα δὲ πολλή, σπικρὴν,
 ὅτι δὲ ὅλον εὐχῶ. Φιλῆ δὲ ἐπατέσθαι. ὅτι γίνεται
 καλλίω κατὰ ῥαβδόμενης κατὰ τῆς ῥίζης. διὸ δὲ ὡς
 τὰς ὁδὸς, ὅτι τῶς κροτητοῖς, καλλίς. ἢ δὲ φυτεῖα
 ἀπὸ ῥίζης. ταῦτα μὲν ἔγωγε γεννάται. τὰ δ' ἄλλα ἀνθ' ἡ
 ἀνθ' ἡ, ἴφον, φλόξ, ἡμεροκαλὲς. καὶ αὐτὰ καὶ αἱ ῥίζαι
 ἔχουσιν.

εἰς τὸν

τὸ σφοδρῶδες
Scal.τὸ κρινόν
Scal.

πνὶ

τὸ καὶ γὰρ αὐτῶν

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Τῇ δὲ ἡμερᾷ. Hæc est pars secunda libri hujus. Et Theo-
 phrastus minus satisfacit. Primum cum agrestia sub-
 movet à coronamentis. Deinde, aut malè coartavit ad φε-
 ραντικὰ: aut malè recensuit jam ederam inter arbores, aut malè
 repetiit inter φρυγανικὰ. Ad hæc illud animadvertendum:
 cum sub accidenti tanquam sub genere communi cogit genera
 diversa. Coronari, accidens est: idque arbitrarium. Gene-
 ra divisa, πνα, φρυγανικὰ, ἡμερῶν, δὲ φλόξ. Quasi si dividat
 nigrum, in corvum, & Ethiopem.

Ἐπὶ δὲ τῶν αὐτῶν αὐτῶν. Sic lege. Theophrastus omisit
 albas in genere hoc. Et, luteas in eodem: ignoravit enim.
 Neque verum est quod ait, pluribus variari coloribus lilia,
 quàm violam matronalem. Lilia alba, purpurea, punicea.
 Violæ præter eos colores, excipio purpureum, etiam luteæ;
 etiam variæ ex puniceo & candido.

Ἐπειτα καὶ τὸ ἐν γῇ ταῦτα γεννῶντα ποιεῖ πνα τὸ φρυγανικόν. ὅ-
 τι μὲν, καὶ ἀσμοτότερον. Theodorus aliter legit. Nam quæ in ea-
 dem tellure proveniunt, diversitatem bonæ exilisve o-
 lentia nullam ostendunt. Legerem secundum ea, quæ in
 Græco posita codice sunt, ad hunc modum. ἐπὶ δὲ ἐν αὐτῇ γῇ
 πνα ταῦτα γεννῶντα. Ἀσμοτότερον, malè interpretatus est: exilis o-
 lentia. Efficacius est, πνα. tollit enim. Neque, bonam o-
 lentiam, tam aptè dicas, quemadmodum bene olere.

Ἀπὸ τῶν δὲ πνὶ ἰων, ἐπὶ δὲ τῶν αὐτῶν αὐτῶν, ἀκρὸς καὶ ἡμερῶν. ὅτι
 καὶ ὁσμοὶ διαφέρουσιν διὰ τὸ χροῖον. ταῦτα γὰρ οὗτος δὲ καὶ φρυ-
 γανικόν. Hoc totum paucissimis Theodorus. In plenum ve-
 rò violarum, & reliquorum florum ibidem sinceri sen-
 tiuntur.

Κρινῶδες, ἢ ἀνθῶδες; Theodorus legit, ἀκρὸς καὶ ἡμερῶν. Idcirco le-
 gemus, χροῖον. & τῶν αὐτῶν αὐτῶν, ἀκρὸς καὶ ἡμερῶν. Non est ordinis si-
 gnificatio, sed loci. Vt non sint prima semina, quæ primum
 prodire, sed quæ imo loco existant.

affirmant. Sylvestres, asperiores tum virgis, tum
 foliis constant. Et florem minus odoratum, mi-
 nusque coloratum, nec tantundem magnitudine fe-
 runt. Viola nigra distat ab alba, tum aliorum quo-
 rundam, tum plantæ ratione ipsius, quod latifolia,
 humilifolia, carnifolia extet, & radice multa cohæ-
 reat. Lilia coloris ea quam supra diximus differen-
 tia inter se distant. Vnicaulia in universum ferè af-
 surgunt, bicaulia raro. Quod coeli, terræque ra-
 tioni fortassis attribuendum est. Singulis caulibus
 aliàs unum lilium, aliàs plura exeunt. Pars enim postrema
 effundit. Sed hæc rariora. Radice copiosa,
 carnosa, orbiculataque adhæret. Fructus detractus
 germinat, & lilium reddit, verum minus. Facit
 & lachryma cæcum quoddam confluvium, quod et-
 tiam ferunt, ut dictum est. Narcissus, vel lirim
 (alii enim hoc, alii illo nomine vocant) folium al-
 buci terræ proximum gerit, sed longè latius, modo
 lilii. Habet caulem sine folio herbaceum florem,
 suo ferentem cacumine, in membrana veluti vascu-
 lo inclusum, largè amplum, coloreque nigrum,
 figura oblongum. Hic decidens sponte germinat.
 Cæterum & qui legunt defigere eum solent. Quin
 & radicem ferunt, quæ carnosa, rotunda, am-
 plaque est. Serotinus admodum, post arcturum e-
 nim & circa æquinoctium floret. Crocum natura
 herbaceum modo prædictorum erumpit. Sed folio
 angusto ferè. Namque in capillamenti modum fo-
 liatur. Serò floret, seròque germinat: aut præma-
 turè. Vtro scilicet modo tempus acceperis. Floret
 quippe Vergiliarum occasu, paucisque diebus. Con-
 festim vero cum folio florem quoque expellit; quin
 immo prius. Radix multa, carnosa, in totumque
 vivax. Gaudet calcari, & melius ita evadit, radice
 attrita pede inferius. Idè juxta semitas fontesque
 pulcherrimum exit. Satus radice fieri assolet. Hæc
 in hunc modum proveniunt. Reliqui autem omnes
 prædicti flores semine exeunt; ut viola, Iovis flos,
 iphyum, flammula, elium. Nam & ipsa, & eorum
 radices, ligno nimirum constant.

τὸ graveo-
lentiorum.Viola ni-
gra ab albadiffert, &
per alia,

per ipsam

speciem, seu

formam vio-
la, quod latisfoliis, & hu-
mi stratis, et

carnosis est,

multam ha-
bens radicem

supremam.

Reddit &
lachrymam

confluxum

quendam,

quem etiam

ferunt.

valde ma-
gnum colo-

reque luteū

fructū mag-

num figura

oblongum.

magnique

crocum ut

prædicta na-
tura herba-ceum, sed fo-
lio angusto.

Nā ferè in

Radiceque

pede attri-

melius pro-

venit, idè

juxta semi-

tas, aliæque

loca pedum

trita com-

meantium

pulcherrimum

exit.

flamme

viola, heni-

ro cales.

Σαρκώδες. Viola nigra folia carnosa dicit, eoque dif-
 ferre à viola alba. At alba folia multò carnosiora. Vt hæc
 emollias, sic excusces. attribuas utrique densitatem; majore
 alba, sed lignosior: minorem nigra, sed carni pro-
 priorem.

Βλασάνει γὰρ τὸ ἀκρὸν. Theodorus, Pars enim postrema ef-
 fundit. De re jacente, postremam dicas partem, quæ longis-
 simè abs te aberit. De re erecta, non postremam, sed supre-
 mam. Animadvertes minus diligentem orationem. Quippe
 duas cum statuat partes, ἐπὶ μὲν ἰν. ἐπὶ δὲ πάλιν. Quod subdit
 statim, βλασάνει γὰρ τὸ ἀκρὸν, non refertur ad propinquiorē,
 sed ad illud. ἐπὶ μὲν ἰν. Cum unum tantum gerit florem, is in
 summa sedet. Commodior fuisset sic. ἐπὶ μὲν πάλιν. ἐπὶ δὲ ἰν.
 Ad: autem sunt, ut ait, ἀναίστηται, ut nullum viderim με-
 νόκρινον.

Ποιεῖ δὲ πνα καὶ δακρυώδη συρόμεν. Theodorus, facit & lacry-
 ma cæcum quoddam confluvium. Minus apta lectio: pos-
 tra simplicior. Mirum de hac lachryma nihil à Plinio. Alba
 lilia iisdem omnibus modis feruntur, quibus rosa: & hoc
 amplius lachryma sua, ut Hippofelinum. Plinius. Quæ
 tamen Hippofelini lachrymam ab hoc eodem auctore observa-
 rit. Ejus naturam, cum sit ignota nobis, non potuimus ju-
 dicare, an vox illa, Cæcum, rectè interponatur.

Ἀσφαλῶδες. lege, Ἀσφοδιῶδες.

Ὁ δὲ κρινόν. lege, κρινόν.

Καὶ ἐν τοῖς κροτητοῖς. Theodorus, juxta fontes. Plinium,
 non Theophrastum sequutus. Κροτήται, sunt loca pedum sti-
 pata plausu. Sic igitur dicam, juxta semitas, aliæque lo-
 ca pedibus trita commeantium. Sic etiam Lucretius. Pie-
 ridum loca trita.

Ἰφύων. ubique alibi, ἴφον. lege αὐτῶν: non αὐτῶν.

IOANNIS

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Theophrastus de plantis urbanis, seu domesticis, quæ usum habent in coronis, & hæc quidem libri hujus sexti pars altera. Magno Scaligero minus satisfacit Theophrastus. Ita enim ille; Primum cum agrestia submovet à coronamentis. Deinde aut male coartavit ad φρυγανικά: aut male recensuit jam ederam inter arbores, aut male repetivit inter φρυγανικά. Ad hæc illud animadvertendum: cum sub accidenti tanquam sub genere communi cogit genera diversa. Coronari accedens est: idque arbitrarium. Genera diversa, πία, φρυγανόν, ἰκύνθη, ἀνδρόγ. quasi dividat nigrum in corvum & Æthiopem. Ad primum respondeo; non omnino Philosophum nostrum sylvestria submovere à coronamentis. Capite quippe sequenti inter coronarias numerat eliochryson, serpyllum sylvestre, anemonem, aliaque. Alterum etiam argumentum facile solvitur. Nusquam enim Theophrastus inter suffrutices hederam recensuit. Codex corruptus errandi occasionē præbuit: Libro tertio cap. ult. hederam descripsit, ejusque historiam tradidit, & κίσσον, vel κίσσον vocavit; hoc vero libro de cisto κίσσον agit, flore roseo planta; ab hederâ diversissima. Vocum harum vicinitate deceptus Plinius, magnusque Gaza, eadem omnis erroris causa. Non ignoravit Theophrastus, cistum suffruticem, vel fruticem, hederam vero arboream plantam esse. Infantis est, inter suffrutices & plantas humiles arbores recensere. Reliqua lectoris judicio committo.

Διχῶ δὲ τὸν τῶν, &c.] Coronarias ait plantas bifariam dividi, ratione usus. Aliarum enim flores tantum; aliarum verò etiam partes omnes, folia, flores, rami odorata sunt, universaq; ejus natura odorata sentitur. Harum ergo partes omnes, illarum vero flores tantum usum habent. Hinc quæstio nascitur, an coronaria tantum planta dicenda quæ odore placet? Contrarium docet Pollux. lib. 6. c. 8. **Τὰ ἐν τοῖς στεφάνοις ἀνθὶ ῥόδων, ἰκύνθων, ἀνέμωνων, ἐρπυλλῶν, κρόκων, ὑάκινθων, ἐλεγχόρουσος, ἡμεροχόλης, ἐλένιον, θρυαλλίς, ἀνδροειδὲς** (puto ἀνδρόειον scriptum fuisse) **νάρκισσος, μελίλωτον, ἀνθημῖς, παρθένης, ἡ δὲ τὰ ἄλλα ὅσα τοῖς ὀφθαλμοῖς τέρψιν ἢ ἑστὶν ἡδύτης ὁσφρησὶν ἔχει.** Coronarios ait flores, qui vel oculos delectant, vel jucundum spirant odorem. Ovidius etiam inter coronarias plantas quasdam recenset odoratas, quasdam male olentes, nonnullas omni odore carentes. lib. 4. Factorum.

Comites accedite dixit.

Et mecum plenos ore referte sinus.

Præda puellares animos delectat inanis,

Et non sentitur sedulitate labor.

Hæc implet calathos lento de vimine nexos,

Hæc gremium, laxos degravat illa sinus

Illa legit calthas, huic sunt violaria curæ,

Illa papavereas subsecat ungue comas.

Has hyacinthe tenes, illas amaranthe moraris,

Pars thyma, pars rorem, pars meliloton amant.

Plurima lecta rosa est, sunt & sine nomine flores,

Ipsa crocos tenues, liliaque alba legit.

Amaranthus omni odore caret; caltha, ut Plinius 21. lib. cap. 6. ait, graveolens, papaver nescio quid insuave spirat, & melilotos viridis inodora. Dicendum odoris tantum Theophrastum meminisse, quod ob odoris præstantiam præcipuè in coronis locum habeant, secundariòque ob pulchritudinem iisdem addantur.

Ἀμφὶ δὲ τὰ φρυγανικά, &c.] Verba hæc non sunt præter omnem controversiam. Utrumque, inquit, genus suffruticibus annumerandum. Si intelligat plantas quæ florem tantum, & quæ præter florem ramos & folia odorata habent, haud verum est quod scribit. Viola enim, quam ἀλωήτη hoc eodem capite ait, suffrutex dici potest; quippe cauliculis lignosis vidua est. Suffruticem enim ferre lignosos caules, foliisque minutis constare, hoc eodem dixit libro. Sed ipse violam excipit, cum ait, κακείνων δὲ ἀνθῶν τὰ πολλὰ ἢ φύσις φρυγανώδης. Si plurimæ plantæ coronariæ suffrutices, ergo non omnes. Sensus ergo hujus loci hic est; utrumque genus annumerandum suffruticibus, & quorum flos tantum, & quorum etiam reliquæ partes rami foliaque odorata, exceptis nonnullis, quæ flore exhalant. Horum alia inquit annua, diuturniora alia. Annua vocat, non quæ in totum intereunt, sed quorum folia ramique quotannis cadunt, radice superstitite, quæ vere nova germina mittit. Diuturniora, quæ nec folia nec ramos amittunt. Annua planta lilium, hyacinthus, narcissus; diuturnior rosmarinus, lāvendula, cistus, Vio-

lam nigram ex harum classe eximit, quod folia tantum cum pediculo servat, caule hieme careat. Reliquæ enim perpetuo folio plantæ caules per hyemem retinent.

Διόλου φέρειν τὸ ἀνδρόγ, &c.] Violam ait, si studiosè alatur, semper promere florē. Apud Batavos nulla adhibita cura quandoque bis floret, vere & autumnō, rarius ter. Sed verni odoratissimi, autumnales sæpius odore destituta. Viola quam ex Indiis accepimus, ter ut plurimum floret; Sed hyeme foliis spoliatur, quæ primò vere cum flore recipit. Cæterum in colendis violis nostrates diligentes minimè sunt. Vulgaris nimis planta; tulipas aliasque inodoras, sed caras & pretiosas tantum curant plantas.

Ὁ δὲ ἔχειν δὲ καὶ τὸν, &c.] Negat in violis ullam observari differentiam, cum tamen flores colore variant. albi enim & purpurei dantur. Indica non tantum flore variat, sed & folio, ut supra dixi. Sed de Græcis suoque ævo cognitis agit Philosophus, non exoticis plantis. Virginitas enim ipsi incognita.

Καθ' ὅσον φασὶν ἔναι. Nota vocem φασί. Ergo vulgare lilium purpureum non fuit, nec hyacinthus Poëtarum: vulgaris hic & nemini incognitus.

Τὸν δὲ ῥόδον, &c.] De rosa liceat Lector, nobis paulo fusius agere. Notissima quidem, sed nobilissima planta, propter summum quam habet majestatem dignitatemque κατ' ἐξοχὴν ἀνδρόγ, flos dicta. Quod ad hunc Aristophanis locum confirmat Scholiastes; ὡς περ γὰρ καλεῖται ἔχων στεφάνον ἀνθρώπων, Quemadmodum pictus habens coronam florum: τὸ ἀνθρώπων, ἀντὶ τῶν ῥόδων scribi asserit. Dracontius omnes flores vocat roseos in his versibus.

Qui roseis stellare nemus, vel floribus agros

Imperat, autumnus qui dulcia poma saporat.

Hinc rosa dicta est regina florum, ut in hoc ejus per eleganti encomio, quod fuit tantæ celebritatis, ut vulgo caneretur, hæc quidem verba Leucippe, lepidissima virgo, canat apud Achillem Tatium. **Εἰ τις ἀνθρώπων ἦτορ ὁ Ζεὺς ἐπιφύει βασιλῆα, τὸ ῥόδον ἀντὶ τῶν ἀνθρώπων ἰσοσπιδύσει.** **γῆς ἐστὶ κροσσὸς φυτῶν ἀγλαίσμα.** ὁ φημι δὲ ἀνθρώπων λαμῶν ἐρύττειται, καὶ κατὰ ἀστρονομίαν ἔρωτος πύρις, Ἀφροδίτῃς ἀστρονομία, οὐδὲν δὲσι φύλλοις καμῶν ἐκινῆσθαι πέταλοις περὶ τὸ πέταλον τῷ ζεφύρῳ γλῶσσαι. Si regem Jupiter floribus constituere voluisset, non alium certe quam rosam tali dignatus esset honore. hæc est terræ ornamentum, plantarum splendor, oculus florum, prati purpura, pulchritudo coruscans. Hæc amorem spirat, Venerem conciliat, speciosis foliis luxuriat, tremulisque delectat; ejus frondes Zephyri afflatu rident. Elegantissimi versiculi, quos de rosæ majestate, & honore canit Anacreon.

Ῥόδον ὡφείλετον ἀνθός,

Ῥόδον ἔαρ μέλημα,

Ῥόδα ἔθεϊσι περπνά.

Ῥόδα πᾶσι ὁ τῆς κυθήνης

Στίφεται καλοῖς εὐλοῖς,

Χαίρεισι συγχορεύων.

Rosa, honor, decusque florum,

Rosa, cura, amorque veris,

Rosa, calitum voluptas.

Roseis puer Cithares

Caput implicat corollis,

Charitum choros frequentans.

Tanto quondam in honore fuit rosa, ut corona è rosis præter cætera designarit potentiam, regnum, imperium. Cleon ille humilis adorator populi Atheniensis apud Aristophanem dicit illi in os.

Ἄλλ' οἱ γὰρ ἐμοὶ λέγουσιν [χρησιμὸν] ὡς ἀρχαῖος δεῖ,
Χώρας ἀπάσης ἐστὶ φανομένον ῥόδοις.

Id est: *At oracula mihi dicunt, fore ut imperes universæ regioni, coronatus rosis.*

Rosa sparsa publicæ lætitiæ fuit index. Lucret. lib. 2.

Ergo cum primùm magnas invecita per urbes

Munificat tacita mortales muta salute,

Ære atque argento obsterunt iter; junguntq; rosarum

Floribus, umbrantes matrem, comitumque catervas.

Privatæ

Privata etiam lætitiæ testis rosa. Ideo Anacreon etiam redimiri vult rosis.

Ῥόδῳ δὲ κεῖται
Πύκασον καλεῖ δ' ἐταίρην.

Rosis verò caput corona,
Voca autem amicam.

Roseam coronam veteres in conviviis dabant, quâ significabant hilaritatem. Propertius,

Me juvat & multo mentem vincere Lyæo,
Et caput in vernâ semper habere rosâ.

Martialis.

Hæc hora est tua, dum furit Lyæus,
Cum regnat rosa, cum madent capilli,
Tunc me vel rigidi legant Catones.

Mensæ etiam inspergebantur. Ovid. libr. 5. Fast.

Tempora subtilius pinguntur tecta coronis,
Et latet injectâ splendida mensa rosâ.

Paulo post;

Annuat & motis flores cecidere capillis,
Decidere in mensas, ut rosa missa solet.

Horatius libr. 8. Carm. Oda 3.

Perfidos odi, puer, apparatus,
Displicent nexæ Philyra coronæ,
Mitte sectari rosa quo locorum
Sera moretur.

Id est, ubi protrahatur convivium. In ipso Deorum solenni cultu, & in apparatu sacrificiali non minimus rosæ fuit locus. Columella in Hortulo,

Oscitat & leo: ingenio confusa rubore
Virgineas adoperta genas, rosa præbet honores
Celsitibus, templisque Sabaum miscet honorem.

Ex his nihil clarius, quam Plinii codicem depravatum libr. 21. cap. 4. *Vfus ejus in coronis prope minimus est; oleo maceratur, idque jam à Troianis temporibus, Homero teste. Præterea in unguenta transit, ut diximus; mensarum etiam deliciis in ungendis minimè noxia.* Nonnulli hunc Plinii locum mirantur, ac rejiciunt, ut falsum. Alii de coronis ipsum tantum agere scribunt, quæ capiti medentur, quod præstat rosa; præsertim si à calida causa morbus. Ego, salvo meliore judicio, lego pro *minimus, nimius*. Vult Plinius tantum usum honoremque rosam habuisse, ut modum superaret. Veteres Cupidini dicunt. Martianus Capella Veneri plectit coronam de rosis. Hinc, inquit, rosis decussatim vincularis fertata contextio. Et ne quis ipsum de Veneri loqui dubitet, addit; *Quam & conspiciere nitentem, & fantem audire dulces illecebras, & attrahere fragrantissimi spiritus halitibus redolentem, & osculis lambere, & contingere corpore, ejusque velles cupidine, suspirare, quæ quidem licet amorum, voluptatumque omnium mater crederetur, tamen eidem deferebant pudicitie principatum.* Non ineptè antiquitas Cupidini rosam dicavit ac comparavit: eum enim tota facie æmulari videtur. Semper rosa recens juvenisque; nec non mollis, ut Cupido. Philostratus in Imaginibus, *ἰπυρίῳ ἔχῃ τὸ χαῖναι & τὰ φάναι ἰοδίῃ & ἀπαλῶν*. Laudare oportet rosæ coronæ laxitatem & mollietatem. Aureis rosa & Cupido comantur crinibus, spinas rosa pro jaculis gestat; pro facibus fulvos apices, fulgoremque; folia pro alis rosæ data; neque Cupido, neque rosa tempus norunt. Eleganter Fulgentius libr. 2. Mythologiæ in Venerem. *Rosæ & rubent & pungunt, ut etiam libido. Rubet verecundiæ opprobrio, pungit etiam peccati aculeo, & sicut rosa delectat quidem, sed celeri motu temporis tollitur; ita & libido, libet momentaliter & fugit perenniter.* Scribit Philostratus, eos qui Romæ flores, id est, rosas circumferebant, in cursum confitos proparasse. Hoc celeritatis testimonio indicabant, formæ, vigorque non esse credendum, quod confestim irrevocabiles fugiant. Cursus quoque nobis documentum est, pulchritudinem facillimè evanescere, magna hominum admonitione; quæ spectatissimè florent celerrimè marcescere. Uti rubor roseus reliquorum florum colorem superat: ita Venus pulchritudine omnes Deas antecellit, nec in fœmina probatur candor, non aliquo rubore suffusus. Cornel. Gallus libr. 1.

Candida contempsi, nisi quæ suffusa rubore
Vernarent propriis ora serena rosis.

Hanc Venus ante alios sibi vindicat ipsa colorem,
Diligit & florem Cypris ubique suum.

Tatius de vultu Leucippes. *Τὸ εἶμα Ῥόδῳ ἀνδρῶν ὡς ὅταν ἀρχῇται τὸ Ῥόδῳ ἀνδρῶν τῶν φύλλων τὴν χάριν. Os, seu vultus rosarum flos erat, cum incipit rosa aperire labra foliorum.* Theocritus Helenam propter pulchritudinem, roseam seu rosei coloris describit. Eidd. 4. Virgilius 12. Æneid. virgini Lavinia talem tribuit colorem. Nec tantum ob pulchritudinem color hic antistat, sed potissimum quod argumentum est pudoris ejus, qui virgines, mulieres, adolescentulosque decet. Terentius in Andria. *Erubuit, salva res est.* Inter portenta deliciarum fuit, Veneri operam dare in rosa. Certè Horatius (lib. 1. Car. Od. 5. ubi miseros esse inquit qui Pyrrhæ amore teneantur) quærit è puero, quis ipsa fruatur in rosa.

Quis multa gracilis te puer in rosa
Perfusus liquidis urget odoribus,
Grato Pyrrhæ sub antro.

Dormire in rosa dicebantur delicatuli, qui summa vivebant in voluptate venerea. Epigr. in Obit. Mæcen.

Sic est, victor amet, victor potatur in umbra,
Victor odorata dormiat inque rosa.

Ex his optimo jure veteres rosæ cupidinem Veneremque comparasse probatur. Theocritus per rosam humanæ vitæ fragilitatem ostendit.

Καὶ τὸ Ῥόδῳ καλὴν ἐστὶ, ὅς ὁ χρόνος αὐτὴν μαρμαίρει.

In hanc sententiam extat carmen Ioannis Majoris perquam elegans.

Vt manet rosa viget, tamen & mox vespere languet;
Sic modo qui fuimus cras levis umbra sumus.

Sanctus Ambrosius rosam humanæ vitæ comparat. Nam licet in rosa summa sit suavitas: habet tamen suam amaritudinem. Facile enim spina lædit; ita quoque vita humana summa est dulcedo multis sollicitudinibus obstita, ita ut tristitia sit juncta hilaritati. Catullus Venerem, quæ gaudii hilaritatisque auctrix præcipua habetur, spinolas, ait, in pectore curas gerere. Quanto in honore apud veteres fuerit rosa, vel inde colligi potest, quod omnibus ejus partibus nomen aliquod proprium impoluerint. Quæ singula examinanda. *Ῥόδῳ*, uti Grammaticorum scribunt filii, dicuntur, *Ῥόδῳ τὸ Ῥόδῳ, καὶ τὸ ἀντιφρασίαν, τὸ μὴ Ῥόδῳ. ἀπὸ τοῦ Ῥόδῳ.* Rosa vocatur ab oleo, vel per antiphrasin, quod minimè oleat, cum odorata existat. Plutarchus 3. Sympot. quæst. 2. *Τὸ δὲ Ῥόδῳ ἀντιφρασίαν ἔχειν ὡς ἂν Ῥόδῳ πάλαι τὸ Ῥόδῳ ἀφῆται. διὸ & τὰ Ῥόδῳ μαρμαίρειται. Rosa autem theodori Græcis haud dubiè dicitur, quia multum odoris exhalat, quo fit, ut etiam celerrimè marcescat.* Latini rosam vocant, vel à Græco Ῥόδῳ, vel, quod rubicanti colore rubeat; ab hoc eximio colore ac jucundo odore Poëta rosam comparat auroræ ac diei surgenti. Ut enim rosæ rubor contendit cum rubore auroræ; ita hujus floris odor certat cum suavissimo odore surgentis diei.

Ambigeres, raperetne rosis aurora ruborem,
An daret, & flores tingeret ora dies?
Ros unus, color unus, & unum manet duorum,
Syderis & floris est domina una Venus.
Forsan & unus odor, sed celsior, illa per auras
Diffusatur, spirat proximus iste magis.

Hunc perquam elegantem ruborem, si diutius rosa solis dieique ætium patiar, facile amittit. Causa quod nativus calor à celesti adjutus, evehit colorem naturaliter ad certum gradum, ad quem, sine ejus adjumento pervenire nequit: illo opere perfectio, peregrinus calor assumpto humido, tenues partes, in quibus color suas sedes habet, depopulatur. Sed unde rosæ rubedo? Vult Plutarchus, quod in superficie tenuis efflorescat calor, eo à frigore naturali rosæ expulsi. *Ἐκπεπῶν δὲ ἐστὶ δυνάμει, τῇ τε ὁψι πυρρῶν, καὶ ἀλόγως. λεπτὸν γὰρ αὐτῇ ἀεὶ αὐτῇ τὸ θερμὸν ἰσχυρῶς ἐξουθενεῖται ὑπο τῆς θερμότητος.* Naturalem autem habet vim refrigerandi, aspectu igneum aliquid ostentans idque non absque ratione. Nam in superficie ejus, tenuis efflorescit calor, eo à frigore expulsi. De hac quæstione in Libris de causis narrant veteres, rosæ florem antè album, postea hanc caloris suavitatem à Veneris vulnerato pede accepisse. Cassianus Bassus libr. 11. cap. 19. *Ὁ τὸ καλλοῦς Ῥόδῳ ἰσχυρῶς αὐτῇ τῆς Ἀφροδίτης λογιζομένη πάλαι Ῥόδῳ. Ἐξ αὐτῇ γὰρ ὁ Θείος & Ἀδελφός, αὐτῇ γὰρ ὁ Ἄρης αὐτῆς. Ἐκ τούτου*

πῶν δὲν. Ἀρξ, ἀνέλε τὸν Ἀδωνί, λῦσον ἔρωτ' αὐτοῦ τὸν Ἀδωνίδ' ἐγρήσα-
μην θάνατον. μεθοῦσα ἢ τὸ παρὲν ἢ ὁδὸς ἀμύνειν ἠπειράθη, & κ' ἀπο-
δὴν ἐμβάλλουσα τὸν ῥόδον, ἀσπιδόεσσα ὄντα, τοῖς ἀνθρώποις τὸν ῥόδον τὸν
παρὲν τοῦ ποδὸς ἀπείρεται. & λαμβάνει τὸν ῥόδον ἀπὸ τοῦ ποδὸς, ὃν ἰχά-
ρ' αὐτῆς Ἀφροδίτης ἀπορρύοντο, εἰς δὲ νῦν ὁρῶνται τὴν χεῖρα μετέ-
βαλλε, & ἐρῶδ' αὐτῆς ἐκ τῆς ἀσπίδος ἀνέβη. Qui rosae pul-
chritudinem miratur, ei Veneris plagam considerandam esse
ajunt. Amabat enim Adonidem Dea, amabat autē & ipsam
Venerem Mars. Emulatione igitur accensus Mars Adonidem
sustulit, solutionem amoris mortem Adonidis fore arbitatus.
Quum autem factum cognovisset Dea, se de Marte ulcisci
statuit, & de industria in rosas irruens discalceata, ad ipsius
rosae spinas, tarsum pedis (est post calcem vestigii pars ante-
rior, ubi prima articulatio quinque ossium, quae τὸ ποδίον,
id est, vestigium, sive plantam solumque constituunt, inci-
pit. Suidas τὸ ποδίον τὴν ποδὸς interpretatur, idēo interpres
plantam pedis vertit) impexit, & cum alba prius esset rosa,
ex cruore qui ex faucia Veneris distillavit, in eum qui nunc
in ipsa cernitur, colorem transtulit, ex eo tempore ei rubedo, &
odoris jucunditas accessit.

Ipsa quidem studiosa suum defendit Adonim

Gradivus strido quem petit ense ferox.

Affixit durns vestigia dura rosetis,

Albaque divino picta cruore rosa est.

Idem Geoponiūm Auctor aliam de rosae colore nar-
rat fabulam. Ἐτερον δὲ φασιν ἐν ὄρεσιν τῶν θειῶν ἀσχυμένον, & τὸ
ἰκνύμενον πολλοῦ ὡδὸς καὶ ῥόδου ἀναγεῖναι, χορεύει τὸν ἔρωτα, καὶ
συσέειπαι τὴν πύργον τοῦ ῥόδου τῆς τῆς βασιλῆως καὶ ἀπὸ τῆς
ἡλικίας εἰς τὴν γῆν ἰκνύμεν, τὸ ἀπὸ τῶν ῥόδων ἐρυθροῦ ὀνόματι
δοῦναι. Alii, ajunt cum in caelo Di convivarentum, & nectar
multum astaret, amorem choream duxisse ac trepidasse, &
cum ala crateris fulcorum concussisse, eumque evertisse, atque sic
nectar in terram effusum rosae florem rubicandum reddidisse.
Philosophi veteres rosae colorem ortum scribunt ex in-
fluentia stellae Veneris. Aufonius a sanguine cupidinis ru-
bram factam rosam fabulatur. Turcae, uti refert epist. 1.
Busbecius, ex sudore & sanguine Mahumetis, qua de
causa lilia rosarum humi jacere non patiuntur. Bion in
Adonidis Epith. ex Adonidis sanguine natā rosam scribit.

Ἀπὸ τῶν Κορήων, ἀπὸ τῆς καλῆς Ἀδωνίς,

Δάκρυον ἀπὸ τῆς τῶν ἑκείνης, ὅσον Ἀδωνίς

Αἶμα χέει, περὶ πᾶντι ποτὶ χροὶ χέεται ἀνθ.

Αἶμα ῥόδου πίπτει, τὰ δὲ δάκρυα τὰ ἀνθρώπων.

Vae, vae Veneri perit pulcher Adonis.

*Lachrymarum tantum Venus effundit, quantum Adonis
Sanguinis fundit. Haec vero in terra convertuntur in flores:
Sanguis rosam gignit, sed lachryma anemonem.*

Ab Arcadibus rosa, ut scribit Athenaeus, ὀμφαλὸν voca-
tur. Sic dicta videtur, vel ἀπὸ τοῦ ὀμφαλοῦ ab umbilico, vel
ἀπὸ τῆς ὀδῆς, ἀπὸ τοῦ ὀδῆος afflatu. Posterior sententia ab Athe-
neo lib. 15. probatur. Τριμυρία δ' ἐν τοῖς δειπνοῖς τὸν ῥόδον φησὶ
ταῦτα Ἀρχαῖοι καλεῖν ὀμφαλον, ἀπὸ τοῦ ὀδῆος. Prior senten-
tia a nobis non improbat, quod interior rosae pars um-
bilicum mentitur. Eadem rosa θρόνον dicitur; Theocriti
Scholiastes Etyl. 1. 8. ὁ θρόνος, ὁ ὀδῆος, ὁ περικυκλῶν ὀδῆος.
Κύπριος ἢ, τὰ ἀνθρώπων ἰμάτια, Αἰτωλοὶ ἢ φάσμα καὶ ἔς φησι Κλείπερ-
χ' αὐτοῦ. Ὁ μὲν ἢ τὰ ῥόδα, ὡς τὰ ἀνθρώπων ὀδῆος. Id est,
Throna, Thessali vocant animalia varietate distincta, macu-
losaque; Cyprii vestes floridas & variegatas vocant. Aetoli
ut Cleitarchus tradit, venenū, pigmentum; Homeris rosam,
quod extra terram sursum saliat. Haecenus de rosae, nunc de
partium nominibus agemus; ac primum de calyce. Caly-
cem plurimi vocant, quod stamina & florum foliola com-
plectitur ac continet. Literatioribus tamen calyx quid
aliud, ac Gracis quidē, ut tradit Suidas, καλύξ ἀνθ' ῥόδου
καλεῖται. Idem, καλύξ ῥόδα κεκαλυμμένον (in hunc sensum
voce hac usus est Divus Hieronymus cap. 35. Eisaie) calyx
tumentis rosa necdū foliis dilatatis. Hesychius, καλύξ τὸ ἀνθ' ῥόδου
τοῦ ῥόδου, τὸ μὴ ἐκπεπτωχὲν ἀνθ' ῥόδου, ἢ ῥόδα, καὶ τὸ ἐν ὄντι. Flos rosae
nondum expansus. Idem ῥόδα, dictū refert; quod & Suidas
testatur. Σάμιοι ἢ τὸ ἀνθ' ῥόδου τὸ ῥόδα καλεῖται ῥόδα καλοῦ-
ντο, ὡς τὸ ῥόδα καλεῖται ῥόδα καλοῦντο. Ἐν ὅπῳ qui vocari
rosam tradidit, praeter Hesychium, quod sciam, scripsit
nemo. Pollux 1. 11. c. 71. ἰσχυρὰ καὶ ῥόδα ἐν τοῖς ὄντι, καὶ ἰσχυρὰ
καὶ ἰσχυρὰ. Auris ornamenta quae & ellobora & helictes
dicuntur. Nostri saeculi botanici calycem vocant, invo-
lucrum, quo dehiscente flos in sua folia se pandit, vel foli-
culum, quo flos primum, deinde semen, vel fructus con-
tinetur, vel calyx componitur ex densis foliis, quibus sus-
tinentur florum divisa. Vide cap. de narcisso. Stamina,
sunt apices quidē medio calycis erumpunt. Sunt filamenta
illa lutea, quae ab intimo sinu floris profiliunt. Officinae an-
theras vocant, Graeci ἀνθ' ῥόδου. Ungues ὄνυχες, floris ipsius
foliorum partes decolores, quibus calyces inferuntur.
Asclepiades apud Galenum lib. 4. c. 5. & 6. ῥόδα
καλεῖται ὡς τὰ ῥόδα καλεῖται ῥόδα. Extremities rosarū λεβοῦς
appellat, quas Dioscorides ὄνυχες sunt, ut dixi, decolores

(vel ut aliis placet, candidae) foliorum partes, quibus de-
tractis rosae ὄνυχες καλεῖται καὶ ἰσχυρὰ καλεῖται dicuntur, quasi exun-
gues, & relectis unguibus. Plin. lib. 21. cap. 4. alabastrū
vocasse videtur, quod Graeci calycem. Quo, inquit, mox in-
tumescente, & in virides alabastrōs fastigiato, paulatim ru-
bescēs dehiscit, ac sese pandit in calycis medio sui, stantes am-
plexa luteos apices. Florus poeta non ignobilis, pyramides
vocat, quod Plin. alabastrōs, & calathos, quos ille calyces.

Prima dies ostendit spicula florum,

Altera pyramides nodo majore tumentes,

Tertia jam calathos.

Alabastrōs recentiores vocant calycis partes laciniōsas,
conum floris priusquā panditur complectentes; hae quin-
que sunt; duae barbatulae, duae imberbes; quinta partim
barbata, partim imberbis. Officinae cortices vocant; Di-
vus Hieronymus, papillatos corymbos. Καφαλαὶ καὶ κεφάλια
dicuntur capitula in quibus semen gignitur, quae scilicet
floribus & semini subfunt. Rosae virgas Strabo. Gallus
in suo hortulo viburna vocat.

Iam nisi me fessum via longior indupediret

Scrupens, atque novi terretur carminis ordo,

Debueram viburna rosae pretiosa metallo

Paetoli, & niveis Arabum circumdare gemmis.

Aliud est viburnum, de quo Virgilius, sui generis planta.
Et haec de rosae partibus dixisse sufficiant. Variis in locis
Theophrastus rosae notas tradidit, quae suo loco exami-
navimus. Vide lib. 1. c. 2. 1. 1. c. 15. 1. 6. c. 1. & 3. 1. 2. c. 6.
Hoc vero capite de generibus tractat, atque differentias
permultas esse, & hoc extra omnem est controversiam.
Differunt magnitudine & multitudine foliorum. Alia e-
nim parva, alia magna, quaedam quinque constant foliis,
quaedam decem, nonnullae centum habent. In colore non
minor observatur varietas; datur candida, reperitur car-
nea, cōspicitur lutea, videtur pallida, invenitur purpurea.
Subviridis à natura non est, sed fit, si rosae vertex in tene-
ram agrifolii arbusculam inferatur. Si vero verum, aeti-
vumque tempus frigidius humidiusque fuerit, florem sine
calyce producit viridi seu herbaceo colore, ut ante nos
observavit summus Philosophus & Botanicus Costaeus
lib. 2. c. 12. Herbacei profecto illi flores sine calice, quos
rosae quandoque ferunt, sunt crudioris minusque; concocti
fucci soboles. Nam frigidiori humidiorique anni consti-
tutione prodeunt frequentiores. Carent hi vero calyce,
ejus materia ob nimiam quasi humiditatem defluente in
flores. Quae magis minusque; odorata, ut recēset noster phi-
losophus de odore infra, & in libris de causis, quae de ro-
sarum differentiis tradit Theophrastus, Plinius his verbis
reddidit lib. 3. 1. cap. 4. Differunt etiam multitudine folio-
rum, asperitate, levore, colore, odore. Inter rosarum varieta-
tem recenset Theophrastus rosam centifoliam. De centi-
folia haec Plinius. Paucissima quina folia, ac deinde numero-
siora: cum sit genus ejus, quam centifoliam vocant: quae est
in Campania Italiae, Graeciae vero circa Philippos: sed ibi non
sua terra proventus. Pangaeus mons in vicino fert, numerosis
foliis ac partibus: unde accolae transferentes conferunt, ipsaque
plantatione proficiunt; non autem talis odoratissima est, nec
cui latissimum, maximumque foliū. Theophrastus ex ἰσχυρὰ
ait esse, non odoratissima Plinius. Cum tamen rosa cen-
tifolia Batavica haud injucundum, sed satis suavem spiret
odorem. Meminit rosae sexaginta foliorum Herodotus
lib. 8. οἱ ἢ, ἀφ' ὧν ἔστιν ἡ ἀλλὰ γὰρ τῆς Μακεδονίας, οἱ καὶ περὶ
τῶν λεγομένων εἶναι Μίδαν τοῦ Γορδίου ἐν τοῖς φέται ἀνθρώποις
ῥόδα, ἐν ἑκατὶ ἐξ ἑκατὶ φύλλα, ὁ δὲ καὶ ὑπερφύωνται τῶν ἄλλων. Te-
menidae in aliam Macedonia plagam transgressi, habitaverunt
prope hortos, qui ferebantur esse Midae Gordio geniti, quibus
in hortis sua sponte nascitur rosae sexagenū foliorum, fra-
grantiori odore quam cetera. Haec alia videtur quam centi-
folia Theophrasti. Illa quippe odore non excellit, haec re-
liquas superat. Rosam centifoliam Theophrasti nonnulli
afferunt, cujus imaginem damus, quae clariss. Caroli Clu-
sij aeo admodum fuit rara, nunc vulgata satis: Haeret
idem Clusius, an sit rosa centifolia Theophrasti, his verbis
lib. hist. 1. cap. 81. An porro quae apud Batavos Centifolia
nomine dicitur Rosa, ea sit, cujus praedicti Auctores mentionē
faciunt, haereo. Nam illi centifoliam inodoram esse, & pusilla
habere folia, scribunt. Quod autem apud Batavos alitur, non
modo referente N. V. Ioanne ab Hoghelande, (qui binas
ejus plantas sub anni 1589. initium mihi misit, quas cum
praevaluisse putarem, corruptas esse deprehendi, praeter unius
radiculae fragmentum) Praenestinis majores, & perinde fere
odoratas intellexi: sed etiam Francofurti ad Manum apud
Baltasarem, & Carolum Hoyke, Belgas, fratres Germanos, il-
lo ipso anno conspexi: sequente vero ex neglecto illo, & veluti
abjecto fragmento nata mihi est stirps, quae altero anno, nempe
91. circiter quadragenos flores tulit, non omnes tamen ejusdem
amplitudinis. Sed in nonnullis numeravi centena vicina
folia

Rosa centifolia.

folia extrinsecus majora, intrinsecus pusilla staminum locum expleant, & in ipsum calicem reflexa: odorem autem deprehendi Prænestinae, ad albam nonnihil accedentem, colore Prænestina non dissimilem. Istius etiam stirpem unam, quæ album florem ferat, habere se ait idem Hogbelandus, mediæ inter illam & proximè sequentem magnitudinis, quam albam majorem provinciale appellatam ait, ut superiorem, majorem Prænestinam, sed & variis aliud centifoliae genus apud eosdem Batavos inveniri, nuper ad me scripsit ille ipse Hogbelandus, priore aliquanto minus, hoc mediæ inter illam & vulgarem Prænestinam magnitudinis; alioqui, color, odor, forma conveniunt: quod verum esse, ex ejus planta ab illo 1592. missa sequente anno deprehendi. Prioris generis aliquot parvas stirpes postea accepi, ab ornato viro, eodemq; docto & diligente pharmacopœo Delphensi, Theodorico Clutio, quarum paucae quedam bellè germinarunt, ut permansuras sevi: sequente anno una florem tulit. Hactenus Clarissim. Carolus Clusius. Omnino fatendum, hæc non esse centifoliam Theophrasti; nisi fortè ob cœli, solique; necnon culturæ diversitatem odorata sit apud Batavos: apud Philippos verò iisdem de causis vel inodora, vel exiguo prædita odore, & pro terræ aërisque varietate, & cultura, odore præstare rosis, auctor est ipse Theophrastus, hoc eodem capite. Rosæ vita quinquennium est, non recisæ, nec adustæ: relicta pluribus annis sylvestris evadit, prioremque exuit gratiam splendoremque, & minus odorata percipitur. Id autem fit alimenti ratione, quod in multas variasque partes dispergitur, nec in radice satis concoquitur; contra in resecta, alimentum omne quod ante in plurimos diffundebatur caules stolonesque, ad radicem revocatur, in eaque melius feliciusque concoquitur, & dehinc ad superficiem præstantius & largius mittitur. Notat Cassianus Bassus, rosas odoratiores esse, quæ juxta allium nascuntur. Lib. II. cap. 19. *ἡν περὶ ὅσους ἀλλίου φυτόνους τοῖς ῥόδους, ἰσχυρὸν ἔσται.* Si allium juxta rosas plantaveris, odoratiores erunt. Causa videtur, quod allium suo calore terram calefaciat, unde nutrimentum quod perfertur in rosam, elaboratius, calidius, magisque concoctum redditur: vel odorator existit, quod allium si quid foetidi terræ inest, in suum trahat alimentum: omnia enim simili nutriuntur. Quod itaque remanet purius ac melius, à rosa attrahitur. In eo enim jucundioris, suaviorisque odoris est causa; & sic cultura odorator redditur. Addit idem Bassus, sed vanū puto, *πρὸς αὐτὴν ἰσχυρὸν τὸν ὄσμον ποιεῖν.* Quidam propè coronas odoris gratia plicatas plantant. An his de caulibus rosæ centifoliae apud Philippos exigui minusque suavis, apud Batavos aliasque nationes majoris, suaviorisque odoris sint, non ausim affir-

mare. Certè illud dicendum videtur, aut fatèdum, rosam Batavicam non esse Theophrasti centifoliam. Interea tamen ne dubita, quin sit ea, quam Herodorus describit, valdeq; odoratâ tradit. Sequitur apud Theophrastum, *ἡ ῥόδος ἡ κρητική αὐτῶν ὄντως, ὥστε εἶναι τὰ μὲν ἐκ τῶν, τὰ δὲ ἐκ τῶν.* Deest verbum; lege ex Athenæo, apud què idem locus, *ἡ ῥόδος ἡ κρητική αὐτῶν ὄντως, ὥστε εἶναι τὰ μὲν.* Corrigendus & Athenæi codex, legendumque ut in vulgatis Theophrasti codicibus scriptum est, nisi fortè placeat Athenæum citare quidem loca Theophrasti, sed non iisdem exscribere verbis, quæ apud Theophrastum leguntur. *Ἐν τῷ μισθῷ, ἡ ῥόδος.* Hæc malè, si non mendū, exscripsit Athenæus. *Τὰ δὲ πικρὰ φύλλα ἰσχυρὰ μᾶλλον, ὥν πρὸς τὸ κρύψαι.* Vertunt, *Suavius olēt quibus folia quina, si scaber est cortex inferior.* De cortice inferiore, vel superiore nihil Theophrastus, nihil Athenæus. Errandi occasionem dedit Plinius. loc. cit. *Non talis, inquit, odoratissima est, nec cui latissimum maximumque folium, breviterque indicium est odoris scabritia corticis.* Melius Gaza. *Odoratiores inter amplas, quibus pars ima scabra.* Τὸ κρύψαι Theophrastus vocat, quod Aristoteles *ὁμαλὸν*, hodiè calicem vocant. Aristoteles Problem. sect. 12. quæst. 8. *Ἄλλοι τὴν ῥόδον ὅλκον τῶν ῥόδων ὥν ὁ ὁμαλὸς πρὸς ἰσχυρὸν, ἡ δὲ λεία.* Cur rosæ suavius olent, quibus umbilicus asper, quam quibus levius? Rationem dat. *Ἡ δὲ πικρὰ μᾶλλον ὅλκον ἔχει, ὅσα τὸν φύλλον ἀπὸ λειψῶν τῶν αὐτῶν ἀκαθάρτων ὅλκον τὸ ῥόδον ἔχει, διὸ μᾶλλον ἔχει τὰ κρύψαι φύλλον ὅλκον.* An quod suavius olent, quæ modum consueti sunt suæ naturæ; rosæ autem spinosa natura est: suavis simè ergo olet, quod spinosa magis secundum naturam consistit. Illud omnino verum est, quo spinosiores, eo odoratiores sunt rosæ. Hoc docet, egelentira vulgo dicta, & dunensis Batava. Sed cur spinosissima odorator? Id sit quod plāta tota terrea & sicca sit. Terreum id, quo magis expellitur, eo quod remanet subtilius, tenuius, elaboratius efficitur, & hinc odorator illa rosa. Cæterum terreū illud per corticē expellitur. Nec enim debebat, nec poterat per aliam expelli partem, non debebat in radice remanere. Citò enim exaresceret planta: nec fuit utile in folia mittere qui celerrimè excidissent, nec in florem qui inodorus, & illico corruptus fuisset. Ergo per corticē, quem cū haud sine mucrone scindere posset, faturus humor in spinas formatus erumpit. Et hæc causa, cur spinosa sit rosa. Errat Philosophus, cum spinis corticem disrumpi scribit: ab eo enim producantur, nec duræ sunt cū exeūt. Cæterum, nūc ratio haud obscura, cur rosa odorator cui calyx spinosus; nempe quod terreus humor magis expulsi sunt, quam in aliis, quibus læve alabastrum. Ceterum Plinius per corticem nō intelligit, corticem ipsius plantæ, sed calycem, qui semen continet. Quod ex ipso probatur Plinio. Eodē enim hoc capite paulò infra scribit, *Tardissimè proveniunt semine, quod in ipso cortice est, sub ipso flore operitū lanugine.* Calyx enim, quo primum flos, dein semen continetur, Plinius corticē vocat, quod magni ignorarūt viri, errorisque causa fuit. Cæterum vulgatam lectionem Theophrasti, *ὅτι δὲ τοῖς μισθῶνς ἰσχυρὰ, Ἀθηνᾶι spuriam* esse, ex eo probatur, quod pentaphylli, sive quinquefolia rosæ non faciat mentionem, tum, quod in majoribus rosis differentiam agnoscat Theophrastus, cum nullā quinquefolia varietatē doceat. Refert porro Theophrastus. Pro foli cœliq; ratione odoratiores esse plantas. Sed codex nō satisfans. *ἡ δὲ πικρὰ μᾶλλον ὅλκον τῶν ῥόδων ὥν ὁ ὁμαλὸς πρὸς ἰσχυρὸν, ἡ δὲ λεία.* In Albino & Basil. *ἡ πικρὰ μᾶλλον ὅλκον τῶν ῥόδων ὥν ὁ ὁμαλὸς πρὸς ἰσχυρὸν, ἡ δὲ λεία.* Vertit. Nam quæ & in eadē tellure proveniunt, diversitatem bonæ, exilisq; olentia nullā ostendunt. Corrigit Iulius Scaliger. *ἡ δὲ πικρὰ μᾶλλον ὅλκον τῶν ῥόδων ὥν ὁ ὁμαλὸς πρὸς ἰσχυρὸν, ἡ δὲ λεία.* Nam & eadem, si diverso in solo proveniant, diversitatem quandam boni malique odoris ostendunt. Hanc nō improbo lectionem; verū quia ad vulgatam propius accedit Gazæ lectio, eam magis probo. Lego ergo. *ἡ δὲ πικρὰ μᾶλλον ὅλκον τῶν ῥόδων ὥν ὁ ὁμαλὸς πρὸς ἰσχυρὸν, ἡ δὲ λεία.* Id est, Nam & eadem si in uno eodemque solo proveniant, nullam diversitatem boni malique odoris ostendunt. Eundem hæc correctio sensum habet, quem Scaligeri continet emendatio. Idem enim est, ac si dicas: ideò tellurem facere ad odoris præstantiam, quod experientia doceat, ea quæ in diverso solo proveniunt, differre bonitatem; an dicas, ideò solum facere ad odoris bonitatem, quod quotidie observetur, ea quæ eadem terra proveniunt, nullam habere varietatem bonitatis malitatis. Plinius hunc locum his verbis exscripsit. Et alias vera quoq; plurimum solo prævalet. Rosæ odoratissimæ apud Cyrenas. Idem & Plinius. *Cyrenis odoratissima est: ideoque ibi unguentum pulcherri-* mum. Verba hæc Theophrasti corruptissima. *ἡ πικρὰ μᾶλλον ὅλκον τῶν ῥόδων ὥν ὁ ὁμαλὸς πρὸς ἰσχυρὸν, ἡ δὲ λεία.* Vertit Gaza; In plenum verd & violarum, & reliquorum florum odores ibidem sinceri præcipuè sentiuntur. Rectè Scaliger. Totam hanc periodum paucissimis Theodo-

rus. Multa vertenda restant, ea non reddidit vir summus, quod corruptissima. Corrigit Botanicus summus, ἀρωμαῖς ὅς ἐστι ἰαν, & ἡ ἄλλαν ἀρωμαῖς ἐκκριτοὶ μάλιστα ἐκεῖ ἔστιν αἱ ὀσμεῖ, &c. Id est, Profusus autē ὅς violarum, & reliquorum florum eximius odor illic est, si tempus commodum fuerit: id enim plurimum immutat. Plinius. Refert ὅς cæli temperies: quibusdam enim annis minus odorata provenit. Hæc lectio, quam tolerari potest; displicet tamen duabus de causis; quod verum servavit Athenæus, quodq; nimis multa expunguntur. Sed quæ apud Athenæum habetur lectio? Καὶ ἡ ἰαν καὶ ἡ ἄλλαν ἀρωμαῖς (1 theophrastus ἀρωμαῖς) ἀρωματὰ μάλιστα & ἡ αἱ ὀσμεῖ. Ἀλφειογεντας δὲ ἡ ἔς κέρην. Hactenus Athenæus. Ita & apud Theophrastum lege, & verte, In plenū verò ὅς violarum, & reliquorum florum odor ibi divinus ac eximius, præ cæteris crocus: constat enim cæteros plurimum bonitate vincere. Hæc lectio interpreti Athenæi non placuit. Legit enim pro διαφρογτας δὲ ἡ τοῦ κέρην, πάλιν ἔς κέρην. πάλιν πάλιν ὅς οὐτὸ δόκει ἀρωματίζειν. Interpretatus quippe est, præstantissimus odor Cyrenis: quamobrem nobilissimum est rosaceum illic unguentum, & uno verbo tum violarū, tum reliquorum florum odor ibi eximius ac divinus, præterquam croci; diversa ejus à reliquis natura. Videamus rationes quibus hæc lectio confirmari possit. Prima est; quod Plinius lib. 21. cap. 6. scribat; contra Cyrenaico vitium, quod omni croco nigrius est, ἔς celerimè marcescit. Altera; quod apud Dioscoridem lib. 1. cap. 25. legatur. Ὅς ἡ Κυρηναϊκὴς, ὅς ἐκ Κυρηναίως, πάντων τῶν καὶ τῶν Σικελίαν, ἀδινῆς καὶ δύναται, &c. Cyrenaicum vero, ὅς quod Centuperino Siciliæ agro, viribus minus pollent. Non nego viribus minus pollere, colore deterius esse, ac æquē diu non servari posse: hæc omnia concedo; sed dico, magis vegetum esse & odore reliqua croci genera superare. Hoc satis aperte Theophrastus lib. 6. de causis c. 27. docet. Ἐπὶ τὰς αἰεὶ Κυρηναίους ἀλφειογεντας, πάλιν ἀρωματίζει μάλιστα τὸ ῥόδον καὶ ὁ κέρην. Nam ea quæ apud Cyrenam proveniunt, non nisi ratione siccitatis odorata sunt, cum cætera, tum vel maxime rosa & crocum. Rationē præterea reddit, quod plantæ memoratæ circa Cyrenen odoratiores sint. Ἡ δὲ χαλκὸς λεπτὴ, καὶ ἐξηραίνεται ἄλλαν θερμὴ καὶ ἡ γῆ καὶ ἡ αἰὲς, καὶ ἀνδράσιν αὐτὴς ἀρωματίζειν εἰς αἱ τοιαῦτα τελεφεῖ συμμετελεφεῖται. τὸ δὲ ῥόδον καὶ ὁ κέρην ὁλισθητερεῖται. διὸ καὶ τὰς αἰὲς ἀρωματίζει. Ager enim ille tenuis, siccus, nec nimis fervidus, ære tamen puro, siccoque ambitur, quæ quidem ad odore creandū aptissima. Rosa vero & crocū parvo alimento contēta sunt, & proinde cæteris odoratiora creantur. Nihil ergo clarius, quam quod crocū & rosam circa Cyrenen odore præstare ex hoc loco, non ex libro historiarum sexto dixit Plinius. Refert ὅς cæli temperies; quibusdam enim annis minus odorata provenit, præterea locis omnis (scilicet rosa) siccis quā humidis odoratur. Botanici itaque summi correctio Plinii auctoritate non munitur. Athenæi interpretis versio, præter mentem & sententiam Theophrasti, ipsiusque Athenæi est; nostra verò vera, legitima, ac ut scripsit Theophrastus. Dioscorides autem, crocum Cyrenense odoratissimum, invalidum scripsit, quod, ut Plinius ait, celeriter marcescat, nec bonitatē pristinam diu retineat; ob summā quam habet, partiū tenuitatem, quæ facile à sole extrahitur, tenuesq; evanescit in auras, ut loquitur Poëta. Daviridi, aut florēte non agit Dioscorides, sed sicco: contra Theophrastum viride intelligit. Vide caput de croco. Cæterum, rosam, quæ siccis locis provenit, odoratiorem esse, probat rosa Dunensis Batava. Hæc penē siccissimis locis, arenosis scilicet, invenitur, & odoratissima, sed & spinosissima est. Contrariū tamen docere videtur Theophrastus lib. 6. de caus. cap. ult. Τὸ δὲ ῥόδον, καὶ ὁ ἔρπυλλον, καὶ ὅσα ὁμοίως τοῖς αἰσιν, ἄλλαν μὲν οὐκ ἀρωματίζειν ἀρωματίζειν, ἀλφειογεντας δὲ ἡ αἰὲς ῥόδον ἀδινῆς, οἷον τὸ ἀρωματίζειν ἀρωματίζειν. Rosa, serpyllum, & similia generis agrestis, sicca supra modū efficiuntur, itaq; rosa imbecillis, & nullo penē odore creatur, quod debito caret humore. Eodem enim capite rationē reddit, cur rosa domestica sylvestri sit odoratur; quod indigeat ad temperationē suam mediocrē paulo melioris humoris conditionē. αἰσιν δὲ αἰὲς μὲν εἰσὶν καὶ ῥόδον καὶ ὁ αὐτὸς πάλιν λεγόμενος, ὅτι πάλιν συμμετελεφεῖται λαμβάνει δὲ ἑκάστη τῶν ὑπερῶν καὶ ἐξηραίνεται ὅς αἱ ὀσμεῖ. Præterea, ut dixi, rosa Dunensis docet. Rectius Plin. Præterea locis omnibus, siccis, quam humidis odoratur. Geoponicū auctor, αἰσιν δὲ καὶ ὁ αἰὲς τῶν αἰσιν ῥόδον, ὁμοίως δὲ καὶ τὰς κέρην ἀρωματίζειν. Nosse autem convenit, quod rosæ in locis siccis provenientes, quemadmodum etiam lilia, odoratiore existunt. Hæc facile cum Theophrasto conciliari possunt, si dicamus, in locis sicciorib. odoratiore, non in nimiū siccis. Est quidem hæc Theophrasti sententia, sed odoratissima rosa Dunensis siccissimis locis proveniens. An dicemus, in Græcia solum siccis, quam in Batavia, & quamvis siccissimum, tamen temperatius? Hoc probare nequeo. An igitur codex corruptus? Mendi suspicionem non levem præbet, quod eodem capite serpyllum syl-

veltre acrius dicat. δ δὲ ἑρπυλλος & τὸ ἐλενιον δερματι περιεσθ. & infra. Ὁ δὲ ἑρπυλλος, καὶ τὸ ἐλενιον, & τὰ ἄλλα αὐτῶν ὁμοῦ πάλιν ἐρη-
 ρήσονται δερματίαι γ' ἐν ἰσχυρί, & ἐξηρῶσι πῶς ὁμοίαις ἡμετέροισιν αὐτῶν δὲ, κα-
 λακωπώτεραι, ἢ εἰ συμμετρεῖται, ὅτι καὶ πλείονα ποιεῖ καὶ ἐν ὁμοίαις φανε-
 ρόν. Serpyllum, belenium, &c. reliqua generis ejusdem, acres
 reddunt odores; causa siccitates, cum tamen in urbanum ha-
 bitum traducuntur, mollius redolent. Symmetriam autem il-
 lam, causam tum odoris, tum coctionis esse, nulli dubium est.
 Si acriore odore, quomodo imbecillior & penè nullo o-
 dore αἰόσμεν & ἀσθενί, &c. An ergo sciolus quidam, qui ig-
 noravit αἰόσμεν aliquando pro odore gravi pōi, pro αὐθενί
 scripsit ἀσθενί? Ἀσμοῦν ipse Theophrastus αἰόσμεν opponit
 lib. 6. de caul. c. 26. εἰ περὶ ἡμῶν κακώδεις, & αἰόσμεν ἐλενίαις ὁμο-
 μων γίνεται, quod nobis fatidū & maleolens, hoc illis fit gratū.
 Fatendum omnino, rosam Dunensem acriore & validiore
 quidem, sed tuioriore & meliore odore esse. Hoc nisi dica-
 mus, non video, quomodo excusari possit Theophrastus.
 Idem quoq; dicendum ad verba hæc Theophrasti libr. 6.
 hist. cap. 6. Αἱ γ' ἀγριαὶ τερχύπεραι, & ὡς ῥά ῥόδου, & τῆς φύλλου.
 ἥτις δὲ αὐτὸς ἀρεούσπερον & αἰόσμοπερον, ἔχουσι, & ἑλάνιον. Sylvestres
 asperiores tum virgistrum foliis constant. Et flosrem graveo-
 lentem, minusq; coloratum, nec tantundem magnitudine ce-
 dit. Ἀσμοπέρον dixit, non quod odore careat, sed quod ea
 odoris suaveolentia, jucunditate, ac præstantia non sit præ-
 dita, qua culta & urbana; sed graveolentem potius, ve-
 hementem, acriorem, minus gratum habeat odore. Quin
 etiam τὸ αἰόσμοπερον hoc capite exponi non potest de odoris
 privatione, quod opponatur τῇ ῥόδου ῥοσὶ cultæ urbanæ
 que. Ῥόδου odor gratus, jucundus, bonus. Experientia præ-
 terea docet, rosam, quam dixi sylvestrem, odorem spirare
 vehementer & acrem, non tamen sine gravitate quadam.
 Hæc si fortè nō arideant; dic, eam rosam sylvestrem ino-
 doram, quæ paucis spinis donata est, propterea quod ob
 soli sterilitatem, calorisve defectum expelli nequeat satis
 terrestris humor; Dunensem Batavicam idè odoratam,
 quod spinosissima, paucos; constet humore sicco. Hactenus
 de odore. Φύλλῳ ὡς ῥόδου. De rhodonia supra plu-
 ra dixi, quæ non repetam. Vulgaris nobisq; hactenus co-
 gnita rosa, acanaceum vel cneco simile fermen, vel capitulum
 non habet. Cneci pūgit, rosæ verò innocens est. Utrū
 cultura mitior factum sit, an in Græcia capitulum aculea-
 tum ferat, me fugit. Semē etiam diversum: cneci oblongū
 læve, candidum, nonnihil angulosū, hordei grano majus;
 rosæ rotundum, minutum, per maturitatem rubens. Al-
 terutrum dicendum, vel negandum ῥόδου ῥοσὶ esse rosam.
 Neutiquam tamen reticendum, rosæ cinamoneæ simplicis
 capitulum modicè spinosum esse. Sed cum de omni rosa
 hoc tradat Theophrastus, non dubito, quin possint, & de-
 beant aliter verba Theophrasti verti & legi: Scri-
 be κνηκώδης ἢ ἀκανκώδης ἔχον γὰρ πᾶσι χροῦσι, ὥστε ἕως εἰς αὐτὴν
 σπέρμενται, vel κνηκώδη ἢ ἀκανκώδη ἔχον πᾶσι χροῦσι. In vulgato
 codice ἀκανκώδης scriptum est, pro quo in Basileensi ἀκκώδης
 legitur. Utrumq; corruptum. Verte, Nascitur rosa etiā ex
 semine, quod sub flore malo inclusum habet, lanugine quadam
 cneici modo, aut echini carduorū, obductum, omnia semina pro-
 ximè ambiente. Hoc pacto si locus hic legatur, & vertatur,
 nihil impedit, rhodoniā esse rosam, quod supra mâla ver-
 sione decepti negavimus. Plinius, Tardissime proveniunt
 semine, quod in ipso cortice est, sub ipso flore opertum lanugi-
 ne; ob id potius caule conciso inferuntur, & ocellis radicis,
 ut bayundo, unū genus inseritur pallidæ spinosæ, longissimis
 virgis quinquefoliæ, quæ & Græcis allata est. Quod ait ocel-
 lis radicem feri, id de lilio scripsit Theophrastus. Rosæ ra-
 dix ocellos non habet. quod Theophrastus μήλον vocat,
 Plinius loc. cit. corticē appellat, Aristoteles ἀμφαλὸν dixit.
 Semē rosæ quid sit, docet Palladius in Februario Tit. 21.
 Semina autem rosarū non putemus medios sterculos esse aureæ
 coloris, quos rosæ ferunt, sed baccas nutriunt, quas in brevissi-
 mi pyri similitudinem plenas seminibus post vindemiā red-
 dunt maturas: quarum tamen maturitas ex colore fusco, &
 mollitie poterit assumari, &c. Semen baccae hæc con-
 tinent, quale supra dixi lanugine ad insere cneci, vel cardui
 involutum. E semine difficulter provenire, affirmare aus-
 sum. Non semel terræ cōmisi, sed vix una alteraq; prodiit
 plāta; quæ multo indiget tēpore, antequā flores proferat,
 sed caule radiceq; cōciso pulcherrimè & facillimè prove-
 nit. Quod & Causian. Bassus tradit. τὰ γ' ῥόδα φυτεύει ποικί-
 λους. οἱ γὰρ αὐτὸ ῥόδιον (MS. ἢ αὐτὸ ῥόδιον) δόξαλεγον, καὶ αὐτοφυῆς.
 οἱ δὲ ἐξελόντες μετὰ τῶν ῥιζῶν, καὶ ἀποκόπουσιν (κατατεμνοῦσιν) εἰς
 παλάσθια μέγιστα, πῦσι τε τετρεδακτύλαις τὰς ῥίζας, & τὸ ἐξ αὐ-
 τῶν ἀποφυῆς, καὶ πάντα τὰ τμήματα φυτεύουσιν, ἀπὸ τοῦ ἀνέ-
 λων ὡς (ὥστε) πᾶσαν. Cæterum, rosæ variè plantantur. Alii enim
 vivi radices integras plantant, alii extractas in nâcum
 radicibus in palmares magnitudines, hoc est, altitudines,
 quatuor digitorum, concidunt tum ipsas radices, tum quic-
 quid ex eis est & enatū, & omnia segmenta plantant, cubiti

spacio inter se distantia. Varro de re rust. lib. i. cap. 35. Rosa etiam conciditur radicitus in virgulas palmares, & obruitur: hæc eadem postea transfertur facta viva radix. Em-
 xxi. Plinius. Omnis autem recisione atque ustione proficit: translatione quoque vitis (recte anti-
 quis noster codex, ut vici) optime ocissimèque provenit, surculis, quaternum cubitorum longitudine, aut ampliore, post Vergiliarum occasum sata: dein per Favonium translata, pedibus intervallis, crebròq; circumfossa. Præcissione optime proficere, non tantum extra omnem dubitationem, sed etiam quinto, aut sexto anno recidi stolones debet, ut plures majores pulchrioresq; ferant flores. Relecta rosa flores, ut dixi, fert copiosiores, capaciores, odoratiores. Id fit, quod alimentum, quod in multas partes uberius diffundebatur ad radicem revocatur, in eadem felicius conquitur, & præparatur, atque hinc ad superficiem largius remittitur. Rosarum hæc genera observant recentiores. Rosa rubra, quam Milesiam Plinius voluit. Plinius loco citato, Addidit Milesiam, cujus sit ardentissimus color, non excedentis folia. Rosa hæc simplex, & multiplex colore magis minusque rubro, huc referri oportet. 3. Rosam Milesiam flore rubro pleno: vulgo rosa fina. 2. Rosam Milesiam flore simplici & rubro. 3. Rosam ex rubro nigricante, flore pleno, & 4. Rosam rubicundam saccharinam dictam; Camerario viro summo Græcula Plinii. Est & alia, Græcula appellata, convolutis foliorum panniculis, nec dehiscens nisi manu coacta, semperque nascenti similis, latissimis foliis. II. Rosa rubra pallidior, Gallis Francha dicta. Hanc alii Trachiniam, alii Prænestiam, volunt; nonnulli Græculam, de qua supra, contendunt. Priore (Græcula) minus rubet, & flore simplici plerumque est, & foliis latissimis, cujus frutex spinis communiter caret. Plinius Genera ejus nostri fecere celeberrima, prænestinam & campanam: addidit, alii Milesiam, cujus sit ardentissimus color, non excedentis duodena folia. Proximam & Trachiniam minus rubentem. In tanta brevitate, quis aliquid certi concludat? III. Rosa maturatius rubens, foliis est quadragenis amplioribus, saturatius rubentibus, ad nigredinem vergentibus, & alabastro crassiore. IV. Rosa purpurea, quam Trachiniam nonnulli asserunt: alii rosam hortensem, ex purpura albicantem vocant, quidam incarnatam, quod carnis referat colorem. Adversariorum auctores pallidas appellat rosas purpureas, aut rubras colore carni similes. Has Ioannius in tractatu de pilulis aloes à Pharmacopœis rebedenas dici auctor est. V. Rosa verficolor. Variat: nam flos media ex parte candicantibus, altera purpurascens foliis, vel venis simi-

Rosa vulgaris folio pleno.

lis coloris aspersis constat: vel folia quædam integra alba, quædam integra rubra, inter se commixta sunt. VI. Rosa maxima multiplex centifolia Batavica, de qua supra plura dicta. Varius communiter flos ex albo rubet. Habetur & alba, quæ rosa alba major provincialis, rosa centifolia Batavica alba. VII. Rosa multiplex media

centifolia secunda Clusii VIII. Major præstina. Clusii IX. Rosa alba vulgaris major, Campana Plinii quibusdā; alii malunt spineolam esse, nonnulli alabandicam. Foliorum numero flores variant. Hinc rosa flore albo pleno & rosa alba flore simplici. Plinius Proximam et Trachiniam minus rubentem. Mox alabandicam viliozem albicantibus foliis. utilissimam verò plurimis, sed minutissimam spineolam. Antiquus codex legit, Vilissimam verò pluribus, vel minutissimam spinosam. Utra lectio præstet, haud facile dixerim, nisi quod, vel minutissimam spinosam, corruptum extra omnem controversiam existimem. Utrum, vilissimam, an utilissimam legi debeat, hæreo. Antiqui tamen codicis lectionem præferrem, quod primo loco de optimis, hinc de mediis, tum de vilioribus, tum de vilissimis agat Plinius. Pro spineolam, vel spinosam, nonnulli scioniam legunt. Hermolaus, spermoniam: quasi *σπερμον*, id est, passim nascentem; aut etiam ab exiguitate dictam, cujusmodi rerum femina sunt. Idem Hermolaus notat codices reperiri, in quibus pro, pluribus, vel plurimis, pallidis scriptum est. x. Rosa moschata simplici flore, quam à Serapione nesfrim vel nesfrim vocari tradunt. Nonnulli coroneolam Plinii existimant. Atque inter has media, inquit, ærurnalis, quam coroneolam vocant. Omnes sine odore, præter coroneolam, & in rubonatum: tot modis adulterantur. Rosa Moschata minor datur & major, alba est, nonnunquam ex albo ad puniceum nonnihil vergens. Rosæ Moschatae cū silvestris, tum domesticæ rubrae & albæ & viridis, lib. de cultura meminit Bellonius. xi. Rosa Moschata multiplex. xii. Rosa Moschata sæper virēs, flore albo. xiii. Rosa sine spinis, flore minore, colore fecem vini ferè refert. xiv. Rosa subviridis. De hac supra quædā dixi. In historia Lugdunensi rosas cæruleas reperiri, habetur. xv. Rosæ folio subrotundo & crispo observavit Doctiss. Bauhinus. Et hæc de domesticæ generibus: silvestris quoque plures dantur differentiæ. 1. Rosa Silvestris vulgaris flore odorato incarnato. An hæc cynosbatos. lib. tertio docuimus: flores ex purpura deluti albicant huic & tertiæ, spongiola adnascitur, quam Plinius in cynosbato, pilulam castaneæ similem, in cynorrhodo spongiolam vocat. 2. Rosa silvestris, flore majore & rubente, colore & majoribus à priore differt. 3. Rosa Silvestris, flore pleno. 4. Rosa silvestris, foliis odoratis, elegenteria vulgo dicta. Hanc alii cynosbaton vel cynorrhodon volunt, de quo lib. 3. Flos ex purpurea satis candicat. 5. Rosa sylvest. odoratissima rubro flore. 6. Rosa Silvestris odorata, albo flore. Hanc Græculam quidam credunt. 7. Rosa odore cinamoni simplex. Prolychnide Plinii Doctiss. Gesnerus habet: & in Albio monte majorem & minorem nasci tradit; illum feminam, hanc marē faciens. Plinius; Cepio Tiberii Cæsaris principatu, negavit centi foliam in coronis addi, præterquam extremos, velut ad cardines, nec odore, nec specie probabile, & quæ Græca appellatur à nostris, à Græcis lychnis, non nisi in humidis locis proveniens, nec unquam excedens quinque folia, viola (almi, vetus codex) magnitudine, odore nullo. Si odore, ut Plinius ait, nullo; rosa jam memorata nequit lychnus esse; quippe odorat. Quare alii inodoratā & pusillam rosam rubrā indicari volunt, vere & autumno prodeuntem, quam Galli damas rouge vocant. Malunt alii lychnidem Dioscoridis coronariam herbā flore violæ purpurascente, à Plinio intempestivè recenferi inter rosarum genera. 8. Rosa odore cinamomi flore pleno. Flos dilutè purpurascit, & in medio suave rutilat; nonnulli spineolā Plinii asserunt. 9. Rosa rubra, præcox: flore simplici, exiguo odore, & foliis latioribus à prædicta discernenda. 10. Rosa minor rubello flore, quæ vulgo à mense Maio, Majalis dicitur. 11. Rosa lutea simplex. Meminit Doctiss. Gesnerus rosarum, quæ moschum fragrent, & luteæ sint. Tales nunquam vidimus, nec quas folia odorata observavit Clariss. Bauhinus. 12. Rosa lutea multiplex: hæc duplex, altera florem totum expandit, altera vero semiclauso flore permanet, quam multis annis in horto coluimus. 13. Rosa campestris spinosissima, flore albo odoratissimo, foliis pimpinelli, quam Dunensem, supra Batavicam vocavimus. Hujus fructus maturus niger, cum cæterarum rubeat. 14. Rosa silvestris punula rubens: fructus maximus est, & pyri modo turbinatus. 15. Rosa silv. pomifera major. Hæc sequente altior, ramosior, paucissimis aculeis, foliis majoribus, pallidè verentilis, locis humidis apud Basileenses, ut tradit Bauhinus, provenit. 16. Rosa pomifera minor. Hanc Lobelius spinis carentem, ac Tabernæmontanus spinosam pingit, utramq; coluit celeberrimus Bauhinus. XVII. Rosa arvæsis candida. XVIII. Rosa campestris repens alba. XIX. Rosa cæpestris spinis carens biflora. flore est languido rubro, vere & autumno podiens: quæ duplex, alia odoris expers,

pers, alia foliis exiguis suavissimi odoris, in monte Pilati Lugdunensium. Et hederosæ generibus, de Hierochantica dicta, capite de amomo agam. Aliud genus in horto habemus; Memphiticā voco, quod inde allatam quidam asserunt. Foliis est eglentiræ non dissimilibus, floræ albo pleno lilii posita, figura provinciali non dissimili, mense Septembri Octobrique, nisi æstas calidior sit, (nam Augusto florentem vidi floret. Februario) folia cadunt, quæ vere primo renascuntur. Adversus hyemis injurias non nihil muniri debet.

Τὸ δὲ Ἴον, &c.] Latini violam vocant. Violam Ifidorus dictam vult, propter odoris vim. Alii violam, quasi vitulam, detrita litera, vocari scribunt; quod Ion Nympha in vaccam mutata credatur. Fabulam hanc habes apud Cassianum Bassum libr. 11. cap. 23. ubi ait. "Ἰὼν τὸ ἀνδρὶ οὐκ τῆς ἰούς, ἐξ ἧς ὀνομαζέται, γέγονεν. ἦρχη μὲν οὐδὲ Ζεὺς τῆς ἰούς. ἱερὰν δὲ ἰσχυροτάτην, & συλλαβὴν ἐπειράτο τῶν Ἑρῶν, καὶ τὸν ἑλεγχον, μεταβολῶν ἐποιεῖτο τῆς φύσεως. Ἀλοὺς γὰρ ὁ Ζεὺς, καὶ τὸ γέγονός οὐ πομπὴν ἐξήτων, εἰς βοῦν μεταβάλλει τὴν ἀνθρωπίνην. Τιμώσας δὲ ἡ γῆ τὴν ἱερωμένην τοῦ Διὸς, ἄνδρος ἀνῆκε τὸν βοῦν νέμεσθαι. & γέγονός οὐκ αὐτῇ, ἐξ αὐτῆς ὀνομαζέται, & δηλοῖ τῆς κόρης τὰς τύχας τοῖς χρωμασιν. ἱερὸν γάρ οὐκ ἐστιν, ἀλλὰ οἰκιστὴς περὶ τὴν πόλιν, πορφυρέται δὲ ὡς περ βοῦς. καὶ λαοκρίνεται, δηλοῦν τὴν εἰς ἀστυὰ τῆς κόρης μεταβολήν, ὅσα τὸ βλάστημα φαίνεται, γέγονεν ἡ γῆν. Viola flos natus ex eâ unde nomen habet; apud Græcos enim Ion appellatur. Etenim Iupiter Io puellam amavit, & ex amore coivit, & ut Iunonem res lateret, unde cognosci potuit, naturæ transmutationem fecit. Deprehensus enim Iupiter, & factum celare cupiens, hominem in buculam transformavit. Terra verò in honorem dilectæ Iovis florem protulit, qui juvenculæ pabulum esset, & sanè flos propter ipsam factus, ex ipsa nomen tulit. Fortunam porro puella flos ipse coloribus suis ostendit. Rubescit enim, veluti Virgo, purpurascit autem, veluti bucula & albescit; in significationem, quod puella in astra est transmutata, & quæcunq; germen ostendit, ea in muliere fuerunt. Hæc de viola vulgari intelligi nequeunt, quod hæc tribus coloribus non sit prædita, sed de viola tricolore, quam trinitatem à triplici vocant colore, pensam alii; Theophrasti φλόζον credita. Huic violæ folia exigua sunt, ac

exiguum aut nullum habeant. In summis duobus flosculi foliolis, & subinde in inferioris, & quandoque etiam in mediorum parte extrema purpureus relucet violæ nigræ; mediis ut plurimum, ac nonnunquam inferiori, candidus aut cœruleus infidet: luteus non raro inferiori foliolū, vel magnam ejus partem, semper autem flosculi medium, intercurfantibus unā nigris aliquot radiolis occupat. Semen exiguis in rotunditate oblongis vasculis, ochri magnitudine continetur; quæ decidentibus succedunt floribus, & ultrò, semine jam maturo, dehiscunt. Radicibus nititur fibrosis. In arvis pluribus locis exit: nascitur & in hortis, & crebrò quidem sua sponte, silvestri speciosior & elegantior. Vere unā cum viola nigra, aut paulo post emicat; æstate dein tota, & maxima autumnii parte, ac subinde etiam hyeme, floret. Huc referenda videtur illa violæ species, quæ haud humi jacet; sed duriusculis suis cauliculis erigitur, & recta consistit; quos subinde promit cubitales. Folia ei latiuscula, acuminata, serrata: flosculi violis paulo minores, alioqui similes, ut plurimum trium colorum; superante tamen candido cœruleo, mediū floris occupante. Superiora floris purpurascunt, inferiora ad luteum accedunt: flosculis succedunt filiquæ oblongæ, in tres partes sponte dehiscences, semine maturo, quod candidum & minutum, fibrosæ radix, uti violæ. In Baldo, Italio monte repertā hanc, Mathiolus refert. Lobelius in Norbonnensi Galliæ ac Angliæ montium jugis. Nascitur verò & in Sudetis Bohemiæ montibus, in silvis etiā, & in aliis Pannoniæ, sive Austriæ locis. Nec hac Batavia destituitur; non semel locis nostris arenosis hanc inveniri. Viola assurgens, aut surrecta, & quidem tricolor non improprie appellari potest. Rectius certè, quā arborescens; ut pote ne fruticis altitudinem, aut similitudinem assecuta. Prioris violæ flos colore & magnitudine variat. Est flore purpureo & cœruleo: albo & luteo, cum pallido cœruleo, purpureus & luteus etiam permiscetur; quandoque literis quibusdam notatur, raro flore penitus albo. Datur quæ duplo majore flore, est colore unius purpuræ, & instar Holoferici nitente, vel pallido: Huc referri debet Viola bicolor arvensis, quam hæcenus trium colorum observare, nobis nec Clariss. Bauhino licuit: sed candido & luteo, cœruleo & luteo, cœruleo & candido. aliquando tamen vel totus luteus (nunquam vidimus) vel totus albus occurrit. Nicander l. 2. Georgic. apud Athenæum lib. 15. Ion violam dictam vult, non quod Ion Nympha in vaccā mutata, sed quod Nymphæ Ioniæ florem hunc primum Iovi munera dedere. Versus sunt corruptissimi; sic vulgo leguntur ac vertuntur.

Ἀλλὰ τὰ ἰὼν σπείροις τε καὶ ὠρεῖα φυπύοις
Ἀνθῆ, Ἰάονι νηγεμένη γεμενίασι δόσα,
Ὡχρέοντι χεῦσθαι περὶ φύλῳ εἰς ὃ πατὴρ εἶδε.
Σεῦατ' Ἰωνιάδες νύμφαι σέφ' αἰγνόν Ἰωνι
Πισαίοις ποτὲ σπείροις ἐν κλήροισιν ὄρεζαν.
Ἦνυσσε γὰρ χλοῦν, λυδὲ μεπεσυνδύ' σκυ-
λάκεσσιν,
Ἀλφείῳ καὶ λυθρον ἰὼν ἐπλύνετο γύων,
Εσπέρει' νυμφαῖσιν Ἰαονίδεσσιν νυχεύσων.

At tu formosa confere & pange
Floris violarum duplicia colore genera:
Pallidum æternum, aspectu simile auro.
Ionides Nymphæ puram ac renidentem coronam Iovi,
Texere cum cuperent, in Pisæi hortis,
Eos terra flores peperit: tum verò Ion cum canibus
venatus,
Suorum membrorum sordes abluebat in Alpheo,
Ad vespertam cum Iaconibus Nymphis dormiturus.

Ad hos versus Clariss. Caufabonus. Odo primis versibus de violis agit: Græci enim florem ion appellant. Nicander iada licentia poetica: & appellationis hujus originem, ex antiqua fabula adfert istam. Ioniadas, sive Iadas Nymphas Iovi primò coronam ex isto flore dedisse, cum ipsis dormituro, post occisum aprum, qui agrum Pisani, qua fluit Alpheus, infestabat vivus. Scribe sic primos duos versus.

Ἀλλὰ τὰ ἰὼν σπείροις τε καὶ ὠρεῖα φυπύοις
Ἀνθῆ Ἰαονίηδε' γένη γε μὲν ἰάσι δόσα.

Poëtica violarum periphrasis est, ὠνι ἰαονίηδε, id est, ἰα: Allusio est ad nomen ejus floris obscurior. Nam alioquin ὠνι ἰαονίηδε omnes flores dicuntur, ex Ionide afferrī soliti: sicut ἰων Διοσκ. & apud Varronē, vinum Lesb. Ita autem te-

Viola tricolor, flos Trinitatis.

initio quidem rotundiuscula, deinde oblongiora, per ambitum modicè serrata: caules infirmi, tenues, angulosi, geniculati, palmi longitudine: flores longiusculis pediculis infident, purpureæ viola forma similes, & magnitudine, ut plurimum pares, triplici colore splendentes, purpureo videlicet, luteo, candidoque, vel cœruleo; quorum elegantia ac varietate maximè placent; cum odorem

Et si verè nulla ferè mutatione, editam scripturam, quæ perversissima est, Iosephus Scaliger correxit. In tertio, scribit Canterus, ὡς ἐστὶν χρυσὸν τι φύλλοις εἰς ὅπου ἰσχύς. Propius ad vestigia depravata lectionis accesseris, si scribas, εἰς ὅπου ἰσχύς. Observemus, separari hoc versu ὡς ἐστὶν χρυσὸν τι φύλλοις colore: nisi deest aliquid post istum versum. Nam mirum sanè est, cum sint violæ quædam luteæ (negligas istas vocant Græci,) quædam albæ, Nicandrum in luteas & auro similes eas distinguere. Nihil enim, aut parum discriminis est inter χρυσόν τε, & auri colorem. Taceo, quod purpurearum violarum nullam faciat mentionem. Cujus omissionis causam asseremus aliquam ad versum 59. In quarto, πύματον quid sit nescio: forte, ὅσα γ' ἰσνάδες ὑμῶν. In quinto, ποτὶς ποτὶς, quam ποτὶς ποτὶς mavult Scaliger. at pro in κληρονομία, Dalecampius in κληρονομία. Sine causa (quod κληρονομία aliquando pro horto accipitur vel jugero, sicut Latini heredium pro prædio intelligunt: propterea, quod huiusmodi res heredem sequatur. Hanc significationem apud Platonem & Pausaniam habet.) Sextum ita emendamus, Ἦνυσεν γὰρ χλοῦντα καὶ μετὰ σὺν σκυλακισσῶν. aprum, inquit, consecerat, persecutus cum canibus. Potes etiam sic, & fortassis verius, Σὺν ἀγροῦ χλοῦντα, εἰς μετὰ σὺν σκυλακισσῶν, ut semper apud Homerum. Hactenus Caulaubonus. Inter ἦν ὡς ἐστὶν χρυσὸν τι φύλλοις colore, parū aut nihil discriminis esse, ait. Quod verum, si πὸν ὡς ἐστὶν pro luteo accipitur: sed si pro pallore, magna inter utrumque differentia. Aristoteles in Prædicamento qualitatis, λευκὸς καὶ ῥοδὸς ἐκ τῆς ῥοδῆς, ὡς ἐστὶν. Rubicundus fit qui pudore afficitur, pallidus qui timore. Hic certè color diversus satis ab aureo, albo proximus est. Per pallidam violam Poëta intelligit album leucoion. Ad eundem modum Maro albam violam, pallidam dixit in Bucolicis.

Pallentes violas, & summa papavera carpit.

Per auream luteū intelligit leucoion, vel phlogion Theophrasti, sive trinitatis herbam, ut vult Doctissimus Dalecampius. Nobis prius placet; de utroque, puta leucoio agere Poëtam. Phlogion non intelligit, quod huic triplex color. Præterea si in genere de violis agit, cur nigræ vulgarissimæ mentionem non facit? Leucoii plura genera: duo novit Nicander, plura Dioscorides. Sed de his alibi. Tὸν ἰὸν viola dicitur, non à vacca, sive potius puella ion, vel Ioniis Nymphis, ut Poëtae volunt, sed, ut Medicis placet, ὡς ἐστὶν ἰσνάδες, quod hyeme, soluta statim surgat, aut appareat. Theophrastus cap. sequenti. Τὸν ἰὸν ἀνθόν, ὃ μὲν ἦν χρυσεὸν ἐκφαίνεται τὸ λευκόν, ὃ δὲ μὲν ὁ ἄλλος μακρότερος, ὃ δὲ ἦν χλωμόν, &c. Plinius lib. 21. cap. 11. *Florum prima ver nuntiantium viola alba, tepidioribus verò locis etiam hyeme emicat, posteaque appellatur purpurea, &c.* Apud nos terra vix frigore, geluque soluta, floret viola alba: vidi florentem nive undique tecta terra. Nec hoc Horatium latuit: disertè enim libro primo carminum ita tradit,

*Nunc decet aut viridi caput impedire myrto,
Aut flore, terra quem ferunt solute.*

Violam intelligit, quæ primo vere floret. Violarū multa genera. Plinius lib. 21. cap. 6. *Violis bonos proximos.* (à liliis) Earum genera plura, purpureæ, luteæ, albæ: plantis omnes, ut olus satæ. Fallitur Plinius; nec lutea, nec alba viola frutex, quas λευκία Dioscorides vocat, planta propagantur, sed semine, purpura vero planta. Nos violas distinguimus in albam & nigram. Alba, quam λευκία Græci vocant, vel frutex, vel bulbosa. De alba infra agemus, hoc loco nigræ historiam tractabimus. In quibus viola nigra ab alba differat, hoc capite docet Theophrastus. Ejus verba sic lege & verte. Τὸ εἶδος, τὸ μέλαν & λευκὸν ἀφ' ἑαυτῆς, κατὰ τὴν ἀλβαν, καὶ κατὰ τὴν λευκὴν. (vulgò malè ἰσχύς) ὅτι πλάτυφυλλον, καὶ ἰσχυρόφυλλον, καὶ στενόςφυλλον ἴσιν. πλάττω ἰσχύος ἔχοντα ῥίζαν. Viola nigra ab alba differt, & per aliam & per ipsam speciem, seu formam violæ, quod latius foliis, & carnosius, & humi stratis est, multam habens radicem. Hunc locum sic reddidit Plinius, loco citato. Ex iis verò, quæ sponte apricis & macris locis proveniunt, purpureæ, latiore folio, statim ab radice carnosæ exeunt, soleque Græco nomine à cæteris discernuntur, appellata Ia, ut ab his janthina vestis. Hæc corrupta. Nihil æquè falsum, quam violam nigram, vel purpuream radicem habere carnosam. Scribe, latiore folio, & carnosæ statim ab radice exeunt. Nec melius pro janthina, hyacinthina in antiquo legitur codice. Malè Plinius, discerni à cæteris tantum Græco nomine dixit. Theophrastus κατὰ τὴν ἀλβαν, καὶ κατὰ τὴν λευκὴν εἶδος. Plinius, vel Libertus legit, κατὰ τὸν ὄνομα, quod perquam ridiculum; & satis ineptum, solo nomine Græco à cæteris discerni. Describit & hanc Dioscorides lib. 4. cap. 122. Ἰὸν φύλλον ἔχει μικρὸν περὶ κισσοῦ (vetus κισσοειδὲς, μικρὸν περὶ) καὶ λεπτότερον, μελάντερον δὲ καὶ ὅτι ἀνιόντα] (vetus

inclusis caret) καυλίον (vet. καυλία δὲ) μέσον δὲ τῆς ῥίζης, ἢ οὐδ' ἀνιόντα σφάδρα δὲ ὡς δὲ, πορφυρεῖον. Φύεται δὲ ἐν παλαιοῖς καὶ τριτάτοις τόποις, διταμὴν ἢ ἔχει ὑπεκκλῶ, &c. Viola solum habet hæderaceo minus, tenuius, atque nigrius: alioqui haud ita dissimile. Cauliculus à radice medius prodit, in quo flosculus perquam suaviter olens purpureus. Locis nascitur opacis & asperis, refrigerandi vim habet. Viola hæc nigra dicitur, vel, quod respectu albæ nigra sit, vel, quod nigredo quædam in foliis appareat, vel, quod flosculo sit purpureo. Πορφυρεὶον enim μέλαν, ut alibi dixi, exponit Suidas. Inter coronarias plantas recensetur à Theophrasto. In coronis multis de causis locum obtinuit; ac quidem præcipuè, quod exhausto liberius vino capitis doloribus medeatur. Plinius lib. 21. cap. 19. *Purpureæ refrigerant: crapulam & gravedines capitis impositis coronis olfactuove discutiunt.* Rectius Plutarchus lib. 3. sympol. quæst. 1. Μάλιστα μὲν γὰρ ὁ ἀκροῦς, ὅταν τῆς κεφαλῆς κατὰ φύσιν, ἐν νοσήσει καὶ σπασμῶ, ὡς τῶν αἰσθητικῶν ἀρχῶν, ἐπιβροχῶται τὸν ἀνθρώπον. καὶ δὲ τῶν ἀνθῶν δαπνῶσαι, ὡς τὸ ζυμωτικὸν βοήθησι, ἐν δαπνῶσει τῆς κεφαλῆς δὲ τῆς μέσης αἰσθητικῆς τῆς ἡμετέρας μαλακῶς ἀνακαλῶνται τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀναποῦνται τῶν οἰσθιδόντων. ὅσα δὲ ἡσυχίᾳ, ὑπὸ τῆς μετέρας, ἐπιβροχῶν ἀνακαλῶνται τὸν ἀνθρώπον αἰσθητικῶς, ὡς τῶν ἰσχυρῶν πρὸς τὴν κεφαλὴν. ἐν φεῖ γὰρ ἀμφοτέρω, ἐν δὲ τῇ ὁσμῇ τῆς κροχιδῶς. Maxime enim merum, quando caput ferit, & intendit corpora, perturbat, sensuum principio percusso. At florum exhalationes, mirabiliter contra hoc malum præsidio sunt, caputque veluti arcem muniunt, ad ebrietatem pellendam. Nam & calidi flores molliter aperiendis meatibus faciunt, ut perspirare vinum non possit: & quæ leviter frigida sunt, mediocri contactu vapores repellunt, ut violacea & rosacea corona. Verumque enim horum adstringit, reprimisque odore suo ea quibus caput gravatur. Obijciat quis, Athenæum ad capitis gravitates ex mero, improbare corollam ex violis. Respondeo, Athenæum de alba agere viola, sive leucoio, Plutarchum de nigra; λευκία δὲ καὶ κροχία δὲ κεφαλῆς. Vertit interpres; tum etiam violas quæ odore caput feriunt, cum λευκία Latinis viola alba, vel leucoium dicatur. Ubiunque autem apud eosdem viola sine epitheto legitur, violam significat nigram. Altera causa, cur coronis additur, est pulchritudo. Certarunt antiqui scriptores, quis plurimum tribuat violæ pulchritudini. Homerus ut doceat quanta huic flori gratia, ipsam Venerem vocat Ἰοστήφωρον, viola coronatam, hoc est, comptam & ornata. Locus est in ult. Hym. εἰς Ἀφροδίτην.

Εἰδὼ θανμάζοντες Ἰοστήφωρον Κυthereῆς.

Speciem admirantes violā redimitæ Cythereæ.

Hoc ipso epitheto sapientissimus Græcorum Solon, ad exemplar Homeri, eandem Venerem donat, in his verbis, quæ apud Plutarchum in vita Solonis leguntur.

*Αὐτὸς εὐὲ ξυῶ θοῇ κλεινῆς ἀπὸ νήσου
Ἀχρητῇ πέμπει Κύπρας Ἰοστήφωρον.*

*Verum me cum navi celeri ab incluta insula
Incolumem mittat Cypri viola coronata.*

Aristophanes in Equite Athenas hoc decorat appposito.

Ἐν ταῖσι Ἰοστήφωροις οἰκεῖ, τῆς ἀρχαίας Ἀθήνας.

Viola coronatis antiquis habitat Athenis.

Idem in Acharnensibus.

*Πρῶτον μὲν Ἰοστήφωρους ἐκάλουν (Ἀθηναίους)
Καπειδὴ τοῦτο τις εἶπη
Εὐθὺς ἀφ' αὐτῶν Ἰοστήφωρους, ἐπ' ἀκρῶν τῶν
Πυγιδίων ἐκάθεζε*

*Primum quidem vos (Athenienses) vocarunt Ἰοστήφωρους, coronis violaceis præditos.
Et cum quis hoc diceret,
Statim propter coronas, vix pedibus
Terram contingebatis.*

Veteres etiam Musas vocarunt ἰοστήφωρους violaceo capillitio præditas. Theognis in sententiis.

Ἀγλαὰ μουσῶν δῶρε ἰοστήφωρον.

Idem epitheton Musis datur à Summio Rhodio Eidyli. cui nomen Syrius.

Ὅς Μοῖσα λιγὴ πᾶρ' ἰοστήφωρον

Ἐλκεῖ ἀργαῖμα πόθοιο πυρροφάρετον.

Qui Pan Musæ canorum compegit violis compta
Hulcus delectamentum amoris ignei.

Viola nigra Martia.

Chloe apud Longum libr. 3. plectit corollam è violis, eamque, nempe virginali munus, Daphnidi imponit. Ut virginitas est integritas impolluti corporis; ita hic flos coronamenti integer inseritur. Ut virginitas compressu amittitur, ita flos hic contusus exolefcit. Cur flores contusi deterius oleant, quærit Aristoteles in problem. lect. 13. quæst. tertia, ubi ait. *ἂν π τερσόμεθα πει ἀνθι, δυσωδέστω; ἢ διότι συμμειγνύται τῇ ὀσμῇ τὸ ἐν τῷ ἀνθι.* Cur flores contusi deterius olent? an quod pars terrena, quæ flori inhaeret, odori permiscens sese, vim hebetat odorandi. Musas porro eadem de causa viola coronarunt veteres, quæ virgines, quamquam non omnes virgines fuerint. Apollonius enim Rhodius scribit, Terplychorem concubuisse cum Acheloo, & ex eo concubitu conceptas Syrenas. Apud Theocrytum, ut ad pulchritudinem violæ revertamur, votum extat in Thyri, ut rubi & spinæ ferant violas.

Νῦν ἰα μὲν φορέειτε βάττι, φορέειτε δ' ἀκανθαί.

Optat Poëta, ut è rebus asperrimis, ingratis, deformibus, gratissimæ, suavissimæ, pulcherrimæ nascantur. Tanta in æstimatione fuit violæ pulchritudo, ut jam marcida, sive arefcens viola, adhuc pulchra habita fuerit. Oculorum pulchritudinem Achilles Tat. lib. 3. assimilat huic violaceo marcori. *ἅτε τὰν ἐφ' ἡμεῶν ἀνθὺς ἔστιν ἀμύχαμον, ἀλλ' ἔοικε τοῖς ἀρτί μωρομένοις τοῖς.* Neque oculorum flos est sine cura: sed similis est violis, quæ paulo ante aruerunt. Huic marcori, sive pallori paulo post nomen pulchri indit timoris. Tertia causa cur in coronis recepta viola, est odoris suavitas, ut patet ex his Oppiani versibus, qui sunt de puella legente hunc florem, eoque se coronante.

Ὡς δ' ὅτε παρθενικὴ γλαρόεντ' ἐν εἶαρος ὥρῃ
Ἀελαύτοισι πόδεσσιν ἀν' οὐρεα πάντ' ἀλάληται
Ἀνθεα διζομένη. τ' δὲ οἱ μάλα τηλόθ' ἐούση
Νηδυμὼν παρπαροίην ἰὼν μῆνυσεν αὐτμή.
Τῇ δὲ μᾶλ' ἰάνθη, μείδῃσεν δὲ θυμὸς ἐλαφρὸς.
Αἰλάτωδ' ἀκρόρητ' ὄψιν ἀναψάμενη δὲ κάρηνον
Εἴσιν ἐς ἀργαύλων δόμον ἀείδουσα τοκίων.

Ut autem cum puella, lactei in veris tempore,
Nudis pedibus per montes omnes oberrat
Flores quærens. Huic autem valde procul remota
Suavem antequam violam indicant halitus,
Eique valde lætatur, ridetque animus levis;
Erratque inexplebilis ac revinciens caput
Vadit in agrestium aedes cantillans parentum.

Et hæ causæ, cur in coronis sit expetita. Unum restat, quod Theophrastus violæ nigræ folia carnosa ait, eoque differre ab alba; cum violæ albæ folia carnosiora; ac Dioscorides violæ folia hæderaceis tenuiora tradat. *Ὡς δὲ οἱ μακάριον* inquit magnus Scaliger, *emollias, sic excuses: attribuas utrique densitatem; majorem alba, sed lignosiora; minorem nigræ, sed carni propiora.* Hæc ingeniosa satis, non tamen ex rei veritate. *Ἀδελφόν* Theophrasti herba, Dioscoridis verò frutex, ut capite sequente ostendam. Bulbosi leucoe folium, nigræ violæ carnosius. Mendi tamen nulla suspicio. *Σαρκώφυλλον* scriptum fuisse, ex Plinio demonstratur: nisi in magna Græcia res sese aliter habeat. Theophrastum excusare nequeo; vel (quod non probo) dicendum, utriusque; codicem corruptum, vel saltem Theophrasti depravatum. De Pliniano non sum sollicitus, quod male & præter Græcorum mentem plura reddiderit. Ergo scripsit Theophrastus, *καὶ ἡ πῶν σαρκώφυλλον*, quod in *ἡ σαρκώφυλλον* mutarem. Minus quam hædera, carnosa esse violæ nigræ folia, docet autopsia. Viola nigra mox à radice promit folia multa, lata, venosa, medio-criter carnosa, per ambitum beviter cernata, hæderæ foliis rotundiora, tenuiora, nigrioraque, præsertim parte superiore: inter quod medii tenues exeunt styli, & in singulis flores singuli, pulchri, odorati, colore in cæruleo subnigro purpurei; nonnunquam, sed raro, candidi, ex quinque parvis foliolis compositi, quorum infimum majus, ac deinde pensiles cauliculi, qui per maturitatem in tres partes dehiscunt. Semē parvum, & in rotunditate oblongum est, radicibus tenuibus, ac fibrosis firmatur. Viret hyeme pariter ac æstate, frigoris patientissima, locis opacis juxta domos, muros, agrorum, hortorumque margines; pingui solo plurima frequensque emicat. Flores ut plurimum Martio, ubi serius, Aprili prodeunt

menfe. Est hujus generis quædam florum foliola multiplicans, cum purpurea, tum candida. Hortensis utraq; est, & genus quoddam silvestre foliis minoribus, floribus pallidioribus minus, aut non odoratis. Nascitur in locis quidem opacis, ac secus vias & margines agrorum, verum arido sterilique solo. Violæ nigræ hæc reperiuntur genera; I. Viola Martia purpurea, flore simplici odore. Flos communiter coloris in cæruleo subnigro purpurei: qui cultura grandior fit, quandoque foliis latioribus calthæ æmulis. II. Viola Martia inodora sylvestris. Flos cæruleus, aliquando pallidus. Duplex est, altera major, foliis majoribus & rotundioribus; altera minor, foliis mucronatis, oblongis, ac stictioribus: Et Gesnerus in monte fracto meminit montanæ, quæ solum foliis minoribus & solidioribus à vulgari differt. Est & viola Martia flore rubro purpurascens. III. Viola Martia alba. Hæc aliquando nullo, aut languido odore: & hæc foliis est gracilioribus. IIII. Viola Martia multiplici, albo: ut viola variegata dici possit. Est & biflora. Violæ quædam species, ut Costæus & Camerarius scribunt, Byzantiæ colitur, Martiæ similis, sed flore infinitis foliolis constricto, & rosam Damascenam æquante, non solum magnitudine, sed & odore nostrates superante. V. Viola alpina, folio in plures partes dissecto. Viola alpina purpurea, exiguis foliis. VII. Viola alpina rotundifolia, lutea.

Tæ δὲ κελίνα, &c. Lilium rosæ nobilitate proximum, ejusque flos non ultimum in corollis locum habet. Dioscorides lib. 3. c. 116. *Κελίνον βασιλικόν, τούτου τὸ ἀνθὸν σιφαινομακρόν ἐστι: Λιλίου τοῦ βασιλικίου ἑστὶν ὁ στέφανος.* Lilii regii flos coronarius est. Plinius eleganti doctoque artificio depinxit lilium lib. 21. cap. 5. *Lilium rosæ nobilitate proximum est, & quædam cognitione unguenti oleique quod lizanon appellatur, & impositum etiam maximè rosas decet* (id quod cecinit Virgilius l. 12. Æneid.

— Vel mista rubent uti lilia multa
Rosa alba: tales virgo dabat ore colores)

Medio proventu earum incipiens, nec ulli florum excelsitas major, interdum cubitorum trium, languido semper collo, & non sufficiente capitis oneri. Candor ei eximius, foliis foris striatis, & ab angustis in latitudinem paulatim sese laxantibus, effigie calathi, resupinis, per ambitum labris, tenuique filo & semine, (scribe, stamine) stantibus in medio crocis, ita odor colorque duplex, & alius calicis, alius staminis, differentia angusta, &c. Sed video aliter hunc locum Clariss. Salmasium legere, puta, Candor ei eximius, foris striati, & ab angustis in latitudinem sese laxantis, effigie

effigie calathi, resupinis per ambitum labris. Eleganter describit florem lilij Plinius, quem vult esse instar calathi. Nobis itaque vulgata placet lectio, quod folia, ex quibus lilij flos constat, calathi quandam figuram repræsentant, nec aliud in lilio reperire possumus, quod instar calathi sese laxet. Stamina enim quæ intus continentur, nihil minus quam calathum, vel calicem, repræsentant, nec aliud præter folia candida, quæ florem efficiunt, quod calicem aut calathum in lilio referat, invenire licet. *Nec ulli, inquit Plinius, florum excelsitas major.* Hac de causa Virgilius 10. ecloga, grandia dixit lilia.

Florentes ferulas, & grandia lilia quassans.

Non dixit *grandia*, quod florum lilium maximum esset. Nam flos solis Peruvianus multo grandior, & quadruplo major; ut proinde florum gigas à quibusdam vocetur. Magnitudine quoque lilio non cedit iris; amplitudine pœonia superat, præsertim, quæ flore pleno. Grande, uti breve Horatius lib. 1. Carm. Oda. 36.

Neu desint epulis rose

Neu vivax apium, neu breve lilium.

Breve lilium vocat, non ob exilitatem, vel humilitatem plantæ, sed quod est vitæ brevis, Valer. Flaccus lib. sexto Argon.

*Lilia per vernos lucent velut alba colores,
Præcipue queis vita brevis, totusque parumper
Floret bonos.*

Divus Basilus in explicatione Psalmi 41. nullum florem melius exprimere fragilem humanæ vitæ conditionem refert. Id quod etiam Theocrit. Eidyll. 23. innuit.

Λευκὸν τὸ κρίνον ἐστὶ, μαργαρίτην ἀνίκει πίπτῃ

Candidum est lilium, tabescit verò cum decidit.

Grande Poëta dixit, ob summam, quam habet, excelsitatem & majestatem. Huic summa conjuncta pulchritudo: adeo ut Servator noster, ac Dominus Iesus Mathæi 6. & Lucæ 12. dixerit. Καταμάχηται τὸ κρίνον & ἄνθος, πῶς αὐτὸ αἰετὶ λήξω ὁμοίᾳ, ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ συνέβαλεται αἰετὶ τοῦτον. Tam insignem, tam admirandam facit Dominus lilij pulchritudinem, ut ne quidem regum sapientissimus Solomon, cum omni suo splendore, gloria, & ornatu, cum illo comparari mereatur. Nec primo intuitu hoc magnificum & suspiciendum natura artificium incurrit oculos: sed si quis novo κατόπτρου speculi genere, quod res minutas ante oculos proximè positas aggrandescere facit, utatur, & per id contempletur stamina illa exilia, itemque filamenta; & fissuras lilij, fatebitur nulla humana lingua, illam artem, illum splendorem, illud miraculum, hunc candorem, istam elegantiam efferri, & satis prædicari posse. Candor lilij tam eximius, ut cum qualibet re, etiam candidissima, certare possit. Lactei candoris est, hoc est, alboris incontaminati; usque eo, ut si quidpiam notabili candore visendum dicimus, id, quicquid est, cum lilio comparemus; aut lilium albedine anteire hyperbolicè affirmemus. Ut apud Propertium lib. 3. commendantem pulchritudinem Cynthia suæ,

Lilia non domina sine magis alba mea.

Martialis recensens ea quæ judicantur candidissima, lilij meminit.

Toto candidior puella cygno.

Mart. lib. 1.

Argento, nive, lilio, ligustro.

Francigenis sceptris auspiciatissimum symbolum quod incontaminato fulgeat candore. Narrat Strabo, Babylonios gestare sigillum, & insigne sceptrum, in cuius superiore parte est malum, aut rosa, aut lilium. Strabo lib. 16. Φοροῦσι δὲ καὶ σφραγίδας, καὶ σκήπτρα, οὗ λίτον, ἀλλ' ἐπίσημον, ἔχον ἱππῶν (Script. εἰς τὴν αἰνὴν) μῆλων, ἢ ῥόδων, ἢ κρίνων, ἢ τῶν τοιούτων. *Gestant etiam sigillum, & sceptrum, non rude, sed insigne: in superiore parte malo, vel rosa, vel lilio, vel aliquo ejusmodi te ornatum.* Prudentius describens scriptum sapientiae, illud ornat liliis, quibus mixtæ sunt rosæ.

*In manibus Domina sceptrum non arte politum,
Sed lignum vivum est, viridi quod stirpe recisum,
Quamvis nullus alat terreni cespitis humor;
Fronde tamen vivet incolumi; tum sanguine tindis
Intertexta rosis candentia lilia miscet.*

Cum lilio comparari solet virginitas. I. Ratione decoris: Ut flos est miri splendoris & pulchritudinis, ob albedinem, nitoremque; sic virginitas speciosa est, puritate carnis, & candore animi. II. Ratione odoris: uti flos lilij, quando integer & intactus est, redolet suaviter: confusus verò, vel fricatus foetet quàm maximè; ita hominum caro dum intacta & integra per virginitatem permanet, redolet suaviter in facie Dei & hominum; sed dum per luxuriam conficitur, tam spiritualē, quam corporalem odorem amittit. III. Ratione fulgoris: In lilio aurea quædam grana fulgent, quæ septem hastulis sustentantur, juxta septem candidissima folia: ita septem virtutibus (quæ septem foliis respondent) piæ virgines ornatae sunt: justitiā, temperantiā, fortitudinem, prudentiā, fidem, spe, charitatem: juxtaque cum ipsis potissimum septem grana aurea; id est, sancti Spiritus dona, seu sacrum septenarium, sapientiam, scientiam, intelligentiam, consolationem, pietatem, timorem, constantiam. Uti rosa rubedinem ex Veneris sanguine accepit; sic candorem ex lacte Iunonis lilium. Cassianus Bassus lib. 11. cap. 20. Ζῆς τοῦ Ἡρακλῆος ἐκ τῆς Ἀλκυμένης γαλακτὸς θητὴν οἶτα, ἀθανάσιος μὴχανὴν ἡτοιμάσθη ἐργασίαν, καὶ τοῦτον τὸν μακάριον τῆς Ἡρας κριμαμένης, ἐπὶ νύκτι οὕτως ἀποστήκειν ἡμετέραν δὲ τὸ βρεφὺς τῆς γαλακτῆς, ἀπὸ τῆς μητρὸς τῆς Ἡρας, ἔρριπται δὲ γάλακτος ἀφ' ὧν αἰετὶς, καὶ τῆς παιδὸς διασπένται; καὶ οὐρανὸν τι διαχυθῆναι, τὴν λευκὴν γαλακτῆα ἀπὸ τῆς μητρὸς. ἐν τῇ γῇ δὲ ἀπορρίπναι, καὶ τὰς βάλους διῆσαι, αἰετὸς τὸ τοῦ κρίνου ἀνιδῶναι, ἀποστεικὸς τῶν κρίνων τὴν γαλακτῆα. Quum Iupiter Herculem ex Alcumena genuisset, essetque mortalis ea gratia Hercules, immortalitatis participem facere cupiebat, & propterea ipsum adhuc infantem Iunonis uberibus dormientis admovit. Infans igitur lacte satur, os à papilla amovit; lac tamen nihilominus ubertim fluebat, etiam puero amoto, & quicquid ejus in cælo diffusum est, lacteum circumlum, galaxium Græcis appellatum effecit: quod verò in terram dilapsum est, ejusque glebas tinxit, id ipsum florem lilij produxit, quod similitudine lactis colorem exprimit.

Ovidius.

*Dum puer Alcides divæ vagus ubera suxit
Iunonis, dulci præssa sopore fuit:
Ambrosiumque alto lac distillavit Olympo,
In terras fusum lilia pulchra dedit.*

Hunc candorem, hanc pulchritudinem cum vidisset Venus, indignata, quod forma & colore rosam æmularetur, & superaret, mediis ejus foliis probra indidit, deformem illic rudentis asini clavam, id est genitalia crescere faciens. Nicander in Alexipharmacis.

Αἴνυσσ' αὐτῶν

*Ἰερὰ δα λειρόεντε κάρη. τὸτ' ἀπὸ συγγενῆς ἀφρώ
Οὐνεκ' ἱερὰ μαίνεσκε χροῆς ὕπερ, ἐν δὲ νύ θείοις,
Δεινὴ βρωμῶντι & ἐκαστὴν κορύνην,
Κέρως δὴ κείναι νεοθεν ζυρῶ ἐν δὲ νύ θάλπει,
Ἦια κερταίων νεοθηλῆα, Φυλλὰ δα τ' ἰχθυῖν.*

Simul irida sumas,

*Lirineumque caput, Dea quod Cytharæ perosa,
De forma quoniam secum contendere vellet,
Illius in mediis, probro cessura perenni,
Impressit foliis pudibunda rudentis aselli.*

Eandem fabulam in Georgicis paulo aliter repetit. Versus citantur ab Athenæo libro 15. sed sunt corruptissimi. Sic vulgo leguntur.

*Σπερματίνην κάλυκας κεφαλῆγονοι ἀπὸ πλέουσιν
Ἀργεῖος πετάλοισι κρόκω μέσαι χροῖοι δ' εἴται,
Ἄ κρινα, λείρα δ' ἄλλοι ἐπιφθέγγονται αἰοιδῶν,
Οἱ καὶ ἀμβροσίην, πλείες δὲ γε χάρι' Ἀφροδίτης,
Ἦρσε γὰρ χροῖη τὸ δὲ πῦρ ἐπὶ μέσων ὀνειδῶ
Ὅπλον βρωμήτω διεκτῆλλον πεφάπται.*

Scribe,

*Σπερματίνην κάλυκας κεφαλῶν γονοὶ ἀντίλλουσιν,
Ἀργυρείοις πετάλοισι κρόκω μέσαι χροῖοι δ' εἴται,
Ἄ κρινα, λείρα δ' ἄλλοι ἐπιφθέγγονται αἰοιδῶν,
Οἱ καὶ ἀμβροσίην, πλείες δὲ γε χάρι' Ἀφροδίτης,
Ἦρσε γὰρ χροῖη τὸ δὲ πῦρ ἐπὶ μέσων ὀνειδῶ
Ὅπλον βρωμήτω διεκτῆλλον πεφάπται.*

In fecundis calicibus seminis plena capita attollunt.
Argenteis floris foliis, colore in medio tincta,
Lilia; quæ leiria nuncupant alii Poëtæ:
Ambrosiam alii, multi Veneris oblectamentum, carpe
Quoniam diva color is placuit: at floris medio
Armamentum rudentis asini prominet, quod membrum
Dicitur.

Ἀρχαίοις dixit, quod argentum inter res albiſſimas nu-
meretur. Propertius Nicandrum æmulatus est, & argen-
tea dixit lilia libr. 4.

Sæpe tulit blandis argentea lilia Nymphis,
Romula, ne faciem lederet hasta Tati.

Ὁ πάλιν βραμύζω. Eam, veluti clavam in medio luteorum
apicum assurgentem, utcumque similem asini pudendo
innuit.

Dicitur Græcis λείριον & κρίνον. Dioscorides lib. 3. cap.
126. Κρίνον βασιλικόν, τοῦ θύ τοῦ ἀνδρὸς τεφρομακάτικόν ἐστι, καλοῦ-
μενον ὑπὲρ κρίνον λείριον. ἂν οὐκ ἔχῃ τὸ κρίνον καὶ ἀσκαυέσται, οὐ πνεύς
λείριον, οἱ δὲ πνεύς καλοῦσι. Lili regii flos coronarius est, li-
rium nonnulli vocant, ex eoque paratur unguentum, quod
aliqui lirinum, alii susinum appellant. Sed Homerus τὰ
λείρια omnes flores vocavit. Scholiastes Apollonii Rhodii,
καθόλου, inquit, τὰ ἀνθὴ λείρια λέγεται, ubi interpretatur hos
pulcherrimos versus.

Ὡς δὲ ὅτε λείρια καλὰ περὶ βορμίουσι μέλισσαι
Πέτρης ἐκχυύδρα συμβλήιδος, ἀμφὶ δὲ λευκῶν
Ἐρσηνεις γαύεται, τὰ δὲ γλυκύν ἄλλοτεῦ ἄλλον
Καρπὸν ἀμέρζουσιν πεποτημένα. ὡς ἄρα τὰ γ.

Id est,

Ut verò cum lilia pulchra circum fremunt apes effusa
sive aggesta, ad saxum sympleidum, circa verò pratum
roscedum latatur. at hæc hic & illic fructum premunt vo-
lantes. Hoc eodem capite Theophrastus narcissum λείριον
vocari tradit. Plura itaque de hac voce vide cap. de nar-
cisso. Ab æqualitate & lævitate, quasi λείον εἶναι pleonasmō
& λείριον liliū dicitur. idem κρίνον dicitur. Plures quo-
que plantæ hoc nomen obtinent. Hyacinthus κρίνον dicitur.
Vetus lexicon. ὑκάκητοι τὰ κρίνα τὰ μέλανα. iris etiam
κρίνον vocatur. Neophytus, σπύσινον τὸ κρίνον ἄνθος, καὶ βασιλι-
κὸν κρίνον, τὸ πορφύρεον κρίνον, ὃ καὶ ἴρις λέγεται. Idem: ἴρις Ἰλν-
δική ἢ ῥίζα & πορφύρεον κρίνον. Apud Hesychiū legitur, κυνὸρρο-
δον κρίνον ὁμοίον ὑκάκητῳ. Plinius liliū rubentis florem κυνὸρροδον
vocari tradit. Flos etiam colocynthidos κρίνον nomen ha-
bet. Suidas, κρίνον τὸ ἀνθὸς ἀπὸ τῆς διακρίσεως. διὸ καὶ τὰ τῆς δια-
κρίσεως λέγεται κρίνον ἀμάρζοντι & παρὰ διακρίσιν. διὰ καὶ ἡ κηλὸς
κρίνον λέγεται, καὶ οὗτος πτωχὸς δὲ κρίνα λέρουσιν, αὐτὰ δὲ ἡ κη-
λόκωτος μὴ δύνανται εἶναι ὁμοία. Liliū, flos sic dictus, quod facile
dissolvatur, propter dissolutionem is dicitur facile marces-
cens, & celeriter cadens. Hanc ob causam & colocynthidis li-
liū dicitur, ipsosque mendicos lilia vocant: colocynthidis me-
dicum est nomen. Ego, salva Suidæ auctoritate, liliū κρί-
νον dictum puto, non quod citò dissolvatur, sed ὡς τὸ
κρίνειν, à pulchritudine & majestate, quod cæteris cum flo-
ribus ceter, iudiciumque petat ac ferat. Latini liliū
dicunt. Lilia, inquit Iliodorus lib. 17. cap. 19. quasi lio-
lia, quorum & si candor est in foliis, auri tamen species in-
tus effulget. Alia Varronis sententia lib. 4. de lingua La-
tina. Item Latina, liliū, ἀπὸ λειρίου &c. Liliū à leirio, unā
literā mutatā, &c, ut balbientes solent pueri, pro r. l. pro-
nunciando. Phœnices σπύσινον vocant. Σπύσινον ἢ πάλιν ἀπὸ
πεφυκότων κρίνων. Susa urbs à circumjacentibus liliis. Καὶ σπύ-
σινον τὸ κρίνον ἀπὸ Φρυγῶν lege. Et liliū Susum à Phrygiis
vocatur. Vide Stephanum de urbibus. Unguentum, quod
ex lilio paratur, σπύσινον vocari, tradit Dioscorides. Susa
urbs vicina Babylonis, quondam, si bene memini, sub po-
testate Assyriorum. Apud Babylonios magno in honore
fuisse lilia, supra intelleximus. Athenæus lib. 15. scri-
bit, liliū à quibusdam Ἴων à Corinthiis ἀμβροσίαν vocari,
Φιλῶν δὲ τὸ κρίνον ὑπὲρ ὧν μὲν λείριον, ὑπὲρ δὲ Ἴων καλεῖσθαι. Κορί-
νθιοι δὲ αὐτὸ καὶ ἀμβροσίαν καλοῦσι ὡς φησι Νίκανδρος ἐν γλώττει. Philinus tradit, liliū nunc leirium vocari, nunc Ἴων violam,
à Corinthiis ambrosiā nominari scribit Nicander in linguis.
Nicandri versus citat eodem libro, pag. sequenti.

Ἀ κρίνα, λείρια δὲ ἄλλοι: Πιπρὴ γίνονται αἰοιδῶν,
Οἱ δὲ ἀμβροσίαν, πολλές δὲ γε χάρις Αφροδίτης.

Lilia quæ leiria nuncupant alii Poëtæ,
Ambrosiam alii, multi Veneris oblectamentum.

Ambrosiæ nomen, teste Dioscoride, obtinent Botrys &
Arthemisia. Datur & alia planta, quæ καὶ ἱερχία ambro-
sia vocatur, de quā alibi. Ambrosiam Poëtæ fabulantur
deorum cibum. An Libero nomen hoc datum quod Deos
Deasve oblectet, oculorumque non insuave ac nunquam
non venustum pabulum sit? Liliū planta notissima, ea-
q; de causa nullas ejus notas tradidit Dioscorides. Men-
tionem liliū diversis in locis fecit Theophrastus, lib. 1. hist.
cap. 21. libr. 2. cap. 2. libr. 9. cap. 16. quæ omnia lo-
cis citatis à nobis examinata sunt. Differunt ergo, ex
Theophrasti sententia, colore & multitudine. Colore;
quod alia sint purpurea, sed rara: alia alba, sed vulgatio-
ra. Multitudine; quod quædam pluribus, nonnulla uni-
co assurgant caule. Differunt præterea, quod in singulis
caulibus plures exeunt flores, vel unicum tantum singuli
caules promant florem. Utriusq; liliū meminit Plinius, ac
de rubro hæc tradit, Est & rubens liliū, quod Græci cri-
non vocant, alii florem ejus cynorrhodon. Rubens liliū cri-
non vocari tradit; quasi album nomen illud non audiret.
Quare doctissimi Botanici codicem corruptū existimant;
ac legendum censent, ἱερὸν κρίνον; vel, quod magis placet,
composita voce, ἱερὸν κρίνον. Vetus tamen codex ἱερχίον ha-
bet; quasi voluisset Plinius rubrum liliū sylvestre esse,
vel in sylvestribus tantum reperiri; cum tamen & dome-
sticum & sylvestre liliū detur purpureum; utrumque
tamen sylvestre purpureum, nisi alterum magis minio
esse dixeris colore. Minius quoque color ruber. Vocem
cynorrhodon quidam servant, nonnulli corrigunt. Prior
opinio Hesychii stabilitur auctoritate; Κυνὸρροδον κρίνον ὁ-
μοίον ὑκάκητῳ. Aliis tamen vulgata Plinii lectio suspecta;
quod paulo ante liliū κρίνον vocari dixerit, cynorrhodi-
que appellatio nihil cum lilio commune habeat. Scri-
bunt cynorrhodon, quod liliū rosam & florem sonat. Vox
hæc aptè satis & commodè rubentis corci splendorem
exprimit. Liliū quippe cum rosa exprimit, non alba, sed
rubente & purpura fulgente. Posterior lectio admodum
placeret, si prior & vulgata Hesychii auctoritate esset
minuta. Laudatissimū, ait Plinius, hoc liliū genus in Anti-
ochia, & Laodicea Syria, mox in Phaselide. Sequitur; quar-
tum locum obtinet in Italia nascens. Quæ illa quatuor ge-
nera? 1. Liliū album. 2. convolvulus, 3. Liliū ru-
bens. 4. Liliū Italicum. Ineptè Plinius convolvulum;
qui iasione Theophrasti, inter liliū recenset genera. Flo-
rem habet lilio similem, cætera plane dissimilia. Sed nec
Italicum liliū a rubente vel albo diversum. Theophra-
stus liliū pro cæli soli; ratione unum caulem florem-
que, vel plures ferre scripsit. Hinc Plinius imaginatus est
liliū Italicum à Græco diversum. Sed nec diversitas
illa, quæ est à multitudine caulibus florisque, fit ob cæli so-
lique diversitatem. Eodem quippe in horto liliū monό-
καυλον & μονοαῦτον, πολυκαύτης & μονοαῦτης observatur. Di-
versitas hæc fit ab ætate bulbi; quæ & flores plures proferunt;
parvi & juniores unico assurgunt caule, pro ætatis ratione
plures, paucioresque proferens flores. Ergo æri terræq;
soli hæc attribuenda non sunt. Quod ait, rarò liliū bi-
nos ferre caules, id verum est. Tres tamen ex uno bulbo
prodiisse, observavi. Sed hoc rarissimum. Cæterū, quod
de caulium multitudine Theophrastus in genere de lilio
scribit, id Plinius privatim purpureo attribuit, videtur-
que à rubro diversum facere genus. Sunt, inquit, & pur-
purea lilia aliquando gemino caule, carnosiore tantum ra-
dice, majorisque bulbi, sed unius; narcissum vocant. Theo-
phrastus narcissum λείριον vocari tradit. Λείριον etiam li-
liū dicitur. Hinc Plinius, quod Græcus auctor de lilio,
narcisso adscribit; quod valde ineptum est. Prius pecca-
tum excusari potest, si dicamus, Plinium scripsisse; sunt
& præterea lilia. Sed puto Plinii verba malè distincta
esse. Scribo ac distinguo. Sunt & præterea lilia aliquan-
do gemino caule, carnosiore radice: majorisque bulbi,
sed unius; narcissum vocant. Hoc sensu si Plinii legantur
verba, ab omni errore lapsique immunis erit. Sed le-
ctionem hanc nulla auctoritate confirmare possum. Le-
gebam aliquando; Sunt præterea lilia aliquando gemino
caule, carnosiore tantum radice, majorisque bulbi, sed unius.
narcissum vocant hujus (λείριος) alterum genus flore candido.
Sed nullum est liliū genus, quod pluribus non constat bul-
bis. Bulbos enim Plinius vocat particulas, in quibus ra-
dix dividitur. Nihilque, inquit, hoc eodem capite, fecun-
dus est, unā radice quinquagenos sæpe emittente bul-
bos. Narcissus uno alteroque tantum constat bulbo. For-
tè scripsit Plinius; Sunt præterea λείρια aliquando gemino
caule, carnosiore tantum radice. Majoris bulbi, (λείριος)
sed unius narcissum vocant; alterum hujus (λείριος) genus
flore candida, calice, &c. Liliū album arte rubrum red-
di tradunt

di tradunt Plinius & Cassianus Bassus. Plinius, *Inventa est* & in his ratio inferendi monstrificis hominum ingeniis. Colliguntur namque mense Iulio scapi arescentes, liliaque suspenduntur in fumo. Deinde nudantibus se nodulis, in facie nigri vini, vel Graeci mense Martio macerantur, ut colorem percipiant, atq; ita in scrobiculis feruntur, heminis facis circumfusus: sic fiunt purpurea lilia, mirumque ita tingi aliquid, ut nascatur infectum. Et hæc contaminata & corrupta. Scribe ex veteri codice & Cassiano Basso. *Inventa est* & in his ratio inferendi monstrificis hominum ingeniis: colliguntur namque mense Iulio scapi arescentis (vel, quod magis placet, florentis) lili, qui suspenduntur in fumo. Deinde nudantibus se nodulis, in facie. Nodulos vocat, radicales bulbis similes, quas ut Cassianus scribit, caules in fumo suspensi, emittunt. Cassianus Bassus lib. 11. cap. 21. Εἰς 91. λέγει κείνα πορφύρεα ποιεῖται, ὅταν ἀνθήσῃ λαβάναι αὐτῶν τοὺς κενόλους, συνδύσῃ αὐτὰς ἐν (M. S. αὐτὰ δέκα) ἢ δώδεκα, καὶ κείματα ἐπὶ τῇ κεφαλῇ. ἀνίστη γὰρ ἐκ τῶν κενόλων. (Scribe ex M. S. κεφάλων) ῥίζα μικρὰ, ὡς βαλβία, ὅταν οὖν καυθῇ ἢ τοῦ φωτός, ἢ μετὰ τὸν εἰς τὴν γῆν εἰσευθῇ μέλαινα, ὥς καυθῇ, ὡς αὖ διελόντι φανῇ πορφύρεα καὶ βαβαμμένα καλῶς. ἢ δ' οὕτως φησὶ σὺν, παρὰ παρακίαν καὶ τῆς πηγῆς τὸ ἀργεῖον, καὶ οὕτως (M. S. οὕτω) τὰ ἐξ αὐτῶν γινόμενα ἀνθήσῃ πορφύρεα. Si lilia purpurea facere velis, dum florent, cauliculus ipsorum acceptos decem, aut duodecim simul colligato, & super fumum suspendito. Remittunt enim ex caulibus radicales parvas similitudine bulborum. Vbi igitur plantandi tempus adfuerit, cauliculus ipsos in faciem vini nigri immixtos macerato, donec purpurea aut probe tincta apparuerint tibi ipsa distrabenti. Deinde, hoc modo plantata, singulis facie sufficiente affusa, atque sic lilia inde producta purpurea floreant. Eodem capite idem docet, quo modo ex albo rubrum reddatur lilium. Φλωρεῖν τὸ ἐρυθρὸν τὸ κρίνον γίνεται λίαν ἰσχυρὸς αὐτῶν λαπτὸν χυρὴν πινυάσαι, φυλάττειν, καὶ τὸν βολεῖν ἀφ' αὐτῆς. ἢ ἢ καὶ αὐτὰ χρωματίζονται ἐν αὐτῇ ὡς ὅλαι, ἢ ἐν ἑστῇ κέρας πινυάσαι τὴν αὐτὴν κρίνα γίνεται. Hæc corrupta satis & depravata: Scribe. Φλωρεῖν τὸ ἐρυθρὸν τὸ κρίνον γίνεται λίαν ἰσχυρὸς αὐτῶν λαπτὸν χυρὴν πινυάσαι, φυλάττειν, καὶ τὸν βολεῖν ἀφ' αὐτῆς. ἢ ἢ καὶ αὐτὰ χρωματίζονται ἐν αὐτῇ ὡς ὅλαι, ἢ ἐν ἑστῇ κέρας πινυάσαι τὴν αὐτὴν κρίνα γίνεται. Florentinus rubrum lilium futurum ait si quis interiores cinnabri ungat, cavendo, ne bulbos sauciet. Si vero etiam alio colore quis ipsa oblinat, cuiusque coloris voluerit lilia gignentur. Qui velit experiri, nunquam nisi prosperè succedit. Hactenus de lili generibus ex antiquis scriptoribus. De ratione lili hæc Theophrastus, ποῦ δὲ πῶς δακρυῶνται συρροῦν. Malè vertunt, Facit & lachryma cæcum quoddam confluxum. Interpretare, Reddunt & lachrymarum confluxum quendam, quem etiam ferunt, ut dictum est. Lib. 20. & cap. 11. vide & cap. 1. lib. 9. Plinius libr. citat. & Alba lilia iisdem omnibus feruntur modis quibus rosa: & hoc amplius lachryma sua, ut hipposelinum, nihilque est fecundius; unâ radice sepe quinquagenos emittente bulbos. Sed quæ illa lachryma, quam scribit? An intelligit bulbos illos, quibus constat radix, quos, ut supra lib. 2. eleganter Plinius, ocellos radices vocat? An intelligit semen humidum sua lachryma undique contentum, adeo ut lachryma videatur, quod in lili florente caule resecto, etiam bulbo reperitur. Quale & in iride bulbosa ante nos observavit Clariss. Camerarius. Hoc sine dubio intelligit Theophrastus. Ex sola alioquin lachryma genus provenire, insolens est. Et hæc de lilio Theophrastus. Vulgare satis lilium: idcirco an delineatione opus habeat, hæreo. Candido, sive albo lilio, quod pulchritudine, nitore, & usu reliquis præstat, folia sunt oblonga, lata, carnosa, lævia, in herbaceo & diluto colore splendentia: caules duobus cubitis altiores, multis foliis sensim attenuatis comosi, qui inter folia exeunt: flores ad summum caulis pulchri, candidi, odorati, magni, ab angustis in latitudinem se laxantes, calathi forma, senis aut septenis constantes foliolis, oblongis, extrinsecus striatis, staminibus è medio emicantibus; à quibus lutei dependent apices; radix bulbosa, nucleis constans, & ex multis simul unita composita, succulento & glutinoso plena, quo & folia & caules redundant. Iunio mense floret, Iulio folia marcescunt, & Augusto nova exeunt, quæ in hyeme virent: vere caulis erumpit. In hortis coluntur & propagantur lilia varia. Aliquando enim circa caulis medium, foliorum quasi cespes, ut pingit Bry, nomine lili multiplicis Sturgardiæ nati. Aliquâ ex caule plano, trium unciarum, lato, numerosi flores exurgunt, ut eadem figura habet, cui titulus: lilium liliorum. sive 122 lilia ex eodem bulbo enata. Ad Lilium album descriptum referendum lilium album floribus dependentibus, à Clusio depictum. Hoc nonnunquam sexagenos flores in plano & lato caule protulit: quare lilium album Byzantin. πολυανθὸς Clusio dicitur. Sic Lobel. Advers.

part. alt. in caule palmaris latitudinis, humanæ proceritatis, ducentos & plures candidissimos & suavissimos flores observavit. Quod doctiss. Rauwolf lili pulchri albi & ignoti species Theophrasti vocat. Nunquā vidi, sed appendice Lugd. historiæ pingitur. Purpureo lilio genera plura. Unum describemus, & reliqua recensetimus genera. Majori purpureo lilio caules sunt proceri, longi, subinde altiores quam lili albi; folia tamen nigriora, & angustiora, circa caulem multa, sed ante ejus exortum è radicibus nulla. Flores summo caule copiosi 10. 12. aut plures, ad usque 18. & 20. & ultra, supra invicem incerto ordine digesti, lili alterius forma & magnitudine, colore verò rubro, ad croceum inclinante; multis exiguis nigris quasi punctulis, literarum quarundam veluti rudimentis, respergi: radices bulbi magni sunt, ex multis quoque nucleis, ut lili candidi, sed majores. Floret unâ cum rosis, paulo ante candidum: in hortis colitur. In Italia in arvis inter segetes, in montibus etiam & convallibus, ut Mathiolus tradit, invenitur. Hoc lili genus qui hyacinthum Poëtarum scribunt, falluntur. Nullum quippe lili genus Poëtarum hyacinthus dici potest, quod radicem omnia lilia habeant, ut suo loco dicam, planè iridi diffimilem. Nicander in Georgia. Ἰεὺς δ' ἐστὶν ῥίζῃσιν ἀγαλλιᾶται δ' ὑακίνθου αἰσῇ παρὰ τοῖς. In radicibus lascivens hyacintho è cruore Ajacis nato similis. Nec in minore versantur errore, qui hemerocallida esse contendunt: quod lilium istud ramularibus adnascens careat, & flores in caule, non modò tres, aut quatuor, sed non raro 18. & 20. aut plures habeat, subinde ad 50. aut 60. usque. Lutei aut pallidi ἀκροῦ præterea non est coloris, sed purpurei crocei. Sed de hac questione capite de hemerocallide plura. Lili purpurei crocei hæc recentiores observarunt genera. I. Lilium purpureum croceum majus, quod clarissimus Bauhinus albo vidit flore. II. Lilium purpureo croceum flore pleno. III. Lilium purpureo croceum minus. Variat communiter flore puniceo, & quasi rubente, numero paucioribus: aliquando 20. & plures observantur. Reperitur & pleno flore 12. 20. aut plurium foliorum textura constans. IV. Lilium Phœniceum, flores nonnunquam 60. ut no caule protulit. V. Lilium sandycis colore πολυανθὸς. Flores 84. in hoc observavit clarissim. Caspar Bauhinus. VI. Lilium cruentum plantaginis folio à Tabernamontano depictum. Hactenus de liliis non bulbiferis. Quæ se-

Lilium floribus reflexis.

quantur bulbifera vocat I. Lilium bulbiferum latifolium majus: Lobelius lilium cruentum, bulbos majusculos squamatim compactos gerens, summo alis diviso caule, vocant. II. Lilium bulbiferum angustifolium. III. Lilium bulbiferum minus, sive lilium purpureum tertium Dodonei. IV. Lilium bulbiferum in carnem à Lobelio & Clusio depictum. Dantur & alia lili genera, quæ pro

Sylvestribus Dodonæus habet, vocanturque lilia floribus reflexis. Liliū, cuius imaginem damus, promit bicubitales, aut altiores, rotundos, folia longa, lata, acuminata, non supra invicem incerto ordine disposita, sed supra caulem quibusdā locis, stellæ modo radiata, circumdantia flores ē suis pediculis deorsum dependent, liliū divisura, sed minores, colore purpureo, frequenter obsoleto; quandoque elegantiore, purpureisque aliquot maculis splendentes, & staminibus ejusdem coloris in medio, quorum foliola retrorsum reflexa in circulum, aut orbem ferè recurvantur: radices bulbosæ, veluti ex multis nucleis conjunctæ, aurei vel flavi coloris, ex quibus fibræ dependent. Floret sub finem Maij, aut initio Junii. Apud Batavos hortensis est; apud Germanos in sylvis & montibus reperitur. Hujus quoque plura dantur genera. Liliū floribus reflexis, montanum jam descriptum, quod malè pro asphodelo quidam pingunt. Radices enim non habet oblongas, teretes, glandibus similes, gustu acres. Vide cap. de asphodelo. Variat liliū montanum floris colore, qui plerumque subrubet, aliquando dilutus albicansque: sic & maculæ rubræ inordinatæ florum foliis, & intus & foris, maxime circa foliorum exortum, intrinsecus asperguntur. Hujus tres differentias Clusius agnoscit. Huc referre oportet Martagon Pannonicum flore suave rubente, ipsius Bry. Reperitur etiam longiore spica, & dicitur martagon montanum longiore spica, Bry; & etiam quasi duplici corolla ab eodem pictum, Francofurti natum. II. Liliū floribus reflexis alterum, lanugine hirsutum. Flores fert priore plures, saturatè purpurascens, maculis nigricantibus distinctos: aliquando dilutè purpurascens, maculis carentes. Pingit insuper Bry, martagon exoticum flore spadiceo, & martagon (sic lilia purpurea & reflexa vocant) flore carneo. III. Liliū floribus reflexis, variis, five tertium. Flos antequam explicetur, foris carneus, explicatus, intus albus, notis purpureis insignitus. Clusius & quartum genus addidit, floribus saturatè purpurascens, serius florentibus, & odore non insuavi præditis. IV. Liliū floribus reflexis, albis, non punctatis. V. Liliū floribus reflexis albis punctatis. VI. Liliū floribus reflexis. Polyanth. alb. punctat. VII. Liliū Byzantinum munitatum. Flos colore elegantissimi minii, aut ceræ rubræ recentis, rarius prorsus nivei, aliquando flavi coloris: modò unus, modò duo, quatuor, quinque, sex, tredecim, XIX. Liliū Byzant. miniatum, polyanthos. Flores quinos, senos, denos, ut plurimum profert, rarius XX. XXX. vel XXXX. in caule duorum triumve digitorum latitudine, aliquando saturatioris, aliquando dilutioris coloris: hocque liliū Byzantinū miniatū delutiori floris nomine pingitur à Clusio in historiā. Hoc florum foliorū numero duodenario de staminum multitudine à priore discrepat. Varietas in foliis. Quæ flore est dilutior, caulem & folia viridiora habet: quæ verò saturatior, hujus caulis & folia plerumque, & purpurea nigricant. Aliquando flores in modum corollæ dispositi nascuntur, ut Bry pingit, nominans Martagon corollam præbens. IX. Liliū purpureo sanguineum, flore reflexo. X. Liliū pyramidale moschatum. Est florum centum & viginti, & plurium, rosæ moschatæ odore, qui diluti & lividi coloris maculis ex fusco purpureis notati: florum 210. ferax, in horto Eysf. conspectum fuit liliū floribus reflexis angustifolium. I. Liliū rubrum angustifolium. Uno, duobus, tribus est floribus: & quia aliquando angustioribus est foliis, vel latioribus. Idcirco Clusius in hist. liliū rubrum præcox 1 & 2 facit. II. Liliū brevi & gramineo folio. Floribus aliquando 35. 46. 51. & 58. Sed in plano caule, vel miniatum, vel cruenti coloris. III. Liliū miniatum odorum angustifolium. IV. Liliū flavum angustifolium. Variat flos colore flavo vel dilutior, quasi pallente, in alio maculis nigris distincto: in altero flores nullis punctis intertæ distinguuntur, sed omnino flavi sunt: rarius quadraginta & plures flores penè flavos, sed in caule plano profert, quod multi florum Clusius in hist. ap. alt. nominat. Variat etiam sub viridi flore, & dicitur Martagon sub viridi flore Bry.

O' δὲ νάρκισσος. Inter coronarias plantas non infimum locum obtinet narcissus, idque propter odorem & pulchritudinem. Coronarium esse florem, satis disertè tradit Plinius lib. 18. cap. 26. ubi narcissus adscribit, quod de scilla dixit Theophrastus. Item in coronamentorum narcissi. Namque & hæc ter florent, primoque flore primam arationem ostendunt, medio secundam. Falsissimum est, narcissum ter florere; nemo hoc unquam scripsit. Vide cap. de scilla. Narcisso certè ob pulchritudinem convenit, quod Oppian. lib. 2. Εἰς τὸν ἄνθος φαιδρὸς ἰδὸς δαυ' αἰσθητοῦ, amabilis color, aspectu speciosus.

Theocrit. Eidl. 9.

Α' δὲ καλὰ νάρκισσος ἐπ' ἀγκύβοισι κημάται.

Pulchra narcissus juniperi floreat.

Hunc versum Virgilius expressit Ecl. octava, sed pro junipero, alnum pocul.

— Aurea dura

Mala ferant quercus; narcissus floreat almus.

Cum colore & pulchritudine certat odor, qui tamen non nihil graveolens. Theocritus narcissum vocat ἀπνοον benè ac suaviter spirantem. Eidl. 10

Τὼν μὲν ἢ μὲν νάρκισσον ὄσπνοον, ἢ δ' αἰκινθον,

ἢ δ' ἰον, ἢ δ' ἐρπυλλον ἀπαίνυτο.

Harum quidem hæc narcissum hyacinthum odoratum,

Hæc verò violam, hæc serpyllum decerpebant.

Narcissi nomen impositum volunt à Narcisso adolescente, in florem sui nominis converso. Cassianus Bassus lib. 11. cap. 25. Παρελόντων παύσας, λόγῳ ὑπὲρ ἀρετῶν αὐτοῦ. Νάρκισσος γὰρ ἦν ἐρῶν οἰκιστὴν, καὶ φθειρόμενον οἰκιστὴν. αἶσα μὲν γὰρ διέφερε σώματι, εὐθεὶς δὲ τὸ ἐρῶν καὶ τὸν πόθον ἐκλήσασκε. καὶ λαμβάνει γὰρ πηλὸν ὡς πιδόμος, θεατὴς δὲ τῆς οἰκίας μορφῆς καὶ αἰσθῆς, ἐρεσθῆς δὲ αὐτὸς καὶ ἐρῶμενος ἐγίνετο ἐρῶν δὲ αὐτὸς ὡς αὐτοῦ, διεφθίμετο. ἐπὶ πηγὴν οὖν ἐλθὼν, ἔσπερσε μὲν τὴν σκιάν ὡς ἐρῶμενος. ἡ τῆς γῆς, καὶ αὐτοῦ λαθρόμενος ἐπὶ τῆς πηγῆς αὐτὸν ἐπαφύκε, & ἀρπαγύχην τοῦ παύσας ζητῶν, βίον στήρσιν ἐύρατο, τοσοῦτον τῇ τελευτῇ ὀνηθεὶς. ὅσον ἵς ἀνδρὶ ὁμωνύμῳ μνήμηται βλάστης μεταβληθῆναι. Inopinatus affectus magis inopinatus rumor extat. Narcissus enim domestico suipsius amore flagrans domi ex sese periit. Erat enim pulchritudine corporis excellenti, unde etiam amor & desiderium sui additum est. Fontem etenim aliquando velut potaturus inde occupavit, spectator autem propriæ formæ consistens ipse seipsū amore sui corrumpit. Ad fontem itaque subinde progressus, umbram suam veluti amator dilexit, superatus autem ab amore, & seipsū in aquis apprehendere tentans, terram insuper amisit, atque sic affectus refrigerium quærēs, vitæ privationem invenit. Tantum sane lucri morte sua adeptus, quantum in florem mutatus est, qui nomine suo illius memoriam affert & conservat. Idipsum Virgil. in caule testatur.

Non illinc Narcissus abest cui gloria formæ

Ignem cupidineo proprios exarsit in artus.

Hanc etiam fabulam recenset Ovidius lib. 16. Metam. quod, si plura de Narcisso hoc adolescente quis velit, lectorem remitto. Verum nominis etymon apud Plutarchum lib. 3. sympos. cap. 1. reperitur. Καὶ τὸν Νάρκισσον ὡς αἰσθάνοντα τὰ νεύρα, καὶ βαρύνοντα ἐμπροσθέντα τὰ καὶ οὐ Σοφοκλῆς αὐτὸν ἀρχαῖον μετὰ τὸν θάνατον σεφάνωμα (τοῦτέστι τὴν χροῖαν) ἀποσημαίνει. Et Narcissus quia torporem (qui vāns Græcis est) nervis incutiat, gravedinemque torpidam: unde & Sophocles eam veterem magnorum deorum coronam appellat, nimirum manium. Defuncti & morte torpidi, torpido flore meritò coronantur. Sophoclis locus quem citat, Plutarchus, extat in Oedipo.

Θάλλει δ' οὐρανίους ὑπὸ ἀχνας

Ο καλλίερος κατ' ἡμέρας αἰ

Νάρκισσος, μεγάλαν θεῶν

Ἀρχαῖον σεφάνωμα.

Floreat verò à rore celesti

Pulchros flores gignens quotidie

Narcissus, unde magnis Deabus

Coronæ de more prisco plectuntur.

Ad hunc locum Scholiastes, ex priscis commentariis, Narcissum coronamētum Cereris, & Proserpinæ esse ait. Proserpinæ quidē, uti Poëtæ fabulantur, quod, antequam caperetur, eo delectaretur flore. Scholiast. Ὅτι πρὶν ἢ τοῦ Πλούτωνος αὐτὴν ἀρπαξέας τοῦτο ἐτέρπετο. συλλέγουσιν αὐτὸν οὖν φασὶν τὸν νάρκισσον ἀρπαδύναι. Huic deæ dicavit antiquitas Narcissum, vel, quia propè sepulchra nasceretur, vel, quod timoris torporisque esset Dea; quod cum nomine Narcissi convenit. Idem etymon apud Clementem Alexandrinum & Plinium reperitur. Plinius lib. 21. cap. 19. Hunc (Narcissum) stomacho inutilem, & idè vomitorium, alvofque solventem, nervis inimicum, caput gravantem, & à νάρκη Narcissum dictum, non à fabuloso puero. Clemens Alexandrinus Pædag. lib. 2. cap. 8. Νάρκισσος βαρύνον ἐστὶν αἰσθῆς. ἰλέγχει δὲ αὐτὸ ἡ ἀποσημασία, νάρκη ἐμπροσθέν τῆς νεύρου. Narcissus est graveolens flos. Hoc probat appellatio, stuporem injiciens nervis. Ad hunc locum doctus commentator. Unde miror, quid ita Clemens Alexandrinus in loco supra citato eum vocet βαρύνον graveolentem. Id quod cum non probem, multo magis rejicio causam, quam ipse affert.

ἰλέγχει

Idem & Virgilius fecit in amello.

*Est etiam flos in pratis, cui nomen amello
Fecere agricola, facilis quarentibus herba.
Namque uno ingentem tollit de cespite sylvam:
Aureus ipse (scilicet flos,) sed in foliis, quæ plurima
circum
Funduntur, viola subluceat purpura nigra.*

Falluntur, qui Narcissos totos luteos, Poëtarum existimant. Flos narcissi albus est, in medio luteus. Dioscorides ἰφ' εἰς αἰὶν ⑤ δ' αὖτις, εὐ μέγας ὁ κερκῶδες, ἐν τῷ δὲ παραρρηθέντι. Et hæc de generibus veteribus cognitis. Restant Theophrasti examinanda verba. Φύλλον, inquit, ἀσφαλῶδες ἔχει. Hoc corruptum esse, nemo infancias ibit. Legit Gaza, commendavit Scaliger, ἀσφοδελῶδες. Hanc nos probamus, quod tali facie sint Narcissi folia. Porro πορφύρεα comparat Dioscorides, non ita magno discrimine, quod vel ex eo patet, quod asphodelus, ipso Dioscoride teste, foliis est majoris porri. Τὸν δὲ καυλὸν ἀφύλλον, πᾶσιν δὲ. Herbaceum inquit esse caulem. Utrum de colore, an substantia capias, perinde est. Substantia enim herbacea, id est, molli, non lignosa est. Colore herbaceo, id est viridi. Ἀφύλλον caulem Narcissi uterque scribit. Dioscorides cavum observavit. An idcirco κερῶν ⑤ dictus Narcissus? Quod caulis manibus tractatus sonitum quandam emittat? κερῶντοι enim calumini scissus, ex testa, ligno, ære ita concinnatus, ut efficere sonum queat, si quis verset manibus. καὶ ἐξ ἄκρου τὸ ἀνθόν ⑤ καὶ ἐν ὑμένι &c. Hæc corruptissima in Aldino & Basileensi habentur. Ἐν δὲ ἄκρου τὸ ἀνθόν ⑤ καὶ ἐν ὑμένι τὴν καρδίαν ἐν ἀρχαίῳ μέγαν (in margine Basileensis μέγαν) σφραγίδα καὶ μέλανα τῇ χειρὶ στήματι δὲ ἀσφράκη ἔπαις. Totam hanc periodum in hunc sensum quondam legebam. καὶ ἐξ ἄκρου τὸ ἀνθόν ⑤ δὲ μέλας μέλανα τῇ χειρὶ σφραγίδα κερῶντι μέλαν στήματι δὲ ἀσφράκη ἐν ὑμένι τὴν καρδίαν ἐν ἀρχαίῳ καὶ καλεῖσθαι μέγαν. Id est, *florem fere suu cacumine colore intense luteo (id est croceo) fructum nigrum, figura oblongum in membrana, veluti vasculo inclusum.* Nunc scribo, καὶ ἐξ ἄκρου ἀνθόν ⑤ ἐν ὑμένι τὴν καρδίαν ἐν ἀρχαίῳ καλεῖσθαι μέγαν δὲ μέλας μέλανα τῇ χειρὶ σφραγίδα κερῶντι στήματι δὲ ἀσφράκη. *Florem suo cacumine ferentem in membrana, veluti vasculo inclusum intense luteum, id est, croceum, fructum nigrum, & figura oblongum.* Vulgaris Narcissi flos, antequam expādatur aperiaturq; in membrana inclusus est; quæ cum panditur, rumpitur, columque tegit. Vulgatam non probo, quod fructus non includatur vasculo membranaceo, sed capitulo contineatur carneo. Præterea, si per κερῶν ⑤ intelligas integrum fructum, nego esse μέλανα: si semen exponas, dico non esse δὲ μέλας μέγαν. Potest etiam legi pro μέλινα, μέλανα: purpureum enim florem nigrum Græci dicunt, ut supra observavimus; sed tum legendum δὲ μέλας, καὶ μέλανα. Unum impedit, quo minus hanc lectionem pro certa ac legitima habere queam; quod Dioscorides fructum ferre ait in membrana, sive pellicula. Hoc ipsum facit, ne in totum vulgatam rejiciam lectionem. Res tamen habet ut dixi, & experientia stat pro nostra lectione. Quilibet sua fruatur opinione. Cæterum, florem vocat, quod Plinius calycem. Vide quæ supra dicta sunt. Flores porro, quales Narcissus aliisque hujusmodi plantis sunt, δυνάμεις vocare solet. Si placeat, Narcissos vulgares non esse Theophrasti, id affirmare non ausim. Radicem inquit habere carnosam, rotundam, magnam. Dioscorides bulbosam, rotundam, medio albam. Quod sequitur dubitatione non caret. Ait ferò florere, & quidem post arcturum. Arcturus quando oriatur, cadatque, alibi diximus. Capite sequenti maturè Narcissum florere ait. Theocritus quoq; Eidyl. 10. Narcissum cum hyacintho florere tradit, ubi Europam cum suis prata ingressam bene spirantem Narcissum carpisse scribit.

Αἱ δ' ἐπεὶ ἐν λειμῶνας ἐσήλυτον ἀνθεμόεντας,
Ἄλλῃ ἐπ' ἄλλῃ λάισι πτό' αἰθέσι θύμον ἔπρην,
Τῶν ἢ μὲν νάρκισσον δ' ἔπρηνον, ἡ δ' ὑάκινθον.

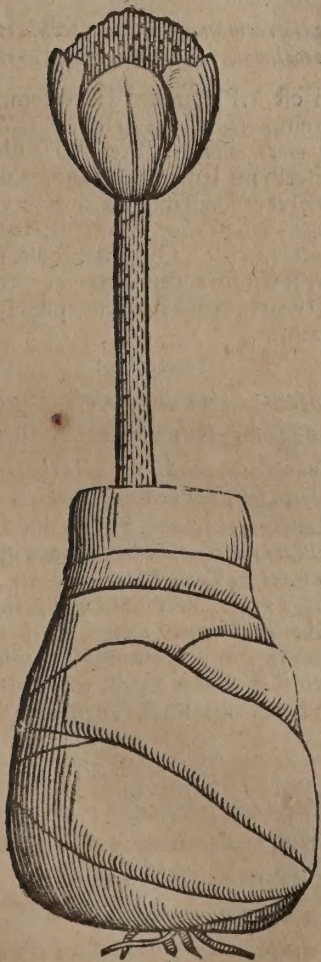
*Florida sed postquam in prata venere puella,
His illa, hæc aliis se floribus oblectabant,
Narcisso illa quidem bene olente, atque illa hyacintho.*

Noftris in hortis floret Narciffus Majo mense. An itaque fabulofum fibiq; contrarium fcribit Theophrastus. Mendi nulla fufpicio. Quippe apud Plinium loco citato legitur. *Omnes ferotini, post arcturum enim florent.* Refponder doctiff. Dodonaus; putatur & hic Narciffus ferotinus à Theophrasto haberi, & autumnò demum florere; pro-

pterea, quod in iis, quæ extant exemplaribus, hujus descriptionem mox hæc subsequuntur verba: *ἢ γὰρ Ἀπριλίῳ ἢ Ἀύθης*. Verum ad Narcissi historiam hæc non faciūt. Inter Narcissi siquidem descriptionem, & verba ista defectus & hiatus est. Nec spectat etiam ad croci, uti Conradus Gesnerus in appendice scribit, quam Germaniæ sue hortis subjecit; sed ad lirii alterius historiam pertinent, quod eodem libro, paulò inferius Theophrastus una cum *τοῖς ἀνθετοῖς ὕδασι*, hoc est, *primis imbrabus*, sive autumno, florere ait; ut diligenter utrumque locum expendentibus manifestum fiet. Hæc ingeniosa, sed non sic scriptis Theophrastus; quod vel ex Plinii verbis constat, qui falso & præter veritatem, sententiamque Theophrasti omnes Narcissos serò florere tradit. Nullum ego defectum, hiarum, aut quid hiulcum video. Si duos Narcissos sive lirii hoc capite descripsisset, jam ante id monuisset. Ipse sensus verba hæc ad lilium referenda docet. Malo ergo dicere, Narcissos esse plures, & pro cæli solique ratione serò maturæque florere. Narrant Pena & Lobelius, Narcissum totum luteum, quem Theophrasti non sine ratione putant, Februario, Martioque mensibus in Anglia, Belgioque florere; in regionibus ad meridiem prioribus, ut Hispania, Gallia Narbonnensi, Majo Iunioque, ac non nisi in editis reperiri locis. Idẽ de Narcisso præcoci calyce flavo, flore albo observavit Clusius. *Floret*, inquit, *in calidioribus regionibus mense Februario: exire etiam memini quasdam plantas Ianuario in pratis Boutoneto suburbano vicinis.* (*ut interdum inter ejusdem generis stirpes alia aliis maturius germinat*) Apud Belgas verò non nisi Martio & Aprili. Fortassis in Græcia serius florent, Augusto, Septembrique, vel Octobri, Novembrique mensibus. Narrat Busbequius Epistol. i. se circa Cōstantinopolim Narcissos vidisse florentes media hyeme. *Per hac loca, ait transeuntibus, ingens ubique florum copia offerebatur, Narcissorum, Hyacinthorum, & eorum quos Turcæ tulipan vocant, non sine magna admiratione nostra, propter anni tempus, mediaplanè hyeme, floribus minime amicum.* In Attica fortassis regione floret Narcissus hic autumno, in aliis hyeme, in reliquis primo vere, & ad æstatis initium. Quod si Plinii non obstaret auctoritas, qui serò omnes florere dixit, & post Arcturum, levi mutatione scriberem, *ἢ γὰρ Ἀπριλίῳ ἢ βλάστησι*. Statim enim ab ipso autumni æquinoctio foliorum germina radix emittit. Sed hanc impedit lectionem Plinius, cujus perquam exigua apud me auctoritas. Facile fieri potest, libertum βλάστησιν legisse, Plinium *ἄνοιαν* intellexisse. Pro Narcisso Dioscoridis omnes habent plantam, cujus imaginem damus. Narcissus medio purpureus, folia habet virentia oblonga, porri foliis similia, caulem angulosum, absque foliis dodrante aut pede altiore, & in summo florem è membrana erumpentem, ut plurimum unicum, subinde geminum, mediocriter amplum, odoratum, ex sex candidis foliolis congestum, in quorum medio brevis calix est circinatæ rotunditatis, purpurei per oras coloris, intra quem stamina brevia, cum apicibus subluteis: capitula inde angulosa, semen in his nigrum: radix bulbosa, Cephæ similis, quæ nucleos ex se demittens in multos facile bulbos multiplicatur. Reperiuntur autem hujus generis tres, forma, colore, aut odore nequaquam, sed florendi tempore differentes, in magnitudine etiam nonnihil, sed parum dissidentes. Majores, medii, præcoces, & serius prodeuntes minores sunt. Alter Narcissus medio luteus, folia habet longiora, latiora, & aliquantulum minus virentia: caules prociores, crassiores, & in singulis flores tres, aut quatuor, prioribus similes, sed medio calyce luteo, semen & radicẽ bulbosam similia. Sūt & narcissi multiplicibus floribus, cum primi, tũ alterius generis, foliis è bulbis aliis haud dissimiles. Ita varia semper natura, & ad stirpium herbarumque genera multiplicanda fecunda, tum ad ea permutanda prona, præsertim si cultus māngonio adjuvetur, vel in alium locum stirpes transferantur. Hæc etenim plurimum posse ad stirpium mutationem, & alibi scripsimus. Exeunt qui medio purpurei sunt plerisque Galliæ locis, & apud Heduos ac Sequanos in pratis. Florent in Belgii hortis, prioris generis præcoces Narcissi, initio Aprilis, medii sub finem, seriores Mayo mense: medio lutei, eodem serẽ, quo primi generis medii tempore. Nonnulli Narcissi florem totum nigrum volunt, quod *μύλανα* dixerit Theophr. Id verò in *μύλανα* mutarunt doctiores. Quidā narcissum totum luteũ sylvestrem, Theophrasti Narcissum volunt, cũ Theophr. interiorẽ floris partem luteum vel nigrum, id est, purpureum tantum scripserit. Narcissus hic luteus sylvestris folia, porri, aut Narcissi similia promit, sed breviora

fese circum agunt. Radix crassa, bulbosa, à basi (quæ multis fibris donata est) statim extuberans, intus candida, foris pallidior quidem, sed aliquantum etiam nigricans. Semel duntaxat Constantinopoli allatum est hoc bulbi genus, mihiq; communicatum à Philiberto de Bruxellis, cujus ante memini, anni M. D. LXXV. initio; quem postea variis amicis, cum in Belgicâ, tum in Germaniâ distribui. Initio Narcissum autumnalem majorem, sequente capite describendum, ex bulbi forma esse consiciebam. In qua opinione valde me confirmavit flos sub finem Septembris emergens. Sed postquam folia non subsequi animadverti, & ineunte demum vere prodire observavi, eaque ab illius foliis colore differentia: tum exactius collata inter se utraque planta, dispares esse manifestè deprehendi. Estate breve inter folia caput, pollicem crassum, brevi pediculo inherens, & summa tellure vix emergens, ferè aliquoties observavi; quod cum inane esset, seminis conspiciendi spes omnis sublata. Nomen schedæ illi additæ inscriptum erat Zarem cada Persiano, id est, Narcissus Persicus. Multum verò convenire videtur cum Narcisso vel Lirio altero Theophrasti, cujus meminit historia plantarum libro sexto, capite sexto, florem amplum illi tribuens, coloremque (ut eruditiores volunt) melinum, non nigrum, figura oblongum serotinumque, admodum post Arcturum & circa Equinoctium sese ostendentem, vel, ut sequente capite ait, autumno primis imbribus; quemque libro septimo historia, capite duodecimo caulem tantum floris habere dicit, ut crocum cum omnibus aliis assurgat. Ad argumenta hæc facilis responsio. Corruptus est Theophrasti codex. Plinius legit *νεφελος*, & rectè. Nullum Narcissi genus ante folia florem producit: facit hoc crocus. Vidi plantam, quam persicum Narcissum vocant, à Clusio eo nomine descriptam. Floristæ (ut vocantur) Narcissi genus esse negant, nec ad Narcissorum classem referri posse asserunt,

Narcissus Indicus bifolius.

Colchi genus esse affirmant. Colchico, inquit, similis est, & Narcisso valdè dissimilis. Probant; Colchicum florem promit antequam folia erumpant, Colchicum floret autumno, foliaque primò vere emittit: quod in

Narcissis observare non licet. Folia quoque Colchico similia, quam Narcisso. Idem de flore dico. Vide plura de hac quæstione, libro sexto capite duodecimo. Narcissorum plura observant genera recentiores. Quæ omnia recenset Casparus Bauhinus in Phytopanace, enumerans 215. & plura. Hunc adeat lector. Aliquas eorum figuras addere visum fuit. Omnes verò hæ plantæ ad Narcissorum historiâ referri non possunt. Plures alterius generis flores sunt. Nam Dodonæi ornithogalum majus Narcissum facit quartum. Quintum

Narcissus junci foliis major.

eiusdem Narcissum omnes tulipam vocant. Sextus & septimus leucoia sunt bulbosa. De tertio Mathioli Narcisso, uti reliquis marinis agemus, ubi de pancratio sermo nobis erit. Longè à scopo abierunt, qui hyacinthum stellarem bifolium Germanicum pro Narcisso habent. Hunc alii narcissum Martium, alii Narcissum cæruleum vocant. Foliis modò binis, modò ternis, aut pluribus, latiusculis, porri minoribus: floribus circum cauliculi summum sparsis, multum & radiantis stellæ ferè similitudine patentibus, colore cæruleis, aut candidis. Quibus succedunt capitula rotunda, ochri magnitudine, in quibus semen milio simile: radice bulbosa, rotunda. Variat autem: flore enim est cæruleo, in aliis colore magis saturo, aliis magis dilucido, rarius ad carneum vergente, suaviter rubente. Est etiam ex albedo, & veluti cinericeo, subcæruleove flore. Sunt qui & flavos notarunt: nonnulli hyacinthum bifolium Theophrasti existimant. Sed de hac quæstione alibi.

Οὗ δὲ νεφελὸς πάλιν. Nemo ignorat legendum, ὅτι *νεφελος*. In Aldino *νεφελος* habetur; quod cur in *νεφελος* mutariint, non capio. *κρόνος* juvenem Ovidius lib. 4. Metamorphos. à Venere in florem sui nominis mutatum ait, & Smilacem virginem ob amorem Croci juvenis in smilacem hederæ,

Et Crocum in parvos versum cum Smilace flores.

Doctissimus Lobelius Poëtam hac fabulâ indicare vellet ait, quod croco vis quædam insit stimulandi Venerem. Aliam narrat fabulam de croco Galenus libro nono, *κρόνος*, capite quarto, ubi versus Philonis recenset.

Ξανθὴν μὲν τέλχα βάλλε μύρτινον ἰσθηίο,
 Οὐ λυθρὸν Ἐρμείας λάμπειαι ἐν βοτάναις,
 Κρόκου δὲ σπῆμον φρένας ἀνέρχου, οὐ γὰρ ἀδύλον.

*Fragrantem fulvamque comam pueri cape, cujus
 Fulget adhuc campis (herbis) Mercurii ille cruor,
 Pondus ad humanos sensus perpendito prudens.*

Ad hōs versus Galenus, Οἱ μὲν οὖν παρὰ τὴν σίχον, τὰν κρόκον δὲ
 λούσαν, ξανθὴν μὲν τὴν τέλχα ὄντα, τελευτῶν δὲ τὴν λυθρὴν δὲ
 τὴν κρόκον φησὶν ἐν ταῖς Ἐρμείας, τοῦτέστι ταῖς τῷ Ἐρμῶν λάμπειαι
 βοτάναις· ἵππεδ' ἡμετέροιον καλούμενον Κρόκον· ἅμα τῷ Ἐρμῶν δι-
 σκόμενος εἶς ἵππος ἀμείβετο, ἐκαστὸν τὸν αὐτὸν δίσκον τῇ κεφαλῇ,
 συνίστη μὲν δὲ πρὸς αὐτὸν τὸν ἵππον· τὸ δὲ αἰμαλὸν ἵππος τὴν γὰρ ἀνιχνεύει,
 ἵππος αὐτοῦ φύσιν τὸν κρόκον· λάμπειαι δὲ εἶπε τὸν λυθρὸν, τοῦτέστι τὸ
 δρόπον τοῦ σφαγμένου αἵματος. Διὸ τὸ σίλπον τῆς τέλχας τοῦ κρόκου· γὰρ
 φίλοι οὐ μόνον βοτάναις, ἀλλὰ καὶ πεδίοις ἀδύλων οἱ σίχον, ἱπποῖς λάμ-
 πειαι ἐν πεδίοις· σπῆμον δὲ αἰσὶν τοῦ κρόκου πίντε δραχμὰς εἶναι, φρέ-
 νας ἀνέρχου· εἰπὼν τὰς αἰσθητικὰς οὐσίας πίντε· ὅτι ὁ δραχμὰς πίντε βέ-
 λεται εἶναι καὶ οὐτε ὀβολοῦς, οὐτε λίτρας, ἔτι ἀλλοτρίου ἐκείνου
 Διὸ τὸ ἵππος. Primi quidem igitur duo versus crocum indicant,
 ut qui fulvus colore sit, & tenuis ad formam pilorum, cruo-
 rem autem croci fulgere in campis Mercurii dicit. Ado-
 lescens enim Crocus appellatus cum Mercurio disco lu-
 dens, & incuriosius consistens, illapso in caput ipsius disco,
 statim mortuus est. Ex sanguine autem ipsius in terram
 actus crocus natus est. Fulgere autem cruorem dixit, hoc
 est sanguinem jam occisi, propter coloris croci splendorem:
 Scribitur autem non solum herbis, sed & campis in versu
 hoc modo, Fulget adhuc herbis Mercurii ille cruor. Cae-
 terum pondus croci drachmae 5. esse vult cum ad humanos
 sensus perpendere iussit, qui quinque numero existunt.
 Quod verò drachmas quinque vellet, & neque obolos, neque
 libras aliud quicquam tale per consequentia monstrat.
 Κρόκον ex sententia Scholiastis Callimachi dicitur, ὡς
 τὸ καὶ πρὸς δάκτυλον. Ex eo quod in frigore floreat. Plinius li-
 bro vigesimo uno, capite sexto, bruma crocus viret. Vel
 κρόκον dicitur, quasi κρόκος, vel κρόκη, id est, trama, fi-
 lum, villum, seu subtegmen: id quod stamini inseritur,
 intexturæ; cuiusmodi sunt croci stamina, seu villi, qui
 κρόκιδες appellantur: qui cum soli in usum veniant, per
 excellentiam croci nomine donantur; plerumque ter-
 ni, nonnunquam plures in medio floris conspiciuntur.
 Poëtæ hac de causâ crocum ξανθὸν τέλχα vocarunt. Glossa
 medicæ ξανθὸν τέλχα, τὸν κρόκον. Filamenta hæc, sive sta-
 mina Geoponici auctor χλωρίνας vocat, libro undeci-
 mo, capite vigesimo septimo. Λιθολογία δὲ, ὅτι δὲ χρῶ-
 σι, ἐκ μέρους τοῦ αἵματος ἱλασμένον τὸν χλωρίνα, & ἀφ' αὐτοῦ
 μίνων ἡμῶν τῶν ἡμῶν τῶν ἡμῶν. Flos colligitur ubi bonum colorē
 indeptus fuerit, cuspidibus ex medio floris extractis ad
 triduum, aut quatrimum perfrigeratis. Latini spicas vo-
 cant lutea hæc fila, quæ de medio floris surgunt, quasi
 quidam mucrones, aut cuspides, quæ tanquam in spica
 aristæ, ita & ipsa faciunt, ut crocus spica vocetur. Pro-
 pertius, lib. 4. Eclog. 31.

Ovidius.

*Terque lavet nostras spica Cilissa comas.
 Et sonet accensus spica Cilissa focus.*

Doctiorum super hos versus non eadem sententia.
 Quidam nardum spicam Cilissam contendunt, nonnul-
 li crocum exponunt. Nec nardus Indica, nec Celtica
 in Cilicia nascitur. Neutra ergo spica Cilissa. Si ex
 nardorum genere est spica Cilissa, montana sit oportet.
 Sed hæc uti, & reliqua nardi genera, sacrificiis, un-
 guentisque raro admodum addebatur. Dico raro, quod
 apud Galenum libro primo καὶ τόπος capite quinto le-
 gatur, καὶ τὴν παλαιὰν σκιδνίαν, ἡμετέροις σίχονος καὶ δρό-
 πονος καὶ τῆς Κελτικῆς, καὶ τῆς ὀρεῖας καὶ τῆς ἱερουσαλὴμ, ἡμετέροις δὲ
 & μελαβάνου, & φύλλου μελαβάνου, καὶ αἰμαλίου. Hæc corru-
 pta nemo non videt: alterutram vocem μελαβάνου su-
 perfluam negari non potest. Et si pro divitiibus paraverit
 spicam nardi Indicam, Celticamque, & montanam inji-
 cies, & terram eretryada. Adde etiam foliorum mala-
 batri, amomi. Raro ergo nardus, nec nisi pro diviti-
 bus unguentis addebatur. Insuper non intellexisse nar-
 dum montanam Poëtam, ex eo probatur, quod illa
 nec spicam habeat, nec spicæ quid simile ferat. No-
 vi apud Meleagrum in corona Pancarpia legi.

*Ναὶ μὲν Ἐσπερίην τεχνυότρεχα θνήκατο νάρδον
 Τ' ἠνοθέτην Ἐρμού δῶρον αἰετόμενον.*

Montanam nardum non intelligit Poeta in Syria pro-

venientem, sed Indicam; quæ teste Dioscoride libro
 primo, capite septimo, Syriaca vocatur, ἢ δὲ Συριακή· ὅτι
 ὅτι ἐν Συρίᾳ ἀνασκαπται, ἀλλ' ὅτι τοὺς ὄρους ἐν ᾧ γινώσκται, τὸ μὲν
 παρὰ Συρίαν πέτραται, τὸ δὲ παρὰ τὸν Ἰνδόν. Locus hic exponi-
 tur libro nono, capite septimo, ubi aromatum historiam
 tractat Theophrastus. Nardus, ut dixi, montana spica
 omni caret. De nardo ergo montana non agit Poëta. Vir
 summus croci bulbos spicam Cilissam esse scribit. Falli-
 tur: croci enim bulbis, nec odor, nec suaveolentia ulla,
 Ovidius lib. de Fastis.

*Cernis odoratis ut luceat ignibus æther,
 Et sonat accenso spica Cilissa foco.*

Faufstus.

Nunc ubi sunt spicam redolentia membra Cilissam.

Malè ergo vir summus spicam Cilissam croci bulbum
 tradit. Spica Cilissa quidem crocus est, sed stamina illa
 intelligunt poëtæ, quæ in usum reponuntur. Spicas has
 appellant, quod in multos quasi capillos, & aristas, spi-
 cæ more, incisa sunt. Atqui stamina illa, vel spica igni
 injecta fœtent. Fateor; sed poëta unguentum ex stami-
 nibus crocinis confectum intelligit, non ipsas spicas,
 staminaque. Unguentum crocinum igni injectum, quam
 suavissimè spirat. Unguentum intelligere poëtam ex eo
 probatur, quod spicam Cilissam sonum emittere scri-
 bat. Olea unguentaque in flammam injecta, aut infu-
 sa, sonant stridentque. Obijciat quis, crocum non re-
 cte, incommodè; capitis lotionibus, aut linimentis addi
 deliciarum gratia; quod Galenus lib. 11. καὶ τόπος cap. 1.
 in hieram picram, medicamentum purgando stomacho
 utile, crocum moderatè injiciendum moneat; ejus enim
 usu nimio caput lædi, illudque ipsum non raro ex solo
 croci odore accidere. Afferit idem, crocum mentem tur-
 bare. καὶ μὲν πρὸς δὲ ἱλασμένον ἵππον τὸν κρόκον, Διὸ τὸ πρὸς τὸν
 αἰμαλίου μίνων αὐτὸν τὸν ἵππον αὐτὸν τὸν ἵππον, καὶ τὸν Διὸς ὅτι
 μίνων τὸν κρόκον πρὸς τὸν ἵππον πρὸς τὸν ἵππον. Quamquam multa ad hunc
 locum dici possint, unum tamen tantum respondebo.
 Nam ex loco citato non sequitur usum croci plurimum
 non fuisse, & à delicatissimis odoribus, suaveolentiæ; gra-
 tia non usurpatum. Contrarium ex multis probatur au-
 thoribus. Propertius lib. 3. Eleg. 8.

*Sit mensæ ratio, moxque inter pocula currat,
 Et crocino nates murreus unguat onyx.*

Annotatum est à Plutarcho; Isocratem, qui pronus es-
 set in Venerem, καὶ καὶ Διὸς βροχὸν ἔχον τὸν αἰμαλίου. Habe-
 re pulvinar croco madens. Stephiades ille apud Aristo-
 phanem describens habitum, & mores uxoris suæ deli-
 catulæ, numerat crocum inter ea, quæ serviunt luxui. ἢ δὲ
 αὐτὸν μύρτινον, καὶ τὸν κρόκον, καὶ τὸν γλῶσσοματῆρα (ὅστις) Hæc verò (olet) un-
 guentum, crocum, oscula. Quæ, ut illic ait, sunt columba-
 tim. Tam gratus, tam acceptus apud veteres croci fuit o-
 dor, ut tota theatra croco fluerent, quod spartio & κροκί-
 οντος dicebatur.

Lucretius:

Et cum scena croco Cilici perfusa recens est.

Propertius de priscis Romanorum moribus.

*Nec sinuosa cavo pendebant vela theatro,
 Pulpita solennes non oluere crocos.*

Solennes, id est, spargi solitos. Plinius lib. 21. cap. 6. Tri-
 umque ad theatrum rependa. Spartianus in Hadriano: In
 honorem Trajani balsama & crocum per gradus theatri
 fluere iussit. Tradit Suetonius cap. 25. incedenti Nero-
 ni passim Romæ victimas cæsas, sparso per vias identi-
 dem croco. Quem morem esse vetustissimum, disci-
 mus ex loco Tryphiodori, ubi mulieres Trojanæ ter-
 ram perfundunt vino odorato; nempe quod est mixtum
 croco.

Tryphiod. 20.

*Αἱ δὲ θαλασῆς ὀππιδία νήματα μάτρης
 Λυσάμενα, κλωσέσι πρὸς ἑσπερον ἀνθεσιν ἵππον,
 Καὶ πρὸς ἀπειρεσίῳ πίθου κρήδεμνον ἀνείσσε,
 Χρυσείῳ παρὰ χεῖρας κρόκῳ κεκαυμένον εἶνον,
 Γαῖαν ἀνεκνήσσωσε χυτὴν δάδει πηλῶ.*

*Alie verò mammillaria fila transmarina mitra
 Solventes, connexis floribus undique coronabant e-
 quum.*

*Et aliqua resolvens vittam immensi dolii,
 Profundens vinum mistum aureo croco,
 Perfudit terram liquidam odorato vino.*

Pro

Pro *ἰσίδει* πηλὸν legendum videtur, *ἰσίδει* ὄν. De croci sparsione intelligendum Martialis carmen in lib. de spectaculis, Epigram. 3.

*Festinauit Arabs, festinare Sabai,
Et Cilices nimbus hic maduere suis.*

Lilium, Coryciumque, crocum optimum, croco vina mixta theatra, ut Plinius ait, replebant. Spargitur quoque crocus in lecto nuptiali. Martianus Capella,

*Conscia jam Veneris nova fersa parare Napææ,
Crocumque lecto spargite.*

Fatendum tamen, minus luxuriosis, ac delicatulis gratius fuisse crocinum unguentum, quod ceram magis, quā crocum saperet. Cicero lib. 3. de Oratore. *Licet hoc videre in reliquis sensibus, unguentis minus diu nos delectari summa & acerrima suavitare conditis, quam his moderatis, & magis laudari quod ceram, quam quod crocum olere videatur.* Ex hoc Ciceronis loco doctissimus Salmastius Plinium emendat, apud quem pro cera, terra legitur, libro 13. cap. 3. ubi ait. *In Marci Ciceronis monumentis invenitur, unguenta gratiora esse, quæ terram, quam quæ crocum sapiant: quando etiam corruptissimo in genere, magis tamen juvat quedam ipsius vitii severitas.* Nemo tam stupidus est, tamque iners, quin sciat, unguentis ceram, non terram addi. Gratius ergo unguentum, quod ceram magis quam crocum olebat, quod croci odoris suavis acerrima, & summa. Malebant temperatiores crocinum unguentum, quod plus ceram, quam crocum spirabat, variis de causis, ac quidem imprimis; quod odor croci nimis caput lædat, mentem turbet, spiritus dissipet; cum crocinum unguentum, cui plusculum ceræ additum, capiti medeatur, mentem sedet & alacrem reddit, spiritus refocillet. Et hæc quidem causæ, cur Galenus croci usum nimium prohibeat. Sed hæc delicatiores, molles, effœminati nihil morabantur. Rectè Cicero præstantiora dixit unguenta, in quibus plus ceræ, quam croci esset. Sed de crocino solo hoc pronuntiat Cicero, cuius apud Græcos Romanosque usus plurimus & nimius, & ad luxum & delicias magis, quam medelas. Athenæus libro 5. ubi Ptolomæi Philadelphi pompam describit. *Πάντε ῥῶν τῶν παλαιῶν ἐν τῇ γυμνασίᾳ πάντες ἐκ χρυσῶν ὀλκείων ἤλειπον το προκίον μύρον.* *Primis quinque postea diebus omnes in Gymnasio ex aureis arculis unguento crocino illiti sunt.* Idem libro 1. ubi de Archilocho loquitur: *ἐκ χρυσῶν ὀλκείων ἤλειψεν προκίον, καὶ κινναμωμῆν, καὶ καρδίνην, καὶ κροκίνην.* Croci ergo usus plurimus, & malè vir summus crocinum minus suave ait, & medicinæ tantum utile. Immo verò crocino nihil suavius, nihil odoratius, nec usus ejus tam ad medelas, quam ad luxum & delicias. Crocinum unguentum non uno fiebat modo. Vide Dioscoridem libro 1. ubi optimum ait. *Ἐστὶ δὲ αὐτοῦ καὶ τριπλόν, τὸ κατὰ κράτος καὶ πρὸς τὴν ἰατρικὴν καὶ τὸ μετὰ τὴν ἰατρικὴν καὶ τὸ μετὰ τὴν ἰατρικὴν.* (Lege ex Veteri codice, τὸ τῆς σμύρνης περιμεμφάνον, ut cap. de cinamomo, metopio, telmo,) Est porro præstantissimum, quod abundè crocum spirat, estque id usui medicinæ aptum: proximum verò quod myrrham redolet. Tertium genus fiebat, ut Dioscorides docet, *σὺν κηρῷ, καὶ καρύδην, καὶ μύρην, καὶ ἰλαίῳ διπλασίου.* Cum cera, croco, medulla, & oleo duplo. Cicero præ cæteris laudat & præfert, quod plus ceræ quam croci continet, non ulla severitate aut luxuriæ odio, ut vult Plinius, sed foliis sensibus magistris. Ea enim reliquis præstare dicebat, quæ moderatæ essent suavitatis; quæ verò acerrimæ acmeracæ, ob causas jam allatas repudiabat. Sunt verò maximè temperata unguenta, minusque acria, quibus plurimum ceræ admixtum est. Sed de hac quæstione satis. Spica ergo Ciliffa est crocus, sive stamina croci. De croco Ciliffa plura infra. Inter coronarias plantas crocum recenset Theophrastus; quod aspectu pulchrum sit, & odore præstans. Accedit alia causa, quod crapulam arceat. Plinius lib. 21. cap. 20. *Qui crocum prius biberint, crapulam non sentiunt. Ebrietati eo resistunt, coronæ quoque ex eo mulcent ebrietatem.* Hoc si verum, cur eodem hoc libro capite 4. ait de croco, *usus ejus in coronis nusquam?* Dioscorides libro primo, capite vigesimo quinto, *Παράγει δὲ χρυσῶν καὶ ἀργύρου ἵα ἐστὶ γλυκύ & πικρὸν.* *Elegantem colorem præstat, crapulamque arceat ex passo bibitus.* An id præstat, quod vapores è ventriculo cohibeat ascendere ad cerebrum? An quod passum acridinem siccitatemque halituum temperet? An quod vi-

ni vapores discutiat? Certè non levem vim discutienti habet. Sed hæc contra Serapionem, qui crocum non arcere, sed efficere ebrietatem, auctor est. *Crocus, inquit, inebriat inebriatione forti, quando ponitur in vino, & lætificat adeò, donec faciat insaniam excellenti latitiam.* Dicendum; medicamenta pro diverso assumendi modo, alias atque alias virtutes obtinere. Cicutæ si cum vino sumatur, præsentaneum est venenum; si superbibatur vinum cicutæ, veneno resistit. Sic crocus si præsumatur, vapores ascendentes discutit, eosque ad cerebrum pervenire prohibet; si verò cum ipso vino bibatur, cerebrum & cor nimium exhilarat, ebrietatem promovet, vinique vim in actum ducit. Scribunt nonnulli, huic flori inesse naturalem facultatem adversus crocodilum, eosque qui in Ægypto mel colligunt, ne edatur à crocodilis, obicere eis crocum; eoque conspecto fugere ipsos. Phavorinus, *Κροκὸς δὲ αὐτὸς τὸ δειλὸς καὶ τὸ κροκὸς γίνεται κροκὸδεῖλος.* καὶ γὰρ ὁ κροκὸς κροκὸδεῖλος φερεῖται τὴν κροκὸν. ὅθεν οἱ μελιττῆρες, ἵππων ἀνέγκυτον καὶ ἐδίδιν τὸ μέλι ἐπιτίθεισιν ἕως κροκόν, ὅπως ὄραν φάσκει. Ego à croco crocodilum non plus fugere puto, quam à nasturtio canem. Videamus quæ Theophrastus, quæ Dioscorides & Plinius de croco tradiderint. Theophrastus crocum optimè delineat; quod non facit Dioscorides, sed quod crocum præstantius, docet: quæ libro primo, capite nono & undecimo examinavimus. Ea quæ libro septimo aliisque locis tradit, suis locis ponderabimus. Quæ cap. hoc sexto proponit, ea modò hic explicabimus, & illustrabimus. *Crocus, inquit, natura herbaceum, folium angustum.* Idem repetit lib. 7. cap. 11. ubi postquam scripsit Narcissum folio angusto, addit, croco angustius esse. Eodem libro cap. 7. tragopogum folia croci habere ait longiora. Non malè fecisset, si addidisset, & angustiora esse croci, latiora tragopogi. De croci foliis hæc Plinius, lib. 21. cap. 6. *Usus ejus in coronis nusquam. Herba enim est folio angusto, penè in capillamenti modum. Sed vino mirè congruit, præcipuè dulci, tritum ad Theatra implenda.* Ὁ ψιανθὸς ὁ σφόδρα. Idem Plinius, *Floret Vergiliarum occasu paucis diebus, folioque florem expellit. Viret bruma & colligitur. Siccatur in umbra, melius etiam hyberna.* Idem Calsianus Bassus. *Τὸ δὲ αὐτὸ καὶ τὸ ἀνέσσει ἂν ἴσῃ τὸ φύλλον. Florem emittit ante folium.* Quod ipsa autopsia probatur. Objicit quis quosdam crocos primo vere cum leucoio florere, Martio Aprilique mensibus. Responso facilis; crocos illos esse sylvestres, quique crocum sive filamenta, staminave odorata non ferunt, ideòque pseudo-crocos **bastaert Safferaen** à Belgis vocari. Verus autem crocus ante folia, florem edit autumnno, post equinoctium, cui statim subsequuntur folia, totaque hyeme virent, æstate nullibi, magno naturæ miraculo, conspicua. Flos hic pulcher, colore cæruleo, Colchici flori similis, sed majori satuta purpura niter; in singulo flore stamina terna, quateraque colore flammeo lubrubentia, odore, cum inaruerint, forti, & caput implente, quæ cæteris partibus præferuntur, crocique propriè nomen obtinent. Siccari tradit in umbra Plinius. Idem Cassianus Bassus. *Διοφάνης δὲ φησὶ ὅτι τὸν κροκόν ἐν σκίῳ καὶ ψύχειν.* *Diophanes in umbra crocum siccandum esse tradit.* Idem qua ratione colligi debeat, docet. *Αὐθιγὰ γὰρ ἐστὶν ὁ κροκός, ἐπὶ τὴν ἡμέραν, ἐν μέσῳ τοῦ αἵθους ἐλκομένῳ τὸν κροκόν, καὶ ἀφαιρῶν ἡμέρας γ' ἢ δ'. εἴτα καὶ θάλλεται αὐτοῦ τὸ ἀκρον, καὶ τὸ λῶν καὶ ἀφαιρεῖται, καὶ συνθίεται ἰς ἀρχαίαν ἰς δύναμιν πιπληνέον.* *Flos colligitur ubi bonum colorem adeptus fuerit, cuspidibus ex medio floris extractis, & ad triduum perfrigeratis ac siccatis (verte ad tridum siccatis) deinde summa ejus pars purgatur, & album quidem admittitur; componitur in vasis quantum fieri potest obturatis.* Radicem multam *πολλὴν* & carnosam & vivacem, inquit. Idem docuit lib. 1. cap. 9. & 11. Plinius loco citato. *carnosa & illi radix, vivacioreque, quam cæteris.* πολλὴ neglecta, cum constet copiosam habere radicem crocum. *καὶ γίνεται καλὰ καὶ αὐτὸς βομῆνης τῷ τῆς εἴδους.* Plinius, *gaudet calcari & atteri, pereundoque melius provenit.* Antiquus noster codex: *gaudet calcari & atteri pede: pereundoque melius provenit.* M. S. codex: *atteri pedoque, quo melius.* Corrigunt *atteri pede, quo melius.* Scribe, ut in antiquo nostro: *atteri pede: pereundoque melius provenit.* An planta pereundo melior redditur? Ita. Ratio est, quod foliis (non enim ipsam radicem vult perire Plinius, sed folia) attritu & calcatu corruptis ac necatis, totum alimentum in radice retineatur; quæ anno sequenti, idcirco plenior, plures, meliores, & præstantiores flores edit. Radix præterea alimento turgida, quod in foliis exhaustum non est, diutius, latiusque vivet, & tardius flaccescit. Theophrasti codex corruptus Non

ἡ δὲ πάλιν, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ Παρισιensis codicis lectionem alii probant, alii improbant. Qui probant, suam stabiliunt opinionem hoc argumento. Quod pulchre cum sequenti attributo, πάλιν conveniat, ut sit πάλιν, id est, *plenus*. Vult enim Dioscorides, florem seu comam & ipsum crocum suum implere scaphum, ut nihil desit, sed plena sit, & velut per totum scaphum densa croci coma, ut sit πάλιν, veluti interpretatio præcedētis ἀνεκρίτης, λέξεως. Hanc qui rejiciunt, hoc utuntur argumento, quod ἀνεκρίτης & ὁλομελής, vel, ut apud Ætium, ὁλοκέρης, idem significant. Alterutrum ergo, inquit, abundat. Quare, ex altero Oribasii loco, & Ætio ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ legunt. Huic lectioni refragatur Plinius, qui ἐν λήπῃ vel ἐκ λήπῃ legisse videtur. Nam ait, optimum ubique quod pinguisimum, at brevibus capillis, pessimum vero quod situm redolet. Respondeo, apud Plinium pingue accipi pro læto, crasso & vegeto. βάπτειν ἐν διόσῳ τὰς χεῖρας, in diluto manus inficiens. Vox διόσι, madefactio, transcolatio, perfusio non pertinet ad manus. Pro διόσῳ scribe ex Oribasio 2. synop. & Ætio πρὸς ἀτρίτιν digitos facile tingens. Hanc probat lectionem Isidorus, cum scribit; ὅτι cum carpitur manus tingens. Verbum πρὸς sumpsit, ut vulgo tum in Græcia fumebatur, pro carpere vel capere. Ut etiam Actor. cap. 3. vers. 7. & cap. 12. vers. 4. accipi debet. Sed parum interest, utro sensu exponatur. Nam & dum teritur & carpitur, manus inficit. Facile teritur, si, ut Ætius & Oribasius scribunt, in sole contineatur, aut in fictili novo sicetur. Πρὸς ὃ τὸ ἐν λήπῃ τοῦ εἶναι, δεῖ ἐν ἡλίῳ ψύχειν ἐπὶ ὁρπάκῃ καυτῷ. Laudat crocum Dioscorides non cariosum aut humidum. Adulteratum enim hoc, vel corruptum. Probat denique illud crocum quod odore illiciens & leviter acre est. Plinius, humidum enim, quod evenit adulteratione fiet. Altera probatio, si manu prolata ad ora, leniter faciem oculisque mordeat. Dioscorides odore hoc vult præstare crocum. Sed nihil impedit, utrumque; præstat. De croci odore vide lib. 4. de caus. cap. 22. Atque hæc de priori croco. Διὸ περὶ τοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς Λυκίας Καρύκειου, καὶ ὁ δὲ τοῦ Λυκαίου Ὀλύμπευ. Non parum negotii doctissimis quibusdam viris hic fecit locus, aliter atque aliter aliis legentibus ac interpretantibus. Nonnulli vertunt, Secundus locus datur Corycio ἐν τῷ Λυκίᾳ cōtermino. Quasi scriptū esset, ὁ ἐκ τοῦ αὐτοῦ Λυκίας Καρύκειου, Negant alii ex sententia Strabonis l. 14. ejusce nominis & litus & oppidulum in Lycia esse, sed ipsi τῆς αὐτῆς Λυκίας supplētibus χεῖρας aliter vertere visum fuit, quasi (quod est vero similis) voluerit auctor, secundum à Corycio prius commemorato locum, obtinere, qui ἐν τῷ Λυκίᾳ cōtermino devehitur. Placet doctissimi Salmasii conjectura, διὸ περὶ τοῦ ἐκ τῆς Λυκαίας Καρύκειου. Nihil propius videtur. Primum dat croco Corycio, ex monte scilicet Coryco. Nam ἰσχυρὸν Καρύκειος, δὲ τὸ Καρύκος. Secundus tenet, καρύκος ἐκ τῆς αὐτῆς Σελούκῃαν Καρύκειου, subintellige καρύκος. Coryciam intelligit vallem, vel antrum Corycium. Hæc vallis haud longe à Seleucia Trachea, quæ ad Calycadnum amnem sita est. Corycos mons ad mare: at Corycia vallis viginti supra eam stadiis introrsum à mari recedit, & Seleuciam accedit, Ptolomæus in ora maritima ordine recenset, Καλυκίαν ποταμοῦ ἐκβολὰς, Ζεφύριον ἄκρον, Καρύκον. In Mediterraneo ad Calycadnum posita Seleucia, cui vicina est Corycia, vallis duobus millibus, & quingentis passibus à mari distans. Stephanus tamen Grammaticus Καρύκειον antrum prope oppidum Corycon collocat. Καρύκος πόλις Κιλικίας, πρὸς ἣν τὸ Καρύκειον ἀντὶ τοῦ νομίσθαι. Salmasius Stephanum antrum & montem Ciliciæ Corycum confundere scribit. Huic rei non insitam. Strabo lib. 14. ubi antrum hoc describit, dicit esse 20 stadia supra Corycum promontorium. Μετὰ δὲ τὸν Καλύκηδον ἢ Παικίαν λεγόμενον πέτρα, καλὴ καὶ ἔχουσα λατομήτην, ἐπὶ Σελούκῃαν ὄρεσιν. Εἰτ' ἀνεμῆριον ἄκρον, ὁμώνυμος τῇ αὐτῇ πέτρᾳ καὶ Καρύκειος ἄκρον, ὑπὲρ ἧς ἐν ἔκδοσι Σελούκῃαν ἐπὶ τὸν Καρύκειον ἀντὶ τοῦ, ἐν ᾧ ἡ ἀρετὴ ἢ καρύκος φύεται. ἔτι δὲ καλὴς μετὰ τὴν κυκλωτὴν, ἔχουσα ἀσβεστημένην ὀφρὺν πετρῶδη, πανταχόθεν ἰκανῶς ὑψηλὴν καὶ βαθεῖαν, ὅτι ἐκ αὐτῆς ἀνάμικτον ἐστὶν ἰδιώδες καὶ πολὺν πετρώδες μετὰ δὲ τὴν θαλασσίαν ὕλην, αἰεθαλὲς τε καὶ ἡμέτερον, πρὸς πύργον καὶ ἰδιώδη πρὸς φέροντι τὸν καρύκον. Scribe τὴν καρύκον, vel lege supra in ᾧ ὁ ἀρετὴ καρύκος. In feminilino genere καρύκος apud alium, quod sciam, non reperitur, quam apud Strabonem. Post Calycandum est Petra Poecile, id est varia, diēta, cui incisī sunt gradus, qua itur Seleuciam. Deinde Anemurium, ejusdem cum priore nominis promontorium supra quod ad 20 stadia antrum est Corycium, in quo optimus crocus nascitur. Est autem caverna ingens, rotunda, saxosa, cinēta supercilio undiquaque satis alto, in quam ubi descendens, solum est inaequale. Saxosum vero, plenum virgultis semper virentibus, ac domesticis. Iuxta confita sunt quæ solum crocum ferunt. Vides antrum illud prope Seleuciam esse. Certè ergo, διὸ περὶ τοῦ ἐκ τῆς Λυκαίας

καὶ τῆς Καρύκειου. Nullum in Lycia vel prope eandem Corycium. Corycium antrum longè à Lycia. Item Corycus mons. Straboni facile ignosci potest, qui dixit optimum in antro jam memorato nasci crocum. Dioscorides secundum locum huic tribuit: nec optimus fuit, quanquā à multis pro optimo haberetur. Galenus lib. primo de Antidotis cap. 14. Καρύκον ὃ τὸν Καρύκειον, ἵπαινονσι μὲν ἀπαιτῆς οἱ παλαιοὶ μετὰ τὴν ποιητῶν. Εἰς δὲ ἀκριβοῦς τὸ, τε Καρύκειον ἀντὶ τοῦ ἐν ᾧ γινώσκται, καὶ τὸν καρύκον αὐτὸν ἰθασιάζειν, ὅτι καὶ μὲν, ὅν μὲν ὑπὲρ ἀπαιτῆς τῆς ἀλλοῦς, ἔτ' ἰσχυρὴ τῆς ἐν τῷ ἀντρίῳ ὁδῷ, ἔτ' ἐν τῷ μονίμῳ ἀσβεστημένῳ. Crocum vero Corycium cum omnis antiquitas, tum Poeta quoque laudant. Ego vero antrum Corycium, in quo gignitur, & crocum ipsum acuratus inspexi, vegetum quidem, non tamen odoris magnitudine, vel diuturnitate alios excedentem. Crocus qui duas has non habet notas, optimus dici non potest. Galenus loco citato ἐξουσίαν δὲ ἀπὸ καρύκος ὑμᾶς τὸν ἀρετὴν ἐ τῷ καὶ τῇ ὑπερφίαλῳ ὑπερβάλλειν, quibus signis & vos optimum ab ignavo discernere consulo non autem quod supra modum vegetum est. Hanc ob causam Dioscorides crocum Corycium, quod in monte provenit, præstantius dicit, quam quod in antro nascitur. Ratio est, quod crocus, ut Theophrastus 6 docet, parvo alimento sit contentus, locisque minus humidis ficioribusque odorator. Vide lib. 6. de caus. cap. 23. Antri Corycii solum humidius, (umbrosum enim) totus quippe interior situs antri lucis ex summo vertice impendentibus inumbratur. Loca umbrosa, quia halitibus plena, humore abundare solent. Cæterum præter Corycium antrum & montem Ciliciæ Dionysius de situ orbis, aliam habet Corycium urbem Pamphilæ; de qua in his versibus:

Ἄλλαι δ' ἐξείης Παμφυλίδες εἰσι πόλεις
Κάρυκος, Περγῆ τε ἔννεμέεσσα Φάσηλις.
Alia autem deinceps Pamphylica sunt urbes,
Corycus, Pergae, & ventis apta Phaselis.

Ad hos versus Eustathius ex Strabone hæc refert.

Κάρυκος καὶ Φάσηλις Παμφύλων τόποι.

An igitur verba Dioscoridis accipi debet de croco Pamphyliæ? Nullum certè dubium quin possint & de Corycio antro Ciliciæ, & de Coryco Pamphylico accipi. Posterior si magis arrideat sententia, lege, διὸ περὶ τοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς Λυκίας Καρύκειου, καὶ ὁ δὲ τοῦ Λυκαίου Ὀλύμπευ. Præstantissimum ait crocum, quod circa Corycum Ciliciæ nascitur; ob hoc optimum ait, quod ex Coryco prope Lyciam advehatur, & ex Lyciaco Olympo. Corycus autem, & Olympus loca sunt vicina. Olympum Lyciæ montem esse & urbem ejusdem nominis, docent Geographi. Huic adjacet litus Corycium, vel, ut alii volunt, oppidum. Καρύκος τὸν αὐτοῦ Λυκίας Καρύκειον dixit, quod quidam Pamphyliæ tribuerent. Totus ille tractus Olympi Lyciæ & Coryci ad Lyciam usque croco refertus fuit; quod tamē cedebat Corycio Ciliciæ. Lycia est regio Asiæ minoris inter Pamphyliam & Cariam sita. Facile ergo fieri potuit, alios Corycum oppidum Pamphyliæ, alios Lyciæ adscripsisse. Plinius lib. 8. capite citato. Prima nobilitas Cilicio, ὅτι ibi in Coryco monte: deinde Lycio, monte Olympo. Legit ergo nec ineptè, nec indoctè; διὸ περὶ τοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς Λυκαίας Καρύκειου, καὶ ὁ δὲ τοῦ Λυκαίου Ὀλύμπευ. Virgilius quidem crocum laudat ex Lydia, sed quod colligitur in Tmolio monte.

Nonne vides croceos ut mittat Tmolus odores,
India mittat ebur.

Commentator cum legisset crocum Cilicium optimum, Tmolum montem Cilicium scripsit. Quod valde absurdum. Docet Plinius, Tmolum montem in Lydia Sardibus vicinum. Idē Ptolomæus asserit tabula 1. Asiæ. Sequitur; εἴτα ὁ ἐξ Αἰγῶν τῆς Αἰτωλίας. Mox quod ex Ægis Ætoliae adfertur. Æga, ut ait Strabo, promontorium est Æoliados non procul à Caju fluminis ostio. Καίμενον ἐν τῇ Κανάῃ αὐτῇ ὃ μετὰ τὴν Ἀργινούσαν διήκει, ἐ τῆς ὑπερκειμένης ἀκρας, ἢν Αἰγῶν πρὸς ὀρομέσιν ὁμωνύμως τὸν ὄρειον. Situm in regione Camena: ea regio usque ad Argimusas pertinet, iisque imminens promontorium, quod Æga nonnulli appellant, quasi capram. Plinius lib. 5. cap. 30, Ægæ oppidi in Æolio meminit. Nusquam legi Ægam Ætoliae oppidum vel promontorium esse. Scribo ergo αὐτὴν Αἰτωλίας, Αἰολίας vel Αἰγελίδος. Ὅτι Κερυναιὸς ὁ ἐκ Κενταύρας, πάντων τῶν καὶ τῇ Σικελίᾳ, αἰετῆς καὶ δυνάμει (vetus addit μελαίνῳ) λακωνίδες ὄντες πάντες, ἀπὸ μὲν τοῖς τὸ πολύκυλον ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τῇ θύῃ βαπτῶνται, πύργῳ χεῖται πολλοῦ δὲ πεπεσκόταται ἀπὸ τοῦτο· εἰς δὲ τὸ φάρμακον, ὃ ἀσθαλαμῶν ἐστὶν χεῖρῳ. Cyrenaicum vero, & quod ex Centuperio Sicilia agro, viribus minus pollent.

quippe cum sint olerum instar omnia sativa. Verumtamen propter succi copiam & coloris bonitatem, qui in Italia ligna Thyina inficiunt. Hoc postremo utuntur: atque ideo etiam magno venditur, sed ad medicamentum, quod primo loco descriptum est, utilissimum existit. Doctiss. Lonicerus legit; ο' ἢ κυρηναϊκός ὁ ἐκ Κενταύρου καὶ πάντων τῶν ἐν Σικελίᾳ. Cyrenaeus crocus & Centuperinus cum omni qui per totā Siciliam crescit. Clariss. vero Saracenus restituit. ο' ἢ κυρηναϊκός, καὶ ὁ ἐκ Κενταύρου καὶ τῆς Σικελίας. Aut etiam, si mavis, ut pro vocabulo vocabulum restituatur, scribe. ο' ἐκ Κενταύρου καὶ τῆς Σικελίας. Quali voluerit Dioscorides, Centuperinum crocum inter reliqua Sicilica, Sicula sive Sicania primum locum obtinere, quamvis alioqui aequè, ac Cyrenaicum viribus ignavum esse fateatur Plinius loco citato. Mox Centuperino Siciliae, aliqui Phlegraeo secundum locum dedere. Doctissimus Turnebus ex Dioscoride corrigit, aliqui Aegaeo. Malunt alii Heracleo, alii Theraeo. Vulgata si non placet, Turnebi sequere. Phlegra oppidum Macedoniae maritimum. Phlegraeus ager Campanus, sive Laboriensis, Puteolis vicinus, fertilissimus panici, farris, rosarum. Ex iis duobus locis, vel fortassis alterutro, crocus nobilis & excellens fuit. Laudat idem Plinius crocum sylvestre, libro 21. cap. 6. Crocum, inquit, sylvestre optimum, ferere in Italia minime expedit, ad scrupula usque similia areis decoquentibus. Seritur radice bulbo. Sativum latius, majusque & nitidius, sed multo levius, degenerans. Sed nec ubique fecundum, etiam Cyrenis, ubi semper flores laudatissimi. Hæc corruptissima & sine sensu. Alii aliter atque aliter hunc locum exponunt. Areæ inquit Dalecampius, singula vigesima quarta parte minus fructus reddunt, quam impensæ factum est. Scrupulum vicesima quarta unciae pars est. Quod si ad drachnam id exigas, cujus scrupulum tertia pars est, sensus est, tertia parte minus fructus percipi, quam impensa constiterit. Alia Salmastii sententia. Hoc, inquit, quid sit nescio: inquinatissima tantum esse scio, nec ignoro quo nodo explicent. Optimum & vetustissimum exemplar Bibliothecæ Thuanæ, disertim scriptum præfert, acris pro areis. Omnino legendum, ad scrupula usque; singula arcis decoquens. Seges comparatur debitori; qui si bonum nomen est, cum fenore reddit quod accepit: si minus, creditori suo decoquit. Columella; nā res ipsa domino decoxit. Plinius, dummodo notum sit, eum, qui acceperit hoc cognomen, decoxisse debitoribus suis. Seneca debitor tibi decoxit. Ita igitur & croci seges arcis decoquere dicitur eleganter, quæ impensam domini frustratur. Aut crocum decoquere ad scrupula usque singula. Quomodo hoc intelligendum? Minus vagè laxèque hoc concipi videtur, & locutio ipsa vix satis mihi probatur. Nullum propius est nummi genus, quod resolvi possit in scrupula, quam denarius. Ita ergo intellexerit: Tria argenti scrupula in denario, sive dragma croci seges mala nomina imitatur, & tertia parte minus reddit quam creditum est. Sic usque ad scrupula singula decoxit, cum in Italia seritur, & pro tribus quæ impensa sunt scrupula tantum reddit bina. Sed hoc sensu melius legerim, ad scrupula usque in singula 10. In singulos denarios usque ad scrupula decoxit. Nihil verius; nota denarii loco corrumpendo ansam præbuit, quæ sexcentis locis apud Plinium posita à librariis vel correctoribus depravata est. Arca porro receptacula nummorum juvenalis. Posita sed luditur arca. Inde duplex solvende pecunie ratio; domi ex arca, aut in foro de mensa. Ab arca qui pecuniam dispensat arcarius dictus. Valerius Maximus lib. 11. cap. 1. Inde ab Oceani litoribus attrahi pisces, inde infuse culinis arca, censibusque edendi atque bibendi voluptas repta. Qui locus editur corruptissimè. Persistit in eadem meaphora Plinius de croco, additque, sativum latius magisque & nitidius, sed multo lenius; denegans ubique, nec fecundum. Etiam Cyrenis ubi semper flores laudatissimi. Denegat creditum malus debitor & decoctor: sic crocum non tantum in Italia decoquere arcis ejus, à quo seritur, sed ubique denegare dicit, etiam Cyrenis, ubi flores laudatissimi hodie leguntur. Sativum latius majusque, & nitidius, sed levius degenerans, sed nec ubique fecundum, etiam Cyrenis. Hæc Clariss. Salmastii sententia à nobis improbari non potest. Crocum minime fecundum Cyrenis, cum ait, planè contra sententiam scribit Theophrasti, qui capite præcedenti optimum, esse dixit, ut à nobis annotatum est. Cur ergo à Dioscoride pro optimo non habetur? Dicendum, Dioscoridem croci præstantiam aestimare, quatenus ad usum medicum usurpatur, Theophrastum verò quatenus vegetum, & ad alios usus sit præstans. Dioscorides Cyrenaicum & Centuperinum viribus minus pollere tradit, quod sint omnium olerum instar sativa. An igitur sativum, & cultum crocum ideo minus bonum, quod sativum sit? Ita videtur: ea & Plinii sententia. Crocum syl-

vestre optimum. Sativum latius, majusque ac nitidius, sed multo lenius. Doctiss. viri per sylvestre crocum Plinium intelligere volunt, non quod sponte nascitur, agreste, in urbanum, sed exoticum, aliunde advectum. Italicum enim fructuosum & quætuosum non est. Nobis haud probabilis hæc videtur sententia; quod sequatur, sativum latius, majusque. Opponit ergo Plinius sylvestri sativo, sylvestre melius, quod loca sylvestria minus humida & pingua, crocum autem, quia paucis parvoque alimento contentum, in sylvestribus odoratus sit, quam cultis pinguiusque. Alimentum enim concoquere nequit, ut lib. 4. de causis, cap. ult. docet. Verumtamen propter succi copiam & coloris bonitatem Itali hoc, ut ait Dioscorides, θύια inficiunt. θύια vel (ut in aliis legitur codicibus) θύια mortarium est. Aristophanes in nubibus. Εἰ θύια πρὸς γὰρ ἀνμάστιον, in rotunda pila pinsebat. Sed quæ in tingendis croco mortariis utilitas? aut quis usus croci coloris ex mortario? Corrigitur idcirco nonnulli, leguntque ex Plinio, θύια. Corycium, inquit crocum, ut præstantissimum, in Medicina tantum locum habebat. Centuperinum verò crocum, quod multi succi esset, & valde coloratum, theatris replendis & inficiendis adhibebatur. Crocum usum habuisse in Theatris, supra diximus. Verum, eo theatra non tingebantur, sed in iisdem spargebatur odoris ac suavitatis causa. Sed ponamus, tincta fuisse croco: tamen pro θύια, θύια legi non potest, quod sensus non satis sit bonus. Lego ergo, cum doctissimi viri Viciellio & Saraceno, θύια, & verto, qui in Italia ligna thyina inficiunt, hoc postremo utuntur. Ex hac enim materia tanquam incorrupta, memoratas veterum templorum contignationes, aliaque pretiosiora opera, ut lib. 5. tradidit Theophrastus, conficiebant. Ea vero ligna ornatus gratia croceo aureoque colore infici solita, mihi sit verisimile: quemadmodum & hodie variis coloribus inficiendorum etiam multo viliorum lignorum varia passim visuntur artificia. Δολύπτε ἢ μίσει κεκομαγματοῦ κικομμένου ἢ δὲ ἐψηματῶ (ver. cod. ita legit. & λιθαργύρου ἢ κολυμαδάνης Δολύπτε τὸ βάρει ἐψηματῶ ἀλείφεται) δηλοῖ ὅτι αἰφερομένῳ συντεταμένῳ ἰσὺς τὸ βαρυνόμενον λιθαργύρου, ἢ μο. υβδαίνης δηλοῖ δὲ ταῦτα πῶς ἐν τῷ κωνοειδῶς, καὶ τὸ πρὸς τὸν ἐψηματῶ δὲ πυρκαϊῶν Adulteratur autem admixto crocomagmate tiso, aut sapra subtili, intrita, simul quo pondus adjiciatur argenti spuma, aut plumbagine. Sed maleficium indicant, cum quod occurrit pulverulentum, tum etiam defructus odor. Hodie hoc modo non adulteratur, fraus nimis facile animadvertetur. Adjiciunt cartham florem, sed fraus percipi potest ex odore & colore. Minus enim rutile & odoratum est. Vino & aqua aspergunt, ut augeri pondus possit: quod item odore deprehenditur. Alii fumo induratum carnem admiscunt, sed crocum hoc nec colore, nec odore præstat. Pharmacopice & seplasiarii improbi, ut ponderosius fiat, locis subterraneis, & humectis servant. Crocus autumnii initio cum sol in libram ingressus est, cauliculum emittit gracilem, tenerum, plabrum, in cujus summo flos est sex foliis constans, beffis longitudine, uncia paulo angustioribus, utrimque acuminatis, & inferius ubi conjunguntur omnino purpureis, intus sex staminibus ornati. Ex his tria brevia, angusta, colore flavia, positu erecta, & superficie pulveracea sunt: reliqua tria longitudine ipsa floris folia paulum excedunt, cum etiam ex clauso convolutoque flore, jam ex terra prodeunte, exertis capitibus proficiant: eadem inferius angusta, superius verò latiuscula existunt, & subtilissimis crenis, nonnullorum oculos subterfugientibus. Incisæ color est in ruffo puniceus. Ea collecta aroma celebre conficiunt, ab omnibus crocum, vel crocus appellatum, gustu amariuscum, odore jucundo, acri, late spirante, oculis aliquantum mordicante, lachrymas profundere cogente, & modicè cum suavitate non ingrata caput aggravante, somnumque conciliante. Ejus tam triti, quam integri parva portio magnā aquæ aut vini quantitatem, luteo aut citrino colore, ad puniceum inclinante tingit: flores unum atque alterum tantum diem postquam aperti fuerint, durant. Colchico similis omnino flos est, præterquam quod croci floris color magis ad purpuram vergat, & quod Colchum trita illa longa, puniceave stamina, quæ in croco sunt, minime habeat. Floret etiam cum Colchico, aut paulò post cum ultimis Colchici floribus. Cum defloruit, vel cum adhuc floret folia emergunt, multa oblonga, valde angusta, acuminata, & venosa prope terram aut in ipsa terra conjuncta fasciculorum, aut scoparum instar, ac membrana tenui involuta. Folia hæc hyemè non flaccescunt, sed sub ipsa nive virent, proximèque vere incrementum capiunt, donec ad initium æstatis, vel veris finem ad justum statum perveniant: in quo

quo longitudinem habent pedalem, latitudine autem quartam unciae partem non excedunt, eadem substantia venosa, id est, rectivenia sunt, & ab unâ parte angustis admodum canaliculis striata, ab altera vero sulcum habent minimè profundum, modicè candicantem, & per eorum medium usq; ad mucronem transeuntem. Radice nititur rotundâ, bulbosâ, cum floret autè in latitudinem uncialem, aut majorè compressâ, multis tenuibus capillaribus ferèq; reticulatis tunicis victorialis modo involutis, detractis tunicis tam foris, quam intus candida carnosa succosaque in superficie multis circulis cincta. A quibus ipsæ tum initiū sumunt: autumno cum floret singulari, sequenti autem vere & æstate duplici, atque alterâ alteri superius insidère. Cum enim veris initio folia in crescunt, superior radice pars, à qua folia exeunt, increfcit, donec

Crocus.

æstate parentem sub se retentam quantitate æquet. Hac itaque vigentem, solidam succosamque constitutionem nacta, ipsa parens languida & flaccida redditur, atque autumno tora evanescit. Propagatur se bulbosis oculis, ipsi radici adnatis: fibras ab inferiori parte in terra agit tenues candidasque nutrimentum attrahentes. Saporem radix habet dulcem aliquantulum nauseosum & tenuem. Ideoque salivam modicè elicientem. Colitur apud nos in agris. Seritur crocus in pluribus regnis & provinciis ubi in agris segetis modo latè viret: ut in Cilicia, Cyrenis in Sicilia, Italia, Pannonia, Germania, Gallia, Britania. Gaudet, inquit Theophrastus, calcari pedibus: ideoque juxta semitas & fontes pulcherrimus exit. Seritur depositis radicibus bulbis. Optimus, inquit Dioscorides, Coryceus: secundum locum tener, qui juxta Corycum versus Lyciam, & in Lyciæ Olympo: deinde ex Ægibus Ætholiæ, Cyrinaceus, & Centirupynus omnium in Sicilia viribus minus pollent. Qui Aquila Vestinorum urbe adfertur primum sibi locum in Italia vindicare, Mattheolus ait: sed Aquilino tamen præstantior, qui circa Viennam Pannoniæ seu, ut vulgo, Austriæ nascitur. In Gallia nusquam vegetior quam in Agenensi agro, & Narbonensi, Ruelio teste. Propagatur etiam in Britannia insulæ meridionaliparte, quam Angliam vocant, natus. Ex altera verò, & Septentrionaliparte quam Picti & Scoti tenent reprobus est. Optimus autem ubicunque natus, qui pinguisissimus, recens fragranti odore colore rutilo: pessimus squalidus & situm redolens. Crocus autumno florere incipit, statim, ut Theophrastus ait, primis imbribus Vergiliarum occasus. Aliquando tamen bis per annum flores vere & autumno. Sed autumnalis flos præstantior. Florem edit ante folia, quæ mox subsequuntur, & hyeme tota virent, æstate nullibi conspicua. Græcis similiter κρόκος, Latinis

etiam crocum dicitur: Mauritanis Zaffaran; atque inde in Italia Zaffarano. Hispanis Açafran, Safra acafraon: Germanis Saffran, Gallis Safran. Præter crocum quæ staminum causa colitur sunt, & complures silvestres alii, sativum æmulantes, sed haud utiles. Unus autumno floret, reliqui vere: inter vernaes nonnulli majores, latioribus foliis: alii minores, tenuifolii. Primus five autumnalis folia habet oblonga, virentia, croci æmula: sed in quibus striæ quædam inalbicant. Flos dilutioris coloris Novembri viget: stamina crocea succedunt. Majo filiquæ angulosæ, in quibus semen: bulbus sativum refert.

Montanum hunc appellant Lusitani *Pie de Barro*. Meminit croci montani Theophrastus lib. 6. Crocus, inquit, tam montanus inodorus, quam sativus, autumno statim primis imbribus floret. Inter vernaes agrestes crocos majoris ac latioris folii prior sativo foliis responderet, sed tamen paulo brevioribus; flosculus forma similis, albicans, cujus exteriora foris saturatæ purpuræ, ac violacei coloris lineolis striata: semen in filiquis angulosis; pro radice bulbus instar aliorum, stamina lutea, veluti autumnalis. Proximus foliis est paulo latioribus ac brevioribus. Species hujus duæ: unus flosculus albidus, purpureo nititur pediculo: alterius purpureus est; stamina pallescent: bulbus minor quam croci sativi. Minorum silvestrium prior folia oblonga & gracilia promit, angustiora quam sativi: flosculus in brevi pediculo minorem subinde candidum, sæpè purpureum, foris tamen albicantem, & qua parte calyci insidet, luteolum; bulbus avellanæ magnitudine, albus, gustu adstringens. Alter minorum foliis antedicto similis: in brevi admodum pediculo ex terra prominet: flosculus ex octo foliolis compositus (cum aliorum senis constant) ex albido purpurascens: radix gemina, una alteri imposita, instar gladioli, quarum superior dulcis ac edulis, inferior flaccida. Tertius horum foliis paulo pluribus, & paulo crassioribus affurgit: flosculus exiguus purpureus; foris tamen tribus exterioribus foliolis dilutius, quasi virentibus. Externi autem hi omnes Belgio sunt: autumnalis in Lusitaniæ quibusdâ rupibus haud procul à mari nascitur: reliqui partim ex Italia missi, partim ex Hispanis, opera ac diligentia doctiss. C. Clusii ad nos pervenerunt, ex cujus observationibus horum descriptiones huc transtulimus. Silvestres croci vernaes flores subinde Ianuario, aut Februario in nativo solo proferunt. Horum crocorum plures differentias observarunt recentiores, quos adeat diligens lector, utpote ex quibus omnia genera & varietates discere possit.

Διὸς ἄνθος vertunt, *Iovis flos*. Quod nomē, propter splendorem fulgoremq;, an formam venustam impositum sit, haud facile quis dixerit. Tribus quatuorve in locis hujus floris mentionem facit Theophrastus, lib. 4. cap. 1. ubi inter suffrutices recensetur. Hoc capite semine provenire ait, & odore carere, cap. 7. æstate florere scribit. Suidas & Hesychius spinosam esse plantam volunt. Suidas, Διὸς ἄνθος, φυτόν ἀκανθώδες. Hesychius, Διὸς ἄνθος, τὸν ὅν λαχάνον, ἀλλὰ φυτόν ἀκανθώδες φασὶν εἶναι αἱ ἀπὸ Θεόφραστον. *Iovis flos non est ex olerum genere, sed planta spinosa, ut scribunt ii qui in Theophrasto versati sunt.* Ubi spinis præditum hunc florem tradiderit, nondum reperio: cap. 3. 4. & 5. hujus libri, ubi de spinosis & acanodis agit plantis, altum de eo silentium. Interea spinosam non esse plantam, negare non ausim. Si spinosa; non rectò viri doctissimi conjiciunt, lychnidem coronariam, caryophylleum florem, armerium, aut aquileam, Διὸς ἄνθος esse. Sed ponamus, spinis carere: nec tum lychnis coronaria erit Διὸς ἄνθος. Capite enim sequenti eodem quasi saltu, & Iovis floris, & lychnidis meminit. Longius aberrant, qui caryophylleum florem, Iovis florem esse volunt. Odoratus enim, longaque & angusta habet folia. Aquileia Majo mense five vere floret, ætatis Iovis flos. Armerius flos Διὸς ἄνθος nomen forte meretur, propter insignem floris venustatem, nitorem, nec non coloris varietatem. De armerio, caryophylleoque flore hoc loco nonnihil dicenda. Armerius in caryophylleorum numerum recipi debet. Caryophylleus dicitur ab odore caryophyllorum; nonnulli betonicum vel betonicam Dioscoridis alteram esse scribunt. Hujus descriptio inter notha spuriaque Dioscoridis reperitur. Βήτωνικὴ γένεται ἐν χορτοκηπτοῖς καὶ ὁρειοῖς τόποις, καὶ πεθαγῆς καὶ ἡμετέρας ἀπὸ τῆς γενήμαται ἔχει αἵ τὴν μὲν ρίζαν ὅλην ἐκτεταγμένην καὶ ἀνὰ τὰ φύλλα περσινὰ, καὶ τὸ μέσον τῶν φύλλων. Φοινικῶν, καὶ ἐν τῶν ὀρεῶν ἀμυγδαλῶν, καὶ ἐν αὐτῶν ἀνθῶν πορφύρεον. *Betonica nascitur in pratis, & montosis locis, itemque mundis & cultis (interpres οὐκ ἐστὶν ὁπας) radicem habet totam rubentem, & odoratam, folia porracea, & medium eorum puniceum in recto calamo triangula, & in ipsis flores purpureos.* Caryophyllei

phyllei radix tota rubens non est: folia quidem porracea sunt, sed triangula haud rectè dici possunt, nec in medio eorum punicea quid apparet. Alia doctiss. Turnebi est sententia. Hic caryophylleum facit cantabricam Plinii lib. 27. c. 8. In eadem Hispania inventa est Cantabrica, per divi Augusti tempora à Cantabris reperta: nascitur ubique, caule junceo pedali, in quo sunt flosculi oblongi velut calathi, in his semen perquam minutum. Nec caryophyllei semen perquam minutum, nec flos oblongus veluti calathus, nisi forte calicem qui florem continet velis Plinium pro ipso flore descripsisse. Rectè Ruellius florem hunc incognitum veteribus dixit. Mirum, inquit, creditur, ut tam celebris flos, tamque jucundus, fuerit à veteribus silentio prætermisus, qui amplitudine, pulchritudine, varietate, rosa non inferior videri potest. Caryophylleorum florum species quidem sunt complures, Armeriis nuncupatis in horum numerum receptis: iis autem seorsum habitis, duæ præcipuè: major una, altera verò minor. Majori caules læves, teretes, cubitales, raro altiores, geniculati: folia è singulis articulis bina, oblonga, dura, angusta, per extremum acuminata, colore quasi cæsia: flores speciosi, ex longis, teretibus, denticulatis calycibus, & è senis, ut plurimum foliatis, qui simplices sunt. Multiplices verò omnino ex pluribus, iisque lentè fimbriatis commissi, odore admodum suavi, & odorati. Indicos caryophyllos referentes, colore aliàs diluto purpureo; alias in saturato rubentes, subinde candidi, aut ex candido purpurascetes, interdum versicolores; in quorum medio staminei emicant gemini apices, candidi: semen in vasculis oblongis parvum ac nigrum: radices fibrosæ. Habentur in hortis, sed speciosissimi ferè in fictilibus vasis. Seruntur frequentius avulsis exiguis cum foliis furculis; seminibus rarius. Nam è semine nati flores ad agrestem naturam redeunt; minores, minusque odorati, & simplices, etiam si prius multiplices reddantur. Adiguntur subinde furculis cum plantantur fissis caryophyllis; quo illorum odorem flores alliciant, & jucundam eorum suavitatem naribus abundantius representent. Vivax est planta, & multis durat annis, si hibernis mensibus à frigoris injuria tantum in cellis vinariis, aut aliis similibus locis tepidis

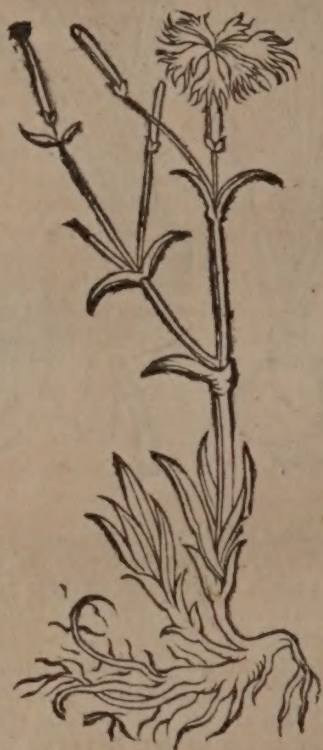
Armerius dios anthos flore pleno.

asservetur. Floret durissimè, tota quidem æstate, & autumno, in cellis etiam interdum favente loci tepore, hieme, rametis rigida. Caryophyllum florem ob odorem caryophyllorum recentiores nominant. Germanis Nagelblumen/ Grasblumen; Italis Garofoli, Hispanis Clavel; Gallis, Oeilletz; Belgis, Genoffelbloemen/ & Groffels-

bloemen/ & Latine plerisque Ocellus, Ocellus Damascenus, Ocellus Barbaricus, & Barbarica nuncupatur. Sunt etiam, qui betonicam, aut vetonicam, five vettonicam appellant, altilem, aut coronariam cognomento (Matthiolus vettonicum coronatum dicere maluit) ad differentiam alterius betonicæ, quæ Græcis κισσός, & ζυζανθοφει dicitur: atque hinc etiam herbam tunicam dictam, hanc esse plerique existimant. Sed Bernardus Gordonius herbam tunicam Dioscoridis polemonium esse tradidit. Altera & minor Caryophylleorum species, priori tenuibus caulibus foliisque simillima est, utriusque tamen minoribus: flores etiam habet ex oblongis, parvis & teretibus calycibus similes, verum minores, & per ambitum magis dissectos ac fimbriatos; colore candidos, aut è candore purpurascetes. Apud Belgas in hortis nascitur. Gesnerus autem apud Germanos in pratis humidis etiam reperiri refert. Æstate flores emicant. Vettonicam altilem, five coronariam minorem, aut alteram nonnulli nominant: Germani Nutmüllin/ aut Dochnut. Atque hinc etiam à plerisque superba: nostri Plumkæus/ à flosculorum foliis fimbriatis & plumarum similitudine dissectis, & flegm Genofflin/ hoc est, Caryophylleum minorem appellant. Armeriorum florum aliquot etiam species sunt; foliorum ipsius stirpis, cum magnitudine, tum colore præcipuè differentes. Prima species cauliculos

Armerius dios anthos flore simpl.

habet rotundos, geniculatos, veluti Caryophyllei flores, circa inferiora genicula, ut plurimum rubentes, cubito breviores, folia plurima parte oblonga, sed aliquantulum, quam majoris Caryophyllei latiora; colore herbaceo virentia: flosculos in summo cauliculis parvulos exiguis Caryophylleis per similes, verum minores, plures simul in quandam veluti umbellam congestos, particulatim ut plurimum prodeuntes, & semper ferè cocci rubore splendentes, punctis interim candidis circa medium interdum variegatos, rarissimè candidos. Ornat hic flosculus Belgicorum hortorum areas: apud Italos & alibi locis incultis & aridis exit. Gesnerus circa Gryphij lacus ripas in Helvetia à se repertum scribit. Provenit & alicubi in Belgico locis disertis, juxtaque arborum & pratorum margines ac scrobes, sed multo quam in hortis minor & tenuior. Maturè & Aprili sæpe mense, aut Majo floret, Caryophylleos flores antecedens: plurima inde æstatis parte viger. Galli Armoires, vel Armoiries appellant: Ruellius armerios flores hinc nuncupat: Germani Somernagelin/ Feldnagelin: Belgæ Kiephens/ quasi dicas fasciculum. Florum etenim fasciculos nostri propria lingua, Kiephens nominant. Caryophylleorum florum species

species quædam silvestris videtur; quam ob causam, & à recentiorum quibuldam vettonica agrestis, aut silvestris dicitur. Nec desunt, qui Tunicam herbam esse volunt: sed nihilo magis hic, quam Caryophylleus cum Vettonica altera, aut Polemonio convenit. Altera armeriorum species folia circum caules geniculatos multo fert latiora, majora, & crebriora, nec non candidiora, Constantino-politani floris, haud multum dissimilia. Flores in umbella unâ plures simul congeiti, pulchri, rubentes, exiguis candidulis punctis ornati, prioribus Armeriis similes sunt. In petrosis collibus, & alperis labulosis, apricisque locis apud Germanos, & alias nationes nascitur, in Belgio in hortis feritur, ubi secundo anno cum aliis Caryophylleis ætate floret. Germani *Stem-nagel* vocant, aliqui scarlatam, à rubeo floris colore, cocci referente. Et silvestris hic Caryophylleus est, veluti & præcedens: uterque certe nulla cura eget: sed natura sua vivax hyemis injuriam non difficulter sustinet. Tertia & hujus species, cui pauca, à radice fibrosa, angusta, duriuscula, & acuminata foliola prodeunt, atque hæc inter coliculi breves, teretes, quibus quandoque unicus, subinde duo, aut tres insident flo- sculi, mediocris magnitudinis, Armeriis primis paulo majores, nonnihil odorati, colore ut plurimum eleganter rubentes. Arido & inculto solo, quandoque juxta mar- gines arborum in plerisque Germaniæ, Bohemiæ, Silesiæ, & Moraviæ locis frequens reperitur. In multam æsta- tem floret ac viget. Iam & quarta quædam est Arme- riorum florum species, cauliculis rotundis, geniculatis, tactu glutinosis, pedis altitudine, foliis ex singulis geni- culis binis, oblongis, angustis, acuminatis, in virore can- didantibus, quasi cæsiis: floribus in umbella similiter plu- ribus simul, congestis, pulchris, Armeriis similibus, verum minoribus, & rubentis diluta purpurea colore: semine in oblongis vasculis pusillo: radicibus tenuibus ac fibro- sis. Seritur in hortis, floret à Majo, aut Junio mense in autumnum usque, & eodem quo sata est anno. Sunt qui velint *Behen*, sive *Been*, vulgo nunc dicti, speciem ali- quam esse, propter eam quam cum behen rubentis floris, (Valeriana dicta rubra,) similitudinē habeat. Nam cau- liculis geniculatis, & foliis illi aliquantulum, sed colore similior est, caules tamen breviores & teneriores, folia- que minora: color verò levitæque foliorum in utrisque ferè eadem. Carolus Clusius hunc inter silvestres Lych- nides numeravit, ut supra monuimus, Mascipulam, & Vi- scariam M. Lobellius vocitat. At nos inter Americos flores libentius retinemus. Præter has vero, & alia quæ- dam est, vel Caryophylleorum, vel Armeriorum species, omnino, ubique & apud Belgas quoque silvestris: cau- culos habet dodrantales: folia è singulis geniculis bina, parva, acuminata: flores in cauliculorum summo singu- los, per ambitum simbratos, Caryophylleis minoribus, & forma, & magnitudine satis similes, colore verò cocci di- luto rubentes. Exit passim in pratis & locis riguis. Majo & Junio mensibus flores potissimum conspicui. Belgæ *Cræpenbloeckens* appellant, id est, cornicis flores. Cæterum Armeriorum omnium istorum flores, nec ul- lum quoque aut in medicina, aut in cibatu usum habent: sed coronarii sunt, & hortos, & corollas exornant. Caryo- phylleorum florum Armeriorum plura genera observarunt recentiores, quæ omnia ordine à Clariss. Casparo Bauhi- no, in Phytoponace recensentur, quem adeat lector.

Ἰφύα, Inter plantas radice lignosa, quæque ex semine prodeunt, & ætate florent, numerat *Ἰφύα*, pro quo apud Plinium lib. 21. cap. 11. *tiphyon* legitur. Theophrastus tamen lib. 7. cap. 12. *Ἰφύα* inter ea recenset, quæ florem & caulem ante folia emittunt. Meminit & *Ἰφύα* libro primo, de caus. cap. 10. atque capitata habere radi- cem, quæ lignosa esse non solet. Malè ergo Plinius ti- phyon ætate florere dixit, cum *Ἰφύα* ætate floreat. Sed mendum fortè typographi. Hæc præmittere placuit, nequis vocum vanitate deceptus eandem existimaret plantam. Malè viri Magni ex Plinio hunc locum corri- gunt, leguntque pro *Ἰφύα*, *Ἰφύα*: nam, ut dixi, planta est diversa. Quæ lignosam habent radicem, nec possunt, nec debent inter capitata radice herbas referri. Corruptus tamen Theophrasti codex. Nam apud Aristophanis Scholiasten, Suidam, & Helychium legitur *Ἰφύα*, quo- modo Theophrastu scripsisse, admodum sit probabile. Sui- das. *Ἰφύα, ἢ δὲ ἀγρία λαχάνη. Αἰγισφάνης, Ἐγὼ δὲ μὲν ἴστω ὅσον ἐν τῷ Ἰφύαν.* Quidā Botanici *Ἰφύα* suspicantur esse Caryo- phylleum florem, de quo supra egi. Horum sententia mi- nus arridet, quod flos iste folia habeat longa & angusta. Malunt alii asphodelum luteum esse Iphyam. Nec ho- rum opinio placeat: lignosam non habet radicem, sed car- nosam, foliaque longa & angusta, cum Iphyæ breviora

sint. Quod si ante folia florem mitteret, Tiphon dice- rem: sed constat florem, caulemque emittere post folia. Ego Iphyam lavendulam esse dico, idque ex Helychii autoritate; apud quem legitur, *Ἰφύα ἢ λυχνίς ἀνθός, ἢ ἰσος λαχάνη, ἢ ἡμεῖς λαβαντίδα καλεῖμεν. ὅτι δὲ ἀγρία, ἀγρία τῶν ἀγρίων μέλαν.* Hæc corruptissima; scribe, *Ἰφύα, vel Ἰφύα ἢ λυχνίς, ἀνθός, ἢ ἰσος λαχάνη, ἢ ἡμεῖς λαβαντίδα καλεῖμεν. ὅτι τῆς ἀγρίας ἀνθός, id est, Iphya lychnis, flos, nonnulli olus quoddam, quod nos labantida vocamus, quod in agris feritur. Lychni- dem & Ἰφύα, diversam plantam esse, probatur, quod u- triusque capite sequenti mentionem fecerit Theophra- stus, & utramque ætate florere tradit, λαβαντίς à Latīnā voce *lavandula*, vel *lavendula* dicitur. Græci enim per B. exprimunt, quod Latini per V. lavendulam vel lavan- dulam recentiores vocarunt, quod lavacris expetatur. Eadem κατ' ἔξοχον spica dicitur, quod flos in spicam mu- cronemque definat, vel spicæ quandam imaginem refe- rat. Nonnulli pseudo-nardum vocant: ad nardorum ta- men classē referri non potest. Alii pseudonardum Pli- nii esse scribunt, de quâ hæc Plinius lib. 10. & cap. 12. *Adulteratur, & pseudo nardo herba, quæ ubique nascitur, crassiore, atque latiore folio, & colore languido in candidum vergente.* Lavendulæ folia latiora nardo non sunt, sed angustiora, & crassiora. Non esse cneoron supra satis pro- bavimus. Nonnulli rosmarini genus esse volunt. Quod nobis haud verisimile videtur. Rosmarinum enim coro- narium non fert flores spicatos, vel spicam aliquo saltem modo æmulantes, sed ex foliorum sinibus binos, raro plures simul junctos erumpentes. Rosmarinus præterea folia fert supernè virentia, sive saturi viridis, subtus in 2 cana vel candidantia; lavendulæ verò utraque parte albi- cantia sunt, tenuiora & minora. Alii ad stæchados clas- sem referre malunt, his adducti rationibus: quod stæ- chas cum primum è semine prodit, sit ramulis, foliis, odo- re, sapore, ramulorum foliorumque positu lavendulæ per omnia similis. Fragrantior tamen (quod non semel observavi) stæchados, quam lavendula. Nec tantum his no- tis, ait Valerius Cordus, cōtentus fui. Observavi etiā flo- res & semina in utraque simillima esse, quæ utraque in oblongis spicis gerunt: spica tamen lavendulæ longior, & tenuior, stæchados brevior, densior, & crassior. Diffe- runt præterea, quod stæchados amarorem habeat, qui in lavendula non æquè evidenter percipitur. Lavendulæ flores cærulei sunt, purpurei stæchados. Spicæ lavendulæ fragrantiora, quâ stæchados major & gravior, contra fo- lia stæchados suaviora, quam lavendulæ olent. Et, ut dixi è semine recens nata stæchados odore jucundiore, & gra- tiore. Majora, etiam latiora paulò, & crassiora lavendu- læ folia. Stæchados in capitis affectibus usus tutior: ca- put nimis implet lavendula. Utriusque iconem exhibeo, ut quæ inter utramque differentia sit, dignosci queat. La- vendula, ut dixi, optimè notas, quas de Iphya tradit Theophrastus, refert. Lignosa tota quippe constat radi- ce, & cauliculis. Folia parva sunt, floret ætate, è semine facile nascitur. Lavendula alia major, alia minor, quæ & latifolia, & tenuifolia. Lavendula major odorata, & coronaria stirps est; cubitalis plerumque, à brevi & sca- bro caudice in plurimos foliatos furculos divisa, virgas ætate proferens numerosas, nonnunquam cubitales, junco graciliores, quadrangulares, geniculis longo inter- vallo interseptas: è singulis geniculis folia, ut plurimum bina prodeunt, duarum unciarum longitudine, tenuia, angusta, oblonga, carnosæ, utraque parte albicantia, non- nihil hirta, rosmarini coronarii foliis multo longiora, la- tioraque. Flores summis virgis fert parvos, hiantes, & purpureos, in gracili & digitali longitudine spica disposi- tos, angustis striatisque caliculis insidentes, quibus exi- gua, nigra, & splendentia semina succedunt: virgæ ma- turo semine exarescunt; qui verò circa terram è caudice prodeunt furculi perennes sunt, & tota hyeme foliis cine- rei coloris vestiuntur. Radice nititur lignea & fibrata. Saporem habent folia & flores subamarum, subacrem, aromaticum, tenuem & totum palatum penetrantem; o- dorem quoque vehementem, acrem, tenuem, jucun- dum, caputque implentem. Apud nos in hortis colitur, in Hispaniâ, Galliâque Narbonensi, tanta copia sponte pro- venit, ut non temere alia materies accendendo igni ad- hibeatur. Junio, Iulioque floret. Lavendula minor ma- jori in cunctis similis est, minoribus tamen furculis & fo- liis, brevioribusque spicis constat; odore quoque & sapore remissiore, olfactum recreat. Non enim adeo gra- vem odorem spirat; minusque pinguis existit; colitur & hæc in hortis. Lavendulæ recentiores has observarunt differentias. Lavendula latifolia; quam marem vocant. Huic flos, ut plurimum cæruleus; reperitur tamen albo & purpu-*

stœchadi tribuit non neglexit, *λεπτοκαρπός*; nec eo nomine culpari debet, quod pleniorē dederit descriptionem quam tradiderat Dioscorides. Rectè addidit folia esse subtilia, stipitem esse cineritium, cubiti altitudine, quæ omnia apud Dioscoridem desiderantur. Præferendus ergo in stœchadis descriptione Mesues Dioscoridi. *μέσος θυμῶν*. Mesues flores inquit habere assimilantes spicis filiginum. Rectius *θύμῳ* thymo cōparavit Dioscorides. Plinius coma hyssopi esse tradit. Cū hyssopi coma aliquam quidē habet similitudinem, sed an vulgaris hyssopus, cum veterum descriptione conveniat, ad finem huius libri videat lector. Dioscorides folia stœchades longiora inquit thymi foliis, Mesues oblonga ait. Uterque rectè, & sunt oblonga, & thymo longiora. *καὶ δριμύτις ἐν τῇ γούρῳ*, & *ὑποπικρὸν ποτὶς* gustu acrida, & aliquantulum subamara Plinius gustu amara dixit. Melius Galenus & Mesues. *Στεχνάδου ἢ ῥόδου ὡς τὴν γούρην ποιότης, πικρὸς ἔστιν, καὶ ὑποσφικρὸς μετρίως, καὶ ὁ πικρὸς συνήκει*, ἔκτε τῆς ψυχρῆς γούρας ὅσης ὀλίγη, ἀφ' ἧς σφικρὸς, & λεπτομεύης: ἐτέρως γούρας πλείονος, ἀφ' ἧς πικρὸς ἐστίν. Quæ sic Mesues: Calida recessu primo, sicca secundo, duabus constans substantiis, una terrea frigida, styptica, & rea pauca, altera ignea, tenui, modicè amara, acrida. Et hæc de stœchade veteres. Stœchas è radice lignosiore cauliculos emittit cubitales, & sesquicubitales, lignosos, & quam lavendula tenuiores, ramulis five virgulis multis, & tenuibus præditos. In cauliculis viruglisque folia habet oblonga, angusta, satiorejæ hortensis longiora, minoræ & angustiora, quam lavendulæ, aut rosmarini coro-

Stœchas.

narii, cādicantia, capitulis spicatis in summis virgis, compactis, brevibus & crassis ut thymi Cretensis, sed majoribus, è quibus flores foliacei, pusilli, cæruleo purpurei exeruntur, semine subfusco, parvo, urticæ aut lavendulæ. Hispania, Narbonensis Gallia, & insulæ Stœchades, Stœchade herbâ, five frutice abundant. Apud Belgas è semine sata, prima ætate facillè adolescit; hyemem tamen nequaquam tolerat. Quapropter eo tempore intra tectum ferenda est, & tepidâ, nec gelu obnoxia camerâ fovenda. Cellariis humidioribus servata, contrahit situm & perit. Cæterum Arabia stœchas differt ab ea, quæ ex insulis, aut Gallia Narbonensi adfertur, quod fit densioribus ramulis ac coma. Refert Clarissimus Dodonæus stœchadem in Belgio fuisse natam, cui cauliculi non erant foliati, cum Arabicæ & quæ ex insulis adfertur, cauliculis foliis sit ornata: à Clusio stœchas ligulis longioribus dicitur. Datur & stœchas latifolia, flore albo, foliis

est lavendulæ, flore magno albo. Hanc in Murena Castiliæ D. Albinus legit. Stœchas folio ferrata, non semel nobis è semine nata fuit, tolis foliis à Gallica differt, quod hæc margine ferrata profert. Sponte sua in Hispania provenit. Vicinæ admodum sunt voces *στειχάς* & *στάχυν*; de hac etiam pauca nobis dicenda. *Στάχυν* vocatur, quod verticillato ambitu florum, & orbibus spicarum caules cingentibus coronetur. Describitur à Dioscoride capite 120. lib. 3. *Στάχυν* γάρμονος ἡμετέρας παρὰ σίω, ὑπομικρὸς ὅς ἐστι καὶ πλείονα φύλλα (vet. φυλλάδια, ἐν ἀλγεσημοῖς τῶν ὑποσφικρῶν). Folia ex intercapedine, vel intervallo subrotunda. Hæc lectio meritò Saraceno suspecta est. Nam nec apud Oribasium, nec apud alium quendâ probatum auctorem reperitur, nec huc usque planta inventa est quæ cum hac delineatione satis conveniat) ἀρχαῖά ἔχον ὑποδασιά, σκληρά, ἐνὸν, λευκά· ῥαβδόει δὲ πλείονα ἀπὸ τῆς αὐτῆς βίβλης, λευκότερα (vet. ὑποδαρία, λευκά, ὡς τὸ πρὸς σίω, ἀνθὶ ὑποσφικρῶν) vulgata nititur Oribasii auctoritate, atque ipsa confirmatur autopsia) τῶν τῶ παρὰ σίω, φέται ἐν ὄρεσιν, καὶ πρὸς ἡρώδους. Stachys frutex est marrubio similis, sed aliquanto longior, & folia proferens numerosa, rara, subhirsuta, dura, odoris jucundi, candida: & complures virgulas ab eadem radice exeuntes, quam marrubii candidiores, (vet. subalbidas, tenues ad instar præsii, flores subpurpurei) nascitur in montosis & asperis locis. Plinius lib. 24. cap. 15. Ea quoque, quæ stachys vocatur, porri similitudinem habet, longioribus foliis, pluribusque, & odoris jucundi, colorisque in luteum inclinati. Vocum similitudine deceptus Plinius, malè *περὶ σίω* vertit porri, quasi Dioscorides *παρὰ σίω* scripsisset. Nec melius *λευκά* vertit, in luteum inclinati. Duæ plantæ stachydis nomine à recentioribus describuntur. Quæ à Fuchfio stachys vocatur, eoque nomine describitur, caules habet crassos, quadratos, duos, tresve pedes subinde longos, ac quam marrubio candidiores & hirsutiores: folia lata, oblonga, incana, ambitu ferrata, utraque hirsuta, & multo quam marrubii ampliora. Flores in verticillis caulem ambientibus fert purpureos, rarò albos, marrubii, aut lamii ritu spicatos, hyssopi, aut vulgari Betonica modo. His succedit semen rotundum & nigricans, radix dura, & sublutei coloris. Æstivis floret mensibus, caules sub hyemem intercidunt, sed radix aliquandiu vivax permanet. Locis quibusdam Germaniæ incultis & asperis reperitur, & in hortis colitur. Altera marrubio etiam similis. Caules huic à radice exeunt complures, altiores, geniculati, atque è singulis articulis folia bina sibi mutuo opposita, duriuscula, longiora paulo quam marrubii, atque unâ cum caulibus candidiora, molliter hirsuta, ac suaviter odorata. Flores eodem quo marrubii caules cingunt modo, sed colore lutei sunt, & verticilli angustiores, radix lignosa perennat. In calidis reperitur regionibus Germaniæ, ac Belgio peregrina est. Veterum si sequamur delineationem, non erit legitima stachys; quod flores habeat luteos, cum subpurpureos habere tradat Dioscorides, quales in altera, five Fuchfii, videntur stachyde. Negant stachyn Italicam, vel quam Germaniæ peregrinam diximus, legitimam esse adversariorum Auctores. Foliis siquidem est proximis myosotidi, pilosis vel echii, non marubii, neutiquam candidioribus, sed viridioribus (non videntur nobis marubio viridiora, sed æque candida) ac porius flaccidis, quam crassioribus, aut rigidioribus, nuppiam serrato ambitu: quam potius quispiam alterum echium luteum meritò putet: minus enim odorata est, succoque aqueo prægnat. Qui sphacelum, vel, ut legendum diximus, sphacum existimant, valdè errant. Sphacum salviæ folium habet, sed minus, nec æquè squaleus, leviusque huic, salviæ folia multo majora. Spicato etiam flore est Betonica, cujus historiam, quod in describendis spicatis plantis hæremus, examinabimus. Mirabitur fortassis quispiam, quod plantæ huius nusquam apud Theophrastum fiat mentio, cum tantis laudibus quondam celebrata fuerit ab Antonio Musa, Augusti Cæsaris medico, ut pote qui de eadem integrum scripserit libellum. Sed Græcis antiquioribus non fuit cognita, quod Plinius satis indicare videtur, cum scribit lib. 25. cap. 4. *Vettones in Hispania eam (invenerunt herbam) quæ vettonica dicitur in Gallia, in Italia autè ferracula, à Græcis cestron, aut phychotrophon, ante cunctas laudatissima.* Dioscorides libro 4. cap. 1. *Κέστρον τὸ καλεῖται ψυχότροφον, ἵππεδὴ ἐν τοῖς ψυχροτάτοις τοῖς ἐν ἡλίῳ τοῖς. ὁ ῥωμαῖος βέλωνην* (alt. cod. βελωνικήν) καλεῖται, ἢ ῥομαλίνην. Cestron, quod phychotrophon vocatur, quoniam frigidissimis in locis reperitur, Romani Betonicam (Veticam) seu rosmarinum appellant. Cur phychotrophon dicatur, satis aperte docet Dioscorides. *κίεσθ*, nonnulli betonicam dictam

Stachys Fuschii.

volunt, à varietate & copia remediorum. Variis enim & plurimis morbis accommodata est. Sed hoc alii rectè improbant. κίστρον vocatur, à floris spicata & mucronata acutie, veruculum, seu, ut apud Plinium in vulgatis codicibus & exemplaribus legitur, viriculū præferente. Sic enim ille κίστρον interpretatur libro 35. cap. 11. Encan-
sto pingendi duofuisse antiquitus genera constat, cetera & in ebore cestro, id est, viriculo (nuper expressus codex habet verunculo, scribe veruculo) donec classes pingi cæpere. Eodem capite, Lala Cyricena, perpetuū virgo M. Varronis inventa Romæ & penicillo pinxit, cestro in ebore imagines mulierum maximè. Suidas. Κίστρον ἔστιν ὡς τὸ πῦρ τὸ ἀσθενέστατον. Περὶ Περσικῶν πόλεμον, Cestros genus est teli, Persico bello inventi. Hefychius κίστρον, ἡ ἀσθενέστατος τῶν σπέρματων, ἢ ἀσθενέστατος, ἢ ἡ ἐν τῇ γλώττῃ τραχύτης. Prima seminum germinatio, telum, lingueque asperitas. Serratulæ nomen à foliis serræ instar incisus habet. Dioscorides à Romanis δουρτορικὴν, vel, ut in vulgatis habetur codicibus, βερτονικὴν vocari scribit; Plinius verò apud Gallos nomen illud obtinere auctor est. Uter rectius, in medio relinquam; Betonicam vel Vetoniam, quod apud Vettones nascatur nuncupatam, auctor est Plinius. Fortè δὲ τῶν βερτονικῶν, καὶ ἀνικητόν, quod ante tonitrua collecta securos invictosque reddat homines. Hefychius βερτονία (vulgo βερτονία, sed in antiquis codicibus, ut dixi, βερτονία) βερτονία. Idem Dioscorides à Romanis ῥοσμάρινον, id est, rosmarinum appellatam tradit. Est tamen alia planta quam vulgo rosmarinum dicebant, & ad distinctionem hujus, rosmarinum coronarium nominabant. Betonicam rosmarinini nomen audivisse, ex Græcis recentioribus etiam probatur. Auctor, qui interpretatur quasdam voces, quibus utitur Nicolaus, δροσοβοτάνιον ἢ βερτονικὴ. Myrepsus sectione primâ, de antid. 27. λαυριόλα καὶ μύρι, ἢ δροσοβοτάνιον. Vertunt Lauriôla campi, hoc est Betonica. Non puto, Betonicam laureolam dictam fuisse; nec unquam sic scripsisse Myrepsum imaginari possum. Mendum latere puto, sed ubi sit ignoro. Rosmarinus, sive δροσοβοτάνιον vocatur, quod locis opacis, & humentibus, humoréque gaudeat. An scripsit Myrepsus κροκολύκιον, ἢ δροσοβοτάνιον. Neophytus βερτονικὴ, ἢ τὸ πῦρ τοῖς ἰδιώταις λεγόμενον κροκολύκιον. Nescio, cur crocolycium vocarint. An quod opacis gaudeat, filamentaque multa habeat. Verisimilius Neophytum scripsisse βερτονικὴ, τὸ πῦρ τοῖς ἰδιώταις λεγόμενον

Stachys Lichnitis, five Spuria.

δροσοβοτάνιον, quam Myrepsus scripsisse λαυριόλα καὶ μύρι, ἢ δροσοβοτάνιον. Lycii succum κροκολύκιον appellant, ut suo loco probavimus. Apud Myrepsum, ulque dum ex melioribus codicibus edoctus aliter fuero, scribo, ac distingo, λαυριόλα, καὶ μύρι, δροσοβοτάνιον, id est Laureolæ, alii vel cæpe (Hefychius καὶ μύρι καὶ ἀσθενέστατος cæpe, scilicet) & Betonica. Legebam aliquando apud Myrepsum pro δροσοβοτάνιον, δροσοβοτάνιον, quod querna haberet folia Betonica: sed cum apud Dioscoridem legerem ῥοσμάρινον vocari, mutavi sententiam, & δροσοβοτάνιον servavi. Eadem Betonicam ἰερὰν βερτονικὴν nominarunt, Scribonius Largus cap. 150. eodem modo ἰερὰ βερτονικὴν, quam nos Vetoniam dicimus, alia tamen est ἰερὰ βερτονικὴ, verbenam vulgo vocamus. Sed de ista alibi. Betonica à Dioscoride libro quarto, capite primo, his fere verbis describitur. Πόα corrigit viri magni, γὰρ μύρι. Verius tamen herba, quam frutex) ἐστὶ καὶ δὲ τῆς λαυριόλας πύχνης τὸ ὕψος, ἢ καὶ μύριον, τετραγώνον, φύλλα καὶ μύριον, καὶ λαυριόλα (delet postremam vocem Sambucus. Duriuscula quidem Betonica folia, sed respectu quercus mollia sunt, vocem καὶ μύριον habet Oribasius; quare hæreo utrum deleri debeat) ὁμοία δὲ τῇ πύχνης ἰσχυρὰ καὶ ἀσθενέστατος (vetus ἰσχυρὰ Marcellus, ἀσθενέστατος ἰσχυρὰ, Oribasius ἀσθενέστατος). Folia Betonica & nervosa, & odorata) μύριον ἢ τὸ πῦρ τῆς ῥίζας (Margo addit, ἀσθενέστατος καὶ μύριον) ἐκ ἀκρῶν ἢ τῶν καυλῶν, ἐστὶ τὸ σπέρμα ἰσχυρὸν καὶ ἀσθενέστατον (Dalecampius ἰσχυρὸν καὶ ἀσθενέστατον) scilicet καὶ μύριον τῶν πύχνης δὲ συνδεδεγμένων ἑρμῶν. ἂν ἐστὶ ἡ πύχνης καὶ ῥίζας δὲ ὑπὲρ λαυριόλας ἢ λαυριόλας, Herba est caulem proferens tenuem, cubiti altitudine, aut etiam majorem, quadrangulum: folia longa, mollia, quernis similia, in ambitu incisuris divisa, boni odoris, ac prope radicem majora, fructum spicatum in summitate caulium, thymbræ modo. Sic locum hunc interpretor. Nam σπέρμα & καὶ μύριον, qui hic est σπέρμα, id est spica, Archigenes apud Galenum ἐκ τῶν libro quarto, capite quarto, de myricæ loquens, fructum indifferenter usurpavit; dein alii fecerunt, ut alibi demonstravi. Vel lego ἰσχυρὸν καὶ ἀσθενέστατον, in generandi casu, cum Dalecampio. In summis calibus thymbræ modo spicatis fructus est, vel σπέρμα cum

cum Ruellio verto *semen*, si intelligas spicatum semen, in caulis spica dispositum, qualis & in thymbra Dioscoridis, thymo, stœchade, ac similibus alijs cernitur, frugum cerealium spicam quodammodo præ se ferens. Sequitur apud Dioscoridem, *discerpta hujus folia siccare oportet*: quippe eorum sit major etiam, atque frequentior usus. Radices verò subsunt tenues, ceu hellebori. Dioscorides folia betonicæ quercus foliis rectè comparat. Plinius male betæ similia esse ait, lib. 25. cap. 8. his verbis: *Exit anguloso caule, cubitorum duum, à radice spargens folia ferè lapathi, serrata, semine purpureo*. Lappathi folia Britannicæ capite sequenti à Dioscoride assignantur: vel confundit Britannicæ & Betonicæ historiam, vel lappathi foliis scripsit esse Betonicam, quod putant Betonicam à betaceis dici foliis, quod perquam ineptum est. Malè idem semen Betonicæ purpureum scribit. In margine Dioscoridis legitur florem purpureum esse. Semen vocavit Plinius spicam floribus & semine onustam. Vulgata & legitima Betonica à radicis capite folia emittit plura, longitudine quadrantalibus, posteriore sui parte bessim latitudine attingentia, nonnunquam etiam majora, in obtusum mucronem atque subrotundum definentia, virentia, aliquantulum aspera, per ambitum ferræ modò incisa, quercus cujusdam similia, sed tamen minora, (partes autem incisorum eminentes, non acutæ, sed obtusæ sunt)

Betonica.

crebris & tortuosis venis in rugas contracta, trientalibus aut longioribus hirtisque pediculis sinui eorum immixtis annexa, partim humi prostrata, partim erecta, partim obliquo positu erigentium se speciem referentia. Quorum medio caulis assurgit tenuis, erectus, aliquantulum hirsutus, quadrangularis, pedem (plus minus) altus, individuus & hirsutus, uno atque altero intervallo, bina folia & contrariis duobus lateribus proferens, in exortu brevibus sibi invicem pediculis adversa, & qui prope terram sunt multo minora. In summo caule oblonga & spicata coma est æstatis initio, bruzellæ vel bistortæ, aut scrophulariæ majoris non dissimilibus, atque in ruffo modicè purpurascens floribus plena: quibus quaterna plerumque succedunt parva, oblonga angulosa, & colore nigra semina. Radicem habet perennem, minimo digito graciliorem, brevem, fuscam, in mul-

ras tenues, nigrantesque fibras distractam. Saporem folia & flores habent amariuscule, & subacrem. Iulio mense floret: amat loca opaca, reperitur tamen in pratis soli expositis, sed humentibus; adolescit & in hortis. Negabit quispiam hanc plantam esse betonicam, quod folia ejus odore careant. Respondeo, in veteri codice non *βέτονη*, sed *βέτονη* legi. Sed suavem, non tamen vehementem spirat odorem. Addo in quibusdam regionibus odora reperiri. Apud nos quod odorata non sint, facit cœli solique frigiditas cum humore conjuncta. Id vel ex eo patet, quod pro siccioris loci ratione, annique tempore, si terantur, majorem emittant odorem. Betonica duplex est, altera spica brevior, altera longiore, molliore, serius florente, & altius excrecente: datur & flore albo. Cæterum unum tantum betonicæ genus novisse videtur Dioscorides; plura Ægineta lib. 7. *Βετονική, λεωπέδιλος ἐστὶ πρὸς τὴν ἀγρονομίαν καὶ λανθάνουσα τοῖς τοῦ γλήχωνος ἔχουσα, καὶ λεωπέδιλος, καὶ σχεδὸν ἀποκαταλειμένη. Φύεται ἡ μέγιστη ἐν πετρώδεσι τόποις. ἡ ἡγεῖται καὶ ἐν τοῖς πεφραμένοις δυνάμεσιν. ἔστι καὶ ἡ ὁμοῦ μετὰ τοῖς ἀλλοῖς, ἢ οὐ Διοσκουρίδης κέρον ὀνομάζει, ἀλλὰ οἱ ψυχροπόροι, καὶ τὸ χαλεπὸν τοῖς ψυχροῖς τόποις, καὶ οἱ οἰκιστὲς τῆς περὶ τὴν ἐνέργειαν. Betonica herba est ramulis exilibus, pulgrio similibus sed tenuioribus, & propemodum, si gustes, nullum qualitatem referentibus. Nasceitur potissimum locis petrosis, qua & in renum medicinis utuntur. Est autem apud Romanos alia quedam Betonica dicta, quam Dioscorides nominat cestron, alii verò psychotrophon, eo quod frigidis locis gaudeat, nihil simile cum prædicta habet, præter actionem. Utramque novit Galenus, ac primam Æginetæ *σακίφραγον*. Ac quidem de Dioscoridis, vel Romana Betonica agit, libro 7. simplicium. *Κέρον ἡ ψυχροπόρον ὁμοῦ μετὰ τῇ βετονικῇ*. De altera hæc, lib. 8. cap. 5. de fanitate tuenda, habet *Ἐπιμελόμενοι τῇ αὐτῇ πετρώδεσιν, καὶ μόνον ἀρκεῖ τὰ τοῖς τοῖς ἀρτεμίσιν, ἐπὶ τῇ λιθιῶν, καὶ τῇ βίβου καὶ τῇ πώας μίγνυνται, καὶ κέρον τὸ ὁμοῦ μετὰ τοῖς κέλοις γινώσκονται, καὶ ὁμοῦ τὴν βοτάνην πύσιν, σακίφραγον* (alii codices *σακίφραγον*, forte *σακίφραγον*). *ἔστι καὶ ἡ πετρώδεσιν ὁμοῦ μετὰ τοῖς φάρμακον ἰμβάσιν καὶ καρδωσάσιν*. Huic insciunt petroselinum, atque id solum satisfacit artritici (petroselinum nephritici, non artritici auxiliatur. Scribo ergo *νεφελικῆς*) iis verò qui calculo laborant; aliquid Betonicæ & cestri (id est Romanorum Betonicæ) quod in Galliis nascitur, vocant autem eam herbam saxifragam. (Quod calculos frangat de saxifrago alia quedam planta inferius agam) validius si medicamentum habere velis, adice spicam nardi. Satis apertè κέρον à Betonica diversam facit herbam. Frustra viri magni, ut Galenum & Dioscoridem concilient, pro copulativa particula καὶ disjunctivam & reponendam scribunt. Horum sententiam refellit Æginetæ locus citatus, qui conceptis verbis Betonicam duplicem facit, unam tenuifoliam, alteram quam Dioscorides cestron vocat. Eandem opinionem improbat Ætius, qui locum citatum Galeni libro quarto, capite trigesimo his verbis exscripsit. *Ἐπὶ τῇ λιθιῶν, καὶ βετονικῇ μίγνυνται, καὶ κέρον τῇ καλὴ καὶ σακίφραγον* (scribe *σακίφραγον*). Aliam ab his diversam Betonicam describit Auctuarii auctor, de quo superius egi. Clarissimus Dodonæus vulgatam Veronicam vult esse Betonicam alteram Æginetæ: cujus cur improbem opinionem, rationem habeo nullam, Veronicæ genera plura observarunt recentiores, Veronica alia mas, alia femina. Mas erecta, duplex est, major & minor: illa latiore folio, & longiore spica: hæc angustiore folio, & brevior spica videat lector Bauhini phytopanace. Vulgatas Veronicas his verbis describit Dodonæus: *Veronica caulibus dodrantalibus aut longioribus serpit, & quidem ut plurimum per terram: folia ejus latiuscula chamedrys repentis majora, candidioraque, secundum margines, uti illius, serrata; exigua lanugine pubescunt flosculi, in pediculis ordine digesti, dilutè carulei: semen parvum, rotundum, nigricans, in siliquis planis, exiguum loculum præ se ferentibus completur: radix tenuis huc illuc divaricatur. Locis apricis, sabulosis, ac arenosis, non raro juxta tumulos & aggeres, agrorum sepiementa, quandoque & in saxosis reperitur. Hujus autem & alia quedam species non accumbens, aut proserpens, sed assurgens atque erecta, priori forma satis similis, sed viribus inferior. Exit & in pratis quedam, ac humentibus; cujus folia majora, virentia, lævia, lanugine carent, aliàs priori foliis, ramulis serpentibus, dilutè caruleis flosculis, & theculis similis: ignava autem, & nullius usus hac habetur. Iunio ac Iulio quidem floret, ac viget reliquis anni mensibus etiam**

Veronica mas serpens.

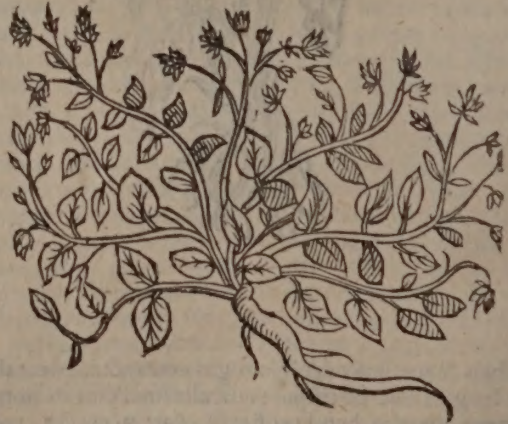
Veronica pratensis.

que & *δασ* significat) ramos tenues, dodrantes, quinos, senosve, à radice statim foliis refertos, gustu acerbos. Nascitur in segetibus & cultis. Meminit elatines Plinius libro

viret. Recentior ætas veronicam appellat. Germanis Ehrenpreis / Grundheyl : Belgis Eerenprij / id est honor & laus, Bohemi Weronyta. Veronica autem, quæ à Paulo Ægineta lib. 1. describitur, & alia à *κίρρον* est convenire cum hac videtur. Serpit siquidem veluti Pulegium: ramuli ejus tenuiores sunt, folia forma & magnitudine respondent: gustabilis qualitas longè quam Pulegii inferior: ita ut hujus comparatione nullam referat. De Veronica foemina dicta, sive elatine hæc idem Dodonæus: Cum veronica legitima vix ullam similitudine habet, tota molli tenuisque lanugine contegitur, viticulosus, sive cauliculis compluribus humi repit. Folio veluti veronicae, sed magis acuminata, nec ambitu serrata, flosculi secundum folia lutei, retro propendens habent corniculum, instar florum linariae, aut floris Regii: rotunda succedunt veluti Anagallidis capitula, in quibus semen. Radix fibrosa. Riguis ac humidis gaudet locis, inter segetes etiam exis. Æstivis mensibus florem, ac deinde semen perficit. Leonhartus Fuchsius, & post eum Matthiolus, Veronicam appellant foeminam, quibus superior mas est; potius tamen ad Elatinem referenda videtur; quam Dioscorides & Plinius ajunt folia habere Helxiones minora, rotundiora, pilosa: dodrantes ramulos quinos senosve, à radice foliosos, nascique in segetibus ac cultis: cum qua descriptione hæc herba convenit. Folia siquidem ejus multo quam parietariae (quæ propriè Helxine) minora ac rotundiora, pilosa quoque, ut jam scripsimus: dodrantes etiam ramuli foliosi, non pauciores quinque aut sex, nec dissident natales. Doctissimus, ac nobilissimus Botanicus Veronicas ad alyssi historiam referendas vult, quod quæ ratione commodè fieri possit, non video. Nullum Veronicæ genus fructum fert duplicium scutorum effigie. Dioscorides lib. 3. cap. 89. ubi de alyssis agit. *παρ' οὗτος κερπὸς ὡς ἀσπιδίσκος διὰ δὲ πλάτος*. nec semen ὑποπλάτυ ferunt, sed parvum, rotundum, nigricans, in filiquis planis. Quam foeminam Veronicam vocant, nonnulli ad elatinem referunt, ipsamque elatinem esse asserunt. Dioscorides lib. 3. c. 40. *Ελατίνη τὰ μὲν φύλλα αἰχῆς ὁμοία τῇ ἐλξίνῃ, μικρὰ τετραεῖς καὶ ἑπταφυλῶπιδες, διουσία, κλωνοὺς λεπτὰς, ἀσπιδεομενέας ἢ ἑ. δὲ τὸ τοῦ ριζῆς, φύλλον πολλοὺς ἐκφυῖναι ἐκ τῆς γούρας· φύλλον ἐκαστὸν καὶ τὸ τοῦ ἑξακταμοῦς. Elatine folia habet Helxine, at minora, rotundioraque, pilosa, (vel, si mayis, densa, utrum-*

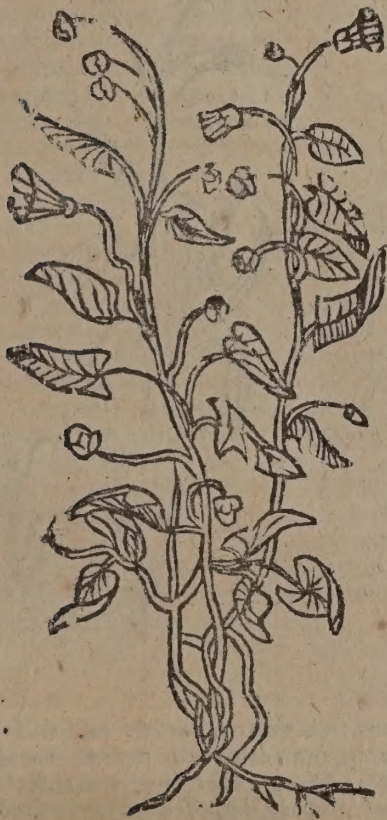
Elatine Veronica foemina Fuchsii, & Matthioli.

vigesimo septimo capite nono; Elatine folia habet helxines, pusilla, pilosa, rotunda, semipedalibus ramulis quinis senisve, à radice statim foliosis. Nascitur in segetibus, acerbæ gustu, & ideo oculorum fluxioni efficax. Elatines nomen unde acceperit, non facile dixerim, cum

cum *ἡλάνη* abiete, nihil similitudinis habeat. An ergo *ἡλάνη*, quod folia quodammodo folliculum, sive palmæ fructus involucri referant? An verò quod manubrium remi, gladiique quod ex palma fieri solet, folia, quæ *helxinæ* similia sunt, referant? An quod planta jucundum quendam odorem, qui palmeum unguentum referat, emittat? De odore elatinæ nihil apud veteres legitur, nec folia palmæ involucri comparari queunt, nec formam manubrii remi, gladiique satis mentiuntur. An ergo *ἡλάνη*, quasi *μικρὴ ἡλάνη ἡλξίνη*, parva minor *helxine*? Hoc etymon docet elatinem alteram Dodonæi, veram & legitimam elatinem esse veterum. In veteri codice eandem hanc elatinem vocatam nephriticam, *ἡλάνη δὲ ἡ νεφρική* &c. legitur. Apud veteres tamē ad calculos elatinem utilem esse, non reperitur. Folia inquit Dioscorides, habet *helxinæ*, sed minora. Quæritur qualis *helxine* intelligenda? An *parietaria*? an verò *helxine cissampelos*? Posterius magis placet, quod planta, quæ pro elatine ostenditur à Dodonæo, aliisque summis botanicis *helxinæ cissampelo* sit similior, quam *parietariæ*. Tum etiam

Elatine Cordi, *Helxine cissampelos*, polygonum hederaceum Columnæ.

quod Dioscorides de *helxine cissampelo*, quæ hederacea habet folia, præcedenti capite egerit. Malè apud Oribasium pro *μικρὴ πρῶτα, μικρὴ πρῶτα* majora legitur. Satis clarè Plinius folia *helxines*, & pusilla habere tradit. *Δασία* Plinius *pilosa* interpretatur; potest verti *densa*; sed prius placet. Post *δασία* in veteri codice additur *ἡλξίνη πρῶτα, ἀλίκου μοδο σίσσα*. Quæ spuria videntur; quod nec apud Oribasium reperiantur, nec Plinius ea legerit. Glossatoris ergo sunt. Pro *δασία πρῶτα* in eodem veteri codice habetur, *δασία πρῶτα, ἡ δασία πρῶτα, ἀπὸ τῆς γῆς, ἀπὸ τῆς γῆς, ἀπὸ τῆς γῆς, ἀπὸ τῆς γῆς*, à terra & radice. Quod à nobis improbat. Elatinem alii nummulariam, alii pimpinellam existimant. Neutrâ opinionem Botanici probant, Quod nummulariæ folia *helxines cissampeli*, id est *hederæ* foliis non sit, sed circinatæ rotunditatis; præterea quod folia non habeat pilosa, sed glabra & virentia, tum quod non in incultis, ac segetibus; sed plerumque in scrobium marginibus, præsertim uligine madentibus reperitur. Pimpinella verò ramulis exit longè pluribus quam senis, in terram procumbentibus; foliaque habet *helxines*, aut si quis mavult, (quod nobis non placet) *parietariæ* dissimilia, sed undique in ambitu laciniata, ætærisci modo. Præterquam quod ramuli majores sint, quam dodrantes. Sed hoc solo cæloque adscribi posset. Alij *veronicam* fœminam Fuchii, vel fœminam Dodonæi;

pro elatine ostendunt. Sunt huic quidem folia rotundiuscula, & hirsuta, sed quæ *parietariam* non referunt; nullamq; cum *hedera*, vel *helxine* (hanc veriore dicitur interpretationem) similitudinem habent. Elatine veterum est, quam Dodonæus elatinem alteram vocat, & Mathiolus elatines nomine depingit. Hæc folia *hederæ*, vel *helxinæ cissampelo* minora, rotundioraque fert, eadem hirsuta, & nonnihil fissâ. Ramulos è radice promit quinos senosve, dodrantes: etiam statim à radice foliis conferta plurimis cernitur; sed hanc notam habet ante-

Elatine altera Dodonæi.

quam cauliculos emittat. Vulgo elatine folio acuminato in basi auriculato vocatur; flore est luteo. Quæ vulgaris, & jam descripta est, reperitur & flore caruleo. Hæc à priore differt, quod foliis est rotundioribus, ad basin minus auriculatis, floribusque, ut dixi, subcæruleis, vel cæruleis. Supra dixi Plinium describere *betonicam* folio *lapathi*. Erroris causam putamus, quod Dioscorides *Britannicam*, cui folia *lapathi*, *betonicam* vocari tradat, libro 4. cap. 2. *Βριτανική* ἡ (deest in veteri codice) *βριτανική πρῶτα ἡλξίνη φύλλα ἡμφίση* (vetus ὁμοία) *λαπάθῳ ἀνέλε, μελάντιον δὲ καὶ δασύπτερον, τοῦ φαντα ἐν τῇ γῆσι. καυλὸν δὲ ἀνέλε ἡ μέγαν, ἡ δὲ καὶ ἀνέλε καὶ βραχύν. καυλὸν δὲ ἀνέλε φύλλα, καὶ ἐν ἡλξίνη ἡ πρῶτα σπέρματι.* *Britannica*, sive *Betonica* herba est foliis *sylvestris lapathi*, ac nigrioribus, ac pilosioribus; gustu adstringentibus; caulem verò promit non ita magnum, radice autem tenui, brevique nititur. Foliis exprimitur succus, qui sole aut igni cogitur, & inspissatur. Plinius hujus plante mentionem facit lib. 25. cap. 3. In Germania trans Rhenum castris à Germanico Cesare promotis, maritimo tractu fons erat aquæ, dulcis solus, qua pota intra biennium dentes deciderent, compagesque in genibus solverentur. Stomacem medici vocabant, & *sceleribyen* ea mala. Reperta auxilio est herba, quæ vocatur *Britannica*, non nervis modo, & oris malis salutaris, sed contra anginas quoque, & serpentes. Folia habet oblonga, nigra, radicem nigram. Succus ejus exprimitur, & ex radice. Florem *vibones* vocant: qui collectus, prius, quam *tonitrua* audiantur, & devoratus, securos in totum reddit. Frisii qua castra erant, nostris demonstrare illam, mirorque nominis causam: nisi forte confines Oceano *Britannicæ* velut propinquæ, dicavere: non enim inde appellatam eam, quoniam ibi plurima nasceretur, certum est etiamnum *Britannia libera*. A *Britannia*, vel Oceano *Britannico*, sive potius *Belgico*. Æque enim illi

mare propinquum habent, ac Britanni) nomen impositum, non existimari. Verisimilius, ab arce, quam Britten & Britten vocant Batavi, quod ad ostium *Rheni* à Cæsare Germanico conditum fuit, vel, si cochlearia veterum Britannica sit, (quod mox videbimus) nomen à Frisiis impositum est, quod paludosis in locis, ex quibus cespites conficiuntur, nascatur, qui hodie etiamnum *Britten*, & *Britten* dicuntur; vel quod ad aggeres maritimos, ex cespitibus factos, copiosa reperiatur. Dioscorides radicem brevem & tenuem ait. Plinius nigram scribit,

Bistorta serpentaria mas Fuchsi.

dicirque, folia oblonga esse nigraque. Dioscorides verò sylvestri comparat lapathum, sed nigriora, magisque pilosa, vel, si mavis, densa esse refert, gustumque habere adstringentem. Cæterum, malum illud, quod Plinius stomachacem vocat, nautis nostris, & qui locis habitant maritimis, notissimum, vulgo *Schuerbucki* vocat. Botanici quidam *Bistortam*, (sic dictam, quod radice sit serpentis jacentis modò in se contracta) eandem alii serpentariam appellant, quod ubi primum è terra erumpit, linguæ serpentis tenui pelle vestitæ, formam obtineat. Alia tamen serpentaria, ab hac viribus formaque multum discrepans quam Græci *δρακόντιον* vocant, de quo Theophrastus, lib. sequenti. *Bistortam*, ut dixi, Britannicam esse volunt, ac voces *μειάνθη*, & *δασύπην* exponunt in hunc sensum. *Μειάνθη*, inquit, dicuntur, quæ saturatiore sunt colore, & quasi purpura nigricante, ut in violæ martiæ, quam *μείλινα* vocat Dioscorides, altera parte videre licet. *Δασύπην* verò hic non pilosiora significat, sed rigidiora, densiora, & firmiora. Postremam vocem utrumque denotare, alibi probavimus, & de voce *μειάνθη*, quod referunt, extra controversiam ponimus. Sed alia sunt, quæ impediunt bistortam esse Britannicam; nempe, quod radicem crassam satis habeat. Respondent; Dioscoridem aut minoris bistortæ radicem intellexisse, quæ non admodum crassa est, aut locum hunc à quopiam rei botanices ignaro temerè mutatum: qui cum radicem brevem legisset, *παχύ* mutavit in *λεπτή*: quia, quæ sunt breves radices, sæpius etiam sunt tenues. Brevem verò esse, videre licet cum lapathum, aut minoribus collatam. Hanc satis audacem esse correctionem, nemo facile negabit. Nulla enim nititur auctoritate, improbat ab Oribasio, qui vulgaram servavit. Folia bistorta in longiusculis pediculis promit oblonga, lata & acuminata, lapathi similia, verum venosa & supernè quidem virentia, inferius verò in cæcis colore candicantia: inter quæ medii exeunt caules pede altiores, rotundi, minoribus aliquot foliis circumvestiti; spicam in fastigio exiguis flosculis dilutior rubore purpurascentem in qua semina tandem

triangularia, & splendentia, veluti Oxalidis. Radix subest crassa, oblongior, geniculata, nonnunquam retorta, multis fibris capillata, foris nigricans, interiore verò pulpa non intensè rubescens, gustu astringens. Fuchsius duas hujus species facit, unam foliis rugosioribus, aliam lævioribus: & radice hanc magis in se contorta, illam verò majore & minus complicatâ, multumque fibrosâ. Reperitur bistorta locis humentibus, in opacis silvis, pingui ac lutofo solo. Matthiolus in montibus exire refert. Adolefcit etiam feliciter in hortis; perenni radice nititur. Majo ac Iunio flores spicati vigent: semen postea maturefcit. Bistortæ recentiores varia observarunt genera. Malunt alii *Perficariam*, cujus imaginem exhibemus, Britannicam esse, quæ copiosissimè in cõvallibus locis prope arcem Britten reperitur. Hæc caulibus, foliis, floribus semen hydropeperi simillima est: caules habet rotundos

Perficaria tragi, Pulicaria mascula.

geniculatos; folia quoque *Perficæ* aut *Salicis*, sed sæpe latiora & nigriora quam hydropeperis, macula sive litura in medio nigra, plumbi colore; quâ notâ manifestissimâ ab Hydropepere dignoscitur: flores similiter racemosi, candidi, frequentius purpurascentes: semen nigrum, & radices fibrosæ. Sapore autem hæc herba non est acris, sed subacidum quidpiam respicit. Reperitur similibus, & sæpe iisdem quibus Hydropeperi locis; floresque eodem tempore. *Perficaria* à foliorum *Perficæ* similitudine nuncupatur. Germani *Perficakraut* / *bnd Floochkraut* / Belgæ *Perficraut* nominant. *Perficaria* etiam varia genera observavit Bauhinus in Phytopance, quem adeat lector. Malunt alii Britannicam *Cochleariam* esse, quam Dodonæus his verbis describit: *Humilis herba Cochlearia est: folia fert mediocri longitudinis, pediculis & radice exeuntibus complura, splendentia, lata, crassa, modicè cava, instar parvi, & non valde profundi cochlearis: flores in colliculis candidi secundum longitudinem eorum nascuntur: semen parvum, rufum, in exiguis valvulis, uti Nasturtii: radices tenues sunt, & albæ fibræ. In Frisia, Hollandia, ac aliis maritimis inferioris Germaniæ regionibus, locis palustribus, & circa aggeres sponte nascitur: apud Brabantos, & alibi quoque in hortis sæta feliciter provenit. Gignitur verò, & Cochlearia in Britannia, baud procul à Tamesi fluvio, ut Lobellius refert, flore, semine, gustuque priori similis: foliis quoque, colore quidem, sed non perinde cavis, & ad exigui Lapathi, aut a triplici magis accidentibus. Amat autem Cochlearia non aquas, sed palustria loca, & rigua. Floret Aprilis & Majo mensibus, altero à satione anno: semen Majo & Iunio particularim maturefcit. Nominanteam Hollandi, Frisi & aliæ finitime*

nationes *Toffellia* aut; & *Tepelcrup*: Latini *Cochlearia*. Veteribus, nisi fallor, incognita. Nam cum *Telephio*, aut *Britannica* (quod aliquando suspicari fuimus) non convenit. Caule enim & foliis *portulacam* non refert, uti *Telphium*, nec *asfringens*, aut *lapathis* facultate assimilis, veluti *Britannica* est, *Dioscoride* & *Galeno* auctoribus, sed gustu acris & calida. Præterea dissimilia folia sunt sylvestri *lapathio* dissimilia, densa quidem, sed non pilosa glabra, succique plena. Radicem quoque non nigram, sed albam habet. Alii aliam quandam plantam, conyzis similem, pro *Britannica* obtrudunt. Describitur his verbis ab adversariorum auctoribus. Caule plurimum singulari, rotundo, duriore, pallente, cubitum alto; in geniculis folia immanente *Morsus Diaboli* minora, aut *Conizæ* majoris, *Bellidis*, nonnihil nigricantia. Flores in pusillis albis summis lutei, circinati. *Conizæ* majores, sed non absimiles, abeuntes maturo semine in pappos: nec semen dissimile *Conizæ* majoris. Radix brevis, tenuis, albicans, fibrosa, minor, radice *Succisæ*, aut *Bellidis* par. *Britannica* hæc adstringendi gustum nullum præbet, vehementer amara est, ac nonnihil calida, odore & sapore conicem refert. Radix præterea albicat, nigra dici non potest. Existimaui quandoque *brunellam*, vulgo ductam *Britannicam* esse, quod non in convallibus, ut *Perficaria*, sed in collibus incultisque locis circa arcem *Bretten* reperitur. Accedebat, quod nomen haberet à malo, quod dicit *Braun* Germani vocant, Oris vitium est, præsertim linguæ, cum timore, & nonnulla exasperatione, nigredine & siccitate, non febre, & mentis perturbatione. Huic malo, quia post sanguinis missionem è venis sub lingua, hujus ex aqua decoctum, addito quandoque aceti momento, aut exiguo mellis rosacei, succurrit; putabam hanc esse *Britannicam*; nec ab hac sententia detrahebat *Plinius*, qui adversus stomacem sive *scelotyrben* præscribit; quod aliud malum esse novi. Hoc enim adstringentibus non curatur, verum calidis & ficcis, ut sunt *cochlearia*, *nastrurtium* aquaticum, *anagalis* aquatica, *becabunga* similique. Confirmabat opinionem, quod stomacace, non sit malum castrense, sed maritimum, cum eo quod dicit *Braun* vocat, qui castra sequuntur laborent. Verum cum rectius & acuratus omnia perpendifsem, & singula examinasse mutavi sententiam, nec, ut *Plinius* tradit, credo, ex fontis aquæ potu, milites hoc morbo laborasse, sed ab aëre maritimo. Satis constat ex *Tacito*, exercitum *Cæsar* Germanici, dum in *Frifiis* esset, multum perpessum esse ab inundatione maris, adeo, uti refert è *Tacito*, in summo periculo ipse *Cæsar* fuerit, vixque multo milite Romano submerso effugerit. Fallitur quoque *Plinius* cum scribit, malum (si modo idem malum fuerit) hoc tolli adstringentibus, immo firmatur eorum usu. Sed ipsam *prunellæ* faciem videamus. Folia huic non sunt *lapathio* sylvestri similia, nec adstringit; sed calida magis, & sicca est, nonnihil abstergens, sapore amaro. Caules, inquit *Dodonæus*, *Prunellæ* tenues sunt, quadrangulares, hirsuti, terram versus reclinati: per se etenim consistere nequeunt, folia lata, oblonga, acuminata, *Menthæ* æmula, sed minora, hirsutæ tenui, asperiuscula, & haud quaquam odorata: in ramulorum fastigiis flores spicati, è cæruleo obscure purpurei, raro albidii. Radices tenues in fibras abeunt, multis veluti capillamentis coherentes. Incultis & lapidosis, non raro vero & herbosis *brunella* gignitur locis; veluti secus margines pratorum reperitur, & quandoque in silvis. A Maio mense in autumnum usque cum flore colligi potest. Recentiores *Brunellam* & *Prunellam* appellant: Germani *Braunellen*: Belgæ *Brupnelle*: *Matthioli* consolidam minorem, & *solidaginem* minorem. *Ruellius* vero *Bellidem* consolidam minorem dici affirmat. Non est quoque *Symphytum* petraeum, ut nonnullis visum: nam nec odorata, nec lignosa est. Utra *Pru-*

Prunella.

nella variat. Reperiuntur & alia genera, uti ex *Phytopance* *Bauhini* cognoscere licet. Fertur *Brunellam* eadem posse, quæ *bugula*. Iisdem certè in locis provenit. Hanc quoque sic describit *Dodonæus*: *Bugula* folia sunt latuscula, oblonga, majora quam *Origani*, mollia, ambitu nonnihil incisa, & inferiore parte, in saxosis quidem & apricis, aliquatenus purpurascentia: caules quadrangulares, modicè hirsuti, inanes, geminatis exque adverso positis foliis convestiuntur, & partim humi decumbentes serpunt; partim vero assurgentes supra dodrantem attolluntur: flores hosce penè folia ambiunt, & fastigium perunt, colore cærulei: radices multis fibris constant. Saxosis, non raro quoque humidioribus, frequentius apricis & apertis, quam opacis locis gignitur: translata ad hortos luxuriat: compluribus regionibus familiaris. Aprili ac posterius cum flore reperiri potest. Inter appellatas *Solidagines*, sive *Consolidas* à recentioribus numeratur: *Consolida* media à quibusdam horum dicitur: Germanis est *Guntzel* / & guide *Guntzel*: Belgis *Senegroen* / in groen: officinis nostratibus *bugula*. *Ruellius* *buglum* nominari à *Gallis* refert. *Matthioli* *laurentinam*, & à *Senensibus* *marandolam* dici auctor est. Sunt qui existimèt, *Symphyti* illud genus esse, quod a *Dioscorides* *παραύαν* cognominatur. Verum hi non parum falluntur. *Symphytum* siquidem petraeum ramulos tenues habet *Origani* similes, capitula vero veluti *Thymi*, & totum lignosum, & odoratum est. At talis quidem non est *Bugula*, quæ nec lignosa est, nec odorata, & caules promit differentes ab *Origani*, & capitula nequaquam habet *Thymi* æmula. *Bugulæ* multa quoque recentiores observarunt genera, quæ omnia *Bauhinus* recenset.

De anantha, abrotano, sampfuco, serpyllo, sisymbrio. Tum qui flores verni, qui aestivi, qui autumnales. Et de violæ ac rosæ vita. Tum de myrto Egyptia miri odoris.

Σ Πείρεται δὲ καὶ ἡ οἰάνθη. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο αἰθώ-
 des. τὰ μὲν οὖν ἀκανθικά σχεδὸν ἐν τοῦτοις καὶ τοῖς
 ὁμοίοις ληπτέον. τὰ δὲ ἐπεὶ πάντα μὲν αἰθῆ καὶ ἀπερ-
 μοφορεῖ. δοκεῖ δὲ ἔκαστον, ἀλλὰ τὸ μὴ φανερόν εἶναι
 πινῶν τὸν καρπὸν. ἐπεὶ καὶ τὸ αἰθῆ ἐνίων, αἰμαυρόν.
 ἀλλὰ δὲ ἀλλὰ τὸ βραδέως καὶ χαλεπώτερος τὸ παρ-
 γίνεσθαι τῇ φυτῷ, χρῶνται μᾶλλον τῷ φυτῷ, ὡς περ
 ἐλέχθη καὶ κατ' ἀρχάς. καὶ οἱ ἀλλοτρίωνται πινεὶς ὡς
 οὐκ ἐχόντων καρπὸν. αὐτοὶ γὰρ ξηραίνει πολλὰ καὶ, καὶ
 ἀπολείπει, καὶ ἀπεῖραι· ὅθεν τὸ δὲ βλαστῆναι, οὐτε
 ἐρπύλλον, ἔτι ἐλένιον, ἔτι σισυμβριον, ἔτι τὸ μῆλον.
 πεπεισμένοι γὰρ καὶ τούτοις. ἀλλ' ὁμῶς ἐκείνο ἀληθ-
 ερον. οἱ τε πεπεισμένοι φάσκοντες καὶ τῶν εἰσὶν. ἡ τε
 τῶν ἀγρίων φύσις ὁππότερ' αἶ. καὶ γὰρ ἐρπύλλος ἐστὶν
 ἀγρία. ὅν καὶ μὲν οἱ ἐκ τῶν ὁρῶν φυτεύσας, καὶ ἐν
 Συκίῳ καὶ Ἀθήνῃσι ἐκ τῆς Τμητῆς παρ' ἀλλοῖς δὲ
 ὅλως ἐρητλήρη καὶ τῆς κατὰ περ ἐν τῇ Θερσίῃ καὶ
 σισυμβριον δὲ καὶ τὴν ἀλλὰ δερμυτέραν ἔχοντα τὴν ὁ-
 μίαν ἐρπύλλου δὲ ἐκείνοις καὶ παντὶ ὡς θυμῷ δὲ. τὸ δὲ
 λον ἐν ὅτι πάντα τὴν γένεσιν ἀπὸ ἀερίματος λαμβά-
 νει. ἀβρότερον δὲ μᾶλλον ἀπὸ ῥίζης καὶ ὡς ἀπὸ ἀδ-
 βλαστῆναι, ἢ ἀπὸ ἀερίματος. χαλεπῶς δὲ καὶ ἀπὸ
 τῆς ἀερίματος, περὶ μὲν οὖν ἐν ἐσθλῶν καὶ ὡς περ
 οἱ Ἀδωνίδου καὶ περ. τὰ γὰρ ἐκ δὲ σπείρεται. δύσριζον
 γὰρ σφόδρα καὶ ὅλως ὁππότερ' αἶ. ὅπου καὶ ὁ ἡλίου
 σφόδρα λάμπει. ἐμειώσας δὲ καὶ αὐτὴν, μέγα καὶ
 ἰσχυρὸν καὶ δεινὸν δὲ, ὡς περ τὸ πῆλινον. πάλιν ἐν ὡ-
 δέσπερον πολὺ τῆς τοῦ καὶ ξηρότερον, καὶ αὐχμωδέστερον, ὃ
 ἡ ἀμάρα καὶ, ἀμφοτέρως φύεται, καὶ ἀπὸ τῆς ἀπὸ
 δὲ καὶ ἀπὸ σπέρματος. πολὺ σπέρμον, καὶ τὸ σπέρ-
 μα εὐοσμὸν, ἐσμήν ἡ μαλακώτερον. διὸ αὐτὴ καὶ μετὰ
 φύεται. πολὺ σπέρμον καὶ τὸ ἀβρότερον καὶ οὐκ αὐοσμὸν.
 τοῦτο ἡ ῥίζα καὶ ἔχει ἐρῆναι καὶ κατὰ βάρους. ἐστὶ γὰρ
 ὡς περ μονόριζον τῇ πυκνῇ. τὰς δὲ ἀλλὰ ἀπ' αὐ-
 τῆς. ὃ δὲ ἀμάρα καὶ, καὶ ὁ ἐρπύλλος, καὶ τὸ σισυμβριον,
 καὶ τὸ ἐλένιον, καὶ ὁππότερ' αἶ καὶ πολὺ καὶ τὸ παρῶδες.
 ἐν ὡς δὲ τῇ πᾶσι. πολὺ ἡ μᾶλλον τὰ ἀβρότερον, καὶ ἀλλὰ
 τὸ μέγεθος, καὶ τὴν ξηρότητα. τὰ δὲ ἐρπύλλος, ἰδίῃ καὶ
 αὐτῇσι ἡ τῶν βλαστῶν. διὸ αὐτὴ γὰρ ἐφ' ὅσον περὶ
 ναὶ καὶ μῆκος, χάρκα λαβὼν, ἢ περὶ αἵμασιν
 φυτεύσας, καὶ κατὰ κατὰ τὸν. ὡς ἐξέτασται δὲ εἰς
 φρέαρ. εἰδὴ ἡ τῆς μὲν ἡμέρου λαβὼν οὐκ ἐστὶ, κατὰ περ
 ἐλέχθη. τὰ δὲ ἀγρίου φασὶν εἶναι. τοῦτον γὰρ ἐν τῇ
 ὅρεσι, τὸν μὲν θυμῶν πινὰ καὶ δερμυτέραν, τὸν δὲ
 ὁσμον εἶναι καὶ μαλακώτερον. ὡς δὲ τῆς φυτῆος
 πλεῖστον μετώπων. ἐν ὡς σπείδουσιν ὡς περὶ τὰ φυ-
 τῶν. ἔτι μὲν ἀλλ' εἶνα ἔτι ἡρος φυτεύσας ἀπαντα.
 Αἰδ. Βασ. Φιλόσκια καὶ φίλυδρα, καὶ Φιλόκωρα μάστιγα. αὐχ-
 μὸν δὲ δέχεται. καὶ ὅλως ὁ λιγυρότερος ὁ ἐρπύλλος.
 καὶ περὶ καίρει. μαλιστα καὶ τῇ τῶν λοφύρων. φασὶ
 δὲ καὶ μετὰ φυτῶν εἶναι πολλὰ καὶ. κατὰ τὸν γὰρ. τὸ δὲ
 σισυμβριον, ὡς περ ἐλέχθη, ἐξέταται καὶ κατὰ φυ-
 τεύσας. τῶν δὲ ἀνθῶν τὰ μὲν περὶ τὸν ἐκφαίνεσθαι
 τὸ λευκίον, ὅπως μὲν ὁ ἀγρὸς μαλακώτερος, ὁ ἡρὸς
 χαμῶν. ὅπως δὲ σκληρότερος, ὡς περ, εἰαχῆ τὰ
 ἡρῶν. καὶ ἀμα καὶ τῶν ἡμικρότερον πῦρον καὶ τὸ φλό-
 γον καλὸν μὲν τὸ ἀγρίον. ταῦτα γὰρ ὡς οἱ εἰσφάνη-
 ται.

Enantha quoque semine obferenda est. Nec e-
 nim hæc excludi à floribus debet. Ergo quæ
 dicata floribus sunt, hisce atque similibus pene in-
 telligi debent. Reliqua & florem & semen omnia
 ferunt. Quamquam non omnia ferre putantur, debilis
 quod fructus quorundam haudquaquam manife-
 stus sit. Nam & flos nonnullorum incertior est. stria loca
 Quinetiam quod lentius difficilisque seminata per-
 ficiuntur. Planta propterea uti potius consueverunt. lo scateni
 Quod vel inter initia proposuimus. Quamquam sisymbri
 sunt, qui ea omnia fructu carere asseverent. Sæpe
 enim exsiccata tritaque servasse se inquit, sed re prædic
 nunquam germen erupisse: nec serpylli, neque he-
 lenii, neque sisymbrij, neque mentæ. Nam hujus pud non-
 quoque periculum se fecisse affirmant. Attamen nullos fig-
 illud verius est. Neque desunt, qui & hæc experti gura Thy-
 fuerunt, & natura ipse silvestrium planè attestari est, aut
 videtur. Serpylli etenim silvestre etiam genus est, tremis
 quod deferentes ex montibus ferunt. Sicut apud quin
 Sycionem fieri solet, atque etiam Athenis ex mon- avulsione
 te Hymetto. Apud alios verò, ut in Thracia, mon- haud ita
 tes & plana omnia serpyllo scatent. Sed sisymbrio, cile in te
 reliquisque odor acrior est. Serpyllus apud nonnullos stas enim
 etiam thymum penitus redolet. Constat ergo, quod indunt si-
 omnia sui ortus primordium ex semine capiunt. culos ad-
 Sed abrotanum radice, aut avulsione potius, quam matrici, u
 semine germinat. Semine enim difficulter exit. Et postea qua
 hoc testis antea vivradicis causa intimato: quemad- radicem e
 modum Adonidis hortulos emoluntur. Scitur æ- transferat
 state. Friget enim vehementissimè, atque in totum tur, ut in
 morbo obnoxium est, etiam ubi sol vehementer il- Adonidis
 lucet. Sed cum convaluerit creveritque, magnum, hortis fie
 robustum, atque arboraceum est, quemadmodum soles.
 ruta. Nisi quod hoc lignosius, & siccus, & squal- quod si n
 lidius est. Sanfucum utroque modo nascitur, vide- inierunt
 licet, & semine, & avulsione. Præstat feminis co- samfuci
 pia, & jucundi odoris semen est, & quidem molli- singula
 oris odoris. Nec non planta ejus transferri potest. constans
 Abrotanum quoque semine abundat, nec sine odo- dice.
 re est. Sed id radices rectas altasque agit. Est & ve- samfuci
 luti & unistirps, crassa scilicet illa radice. Reliquis t hæc en
 verò de ea exeuntibus spargitur. Quod non san- radice sup
 fucum, nec serpyllo, nec sisymbrio, nec helenio da- ficaria, m
 tum est. Hæc enim in summo terræ adherent, ra- rifica, p
 radice multifida torridaque. Radices omnes lignosæ plexaque
 sunt. Sed longè magis abrotani, magnitudinis sic- tamulor
 citatisque causa. Serpyllo peculiaris auctio germi- serpylli p
 num. Quippe cum in quantumvis longitudinè pro- prum que
 cedere valeat, nactum scilicet adminiculum, aut dam est i
 juxta sepes aliquas satum. Crescit præcipue in pu- cremenu
 teis. Genera urbana reddere non est, ut retuli- Quippe cu
 mus. Agrestis verò posse affirmant. Quendam enim quantam
 in montibus tum satoreiæ similem, atque vehemen- voluerit
 tissimum: alium vero gratum odore, molliorem- gitudinem
 que comperi. Tempus serendi plurimum autumnus: trahi, acc
 hoc enim primum ferere nimirum properant. Cæ- pro pedan
 terum & vere nonnulla feruntur. Omnia autem um- to aliquo,
 bram, aquam, fimumque unice amant. Serpyllum aut si pro
 squallorem patitur: atque in totum aquæ paucae in- setur, au
 digum est. Sed fimo præcipue gaudet, & jumento- ex loco al
 rum potissimum. Transferendum quoque id sæ- riori dem
 pius consent. Melius enim sic redditur. Sisymbrium sum cresci
 verò & degenerat facile, nisi transferatur, ut di- maximè
 ctum est. Florum prima viola alba se ostendit. vernali
 Nascitur ubi cælum clementius est, etiam non- florum.
 dum

nimè profundè striatum, geniculis longo intervallo præcinctum. E geniculis singula prodeunt folia, supra dictis similia, ex segmentis compluribus, longiusculis, & ambitu serratis composita, veluti potentillæ five argentinae; duriora tamen, nigriora, saturatius virentia, minora tenuiusque divisa, juxta exortum latiusculis duabus lacinis utrimque caulem amplectentia. Flores medio vere in summis profert caulibus, corymbi figura asservatos, qui antequam aperiuntur in ruffo candicant. Totus deinde corymbus in plures graciles, & inæquali longitudine surculos dividitur, floribus parvis, candidis, ex sex septemque, ut plurimum, foliolis, tenuiter odoratis, instar radiantis stellæ staminibus, in medio concoloribus; plenos. Florum foliolis delabentibus, semen remanet parvum, oblongum, gracile, copiosum, squamosum, in rotundum capitulum coactum, veluti reginæ prati, five, ut vulgo vocatur, ulmarie; sed non ut illius involutum. In omnibus surculorum majoribus sinibus, & evidentioribus furcis singularis est flos, & postea seminibus constans capitulum sine pediculo, relatu digno, alarum cavis annexum. Radicem habet in superficie terræ minimi digiti crassitudine, oblongam, à qua undique exeunt graciles, teretesque fibræ; in quarum extremitate singulæ plerumque veluti candatæ glandulæ, instar pœoniæ fœminæ, aut asphodeli, substantia carnosæ. Foris color est niger, intus verò in cãdido modico ruffus. Tota herba diversis constat qualitatibus: partim enim adstringit, partim tenuem quandam saporem, & veluti vinosum palato imprimit, caput odore etiam, cum gustatur, tentantem. Flores inter optimum mel, vinum, & pœoniam, medium habent odorem, non injucundum, ulmarie floribus omninò similem, cui tota etiam æqualis est temperamento. In asperis, aridis, ac petrosis apud Germanos, ac Britannos humilior exit; in hortis luxuriat, ac altius attollitur. Junio ac Julio in flore est, succedente mox semine. Vulgo filipendula, ac philipendula: à Nicolao Mirepo sect. I. art. 40. *φιλίππεδα* appellatur: Germanis *Kostersteinbrech*. I. Saxifraga rubra, item & *Wildgarben*. i. e. Millefolium silvestre, Italis ac Hispanis, nec non Gallis *filopendula*. Præter hanc verò, & aliam quandam filipendulam in altorum montium jugis reperiri Lobelius refert, caule dodrantali, rotundo, nonnihil striato, floribus in cacumine albicantibus, cuculli aut gabericali forma, foliis filipendulæ minoribus: cujus radices oblongæ, glandulosæ, quæ non ex fibris, sed cauli proximæ adherent. Describit autem à Clariss. C. Clusio hæc eadem, sed non filipendulæ, verum Alektorolophi Alpina nomine, in præaltis Pannoniæ montibus à se reperta. Matthiolus & alias depingit, quas appellat Oenanthes; quarum una vel Bulbo-castanon, vel ei proxima, reliquæ ad Sij genus referendæ, quod Iuncum odoratum scripsimus appellari, & pro loci ratione non exiguum formam commutare. Filipendulæ hæc recentiores observarunt genera I. Oenanthe apii folio. II. Oenanthe pastinacæ Sij folio semine à triplicis. III. Oenanthe chærephilli foliis. IV. Oenanthe aquatica. Iuncus odoratus aquaticis Dodonæi, differentiæ ratione, magnitudinis & parvitatibus multæ reperiuntur. Sic aliquando bulbuli carens, quemadmodum Dodonæus pingit, & Lobelius duas alias icones subjungit. Sic apud Montpelienfes, capitulum est majore, per omnia hispidiore: apud nos minore, nec hispido. V. Oenanthe hederæ foliis. VI. Oenanthe prolifera Apula. VII. Filipendula vulgaris. VIII. Filipendula minor in prod. descripta. IX. Filipendula montana flore pediculariæ. X. Filipendula montana altera, floribus est modò pallidis, modò purpureis. Dixi, Botanicoz aliquos negare, filipendulam esse œnanthem. Illi id his moti rationibus probant, quod nusquam eam invenerint, magna præditam radice, quæ rotundis extuberet capitibus, quod semen non ferat triplicis, quod denique non in petris, sed in pratis, & læto ubique solo proveniat. Ad hæc alii his ferè verbis respondent: radix non est altè, sed latè sparsa & ampla, è pendulis fibris multis, pilularum cyperi, pœoniæ, aut asphodeli modo. Quæ perbellè quadrant Dioscoridis effigiei. Nam *μεγάλην ῥίζαν*, radicem amplam, magnam, fuisse, ex rei cognitione & aliorum locorum collatione interpretatur. *Καυλὸν παχὺν* caulem crassum, sanè habet pro altitudine sui quam palmarem facit; cujusmodi est hæc nostra, nonnullis glariosis, montosis locis demum *κεφαλὰς ἔχουσα πολέονας*, *εργασίας* capita plura rotunda habens, cujusmodi planè hæc sunt, &c. Negari non potest, (quantum viri maximi contrarium scribant) caulem pro magnitudine satis tenuem & gracilem esse: tenuior est ipso

aniso, anethoque, multo tamen durior & quandoque bipedalis. Semen aliquo modo atriplici comparari potest; squamosum enim & in rotundum coactum capitulum. Radix quæ nigricans, salvo meliori judicio, haud commode cum descriptione convenit; fibras hinc inde spargit, quæ in rotundos nodulos extuberant, instar asphodeli, aut pœoniæ fœminæ, sed his minores. Non video quomodo hæc radix magna dici possit, aut extuberans, nisi quis velit magnam cum omnibus nodulis dici. Extuberans neutiquam dici potest. Extuberant anemonis, symphyti tuberosi, bulbocastani, & similium radices, cum quibus similitudinem nullam filipendula habet, nisi quatenus sit radix, nec nodulis, five globulis, qualis in filipendula observantur. *κεφαλὰς* vocat Dioscorides, sed *φυσάδας*, vel *βαλάνους* comparat. Sic lib. 3. cap. 157. ubi de pœoniæ agit fœminæ radicibus, *ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ὡς φυσάδας ὡς περ βαλάνους ἔχουσα* & *ἡ ὡς περ ἀσφιδέλου*. Idem lib. 2. cap. 110. 109. *ῥίζην ἣ ὑπερσπέρειται, ἐργασίας, βαλάνους ὡς μοιαι* &c. Vide cap de cypero, item vide cap de chelidonio minore, quæ nodulos pendulos, ut filipendula, habent. Attende ad anemonis, aliasque tuberosas radices, & fer ex æquo judicium. Vulgaris ergo filipendula non ut œnanthe depingunt, quorum opinionem improbant adversariorum Auctores, quod bulbocastani radix tuberculis non emineat, nisi sit admodum vetus & antiqua, uti rotunda aristolochia. Ponamus ita rem habere, quis asserere auit, utrum Dioscorides antiqui ac vetusti bulbocastani radicem descriperit, an verò recentis; & nuper è semine nati? Sed non est valde vetusta, quando radix incipit esse tuberosa. vidi anniculi radicis tuberosas. Bulbocastani folia sunt tunica, dissecta, atque divisa, apii tenuiora ac minora, Crithmi, aut potius Anethi, similia, cauliculus tenuis & dodrantalis, flosculi parvi, in umbellis candicantes, semen non magnum, oblongum, angustius quam fœniculi, odoratum, obsoleto cymini colore nigricans. radix rotunda, exigui rapi forma, foris nigra, & ubi inaruerit rugosa, intus pulpa candida, sapore inter castaneam & pastinacam medio. In arvis & agris nonnullis Zelandiæ ac Hollandiæ Bulbocastanon reperitur. Item & in Græcia, Chio, & Rhodo, auctore Guilandino. Fertur in Britannia, five Anglia provenire. Nec destituitur eo quoque Germania, si non fallimur. Nam radices quas ad Renum Moguntinæ in arvis & hortis inveniri Lonicerus tradit. Bulbocastani sunt, non autem, ut ipse opinatur, Orinthogali. Scribit autem has esse rotundas, Castanearum magnitudine, pullo extrinsecus cortice, intus carne candida, gustu dulci, crudas coctasque in aqua edi: cauliculum esse singularem, tenerum, ab imo nudum, folia cumini, flores in umbellis veluti anethi: quale Bulbocastanon non esse, jam diximus. Vigent Bulbocastani flores Junio: semen postea ad perfectionem venit. *Βολβοκαστάνων* nomen accepit à radice bulbosa, castaneæ quadam facie. Primus *βολβοκαστάνων* meminit Trallianus lib. 7. cap. 11. *Εἰ ἡ ῥίζα ὅταν φάνηται, τὴν καυλὸν καὶ τὴν βολβοκαστάνων, ἢ τὴν ἄλυσαν, ἢ τὴν μετὰ λῆρας*. Interpres *βυλανοκαστάνων* pro *βυλβοκαστάνων* legit. Vertit quippe; *sin autem purus tibi appareat, tunc ex glandibus quoque castaneæ, & libum suminale, aut halica indeitur*. Vocem, inquit Ioannes Guinterus, in animadversio-nibus ad Trallianum, hanc depravatam fuisse à descriptoribus, vel ex eo intelligi potest, quod castaneæ neque ex bulborum genere sint, neque bulbis simile quicquam habeant. Ex glandium enim genere sunt. Ex quo conjicio, veterem scripturam fuisse *βυλανοκαστάνων*. Nos antiquam servamus lectionem, partim quod *βυλανοκαστάνων* æque barbarum sit, ac *βυλβοκαστάνων*: partim, quod planta reperta sit, cujus bulbosa radix, castaneam mentiatur. Cæterum, utrum bulbocastanon sit œnanthe veterum, asserere non auisim, licet radicē *ῥίζαν μεγάλην, κεφαλὰς ἔχουσαν πολέονας* habeat. Cauliculum quippe non habet valde crassum, crassiozem tamen, quam filipendula. Sed & semen fœniculo, cuminoque similis quam anetho. Sed nec œnanthe stellam Cretica ab Alpino delineata, satis cum delineatione Dioscoridis convenit. *κεφαλὰς ῥίζης* enim non est, sed *πρὸ ὑπὲρ ῥίζης*. Etenim sex, septemve radicibus nititur, longis, crassis, carnosiss; cum Dioscorides scribat, magnam habere radicem, pluribus donatam capitibus. Sed præstat ipsum audire Alpinum: *Planta olim mihi ex Creticis seminibus nata est. Oenanthe altera Mattheoli quam simillima, post multos annos caulem unicum promit rectum, rotundum, dodrantalem, non admodum crassum; qui in summitate in quinque ramulos dividitur, graciles itidem rectos, recteque actos, qui umbellam albam Oenanthos modo produ-cunt, quæ umbellæ post flores mutantur, veluti in quinque stellæ, habentes octo, & quandoque plures radios, longos, latos*

Oenanthe Cretica Alpini.

Bulbocastanon.

latos, acutos, scilicet in acutum desinentes, & in medio sunt flores parvuli in orbem comprehensi, qui postea indurescunt, & mutantur in semina parva, oblonga, tenuia, scabiose Indica similia, simul compacta, & durissima; atq; eae stellae maturitate nigrae redduntur, folia cernuntur cujusmodi sunt oenantes secundae, sed pauciora, & majora in vere visuntur, & aestate maturis seminibus decidunt, & tota hyeme sub terra latent, vereque planta regerminat. Tota planta niti- tur sex septemve radicibus longis, crassis, carnosiss, in acutum desinentibus, ab eodem principio proficiscentibus, quam pro- ximus vulgari filipendulae, aut radicibus asphodeli, sed mi- noribus tamen. Capita in summitate cauliculorum primo colore virescunt cum nigrore, & tandem ubi semina perfecta fuerint, nigra evadunt & lignosa, & dura. Auderem affir- mare, hanc plantam esse legitimam Oenanthem, cujus notas Dioscorides perbellè ita expressit, dicens; Oenanthae folia habet pastinacae, florem candidum, caulem crassum, palmi al- titudine, semen attriplicis, radicem magnam, in multa ro- tunda capitula extuberantem. Nascitur in petris: caulis e- jus, & folia cum mulso vino pota secundas ejiciunt. Radix è vino urinae stillicidio cõvenit. Hæc ob rationes allatas dici nequit oenanthæ veterum. Cæterum qui oenanthem Theo- phrastii ac Dioscoridis diversas faciunt plantas, ii lilium convallium Theophrasti oenanthem statuunt. Dioscoridi, inquit, radix non est numerosa, sed in numerosa rotun- da capitula extuberat. Alia est oenanthæ coronaria Theo- phrastii, supra memorata cap. 11. flore albo, radice la- bruscae simili. Observandum, oenanthem significare nunc herbam hic descriptam, nunc coronarium florem modò memoratum, quem lilium convallium esse putamus, nunc labruscae florem. Hæc nobis non placet opinio; quod oen- anthes florem, dum viret inodorum esse tradat Theo- phrastus. Lilii verò convallii flos suaviter spiret, suaveo- lentiam exsiccaturæ nullam habeat. Idem præterea Theophrastus refert oenanthem, si flos decerpatur, aufe- raturque, omni anni tempore novum promere florem; quod frustra in lilio observabis convallio. Contra filipen- dula vulgaris sæpius novos promit flores, si prior decer- ptus fuerit; eadem omnes notas habet, quas de oenanthæ tradidit Theophrastus. Floret vere Majo mense, inter

suffrutices numerari debet, flos non valdè viti sylvestri dissimilis, verum minùs racemosus, viridis recensque o- doratus quidem, sed siccatus odoratior; ex semine etiam provenit, quod hæcenus de lilio pondum vidi convallio. Nolo tamen negare non ex semine nasci, uti nec velim asserere filipendulam oenanthem esse.

Παραγινόμεναι τῇ φύτει αἰωνίου. Magnus Scaliger legit, αἰωνίου, τῇ δὲ φύτει αἰωνίου μᾶλλον, ut αἰωνίου referatur ad seminationem. Nobis Theodori placet lectio, αἰωνίου τῷ σπέρματι. Διὸ αἰωνίου μᾶλλον τῇ φύτει. Rationem reddit, cur præstet ferere plantā, quam semine; I. Quod semen quandoque adeò exile sit, ut conspici nequeat. II. Quod flos debilis quorundam sit, ad se- men bonum, sationi idoneum generandum, ineptus. III. Quod plantæ è semine tardius & difficilior assur- gant perficianturque. Cæterum toto hoc capite agit Theophrastus de plantis coronariis; verum parte priore de earum satu, posteriore de flore tempore, id est quo anni tempore florent. τὸ δὲ ἔργον, inquit, πάντα μὲν ἀπὸ τοῦ σπέρματος. Reliqua & florent, & semen ferunt. An ita- que quædam semen floremque non ferunt. Flo-ent om- nes coronariæ, sed utrum omnium flos coronis aptus du- bitare quis posset. Semen non videtur ferre crocus. Ideò enim dixit, feri radicis bulbo. Semine caret, quod flos ad alios decerpatur usus, eaque ratione plantæ prohibeatur semen ferre. Ex iis etiam quas hoc capite recenset, quas- dam semen ferre negat. Id duobus probat argumentis; quod fructus in quibusdam haud manifestus sit, tum et- jam quod semine terræ commisso nova non generetur planta. Primum argumentum nullius pretii. Supra cap. 2. thymi semen adeò exiguum dixit, ut conspici nequeat; at- tamen satò, plantam enasci. Alterum argumentum ser- pylli probat exemplo, & ex aliorum relatu negat hoc ex semine nasci. Contrarium docet Palladius in Martio Tit. 9. Nunc etiam serpyllum feritur plantis & semine, sed vetustate meliori. Quod si Palladius non satis gravis au- ctor, alium dabo, cujus auctoritati refragari nequeas. Is est Columella, qui lib. 11 cap. 3. hæc tradit. Thymum & transmarina cunila & serpyllum, sicut priore libro jam re- tulī, magis alvearia curantibus, quam olitoribus studiosè conse-

conferuntur, sed nos, ea condimentorum causa (nam sunt quibusdam esculentis aptissima) non alienum putamus in hortis etiam habere locum, neque pinguem, neque stercoratum, sed apricum desiderant, ut quæ macerrimo solo per se maritimis plerumque regionibus nascuntur, heres (scribe, tres) & semine, & plantis circa æquinoctium vernum feruntur &c. Sed quorsum testes Columellam & Palladium voco? Ipse Theophrastus libro undecimo historiarum, capite primo, mentham & sisymbrium ex semine nasci docet. Et mentham ex semine nasci docet experientia: sisymbrium verò Geoponicorum auctor, ex semine provenire tradit, libro duodecimo, capite trigésimo quinto, ubi de sisymbrio agit, σισυμβριον καὶ φυτόν ἐστιν ἀπὸ σπέρματος καὶ τῷ τρίτῳ ἔτει ἀπὸ τῶν καρπῶν &c. Seruntur & plantantur, verum à semine tertio anno fructum dabit.

Ελένιον. Helenium ex lachrymis Helenæ natum scribunt Plinius & Ptolomæus Hephestion. Περὶ τῆς ἐλείου βοτάνης, ἣ ἐν Ρόδῳ φύεται, ὅτι τὸ ἀπὸ Εἰλένης ἵππωνομαζον. ὡς δὲ γὰρ τὸν δρῦν ἀφ' ἧς φύεται ἀπὸ ἧς ἱαυτὸς ἀπηγγίη. De helenio herba, quæ in Rhodo nascitur, ab Helena nomen hoc sumpsisse: visum enim ad eandem nasces quercum, ex qua se Helena strangulavit. Plinius libro vigesimo primo, capite decimo: Helenium è lachrymis Helenæ dicitur natum, & idem in Helena insula laudatissimum. Eodem libro vigesimo primo: Helenium ab Helena, ut diximus, natum, favere creditur formæ: cutem mulierum in facie reliquoque corpore nutrit in incorruptam. Præterea putant usu ejus quandam gratiam iis, Veneremque conciliari. Attribuunt & hilaritatis effectum eidem potæ in vino, eumque quem habuerit nepenthes illud predicatum ab Homero, quo tristitiæ omnes abolentur. Ex Helenæ lachrymis natum scribit, nempe dum gubernatorem Canopum Hæmorrhoi serpentis ictu exanimatum flevisset, quæ historiola apud Nicandrum in Theriacis legitur.

Ἐνθ' αὐτ' ἀλλ' ἐνόησ' Ἑλένη ἐκ γεγεμεῖα
 Ἀΰτίκ' ἄρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακα ἐνθεν ἔπινον
 Νηπενθείς τ' ἀχυλον τε, κακῶν Πτόλῃθον ἀπέναντων,
 Ὅς τ' οὐ καταβροῦξεν ἐπὶν κρητῆρι μιγείῃ,
 Οὐκ αὖ ἐφ' ἡμέρῳ γε βάλοι κατὰ δάκρυ παρειῶν.

Tum flore nata (Helena) hinc meditata est pharmaca
potu,

Ac subito iniecit medicamina rara Lyæo
Vnde bibunt proceres nepenthes inclita succo
Gramina, quæ trarum sive omnis cladis. Et omnis
Vsq; mali herbarum ducunt obliviosa potu.
Hæc si mixta scyphis aliquis præsumperit, ille
Luce illa nunquam lachrymas effundet obortas

Sed hæc fabula legitur & apud Phavorinum. Ἐλένιον, βοτάνη, ἥ ἐν Ἀλεξανδρίᾳ γινώσθαι. εἴρηται ὅτι ἐκ τῶν θακρῶν τῆς Εὐλίας ἀναφύει. ὅτι ἐπὶ Κασαῖω τῇ κυβερνήτῃ Μανίλῳ ὁράκευσεν, ὑπὸ αἰμορροΐδων ἀπηνανόν. *Helenium herba Alexandria nuda*, dicitur orta ex lachrymis Helenæ. Cum Menelaus deploretur gubernatore Canobum, ab hæmorrhæa serpente occisum Homeri locus, quæ citat Plinius, extat Odyss. 8. Ἐλένιον dicitur, vel quasi ἑλὼς ἰαν palustris viola, vel, quod multo verifimilius, à forma & facultate qua pollet, τὸ πολὺ ἐλῶ τῷ κηλέϊ, quod multos alliciat pulchritudine sua, vel, ut Plinius ait, quod formæ faveat, mulierumque cutem in facie incorruptam nutriet, quo fit ut pulchriores videantur, & adamentur, aliosq; in sui amorem alliciant. Malunt alii, *Helenium* vocari, quod ab Helena adversus serpentum ictus inventum sit. Alii ab Helena insula, ubi longè optimum luxuriat. *Helenium* aliud est majus, aliud minus. De majore non agit Theophrastus, huic enim folia magna; de hac libro nono, capite de panace agam. *Helenium* minus, sive Theophrasti suffrutex est, uti supra lib. hoc eodem, capite primo tradidit. Idem Theophrastus lib. 9. de caus. cap. 15. *helenium* foliis & ramis odoratis esse scribit, utrum ex semine non nascatur me fugit. Alias hujus Helenii notas tradit Plinius loco citato, ubi ait: *Est autem frutex humi se spargens dodrantalibus ramulis, folio simili serpyllo*. Luculentius à Dioscoride describitur libro primo, capite vigesimo septimo. Ἐλένιον ἄλλο ἰστέρι Κροκόλευς γινώσθαι ἐν Αἰγύπτῳ. πᾶς δὲ ἐκ κλώνος ἔχουσα πηχυαίαις, ἐπὶ γῆς ἢ ἐν ὕδατι ὥσπερ τὸ ἔρπονδιον. φύλλα τοῖς τοῦ φακὸς ὅμοια, μακρότερα δὲ καὶ πολλὰ ὡς τῆς κλωνίαις, ῥιζὼν ὥρταν (quidam addit καὶ μακράν) πᾶχυ δακτύλου μικροῦ, καὶ ταφεῖς ἐστίαι· αἰάνει δὲ πηχυώτερον, φλοιδὴν ἔχουσαν μάλιστα. ῥιζίται δὲ ἐν ὡρτανάλασι τοῖς τοῖς καὶ γαυλοῖς *Helenii generis alterum in Egypto gigni Crasæus memorat*. *Herba*

verbo est ramis cubitalibus, serpylli modo humi se spargentibus, foliis lenticula proximis, sed longioribus numerosisque circa ramulos: radice pallida (addit alter codex magna) digiti minimi crassitudine, ac per ima quidem tenui, superne vero crassiore, nigro vestita cortice. Nasceitur locis maritimis & tumulosis. Dioscorides Helenium alterum, five minus air esse ramulis cubitalibus: dodrantalibus Plinius. Folia idem lenticulae comparat, Plinius serpyllo. Pro *μακρόσπερος* Anguillara *μικρόσπερος* legit. Credo, quod folia Plinius serpyllo similia faciat. Huic folia rutæ oblongiora. Comparatio itaque non valde dissimilis. Idem Anguillara, nescio qua auctoritate, pro *ἀνὰ πρὸς τὴν γῆν* legit *ἀνὰ πρὸς τὴν θάλασσαν*. Extra omnem controversiam est, radices parte superiore, quam inferiore crassiores esse. Quæ de natali solo tradit Dioscorides, ea in Cartevæ codice desiderari, auctor est Anguillara. Nunc videamus, an à recentioribus reperta sit planta, quæ cum helenio hoc conveniat. Nonnulli Onobrychin Dodonæi aliteram, Helenium minus esse scribunt. Sæpius nobis ex femine nata fuit hæc planta. Aspectu pulcherrima est, Helenium tamen esse nego; quod omni careat odore, sed prior Dodonæi onobrychis melius cum helenio convenit historia. Huic folia galegæ similia, five lentis longiora, alterius vero ampliora, latioraque sunt: prioris radix aliquo modo nigricans dici potest, posterioris verò albicat. Malunt alii, medicam marinam Clusii Helenium esse. Et hæc anno M DC XXXII. ex femine Hispanico, à Guiljelmo Bælio missa, nata est, peritissimo pharmacopœo Pennino. Inodora, nec folia lentis longiora, vel, ut Anguillara legit, minora habet, sed rotundiora, ejusdem magnitudinis. Sed nec Dioscorides prætermisisset lanuginem, qua prædita sunt folia; tomentosa enim sunt; radix insuper non nigra, sed albicans. Nonnulli clinopodium Dodonæi, vulgo Gallorum mastic, pro helenio habent. Hoc aridis & desertis provenit locis, maritimis & tumulosis. Sed hoc nullius valoris argumentum, si modò cætera convenirent: deserta quippe non rarò tumulosa sunt. Sed clinopodii radix tenuis admodum, exilis, & lignosa, cum helenii minimi digiti sint crassitie, cauliculi cubito minores, vix dodrantales, nec lenticulae folia longiora, sed serpylli aut thymi vulgaris similia. Rotundiora ergo, non longiora. Quorundam sententia est, Helianthemum Helenium esse. Sed & huic radix tenuis lignosaque, cauliculi præterea cubito multo minora, foliaque lente non longiora. Plura de helianthemo capite de panace. Plantam, quæ à Lugdunensi, Helenii nomine describitur, hæcenus videre non licuit. Quantum ex icone conjicere licet, est helianthemi genus, radice crassiore. Nisi quis velit esse plantam, quam chamæcisti nomine in libello de plantis exoticis delineavit Alpinus. Neutram vidi, Alpini chamæcistus non est helenium, quod folia habeat cisti ledi longiora, sed crispæ: quodque de odore nihil prodiderit idem Alpinus: unde inodoram plantam esse conjicere licet; ramulis præterea est cubito minoribus. Helenium Lugdunensis his ferè verbis describit: *Aliud à superiore Helenii genus in Ægypto gigni Cratæus tradit; auctore Dioscoride, quod planta hic depiciat, aptius competere, quam ulli alii quidam existimant. Est enim radice palmum longa, superne crassa, inferne gracili, multis fibris capillata, lignosa, cortice subrubente, intus pallida, cauliculis plurimis, rotundis, humi quaque versum fufis, serpylli modo, cubitalibus, foliis lentis serpylli, sed majoribus, longioribus, amplioribus, circa ramulos crebris, nonnihil villosis, flore viola aureo, quinque foliis constante, multis in medio filis exstantibus, pallidis, antequam debiscat corticoso loculo abditis. In aridis agris, lapidosis & sabulosis.*

Εἰ Συκιδῶν. Locum hunc Athenæus & Plinius citant, sed apud utrumque corruptus legitur. Apud Athenæum libro quindécimo. Τῆς δὲ ἐρεπύλλου, φασὶ Θεοφράστου, τῶ ἀγγελοῦ καὶ κριότις ἐκ τῶν ἀρχαίων φυτεύσασιν ἐν Συκιδῶνι, καὶ Αθή-
ησιν, ἐκ τῶν ἐμῆτων παρὰ ἄλλοις δὲ ὅρη παύρη ἐστὶ τοῦ αἵθους, ἐν
Θεφράστῳ. Nemo enim videt ex Theophrasto, pro ἐκ τῶν ἀρχαίων
scribendum, ἐκ τῶν ὁρῶν, & pro παύρη ἐστὶ τῶ αἵθους re-
stituendum, παρὰ ἄλλοις δὲ ὅλας ὅρη παύρη ἐστὶ τῶν ἀρχαίων. Quæ
vox postrema, & in Theophrasti desideratur codici-
bus. Verba Theophrastifici verte: *Apud alios vero, ut in*
Tracia, montes & sylvestria loca scaturit serpyllo, & sisymbrio,
reliquisque acriori odore præditis; Scribe ergo apud Theo-
phrastum, ἐπὶ τῇ ἐπὶ σπύρμεθρον, καὶ τὰ ἄλλα &c. Apud Plinium lo-
cus hic lib. 19. cap. 8. in hunc sensum legitur. *Serpyllo*
sisymbrio montes plerique scaturit, sicut in Thracia, ubi &
M m m aquæ

ἐν τῇ τῷ Συρίῳ (vetus addit ὁ ἀλασσίαν) Alterum mas vocatur, sarmentosum, gracili fructu velut absinthium. Plurimum in Cappadocia gignitur, & Galatia Asiatica, atque in Syria Hierapoli. Doctissimus Saracenus pro ἀπτόκαρποι, λεπτόκαρποι, id est, tenuibus ramulis legit, Oribasius λεπτόφυλλοι tenuibus foliis, & fructu est gracili, & tenuibus ramulis, & folio tenui. Perinde ergo quocunque modo legamus. De utroque hæc Plinius, libro vigesimo uno, capite vigesimo. Abrotonium duorum traditur generum, campestre & montanum: hoc fœminam, illud marem intelligi volumus, amaritudo absinthii in utroque. Siculum laudatissimum, deinde Galaticum. Dioscorides quidem amarum scribit abrotonum. Sed non absinthii modo, verum in fœmina foliorum candorem, ac incisuram cum scriphio comparat, in mare vero ramulorum, vel, ut vulgatus codex, seminum, vel, ut Oribasius legit, foliorum gracilitatem absinthio similem dixit. Quod ambotanum statuunt fœminam eam esse plantam, quam vulgo santolinam vocamus, horum sententiam improbat Dodonæus, his ferè verbis. Sunt tamen nonnulli in ea sententia, ut santolinam abrotonum fœminam esse velint, occasionem ex eo accipiunt, quod in summo virgularum instar corymborum luteos proferat flores. Sed si Dioscoridis verba diligentius expendissent, in hanc sententiam neutiquam venissent. Dioscorides siquidem multos fœminæ abrotono flosculos circa ramulos esse ait, qui (scilicet flosculi) ἰσὶ ἀνδρῶν, id est, parte superiore, corymbi similitudinem habeant, & auri colore lutei. Santolina autem in singulis virgis, unicum tantum flosculum gignit. Alteram addo rationem, quod folia minutim quidem sint incisa, sed non instar scriphii; hujus enim folia in tenues & minutas complures particulas dissecta sunt. Santolinæ virgulta foliolis circumdata sunt, angustis, oblongis, denticulatis, five cuspidatis, quam dissectis, quæque, si bene attendatur, dissecta dici nequeunt. Hinc crispula à quibusdam vocatur, à foliolis tenuibus, & oblongis minutissimè divis, quadruplici ordine veluti parvis apicibus secundum quatuor versus dispositis, in longitudine quasi labris utrinque sinuosa reflectione fimbriatis aurei coloris,

Santolina abrotonum fœmina.

corymbos. Santolina quoque veluti Elichryson & Stœchas citrina profert, odorata est, & coronis non raro admiscetur, ejus aliquot sunt genera. Prima caudice surgit

lignosa, ex quo virgulæ, ramulorum instar, tenues, curvales complurimæ, foliis circumdata parvis, oblongis angustis denticulatis: è summo virgularum, singuli eminent orbiculi, ex brevibus staminibus fracti, Zamaceri floribus, & mediis discis florum Chamæmeli similes, sed tamen aliquantulum latiores, colore lutei, qui in semina obscuri coloris permurantur: radix lignosa est, ipse frutex cauliculis, & foliis albicans, & suaviter cum gravitate quadam odoratus. Huic similis est, & altera species, foliis tamen longioribus, virentioribus, ac minus candidis, flore pallidiore. Tertia foliis brevissimis, tenuissimis, & Ericæ proximis: floribus luteis, & aliarum similibus. Quarta foliis est minus denticulatis, & cupresso similioribus floribus perinde ut aliarum. Quintæ cauliculi non eriguntur, sed procumbentes, per terram repunt: folia denticula crassiora, & lanuginosiora magis canescunt flores in corymbis aurei aliarum Santolarum similes. In Belgio omnes peregrinæ sunt, neque alibi quam in hortis reperiuntur. Primum genus familiarissimum, reliqua rariora. Florent Julio & Augusto. Appellatur hæc omnes uno Santolinæ nomine: Belgæ vulgò Cypres nominant. Chamæcyparissini plerique faciunt; sed de Chamæcyparisso adeo brevis & succinctus est Plinius, ut ex eo horum sententia, nec rejici, nec probari queat. Santolinæ, five abrotoni fœminæ hæc observant recentiores genera. I. Santolina foliis teretibus. II. Santolina flore majore. III. Santolina foliis ericæ. IV. Santolina foliis cupressi. V. Santolina foliis fabinæ. VI. Santolina repens canescens. VII. Santolina villosis & incanis foliis. VIII. Santolina foliis minus incanis. IX. Santolina viridis. X. Santolina foliis rosmarini majoribus. XI. Santolina foliis rosmarini minoribus. Cæterum, qui Santolinam pro polio veterum habent, majori versantur in errore, quam ii, qui pro abrotono fœmina. (Polii delineationem vide libro nono) polium frutex exiguus & tenuis est dodrantalis. Santolina cubitalis, nec gracilis. Polium in cacumine capitulum habet, corymbi quandam speciem præferens, partim, cæsarei cano simile. Santolina orbiculatum florem habet, ex singulis virgulis unum, nec capitulum five flos cano hominis capillo simile. Diversis præterea facultatibus prædita. Polium stomachum & caput lædit: amaritudine sua roborat stomachum Santolina, nec ullo modo caput afficit. Polium alvum ciere scribit Dioscorides, quod de santolina tradidit aut observavit hactenus nemo. Nec enim Plinii, ut volunt, polio convenit: quanquam & polium, & tripolium turpiter confundat. Palmo est altior, nec protinus à radice foliis prædita. Theophrasti polium esse nequit, quod inter herbas à Theophrasto numeretur, libro primo, capite vigesimo sexto, santolina frutex vel suffrutex, quod utrumque carnosum habeat folia, semperque vireat, inde concludi non potest, santolinam & polium idem esse. Arabum etiam esse nequit polium, quod licet vulgaram sequamur versionem (meliorem dabit Clarissimus Vopiscus Fortunatus Plempius Lovaniensis professor Medicinæ Regius) flos santolinæ pilis cavea albis, nec thyrsi modo spectetur (quid thyrsus, libro quarto docuimus) quodque non declivis sit ad citrinitatem, sed vere luteus seu flavus, denique palmi mensuram excedat. Pro abrotono fœmina Clarissimus Dodonæus, plantam, quam alii abrotonum latifolium arborentem vocant. Malunt alii absinthium arborentem vocare. Memini me ex Frisia cum illuc amicos invisendi gratia profectus essem, ex maritimis Amstelodamum attulisse absinthium marinum, quod in horto arboris naturam assumpsit, frutemque arboris instar factum est. Hanc imaginem, quam ostendit Dodonæus, referebat, & cum veterum descriptione pulchre conveniebat. Huic simile in horto Medico Leideni colitur. Affirmare nequit clarissimus Adolphus Vorstius, Medicinæ professor, hortique medici præses, utrum ex scriphio, an ex vulgari natum, an aliunde allatum, quippe à tempore Petri Panii botanici, & anatomici summi cultum in eodem horto. Describitur à Dodonæo his ferè verbis: Majus abrotonum fruticis non raro in modum, cultura accedente, adolefcit; ad hominis altitudinem tunc attollitur, & caudices profert pollicis crassitudine, aut ampliores: ramulos vero ex his complurimos, foliis circumvestitos multipliciter, ac minus incisus subalbicatibus, cum gravitate quadam odoratis: pro floribus corymbis, à medio ad fastigium usque è virgulis

**Hotendill / Hundsbill / Hundsblom : Belge Padde-
bloemen / stinckende Cantele : Galli Elspargoutte , à
nonnullis xwarzseule, ab aliis xwisopotwñ. Leonhardus Fuch-
sius Parthenium esse volunt. Sed Parthenium verum &
legitimum est vulgo dicta Matricaria, quæ odore longè est
graviore, & sappe admodum amaro, foliis tenuibus, & Co-
riandri similibus. Cotula autem sætida minùs graviter olet,
& foliis Coliandrum non æmularur. Altera Cotula alba non
sætida, quæ à plerisque etiam oculus bovis dicitur, cauliculos
edit complures, tenuiores, duriores, flexibilioresque, quam
cotule sætida; & circa eos folia tenuia, Chamæmili foliis
paulò longiora & candidiora: flores in medio luteos, & per
circumferentiam candidos, Chamæmili, & Cotule sætida
floribus similes, sed majores, exigui aut nullius odoris: ra-
dices duras, & lignosas, non absque adnatis fibris, quæ ali-
quot annis permanentes, vere regerminant. In arvis &
agris frumentariis una cum Chamæmelo reperitur. Æstivis
mensibus floret. Nostra ætas Cotulam non sætidam ap-
pellat, & cotulam albam, plerique oculum bovis & Buph-
thalmum. Germani **Impoll / Handfang / Rußaug**: Bel-
gæ **Coedille / Koeooghe**: Hispani Mancamilla loca Ojo
de buey: Itali Occhio de bove. Et verum quidè esse Buph-
thalmum Leonhardus Fuchsii sententia fuit. At nobis ve-
rum & legitimum solum illud esse videtur, quod infra sub
Buphthalmi nomine describitur. Nam Buphthalmum quidem,
ut Dioscorides auctor est, folia sunt *μαργαριτάρων*, id est, fe-
niculi foliorum similitudinem habentia, & flos mellinus, huic
vero, folia non sunt feniculi similia, neque flos totus luteus,
sive mellinus, sed plurima parte, per circumferentiam videli-
cet, candidus; qui etiam vel solus Matiholum movit, ut co-
tulam hanc albam, sive vulgare Buphthalmum, verum &
legitimum esse Buphthalmum negaverit. Proinde non Buph-
thalmum (quo nomine à plerisque appellatur) sed cotula &
Chamæmili silvestris species quædam est. Plinius lib. 26.
cap. 7. Melandry herbæ meminit in segete, ac pratis nascenti-
tis, flore albo & odorato: an Melandrum autem istud, cotu-
la an sætida sit, diligentius inquirendum: propter etenim
Plinii brevitatem nemo facile qualis herbæ Melandrium sit,
affirmaverit. Tertia cotula lutea cauliculis exsit, non paucis;
foliis Botulæ albæ majoribus, crassioribus, candidioribusque,
flores & medio, & orbiculato ambitu mellini, sive lutei
sunt: radix dura, lignosa, diuturna. Nasçitur in Germa-
nia & Gallia, iisdem ac similibus quibus cotula alba locis:
apud Belgas horrensif est, Iulio ac Iulio florem promit. Ger-
mani **Streichblumen** & **Steinblumen** appellant. Belgæ
Stryckbloemen. Fuchsius anthemidis speciem, & Cha-
mamelum Chrysanthemum facit. Folio tamen parvum, odo-
re nullatenus Anthemidem, sive Chamæmelum leucanthe-
mum refert. Matthiolum pro legitimo Buphthalmum depin-
xisse videtur: desideratur tamen in eo folium Marathroei-
des, quod Buphthalmum esse Dioscorides testatur: nos his de
causis inter cotulas & silvestria Chamæmela potius repo-
nendam duximus, quam alterutrum temere asserere. Odo-
ratum Chamæmelum duorum est generum: quorum alte-
rum Leucanthemum, alterum, Chrysanthemum cognomi-
nari potest; Leucanthemo odoratos caules exeunt multi, non
erecti, sed procumbentes, & quasi per terram repentes, fo-
lia tenuia, dissecta, uti Chamæmeli vulgaris, sed majora,
virentioraque: flos quoque similis, medio videlicet luteus,
& per circumferentiam, candidis foliolis cinctus: radix
fibrosa; durabilis nature. Referunt, folia & flores pergra-
rum ac jucundum, cum gratoque odore; aromatum
odoribus persimilem, qui etiam in arida diutius permã-
net. Est & hujus generis quoddam foliola medium floris
ambientia densissimè multiplicans, luteo in angustum or-
bem coacto, quod odore & forma præcedenti per om-
nia simile alias est. Chrysanthemum odoratum Chamæme-
lum cauliculos similiter profert tenues, invalidos, & in
terram prostratos: folia quoque tenuia, uti prioris, sed
candidiora, & paululum minora: pro flore, qui aliis om-
nibus Chamæmeli, ac cotularum generibus medius, lute-
us est orbiculus; nudis & nullis circumambientibus
foliolis cinctus; radix similis. Et hujus herba odorata quo-
que est, odore & facultate prioris similis. Virumque in Bel-
gio hortenfe est. Floret Iulio & Augusto mensibus. Chamæ-
melum odoratum proprie appellatur: Tragus Chamæme-
lum nobile nominat: vulgus nostrum **Kodmische Camil-
len**/id est, Chamæmelum Romanum: Germani **Edel-Ca-
millen**. Quod flore candidum Leucanthemum; alterum Chry-
santhemum dici potest. Sed tamen ea esse, quæ à Dioscori-
de, Galeno, aut aliis veteribus in usu recepta fuere, non
omnino videtur asserendum: verisimilius est, ab ipsis fuisse
præterita aut incognita. Nam facultas eorum multo in-
tensior, quam Chamæmelo à Galeno tribuitur: Caliditate fiti-**

quidem, & ficate qualitatem illam viventi familiarem, & temperaram, quæ Chamemelo à Galeno tribuitur, quamque ipsum habere quotidiana ostendit experientia, multum excedunt, utpote secundo ordine calida & sicca. Cum autem & ipsa substantia tenuitatem habeat conjunctam, digerendi ac rarefaciendi potentiam habent ampliores: molliendi vero doloresque sedandi aut mitigandi, remissiores, proinde ubi magis quam vulgaris usus Chamemelum potest, si calefacere, aut rarefacere opus est, utiliter adhiberi possunt. uti in balneis, quæ sudoris evocandi, & rarefaciendi cutis causa parantur, in quibus horum Chamemelorum usus haud negligendus. Nam & cutim nimis asstrictam rariorem faciunt. sudorem evocant, bonumque corpori odorem conciliant.

Ὁ δὲ ἀμαράκον &c. Amaracum femine, & avulsione nasci testatur Cassianus Bassus lib. 11. cap. 28. τὸ σάμψυχον ἐν ἀπείρῳ ἀπείρεται, καὶ μεταφυτεύεται Ἀπείρῳ, καὶ Μαίῳ ἡδέισαν τῇ ὁσμῇ ἔχον καὶ βερόμετον ὄν. Sampsuchum ex femine feritur, & transplantatur Aprili & Majo, jucundum odorem habens, & calidissimum. Supra cap. 1. hujus libri rationem reddidimus, qua auctoritate doctissimus Gaza ἀμαράκον sampsuchum interpretatus sit. Hoc capite investigabimus, utrum amaracus & sampsuchum una eademque, an verò diversa sit planta. Quidam diversas esse volant plantas, & hoc ferè utuntur argumento : quod Dioscorides, Galenus, Æginetas de utraque egerint, tanquam planta omnino diversa. Dioscorides quidem libro primo, cap. 58 & 68. unguentum Sampsuchinum, & amaracinum describit : & teorism de utroque agit, ergo tanquam de planta diversa, sed respondent , Dioscoridem id duabus fecisse de causis, quarum prima compositionis discrimen, & præstantia. Diversa namque plantæque discrepante præparentur ratione : alterum etiam altero præstantius, & odoratius. Amaracum enim suavius & carius sampsuchino, præterea odoratius, & aliter quam sampsuchinum compositum. Diversa igitur nomina clarioris doctrinæ gratia imponere ipsis necesse fuit. Alioquin minus probatum à probatissimo vix dignosci potuisset. Altera, quod, ut supra dictum est, Cyzieri sampsuchum vocaverit amaracum, & ex Cyzico unguentum hoc præstantissimum & maximè suaveolens adferebatur; ab iisdem amaracinum dicebatur. Necesse ergo habuit Dioscorides eandem retinere nomenclaturam, nec permutare voluit, ne propter diversum componendi modum error fieret. Addunt, quod Galenus & Ægineta utrique diversas adscribit facultates, amaracum enim calidum ordine tertio, siccum secundo : sampsuchum verò calidum & siccum tertio ordine tradunt. Ἀμαράκον. ἡερμαίνει ἰδὺ καὶ τὴν τελευτὴν τῶν. ἑρραίνει δὲ καὶ τὴν ὁσμήν. Σάμψυχον ἡερμαίνει καὶ ἑρραίνει καὶ τὴν τελευτὴν τῶν. Ad hæc diversimodè responderetur à viris magnis. Quidam amaracum Galeni parthenium, five matricariam esse scribunt, quia tam præstantis herbæ nusquam mentionem fecerit Galenus: parthenium autem amaracum dici scribit Dioscorides. Παρθένιον οἱ γὰρ ἀμαράκον, οἱ γὰρ λωκά ἡερμον. Hanc solutionem plurimi botanici probant, pauci rejiciunt, quibus favet Galeni locus, libro de antidot. 1. cap. 9. Διαφέρεται γὰρ ἡ ἄλλαι γεγραμμέναι αὐτῶς τίαν εἶναι, ὥστε ἰδὺ τὴν ἐπιμεληθέντων ἐμπειρίαν φαρέτρων ἐκ τῆς τελευτῆς τῶν βαλάνορων ἀσφαλτῖσαι πῶς γὰρ ὅλος ἔχῃ πὶ ἀμαράκον καὶ μαρραίναν, εἰ τὴν ἑτέραν ἔχουσιν ὁμοίαν. ὁμοίαν γὰρ οἱ μερῶν πᾶν πᾶς αὐτὰ γινώσκουσιν, ἀλλὰ τὸ μόνον αὐτῶν πᾶς ἀπὸ Κρήτης κρημίζομεναι βοτάναις, ἀλλὰ τοῖς ἀπείροις τε καὶ κυλοῖς ἐξ ἡ δὲ καὶ τὰς βοτάναις αὐτὰς ἐπισταμένῃ οἱ Ἀσία γεγραμμέναι, ἐν αἰσῶν ἰδὺ καὶ καλοῖς ὁμοίαν, ἐν Κυζικῷ δὲ πλεονέχει, & κατὰ τὴν Ἰταλίαν, ὡς ἀπὸ ἄλλας πᾶς, ἅτα καὶ τὸ ἀμαράκον εἶδος γεννάμενον. Διαφέρει πῶς γὰρ φυτὸν τὸ τὸ μαρραίναν καὶ τὴν ἑτέραν. ἰκανῶς γὰρ ὁμοίαν τὸ μαρραίναν, καὶ τὸ καλοῖς ὁμοίαν ἀμαράκον μόνον ἐν Κυζικῷ σιδαροῦμενον, ὅσον ἰδὺ τὴν ἑτέραν γεννάει, διδύκειν αὖ πᾶς ἀμαράκον ἔχει πλεονέχει καὶ ἰσῶς οὗτος δὲ τὴν παλαιῶν σιδαροῦμενον, καὶ δὲ τὸ μαρραίναν ἐμβαλλόμενον μόνον. ἰδὺ μὲν γὰρ γινώσκουσιν πᾶς πᾶς, ἐν ἑνὶ περὶ τῆς ἰδὺ ἐν αὐτῇ παρεπόμενον, δριμύτητι γὰρ πολλῇ, περὶ τῆς πᾶς πᾶς τὴν συνήθειαν ἀμαράκον σιδαροῦμενον ἐμπειρίαν ἀμαράκον. τὴν σιδαροῦμενον τοῦτον, ὅσον ἐν τῇ μαρραίναν καὶ τὸ σιδαροῦμενον ἡπτόν ἰδὺ ὁμοίαν ἐφάνη, καὶ ἰδὺ ὁμοίαν ἰσῶς. καὶ ἰδὺ ἐν καὶ τὸ μαρραίναν ἰσῶς. Quæ siquidem Hedychoi descriptiones ab iis traditæ sunt, qui medicamentorum experientie dante operam, verum injectarum pondere ab hac evariant, aliæ vero, neque mayum, neque amaracum profus habent, quædam alterutrum tantum continent, neq; enim duo hæc unguentarii omnes nescunt eo quod herbas solum Creta advectas emāt, & earum semina, atq; succos. Ego vero & duas herbas feci in Asia nasci, ac in aliis quidem regionibus raras esse, sed in Cyzico frequentes. In Italia quoque, ut & alias quasdam herbas, ita & amaracum vidi, quæ odore n. ultimum à maro su-

peratur. Marum enim valde redolet, putaretque forsan aliquis, sola nominis appellatione ductus, unguentum amaricum, quod in Cyzico faciunt, amaraci plurimum capere, sicque forsitan ab antiquis id unguentum conficiebatur, sed nunc solum marum imponunt. Hanc herbam aliquando cum ipse degustassem, ac eam amaram quidem plurimum, sed acrem parum deprehendissem, hortatus sum quendam eorum, qui amaracinum conficere solent, ut amaraci tantum immitteret, quantum & mari, visumque est mihi id unguentum minus quidem redolere, sed pejus nihil operari. Hec itaque à nobis obiter dicta sint. Ex his Galeni verbis aliam atque aliam amaraci unguenti apud veteres fuisse confessionem, satis constat; insuper ex iisdem probatur amaracum etiam in Italia nasci, sed rarissime reperiri, odoreque à maro vinci. Parthenium, five matricaria in Italia satis frequens, nec sine virore odoratum. Malunt alii amaraci nomine marum descripsisse Galenum, nec dubitant, quin librorum culpa τὸ μάρν τιτλος in ἀμαράκιν abierit, quandoquidem in ejus tum gradibus, tum facultatibus assignandis Galenus à Dioscoridis maro non longè recessit. Ego nullam videre possum librorum culpam. Quod vel hoc solo evincam argumento, quod Galenus sequatur feriem alphabeti. Debuisset ergo amaraci, seu, ut volunt, mari facultates tradidisse lib. 7. littera M. non libro 6. littera A. Sed nec marum, & amaracum ejusdem sunt facultatis. Satis enim aperte Galenus, loco jam memorato, amaraco marum odoratus dixit. Volunt alii Galenum bis unam eandemque delineasse plantam, nec contraria esse quæ de utraque habet. Si quidem cum inquit, secundo ordine ficcum, intelligit secundo completo; cum verò tertio ait, vult in incipiente esse ficcum tertio, quæ sanè facultas non adeò diversa. Negari non potest Galenum de atere Attrico bis eodem in libro sexto simpl. egisse, primum littera A. deinde littera B. Utrum de ablynthio bis egerit, lib. 9. examinabo. Non displicet eorum opinio qui volunt Galenum amaraci nomine descripsisse amaracum in Italia nascentem; sampfuchil verò in Cypro & Cyzico provenientem. Nec moveor quod Artenn odoribus lib. 1. c. 51. diversam amaracinam & sampfuchinam dixerit coronam. Fuit hic rei medicæ ignarus; ignoravit etiam plantas pluribus nominibus donatas, eademque nomina aliquando diversis indita plantis. Amaracum dictum volunt ab Amaraco puero regio. Fabellam narrat Servius. Amaracus Cynaræ Cypri regis puer, unguentarius fuit, qui casu lapsus dum ferret unguenta, fracto alabaistro, majorem ex confusione odorem creavit. Unde optima unguenta amaracina dicuntur. Hic postea cum nimio odore contabuisse, in herbam sampfuchum mutatus est, quæ postea ab ejus nomine cœpta est amaracum appellari. Græci recentiores amaracū, five sampfuchum vocant *μαυζουράν*. Ex Græco barb. *μαυζουράνα*. Italicum, *magiorana*. Amaracus, corona pretiosa, *μαυζουράνα*. Amaracus, amaracos. Vulgò majoranam vocant, quod nomen habuit ante multa sæcula. Etenim apud Auctorem Auctuarii legitur, Προφῆται οἱ ὀφθαλμοί, οἱ δὲ ἡλίου ὅτι οὐκ ἔστιν ἡ μαυζουράνα, id est, Magi sacerdotis asinum, alii Isidori genituram. Latini majoranam. Corrige Myrepsi codicem sect. 1. de Antidot. 21. *μαυζουράνα* ἀσπρά, *μαυζουράνα* vel *μαυζουράνα*. Ex Auctore auctuarii, mavult Fuchius *μαυζουράνα*, quod ex Actuarii antidoto è moscho satis comprobatur, in qua sampfuchi etiam mentio fit, quod alio nomine etiam majorana vocatur. Sampfuchum describit Dioscorides libro 3. cap. 47. Sed præstat quæ de eodem tradit Theophrastus prius examinare. Hic serpylli, helenii, fisybrii que ait habere, radices *ἐπιπλάγας* & *πορυχιδέας* &c. Vertit Gaza, quod non sampfuchus, nec serpyllo, nec helenio datum est: hæc enim summo terræ adhaerent, radice multifida, torridaque: radices omnes lignosæ sunt. Pro *ἐπιπλάγας* in Basileensi. & Alden. codice legitur *ἐπὶ πλάγας*. Ταρράδεις, torridas vertit Theodorus. Mavult Scaliger, *perplexas*; sed mendum esse putat; quæ & aliorum est sententia. Qui *σαρκώδεις* restituit, credo, quod lib. 1. de caus. cap. 4. ubi de radicibus agit, legatur, καὶ ὅλας ἱσχυροὺς πᾶς καὶ ἱσχυροὺς ἵνα, καὶ πᾶς αἱ τοῦ ἀμαράκου τοῦ χλωροῦ, καὶ τοῦ λευκοῦ, καὶ τοῦ οἰκωδοῦ. Denique carnis succique bonitate carere non debent, ceu amaracum recens, ut liriū, & cetera ejusdem generis. Facilis lapsus *σαρκώδεις* in *παρράδεις*. Sed majoranæ, five potius sampfuchi nomine descriptæ plantæ à recentioribus non habent radicem carnosam: ipse Theophrastus lignosas esse amaraci radices scribit. Quippe cum dixerit esse *παρράδεις*, subjungit, *ἐυλώδεις* ἢ *πῶσας*. Quare locus ex lib. 1. de causis citatus corruptus videtur, & pro ἀμαράκου

legendum ἀσπράδεις, vel dicendum lib. de causis Theophrastum loqui de tenella, nondumque adulta radícula, quæ in omnibus plantis solet esse carnosior, mollior, delicatior, tenerior. Hoc verò capite de radice adulta, & antiqua agere Theophrastum. Sed nec novella radix amaraci hæcenus cogniti carnosia dici potest. Ταρράδεις Theodorus malè retorrída, interpretatur radice. Ταρράδεις adjectivum à τάρρος, id est, *implicatus*, cratis modo contextus, perflexus. Totam hanc periodum in hunc vertesum. Quod nec sampfuchus, nec serpyllo, nec fisybrii, nec helenio datum est. Hæc enim radices habent superficiarias, multifidas, & perplexas, suntque horum omnium lignosæ. Idem Theophrastus amaracum, semine & avulsione nasci tradidit, quod supra ex Geoponicis Cassiani Bassi probavimus. Ætate præterea sampfuchum florere ait. Verba Theophrasti infra examinabo. Idem ait, sampfuchum copiosum ferre semen, quodque jucundo mollique est odore. De sampfuchus, hæc Plinius lib. 21. cap. 11. *Scrivitur utroque genere, & semine, & ramo, vivacius prædictis, & odore melius; copiosum amaraco, æquè atque abrotano semen. Sed abrotano radix una & aliè descendens, cæteris in summo terræ leviter hærens. In antiquissimo, & optimo codice legitur odore mollius. Quæ lectio Theophrasti munitur auctoritate. Idem feracius, non vivacius esse inquit. Nusquam tradidit Theophrastus unam esse radicem abrotano, sed plures habere radices ait, ac ob crassitudinem maximè radices singulari veluti constare radice. A Plinio venio ad Dioscoridē, qui loco supra citato hæc de sampfuchus habet, Σάμφυχον καλεῖται τὸ κυζικιόν & κίπριον. δόρυ περὶ τοῦ τῶν Αἰγυπτίων. καλεῖται ἢ τὸ κυζικιόν καὶ τὸ κίπριον ἀμαράκον. πᾶς ἢ ἐπὶ πλάγας, ἢ ἐπὶ τῆς γῆς φύλλα δασέα. & περιφρῆ ἵχνοσιν, ὁμοίᾳ τῆς λευκοῦ καλαμίνθης. δάδα, καὶ θερμαινέει (quidam *καρμυκῆ*) πικροδύνη καὶ ἰσχυρὰ. Sampfuchum in Cyzico ac Cyprio laudatissimum, secundum ab hoc locum Ægyptium sibi vendicavit. Vocatur autem à Cyzicenis & Siculis amaracum. Herba est ramosa, perterram repens, foliis hirsutis ac rotundis, tenuioris folii calamintæ æmulis, vehementer odorata & exaltans, nexilibusque coronis inseritur. In Cyzico & Cyprio præstare sampfuchum fatentur veteres omnes. Secundum locum sibi Ægyptium vindicare scribit Galenus lib. de Antidotis, verbis supra citatis scribit in Asia aliisque regionibus etiam Italia nasci, sed præstantia odoris à maro vinci. Nicander canit esse ornamentum hortorum, ripisque amnium.*

— μάλα δ' ἂν ἀμαράκον ἔη
Χερσισμῆς πρᾶσις τε καὶ ἀνδρῶσι κλοαίαν.
Id est,

Confert amaracus areas hortorum complens & fronde viventi ripas. Ad hunc locum Scholiastes. οἱ τινὲς αὐτὴν ἔρως, καὶ τῆς πρᾶσις, ἢ γυναικὸς καὶ τῆς ἀσχυροῦς τῶν ποταμῶν αἰδῶν, & φυτύνεται. Licet nec Galenus, nec Nicander laudent sampfuchum Ægyptium, tamen à Columella libro decimo in hortulo probatur:

Grataque jam veniat bilari sampfucha Canapo.

Canopus urbs Ægypti, satis celebris. Dioscorides herbam inquit esse per terram repentem, foliis hirsutis, tenuioris calamintæ æmulis. Licet Theophrastus, qualia habeat folia non tradat, attamen parva esse, ipsamque stirpem ramosam, ex eodem probari satis potest. Nam inter suffrutices recēlet sampfuchum. Idem Dioscorides lib. 1. cap. 58. quæ folia eligenda sint docet: *ἐκλεῖναι τὸ μέλας χλωρὸν καὶ ῥεῖα σάμφυχον ἐπὶ πλάγας, μετρίως ὀσμυρὸν. Verum sampfuchum colligito ex viridi nigra, plurimum odoratum, ac mediocriter acre. De sampfuchi odore vide Theophrastum lib. 4. de caus. cap. 22. Ob odoris præstantiam à Theophrasto inter aromata, & ea ex quibus unguenta parantur pretiosissima, & suaveolentia, lib. 9. cap. 7. recensetur, & adnumeratur. Eadem de causa inter coronarias plantas non ultimum locum habet, maximè nuptialibus. Catullus Hymenæi tempora cingit amaraco.*

Cinge tempora floribus
Suaveolentis amaraci.

Floris umbram laudat 1. Æneid. Virgilius in his versibus:

— Vbi mollis amaracus illum
Floribus, & dulci adspirans amplectitur umbra.

Potatoribus tamen corona ex amaraco inimica, ut Athenæus lib. 15. scribit. Λοκισίον ἢ κινητικὸν ὄντα τῆς κεφαλῆς, καὶ ἀμαράκινον & αἰσάντας τὰς καρτείας δυναρδύας ἢ βαρύνει ἄλλως καὶ φάλλω ἀεὶ τῶν. Tum etiam violæ albas, quæ odore caput fer-

riunt,

riunt, & coronam ex amaraco, & quicquid opplere ac gravare alioquin caput possit, rejecerunt. Atque hæc de amaraco veteres. An ad recentiorum cognitionem amaracus pervenerit: indagandum. Botanici, majoranam, sic dictam, quod majori cura diligentiaque, quam cæteræ colatur, feraturque pro sampfuchum habent. Malunt alii eandem majoranam marum, & maro nomen inditum contendunt, negantque sampfuchum esse. His moti rationibus, quod cauliculis surgat rectis, cum serpere per terram veteres tradant sampfuchum. Respondeo, in rectum altumque assurgere majoranam, si crebro tondeatur, ac luxuriare impediatur: verum, si negligatur, humi procumbere, ac serpere, flexili mollitie nutantibus furculis, & in terram curvatis. Sed aliter adversariorum auctores. Pena & Lobelius respondent, reperiri majoranæ speciem, multo rariorem, humi repentem, quod non erectis erigiur aut fruticat ramulis, uti vulgaris, sed in cespitem caducis, serpilli modo, cui alioquin persimilis folio, effigie & magnitudine; cujusmodi, quæ in Belgio Nervii creverat sedulo pharmacopœo Ioanni Mouton, & Antverpiæ Coudenbergio, stirpium peritissimo. Hujus semen Hierosolymis sibi allatum ab ambulone, in historiis scribit Lobelius. Sed aliud quid vetat majoranam esse sampfuchum. Sampfuchi folia, ut Dioscorides lib. 1. tradit, colore sunt ex virore nigricantia. Majoranæ verò incana è virore albicantia; qualia etiam habet, amaracus repens; cujus meminit Lobelius. Amaraci hujus ramulos foliaque eleganter exsiccata in horto hyemali Clusii, summi botanici invenimus. Majorana humilis & fruticosa stirps est candicans, & suavis admodum odoris, sesquipedem, aut palmum alta, cauliculis, five furculis tenuibus in plures alas divisis, & in latitudinem expansis, circa quos foliola sunt penè rotunda, mollia & incana, sed hyeme magis virentia, & in summo flosculi candidi, perpusilli, è spicis heracleotici origani similibus exeuntes, exiguis videlicet, oblongis, & squamatis compactilibus. Succedit semen admodum parvum, colore spadiceum, radice nititur multifida, lignosa, & perenni. Semine satum eadem ætate fructificat, & binis è singulis geniculis ramulos profert; postquam verò adoleverit incertus sit ramulorum ordo. Odorem habet fragrantem, admodum jucundum, ac suavem; saporem verò tenuem & subacrem. Caput tam gustu, quam olfactu veluti futuro somno mulcet & mitigat. Unde iterum colligitur, non esse veterum amaracum: nam hæc potatoribus inimica, majorana amica. Vino addita gratiam conciliat, ac ne vini vapores cerebrum tentent, impedit. Reperitur majorana hæc quandoque major, subinde tenuior ac minor, odoreque præstantior; quandoque lætioribus, quandoque angustioribus foliis, ut plurimum erecta, raro repens. Quidam botanici hanc marum Dioscoridis esse asserunt, quod libro 3. cap. 49. describit. Μαργη ή ύσβερον, πία γνόμενόν, φρουραίνης, όμοια τώ άνθει όεζανώ. τή ύδρ φύλλα τούτω λείκότερα ποικίλ, ή τώ άνθώ εύαιδέστερον. Έχει όλί δύναμιν. όμοίαν σισυμβρίω &c. Ad finem capitum additum est, γεννάται ή & Μαργησίαν ή θράλλεις πλείον. Marum, seu hysobrium herba vulgo cognita, furculosa, flore origani, attamen foliis multo candidioribus, ac flore odoratiore, vim habet sisymbrio consimilem; juxta Magnesiam & Tralleis copiosissime gignitur. Sed hoc caput adulterinum, ac spurium esse existimant, quod his ferè rationibus probant; quod Marcellus codices antiquissimos viderit, in quibus caput hoc desideratur; tum quod prima Dioscoridis verba parum potestremis respondeant. Nam omnibus cognitam esse tradit herbam, cum tamen non in nostro orbe, sed juxta Magnesiam & Lydiæ Tralleis plurimum nascatur. Accedit insolens auctoris scribendi modus, qui cum semper congeneres herbas uno loco recenscat, hanc ab origani familia disjunct, & inter alias nostrates, herbas odoratas, ut meliloton, baccarim, numeravit, etsi ad Magnesiam & Tralleis nasci scribat. Ad hæc facilis, & in promptu responsio. Caput hoc negligentia exscribentis in codicibus memoratis fuisse prætermisum. Nam apud Oribasium, qui Dioscoridem quam fidelissimè exscripsit, habetur. Verba illa πία γνόμενόν adjectitia spuria sunt, & ex margine, vel aliunde in codicem irreperunt. Ea enim non agnoscit Oribasius. Nec verba Dioscoridis uti in vulgatis leguntur codicibus, adeò dissona, aut parum respondentia, ut volunt. Facile fieri potuit, marum fuisse herbam vulgo cognitam, & tamen ex magnesia ad Græcos allatam. Acorus vulgo cognita, & tamen ex Ponto, Galatiaque adfertur. Dictamnium, Cretense optimum, & aliunde adfertur quam ex Creta, & tamen nulli pharmacopœo, vel seplasiario ignotum. Idem de Maro dicere licet.

Marum Galeni ex eo herbam satis vulgarem fuisse constat, quod loco amarici, in amaracino adderetur unguento. Tertium objectum nullius est valoris. Nam amaracum æquè peregrinum Italis Græcisque fuit, ac marum, & tamen utrumque conjungit Dioscorides: nisi quod caput de meliloto interjectum sit; nec herbas congeneres disjunct, quia baccaris, melilotus, ruta, sampfuchum frutices, vel suffrutices sunt, plantæque furculosæ, nec omnia, quæ invicem comparantur statim à Dioscoride subnectuntur. Nam stœchas satureiaque simili comantur folio; serpyllo clinopodium simile. Idem de floribus dicere licet, multisque potest probari exemplis. Marum dictum volunt à rege quodam Thracie, cui nomen Maro fuit. Sed verisimilius ab amaraco per apocopen nomen impositum. Idem marum ύσβερον vocatum fuit. In quibusdam codicibus legitur, ή ύσβερον. ή ή όεζανώ. Marcellus legit σισυμβρίον, idque quod sisymbrio similem facultatem marum obtinere scribat. Florem esse ait origane: id de heracleotico origano intelligendum auguror. Pro άνθώ εύαιδέστερον apud Oribasium scriptum est άνθώ εύαιδης, non multum dissimili sensu. Cum delineatione Dioscoridis majoranam convenire, negari vix potest. Suffrutex enim candidioribus quam origanum foliis, florequè odorato origano heracleotico non dissimilis. Reperiuntur tamen Botanici, qui majoranam veterum negant esse marum. Sed cum suam nullis rationibus proponant sententiam, cur eam probem. Malunt iidem Syriacum vulgo dictum marum gracilioribus sarmentis, minoribus capitulis & foliis, quam Gallorum mastica à Pena & Alpino descriptum, esse veterum marum. Prodiit hoc ex seminibus è Cretâ Syriave delatis. Suffrutex est,

Marum Syriacum.

crescitque altitudine palmi, foliolis parvis, minutis, candidantibus, sapore acutis, maxime odoratis: fertque à radice lignosa, gracili, parva, furculos plures rectos, rotundos, tenues, lignosos, qui ab radice usque ad summitates ferunt ex intervallo binos ramulos, foliis binis utrumque ex opposito dense vestitos, in cacumine verò flosculi sunt purpurei, origani heracleotici modo admodum odorati. Marum Corthusi, quod tragoriganum alii dicunt, cujus delineationem capite de tragorigano dedimus, veterum

marum non est, quod flos origano non sit similis. Floret enim in verticillis orbiculatis, origanum verò promit flosculos ab exiguis veluti spicis. Sapore insuper non est acerrimo, sed odore fragrantissimo, urente, tritum enim digitis eminus, non secus, ac flammula cerebrum ferit, percellitque nares. Nec Gallorum mastice, sive Dodonæi clinopodium, cuius mentionem cap. de helenio feci marum est veterum. Flosculos enim fert origano non usque adeo similes, nam in summo gerit veluti capitula lanuginosa, & ambientes similes verticillos, è quibus perpallidi flosculi albi: odorem quidem spirat suavem, sed qui in odore origano dici non potest, ac armaracum superet. Mari Ægyptii meminit Plinius lib. 12. cap. 24. In Ægypto nascitur & marum, pejus quam Lydium, maioribus foliis, ac variis, illa breviora, ac minuta, ac odorata. Ex quo hæc Plinius habeat, me latet. Nunquam, inquit Alpinus, in Ægypto marum inibi proveniente videri potuimus, nisi per marum eam stirpem Plinius intelligi voluerit, quam nos in libris de plantis Ægypti nomine zatarendi depictam dedimus: audeam affirmare, Lydium (quod folia breviora habere scribitur) esse unam eandemque cum Cretico: Galenus fatetur, & ipse se hanc plantam vidisse in Asia nascentem. Eodem tamen hoc libro de plantis Exor. cap. 20. Idem Alpinus plantam mari Ægyptii nomine describit, verum Plinii marum esse negat, nec ullo modo cum delineatione Dioscoridis convenit, quare descriptionem ab Alpino datam omitto.

Σισυμβριον. Sisybrium ex Varronis auctoritate tradunt nomen accepisse à Sisybri, quæ fuit in veteribus comædiis meretricula. Apud Nicandrum pro σισυμβριον metri gratia σισυμβρον legitur.

Καὶ μὲν ἔσισυμβρον πῖλαι μελίγματα νίσων.

His etiam sisybria malis sunt mite levamen.

Idem sisybrium à Græcis barbaris σισυμβρον vocatur. Τὸ σισυμβρον ἔστι σισυμβρον καλοῦσιν. Palatinus codex σισυμβρον, Scribo σισυμβριον. Sisybri duo genera novisse Theophrastum ex cap. 22. d. 11. de caus. cognoscere licet, ubi de sisybrii mutatione in mentham agit; locum adeat lector, & videat, quæ à nobis dicuntur. Duo sisybrii genera describit Dioscorides, ac quidem Theophrastum ab aliquibus, serpyllum sylvestre dici tradit, alterum verò cardamine. Nos prius distinctionis ergo coronarium vocabimus Coronis enim addebatur nuptialibus, eoque sponsi coronabantur. Phavorinus. Σισυμβρία, φύλλον αἰὲς ἐστὶ φανερὸν οἱ νύμφησι. Veneris hac de causa nomen acquisivit, Venerique dicatum fuit. Myrto hac de causa sociatur, quæ tota est Veneris. Ovidius lib. 4. Fastorum puellas alloquens, vult eas offerre Veneri coronas textas è sisybriis, myrto, rosa.

Cumque sua Domina date grata sisybria myrto;
Textaque composita juncea vincla rosa.

Coronarium, hoc sisybrium describit Dioscorides libro 11. cap. 155. Σισυμβριον (οἱ δὲ ἱερεῖς πολλοὶ ἀρεῖον καλοῦσιν) ἐστὶ χρίστας φύεται ἵσικε δὲ ἡδύς (καὶ κηπίον, καὶ αὐτὸ φυλλότρονον δὲ καὶ δίδυμον, καὶ φασμαμακρόν). Sisybrium (alii serpyllum sylvestre vocant) in solo inculto nascitur, mentha hortensis similitudine, sed latioribus foliis, atque odoratis, quod quidem coronis inseritur. Non reticendum, in quibusdam antiquis codicibus caput hoc non reperiri; in aliis verò libro tertio locari, & quadragesimum nonum vocari, pro ἀρεῖον in Aldina ἀρεῖον legitur, at apud Orbasium μέλα. Apud eundem pro ἡδύς scriptum, parva differentia, ἡδύς. Alterum sisybrii genus, quod cardaminem vocat, delineatur à Dioscoride libro secundo, cap. 156. Σισυμβριον ἔστι, οἱ δὲ, καρεδάμινον, οἱ δὲ ἐστὶ τὸ σισυμβριον ἡδύς ἵσικε, καὶ τὰ αὐτὰ τὰ σισυμβριον. καρεδάμινον δὲ ἵσικε λέγουσι, καὶ τὸ ἵσικε καρεδάμινον τὸν γένος. φύλλον ἔχει τὸ μὲν αὐτὸν ἀπὸ φανερῶν, (alter codex ἀπὸ φανερῶν, terræ inhaerentia, & quidem rectius ex Sambuci sententia, nobis tamen propter ea quæ sequuntur, vulgata placet) αὐτὸν δὲ οἱ σισυμβριον αἰὲς τὸ ἐστὶν ἡδύς. ἵσικε δὲ ἡδύς καὶ δίδυμον &c. Sisybrium alterum sunt qui cardaminem, alii sion appellant. Est autem herba aquatica, quæ in iisdem quibus sion locis provenit, cardamine ideo nonnullis dicta, quod gustu cardamum, i. e. nasturtium representet. Folia primum rotunda prodeunt: augeſcentia verò eruce modo funduntur, porro excalefacit, urinas movet. Vtrumque sisybrium confudit, ni corruptus codex Plinii lib. 20. cap. 22. ubi sic ait: Sisybrium sylvestre à quibusdam thymbræum appellatum, pedali non amplius altitudine. Quod in riguis nascitur, si ile nasturtio est. Vtrumque efficax adversus aculeata animalia, ut crabrones & similia. Quod in sicco ortum odoratum est, & inseritur coro-

nis angustiore folio. Nemo, quod sciam, sisybrium thymbræum vocari tradidit, Dioscorides ab aliquibus serpyllum sylvestre vocari auctor est. Nemo quoque scripsit, pedali esse altitudine, sed hoc collegit Plinius, quod prius sisybrium Dioscorides referat esse mentæ hortensis similitudine. Aliud est, forma simile quid facere, aliud magnitudine; formam intelligit Dioscorides. Quod sequitur de natali solo, de altero sisybrii capi debet, quod nasturtium refert, sed gustum nasturtio non dissimilem ostendit. Quare, aut vehementer erravit in sisybrii historia Plinius, aut corruptus codex. Mancum & aliquid deesse, quod sequitur suadet. Vtrumque, inquit, efficax adversus aculeata animalia. Si utrumque adversus malum jam memoratum idoneum, duo sunt sisybrii genera, cum unum tantum describere videatur. Quare deesse quid iudico, an scripsit Plinius. Sisybrium, sylvestre à quibusdam serpyllum appellatum, pedali non amplius altitudine. Alterum in riguis nascitur, & gustu nasturtio simile est, utrumque efficax adversus aculeata animalia, ut crabrones & similia, quod in sicco ortum odoratum est, & inseritur coronis angustiore folio. Sedant utraque dolorem capitis. Postremum tamen Dioscorides de coronario dixit. Nec illud quod coronis additur angustiore est folio, quod vel ex eo colligi potest, quod folio mentæ latiore tradat esse Dioscorides. Meminit & sisybrii idem Plinius lib. 19. cap. 8. his verbis: Serpyllo & sisybrii montes plerique ſcitant. Quod ex Theophrasti hoc capite habet. Vide quæ supra de serpyllo dicta sunt. Meminit sisybrii variis in locis Theophrastus, uti lib. 11. cap. 1. & 5. ubi ait, si non colatur diligenter, facile in mentam degenerare, quod & hoc repetit capite, uti etiam libro 11. de caus. cap. 22. quem locum adeat lector, & nostrum commentum videat, & quæ lib. 5. de caus. cap. 8. dicantur. Plinius, ut supra lib. 11. demonstratum est, in calamentam degenerare sisybrium docet, quod nobis haud probabile videtur, tum, quod in memoratis locis constanter ἡς μιν λέγουσιν legatur, tum quod nimis magna foret mutatio, sisybrii in calamentam. Porro, ex hoc cognoscimus Theophrastum non de sisybrii cardamine agere, sed coronario, mentæ simili. Illud etiam probat, coronariam illum intelligere, quod tradat lib. 1. de caus. cap. 4. avulsione nasci. Cardamine sisybrium, avulsione non propagatur. Illud etiam facit ad propositum, quod Dioscorides sisybrii cardamines folia primum rotunda dicat, dein eruce modo dissecta esse. Nunquam hoc reticisset Theophrastus, ubi de mutatione sisybrii in mentam agit. Sed nemo unquam in dubium vocavit, Theophrastum de coronario agere sisybrii. Illud quærent viri magni, utrum Dioscorides de sisybrii sylvestri à Dodonæo descripto, an hortensi à Mathiolo delineato egerit. Duo etiam Theophrastus sisybria novit, unum sylvestre, alterum cultu. Utraque opinio suas habet rationes. Doctissimorum virorum opinio est, Dioscoridem agere de sylvestri sisybrii Theophrasti, idque ob hanc rationem, quod Theophrastus referat in hortis provenire sisybrium, tum, uti idem docet locis supra citatis, nisi cultu retineatur, in mentam mutetur. Dioscoridis verò sisybrium, cultura non indiget, ne in mentam transeat, tota enim sua natura sylvestris est. Contra de hortensi loqui Dioscoridem illud suader, quod dicat, sisybrium odore quam menta esse suaviore, stabilis hanc opinionem, quod ipse referat Theophrastus, locis supra citatis, sisybrium in mentam transire, suavioreque, ac præstantiore esse odore, cumque degenerat, mentæ accipere odorem, proprio amisso. Sisybrium autem sylvestre, menta non est ἡδύς, odoratis, sed graveolentius multo. Adversus hanc sententiam illud adferri potest, sisybrium cum gravitate quadam odoratum, quod Dioscorides lib. 3. cap. de menta scribat, καὶ πᾶν μείζον σισυμβριον, καὶ ἔστι δὲ βαρυντικόν, καὶ ἔστιν οἱ πᾶν ἐν ἡδύς καὶ ἡδύς καὶ ἡδύς. Et propterea menta sylvestris major sisybrii, at odore magis viroso, quare minus ad sanorum usus utile. Dicendum, omnes mentæ species odoratas esse cum gravitate quadam, sed inter has sisybrium esse odore suavissimo, ad argumentum supra allatum Dioscoridem agere de sylvestri sisybrii; respondeo, nusquam tradidisse, Theophrastum, in hortis provenire sisybrium. Quod autem dicat: si non colatur, sed negligatur, transmigra in mentam, inde concludi non potest, in hortis provenire, verum illud tantum, sisybrium ex locis sylvestribus allatum, ac in hortis locisque cultis, ubi solum pingue, transplantatum, si negligatur, nec diligenter alatur, in mentam abire, pristinamque amittere suaveolentiam. In hortis enim, paucum illud, quo indiget, alimentum, quod optimè concoquebatur, novo ac copio-

copiosiore accedente dispergitur in ramos, nec, ut ante, concoctum, sed crudius in eisdem mittitur. Certè locis minus cultis odoratissimæ reperiuntur plantæ, serpyllum, stæchas, similesque plantæ ex sylvestribus in hortos translatae, eandem odoris bonitatem non servant, sed ab alimenti copia graviores spirant. Nostra ergo sententia est, Dioscoridem sisymbrium considerare in natali solo natum, Theophrastum verò inde allatum. Illud insuper priorem debellat sententiam, quod sisymbrium, quod exhibent sylvestre, cuius etiam imaginem damus, non conveniat cum delineatione Dioscoridis, uti illi existimant. Quippe menta graveolentius, non odoratius, insuper non in incultis, sed aquis reperitur. Taceo non satis mentæ simile esse, quia menta omnis spicata, una excepta, quæ verticillata dicitur; cui non fit verisimile Dioscoridem mentam comparasse, verum cæteris generibus, quæ spicam gerunt. Nam verticillata illa menta, locis non provenit calidioribus, de quibus egit Dioscorides, sed frigidis in Belgio, Germanique. Finem ut faciam, sisymbrium verum dico, cuius imaginem exhibemus, ante

brium à Dioscoride, & nobis descripto Sisymbrio haud parum differt: neque enim cultu retineri debet istud, ne in Mentham degeneret, sed cum tota natura sylvestre sit, etiam multa cura, ut hortensis fiat Mentha non datur assequi. Rectè cum delineatione Theophrasti convenire negat, sed cum Dioscoridis sisymbrium esse vult, fallitur. Nam Dioscorides sisymbrium mentastro simile ait, sed majus mentastrum spicatum est, spicis verò caret sisymbrium à Dodonæo descriptum. Sisymbrium cardamine nonnulli volunt esse florem cuculi, vulgo *Coekroet* hibernicum dictum. Huic mox à radice folia in oblongis pediculis sunt rotundiuscula, inter quæ medius exit caulis tenellus, pedali ferè altitudine: circa quem folia tenuia. Erucæ hortensis foliorum divisura: flores in summo candidi, aut modicè purpurascens, parvis leucois quodammodo similes: semen in exiguis valvulis minutum: radix fibrosa est. Nascitur non tam in aquis, quam in locis humilioribus, & quæ creberrimè, non modò cælesti ac

Sisymbrium Cardamine.

Sisymbria mentha agrestis Lob.

nos à Lobelio delineatum, quodque Bauhinus in phytopanace mentæ, alterius spicatæ nomine exhibet. Hoc fert vulgaris mentæ folia latiora, & rotundiora, circinataque, attamen crispa; caulem quadrangularem, ex parte rubentem; flores reliquarum mentæ instar spicatos: odore, gustuque menta acrior, suaviorque, & si diligens adhibeatur cura, facile in vulgatam abit mentam, odorisque præstantiam vehementiamque amittit. Sisymbrium sylvestre à Dodonæo his ferè verbis describitur, quod ipse fatetur cum Theophrasti sisymbrio non convenire. Sylvestris inquit, mentæ species Sisymbrium est, primæ inter hortenses Menthas simile apparet: folia ejus sunt rotunda, caules angulosi, utraque obscure rubentia, à radice latè proserpunt, sed singula majora: gravius etiam odorata est ipsa herba: flores in summo ramulorum, veluti in capitulum ex parte globosum collecti, purpurascunt. In humentibus ac riguis, veluti in pratis, secus fossas aquas habentes, ac flumina nascitur. Cum aliis menthis floret, ac vere revirescit. Σισυμβριον Græcis dicitur, Latinis Sisymbrium: Germanis Roszmuntz / Wassermuntz: Gallis Menche sauvage. Est verò & aliud Sisymbrium, à Theophrasto memoria proditum, ex coronariorum surculorum tenuifoliorum numero, cui odor, acrior quam Serpylli; quod, nisi cultu retineatur, in Mentham transit. Hujusmodi autem Sisym-

pluvia, sed & rivulorum ac redundantium stagnorum aquis irrigantur. Florem Aprili ac Majo edit. Alii aliam sisymbrii cardamine nomine ostendunt plantam, de qua hæc ab adversarij Auctoribus traduntur. A Cardamo, cuius acrimoniâ vescitibus refert, dicta cardamine fuit, veluti Hel-leborine ab helleboro, tametsi proprius accedit Cratææ laveri, sive Nasturtio vulgari, aut verò, quam Dioscorides Sion, aut etiam quam Sisymbrio: etsi Dioscorides Sisymbrii fecerit speciem, tribueritque idem nominis plantæ mentæ hortensi simillimæ, atque huic aquaticæ, ansamque Plinio confundendi vires laveris atque hujus Sisymbrii, quod Sion etiam vocarint. Est enim fontium lympharumque rivulorum sedatrix hæc, uti Sion, sed tota tenella, gracilisque: folia promens, imstrata latius, in nervis cauliculis rotunda Erucæ, aut aquatici Nasturtii vulgaris: quæ autem in caule sesqui palmari vel pedali angustiora multo sunt, etiamque hortensis Nasturtii divisura: floribus summis albidis, acri gustu, ac in acetariis tamen minoris commendationis. Sed enim primum illud Sisymbrium apud Dioscoridem in familiam potius Menthe & Menthastri relegandum, cum quibus tantopere illi convenit, ut quasi naturæ simbolo mutuo altera in alteram abeat nempe mentha in Sisymbrium, hoc in illam, propter confusa naturæ principia in semine. A sisymbrio cardamine venio ad sion, quod idem nomen sisymbrium jam memoratum obtineat. Describitur à Dioscoride lib. II. cap. 154. Σιον τὸ ἐν ὕδατι ἰσχυρότατον ἐστὶ τῶν ὕδατος

hum imitatur, & in coronas addi solet: ita dictum à serpendo, quod radicetur, quacunque sui parte terram attingat. Habet autem folia & ramulos origani, verum coloris candidioris, & è maceris demissum longius latiusque propagatur. Alterum sylvestre, quod etiam *xygis* appellatur, minime serpit: at in altum assurgens ramulos edit tenues ac surculosos, foliis rura similibus refertos, verum utcunque angustis, longioribus atque durioribus. Flores gustanti acres, jucundi odoris: radix nullius usus. Nasctur in petris efficacius, magisque calfaciens, & ad medendi usum aptius, quam sit hortense. Primum ad generalia attendemus, dein specialia. Ait Dioscorides duo esse serpylli genera, unum sativum, alterum sylvestre: sativum repere ait, assurgere sylvestre. Contrarium, ut supra dixi, Plinius lib. 20. cap. 22. Serpyllum à serpendo dictum putant: quod in sylvestri evenit, in petris maxime; sativum non serpit, sed ad palmi altitudinem increscit. Pinguis voluntarium, & candidioribus ramisque adversus serpentes efficax &c. Plinii, si non corrupta, lectio, planè absfona videtur; quippe vulgata Dioscoridis lectio auctoritate nititur, eandemque toridem ferè verbis subscripsit Ætius. Apud quem hæc de serpyllo habentur. *Θερμικὴς εἰς τοσοῦτον ἐστὶ δύναμις, ὥς καὶ ἐν ἡμῶν τῇ ἐξῆς κινεῖται, ὅτι καὶ τῶν γαῖαν ἰσχυρῶς δαμάσκει, διπλὸν δὲ αὐτῷ τὸ εἶδος. ὁ μὲν γὰρ ἐστὶ κηπούριος, σαμψυχίζων τῇ ὀσμῇ, ὁ δὲ ἄγριος ἐστὶ ἐν συζυγίᾳ καλεῖται, ὅσην ἔρπον, ὡς δὲ ὁρθῶς κλάωτα λεγεται φρυγανιῶν ἔχων φύλλα ἀπὸ πάλιν ὁμοία πηγάζον. ὑπερβύσσας τὸν πῦρ δριμύτα, ὁ δὲ ἡδύτα, ῥιζὰ δὲ ἄγρηστον, φέρεται ἐν πέτραις, ἀναρρίπτει. Ἐπεμαντικώτερον δὲ κηπούριον ὑπερβύσσας. Ἐπὶ αὐτῷ τὸ ἰατρικὸν χρῆσθαι ἐπιτηδεύουσιν. Serpyllum calfactoriam vim usque adeo habet, ut menses & urinas moveat. Est autem & gustu satis acre. Duæ ejus sunt species, altera hortensis, sampsuchum odore referens, altera sylvestris, quæ & *xygis* appellatur, non serpens, sed ramulos erectos, tenues, sarmentosos habens, folia ferè similia ruræ, subangusta & longiora, ac duriora, flores gustu acres, odoris jucundi. Radix autem inutilis est. Nasctur in petris, efficacior, & calidior quam hortensis, itemque ad usum medicum accommodatior. Apud Dioscoridem ergo mendum nullum. Plinii codex si corruptus, non parva emendatione, mutationeque opus videtur. Corrigit ex Dioscoride Dalecampius. Serpyllum à serpendo putant dictum, quod in sativo evenit, in petris maxime sylvestre, ac voluntarium non serpit, sed ad palmi altitudinem increscit. Sativum origano simile, foliis ramisque, sed candidioribus, adversus serpentes, &c. Hæc lectio cum Dioscoride convenit, nisi quod Dioscorides, ut idem notavit Dalecampius, à maceris demissum prolixius crescere dicat: an igitur pro in petris, à maceris demissum legemus? Nimis torta emendatio. Alterum generale quod observare debemus, est quod Dioscorides rectè ad verba Theophrasti attenderit, cum *ἀπὸ τοῦ ἔρπον* dictum referat, quod radicetur quacunque sui parte terram attigerit, id est, quod Theophrastus ait, & nos supra annotavimus, in quamcunque volueris longitudinem trahi. Quod cauliculi statim ubi terram attingunt, novas faciant fibras, sive radículas. Supra dixi aliud Dioscoridem sylvestre describere genus, aliud Theophrastum. Id ex verbis Theophrasti supra examinatis patet, ubi docet serpyllum sylvestre deferri ex montibus, atque, ut hortense fiat, in hortis feri, ac transplantari. Hactenus generalia, nunc particularia videamus. Ait Dioscorides serpyllum hortense *σαμψυχίζων τῇ ὀσμῇ* esse, id est, odore sampsuchum imitari. Ad quod Græci Grammatici non attenderunt. Scribunt enim florem esse sampsucho similem, quod verum non est. Suidas. *Ἐξ ὧν αὐτὸς σαμψυχὸν ὀμοίον*. Cogitaram quandoque vocem *ὀσμῇ* deesse, sed cum idem apud Phavorinum, aliosque legatur, deferui illam opinionem. Serpylli folia Dioscorides *δριμύτην* comparat. Corrigunt viri magni, *τραγοριανῶν*, quod tragorigani folium serpyllo sylvestri similia faciat. Vulgarum probat auctoritas Oribasii, interim haud multum intererit, an *δριμύτην*, an *τραγοριανῶν* loquat. Nam Dioscorides lib. 3. cap. 35. scribit, *τραγοριανῶν ἡμενίσκος ἐστὶν, δριμύτην ἢ ἐκ πολλῶν ἀγρίων ὁμοίον τῇ φύλλῳ καὶ τῇ κλάωτα*. Tragoriganum exiguum est frutex, folio & ramulis origano, aut serpyllo sylvestri similis. *Ἀπὸ δὲ αἰμασίων* &c. Marcellus *ἀπὸ δὲ* legit *ἐπὶ, in sepibus*; quod apud Theophrastum reperitur *ἢ αὐτῶν αἰμασίων φυτῶν* &c. Idem ex eodem Theophrasti loco scribit, *ἐπὶ αἰμασίων εἰς φέρον καὶ δέμενος*. Theophrasti verba sunt, *ἢ αὐτῶν αἰμασίων φυτῶν*, ἢ καὶ τῶν καὶ δέμερος. *ὁ δὲ αὐτῶν* & εἰς φέρον, ea lege, nō *ὁ δὲ αὐτῶν*. Quæ Theophrastus de serpyllo, ea de *sisymbrio*, si non mendum, refert Plinius lib. 19. cap. 8. Simili modo *sisymbrium* serunt. Latissimum nascitur in puteorum parietibus, ac circa piscinas & stagna. Nemo *sisymbrium* latissimum in puteorum parietibus nasci, tradidit. Vox deesse videtur, ac legendum, Simili*

modo *sisymbrium* serunt, serpyllum latissimum nascitur in puteorum parietibus. *Εὐαγεστάτος δὲ ἐς φέρον* vertit, in puteorum parietibus, cum juxta puteos nasci tradat Theophrastus. Malè *αὐτῶν αἰμασίων* vertit, circa piscinas & stagna. Sed fortè aliunde, quam ex Theophrasto id habet, in locis aquosis, sive humectis latius provenire auctor est Suidas. *Ἐρποντος εἶδος αἰδὲς σαμψυχὸν ὀμοίον. ὁ μάλιστα ἐν τῇ ὑδατὶ θάλλει φυτὸς τῇ αἰδὲς, ὡς καὶ τὸ ἔρπον τῆς ριζῆς. ἔστι δὲ ὁ δριμύτης*. Serpyllum floris genus sampsucho simile, quod maxime in aquis viret, genus plantæ, quod à serpendo radicibus nomen accepit, estque odoratissimum. Nec Dioscorides, nec Theophrastus, nec botanicorum quispiam in humectis prodidit latius reperiri serpyllum. *Αἰμασία*, non sunt loca humecta, sed potius petrosa, maceræ sine luto cæmentorum. Hefychius *αἰμασία τὸ ἐν πολλῶν λίθων λογάδην ἀθροίσμα*, sepes ex multis lapidibus congestæ & aggregatæ. *Αἰμασία* dicitur *ὡς καὶ τὸ ἀμασίνων τῶν ὑπερβύσσων τὸν πῦρ καυδῶν ἀκαυδῶν τῆς σάργος τῶν λίθων*. A cruentando, quod supergredientes à collectis & aggregatis lapidum angulis lædantur. *Αἰμασίας*, quo dixi significatu, fit mentio apud Herodotum libro 1. *Τὸ δὲ δόσι τὸν αἰμασίνων ἀεὶ χυλὸς ἐκείνου, τὸ περὶ αἰμασίνων λίθων ὅτι πῦρ ὡς γίνεται, deinde verò incurvæ utrimque ripæ costilibus lateribus pro maceria prætexuntur*. *Αἰμασία* ergo loca potius petrosa sunt, quam humida. Summi botanici vulgare serpyllum, in Belgio, Germania, Italia, Gallia frequens, cognitumque, & quod mulierculæ nostræ, quæ ex herbis vendendis victum quærunt, thymi alterius præstantiorisque nomine venum exponunt, pro veterum habent serpyllo sativo. Legitimum dicunt, quod nullum aliud serpylli genus in Italia reperitur: quasi non potuerit Columellæ, ac Dioscoridis temporibus ex Græciâ, vel alia regione in Italiam deferri, ac illic in hortis coli. Sed videamus an cum delineatione veterum satis conveniat. Serpyllum vulgare nec ambit, nec amplectitur, instar hederæ alias plantas, nec quo sustentetur adminiculo eget. Eleganter ea de causa veterum serpyllum venustus poeta Pancrates apud Athenæum l. 15. dixit *ἐλὼν ἔρπονλον*. Vulgare serpyllum in ocimum degenerare, hætenus nemo observavit; cultura thymi durioris naturam assumere, experientia didici, ramuli foliaque origano non habet candidiora, sed nigriora, sive ex nigro virentia. Quare pro *δριμύτην* maluerunt alii legere, *λεϊότερον*, leviora. Sed alia

Serpyllum vulgare.

sunt, quæ impediunt esse verum serpyllum. Nam in maceris non provenit, sed juxta agrorum margines, pingui præsertim & petroso solo; quandoque tamen locis etiam visitur petrosis. Serpyllum vulgare his ferè verbis describit Dodonæus, ac de eodem hanc fert sententiam, *Vulgari Serpyllo multi sunt exiles cauliculi, duri tamen, & lignosi, nonnulli in rectum palmi altitudine surgentes, alii repentes, & alicubi terræ superficiei exiguis fibris annexi: folia exigua, virentia, Thymi similia: capitula in cacuminibus rotunda, è quibus flosculi exeunt colore rubente purpurei, non raro etiam albi: radices tenuissima ac fibrosæ*. Hujus

Hujus vera, & species quedam, cujus cauliculi non serpunt: radix crassior, lignosa, tenui lanugine. Hæc quandoque tota canescit, ut in Bohemia nonnullis collibus, ac locis desertis. Nascentur passim locis multis juxta agrorum margines, pingui præsertim & fecundo solo; subinde etiam locis petrosis, & non modo in Germania, Bohemia & Belgio, sed & in Italia & Gallia sponte eunt, tota fere æstate, floribus ejus proveniunt. Germani, Quendel & Hamel: Belgæ, Quendel/Wilde Thymus & onser vrouwen bedstroo. Hispani Serpel & Serpillo. Itali Serpillo, Galli Pillotet, Angli, Wild Tyme, Bohemi Materi Dautta, Officina Serpyllum, pleraque verò etiam Prilegum montanum nuncupant. Et passim quidem etiam Serpyllum veterum existimatur, non tamen tam Serpyllis quam Saxifragæ Dioscoridis respondens: Si enim diligenter & ad Serpylli utriusque & ad Saxifragæ descriptionem expendatur exiguum serpyllis, plurimum vero saxifragæ simile esse comperietur. Veterum etenim Serpyllum, quod quidem prius, præter quod ramulis & foliis simile est, in quantamcunque altitudinem adminiculo fultum aut vicinis stirpibus mixtum crevit, & quandoque ex Ocyro per nimiam siccitatem mutato gignitur: alterum verò non serpit, & folio est rutæ, id est Hypericum & Centauri minoris (ut alibi ostendimus) longiore, Serpyllum verò vulgare humile est, frutices non conscendit, ex Ocyro non provenit, & foliis est multo quam Hyperici aut Centauri minoribus & brevioribus, omnino videlicet exiguis, ac Thymi, ut diximus, foliis similibus. Ex his serpyllum vulgare, non serpylli veterum aliquam speciem, sed saxifragæ Dioscoridis esse palam est. Saxiphragam enim ait esse herbam thymæ similem in petris nascentem. Serpyllum autem vulgare thymum foliis & capitulis refert, & non raro in locis petrosis reperitur: propter eam si quidem aliquam cum thymo similitudinem habet sylvestre thymum, & à Belgis & ab aliis nominatur. Verba Dioscoridis de saxifraga hæc sunt. Σαξιφραγῶν, αἱ δὲ σαξιφραγῶν, αἱ δὲ ἰμπετρῶν. Ρωμαῖοι σαξιφραγῶν, ὁμοίως τῇ φερίανδρῳ ἐν πτρυγῇ καὶ πρὸς τὴν πύλιναν φέρουσιν. ὁμοίως ἰμπετρῶν, hoc est, Saxiphragam, alii saxiphragam, alii empetrum, Romani saxifragam frutex est furculaneus in petris, & asperis nascens locis, thymo similis. Exemplaria quædam ἰμπετρῶν ἰμπετρῶν legunt, sed emendatiora thymo habent. Hætenus Dodonæus. Caput hoc de saxiphraga in nonnullis Dioscoridis Codicibus lib. 4. cap. 16. reperitur, in aliis inter spuria, & rectè quidem rejectum quod Latinum nomen contra Græci scriptoris morem Græcè profertur, nec ipsum caput apud Orisbalem reperitur. Saxiphragam Romanis dicitur quod calculos frangat: quod ipsum & Dioscorides docet ad finem capituli, λῆθες τῶν τῶν ἐν πύλιναν φέρουσιν, calculum quoque in vesica frangit & urinas erit. Apud Æginetam σαξιφραγῶν legitur pro σαξιφραγῶν, vel ἰμπετρῶν, Plinius ruchenanen saxifragæ nomen habere tradit, lib. 21. cap. 21. Eandem saxiphragam Dioscorides empetrum vocari ait. Hujus quidem empetri Plinius meminit lib. 27. cap. 9. sed calcifragam Romanis ait appellari. Empetrum, quam nostri calcifragam vocant, nascitur in montibus maritimis fere in saxo, quod propius mari fuerit minus salis. Scribe, magis salis. Empetrum hoc in Græcia se vidisse scribit Aloysius Anguillara; aliud verò est à saxiphraga Dioscoridis. Quippe Plinius empetrum frangit calculos, quod nec Dioscorides, nec Galenus, apud quod ejus extat historia, de eo scribunt. Plinii verba sunt, calculosque frangit, qui fidem dicto huic querunt affirmant, lapides qui subter petram unà rumpi. Si non duas confundit plantas, hæc Plinius aliunde habet, quam ex Dioscoride. In vulgatis codicibus σαξιφραγῶν & ἰμπετρῶν legitur, pro quo in veteri codice ἰμπετρῶν σαξιφραγῶν legitur. Apud Æginetam ἰμπετρῶν, id est, pulegio assimilatur. Dodonæus alique Botanici ἰμπετρῶν legunt, alii malunt ἰμπετρῶν καὶ διώανθι ἰμπετρῶν, ac id esse quod Plinius ait vitem pituitamque educere, qua facultate sanè epithymum pollet. Postrema lectio si vera, serpyllum vulgare non erit saxiphraga; purgandi enim vim nullam habet, Dodonæi si sequamur correctionem: serpyllum vulgare convenit cum saxiphraga. Nam thymum doris capitulis & foliis quodammodo refert. Recentiores aliis plantis saxiphragæ nomen imposuerunt, sed quarum nulli saxiphragæ veterum historia convenit. Sunt verò ex eisdem duæ umbelliferæ, reliquæ carent umbella. A Dodonæo his verbis describuntur, Saxiphragæ duæ sunt: major una, altera minor. Major amplitudine foliorum, cauliumque altitudine minorem superat, folia variè scissa, Pastinacæ, sive elaphobosci aut Sisari aliquatenus emulantur sed nigriora, asperiora, minora, ambitu verò etiam serrata, caulis bicubitalis, angulosus, striatus, can-

dicans exiguis flosculis: umbella semen quale Apii hortensis, acre, ferventisque gustus: radix oblonga, teres, candida, saporis acris, & salivam commandacata ciens. Minor primis ac radicibus proximis foliis priorem refert. Sunt tamen multo teneriora ac minora, circa cauliculos verò tenuissima, nec prioribus similia. Flosculi & semina veluti majoris; radice tenues quoque ac minores, sed minus acres. Germaniæ ac Belgio utraque satis familiaris, sed minor frequentior. Latum ac pingue requirunt solum, sed tamen incultum, veluti agrorum margines, & alia similia, quæ aratro non proscinduntur. Iulio & Augusto flores ac semina profundunt. Utramque recentior ætas saxiphragam, aut saxiphragam appellat, quædam Petrasindulam, alii Bilbesnellam aut Bipennulam: Baptista Sædus, deinde & Leonhardus Fuchsius Pimpinellam. Quamobrem à nonnullis Pimpinella Saxifraga nominatur. Est etenim & alia Pimpinella cognomine sanguisorba. Extat tamen & vetus versiculus, qui pimpinellam à saxifraga differre ostendit, qualis, est:

Pimpinella pilos, saxifraga non habet ullos.

Est siquidem sanguisorba, quam Pimpinellam vocat, nonnihil hirsuta: saxifraga verò hæc nequaquam: foliorum autem primorum saxifragæ minoris & pimpinellæ sanguisorbæ quædam similitudo. Majorem Germani Biberno, Brabantii Bevenaert, Bohemi Bedruff, Latini saxifragam magnam, seu majorem vocant. Minorem saxifragam hircinam quidam, alii Pimpinellam saxifragam minorem, Brabantii Bevenelle. Qui autem hanc saxifragam pyrethrum esse existimant, non parum à vero recedunt. Legitimum Pyrethrum Pemptadis tertie lib. primo descriptum est, quod si autem ad aliquam Dioscoridis referenda videatur, cum nullo citius quam cum Brunio convenire poterit: caulibus siquidem angulosus est, & majoris digitalis fere crassitudine. Folia inferiora aptè comparari possunt, superiora, præsertim minoris, longè tenuiora, flores in umbellis amethi similibus, semen odoratum minus quom hyoscyami, acre & excafaciens, quale Bunion esse Dioscorides ostendit, &c. Hætenus Dodonæus, qui de saxifraga alba sequente capite hæc tradit, Non est hæc umbellifera, sed nomen illi cum saxifraga commune in societate ejus pertraxit. Promittit autem ista folia aliquorin hirsutis & mediocriter longis pediculis rotunda, per margines crenata, hedera terrestris molliora & albidiora, inter quæ cauliculi attolluntur teretes, tenelli, dodrante altiores, lanuginosi in fastigiis, quorum flosculi quinque foliis inalcant: radix multas demittit fibras, cui superius veluti gramina insident, seminis Coriandri magnitudine, aut paulo majora, gustu amaricantia, colore partim purpureo rubentia, partim albidia. Locis herbosis, incultis in montibus, collibus, in Germania, tum in Bohemia multis locis gignitur; & nonnullis quidem locis altior & majoribus foliis: aliis & frequentius minor. Majo mense cum floribus reperitur, paulo post fibræ caulesque inarescunt, relictis circa radicem granis, quæ tempestivè colligenda, alioqui & evanida futura. Saxifragam recentiores appellant, albam cognominant ad differentiam ejus, quæ capite superiore descripta est. Germanis weisse Steinhretz. Brabantii witte steenbalreec Gallis Saxifrage blanche. Huic à foliis aliquatenus similis alia quædam Saxifraga dicta reperitur, quæ Aureo cognomen accepit. Folia siquidem ei quoque sunt rotundiuscula, & ambitu serrata: cauliculi autem omnino breves, palmi altitudine, in quorum ramosis cacuminibus flosculi exigui, auriluteo colore resplendent; succedunt exigua rotunda vascula, in quibus rubens pusillumque semen. Reperitur in quibusdam palustribus ac riguis Brabantie ac Flandrie locis, solo arenoso ac sterili. Majo ac Aprili cum flore ac semine exit. Hætenus rursus Dodonæus. Harum dicimus plantarum nullam cum veterum saxifraga convenire, quod thymo sint dissimiles, nullamque; ut vult Plinius, purgandi vim habeant. Ad serpyllum redimus, cujus non saxiphragæ historiam Theophrastus tractat. Sativum serpyllum, quod descriptioni Dioscoridis respondeat hætenus nondum reperi. Sylvestre ejusdem serpyllum Zygis vocatur, dicitur & ligando, seu vinciendo, quod eo ligarentur vites, quodque ramuli nativo lentore ramulis ad vincendum & vitilium usum idoneas habere crederetur. Id verò cum de serpyllo nemo tradiderit, non subscribo isti etymologia. Alii à trutina, quam ῥύνη Græcè vocant, rectitudine ejus ad rectitudinem ramulorum in serpyllo sylvestri vocem translata malunt. Fortè melius inde nomen impositum, quod plura folia ex singulis geniculis conjuncta producat, vel, quod plures emittat ramos, ὀσφύς hoc est, conjugatus. Legunt viri magni ἀντὶ τῆς ὀσφύς τῆς ῥύνης pro quo mavult Clusius ὀσφύς, quo nulla sit affinitas foliorum rutæ cum serpyllo,

pyllo, vulgaram tamen lectionem ab Oribasio defen-
sam & apud Aetium extantem præfero. Apud hunc pro
ῥαβδία δὲ ἐστὶ καὶ ἱπποκρίστου καὶ σκληροπύρου habetur ῥαβδία
καὶ ἱπποκρίστου. Interpres vertit *subangusta, longiora, ac du-*
tiora, vel Dioscoridis verba, vel, meliorem fortè secutus
lectionem, cum *ipicis manifestum, lenem, atque æquum*
significet. Dioscoridem defendit Nicander :

Ἡ ἐσὺ γ' ἔρπυλλον κεραιδέα πολλάκι κρήθμυ.

Vel Serpyllum cornibus simile, vel etiam crethmum.

Ad quem versum Scholiastes $\alpha\gamma$ ὁ ἑρπυλλῶ ἐστὶ λαχρῖς
 ὃν κερατὶνὰ φύσιν ἐπιτεθῇ, κερατὶνῆς ἐστὶ καὶ φύλλα, *serpyllum genus*
oleris, cornutum dictum, quod folia habeat instar eorum.
 Non figura puta, sed duritie. Ita ut codex $\mathcal{E}$ tti sit cor-
 ruptus; Scribe ex Dioscoride pro $\epsilon\pi\iota\kappa\alpha\tau\epsilon\sigma\sigma\epsilon\varsigma$, $\epsilon\pi\iota\mu\eta\kappa\iota\sigma\tau\epsilon\sigma\varsigma$,
 quomodo & legit interpres. Flores ait Dioscorides es-
 se jucundi odoris, inodoros Theophrastus; quem proin-
 de dicendum de altero loqui Serpyllo, vel comparative
 foliorum respectu id dixisse; simili modo quo thymi fa-
 turciae, abrotoni, aliarumq; plantarum flores, licet odore
 suavi non carentes inodoros dixit.

Serpyllum Zygis.

Serpyllum zygis quodnam sit inquirendum. Non esse vulgare Serpyllum inde probatur, quod serpat, & folia non longiora, angustiora & duriora foliis rutæ sint. Narbonneſe Serpyllum (cujus effigiem damus) an Zygis, dubitatione non caret. Nam aliquo modo ſerpit, ramulos tamen erigit, folia non habet rutæ ſimilia, ſed thymi vulgati paulo latiora, minus odorata, ſed gravius nonnihil olentia; utpote quorum odor ſit ſerè inter abrotonum & ſtochadem, mediis etiam ramis & radice, figura, & altitudine perquã ſimile, thymo duriori ſeu vulgari. Verùm florum diſpoſitione & odore, ut dixi, à vulgari thymo diſcerni poteſt, Virgæ enim ramulque floribus verticillatim naſcentibus veſtiuntur, *coloreis albo purpureſcentis odore quo folia*. Minor etiam ejus eſt acrimonia quam thymi; quippe quæ aliquid adſtriſtionis adnatum habeat.

Serpillum ergo utrumque inter ignotas referemus plantas. Serpylli vulgaris plura observarunt recentiores genera, quæ a Bauhino in Phytopinace recitantur. I. Serpyllum majus latifolium. II. Serpyllum latifo-

lium hirsutum. Quod in prodromo descripsit Bauhinus. III. Serpyllum fativum. IV. Serpyllum vulgare majus, flore reperitur vel candido, vel purpureo. V. Serpyllum foliis odore citri, ex semine facile provenit, adversus hyemis injurias nonnihil regi debet. Vulgarissimo Serpyllo satis simile, crassiora tamen, & magis atra habet folia, quæ trita, citrii mali, aut melissophylli odorem referunt, quæ ad multos annos exsiccata servant, capitella quoque paulo majora sunt, magisque purpurascencia, similibus tamen flosculis prædita: crassiores ramulos, quadrangulares, palmares, per terram fûtos, ad singula internodia fibras agentes: radicè verò lignosam, multifidam, fibrosamque, numerosos proferentem cauliculos, summa tellure se in orbem spargentes. VI. Serpyllum vulgare minus; aliud foliis est rotundis, aliud acuminatis, & angustioribus, flos subpurpureus, roseus, candidus; pro cœli & loci diversitate odorem mutat, & inodorum reperitur, aliquando thymum durius in serpyllum degenerat, ut ocimum in serpillum transire observavit Theophrastus. Occurrit idem hoc genus cum capitulis lanuginosis. VII. Serpyllum angustifolium glabrum aliquando inodorum est: aliquando odorem foliorum nucis refert. VIII. Serpyllum angustifolium hirsutum, vel montanum repens hirsutum. IX. Serpyllum folio thymi, quod, ut dictum est, zygin Dioscoridis existimant.

Τῶν δ' αὖθις πρὸς μιν, πρῶτον ἐκφαίνεται] *Florum tempora*. Philosophus noster tractare incipit: sed codex corruptus, lacerus & depravatus. Exscripsit hunc locum Athenæus, vertit eundem Plinius, sed tam Athenæi & Plinii, quam ipsius Theophrasti codex mendosus est. Apud Athenæum his verbis locus hic exscriptus reperitur lib. xv. *σεφανωμενηται δ' αὖτη κατωτέρω ὁ φθωρεσθεῖς, πρὶν δ' αὖθις, ἰφθου, φλόγα, ἡμεροχρῆς. πρῶτον δ' τῶν ἀνθῶν ἐκφαίνεται* φησι τὸ λόγιον, *αἴθερ δ' αὖτῃ καὶ τὸ φλόγα κατωτέρω τὸ ἀρριαν. Ἰπτα νάρκει(σιν) καὶ ἀέριον(καὶ τῶν καὶ πρῶτον ἀνεμῶν) γένεσθαι τὸ κατωτέρω(σιν) καὶ τὸ βολαγὲρ καὶ σιν. συμπολησθαι γὰρ καὶ τῶν ἴσθις εἰς σεφανῶς. ἐπὶ τοῦτοις ἥ τε ὀνάνθη καὶ τὸ μελάνιον, καὶ τὰ ἀρριαν ὅτε ἐλχρυσος, καὶ τὸ ἀνεμῶν χλωμῶν καὶ μελάνιον, ἔξίφιος, καὶ ὀνάνθη. ὅτε δ' ῥόδον ὑστέρη πύτων, καὶ πελοπύτων ἐξίφνεται, πρῶτον δ' πάντων.* Plinius lib. xxi. cap. xi. *Florum prima ver nunciantium, viola alba: tepidioribus vero locis etiam hyeme emicat, postea que appellatur purpurea. Proximè flaminea, que ἔσφλοχ vocatur, sylvestris duntaxat. Codiaminon bis anno, vere ἔσ autumnō: æstates hyemesque fugit. Seriores supra dictis aliquantō narcissus, ἔσ lilium trans maria in Italia quidem, ut diximus, post rosam. Nam in Græcia tardius etiam nunc anemone. Est autem hæc sylvestrium bulborum flos, aliæque quam que dicitur in medicinis. Sequitur enanthe, melanion, ex sylvestribus heliochrysos. Deinde alterum genus anemones, que limonia vocatur. Post hanc gladiolus comitatus hyacinthis. Notissima rosa. Eademque prima deficit, excepta sativa: è cæteris hyacinthis maxime durat. ἔσ viola alba ἔσ enanthe. Sed hæc ita, si deorsum crebra probeantur in semen abire: nascitur loci tepidis. Hæc inquam longè corruptissima. Theophrasti codicem in hunc emendasse sum.* τῶν δ' αὖθις πρὸς μιν πρῶτον ἐκφαίνεται τὸ λόγιον, ὅπου μὲν δ' αὖθις κατωτέρω, αὖθις δ' ἀνεμῶν, ὅπου δ' σελήνη ἐπὶ τῶν ὑστέρων. οἷα καὶ τὸ ἴδιον. ὁ μὲν δ' τῶν λόγιον, ἡ μετὰ τὸν πρῶτον τὸ κρίνει τὸ πρῶτον, καὶ τὸ φλόγα κατωτέρω τὸ ἀρριαν. πρῶτον γὰρ αὖθις σεφανωμενηται κατωτέρω τῶν ἀνθῶν καὶ τῶν ἴσθις εἰς σεφανῶς. ἐπὶ τοῦτοις ἡ τε ὀνάνθη καὶ τὸ μελάνιον, καὶ τὰ ἀρριαν ὅτε ἐλχρυσος, καὶ τὸ ἀνεμῶν χλωμῶν καὶ μελάνιον, ἔξίφιος, καὶ ὀνάνθη. ὅτε δ' ῥόδον ὑστέρη πύτων, καὶ πελοπύτων ἐξίφνεται, πρῶτον δ' πάντων. Plinius lib. xxi. cap. xi. *Florum prima ver nunciantium, viola alba: tepidioribus vero locis etiam hyeme emicat, postea que appellatur purpurea. Proximè flaminea, que ἔσφλοχ vocatur, sylvestris duntaxat. Codiaminon bis anno, vere ἔσ autumnō: æstates hyemesque fugit. Seriores supra dictis aliquantō narcissus, ἔσ lilium trans maria in Italia quidem, ut diximus, post rosam. Nam in Græcia tardius etiam nunc anemone. Est autem hæc sylvestrium bulborum flos, aliæque quam que dicitur in medicinis. Sequitur enanthe, melanion, ex sylvestribus heliochrysos. Deinde alterum genus anemones, que limonia vocatur. Post hanc gladiolus comitatus hyacinthis. Notissima rosa. Eademque prima deficit, excepta sativa: è cæteris hyacinthis maxime durat. ἔσ viola alba ἔσ enanthe. Sed hæc ita, si deorsum crebra probeantur in semen abire: nascitur loci tepidis. Hæc inquam longè corruptissima. Theophrasti codicem in hunc emendasse sum.*

το λούκκιον] Scribendum, ἡ δὲ ἀρχὴ τῆς μὲν ἡρώων
ἐκφαίνεται τὸ λούκκιον, ex Plinio probatur, qui vertit, flo-
Nnn
rum prima

rum prima vey nunciantium, viola alba. Tepidioribus verd locis etiam hyeme emicat. λευκοῖον aliud bulbosum, aliud frutex. Prius à floribus candore nomen accepit: Posterius à foliorum canitie, cinereaque albedine; utriusque historiam hoc loco enarrabimus. Λευκοῖον fruticis mentionem fecit Theophrastus lib. v. Hist. Cap. ix. ubi λευκοῖον inter ἐπιχρύδα recenset. Bulbosa folia in cauliculo non habet. Frutex foliatis cauliculis est, quæ de odore leucoij lib. vi. de causis cap. ult. Scribit Theophrastus, ea de frutice leucoio commodè intelligi possunt. Hoc verò capite vii. lib. vi. Hist. de leucoio bulboso agit. Florum vernalium primus leucoion bulbosum; cum hoc simul, aut paulò post exeunt pseudocrocus, & aconitum hyemale, crocus suppositicius, Theophrasto incognitus. Aconitum inter coronarias plantas referri non debet; sed à veteribus cognitum lib. ix. inquiremus. Leucoion bulbosum apud nos ad finem Februarij, aut Martij initio, si hyems inclementior, floret. De hoc leucoio intelligi debet versus Horatij lib. i. Carm.

Nunc decet aut viridi caput impedire myrto,
Aut flore terræ quem ferunt solute.

Inter coronarias plantas λευκοῖον à Theophrasto recensetur. Quod in coronamenta assumitur ex Theocrito etiam discimus eidyli. ζ.

Ἡ καὶ λευκοῖον ἐφάνον περὶ κεφαλῆς Φυλάσσω
Τὸν πτελεαπικρὸν οἶνον ἀπὸ Κρητῆρος ἀφύζω.

Aut ex albis violis coronam in capite gestans,
Vinum in Ptelea natum è cratere hauriam.

Leucoion bulbosum.

Leucoij hujus genera plura observarunt recentiores; vulgatiore, quæque in Belgij hortis coluntur, à Carolo Clusio Watrensi toparcha lib. ii. Histor. plantar. cap. xxi. describuntur. Ubi historiam videat lector. De frutice Dioscorid. lib. iii. cap. cxxxviii. egit. Λευκοῖον, inquit, γράμμιον ἐστίν, ὅτι δὲ αὐτῆς διαφορὰ ἐν τῷ ἄνθει, ἢ γὰρ λευκόν ἐστιν, ἢ μέλαν, ἢ κυανόν, ἢ πορφύρεον ἐνέσκειται. Εἰ δὲ αὐτῶν ἑκατέρωθεν πρὸς τὴν ἰατρικὴν χρῆται τὸ μέλαν. Leucoion vulgaris est notitiæ: sed est in floribus differentia. Namque aut albi, aut lutei, aut cærulei, aut etiam purpurei reperiuntur. Est porro leucoij luteum inter cetera præcipuè in medicina usus. Leucoij fruticis descriptionem non tradit Dioscorides, quod suo ævo planta fuit notissima, uti hodie est. In flore quatuor observavit differentias. Has recensuit, quod non omnes usui medico inserviant, sed solum genus quod flore est luteo à Medicis in usum recipiatur; ideo eunta præcipui in medicina usus esse tradit. Reliqua enim genera nec ho-

die in medicina usum aliquem obtinent peculiarem, sed à Botanicis, maximè iis qui flores curant, floris gratia coluntur. Hoc genus Virgilius pallens vocavit Eccl. ii.

Tibi candida Nais
Pallentes violas, & summa papavera carpens.

Non semper pallor in albo est, sed sæpe in aliis coloribus: sic aurum pallere lib. xi. Metamorph. scripsit Ovidius.

Saxum quoque palluit auro.

Idem frondes fructusque quercus pallere scribit, cum tamen lutei sint. viii. Metamorph.

Gemitumque dedit decidua quercus,
Et pariter frondes; pariter pallefcere glandes
Cæpere, ac longi pallorem ducere rami.

Luteum leucoij Arabes & officinæ Cædri vocant, præpositoque articulo alcheiri: cyaneum sive cæruleum nunquam vidi. Vox κυανόν Botanicis admodum suspecta, idque quod flore cæruleo hætenus nondum observarint, nec in antiquioribus codicibus vox hæc reperitur, quodque eandem non legerit Oribasius, nec Serapio. Plinius quoque lib. xxi. cap. vi. ubi violarum genera describit, cyami mentionem non facit, De violarum generibus hæc ibidem tradit. Violis honos proximus. Earum plura genera, purpurea, lutea, alba. (Hæc de frutice leucoio accipi debent, bulbosum enim has non agnoscit differentias) plantis omnes ut blus sata, ex iis verò quæ sponte apricis & macris locis proveniunt, purpurea, latiore folio statim ab radice carnosâ exeunt, foliaque Gyco nomine à cæteris discernuntur, appellata iā, ut ab his janthina vestis, sed sativis maxima auctoritas luteis. Genera iis tusculana, & quæ marina appellatur, folio aliquanto latiore, sed minus odorato. In totum verò sine odore, minutoque folio calathiana munus autumnæ, cætera veris. Confundit Plinius utrumque leucoion. Etenim frutex leucoij radicem carnosam non habet, nec bulbosam, uti nec nigra viola differentiam illam in flore agnoscit. Non dissimulandum, Dalecampium annotare, in veteri codice scriptum esse, ab radice carnosâ exeunt. Fortè scripsit Plinius, purpurea statim ab radice folio carnosâ latioreque exeunt. Sed hoc incertum. Verisimile apud Plinium pro purpurea viola, nigram accipiendam. Scribe apud eundem, pro sed sativis: è sativis maxima auctoritas. In Salmant. codice scribit doctiss. Pintianus pro calathiana, calatina legi. Fortè, inquit, restituendum permutatis literis calatina à similitudine calthæ, cujus historia statim apud Plinium sequitur. Sed calathiana fortè à calathi dicitur figura. Quod si quis velit Pintianum sequi, is necesse habet negare, pneumonanthe cordi, sive campanulum autumnale Dodonæi, esse violam calathianam. Sed de hac quæstione alibi. Luteam violam, sive leucoium potius luteo flore in coronis nuptialibus præ cæteris locum habuit, quod luteus, sive flavus color esset nuptiis auspiciatus & consecratus, Plinius lib. xxi. cap. vii. Lutei (coloris) video honorem antiquissimum, in nuptialibus flammeis totum sæminis concessum: & fortassis ideo non numeravi inter principales, hoc est, communes maribus & sæminis, quoniam societas principatum dedit. Flammeis inquit nuptialibus. Flammeo novæ nupte velabatur caput, vel, quod lutei erat coloris, vel, quod eo flaminica, cui divortium facere non licebat, uteretur, eoque indicabant, sine diffidio matrimonium fore; novamque nuptam perpetuò cum viro mansuram. Nec tantum flammeo velamine usurpabant, sed etiam foccis luteis, quod hisce verbis docet Seneca.

Cura distincto religavit auro,
Luteo plantas cohibente focco.

Primo versu docet, fasciis cruralibus auro intextis, quibus tibie & sæmina obligabantur usas fuisse novas nuptas: altero vero, foccis luteis, quorum mentio fit apud Catullum in epithalamio Iul. & Mal. Luteum, inquit, pede focum. Ad hoc alludit Apul. lib. ix. de laude alini, cingulo subligari pedes luteis induiti calceis. Virgines reticulis tegebantur luteis pridie nuptiarum, ut ex hoc Tibulli apparet loco.

Flavaque conjugio vincula portet amor.

Non mirum ergo, si luteum leucoium in coronis nuptialibus locum habuerit. Leucoij plura genera recentior ætas observavit. quæ à Clariss. Dodonæo describuntur, quem videat lector.

Αἶμα δὲ τῆς ἰγ. Codicem corruptum esse ante observant viri magni, sed quomodo restitui debeat hoc opus, hic

Dens caninus.

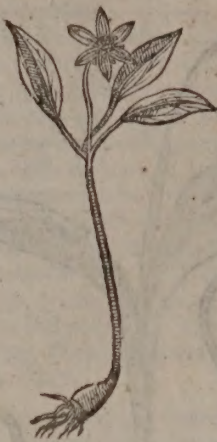

hic labor. Doctissimus Gaza legit ἀμα δὲ τὸ λευκὸν ἢ μί-
κρον πρὸς τὸ ὕψος κρῖνον, καὶ τὸ φλόξον, vel φλόξον. Hæc lectio
duplicet Scaligero, qui legit, ἀμα δὲ τὸ λευκὸν, ἢ μικρὸν ὕψος
τὸ κρῖνον, καὶ τὸ φλόξον. Theodorus, inquit, non κρῖνον, sed
κρῖνον, legit, malè. Sero enim floret lilium, sanè post rosam:
aut, quemadmodum censet Plinius, medio ejus proventu.
Senecio ineunte vere: unde & nomen. Gazæ quanquam in
totum non probem lectionem, probabilior tamē videtur,
quam Scaligeri, quod in ea veteris lectionis vestigia re-
periantur. Corrigit Scaliger κρῖνον, cum senecio non sit
coronaria planta, ineptaque ad coronas. De senecione vi-
de lib. vii. Gaza, ut dixi, codice usus est, in quo antiquæ
lectionis reliquæ exstarent. Eiusdem lectionis, & in Plini-
ii antiquissimo optimoque codice, teste Clariss. Pintia-
no, reperiuntur vestigia. Scriptum quippe in eo; *florum*
ver nunciant hi, viola alba. tepidioribus verò locis etiam
hyeme emicat, postea, quæ lilia appellantur purpurea. In
optimo Thuaneo refert clariss. & nobiliss. Salmasius Lugd.
Bat. professor honorarius primarius scriptum esse; *Postea*
quæ appellantur lilia & purpurea, proximè flammeum, quod
vocatur, sylvestre duntaxat. Sacramento, ait idem, possim
contendere, scripsisse Plinium: postea quæ appellatur ion &
purpurea, proximè flammeum quod vocatur sylvestre dun-
taxat. τὸ φλόξον interpretatus est flammeum, quum sit flam-
mula. Alibi retinuit nomen Græcum, ubi Theophrasto di-
citur φλόξ, ut capite præcedenti: colore tantum placet Io-
vis flos, odor abest: sicut & ille, qui Græcè phlox vocatur. At
hoc loco, ubi φλόξον vocavit, diversum putavit florem, &
flammiū Latinè vertit. Theophrastus τὸ λευκὸν pri-
miū florum ver nuntiantium esse prodit, quæ tepidioribus
locis etiam hyeme emicat. Ἀμα τὸ λευκὸν, quod vocatur φλόξον,
sed sylvestre duntaxat florere ait, id est, cum illa viola quæ
præcessit, id est, alba. Plinius accepit de ea viola quæ propriè
ion nominatur, & purpurea est. Contra mentem Theophra-
sti. Nam paulo post ejus violæ meminit, & μέλαν ἰον appel-
lat, quæ est viola purpurea, eamque non cum viola alba flo-
rem producere dicit, sed post narcissum & λειρίον, qui flores
etiam aliquanto seriores sunt viola alba & flammula. Plini-
us verò qui in verbis Theophrasti ἀμα τὸ λευκὸν de viola pur-
purea tam intellexerat, non potuit in sequentibus de eadem
viola intelligere, ubi μέλαν ἰον vocatur à Philosopho, sed de
nescio quo alio flore inusitato id nomen sumpsit, quod ipse
etiam corripit, & melanthion vel melianthum indigetavit.
Sic enim omnes libri eo loco scribunt: Sequitur cenanthe ac
melianthum. In indice de meliantho. Atqui ne ignosci qui-
dem illi posset si scripsisset melanion. Nam violam nigram,
aut purpuream debuisset dicere. Vt τὸ λευκὸν non leucoson
dixisset Latinè violam albam. Hæc sunt indubitatissima.
Hactenus Salmasius. Cui non subscribimus. idque, quod
adeo stupidum fuisse Plinium non existimemus, ut distin-
guere inter albam & nigram violam non nosset. Lectionis
antiquæ vestigia contrarium docent. Ex iisdem scrip-
fisse Plinium conijcimus. Florum prima ver nuntiantium
viola alba, Tepidioribus verò locis etiam hyeme emicat. Po-
stea lilium, appellatum purpureum. Proximè flammea viola,
quæ & phlox vocatur, sylvestris duntaxat. Apud Theo-
phrastum lege, ἀμα δὲ τὸ λευκὸν ἢ μικρὸν πρὸς τὸ ὕψος
τὸ κρῖνον, καὶ τὸ φλόξον. Vere nonnunquam cum viola alba
aut paulo post lilium exit purpureum, & quæ viola flam-
mea vocatur sylvestris duntaxat. Indagandum, quodnam
illud lilium purpureum, quod tam maturè floret: de vul-
gato enim intelligi non potest.

Τὸ κρῖνον τὸ πρὸς τὸ ὕψος. Simul cum leucojo sive viola alba
lilium purpureum florere scribunt Plinius & Theophras-
tus. Vulgare lilium rubrum purpureumque paulo ante
album floret. Ergo illud Theophrasti esse nequit: quod
verisimile esse ipsi fatemur, verū purpureum Theophra-
sti lilium dicimus esse plantam, quam dentem caninum
vocant. Hæc simul cum leucojo, vel paulo post, florem
emittit, quod tulipis colentibus notissimum. Adeo ma-
ture floret, ut, ne à frigore lædatur, tegi soleat dimidia-
ta vitrea lucerna, in illum usum à tulipariis excogitata.
Floret Martio mense, cum nulli alii flores, quā leucojum,
pseudocrocum, primula veris, aconitum hyemale, pauci-
que alii apparent. Lilium purpureum vocant, quod
folia lilii habeat, sed minora, ac rubris maculis; maximè,
quod flosculus huic sit lilii sylvestri similis tum forma,
tum repandis sex extrorsumque reflexis foliolis, toti-
demque è medio prominentibus cum suis apicibus stami-
nibus. Primò statim ineunte vere, hyeme soluto, bina ple-
rumque, raro ternā emittit folia, mutuo se amplectentia
floremque occultantia, ad lilium quā proximè acce-
dentia, nisi quod breviora & latiora sint; ac allium ur-
sinum nonnihil referant, crassiora tamen, magisque car-

nosa, multis magnis maculis ex atro purpureis variega-
ta, basi angusta, paulatimque in latum extensa, dein in
mucronem desinentia. Foliis expansis flos emicat do-
drantali pediculo, enodi & vacuo, purpurascensque inni-
rens, sex oblongiusculis foliis constans, deorsum infle-
xus & spectans, qui aeris (solis radiis calefacti) calore a-
peritur, foliaque sursum reflectit, cyclamini instar, ele-
gantis & dilutioris purpurei coloris, senis intus stamini-
bus purpureis, & candido trifurco stilo, nullo odoris gra-
tia placens, sed sola elegantia commendabilis. Flori suc-
cedit trigonum capitulum, continens aliquot semina
leucoji bulbosi præcocius alterius seminibus ferè respon-
dentia, sed longiora, gracilioraque, flavescentis coloris.
Radix longa; infima sede crassior, multisque candidis fi-
bris stipata, & plana quadam appendice, unica, aut plu-
ribus, donata, quæ veluti radicum superioris anni & præ-
cedentium aliquot vestigia sunt, parte autem superiore
paulatim gracilescens; unde caulis emergit, summa tel-
lure bina folia proferens. Quandiu nullum florem dat
hæc planta, unico duntaxat exit folio. Apud Batavos in
hortis colitur, sponte nascentem observavit Clariss. Ca-
rolus Clusius ad montium quorundam radices, herbido &
uldo solo, non procul Gratzio Stirie provincie metropoli.
Aliud etiam genus apud Batavos in hortis reperitur, spon-
teque crescit in Apennino & Euganeis montibus, cujus
folia longiora, maculas albas diutius retinentia, initio
dum exeunt, florem etiam amplectentia, qui prædicto
major plerumque est, vel lactei omnino candoris, vel mi-
stis purpurascens alboque coloribus constans, staminibus
albis, apicibus nigricantibus. Huic succedit trigonum ca-
put semina alteri paria continens: radix etiam longa, &
superiore crassior. Doctiores dentem caninum satyrium
erythronium veterum esse existimant: sed radix dentis
canini magnitudine ne cum exiguo quidem malo compa-
rari potest. De satyrio Theophrastus lib. ix. agit, vide
quæ annotata sunt. Malunt alii ephemerum Dioscoridis
esse. Ephemerum aliud venenatum, sic dictum, quod uno
die necet; de quo vide lib. ix. Caninus dens veneni nihil,
quod sciam, aut audierim obtinet. Alterum ephemerum,
describit Dioscorides lib. iv. cap. lxxxv. Εφμερον, οὐδὲ ἰερὸν
ὑγιαν, φύλλα καὶ καυλὸν ὁμοία ἔχει κρῖνον, ἀπὸ τῶν δὲ ἀπὸ τῆς
πικρᾶς, καὶ τῶν δὲ μαλακῶν, ῥίζα δὲ ὑπὲρ δακτύλου πύχνη
μακρὰ.

Cythronium, Dens caninus herbariorum.

μακρόν, επιπλήν, ἰσώδης. Φύεται ἐν δρυμοῖς καὶ πεδυσίν. Ephemerum, quod aliqui agrestem irum appellant, caulem foliaque habet lilij, sed haec tenuiora: flores candidos, amaro: semen molle: radicem unam, digitali crassitudine, longam, adstringentem, odoratam. Nascitur in sylvis & opacis. In altero codice pro ἰσώδης κεῖται, ἀγρίος legitur, quomodo & apud Serapionem, qui utrumque confudit ephemerum. Hanc lectionem improbo, quod apud Galenum & Aeginetum reperitur; Εφαιρος δὲ τὸ δηλητήριον, ὃ καὶ καλὸν καὶ οὐκ ἐστὶν ἐπὶ τῇ ἀγρίᾳ καλεῖται, φύλλα μὲν καὶ καυλὸν ἔχει ὁμοίον κεῖται, ῥίζαν δὲ μακρόν, ἐν σπηλαίοις αὐτοῦ τὸ καλὸν, ἔστι δὲ δακτύλου μὲν μάλιστα τὸ πᾶχος, ἐν φουστὶ δὲ τὸ ἰσώδης. Ephemerum non illud deleterium quod Colchicum vocant; sed aliud, quod in sylvestris dicitur, folia & caulem lilio similem obtinet, radicem non rotundam, ut Colchicum, digiti potissimum crassitudine, adstringens, & boni suavisque odoris. Dens caninus, radicem habet parvam, rotundam verius quam longam, caret caule lilij, sed pediculum fert tenuem, e quo flos dependet. Ad ephemeris fortassis classem pertinet planta, quam Lyfimachiam Virginianam vocatam, libro quarto descripsimus; Ephemerum dici meretur, quod flos ultra diem non duret; sub vesperam enim aperitur, & ad sequentis diei occasum flaccescit, non ineptè quis lyfimachiam filiquis rhododendri vocabit, quod fructus rhododendri lobo non dissimilis. Sed & vulgaris lyfimachia χαμμηλέων eandem ob causam dicitur. Eadem & ἰππώδης à quibusdam vocatur, quod flos sit lencojo similis, super filiquam natus. Lyfimachium describit Dioscorides lib. iv. cap. iii. Λυσιμάχην, ὅτι ἐστὶν ἀγρία, καυλὸς ἀνίστη πηχυαῖος ἢ καὶ μείζωνας, λιπρὺς, ἡμισυδαίς, ὡς ὁ ἄλλος τῶν ἰππῶδων φύλλον λιπρὸν ἐκφύσκει τὸν ἄλλον τῶν ἰππῶδων ἐν τῇ γούρῃ. αὐτὸ πύρεθρον ἢ χερυσιδαίς. φύεται ἐν ἰσώδῃ τόποις, καὶ τὸν ἄλλον τῶν ἰππῶδων. Lyfimachia, quam aliqui litrum appellant, caules emittit cubitales, aut etiam altiores, tennes, fruticosos, à quorum geniculis folia prodeunt salicinis similia; gustu adstringentia: flos fulvus aureusque. Nascitur in palustribus, & secus aquas. Τὸ πύρεθρον quandoque ruffum, quandoque fulvum, haud ita magno discrimine, exponunt colorem. Ruffus in tauro est non plane rubens, sed ad flavedinem declinans, fulvus in leone. Fulvum vulpis dorsum, in pannis hunc colorem leonatum vocant. Conflatur ex flavi fuscique comparatione ruffus, fulvus ex ruffo & viridi. In veteri codice pro αὐτὸ πύρεθρον ἢ χερυσιδαίς, scriptum est; αὐτὸν χερυσιδαίς ὡς ἐν σκινδίου flos aureus quasi in umbella. Hæc lectio si vera, non tantum optime cum delineatione Dioscoridis convenit Lyfimachia vulgaris, cujus imaginem exhibemus, sed etiam filiquosam non esse legitimam pictura ostendit. Quippe quod non in umbella ferat flores, sed in summis virgulis, filiquis exiguas antea enatis insidentes, qui raro albescent, sed frequentissime rubent eleganti purpureo colore. Hæc poterit esse Plinij, cujus descriptionem & etymon tradit Lib. xxv. Cap. vii. Invenit & Lyfimachus herbam Lyfimachiam, quæ ab eo nomen retinet, celebrata Erasistrato. folia habet salicinis viridia, florem purpureum, fruticosa, ramulis erectis, odore acris, gignitur in aquosis. Vis ejus tanta est, ut jumentis discordantibus jugo imposita, asperitatem colibeat. Postrema suggerunt, Lyfimachiam non tam nomen à rege accepisse, quam ὁ ἄλλος τῶν ἰππῶδων, quod pugnam & animalium certamen solvat, dirimatque: vulgatum tamen etymon placuit Helychio. Apud quem scriptum reperio Λυσιμάχης (lege Λυσιμαχίας) βοτάνη ἰππῶδων ὡς Λυσιμάχου herba est à Lyfimacho reperta, verum

tamen etymon quod dixi, nempe ὁ ἄλλος τῶν ἰππῶδων, quod hostiles acies, pugnamque animalium dirimat, eadem de causa & ἰππῶδων dicta est, quod abigat malum, & liberet à discordia animal. Idem Plinius vel libertum legere imaginatus est ἀπὸ πύρεθρον, vel τὸ πύρεθρον male vertit purpureum. Pro πύρεθρον enim apud Dioscoridem πύρεθρον restitui nec debet nec potest: vulgata enim lectio apud Oribasium reperitur. Sed mendosus Plinii codex. Notat in margine Dalecamp. in veteri codice scriptum esse, pro aureum, purpureum. Quod non tam Plinium errasse persuadet, quam illos, qui codices ejus exscripserunt. Utcunque sit, nec πύρεθρον scripti Dioscorides; nec πύρεθρον, purpureum explicari potest. Acricum scribit esse colore, fabulosa tradit, nec ad Græci auctoris mentem satis attendit, nullum lyfimachiae genus. Haussit hoc ex Dioscoridis verbis male intellectis, qui acris odore esse non scribit, sed acerrimum nidorem suffitu dare tradit; ἡμισυδαίς δὲ δριμύτατον ἔχει τὴν κατὰ τὸν αἶμα ἰσώδην καὶ μὴ ἀποκτείνειν. Acerimum vero habet nidorem suffitu, adeo ut serpentes abigat, & muscas enecet. Lyfimachiam recentiores aliam veram, aliam spuriam affirmant. Vera flore luteo est, diciturque salicaria, & Bzedertsch Belgis. Ruellius hanc à Gallis cornelle, corneille, & coroneolam vocari auctor est. Huic, sed temerè, refragatur Senensis, qui à Ruellio pro Lyfimachio exprimi contendit cerettam Italorum, quæ genista species est. Ab omni tamen errore immunis dici nequit Ruellius. Lyfimachiam enim luteam vult esse herbam, lutum vel luteam dictam: à qua multum differens est; nam ad tincturam inepta est. Sed gravius erratum eorum, qui scribunt, appellari pelisbossam, quasi pestisugam. Pelisbossa siquidem Lyfimachij species non est, sed ranunculi, qui flammula vocatur, folio oblongo, angusto, & salicis figura, in pratis apud nos satis frequens, ulcerandi vi prædita, quodque corpori admota brevi temporis spacio vesicas excitat, virusque pestilentium bubonum extrahit. Legitimam Lyfimachiam Dodonæus describit his ferè verbis. Legitimum Lyfimachium fruticosum est, multis cauliculis assurgit rectis, plurima parte rotundis, nonnihil angulosis, geniculatis; duos aut tres pedes altis: foliis è singulis nodulis ternis, quaternisve, oblongis, angustis, salicis similibus; ambitu tamen haudquaquam incis; flosculi in summis alis exeunt lutei; succedunt ro-

Lyfimachium.

tunda, parvula, coriandri amula semina; radix tenuis per obliquum serpit & pluribus locis progerminat. Palustribus & aquosis locis juxta rivulos, scrobes, aggeres, ac margines agrorum gignitur. Iunio Iulioque cum flor ereperitur Purpu-

Purpureo hinc Pseudolysimachio cauliculi bicubitales, saepe-
numerò complures, ramosi, ac teretes: folia angusta, per
margines crenata, veluti salicis: flosculi in summis virgulis,
siliquis exiguis antea enatis, insident raro albicantes; fre-
quentissimè rubente colore eleganter purpurei, ex quatuor
foliis, quandoque angustioribus; interdum latioribus, in si-
liquis exigua semina, molli, tenui, candidaque lanugine im-
plicantur. Pro radicibus tenues fibrae huc illuc repentes. Hu-
jus & alia minor est species, à priorè sola magnitudine diffe-
rens: flosculi verò & minores, & dilutius rubentes. Iuxta
scrobium, fossarium, fluviorum, rivulorumque margines,
aliisque locis humidis reperitur: quandoque tamen & in
siccioribus exit, praesertim quod latioris folij florem gignit.
Tota ferè aetate floret. Lysimachij species habetur, & à
Fuchio ante nos pro Lysimachio purpureo descripta: non est
tamen legitimi Lysimachium, sed spurium ac Pseudolysima-
chii. Qua de causa & alius maluit ipsum nominibus Gesnerus

Pseudolyfimachium.

compellare. & Epilobion aut Chamaenerion vocitare; imbecior quidem, quod flos sit leucojo similis, super filiquam natus: χαμαίρεος vero à similitudine aliqua cum Nerio Rhododendro, præsertim altius assurgens, cujusque flos è latioribus foliis compositis exiguum rosam emulatur. Idem verò & Antonianam dici à nonnullis referè; sed tamen & aliam ait Antonianam esse, quæ dentium dolori medeatur. Nominatur verò & passim filius ante patrem; propterea, quod filiquæ apparent prius quam flos, quasi proles parente prior. Censetur etiam à quibusdam Onagra veterum; quæ & Oenothera sive Onuris. Dioscorides verò hanc ait esse fruticem prægrandem, arboris instar. Lysimachium verò istud purpureum non nisi herba est, hieme etiam marcescens, tantum abest, ut frutex sit, aut arborem emulari queat. Pseudolysimachii purpureum alterum caules promit rectos, fere bicubitales, quadrangulares, articulatos: folia è singulis geniculis bina, ex adverso locata, oblonga & acuminata, ad veri Lysimachii satis accedentia, flosculi superius verticillatim ambientes caulem convestiunt, colore elegantius rubentes. Semen baudquaquam in filiquis, sed in loculis, è quibus flores exciderunt, sequitur exiguum, radix crassa dura, foris nigricans, durabilis naturæ. Locis istud exit aquis juxta ripas fluminum, ac aliis perinde humidis; Æstare cum aliis floret. Rectiores & huic Lysimachio purpureo nomen dedere: Pingitur & pro altero Lysimachio: Est vero non minus quam prius purpureum, spurium quoque ac falsum Lysimachium, sive Pseudolysimachium. Apud Belgas plerique paritpè appellant. Falluntur qui pro Hepatario colligunt; sed multo magis, qui ipsum centaury speciem esse videntur. Cærulei Pseudolysimachii rotundi sunt caules, sesquicubitales

folia oblonga veluti *Lyfimachie*, sed ambitu serrata, & profundius quidem quam primi *Pseudolyfimachij* purpurei, superna parte virentia, inferiore vero albidiora, quibus caules ramulique convesiuntur: flores in summis virgulis spicati, cerulei, lavandulæ quodammodo æmuli, sed inodorati, & alterius figure: quos exigua sequuntur capitula, in quibus semen minutissimum. Radix multis fibris capillata propagines emittit, quibus late serpens seipsam stirps multiplicat. Nasceitur apud Germanos in fossis aquam recipientibus ut Gesnerus ait, in hortis apud Belgas facillè luxuriat, soli expositis locis, non omnino aridis, umbrosis, non proficit, aut egrè. Totà æstate flores gignit. *Lyfimachium* ceruleum appellant, sed tamen veluti purpurea, & *Pseudolyfimachium* quoddam, quod à florum colore cerulei cognomen accepit. Nonnulli lavandulum florestrem, sed parum rectè, vocant: Veronicam dicunt alij: Gesnerus anagallidis aquaticæ speciem potius dicendam existimavit; nulla tamen anagallidis aquaticæ similitudine affinem. Hodie *Lyfimachiam* vocant spicatam, à flore spicato.

Φλόξιον. Legendum esse φλόξιον ex hoc ipso capite probatur, cum ait ἐν μᾶλλον τὸ φλόξιον. Diminutivum præterea φλόξιον ἀπὸ τοῦ φλόγος; sic ἀπὸ τοῦ ζιφύου. ζιφύον, ἀπὸ τοῦ στροβύλου, πρῶτον, ὅπερ ἡμεῖς οὖν, ἡμῶν τόνον. Sed nomen videtur impositum ἀπὸ τῆς φλόγος & ἵον, quod ex violæ sit genere, floremque in quo flammæ quid emicat, habeat. Apud Athenæum φλοῖα legitur, quomodo & capite præcedente apud ipsum Theophrastum, sed corruptè scriptum est. Ubi inter ea φ ὀξ numeratur, quæ florè placent, ac odore carent. Hoc capite verum esse florem scribit, & inter vernaes, quæ primo vere florent, recenset, plurimumque durare scribit. Φλόξιον, est viola, quam flammæam vocamus. Hujus violæ descriptionem, supra, ubi de violis in genere egimus, dedimus. Non tantum in nostris arenosis frequens locis, sed etiam hortis. Sylvestri speciosior est, & elegantior; verè paulo ante nigram, vel cum ipsa nigra flore onusta conspicitur. Durat hic per totam æstatem, autumnique partem maximam, adeo, ut ipso hyemis initio florentem viderim. Sed idem flos non tam diu permanet, sed uno percunte succedit alter, huic tertius, illi quartus, & sic deinceps. Viola hæc flans mea vulgo tricoloris dicitur, à triplici floris colore, qui longiusculis pediculis insidet, forma violæ ingrà similis & magnitudinè, ut plurimum triplici colore præditus, flavo sive potius flammeo rutilante, purpureo, albo vel cyaneo. Sed integram plantæ descriptionem supra dedi, ex qua facillè cognoscat lector, omnes phlogii Theophrasti notas habere; odore quippe caret, maturè satis floret, floreque placet cunctis, tulipariis solis exceptis, qui nullos nisi raros, multiq. pretii colunt flores, vulgatos etiam elegantissimos, quique colore admodum variant, placentque cæteris hominum generibus, nihil morantur. Elleboro opus habent, ut mania hac liberari possint. Cogitaram quandoque, auriculam urfi φλόξιον Theophrasti esse, quod florem haberet rubro flammantem colore, sed non satis cum delineatione Græci nostri auctoris convenire deprehendi. Hujus quoddam genus tuliparii nostri hæcenus coluerunt, nondum descriptum. Flore quippe est vario, ex eleganti purpureo rubro, niveoque candido, aspectuque grato. Hanc coloris varietatem, ac venustatem cultura accepit, ejusdemque negligentia facile amittit, difficulterque recuperat. Vulgaris jam esse cœpit, & à Tulipariis idcirco hodie negligitur. Rara tantum apud ipsos chara. Auricula urfi ad primulæ veris classẽ referri debet. Folia lata, grato virore albicantia responderent, nisi lævia, abque rugis carnosa, atque omnino crassiora essent. Pediculus tenuis, teres, quidè mediis effertur, flosculos fastigio profert complures, primulæ veris acaceris æmulos, plerisque locis luteos, aut albidos, aut niveos, alibi purpureos aut dilutè rubentes, nonnunquam rubescetes, sanguinis modo, atroque colore Radix compluribus crassis, oblongis fibris firmatur. In foliis hanc observavimus varietatem, quod alia lævia & viridia, alia incana vel canescentia. Quandoque densiora, nonnunquam tenuiora, aliquando majora, aliquando minor. Hanc urfi auriculam Botanici summè alisma Diofcoridis esse contendunt. Alisma ab eodem lib. 3. cap. 69. describitur.

[illegible]

υγαι. Alisma aliqui alceam, alii damasonium, alii acyron, alii denique lyron appellant. Folia ei plantagini, sed angustiora, convexaque in terram. Caulis tenuis, simplex, cubito altior, thyrsi specie, habens in cacumine capitula. Flores tenues, candidi, pallescentes, radices, ut veratri nigri, tenues,

Alisma.

odorata, acres ac modice pingues: aquosos amat tractus. Radix drachmæ unius aut alterius pondere in vino pota huius convenit, qui leporem marinum devoraverunt, iisque qui à rana rubeta demorfi sunt, ut & iis qui opium hauserunt. Describit & Alisma Plinius, lib. 25. cap. 10. Item Alisma, quam alii damasonium, alii lyron appellant. Folia erant plantagini, nisi angustiora essent, & magis laciniata, convexaque in terram, alias etiam venosa similiter, caule simplici & tenui, cubitali, capite thyrsi: radicibus densis, tenuibus & veratri nigri, acris, odoratis, pinguibus. Nascitur in aquosis. Alterum genus in sylvis, nigrius, majoribus foliis. Duo alismatis genera observavit ergo Plinius, unum Dioscorides: alterum alisma (Græcos sequor) iudem Botanici primulam veris, vulgo etiam notam, existimant. Primulæ veris alia major, alia minor major, (polyanthos, quod plures in singulis ferat cauliculis, folia promixta, rotunda tamen longiora, rugosa, instar foliorum Betonicæ (unde à Belgis Betonica dicitur alba) quibus tamen majora sunt, & dilutius multo virentia, per margines nihil aut exiguum admodum servata. Assurgit è medio stylus tenuis, nudus, dodrante non altior, cacumine flosculos aliquot promens, ambitu denticulatos, frequenter deorsum nutantes. Radix fibrosa in diversa spargitur. In floribus huius non exigua differentia: quandoque eleganter lutei reperiuntur: sæpius pallidi, ac dilutius colorati, quasi albidii. Non raro & nivei videntur: aliquando odorati sunt, plerumque odore carentes: prolifera etiam & multiplices plerisque in locis. Minor, quæ unicum in singulis fert cauliculis florem, foliis majorem refert, sed tamen minoribus multo: pediculi tenues in mediis foliis attolluntur breves, vix palmi altitudine; in quorum fastigiis flosculi singuli pallide lutei, prioris similes. Radix similis in fibras abit. Huius speciem vidimus floribus herbaceis, obscureque virentibus, qui & quandoque folia multiplicat. Amant primulæ veris loca humidiora, non tamen omnino rigua, in sylvis sæpius occurrunt: reperiuntur verò & quandoque in apertis & patentibus. Martio Aprilique florent, et si Hyems clemens fuerit, maturius. Primulas veris vocant, quod primo floreant vere, vel, quod inter primos vernos conspiciantur flores. Vocantur & artheticæ, & herbæ paralytici, quod autritidi nervorumque dolori medeantur. Ad phlomidem, Latinis verbascula dicta, à plerisque referuntur. Sed cum folia ejus, nec hirsuta, nec rotunda sint,

ægrè eò pertrahuntur. Phlomidem folia δασέα habent, qualia primulæ veris dici nequeunt. Plinius lib. 25. c. 10. Sunt & phlomidem duæ Hirsutæ, rotundis foliis, humiles. Dioscorides lib. 4. cap. 4. Εἰσι δὲ καὶ φλοιμίδες διπλοῦς δασείας, αἰσχυρὸν δὲ καὶ στρογγύλον ἔχουσαι τὰ φύλλα. Sunt porro & phlomidem duæ, hirsutæ, humiles rotundisque foliis præditæ. De verbasco videat quæ lib. 9. dicuntur lector. Ad alisma reverkor. Ἀλίσμα dictum volunt à voce ἀλίσμας, quæ maris allisionem sonat atque jactationem, convenireque alismati contendunt; quod in aquis degat. Sed illud si verum etymon & nominis ratio, ἀλίσμα cum aspiratione scripsissent veteres, non leni spiritu pronunciaissent ἀλίσμα. Dicitur autem ἀλίσμα quasi ἴσμα τ' ἄλως quod virus & malitiam venenatorum animalium frangere & debellare novit, vel ὥστε τὸ ἀλίον ἔϊσμα quod sciat propulzare venenum leporis marini, & ranæ rubetæ, opique. Eadem de causa δασὲ δασείας τὸ δηλητήριον ἔλαυνεν ἡελυσσίου, quod domet noxam leporis marini. Ἀλίσμα nomen accepit ὥστε τὸ ἀλίσμα, quod liberet demorfos & ab opio læsos. Ἀλίσμα autem propriè non alisma est, sed malva quædam sylvestris, ut suo loco dicam. Alismatis folia Dioscorides ait esse plantagini similia, sed angustiora, convexaque in terram. Addit Plinius laciniola esse, quod nec in vulgatis Græcis codicibus, nec Oribasio reperitur, additur tamen à quibusdam interpretibus. Vetus codex eadem folia ἴσμα tradit, quod nec in aliis reperitur. Sequitur καυλὸς λωτός, ἀπὸ τοῦ λωτός. In veteri codice habetur, καυλὸς δὲ λωτός τριπλῆς ἀπὸ τοῦ ἀπὸ τριπλῆς. Caulis humilis, angustior, tenuis, cubiti altitudinis. Malunt alii καυλὸς λωτός, ἀπὸ τοῦ λωτός in plurali numero; caules tenues, simplices. Sed cum vulgata Oribasii muniatur auctoritate, huic aliam præferre visum non est. Nunc videamus, an auricula urfi alisma esse possit. Radices, sive ficcatas, sive recentes olfeceris, odore omni carent. Eadem auricula folia quidem habet plantagini magnitudine, sed forma plane differentia, crassiora, nullis nervis venisque, quod foliis plantagini proprium, distincta, telephii sive fabariæ similiora quam plantagini. cauliculus, sive potius pediculus, fert cubito multo minorem. palmaris est, vel potius unciarum trium. Utrum thyrsus planta hæc ferat, ex iis quæ lib. 4. dixi facile animadvertet lector. Thyrsus non ferre auricolam urfi, nemo inficiabit, nisi qui auricolam hæctenus non vidit, ignoretque qua facie thyrsus fuerit. Alii pro alismate plantaginem aquaticam habent. Folia hæc habet in prælongis & crassis pediculis, longa, lata, sursum spectantia, in mucronem definentia, plantagini majoris foliis similia fatis; sed longiora, & acuminatiora, minusque nervosa. Caules inter ea exeunt longi, triangulares, intus fungosi, in complures ramulos divisi, in quibus flores candidi, parvi, tribus constantes foliis, & fructus deinde parvi, & triangulares, virentes; radices subsunt fibrosæ. Locis reperitur humidioribus & aquosis, in fossis juxta lacuum & rivulorum margines. Floret Junio, Julio, Augustoque mensibus. Vulgo plantaginē aquaticam vocant, cum plantagini admodum similis dici non queat. Præter enim folium nihil habet cum plantagine simile, quod nec ipsum ipsi fatis responderet: nam longius, majus fastigiatum & minus nervosum est. cum alismate non convenit. Quippe folia plantagini non sunt angustiora, nec in terram convexa, omni odore acrimonia pinguedineque carent radices; multiplici etiam assurgit caule, qui thyrsus non fert, sed thyrsi habere formam contendunt, nondum explicatis egressisq; floribus. Acinulos enim ostendit rotundos, pusillos, perficariæ modo. Ego quidem acinulos illos observavi, sed thyrsus referre, plane nego. Sed esto, ponamus referre, cætera oportet conveniant. Alii pro alismate pingunt saponariam, sic dictam, quod saponis vicè quodammodo exhibet. Folia quippe abstergerendi vi pollent, dumque confricantur, succum quandam emittunt, saponis modo extergentem. Nec hæc potest esse alisma, quod multis cauliculis assurgat, radicesque habeat veratro crassiores. Sed cum ea quæ de radiculis tradit Dioscorides, apud Oribasium non reperiuntur, non satis validum argumentum ab eo sumi potest, saponariam non esse alisma. Quod de caule scribunt, magni videtur momenti, quippe pro cæli folique ratione plures paucioresque fert. Fortassis in locis palustrioribus unico tantum assurgit: Sed incertum, utrum locis humidis unico caule surgat saponaria. Huic caules sunt glabri, tenues, rotundi, geniculati, cubitales aut altiores: folia lata, renosa, plantagini latifoliae foliis simillima, minora, angustioraque, & singulis geniculis bina ut plurimum, & præsertim radicibus viciniora, deorsum reflexa: Flores in summo cauliculorum, & circa superiora genicula

Saponaria.

cula multi, odorati, colore alias pulchro roseo rubentes, alias dilute purpurascens, aut candidi, qui ex teretibus, & oblongis calicibus exeunt, ex quinque foliis commissi, in quorum medio exigua quædam stamina: radices crassæ, longæ, oblique serpentes, quibus fibræ quædam adherent, veratri nigri radicibus similes. Apud Batavos in hortis colitur & aliud genus, flore pleno, vulgari alioquin simile. Sponte locis arvis juxta fluvios ac torrentes nascitur. In hortis diu durat & pertinacis vitæ est. Junio & Julio florere, cauliculi que thyrsi satis referunt figuram: sed, ut dixi, caulis, radicesque non satis conveniunt. Attramen melius descriptioni Dioscoridis respondet, quam chrysanthemum latifolium Dodonæi. Et huic enim, nec caulis thyrsoides, nec folium, ad instar plantaginis, nervosum; radices habet quæ nec pingues, nec odoratæ dici merentur. Nomen ab aureis orbicularis floribus accepit. Sed de hac alibi.

ἢ δὲ πῶς οὐκ ὁ νεοκρίστος. Locum hic corruptissimum, & admodum quidem difficile restitui posset, nisi apud Athenæum antiquæ lectionis vestigia extarent. Apud quem sic legitur. ἡμεῖς δὲ αὐτοὶ ἐν τῷ φλόζῳ καλεῖσθαι τὸ ἀγρίον, ἐπεὶ τὸ γὰρ κριστὸν καὶ ἀγρίον (ἐπὶ τῷ κτ. τριῶν ἀνερμῶντος γένει τὸ καλεῖσθαι δὲ τὸ ὅσον καὶ τὸ ὅσον καὶ τὸ ὅσον). Vertunt; Deinde cum ipso (leucoio) vel paulo post quam luteam sive flammeam violam nuncupant, sylvestrem quidam: post narcissum leirion & bulbi codion. Nescio cur verba hæc, καὶ τῶν κτ. τριῶν ἀνερμῶντος γένει τὸ καλεῖσθαι δὲ τὸ ὅσον parenthesi intercluserint, eademque non reddiderint, nisi forte, quod corrupta judicarent, nec quomodo restituerentur, viderent. Lego, ἐπεὶ τὸ νεοκρίστος ἐν λείριον, καὶ ἐν τῷ πάλιν ἀνερμῶντος γένει τὸ καλεῖσθαι δὲ τὸ ὅσον, καὶ τὸ ὅσον καὶ τὸ ὅσον. Verto, Post narcissum & leirium, & ex tribus anemones generibus, quod montanum vocant, simul cum his floret & bulbus laniferus. Nunc videamus quomodo hæc Plinius lib. II. cap. II. Proxime flammea, quæ & phlox vocatur, sylvestris duntaxat. Codiaminon bis anno, vere & autumno: æstates Hyemesque fugit. Seniores supra dictis aliquanto narcissus & lilium transmaria; in Italia quidem, ut diximus, post rosam. Nam in Græcia tardius etiamnum anemone. Est autem hæc sylvestrium bulborum flos, aliaque quam dicitur in medicina. Hæc examinanda. τὸ φλόζον utrum rectè, an malè flammeum verterit, cum flammula dicendum esset, Grammaticorum judicio relinquam. Rectius certè capite præcedente Græcam servavit vocem. Colore tantum placet Iovis flos, odor abest: sicut & illi qui Græcè flox, vel (ut in aliis codicibus scribitur phlox) vocatur. Supra probavimus, Plinium scripsisse, postea lilium appellatum purpureum, proxime flamineum, quod vocatur, sylvestre duntaxat. Plinium au-

tem adeò rudem in re Botanica imaginari nequeo, ut scripserit, Postea quæ appellatur ion, & purpurea, proxime flammeum, quod vocatur sylvestre duntaxat. Nec unquam credam, adeò hebetem fuisse Plinium, ut verba Theophrasti in eum, quem maximi volunt viri, acceperit sensum. τὸ φλόζον inquit, interpretatus est flammeum, quum sit flammula. Alicubi retinuit nomen Græcum, ubi Theophrasto dicitur φλόξ, ut capite præcedente. At hoc loco, ubi φλόζον vocavit, diversum putavit. Florem, & flammeum Latine vertit. Theophrastus τὸ δόκιον primum florum ver nunciantium esse prodit, quæ tepidioribus locis etiam hyeme emicat. Ἀλλὰ τὸ ἴον quod vocatur φλόζον, sed sylvestre duntaxat florere ait, id est, cum illa viola, de qua dixerat, id est, alba. Plinius accepit de ea viola quæ propriè ἴον nominatur, & purpurea est. Contra mentem planè Theophrasti. Nam paulo post ejus violæ meminit, & μέλαντος appellat, quæ est viola purpurea, eamque non cum viola alba florem producere dicit, sed post narcissum & λείριον; qui flores etiam aliquanto superiores sunt viola alba & flammula. Plinius verò, qui in verbis Theophrasti ἡμεῖς τὸ ἴον de viola purpurea, jam intellexerat, non potuit in sequentibus de eadem viola intelligere, ubi μέλαντος vocatur à Philosopho. Sed de, nescio quo, alio flore inusitato id nomen sumpsit, quod ipse etiam corrumpit & melanthion vel meliantham indigetavit. Sic enim omnes libri eo loco scribunt. Sequitur ananthe at melianthum in indice, de meliantho. At qui ne ignosci quidem illis posset, si scripsisset melanion. Nam violam nigram, aut purpuream debuisset dicere. Ut τὸ λευκόν non Leucoion dixit, sed Latine, violam albam. Hæc non sunt, uti volunt, indubitissima, sed planè incertissima. Scripsit enim Plinius ita ut, jam dixi, Cujus lectionis non obscura extant vestigia in optimo & antiquo Thuanæo codice, in quo habetur, Postea quæ appellatur lilia & purpurea, proxime flammeum, quod vocatur sylvestre duntaxat. Haud magna mutatio; Postea lilium appellatum purpureum, proxime flammeum, quod vocatur, sylvestre duntaxat. Ignorant viri maximi, quæ nam planta lilium purpureum fuerit veterum. Vulgatum quippe serius floret quam album. Et hæc in defensionem Plinii. In antiquo codice, teste Pintiano, legitur, cyclaminos bis anno; pro quo malunt alii legere, cyclaminum. Quod Grammaticorum judicio committo. Cyclaminum bis floret, verè & autumno. Sed non idem cyclamen; quippe quod vere floret, vernaleque vocatur, flore est saturato magis. Alterum flore & purpureo, sive, ut alibi Plinius, colossino, quod autumnale vocant. Fugit æstatem autumnale, quod foliis Aprili Majoque mense exuat, lateatque usque autumnum, tum verò folia recuperet, vireatque tota Hyeme. Contra vernale folia æstate conspicua præbet, eademque ad finem autumnus amittit; totaque Hyeme non videtur. Inter coronarias flores Nicander ponit κυκλάμιον. Cujus versus ab Athenæo Lib. xv. citantur.

Καὶ γὰρ πῶς γινώσκαι καὶ εὐτεράπας κυκλάμιον
Εὐαγγέλιον ἢ χθονίου πεφάπταις ἐφ' ὅσον ἡ γαστρίδιον.

Ve nec senilem barbam, nec speciosum cyclaminum,
Nec nasturtium, Agestilai vernaculam fuisse coronam
ajunt.

Cyclaminos ergo vernus & coronarius, rectè inter vernales coronarios recensentur à Plinio. Sed ex quo autore Plinius inter coronarios vernos numerat Cyclaminum flores? Non videtur id ex Theophrasto haberi; quippe ne vestigia quidem illius lectionis apud eundem; aut apud Athenæum, qui hunc locum exscripsit, inveniuntur. De suo ergo inseruit hanc vocem Plinius, nisi dicas, invenisse in codicibus illis Theophrasti, qui ejus tempore extabant. Sequitur apud Plinium. Seniores supra dictis aliquanto narcissus & lilium transmaria, in Italia, ut diximus, post rosam. Corrigunt ex Theophrasto; Narcissus & leirium. Malè, Vide quæ capite de lilio, narcissusque diximus. Lilium & narcissus τὸ λείριον nomen audiunt. Frustra ergo corrigunt. In antiquo nostro codice pro post rosam, per rosam scriptum est. Per rosam, id est rosæ tempore. Certè tum floret lilium, quod ad finem capit isple docet Plinius. Hic est transmaria ordo florum. In Italia violis succedit rosa: huic intervenit lilium. rosam cyaneus excipit, cyaneus amarantus. Inquit intervenire lilium rosæ; quod eodem tempore niveo colore pascat oculos, quo roseo rosa; id est, eodem tempore cum

te cum rosa flore onustum conspicitur lilium; florente ergo rosa, ut Plinius ait, intervenit. Vera igitur antiqui nostri codicis lectio. Pergit Plinius. Nam in Græcia tardius etiamnum anemone est. Est autem hæc sylvestrium bulborum flos alia, quam quæ dicitur in medicina. M. S. Codex, ut notat Dalecampius. Verò in Græcia, pro quo Doctiss. Salmasius legit, Verum in Græcia tardius etiamnum anemone. Ad hunc locum Dalecampius. Ineptè Plinius βολεῖν καὶ δὲ anemonem esse interpretatur. Ineptius idem inter flores vernos recenset duas anemonas, cum unicam tantum referat Theophrastus, quam λαιμωῖαν cognominavit. Ea porro est pulsatilla nostra: cetera quidem anemonum genera æstatis principio florent. Fefellit virum summum vulgaris Theophrasti codex, in quo nihil tale de anemone haberi fateor. Sed mutila in editis Græca esse, Athenæi codex docet, ex quo hunc Theophrasti locum correximus. Verba hæc vertit Plinius, καὶ ἐκ τῶν πρὶν ἀναιμῶν τὸ λεγόμενον ὄρειον καὶ τὸ βολεῖν καὶ δὲ, vertit Plinius, ex tribus anemonum generibus, quod montanum vocatur, & bulbos laniferus. Et sunt quidem ista verba ex quibus collegit Plinius anemonem aliam esse sylvestrem, bulbosam aliam. Nam paulo post Theophrastus mentionem facit animonidis, quæ dicitur λαιμωῖα, id est, pratensis, sive, ut Plinius dixit, Sylvestris. Sed Plinius locum hunc ex mente Græci auctoris non reddidit, magnoque errore illud genus ἀναιμῶν ὄρειον montanum, & βολεῖν καὶ δὲ pro uno accepit flore, cum sit diversissimus. Quæ causa est cur tradiderit, anemonidem illam sylvestrium bulborum florem esse; quod perquam ridiculum est. Sed quale florum genus βολεῖν καὶ δὲ. Hoc primus animadvertit Doctiss. Robertus Constantinus. Nempe esse florem quem bulbum λεῖοφόρον Lib. vii. Cap. xiii. vocat Theophrastus. Nomen accepit, quod lanam ferat, sive quod tunicas habeat lanatas. καὶ δὲ est pellis cum villis, stragulum laneum, villosa pellis, ad usum vestis parata, qua utebantur contra pluviam & trigus. Dicæarchus in fragmento de Pely montis ascensu: Ἀναβαίνοντες τὸν πεδὶν τῶν ἐπιφανίσσεται καὶ τῶν ἡλικίαις ἀκμῆζοντες ἐπιλεχθῆναι, ὑπὸ ἱππῶν ἐνὶ ἀναιμῶν καὶ δὲ τὴν κατὰ τὴν αἰσθησιν ἐπὶ τοῦ ὄρους φύχῳ ἵσταται. Laertius Lib. ii. in Meded ait lectulis æstate ψιλάτους, Hyeme καὶ δὲ superposuisse. τὸ δὲ τῶν μὲν θίγγος ψιλάτους ἐπὶ τῶν κοινῶν, τῶν δὲ χειμῶν καὶ δὲ. Interpretantur, lectulis æstate ψιλάτους, hyeme, vervecum pelles imponebant. Verte, æstate lectulis floream, hyeme stragulum laneum imponebant. Ad frigus nempe arcendum. storea æstate tegebantur, quod storea levis. nec nimio calore obrueret, quod à laneo stragulo expectandum fuisset. Τὸ καὶ δὲ ergo villosa pellis, vel stragulum laneum, & ut Hesychius docet, villosa ovium pellis, καὶ δὲ σκύλας, ἢ δερμα πρὸς ἀπὸν χειμῶν σῶματι. Τὰ καὶ δὲ capita exponi papaveris, itemque caput Egyptiæ fabæ alibi docuimus. Nunc demonstrasse sufficit τὸ βολεῖν καὶ δὲ esse, bulbum laniferum, sive λεῖοφόρον. Quem cum rosa lilioque; ad finem mensis Maij, vel Iunij initio aliquoties florentem vidi. Quandoque si hyems & ver inclementior fuerit ad Iunij finem cum rosa lilioque floruit. De hoc bulbo Libro vii. cap. sæpe citato.

Ἀναιμῶν. Nomen ἀναιμῶν quondam tam latè patuisse, ut vagum communeque multis, & plantis & floribus fuerit, doctiores contendunt. Quod nobis non probatur. Negamus enim, aliam plantam anemonidem vocatam fuisse, præter eam, de qua nobis hoc capite sermo, & papaver, uti apud Hesychium legitur. Falluntur cum λαιμωῖαν, ut malè cap. tertio huius libri legitur, anemonas genus faciant spinosum. Supra capite citato σκῆλον καὶ λαιμωῖαν vocari diximus, rationemque cur sic vocetur addidimus. Sic nupquam Dioscorides othonnam vocari anemonam tradidit, sed ex quorundam sententia scribit, speciem anemonæ esse othonnam Lib. ii. Cap. cccxiii. ὅθεν ἰδὼσαν ἀναιμῶν ἀπὸ τῶν ἰδῶν ἵσταται: Quare quidam anemonas speciem esse existimaverunt. Illud tamen non nego, posse flores omnes, quod fugaces & brevis vitæ sint, anemonides vocari. Et hoc satis apertè docet Hesychius. Ἀναιμῶν καὶ δὲ καὶ φίλημα καὶ ἡ μήκων καὶ τὸ αἰθῶν, καὶ τῶν φυτόν ὡς καὶ ὑπὸ ἀναιμῶν φθιγγόμενον, καὶ καί τισιν, καὶ ἀναιμῶν. Anemone maxa species, & ὄσουλαν, papaver & flos, omnisque planta, quæ à ventis cito corrumpitur, inanis, ventosus. Ἀναιμῶν nomen accersisse scribunt, διὰ τὸ φέρον ἐνδιασεῖν ἵσταται παντὶ ἀνέμῳ, quod ejus folium facile moveatur ab omni vento. Hinc de verbosis natum adagium puto: ἀναιμῶν τῶν λόγων. Homerus de iis qui laxitate verborum, sive dictione ventosa & ampullata utuntur, canit. Iliad d. & λ. κακὸν δ' ἀναιμῶν βαλὼν. Malum est distastania & ventis similia proferre. Aliud etymon adfert Plinius, Lib. xxi.

Cap. xxiii. Flos nunquam aperit se nisi vento spirante. Falissimum id est. Non semel iterumque, sed milies, cælo sereno, & quam maximè tranquillo, ut ne vel minima aura percipi posset, florem anemonidis apertum vidi; eundemque, tempestate ac procella imminente vel perire, vel claudi iterum florem observavi; & quidem vel vento paulo vehementiori interisse, foliaque interram lapsa fuisse. Anemone enim dicitur ἀπὸ τοῦ ἀνέμου & ὄσων sive ὄσων, quod flos facile à ventis deiciatur, ac perdat: Ideo enim antiqui Græci non ἀναιμῶν, sed ἀναιμῶν, dixerunt, uti apud Theophrastum Lib. vii. Hist. Cap. X. legitur. Hoc etymon probat & Theocryti Scholiastes eidylii. ubi ῥόδον eadem de causa vocari tradit, ῥόδον δὲ παρὰ τὸ ῥάπτει ἀπὸ ῥῆτος, ῥόδον δὲ καὶ ῥῆτος, ἢ τὸ φθιγγόμενον. Rhodos vocatur anemone quod subito flos cadat. Caducus enim est & facile corrumpitur. Et hæc causa, cur in Hieroglyphicis morbum homini denotat. αἰθῶν δὲ ἀναιμῶν ῥόδον αἰθῶν σημαίνει. Ceterum etymon nostrum probat Ovidius Lib. x. Metamorph. ubi Adonidis florem describit, quem Botanici anemonem esse asserunt.

Sic fata cruorem

Nectare odorato sparsit, qui tæneus ab illo
Intumuit, sicut fulvo per lucida cælo
Surgere bulla solet, nec plena longior hora
Facta mora est, cum flos de sanguine concolor ortus,
Qualem quæ lento calant sub cortice granum
Punica ferre solent; Brevis est tamen usus in illo:
Nam quæ malè habuit, & nimia levitate caducum
Excitantur idem qui persilant omnia venti.

Fabulantur Poetæ, anemonidem natum ex lachrymis Veneris. Theocryt. eidylii.

Αἰ αἰ τὰν Κυθέρειαν, ἀπώλειτο καλὸς Ἀδωνίς,
Δάκρυον ἂν Παφίη τίσιν ἐκχέει, ὅσον Ἀδωνίς
Ἄμα χέει τὰ δὲ παῖτα πῆτι χέει γίνετα ἄνθη
Ἄμα ῥόδον πικρὰ, τὰ δὲ δάκρυα τὰν ἀναιμῶν.

Hos versus Latinos fecit Eobanus Hessus, sed quod Græcus Poeta de anemone, hoc Latinus de papavere.

Eheu heu Veneris perijt formosus Adonis,
Tantum diva putres lachrymarum fundis in herbas,
Quantum Myrrigeno de corpore sanguinis exit.
Qua simul ad terram pulchri labentia flores
Fiunt, namque rosam sanguis parit ipse rubentem,
De lachryma Veneris procera papavere surgunt.

Scribe. De lachryma Veneris fulgens anemone resurgit.

Malunt tamen alii, ex sanguine Adonidis natam anemonem. Theocryti Scholiastes eidylii. i. Ἀναιμῶν αἰθῶν, ἢ φασὶν ἀναδιδῆναι ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ Ἀδωνίος. Ἀλλ' ὅμως, τὴν ἀναιμῶν Νικανδρὸς φασὶν ἐκ τοῦ Ἀδωνίος αἵματος φεῖσθαι. Anemone flos odoratus, quem resurrexisse ex sanguine Adonidis ajunt. Alter. Anemonem Nicander eccinit natum ex sanguine Adonidis. Vetus Nicander perisse puto. De anemone quod in odora, rosamque colore, figuraque non nihil imitetur natum adagium; ῥόδον ἀναιμῶν συγκρίνεις, aggr. pat. hoc st. αἰσθῶν ἀναιμῶν ῥόδον. τὰ ἀναιμῶν συμβαλλόντες, inæqualia conpennis, veluti plumbum argento, & auro, anemonidem rosæ, hominem simiæ. Theochrytus eidylii. i.

Ἀλλ' οὐ σύμβλητ' ἐπὶ κυνὸς βαρὺν, οὐδ' ἀναιμῶν
Πρὸς ῥόδα, τῶν αἰθῶν παρ' αἵμασι τῶν πικρῶν.

Sed non conferenda sunt rubus caninus & anemone
Cum rosas, quarum flores circa sepes nascuntur.

Nihilominus tamen hunc quoque florem inter pulchros & Venereos hinc datur intelligi, quod natus vel ex sanguine Adonidis, vel Veneris lachrymis, qui sanguis, fletus, aut lamentatio tanti (ut omnia quæ sunt ab Venere) decoris est, ut proprium nomen sortita sit. Quippe, teste Ethymologiae auctore, dicitur Ἀδωνιδας ῥόδον, ἢ ἐπὶ τοῦ Ἀδωνίος ῥόδον. Fulgentem splendidum florem esse canit in Georgicis Nicander, cujus versus ab Athenæo Lib. xv. citantur.

dem sensu legitur, δὲ λαίπερος ἐστὶ αὐτὴ τῆς ἀνέμωνος (δὲ αὐτὴ καὶ ἡ ἀργεμόνη ἀνέμων καὶ ἡ ῥοαὶ ἀργεμόνη ὅπου ἀνέμων καὶ ῥοα, καὶ ὁ ῥοαὶ πρὸς τὴν γῆνιν ἰσχυρῶς, ἡ δὲ ῥοαὶ, λευκότερον καὶ ὁ ῥοαὶ ἀμφότερα δὲ μεταξὺ καὶ φάλαγγος, ἀργεμόνη δὲ ῥοαὶ ἴσους, πρὸς τὸ ῥοαὶ ἀργεμόνης (vulg. eod. ἀνέμωνος) ἀνέμων ῥοαὶ πρὸς τὸ ῥοαὶ ῥοαὶ, ῥοαὶ πρὸς τὸ ῥοαὶ ῥοαὶ, καὶ δὲ ἀνέμωνος οὗτοι ὅπου ἀνέμων, οὗτοι καὶ ῥοαὶ ῥοαὶ, ἀλλ' οἱ αὖτε αὐτὸ ῥοαὶ ῥοαὶ, ἡ ἀργεμόνη τὸ πρὸς τὸ ῥοαὶ φέρονται. Sunt qui nescientes ab anemone sylvestris distinguere argemonem dictam, & papaver rhœas (de quo inter genera papaveris agemus) propter florum in puniceo colore convenientiam eupatorium errore ducti argemonam appellent. Veruntamen, cum argemone tum & rhœas minus saturato colore puniceo visuntur, & utraque serius floret. Quin etiam argemone croceum gustuque admodum acrem liquorem reddit: rhœas verò candidiorem & acrem. Insuper utrique intermedia sunt capitula, sylvestris papaveris similia, nisi quod argemones quidem capitulum superne crassiusculum est, rhœadis autem aliquantulo angustius. At anemones genera, neque liquorem reddunt, neque capitula calycisque habent, sed velut asparagi cacumen. Denique & in arvis cultisque illa plerumque nascuntur. Primum notandum, non omnem anemonam papaveri rhœadi argemonæque similem, sed sylvestrem; præterea ranunculos nemorosos, quos pro sylvestribus anemonis quidam habent, non esse veras sylvestres anemonas, quod florem habeant, quàm papaver rhœas, argemoneq; colore dilutius multo puniceo, cum Dioscorides contrariū scribat. Eadem de causa nec alba anemone dici sylvestris potest. Difficultate non caret, quod ait, quosdam errore ductos argemonam eupatorium vocare. Vox eupatorium botanicis admodum suspecta est, ac pro ἰσχυρῶς ἀνέμωνος restituitur: idque quia sensus ita legendum postulat; & Plinius lib. xxi. cap. xxi. sic legisse videtur; qui postquam de anemonarum differentia egisset, subiungit: Hanc errore ducti argemonem putant multi: alii rursus papaver, quod rhœas appellavimus. Sed distinctio magna, quod utraque hæc postea floret. Nec aut succum illarum anemona reddunt, aut calices habent, nec nisi asparagi cacumen. Hac ratione moti ἀνέμωνος ἀντὶ τῆς ἰσχυρῶς ἀνέμωνος legunt: quasi id unum voluerit Dioscorides, errore manifesto confundi anemonem cum argemone. Negari haud potest, id innuisse Dioscoridē; & certum est, quorundam errorem retinere & coarguere eundem voluisse. Arbitramur tamen, vulgatam lectionem servandam, quod ea apud Oribasium & Serapionem reperiatur. Et erraverunt, inquit Serapio, aliqui, putantes, quod flos ἀργεμόνης (argemones) sit γασίς. Gasit eupatorium exponunt, qui Arabicæ lingue peritiam habent. Apud Rhafen pro gasit eupatorium legitur. Atque hoc primum argumentum, quo probo, vulgatam legitimam. Accedit & alterum, quod Dioscorides non tantum errorem eorum detegere voluit, qui argemonem, papaver rhœas, & anemonidem confundunt; sed & eorum erratum palam esse voluit, qui veræ ac legitimæ argemones ignoratione, eupatorio nomen argemonæ falsò attribuebant. Sic enim lib. iv. cap. xli. de eupatorio scribit, Ἐνταῦθα τὴν ἀρτεμισίαν ἐν φάλαγγος πλάττει. ἰστέα γὰρ ἴσων, ἀς ἀνέμωνος. Caterum hanc nonnulli errore ducti argemonem appellavunt, cum tamen longè alia sit, uti demonstravimus. Apud omnes in confesso est, perperam illic legi ἀρτεμισίαν. Capite enim de artemisia tale nihil habetur, verum hoc capite de anemona. Caterum licet Dioscorides non semel illos castigavit, qui eupatorium argemonam vocabant; durat tamen hodie etiamnum idem error. Vulgus quippe Medicorum eupatorium, detorta argemones in agrimoniam voce, falsò agrimoniam appellat. Pro ἀνέμωνος ῥοαὶ Doctissimus Saracenus legit ῥοαὶ πρὸς τὸ ῥοαὶ; tum quod Oribasius, Serapioque ita scripserint, tum, quod aptius ei opponatur quod sequitur ῥοαὶ πρὸς τὸ ῥοαὶ. Accedit, quod capite sequenti, quod privatim argemonæ dicatum est, argemones capitulum quam papaveris rhœadis oblongius, & summa parte latiusculum esse, disertè scribatur. Sequitur de anemone, οὗτοι ὅπου ἀνέμων. Hic vereor ne obiciat quispiā contraria scribere Dioscoridē. Eodē enim hoc capite tradit, οὗτοι ὅπου ῥοαὶ ῥοαὶ ἀνέμωνος ῥοαὶ ῥοαὶ. πρὸς καὶ φάλαγγος ῥοαὶ ἀνέμωνος. Qua de causa ipsius radicis succus naribus infusus valet ad purgandum caput. Facilis responsio, aliud ὅπου, aliud ῥοαὶ voce significari. Vide quæ libro primo dixi, item quæ capite de laserpitio habentur, & quæ cap. i. lib. ix. dicuntur. ὅπου Græcis succus, non omnis, sed lacteus, qualem habet papaver, laserpitium, ficus, tithymallus, aliaque. Per ῥοαὶ iidem denotant succum viridem, qui in cunctis ferme plantis τὸ ὅπου habentibus, paucisque aliis, quibus luteus, vel ruber, exceptis. Succus hic viridis, sponte

sua læso caule, radice, aut alia plantæ parte effluere non solet, uti iis accidit qui ὅπου liquorem (ut loquitur Plinius) habent; sed exprimi solet. Egit ergo ante de succo qui exprimitur, non qui sponte manat. Alia difficultas; negat anemonem capitulum habere, cum ante dixerit, huic esse capitulum nigrum aut cæruleum. Respondeo, Hoc non tradidisse eum de sylvestri anemone, de qua nunc sermo, sed sativa. Sed ponamus, de omni hoc eum scripsisse anemone. Aliud est, ἡ καὶ δὲ, aliud τὸ καὶ φάλαγγος. Καὶ φάλαγγος habere dicuntur, quæ papaveri simile capitulum habent, uti supra lib. iv. cap. x. annotavi. Non negat ergo Dioscorides, anemonidem capitulum habere, sed τὸ καὶ φάλαγγος. Quod ipsa confirmatur experientia. In caulis papaverini summo capsulam videmus globosam, tere-tem, nonnihil tamen oblongam, in superficie habentem operculum, granati mali in modum, interius membranis non paucis in loculos discretum, in quibus semen. Frustra quis καὶ φάλαγγος in anemona quaeret. sed pro ea habet capitulum circunseptum staminibus, quod exili incanescit piloso flocco, cui subest semen. Ex his eos graviter errare constat, qui papaver rhœas anemonam sylvestrem esse scribunt. Et hæc de anemona Græci auctoris. Venio ad Plinium, qui lib. xxi. cap. xxi. hæc de anemona habet. Anemonas coronarias tantum diximus: nunc reddemus & medicas. Sunt qui phanion vocent. Duo ejus genera, sylvestris prima, altera in cultis nascens, utraque sabulosis. Hujusque plures species. Aut enim phaniceum florem habet, quæ & copiosissima est, aut purpureum, aut lacteum. Harum trium folia apio similia sunt. Nec temerè semipedem altitudine excedunt, cacumine asparagi. Flos nunquam se aperit, nisi vento spirante, unde & nomen accepit. Sylvestri amplitudo major, latioribus foliis, flore phaniceo. Folia anemones aut esse apio similia: coriandro eadem comparat Dioscorides, nullo discrimine. Dioscorides enim cum anemones folia coriandro similia facit, non capillata foliola intelligit, quæ in caule visuntur, nullum enim anemones genus talia habet, sed quæ radici sunt proxima: hæc apio non dissimilia, verum eandem planè formam habent. Non omnem anemonem Dioscorides cacumen asparagi habere tradit, sed tantum sylvestre, ad quod non attendit Plinius. qui sativæ adscribit, quod Græci sylvestri. Hanc etiam idem argemonæ,

Anemone felini folio, colore amaranthino.

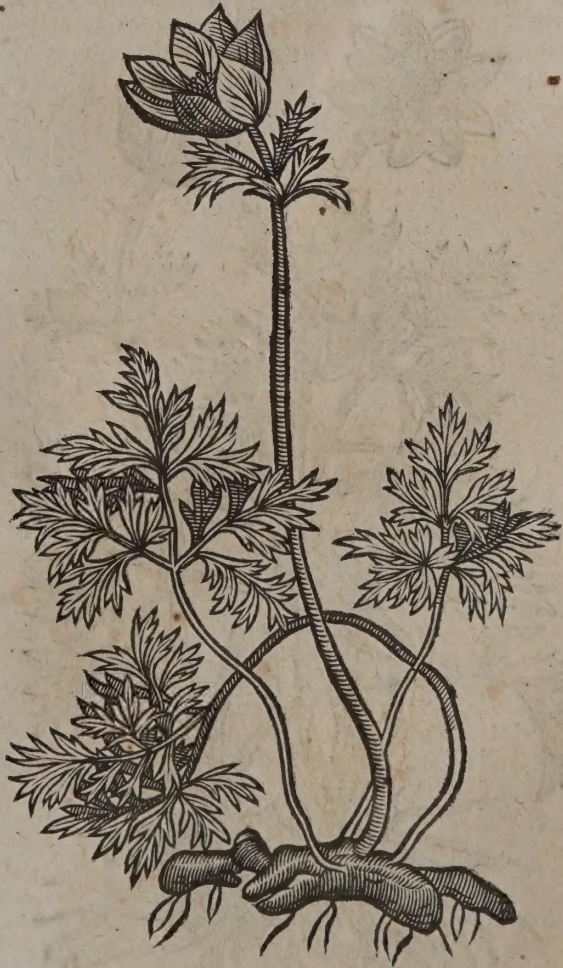

Anemone columbina, five violacea.

Ranunculus flore globoso Asiaticus
venis distinctus rubris.

papaverique rhœadi similem esse tradit, & quomodo discerni possint docet. Anemonarum quarundam imagines exhibemus, inter illas duas, quod sciam, non descriptas. A foliorum multitudine centifoliae vocari possunt. Ima anemone cardinalis vocatur. Hujus radix vulgari similis, foliis est selini five apij, cauliculum fert gracilem, in quo flos innumeris foliis constans, colore carneo; ex cujus medio pedicellus erumpit longitudine minus dimidio non excedens alium, sed minorem flosculum continens. Cardinalem anemonem vulgo vocant. Altera columbina vocatur, priori per omnia similis, nisi quod altero flore careat, coloreque variet. Etenim diluto violaceo est colore, aliquando tamen intensiore. Anemonum genera quae sunt pleno flore, multa apud nos coluntur. In pretio haec habentur; utraque columbina, cardinalis, amarantina, ab amaranthi colore, sulphurea, nivea, branson. Sed haec flore simplici (ceterae centenis, & ultra foliolis constant) partim rubro, partim luteo sulphureo flammante colore, unde & nomen. Omnium pretiosissimam Bollius Harlemensis colit, quam cxx carolinis emit. Iam memoratis foliis, radice, caule, floreque similem; folia qui florem cingunt ac officiant varia sunt, partim rubra, partim nivea, mira naturae varietate, aspectuque gratissimo. In eodem Bollii horto vidi ranunculi genus, Asiatico, à Clusio descripto, radiculis, nisi quod minores paulo sint, similis. Item foliis & cauliculo, nisi quod ad pedis altitudinem aliquando assurgat, flore à praedicto differt; globoso quippe est, qui ad instar globosi ranunculi Dodonaei nunquam non totus panditur & explicatur; sed in globuli formam collectus nascenti quodammodo similis viger. Sed luteo non est flore, uti ranunculus à Dodonaeo descriptus, verum variegato, partim flavo, partim rubro, è medio flore capitulum, quale in anemona conspicitur, emicat. Haec per transennam. Anemonidæ has recentiores observarunt differentias, recensetq; in phytopinace Bauhinus Anemone latifolia simplici flore. Anemone Cyclamini, seu malvæ folio luteo, flos 10 aut pluribus foliis constans, externè flavus, internè aureus. Anemone Geranei rotundo folio purpurascens, flos aut 15. foliis, foris cineraceis, hirsutis, interius rubedine purpurea nitentibus componitur: quare in dilutiore purpurea ruber: aliàs interius intensiore, exterius remissio-

Anemone tuberosa radice Lob.

re: rarius totus albet. **III.** Anemone Geranei rotundo folio, dilute purpurascens. Flos externe exalbidi obsoleti coloris, interne ex purpureo dilutiori albicato. **IV.** Anemone Geranei rotundo folio, dilute rubens. Floris folia octena, foris obsolete rubent, lanugine pubescunt: interius dilutiori rubore & ad carneum tendente nitent, unguibus albicantibus. **V.** Anemone latifolia simplici carneo flore. Flos 10 aut 12 foliorum, purpurei ferè coloris, unguibus albicantibus. **VI.** Anemone latifolia flore purpureo saturo; flos 8 foliorum, coloris purpureo saturi, exterius splendentis, unguibus magnis, & ad pediculum purpureis. **VII.** Anemone latifolia purpureo violaceo flore. Flos octo foliis constans, externe dilute purpurascens splendet, interne violaceus unguibus magnis, & argentei coloris. **IX.** Anemone latif. flore purpureo, violaceo altera. Flos qui ex 12 foliis constat: foris ex purpureo albescit & splendet: interius ex violaceo purpureo splendet, unguibus albis. **IX.** Anemone latifolia violaceo flore. Flos octo vel plurimum foliorum, externe subpurpureus & splendens, interne ex purpura violaceus, unguibus rubescentibus, orbe albicante cinctis. **X.** Anemone latifolia flore violaceo, saturo colore. Flos sex foliis præditus, violacei saturatoris coloris, unguibus majoribus, magisque candidis. **XI.** Anemone latifolia flore variegato. Flos, qui octifolius, foris ex purpureo saturatius rubet, interius ad unguis usque albus, sativa purpurea & quasi Kermesina nitet: oris coccineis, in quæ radij purpurascens sparguntur: unguis magnos & albos habet. **XII.** Anemone latifolia, punctato flore. Flos octifolius, violaceus, interna parte maculis aspersis. **XIII.** Anemone latifolia flore carneo: floris modò majoris, modò minoris, octo folia extrinsecus nonnihil purpurascunt, intrinsecus ferè carnei, vel saturatoris, vel dilutioris, unguibus albis. **XIV.** Anemone latifolia saniculæ folio. **XV.** Anemone latifo. flore orangei coloris. floris octo vel novem folia, externe carnei coloris, unguibus saturatè purpurascens, interne carnei diluti. Habetur major, & minor. **XVI.** Anemone latifol. flore coccineo. floris octo folia, interne elegantissimo coccineo nitent, unguis orbis pallescens ambit, externe quadam lanugine pubescunt. Huc pertinet Anemone latifolia flore coccineo simplici. Flos coccinei coloris medium è

Anemone flore multiplici, coccineo, Lob.

fusco nigricans & capitulum multis foliis staminulis pallide virentibus septum. **XVII.** Anemone latif. flore magno coccineo, floris octo folia, interne elegantissimo coccineo colore fulgent, nullis unguibus apparentibus, externe color dilutior, & lanuginosa. **XVIII.** Anemone latifolia flore coccineo phœniceo, Flos amplus, octifolius, coloris ex coccineo phœnicei, ut in rhœade, unguibus parvis suppallidis. Anemone tenuifolia, simplici flore. **I.** Anemone Geranei Ropertiani folio cærulea: an Dioscoridis? flos ex 14 aut 15 foliolis mucronatis compositus, coloris est cærulei, vel rubri, vel ex utroque mixti, externa parte subcærulei, interna albi: sic flore nunc cæruleo, nunc rubro, nunc albo reperitur: quare Taber: tres species, alba, cærulea & rubra. **II.** Anemone tenuifolia, flore multifido, dilute purpurascens. Flos ex 14 & pluribus foliolis dilute purpureis, & quasi carneis, nullis unguum vestigiis, constat. **III.** Anemone Oenanthæ foliis flore violaceo hexaphyllo. Flos qui ex 6 interdum 7 & 8 foliis compositus est, communiter est purpureus, seu violaceus, externa parte lanuginosus: est & albus: quare apud Taber: Anemone corallina violacea & alba: & Anemone angustifolia, & 4. & apud Gerard. Fig. tres. **IV.** Anemone tenuifolia flore pallide coccineo. Flos hexaphyllus, foris tenui lanugine pubescens, coloris dilute rubescentis, interne coccinei, valde diluti, unguibus amplis, albis. **V.** Anemone tenuif. coccineo flore Hexaphyllo, flos floridi coccineo coloris, unguibus magnis, ex pallido, fusco, & albo mixtis. **VI.** Anemone tenui folio coccineo, flore cætophylo. Flos interne coccineus, unguibus albis, & externe coccineus, tenui lanugine pubescens & splendens. **VII.** Anemone tenuif. flore magno coccineo hexaphyllo, flos intus elegantissimus coccineo colore nitet, foris lanugine pubescit: unguis albi sunt. **VIII.** Anemone tenuif. flore coccineo, sanguineo. Flos 5. 6. interdum 7 foliorum, coloris coccinei, ad sanguineum vergentis, unguibus magnis, ex albidis, purpureis venis distinctis: aliquando flos ad cocti lateris colorem accedit, nec splendet. **IX.** Anemone tenuif. flore sanguineo coccineo. Floris sex folia interne lanugine obducta, coloris sunt sanguinei, saturatoris & splendentis, interne sanguinei coccinei permixti. **X.** Anemone tenuifolia, flore sanguineo coccineo alter. Flos major hexaphyllus sanguineo colore & interdum coccineum & cochinellem medio, unguibus minoribus & albicantibus. **XI.** Anemone tenuifolia, flore ex sanguineo & coccineo medio. Flos hexaphyllus coloris ex sanguineo & coccineo medi, diluti, ei prorsus similis, quem vulgus Cochinellem appellat. Ungues magni, albi, & quasi argentei. **XII.** Anemone tenuifolia, flore amplo, sanguineo, hexaphyllo, flos coloris sanguinei, elegantissimi, unguibus magnis, albis. **XIII.** Anemone tenuifolia flore amplo, atrorubente. Flos hexaphyllus, coloris sanguinei & atro rubentis, & quasi sericei panni, villosi Kermesino colore præditi, cærulei. **XIV.** Anemone tenuifolia flore rubro saturo, flos hexaphyllus, ruber, seu potius sanguineus, unguibus magis saturis, venis albicantibus, distinctis. **XV.** Anemone tenuifolia flore niveo. Flos hexaphyllus, niveus, cuius unguibus carnei quid aspersum: apicibus ex obscura purpura nigricantibus. **XVI.** Anemone tenuifolia, flore amplo, candido, flos hexaphyllus, prorsus, candidus unguibus, externe virescentibus, apicibus nigris. **XVII.** Anemone tenuifolia cretica, flore magno, albo, quæ in prodromo sub. 1. descripta est. **XVIII.** Anemone tenuifolia, flore albicante. Flos est Hexaphyllo, candicante, staminibus albis, apicibus subcæruleis. **XIX.** Anemone tenuifolia, flore ex albedo maiore. Flos magnus, hexaphyllus, coloris primum exalbidi, virescentis, dein ad carneum tendentis, unguibus externe virescentibus, interne albis staminibus, carnei coloris. **XX.** Anemone tenuifolia, flore exalbido minore. Flos minor ex sex, octo, & pluribus foliolis compositus, coloris extrinsecus carnei, albo mixti, intrinsecus verò prorsus ferè albi: unguibus & venis ex albo paululum virescentibus. **XXI.** Anemone tenuifolia flore furvo albicante. Flos ex cinericio sive furvo albicans, & tenui velut rubedine persusus, ut ferè est Cappucinatorum pannus. **XXII.** Anemone tenuifolia, flore carneo striato. Flos hexaphyllus, externe carneus, oris albicantibus: interne exalbidus, venis carneis, ad medium folium sparsis, staminibus purpurascens, apicibus nigricantibus. **XXIII.** Anemone tenuifolia, flore magno, suaverubente, unguibus albis. Has varietates satiatione fieri credibile est, cum in aliis quibusdam plantis etiam contin-

Pulfatilla.

que corporis partem contingerit exulcerat & erodit, qua de causa ab aliis inter anemonam & ranunculum quasi media habetur. An reliquis anemonis nigriora sunt folia ipsa autopfia docebit, incana sunt, attamen non sine nigredine. Senior illorum videtur sententia, qui montanam anemonem Theophrasti esse volunt. In rupibus, locis asperis, lapidosis, montosique reperitur. Primo vere floret: prope Emmericam sponte locis quibus dixi innascitur, Aprili floret. Sylvestris tota est, difficulter curam admittit, in hortis lapibus plantavi, missaque mihi non semel fuit. A Ioannes ab Elten F. M. dum viveret summe herbariæ rei amatore & indagatore. Operam semper perdidit, in tertium nunquam retinere annum potui, altero tamen quandoque floruit. Pulsatilla dicitur, quod seminum tremuli pappi levissimi statu huc atque illuc agitentur. Supra dixi, multos inter argemonem & anemonem non posse distinguere. Cum itaque hætenus de anemona egimus, visum fuit, propter vocis, figuræ, facultatum que vicinitatem, hoc loco de argemone agere. Dioscorides lib. 11. cap. cxxv. Ἀργεμών. ὅτι μὲν ἐστὶ ἐμοῖον ἀργεῖα μήκωνι. τὸ δὲ φύλλον ἀνερμῶν ἔχει ἐμοῖον, ἔχρημνον, (vetus τὸ δὲ φύλλον ἀργεμῶντος ἔχρημνον.) In vulgatis codicibus habetur, τὸ δὲ φύλλον ἀνερμῶντος ἔχει ἐμοῖον ἀνθ' ἔχρημνον, καὶ ὁλοφαινεύον, κεφαλὴν, (quæ licet apud Oribasium sic legantur corrupta admodum sunt. Pergit Dioscorides) ἀνθ' ἔχρημνον, κεφαλὴν δὲ τοικύτω μήκωνι τοῖα δὲ, ἐπιμνηστέον δὲ, ἵνα πρὸ αἰείας κατὰ τὰ ἀναθεῖν μέλη. ἵνα ἀσχεθῇ, ὅπῃ δὲ ἀνίσταται κίχον, θμύνει. καὶ θάψει δὲ ἀργεῖα καὶ νιφίδια, δ. Argemone tota quidem sylvestris papaveris similis est, sed folium habet quale anemone, divisum: florem in cauliculo puniceum: caput quale papaver rhæas, sed oblongius. Est summi parvis latum: radicem rotundam: liquorem vero reddit croci colore, Est acrem. Illi folia argemata Est nubeculas expurgant. Cur argemone dicatur manifestum satis arbitror, à visciscet, qua pollet, argemone dicitur. Consensus, inquit de Etis. Saracenus, omni m interpretum, fecit, ut quæ ab aliqui in vulgatis exemplaribus depravata legebantur, ita restituerimus: Τὸ δὲ φύλλον ἀνερμῶν ἔχει ἐμοῖον, ἔχρημνον, ἀνθ' ἐπὶ καὶ ὁλοφαινεύον, κεφαλὴν δὲ. Quæquam illud ἐπὶ καυλῷ penitus omisit Cornarius: Ruellius post illud, κεφαλὴν δὲ, reposuit. Plinius vero nulla floris facta mentione, lib. xxv cap. ix. Folia habet (argemonia) qualia anemone, divisa, apri modo, caput in cauliculo papaveris sylvestris: item radicem. An itaque legit τὸ δὲ φύλλον ἀνερμῶν ἔχει ἐμοῖον, ἔχρημνον, κεφαλὴν ἐπὶ καυλῷ τοικύτω μήκωνι ἀργεῖα. Sic legisse Plinius videtur. Non tamen ita scripsit Dioscorides. Plinius cum legisset argemones folia divisa esse, ad instar anemonæ, cumque ante lib. vx. anemone folia comparasset apio, similiterque divisa dixisset, de suo, vocē σπύλλον sive apri addidit. Pro argemone in veteri quodam codice plantæ, cujus iconem exhibemus, pictam invenimus, Argentina videtur. Imaginē addidi, ut cuilibet innotesceret, non tantam fidē antiquis codicū imaginibus esse adhibendam, præsertim iis, quæ barbaro sæculo pictæ sunt. Omni ὅπου argentina caret, nullā acredinē habet, nec capitulum papaveris rhæadi simile ostendit.

ἑφίον Theophrasti, gladiolū vertit. Sic enim hunc Theophrasti locum lib. xxi. cap. xi. reddidit. *Sequitur ananthe, melanion, ex sylvestribus heliochrysos.* (Verus elichrysos) Beinde alterum genus anemones, quæ limonia vocatur, post hanc gladiolus, comitatus hyacinthis, Theophrasti verba sunt, καὶ τὸ ἑφίον, καὶ δὲ ὁ ἀκνὸς. Idem Plinius eodem libro cap. xvi. i. gladiolum cypiron, ubi docet, (quod ipse alibi facit) multos cypirum & cyperum confundere. Quidam, inquit, etiam unum genus junci trianguli faciunt, cyperum vocant. Multi vero non discernunt à cypiro, vicinitate nominū. Nos distinguemus utrumque. Cypirus est gladiolus, ut dicit Plinius, radice bulbosa, laudatissimus in insulis Creta, dein Naxo, quippe in Phœnice. Postrema de cypero Græci. Gladiolus hic xyris non est, quippe iris modo geniculatam habet radicem Xyris, bulbosam Xiphion. Sed hoc argumentum non satis validum, quo probetur, τὸ ἑφίον Latinos gladiolum vocasse. Id disertè & apertè scribit Apulejus, quem, qui contrariā defendunt sententiam, alibi maximè commendant, ejusq; testimonio utuntur, ac auctoritatem ejus rejiciendam negant. Scribit itaque Apulejus libro de virtutibus herbarū cap. xlii. *Græcorum quidam xiphion, alii phasganon vocant, Itali gladiolum dicunt.* Auctuarii auctor: οἱ δὲ, ἀνακτόρεον, οἱ δὲ, ἀκνὸς, ῥώματι γλαδιόλου. Nunc ex æquo judica, benigne lector, an botanicos rectè reprehendam, qui errare illos scribunt, quod τὸ ἑφίον gladiolū vocent. Nullius valoris est argumentum; Dioscorides τὴν ξυρίδα dicit à Romanis vocari gladiolum, quod de Xiphio tacet; ergo Romani τὸ ἑφίον non vocarunt gladiolum. Atqui Apulejus, in Romano territorio educatus, palam scribit, τὸ ἑφίον gladiolum fuisse dictum. Quæro nunc, utrum hac in re Italo major debeatur fides quam Græco? Gladioli nomē plures olim audierunt plantæ, τὸ ἑφίον, ξυρίδα aliæque. Nicander in Georgicis plantas quarum folia ensē referunt φάσγανον, id est, gladiolos vocat,

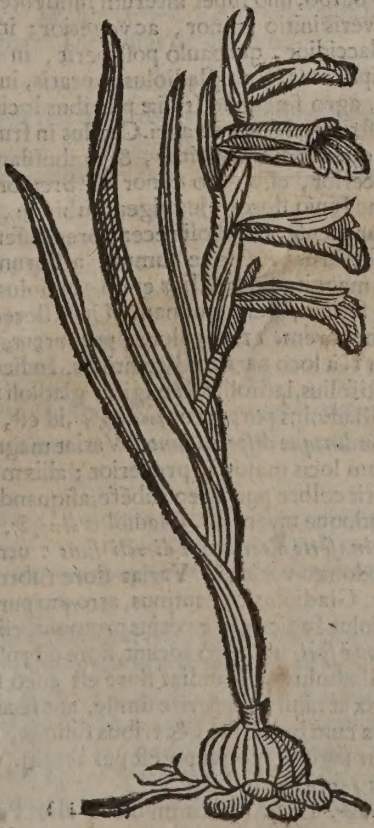
Φάσγανον παρθενικαῖς νεόχου παισὶν ἀμφιχρόνται:

Gladiorum genera recenter congesta circumfunduntur.

Columella lib. ix. cap. iv. Narcissi foliū gladiolum vocat. *Ut sunt in irriguo solo frutices, amelli, caules acanthini, scapus asphodeli, gladiolus narcissi.* τὸ ἑφίον doctiss. Gaza modò pugionem, modò ensē interpretatur; nos gladiolum, quod Botanici omnibus nomen hoc maximè cognitum. Nomen unde acceperit, unicuique notum arbitror; docet hoc Theophrastus lib. vii. cap. xii. τὸ δὲ φάσγανον, κατὰ πᾶν δὲ καλούμενον ἑφίον, ἑφίον δὲ ἔχει καὶ τὸν οὐκ. Dioscorides lib. iv. cap. xx. ἑφίον, οἱ δὲ, φάσγανον καλοῦσι, (addit alter codex: ἀνόμαστον δὲ ἑφίον) διὰ τὸ ὅτι φύλλον σχῆμα ἔχει γδῖρας, ἔχει τὸν ὡς τὴν ἑνὸς τεύχους, καὶ ὡς μάχαιρον, ἰσχυρὸν δὲ ἀνίστη πηχυαῖον, ἐφ' οὗ ἀνθὴ πορφύρεα, ἐκτετακτὰ ἀπ' ἀλλήλων διεσπῶται. καὶ πρὸς δὲ σπυγγῶλον, ῥίζας β'. τὴν μὲν μίαν ἐπὶ τῆς ἐτέρας καθεμένην, ὥστε βολβία μικρὰ, τούτων ἡ μὲν καὶ ἰσχυρὴ ἐστίν, ἡ δὲ ἀνωθεν, ἀδροπέρε; φύσται δὲ μέγιστα ἐν ἀεθρῶν. Xiphion alii phasganon, alii macherionium à folii figura vocant. Est enim iris simile, at minus, & angustius, & gladioli modo mucronatum, nervosum. Caulē verò promit cubitalem, in quo purpurei flores, certis aequalibusque spatiis inter se distantes: semen rotundum, radices geminæ, quorū una alteri insidet, pusillorum bulborum figura. Ex his inferior gracilis est, superna plenior, & uberior. In arvis potissimum nascitur. Oribasius, qui Dioscoridem exscripsit, paulo aliter caules describit. καυλὸν δὲ ἀνίστη πηχυαῖον, ὅπου μίαν, ἐφ' οὗ ἀνθὴ πορφύρεα. Hanc improbo lectionem, quod lacteo succo careat caulis gladioli, sive xiphij. Lacuna, pro τούτων ἡ μὲν καὶ ἰσχυρὴ ἐστίν, ex antiquo codice legit; τούτων ἡ μὲν καὶ ἰσχυρὴ ἐστίν, καὶ ἰσχυρὴ ἐστίν. Quam lectionem, quod ita sese res habeat, uti addita ostendit tabella, non improbo. Totam periodum doctissimus Salmasius eodem sensu ex veteri codice sic legit; ῥίζας δύο, τὴν μίαν τῆς ἐτέρας ἐπικαθήμενην, ὥστε βολβία μικρὰ, τούτων ἡ μὲν καὶ ἰσχυρὴ ἐστίν, ἡ δὲ ἀνωθεν ἀδροπέρε;. Theophrastus ἀποφύσεις μικρὰς lib. vii. cap. xi. habere scribit; ἀλλὰ ἡ τοῦ φάσγανου καλούμενου γλαδιόλου πῶς ἐστὶν ἡ ἀποφύσις, καὶ ὡς ἀφλοῖος, καὶ ἀποφύσεις ἔχουσαι μικρὰς, ὡς πρὸ τῶν γλῶσσων. At gladioli appellati radix dulcis est decocta, & trita, farinæ admixta panem dulcem, atque innoxium reddit. Rotunda hec est, & sine cortice, bulbis sive potius adnatis donata modo gethij. Hunc locum, ut infra dicam, male vertit Plinius; nunc alia indaganda. Air Theophrastus, Xiphij radicem adnatas plures habere instar gesthij, quam Dioscorides geminam refert. An ergo Dioscoridis Theophrastique gladiolus diversus? Hoc affirmabunt, qui parum in re botanica exercitati sunt. Contrarium tamen docebant botanici, ac rectè Dioscorides geminam huic tribuit radicē, rectè Theophrastus

plures adnatas habere scripsit. Radix quippe ex geminis constat bulbis, quorum alter alteri insidet, quorum superior veris initio minor, ac vegetior, inferior major ac flaccidior, qui paulò post perit, in plures subinde multiplicatus. Cum ergo Theophrastus multos bulbos habere scribit, sive potius adnatas radicales, id verno tempore verum deprehenditur; ex diverso, quod Dioscorides tradit, id maximè autumno observatur. Plinius locū Theophrasti proximè citatum pessimè lib. xxi. cap. xvi. exscripsit. *Bulborum, inquit, generi quidam adnumerant & cypiri, hoc est, gladioli radicem.* (Ergo τὸ ἑφίον Romani gladiolum vocarunt) dulcis ea est, & quæ decocta panem graviorē etiam faciat, ponderosiorēq; simul subacta. Quæ de adnatis tradit Græcus, Latinus non recensuit. Dioscorides in arvis nasci gladiolū docet. Plinius in humidis nasci auctor est locis. Idem & gladiolum alterum, quem cypiron vocant, & ipsum palustrem, Julio mense toto secari jubet, ad radicem, tertioq; die in sole siccari, donec candidus fiat. Quotidie autem ante solem occidentem in tectum referri, quoniam palustribus defectis, nocturni rores noceant. Vereor Plinium cypirū & cypiron confundere, vel saltem gladiolo adscribere, quod alteri debeat plantæ. Quod autem Dioscorides ait, in arvis nasci, in palustribus Plinius, id facillè conciliari potest. Nam dantur & arva plurima humida. Adde Dioscoridem ipsum non planè negare in humidis nasci, sed tantum dicere potissimum μέγιστε ἐν ἀεθρῶν, in arvis nasci. In verbis Dioscoridis illud adhuc consideratur, quod ait, ἀπὸ τοῦ αἵματος. Quærent doctiss. viri, an vertendum sit? In mucronem definens, an decurtati mucronis instar? quales cultelli aliquando in incidendi tantum usum fabricantur: Utrumque τὸ ἀπὸ τοῦ αἵματος significare, ex diversa præpositionis ejus vi constat. Prior plausibilior expositio, magisque arridet, quod experientia eam confirmare videatur. Vide iconem. De xiphio hæc Plinius lib. xxv. cap. xi. *E diverso Xiphion, & phasganion in humidis, cum primum exit, gladii speciem præbet, caule duum cubitorum, radice ad nucis avellanæ figurā fimbriata, quam effodi ante messes oportet, siccari in umbra, superior pars ejus cum thure trita, æquo pondere admixto vino, ossa fracta è capite extrahit, aut, si quid in corpore suppurat, vel, si calcata sint ossa; serpentis eadem contra venena efficax.* Cum primum, inquit, exit, gladii speciem præbet. Hoc animadvertere non potui, nec verū puto, de suo id addidit Plinius, nec caulem apud nos duum fert cubitorum, sed cubitalem, aut paulò majorem. Pro fimbriata, lege fibrata, Nucis avellanæ figurā referre Græcorū, quod etiam, prodidit nemo, nec satis rectè cum ea comparari potest: quādātenus tamē refert. Porro gladiolo folia sunt oblonga,

Gladiolus xiphion in quo ἀποφύσεις, quæ vere apparent, conspiciuntur.

Gladiolus μονόσχητος, in quo bulbus geminus apparer.

angusta, strata, gladii modo mucronata, iridis minora & angustiora: caulis laevis, teres, cubito longior, circa cuius summum flores sex aut septem distantes, in ordinem supra invicem ad unam caulis partem digesti. quandoque verò & ad utramque; ex sex foliolis commixti, colore purpureo rubentes, splendentes, aut, (quod tamen rarò,) candicantes: succedunt inde folliculi, in rotunditate oblongi: semina in his tenuia, paleacea; radix gemino bulbo, uno super alterum insidente, quorum superior veris initio minor, ac vegetior; inferior major, sed flaccidior, qui paulò post perit, in plures subinde multiplicatus. Exit gladiolus in pratis, in arvis, inter segetes, agro fecundo Italiae pluribus locis; nec carent eo Austriae ac Moraviae agri. Cordus in fruticosis herbosisque etiam nasci scribitur, & quibusdam locis major ac procerior, aliis verò minor ac brevior reperitur. Majo ac Iunio flores ejus vigent subinde, & Iulio reperiuntur mense. Gladioli recentiores differentias qualdam observarunt, easque sumunt à florum situ, numero, aut magnitudine; Alius enim gladiolus unam habet florum seriem, alius geminam; Unus florem majorem, alter minorem. II. A colore; purpureus, rubellus, albus. III. à loco natali; Byzantinus, Indicus. IV. à foliis, angustifolius, latifolius. Hæc igitur gladioli species cognita. I. Gladiolus purpureus μονόσχητος, id est, cui flores uno versu ordineque dispositi sunt. Variat magnitudine; quibusdam locis major ac procerior; aliis minor & humilior; floris colore purpureo rubente, aliquando candicante, quandoque niveo. II. Gladiolus δισχητος, id est, cui flores gemina serie alternatim directi sunt: utrumque floridus à Dodonæo vocatur. Variat flore rubro & incarnato. III. Gladiolus Byzantinus, atro purpureo flore. IV. Gladiolus Indicus, sive potius promontorii ινδικός, id est, bonæ spei, ut vulgò vocant, flore est rubro, incarnato. V. Gladiolus ex Candia: flore est adeò scintillante, & rubro, ut nihil sit reperire simile, aut secundum, Evulsa planta cum bulbo suo, & tribus foliolis, quibus constar, instar sagittæ projici potest per aerem. V. Gladiolus angustifolio gramineo.

καὶ ὁ ὑάκινθος. Ὑάκινθος alius medicus, alius Poeticus.

De Poëtico videtur agere Theophrastus, utrumque tamen novit (ut post dicam) Medicus enim maturius Martio, Aprilique mense cum violis floret, serius Poeticus, de quo nobis hoc capite sermo. Hyacinthus hic ab Hyacintho puero nomen accepit. Hunc, ut Plinius lib. xxi. cap. xi. ait, duplex comitatur fabula. Hyacinthum comitatur fabula duplex, luctum præferens ejus, quem Apollo dilexerat, aut ex Ajacis cruore editi. Scribe, ex Ajacis cruore edens: sc. fabulam. Prior fabula apud Nicandrum in Theriacis reperitur.

Ψίλωθρον, καρπὸν τε πολυθρήνου ὑάκινθου,
Ὅν φοῖβος θρήνησεν, ἐπεὶ ῥ' ἀκτύσει ἔκπτε
Παῖδα, βαλὼν περὶ ἄρουραις Ἀμφικλείου πατρίοιο
Πρωτῆβην ὑάκινθον, ἐπεὶ σὺ λ' ἔμπιστε κέρσην
Πέτρην ἀφαιδόμενος, νεάτην δ' ἤραζε κάλυμμα.

Psilothrumque, & flos Hyacinthi flebilis, acres
Qui Phæbo movit gemitus, lachrymasque dolenti,
Postquam ad Eurotæ mactavit flumine noliens
Tænaridem impubem, cerebrumque & mollia saxo
Fortè percussas perrupit tempora discus.

Ad hos versus Scoliastes. Τὸν δὲ ὑάκινθον πολυθρήνου φησὶν, οἰοναὶ πολυθρήνητον, γασφρίτω καὶ φιλόθρηνον, ἢ γαστρίφιλον, ὅτι θρήνηται, ἢ ὑπὸ φίλου θρηνηθήσεται. Ὁ γὰρ Ἀπόλλων παλαιὰ ἰδρυμένην τὴν Ὑάκινθον, ἢ τὴν Ἀμφικλείου καὶ Διομήδους, ὅν ἡρώπησεν ὁ Ἀπόλλων σφόνδα, ὡς καὶ συγγραμμάτωσιν αὐτῶν, καὶ συμπαίξειν, διόκειν, ὅτι οὐκ αὐτῶν πατρί, λαβὼν ὁ ἀπολλων τὴν δίσκον, καὶ ἀφείκε, ἀκαὶ κρητήσας, αὐτῶν καὶ κεφαλῆς τῆς Ὑάκινθου, καὶ οὕτως αὐτῶν τὴν τριπόδην ἀπικτείνει ἐν πᾶσι τοῖς ἰδρυμένοις ἀπολλωνίου, ἢ καὶ αὐτῶν αὐτῶν ὑάκινθον ἐκφύει. τὴν οὖν ἰσὶν, ὁ καλεῖται πολυθρήνου, ἢ καὶ φιλόθρηνον Ὑάκινθον σὺλον δὲ φησὶ τὸν δίσκον ὅς τις φησὶν ἀφαιδόμενος τῆς πίστεως, ἐκπίπτει τῇ κέρσῃ, τὴν τῆς κεφαλῆς τῆς Ὑάκινθου, καὶ κάλυμμα δὲ, τὸν πᾶσι τὸ κρητήν ὁ μὲν φησὶν. Id est, Dixit multum deploratum Hyacinthum, quasi multum lamentandum: scribitur & psilothrenos, qui lachrymas amat, (quomodo versus hic apud Tretran legitur histor. Chiliad;) vel qui ab amico deploratur. Apollo enim valde flevit super mortem Hyacinthi filii sui Amyclæi & Diomedis, quem Apollo adeò amavit ut & colluderet, & simul cum eo sese exerceeret corporis pro gymnasmatibus: unde cum disco luderet, Apollo projiciens discum, inortem occidit longè dilectissimum sibi puerum, quem extirpatum vehementer deflevit. Ex sanguine Hyacinthi nata herba, quam Hyacinthum ab eodem nominavit Apollo. Hæc igitur est herba, quam psilothrenon & psilothrenon vocat. Solon quasi discum dixit, Σόλων & δίσκος eundem facit lapidem: cum tamen Scoliastes Homeri inter utrumque differentiam faciat Iliad. ψ. ubi ait. διαφείκε δὲ σὺλον καὶ δίσκον. ὅτι ὁ μὲν δίσκος πλάττεισιν, καὶ κοιλώτερος, ὁ δὲ σὺλος προγυλός, καὶ σφαιροειδής. Differunt solon & discus, quod discus latus sit, & magis cavus, rotundus sphaeræque forma. Tam gratus hic flos semper Apollini fuit, ut eo coronari voluerit. Lucianus in Dialogo Deorū, ubi de Daphne & Hyacintho questus suos ad Venerem effert, quod parum felix sit in amoribus suis, Εγὼ δὲ αἰῶνας ἀναφύειν ἵμαι εἰς τὴν ἑρωτικὴν, καὶ δύο γυναικας, ὅν καὶ μέγιστον ὑπερβύσσειται τῇ Δάφνῃ καὶ τῷ Ὑάκινθῳ, ἢ μὲν ἀποδοιδάσκει μὴ καὶ μισαί, ὡς εἰλετο ἔχον γίνεσθαι μάλλον, ἢ ἡμῶν συνέται, ὁ δὲ ὑπὸ τῷ δίσκῳ ἀπώλετο, καὶ οὐκ αὐτὸν ἐκείνῳ τὴν φωνὴν ἔχει. Ego verò & præcipue expers sum amorem. Et quidem ex duobus, quos unice amavi Daphnem & Hyacinthum, illa me fugit & odit, usque eò, ut præoptavit fieri arbor, quam mecum esse, hic verò à disco perivit: & nunc pro illis (Daphne, & Hyacintho) habeo coronas. Virgilius quoque hoc flore Apollinem colit Ecloga III.

Phæbo sua semper apud me
Munera sunt lauri, & suave rubens hyacinthus.

Ovid: lib. x. Metamorph.

Te lyra pulsa manu, te carmina nostra sonabunt,
Flōsque novus scripto gemitus imitabere nostros,
Tempus & illud erit, quo se fortissimus heros
Addat in hunc florem, foliisque legatur eodem.
Talia dum verò memorentur Apollinis ore,
Ecce cruor qui fusus humi signaverat herbas,
Definit esse cruor, Tyrioque nitentior ostro
Flos oritur.

Et hætenus de priori fabula, altera apud Theocryti scholiastē habetur Eidyli. 10. Τὸν ὑάκινθον φησὶν δὲ τὸ ἑὸ αἶμα τὸς τοῦ Ἀϊάντος ἀναδεδῆναι, & ἐν Τροίᾳ μέγιστος διὰ τὴν τοῦτο ἔχον ἰσχυρομένους, αἱ δὲ, τὴν ἀρχὴν τῶν ὀνείρων τῶν Ἀϊάντος, διὰ τὸ ἑὸ αἶμα καὶ γαστρίῳ ἡν αὐτὴν ἵπαι, ὡς γαστρίῳ ὑάκινθος, ἢ ἔχοντα ἰσχυρομένην γαστρίῳ, ἡν αὐτὴν, δηλοῖται τὰ, αἱ, αἱ, αἱ, αἱ.

ἵνα σὺμβολον τῶν ἐπὶ τῇ Αἴαντι μυθολογούμενων. φῦλον γὰρ ἐκ τοῦ αἵματος αὐτοῦ φασὶ τὴν ὑάκινθον, ὅτι ἐμμένη ἐπὶ τοῖσιν, ὥστε πρὸς τὰ ἔξω. Ὅθεν καὶ τὸ Αἴαντος ὑποφάσκει, εἰς τὴν Εὐφροσύνην ἀσπιδὸν ἵπτι. Ποσειδῶν δὲ ὑάκινθον σὲ μὲν μία φάσις ἀνιδῶν.

Ρεῖταις ἀμάροισι δεδουπότ' Αἰακίδαο,
Εἶαρ ἀντέλλειν γαργαμμένα κωκύουσιν.

Id est :

Hyacinthum narrant ex sanguine Ajacis provenisse, qui ad Trojam occisus est; idcirco autem huic flori inscriptum esse αἶ, αῖ, initium nominis Ajacis, eaque de causa eum florem scriptum Hyacinthum vocat Poeta, cum canit αἶ γαρ τὰ ὑάκινθον. Litteras enim habet inscriptas lugubres, videlicet αἶ, αῖ, quae testes sunt eorum, quae de Ajace fabulantur, cujus ex sanguine natum Hyacinthum canunt. Cecidit enim ad Trojam, & sese gladio interemit, unde affectus & miseria Ajacis apparet. Ad versus Euphorionis respexit, qui cecinit.

Purpuree Hyacinthe te solam canunt Poetae

Rhæteo in litore occisi flebilis Ajacis.

Quando vere pullulas deslere quæ de eo traduntur.

Fabulatum satis. Hyacinthum hunc Latini vaccinium vocarunt. Sed videndum, ne cum magnis labantur Medicis, qui Hyacinthum Medicorum existimarunt sic vocari, cum solus Poëticus sic appelletur. Poëtarum Hyacinthum, vaccinium vocari ex Theocrito probatur, qui eidy. x. canit.

Καὶ τὸ ἰὸν μέλαν ἐντὶ καὶ ἃ γαρ τὰ ὑάκινθον

Αἶδ' ἔμπας ἐν τοῖς τεφάνοις τὰ πρῶτα λέγονται.

Hos versus Virgilius partim reddidit Ecloga II. & quidem postremum; partim, x.

Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur.

Priorem ecloga, x.

Et viola nigra sunt, & vaccinia nigra.

Viri magni Theocritum, Virgiliumque, vulgarem sive Medicum describere hyacinthum existimarunt, sed pronomen, sive potius articulus αἶ fefellit eos, quem putarunt esse privativam particulam. Lege- runt quippe ἀραπτι, & verterunt, non scripta. Sed scriptum Poëtam intelligere scholiastes verbis citatis docet. Neophytus, ὑάκινθον, ῥωμαῖοι βακκίνιον. Augustari auctor, ὑάκινθον, οἱ δὲ, ἰωνίαις, οἱ δὲ, ποσειδωνίαις, ῥωμαῖοι βακκίνιον (vulgo βακκινίον, male) οἱ δὲ ὑάκινθον. Nonnulli heloniam, alii porphyranthes, Romani vaccinium, alii ulcinum vocant. Hæc nomina vulgari medicoque Hyacintho non conveniunt, ποσειδωνίαις dici non potest, cæruleum enim florem habet, non purpureum. Quin etiam vox vaccinium ex hyacintho derivata est. Græcis, ὑάκινθον & ὑάκινθον, quod Latini mutarunt in vaccidium, & vaccinium ut arvipendium; & arvipennium. postea melioris soni gratia, vaccinium dixerunt. Hyacinthus itaque Poëtarum & vaccinium idem. Videamus quas notas veteres de Hyacintho hic tradiderint. A Plinio, qui utrumque confundit, initium faciemus. Lib. xvi. cap. xviii. in aquosis provenire ait, ac inter arbores ineptè numerat. Non nisi in aquosis proveniunt, salices, alni, populi, filer, ligustra tesseriis utilissima. Item vaccinia, Italia in aucupibus sata: Gallia vero etiam purpurea, tingendi causa ad servitiorum vestes. Nec filer nec genista inter arbores memorari debent. Constantinus, & Turnebo legit, Italiamancipis sata. Quia mangonio vaccinii tardatur corporis pubertas, quod erat venalitiis utile. Quod Dioscorides de hyacintho medico tradidit, ut mox dicam. Sed alia Doctiss. Dalecampij opinio. Ego verò, inquit, si eam lectionem probarem, rationem potius ex sequentibus verbis afferrem, quia vacciniis succo tingantur servitiorum vestes in purpure colore. Præterea, tardior pubertas iis utilis non erat, sed dominis & mangonibus, quod pluris eos non barbatos venderent. Constantinus putat, vaccinium fuisse hyacinthum: ego verò arbusculum, in sepibus frequentem, quam magaleb quidam vocant. Exat admirari nequeo Dalecampium in re botanica exercitatissimum, quod velit ex magaleb, vel, ut alii scribunt, mahaleb vaccinium esse, cum non tingat purpuram. Ex Theocriti versu cum Virgiliano collato cognovimus, vaccinium

herbam & hyacinthum esse Poëtarum. Lege totum locum cum Turnebo, aliisque viris magnis. Item vaccinia Italia mancipis sata, Gallia vero etiam purpurea tingendi causa ad servitiorum vestes. Ideo satam mancipis dicit, quod mancipiorum pubertatem tardaret, idque utile erat dominis & mangonibus, ut quam diutissime venales suos impuberes conservaret; carius enim impuberes, barbag; carentes vendebantur. Idem Plinius lib. xxi. cap. xxvi. Hyacinthus in Gallia eximie provenit: hoc ibi pro cocco Hygginum tingitur. Radix est bulbacea, mangonicis venalitiis pulchre nota; quæ vino dulci illita, pubertatem coerces, & non paritur erumpere. Postrema de hyacintho medico Dioscorides lib. iv. cap. xiii. ἡ δὲ σὺν οἷον κατεπλάσσειται λευκῇ ἐπὶ παιδῶν, ἀνέβου τρεῖν πηπέτυται. Hæc, ut creditur, pueris, è vino albo illita, pubertatem coerces, & non paritur erumpere. Hoc hyacinthi genus hygginum non imbuat lanas colore. Cæruleum est, eademque inficit linteamina. Male etiam legitur. Hoc ibi pro cocco hygginum tingitur. Coccinus color alius ab hygginio. Idem Plinius lib. ix. cap. xi. Quin & terrena miscere, coccoque tingendum Tyrio tingere, ut fieret Hygginum. Coccum Galatiae rubens granum, ut dicemus in terrestribus, aut circa Emeritam zupitania, in maxima laude est. Clarè satis coccinum diversum colorem ab hygginio facit. Si cocco tingam lanam Tyria purpura tingebant, ut redderetur hygginum, necesse est colorem hygginum inter purpureum & coccineum fuisse. Hoc cum animadvertisset Dalecampius, corruptum Plinii codicem judicavit. Restituitque. Hoc ibi è rubra pro cocco hygginum tingitur. Nempe color similis hygginio vero, quod sit primum è cocco, deinde è Tyria purpura. Huic lectioni faver Vitruvius, apud què legitur: Fiant etiam purpurei colores infecta creta rubra radice & hygginio. Rubra hæc radix est, quam Græci ὑάκινθον, Latini rubram vocant. In antiquo nostro codice locus Plinii alio planè & meliori sensu habetur, ex eodèque facile restitui poterit. Sic autem in eodem legitur. Hyacinthus in Gallia eximie provenit: hoc ibi loco hygginum tingit. Radix est bulbacea, mangonicis venalitiis pulchre nota. Scribe ergo: Hyacinthus in Gallia eximie (vel optime) provenit. Hoc ibi locorum hygginum tingunt. Hygginus color inter coccinum & purpuram accedebat. Atqui cum hyacinthi color esset purpureus, facile hyacintho hygginum tingere poterant. Hyacinthi color, ut dixi, est purpureus. Idem Plinius lib. xxi. cap. viii. ubi de tribus præcipuis agit coloribus. Amethystum, qui in viola, & ipse in purpureum, quemque hyacinthinum appellavimus. Idem loco supra citato. Gallia vero etiam purpurea tingenda ad servitiorum vestes. Vitruvius. Eadem ratione vaccinium temperantes, & lac miscentes purpuram faciunt elegantem. Ideo ὑάκινθον μέλαν, vaccinium nigram dixerunt Theocritus & Virgilius, quod purpureo nigricante constaret colore. nigros & lucentes Indorum è purpura crines. Eadem de causa hyacinthi flori comparat Dionysius de situ orbis.

ἑιδόμενας δ' ὑάκινθον

Πιοτάτας φερέουσιν ἐπὶ κράτιστον ἰθέρειαν.

Similes vero hyacintho,

Pinguissimos gerunt in capitibus cincinnos.

Homerus quoque, comas negras ὑάκινθον ἄρχει ὁμοίως facit, quas μελάνας exponunt Grammatici. Quæ de colore hæcenus diximus, ea de vulgari hyacintho dici nequeunt. Hæc enim ejus nigroris, aut purpure est, ut commodè sumi queat ad comparisonem nigri capillitii. Fuit quoque Poëtarum hyacinthus, litteris quibusdam, aut potius discurrentibus venis notatus. Moschus in epitaphio Bionis.

Νῦν ὑάκινθος λάλει τὰ σά γράμματα, καὶ πλέον αἰεὶ αἶ

λάμβανε τοῖς πετάλοις. Malunt alii πετάλοις

legere,

Nunc Hyacinthe sonet tua littera, scilicet αἶ, αῖ,
Non tamen hoc satis est αἶ, αῖ. Plus ergo loquantur
Litterasque velis foliis inscribere plures.

Virgil. ecl. tertia.

Dic quibus in terris, & eris mihi magnus Apollo,
Nascantur flores inscripti nomina regum.

Plinius lib. xxi. cap. xi. Hyacinthum comitatur fabula duplex, luctum præferens ejus quem Apollo dilexerat, aut ex Ajacis cruore edens, ita discurrentibus venis, ut Græcarum litterarum figura αἶ legatur inscripta. Idem hyacinthus lilii forma ab Ovidio describitur. x Metamorph.

cultrum aut *novaculam* dixerunt. Est enim illi folium ancipiti novaculæ similis, acutius acie, & tenuiore, rigidiorque quam gladiolus, aut iris mucrone. Spatula foetida, à recentioribus, tum ob eandem folii figuram, (spatula enim gladium significat,) tum, quod gravem exhibet odorem, nuncupata est. Malunt alii, contra auctoritatem Dioscoridis, *xyrida* potius appellatam esse, quod utrumque folium in aciem attenuatum habeat, quam quod ejus summitas in acumen desinat. *xyris* enim propriè significat id quod acie aded est temperata, ut scindat; inde *xyris* pro novacula. Talia sunt folia gladioli, vel *xyridis*. Novaculam referre *xyridis* folia negamus. novacula instrumentum est, quo raduntur pili & barba. Nec utrumque sunt acuta, sed in acumen pungens desinunt. Ex Galeno, & Aegineta cognoscimus *xyrida* & *xyrida* per *n* vocatam fuisse. *xyris* à *xyris* λέγειν πινυμι. Malè apud Galenum legitur. *xyris*, *xyris* δὲ *xyrida* λέγειν πινυμι. Series alphabetæ, quam sequitur Galenus, legendum ostendit *xyris*, *xyris* δὲ *xyrida* λέγειν πινυμι. Apud Suidam *xyris* εἶδος φυτοῦ ἀρωματικού legitur, pro quo restituendum videtur, *xyris*, εἶδος *xyris* φυτοῦ ἀρωματικού. Sed vulgatam non aulam rejicere, quod apud Hesychium scriptum est, *xyris*, ἀρωματικὸν πινυμι. Quantum animadvertere possum, dixerunt Græci *xyrida*, *xyrida* & *xyrida*. Delectentur Suidas & Hesychius aromatico Xiridis odore, mihi non placet. Sed Spatulam foetidam quidam *xyrida* esse negant. Quod spatulæ folia quidem sint iridis, sed non angustiora, verum æqualia. Ad verba Dioscoridis si attendamus, argumentum nullius erit valoris. Ait enim folia Xyridis latiora iridi, sed in acumine acutiora; qualia Xiridis folia *xyrida* docebit. Ubi *xyrida* folia & cacumine acutiora dicit Dioscorides, innuit medium folium latius, aut ventricosius esse, summum verò multo angustiore mucrone, cujusmodi prorsum spatulæ, nascentis sponte, quibusdā, præsertim Gallo-provinciæ & Angliæ locis, ubi quam uberrima, prope uda prata, & littoreos maris aggeres inspicere licet. Obijciunt, & semen fabæ est dissimile. Fabæ quippe latum & oblongum, rotundum spatulæ. Respondent nonnulli, apud Oribasium non *xyris*, sed *xyris* legi; adduntque, Xyridis semen non figura, sed odore fabas referre. Sed non opus est eò refugere. Afferro fabæ esse simile figura. Veterum enim faba non fuit lata, plana, oblongaque, sed rotunda, ut lib. VIII. docebo. Denique Spatulam Xyridem esse negant,

Xyris annosa cum flore, spatula patula.

Xyris juvena in semine.

quod radicem habeat multifidum ac capillarem. Quæ difficultas facile solvi potest. Legunt nonnulli *xyris* *xyris*, facilis, inquit, & frequens literæ mutariuncula. Malo dicere, pro soli cœlive ratione majores minoresve Xyridis esse radices. Ætate etiam differunt. Dum enim juvenca est planta, fibrosam & gracilem habet radicem, ubi verò adolevit, crassam. Et hæc causa, cur duæ à nobis exhibeantur figuræ. Meminit hujus spatulæ sive Xyridis Theophrastus lib. ix. quo lectorem mitto. Plinius inter iridis genera recenset, irimque sylvestrem vocat. Sunt, ait, qui sylvestrem Xyrin vocant, quod alibi Theophrastus de Xyride iridi adscribit. Quilibet novit, Plinium sæpe duas confundere plantas. Spatula foetida, caule foliisque iridi similis, nisi quod nigriore sint, & cacumine, ut dixi, acutiore, gravem foetumque spirant odorem, præsertim si confricentur, atque digitis atterantur. Flores quoque iridi similes, sed minores, purpurei, sordidi & obsoleti coloris, vel, ut Valerius Cordus, satira purpura arrident; qui siliquorum rudimentis triangularibus, quasi ab ipsis exorientes, insident; quæ tandem defluentibus floribus, majores factæ dehiscences in tres finduntur partes. Semen in his rotundum ochri sive erviliæ magnitudine, rubens, splendens, quod reficcatum contrahitur & nigrescit. Radices novellis plantis rotundæ, & veluti bulbi, aut cepæ alicujus caput, ex qua crassiores fibræ dependent. Veteribus verò & multorum annorum plantis, multæ iridi similes positu & figura longæ, crassæ, genicularæ, sibi invicem implicatæ, magnum veluti cespitem constituentes, gustu fervidæ, ut & ipsum semen. In Hetruria Gallo-provincia Italia sponte exit: apud Belgas vix aliis locis, quam in hortis reperitur. Adversus hyemis injurias, quas non fert, diligenter muniri debet. Florem edit Julio & Augusto: semen autumnò maturatur. Passim spatulam foetidam appellant: Belgæ *Mand-supper* *krup* / à potentia, quæ cimices necat. Hactenus de hyacintho Poëtarum. Quod si quis tamen velit, uti fabula duplex, ita & duas esse hyacinthos, per me licet, modò Ajacis hyacinthum iridi similem statuat Xyrin, alteram autem

dicere. Canaliculum habet dodrantalem, aut paulo al-
tiorē, folia crebris & profundis incisuris āssa. Flores
hiantem ac patentem galeam omnibus suis partibus
propemodum referunt, quinque constant particulis, qua-
rum major ac superior cucullo, aut cassidis capitis cavo
operimento similis. Mediocres duæ latera contegunt,
minores reliquæ angustæ & inferiores. Colore è luteo
sunt pallentes. Geminæ ut plurimum subsunt radicula,
nonnunquam ternæ. Memini me quinque, sex & septem
reperire, olivas, aut orchidos globulos referētes. Vi-
di aliquando anemonæ radicibus non dissimiles. Foris
subflorescunt, interdum rufescunt, intus candidiores
sunt, reficcata, in frangendo contumaces sunt, fricabiles
tamen. Semen figura milio simile, nigrum & aliquo
modo angulosum. Tota planta, sed præcipuè siccata
radix, adversus venena efficacissim. Inde equidem habet
nomen. Nam anthora, idem est, ac si dicerēs, remedium
adversus thoram, venenum pessimum. Contra scorpio-
nes non segniter valet. Sed utrum tam præstans semen
sit, quam delphinium scribit Dioscorides, non ausim as-
serere. ὁ βοηθεὶ ποθεὶ ἐπὶ δίνῳ σκορπίου πλῆκτοίς, ὡς ὕδρην ἔτερον.
φασι δὲ καὶ τοὺς σκορπίους ἀδραπέδεως τῆς πρὸς ἀδελφένου
ἀπαρκαλέουσι, καὶ ναρκώδεις γίνεσθαι, ὕψανόμενός τε εἰς τὸ αὐτὸ κα-
θίστανται. Quo non aliud utilius in vino bibi potest à scor-
pione percussis. Aiunt & admoda herba scorpionis resolu-
atque ignavos torpescere, remota verò eadem sese recollige-
re. Has si haberet vires, & florem quali dixi colore,
vel juramento assererem esse delphinium. Fortasse alibi
tali conspicitur colore. Delphini imaginem melius re-
presentat, quam consolida. Aspice utriusque iconem.
Plura de anchora habet lib. ix. hist. Hyacinthus medi-
cus describitur à Dioscoride lib. iv. cap. lxxix. ὁ κινθό-
φύλλα ἔχει ὅμοια βολβῷ. κενλὴν σπιθαμίδιον, λεῖον, λεπτότερον τοῦ
μικροῦ δακτύλου χλωρόν, κενὴν ἐπιχειμένην χυρτήν, ἄνθος κόην
πορφυρεοειδὺς, ῥίζαν δὲ αὐτὴν ἐμφεῖν βολβῷ. Hyacinthus folia
habet bulbo similia, caulem dodrantalem, levem, mini-
mo digito graciliorem, & herbacei coloris, cui coma in-
cumbit incurva, florum purpurascantium plena: radicem
quoque bulbaceam. Hyacinthorum infinita, ut ita dicam,
recentior ætas observavit genera, & quæ à Clariss. Bau-
hino in phytopinace recensentur, quem videat lector.

Και ὅταν τὸ πόντον ἔχει. Corruptus & mācus codex. Scribe ut legit doctissimi mus Gaza. καὶ ὅταν τὸ πόντον ἔχει. ὡς ἔστιν ἀμφὶν (vel διατελεί ex lib. 1. de caus.) τὸ δὲ ἀνθρώπου βοτρωῶδες καὶ λευκὸν (λευκοτέρων Theodorus) καὶ ἀπὸ ἀμπελίου τῆς ἀγρίας. Et si desit solum apricū, durare plurimum potest, flos specie constat racemi, candidusque est, ut labrusca Plinius lib. XXI. cap. XI. E ceteris hyacinthis maxime durat, & viola alba, & ananthe; sed hac ita, si de vulsa crebro, prohibeatur in semen abire. Nasceitur locis tepidis. Odor idem ei qui germinantibus atris, atque inde nomen. Non ait Theophrastus, in tepidis nasci, sed fit tepidum locum nata fit, crebroque flos auferatur, atteraturque, nec in semen abire permittatur, tum plurimum durare. Locum hic à Theophrasto repetitur lib. 1. de caus. cap. xv. οὐδὲν γὰρ πᾶσι περὶ θερμομακάτων σπομεινέται τὸ πόντος ἔχοντα ἔσονται καὶ πρὸς αἴλῳ, διατελεῖν γὰρ ἀνθρώπου δάκρυ καὶ ἀνάνθη καὶ τὸ λιν μάλιστα καὶ αἶψά αὐτοί. Ἱερραπεία δὲ πόντος, πρὸς ἡλιομένης, ἐπὶ μαλλόν. ὅτι δὲ μαλαγὴν ῥοπήν οὐ τὸ πόντος περιέχεται πρὸς αἴλῳ, ἀν καὶ εὐκαπνίης καὶ αὐτὰ τὰ δένδρα κακωρεῖται. Quod etiam quibusdam coronariis evenit, qui locis circum obsepis apricisque continentur. Nam ananthe, & viola nigra, & alia quaedam assidue florere videntur, si autem & cultus adhibeatur, longe amplius. Locum verò plurimum valere cum apricus est & circumclusus, vel arborum ipsorum testimonio patet. Pro εὐκαπνίης καὶ πρὸς αἴλῳ editi codices habent πρὸς αἴλῳ. Pro quo in Aldino πρὸς αἴλῳ. Pro πρὸς αἴλῳ ἰὸν καὶ εὐκαπνίης in isdem legitur καπνίῳ ἰὸν καὶ εὐκαπνίης. In Aldino vero πρὸς αἴλῳ; quod Græcum non est, uti nec ἐν αἴλῳ; quomodo lib. vi. hist. legitur. Εἵλειο καὶ πρὸς αἴλῳ dicitur ὡς καὶ τῇ ἐλῳ, quod flos spendore aut calore denotat. Suidas, αἴλη ἡλίου ἀλία, αὐγή. Hesychius, αἴλη ἢ αἴλῳ αὐγή, ἢ θερμασία. Αβρίλη εἵλειος & πρὸς αἴλῳ, id est, πρὸς ἐλῳ τετραμμένος, ad solem conversus.

Tò de pòder usar.] Novissimè rosam erumpere inter flores vernos, eandemque primùm desinere, ait Rosam quæ noctu panditur, à meridie flaccescere, noctu frequenti folia amittere, observavi. Sed & idem liliis accidere; experientia didici; no vo tamen se aperiente flore, quod etiã in rosæ stipite videre licet. Inter vernos flores; utrum citius folia floris amittat, lilium, an verò rosa, meritò quis quæret? Rosa citius perit. Lilium enim plures uno caule fert flores, quorum alter altero flaccescente panditur: contra in rosæ stipite flores pauciores sunt, ac plures simul aperti, citius ergò flore-

re definit. Addit, reliquorum sylvestrium flores par-
vo tempore durare; hyacinthos, uti & violam, flam-
mæam diu flores servare negari non potest sed his ex-
ceptis, reliquos non diu durare, verum omni ex parte
non videtur. Bellis enim sylvestris & domestica verna
est planta; eadẽque ad mensem & amplius floret, pri-
stinamque elegantiam, & nitorem non amittit. Sed
hæc Theophrasto incognita. Et hætenus quidem de
vernīs floribus.

Τὰ δὲ θεινά μῦθων. Et hunc locū exscripsit Athenæus lib. xv. τὰ δὲ θεῖνά μῦθων ἥτε λυχνίς, τοῖος ἀνθος, καὶ τὸ κελύων, καὶ τὸ ἴφυνον, καὶ ἀμάρακος Φρύγιος, ἐπὶ δὲ ὁ πέθος καλούμενος. Æstate florent, lychnis, Iovis flos, Iphyon, amaracus Phrygius, & quem pothon vocant. Plinius lib. xxi. cap. xi. Succedunt illis (vernalibus floribus) æstivi, lychnis, & Iovis flos, & alterum genus lilii, item Tiphon, & amaracus, quem Phrygium cognominant. Sed maxime spectabilis pothos. Pro κελύων apud Plinium, & Athenæum duobus locis κελύων legitur: pro ἴφυνον, Plinius ἴφυνον scripsit. Utra lectio veritati magis consona, ex sequentibus patebit.

Ἀλυσίς] *Lychnis*, unde primum nata, apud Athenæum
 lib. xv. docet *Amerias*; οὗτις δὲ τῆς λυχνίδος λέγων Ἀμερίας ὁ
 Μακεδών, ἐν τῷ ῥιζοτομικῷ Φησὶ ἀναφέρει αὐτὴν ἐκ τῆς Ἀφρο-
 δίτης λούτρου ὡς τῇ Ἡφαίστῃ συγκοιμηθεῖσθαι ἡ Ἀφροδίτης λουοίσα.
 ἵνα δὲ ἀέλσῃ ἐν Κύπρῳ καὶ Λήμνῳ, ἐπὶ δὲ Strongyle, καὶ Ἐύβοι, καὶ
 Κρήνῃ. *Lychnidem scribit Amerias Macedo in rhyzotomi-
 co ex aqua natam, in qua Venus lavit, postquam cum Vul-
 cano concubuit. Eximiam in Lemno & Cypro gigni, item-
 que in Strongyle, Erice, Cytheris. Cythera oppidum & in-
 sula, ex adverso Cretæ, Veneri sacra. Plinius lib. iv. cap.
 xi I. Ægilia autem xv. M. pass. à Cythera, eademque à
 Crete Phalasaram oppido xxv. M. pass. Ipsa Creta altero
 latere ad austrum, altero ad septentrionem versa, inter or-
 tum occasumque porrigitur. Eodem capite. In Asinæ
 sinu tres Thyrides: in Laconico Teganusa, Cethon. cythe-
 ra cum oppido, ante à Porphyris appellata. Eryx, ut idem
 Plinius lib. iii. cap. viii. tradit, Siciliæ mons est,
 Strongyla insula est, in qua, nisi fabulosè tradit Plinius,
 alumen reperitur. Sic enim ait lib. xxxv. cap. xv. *Insu-
 læ ardinia, Niel, Lipara, Strongyle*. Eadem, ut idem
 lib. xiii. docet, vinearum fertilis est, sita in mari Æ-
 geo, una ex Æolidis. *Λυχνίδος* nomen accepisse contem-
 dunt, οὗτος δὲ λύχνος νύχτος, ἥρην σκότος, quod tenebras solvat;
 vel, quod tomentosis eorum foliis veteres ad lucerna-
 rum usum pro elychniis uterentur. Antiquitus enim gos-
 sipii copia non dabatur; ejus vicem quarundam herba-
 ram folia, verbasci, lychnidis, præstabant. Placet aliis,
 nomen lychnidis huic datum, non à frondium tomento,
 sed à flammeo rutilanteque floris colore. *Lychnis* ergò
 quasi lucidus, luculentusque flos. Alii, uti veteres Ro-
 mani, lucernam piscem in mari, sæpe nautis visam, ap-
 pellarunt, quod tranquillis noctibus lucem præbeat,
 ignea lingua exerta. Ita etiam hanc lychnidem voca-
 tam credunt, quod noctu luceat, igneque quodam
 fulgore videntium oculos in se convertat, non secus ac
 felium oculi flammaram modò in tenebris fulgentes.
Columella (ut summis placet viris) *Corymben* vocat.*

Nunc veniat quamvis oculis inimica Corymbe.

Corymben oculis inimicam dixit, quod coronis inserta igneo micans aspectu, oculorum aciem obtundat. In utroque antiquo codice (ut etiam aliis exemplaribus) pro corymbe, corambele scriptum est; quæ sanè lectio præ altera arridet. κορυμβη dicitur, ὡς τὸ κρύει ἀμ-
ε-βλύνουσαι, quod pupillas hebetet; Ideò Columella oculis inimicam coramben dixit. Sed nec corambele lychnis est, verùm brassica, quæ contractè vulgo κορυμβη dicitur. Brassica oculis inimica creditur, non lychnis. Distin-
guendum quoque, inter λυχνίδου, & λυχνίδα. λυχνίς e-
nim, ut suo loco dicam, verbasci species. Porro lychni-
dis & alia multa nomina, inter nota & supposititria re-
lata: dicitur enim & ἀθάνατος, quasi immortalis, quod
diutinè suam pulchritudinem retineat. Item ἀκλαάνιον,
βαλλαρίαν id est, vallaria. Ρωμαῖοι, inquit Auctuarii auctor,
λευκοκλαίας, οἱ δὲ, βαλλάρια. Doctissimus Gaza λυχνίδα
lucernam interpretatus est. Ex ante memoratis satis li-
quet cur sic verterit: Accedit & altera causa, quod
apud Macrobiū lib. vi. cap. iv. Saturnal. legatur, Lu-
cilius in primo.

Porro chænopadas, clinopadas, lychnósque

Vt diximus, somnos ante pedes lecti atque lucernas:

512

In antiquo codice versus hi paulò aliter leguntur.

Porro chenopodas, clinopedas lychnosque,
Et diximus cennos ante pedes lecti atque lucernos.

Audio Doufam patrem hos Lucilii corruptissimos ver-
sus ita reformasse.

Porro chanopodas, ut clinopodas, lychnosque
Dicimur novis autem pedes lecti atque lucerna.

Non male ergo Doctiss. Gaza lucernam vertit. Nos tamen Græcam servamus vocem, partim, quod passim nomen illud obtineat, partim, quod verba scum sic vocatum sciam. Marcellus Empyricus cap. xx. *Vel ex herba lucerna, quam Græci φλόμος vocant.* φλόμος verba scum significat. Est ergo error confusioque fiat, malui Græcam appellationem retinere. Lychnis alia coronaria, alia sylvestris; de coronaria Theophrastum agere non dubitamus, apertum id satis judicamus. Coronaria describitur à Dioscoride lib. III. cap. cxiv. *Λύχνης σφαμακική, ἄθος ἰσθὶ ὅμοιον λευκοῖα, ἐμπέρι φλογὸς, παλκομένη εἰς τὴν σφάνια.* Lychnis coronaria flore est alba violæ, sed purpureo, quis quidē in corollas nectitur. Capite sequenti *Λύχνης ἀγρία ὁμοία τῇ ἡμέρᾳ καὶ πάντα.* Lychnis sylvestris omni ex parte sativæ similis est. Plinius intemptivè admodum inter rosas recensuit lychnidem, nulla alia motus ratione, quam quod flos aliquid cum rosa habeat similitudinē. Locus est lib. xxi. cap. iv. *Cepio Tiberii Cæsaris principatu negavit centisoliā (rosā) in coronis addi, præterquam extremos velut ad cardines, nec odore, nec specie probabilem, & quæ Græca appellatur à nostris, à Græcis lychnis, non nisi in humidis locis proveniens, nec unquam excedens quinque folia, violæ magnitudine, odore nullo.* Lychnis coronaria nulli non nota. Folia fert oblonga; pollicis latitudine, aut paulò latiora, mollia, la-

Lychnis.

nosa, cana, verbasci foliis minora quidem, sed candi-
diora, & lanuginosiora: caules cubitales, rotundos, ge-
niculatos, canos quoque & lanuginosos, in plures bre-
ves alas divisos; in quarum summo singuli flores, & ca-

licibus suis, aspectu pulchri, sed inodori, violæ matro-
nalis floribus majores, colore rubro, & veluti flammeo
fulgentes, subinde, sed rarius candidi, aut dilutè ru-
bentes, ex foliolis ut plurimum quinis, rarissimè senis,
nec pluribus congesti: nisi floris foliolis (quod uti aliis
floribus hortensibus, ita & huic aliquando contingit)
multiplicatis: in medio florum apices sunt acuti, & pun-
gentes: radices subsunt tenues. Seritur in hortis, Italia
Germaniæ, Galliæ, Belgisque familiaris: apud Anani-
enses autem, uti Mathiolus refert, etiam sylvestris,
spontèque exit. Junio, Julio, Augusto, æstivis mensibus
florum exortus. Florem hunc Batavi nostri vocant,
Christus voghen / id est, *oculus Christi*. Lychnis
hæc florum colore variat, quandòque rubro flamma-
nte fulget, nonnunquam dilutè rubet, datur & albus,
sanguineus, luteum an viderim hæreo. Punctis luteis,
rubris incarnatis, variegatum sæpius conspexi; reperit-
ur & flore pleno. Sylvestres plures dantur lychni-
dum species, sed omnes haud magnam cum domestica
similitudinem habent; solus Constantinopolitanus flos
sativæ similis est, quanquam simillimus dici nequeat.
Caulis huic sunt 3 radice plures, bicubitales, tenues, ge-
sculari, inanes: Folia 3 singulis bina, oblonga, aliquan-
tum lata, acuminata, obscure virentia, nonnihil as-
pera & hirsuta, sicuti & caules; flores in latis umbellis
multi simul congesti, aspectu pulchri, cæterum inodori,
colore floris calendulæ, vel purpurei lilii, sive exactè
maturi mali anarantii corticis, subinde candidi vel car-
nei: semen in oblongis acuminatis vasculis exiguum &
subruffum: radices longæ, in plures tenues divisæ, gu-
stu aliquantulò acres. Belgis peregrinus est flos, & apud
Batavos in hortis colitur; Julio, Junioque altero 4 satio-
ne anno florer, deinde pluribus sequentibus aliis. Radi-
ce etenim constat vivaci, diùque durat, hyemis & fri-
goris patiens. Est hujus generis alia species flore pleno
purpureo; apud nos in hortis colitur. Alia etiam & mi-
nor datur species, cubitalis, aut paulò altior, rariori-
bus floribus, quæ primo anno flores profert, Gesnero
teste. Constantinopolitanum appellant florem: Ger-
mani florem Ierofolymorum: Aldrovandus Creticum
cognominat: alii coronariam lychnidem, nos sylve-
strem. Utrum porhòs, an struthion, infra videbimus.
Aliud genus sylvestris lychnidis, apud nos familiaris &
frequens. Flore & hoc variat: aliquando enim est can-
dido, sæpius rubro, videlicet, & pleno flore.

κέρανθον. J. Apud Athenæum duobus in locis, qui hanc
exscripsit periodum pro κέρανθον, κέρανθον legitur. κέρανθον
alterum genus lilii fecit Plinius. Sic enim vertit. Suc-
cedunt illis æstivi, lychnis, & Iovis flos, & alterum genus
lilii. Item xiphon. Cerinthe, quod idem Plinius cap,
sequenti describit, lilij genus non est, ut post dicam.
Athenæi codicem corruptum crediderim, quod κέρανθον
æstivus sit flos, vere, vel ad finem ejusdem floret lilium.
Ipse Theophrastus inter vernos recensuit flores, quod
immutatus est Plinius. Latini cerinthe dicunt. Græci vel
τι κέρανθον vel ο κέρανθον. Κέρανθον vel κέρανθον Aristoteles
apum cibum esse scribit lib. ix. hist. Animal. cap. xl. Ἐν
δὲ αὐταῖς καὶ ἀπὸ τῆς ἑσφῆς, ἣν κεκοῦσι τινες κέρανθον. ἔτι δὲ τούτῳ ἰσχυ-
ρίζεται, ὅτι γινώσκονται συκαὶ δὲ ἴχθυι, καμίζουσι δὲ τοῦτο ἥτις οὐκ
ἴσται, καθάπερ καὶ τὰ κέρανθον. Est & alius illis cibum quem cerin-
thum vocant. Est hoc deterius, dulcedinem tamen fici ha-
bens, Gerunt hoc cruribus, quemadmodum & ceram. Qua-
runt, utrum cerinthe hoc loco herbam quandam deno-
tet, an verò aliud quid? Posteriorem opinionem non
improbat Iulius Scaliger. Sunt verò, inquit, qui pu-
tent, hoc in loco philosophum non herbam inselligere, sed
quiddam, quod inter mel & ceram: præstantius quidem
cera ad edendum, melle verò inferius. Quod improbare non
possumus. Nam etiam id gerere ex olea infra dicet. Ce-
rinthum hoc Plinius lib. xi. cap. vii. erithacen vocari
ait, & sandaraca, quamvis alia sit sandaraca Dioscori-
dis. Præter hæc convectitur erithace, quam aliqui sandara-
cam, alii cerinthum vocant. Hic erit apum dum operantur
cibus, qui sæpe invenitur in fauorum inanitatibus seposi-
tus, & ipse amari saporis. Gignitur autem rore verno, &
arborum succo, gummi modo, Africi minor, Austri statu
nigrior, Aquilonibus melior & rubens, (& ideo ἰσχυράτην vo-
catam credo, ut & κέρανθον, quod ex floribus cerinthe
herbæ fiat) Plurimus in Græcis nucibus, (amygdalis) Me-
necrates florem esse dicit, futuræ messis indicium, sed nemo
præter eum. Cerinthis vox erithacen significans, & her-
bam Menecrati impoluit. Fuit hic Menecrates antiquus
scriptor, qui à Varrone lib. i. i. de re rust. cap. xvi. cita-
tur. Cerinthen herbam describit Plinius lib. xxi. cap.

XII. Harum (apum) ergo causa oportet ferere thymum, apiastrum, rosam, violas, lilium, cyrtum, fabam, erviam (erviam lege) cunilam, papaver, conyzam, castam, melilotum, melissophyllon, cerinthen. Est autem cerinthe folio candido, incurvo, cubitalis, capite concavo, mellis succum habente. Horum floris (MS. florum) avidissime sunt, atque etiam sinapis, quod miremur, cum olivæ florem ab his non attingi constet. Herbæ hujus mentionem facit Virgilius lib. IV. Georgic. ubi de apum cura agit.

Huc tu injussos insperge sapores
Tritameliphylla, & cerinthe, ignobile gramen.

Ignobile gramen Servius interpretatur vile, atque ubique nascens, quam recentiores cerinthen vocant exacte id & ad amissum cum descriptione Pliniana convenit. Folia promit oblonga, lata, è virore ad cæruleum inclinantia, albicantibus aliquot maculis signata, subinde deorsum inflexa: gustu non ingrato, sed medicato, veluti si quis gustet ceram novam molliusculam, unde nomen accepit: caules fert rotundos ac ramosos, similibus foliis sensim attenuatis convestitos, è quorum cacuminibus pendet flosculi rotundi, oblongi, intus cavi, guttu non inuaves ac subdulces. Colore quandoque toti

Cerinthe.

purpurei sunt, aliquando ex rubro purpurascens: dantur purpurei versicolores, maculis albis notati, quales anno XXXIII. ex semine natos colui. Sæpius lutei sunt, circa annexum, non raro exiguo limbo purpurascens: Succedunt femina didyma, angulosa, nigricantia, intus cannabini aut raphani modo, medullosa, radix oblonga, mediocriter crassa. Hujus verò & minor quædam species, foliis angustioribus, nihilominus oblongis, cauliculis tenerioribus, alioqui priori similis. hæc annua est, altera perpetua. Quæ folio viridi est, non maculoso, hactenus nondum mihi visa. In lætis & herbis collibus exit: rum & secus vias ac agrorum margines, in Bohemia, Rhetia, Vindelicia, Norico, Pannonia, ac ultra citraque Danubium locis complurimis. Apud Batavos in hortis colitur. Viget ac floret à Majo mense in multam ætatem. Apud nos tamè serius floret. Iulio Augustoque

mensibus. Recentior ætas maru appellat. Meminit autem maru herbæ Avicenna capite CCCCLXIV. quinque ejus species enumerans; quarum prima & secunda calidæ, odoratæque, quarta similiter calida, sicca, & attenuans; tertia verò temperata, quæ existimatur esse buglossum: quinta refrigerans, mifebar dicta. Cum qua autem harum specierum cerinthe jam descripta conveniat, difficile est, ut rectè monet Clariss. Dodonæus, in tanta Avicennæ brevitate, ne dicamus obscuritate, cognoscere. Si ex facultatibus judicium faciendum, poterit esse mifebar. Nam & cerinthe hæc frigida apparet potentia. Extat verò & apud Plinium leucographidis herbæ nomen, lib. XXVII. cap. XI. quæ qualis esset, scriptum se non reperisse ait. Quod si verò non temere nomina stirpibus indita, hæc non abs re λευκογραφιδες diceretur: folia enim albis maculis inscripta habet.

Ποθος] Gaza desiderium vertit; nomen quippe, ποθος το ποθειν, quod à plurimis in coronarium usum expecteretur, accepit: Sed cum vox desiderium alias habeat significationes, rectius Plinius Græcam servavit vocem lib. XXI. cap. XI. Ubi hunc Theophrasti locum sic reddidit: Sed maxime spectabilis pothos. Duo genera hujus: unum, cui flos hyacinthi est: alterum canaidius, qui ferè nascitur in tumulis, quoniam fortius durat. Theophrastus non fortius durare scripsit, sed χειμῶντι ἐν ἰσῶν, diuturniorem esse, vel, diutius florere, vel, diutius vivere prodidit. Nec alterum ποθος idem candidiorum simpliciter, dixit, sed ἀχρῶν & λευκόν, album & decolorum, Pothi mentio fit apud Athenæum lib. XV, ubi hunc Theophrasti locum citat.

Ποθος, οὗτος τις σέφανος ὀνομαζέται, ὡς Νικανδρὸς φησὶ ἐν Κολοφώνι ἐν γλώσσῃ, καὶ ἴσως ὁ δὲ ποθος καλοῦμαι ποθοῦ ἀνθὺς ποθεύμενος, οὐ μνημονεύει ὁ Θεόφραστος, ἐν τῷ ποτικῶν, γράφων ὡς ἐπὶ δὲ ὁ ποθος καλοῦμαι, οὗτος δ' ἐπὶ δὲ ποθος, ὁ μὲν ἔχει τὸ αὐτὸς ὁμοίον ὑακίνθου, ὁ δὲ ἔπερος ἀχρῶν (Theophrastus ἀχρῶν) ἐκλευκός, ὃ καλεῖται περος τοῦ ποθοῦ. Defunt in Athenæi codice quæ sequuntur apud Theophrastum, καὶ χειμῶντι ἐν ἰσῶν. Vertunt. Pothos. Ita coronam vocant, ut Nicander Colophonius scribit in linguis, eam fortassis, quam è flore sic appellato nectunt. Theophrastus ejus floris meminit, lib. IV. hist. his verbis. Et quem pothon vocant. Is duplex est, alterius flos similis hyacintho: alterius, quò utuntur in sepulchris, decolor. Τὸ ἐκλευκός neglexit Interpres. Defunctorum sepulchra non tantum olim floribus, fertis, coronis spargebant, sed hodie etiam apud Batavos mos iste servatur, quoties virgo juvenis, aut juvenula sepelitur. Hujusmodi coronæ sive corollæ dicebantur quoque ferta. Ovid. lib. III. tristium.

Te tamem extincto feralia munera semper,
Deque tuis lachrymis humida ferta dabo.

Virgil. in Epigram.

Quid cineri ingrato servas benevolentia ferta?
Ante coronato vis lapide ista legi.

Botanici florem Constantinopolitanum, cujus etiam alibi mentionem fecimus, pothon Theophrasti existimant; quod huic flori color ad hyacinthi Poeticæ modum è saturò purpureus, idemque reperiatur subcandidus & decolor, id est, remissiore colore. Sed Theophrastus non dixit ποθος colore esse similem hyacintho, sed forma. Malunt alii aquilinam pro ποθος habere. Hi pothum hyacintho medico similem contendunt, cui colore & quantantenus forma similis aquilina. Hyacintho flos oblongus, teres, concavus, in latius se pandens, per oras reflexus, colore ut plurimum cæruleus, subinde albicans, candidus, niveus, carneus, violæ etiam nigræ purpuram dilutam referens. Talem aliquo modo formam ostendit aquilinæ flos. Aquilina, sive, ut vulgo vocatur, aquilegia, nomen accepit à florum mucronibus aduncis, instar unguinum aquilinarum. Eadem à floris forma columbina dicitur. Flores enim duplici foliorum genere constant, quinis videlicet foliolis parvis, & angustis, in stellæ modum radiatis, & quinque aliis ex inferiore parte, ut in consolida regia, corniculis cavis, sursum reflexis, gracilitate cervicem, & rostellam columbarum referentibus. Quantam cum hyacintho similitudinem habeat, quilibet ex utriusque figura facile animadvertet. Aquilinam Dioscorides isopyri nomine libro IV. cap. cxxi. describit. Hanc isopyrum esse primus lynceis oculis vidit nobilissimus genere & doctrina Fabius Columna. Uti ex doctissimo opere, cui titulus

φυτ. β. α.

φουτὸν πῶτον, constat. Verba Dioscoridis, ut vulgo eduntur, examinabimus, dein Aquilinæ descriptionem dabimus. Sic ergo Dioscorides loco citato, τὸ πῶτον, οἱ δὲ φασίολον καλοῦσιν, ὁ δὲ τοῦτο εἰκόνει φασίολον, τὸ κατ' ἀκρον τὸ πῶτον ἔλκει φέρειν. ἰσχυρὸν δὲ κεφαλὰ ἵα' ἀκρον τοῦ ὅλου λεπτὸν, σπέρματι πῶτον, ὡς καὶ πῶτον μελανθίου τὴν γένειαν. τὸ δὲ φύλλον ἴσος. *Iso-pyrum* vocant aliqui phasiolum, quoniam ad phasioli similitudinem in summo folio pampinum, sive claviculam gerit. Capitula sunt in summo caule tenuia, minorum seminum plena, melanthii saporem imitantium. At folium est aniso simile. *Iso-pyrum* non dicitur, quod ἴσος sit τὸ πῶτον, quod triticum amuletur, aut tritico simile sit, sed ὁ δὲ τοῦ πῶτος quod florem edat flammæ similem, ob flammæum rutilantemque colorem, nec non formam. Flos enim ita congestos apices habet, ut ignis repræsentet flammæ. Nam ex lata basi in acutum desinunt quinque illæ summæ partes contortæ, inque sese inflexæ, ita ut vento agitatam flammam demonstrent. Pyramidales quidem sunt flores, unde ὁ δὲ πῶτος, τὸ πῶτος δὲ, ignis scilicet speciem habens dicitur, indeque πῶτος, quia in modum flammæ in acutum, ex lato procedentes, desinunt. Nec mirum, si Fabius primus *isopyrion* invenerit. Ex nobilissima enim Columnæ cardinalis, ducisque familia ortus, flammantem columnam pro insigni habet. Cæterum si aquilina porphos est, non aliâ de causa, quam ab hac floris figura, coloréque nomen accepit, ac à veteribus expectitus est. *Φασίολον* cur dicatur, ipse Dioscorides docet, quod in summo folio pampinum vel claviculam gerat. Vox *πῶτος* interpreti Dioscoridis Saraceno admodum suspecta est. *Assimulat enim*, inquit auctor, *phasiolo isopyrum*, quoniam ad similitudinem phasioli in summo vel extremo folio claviculam gerat. At certe est quidem phasioli sylvestris quoddam genus, cuius foliorum pediculi in capreolos exeunt. Attamen noster phasiolus cum Dioscoridi phasiolo, seu similace hortensi, unus est idem est, ut videtur. Nusquam (quod ante in cap. de similace hortensi admonuimus) in ipsius folio, sed neq. in aliis illius partibus claviculam, sed pampinum liceat animadvertere: nisi forte velimus caulis extremitatem, quæ vicinis partibus, fruticibusq. advolvitur, ab usus similitudine *ἴσος* nuncupare. Sed faciamus ita esse: attamen si *isopyrion* phasiolo huiusmodi claviculi ratione assimilatur, tum quoque hoc loco non, κατ' ἀκρον τὸ πῶτον, sed potius, κατ' ἀκρον τὸ καυτὸν, legendum erit. Dodonæus, quod promptius ab hac difficultate sese expediat, nobisque facilius persuadeat pratenſe (error est mnemonicus, palustre vult esse *isopyrum*) trifolium, esse Dioscoridis *isopyrum*, una littera ista Dioscoridis verba expungenda censet: τὸ κατ' ἀκρον τὸ πῶτον ἔλκει φέρειν. Hactenus Saracenus. Dodonæi sententia defendi non potest: verba quippe ista, non tantum in omnibus reperiuntur codicibus, sed apud Oribasium, Pliniumque leguntur. An errat Saracenus quod similaca Dioscoridis hortensem, & φασίολον ejusdem, unam eandemque faciat plantam? De utraque enim Dioscorides tanquam diversa planta lib. II. capitulis cxxx. & clxxv. egisse videtur. Sed de hac quaestione lib. octavo nobis agendum erit. Non sequitur; phasioli claviculæ sunt in summo caulis: Ergo etiam *isopyri*. Nihil impedit, claviculas *isopyri* & phasioli similes esse, & tamen alteram in caulis extremitate, alteram in folio claviculas habere. Sed videndum, quid τὸ πῶτον voce hoc loco Dioscorides significet. Norum factis, Eustathium τὸ πῶτον exponere φύλλον ἀναπτύσσον καὶ πῶτον, folium expansum & latum. Non intelligit Dioscorides folium stipitis, vel cauliculi, (nam tum manifesta foret contradictio,) sed floris folium πῶτον vocat. Quo sensu usurpatur à Bione in Adonidis epitaphio

Νῦν Τάκινθε λάλει τὰ σὺν γράμματι, καὶ πῶτον
αἰ, αἰ

Λάμβανε τὸς πετάλοις.

Floris intelligit folia: ineptus qui de caulis foliis interpretaretur. Alibi in epigrammate *μηκῶν πῶτον*, pro papaveris floris folio legitur. Nicander in Georgicis de rosæ flore.

Αἰὲν ἐς ἑξήκοντα πέριχ κομάοντα πετῆλοις.

Semper illæ (rosæ) augescunt foliis circumcirca comantibus.

Idem de lilii flore.

Α' ἑρμῆος πετάλοις κρόκῳ μέσῃ χρυσοῦ δέσσει.

Nivei floris foliis, croceo colore in medio tincla.

Eodem sensu vox hæc apud ipsum Dioscoridem lib. I. cap. III. reperitur, βάλε ῥόδον ἀνθῶν ἀεθμῶ χίμα πῶτον. Rosarum numero mille non madefactarum foliola conspice. Sic etiam hoc capite πῶτον pro floris folio usurpavit Dioscorides. Hæc mens verborum ejusdem floris folium in summo, si positum ipsius consideraveris; si vero partem in ipsius extremo, producit *ἴσος*, capreolum, capreoli quidem modo inflectitur. Quod ex Plini textu fit clarius. Aut enim: *Folium in pampinos torquetur*: floris scilicet extremum in pampinum, capreoli scilicet, viticulaeque modo tortuosum desinit. Similitudo autem inter phasiolum & *isopyrum* erit, ut *isopyri* flores in pampinos inflexi, phasioli florum ex petiolis simul dependentium positum penè referant. Hanc formam tabella a nobis appposita optimè exprimit. Videamus ut Plinius caput de *isopyro* expresserit lib. xxv. I. cap. x. *Iso-pyrum* aliqui phasiolum vocant, quoniam folium, quod est aniso simile, in pampinos torquetur. Capitula sunt in summo caule tenuia, plena seminis melanthii. Hæc Plinii periorus, interpretantibus quibusdā, Dioscoridem errandi occasionem præbuit, vel, mutilis Plinii codex, vel, incitiam quadam folii florisque folium confudit Plinius, ignoravitq. τὸ πῶτον pro floris folio poni. Floris folium in pampinum, ut dixi, torquetur. Extremum enim in pampinum capreolique modum tortuosum desinit, quod omnes, qui aquilinæ flores viderunt, testari coguntur. Nec semen melanthii simile dixit Dioscorides, sed melanthii figuram habere tradidit. Sed hic nullus error; siquidem aquilinæ, quam *isopyrum* dicimus, semen & sapore & figura melanthium refert. Verba Plinii corrupta, & mutila existimo. Antiquus noster codex habet: *Iso-phylion* vocant aliqui phasiolum: quoniam folium, quod est aniso simile, in pampinos torquetur. Capitula sunt in summo capite tenuia. levia seminis melanthii: quæ certè non parum corrupta. Sed nec meliori sensu in codice Salmanticensi, teste Clariss. Pintiano, locus hic legitur. *Iso-pyrum* aliqui phasiolum vocant, quoniam folium, quod est aniso simile, in passo olivæ pampinos torquetur. Illud passo olivæ nec Latini, nec Græci est, sed plare Barbarum. Corripit idem Pintianus. *Iso-pyrum* aliqui phasiolum vocant, quoniam foliolum, quod est aniso simile, in phasioli pampinos torquetur. Non torquetur folium aniso simile in pampinos, sed floris folium. Scribo, *Iso-pyrum*, quod est aniso simile (caulis folio intellige) aliqui phasiolum vocant, quoniam folium floris in phasioli pampinos torquetur. Capitula sunt in summo caule tenuia, plena seminis melanthii. Doctissimus Botanicus πῶτον ἀνθῶν in Dioscoridis codice accrevisse existimat, quod apud Oribasium non legitur. Nobis hoc non videtur probabile, tum quod in omnibus, etiam antiquissimis reperitur, tum quod Plinius verba ista agnovit. Verisimile ergo magis, verba jam citata, exscribentis negligentia apud Oribasium esse omisa. His ita positis, sequitur, nec trifolium palustre, nec ervilium, nec melanthium foliis anisi à Mathiolo ad verba Dioscoridis depictum (hæc enim vulgata & recepta sententia, hactenus enim illam plantam nemo observavit esse, *isopyrum*. Ubi claviculæ? Ubi folium aniso simile? Ubi semen melanthii gustu figuræque simile? His omnibus trifolium palustre caret. Semen melanthii, foliumque anisi non habet ervilia. Melanthium depictum (liceat ita scribere bona venia Mathioli) claviculas non fert, saltem adpictas non habet. Aquilina folia fert forma foliorum anisi, sed majora, coloreque castia, ex viridi, lævia, petiolo longo, tenui, purpureo, & hirsuto adnascencia: tripartita, ut terna folia habere videatur: sed unumquodque folium, cum planta est bima. Uno enim anno non perficitur, interna cum petiolis dividuntur, quæ etiam propter profundissimas lacinas interna videntur divisa, non tribus petiolis, sed uno ortu procedunt. Caulem edit cubitalem, altiorē, tenuem, rubentem, rotundum, angulosum, striatum, & leviter hirsutum; in cujus summo, ut & ramulorum, ex foliis illis hærentibus cauli absque petiolis, interna divisa, ita ut trifolia videantur, tenues petioli phaseoli modo procedunt; qui propter florum pravitatem ex illorum extremo dependentium curvi, dum flores vigent, conspiciuntur: qui, ex quinque consolidæ regalis dictæ floribus

Aquilegia.

floribus simul conjunctis, singuli compositi videntur: dependentque ita, ut illorum capreoli, tenuiores scilicet partes contortæ, superiores sint basi; itaque flammæ speciem quandam, repræsentare videantur, non solum forma, cum quinque illæ partes extremæ superiores sint viticulæ modo inflexæ, (ut icon ostendit) flammæque simul speciem referant: Sed etiam colore que sunt rubri. Namq; alii variis colore videntur, suntq; vel cærulei, in rubro purpurei, candidi, ex candido purpurascens, candidi, lutei, subinde varii, ex cæruleo candidoque permixti, & ex candido purpureoque variegati; qui quidem pulcherrimi. Vidi quibus flores candidi veluti literis quibusdam asperi erant, vidi purpurascens punctulis notatos. Foliorum etiam multitudine variant: sunt enim qui vocantur simplices, qui ex quinque ut plurimum foliis constant: sunt multiplices dicti, qui ex pluribus constant foliis. Omnes eandem habent formam, (si invertam, roseamque exceperis) phasiolique florum positum, & ignis flammæ simulant. E medio stamina quædam erumpunt, & quibus parvi apices dependent. Floribus deficientibus, eriguntur paulatim indies pericli, perficientes capitula similia illis melanthii nigri vulgaris formæ & colore: sed lævibus, nitidisque, sapore & gustu amariuscule, atque aliquantulum acerbo, ut Galenus vult, nigri melanthii semina referentibus; ut, si utriusque plantæ semina gustaveris, paucam, vel nullam sentias saporis differentiam, quodq; semen an idem gustaveris, nisi acius melanthium vix cognoscas; sed nec tanta in nigri melanthii seminibus acrimonia, teste Dioscoride, perferitur, quanta in citrini. Radices subsunt crassæ, fibrosæ, pallidæ, quæ pluribus annis durat. In Belgii & Galliarum hortos infertur, in Germania, & alibi, in apricis collibus, sylvis montibus, & pinguibus pratis sponte gignitur. Flores Maio & Junio vigent. Batavis *Athelepen* vocatur. Redeo ad pothum. Quidam non aquilinam pro potho habent, sed clematidem alteram Dodonæi, quam alii clematidem cæruleam repentemque vocant. Quin elegans satis ac venustus sit flos, in dubium vocari non potest; sed an hyacintho similis, utriusq; icon ostendit. Describitur à Dodonæo his fere verbis. Quæ alterius clematidis nomine à veteribus describitur, prolis admodum & tenuibus, geniculatis, subrubentibus sarmentis per arbores, frutices, perticas, pe-

Clematis altera, pothos quorundam.

damenta scandendo in altum prorepit, folia plura, prioris flammæ modo divisa, sed tamen majora, latioraq; flores perquam elegantes, longis & tenuibus dependent pediculis, clematidis daphnoidis nonnihil referentes, sed tamen majores, & ex quatuor tantum foliolis per summa latioribus coacti, colore sæpe cærulei, quandoque rubentes, staminibus aliquot mediis: semina plana, lata, rotunda, acuminata in globulum congeruntur: radices prolis, tenues, in omnem partem sparguntur. Gaudet soli expositis, sed tamen non omnino aridis, læto & haud irriguo solo melius proficit. Apud Belgas hortensis, in Hispania vero juxta sepes & agrorum margines sponte exit. Augusto mense, & quandoque Julio flores, semen Septembri mense perficitur. Aliud genus apud Batavos colitur, quod est flore pleno, à Carolo Clusio in appendice altera descriptum, iconem autem exhibet; Constat ex multiplici foliorum textura, colore est vel cæruleo, vel purpureo cæruleo, incarnato ad, purpureum colore, sed admodum dilutum accedens, alioquin quo ad folia, & serpendi modum, alteri similis. Hæc clematis altera, κλημὶς ἰντέρα Dioscoridis creditur. Describitur non ab ipso Dioscoride, sed ab Auctuarii auctore. Εἰς τὴν κλημίνην, οἱ δὲ ἰντέρας, Αἰγύπτιοι φυλάκοντες, τὰ μὲν ἀμφοτέρω καὶ ἀνέστησαν ὑπερθεῖν, λυγρόν, φύλλον δὲ μὲν λίαν γυναικί, ὡς ἰακωπικόν. ἀπὸ ἐλπίτης δὲ τοῖς δένδρεσιν, αἷς σμίλας, τῶν τοῖς ὡς ἰακωπικόν. μετ' ὕδατος ἢ ὑδρομέλιτος ποθεῖς, ἀγνοεῖ καὶ τὸ φλέγμα καὶ χολήν. Cle. atidem alteram sunt qui epigæta vocant: *Aegyptii phylacium, Romani ambuxum. Viticulam ex sese mittit rubentem, vitilium modo lentam, folium gustantem perquam acre, ut etiam exulceret: arboribus in modum similis sese advolvitur. Hujus semen tritum ex aqua, aut hydromelite potum, per interna pituitam & bilem educit. Has omnes, notas in clematide altera reperiri, nemo inficias ibit.*

Αὐτὴ δὲ καὶ ἡ ἰντέρα. Corruptus codex; legit Athenæus lib. xv. Πλέκεται δὲ οὗτος ἐκ τοῦ σπυρίου καλούμενον αἰθρὸς οὐ μνημονεύει ὁ Θεόφραστος ἐν ἑκτῷ φυτικῷ ἱστορίαις ἐν τοῖς αἰσ. Αὐτὴ δὲ καὶ ἡ ἰντέρα ὡς ἰακωπικόν, καὶ τὸ σπυρίον καλούμενον ὁ τῆς ἰντέρας καλὸν αἰθρὸς, ἀσσομολιδί. Nectitur in banc coronam (struthiā) plantæ flos, struthion quam vocant. Ejus sic meminit Theophrastus, libro vi. historiae. Iris æstate floret, & quod struthion vocant; ejus flos aspectu pulcher; sed inodorus. Ita etiam legit Gaza. Vulgatus codex ἰνδομολιδί, odoratus habet. Male etiam in eodem legitur, τῇ ὡς ἰακωπικόν καλὸν τὸ αἰθρὸς. ἰνδομολιδί μετὰ πᾶσι. τὸ δὲ λέγειοι. Hanc periodum exscripsit Plinius lib. xx. cap. xi. ὅς τινος ἀστέρεος, ἀβουτ & hi marcescuntque. Alii rursus subeunt autumno. Totum hunc locum sic scribe, ac distingue. Αὐτὴ δὲ καὶ ἡ ἰντέρα ὡς ἰακωπικόν, καὶ τὸ σπυρίον καλούμενον; τῇ ὡς ἰακωπικόν τὸ αἰθρὸς, ἀσσομολιδί. Μετὰ πᾶσι δὲ (αἰθρὸς) τὸ λέγειοι.

καὶ τὸ σπυρίδιον ἢ σπυρίδιον non dicitur τὸ σπυρίδιον, quod lan-
nas purget, candidasque reddat, nomen accepit. Sed
vox σπυρίδιον dicitur τὸ σπυρίδιον derivata est, quod herba
hac lanæ mundarentur. Verisimilius nomen illud impo-
situm à floris pulchritudine & similitudine alarum passer-
is, quam litus foliorum struthij præ se fert, ὅθεν τὸ κα-
λὸν αὐτὸ εἶπερ ἔσπερ ἔσπερ Theophrastus, folia, qualia dixi.
Recentiores καλοσπυρίδιον vocarunt. Neophytus σπυρίδιον,
τὸ καλὸν καλοσπυρίδιον. Idem in Lexico, σπυρίδιον τὸ καλοσπυρί-
διον à floris, ut dixi, splendore. Plinius lib. xix. cap. i. i. i.
Struthion Græci vocant, floret æstate, grata aspectu. Cæterū
verisimile est struthium nomen inditum esse à similitu-
dine quam dixi. Fatendum tamen, neminem veterum de
eo hoc tradere; quod factum putamus, non alia de cau-
sa, quam quod vulgaris fuit planta, & ubique in hortis
cultā. Sed hanc nostram sententiam refellit Plinius, qui
lib. xix. cap. i. i. i. struthij folia oleæ familia scribit. Sed
dicendum, Plinium struthij historiam cum radica Sy-
riaca confundere, ut infra. Quæ de eo veteres tradide-
re ea narrabo. A Theophrasto lib. vi. cap. i. i. i. inter
spinosas recensetur plantas, hoc capite florem aspectu
pulchrum habere ait, æstateque florere. lib. ix. cap.
x. i. i. papaver Heracleum folia struthio similia habere.
Dioscorides lib. i. i. cap. cxi. i. σπυρίδιον γὰρ ἔστιν ἡ
ἰεροπύργου χρωματὶ περὶ κίθαριν τῆς ἐρίων ὅν ἡ βίβα δριμύτις ἢ
δυσχερής. Struthium vulgo notum, quo fullones purgandis
lanis utuntur. Hujus radix acris est, urinamque ciet. Plin-
ius loco citato. At quæ vocatur radica, lavandis de-
mum lanis succum habet: mirum quantum conferens can-
dori mollitieque. Nascitur sativa ubique, sed sponte præci-
puè in Asia, Syriaque, laxosis & asperis locis. Trans Eu-
phratem tamen laudatissima, caule ferulaceo, tenui, & ip-
so cibus indigenarum exposito, & tingenti quicquid sit,
cum quo decoquatur, folio oleæ: Struthion Græci vocant;
floret æstate, grata aspectu: verum sine odore, spinosa, &
caule lanuginoso. Semen ei nullum, radix magna, quæ conc-
ditur ad quem dictum est usum. Confundit Plinius stru-
thij historiam cum radica quadam Syriaca, ex qua
mulieres medicamentum parabant genis rubro colore
inficiendis aptum. Democritus, non ille cujus mentio fit
apud Hippocratem, sed subditicius, antiquus tamen
αὐτὸς Συριακὸν vocari ait, ubi de purpuræ tingendæ mo-
do agit, ἔστι δὲ τὸ τῆς Γαλατίας οὐαλῆς, καὶ τῆς Ἀχαιῆς αὐτὸ
ὁ καλοῦσι λακκίον, καὶ τὸ τῆς Συρίας ὁ καλοῦσι βίβον. Theopha-
stus hanc radiculam ex Syria advehi Libello de odoribus
tradit. Χρωματίζουσι δὲ τὰ μύρα τῆς ἀρχαῖας. τὰ δὲ ἀμαρύνοντα
τὸ δὲ ἀμαρύνοντα τὸ καλοῦνται χρωματίζον. τὸ δὲ ἐπὶ βίβον ὁ ἀρῶν
σιν ἐκ Συρίας. Vertunt, Iam tubra inficiunt anchusa, ama-
racinum, chromathe quod vocatur, ea radica ex Syria ad-
fertur. Non novi amaracinum citatum, Democritus. Fur-
lanus in commentario ad locum citatum, Amaracinum
rubens non erat, sed alio colore tingebatur, si quid per Sy-
riacam radiculam intelligeret notum esset, de ejus colore
fortassis non esset dubium. Locus hic mihi valde suspec-
tus, quippe, ut rectè Furlanus, amaracus rubens non es-
set, nec ulla pars in amaraco ad rubrum, aut alium colo-
rem tingendum apta. An scripsit Theophrastus, Χρωμα-
τίζουσι δὲ τὰ μύρα τῆς ἀρχαῖας. τὰ δὲ ἀμαρύνοντα
τὸ καλοῦνται χρωματίζον. τὸ δὲ ἐπὶ βίβον ὁ ἀρῶν
σιν ἐκ Συρίας. Anchusa rubro colore inficit medicamenta amarantino, quod
per excellentiam chroma vocatur, hæc radica est, quæ ex
Syria advehitur. Rubrum colorem tingere radiculam
constat; amaranti color intensè ruber. Ut sit Theopha-
sti verborum sensus, ut anchusa rubro inficit colore, ita
radica Syriaca tingit medicamenta intensiori rubro
colore. Meminit hujus radiculae Dioscorides, lib. iv.
cap. c. ubi fucum marinum tingere eodem ait colore, sed
eo inficere faciem mulieres negat. Νικαδρὸς δὲ φησὶ καὶ
θηριακὸν εἶναι τὸ φοινικεῖν, ὅθεν ἰδὲ καὶ ἱστοί εἶναι, καὶ αἱ γυναῖκες
χρῶνται, ὅθεν ἰκάνον βίβιον οὐρανίου δὲ καλοῦνται φύκος. Ni-
cander puniceum asserit adversus serpentes valere: id ip-
sumque est, quo existimavere nonnulli colorem suum men-
tiri mulieres, cum tamen radica sit ejusdem nominis, qua
fese fucant. De fuce hoc libro quarto egi, locum adeat
lector. Unum alterumque addam. Primum Democri-
tum, quem supra citavi, fucum numerare inter ea quæ
purpuram tingunt. Φύκος ὁ καλοῦσι, ψευδοκρυζύλιον, καὶ κοκκίον,
καὶ αὐτὸν καλοῦσιν ἀρχαῖοι, καὶ ἰκάνον, καὶ ἰκάνον, καὶ ἰκάνον, καὶ ἰκάνον,
καὶ ἰκάνον. Si fucus hic marinus purpureo tingit lanas alia-
que res colore, ergo & radica Syriaca, quod ex ver-
bis Dioscoridis citatis palam fit. Alterum quod conside-
randum dixi, est, quod ait, illud quo mulieres fese tin-
gunt, ejusdem esse nominis. Inde sequitur & concludi

potest radiculam Syriacam φύκος fuisse vocatam. Qua-
re probabile admodum fit, Theophrastum scripsisse τὴν
ἀμαρύνοντα, τὴν καλοῦνται φύκος, τὸν δὲ ἐπὶ βίβιον ὁ ἀρῶν σιν ἐκ Συ-
ρίας. Sed de radica hac satis. Probandum, Plinium
radiculae & struthij confundere historiam. Quod ope-
rosum non est. Struthio veteres utebantur ad cando-
rem conciliandum lanis, easdemque purgandas & mun-
dandas. Radicula Syriaca tingebant mulieres faciem,
lanasque purpureo rubroque colore imbuebant, quod
de struthio nemo prodidit, ut nec altetum de radica.
Radiculam Plinius in cibis receptam ait. Struthij radix
propter summam acrimoniam esui inepta videtur. Nec
radix struthij radica dici potest. Nam, teste ipso Plin-
io & Serapione, magna est. Nec Latini eandem radi-
culam, sed radicem lanariam vocarunt ab effectu lana-
rum purgandarum. Actuarii auctor σπυρίδιον Ρωμαίοις
ἔρβα λακκίον, ἢ ἐπὶ βίβιον λακκίον. Glossæ. Radix lanaria σπυρί-
διον βοτάνη. Isidorus. Struthion quidam herbam lanariam
vocant, quod plerique ex eo lanas lavant. Struthion vulga-
ris planta, quæ ubique nascebatur, radica ex Syria a-
liisque locis exteris advehebatur. Sed illud haud vali-
dum argumentum. Nam licet Syria natale solum radi-
culæ, non sequitur tamen, apud Romanos Græcosque
non potuisse feri, ac in hortis coli. Hæc satis confirmant
utramque plantam confudisse Plinium. Sed alia notan-
da. Negat Plinius struthion ferre semen, cum Columel-
la apertè semen ferre radicem Syriacam testetur in
hortulo

Iam fiser, Assyrioque venit quæ semine radix,
Sectaque præbetur madido sociata lupino,
Ut Pelusiaci proritet pocula zythi.

Idem li. xi. cap. i. i. i. Mense autem Febuario vel planta,
vel semine ruta, atque asparagus, & iterum cape semen, &
porri: nec minus si vernum, & astivum fructum vides ha-
bere, Syriacæ radicis, & rapæ, narique semina obrues Ma-
gni nominis literator radicem Syriacam Columellæ
gingidium Dioscoridis esse existimat. Hoc in Syria na-
sci auctor Dioscorides, in cibis receptum testatur Gal.
lib. ii. de alim. fac. De gingidio libro sequente. Bota-
nici quidam struthion existimant, quod Græci recentio-
res χρωμίνον vocarunt. Hanc sententiam tuetur inter cæ-
teros Doctiss. Honorius Bellus, epistola altera ad cla-
rissimum summumque virum Carolum Clusium, ubi
scribit, Struthium legitimum Dioscoridis hanc herbam pu-
to: sed ejus descriptionem nunc describere superfluum mihi
videtur, cum excellentiss. P. M. Melchior Guilandinus
rectissime ipsam descriperit epistola ad Maximilianum II.
Cæs. (hanc nunquam vidi) anno M. D. LXXII. Sed tan-
tum addam, quod in tota Græcia vocarunt χρωμίνον, qua utun-
tur fullones in tingendo serico luteo excellentissimo, cujus
quidem χρωμίνον fit mentio apud Actuarium inter recentio-
res Græcos, lib. de urinarum differentiis cap. vi. i. i. At
verò postquam aliquam tincturam urinae capiunt, longe à
cruditate discedentes, primum spicæ existunt, deinde spe-
cia, ita ut alie videantur similes χρωμίνον quæ mediocriter
fuerit infusa humori. Sic enim hoc legendum est, non bi-
li: & ita in manuscripto antiquo exemplari legitur. In-
terpres quidem ignorans quanam herba esset χρωμίνον, reposuit
χολά. Hactenus Bellus. Rectè Actuarii interpretem
reprehendit. Verba Actuarii. Α' δ' ἐπὶ τὸν αὐτὸν πηλόν, καὶ
ἐν δὲ κατὰ τὴν πηλὸν τῆς ἀρχαῖας ἐκπιφύουσα ὑπάρχει μὲν πᾶσι
σπυρίδιον γίνεται. σπυρίδιον δὲ καὶ ἀρχαῖοι, ἀλλὰ πᾶσι μὲν μετέωρος ἵστο-
ς χρωμίνον. χρωμίνον, ἵστοι, ἵκάνον δ' αὖ καὶ πᾶσι χρωμίνον. Id est:
Sed cum infici urinae cœperint à nimia cruditate receden-
tes subpallida fiunt, amplius autem coctæ pallide, atque
alia quidem similes succo herbae, quæ χρωμίνον dicitur, quæ
mediocriter effervuerit, alia ejusdem succo quæ omnino
incoctæ sit. Alibi etiam vox χρωμίνον apud Actuarium oc-
currit, ubi ἀμύδαρος χρωμίνον vertunt, quæ mediocri-
ter infusa humori fuerit, quod, ut verum fatear, non in-
telligo. ἀμύδαρος χρωμίνον, cujus nondum satis confer-
buit jus tinctorium, sed adhuc crudum est, nec abundè
coctum. Magnus Misenus de urinis: Μισένος δὲ τὸ πῦρ
βαπτίζοντες τὸν οὐρὸν ἐπὶ χολῆς, καὶ μὲν μετέωρος ἵστοι γί-
νεται, οἷον ἐπὶ τῆς χρωμίνος ἀφίψουσα τὸ ἀμύδαρος. ἢ δὲ πολὺ αἰὼς
καὶ βαφὴν δίδεται, ἀρχαῖοι γίνονται. Postea tingitur urina
à bile si mediocriter tincta fuerit subpallida fit, qua-
lis est decoctum Chymenes, quando nondum satis
effervuit: intensiorem, si tincturam acceperit fit
pallida. Ioannes Episcopus Prysdryanorum in tracta-
tu de urinis, αἰς ἀφίψουσα χρωμίνος ἀμύδαρος. Ut
de

ut decoctum chymenes quod nondum satis efferbuit. Scholiastes. *χυμίνη* ἐστὶν ἰδιὸς βοτάνης, ἣ οἱ βαφεῖς χρῶνται, ἢ δὲ βαφὴ αὐτῆς ἐστὶν ὑπάρχουσα καὶ ὑδατοειδής. Chymene herba qua tinctores utuntur, tinctura huius subpallida & aquea. Theophrastus in lib. de urinis. Εἰ δὲ βαφὴν διέκοιτο πρὸς χολῆς τὸ λευκὸν ὑδωρ, κατὰ μὲν πρῶτον λόγον ἰπποκράτης αἰσθάνεται *χυμίνης* γίνεσθαι. Scholiastes. *χυμίνη* ἐστὶν ἰδιὸς βοτάνη, ἣ οἱ βαφεῖς χρῶνται. Vides omnes eadem comparatione usos fuisse ex chymene herba tinctoria ad hunc urinæ colorem indicandum. Zoëmus inter herbas quæ luteo tingunt colore nominat *χυμίνον*. Ταῦτα δὲ ἐκαστὸν ταυτὸ καὶ ἐν βοτάναις τὸ κινεάνθιον, ἐλαιοβιον, καὶ *χυμίνον*. Quæ luteo pallidoque colore inficiunt inter herbas hæ sunt *cnici flos*, *chelonium* & *chymenium*. Ex his satis constat chymenea non esse struthion, nam struthio non inficiebantur lanæ, sed purgabantur & mundabantur; tingebantur chymene. Helychius, *σπύδιον* πρὸς *ρίζα* εὐθεῖα καὶ *ἐλαιοβιον* ἐκαστὸν, *struthium* herba radix apta ad lanas poliendas. Malè lexicichymici auctor *ἡ χυμίνη* exponit *χύνου* αὐτὸ, hoc modo: *ἡ χυμίνη* ἐστὶν *κύνου* αὐτὸ. Res planè diversa chymene, vel echemenion, & *cnici flos*. Democritus, cuius supra mentionem feci, inter *ἡχομένιον* (sic enim apud eum legitur) & *κύνου* αὐτὸ distinguere: uno halitu utrumque memorat, καὶ *κύνου*, καὶ *κύνου*, καὶ *ἡχομένιον* αὐτὸ, καὶ *ἐλαιοβιον*, καὶ *κύνου* καὶ *κύνου*, καὶ *ἐλαιοβιον*. Vides separari *κύνου* & *ἡχομένιον*. Chymene ea planta est cuius imaginem damus: hodie etiamnum in Creta chymene vocatur. ad luteo colore imbuendas lanas apta est; ab Alpino Canapis lutei Creticæ nomine describitur lib. 11. de plantis exoticis cap. xl. Apud nos eadem in horto colitur, floretque mense Septembri. Sed adversus hyemis injurias muniri debet, facile ab eadem læditur. Luteæ Creticæ nomine primum à Clariss. Mullerio Med. doct. & professore accepimus, postea à celeberrimo viro Augerio Clutio P. M. Med. doctore, botanicoque summo. Describitur ab Alpino his verbis. Cum verò in horto Nicolai Contareni, Patritii Veneti Illustrissimi binæ duæ luteæ plantæ alantur, in quibus vir, ille in stirpium cognitione maxime eruditus, plura scitu digna de istâc planta

Lutea Cretica florescens.

Lutea Cretica sine flore.

observaverit; & ad nos duas ipsius stirpis imagines delineatas, scilicet sterilis & fertilis ab ipso vocatas miserit, haud injucundum Botanica facultatis studiosis fore credimus, si nos ex ipsius viri nobilissimi relatione, istiusce plantæ historiam acuratè conscriberemus; Quod libenter nunc facimus, & primum denuo illiusce plantæ historiam hic quasi repetentes, sed prius istiusce plantæ præmissa distinctione quod quædam sit sterilis, & quædam fertilis. Atque hanc ferè cum floribus pro fructu vascula parva Rheseæ similia, semine minuto, oblongo, ad rufum inclinate, atque illam, ut supradictum, Contareneus observavit. Solummodo flosculos parvos canabis floribus similes, quibus nulli fructus, vel semina succedunt. Hæc verò planta primis annis arborem videtur imitari; quoniam ab radice unum fert veluti caudicem, crassitie ferè brachiali, in superna parte, ut arbores, ramosum, hinc inde plures ramos producentem, aut inferius ad radicem per quoddam intervallum, tum ramis, tura foliis caudicum arborum modo nudum. In Creta Insula caudicem longitudine à sex cubitis ad decem usque excrescere auctor est Pona, & hic in solo Patauino ipsum sex ad pedes usque auctum observatum est bimo: fortasse si vixerit diu altiores caules proferet. Itaque talis est istiusce plantæ caulis caudicisve bimi, & crassities, & altitudo. Nudus verò ferè est ad medietatē in parte inferna, ramosus verò usque in cacumen. Cernitur innumeris quidem ramis absque ordine, dense exeuntibus, sursum quasi in orbem, vel melius in pyramidem actis, singulis veluti in longas spicas desinentibus, foliis primum canabinis, & postea usque ad cacumina tenuibus, parvis, in acutis desinentibus, linearis similibus, utrimque ex opposito binis, dense ramos congestentibus; inter quæ flosculi multi exigui in sterili planta ad luteum virescentes, veluti in spica cubitum longa, ligno dense inherentes canabinis flosculis persimilis cernuntur. In fertili verò florum loco vascula Rheseæ similia flosculos virides perexiles admodum superferentia inter folia eodem modo quo flosculi in sterili ramulis, sed cum suis pediculis dense in spica longa inherescunt, de foliis verò primis, quæ suis longis pediculis ex caudicibus

non ex ramis exeunt, canabinis similes esse dicimus, utpote tum figura, tum magnitudine. Quae suo cuique longo pediculo, aut tria numero, (scilicet ex opposito bina, atque in extremo unum, quod primo anno in planta nullis petiolis conjunguntur, sed aliis annis succedentibus suos petiolo quibus suo pediculo inhaerent, nanciscuntur) aut quinque aut septem numero cernuntur, suis petioli pediculi ex opposito utrimque bina, singula posita cum uno folio in extremo pediculi. Sunt vero omnia circum laciniata figura magnitudineque canabinis similia, viridia, in luteum declinantia, lucida. Folia vero quae secundo in ramis cernuntur linariae proxima apparent, ut dictum est, rami, caudexque cortice crasso convestiuntur, viscido, non facile fragili ut canabina, lutescentis coloris, eximie amaritudinis, unde tota planta canabi mari similia videatur; qua similitudine persuasus Illustriss. Contarenius canabim luteum appellavit. Radice nritur haec planta bina tenui, in multos radices longas tenuesque divisa, in annosa vero stirpe fortasse crassam magnamque contrahit; ut in scone & descriptione luteae, à Pona ex Bello nobis data, cernitur, Radix vero longe amarior est quam sunt aliae istiusce plantae partes. Nulli tamen usus vel ad medicinam, vel ad alias artes nobis innotuerunt. Ad plenioris istiusce plantae cognitionem etiam imaginem nobis ex Pona datam hic dare volumus; ut differentiae inter hanc & Contarenam interflincte dignoscantur: nos quoque quasdam plantas ex Creticis seminibus hoc anno terrae commissis natis in fidei libris alimus, quae cum huc usque parum creverint, parvaeque idcirco sunt, vix palmum vel parum plus altae, cum foliis numero septem, utrimque tria ex opposito, cum folio in extremo, quod reliquis majoribus duplo majus cernitur; itaq; cum haec stirpes parvae sint, ut non potuerim quicquam de his, quae de proposita istiusce stirpis historia dicta sunt, recognoscere. Ideo hanc figuram ex Pona conspiciendam admittimus. Addimus nos alteram, in qua folia totiusque plantae facies ad vivum expressa est. Ad struthion revertor. Afferunt multi saponariam esse struthion, sed jam à Dodonæo aliisque satis probatum, cum descriptione veterum non convenire. Folia fert plantagininis, spinisque caret: descriptionem supra dedi, ubi de alifmate sive damafonio historiam enarravi. Malunt alii ptarmicam pro struthio habere. Nomen accepit, ὡς τὸ πτέρων quod sternutationes moveat, Galenus lib. VII. simpl. πταρμική τι μὲν αὐτὴ πταρμική ἐστὶ δυνάμει οὗτις ἢ πῶς πύρουα. Flos ptarmicae sternutationes movet, unde herbae nomen. Describitur à Dioscoride lib. II. cap. CXCI. Πταρμική θυμαίνον ἐστὶ κλάσας ἔχον μικροῦς, πολλὰς, πτεροειδούς, ὁμοίους ἀσβεστοῦ, αὐτὴ δὲ φύλλα ὑπερβαίνει, ἰσχυρὰ τῆς ἰσχυρίας, πολλὰ. ἐπ' αὐτῇ δὲ ὡς περὶ ἀνθιδάδες κεφάλαια μικρὰ, πτεροειδῆ, ὁμοίᾳ τῇ τῶν ἀσβεστῶν ἰσχυρίᾳ οὗτις ὡς ἀνθιδάδες. Ptarmica exiguis frutex est, surculos habens parvos, multos & teretes, abrotano similes, circa quos folia sunt oblonga, oleaginis proxima, multaque: ac in cacumine capitulum uti anthemidi, rotundum, acridore, sternutamenta ciens, unde etiam nomen accepit. Ptarmica, cujus imaginem damus, cauliculos emittit cubitales vel altiores, alis nonnullis brachiatis, qui foliis convestiuntur oblongis, forma & magnitudine oliagineis similibus, sed marginibus crenatis: flosculos in summis virgulis medio subluteos fert, sed circumambientibus plurimis foliolis albos, minores quam chamomeli: radici multae adherent fibrae. In montosis, saxosis, jam & circa margines agrorum vel pratorum, locisque umbrosis nascitur; apud Batavos locis paludosis & humectis frequens; transfertur etiam ad hortos, in quibus citò multumque luxuriat. Planta, cujus imaginem damus, omnes ptarmicae notas habet, praeterquam quod sternutationes non moveat, saltem apud Batavos non praestat. Sed hoc propter caeli, aeris, terraeque frigiditatem & humiditatem temperiem evenire existimamus. In calidis autem regionibus omnia acriora, calidiora, odoratiora, efficaciora. Ptarmica nusquam mentionem fecit Theophrastus. hinc quidam statuerunt esse struthion: quod nobis probabile neutiquam videtur. Nam ptarmica spinis caret, aculeatum est struthium. Excusari non possunt rudes & barbari nostri pharmacopaei, quando hydropiper urens ptarmicam & struthion esse tradunt. Utraque, ut dixi, diversa planta. Hydropiper nec cum struthii, nec cum ptarmices delineatione convenit. Spinis habet nullas, nec folia oblonga oleae similia sunt. Caret capitulis anthemidi similibus, parvis, rotundis. A loco & sapore nomen habet. Galenus lib. VIII. simpl. ὑδροπύπερος καὶ κλάσας μὲν αὐτὴ πύρουα, ἐν οἷς φύλλα, καὶ κατὰ τὴν γένεσιν ὁμοίᾳ τῇ πύρουα. Piper aquaticum vocatur à loci in quibus nascitur, & sapore quo piper emulatur. Alii denique lutum,

quod vulgo luteola vocatur, struthium dicunt. Rectius Mathiolus pseudostruthion vocavit. Nam nec spinosum, nec caule ferulaceo, ac lanuginoso praeditum, nec mag-

Ptarmica, pyretrum sylv.

na admodum constat radice, eademque nec satis acrem habet. De hac planta pauca dicenda, lutum dicitur quod luteo colore lanas inficiat. Virgilius ecloga IV.

*Ipse sed in pratibus aries jam suave rubenti
Muree, jam croceo mutabis vellera luto,*

Vitruvius, Plinius, aliique hujus herbae mentionem faciunt, ac quidem apud Plinium lutea legitur, apud Vitruvium luteum. Utrumque corruptum. Plinius lib. XXXIII. cap. V. Nativam duritiam maxime distat, luteam vocant. Et tamen illa quoque herba, quam luteam appellant tingitur. Natura est quae lino lanave, ad succum bibendum. Eodem capite. Paratonium, quoniam est natura pinguisimum, & propter levorem tenacissimum, atramento aspergitur, ne paratonii candor pallorem chrysocollae afferat. Luteam putant à lutea herba dictam, quam ipsam caeruleo subtritam pro chrysocolla inducunt, vilissimo genere atque fallacissimo. Clarius hoc Vitruvius lib. VII. Architect. Item qui non possunt chrysocolla propter caritatem uti, herba quae luteum appellatur caeruleum inficiunt, & utuntur viridissimo colore. Ex hoc Vitruvii loco nonnulli apud Virgilium legendum censent, mutabit vellera luteo duabus postremis syllabis in unā contractis. Nobis alia sententia est; nempe ex versu Virgilii citato emendandum Vitruvii Pliniique locum corruptum legendumque. Vulgata est opinio lutum à luteo dici, cum contrarium verum videatur, à luto scilicet luteum dici colorem. Aliorum opinio est, vocem lutum à Græco λυτὸν venire luteum lutum. Sic καλὸν, caltha, λυτὸν à Græcis, Lutetia. Eodem modo antiqui Latini ex Græco λυτὸν lutum fecerunt, & colorem non pauci fulgoris sic appellarunt, quem Græci κέλαιον. Herbam sanè eo propriè nomine appellarunt, quia ejusmodi esset coloris. Color luteus constat ex ruffo albo mixto. Agellius: Luteus color est rufus dilucidior, (legendum dilutior) unde quoque ejus nomen factum videtur. Luteum dici vult qui dilutum. Lutum herba folia praefert oblonga, angusta, laeviaque, interque caulis assurgit solidus, nullis geniculis interceptus, duos cubitos altus, aut procerior, minoribus foliis convestitus. Superius

Lutum.

superius flosculos proferens parvulos, dilute luteos, quos sequuntur capitula exigua, tribus exiguis foraminibus patentia, in quibus semen minutum nigricans. Radix longa candidaque. Tota herba, ubi inaruit, flavo five luteo pallescit colore. Seritur pingui & restituibili gleba: pluribus in Belgio locis nascitur, & sponte non modo in Belgio, verum & Pannonia, Bohemia, tum & alibi. Maio mense flores: semen deinde fert, postea collecta herba ficcatur in usum tinctorum. Inficiuntur hac herba panni, aliaque ex lana opera, & lineæ telæ, colore luteo & virente. Luteo quidem candida, & nullo alio prius imbuta: virenti verò cæruleo ante tincta. Nam lutei herbæ color cæruleo super inductus viridem efficit. Quod observavit Vitruvius, ut ex loco supra citato videre licet. Nam esse hanc herbam struthium notius arbitror, quam ut probari debeat. Spinis quippe caret, nec mundat, sed pungit. Non defunt qui Ifatidem Dioscoridis esse contendunt, nec horum opinio satis sana. Ifatis cæruleum tingit, luteū lutum aut viridē, nam, ut dixi, Describitur ifatis à Dioscoride li. II. ca. cexv & cexvi. Ἰσάτις ἡμισυς (verus caret) ἢ οἱ βαφεῖς χρῶνται, φύλλον ἔχει ἀργεῖον γλῶσσιν ἐμφερές. λιπαρὸν τε γὰρ δὲ καὶ μελάντερον, καὶ ὕλον δὲ ὑπερδυσπικρον. Ἰσάτις ἀργεῖα τοῦ χρῶματος οὐσα τῇ περὶ αὐτῆς φύλλα ἔχει μελάντα πρὸς τὴν τοῦ λευκοῦ, καὶ ὕλον δὲ λεπτότερον, πολυσχιδές, ὑπερδυσπικρον, ἔχοντα ἑξ ἑκάστου ὡς περὶ θυλάκων γλῶσσας οὐδὲ πολλαὶ ἀποχρεμαίνονται ἐν τῷ σπέρματι. ἀνθὸς μέλιον, λεπτός. Ifatis sativa, qua lanarum infectores utuntur, folium habet plantagini simile, verum pinguius nigriusque: caule verò altitudine duos excedentem cubitos. Ifatis sylvestris, ante dicta similis est, sed folia fert majora, quæ ad lactucæ folia accedunt: caules verò tenuiores, multifidos, quadantenus rubentes, è quorum cacumine folliculi multi linguarum figura dependent, in quibus semen: florem denique luteum ac tenuem. Ifatum Plinius lactucæ generibus annumerat lib. xx. cap. vii. Tertium (lactucæ) genus in sylvis nascens, Ifatin vocant, huius folia trita cum polenta vulneribus profunt. Quarto infectores lanarum utuntur, quod glastum vocant, simile erat lapathio sylvestri foliis, nisi quod plura habet & nigriora. Vides Plinium inter lactucæ genera recensere ifatum, Ignoranter sanè, nec alià reperire causam possum, quam quod Dioscorides sylvestris Ifatidis folia lactucæ simi-

lia prodiderit. Errorem hunc altero etiam cumulat, cum post sylvestrem ifatum sativam lactucis adjungit. Sativam ifatum dicit glastum vocari. Voces hæ tres, quod glastum vocant; in antiquo nostro codice desiderantur, nec in MS. testib. clariss. viris Salmasio, Pintiano, aliisque, reperiuntur: eandem quoque non agnovit Apulejus, qui plura ex Plinio exscripsit. Sic locus hic apud eundem legitur. Tertium (lactucæ genus) Ifatum vocant, quarto infectores lanarum utuntur, id lapathio sylvestri simile. Voces memoratas doctiss. viri credunt è margine in textum irrepsisse. Glasti tamen meminit Plinius lib. xxii. cap. i. Illinunt certè aliis aliæ faciem in populis Barbarorum fæminæ, maresque etiam apud Dacos & Sarmatas corpora sua inscribunt. Simile plantagini glastum in Gallia vocatur: quo Britannorum conjuges nurusque toto corpore oblitæ, quibusdam in sacris & nudæ incedunt, Athiopum colorem imitantes. Frustra literatores pro glastum, lutum corrigunt, diversum colorem tingit utrumque. Cæsar lib. v. de bello Gallico. Omnes sè Britanni glasto inficiunt, quod cæruleum inficit colorem. Ita in editis locus iste legitur. M. SS. ulro habent. quomodo & apud Melam habetur. Britanni, incertum ob decorum, an quid aliud, ulro corpora infedi. Alexander ab Alexandro vult Britannos id fecisse, quod formidabiles forent. Pro ulro viri maximi luro legunt. Sed lutum, ut jam dictum est, non cæruleum sed vel luteum vel viridem certè tingit colorem. Movit eos, quod apud Aucuarii auctorem scriptum sit. οἱ δὲ αὐτοῖς, οἱ δὲ, ἔχοντες, περὶ τῆς ἀργεῖας βαφεῖς τοῦτο μιν ὀφείμ. Idem de sylvestri ifatide. οἱ δὲ, ἔχοντες, βαφεῖς τοῦτο μιν ὀφείμ. Vox ὀφείμ corrupta & nos indicamus, sed lutum restituendum negamus. An scripsit auctor esse οὐτεγ, id est vitum. Vera lectio αὐτοῖς, Apulejus cap. lxx. Græci ifatum, Prophetæ apifion, Latini alutam appellaverunt. Aluta alumen. Glossæ aluta πωμεῖα. Sic dicta ifatis quod instar alterius aluminis genus cæruleo & nigro colore tingat. Plinius loco citato, quo Britannorum conjuges, nurusque toto corpore oblitæ, quibusdam in sacris nudæ incedunt, Athiopum colorem imitantes, sic scribit, quod cæruleus color ad fuscum & obscurum inclinet, Græci enim colorem κυάνιον interpretantur μέλαν. Hesychius κυάνιος, μέλαν σποτεινός κυάνιον μέλαν Αἰθίοπων. Κυάνιος, ἴδιος χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ. Porro apud Cæsarem & Melam Doctiss. Salmasius & Turnebus legunt pro ulro, vitro. Correctio ista quibusdam displicet botanicis: sed nullo utuntur argumento, quo improbent hanc correctionem. Nobis clariss. virorum conjectura placet, tum quia, ut ipsi fatentur botanici, in Oribasii codicibus antiquioribus ifatum dictam vitrum fuisse, legatur. Locus est lib. xi. de virtutibus simplicium, ubi legitur, ἵσάτιν δὲ τῶν ἀνισοδύλων, οἱ δὲ βαφεῖς ἔχουσι αὐτῶν. Sed respondent botanici, in melioribus codicibus, qualem secutus est Rasarius, verba ista desiderari. Verum tamen unde constar, Rasarii codicem meliorem, minusq; loco citato corruptum fuisse. Certe Marcellus Empyricus disertè testatur, ifatin vitrum dictum fuisse cap. xxi. ubi legitur, vel herba, quam nos utrum, Græci ifatida vocant qua infectores utuntur. Nemo non videt, pro utrum, vitrum restituendum esse. Aliud tamen quid respondent, Marcello non plus deferendum quam Cæsari aut Plinio. Verisimilius ajunt esse Marcellum pro glasto voce Gallica vitrum perperam scripsisse, quam Cæsarem aut Plinium pro vitro Germanorum Glas/ aut ab hoc formatum glastum supposuisse. Sed cum hujus lectionis ne quidem vestigia appareant in M. SS. codicibus; cur hunc alteri præferam non video. Apud Vitruvium vitro tinctas fuisse lanas legimus, lib. vii. cap. xiv. Sed locus corruptissimus, quem in hunc sensum restituit magnus Turnebus. Item qui propter inopiam coloris Indici creatam Selinusiam vitro quod Græci ἵσάτιν appellant inficientes, imitationem faciunt Indici coloris. Vitrum Belgis glas/ unde apud Plinium glastum. Mavult magni nominis auctor, non glastum sed guastum scribere, sic scribendum probat, quod herba hæc hodie vocetur guesdum, guastum ex illo antiquo vocabulo Gallorum leviter tantum deflexum est, & immutatum. Hæc quanquam verisimilia, non tamen certa. Multi quippe contendunt, veteres Gallos non sic locutos fuisse, verum usos Belgicæ lingua, quamque hodie pronunciant & servant conflatam esse ex Græcâ, Latina, & Belgicâ. Batavi autem cæterique vitrum glas vocant, unde Latinorum factum glastum. Sed de hac re contendunt alii. Mihi perinde est, quam loquelam obtinuerint veteres Galli, nec disputabo, utrum guastum an glastum scribendum

bendum sit. Illud sufficit, quod in omnibus codicibus glastum scriptum sit. Cæterum glastum, sive guastum, vel vitrum hæc herba dicta fuit, à vitreo colore. Color vitreus subviridis, qui Græcis *βάλινος*. Virgilius *βάλινον* pro intenso accipit colore, lib. iv. Georgi.

Millefia velleria Nympha
Carpebant hyali saturo fucata colore.

Græci eundem colorem & *ισατιδης χρώμα* vocant, nec pro cæruleo, quem tingit isatis habent, sed viridi. Ioannes Episc. de Urinis. *καὶ χλωρὸν ὁ ποῖος τὸ πορσεῖον, ὃ φ' ἴσι τὸ ἰσάδες, τὸ σκερραγιδίον, καὶ τὸ ἰσατιδης, πορσεῖον γὰρ τοῦ ὀφειμένου τοῦ χρώματος.* *Ισατιδης* ibi species est viridis coloris quæ prasino subest, uti æruginosus & smaragdinus. Isatis tamen, ut dixi, viridem non tingit, sed cæruleum colorem. Plinius lib. xxxiv. cap. xxi. ubi de calchanto agit, *Immobilibus super hos transtris dependent vestes lappillis extentæ, quibus adhærescens limus vitreis acinis imaginem quandam uvæ reddit. Exemptum ita siccatur diebus xxx. color est cæruleus, perquam spectabilis nitore, vitrumque esse creditur. Vulgo utrumque esse creditur: quod corruptum nemo non videt, vitrum esse creditur à perspicuitate & splendore pellucido. Idem Plinius lib. xxxv. cap. vi. Qui adulterant verò, Indico tingunt stercora columbina, aut cretam Selinusinam, vel annulariam vitro insciunt. Vitruvius. Item qui propter inopiam Indici coloris cretam Selinusinam vitro quod Græci *ισατι* appellant inscientes, imitationem faciunt Indici coloris. Ita hunc locum emendarunt, Salmas. & Turnebus. Creta Selinusina vel annularia vitro infecta Indicum imitabatur, cuius color *καυροειδης cæruleus*. Idem Plinius, *Indicum cum teritur (Salmas. cernitur) nigrum, at in diluendo mixturam purpuræ cæruleque mirabilem reddit.* Hæc si vera, quomodo *ισατιδης χρώμα*, viridis esse poterit color. Dicendum vitreum, aut potius isatidis colorem aliter atque aliter sumi. Quatenus viridis herba Isadis, ejusque succus, viride vitreumque dicitur τὸ *ισατιδης*: quatenus verò cæruleum tingit isatis, τὸ *ισατιδης* accipitur pro cæruleo colore. Cum autem viridem significat colorem pro remissione ac clariore accipi debet. Contra cum cæruleum denotat, pro intensiore. Galenus enim τὴν *φαιαν χολήν fuscā bilem*, lib. x. simpl. tradit vocari *ισατιδης*. *καὶ ὅταν γὰρ τὴν χολήν τὴν πικρὰν καὶ διψήσαντα, σφῶς τὸ μέλαν ἐκτίπται χρώμα, ποτὶ μὲν ἰσάδες ἔχοντα τοῦτο, ποτὶ δὲ καυροῦν, ἵνα πὶ τῆς καύματος. Et ubi animalia calida, aut fame, aut siti torquentur, ad ærum colorem vergit, interim illum habens æruginosum, interim cæruleum, interim isatidis. qui quidem magis est colore brassicæ fuscus.* Bilis hæc cæsis intensiori est colore, eadem & acerrima. Idem de urina quæ glasteum habet colorem dicendum. Sic Apocalyp. iv. *βάλινος θαλάσσης* scribitur, quod de intensiore cæruleo, sive viridi remissione accipi oportet. Belgæ *Zee-groen* vocant, qui est color remissus viridis, & saturatus cæruleus. Oribasius *helxinen* vitraginem dictam refert. Sic *Helxinen* appellatam quidam tradunt, quod vel vitro herbæ, sive isatidi similis virtute prædita. Utriusque plantæ formam plane diffimilem icones ostendunt. Parietaria foliis est Mercurialis, aut potius ocymi, isatidis verò folia plantaginem referunt angustifoliam, nisi quod majora sint saturatoque cæruleo colore virentia. Isatis caulem profert bicubitalem, qui in latam effusus umbellam flosculos promit exiguos; parietaria nec umbellam, nec umbellæ quid simile profert. Vires haud valde diffimiles habet, utroque; attamen diversæ sunt. Valenter hexacantis facultatis, amara, simul & adstringens est isatis. Parietariæ inest abstergendi, leviter constringendi cum humiditate subfrigida vis. Parietariam vitrariam dictam crediderim, quod abstergundis vitreis vasis sit idonea. Ab eadem ratione urceolaris vocatur: urceolis enim purgandis apta. Parietaria autem, vel corruptè parietaria appellatur, quod in parietibus exeat, atque eadem ex causa muralis à nonnullis dicitur: muraliū verò Celfo & Plinio dicitur. Græcis *Helxine* & *perdicion*. Dioscorides lib. iv. cap. lxxxvi. *Ἑλξίνη, ὃς ἵ παρθέσιον, ὃς δὲ, σιδιρέτιον, ὃς δὲ ἡράκλειον, ὃς δὲ, ἀσπερίαν, ὃς δὲ ὑγιένην ἀργείαν, ὃς δὲ κλυβάδιον, ὃς δὲ πολυάνυμον ἡγροῦσι, φύεται ἐπὶ θειάργαϊς, καὶ ὄχραις, καυλὶα δὲ ἔχει λεπτὰ, ὑπερβολὴ φύλλα ὁμοία λινοῦ, δασύα. σφῶς δὲ τοῦς καυλοῦς ὁμοῖον σπερματικὰ τρυχία, ἀντιλαμβάνουμένη τὸν ἱματισμόν.* *Helxine*, quam nonnulli *parthenium*, alii *sideritum*, alii *Heracleam*, alii *Hygienen* sylvestrem, alii *clibadium*, alii denique polyonymon appellant, nascitur in maceris & parietibus. Cauliculos profert tenues, ac levi-*

ter rubentes, folia mercurialis, hirsuta, & circa caules velut exigua semina, aspera, vestibus adhærentia. Plinius lib. xxi. cap. xvii. *Helxinen* aliqui *perdicium* vocant, quoniam perdicis ea præcipue vescantur, alii *sideritum*, nonnulli *parthenium*, folia habet mistæ similitudinis plantagini & marubio, cauliculos densos leviter rubentes, semina in capitibus lappaceis adhærentia (alt. cod. *adhærescentia*) vestibus, unde & *helxinen* dictam volunt. Sed nos qualis vera esset *helxine*, diximus priori libro: hæc autem inspicit lanas, sanat ignes sacros. De voce *Helxine* supra cap. xxi. plura diximus, nempe Plinium *helxines* & *ixines* confundere historiam; parietaria *helxine* dicta, ut etiam monet Plinius, quod aspera foliorum hirsutæ, asperoque semine tenaci nexu vestimentis obviis adhæreat. Eandem *Helxinen* Dioscorides *parthenion* vocari scribit. Et hoc Plinio errandi dedit occasionem. Scribit enim lib. xxi. cap. xxx. *Parthenium, alii leucanthem, alii tamnaceum vocant. Celsus apud nos perdicium & muralium. Nascitur in hortorum sepibus, flore albo, odore mali, sapore amaro. Confundit chamæmeli & parietariæ historiam. Parietaria muralium dicitur, sed non habet florem album, nec odorē mali. Ita enim legi debet, non ut in veteri & recentiore excuso habetur codice, sapore malo. Contra chamæmelum odore est mali, sapore amaro, flore per ambitum candido. Sed hoc perdicium aut muralii nomen non obtinuit, saltem à nemine proditum est. De voce *parthenii* alibi egimus, cap. scilicet de *sampucho*, si bene memini: *ὃς δὲ ἀσπερίαν*: Hæc vox corrupta, pro qua Plinius & Apulejus legerunt *περδικιον*. Nomen illud sumpsit, quod perdicis herba hac alantur, pascunturque. Dioscorides eandem parietariam ab aliquibus *sideritum* appellari tradit. Et hoc Plinium fefellit, quippe parietariæ adscribit, quod Græci *sideritidi* *Heracleæ*. Dioscorides folia parietariæ Mercuriali comparat. Plinius plantagini & marubio similia esse docet. Quod est falsissimum simul, & ineptum. Diversi plane coloris figuræque folia plantaginis & marubii: *Sideritidis* *Heracleæ* folia marubio comparat Dioscorides, sed ea Mercuriali comparari nequeunt, ut nec Mercurialis plantagini. *ὃς δὲ ὑγιένην ἀργείαν*. Illud quoque depravatū, extra omne dubium esse puto. Corrigit ex Apulejo Doctiss. Saracenus, *ὃς δὲ, ἑλξίνη ἀργείαν*. Ita dicta videtur, quod ipsius semina capitulis lappaceis inclusa sint, quæ quidem tenaci nexu instar visci vestes, quibus adhæserint, ad se trahant. Eadem de causa & *ἑλξίνη* dicta videtur. Idem Apulejus urceolariam & vitrariam hanc dictam testatur, libro de virtutibus herbarum cap. lxxxv. ubi ait, *Herbam perdicalem, Græci Lysimachium (non puto sic fuisse vocatum) sideritum, alfinen, helxinen, parthenion vocant, Latini muralem & parietariam, alii Herculanam, alii urceolariam, alii vitrariam appellant. Sed nomen sumpsit à perdicibus, siquidem ipsæ ea aluntur. Vocatur etiam ipsa Heraclea, & ixinos agrinon & alytis, & clybatis, & polyonymos. Nascitur in turribus, vel parietibus. Habet thyrsos tenues, fruticosos, rubros, in quibus semina aspera, & folia lynostrofi, (id est Mercuriali) herbæ similia, rotundiora tamen atque hirsuta & aspera, qualitate remordentia, atque cohærentia. Rectè Apulejus historiam parietariæ exscripsit, malè Plinius. Sequitur apud Dioscoridem. *ὃς δὲ κλυβάδιον*. Apud Apulejum verbis jam memoratis legitur *clybatin*. Hæc lectio Nicandri munitur auctoritate, apud quem habetur.**

Ἡ καὶ ἑλξίνη, τὴν τε κλυβάτιν καλέουσιν, ὕδατι περιπλεγμένη καὶ ἀειθάλλουσιν ἰάμενοις.

Atque etiam helxinen, clybatin plerique vocant. Gaudet aquis, & fronde jugi per culta virescit.

Ad hos versus Scholiastes. *Ἑλξίνη καλεῖται ὡς τὸ ἑλκεῖν ἢ ἐκαστὴν. ἡ γὰρ ὁσμή αὐτῆς ἐστὶν ἐλκευτική. ἢ ὅτι καυλοῦ τὸ ἐγγὺς αὐτῆς φύσιν. καὶ κλυβάτις δὲ, ὅτι καυλὸς ἔχει κλυβάδιον κηρὸν ἐκείνου. καὶ, ὅτι περιπλέσσεται κηρῷ. ἑλξίνη δὲ καὶ κλυβάτις, καὶ σιδιρέτις, καὶ παρθέσιον, καὶ περδικιον, πᾶσις ἐπὶ τοῖς φυτοῖς. Id est, helxine vocatur, quod ad se trahat; odorem enim habet attractivum, vel quod prohibeat, ne quid prope eam nascatur; clybatis verò dicitur, quod succum habeat glutinosum, qualem habet cera, & quod prætereuntem retineat. Helxine autem & clybatis & sideritis & parthenion, & perdicia, unius plantæ nomina sunt. Posteriora vera sunt, priora falsa. Caret odore attractivo, nihil ad se trahit, nec prohibet, ne quid prope eam proveniat, nec huic succus glutinosus.*

nosus, qualis est ceræ. Rectius scripserit καλαρίτιν appellari ὅτι σπέρμα ἔχει κολλῶδες, quod semen habeat glutinis instar vestibus adhærens. Ex altero Nicandri cognoscimus, non malè apud Oribasium pro οἰ δὲ φουρίαν legi, οἰ δὲ ἐλάτν. Locis tamen paludosis, quod sciam, nondum sponte nasci observavi parietariam. φούτιν δὲ ἐπὶ ἡμετέροις καὶ ῥέμασι. In potis legitur, φούτιν ἐν φουρίαις καὶ ῥέμασι, καὶ ἀμπελώσι καὶ σίτη. Καυλὸς δὲ ἐστὶν ὑπερθύς. Nascitur in sepibus, parietibus, itemque vinetis & segetibus. Hisce locis reperiri parietariam nemo in dubiū vocabit. Dioscorides folia refrigerandi & adstringendi vim habere tradit. ἡνναμὸν δὲ ἔχει τὰ φύλλα ψευκῆ, συντηκνῆ. Plinius σαφῶς legi, Hæc autem, inquit, lanas inficit: Quod certè omnino falsum est. Sed quidam Plinii verba sic interpretantur: ad infecturam lanarum esse utilem, quod absterforia sua vi, radiculæ, sive struthii modo, sordes auferat & eluat, impedituras alioquin ne succū suum lanæ bibant. Rectè ad illud Dalecampius: An ad id parietaria veteres usi fuerint, à nemine, quod equidem sciam, proditum est. Parietaria fruticosa ac cubitalis herba est. Cauliculi ejus teretes, leviter è virore rubent:

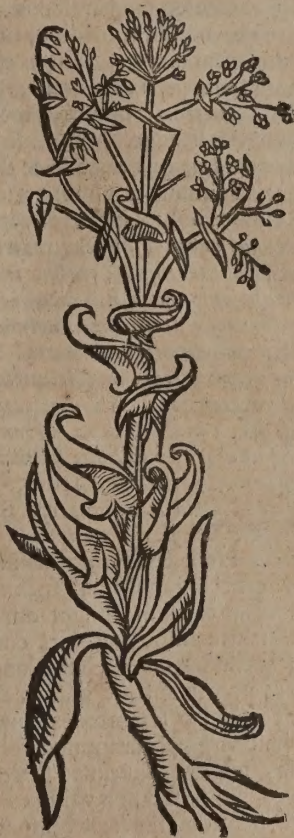
Parietaria.

Folia Mercurialis, aut potius ocymi majora, acuminata, hirsuta: flosculi minutissimi, semen in capitulis lapaceis, cauliculos ambiens, asperum, prætereuntium vestitum adhærescit: radix subrubens fibris nonnullis capillata. Reperitur & aliud genus, quod minus vocatur, antedictæ parietariæ per omnia similis, nisi quod omnia minora sint. Nascitur juxta muros, parietes, in ruribus, ac subinde in viretis, ac in ipsis muris. Majore mense exit: Julio ac Augusto semen profert, radix hieme sola restat. Parietariam Belgæ à detergendis vasīs vitreis *glas-hruyt* vocant. Sed ad glastum, unde nostra deceffit oratio, re vertamur; Isatidi sive glasto folium esse simile lapatho syllapathi genus ipse Dioscorides folia plantaginis habere tradit lib. II. cap. cxi. τὸ ἐξ αὐτοῦ ἐστὶν ἄρρον, μικρὸν, παρὰ μόνον ἀγρογλάστου, καὶ λατὸν, καπερινόν. Non malè ergo Plinius lapatho comparat. Addit idem, nisi quod plura & nigriora habent folia. In optimo codice elegantius & rectius legitur, nisi plura haberet nigriora. Tam Dioscorides, quam Plinius duas describunt isatides, unam sylvestrem, alteram sativam, cum vix aliud inter utramque sit discrimen; nisi quod altera feratur, altera sponte nascatur. Mirabitur itaque quispiam, cur seorsim utramque descriperit Dioscorides. Dicendum, aliquam inter sylvestrem & do-

mesticam esse differentiam. Domesticæ folia ad plantæ genera propius, sylvestris ad lactucæ accedere. Isatidi folia sunt oblonga, lataque, colore saturo virentia, plantaginis angustifoliæ foliis majora: caulis bicubitalis, aut altior, qui in latam effusus umbellam, flosculos exiguos promit luteos, ac deinde dependentes, veluti folliculos, per maturitatem nigricantes; radix candida, oblonga, sensim attenuatur, & in altum descendit. Majore ac Junio floret: semen serius perficitur. Seritur compluribus Narbonnensis Galliæ, ac nonnullis Belgii locis: subinde & in Germania, Italia & Hispania. Pingue ac lætū desiderat arvum, talique in solo sponte natam

Isatis glastum sativum.

aliquando reperitur. Ante florem herba tusa tritaque succo expresso in magnas pilas, sive globos ad tincturæ usum digeritur. Imbuuntur verò his lanei panni, ipsæque lanæ, velæque, lineæ, aliæque cœruleo colore. Hac de causa à recentioribus pastellus vocatur. Græci veterinarii cap. dxxiii. ad tussientes equos ἀβερτίνου γότ, ὑσώπου κρηνησῶ γότ, ὁπίον ὀβολὸν ἄ, καὶ τευ γότ, καὶ δεσμάχου γότ βί πάντας μίξας γότ ἃ πυσίλδου κεκοιμμένου γότ ἄ. Meminit verbis citatis hyssopi Cretici & pastelli usi. De hyssopo ad finem hujus tractatus agam. Pastillus est isatus in pilam coactus. Plinius Valerianus lib. II. cap. III. pastillum hunc ad cancrū mammillarum præscribit. *Herba quæ dicitur cucubus, folia, & de thyrsos ejus quicquid viride fuerit partem unam, & herba quæ dicitur pastellus, partes duas, tundes diligenter.* Qua ratione pilæ ex isatide hodie formentur aperiam. Ut olim, ita & nunc glasto sativo infectores lanarum utuntur. In Neustria quoque Galliæ, & apud ejus provinciæ Bellocassias glastum seritur, & colitur, dilutius quidem in pannis tingendis, quam quod provenit apud Tectosages, indigenis tamen valde fructuosum & utile. Quo primum terræ mandat, præsertim si tempestivus sequatur imber, quater excinditur, sarculo duobus sub terra digitis adacto, quo tempore foliis nascitur plantagini similibus, partim supra terram nonnihil extantibus, partim humi procumbentibus. Excisa folia & in acervos congesta post biduum aut triduum, in rotundo pavimento, quadratis strato lapidibus, dentatæ molæ lignæ subduntur, quam oculis panno tectis versat equus: sequitur equum circumeuntem villicus, qui pala herbam à mola dissectam in lapides referat, & convertat, ut à prætereunte denuo mola frangatur. Ubi satis obtritum glastum videtur, rustici manibus comprehendentes, sanies succo-

sa, ut eliciatur, quæ principio nigra atramenti ferè modo, in cœruleum post colorem abit, globos ex herba tusa conficiunt, quantum capere & amplecti utraque manu possunt, & eos partim insolatu, si cœlum sudum est, siccant, prope molam & aream vicinam; partim, si pluit, aut obstat tempestas humidior, in perticis sub tecto ædibus rusticorum affixis, & ad orientem vel septentrionem versis, ordine dispositos, quos duratos & exsiccatos condunt saccis, & ad usum ejus tincturæ servant, quæ nigro cœruleoque colore pannos inficit. Anno dein proximo triticum eidem agro mandatur, qui glastum aluit: non enim glasti proventu is emaciatur, sed lætificatur potius; & ex radicibus, quas firmas & altius impactas aratri culter nequit proscindere & extirpare, cum segete pullulant caules glasti, qui in alteram sationem semen præbent, majoris quam triticum pretii, quo manso, vel alias trito, vel alio liquore madefacto, apparet statim colore cœruleo purpurascens, quo indigenæ manicarum corium, nondum fordidum, tingunt. Est enim illis, ut & olim Britannis, gratissimus ejus coloris aspectus. Cœruleam spumam innatantem, quam igni fervescentes eructant cortinæ, indum infectores vocant, & ad pictorum usus siccant. Ad isatidis historiam nonnulli referunt herbulam, quam icone & descriptione sesamoidis minoris Salmantici posteritati patefecit in hunc modum C. Clusius hist. plant. III. cap. IV. *Dodrantes autem tres aut quatuor ab una radice producit virgulas, circa quas filia lini exigua, crassa, inordinata: in summis plurimos flosculos spica, aut racemi instar confertos, ex herbaceo purpurascens initio, deinde tenuibus capillamentis ex albo pallescentibus ornatos, in quorum medio veluti quatuor grana viridia conspiciuntur, quæ excusso flore, in vascula excreverunt, exili nigricante semine plena: radix crassiuscula, candida, dura, vivax, subinde etiam ante hiemem repullulat. In collibus Salmantica proximi lapidoso solo provenit, ubi Majo florebat, deinde semen proferebat. Crescit & apud Batavos prope sylvam quæ prope Hagam Comitum est, solo sterili & macro. Primus, sesamoides hoc invenit Henricus Kralir Mifnensis, juvenis in indagandis herbis sagacissimus. In hortos translatum ad alterum, rarius tertium annum durat; sesamoidis nomen à Salmanticensibus accepit, cum tamen minimè, ut ipse fatetur Clusius, cum descriptione conveniat, ingrati enim & amariusculi est gustus. Datur & alterum in Salmanticensi agro sesamoides, quod declivibus crescit locis, huic virgæ dodrantes, folia multa lini foliorum æmula, majora & incana: flos copiosus, albus: radix etiam candida, sed non valde crassa: floret & hæc plantula eodem quo superior tempore: vivax etiam videtur, à sesamoide tamen non minus aliena quam superior. Sesamoides parvum à Dioscoride describitur lib. IV. cap. CLXXI. Σησαμοειδὲς τὸ μικρόν. καυλὸς ἐστὶ σπιδαιμαῖος ἔχοντες φύλλα κρηνώτη δι' ὁμοῖα, διαστύττει μὲν τὴν καυλὸν, ἐπ' ἀκρῶν δὲ τῶν καυλῶν κεφάλια αἰθίων ὑποπερφυρών, αἳ τὸ μέσον λευκόν. ἐν οἷς σπέρμα σισυμῶ ἰσικὸς πικρὸν, κίρρον, ῥίζα λευκή. Sesamoidi parvo cauliculi sunt dodrantes: folia coronopi, at hirsutiora minoraque: in summis cauliculis capitula flosculorum pene purpureorum, quorum medium albicat: semen in illis sesamæ, amarum fulvum, radix tenuis. Plinius negligenter satis hoc caput exscripsit lib. XXII. cap. XXV. *sesamoides à similitudine nomen accepit, grano amaro folio minore. Folio, inquit, minore. An vult sesamo folium sesamoidis comparare? Hoc si facit, male agit. Nam sesamo non sunt folia coronopi aliquo modo similia. An igitur alia quædam vox deest, ac legendum? Folio coronopi hirsutiora ac minora; In re incerta nihil certi concludi potest. Adversariorum auctores apud Dioscoridem προμικροπτερον legunt μικροπτερον, vulgata tamen lectio Oribasii munitur auctoritate, sed fortè apud utrumque mendum est, iidem hanc plantulam cujus imaginem damus pro sesamoide habent: ac his ferè verbis describunt. Exactè potest æquiparari cynæis sesamoide, à seminis sesami similitudine, ideoque usu, ut nos putamus, dictum. Iamque multi sunt anni quum verum minus notum fuit scholæ Monspelliacæ professoribus eximiiis Rondellio & Affatio. Siquidem lineamenta perpendas, folia sunt cijani parvi prorsum, incisura & ortu coronopi, hirsutiora, majora (tamen si fortè μικροπτερον legendum, ut alibi crebrius monuimus) flores radiati prorsum cichorei concolores & similes superne, subtus capitula squammulis compacta chamæleæ lævis Theophrasti cijani aut jaceæ modo habentes: semine intus sesami, aut cardui minoris: radice trago-pogi exiliore. Supra dixi, me verba mulomedici exa-**

minaturum, meminit is Hyssopi Creticæ. An Cretica à vulgari diversa. An eadem melior, non videtur: Dioscorides enim Ciliciam laudat. Plinius optimam Ciliciam, lib. XXV. cap. XI. ait, è Tauro monte. Dein Pamphylicam & Smyrnæam. Cilicicam præscribit Galenus κατὰ τόπον lib. V. cap. I. Solus Archigenes lib. 8. κατὰ τόπον apud Galenum commendat Creticam. Fortassis Cretica ad equorum præstat morbos, Cilicia ad homines præfertur curandos. εἰς σπινθὲς dicitur, quasi εἰς μύρον πύριον χυμένον ἐπὶ τῇ ἀντρί, quod super vultus effundatur δὲ τὸ εἶναι, εἶναι, quod significat perfundo, & εἰς ὅπως facies, aspectus, vultus. Antiquos hyssopi usos fuisse asperione ad expianda peccata Regius Propheta testatur Psalmo LI.

ῥαντῆς με υἱὸς ὥπῳ καὶ καθαροῦ ἵσσαι.

Ergo me Hyssopi, sator alme, lustra
Frondis aspersu: maculaque cedent.
Membra candorem tibi lota Vincent
Pura nivalem.

Hesychius εὐσπινθὲς ὁπότεν σμύχενον. *Herba alstergens.* De vulgata odoriferaque loquitur, non vulgari quadam, alia inodora herba quæ ad vasa abstergenda apta est. Hanc nominis si sequamur derivationem Hyssopus scribemus per simplex, quomodo in antiquis quibusdā Plinii legitur codicibus. Majunt alii Hyssopum dictam quasi ὑόμενον ἐπὶ τῇ ἀντρί quod vocem raucam, pulmoneque unice juvet, notus satis versiculus

Hyssopus est herba purgans de peñore phlegma.

Hyssopi historiam à veteribus traditam haud paucis controversiis involutam, quilibet facile crederet, qui eorum scripta legit. Dioscorides lib. III. cap. XXX. Ὑσσωπὸς πῶς γινώσκου, δισκὸν ἔχει καὶ τὸ πῶς ἐστὶν ὁμοῖον, ὃ δὲ κρηνώτη. Αἰεὶ δὲ ἐστὶν ἢ ἐν κρηνώτῃ γινώσκου. Hyssopum herba nulli non cognita, duum est generum: montanum enim quoddam est, hortense alterum. Laudatissimum est, quod in Cilicia nascitur. Vulgaris, notaque satis Dioscoridis ævo Hyssopus, alioquin neutiquam illius effigiem habitumque prætermisisset. Hodie haud satis affirmari potest, quæ herba Hyssopum repræsentet veterum. Nos quæ de ea sparsim tradidere Dioscorides, Pliniusque, primum in medium adferemus; dein an ad recentiorum cognitionem venerit Hyssopus inquiremus. lib. ergo III. cap. XXXI. hæc habet Dioscorides. Οἰζανὸν Ἡρακλεωτικὸν, οἱ δὲ κρηνώτη καλοῦσι, φύλλον ἔχει ἑμφερὲς υἱὸς ὥπῳ. σκιάδιον δὲ ἐν πρὸς αἰσίδες ἀλλ' ὥστεν διηρημένον, καὶ ἔσθ' ἀκρῶν τῶν ῥαβδῶν τὸ σπέρμα ἐν πυκνόν. Origanum Heracleoticum, quod nonnulli cunilam appellant, folium habet hyssopo non dissimile: umbellam autem non in rotæ speciem orbiculatam, sed veluti divisam, & semen in summis virgū haud quaquam densum. Idem cap. sequenti. Ἡ δὲ οἰζανὲ καλοῦμένη λευκοπτερον τῶν φύλλων ἐστὶν, καὶ μάλλον εὐκρινὴ υἱὸς ὥπῳ. Quod origanum onitis appellatur, foliis ex candidioribus, hyssopoque similis. Idem lib. IV. cap. LV. χυσοπῶν δὲ καλεῖται ἐν σπιδαι-

μεινὸν ἔχει καὶ ἀνὰ ὑψηλοῦς ἀνὰ ὕψος. *Chrysocome fruticosa* est exigua, palmi altitudine, coma specie corymborum. *Hyssopi simile*. Plinius lib. xx. cap. xvi. *Origanum* plura genera in medicina habet, onitum vel prasion appellant, hyssopo non dissimile. (Vide lector cap. de origano supra cap. ii. huius libri) Idem lib. xxv. cap. xii. *Stachys* in insulis ejusdem nominis gignitur, odorata herba, coma hyssopi, amara. (Adeat lector cap. de stachade lib. xxv. ca. xi.) *Hyssopi bacca* terna contusa & in aqua potæ diebus sedecim, cap. sequent. *Hyssopi bacca* cum aqua potæ. Nicandri scholiastes, ad hunc versum.

ἄλλοτε δ' ὕσσωπος καὶ ἡ πλούγων ὄνωνις.

καὶ ὕσσωπος, inquit, βοτάνη ὁμοία στυμψυρία. Et hæc de hyssopo tradiderunt veteres. Nisi quod sacra pagina doceat, herbam esse parvam ac in muris parietibusque nasci: Regum enim in cap. iv. legitur. Ἐλάλησεν ὁ Σαλωμών ἐπὶ τῶν ἔυλων δαπὶ τῆς κείρου τῆς ἐν τῷ Λιβάνῳ, καὶ ἔως τῆς ὕσσωπος τῆς ἐκπερευομένης διὰ τοῦ ἔλχου. Differunt Salomon super lignis à cedro quæ est in Libano, usque ad hyssopum quæ egreditur de pariete. Locus hic aliter atque aliter explicatur, ut norunt ii qui in Theologia versati sunt. Alii enim hyssopum vulgarem, alii muscum, quidam adiantum, ac aliam aliquam interpretantur humilem plantam. Nobis illorum probabilis opinio, qui *Hyssop* uti in Hebraico codice habetur, plures denotare plantas asserunt, thymum, hyssopum, serpillum, thymbam. Loci citati sensus hic est; fieri nempe oppositionem rerum ὁμοίων, non genere differentium. Est autem genus commune utriusque plantæ in scapium assurgens, vel caulescens: quo in genere certum est cedrum maximam, *Hyssop* minimam appellari. Ex quibus aliam hyssopum Dioscoridem, aliam Plinium delineare videmus. Dioscoridis enim & Græcorum hyssopus umbellifera, spicata Plinii, vel potius capitata. Quorundam opinio est capite de stachade non hyssopo legendum, sed, ut apud Dioscoridem habetur, thymo. Horum opinionem, quam ego non rejiciam, improbare tamen videtur Nicandri Scholiastes, cum sampfuchum hyssopo comparat, huic capitulum stachadi, thymoque similis, quam umbellæ. Vulgaris hyssopus spicam stachadi, thymoque haud dissimile fert, de qua fortassis loquitur Plinius. Ad argumentum allatum ex Nicandri Scholiasti responderi potest, eum non sampfuchum similem fecisse hyssopum, quod comam vel spicam sampfuch; ferat, sed quod folia totaque facies hyssopi repræsentet. Indagandum etiam est utrum vulgaris hyssopus eadem sit quæ veterum. Hyssopus vulgaris caules fert dodrantes, duos, lignosos, geniculatos, quadrangulares, in virgulas aliquot divisos. B geniculis bini, & circa exortum conjuncti prodeunt furculi alterno & cruciformi positi. Caules furculique ab imo ad fastigium usque foliis convecti sunt, quæ ex geniculis oriuntur quaternæ, bina aut plura, longitudine unci alia, odorata, angusta, & utrimque acuminata, glabra, & veluti acu puncta, non tamen perforata, polygoni aut lavendulæ referentia, sed minora, saturatiusque virentia, quæ sursum versus, sensim minora sunt sex septemve conjuncti juxta folia, exiguos corymbos constituunt, in spica dispositos, qui tamen cauliculos non orbiculariter ambiunt, sed ad unum tantum latus exeunt: flores ex hisce cauliculis singuli prodeunt hiantes, colorè rarius albidus, aliquando in purpura, cærulei, sæpius eleganter cærulei, ethii, salviæque floribus quodammodo similes, sed minores, staminibus etiam aliquot mediis, è quibus minutissima stamina dependent purpurea. Singuli flores semina ut plurimum quaternæ relinquunt, nigra, & admodum parva: hyeme summas virgas amittit, salvis inferioribus: radice nititur lignosa, dura, perenni. Coma ejus odorem acrem, aromaticum, & jucundum spirat, saporem habet amarum, fervidum & tenuitate sua totum palatum penetrantem. Floret æstate Julio Augustoque mensibus. In hortis Germaniæ Belgicæque colitur: sponte nascentem in murorum coronis observavi. Huic similem aliam reperiri contingit, cauliculis brevioribus, & plurima parte humum versus reclinatis: foliis paulo nigrioribus ac crassioribus: flosculis cauliculos ambientibus in spicæ modum digestis, colore quoque pulchre cæruleis, & superioris forma similibus. Verum hæc species rarior, vocaturque hyssopus utrimque florifera. Hanc qui negant veterum esse hyssopum, his rationibus utuntur: Quod folium non ferat origano Heracleotico satis simile, nec ad instar onitidis satis candidum, quodque careat umbella in rotæ speciem circumacta, comam præterea chrysocomæ simi-

lem non habeat. Ad hæc, qui vulgarem hyssopum pro veterum vera hyssopo agnoscunt, his ferè verbis respondent. Cæterum, inquit, nobis jam compertum esse putamus, hos omnes in dubio & errore versari, perversa Marcelli interpretatione deceptos, quandoquidem aliter habet vulgata Dioscoridis lectio (cui etiam Oribasius & vetusti, aliquot codices adstipulantur) quam verterit Marcellus: ita enim Græce legitur: ὄριζαν ἡ ὑσσωπή, οἱ δὲ κοίτην καλοῦσιν, φύλλον ἔχει ἑμφρεῖς ὕσσωπος, καὶ ἄλλον δὲ ἐν περὶ οὐραίου: ἀλλ' ὡς περὶ διηγεμένον, id est, *Origanum Heracleoticum*, quod alii cunilam vocant, folium habet Hyssopi simile: umbellam autem non in rotæ speciem orbiculatam, sed veluti multifidam: Hæc Dioscorides. Ex quibus palam est non comparasse Dioscoridem origani flores ipsius hyssopi floribus, ut perperam Marcellus vertit, cum absolute dixerit, nulla facta cum hyssopo comparatione, origano umbellam esse non in rotæ modum orbiculatam, sed veluti multifidam. Illud insuper hæc in re non parvam ambigendi ansam præbuit, quod Dioscorides lib. vi. in chrysocomes capite prodidit, cum inquit, *Chrysocome palmi altitudine fruticat, comam habens specie corymborum, hyssopo similem*. Veruntamen si quis præstanti judicio Dioscoridis verba accurate perpendit, illa sanè nihil illorum sententiæ refragari compariet, qui hyssopum quo passim utimur, legitimum esse contendunt. Siquidem in plantis coma, probatissimorum auctorum testimonio, non solum de floribus, & corymbis intelligitur, sed etiam de foliis, & ramusculis; dummodo hæc hilari quadam venustate plantam totam, vel summa ejus exornent. Unde rectè Plinius li. xii. ca. xxv Balsamo folium proximū rutæ perpetua coma reddidit. Item Virgilius lib. iv. Georgicorum perpulchrè cecinit.

Ille comam mollis jam tum tondebat acanthi.

Ex his perspicuū fieri arbitramur, chrysocomen coma, hoc est, foliis & ramusculis hyssopo esse similem, non autem ipsis corymbis fortasse in universum scater. Quamobrem hic nullus, quantum equidem sentimus, relinquitur amplius dubitandi locus. Sed quod Hyssopus communis usus, verum legitimumque sit, nobis manifestè demonstrat symphitum petræum, à nobis (ut speramus) proximis annis repertum, quod folia, vulgari hyssopo similia proferat. Nam cum scribat Dioscorides symphitum petræum folio esse origani, origanum verò folia habere hyssopi, clarissimum præbet argumentum, quod hyssopum quo passim utimur, sit verum. Quin etiam cum idem auctor tradiderit, hyssopum duorum esse generum, nempe montanum & hortense, & utrumque genus in nostrate passim habeatur omnibus notis simile, non modò opinionem auget, hoc legitimum esse hyssopum, sed omnem quoque litem dirimit. Huc præterea alia accedit ratio, quod cum Dioscorides congeneres, vel similes plantas seriatim conjuncteque describere consueverit, statimque post hyssopum stachadem repræsentaverit, quæ folio, & spicato flore hyssopum nostrum admodum emulatur, ostendit quidem hallucinari eos, qui hyssopum hoc non legitimum esse hactenus iverunt inficias. Adde etiam, quod idem (ut experientia comprobatur) iis omnibus calleat viribus, quas illi reddidit Dioscorides. Postremò cum idem scribat Dioscorides, hyssopum nulli non cognitum esse, miramur sanè, cur quidam, qui vulgare nostrum illegitimum faciunt, legitimum non adferant in medium: & præsertim cum non solum in hortis Dioscoridis habeatur, sed etiam in montibus. Diximus nostram sententiam à qua ne minimo quidem ungue recedemus, quousque illi qui nobis refragantur, utrumque adferant hyssopum, quibus umbellæ infint. Hæc sunt argumenta, quibus viri gravissimi priorem sententiam debellant, ac vulgarem hyssopum legitimam asserunt. Miror admodum, quod Nicandri Scholiastes locum, quem supra citavimus, non produxerit; sententiam enim suam valde roborat. Ad eam quam ferunt solutionem respondeo, Verba illa, ἐν περὶ οὐραίου, ἀλλ' ὡς περὶ, non in rotæ speciem turbinatam, sed quasi, superflua fore, nisi ad hyssopum spectarent. Dixisset enim simpliciter Dioscorides, σπυδαῖον δὲ (ἔχει) διηγεμένον, umbellam habet divisa[m] sive multiplicem. Hic sensus verborum Dioscoridis. Cum tradidisset similitudinem foliorum origani heracleotici referentium hyssopi folia, & sic majus protulisset, excipit ea quæ dissimilitudinem inferebant inter origani & hyssopi umbellæ effigiem: ac ne minor ex majore sequeretur propositio, & similitudo tacite illata, subdit; σπυδαῖον δὲ ἐν περὶ οὐραίου, umbellam autem non rotundam effigie, ut hyssopus habet, intelligendū

intelligendo ex consequentia: ἀλλ' ὅστις διηγεῖται, Sed in plures partes divisam: Et hoc magis, quod secunda origani species, quæ Hyssopo est similior, semen habeat veluti densos corymbos: & congener tertia species, sylvestrior semen proferat in umbella. Hunc loquendi modum Dioscorides pluribus in locis observavit. Sic cap. xxv. lib. i. i. stœchadem scribit comam habere thymo similem; ut autem postmodum differentiam inter thymum & stœchadem notaret, cum similes essent comæ, capitulis refertæ (nisi quod stœchadis capitula majora & oblongiora spectentur) subjunxit, folia huic esse longiora & amariuscule. Vide cap. de stœchade. Similiter lib. i. i. cap. cviii. data foliorum polycnemonis cum origano similitudine, umbellæ & diverso notavit dissimilitudinem. Verba ipsa scribam: πολύνεμον ἴσμεν ὅτι φρουραῖος, ἔχει φύλλα ὁμαλὰ ἡμισφαιρῇ, τὰ δὲ καυλὸν πολυκνήμιον (vel ut Cornarius ex Plinio legit τὸ δὲ καυλὸν πολυκνήμιον, σπέρμα δὲ ὡστὶς γλήχων, ὅχι ἔχει μὲν τὸ σκιάδιον, μικρὰ δ' ἐπ' αὐτῷ κερύμβια μὲν ἰσώδεις τινὲς ὁμοίαις. Polycnemō frutex est furculosus, foliis origani, caule geniculis multis intercepto (semine) uti pulegii. Neque verò umbellam habet, sed parvos in cacumine corymbos, cum acris quadam odoris jucunditate. Eodem modo lib. iv. cap. lvi. Helichryson folia ex intervallo abrotano similia habere scribit: Ut autem differentiam inter abrotanum & helichryson tradat, ait, helichryso esse comam in orbem circumactam aureæ lucis fulgore, umbellam rotundam veluti corymbis aridis dependentibus. φύλλα γὰρ ἐκ διαστήματος ἔχει πρὸς τὸ ὅτι ἀβροτάνου κόμην κυκλοτερεῖ, χρυσοφανῇ, σκιάδιον, ὅσπερ περαφίης κερύμβιας ἐπὶ τοῖς. Ad alterum argumentum respondeo; omnino satendum vocem comam, à Latinis Poëtis accipi pro foliis frondeque arborum, herbarumque ut apud Poëtam

— Redeunt jam gramina campi,
Arboribusque comæ. Virgil. de vite,
— Tunc stringe comas, tunc brachia tunde.

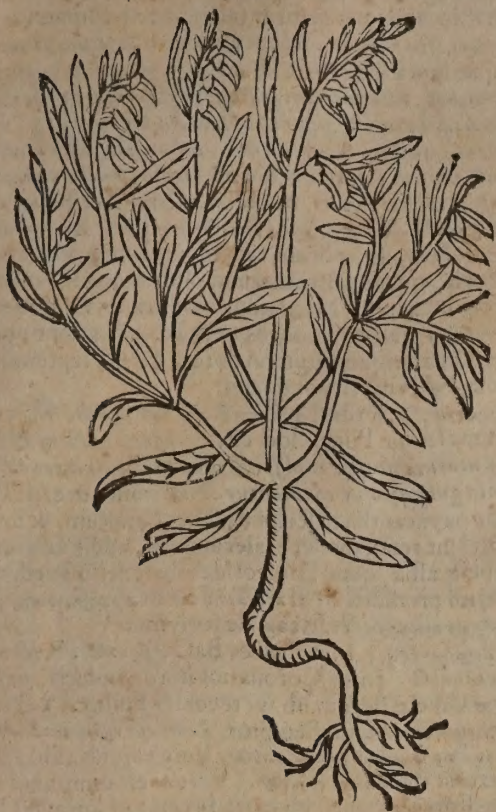
Idem alibi de alia arbore.

— Posuitque comas, & brachia ferro
Olim arbor.

Plinius etiam comam pro foliis accepit lib. xvi. cap. xix. Præterea arborum aliis decidunt folia: alia sempiterna comam virent. Latini ergo comam pro foliis acceperunt. Eandem significationem apud Græcos obtinuisse vocem κόμην, vel hinc cognoscere licet, quod Grammatici κομῆν interpretentur, χλοήφορον. Ικόμην pro folio Galenum posuisse, scribunt lib. i. ad Glaucon cap. x. ubi interpretis; Maxime verò post dies septem danda est, jugiter absinthii comam. Vox κόμην in Græco non reperitur codice. Μάλιστα δὲ τὸ ἀφ' οὗ διδόναι συνελθόντα μὲν τὰ ἰσώδμη ἡμέρας. Citant & Theophrastum lib. i. i. de caus. cap. viii. ubi ait ἐπ' ἡλίου τὴν γὰρ αἰτὴν ῥίζαν παραυξάνεται, καὶ ἡ κόμη. Sed nec illic, nec apud Galeni interpretem, vix κόμην pro folio accipitur, sed plantæ parte suprema, sive cacumine adultæ jam plantæ, vel fronde. Quo sensu Græci & Botatini acceperunt, quod frondes comam mentiantur. Sic apud Homerū κόμη exponi debet. ἰπικοῦσα κόμην τρυφύλλου ἰλιάδας. Nemo Latinorum Græcorumque pro singulari folio, vel conopa rationis gratia κόμην pro folio usurpatur. Ubi Poëta ait arboribus redire comas, frondes intelligit, cunctaque arborum folia. Idem ad Plinii locum citatum dico, cum scribit, cum sempiterna coma arbores virere scribit, vult folia non decidere, sed semper foliis præditas esse istas arbores. Sed ponamus, pro singulari folio voce hoc aliquē usum fuisse. Anne tum eo sensu usurpavit Dioscorides? An locus de chrylocome idcirco de folio singulari intelligi debet? Ad verba si attendamus, contrariū reperiemus. Ἐχόν κόμην κερύμβοισι δὲ ὁμοίαν ὡς ὁ σφῖν inquit. Quis unquam vidit folium φύλλον κερύμβοισι. Ego saltem hæcenus corymbi specie folium nondum conspexi. Nec folia in plantis tali solent esse figura. Quod de symphyto petræo scribunt, id probandum est. Plurimorum Botanicorum sententia est, quod pro petræo pingunt symphyto, non esse legitimum. Nusquam tradidit Dioscorides symphyti petræi folia origano esse similia; ne per somnium quidem illud cogitavit. Describit symphyte istud lib. iv. cap. ix. his verbis: σύμφυτον πετρῶν φύττει ἐν πέτραις κλαῖα δὲ ἔχει ὁμοία ὁμαλὰ, λεπτὰ φύλλα, κεφάλια δὲ ὡς θύμου. Symphytum petræum in petris nascitur: ramulis origano similibus, foliis tenuibus, & capitulis thymi. Non comparat petræi symphyti folia origani foliis, sed ramulos quales habet origanum habere tradit: Folia cum inquit esse λεπτά, tenuia, satis ostendit non esse origano similia. Nam illa tenuia non sunt, quan-

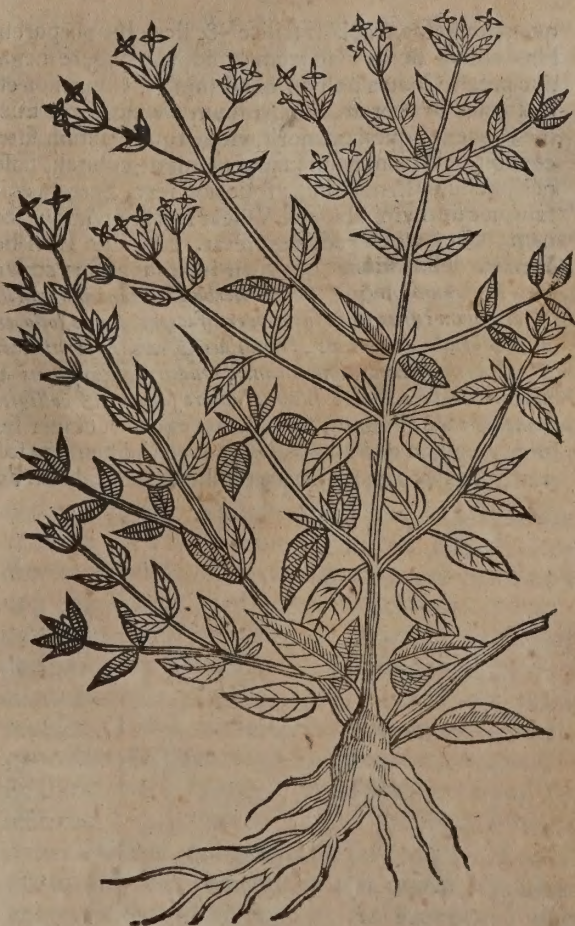
quam nec crassa, lataque dici mereantur. Nihil denique ex eo concludi potest, inveniri hyssopum montanum & hortensum, reliqua convenient oportet. Illud majoris ponderis argumentum; quod vulgaris hyssopus eadem vires habeat, quas veteres de hyssopo tradiderunt. Sed nec hoc satis probat vulgarem esse legitimum; omnes habeat, non quasdam tantum notas oportet. Illud concedimus, tuto & sine ullo periculo, à Medicis, pharmacopœisque posse usurpari pro vera legitimaque hyssopo. Ultimum argumentum est; quod Dioscorides soleat congeneres plantas separatim conjunctimque describere. Sed nec hoc omni ex parte verum est, saltem dubitatione non caret; ego certè illud asserere non ausim. Quæ mei cum acoro, cypero, iride similitudo? quæ pulegii cum tragorigano ac dictamno? Attamen inter tragoriganum & dictamnium pulegi recentet historiam. Id fecit non quod figura formæque jam memoratis plantis simile sit pulegium, sed quod viribus dictamno proximum sit. Idem de meo, & hyssopo si quis dixerit, à veritate non longè aberit. Vulgaris ergo hyssopus legitima non est; quod vel eo tantum probatur argumento, quod foliis origano onitidi non sit candidioribus, quodque baccas non ferat. Sed indagandum quid per baccas intelligat Plinius: Magna, inquit idem lib. xv. cap. xxiv. & baccis differentia. Alia namque sunt olivis, Cauris, & alio modo loro cornis, alio myrtis, lentisco. Aquifolio enim ac spinæ sine succo, medioque etiamnum genere inter baccas acinosque cerasis. Pomum bis primo candidum, & fere omnibus baccis. Mox aliis virefcit, ut olivis, lauris: rubet vero moris, cerasis, cornis. Deinde nigrescit moris, cerasis, olivis. Hujusmodi baccas hyssopum ferre non crediderim. Baccæ verò hyssopi sunt, capitula orbiculata, & conglobata, utriculis compacta ac referta. Eodem planè modo quo idem Plinius psyllium baccas ferre tradit. lib. xxv. cap. xi. Semine autem pulci, unde nomen: hoc in baccis, ipsa herba in vineis reperitur. Psyllii baccæ capitula sunt thymo proxima, quæ brevitate ab origano differunt. Alii origanum Anglicum genuinum Græcorum existimant. Et hi à verò recedunt. Origanum enim illud folia habet viridiora, nigrioraque quam heracleoticum, cum onitidis origani folia similiora sint hyssopo, quod sint candidiora. nec umbellam habet in rotæ effigiem orbiculatam, sed reliquis origanis similem, magis tamen contractam. Et qui polium montanum quartum Clusii ac Dodonæi, sive purpureum Lobelii pro Græcorum hyssopo habent, falluntur. Non videt quomodo origani onitidis foliis comparari possint polii folia. Origani rotunda sunt in oblongum desinentia, qualia sunt, teste Dioscoride, centaurei minoris, hypericoque; lib. i. i. cap. ix. ubi centaurium minus herbam ait origano hypericoque similem. ποῖα ὑπερικῶν ἢ ἐραζάνων ποδάρκων ἴσμεν ἔχειν ὡς τὴν αὐτὴν ἀμύνη. Nec hyperico, nec origano folia sunt ferrata divisaque, folii vero parva, oblonga, serrata sunt, centaureo vel origano planè dissimilia, ruti ex utriusque iconè videre licet. Figura polii exhibetur lib. ix. cap. xxi. Polio præterea umbella divisa est, neutiquam in rotæ modum conglobata. Præterea polium amarum est, quod nemo de hyssopo tradidit. amara stomacho amica, dulcia pectori; Amara in pectoris morbis præscribere non solemus. Non desunt qui Cratægogonon ab adversariorum auctoribus descriptum pro hyssopo habeant. De quo cratægogono hæc tradunt Pena & Lobelius. Cratægogon, vel cratogon arbor est, qua de inter mespila dictum est. Cratægogonum verò herba cerealis videtur, & affinis melampyro, cujus usus, & esus, semen vividum & genitale reddere; id enim τὴν γόνον κρατῶν (significat,) semen robore acuer, & quasi viribus imbuer. Nullius venit in mentem, plantæ cui aptius quadrarent, notæ, quam ei, quæ propter similitudinem recentioribus, alterum melampyri genus putatur. In sylvis collibus, & directis, umbrosis, Norbonæ, Anglico, Sabaudia & Pedemontis passim multa æstate fruticat, cubitum, sesquicubitumque plusculis, & geniculatis germinibus, in alas multas divisus, eufrasia ritu: sed multo crassioribus & majoribus, quas ab imo totas folia melampyri, seu tririvaccini vocati, vel luteæ cristæ galliaceæ dictæ, phyllii aut linariæ ambiunt. Flores in summis herbacei ex luteo, calaticulis minoribus, quam albæ digitalis, sed similiter digestis, ut & melampyri aut linariæ effigatis. Semen in folliculo exiguo milio non dispari, cujus odor & sapor acre nonnihil testantur, uti & folia siccata. Ac tamen videatur hic locus lacunofus & hians, tamen istud semen in pollinem pultemque ductum, esse Veneris incensivum & seminis genitalis quasi fermentum quoddam

Cratæogenon Dal.

dam & cotem, non abs re reor. Hactenus Adversariorū auctores. De cratæogono plura lib. ix. Hanc non esse hyssopum ex imagine apparet; Folia enim non fert origano sed linarię similia, nec umbellam, umbellęve simile quid fert: Verbo ut dicam, nihil habet quo hyssopum veterum referat. Imago, quam Clariss. Dodoneus ex codice Cesareo exhibet, si non ad verba & sententiam Dioscoridis quondam picta, optimè referre hyssopum videtur. Foliis pingitur latis, origani similibus, & capitulis in fumis virgis eminentibus, quę umbellam in rotę effigiem circumactam mentiuntur. Prosper Alpinus aliam quandam plantam hyssopi Creticę nomine describit, quę plures ostendit notas, à veteribus traditas. Verba ipsa Alpini subiungam. Plantam nobilissimam sepe habuimus Creticam ex seminibus in horto nobis natam, cubitalis ferè magnitudinis origano oniti quam similem & floribus, & foliis, & umbellis corymborum modo junctis, quę ab origano odore suaviori, & validiori distinguebatur aded, ut si quis digitos duntaxat olfaciat, qui plantam tetigerint validiorem odorem sentiat, quam si origanum olfecerit. Hęc planta fruticat ab una radice multis surculis, vel ab unico caule exeuntibus non ex toto rectis, at oblique actis foliis origani Heracleotici, sed candidioribus, & in caulium cacuminibus umbellę corymborum modo in rotę modum cernuntur, flosculis albis, quales in origano onite apparent, à quibus semen minutum nigrescens fit. Tota planta ex imis odorata, & gustus cum valida acrimonia acceptissima, totaque albicat, cum levi lanugine, atque hisce notis hęc planta in æstate nobis innotescit, ineunte autem hyeme ferè ex toto faciem mutare videtur. Namque ex una radice plures cauliculi assurgunt sursum oblique luxuriantes foliis pulegiis utrimque binis ex opposito positis, densius ab uno caule ad summam usque caulem vestientibus: caulibusque rotundis leviter lanuginosis, albicantibusque invalidioris quam in æstate. Hanc plantam origano oniti adprimè similem esse legitimū Hyssopum visum est. Distinguitur ab origanis odore, ut etiam dictum est, & suaviori & validiori. Habet folia in magnitudine Heracleotici origani foliis respondentia, & in figura & colore albidiora & umbellis onitis. Quibus notis Dioscorides suum Hyssopum expressisse visus est. An verò hęc planta sit ea quam Lobelius, & Pena viri eruditissimi, pro genuino Dioscoridis Hyssopo proposuerunt, non parum dubito, quod planta mihi videatur procerior; atque etiam quod (ut Lobelius & Pena dixerunt) flosculos purpureos proferat & noster candidos. Addimus hoc, Hyssopi nomine eam plantam ex Creta Insula ab amicis accepimus, quod verò ad istiusce stirpis, & vires, & usus, iis quę de hac planta veteres Græci tradiderunt in his adden-

dum credimus. Vehementer calfacit & siccatur, tenuioris est essentia, incidit, extenuatque humores crassos, eosdemque detergit. Vnde ejus decoctum pectoris pulmonum quę vitis maxime auxilio est, ad splenis tumores emplastrum: ex foliis hyssopi ficibus, & intro maxime proficit, atque ad hydropem ventri appositum, foliorum decoctum livorem sub oculis in mulieribus, si eo pars livore affecta foveatur digerit. Ad venena frigida est maximi juvamenti, & foliorum decoctum & folia etiam per os assumpta. Indigenę eorum locorum, in quibus Hyssopus abundat, vescuntur familiariter foliis te-

nerimis cum sale ad excitandā appetentiam. Plantam ipsam viventem nunquam vidimus, iconem tamē apposuimus, ex qua, si quid colligere liceat, iudico plantam ab Alpino descriptam non esse hyssopum veterum: in rotā enim effigiem umbellam non habet. Vulgarem Hyssopum Arabum esse volunt hyssopum, atque à Græcorum diversam statuunt, eamque describit Meles cap. xviii. Hyssopus duorum modorum; est enim ex eā quædam hortensis, cujus elevatio super terram est circiter medium cubitum, & non multiplicatur in stipitibus & ramis sicut Hasce, id est, thymus, & folia ipsius sunt majora

Hyssopus arabum mēfire & officina.

quam in Hasce, (capitati scilicet) & flos ejus purpureus. Has omnes notas vulgarem hyssopum habere negari non potest. Contra polium, quod supra diximus, non esse hyssopum Græcorum, cum Arabum delineatione minime convenit, quod qui norit, videritque plantam, fateri cogebitur. Polium enim planta palmaris, cubitalis hyssopus; polium thymo similia folia non fert, Serrata enim sunt, nec ut thymi oblonga. Videat lector utriusque iconem, & ex æquo iudicium ferat. Nec cum Ifaci ben Emram delineatione, quam vir summus adfert convenit. Hyssopum, inquit, siccum herba est oriens in montibus Hierusalem cujus rami super terræ faciem repunt, longitudine cubitali, aut minus, frondibus & ramis magnitudine similes magnitudini majoranæ, quam marzangheus appellant Arabice, odore suavi, amaro sapore, & colligitur tempore veris. Polium palmum non excedit semper ferè minor, nullam quo ad effigiem, magnitudinemque folia ramique ejus cum majorana similitudinem habent. Vul-

garis hyssopo multo majorem similitudinem cum majorana habet, sed per terram non repit.

καὶ ὁ κρόκος.] Corruptus codex. Exscripsit hunc locum Plinius, ex quo restitui facile potest. Plinius lib. xx. cap. xi. Alii rursus subeunt autumno. Tertium genus (vide quæ supra dixi) Iulii, & crocum, in utroque genere unum habes, alterum odoratum: primis omnia imbribus emiscantia. Ipse Theophrastus Lib. vii. cap. viii. καθ' ἑνὸς καὶ κρόκος, ἑνὸς ὁ κρόκος, ὅτι ὁ λευκὸς ὁ αἰσθητός, ὅτι δὲ ὁ αἰσθητός. Ut crocum tam odoratum, quam candidum, & grati coloris expers, quæ carent odore. Scribe καὶ ὁ κρόκος ὁ πρὸς ὁρεῖνός αἰσθητός, καὶ ὁ ἡμεῖς ὁ κρόκος. ἡμεῖς γὰρ αἰσθητός πρὸς ὁρεῖνός. Et crocum tam montanum quod exors odoris est, quam sativum quod odoratum est, autumno florere incipiunt. Montanum inodorum esse, docet experientia. Sativum odore præstare, probatione non indiget. Utrumque autumno floret. Mense septembri sativum, Novembri montanum.

χρῶνται.] Scribe, χρῶνται δὲ ἐκ τῶν ἀργύρων. Exscripsit & hunc locum Plinius loc. cit. Coronariis quidem & spinæ flore utitur: quippe cum spinæ albæ cauliculi inter oblectamenta gulæ quoque condiantur. Non animadvertit Plinius de oxyacantha id scripsisse Theophrastum, & intempestivè, ut recte monet Dalecampius, addit de cauliculis spinæ albæ, quod Dioscorides de tenellis germinibus scolymi prodidit. H' δὲ πάλιν ἀρπυγῆς εὖσα λαχαινοῖται, ὅφρ' ὥσπερ ἀσπιδόχοι. Vide cap. de scolymo.

Συμάλακ.] In Aldino & Bas: μάλακ. Rectè Gaza σμάλακ. Inter Coronarios flores smilacis, sive hederæ Ciliciæ florem lib. v. recenset Pollux. Τα δὲ ἐν τοῖς τε φάροις αἰθῆρ, ὁ δὲ αἰθῆρ. Sequitur, ὥσπερ καὶ κρομυσαπιδόλου, καὶ μίλου ὅπερ ἐν τοῖς μάλακ. ἀνθ. Vide cap. ult. lib. ii.

Ὁ υἱὸς δὲ λαοκράτου χρῶνται.] Verum est omni anni tempore flores inveniri. Nec ipsa Hyems etiam apud Baravos, apud quos satis aliquando inclemens, floribus destituitur. Hyeme floret Helleborus niger, ac quidem, ut ferunt, ea nocte qua servator mundi carnem assumpsit humanam flores suos pandit; quod tamen nobis observare non licuit. Verum tamen est circa natalem diem Domini nostri Iesu Christi, si hyems clementior fuerit, florere. De leucoio quod alibi dixi non repetam. Bellides florent Decembri, Januario, Febuario, Martio, Aprilique mensibus. Media hyeme vincapervinca aliquando floret.

Ρόδινος δὲ πίντι.] Pro ἀκτῆς, ut pro αἰγῆς, αἰγῆς & pro ἰαῖς. Hunc locum lib. xxi. cap. xi. exscripsit Plinius his verbis, Vita longissima viola albæ est trimatu. Ab eo tempore degenerat. Rosa & quinquennium perfert, nec recisa nec adusta. Illo enim modo juvenescit.

Εἰς Αἰγύπτῳ.] Corruptus codex. Scribe ut legit Gaza αἰσθητός. Plinius Loc. cit. Diximus & terram referre plurimum. Nam & in Ægypto sine odore hæc omnia: tantumque myrtis odor præcipuus, alicubi etiam binis mensibus antecedit germinatio omnium. Rosaria à Favonio fossa esse oportet, iterumque solstitio. Et id agendum, ut intra id tempus purgata ac pura sint. Hæc omnia Plinius examinat. Theophrastus lib. vi. de caus. cap. ult. Eo ergo lectorem remitto, videatque Scaligeri ibidem commentarium, nostrasque annotationes.

Ἀλλὰ καὶ τὰ καυθὰ πινῶ.] Scribe, ἀλλὰ τὰ καυθὰ καὶ πινῶ. Τα δὲ ἐν ὁρεῖν.] In montibus, inquit, odore omnia deteriora. Nescio an verum sit. Rosa dunensis Baravica odoris vehementia omnes superat rosas. Sed de bonitate, non vehementia verba Theophrasti accipienda.

FINIS LIB. VI.

THEO-

LIBER SEPTIMUS.

C A P. I.

indicandum, sumpto ab urbanis principio : sed enim hæc sylvestribus longè notiora. Sementes hortensium, quibus feri singula solent, tres certè notantur ; una hyberna, alia æstiva, tertia quæ inter eas, post hybernum solstitium. Quas ita appellant, non ratione satus, sed ortus, ususque cuiusque. Satus enim in contrariis ferme consistit temporibus. Quippe cum hyberni principium post æstivum solstitium sit, * mense Julio, quo brassicam, † radiculam, rapam, & ‡ quæ sementis postera vocant, ceu betam, lactucam, † rumicem, sinapi, coriannum, anethum, nasturtium serere a solent. Primamque sementem istam appellant. Secunda post brumam † Ianuario incipit mense. Quæ feminant, defiguntque porrum, apium, gethyum, atriplicem. Tertia, quam æstivam appellant, † mense Martio agitur, quæ cucumis, curcubita, blitum, ocimum, portulaca, † satreja feruntur. Quin & alias plures sementes similium singulis temporibus faciunt ; ut † radices, ocimi, & aliorum quorundam ; sed omnibus sementibus, † quæ postera vocitant, feri optimè possunt. Omnia pari tempore nequaquam proveniunt, sed alia celerius, alia serius, quæ scilicet proventu contumaciora consistunt. Celerrime ocimum, blitum, eruca : & de hybernis † radix. Die namque (ut ita loquar) tertio erumpit. Lactuca quarto, aut quinto. Cucumis, & cucurbita circa quintum, aut sexto : vel, ut alii volunt, septimo : sed prius, celeriusque cucumis. Portulaca serior hisce exit. Anethum quarto. Nasturtium, & sinapi, quinto, Beta æstate, sexto : hyeme, decimo. Atriplex, octavo : Brassica, decimo ; Porrum, & gethyum, non conveniunt, sed porrum decimonono, nonnunquam etiam vicesimo die provenit. Gethyum decimo, aut duodecimo. Coriannum proventu contumax est ; quippe † quod si novum sit, nasci recuset, † nisi convolvatur. Satreja atque origano dies plusquam triginta dantur. Omnium difficillimè apium nascitur : quadragesimo enim die affirmant, qui celerrimum ejus proventum tradidere : sed sunt, qui quinquagesimo velint, † quod etiam omnibus sementibus feri potest. Quidam enim omnibus id adjungunt. Ad summam, quæ locis pluribus feri patiuntur, hæc nihilo celerius

† Etiam si
recens sit.
† Præma-
ceretur
t hymbra.
† Id que
vel quocun-
que sationis
tempore;
S quidā enim
ferè semper

† χερσὶν
Scal. Ald.
Baf. χερσὶν.

† Περισκεπ-
Theod. πε-
ρισκεπής.

† Ἐκείνῳ
Schal.

† Διαφέρει
Scal.

† Περισκεπ-
Theod. πε-
ρισκεπής.

† Περισκεπ-
Theod. πε-
ρισκεπής.

† Ἀνδρὶν
Al. Baf.

† πρὸς τὴν
Theod.

† Περισκεπ-
Theod. πε-
ρισκεπής.

† Περισκεπ-
Theod. πε-
ρισκεπής.

ὅπου καὶ παλαιοὶ τὴν ὥραν ἀντίκεινται, καὶ τὴν ἄνοιαν τῆς γῆς
παλαιὰ γίνεσθαι τὴν ἥραν. καὶ γὰρ μὴν ἡ
ὥρα συμβάλλεται καὶ ὁ αἶρ πρὸς τὴν ἥραν. καὶ οὕτως
μοχθηρὰ καὶ ψυχρὰ καὶ τὴν αἰετὶ περισκεπῆ, ἔραδύ-
ρον ἐπὶ καὶ χειμῶνων ἢ ἐυδίων ἀπὸ τῆς ἀντιθέσεως τῆς
τοῦ, ὅτι μὴ ἔραδύρον ἐπὶ δὲ τῆς ἀντιθέσεως τῆς ἐλαφύσεως.
Ἀλλὰ φέρεται δὲ τὸ κατὰ τὰς δόξεις τὸ ἕκαστον. περὶ αἰ-
τῶν γὰρ ἐν τοῖς ἐυδίοις καὶ ἐυκράτοις. ὡς γὰρ ἀπλῶς
εἰπεῖν ἐν παλαιοῖς δὲ τὰς αἰτίας ὑπελαβεῖν τῶν τοῦ-
των, ἐν τῇ ἀντιθέσει αὐτῶν καὶ ἐν τῇ ἥρᾳ, καὶ τῇ
αἰετὶ, ἐπὶ τῇ ὥρᾳ, αἰετὶ ἕκαστα ἀντίκεινται καὶ χειμῶνων
καὶ ἐυδίων. ἀλλὰ τὸ μὴ σκεπτεῖν, ἐφ' ὧν τὸ παρα-
λαβεῖται οἱ χερσὶν ἐφ' ὧν ἔ. καὶ γὰρ τὴν ῥαφανίδα
φασὶ πινεῖν τελευτᾶν καὶ ἥραν καὶ χειμῶνα. τὸ δὲ πε-
ρισκεπῆ ὡς περὶ εἰρημίας παραλαβεῖται καὶ τὰς ὥρας. χερ-
σὶν δ' ἔ. καὶ τῇ βλαστῶσιν εἰς καὶ λαμβάνει καὶ ἕκα-
στον. ἡ δὲ φέρεται γὰρ πρὸς τὴν ἥραν ἐβραδύρον, καὶ
ἡ τῶν ἀντιθέσεων περὶ αἰτίας. τὰ μὴ γὰρ δόξιν ἔχοντα
εἰσὶν ἐκείνῳ τῇ ἥρᾳ, οἷον, τὸ πρῶτον, γῆτον σίκυον, κα-
λοκύντη. εἰσὶ δὲ καὶ περὶ ἕκαστου τὸ μὴ σίκυον πρὸς τὴν
ἥραν ἢ ἐν γαλακτί, ἢ ἐν ὕδατι. τὰ δὲ δόξιν ἔχοντα
εἰσὶν, σέλιον, πύτυλον, κάρδαμον, ὑμβρα, καὶ κέρ-
ρανον, ὅ, γὰρ, εἰπερ μὴ ἀπαντα φυτύνεται, δόξιν ἔχοντα
κατὰ περὶ εἰρημίας. εἰσὶ δὲ φασὶν ὅτι τὸ πύτυλον συμ-
βαίνειν. ἡ γὰρ ἀφ' ὧν πᾶν ἔχοντα, ἀλλ' ὅσον
πολλὰ τῷ δεχομένῳ εἶναι ἐπὶ τῇ ῥαφῇ. διὸ καὶ ἐν πολλῇ
σπερματικῇ ὁλίγον ἐκβλαστῶσιν. ἕκαστον δὲ τῶν σπερ-
ματικῶν ἐάν τ' ἀδρῶν ἴενται δόξιν ἔχοντα, ἀλλὰ μὴ πρὸς
τὴν ὥραν τὴν αὐτῇ, καὶ ἡ πρὸς τὴν ἐκβλαστῶσιν. καὶ
κατὰ λόγον ἐστὶ. καὶ γὰρ ὅτι τῶν ἀντιθέσεων ὁρῶμεν συμ-
βαίνειν, ἐάν μὴ φησὶν. αἱ γὰρ πλείους τῶν καρπῶν
ἀπὸ τῶν ἐγγίνονται τῇ ἥρᾳ. πρὸς τὸν δὲ ἐστὶν ἥραν.
ὡς ἀπλῶς εἰπεῖν τὸ πρὸς τὸν τῶν σπερματικῶν. ἀλλὰ φε-
ρεται γὰρ καὶ ἡ ὥρα. τὰ γὰρ ἐν ταῖς ἡμετέροις σπερ-
ματικῇ, ἡ ἥραν ἐκκαυλοῖ, ἐκ σπερματικῇ, κατὰ περὶ
ῥαφανίδος, γογγυλίδος. εἰσὶ δὲ καὶ ἐκ ἐν αὐτῇ φέρεται τὸν
καρπὸν ἀλλὰ δόξιν. κατὰ περὶ σέλιον, τὸ πρῶτον γῆ-
τον, ἢ ἐκ διαμένει χρόνον παλαιόν. καὶ ἔ. καὶ ἐπὶ ἐπίτεια.
τὰ γὰρ πολλὰ τῶν ἀματῇ πλεονεχῶν τῶν σπερμα-
τικῶν αὐτῶνται. πάντα δὲ ὡς εἰπεῖν ὅσα ἐκκαυλοῖ καὶ
πλεονεχῶν τὸν καρπὸν, δόξιν ἔχοντα κατὰ τὸ γῆμα, τὰ
παραβλαστῶσιν ἐκ τῶν καυλῶν ἔχοντα ἀντιθέσεων,
τὰ ὅτι ὅτι μὴ ἐκκαυλοῖ κατὰ περὶ τὸ πρῶτον καὶ γῆ-
τον, καὶ κρόμμυον, καὶ σκέρδον. Φίλνδρα δὲ ἐφ' ὧν φησὶ
πρὸς τὴν ἥραν. μᾶλλον δὲ τὰ ἀδρῶν ἔχοντα, καὶ παλαιοῖς
πλεονεχῶν δόξιν ἔχοντα. τὰ δὲ καὶ τῶν τῶν.

ex maiore parte procedunt. Quod mirum, si id referunt.
tempus, aërve, nihil conferat ad celeritatem. At
si improba, frigida, caeloque tristi circumdata
sunt, serius prodeunt: nam & tempestas, sereni-
tasve sementi succedens, facit ut alias serius, alias
maturius germinetur. Discrimen illud quoque in
sementibus & singulis, quod locis apricis, tem-
peratisque, maturissime proventus fieri solet: cau-
sas enim eorum (ut simplicius loquar) in pluribus
constare credendum est: & exempli gratia. In se-
minibus ipsis, in caelo, in tempore, quo sin-
gula fieri placuerit: adde tempestates, serenitates-
que. Sed hoc amplius inspectandum, in quibus
tempora & differant, atque in quibus convenient:
radicem hyeme quidam provenire affirmant. * Ad
hæc temporum (ut retulimus) diversitate pluri-
mum dissident. Ergo tempora germinandi hæc &
singulis addicuntur. Refert ad celeritatem, sunt, aere
serioremve proventum, & seminum ætas. Quæ-
dam enim maturius ex recentioribus exeunt, ut
porrum, gethyum, cucumis, cucurbita. Quamob-
rem nonnulli semen cucumeris lacte, aut aqua
præmaceratum ferunt, quo celerius exeat. Contra
quædam ex vetere celerius, ut apium, beta, na-
sturtium, & satoreia, coriannum, origanum: Mutant
haud enim omnia oriri melius è recentiori possunt,
quemadmodum dictum est. Peculiare in beta in-
quirit evenire, quod non semen omne continuo
pullulat, sed longo tempore post, anno scilicet
sequente, & tertio: qua de causa ex larga copia
seminis exiguum prodire solere. Quodque autem
seminum si auctum in plenum deciderit, ad tem-
pus usque suum in humo perdurat: nec prius ger-
men ullum emittit, ut ratio est. Sic enim in syl-
vestrium genere evenire videmus, nisi semen in-
tereat. Perfectiones autem fructuum omnium æ-
state contingunt. Sed prius, celeriusque (ut sim-
plicius agam) illa perficiuntur, quæ prius sata fue-
runt. Refert enim & tempus. Sata enim diebus
calidis, celerius caulescunt, semenque ocyus red-
dunt, * ut radix, ut rapa. Quædam & non anno
tantum fructificant, verum etiam bimatu; ceu api-
um, porrum, gethyum, quæ quidem vel plus tem-
poris edurare queunt. Nec annua dici debent. Ma-
ior enim eorum pars simul atque semen perfectum
fit, exarescit. Omnibus pene, quæ caule emissio
fructum perficiunt, facies eo perfici solet: quod
ex caulibus laterales furculos edunt. Exceptis, quæ
unicaulia constant, ut porrum, gethyum, cape,
allium. Omnia autem aquam finiumque deside-
rant: sed magis, quæ infirmiora sunt, cura que ege-
ant maiore, aut etiam alimento copiosiore.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI AD CAP. I.

Eπίπρῳ δὲ. Vides historiam descriptam. Quippe nar-
rat hic herbas & herbaceas. At priore libro jam co-
ronamenta cum proficere, partiebatur in frutices
& herbas. Præterea pridem dixerat de spinosis: qua-
rum multa ab radice statim folia emittunt. Ad hæc, δὲ
τῶν περὶ αὐτῶν comprehendὶ λέγειν. Verum enimvero
quodcumque ex hoc genere comeditur, olus est. Itaque eti-
am thymra, etiam hyssopus olera sunt: at herbae non
sunt.

Εἰς τὴν αἰετὶ. Vix defendatur ejusmodi usus à
calumnia. Sanè σκαπτικῇ potius τὰ κηρύττει, non ἀγαν-
τεται.

Μετὰ τῶν χερσὶν. Theodorus, Solstitium æsti-

vum. Nempe dixit, ἡ αἰετὶ ἐν ἐκείνῳ γίνεται. Igitur
oportet, ne χερσὶν αἰετὶς sit ἐν χερσὶν. Non enim à
sementibus, sed ab ortu tempore denominantur. Quod si
satus sit in contrariis temporibus; quæ in hyeme nasci
debeant, ea ferentur in æstate. Idque patet: cum men-
se, inquit, Iulio, Sic è contrario mox, & ὅτι δι-
κῆς καὶ μὴ ἐκ τῆς αἰετὶς. scilicet χερσὶν. Inde
scribemus, ὅτι, pro eo, quod legitur χερσὶν.

Εάν μὴ ἐκ τῆς. Theodorus, Nisi convolvantur. Quid
est convoluti? Sed nisi supra semina quadam substatulan-
tur, ut nascerentur: id est μὴ ἀποπνεύσῃ. Sic lego, ita etiam
ἐν τῇ, semina exsiccantur.

καὶ τῇ καὶ πᾶσι τῶν ἀγόντων. Theodorus. Quod etiam
omnibus

omnibus sementibus feri potest. Non est assequutus sen-
tentiam Theophrasti. Sed est proportio sententia illius.
πύλιος ἦντος καὶ ἐκταῖον, χαμῶν δ' ὃ ὀλιγότερον. Æstate nan-
que proveniunt celerius. At apium tam morosum est ad pro-
veniendum, ut citra quinquagesimum, ne æstate quidem.
Igitur ita dices, Idque vel quocunque tempore sationis.
ἐπιαντίσθαι, Theodorus, adiungunt, adferunt. Inde enim
verbi tractus & significatio, & usus.

Οὐδ' ὅτι καὶ παλαιὸς χρόνος ἀνίσταται. *Lego, καὶ παλαιὸς χρόνος.* Etenim de iis loquitur, quæ ἐπὶ πάντων αἰώνων ἐπιστάν-
 εται. *Sententia.* Quæ admittunt cuiusvis sementis occa-
 sionem, eorum plerique nihilo celerius propterea ætate
 proveniunt. Id quod profecto mirum est, si illius vi tem-
 pestatis nihil juventur.

Legam, αἰσθησις, in tertio casu. Aëre minus libero. Passivè Theodorus interpretatus est in primo casu, αἰσθησις, aëre circumdata. Idcirco est coactus addere, τριῖτι.

Κατὰ τὰς δύοτας ἐκείνων. *Sic lege.*

Εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτῶν. Theodorus addit (exempli gra-
tia.) Non est exemplum hoc, sed ipsamet res, & ratio. Ita-
que enumerat omnes causas: locum, tempus, aërem, tum
autem & aeris, & temporis eventa.

E'ph' sō lī: kē p̄tshān-á-ti-shan oi phónoi , ngū ē-ph' sōi ē. In quibus

tempora differant, & in quibus conveniant. Non expressit verba: de sentia viderit. Non enim significatio est de temporum differentis: sed monet in quibus tempora mutant celeritate proveniendi. Rhaphani exemplo utitur, qui cum die tertia hiberna proveniat, nihilo celerius exit aestate. Nihil igitur mutavit aestas.

Τὸ δὲ τελευτεῖον, ὡς αὐτὴν ἱερῆται, καὶ ῥαββίται καὶ τὰς ἡγεῖας.
Theodorus, Ad hæc temporum, ut retulimus, diverſita-
te plurimum differunt. Ad hæc, pro eo quod alii dicunt,
in ſumma. Et videtur ſic Salluſtius loquutus. Eſt autem
concluſio, quam non poteſt indicare oratio illa ad hæc : præ-
ſertim cum ſit ἀποτέλες. Contrarium huic poſtremo exem-
plo de rhabbano, non autem additio. At verba illa, ad hæc,
ſunt notæ additamentorum ſimilitudinis.

Διαφέρει γ. Lege, οὐ πρὸς τὸ θᾶπτον. Ἐ ἀδρυπίνου : ποτὶ
ἀνδρυν πένου.

Πρόπερρ ἡ παρίντων. Lege, ἡ ἀντίπερρ σπαρίντων.

Εἷνα ὃ ἐκ ἐοικένια φέρει τ' καρπὸν, ἀλλὰ διῶνα. Hic est dis-
 junctiva. Non anno protinus, quo sunt fata, sed sequen-
 te semen gerere. Theodorus conjunxit. Non solum an-
 no, sed etiam bimatu : atque ei favet apii exemplum. Eo-
 dem enim anno fert. Theodorus legit, πρῶτον. non, πρῶτον.
 Et paulo post item.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

DE herbaceis ac herbis se acturum promittit Theophrastus, inter herbacea herbasque numerans olera & frumenta. De oleribus hoc lib. vii. agit. In olerum, autem classẽ multa refert, quæ herbæ dici nequeunt, ut origanum, rutam, apium, aliaque, quæ vel frutices, vel suffrutices sunt, si definitionem sequamur, quam libris prioribus dedit.

Δαρχανδρος. Infra cap. vii. quæ λάρχανα vocentur do-
cet, καλοῦνται γὰρ πῖ λάρχανα πῖ πρὸς ἡμετέραν χρείαν. Olera e-
rim vocamus, quæ nobis usui sunt quotidiano. Sed frumen-
tum, pisa, cerasa, mala, pyra, quotidiano usui inserviunt
& in cibos recipiuntur. Melior eorum definitio, qui
λάρχανον dicunt omnem herbam fativam, quæ edendo est.
Eadem ferme Theophrasti sententia. Λάρχανα enim vult
esse herbas, quæ in culinæ usum recipiuntur. Λάρχανα
dicta esse vult, ὅθεν τὸ λάρχαιεν. Quod fodiatum terra
in plantatione oleris. Fortè quod olera fossione, simo
terraque benè cauta gaudent. Hesychius. Λαρχαίνει, ἀρύσ-
σει, σκαπτεῖν, εἰς οὗ καὶ τὸ λάρχανον τὸ μυρσάλος χαῖνον. Olus
apud Latinos dicitur omnis herba, quæ in usu culinario
est. Olus ab alendo, quod oleribus alerentur homines,
antequam fruges essent reperti. Alia ramen Varronis
est sententia lib. iv. de lingua Latina, ubi ab olla factum
olus contendit. Ab olla olera dicta: quorum à genere cru-
da olera, è quæ ad coquendum, quod rueret è rure, ruapa:
unde rapa. Postrema corrupta. Scribe, quod è terra rue-
rent, Ruapa, unde rapa. Vide cap. de rapa.

Τρεῖς, ἄρσενος.] Τρεῖς inquit esse ἄρσενους. Idem ferè in-
fra repetit cap. xii. ubi de scilla agit, Ἀρότους sementis
tempus exponi debet, non arandi. Scio ἄρσενον accentu
in antepenultima sive prima, significare, arationem, se-
getem, terramque subactam; ἄρσενον verò accentu in ul-
tima ferendi tempus. Vulgarat tamen servavi lectio-
nem, quod animadvertim, hæc ab ipsis auctoribus
Græcis, etiam antiquissimis, confundi. Uti apud Theo-
phrastum lib. iiii. de causis cap. xxiv. An tria tantum
tempora sunt ferendi? Videtur hoc docere Theophras-
tus. Verum tamen esse non videtur. Columella enim
lib. xi. cap. i. quæ singulis mensibus ferenda sunt doc-
cet. Idem facit lib. ii. Palladius. Idem lib. xii. Cassia-
nus Bassus. Dicendum, tria tantum tempora numerare
Theophrastum, quod tribus hisce omnis generis semi-
na mandari terræ soleant, aliis verò pauca. Sic Colu-
mella loco jam citato duo tantum præcipua tempora
sementis esse docet, cum per totum caput, quæ singulis
mensibus ferenda sint, præscribat. Et hanc mentem
esse Theophrasti, quæ sequuntur ostendunt *περί τῆς ἀ-
ρῆσεως ἄρσενους.*

καλαυται δι' ουτως ου προς] A' εσται non à sementis, sed ab
ortu tempore, ut ait Theophrastus, denominarunt. Con-
tra Latini à satus ratione nominarunt. Quod autem ait,
satus contrariis temporibus instituendum, Latini imi-
tati sunt. Nam quæ in hyemem nasci debent, id est
quorum usus est hyberno tempore, ea æstate seri de-
bent, cum sol ingreditur, vel jam ingressus est Leonem.
Male ergo in Aldino codice scriptum est *χειμεριαις*, Re-
ctè Gaza, ut etiam observavit Scaliger, *θερισιας* legit.
Dubitatione tamen non caret quod scribit Theophra-

fus. Nam selinum vulgo petroselinum vocant, quod ætate seritur, autumno provenit, eodemque tempore usum præbet: quod autumno seritur, hyeme in usus culinariorum recipitur. Raphanus minor vere sata, ipsò adhuc vere similes præbet usus; major ante hyemem non expetitur. Idem de rumice, lactuca, similibusque dico. Fortassis intelligit, tum demum caulem emitte-
re. Sed nec hoc verum, nec mentem esse magistri vox
posse ostendit: Ocimum, portulaca, mense Martio
sata, ætate caulem producant, immo mense Majo sata,
Iulio cum caule floreque conspexi. Columella lococita-
to. Mense autem Februario vel plantâ, vel semine ruta,
atque, asparagus, & iterum cape semen & porri: nec mi-
nus si vernum & æstivum fructum voles habere, Syriacæ
radicis & rape nappique semina obruas: nam alii & alpicæ
ultima est hujus temporis positio.

Εἰ δὲ σπερμασὶ] Μεσηρινὴν mensis initium capiebat, quando sol in Leonem ingrediebatur, quod hodie fit **xxii**. mensis Iulii die. Columella loco citato parvo, immo nullo discrimine Augusto mense semina raphani, rapæ terræ committendum præcipit. Cæterum, inquit, *Augusto circa Vulcanalia tertia satio est* (sementis tempus non ab usu ortuque, sed ratione satus, ut dixi, apud Latinos incipit) *etque optima radicis*, (sic raphanum vocat) *et rapæ, itemque napi, et siferæ, nec minus oleris atri: atque hæc sunt sationum tempora.*

καὶ τοὶ καλοῦμεν ἐπισπείρει.] E pistipere aliquando significat semen non nudum terræ committere, sed intra aliquod continuum deponere. Quomodo apud Theophrastum lib. i. de causis. cap. xxi. verbum ἐπισπείρει accipitur. ἐν τῇ καὶ σπέρματι τοῦ ταύτου ἐστίν, ὅταν τὸ θεῖον βαβυλωνίαν πρὸ ἀκρότης θεῖα τοῦ ἄρουρου ἐπισπείρῃται φασὶν αὐτὴ μὲν ἀναβλάσκειν, καὶ ταχὺ ἀναλαμβάνειν καὶ τὴν ἀκρότην. Hunc locum sic ferit Plinius lib. xii. cap. xxi. Non omittendum est Et quod Babylone feritur in spinis, quoniam non alicubi videtur, sicut viscum in arboribus: si illud in spina tantum, quæ regia vocatur. Mirum quod eodem die germinet, quo injectum est: inicitur autem ipso canis ortu, Et celerrimè arboreum occupat. Idem Theophrastus eodem lib. cap. xxiv. Ἐν αὐτοῖς ἐπισπείρουσι αὐτὴν καὶ τὸ ξυμβεβασμένον πρὸς αὐτὴν γὰρ δρῶσιν, ἀλλὰ τὸν καυρὸν διελόντες ἀναλαμβάνουσιν τὴν ἐπισπείραν, ὅταν ἐγγὺς τὸ ἐπισπείρουμενον ὥσπερ ἡ ἀκρότης φαίνεται θεῖα ἄρουρου. In his autem, quibus semen imponi vetulimus, accidens illud locum habere non possit. Ex præelectione enim augent. Verum tempus subserendi capiunt, cum subjacens planta turgescere incipit. Sicut spina illa dum fidus oritur, incumescere planè videtur. Sed longè alio sensu vox ἐπισπείρει hoc accipi debet capite, videlicet pro altera, sive fecunda satione. Columella lib. xi. cap. iii. Nunc quid quoque tempore vel colendum, vel serendum sit, præcipiamus, Et primum de his generibus loquendum est, quæ possunt duobus feri temporibus (ἐπισπείρει Græci vocant) id est vere Et autumno, sunt autem semina brassicæ Et lactucæ, cinaræ, ericæ, nasturtii, coriandri, chærepillyi, anethi pascinacæ, sifery, papaveris: Hac enim vel circa calendas Septembris, vel melius ante calendas Martias Februario seruntur. Locis verdè siccis aut tepidis, qualia sunt Calabria, Et Appulia maritima, possunt circa idus Ianuarias terræ committi. E pistipere

Plinius referere vertit lib. xviii. ca. xx. Nam cum hyeme praelida capite fegetes essent, refoverunt, resarrientes campos mense Martio. *Επίσπορον* vocem de altera satione accipiendam esse, ex ipso Theophrasto hoc eodem probatur capite, πῶς δὲ ἀνέγειται τοῖς ἀστροῖς τὰ ἐπισπορά. Idē eodem cap. ἀντιφύσσειται δὲ πᾶσι τοῖς σέλινοι· πρὸς ἀστρολογίαν γὰρ φασί, οἱ δὲ συντομὰς τῶν λόγων· οἱ δὲ περὶ ἀστρολόγους. καὶ τοῦτο καὶ πᾶσι τοῖς ἀστροῖς. ἐπισπείρουσι γὰρ πᾶσι. Athenagoras in Apologia ὁ γεωργὸς καὶ βλάπτει εἰς γῆν τὰ σπέρματα ἀμνητον ἀεμεῖται, οὐκ ἐπισπείρει, Agricola qui semen terrae mandat, frugem exspectat, non iterans sationem. Hesiodus ἔργων.

Τοῦ δ' ὅτι νεώτερον ἄλλος ἀμείνων

Σπέρματα δάσποδα καὶ ἐπισπορήν ἀλίσταται.

Hoc vero neque junior alius melior,

Ad spargendum semina et iterata sationem evitandam.

Ad hos versus Moscopulus. τοῦτου ὁδομῶς ἐστὶν, ἄλλος νεώτερος ἀμείνων, ἢ δὲ δάσποδα σπέρματα, ἢ γὰρ βλάπτει εἰς τὴν ἀστρονομίαν γῆν ἐν τῇ κατὰ μέτρον, καὶ ἐκφυγῆν τὴν ἐπισπορήν, ἢ γὰρ τὴν ἐπὶ τοῖς σπέρμασι σποράν, ὅ γινεται ὅταν ἑλλειπῶς ἢ σποράν γινεται σπορά. Epiphoria, inquit, est iterata satio, quando aliud semen in eandem injiciunt terram, hoc fit quando satio prima infeliciter successit. Ad eisdem versus Proclus, τὸ μὲν σπέρμα δάσποδα δηλοῖ καὶ βλάπτει πῦτα μετὰ τὸν σποράν, οὐ τὸ ἀστρονομίαν γῆν, τὸ δὲ ἀλίσταται τὴν ἐπισπορήν, τὸ μὲν ἀνέμῳ δὲ ῥίπτει, ἀλλὰ συμμείττει τὸ σπέρμα καὶ ἄλλ' ἀλλήλων τῶν τοῖς ἐν τῇ σπορά. καὶ τὸ γὰρ ἐπισπορήν ὡς τὰς διυτῆρας σπέρματων δηλοῖται τὴν σποράν, τὸ πᾶν δὲ ἄλλων ἀστρονομίαν μετὰ τὴν. Idem ex alterius sententia. ἐπισπορήν δὲ ἐστὶν, ὅταν σπορῇ πρὸς ἑλλειπῶς, καὶ πάλιν ἀνέμῳ σπορῇ ἐμβάλλῃ. Ioannes Tzerzus ad versus citatos. σπέρματα δάσποδα] τὰ σπέρματα καὶ ὡς δάσποδα καὶ ὡς ἀλίσταται. ἐπισπορήν] τὴν διυτῆραν καὶ ἐπὶ τῇ σπορῇ φουρῇ, οἱ γὰρ καὶ σπορῇ, πάλιν ἐπὶ τῇ σπορῇ, ἐπὶ τῇ σπορῇ, ἐπὶ τῇ σπορῇ. Ἐπισπορῇ ergo dicitur quae iterum seminari possunt.

Τοῦ δὲ διυτῆρος. Secundum sationis tempus ait esse, quando sol est in Aquario. Γαμηλιῶν octavum, in ordine mensium Atticorum locum occupat. Quod ex hoc Theophrasti loco haud difficulter probatur. Ait enim Μιναγεῖτιον mense primam esse sementem. Μιναγεῖτιον mensis secundus est anni Attici. Satio autem, ut ipse ait, contrariis fit temporibus. Hoc si verum, necessario sequitur octavum esse mensem. Primus enim septimo opponitur, secundus octavo. Μιναγεῖτιον secundum anni esse mensem, supra lib. iii. cap. vi. abunde probavimus, diximusque, Atticis novum annum incipere ipso solstitii die, mense Ἐκατομβῶν. Demosthenes quoque Olynthiaca iii. Metageitnionem secundum ab Hecatombæone nominat. τὰ τε τῶν ἡ Μαιμακτηρίων & paucis interjectis verbis. καὶ μετὰ ταῦτα δευτέρου τοῦ νῦν τοῦ ἔτους, Ἐκατομβῶν, Μαιμακτηρίων, Βαδρυμῶν. τούτου γὰρ μηνὸς μέγας μετὰ τὴν μυστήρια δὲ καὶ τοῦ ἀπὸ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς κατὰ τὴν πύξιν τὰ πάντα ἀρροῖται. Tunc igitur mensis erat Maimacteron, deinde vero eo anno elapso (preteriere) Hecatombæon, Metageitnion Βαδρυμῶν. Hoc demum mense, vix post initia Cereris, Charidemum decem naves habentem vacuas ablegasti, & argenti v. talenta. Quo loco Orator Maimacteron nuntiatur fuisse dicit Philippum Hæreum castrum obsidere, Atheniensesque multis verbis & tumultu facto tandem decrevisse quadraginta triremes producere. Post quod decretum mense anni quarto factum annus affectus fuit, & ad finem non solum deductus, sed & præterea de sequente anno & novo effluerunt Hecatombæon, Metageitnion, & Βαδρυμῶν tres anni primi menses, priusquam Athenienses quod decreverant exequerentur. Μαιμακτηρίων ergo mensis secundus, & huic contrarius Γαμηλιῶν octavus. Hujus initium erat, si veterem stylium sequamur xxi. Ianuarii die, fin vero novum calculum xxi. Ianuarii die, fin vero antiqui initium anni sumere ab ipso solstitii die; annum dividere in xxi. menses, quorum initium erat, quando sol in novum ingrederetur zodiaci signum. Cum ergo Γαμηλιῶν octavus mensis, octavum autem à Cancro signū fit; Aquarius malui vertere, quando sol esset in Aquario. Similiter quando Μαιμακτηρίων μηνὸς ait Theophrastus, sole existente in Leone. Vide quæ supra li. iii. & iv. dicta sunt.

Μιναγεῖτιον σπέρματα. Deest vox; scribe, μὲν ἡ δὲ σπορῇ χειμερινῇ. Sic solent Græci de Hyemali loqui solstitio. Romani & doctiores Brumam vocant. Aristoteles lib. i. Meteor. cap. iv. Ἐπὶ δὲ ἀρχῇ τοῦ ἔτους Εὐκλείους τὸν Μόλων, ἡ δὲ καὶ καλεῖται ἀστὴρ πρὸς ἀρκτὸν, μηνὸς Γαμηλιῶν καλεῖται σπορῇ τοῦ ἡίου χειμερινῇ. Pro καλεῖται τροπῇ ex Theophrasto puto scribendum μετὰ σπορῇ, sed non multum adversabor, si quis vulgatam servavit. Verte, Imperante autem Athenis Eucleo Molonis, apparuit cometa post

brumam, sole existente in Aquario. Contra quando solstitium æstivum indicare vellent, addebant vocem ἡμερῶν, uti hoc ipso capite, aliisque plurimis locis legere est apud Theophrastum. Latini æstivum solstitium ἡμερῶν solstitium vocabant hyemale; Brumam, vel brumale solstitium, uti viri magni observarunt ex Columella cum hunc citant locum. xvi. Calend. Janu. quum sol in capricornum transitum facit, brumale solstitium. Non memini ubi hæc Columella dicat. Locum corruptū scio; xvi. Calend. Ianuar. non erit Bruma, aut brumale solstitium, sed vii. Calend. Ianuar. Columella lib. ix. cap. xiv. Ab occasu Vergiliarum ad brumam, quæ fere conficitur circa vii. Calend. Ianuarii in octava parte Capricorni jam recondito melle utuntur examina, eoque usque ad Arcturi ortum sustinentur. Nec me fallit Hipparchi ratio, quæ docet, solstitia & æquinoctia, non eclavus; sed primis partibus signorum confici. Verum in hac viri disciplina sequor nunc Eudoxi, & Metonis, antiquorumque factis astrologorum, qui sunt aptati publicis sacrificiis, quia & notior est ista vetus agricolis concepta opinio. Nec tamen Hipparchi subtilitas pinguioribus, ut ajunt, rusticorum literis necessaria est. Christiani Hipparchi rationem sequuntur. Bruma autem dicitur hyemale solstitium, quod tum anni dies brevissima us. Bruma quasi brevissima dies, id est brevissima, inde breuma & bruma. Ita antiqui dicebant, brevis, brevior, brevissimus, sic plus, plurior, plurimus. Ita clarus, clarior, clarissimus. Iscodori glossæ, clarum, clarissimum.

Περὶ τοῦ. Quid quolibet tempore feri debeat leges apud Columellum lib. xi. cap. i. Locum adeat lector.

Τὸ τρίτον δὲ. Iam ante nos observavit magnus Scaliger, pro ἡμερῶν, scribendum. Τοῦ μινυχίου. Deest, vel subintelligi debet vox μηνός. Sic supra Μιναγεῖτιον μηνός, Γαμηλιῶν μηνός. Μινυχίος vertunt, Martio mense. Μινυχίος mensem esse cuius initio æquinoctium fit vernū, ex hoc Theophrasti loco patere potest, cuius hic sensus, Ἀρχὴ τοῦ πρὸς τοῦ ἀστροῦ δὲ τῇ σπορῇ καὶ τῇ σπορῇ, ἡ δὲ Μινυχίος. Principium tertii satus, ab æquinoctio verno, quem æstivū vocant sole existente in Ariete contingit. Μινυχίος mensem esse in quo æquinoctium contingit vernum ex Aristotele probatur; ubi scribit, plurimos pisces circa æquinoctium parere, ac plurima parte tribus his mensibus Μινυχίον, Θαργελίον, Σκίρροφον. Scirrophorion esse mensem, qui solstitium præcedit ex lib. iv. cap. xi. Theophrasti satis clarè liquet. Vide, quæ ad locum illum notavimus. Verba Aristotelis reperiuntur lib. v. hist. Animal. ca. xi. πικρὸς δὲ ὁ πικρὸς τῶν ἰχθύων ἐν τῇ σπορῇ καὶ τῇ σπορῇ. Μινυχίος. Μινυχίος δὲ ὁ πικρὸς. Pariunt plurimi pisces tribus mensibus Μινυχίον, Θαργελίον, & Σκίρροφον, autumno pauci. Vulgo vertunt: Pariunt pisces plurima sui parte mensibus ἡν τριβίς, Martio, Aprilis, Majo: autumno pauci. Melius Plinius, quem sequi oportebat, lib. ix. cap. li. Plurimi piscium tribus mensibus, Aprilis, Majo, Junio. Μινυχίος Aprilis vertit, quod Μινυχίος mensis pars prior Martio mense contineretur, duæ reliquæ Aprilis. Sic Θαργελίος ad partem ultimam Aprilis incipiebat expirabat autem ad finem alterius partis mensis Maii. Ita quoque σκίρροφον initium incidebat in partem ultimam mensis Maii, finis erat xxi. Iunii die, id est, ad finem partis alterius mensis Iunii. Cæterum ad Aristotelis locum citatum hæc Scaliger, Dixit vere parere. Nunc ponit mensium nomina. Parere & coire pisces verno tempore cap. vii. ejusdem libri tradidit. Emenda Suida codicem in quo habetur; Μινυχίος δὲ δύνει καὶ μὴ παρ' Ἀθηναίους. Ἐν δὲ τῷ Αἰγύπτῳ ἰδὲ καὶ Μινυχίος. Mensis secundus apud Athenienses, in quo Μινυχία Diana celebrantur. Falsum est Μινυχίος anni secundum esse mensem. Decimus est. Quare scribe ut apud Phavorinum & Varinum legitur, Μινυχίος δὲ δύνει καὶ παρ' Ἀθηναίους, Decimus Atheniensium mensis. Hujus initium est xxi. Martii dies, cum sol Arietem ingreditur. Verte ergo, sole existente in Ariete.

Τὰς ἡμέρας δὲ. Docet Theophrastus quo die à satione proveniant semina. Hunc locum male exscripsit Plinius lib. xix. cap. vi. In orto satorum celerrimè nascuntur ocimum, blitum, napus, eruca; tertio die erumpunt. Anethum quarto; laetuca quinto; raphanus sexto; cucumis & cucurbita septimo; nasturtium ac sinapi quinto; Beta æstate sexto, hyeme decimo: atriplex eclavo: cape decimo nono, aut vigesimo: geihy decimo, aut duodecimo. Napum inquit tertio die provenire, raphanum sexto; Theophrastus raphanum tertio, napum quinto die primum germen emittere tradit. Et hic primus Plinii error; nisi forte quis velit contendere Pliniana verba esse disposita ac loco

loco napi legendum raphani, & ubi raphanus habetur scribendum napus. Absolutè quoque non dixit Theophrastus tertio à satione die pullulare, sed addidit ὡς ἰκτίν. Nec semper tertio die erumpit raphanus, quam radiculam vocamus, sed sæpius quarto, quintoque; semper tamè citius quam alia semina à satione germen producit. Idem de blito, lactuca, & cæteris dicendum. Alter Plinii error, quod napum & sinapi diversas faciat plantas, cum una eademque sit, ut infra, ubi de sinapi nobis erit sermo, demonstrabo. Lactucam Plinius quarto die à terra proflire scribit, cum quarto, aut quinto dicat Græcus auctor; quod ad veritatem propius accedit. Ita quoque Plinius cucumerem & cucurbitam septimo die pullulare tradit; cum quinto, aut sexto, & ex aliorum sententia, septimo die nasci referat Theophrastus. De protulaca nihil Plinius. Porrum & gethium non convenire ait. Porrum quidem aliquando XIX. aliquando XX. gethium X aut XXI. provenire commemorat Theophrastus. Plinius autem cape ait XIX aut XX. provenire; gethium; decimo aut duodecimo. Rectè Gaza pro περσίων, quod *marubium album* denotat, περσίων restituuit. Id vel ex I. IV. de causis c. III. patet. Decimo quinto die porrum è femine nasci scribit τὸ δὲ καὶ πεντηκονταετηρία, καὶ ὁ περσίων. Verisimile sit pro πεντηκονταετηρία legendum ἑννεακαιδεκάτηρια. Sic enim legit Plinius, qui ubique περσίων oleris genus, & περσίων plantam coronariam, de qua supra lib. VI. cap. II. egimus, confundit; hoc vero loco pro περσίων legit κορμύων.

Κορίαννον δὲ δυσφύς. Corruptus codex. Vertunt, *Coriannum proventu contumax est*, quippe quod si novum sit, nasci recuset, nisi convolvatur. Non video quid convolutio ad celeriore seminum proventum possit. Ex Plinio nihil sperandum; is negligentius hunc locum reddidit. *Contumacius*, inquit, *coriandrum*. Scaliger Iulius restituit κορπύνη ac interpretatur *subustulatur*. Theodorius, inquit, *nisi convolvantur*. Quid est convolvit sed uti supra semina quedam subustulabantur, ut nascerentur: ἵαν μὴ ὑποπύνη. Sic lego; ita etiam infra, *semina exsiccantur*. Locus quem citat, reperitur lib. V. ubi cum examinavimus, videat nostras notas lector. Ὑποπύνη an *leviter torreo*, an *subustulor* significet, non inquiram; raro admodum eo significatu reperitur. Illud dico rationi contrarium esse, subustulari semina, ut citius meliusque proveniant. Dum enim torrentur, & subustulantur, evanescent ac perit humidum quod habent radicale, cortex etiam durior redditur, cum mollior fieri deberet. Nemini incognitum, semina duriori cortice macerari, ut celerius germen emittant, coriandri autem semen, quia cortice tegitur, sicciore ac duriore quam reliqua olera; ideo macerari debet. Sic etiam lupinos, phaselos, aliaque plura semina olitores macerant, ut citius germen emittant. Scribo ergo pro ἱκτίν, βερσίν, nisi maceretur. Hanc emendationem ipse probat Theophrastus lib. IV. de caus. cap. XII. Δυσφύς δὲ καὶ τὸ κορίαννον, ὃν καὶ βλαστάνει μὴ βερσίν. ἀπὸ δὲ ὁ καλὸς ὅτι, ὅς περ καὶ τὸ ἐλῶδες ἐστὶ τὸ ἀφείκον. *Coriannum quoque difficile provenit*. Haud enim germen emittit nisi aqua premaceratum, causa, duritiem habet; ligno enim quasi tegmine tegitur.

Θύμβρα δὲ. Plinius; *Cunila quidem & origanum post xxx. diem. Gaza vertit: Satureja atque origano plus quam triginta dies dantur*. De cunilæ voce vide quæ supra diximus, capite de origano. Θύμβρα Gaza *saturejam* vertit; credo ex auctoritate Plinii qui lib. XIX. cap. VIII. scribit. *Cratævas apud Græcos cunilam bubulam eo nomine appellat. Cæteri vero conyroides* (vide quæ supra dixi) *cunilaginem: thymbra vero, quæ sit cunila. Hæc apud nos habet vocabulum & aliud, satureja dicta in condimentario genere*. Columella autem, cuius auctoritas apud me major, thymbra à satureia distinguit lib. IX. cap. IV. *Eadem regio fecunda sit fruticis exigui, & maxime thymi, atque origani, tum etiam thymbra, vel nostratis cunila* (attende ad verbum *nostratis*) *saturejam rustici vocant*. Idem eodem capite. *Thymo deinde proxima thymbra, serpyllumque & origanum*. Tertia nota, sed adhuc generosæ, *marinus ros, & nostras cunila, quam dixi satureiam*. Idem in Hortulo.

Et satureia thymi referens, thymbraque saporem.

Placidus Lactantius in primam Theb. Statii, ait thymbra Latinè appellari polium. Sed graviter errat. Nam vox utraque Græca est, Θύμβρα καὶ πόλιον; res tamen diversa. Verba ipsa Placidi Lactantii addam, ad hunc Statii versum

Seu Trojam Thymbraus habes.

Thymbra locus est Troja ab herba cognominatus, quam Latini pulejum dicimus. Illuc Admeti regis pecus patet. Ita editus, quem vidi, codex habet. In annotationibus, aut potius variis lectionibus, quas viri doctissimi ad calcem libri adjecerunt, reperi, in altero codice pulejum, in altero polium. in MS. verbenam. Ex polium formarunt polium. Sed perinde utrum polium, pulejum, an verbenam legamus. Omnes à Thymbra sunt plantæ diversæ, locisque diversis, de singulis agit Dioscorides, & Theophrastus. De polio Dioscorides lib. II. cap. cxxiv. de thymbra lib. I. I. cap. xlv. Theophrastus libro hoc septimo de thymbra, saturejaque infra plura.

Δυσφύς τιν. Plinius loco citato, *Omnium difficillime apium: quadagesimo enim die cum celerrimè, quinquagesimo majore ex parte emergit. Postremam clausulam hujus periodiomisit Plinius, quam ita transtulit Gaza: Quod enim omnibus sementibus fieri potest, quidam enim id adjungunt. Sed reseruant vel reserunt dicendum fuit, id enim est ἵνα ἐλεγεσθαι.*

Κατὰ πόλιν, ὡς. In Aldino & Basileensi χαίρας. Pro quo Scaliger χαίρας. Placeret vulgata lectio, ὡς, quod proximè ad antiquam accedat. Sæpe in antiquis Theophrasti codicibus pro ὡς, χαίρας & χαίρας pro ὡς scriptum est. Cæterum mentem hujus loci rectè percepit Scaliger. vide ejusdem animadversiones.

Πογιάταιν καὶ ἐν τῇ ἐνάλει καὶ ἐν τῇ ἐνὶ γῆ. Male in Aldino ἵνα καὶ. Causas recenset Theophrastus cur semina eodè modo sata tardius, vel celerius proveniant. Sunt autem locus, cælum, ætas, tempus, serenitas, tempestas, de quibus omnibus cum in libris de causis luculentius agat: eò lectorem remittimus, ac ut commentaria Scaligeri perlegat rogamus.

ἢ τὸν ποταμὸν τῶν πελαγονίς. Hunc locum exscripsit Plinius his verbis, *Aliquid seminum ætas confert, quoniam recentiora maturius gignuntur, in porro, gethyo, cucumere, cucurbita: ex vetere autem celerius proveniunt, apium, beta, cardamum, cunila, origanum, coriandrum. Apii, five felini semen bimum terræ commisi bis, terve, sed quam anniculum citius provenire hæcenus non observavi. Nasturtii semen recens æque cito ac antiquum provenit. Sed hoc solo, cæloque fortè adscribendum.*

Ἰδὼν δὲ φασὶν ἐν τῇ πεντηκονταετηρία. Plinius loco citato: *Mirum in beta semine; non enim totum eodem anno gignit, sed aliquid sequente, aliquid tercio. Itaque ex copia seminis modice nascitur. Non putarim ex eodem semine diversis annis beta alias atque alias plantas nasci, sed ex deciduo.*

Εἴ τις δὲ καὶ ὅτι ἵνα ὡς. Vertunt: *Quadam non anno tantum fructificant, verum etiam bimatu; ceu apium, porrum. Mentem Theophrasti, ut rectè monet Scaliger, non percepit Gaza, uti nec Plinius, qui lib. XIX. cap. VII. sic hunc locum transtulit: Quadam anno suo tantum pariunt, quadam sæpius, sicut apium, porrum, gethium. Hæc enim semel sata pluribus annis restibili fertilitate proveniunt. Falsum est apium sæpius ferre semen. Perire solet planta, quando semen maturum reddidit, nisi fortè cultura accedat, & tum etiam sæpius perit. Novæ sunt plantæ quæ ex deciduo nascuntur semine; nec scio quid sit anno suo pariunt. An alio anno quam suo parere possunt? Theophrasti verba sic verte. Nonnulla non eodem quo sata sunt anno semen ferunt, sed proximo, ut apium. Videamus res ipsam. Apium si maturè admodum feratur, æstasque sequatur, conveniens eodem anno semen reddet. Idem faciet si ante finem anni præcedentis semen terræ commissum est. Majo Aprilique mensibus terræ mandatum postero anno feret. Ut plurimum tamen altero à satione anno semen fert: rarissime eodem.*

Quæ olera è quibus nascantur : nasci verò è semine, avulsione, ramo, atque radice. Quæ caule reciso regerminant. Quæque radices perdurent : & quæ regerminant, quæ non.

Φύεται δὲ πάντα ἀπὸ τῆς σπέρματος. ἓν αὖ δὲ καὶ ἀπὸ τῆς ὀρθοσπῆδος, καὶ κλωνος, καὶ ῥίζης. ἀπὸ μὲν ὀρθοσπῆδος ἡ ῥάφαρος. αἱ γὰρ πικρὰ ῥίζες περιλαβάν, ἀπὸ δὲ τῶν βλαστῶν, πήρανον, ὀρίανον, ὠκιμον. ἀπὸ φυτεύσεως γὰρ καὶ τῆς, ὅταν ἀπὸ τῆς αἰῶνος ἢ μετὰ τὴν γέννησιν, πικρόν τις εἰς τὸ ἡμίον. ἀπὸ ῥίζης δὲ, σκοροδον, καὶ κρόμμυον, καὶ βολβός, καὶ αἰπλῶς τὰ τριὰς τῶν κεφαλορρίζων. φύεται δὲ καὶ εἰς πᾶσι ῥίζαι διαμύχουσιν ἐπὶ παλαιὰ χρόνον, ἐπεὶ καὶ αὐτῶν ὅτι δὲ ἀπὸ τῆς σπέρματος πάστα βλαστάνει, φανερόν, καὶ γὰρ τὸ πήρανον, ὅπερ ἔφασι τινες, ἀλλὰ βραδέως, διὸ καὶ ἀπὸ φυτεύσεως. ὅσα δὲ ἀπὸ ῥίζης φύεται, τῶν ἡμῶν ῥίζα χρόνιον, αὐτὰ δὲ ἐπεὶ καὶ αὐτὰ. διὸ καὶ ὀρθοβλαστάνουσιν αἱ ῥίζαι τῶν πικρῶν, καὶ γίνονται παλαιὰς καὶ μένους ἐν τοῖς ἡμέροις, καὶ κηπευομένοις, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἀγροῖς, ὥστε ἐπὶ μὲν οἷον βολβοῖς, σκύλλαις, καὶ τοῖς ἄλλοις. ὀρθοβλαστάνει δὲ ἓν αὖ καὶ τῶν μὴ κεφαλορρίζων, χρονοπτερον δὲ οἷον σέλιον, καὶ τῆς ἡμῶν. ἀφῆσσι γὰρ ῥίζας, ἀφῶν φύονται φύλλα καὶ καυλοί. ὀρθοβλαστάνει δὲ καὶ ἡ θύβιον καὶ τὸ ῥάσιον, καὶ τῶν φύων καὶ τῶν βολβοῶν, δητὰ κεφαλῶν. ἐξ ἧς βλάστησι γίνεται τῶν φύλλων. αὐαυθενίῳ δὲ τῶν καυλῶν, καὶ τῶν σπέρματος. ἀφαιρεθέντι. ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ χρονοπτερον εἶναι τὰς τῶν κεφαλῶν καὶ συλλέγεσθαι μὲν εἰς ἑκατόν. διὸ καὶ φυτεύουσιν. πᾶσα δὲ πᾶσα ἐξ ὁμογενῆ, ἐξ ὁμογενῆ πᾶσι τῶν κρομμύων φύσει διὸ καὶ ἡμασάν. ἀλλὰ ὅμως ἡ δὲ πᾶσι καὶ ἡμέρων ἐξ ἑκατόν, ὅσα χρονοπτερον μὲν εἰσιν, ἐπὶ γένεσιν δὲ τῶν, αἱ ῥίζαι ἐπὶ βλαστάνουσιν ὥστε καὶ ἐπὶ τῶν φρυγανικῶν, καὶ τῶν ἡμασάν. ἀλλὰ ἐπὶ τῶν κρομμύων, καὶ σκοροδῶν, καὶ βολβοῶν, καὶ ὥστε δὲ ἡμῶν τις γίνεται τῶν. ἡ δὲ γένεσις ὥστε ἐρηται τελεῖται εἰσιν. ἀπὸ ἀπὸ μὲν πάντων, ἀπὸ δὲ καυλῶν καὶ ῥίζης τῶν ἐρηταιῶν. τῶν δὲ καυλῶν καὶ ῥίζης τῶν ἐρηταιῶν, πᾶσι μὲν ὡς εἰς εἶν βλαστάνει, πᾶσι τῶν ἡμασάν. ἐμφανέσταται δὲ ὥστε καὶ εἰς χρονοπτερον, ὠκιμον, θρίδαξ, ῥάφαρος. καὶ τὸ μὲν θρίδαξ ἡ δὲ φασὶ τὰς παλιβλάστους εἶναι καυλούς. τὸν γὰρ πᾶσι ὁ πᾶσι ἐπὶ πικρὸν εἶναι, ὡς ἀπὸ τῶν. οἱ δὲ τὸ ἐναντίον, ὁ πᾶσι τῶν τῶν, ἀλλὰ ὡς αὐτῶν ἀπὸ τῶν, φαίνεται γλυκυτέρες, ἀλλὰ ἐπὶ τῶν ῥάφαις τῶν ὁμολογημένων. ὡς εἰς πάλιν βλαστάνει, ἡ δὲ ἀφαιρεθέντων πᾶσι τῶν φύλλων πᾶσι τῶν διακαυλίσει. διαμύχουσι δὲ αἱ ῥίζαι παλαιῶν, ἀλλὰ αἱ μὲν βλαστάνουσιν πάλιν, αἱ δὲ ἔ. ῥάφαις ἐν καὶ γογγυλὶς διαμύχουσι γῆς ἐπὶ βλαστάνουσιν ἀχρὶ ἡμέρας, ἐξ ὧν ἐξισιν λαμβάνουσιν. ὅπερ πᾶσι τινες ἐξ ἐπὶ τῶν κηπευομένων. ἔ. βλαστάνουσιν δὲ, ἔ. δὲ ἀφῆσσι φύλλον, ἔ. δὲ εἰς πᾶσι ἀφῆσσι τῶν ἐπὶ τῶν ἀγροῖν γῆν, ἰδεῖν δὲ τῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐστὶ. τὰ τε πᾶσι τῶν λαχανωδῶν, μονόρριζα τῆς παχέας κατὰ τὰς ῥίζας. καὶ γὰρ ὅσα ὀρθοφύει τὰς ἰσοπαχέας καὶ ταύτας ὥστε σέλιον καὶ πεύλιον, ἀπὸ τῆς μέσης πᾶσι ἡ ὀρθοφύσις ἐστὶ καὶ ἐν τῶν ἀπὸ τῆς ῥίζης ἡ γένεσις εἰς δὲ πᾶσι

Nascuntur omnia è semine. Nonnulla etiam avulsione, ramo, radiceque. Avulsione, brassica : semper enim vel aliquid radice ejus accipitur. Germine, ruta, & origanum defiguntur, nec non & ocimum : nam id quoque transfertur cum ad palmum, aut plus altitudinis venerit, dimidio abscisso. Radice allium feritur, & cœpe, & bulbos, & arrus : & in plenum, quæ in capitatorum genere ejusmodi sint. Nasci etiam ea possunt, quorum radices plus temporis durant, quanquam annuo consistunt caule. Sed quod omnia provenire semine possunt, manifestum hinc est. Ruta enim sic nascitur, quod quidam negant : verum tardè, qua de causa furculo ferere eam solent. Illorum verò quæ radice proveniunt, radix quidem diuturna est : ipsa autem anniculia consistunt. Itaque radices talium suo latere germinant, pluresque redduntur, non tantum in urbanis, atque hortensibus, verum etiam in sylvestribus (ut dictum jam est) ceu in bulbis, gethyis, scyllis, aliisque quibusdam. Quædam etiam non capitata, verum diuturniora, germinare posse cernuntur, ut apium, beta : mittunt enim radices, quibus folia, caulesque proveniunt. Gethyum quoque latere germinat, & porrum subtus suo latere promit, veluti quoddam caput bulbaceum, ex quo foliorum ortus : caule tamen arefacto, semineque sublato. Sed quoniam eorum capita minus usui sint, idcirco sicanda minime leguntur, ac proinde nunquam feruntur. Sed hæc forsitan, & similia genere, & proxima quodam modo naturæ cæparum consistunt : quàmobrem mirum est. Veruntamen & in omnibus tam urbanis, quam sylvestribus, quæcunque diuturniora, simulque terræ propiora consistunt, horum radices regerminare facile possunt, ut vel in fruticum, atque suffruticum genere fieri novimus. Verum in capis, aliis, bulbisque, vel numero hæc quodammodo amplecti potueris. Proventus autem (ut retulimus) trifarius est. Semine, qui communis omnium est : caule, radiceque, qui prædictis tribuitur. Caule verò reciso (ut ita loquar) omnia regerminant, exceptis, quæ seculia vocant. Sed evidentissima quasi & usitata, ocimum, lactuca, brassica. Et quidem lactucæ regerminatos caules suaviores affirmant. Primos enim lactuosos esse, atque amaros, utpote minus concoctos. Alii è contrario volunt secundos, scilicet lacte refertiores constare, sed dulciores sentiri, quamdiu teneri sint. Verum in brassica ceteris esse suaviores caules regerminatos confessum habetur, si antequam excaulescat, folia detrahantur. Radices plurimum certe perdurant, & aliæ regerminant, aliæ non. Radix, & rapa, si terra cooperiantur, usque ad ætatem durare, & crescere possunt : quod olitorum nonnulli de industria faciunt. Non enim regerminant, neque folium mittunt, nisi accumulata humum semoveas, quod vel in reliquis deprehendi facile potest. Maxima oleum pars unistris, ea scilicet radice, quæ agitur in profundum. Etenim quæ illas æque grassas late-

† πᾶσι.

† δὲ πᾶσι.

† εἰ μὴ πᾶσι ἀφῆσσι.

† πᾶσι.

† Aron.

† Quamobrem mirum est. Veruntamen & in omnibus tam urbanis, quam sylvestribus, quæcunque diuturniora, simulque terræ propiora consistunt, horum radices regerminare facile possunt, ut vel in fruticum, atque suffruticum genere fieri novimus. Verum in capis, aliis, bulbisque, vel numero hæc quodammodo amplecti potueris. Proventus autem (ut retulimus) trifarius est. Semine, qui communis omnium est : caule, radiceque, qui prædictis tribuitur. Caule verò reciso (ut ita loquar) omnia regerminant, exceptis, quæ seculia vocant. Sed evidentissima quasi & usitata, ocimum, lactuca, brassica. Et quidem lactucæ regerminatos caules suaviores affirmant. Primos enim lactuosos esse, atque amaros, utpote minus concoctos. Alii è contrario volunt secundos, scilicet lacte refertiores constare, sed dulciores sentiri, quamdiu teneri sint. Verum in brassica ceteris esse suaviores caules regerminatos confessum habetur, si antequam excaulescat, folia detrahantur. Radices plurimum certe perdurant, & aliæ regerminant, aliæ non. Radix, & rapa, si terra cooperiantur, usque ad ætatem durare, & crescere possunt : quod olitorum nonnulli de industria faciunt. Non enim regerminant, neque folium mittunt, nisi accumulata humum semoveas, quod vel in reliquis deprehendi facile potest. Maxima oleum pars unistris, ea scilicet radice, quæ agitur in profundum. Etenim quæ illas æque grassas late-

τὴν μίαν, ἢ ἄπ' αὐτῆς καὶ τὸ πομφυάδου, καὶ μικρὰ καὶ τὸ φαφιδου καὶ τὸ γογγυλίδου. καὶ αὐτὰ μὲν δὴ φασι φαίεσθαι διὰ τὴν χρεῖαν. ἢ δὲ τὰ πευτλίς μία καὶ μακρὰ καὶ παχέα καὶ ὀρθή, καὶ ἡ περὶ ἢ τὸ φαφιδου. διὰ φύσεις δὲ ἔχει παχέας, ὅτε μὲν δύο, ὅτε πέντε καὶ τρεῖς, ὅτε δὲ καὶ μία. ἢ δὲ λαπαίβινες γαννύμεραι παρὰ φύσιν καὶ παρὰ τῶν πευτλίων. σερκαώδης δὲ ἢ ῥίζα, καὶ ἡ δὲ αὐτὴ διὰ τὴν ἰσχυρίαν πνεύσας. ὅτε φλοιός καὶ παχύς, καὶ ἀφαιρέσιμος, ὡς περὶ ὅτε φαφιδου, ἀλλὰ καὶ φαφιδου μάλλον οἷον ὅτε ἰπποσελίνων. ὡς αὐτῶς δὲ ἢ τὸ ἀνδραφάξου. μία μὲν εἰς βαθὺ ἐκ τῆς γῆς ἀλλὰ μονόριζος τὸν δὲ τέτων πάντων τὸ λάπαθον. καὶ γὰρ ἔχει παχέας, ἀλλὰ τὰς λεπτάς, βαθυρίζοντα τὸν δὲ παύτων ἔχει γὰρ μείζονα τῶν ἡμιποδίων. τὸ δ' ἄρριον, βραχυτέραν πολυκαυλον δὲ καὶ πολυκλαδον καὶ ἡ ὅλη μορφή πελειωθεῖσα, ὡς ἀπλησία τῇ τῆς πευτλίας. πολυχρονίωπον δὲ τῆς ἀργείας, καὶ ὅλας δὲ πάντων τὰ λαχάνων ὡς εἰπεῖν γὰρ διαμένει ὁ ποσσὶν χρέον, ὡς φασι. ἔχει δὲ σερκαώδη τὴν σάρκα ἐνικμον. διὸ ἐξαιρέθεισά τῃ πολὺν χρέον. τὸ δ' ὠκμον, μία μὲν τὴν παχέαν τὴν κατὰ βάθος. τὰς δ' ἄλλας τὰς ἐκ πλαγίως λεπτάς ὅπως εὐμήκεις. εἷνα δὲ καὶ ἔχει τὴν μίαν τὴν ὀρθήν, οἷον τὸ βλίπον ἀλλ' εὐθύς πολλὰς ἐξ ἄκρας, ἐν παχέας, ἐμικροτέρας τῆς ἀνδραφάξου.

re suo mittunt, ut apium, betaque, de media quodammodo spargunt: nec a principio continuo findunt, sed ad ipsam unicam stirpem fissionem ejusdem illius lateralisque agunt. Et eas quidem manifestas ex usu reddi affirmant. Betis autem radix unica, sed longa, crassa, rectaq; sicut raphano. Crassas hæc laterales gerit, & alias binas, alias ternas, alias etiam unam, * quibus exortæ fibræ coherent, & alligant. Carnosa radix hæc est, & gustatu + suavis, quam obrem crudam nonnulli mandunt. Cortex non crassus, neque extricabilis est modo raphani, sed potius + equapio proximam dixeris. Eodem modo & attriplici radix una altè descendens, aliæ vero ex ea se depromunt. Omnium maxime + unistirpem ruminem esse putaveris: laterales enim crassas nullas penitus agit, sed tantum prætenues. Nititur altissima omnium radice, majore namq; + semipedibus ternis Sylvestris brevior agit. Multicaulis atque ramosus consistit: & tota forma, cum perfecta est, betæ proxima sane cernitur. Diuturnitate quoque sylvestrem, & in totum (ut ita loquar) omnia olera vincit. Perdurat quantumvis temporis, ut ajunt: carne plena, atque humecta consistit; qua de causa effusa diu vivere potest. Ocimo quoque radix unica data est, quæ crassa esset altèque descenderet; Ceteræ vero, quæ de latere prætenues orirentur, admodum prolixa adherent. Quædam singulari illa in rectum tendente carent, ut blitum. Sed continuo ab extremo multas crassas prolixiores quam attriplex agunt, ac betæ hæc demedia, quodammodo hæc agnatio fit, nec radix a principio finditur, sed ad unicam illam pertinet ea quæ ab ipsa erit parva in raphano. + Deprehensum autem id esse propterea quod ad cibum eximi consueverit. * Quibus exortæ tenues fibræ adnascuntur. + Suavis ad dulcis. + Hipposelinum. + Singulari radice. + sesquipedæ

IVLII SCALIGERI AD CAP. II.

LEge, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ χρησίμως εἶναι. Theodorus legit affirmativè. Omittit enim negationem. Mirum, inquit, quare capitula ea, quæ ab latere primorum oriuntur, non ferantur. Ceterum cum dixit, παχέα, magis probo negationem. Non est, inquit, mirum: à porri capite majori capitula depromi: propterea quod fortasse generis ejusdem sunt cum cepa. Quare cum ea commune id habeant. Et quia generis est analogi, non autem speciei contradistinctæ sub eodem genere statim univoco: degeneravit ita, ut inutilis sit ad fasionem.

Επιχειρήματα. Theodorus, terræ propiora constant. Quomodo plantæ aliæ aliis possint esse propius terram; nescio; quippe omnes, ut ex Platone didicimus, ἔχουσιν. ut non tam reprehendas Theodorum: quàm species Græcorum licentiam.

καὶ ὡς αὐτὸς ἀριθμὸς πρὸς γένεσιν τέτων. Theodorus, vel numero quodammodo hæc complecti possis. Veteres vocem hanc, numero, ponebant pro eo, quod est, sæpe. Qui significatus huic loco nullus convenit. At si accipias ex vulgari consuetudine: sanè misera erit sententia. Quippe in natura quid esse queat, quod numero nequeat comprehendere. Etiam id, quod appellant, transcendens, intelligitur sub unitate, adde, ut ipsum quoque designet Deum. Diligentius sic eliciemus. Cum duo genera faciat τὰ δὲ τὸ πρὸς ἐπιπλασθέντων: Primum φευγανικόν, ὅ ἐστι βαμνίδος: hæc raro talia esse dicit. Alterorum κερμυλίων, ὅ ἐστι congenerum: in his naturam ait frequentiore. Hoc est, ὡς αὐτὸς ἀριθμὸς πρὸς Atticisimè. Tanquam turba quadam. ἔδ' ὅτι ἀριθμὸς: In proverbio.

Ἀποκαύλων. Theodorus, seculaia: ut secordia. Velim tamen scire, quæ sint ἀποκαύλα. Non enim sunt, ἀκαύλα, sed quorum caulis cum recisus fuerit, non germinat. In Plinii codice: exceptis, quæ non scabrum habent caulem. Iam hoc falsum: neque convenit cum hoc significatu. Ruellius dissimulato eo errore sic scribit: exceptis, quæ caulem seorsum habent. Non quo percipere cujusmodi sit plantarum genus, quod seorsum habeat caulem: nibilo melius quam quemadmodum ego seorsum habeam collum. Herimolaus Plinii locum, id est cap. VII. XIX. * non designavit. Et quæ sint ἐπιπλασθέντα, docet: ἀποκαύλα non docet.

Lege, ἡδὲ: non ἰδὲ.

Αἱ ῥίζαι πελειῶν. Theodorus scripsit, plurimum.

librarius mendosè, plurimum.

ἔδ' εἰς ἀφίλοι τὴν σελανίαν γῆν. Theodorus legit affirmativè sic. εἰ μὴ πρ. Rectè. Non enim germinant, nisi super ingesta terra dimoveatur.

Τὰς ἰσοπαχέας τῶν τῶν. Lego, τῶν τῶν, usitata numeri mutatione.

Eis ὅτι τὸ τὴν μίαν ἢ ἄπ' αὐτῆς καὶ τὸ πομφυάδου, καὶ μικρὰ καὶ τὸ φαφιδου. καὶ αὐτὰ μὲν δὴ φασι φαίεσθαι διὰ τὴν χρεῖαν. Theodorus, Sed ad ipsam unicam stirpem, fissionem ejusdem illius, lateralisque agunt: & eas quidem ex usu manifestas reddi affirmant. Principio videmus quot omiserit verba. Deinde quo consilio contradicat Theophrasto. Ille enim: ex iudicis δὲ τὸ δέχεται ἡ γῆ. Αἱ γὰρ, appellat initium stirpis sursum, ὅ ἐστι radicis deorsum. At Theodorus tam primariæ (hæc enim est, quam illa voce, ejusdem notat) quàm accessoriæ, sive, ut ipse vocat, lateralis, ait agere fissionem ad stirpem ipsam. Verum non sic est: sed sic. Non statim à principio radix finditur. Sed ad unicam illam pertinet ea, quæ ab ipsa exit parva in raphano, & rapa. Et conjunctio illa, καὶ μικρὰ, habet efficaciam, ut non sciam majorem, sed ab illa ortam dicat alteram, quæ etiam parva sit. Exempla autem ponit raphani, ὅ ἐστι rapa: propterea quod eorum radices potissimum inter olera eximuntur ad vescendum. Idcirco dixit, διὰ τὴν χρεῖαν. E verbis Theodori nihil intelligas ex usu reddi manifestas. Sed sic: Deprehensum autem hoc esse, propterea quod ad cibum eximi consuevit. Theodorus verò, qui nulla ponit exempla, non potest dicere hanc extremam sententiam: neque enim in Brassica, Beta, lactuca, aliis plurimis est radicis usus. Quare obscurior in illis historia τὸ μονόριζος; in his autem evidentior.

Τὰς δὲ μὴ ἐκ τῶν τῶν. Lego αἱ δὲ μικρὰ ἐκ τῶν τῶν. Theodorus omisit, γλυκεία. Multa tamen sunt dulcia, eademque insuavia: ut Satyrion.

Οἷον ὁ τῶν ἰπποσελίνων. Adverte diligentius; videtur enim falli. Quippe raphani substantiæ tres: ita ὅ ἐστι hipposelinum. Lignosum in medio, quasi medulla. Circum eam coriaceum quiddam acrius. Extremo ambitu cuticula tenuissima. Facile eximitur coriaceum. Cuticula non nisi radendo. Par natura in intubis ὅ ἐστι aliis. Non igitur rectè ea differentia diffusus est ab Hipposelino Raphanus.

Τῶν ἡμιποδίων, Theodorus, Semipedibus ternis. Latine pro sesquipedæ; ut alibi.

Πύττω δὲ πάλιν. Agit hoc capite Theophrastus de plantandis oleribus, ac quomodo proveniant, optimèque nascentur. Hæreo utrum hunc locum satis feliciter expresserit Plinius lib. xix. cap. vii. Nascentur omnia semine aut avulsione. Quædam semine & furculo, ut ruta, origanum, ocimum: præcidunt enim & hoc cum pervenit ad palmum altitudinis. Quædam & radice & semine, ut caepe, allium, bulbi, & si quorum radicem anniferorum relinquunt. Eorum verò quæ a radice nascuntur, radix diuturna & fruticosa est, ut bulbi, gethyi, scintilla. Fruticant alia & non capite, ut apium & beta. Reliqua mox adferam. Multa hic omisit Plinius, nonnulla etiam corrupta sunt, quæ suo loco corrigere conabimur.

Ἀπὸ τοῦ σπέρματος. Olera, inquit, omnia è semine nasci, illud, paulò infra hoc probat argumèto. Id quod ruta, licet id multi negant, quamquam tardè, attamen è semine nascitur. Rutam semine exire, experientia didici: sed omnia olera semine provenire dubitatione non caret; præsertim cum scillam inter ea recensere infra videatur. Ego certe ex olerum classe expellerem. Scillæ semen sæpius terræ frustra commissi, quod cælo, tellurique frigidiori imputo. Adiantum autem & trichomanem, de quibus cap. xxi. agit, si inter oleracea, non autem herbacea referat, malè scribit, omnia olera semine nasci. Verùm non putarem has plantas à Philosopho nostro inter olera referri.

Ἐξ ὧρων. Avulsione, inquit, ὧρων provenit. Addit rationem, quod semper aliquid ejus radicis accipitur. Quod de omni brassica mihi non facile quis persuadet. Capitata brassica quomodo avulsione propagari possit, ne imaginatione quidem capere possum. Selinoides, crispaque hoc pacto defigi fortasse poterunt, Batavis tamen res infelicitè succedit. An itaque pro ὧρων legendum? Cerrè raphanus major rusticana plures radices habet; quod ipse alibi scribit Theophrastus, & hoc ipso capite docet. Eadem raphani radix pluribus est dotata fibris, adeo ut facile avulsione feri possit, uti ea omnia quibus radices plures. Columella lib. xi. cap. iiii. Raphani radix bi anno rectè feritur, Februario mense cum vernum fructum expectamus, & Augusto mense circa Vulcanalia, cum maturum. Sed hæc satio sine dubio melior habetur: cura est ejus, ut terra stercoreata, & subacta obruatur, post ubi caperit aliquid incrementum, subinde aggeretur. Nam si supra terram emerferit, dura & fungosa fiet. Hæc quamquam ostendant, Theophrastum ὧρων scripsisse, mutare nihilominus non audeo antiquam lectionem, quod idem de brassica tradat lib. i. de caus. cap. iv. Ἀπὸ τῆς ῥαφάνου ῥίζης, ὧρων καὶ κρητάνου.

Ἀπὸ τοῦ τῶν ὧρων. Inter ea quæ germine nascuntur, ocimum numerat. Apud nos hoc pacto ocimum propagari recusat. Ex novo semine quotannis provenit; annua planta est. In Græcia aliisque calidioribus regionibus utrum perpetua planta sit, me fugit. Nec scio an ex germine nova alteraque producatur planta. De mendo nulla cadit suspicio. nam apud Plinium idem legitur. lib. xix. cap. vii. Quædam, inquit, semine & furculo, ut ruta, origanum, ocimum: præcidunt enim & hoc cum pervenit ad palmum altitudinis. Melius pro præcidunt enim, legeretur, præcidunt etiam hoc.

Ἀπὸ τοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν. Plinius loco citato: Quædam & radice & semine, ut caepa, allium, bulbi, & si quorum radicem anniferorum relinquunt. Eorum verò quæ a radice nascuntur radix diuturna & fruticosa est, ut bulbi, gethyi, scintilla. Hic locus corruptus satis. Nescio quid sit, & si quorū anniferorum relinquunt. Dalecampius verba Plinii sic exponit; Annifera vocat τὰ ἰπτερόφυλλα, quorum caulis annuus est, appositè quidem: sed significatu minus proprio, cum annifera etiam intelligere possimus quæ fructum aut florem quotannis ferunt. Nascentur etiam radice, inquit, Theophrastus, quorum radices vivunt diutius, quamvis annuus caulis sit. Talis est beta & oxalis. Hanc lectionem primus repperit Hermolaus in castigationibus Plinianis; ubi ad Parmensem lectionem (in quo habetur; & si quorum radicem minimi florum relinquunt) hæc scribit. Vetis lectio: minimi ferorum. (Alii codices, omniferorum.) Scribo anniferorum. Theophrastus, καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀφαιρούμενα ἰπτερόφυλλα: hoc est ad verbum: & si quorum radices permanent anni-caulium. Quod enim Græci vocant ἰπτερόφυλλα nos annifera & annui caulia interpretari possumus: id est, quæ annuo caule fruticant.

In quo notandum est, eidem auctori lib. vii. alia esse quæ ἰπτερά, id est, annua dicuntur: alia quæ ἰπτερόφυλλα, id est, annui caulia. Annua sunt quæ pereunt, Annuicaulia five annuifera quæ inarescunt, & exolescunt quidem: sed radices suas relinquunt. Qui locus in Theodori translatione depravatus est, Dalecampius scribit, & si quæ radicem annifera relinquunt. Sed nec hæc placet lectio. Scribo, & si quorum radices minime caulem floremque relinquunt. Ita si legamus, rectè ἰπτερόφυλλα reddidit. Ἐπτερόφυλλα enim dicuntur, quæ singulis annis veterem amittunt caulem, novumque promunt. Frustra, meo judicio, Hermolaus Theodorum accusat, quod locum hunc Theophrasti minus rectè verterit. Parvum est inter Hermolai ac Theodori versionem discrimen. Nescio uter melius reddiderit. Theodori tamen interpretatio magis arridet. Nec tamen idcirco Hermolai improbo.

Ὅσα δὲ ἀπὸ τοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν. Plinius loco citato. Eorum quæ a radice nascuntur, radix diuturna & fruticosa est, ut bulbi, gethyi, scilla. Nemo non videt ita scribendum pro scintilla. Nam hoc nomine planta nulla gaudet in rerum natura. Illud, fruticosa, de suo addidit Plinius, nec facit ad rem. Fruticola radix dicitur, quæ longè latèque fruticat, & multos habet fruticantes ramos. Nec gethyum, nec bulbus, nec scilla plures, latèque fruticantes ramos habet. Scilla unicum, carnosumque fert caulem, rarò binos: ternos tulisse nonquam observavi, nec quenquam vidisse arbitror. idem de gethyo bulbosisque cæteris dicere licet.

καὶ τὸ μὴ κεφαλοῦ εἶδος. Plinius loco citato, Fruticant alia & non capite, ut apium & beta. Nitidior lectio: fruticant & alia non capitata, uti. An apium, betaque fruticare dici possint, in medio relinquam. Fruticare dicuntur, quæ lignosos durosque caules emittunt, vel quando caules jam duri lignosque fiunt. Plinius lib. xvii. Quod supra terram est, è matre radijubetur, ne fruticet. Col lib. v. Potest annicula præcidi ad semis. in super duos pedes, ut è trunco fruticet. Latè si sumatur vox fruticare, de herbis dici potest.

Ἐπτερόφυλλα. Plinius loco citato, dicuntur plantæ, quæ repunt in terram, & humi proficæ sunt. Sic ἰπτερόφυλλα plantæ sunt, quæ folia humi sparsa habent.

Πλὴν τῶν λευκοκάλων. Hanc lectionem probat Plinius loco citato. Caule, inquit, reciso ferè quidem omnia vegetant, exceptis quæ non scabrum habent caulem. Hæc sunt falsissima. Levem habet caulem scilla, apium, lapathum deciso tamen caule sæpius regerminant. Corrigunt, quæ non crebrum habent caulem. Sed unico caule scilla, porrum, gethyum, fæcula, fœniculum, apium hortense surgunt, nova tamen germina deciso caule emittunt. Falluntur ergo qui pro λευκοκάλων apud Theophrastum, μωροκάλων & apud Plinium, non crebrum, resitunt. In Aldino & Basilenfi codice scriptum est ἀπτερόφυλλον; Theodorus vertit seculia, quod ἀπτερόφυλλον & ἀπτερόφυλλον significet, caulem abscindere, amputare, vel, ut Plinius loquitur, decaulescere. Plinius lib. xix. cap. vii. Raphanus utique jucundior detractis foliis, antequam decaulescat. Hoc, ut mox dicam, Theophrastus de Brassica. Ἀπτερόφυλλα dicuntur, quæ caule reciso non regerminant. Quæret quispiam, sed quamam illa quæ caule reciso non repullant? Respondeo, illa caule amisso novum non emittere, quæ altero à satione anno caulem promunt, ac semine maturo pereunt. Qualia sunt Blattaria, Æthiopis, verbascum. Hæc caule deciso non renascuntur, sed pereunt.

Ἐμπατιστὴν δὲ ὡσπερ. Plinius loco citato. Et in usum vero ocimum, raphanus, lactuca. Hanc etiam suaviorem putant à regerminatione. Antiquus noster eo dext habet, ex usu vero ocimum. Lactucæ folia, si avellas, nova quæ sequuntur delicatiora & suaviora esse expertus sum. Caule detracto perit. Caulis apud nos in usu non est: quo tamen tenerior, ac recentior, eo dulcior est. Quare facile credo secundum caulem, quandiu tener est, suaviorem esse, quam fuit primus, verustior jam factus. Lactuca quomodo dulcior speciosiorque evadat, docet Geoponicus auctor. Lib. xii. cap. xiii. Εἰ δὲ βούλει καὶ ἰσχυρὸν ἔχειν τὰς θηλακίας, καὶ δὲ ἡμεῖς τὸν μίθρον αὐτῶν αὐτῶν καὶ ἡμέας αὐτῶν, πυντίς τῶν ἀνθῶν μέγας δὴσεν; οὐ γὰρ λευκαὶ καὶ ἰσχυροὶ τὸ πυντί, λευκαὶ δὲ αὐταὶ καὶ ψάμμος, αὐτῶν καὶ πυντί. Si vero & bona specie habere velis lactucas, duobus diebus antea quam eas ablaturus es, comas ipsarum, hoc est supernam

pernam partem ligato: sic enim albæ & speciosæ erunt. Inalbat enim & ipsa harena superne infusa. Tenerioris quoque folii fiet si crebro rigetur. Columella lib. vi. cap. iiii. La-
 Euca totidem foliorum quod brassica transferri debet. Sed & hujus quoque radix simo liniri debet, majoremque co-
 piam desiderat aquæ, sicque fit tenerioris folii.

Αἰνι τῆς ῥαφανίου. Plinius loco citato, Raphanus uti-
 que jucundior detractis foliis antequam decaulescat. Quod
 Græcus auctor de Brassica, hoc Latinus de raphan, oti-
 ve, ut vulgo loquantur, radice. Parum verisimile vide-
 tur quod Plinius scribit; Caulis quippe raphani in usu
 non est, sed radix. Hæc quando decaulescit planta du-
 ra, lignosa, minusque solet esse grata. Quare si de ra-
 phano locus hic intelligi debent, præstat cum Gaza dia-
 γνῶσκειν vertere excaulescat. Si enim folia, antequam
 caulem emittat planta, detrahantur, succus qui in ra-
 dice est melius concoquitur, retineturque qui foliis de-
 stinatus erat; quare succulentior, coctior, sapidior. Sed
 certum est de brassica loqui Theophrastum. Caules e-
 nim meliores fieri ait detractis foliis. Quod de rapha-
 no accipi non potest; hujus enim caules usum non ha-
 bent in culinis. Galenus lib. ii. de aliment. facult. cap.
 lxx. Τῆς ῥαφανίδος καὶ τὸν ἡγυλὸν ἐσθίουσι καὶ τὰ φύλλα καὶ ἡ
 ῥίζη καὶ ἡ μῆλον ἢ ἐσθίουσι. Raphani caulem & folia mandunt,
 sed coacti potius quam voluntarii. Brassicæ autem caules
 regerminatos suaviores esse, si folia, antequam decau-
 lescent, detrahantur. Ratio videtur, quod succus qui ad
 folia mitteretur in radice fervetur, meliusque coquat-
 ur. Plus ergo succi, & melius cocti caulis alter accipit.
 Sed video virum doctissimum vocem διακρίσειν aliter
 exponere, antequam, inquit, caulis grandescat. Maluit
 Gaza, antequam caulescat. Nobis Plinii placet versio,
 quanquam cæteræ rationi non sunt contrariæ. Nam
 si folia antequam decaulescant, vel grandescant cau-
 lis, vel novum promat, brassica detrahantur, succus me-
 lius in radice concoquitur, uberiorque ad caulem mit-
 titur.

Τὰ δὲ πλεῖστα τῶν λαχανωδῶν, μονόριζα. Plinius lib. xix.
 cap. vi. Hortensis (ita in duabus ult. edition. in antiquo
 hortensibus) omnibus ferè singulæ radice, ut raphano, be-
 ta, apio, malva, illud postremum titubat. Sequitur pau-

Raphanus rusticanus.

lo infra; quibusdam tamen capillatæ ut apio malvæ. Si capillatam habent radicem quomodo singularem dicun-
 tur habere? An de diversis speciebus apii, malvæque
 hæc intelligenda. Certe eleoselinum vel palustre api-
 um, & malva sylvestris crispæque capillatas habent ra-
 dices.

Ἰσοπαχὴς ῥαφανίς. Exponit, docetque, quomodo olera
 plurima singulari consent radice. Mentem Theophra-
 sti ut percipiat lector, iconem raphani rustici addidi-
 mus. Hæc singulari constat radice, ex cujus media par-
 te, aliæ duæ æque crassæ enascuntur, quæ primum fi-
 bris carent, post multis donantur. Ex hoc etiam Theo-
 phraستي loco cognoscimus eandem raphanum legitimam
 esse: habet enim omnes notas quas de raphano tradide-
 re veteres. Radices enim raphani sine radiculæ tam sa-
 tivæ majoris, quam minoris non conveniunt cum deli-
 neatione veterum, præsertim iis quæ hoc capite tradit
 Theophrastus. Grandia hæc profert folia, longa, latæ,
 acuminata, saturato colore virentia, hippolapathi æmu-
 la, sed majora & asperiora. Caulem (si quando promit)
 edit tenuem, atque in eo flosculos albidos, parvulos &
 exiguas siliquas: radix magna albida est, gustu admo-
 dum acris. Humentibus hortorum locis gaudet, atque
 in his melius, quam aridioribus aut aridis proficit. Aprili
 aut Majo quandoque hujus flores apparent, siliquis post
 succedentibus. Adeo verò rarum hoc est, ut semen nul-
 lum ferre quidam crediderint: qui Novembri, Decem-
 bri, Januario, Febuario, vel etiam Martio mense scri-
 bunt radicem particulas ferendas, ac in pinguem soli-
 damque terram defigendas, exque iis facile magnas,
 crassasque subnascitur radices. Vulgo raphanum ma-
 gnam, aut rusticanam, alii radiculam magnam, quidam
 raphanidem magnam. Belgæ meer radij, & meredij
 vocant.

Ἡ δὲ βῆτα πυκνὴ. Betæ radicem luculenter describit.
 Corticem, inquit, non crassum, neque extricabilem mo-
 do raphani, sed hipposelino proximum. Vide Scaligeri
 animadversiones. Ex æquo judica, utrum raphani &
 hipposelini exterior cuticula æque facile possit sepa-
 rari. Fac experimentum, & fer sententiam. Ego sæ-
 pius nullo negotio raphani extimam cuticulam separa-
 vi, quod in hipposelino haud ita facile facere potui, uti
 nec in beta.

Ταῖς δὲ λεπταῖς. Codex corruptus. Non tamen locus hic
 lacerus, ut in Aldino, & Basileensi habetur. ταῖς καὶ * ὁ
 ἐκ τούτων, σερκαδης. In altero Ald. codice pro καὶ μὴ scri-
 ptum est. Corrigit Scaliger Iulius. αἱ δὲ μικραὶ ἐκ τούτων.
 Scribe, ταῖς δὲ λεπταῖς ὅτις γινώσκονται ὡς σερκαδης καὶ ὡς σαρ-
 τάνται σερκαδης. Ita etiam legit Theodorus. De radice
 cum differentiis vide quæ lib. i. Histor. cap. ix. dicta
 sunt.

Τὸ λαπαθόν. Plinius loco citato. Amplissima lapathum, ut
 quæ descendat ad tria cubita. Sylvestri minores, tumide,
 effossa quoque diu vivit. Theophrastus sesquipede majore
 inquit lapathi radicem. Plinius ad tria cubita descen-
 dere ait, quasi περὶ τριῶν scriptum fuisset. Talem ha-
 ctenus lapathi radicem videre nobis nondum licuit, nec
 sesquipede majorem puto reperiri, nisi forte illud genus,
 quod rhabarbarum esse contendunt duorum pedum ma-
 gnitudinem aliquando habeat.

Ανδράφαξις. Supra lib. i. cap. xxiii. ἀνδράφαξις in Ba-
 sileensi editione legitur, pro quo ἀνδράφαξις Lugdunen-
 sis editio habet. Corruptus codex; Græci ἀνδράφαξις, vel
 ἀνδράφαξις dixerunt. Iones quidē ἀνδράφαξις. Hippocrates
 lib. ii. de victus ratione. Ἀνδράφαξις ὑγρὸν, οὐ μὲν τι ἀγ-
 χυρίαι. Atriplex humida est, neque tamen album desiccat.
 Ἀνδράφαξις, quasi ἀδρως αὐξεί. Quod statim in amplitudi-
 nem adolescat: proflit enim octavo à satū die (ut cap. i.
 hujus libri tradidit Theophrastus) confestimque incre-
 mento proficere conspicitur: & fidem celeris augmenti
 facit, ereptum in confinio cæteris herbis alimentum, ac
 ne in hortis quidem juxta eum nasci quicquam tradunt
 nisi languidum. Apud Hesychium legitur, Ἀδράφορος,
 λαχανοὶ ἀγχοί, pro quo scribendum, ut etiam Phavorinus
 legit, ἀδράφαξις. Ab aliis Ἀνδράφαξις dicitur. Columella
 lib. xi. cap. iiii. Itemque olus atriplicis, quod Græci ἀ-
 τριπλεξίν, circa cal. Octob. obrui oportet non frigidissimo lo-
 co. Idem eodem capite, Papaver & anethum eandem ha-
 bent conditionem, satiationis quam chærephyllum & ἀνδράφα-
 ξίς. Ἀνδράφαξις, ἰδὲ λαχάνου ὁ παχὺς ἵς μέγιστον αὐξίται. O-
 leris genus quod cito magnitudinem acquirit. Sic Attici lo-
 cuti sunt. Denim in τ mutant. Scripsit ergo Theophra-
 stus ἀνδράφαξις. Eadem & χερσολάχανον dicitur, quod fo-
 lia marcescentia è luteo vel flavo Xerampelino coru-
 scant,

scant. Sed hoc nomen aptius marinae congruit. Dioscorides lib. II. cap. cxlv. ubi duo atriplicis genera esse tradit. Ἀτρίπλεξ, οἱ δὲ χρυσολάχανοι γινώσκον διττὸν, τὸ μὲν ἄγρον, τὸ δὲ κηπιῶν. Διὰ τὴν αἰτίαν οὗτοί τινες εἰσὶν οἱ καὶ οὗτοι καλεῖται. Atriplex, quam nonnulli chrysolachanon, quasi aureum olus vocant, cognitum olus est: & duorum quidem generum: unum enim est sylvestre, sativum alterum, cōctum id oleris instar estur, alvumque molit. Atriplicis diversis in locis mentionem fecit Theophrastus. uti lib. I. cap. xxiii. lib. VII. cap. I. & II. & III. qui omnes intelligi possunt ac explicatione non indigent. Hortensis atriplicis caulis procerus & erectus, nonnullis alis & ramis brachiatur, in imo teres, superius angulosus: folia lata & acuminata, & bliti foliorum æmula, læviora interim mollioraque, quæ postquam deciderunt flores sub candido relucet colore, ac veluti tenui resparfa farina conspiciuntur, procedente autem tempore in luteum subinde nonnihil elanguescunt: flosculi exigui, sublutei, coacervati, numerosi: semen foliatum isatidi simile, tenui cortice obductum, racematim coheret: radix in altum descendit, fibris multis capillata. Sylvestris lævitate formaque foliorum, floribus, semine folioso hortensem æmulatur, sed humilior ac minor est omnibus partibus. Utriusque generis caule, foliisque, & succo rubens species etiam quandoque re-

peritur; frequentius tamen hortensis. In hortis olitoriiis frequenter sativa, etiam non-sata provenit: sylvestres juxta vias, semitas, scrobes & margines agrorum sæpius gignuntur. Maritimis mediterraneis & Adriaticis ad Tergestini salinas nusquam non obvia. Humi strata atriplex reperitur: caule, semine, foliis laciniatis sylvestris atriplicis & spinaciæ similis, sed latioribus crassioribusque foliis, quam sylvestris atriplex, colore interdum pallido, interdum xerampelino, nonnunquam luteo; sapore falso nitrofiore. Ad atriplicium genus referenda vulgaris occurrit planta, pedem anserinum appellant; cubitali aut altiore caule nonnihil striato ac ramoso hæc affurgit: foliis circumvestitur latis, lævibus, splendentibus, aliquot sectionibus per ora divisus: flosculi exigui subrubent: semen ramulorum cacuminibus racematim adherens, atriplicis sylvestris satis simile est, radix in multas fibras dividitur. Secus veteres parietes, vias, semitas, alibique incultis ac desertis humentibus nonnihil locis frequens exit. Viget Iunio, Julio, Augusto mensibus cum reliquis atriplicibus. Nomen recentior ætas pedi anserino dedit, quem angulis & sectionibus suis, folium quadantenus exprimit. Belgæ, Ganssen-boet vocant. Sunt & alia Atriplicis genera, quorum in phytopinace mentionem facit clariss. Bauhinus.

Κ Ε Φ Γ.

C A P. III.

Quibus lignosæ, & quibus carnosæ, & quibus breves radices. Deque diversis seminum figuris, & eorum differentiis: item quæ feraciora semina.

† Βλίττου καὶ
τῆς ἀτρίπλεξ
φάξου.
† ἑυλάδεις
σπερμάτεις
μὲν οἶον.

Τὸν δὲ ῥιζῶν ἑυλάδεις τὰ παλαιὰ αἰτῶν καὶ τὰ ἀκίμα. κατὰ πρῶτον οὗ καυλός. ἡ γὰρ τῆ βλίττου, καὶ τῆ ἀνδραφάξου, καὶ τῶν τριχῶν, ἡ πῖον ἑυλάδης. εἰσὶ γὰρ ὡς ἀπλῶς εἰσὶν πρὸς ὧν μὲν ἱερὰ καὶ οὐκ αἰδῶν, αἱ δὲ ἑυλάδεις, οἷον ἡ τῆ σελίνου, καὶ ἡ ποσειδῶν, καὶ λαπάθου, καὶ ῥαφανίδος, καὶ γογγυλίδος καὶ πάντων καλίστα τῶν κεφαλοβορῶν. εἰς γὰρ ἀναξήραν ἐμὴν σκληρύνονται πλείως. ἑυλάδεις δὲ, ὡς περ αἱ τῆ ἀκίμα, καὶ τῆ βλίττου, καὶ τῆ ἀνδραφάξου, καὶ ἑυλάδης, εἰς ἀνήθη, καὶ λαπάθου, καὶ ῥαφανίδος, καὶ ἀπλῶς τῆ ὁμοκαύλων. ἔχει γὰρ δὴ καὶ τὸ καυλόν, τὰ μονόριζα, ἑυλάδης τε τὴν ῥίζαν καὶ εἰς μακρὰν, εἰς δὲ τὰς λεπτάς. ὁποῦνάδας ἔχει τὰς πολλὰς. πλὴν καυλὰ δὲ ἀμφὶ εἰς πολυζῶν. διὸ εἰς καὶ λόγον εἰδέναι τῶν ἄνω πρὸς τὸ κατω. βραχυρρίζα δὲ τὰ πρὸς τὰ ἐστὶν. εἰς θείδης, ἀνδραφάξου τῆ ὁρθῆς εἰς τὰς πλάγιας. ἡ δὲ θείδης ὡς περ εἰς ἑκατὶ πρὸς τὰς ἀπλῶς, ἀλλὰ μόνον τὰς λεπτάς, εἰς μάλιστα δὲ μονόριζον ὡς εἰσὶν. ἀπλῶς δὲ πάντα τὰ θεινὰ βραχυρρίζα καὶ γὰρ ὁ σίκυος, καὶ ἡ κελύνη, εἰς σίκυα. εἰς δὲ τὴν ὥραν. εἰς ὥρας ἐπὶ μάλλον διὰ τὴν φύσιν ἡ περ σικυὴ καὶ ἡ κελύνη. ἡ δὲ μετὰ φυτομὴν θείδης, βραχυρρίζα ἔχει τὴν ῥίζαν τῆς σπέρματος. ὁποῦνάδας γὰρ ἐκ τῶν πλάγιων μάλλον, βραχυτέρα δὲ καὶ ἡ ἀγρία τῆ ἡμέρας, καὶ ἐκ τῶν ἄνω. τὰ δὲ πολυκαυλοπερῶν. ἀνθεὶ δὲ τῶν μὲν ἀλλων ἕκαστον ἀθρόον. τὸ δὲ κατὰ μέρος κατὰ πρῶτον. εἰθ' ὅταν ταῦτα ἀπανθήσῃ, τὰ ἄνω. διὸ καὶ πολυχρόνιον ἐν τῷ ἀνθεῖν. κατὰ πρῶτον καὶ μὲν, καὶ τῆς πρὸς τὸ ἡλιοτρόπιον καλῶμενον, καὶ ἄλλα δὲ τῶν ἀγρίων. ἀνθεὶ δὲ καὶ ὁ σίκυος καὶ ἡ κελύνη. καὶ γὰρ ὁ πριβλασάνειν τῶν γε συμβαίνει. τὰ δὲ ἀνθῆ τῶν μὲν ἐκλευκα, τῶν δὲ μικρὸν ὁπιποφυρίζοντα. τὸ ἑυχρὸν δ' εἰδέναι. τὰ δὲ ἀπέρματα διαφέρει καὶ τοῖς χήμασι. τὰ μὲν γὰρ πλείστα σπογγύλα, τὰ δὲ περὶ μὲν, τὰ δ' αὖ πάλαια καὶ φυλλοδῆ, κατὰ πρῶτον τῆς ἀνδραφάξου. οἰκον γὰρ τῶν τῆ σιλφίης: τὰ δὲ σενὰ καὶ τὰ ῥαμμώδη, κατὰ πρῶτον τῆ κυμίνου. καὶ τοῖς ῥωμάσιν ὁμοίως τὰ μὲν

† Βλίττου.
† Ἀτρίπλεξ.
* ῥαφανίδου.
† Πολυκαυλῶν.
Theod.
Scal.

† καυλὸν καὶ
καὶ ὁ σίκυος
Baf.

† Ἀνθῆ δὲ
ὁμοίως καὶ οἱ.

† τῶν δὲ ἑυλάδων.
† γογγυλίδου.

Omnia radicum lignosissima ocimo data est, sicuti etiam caulis. Bliti enim atque atriplicis minus lignosæ. Ut enim breviter dicam, alia carnosæ, alia lignosæ. Carnosæ, ut betæ, apij, equapij, rumicis, raphani, & omnium maxime capitatorum. Istæ namque ne siccatae quidem omnino durescunt. Lignosæ, ocimi, bliti, atriplicis, erucæ, anethi, * rumicis, corianni, atque in summam omnium multicaulium. Habet enim & anethum, & coriannum, quæ unistirpia sunt, radicem lignosam, & non prolixam, neque fibris multis subnixam. Ambo multis caulibus multisque ramis consistunt. Quapropter nulli pars eorum superior pro ratione inferioris extat. Brevi radice illa constare notantur, lactuca, portulaca: brevi in quantum ea recta, quam deorsum mittenda est, tum iis, quæ in latus porrigi solent. Lactuca ea ipsa multiplici radice quasi omnino caret, sed fibris tantum coheret. Quamobrem unistirpem hanc (ut ita dixerim) maxime omnium esse putaveris. Ad summam omnia æstiva brevem radicem habent. Etenim pepo, cucurbita, cucumis ita se habent: tum propter tempus, tum & forsitan magis ratione naturæ, quæ tempus secuta est. Lactuca translata radice est brevioris, quam fata. Illa enim ex lateribus magis emittit. Brevior etiam sylvestris quam urbana, & superne multicaulior est. Quodque ex cæterorum numero florem universum citare utique constat. Ocimum vero particulatim primum inferius, deinde cum ea defloruerit parte, florere superius incipit. Vnde fit, ut diutius istud floreat: quemadmodum faba, & inter herbas, quæ solaris nominata est, & quædam de sylvestribus alia. Floret etiam cucumer eum in modum, qui pepo cognominatus est. Etenim huic ut præpostero germinet, sanæ accidit. Flores aliis candidi, aliis lutei: aliis ad pupuram leviter accedentes: rubri nullis emergunt. Semina figuris etiam inter se distant. Etenim majore quidem ex parte rotunda sunt. Sed non defunt oblonga, neque lata, neque foliata, ut atriplis: hæc enim similia, atque in laserpitio consistunt. Adde quædam angusta, & canaliculata, ut cumino. Color quoque differentiam facit: sunt enim

† Atriplicis
& similia
minima.

† Hypophylli.

* Raphani.

† Brassica.

† Quæ similia
radice constans
lignosam.

† Brevior
etiam sylvestris
quam urbana.

etiam iis
quas superne
emittit.

utraq; (sylvestris
& translata)

† multicaulior.

† Florent autem cætera
plura conferuntur.

† universum.

† primum vulgè dictum.

† Etenim huic superne germinati accidit.

† Aliis rubrum.

† Rubra vide notas.

† Cumino, apioque nihil.

enim

μέλανα, τὰ δὲ ἔξυλαδὴ, τὰ δὲ λευκότερα πάντα δὲ
 ἐλλοβοσπέρματα ἢ γυμνοσπέρματα ἢ ἐμφλοισπέρ-
 ματα, ἢ παπποσπέρματα. ῥαφανίς μὲν γάρ, ἔναψυ,
 ἢ γογγυλὶς ἐλλοβοσπέρματα. κερύαννον δὲ καὶ μάρα-
 θρον, ἔκκυμνον, ἢ γυμνοσπέρματα. βλίτην δὲ, ἢ πύ-
 τλιον, ἔανδράφαξος, ἔωκιμον, ἐμφλοισπέρμα-
 τα. θερδακινή δὲ παπποσπέρματι. πάντα δὲ πολὺ
 καρπὸς ἔχει πολυβλαστῇ. πολυκαρπότερον δὲ τὸ κύμινον.
 ἴδιον δὲ καὶ ὁ λεγέσθαι κατὰ τὰς τῆς φασὶ γάρ δειν κατε-
 ρᾶσθαι πρὸς βλαστοφθήμεν σπείρουσας, εἰ μέλει καλὸν
 ἔσεσθαι καὶ πολὺ. δυσζήναιτα δὲ πάντα μὲν ὡς εἰπὲν,
 πολλὰ τὰ κύμινον. ἐχὼς ὅτις γάρ, πᾶν ἄπαξ ἀδρω-
 θῇ, τυχὺν ξηραίνεται καὶ ἀποπύπθῃ. δυσζήραι τε περὶ δὲ
 τὰ ἐμφλοισπέρματα, καὶ τῶν μαλιστα ὥκιμον.
 πᾶσι παρὰ ξηραίνετα πολυκαρπότερα γίνονται,
 διὸ καὶ περὶ φανερὸν αὐτὰ ξηραίνουσι. ἀπαιτὰ δὲ
 πολυκαρπὰ καὶ πολυσπέρματα. πολυκαρπότερα δὲ τὸ
 ὥκιμον, πρᾶσον, κρόμμυον. τὰ δὲ πλάγιον καρπὸν μάλ-
 λον. εἰον ῥαφανίς, γογγυλὶς, καὶ τὰ πιαυτὰ. τὰ δ' ἀμ-
 φότερος, εἰον βλίτην, ἀνδράφαξος. ἀμφότερα γάρ
 πᾶντα καὶ ἐκ τῆς πλάγιος. ἔστι πλεῖστον ἐν τῷ παρ' ἑ-
 καστῇ περὶ κατὰ τὴν ἰδίαν εἶναι τὸ σπέρμα βοτρυώδες.
 τὰ δὲ ἐκ παλαιότερων σπέρματων ἡμῶν ἐκκαυλῇ.
 τὰς δὲ ἐκ τῶν ἀκμαζόντων. ἐστὶ γάρ τις ἀκμή
 καὶ τέττων. ἀνάλογον δὲ καὶ τὸ κάλλος ἀκροῦσθαι τῇ
 ἢ σπειρομένῳ, εἰάν τι ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ἔχωσι θερα-
 πείαν. δοκεῖ δὲ καὶ εἰς τὸ ἀθρόον αὐτῶν πθέμενα, καλ-
 λίω γίνεσθαι ἢ βλαστάνειν. ἔτι γὰρ τὸ τῆς πρᾶσος, καὶ
 τὸ τῆς σελίνος πθέσθαι, ἀποδοῖται εἰς ἰδίαν. καὶ γί-
 νονται μεγάλα. συμβαλλεται δὲ καὶ ὁ τόπος πρὸς
 αὐξήσιν. κέλευσθαι γὰρ ὅταν τις μεταφυτῇ πρὸς σέλι-
 να, πᾶν ἡλalon κατακρεῖν, ἢ λίαν αὐτῷ βλάσθαι πλεῖον τὸ
 σέλινον. πθέσθαι δὲ καὶ πᾶν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ πᾶν ἡλalon,
 κατὰ κράτος τὰ ἔσθαι πᾶντα κόπας καὶ γῆς. ἔτι δὲ καὶ
 πῶς ἀκμασθὶν ἐξομοῖται καὶ πῶς πῆσι. ἢ γὰρ σικυὰ
 ὁμοιοακμασθὶν γίνεται ἐν ᾧ αὐτῷ πῆσι. Διὰ φορὰν
 δὲ καὶ λαμβάνει κατὰ τὰς χυμὰς ἔτι περὶ πᾶν πῆσι.
 τῶν σπέρματων. εἰον τὸ τῆς σικυᾶς. εἰ ἐν γά-
 λακτὶ βρέξαντες σπείρουσιν. ἀλλὰ τῶν αὐτῶν ἴσως οἰ-
 κειότερα τῆς θεραπείας.

enim alia nigra; alia candida, alia ligno proxima. Publica differentia, quod alia inclusa siliqua constant, alia nuda adhærent: ut quod alia cortice, alia pappo lanugine obducuntur. Radici namque, & sili-napi, & rapo, semen in siliqua: corianno, fœniculo, anetho, † cuminoque nudum adhæret: blito, bêtæ, atriplici, ocimoque cortice continetur: lactucæ lanugine obducitur. Omnia feminis, germinisque large fecunda: sed fecundissimum omnium cuminum est. Peculiare etiam quod de hoc dicunt. Imprecari namque, & maledicere ferendo oportere affirmant, quo latius copiosiusque proveniat. Difficile (ut ita loquar) omnia exiccantur, cumino excepto. Nec modo frumenti se habet. Quod cum primum in plenum creverit, mox exiccatur & decidit. Sed quæ cortice continentur, difficilius exiccantur, & inter ea maxime ocimum. Omnia siccata fecundiora redduntur: qua de causa detracta antea exiccare consueverunt. Omnia feracia, largæque fecunda sunt: sed fecundissimum † ocimum, porrum, & cape sunt, † quæ latere potius apta sint fructum parere, ut radix, rapa & reliqua generis ejusdem. Quædam parte utraque ferunt, ut blitum, atriplex. Hæc enim fructificare, vel ex suo latere possunt: sicque copiosius. † Protinus enim nodis singulis semen incidens racematim nimirum gerunt. Quæ seminibus vetustioribus sata sunt, celerius excaulescunt. Celerrimè verò quæ vigentibus. † Est enim & eorum vigor quidam, quo provenire consummarique optime possunt. Pulchritudo quoque ad portionem sequitur. Quin & si acervatim ferantur, melius quædam nasci augerique posse videntur: sic enim porrum, & apium ferunt in laciniis colligatum, atque ita ampliora redduntur. Locus quoque ad incrementum aliquid conferre videtur. Quamobrem † cum apium transfertur, palum tantum adigere, quantum apium facere volueris, jubent. Nec non & semen ejus colligatum in laciniis palo adacto, & fimo terræque ingesta, ferendum censent. Quædam etiam figuram subditi loci imitantur. Cucumis enim formam accipit loci, in quo sata fuerit. Quin & saporum differentiam quædam semina capiunt præparata. Ut cucumeris si lacte maceratum feratur. Sed hæc forte cultui accommodari potius debent,

† Cumino,
apioque
nudum,
‡ Cuminum
† Elaterium
fructum magis
fructum fe-
runt rha-
phanus.
‡ Protinus
enim semen
plurimum
singulis ra-
mis race-
matum ad-
baret.
† Est enim
et eorum
certum tem-
pus, siue atas
qua plus
valent vi-
gentque. si
autem aque
ritu colan-
tur, que ad
vetulis, &
que abstate
atatis pro-
veniant se-
minibus;
hæc illis
tanto sunt
pulchriora,
quanto ra-
tio prior in-
vienti,
quam in as-
fecta atate
agnoscitur.
‡ Transfe-
rur, adigi
paxillum
tam aliæ
precipiunt,
quam apii
fieri magnū
placet, quin
etiam & a-
pii semen
exceptrum
paxillulo
stercore ter-
rag; pleno
in cavernā
paxillo jam
anteareclu-
sam demittit

IULII CÆSARIS SCALIGERI AD CAP. III.

V Idetur minus commodè separata pars hæc à superio-
re tanquam caput à capite diverso. Quin potius e-
jusdem capitis pars hæc altera sit ; in qua nibilo se-
cius agit de radicum natura. Ac primum quidem de natu-
ra, ac germinatione stipitis ab ea : mox de germinatione
radicularum à primaria.

Οἷον ἡ τὴ τευτλίς. *Aut deest, περιώδεις μὲν, aut brevitās est
conciſa.*

Ῥοκυλάων. Theodorus legit, πολυκυλάων, τετέδ' ὅ τ' ἀπὸ αὐτῆς
non significat, omnino: sed simplici intellectione, non ex-
acta. Propterea quod subdit, alia quoque τῶν μοιροῖν ῥίζων,
habere lignosam radicem. Quare illa particula, ἔχει
ῥῖζον δὲ, exponit τὸ ἀπλῶς, quemadmodum intelligi debeat.
Notabis vocem illam δασυφυλλίδα non ineptam, si sit alibi:
quippe ubi de foliis fiat mentio. Hic δασυφύδας reponemus.
Sic mox τῇ θεῶν, καὶ τοῖς ἀνθρώποις. ita enim legendum
est.

καὶ ἐκ τῶν ἀνυπαρξέων πολυκαυλότερα. Nota, πῶς. Scilicet
tam ἢ ἀρχαία, quàm ἡ μεταφυτυνθέντα. Theodorus omisit hanc
diligentiam.

*Arbor. Aliud caput, de ratione & ortu florum: tum
autem de coloribus. Omisit tamen multas differentias, id-
que impræsentia. Quidam cadunt; quidam non, qui reman-
ent, alii steriles: alii secundi, ut in cucurbitis cucume-
ribus, peponibus.*

Αἰεὶ δὲ οὐδὲ κινεῖται καλῶς, Theodorus addit :
 δμοίως, recte : aut tale quid. Et adjungit paraphrasin.
 Cucumer, inquit, qui pepo cognominatus est. Sa-
 nè minus ex Plinii sententia. Ille enim ait, Cucu-
 meres ubi magnitudine excessere, pepones appella-
 ri. At magnitudo non variat genus. Nullum enim ac-
 cidens mutat substantiam. Alibi fusius ostendimus e-
 jusdem Plinii negligentiam, qui genera cum statuat tria
 cucumerum, nomina apponit sola : nihil præterea do-
 cet. Quare dedit occasionem doctioribus suspicandi, an
 Melonum genera Cucumeribus attribuerit. Melonis enim
 nusquam mentio. Peponis autem sub cucumere. Præ-
 terea errandi causam aliis, qui Anguriam, quæ Al-
 batheca dicitur ab Arabia, pro Cucumere agnoverit.
 Rationem addunt ex illis verbis : cresceret in ventrem
 cucumis. Sane, inquiunt, grandissima sit anguria. At
 profecto minus consideratè. Principio cum genere Cu-
 cumerum illi nihil convenit. non est figura totius si-
 milis, non partium. Non enim seminum, non sa-
 por, non color, non caro, non folium. Ratio autem
 nulla, non enim ventriosa, quæ tota æqualiter tur-
 get, sed Cucumeris species, quem Romani Citrul-
 lum, Lombardi Cecumolum vocant, collo tenui ac
 longo cum sit, in ventrem excrescit. Qui sine Me-
 lopepones, quos Melonum genera, quod Cucurbi-
 tatum

147279

earum differentie, an Batheca notafuerit antiquis, in nostra historia exactissime persequuti sumus. Theodorus hic, *ἐπιβλαστειν*, interpretatur præpoterè germinare. Sententiam expressit, vocem suo significatu defraudavit. Præpoterè autem vox minus apta. Propius enim naturæ legibus est, ut prius ab imis initium florescendi fiat. Minus enim distat ab origine, id est ab radice.

Εὐζγοὺν ἢ ἐδόν. Hoc falsum est. Itaque Theodorus legit *ἰρὸδεγν*. Mirum verò. quædam enim olera tota sunt sanguinea, ut species betæ, & atriplicis. Omisit item cæsum in cichorio. quidam etiam lineis variantur, ut *Eruca*.

Τὰ ἢ σπύρεται. Non est dubitandum, quin sit hinc aliud caput auspicandum.

Γεωμεωδῆ. Theodorus canaliculata, scitè admodum ex Plinio. Quippe *γεωφω* primo significatu fuit, scalpere. Veteres enim stilo in ceris scribebant. Constat id ex Nubibus Aristophanis. Graver Gallica vox ex iisdem lineamentis.

Τὰ ἢ ἐυλωδῆ. Ligni colore intelligi posset. De coloribus enim agit. Plinius tamen ad duritiam accepit. Quod si ita est, negligentia arguatur Theophrastus, qui in mediis coloribus longè diversam intermiscuerit rem. Iccirco Theodorus postposuit, atque ambiguo reliquit significatu. Quædam, inquit, ligno proxima. Sanè qui ligni color intelligatur, non est facile dictu. Nisi quis pallorem velit: cuiusmodi profectò multa, ut panaceæ, anethi, cymini: quia omisit fulvum, & rubrum colorem. *Εὐφρῶδῆ* malim legere. Præsertim cum in floribus non agnoverit, in nasturtio notare potuit, thapbano, & aliis. Ut non sint *ἰρὸδεγν*, sed *ἰρὸρῶδῆ*. Scribe *ἰρὸρῶδῆ*, ut in primo inter arborum differentias, inclusa filiquis. Sic & Plinius, in folliculo. Quare malè corrigere voluere, *ἰρὸρῶδῆ*. Ea nanque sunt, *ἰρὸρῶδῆ*.

Ἰδὸν ἢ καὶ ὁ λῆγας. De Cymino hic scriptum est. Item lib. ix. apud Plinium li. xix. Cyminum, qui serunt præcantur, ne exeant. At *πὶ καὶ βλαστειν*, non Cymino, sed Ocymo ibidem attribuit ille. Quare videbis an sic legas. *πολυκροτὸν* ἢ *τὸ ἀκύνον*. Sic enim respondent illa Pliniana. Nihil Ocymo fecundius. Hermolaus in corollario nihil, nihil in castigationibus. Ruellius cum Plinii sententiam de Ocymo referret, addit à Theophrasto sumptam. In sequenti quoque libro Cyminum, ut fecundissimum, lenti comparat.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Tὸν δὲ *ρίζαν* *ἐυλωδῆσαι*. Rectè Scaliger minus cōmodè partem hanc separatā à superiore iudicavit. Quem adeat lector. Utrum ocimi radix maximè lignosa, dubitatione minimè caret. Rutæ enim durior, ficiorque, ad ligni naturam propius accedens. Bliti, atriplicisque minus lignosas esse quam ocimi, non negamus.

Αἱ δὲ ἐυλωδῆς. Corruptus codex, quod ante nos vidit Scaliger. Scribe, *αἱ δὲ ἐυλωδῆς στερκαδῆς ἰδὸν*, ἵτοι ἢ τὸ πούλιον, καὶ τὸ σπλίνον. Paucis verbis hunc locum reddit Plinius lib. xix cap. vi. Quibusdam (radices) *furculosas*, ut ocimo. Aliis *carnosas*, ut betæ, aut etiamnum *magis cymico*. Vide cap. xi lib. i. Hist. Inter olera *crocus* numerari non solet. Pro croco fortè scribendum *aro*: inter olera enim à Theophrasto refertur. *ἐυλωδῆς* Plinius *furculosas* vertit, *Gaza lignosas*. Nobis *Gazæ* placet versio. *Surculosa* dicuntur, quæ *furculis* abundant, quod propriè de radicibus dici non potest; saltem non de ocimo. Cæterum an rectè *furculosas* verterit radices, iudicio Grammaticorum relinquam, tractent fabrilis fabri.

Αἱ παρὸν. Inter *carnosas*, *lignosasque* radices numerat *rumicem* sive *lapathum*. Corruptus ergo codex. Superiore capite dixit utrumque *lapathum* *carnosa* constare radice, quod ipsa demonstrat autopfia. Malè ergo infra inter *lignosas* *αἱ παρὸν* refertur. Scribe: καὶ *ἰνζῶμου* καὶ *ἀνθήου*, καὶ *ῥαφάνου*, καὶ *κρεμάνου*. Ex oleribus nullum occurrit quod propius ad *λαπάθου* vocem accedit. Brassicæ radicem *lignosam* esse, extra omnem est dubitationem. Accedit quod brassicæ radicis non fecerit mentionem Theophrastus.

Αἱ δὲ. Quibusdam codicibus, parva differentia, *ἀνίσου* legitur. Utrumque radicem habet *lignosam*; plantæque admodum sunt vicinæ: præsertim si facultates consideraveris, folio & semine maximè differunt. Utriusque historiam hoc loco examinabimus. Anethum *oleracea* planta, simul & *coronaria* est. à Theophrasto inter olera recensetur, eundemque usum in culinis præstat. Coronariam plantam, esse docet Galenus lib. iv. Simpl. ubi anethi vires recenset. *Υγρότερον* δὲ *δηλοσπ*, καὶ

ἄλ αἱ σῖτος. Theodorus, nec modo frumenti consistunt. Immo verò consistunt: quia neque exiccantur, & serò decidunt.

Καὶ τῶν καὶ σποσφαιερῶν αὐτὸ ἐπράνυσσι. Theodorus legit, καὶ τῶν *μυλίστα* τὸ *ἀκύνον*. ἀπαιτεῖ δὲ *ἐπράνυσσι* ἰσχυροτέρῃ. διὸ καὶ *σποσφαιερῶν* τις.

Τὰ ἢ παλαχόσπιν *μυλόν*. Theodorus omisit, *μυλόν*, malè.

Προσκαθήμεον. Notabis verbum. Theodorus incidens interpretatur, an verò sit, *προσκαθήμεον ὄζον*; ille nodum hic, potius ramum.

Εἰ γὰρ πρὸς ἀκμή καὶ τῶν. Certum tempus sive ætas, in qua plus valent, vigentve. Theodorus, provenire, consumarique optimè possunt, laxiore paraphrasi. Et verbum, provenire, non habet hic locum. Non enim de provenitu nunc agitur, sed de seminum ætate stata, ejusque efficacia ad producendum olus: Itaque ne alterum quidem verbum, consumari, explet iudicium acuti viri. Nam vetula quoque semina consumata sunt. At ea ab iis quæ ipse consumata interpretatur, distinguuntur hic per id quod ipse consumatum appellari vult, id est, per *ἀκμή*.

Αἱ ἀλόνες εἰς τὸ *καλλὸν* ἀνταρθεῖν. Lege *ῥίς* δὲ *τις* *καλλὸν* *νομίνος*. Si, inquit, æquè rite colantur, quæ à vetulis, & quæ ab statæ ætatis proveniunt feminibus: hæc illis tanto sunt pulchriora, quanto ratio potior in vigenti, quam in affecta ætate agnoscitur. Neque verò temere addidit hæc. Propterea quod cum è novellis enascantur diffucillimè, è vetulis facilius: quæ essent media quoque ratione sese habere debuissent. at non ita est. Et est Atticum. *ἰδὸν* *ἄλλως*, id est, *ἄλλως*, sive *ὁ ἄλλως*. Lege, *ἵς* τὸ αὐτὸ *ἀνθήου* *ἡμῶν*. Plinius, *ἰδόνος*, Laciniis: & eum sequutus Theodorus.

Τίθεται καὶ τὸ ἰδόνον παττικόν. Theodorus addit, Semen subintelligitur enim. Quippe, *ἰδόνος*, supra erat cum semine. Iccirco dixit, *τὸ*, id est, *supradictò*.

Ἡ γὰρ σπύρα. Theodorus legit, *σπύρας*. Nihil sanè refert. Verumque enim verum est.

Λαμνάνει καὶ τῆς χυμῆς. Loquutus est de nascendi celeritate, idque à natura. Item de arte, qua meliora fiant. Tum de figuræ mutatione. Nunc de saporibus. Sicigitur legendum videtur: ut addamus aliquid ante verbum illud, *λαμνάνει*. Theodoro placuit prudenter sic apponere, *λαμνάνει* καὶ *λαμνάνει*.

ἔστιν *θεμλόν* *ἐπὶ τὸ καλλόν*, *ἐπὶ καὶ ἰσχυρόν*, ὡς *πικρὰ* *πικρὰ* *αὐτὸ* *καλλόν* *ἵσται* *μυλόν* *τὸ* *ἐπράνυσσι*, *ἀλφειοπικρὸν* δ' *ἔστιν*. *ἀλφειοπικρὸν* *δὲ* *καὶ* *οἱ* *παλαιὸι* *ἐξ* *αὐτοῦ* *ἐμφάνει* *καρπὸν* *ὡς* *τὸ* *συμπόσιον*. Cæterum viride humidius est & minus calidum: itaque magis concoquit & somnum conciliat, sed minus digerit, idcirco mihi videntur veteres ex eo coronæ plexis in conviviiis uti solere. Theocrit. Eidyll. 3.

Κηγὰ κῆνο καὶ ἄμαρ, αἰνῆθινον, ἢ ῥοδόεντα.
Ἡ καὶ λευκοῖων ἐφάνον *ἐπὶ* *καρπὶ* *φυλάσων*
τὸν *πικρατικὸν* *ὁ* *ἴον* *δὲ* *κρητῆρ* *ἀφύζω*,
Πὰρ *πυρὶ* *κεκλιμένῳ*.

Egoque illo die anethinam, vel rosaceam,
Aut ex albis violis coronam in capite gestans
Vinum in Ptelea natum è cratere bauriam
Ad ignem recubans.

Scholiasfes *Εἰδὸς* *ἀνθους* *τὸ* *ἀνθον*. *Αἱ* *ανθίνες* *εἰς* *ἐλάνθου* *σποφάνους*, *ὡς* *Ἀλφειὸς* *καὶ* *Σαπφώ*. Floris species anethum. Anethi coronis utebantur, ut Alceus & Sappho tradunt. Virgilius Egl. i. i.

Narcissum & florem jungit beneolentis anethi.

Viridia etiam umbracula veteres ex anetho fecisse apud Theocritum Eidyll. ii legimus.

καλωρεὶ δὲ σπιάδες μαλακῶ ἐρίθοσι ἀνθή
Δέδμανθ.

Viridia quoque umbracula molli tecta anetho.
Extincta sunt.

Scholiasfes *ἀνθὶ* *τὸν* *καλωρεὶ* *σπινθὶ* *καὶ* *καλὸν* *ἀνθὸν* *σὺν* *αὐτῷ* *τῷ* *καρπῷ* *καταβλάσκονται* *μαλάνει*. Viridia umbracula dēxi, quasi

xit, quasi virides attegias Et turgida ex anetho cum fructu omnis facta. Άνηθον quasi άνιανθον, dictum volunt, id est, invictum, quod cibi excitat appetentiam. Dioscorides lib. III. cap. lxxvii. αρφους τε και εμπανιμας τισεις παυει, και λιαν τε και τους πιπυλαειους μελεις ισησι. Tornina inflationesque sedat, album, Et eorum quae in summo fluitant ventriculo vomitiones cobibet. Aliud etiam etymon alii excogitarunt. Άνηθον nomen impositum inquirunt, quod anethi esus laceffat ad Venerem, ut antiqui prodiderunt, tamen si plurimo usu genituram tandem exhauriat Άνηθον enim congressus, familiaritas, coitio Venerea. Nullum auctorem produunt, apud quem ad Venerem excitandam praecipitur. Contrarium Dioscorides docet, αμολυνεντι παις οψαν, και ρηνη σβινουσι συνεχως παυόμενοι; frequentius potum oculos hebetat Et genituram extinguit. Quod de oculis scribit Dioscorides, illud Cassianus Lascus lib. xii. cap. xxxiv. confirmat, τε άνηθον ισθιόμενοι, αμβλύει την όψιν. Anethum comestum visum hebetat. Verius άνηθον dicitur ωριζτε τε άνωθεν, vel ανευθάν, quod sine cursu sponte sua feratur, id est, quod citò crescat; vel, ut apud Theopriti Scholiasten habetur, ωριζτε τε ανω πινσθασι, ηζων ισθια quod sursum ascendat, sive eat, id est quod erectum sit; sive in rectum affurgit. Quae duo etyma anetho conveniunt. Idem Scholiastes anethum generale nomen fuisse tradit, ac flores nomen illud obtinuisse refert. φασι οτι πινε και πινω ανωθεν άνηθον, ωριζτε το ανω τινισθαι, ηζων ισθια άνηθον τε μεγαλύτερον, ανισσι οτι τε γλυττινισσι. De anetho variis in locis egit Theophrastus lib. i. cap. xxviii. & lib. vii. hist. cap. iiii. nudum semen ferre ait lib. i. cap. xix. odore succum excellere, ac suaveolentiam praestare. Vide cap. xiiii. lib. ix. hist. cap. vii. Inter aromata recensetur, quae unguentis apta sunt. Anethum odoratissimum esse cum gravitate quadam olfactus, probat. li vii. ca. i. Quo tempore feri debeat, & quoto a satione die furgat, docet. cap. iiii. ejusdem libri; lignosa constare radice scribit. Dioscorides li. iiii. cap. lxxvii, de anetho agit, sed nullis notis depingit. Quibusdam tamen capitibus, aliis plantis folia, radices, semina comparat. Sic itaque ex Dioscoride delineamus anethum; Cauliculum habet ligustici li. iiii. cap. lviii. αρυλινον οτι φέρε λεπτόν, όμοιον ανήθω, γαλανταίμενον caliculum proferre tenuem, seu anethi, geniculatum. Cap. sequenti

Anethum.

pastinacæ umbellam anetho affimilat. κνύλη δὲ ὄρετον ;
πρασόν, σκιάδιον ἔχοντα ἀνήθω. Cap. lxi. ejusdem libri de
feseli Æthiopico, κεφάλια δὲ αἷς ἀνήθου : Ἐ capitulis velut
anethi. Cap. lxxix. ubi de smyrnio agit, σκιάδιον ἐπὶ τῇ
κνυφῇ ἀνήθοις. *Habet Ἐ umbellam supra caulem qualis*
anetho inest. Cap. sequenti elaphobosci umbellam & se-
men anetho simile scribit, ἔχει δὲ ὡς ἀνέφυδας ἰκανὰς ὁ κνυ-
λὸς, σκιάδια ἔχοντες ὅμοια ἀνήθω. Paulo infra, καὶ τὸ πέρυσον
ἀνέθω ἰσχυρὸν. *Habet* *verò caulis ipse agnatos ramulos*

multos, qui quidem umbellās gerunt anethi similes. Et semen itidē anethi ca. lxxxiii. ubi dauci tractat histo-
riam fructum dauci tertii, ut & semen anetho adaequat.
κεφαλήν δὲ ἔχει καὶ καρπὸν οὐκ αὐτὸν ἀνέθου capite & semine anethi,
Lib. iv. cap. clxv. de tithymalo helioscopio κεφαλήν δὲ ἀνέθου δῆς, caput anethi. Et de bunio cap. cxxiv ἀνέθου
ἀνέθου, florem habet anethi. Folia fœniculi adeo sunt simili-
lia, ut quandoque fallat pharmacopœos, sed minus vi-
rent; ad luteum enim nonnihil inclinant. sapore quoque
sunt ingratiore ac calidiore. Anethum cubitali aut pro-
ceriori cauliculo, terete, ac geniculato confurgit; foliis
tenuissimè dissectis, & in stamina pæne extenuatis: flo-
sculis in mutcario luteis; semine deinde rotundo, plano,
tenui, ac foliato: radice fibrosa. In hortis feritur simu-
cum oleribus: flores & semen æstate perficit, hyeme
perit. Aliud anethi genus repperit Cæsalpinus, sativo
grandius, foliis fœniculi, odore anethi, umbellis amplio-
ribus, flore luteo, exiguo, ferme ut ammeo, tuberculi se-
mine, radice parva & lignosa; in Sicilia provenit. Quod à
Bauhino in prodromo describitur, nos nunquā vidimus.
Ab anetho venio ad anisum. Anisum anicetum etiam vo-
catur. Plinius li. xx. ca. xvi. Et anisum adversus scorpio-
nes ex vino bibitur. Vultū juveniorem præstat, insomnia levia
suspensum in pulvino, ut dormientes olasciant. Appetentiā
ciborum præstat, quando id quoque inter artificia delicie fe-
cere, ex quo labor desit cibos pascere. Ob has causas quidam
anicetum id vocavere. Ἀνίκηλον, ut supra, dixi, invictū de-
notat; quod aliis omnibus prævaleat medicamentis. Sed
illud nomen non aniso, sed anetho Auctuarii tribuit au-
ctor. Ἀνῆλον τὸ ἐδιόκειον, οἱ δὲ πάλαιος, οἱ δὲ ἀνίκηλον. Anethum
quod estur, aliis polgidos, aliis anicetum. Attici, uti Nican-
dri tradit Scholiastes, per duplex ἄνισον scripserunt. Ἀν-
ήσιο διὰ δὲ οὐκ αὐτὸν, ἥσαν ἀνίσου. Ἀνίσου quasi ἀνίκηλον δι-
ctum voluit: quod cibi appetentiam præstet. Placet aliis
sic dictum, ὅτι ἀνίσου τὰς ἐμπνευματικὰς, quod remittat ac
laxet tensiones flatulentas internas & excremas. Verisimile
tamen sic vocatum, quasi τὸ μὴ ὄν ἴσιν. Suidas Ἀνίσου τὸ μὴ
ὄν ἴσιν. σημεῖον δὲ καὶ τοῦ ἴδιος Σουίδου. Anisum quasi inæquale, de-
notat etiam herbam. Nomen illud impositum vel ab inæ-
qualitate feminum, vel quod folia dissimilia ferat. Folia
enim inferiora rotunda ac latiora, minus dissecta; media
minus rotunda, magisque secta: superiora dissecta velus
apii, sed candidiora, neutiquam rotunda. Ab Actuariō
ἀνισήσιον appellatur, quod in semine manifesta quædā
dulcedo reperitur. Est enim sapore misto ex acri & dulci,
& ex cleraceis feminibus ventriculo gratissimum.
Contrarium tamen docet Galenus. Ἀνίσου τὸ ἀστέμα μά-
λις ἐστὶ χρεσίμων, ὁρμὴν καὶ τροπικὴν ὑπάρχει ὅτι ἔχει ἡγεῖν θερμὸν
τῆς τῶν κατωτέρων, ἔστι δὲ καὶ τὸ θερμαίνει, καὶ τῆς ἀστέμας θερμότητος
ἀστέμας καὶ τὸ θερμαίνει. Anisi semen maxime utile est, acris
& subamarum, ut pote ad urentium accedat caliditatem. Est
autem in desiccando tertii ordinis, sicut & in calfaciendo.
Ego, quod summi etiā testantur Botanici, Dodonæus,
& Lobelius, tantā acrimoniā, ut urentiū quasi caliditatē
simile sit, in anisi femine gustu percipere nequeo. Idem
de amaritudine dico, millies gustavi, devoravi nulli semē
dulcedinem animadverti; amaritudinem verò nullam:
quamvis id scribat Ferdinandi Bohemiæ regis, postea
Cæsaris medicus in doctissimis ad Dioscoridem com-
mentariis. Doctissimorum virorum sententiæ de hoc
Galenī loco variant. Alii de aniso Syriaco, aut in quadā
calidiori regione id scripsisse Galenum tradunt. Sed a-
nisum quod ad nos ex Palestina, Syriaque copiosissimè
deportatur, manifestam dulcedinē acrimonię commistā
habet. Quorundā sententia est vulgare anisum, non esse
legitimum veterum. Nos clarissimi Botanici Dodonæi
opinione probamus, ac Galenum in anisi facultate de-
scribenda, (veniam dent Galeno additiōes) lapsum pu-
tamus. Quod vel ex Dioscoride palam fieri potest. Is lib.
iii. c. lv. scribit καὶ γὰρ αὐτὸν καὶ οὐνοῦς παρρημὸς λατὴν
ἀβερρὲν præstat, & Venereū stimulat. Simeō Sethi idem
asserit, διὰ φορητικὸν τὴν εἰς τὴν ἐν τῇ καρπὶ πνεύματι, ἀποφορη-
τικὴν ἰκανῶς, καὶ καρπὸς ἐφικτικὸς, καὶ γαλακτοσ γανητικὸς. Nec mi-
nus flatus qui in ventriculo sūt discutit, & obstruit valide,
ventrem sistit, & lactis copiam profert. Quæ lac generant,
recte Galeno, non valde siccāt. Sic cap. de fœniculo, five
marathro scribit. Ἐνεργεῖ δὲ διὰ τοῦ αἵματος, ἔχει δὲ τὴν πρῶτον αὐ-
τὸς ἡεῖν ἐν τῇ δὲ τῆς, καὶ αὐτὸς τοῦ γαλακτοσ γανητικὸς ἐστὶ, διὰ αὐ-
τὸν γανητικὸν εἰς τὴν ἰσχυρῶς, ἀποφορητικὸν π. βορρὴν καὶ τὴν αὐ-
τὸν λόγον. Deficcet verò non aquè, sed ipsum quispiam in hoc
primi esse ordinis posuerit, proinde lac procreat; quod si ad-
modum deficcaret, non sanè efficeret, suffusus eadem ratione
auxiliatur. Idem de anisi femine censendum, vel lac non
promovere, vel tertio ordine non esse sicum. Vulgare
anisum primum siccitatis ordinem, secundumq; calidi-

tatis non excedit. De aniso pauca Theophrastus lib. I. cap. xvi. Nudum semen ferro tradit, Sed disputatur utrum eo loco *ἀνίσσον* an *ἀνήθων* legendum sit: Dioscorides notas anisi præterit, nota quippe ac vulgaris planta, Lib. tamen IV. capit. cxxi. folia isopyri aniso comparat, τὸ δὲ φύλλον *ἀνίσου*. Anisum quale eligendum, docet Dioscorides, Ἐπὶ δὲ αὐτοῦ καθεῶσιν τὸ ἴσον καὶ ἀδρόν, καὶ μὴ πιτυρῶδες· ἐνταῦθα τῇ ὁσμῇ. περὶ αὐτοῦ δὲ τὸ Κρητικόν, ἵππεα δὲ καὶ τὸ Αἰγύπτιον. Efficacius porro quod recens, plenum, minime furfurosum, vehementique est odore. Laudatissimum est Creticum, proximum Aegyptium. Anisi rotundus & le-

Anisum.

viter striatus, ac inanis caulis in ramulos nonnullos divi-
 ditur; folia inferiora rotunda ac latiora sunt, superiora
 dissecta velut apii, sed candidiora, in summo umbella
 flosculis albis, quibus semen succedit inalbicans, odoris
 jucundi ac saporis grati. In Creta, Syria, Ægypto, aliis-
 que Orientis regionibus feliciter gignitur. Seritur quan-
 doque in Belgii hortis, ubi Julio & Augusto florere, ac se-
 mine prægnans est. Ad anisi, anetique classem referendū
 carum est. *Κερα*, inquit Dioscorides lib. III. cap. LXV. *κεραβάδιον* ἐστὶν *καριόβαλον*, οὐρανὸν καὶ *στρυματικόν*, ἵστυ μαχόν, ἵστυ μαρ-
 τήν καὶ, *μυρρὺν* καὶ *κορυμνὴν* ἀνὰ τοὺς ὀφθαλμούς καὶ ὀφθαλμοῦς *καρδοῦ* καὶ
καρυμνὴν ἐστὶν *εὐξινύμην*, vulgaris motitia, urinas ciet, ex-
 calefacit, stomacho urile, orige gratum, concoctionem adju-
 vat, ac utiliter antidoti & oxyporis miscetur. Nobiliss. Sal-
 matus in vetustissimo codice Dioscoridis scriptum ait
κερὰ κεραβάδιον ἐστὶν. Restituit idem ex codicibus antiquissi-
 mis *Ætii*: *Καρεὼν κεραβάδιον ἐστὶν*. Apud Oribasium eandem
 reperiri lectionem, idem auctor est. Et hoc de antiquis
 accipi oportet codicibus. Impressi enim aliter habent,
 apud Ætium *κερὰν*, *Καρεῶν τὸ ἀνέμα*. Apud Oribasium *κε-
 ρα*; videat lector cap. v. lib. II. Synopsios. Sic etiam apud
 Galenum & Æginetam legitur: *κερεν τὸ ἀνέμα*. Salma-
 sii correctionem probamus; maxime quod apud Pliniū
 habeatur lib. IX. ca. VII. *Peregrinum & careum* (Scribe-
 caron) *genū sui*, antiquus codex, *sue*, quomodo in Ley-
 densi legitur ultimo expresso codice) *nomine appellatum*,
culinis principale. In quacunque terra feri vult, ratione e-
 dem qua olusatrum. Laudatissimum tamen in Caria, proxi-
 mum Phrygia. Cæterum in antiquo Dioscoridis exem-
 plari: *κερες δὲ καὶ κεραβάδιον* legitur. Quæ post tempora
 Dioscoridis huic loco adscripta esse rectè annotavit
 Gonpilis. Recentiores enim carum *κεραβάδιον* vocare
 solent. *Simō Serhi: *καρεβάδιον* (italege vulgo, *κεραβάδιον*)
βερβόν ἐστὶν δὲ *ἐξ ἧς κατὰ τὴν πλῆθυν ἀπορροῖσι*. Apud Myrepsum
 antid, ccccxi. *cuminum* *Æthiopicum* exponitur. *Αἰθιον*,
κερβόν *Αἰθιοπικόν*, ἡντιῶς *καρεβάδιον* vel *κεραβάδιον*: utrum-
 que enim dicitur. *κερεβάδιον & κερεβάδιον* *Anisi, cum in* *Æ-*

thiopici, hoc est, carnabadii. Simeoni tamen Sethi *regis* *carum* est. Caroi vel cari nomen inditum volunt à Caria regione, qua felicissimè simul, & optimè nascitur, Plinius, *Laudatissimum tamen in Caria.* Carum vulgaris notitiæ herba, cauliculo afforgit cubitali, vel altiore, quadrangulari, tenui, geniculis intercepto, glabro, intus inani, ac in ramulos distributo; circa quos folia pastinacæ sylvestris, sed teneriora ac minora, nec adeò in latitudinem explicata, neque hirsutæ: flosculi candidi in laxis muscariis: semen subnigricans, angulosum, longius quam anisi: radix dodrantalis, carnosa, sed gracilis, sapore pastinacæ antequam caulem tulit: tunc enim lignosa fit, sæpius candida, rarò lutea, qua plurimum delectantur apri, atque ideo præta caro referta admodum vastant. Altero à satione anno à Majo mense usque ad Augustum, & flores & semen profert. In pinguibus ac lætis campis herbosis, & pratis, quæ subinde riganter, apud Germanos Bohemosque frequens nascitur. Reverendi patres qui in Mesuem commentaria ediderunt, rubentem radicem, quam *carotam* vocamus, carum esse de quo nobis sermo est, existimaverunt: nec id levibus mo-

Carum.

ti rationibus icripserunt. Galenus enim lib. ix. de ali-
mentorum facultatibus carum inter daucum & pastina-
cam recenset, cap. lxx. titulo *ἡ πεφυλλιστοῦ καὶ δαυκου καὶ κα-
ρεως*. Verba Galeni adscribam: *Εὐχυμασίτης γὰρ μὲν ἴσθι ἢ
καρεὺς τοῦ πεφυλλιστοῦ. Τινὲς δὲ τὴν ἀγροίαν πεφυλλιστὴν ὀνομαζούσιν
δαύκον*. Hoc loco Galenum de vulgari caro, non pastinaca
agere ex Dioscoride probatur, qui ad finem cap. de ca-
roo scribit: *ἡ δὲ μέλας ἰσθὴ ἰδαυδιμῶ. ἁπλῶς πεφυλλιστῶ. Ἔστι κο-
στα ραδιξ ἐδύλις ἀεὶ καὶ παστινάκῃ*. Idem de loco Galeni
dico, qui reperitur lib. de bon. & mal. succi cibis, circa
finem cap. cap. viii. *καὶ τῶν λαχανωδῶν φυτῶν καὶ αἰχμη-
μῶν ὕσπερ ῥιζομήνη, καὶ δαυκὸς αἰ τῶν περυμμένων, καὶ περὶ σπινθ. καὶ εκκο-
σθ. καὶ ῥιζοφανίδου, & δαυκου. Μία δ' ἰσχυρομένη καὶ κακοκρυμμένη, αὐτὴ
τῶν ἄρων εἰσὶ καὶ τὴν γαγγυλιδῶν, αἱ δὲ βουρίαι αὐτῶν ὀνομαζούσιν, καὶ
τῆς καλουμένης καρεως. Radices autem oleum in se acrimo-
niam habentium, ut allii, cepe, porri, raphani & agrestis
pastinacæ, malum succum gignunt, sed ar. carique radix, &
rapa quam bumada etiam, id est napum appellant, in iis qui
boni & mali succi sunt media habetur. Fallitur vir magnus
qui scribit *καρεὺς ραβαν* significare. Verba, τῆς καλουμένης
satis ostendunt, carum à rapa plantam esse diversam. Τῆς
καρεως genitivus est, à recto καρεὶς herba, cujus semen κα-
ρεωσ, vel, ut vulgo legitur, καρεὶς vocatur. Ut à τῶν κα-
ρεῶν, ita à καρεὶ καρεὺς καρεως. De caro vulgato, cujus se-
men apud nos in usu est, Galenum loqui ex Ægineta pro-
batur, qui lib. ca. lxxvi. ubi de iis quæ edendo sunt radi-
cibus agit, scribit, *Σταφυλλιστοῦ δὲ καὶ δαυκου, καὶ καρεως αἰ ἰσθ.*
hi*

ἐρῶν. ἡ δὲ διουρητικὴ καὶ διμυτικὴ ποτὶς ἐν ἡμῶν.
Nascitur & sylvestris eruca, maximè in Iberia quæ occi-
dentem spectat, & illius semine loci illius incole pro sinapi
utuntur; est porro, quam sativa, ad movendam urinam effi-
cacior & multo acrior. Utrumque Dodonæus his verbis
describit, Caule cubitali sativa assurgit eruca: folio longo,

Eruca sylvestris.

angusto, utrinque profundè incisuris laciniato, flosculis
secundum ramulos quadrifolios subluteis: semine in siliquis
oblongis rapi ac napi simili, radix candida & vestibilis est.
Agrestis siue sylvestris eruca caule foliisque sativa minor
est: flores lutei, siliquæ verò etiam tenuiores: cetera res-
pondent. Sativa in hortis colitur, quandoque verò & inter
rudera veterum ædificiorum sponte gignitur. Sylvestris se-
cus vias locis incultis nascitur. Viget, ac florem utraque
profert Iunio ac Iulio mensibus. Inter erucam & irionem
media planta videtur, quam sylvestrem angustifoliâ vo-
cant. Promit quippe inflexis cubitalibus cauliculis flo-
res luteos erucæ sylvestris. Cornicula siliquarum sinapi
sunt, aut nasturtii sylvestris, uti folia angustiora; erucæ
sylvestris concoloria, sed minimè divisa, taraconis ferè
paria, quæ erucam & irionem sapiunt; quibus idcirco
affinis natura putatur. Ad erucæ classem refertur, quam
barbaream & erucam lateam lutifoliam vocant. Ra-
pum ac napum folii æmulatur, quæ tamen læviora, ac
minus aspera sunt: caulis rectus, striatus, cubitalis, qui
à medio ferè ad fastigium usque tam ipse, quam ejus ra-
muli flores promunt luteos, ac siliquas oblongas; tere-
tes, in quibus exiguum & colore rufum semen: radix
mediocriter crassa & oblonga est. Variat foliorum ma-
gnitudine. nam in hortis ad acetaria culta, acutiora ha-
bet, quæ scæmina dicitur Tabernæ montano: nonnun-
quam rubent & nigrescunt. In campis & hortis in qui-
bus olera feruntur, tum & alibi, veluti secus vias & se-
mitas quandoque nascitur. Tota hyeme viret, flores
Majus, Iunius semina largitur. Hyemale nasturtium
vocant, quod hyeme in acetariis nasturtii loco addatur.
Nonnulli ψευδοβουνιον Dioscoridis esse volunt; quod lib.
iv. cap. cxxv. describit. ψευδοβουνιον γάρ σινάπιδος
ἐστὶ Κρήτη, ἔχον φύλλα. (Gopylus ex antiquo codice addit, καὶ
κλωνία. in altero codice, καὶ κλωνία scriptum est. Neu-

trum in Oribasii reperitur codicibus) ψευδοβουνιον δὲ
Pseudobunium palmi altitudine fruticat in Creta, fo-
lia (ramulosque) buniferens, acri gustu. Cubitali caule na-
sturtium, palmi altitudinem vix superant pseudobunio can-
les. Nec folia nasturtii hyemalis referunt bunii folia, Id
enim teste Dioscoride, lib. iv. cap. cxxiv. fert selino
similia. φῶμα δὲ ὁμοία σελίνῳ, λεπτότερον δὲ πολλῶν πρὸς τὸ

Barbarea pseudobunias.

τῷ κορίνθῳ. Folia verò apium referunt, verum tenuiora
multum, & coriandrinis proxima. Sed huic rei medici-
nam ferre conantur. In altero quippe codice πῆλον
habetur. Legit Lacuna ex veteri codice πῆλον πῆλον
ἐστὶν ἡ πῆλον. Ad tribuli coriandrique accedentia. Non
video quam similitudinem folia tribuli cum corian-
drinis habeant. Corrigunt alii, leguntque pro πῆλον
τῷ κορίνθῳ, πῆλον τῷ κορίνθῳ, quasi vellet Dioscorides in
summo folia esse selino similia, sed tenuiora. Et hanc
improbamus lectionem. Vulgatam quippe Oribasi-
us secutus est. Sed ponamus alteram lectionem veram.
Tumè nasturtium hybernium erit pseudobunium? Nec
in infima, nec in suprema caulis parte folio selino siue
apio similia habet. Sed ipsa summi Botanici verba au-
diamus. Dioscorides, inquit, ψευδοβουνιον, hoc est falsum bu-
nium esse videtur: folia siquidem ac ramulos cum floribus
ac siliquis napi refert, & gustu acre, quale pseudobunium
ipse esse scribit. Hæc de pseudobunio nusquam apud
Dioscoridem legi. Μημονικὸν ἀμάρτημα, aut calami la-
psus, aut typographicum mendum videtur. An scripsit
Doctiss. Botanicus ψευδοβουνίας. Sed nusquā huius plantæ
mentionem facit Dioscorides. Bunias napo similia ha-
bet folia. Erroris omnis causa Plinius, qui de Bunia de
lib. xx. cap. iv. ubi bunii & buniados historiam confun-
dit, scribit. Alterum (naporum) genus buniada appellat,
& raphano & rapo simile. Vide de buniade plura capite
sequenti.

Ὁ μὲν καὶ ἡ in Basileensi & Aldino ῥακωνίων scriptum
est; quod quid sit ignoro. Doctissimus Gaza legit
πολυκλωνιον. Et hanc lectionem probat Iulius Scaliger.
Non levis est quæstio, utrum omnia quæ sunt πολυκλωνία
habeant radicem ξυλάδην lignosam. Πολυκλωνιον est cicho-
rium; carnosam tamen huic radicem. Idem de taraxico, pa-
stinaca, sisaro, aliisque innumeris dicere licet. Ὁ μὲν καὶ ὁ
quæ dicantur ignoro. An ὁ μὲν καὶ ὁ vocantur quæ ligno-
sum habent caulem, id est, radici similem? Scribo ex
Aldino & Basileensi codice, πῆλον καὶ ὁ μὲν καὶ ὁ vox muti-
la, cui caput decurratum est. Sed nec hæc lectio diffi-
cultate caret. Lib. quippe v. cap. ii. scniculum nu-
mera

merat inter *καυκάλα*; fœniculi tamen radix carnosâ est. Ad hoc dico, fœniculi radicem ex parte tantum esse carnosâ. Radicem enim habet albâ, altè descendentem, nervo intus lignosâ duroque, qui cauli nervo respondet.

Αποφύδα. Malè in Aldino & Basileensi *ἀποφύδα* scriptum est, ut rectè judicavit Scaliger. Video tamen alios *ἀποφύδα* exponere *fibras*. Idem intelligunt *fibras*, ea significatione qua dixit Maro: *amaris antyba fibris*. Nos Scaligeri præferimus emendationem.

Πολύκαυλα δὲ ἀμφω. Anethum scilicet & coriandrum. Apud nos anethum sæpius singulari erigitur cauliculo, quandoque duobus, rarius tribus, pluribus nunquam vidi. Idem de coriandro observavi, sed hoc sæpius duos fert cauliculos. In aliis fortasse regionibus, præsertim Græcia, ubi vixit Theophrastus, plures ferunt cauliculos.

Τῇ ὁρῇ καὶ τοῖς οἷς πὶ πλάγιον. Postremæ voces in Aldino & Basileensi desiderantur. Sed locus asterisco notatus est, *τῇ ὁρῇ καὶ τοῖς οἷς **, Corrigit Scaliger, *καὶ τοῖς πλάγιον*. Nobis vulgata placet; attamen Scaligeri non rejicimus.

Ἀνδράχνη]. *Ἀνδράχνη* legendum ex Plinio constat, qui lib. xiii. cap. xxii. Scribit; *Andrachnem omnes ferè Græci portulacæ nomine interpretantur, cum illa sit herba & andrachne vocetur, unius litteræ diversitate*. Nonnullis Plinii locus citatus non arridet, deceptum eum dicunt, eaque tradere illum scribunt, quæ præter veritatem sunt. Hanc sententiam ex Helladio in Chrestomathia, qui liber in Phorii bibliotheca exstat, probant, Scribit Helladius Atticos non *ἀνδράχνην*, ut docet Plinius, sed *ἀνδράχνην* dicere; *ὅτι, inquit, τὸ ῥῶμα μὲν ἔστιν ἀνδράχνη, ἀπὸ τοῦ ἀντὶ τοῦ οὐκ ἔστιν, ἀμαρτυροῦντος λίγυσι, καὶ ἀντὶ τοῦ ἀνδράχνην, ὅτι τὸ φασὶν οἱ Ἀττικοί, λίγυσι ἀνδράχνην*. Mille errata in litteris scribendis vel pronunciandis: peccant enim qui pro *sicyos* *cicyos* dicunt, ut i etiam qui *andrachne* scribunt cum scribendū sit *andrachne*, uti Attici loquuntur. Atticus Phorii, seu potius Helladii tempore sic locutus fuisse verum esse potest, Galeni ævo Attica lingua à veterum Atheniensium nonnihil differbat. Vide caput de brassica. Veteres Athenienses *ἀνδράχνην* dixisse non sit verisimile; siquidem non tantum Theophrastus, sed etiam Aristoteles, alique antiqui Græci *ἀνδράχνην* scripserunt. Recentiores Græci *ἀνδράχνην* pronunciarunt. Glossæ Botanica *ἀνδράχνην* τὸ σπέρμα τῆς ἑγκυρῆδος, ἢ τῆς ἀντράχνης. *Andrachne semen enclystridos vel antraculus*. *Ἐγκυρῆδος* vocatam fuisse portulacam, testis est Neophytus *Ἀνδράχνην Βισπῆναι ἑγκυρῆδος*. Idem in lexico. *Ἀνδράχνη ἢ ἑγκυρῆδος* & *τρίττιναι* καὶ *τεγύλη* λέγεται, *Andrachne*, id est, portulaca vocatur *enclystris*, & *terrenicia* & *traule*. *τεγύλη* dicitur, quod vulneribus quæ ad syderationem spectant imponatur. Dioscorides lib. ii. cap. cl. *σπέρμα τεγύλης δὲ σφακίον ἵσται σὺν ἀλφίτῳ καὶ πηλοσμάτῃ*. *Ἀνδράχνης* nomen aliis etiam plantis impositum legimus. Dioscorides lib. iv. cap. clxi. sedum minus *ἀνδράχνην* vocatum scribit. Idem lib. iv. cap. lxxxxi. *peplim* dictam fuisse *ἀνδράχνην* tradit. Portulacam *ἀνδράχνην* nuncuparunt, quasi *ἀνδράχνην* inserto v. quod primū teneritudine quadam læta & carnosâ luxurient ramuli, foliaque albicent, spumosaque quadam fuligine, five tenui quapiam aspergine cinerea obducta videantur. *Ἀχνη* enim Græcis spuma, *ἀδρῆ* plenum latum, *crassum pingue*, qualia portulacæ folia, ramulique. Spuma autem in marina portulaca multo evidentius conspicitur quam sativa; quæ quidem ubique colitur, sed aura spumosa non ita ac marina afflatur. Latini portulacam, quasi portulatam dicunt, quod foliis portulas imitetur, portulasque habere videatur. Aliorum sententia est portulacam appellatam esse, quasi porculacam, nomine à porcis imposito, id quæ quod à Gallis *porcelia* vel *porcelina* vocetur. Unde Belgica vox *porcelepi* (Sic enim Belgæ *portulatam* vocant) manavit. In optimo quoque Apulei codice legitur, *Itali portulacam, alii pocastrum, nonnulli illecebram vocarunt*. Confundit Apuleius utramque portulacam. In vulgatis Apulei codicibus habetur, *Latini portulacam, alii poreastrum, alii illecebram, nonnulli amaranthon vocarunt*. Pro *pocastrum*, vel *poreastrum* nemo non videt legendū *porcastrum*. A Græcis certè junioribus *χοιροβάτειον* quod, *porculacam* sonat, vocatur. Nicomedes Iatrosoφίστα *χοιροβάτειον, ἀνδράχνη*. Phavorinus, *ἀνδράχνη, χοιροβάτειον*, ita scribe, in vulgatis habetur *χοιροβάτειον, βοτάνη τις, ψύχει ἰδὸν καὶ πρίστην δόσιν*, *χοιροβάτειον δὲ κατὰ τὴν δυνάμιν*. A Myrepso etiam *χοιροβά-*

τειον dicitur, sectione de decoctis. Sed locus insignitè corruptus, quem restituumus capite de aserpitio. In vulgatis codicibus decocto xxv. sic legitur. *ἀχοιροβάτειον, χοιροβάτειον, καὶ τὸ λαπαθὸν τὰ φύλλα*. Accipe semper vivi portulacæ, coriandri viridis & lapathi, id est, acetosæ folia. Supra lib. vi. cap. i. vocem *χοιροβάτειον* probavimus, rationemque cur vox ista servari possit attulimus. Nunc magis placet legere *λαπαθὸν* quod lapathi genera refrigerent, humectent, fervores, inflammationes totius corporis, erysipelata & incensiones sanent. Decoctum autem Myrepso præscribit ad mala jam memorata. Portulacam vocatam fuisse porculacam aut *χοιροβάτειον* nulla alia accipit ratio; quam quod herba ista cœnosis & stercoratis locis feri desideret, pinguibus, lætisque delectetur. Antiquos tamen non porculacam, sed portulacam scripsisse arbitror. De portulaca variis in locis egit Theophrastus; hoc capite qualem habeat radicem docet. Lib. i. v. per æstatem feri jubet, quod imbecillis sit, hyemem non posse tolerare, frigidamque ac humidam esse eodem tradit capite: quod etiam lib. i. de caus. cap. xii. retulit. Non mirum ergo si sitim extinguat, quod de ea narrat recentiores. Cassianus Bassus lib. xii. cap. xlii. *Τὸ δὲ φύλλον αὐτῆς ὑποπλήθει τῇ γλάσσει ἀδὲ ψυχρῶς ποιεῖ. Folium vero ejus lingue suppositum sitim extinguit*. Dioscorides lib. ii. cap. citato, ubi de viribus ac facultate agit, nullas portulacæ notas tradidit; quod planta esset vulgo cognita. Attamen ex quibusdam locis, aliis plantis assimilando, qualis sit portulaca patefecit. Lib. i. i. capeam portulacæ comparat; *ἐκείνη αὖτε ἵσται ἀνδράχνην, καὶ ἀντὶ τῆς φύλλου*. *Cepæ portulacæ similis, verum nigriora habet folia* lib. iv. cap. clxv. *ὅτι ἡλιοσκόπιον λέγεται ἀνδράχνη ὅμοια φύλλον ἔχει, λεπτότερον δὲ καὶ σφαιροειδές*. Qui Helioscopius *ithymalus* dicitur, foliis est portulacæ, attamen tenuioribus, rotundioribusque. Cap. clxix. ejusdem libri de pepside, *φύλλα ἔχει ὅμοια τῇ κηπίᾳ ἀνδράχνην, σφαιροειδῆ δὲ καὶ ἐκ τῶν ῥιζῶν ἔχει ἰσχυρὰ ἰσχυρῆς*. Foliis hortensis portulacæ rotundis & inferne rubentibus. Eodem libro cap. xv. *πεῖρα ὅτι ῥιζὴν καὶ ἀνδράχνην τὰ φύλλα ἴσται, λεπτότερον δὲ, Tribulus terrestris foliis portulacæ, at tenuioribus*. Lib. ii. cap. clvii. de crithmo, *φύλλοις σφαιροειδῶν λεπτοῦ καὶ ὑποπλήθους τῆς ἀνδράχνης περιέκλει, παχυτέρας δὲ τῆς ἰσχυρῆς*. Foliis referta pinguibus, & albicantibus portulacæ folia referentibus, crassioribus tamen & longioribus. Satiæ portulaca

Portulaca.

caules non raro dodrantes, teretes, crassos, subrubentes, succosos, leves, resplendentes fert, quique in alas quasdam distribuuntur: folia uncialis longitudinis, latiuscula, crassa, pingua, glabra, virentia, à tergo albidiora: flosculi minuti, pallide lutei ad annexum foliorum gignuntur, succedente conceptaculo nigro exiguo; herbacei ac virentis coloris, instat ferè dimidii grani hordeacei, in quo semen pusillum; nigrum: Radix fibras habet. In hortis ac eorum areis subactis ac stercoreatis commodè feritur: solum desiderat pingue, non aridum. Viget, floretque æstivis mensibus, usque in autumnum. Quam sylvestrem vocant portulacam cauliculis constat humilibus, rubentibus, sed minoribus, per humum sternitur: folia priori forma, colore, lævare; crassitudineque respondent, sed minora multò. In seminis hortorum ac vinearum, ac quandoque in petrosis sponte gignitur: rigua & hæc loca amat: fata si ad seminis maturitatem relinquatur, facillè annis aliquot post sequentibus renascitur. Præter hanc aliam quandam portulacam sylvestrem describit Dioscorides. Sed caput hoc doctissimi Botanici spurium existimant, ac ex libro iv. translatum in librum secundum, capitique de sativa portulaca annexum. Nothum esse caput citatum probant, quod lib. iv. cap. xci. eadem de sempervivo tertio repetat, quæ lib. ii. de portulaca dixit sativa. Accedit quod caput illud Oribasius & Serapio præterierint. Nos cum doctissimis viris caput illud examinabimus, ubi in sempervivi historiam inciderimus. Portulacæ cepæam similem facit, Dioscorides lib. iiii. cap. clxviii. *κηπαία ἡμερῆς ἐν ἀνδράχῃ, μελάντρα δὲ ἔχει τὰ φύλλα, ῥίζαν λευκὴν.* Cepæa portulacæ similis est, verum nigriora habet folia, radicemque tenuem. Idem ferè Plinius lib. xxvi. cap. viii. Sed locus in vulgatis codicibus corruptus est, sic enim legitur; *vel magis cepæa similis portulacæ.* Antiquus codex habet *vel magis cepea similis portulacæ.* Scribe cum Cornario; *Vesicae malis medetur cepæa, similis portulacæ, nigriore radice, sed inutili, nascens in littoribus arenosis, gustu amara.* Et hæc corrupta sunt, Dioscorides enim folio, non radice inquit esse nigriore. Scribo, *similis portulacæ, folio nigriore, radice inutili.* *κηπαία*, si quid ex Plinii verbis citatis concludere licet, dicitur per *ἀνδράχην*, quod in hortis non nascatur, ut plura alia, quæ in littoribus reperiuntur. Vel nomen accepit, quod hortensi solo gaudeat, ac in hortis tantum luxuriat: nisi fortè *κηπαία* nomen accepit *ἡμερῆς* τὸ κατὰ τοὺς πέντε πύλους *spiro*, quod flatus discutiat, sed hoc de cepæa nec Dioscorides, nec Plinius tradunt. Clarissimus Dodonæus anagallidem aquaticam seu potius becabungam vult esse veterum capum. Putatur, inquit, *anagallis hæc, cepæa esse, quàm Dioscorides portulacæ similem esse scribit, sed nigriora habere folia, & radicem tenuem, cum qua anagallis ista aquatica convenire potest, si per antiphrasin, κηπαία, id est, hortensis dicatur, quod vel, solum, vel ut plurimum in hortis nascatur: nominata sit: parum ei hæc anagallis respondebit, quæ nusquam minus quam in hortis nascitur: natura sua in totum sylvestris, aquosa requirens loca, perenniterque rigari postulans.* In nostro horto satis frequens reperitur; sed folia non videntur satis portulacæ referre, quanquam crassa, lævia, lata, & subnigra sint. Similior quidem portulacæ. Sed folio candidiore quam Mathiolus cepæa nomine pingit sed non describit: quod Adversariorum fecerunt auctores. Teretibus, pedilibus, & sesquipedalibus numerosis, reptilibus, furculis fruticat: sempervivi minoris stellatis foliis altis confertis. Foliola minora portulacæ agrestis, angustiora & longiora, tenera, carnosæ, succo prægnantia, non tamen nigriora quam portulacæ. Radix exilis. In Belgio luxuriat Patavio delata.

Αἰθὴ δὲ. Rectè monet Scaliger novum hic auspiciandum caput. Vide ejusdem animadversiones. Exscripsit hunc locum Plinius, sed parum feliciter lib. xix. cap. vi. *Florent cum fraxino serpyllum, abrotanum: napi, raphani, menta, ruta, & cætera quidem cum cæpere deflorescunt: Ocimum autem particulatim, & ab imo incipit: qua de causa diutissime floret.* Hoc & in Heliotropio herba evenit. Flos aliis candidus, aliis luteus, aliis purpureus. Falsum est cum fraxino florere abrotanum serpyllumque. Maturè fraxinus floret: serò abrotanum serpyllumque. Equè verum quod ait, napum, mentam, cum cæpere deflorescere. Apud Theophrastum legitur *ἀνθὲς δὲ τῶν ῥόδων ἄλλων ἔχουσιν ἀθρόον.* Unde conjicio Plinium scripsisse, *florent confertim abrotanum, serpyllum:* Exemplum nulla apposuit Theophrastus: an ex Plinio addendum

dum οἷον *ἔχουσιν, ὡς ῥόδων.* Quilibet sua fruatur opinione. Aliud mendum in verbis Plinii citatis, *cum cæpere*; inquit, *deflorescunt.* Scribe cum Dalecampio, *ne enare videatur Plinius, cum cæpere statim efflorescunt.* Hoc & in heliotropio herba evenit. Theophrastus norat idem fabæ contingere & heliotropio. Alterum vel neglexit Plinius vel exscribentis incuria perit.

Cepæa Mathioli.

Αἰθὴ δὲ καὶ δὲ σίκυον. Theodorus, *αἰθὴ δὲ καὶ δὲ σίκυον* Hæc in Pilnio non habentur. Vide Scaligeri animadversiones.

Εὐχρονον ὀνδύ. Hoc falsum esse cum constaret doctissimo Gaza, legit *ἰσοθρόν.* Plurimum enim olerum flores optime colorati, uti cucumeris, cucurbitæ, malvæ, cicchori, hieracii, aliorumque. Sed nec Theodori lectio vera. Nam atriplicis quoddam genus flore rubro apud nos colitur, betæque species tota sanguinea conspicitur. Malvæ quoddam genus rubrum ferè florem cognitum lippis & tonforibus arbitror. Malvam roseam flore admodum variare quis ignorat? Modo candidos fert flores, modò rubentes, modò saturatius, modò diutius, alias purpuræ modo relucens; & ex rubro nigricantes. Vide cap. de malva. Lego ergo *τὸ δὲ ἰσοθρόν* nonnulli rubri, quales alcibiadii sunt & amaranthi specie.

Τὰ δὲ ἀνέμιστα. Et hic novum auspiciandum caput monet Scaliger. Rectè, de seminum enim differentiis agit. Exscripsit hunc locum Plinius lib. xix. cap. vii. *Semina plurimè rotunda, aliquibus oblonga, paucis foliacea & lata, ut atriplici. Quibusquam angusta, & canaliculata, ut cumino. Differunt & colore, nigro, candidoque: item duritie. Surculacea in folliculo sunt raphano sinapi, rapo. Nudum semen apii, coriandri, anethi, feniculi, cumini. Cortice obducta bliti, betæ, atriplicis, ocimi. At lactucæ in lanugine.*

Καὶ χαμῆν. Scribe ex Basileensi & Aldino *χαμῆν.* Plinius canaliculata vertit. Quod imitatus est Gaza; cum lib. iv. cap. xiii. ubi hac voce etiam usus est Theophrastus, ubi lineare reddidit Theodorus. Canaliculatum dicimus, quod canalis in modum factum est. Non tale cumini semen, sed lineare potius. Fortassis sculptum quis rectius interpretaretur; *ἡ δὲ τὴν ῥαφὴν* quod non tantum scribere, sed scalpere etiam significat, veteres enim stylo ceris scribebant. Sed alterum magis placet.

Καὶ ῥολάδην. Hoc consoquere non potest Scaliger; & certè

certè durum est. Negligentiæ tamen argui Theophrastus non debet. Exscribentis incuria facile contingere potuit, quod in mediis coloribus res longè diversa intermixta sit. Vide Scaligeri animadversiones. Rectè scribit, qui ligni color intelligatur non est facile dictu: nisi quis pallorem velit: cuiusmodi profecto multa, ut panacea, anethi, cumini. Mavult idem legere *ἐρυθραῖα* pro *ἐρυθρὰ*, quod rubrum, fulvumque Theophrastus omiserit colorem, qualis est nasturtii & raphani seminis color. Casaubonus tamen vulgatam mavult servare lectionem. Sic in notis ad Athæniæ lib. xiv. cap. xx. scribit. *ἔδεται* ante *τὸ πρῶτον ἐρυθραῖα*. Scripsimus *χρῆμα* cum omnibus MSS. In eo commentario quem scripsimus, de coloribus docemus etiam Theophrastum ligni coloris meminisse lib. vii. Historiarum cap. tertio. Differunt, inquit, semina & coloribus: *τὰ μὲν μέλαινα, τὰ δὲ ἐρυθρὰ, τὰ δὲ λευκότερα*. Quem locum doctissimi viri depravatum censuerunt: Frustra. Optimè fesset Casaubonus, si docuisset qualis color foret ligneus. Ebeni nigrum est, rubrum brasiliense; datur buxum, luteum, candidum. Ego, salvo meliori iudicio, corruptum quidem codicem iudico, sed vocem *ἐρυθρὰ* non muto. Transpositam puto, ac scribo, *τὰ μὲν μέλαινα, τὰ δὲ λευκότερα*. *Ἔνια δὲ ἐρυθρὰ*. Alia enim nigra sunt, alia candidiora, quædam lignosa sunt. Certè sic legit Plinius, cum inquit, *item duritie surculacea in folliculo sunt*. Sed hæc corrupta. Scribe ex M. S. *Item duritie surculacea. In folliculo sunt*. Constat ergo Plinii legisse, *τὰ μὲν μέλαινα, τὰ δὲ λευκότερα*. *Ἔνια δὲ* vel *καὶ τὰ μὲν ἐρυθρὰ*, *πάντα δὲ ἰσοῦσά τε*. Hæc si cuipiam non ardeant, legat cum Scaligero, Dalecampio, aliisque viris magnis pro *ἐρυθρὰ*, *ἐρυθρὰ*. Lignosus color non est in rerum natura. Diversissimo quippe ligna sunt colore.

Κυμινώματα, Plinius inter *κυμινώματα* numerat apium, quod in Theophrasti codicibus desideratur, addique debet. Certum quippe est nudum semen ferre *ἀλινον*.

Παλινεργία dicitur τὸ *κύμινον*. Quod de cumino Theophrastus, id de ocimo Plinius, de ruta Palladius; qui in Martio scribit. Tit. ix. Hoc mense, inquit, ruta feritur locis apricis, solius cineris insperione contenta. Paulo infra, Prosequuntur etiam maledictis, & maxime in terra soluti lateris ponunt, quod prodesse certissimum est. Sed, ut asserunt, melius furtiva proveniet. Sub arborum umbra libentius acquiescit. Non effodi herba, sed optat avelli. Immunde mulieris formidat attactum. Plinius lib. xix. cap. vii. Nihil ocimo fecundius: cum maledictis ac probris ferendum præcipiunt, ut latius proveniat: sato pavitur terra. Et cumini qui ferunt precantur ne exeat. Plinii sententiam confirmare Perius videtur Satyr. iv.

Dum ne deterius sapiat pannucia Baucis,
Cum bene discincto cantaveris ocima vernæ.

Vulgatam tamen Theophrasti servo lectionem, quod idem de cumino repetat lib. ix. cap. ix. *Τούτῳ δὲ ὁμοίως ἔοικας τὸ ἔλε τὸ κύμινον λευκώματι καὶ τὴν βλασφημίαν ἔπαινον ἀνέειπον*. Fecundum esse lib. vii. cap. iii. docet, *ὡς πάλιν εἰ τὰ μὲν ὑπερμακρὰ καὶ ὡς ἰσχυρὰ, ὡς πάλιν τὰν λαχανώδη κύμινον, ὡς πάλιν τὰν πολυκάρπια*. Idem repetit lib. iv. de caul. cap. xvi. *Καὶ ἐπὶ πᾶσι τὰ πολυκάρπια λευκώματι κύμινον ὡς καὶ μέλαινα*. Illud etiam vulgatam lectionem non parum confirmat, quod apud Demetrium Phalereum legatur, *κύμινον ἔπαινον*, pro *βλασφημίαν ἔπαινον*; convitia, dura, maledicta, improba ferit. *Ἀλλ' ἰὼν τούτ', ἴφη, ζήτῃς, ὁ Εὐθύδημος αὐτῇσι δίδωσι τὸ ἔλε τὸ κύμινον, καὶ ἔλε τὸ κύμινον διδόναι λόγον, εἰν τὸ μὲν ἐπὶ βλασφείαν κατεπεποιθότες καὶ συνεβίβοις οἰοῦνται βέλπον ἀνέχεσθαι τὰ δὲ καὶ ἀρμυρίαι ἀνέχουσι καὶ λειδοῦνται*. De quibus si inquisitione suscipias, ilico Euthydemus abs te postulabit rationem de apio & cumino. Quorum illud inter germinandum si calcetur & conteratur, ajunt melius augescere, hoc si ferant diris imprecationibus & conviciis adhibitis. Rectè ergo apud Theophrastum *κύμινον* legitur. Quare doctissimi viri sententia est, Plinii codicem corruptum esse, ac quidem legendum, Nihil cumino fecundius: cum maledictis ac probris ferendum. Mox ubi habetur, Et cumini qui ferunt precantur restituit. Et Ocimum qui ferunt, precantur. Ita, inquit, hic contraria ratione Ocimum, scribendum fuit, ubi cuminum positum est. Ego vereor vocum vicinitate deceptum Plinium, ipsumque non satis ad verba liberti attendisse, qui cum *κύμινον* legeret Plinius *ἀπινον* intellexit. Vel utrumque eum legisse imaginatus est. Ad Persii locum citatum respondeo. Verba citata referenda esse ad mulierem *λαχανώδη*

λεῖον olerum venditricem, quæ olera, ocima, & alias herbas odoratas & hortenses alta & clara voce ementibus, quasi occinit, & cum clamore servos ad emenda olera invitat, uti apud nos quotidie fit. Solebant autem vetulæ pauperculæ ad res viles vendendas se conferre, & eo quæstu vivere, quæ utique in deliciis, quibus carent, summum bonum ponebant. Inducitur ergo Baucis, pro omni vetula in foro olitorio, herbas odoratas vendente. Cum, inquit Poëta, bene cantarit id exponi debet, elata voce tanquam canens suas merces commendarit, & vendiderit. Horatius

Laudat venales qui vult extrudere merces.

Scripsit ergo Theophrastus *κύμινον*. hoc fecundissimum esse ex allatis non tantum probatur locis, sed etiam ex etymo. *κύμινον* enim dicitur *κύμινον* τὸ *κύμινον* pragnans esse. Sato, inquit Plinius, pavitur terra. Hoc de ocimo, non cumino Columella. Ita vides confundere utrumque Plinium. Columell. lib. ix. cap. iii. Fere etiam his diebus ocima feruntur, quorum semen obrutum est diligenter, inculcatur pavicula vel cylindro. nam si terram suspensam relinquant, plerumque corrumpitur. Idem in hortulo.

Tum quoque proficisso riguoque in sparsa novali
Ocima comprime, & gravibus densate cylindris,
Exurat sata ne resoluti pulveris astus.

Cumini etymon jam enarravimus; nempe *κύμινον*. Hoc si verum, quomodo impendio parci, sordidi & restricti *κυμινώματα* dicebantur. Aristoteles lib. iv. Ethicor. cap. iii. *Οἱ μὲν γὰρ ἐν τοῖς τοιαύτοις περιουσίαις, οἷον φιλοδωλοῖ, γλισχρῶ, κύμβικες, πάντες τὰ δίδωσι ἰδιόπιστα*. Nam qui his nominibus præditi sunt, ut dicuntur parci, tenaces, restricti, omnes in dando deficiunt. Paulo post. *Τούτων καὶ ὁ κυμινώματος, ὁ πᾶς ὁ τοιοῦτος, ἀνέμαται δὲ ἀπὸ τῆς ὑπερβολῆς τοῦ μηδὲν εἰς δίδωαι*. Inter hos etiam est cuminiseca, & unusquisque alius huiusmodi, qui nomen sortitus est ab excessu, quod nemini quicquam daturus est. Theocritus Epyll. x.

Κάλλιον ὦ πριμλητὴ Φιλάργυρα τῶς Φακὲς εἶναι,
Μὴ πιτμήης τὴν χεῖρα καταπείων τὸ κύμινον

Lenticulam coquere, pastor tibi præstat avare,
Ne fodiās digitos, cupiens secuisse cuminum.

Scholias non dissimulat vulgo sic dici homines præter modum sordidos ac parcos. *καὶ ὅρα ἵνα μὴ πιτμήης, ἤτοι σχίης τὴν χεῖρα καταπείων αὐτὴν ἀφαιρῶν, εἰς οἱ τὸ κύμινον καὶ ὡς ἰδιόπιστα ἔχει ὅρα φιλοδωλοῦς κυμινώματος καλλῶν*. An parcos sordidosque *κυμινώματος* vocantur, quod cuminum feratur a male precantibus? Ac uti cuminum quando ferebatur male audiebat, sic semper male audiebant parci & avari. An verò *κύμινον* dictum *κύμινον* *κύμινον*, quod fundum ollæ fictilis denotat, βιν in mutato. Fundus ollæ fictilis sordidus ab igne esse solet. Prius tamen etymon magis placet. Meminit variis in locis cumini Theophrastus lib. i. cap. xviii. nudum ferre semen tradidit, hoc capite lineare inquit esse & angustum, aliis etiam repetit in locis vide cap. xvi. lib. iv. vide cap. ix. lib. ii. ubi radicem habere exiguum ait. De sativo agere cumino Theophrastum ex eo liquet, quod nudum ferre semen ait & angustum, & lineare. Dioscorides unum ait esse cuminum sativum, sylvestria duo. Sativum Dioscoridis ævo familiare videtur fuisse, Nullas quippe ejus notas tradit Lib. iii. cap. lxxviii. *Κύμινον τὸ ἡμερὴν ἔστι καὶ τοῦτον μάλιστα τὸ Αἰθιοπικόν, ὡς ἴππερος βασιλὴς ἐκάλει, δυνάστης τὸ Αἰγύπτου ἵπτα τὸ λοιπὸν φέρεται ἐν Γαλατίᾳ καὶ ἐν Ἀσίᾳ, καὶ Κιλικίᾳ, ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Ἀλβανίᾳ πλεονεχέει*. Cuminum sativum ori gratum est: sed multo magis Aethiopicum, quod Hippocrates regium appellavit. Secundum locum tener Aegyptium: mox reliqua sequuntur. Provenit in Galatia, Asia Cilicia, Tarentina regione, aliisque locis compluribus. Aethiopicum cumini non semel mentio fit apud Hippocratem lib. de superfectione. *καὶ σελίνου καὶ κύμινου καὶ κύμινου Αἰθιοπικῶν καὶ τῶν λιβατωτῶν ὡς καλλίστων*. Et apii semen contusum, & cumini Aethiopici semen, istiusque quam optimum. *καὶ λιβατωτῶν πλεονεχέει, καὶ κύμινον Αἰθιοπικόν, ἐν οἷσι λιβατῶν ἀκέραια γλυκεία* Thuriis

Tburū granula quinque, & cuminum *Æthiopicum* in vino albo mero dulci bibat. Idem lib. de internis affectionibus Μαγιστροῦ κρητῶν. Αἰθιοπικὸν κύμινον, ἀδανθόν. Fœniculi semen, cuminum *Æthiopicum*; *adianthum*. Doctissimi morum virorum sententia est, Hippocratem per cuminū *Æthiopicum*, ammi intelligere. Ammi sic vocatum fuisse extra controversiam est: nec mirum, semen enim cumino simile habet. Dioscorides lib. III. cap. lxx. Ἀμμι ἔνιοι καὶ τοῦτο Αἰθιοπικόν; οἱ δὲ βασιλικὸν κέλεται καλοῦσιν, ἔνιοι δὲ ἑτέρας φύσεως τὸ Αἰθιοπικὸν κύμινον ἴφασκεν ἵνα καὶ ἑτέρας τὸ ἀμμι γινώσκουσιν τὸ σαρματικόν, καὶ ὁπότε, πολλὰ τοῦ κύμινου, καὶ ὁριζανθίου τῇ γένει. Ammi nonnulli *Æthiopicum*, aliqui regium cuminum appellant: alii alterius naturæ *Æthiopicum* cuminum, & alterius ammi esse prodiderunt. Vulgo notum est semen exile, multo minus cumino, & origani sapore. Hippocrates utrum κύμινον Αἰθιοπικόν nomine intelligat, cuminum vulgare, an verò ammi, non facile dixerim. Vide cap. de ammi. Regii cumini ubi meminerit Hippocrates ignoro. Locum hæcenus nondum inveni. Φύσιν inquit Dioscorides, ἐν Γαλατίᾳ καὶ ἐν Ἀσίᾳ καὶ Καλικίᾳ. Scribe, ἐν Γαλατίᾳ καὶ ἐν Ἀσίᾳ. In Galatia Asia; ad differentiam Gallie quæ ad Alpes est, quæ etiam Γαλατία Græcis dicitur. Doctissimi viri vel ἰσχυρόν malè vertunt, stomacho gratum, vel pro ἰσχυρόν, ἰσχυρότερον legunt. Fortassis non malè. Notat Lacuna, in veteri legi ἰσχυρότερον, quod stomacho gratum significat. Hanc etiam lectionem probat Plinius, cum lib. xx. cap. xv. ait, Sativo cumino magnus usus, in stomachi maxime remediis. Contra ori gratum esse reprobatur experientia, meo saltem palato non mediocriter ingratum est. Vulgarum liceret servare lectionem, si vox ἰσχυρόν posset accipi, non de sapore, sed odore jucundo. Suavem halitum spirat cuminum. Fœtidum emendat, eaque de causa, qui fœdam habent respirationem cumino magno adjumento crebrius utuntur. Cuminum sativum parva & umbellifera herba est, altitudine dodrantali, pedem raro excedens, uniuersalis; ramis tamen aliquot brachiata; folia fert tenuia, & in plures partes angustas secta, fœniculi modo, sed breviora ac minora multò: floret in umbella veluti fœniculum, in qua semen oblongum, utrimque acuminatum, angulosum, lineare cartilagineum, in cineraceo colore subflavum: longitudine quartam uncie partem æquante gu-

Cuminum sativum.

tu, subamaro, tenui, mediocriter acri, & cum gravitate suaviter odorato. Eligito plenum, magnum, flavum, aut pallidum, purum, intus pingue, veluti liquore aut oleo madefactum, minimeque acerosum. Radice niti-

tur oblonga, tenui, & cum maturuit semen, pereunte. In Italia, Hispania, aliisque calidis regionibus colitur ac fertur. Apud nos semen maturum non reddit. Nascitur tamen ex maturo recentique semine; octavo, septimoque, interdū decimo à satione die pullulat, aliquando quoque serius pro cœli solique ratione. Seri debet Mayo mense. A frigidiore aëre, & imbribus copiosioribus facile læditur ac perit; quare diligenter muniri debet. Cum primum germinat à terra exile aliquod graminis esse iurares. Hoc cuminum omnes pro verò legitimumque agnoscant; uno Cæsalpino excepto, qui propter has rationes negat veterum esse cuminum; quod ori non sit gratum; quod panibus non inspargatur; tum quod semen non sit pusillum. Ad primum jam satis dictum arbitror; nempe pro ἰσχυρόν, ἰσχυρότερον legendum, vel aliter ἰσχυρόν explicandum. Ad alterum respondeo; quod Plinius proprie Ammi, quod *Æthiopicum* etiam vocatur cuminum, inspargi ait panibus lib. xx. cap. xv. Similis autem & huic usus. Namque & panibus Alexandrinis subditur, & condimenti interponitur. Apud nos vulgare cuminum condimenti gratia panibus inspargitur, nec panibus tantum, sed etiam caseis, maxime quos *Bovinos* Lugdunenses & *Dimentes* vocant. Notandum duo cumini genera mitti ex insulis & regionibus maris mediterraneo adjacentibus; unum acre, alterum dulce. Acre oblongum, acuminatum, subnigrum, graveolens, sapore acri, nequiquam hirsutum, & hoc Melitenenses *cimonagero*, hoc est, sylvestre cuminum vocant. Dulce, priori minus est; aniso, aut verius ammi simile, candidans, hirsutum, subdulce; gustuque leniore, & hoc *cimonagro* dulce vocant. Utroque ad panem condiendum nostrates utuntur. Sed gratiori sapore panis qui posteriori conditus est. Melitenenses hoc colunt & ferunt, & ad panem condiendum & mercaturam exercendam eo utuntur. Cæterum cuminum dulce crediderim *Æthiopicum*. Acre Galaticum ac vilius. Non enim putandum aliud discrimen veteres habuisse ac observasse, quam loci prærogativam. Ad tertium respondetur, non opus esse adeò sit pusillum. Nam ammi semen Dioscorides, verbis supra citatis, cumino multo minus esse ait. Ammi autem inter valde exilia semina numerari non potest. Verisimile sit Theophrastum ubi pusillum ait cumini semen, intelligere cuminum sylvestre; cum nudum scribit, domesticum. Eisdem hodie etiamnum cuminum facultates habes, quas veteres de eo tradidere. Unde concludo, non malè eos facere qui pro vero habent, & utuntur. Dioscorides, Τίσιος δὲ καὶ χρῆσις ἐστὶ τὸ ἀκρότερον πινόμενόν τε & σπυγγώμενον. Cæterum cum colore bibitum illud mutatur in pallorem. Horatius,

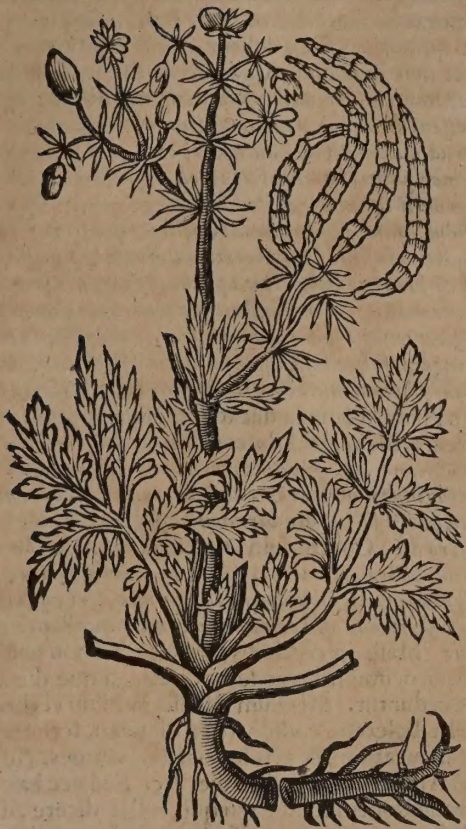
Quod si
Pallentem casu, biberent exangue cuminum.

Exangue, quod pallorem inducat. Persius Satyr. v.

Rugosum piper & pallentia grana cumini.

Pallens cuminum, quod pallorem inducat. Pallent qui copiosiore cumino utuntur, sanguis enim in eis hebescit, unde pallor. Mathiolus, *Utuntur frequenter in cibis, & eo sæpe suffiuntur, qui facies suam exterminant, ut sanctitatem, & corporis macerationem mentiantur.* Eadem ars Batavis puellis ac mulierculis non incognita, quæ ut venustiore pallorem inducant, ac pulchriores fiant, cumino utuntur. Rectè ille, cuius mentio apud Suetonium, & Plinium lib. xx. cap. xiii. fit, cumini usum excogitarat. Verumtamen omnem pallorem bibentibus gignit. Ita certe ferunt Portii Latronis, clari inter magistros dicendi, ad sedatores similitudinem coloris (palloris) studiū contracti imitatos: & paulo ante Iulium Vindicem adfertorem illum à Nerone libertatis: captatione testamenti sic lenocinatum. captatione testamenti (cum ejus testamentum, ac hereditatem Nero captaret) sic lenocinatum fuisse, Neronis cupiditati & voluptati consecutum, ut ejus amicitia & benevolentia summos honorum gradus consequeretur, dum pallido colore simularet adversa valedudine se premi, qua brevi periret. Et hæc de sativo cumino. Sylvestris Dioscorides, ut supra dixi, duo genera describit lib. III. cap. lxx. Ac primum de priori agemus, mox de altero. Inquit ergo Dioscorides, κύμινον ὁρῶν φασὶν μὲν πικρὸν καὶ ἰσχυρότερον ἐν Λυκίᾳ, καὶ Ἀσίᾳ τῇ Γαλατίας. (Lege Γαλατία τῇ Ἀσίᾳ, propter rationes supra allatas) καὶ ἐν Καρχηδονί τῇ Ἰσπανίᾳ. ἔστι δὲ ἰσχυρότερον καὶ ἀντισπυγγώμενον, ἢ ὃν φυλάττει δὲ τὴν λεπτὰ, οἷον περὶ τὸ μέγεθος.

Hypecoon.

niculo & similia fert folia, hæc rutæ. Cuminum sativum in umbella floret, hæc nec umbellam, nec umbellæ quid simile producit; sed hoc non impediret, quo minus pro cumino haberi posset. Aliam Adversariorum auctores plantam cumini sylvestris alterius nomine describunt, his verbis. Alteri vero sylvestri dua sunt plantæ, quæ effigie sic satis & peraque congruere videantur: ea namque, quæ minus cognita, exigua & pulchra, non procul Aquis sextiis oriunda, compluria gerit cornicula, siliquosa, adunca, scorpioides dictæ modo, sed crassiora, semine inrus præsepiliis distincto, colore flavo, oblongo: cauliculi graciles, teneriusculi, & folia parva, carui, aut scandicis; pediculis Veneri sumariæque incisuris, profundis: exigua radix, lutei flores Majo mense, chelidoni major, aut erucæ, sed minore. Et eidem iisdemque natalibus siliquosa perquam similis sociatur altera hæc, nec nisi folio tenuiore; angustiore, seseli Massiliensis divisura, & ad inum radicis albide cerefolii plurimum nascente distat, cauliculis ferme glabris, siliquaque majore, semine inibi contento galegæ, subfulvo. De posteriore hac ipsius Lobelii, qui adversariorum cum Pena auctor est, iudicium audiamus. Sic in observationibus, de hypecoo jam descripto agens, scribit. Eadem est hæc effigies cum corniculata plantula descripta pag. cccxxx. adversariorum; arido solo Gallo provinciæ eruta & à pictore depravata: cuius semen olim Massilia in Belgium transmissi, ubi feliciter enatam, sculpendam curavit Clusius noster. De ista ergo planta plura dicenda non habemus. Alteram plantulam, quam cumini nomine delineant Adversariorum auctores nunquam vidimus. Ex descriptione colligimus, semen melanthio, cui Dioscorides cumini comparat, non satis simile esse. Melanthio semen rotundum, nonnihil angulosum, oblongum huic. Ex utriusque icone iudicabit Lector, an folia huius cumini sativo satis respondeant. Alii consolidam regalem, de qua multa cap. de hyacintho diximus, pro cumino sylvestri altero agnoscunt. Horum sententia probabilis admodum, plures imò omnes habet notas quas exigit Dioscorides. Est tenuibus foliis, sativo cumino satis similibus, & à singulis floribus cornicula in sublime erigit: semen deinde melanthii profert. Et hæc de cumino.

Differt ocimum ab ocimo. Ocimum pabuli genus est. Plinius lib. xv. cap. xxiv. Ocimum, quod in vinea

feri iubent, antiqui appellabant pabulum, umbra patiens, quod celeriter proveniat. Ocimum autem planta odorata. Ocimum pabulum veteres per *ὀκίμω* scribunt, herbam verò per *ὀκίμω*; Sed hoc apud veteres ipsos non adeo stricte observatum fuit. Varro lib. de re rustica cap. xxxi. ubi ocymi utriusque refert etymon, Ocimum, inquit, dictum à Græco verbo *ὀκίμω*, quod valet cito. Similiter quoque ocimum in horto. Hoc amplius dictum ocimum, quod citat alvum bubus, & ideo in datur, ut purgentur, id genus pabuli sunt segetes virides sectæ ante, quam gerant siliquas. Ita locus hic in Commeliniana editione extat. Aliter in Iansonii editione, cui additæ sunt notæ Scaligeri junioris & Turnebi, habetur. Ocimum dictum à Græco verbo *ὀκίμω*, quod valet cito. Similiter quo (in margine, quoque) ocimum in horto. Hoc amplius dictum ocimum, quod citat alvum bubus, & ideo datur ut purgentur, id ex pabuli segete viride sectum antequam genat siliquas. In margine lectio Commeliniana adscripta est: Vult huius editionis auctor ocimum per pabuli genus esse; ocimum per herbam odoratam. In antiquissimo codice locus sic concipitur. Ocimum dictum à Græco verbo *ὀκίμω*: quod valet cito, similiter quoque ocimum i. cito. Hoc amplius dictum ocimum: quod citat alvum bubus: & ideo in datur ut purgentur, id est, pabuli segetes virides sectæ: antequam generent siliquas. Verba Varronis sic lego. Ocimum dictum à Græco verbo *ὀκίμω*, quod valet cito. Similiter quoque ocimum in horto. Hoc amplius dictum ocimum, quod citat alvum bubus, & ideo datur ut purgentur, id genus pabuli sunt, segetes sectæ virides antequam generent (vel genant) siliquas. Vult utrumque ocimum per & ocimum per i nomen accepisse ab *ὀκίμω*, ac quidem ocimum, quod cito crescat, ocimum quod cito alvum citet bubus. Postea declarat quid sit ocimum. Exscripsit hunc Varronis locum Plinius. Lib. xviii. cap. xvi. Apud antiquos erat pabuli genus, quod Cato ocimum vocat, quo fistebant alvum bubus. Id erat è pabulis segete viridi defecta, antequam gelaret. Sura Manlius id aliter interpretatur, & tradit fabæ modios decem, vicia duos, tantundem erviliæ in jugero autumno misceri & feri solitum. Melius & avena Græca, cui non cadit semen, admista. Hoc vocitatum ocimum, boumque causa feri solitum. Varro appellatum à celeritate proveniendi, è Græco quod *ὀκίμω* dicunt. Hæc corruptissima sunt. Catonis locus cap. lxxxx. reperitur, Cuius verba, ut in ultima editione extant, hæc sunt. Vbi ocimum tempestivum erit, dato quam primum. Paulò infra; Usque ocimum dabo, donec arescat. Corrigit ocimum: Scribo ex antiquissimis codicibus, ocimum. Sic in utroque Regii expresso habetur, Anno mccccclxxxii. & mccccxxxviii. Eandem lectionem habet Commeliniana editio. Venio ad Plinium, qui contra Varronem ocimum vocatum ait pabuli genus, quo fistebant alvum bubus. Male itaque Plinius locum Varronis exscripsit, vel corruptus est codex. Scribe ex Varrone, citabant, vel ciebant alvum bubus. Id erat è pabulis segete viridi defecta, antequam gelaret. Nec hæc vitio vacant. Nescio quid illud sit, antequam gelaret. Cato dari vult ocimum usque dum arescat. An voluit Plinius arescere tum demum quando gelat. In antiquo codice legitur. Id erat è pabuli segete viride defectum antequam gelaret: in alio, gerat. Inde corrigit Scaliger Iosephus genicularet. Lego ex Varrone. Id erat è pabulis, segete viridi defecta, antequam siliquaret. Pro Manlius in antiquo codice Manulius legitur, Malunt alii Manulius. Ad ocimum herbam redeo. Hoc Varro nomen accepisse dicit ex Græco *ὀκίμω* quod cito proveniat. Theophrastus testatur, tertio à satione die provenire cap. i. huius libri, & lib. iv. de caus. cap. iii. quod Varronis sententiam valde confirmat. Doctiores tamen Botanici hoc etymon ocymo pabulo convenire scribunt: Hortense verò *ὀκίμω* *ὀκίμω*, redolere, odoratum esse, derivant. Est enim herbula eximie odorata, quæ & cerebrum odore suo ferit, & sternutamenta excitat. Significantiùs quoque *ὀκίμω* per scribendum existimant. Notant alii apud probatum auctorem sic legi; locum tamen non citant. In Theophrasti, Nicandri, Dioscoridis; Galeni, Æginetæ, Plinii codicibus excusis, calamoque exaratis antiquissimis, optimis, ac castigatissimis constanter per *ὀκίμω* scriptum est. Batavi *Basilicon* vocant. Quod nomen à Græcis barbaris accepit. Hesychius, *ὀκίμω*,

cum primū pullulant, cum florent, demum cum pereunt. Eodem loco rigandum esse meridiē tradit, lib. v. de caus. cap. vii. in serpyllum degenerare. Videat Lector, quæ ad loca jam citata notavimus. Dioscorides lib. ii. cap. clxxi. ocymum describens nullam apposuit distinctionem, dixitque tantum, notam satis esse plantam. Lib. tamen quarto cap. lxxi. folia hortensis folia comparat ocymifoliis, sed folia majora & latiora esse scribit. *Φύλλα μέλαινα, ἀκύνου μέλαινα καὶ πλάτυντα*. Theophrastus ocymum cap. iv. hujus libri inter eas recenset plantas, quæ generis nullam ostendunt differentiam. Dioscorides quoque nullam observavit varietatem, saltem memoriæ non prodidit. Martialis apud Palladium diversitatem miram in flore observavit. Verba ipsa Palladii ex Aprili Titul. i. i. x. adscribam. *Nunc ocymum feritur: citò nasci dicitur, si statim cum severis, aqua calida perfundas. Rem miram de ocymo Martialis (Gargillium intellige Martialem, non Poëtam) affirmat, quod modò purpureos, modò albos flores, modò roseos pariat, & si ex eo semine frequenter feratur, modò in serpyllum, modò in sisymbrium mutetur.* Recentior ætas plura observavit genera, quæ potissimum differunt magnitudine foliorum, quæ vel majora, minora, media, latiora, angustiora, plana, insecta, crispa colore, vel viridia, vel nigricantia, vel maculata; odore caryophyllos, vel citrum redolentia. Flores vel candidi, vel purpurascens sunt. Vulgatissimum ocymum est, cujus imaginem apposuimus. *Sativi ocymi, inquit Dodonæus, magnitudine differentes, due species sunt vulgares, ambæ surculose, dodrantis aut pedis altitudine atolluntur, ramulis rotun-*

planta, qua facie, & magnitudine plantæ ignoramus. Mathiolus pro erino Dioscoridis obrudit, scribitque, se legisse apud aquarum rivulos; succoque lacteo adeo turgere addit, ut manus inficiat. Ab ocimo ad ocimastri sive ad ocimoidis venio historiam. Describitur

asilicum aquat. Castoris Durantis.

Ocymum vulgatus.

dis, in plures alas divisas, purpureis. Et major quidem folia habet lata, per margines leviter crenata, mercurialis herbe magnitudine & forma similia: minor verò minora: utraque splendida, & dilute virentia: flosculos exiguos colore vel candidos, vel obscurius purpurascens: semen exiguum nigricans, radices oblongas duras, non absque adhaerentibus fibris. Odor utrique similis; nisi quod majoris species quedam reperitur, quæ citrum malum odore refert, quod ocimum citratum appellant. Mathiolus præter hæc duo ocima etiam tertium quoddam maximum periri memoriæ prodidit, foliis amaranthi majoribus, longis, latis & crassis citrii mali foliis similibus. Seritur ocimum in hortis & in fœtilibus. Aliud genus idem Mathiolus ocimi aquatici nomine exhibet, foliis incisiss. Idem genus foliis incisuris carentibus à Castore Durante pingitur. Figuram ex Castore apposuimus, sed qualis

à Dioscoride lib. iv. cap. xxviii. *Οκμοειδής, ἡ δὲ φιλεταία εἶδος, φύλλα μὲν ἔχει ἀκύνου ὅμοια, κλωνίας δὲ ἀπὸ θαλασσίας, διωστικῆς, ὁμοῦς δὲ τῷ ἑλκυστικῷ ὅσον μῶ, πλὴν ὅτι ἀπὸ θαλάσσης, ὡς ἡ φιλανθία. Ocimoides, seu, ut alii, Phileterium, folia fert ocimi, & ramos dodrantales, hirsutos, filiquas hyoscyamo similes, semine nigro, ceu melanthii pregnantibus. Ad calcem capitis scriptum est, ῥίζα ἢ ὑπὲρ λεωτῆ, καὶ ἀχρηστῆς. Caterum radice nititur tenui & supervacua. In altero codice capitis hujus inscriptio, non ἀπὸ θαλασσίας, sed ἀπὸ ἐπὶ θύρῳ ἔχου ἢ ὡκμοειδὴς. Hoc occasionem viris doctissimis dedit, ut crederent, ocimastrium jam à Dioscoride delineatum, Alcibum alterum esse Nicandri in Theriac. ubi canit*

Ἀλλήν δ' Ἀλκιβίοιο Φερώνυμον αἶρεο πίνην
Δράγμα χερὲς πλῆσας. Παύρῳ δ' ἐν νέκταρι
πίνεις.
Τὴν μὲν ἐπὶ σκοπέλοις Φαλακράϊσι τὴν ἐπὶ κτήρ
Κρύμνης ἀμπεδον καὶ ἀνὰ θάλασσαν, ἢ δ' ἵνα ἵππου
Λαιμῶνες, σκυλάκεσσι ἀμυκλαίοις κλέυων,
Κνηζήθων κυνὸς οὐλον ἐπ' ὤρῳ θυμολέοντι.
Ὅτε μεταλλεύων αἰγὸς ῥόζον ἐν σίβῳ ὕλης,
Κανθῶ ἐν ῥαντῇ τὴν αἰνδεῆ αὐτὴν ἐχιδνῆς.
Καὶ τὴν ἰδὴ κλάγξας ἀφ' ἐκείνης βάλε, ρεῖα δὲ ποίης
Φύλλα κατὰ βρυχέον, καὶ αἰεὶ ἀπὸ Φοινὸν ὀλεθρῶν.

Alteram ab Alcibo dictam cape providus herbam,
Prendenti quantum poteris constringere dextra.
Commistoque mero factum celer ebibe potum.
Repperit hanc olim quidam venator, ut ajunt,
Quando Phalacra scopulis Crymnae per arva,
Et per amœna Grasi clamosus equique vireta,
Exhortante canum latratu voce cietet.
Hic viridi in sylva celeris vestigia caprae
Sedans, in madidum prope lumina vertagus hircum
Viperis tristem suscepit dentibus idum.
Ergo procul querulo & morsum testante latratu
Haerentem à sese serpentem excussit, & inde
Hujus morsu statim folia herbae glutit, & sic
Horribilem interitum tali medicamine fugit.

Doctissimorum, ut dixi, virorum sententia est; Nicandrum versibus citatis agere de ocimaistro. Tum quod titulus alterius codicis sit *αὐτὸ ἐπὶ τοῦ ἔχιδος ὁ ἀντιμοιδοῦς*. Tum quod Dioscorides statim ubi echij absoluit historiam de ocimaistro agat. Accedit, quod Auctuarii auctor scribat, ocimoides ocimastrum à Romanis *ἐχίον* vero ab aliis vocari. *οἱ δὲ, καὶ ταῦτα ἔχιδες καλοῦσι, οἱ δὲ σκορπιόεντες. Ῥωμαῖοι αὐτὰ ὀκίμαστρον.* Sunt qui hanc echium appellant, alii scorpiuron. Romani ocimastrum. Denique hoc etiam utuntur argumento. Quod alterius Alcibii nusquam meminerit Dioscorides, idemque ocimoides præscribat adversus serpentum morsus. Contrarium suadet quod Dioscorides ocimoidis semen adversus serpentum ictus valere tradat, folia commendat Nicander.

Φύλλα κατὰ βρυχὲν καὶ αλεύατο φοινὼν ὄλεθρον.

Folia, sic mortem fatumque avertit acerbum.

Dioscorides: *Δύναμιν δὲ ἔχει τὸ σπέρμα πνέμενον ἐν αἴνῳ ἐχιδόνης καὶ τὰ ἀλλὰ τῶν ἐπιπνέοντων θηρίων. Vini hanc habet semen in vino potum, ut viperarum, cæterarumque serpentum morsibus medeatur.* Cæterum Poëta per Alcibij plantam intelligit anchusam alteram, quam aliqui, ut scribit Dioscorides, *ἀλκυμῶν* aut *ὀροχειλὴς* vocarunt lib. IV. ca. xxiv. *Ἀρχαῖοι ἐπὶ τοῦ ἔχιδος ἀλκυμῶν, ὁ ὀροχειλὴς ἐκλεῖται.* Hanc opinionem ipse Nicander probat, cum paulo ante cecinit.

Ἐνθα δὴ ἔχιδες πνέσκουσιν. τῆς δὲ τὸ μὲν πνέου
 Ἀγμούση προσέειπεν ὁ κάμψεν πετὰ λείον
 Παῦρον ἐπὶ τοτθὸν περὶ ἐν χθονὶ πυθμένα τέινει.
 Ἡ δὲ ἑτέρη πετὰ λείον καὶ καλύκεσσι θάλεια
 Ἰψήλη ὀλίγη δὲ πέρλξ προφύρεται αἰθερ.
 Βλάση δὲ ὡς ἐχίος, σφεδανὲν δ' ἐφύπερθε κάρηναν.

Quas inter duplex echium spectabis, acutis
 Vnum horrens spinis, anchusa fronde, nec alta
 Defossum terra, tenui radice brevique:
 Ast aliud calyce & folio majore, pusillo
 Purpureoque virescens redimitum flore, superne
 Vipereum gestans adstricto vertice semen.

Ad hos versus Scholiastes. *Τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ φοινὼς ἔχιδος φύλλον καὶ κλάδους ὑψηλοῦς αἰετὸς ὀλίγη ἀνθὸς ἐπὶ τοῦ αἰθέρος. καὶ τὸ πετὰ λείον αὐτὸ τοῦ ῥόδου, ὃν δὲ ἴσως τοὶ ἑλληνεῖς σημαίνει. Alterum echij genus foliis & ramis majus est, semperque virescens, parvo donatum flore. Calyx flos rose nondum apertus nunc germen significat. Hæc satis ostendunt, de ocimaistro non agere Poëtam; φιλίππου γὰρ quidam nominarint non video. Non illud aparine habet, quod vestibibus, ac præsertim laciniis comeantium tanquam sodalium seu amicorum tenacissime adhæreat. An ocimoides dicitur quod vestibibus arcte infideat, affixumque maneat? καὶ πνέουσαν, inquit Dioscorides, ὀροχειλῆα. Sunt qui putant, hiliquas ocimoidis hic melanthij vasculis assimilari. At quoniam illius filiquas, jam pronunciavit auctor Hyoscijamo similes esse, hoc loco judicat Doctissimus Saracenus tum ocimoides, tum melanthij semina inter se conferri quamobrem ἰσχυρῶς, non, ἰσχυρῶς, legendum censet. Ocimastrum à Romanis dictum fuit, quasi sylvestre ocimum, uti mentastrum sylvestris mentra, quod cum ocimo foliis potissimum simile sit, quæ etiam de causa φικιμοειδὲς vocatum fuit. Doctique botanici ocimastrum Plinium ocimum sylvestre appellare tradunt lib. xx. cap. xi. Sylvestri ocimo vis efficacior ad eadem omnia, peculiaris ad vitia, quæ vomitionibus crebris contrahuntur. Vomitiisque vulvae, contra bestiarum morsus radix in vino est efficacissima. Vel Plinius confundit cum ocimo aliaque planta sylvestre. ocimum, aut ocimastrum & ocimum sylvestre plantæ sunt diversæ; non tantum quod facultates à Plinio memoratas taceat Dioscorides; Sed quod contraria ferme scribat. Dioscorides ocimoides radicem tenuem & inutilem scribit. Plinius radicem ocimi sylvestris efficacissimam inquit, contra bestiarum morsus. Recentiorum quidam pro ocimaistro ostendunt plantam cujus imaginem exhibemus. Cauliculos promit complures, quadrangulares, infirmos, terram versus reclinatos; folia ex intervallis bina contra se posita, parva, longiuscula, ac latiuscula, aliquantulum hirsuta & aspera, uti & cauliculi: flosculi ex foliorum sinubus exeuntes, parvos, orbiculatim*

Ocymastrum Fuch. ocimum sylvest.

cauliculos ambientes, colore è candido nonnihil purpurascens: semen exile: radices fibris coherentes. Odo-
 re herba hæc multum quam ocimum est inferiore, ut-
 pote exili & obscuro, sed tamen cum gravitate quadam
 non insuavi, ad calamithes aut ocimi accedente. Va-
 riat foliis modo latioribus modò angustioribus: ratione
 loci modo erecta, modò repens, hinc fit, ut aliâ figuram
 Dodonæus, aliam exhibuerit Fuchsius. Aliquando hirsutissima est, aliquando penè lævis; floribus cæruleis,
 rarius albis. Exit multis Germaniæ ac Italiæ locis sua
 sponte, præsertim incultis & arenosis. Æstate tota flo-
 ret, & non raro Septembri etiam mense. Non esse ocimastrum vel inde apparet, quod licet semina minima
 sint, vasculisque inclusa minimis, nullam habeant va-
 scula similitudinem cum hyoscijamo cyrinis. Malunt id-
 circo alii non pro ocimaistro habere, sed pro clinopo-
 dio. Horum etiam sententiam improbamus. Nam si
 propter florum secundum cauliculos ambitum, clinopo-
 dium dici meretur; multæ aliæ eodem nomine nuncu-
 pandæ erunt: ut calamentha, orvala; horminum, la-
 mium, dictamnium, marubium, pulegium, salvia, scor-
 dium, bugula, aliæque plures, quarum omnium orbi-
 culatim cauliculos circumdant, multa tamen clinopo-
 dium dicitur. Quare Dodonæo videtur acino non diffi-
 milis esse herba. Acinon describit Dioscorides lib. I. I. I.
 cap. L. *Ἀκινὸς ἢ ἄκινος* (vetus addit *Ῥωμαῖοι αὐτὰ ὀκίμαστρον*) *πρὸς*
ἐστὶ λειπτοκέρφης, ἐπὶ φανωμένη, καὶ ἡ ἀπὸ τῆς αὐτῆς αὐτῆς οὐσίας δὲ
καὶ ἰσχυρῆς. πικρὴ ἴσως δὲ καὶ καπνιστὴ. *Acinus seu aconius Ro-*
manis Ocimaistros dicitur herba est gracili surculo, corona-
 ria, ocimo similis, sed hirsutior atque odorata. Apud non-
 nullos etiam in hortis seritur. Hæc omnes notas habet
 planta jam descripta. Notandum quoque, quod Au-
 ctuarii auctor acinum vocari scribat *ἄκινος βασιλικός*, &
ὀκίμαστρον. *Οἱ δὲ ἄκινος βασιλικός, Ῥωμαῖοι ὀκίμαστρον.* Pro
 ocimaistro alii plantam ostendunt, quam vulgo beroni-
 cam appellamus aquaticam, scrophulariam alteram: &
 primam scrophulariā ocimaistri alteram genus vocant.
 Scrophularia quæ major cognominatur quadrangula-
 ribus ac subinde cubito altioribus assurgit caulibus, co-
 lore ex obscuriore purpura nigricantibus, interius va-
 cuis. Folio ab uno veluti geniculo semper bina contra se
 posita, lata, acuminata, per margines crenata urticæ
 majoris similia, sed majora, nigriora, & haud quaquam
 attractu urentia, sive pungentia: flosculi in summo ala-
 rû parvuli, colore obscure purpurei, forma exiguas cal-
 fides satis exprimentes in rotundis, sed tamen acumi-
 natis

Scrophyllaria

Betonica aquatica

natis capitulis, semen succedit exiguum. Radix albida, veluti nodos ac tubercula multa profert, & obliqua ut plurimum nascitur, quandoque idcirco & progerminans. Memorabile est quod quidam referunt, vix aliam reperiri herbam, quæ diutius vireat, & ab interitu vindicetur. Germaniæ quædam mulierculæ in vigilia divi Ioannis in tabulato suspendunt, parietibus quoque imponunt, supra januas collocant, quibus in locis longo tempore viget, viridisque permanet & continuo repullulascit, adeo & ut circa festum nativitatis Domini nostri Iesu virentem eam invenire liceat. Secus agrorum margines, in scrobibus ficcis non raro provenit, ac in sylvis. Passim scrophulariam vocant majorem, ad differentiam minoris chelidonii, quod scrophulariam nuncupant minorem. Si tam diu daret viriditatemque ac vigorem tamdiu retineat, uti dictum est, non ineptè αἰσχρον nuncupari possit; nec videretur cur αἰσχρον appellare eam non liceat. Quam betonicam vocant aquaticam caule, foliis, floribus, capitulisque jam descriptæ simillima est, canles quandoque paulo crassiores, folia etiam subinde exiguum majora. Radices autem hujus nequaquam nodosæ, aut tubercula eminentia habentes, sed ex multis tenuibus fibris commissæ, quibus à superiore potissimum differens est. Hæc juxta aquas profluentes emicat; ac secus scrobium, rivulorumque margines, ac fluviorum ripas; in aridis vix reperitur. Nullam video causam, cur betonicam vocarint aquaticam, tam betonicæ, quam plantagini similis est, neutram folio, flore, radice, semine refert. Male ergo clymenon quidam asserunt. Plantaginis foliis scribit Dioscorides clymenon esse. Sed nec semen fert hederæ, quale clymenon habere tradit Dioscorides. De clymeno plura infra. Ocimastrum vel acimoides esse nequit. Ramuli dodrante majores sunt, quatuor dodrantes superans. Folia planè ocimoides similia sunt, nec siliquis fert hyoscyamum referentes. Nullum quoque lychnidis genus vascula fert; hyoscyamo comparari possunt, nec ullam lychnidem foliis ocimi esse puto, saltem behen vocatum & sylvestrem vulgarem flore albo talia folia habere nego. Sed demus vascula in quibus semen lychnidis est hyoscyamo similia esse. Folia tamen lychnidis dissimilia sunt, præterquam quod radices longæ, crassæque sunt. Dioscorides oci-

mastrum & inutilem habere radicem tradit. Nugantur qui sesamoides Salmanticense Clusii pro ocimaistro habent. Vide quæ supra diximus. Ocimastrum quæ referat planta nobis incognita est.

Δυσχερηνότερα. Corruptus Aldinus & Basileensis codex. In utroque scriptum est: δυσχερηνότερα δὲ τὰ ἐμφλοισπέρματα καὶ τὸ πύτυν * καὶ σπασαί εἰς ὕδατος αὐτὰ ξηραίνουσι, ἀπὸ τῆς πολλῆς καὶ πολλοσπέρματι πολυχερῆς τῆς. In codice apud Aldi filios M.D.LII. expresso locus hic nitidius, quam in Basileensi legitur; δυσχερηνότερα δὲ τὰ ἐμφλοισπέρματα καὶ τὸ πύτυν μάλιστα αἰκμον. πάντα γὰρ ξηραίνονται πολυχερῆς γίνονται. διὰ καὶ σπασαί εἰς ὕδατος αὐτὰ ξηραίνουσι, ἀπὸ τῆς πολλῆς καὶ πολλοσπέρματι. Theodorus legit, δυσχερηνότερα δὲ τὰ ἐμφλοισπέρματα, & τὸ πύτυν μάλιστα τὸ αἰκμον. ἀπὸ τῆς ξηραίνονται ἐν φορέσει, vel πολλῆς, vel πολυχερῆς. διὰ καὶ σπασαί εἰς ὕδατος. Plinius li. xix. ca. vii. Quæ in cortice sunt, difficillime inarescunt, maximeque ocimum & gith. siccantur omnia ac sunt fecunda. Corruptus & Plinii codex. Antiquus codex habet. Quæ in cortice sunt difficillime maturescunt: maximeque ocimum & gith. Siccantur omnia ac sunt fecunda. Scripsit Plinius, Quæ in cortice sunt difficillime inarescunt, maximeque ocimum & gith. siccata omnia sunt fecunda. Theophrastum ex altera Aldina lectione sic restitue, δυσχερηνότερα δὲ τὰ ἐμφλοισπέρματα, καὶ τὸ πύτυν μάλιστα αἰκμον. (si Plinium sequi velis adde καὶ μισθόδου) πάντα δὲ ξηραίνονται πολυχερῆς γίνονται. διὰ καὶ σπασαί εἰς ὕδατος αὐτὰ ξηραίνουσι, ἀπὸ τῆς πολλῆς καὶ πολλοσπέρματι. Πολύχρον. Voce sæpe utitur Theophrastus denotat idem quod πολυχερῆς lib. iv. capit. xii. de caus. plant. πολύχρον πύρεθ, triticum large fructificans. Cap. viii. ejusdem libri, πολυχρόν τε καὶ κισσός legumina multo fecundiora. Puto tamen non sic scripsisse Theophrastum, verum in hunc sensum ἀπαντα δὲ πολυχρόνα, πολυσπέρματα, id est, omnia quæ pluribus tunicis includuntur fertiliora sunt, ut respondeat τὰ ἐμφλοισπέρματα. Sed quilibet sua fruatur opinione; Utraque lectio satis tolerari potest. Illa autem quæ vasculis inclusis semen ferunt, fertiliora esse extra controversiam arbitror; saltem ut plurimum plura semina ferunt.

Προσηνέστερον; lege προσκαθίζονον. verte, protinus enim singulis ramis copiosum semen racematim adhaeret.

τὸν σωεργμῆνον. Hæc in Aldino & Basileensi desiderantur. Legit Scaliger, τὸν σωεργμῆνον γινόμενος. Sic scribe, vel τὸν σωεργμῆνον σωεργμῆνος.

Εἰς τὸ ἀθρόον Basileensis codex. δὲ καὶ δὲ καὶ εἰς τὸ ἀθρόον εἰς τὸ ἀθρόον καὶ εἰς τὸ ἀθρόον. Emendata Sc. εἰς τὸ ἀθρόον γινόμενον. Hæc

σπείρσιν αὐτὰς. καὶ σπείρσιν ἐψὲς πρὸς τὸ ἕα εἶθ' ὅταν
βλαστήσῃ. μετὰ φυτύνεσσι. πλεῖστα δὲ τοῖς ἄλλοις τα-
χέως. ὡς θ' αἶμα τοῖς ἀλλοῖς ἢ ἔσθ' ἵππον ἐξαίρετον αἶμα.
πολὺν δὲ χρόνον ἐαθύνει ἐν τῇ γῇ, σήπεται. φυτευθέντα
δὲ καυλὸν ἀφίησι καὶ σπέρμα φύει μόνον. εἴτε καμνύται
καὶ αὐαίνεται. τῶν μὲν ἐν τῇ αὐτῇ τῇ φύσει. διαφέρει
δ' ἐν τῇ ἐπὶ τῇ ζωῇ. ἔν τῇ νήσῳ γὰρ μὲν ἄλλα ὅμοια
τοῖς λευκοῖς. λευκὰ δ' ὁ σφόδρα τῇ χροίᾳ. φέρει δ' ὅφρα-
σιν ὅμοια τοῖς Σαρδιανοῖς. ἰδιωτάτη δ' ἡ φύσις ἡ τῇ Κρη-
τικῶν. ὡς ἀπὸ τῆς αἰτίας δὲ τὸ πᾶν τοῖς Ἀσκαλωνίοις,
εἰ μὴ ἄρα καὶ ἡ αὐτή. ἐν Κρήτῃ γὰρ ἐστὶ πένθος, ὁ σπεί-
ρόμενον μὲν εἰς τὴν πῖν, φυτεύοντα δ' ἐκ τῆς καυλὸς καὶ σπέρ-
μα. κεφαλῶν δ' ἐκ τῆς γλυκὺς. γλυκὺ δὲ τῷ χυμῷ. τὰ τὰ γὰρ
οἷον ἀνάπαλιν ἔχει τοῖς ἄλλοις. ἀπὸ τῆς γὰρ ἔστι πηγνύ-
μενα ἔβελπῶ καὶ τῇ πῖν ὡς γίνονται. πάντα δ' ὅφρα
μετ' Ἀρκίον ἐπὶ τῇ γῇ. ὡς τῇ γῇ. ὡς τῇ γῇ. ὡς τῇ γῇ.
πεφυτμένα, καταλαμβάνει καὶ ὅλα δὲ φύεται πᾶ-
καὶ διαπνέοντα ὡς τῇ πῖν κεφαλῶν, ἔχ' ὅμοια δὲ
αἰετοβλαστῆσαι. ἀλλ' ἐκ μὲν τῆς καὶ γίνονται κρέ-
μνον, ἐκ δ' ἄνω χλόη μόνον. ὅθεν δὲ διακρίνεται ὁ-
λως, αἰετοβλαστῆσαι. τὸ δὲ γῆθρον καλῶμενον, ἀκεφα-
λὸν πᾶσι ὡς περ αὐχένα μακρὸν ἔχον. ὅθεν καὶ ἡ
βλάστησις ἀκρα, καὶ ἐπικρέται πᾶσι αἰετοβλαστῆσαι ὡς περ
τὸ γῆθρον. διὸ καὶ ἡ φυτύνεσσι. τὰ μὲν ἐν κρόμμυα σχε-
δὸν ταύτας ἔχει τὰς ιδέας. τὸ δὲ σκόροδον, φυτεύεται
μὲν μικρὸν πρὸς τῶν ἡμετέρων, διακρίνεται μὲν
κατὰ τὴν γῆν. διαφορὰ δὲ ἐστὶν αὐτῶν, ἡ πᾶσι τῶν ὀψιμῶν
πρὸς τὰς πρώτας γένεσιν. γὰρ πᾶσι τῶν γῆθρων. ὅ, πᾶσι
ἐξ ἡκοῦθ' ἡμέρας πλεῖστα. καὶ μεγέθει καὶ μικρότητι. ἡ
καὶ τῷ μεγέθει γένεσιν πᾶσι διαφέρειν ἐστὶ. μάλα δὲ τὸ
πᾶσι γῆθρον. κύριον καλῶμενον πᾶσι. ὅπερ ἔχ' ἑξῆς, ἀλλὰ
πρὸς τὰς μυτιώτας χρωαί. ἔν τῇ τῇ γῇ γῆθρον.
ἐν πῖν τὸν ὄγκον ἐκ πνευματῶν. καὶ ἐπὶ τῷ μὲν ἔ-
χον ἐν τῇ πῖν γέλγεις. ἡ δὲ γλυκὺς καὶ ἡ εὐωδία καὶ ἡ
αἰσθησις σχεδὸν ὡς τῇ πῖν χρωαί γίνονται, καὶ πᾶσι γῆθ-
ρῶν, ὡς περ καὶ τῶν ἄλλων. πλεῖστα δὲ καὶ τὸ σπεί-
μα, ἀλλὰ βροδείας. τῷ πρῶτῳ γὰρ ἔχει κεφαλῶν
ἡλικίᾳ πᾶσι λαμβάνει, τῷ δ' ὕστερον, καὶ γέλγεται,
καὶ τῷ τῇ πῖν γίνονται. ἔχ' ἑξῆς χρωαί. ἀλλ' ἐν τῇ γῇ
ἐκ αἰθέρῳ φασὶν τε πᾶσι. τὸ δὲ εἰς ἡ γένεσις, ἔχ' ὅμο-
ία. τὰς σκόροδον ὅταν αἰσθησις ἡ γέλγεις, κυρτέται
πᾶσι. καὶ ἐν τῇ αὐτῇ αὐξήσεται, διακρίνεται πᾶσι εἰς
τὰς γέλγεις. καὶ ἐξ ἐνὸς πολλὰ γίνονται τῷ πᾶσι
τῷ κεφαλῶν. τὸ δὲ κρόμμυον ἐν τῇ πῖν εἰς ἡ γένεσις
ἄλλο καὶ ἄλλο ὡς φησὶ, κατὰ πᾶσι καὶ βροδείας, καὶ
σκόροδον, ἔχ' ὡς τῇ πῖν αὐτῇ. καὶ γὰρ τὰ κρόμμυα
ἔχ' ὡς τῇ σκόροδον, μὴ αὐαίνεται, ἀλλ' ἐν τῇ πῖν
πολλὰ γίνονται. φέρει δὲ φασὶν ἔχ' ὡς τῇ σκόροδον κεφα-
λαίς ὅτι τῇ σφόδρα γῇ, ἔχ' ὡς τῇ κρόμμυα. καὶ μὲν
ἐν τῇ γένεσις ἰκανῶς εἰρήσεται.

† ἐν τῇ γῇ
τῇ γῇ.

† γέλγεις.

† καὶ τῇ πῖν
μεινέει γένεσις
πᾶσι γῇ.

† γέλγεται.

† Gaza σί-
α. Al.
Bal. ἰπῶ
τῇ σφό-
ει. *
σκόροδον καὶ
τῇ κρόμμυα
Scribe φῦ-
σις. *
τῇ κρόμμυα.

germinatum sit, transferunt. Perficiuntur adeo
celeriter, ut cum ceteris, aut etiam prius eveli
possint. Plus temporis dimittat in terra, putres-
cunt. Plantata caulem edunt, semenque tantum-
modo fundunt: tum exinaniuntur, atque inares-
cunt. Harum igitur talis natura est. Differunt &
colore nonnullae. † Etenim apud Ism cetera qui-
dem candidis similes constant. Sed colore candidae
admodum proveniunt, Sardianisque similiter ferre
affirmant. Cretensium peculiaris maxime natura
notatur; sed ascaloniis quodammodo proxima,
ni forte vel eadem dici debeat. Est enim in Cre-
ta genus quoddam quod semine quidem satum in
radice crassatur. Deposita verò, in caulem se-
menque totum funditur: sine capite, saporeque
dulce est. Id enim quasi è contrario ceteris ha-
bet. Omnes namque depositae melius celeriusque
perficiuntur. Omnes post Arcturum proveniunt,
tepidi adhuc solo, ut depositas imbres occupent.
Seruntur & toto capite, & cicunciso, sed germin-
ationes haud similes fieri solent. Parte namque
inferiore capae nascuntur: superiore herba tantum
erumpit. Sectae in rectum germinare omnino ne-
queunt. Gethyum dictum sine capite est, & quasi
longa cervice consistens. Ob id germinatio tota
in fronde: sapiusque retundetur, ut porrum. Qua-
de causa semine feritur id nec deponitur. Capas
hisce fere differentiis discernere licet. Allium an-
te solstitia, aut paulò post solstitia feritur nuclea-
tim divisum. Discrimen eorum, quod aliud praecox,
aliud serotinum. Est enim genus quoddam
ejusmodi, ut sexaginta diebus perfici possit. † Dif-
ferunt praeterea magnitudine singulari. Cyprium
vocatam maxime tale est, quod non decoquant,
sed in * moretis utuntur: & cum tunditur, mi-
rum quam spuma increseat. Quid & illud diffe-
rentiam facit, quod quaedam non nucleis coag-
mentantur. † Dulcedo autem, & odor, & crassi-
tudo, eorumque causa, tempore cultuque pene vi-
dentur contingere: etiam aliorum. Perfici etiam
semine potest, sed tardè. Primo etenim anno
caput accipit porri, sequente discerni in nucleos
incipit, tertio redditur perfectum: nec quicquam
deterius. Sed etiam quidam vel deposito melius id
existimant. Radicis autem allii aut capae, haud si-
milis ortus fieri solet. Allii namque cum nucleus
extumuerit, tota intorquetur: & hinc aucta in nu-
cleos rursus discernitur, atque ex uno plura effici-
untur, dum caput consummatur. At cape con-
tinuo ab radice aliud, atque aliud * obducit: ut
& bulbos, & scylla, & ejusmodi omnia. Etenim
allia, & capae, † si non evellantur, plura in dies
fiunt. † Super fistula quoque, & allium capitari
posse, & cape affirmant. Verum de generibus sa-
tis est dictum.

† Apu-
Ism ca-
ra similia
candida,
valde can-
dida sunt,
ajunt &
miles esse
sardianis.

† Possit.
Differunt
etiam in
magnitudi-
ne & par-
tibus. G.

nus enim
quoddam
reperitur
quod mag-
nitudine
singulari
excellit.

* Et cum
erit in
molem ad-
mirandam
statu inu-
mescit.

† Et cras-
tudo fer-
regionis
cultuque
diversitas
videtur.

* Et in capu
semine potest,
sed tardè.

† Et cum
quantum
porro esse
consuevit
Produci
† Evellan-
tur, sed ex
scere per-
mittantur
plura.

† Membr-
na quocu-
qua invol-
vuntur sa-
allium qu-
cape, cap-
sive nucle-
ferunt.

IVLII CAESARIS SCALIGERI AD CAP. IV.

Εἴη δὲ ἡ φασί. Hic falso negatur, genera esse diversa
quorundam, iccirco dixit, φασί. Nam Ocyri ge-
nera multa sunt. Summa duo: Latifolium, & alce-
rum pusillo. Gentilem vocant Itali. Prioris species duae:
vulgare, & Aranciatum. Olet enim Arancium; idque
natura sua, manu satum nostra. Praeterea blitum aliud
latifolium, aliud non; item Laparbi differentia eadem.
Habemus etiam nasturtium non unum, & erucam. Et A-
triplicis Betaeque modos tres à colore viridem, pallidum,
sanguineum. Lege, τῶν γῇ φασί εἶναι γῆν.
οἷον ἡ φασί. Theodorus communem sequutus usum,
Radicis. Tamen hic cum dicat distinguī foliis, & radi-
cibus: Ob fugiendam ambiguitatem, malim Graeca voce uti.

† ἵζαν ἔχει γῆν. Theodorus, Quae vel stirpe constat
detecta: Obtundit saepe cum suo (vel). Ceterum nihilo
prudenterius ludat nos cum tam saepe sub stirpis appellatione
radicem capit. Neque verò, extirpare, tam est radicem,
quàm plantam vellere.

† Γλυκύπερα, καὶ ἡδύς. Sicut & supra: ubi Theodorus
omiserat alterum. Sane ἡδύς, est affectus saporis: γλυκύ,
species.

† Φυτύνει πᾶσι ἐκ φύσεως & καταλείπει. Lege, ἡδύς ἔστι γῆν
μεγάλας, καὶ καταλείπει. Theodorus omisit haec: atque am-
bitiosam vocem, plantatum, commentus est. Notabis, τὰς
αἰσθησιμὰς, id quod exit è semine. Et verbum, μεταφίεσθαι
πᾶσι, hoc enim est auferre: φυτύνει, exemptas deponere.
ἡδύς.

Eubias. Lege, iudias. Neque dicas cum Theodoro, ferenis sed tepidis. Nam Auster, iotos, ὠδὸς τῆς ῥοπῆς. Hoc alius libris latius disceptatum est.

Τὸς ὁ βαφάνυ. Brassicam paucis nimium comprehendit differentiis. Nos nigram habemus, & sparsam, & collemam, & capitatam. Hic in hortis. & præterea agrestes. Hic opponit ἄλιν & λεῖον, malè, si superficiem spectes. Sed ore ipse considerande sunt. Est enim τρυχὺς quædam orarum ἢ ἑλὼς. Hic θεωρῶν, Theodorus interpretatur asperum, pessimè. Plinium tamen sequutus est: Qui alibi saporem asperum appellavit. Verum id neque rectè, neque ex usu Philosophorum.

Καθ' ἐπέρας. Theodorus id omisit. Fortasse significat, καὶ ἐπὶ τῇ φύσει.

Εὐχρὺ ἀπεργὸν ὁ καὶ πικρὸν. Theodorus omisit conjunctionem, male. Etenim disiunctivam si ponas sine copulativa, videatur sensum disjungere. At non facit. Alba enim Brassica melior est. ita etiam Beta. Idcirco dixit, καὶ. & mox, ὡσαύτως ὁ καὶ θεωρῶν.

Καὶ θύρας θεωρῶν. Theodorus, pro valvis. Plinius ait, ostiola olitoria, non autem valvas. Ut postes intelligas, non fores, aut valvas. Ostium enim est vacuum inter positos postes, unde postes ab ore ostium. Sicut janua ab hiatus, & porta à transitu. Valvæ autem, & fores, materie ipsæ, quibus inane illud oppletur.

Σικυὸς ὁ καὶ κυλινδρῶν, τῶν μὲν φασὶν εἶναι γένη, τὸ δ' ἐκ εἶναι. Rotundissima loquutio. Theodorus aliter transtulit. Cucumeris, atque cucurbitæ partim genera esse existimant: partim negant. Vtrique attribuit, quod soli cucurbitæ Philosophus. & ponit diversa iudicia equalia de utroque. Theophrastus unicum iudicium de diversis. Sententiam de Cucurbita falsam esse vulgò notum est. Earum genera summa non pauca, species etiam permultas in nostris historiis exactissime persequuti sumus. Sylvestria, Esculentia. Sylvestria duo. Medicamentarium, & hoc pensilibus hortulis topiario receptum opere. Esculenti generis vulgare, byberrum, indicum, & unum quod Melonis in modum extumentibus constat costis: apta figura sessile. Differentiæ in colore, figura, usu multæ.

Καὶ θεωρῶν τῇ φύσει καὶ σχήσει. Lege, καὶ θεωρῶν τῇ φύσει καὶ σχήσει.

Μετὰ τὴν κοίτης αἰσθάν. Nos sequuti filum orationis Theodori, emendavimus sic, Μετὰ τὴν κοίτης αἰσθάν. Et pro, αἰσθάνω, lego αἰσθάνω. Animadvertemus brevitatem. καὶ ὅλος πάντων εἶναι. Deest enim, ἀφαιρέσεων, scilicet θεωρῶν.

Μόνα γὰρ αἰσθάν. Si ita est, τὸ αἰσθάν, non est genus distinctum ab Alcaloniis, sed affectus. Quare duo tantum genera supra fecerit, sic. & σιάνια, & αἰσθάν. Si ita sit, nequeat Theodorus addere conjunctionem ad hunc modum, & Alcaloniæ. Verum non sic se habet res. Nam mox τὸ αἰσθάν, καὶ αἰσθάνω. Itaque addenda negatio, sic, μόνα γὰρ αἰσθάν. Et rectè: quia illico subdit: καὶ αἰσθάν. Est igitur mendum in libris, & error Theodori. Plinius qui Græca voce usus est tanquam proprio nomine speciei, non tanquam appellativo: Schista enim vocat: cum hæc interpretaretur omisit illa, μόνα γὰρ αἰσθάν. Et reliqua posuit: velut steriles sunt ab radice. Leges igitur αἰσθάν: non, αἰσθάνω.

Σπερματὶς ὁ καὶ θεωρῶν. Hæc omisit Theodorus. quæ ta-

men necessaria sunt. Nam si cum aliis eximuntur: & aī eas celeriter perfici ergo serius satæ sunt. Nota loquutionem. περὶ αἰσθάν ὁ καὶ αἰσθάν. Theodorus omisit τὸ αἰσθάν, quia mox ait, αἰσθάν.

Εὐχρὺ. Theodorus legit, ἴσα. Apud Plinium scriptum est, Samo. καὶ ἴσα ὅμοια τὸς λευκῆς. καὶ ἴσα, scilicet figura & magnitudine, & ejusmodi: colore autem illas superare. Idcirco addidit, σφῶδρα.

Κεφαλή ὁ καὶ θεωρῶν. pone. κεφαλήν. Διαιρέσει καὶ γένη. Theodorus, nucleatim divisum. Nam Plinius nucleos appellat. Scribendum est, καὶ γάλας. quia γάλας, etiam dicuntur. Itaque etiam mox, τὸς γάλας. Quod dum volunt mutare in, γάλας, corrumpere. Sic infra θεωρῶν.

Καὶ μεγέθει, καὶ σμικρότητι. Altera differentia Nam unam dixit jam. ἢ τὸν ὅψιμον. Et mox, καὶ ἐν τῇ μὲν ἔχει τὸς γάλας. Itaque Theodorus male omisit. Sic igitur quæ sequuntur scribes. καὶ γὰρ τὸς μεγέθει καὶ τὸς σμικρότητι.

Μορφῆς. Quid sit, Dioscorides in secundo. Athenæus in septimo non semel. Suidas interpretatur ex alio, caseo, ovo. Pulmentaria rursum appellat Plinius. Hermolaus ab odoris fastidio dictum prodit: malè sequutus grammaticos: potius ab acrimonia, ὡδὸς τὸ μέν. Theodorus atque Hermolaus Plinii verba, ὡδὸς, ipsum sunt interpretati. Sanè vox illa, πνευματικόν, ita persuasit. intumescent concepto spiritu.

Ἡ γὰρ γέννησις. Theodorus addit: Eorumque causa, malè. Neque enim causa à tempore, aut cultura est, sed ipsummet tempus, causa. Mox ἡλικίᾳ πέρσεται. Theodorus, caput accipit porri, non insuavi quidem oratione. sed periculosa, tamen apud exercitatos in historia Plantarum. Quippe qui notam habeat transitionem, atque transformationem plantarum in plantas alias: ex his verbis putet, ex alio porrum fieri. Itaque ἡλικίᾳ, sic circumscribemus. In caput crescere, quantum porro esse consuevit. Plinius quoque circumspectius. Porri crassitudine capite efficitur.

Τὸς δὲ ρίζης ἢ γέννησις καὶ ὡδὸς, Theodorus addit, alii aut cepæ.

ὡδὸς φασί, Theodorus, obducit. Melius producit. Nam, ob, hoc in verbo significat, circum.

Φερεῖ δὲ φασὶ καὶ τὸ σπέρμα ἐπὶ τὸ σφύειν καὶ σπέρμα, καὶ τὰ κεφάλια. Corrupta, & omittenda potius, quam distorquenda. Theodorus legit σπέρμα. Nescio tamen quomodo supposita fistula ferat allium: neque consilii rationem scio. Et ambitiose φερεῖ, capitari. Ex Plinio nihil horum colligere quivi. Ejus error est, qui alii differentias à tempore agnovit. Principio ipsemet Vlpicum sub diverso ponit genere. Habemus nos majorem amplitudinem, quam quantum vola capi possit. Deinde duo genera videmus: alterum candidum, marinum vocant: alterum rubidum, duriore callo, sapore, & odore, longè acriore. Tum autem hyemalibus gelationibus longè minus obnoxium. Præterea est in Ægypto allium, quod nucleatum non est, sed solido constat capite. Ita erravit Plinius. Nam cum ex Theophrasto colligeret hæc, quod cepit, non perfecit. Theophrastus enim & à tempore τὰ ἀνέμα καὶ τὰ πέρσεται: & à magnitudine, τὸ κύπελλον. & ab usu, ὡδὸς καὶ ἴσα. & ab accidente, πνευματικόν. Et quæ est differentia, aut substantialis, aut non longe diversa, τὸ καὶ ἔχει τὸς γάλας. Plinius duo tantum, tempus & magnitudinem: etiam de spuma addit, quod diximus.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Γέννησις τῶν ῥιζῶν ἐστίν. Genera plantis aliis plura, aliis nulla esse ait. Inter ea quæ generis nullam admittunt diversitatem recenset quædam, quorum ipsi Græci generum diversitatem agnovere. Rutæ plura genera etiam antiquissimos Græcos observasse, quis negare audeat? Idem de ocymo, blyto, rumice, nasturtio aliisque dicere licet. Quod cum animadvertisset Gaza legit τῶν δὲ ὀκτὸς ἐστίν. Τῶν δὲ πλείων γέννησιν οἷον ἀκρίμου. Hanc lectionem veram non esse, ex iis quæ sequuntur probatur, τῶν τῶν γὰρ οὐ φασὶν εἶναι πλείων γέννησιν οὐδὲ γένους ἀλφειοῦ τῶν δὲ ἀνάπτει πλείων γέννησιν. τῶν δὲ ἐστίν. In Basileensi locus hic corruptus extat τῶν τῶν γὰρ οὐ φασὶν εἶναι * τῶν δὲ ἐστίν. Vulgata lectio in altera etiam Aldina editione extat, nisi quod pro γέννησιν γέννησιν legatur. Theodori ergo lectio tolerari non potest. Theophrastus ut nodum hunc effugeret, addidit φασί, jam enim alios hoc scribere indicat, se autem tacite arguit id non approbare.

καρδωμον. De Nasturtio hoc capite agemus. Græci καρδωμον vocant, ut quidam volunt, quasi καρδωμον, quod colore & acrimonia sua caput tentet. Hoc etymon

parum arridet. Contrarium docent Plinius & Cassianus Bassus. Plinius lib. xx. cap. xiii. E contrario nasturtium Venerem inhibet (contrarium apud Dioscoridem legitur. Εὐφρονα φερεῖν, ἡμεῖνα κινεῖν, συνουσία πνευμάτων, τοῖς δὲ σπέρματι καὶ ἐνδομῶ. Fœtus in utero necat, mensis cit ac Venerem stimulat. Est ei denique natura sinapis & erucæ feminis similis. Apud Dioscoridem ne mendi quidem suspensionem imaginari possum: Plinii lectionem improbare nequeo, quod idem apud Cassianum legatur basium lib. xii. cap. xxvii. Αὐφροδισίαν δὲ ἐφεκτικὰ πρὸς ἐστίν (ita ex MS. lege codice) res Venereas magis cohibet. Uterque conciliari poterit, si dicamus, nasturtium modicè sumptum propter acrimoniam Venereas libidines excitare, immodicè vero, propter dissipantem vim & calfactoriam aerem dissipare spiritum, atque ita inutilem reddi Venerem. Possem & aliud adferre, recens natum nasturtium calidum & humidum esse, saltem non primum siccitatis gradum excedere. Ad Plinium revertor) animum exacuut ut diximus, duo ejus genera sequitur. Alterum est nigrius, quod capitis vitia purgat. Visum

nem vocis præcedentis legit. Αἴρη δ', ἡ ἁλοβίου πέφαται
 ἄρρη pro ἁρρη, vel σάρρη? neque aliena vero, ut arbitror
 sententia, videntur enim veteres de lolio mortuis fecta & co-
 ronas texere soliti. Non semel apud Virgilium legas, infelix
 lolium. Quod ad morem hunc referri potest. Ignoravit vir
 summus σάρρη herbam fuisse. Helychius. Σαυρίδι ποτ
 πικρὴ σάρρη τὸ ξῶν. Ex his quidem constat σάρρη herbam
 esse, sed non qualis sit. Interpres Athenæi nasturtium
 interpretatur. Sic enim versum citatum vertit. Nec nas-
 turtium quam Agesilai vernaculam fuisse coronam ajunt.
 Αἱ σάρρη dictum nasturtium quod instar lacertæ mordeat
 sua acrimonia. An quod lacertæ hac herba delectentur.
 Apud Hippocratem σαυρίδιου mentio fit, & nasturtium
 exponunt lib. de ulceribus. Τοῦ κυνοβαίου τὰ φύλλα, ὡς τὸ
 πὺν φακὶν σκευάζειν. σαυρίδιον εἶναι καὶ λίον κρηπὶς ὡς χαλμῶν
 τῶν λεπτῶν. Vertunt, Rubi canini folia eo modo quo lentis-
 culam præparate, vel nasturtium (σαυρίδιον dicitur) vini &
 lini semen contritum commiscetur. Alia videtur senten-
 tia Galeni in Glossis, ubi scribit. Σαυρίδιον, ἡ καρδαμὶς ὡς
 πικρὴ, ἀπὸ τῆς κρηπὶς τοῦ σχήματος ὁμοιότητος, ἡ αὐτὴ & καρδαμὶν ὀνο-
 μαζεται. Sauridion, Cardamini herba dicitur, similisrudine,
 eadem & cardamum vocatur. Clarius Eriolanus. Σαυρί-
 διον ἢ ἴσως καρδαμίδα κρηπύον, καρδαμὶς ἰσχυρὰ. ἔτι δὲ διεμαρτυ-
 ροῦν τῇ δύναμει. Sauridion nonnulli cardamida appellant, na-
 sturtio similem, facultate calfacitivam. Si nasturtio similis
 planta sauridium, ipsum nasturtium esse nequit. Clarè
 hoc Eriolanus. Ego, salva meliori sententia, σάυριδιον pu-
 to esse plantam, quam ἰσχυρὰ & καρδαμυντικήν vocari
 scribit Dioscorides, ac pro καρδαμυντικήν apud eundem
 καρδαμὶς scribendum reor vel καρδαμίνην, ut apud Ætium
 legitur, ex sententia Cornarii; qui hunc Æthii locum
 pag. III. retrahit III. ferm. IV. cap. II. citat, ubi hæc
 habentur. De herba iberide, quæ & cardamine ap-
 pellatur, ejusque sinapismo cap. II. Quod si vestigium
 quoddam affectionis relinquatur, herbæ iberidis quæ
 & cardamine appellatur. Ita interpres Latinus verba Æ-
 tii vertit. Quomodo in Græco codice legantur, ignoro.
 Ætii pars hæc nondum Græcè impressa. Non tamen
 dissimulandum, tetrabibli prima, sermone III. cap.
 clxxxv. scriptum esse. ἀπὸ τῆς ἰσχυρᾶς ἢ τοῦ καρδαμυντικῆς
 ἥτις καλεῖται καὶ λίπιδιον. Ex quibus vulgatam lectionem
 Dioscoridis non tentandam judico. Hæc occasio, quia
 in iberidis incidimus mentionem, Marcelli codicem cor-
 rigemus, Capite ergo de podagra xxxv. hæc scribit.
 Adpones herbam quæ in aquæ jugis decursu nascitur,
 quam Latine berulam, Græcè cardamen vocant:
 Scribo, quam Latini hiberini vel iberim vocant, Græ-
 ci cardamen. Vox iberis Latina est ab Iber, iberis, vel
 hiberis, quod in Hispania copiosa nasceretur. Simile
 mendum apud Neophytum; σερῶδα, λεπίδιον, καὶ ἀγροκαρδαμῶ-
 νος. Corrigitur σερῶδα. Scribo ex Ægineta, Galeno, cæteris
 ἰσχυρὰ, λεπίδιον. Alibi ipse. Neophytus καρδαμῶν, οἱ δὲ κυνο-
 καρδαμῶν, οἱ δὲ ἰσχυρὰς. Cæterum planta hæc nasturtio
 facultate & facie adeo similis, ut à Galeno & aliis lib.
 VII. ἀγροκαρδαμῶν dicta sit, Galenus lib. x. κατὰ τῶν τοῦ νο-
 κάρτι scripserit, ὡς πικρὴ ἰσχυρὰς ἢ πικρὰ καλοῦσι λεπίδιον, ἡ ἀ-
 γροκαρδαμῶν. Nasturtium autem ipsum σάυρη dictum ex-
 istimo, uti καρδαμῶν nasturtium, καρδαμίνην & καρδαμῆν
 planta minor, quæ nasturtium refert, sic σάυρη nastur-
 tium, & σαυρίδιον nasturtium parvum. Utrum autem
 Helychius σαυρίδιον, an σαυρίδιον scripserit, doctioribus ju-
 dicandum relinquo. Probabile fit recentiores Græcos
 pro σαυρίδιον σαυρίδιον, dixisse. Sed quid sit σαυρίδιον ex He-
 lichio tandem inveni. Non est Iberis, ut dixi, nec est
 nasturtium, ut viri magni existimant. Thlaspi est. He-
 lichius Θλασπὶς ποτ (Scribo Θλασπὶς, ποτ) ἢ ἴσως σάρρηον,
 Thlaspi planta est, quæ & facie & viribus nasturtio proxi-
 ma est. Porto ipsum quoque nasturtium καρδαμίδα di-
 ctum fuisse Auctuarii scribit auctor, οἱ δὲ κυνοκαρδαμῶν, οἱ
 δὲ ἰσχυρὰς, οἱ δὲ καρδαμῶν ὡς κρημ. Interpres legit, καρδαμῶν
 καὶ καρδαμυντικήν. Scribo καρδαμίδα vel καρδαμῶν ἢ καρδαμυντι-
 κήν. Καρδαμῶν vel potius καρδαμίδα dictum fuisse Nas-
 turtium ex Plurarcho ἀπὸ ὑποψίας Animi tranquillitatis con-
 stat. Ἐπὶ τῆς ἰσχυρᾶς ἀγροκαρδαμῶν, καὶ κορίανθους ἰσχυρὰς γενομένης,
 ἥλθην ἐν ὑγείᾳ φίλα πρὸς τὴν ποιούσιν τὴν πεσιν. Οὗ γὰρ ἡγίως αὐτὴν ἀ-
 μύλια, καὶ σπυγίον ἀπὸ δὲ ἀπὸ τῶν σήμερον αὐτοῦ περὶ ἐπὶ ἐλαίας
 ἡ καρδαμῶν στίπτειται προσφιλῶς καὶ περὶ ὕμνας. Morbo autem fu-
 gato, aliaque facta temperie, Janitis redit, omnia grata re-
 digens atque jucunda. Qui enim heri ova, amyllum, panem
 & nasturtium comedidit alacriter ac suavit. Supra dixi,
 Persas pro obsonio vesci nasturtium. Quem etiam morem
 apud Græcos obtinuisse testatur Galenus. γὰρ οἱ καὶ ἰπ

χλωροῦ, αἰθερὶ τὴν μεζίσαν τῆς υδατοῦδους ὑπερόπτης ἀπολείπειται τὰ μέ-
 γαλα, καὶ οὗτος ἐπὶ μέλει· ἐν τῷ ὑδατὶ δὲ τῆς ὀψῆς, ὥς περὶ μετ’
 ἄλλου διακτείνῃ αὐτὴν χρῆσαι καὶ ὡς περὶ ὕψους. Humidum vero ad-
 buc, & virides propter aqueæ humiditatis admistionem,
 multo semine inferior est: (in calcifiando & exsiccando)
 adeoque sic mordacitas ejus temperata est, ut cum panē eo
 uti liceat, seu obsonio. Eundem usum recens natum nas-
 turtium apud nos obtinet. Batavi enim cum pane &
 butyro Majō mense frequenter nasturtium comēdunt.
 Inditur & acetiariis, veluti draco & eruca: atque
 hujusce causa maximè feritur. Nasturtium variis in lo-
 cis à Theophrasto describitur lib. vii. cap. vii. inter
 ea numerat quæ femina ferunt firmiora. Lib. i. cap. xi
 succo constare acris scribit. Lib. vi. cap. i. quinto à sa-
 tione die germinare, ex veteri melius provenire semine,
 quodvis anni tempus ad ejus sationem commodum esse,
 hyeme excepta, celeriter nasci, & cito in caulem
 affurgere, semenque perficere, at tamen observatum
 esse, serius satum non tam cito attolli. Dioscorides lib.
 ii. cap. clxxxv. ubi nasturtii vires recenset, nullas notas
 tradidit; quod suo ævo nota satis planta; descriptionem
 tamen ejus ex aliis capitibus petere non ita operosum
 est. Lib. ii. cap. clv. silybgram alterum gustu nasturtium
 repræsentare docet. καραμυῖν δὲ τοιοῦτον αἰθερὶ τὸ
 τοικόνει καὶ ὑδατὶ μετὰ τὴν γαῖαν. Lib. i. cap. ult. tradit ibidem
 folio esse nasturtii, ἔχειν τὰ φύλλα περὶ ὁμοίως καραμυῖν. Eodem
 capite scribit. Ἐχὼν δύο ῥιζας περὶ ὁμοίως καραμυῖν θερμαντικὰς
 καὶ καυστικὰς. Radices binas habet nasturtio similes cal-
 sciendi & adurendi vi præditas. Hoc aliter Damocrates
 & Ætius.

Ἔριζα δὲ καὶ ὁδμὴν δριμυτάτην ἔχει
Μάλιστα πάντων καρδάμων προσεμφέρη.

Odorem habet radix & inde acerrimum
Vere similem quam maxime nasturtio.

Ætius lib. 1. *ρίζαι δὲ ὀσμώδεις οὖν καρδίων.* Radices nasturtium odore referunt. An itaque scripsit Dioscorides *ἔχει δὲ δύο ρίζας τῇ ὁσμῇ παρομιλίας καρδίων;* An vero de gustu verba Dioscoridis intelligenda sunt. Vulgata lectio apud Oribasium reperitur. Sed uterque codex corruptus est. Idem Dioscoridis lib. 11. cap. clxxxvi. 11. de erythimo *ἐν οἷς δὲ ἀπὸ ῥιζῶν μικρῶν, καρδίωνων τῶν πολλῶν, πικρὰ καὶ κατὰ τὴν γύστην.* Quibus exigua concluduntur semina nasturtii similia, fervidoque gustu. Theophrastus, ut supra dixi, inter ea recenset nasturtium, quæ generis diversitatem non cognoscunt. Dioscorides tamen varia genera nasturtii novit, quod ex his verbis constat: *Καρδίων καὶ κρήνην μὲν εἶναι δοκεῖ τὸ ἐν Βαβυλῶνι καρδίων πάντως δὲ τὸ ἀπὸ ῥιζῶν θερμαστικόν, ὀσμῶδες, καρδίωνμαχον.* Nasturtium optimum constat esse *Babylonicum* : cuiusvis autem nasturtii semen exalfacit: acre est & stomacho inimicum. Nicander non quidem *Babyloniam* laudat, sed *Medicum* : credo quod propè *Mediam* sita sit *Babylonica*, vel quod sub *Medorum* quondam potestate fuit.

Πολλάκι δ' ἢ πέπευ κέψας νέον, ἢ δ' ἀπὸ Μήδων
Κρηδαίον ἀμώεσαιο.

*Sape recens etiam piper, aut nasturtia tunde
Medica.*

Scholiaſtes. Καὶ τὸ λῆπ μὲν δὲ κρείττω, ὅν τὸ βασιλικὸν
ἀλλὰ Περσικόν φησι. Cum dicit Medicum naſturtium non
intelligit Babylon. ſed Perſuum Contrariū credo, quod
Dioſcorides laudet Babylonicum. Perſicum qui com-
mendant repperi neminem. Plinius Arabicum præferre
videtur. lib. xix. cap. viii. In Arabia miræ magnitudi-
nis dicitur gigni. Idem lib. xx. cap. xiii. duo naſturtii
genera deſcribit, albidius, & nigr dius; illud ſativum,
hoc ſylveſtre: optimum tamen Babylonicum eſſe tradit.
Recentiores dividunt in hortenſe, pratenſe, aquaticum
& montanum. De pratenſi alibi egi, ut & de aquatico.
Hoc capite de ſativo nobis fermo. Anguſta, lacinia-
ta, ac diſſecta, non tamen magna ſunt naſturtio foliola: cauliculi
rotundi, pede altiorem, ſiſculis primū albidis,
deinde valvulis parvis rotundiſculis gravidis, in quibus
ſemen ruſſo colore rubens. In hortis ſeritur, quocun-
que provenit ſolo, præſertim ſi rigetur. Notandum, ante-
quam cauleſcat, naſturtium habere folia modicè lata, di-
viſaque: poſtquam caulem edidit folia mutare, ac ob-
longa.

Nasturtium hortense.

Nasturtium Babylonicum.

longa, tenuia, digiti longitudinem æquantia fieri. Folia quoque sunt vel latiora, vel tenuiora, majora vel minora, læviora, albidiora, subhirsuta, magis minusque divisa. Reperitur & crispum, cujus folia sunt crispa. Hoc genus quidam, nescio qua auctoritate ducti, Babylonicum vocant. Alii drabam Dioscoridis, nasturtium vocant Babylonicum, alii Orientale vocant. Et Nasturtii generibus annumerari debet. Describitur à Dioscoride, lib. II. cap. clxxxvii. Δραβὴ ἢ πρὸς πύχινος ἰχθυόσας ὕψος, ῥαβδὸς λαπτὴς. πρὸς ἑκάτερον δὲ τῶν φύλων αἰσιν ἐλεπιδίου, ἀπὸ λώπης δὲ καὶ λευκώπης, ἢ ἀπὸ ἑξὺ δὲ οὐκ ἀδύνατον καθάπερ ἀκτὴς (forte ἀκτὴς) ἴχθυος αὐτὴ λευκῆ. (vulgati codices λεπτῆ, quam lectionem probat Manardus.) Draba herba ad cubiti altitudinem assurgit, virgultis, & foliis ex utroque latere ceu lepidii, sed mollioribus & candidioribus. In cacumine verò sambuci umbellam gerit, candidis floribus præditam. Caput hoc legitimum Dioscoridis esse negant, & his probant argumentis I. quod Draba nec Græcum, nec Latinum sit vocabulum. II. Quod nec apud Oribasium. Galenum, Æginetam, Ætium drabæ fiat mentio. III. Quod in MS. Græco exemplari in secundo hoc libro bis ejus reperiatur descriptio, ac primum post thlaspi, dein post glasti capitibus ad libri calcem; quo loco non draba sed arabis legitur, eademque illi adscribuntur quæ drabæ. Etiam inter notha Aldini codicis hoc caput cum arabis descriptione reperitur. Ad hæc argumenta uno verbo respondetur, verum hujus plantæ nomen non esse drabam, aut arabem, sed Δραβὴν; quod vel serie alphabetæ Oribasii probatur, qui Brabæ omnia illa adscribit, quæ Dioscorides drabæ. Βραβὴν dicitur, ὅτι τὰ βραβύειν quod palmæferat, superet, q. sua præstantia reliqua. plantas obsonio dicatas. Cordus Plinium dryophoni nomine brabam describere existimat lib. xxvii. cap. ix. Ubi postquam de dryoptri egisset, hæc refert. Dryophonon similis herba est. cauliculis tenuibus, cubitalibus, circumdati utrimque foliis pollicari amplitudine. qualia oxymyrsines, sed candidioribus, mollioribusque. flore candido sambuci. Brabam, five potius drabam Dioscorides folia ferre lepidii ait; quæ an cum oxymyrsines comparari possint norunt Botanici. Pro draba habent plantam, cujus imaginem exhibemus. Folia hujus lepidii similia sunt, quandoque dentata, aliquando non dentata, molliuscula, colore albescente, hirsuta, radicem ab ima umbellis tenus vestientia; caulem habet cubitalem ferme, exilem; flores in umbella albicantes, sambuco similes, attamen minores;

semen acre, subrotundum, albidum, milii magnitudine, acriore & ferventiore gustu, quam planta: radice albida & nonnihil tuberculis interdum extantibus. Mature admodum floret, ad Martii, & Aprilis mensis usque finem; sæpe Maij. Clarissimus Dodonæus aliam

Draba Dodonæi.

plantam

plantam drabæ, vel potius brabæ nomine exhibet, quã vulgo thlaspi Candidæ vocant. Draba, inquit, caule as-
furgit pedalis altitudinis, aut proceriore, in tenues ramu-
los sparsa: foliis oblongis, angustis: fastigiantibus musca-
riis flosculis est ceruleo rubroque permixtis, utrisque dis-
tinctis, eleganter purpurascens: succedunt thecæ parvæ,
infractæ alterius thlaspiis vulgaris magnitudine, in quibus
semen similiter acre veluti nasturtii. Hujus verò & spe-
cies quedam flosculis in umbellis candidis, veluti sambuci.
In hortis apud nos colitur. Sponte in Pannonia superiore,
Austria nunc dicta, locis incultis, & secus vias hæc nasci-
tur. Julio ac Augusto mensibis florem ac semen profert. Cur
Thlaspi dicatur, docet Galenus lib. 1. de Antidotis cap.
xiv. ubi quoddam thlaspi optimum fit præscribit, &
quot genera præstantiora esse tradit. Μαρόν δὲν ἐστὶν ἐπὶ
θετῇ θλάσσει αὐτοῦ καὶ οὐκ ἐστὶν, ὅτι καὶ ἡ σχιδὸν ἀπὸ τοῦ ἐμβάλλου-
σι, τὴν ἐκ τῆς Κρήτης φερόμενον, καὶ τὴν πανταχόθεν γεννώμενον,
ὅσας τὴν χροῶν ἡδὲ ἀρχοῦσιν, τὴν σχιδὸν δὲ προγυλὸν πάν-
τοις κερμαῖς, ὡς ἴσως κέρως ποιοῦσιν μέλαν, ἀμείνον ἐστὶ τὸ δὲ κατὰ
παδοκίαν κερμαζόμενον ἐμβάλλειν, τὴν χροῶν ἡδὲ ἐπὶ μελάντι πρὸς δόξα-
καρπὸς παμπόλυ, τὴν σχιδὸν δὲ ἀκαρπὸς προγυλὸν, καὶ τὴν με-
τρίαν ποτὶς μελάντι, ἢ καὶ τὸν περὶ ὅσον ἐκείνην, ἔχον δὲ καὶ τὴν μέγιστον ἰσχυ-
ρὴν, ὅσον ἐπὶ θλάσει τὴν μικρὴν ἢ καὶ οὐκ ἂν ἀνομοειδὴ θλάσει. γὰρ ἀπὸ
τῆς αἰσῆς καὶ τοῦ οὐτοῦ καὶ ἐπεὶ οὐ κατὰ παδοκίαν παμπόλυ, ὥστε
σὺν ἀπλῶς τὸ δὲ κατὰ παδοκίαν φερόμενον ἀριστὸν ἐστὶν, ἀλλὰ τὸ
ἰδίως ἐν αὐτῇ γεννώμενον, ἀνόμοιον δὲ τὴν Κρητικῇ τε, καὶ πολλὰ ἰσχυ-
ρὴν τῆς γῆς φουμύρ. Postrema corrupta esse vel Græcæ lin-
guæ parum peritus videbit. Scribe ἀλλὰ τὸ ἰδίως ἐν Ταῷ
εἰς γένωμενον. Hoc unum prætermittere nequeo, utuntur om-
nes ferè thlaspi, quod è Creta adfertur, aut ubique na-
scitur, colore inter luteum & ruffum medio (id est, ex lu-
teo ruffum) figura rotundum, exiguum, adeò ut grano mi-
lli cedat: melius autem est è Cappadocia allatum impona-
mus, (Theriacæ) Hoc ad nigredinem quam plurimum incli-
nat, figuramque non exactè rotundam habet, & ante di-
ctum magnitudine permultum superat, atque ab uno late-
te parvam quandam veluti compressionem præ se fert, unde
& nomen obtinuit. Provenit autem ut hoc, sicut & illud
in Cappadocia quam plurimum, ideoque non absolute quod
allinc asportatur optimum censendum est: sed quod pecu-
liariter in Sauro (ita interpretes, verte in Tauro Cappado-
ciæ monte) nascitur, nec Cretico, nec passim nascenti simile.
Nomen ergo accepit ἀπὸ τοῦ θάψαν, infringere, à fructus forma
qui veluti infractus & confusus est. Hujusmodi thecæ quia
draba sive braba à Dodoneo descripta fere, non inepte ad
Thlaspi classem referri potest. Thlaspi describit Dioscori-
des lib. 1. cap. cxxxvi. Θλάσσι βοτάνῃον ἐστὶ γένος τοῖς φύλ-
λοις αἷς δακτύλου μήκος. πτωπύσσον ἐπὶ τῆς γῆς, ἀκροσχιδέον,
ὑπολιπιδέον, καυλὸν δὲ λεπτὸν αἰτίσι διασημαζόμενον δακτυλάδας
ὀλίγας ἔχοντα, καὶ ὅτε οὖν αὐτὸν διακρίνῃ τῷ πολυτάτῃ ἐξ ἀκροῦ. ἐν
ᾧ ἀπαικταῖον ἡμεῖς καρόμεν, ὁ καρπὸς ἐστὶν, ὁμοῖον εὐπυθλασμένῳ
(ἐξ οὗ τὸ ὄνομα ἔσχηκε) αὐτῷ δὲ ὑπολευκὸν οὐ ὁδὸς καὶ ἐπὶ τοῖς ὤ-
κῃς ἐπὶ θρηκῶν φύομενον, ἀγρία καὶ δρυμνὴ, ἡερμαντικόν. In antiquo
codice legitur, Οἱ δὲ σινίπῃ ἀριστὸν ἢ ἄριστον θλάσσι. Alius in
margine addidit πεδερχαλλινάκιον, quod huic non competit.
In eodem antiquo codice pro διασημαζόμενον, ἀσθαμιώον legi-
tur: & pro ἐπὶ τοῖς ὤκῃς καὶ ἐπὶ θρηκῶν leni discrimine καὶ θρηκῶς
καὶ πύφους Drag. θρηκῶς καὶ πύφους. Thlaspi herbula est an-
gustis foliis, digitali longitudine, in terram versis, in ca-
cumine divisis, ac subpinguis. Cauliculum autem emittit
tenuem, binum dodrantum altitudinis, cui pauci adnascun-
tur ramuli: circa verò ipsum totus fructus est, summæque
parte modicè latus: quo semen includitur exiguum, nastur-
tio simile, disci effigie, veluti infractum compressumque,
unde & nomen accepit. Flos albac: Nascitur in semitis,
parietibus ac sepibus. Semen acre, excalcasciens. Ceterum
Plinius & Ruellius pro διοκνεῖδς, φακνεῖδς legerunt, hoc
est, lenticulæ formam referens, sumpta tamen (ut observa-
vit rectè Ianus Saracenus) lenticulæ voce (veluti & φακὸς
apud Græcos usurpatur) pro eo vasis genere, quod ad lenti-
culæ modum conformatum est. Sic & humor crystallinus
apud Ætium, ὕδαρ ἀλίας φακνεῖδς, alias διοκνεῖδς appella-
tur. Plinius lib. xxvii. cap. xiii. Thlaspe (ita & in an-
tiquis codicibus legitur, puto scribendū ex Dioscoride
Galeno, & aliis thlaspi) duorum generum est, angustis foliis,
digitali longitudine & latitudine in terram versis, in
cacumine divisis, cauliculo semipedali, non sine ramis, pel-
tarum specie, semine incluso lenticulæ effigie, nisi quod in-
fringitur, unde nomen. Flos albac: Nascitur in semitis
& sepibus. Semen asperi (acris Dioscorides) gustus, bi-
lem & pituitum utrumque extrahit. Thlaspiis plura ge-
nera inveniunt recentiores. Vulgarissima & proximè ad
Dioscoridis codicem accedentia Dodoneo descripta hæc sunt
Primum latioribus est foliis atque oblongis, utroque
margine nonnihil incisfis: cæule pedem alto, non absque ad-

natis ramulis; circa quos flosculi primum albi, postea vero plane, rotundiuscula valvulae, superiore parte fissae ac infractae, in quibus semen nigricans, acre ac fervens gustu, allium etiam nonnihil resipiens, radix tenuis est. Alterius

Thlafsios primum genus.

Thlapfios secundum genus.

folia minora sunt & acuminata, caulis similiter ramosus & parvis altitudinis: cauliculi quoque ramosi, flosculi albide, valvulae planae, rotundae ac infrae, sed minores multo: semen acre, mordax, nasturtio simile. Tertium cauliculis tenuissimum est, sed magis ramosum: folia exilia, valvulae minime, semen valde exiguum; non tamen minus quam superiorum daeae aut fervens; juxta vias, saepe in agris, locis non raro saxosis ac incultis thlaspi gignitur. In Bohemia & Germania frequentia sunt, nec Batavia iis destituta est: Rheno saxosam amat ripam. Primum genus *bifolium crispum*. Supra cap. de nasturtio probavimus Thlaspi esse *σαυερίδιον* cujus apud Hippocratem fit mentio. Porro & aliud Thlaspi genus Dioscorides ad finem capitis describit, quod thlaspi Cratevæ vocat. *ἴσπερ ἔστι καὶ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον ὅτι πρὸς τὴν στήνιν καὶ τὴν κοιλίαν, πάλαι φησὶ καὶ μετὰ τὸν ἰπποκράτην. i. e.* Porro alterum etiam thlaspi recenset Cratevæ, quod aliqui Persicum sinapi vocant latius foliis & radicibus magnis. Plinius loco citato, Alterum thlaspi, Persicum napi (verus sinapi, quod idem) latius foliis, radicibus magnis, & ipsum utile ischiadicorum infusioni. Difficile ex paucis his quisquam judicabit, quodnam Cratevæ thlaspi sit. Clarissimus Dodonæus violam latifoliam, sive bolbonac thlaspi Cratevæ esse existimat. Folia, inquit, viola latifolia promit, virentia, lata, per ambitum crenata, alliarie vocatae herbae similia, sed majora: caules rotundos, ramosos: flores leucos; colore purpureos, subcaeruleos; quos sequuntur latae, planae, & propemodum rotundae siliquae, ex tenuissimis membranis, veluti laminis compactae; intra quos semina plana, lata, obscuri coloris, forma quodammodo *διχορῆς* lunae, inter quae media tertia membrana. radices subsunt crassae, candidae, in diversa tendentes, paoniae fœmine alterius, radicibus quodammodo similes, sed minores, & tenuiores, intus porose. Belgæ hanc violam unâ cum aliis in hortis ferunt. Flores Aprili prodeunt mense, altera à quo facta est anno vocatur. credo à bulbosis radicibus bolbonac, voce barbarâ. Alii penitine bloemen / à siliquarum forma, denarium quodammodo referente, & *Paesch-bloemen* / quod circa Paschæ solemnitate ferè semper floreat, nominant. Recentiorum plerique lunariam: alii lunariam Græcam appellant, vel ab ipsius seminis figura, aut siliquarum mediæ membranae argenteo splendore, quo, decidentibus per summam siccitatem cum semine ex utraque parte membranis, nitet. Veterum autem thlaspi alterum videtur, quod videlicet à Cratevæ describitur, à nonnullis sinapi Persicum appellatum. Nam, ut Dioscorides ait, Cratevæ quoddam thlaspi recenset *πυλωφύλλον καὶ μετὰ τὸν ἰπποκράτην*, id est latifolium & magnis radicibus: qualis omnino viola est, quam latifoliam cognominavimus. Hactenus Dodonæus. Videt satis Lector, unde thlaspi nomē accepit. Attamen quibusdam hanc sententiam non placere video. Calido, inquit, acrique gustu est, præsertim semine, sed tamen radices acetariis, ut rapuntia, manduntur, nec perinde sunt acres, ut Cratevæ thlaspi radices traduntur. Nusquam de radicibus hoc scripsit Cratevæ nomine Dioscorides, nusquam Plinius. Dioscorides καὶ τὸν εἰς μίχνηται τῆς αἰσῆς ἰσχυρὰ καὶ ἀλγυνομένη. quod ipsum ischiaticorum infusionibus admiscetur. Plinius, Et ipsum utile ischiaticorum infusioni. τὸ πρῶτον ipsum, non de radice intelligitur, sed tota planta. Nec alterius thlaspi radicem Dioscorides & Plinius utilem ischiadicis dixerunt; sed semen. *Εὐκλύειται ἢ καὶ αἰσῆς ἰσχυρὰ καὶ ἀλγυνομένη.* Plinius Prodest (semen) ischiadicis infusum donec sanguinem trahat. Eadem raphanum rusticum, sive agrestem, cujus figuram supra exhibuimus, thlaspi Cratevæ putant. Ego nullam thlaspi figuram, ideam, aut formam, in raphano rusticum observare possum, nec imaginari possum, quo nomine thlaspi diceretur. Sinapios simile semen fert, non thlaspios. Foliis etiam est amplis lepidii, aut piperitidis majoribus, radicibusque constat satis magnis. Sed semine hujus ischiaticos curatos nec vidi, nec legi. Adeo raro fert semen, ut Petrus Crescentius scripserit, semen nullum producere.

ῥαφανίδιον. ῥαφανὶς teste Athenæo lib. 2. quod facile & cito è semine pullulet. *ῥαφανίδης. οὗτος κίχνηται ἀπὸ τῆς ῥαφανὶς φανίδος.* Raphanides, sic appellantur, quod facile prodeant è terra. Græcis recentioribus *ῥαφανὶς* dicitur, quo nomine, antiquiores præsertim Attici, brassicam vocant. Aristoteles lib. 5. histor. animalium, *ῥαφανὶς, ἢ ἴσπερ καλεῖται καὶ ῥαφανὶς.* Idem ex Apollodoro Carystio docet, Athenæus lib. 1. *Ὅτι ἡ καὶ ῥαφανὶς ῥαφανὶς καλεῖται οἱ πικρὰ καὶ ἀποκαθάρσει δυνάμει ὁ καλεῖται. Οἱ δὲ ἔτι καλεῖται ῥαφανὶς, ἡμεῖς δὲ οἱ ἴσπερ καλεῖται, καὶ αἰσῆς ἀλγυνομένη ἢ πῖ. Antiquos raphanum brassicam vocasse monstrat Apollodorus Carystius.*

Raphanum scio vocare nos at hospites vos brassicam: quid inter esse hoc seminis putas? Galenus lib. 2. cap. 44. de Aliment. facul. *ῥαφανὶς (καὶ ῥαφανὶς) τὸ ῥαφανὶς οἱ τῆς ἰσχυρῆς καὶ ἀλγυνομένης αἰσῆς ἀνταρῆς, αἰσῆς ῥαφανὶς ὡς πρὸς τῆς αἰσῆς ἀνταρῆς. ῥαφανὶς ἢ ῥαφανὶς ἀπὸ τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς, αἰσῆς ῥαφανὶς ὡς πρὸς τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς. Qui perditissimam ac falsam doctrinam consueverunt hoc *ῥαφανὶς* brassicam contendunt appellari, perinde ac si jam cum Atheniensibus, qui ante sexcentos annos fuerunt nobis esset sermo, non cum Græcis qui nunc sunt, quibus omnibus mos est, & in alia planta, brassica nomen uti. Hesi-chius *ῥαφανὶς καὶ ῥαφανὶς ἀλγυνομένη καὶ τῆς ἀλγυνομένης ῥαφανὶς ὡς πρὸς τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς, αἰσῆς ῥαφανὶς ὡς πρὸς τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς. Raphanis & raphanos differunt apud Atticos. Raphanos enim illis brassica, raphanis quod nos raphaminos vocamus. Non tantum antiqui Attici sed & alii Græci *ῥαφανὶς* brassicam vocant. Nicander qui Ætolus, vel, ut aliis placet, Colophonius fuit, ac Attali temporibus, quem Roman sustulerunt, vixit, *ῥαφανὶς* brassicam vocavit.**

Ἀλλὰ οὐ γὰρ ῥαφανὶς πρὸς σπιρκεῖν καὶ ῥαφανὶς.

Caput multo semine abundans raphani tradas.

Ad hunc locum Scholiastes, *δὲ ῥαφανὶς ἡ τῆς κεφαλῆς καὶ ῥαφανὶς. ἢ τῆς αἰσῆς ὡς πρὸς τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς. ἢ τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς ὡς πρὸς τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς. id est, caulem vel caput brassicæ exhibe, hoc est, asparagum, quandoquidem raphanis caput brassicæ vocatur. Hæc vel ignoravit Plinius, vel parum ad anagnostem legentem attendit. Turpiter raphani, brassicæ, nappique historiam confundens, ut ex iisque infra dicuntur palam fit. Infima Græcia raphani semen *ῥαφανὶς* vocat. Trallianus (si Stephani editionem sequamur lib. 8 cap. 20) *ἀλλὰ τὸ ἀπὸ τῆς ῥαφανὶς. ῥαφανὶς ἡ τῆς κεφαλῆς καὶ ῥαφανὶς. ἢ τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς ὡς πρὸς τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς. ἢ τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς ὡς πρὸς τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς. Aliud de bacana: bacana est raphani semē. Costi, bacani ana 3 j. folii 3 v. piperis 3 vj. mellis q. s. In codice gre. lat. sic legitur, *ἀλλὰ τὸ ἀπὸ τῆς ῥαφανὶς. ῥαφανὶς ἡ τῆς κεφαλῆς καὶ ῥαφανὶς. ἢ τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς ὡς πρὸς τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς. ἢ τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς ὡς πρὸς τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς. Vertunt aliud diabacani. Costi, bacani singulae uncie, folii scrupuli octo, piperis albi scrupuli sex, spice nardi toridem: mellis quod satis est. Hæc satis ostendunt, utrumque codicem lacerum. In priori *ῥαφανὶς ἡ τῆς κεφαλῆς καὶ ῥαφανὶς. ἢ τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς ὡς πρὸς τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς. ἢ τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς ὡς πρὸς τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς. In altero hæc desiderantur *ῥαφανὶς ἡ τῆς κεφαλῆς καὶ ῥαφανὶς. ἢ τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς ὡς πρὸς τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς. ἢ τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς ὡς πρὸς τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς. Ad locum citatum Tralliani sic Goupylus. *ῥαφανὶς ἡ τῆς κεφαλῆς καὶ ῥαφανὶς. ἢ τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς ὡς πρὸς τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς. ἢ τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς ὡς πρὸς τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς. Hermolans barbarus vir doctissimus & accuratissimus scribit, se hæc verba legisse in scholio quodam in Paulum Æginetam, & Ætium. Ego etiam suspicor alicujus glossæ esse, vocem eam declarare volentis, quam postea indectus librarius in legitimum contextum iucularit. Hæc Goupylus. Antiquus interpres Albanus Torinus aliter legit. Reperitur hoc caput apud ipsum lib. 3. cap. 17. sic autem vertit. Aliud diadaphnidon, hoc est, ex baccis lauri, accipit. Baccarum lauri, costi uniuscujusque denarium pondo acto, folii diabolorum pondo ccto. Piperis candidi diabolorum pondo decem, spice nardi denarium pondo sex, mellis quantum ad ea excipienda sufficit. Legit itaque pro *ἀλλὰ τὸ ἀπὸ τῆς ῥαφανὶς. ἀλλὰ τὸ ἀπὸ τῆς ῥαφανὶς, & pro ῥαφανὶς. ῥαφανὶς. ἢ τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς ὡς πρὸς τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς. Lauri certè baccæ plus ad obstructum faciunt hepar quam raphani semina, quæ ventriculum turbant. Suspicio Trallianum scripsisse, ut legit antiquus interpres, sciolum autem quendam ad oram notasse *ῥαφανὶς ἡ τῆς κεφαλῆς καὶ ῥαφανὶς. ἢ τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς ὡς πρὸς τῆς ἀλγυνομένης αἰσῆς. quod postea cum vitio receptum in textum, & ex bacca formatum *ῥαφανὶς. Hæc, ut dixi, mera conjectura, quam irritam & vanam videtur facere Marcellus Empyricus cap. 22. ubi scribit. Ad jecoris dolorem potio salubris conficitur sic. piperis - 1 eupatorii - 1 costi - 3 bacani - 2 fœnigræci - 15. Omnia hæc trita & creta servabis, & cum ulus exegerit dabis in vini portione cochleare plenum jejuno, ita ut in dextro latere tenso brachio jaceat eū acceperit. Apud Ætium retral. 3. ferm. 1. cap. 2. Bacani fit mētio, ubi Cornarius legit cecani. Prescribitur ad hepar obstructum. Versio-nem Cornarii subiciam, pars enim ista Græcè edita non est. Aliud ad hepatis oppilationem. Cacani scrupulos duos, alii octo habent, costi scrupulos sex spice nardiis iridis, phylli, lupinorum siccorum, baccarum lauri, fœni græci, rheii pontici singulorum scrupulos sex, phu, asari, cufusque drachmas quatuor. Ex allatis auctorum testimoniis apud Ætium scribendum *ῥαφανὶς* existimari. Male vir magnus *ῥαφανὶς* brassicæ semen exponit. Recentiores Græci, inter quos Trallianus, semper *ῥαφανὶς*, *ῥαφανὶς* pro raphano, non brassica ponunt, & raphanon pro raphano dixerunt. Occurrit*********

curret hæc vox apud Myrepsum in dosifatis cap. 45. ῥαπανίον σιγίρεμα & καὶ ἰατρικόν. Græcè, inquit interpres, est ῥεπανία. Quid autem illi sit repanium, nondum compertum habeo. Reperitur & apud Orneosophiæ auctorem Demetrium Constantinopolitanum. ἐδοσομὸν μὲν γὰρ κινηρόν καὶ μέλι μαζας εἰς τρώφην τοῦ ἱεροῦ δόσαντες ἡ βίβαν συνάπαισι, καὶ ῥεπανίου. Vertunt. Vel erucam, terre pulverem, vel simul contrita, cum cibo mista accipiri obii cito, vel radicem sinapi & rapii. τὸ ἴδιον σαρμόν menta est, & ῥεπάνιον raphanus. Sinapi & raphanus easdem semine qualitates habent, rapa vero similes facultates non habet. Idem recentiores Græci ῥάπανον etiam dixerunt. Corona pretiosa. ῥάπανον raphanus, ῥαφανίς. Notat Hesychius Atticos raphanos φασκευαίς vocatas fuisse. φασκευαί, αἱ ῥάφανοι ἀπὸ τῆς Ἀφίης. Τῷ ῥαφανίδᾳ Theodorus ex auctoritate antiquissimorum & probatissimorum auctorum vertit, radicem. Varro lib. quarto de lingua Latina. Item caulis, lapathium, radix. Sic enim antiqui Græci quam nunc raphanum. Hæc obscura sunt, nec ea satis capio. Antiquine Græci radicem vocarunt, quam Varronis ævo raphanum appellabant? Vox Latina radix est, nec quod sciam, ab antiquis Græcis usurpata. Puto vocem desiderari, ac scriptum fuisse. Item caulis, lapathium, radix, quam raphanida vocant. Sic enim antiqui Græci quam nunc raphanum, vel sic radix, id est, ῥαφανίς. Sic enim antiqui Græci. Forte pro radix scriptum fuit raphanis. Item caulis, lapathium, raphanis. Sic enim antiqui Græci quam nunc raphanum, Vide quæ supra diximus. Palladius in Augusto Titul. 7. Radices feminini generis esse putantur, quæ minus acres sunt, & habent folia latiora, & levia, & cum jucunditate virentia. Radices non sunt loco citato raphani. Ut illa generaliter, non particulariter accipi debet. Vox plantæ plurimæ dividuntur in mares & feminas, sic & radices. Vult ergo radices quæ femininæ vocantur minus acres esse, foliaque latiora, & levia, & cum jucunditate virentia esse : quæ vero mares appellantur, acriores esse, folia angustiora, minus levia, & virentia producere. De raphano quæ citata sunt non posse intelligi ex eo probatur, quod eodem titulo, paulo infra scribat, Raphanum tamen, sicut brassicam, constat esse vitibus inimicum. Plantam hanc κατ' ἑσθρίαν radicis nomen obtinuisse Aucuararii docet auctor. Οἱ δὲ πολυέστες κρύψιος, Ραυκίοι ῥά διέ τ' οργάν. Quidam polydis eringium, Latini radicem nostratem. Nomen illud huic plantæ impostum, vel quod in obsoniis usum plurimum radix habeat, ac præ ceteris expetatur; vel, quod cæteras corporis amplitudine superet, paucique cedat. Misit ad nos Clarissimus vir Mathias Overbekius, literarum amantissimus anno 1618. raphani radicem, quæ femoralis erat crassitudine, longitudine sesquicubitali 22. libras pendebat, sapore gratissimo, mensæ alterius bellarii loco serviebat. Plinius lib. 19. cap. 5. ubi raphani brassicæ, & radicis Syriacæ, item napi historiani confundit. Servi vult raphanus terra soluta, humida. Fimum odit, palea conestus. Frigore adeo gaudet, ut in Germania infantium puerorum magnitudinē æquet. Sic in regno Congiano crassitudine humanæ tibię, gratique saporis provenire Pigafettus in ejus regni descriptione lib. & cap. 1. tradit. Gaza, ut dixi, ῥαφανίδα radicem vertit vel radiculam, communem secutus usum. Ego tamen, quod & magno placuit Scaligero, ambiguitatis vitandæ gratia vocem Græcam retinere malo. De raphano variis in locis egit Theophrastus lib. 1. hist. cap. 9. radicem scribit habere carnosam, quod lib. 7. cap. 111. repetit, ubi luculentissime radicem describit, vide quæ annotavimus cap. 10. lib. 1. hist. ex carne & cortice constare dixit, quod Plinius lib. 19. cap. 6. sic reddidit, cortice & carne constant raphani. Hæc tamē cum indurescit, lignea evadit, ut lib. 1. histor. cap. 4. cortice quodam regi tenui & diluto, lib. 6 de caus. cap. 17. saporem præcipuum esse in radicino lib. 5. caus. cap. 6. Cur amplissima radix evadat docer, vide commentum Scaligeri, lib. 7. cap. 1. celerrime provenire, tertio nempe a fatione die, tam æstate quā hyeme, præcipue autem ferendum sole existente in leone cap. 3. lib. 7. semen in filiquis contineri. Et hæc de raphano Theophrasti. Nam quæ hoc capite scribit mox examinabimus. Dioscorides lib. 2. cap. 137. ubi de raphano agit, quia vulgata suo ævo planta, nullas de ea notas tradit. Ex aliis itaque capitibus notæ ejus perpendæ sunt. lib. 3. cap. 90. ubi de sphondylia agit, docet, sphondylum radicē ferre albam raphano similem, ῥίζαν λευκήν ῥαφανὶ ὁμοειρή. lib. 4. cap. 62. astragalum scribit radice constare rotunda, prægrandi raphani modo. ῥίζαν

ὑπερ σπυρίλην ἀσπερ ῥάφανον εὐμεγέθης. Theophrastus raphanum in quinque dividit genera. Idem ex auctoritate Theophrasti facit lib. 2. Athenæus. Plinius, ut mox audiemus, quæ de raphano Theophrastus, ea de napo refert. Dioscorides duo raphani ait esse genera, sativum unum, alterū sylvestre. Nicander quoque in Georgicis duo observavit genera. Locum citat Athe n. lib. 9.

— Διζῶν γάρ τ' ἐκ βαφάνοιο γενέθλη
Μακρή τε πύφρη τε φαίνεται ἐν πρᾶσι.

*Est autem duplex raphani progenies :
Nunc enim rotunda figura, nunc longus conspicitur in hor-
torum pulvinis.*

Raphanus Corynthia.

Raphani genera quinque quæ à Theophrasto recensentur, sua propria habent nomina. Primum genus vocat Corynthis, hoc amplissimè adolescere scribit, nuda constare radice, sursum protrudi, ac non ut genera cætera in terram ampliari. Plinius loco citato. Ex iis (scilicet napis. Sic enim ante) iidem naporum quinque genera fecere: *Corinthium, Cleoneum*. Nulla hic mendii suspicio, facilis alioquin lapsus *raphanus*, in *napus*. Non esse corruptum codicem quæ sequuntur docent, scribit enim, *Genera raphani Græci fecere tria*. Quæ de brassica intelligi debent, ut cap de brassica dicam. Redeo unde digressus sum; in *amplitudinem adolevit Corinthium, nuda ferè radice. Solum enim hoc genus superne tendit, non ut cætera in terram*. Si nuda est radice, quomodo supra capite secundo dixit, betam non habere radicem crasso cortice, ut raphanus. Infra quoque scribit raphanos cortice diluto constare. An ista de hoc genere, sed de aliis intelligenda? Non vult Theophrastus Corinthiam raphanum cortice carere. Sed radicem terra non esse coopertam, & extra terram conspici. Nuda ergo radix, quod terra tecta non sit. Alteram raphanū Cleonæam vocat, cui prælongam ait esse radicem. Idè apud Athenæum & Pliniū legitur, qui scribit, Neq; ut Cleonæum prælongum. Hanc doct. viri existimant raphanū sativam esse Dodonæi, quam Marhiolus raphanum longā vocavit. Sativa radícula folia emittit magna, virētia, aspera, utroque latere profundis incisuris dissecta, rapi foliis hand dissimilia, sed majora; caules teretes sunt inque alas sparsi; è quibus foliula quatuor foliorum dilu-

TIT. 2.

tè par-

et purpurei, aliquando candido succedentibus filiquis
crassis, acuminatis, interius fungosis, in quibus duo aut
tria semina, majora quam rapi aut brassicæ; radix foris
intusque albida, nisi quod pars superior è terra sæpius
eminens foris rubescat: crassa & longa, si conveniens
solum nacta fuerit; subinde verò crassior & brevior.
Diu beneque subactam ac solutam terrā raphanus re-
quirit, & mediocriter pinguem: in arenosa etiam quan-
doque non infeliciter provenit. Post æstatis solstitium
Iunio ac Julio mense commodissime & optime radícula
seritur. Vere tempestivè sata, parum radice probatur
aut proficit: nimis enim cito in caulem assurgens, flores
seminaque profert: serius satâ radice grandescit, hy-
bernis mensibus infertur, vere sequente flores semina-
que facit. Sequitur *λειοθαλασσία*. Τὴν δὲ *λειοθαλασσίαν*, ἢ *ἰνίαν*
κρηῖστον βοιωτῖαν. Hæc valde corrupta esse, quilibet satis
videt. Aliud genus, à *λειοθαλασσίᾳ* diversum est *βοιωτῖα*
raphanus. Pro *βοιωτῖαν* apud Athenæum *Θρακίαν* legitur.
κρηῖστον δὲ ἵππὸς πυνὴν τὴν λειοθαλασσίαν Θρακίαν. γλυκύτην δὲ εἶναι
τὴν βοιωτῖαν, καὶ τὴν ῥάμπα πρὸς ἡμῶν. *Leiothasiam* à quibusdam
vocari *Thraciam*. *Βοιωτίαν* esse dulcissimam omnium, figu-
ra rotundam. *Θρακίαν* etiam in Ald. & Basileensi codi-
cibus legitur. Non fuit vocata hæc raphanus *Θρακία*, sed
Θασία, ut ex iis quæ dicam palam fiet. Videndum quo-
que, utrum *λειοθαλασσία* ut apud Theophrastum, an verò
λειοθαλασσία, ut apud Athenæum, legi debeat. Athenæi le-
ctionem probat Plinius, *Liothasium* quidam *Thracium*
appellant. Pro *Thracium* Treiciū legit Dalecampius.
Tu, ut dixi, scribe *thasium*. Athenæus lib. 2. *ἰδίως δὲ οὐτως*
ἰσχυρῶς αὐτὸν ῥαφανίδης, ὅς ἐστι Θασίαν ἀνόμαζον. Peculiaris
τῶν ἀπολύτων περὶ illorum radiculis appellatio est,
quas *thasias* vocabant. Hesychius *Θασία* ἄλμη ἐστὶν ὅψον
ὁπτιώμα ἱβαντῶν. ἢ *ραφανίς* ἴδιος. *Thasia*, id est muria, in qua
obsonia elixa insinguntur, denotat & quandâ raphani spe-
ciem. Pollux l. 6. c. 10. καὶ *θασία* ἄλμη καὶ *θασία* *ραφανίς*. Ex
his constat & *Θασίαν* & *λειοθαλασσίαν* legendū. Vnus est locus
apud Hesychium ex quo *λειοθαλασσίαν* legendum quis
contenderet. *Ἀπολύτῃ ραφανίδι ὅπως ἴναι: καὶ οὐ ποτίμα. ὅς*
καὶ Θασίας πνίς ἵλαρον. i. e. *Aplutoi*, id est, illorū sic quidam
raphanos vocant, non *fluviales*, quas, & *marinas* vocant,

Raphanus niger.

Legendū arbitror, ut cæteris in locis legitur, *αἰς καὶ θασίας*
πνίς ἵλαρον. Et hæc est raphanus, quā nigrā vocamus, radi-
ce foris pulla est, intus candida; alioquin jam descriptæ
similis. A nigredine radice, & quod quasi illota videat-
ur *απολύτῃ* dicta est. Quartū Raphani genus *βοιωτῖαν*
nominat. Hæc dulcis est, & rotunda, nec, ut *Cleonæa*, præ-
longa Plinius l. 19. c. 5. *Ab eo Bæoticum*, dulce est, rotun-
ditate etiam brevi notabile, neque, ut *Cleonæum*, prælongū.

Hoc videtur alterum raphani genus Plinii; bis enim uno
eodemque capite de raphano egit, semel sub nomine
napi, & semel sub raphani nomine. *Nostri alia genera*
fecere. Algidenſe à loco longum atque translucidum. Al-
terum rapi figura, quod vocant Syriacum, suavisſimum ferè
atque tenerriſſimum, Hyemisſque patiens. Præcipuum tamen
est, quod è Syria non pridem adveſtum apparet, quoniam
apud auctores non reperitur: id autem tota Hyeme durat.
Etiamnum unum Sylvestre, Græci *agrimon* vocant, Pontici
armon, nostri *armoraciam*, fronde copiosius, quam corpore.
Primum genus *Corynthia*, aut fortè *Cleonæa* est rapha-
nus. Alterum genus *Boeotia* raphanus videtur. Mendum
quoque est in verbis Plinii. *Quod è Syria adveſtum non*
pridem apparet: quoniam apud auctores non reperitur.
Hæc quasi contraria sunt. si non pridem adveſtum, cur
nullam ejus mentionem fecerunt auctores. Scribo. *Quod*
è Syria jam pridem adveſtum apparet: quoniam apud aucto-
res non reperitur. Ideo jam pridem allatum probatur,
quod veteres nihil de ea prodiderint. Quod si nora ipsis
fuiſſet, aliqui, vel omnes ejus meminſſent. De tertio
raphano vide quæ libro nono dicuntur, ubi de *paſtinaca*
sermo est. Secundum raphani genus *Bæotica* raphanus
est, orbicularem vocant, rapæ forma, sapore dulciore.
Quintum genus Theophrastus erucæ folio esse scribit.
Nomen reticuit. Refertur ab Athenæo, qui *ἀμυγίαν* vo-
cari scribit. Plinius, *Et quod per se viride dixerunt.* Hæc
non parum corrupta. Dalecampius legit, *Leiothasium*,
Bæoticum quod & per se ἀμυγίαν ſυπλῖκῃ viride dixe-
runt. Sed cur genus hoc per se viride dixerunt? Im-
ginari hoc nequeo. Scribo ex Theophrasto, & quod per
ſimile erucæ dixerunt. Hanc lectionem probant quæ ſe-
quuntur. *Eſt præterea genus ſylveſtre, cujus folia ſunt eru-*
cæ ſimilia. Bis, imo ter, de uno eodemque raphani
genere hoc capite egit Plinius. Nullius momenti est
dicere, lectio iſta improbat, quod tum bis de una ea-
demque egiſſet planta. Priori enim loco nomina recen-
ſet, poſteriori deſcriptionem addit. De ſuo quoque ad-
didit hoc genus ſylveſtre eſſe. Sed idcirco agreſte eſſe
non negamus. Athenæum *ἀμυγίαν* vocare dixit. Plinius
armoraciam. Etiamnum unum genus ſylveſtre *agrimon* vo-
cant (manu ſcriptus *cheram*, *cheriam* antiquus codex. Vi-
de lib. 9) Pontici *armon*, alii *leucen*, nostri *armoraciam*,
fronde copioſius quam corpore. *Armoraciam* vocari auctor
eſt Dioſcorides, *Ραφανίς ἀρχία* ἢ *Ραμνῖος ἀμυγίαν* καλῶσι,
φύλλα ἔχει ἑμοῖα τῇ ἡμέρᾳ αὐτῆς τὴν δὲ λαμπρῶς μακρῶν. ἡ δὲ
ἰσχυρῶς, μαλακῶς ἀπὸ δρυμῶν. *Raphanus ſylveſtris, quam Romani*
armoraciam vocant, folia habet ſativa ſimilia, ſed quæ ad
lampſanam proprius accedant, radix gracilis, mollis, ſubacris.
Verba ἢ *Ραμνῖος ἀμυγίαν* καλῶσι in vulgatis codicibus
non extant, & pro *μαλακῇ, λεικῇ* habetur in veteri codice.
Lacuna ex altero veteri codice *μακρῇ* reſtituit. Nos vul-
gatam ſervamus. *Armoraciam* hanc fuiſſe dictam docet
Palladius in Octobr. tit. 11. *Item beſam locis ſiccioribus,*
nec non armoracium ſeremus, vel transferemus ad culta, ut
melior fiat: nam hæc agreſtis eſt raphanus. Pro agreſti
raphano nonnulli raphanum oſtendunt ruſticanam,
quam ſupra deſcripſimus. Hi cum viderent cum deli-
neatione Dioſcoridis non ſatis convenire codicem,
ut ſuam ſtabilirent ſententiam, dixerunt corruptum;
ſed ne emendare quidem conati ſunt. *Raphanus ru-*
ſticana acrior eſt quam ſativa; eadem radicem non gra-
cilem, ſed ſatis craſſam habet, foliaque quæ ad lampſa-
nam nullo modo accedunt. Proximè ad deſcriptionem,
meo judicio, rapiſtrum accedit, ſed nec longam, nec
mollem habet radicem, ſed albam: ut in veteri codi-
ce habetur. Folia non ſatis affabrè expreſſit pictor:
ad lampſanæ quodammodo accedunt. Planta hæc via-
rum margines & ſegetes ornat, floribus eſt luteis, nu-
merofis in caulibus brassicæ aut rapæ, ſeſquicubitali-
bus aut minoribus, tenuibus, hirsutis. Folia lampſana
non diſſimilia ſunt, lata, oblonga, aſpera, veluti rapi ac
napi, ſed lateribus indiſſa: radix exilis, tenuis, fibro-
ſa, candida; ſemen fert in tenuibus, oblongis, parvis ſi-
liquis, veluti rapi, ſed fervens, & acris guſtus, veluti
ſinapis, cujus uſum etiam ruſticis explet. Frequenter
in agris, dum requieſcunt, & aratro non proſcinduntur,
ſponte naſcitur, non minus tamen & ſecus vias, prope
veteres muros & aliis incultis & aſperis. A Martio
menſe in multam æſtatem cum flore reperitur: interim
& ſemen perficitur. Vulgo *Herio* vocatur. Ex ſativa-
rum raphanorum generibus dulciſſimam ait Theophra-
ſtus, cujus folia lævia; acriorem autem cujus folia aſpe-
ra ſunt. Quod etiam ab Atheneo refertur, & expe-
rientia comprobatur. Plinius, *In totum quidem, quorum*
tenuiora

tenuiora folia ipsi quoque dulciores : quorum scabra & angulosa & horrida amariores. Fallum est raphanos foliis tenuioribus dulciores esse. Scribe, quorum leviora folia ipsi quoque dulciores. Nec usquam dixit Theophrastus, amariores esse raphanos, quorum folia horrida, scabra & angulosa. Nihil de angulis apud Theophrastum. Nec quicquam ad rem facit, magis an minus angulosa sint. Scribe ex Theophrasto, Quorum scabra, aspera, & horrida acriores. Ita tamen scripsisse Plinium asserere nolum. Affirmo raphanos foliis asperioribus, esse acriores, amariores autem non sunt. Geoponicus auctor ut dulciores reddantur raphani, artem docet. Ραφανίδες γλυκύαι ἴσονται, ὅτι τὸ σπέρμα ὑποκρίνεται (melior M. S. codicis lectio ὑποκρίνεται) ἢ χαλῶ σπέρματι ἀσβεστοῦ φλεγμῶντος χέσμεσι. Raphani dulces erunt quorum semen vino mulso (feromellis, id est, in liquido quod melli supernatur) aut uvarum passarum succo fuerit maceratum : pituito-
sis commodant. Nescio an verum sit, quod scribit Plinius. Amaritudo plurima illi est (vetus, illis) & pro crassitudine corticis. Amaritudo nulla in raphano, acrimonia verò insignis. Notandum quoque in Aldino priore & Basileensi codice vocem γῆν desiderari, quæ in altero apud Aldifilios expresso codice Γογγυλίδος Γογγυλὶς dicitur à rotunda orbicularique radice. Nam quod in rotunditatem circum altum est γογγύλον hoc est, γογγύλον dixerunt veteres, Hefychius γογγύλον, γογγύλον. σκληρόν. Suidas γογγύλον. γογγύλον. Antiquissimi Græci γογγυλίδος pro globulis orbiculisque qui devorantur, dixerunt. Γογγυλίων, γογγύλον. καὶ γογγυλίδος (ita lege, non γογγυλίδος) τὸ μικρὸν σφαιρικὸν ὡς περὶ τὴν πᾶν. Gongylion, rotundum : gongylidia, pilula parva, velut cataportia. Grotianus Γογγυλίδος, τὸ μικρὸν καὶ σφαιρικόν, ὡς τὸ καὶ ἡ κεφαλὴ ἐμφορῆται. Gongylidia, parva sunt pilula, sic dicta à figura similitudine. Γογγυλὶς Geoponicus auctor γογγύλον vocat lib. 12. cap. 21. ἡ γογγύλη καὶ τὸ μακρὸν καὶ τὸ ἀνθρώπινον ὅσον ἀράνη. Rapa nullo humano vitio eurando commoda est. Hoc aperte falsum est, nec responso opus habet. Simon Sethi pro γογγυλίδος, γογγύλον dixit. τὸ γογγύλον ἡ κεφαλὴ ὑπὸ τῇ δυνάμει ἀπὸ τῆς γῆς, ὡς τὸ καὶ τῆς γῆς. Rapa calida sunt ordine secundo, primo humida. A Lacedæmoniis γαστήρ rapa dicta fuit, ab aliis zaceltis, fuit & raphys vocata. Athenæus lib. 9. Γογγυλίδος, πύτυς Ἀπόλλας, ἐν τῷ καὶ τῷ ἐν Πελοποννήσῳ πάλαι ὡς Λακεδαιμονίων γαστήρ φασὶ καλεῖσθαι. Νίκων δὲ ὁ Κολοφώνιος ἐν τοῖς Γλωσσῶσι, ὡς Βοιωτῶν γαστήρ ὀνομαζέσθαι τὴν γογγυλίδος ζακελίδος. Αμερίας ἡ καὶ Τιμαχίδος τὴν καλοῦντες ζακελίδος καλεῖσθαι. Σπυσιππος δὲ ἐν δυτικῇ οἰκίᾳ, Ράφανος φασὶ γογγυλὶς, ῥάφος ἀνάρρητος, ὁμοίος. Τὴν ἢ ῥάφον Γλωσσῶς ἐν τῷ ὁψιστοτέρῳ ἀλφ. ἢ π. ῥιλῶς καλεῖ ῥάφον. Rapa, in libro de urbibus Peloponnesi à Lacedæmoniis vocari γαστήρ, id est, ventres, Apollas scribit. Nicander Colophonius in Glossis, apud Bœotas γαστήρ brassicas nominari, rapa vero zeceltidas. Amerias autem & Timachidas appellari, cucurbitas zeceltidas ajunt. Speusippus libro secundo Similium, Rapianus inquit, rapum, raphys, anarrhinon similia sunt. Glaucus libro de obsoniorum conditura, sine aspiratione cum p. scribit rapijn. Apud Hefychium pro γαστήρ, γαστήρ legitur. Γαστήρ, γογγυλὶς ἢ καὶ ῥάφος. Gasteris rapum & brassicam denotat. Idem apud Phavorinum legitur. An ex Athenæo corrigi debeat Hefychius, an ex Hefychio Athenæus hæreo. Fortassis utrumque nomen obtinuit, sin minus, Hefychii præfero lectionem. Γαστήρ vel γαστήρδος nomen accepit rapa, vel quod ventosa sit, flatusque pariat; vel quod instar ventriculi repleti extuberet. Non omnem brassicam nomen illud obtinuisse arbitror, sed tantum capitatam. Nomen hoc eandem ob causam quam rapa ei impositum, nempe quod ventriculum mentiatur. A Bœoticis rapas ζακελίδος dictas scribit Athenæus. Scribo ζακελίδος. Hefych. Ζακελίδος, καλοῦνται, ἡ γογγυλίδος. Ζακελίδος sunt cucurbitæ, aut rapæ. Ζακελὶς, ὡς τὸ τὸ ζα particula intensiva, καὶ καλᾶν quod insignes strepitus, clamoresque pariunt in ventre, flatus enim excitat. Aut ὡς τὸ τὸ ζα καλᾶν quod obliquis admodum constet nervis venisque. Hefychius Ζα μίγξις, ὡς τὸ, ὅθεν καὶ ζακαλὶς, ὁ μεταλλοποιός i. e. Ζα magnum, validum, multum unde ζακαλὸς dicitur qui valde dives est. Idem καλᾶν, σπινθῶν, πλάγιον. obliquum, transversum. Quæ apud Athenæum ex Speusippo sequuntur, ῥάφανος, φασὶ corrupta existimat Dalecampius. Restituit idem, ῥάφανος, γογγυλὶς, ῥάφος, ῥάφανος ὁρεῖος. id est, radícula, rapum, raphanus vulgaris, & montanus, sive sylvestris. Ita hunc locum corrigit, & interpretatur Dalecampius. Raphani sylvestris, inquit, mentio fit, inter nota Dioscoridis, & annotationibus in caput de radice. Vellem doceret, quænam

raphanus sit vulgaris, diversa à radícula. Rectius ad hunc locum Casaubonus. Nihil censo mutandum. ita enim libri omnes. anarrhinum & anarrhinum esse nomina herbarum constat. Ego quoque nihil mutandum existimo, putoque hæc omnia nomina uni rapæ convenire. Rapam, ῥάφον & ῥάφιν dictum fuisse docet Hefychius Ράφης, ῥάφον, καρπὸς, καμὴ γογγυλὶς ὅτι δὲ λαμβάνει i. e. rapis, virga, fibula coma, rapa, vel, ut aliis placet lampfana. Idem Ράφανος καὶ ῥάφονος ἀσβεστοῦ ὡς τὸ τῶν Ἀπικῶν. ῥάφονος ὁ καὶ ἡ καρμύνη, ῥάφανος ἢ καὶ ῥάφονος. Τρύφων ἢ φασὶ ὡς τὸ Δωριεὺς τὸς μικροῖς ῥαφανίδος λέγοντας, τὴν δὲ μεταλλάσας ῥάφας. i. e. Tryphon, inquit, docet Diores parvas raphanos ῥαφανίδας vocare, magnas verò raphas. Idem ῥάφης, ὡς τὸ δυνάμει, πρὸς τὴν ἀρετὴν πλάχων λαμβανώμενος. καὶ ἡ ῥάφονος. calceamentum, acus, olus agreste lampfana simile, & virga. Ἀνάρρητος, quanquam herbam denotet, suspectum tamen admodum est, nec video quomodo rapæ vox illa convenire possit. Si auderem, vocem conflarem ex ἀνάρρητος, quod proprie significat, ignem propè extinctum flatu exuscitare & reaccendere. Exponitur etiam flatus excitare, movere, flare, perflare. An itaque rapa ἀνάρρητος dicta fuit, quod flatus excitet. Doctiorum hoc iudicio relinquam. Latinis rapa dicitur & rapum. Non à Græco ῥάφος, vel ῥάφης, ut quidam existimant. Nam apud Græcos antiquiores voces istæ non reperiuntur, cum rapa & rapum apud antiquissimos Latinos Catonem, & Varronem legatur, ῥάφης, autem & ῥάφης apud infimæ Græciæ auctores tantum reperitur, quando Græca lingua corrupta, ab Italis multas voces mutasset. Verisimilius ergo ῥάφης & ῥάφης natum ex Romana voce rapa vel rapo, corrupta ac π in φ mutata. Rapa vel rapum, quasi ruapum vel ruapa dicitur. Varro lib. 4. de lingua Latina. Quod rueret e rure ruapa : unde rapa. Ad hunc locum Scaliger; Romana editio & Vertranus, ὡς τὸ ῥάφης. ita legendum erat. Quod e terra ruerent ruapa, unde rapa. Sanè ineptè e terra hæc etymologia eruitur a Varrone, quæ adeo terrestris sit & plena ruris. Græcis enim est ῥάφης : unde etiam ῥάφονος. Athenæus lib. 9. Σπυσιππος ὅτι ἐν δυτικῇ οἰκίᾳ. Sanius certè Varronis etymon. Vox ῥάφης Græco barbara est, quæ nec apud Hippocratem, Aristotelem, Theophrastum, Nicandrum, Dioscoridem nec alium scriptorem reperitur, qui vixit antequam Græcia a Romanis subacta, linguaque Græca nihil corrupta esset. Rapa non est vox Græca, nec à Græco ῥάφης φωνηέντων derivata, mera Latina est, ita vocata, ut Varro ait, quod facile extraterram ruat; vel, quod magis placet, quod passim in cibos rapiatur. Rapa ergo à rapiendo nomen accepit. Rapæ multis in locis meminit Theophrastus lib. 1. cap. 9. radicem carnosam habere tradit, cap. sequenti, ex carne & cortice constare, corticemque tenuem esse & dilutum. lib. 1. de causis cap. 4. & lib. 7. cap. 9. corticem carni adhære, feri cum sol in Leone est, calidis diebus fatum citius in caulem assurgere, terraque si operiatur radix, ad æstatē durare. c. 7 l. 7. Vi temporis quo feritur mutationē accipere. Quod intelligi debet de sapore mollitie & similibus. Nam cum ex semine rapi brassica nascitur, id non fit temporis, sed ætatis ratione. Geoponicus auctor lib. 11. τὸ δὲ σπέρμα τὸ γογγυλίδος, καὶ τὸ γογγυλὶς φέρει, καὶ ἀνάρρητος. i. e. At verò semen rapi post annos tres brassicam producit, & vice versa. Idem ferè Varro lib. 1. cap. xl. de re rustica. Nam ex semine brassicæ veteris sato nasci ajunt rapam, & contra ex raporum brassicam. Plinius lib. 11. cap. x. Namque & ocimum senecta degenerat in serpyllum, & sisymbrium in calamentum. Et ex semine brassicæ veteris rapa fiunt, atque invicè. Cur sisymbrium degeneret in mentam, alibi diximus. At cur brassica in rapum, & rapum in brassicam mutetur, difficile est rationem reddere : Sisymbrium enim & menta affines sunt plantæ : facile ergo pro alimentis, cœli, folique ratione aliam haud multum diversam assumunt formam. At brassica & rapa præter genus nihil habent commune. Illud unum dicendum; uti in exsiccatis quoridie, quibus nulla cum planta est affinitas, post mutationes varias plantas etiam diversas exoriri videmus. Sic terræ commissum semen rapi, cum brassica similitudo major est, quam novæ terræ cum planta, postquam putruit, varias que subiit mutationes, brassicæ faciem formamque ac ideā assumere poterit. Verisimilius tamen quod docet Palladius in Julio tit. 11. Hoc mense loco irriguo, napos seremus, & rapa, solo putri, & soluto nec spisso. Locis humidis letantur & campis. Sed napus in siccis & prope tenui, atque devexo, & sabuloso melior nasci-

tur. Loci proprietas utrumque semen in alterum mutat. Nam rapa in alio solo per biennium sata mutantur in napos, alio vero napus transit in rapum. Subactum solum, stercoratum, versatumque conquirunt, quod & ipsis & segetibus proderit, quæ ibi anno eodem feruntur. Napus & rapum similes valde plantæ, ut infra dicam: quare non mirum si altera in alteram mutetur. Apud Hesychium legitur ex semine sinapios nasci rapam. Ἀλ'μαδὺς, κολυμβιδὺς ἰλαίαι. καὶ αἱ ἐκ σινάπιδος γαγγυλίδες. rapa ex sinapios femine nota halmades vocari ait. Putavi quondam pro αἱ ἐκ σινάπιδος, legendum αἱ ἐκ σινάπιδος, quod ex brassicæ femine rapum nasci veteres tradant: sed cum recentiores observassent ex sinapi femine rapas prodire, vulgatam fervare visum fuit lectionem. Raporum genera duo observavit Theophrastus, marem & sceminam. Plinius lib. 19. cap. 5. Reliqua cartil aginum natura terra occultantur omnia. In quibus de rapis abunde dixisse poteramus videri, nisi medici masculini sexus facerent in his rotunda: latiora vero concava, & feminini præstantiora suavitate, & ad condiendum faciliora, quæ sæpius sata transeunt in marem. Idem lib. 18. cap. 13. Genera eorum duo prima Græci fecere, masculum, femininumque, & ea ferendi modo ex eodem semine. Nicander in Georgicis lib. 2. ut restatur Athenæus, duo novit genera. Citantur versus Nicandri ab Athenæo duobus locis lib. 4. & 9. ubi corrupti sic leguntur.

— Ἀλ' εἶσα ῥαφάνοις εἶσω λατρωκῆ
Γογγυλίδες. διζοῇ γάρ τ' ἐκ ῥαφάνοιο γυνέθλη
Μακρήτε, σιφρήτε φαίνεταί ἐς πρᾶσις. Vertunt,

— Simulque Raphani cum rapis
In terra latentibus. Est autem duplex raphani progenies:
Nunc enim rotunda figura, nunc longus conspicitur in hortorum pulvinis.

Primum Hemistichium lib. quarto non habetur; secundus versus in hunc legitur sensum.

Γογγυλίδος. διζοῇ γάρ τ' ἐκ ῥαφάνοιο γυνέθλη
Μακρήτε, σιφρήτε φαίνεταί ἐς πρᾶσις.

Rapi, adverte animum, genus duplex est, ut & radicle,
Oblongum alterum, alterum rotundum in arenis hortorum conspicitur.

Primum Hemistichium sic restituit Casaubonus. Ἀλ' εἶσα ῥαφάνοι, καὶ εἶσω λατρωκῆ, γογγυλίδες. Ita locum citatū emendavit Casaubonus, ut aliquis esset sensus, ego versum integrū deesse puto, nec video quī versus emendari possint. Quam diversitatem Geoponicā etiam observavit autor lib. 12. cap. 1. καὶ σιφρὴτε φάινεταί — μεταφύττειται ὁ γογγυλὶς τὸ κεφάλαιον, καὶ τὸ γογγυλὶς τὸ χερματίζει ἵς τὸ γογγυλὶς πρᾶσις. Dioscorides rapum aliud sativum, sylvestre aliud lib. 2. cap. 134 & 135 esse scribit.

Sativum non describit, de hoc primo loco nobis agendum erit. Hujus marem & sceminam his verbis agnoscit Plinius lib. 18. cap. 13. Genera eorum Græci duo primum fecere, masculum femininumque, & ea ferendi modo, ex eodem semine. Densiore enim satu masculoscere, item in terra difficili. Semen præstantius quo subtilius. Species verò omnium tres: Aut enim in latitudinem fundi, aut in rotunditatem globari, Tertiam speciem sylvestrem appellare, in longitudinem radice procurrente, raphani similitudine, & folio anguloso, scabroque, succo acri: qui circa messem exceptus oculos purget. De sylvestri nihil tale apud Dioscoridem; Verum raphani sylvestris radicem subacrem esse inquit. Sine ullo dubio, cum alia aliqua planta confundit Plinius sylvestre rapum; cum bunio nempe aut buniade, uti sequentia docebunt, quod ex capite quarto lib. 26. probo, ubi inquit. Naporum duas differentias, & in medicina Græci servant, angulosos foliorum caulibus florentes, quod bunium vocant, purgationibus fæminarum. Videt facile Lector Plinium, hic bunium vocare, quod supra rapum sylvestre. Quin etiam lib. 20. cap. 3. diversum ab hoc describit sylvestre rapum, de quo infra, vel rapi sylvestris historiam cum brassicæ confundit, & id verisimile est. Videat Lector cap. 6. lib. 7. Historiarum, ac legat quæ de sylvestri brassica, ac rapo Theophrastus scribit, videbit facile Plinium ex utraque unam confecisse historiam. Recentiores rapas dividunt in longam & rotundam, rotundam in sessilem & orbiculatam, Rotundam marem vocant longam, & id ex Plinii verbis mox citatis. In quibus de rapis abunde

dixisse poteramus videri, nisi medici masculini generis sexus facerent in his rotunda; latiora vero concava & feminini, præstantiora suavitate, & ad condiendum faciliora, quæ sæpius sata transeunt in marem.

Sed aliter Athenæus lib. 10. Θεόφραστος ῥᾶ βυνιάδα ἐστὶν ὁνομαζομένη, ἁπλῆ καὶ πινυ γογγυλίδας, καὶ ἴσως αὐτῇ ἢ βυνιάδας. Theophrastus nullam mentionem facit buniadæ, sed rapum quoddam masculinum esse tradit, quod fortassis est buniadæ. Huic opinioni favere videtur Galen. 1. 2. de alimento facult. Ἴσως γογγυλίδας καλεῖται, ἵτις βυνιάδας τὸ φυτόν ἐστιν ὁνομαζομένη. Idem lib. de cib. boni & mali succi. Μίσος δὲ ἐν χυμῷ τὸ καὶ κρηχρῶμεν, αἵτις τῷ ἀέρι ἐστὶ καὶ τῷ γογγυλίδας αἵ καὶ βυνιάδας ὀνομαζομένη καὶ τῆς καλῆς καὶ κακῆς. Hujus plantæ, quam gongulida aut buniada apelles licet oleaceum. Sed ari carique radix & rapi quod buniada, id est napum appellant, in iis qui boni pravi que succi sunt media habetur. His accedit Columella, qui lib. de re rust. 11. cap. 10. Ab his leguminibus ratio est habenda naporum raporūque, nam utraque rusticos implent. Magis tamen utilia rapa sunt, quia & majore incremento proveniunt, & non hominem solum, verum etiam boves pascunt. Præcipue in Gallia, ubi Hyberna cibaria prædictis pecudibus id olus præbet. Solum putre & solutum res utraque desiderat, nec densa nascitur humo. Sed rapa campū, locisque humidis latantur. Napus devexam amat & siccam tenuique propiorē terram. Itaque glareosis sabulosisque arvis melior exit, locique proprietate utriusque semen commutat. Namque in alio solo rapa biennio sata, convertuntur in napum (hoc de rapis Theophrastus, & Plinius, nec parvum argumentum rapas sceminas rotundas esse, napum verò masculum rapum, & oblongum) in alio napus raporū accipit speciem. Rigus loci utrumque recte ab solstitio feritur, siccis ultimā parte mensis Augusti, vel prima Septembris, subactum solum pluribus iterationibus aratri, vel rastri, largique stercore satiatum postulant. Nam id plurimum refert, non solum quod melius ea proveniunt, sed quod etiam post fructum eorum sic tractatum solum segetes opimas fecit. Iugerum agri non amplius quatuor sextariis raporū seminis observandum est; quarta parte amplius napsi spargendum, quia non in ventrem lateſcunt, (attende Lector rotunda rapa vocat, longa napos) sed tenuem radicem deorsum agunt. Idem Pallad. lib. 8. titulo 2. Ut ut sit, si masculum rapum non sit napus, vicinas admodum esse plantas, præter dicta, probat quod Dioscorides napi caput rapis subjunxerit. Napus Græcis βυνιάς dicitur, a tumentī figura deducta significatione, ut viris placet doctis. Sed rapis hoc nomen magis competit, siquidem rapa tument, uti ex Columella jam audivimus, napi non tument, sed tenuem deorsum mittunt radicem. Fortassis nomen illud accepit, quod facile extuberet, ac in rapum mutetur. Diligenter cavendum, ne cum Plinio bunium cum buniade confundamus; diversæ enim plantæ, admodumque differentes sunt. De buniade agit Dioscorides lib. 2. c. 136. de bunio verò lib. 4. cap. 124. Illud notandum, Græcorum κατὰ σινάπιδας esse Latinorum; napum si non masculum rapum, proximè tamen ad longum accedere rapum. Napi delineationem non tradidit Dioscorides, quia suo ævo cognita satis. Napus vulgaris hodie notus non est, si rapa mascula, sive longa non sit. Recentiores hanc, cujus picturam addidi, pro napo plantam ostendunt. Folii, caulibus, flore, filiquis, femineque rapum refert, sed radix quæ rapo in orbiculatam longitudinem extuberat, napo in longitudinem ex porrigitur. Napi siquidem crassa (Columella tenuis, sed hoc respectu extuberantis rapi intelligi debet) & longa radix est; hujus autem tum & rapi sylvestris habetur species, quæ Gallia rura naveram, teste Ruellio, appellant; quæ ex non transplantatorum sive raporū, sive naporū semine nascitur, & foliis, caule, reliquisque rapum ac napum æmulatur, sed radice non crassa, oblonga quidem & haud magna est. Aliam agnoscit differentiam Mathioli; alteram nimirum alba, alteram flava constare radice, flavas crassitie albas superare, ac colore magis placere, insipidiores tamen esse, & ob id gustui minus gratas. Errant Botanici qui scribunt Theophrastum plura naporū genera novisse. Hos decepit Plinius, qui raphani, napi, brassicæque historiam, ut supra dixi, confundit; & napsi adscribit quæ Theophrastus raphano, seu raphanidi. Ut Plinium excusent, mendosum ejus codicem esse scribunt. Sed Plinium scripsisse uti vulgo legitur, hæc verba satis ostendunt. lib. 19. c. 5. Idem naporū quinque genera fecere &c. Post pauca. Palma Romæ Amisterninis datur, inde Nursinis, tertia nostratibus. Cætera de satu eorum in rapis dicta sunt. Nemo in-

Brassicam Græcis antiqui ῥάφανον dictam esse, supra diximus, recentioribus vero ῥάφανον raphanum significasse, ac ita duas diversasque plantas uno nomine insignitas ob mutuum quandam affinitatem, ac amicitiam seminis utriusque, vetustioris præsertim, utramvis plantam generantis. Geopon; auctor ἰδιόματι ἔχει ὅτι καὶ μέλιτι σπέρματι παλαιῶν ῥάφανον φύσιν. Verum nosse expedit, quod brassicæ semen inveteratum raphanum producit. Recentiores Græci καὶ μέλιτι dixerunt, quasi καὶ μέλιτι, teste Suida, ὡς τὸ καὶ μέλιτι αἰμβλύειν quod oculorum papillas quas Græci ῥάφας vocant, hebetet, obrundatque. Simon Sethi, ὁ φησὶ αἰμβλύειν, oculorum aciem hebetat. Columella in Hortulo,

Hoc etymon fortassis culpam non placebit, quod Dioscorides lib. 2. cap. 146. ἀμβλωποῦναι ἢ βοήγει καὶ αερομαδίαν ἐπινοήθη, quibus obfusier est oculorum acies ac tremula, in cibis auxiliatur. Plinius lib. 20. cap. 9. ex sententia Catonis. Hunc cibum ὁ οὐλοῦν κλαυτὴν conferre multum olim : succum vero crude, vel angulis tantum tatis cum Attico melle, plurimum. Solvit hunc nodum Galenus, qui adversus habetudines prodesse brassicam dicit cum oculi humores iusto sunt. Id quod his verbis declarat, lib. 2. de aliment. facult. cap. 44. ἐξερθάνει μὲν οὖν ἀπὸ τοῦ πικροῦ καὶ τῆς ψυχρότητος φακίται καὶ κεράμβη, καὶ διὰ τὴν τῆς ὀφθαλμοῦ φύσιν σύμπτει ὁ ὄψαρος. Lens itaque ὅ βαρυκαταστασία equali inter se menfura exciccant, ob idque visum bebent, nisi forte totus oculus humidior fuerit, quam naturalis habitus postulet. Alii κεράμβην vocatam asserunt, quasi κεραμειον, vel ἀντίβιον quod crapulae advesetur. Et hac commendatione non tantum apud Græcos veteres, & recentiores, sed etiam Latinos Belgasque notissima. Dioscorides τὸ πᾶς οὐ κακοῦ πάσης καὶ οὐκ ἐκείνης σβέννυσσι ἐπιλαμψεμένη summo cibo summū, noxas ex crapula, largioreque vini potu pellit atque restinguit. Rationem dat Galenus lib. 2. πρὸς τὸν περὶ cap. 1. ex sententia Apollonii, τὴν δὲ λαχάραν ἡριόκεν καὶ ὡς εὐχολοῦν πρὸς ψυχρότητα, κεράμβη ἢ ἀτμός ἐξερθάνει. Idem eodem capite, καὶ αὐτὴ ἢ τὴν φύλλα τῆς κεράμβης διαβεβαίρηται. ἡ κεράμβη καὶ ἐπεὶ πίνονται τῇ κεφαλῇ, καὶ διερχόμενα φουσκάκι ἀντιπαύει τὴν μετέωρον. Exoleribus est lactuca, ut pote boni succi ὃ refrigeratoria ὃ brassica quæ vapores rescitet. Quin ὃ ipsa brassicæ folia calida macerata, capiriturque circumposita ac obligata, naturaliter ebrietati resistunt. Cato cap. 156 Si voles in convivio multum bibere, canareque libenter, ante cenam esto crudam quantum voles ex acetō. Et item ubi cenaveris, comesto alia quinque (brassicæ) folia, reddente te quasi nihil ederis, biberisque, bibesque quantum voles. Ex hoc loco Plin. lib. 20. cap. 9. vino eam adversari, ut inimicam vitibus, antecedente in cibis, ebrietatem caveri: postea verò sumpta crapulam discuti. Eam ob rem Athenæus ad finem lib. 1. narrat Ægyptiis olim id fuisse solenne, ὥστε τὸ φιλονεὶ ἀγοστὸι σημεῖον ἔχει τὸ πίνει μόνους ἀνθρώπους οὐ μέγα καὶ τοὺς δέοντες. καὶ πάντων ἰδούμενων κεράμβης ἔδειναι, ἵφθας καὶ ἀγλάϊας δίδου τῷ ποσειδάωνι ἑοικέναι, καὶ πολλοὺς αὖτε χρυσίου δίασματας ἀμειψόντας καταλαμβάνοντας τὸ κεράμβης σπέρμα. Ἐκ δ' αὖ μὲν ἀνὴρ κεράμβην φύνεται ἀμειψόμενος ὁ ὕψος γίγνεται, διό καὶ συμβαίνει, φησὶ τιμώμενος, καὶ τὸ πίνει κεράμβης ἔδειναι. Vinolentos Ægyptios fuisse hoc ostendit, quod apud eos tantum in cenis lactatum est ante omnem cibum brassicam elixam comesse, ὃ ad compotationes ita sese preparare. multi sane ut ab ebrietate vindicerent, præsumunt brassicæ semen. Quin & n qua vite brassica nascitur, inde vinum exilius. Quamobrem Sibaritæ, ut inquit Timæus, antiquam porarent, brassicarum esu se muniebant. Alexis,

*Hæc bibisti plus satis, nunc grave caput,
Sentis, medendum est huic malo, jejuno
Deinde brassicam tibi dabit quispiam elixam.*

Ex his non tantum brassicam post cibos sumptam crapulam discutere; sed etiam ante eosdem ebrietatem præcavere. Hinc fabulæ, quæ apud geoponicos auctorem extat, origo, qui multa eaque admiranda de brassica lib. 12. cap. 17. refert. ὁ δὲ Νίσιος ἐν τῇ ἀληθειᾷ λέγει οὕτως

[illegible]

Frigoribus caules & vere cymata mittit)

Hic

Hic est quidam ipsorum caulium delicatior teneriorque cauliculus. — Postquam ex eadem brassica contingunt æstivi autumnalesque cauliculi, mox hyberni, iterumque cyma, nallo quæ genere multiferè donec sua fertilitate consumatur. Archigenes apud Galenum lib. 10. πτόπος cap. 1. κύματος πρωτοτόμους καυλούς vocat. Locus insigniter depravatus, sic vulgo legitur, Σφάδρα ἔφη αἰθιολόγος ὁ ὡρῶν τῶν φρέων λινοφόβου ἀντιπαῖδας βοηθεῖν, εἰς ἀνασκόδην, ὡς ὡρῶν καυλῶν ἀφελήματα· κύματ' β. νήσει διδομένους ἐπὶ ἡμέρας 3. Legendum, σφάδρα δὲ ἔφη ἀντίπαδος ὁ ὡρῶν τῶν φρέων λινοφόβου ἀντιπαῖδας βοηθεῖν εἰς ἀνασκόδην παῖδας δὲ ὡρῶν τῶν καυλῶν ἀφελήματα· κύματ' β. εἰς ἡμέρας 3. i. e. Ceterum Antiochus apud Phrycen linophobum, valde juxta naturalem contrarietatem auxilio fuisse ait, ad mali everfionem protomi caulis (id est, cymatis brassicæ) decocti cyathos duos jejuno ad dies novem exhibitis. Sic legendum vel ex Dioscoride probatur, τὸ δὲ αὐτῆς κοῦμα. — καὶ εὐρηπικὰ τερον. Hujus caulis meminit Martialis lib. 10.

Et faba faborum prototomique rudes, Idem lib. 14.
Quum mihi boleti dederint tam nobile nomen,
Prototomus, pudet heu, servio cauliculis.

Prototomi dicuntur à prima cæsura ac sectione, quando videlicet ad generationem seminis angelcentes succiduntur, & in ciborum usum veniunt.

Alibi etiam πτόπος καυλόν eodem significatu legitur. Apud Theophrastum lib. 4. cap. 16. πρωτοτόμους ἀμπελῆς reperitur, cui ἀντιπαῖδας. Cymata brassicæ Marcellus Empiricus græca appellatione vocat cap. 20. Haplofiles, à teneritudine, Variis in locis Theophr. brassicæ notas tradidit. Lib. 1. cap. 15. inter αἰφύλλια numeratur. cap. 16. carnosa esse folia. cap. 23. utraque parte germinare lib. 7. Hist. cap. 1. & lib. 4. de caus. cap. 3. decimo à fatione provenire die. Lib. 7. cap. 2 & lib. 1. de caus. cap. 4. Avulsione exoriri lib. 7. c. 2. regerminatos caules suaviore inquit, si antequam decaulescat folia detrahantur. Videat lector quæ à nobis adhuc locum dicta sunt. Lib. 3. de caus. cap. 24. tonsam, detusamque brassicam fieri meliorem. Videat locum lector lib. 3. de caus. cap. 3. Inter ea quæ speciem mutant refert. lib. 7. hist. cap. 5. erucas innasci scribit, à quibus defenditur, si juxta ervum seratur. Lib. 3. de caus. cap. 15. lib. 2. de caus. cap. 15. vitem ex odore brassicæ ledi. Adeat lector locum & annotata examinet. Hæc Plinius naps, brassicæ, & raphanis adscripsit, ut supra notavi. Brassicæ tria inquit Theophrastus esse genera, crispum, læve & Sylvestre, Tres etiam brassicas novit Athenæus, halmyridem, lævem & silusnam. Verum ubi verba Theophr. refert recenset duo genera, crispam & sylvestrem, quasi apud Theophrastum lævis nulla fieret mentio. Plinius lib. 19. cap. 5. turpiter brassicæ cum raphani generibus confundit, attamen ea quæ Theophrastus de brassica scribit, ad verbum exscripsit. Capite vero octavo plura brassicæ genera recenset, de quibus agam ubi Theophrasti verba examinaverimus. Cato cap. 157 tria etiam describit genera. Dioscorides etiam tria genera novit, sativum, Ægyptium, & sylvestre: addit quartum marinum, de quo alibi. Non enim pertinet ad brassicæ classem; Facie enim & viribus dispar. Illud de hoc genere quarto addendum, quod Historiographus Emanuel de Meteren scribat, Soldanella, sic vulgo vocatur, servos quosdam cum Slusa Flandriæ urbs, ab illustriss. Principe Auraco Mauritio obsideretur, ad multum tempus vitam sine pane vel fale sola hac herba sustinuisse. Nec lævem, nec scabram, describit Theophrastus, sed feminis utramque agnoscere differentiam, bonum enim vel vitiosum ferre, etiam, crispam fucci bonitate & folii amplitudine, lævem præstantiorem esse. Athenæus crispam selinam vocatam scribit, quod foliis apio similibus conspiciatur. ἡ δὲ σελινιστὴς τὴν διομασίαν ἔχει διὰ τὴν εὐλόγησιν. ἡ μὲν γὰρ ἐστὶ σελίνου, καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν πύκνωσιν. Selinam appellantur ob crispia folia, apio namque similis est, & præter alia foliorum densitate. Cato loco citato, Altera est crispia quæ à similitudine apii σελινωδὴς vocatur. (Fistis foliis est, in variasque partes dissectis neutiquam crispis) Hæc est & aspectu, & natura bona ad curationem, validiorque est, quam quæ supra scripta est. Lævis nomen accepit, quod foliis levibus est, hæc ubique nascitur. Athenæus ἡ δὲ λεῖα φύλλα ἀνὰ πᾶσαν φασὶν χρίσθαι γίνεσθαι Cato loco citato. Prima est lævis, quæ cognominatur λεῖα, grandibus & latius foliis, caule magno, validam hæc habet naturam & vim magnam habet. Idem Plinius lib. 20. cap. 9. In tres species eam divisere Græci (hæc lib. 19. cap. 2 de raphano) antiquissimi, crispam, quam selinada vocaverunt,

Brassica tenuifolia, laciniata seleni folio.

à similitudine apii foliorum, stomacho utiliore, alvum modicè mollientem. Alteram leam latius foliis, è caule exeuntibus: unde caulodem quidem vocavere, nullius in medicis

Brassica vulgaris sativa Lobel.

Ttt 5

na momenta

na momentis. Contra, uti audivimus, Cato, qui vim magnam huic adscribit, sed non æque ac altera præstaret. Ex dictis vulgaris codices Theophrasti depravatos esse satis videre est, ac correctionem quam dedimus legitima esse. Lævis hæc, sativa Dodonei est, Belgæ groote raede Itolen vocant, id est magnam rubram Brassicam. Hanc Plinius, alibi cumanam vocat, lib. 19. cap. 8. Cumanum inquit sessili folio capite patulum. Priorem apianam à similitudine apii vocat eodem cap. Genera ejus facit tria, unam extensis foliis, caule magno alteram crispo folio quam apianam vocat. Belgæ duas brassicas norunt, quarum unam gheharonhede Itool vocant, sive crispam. Plinius lib. 19. cap. 8. Sabellicum etiam vocat, vel saltem vicina admodum huic est. Sabellico usque in admirationem crispæ sunt folia, quorum crassitudo caule ipsum extenuat, sed dulcissima perhibentur ex omnibus generibus intellige). Columella in hortulo.

Quæ duri præbent cymosa stirpe Sabelli.

Sabellici populi sunt, qui montes incolunt, inter Sabi-
nos & Marlos, a Sabinis orti. Alteram Belgæ vocant
gehackelde hool/five foliis fissis. Utra Theophrasti sit
lectoris esto iudicium: Non videtur selenitis ab *ἑνὰ φύλ-
λῳ* diversa, quia omnes Latini & Athenæus crispam folio
apii describunt. Tertiam sylvestrem Theophrastus vo-
cat. Huic folium parvum, leve ac rotundum inquit esse,
ramosque ac folia multa habere, succumque asperum &
medicamentosum. lib. 7. cap. 6. Foliis minoribus cau-
libusque scabriusculis constare, succo acriori, vehemen-
tiorique. Eodem cap. brassicam sylvestrem rotundio-
res ac leviores quam sativam gerere caules; foliorum
appendicem illa latam, hæc habet rotundiorē, foli-
umque ipsum minus angulatum. Videt lector mani-
festam contradictionem, sed & videat quæ ad caput hoc
annotavimus. Plinius lib. 19. cap. 5. *Tertium sylvestre at-
que huic, lævia quidem (folia) sed breviora ac rotunda co-
piosaque, atque fruticosa, sapor autem asper & medicamenti
instar ad eliciendas alvos.* Idem lib. 20. *Tertia est proprie
appellata crambe, tenuioribus foliis & simplicibus, densissi-
misque amarior, sed efficacissima.* Cato loco citato. *Item
tertia, quæ καμύρον vocatur minutis caulibus, tenuioribus
foliis, & acerrima omnium est istarum, (amarior Plinius)
tenui succo vehementissima.* Norandum quod Cato &
ex eo Plinius (ex Græcis enim antiquissimis non hausit)
scribant hoc genus καμύρον vocari. An itaque reliqua
genera καμύρονος nomen non obtinuerunt? Contrarium ex
Galeno probavimus. Dicendum hoc genus καμύρονος no-
men hoc audivisse. De hac intelligi debet vulgatum
Græcorum adagium *δὴς καμύρον θάνατος*. *crambe bis posita
mors.* Ad hoc adagium alludit Iuvenalis satyr 7.

Occidit miseros crambe repetita magistros.

Exponit adagium hoc magnū illud Roterodamen-
lumen. Antiquitus scribunt in conviviis adhibere so-
lere, verū recoctam adeo nauseam adferre, ut Græcis
in fastidio proverbium abierit. Quoties enim rem ite-
rum atque iterum repetitam non sine molestia indica-
bant δις κεφάλῃ δέναι τὸ, id est κεφαλὴν δις φέρει. Sylve-
stre brassicam his verbis describit Dioscorides. lib. 2.
C. 147. Κεφαλὴν ἀγρίαν φύεται ἐπὶ τῇ πελάγει ὅτι παρὰ θάλασσαν
καὶ πηλὴν ἀδινά τοι πάσι, εὐκταία τῷ ἡμῖν, λευκότερη δὲ ἢ καὶ
δαυτέτερη κρυπτέτη. Sylvestris brassica ut plurimum locis
maritimis præcipue nascitur : fativæ similis, sed candi-
dior hirsutior & amara. Δαυτέτερη ex Plinio quis inter-
pretandum dicit densior, frequentior, quia hirsuta, non
læviora. Theophrastus, Cato, Plinius folia sylvestris hæc
brassica genus est à Theophrasti ac Catonis. Siquidem
reperitur sylvestris quædam brassica quæ fativæ mi-
nori, quam κεφαλῆν Dodonæus vocat, similis esset, nisi hir-
sutior, albidior, ac sapore amarior foret ; folia siqui-
dem, flores, & filiquæ satis respondent. Accedit quod
in Zelandia hæc reperitur altioribus juxta mare tumu-
lis. Nec videtur Dioscoridis sylvestris cum Theophrasti
convenire, siquidem Dioscorides brassicam sylvestrem
fativæ similem scribit. Theophrastus folium tribuit syl-
vestri suæ parvum, læve ac rotundum, id est minus cris-
pum & angulatum. Cum ex fativis nullum habeat fo-
lium rotundum. Videt etiam lector brassicam κεφαλῆν
Dodonæi (nostrates sloopen vocant) non esse sylvestrem
Græcorum, quia foliis est crispis neuviquā rotundis par-
visque, nec etiam multis caulibus folisque danata.
Si brassica perfoliata plura haberet folia ac caules, op-
timè conveniret, & fortassis alibi copiosioribus caulibus
& foliis provenit. Illud etiam indagandum, an halmy-

Brassica campestris Clusii.

Brassica cauliflora, aut Florida Botriitis
Lobel.

ris Eudemi apud Athenæum sit sylvestris brassica Dioscoridis, aut Catonis. Viris doctis sic placet; quia Dioscorides sylvestrem in maritimis nasci scripsit: differre tamen probatur, quod Dioscorides sylvestrem amaram dicit, halmyridem Eudemus sapore gratum. *Εὐδήμητος ὁ ἀθηναῖος ἐν τῷ περὶ λαχάνων καὶ ὀσπρίων βιβλίῳ γράφει ὅτι αὐτὸς τῆς περὶ λαχάνων, ἀλμυρῆδος καὶ λεῖο φύλλου καὶ σιλινθίου τῆς ὁδοῦ πρὸς τὴν κεκρυμένην τῆς ἀλμυρῆδος, φύττει ἐν ἑστέρῃ καὶ κύμῃ, καὶ ῥόδῳ ἐπὶ τῇ κνίδῳ, καὶ ἰφίῳ.* Eudemus Atheniensis libro de oleribus inquit esse tria genera brassicæ nimirum quod halmyrida vocant, quod levibus est foliis, & apianum. Halmyridem gustus voluptate censeri primam omnium. Nascitur in Cumis, Rhodo, Eretria, Cnido, Epheso. Hac etiam de causa nec Theophrasti, nec Catonis sylvestris brassica esse potest; succum hæc asperum & medicamentosum habet. Fortassis Halmyris dicta, quod locis salis proveniat, Theophrastus lib. 2. de caus. cap. 6. brassicam humore salso juvari, ac optimam fieri scribit. Locum adeat lector & videat annotata. Ex Plinio lib. 19. cap. 8. alia brassicæ genera veteribus cognita fuisse, discere licet. Pompejanum procerius caule ab radice tenui, intra folia crassescit. Rariora hæc angustioraque, sed teneritas indote, si (legit Dalcampius sed) frigora non tolerat. Viri docti genus hoc putant, eam esse quam caulifloram vocamus brassicam. quod affirmare nequeo, sed in medio relinquo. Nescio enim utrum procerius hoc genus nascatur. Hyemem, superasse nondum observavi, saltem primo anno reliquis non majus. Illud probare videtur, caulifloram non esse Pompejanam; quia Italix est peregrina, sic enim dicta est à natali loco. Columella.

Quæ dulcis Pompeja palus vicina Salinū.

Herculeis, stiveoque silyr qui defluit amni.

Vocat Pompejanam à Pompejanis Campaniæ populis qui prope Neapolim fuerunt. Sed caulifloræ semen, Alepo defertur: quod singulari cura coli vult, alioquin caulem statim producit & semen, ex qua Sabauda nascitur. Quæ brutiana & aricina, vocatur Belgis, mihi quæ incognita est. Ex Plinio harum Historiam petat lector.

Brassica capitata alba.

& Columellæ Hortulo. Quas vulgo capitatas vocamus ad Cumanam pertinere arbitrantur; nisi forte ad lacuturres, ut Columella vocat, & turri lacus inquit Plinius loco citato. Nuper subiere lacuturres ex convalle

Aricina, ubi quondam fuit lacus turrisque quæ remanet; capite prægrandes, folio innumeri, alii in orbem porrecti, alii in latitudinē torosi. Nec plus ullis capitibus post Trutianum, cui pedale aliquando conspicitur. Et cyma nullis serior. Hæc Nicandro ac Galeno κεφαλωδὸς γάρηε dicitur. Quam brassicam caule rapum gerentem vocant, ex insitione brassicæ in rapam provenisse credunt. In excavatam rapam

Rapa brassica.

brassicæ repositum semen producit, quum enatum est, brassica insidens rapæ quæ suo tempore floret, ac fert semen; unde nova quam non invenerat natura propagatur planta. Et hæc de brassica.

Τὸ στῆλον, πύτλιον, σπύλον ab impulsu dicitur, quod facile excreseat; cultus enim ratione arboris incrementum capescit, teste præceptore lib. 1. hist. cap. 5. & 14. Betæ nomen accepit, quod figuram litteræ B dum semine turgere referat. Columella lib. 10.

Nomine tum Grajo, seu littera proxima prima

Pingitur in cera docti mucrone magistri,

Sic & humo pingui ferrata cuspidis istu

Deprimitur folio viridis pede (radice) candida beta.

Nostrates beet & biet à Latini nomine deducto vocant. Betæ radicem Simoni Sethi στυλόμεζον appellare placuit. Inter olera à Theophrasto & veteribus numeratur, sed propter insipiditatem non nisi vino ac pipere condita antiquitus utebatur Martialis.

*Vt sapiant fatuæ fabrorum prandia betæ,
O quam sepe petet vina, piperque coquus.*

A betæ mollitiè betiare dicantur qui languent, uti apud Augustum falsè Catullus,

*Languidior tenera cui pendens ficula beta,
Nunquam se mediam sustulit ad tunicam.*

Animadvertendum ficulam de virilitate dici, forma diminuta à fica, betam barbari & officinæ ficlam, ut dixi, à fica, non, uti quidam putant, à ficula præstantissima beta, cui nomen à Sicilia insula, in qua optimè provenit. Betarum notæ ex variis Theophrasti locis petendæ. Lib. primo cap. 16. carnosa folia, sed carnem in latitudinem distendi, non in rotunditatē crassari. Cap. 8. caulem carnosum esse. Cap. 9. radice coherere singulari Lib. 7.

lib. 7. cap. 2. luculenter betæ describit radicem; eam dicens esse singularem, longam, rectam; videat lector locum. Cur dulcis betæ radix, reliquæ verò partes insipide; causam dat lib. 6. de caus. cap. 6. Hanc ob causam nostrates hybernis mensibus, betæ rubræ radicibus, cortice exutis, ac coctis, sale & pipere asperso libenter vescuntur. Carnosam esse radicem lib. 7. cap. 4. scriptum reliquit. 1. 7. c. 1. quo à fatione proveniat die. Addit, ex vetustiore citius quam recenti provenire semine. Ratio videtur quod semen recens non satis elaboratum ac coctum sit, temporisque tractu maturescat. lib. 7. cap. 6. semen ad perdurandum satis esse firmum, cortice enim obducitur lib. 4. de caus. 7. & 3. semen aliud eodem tempore satum diversis germinare temporibus, aliud die sexto, aliud decimo, aliud post mensem, aliud anno demum elapso. videat lector quæ annotavimus ad loca dicta. His fere notis betam delineat Theophrastus, cui duo betæ genera cognita, candida & nigra: candidam ficulam appellari, ac nigra præstantiorem esse, sed nigram copiosioris esse seminis. Idem Athenæus lib. nono ex Theophrasti hoc ipso loco scribit.

Quod ubi scribat Theophrastus, nondum scire licuit, si οὐτὸς ἐστὶν, φησὶ δὲ πάλιν ἴσιν. Idem auctor est, οὐτὸς ἴσιν, interpretes οὐτὸς ἴσιν, quasi betulâ dicas, δὲ δὲ οὐτὸς ἴσιν differre. Sed hoc alio quodam in libro jam deperdito scripsit. An seutomalichion Geoponicæ auctoris lib. 12. capite, sit spinacia, sic dicta quod instar malvæ mollis sit, semina vero betæ spinosa, vel, quod sit folio betæ? Eubulus loco citato apud Athenæum quatuor betæ genera tradit. ἰσὺς μὲν οὐ τὸ πρὸς λαχρίων, πρὸς αὐτὰς γὰρ φησὶν ἰσὺς πύλων, πύλων, κρυφάτων, λαχρίων, πύλων, ἔρ' ἵσιν τῇ ἁλώει φαίει. Eudemus libro de oleribus esse betarum 4 genera tradit. Sessile (alii σπῆλαιον, cui opponitur κρυφάτων vultu) in caulem erectum (surdulosum Hermolaus) candidum & ubique vulgare quod colore fuscum est Theophrastus nigrum vocat. Quid nigrum botanicis sit, alibi exposuimus. Plinius lib. 19. cap. 8. Beta hortensiorum levissimæ est, ejus quoque à colore Græci duo genera faciunt, nigrum & candidum, quod præferunt, parvissimi seminis, appellantque Siculum, candorū sine discrimine præferentes & lactucæ. Nostri betæ genera faciunt vernum & autumnale à temporibus sativis (vetus cod. sativus) quamquam & lunio feritur. Recentiores betæ nonnulla agnoscunt genera; est alba beta, sive pallescens foliis cæteris grandioribus, atriplicis aut hortensis rumicis fere similibus, per ambitum leviter fibriatis. Variat foliorum colore viridi, vel obscuro magis virescente, quam nigram vocant adversariorum Auctores. Reperitur beta rubra vulgaris, & radice rape, quam Seultostaphylinum quidā vocant, alii rubram Romanam, quidam erythrorion; vulgata satis utraque, & in usum recepta. Describit Bauhinus betam semine aculeato, Dalecampius, πλάτυς κρυφάτων, quas nunquam vidi, nec semen habui.

Lactuca Græcis θρίδαξ & θριδάκη fortassis ὠδὴ πὶ θρία quod folio ficulneo sit, ut pote lactis non experte. Aliud erymon ethymologici adfert auctor, & verisimilius θριδάκη ἴσιν μὲν καὶ λαχρίων, ὅτι τὸ θρία γένεται, θριδάκη-ης το μωμῆιον. Notandum tamen, sylvestrem lactucam propriè θριδάκη, sativam θρίδακα vocari, Galeno lib. 2. c. 7. τὸ πρὸς cap. primo, teste καὶ θριδάκη καὶ πύλων καὶ ὀζύριος ἢ ἰδίως ὀνομάζουσι θριδάκη, τὴν γὰρ κρυφάτων ὀνομάζουσι θρίδακα. Lactuca tum hortensis tum sylvestris quam propriè θριδάκην Græci appellant: hortensem enim θριδάκα vocant. Idem fere repetit lib. 1. c. 7. ἁλώει cap. 4. ἀλ' ἰσὺς πύλων ὅτι θριδάκη καὶ χυλὸς ὅτι ὁ ἀγρίος καὶ ὁ πύλων κρυφάτων, ἢ ἁλ', πύλων ὅτι ἑλληνες οὐκ οὐ θριδάκη, ἀλλὰ θρίδακα ὡς σπῆλαιον, τὴν ἀγρίαν μὲν θριδάκη ὀνομάζουσι. Sed acquisitu facilis lactucæ succus est, tum agrestis, tum hortensis: quam universi Græci hujus tempestatis non θριδάκην sed θριδάκα nominant, agrestem solum θριδάκην appellant. Antiquis itaque Græcis tam hortensis quam sylvestris θριδάκην dicta, etiam Atticis teste Athenæo, θρίδαξ πύλων ἢ θρία θριδάκη καλεῖται. θριδάκας δὲ ἱερὰ καλεῖται. Recentioribus sylvestris πύλων dicta est. Hefychio πύλων ἢ ἀγρία θρίδαξ. Idem testatur Pamphylus apud Athenæum ἰσὺς πύλων ὅτι πύλων. Græco-Barbaris etiam κρυφάτων lactucam dictam lego. Suidas θριδάκην τὸ πρὸς ἡμῶν μωμῆιον. Hefych. θριδάκας ἴσιν μὲν καὶ πύλων, καὶ αὐτὸς ἡμῶν θριδάκας, ὅτι μωμῆιον. Alii non μωμῆιον, sed κρυφάτων vocant; verum depravatos codices viri docti scribunt, uti etiam geoponicæ auctoris, apud quem lib. 12. cap. 1. non semel μωμῆιον legitur. Objiciet quis, μωμῆιον vel μωμῆιον non denotare lactucam, quia Geoponicæ auctor loco citato μαρῆιον & θριδάκην (sic illo sæculo loquebantur) tanquam diversa ponit Ματωφυτίται ἢ μα-

ρῆιον μαρῆιον, φρυγανικὸν παλὺ κλων. Legendum ἢ πὶ θριδάκην διχρόδον vel διχρόδον, uti paulo infra scribitur. καὶ διχρόδον μαρῆιον, ἰσὺς πύλων. ex lactucæ dicardion ac rigidation. Sic viri docti. Ego μαρῆιον & θριδάκην lactucam quidem esse concedo; sed μωμῆιον pro vulgata lactuca, & θριδάκην pro parva quadam lactuca, foliis lactucæ primū prodeuntibus simili, agnosco. uti Galen. lib. 2. de alimentorum facult. cap. 40. scribit. Verba Galeni videat lector infra capite 11. de chondrilla. Sed lactuca Galeni sylvestris planta est, Quare virorum doctiss. lectionem non improbo, ni constet, lactucæ illud genus à Græcis recentioribus cultum. Lactucam dixerunt Latini, uti Palladius in Ianuario tit. 14. scribit, quod abundantia lactis exuberet. Idem Varro lib. 4. vernacula lactuca à lacte quod olus id habet lac. Apuleius nomen accepisse scribit, quod lactis copiam commenducata mulieribus augeat. Probabilior Varronis, Palladique sententia. Lactucæ descriptio ex variis Theophrasti locis peti debet lib. 1. cap. 16. foliis jam perfectis caulem emittere, cap. 9. aquoso consistere succo. Objiciet quis, lactucam à lacte succo nomen accepisse, quod hoc capite quarto testatur. Conciliabuntur hæc loca, si dicamus præceptorem lib. 1. agere de foliorum succo, (caulis enim & radix lactescunt.) de caule lib. 9. cap. 8. Theophrast. lib. 9. cap. 2. caules regerminatos esse suaviore auctor: cap. 3. translatam breviores habere quam satam radices, cap. 3. semen lanugine obductum esse, lib. 2. de caus. cap. 20. rufam ac detonsam meliorem fieri. Lactuca alia sylvestris, alia urbana est. Differt ab urbana, uti lib. 7. cap. 3. inquit, quod brevioris sylvestris habeat radicem, & multicaulis sit. cap. 6. folio breviori esse, quod cum consummatum est aculeatur, breviorumque gerere caulem, succum acrem habere ac medicatum, nasci inter arva. Locum ipsum adeat lector. Sativæ lactucæ genera plura sunt. Aliud candidum, laticaulis aliud, rotundicaule tertium, quartum Laconicum. Hunc de generibus locum nec Plinius, nec Athenæus satis fideliter, ni mendosi codices, exscripserunt. Athenæus quidem lib. 2. ubi scribit θριδάκα ἢ φησὶ δὲ θριδάκην ἢ λαχρίων, γλυκυτέρα καὶ ἀπαυωτέρα, ἢ ὅτι αὐτῆς πρὸς τὸ πλάτυς κρυφάτων, καὶ πρὸς γλυκύτητα. Non scripsit Theophrastus albæ lactucæ genera tria esse, sed præter albam alias esse tres. quare non dubito quin Athenæus scripserit ἢ ὅτι αὐτῆς ἢ ὅτι αὐτῆς & vocē πρὸς & vocē ἄλλαν exscribētis negligentia omittas. Nec satis fideliter Plin. lib. 19. c. 8. hæc Theoph. de generibus lactucæ reddidit. Lactucæ genera tria fecere Græci, unū laticaulis, adea ut hostiola olitoria ex his factitari prodiderint. Folium his paulo majus herbaceo & angustissimum ut alibi consumpto incremento. Alterum rotundicaulis, tertium sessile, quod Laconicam vocat: Theophrastus non tria sed 4 recenset genera. Non attendit Plinius ad verbum ἄλλα, vel anagnostes non legit, Alia tria præter candidum inquit esse; ergo sunt quatuor, de laticaulis addit Plinius, folium his paulo minus herbaceo. Hæc apud Theophrastum non leguntur. Ex verbis Theophrasti male intellectis, & aliorum pertinentibus, ea sic concepisse Plinium scribit incomparabilis vir Claudius Salmasius. τὴν ἢ πλάτυς πύλων — ἰσὺς πύλων. Postrema hæc quasi ad superiora pertinerent, de laticaulis genere accepit, & πύλων pro ἰσὺς perperam legit, vel legi audivit, deinde imaginatus est, lactucam tam vasti caulis idē angustissima folia habere, & paulo majora herbaceis, quia alibi infumeretur incrementum, in caule nempe nutriendo. Atqui est hæc Theophrasti præter supra memorata genera; genus illud quod multo succo manaret & brevi admodum folio esset, & caule candidiore, simile esse agrestis. Nam agrestis lactuca breve habet folium. Suspicatur idem Doctissim. Salmasius. hæc de rotundicaule scripsisse Theophrastum: de tertio genere Laconico non posse intelligi, satis clarum, est, Statim enim adiecit. αὐτῆς ἢ πύλων. Mox redit ad laticaulē πύλων πλάτυς. Ergo quæ sequuntur τὸ ἢ ἰσὺς πύλων ad secundum genus referenda sunt. Quæ laticaulis hæc lactuca sit ignoro, nec ad recentiorum cognitionem pervenit. Ineptæ omnes ad ostiola olitoria, rotundicaulis ni sit, quam Cappodiciā Columella vocat. Sed hæc folio candidior, uti mox dicam. Laconicam lactucam sessile inquit. Atqui Theophrastus Laconicam recto & procero thyrsō describit, stolonibus carente. Atqui sessilis lactuca dicitur quod in altum non assurgat, nec in caulem crescat, sed in latitudinem potius, & in plano se spargat. Dicendum pro Plinio; sessilem non natura, sed arte fieri, quod Theophrasti temporibus fortassis non fiebat, ac ex generibus quæ Græci noverunt hoc solum sessile arte reddi.

Negare

Negare tamen nolum candidum non esse sessile. Sed hæc exercitii, gratia. Geopon. Auct. lib. 12. cap. 13. ἡ δὲ βούλη ἐθελώσας πύσσει φυλακταῖς καὶ πολυφύλλους, καὶ μὴ ἐκαυλεῖν, ἀλλὰ χαμαὶ ἐξήλους ἵνα, μετὰ φύτευσις αὐτάς, πῶς ἔσται δὲ μέγα-
 στερ· παλαιαπαιδὶ ἔχουσιν, περιουζέας αὐτάς ὥς φανέντων πῶς ῥίζας,
 πρὶν πλεῖστας κηρῶν βοτάνῃ νεαρῶν, καὶ ἀεσχράσας ἐν ἑαυτοῖς, ἀδύτους. ὅταν
 δὲ ἀνέξηθωσιν, ἐπιχρῶσιν τὴν βλάστην ὀχυρὰ τὰ στήθεα καὶ ἐπιφῆς ὅσους
 καὶ ἀπῆσθωνσι, ὅπως ἕως τοῦ πάλους τῇ ἀνέξηται, καὶ μὴ ἕως τοῦ κῆρυ-
 σμαβάνωνσι? Si vis lactucæ facere sessiles & foliosas & in
 caulem non excrefcere, sed humiles & ad æternam depressas
 esse; plantatas rigabis; cum autem altitudinem parvi palmi
 habuerint, circumfodies ipsas, ut appareant radices, & sta-
 core bubulo recenti oblitus obrues, & statim rigabis ubi au-
 tem increverint, germen acutissimo ferro findes, & testam
 non picatam impone, quo in latitudinem & non in longitu-
 dinem augmentum capiant. Idem Columella docet lib.
 11. cap. 3. Quæ quo tardius caulem faciat, cum aliquod in-

II. cap. 3. Quæ quo tardius caulem faciat, cum aliquod incrementum habuerit, exiguum testam media parte accipiat, eo quasi onere coercita in latitudinem se diffundit. Hoc genus lactuca Ibycus eunuchum vocavit Athen. lib. 2. ἰβυκὸς δ' ὁ πυκνὸς ῥάβδος τῆν ἐκ γαιεσσαῖ φησὶ θείδουκα παλαιὰ τρυφῶν πικρὴν ἀκρυλοῖ, ὑπο μὲν τῶν πυκνωτέρων λίγα δὲ ἐν τοῦτο, ὑπο δὲ τῶν γυναικῶν ἀστυίδα. διουρητικὸς γὰρ παρὰ γαστρικῶν, καὶ θερμὸς αἵματι τὰ ἀφροδισία. Ibycus Pythagoricus, eam lactucam quæ latis est natura foliis, ac distentis, & sine caule eunuchum à Pythagorico vocari scribit; à mulieribus vero astyida, quia ceteris lotium & Venerem habet. Apud geoponicorum auctorem non astyida, sed astyda legitur, συνουσίας διατρέχει ὅθιν οἱ πυκνῶτεροι εὐνυχον αὐτὴν καλοῦσιν, οἱ δὲ γυναικῆς ἀστυίδα. Legendum ex illo ἀστυίδα. Apud Plinium lib. 19. c. 8. astylda legitur; sed codex ejus depravatus admodum videtur. Rotundam verò ac minima radice, latis foliis, astylida, quidamque eunuchion, quoniam hæc maxime refrage-rur Veneri. Est quidam natura omnibus refrigeratrix, & ideo æstate grata, stomacho fastidium auferunt, cibique appetentiam faciunt. Divus certe Augustus lactuca conser-vatus in ægritudine fertur, prudentia Musæ Medici. Cum priores caverent, religione nunc omni caret, in tantum re-cepta commendatione &c. Locum hunc corruptum esse quilibet videt; partem posteriorem sic restituit Pintia-nus. Prudentia Musæ Medici sui, cum priores eam Medici minime commendarent; reliqua superflua esse putat. Ad hujus sententiam proxime accedit Doctiss. Claudius Salmasius. Apuleius, inquit, nobis integram, lectionem ac sinceram conservavit, in cujus antiquissimo exemplari, de remediis salutaribus, ita scriptum invenio. Divus certe hæc lactuca conservatus in ægritudine fertur, prudentia Musæ Medici, cum prioris Cameli religio nimia ei abnegaret. Camelus, vel Camelius nomen fuit prioris Medici. In priore hujus loci parte astyida legendum esse, extra dubium est. Nam astylis herba est quæ viscum fert, teste Hesichio. Ἀστυλὶς φυτόν ὅθεν ὁ ὕψους. De hac alibi. Ἀστυπὴ lactuca dicitur, quod Venerem moratur & nervos laxat. Vel sic dicta sessilis lactuca, quod in caulem non assur-gat. Nam ὅλη καυδὶcem, vel truncum denotat. Hefy-chius ὅλη, ὅληκα. Priorem sententiam antiquiores omnes amplectuntur. Eustathius ἔστυκα γάρων, fenex qui pascit, hoc est, intendere priapum nequit. Eleganter Am-phip in Alemo.

ἐν ταῖς θρυδακύναις ταῖς πᾶσις, ἀπολλυμέναις,
 εἰς εἰς φάροις πρὸς ἐξήκοντ' ἐτών,
 ὅπου τε γυναῖκα λαμβάνοι κοινῶναι,
 σπέρφειτ' ὅλην τὴν νύκτα μηδὲν τι πλέον
 ὢν βούλεται δρῶν αὐτὴ τῆς ὑποουρίας
 τῷ χειρὶ τρίβων τὴν ἀναγκαίαν τύχην.

Inter lactucas quæ pessimè pereant,
Has si quis edat vel nondum sexagenarius;
Consuetudinem cum femina is nunquam habiturus est,
Verum totam noctem huc illuc convertitur, nec ideo magis
Perficit quod opat ejus opere vice (concubitus Veneris)
Necessariam fortem manu terens, id est pudendū fricans.

Hinc adagium, necessariam fortunam terit. Contra-
rium fortasse quis probabit, nempe lactucam ad ve-
nerem conducere, quia sanguinem copiosum generat.
Columella.

Iamque salutarī properet lactuca sapore,
Tristia quæ releuet longi fastidia morbi.

Antiquis perfulsum fuisse multrum sanguinis lactu-
cam gignere, ex lib. 2. de alimentorum facultatibus
cognoscere licet; sed hi loc. cit. reprehenduntur; αἷμα
πολυ αὐτῶν φασὶ γινώσκειν, οὗ δὲ οὐκ ἀπὸ τῶν αἵμα λεγόντων, ἀλλὰ
πολυ αὐτῶν γένεσιν, πολὺ γὰρ αἷμα λεγόντων τὴν βρογχικὴν ἀλλὰ

ὅτι καὶ οἱ φαρμακοὶ ἐν ἑκαστῇ, κείρονται καὶ ψεύδονται τῶν ἐπι-
 ρων. Sanguinem enim ajunt lactucam generare, alii vero non
 simpliciter sanguinem dicunt, sed multum adjungunt, la-
 tucam multum sanguinem generare affirmantes, et etiam-
 si prudentius ipsam accusant, magis tamen mentiuntur.
 Venerem sua frigiditate extinguere, notū est. Nec du-
 bitat Galenus lib. 3. de simpl. med. fac. cap. 18. affirma-
 re, succo lactucæ tam facile tolli posse aliquem quam
 cicutam. Ἀλλ' ὅτι καὶ οἱ θεοδρακινικοὶ ὑπάρχουσιν. Τεῖφονοι γάρ
 αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους ἐδιόκονον συμμίξεις ἐν καὶ ἑλπίαν αὐτοῖς
 τὸν χυλὸν καταρριφθῆσαι τὴν διὰ ψιλῆς, τὴν αὐτὴν τρέφον πύθησεναι
 οἷς τὸ πᾶν αὐτοῖς, ἢ μετακίσειον ἀποστρέφοντες, αἷς αὐτῶν τὴν θεοδρακινὴν
 φθορίσας ἰδὼν δὲ πρὸς ψυχὰς τὴν καὶ ἐδωκεν ἀναστῆναι, πύθησεναι δὲ τὴν φθὴ
 γίνεται τοῦ ζώου. Sed quale lactucis accidit, quippe quæ mode-
 rato esu hominem nutriant, at si quispiam expressum earum
 succum largiter hauserit, non secus profecto morietur, quam
 qui papaver aut cicutam sumpserint. Sic lactuca si cor re-
 frigeraverit, interimit; si concoquatur, alimentum animalis
 efficitur. Non de omni lactuca hoc accipiendum, sed
 de lactuca sylvestri, quæ odore est opii, de qua mox.
 Et hæc de lactucæ generibus antiquis Græcis cogni-
 tis, videamus quæ latini describunt. Plinius loco citato.
 Alii colore & tempore satus genera discernere: Esse enim
 nigras, quærum semen mense Ianuario feratur: albas qua-
 rum Martio, rubentes quarum Aprili. Et omnium earum
 plantas post binos menses differri. Diligentiores plura ge-
 nera faciunt, purpureas, crispas, cappadocas Græcæ: longio-
 ris hæc folii, caulisque latius, præterea longi & angusti in-
 tubi similes: Pessimum autem genus cum exprobratione
 amaritudinis appellavere picrida. Est etiamnum alia di-
 stinctio atræ quæ meconis, vocatur à copia lactis soporiferi,
 quamquam omnes somnum parere credantur. Apud anti-
 quos Italie hoc solum genus earum fuit, & ideo lactuca
 nomen adeptæ. Purpuream maximæ radicis Cecilianam
 vocant, rotundam vero &c. Sequitur, Est etiamnum quæ
 vocatur caprina lactuca, de qua dicemus inter medicas, Ecce
 cum maximè caput irrepere sativis admodum probata, quæ
 Cilicia vocatur, folio Cappadocia, nisi crispum latiusve esset.
 Hæc examinanda. Alios, inquit, colore & satus tempore
 discernere. Columellam tangere videtur, apud quem
 puriora, nitidiora, ac clariora omnia. Hic lib. 11. cap. 3.
 Sunt autem complura lactucæ genera, quæ suo quoque tem-
 pore feri oportet. Earum quæ fusci & veluti purpurei, aut
 etiam viridis coloris, & crispi folii, ut Cecilianam, mense Ian-
 nuario, rectè differitur: at Cappadocia, quæ pallido & pexo
 densoque folio, viret mense Februario; quæ deinde candida
 est & crispissimi folii, ut in Provincia Boetica est finibus
 Gaditani municipii, mense Martio rectè pangitur. Est &
 cyprii generis ex albo rubicunda, levi & tenerissimo folio,
 quæ in Idibus Aprilis commodè disponitur. Idem in Hor-
 tulo.

Altera crebra viret, fusco nitet altera crine,
Vtraque Cæcilii de nomine dicta Metelli,
Tertia quæ spisso, sed puro vertice pallet.
Hæc sua Cappadocæ servat cognomina gentis,
Et mea, quam generant Tarthesi littore Gades,
Candida vibrato discrimine, candida Thyrsæ est.
Cypros item Paphio, quam pingui nurit in arvo
Punica depexa coma, sed lactea crure est.
Quot facies, totidem sunt tempora, quanque ferendi
Cæcilium primo deponit Aquarius anno,
Cappadocamque premit ferali mense lupercus:
Tuque tuus Mavors Tarthesia pange Calendis,
Tuque suis Paphien iterum jam pange Calendis,
Dum caput & cupide querit se jungere matri.
Et mater facili mollissima subiaceat arvo.

Ex his viridem, fuscamque Cæcilias dictas esse cognoscimus, uti pallidam Cappadocam; quæ ex Plinii verbis neutiquam colligere licet. Geoponicarum auctor lib. 12. cap. 1. quo docet quid singulis mensibus ferendum sit, & quid plantandum juxta Constantinopolitanum clima, diversæ lactucæ genera recenset, & quo mense feri debeant docet, *μηνη Φεβρουαρίου επιρρηται — μαρτυρία διάφορα, τούτοις διηγεῖται*, (forte διηγείται, ut infra) *Φεβρουαρίου, ῥιζοπα- νόν*. Quæ hæc sint genera, explicari vix potest. Nomina enim nuda ponit, nec id ex rationis tempore cognosci potest. Etenim *διηγείται* & *ῥιζοπανόν* mensibus Martio & Aprili ferendum scribit, & *διηγείται* non tantum illis mensibus, sed Maio & Junio etiam ferendum præcipit. Si divinare licet, dixerim *διηγείται* capitatum lactucam, esse hic dictam à duplici corde ita & hodie hujus lactucæ cor vocamus, illud quo intus habet spissum & coactum, Cæciliana lactuca videtur, quana Dodonæus cri-

Lactuca Crispa.

Lactuca atra, meconis Plinii.

ſiam vocat, huius effigiem addidi. Cappadocia foliis la-
 tioribus & paulo anguſtioribus variat, habetur alba &
 rubra. Hæc vero durior eſt Cappadocia, quam ſativam
 Dodonæus vocat; dico folio exit oblongo, lato, lævi, di-
 luteque virenti. Bœoticam Dodonæus putat eſſe quam
 capſaratam vocamus, quod neutiquam probō. Columella
 etenim folio inquit *crifpiſſimo*, tale non habet hæc fo-
 lium. Dubitant viri docti an Bœotica hæc ſit ea quam
 candidam dixit Theophrastus. Ex criſparum genere ea
 videtur, quæ maxime criſpa & alba. Ea eſt quam Itali
laſtucacreſpa di S. Girolamo vocant. Folio eſt criſpo &
 per ambitum laciniato, candidiſſima, tenerriſſima, ac om-
 nium dulciſſima perhibetur. Ex Hiſpania advehitur.
 Cypria à Dodonæo deſcripta eſt, ex albedo rubicunda,
 fuſci ac veluti purpurei coloris. Forte rubens hæc Plinii.
 Brenchin à Cypriis vocari apud Athenæum legitur. ubi
 etiam fabulam quandam narrat: *Νινκάρδος δὲ ἐκ τοῦ ὀφάνου*
ἐν δυνήτερι γλαυκῶν βρέντιν λίγα δὲ αἶμα φησι καὶ τὴν κυστίαν θείδειναι,
ἢ ὁ ἄδωνι κατεφαγῶν ἀπὸ τοῦ κρέατος διαφθῆναι. — καὶ Καλλι-
μαχὸς δὲ φησὶ ὅτι ἡ Ἀφροδίτη τοῖς ἄδωνι ἐν θείδειναι κρέμειν
ἀλλήλοισιν οὖν τῶν πεντήκοντα, ὅτι ἀσθενείας ὑπὸ τοῦ ἀφροδίστου
ἐκ συνεχῶς χροῖται θείδειναι. — Κερῶν δὲ φησι Φάωνος ἐνφροδίσ-
σαι τὴν Ἀφροδίτην ἐν καλῶς θείδειναι αὐτὴν ὑπεκρῆναι? Νί-
cander Colophonius in glossis libro 2. inquit, laſtucam à
Cypriis vocari brentchin, eam ſcilicet quam Adonis cum
avide in cibum ſumpſiſſet, ab apro ſi interfectus. Callima-
chus reſert, Venerem Adonin in laſtucis oculuiſſe, ea qui-
dem allegoria Poetiſt inveniuntibus, qui aſſidue laſtuca ve-
ſcuntur ad Venerem eſſe invalidos. Cratinus inquit, Vene-
rem cum Phaonem deperiret, in pulchris laſtucis eum ab-
idiſſe. Peſſimum, inquit Klinius, genus, quod picrida vo-
cant. Theophrasto & Dioſcoridi intybi genus eſt *πικρὴς*,
 non laſtuca. Sic ſolet confundere omnia Plinius. Et in-
 tybi genus eſſe ipſe fatetur lib. & cap. 22. Qui laſtucæ
 quoddam genus *μεκάνιον*, præter Plinium & Apuleium
 vocari ſcripſit, reperi neminem. Apud Apuleium non
 atra, ſed alba legitur. Laſtuca alba *μεκάνιος* vocatur à co-
 pia lactis ſoporiferi, quanquam omnes ſomnum parere
 creduntur. Vir magnus ex hoc Apulei loco Plinii codi-
 cem corrigit, ac pro *atra* legit *alba*. Idem vult Plinium
 confundere hanc cum alia herba multo lacte manante,
 quæ *μεκάνιον* & *μεκάνιον* dicitur, vulgo *peplus*. Huic ſenti-
 entię libenter ſubſcriberem, niſi nota ſatis eſſet nobis

lactuca quædam agrestis, opii odore. Hæc primo vere
ab erumpente semine folia emittit oblonga, tenera, mo-
dicè per ambitum sinuosa, è quorum medio caulis exit
singularis, sesquicubitalis, aut interdum bicubitalis, ter-
res, viridis, glaber & solidus, statim à terra fere ad cacu-
men folia proferens longitudine propemodum dodran-
tali, latitudine bessm, (ut plurimum) excedentia, utri-
que in profundis brevibusque spinulis inæquales &
ferratos sinus excavata, colore superius atro virentia
(ex Plinio itaque Apuleus, non Plinius ex Apuleo cor-
rigendus) in viridi cinerea, à tergo, id est inferius, ob-
longis fragilibusque aculeis horridum, & spinosum dor-
sum habentia: anterior folii pars in mucronem definit,
nonnunquam tamen in rotunditatem exit, ramulos cau-
lis supra sui medium producit numerosos, in quorum
summitate copiosi, parvi, luteique flores capillamentis
stipati, veris exitu se proferunt, oblongis caliculis con-
tenti, qui in pappos resoluti unà cum oblongo & in fusco
cæsio semine avolant. Radice nritur semestri, oblonga,
foris in consistientia fusca, intus aut è candida, antequam
caulem edat tenera, postea verò lignosa. Abundat tota
herba copioso, lacteo, & crasso liquore. Saporem habet
vehementer amarum, & evidenter acrem, odore papa-
ver imitatur, in incultis asperisque nascitur. Et hæc est
lactuca atra, meconis Plinii. Sequitur & ideo lactucæ no-
men adeptæ. Doctiss. Pintianus scribendum docet, & in-
de cognomen à lacte eis inditum. Salmasius verò, & ideo
lactucis nomen adjectum. Lector quam voluerit eligat
lectionem. Condonari vix potest, quod caprinam lactu-
cam inter lactucæ genera numerat. Est enim planta
tum facie, tum viribus dissimillima. Plinius lib. 20. c. 7.
Lactucæ sponte nascentis primum est genus ejus quam ca-
prinam vocant, qua pisces in mare deserta prorinus necan-
tur, qui sunt in proximo. Hujus lac spissatus mox in aceto
pondere obulorum duorum adjecto aque uno cyatho hydro-
pici datur. Locum Dioscoridis offendit satis de qua lo-
quitur Plinius plâta. Tithymalus scribit in necare pisces
lib. 4. c. 165. *ἡ τὴν κατὰ τὸν ὕδατος καλεῖται τὴν διὰ τὸν ὕδατος*
καὶ τὸν αἰθέρα περὶ τοὺς δὲ τὸ αὐτὸ διδόναι. Latifolius tithymalus
necat rufus aquaq; dilutus pisces, id quod & ante memorata
tithymalorum genera præstant. Male scribitur lactuca ca-
prina, legendū ex Celfo lib. 5. c. 7. Marina, vel lactucæ in-
quit marinae quæ tithymallos à Græcis nominatur. Idè ferè
lib. 2.

lib. 2. c. 12. Non minori poena mulctandus quod lib. 20. cap. 7. isatis tertium lactucæ genus faciat. De fide supra egi. Eodem cap. Lactucam alteram Oesopos Græcis dictam asserit. Οἱ σκῶν viri docti dictam volunt δὲ τοῦ δεινῆς ἢ ἐπὶ, quod succo turgeat. Alii δὲ πῆς ἀπὸς, id est, πῆς λυπῆς καὶ ὅπου ἀσπῶν dictam volunt, quod succo sit ob amarorem ingrato, & de Sylvestri jam descripto Plinium loqui scribunt. Alii à verbo ἀσπῶν implere, Afodos quasi succo lacteo plenam dictam malunt. Secunda opinio maxime arridet. Et hæc de lactucis.

Animadverterunt viri docti nomen σκῶν generale esse omnium Horariorum fructuum, peponum, cucumerum, & cæterorum generis ejusdem: quandoquidem Galenus lib. 2. de aliment. facult. tradit, negare ex medicis nonnullos, fructum qui pepon dicitur, simpliciter appellandum πῆπον, sed cum additione σκυροπῆπον, id est, cucumeralem peponem, ac si πῆπον ex genere τῶ σκῶν esset. Verba ipsa Galeni adferam: nam sensum horum verborum viri etiam doctissimi non percepisse mihi videntur. ἡ γὰρ τοῦ πῆπον φύσις, τὸ εἶναι πῆπον οὐδὲν ἀντιλαμβάνεται, τοῦτο γὰρ τὸ πεπεμένον, ὅπερ ὑπάρχει, καὶ πῆς ἀλλοίως ὅσα πῆποι ἵκνται. καὶ γὰρ ὁ βότρυς δύναιται λέγεσθαι πῆπον, ὅταν ἀκρῶς γένηται πῆπος, ὡς περὶ γὰρ καὶ ὁ μεθῆπον τοιοῦτον ὅν πῆπον ἀνὸν ὀνομάζονται, ὡς ὅτε καὶ ἂν ὄν ὡς πῆπον καὶ τὸν αὐτὸν λόγον. αἱ δὲ πῆποι καὶ κολοκύθῃ καλοῦνται συνήθως πῆποι, καὶ γὰρ πῆπος ὁ μεθῆπος, ἐν αὐτῷ περιέχεται, τὸν πῆπον ἔχει. ὅθεν ἴσμεν τῶν ἰατρῶν οὐδὲ ἀπὸ τῆς ἱστορίας ὀνομαζέσθαι τὸν πῆπον, ἀλλὰ ὅλον τοῦτο φασιν χρῆσθαι λέγεσθαι σκυροπῆπον. Nam vox hæc πῆπος, velut τὸ πῆπον, id est, maturum significat. Quod aliis quoque quæ maturefcunt convenit; Nam ὅς γινώσκουσιν, cum exacte maturus est, dici potest πῆπος, quem admodum certe & cum nondum maturuerit, non potest nominari πῆπον, nimirum qui crudus est & immaturus. Ad eundem modum, & fructus omnes autumnales, & pyra, & cucurbitæ πῆποι, id est, matura vocitari consueverunt, quemadmodum & melopepon, qui in se ipso πῆπον, id est maturum continet. Unde medici quidam, non simpliciter nominare voluerunt peponas, sed totum id σκυροπῆπον, id est cucumerem maturum, nominari oportere contenderunt.

Probare vult hoc loco Galenus, omnes fructus maturos, vocari πῆπον, ideoque quosdam medicos, ne error fiat, maturos cucumeres σκυροπῆπον vocare. Theophrastus lib. 3. cap. 12. hist. plant. satis apertè ostendit, πῆπον fructus maturos esse. Hippocrates non uno loco, σκῶν πῆπον maturum cucumerem vocat, ut lib. de fist. Alio σκῶν πῆπον τὸ ἴδιον τῆς φασίας λέγον καὶ ἀπὸ τῆς φασίας. Idem lib. 3. de morbis σκῶν πῆπον πάλιν, cucumeris maturi fatina. Idem lib. 2. de diæta, σκῶν ὁμοῖον ψυχρὸν καὶ ὑποπικόν, ὃ δὲ πῆπος οὐρεῖται καὶ διαχωρεῖται, φασίαν δὲ. cucumeres crudi frigidi sunt, & ægrè coctiles; maturi minguntur & per alvum secedunt, verum statim sunt. Nullibi Græci σκῶν sine additione pro pepone vel melopepone posuerunt. Ex his aliisq; locis male intellectis, scripsit Plinius, lib. 19. cap. 5. In Italia virides (cucumeres) & quam minimi in Provinciis quam maximi: Citrini aut nigri. Placent copiosissimi Africa, grandissimi Moesia; cum magnitudine excoessere pepones vocantur; Maturi pepones dicuntur, uti Græcorum scripta perhibent. Fortassis id scripsit Plinius quod maturi immaturis solent esse majores. Græci tamen Barbari cucumerem peponem vocarunt Moscopulus, σκῶν οἱ τὸν ἴδιον πῆπον, καὶ τὸν αὐτὸν περὶ γινώσκουσιν. Et hic fortassis errandi occasionem præbuit, ac ex eo recentiores medici σκῶν nomen generale putarunt cū secus apud antiquos Græcos semper σκῶν πῆπον cucumerem maturum denotat, ac πῆπον tum non substantivum sed adjectivum est. Videndum, quæ planta τὸν σκῶν referat. Ex Theophrasto vix palam hoc fiet, ex Dioscoride probari potest cucumerem esse. Is lib. 4. cap. 154. σκῶν ἄγρον τὸν καὶ πῆπον μόνον διαφέρει τοῦ ἡμέτερου σκῶν, ἢ ἀσπῶν πολλὰ ἔχον βαλάνους ἡμικύκλιους ἰσχυρὰς τὰ φύλλα καὶ τὰ κλήματα ἡμέτερον ὁμοία. Sylvestrem cucumerem à sativo fructu solo distare ait, quem longe minorem, sylvestris parit, oblongis glandibus similem. Folia, sarmenta; sativi referre, hunc sylvestrem cucumerem quem asininum vocant, omnes uno ore affirmant Botanici. Hic folia & sarmenta fert sativo cucumeri similia; sed fructus, ut Dioscorides inquit, differt. Non itaq; σκῶν vel, ut alii placet, σκῶν planta, cujus fructum vulgo anguriam vocamus. Anguria profundis incisuris, folia fert, quibus sylvestris cucumer caret. Illud tamen negari non potest, ἀγγούριον vel ἀγγύριον Græcorum recentiorum, σκῶν antiquorum esse. Simon Sethi ἀγγούριον τὸ λεγόμενον σκῶν, κατὰ τὴν ἰδίαν περὶ ἀγγούριον ψυχρὸν εἶναι; anguria, quæ cumeres dicuntur vulgo, & estrangura frigida sunt. Ex Suida insuper probatur σκῶν τὸ

περὶ ἀγγούριον. Constantinus de administratione imperii περὶ ἀγγούριον δὲ καλεῖται διὰ τὸ εἶναι αὐτὸ δίκην ἀγγούριον. Σκῶν vel σκῶν (sic enim teste Athenæo Attici dicunt) nomen accepit παρὰ τὸ σκῶν καὶ κύνειν. ὀνόμασθαι scribit Athenæus [φασίαν] δημῶντι δὲ ἔστιν ἐν πρώτῃ ἐτυμολογίᾳ δὲ τοῦ σκῶν καὶ κύνειν, ὁμοειδὲς γὰρ ὑπάρχει; Demetrius ixion lib. 1. etymologiarum scribit σκῶν dictos fuisse, a verbo σκῶν quod concitari significat, & κύνειν quod est vel osculari, vel utero gerere. Quoniam eo cibo Venus accenditur. Nihil hoc etymo falsius. frigidum enim esse cucumerem, tota medicorum schola affirmat. Galenus lib. 1. de facult. simpl. quinto. cap. 23. ὅσα δὲ ψυχρὰ πεφύκει ἐστὶν αὐτὰ καὶ φάρμακα, πικρὰ ὄντα καὶ πηχρὰ καὶ σκῶν ἰσχυρὰ ὄντα τὸ σκῶν, τὴν ἐπισχόντων αὐτὰ δύναμιν, ὡς τὴν τῶν φειδῶν ἔχει — κολοκύθῃ καὶ μέρε, καὶ μελοπῆπον ἔστι καὶ σκῶν ἢ πῆπος, ἢ πῆπος, ἢ πῆπος, ἢ πῆπος εἶναι. Cæterum quæ refrigerare sunt nata, tum edulia, tum medicamenta semen cogentia, incrassantia, & stabile reddentia, vim habent ipsum supprimentem, non autem corrumpentem; nempe cum urbita, mora, melopepones, cucumeres, tam maturi quam immaturi. Id ipse Athenæus ex Diphili testatur auctoritate σκῶν ψυχρὸς ὑπάρχειν — ἀφροδισιακὴ ἐφικνέσθαι. Respondent viri docti ex adverso, sic dictam, nempe quod concubitus sedet, apertè tamen satis, ὁμοειδὲς inquit Demetrius. Dicendum, Athenæi, cocidem hoc loco corruptum esse, litteramque unam alterius loco positam. Litteræ itaque unius mutatione dico, σκῶν à σκῶν καὶ κύνειν dictum, quod motum & progressum in ulteriora significat, quia cucumer ὁμοειδὲς ἐστὶ, latè funditur. Ὁμοίη enim alacritas, impetus vis quædam, qua ad agendum impellimur, ὁμοειδὲς proficiet, sic scribendum est & hoc verum ejus etymon esse ex Eustathio lib. quinto Iliad. probatur, ἐκ τοῦ σκῶν ἢ γὰρ ὁμοίαν καὶ τὸν κύνειν ἢ σκῶν; ἐκ τῶν αὐτῶν δὲ καὶ τῶν παλαιῶν ὁ σκῶν καὶ μετὰ τὴν ἰστορίαν διχρῶν. Hæc in memoriam revocant adagium, quod apud Athenæum est libro citato σκῶν τῶν γυναικῶν τὴν χλαίαν ὕφαναι cucumeres vespens mulier lenam texe. Hoc adagium sic exponunt Botanici, textrices, ex Aristotele ut dicunt, parte plurima veneræ & impudicæ sunt; ut ergo impetus ille frænetur & elanguescat, adagium edendos cucumeres textricibus consulebat. Venerorum aviditatem cohibere, loci supra citati testantur. Alia tamen Erasmi expositio, qui verba inquit esse mariti, jubentis ut uxor tenui contenta victu, opus suum peragat. Verior prior nobis videtur sententia, nec contemnenda Casauboni; admonitas fuisse hoc adagio mulieres, quarum opera vestes olim confectæ, ut cum maturus foret σκῶν, de hyeme cogitent, & parandis familiæ hybernis vestibus; cujusmodi est læna. χλαίνα enim Græcis indumentum hyemale, ut in proverbio χλαίνας ἐν ὄρεσι τρέβουσιν. Heraclitus Tarentinus, ut loco citato Athenæus, cucumerem ἡδύλαιον vocat. ἡδύλαιος δὲ ὁ παραπῆπος ἐν τῷ συμπόσιῳ ἡδύλαιον καλεῖται τὸ σκῶν Heraclides Tarentinus in convivio cucumerem ἡδύλαιον vocat. An sic dicta quod suavis è terra prodeat? an verò quod ubero latoque proveniat solo? Sic appellare licet, tanquam ἡδύλαιον seu καλὴν ἔχουσαν γῆν. Prius etymon nostrates probant, qui cucumeribus digito parvo minoribus conditis libenter vescuntur. Cucumer, uti Varro lib. 4. scribit, quasi curvimer à curvore dicitur. Cucumeres dicuntur à curvore, ut curvimeres dicti. Cucumeris deliquentia ex variis Theophrasti petenda locis Lib. 1. c. 17. fructum cucumeris ex carne, nervo, & humore constare ait, cap. 18. discretum ac distans semen habere, hoc est, ut inter semen & semen aliud quid inter sit. aquoso constare succo, cap. 22. super fructuum integumentum, florem insidentem emittere. lib. 7. cap. 3. quo modo ac ordine floret. lib. 6. cap. 18. de caus. fructum superna parte ampliare, & luxuriare. cap. 14. in lanuginosis partibus amaritudinem quandam percipi. vide lector annotata. Lib. 7. hist. cap. 3. æstivam plantam esse & radice brevi, lib. 2. de caus. cap. 15. cur annua sit, causam dat. lib. 5. de causis tamen cap. 6. radices diu vivere, adhibita cura ait, sed locum & annotata videat lector. Eodem capite de cultu eorum agit: lector commentaria adeat, & videat quæ à nobis dicuntur. Eodem capite Aristotelica nonnulla expendantur. lib. 7. cap. 1. quo à satione proveniat die, ac ferendum cum sol est in Ariete addit, ut citius proveniat, quosdam semen lacte macerare lib. vero 2. de caus. cap. 19. id fieri ut fructus dulcior fiat, quod Columella & Palladius probant. Videat annotationes lector. Eodem libro cap. 15. amplexi-caulem esse, sed propter imbecillitatem humi spargi, lib. 3. de caus. cap. 22.

qua ratione & dulcior & tenerior pulvis fiat docet. Admirandum quod de cucumere scribit Palladius in Mart. Tit. 9. Oleum sic metuit, ut si juxta posueris, velut hamus plicetur. Quoties tonat, velut timore perterritus, convertitur. Contra aqua admodum gaudet; adeo ut Columella lib. 11. cap. 3. scribat, cucumis & cucurbita cum copia est aquae, minorem curam desiderant: nam plurimum juvantur humore, vide Plinium lib. 19. cap. 5. Geoponicus auctor lib. 12. cap. 19. *μεγέθυς ὁ πεπόν* τούτους ποιεῖς οὕτως, ἵνα ἐν ἰσθμῷ ἢ τινὶ ἀλμυρῷ ἡμαθίᾳ ὕδατος ὡς ὅσον ὅλην αὐτῶν δόσιν ἡ δὲ διακρίλων. τῇ γὰρ ἐξῆς οἱ σίκυες ἐπὶ τοσούτῳ ἐκείνῳ σπένται. ἡ δὲ ὕδαρ μὴ ἔχει τὸ ἰσθμῷ, ὑποστρίψαντες οἱ σίκυες, καὶ ὑποστρίψαντες οὕτως ὕδατος πρὸς καίεσθαι ἐκείνηται ὅ φέρουσι. Longas autem facies hoc modo, si in mortario, aut alio quopiam vase, aquam prope ipsos apposueris distantia 5 aut 6 digitorum. Sequenti enim die cucumeres intantum extenduntur. Si vero aquam non habeat mortarium cucumeres & retrocedunt & incurvantur. ita gaudent humiditate, & fugiunt siccitatem. Non tamen omnē humiditatem amant. Nam, quod humidissimum est, oleum fugiunt. Causa videtur, quod aqueo humore permulto conficiantur. Aqua oleum fugit; quia non potest cum eo inire societatem: unionem enim expetunt res naturales. Nec minus admirandum quod scribit Arheneus ex Dipphi Siphni auctoritate, *Ἀρῆνεος τὸν πεπόν καὶ οἱ σίκυες καὶ τὰς περὶ αὐτῶν καὶ φανερὰν ἔχουσιν ἐπιδόσιν, καὶ πρὸς οἱ θαλάσσιους ἰχθύες* Plenilunio incremento manifesto augefcunt hortensis cucumeres, non aliter quam echini marini. Lunam sidus humidissimum esse, novit Lector, & causam dixi, cur tum maximè crescant. Nec omnes porro humore juvantur cucumeres, siquidem laconios tantum melius rigatos evadere scribit Theophrastus. Cucumer alius sylvestris, sativus alius. Sativorum tria agnoscunt genera, laconicum, scytalium, Bæoticum. *Σκυτάλη* habennam ac flagellum denotat. Vocatum inde cucumeris hoc genus, aut quod ex ejus sarmentis fierent habenæ, loraque scuticarū, vel quod iis sarmenta similia essent. Theophrastus lib. 4. hist. cap. 5. *σχυταλίας* meminit, quod scuticæ baculum significat. Recentiores has observarunt differentias. Majores, minores, flexuosi, pyriformes, virides, albi, læves, asperi. Cucumerum genera censentur pepones, melones, & anguriæ. De singulis pauca dicenda. Melonis meminit Palladius in Martio Tit. 9. An Græcis fructus fuerit cognitus, dubitant doctiores. nonnulli *μηλοπέπων* Melonem esse asserunt, idque fortassis, quod *μηλοπέπων* dictus sit, quod mali sit figura rotundus, vel, ut alii volunt, odore. *Μηλοπέπων* aliis *σίκυος σπινθηρίας*. Helychius *σίκυος σπινθηρίας* ἢ *ἡμεῖς* *μηλοπέπων*; Athenæus *σίκυος σπινθηρίας*. pepone esse scribit *ὅτι τοσούτῳ ποιεῖς καὶ πρὸς οἱ σίκυες σπινθηρίας καὶ κληῖν*. Ex recentioribus alii Athenæi, alii Helychii probant sententiā. Sic dictus inquit pepo, quod semē ejus manderent, ut & hodie fit ab Italis. Alii melonem sic dictum asserunt à numerofo semine; tum etiam quod interanea melonis cum interioribus veri cucumeris similia sunt. Veteres melopeponem à pepone hac nota distinxerunt. Galenus lib. secundo de aliment. facult. *τὸν ὅτι πεπόν* *οὐκ ἰσθμῷ οἱ ἀνθρώποι τὸ σπινθηρίας ἵδου ἐν, ὅτι σπινθηρίας τὸν μηλοπέπων ἰσθμῷ, ὅτι τὸν αὐτοῖς συντελεῖ ὡς ἐκ ἀσχυρῶν οἱ ὅτι τὸν σπινθηρίας μόνον ἰσθμῷ αὐτῶν, ὅτι τὸν πεπόν καὶ ἀσχυρῶν ἐν αὐτῷ*. His accedit, quod homines in peponibus à carne intima, in qua semen habetur, abstinere, in melopeponibus autem mandunt, idque ipsis ad dejectionem confert, qui vero eorum quasi carne tantum vescuntur, non tam cito eam ac peponum excernunt. Ab Italis, uti scribit Mathiolus, utriusque generis tam scilicet peponum, quam melopeponum carnea pars, semen continens, estur, & non estur, pro ut fructus is plus minusve maturitatis fuerint adepti. Nam utrisque cum ultimam senserint maturitatem, supernæ carnis una cum seminibus in medium fructus concidit, quod evanidum & insuave reperitur. Quod tamen utrisque maturum, non evenit; eaque propter extractum prius seminibus, estur tota eorum caro. Hec, inquit Mathiolus, tametsi me dubium reddant, inclinatur tamen animus ad credendum, per melopepones Galenum nostros intellexisse melones. Idem alii asserunt, quorum sententiam approbamus. Quem recentiores melonem vocant, describit his fere notis Dodonæus, Caulibus humi procumbentibus, longis, sarmentosis, atque asperis, vulgari cucumeri similis, folia satius respondent, minora tamen, & rotundiora, minusque angulosa; flosculi leviter lutei, fructus crassiores, initio nonnihil pilosi, figura admodum variantes, nunc oblongi, aliàs contractiores, & rotundioris figuræ, modo modice depressi & sessiles, pyriformes, sub-

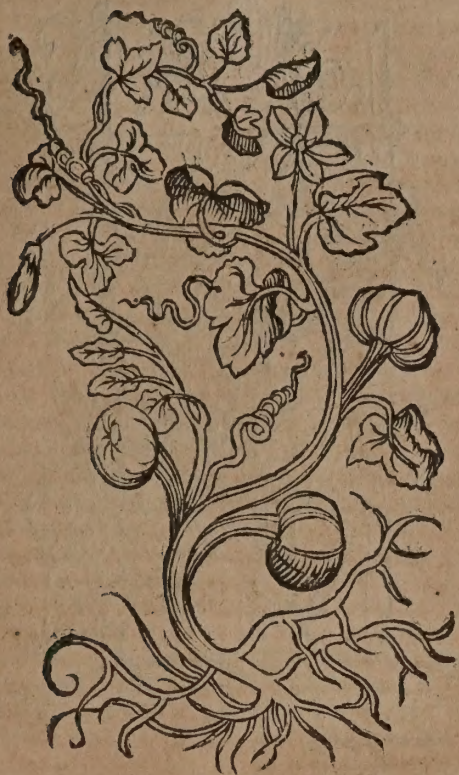
inde majores, minoresque cortice nunc constant leviori, nunc asperiori piloso, nec minus colore vario spectantur, aliis virides, aliis cinerei, aliis pallidi, aliis aurei, alii varii. Differunt & pulpa, in nonnullis ruffa, nonnullis candida, etiam virens cernitur. Odor, aliis mali, aliis moschi, aliqui denique æstivi, aliqui ad hyemem perdurantes. Adferuntur ex America, & Italia, ex quibus Neapolitanis adeo tenui crustula teguntur, ut excorticati videantur. Refert Iosephus à Costa lib. 4. cap. 19. in valle Peruana tanta felicitate provenire, ut radix caudicis crassitudinem assequatur, & viva aliquot annis in solo vigeat, quæ quotannis melones profert. Hujus luxuriam non secus ac cæterarum arborum, quotannis amputari idem auctor est. Peponum Dodonæus species aliquot describit. Major crassos, asperos, spinisque nonnullis obfatos, caules pro-mit, prælongos, qui claviculis sive capreolis suis vicina comprehendentes, perticas, scenas, ac sepimenta conscendunt, quæ nisi juxta posita fuerint, humi repunt. Folia ampla sunt, valde aspera, aliquot profundis incisuris divisa, marginibus serratis; flores admodum magni sunt, calathis forma, auri colore lutei, per ora quinque prominentibus angulis denticulati: fructus magni, crassi, rotundi, oblongi, crassioribus striis velut angulosi; quorum pulpa cortici subjacens candida, mediocriterque dura est, interior medulla fungosa: semen magnum latum, planum, subalbidum, multo quam cucumeris majus, forma alioqui baud differens; color corticis, quandoque obscure virens, aliàs albidus. Virentis autem peponis cortex durior est: albidus verò mollior ac tenerior. Vulgo pepo major oblongus dicitur, variat magnitudine, minor Indicus, major vulgaris. Alterum peponum genus caulibus ac foliis, utrumque

Pepo major oblongus.

asperis, tum & claviculis priori simile est, sed foliorum fissura minus sunt profunda, caulesque teneriores. Flores similiter lutei, patentes, & anterieus angulosi, veluti prioris: semina quoque ejusdem formæ, sed aliquanto minora. Vulgo pepo rotundus major, ab aliis maximus Indicus. Corticis colore & substantia variat, qui enim albedo est colore, substantia est molliore, qui obscure virente, duriore, uti prioris hujus generis. Tertius est pepon asperis caulibus, foliisque fissis, ac serratis, priorem referens, flos magnus, luteus quoque veluti aliorum: Fructus mediæ magnitudinis, ejus cortex tuberculis nonnullis exasperatur, veluti mali citrii cutis, qui per maturitatem similiter luteus est, proinde & citrium malum tum colore, tum asperitate referens. Vulgo pepo compressus minor. Corticis colore & hic variat, vel croceus, luteus, citrinus ac niger conspicitur. Quartus generis peponis fructus, baud longus aut globosus, verum omnino

Pepo minor rotundus.

omnino latus ac planus, scuto alicui propemodum simili-
lis: in medio quidem crassior, per circumferentiam ve-
ro tenuior, & quibusdam locis reflexus, crispiorum in-
stat. Cortex hujus mollis, tenuis, ac candidus est, caro
interior dura satis ac durabilis, semen quam cucumeris
majus, forma & colore conveniens. Sylvestres sunt eti-
am pepones, proferunt caules asperos, spinis obfitos fo-
lia aspera, flores luteos veluti sativi, sed minora singula:
fructus crassos, oblongos, striatos, durioris corticis, ac
colore virentes, sed minores multo, pulpa sativorū instar,
sed amara valde, semen minus. Sequitur auguria, citrul-
lum vocant, à citri luteo colore, quæ his fere verbis à
Dodonæo describitur. *Sarmentosis, viticulosis, asperis,
ac humi repentibus caulibus, cum & claviculis cucumeres
refert folia autem majora sunt, & profundis utrimque in-
cisuris dissecta. Flos aurei coloris; fructus globosi, striati,
colore superius virentes, inferius quæ humi jacent, in albi-
cantes, quorum exterior cutis levis, interior caro medio-
criter dura, peponum quam melonum similior: medulla
fungosa, in qua semen oblongum, planum majus quam cu-
cumerum aut melonum, minus quam peponum, cujus
exterior cortex nigrescens, aut subrubens, ac durus est. Non
facile hujus fructus putrescunt, sed diutius servari possunt,
praesertim tritici acervis impositi. Novit & hic fructus dis-
ferentias; cortice enim quandoque viridi, quandoque can-
didis maculis asperso invenitur. Caro alius rubens & dul-
cior, aliis candida semina, colore nonnunquam nigro, nun-
numquam albo, vel etiam fulvo, rarius cavere semine nota-
vit Casalpini. Restat cucurbita. Hanc veteribus cogni-
tā fuisse fatentur omnes. κολοκύθη, vel, ut Attici, κολοκύν-
την vocantur. Athenæus lib. 2. ἀπὸ τοῦ καὶ κολοκύν-
την κολοκύτην. i. e. solum Attici colocytham dixerunt. Fal-
litur vir magnus, qui Atticos cum θ κολοκύτην scribere ait,
ceteros cū τ sine asperatione κολοκύτην; Aperte huic con-
tradicit Athenæus. In Galeni & Hippocratis libris pas-
sim, κολοκύτη cum asperatione legitur. Nomē ex adver-
so inditū, teste Ruellio, quod pumili & breves sint par-
tus, quos ipsa passim enititur, cum corporis mole, omnes
herbarum arborumve fructus videntur superare. No-
tandum, aliud apud Græcos κολοκύνθιδον; aliud κολοκύτην,
esse. De colocynthi aut cucurbita ago hoc capite. Colo-
cynthi vero sylvestris cucurbita vulgo vocatur; hujus
fructu ad phlegma crassosque humores expurgandos
utimur. alii cucurbitam σικύαν Græcis dictam contem-
dunt, cum tamen ex Theophrasto diversam plantam
esse probatur. Hic lib. i. cap. 22. & lib. 7. cap. 3. καὶ γὰρ
σικύα καὶ κολοκύτη, καὶ σικύα. Interpres, etenim pepo
cucurbita, cucumis ita se habent. σικύαν peponem inter-
pretatur, cum cucumerem, uti supra probatum est, de-*

notat , ubi etiam quid Græcis πικρά sit, expofuimus. Σικυά cucumerem vertit Hefychius, σικύα ἰνδία καλοῦνται οὐκ ἴσμεν. Sicya cucurbita species & quod vulgo cucurbitam vocant medici. Sed quæ fit fpecies cucurbitæ σικύας. Hoc docet Athenæus lib. 2. ἐπεὶ ποταμοὶ διὰ σικύας μὲρ τὰς μακάρας καλεῖται, καλοῦνται δὲ τὰς περὶ Φαιείας. Hellosfonti quæ longæ sunt ficys nunciantur , rotundas vero & globosas collocynas. Menodorus, ut apud eundem legitur, indicas σικύας vocat; μενόμεναι δὲ ὅτι κροσσίδες τινος ἵκεσε φίλῳ τὸν κορυμνοῦσαν φησι· ἢ μὲρ ἰνδική· ἢ καὶ αὕτη & σικύ η̄ δὲ καλοῦνται καὶ ἡ μὲρ ἰνδική καὶ παλαιὴν ἔφασαν, ἢ δὲ καλοῦνται & ὀππίται. Menodorus Erasistratiis, amicis Hicesii, cucurbitarum inquit alia est indica, quam & σικύας nominant, alia est colocynthe, nempe vulgaris. Indica ut plurimum elixatur vulgarem autem etiam afflant. ἀρχεὶ δὲ τὸν λίγνον τοῦ παιδαίου πικρὸς καλοῦνται ἰνδικός. apud Cnidios & hodie cucurbitæ quoddam genus Indica dicitur. Ex diverso Euthydenus Athenienfis vulgarem σιδύας vocat. ἐν Ἱνδοῖς αἱ ἀνηγαῖοι ἐν τῷ πεδίῳ λαχάρων σικύαν ἰνδικὴν καλεῖ τὴν καλοῦνται. Δις δὲ κεκαίμεναι ὅτι σπέρμα ἐκ τῆς ἰνδικῆς. Euthydemus Athenienfis libro de oleis vulgarem cucurbitam vocat ficyam indicam, quod ex India semen ejus advectum fuerit. Theophrastus an per σικύας Indicam, an longam cucurbitam intelligat, difficile est judicari. Ut ut fit, σικύα apud eundem diversa est, à vulgari cucurbita, Megalopolite cucurbitam syconiam vocant. μεταπολίτῃ δὲ αὕτη σικύνιας ὀνομάζεται. Hefychius σικυνία καλοῦνται. Antiquioribus Græcis vox hæc, teste Galeno in exegefi, plura denotabat. σικυνίην τίττωσι σημαίνει παρ' αὐτῶν τὴν καλοῦντοῖαν, τὴν ἀπὸ ποιῆδ' καλοῦντοῖαν, τὴν ἰατρικὴν σικύαν, τὴν ἀπὸ δριμύτος καὶ καυστικῆς σικύας. Apud Hippocratem quatuor hæc significat. colocynthis cucurbitam pyro fisalem, cucurbitam medicam, & cucurbitulam fundo carentem, & coniformam præseferentem. Addit Erotianus τὴν ἀρχαίαν σικύαν, caprificum, live ficum sylvestrem significare. Supra cap. de rapa cucurbitas recelidas vocari diximus. Latini cucurbitam vocant à concurratu, quod facile, liquid obliterit, quo minus extendatur, concurvefcatur, uti Varro lib. 4. de lingua scribit Latina. Cucurbitæ delineatio variis ex locis Theophrasti petenda. Lib 4. c. 18. probe distantia femina ait habere, vide lector annot. cap. 19. succo consistare aquoso cap. 22 florem describit lib. 6. de caus. cap. 18. parte superna ampliari ac luxuri, alibi amplexicaulem esse & sine adminiculo stare non posse, sed per terram repere. lib. 2. cap. 3. immaturam & immutabile manere, vide locum, & commentum, de cultu lib. 5. cap. 6. agit. lib. 7. hist. cap. 1. ferendum cum Sol est in ariete, celerius ex recti provenire semine, ac quinto sextoque à satiationis die provenire; quod lib. 3. de caus. cap. 4. repetit, ubi codicem ex hoc loco correximus. Et hæ sunt notæ, quibus cucurbita à Theophrasto describitur, quæ vulgato etiam cucumeri conveniunt, à quo his fere differt, quod folio fit amplo, personatæ haud dissimili, magno, lato, acuminato, molli alboque veluti tomento, unâ cum caulibus ac foliorum pediculis, candicanti instar althææ. floresque emittat è foliorum sinu albos. Genera cucurbitæ plura esse scribit Theophrastus sed in quibus differant non addit: eodem tamen capitè, ex aliori sententia, cucurbitæ negat genera esse plura, sed in uno eodemque genere, aliàs meliores, aliàs deteriores esse. Hunc locum lib. 2. exscripsit Athenæus, his fere verbis: Θεόφραστος δὲ τὸν καλοῦντων φησὶ ἐκ τῶν αἰνῶν εἶναι μέρη ἰδιὰς, αἰετῆν αἰνῶν τὸς βέλους τὰς δὲ χεῖρας. Theophrastus simplicem non esse cucurbitarum speciem affirmat, sed alias meliores, aliàs deteriores. Nec Athenæus, nec magnus Gaza locum Theophrasti rectè intellexerunt, ὥστε ἵνα αἰνῶν μέρη ἰδιὰς, non est Theophrastica phrasis, nec hic locus est unusquam; preterquam quod loco citato contrarium doceat. Videat lector verba & examinet. Doctissimus Gaza interpretatur, cucumeris atque cucurbitæ partim generà esse existimat, partim negat. Utrique attribuit, quod foli cucurbitæ, ex aliorum sententia, præceptor. Plurà esse cucurbitæ genera jam loca citata Athenæi ostendunt, ipseque in principio capitis affirmat magister. Cucurbita alia vulgaris, alia Indica. Vulgarem longam scribit doctissimus Dalecampius, Indicam rotundam Hybernæque vulgo vocari addit, celerius provenire, carne consistare sicca solidaque, Hyeme ista durare, si loco siccò recondatur, cortice nunc ex atro viridi, nunc ex albo flavescente. nunc albo semine latiore compressifloresque, rhombi figura ampliori, medulla gustu minus fatuo, flore luteo. Variat admodum hujus fructus, uti mox dicam. Plin. 19. lib. 19. cap. 5. cucurbitæ sativæ (de sylvestri cucurbita colocynthide dicta, alibi agam; Vuu 3 figuram

Cucurbita anguria longa.

Cucurbita sylvestris.

Cucurbita lagenaria rotunda.

figuram tamen ad differentiam apposui) duo primæ genera Camerarium & plebejum, quod humi repit. In priore mire, tenui pediculo libratur pondus immobile aure, Cucurbita quoque omni modo fastigiatur, vaginæ maximè visilibus, coniecta in eas postquam desloruit. Crescit qua cogitur forma, & plerumque Draconis intorti figura. Libertate vero pensili concessa, jam visa est novem pedum longitudinis. Nata nobis cucurbita anno 1624. quæ humanam crassitudinem, & longitudinem superaret. Semen, ex India occidentali allatum accipiebamus à Nicolao Sweertio Chyrurgo, P. M. Erat ætas anni illius satis calida ac fervens, matura tamen non fiebat cucurbita:

hæc in maiorem non dubito quin crevisset longitudinem, ni hyems supervenisset. Indi cucurbitas calabassos vocant, in India uti Iosephus à Costa lib. 4. cap. 9. scribit, ad miraculum usque augeantur, & in sola Provincia Thile nascuntur, & capillos nuncupantur. Infinitæ propè species sunt: quedam immensa mole, monstrosa sunt, quæ dissectæ & resiccata excavantur, & ex iis varia vasa effinguntur. Ex minoribus pocula aut pateras ingeniose calatas concinnant. Idem ferè Paludanus in notis ad Linschorum. Varia huius, inquit, genera, magnitudine, facie, colore differentia: earum namque quoddam genus est, quod utrisque ulnis vix amplecti potest, & in insula S. Laurenti ejusmodi colore rubro, flavo, albo, & sapore longè gravior, atque nostrates, uberrimè proveniunt. Plura de generibus lector in Phytopinace Bauhini reperiet.

κεράμειον, uti lib. 9. Athenæus scribit, ὅτι κεράμειον δicitur, quod oculos claudamus dum admoventur. vel ἐν αὐτῷ ὁ σφραγισμένος ἡ δὲ ὀφθαλμοῦ τοῦ κεράμειον. Oculos enim claudere, & emittere lachrymas consueverunt, qui ipsum naribus oculisve admovent. Hinc apud Columellam lachrymosa cape.

Seque laceffenti fletum sacura sinapi,
Atque oleris pulli radix, lachrymosaque capa.

Ab Alyatte rege Byzantem ex septem sapientibus unum accersitum fabulantur: at is philosophicò supercilio tumens, & regiam fortunam despiciatui habens, ἰσὺ φησὶ ἀλυσάτην κεράμειον κεράμειον ἰδίῳ ἐγὼ, inquit, Alyatti jubeo comedere capas, quibus illi fletum esse imperatum docti referunt. Quasi dixerit κεράμειον κεράμειον κεράμειον, Apud Aristophanem quærit ille ex Dionysio, τί δὴ κεράμειον κεράμειον κεράμειον κεράμειον κεράμειον, Olfactio capas. Has acriter mordre oculos, & lachrymas excitare, cui ignotum? Idem in problematibus docet Aristoteles, causamque addit. sect. 20. probl. 22. Cur, inquit, cepe unum tam acriter mordre oculos potest? Unde nomen quoque à Græcis κεράμειον impositum putant ὅτι κεράμειον κεράμειον κεράμειον κεράμειον κεράμειον, perinde ac si pupillam compri cogeret. Origanum verò nihil hujusmodi facit, nec aliud quippiam ex ceteris, quanquam acre. Neque enim nasturtium, quod mordacius est, oblatum oculis efficit æquè ut lachrymæ profluant, ac cepe & cum admoventur, & cum comeditur, lachrymas movet. An quod acrium genus discrimine evariat numero, quo sua cuique vis consistit, rataque habetur. Nasturtium ergo quia calidius est, resiccare quod colliquaverit, amplius potest. Nam extrudere lachrymam cum editur potest, admodum tamen ad oculos, nihil propterea movet, quia nullum mittit vaporem. Est enim id ficius & calidius; origanum cæteraque id genus calida sunt leniter, & sicca,

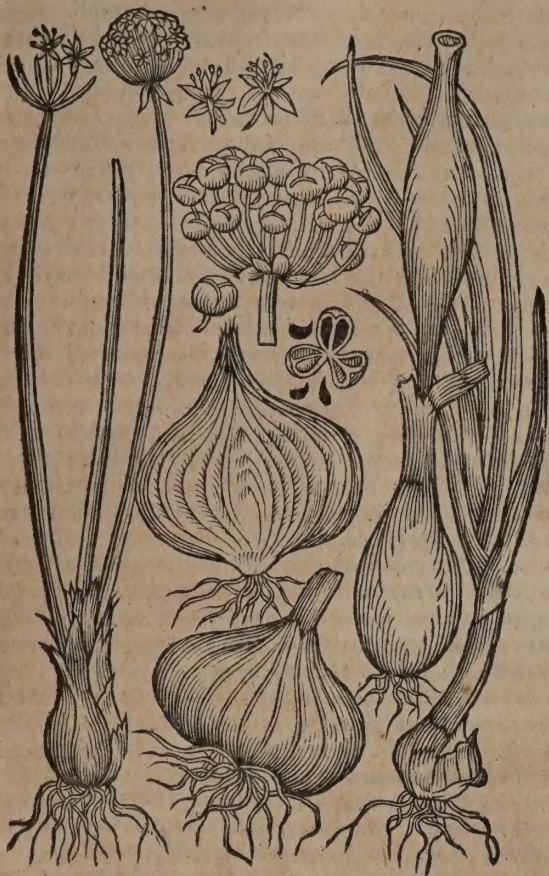
“ficca; quod lachrymas autem moveat; mordax id esse
 “debet, & humidū, & lentum; quam ob rem oleum quo-
 “que lachrymam excutit, quamvis leniter mordeat: sub-
 “iens enim irreptansque suam ob lentitiam, atque re-
 “nuitatem, dolorem movet, ac proinde humorem tabi-
 “ficat. At capæ vim ejusmodi sane habet, ut quod & hu-
 “more, & vapore sit calido, tenui ac lento. Itaque oculis
 “admotum, eo quod vapor ejusmodi est, humorque tenuis
 “commear, lachrymas movet, cumque editur id item
 “transmissa respiratione facere potest. Allium calidum
 “quidem est, & acre, & humoris aliquid continens; sed
 “lentum non est; itaque lachrymas movere non potest.
 Contra raphanus rusticana cum teritur, non secus ac cæ-
 pa lachrymas movet, quod evaporet acre simul & len-
 tum ac tenue; quare facile commeat lachrymasque mo-
 vet. Dicit quis, Plinium contrarium docere lib. 19.
 cap. 5. ubi tradit, capas dilachrymationi & caligini ocu-
 lorum mederi. Sed hoc non pugnat cum his quæ dixi-
 mus, liquidem edendo purgant. Cæpa latinis à capitis
 magnitudine dicitur. Dixi supra, cucumeres, cucurbi-
 taque plenilunio maximè augeri. Contrarium nec mi-
 nus mirandum de cæpa docet Plutarchus. lib. de Iside
 & Osiride; ubi inquit, *ὅτι ἡ ἑρπύς ἀφ’ ὅτι ἐνταὶ καὶ δυοῦν καὶ ἑρπύς,*
καὶ τὸ κρόμμυον παρὰ τὰ ἑρπύς, ὅτι τὸ σελήνης φθίνοντος, καὶ
ἀπὸ τῶν ἑρπύς τὸ καὶ τὸ πηλὸν καὶ πύρεν. ἔστι δὲ πρὸς φεγγῆτι
ἀγνὸς ἐστὶν ἐπὶ ἐρπύς, τοῖς μὲν ὅτι διὰ τὴν τοῖς δὲ ὅτι διὰ τὴν τοῖς,
τὸς πρὸς φεγγῆτι. Mirum quod cæpe reviviscat & con-
 germinet decedente luna, contra marcescat à crescente
 luna, solumque olerum omnium contra syderis incre-
 menta damnaque vices minuendi, & augendi habeat
 contrarias. Siquidem tabescant omnia luna senescente,
 augeanturque eadem crescente, uti in cucumeribus
 apertè satis cernitur. Notum illud Lucilii,

*Luna alit ostrea, & implet echinos, muribus fibras,
 Et pecui addit.*

Hanc ob causam sacerdotes Ægyptii cæpe non edebant, & id olus averfabantur, eoque cibo simul & feri-
 atis & castè degentibus interdicebant, his quod sitim
 invitaret, illis quod lachrymas evocans feriarum cele-
 britatem interpellaret, quibus Ægyptia superstitione
 imbutis, eæ ridiculæ rationes satisfaciebant. Hunc Plu-
 tarchi locum Agellius extare scribit in 4. in Hesiodum
 commentario. Causa hujus rei videtur, quod calor cæ-
 parum nativus adolescentis lunæ intus calore, glutino-
 sum concoquat humorem, nec non permisceat constan-
 tius cum aëreo, aqueove terreum; quod officiū non po-
 test exequi, quum aquosi magnum fiat damnum. Glu-
 tinosis enim lentor haud facile discuti potest. Quo fit,
 ut cæparum partes, quæ prius humore distendebantur,
 eo nunc orbatæ flaccescant & velut passæ, & in rugas
 contractæ tabescant. Sed cum planeta hæc orbe toto
 refulsit, & ad inter-menstruum spectat, prægnans aque-
 um gignit humorem, quem velut nutrimentum ex aëre
 perinde, ac terra, quum hærent, exutæ avidius hauriunt,
 quo vernaculum lentorem jejunæ foveant, priusque
 damnum illo liquoris raptu refarciant, quo veluti sati-
 atæ surgunt, ac ferè reviviscunt. Siquidem extra ter-
 ram, diutius humi, vel in laquearibus pensiles in aëre vi-
 vunt; quasi ancepsitis vitæ modò è terra, modò ex aëre
 alimentum accipiant. Nam extra solum germen emit-
 tere & humoris delectu hilarari consta: sed producto
 coliculo statim languescere, tunc cum non satis superfit
 crassioris nutrimenti, quo scapus excitetur, depactæ
 cartilago in cervicem abit. Quin & inclementum salivæ
 cæpis declaratur, hoc illuni temporis curriculo, quum
 edomita paululū acrimonia subdulcescat, quæ tunc ali-
 quantum ascito humore diluitur. Videamus quibus no-
 tis cæpam describat Theophrastus lib. 1. Hist. cap. 8.
 corticem multiplicè tunicis ait esse. Hinc Persius satyr 4
Tunicatum cum salè mordens. Cæpe. Cap. 10. cæpe corpus
 runicatū esse, quum semper aliquid eximi possit. Quod
 duplex genus radices quodammodo exhibere videtur:
 Habet enim carnosam illam, & corticosam, & eas quæ
 ex illa proveniunt. Idem fere repetit lib. 7. cap. 11.
 Eodem cap. radículas de latere non emittere. Contra-
 rium tamen lib. 7. cap. 12. docere videtur Dicendum,
 priori loco negare præceptorem, quod emittat radicu-
 las de latere, posteriori affirmare quod germinè emittat,
 & ita contradictio nulla. Ita lib. 4. cap. 6. de caus. ger-
 men ab imo emittere ait. lib. 1. cap. 16. folia illicò ab ra-
 dice exire, pediculo carentia, & concava. lib. 7. cap. 1.
 Unicaulem esse, nec ex caule laterales furculos emitte-
 re, alteroque ferè fructum anno. Quomodo proveniat

lib. 7. cap. 12. docet. Lib. 1. de caus. cap. 4. quædam de
 cultu cæpæ tradit. Locum adeat lector. Lib. 6. cap. 17.
 & 18. de sapore agit, quò lectorem remitto. Cæparum
 Theophrastus multa inquit esse genera, ac à locis no-
 men accepisse scribit, verba ejus examinanda; Sardi-
 am primo loco recenset, sic dictam à Sardi, urbe Ly-
 diæ. Plinius *Sardia* legit lib. 19. cap. 6. *Allium cæpas-*
que inter deos in iurejurando habet Ægyptus. Cæpe genera
apud Græcos, Sardia. &c. Botanicus magnus *καρδία* ab ur-
 be Thraciæ legit. Hunc refellit Plinii codex, & ipse The-
 ophrastus, cum eodem hoc capite albas admodum Sardi-
 anis similes inquit esse. Alteram Cnidiam vocat. Plinius
 alfidena. Cnidiam Plinius ex omnibus cæpis minimè la-
 chrymosam inquit. *Omnibus odor lachrymosus, & præcipue*
Cyprius, minimè Cnidii, Omnibus corporum toru (tutu) vetus co-
dex) pinguedinis earum cartilagine. Magnus Botanicus le-
 git, *omnibus radicum corpus tectum pingui cartilagine.* Ma-
 gis arridet, *omnibus corpus toru pene tunicarū cartilagine.*
 Sequitur Thamocracia. Haric Athenæus lib. 2. laudat.
 Setanicam minimā inquit, sed admodum dulcem. Plinius
 loco citato, *Et cunctis setania minima, excepta Tuscula-*
na, sed dulcis. Ascalonias, inquit Theophrastus, & fissiles
 tum cultu, tum natura inter se differre, peculiaremque
 habere naturam. Solæ enim non fissiles (quod Plinius
 non observavit, omisit saltem) & quasi steriles, ab ra-
 radice sunt, nec ea parte crescere aut proficere possunt,
 quare & eas nō deponunt, sed semine ferunt, & cū dein-
 de germinatū sit transferunt. Perficiunt adeò celeriter,
 ut cum cæteris, aut etiam prius evelli possint. plus tem-
 poris dimissæ in terra putrescunt, plantatæ caulem edunt,
 semenque tantummodo fundunt, tum exinaniuntur, at-
 que inarescunt Idem fere Plinius loco citat. *Ascalonia-*
rum propria natura. etenim velut steriles sunt ab radice,
Et ob id semine feri illas, non deponi jussere Græci. Præterea
sepius circa ver cum germinant, transferri, ita crasse scire, &
tunc properare præteriti temporis pensitatione. Fessinandum
autem in his est, quoniā matura celeriter putrescunt. Si de-
ponantur, & caulem emittunt & semen, ipsæque evanescent.
 Ascalonia ab urbe Iudææ nominata. Ascalonicam pu-
 tant viri docti, quam sterilem alii vocant. Ascaloniti-
 dem antiquorum exhibuit Lobelius à priori fortè di-
 versam. De fissili hæc Theophrastus, *Hyeme sua cum*
coma mentem relinquunt, vere externa folia detrahunt
(lego ex Plinio τὸ ἔξω περιείρηται) & reliqua colunt. De-
tractis his foliis altera germinant, simulque in serius fin-
ditur unde fissiles appellatæ sunt. Idem fere Plin. 19. lo-
co cit. schistam hieme cum comâ suâ relinquunt, vere fo-
lia detrahunt (Theophrastus τὸ ἔξω exteriora) & alia sub-
nascuntur ejusdem divisis: unde & nomen. Paulo ali-
ter, ut videt lector, hæc Theophrastus. Ad harum exem-
plum quosdam omnibus detrahenda folia inquit præcep-
tor. Idem Plinius, Hoc exemplum reliquis quoque generibus
detrahi jubent, ut in capita potius crescant quā semina. Co-
lore differre ait. Quam differentiā etiam observavit Di-
oscorides lib. 2. c. 11, καὶ μὲν οὖν ὁριστὸν τὸ μέγεθος ἑρπύς, καὶ
τὸ χεῖρον ἑρπύς. Cæpa longa acrior est quam rotunda, item-
que ruffa quam candida. Has differentias observarunt
 recentiores. Candidas in *ῥίση* provenire inquit. quæ illa
ῥίση insula non dicit. Plinius loco citato. *Est & colorum*
differentia. Samo enim & Sardiis candidissima prove-
niunt. Sardianas albas esse ex Theophrasto colligi non
 satis apertè potest. Ille enim Sardianis quidem similes
 dicit; sed, ut ex præcedentibus apparer, figura, non co-
 lore, magnitudine & ejusmodi. Legit insuper Plinius
 Sauro, Theodorus *ῥίση*. Pro quo *ῥίση* lego, Issus oppi-
 dum Ciliciæ non procul ab Amamo monte, circa quod
 Alexander Darium vidit. Issus quid sit ignoro Issa
 insula est in mari Adriatico, adiacens Dalmatiæ, de qua
 non loquitur præceptor. Credo incognitam ipsi; Samos
 duarum insularum nomen est, quarum altera in mari
 Ionio juxta Ephesum; altera in mari Egeο Thraciæ
 adjacens, quæ ex commistis Thraciæ populis Samothra-
 cia dicta est, uti Strabo lib. 1. scribit. An itaque *σάμω*
 legendum, ac dicendum Samothraciam, ac eam quæ
 in Samo insula nascitur unam eandemque esse? Iudi-
 cium æquo lectori committo. Lego tamen, ut dixi,
ῥίση, idque quia in optimo Plinii codice Salmanticensi,
 ut scriptum reliquit Doctiss. Pintianus, legitur, *amisso*
enim & Sardiis. Nemo non videt scripsisse Plinium
 apud Issum. Urbs, uti dixi, clara victoria Alexandri Ma-
 gni adversus Darium Codomannum Persarum regem.
 Creticam etiam quandam describit Theophrastus Hu-
 jus meminit his verbis Plinius. *Sunt in honore & Cretica,*
de quibus dubitant an eadem sint, quæ Ascalonia quoniam
 Vuu 4 *satr*

Cæpa rotunda. Cæpa oblonga.

Cæpa, ut vulgo venditur sine, capite antequam excaulescat.

cæparum capite de allio agam. Recentiores hæc cæparum describunt genera; prima est sativa, quæ variat colore floris, candido vel purpurascente, tunicarum quoque coloris rubri, aut candidi; radices forma, major, minor, oblonga, sessilis, vel orbiculata, turbinata quibusdam communioribus in compressam latiore cir-

cumferentiam bulbaceam abit. Cæpas porraceas vocant stolones, qui primo vere dum tenelli sunt, antequam caulescant, in cibos eruuntur. Secunda est, quam cæpam oblongam Dodonæus vocat, Lobelius Hispanicam oblongam. Tertia radice candida est & dulci. Quarta est plurium caulium, ovaram à radice figura Cordus vocat. Quinta est sessilis. Sexta est fissilis. Septima sterilis vel Ascalonia, de quibus lector videat Bauhini Phytopinacem.

Quia *περσόν* non tantum cæpis affinis, sed etiam tunicarum involucris demptis, interius ejus capitulum, cor vocatum, cæpam referat, nec floribus, foliis, caule, semine multum cæpis sit dissimile. De eo hoc loco agere decrevi. Animadvertendum imprimis, aliud *περσόν*, aliud *περάσιον*, sive marubium esse. Vocum hac vicinitate Plinium deceptum, alibi demonstratum satis est. Apud Athenæum tamen *περάσιον κεφαλαίον* porrum capitatum. Nemo marubium capitatum esse unquam scripsit. Ergo *αὐτὸ περάσιον* loco citato omnino scribendum *περάσιον*. Nomen accepit à colore. *Περάσιον* enim color viridis, porraceus. Sic viridem colorem acutissimum appellant. Exempli gratia, smaragdus κατ' ἐξοχὴν *περάσιον* λέγεται vocatur. Lapide hoc acutius nihil & viridius. Dioscorides, & Plinius optimam chrysocollam in Armenia nasci tradunt. Commendat Dioscorides τὴν κατὰ κράτος *περάσιον* i.e. quæ prasinum & porraceum colorem ad plenum obtineat. Plinius optimam inquit, ut colorem herbarum segetis lætè virentis quam simillimè reddat. Hic summus & acutissimus viroris gradus *περάσιον* dicitur apud Hippocratem, quod est coloris viridis aut prasinii, ut *περάσιον* ἐν τῷ ἐμύμνῳ, vomitio porracea, viridis, *περάσιον* ἐν τῷ ἐμύμνῳ. Celso lib. 2. cap. 4. viridis vomitus. *Περάσιον* τὰ διαχωρήματα, defectiones virides. Quid *χολὴν περάσιον* sit, docet Galenus Com. secundo in Prognostica. Hunc colorem Plato in Timæo docet πορρὴν καὶ κατὰ κράτος μέλαν. Conflari ex fulvo & nigro. Illud non reticendum, *περάσιον* Theophrasto lib. 4. cap. 7. algæ etiam esse speciem, quam alii *ζωήγα* vocant, *Περάσιον* Athenæus lib. 7. *γῆλυδις* appellari refert, *Ἐπαινίτιον* δ' ἐν ἀφροδισιακῇ τὰ κεφαλαία καλεῖται φασὶν *γῆλυδις*. Epanetus lib. de obsoniorum conditura capitatum porrum *gethyllida* vocari scribit. Latinis *περάσιον* porrum. Neophytus in herbario *περάσιον* καλεῖται, ὅτι κεφαλαίον, ῥωμαῖοι πορρὸν. Idem Auctuarii auctor, κεφαλαίον, ῥωμαῖοι πορρὸν. An itaque solum capitatum porrum dictum? Utrumque Columella & Palladius porrum vocant, ut mox dicam. Porri variis in locis meminit Theophrastus, uti lib. 7. cap. 1. ubi decimonono vel vigesimo die à satū provenire inquit; lib. 3. de caus. cap. 3. decimo quinto, lib. 7. cap. 1. ex recenti semine maturius provenire, unicaule esse, nec lateribus furculos laterales emittere. lib. 7. cap. 4. sæpius retundendum. lib. 2. de caus. cap. 20. melius tum ac amplius fieri, causamque addit cur rundi debeat. Idem lib. 3. de caus. cap. 24. eodem cap. difficulter cur germinet docet, lib. 5. cap. 7. quomodo, ut ampla magna que proveniat, ferenda, Loca hæc adeat lector. Porrum aliud sylvestre, aliud sativum, sativi duo genera signavit antiquitas, genere tamen non differunt; ex eodem enim semine generantur, & cultura solum discrepant. Columella lib. 11. cap. 3. Porrum si sectivum facere velis, densius satum præceperunt priores relinqui: & ita cum increverit, secari. Sed nos docuit usus longe melius fieri, si differas, & eodem more, quo capitatum modicis spatiis, id est, inter quaternos digitos, depangas, & cum convalescit defecet. In eo autem quod magni capitatis efficere voles, servandum sit, ut antequam translatum deponas, omnes radículas amputes, & fibrarum summas partes intondeas. Tum testula vel conchæ, quasi sedes in singulis subjecta seminibus adobruuntur, ut fiant capita latioris incrementi. Cultus autem porri capitati, assidua sarritio & stercoreatio est, nec alius tamen sectivi; nisi quod quoties rigari, & stercoreari, sarriri que debet, quoties demittitur: semen ejus, locis calidis, mense Ianuario, frigidis Februario seritur: cuius incrementum quo majus fiat, rariù lincolis complura grana illigantur, atque ita obruuntur. Enatum autem in iis locis quibus aqua subministrari non potest, deferri debet circa æquinoctium autumnii: at quibus possis humorem præbere, rectè mense Maio transferuntur. Palladius in Februar. Tit. 24. Hanc Columellæ doctrinam ex parte improbat. Hoc mense porrus serendus, (sic in omnibus legitur) quem si sectilem velis, post duos menses, quam satus est, poteris defecare manentem in areis suis: quamvis asserat Columella etiam sectivum diutius duraturum, melioremque si transferatur, & quoties secabitur, aqua juvetur, & stercore. Si capitatum facere velis, quod vere severis

severis Odoribus manifeste transsere debetis, ferendus est loco
 luto, & maxime campestris, area plana, pastinata aliè, &
 dim subacta, & stercorea. Si sectivum facere velis, spiritus,
 si caputatum, rarius seret. Sarculo frequentandus est, &
 herba liberandus. Cum digiti crassitudinem habuerit, à
 melia parte prius foliis, & truncatis radicibus trans-
 feratur, oblitus fimo liquido, quaternis vel quinis digitis
 separetur. Cum radices aget, modice comprehendendus, &
 allevandus est sarculo, ut suspensus à terra quod spatii va-
 cuum subter invenerat, cavitatis vastitate cogatur implere.
 Item plura semina in unum ligata si deposueris, grandis
 porrum nascetur ex omnibus. Item si capiti ejus rapa semen
 immittas sine ferro. Et pangas, multum fertur incrementum,
 melius si frequenter hoc facies. Videt lector, porrum,
 quod ad culinaria julecula sæpius detonderi solet, secti-
 vum aut sectile vocari, quod capitatum fieri debet, non
 detondendum, & autumnali tempore transferendū. Idem
 fecit Plinius lib. 20. cap. 6. sed locus admodum depravatus.
 Sic restituit eum Doctiss. Salmasius, Seritur semine
 ab æquinoctio autumno: si sectivum facere libuit, den-
 dens. In eadem area secatur, donec deficiat stercoreaturque
 semper, nueritur in capita, antequam secetur, cum in-
 creverit, in aliam aream transferitur, summis foliis leviter
 recisis, antè medullam, & capitibus retractis, tunicisque ex-
 tremis. Quum sectivum inquit facere volueris, in eadem
 area, qua satis primo fuerit, secandus est, donec deficiat.
 At si nutritur in capita, id est, si capitatum facere voles, ubi
 increverit, antequam secetur, in aliam aream transferri
 debet summis foliis leviter recisis. De capitato verba il-
 la intelligenda esse, palam est ex iis quæ sequuntur. An-
 tiqui felice vel tegula (idem testa, quod perinde) subjecta
 capita dilatabant. Hoc item in bulbis. Nunc sarculo le-
 viter convelluntur radices, ut delumbate alant, neque di-
 strahant. Insigne quod cum fimo, lutoque solo gandeat, vi-
 gna vocat, & tamen proprietate quadam soli constant. Ca-
 pitatum, Græci κεφαλωτόν, vocant sectivum vel sectile, Sic
 enim Juvenalis, Quis sectile porrum? Quis tecum elixi
 verdecis labra comedit. Alii tonsile, Martialis lib. x. In
 quibus est lactuca sedens, & tonsile porrum. Moreti auctor
 lectam vocat. Sectique famem domat area porri. κάρην.
 (vide cap. præcedens) Athenæus lib. 9. κεφαλωτόν τὸν
 καὶ πορρὸν καλεῖται φασὶν ὅτι ἀπὸ τοῦ κεφαλῆ, καὶ ἰσχυρὰ πρὸς τὴν
 πρὸς κερῆν. Porri genus capitatum appellari idem Diphilus
 auctor, melioris succi quam tonsile. Utriusque Dioscorides
 meminit lib. 2. cap. 179. πορρὸν κεφαλωτόν φασὶν αὖτις — τὸ
 δὲ κάρην δευτέρου πορρῶν, capitatum porrum inflationem parit,
 sectivum acutus est. Κάρην idem quod τὸ τμήν, sectum,
 tonsile, δὲ τὸ κερῆν à detondendo deductum, eadem ana-
 logia qua τὸ πορρὸν δὲ τὸν σπίνον. Vulgo apud Dioscoridem
 legitur ὁ δὲ κερῆν δὲ δευτέρου πορρῶν. Hanc lectionem illegiti-
 mam probavit his argumentis Sarracenus lib. 20. cap. 6.
 ex Plinio. quippe apud eundem de sectivo leguntur,
 quæ apud Dioscoridem de κάρην. Adde quod ex porri
 foliis quam ex semine, exprimi est verisimilius succum.
 Etiam Egineta vires hæcæ suppressendi Hæmorrha-
 giam, non seminis, sed foliorum succo tribuit. Adde
 quod Serapio qui sua ex Dioscoride transcripsit, de se-
 ctivo porro hæc refert. Et porri quidem nabati sunt
 acutioris saporis, nabati, id est, sectivi, tonsilis. Commis-
 sus hic error videtur per librarii cuiusdam ignorantiam,
 qui quid κάρην nomine significaretur hæsitans, vocisque
 vicinitate deceptus, κάρην audacter nimium κάρην loco
 reposuit, & simul articuli genus mutavit. Ignoravit quid
 κάρην significaret interpretes Eginete. Cum enim Paulus
 lib. 5. cap. 2. inquit καὶ κερῆν μὲν οὐκ ἀλφίτα ἢ ἀστὴρ καὶ πορρὸν
 καὶ κάρην μὲν ἄλως; ille interpretatur, & capere cum polenta
 & pane, item porra abunde cum sale. κάρην ex Hesychio
 hoc significare supra dixi, sed de sectili porro loquitur
 Egineta. Sectilis porri duo inquit Plinius loc. cit. esse
 genera. Laudatissimus in Ægypto mox Orthia (Orthia re-
 stituit Doctiss. Pintianus, ex optimo Salmanticensi codi-
 ce. correctionem hanc approbat excellentiss. Salma-
 sius.) atque Aricia. Sectivi duo genera: Herbaceum folio in-
 cisuris ejus evidentibus, quo utuntur medicamentarii:
 Alterum genus suavioris folii (in libris inquit Salmasius
 partim est suavioris, partim favidioris, legebat vir do-
 ctus flavidioribus quod ineptum. Scripsi pallidioris. p. in f.
 sæpe mutatur, deinde ex duobus labdis abbreviatis fa-
 ctū V. Ego lego validioris, quia præcessit statim her-
 baceum folium. Duo porri sectilis genera facit, quorum
 alterum herbaceum folium, id est, mollius, alterum vali-
 dius, non æque flaccidum ac molle. Potest etiam exponi
 herbaceum viriditatis meræ, pallidius, dilutioris viridi-
 tatis. non puto tamen ullum pallido folio porrum fuisse)

rotundiorisque, incisuris levioribus. Recentiores secti-
 vum aliud agnoscunt latifolium, aliud juncifolium. Dif-
 fert hoc à veterum sectivo, cum illi folia lata, huic pro
 foliis junci inanes sint; hinc nomine ex juncus & porro
 composito σχυνοπόρρον schoenoprasum vocarunt. Qui-
 dam gethyllida, cujus Nicandri meminit scholiastes, sta-
 tuunt. Verba cap. de capite lector reperiet ego in tanta
 brevitate certi quid affirmare nequeo. Porri sectivum
 juncifolium majus & minus habetur, illud rarius &
 ad condimenta mitius. Notandum, quod Plinius loco
 citato refert, Prasertim cum sectivo nuper auctoritatem
 dederit princeps Nero, vocis gratia ex olea statis mensium
 omnium diebus, nihilque aliud ac ne pane quidem vescendo
 Idem lib. 2. cap. 6. sectivum vocis splendorem adfert. Quo
 modo id præstet ex Aristotele petendum. Hic xi. sect.
 problem. 39. διὰ τὴν τὴν πορρὸν οὐκ ἐστὶν πρὸς τὸν πορρὸν, ἐπὶ τῇ
 τοῖς πορρῶν, ὅτι τὴν πορρὸν ἐστὶν ἰσχυρὰ, καὶ τὴν πορρὸν, γὰρ πορρὸν
 τῆς ἰσχυρῆς πορρῆς, ὅτι τὴν πορρὸν ἐστὶν ἰσχυρὰ. Cur porrum profic ad
 vocem sonoram nam & perdis commodum ea in re novi-
 mus, an quod allium quoque elixum delinit, & quidem
 porrum lentitiam quandam obtinet, quæ fauces detergere
 possit Porrum ad vocem sonoram prodesse fortassis ve-
 rum: illud superat fidem, quod de eodem Plinius loc. ci-
 tat. Fama est Melam equestri ordinis reum, ex procuratio-
 ne à Tiberio principe accersitum, in summa desperatione,
 succo porri ad trium denariorum argenteorum pondus hau-
 sto, confestim expirasse, sine cruciatu, Ampliorem modum
 negant noxium esse. Sylvestre porrum ampeloprasum
 ἀμπελόπρασον vocatur; sic dictum dicitur τὸν ἀμπελὸν καὶ πρᾶ-
 σον. Plin. lib. 24. cap. 1. ampeloprasum in vinetis nascitur,
 foliis porri, rutilu gratia. Ampeloprasum aliud Mathiolus,
 aliud Lobelius exhibet, folio est allii sylvestris tenui folii
 non dissimili, sed majore & acriore, in caule bicubitali,
 radice bulbosa, non ex nucleis, sed singulari capite con-
 stante, porri minore, duriore, acriore nonnullis adnatis
 sese propagante: flore & nucleis feminis vice, triticeis
 granis paribus, inglomeratis capitulis, non disparibus
 allii sylvestris tenuifolii. Vinetis, arvis, marginibus, sen-
 ticetis, & dumetis Gallie & Belgie gaudet. Ex Athe-
 næo gethya similia esse ampeloprasum supra dictum est.
 De ampelopraso hæc Galenus lib. 2. de aliment facult.
 cap. ult. τὸ δὲ ἀμπελόπρασον διαφέρει τὸν πορρὸν ὅτι οὐκ
 καὶ τῆς ἀλλοῦς ἀπὸ τοῦ πορρῶν τὸν ἀμπελὸν τὸν ἡμπελόν. Ampelo-
 prasa verò tantum à porris dissident, quantum in aliis om-
 nibus congeneribus, agrestia à domesticis differunt.

Aristophanis Scholiastes σκροδίνον, pro quo recentio-
 res Græci σκρόδον, dictum contendit, quasi σκρόδον ἰσχυρὸν, id
 est, rudem & injuriosam rosam, quod asperè supra
 modum redolet, & olfacientium nares offendat. Suidas
 λέγειται δὲ σκρόδον ἰσχυρὸν σκρόδον πρὸς τὸν πορρὸν τὸ σκρόδον ἔχει.
 Odoris feciditate carebit allium, si seratur & extrahatur
 luna sub terra existente. Quidam tradunt ipsum gravem
 halitum non esse facturum, si quis ab ipsum esu cru-
 dam fabam supermandat. Geoponicus auctor lib. 12.
 cap. 30. αἰσθητὰ δὲ ἔσται ἰὰν καὶ σπέρνῃται καὶ ἰσχυρῆται, καὶ τὸν
 οὖτον τῆς σκρόδου. πῶς δὲ φασὶν ἡνιοκῆσαι τὸν πορρὸν, ἰὰν ἰπὶ τῇ
 βρῆσιν αὐτὸν κῆκεται ὑπὸ τῆς σκρόδου. Plin. lib. 19. cap. 6. Ca-
 tetum ut odore cateant omnia hæc (allii genera) jubentur
 feri cum luna sub terra sit, colligi cum in coitu. Sine his,
 Menander à Græcis auctor est, allium edentibus, si radicem
 betæ in pruna tostam superederint, odorem extingui. Alii
 σκροδίνον nomen accepisse referunt, quod pandiculatio-
 nes, quas Græci σκροδίνου καὶ σκροδίνου μὲν appellant,
 moveat. Aristophanis scholiastes vocem σκροδίνου, quæ
 pandiculari significat, deductam inquit dicit τὸν πορρὸν.
 Fallitur scholiastes & Suidas, quod scribant σκροδίνου καὶ
 αὐτὰ τὸν κλῶμα; σπασμὸν συνήκουσιν. αἱ γὰρ δὲ σκροδίνου ἰσχυρῆ-
 ται, διὰ τὴν ὀσμὴν τῆς μάλας σπᾶται. τὸ δὲ ἰσχυρὸν καὶ τὸ ὀσμῶν
 κινουμένον. σκροδίνου καὶ ἰσχυρῆται. Id est σκροδίνου ponitur pro
 κλῶμα; id est pandiculus, vel spasmo contrahor. Etenim qui
 à copiosiore alliorum esu evomunt, propter eorum acrimo-
 niam convelluntur. vomere enim, & quocunque modo eva-
 cuari Græci σκροδίνου vocant. Falluntur inquam; non
 irritant allia largiore esu vomitum, nec ea ratione ex
 ipsum acrimonia sequitur pandiculatio, sed quod va-
 porosa excrementa interdum excitent, & ad musculos
 propellant; quæ quidem uti dissentur, natura dissentio-
 nem, quam σκροδίνου, hoc est, pandiculationem vocant,
 moliri consuevit. Allium dicitur à Græco verbo ἄλλειναι
 id est, exilire, quod nimium exiliendo crescat. Supra
 capite de Thymo allium à Græcis nonnullis θυμός vocari
 dixi. Illud observandum, ubi θυμός allium significat, pri-
 mam syllabam brevem, & accentum in eadem; contra
 ubi Thymum, accentum in ultima, primam longam esse.
 Non

Non raro tamen eo significato accentum in prima habere observatur. Allium nomen illud accepisse videtur ab animosa acrimonia. Veteres, quod etiam Batavis non incognitum, gallis gallinaceis pugnaturis animos faciebant ab esu allii. Suidas *ισχορδισμὸν*, *σκόρδα φαζόν*. *ἀπὸ τῶν ἀλεκτρούων*, ὅτε γὰρ ἰσχυρὰν συμβάλλουσιν αὐτοὺς σκόρδα διδδασίν αὐτοῖς. ἵνα θρηνήτεσσι ἄσιν ἐς τὴν μάχην. id est, *ισχορδισμὸν*; qui allia comedit, sumptum a gallis, quando enim pugnaturi sunt allia ipsis dabantur ut acriores & animosiores ad pugnam essent, hinc etiam *ισχορδισμὸν* pro fortis animosum ὅτι πεισθύνονται δι' ἀλκυρίας αἰσὶς τοῦ μάχης, ὅτι μαχάσονται τῶν σκώρων. Hos *σκορδαῖους* vocabant, latini etiam scordalos. Petronius. Ego autē nactus occasionem vindictae Eumolpium excludo, redditaque scordalo vice, sine amulo scilicet & cella utor & nocte. Seneca Epist. 57. Adice nunc scordalum & furem deprehendes Idem Epist. 84. Fulvius Cimbrius nimis erat in vino & scordalus, id est animosus, audax. Scordalum tamen Doctiff. Turnebus interpretatur velut scordalum, id est hominem alliatum, & illuvie, squaloreque foedum, sordidum, & impurum. Utraque interpretatio tolerari potest; sed prior verifimilior. Glossæ veterum, *scordalus, ferox*. Variis in locis allii notæ ex Theophrasto petendæ, lib. 1. hist. cap. 16. folia ab radice illico exire, lib. 7. cap. 1. uniuersale esse, (vide cap. de porro.) cap. 12. De proventu allii agit, germenque laterale emittere ait. lib. 2. de caus. cap. 6. qua ratione melius proveniat docet. lib. 6. cap. 17. & 18. de sapore agit, uti & cap. sequenti. Loca adeat lector. Quo tempore & quo modo feri debeat, hoc capite docet. Codex tamen depravatus, legitur, *φουτύνεται ὑπὸ μύρον* — *ἔξ γὰρ*. Theodorus *ἔξ γὰρ* restituit; recte. Sic Plinius lib. 9. cap. 6. Allium ad multa, rursus præcipue medicamenta, prodesse creditur, tenuissimum & quæ separantur, velut in uniuersum velatur membranæ: mox pluribus coagmentatur nucleis, & his separatim vestitis. Theophrastus eodem hoc cap. *διὰ τὸ πᾶσι τοῖς γέλοις*. Sunt autem γέλοις, sive nucleis, coherentes bulli in quos allii caput extumuit, qui foetissim confiti novam creant fobolem. Hesychius *γέλοις*, αἱ τῶν σκώρων κεφαλῆς, bulbos vel nucleos intelligit. Greci enim in allio & cæpa, id quod omnes nucleos comprehendit, *κεφαλὴ* ut plurimum vocant, aliquando tamen solum nucleum. Dioscorides lib. 2. cap. 18. *ῥάζας* & *ἀγλιδας* appellat. *Σκώρδον* τὸ μὲν ἴσιν ἡμετέροις καλεῖται, καὶ τὸ αὐτὸ καλεῖται *μυροκίφαλον* ἐστίν, ὡς περὶ τὸ πρῶτον γέλοιον, ἐμπόρευστον, *μύρον*, τὸ δὲ λοιπὸν πολυκαμένον, λευκὸν καλοῦσι δὲ τὰς ἐν αὐτῷ ῥάζας καὶ ἀγλιδας. allium quoddam est sativum & hortense: quod quidem in Ægypto, porri modo, singulari capite, reperitur, parvum ac purpurascens: alibi vero multiplici capite, seu nucleis coagmentatum visitur, atque candidum; *ῥάζας* & *ἀγλιδας* vocant. Reperitur & alia lectio in veteri codice, *σκόρδον* τὸ ἰδίον ἴσιν ἡμετέροις καλεῖται, ὅπερ ἐστὶ τὸ αὐτὸ καλεῖται *μυροκίφαλον* καὶ λευκὸν, ὃ τὰς ῥάζας ἀγλιδας καλοῦσι. Hæc sane lectio inquit auctoritate Oribasii: vulgatam omnes interpretes, uno excepto Ruellio, secuti sunt; idque quia allii genus, quod singulari simplici capite nascitur, nullis ejusmodi nucleis constare certum est, & verisimile de hoc loqui hoc eodem capite Theophrastum. καὶ ἐπὶ τὸ μὴ ἔχειν ἴσιν τοῖς γέλοις. Nicandri schol. pag. 67. nucleum vocavit *ῥάζας*, & *γέλοιον* δὲ καὶ *γέλοιον* ἵδον καλεῖται ἡμετέροις κεφαλῆς ἢ τὰς ῥάζας, ἢ τὰς ἐν ἴσιν ἡμετέροις ἀγλιδας (lege cum Doctiff. Salmasio ἀγλιδας) καὶ ἑκατέρωθεν ἀγλιδας ἔχουσα. ἀγλιδας οἱ ῥάζας, ἔξ δὲ αἱ κεφαλῆς τῶν σκώρων συγκρίνεται, ὡς περὶ σκελίδας ἢ συνήδεια φησὶ γέλοιον δὲ cæpa genus (apud Nicandrum legitur *καθυλίδας*) videlicet capita seu radices, vel quæ ab aliquibus sylvestria gethya dicuntur & eualgus quod pulchros nucleos habet. Aglides enim cocci sunt ex quibus capita alliorum constant, quæ scelidia vel synethia vocant. Cæparum nucleis itaq; *καθυλίδας*, alliorum ἀγλιδας vocantur, Doriensi nempelingua. Arist. in Achan *αἱ ἀρουραὶ μὲν ἐξ ὁρόσων πασάντων τῶν ἀγλιδας*, ut mures sylvestres fodite alliorum nucleos *pastino*, & *pastillo* depactos. Idem Scholiastes συνήδεια & σκελίδας hos nucleos vocatos asserit. Egineta vero lib. 4. cap. 33. non σκελίδας, sed σκελίδας vocat σκόδα ἢ λεπία τῶν σκώρων τὰς σκελίδας, βριζὸν ἢ τὸ ἔλαιον ἢ τὴν ἡμέραν γ'. Decorticatos alliorum nucleos, ac maceratos in oleo per triduum accipe duodecim. Viri doctiores σκελίδας legunt. an sic dicti quod aridi & intorti? hoc enim vocat significat. Ætius lib. 8. cap. 11. nucleos hos *δύρας* vocat. Columella spicas appellavit, lib. 11. cap. 3. Habet enim velut allium plures coherentes spicas: eæque cum sint divise liratum feri debent. Quæ spicæ cum allii nucleis sit similitudo, imaginari nequeo. Summus Philosophus Iulius Scaliger ad c. 6. l. 1. De caus. Plant. spicam dicit vocari quod in mucronem desinat, at quic-

quid in mucronem desinit, non statim est spica. Aristæ pars est spica, quæ in mucronem non desinit, non tamen spica est, alioqui nucleos alliorum, & ulpicorum etiam aristas & spicula, & mucrones & cuspides, & hastas vocare possemus: quia in acumen desinunt. Ergo *ῥάζας* & spica idem est, *ῥάξ* & spica: nucleis & spica, quæ tamen omnes rotunditatis & pilæ significationem potius habent, quam mucronis. Partes quædam in nucleis allii, in acumen quoddam desinunt, sed nihil simile gerunt, aut præferunt cum spica, quæ corpus integrum est, ex granis ordine dispositis & aristis constans. Totum itaque allii caput majore jure spica diceretur, quam particula ejus vel nucleus. Propterea Doctiff. Salmasius pro spica, spica scribendum asserit. Sticæ propriè sunt folliculi allii. Columella tamen nucleos sic vocavit, idque quod singuli nucleis separatim suis tunicis, ac sticis sive folliculis, vestiti sunt, ideo sticas pro nucleis suo folliculo involutis posuit. Columella in Hortulo,

Iam teneris frondens lactucula fibris
Allique infractis sticis, & olenia late
Vpica.

De stica ad finem capitis plura. Hæc addidi, quia quaestioni de nardo indica multum lucis præbent. Allium aliud sativum, aliud sylvestre esse ex Dioscoride diximus, sativum aliud *μυροκίφαλον*, aliud *πολύκερον*. Alias dat differentias Theophrastus: discrimen inquit, quod aliud præcox, aliud serotinum, etiam magnitudine & parvitate differre ait, ac genus quoddam reperit, quod magnitudine excreseat. Hoc Cyprium vocat, hujus meminit Columella lib. 11. cap. 3. Vpicum quod quidam allium punicum vocant, Greci *ἀφροκίρρον* appellant, longe majoris est incrementi, quam allium; idque circa Kalendas Octobris, antequam deponatur, ex uno capite in plura dividitur. Plinius loc. cit. Generum differentia in tempore: præcox maturefcit sexaginta diebus tum in magnitudine, Vpicum quoque in hoc genere Greci appellavere, allium Cyprium, alii *ἀφροκίρρον*, præcipue Africa celebratum inter pulmentaria ruris, grandius allio, tritum in oleo & aceto, mirum quantum increseat spuma. Videt lector Plinium Gaza, viro nationi Græco, errandi occasione præbuisse, sic & alteri magni nominis viro qui *ἀφροκίρρον* dictum scribit, quod eo trito mirum in modum increseat spuma. Plinii verba examinanda. Ex Columellæ loco citato scribo. Vpicum quoque in hoc genere Greci appellavere allium cyprium, alii *ἀφροκίρρον* &c. Inter pulmentaria juris inquit *αἰσὶς μυρτῶτος*, *μυρτῶτος* Polluci, *ῥέμμα* ἐκ σκώρων δριμύς, intrinsectum ex allis acre. Galenus in glossis, *μυρτῶτος* κατὰ τὴν ῥέμμα διοσκουρίδης ἵνα φησὶ σκώρδον ἢ κρομμύον. Ex hoc Galeni loco depravatum Dioscoridis codicem esse quilibet videt, ac facile restituere veram lectionem potest. τὸ ἐξ αὐτοῦ καὶ τὸς μελαίνης ἐλαίας γινόμενον τέλειμα καλούμενον δὲ μύρον. Lege *μυρτῶτος* ex oliva nigra & allio parat intritum: Plinius ex oleo & aceto. Alii parant ex allio, ovo & caseo. Lugdunenses, ut auctor est Dalecampus, ex allio & nuce juglande recenti, aut alioqui in aqua, tam diu macerata ut recenti similis appareat. Excitat hoc appetentiam & contra venenum fungorum pro antidoto est. Nomen accepit *πικρὸν* τὸ μυρτῶτος τὴν δυσάδαν ὡς ἴσιν μυρτῶτος, quod est abominari malum odorem, ut sit *μυρτῶτος* quasi odio dignum. Sic in Equit. Aristophanis Scholiastes, ἀπὸ τοῦ μυρτῶτος πικρὸν τὸ μυρτῶτος αὐτοῦ τὴν ὁσμὴν, ab abominando & detestando ejus odore, ex quibus contemptum fuisse esculentum constat. Mirum inquit quantum increseat spuma, quod est præter mentem Theophrasti, qui nullam spumæ mentionem fecit, sed concepto spiritu intumescere cum tunditur. Unde ergo *ἀφροκίρρον* dictum illud allii genus? Respondeo quod vel ex eo intritum inspidum, & ineptum pararetur. Helychius *ἀφροκίρρον*, ἀφρων αἰσὺς, vel ab Aphrorum gente, quod in Africa nasceretur. Quod non diffitetur Plinius, cum Africæ præcipue celebratum inquit. Allium cyprium, vel ulpicum est allium sativum Dodonæi tertium. Aliud genus inquit Theophrastus quod nucleis non coagmetatur. Hoc genus Dioscorides Ægyptium vocat, & ab Hippocrate *μώλυζα* appellatur. Galenus in exegefi, *μώλυζα* τὸ σκώρδον ἀπὸ τὴν κεφαλὴν ἔχον καὶ μὴ διαλυομένην ἢς ἀγλιδας. allium simplex habens caput, neque in nucleos divisum. Addit *πῆς* δὲ τὸ μώλυ. Quidam autem moly. An ergo moly idem nomen obtinuit, an allium *μώλυζα* moly etiam dictum? an verò scribendum *πῆς μώλυκα*. Erotianus, *μώλυξ* σκώρδον κεφαλὴ βολαιοῖδης, καὶ μὴ διαλυομένη ἢς ἀγλιδας. Allii caput glebam referens, hoc

hoc est in massam congestum, neque in nucleos divi-
sum. Sic etiam Pfellus *μύλον* exponit; *μύλον* αὖ τὸ σκο-
ρῶδες καὶ φασφ. Verisimilior Galeni sententia. Erotiani
etiam codicem depravatam iudico, & *ἀντὶ μύλου* scri-
bendum *μύλου*, vel *μύλον*, quoniam nullus in Hippocrate
locus, ubi *μύλου* vel *μύλον* legitur. Recentiores Græci
allii hoc genus *μύλον* vocarunt. Helychius, *μύλον* μοι-
κῆφας σκορῶδες, ὅπερ ἐν τοῖς μύλον. Manyza allium capite sin-
gulari, nonnulli *menlyzan* vocant. Dubito num scripserit
μύλον. Hoc allii genus sativum radice simplici vulgo
vocant. Mathiolus allium mas in Hetruria, aliisque Ita-
liæ locis plurimum provenit, cognitu facile. Dulcedi-
nem, odorem & crassitudinem, pro cœli solique ratio-
ne, ac cultu fieri scribit. De odore supra quædam dixi.
De crassitudine nihil dico, siquidem notum fatis, in pin-
gui, lætoque solo lætius, majus & crassius provenire.
Dulciores quomodo cultu fiant, Geoponicus docet au-
ctor lib. 12. cap. 3. *ἢ δὲ γέλοις γλυκύ τε καὶ ἴσχυι τὸ σκορῶδες τε-
θαυμένον τῶν τοῦ φύτευι, quod si velis dulciora allia esse, con-
tusa hæc plantanda sunt. Idem eodem cap. γλυκύ τε καὶ ἴσχυι
ποικίλεις τὸ σκορῶδες ὡς τὸ φύτευι συντεταγμένον γέφυρα τὸν ἰ-
σχυῖν, dulciora item efficies allia, si in plantando nucleos
olivæ simul deposueris. Quæ sequuntur his verbis Pli-
nius reddidit, Allium & semine provenit, sed tarde. primo
enim anno porri crassitudinem caput efficitur: sequenti divi-
ditur, tertio consummatur, pulchriusque tale existimant
quidam. In semen exire non debet, sed intorqueri caulis, sa-
tionis gratia, uti caput validius fiat. Quod si diutius allium
cæpamve inveterari libeat, aqua salsa tepida capita intin-
genda sunt. Ita diuturniora fient, melioraque usui, sed in
satu sterilia: alii contenti sunt primo super prunas suspen-
disse. Abunde itaq; profici arbitrantur, ne germinet; quod
facere allium cæpamque extra terram, quoque certum est,
& cauliculo ætæ evanescere. Hæc Plinius partim ex Theo-
phrasto, partim ex Columella exscripsit: cuius verba in-
tegra addam, uti melius Plinii verba intelligi possint, ac
quem cultum allia velint lector sciat. Sic itaque Colu-
mella lib. 11. cap. 3. Idque circa Kalendas Octobris, ante-
quam deponatur ex uno capite in plura dividetur: habet
enim velut allium plures coherentes sticas (id est, nucleos)
eæque cum sint divise, lirari feri debent, ut in pulvinis
positæ minus infestentur, hyemis aquis. Est autem lyra si-
milis ei porcæ, quam in sationibus campestribus rustici fa-
ciunt, ut uliginem vitent; sed hæc in hortis minor est fa-
cienda, & per summam partem ejus, id est, in dorso inter
palmaria spacia sticæ ulpici vel allii (nam id quoque simili-
ter confertur) disponendæ sunt: Sulci lirarum inter se di-
stent semipedali spatio, deinde cum ternas fibras emiserunt
sticæ, sarrantur: nam quo sapius id factum est, majus semi-
na capiunt incrementum: deinde antequam caulem faciant,
omne in viridem superficiem intorquere, & in terram pro-
sternere conveniet, quo vastiora capita fiant: Regionibus au-
tem pruinosis, neutrum horum per autumnum feri debet:
nam brumali tempore corrumpuntur: quod fere mense Ia-
nuario mitescit: & idcirco frigidis locis tempus optimum
est allium, vel ulpicum ponendi circa Idus prædicti mensis:
sed quodcumque vel conferemus, vel jam matura in tabu-
latum reponemus, servabimus in iis locis, quibus aut ob-
ruentur, aut eruentur, ut luna infra terram sit: nam sic sa-
ta, & rursus sic recondita existimantur neque acerrimi sa-
poris existere, neque madentium halitus inodorare. Multi
tamen hæc ante kalendas Ianuarias mediis diebus ferunt
mense Decembri, si cœli tepor & situs terræ permittit. Hæc
de cultu & satione alliorum Columella. Quæ supra ex
Plinio diximus de allii odore, ea ex hoc Columellæ lo-
co exscripsisse eum palam sit, quæ verò de germina-
tione ex semine ex Theophrasto. Ea tamen in manu ex-
arato codice aliter leguntur, ut ex marginalibus Plinii
notis colligi potest, ac à Claudio Salmasio confirmatur.
Allium & semine provenit, sed tarde. Primo enim anno por-
ri crassitudinem capite efficit: sequenti dividitur, tertio con-
summatur, pulchriusque tale existimant quidam. Theo-
phrastus *καλλιόν*, præstantius. Sequitur apud Plinium, in
semem exire non debet, validius fiat. In altero codice teste
Pintiano legitur, intorqueri caulis satius gratia. Sed se-
men feritur, non caulis. Et hæc causa cur Salmasius le-
gat, sed intorqueri caules satius, ea gratia, ut caput validius
fiat. Melius dixisset Plinius sed intorqueri nucleos satius.
Ita enim Theophrastus, *τὸν σκορῶδον ὅταν — καὶ φάλην*. Sed
Columellam hic sequitur Plinius, deinde antequam cau-
lem — vastiora fiant. Idem uterque dicere voluit quod
Theophrastus: proprius tamen ad mentem Theophrasti
Columella, quam Plinius. Non enim caulis intorquetur
allii, sed *τὴν γὰρ αὖτὴν* summa viriditas, priusquam in cau-*

lem abierit. Hæc Theophrasti, hæc Columellæ mens,
ex utroque male Plinius. Sequitur apud Theophrastum,
φίρειν δὲ φασὶ καὶ τὸ σκορῶδες ἐπὶ κεφαλῇς ἐπὶ τῆς σφύσιν.
Doctiss. Gaza *σφύσιν* super fistula. Quomodo nucleos
super fistula ferre possit allium & cæpa, non video, id
præter rationem est. Lego cum viris Doctiss. Causabo-
no & Salmasio *σφύσιν*. *σφύσιν* membrana, tunica est
qua involvitur allium. Helychius, *σφύσιν* ἰδὲ σκορῶ-
δες, ἄλλοι δὲ τὸν σκορῶδον κεφαλίδας, καὶ οἱ σφύσιν τὸν ἀντὶ τῶν
καὶ τὸν σφύσιν ἐν κεφαλῇς, *phrynges allii species. Alii
alliorum capita. Sic vocant, nonnulli avium ingluviem,
& in tibus maculas exponunt. Prius non probō, nisi dica-
mus sic capita dicta quod folliculis continentur, poste-
rius φάσιν Hippocrati, non σφύσιν vocatur. Galenus
in Exegei, φάσιν καὶ σφύσιν ἢ οἱ ἐπὶ τῷ πυρὶ ἐν ταῖς κα-
ταῖς ἐπιστάμιναι ἐν τῷ σφύσιν καὶ τῷ σφύσιν. Proprie
quidem in tibus rubri ab igne surgentes circuli, & per abu-
sionem reliqui. Aliud σφύσιν est. Galenus loco citat.
σφύσιν (vulgo σφύσιν) τὸ καλοῦμεν σφύσιν καὶ κα-
ταῖς καὶ σφύσιν. quod in caulem abiit, præcipue quod cavum
est. Hippocrati itaque σφύσιν σκορῶδον allii caulis, aut
scapus est. lib. 2. de fistulis, quo veluti stilo fistulæ alti-
tudinem explorat. Erotianus σφύσιν exponit τὸ ἐξωθεν
λίμμα, qui foris est cortex. Aristophanis Scholiastes in ve-
tus Achæm. σφύσιν λίσσιν τὸ ἐν τῷ λίπιδι τῶν σκορῶδων.
σφύσιν vocatur alliorum exterior membrana. Suidas σφύ-
σιν τὸ ἐν καὶ καὶ σφύσιν ἢ τὸ ἐν τῷ λίπιδι τῶν σκορῶδων.
Macule rubræ tibiæ ex igne (fallitur, nisi dicamus, apud
infimos Græcos hanc significationem habuisse) &
exterior alliorum tunica, quam Latini sticam dixerunt à
στῖκα, uti stiba στῖβα. Vulgo, ut supra dixi, legitur spica; sed
male: Spicam pro stica in omnibus libris surrepsisse non
mirabitur is, qui scierit sæpius p. pro & obrepere: uti se
observasse litteratores scribunt, quos Lector adeat. Ut
ut sit, illud notum est, allium pluribus vestitū tunicis. Pli-
nius, *tenuissimis, & quæ separantur in universum velatut
membranis. mox pluribus coagmentatur nucleis, & in his
separatim vestitis. Super his membranis capitari allium
& cæpam auctor est Theophrastus. Recentiores plura
alii lativi genera describunt, vulgare notum, de Cyprio**

Allium.

ac Ægyptio diximus, restat de amphicarpo nonnihil
addam. *Ἀμφικάρπον* dicitur, quod duobus locis fructus
sive nucleos gignat. Hujus bulbus vulgaris minor, & ex
pau-

paucioribus nucleis, ipsisque nudis, ac non convestitis compositus, membrana tamen tenuissima ac dilute purpurascens, bulbum ipsum quoque, contingente. Folia huius qualia fativi vulgaris, sed nonnihil minora; cauliculus vero teres, cubitalis, glaber, fastigio capitulum proferens acuminatum, candida membrana velatum; quae per maturitatem disrumpit, fructus apparent instar pilularum, orbicularem figuram habentes, pisif majores, racematim cohaerentes, colore foris purpurascens, sed pulpa interiore candida, sapore & odore bulbi nucleis similes, qui in terram defixi in plantas succrescunt. Ulpicum à sativo, praeter notas traditas à Columella & Theophrasto; differt, quod caule adolefcat multo proceriore, glabro & tereti, foliis longè latioribus. Odore etiam est graviore, quod observavit Columella, & olent latè ulpica. Aegyptium negant olitores genere ab aliis diversum, sed vulgare allium densius satum, vel tenuiori solo caput unum accipere, quod masculoscere dicunt. Et hæc de sativis alliis. Supra dixi ex Dioscoride, allium vel domesticum vel sylvestre esse; ophioscorodon hoc vocatur. Dioscorides citato loco: *ἡ δὲ καὶ ἄλλο ἀγρίον ὀφίσκορον καλεῖται, ἐστὶ δὲ ἄλλο σιλvestre quod ophioscorodon, id est anguinum allium appellatur.* Idem eodem cap. *παρὰ αὐτὰ δὲ ποιεῖ καὶ τὸ ὀφίσκορον βιβρωστικόν; ὃ καὶ ἐλαφίσκορον λέγεται, eadem præstat esitatum anguinum, quod & elaphoscorodon, hoc est cervinum vocatur.* Hæc in Catacar. codice longe alio sensu leguntur, *ἐλαφίσκορον, ὃ δὲ ἀγρίοσκορον, ῥωμαῖοι ἀγγέλιον καλεῖται. φύεται ἐν ἔρειναις καὶ περὶ ὁδοὺς, ἡμεῖς δὲ τὸ ὀφίσκορον; δύναται δὲ ἔχει ἀρμενίαν &c.* id est, elaphoscorodon, quod & sylvestre scordion, Romanis allium cervinum, nascitur in montanis & asperis collibus. Simile est ophioscorodo, vim autem habet acrem. Duo itaque sunt allia sylvestria, anguinum, & cervinum. Geoponicus auctor unum tantum sylvestre agnoscit, loco citato: *τὸ δὲ σκόριον τὸ ῥῶν ἐστὶν ἡμεῖς καὶ κηπύον. τὸ δὲ ἀγγέλιον, ὃ καὶ ὀφίσκορον καλεῖται. ἡ δὲ τὸ ἀγγέλιον ἐν τῷ περὶ ἡμεῖς καὶ τὸ ἐρημνίαν ἡμεῖς.* Caterum allium est sativum & hortense, aliud sylvestre quod & ophioscorodon, id est serpentarium allium vocatur; sylvestre autem fortius & validius est ad prædictas medelas. Plinius præter sativum allium inquit esse quod in arvis nascitur sylvestre. Allium, inquit, est & in arvis sponte nascens, alum (lego anguinum, vel sylvestre hoc allium; nam in veteri codice allium legitur, alum symphyton est petraeum) hoc vocant: quod adversus improbitatem alium depascentium semina coctum, ne renasci possit abijcitur. Statimque quæ devorare aves, stupentes manu capiuntur, & si paulum commorare, sopitæ. Est & sylvestre, quod urfinum vocant, odore molli, capite præterea, foliis grandibus. Anguinum à caule foliisque serpentariæ modo maculosus nomen habet. Caules promit cubitales, striatos, digito crassiores, inferius purpurascens, superius vero virentes; folia circa caulem terna, quaternave, oblonga, lata, & nervosa; flosculos candidos, & senis quoque foliorum, velut urfini in oblongis & caulis fastigio, pediculis admodum frequentes & copiosos; Capita deinde triangularia, in quibus semen nigrum. Pro radice bulbus est oblongior, multiplici & reticulato cortice implicatus, inferiore sede latior crassiorque, fibras aliquot emittens; nascitur in montosis Alpium jugis. Huic mas & foemina. illa latoribus, hæc angustioribus est foliis: vulgo victorialis longa dicitur, ad differentiam gladioli, quæ idem nomen habet. Calidum & siccum est, non minus quam sativum, quod odore & sapore refert. Commendatur adversus corrupti & pestilentis aëris contagia, nec non contra demonum quorundam subterraneorum invasiones, qui in fodinis, præsertim argenti, subinde versantur ac hominibus infesti sunt; ut Georgius Agricola in Bergmanno suo scriptum reliquit. Allium urfinum foliis est binis ternisque; palmo longioribus, duos digitos latis, levibus ac dilutè, virentibus, caule dodrantali, tenui, cujus in summo flosculi candidi. bulbum habet aliquot nucleolis oblongis sparsis candicantem. allii tædiofum spirans odorem, sapore acri, sed non ingrato; magis odore, quam habitu allium referens, in sylvis & umbris frequenter reperitur, nonnunquam & in hortis nascitur. Est etiam aliud sylvestre allium tenuifolium dictum. folia huic juncis similia, teretia, glabra, & interius vacua; inter quæ medius exit caulis nudus, teres, glaber, durus ac solidus, in cujus fastigio post flosculos semina exigua in globum collecta, exiguis nucleis persimilia, odore saporeque alliis, pro radice unicus parvus est bulbus, in nullos nucleos divisibilis. Gignitur in arvis fru-

menti feracibus & in pratis. hoc elaphoscorodon viri doctiores credunt. Meminerunt Veteres scorodoprahi, sic dicti quod porri alliique naturam participat. Dios. lib. 2. cap. 183. *σκορδοπρασον φάσκει ὡς πράσον μέγα, μετῆχον τῆς τοῦ σκορδοῦ καὶ τῆς πράσου ποιότητος, ὅθεν καὶ τὴν δύναμιν μετῆχον, ποιοῦν, ὅτε & τὸ σκορδον καὶ τὸ πράσον.* Nascitur scorodoprasum porri magnitudine, aliis & porri qualitatibus particeps, quæ propter mistas quoque vires obtinet, eadem præstans quæ allium pariter & porrum &c. Idem fere Galenus: *σκορδοπρασον ὡς πρὸς ἐν τῇ γένεσι καὶ τῇ ὁσμῇ μετῆχον σκορδον καὶ πράσου καὶ τῆς ποιότητος, καὶ τῇ αὐτῇ τρέφει καὶ τῇ δυνάμει.* Scorodoprason sicut gustu & odore mediâ alliis & porri qualitatem possidet, ita & viribus. Pro Scorodopraso viri doctiores ostendunt ampeloprasum primum Dodonæi. Fatendum certe illud mediam quandam naturam porri alliique habere. *Σκορδον καὶ σκορδον* vox in memoriâ vocavit Scordium; herba cognita satis. De hac pauca addam: *σκορδον* ὅτε *ἔν* σκορδον, vel *σκορδον* allio, nomen accepit, vel propter acrimoniam alliis (ut scribit. Lib. 7. De simpl. med. facul. Gal.) similem, καὶ μέγιστα γὰρ σκορδον ἀποστοικῆς αὐτῇ τὸ δριμύ ὅθεν ἴμαρ καὶ τὴν ἀποστοικῆς ἀπὸ τῆς καλῆς, & maxime allio similis est ejus acrimonia, unde sane, mea sententia, nomenclaturam sortitum est. Alii *σκορδον* dictum volunt, quod allium aliquantum redolet. Id quod testatur Dios. & experientia; quæ etiam ostendit acrimoniam allio similē habere. *μυρρίδιον* etiā ab inventore Mitridate appellatur. Queritur quæ Planta sit *σκορδοδάσπερος*, cujus Græci barbari meminere. Magnum illud Germaniæ lumen Fuchsius à Clariss. excellentissimoque viro in litteris exercitissimo notatur, quod scordium esse scripserit. Idque quia in lexicis *σκορδοδάσπερος* vel *σκορδοδάσπερον* vel *σκορδοδάσπερον*, exponitur ὅτι σκυρηναικός, vetus lexicon jatricum ὅτι σκυρηναικός, ἡ σκυρδοδάσπερον. Neophytus *σκορδοδάσπερος* ὃ σκυρηναικός ὅτι Nicomedes Iatrosophista ὅτι σκυρηναικός, ὃ σκυρδοδάσπερον. Sed cur non adscribit, quod apud ipsum Myrepsū lib. de Antidotis sect. 27. legitur? cur Fuchsi viri Clariss. argumentum reticeret, quo motus est scordium vertere. Apud Myrepsū legitur *σκορδοδάσπερον* τὸ λεγόμενον ἰταλικῶς ἀσπερίδα. Italicè asaphetida dicitur. Sed quid Fuchsius? per asam autem fetidam, non id quod hodie sic officinæ vocant, accipiendum erit, sed stirps potius, quam tū Græci, tum Latini scordium vocant. Nam infra sæpe admodum hanc dictionem *ἀσπερίδα* (sic enim scribendum erat) interpretatur pro scordio; ut in enematē in hiera Theodoretis, & in hiera Logodii 14. & crebro aliās. Illud profitendum, locis, quæ citat Fuchsius, scriptum Scordii, hoc

Scordium.

est asæ fetida. An in Græco habeatur, *σκορδον*, ὅτε ἔστιν ἀσπερίδα, me fugit. Græco exemplari careo. Idem Fuchsius scribit in interpretatione nominum obscurorum, Nico-

spica, herens; quibus succedit semen nigrum; tota planta major & crassior est Scordio vulgari. Nasquitur ubique inter saxa, secus vias, & in marginibus agrorum. Alii odorem, ut Scordium refert, & in tota Cretæ sepalsiariis pro Scordio promiscuè hac herba utuntur. Hanc Herbam legitimam Plinii Scordiotum esse assero. Nam rectissime descriptioni ipsius quod datur, & fortasse nemini ad huc cognita est, licet jam octo aut novem ab hinc annis, semina Vsceniam, Pataviumque miserim. Lobelius, Pena, & Dalecampius pro Scordoti stachyn Diosc. (hoc non examino) salviæ sylvestris, & galitricum officinarum describunt. Quæ quidem omnes stirpes nothæ spurieque sunt; nam neque alii odorem spirant, (quod nec dixit Plinius) neque viribus à Plinio attributis respondent. Hoc an verum, haud scio. Ad omnia valere salviæ sylvestrem vulgatam, quæ Plinius Scordio mentastri foliis attribuit, ex ejus qualitatibus non difficile probari potest. Scordii genus esse, & quidem optimum quod Belus describit, in dubiū non voco. De Scordii Cretici præstantia ac viribus hæc Galenus lib. i. de antidotis c. 12. γάρπαιτοι δ' ὑπὸ πιναν ἀνδράν ἀξιολόγων πολέμων κερὰν ἀπέφυν ἡ κείνης πολέσιος ἡντομέναν, ὅστε τῶν συμμάχων ἐπὶ τοῦ σκορδίου καὶ τῶν ἐκείνῳ πονῶν τῶν ἀλλαν ἀσχητότερον διαμείναν, καὶ μάστιγι αὐτῶν ἐκείνα πὶ μόρεα τῶν συμμάχων ὅσα τῆς πύας ἦσαν τοῦ σκορδίου, καὶ διὰ καὶ πιστεύεται τῆς σκηπιδωδότης τοῖς τῶν ζώων καὶ φαρμάκων διαπραξαῖς ἀντιπαχθῶν. Litterarum quippe monumentis traditum, à quibusdam celebribus viris, cum in prælio interemtorum cadavera, multos dies insesulta jacuissent, quæcunque supra Scordium forte fortuna ceciderant, multo minus aliis computruisse, ea præsertim ex parte qua herbam attigerant. Ob quam rem sane persuasum est omnibus, tam reptiliū venenis, quam noxiis medicaminibus quæ corpus putrescere faciunt, Scordium adversari. Augerius Bulbequius Cæsareæ majestatis legatus ad Solimanum Turcarum Imperatorem epist. 1. adversè per se ipsum maxime valere, expertum se suisque omnes asserit, ac testatur. Addam quod de alio, unde digressi sumus, scribit Simon Sethi, ἀντιφάρμακον δὲ ἐπὶ ἀνδρῶν καὶ διὰ τῶν ἰσθλῶν δὴ γινώσκω, ὥσπερ σκεδὼν ἡ θηριακὴ. & διὰ τοῦτο ὁ γαλιχὸς θηριακὸν τοῦτο καλεῖ τῶν ἀνδρῶν. Φύματα δὲ τοῦτο & αἰ ὄφεις, ὥσπερ καὶ τὰ πήρινα, καὶ διὰ τοῦτο αἰ πύας τὰ ἀπὸ τῶν κακῶν αὐτῶν σκορδίου ἐνέπληκται. Αἰρεται δὲ αἱ δύο πύες δηλητηρίων μεσολέψαντο. ἥτιον ἀντιφάρμακον ἐσκορδίου δακτυλοσύνου, ἡ δὲ καὶ χρυσόσυνου. τὰ δὲ βλάτω συμβάινει & ἐν δύο πύας δηλητῶν ὑπὸ ἰσθλῶν, καὶ δὴλον ἐκ τούτου αἱ ὁμοιότης τῆς ἰσθῆς τῇ καὶ τῶν σκορδίου θηριότητι, ὥστε τὸ ἴσχυρον ἐκ ἡμῶν θηριότων. διὰ καὶ διακρίναται τοῦτο, & τὰ περὶ τῶν μύων, αἵ τὰ βλάτω αὐτὰ ὥσπερ ὄντω καὶ δακτυλοσύνου. Est quoque antipharma cum remedium contra venena, & venenatorum morbus, veluti ferme Theriaca; unde & Theriacam agrestium hominum & rusticorum vocat ipsum (allium) Galenus, quod & ipsum fugiunt serpentes, ut tutam: ea propter Persæ sua pulmenta ac cibos prius aliis infarciunt & replent. Narratur historia de duobus venenatis, quorum cum alter allium gustasset, (vide quæ de medico malo Athenæus) evasit, alter cum non gustasset pejus habuit. Unde manifestum est ex his, similitudinem quandam caloris irallio esse, ei qui in nobis inest naturaliter, & ideo eum suscitatur, solidasque particulas roboratur, adeo ut eas lædat, concutiat ac pellat.

C A P. V.

Quæ aquæ oleribus prosint, & quæ obsint.

Quæ bestiolæ oleribus innascantur.

Aquas, fimumque omnia olera sane diligunt,
ruta excepta. † Hæc enim fimi aspernatric
penitus est. Sed hiberna magis quam æstiva deside
rant, & imbecillia magis quam valida. Fimum sti
pularum maxime laudant. Iumentorum vitiosum
putant, quoniam maximè inarescat. Fimum una cum
satu intermixtum potissimum disponunt. Quidam
etiam inter ferendum superjaciunt. Quin & ster
core humano crudo ad succum probè conficiendum
utuntur. Hiberna aquæ cupidiora sunt, quam æsti
va: & infirma, quam valida. † Item quæ alimento
plurimo egent. Diligit aquam & capæ & gethyum:
quanquam nonnulli negant, si principio bis, aut ter
imber incessit. Aquarum optimæ, quæ dulces & fri
gidæ sunt: pessimæ, quæ salæ & rarefactu difficiles,
notan-

† In Ald.
Bas. codice
vox uir̃s
non inderi-
tur.

πότεμα, καὶ τὰ ψυχρά. χείρῃ δὲ τὰ αἰλικά καὶ τὸ δυσ-
 μενῇ. διὸ καὶ ἐκ τῶν ὀχετῶν ἡττον εὐχρηστα. * συμπερι-
 φέρεται γὰρ ἀπὸ μαλακῆς τῆς πόας. ἀγλαὶ δὲ τὰ ἐκ Δίῃ.
 ταῦτα γὰρ δοκεῖ καὶ φθεῖρειν τὰ θηρία γινόμενα, καὶ
 γόνιμα τὰ κατιδιόντα. Φασὶ δὲ τινες ἔτι τὰς σικυοῖς
 συμπερῆναι, ἔτι τὰς κρομμύους. δὲ δέουσι δὲ τὰ μὲν αἰλικά
 πρὸς τὴν ἑσπέραν, ὅπως μὴ κατὰ ψῆται. τὸ δὲ αἰκί-
 μον, ἑμασίμωρος. ἔτι γὰρ διαβλασάνειν ἡττον φα-
 σι, θερμῶ τὸ πρῶτον δὲ δευτέρῳ. τὸ δὲ πολὺ λίαν ὑ-
 δρὸς δοκεῖ συμπερῆναι, αἰλίκως τε καὶ ἐὰν μὴ ἔχη κόπρον.
 πολλὰ καὶ γὰρ πενῶν τὰ λάχανα φασι. καὶ ταῦτα γινώ-
 ρίζειν τὰς ἐμπόρους τῶν κηπωρίων. μεταφυτεύοντα
 δὲ πάντα, καλὴ καὶ μεῖζον γίνεσθαι. ἔτι γὰρ τὰ τῶν πρῶ-
 των μελέτη καὶ τὰ τῶν ῥαφανίδων, ἐκ μεταφυτεύσεως.
 μάστιγας δὲ μεταφυτεύουσι πρὸς τὰς ἀπερματισμύς.
 ἔτι τὰ ὑδρὸς αἰλικά. οἷον γήθιον, πρῶτον, ῥα-
 φανῶ. σίκυον, σέλιον, γογγυλῖς, θράδαξ, γλίσ-
 χος. ἀπαντα καὶ εὐαυξέστερα καὶ μεῖζον πηγνυμένων
 τῶν σπερμάτων ἢ σπειρομένων. θηρία δὲ ἐγγίνεσθαι,
 ταῖς ὑδρὸς ῥαφανῖσι, ψύλλαι. τῇ δὲ ῥαφάνῳ, κάμπαι καὶ
 σκώληκες. καὶ ἐν τῇ θράδακιν, καὶ ἐν ταῖς πρῶταις, ἐν
 αἰλίκῳ πλείονσι αἱ πρῶτοι κερίδες. ταῦτα μὲν ἐν τῇ κερ-
 σίς ἀθροιστὶς ἀπολλύσιν, καὶ ὅταν καὶ πρὸς ἀθρόα πρὸς
 κατὰ λάβῃ, τὰ φίλυπνον τὸ θηρίον ἀναδύεται. ἔτι
 αἰς κομμάται καὶ ἐν τῇ κόπρῳ. διὸ δὲ ῥαφάνῳ θηρέουσιν.
 αἰλίκως δ' ἐκ τῆς. ταῖς δὲ ῥαφανῖσι πρὸς τὰς ψύλλας
 καὶ πρὸς τὸ ὅτι σπείρειν ὁρῶντες. πρὸς δὲ τὸ μὴ γίνεσθαι
 ψύλλας, ἔτι φασι εἶναι φάρμακον ἐν τῇ. ἔτι δὲ τὸ
 ἄσπον ὠκίμον μὲν λευκαίνειν, καὶ ῥαφάνῳ δὲ αἰλίκῳ. καὶ ὑδρὸς ἐν συμπερῆναι τὰ τῶν θηρητῶν.

JULII SCALIGERI AD CAP. V.

Ταῦτα καὶ ἡμεῖς ἔχοντες ἡττον ἢ θεοδωρὸν. Non minus. Theodo-
 rus magis. Apertius mox, φιλοσόφως καὶ χεῖρῃ. ἡ
 θεοδωρὸν. Illud non est mirum, ut sint φιλοσόφως καὶ χεῖρῃ.
 Sed quod sint φιλοσόφως.

Ἐάν τὸ πρῶτον ἐγγίνεσθαι αἰς τὴν πόαν. Adde ὕδαρ. Laudat hic
 aquam frigidam. At doctissimi quique olitorum ἐπεὶ
 haustiam permittunt in sole, qua vespertina utantur irriga-
 tione. Θεοδωρὸς. Theodorus, rarefactu difficiles, divinitus.
 scilicet quia non subeunt. Perpendes ἔτι illa, διὸ καὶ ἐν τῇ
 ὀχετῶν εὐχρηστα. Intellige per, διὸ, quia non sunt δυσμενῇ.
 Tum infert causam causam, συμπερῆναι τὰ ἀπὸ μαλακῆς. Itaque aut
 διὰ, est superfluum: aut addenda copulativa. συμπερῆναι ἔτι τὰ
 ἀπὸ μαλακῆς. Disputabis etiam, an propterea ἐν τῇ αἰλίκῳ πρῶ-
 tantior sit, quia secum defert semina. Ea siquidem ad prae-
 utilis expeditur. At hortis, vel hanc ipsam ob causam ma-
 xime noxia.

Τὰ θηρία, γινόμενα γόνιμα, κατιδιόντα. Theodorus omisit,
 γινόμενα γόνιμα. Ego adderem etiam articulum, τὰ γινόμενα.
 scilicet semina. De pluviis vero aquis quod hic ait, non tam
 facit ad hanc sententiam, quam contra. Nam si interficit,
 etiam gignit: quippe Erucas, ἔτι limaculas, ἔτι alia.

Θεοδωρὸς τὸ πρῶτον ἀφαιρῶν. Theodorus, ferventi aqua,
 malè. Calidam namque dicere, satis est. Non solum vero
 meridie rigamus ocimum, sed apposito panno laneo prope sti-
 pitem ad eum ἐπεὶ ὑδρὸς aquam perpetuam derivamus inter-
 diu: noctu autem amovemus.

Καὶ τὰ τῶν ῥαφανίδων. Rbaphanum translatione fieri
 ait grandiore. Idem Plinius. Nos vidimus ac quotidie
 videmus genus quoddam, quod translatus pejor habet.

IOANNI BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Omnia olera fimum aquamque diligere ait, rutam
 excipit, eamque omnium minime fimum amare
 affert. Plinius lib. 19. cap. 8. Ruta quoque fertur Favonio
 ἔτι equinoctio Autumni, odit hiemem ἔτι humorem, ἔτι fi-
 mum. An itaque scripsit Theophrastus ἡμεῖς φιλοσοφῶν καὶ
 φίλων. Palladius in Martio tit. 9. Hoc mense ruta fertur
 locis apricis, solius cineris inspersione contenta, loca deside-

notantur. Ob id, quæ ductu feruntur, ἔτι perutiles: ἔτι Minus
 herbarum enim semina invehunt. Sed omnium tiles.
 optimæ sunt pluviae. His enim vel animalia * no-
 xia interim creditur. Sed non defunt, qui cucume-
 ribus & capis eas prodesse minime putent. Rigan-
 tur cætera quidem hora matutina, aut ad vespertam,
 ne aqua fervens sole officiat. Ocimo etiam meri-
 die aqua datur. Germinare namque celerius id exi-
 stimant, si inter initia ferventi aqua rigetur. Aqua
 admodum multa conferre creditur, praesertim si
 fimum non adsit. Sæpe enim olera esurire dicuntur,
 idque olitores peritos haud difficile posse intelli-
 gere. Omnia translata, meliora grandioraque fiunt:
 Porrorum enim ἔτι radicumque magnitudo ex trans-
 latione. Potissimum autem transferunt ad * semi-
 nationes. Et cætera quidem tolerant, ceu gethyum,
 porrum, brassica, cucumis, apium, rapa, lactuca. Om-
 nia auctu faciliora grandioraque veniunt semini-
 bus depositis, quam fimum satis. Bestiolæ innas-
 cuntur ἔτι radicibus, pulices, brassica, erucæ atque ver-
 miculi: & lactucis, porris, aliisque pluribus: porri-
 cidæ appellata. Has igitur humor collectus interi-
 mit, & * fimum acervatim injectus. Industria enim
 bestiola condens sese, ut in stramento quiescit in
 stercore. Quamobrem venari facile est, aliter nul-
 la venandi datur facultas. ἔτι Radicibus contra puli-
 ces ne noceant remedium, interferere eruum. Sed
 ne nascantur, nullam medicamen compertum re-
 fert. Ocimum sub Canis ortum pallescitur, coriannum
 falfescit. Ergo quæ accidere solent ex his intelli-
 gere.

Idque animadversum ab aliis quoque ante nos est.

Μάλιστα δὲ μεταφυτεύουσι πρὸς τὰς ἀπερματισμύς. Theodorus
 omisit hanc postremam vocem. Lego vero, ut supra, ἀπερμα-
 τισμύς. Animadvertis, si nihil desit, breviter oratio-
 nis. Ait enim, καὶ τὰ μὲν ἀπὸ μαλακῆς. Non posuit alterum mem-
 brum eorum, quæ ἐκ τῶν σπειρῶν. θράδαξ, γλίσχος. Theodorus
 hoc ultimum non agnovit. Nescio an γλίσχος, scribendum sit.

Ἡ κερὶς ἀθροιστῇ. Theodorus, Humor collectus, re-
 cte. Nam eo verbo luxuriat Theophrastus.

Φίλοπνον τὸ θηρίον ἀναδύεται. Lege, ἀναδύεται. Intelliga-
 mus sanè, acervato fimo non interim bestiolam, sed depre-
 bendi, ut interficiatur. Iccirco minus fideliter à Theodoro
 translatus est. Sic enim scripsit, Humor collectus interi-
 mit, & fimum acervatim injectus. Industria namq; bestio-
 la condens sese, ut in stramento, quiescit in stercore. Non
 igitur stercus est quod interficit si in eo quiescit. Sed Theo-
 phrastus sic ait, Humor collectus interficit, tum autem
 si fimum acervatum deprehendat bestiola, subit: & qui-
 escit in stercore. Quare venari facile est. Idem est, be-
 stiola nascitur fimum: ἔτι fimum κατὰ λάβῃ bestiolam. At illud
 mollius est. Et si bestiola subit: fimum illa invenit, non il-
 lam fimum. Animadverte articulum ad substantivum φί-
 λον τὸ θηρίον. Et observabis, ἐν αἰς. Fortasse fuit ἐν δὲ.

Πρὸς τὸ ἐπιπείρειν ὁρῶντες. Emendarunt ex aliis Codici-
 bus πρὸς τὸ ἐπιπείρειν. Mihi magis placet, πρὸς τὸ ἐπιπείρειν.
 Theodorus interferere. Negat inventum remedium
 ad prohibendam pulicum nationem. Nostrates pulices qua
 ratione non nascantur, docet superstitiosè Plinius in x x x.
 Κορίαννον δὲ αἰλίκῳ. Sic corrigunt ex Theodoro.

rat altiora, unde humor elabitur. Oleribus quare aqua-
 tio profit, causam reddit lib. 3. de Caus. cap. 12.

De fimorum generibus & qualitatibus videat Lector
 cap. 8. lib. 2. hist. Quo Lectorem remitto. Videat etiam
 quæ in libris de causis Præceptor docet.

Hyberna aqua cupidiore esse inquit quam æstiva, ἔτι im-
 becillia magis quam valida. Postremum rationi consen-

conferminata. Videat Columellam & Palladium locis cit.
lector. Nec hæc adversantur Theophrasti verbis, qui
nullum compertum medicamentum ait, ne nascantur.
Aliud nasci, aliud erodere.

Plinius lib. 19. cap. 10. Et ocimum sub canis ortu pallescit. De coriandro nihil. Lego cum Theodoro ἀρμάτι.
sensus id postulare videtur.

Κ Ε Φ. Ζ.

C A P. V I.

Quæ firmiora semina, quæ imbecilliora. Item de arvensibus, sylvestribusque; ut rumice, brassica, rapa, lactuca, equapio, paludapio, montapio, cucumere.

Τὸν δὲ ἀσπερμάτων τὰ μὲν εἰν ισχυρότερα. τὰ δὲ ἀσθενέστερα πρὸς διαμονὴν. ισχυρότερα μὲν, οἷον κολοκύνθη, τέτυλον, † περάσον, κάρδαμον, γάπυ, εὐζωμον, τὺμβρα, ἄλλως τὰ δερμεία πάντα. ἀσθενέστερα ἢ γήθιον. ἔτι γὰρ ἐκ ἐτέλει μὲν. † ἀνδράφαξ, ὠκίμη, κολοκύνθη, σίκυον. ἀπὸ τῶν περὶ τῶν χειμερίων μᾶλλον. διαμύει ἢ εἰς τὸν πλεονεκτήσιον τῶν ὡσεί. † ἐπὶ χεῖσιμον εἶναι πρὸς τὰς ἀσθενέστερας. ἀλλὰ * δὲ ἐν μὲν βελτίω. διὰ τὴν τρεῖς εἰς χεῖρα. τὸ δὲ † ὑπερβαίνειν ἤδη χεῖρον. πρὸς τὴν μαγειρικὴν χεῖρα ὅτι πλεονεκτήσιμον διαμύει. πλεονεκτήσιμον ἀσθενέστερα πάντα ἀναγκαῖον εἶναι διὰ τὴν ἀσθενέστερα καὶ τὴν * σκαλῆκην. Φθόρα δὲ μάλιστα μὲν ὑπὸ τῶν θηρίων. γήθιον γὰρ ἐν ἀπασιν καὶ τῶν δριμύτων, ἡκίστα ἢ ἐν τῷ σίκυονι. εἰ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐξ ἡμῶν ὁμοίων περὶ γίνεται τῇ γένεσι. διὸ καὶ πρὸς τὴν χεῖρα χεῖρα. καὶ περὶ μὲν τῶν σπερμάτων, εἰ ἀπὸ τῶν κηπουρίων, ἡκίστα εἰρήδω. περὶ δὲ τῶν ἀγρίων καὶ τῶν καλαμῶν δερμάτιον, περὶ τὸν ὁμοίως εἰρήδω. τυγχάνει ἢ τὰ μὲν ὁμοίωμα τῶν εἰρημνέων. ἀπασιν γὰρ ἐστὶ τὰ γένη τῶν εἰρημνέων. εἰ ἀγρία. εἰ σκαλῆκην τὰ γένη πλεονεκτήσιμον ἔχοντα τὴν ὥσιν τοῖς ἡμέροις, πλεονεκτήσιμον γὰρ φύλλοις ἐλάττω τῶν καὶ τρεχύντα, καὶ τοῖς καυλοῖς καὶ μάλιστα τοῖς χυλοῖς δριμύτητα καὶ ισχυρότητα. κατὰ περὶ ἢ τὸ τὺμβρα, εἰ δὲ ὁ γένος, ἢ τὸ ράφανον καὶ τὸ πηγανόν. ἐπεὶ εἰ τὸ λάπατον ἀγρίον, καὶ περὶ εὐσπομῶτον ἢ ἡμέρα. πὺν δὲ χυλὸν ὁμοίως ὅζυτον ἔχει. καὶ τὰ μὲν μάλιστα διαφέρει. παῖτα δὲ εἰς ἡρότερα τῶν ἡμέρων, καὶ ὡς αὐτῶν τῶν πλεονεκτήσιμον καὶ ισχυρότητα. ἰδίως δὲ ἢ ράφανον ἔχει πλεονεκτήσιμον ὡς αὐτῶν τῶν καυλοῖς περὶ φερετέρας εἰς λειοτέρας τῆς ἡμέρας. καὶ τὴν εἰς φύλλων πρὸς οὐδέν, ἐκείνη μὲν ἔχει πλεονεκτήσιμον, * αὐτὴ δὲ περὶ φερετέρας. καὶ αὐτὴ δὲ τὸ φύλλον ἀγνώστον. ἐπεὶ τὰ γὰρ ἄλλα τρεχύντα καὶ τοῖς καυλοῖς καὶ τοῖς φύλλοις. ἢ δὲ γογγυλὶς καὶ τὴν εἰς ἔχει μακρὰ καὶ ράφανον δὲ, καὶ τὸν καυλὸν βραχύν. θριδάκην δὲ τὸ, περὶ φύλλον βραχύν τῆς ἡμέρας, εἰς πλεονεκτήσιμον ἀκανθῶτα. εἰ τὸν καυλὸν ὁμοίως. πὺν ὅσον δὲ δριμύτην καὶ φαρμακώδη. φύεται δὲ ἐν ταῖς δερμάτιναις. ὅπῃ εἰς αὐτὴν ὑπὸ πυραμῆν, καὶ φασὶ καθαίρειν ὑδροπῆ, καὶ ἀχλὺν αὐτῶν ὀφθαλμῶν ἀπάγειν. καὶ ἀργεμα ἀφαιρῖν ἐν γαλακτικῇ γυναικίῳ. τὸ δὲ ἰπποσέλιον εἰς λειοτέλειον, καὶ ὁρεοτέλειον, εἰ πρὸς εἰσὶν ἀσθενέστερα, καὶ πρὸς τὸ ἡμέρον. τὸ μὲν γὰρ εἰς λειοτέλειον, τὸ δὲ τρεῖς ὁμοίως καὶ ἐν τοῖς ἐλεσι φυτόμῳ, μανόφυλλον περὶ εἰς δασὺ γίνεται. πρὸς σπερματέρας δὲ πῶς τῶν σελίνων καὶ τῇ ὁσμῇ, καὶ τῷ χυλῷ, καὶ τῷ σχήματι. τὸ δὲ ἰπποσέλιον, φύλλον μὲν ἐμπερὶς τῷ εἰς λειοτέλειον. δασὺ δὲ καὶ μεγαλόκαυλον, καὶ τὴν εἰς ὡς περὶ ράφανον ἔχει τὸ πᾶν μείλιναν. μέλας δὲ καὶ ὁ καρπός, μέγα δὲ δὲ μείζον ὁρόεα. χεῖμα δὲ ἀμφω φασὶ πρὸς σπαραγγεῖαν εἶναι ἐν ὡς γλυκεῖ λευκῷ. καὶ τοῖς λιθώσι. φύεται δὲ ὡς

Seminum alia firmiora, alia infirmiora sunt ad perdurandum. Firmiora, coriannum, beta, porrum, nasturtium, sinapi, eruca, † satureia : † Thymbra, ad summam, omnia fere acris saporis. Infirmitiora vero gethyum, id enim durare nequit, atriplex, ocimum, cucurbita, cucumis. In summa aestiva magis, quam hiberna. Sed inter ea, quæ maxime durant, nullum ultra quadrimatum durare potest: ita scilicet ut ad sementem adhuc utile sit. † Sed bima sane meliora, trima nihil fere deterio- † Sed anni- ra, † quadrima jam deteriora. Verum ad usum cula. cibarium diutius permanent: quanquam invalidius † Que au- alant necesse est, ut quæ partim † respirarint, par- tem ultra. tim læsa à bettiolis sint. Interitus maximè ex be- † Exhala- stiolis fieri solet. Nascuntur enim in omnibus et- rint. iam acris, † atque acerbis. Ceterum vel hu- † Omnium more exhausto amara redduntur, & ideo ad usum minime in- deteriora. De feminibus, & ad summam de horten- odoratis. sibus sit satis dictum. Nunc de sylvestribus, & iis, quæ † arvensia nuncupamus, pariter indicare † Arvalis. tentandum est. Sunt igitur quædam nomine su- pradiCTORUM vocata. Genera enim illa sylvestria quoque omnia esse cernuntur, & major fere pars aspectu vicina urbanis est: præterquam quod foliis ista minoribus, caulibusque scabrioribus constant, & succo potissimum acriori, vehementiorique conduntur. Vt † satureia, origanum, † bras- † Thymbra. sica, ruta. Nam & rumex sylvestris est, & quanquam † Raphanus. gustatu gratior, quam urbana, tamen succo † acu- † Acidior. tior. Quo præcipue differunt. Omnia autem vel sicciore urbanis sentiuntur, & forte ob id ipsum magna ex parte acriora vehementioraque sunt. Brassica præter alia modo peculiari caules fortitur. Rotundiores enim levioresque gerit, quam sativa. Foliorum appendicem illa latum, hæc habet rotundior, & folium ipsum minus angulatum. Nam cætera quidem scabriorum caulibus, tum foliis est. Rapa vel radice longa, & modo raphani, brevique caule consistit. Lactuca folio brevior, quam sativa est; idque consummatum aculeatur, & caule simili modo breviori perficitur. † Succum acrem, ac medicatum habet. Nascitur † Lac acre. inter arva, † liquatur per messem tritici, & pur- † Liqueor gare aquam intercutem dicitur, & caliginem ar- exprimi- cere ab oculis, & argemam auferre, cum lacte tur. mulieris. * Equapium, paludapium, montapium, * Hippofeli- tam inter se distant, quam ab urbano plurimum non. differunt. Paludapium enim, quod apud aquæda- ctus, & in paludibus provenit, folio raro, nec hirsuto consistit, sed simile quodammodo apio est, odore, sapore, figuraque. Equapium foliis vicinum paludapio est: sed hirsutum, & grandicaule est, & radicem crassam modo raphani agit, sed nigram. Fructum quoque nigrum producit, magnitudine ervo ampliorem. Ambo utilia referunt ad urinæ difficultates ex vino dulci albo, & ad pellendos calculos. Nascitur omnibus locis, & lachryma ex eo myrrhæ similis defluit. Quidam in totum myrrham id esse affirmant. Montapium majoribus etiam differentiis distat. Folio namque cicuta simili- † Semine et- le est, radice tenui, † caule anethi; miniori nethi. tamen.

πανταχῶς γίνεται δὲ καὶ τὸ δάκρυον ἐξ αὐτῶν ὁμοιον
τῇ μύρρῳ. οἱ δὲ φασὶν ὅλως μύρραν. πρὸς δὲ ὀρεοσέλινον
μεῖζον ἐπὶ διαφορὰς ἔχει. τὸ μὲν γὰρ φύλλον ὅμοιον ἐσ-
τεῖν ῥίζα δὲ λεπτή. τὸν δὲ καρπὸν ἔχει καθάπερ αὐτῆ-
τον. πλεονέχεια δὲ δίδωσι δὲ τὸν ἐν οἴνῳ αὐστηρῶς
τῶν γυναικείων χάριν. ἔναι δὲ ὅλως ἀσύμβλητα πῶς
ἡμέροις ἐστὶ, καταγε τὰς χυλὰς καὶ τὰς δυνάμεις.
ὡς περ σίκυος, πᾶσι γὰρ καὶ ὁ ἡμέριος. ἀλλ' ἐκ τῆς περὶ σφύρας ἔχει τὴν ὁμοιότητα, καθάπερ καὶ ἐν πῶς
σεφανάμασιν ἢ ἰωνία. τὸ γὰρ φύλλον ἔχει παρόμοιον. τῶν μὲν γὰρ ἐν τοῖς εἰρημέναις αἱ διαφοραί.

tamen. Datur in vino t austero gratia menstruo-† Genero-
rum. Quaedam cum * supradictis nullatenus suc-
co aut viribus conveniunt. Vt cucumis sylvestris * Urbanus
urbano nulla ratione potest conferri, sed aspectus
tantum similitudinem gerit. Quemadmodum in
coronariis violæ accidit. Folium enim habet con-
simile. Horum igitur differentias ex prædictis hisce
accipies.

JULII SCALIGERI AD CAP. VI.

Τὸ δὲ ὑπὲρ γὰρ ὅτι χεῖρον. Litera γ' significat tria inter
notas numerorum. Fortasse hic ita scriptum fuit: ut sit
τὸ δὲ ὑπὲρ γον. Id est, τρεῖς. Et notabis varietatem orationis.
διδόσιν μὲν, διὰ τρεῖς. τὸ δὲ ὑπὲρ τρεῖς. Lego enim διὰ, non au-
tem διὰ, ut scriptum est. In libri sequentis cap. ultimo,
cum secundum hanc eandem sententiam loquitur dicit τὰ δ'
ὑπὲρ τρεῖς. Dubito igitur an hic malit quispiam, τὸ δὲ ὑπὲρ
τρεῖς.

Διὰ τὴν ἀναπνοήν, καὶ τὴν κάλυψιν. Theodorus, ut, quæ par-
tim respirarint. Expirarint potius. Exhalant melius.
Semina vapida non sine eruditione et argutia dices. κάλυ-
ψιν, non est recte scriptum. neque vero ei voci vox ulla pro-
prior est, quam κάλυψιν. Verbo κάλυψιν, frequenter utitur

Theophrastus. Si nomen non admittit, at responde κάλυψιν
aut quid melius, pro nostris.

ἡμεῖς δὲ τὴν σκυδὴν. Cum eveniat φθῶς omnibus: atque
adeo, ut ne acra quidem immunita sint: mirum in cucur-
bitis, et cucumerum genere minus conspici. Theodorus au-
tem verba hæc non agnovit: sed pro eis leges apud ipsum,
acerbis.

Πρὸς δὲ τὴν ἀρρίων. Hinc caput aliud incipiendum est. Alia
namque penitus materia. Theodorus ἀρρίων, arvenia. ve-
teres, arvalia, ut arvales sacerdotes.

Αὐτῇ δὲ περὶ σφύρας. lege, αὐτῇ.
Εἰς οἶνον αὐστηρῶς. Mirum in vino astringente dare ad ape-
rienda menstrua. Sicut et ponere σφύρας in hæmagogo.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

IN Prima capituli huius parte docet quæ semina ad
durandum firmiora & infirmiora sint; in secunda in
quibus sylvestres plantæ à sativis differant. Verba de se-
minibus in hunc ferè sensum exscripsit Plinius lib. 19.
c. 11. Nam quod ad permutationem seminum attinet. Et c.
Quod διαμετασθῇ. Theophrastus, Plinius permutationem vo-
cat; planè ineptè. Nam permutatio ἀλλοίωσις & ἐξάλλαξις
propriè est, mutatio à meliori ad deterius, ut triticum
in lolium, hordeum in avenam; validiora degenerant in
infirmiora, quæ corruptio seminum est, & φθορά. Aliter
corrumpuntur semina cum ætate fiunt deteriora, & in-
epta ad ferendum; quæ ex his firmiora sunt, diutius du-
rant, citius corrumpuntur quæ infirmiora. Quod itaque
διαμετασθῇ vocat Theophrast. malè Plinius permutationem
dixit. Sed forsitan non tam Plinii hic error, quam ejus
librarii, qui pro perdurante, permutationem scripsit. Hoc
modo: Nam quod ad perdurantem seminum attinet. qui-
busdam ex iis firmitas major est ut coriandro, betæ, porro,
nasturtio, sinapi, erucæ, cumis (vide quæ supra diximus)
et ferè acerbis. Infirmitas sunt atriplex, ocimo, cucurbitæ,
cucumi, et æstiva omnia. Hyberna magis durant (vel de-
lendum verbum durant, vel legendum minus. Vix du-
bium quin de suo verbum durat addiderit librarius, aut
minus in magis mutavit. Sin contra; non intellexit verba
Theophrasti Plinius) minimè autem gethyum. Sed ex his
quæ sunt fortissima, nullum ultra quadrimum utile est,
duntaxat ferendo, cuniculis (lege ex Theophrasto cum
Dioscoridis. Pintiano ac Salmasio culinibus) et ultra tempe-
stiva sunt.

Inter semina firmiora numeratur sinapi, de quo pau-
ca dicam. Quod latini sinapi, Græci σινηπι, Attici σάπυ
vocant. Athenæus lib. 9. Εἰς δὲ σινηπι καὶ ἔστι οὗτος
καὶ βλάψις καὶ πύδις δὲ ἀπὸ τῆς σινηπι ἔχει δὲ ἐκ τῆς πύ-
δις καὶ οἷον καὶ σάπυ οὗτος ἐστὶν οὗτος φύσις. ἀφ' οὗτος γὰρ καὶ μικρὸν, ἀσ-
περ καὶ ἡ ἀφύς. σινηπι δὲ ὅτι σινηπι τὸς (vulgo πύδις) ἀπὸ τῆς
ὁδῆς. Est autem versus is ex equitibus ad hunc modum le-
gendus, respexit napy. Nullus enim Atticorum sinapi dixit,
utrique vero sua est ratio et interpretatio: napy etenim
quasi naphy dicitur (ex n vocula privativa & φυσίς natu-
ra) quoniam non sine natura sit, sed acri ac proinde incom-
moda, vel aphy, id est, quia ob parvitatem natura privatum
sit. Id est quod ob pusillam molem non esse aut vix esse
credatur. Sinapi vero dicitur, quod olfactu ledat oculos.
Columella in hortulo,

Et laceffenti fletum factura sinapis.

Idè sceleratam in pseudolo vocat Plautus.

Teritur sinapis scelerata, cum illis qui terunt:

Nam priusquam triverint, oculi ut extillant facit.

Contrarium docere videtur Dioscorides. οὐδὲ γὰρ οὗτος
ἐν μάλιστα ἀρμόζει πρὸς τὴν ἀμβλωπία. Ipsum vero sum cum

melle ad oculorum hebetudines prodest. Idem hic dicen-
dum quod de cæpis dictum est. Trallianus lib. 7. cap. 2.
σινηπιδὸν vocat. Nicandro in Alexipharmacis καὶ τὸς
dicitur. De sinapi variis in locis egit Theophrastus lib. 1.
c. 19. succum habere inquit acrem. lib. 7. c. quinto à sa-
tione die germinare, cap. 3. semen, ferè in filiqua hoc
capita inter semina ad perdurandum efficaciora nume-
rat. Quod tamen non probat Palladius in Octobri Tit.
11. In sinapi vetus semen inutile est, vel sationi vel usui.

Sinapi sativum erucæ, aut Rapi folio Lob.

quod eligendum semen scribit Dioscorides lib. 2. c. 184.

Σινηπι ἡ σάπυ ἐκ τῆς πύ-
δις καὶ οἷον καὶ σάπυ οὗτος ἐστὶν οὗτος φύσις. ἀφ' οὗτος γὰρ καὶ μικρὸν, ἀσ-
περ καὶ ἡ ἀφύς. σινηπι δὲ ὅτι σινηπι τὸς (vulgo πύδις) ἀπὸ τῆς
ὁδῆς.

δι' ἀλαδίν, ἐν δὲ τῷ ῥωρῶν καὶ οἰονεῖ ἐγγυλόν, γλαυκόν. ὡς φασὶν
 ὅτι ἀκρυάριον ἢ ριόν. Sinapi seu napy eligito non magnope-
 re aridum, & valde rufum atque plenum, quodque fractum
 interne viride ac veluti succosum, & glaucum conspiciatur,
 tale siquidem recens ac tempestivum habetur. Idem ferè
 Palladius loco citato in sinapi — usui: quod dentibus fra-
 ctum, si intus viride videbitur, novum est, si album fuerit,
 vetustatem fatetur. Genera diversa sinapi non videntur
 novisse Theophrastus ac Dioscorides. Plinius tria descri-
 bit genera lib. 19. cap. 8. Sunt autem trium generum: u-
 num gracile, alterum simile rapi foliis; tertium erucae. Se-
 men optimum Aegyptium. Athenienses napy appellaverunt,
 alii thlaspi, alii saurion.

Recentiores, sinapi aliud rapi, aliud apy, (album vul-
 go dictum) aliud erucae folio; aliud filiqua hirsuta,
 aliud parvum filiqua aspera, aliud umbella purpurea,
 aliud indicum observarunt. Quod rapi folio est, id om-

Sinapi laveris folio.

nes pro sativo agnoscunt, quod apy five laveris folio,
 quidam pro sativo, quidam pro sylvestri habent, uti
 quod erucae est folio.

Α' καὶ δὲ τὰ &c. Hunc locum ex c. ultimo lib. 8. ubi idem
 repetit, correximus. Dubitat magnus Scaliger, utrum
 scriptum fuit, τὸ δὲ ὑπὲρ γ' οὗ idest τ' ὅ, quod tertium ex-
 cedit annum. Littera enim γ' tria inter numerorum no-
 ras significat. Sed perinde est utrum ὑπερβαῖνον, ὑπερτείνον,
 ὑπὲρ τ' ὅ legamus; idem enim sensus. ὑπὲρ γ' οὗ verò si-
 ne ullo scriptum fuit sensu. Pro σικυάρι, quod ineptum
 plane, ἰσώδισι restitui. Odorata enim minimè à vermibus
 corrodi supra pluribus docuit in locis, etiam infra in lib.
 de causis, quo Lectorem remitto.

Πήζανον, δὲ τὸ πύπνησθαι compingere, coagulare nomen
 accepit. Plutarch. lib. 2. sympos. quaest. prima. Φασὶ ἔτι
 πήζανον δὲ τῆς δυνάμεως ἀνομιμάσαι. πήζανον γὰρ ἐνεστὶν διὰ θε-
 μότητος τὸ σπέρμα, καὶ ὅλως πύπνησθαι ἐστὶν καὶ κινεῖσθαι. Ajunt à fa-
 cultate sua πήζανον dictum quod siccitate & caliditate sua
 coagulet ac condenset semen. Hinc utrumque gentibus ini-
 micum est. Idem Nicandri, Schol. qui & alterum ad-
 dit etymon, in Alex. τὸ δὲ πήζανον ὡς τὸ πύπνησθαι τῆς
 γῆς. ἔστι δὲ ἐπισκεπτικὸν τῆς συνουσίας. διὰ καὶ οἱ μυούμενοι αὐτῶν
 γῆρας τῶν ἢ διὰ τὸ ἐν πάρεσι φύεσθαι. τὸ πήζανον. Peganon dici-
 tur quod semen coagulet, concubitusque venereos inhabeat,
 idcirco qui celebem agere vitam promiserunt, ruta utun-
 tur, vel peganon dictum quod in collibus locisque eminen-
 tioribus nascatur. Prius verisimilius Omnes uno ore se-
 men cohibere & compingere, exsiccareque asserunt.
 Apud Nicandrum in Theriaca πήζανον scribi observavi,
 ἵνα, πήζανόν τε πικρὸν εἴη, καὶ δὲ πύπνησθαι. Hac voce etiam

usus Theophrastus lib. 1. hist. cap. 16. ubi nescio an sa-
 tis rectè vertant, & earum quas rutulas vocant, cum ipsa
 ruta sic dicatur. Eadem reperitur apud Diosc. lib. 4.
 cap. 98. Dicitur etiam ῥύτη & ῥυτή, teste Nicandri scholia-
 ste in Theriacis, ἰσάλας δὲ τὴν πελοποννησιακὴν ποτὶον, τὸ πῆ-
 ζανον ὑπὸ πελοποννησίων ῥυτὴν καλεῖσθαι φησι Iolaus libro de ur-
 bibus Peloponnesiacis a Peloponnesiis peganon rutam dici
 affirmat. Alibi apud Nicandrum ῥύσιμον legisse memini,
 Ruta δὲ τὸ ῥυτὴν apud Græcos dicitur, quod libidi-
 nosos nimiumque veneri addictos frenet. Ruta Latinis
 dicitur, à Græca hac dictione nomine deducto, teste
 Varro lib. 4. de lingua Latinâ; quo loco plura herba-
 rum recenset nomina origine & domo Græca. De ruta
 variis in locis Theophrastus, uri lib. 6. cap. 5. ubi uno
 caudice constare ait, arborisque adipisci naturam; unde
 à quibusdam oleriarbor vocatur. Abrotano similis sit
 arbor sed ruta lignosior, ficiior & squalidior est. Scri-
 ptum reliquit Iosephus lib. 7. de bello Iudaico cap. 25.
 Erat autem in ipsa regia (Macherunt, quod olim muni-
 tissimum fuit Iudææ oppidum) ruta mirabilis magnitu-
 dinis; à nulla enim ficu vel celsitudine, vel magnitudine
 vincebatur. Ferebant autem eam ex Herodis temporibus
 perseverasse: mansissetque ulterius profecto, sed a Iudæis
 qui locum ceperunt, excisa est. Verba hæc Iosephi in Græ-
 co codice lib. 7. cap. 22. reperiuntur, ubi de bello Iudai-
 co sic auctor, ἐπεφύκει δὲ οἱ βασιλεῖς τῶν ῥυτῶν ἄξιον τοῦ μεγέ-
 θους θαυμάσιον. συκῆς γὰρ οὐδὲν μείζων ὑψὺς καὶ πάχος ἀπέλειπε.
 λόγῳ δὲ ἢν δὲ τὸν ἥρωδου χρόνον αὐτὴ διαρκέσῃ, καὶ ἐπὶ πολλοῖς
 ἔσως ἔμενον, ἐκείνη δ' ὑπὸ τῶν παραλαβόντων τὴν πόλιν ἰουδαίων.
 Vulgaris ruta & hodie in hortis quandoque ita colitur,
 ut tres, etiam quatuor cubitos superet; nonnunquam
 arbusculæ similitudinem & magnitudinem cultura ac-
 cepisse, recentiores observant. Cap. 16. folia rutæ ali-
 quo modo carnola esse ait Theophrastus, semper virere
 etiam affligatur muteturque. Cap. 15. lib. 6. cap. 1. suf-
 fruticem esse minutaque habere folia, ex semine ac a-
 vulsione nasci, quod lib. 7. cap. 2. & lib. 2. de caus. cap. 3.
 repetit. Lib. 97. cap. 5. fimum aspernari, lib. 3. de caus.
 cap. 24. de rutæ cultura agit. cap. 7. lib. 5. de caus. cur
 fico inserta melior reddatur. lib. 6. cap. 22. de rutæ agit
 odore. Loca citata videat lector, & nostras notas. Ex
 Dioscoride hoc modo descriptionem eliciemus. Ruta
 constat foliis ambrosiæ. Lib. 3. cap. 129. φύλλα ἔχει περὶ
 τὴν ἐκβολὴν τοῦ κεντροῦ μικρὰ ὡς πήζανον, falsa circa imum cau-
 lem habet exigua, seu ruta. Lib. 3. cap. 46. de sylvest. ser-
 pylo, φύλλα περὶ πολλὰ ὁμοιοι πήζανον, foliis ruta similibus

Ruta.

refertur, lib. 4. c. 68. de hypocoo, φύλλον ἔχει πήζανον ὁμοίαν
 lib. 3. c. 171. de Hyperico φύλλα ἔχει πήζανον ὁμοία. c. 173.

X x x 4

φύλλα

φύλλα τριπλάσια ἢ τετραπλάσια τοῦ πηγάνου, *Androsæmum* constat foliis triplo quadruploque quam ruta minoribus, lib. 4. cap. 8. φύλλα δὲ ὀλίγα μύζονα πηγάνου, folia quam ruta paulo minora fert *polemonium*. Lib. 4. c. 4. φύλλα δὲ πηγάνου ὁμοία ἐπιμηκύνοντα καὶ μακρότερα, *polygonum mas* folia habet ruta, sed longiora (Oribas. & vulg. cod. ἐπιμήκυνον, *militiora*) mollioraque. Cap. 168. lib. 4. ἔχον φύλλον μικρόν ὁμοίον πηγάνου τετραπλάσιον. *peplus* folio est parvo ruta, sed latiori. Eodem lib. cap. 177. φύλλα πηγάνου ὁμοία, ἐπιμηκύνοντα μὲν ἔστι καὶ τὸν ὄστρον, *χλωρά*. *apios* foliis donatus ruta, oblongioribus tamen ἔστι angustioribus, herbaceis. Lib. 3. cap. 26. trifolium asphaltites, ubi recens natum est, scribit odorem habere ruta. ὁ σμῆ δὲ αὐτῶν ἀπὸ μὲν φουμένων πηγάνου. Quis jam ex hac descriptione rutam non noscat? Genera Theophrastus agnovit duo, sylvestrem & domesticam. Sylvestris sativæ similis facie, differt tamen quod sylvestris foliis minoribus caulibusque scabriusculis constat, succoque acriori, nec non vehementiori conditur; tum etiam quod odorem spiret admodum ingratus, ut lib. 6. de caus. scribit. Dioscorides lib. 3. cap. 52. & 53. rutam inquit aliam hortensem, de qua hactenus egi; aliam sylvestrem montanam. Sylvestrem Harmel dictam vel Harmalam sylvestrem montanam unum idemque genus esse ex his Dioscoridis verbis probatur. πηγάνου ὄρεον καὶ ἀγρίον τοῦ ἡμίεου καὶ κηπιῶν ὀσμὴν ἔχοντα ὡς βρώσιν. τὸ δὲ κηπιῶν ἰδιωτικόν ἐστι τῶν ὡς σικκίς φουμένων. ἀμφότερα δὲ κηπιῶν, ἡερμενικὴ, &c. Ruta montana ἔστι sylvestris, sativæ ἔστι hortensis acrior est, ἔστι in cibis damnata: est autem in hortensis genere esu aptior quæ juxta ficus provenit (Vide lib. de caus. 6. cap. 22. vide annotata. Quæ apud nos provenit propter cæli folique humiditatem & frigiditatem Italicæ calore multum cedit) utrumque porro genus urendi vim habet, calefacit. Quod si montana à sylvestri diversa foret, non dixisset ἀμφότερα utraque. Eodem hoc capite sylvestrem hanc describit montanam, ac radicem moly montanam vocari. ἡ δὲ ῥίζα αὐτῆς λέγεται μῶλυ ὄρεον. τὸ δὲ ὄρεον πηγάνου ὁμοίον τῷ ἡμίεῳ, πινόμενον δὲ ἀφ' αὐτοῦ ἐπιλαμπρύνει — ὁ μὲν ὅστις δὲ ἐστὶ τῷ ἡμίεῳ, καὶ τῇ σικκίᾳ ὁμοιωμένον. οὐ δὲ τὴν ἀγρίαν (supple ῥύνην) ἰδίαν, ἀλλὰ ἐπιβλαβήν ἐστι. Sylvestris itaque ruta sativæ quodammodo similis est, ac pota prodest comitialibus — acrior vero est quam sativæ, ἔστι majoris efficaciæ, attamen sylvestrem cibis abdicare oportet, quippe quæ veneni noxiam obteineat. Idem supra de montana dixit, quasi diversa, non eadem foret. τὸ δὲ ὄρεον πολυβλαβὴν καὶ ἐνίαν, montana si copiosius estur, interficit. Videtur tamen Dioscorides duas

Sylvestris Montana ruta.

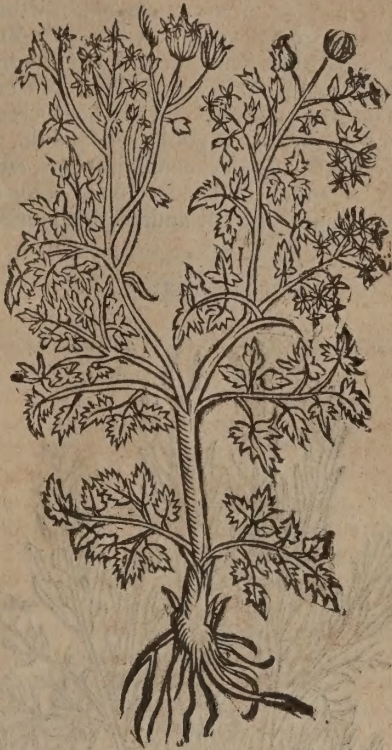
montanas novisse. τὸ δὲ ὄρεον — τὸ δὲ ἐν μακεδονίᾳ φουμένον, καὶ τὴν ἀλκάνησαν ποταμὸν ἀναγεῖν φασὶ βροχίαν, ὄρεον δὲ ἐν τῷ

ποταμῷ ἔχει καὶ ἰχθυῖν πλῆθος. (Oribasius ὅφειν πλεῖστον) Adjiciunt vero quæ ἔστι juxta flumen Haliacmon in Macedonia gignitur comedentes interimere. Montosus autem locus, ἔστι viperis abundans. Et hujus fortassis radix; non alterius moly dicitur. Sylvestris hujus figuram addidi, ex qua in quibus differant satis videt lector. Hortensem omnibus partibus & colore refert, nisi quod singula foliorum segmenta angustiora sint & longiora, acrior sapore graviorque odore; & hinc graveolens à quibusdam vocatur. Hujus & altera species reperitur, quæ vulgò minima dicitur. Hæc præ nimia foliorum tenuitate, speciem ac formam foliorum hortensis non retinet: tenuissimè etenim folia sunt divisa. Color præterea candidior est, odor & sapor acerrimi, flos, capitulum uti aliarum, sed minus. Reperitur & hortensis aliud genus, quod à vulgata magnitudine differt & colore. Nam illa per omnia major & cæsi est coloris; Hæc minor, præstantior & nigricantior. Alteram rutam sylvestrè, cujus iconem recentiores dant, his fere verbis describit Dioscorides, καλοῦσι δὲ πῆες πηγάνου ἀγρίον, καὶ τὸ ἐν τῇ κρησπιδόκῃ (addit Oribas. ὁνομάζουσι) καὶ τὸ ἐν τῇ αἰτίᾳ καλαπία λεγόμενον μῶλυ (verus μῶλυ) ἐστὶ δὲ ἡμῶν ἀπὸ μύζης μύζης ἀλκάνης ῥαβδίου ἀναγεῖν. ἔχει φύλλα μακρότερα πλεονάζοντα τοῦ ἀλκάνου πηγάνου, καὶ τετραπλάσια, βαρύτερα, ἀντὶς λακκίαν, ἐπὶ ἀκροῦ τε κεφαλῆς ὀλίγα μείζονα τοῦ ἡμίεου πηγάνου, ἐκ τῆς μάλιστά μέρους συγκείμενα, ἐν δὲ ἐπὶ τῇ σικκίᾳ τῆς ῥύνης καὶ ἡερμενικῆς μάλιστά (ἐκ τῆς Oribas.) ὡς τὴν γένεσιν, οὐ καὶ ἡ γένεσις. φθιστικόν ἐστὶ ἐκπεπνυμένον τὸ σπέρμα — καλοῦσι δὲ πῆες αὐτὸ ἀρμαλα, σὺ ἐγὼ βροχίαν, κρησπιδόκῃ δὲ μῶλυ ἐπὶ κρησπιδόκῃ καὶ τῇ αἰτίᾳ μῶλυ ἐμφερέτω. τῇ ῥίζῃ μέλαν καὶ τῇ ἀγρίᾳ λευκὴν ἔχει. Φύλλα ἐν γυμνοῖς καὶ ἰσχυροῖς χαλκοῖς. Vocant etiamnum sylvestrem rutam, quod in Cappadocia & Galatia Asiatica moly dicitur. Frutex est ab una radice complures virgas profereus foliis multo quam alterius ruta longioribus ac tenerioribus, iisque graveolentibus, flore candido, capitulum in cactu mine, paulo quam sativæ ruta majoribus: quæ quidem tribus maxime partibus constat, in quibus triquetrum semen subfulvum, gustuque perquam amarum includitur, cujus etiam est usus. Id Autumno maturescit — sunt qui rutam, hanc harmala vocant, Syri besafa. (Galenus lib. 6. c. 3. τὸ πῆες primo cap. βροχίαν ὅτις ἀρμαλα καλοῦσιν. idem lib. 9. c. 3. καὶ τὸ πῆες. βροχίαν σπέρμα δὲ ἐστὶ ἐν σικκίᾳ ὁνομάζουσι τὸ ἀγρίον πηγάνου, ὃ δὲ ἐν τῇ αἰτίᾳ ἀρμαλα καλοῦσιν.) Besafa est autem semen ruta sylvestris, quod in Syria nascitur, quod loci illius incolæ harmala vocant. Dioscorides autem Syris Besafa, & ab aliis Harmala; Galenus contra à Syris Harmala & ab aliis Besafa appellari scribit. Uter rectè, me later. Recentiores Græci pro ἀρμαλα ἀρμαλ καὶ χαρμαλ dixerunt. Charito, τὸ μῶλυ ὅστις ἰσχυροῖς χαρμαλ. Apud Æginetam ἀρμαλα legitur μῶλυ, πῆες δὲ πηγάνου ἀγρίον, ἀλκάνη ἀρμαλα, σὺ ἐγὼ δὲ βροχίαν. Cappadoces vero moly, quoniam quandam cum moly servet similitudinem, siquidem radice nigra est, flore vero candido, in collibus ac lato sæcundoque solo provenit. Galenus lib. 7. simpl. μῶλυ, πῆες τῷ πηγάνου ἀγρίον, ἰσχυροῖς δὲ ἀρμαλ, σὺ ἐγὼ δὲ βροχίαν. ἀπὸ τῆς κρησπιδόκῃ μῶλυ, ὅστις τῇ εἰσὶν ἰσχυροῖς καὶ μέλαν, ὅστις δὲ ἔχει καλαπιδόκῃ. Suidæ ἀντιπνύδιον. μῶλυ ἀντιπνύδιον, ὃ βροχίαν ἀλκάνη ἀρμαλ καὶ ἡ πηγάνου ἀγρίον. Vide Salmasium pag. 942. Harmala recentioribus dicitur, cujus iconem ante oculos videt lector, à radice mox complures promit cauliculos dodrantales, pluribus ramis donatos, ex viridi nigricantes, folia circa hos virentia, variè dissecta, longiora, angustioraq; quam sylvestris graveolentis ruta. Densa sive pinguis, & carnosa, sapore virentia, gustu lento, gummoso, amaro, aliquantum tamen mordaci: flores candidi, quinque constantes foliolis, multis in medio luteis fibris præditi. Succedunt capitula hortensis ruta capitibus majora ac molliora, triangularia, in quibus semen inæquale, angulosum, ex rubro nigrum. Radix dura oblonga, minimi interdum digiti crassitudinem æquans, ex luteo pallens (Clariss. Dodonæus nigricare scribit. Talis si aliquando detur nihil obstat quo minus sit harmala Diosc.) tota planta graveolentis ac ingrati est odoris. Bello-nius lib. 2. cap. 21. harmalam circa Alexandriam, in agro quodam sterili, copiosè nasci scribit, ac de ea hæc tradit. Harmala admodum similis est moly (vulgatum nostrum moly, Diosc. putatum, non valde simile est harmalæ nunc descriptæ, nisi quod sit flore candido, & radice nigricante, nec Dioscorides in cæteris moly cum harmala similitudinem habere scripsit) rutæque genus est, (quomodo ergo moly admodum similis) quod Arabibus, Ægyptiis, ἔστι Turcæ nunc vario in usu est. Ea enim suffiuntur, singulis diebus manè, sibi persuadentes noxios spiritus hac ratione abigi, quæ res huic herbe (ἔστι fortassis molyos

molyos nomen dedit) atque ejus semini tantam celebritatem peperit, & conciliavit, ut nulla sint adeo viles & exiguae officinae, quae eam non habeant, tanquam pretiosum aliquod medicamentum. (Aristoteles sect. 20. probl. 34. id fere de vulgari ruta) Qua de causa rutam fascinationis remedium esse ajunt? An propterea quia tum effascinari se credunt cum aut voraciter edunt, aut incommoditatum aliquarum tenentur suspitione, aut cibum habent suspectum, quem capiunt. Itaque cum de mensa eadem, qui privatè sibi assumunt, participem intuentem quempiam faciunt, affanturque cum impertiant, ne me fascines: ergo cibum cum perturbatione sument, nec quid bibent aut edent sine turbatione & flatu, qui una hauriatur & ingeratur. Quamobrem flatu ipso vel cum extrudendus effertur, cibus quoque una elatus ejicitur, vel cum interclusus per humorem tenetur, tormina moventur, & cruciatus. Igitur ruta praescripta vi sua & potestate calfactoria, vas, quod recipit cibos, elaxat, & reliquum corpus idem afficit. Ex quo fit ut status ille interclusus transmitti atque secedere possit. Adversariorum auctores negant, Harmalam Syriacam rutam sylvestrem esse alteram Dioscoridis, eo moti argumento, quod huic odor ille vehemens nostratis desit. Quem si quis soli mutatione amissum dicat, sciat quam recentissimo semine satam, inodoram provenisse: Atque inter rutaceas, quas plures habemus quam Dioscorides, nulla minus hac rutam praeferat, & sapiat odore & gustu, quam Martinellus misit à Syria, Harmalamque primus fecit. Respondeo; non tradidisse Dioscoridem gustu & odore similem rutae esse, sed tantum facie, ut ex verbis modò praescriptis colligi licet. Βαρύσπερος graveolens esse dixit. Et talis sane harmala est teste Matthiolo, Clusio, Dodoneo. Ex semine recenti natam inodoram esse scribunt. Hoc ipso anno didici, rutam sylvestrem cum primum ex semine pullulat, non insuavem spirare odorem; Majore facta graveolentior nulla planta. Idem de vulgari ruta experiri licet. Errat Italus Botanicus, qui rutam pratensem vulgo dictam, sylvestrem rutam Dioscoridis esse affirmat. Huic nec folia rutae longiora, nec teneriora, nec semine amarum valde & nigrum, nec triquetrum, sed teres. Non itaque harmala. Addo florè muscosum, flavescentem, exiguis pendulisve tantum staminibus constantem. De radice mox dicam. Nec est sylvestris prior, quia rutae vulgaris non satis similis caulem emittit, cubito plerumque multo proceriorem, minimo digito graciliorem, crebris geniculis interceptum interius cavum, teretem, modice striatum, in purpura nigricantem; (rutae caules albicante vestiuntur cortice) quandoque tamen herbacei coloris, tactu solidum & durum: à radice ad summum ferè usque caulem, glabra, folia à geniculis exeunt, media inter coriandri inferiorum foliorum & rutae figura, sed majora in multas particulas latas, sed tamen oblongiores divisa, quarum plurimae antè, duabus ad minus incisuris denticulatae. Foliorum color saturatior superius, inferius dilutior. De flore dixi: quo dilabente valvulae sequuntur triangulares, in quibus semen teres. Radice nititur perenni, latè serpente, ac plerisque locis germina emittente, minimi digiti crassitudine, intus crocea, & substantia aliquantum lignosa, foris cortice caesio vestita. Ruta haec pratensis moderata, calida & sicca est. Ruta sylvestris ordine quarto, calet adeo, ut ob acrimoniam exitialis judicetur. Hanc alii pseudorha barbarum vocant, à radice lutea: quorum sententiam improbo. Nempe nihil quo ad faciè virefque, cum rhabarbaro habet simile. Θάλητρον; vel ut apud Galenum & Aeginetam scribitur, ac à Plinio confirmatur, θαλίητρον quidam censent. Describitur à Dioscoride lib. 4. c. 98. θαλίητρον (Galenum sequor; nam male apud Dioscoridem scribi non dubito, uti ex etymo constat lapsusque facili propter similitudinem in κ mutatum) φύλλα παρὰ πλάτην καὶ ὀρθὰ ἔχει, λιπαρώτερη (vetus quidam ὀρθὰ πρὸς τὴν ῥαχὴν, vulgatam Oribasius & Plinius sequuntur) καὶ καυλὸν πηχέον παχὺ ὅτι οὐ τὰ φύλλα — φύλλα δὲ μάλιστα ἐν πεδίοις. Thaliëtrum folia coriandri habet, at pinguiora, cauliculum rutae crassitudine, in quibus folia — nascitur praecipue in campestribus. Plinius lib. 27. cap. ult. Thaliëtrum folia coriandri habet pinguiora paulo, caulem papaveris, nascitur ubique, praecipue in campestribus. Caulem inquit papaveris. Vulgatam Dioscoridis lectionem sequitur Oribasius, confirmat Galenus lib. 7. simpl. θαλίητρον καλεῖται ὃν ἔχει τὰ φύλλα παρὰ πλάτην, τὸν καυλὸν δὲ πηχέον παχὺ ὅτι οὐ τὰ φύλλα. Obstat videtur, quo minus ruta sit pratensis Thaliëtrum, quod statim à radice foliola emittit. Sed hoc non negat Dioscorides, qui in cauliculis foliola habere scribit, uti etiam ruta haec habet,

Thaliëtrum dictum volunt δὲ τὸ θαλλεῖν virere, quod dum germina protrudit eleganter vireat. Quod tamen falsum: nam germen emittit è puniceo purpureum majus, minus vero dilutum, magis purpureum profert. Forte sic dictum, quod folia cum primum expanduntur, ac praesertim minoris, cujus addidimus figuram, eleganter

Thaliëtrum minus.

Thaliëtrum Vulgare.

vireant. Verisimilius θαλίητρον dictum δὲ τὸ θαλλεῖν vel θαλλὸν surculo, ramulo, καὶ ἡτέρον geniculo. Quod cauliculos sive surculos geniculatos proferat. Scio ἡτέρον apud probatiss.

batissimos auctores exponi, *imam ventrem, seu regionem
imam ventris, quæ umbilicum & pudenda interjacet.* Sui-
das τὸ πρὸ τῶν ὀμφαλῶν μέρος. Idem Pollux lib. 2. ἡ γῆ, in
plantis aliud denorat.

Nicander in Theriacis καὶ χλωροῦ νάρθηκος ἀπαμίσητον ἦσαν
ἀλόφωτος, decerpe à viridis ferule medio ἤτρον umbilicum. Ad
hunc locum Scholiastes ἦτρον τὸ γναθίον, ἢ τὸ ὄμφαλον γὰρ
ἐκαλεῖτο λίαν ἡ ἥτρον τῇ ἐντεριμάνῃ φασί, κυρίως δὲ ἥτρον ὁ μετὰ τὸ
ὄμφαλον τῶσδε καὶ ἥτρον τοῦ πνευρ. Id est. Sic vocat genicu-
lum vel umbilicum ferulae, vel fortè sic medullam appellat,
proprie ἥτρον locus post umbilicum, κίλευσιν hepar. Thaliectrum
itaque dictum quod surculos geniculatos habeat, vel
quod cauliculos medulla carentes proferat. Vtrumque
significare ἥτρον docet scholiastes. Prius tamen aridius
magis. Thalietri novem genera in Phytopinace propo-
nit Bauhinus. Hunc adeat lector. Viri docti crediderunt
Sophiam vulgo dictam, cujus iconem addidi, Thalie-
ctrum veterum esse : Respondent, inquit, facultates,
folia habet coriandro similia, (intellige Lector de supe-
rioribus seu tenuissimis coriandri foliis non inferiori-

Sophia.

bus. vide caput de coriandro) sed teneriora: Dioscorides *ἀνταρτίος* dixit, albicanti abrotano non abfamilia: Non itaque Thalietrum veterum: addo geniculis care-
re plurimis (unde nomen) caulemq; rutę crassitiem non
habere, nec campestribus, sed vereribus maceriis, locis
ruderalis, lapidosis, arenosis, aliisque incultis exit. Et hæc
de ruta, cujus occasione de Thalietro diximus.

Ἀλάπαρον δὲσπ τοῦ λαπάριου, ab inaniendo, quod decoctum
alvum moveat, nomen fortitur. Suidas λαπαρον, λάρκαρον
ῥαερεθ κενωτικόν, olus ventrem evacuan. Theocriti Scho-
liastes, ἀλλάπαρον παρ ἀίτησις τὴ κενώματα καὶ λάρκαρον βοτάνη
τὴ κενωτική. Dicitur itaque λαπαρον & λαπαρικόν. λαπαρον
vulgo *rumex* dicitur, & sic Doctissimus Gaza vertit. Plin-
ius modò sylvestre, modo hortense lapathum sic dici
scribit lib. 19. cap. 12. Solum vero ex omnibus lapathum
sylvestre melius; Hoc in fativis *rumex* vocatur, nasciturque
fortissimum libro vigeſimo cap. 21. Est autem sylvestre
—nostri vero *rumicem* &c. Lapathum Macer paratellam
vocat, quum inquit:

*Herba solet lapathi vulgo paratella vocari,
Illius species dicuntur quatuor esse,
Par tamen est ferme vis omnibus in medicina.*

Lapathum Galenus betam sylvestrem posse appellari
scribit lib.2. de alim. facul. cap. 47. *Διαταξις πέντε ὡς αὐτῶν
ἐφ' ἃ ἄριστον ἵνα φάται πύτυλον αὐτὸ (λάπατον) ὡς ἀπολεῖται ὑ-
περβαίνειν ἐν τῇ γαστρὶ μόνον, ἀλλὰ ἐν τῇ δουμένῃ περὶ πύτυρον πύτυλον.*

Licet cuius, ut ante diximus, lapathum appellare betam agrestem, ut quod non gustu modo, sed viribus etiam beta hortenſi eſt aſſimile. Theophrastus ſylveſtre lapathum lib. 7. cap. 2. tota forma cum perfectum eſt ſimile facit. Vide librum de cauſis, ubi diſputatur, an omnes plantæ quondam feræ. Variis, diſverſique in locis Theophrastus notas quaſdam lapathi dedit; ac quidem lib. 1. c. 9. ſingulari conſtare radice carnoſa: quod cap. 3. lib. 7. reperit. Vide etiam quæ de lapathi radice ad cap. ſecundum ejuſdem libri annotavimus Lib. 3. de cauſ. cap. primo, cultu multo deterius fieri ſcribit, ac inter ea qua guſtatu quondam acrimoniā exhibent, numerat. Videat lector locum. Medicatum ſaporem quod vulgo patientiam vocant, præ ſe ferre fateor: acrimoniā tamen habere nego. Quare depravatum codicem ſuſpicor, & in notis probabo legendum *πήγανον*. Dioſcorides oxalis ſemen (ut mox dicam) acutum & acre ſcribit. An hoc intelligit Theophrastus, an vero vox *θυμύ* aliud quid, quam acre ſignificet, mox examinabo lib. 7. c. 1. cum ſol eſt in leone ferendum præcipit. Genera lapathi plura eſſe ſupra cap. 4. dixit, hoc capite in ſylveſtre ac urbanum partitur; ac ſylveſtre guſtatu gratius quam urbanum ſcribit, ſed acidius. Lapathi genera Dioſcorides propoſuit quinque lib. 2. cap. 14. c. ac primum eſt oxylapathum, *λαπάθην τὸ ὅρι αὐτῆς ὀξύλαπαθην λήγαναι. Φυόμενοι ἐν ἕλκισι, σκληροὶ καὶ ἀκροὶ ὑπερῶν.* Eſt ex lapathi generibus quoddam quod *oxylapathum* vocant, in paluſtribus naſcens, durum ac ſummis foliorum partibus aliquantulum acuminatum. In veteribus nonnullis codicibus hæc ſic leguntur, *λαπάθην ἴσι μέλας ἐν ἕλκισι γινώσκονται καὶ καὶ πάντες ὁμοίον ἐστὶν δύνανται τῷ μακρῷ. ἡψήθη δὲ βρωτῇ καλῶς κελεύσασαι, ὡς δὲ καὶ τὸ πλάδιον μελιγκρήδας ἐν γαστρὶ διαφορεῖ. διὸ οἱ βίβαντες Ὁ. Lapathi eſt magnū quod in aquoſis naſcitur, per omnia ſimilis, etiam viribus parvo. Coctum ac eſtum ventrem mollit, crudum vero illitum meliceridas cum croco (ſic enim legendum foret) diſcutit, radices. Vulgatarum lectionem probat Oribasius, niſi quod ita diſtinguat: lapathum *σκληροὶ καὶ ἀκροὶ, καὶ ὅν durum in acumine* & acutum, Plinius l. 20. cap. 21. Eſt & alterum genus fere (lege feri, id eſt ſylveſtris) oxylapathum vocant, ſaturo item ſimilius, & acutiora habet folia ac rubriora, non niſi in paluſtribus naſcens. Oxylapathum dictum botanici ſcribunt, non quidem quod guſtu acutum ſeu acidum ſentiat, ut oxalis vulgo acetofa dicta; ſed quod foliis proveniat in acutum deſinentibus. Hoc lapathi genus quidam *ἀλάπαθην* Theocriti eſſe contendunt, ſed nullis argumentis probant. Notum ſatis hoc genus, ac ab omnibus fere deſcriptum; vulgo lapathum aquaticum vocant, ſylveſtre hippolapathum Mathiolus vocat. Sequitur apud Dioſcoridem τὸ δὲ πικρὺν ὄν καὶ ὁμοίον τῷ πρῶτῳ, alterum vero hortenſe, prioris diſſimile. In optimo Catacurenico codice, *ὅν αὐτοῖς* non diſſimile legitur. Quam lectionem Plinii jam citata verba approbant. Oribasius legit *ὃν καὶ πάντες ὁμοίον τῷ πρῶτῳ, non omnino ſimile primo*. Quod omnino verum eſt: nam ſylveſtris prior folia fert oblonga, dodrantalia, acuminata, non valde lata, durieuſcula. Sativum foliis eſt majoribus, mollioribuſque, & caule multo altiore, ut qui hominis altitudinem non raro æſequatur. *Τελὴν δὲ τὰς ἀρετὰς, μακρῶν, περὶ ὁμοίον δρόγον, ὡς καὶ καλὸν, πικρὸν.* Tertium genus eſt ſylveſtre, parvum, plantagini proximum, molle & humile. Hæc ſatis oftendunt turbato admodum ordine genera lapathi deſcripſiſſe Dioſcoridem. Primum enim quod ponit genus agreſte eſt; ſecundum ſativum, ac deum ad ſylveſtria redit. Hoc genus breve vocat Horatius Satyra ſecunda:*

Si dura morabitur alvus
Mugilū, & viles pellent obstantia conchæ,
Et lapathi brevis herba.

Lapathum minimum hoc genus Lobelius vocat. Apud nos frequens satis. Εἰς καὶ τὴν πέρην ἰδιότ. αὐτοῦ ὁ ἰσὶν ἐξελίξις, ἡ ἀναξυρίδα, ἡ λαπαθῆ (Lacuna ex veteri codice addidit ἀγχιον) καλοῦσι, οὗ φύκασι ὁμοία τῷ ἀγχιον καὶ μικρῇ λαπαθῇ, καυλὸς οὐ μίαν, καρπὸς ὑποκῆς (vetus codex καρπὸς οὐ μίαν, καυλὸς ἀπὸ τῆς) ἑνὸς, ὁμῶς, ἐπὶ τῷ καυλῷ καὶ ἐπὶ τῇ πνεύματι. Est & quantum quod nonnulli oxalidem, alii anaxyrida, aut lapathum (sylvestre) appellant. cujus folia sylvestri & exiguo lapatho similia, caulis minime grandis, semen acutum (semen minime grande caulis acutus) rubens, ὁμῶς, in caule & agnatis appendicibus gaudens. Plinius loco citato, est autem sylvestre quod alii oxalidem appellant sativo proximū, foliū acutis, colore betæ candidæ, radice minima. Non stri vero rumicem, alii lapathum cantherium — Oxalis à sa

à sapore acido dicitur. Galenus lib. 2. de aliment. facult. uti etiam alibi oxylapathum vocat, *περὶ ὀξύλαπαθον καὶ τέ-
νομα ἡμετέροις τοῦ φύλου τοῦ δὲ τῆς ποιότητος καὶ τῆς δυνάμεως, ἔστι γὰρ
λαπάθον ὀξύ.* De oxylapatho, vel nomen ipsum, planta
hujus qualitatem ac vires indicat. Et enim lapathum
acidum. Recentiores etiam Græci oxylapathum voca-
runt. Neophytus ὀξύλας, τὸ ὀξύλαπαθον, αἰ ὀξύλιδες anaxyum
appellari scribit. Idem testatur in Theriaca Nican-
dri Scholiastes ἡ δὲ ὀξύλας καὶ ὀξύλαποις καὶ ἀναξυρίδης καλεῖ-
ται. Qui oxylapathum vocavit, hactenus repperi nemi-
nem. Notant viri docti quod à Græcis barbaris λονυίξ
dicitur. Lapathum vocari. Addit vetus codex ἄγριον syl-
vestre, & sic apud Oribasium scriptum reperio. Plinius
rumicem & lapathum cantherium vocari scribit. Can-
therium dicitur equus, cui adempti sunt testiculi ut man-
suetior fiat, ut Varro lib. 2. de re rustica cap. 7. ad finem
testatur. Cujus verba addo. Propter quod discrimen ma-
xime institutum, ut castrentur equi. Demptis enim testicu-
lis fiunt quietiores, & ideo quod semine carent, ii cantherii
appellati. An itaque lapathum cantherium dictum quod
mansuetum ac domesticum sit? Id præter veritatem vi-
detur. Nam Dioscorides & ipse Plinius sylvestre lapa-
thum oxalin scribunt. An sic dictum quod eo equi de-
lectentur? Hordei genus quod cantherii nomen obtinet,
sic appellatum est, quod animalibus pabulum detur me-
liusque pascat. Columella lib. 2. cap. 9. Proximus est his
frumentis usus hordei, quod rustici hexasticum, quidam
etiam cantherium appellant, quoniam & alia animalia,
quæ ruri sunt, melius quam triticum, & hominem salubrius
quam malum triticum pascit, nec aliud in rebus egenis
magis inopiam defendit. Refert Tragus, pueros oxalim
tempore famis quærere diligenter, ut vitam sustineant.
Crediderim tamen, cantherium dictum esse lapathum,
quod ut hordeum famem, sic sua aciditate sitim ex-
stinguat. Et hac de causa rumicem Romani hanc plan-
tam vocarunt, quod ab ea succus, non aliter quam à
mamma, quam rumen recte Varrone antiqui Latini di-
xerunt, sitientibus exugui soleat. Nam foliorum acidus
succus, à quibusdam non secus expetitur, ac lac in agnis,
qui in suis matribus subrumantur. Auctor Moreti

Secundusque rumex, malva, viola que virebant.

Nostri sæculi medici, ac pharmacopœi acetosam, ab
acido sapore vocant. Dioscorides folia sylvestri & exi-
guo lapatho similia esse inquit. Plinius sativo proxi-
mum, foliis acutis, colore candidæ betæ. Uterque re-
ctè. Nam sativum & sylvestre folio non multum diffe-
runt. Illud in dubium vocari posset, an color huic candi-
dæ betæ, oxalis foliorum colorem nigriorem dico. oxy-
lapathum in reliquis æmulatur, sed folia molliora, vi-
rentioraque sunt, & sapore acido. Semen, inquit Diosco-
rides, acutum, rubens, & acre est. Idem de hoc lapatho
Oribasius. In acetosæ nostræ semine nulla acrimonia
gustu percipitur. Diversa itaque est acetosa à veterum
oxali, vel Dioscoridis locus depravatus. Quod non sit
verisimile; quia eadem lectio apud Oribasium, vel Dio-
scorides in descriptione commisit errorem, quod de
Botanicorum principe suspicari nefas. Acetosam tamen
vulgarem, veterum oxalim esse, asserunt Adversariorum
auctores, quod & ego approbo. Expositionem tamen &
probationem, qua utuntur, minus probo. Nam, inquit,
quod cuiuspiam minus placere posset, semen δριμύ inibi dici, sic
accipiendum, ut vulgo interdum loquitur, acidum sive ai-
gre cum acri confundens: alioquin cur illi notissimum,
ut semper fuit vel mulierculis, non putemus? Durius
de auctore probatissimo dicuntur. Falsum enim est
ipsum hos saporos confundere, semen enim oxalidis δρι-
μύ δριμύ acidum & acre inquit. Hoc loco τὸ δριμύ vel τὴν
ἐπιπύκνιν vehementiam saporis, colorisque denotat, vel
adstrictionem. Hesychius δριμύ. ὀξύ. σφοδρῶς. φρενῶς. πικρῶς.
δριμύς. ὀξύς. ἐπιπύκνιν. Semen acetosæ intensè rubet, valdè
acidum est, & adstringit. Acetosæ genera plura obser-
vavit recentior ætas, de quibus Bauhinum consulat Le-
ctor. Apud nos hæc reperiuntur acetosæ genera. Vul-
garis cujus folia aliquando media parte virent, altera
verò candida sunt (& ideo fortassis Plinius colore betæ
dixit) aliquando in imo utrimque bifurcata; nonnun-
quam crispantur. Oxalim aliam habemus folio amplissi-
mo, quam nescio cur Hispanicam vocent vulgo. Ter-
tiam acetosam Romanam dicunt, folio subrotundo
hæc ut plurimum constat, nonnunquam, sed rarius ad
formam foliorum boni henrici, oblongo ac in acutum
definente observatur. Hoc genus Dodonæus Dioscori-
dis tertium lapathum esse putat. Nos quod minimum

vocat lapathum Dodonæus, tertium Dioscoridis puta-
mus, idq; quod cum vulgata acetosa majorè, quam hæc
rotundifolia oxalis, habeat similitudinem. Satis frequens
apud nos reperitur in arvis agrisque. Vulgo acetosam
ovillam appellant. Tuberosa aliquando, sed rarius apud
nos reperitur, nec nisi in botanicorum diligentiorum
hortis. Misit antè annos aliquot Guilielmus Boelius ex
Hispaniis semen acetosæ. Id prælongæ tuberosæ radice
nomine natum, radicem habebat intus è luteo rubram,
cortice ex nigro rubente vestitam, longam, tuberibus
quibusdam, non tamen multis donatam; folia vulgatæ
acetosæ majora dilutiusque, virentia, nec caulem, nec
florem tulit; hyeme enim subsequente peribat. His ad-
dit Dioscorides Hippolapathum. De quo hæc scripsit,
ἡππολάπαθον λαχάνον ἐστὶ μέγα καὶ ἐλασι γέννημα. Hippolapa-
thum olus est magnum in paludibus nascens. Plinius lib.
20. cap. 21. Sunt qui hydrolapathum tradunt in aqua na-
tum. Est & aliud hippolapathum majus sativo, candidiusq;
ac spissius. Idem ad finem capitis. Adiecit Solon (ne quid
omittamus) bulapathū, radice tantum altitudine differens.
Hæc tria lapatha unam eandemq; crediderim plantam;
idq; quod veterum nemo Hydrolapathi, vel Boulapathi

Hydrolapathum magnum Lob.

faciat mentionem; ab aliquibus Hydrolapathū dictum,
quod in aquis nascatur. Boulapathum Hippolapathum
dicitur à magnitudine: nam βούλα & ἡππο in compositio-
nibus apud Græcos magnitudinem significant, ut βέβαιος
magnus puer, βούβωνας ficus majores, βουβέλια magna fraxi-
mus, ἡππομανής valde insanus, ἡπποφάιστος Hippophæstum,
quod insignem splendorem lanis præbeat. ἡππομάχος δὲ γυναι-
culum magnum. Verbo ut absolvam, ut ἡπποσίλιον &
βουσίλιον arrium magnum; sic ἡππολάπαθον & βουλάπαθον la-
patham magnum; quod ignorasse videtur Plinius, vel sal-
tem non satis ad hæc attendisse. Sed solet Plinius ἡμολογῆναι
separare, ἡπποζων conjunctione. Hippolapathum vulgo
Rhabarbarum monachorum vocant; eo quod monachi,
aliique, ante sæculum botanici, Rhabarbarum credide-
runt, quod radicem haberet crassam, interiore pulpa
dilutè rubescente. Ad hoc genus referri debet quod
Pharmacopœi nostri Rhabarbari nomine in hortis co-
lunt. Foliis est sub rotundis, amplis admodum, flore can-
dido muscolo, alioquin satis similis lapatho vulgari, cu-
jus

novum paroxysmum creet. Sed tum σπλινον perscribendū, ut in antiquo legitur codice. Trallianus lib. i. c. 15. de morbo comitiali, τὸ δὲ σπλινον ἐν τῇ τοιαύτῃ ἀσθενίᾳ φυσικῶς πρὸς ἐπὶ ἀπειρίας βλάπτει. Apium vitandum est, seu naturaliter comitiales offendens. Idem Avicenna scribit. Plinius lib. 20. cap. 11. Ambo (Chryppus & Dionysius) neutrum ad cibos admittendum; immo omnino nefas: nam id defunctorum epulis feralibus dicatum esse; visus quoque claritate inimicum. Caille femina vermiculos gigni. Idemque eos qui ederint sterile scro, mares fœminasque. In puerperis vero ab eo cibo comitiales fieri qui ubera hauriunt, Innocentium tamen esse marem. Plinium fabulosa scripsisse, ex recentioribus qui scribant, non desunt medici; hac moti ratione, quod Galenus in consilio pro puero epileptico; apium adversus hunc morbum præferbat, tum quod quotidie apio vescamur, nec epilepticum paroxysmum patiamur. Galeni verba hæc sunt, καὶ γὰρ καὶ πῦν τῶν ἀπορρυσιδῶν τὴν σύμμετρεα, πρᾶσσιν δὲ καὶ σπλινου, καὶ κρυψίου σπασμὸν φασὶν ἀπὸ πρὸς τοῖς. Etiam ex his moderate quippiam, porrum interdum, & apium & Smyrniū degustare conferet. Notanda verba σπασμὸν φασὶν ἀπὸ πρὸς interdum, aliquando apponere, attingere conferet, quasi diceret, si copiotius ac sæpius his utatur, damnum inferent. Id quod aperte satis paulo infra testatur. καλοῦσθαι δὲ οὐ τῇ χρείᾳ τῶν ἰδιωμάτων, ὅσα δὲ μὲν πρὸς τὴν κρατύνειν ἔχει χειρὸς ἐπιστῆσαι τοῦ κρυψίου, ἢ πρὸς ἀμύνης, ἢ φασὶν τῇ κεφαλῇ διναμένους ἐκ τοῦ σπλινος δὲ τὸ γένος ἐστὶ καὶ ὅσα ἀπὸ τῆς μεσότητος τὴν κεφαλὴν συμπληροῦν κατὰ περιουσίαν καὶ νάπιν, καὶ περὶ σπλινου, καὶ δαυκ. & καὶ κρυμμου, καὶ κρυψίου, πῶς μὲν ἐν τῇ τῇ δὲ δυνάμει ἐκ καυσώδους πρὸς τὴν κρατύνειν. In esculentorum autem usu abundent illa que acuta sunt, & virtutem incisivam habent: dummodo insigniter non sint mali succi, odoremque habeant, qui caput tentet: quorum ex genere sunt, quæcunque per caliditatem replent caput, quemadmodum vinum, & sinapi, & petroselinum, & daucus, & cæpe, & Smyrniū: (si supra laudasset magnopere Smyrniū Selinumque, non hoc damnares loco. Illud etiam notandum, quod hoc loco pro porro cæpam, pro felino vulgari Petroselinum, tanquam optimum in suo genere substituerit. Nam rarum admodum aliquin Petroselinum, ut suo loco dicam) hæc nimirum ultra modum inflammativa sunt, & malos humores generantia. Posset & alio modo Galenus cum Tralliano conciliari. Nempe viride apium quia crassos malosve vapores in caput mittit, qui facile cum humore ingrediuntur ventriculos cerebri, epilepticis nocere, contra siccum præcipue semen quod dissipet & attenuet prodesse; quod & de Coriandro observarunt. Sed hoc siccum infuper facultatem habet corroborandi nervos, qua forte non destituitur Selinum. Alterum quod ab experientia movent argumentum, nullius momenti est. Etenim non omnibus apii efus est noxius, nec epilepsiam generat, sed iis tantum qui hoc morbo laborant, quorum cerebrum est debile ac infirmum. Et hoc aperte satis Trallianus, secus Plinius. Sed hic de lactantibus loquitur, quorum cerebrum languidum & debile est, multisque vaporibus & humiditatibus repletum. His utrum non noceat, observare convenit. Reliqua Plinii verba videamus. Neutrum, inquit, apium in cibis admittendum. Causam addit, quod defunctorum epulis dicatum est. Iis qui periculosos ægrotant, apio opus esse dicimus. Plutarchus §. symposiῶν pag. 766. καὶ πρὸς δ' ἐπισφαλῶς τοσούτους δίδωται τὸ σπλινον φαμὶν. Proverbii causam addit in Timoleonis vita; ubi milites ad pugnam castris educti multis apium ferentibus obvii infauftum augurium putavere; quoniam apii coronæ sepulchris imponerentur, πυρρῶν ἀναβαλόντων πρὸς λόφον, ὃν ὑπερβάλλοντες κατέφασαν τὸ σπλινον, καὶ τὴν δύναμιν τῶν πολέμων, ἐμβάλλουσι ἡμίονοι σπλινος πομίζοντες, καὶ τοῖς στρατοῦς ἐπιστῆσαι ποτηρῶν ἐν αὐτῷ τὸ σημεῖον, ὅτι τὰ μὲν σπλινος τῶν νεκρῶν, ἰωτὰ μὲν ἐπικαλῶς φασκόντων σπλινος καὶ περιουσίας πρὸς τὴν γένεσιν, τὸν ἐπισφαλῶς τοσούτους δίδωται τοῦ τὸ σπλινον. Aliam tamen causam adfert Arnobius adversus gentes lib. 5. ubi hæc refert: Oblivioni etiam sacra corybantia donentur, in quibus sanctum mysterium illud traditur, frater trucidatur à fratribus, interempti ex sanguine apium nascitur prohibitum olus illud mensis apponi, ne à manibus mortui in expiabilis contraheretur offensio. Clemens etiam Alexandrinus exhortatione ad Græcos hujus rei meminit. ὁ δὲ λέγει ἀπαυρῶν οὐσι ἐπὶ ταπεινῆς γῆρας. Quod porro inquit Plinius mares fœminasque qui eo ederint sterile scro, id falsum esse Belgarum adagium docet, De riels helpt de Mannen te paerd / de Vrouwen onder de aerdt.

quo significant marem feminamque ad venerem accendi. Geoponicōn auctor lib. 12. cap. 13. βρωθί, δι' τὸ σάλινον καὶ ἀφαιρέσθαις ἕως πρὸς ἀφροδίτην ποιεῖται τὰς γυναῖκες καὶ ὅταν ἐκείναι γὰρ συλλαβῇ τὰς τιθίνουσαι ἰσθίαν τὸ σάλινον, καὶ καλίσται διὰ τὸ ἐπὶ τὴν τὸ γάλα. *Apium comestum ad venerem procliviores reddit feminas.* Idcirco lactantibus non oportet concedere, praesertim ob id quod lac cohibeat. Interpretes vertit. *Apium in cibo acceptum, proprias vulnerum fluxiones magis pronas deferri facit; quare non permitendum lactantibus, ut apium edant.* Quid velit non capio. Idem Plinius lib. 19. cap. 8. *Honos ipsi (apio) in Achaia, coronare victores sacri certaminis Nemeae.* Artemiodorus lib. 5. cap. 7. disertim tradit, σάλινον ἐν νεμεαί τοὺς ἡκόντας τεφανούσας, ac ideo Nicander in Theriaca scriptum relinquit in Nemea repertum.

Καὶ ἀπὲρξαι δὲ νεμεαῖον αἰεφύλλοιο σελίνου.

Iunge apii semen nemeæum fronde perennis.

Nemeion, inquit Scholiaſtes, ἐν τῷ νημεῖ ἐνέστη ἡ πότις αὖτις, ſic dixit quod herba ipſa in Nemea inventa, ſed cur apium dictum coronamentum Nemeum? Dicunt Danaum, qui Nemeam poſſedit, cum filias elocaret, certamen decurrentium offendiſſe procis metas, in quibus provenerat apium, quod excerptis is qui curſu cæteros anteverterat. Hinc apium, quod illius victoriæ fuit ſymbolum, manaſſe ad poſteros. Alii vero ſcribunt nemeas equas Iunonis, à quibus ibi paſcentibus loco nomen inditum, apio, cujus ibi copia erat, fuiſſe nutritas. Nec his tantum alimentum fuit, ſed illarum omnium quæ in nemæis ludis decurrebant, neque mirum, ſi pabulum velociſſimi animalis, quod ſua celeritate victoriæ cauſa eſſet, uti pro inſignibus cœpit, atque adeo pro præmio victoriæ. Certe equos bellatores apud Homerum Iliad. β. apio paſtos legimus.

— ἐν πρῶτῳ δὲ παρ' ἄρμασιν οἷσιν ἕκαστος

Λωτὴν ἐρεπιόμυροι ἐλεόθρεπτόντε σέλινον

Εἴς τινες

Equi vero apud currus proprios unusquisque

Lotum comedentes in palude nutritum apium

Steterunt.

Nec tantum hac herba nutriuntur equi, sed etiam me-
dentur. Idcirco Homericus ille Achilles Chironis di-
scipulus, medendi artis peritissimus, non tantum ho-
minibus, sed ipsi bestis consultum cupiens, post alias
herbas injicit illis apium. (vide Plutarch. s. symph. pag.
678.) Nec id sine ratione. Nam apium morbo pedum
medetur, quo post laborem indefessum otiosi equi la-
borant. Non tantum Nemæi certaminis præmium est
apium, sed etiam victores ludi Isthmici hac herba co-
ronatos fuisse scribunt veteres. Diodorus Siculus lib. 16

ἡ τυχὸν ὑπερβύζιον σέλινα κραιμίζοντα εἰς τοὺς θηράδας, ὃ μολοίων
ῥῳθ' ἐκείνου τὴν οἰανὸν τῆς νίκης. πιν γὰρ ἱσθημιαχὸν στέφανον ἐκ
πάντων συνίσταται αὐτὸν δὲ θεοφρονίωτα, ἀπὸ γὰρ ἱσμιαχῶς τὸ μολοίων
τὴν σέλινα κατέστινον ἐκείνου, ἧς τοὺς κισθαλὸς πελάγητες, προή-
γας αὖτε χαλαροὺς. αὗς πάντων τῶν ἀποσημαίνοντων αὐτοὺς τὴν νίκην ὁπότε
καὶ συνέβη γενέσθαι. Forte accidit ut apiorum fasciculi ad in-
sternendos thoros à jumentis apportarentur. Hoc victoriarū
omen se amplecti dixit Timoleon. Istmicam enim coro-
nam ex apio contexit. Quin etiam milites, jubente sic Timo-
leonte, ex apiis sibi corollas neclunt, hisque capita redimitti,
cum gaudio in hostem tendunt, ac si certam dii victriciana
portenderent, quod etiam eventus ratum fecit. Idem loco
citato Plutarchus. Apium in isthmico ludo signum victo-
riæ, testatur Pindarus Olymp. od. 13.

Δύο δὲ αὐτὸν ἔρεψαν πλύχει σελίνων ἐν

Ἰσμιὰ δ' ἐστίν.

Φανέντα. νεμέατ' οὐκ ἀντιζοῖ.

Duo autem ipsum coronarunt plicamento

Apiorum in isthmiadibus

Conspectum: nemaeque non discrepat.

Utroque itaque in certamine victori apium dabatur.

Y y y

Нос

pro nostra stat parte. Nam Dioscorides Smyrnum Amomi montis semen ferre, odore Myrrhæ, testatur. Theophrastus verò ex Hippofelini radice crassa lachrymam diffuere, Myrrhæ similem. Quæ quam diversa sint, & ferè contraria, quilibet videt. Quod & ante nos observavit in botanicis facillè princeps Rembertus Dodonæus. Restat unum aut alterum argumentum addam, quibus Smyrnum Dioscor. & Hippofelinum Theoph. diversas esse plantas doceam. Dioscorides lib. 2. cap. 79. Smyrni semen rotundum, nigrum, brassicæ simile, ac acre esse dicit. Theophrastus Hippofelini semen ervo amplius esse testatur. Adde, Dioscorides radicem Smyrni acrem & fauces mordicantem esse docet; contra Theophrastus lib. 6. de causis cap. 16. radicem Hippofelini dulcem, & esui aptissimam esse scribit. Ex quibus satis patet diversas esse plantas. Magni nominis litterator Dioscoridem, Galenum, ipsumque Columellam errasse scribit, quod duplex Smyrnum esse scripserint, cum duplex (inquit) sit Hippofelinum; idque probare conatur ex Græco Barbaris uno; Neophytus, inquit, unum tantum Smyrnum recenset. Quid? Galeni, Dioscoridis, Columellæ auctoritas penderne à Græco-barbari novitii scripto? Certe unius Columellæ, solius Dioscoridis, vel Galeni auctoritas major est, quam mille Neophytorum. Horum si quis erraverit, id non ex recentiori quodam Barbaro, sed ex antiquo & probato scriptore probari debet. Exempli causa, si Dioscorides erravit, id vel ex Theophrasto, Galeno, Columella, vel simili auctore uti Varrone, Catone probandum erit: si Galenus, ex Dioscoride, Theophrasto, cæteris. Quid magis notum, quam plantas diversas, à diversis scriptoribus, uno eodemque nomine insignitas fuisse, ut supra abundè satis probatum est. Sed præstat comparemus integram Hippofelini a Theophrasto & Dioscoride datam descriptionem. Id fiet ubi de nomine quædam præmiserim Græcis, ut dixi, Hippofelinum vocatur. Latinis olusatrum, vel olus atrum; sic dictum à semine & radice atro, & foliis in puniceum vergentibus colorem. Latinos Hippofelinum vocasse, testis est Columella lib. II. cap. 3. *Atrum olus, quod Græcorum quidam vocant ἰωπόσεινον, nonnulli σμύρνον παστῖνατο loco semine debet conferri, maximè juxta Maceriem (hinc hodie Italiam Macarone dicitur; quoniam & umbra gaudet, & qualicumque convalescit loco. Quibus verbis quid erroris commiserit Columella, non video. Plinius lib. 19. cap. 8. Sed præcipuè olusatrum miræ naturæ est: Hippofelinum Græci vocant, alii Smyrnum. Idem repetit lib. 20. cap. 11. Ex quibus satis patet, unam plantam Hippofelini, duas verò Smyrni nomine donatas fuisse. Hippofelinum enim Smyrnum etiam dictum est. Et Smyrnum etiam propriè dictum, κατ' ἰσχὺν nomen illud obtinet. Solus tamen Ætius, & præter hunc nemo, σμύρνον ἢ τοῦ ἰωποσεινίου Smyrnum Hippofelinum dici, noravit. Sed sciendum de olusatro, non σμύρνον κατ' ἰσχὺν dicto, eo loco agere Ætium. Ex dictis tamen patet, Galenum errasse lib. 2. de alimentor. facultatibus ubi Smyrnum olusatrum dictum fuisse scribit, his verbis. ὁμοπαστυσι, ὁ ἐν ῥώμῃ συνίσταται πᾶσι πάντες οὗ σμύρνον, ἀλλὰ δ' αὐτοῦ σπέρμα τὸ πύλον. Καὶ πᾶσι ἰσως αὐτὸ τὴν δόξαν οὐδὲ δριμύτιν ἐν ταῖς τραχέσι ἀξιώσει, καὶ πᾶσι οὐδὲ τὸ σπέρμα, οὐδὲ τὸ ἰωπόσεινον. Romæ autem vulgo jam homines omnes olus id non Smyrnum, sed olus atrum nominant, quod forte aliquis omnino ne inter alimenta quidem numerare dignabitur, quemadmodum neque sium neque Hippofelinum. Errat Galenus. Nam hac in re Columellæ, utpote Italici, fides major debetur, ut cui gentis suæ vocabula ac nomina magis sunt cognita. Non enim Smyrnum propriè dictum Romani olusatrum vocabant, sed Hippofelinum, quod à quibusdam etiam Smyrnum dictum fuit, uti Columella, Plinius, Actuarius auctor testantur. Accedit alius error Galeni loco citato. Τὸ δ' ἰωπόσεινον, καὶ σπέρμα ἀνθρώπου. Τὸ μὲν οὖν σμύρνον ἐστὶν ἀνθρώπου, ἐν γυνὶ τῇ ῥώμῃ. πάλαι ποτὶ πικρὸν αἰσταντο. δριμύτερον δ' ἐστὶ καὶ θερμότερον πολλὸν τοῦ σπέρματος, καὶ πᾶσι ἀσθενέστερον ἔχει. Hippofelinum & sium inusitata, Smyrnum vero in vulgato usu, siquidem Romæ maxima copia venditur, acriusque multo est quam apium & calidius, præterea etiam aromaticum habet quippiam. Contrarium plane probatur ex eo, quod Columella, ac reliqui perusticæ scriptores ejus cultum neglexerint. Indicium, quod Smyrnum Romæ minus consuetum & rarum fuit. Quod vel ex eo constabit, quod in Amamo monte nasci scribat Dioscorides; contra & Columella, & Palladius Hippofelinum frequens Romæ fuisse docent.*

Hippofelinon his verbis describit Dioscorides: ἰωπόσεινον οἱ μὲν γρηλόν, οἱ δὲ ἀγροκόλινον, οἱ δὲ σμύρνον καλοῦσι, ἐπὶ τοῦ ἑκτοῦς λεγόμενου σμύρνον ὑπάρχει οὐτὸν, ὡς αὐτὰ καὶ ἐρησσομένη. ἔστι δὲ μετὰ καὶ λευκότερον & κηπεύει σπίνου καυλὸς κατὰ τὸν ὑψηλὸν, πρυφύει, οἰονεὶ γραμμὰς ἔχει. Φύλλα πᾶσι τρυφά, κατὰ φωνὴν ῥάβδα, ἐν οἷς ἐστὶν ὡς λιβαίνοντι. (Hæc in veteri desiderantur codice) κόμη, μετὰ ἀνθρώπου, καὶ κρημνίζουσι, καὶ συνενώσονται ἐξ αὐτῆς. σπέρμα δὲ μέλαν, ἐπιμηκὲς (vetus ἐπιμηκί-σπέρμα) κατὰ τὸν δριμύτην δριμύτην. ῥίζα ἐυώδης, λευκή (vetus λευκή) ἔνυμος (ἐν σπέρματι) caratur. ut & Lacuna) οὐ παχέια (vetus tacet) φνετεῖ ἐν σπέρματι καὶ πᾶσι ἔστι ἔσθ. Hippofelinum inquit aliqui grielum vocant. (lego γρηλόν, sic dictum à lineis, scripturisque quibus caulis distinctus est, Helychius γρηλόν καὶ γρηλόν. οἱ δὲ ἐν αὐτῇ καὶ αὐτοῖς, idem γρηλόν καὶ γρηλόν, ἢ ἐπὶ τῇ αὐτῇ. Id est, scribere nonnulli carpere, vel licare unguibus.) Alii, inquit Dioscorides, sylvestre apium, quod sponte sylvestribus in locis nascatur, alii Smyrnum appellant, quanquam est aliud Smyrnum propriè dictum, de quo mox agemus. Smyrni nomen accepit, quod radix lachrymam emittat Myrrhæ similem, ut Theophrastus hoc cap. 6. docet, & lib. 9. cap. 1. Quem locum lector adeat. Idcirco Columella in hortulo Achaicam Myrrham vocat.

Et lachrymas imitata tuas Cynereia virgo,
Sed melior statte ponatur Achaica Myrrha.

Lachrymam ex Hippofelino colligebant, quam quidam pro vera & legitima Myrrha habuerunt; immo ipsa Myrrha statte meliorem, uti scribit Columella. Achaica, id est Græca. Theophrastus lib. 9. cap. 16. auctor est, Hippofelinum nasci in Græcia apud Arcades. Helychius Hippofelini fructum Smyrnum vocari scribit. σμύρνον ἔστι πονεῖνον ὁ κρημνὶς, καὶ αὐτὴ ἡ βλάστη. Illud notandum, Græcos antiquos σμύρνον, mediæ verò ætatis σμύρνον dixisse. Plinius lib. 19. cap. 8. Sed præcipuè olusatrum miræ naturæ est: Hippofelinum Græci vocant, alii Smyrnum, è lachryma caulis sui nascitur, feritur & radice. Succum ejus qui colligunt, Myrrhæ saporem habere dicunt; auctorque est Theophrastus Myrrhæ nata natum. Hippofelinum veteres præceperant in locis incultis, lapidosi, juxta maceriem feri: nunc & repastinata feritur, & à Favonio post æquinoctium Autumni. Magnè nominis litterator utrumque; Smyrnum hoc loco confundi à Plinio scribit. Cum, ut inquit, Hippofelinon Dioscoridis unum idemque facit cum Hippofelino Theophrasti. Sed jam supra probatum, unum idemque esse. Pergit idem: Hippofelinum porro illud quod lachrymam fundit, & ex cuius radice succus colligitur sapore Myrrhæ, non est olusatrum, sed Smyrnum. Atqui Smyrnon κατ' ἰσχὺν nomen accepit, quod semen ferat sapore Myrrhæ, fortassis & odore. Hippofelinum Dioscoridis sive, macerone, vel, ut officinæ vulgo vocant, Petroselinum Alexandrinum, lachrymam fundere ex radice, Myrrhæ similem, docet experientia. Utrumque inquit idem, à Plinio confundi, magis apparet in eo quod sequitur. Hippofelinum veteres præceperant — feritur. Sane, inquit, præceperant veteres Hippofelinum in locis incultis & lapidosi nasci, sed non de olusatro Hippofelino, verum de Smyrno intellegebant, sive Petroselino Cilicio, quod certum est inculta & lapidosa amare. Concedo de Petroselino Cilicio scripsisse Dioscoridem, quod locis incultis proveniat: Sed Columellam, ex quo hæc Plinius, testari Hippofelinon in maceris nasci, verba ejus supra allata ostendunt. Sed hac in re Columellæ fidem non adhibendam dicet. Ex unius ergo Neophytii, cuius nec verba recenset, auctoritate totum hoc negotium pendebit? Sic vult litterator, scilicet ut aliquo niti argumento videatur. In eo tamen errat Plinius, quod scribat Theophrastum autorem esse, natum Hippofelinum ex lachryma. Quod præter veritatem est. Nam quosdam ita sentire scribit. Falsum etiam est, quod scribit Plinius, è caulis sui lachryma nasci Hippofelinum. De radice lachryma hoc dicit Theophrastus. Ad Dioscoridem revertor, qui Hippofelinum majus candidiusque apio hortensi inquit. Caule cavo, procerbo, tenello, ac veluti lineis distincto, foliis latioribus in puniceum vergentibus: in quibus ceu libanotidis coma, florum plena; quæ quidem in corymbos cogitur antequam deflorescat. Semen autem est nigrum, oblongum, solidum, acre & aromaticum; radix itidem odorata, candida, origrata, neque adeo crassa. nascitur in umbrosis & juxta paludes. Eadem ferè Apuleius libro de virtutibus herbarum.

incipiente astate (non semen arefcit, sed caulis & folia) radix quoque odorata, gustu acris mordet, succosa, mollis, cortex ejus foris niger, intus pallidus, odor Myrrhae habet (Hæc de semine Dioscorides; de integra planta, si modo non de sola radice Plinius) qualitatem: unde & nomen. Nasctur in saxosis collibus & terrenis. Quæ planta Smyrnum referat, non satis inter recentiores Botanicos convenit. Hanc tamen controversiam dirimere vult in litteris exercitissimus Claudius Salmasius, docens ostratium, sive astrantiam, herbariorum, quam alii Magilstrantiam sive imperatoriam nominant, veterum esse Smyrnum; quod ex utriusque historia comparata invicem & ut ait, collata, tanta ejus elucebit similitudo, ut unam eandemque esse plantam, qui fateri nolint, non possint negare. *Astrantiæ caulis*, inquit, *feniculareus, folia, apii, in auri colorem languescentia, spondylis similia, minora tamen, robusta, hirsuta, aspera, splendentia, ex virore in luteum cum nonnullo rubore intensa, ut plurimum quæ radicibus proxima sunt præcipue trifolia, non raro vero numerosiora, neutrquam in circuitu circumfracta; caule feniculaceum habere fatemur, nisi magis geniculatus foret, apio non dissimilis, cubitalis, tenuis, inferius rubens. In pictura, ait, astrantiæ, sicut eâ nobis describunt Neoterici herbarii, umbellula visitur anetho similis. Ex his verbis aparet ipsum nunquam vidisse imperatoriâ. Seminis figuram tacet; quod Botanici scribunt esse latum, planum, tenue, seselisque modo in acutum desinens. Mathematici rotundam hanc esse figuram negant, talis tamen Smyrni seminis figura describitur. Nec semen astrantii nigrum est, sed candidum, nec odore Myrrhae, sed seseli. Radix cum descriptione Smyrni satis convenit, est enim acris, odorata, succo oleoso plena, foris è puniceo colore subnigricans, interius subflava, oblique serpens, ac facili fecunditate stirpem multiplicans. Vidimus in quibus cum Smyrni delineatione conveniat imperatoriâ, etiam quas Smyrno planè contrarias habeat notas. Hujus sylvestris quedam species Brabanti Herbarum Gerardi vocant, graveolente radice, ac latissime serpente, hortis molestissima est, floribus foliisque astrantiam refert; verum nec ita splendentia ea, magisque viridia, in quibus luteum rubrumque nihil conspicitur. Radice eandem refert, sed minor, tenuiorque multo ea est, ac multo magis serpens, novaque germina producit. Utraque, ut dixi, Baravis planta notissima. Botanici quidam Maceronem, de qua supra egimus, Smyrnum Dioscoridis esse scribunt. Non esse Smyrnum probatur; quod terræ proximè infracta non habeat folia, nec in luteum languescentia, sed coelum versus respicientia ac atro viridia. Semen præterea fert crassum, nigrum, amaricans, oblongum, figura semipharica, sed paulum utrimque retulum in basi, neutrquam rotundum, nec ullam brassicæ repræsentans figuram, quod ipse fateretur Doctiss. in Dioscoridem commentator. Nec ideo, inquit, pro Smyrno rejicienda, præsertim cum ceteræ illi notæ in universum respondeant, itaque facile vel in seminis delineatione mendum subesse potest, vel quod non in rotunditate, sed in alio uno semine intercedat similitudo. Doctissimus ac generis nobilitate insignis botanicus Romanus conjicit similitudinem seminis brassicæ perperam à transcriptoribus corruptam esse ex verbo *κισσιν* mutatum, ut brassicæ legant pro canchrys, id est libanoridis chanchryferæ semen, cui, nisi esset nigro colore, simillimum esset, sapore acris, aromatico, odore medicato; quem Dioscorides Myrrhae similem esse dixit. Hujus opinionem probare nequeo, tum quod Dioscor. vel Plinius rotundum hujus semen esse memoriæ prodiderint, tum quod codex nullus repertus, in quo *κισσιν* legitur, omnes rotundum inter *κισσιν* habent, quale non est semen Maceronis. sed antequam sicetur, rotundum inquit esse, postea vero dividi, duplexque esse, ut in omnibus umbelliferis. Contrarium semper observavimus, puta oblongum esse, antequam maturum sit, insuper odorem saporemque Myrrhae nullum præ se refert, licet aroma redoleat; nec radix eam habet mordacitatem, quam scripta Dioscoridis requirunt, sed esui apta est, ut supra dictum est. Aliam plantam adversariorum Auctores pro vero Smyrno Amani montis ostendunt, quam etiam describit Smyrni nomine Clariss. Dodonæus. Caulem hæc & stolones apii habet; in horto tamen nostro raro plures quam duos tresve producit, secus in locis asperis ac incultis. Illud etiam notandum, hanc plantam in hortis quibus solum pingue ac molle, vix ultra unum annu servari; contra ubi solum durius & squalidius, à semine deciduo ac radice repente ac superstiti plures*

producere plantas, adeo ut inter horto molestas numeretur. Folia inferiora ac ex radicibus prodeuntia lata sunt & ampla, apii figura, colore viridi, splendente; qui tandem ubi caulem promere incipit, in luteum languescentem mutatur. Nec solum color, sed etiam figuram à priori longè diversam folia acquirunt; inferiora enim, ut dixi, ampla, lata, ac in complures particulas multipliciter dissecta, adeo, ut infracta videantur, ambitu serrata, ab uno pediculo velut terna vel quina coherentia. hæc ubi caulis emergit, rotundantur, caulemque ambiunt, non secus ac perfoliatæ folia, ut per medium illorum caulis transire videatur, nullis ab ambitu denticulis relictis, in cauliculorum summitatibus comantes umbellæ luteos edunt flores. Semina rotunda, globosa, subnigricantia, intus candida, brassicæ similia, odore ac sapore Myrrhae referentia. radix foris nigricat, acris ac odorata est. Negat radicem cum Dioscoridis delineatione convenire. Nobiliss. botanicus Lynceus, quod grata & dulcis sit: quod nemo negabit, primo enim gustu ob nimiam succi copiam acrimonia ejus obtunditur, quæ postea satis vehemens prodit, adeo ut fauces urat. vel dulcem esse dicimus, quandiu humida est, quam humiditatem ubi amiserit, acrius evadere, uti lib. 6. c. 15. de iridis, acori, aliarumque plantarum radicibus docet Theoph. Obijcit insuper, radicem non esse nigrâ satis. Non exactè nigram esse, uti symphyti sunt radices, fateor, sed nigricantem esse, sive ad nigredinē tendere, experientia docet, & ita vox nigra intelligi debet, uti alibi exposui. Porro errant viri doctiss. qui Myrrhidem, cujus effigiem exhibemus, Smyrniū Columellæ existimant, quod odore, ut ferunt, Myrrham referat. Non esse Smyrniū Columellæ, vel hoc probatur argumento, quod instar Myrrhae Lachrymā non emittat. Nec Myrrhis dicitur, quod odore Myrrham referat. Nam *σμύρρις* tum dicendum foret. *μύρρα* enim pro *σμύρρα* græcum non est, æolicum *μύρρα* & latinum est, ut Galenus testatur in lexico, *μύρρα* ἀρχαῖον τῆς σμύρρας διπλασθὲν γὰρ φασί. Hæc sic Myrrham vocant. Duplicem autem esse scripturam, quod alia exemplaria *δὲ τὸ γὰρ φασί*. Etiam apud Theoph. ubi Hippocelini radicem lachrymam fundere scribit Myrrhae similem, *τῇ μύρρῃ* pro *σμύρρῃ* legitur, vide lib. 9. ubi de Myrrha agit. Planta quam Dioscorides *μύρρις* vocat, nomen accepit *διὰ τὸ μυρρίον* ἢ *μύρρα* ἢ *μύρρα*, quod odorata sit quasi unguentum redolens. Quod si verum, *μύρρα* scribendum erit, cum simpliciter *ρ*. In omnibus tamen codicibus scribitur *μύρρις*, *δὲ δὲ μύρρα* καὶ *μύρρα* lib. 4. c. 116. Dicendū quod librarii solent geminare *ρ*, ubi simplex esse debet, sic *παραπληροῦν* *ὄρος*, pro *παραπληροῦν*, *ἀρχαῖος* & *ἀρχαῖος* pro *ἀρχαῖος* & *ἀρχαῖος*, *γάρρος* pro *γάρρος*. Instabit quis; apud Plinium etiam geminato *ρ* scribi, lib. 24. c. 16. Myrrhis, quam aliqui Myrran, alii Myrrham vocant. Sed ex ipso Plinio scribendum esse simpliciter *ρ* probatur. In indice enim legitur de Myride, sive, Myra sive Myrra. Describitur à Diosc. Myrris, vel, ut vulgo dicitur, Myrrhis his verbis, *τῇ γὰρ καὶ ἡ ἑστὶ φύλλοις ἰσχυρὰ καὶ ῥιζὴν δὲ ἔχει ἐπιμήκη, ἀπαλὴν, περιφερεῖ, ἰσώδη, ἰσώδη βρωθήναι. Similis est cicuta, caule & foliis: radicem vero habet oblongam, teneram, teretem, odoratam, cibo non insuavem. Plinius loco citato addit & flore cicutæ similem esse. Simillima est cicuta, caule foliisque, & flore, minor tantum & exilior, cibo non insuavis, Lib. 26. cap. 11. geranii historiam cum Myrrhida confundit. Geranium aliqui Myrrhim aut Myrrida appellant. Similis est cicuta, minoribus foliis, & caule breviori & rotunda, saporis & odoris jucundi. Quod falsum est, nec Dioscorides quicquam de odore scripsit aut dixit. Contra Myrrhidis radicem odoratam esse prodidit. Sic solet vocum vicinitate decipi Plinius, ac confundere omnia. Myrrhis Dioscoridis ea planta est, quæ hodie nomen illud passim audit. Nam caule foliisque cicutæ similis est. sunt enim hujus folia magna, ampla, & admodum dissecta, veluti cicutæ, sed nonnihil hirsuta, colore vero & sapore & odore chærefolium referentia: caulis vero quandoque binum cubitorum, crassus, geniculatus; flores in umbellis candidi: semen vero magnum, oblongum, crassum, nigricans, cumino majus, radix longa, teres, candida, mollis, odorata, cibo idonea, sapore ferè pastinacæ. Errant viri Doctiores, qui vulgare chærefolium Myrrhin Dioscor. esse existimarunt; caulem enim cicutæ similem non habet; cauliculi quippe breves, tenues, teretes, intus concavi sunt, qui initio una cum foliis dilurè virent, sed seminibus perfectis rubent. Accedit quod foliorum, quidem chærefolii, radicis vero nullus. *χαρίφολος* nominari putatur, quod luxuriosa foliorum fecunditate. & largiore coma gaudeat,*

Myrrhis.

vel quod gaudium hilaritatemque folia excitent. Apii genus quoddam ἐπεσιλίον, montanum apium; vel, ut Doctiff. Gaza, montapium, quod in montibus nascatur, à reliquis majoribus distat differentiis, folio namque cicutæ simile, radice tenui, semine anethi minore. Idem etiam Plinius lib. 19. cap. 8. Tertium est oreoselinum cicutæ foliū, radice tenui semine anethi minutiore tantum. Idem Plinius lib. 20. cap. 11. Quartum genus ex eodem faciunt

Oreoselinon.

aliqui Oreoselinon, palmum alto frutice ac recto (hinc ἐπεσιλίον vocatum quidam observarunt) cumino simile. Di-

oscorides semen cumino simile scripsit, id Plinius de planta. Oreoselini hanc dat Dioscorides descriptionem: ὁρεοσίλιον κρυλλός ἐστι ἀσθηματικὸν εἰς οὐρίσης λειψώτης. περὶ δὲ αὐτοῦ κλωνορία ἐκ κεφαλῆς κωνοειδής (Lacuna legit ἐκ κεφαλῆς, quæ lectio Theoph. & Plinii auctoritate comprobatur. Contra vulgata lectio auctoritate Oribasii, & Serapionis munitur. In codicibus nonnullis etiam antiquis legitur μεκωνίον, quod, si verbum de verbo veritas, Meconio, quod est opium, æqualia. Nullo ad hanc rem sensu; quia comparantur plantarum eo loco inter se capitula, non liquorum similes vires. Hermolaus Theophrasti codicem mendosum putavit, legendumque pro τῶν φύλλων κωνοειδῶν κεφαλῆς μεκωνίον capitula papaveris. Verum Theoph. codicem mendo carere Plinii verba testantur. Contra Dioscoridis codicem in quo μεκωνίον legitur depravatū esse testantur Serapio & Orib. περιμετρεῖται, λεπτότατον μὲν τῶν ἰσχυρῶν. φύλλον δὲ ὡς κερπὶς, ἐπὶ μέσης, δριμύς, ἰσώδης, λεπτός, ἰσχυρὸς κυμαίνον. φύλλον δὲ ἐκ τῶν ποιεῖται πτερόειδον καὶ ὀρενίον ἰδὲστ, Oreoselinum caule est doctantem alto, qui quidem singularis ex gracili radice assurgit: ambiunt verò ipsum ramuli ἔς καπτεῖλα (folia) cicutæ similia; at multo tamen tenuiora: in quibus semen oblongum, acre, tenue, odoratum, cumino simile. In petroselinon montosisque locis nascitur. Gaza, ut Theophrastum ac Dioscoridem conciliaret, legit pro κερπὶς, κρυλλός; aut, quod non constat, codicem habuit in quo sic scriptum fuit. Ut ut sit, multum seminis cumini ac anethi figuræ differunt. Anethi enim rotundum, planum, tenue; cumini acuminatum & oblongum. Fortassis Theophrastus Pliniusque ἀνίσου scripserunt. anisi semen proximè ad cumini accedit. Si ea vera est lectio, quod asserere nequeo, nulla erit inter Dioscoridem ac Theophrastū discordia. Vel si vulgatam servare quis mordicus velit, κερπὶς exponat umbellam five capitulum. Viri docti chærefolium, de quo modo nobis sermo, Oreoselinum Dioscoridis esse existimant. Sed semen cumino non satis simile, licet angustum, oblongum, tenue, ac acuminatum sit. Nigrum enim est, aristis avenæ simile gustuque dulce, odoris expers. Id quod mirari quis possit, cum herba ipsa tota sua substantia odorata satis existat, cum anethi semine similitudinem nullam habet. Quare nec Theophrasti Oreoselinon dici potest. Folia an cicutæ habeat indagandum. De cauliculis enim supra egimus. In initiis petroselino prope similia sunt, sed tenuiora, pluribusque incisuris dissecta, ut eo nomine cum cicuta majorem affinitatem contraxisse videantur. Sed quæ de semine diximus, satis ostendunt non esse Oreoselinum. Recentiores Oreoselinum existimant esse, quam *veelguttat* vocant, quasi multibonam; quod ad multa utilis & comoda habeatur. Folia huic sunt velut hortensis apii, sed majora & ampliora, Petroselini Macedonici, de quo mox, non dissimilia, ex multis in tenuibus pediculis hærentibus composita: caulis brevis est, flosculi in muscariis albidis, semen petroselino Macedonico non dissimile, quod cum cumino comparari optimè potest, oblongum, acre, tenue, & odoratum, mediocris longitudinis ac crassitudinis. radix albida, odorata, gustu non nihil amaricans, ac acris. Locis reperitur montosis. An Oreoselinum Dioscoridis, iudicio Lectoris committo. Præscribit Theophrastus hujus semen ad aperienda menstrua in vino austero. Quod cum præter rationem sit, malui quondam legere εἰναι ἢ μελιεράτω, in vino vel melicrato. Apii semen ex vino non febricitantibus; ex meliocrato febri laborantibus dabatur, uti scribunt Dioscorides & Plinius. Sed magis ἀνδρείου arridet, vino generoso. Ἀνδρείου εἶναι εἰς οὐρίσης λειψώτης, καὶ ἐκ τῶν ἀνδρείου τῆς ἰσχύος, vinum generosum aut ex Andro insula. Antiquissimis græcis hoc vini genus cognitum fuisse probatur, quod Hippocrates ejus mentionem fecerit. Monet ad finem capitis de Oreoselino Dioscorides, Oreoselinon & petroselinon diversum apii genus esse, licet utrumque in saxis nascatur. ἐν δὲ δὲ πετρελίδων τοῖς ὄρεσι λειψώτης ἵνα τὸ οὐ πτερελίδων, ἀλλὰ καὶ ἐν πετρελίον: neque vero oportet in eo errore versari, ut id Oreoselinon existimemus, quod in saxis provenit: aliud enim est petroselinum. Describitur à Dioscoride cap. sequenti 77. σίλιον, τὸ καὶ πετρελίον, τὸν φύλλον δὲ κωνοειδῆς ἐκ κεφαλῆς κωνοειδῶν κεφαλῆς ἰσχυρὸς ἀμεινὸς ἰσώδης πτερόειδον καὶ ὀρενίον (vetus δριμύτιον) καὶ δριμύτιον ὀρενίον ἰδὲστ, ἔς. apium, quod petroselinum dicitur, Petroselinum dicitur, vel quod in petris, saxisque, locisque præruptis nascatur, vel quod calculos frangendi vim habeat, teste Alexandro Aphrodisæo lib. 1. probl. 110. Quo loco, etiam qua ratione id præster docet, διὰ τὸ ὅτι ἡ σίλη καὶ ἡ δριμύτιον πτερόειδον, ἡ δριμύτιον καὶ τὸ πτερόειδον δὲ καὶ ἡ σίλη καὶ ἡ δριμύτιον — ἐν ἡρώμετῳ αὐτὸν σίλη καὶ

πῶς αὐτὸς λυσιππείας καὶ ὑγίαινας, ἀλλὰ τοῖς ὁμοίοις, λέγει δὲ τὸν γέφυρον, ὡς περὶ σελίνου, μετὰ τῆς καὶ τοῖς ὁμοίοις. Φησὶ ὅτι τῷ ἀναγκαζομένῳ καὶ τῇ ὑπερβολῇ πρὸς τὴν ἰσχυροτάτην συμβαίνει τὸν λίθον εἰς ψάμμεμα. Κα-
τὰ περὶ τοῦ τῷ ὑπερβολῇ μόνων ὀφθαλμῶν τε καὶ κεφαλῶν ψάμμενον
δοσοπλοίαται. Καὶ λοιποὶ ἐκ τῆς ἰσχυρῆς δύσεως διατρεφόμενοι μικροῦς λί-
θους μὲν τῷ ψάμματι. Id est, Cur si caliditate calculus conge-
lescit, calidi enim pueri, similique ratione in senibus — non
contrariis tamen ad frigiditatis solutionem, verum similibus
utimur. Hoc est calidū, ut petroselinū feniculo, & similibus.
Dico igitur id accidere, ut exustione torrefactioneque ni-
mia calculus in arenas extenteret, quemadmodum in testib;
ac fictilibus vasis, cum supra modum torrefactæ sunt, arenae
proveniunt. Hinc Doctiff. Gaza Saxapium, ut utrique
etymo satisfieret, interpretatus est. Interea hoc addo, ra-
tionem quam adfert Aphrodisæus, magis speculativam
quam veram esse. Antequam eo modo contereretur
calculus in humano corpore, febris superveniret fatis ar-
dens, quæ vita & calculo simul hominem priveret. Re-
centiores Græci κολλιδιον vocarunt. Neophytus πετρο-
σέλινον μακεδονικὸν τὸ κρηθριώτερον. Geop. autor. lib. 12. cap. 1.
μηνί φινεσχουράω ἀπέρειται κρηθρίων ἐν περσίῳ, mense Febru-
ario feritur condimentum cum porro. Nomen illud obtinuit,
quod præcipui usus in condimentis esset & tranquam
ori ventriculi gratissima herba. Alexander Aphrod. lib. 1
probl. ult. ἡ ἀντίδοτος οὗ καλεῖται βοτανίου συνκείται, χυνοῦ δὲ πι-
πύ συμπαθείσας παρὸς ἐν ἑστῶν μέλων οἷον διὰ δικταμονος ἐκείνουται τῇ
κρηθρίᾳ — τὸ δὲ πετросελίνον τὸ εἶδος τῆς κυλίαις. Hujusmodi an-
tidotis, quæ plurimis ex herbis componitur, quæ consensum
aliquem cū singulis corporis partibus habent, velut dictam-
num proprietatem quandam cordi amicam habet -- petroso-
linum cum orificio stomachi. Provenit in Macedonia præ-
ruptis locis, Galenus lib. 1. de antidotis cap. 14. πετρου-
λίον γινώσκεται μὲν πάντων ἐπισημηθένον τὸ μακεδονικόν, τὸ κυλιόσι πη-
ρες ἱερρατικόν, ἀπὸ τοῦ κυλίου καὶ δ' φύεται τῇ ἐπωνυμίᾳ αὐτῇ τι-
θεῖσθαι. πυντελὺς δ' ὀλίγον ἐστὶ τὸ ζήνωνος ἐν ἐκείνῃ τῇ χωρίῳ, κρη-
θρίαν δὲ αὐτὴ καὶ οὐ μετέλαβεν, τὸ δὲ ἱερρατικὸν μακεδονικὸν ἐκ μακεδό-
νων εἰς πάντα τὰ ἔθνη κρηθρίωρον, ὀλίγον μὲν ἐν αὐτῇ καὶ τῇ μακεδό-
νων φύεται γῆν, ἀλλ' ὅπερ ἐπὶ τοῦ μέλειος, καὶ τοῦ οἵνου τοῦ φαλαεργί-
ου, οὕτως καὶ ἐπὶ τῷ πετρουσλίῳ συμβέβηκε. εἰς ἄπειραν γὰρ σκεδὸν γε τῇν
δικρυμμένην δι' ἐμπροσθὶ κρηθρίζουσιν, ὥς ἀττήναι μέλαι καὶ οἶνον φαλαεργί-
ου, οὕτως καὶ πετρουσλίον μακεδονικόν, οὐ τοσούτου αὐτοῦ γῆνον μείνεον,
ὥς ἄπεισι τοῖς ἔθνεσσιν ἐξαρκεῖν. ἀλλ' οὐκ ἀπέχει τοῖς γῆνον ἰσχυροτάτης
πετρουσλίον, ὧστερ ἐν ταῖς κυλιαῖς νήσουσι τὸ μέλει, καὶ κρηθρίῳ τῷ
ἐν οὐκ ἐν τῇ νήσῳ ἀθήναζε, τὸ δὲ ἐξ ἠπίεσσιν, πέτεσσιν μὲν εἰς μακεδό-
νια, & καλίστα καὶ καὶ σκεδὸν ἅπαντες εἰς θρασυλογία, ἐκείθεν δ' εἰς
μακεδονικὸν ἐφερίσταν. καὶ καὶ τὸ οἶνον τὸ φαλαεργίον ὁμοίον πὶ συμ-
βέβηκεν — εἰαν δὲ δασυρήσης ποτὶ ἱερρατικὸν πετρουσλίον μηδὲν ἤ-
γαυ χρείαν ἔστωι τοῦ τῆς θελικῆς φάρμακου. εἰαν ἔτεσσιν ἐμβόλης
— ποιεῖ δὲ αὐτῇ τὴν πετρουσλίαν δηλονότι τὸ ἱερρατικὸν πετρουσλίον,
καὶ κυλίαις εἰαν αὐτὸς φανερὸν ἢ διαφέρει γὰρ ὅπως δομύπτων τῶν ἄλ-
λων πετρουσλίον, οὕτως καὶ πετρουσλίον. Quod ad petroselinon at-
tinet, laudatissimum Macedonicum est, omnibus cognitum.
hoc est treaticum quidam etiam appellant, à loco in quo na-
scitur nomen imponentes. Verum exiguum profus est quod
tibi provenit, cum & præruptus & angustus est locus sit.
Estateaticum itaque seu Macedonicum hoc quod in omnes
gentes adfertur, paucum & ipsum in Macedonia gigni-
tur, sed idem in petroselino Macedonico accidit, quod in at-
tico melle & vino falerno contingit. Mercatores siquidem
in universa ferme terrarum oppida, ut mel atticum, vinum
falernum, sic petroselinon Macedonicum advehunt; cum ta-
men in Macedonia tantum petroselini, quantum populus
omnibus satis esse queat, non nascatur: verum in Epyro pe-
troselinum multum gignitur; in Cycladibus mellis pluri-
mum. Atque ut mel ex insulis Athenas adfertur, sic petroso-
linum ex Epyro in Macedoniam comportatur, plurimumque
inmo penè totam Thessaloniam: unde tanquam Macedo-
nicum quocunque transportatur. Idem in vino falerno con-
tingit — Tibi vero siquando petroselinum estateaticum
quandoque deerit, ne pejorem existimes Theriacam, si aliam
impofueris — Ad hæc estateaticum Petroselinum amarum
etiam plus Theriacam facit, præsertim cum recens adhuc
imponitur. Nam ut acrimonia sic & amaritudine alia su-
perat. Ex his quam rarum Macedonicum quondam fue-
rit, cognoscere licet. Insuper non multum damni accide-
re, si eocareamus, ac ex aliis regionibus aliarum ejus
loco substituemus. Formam qualitatemque ejus describit
Diofcorides: Semine inquit ammeos, ac odoriato, acri & aroma redolente. Petroselinum viri doctiores
alii imperatoriam, de qua nobis supra sermo, esse puta-
runt. Huic semen planum, planum, tenue, anethi instar :
ammi vero semen oblongum, cumini minus, cum acrimi-
onia quadam amaricans. Ammeos præterea semen
odoratius, cum tale imperatoriz esse deberet, si Petro-
selinum esset Macedonicum. Alii vero pimpinellam vul-

gatam sanguisorbam pro Petroselino habent. Huic semen angulosum, ammi dispar, nec odoratum. Nec vulgare Petroselinum est Macedonicum, siquidem in petrosis non reperitur, nec ammi odoratus semen habet. Sed Petroselinum, inquit, hoc à Macedonico cultu ac genuino solo tantum differt, nihilque aliud interest, quam quod hortenſe imbecillius sit, sylvestre vero potentius. Diverſum à vulgato eſſe, probatur, quod Dioscorides, Galenus, cæteri Græci omnes de hoc tanquam diverſo egerint. Accedit ex latinis Palladius. hic in April. Tit. 3. *Ex ipsius (selini) genere est, Hipposelinon durius tamen & austerius. & Helioselinon molli folio, & caule tenero, quod nascitur in lacunis, & Petroselinon maxime locis asperis.* Nec Hipposelinon, nec Helioselinon solum cultura differre à sativo, experientia comprobatur quotidiana. Idem de Petroselino habeo experimentum, ut mox dicam. Ineptit Amatus, cum Helioselinon vulgare pro Petroselino habet. Leonhardus Fuchsius, in botaniciſatis celebris, olim pro Petroselino proposuit stirpem, non apii modò sparsis ac dissectis foliis, sed oblongis, & ex nonnullis ambitu crenatis, pediculoque medio utrimque connexis compositis, pimpinellæ saxifragæ, ejus quæ minor est, primis foliis aliquatenus, non tamen omnino, similibus: cauliculus tenuis, & cubitalis est; flosculi in umbellis albidis, semen subnigricans, ammi ac hortenſis apii æmulum, admodum odoratum, nonnihil acrimoniæ obtinens. radix tenuis fibrosa. Addit totam plantam semine reddito ingruente hyeme perire. Tragus addit, *sicuti & anethum.* Hæc ex auctoritate Tragi addo, siquidem hanc plantam me non vidisse fateor. Huic tamen similis nobis ex semine nata planta; verum ex semine autumnali tempore deciduo, ante hyemis exitum nova surgit planta. Huic radix non fibrosa, sed instar apii vulgaris; crassior tamen, semen apio sativo, quam ammi similis, nigricans, castanei ferè colore, sed paulo nigrius, parvum & longiusculum, acre quidem & odoratum, non tamen ammeos odoratus. Pro semine petroselini Macedonici hodie ex insulis maris mediterranei adfertur, ac ostendunt seplasiarii semen quoddam, ammeos; satis simile colore, & figura albicante, sed minus & odoratus, acre satis. Hoc admodum recens, præterito anno 1633. à seplasiario diligentissimo, Petro Dommero, commissi terræ. nata planta Petroselino Macedonico à Lobelio descripta simillima, adeò ut ovum

Petrofelinum Maced. Lobelii.

ovo similis esse nequeat, at ille an verum ac legitimum
sit Petroselinum pro suo candore, nescire se ait. *Afferere*
autem folia huic apio sativo similia, seu verius aquatico:
sed minora, caulis craffiusculus, ramofus, frequentibus

cichorium, *nasturtium*, Ἔ quam persem vocant. τὰ κίχουρα δι' ἀπὸ τοῦ κίχουρα (scribitur vulgo κίχουρα & κίχουρα) φασίν. ἡ αἰς δὲ γαλβύλια. Sequitur κίχουρα ἡ αἰς πρὸ γαλβυλίου, οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ κίχουρα (lege κίχουρα) Quod Nicander cichorum id Attici cichorium, nos gongulia. Cichorium nos gingicidion, Attici cichorium, An gongulion an gongicidion scribendum, me fugit. Verisimilius postremum videtur, siquidem γαλβύλιον rapa est. Attici itaque cichorium vocabant. Et si Dioscoridis credimus, sylvestris feris sic dicta. Verba Dioscoridis valde depravata sunt: sic vulgo legitur περὶ διασθῆ, ἀργεία καὶ ἡμερῶν, ὧν ἡ μὲν ἀργεία πικρίδι, καὶ ἡ μετὰ ἀργεῖαν ὑπερμαμένη. ἡ δὲ τις ἐστὶ καὶ σπυγγοειδὴς καὶ ὑπερμαμένη τῆς κηπευτικῆς, & ταύτης δὲ διέφθιτο εἶδος. ἡ μὲν γὰρ τις ἐστὶ θριδακωδὲς σπυγγοειδὴς καὶ σπυγγοειδὴς, ἡ δὲ σπυγγοειδὴς καὶ ἐμπικρῶν. Quomodo hæc restitui debeant cap. i. i. hujus libri, ubi de generibus acturi sumus, docebimus. Sylvestris feris cichorium & picris vocatur. Idem Galenus lib. 8. simpl. σείρις ὑποπί- κρου ἐστὶ λαχάριον, καὶ μᾶλλον τὸ ἀργεῖον, ὅπερ & δι' αὐτὸ τοῦτο πικρίδιος ἀποκαταγράφουσιν ἐνίοι. πικρὸς δὲ κίχουρον ὀνομάζουσιν. Contra Ælius tam sylvestrem, quam sativam ferim vocari κίχουρον scribit. σείρις ἢ κίχουρον ἢ ὑποπίκρου ἐστὶ λαχάριον, καὶ μᾶλλον τὸ ἀργεῖον, ὅπερ καὶ πικρὸς ἀποκαταγράφεται, τοῖσι δὲ καὶ κίχουρον, seris vel cichorium subamarum olus est, maxime sylvestre, quod picris vocatur, à nonnullis vero cichorium. Et hæc à Theophrasto probantur, cum genus κίχουριν δὴ vocat cap. 7. & 8. & i. i. lib. 7. maxime cum cichorium cap. i. i. propriè nominatur, ἀπὸ τῆς πικρίδος distinguit. Illud etiam notandum, quod Dioscorides περὶ δία facit genus, cum contra Columella lib. 8 cap. 14. scribat, Sed præcipue genus intubi, quod σείρις Græci appellant. Galenus non σείριδα, sed κίχουριν Romanis intubum dictum asserit, καὶ τὸ πικρὸν lib. 2 cap. 2. titulo τοῦ ἀντιπύρετον περιλαμβανόμενος κεφαλαιώζων, Ubi inquit ἢ κίχουριν τὸ ρομαιοῖσι καὶ λαοῖς μόνον ἵντυβιον λαχάριον ἔστι. Dioscorides cum Columella facillè concilii potest, si dicamus σείριν quidem omnes plantas cichoraceas (sic vulgo medici loquuntur) dici, sed καὶ ἐξ ὧν tantum de sativo usurpari, uti præter Columellam Galenus plurimis in locis docet, ac satis perspicue lib. 8. καὶ τῷ πικρῷ c. 8. ubi legitur ἢ πικρίδιος (depravatè legitur ἱερῶς, legendum πικρίδιος ostendit Ætius lib. 10. cap. 3. ubi hæc eadem ex Galeno refert) ἀπαλλῆς, ἢ σείριος ἀπαλλῆς τοῦ χοροῦ κύστης, picridis, id est sylvestris feridis, vel intybi recentis. Feridis id est intubi sativi recentis succi cyathum unum. Eodem cap. τὰ μὲν οὖν κίχουρα καὶ ἢ σείρις ἐκ τῶν ἐνδογίων ἱ- στίς &c. cichoria id est sylvestria intyba ἔστι feris id est sativum cibarii generis existunt, Plinius lib. 20. c. 8. sativum autem ferim. Columella cum Galeno vix conciliari potest, nisi dicamus, τὸ κίχουρον apud Galenum ab Archigene loco citato poni pro sativo intybo, ut apud Ælium, vel, ut Theophrastus, pro omni intybo. Nam ipse lib. 2. de aliment. facult. cap. 4 i. intybum ferim vocari scribit: εἴτε φύς τοῦτο ἢ ὥστε μάλιστα ἵντυβιον ἀποκαταγράφουσιν μόνους ἀνθρώπους οἱ ἀπὸ τοῦ ἀθηναίου σείριος, ἢ πικρὸς ἄλλα τε ἀργεῖον λαχάριον φυτὸν, ὃν καὶ κίχουριν ἔχω φάσκω. Num quos soli Romani intybos appellant, veteres Atheniensēs ferēs nominarint, an ἑτέροις aliā quadām olera aggressia, nequeo affirmare. Apud Theophrastum περὶ δία nulla fit mentio. Atticus tamen fuit. Ex his patet quam varii & diversi sint Græci in cichorei nomine. Nec mirum, Ægyptia vox est, non Græca. Sic Plinius lib. 20. cap. 8. in Ægypto cichorium vocant, quod sylvestre sit, sativum autem ferim. Serim appellaram putant viri docti ex Varrone, quod feridis natura agrestis cum sit, ut melior fieret, hortis fereretur. Varroni tamen sic dicta videtur, quod aqua tacta, quasi recenter sata foret, virescat. qui lib. 3. cap. 10. ubi de asneribus, ait, Seruntque his herbam, que vocatur feris, quod ea aqua tacta, etiam cum est arida, sit viridis. Sed feris græcum, non latinum est nomen : sic dictum ἀπὸ τοῦ σείρειν vel σείρειν mundare, purgare ; non quod purgandi vim obtineat, sed quod uti mundata & purgata, inanis & vacua sit. à caule itaque cavo nomen potius habere videtur. Auctor etiam etymol: στεφανίδης exponit arbores cavas. Hesychius στεφανίδης πέτρα, ἢ αἱ διὰ πυλασίην καὶ κρηνηνίαν δρύες, petrae, vel propter atatem excavate quercus. siue arbores. δρύς enim, ut alibi dixi, nomen generale est. Interpres Callimachus στεφανίς. δρύς τοῦτο ἢ σπηραῖον & συνειραῖον μόνον τὸ φιλοπόνην ἔχειν, Sæpius itaq; τὸ σείρειν inanis sum. Intubum latini vocarunt, à cavo tubæ speciei caule. Cichorem Ægyptium nomen est, ac inde in Græciam, postea in ceteras nationes commigrasse, verba supra citata Plinii docent. Cichorium tamen dictum videtur à κίχῳ invenio, reperio, quod frequens in pratis, campisve vulgariter ac reperitur. Doctiss. Philofophus κίχουριν, ut vulgati codices habent, dentem leonis interpretatur, & ἀνδρὸς καὶ caput monachi. Sed caput monachi

nostrates dentem leonis vocant, sic & Itali, Germani, quod vulgo taraxicon dicitur, dentem leonis & caput monachi vocant. An in Galliis diversæ sint plantæ, me fugit. Id tamen non putarim. Fateor hoc loco non significare intybum, nam de sylvestribus agit Theophrastus, idcirco intybum expono *sylvestre*. Doctiss. Gaza *erraticum* interpretatus est lib. 1. cap. 16. Latini tamen erraticum vocarunt, quod radices longas & multas spargit & emittit, quæ sub terra proserpunt & vagantur, fibris erraticis, hac & illac decurrentibus, quibus fruges necantur. Sed de hac voce plura infra cap. 11. ubi de cichoraceis agit Præceptor. Græci recentiores *ιντυβο*, vocant. Geopon. auctor. lib. 12. cap. 1. *μὴν αὐγούστου καὶ μεταφύπτονται πέρσσαι, ἱντυβον*, (ni fortè *ιντυβο* legendum) *ῥαφανον* mense Augusto, & transplantatur porrum, *intybum*, *rhabanum*. Eodem libro cap. 28. *πρώξιμον* vocatur. *σέρεις*, *πουτίσι* *πρώξιμα* εὐ ὅσαι βάσιφιδρα, καὶ ἰδιώδρα *συμμίχα* κατὰ λήνην. *Seris*, hoc est *troxima* in aceto *incta* & commesta *stomacho* conveniunt. *Ægineta* tamen *intubum* & *troximom* pro diversis habere videtur, lib. 3. cap. 46. *καὶ τὸ ἱντυβον* δὲ, καὶ τὸ *πρώξιμον*, & *ὁ σύγχος* τὴν ἀφ' ὧν ἀπαισιῶν ὑπὸ. *Ejusdem* generis sunt *intybum*, *troximum*, & *sonchus*. Interpres erit, *ejusdem* generis sunt *intubum*, *esculenta*, & *cicerbita*, quæ *sonchos* Græcis dicitur. At loco citato *πρώξιμον* non est adjectivum, sed substantivum. *Ætius* lib. 9. cap. 48. *ἀναδαμβεύει χυλὸν πρῶξιμον*, *cape succum intuborum*. *Trallianus* etiam *πρώξιμον* ab *intubo* diversum facit, lib. 8. c. 1. *πύθεις* & τὰ *ιντυβα*, καὶ τὰ *πρώξιμα* (depravatè vulgo *πρώξιμα* legitur) *ἐπιπείθει*, καὶ *κίχθρα* & *σύγχου*, καὶ *ἀπυλὰ σούτλια* & *βῆς* & *intybum* & *troximum* & *cichorium* & *sonchus* & *venenaria beta* convenit. *Intybon* & *troximum* à dictis auctoribus conjungi expositionis gratia, doctissimorum viro- rum opinio est; quod verisimile nobis non esset, ni *Geoponi* auctor dixisset, *σέρεις*, *πουτίσι* *πρώξιμα* & *c. πρώξιμον* dicitur, quod pro quotidiano cibo vel quotidie eo utantur.

De aphaca cap. 11. hujus libri agam. hoc tantum admonendum, ἀφάκη ad Dioscoride, Galeno, Plinio, immo ipso Theophrasto inter fruges ac legumina reponi lib. 8. cap. 5. hist. hoc vero libro cap. 7. 8. & 9. pro olere. Fortassis lib. 8. legendum ἀνάκη. Doctiss. Scaliger Hieracii interpretatur; cum tamen Hieracium estare, vel in fine veris florem proferat, nec cito defloreat subnascente alio. Ego, salvo meliori judicio, dentem leonis Magistrum ἀφάκης nomine describere, autim affirmare. Hæc ad Hyemis finem primoque vere floret, amara satis; flos celeriter senescit, atque lanugine pappo dicta marcescit, alio arque alio succedente flore, idque a mense Martio, vel si repidiior paulo Hyemis fuerit, Februarii mense ad Iulium usque; nec dubito quin calidioribus in regionibus Decembri, Januarioque mensibus floreat. Αφάκη dicitur ab ἀφίω, vel ἀφίωμι dimisso, missum facio, repudio, præcipitem do, quod celeriter floreat, ac florem protinus ailo subnascente perdat.

Ἀνδρῶνα quid sit, ignoro. *Infra* cap. 11. *χονδράς*, vel, ut in aliis codicibus, legitur *χονδράς*. Plinius lib. 21. cap. 15. ubi hujus capituli locum, & cap. 17. ejusdem libri, ubi quæ Theophrastus cap. 11. recenset, *Chondryllum* vertit. *Reliqua* inquit *vulgarium in cibis apud eos herbarum nomina chondrylla, Hypochoeris, & caucalis*, Condryllæ vel, uti apud Galenum & Æginetam legitur, chondrille, nomen invenit ab eventu, quod in ramulis imis gummi reperiri solet, magnitudine fabæ, mastiches simile, aut nucleo thuris, quem *χόνδρον* Græci nominant.

ἰσχυροῖς *sonchum* viri docti arbitrantur, & quidem
asperum; cum tamen Theophrastus cap. II. ἰσχυροῖς læ-
viorē & aspectu mitiorem inter cichoracea scribat.
Rectius illi, qui Hieracium sic dictum putant, uti capite
II. demonstrabimus. ἰσχυροῖδ' *Gaza porcellinam* ver-
tit; credo quod χοῖδ' *porcum* significet. Fortassis ἰσχυρο-
ῖς dicitur, quod minus aspera, quam reliqua sint cicho-
racea. χοῖδ' enim asperum, spinosum dici botanicis
viderur. nam apud Æginetam lib. 3. cap. 42. χοῖδ' αἰ-
λεθον *anchusam* vocat, quæ spinosum habet, ac ni-
grum, latumque folium, vide cap. de anchusa. Et χοῖδ' αἰ-
γυλίου *terrestris echinus* dictus, à spinis quibus prædi-
tus est.

ἡριγένων fenecio. Id nomen sibi vindicavit, quod flores capillorum ritu vere canescant, teste Discoride lib. 4. cap. 97. ἡν ἡριγένων ἀνοιδέσθῃ, διὰ τὸ ἄσπερος πρὸ ἀγῆν πρὶν κοινῶς πλιούρῃ. Latinis fenecio dicitur, quod cito fenescat. Plinius lib. 25. c. 13. *erigeron à nostris vocatur fenecio, nomen Græci dederunt, quia vere canescit*, vide c. 10. Inter eichoreæa numeratur, quod flos foliumq; aliquo modo referant eichoreum, vel chondrillam, sed crispiora multo.

Κικυρεάδα, Doctissimus Gaza *intubacea* interpretatur. optimè. Nostrates medici *Cichoracea* vocant, servato nomine græco. Sed pro cichoraceo non habent senecionem, nec chondrillam, sed endiviam, dentem leonis, hieracium & cichorium propriè dictum, sonchum utrumque & picram, de quibus cap. 11. hujus libri.

Καυκάλις nomen accepit, vel à seminum effigie, quæ vascula & semisphærica imitantur. Vel quod præarida strepitum edunt. Hæc semina ventis concussa, vindemiis exactis, quemadmodum caucalia vasa sonum edunt, dum aqua confertim egreditur, aëre exeunte, & contra strepitum edunt dum implentur. De his vasis vide lib. 1. Prob. Alexand. Aphrof. καυκάλις Nicandri Scholiastes cortices pistaciorum esse scribit in Theriacis. Καυκάλις δὲ τὴν λίπην τῶν πιστάκιων λέγει, ἢ αὐτὸν ὑπὸ βερίνης. cortices pistaciorum vocat, aut aliud herbae genus. Caulalis Dioscoridi Myrrhæ genus, ὡς τὸ καυκάλιον quod præter modum retorrída & exoleta sit. Doctissimus Gaza pedem gallinaceum interpretatur, idque quia Auctuarii auctor, ὁ δὲ καυκός, ὁ δὲ μέγας, δημόκρατος βερίος, ῥαμαῖος πένδρε γαλινάκειον, ὁ δὲ πένδρε πένδρε, αὐγυπτιοὶ σίσις, alii cancum, alii myrtin, Democritus bryon, Romani pedem gallinaceum, seu pulli pedem, Ægyptiis fescelin vocant. Μουσιν, sive pedem gallinaceum vocarunt, quod extremum folium in gallinæ pedem conformatur. Καυκός dictum testatur Oribasius. Helychius καυκός καυκός forte καυκός, καὶ ἄγρος λαχανός, cauliculus & olus sylvestre. Sic forte dictum, quod semen similitudinem quandam cum calcamento muliebri habet, quod καυκός vocat Athenæus lib. 3. Βερίος appellatur ab hirsutia. Dicitur etiam daucus sylvestris, non quod dauci quandam formam, sed quod vires ferme habeat easdē, uti docet Galenus lib. 7. de simpl. Καυκάλις, ἐνίοι δὲ τὸν δαυκόν ἄγρον ὀνομαζουσιν, ἐπὶ γὰρ ὁμοίον αὐτῷ καὶ τὴν γούσιν, καὶ τὴν δύναμιν. Ἡρμαίνεται γὰρ ὡς ἐκείνο ὃ ἐξηραίνεται, καὶ διουρεῖται, & περιχύνεται ὑπὸ δακτύλῳ. Caulalis, quidam daucum agrestem nominant. Est simile ipsi cum gustu, cum virtute; calefacit enim instar illius, urinam prurit, & salgamis conditur, atque reponitur. Nullas ejus notas recenset Theophr. Describitur à Dioscoride his fere verbis: καυκάλις, ἐνίοι δὲ δαυκόν ἄγρον καλεῖσθαι. καυκάλιον ἐστὶ σπυρίμαϊον, ἢ καὶ μέγαν ὑπόδαον. φύλλα ἔχον μακροτέρῳ ὅμοια, πολυχιδῆ. (Marcellus & Ruellius in altero codice scriptum referunt, φύλλα ἔχον σελίον ἑμφρεῖν, ἐπὶ ἄκρῳ δὲ μακροτέρῳ πτερυγίῳ). Hanc lectionem improbant Lacuna, Saracenus, Pena, Lobelius & Auguillara; idque quia caucalim folio apii negant esse caucalim Dioscoridis. Contra tamen hanc lectionem probat Oribasius, qui fidelissimè exscripsit Dioscoridem) δασύα, καὶ ἐπὶ ἄκρῳ σπυρίμαϊον διουρεῖ τὸν ὄντον. Caulalis, quam nonnulli sylvestrem daucum appellant, cauliculus est doxantalidis, aut etiam major, subhirsutus, foliis fœniculi similibus, quæ sunt multis divisa incisuris (foliis apio similibus, & in cacumine, fœniculi modo tenuibus. Hac fortè de causa, alii καυκός, id est Coriandro compararunt. Helychius καυκάλις (fortassis scripsit Grammaticus καυκός) βερίνη τις ὁμοία καυκός (malè scribitur καυκός) ὃ ὄντι, avis quoddam genus sic vocari ait, & herba quædam similis coriandro. Coriandri folia radici proxima, apii sunt figura, sed superiora fissa, fœniculi instar) & hirsuta. Candida in cacumine umbella, eaque odorata. Hanc comparat Phanias apud Athenæum pastinacæ, aniso, coriandro, fœniculo. Caulalin recentiores ostendunt apii folio, & fœniculi, verius peucedami est. Hæc caule, foliis & divisura est fœniculi, cubitum alta, umbella albicante, odorata, radice unica, recta, humi pacta, candida, sapore pastinacæ. Caulalidis folio apii plura sunt genera, quæ in phytopinace recenset Bauhinus. Magis hæc cum descriptione Dioscoridis congruunt, ut ipse, pro suo candore, fatetur Lobelius. Nam præterquam quod magis odore & sapore Daucum referunt, sunt foliis, caule, semine, umbella, hispidis, quæ notæ in altera caucalide folio fœniculi, non cernuntur. Utriusque figuram addidi, & totum negotium Lectoris judicio committo.

Εἰρηουσίη quid sit, ignoro. Plinius *anthriscum* legit, ac illud alibi scandici simile dixit; nec scandicis, nec enthufici aliquas, notas tradidit. Dioscorides & Galenus scandicem amaram ac subacrem dicunt; qualis non est plantæ quæ pro scandice colitur, ac vulgo pecten Veneris vocatur. Anthrisci vox apud Athenæum est lib. 5. ubi legitur: καυκάλιον δροσὶν καὶ ἀνθρίσκον μαλακώτερον τῶν λίμακων, ἀνθρίσκει tenellaque violæ herbosam comam. Hujus etiam vocis vestigium alibi apud eundem Athenæum extat lib. 7. ubi scribitur: αὐτὸν γὰρ οὗ τῆς ἐν πύργῳ φασκίνοισι φασκίνοισι. αὐτὸν γὰρ ἡρώουσι καὶ τῶν καυκάλις καὶ τῶν βερίνοισι. Legendum

Caucalis.

Caucalis flore rubro, folio latiori Lob.

cum interprete, φασκίνοισι ἀνθρίσκοις vel cūβρίσκοις ex Helychio καὶ βερίνοισι καὶ τῶν βερίνοισι. Hic scripsit in fabula, cui titulus est agrestes, anthriscis & bracanis (Helychius βερίνοισι καὶ ἄγρια λαχανάκια οἷα sylvestria. Quidam tamen, ut notat Dalacampus, λαχανάκια pro βερίνοισι legendum contendunt) eos viciare, & strobilis, id est, cardui quodam

dam genere, vel, ut Dalacampius, cardui capitibus. Anthrisci etiam mentio fit apud Hesychium, ἀνθρίσκον (vulgo ἡρίσκον) λέγεται ἔχειν ἀνθόν, ὡς ἀνθόνιον (lego anthon). Auctor Etymol. ἀνθρίσκος ἄρρηκτα λέγεται τὰ ἀνθρῶδη ἀνθόνια, sylvestria olera familia anethus. Phavorinus, ἀνθρίσκος ἄρρηκτα λέγεται τὰ ἀνθρῶδη ἀνθόνια, οἷα καὶ τὰ μέλαινα (sylvestria olera anethus familia, uti fœniculi) ἢ ἀνθόνιον, antriscum olus florem habens similem anetho, aut aniso. Umbellam credo intelligit, nam anethum flosculos habet luteos, anisum albos. Quod anthrisci nomine Clusius describit non habet umbellam, aut flosculos anetho aut aniso similes. Nam umbellam habet exiguum, quatuor, quinque, vel sex flosculos sustinentem, colore albos, quinque foliolis constantes, in quorum medio exile quidpiam ex purpura nigricans. Porro apud eundem Hesychium legitur ἐνθρῶσκον λέγεται καὶ ἡ ὁμοίον, (lego anethon vel anethon) φέρει δὲ καὶ ἀνθόν, ὡς τὸ ἐνθρῶσκον καὶ τὸ ἐνθρῶσκον. Anthriscum olus carui simile, fert florem qui in cibis et coronis usum habet. Viri docti ἀνθρῶσκον restituendum scribant; cum ramen series alphabetæ Hesychianæ contrarium ostendat; præterquam quod eadem hæc tradat Phavorinus. Sed hic exscribit ex Hesychio, vel alio quodam auctore ex quo Hesychius. Et quid obest quod minus antiqui ἀνθρῶσκον, recentiores ἐνθρῶσκον dixerint. Porro ἀνθρῶσκον, vel, ut apud Etymol. auctorem legitur, ἀνθρῶσκον, dictum est, ut idem scribit, ἀνθρῶσκον ἀνθρῶσκον, sursum saliendo, exiliendo; quod non præstat planta de quo modo nobis sermo.

ἡδύοσμον. cur dicatur, docet Plinius lib. 19. cap. 8. Mentæ nomen suavitatis odoris apud Græcos mutavit, cum aliqui mentha vocaretur. Unde nostri nomen declaraverunt, grato menta mensas odore percussit inrusticis dapibus. Mirabitur fortassis quispiam, cur Oppiani interpres mentam κακὴν βοτάνην, id est malam herbam vocarit. Præsertim cum odore præcellat, magnisque ac efficacibus admodum viribus prædita sit, maximeque stomachum juvet, & appetentiam excitet. Tres causas adferre mihi videtur Geoponicus auctor lib. 12. cap. 25. Τὸ ἡδύοσμον ἀνθρῶσκον ἵνα νομίζετο. ὃ γὰρ ἀνθρῶσκον ἀνθρῶσκον, ὅτι ἀνθρῶσκον ἵνα νομίζετο. ἡδύοσμον καὶ κακὴν βοτάνην, ὡς καὶ τὸ ἐνθρῶσκον. ἡδύοσμον καὶ κακὴν βοτάνην, ὡς καὶ τὸ ἐνθρῶσκον. ἡδύοσμον καὶ κακὴν βοτάνην, ὡς καὶ τὸ ἐνθρῶσκον. Mentha inutulis esse putatur; cui enim in vulnere exhibitæ fuerit, huic non facile id ipsum sanescit. Et hæc prima ratio altera; si vero in lac injiciatur, et coagulum postea immittetur, lac non coagulabitur. Idem Dioscorides lib. 3. c. 41. καὶ γὰρ ἀνθρῶσκον φησὶν ἐν τῷ κοινῷ τῶν αὐτῶν τῶν φύλων, coire lac, densarique in casum non patitur, si illi folia (mentæ) immergantur. Tertia quam adfert hæc est, quod inepta & incommoda rebus veneris habeatur. Notum problema Aristotelis 26. sect. probl. 2 διὰ π λήγεται μένθη ἐν πολέμῳ μήτ' ἰδεῖν, μήτε φύττειν, ὅτι καὶ τὸ ψυχρὸν καὶ σπέρματι, δηλοῖ δὲ ὅτι ἀνθρῶσκον φησὶν. τὸ γὰρ δὲ τῶν αὐτῶν αὐτῶν καὶ τῶν αὐτῶν τῶν αὐτῶν. Cur in proverbio est mentham belli tempore neque edito neque servito an quia mentha refrigerare corpora potest, ut corruptione constat, seminis genitalis. Id autem ipsum adversum omnino est ad fortitudinem atque animositatem; quamvis sit genere idem. An itaque menta generationi inimica quod nimiam evacuo corpora refrigeret, quod coitus nimius atque intempestivus facere consuevit? Et hæc fuit opinio divini Senis lib. 2. de diætâ. ubi etiam ejus crebriore usu tentiginem arceri docet. Μένθη θερμαίνει & διέρειται, καὶ ἐκέρπει ἰσθμὸν, καὶ ἡν ποδαίρει ἐπὶ τῆς τῶν ἀνδρῶν ἀνθρώπων, ὡς εἶπεν, καὶ ἐκέρπει καὶ τὸ σπέρμα ἀδανὲς ποιεῖ. Mentha calfacit & urinam ciet, & vomitus sistit, & si quis sæpe comedat, semen genitale colligat ut diffuset, & arigere prohibet, & corpus debile facit. Contrario modo fieri quod generationi mentha resistat, auctor est Plinius lib. 20. cap. 14. Resistere (menta) generationi creditur cohibendo genitalia densari. Saracenus genituram legendum docet. servo tamen vulgatam. Intelligit Plinius quod impediatur penis erectionem & hac ratione idem quod Hippocrates ait. Contra Dioscorides & Galenus mentham veneris voluptatibus commendant, ac quidem Dioscorides lib. 3. cap. 41. ἀφροδισιακὰ ἵσθμιν, verterem stimulat. Galenus lib. 6. simpl. ἡ δ' ἡμεῖς ὡς διὰ τὴν ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἀφροδισιακῆς ἐκέρπει, καὶ τὸς ἀφροδισιακὰς παρρημὰς μετελθῶν. Domestica ob eam sane quæ ex cultu accedit humiditatem, mediocriter idem ad venerem excitat. Addit rationem, ὡς ἀρχαῖοι δὲ τὸ γὰρ καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ αἵματος οἷς μετέπειν ἐκέρπει, ἡμεῖς τὸν αἵμα, id quod omnibus accidit, quæ humiditatem, semicoctam & flatuosam continent. Hi omnes conciliantur auctores, si dicamus; nihil impedire, mentam liquidum fluxileque, semen reddendo, conce-

ptui, & generationi resistere; & quod aliquid flatulenti habeat, venerem stimulare & promovere, ac eadem ipsa hujus fluxibilitatis ratione conceptui generationique resistere. Ipse etiam Dioscorides generationi mentham inimicam esse loco citato faterur, γυναιξὶ δὲ καὶ τῷ ἀνδρὶ καὶ τῷ σπέρματι ἀντιπαρατίθεται, ἀντιπαρατίθεται, porro muliebri ante coitum subdita conceptioni resistit. Nempe quod semen liquidum nimis efficiat, adeo ut effluat ac non retineatur. Quarta addi potest ex Ovidio 2. Fastorum, quod in magicis mentæ aliquis fuerit usus.

Obsutum menta torret in igne caput.

Dicitur etiam Græcis μένθη. Dioscorides, Galenus loco citato ἡδύοσμον, ὡς δὲ μένθη. Nomen illud accepisse vulgaris est opinio, a puella in herbam hanc conversa, uti tradunt Oppiani interpres, & Strabo lib. 8. Geograph. ὡς τὸ ἡδύοσμον τὸ πύλου τῶν ἡμεῶν ἡμεῶν, ἢ μὴ μὴ οὐσι παλαιῶν, ὡς ἀπὸ τῆς ἡμεῶν ἀπαρτίζεσθαι τὸς τῆς ἡμεῶν καὶ τῆς κατὰ φύσιν μένθη, ὡς πῶς ἡδύοσμον καλεῖται. Minthe mons est Pyle vicinus, nomine mintham referens, quam ajunt pellicem fuisse dictam, deceptamque a Proserpina, in mentham hortensem abuisse, quam herbam nonnulli ab odoris suavitatem Hedyosmon vocant. Idem ferè Iulius Pollux, μένθη δὲ (legitur μένθη) ἢ μένθη τὸ καλεῖται ἡδύοσμον ὡς ἀπὸ τῆς ἀντιπαρατίθεται, ὡς δὲ τὸ μένθη, ἢ δὲ τὸ μένθη, ὡς πῶς τὸ μένθη, ὡς πῶς τὸ μένθη, mente vel menta dicta Hedyosmon, nomen accepisse ferrur a mintha Plutonis pellice in hanc plantam conversa. Ovidius.

Femineos artus in olentes vertere mentis
Persephone licuit.

Botanicorum filii μένθη dictam putant, quod μένθη esset concolor, aut hirsuta. Est enim μένθη lanugo, muscidaque pubes humentibus & putrescentibus penè cunctis sub dio apertis obduci solita, qualem cernere est in succis & decoctis herbarum diutius servatis, & passim in oletis, & sterquiliniis. Cui haud absimilis tenera illa hirsuties pulla, quæ in mentha agrestis, sed præcipuè in calamento visitur. Unde dicitur calamenta, quasi pulchrior menta, muscida ac pubens. Huic opinioni nonnihil favet Aristophanis Scholiastes, μινθῶσμον ὡς τὸ τῆς ἡμεῶν, stercore linemus nares perinde ac hirci. Sanè μένθη exponit Suidas, ὡς τὸ τῆς ἡμεῶν, ὡς καὶ τὸ τῆς ἡμεῶν. Flos in sterquiliniis enascens quo delectantur hirci. Hoc si mēthē etymon, sylvestri tantum cempeteret, non sativæ. Etenim in hac lanugo non reperitur, nec an scio, lanugo quæ in mēthra reperitur, sit similis ei quæ in sterquiliniis. Alii ex adverso sic dictā scribunt, quod stercoreis, rei fœdissime, odorem contrarium habeat, nempe suaveolentē. Credi derim μένθη, quasi μένθη dici, ὡς τὸ μένθη, quod semen copiosius ejus usu minuatur & tabescat. Non sunt audiendi, qui mentam Latinis dictam scribunt, quod mentem turbet; nempe id Græcorū Latinorumve nemo tradidit. Rectius illi, quod odore oblectet. Plinius, suavitatis odoris apud Græcos nomen mutavit. Et hi tamen minus rectè. Nam teste Varrone lib. 4. de ling. latina, menta à Græco μένθη litterula mutata dicitur. Mentæ notas quasdam tradidit Theophrastus lib. 6. hist. & 5. de causis, silymbrium in mentam degenerare tradidit; Videat lector quæ annotavi ad hunc locum. Lib. 6. hist. cap. 8. ex semine nunquam natam inquit. Experientia docet, mentham quæ flosculos spicatos gerit, semen raro perficere, & vel maxima ex parte infecundum gignere, idque adeo minutum, ut visum effugiat. Radicum tamen reptantium germinibus abundè se propagat, adeoque vivax est, ut in hortis vel semel tantum plantata, tam restibilibi fertilitate duret, ut vix in posterum extirpari possit, quin renascatur. Id quod testatur Plinius lib. 19. cap. 8. Semel sata diutina ætate durat. Columella in hortulo

Plantantur nec non serpentina gramina mentæ.

Lib. 6. de caus. 22. de menthæ odore agit Theophrastus, eumque suavem esse jam dicta ostendunt. Dioscorides lib. 3. cap. 41. ubi de menthæ viribus agit, descriptionem ejus quod nota satis esset planta, præterit; alias tamen plantas menthæ comparavit. Lib. 2. c. 155. de silymbrio τὸ καὶ τὸ ἡδύοσμον καλεῖται, ὡς τὸ πύλου τῶν ἡμεῶν, ὡς τὸ πύλου τῶν ἡμεῶν, ὡς τὸ πύλου τῶν ἡμεῶν. Hortensis mentæ similitudine, sed latioriibus foliis, quod quidem in coronis inseritur. Lib. 2. cap. 191. de Hydropipere, καὶ φύλλα τῶν κατὰ φύσιν ἡδύοσμον, καὶ τὸ κατὰ φύσιν ἡδύοσμον, folia mentæ similia sed majora, delicatiora, candidioraque. Lib. 4. cap. 42. de pentaphyllo, φύλλα δὲ τῶν κατὰ φύσιν ἡδύοσμον, καὶ τὸ κατὰ φύσιν ἡδύοσμον, folia menthæ quæ

nis singulis pediculis. Theophrastus, Dioscorides, Galenus duo menthæ noverunt genera, lativam, de qua hætenus, & sylvestrem. Sylvestris mentastrum dicitur latinis. Plinius lib. 20. cap. 14. *Mentastrum sylvestris menta est.* Idem Auctuarii auctor δ̄ ρωμαίοι ρητάς εἶναι καλοῦσι quam latini mentastrum nominant. Galenus calamintham vocari refert: ἡ γὰρ ἐν ἑσπερίῃ πικρὴ καὶ ἰσχυρὴ μὲν ἔστι καὶ καλὰ μὲν καλοῦσι. Est altera menta non odorata, quam calamintham vocant. Dicit quis, hæc de calamintha vulgo dicta, sive vera intelligenda sunt Respondeo, calamintham vulgarem, sive de qua Dioscorides lib. 3. cap. 43 odoratam esse, ac de ea agere Galenum lib. sequenti. Sed ipse Galenus sylvestrem mentam se intelligere his verbis declarat, ἀποδεικνύει μὲν ἡ ἰσχυρὴ καὶ πικρὴ τῆς καλὰ μὲν καλοῦσι. καλὸν γὰρ ἔστιν. ἡ μὲν ὅμως ἀγρία πικρὴ καὶ ἰσχυρὴ. Inferior tamen mentha est odorata, quam calamintha, minus excoalefacit. ut enim in universum dicam, hæc ceu sylvestris quedam est, illa ceu domestica. Non omnino male itaque Grammaticus calamintham mentastrum exponit. Et sanè de hac calamintha intelligendus Aristophanis locus in concion. σὺ δὲ γ' ἄλλος ἂν καλὰ μὲν καλοῦσι. De hac Hesychius, καλὰ μὲν καλοῦσι καὶ οὐκ ἔστιν ὁμοῖον, menthæ similis herba. Non loquitur de calamenta; quia nulla menthæ similis. Prior enim foliis ocimi, altera pulegii, tertia mentastri. Mentha hæc sylvestris calamenthæ nomen accepit, non quod viribus mentham sativam aut pulchritudine luperet, sed quod lignosior sit. Dicitur ergo δένδρον καλόν, quod lignum significat, καὶ μὲν καλοῦσι, mentha. Hanc mentham his verbis describit Dioscorides. τὴν δὲ ἀγρίαν ἡδυσμένην γίνεται διὰ τὴν πικρίαν, καὶ πικρὴ καὶ ἰσχυρὴ καὶ βελία, ἐν ὅσῳ δὲ βρωμωδίστην, καὶ ἡ τὴν ἐν τῇ οὐρανῇ καὶ τῇ γῆ. Sylvestris mentha, seu mentastrum hirsutioribus est foliis, & prorsus major sifymbrio: at odore magis viroso: quare minus ad sanorum usus idonea est. Pro mentastro alii ostendunt nepetam agrestem Tragi, calamintham aquaticam Belgarum, quam pulegium agreste officinæ vocant. Sed magis cum descriptione convenit mentha-

Menthastrum.

strum à Dodonæo & Lobelio descriptum. Longis quadrangularibus, pilosis ac incanis caulibus luxuriat; folia hujus candida, densaque lanugine utrimque pubescunt; in ramulorum summo florum eminent paniculæ; radix longa, latè in omnem partem serpit, stirpem facile multiplicans. Contra nepetæ, sive calaminthæ dictæ major non est sifymbrio. huic cubitales, surculosi, angulosi, geniculis distincti, haud quaquam assurgentes, sed plurima parte procumbentes exeunt cauliculi; Folia habet organo similia, minora, eaque incana, gustu impense ser-

ventia & amara. Flores lamii similes supra folia, quæ bina sibi opposita conspiciuntur, coronæ instar, uti pulegio prodeunt; candiduli quidem, sed qui intercurfantibus plurimis notulis purpurei apparent; radix fibrosa est, utraque odore non valdè grato. Prior, ut dixi, cum

Menta vulgata.

descriptione magis convenit. Sifymbrio enim similior multo. Nepetæ enim illius flores faciesque superior non usque adeo sifymbrio similis, uti picturæ ostendunt. Sifymbrii figuram lib. 6. exhibui. Mentha utriusque genera plura recentiores observarunt, quæ Bauhinus in Phytopinace recenset. Harum maxime quæ variegata

Mentha aquatica, seu sifymbria flore & folio rubro.

est, delectat. In eodem enim ramulo folia quædam nivei coloris, quædam partim viridis, partim nivei in quibusdam

verso distinxisse, quod facultate sint diversæ. Sic enim ad capitis calcæ Diosc. φασὶ δὲ ἱνὸς τὴν μὲν ἔχουσαν τὸ κυανέον αἶθος ἀποπλάττει δακτυλίῳ σέθεν. τὴν δὲ τὸ φοινικὲν ἱερίδην καὶ παλαιὰς ἀγίας. Ajunt nonnulli impositam eam quæ cæruleum edit florem, sedis procidentia retro agere: quæ vero pheniceum, eandem proutare. Hanc diversam facultatem ni hæ plantæ habuissent, eas tanquam diversas non distinxisset, sed ut unicam considerasset; florum enim diversitatem nunquam tanti fecit Dioscorides, ut plantarum idcirco faceret distinctionem. Id quod plurimis exemplis probari potest. De polygono, altere Attico, attractylide, ranunculo priori, papavere, rhoeadæ, telephio, narcisso, & similibus, Frutices, inquit, sunt exigui, in terra jacentes (hoc de corchoro Nicander) quibus folia in cauliculis quadrangulis pusilla, subrotunda, ad folia helxines accedentia, fructus rotundus. Idē ferē de foliis Theophrastus; Nam helxine folia habet mercurialis; ut supra ex Dioscoride dictum est, mercurialis, ut Dioscorides lib. 4. cap. 191. ocimi. φύλλα, inquit, ὁμοία οκίμῳ πρὸς τὴν ἰλξίνην, ἰλαττοῦ δὲ. Folia habet ocimi helxine cognata, sed minora. Anagallis itaq; foliis constat ocimi. Plinius loco citato. Non altiores palmo, frutice tenero, foliis pusillis, rotundis, (qualia ocimum minus) in terra jacentibus. nascuntur

Anagallis foemina cærulea.

in hortis & aquis; prior floret cærulea. Et hanc Longus lib. 3. inter vernos collocat flores. Ἀνὰ ζῆνται δὲ καὶ ἀνὰ γῆν

Κ Ε Φ. Θ.

Anagallis mas.

etiam bonis ternisq; foliis ex adverso nascentibus. De aquatica anagalli alibi egi. Alia inquit esse annua, alia annicula. Annuum anethū, anisum, annicula malva, mentha, betonica, lapathum. Alia inquit radice tantum durare, uti fœniculum, parietaria. Horum caulis foliaque quotannis pereunt, sola radice superstiti. Alia inquit radice & semine, alia semine tantum: semine & radice, beta, cepæ, allia, semine anisum, anethum, annua omnia.

C A P. VIII.

Germinatio quibus temporibus in oleribus, aruensibusque fieri soleat. Deque florum differentia, & quæ differentia in caulibus publica.

Η δὲ βλάστησις ἐκείνων δὲ ἐκ τῶν ἄλλων, τῶν μὲν ἅμα τοῖς πρῶτοις νέπῃσι ἐστὶ μετ' ἰσημερίαν, οἷον * Ἀφάκη καὶ * ἀφάκη, καὶ τὸ * κύωπ. καὶ ἡ καλὴ σίπινος βλάστησις, ἡ τῶν μετὰ Πλειάδα, καὶ ἡ περὶ καὶ χιωρίδην, καὶ ἡ δὲ τῶν ἄλλων τῶν καὶ χιωρίδων. καὶ τὰ μὲν εὐθὺς ἅμα τῇ βλάστῃ τὸ αὐτὸ ἀφίσι, καὶ ἡ περὶ ἡ ἀφία. τὰ δὲ, ὕστερον ἢ πλεον. καὶ ἡ περὶ ἡ αἰεμῶνη. τὰ δὲ, ἅμα τῷ ἡ καὶ ἐκκαυλεῖ ἐκ αὐτῆς, καὶ ἡ περὶ τὸ καὶ χιωρίδην καὶ τὰ καὶ χιωρίδην, καὶ τῶν ἀκαυτικῶν, ὅσα * Περὶ ἡς ἐκ λαχωνῶδην. διαφορὰ δὲ τῶν ἀνθῶν πολλή, * περὶ ἡς πρῶτον εἰρηται. ἡ δὲ γὰρ ἐστὶ κοινὸν ἀπάντων. ἐνίοι δὲ ἐὼς ἀναβῇ, καὶ ἡ περὶ τὸ ἡ πλεον. συμβαίνει δὲ τοῖς ἅμα τῷ καὶ τῷ αὐτῷ ἀφίσι, ταχέως

Germinatio verò tam eorum, quam reliquorum, partim cum primis imbribus post æquinoctium fieri solet: ut aphacæ, & canariæ, & Cynopæ ejus quam buprestim quidam appellant. Partim est oculi post Vergilias, ut intubi, & omnium ferè intubaceorum. Et alia cum germine * florem edunt, ut aphias: alia non longè post, ut * fremium. Quædam ineunte vere, tam caulem quam florem emittunt, ut intubum, & omnia intubacei generis: & è spinosis, quæcumque generi olerum attribui debent. Florum autem differentia magna, de qua primo volumine retulimus. Communis fere omnium constat. Sed non desunt quæ flore penitus careant, ut * epimetrum. Evenit verò, ut quæ una cum fructu florem dimittant, celeriter * deflorescant.

tor in censu herbariorum talem existere herbam; sed id non probavit argumentis & nobis quidem, fides verbis nulla. Non igitur expungerem in Plinio hanc vocem. Præsertim cum cynops in spicatorum classe sit, & nominis etymon dari possit. Nec ideo delenda, quod apud Græcos mediæ aut infimæ ætatis hujus mentio non fiat. Iam multis in locis ex Galeno probavimus Atticos herbarum alia nomina usurpasse, quæ apud recentiores usum non habuerunt. Verè olim Horatius

*Multa renascentur quæ jam cecidere, cadentque
Quæ nunc sunt in honore vocabula, si volet usus.
Quem penes arbitrium est, & vis, & norma loquendi.*

Cynopen Græci recentiores psyllium vocarunt. Auctuarii auctor, *οἱ δὲ κατὰ φύσιν, οἱ δὲ κυνοκεφάλιοι, οἱ δὲ κρυπτάλιοι* — *ῥιζοῦσι σιλαπίνου, οἱ δὲ ἐρεβὰ πτυλιχέλια*. Helychius *κυνοκεφάλιον* anemone vocari scribit *κυνοκεφάλιον ποῦ πρὶ ἡγνῆς ἀντιρρήνης καλεῖται*. Sed cur cynocephalum cynopa vocarunt? Nempe quod semen caput canis aspectu, seu verius oculum canis quadantenus referret. Cum enim capitulis inclusum est, seu squamulis potius, talem figuram ostendit. *ψύλλιον* dicitur, quod semen vasculis exemptum, pulicis nonnullam formam præ se ferat, vel quod pulices abigat. Dioscorides lib. 4. cap. 70. *φασὶ δὲ ὅτι κρηεῖ-
δαίσει ἐν οἴκῳ χλαροῖ, ὅσα ἐκ φύλλου γίνονται*. Fama est si visrens herba domum importetur, pulices arceri. Pulicis color nigrum illud, quod in oculo canis est subfuscum, non ineptè refert. Vidimus cur cynops, cur etiam *ψύλλιον* dicatur. Psyllium ad spicatorum classem referendum esse haud facile quisquam, modò viderit hanc plantam, negabit. Luculenter hanc plantam describit Dioscorides *ψύλλιον φύλλον ἔχει κρηεῖδα πρὸς ὁμοίαν, διαστὸν καὶ μακροτέρη. κλάνας δὲ ἀντιρρήναι καὶ τὸ ὅλον βοτάνιον χορπιδὲς ἀρχεται δ' αὖτ' ἡ κύμη δὲ μίσχ' ἔχει καυλὸν καὶ φάλαρα δὲ δὴ ἡ τριὰς (vetus addit ἡ πηλεί-
οισ) ἐπ' ἀκρὲς συνιστάμενα. ἐν οἷς ἀντιρρήνα ψύλλιον ὁμοίον, μέλας, σκληρόν. Φύεται ἐν δρυῖσι καὶ χέρεσι* — psyllium folio est coronopodu, hirsuto, at longiore, ramulu dodrantalibus, totaque herbula fœni modo tenuis ac minutula: coma vero ipsius à medio caule ducit initium capitulis duobus tribusve conglobatis; in quibus semen pulicibus simile, nigrum atque durum, nascitur in arvis ac incultis. Plinius lib. 25. cap. 11 Psyllion alii Cynoides, alii Crytallion, alii Sicelion, alii Cy-

Antyrrhinum majus.

nomiyam appellant, radice tenui, supervacua, sarmentosum, fabæ grani in cacuminibus, foliis canino capiti non dissimi-

libus, semine autem pulici, unde & nomen: hoc in baccis, ipsa herba in vineis invenitur. Psyllium inquit vocari Cynoides & Crytallion, ob causam jam dictam, Sicelion quasi herbam siculam. Alii inquit *cynomyiam appellant*, quasi muscam caninam. Idem Auctuarii auctor, sic dictum à sorditate videretur psyllium. Helychius, *κυνοκεφάλιον, ἀντιρρήνη, ἔρεβος, ἔρεβος, ποῦ πρὶ ἡγνῆς ἀντιρρήνης καλεῖται*. Lego & *μυῖον*. Cynomyia impudens, deformis, aude. talia animalia canis & musca. Ipsum psyllium Orpheus in argonauticis *ἀντιρρήνη* vocavit, quod aspectu deformis & turpis sit. Sarmentosum inquit Plinius. Hoc de vulgari, nec de Dioscoridis intelligi debet. Illud enim plures supervacuas virgulas non habet, sed de altero perenni, quod sordidum etiam magis ac deforme. Sequitur, *fabæ grani in cacuminibus*. Quid velit Plinius, fateor me ignorare, nihil quod fabam referat in neutrum psyllio observare licuit. Utrique in cacuminibus capitula oriuntur compacti squamarum congerie à natura fabricata, ut in scabiosa, & longis pediculis nitentia, foliis canino capiti non dissimilibus. Viri docti nonnulli *κυνοκεφάλιον* Plinium intelligere scribunt. *κυνοκεφάλιον ἀντιρρήνη* dictum inquit, nec ab hujus foliis haud ita discrepare psyllii folia, nisi quod angustiora afferunt. Psylliū vulgare folia fert oblonga, angusta, hirsutaq; ad primæ Dodonæi chamepytyos accedentia. Hæc folia fert oblonga, angusta, in tres particulas fissa. In infimis hoc observare maxime licet, seu primum è terra prodeuntibus. Idè Psyllio contingit. Antyrrhino

Antyrrhinum fl. luteo.

folia oblonga, & acuminata, linariæ similia, sed majora, subinde breviora latioraq; & anagallidis similia, ut ex tabellis additis lector videre potest. Alii vero legunt, *foliis cynopi herbe non dissimilibus*. Quasi Plinius alterū hoc psyllium folia priori similia ferre scripserit. Sed huic folia graminis, quam coronopo similia. Longioribus enim, densioribus, pilosis etiam atque incanis: superiora tamen si consideraveris, non ineptè comparari possunt. Semine inquit pulici, unde & nomen, hoc in baccis. Nec baccas baccive quid simile psylliū habet. Credo baccas Plinium vocare capitula, quæ ex alarū fastigiis eminent, squamatim coherentia. Hæc baccæ vocari nequeunt. Utrumque psyllium notum satis. Plinianum vulgo vocatur majus lupinum, radice perenni. Ad plures enim annos vixit in horto Lugdunensi Batavorum, uti etiam nostro. Alterum majus, erectumque vocatur. Ab his Indicis differt; quod folia fert oblonga, angusta, acuta, crenata, instar foliorum coronopi, nonnihil laciniata, hir-

Psyllium Fucksi.

Psyllium Plinianum, perenne Lob.

hirsuta. Hanc in prodomo suo Bauhinus descripsit.

Inter eas plantas quæ statim primis imbribus post æ-
quinoctium n. florent, numerat buprestim. Nullas, præter
hanc, tradi sit buprestis notas, nec, quod sciam, Græcorum
aliquis; multi tamen ejus meminerunt. Galenus in Exe-

gesi βούπρεστις τὸ, τὸ ἐστὶ τῆς κοινῆς τοῦ ἀνθρακίου, ἐπὶ δὲ τῆς
λαχάνου ἀρετῆς ἐμνησθῆναι Διοσκουρίδης ἐν τῷ αὐτῷ τῷ ὅριον
ἐν τῷ περὶ λαχάνων. tum animal cantharidæ affine, tum olus
quoddam sylvestre, cuius meminit Dioscorides in primo sa-
lubrium, & libro de oleribus. Dolendum libros hos peri-
isse. Hefychius βούπρεστις λαχάνου εἶδος. Virōs doctos ex hoc
Hefychii loco hac distinctione uti lego, βούπρεστις cum ac-
centu acuto in antepenultima est olus; βούπρεστις cum cir-
cumflexo in penultima est insectum venenatum. Alii
malunt Hefychii codicem depravatum esse, ac corrigunt
βούπρεστις λαχάνου εἶδος. Confundit Plinius buprestis oleris &
animalculi historiam lib. 22. cap. 22. ni forte crediderit
Græcos insectum buprestim inter olera recensuisse, qui
stupendus foret error. Sic scribit, Buprestin magna in-
constantia Græci in laudibus ciborum etiam habuere: isdem-
que remedia, tanquam contra venenum prodiderunt. Et
ipsum nomen indicio est, boum certe venenum esse, quos dis-
filiare degustata fatentur, quapropter nec de hac plura dice-
mus. Insectum βούπρεστις nomen accepit ἀνθρακίου τῆς
βέης. Plinius lib. 30. cap. 4. Buprestis animal rarum est in
Italia, simillimum Scarabæo longipedi. Fallit inter herbas
bovem maxime, unde & nomen invenit, devoratumque ta-
cto felle ita inflammat, (lego inflat; inflationi enim, non in-
flammationi succedit ruptura. Hanc lectionem ipse pro-
bat loc. cit. Plinius) ut rumpat. Botanici buprestim olus,
ab aliis Græcis bupleurim dictum existimant. Atqui de
bupleuro & buprestis Plinius eodem hoc capite, uno
quasi halitu, tanquam de diversis agit. Sed notum est,
Plinium heterogenea conjungere, homogenea separa-
re. Videamus quæ dicat lib. 22. cap. 22. Bupleurum in
sponte nascentium olerum numero Græci habent, caule cu-
bitali, foliis multo, longisque, capite anethi, laudatum in ci-
bis ab Hippocrate: in medicina à Glaucone & Nicandro.
Semen contra serpentes valet, folia ad secundas foeminarum,
vel succum ex vino illinunt, & struma folia cum sale & vi-
no. Radix contra serpentes datur in vino, & urina cienda.
Buprestin magna inconstantia Græci &c. Nicander bu-
pleuri meminit in Theriacis, ubi inquit:

Σπινθὴν βούπρεστις καὶ ἰδίαν κοινῆς. Bupleuri quo-
que semen, & idea cyparissi Scholiastes δημήτειος ὀχλαγὸς
τῆς βούπρεστις. Διόδορος ἱστορὶς φησὶν σὺν εἶναι δὲ, ἀλλὰ λαχάνον, οὐ μνη-
σθῆναι ἰνδαγὸν. ἐν τῷ ἐπιγράφοις ὁ ἀνὴρ, καὶ ἐπαινεῖται ἐν τῷ
περὶ λαχάνων. Demetrius Chlorus bupleurum arborem dixit
esse, fallitur; nam olus est, cuius meminit Nicander libello de
hyacintho scripto, & Epænetus de oleribus. Βούπρεστις, quod
sciam, non meminit Hippocrates, sed βούπρεστις, uti loco
citato apud Galenum legitur. Bupleuron ea videtur
planta quam Dodonæus & adversariorum auctores his
ferè verbis describunt. Illus (ptarmicæ generibus) ali-
quantum similis est ea herba, quæ recentioribus βούπρεστις
Hippocratis ex Plinii Historia putatur. Nec pessimè qua-
drare nomenclatura, & effigiatūra videtur: foliis namque
longis, angustis, quadantenus graminis, lachrymæ Iobæ aut
gladioli, multis striis lirisve rigidis, quasi costas in foliis sin-
gulis effigiantibus, & laterum modo inclusis, ut de hepta-
pleuro loquitur Plinius, per longitudinem scabris, in caule
sesquicubitali, & cubitali, admodum geniculato, scabro, ro-
tundo, rigido, inque ramulos abeunte, quorum summa um-
bellis pusillis, sparsis, luteolis, anethi donantur (Plinii
verba si perpendantur, intelligi possunt, vel de umbellæ
figura tantum, vel etiamnum de floris colore) & semine
anisi, aut anethi, oblongo, longiore, graciliore: lapidosi &
strigosi, ilicetis, cocciferi. Narbonæ passim floret Iunio &
Augusto. Radix digitum minimum aequat, nigricans, pen-
cedani figura, gustu & odore, cuiusmodi & semen: quo et-
iam magis retinemur in veri bupleuri persuasione, Nican-
dri & Plinii auctoritate, si foret planta hæc cibo idonea:
qualem Hippocrates commendat. Nam in medicamentis, ut
placuit Glauconi & Nicandro, non incommodam dicit, qui
saporem & odorem quadantenus Hyperici deprehendet,
temperato calore aliquantum sicciorum. Huic aliud genus
simillimum reperitur, nisi quod folio constet latiore, ri-
gidior, latiusculo in medio, & supernè in angustum de-
ficiens, nonnihilque concavo, aut inflexo; unde studiosi
auriculam leporinam vocarunt. An harum plantarum
altera, an utraque buprestim Theophrasti Græcorum-
que sit, affirmare nequeo, siquidem nullas tradidit notas
Theophrastus.

Inter plantas quæ statim cum germine florem edunt
aphiam numerat. Hanc bechion, sive tussilaginem esse
existimant. Atqui tussilago unà cum germine non emit-
tit florem; sed quod primum in tussilaginem germinat flos
est. Hunc enim ante folia edit, ideoque filius ante pa-
trem vocatur. Rectius illi qui tiphyū, de quo lib. 7. c. 12

Theophrastus, tussilaginem statuunt. Ego aphiam crediderim esse, quam caltham palustrem vocant: hæc enim verè mense Aprili statim cum ipsis foliis florem emittit; unde credidere quidam huic rarò, vel nunquam flores apparere. In hortis vero translata. Paulo post, foliorum exortum floret, floreque conspicitur majore. Gesnerus marem & feminam facit, illam ramulis rubentioribus flore magis tincto: hanc minorem, albidioribus ramulis, & flore minus tincto scribit. In Anglia teste Camerario, sponte, & plenis & odoratis floribus reperitur; nobis hortensis est. Mathiolus caltham tussilaginem alteram vocat, Anguillara chameleucen Plinii esse affirmat. Uterque errat. Nam tussilaginis chameleucesque (si non eadem planta) folia superius quidem virent, inferius verò tenui candidaque lanugine incanescunt: calthæ verò hujus neutra albescunt parte, nec forma eorum satis respondet. Alii chelidonium palustrem vocant; quia palustris hæc caltha foliis & floribus chelidonium minus refert, & species omnino ejus aliqua videri posset, nisi multo major foret, ac durabilis, nec facile interciscens. Folia

Caltha palustris.

hujus lata sunt, subrotunda, lævia, eleganter virentia, ambitu tenuiter crenata, quadruplo aut amplius, quam chelidonii minoris, majora. Flos etiam ad instar chelidonii luteus. Alii ferrariam vocant. Fortè à forma folii ferream soleam referentis. Alii chrysanthemum, ab aureo live luteo floris colore. Non sunt audiendi qui amellum credunt. De quo Virgilius lib. 4. Georg.

Est etiam flos impratis cui nomen amello
Fecere agricolæ facilis quærentibus herba.
Namque uno ingentem tollit de cespite sylvam:
Aureus ipse, sed in foliis quæ plurima circum
Funduntur violæ subluet purpura nigra
Sæpe Deum nexis ornata torquibus aræ,
Asper in ore sapor, tonsis in vallibus illam
Pastores & curva legunt prope flumina mella.

Aureus quidem hujus calthæ flos. Sed foliis orbiculato ambitu caret purpureo-violaceis. Addo nullam gustu præ se ferre asperitatem. Amellus Virgilii aster est atticus, qui flore est purpureo. Huic sapor est asper, flores intus sunt lutei, in ambitu purpurei, forma ferè chamæmeli. Planta hæc Dioscoridi cognita, ab eoque Aster atticus dicta. Cujus descriptionem adferam. Sed viri doctissimi, in litteris, historiisque versatissimi opinio prius redarguenda. Hic, auctoritate glossatoris cujusdam deceptus, apiastrium, sive melissophyllum amellum esse scri-

bit. Apiastri, inquit, sive melissophylli flore olim etiam coronari solita Deorum aræ. Virgilius est etiam flos — amello. amellum ibi est *μυλίσκος*, Glossæ: Amellum *μυλίσκος*, quem florem ita describit:

Aureus ipse, sed in foliis quæ plurima circum
Funduntur, violæ subluet purpura nigra,
Sæpe Deum nexis ornata torquibus aræ.

Florem vocat apices illos croceos, vel aureos, qui in medio sunt calyce; folia vero calycem ipsum, qui purpureus, (Rectius capitulum aureum dixisset.) Rectius ac sincerius Doctiss. Turnebus adversar. lib. 19. c. 18. Quærent Critici, quis iste sit flos, quæ herba? Ego qui materiam medicam non tractavi, respondere non possum: Tantum testabor, me in antiquo lexico repperisse amellum *μυλίσκος* esse. Huic interpretationi fidem adhibeat vel detrahatur pro suo quisque sensu. Talis tamen est, ut eam scriptam, quam tacitam esse voluerim. Rectè & cordatè vir doctiss. Nam melissophyllo sive apiastro coronæ aut verticilli instar cauliculos circumdant calyces, & quibus flosculi albi. Nulla inquam, diversitas coloris in flore melissophylli, nullos apices aureos, luteosve habet flos melissæ; apice enim caret. Aster atticus, ut dixi, amellus est. Hunc his ferè verbis describit Dioscorides lib. 4. cap. 120. *Ἄσπερ ἀπὸ τοῦ οἴου διὰ βασιλίου* (Sic lego ex Oribasio. Galeno, Plinio, aliis) *ῥαβδίου* *ἐν ὁδοῖς, ἢ ἀπὸ τοῦ ἰχθὺς ἀπὸ τοῦ πορφυρεῖ, ἢ μάλιστα ἀπὸ τοῦ ἀσπίδος* *καὶ φάλοις περιχρῶνται. ἔχει δὲ φύλλα λευκὰ ἀστὲρ ὁμοίᾳ. τὰ δὲ περὶ τὴν κορυφὴν φύλλα ἀσπρὰ καὶ ἐλαττωμένα.* Aster atticus, qui ab aliqui-

Aster atticus.

bus bubonium appellatur, virgultum est lignosum, florem habens in cacumine purpureum aut luteum, per ambitum anthemidis capituli modo divisum, foliis stellæ modo radiatis, quæ vero caulem circumdant folia, oblonga sunt ac hirsuta. Asteris nomen non à foliorum in caulibus, sed in floribus figura & situ accepit; siquidem foliorum in hujus plantæ flore, numerus & forma stellam præ se ferunt; vel, ut Plinius & Dioscorides, capitula per ambitum divisa foliis pusillis, stellæ modo, radiata sunt. Attici nomen ei tributum, quod in Atheniensis agro frequentior, vel melior, quam alibi proveniat. Ab aliis *ἀστὴρ*, vel *ἀστὴρ* uti Theophrasto lib. 4. hist. cap. 13. ubi de juncos agit, ac junci cujusdam semen hujus semini comparat. Dicitur etiam *ὁ φάλλος*, quod suis, vel porci oculum quadantenus referat. Alii bubonium vocant. Quod, ut Plinius lib. 27. cap. 1. scribit, inguinum (inflammationi subintellige ex Dioscor.) præsentaneum est remedium. Galenus lib. 6. simpl. *Ἄσπερ ἀπὸ τοῦ οἴου διὰ βασιλίου ὁμοίᾳ*, *ὅτι καὶ μάλιστα ἐπιτελεῖται ἀπὸ τοῦ πορφυρεῖ καὶ φάλοις περιχρῶνται*.

ποι βαβάνας. *Aster atticus*, alii *bubonium* vocant, non ob id tantum, quod illitum, sed etiam quod suspensum bubonas sanare creditur. Dioscorides loco citato ἀστέρι δὲ καὶ ἀσπλάγγωσι τοῖς βαβάναις φλεγμαίνουσιν. ἐν ᾧ δὲ ἀναιρεῖται τῇ ἀρίστῃ καὶ τῇ ἀλγύνῃ, καὶ περὶ αὐτῆς τῶν βαβάνων ἀπαλλάσσει τῆς οἰδήσεως. Prodest verò flos recens ac etiamnum humidus, inguinum inflammationi adhibitus. Si verò aridus sinistra laborantis manu decerpatur, & inguini adalligetur dolore liberat. Florem inquit habere purpureum, aut luteum. Botanici celeberrimi Marcellus, ac Mathiolus legunt ἀστέρι πορφύρεον καὶ (non ut vulgo ἄ) μέλιον, *florem purpureum ac melinum*. Idque quia paulò infra scribit Dioscorides, φασὶ δὲ καὶ τὸ πορφύρεον ἔχειν μέλι οὐδὲν πορφυρῶς. Ajunt id quod in flore purpureum est ex aqua potum. Vulgatam lectionem servat Saracenus, quod eam secutus sit Oribasius & Serapio, putatque duo asteris genera floris colore distincta depingi, quorum unum illa eadem floris foliola habeat purpurea, alterum lutea. Nam in utroque genere quod medium floris locum tenet, citra controversiam melinum, sive luteum visitur. Hæc etiam causa est, cur Doctiff. Mathiolus mordicus suam sententiam tueri nolit. Genera recentiores tam purpurei, quam lutei plura observant, de quibus videat lector phytopinacem Bauhini. Dubitatione non caret, quod anemonem inter ea referat, quæ non longè post germinationem florem edant. Nam apud nos germinat ad autumnum finem, vel initio hyemis. Flore mensibus Aprili. Majoque. Secus fortassis in magna Græcia, vel Atheniensis agro accidit.

Quædam ineunte vere caulem floremque emittere ait, ut intubum & omnia intubacei generis, & de spinosis quæcunque olerum generi tribui debent. Quod vulgò cichorium vocamus, Iulio, Augustoque mensibus apud Batay os floret. Chondrillam in locis Hispaniæ incultis Clariff. Carolus Clusius Augusto mense, vel serius florere observavit. Reperiuntur tamen chondrillæ genera, quæ mense Maio, Junio, Iulioque in Belgio florem producunt. Quid de Spinosis dicemus? Asparagum Augusto mense florem producere negare nefas. Sed, ut dixi, æris, foli, ac culturæ diversitas hac in re plurimum valet. Et hac causa, cur in Græcia, tempore Theophrasti hæc ita fuerint: non enim de plantis Hispanicis Belgicisve, sed Græciæ agit Theophrastus, Græcorumque cultura.

Nunc quædam de florum differentia addit, ac se de eâ lib. I. egisse scribit; cap. nempe 20. 21. & 22. Hoc capite eas recenset differentias, quæ minus sunt vulgares. Alias inquit plantas esse quæ flore careant, alias quæ una cum flore fructum dimittant, ac celeriter deflorescant &c. Exempla quæ adfert examinabimus.

Ἐπιπέτρων flore penitus carere scribit. In Aldino & in Germania excuso codice legitur ἐπιπέτρων. Veram lectionem esse, ἐπιπέτρων (quod in petris nascatur) viri doctiff. ante nos probarunt, Iulius Scaliger, Turnebus, Claudius Salmasius. Plinius lib. 2. I. cap. 15. *Cynops & quam epipetron (vulgo epipetron) vocant, quæ nunquam floret. Helychius, ἐπιπέτρων (vulgo ἐπιπέτρων, litterarum ordo ἐπιπέτρων legendum ostendit) ἵδιος βοτάνης τῆς ὁμοφύτου, herbæ genus apud Theophrastum. Meminit hujus herbæ Aristoteles lib. 4. de part. animal. c. 5. ubi has de ea tradit notas. Ἐστὶ δὲ ἐν τοῖς ἐπιπέτρων φύλλοις ἑκαὶ τοιαῦτα, ὡς καὶ ἐν τῇ χιόνει, τὰ μὲν ἐν ἐπιπέτρων φύλλοις, τὰ δὲ ἐν χιόνει, ὅσον καὶ τὸ αὐτὸ παρὰ τὴν φύσιν, ὡς ἐν τῇ χιόνει, τὸ πᾶν ἐν ἐπιπέτρων, τὸ δὲ ἐν χιόνει, καὶ τὸ ἐν τῇ χιόνει, ὡς ἐν τῇ χιόνει, τὸ πᾶν ἐν ἐπιπέτρων. Nam & in terrestribus plantis sunt nonnulla ejusmodi, quæ & vivunt, & gignantur, aut in aliis plantis, aut absoluta, quæle est, quod modo parnasus fert, vocatum à quibusdam epipetrum; hoc enim diu vivere potest paxillo suspensum. Apud Hippocratem hujus plantæ fit mentio, præscribitque adversus tumores & inflammationes lib. de ulceribus. Sed verba corrupta, quæ nec interpret Cornarius rectè percepit. Sic inquit: καὶ ἀσπλάγγωσι τοῖς βαβάναις φλεγμαίνουσιν. ἢ ἐστὶν φλόμος, καὶ τῆς τριφύλλης τὰ φύλλα ἀμύει. ἢ ἐπιπέτρων τὰ φύλλα ἐστὶν καὶ τὸ πόλιον &c. Interpret, cum ἐπιπέτρων quid esset ignoraret, vertit, cataplasmata tumorū & inflammationis in circumscriptis partibus sunt, verbasum coctum, & trifolii folia cruda, & ligustri folia cocta, & polium. Legendū esse ἀντὶ ἐπιπέτρων, ἐπιπέτρων ex Galeno lib. quart. method. med. cap. 5. probatur, ubi hunc Hippocratis locum citat. Ἀκυστον γὰρ λέγουσι τὸ ἐπιπέτρων καὶ ἀσπλάγγωσι τοῖς βαβάναις φλεγμαίνουσιν. ἢ ἐστὶν φλόμος, καὶ τῆς τριφύλλης τὰ φύλλα ἀμύει καὶ τὸ ἐπιπέτρων τὰ φύλλα ἐστὶν, & τὸ πόλιον. ἀπαντα γὰρ πᾶν τὸ ἐπιπέτρων πᾶν τὸ ἐπιπέτρων καὶ τὸ πόλιον. ἀπαντα γὰρ πᾶν τὸ ἐπιπέτρων πᾶν τὸ ἐπιπέτρων καὶ τὸ πόλιον. Audi namque Hippocratem loquentem, cataplasmata adematum & phlegmonis quæ in*

circa positis consistit, verbasum coctum, & folia trifolii cruda, & epipetri folia cocta, & polium. quippe omnia hæc siccandi vim habent, veluti in commentariis de simplicibus medicamentis docuimus. Videamus quæ sit herba, cujus Hippocrates, Aristoteles & Theophrastus meminerunt. Viri docti & botanici expertissimi epimedium Dioscoridis, & epipetron eandem herbam esse existimant. Idque quod Galenus se in lib. 6. de simpl. med. facult. de epipetro egisse ait. Quo in libro epimedii, non epipetri fit mentio: tum quod Dioscorides lib. 4. cap. 19. epimedium, nec semen, nec florem proferre referat. Diversas tamen plantas esse locus citatus Galeni suggerere videtur. Etenim epipetron siccandi vim habere scribit. Epimedium vero frigidum humidumque videtur. Galenus lib. 6. simpl. ἐπιμέδιον ἢ διὰ τὴν ψυχρότητα καὶ τὴν ὑγρότητα ἵδιον ἔχει. Epimedii vis est moderate refrigeratoria, cum aqua humiditate. Talia humectandi, non exsiccati vi prædita sunt. Præterea epipetron in petris saxifve nascitur; epimedium in humidis, ac in aliis nasci plantis nemo observavit. Nec inde concludi potest eandem esse plantam, quod utraque flore caret. Nam de dictamno & nardo montana idem scripsit Dioscorides. Diversæ tamen sunt plantæ. Quæ planta sit epipetron, me ignorare fateor. Nonnulli sempervivi genus minus Dioscoridis esse statuunt. Credo quod Auctuarii auctor ἀντὶ ἐπιπέτρων, ἢ διὰ τὴν ψυχρότητα, sempervivum minus, alii petrophyes; quasi in petris nasci solitum appellant. Illud genus florem producere, auctor est Dioscorides, nec quisquam flore carere scripsit. In parietibus, petris, scrobibus opacis, tegulis, maceris nascitur sempervivum minus; diu etiam suspensum servari potest, attamen alteri insidere plantæ observare non licuit. Hac occasione epimedii descriptionem enarrabo, & quid de eo sentiant recentiores, examinato. Dioscorides lib. 4. cap. 17. ἐπιμέδιον καυλὸς ἵσται ἐν μέσσοις, καὶ τὸ πᾶν τῆς ἀνθῆς, φύλλα ἔχει, ὅσα ἢ 13 (vetus marginis οὐ μὲν λαμβάνει τὴν ἀνθῆν, φύλλα ἔχει, ἢ 13) ὅσα καὶ τὸν, ὅσα ἀνθῆς φέρει, ἢ 13 καὶ ἀνθῆς, μέλανα, βαρύνοντα, γευστικὴν καὶ μωρὰ. φέρει ἐν τοῖς ποταμοῖς. Epimedium caulis est non magnus, hederae foliis, dens aut duodenis, neque semen, neque flores proferens, radicibus tenuibus, nigris, gravi odore, gustu fatuo, seu insipido, nascitur in aquosis. Idem Plinius lib. 27. cap. 9. Idem Oribasius; nisi quod πολὺ ῥιζὸν multarum radicum herbam appellari addat; quod nomen etiam apud Auctuarii auctorem reperitur. Verba hæc, neque fructum, neque semen fert, addititia esse putant, quod non sit verisimile; siquidem ea Oribasius & Plinius referunt. Alii Dioscoridem errasse scribunt, falsaque prodidisse, uti de dictamno, nardo montana, cynoglossa &c. Alii verba hæc aliter atque aliter exponunt. Quidam enim vocem φέρει, συμφέρει significare scribunt. Alii sic interpretantur, alii γρησμον deesse contendunt. Nos nihil deesse putamus, sed hæc scripsisse Dioscoridem, quod nec flores, nec semen viderit, quod mirum videri non

Epimedium.

debet, siquidem ea planta, cujus effigiem damus, ac pro epimedio Dioscoridis habent Dodonæus, Pena, Lobelius &c.

lius &c. Flores ferat in cauliculo adeo exiguo, ut folia raro superet, sed sub iis occultetur; hinc factum, quod flore carere scripserint veteres. Accedit quod nec cauliculus, nec flos diu duret, sed cito pereat. Semen apud nos nunquam tulit; in Illyria tamen florere & semen producere observavit Camerarius. In hortis facile propagatur: plurimum enim serpit; unde necesse est propriis quasi cancellis includatur. Plantae huius folia ampla, numerosa, & creberrimè per trina à teretibus tenuibusque dependent pediculis. Sunt hæc Hederæ foliorum figura, lata, acuminata, duriuscula; sed dilutius virentia, ac per circumferentiam serrata. Flosculi, ut dixi, in cauliculo dodrantali perquam elegantes, forma quadrangulares, quorum rubent margines, interiora lutea, medii vero virent apices. Rubet verò & exterior & averfa parte flosculus, sed discurrentibus rectis candidisque striis variegatus. Radix nigra, odore gravi, tenuis, quæ multas obliquas propagines emittit, inferius fibrosa, gustu ferè insipido, leviter tamen adstringente & ficcante. Magni nominis botanicus, generisque nobilitate inclutus, lunariam botrytin pro epimedio & Dioscoridis epipetro Theoph. habet. Caulem non habere lunariam magnam fatemur. Palma enim minor. nec videtur Dioscorides per caulem non magnam, adeo exiguum parvamque intelligere. Solet enim tum dicere, caulem habere palmæ altitudine, uti de glauce lib. 4. cap. 136. & de polygala cap. sequenti, de lycopodio lib. 4. cap. 126. de anthyllide lib. 3. cap. 136. aliisque multis dixit. Sed cum caulem non magnum inquit, pedalis, vel ad minus sesqui palmæ capi debet. Nec huic folia hederæ similia sunt, sed soldanellæ, aut Aristolochiæ polyrrhizæ; nisi quod minora sint, crassa, subrotunda, & lunata, quæque, Hederæ ceorum respectu, foliola exigua dicenda sunt. Præterea radix nec nigra, nec graveolens. Locis provenit plantula hæc herbosus, altis in montibus, in montium aut colliculorum declivibus, ac herbidis locis; solo tamen gracili, sicco & inculto. Non esse epipetron probatur, quod suspensa non diu duret; (uti nec ante dictum epimedium) quinimo in ipso natali solo Iunio mense exacto temere fuerit nusquam apparentem requirere. lunaria à lunata foliorum effigie nomen accepit. Lunaria minor ad differentiam Hemionitidis, quam lunariam vocant maiorem, cognominatur botrytis à racemoso flore fructuque; dicitur. Porro diversæ longè plantæ epipetron & empetron; licet utrumque ab eo quod in petris nascatur nomen acceperit. Nam empetron ad alvum turbendam tantum usum habere scribunt veteres; quo carere videtur epipetron; siquidem frigidum & ficcum esse ex Galeno colligi potest, quæ purgandi vi carent. Uno verbo ut dicam, viribus planè diversæ plantæ; an etiam forma affirmare nequeo. Nullas enim epipetri notas præterdictas, quod sciam, veteres tradiderunt.

Rectè in codice Lugduni Batavorum expresso additum ἡ φάκη. Idem repetit infra cap. 11. Theoph. ubi quæ de phaca tradit examinabo. Sed notandum παλὸν expungendum esse; redundat enim. Senecionem quoque diutius florere scribit. Cum tamen ἡ ἐλάνη sive senecio dicatur, quod flos cito ac ipso vere senescat, ac capillorum modo canescat; sive quod flos in pappos subito mutetur. Dicendum diutius florere, quod novos flores prioribus amissis producat. Diutius enim alteri alteri succedens longum tempus occupat. Causam reddit lib. 1. de caus. c. ult. ubi annuam plantam esse scribit. Εἴνα δὲ ἡ συμπεπληγμένη φῆ. Locum adeat lector. Recentior ætas carduncellum vocat, quod ea herba maximè delectentur cardueles aviculæ, vulgò Distelbinckē vocant; unde & herba carderina vocatur. Senecionem describit Dioscorides lib. 4. cap. 97. ἡ ἐλάνη καὶ ἰσὶ πικρῶν, καὶ τῶν συνειρημένων φυλάκων, ἀκροῦ δὲ ὡς πικρῶν, καὶ τῶν πάλιν δι' ἐλάνη. ἀνθὶς μὴ λίσσεται, πικρὰς ὁρμῆς καὶ ἐξωθεν τοῦ ἐν τῇ ἐλάνῃ πικρῶν, ὅτι καὶ ἡ ἐλάνη ἀνομῶς ἐστίν. Ἀλλὰ τὸ ἔλαρον πάλιν ἀνθὶς τῶν ἐλάνης ποτὶς, ἢ ἔλαρον. φῆται μάλιστα ἐπὶ ἡνιόχῃ (Catacur. τοῖον) καὶ πάλιν τῶν πόλεων. Id est Senecio caulicula est cubitalis, subrubicundo (subrubet cauliculus, rotundus, concavus, succulentus, in summitate surculosus, lacteo succo carens, & hæc causa, cur Dioscorides inter cichoracea non recensuerit) foliulis crebris, & erucæ modo per extremitates divisis. Sed minoribus multo (folia vulgaris fert virentia, rugosa, oblonga, ambitu normihil incisa, ferè veluti cichorei, sed minus (uti cap. præcedenti annotavit Theophrastus, ipsis etiam minora, erucæ quodammodo similia) floribus in luteum vergentibus, qui quidem cito debescunt, ac deflorescentes in pappos ab

eunt (id experientia comprobatur.) Atque inde etiam erigerontis nomen senecio apud Græcos invenit, quod verè flores capillorum ritu canescant. Radix est supervacua. Nascitur maximè in maceris (parietibus) & circum oppida. Galenus lib. 8. πῖπας cap. 9. in tegulis maximè nasci scribit, ἡ ἐλάνη καὶ ἀφύπνυς — φῆται δὲ τὸ ἐν ὁ καὶ λὸς ἐπὶ τοῖς κίονις. De senecione hæc Plinius lib. 25. cap. ult. Erigeron à nostris vocatur senecio. Hanc si ferro circum, scriptam effodiat aliquis tangatque ea dentem, & alternis ter despuat, ac reponat in eundem locum, ita ut vivat herba, ajunt dentem illum postea non doliturum (hoc Plinius credat, & Plinio nimium addicti.) Herba est triflaginis specie, (haud felix satis comparatio) & mollitia cauliculis subrubicundis. Nascitur & in tegulis & in muris. Nomen hoc Græci dedere, quia verè canescit; caput ejus numerosa dividitur lanugine (qualis est spine). Cacanthe vocabulo polysemo deceptum Plinium, rectè indicat Doctiss. Dalecampius, qui hunc de flore locum infelicitè expressisse eundem annotat) inter divisuras exeunte, quare eam Callimachus acanthida appellat; alii pappum; nec deinde Græcis de ea constat. Alii erucæ folio dixerunt, (Dioscoridem intelligit) alii roboris (ex illorum judicio supra cum Triflagine, sive chamædry comparavit. Eorum scripta perire, ex quibus hæc Plinius, forte Gestius, Iulius Bassus, Niceratus, Petronius, quorum scriptis non assentiendum monet in præfatione Dioscorides) sed minoribus multo. radice alii super vacua, alii nervis utili, alii potu strangulante. Dioscorides radicem supervacuum agnoscit, folia nervis utilia inquit, & pappos potu, si recentes fuerint, strangulare tradit. Hæc non satis affectus Plinius radici tribuit, quæ de radice, foliis & pappis tradidit Dioscorides.

Crocus non diu florere ait. id verum esse norunt botanici. Verba Theophrasti corrupta admodum. Προσμεν, ut in Aldino, vel προσμεν ut in Lugdunensi Batavorum codice, Legendum ἄσμεν, ipse sensus hoc satis comprobatur. Ἀναμῆδης quis sit crocus, me latet. Magnus Scaliger cartamum sive cnicum intelligere præceptorem scribit. At diutius crocus iste floret; nempe per duos & amplius menses. Præterea veterum nemo cnicum crocum vocavit. Legendum quondam ex cap. ult. lib. 6. ὁμοῖος putavi. Hoc croci genus inodorum esse, supra probavimus. Montanus crocus notus satis, Novembri mense apud nos floret. Ἀναμῆδης Theophrastus scripsit. Intelligit crocum Montanum, & sic vocatur à præceptore, quod stamina, sive filimenta ferat inodora ac usui inepta. Vel pseudocroci quoddam genus sic vocavit, quod colore est surdo, obscuro, ingratoque; Opponit enim albo croco. Quod cum ignorarent librarii, scripserunt ἀναμῆδης, qualis non est in rerum natura. Albus crocus videtur illud pseudocroci genus esse, quod flore est albo. Floret verno tempore, ac inodorus est. Pseudocroci multa sunt genera, florum colore differentia. De his videat lector Bauhini Phytopinacem.

Hactenus de germinationis temporibus, ac florum differentiis egit. Nunc de caulium differentiis verba facit, ac plantas alias recticaules, alias nervicaules, alias annicaules, vel, uti corrigunt, per humum repentes, alias amplexicaules &c. Singula hæc examinanda.

Recticaules alias esse inquit, exempla nulla adfert. Recticaulis pastinaca, cæpa, scylla.

Quæ plantæ sive olera sint nervicaulia, non docet. Pastinaca, apium, aliaque nervosum caulem habent.

Ἐπὶ τοῖς καύλαις, annicaules. Viri docti, quia recticaulibus per humum repentes opponuntur, ἐπὶ τοῖς καύλαις legunt; & exempla quæ Theophrastus addit conveniunt. Nam annuum & repentem caulem fert malva, scandix, cucumis sylvestris, heliotropium. Capparis quidem foliis vidua hyeme, verum caulem servat, qui si hyeme super terram secentur, verè letius surgunt. Malim itaque cum viris doctis ἐπὶ τοῖς καύλαις legere.

Malvæ historiam hoc loco subnectemus. Græcis μολάχη δὲ τὸ μολάσθαι, ventre emolliendo, nomen accepit. Martialis

Vere lactucis, & mollibus utere malvis;
Nam faciem, durum Phœbe cacantis habent.

Latini malvam à græco μολάχη, teste Varrone, vocant; vel molva ab emolliendo ventrem, quod ob naturalem suum lentorem præstat, ut Ægineta testatur. Articiis μολάχη dictam; vel locus hic Theophrasti satis comprobatur, Athenæus tamen in multis epicharmi & Anti-

Antiphanis exemplaribus μολόχην per o scriptum reperiri scribit. *μολάχα* ἡσόδος ἐδ' ὅσον ἐν *μολάχητι* & ἀσφodelῶ μέν' ὄναρ τοῦτο ἀπικεύς. ἔγω δὲ φησὶν ἐν πολλοῖς ἀγγραφοῖς εὐρεθ' αὐτεφεύγας τὰ μὲν καὶ λὸ Δις & οὗ γερασμύμων παρρησιᾷ τολάρχης ρίζαν. καὶ ἐπιχαρμῶ περὶ ἔργων μολόχης. Vel interpres locum hunc non intellexit, vel depravatam secutus est codicem. Sic vertit *malva Hesiody nec quantum in malva, asphodelique est utilitatis.* Ego inquit is josphista qui hæc referebat, in multis exemplaribus Antiphanis eam vocem reperi scriptam cum o in prima & secunda syllaba, *μολόχη attico more radicem μολόχης rodentes.* Epicharmes ego quidem *moloche mitior.* Hæc planè contra mentem Athenæi & veritatem. Infima ætas *μολόχην* dixit. Attici & antiqui Græci *μολάχην*, ut ex Aristotelis & Theophrastis patet, in quibus constanter *μολάχην* legitur. Etiam apud alios Græcos Hippocratem, Dioscoridem, Galenum. Hic est verborum Athenæi sensus. *Malvæ Hesiodus, nec quantum vel malva accommodat asphodelusve.* Sic Attici loquuntur. Ego tamen (inquit Deipnosophista) in multis exemplaribus Antiphanis repperi syllabas priores vocis *malvæ*, mo & lo per o parvum scriptas, ut in hoc hemistichio Antiphanis radicem *moloche* rodentes & in hoc Epicharmi, ego quidem *moloche mitior.* Malvæ fructus sive semen *παλακός* dictum fuit. Hefychius *παλακός* ἐστὸς & πίμαται & καὶ ὁ σπερματικὸς τύπος & τῆς κείνης *μολάχης* placenta pars exterior & sativæ malvæ seminis figura. Id est semen malvæ domesticæ. *σπερματικός* τίποτ' idem quod Dioscorides *καρπός*. Plinius semen. In vulgatis Hefychii codicibus scribitur, καὶ ὁ σπερματικός τύπος & τῆς κείρας. *μολάχη.* Verba hæc Hefychii corrupta esse ex Athenæi loco citato probatur, ubi etiam reddit rationem, cur malvæ semen sic dicatur: nempe quod orbiculus ille pectinatim fit incisus, ut solent incidi Placentarum crepidines. Seminis malvæ luculentissimum insuper tradit descriptionem; quare ipsa verba Athenæi audiamus. Φανίαι δὲ ἐν ταῖς φυτικαῖς φησὶ τῆς κείρας *μολάχης*. ὁ σπερματικός τίποτ' κλείεται *παλακός*. ἐμφερές ἂν αὐτῇ. τὰ μὴ γὰρ πτωχόδες ἀνάλογον κατέχευε ἢ & *παλακόν* & κρηπίς, καὶ μένον δὲ & *παλακόν* τιθεῖ ὄγκος τὸ κέντρον ὀμφαλικόν. καὶ περιελθούσης & κρηπίδι ὁμοιον γίνεται ταῖς θαλάττοις ὑδατοῖς. Phanias in libris de plantis ait, in malvæ sativæ seminis formam (idest ipsum semen) placentam vocari, quia sit et similis. Nam quod pectinatim fuit denticulatum, placentæ crepidinem portione quadam imitatur: Quod vero in medio tumet, molis placentæ centrum umbilicatum, ambitus vero marginis echinorum quos in mari capiunt, delineationem & circumscriptiorem. Addit Ruellius quasi apud Athenæum id legerit, id liquido apparere, secantibus circularem globum seminis. Pythagoras ut refert Ælianus lib. de varia historia 4.c. 17. τὴν *μολάχης φύλλον ἱεροτάτου* folium malvæ sanctissimum dixit, idque, ut scribit Guilandinus, quod in malvæ foliis scriberetur. Supra lib. 4. cap. 9. contra Guilandinum probavimus, in palmæ foliis scripsisse veteres. Ipsumque Plinii depravare codicem, cum pro palmarum malvarum substitui vult. negare tamen nolum, veteres etiam in malvæ foliis scripsisse. Etenim apud Isidorum lib. 6. cap. 12. legitur. At vero historia majore modulo scribebantur, & non solum in charta vel membranis, sed etiam in omentis elephantinis, textilibusque malvarum foliis, atque palmarum. Hinc, inquit Guilandinus, Pythagoras malvæ folium sanctissimum dixit. Addit vir Doctissimus, in malvæ foliis sua mysteria sacerdotēs scripsisse, ideoque sanctissimum dictum. Si tantum Iura divina & humana, item τὰ θεολογικά, & similia scripta fuerint in malvaceis foliis, rectè sancta vocata sunt, & hanc causam farebor, cur Pythagoras illud epitheton ipsis dedere. at cum verisimile sit, non tantum honesta, sed etiam obscœna in malvaceis scripta fuisse, eaque potuisse tolerare malvam, non secus ac alia quæcumque charta. Alia de causa sanctissimam dictam esse à Pythagora mihi persuadeo, eodem scilicet modo quo ab Hesiodo lib. 1. ἔργων καὶ κτήρων, ἡπίιοι ἐδ' ἵωσιν ὅσοι πολέον ἤμισυ παινέος, haud norunt stolidi, quantum toto didimund plus ἐδ' ὅσον ἐν *μολάχητι* & ἀσφodelῶ μέν' ὄναρ nec quam magna sit utilitas malvæ, asphodelique. In Hesiodi versum citatū Proclus. ἐμπειρος ἐν γὰρ τῇ τῶν ἐπεισοφῶν, περὶ τὸ ἀλίμεν λέγειν μέμηνηται διὰ τὸ ἀλίμεν & Ἡρόδοτος. ἐν ταῖσι μεταρτί καὶ ἠρακλεῖ λόγῳ. & πάλιν ἐν γὰρ τῇ νόμον, ἐμπειρίαν φησὶ μετὰ τὴν ἰστομάτειον αὐτοφροσύνην, ἥδε Διζυτελεῖν τῇ κήρυξιν ἣρ δὲ ἐξ ἀσφodelῶ καὶ *μολάχης*. ὅπου αὐτὸν ἀλλοιωτὴ καὶ ἀδύνη ἐπέει. Hermippus in libro septem sapientum de balimo verba facit, meministi & bujus Herodotus in quinto de Hercule sermone, & Plato lib. 3. de legibus. Epimenidem modicum parvumque; edulium obtulisse, quo per integrum diem vitam sustinere poterat, com-

ponebatur ex asphodelo malvaque, quare illum halimum & adipsum servabant, hoc est à fame præcui & siti. Sanctissimum itaque vocavit Pythagoras malvæ folium, quod sanctissimi homines, qui illum vivendi ἐντέλειαν, quam Poetæ βίον ῥήσιν vocant, lequebantur, malva asphodeloque pro cibo, tanquam simplicissimo ac frugalissimo uterentur. Legimus enim sapientissimos homines antiquos, cū pharmacū ἀλμερον componerent, malvam & asphodelum indidisse. Erat autem hoc pharmacum remedium contra famem & sitim. Et hoc veteres pro cibo potuque utebantur, quod nesciebant farui, vel saltem ignorabant ex malva & asphodelo componi. Athenæus loco citato ἐρεμπετὸ δὲ οὐ κακίμαχόν ἀλμερον πρὸς αἰνὰ ἀδύψιν ἐκείνην ἐξέλεγε τὴν μελαγχρὴν ὅστιν εἰσησιματώτην. Hermippus Challimachus quam adipsum & almon vocant, malva inscienda est utilissima quod scilicet suo glutinoso lentore sitim ac famem sedet. Mortuis etiam hominibus in tumulo malvam asphodelumque ferebant, ne deesset illis cibum, quod hoc in Epigrammate voluit Porphyrius, ubi tumulum his verbis introducit, ναῖται γὰρ μελαγχρὴ τε καὶ ἀσφιδέλων πολυεργὸν κόλπον ἢ τὸ δεῖνα έχω, id est, foris quidem malvā asphodelumque habeo intus vero mortuum claudio. Hinc Homerus quoties campum enon describit quem asphodelum vocat, his plenumque verbis utitur: τῇ περὶ ῥήσιν βιοτῇ πέλει ἀνδρῶν πίστιν υἱὲς facilissima vivendi ratio est hominibus. Idemque ἀσφιδελὸν λαιμῶνα mortuis tribuit. Qua de re cap. de asphodelo. frugales itaque sancti, & qui antè ἐπιθυμητῶν homines vivebant, malva asphodeloque utebantur, quod frugalis, vilis, ac satis nutriendi cibus foret, quod postea sunt secuti poetæ (si credere fas est) Horat. lib. 4. oda. 31.

Premant calena falce, quibus dedit
Fortuna vitem: dives & aureis
Mercator exsiccat culullis
Vina syra reparata merce
Dis carus ipsis: quippe ter & quater
Anno revivens aequor Atlanticum
Impune, ne pascunt olivæ
Me cichorea, levesque malvæ.

Vidimus cur malvæ folium sanctissimum vocarit anti-
quitas, nunc notas & genera persequamur. Malvæ notas
sparsim tradidit Theophrastus, æ quidem capite præ-
cedenti malvam inter olera ea numerat, quæ coqui vo-
lunt. Hoc capite, malvæ caulem per humum repere, vel
ut vulgata habet lectio, annuum inquit. lib. 1. de causis
cap. ultimo; folia malvæ se ad solem vertere scribit,
quod etiam observavit Columella.

Et malache prono sequitur quæ vertice solem

Causam quam adfert Theophrastus hac de re, loco citato examinabimus. Cultu inquit Theophrastus lib. 1. cap. 5. & 14. arboris naturam assumere, ac incrementum satis magnum capescere, adeo ut mensibus sex septemve longitudine, crassitudineque hastæ instar grandescat. Hoc genus lib. 7. simpl. *αἰαδὲς ἡ ποταλὰ ξην* vocavit Galenus, quod magnitudine arbori adæquari possit: malvam Theophrastus culturâ arborefcere docuit, Plinius lib. 19. c. 4. (si vera recenset) sponte in Arabia provenire in arborem altitudinem scribit. *Quædam vocabimus ferulacea ut Anethum, malvas. namque tradunt auctores in Arabia malvas septimo mense arborefcere baculorumque usum præbere exemplo.* Sed & arbor est malva in Mauritania Sixi oppidi æstuario, ubi Hesperidum hortis fuisse produntur CC. passus ab Oceano, juxta delubrum Herculis, antiquis gaditano ut ferunt. Ipsa altitudinis pedum xx. crassitudinis quam nemo amplecti possit. Dioscorides nullas malvæ notas tradidit, quia planta notissima ac vulgarissima. Eadem de causa & nos nullas notas de eadem trademus. Malvam veteres Theophrastus, Dioscorides, Galenus, Plinius aliam dixerunt sativam, aliam sylvestrem. Altheam non intelligo, quam malvam sylvestrem nonnullos vocare lib. 9. cap. 15. auctor est Theophrastus & Plinius lib. 20. cap. 21. Malvæ differentiam hanc tradit loco citato Plinius. *E contrario in magnis laudibus malva est utraq; & sativa & sylvestris. Duo genera earum, amplitudine folii discernuntur majorem Græci malopem (lego molochen) vocant in sativis, alteram ab emolliendo ventre dictam putant malachen. E sylvestribus cui grande folium, & radices albe Althea vocatur.* De qua lib. 9. agam. Tam sylvestris quam sativæ genera plura observarunt recentiores, quas in phytopinnace recenset Bauhinus.

De

De antrisco pauca veteres memoriae prodiderunt, oleraceam esse plantam ex Theophrasto & Dioscoride constat. Theophrastus nullas præter solam hanc tradidit, notas. Idem fecit Dioscorides, nisi quod subamarum & acre dicat. Difficile itaque judicare, quæ planta veterum sit scandix. Scio pectinem veneris vulgo dictum pro scandice haberi, sed an veterum scandix sit, probari nequit. Immo cum nulla amaritudo ac acrimonia in ea percipiatur, probabilius videtur non esse scandicem. Plinius lib. 8. cap. 22. Antrisco comparat. Eadem, inquit, erat antriscus si tenuiora folia & odoratiora haberet. Ergo scandicis folia odorata, pectinis veneris odore carent.

Amplexicaulia quædam inquit esse, uti hedera, & smilax hederacea, de quibus lib. 3. egimus. Humicaulia hæc inquit esse, si non habeant quibus accumbant, quod experientia comprobatur. Si enim per quod scandant, creant, erigere sese nequeunt. Legumina multa sunt amplexicaulia, uti suo loco demonstrabitur.

Inter humicaules plantas πινύνη numerat, de qua nonnulla sunt dicenda. Πινύνη inter olera numerat Theophrastus. Non tantum oleracea, sed etiam coronaria planta est. Geoponicæ auct. lib. 7. c. 13. *ὅτι αὐτὴ δὲ πινύνη δύνει πίνων ἐν χαμαίῃσι καὶ ἀδίδει ἐστὶ μύθος ἰνὴ* Potior vini non inebriatur, si chamæpityos ramulis fuerit coronatus. Hujus rei si quis velit facere experimentum, per me licet. πινύνη καὶ χαμαίπινος id est humilis pinus dicitur, quod folia piceam odore referant, latini ajugam, quandoque abigam propter abortus vocant. Herbariorum verò vulgus ivam arthriticam appellat, quod ischiadicis, & aliis articulorum doloribus opem ferat non obscuram. chamæpityos nomine, præter hanc de qua nobis sermo, alia etiam sunt donatæ plantæ. Hypericum enim Dioscorides & Plinius chamæpytim à nonnullis dici refert, quod semen pineam refinam odore referat. Aucuarii auctor onobrychin sic dictam refert. Habet etiam alia nomina chamæpityos, teste Dioscoride, lib. 2. c. 175. *χαμαίπινος ἢ δι* (Ald. Iulius) *ἐν πόντῳ ὀλοκύνει, καλεῖται ἀθηναίων ἰωνίαν ἐν δὲ ἰουδαίᾳ σιδεραίν.* Chamæpytis quam qui Pontum incolunt *holocuron* vocant (Oribasius *ὀλόκωρον*) Athenienses *joniam*, Euboici *sideritim*. Idem fere apud Athæneum lib. 15. legitur *ἀπὸ ἀλλοδαπῶν αὐτὴ ἐν τῇ περὶ Ἰωνίαν φησὶ χαμαίπινος αὐτὴ δὲ ἀθηναίων ἰωνίαν ἐν δὲ κατὰ ἰουδαίαν σιδεραίν.* Apollodorus lib. de venenatis animalibus, chamæpytin dixit, quam Athenienses *joniam*, Euboici *sideritim* vocant. Ubi verba Nicandri de chamæpyte examinantur de olocyro videat lector quæ lib. 6. cap. 3. dicta sunt. Athenienses inquit *joniam* vocant. Theophrasto tamen *joniam* est viola, uti alibi abunde probatum. Et hinc pro *χαμαίπινος* interpres legit *χαμαίπινος*, ac has ipsas voces ad violam nigram refert. Vulgata tamen lectio Dioscoridis verbis citatis, nec non Oribasii confirmatur. Utamque denotasse plantam, vocem *joniam*, veritati non repugnat. Fortassis antiquissimi Athenienses *joniam* violam vocarunt, mediæ ætatis sive Dioscoridis temporibus illud nomen chamæpiti dederunt, apud scholiast. Nicand. pro *joniam* *ὀνία* *ἀγρία* legitur. Sideritis nomine plures gaudent plantæ, uti passim à nobis demonstratum. Andromachus in compositione Theriac. *χαμαίπινος* πίνων vocat, ἢ *χαμαίπινος* πτέρους *ἀγρίας* & humilis ramos feras piceæ. Locus hic in memoriam vocat versum virgilianum, qui lib. 4. geor. reperitur: Ipse thymum pinosque ferens de montibus alris. Idem in culice: Bumasque virens & semper florida pinus. Viri doctissimi chamæpytin à Virgilio pinum dici scribunt, & non esse chamæpityn hoc argumento celeberrimus litterator probat, quod chamæpitys non sit ἀειφύλλος fronde perpetua, contra pinus de qua Virgilius semper virens. Sed non omnis chamæpitys folia amittit, peritque, nam altera chamæpitys folio perpetuo est: majoris ponderis argumentum, quod Pinus Virgilii sit frutex, chamæpitys herba. Columella lib. 19. cap. 5. *Post hæc frequens sit incrementi majoris furculus, ut Rosmarini & utraque cybistis, est enim sativa & altera sua spontis, itemque semper virens pinus, & minor ilex, nam prolixior ab omnibus improbat.* Pinum inter frutices repositam videt lector. Nam primo de herbis, mox de fruticibus, demum de arboribus apibus prætis, agit Columella. Doctiss. Salmasius & Virgilius & Columellæ codicem depravatum esse, legendumque ostendit *tinum*, quod Philargyus duplicem fuisse scripturam, ipsius Virgilii manu annotat, pinus & tinus his verbis. *Legitur & tinus, est autem laurus sylvestris, cerulea bacca.* Idem ad hunc versum illi *tilie* atque *uberrima pinus.* Ipsius autem manu duplex fuisse scriptura *pinus & tinus.* Uber-

rima hic pro plurima. Fructum enim nullum fert tinus, sed multa semina facit. Tinus lauri species est sylvestris & frutex, Plinio lib. 15. cap. ult. teste. De hac Virgilius, non de chamæpity intelligendus. Chamæpityos generat tria sunt, de quibus singulatim agendum. Chamæpity prior à Dioscoride his fere verbis describitur. *Πόα ἱερὰ ἐπὶ γῆς, ὑπόκυρτος. Φύλλα δὲ ἔχει ὀρθία, αἰχμὴν μικρὰν ἀπὸ πύργου διὰ πλάγιν καὶ λιπαρώτερη καὶ διατὰ, πυκνὰ πρὸς τὰς κλάδας ὅσμιον ἔχοντα πίνους, αἰὶν λαμπρὰ, μέγιστα, ἢ λευκὰ* (vetus non legit. Marcellus expungit) *ῥιζὰς δὲ ὡς κινωρῶν* Herba est quæ humi serpit, incurvæ similis: foliis semper vivis minoris, at multo tenuioribus pinguioribusque & hisutis, circa ramulos densis, odore pinus, floribus tenuibus, luteis vel candidis radice cichorei. Plinius lib. 24. cap. 6. Chamæpity latine abiga vocatur, propter abortus, ab aliis Thus terre cubitalibus ramis flore pinus & odore. Ramis cubitalibus esse chamæpityn nemo scripsit, & experientia, falsum esse, docet. Confundit Plinius chamæpityos descriptiones. Alterum genus Dioscorides cubitalibus ramis esse tradit, nec flore pinus quis esse chamæpityn memoriae prodidit. Dioscorides flore tenui inquit esse, colore albo, vel luteo. Chamæpity prior, multis per terram cauliculis quasi repit: folia è singulis geniculis promit oblonga, angusta, in tres particulas fissa: flosculi ex alis foliorum lutei, tota herba nonnihil hirsuta, odore refinam piceam aut larignam refert. Alteram chamæpityn, capite sequenti nempe 176. his fere verbis describit. *Ἐστὶ δὲ καὶ ἑτέρα χαμαίπινος, καλεῖται ἔχουσα πικρὰ καὶ ἀγρυθαίνουσα λεπτομήκης, ἥμισυ δὲ ἰσχυρὰ τῇ ἀσπὶ αὐτῆς, καὶ ἀνθὸς λευκός, στίγμης ἢ μέλανος πρὸς τὴν αὐτὴν πίνον.* Est & altera chamæpitys ramis cubitalibus, in anchora speciem incurvatiss, gracilibus: coma supradicta similis, flore candido ac semine nigro, sed & hæc pinum redolet. Plinius loco citato

Chamæpityos altera Icon.

altera brevior, & incurvæ similis. Contra Dioscorides majorem inquit. Magni nominis Botanicus ut Plinium excuset inverso ordine de Chamæpityos generibus illum agere scribit, ac primum de majore, deinde de breviori, tum de mare verba facere. Sed confundi à Plinio historiam chamæpityos, verba incurvæ similis, satis ostendunt. Dioscorides enim hoc de secundo dixit, uti etiam Plinius. Verba *anchora in modum curvatis* Dodonæus in hunc sensum exponit. *Indicare inquit voluit repandas sive invicem oppositas alas anchoræ qualemunque speciem exhibere.* Pro altera chamæpity quidam habent plantam, quam vulgo chamæpityn laciniato folio vocant: hanc non esse chamæpityn his probatur rationibus,

bus, quod nec cubitalis, sed palmaris sit, nec prædicta chamæpity similis, sed foliis chamædryn referens, ideoque ab aliis ad chamædryos classẽ referatur. Accedit quod flore sit purpureo, cum florem candidum alteri tribuat chamæpity Dioscorides. Nec in minori errore versantur qui chamæpityo hanc spuriam ad botryn referunt. Nam botrysnomen accepit a semine, quod racematim ramulis adnascitur, sive quod plura ejus semina caulibus sic conferta pendeant, ut racemi in uva referant imaginem; uti addita tabella ostendit. De botry

Botrys.

διωδης, ἡ δὲ αἰα (rectius ἡ δὲ αἰα ut ad θεογονικὸν referatur) ἢ ἢ πίζα λεπτή, διασπυρμε. καὶ τὰ πάλαια δὲ ἐν καππαδοκίᾳ τοῖς τε φάροις, Ambrosia, quam aliqui botryn, alii botryn artemesiam appellant, exiguus frutex est triū palmorum altitudine, ramosus, folia circa unum caulem habet exigua, ceu rutæ, cauliculos vero minutis seminibus, quasi racemulis, qui nunquam florent, refertos. Est is odore vinoso ac suavis, radix tenuis & duum palmorum longitudine, necitur apud Cappadoces in coronis. Plinius lib. 27. cap. 4. Ambrosia vagi nominis est, & circa alias herbas fluctuat: fruticem unum habet densum, ramosum, tenuem, trium vero palmorum, tertia parte radicem breviorẽ, foliis rutæ. Circa imum caulem in ramulis semẽ est (lege, foliis rutæ circa imum caulem in ramulis) uvis dependentibus, odore vinoso. Qua de causa botrys a quibusdam vocatur, ab aliis artemesia: coronantur illà Cappadoces. Vagi inquit esse nominis. Id verissimum. Supra lib. 6. cap. de lilio ambrosiam liliũ dictum dixi; botryn ambrosiæ nomine gaudere hoc ipso capite audivimus. Alterum artemisiæ genus Ambrosiam appellari, rectis est Ruellius. Semper vivum majus hoc nomen audire, auctore est Dioscorides. Est etiam magmatidis nomen apud Æginetam lib. 7. cap. 18. Apud Ætium lib. 14. cap. 18. emplastri. Antidotum etiam quoddam ambrosiæ nomen obrinet, ut scribit lib. 2. de antidotis Galenus cap. 8. & 10. Idem potionem quandam ad phthicos sic dici lib. 7. κατὰ τὴν καπ. 3. scribit. Ambrosiam Deorum cibũ ex Homero, Hesychio, aliisque esse constat. ambrosiam Deorum potum refert Athenæus li. 2. Homerus Odiss. lib. 13. τὸ θεῖον καὶ ἰνὸς δὲ ἔλαο. Ambrosiam scribit. Plantam de qua nobis sermo, Ambrosiam dictam ajunt ab α & βεγες mortalis, interposito μ vocalitatis gratia; vel quod mortales eam non edant, vel quod qui eam commederint immortales evadant: ideoque καὶ τὸν θῶν βρώμα Deorum cibum dicitur, eximie fragrantie gratia Diis expetita. Pro Ambrosia Mathioli pingit coronopum repentem Dodonæi, pseudo-ambrosiam à Camerario dictã. Flosculos planta hæc fert è foliorũ sinu candidos, exiguos, odore vinoso caret, penè inodora. Nec reprimendi, nec repellendi, uti Dioscorides & Galenus de ambrosia scribunt, nec adstringendi vi prædita, sed calida & sicca ad nasturtii hortensis uti saporem, sic & qualitatem accedens: est tamen imitior & minus calida. Nec ambrosia altera Mathioli, quã alii artemesiam tenuifoliam vocant, veterum ambrosia est; quia calida & sicca, nec folia infima minora, sed majora habent abrotoni maris æmulantia, paulo tamen minora & longiora. Pro ambrosia plantam

Ambrosia.

Aaaa

Dodo-

hac occasione quædam dicenda nobis. Hæc mulierculis quondam notior quam pharmacopœis. Etenim odoris gratia vestimentis, pannis, linteis, curiose eam interponebant. Nunc pharmacopœis notior. Ex hac enim parant electuaria cum melle ad morbos pulmonum. Hanc Dioscorides lib. 3. cap. 130. his fere verbis describit, βότρυς ποταμὴν ὅλην μὴ λίαν, γαμνοειδὴς, ἀφ' ἧς ἡ ἀμύνη, ποταμὸς ἔχειται, καὶ τὸ δὲ πᾶν τοῦ ὅλου τοῖς κλωνίοις ἀπὸ τῆς φύλλου καὶ χαρῶν ἡμερῶν ποταμὸς καὶ τὸ σύμπαν ἐν αὐτῇ ἐκτετακέναι. διὸ καὶ ἡμεῖς αὐτὴν συνήθηται. Φύττει δὲ μέγιστον ἀπὸ χαρῶν ὁδῶν καὶ χαρῶν ὁδῶν καὶ τῶν αὐτῶν ἀμύνης καὶ καππαδοκίᾳ καὶ τῇς ἀρτημισίαις. Botrys herba lutea tota, fruticosa, latè sparsa, & alis compluribus prædita. Semen circa totos ramulos nascitur, folia cichorio similia, numerosa. Herba vero tota suaviter olet, quamobrem vestibus etiam interponitur. Invenitur vero potissimum circa profluentes aquas, & in torrentium ripis: hanc Cappadoces ambrosiam vocant, alii artemesiam. Plinius lib. 27. cap. 8. Botrys fruticosa herba est, luteis ramulis, semen circa totam nascitur, folia cichorio similia. Invenitur in torrentium ripis. Medetur orthopnoicis. Hanc Cappadoces ambrosiam vocant, alii Artemesiam. Idem lib. 25. cap. 7. cum artemesia confundit botryn; uti cap. de artemesia probabo. Herbam inquit Dioscorides totam luteam esse. id verum est, cum maturerit; tum enim in viridi luteo languescit colore, gummoso quodam lentore prædita, quo colligentium manus inficit. Antequam adoleverit, ac quum primum prodit, folia magis virent, ac inferiore parte virente folia cichorio comparari possunt, sed erigero similiora, utrimque laciniata atque profundius incisa. Cappadoces hanc ambrosiam vocare scribunt Dioscorides & Plinius. Idem Dioscorides ambrosiã botryn appellari ab aliquibus notat l. 3. c. 129. Ἀμβροσία οἱ δὲ βότρυς, οἱ δὲ βότρυς ἀρτημισία, γαμνοειδὴς ἵσα ἀπὸ τῆς ἀμύνης τὸ ὕψος, πολυκλάδος. φύλλα ἔχουσι τὴν αἰσθητὴν καὶ καὶ μικρὰ ὡς πηγαίου. Τὰ δὲ καὶ αἰσθητὰ ἀπὸ τῆς ἀμύνης καὶ βότρυς οἱ δὲ μὴ ἀπὸ τῆς ἀμύνης, τῇ ὁσμῇ

σιν εἰ μὴ πὶ καὶ αὐτοὶ ἔσονται καρποφόροι. ὡς περὶ τῶν δένδρων. Διαφέρει δὲ καὶ τὰ φύλλα σχεδὸν ἐκ ἐλάττησιν, ἀλλὰ πλείοσι διαφοραῖς, ἢ τὰ τῶν δένδρων. Ἐπεὶ αὐτὰ δὲ ἐκείνα διαφορὰς ἔχει. μεγίστην μὲν ὡς εἰπεῖν, ὅτι τὰ μὲν δὲ τὸ μίσχον παρὰ φύκας, τὰ δὲ, αὐτὰ μὲν καὶ αὐτὰ ὡς ἀπὸ τῶν. τὰ δὲ, καυλικὴ πνι παρὰ φύκας. καὶ τῶν μὲν, ἐκ τῆς βλάστησιν παρὰ φύκας. τῶν δὲ πλείων τὰ φύλλα, ἔσχεδον ἐν τῇ δέχρῃ μέγιστον γίνονται, καὶ μάλιστα ἐδάδιμα. τὰ δὲ, ἐκ τῶν δένδρων καὶ παρὰ φύκας πνι καὶ λόν. Διαφέρει δὲ καὶ τὰς αὐτῶν πολὺ. ἐν μὲν γὰρ τὰς δένδροις τὰ, γε πλείους λευκά. τὰ δὲ, μικρὸν ὅσον παρὰ φύκας, τὰ δὲ πώδη, ἔχουσιν. Ἡ κεχρωσμένων δὲ ἀντικλῶν πολλὰ καὶ παντοδαπαὶ χροῖα καὶ εὐκρεῖαι, ἔμεμιγμένα, ἔχουσιν δὲ καὶ αἰσμοί. καὶ ἐν τῶν μὲν δένδρων τὴν ἀνθὺν ἀνθῶν ποιεῖται. τῶν δὲ ἐν τῇ μέρῃ, ὡς περὶ ἐλέχθην, καὶ περὶ ἑκάστη. διὸ καὶ πολλὴν χροῖαν ἀνθῶν. καθάπερ ἀλλὰ πὶ πολλὰ καὶ τὸ ἡλιότροπον, καὶ τὸ καχάριον. πολλὰ δὲ καὶ τῶν ῥιζῶν διαφοραί. καὶ τῶν πνιὰ τῶν φανερώμεναι. εἰσὶ γὰρ αἱ μὲν ἑυλωθεῖς, αἱ δὲ παρὰ φύκας ἑυλωθεῖς. ὡς περὶ τῶν ἡμέρων. καθάπερ αἱ τῆς σίτης, καὶ τῆς πῶας τῆς πλείους. αὐτὰν δὲ τῶν ἐκαστῶν πλείους ἔχουσιν διαφοραῖς. χροῖασι, ὁσμῶν, χυλοῖς, μεγέθεσιν. αἱ μὲν γὰρ λευκαί, αἱ δὲ, μέλαινα, αἱ δὲ ῥοδία. καθάπερ ἡ τῆς ἀρχαῖας, καὶ ἡ ἑρεθιδαν. αἱ δὲ ὡς περὶ ξανθὰ καὶ ἑυλωθεῖς. Ἐγλυκεῖα δὲ, ἔπικρα, καὶ ῥιμῆα, καὶ ἑυλωθεῖς, καὶ κακώδεις, καὶ ἐν τῇ φαρμακώδεις, ὡς ἐν ἀλλοῖς εἴρηται, διαφοραὶ δὲ καὶ τῶν παρὰ φύκας. αἱ μὲν γὰρ ἑυλογγύλα, αἱ δὲ παρὰ φύκας ἑυλωθεῖς. ὡς περὶ ἀσφοδέλα καὶ κρόκα. καὶ αἱ μὲν λευκώδεις, ὡς περὶ ἡ τῆς βολῆς καὶ τῆς σκύλης, καὶ ὅσα βολῶδεις. καὶ κρομμύς δὲ ἑυλωθεῖς, καὶ ὅσα τῶν τῶν οἰοῖται. αἱ δὲ, ἐμαλῆς, καὶ ψαθραῖ, καὶ μάλα, ἔδολα, ἔσπερ ἀφλοῖοι καθάπερ ἡ ἄρρα. αἱ δὲ καὶ φλοῖον ἔχουσιν παρὰ τῇ παρὰ φύκας. αἱ δὲ καὶ καυλικῶν, καὶ τῆς γογγυλίδου. Ἡ δὲ ἄπασα δὲ ἑυλωθεῖς, ἡ γλυκεῖα, ἡ ἑυλωθεῖς, ἡ ἐδάδιμοι. καὶ αἱ πικραὶ ἄρωτοι. ἀλλ' ἔσται ἀβλαβῆς εἰς τῶν σώματι μὲν τὴν παρὰ φύκας. ἐν τῇ γὰρ γλυκεῖα μὲν, θανάσιμοι δὲ καὶ νοσώδεις. αἱ δὲ, πικραὶ μὲν ἡ κακώδεις, ὡς φέλιμοι δὲ. τὴν αὐτὴν δὲ τῶν καὶ φύλλα καὶ καυλοῖ. καθάπερ ἡ ἀψινθία, καὶ ἡ κενταύρις. Διαφοραὶ δὲ καὶ τῶν βλάστησιν, καὶ τῶν ἀνθῶν. οἷον δέχρῳ μὲν καὶ μὲν, καὶ μεσάντῳ. καὶ πάλιν ἡ ἥρας, ἡ ἥρας, ἡ μεσάντῳ. καὶ τῶν καρπῶν δὲ ὁμοῖως, τῶν βρωτῶν εἶναι, καὶ καυλῶν εἶναι, καὶ φύλλα, καὶ ἀπέρματα, καὶ ῥιζῶν. καὶ ἐν αὐτοῖς τῶν καὶ τῶν χυλῶν. οἷον, καὶ ὅσα τῶν, καὶ γλυκύτητι καὶ ἀσπιδιότητι. καὶ ταῖς ἀλλοῖς ταῖς ποιότησιν. ἀπὸ τῶν τῶν καὶ τὸ μάλλον. τὰς μὲν δὲν διαφοραῖς ἐν τῶν ληπτέον.

sicuti in arborum genere. Quin etiam folia eorum id enim in non paucioribus, sed pluribus fere differentiis, quam caulibus sunt arborum, inter se distant: nec differentiis carent, dit, ac simul quibus planè ab illis possint fecerni. Sed maximam cum ramulorum proferuntur, quod pediculo illa dependet, hæc autem (ut breviter dicam) seipsis adhærent. Verum lum quædam non desunt, quæ cauliculaeo quodam appendice dam emit- annectantur. Sunt quibus antequam folia, protrut, quod in di caulis soleat. Maximæ tamen parti folia prærum- spinosis etiã fieri obser- punt, amplissimaque pene inter initia fiunt, & maxi- vatur; modò me ad cibum idonea. Arboribus vero omnibus cau- ne nimis liculus quidam ante propellitur, frons deinde emer- sint spinose git. Differunt etiam floribus plurimum. Quippe veluti son- cum in arboribus pars maxima florum candeat, & chus. Sunc quædam paulum ad purpuram vergat: nec desint etiam alia qui herbidi, atque pallidi sint: nulli verò colore fructifera, *ardentiori habeantur. In herbarum autem gene- alia sterilia atque in to- re permulti, & varii, tum synceri, tum misti, tum tum ex her- odorati, tum & hebetes sentiantur. Item arbores flo- baceis, alia rem, sed non particulatim universum profundunt. folia tantu Herbarum vero quædam per partes florescunt, ut ferunt: alia de ocimo diximus. Vnde fit, ut diutius floreat. caulem & Sicut alia multa, & in primis solaris, atque cicho- florem edut, sed fructum rea. Quin etiam radicem multæ differentiæ, atque nullum. prædictis sunt planiores. Sunt enim aliæ lignosæ, *Vividiori- aliæ carnosæ, nervosæque. Sicut etiam in genere & Inodori- fativorum conspici licet: ceu *frumenti, & herbæ sentiantur. specialiter nuncupatæ majore ex parte. Earum Nonnullæ autem ipsarum singulæ plurimis inter se differen- arbores flo- tiis distant; colore, odore, sapore, magnitudine. res confer- Alia namque candidæ, aliæ nigræ, aliæ rubicundæ. tim edunt. Ut anchusæ, atque rubiæ. Aliæ quasi flavæ, & sur- & Heliotro- culi speciem gerentes. Adde dulces, amaras, acres, pium. odoratas, maleque olentes. Nec desunt quæ vim * Ut in fru- habeant medicam, ut alias dictum est. Carnosis mentorum- quoque differentiæ insunt. Nam aliæ rotundæ, berbarum- aliæ oblongæ, glandosæque, ut astulæ regiæ, atque que pluri- croci. Et aliæ multis tunicis constant; ut bulbi, mare obser- vel cujusvis generis bulbosi; adde capræ, & gethyi, vare licet. & similia. Aliæ æquales, fungosæ, mollesque toto corpore, & quasi corticis omnis exortes, ut ari. & Cyclami- Vel corticem carni adhærentem habent; ut maliter- nis. ræ, & rapæ. Non autem omnes odoratæ, aut dulces, cibo idoneæ sunt, nec omnes amaræ gustui aver- fantur: sed quæ postea, quam in cibo assumptæ fue- re, nihil nocuerint corpori, eas tantum esculentas statuimus. Quædam enim, quamvis dulces, mor- tiferæ tamen atque morbosæ sunt: aliæ, quamvis a- maræ aut maleolentes, utiles plane sentiuntur. Pari modo & folia, caulesque se habent; ceu absinthii, & fellis terræ. Discrimen etiam in germinando, & in floreando; ut hyeme incipiente, aut media, & aut æstare, aut autumno. Quin & in fructibus ratio aut vere, gustandi eadem est, & in caulibus, & foliis & semi- aut æstate. nibus, & radicibus: atque in iis ipsis pro ratione sa- porum differentiæ constant; ut acidi, acris, dulcis, austeri, & reliquorum ejusmodi, tum simpliciter, tum ratione qualitatis remissioris, intensiorisve. Ergo differentias colligi hinc omnino oportet.

JULII SCALIGERI AD CAP. IX.

Videtur pars hæc cum superiore continuanda. De caule enim agit. Fortasse, inde caput aliud incipiendum est. Epi δὲ τὴν μὲν ἀρχήν. Cum quibus conjunges illa suprema verba. Διαφοραὶ δὲ καὶ τῶν βλάστησιν. Huic sanè capiti anteponendum erat caput de radicibus.

Ἐπι γὰρ φύλλα. Theodorus, foliata ab radice. Mirā si herba definitio est ea, quæ ab radice statim emittunt folia; quo modo ἡ πικραλὶς φύλλα quædam sint. Intellige autē caule folia in ipso esse, ad radicem non esse omnibus. Adde τὰ. τὰ δὲ ἀμ-

φοτέρων. Ἐ dele καὶ καὶ ἐπικαυλοφύλλα. Ex Hermolao petes judicium de Theodoro, qui ἀνθῶν, Nigellam hic.

Ἐπι γὰρ φύλλα ἡ κεχρωσμένη. Nequaquam hic locus negli- gendus est. Κορωνίς enim quod ego cornu cervi, Romanis herbam stellam vocant, ἐπικαυλοφύλλον est. At Theophrastus alibi connumerat inter acutas. Idcirco recentiores, quos equidem honoris causa nomino, putarunt genus esse grami- nis. Quod tamen Plinius in vicesimo quarto aculeatum gra- men cum vocet, coronopodii nomen ei non attribuit. Id gra- men

men vero non est επιρριόφυλλον μέλαν, sed ἰσομήθεον. At hic inter τὰ επιρριόφυλλα pro exemplo est. In Anchusæ quoque stipite foliola animadvertimus. Φυλλαῖς lege ex Plinio, non ἀφυλλαῖς, ut scriptum est. Notabis duplex ἁρμονία.

Τὸ κίχριν. Theodorus Iutubum, sive Ampulla. Ambubeia scriptum est in codicibus Dioscoridis. Quæ vox idem est, quod erraticum. Est & alius error. Cum enim sic instituisse dicere: Id enim in caulibus. Debuerat verbum subnectere (fundit) aut aliud tale. Verum lapsus est in alium rectum casum. Emergit, inquit, flosculus. Et omisit verba illa, τὸν ἀκαρπώδην κερμίδιν. Sententia est, etiam in spinosis quasdam inveniri tales: modo ne spinose sint nimis. Veluti fonschus, molliore namque spina est. Theodorus autem non temere videtur omisisse. Multa enim vel spinosissima, talia sunt, ut Scolymorum genera sylvestria. Est & casus mutarid. ἰνα. & postea τὸν ἀκαρπώδην. Illa vero barbaries est. Alia, inquit, usque folia tantum veniunt. Et negligentia Theophrasti. Quis cum herbas quasdam scriberet, Edere florem ferre, fructum nullum: nullum apposuit exemplum. Iam florem quidem edit, sed liliaceum: fructus nullus sequitur.

Τὸν ῥιζὸν ἐν τῇ βλαστῇ. Antecedit caulis folia. Non igitur herbae sunt: quemadmodum supra monebamur: aut aliam queramus definitionem. Eadem ratione minus recte dictum sit. τὸ ἐκ τῶν ῥιζῶν ἀναστῆναι καὶ καλόν. Non enim pars arborum, sed omnes emittunt primum ab radice caulem. Ea namque definitio recepta est. Theodori codex post ea verba habuit illa, ὡς πρὸς τὸ φῶς. aut tale quid. Sic enim addit. Frons deinde emergit. Si non sunt: non considerem. intelliguntur enim.

Διαφύκει τὸ τοῖς ἀνθῶσι. Hæc supra debuit ponere: ubi de floribus agebat.

Κατασπένδων ἢ ἀνθῶν. Hic desunt verba sic. κατασπένδων ἢ ἀνθῶν ἐδῶν. ἐν τῷ τοῖς ἀνθῶσι περὶ καί. Theodorus, ἀνθῶν, ar-

dentiori. Vividiorē dicas mollius, & lege ἀκαρπῶν, non ἰσομήθων. Id est, puri. subdit enim μεμινῆναι.

Καὶ εἰς τὸν τῶν ῥιζῶν τὸν ἀνθῶν ἀδελφόν. Theodorus male omisit, εἰς τὸν. Neque enim omnes arbores cunctos simul edunt flores. Genere fœminino ἀνθῶν dixit, ut Nicander.

Πολλὰ ἢ καὶ τὸν ῥιζῶν ἀδελφόν. Aliud caput facito.

Εὐλοιδεύς. Theodorus, Surculi speciem gerentes. Non, sed lignosæ, ut Glycyrrhizæ. Gentianæ autem minus. Nota, cum dixit εὐλοιδεύς, repetit hic, εὐλοιδεύς.

Ἐκ τῶν ἀκαρπῶν ἢ ἀνθῶν, ἢ γλυκύων, ἢ ἰσομήθων. Videbantur odoratis, & dulcibus deberi natura, atque usus ad vescendum. At recte negat hoc: minus tamen perspicua loquutio. Nam ἰσομήθων, est prædicatum propositionis. Ictico obturbatur à particula, ἢ: Videntur enim esse quatuor membra æqualia, per tres illas notas disjunctionis. Mallet, abesset sic, ἰσομήθων, ἢ γλυκύων, ἰσομήθων, ἢ ἰσομήθων. Elegantiùs quoque sic dixerem. Αἱ δὲ ἰσομήθων, ἢ γλυκύων, ἢ ἀκαρπῶν, ἢ ἰσομήθων, ἢ ἰσομήθων. Theodorus omisit, ἰσομήθων: & simpliciter est, ἰσομήθων, interpretatus. Vtrumque tamen necessarium est. Nam odoratæ ἰσομήθων videbantur esse debere omnes. Interpretemur ori gratas. Nam apud Tragicos est, auribus gratum, πῖ ἰσομήθων.

Κατασπένδων. Corrige, κατασπένδων. Et observabis quemadmodum ἀφύλλων, non contra distinguuntur τὸ ἀβρωτὶ εἶναι: sed τὸ ἰσομήθων. Itaque æquivocè digeruntur.

Διαφύκει τὸ καὶ τῶν βλαστῶν. Hæc adjungenda erant superioribus ἀνθῶν βλαστῶν: ac totum postponendum capiti de radicibus. Theodorus μὲν τὸν, mediata. At Latini dicunt, media die, aut nocte, aut hyeme, ad hunc sensum.

Οἷον ἰσχυρὸν. Theodorus addit, δαμνύτην. Et τὸ μᾶλλον auxit paraphrasi. Ait enim, qualitatis remissioris, intensiorisque.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Hanc partem cum superiore continuandam; Scaliger dixit, quod de caule agat, cum tamen verius de differentia in foliorum positu loquere agat. Plantas enim alias folia humi sparsa habere, alias in caule, alias & in caule, & humi sparsa. Ineptè hunc locum Plinius cap. 16. lib. 21. Aculeatarum caules aliquarum per terram serpunt, ut ejus quam coronopum vocant. E diverso stant, anchusa inficiendo ligno, cerisque radice apta, & e mitioribus anthemis, & phyllantes, & anemone, & aphace. Caule foliato est & crepis & apate. Differentia foliorum est hic quæ in arboribus, brevitate pediculi & longitudine, angustis ipsius foliis, amplitudine, angulis, incisuris, odore, flore. Diuturnior hic quibusdam per partes florentibus, ut ocimo, heliotropio, aphace, onocibla. Hæc partim, ut dixi, inepta, partim depravata. De aculeatis apud Theophrastum mentio nulla, nec caules serpere, sed, folia coronopi terræ instrata scribit: nec anchusæ caulem serpere, vel stare, sed uti de coronopo scripsit, folia humi jacere. Mendo etiam non vacat locus hic. Pintianus legit, & ejus quam coronopum vocant, & anthemis, & anchusa, & phyllantes. Reliqua inserta putat; nempe inficiendo ligno cerisque radice apta, & mitioribus. Ego tamen non inserta puto, & si inserta sint, falsa scribit Plinius. Nec anthemidis, nec anemones caules serpunt, sed assurgunt. Anchusam ligna & lineæ inficere quilibet novit; radicem ceris aptam esse. mirabitur quispiam: Ita tamen docet Plinius, nec tantum hoc loco, sed eodem etiam hoc libro ad finem cap. 14. Ubi inquit, nigrescit cera addito chartarum cinere, sicut anchusa admista rubet. Illic mendum esse cum Pintiano affirmo. Caule foliato est crepis & apate. Lege picrā, lotus. Uti in antiquissimo, teste Pintiano scribitur. Quæ lectio Theophrasti hoc loco munitur. Idem codex legit, amplitudine jam vero angulis, incisuris, odore. Etiam ad finem legendum onocheiles. Sed duas has postremas voces, præter orationem Theophrasti addidisse Pliniū Dalecampius observavit, ac illarū loco cichorium à Theophrasto adscribi. Capite vero decimo lib. 7. Eundem scribere aphacen onocheiles, plantaginem, cichorium proventum floris sui propagare, tradit. Nunc de singulis plantis, quæ Theophrastus, Dioscorides, & Plinius scribunt examinanda.

Κατασπένδων dictam viri Docti scribunt, à pedis cornicis similitudine, quam ejus exprimunt folia. Alii quod ejus stylus, è mediis foliis exurgens, in cornicis pedem

conformatus articuletur, reliquam exhibens crucis effigiem. Infima Græcia καρχήσας quasi corvidæ vocavit. Hesychius καρχήσας πῶς τις ἢ καρχήσας λέγουσιν. Hanc plantam Theophrastus folia humi sparsa habere scribit. Plinius humi serpere dixit. Aliam notam hujus Theophrastus tradidit lib. 2. de caus. cap. 7. amaram inquit esse uti cichoracea universa. Hanc Dioscorides lib. 2. cap. 158. describit καρχήσας ἀνθῶν βατίνιον καὶ ἰδιόφονος ἰσχυρὸν καὶ πικρὸν (sic cum Ruellio, Marcello, ac Saraceno lego. Hæc lectio Plinii lib. 19. cap. 22. & Oribasii nititur auctoritate. Accedit, quod quid per καρχήσας, id est, figuratum, aut figuris distinctum folium Dioscorides designare voluerit, non satis assequi possit, τὸ φύλλον. λαχανώδης δὲ καὶ τὸ ἐφ' ἑνὶ ῥιζῶν λιπὴν ἔχει, τυπικὴν ἰσομήθων πῶς καὶ οἰκιστὴς ποιεῖται, ὅτι ἐν χιρσὶ τῶν τοῖς, καὶ ἐν χιρσὶ καὶ ἐν τοῖς ἰδιόφονος. Coronopus oblonga herbula est humi strata, cui folia sunt incisurā divisa. Atque hæc quidem oleris modo cocta estur. radicem porro habet tenuem, astringentem, quæ celiaci in cibo præclare facit. Cæterum provenit locis incultis, in aggeribus, & secus vias. Foliorum descriptionem aliis ex locis Dioscoridis peti licet, uti cap. de Phyllo lib. 4. cap. 70. ὡς καὶ φύλλον ἔχει καρχήσας ὅμοιον, διστὶ καὶ μακρὸν πρὸς. Eodem lib. cap. 11. de holoistio, φύλλον ἔχει καὶ κλάματι καρχήσας, ἢ ἀνθῶν, τυπικὸν. Folius, viticulisque coronopodi, aut graminis proximis. Transposita verba hæc; puto legendum κλάματι ἔχει ἔχει καὶ φύλλον. Nullis viticulis coronopus, nullis gramen præditum. Idem eodem lib. cap. 134. De catanance, φύλλον μακρὸν ὡς καρχήσας, folia longa ceu Coronopi. Eodem lib. capit. 153. De Sesamoide. ἔχοντι φύλλον καρχήσας ὅμοιον, διστὶ πρὸς καὶ τὸ καὶ μακρὸν πρὸς: folia coronopi, at hirsutiora minoraque. Plinius lib. 22. capit. 19. Coronopus oblonga herba est cum fissurā: feritur interim, quoniam tardè celiaci præclare facit in cinere tosta. Quæ planta veterum coronopus sit, inter recentiores non convenit. Quam Brunsfeldus ostendit, ranunculus est, uti altera addita tabella, in qua ranunculus sylvestris ad vivum depictus est, (sed flore simplici, non uti Brunsfeldii, flore pleno) satis ostendit. Omnis ranunculus urens, nullus astringens: nemo ranuncolorum foliis oleris modo vescitur, cælicacique ranuncolorum radix inepta. Alii gramen ischæmon Lobelii coronopum statuunt. Hæc folia fissa non habet, sed graminis simillima. Dodonæus ex codice Cæsareo antiquissimo

picturam

Coronopus ex libro nostro

picturam adfert, quam coronopum verum referre inquit. Huic similem plantam quam ex Creta accepimus à Ioanne Bergero depingi curavimus. Foliis hæc caret; videtur eadem esse, quæ à Dodon. describitur, & quam Alpinus trifolii cretici nomine, lib. 2. de Plantis exoticis exhibet; nisi quod Lobus sive; corniculum, in quo semen recurvum, corvi pedem magis referat, loculis tribus, quatuorve distinctum, quas distinctiones trifolium corniculatum creticum non habet. Ut ut sit, hæc figura veterum coronopum non refert. folia enim fert neuti-

quam fissa; plane psyllio dissimilia. Alii cornucervi repentem coronopum existimant; sed hanc calidam & siccam esse fatentur omnes; coronopus contra adstringens, ac idcirco frigida & sicca. Sed non omnia adstringentia frigida sunt, adstringit Theriaca, adstringit ruta; nemo tamen frigidam dixit. Accedit quod calidam & siccam esse, ex Theophrasto colligi possit; quippe ille amarum dixit coronopum, sed amara calida & sicca sunt, teste Galeno. Illud tamen obesse videtur, quod tota planta humi incumbat vel repat; cum folia tantum ed-

Cornu cervi repens.

ronopi telluri instrata sint, & uti Theophrastus & Dioscorides scribunt, cauliculi foliis destituti sunt. Cum Pliniana descriptione optimè hæc planta convenit. Etenim repit, & ob seminum conceptacula aspera, non inepte inter aculeata recenseri posset. Ego herbam stellam proximè ad descriptionem Dioscoridis, & Theophrasti accedere existimo. Imo cum viris doctioribus hanc coronopum esse dico. Negat tamen Clarissimus Dodonæus; idque his rationibus motus, quod nec oblonga sit herba, nec ullo modo repat, viticulosisque caulibus quibus serpat destituta sit. Herbulam esse oblongam, ex ipsius Dodonæi verbis colligi potest. Ad plantagines, inquit, accedit herba stella appellata; folia huius oblonga, angusta, adnatis utrimque appendicibus ramosa, instar cervini cornu, exiguis pilis tenuissimis asperiuscula, quæ radiantis stelle in modum orbiculatim strata humi decumbunt. Exit inter hæc coliculus a medio fastigium usque flosculis, deinde seminibus gravidis, instar spinæ majoris plantaginis, quam proximè; tamen si minor & brevior re-

fert; radix, longa, tenuis, albida. Considera lector an non oblonga herbula dici possit, folia, caules, radix, omnia oblonga. Ad alterum argumentum quod non repat, responsum jam est. Solus enim Plinius serpere dixit; & Plinium Theophrasti locum malè exscripsisse jam probavimus. Satis clarè Theophrastus folia humi decumbere scribit, cauliculosque foliis carere. Et cum Dioscorides plantam humi strata inquit, intelligit, folia uti scripsit Theophrastus, terræ sparsa esse. Ad tertium respondeo; nemo unquam dixit, coronopum viticulosos cauliculos quibus serpat, habere; nisi forte id ex depravato Dioscoridis codice colligere quis velit. Idè colligat oportet, gramen tales viticulos, habere quod præter veritatem est; radicibus enim, non caulibus serpat. Finem ut faciam, hanc dico verum & legitimum veterum esse coronopum, repentem verò alterum coronopi genus, vel fortè Plinii, si locum supra citatum ex Theoph. non exscripsit; quod parum verisimile videtur. Habet coronopus spuria quædam nomina, quæ perbellè herbæ stellæ, sive cornucervi

Coronopus.

cervi (sic enim vocatur nomenque accepit, quod foliis comosis ipsius cornucervini prae se ferat similitudinem) adscribi possunt Auctor Auctuarii δὲ δὲ ἀμύνει, οἱ δὲ ἀμύνει, οἱ δὲ ἀμύνει. Sanguinaria dicitur quod sanguinis rejectionibus medeatur, qua vi pollet herba stella. Astrion cur dicatur, ex descriptione jam liquet. Eadem de causa & hodie herba stella dicitur. Ammonos quasi arenaceus, quod locis arenosis proveniat. Errat denique vir magni nominis quod verrucariam, sive Heliotropium, de quo alibi, coronopum esse statuit. Obstare fatetur quod radix verrucariae acris sit, contra συνπικρὴν esse coronopi, scripserit Dioscorides, sed verbum συνπικρὴν, δριμύτην significare inquit. Id probat ex Galeni lib. xi. de symp. cap. αὐτὴν πικρὰν καὶ στατήν, loco, ubi Galenus, οὐκ ἀσθενὴς διοσκουρίδης, πολλὰ μὲν καλῶς εἰρηκεῖν τὴν αὐτὴν πικρὴν ὕλην ἰσχυρομέναν, ἀλλὰ οὐκ εἰς τὴν σημανόμενα τὴν ἰδιότητα ἀπομνηστικῶν: ἔτι δὲ οὕτως λέγει συνπικρὴν ἔχειν εἶναι τὴν αὐτὴν ὅτι οὐκ εἶναι μὲν τὴν δριμύτην ἀλλὰ τὴν συνπικρὴν βάλαντι δηλοῦσαι. Qualis est Dioscorides Anazarbensis, qui profecto multa bene dixit, eorum quae de materia medica memoriae prodidit, ceterum significata graecanicarum vocum non satis pernovit. Hic ergo cum ait magis esse adstrictorium adipem caprinum suillo, siquidem acriorem significare velit, per magis adstrictorium. Huc usque citat locum Galeni, quae sequuntur sensum plenum reddunt. Pergit, itaq; Galenus. εὐδελξόμεθα τὴν λόγον ἀσλαστήν. εἰ δὲ τὸ τοιαύτην ἔχον ποιότητά τε καὶ δύναμιν οἷον πρὸς καὶ ῥῆον καὶ ἀληθὴ φάρμακον εἶναι λόγον, Accipimus sermonem seu verum; at si tamen habentem qualitatem, ac facultatem ac ῥῆον & ῥῆον haud verum esse sermonem dicimus. Non scribit Galenus Dioscoridem per συνπικρὴν intelligere δριμύτην, sed si sic intelligat, verum scripserit, fin minus praeter veritatem esse quod memoriae prodidit. Sed esto quod alibi Dioscorides per συνπικρὴν δριμύτην intellexerit, an itaq; ubique, & hoc etiam capite Galenus, Aegineta, Aetius coronopum συνπικρὴν esse scribunt, συνπικρὴν itaque capite de coronopo adstringens significat. Sed ponamus secus esse; nec sic verrucaria satis convenit, ubi ejus folia oblonga, psyllio similia, insuper ubi folia fissa, & quis ejus ramulos folijs destitui, quis folia humi sparsa affirmare audeat. Itaque planta haec coronopus esse nequit.

Aetius duo esse genera ex hoc capite facillimè probari potest. Unum quod humi instrata folia habet, alterum quod caule constat foliato. Doctissimus Gaza nigellam interpretatur, & lib. i. ca. 22. gith, nescio qua fretus auctoritate. Nigellam, sive Gith Graeci μελάριον

ἡνὲν vocant. Plinius lib. 20. cap. 17. Gith ex Graecis aliis Melanthion, alii melaspermum (melanspermum Dalecampius) vocant, optimum quod excitatissimum odoris, & quam nigerrimum. Unde recentiores nigellam vocarunt. Nigella sive melanthium cum neutro convenit Anthemio. Etenim primum caulem habet foliis viduum, sive folia humi strata. Alterum florem fert medio luteum, sive aureum, forinsecus candidum. Quae notae in nigella desiderantur. Forte non malè feret lector, si nigellae descriptionem, ac genera hoc capite addidero. Sic itaque de Melanthio Dioscorides lib. 3. cap. 93. μελάριον ἡμεῖς καὶ ἰσχυρὸν ἔχει, λιπρὸν καὶ φθόνον, δισπῶν καὶ ἡ καὶ μελάν, φύλλα ἔχει μικρὰ (Ald. λιπρὸν) μικρὰ τε καὶ δισπῶν. Serapio αὖτ' ἔχει, μελάριον legisse videtur; mollia siquidem interpretatus est. Alii juxta alteram lectionem legendum censent, λιπρὸν, ὡς περὶ ἡμεῖς ἔχον, μικρὰ τε καὶ δισπῶν. Hac in difficultate certi nihil constitui potest, siquidem de melanthio ne mentionem quidem facit Oribasius. Veritati proxima vulgata videtur lectio. Nam tenuiora habet folia vulgaris nigella, & minor sunt quam Senecionis, coriandri tamen similiora. ὡς περὶ ἡμεῖς ἔχον, λιπρὸν τε καὶ φθόνον, καὶ μελάριον ἰσχυρὸν ἔχει, μικρὰ τε καὶ δισπῶν (alter codex λιπρὸν) ὡς μελάριον ἰσχυρὸν ἔχει, καὶ μελάριον ἰσχυρὸν ἔχει, καὶ μελάριον ἰσχυρὸν ἔχει. Melanthium frutex est exiguus, surculis tenuibus, in binum dodrantum altitudinem, aut etiam amplius assurgens, foliis parvis, veluti senecionis, verum multo tenuioribus, capitulo in cacumine parvo seu papaveris, oblongo, intrinsecus dissepimentis quibusdam praedito: intra quae semen latet nigrum, acre, odoratum. Vulgare melanthium exigui instar fruticis

Nigella.

assurgit tenuibus cauliculis dodrantibus, ramulis aliquot brachiatis: folia in minutulas partes dissecta, superioribus coriandri ferè similia, flosculi in summis virgulis, multis staminibus intus, rotæ ferè figura, colore in candido caerulei, & mediis floribus paulatim enascuntur oblonga, angulosa, & superius quinque plerumque, aut sex apices ferentia vascula, seu papaveris multo tamen minora, interius quinque aut sex membranis recta descendentibus, in totidem camerulas, seu loculamenta discreta, quibus milii quantitate nigra, angulosa continentur semina, intus candidam medullam habentia, pastinacæ sapore & odore; multo tamen acriore; radice nictur tenui & supervacua. Nigellæ genera octo observarunt recentiores, de quibus Lector phytopinacem Bauhini consulat. Sufficit nobis demonstrat-

στράσε nigellam, neutrum Anthemium Theophrasti esse. Nunc quæ planta Anthemion referat inquirendum. Multæ plantæ hoc nomine donatæ sunt. Dioscorides lib. 3. cap. 154. plantam Anthemidis nomine describit, quam vulgo chamæmelum, vel camomillam vocant. Auctoriorum auctor Anthyllida illud nomen obtinere auctor est, ἀνθῆμις, ὅς ἐστι ἀνθυλλῶν, ὅς ἐστι ἀνθήμεϊδα, ὅς ἐστι ἐρανθήμεϊς, ὅς ἐστι λουκάνθημεον. Idem de parthenio, λουκάνθημεον, ὅς ἐστι ἀνθήμεϊς, ὅς ἐστι χαμαίμελλον, ὅς ἐστι χρυσόμελλις. Idem Pythagoram malvam hortentem anthemion vocasse asserit, μελαινὴ κηπόθυ ρωμαίοι μάλβα ὀρέντος; πυθαγόρης ἀνθήμα. Apud Suidam lego, ἀνθήμεον ῥόδον. αἰεροφάνης — ἔχων στέφανον ἀνθήμεον, τέστι ῥόδον. ἀνθήμεον, id est ῥόδον rosarum. Aristophanes — habens coronam anthemion, id est rosarum. Harum nulla cum primo Anthemio convenit: omnes enim in caule folia habent, insuper, nec rosa, nec malva, nec anthyllis anthemion Theophrasti alterum est, quia flore carent, qui intus luteus est, forinsecus albus. Parthenion verò, & quam Dioscorides Anthemida vocat, Anthemion dici possunt, sed utrum horum Anthemion sit mox videbo. Hæc de priori addenda, quod de eo loqui videtur Plinius lib. 26. cap. 8. ad finem. Anthemion quoque calculos eiecit, parvum à radice foliis quinis, caulibus longis duobus, flore roseo. radices trita per se ceu laver crudum. Hæc inquam, ob causam jam allatum, de altero Anthemio intelligi nequeunt. Pintianus tamen in suis ad Plinium observationibus hac fuit in opinione, cum scribit. Anthemis, inquit, nostrum apographum, cui adstipulatur Dioscorides lib. 3. Theophrastus tamen lib. 7. genere neuro Anthemion. De Anthemio folioso agit Dioscorides non de priore, nec ullum plantæ genus Anthemidis nomine describit, cui flos roseus, quinis à radice foliis. Ceterum Anthemion hoc inter ignota collocare cogor. Quæ enim ad amissum id referat planta, videre nondum licuit. Alterum Anthemion botanici, litteratoresve plures chamæmelon existimant. Fateor omnes habere notas quas requirit Theophrastus. De flore non est dubium, singulis seminibus singulos flores annexos habet, ut lib. 1. cap. 22. Theophrastus, ac cum ipsis seminibus flores edit. Per flores, hoc sciat lector, intelligit aurea illa filamenta quæ globum constituunt, colorem floris fit consideremus, isdem erit, quem Describit Theophrastus, Dioscorides lib. 3. cap. 154. ἀνθήμεϊς, ὅς ἐστι λουκάνθημεον, ὅς ἐστι ἑρανθήμεον, ἄλφ το ἀνθεν ἐπὶ ἁεῶθ, ὅς ἐστι χαμαίμελλον, ἄλφ τὴν πρὸς τὴ μάλα ὀρεϊοτήτι τὴ ὀσμὴ, ὅς ἐστι μελάντιμρον, ὅς ἔχει χρυσόμελλον, ὅς ἐστι κεκλίαν κεκλῆσι. ἄνθος εἶδη τρία ἀνθος μόνον ἄλφ φεθγῶνται. κληνὸς ἀπὸ τῆ μάλα, τανυσθεῖς, μακρὰς ἔχοντα πικρά, κλωστήρα μικρὰ. (lego cum Marcello, ac Saraceno πικρά εἶρα, ex auctoritate Serapionis:) λεπτὰ, πικρά, κεφάλια ἀεὶ λεφρὴ. ἐνδοθεν μὲν χρυσοῖσιν αἶθρα (vetus ἐνδοθεν μὲν λευκὴ καὶ χρυσοῖσιν ἀνθῆλιον ἔχοντα. Viri doctiores, inter quos Saracenus, legunt, ἐνδοθεν μὲν χρυσοῖσιν, αἶθρα δὲ ἔξωθεν ἀεὶ κεννῶνται, & hoc est quod Theophrastus infra Cap. 13. τὴν χάνει χρύσον. Antiquam porro sectionem confirmat Oribasius Saraceni tamen sequor, & experientia comprobat tales flosculos ac capitula chamæmelon habere. ἔξωθεν δὲ ἀεὶ κεννῶνται κυκλωτέρως λευκὰ ἢ μέλινα, ἢ πορφύρεα, καὶ μέγιστος πηγαῖον φύλλον. φύεται ἐν τοῖσις τετρακλῶν, καὶ τριῶν τοῖς ὀδῶ, συκκίεται ἱερῶθ. Anthemidem alii leucanthemum, alii eranthemum, quoniam vere floreat, alii chamæmelon, quoniam odorem mali habeat, nonnulli melanthemum, alii chrysocomen (ob aureum capitulum) alii denique calliam (quia flos pulcher.) Hujus genera tria, flore tantum distantia, rami dodrantales, fruticosi, alii multum concavi, foliola parva, tenuia, numerosa, rotunda. item capitula, intus quidem auri colore fulgentia, foris vero orbiculato ambitu floribus circumdata candida, aut melinis, aut purpureis, magnitudine foliorum rutila. nascitur in asperis, & juxta semitas. colligitur vere. Idem fere Plinius lib. 22. cap. 21. Anthemis magnis laudibus celebratur ab Asclepiada; aliqui leucanthemida vocant, alii leucanthemum, alii eranthemum; quoniam vere floreat; alii chamæmelon, quod mali odorem habeat; nonnulli melanthemum vocant. Genera ejus tria flore tantum distant, palmum non excedentia, parvunque floribus, ut rutila, candida, aut melinis, aut purpureis, in macro solo, aut juxta semitas, colligitur vere, & in coronamenta reponitur. Dioscorides ramulos dodrantales inquit, Plinius palmum plantam excedere negat; quod præter veritatem est. Idem floribus parvis, rutila instar inquit esse, quod etiam falsum est. Dioscorides folia flosculorum extima parva, inquit magnitudine rutila: Quod purpureis sit floribus chamæmelon, hæcenus non vidi, nec quemquam vidisse existimo. Nam adonis flos

non est Chamæmelon purpureo flore; odore enim caret mali. Nec capitulum habet aureum, sed oblongum ex multis collectum seminibus rotundis, acuminatis, colore in virore subnigricantibus. Chamæmeli genera 10, recenset in phytopinace Bauhinus. Vulgare, quod leucanthemon recte dici potest, nobile, seu odoratius, quod Romanum vocant, Hispanicum flore magno, luteum odoratum à Bauhino in prodromo descriptum, melanchemum à luteis foliis vocare licet. Nobile flore pleno, seu multiplici, floribus hoc genus variat. altero enim globosus albus, ut apices loci non conspiciantur, in altero vero conspiciuntur luteum odoratum capitulo aphylo. inodorum; quod cotulam non foetidam vocant. Foetidum, vulgo cotula foetida dictum, Alpinum inodorum à Gesneropyrethrum appellatum alpinū; ultimum vocatur leucanthemon incanum. Horum primum, secundum, tertiumve cum Anthemii à Theophrasto data descriptione convenire negari non potest. Anthemion tamen Theophrasti non esse chamæmelum, sed parthenium, quod Anthemidia dicitur, notat Auctuarii auctor, persuadent Helychius Ἀνθέμη, lego ἀνθέμετος, vel ἀνθεμής, ἢ ἐπὶ τῇ αἰμαρύνῃ πῶα. Anthemis, quæ ab aliss amaracus dicitur herba. De sampsocho hæc intelligi nequeunt. florem enim dissimilem descriptioni Theophrasti habet, sed de parthenio, quod etiam amaracum, ut alibi diximus vocatur, & à Dioscoride lib. 3. cap. 155. his fere verbis describit. Παρθέμιον δι' εἰς αἰμαρύναν, εἰς εἰς λεοκύνθημον, φυλλὰ ἔχει ὁμοία καλῶ, λεπτὰ, ἀνθ' λευκῇ κύκλῳ, τὸ δὲ μέσον μέλινον οὐκ ἐπὶ ὑποβρασμόν, τῇ δὲ γεύσει πικρὸν. Parthenium, aliqui amaracum, alii leucanthemon vocant, foliis est coriandri, tenuibus; floribus per ambitum albis, in medio vero melinis, odore subviroso, & sapore amaro. Meminit Parthenii Plinius lib. 21. cap. 30. Parthenium alii leucanthemon, alii taminacum vocant, Celsus apud nos perdicium & mutalium. Nasctur in bororum sepibus, flore albo, odore mali, sapore amaro. A Celfo parthenium muralium dici scribit & pardicium. Parthenii nomine plures gaudere plantas, jam supra diximus. Perdicium vulgo parietariam vocant. Parthenion vocari testatur Dioscorides, testatur & infra Plinius lib. 22. cap. 17. ubi parthenii addit etymon, quod mox examinabo sed matricaria, sive parthenium de quo nobis sermo, muralium vel perdicium dicitur, usquam scripsit Celsus. De parthenii nomine hæc Plinius Vernula charus Pericli Atheniensii principi, cum is in arce templum edificaret, repissetque super altitudinem fastigii, & inde cecidisset, hac herba dicitur sanatus, monstrata Pericli somnio à Minerva, quare parthenium vocari cepit est, assignaturque ei dea. Meminit Plutarchus in vita Periclis hujus Historiæ, sed parthenion Pericli in somnio à Minerva ostentum, fuisse non scribit, sed remedia tantū quibus vernula sanatus est αὐθυμούντ'· δεῖ τ' ἀεὶ καλῶς ἢ βίος ἀναρ' φανέσθαι (ἔξ' εὐερεστοῦσι σκεπταί, ἢ χρῶματ'· οὐδ' ἀεὶ καλῶς ἔχει τῇ ραδίᾳ ἐκαστοῦ τῶν ἀνθρώπων. Inopi consiliū Minerva in somnio sese Pericli offerens, præscripsit medicinā qua usus ille, hominem facile & cito curavit. Sed forte apud alium auctorem hoc legit Plinius. Παρθέμιον planta hæc dicitur, quod morbis mulierum uterinis medeatur; hinc vulgo matricaria vocatur. Sed alii etiam in Plinii verbis notandum, quod flore albo inquit esse, cum Dioscorides per ambitum albus, in medio melinum esse scribat. Nec illud negligendum quod de odore scribit. Nempe mali esse. Hoc de chamæmelo Dioscorides, qui parthenii subvirosum inquit, esse. Sanè mali odorē in parthenio percipere nequeo. Credo Plinium chamæmeli, parietariæ, & matricariæ historiam confundere. Matricariæ genera plura observarunt recentiores, alia vulgaris, alia odorator, alia flore pleno, alia inodora, alia alpina, alia foliis abrotani, quibus si maritima addatur, septem genera esse facile concludi potest. Vti hæ plantæ leucanthemon à floribus albo colore dicuntur, sic chrysanthemum ab aureo floribus colore nomen accipit, quod Dioscorides lib. 4. cap. 58. describit. χρυσάνθημον, ἢ καλῶς, δι' εἰς βεβήθωλον, στυφρὸν τις πόα, ὑμνωσίδης εἶς, λεῖπες ἀναφύσσας κυλινδρ. καὶ φύλλα πολυαγνῇ, ἀνθ' μελίνα; ἰχθυῶς τίλβονται, καὶ ὄφθαλμὸν κυλλοτερεῖ, διὸ καὶ ὕψους ἀνόμεται; φύσιν τε ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ κυλλοῦ δ' οὐτ' ἔλαττον οὐνοῦται. Chrysanthemum seu calchas (vel, ut codex Aldinus, calchas) aliis bupbthalmum, herba quidem est tenera ac fruticosa, leves proferens caules, foliaque multifida, flores luteos eximio splendore micantes, & oculi orbem imitantes, unde & bupbthalmi nomen obtinuit: propter oppida nascitur, ipsius verò caules olerum instar esicantur. Disputatur inter doctos utrū caput hoc fit legitimū, an spurium. Qui spurium judicant, Aaaa 4 his fere

non læves, sed asperos viderent, legendum contendere αἰπὴ λαῖες læves πλείους plures, sed qua auctoritate hanc confirmant lectionem, non scribunt, ne habent. Supra ex Neophyto lectionem vulgatam servandam esse, satis superque probavi. Sed quas fissuras habet calendulæ flos? Dicunt multis, argutis minutissimis crenulis scissos esse, & hoc αἰθὴ πολὺ κρηδὶ Dioscoridem vocare. Sed chamæmelon, anemone, ranunculi, alique plurimi flores, præsertim pleni, his crenulis non carent; nemo tamen multifida esse dixit scripturæ. Eidem caltham poetarum calendulam esse scribunt. Virgilius Ecloga secunda, *Mollia luteola pingit vaccinia*. Caltha columella in hortulo, luteo inquit esse flore. *Candida leucoja, luteola & flaventia lumina caltha*. Idem splendentes admodum canit. *Pressaque flammeola rumpatur fiscina caltha*.

Caltha hæc chrysanthemum Dioscorides, alcan apud Athenæum lib. 15.

χρυσάνθεον ὄρεον ἔχον ῥαδιὰν πετάλοισι κίλκην. αἰνεύειν τὸν quem habens ex floribus elegantium calthatum. Nicander in Georgicis.

Κάλλεια βαφθαμένε καὶ ἰωάννης διὸς ἀνθῶ. venustos flores: buphtalmion inodorus (interpres inodorus κίλκην. Sic Theophrastus lib. 6. ca. 6. αἰσμοῖς) jovis flos Calchas. Hæc satis ostendunt κίλκην Græcorum & caltham Latinorum eandem esse plantam. Chrysanthemum, calthamque dicimus cujus effigiem damus; vulgo chrysanthemum segetum folio multifidum vocatur. Caules huic teneri; glabri, virentes, plusculi, rotundi, sesquicubitalles; folia crebra, ab imo semunciam lata, toto ambitu arthemisiæ, vel etiam verbenæ modo, & crebro incisa, pallentia, tenera, viridantia, in summo aureæ orbis fulgentes, latiores, compressiores; anthemidis, bellidis majoris, & calendulæ similes, odore non insuavi; gustu oleracea est, & nonnihil calida, adeo ut discutiendi vi prædita sit planta.

Inter ἐπιγυνοφύλλα numerat Anchusam; quod an verum, mox videbimus, ubi quædam de nominis etymo præmiserimus. Ἀγχυσάμ dictam quidam volunt ἀνχῆ. Strangulando; quod vim strangulatoriam ac suffocatoriam habeat. Hanc facultatem, huic veterum tribuit nemo rectius, quod serpentes strangulet necetque. Hæc vi pollere auctor est Nicander, Dioscorides, Galenus, Plinius; præcipue quæ tertia dicitur, semine minimo. Alii ab ἀγχυσάμ deducunt, quod est fucare, colorare formam. Suidas, ἀγχυσάμ εἶδος βοτάνης, ἧς ἡ ῥίζα ἰσχυροῦς, ἢ ἐρυθροῦς καὶ ἀσπρῆς αἰ γυναικῆς, herba species cujus radix rubra, qua mulieres faciem rubro colore inficiunt. Idem Hesychius ἀγχυσάμ ῥίζα ἢ φουκέντι καὶ γυναικῆ, id est, radix qua fucantur mulierculæ. Non tantum genas, faciemque tingunt hujus succo, sed etiam lanas, ceram, aliaque, ut ex Plinii verbis supra collegimus, ubi hunc Theophrasti locum cum Plinii verbis conferebamus. Hæc occasione locum examinabimus Plutarchi lib. 6. symposi. quæst. 7. εἰκὲν καὶ τὸν αἶνον οἱ θεοὶ ἀλόως χρωπίζοντες, ἢ κινναμώμῳ καὶ κρόκῳ ἐφθόδιοντες, ἀσπὲρ γυναικῆς καὶ ἀσπρῆς, εἰς τὸ συμπίπτει καὶ ἀσπρῶς γυναικῆς. Proinde etiam qui vinum aloë inficiunt, aut cinnamomo, vel croco, hilarem reddunt; ἢ quasi mulierem comptam curiose in convivio adducunt, & prostituunt. De agallocho intelligi hoc loco vox aloë nequit. Non enim tingit. Scio veteres ἀλόω appellatone plures res intellexisse; Quidam enim Judæorum magistri τὴν ἀλόω bibliorum, de qua alibi agam, de sandalo interpretantur. Sandalum rubrum, inquit magna auctoritatis Historicus, inficit, & gustu dulce est. Brasiliū quoque lignum tingit. Tale aliquod lignum Plutarchum intellexisse palam est, quo vina quidam tingeant. Nam de succo aloës medicamentario vix, ac ne vix quidem capi potest; Quod de succo aloës medicamentario Plutarchi locus exponi nequeat, concedo. Idem de sandalo, & brasilio ligno assero. Neutrum tum temporis Græcis fuit cognitum, nec Græcis barbaris. Græcorum, aliquis hujus meminisset. Sandalum quod inficiat fateor, sed tempore indiget; citius id præstat Brasiliū, sed gratia huic nulla. Puto Plutarchum scripsisse ἀγχυσάμ. Litterarum hic lapsus facile ex scribentis incuria fieri potuit. Hoc notum, veteres lanas aliaque anchusæ succo tinxisse, vel ipsa radice in eo macerata, uti & hodie fit anchusæ radice, quam officinæ alcanam vocant, & similibus. Recentiorum nonnulli butyrum recens, insulsum cum anchusæ radice addito vino, donec ruborem contraxerit, coquunt, quod butyrum rubrum appellant, ac ad plurima utile ferunt. Hoc scio, vinum hujus radice tin-

ctum, addito cinnamomo, & saccharo aliisque aromatibus, non esse ingrati saporis. Anchusam recentiores Græci ἰγχυσάμ vocarunt. Hesychius ἰγχυσάμ ῥίζα ἢ παρειαῖς ἰσχυροῦς αἰ γυναικῆς. Infima Græcia laccam vocavit. Nicomedes Iatrosophista λακκαῖς ἀγχυσάμ. Pace viri magni si dicere liceat, vereor hunc Iatrosophistā tincturæ vicinitate deceptum, ac quod lacchæ Arabum dicebatur, hoc anchusæ tribuisse. Nec ullo modo credo, lacchæ vocem à Græcis infimis transisse ad Arabes; sed è converso ab Arabibus ad Græcos, qui cum ceraginem illam Indicam, quæ circa ramos certarum arborum congesta reperitur, ac à formicis elaboratur, ab Arabibus laccham vocari animadvertent, nec quid esset scirent, rubrum tamen colorem efficere; radicem illam quæ rubro ac sanguineo colore inficit, hoc eodem nomine donarunt; neque hanc tantum radicem, sed alias etiam res, uti genus coloris purpurei, & obscuri, quod fit apud infectores ex flore nigro, vel spuma purpuræ, quæ supernat cortinis tinctoriis. Zozimi Panopolitæ hæc de re verba vide apud Salmasium pag. 1152. littera c. Nicolaus Myreplus hanc Arabum laccam λακκῶν ἢ βαφῶν, tincturam laccham vocat sect. 1. De Antid. cap. 123. Antidoto dialacca dicta, quæ lienosis, hepaticis, eorumque obstructionibus confert, qua vi non pollet anchusæ; talem nemo id de ea prodidit. Ineptum etiam ad id malum, inepti etiam forent, qui tale quid inter aromata recenseret. Et sane Serapio tingere laccam auctor est; his fere verbis. Isaac Eben Amram. Lacca res est rubra, quæ est super ligna subtilia, sapor ejus est bonus, & ipsa coquitur, & tinguntur inde panni in rubeum colorem, & dicitur tinctura illa karmes, id est, inficit lacca, pannos, lintea, & similia rubro colore, qui vulgo carmesinus appellatur) & quod remanet ex ea superfluens, ab eo quod est tinctum, est lacca quæ remanet in manus tinctorum, & ipsa deferitur ab Armenia, & est calida & sicca, in secundo gradu, aperit opilationes &c. Videt lector cur Myreplus ἢ βαφῶν addiderit, nempe ut doceret hanc laccam diversam esse ab altera, quæ tinctor nondum est usus. Laccam & hodie infectores expetunt. Quomodo abluatur vide apud Gersonem. Concede Lector hac occasione quædam de laccâ dicantur. Scio commodius id fieri posse lib. 9. ubi aromatum recenset Historiam magister, sed hæreo antalis dabitur occasio. De laccæ nativitate, ac generatione hæc ex Rhazi Serapio. Cadit ex cælo super ramos arboris gribera, id est mespili, in partibus sires, in insulis maris, & calida & sicca est, aperit opilationes &c. Aliam ab hac diversam refert Garcias oculatus testis, qui temporibus Caroli Quinti, & Philippi secundi Hispaniarum, Indiarumque regis, temporibus vixit. Conveni, inquit tandem virum apprimè honestum, & curiosum diligentemque, qui istuc fuerat, dixit is vastam arborem illic inveniri, foliis quodammodo pruni, uti addita tabella ostendit. hunc ramulum à nostratibus nautis anno 1629. ex Indiis reducibus ære meo redemi) in cujus surculis & minutioribus ramis magna formica, in terra visceribus aliis locis enata. hanc laccam elaborant (ut apes mel conficiunt) materiam ex ipsa arbore fugentes: hos deinde ramulos, ab arbore revelli, atque in umbra siccare, donec iis excedentibus, lacca ipsa, voluti in manibus concreta, maneat; interdum tamen ligni fragmenta inherere; meliorem tamen censei, quæ sincera sit, lignique fragmentorum expers: eam vero cui inherereant fragmenta deteriore, inveniri etiam valde impuram, quam postea colliquant, & in pollinem reducerent; vilioiorem tamen censei, quoniam multam terram admixtam haberet. Idem postea verum esse didici in Balagnate profectus, ubi nonnulla nascitur, & reservatur, quam deinde in proximos portus exportant, &c. Formicas autem hanc laccam elaborare, inde manifestum est, quod plerumque alæ formicarum, lacca permixta conspiciuntur. Præmansa autem hæc lacca pulcherrimo rubro inficit, quæ est deligendi ratio. — Non est ea arbor in qua lacca elaboratur, myrto similis aut facie, aut magnitudine ut quidam volunt; sed interdum in nucis juglandis magnitudinem excrescit, interdum minor est. Hactenus Garcias. Folio la istius ramuli, cujus figuram expressam exhibemus, pruno comparari optimè possunt; verum nonnihil hirsuta sunt, & colore dilutiore, ac forma oblongiore. Lacca quæ circa ramulos adhæret commanducata, cum recens erat, pulcherrimo sanguineo colore sputum inficiebat. Quod etiamnum lacca quæ ad nos, circa ramulos elaborata advehitur, quamvis prædura & exsiccata, præstat. Immo alutas & vervecinas pelles illa contusa, &

Laccæ ramulus cum foliis.

& urina veteri macerata, rubro colore ex altera parte infici quidam volunt. Restat inquiramus an lacca veteribus cognita fuerit. Affirmare id videntur Arabes, cum ea quæ de cancamo scribere Græci, de lacca referant. Serapio loco citato. Sac, id est, lacca. Dioscorides. Est gummi arboris quæ nascitur in terris Arabum, & est in ea simile myrrhæ, & storaci — Galenus in translationem Athabarith. Lacca est gummi arboris, quæ nascitur in Arabia, & est simile myrrhæ, habens odorem bonum, & administratur in fumigiis, & habet virtutem, quæ macrescere facit pingues multum, & aperit opilationes hepatis, & lienis. Avicenna lib. 2. tractatu secundo cap. 432. Lacca quid est dixerunt quidam, de quibus est Paulus, (melius quæ Serapio, nam Galenus ejus non meminit) est gumma herba similis myrrhæ, boni odoris, & oportet quidem ut administraretur cum cautela. Hæc eadem de cancamo Græci. Dioscorides lib. 1. cap. 211. καγκάμον δένδρον ἐν ἀραβίᾳ ἐστὶν σμύρνης παρομοίως (vetus πικρὸς τοῖος) βρωμαδὸς ἐν τῇ γένεσιν, ἀπὸ τοῦ θυμιαματι γινώσκται. ἀποκαταλείπει τὴν καγκάμον καὶ τὴν σμύρνην. δύνανται ἡ ἰσχυροτέρα ἔχει ἰσχυροτέρα τῶν καγκάμων, τὸ ἐξ οὗτος πικρὸς γινώσκται οὐδὲν ἢ ἐξ οὗτος ἢ ἰσχυρὰς διδοται ἐσθλὴν ἰσχυρίαν. Cancamum est ligni Arabici lachryma, myrrham quadantenus referens, virosi gustus: quæ quidem tanquam suffimento utuntur, ea quoque vestes additis myrrhæ & storace suffumigantur. Porro corpora obesa emaciandi vim habere perhibetur, si ternum obulorum pondere, ex aqua aut aceto mulso plusculos dies ebibatur, datur & lienosis. Ægineta lib. 7. καγκάμον δένδρον ἐστὶν ἐν ἀραβίᾳ σμύρνης παρομοίως, ἰσχυρὸς, καὶ θυμιαματι γινώσκται. δύνανται ἡ ἰσχυροτέρα ἔχει ἰσχυροτέρα τῶν καγκάμων, τὸ ἐξ οὗτος πικρὸς γινώσκται οὐδὲν ἢ ἐξ οὗτος ἢ ἰσχυρὰς διδοται ἐσθλὴν ἰσχυρίαν. Cancamum lachryma est arboris in Arabia, myrrhæ similis, odore grato, quæ etiam ad suffitum utuntur, vis ejus est obesos extenuare, abstergere, & aperire obstructa. Hujus non meminit Galenus. Mirabitur lector, scio apud Galenum καγκάμον fieri mentionem, sed aliud est καγκάμον, aliud καγκάμον. Cancamum lachryma est, cancamum radix. Sic enim lib. 7. simpl. Galenus, καγκάμον ἢ ῥίζα δύνανται εἶναι ἀδίκου καὶ μετρίως ἡγεσθαι καὶ ἐστὶν, πικρὸς καὶ θυμιαματι γινώσκται. Cancani radix facultatem habet, mordacitatis expertem, & modice exsiccantem, essentiam crassam & emplasticam. Apud Æginetam non καγκάμον est,

sed καγκάμον, quæ verior doctioribus lectio videtur. καγκάμον, inquit, ἢ ῥίζα ἡγεσθαι μετρίως ἐστὶν καὶ ἀδίκου, ἐμπλαστικὴ — Mirro hæc. Recentiores Græci non καγκάμον, sed καγκάλον dixerunt; si modo rectè apud Hesych. legitur. καγκάλον, (inquit,) παρ' ἰνδοῖς ἐστὶν δένδρον καὶ θυμιαματι γινώσκται. Cancalon apud Indos ligni lachryma & sufficiens. Illud nunc inquirendum, an cancamum Græcorum, & Arabum lacca, una eademque res sit. Descriptio est eadem; una itaque eademque res sit oportet. Difficilius judicatu an lacca, quæ suis bacillis inhæret, sit lacca Arabum, & cancamon Græcorum. Affirmant hoc Scaliger & Mathiolus. Negant plures, botanici, medici, philosophi, historici, litteratores. Botanici, Medici, Philosophi his argumentis ex Garcia ab hortosumptis utuntur, quod lacca in India, cancamum verò in Arabia nascatur. Item, quod lacca res quædam congestitia sit circum ramulos arboris, quam formicæ quædam alata elaborant, sicut apes mel & ceram in favis suis congerunt, quod ita se habere ex Garcia ostendunt, atque ex lacca forma concava & tubulosa, insertos adhuc furculos retinente. Cancamum vero lachryma est. Lachryma vero est liquor, qui sua sponte ex plantæ alicujus parte promanat, & concrevit, idque vel in gummi vel in resinam. Addit tertium argumentum litterator Doctiss. Cancamum myrrhæ similis est lachryma, lacca vero parum similitudinis cum myrrhæ habet. Substantia enim fragilis, dura, color pellucidus, rubeus, sapor non amarus; myrrhæ substantia pinguis, & lenta, color non semper rubeus, sæpe varius, sapor amarus. Quartum; cancamum est virosi gustus: lacca vero caret, viroso, horrido, aut malo sapore, quo offendat; immo fere sapore caret. Quintum; Cancamum odoratum est, lacca odore caret. Sextum, cancamum veteres ad suffimenta usurparunt; lacca ut hodie; ita & olim ad pannorum tinturas utebantur; ut ipse testatur Serapio. Ultimum argumentum; cancamum extenuat obesos — lacca exsiccat & calfacit ordine secundo, ventriculum & jecur roborat, obstructions aperit. Ad hæc respondeo; primum argumentum nullius valoris esse. Dioscorides Græcique reliqui, in Arabia quidem nasci scripserunt, à mercatoribus qui id retulerunt, decepti; uti etiam in agallochi historia, quod in Arabia provenire scribunt; cum, teste Garcia, ab Arabibus in India ematur. Sic costum in Arabia nasci referunt, cum tamen Garcias nullum in Arabia, sed India sponte natum costum reperiri memorie prodidit. Contra veteres Græci Thuris locum natalem asserunt Indiam, cum omne Thus quod Indi consumunt ex Arabia deferatur. Ad secundum hæc respondeo; nemo, nisi à viris probatæ fidei esset edoctus, crederet laccam non esse gummi quoddam; & hæc causa est cur Doctiss. & exercitatissimus Mathiolus fidem Amato Lusitano non adhibuerit, cum idem, quod Garcias, scriberet. Lacca hanc miram generationem, Græcis veteribus incognitam fuisse, mirum videri non debet, Indi enim ipsis non fuerunt tam notæ ac apertæ, neque navigationes ita expeditæ, ut Batavis ac Lusitanis. Mercatores etiam vix anno quinto reverti poterant, quo temporis spatio multi in itinere peribant. Et ideo inquit Plinius lib. 11. cap. 11. *Perfectam aromatum historiam consequi non potuimus.* Hinc factum, multa fabulosa ac varia de iis scripserit antiquitas. Gummi itaque arboris cum cancamum esse tradit Dioscorides, non facit ut cancamum non sit lacca; quia lacca non est gummi arboris. Eodem argumento dicam, sericum quo veteres utebantur, non esse idem cum nostro serico. Quia sericum illud, ex arboris lanugine depecti prodiderunt; nostrum vero lanificio verum fit. Cancamum, aut laccam gummi esse arboris, aut in arborem de cælo delabi, tradunt Arabes. Nempe nesciverunt, opera grandium formicarum, elaborari, & circa ramulos arborum congeri. Mannam recentiores omnes fieri à vaporibus calore solis elatis, non longè à terræ superficie, concretis frigore nocturno, non secus ac ros aut pruina. Nonnulli tamen sese contrarium experientia didicisse affirmant, certisque argumentis probant esse gummi arboris, quorum argumenta supra lib. 3. refutavimus. Idem de lacca fieri potest, quod sit gummi arboris, quo delectentur formicæ, eaque causa ea super laccam reperiantur. Quod tamen quia experientia non didici, nec quenquam habeo qui se observasse dixit, asserere non possum. Nautæ à quibus ramulum de quo supra, de generatione nihil scire se aiebant. Ad tertium respondeo; quod veterum nemo myrrhæ similem esse scripserit, multo minus simillimum esse, sed quandam dicunt simili-

similitudinē cum myrrha, & aliquo modo, quadantenus simile esse, quod ipsi fatentur Adversarii, cum ferunt myrrhæ lachrymā magis esse pinguem & lentam; colorem non semper rubentem, sed sæpe varium. Quod de sapore dicunt nihil, facit ad rem. Non enim sapor, sed figura formaque similitudinem faciunt. Nec ideo myrrhæ dissimilis, quod lacca in extimis ramis elaboretur, myrrha vero ex arboris trunco stillit; nulla hic quaestio, qua parte arboris elaboretur, extilletve, sed an similitudinem quandam cum myrrha habeat. Non parvam habere cum myrrhæ forma, velint nolintque, fatari coguntur. Ad quartum argumentum venio, nempe de gustu; & dico verba illa, vel accrevisse, vel depravata esse. Nam nihil de gustu viroso Arabes, nihil Aegineta, qui *ἀνα τὴν γέυσει βρωμωδέος, ὑωδὲς*, hoc est, odoratum habent. Qualiter scripsisse Dioscorides ex his verbis ipsius colligi potest. Nam primum legitur, virosi esse gustus, quod fœtoris & graveolentiæ est indicium: mox, ad suffiendas vestes cum styrace ac myrrha expeti; quod suaveolentiam, odorisque bonitatem denotat. Hæc ut maxime inter se pugnant, ita etiam depravata lectionis præbent suspensionem. Ad quintum respondeo; falsum esse quod scribunt, inodoram esse. Fateor de non accensa, at de igni injecta nego. Odoratam esse testantur Scaliger & Mathiolus in suffimigio; quod observasse debuerant Adversarii. Legant quæ de odoribus Theophrastus, & expendant quot modis veteres quid odoratum esse dixerunt. Paucis id loco citato Theophrastus, *ἡ δὲ ἰσχυρὰ ἀποστεινύσκει τοὺς ἰσχυροὺς ὡς τὸ τριψύλλου ἀποστεινύει τὸν ἰσχυρὸν, τὰ δὲ πύρρως, ὡς τὸ ἡ σμέννα, καὶ ὁ λίβανος, & πᾶν τὸ θυμιάειν*. Nonnulla etiam commendari, quædam teri, & comminui, quædam incendi quoque necesse sit, ut myrrham, thus, omniaque suffimenta. Inter quæ Cancamum seu lacca; quæ igni injecta, ut plurimi botanici ac medici, etiam ex iis, qui laccam & cancamum diversa scribunt, odoratam esse fatentur, sed non satis odoratam dicunt, quia ea nemo vestes dignatur suffire. Sed respondetur, ideo veteres myrrham, & styracem, addidisse, ut odor suavior, gravior, majorque fieret. Nam alioquin sola lacca incensa satis suavis quidem est, sed tamen virosi quid adjunctū habere videtur. Hoc ut corrigeretur, ac simul major fieret odor, myrrham & styracem addidere veteres. Ad penultimū argumentū versiculo hoc respondeo,

*Multa renascentur, quæ jam cecidere, cadentque
Quæ nunc usus habet medicamina, si volet ille
Et ratio quibus est & vis & norma medendi.*

Probandum erat, ad suffitus ineptam laccam, cum styrace & myrrha esse. Concedimus quidem usum illum hodie non obtinere, ex eo tamen concludi non potest, diversum quid esse a cancamo. Ad ultimum respondeo, ac dico, eadem medicamenta quæ obesos extenuant, lienes juvant, menses ciunt, posse pariter & ventriculū & hepar roborare, eorumque expedire infarctus, & cutem subeuntes aquas & felle suffusos sanare. Concludo itaque laccam cancamum esse. Nugatur porro Garcias, cum gummi animæ cancamum Veterum esse statuit. nihil gummi illud similitudinis cum myrrha habet. Est enim lachryma alba, translucida, oleaginosa, ad colorem Thuris non nihil accedens, granis quam Thuris majoribus, insuper odoratissima. Nec benzoin cancamum est, ut quidam doctiores scribunt; plus satis myrrhæ simile, odoratumque est. Sed de benzoin & animæ gummi alibi. Pluribus de lacca, loco minus convenienti, dixi. Ad anchusam, unde digressus, redeo. Hanc Theophrastus inter *ἰπυρροφύλλα*, folia per terram spergentia numerat. In anchusæ quoque stipite, inquit acutissimus philosophus, foliola animadvertimus. Sed tria anchusæ genera Dioscorides, quatuor Galenus describit. Fortassis quod caulem foliis viduum non vidit; nec nos vidimus. *ἰπυρροφύλλα* forassis vocat Preceptor, quæ plurima folia statim à radice sparsa habent, in caule vero pauca vel nulla. Anemone alioquin inter *ἰπυρροφύλλα* numerari non potest, in cauliculi enim medio unum alterumve folium habet. Idem de anchusa dici potest, quod pauca folia in caule habeat. sed plurima humi sparsa. De anchusa hæc habet Theophrastus, quod humi sparsa habeat folia, radicesque rubicundas, uti eodem hoc capite scribit, capite vero sequenti flores proventumque prorogare. Genera describit nulla, Dioscorides, ut dixi, tria, Galenus quatuor docet esse: sed hic lycosin adnumerat. Quæ de singulis

refert Dioscorides examinare lubet. Primum itaque genus lib. 4. cap. 23. his ferè verbis describit. *ἀγχύσα, ἢ ἰπυρροφύλλα, ὅτι δὲ ὀνομαζέται καλεῖται. τὰ μὲν φύλλα ἔχει θειοειδῆ τῇ ὀξύφυλλῳ ὡς τὸ ἀνθίστα, δασέα, τριγύα, μέλας, πολλὰ, πενταχόβητον ῥίζης ἀποστεινύσκει τῇ γῇ, ἀκαυθώδης, ἢ ὅτι ῥίζα διακτελεῖ τὸ πᾶν χῶρον, τὴν γῆραν, ὅφρα μὲν, οὐ τὴν θέρην γαιωμένην καὶ βάπτισται τὰς χεῖρας, (vetus addit, αἰὲν δὲ πορφυρὰ) φύεται ἐν ὑγροῖς τόποις*. Anchusa, quam nonnulli calicem, alii onocleam appellant, folia habet lactuca, quæ folio visitur acuto proxima, (Ruellius) in acumen fastigiata. Alium videtur secutus codicem; omnes, etiam Orbasius, vulgatam habent. Ad hanc ipsius lactucæ foliorum similitudinem respiciens Nicander in Theriacis cecinit.

ὅτι γὰρ ὅτ' ἀγχύσης θειοειδῆ δασέα καὶ πύρρην, Aut folia anchuse lactucis amula sume. Botanicis quibusdam satis exercitatis accipiendum hoc videtur de agresti lactuca quæ hirsutior & horridior est; *hirsuta aspera, nigra* (Orbasius legit *μεγάλα*, uti etiam in antiquioribus nonnullis legitur codicibus. Doctiss. lacuna utrumque & *μεγάλα* & *μεγάλα* in antiquo codice legisse videtur) numerosa, undecumque ab radice terræ velut affixa (Theophrastus hæc *ἰπυρροφύλλα* vocat) spinosa, radix est digitali crassitudine, colore quodammodo sanguineo, ætate vel (vox *γαῖωμένη* ut rectè Saracenus observavit, mendii suspensione non caret. Nam dicere anchusæ radicem tantum provenire ætate, videtur ineptum; cum omnes omnium plantarum radices proveniāt quavis tempestate. Lacuna in vetusto suo codice *γαῖωμένη* gustata. Plinius lib. 22, cap. 20. Et Anchuse radix in usu est digitali crassitudine; finditur papyri modo: manusque inficit sanguineo colore præparat lanas priores coloribus. Legisse videtur *τὴν γῆραν ὅφρα μὲν, οὐ τὴν θέρην* & *καὶ πορφυρὰ* & *καὶ πορφυρὰ* & *καὶ πορφυρὰ*. Inconsideratè & negligenter. Melior Avicennæ lectio, *ψηλα φαινή*. Sic loco citato anchusæ radicem, si ætate tangatur, attraheturve, sanguineo colore manus inficere. Dalecampius legit *γαῖωμένη* per ætatem colore, rubescens, ac manus inficiens. Marcellus ex antiquissimi cujusdam exemplaris fide restituit *γαῖωμένη*. Quam lectionem sequutus est Saracenus. Alii viri docti vulgatam servant; sed exponunt, sanguinei coloris ætate fit, & manus inficit. Marcelli maxime arridet, agnoscitur, quod manus inficiat. Læto solo provenit. Hoc anchusæ genus Aegineta *χοιροειδὲς* vocat li. 3. cap. 24. *καὶ γὰρ ἀγχύσης τῆς τοῦ ἀκανθώδους καὶ τοῦ ἀπὸ, & μέλας ἔχουσης φύλλον, ἢ χοιροειδὲς καλεῖται*. Et succi anchusæ, cui folium spinosum, latum, & nigrum, quamque choirospethum vocant. Onocleam hoc genus esse ipse lib. 7. cap. 17. in emplastro ex herbis exponit. *ἀγχύσης τῆς χοιροειδὲς*. Et ὁ ὀνομαζέται. Hoc genus Hippocrates lib. 1. *ἀπὸ γαιωκῶν χαλκίδων μεγάλων* vocat. *Δακτύλιος χαλκίδων τὴν μικρὴν* (id est, *ὀνοχίλην*) καὶ, *ἔστιν ἐκ κύμων* — καὶ *χαλκίδων τὴν μεγάλων*. Galenus in Glossis, *χαλκίδων τὴν ἀγχύσων, λέγεται γὰρ καὶ ὅτι*. Schedias anchusam denotat, si enim etiam vocatur. Varinus pro *χαλκίδων*, *χαλκίδων* legisse videtur, & ita exponere. nihil muto. Anchusa hæc prima est, cujus figurā adpingere curavimus. Hanc Dodonæus his ferè verbis describit. Onoclea, lata acuminata, hirsuta, & aspera prostrata folia, buglosse vulgaris breviora, sed quam lactuca latiora: caules complures, breves, humum versus reclinatos, foliis non minus asperos, quorum fastigia in alas sparsa flosculis ornantur. buglosse dictæ amulis, sed minoribus radix digitalis crassitudinis longa. Alterum anchusæ genus sic fere describit Dioscorides: *ἀγχύσα ἰπυρροφύλλα, ἢ ἰπυρροφύλλα, ὅτι δὲ ὀνομαζέται καλεῖται, αὐτὴ δὲ φέρει τῆς πρῶτης τὸ μέγεθος, ὅφρα μὲν, οὐ τὴν θέρην γαιωμένην καὶ βάπτισται τὰς χεῖρας, (vetus addit, αἰὲν δὲ πορφυρὰ) φύεται ἐν ὑγροῖς τόποις*. Anchusa altera, quam aliqui *alcibiadiō* seu *onochiles* vocavere, à priore differt, quod minora habeat folia, quanquā simili modo aspera, & ramulos tenues, in quibus flos puniceus in purpureum vergens: vel ut Orbasius habet *purpureus*, aut *puniceus* radices autē rubras, prælongas, quæ messibus sanguineo succo turgent, in sabulosis nascitur. Hujus anchusæ meminit Plinius lib. 22. cap. 21. Et alia herba proprio nomine onochiles, quam aliqui anchusam vocant, alii arcebion, alii onochelim, aliqui rhexiam, multi enchusam; parvo frutice, flore purpureo, asperis foliis, & ramis, radice messibus sanguinea, cætero nigra, in sabulosis nascens — folia tria odorem cucumeris reddunt. Hoc Dioscorides de alfine lib. 4. cap. 75. Prolixiore & carnosiore pleniorque radice est cæteris; cætera tota minor, angustiora folia, multo numerosiora, viridantia buglosse, complures fundit cauliculos teneros, graciles, floribus minoribus, buglosse

affurgunt, aut caulem floremve edunt, sed uno, & interdum altero anno post; æstate caulem sesquicubitalem, rotundum, hirsutus alis multum divisum, juxta quæ & folia erumpunt ex intervallis, floresque echii fimbriati, diluta purpura exili stamine. Semen borraginis minus, nigrum: Radix crassior digito, rufescit, signosa: parum aut nihil attrectantem inficiens. Hujus duo observarunt iidem auctores genera, monspeliacum & anglicum. Monspeliacum flore dilute purpureo, anglicum saturatoris purpuræ. Alii non minus in re botanica exercitati buglossum vulgare lycopsin existimant. Folia hæc habet borraginis longiora, acuminata, majora quam lactucæ, aspera aut hirsuta, & caulis in altum affurgit bipedalis aut altior, superius in ramulos divisus, quos ordine digesti flosculi convestiunt, priusquam toti dehiscant in rubro purpurascens; deinde cærulei, non magni, quinque foliolis patentes; in quorum conceptaculis oblonga, aliquantulum rugosa, terrena, quaternaque succedunt femina: radix oblonga, teres, digitalis crassitudinis, pluribus annis restans in calidis regionibus, locis apricis rubens, alibi subnigricans, interiore carne candida, lentoque succo prædita. Lycopsis, uti veteres scribunt, foliis lactucæ est latioribus, hæc angustioribus vel æquæ lata. Adnata habet aspera dodratalia, lycopsis adnatis constat multis cubitalibus, asperis, lycopsis purpurascens habet flores, hæc cæruleos, qui nondum aperti viscuntur purpurascens in rubro. Radix hujus in calidis regionibus foris rubet lentoque succo prædita; lycopsidos rubra est & adstringens, quam vim in vulgari buglossa, (de qua mox plura) reperire nequeo. Alii cynoglossum vulgare lycopsin afferunt. Horum opinionioni subscriberem, si cynoglossum foliis viresceret asperis; non lævibus, ad terram recidentibus, non sursum spectantibus; si caule affurgeret scabro, non molli; denique si radix rubra ac non candida foret. Cynoglossum, buglossumque lib. quarto describit Dioscorides, ac quidem cynoglossum cap. 129. buglossum 128. His fere verbis: βύλλωσον ἴσκιε φλόωσι. φύλλον δὲ ἔχει χαμαιπύες τραχύτι καὶ μελάντερον (Caracit. habet τραχύτι καὶ ἀκρὸν ὡδὲ καὶ μελάντερον, vetus codex τραχύτι, μελάντερον, καὶ μελάντερον, Oribasius τραχύτερον, μελάντερον, καὶ μελάντερον) ἴσκιον βόδις γλώσσῃ. ὁ δὲ καὶ ἴσκιον εἰς τὸν οἶνον, ἐν φέροντι δὲ καὶ εἰναι. Id est, Buglossum verbasco simile est, folio in terra sparso, verum aspero, nigrioreque (asperiore, spinoso, & minori, vel ut antiquus codex aspero, nigriore, & minore, vel ut Oribasius asperiore, nigriore & minore) bubula lingue simili: quod vino inditum animi voluptates augere, hilaritatemque afferre creditur. Indagandum an borago, an vero buglossum vulgare melius cum hac descriptione conveniat. Ac quidem vulgare Buglossum boum lingue similior quam borago. Buglossum enim dicitur, quod similitudinem referat bovinæ lingue. Contra tamen boraginem buglossum esse his argumentis probatur; Quod foliis sit in universum verbasco similibus, nigrioribus tamen, & asperioribus; tum etiam quod folia boraginis symphyti sunt similia Diofcor. lib. 4. cap. x. καὶ δὲ ἐκ ἐκ μελάνων ἀσπιδίου τὸν φύλλον δὲ αἰετῶν, καὶ τὸν καὶ τὸν τὸν βύλλωσον. Circa quem ex intervallis haud ita magnis folia exeunt hirsuta, angusta, longiuscula, ad buglossi foliorum similitudinem. Boraginis insuper folia in terram procumbunt, buglossi vero vulgati folia minus in terra vergunt, quin potius surgunt, è toto ferme cespite sursum tendentia, nec aliquo modo verbascum vel symphytum referentia. Accedit quod vulgati buglossi folia modicè hirsuta sunt, mollia, albicantia non nigricantia. Quod autem dicunt vulgati buglossi folia magis referre linguam bovinam; respondetur, id neutiquam nos negare; sed considerandam esse comparationis rationem, & quidnam boum lingue illi comparaverint; verbi gratia asperitatem; latitudinem, colorem longitudinemque. Pro nostræ ætatis buglossis stant longitudo & color, pro boragine asperitas & latitudo, & quodantenus forma; Sed veteres, præcipue quoad asperitatem, & latitudinem, & formam comparasse bovis lingue buglossi folia, ex Catone probatur, qui cap. 40. de re rustica, ubi de insitione furculi agit; hæc scribit. Quot genera voles, tot indito, salicem Græcam amplius circumligato, luto densato, stirpem oblitto, digitos crassos tres; insuper lingua bubula obtegito, si pluat, ne aqua in librum permeet; eam linguam insuper librum alligato, ne cadat. Postea stramentis circumdato, alligatoque ne gelu noceat. Nonne verisimilius est Catonem usum ad contegendam insitionem rotundioris & latioris

folio, quale est boraginis, quam longiore & angustiore, quale est buglossi? His accedit testimonium Avicennæ, qui libro secundo cap. 436. Lingua bovis est herbalata, habens folia sicut almaza, & ad radicem aspera, & rami ejus sunt asperi sicut pedes locustarum; oportet autem ut illa administraretur, quæ est in corasceri crassa habens folia, quorum super faciem sunt puncta, quæ sunt radices spinarum, & pilorum exeuntium ab ea; Quibus notis adeo evidenter (ut rectè Mathiolus ait) borraginem expressit Avicenna, ut nemo non intelligat hanc esse linguam bubulam. Eam præter morem descripsit Avicenna, quod suo quoque tempore non deessent, qui veri buglossi loco aliam quandam substituerent plantam, ut apertè ejus verba declarant, dum subdit: Quæ autem in hac terra reperiuntur, & qua utuntur medici, plurimum ejus est genus almaza, & non est lingua bovis, & neque confert, ut juvamentum illius est. Denique borraginem veterum buglossum esse vel his Apulei verbis probatur. Buglossum, inquit, Græci Prophetæ gonon aluru, Ostanes tizamichi, Ægypti anteo rinbesor, Romani linguam bubulam, Lucani corriginem dicunt. Nascitur locis cultis & sabulosis. Buglosa dicta est, eo quod folia aspera in modum lingue bubule habeat; folia habet aspera, obscura, terrestria; hæc in vino mixta, hilaritatem conviviis facit: in cibum etiam cocta pro olere sumitur, vel trita pro condimento. Ex hoc insuper loco constat, unde vox borrago nata est, nempe ex corragine literæ duntaxat unius mutatione. Corrago, quod cordis affectibus quam maxime opituletur. Cordi prodesset ex eo manifestum sit, quod animi voluptates augeat. Id quod præter medicos etiam Plutarchus lib. 1. sympos. quæst. prima scribit, οἱ μὲν ἐν τῇ βύλλωσον καὶ παραγινῆναι εἰς τὸν οἶνον καὶ τῆς ἀποβρίγματος τῶν ἀσπεριώτων, καὶ ἀδελφῶν τῶν ἐδαφῶν αἰώνων, ὡς τὸ τῶν τινὰ τῶν ἐσπεριώτων εὐθυμίας ἐ φιλοφροσύνην ἐκδιδόντων, ἀπομυμένους τὴν ἀμελεῖαν ἐλέγῃ ἀποφραγεῖν τὸν οἶνον, sunt qui buglosa vino admiscunt, aut solum rigant, verbenarum, adjutorumque succi imbuta aqua, quod hæc conviviis hilaritatem aliquam & comitatem parare opinantur: imitantes Homericam Helenam, quæ vino medicamentum iniecerit. Immo ex recentioribus quidam suspicari sunt Homerium nepenthes esse boraginem, propterea quod hæc hilaritatem præstat, nepenthes tristitiam exigit, & enthyimiam paret ac tranquillitatem: sed de nepenthe alibi. Plinius lib. 25. cap. 8. hac de causa buglossum iungitur dictum refert. Iungitur huic buglossos boum lingue similis, cui præcipuum, quod in vinum dejecta, animi voluptates augeat, & vocatur euphrosinum. Boraginem gaudium nec non lætitiā ac hilaritatem inducere scribunt Græci, quod humidæ calidæque temperiei sit: Galenus lib. vi. simp. βύλλωσον ὑγρὸν καὶ θερμὸν ἐστὶ τὴν καὶ σιν, ὅθεν καὶ εἰς οἶνον ἰμβραζομένην, ἐν φέροντι οἶνον εἶναι πεπρωμένην. Buglossum humidæ calidæque temperiei est, itaque vini injectum, lætitiæ ac hilaritatis causa esse creditum est. Alii hanc causam assignant, quod sanguis inde clarius fiat expurgatiorque; porro & cor confortatur, à quo mox & hepar: id autem sic affectum laudabilem sanguinem producere, unde coarctatur lætitia. Qui velit, credat; nec malè illum facere dico. Porro buglossum latifolium, foliis est latis, oblongis, asperis, eminentibus ubique bullis, tenuissimis aculeis armatis, qui totam plantam hirsutam, atque rigidam reddunt: caule cubitali & quandoque majore, pingui, cavo, subrubente, aculeis ubique rigente, ramulis multis ubique brachiato: floribus stellæ modo radiantibus, speciosis, cærulei coloris, nigro è medio prominente apice: semine nigro & striato; radice alba, tenera, pollicari crassitudine, gustu subdulci & lento. Flore buglossum hoc communiter cæruleo, aliquando candido, vel ex pallecente roseo: interdum autumnno suave rubente. Reperitur etiam buglossi latifolii genus quod semper viret, cujus effigiem addidimus. Folia fert subrotunda latifoliæ borraginis, uti etiam caulis: radix situ, habitu, & mucagine consolidæ majoris, quæ causa cur perennet; flores vero secus alas & folia prorsum angustifoliæ, ejusdem saporis & utilitatis ad cordis, & ex melancholia, affectus. Hoc primum descripserunt Adversariorum auctores. Vulgare folio est longiore, quam borrago, hirsuto mollius aspero: caule sesquicubitali, rotundo, hispido, ex quo rami exeunt sursum spectantes. Flores edit etiam cæruleos, borragine minores, è quibus nigrum oritur semen. Radix illi est borragini similis omnino; sed crassiori, pinguiorque cortice; hæc

Borago semper virens.

causa cur & hoc, foliis licet hyeme viduum, perenner. Flores, ut dixi, emittit ut plurimum cœruleos, quandoque etiam albos, rubeos, interdum variegatos, foliaque modo latiora, modo angustiora sunt. Aliquando foliis reperitur latioribus, sinuosis, flore albo; qui cum ramo instar scorpioidis incurvatur, eoque à priore differt. His addidimus buglossum echioideis luteum, quod mulierculæ plaris faciunt quam buglossum, vocantque linguam bovinam luteam, vulgo geese offen-tonge/ propter luteos flores, scchi similes, in asperis cauliculis collectos. Folium item dipfaci sylvestris, nec minus spino-

Buglossum echioideis.

sum, angustius aliquantum. Radix alba, viscida, oleracea, ut buglossi, cuius est species, & hoc ab Adversariorum Auctoribus primum descriptum. De cynoglossio restat agamus; sed de eo capite de arnoglossio.

Πῶς quid sit, supra lib. 1. cap. v. exposuimus; Latini herbam vocant, quartū plantarum genus. Ponitur etiam pro omni planta. Hesychius, Πῶς βοτάνη ἐκείνη. Aliquando strictius ἡ τῆς γῆς αὐτομάτως βλαστῶσα φυτεία. Pro plantis sponte nascentibus. Hoc loco, uti etiam lib. 1. cap. 9. pro gramine, sive ἀρῶρε, sive ἀρρίᾳ. Suidas, ἀρῶρες εἶδὲς βοτάνης, ἡ κοινὴς ἀρρίᾳ. Gramen satis notum, dictum à gradiendo, quod genicularis internodiis per terram mirificè serpat, radicesque ab iis geniculatas dulcesque emittat. Folia habet dura, & ut arundinis, parva, lata, atque in tenuitatem cacuminata, bobus pabulum gratissimum. Genera addere infiniti foret laboris. Adeat curiosus lector phytopinacem Bauhini.

Φυλλανθῆς. In Aldino codice scribitur ἀφυλλανθῆς. Doctissimus Gaza φυλλανθῆς legit, ex Plinio. Veram hanc esse lectionem, hac ratione probatur, quod ἰσχυροὺς φυλλανθῆς esse nequit, si foliis careat, uti planta quam Monspelienfes eo ostendunt nomine; quæ usque adeo sunt exilia, & juncea, ut vix dum emerla arefcant, & festucas præferant paleasve, pallidiusculo colore in imo cespice, è fibrosa junci radice, cauliculis sesquipalmariis plurimis, junceis, gracilibus, enodibus, glabris, per ætatem flores duntaxat cæruleos, lini, aut sylvestris caryophyllæ minores, in glutinoso acere gestantibus; gustu tota planta amaricantis, non nihil calidi φυλλανθῆς viri doctiores, scabiosam sessilem, sive minimam putant, quod foliosum floris gerat strobilum. Nullum scabiosæ genus φυλλανθῆς esse potest, nisi cuius figuram addidimus. frequens apud Batavos locis arenosis reperitur; studiosi arietinam vocabant scabiosam, cum Lugduni Batavorum studiorum causa viverem. Adversariorum auctores mediam scabiosam appellant, minorem Dodonæus; & rectius; sed caulibus huic foliis viduis ut plurimum, rarius, ac nisi pratis humidis folio uno alteroque donatus, vulgatæ scabiosæ quodammodo similis; verum parva admodum est, ac pro verbena putata minima, ramulis ex radice exiliore palmum vel sesquipalmum altis, in alis divisis parvis, foliis iberidis, aut cristæ Galli serratis, floribus sive capitulis vulgaris scabiosæ, sed minoribus. Adversariorum auctores mediam scabiosam vocant, serrato angustifolio, flore globulario. Nullum stoebees genus phyllanthes, vel, ut vulgo, aphyllanthes esse potest; quia omnia caule sunt prædita satis folioso. Eadem de causa nec globularia aphyllanthes, sive, ut rectius, φυλλανθῆς esse potest. Hac occasione, cum in scabiosæ mentionem incidimus, non inconsultum fore iudico, si nobilissimi botanici iudicium de scabiosa minore Adversariorum, sive media Dodonæi examinemus. Phyteuma, inquit esse Dioscoridis, quod lib. 4. cap. 130. describit, φύτιον αὐτὸν ἔχει ὁμοία στροβίλῳ, μικροτέρῳ δὲ καὶ ὁμοίῳ τῷ λυχνίῳ (Ald. τὴν μετρίαν) (βίλλαν μετρίαν) (verus codex μετρίαν διπλῆν. Marcellus etiam ex antiquiore & probato codice μετρίαν) λυχνίῳ, ἐπιπλάσιον. ἢ ἀναγρῆναι φύτιον ἰσχυρὸν αὐτὸς φιλῶν. Phyteuma folia habet radice sive struthii, sed minora, semen copiosum, perforatum, radicem parvam, tenuem, per summa terræ nitentem, quam ad amatoria contere nire nonnulli prodiderunt. Hujus etymon, etsi omnibus plantis commune videatur (quia φύτιον τῶν ὀσπρίων τῶν ὀσπρίων φύτιον non tantum plantare (ut rectè Botanici generis nobilitate clariss.) sed producere, generare, ac parere, significare traditur. Hæc cum ad amatoria maxime apta sit, & sic ad generationem, præ aliis φύτιον est appellata. Φύτιον non tantum πῖος, διδάξω & φύω, sed etiam πῖος dicitur. Hesiodus, in Aspidē

ἀνδρῶσι τ' αἰφροσύνῃ αἰεὶς ἀλκίῃσιν φύτιον ἔσ' ὁμοίῳ τῷ λυχνίῳ rerum indagatoribus Martis depulsatorem plantaret. Aristophanes in vespis.

ἵππετα πῖος καὶ φύτιον καὶ κίφον, postea filios oportet plantare. ἔσ' nutrire. Diogenes apud Laertium, liberis dans operam, se hominem plantare dicebat. Phyteuma Dioscorides folia habere struthii inquit. Supra lib. 6. hist. cap. 3. docuimus spinosam plantam struthium esse; eodem loco foliis esse oleæ. Scabiosa hæc, nec spinosa, nec foliis oleæ; sed oblonga habent folia, lata, hirsuta, inalbiantia, minora quam vulgaris scabiosa; nequaquam tamè laciniata, sed incisa ac ambitu tantummodo crenata. καρπὸν, inquit, πάλιν; si capitula καρπὸν vocemus. Paucos fert fructus, si semen intus contentum, hoc non est τὴν μετρίαν perforatum. Fructus sive capituli, quia ingenti à natura industria conformatum est, de-

scriptio-

scriptionem addam. Summis ramis capitula insident, & multis cauliculis membranaceis, & paleaceis composita; qui singulares flores continent, quibus deciduis in medio quasi caliculorum umbilico, exigua quædam stella subnigra conspicitur, quatuor, quinque, sex, interdum radiolis constans; paulatim vero hi cauliculi excrecentes aperiuntur, donec semen maturefcere incipiat. Radix denique non est parva, sed longa. An hæc phyteuma, Lector judicet.

Apargia quid sit, me ignorare fateor. Pronum quidem esset scribere ἀπαργία; sed hæc caule constat foliato. Doctissimus Dalecampius hieracium minus Dodonei, sive præmorsa radice Lobelii pro apargia depingit, & ostendit. Επαργόφυλλον esse, negari non potest; & hanc tantum notam de apargia tradit Theophrastus. Quare uti affirmare certo non potest, ita inficias iri nequit, hanc non esse apargiam. De Hieraceo capite de Cichorio acturus sum.

Supra ostendi ἀφάρη legendum. Doctissimus Gaza ἀπάρη, fraudem, interpretatus est. Quod etiam significat ἀπάρη, si Latine reddatur. Hesychius, ἀπάρη, ψεύδος, Fraus, dolum. Ex Latinis qui plantam quandam fraudem appellavit, nemo est. De aphaca capite de cichoraceis agitur, uti capite sequenti de arnoglossa. Et hæc de plantis quas Theophrastus humi sparsis foliis constare memoriam prodidit.

Improbam vocem, ἀγ, delendam, series orationis satis ostendit. Inter ea quæ caule foliato sunt, picrin, anthemium, foliosum, lotum, & leucoion recenset. De picri capite de cichorio agam; de anthemio quæ hoc ipso capite dixi; videat lector. De leucojo libro præcedenti verba feci. Loti herbæ Historiam cap. 14. hujus libri enarrabo. Hoc annotandum de leucojo; de bulboso, de quo lib. 6. egit præceptor, hæc non posse intelligi, Caule enim constat foliis viduo.

Utrumque foliatum inquit esse cichorium; quod experientia comprobatur.

Aliam plantarum differentiam nunc recenset, & alias steriles, alias fructiferas esse affirmat; ac ex herbaceis, alias folium tantum ferre, alias caulem & florem edere, fructum verò nullum; alias etiam fructum parere. Exempla non addit: sed quæ caulem, fructum, floremque ferunt infinita sunt, acetosa, cichorium nasturtium, apium, &c. Quæ florem ferunt, fructum verò nullum, rara admodum sunt. Vulgaris epimedii fructus necdum videre licuit. Errat magnus Philosophus, cum irim florem edere liliaceum scribit, ac fructum ferre negat. Raro quidem fructum ferre fateor, sed tamen aliquando parere, experientia dedici. Testantur idem Botanici Clusius, Dodonæus, alii. Post flores enim succedunt siliquæ crassæ, triangulares, in quibus semen sub-luteum, rotundo oblongius, ochro minus, quod reficatum rugas contrahens, nigrescit. Folia tantum ferre epimedium, dictamnium, cynoglosson, veteres memoriam prodiderunt; sed hæc quomodo intelligenda, explicandaque sint, suis locis diximus. In arborum genere, sine flore frugiferum quid esse, scribit. De ficu scribunt, nunquam florere: diligentiores tamen observarunt, muscum quandam emittere qui loco floris est. Alii aliud quid observarunt; intus nempe florere. Videat lector quæ supra de ficu diximus.

In herbaceorum genere foliorum majorem esse differentiam, quam in arboribus extra, controversiam esse puto. Etiam herbaceorum folia differentiam quandam habere scribit, quæ ab arborum foliis distingui possint: nempe quod arborum folia longiori pediculo dependeant, herbaceorum verò se ipsis adhæreant. Quod de plurimis verum, non de omnibus. Pediculis longioribus dependet epimedium, nec non trifolium bituminosum, aliaque. Sed hoc observavit, etiam Præceptor, cum scribit cauliculaceo quodam appendice adnecti.

Nonnulla, inquit, ante foliorum exortum caulem emittunt. Addo florem. Exempla non addit. Tussilago ante foliorum proveniunt jam defloruit; idem de equisetis, perasitide, aliisque dicere licet. Contrarium tamen, uti etiam scribit Theophrastus, frequentissime evenit; nempe folia primum, dein caulem, postea florem edere. Movet hic quæstionem acutissimus Philosophus, si antecedit caulis folia; non est herba, vel nova quærenda definitio. Quia supra lib. 1. cap. v. Theophrastus tradit, herbam esse, quod ab radice foliatum sine

caudice provenit, semenque caule fert. Respondeo has plantas folia primum etiam proferre. Nam si semen eorum terræ mandetur; non primum caulis, sed folia proveniunt, quæ hyberno tempore pereunt, tum demum ante foliorum ortum, novo vere caulem emittunt. Rectè itaque Theophrastus folia primum prodire scripsit. Vel responderi potest, definitiones supra datas, non usque adeo stricte observari; quod ipse scribit Præceptor. Quod de arboribus sequitur, id non de primo ortu intelligi debet, sed de vernali frondium nova eruptione. alioquin non pars arborum, sed omnes arbores primum ab radice caulem emittunt, deinde folia. Nonnulla, inquit, arbores ante foliorum exortum cauliculum quandam emittunt. Id de ficu me observasse memini. hæc vel cum ipsis foliis, vel paulo ante cauliculum emittit, in quo folia & fructus. Hactenus foliorum differentias narravit, demum florum subnectit. Arborum flores ut plurimum candidos, nonnunquam ad purpuram vergere, quosdam tamen herbaceos ac pallidos esse, nullosque colore vividiori reperiri; contra in herbarum sensu se rem habere. Et hæc prima differentia. Addit alteram, arbores nonnullas non particulatim, sed universim profundere flores. contra nonnullæ herbæ. Negat in arborum genere reperiri vividior colore flores. Vivido, aureoque splendente flore ornatur laburnum, casia fistula; lil-lach flore cæruleo, vivido satis colore gaudet. Sed hæc ut plurimum frutex, nec nisi cultu arbor evadit. Arbor Indæ floribus eleganti purpureo rubentibus Lugduni Batavorum in horto medico quotannis conspicitur. Sed hæc arbores Præceptor incognitæ. Florum differentiam ineffabilem esse, vel una tulipa docet. De cujus coloribus cum Poëta licet dicere

Non mihi si centum lingua sint, oraue centum,
Ferreæ vox, omnes possem proferre colores.

Eorum diversitatem in herbis, quis eloqui posset? Alius odor majoranæ, alius narcisso, alius hyacintho, alius violæ. Ex arborum generibus quæ confertim emittunt flores, morus est. Huic unâ nocte quasi cum impetu foris prorumpunt flores. In herbarum censu non tantum ocimum particulatim floret, sed etiam scilla, aliaque.

Ultimo loco radicum adjungit differentias; de quibus libro primo plura dixit. Hoc loco de colore, odore ac sapore ipsarum nonnihil dicit, quæ prima facie facilia sunt & satis clara. Quare singula quæ scribit examinanda.

Radices alias carnosas, alias lignosas, alias nervosas, inquit. Probat hoc, quod in sativis, frumenta-ceis, atque herbaceis id vulgo conspicitur. Hoc vult in domesticis, sive hortensibus, & quæ coluntur in frumentis; sive quæ feruntur; & herbaceis, sive quæ sponte proveniunt hanc diversitatem radicum reperiri. Quæ carnosas, lignosas, ac nervosas habeant radices libro primo docuit.

Aliis etiam prædicta radicum differentiis distare inquit. Nempe colore, odore, sapore, magnitudine. De coloribus videamus. Alias inquit esse albas, alias nigras, alias flavas, alias rubras. Albas fert radices albea, anonis, narcissus. Filicis radix ex flavo nigricat, pycnocomen in luteum colorem languentem radicem habet. Symphyti nigra est, obnigrescunt cyperi; rubet anchusæ, & rubiæ. de qua videat lector, quæ lib. VII. capite XIV. dicuntur. Vocem ζυδαειδής tanquam spuriam delevi, nullus color est lignosus. Radices diversos habent colores. Sunt enim buxæ, uti glycyrrhizæ, fulvet satyrio, &c. De saporum ac odorum differentiis luculenter lib. VI. de caus. agit, quo lectorem remitto. Aliæ etiam à figura sunt differentiæ; quod aliæ sunt rotundæ, ut crocus, & plures balbaceorum; oblongæ ac glandulosæ hastulæ regiæ. Pæoniæ; bulbos multis tunicis constare scribit; quod de pluribus verum, sed non de omnibus. Nam tulipam rarius duabus tunicis constare videmus. Ex Indiis bulbi adferuntur multis tunicis præditi. Hyacinthi tunicas videre non licuit. Sed in cæpa & capaceis plures observare licet. Ari radix talis est qualis eam describit. Uti etiam rapæ & cyclaminis. Et hæc de forma radicum. Redit ad sapes, ac non omnes odoratas, dulcesque esse aut ori gratas, ciboque idoneas:

immo mortiferas & morbosas aliquas esse docet, uti radix scolymo similis, radix carduo similis, radix carduo similis mandragoræ, uti lib. 6. de caus. cap. docet, quo lectorem remitto: contra non omnes amaras gustui adversari. Cichorei enim radicibus quotidie nostræ res vescuntur; amaræ tamen. Tandem addit eodem mo-

do quo ad saporem se folia & caules habere, ac ad capitis finem idem de fructibus. Deinde ultimum descriptum inquit esse in germinando, ac alias germen emit-tere hyeme, alias æstate, alias vere docet. Hyeme mandragora pullulat, vere plurimæ, æstate non pauca.

Κ Ε Φ. Ι.

C A P. X.

Differre herbæ temporibus germinatas. Floris historia, & singulorum olerum. Spicosa esse oculum canis, caudam vulpis, linguam agni. Quæ & plantago, & coturnix, à quibusdam dicta bibinella.

Δ Ιηρημένων ἢ καὶ τὰς ὥρας ἐκάστας, πρὸς τὰς βλαστῆσεις, καὶ καὶ τὰς αἰθήσεις, καὶ τὴν ὥσιν τῶν καρπῶν, ἔδεν ἀναβλάσκειν ἢ πρὸς τὴν οἰκίαν ὥρας, ἢ πρὸς τὴν ῥίζον, ἢ πρὸς τὴν σπέρμα, ἀλλ' ἐκαστὴν ἀναβλάσκειν τὴν οἰκίαν. ἢ πρὸς τὴν ὕδατων ἔδεν πάλιν. ἢ πρὸς τὴν θερμὰ κομιδὴ καὶ τὴν αἰθήσει, ἢ τὴν βλαστῆσει. καὶ θάπερ ὁ σκόλυμος, ἢ ὁ σίκυς, ἢ ἡ ἀχρὶς. ὡς περὶ τὴν φρυγανικὴν ἐλέχθη. περὶ κενύκης τε καὶ καππῆς, ἢ τῶν ἄλλων. ἔδεν γὰρ ἔδεν ἐκείνων ἀνθεῖ καὶ βλαστῆσει πρὸς τὴν οἰκίαν ὥρας. διὸ καὶ τὰ ὅλα δόξαντες ἀνὰ τὰ φέρων τὸ δένδρων. τὸ μὲν γὰρ αὐτὰ πᾶσι πάντων ἐγγὺς ἢ βλαστῆσει, ἢ μὴ, καὶ μίαν, ὡς εἰπὼν. τῶν ἢ ἐν πλάτῃ, μάλιστα ἢ ἐν ἀπώταται ἢ βλαστῆσει. καὶ ἐπὶ μάλιστα ἢ ἀθήσει. ὡς εἰ τις ἐξέλθῃ κατὰ νοῦν, σχεδὸν συνεχῆς γίνεται * καὶ ὅλον ἐν αὐτῷ καὶ ἢ βλαστῆσει, ἢ ἢ ἀθήσει. αἰεὶ γὰρ ἐπεὶ ἐξ ἐπὶ διαδοχῶν, πάλιν αὐτὰ λαμβάνει τὰς ὥρας. οἷον μετὰ τὴν ἀφάκην τῆς αἰμῶνι, καὶ ὁ ἡμερῶν, καὶ τὰ ἄλλα χειμερῶν. μετὰ τὴν ταῦτα τὰ ἡμερῶν, καὶ μετὰ πᾶσι. πολλὰ ἢ ὡς περὶ ἐλέχθη καὶ τῶν καὶ μέρος ἀνθέν ὅτι πλείνεται τὰς ὥρας. ἐνία γὰρ ἔτι αἰθεῖ, καὶ θάπερ ἢ τὴν ἀφάκην, καὶ ὁ ὀνοχελίδες, καὶ τὸ κινώριον, ἢ τὸ δόντι γλωσσόν, καὶ ἄλλα. διὰ τὴν συνίχεται καὶ τὴν περικαλῆσιν τὴν ὑπὸ ἀλλήλων, καὶ φαίνεται ῥαδιον ἐν ἐνίοις, καὶ ὁ ὅριζος πῶτα πρῶτα βλαστῆσει, ὅπως πῶτα πρῶτα βλαστῆσει, ἢ πῶτα ὅψι βλαστῆσει, καὶ αὐτῶν πᾶσι τῶν γενέσεως καὶ τὰς ὥρας, ὅταν πλείω γένωνται τῶν καρπῶν, πάλιν ἄλλας ἀρχὰς ἐνίστανται τῆς γενέσεως. ὅπερ μάλιστα δοκεῖ συμβαίνειν μὲν ἰσημερίαν μετὰ πᾶσι. τότε γὰρ ἡ δὴ τὰ σπέρματα πλείω τὴν πλείωται, καὶ τῶν δένδρων καὶ καρπῶν οἱ πολλοί. καὶ ἅμα μεταβολὴ πᾶσι αὐτῶν τῶν πρὸς γίνεται καὶ τῆς ὥρας. ἢ τὰ δὲ ἀπὸ καὶ ἀπὸ πῆλα, ὡς ἐκατέλαμβάνεται, τῶν κατὰ λόγον ἐκ ἐκείνων καὶ ἢ βλαστῆσει γίνεται, καὶ ἢ ἀθήσει, ἢ ἢ πλείωσει. διὸ συμβαίνει, τὰ μὲν ὑπὸ τροπῶν ἀνθέν, τὰ δ' ὑπὸ κύ-να, τὰ ἢ μετὰ ἀρκτέρον καὶ ἰσημερίαν μετὰ πᾶσι. ἀλλὰ ταῦτα ὡς εἰς κοινὸν ἔχον σκέψιν, εἰς ἀφορισμὸν ἀρχῆς. ὅπ δὲ αἱ διὰ φορὰ πλείω καὶ ἢ ἐλάττω, ἐν τῶν φανερῶν. ἐπεὶ καὶ αἱ φύλλα τῶν πλείων ἐστὶν ἐνία, καὶ θάπερ τὸ ἡλιοτρόπιον, καὶ τὸ ἀδαντὸν ἀφωρισμένων ἐν τῶν πᾶσι διαφορῶν. ἐν οἷς γίνονται καὶ πᾶσι, λεκτέον. ἡ δὴ τὰς καὶ ἐκαστὴν ἰσημερίαν. ὅσα καὶ κατὰ τὴν ἰδίαν ἐκαστὴν φύσιν. λέγω δὲ οἷον τὰ στενωπῶν, ἢ τὰ τοκανδικῶν, καὶ μυφῶνα. καὶ αἱ ἑτέρον ἐστὶν ἢ τὸ κοινὸν ἐπὶ πάντων λαβεῖν. ὁ τῆ αἰσθησὶ γινώσκον, τῶν φύλλοις, καὶ ἀνθεσιν, καὶ ῥίζαις, καὶ καρποῖς. ἐν γὰρ τῶν φανερῶν ὁ μερισμός. ὡς περὶ τῶν ῥιζῶν. στενωπῶν μὲν ἔστιν, ὅτε, καὶ χήνων ὑπὸ πινῶν καλῶν, πλείω ἔχων ἰδέας ἐν αὐτῷ. καὶ ὁ ἀλωπεκῶν, καὶ ὁ σελιφῶν. ὑπὸ ἐνίων δὲ ἀρνό-γλωσσόν. τῶν δὲ ὀρτυξὶ καλῶν, περὶ οἷον δὲ

Ed cum singula distincta superius pro tempo-ribus tam ad germinationem, quam ad florum proventum consummationemque fructuum sint dicta; addendum nunc illud occurrit, quod nec iis quæ radice proveniunt, nec iis quæ semine erumpunt, germinare quicquam ante tempus sibi accommodatum solet: sed suum unumquodque tem-pus expectat, * nec ab imbribus quicquam infestat-ur. Quædam ferotia admodum, tam germine, quam flore percipiuntur: † ut carduus, ut cucumis sylvestris, quod etiam, in suffruticum genere, de pollicaria, & inturi, & aliis quibusdam retulimus. Nec enim aliquid eorum floret, aut germinat ante proprium tempus. Quamobrem hoc etiam in arboribus differre appareant. Quippe cum illorum simul quodammodo * omnium germinatio fiat: aut si ita minus, uno quidem eodemque dixerim tempore anni germina omnium excitari. His autem multis, vel potius omnibus temporibus germen, atque etiam magis flos exit. Quapropter si animadvertere vo-lueris, assiduum pene per totum annum germinatio-nem, & floris productionem videbis. Semper enim alterum alteri succedens tempora omnia occupat. Exempli gratia: Post aphacæ crocum erumpit, & † fremium, & senecio, cæteraque hyberna. Tum verna sequuntur. † Dein autumnalia accedent. Mul-ti vero ex singulis floribus proventus prorogant suos, ut dictum est. Sunt enim quæ ita florent, ceu aphacæ, & * turdaria, & cichorea, & plantago, & alia quædam. Verum propter assiduum continen-tiam, occupandique vicissitudinem, haud facile per-cipi in aliquibus potest. Nec est determinare quæ prima germinet, quæve serò. Nec eorum ipsorum generationes, ac tempora recenserique eunt. Quibus fructibus consummatis, alia initia denuo generandi instituunt. Quod post autumnæ æquinoctium eve-nire potissimum solet. Tunc enim semina ex majore parte perfecta habentur, & fructus arborum ma-gna ex parte consummati jam extant. Et vero mu-tatio quædam ejus ipsius, atque temporis sequitur. Quæ autem imperfecta immaturaque, occupantur. His enim germinatio, & floris proventus, & fructus perfectio ex circuitu ad portionem contingit. Quamobrem evenit, ut alia sub solstitiis florent, alia sub canicula, alia post arcturū, & autumnæ æqui-noctium. Sed hæc communioem sane contempla-tionem ad determinandam principii rationem de-fiderare videntur. Quod autem differentiæ plures, aut nullo pauciores sunt, his ipsis planè jam explo-ratum habetur. Quandoquidem & perpetuè quædam ex his vireant; ut polium, † ut solaris, atque capillus Veneris. His ergo de differentiis, quibus in rebus, quoque modo fiant, determinatis, † nunc sin-gulorum historias exponere oportet. Quæ scilicet pro cujusque propria natura consistant: ut quæ spi-cosa, * scandinosa, miricidaque sint. Et si quid aliud tam commune sumi de omnibus liceat. Quod familiare sensui sit, aut folio, aut flore, aut radice, aut fructu. Ex manifestis enim partitio fiat eorum necesse

† ἐπὶ τῷ ῥι-
ζῶν, ἢ τῷ
πᾶσι σπέρμα-
τι, ἢ τῷ
σπέρματι
Al. Bas.
† Theodor.
ὁ φέρων, lege
πῶτα.

* ὡς ἂν Ald.
Bas.

† ἔτι τὸ
πρὸς τὸ καὶ ἢ
ἀνθεσιν, καὶ
ὁ ἡμερῶν.
† ἡμερῶν, καὶ
πῶτα, καὶ
* Ald. ἔτι
Bas. ὁνοχελίδες,
lege. καὶ τὸ
ὀνοχελίδες.

† Ald. ἔτι
Bas. addunt
ὡς εἰς.

† καὶ περὶ τὸ
πόλιον, καὶ τὸ
ἡλιοτρόπιον,
καὶ τὸ ἀδαν-
τὸν.
* ἰσημερίαν, ὅσα
καὶ τὴν ἰδίαν
ἐκαστὴν φύσιν
ἀφωρισμέναι, οἷ-
ον τὰ.
† κινώριον, καὶ
τὸ μυφῶνα.
† Al. τὸ πῶ-
τα, ἢ τὸ
lege τῶν.
* κινώριον ὑπὸ
πινῶν καλῶν
μενός, ἢ ὁ ἀ-
λωπεκῶν,
καὶ ὁ σελι-
φῶν, ὡς
ἐνίων δὲ ἀρνό-
γλωσσόν, τῶν
δὲ ὀρτυξὶ κα-
λῶν,
πολλοὶς ἔχων
ἰδέας αὐτῶν.

* Nec
imbribus
quicquam
afficitur,
quædam
stiva.
† Scolymi
† Conyza
† cappar
* Omniu
prope ger-
minatio.

† Anem.
† Dein.
stiva ac a-
tumalia

* Et an-
chusa.

† Helioty-
pium.
† Cichora
cea.

* Cynops,
est, oculus
canis à no-
nullis dicti
† alopecu-
ros & stel-
neceffe

τῆς τῶν τρόπων πινά καὶ ἡ θρυαλλίς. ἀπὸ δὲ τῆς μονοφύτης
τρόπον πινά καὶ τῆς ἐκ οὐδὲν, ἢ τῆς αὐτοφύτης
ἐκ οὐδὲν, ὅς ἐστι ἀλωπεκῶν, μαλακὸν καὶ χνοώδες
ἐστίν· ὅτι ὁμοίον ταῖς τῶν ἀλωπεκῶν ἔσθαι. ὅθεν καὶ
τὸν ὄνομα μετέβληται. ὁμοίος ἡ τῆς τῶν καὶ σελιφῶν.
πᾶσι δὲ ὡς περὶ ἐκείνῃ ἀνθεὶ κατὰ μέτρον, ἀλλὰ
οἱ ὅλκι τῆς ἐκείνης, ὡς περὶ ὁ πυρρός. ἡ δὲ αὐτοφύτης
ἀμφοῖν χνοώδης, κατὰ μέρος καὶ τῆς οἴτης. παρόμοιον δὲ
τῇ ὁλῇ μορφῇ τῆς πυρρῆς. πᾶσι δὲ πᾶσι φυλλότροπον.
ὡσαύτως δὲ τῆς τῶν καὶ ἀλλὰ τῆς ἐκ οὐδὲν λεπτέον.

exit, sicuti etiam frumento. Similis tota specie tritico est, verum folio latiori. His proxima reliqua quoque
spicati generis, non temere dixeris.

neceffe est: quemadmodum etiam radicem. Spico-
fa igitur, oculus caninus, & cauda vulpina, &
plantago, quæ agnina lingua à quibusdam vocata
est, & ab aliis coturnix. † Huic quodammodo simi-
lis bibinella est. Verum hæc simplicia, & quodam-
modo uniformia creantur, & spicam nec acutam,
nec aristatam gerunt. Cauda vero vulpina * hirsu-
tior, & lanuginosior est. quamobrem similis vul-
pium caudis cernitur. Vnde & nomen accepit. Huic
plantago est similis, nisi quod florem non quemad-
modum illa particularim edit, sed per totam spicam
tritici modo. Ambobus tamen flosculus lanugineus
dicta.

phyros, id
est plantago,
ab aliquibus
arnoglosson,
sive lingua
agni, à non-
nullis ortyx,
coturnix e-
jus multa
sunt species.
† Th. yallis,
vulgo ver-
basum
dicta.
* mollior.

JULII SCALIGERI AD CAP. X.

Δημιόων. Et hæc pars cum superiore continuanda.
De germinationis enim tempore loquitur.

Μαλὲ. Hoc verbum Græcum comprehendit eventa om-
nia, etiam bona. Sic hic Theophrastus Vult enim intelligere;
nisi imbres quidem plus attulerint humoris, ideo præve-
nire tempus suum. Videbatur enim hoc ita debere esse. Si-
quidem ὡς περὶ τῆς προveniunt celerius. Nam est igitur,
πᾶσι, infestatur: sed, afficitur. Ita ut perficiatur ad cele-
ritatem germinandi.

Εἰνα γὰρ ἡμεῖς. Corrigitur, ἡμεῖς: quia etiam Theodorus,
serotina.

Εγγὺς ἡ βλάστησις. Theodorus omisit τὸ ἐγγὺς. At est neces-
sarium, ut non tam ἄμα, quam ἔγγυς.

Καθὼς ἡμεῖς. Corrige, καὶ ὅλοι.

Μετὰ τὴν ἀφάκλιν ἐστὶν ἡ ἀνεμωλία. Theodorus crocum
addit. Nota ἀνεμωλία, quæ alibi ἀνεμωλία.

Εἰνα γὰρ. Theodorus omisit, ἔσθαι ἡμεῖς, addidit πό-
λιον.

Ἀφορισμὸς οὗ τῶν. Satis liquet hanc aliam esse mate-
riam, atque diversum caput.

Ὅσα ἡ καὶ τῶν ἰδίων ἐκείνης φύσιν. Videtur aliquid deesse
huic orationi; sententia autem etiam superesse. Repetitur
enim: Dixit, τὰς καὶ ἡμεῖς: ἔστι τῶν ἰδίων φύσιν. Divisio
autem mirabilis.

ταχυαῖα, & σκανδικαῖα. à florum ratione statuitur. Sanè τῶν
ταχυαῖων, ut in Phlomis, & Salvis, & Botry. Altera verò
divisionis pars non responderet. Ceterum apta erat eorum,
quæ umbellam gerunt: qualia sunt fanticulacea. At ille,
σκανδικαῖα ab herba maxime ignobilis: ἔστι τῶν σκανδικαῖων

exponit per ταχυαῖα, quod ἔστι facit post quam τῶν ταχυαῖων
exequitur est. Locus vero, præsertim Grammaticis, mini-
me negligendus est, qui in Euripidis vita Scandycem her-
bam cum legunt, ἔστι quid sit, nesciunt. hinc unam è cicho-
riaceis intelligunt speciem. In Codice Græco tertia divisio-
nis pars est μνοφῶα. Quod ἔστι omisit Theodorus, ἔστι
ipse nullo est exemplo prosequutus, ἔστι mendum est. καὶ ἡ
ἐπεὶ ἐστὶ τῶν καὶ ἡμεῖς. Corrigitur, ἔστι. Ego malim, τῶν.

Ἡ ἀνθεσις, ἡ βλάστησις, ἡ ἐκείνης, Reclē sanè. Sequitur, ἐκ τῶν
τῶν φανερῶν ὁ μισθός, ἀπὸ τῶν τῶν. Mira docendi ratio.
Quin potius dicerem, ab occultis fieri partitiones, quem-
admodum à manifestis, atque ita concludere: Igitur à ra-
dicibus, sicuti à foliis, floribus, fructibus. At ipse concludit
notiora, per minus nota.

Ἀχύνω. Theodorus legit, χύνω, ex Plinio ἔστι omisit illa
verba omnia. τῶν μὲν τῶν πλείους ἔχον ἰδίας ἐστὶ τῶν. Quia sub
eo nomine ignota est hæc herba nobis, nihil auspiciato geri
potest. Notabis arnoglossi species raris nomi-
bus ταχυαῖα, ἔστι ὅτι. Lege ἀνεμωλία. Spicata enim sunt.

Μαλακὸν χνοώδες. Theodorus legit, δασύτερον, καὶ χνοώ-
δες. Desciscens à Plinio, qui ei spicam mollem cum attri-
buit, μαλακὸν legit. Cum dicit lanuginem densam, expli-
cavit ἔστι χνοῦ, comparativum gradum. Idem Plinius legit,
Selepyros, non autem πνεῦς. Sic etiam Theodorus planta-
ginem interpretatur. mox tamen τῶν πνεῦς, tritico, trans-
fert. Fortasse ita legendum est, ut apud nos scriptum est. De
Selepyro enim nusquam quicquam. Selepyros autem est
ea, quam Lanceolatam vocamus, plantaginem strictifoliam.
Ita habes genera tria. Dioscorides duo tantum novit.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Hanc partem cum superiore continuandam esse
rectè observavit Scaliger. De Germinationis e-
nim tempore loquitur, ac docet, nihil ante tempus si-
bi datum germinare, sed suum unum quodque tem-
pus expectare; nec si imbres plus attulerint humoris
ideo prævenire tempus suum. Imbres solos hoc non
posse præstare, fateor; sed si calorem coniunctum ha-
beant, quid ni possint? Tulipæ apud nos mense Aprili,
Majoque florent. Vidi mense Ianuario, id factum,
quod ad caminum in hortu pensili plantarent. Lugduni
Batavorum faber ferrarius uvas quotannis maturas o-
stendit ad festum D. Ioannis, cum in tota Batavia nul-
libi, ante festum beatiss. Virginis, nisi, quam rarissi-
mè conficiantur. Solent enim maturefcere mense
Septembris, & Octobri. Causa, quod faber hic plan-
tarat hanc vineam loco convenienti, quo à calore for-
nacis, & solis lustrari & juvari potuit. Etiam in nostra
vicinia, vitis germina Martio mittit mense; reliquæ
Majo. Causa, quod calorem solis habeat per integrum
diem, ac ad focum ejus radix plantata sit, ita ut ejus
calore & radix, & tota planta foveantur. Idem de aliis
dicere licet. Iuvantur itaque ab imbribus & sole. Quis
non novit asparagos cultura menslem unum alterumve
prægerminare incultis.

Εἰνα γὰρ ἡμεῖς. Theodorus ὡς περὶ serotina admodum.
Lego ἡμεῖς. Æstate enim germinant florentque sco-

lymos & cucumis aspinus. Etiam conyra & capparis.
Quod de Scolymo dixi, ex quarto cap. lib. vi. proba-
tur. Etiam ex his Hesiodi versibus.

ἡμος δὲ σκολυμός· ἀνθεὶ, ἔστι ἡ καὶ πέτρη,
δενδρῶν ἐφεζόμενος λιγυρὴν καταχευτὴν αἰοδῆν.
πυκνὸν ὑπὸ πτερυγῶν ἡμεῖς καματωδὲς ἡρη,
τῆς πύργου πύργου αἰγῆς, καὶ οἶνος ἀεὶς,
μακλόταται γυναικες, ἀφαιρόταται τοὶ ἄνδρες.

Quando scolymus floret, ἔστι sonora cicada
Arbori insidens stridulam effundit cantilenam,
Crebram alis vibrans æstatis laboriosæ hora:
Tunc pinguißimæ capræ, ἔστι vinum optimum,
Ac mulieres salaciores, viri vero imbecilliores sunt.

Ultimum versiculum declarat Aristoteles sectione
quarta probl. 26. Scolymum ad proliciendam venerem
antiqui commendarunt omnes; & hæc causa cur mu-
lieres carduum adeò ambient colantque. Nempe quod
viris æstate in veneris conflictu languentibus, hyeme
mulieribus ad venerem pigris patrocinetur. Cucu-
merem silvestrem æstate, vel ad veris finem germi-
nare, floremque ad æstatis finem, observare licet.

Bbbb 3

Idem

Idem de cappari, conyzaque docet experientia. Sed hæc, cultura accedente, maturius germinare, olitores à longo tempore observarunt.

Astiduum, inquit, per totum annum germinationem, & floris productionem observare licet. Verissimum id esse, observavi. Pereunte enim hoc, vel isto flore alter nascitur; sed hyberno tempore, si hyems inclemens admodum fuerit, hoc apud nos observare invidet frigus, cœlique, solique constitutio.

Multos ex singulis floribus proventus suos prorogare, inquit, ac pro exemplo ponit aphacam, anchusam, cichorium, & plantaginem. Hæc ut clare percipiantur, videat lector cap. vii. & ix. hujus libri, quibus quæ ratione proventus suos proroget, vel diu floreat aphaca, docet. Idem de cæteris dicendum.

Negat generationes ac tempora eorum recenferi posse, quibus fructibus consummatis, alia initia demum generandi instituunt. Idcirco mali medicæ & aurantiæ tempus vix constitui potest. Omni enim anni tempore fructus & maturos & immaturos habet; sed tamen hoc post æquinoctiū autumnū maximè evenire scribit. Ex est id verum. Tum enim juniperus & aliæ arbores, & fructus rudimentum, & maturum simul ostendunt. Sed de his in libris de causis luculentius agit, quo Lectorem remitto.

Inter ea, quæ perpetuo virent numerat polium. Hujus historia hoc capite enarranda nobis. Πολιον dicitur à canitie, canisque capillamentis, & tomento hirsuto, quæ non modo capitula corymbacea, ut ait Dioscorides, sed etiam universam plantam incanant reddunt. Perinde ac gnaphalium, uti Plinius lib. 21. cap. 7. cujus verba mox examinabo. Polii duas, tresve notas dedit Theophrastus lib. primo capit. 16. Docet quod sit herba, carnosaque habeat folia, quodque valeat adversus noxios vermiculos, si vestibus interponatur. Hoc capite perpetuo virere auctor est. Luculentius Dioscorides describit lib. 3. cap. 124. πολιον τὸ μὲν ἴσον ὀρεῖον, ὃ καὶ τοῦ θύρου καλεῖται, καὶ ἡ χηρὴ. θάμνιον δὲ ἴσον λεπτὸν, λευκὸν ἀσπιδιόειδον, καρπὸν πολὺν, ἔχον κεφαλὰς ἐπ' ἀκρὶ κεχυμένους μικροὺς ὡς πολιοὶ τῶν χαλκιδονίων μετὰ ποσὶς τυφλάς. τὸ δὲ ἴσον γὰρ ἡμεῖς ἀντιπαραστήσομεν, ὃ καὶ ἴσον τῇ ὀσμῇ καὶ ἀδρανέστερον κατὰ τὴν δύναμιν. Polium quoddam montanum, cui etiam teuthryon nomen est, & cuius est usus. Exiguus frutex est (Theophrastus inter herbas recenferet. Sed non solent veteres definitiones sequi. Rectius tamen Dioscorides quam Theophrastus; nisi dicamus Theophrastum herbam loco citato dixisse respectu arborum, magnorumque fruticum) tenuis, candidus, dodrantalis. & semine refertus: capitulo in cacumine quandam corymbi speciem præ se ferente, parvo, casarie canis simili, & graveolente, cum aliquantula odoris jucunditate. Alterum fruticosius, non usque adeo valens odore, ac viribus inefficacius. Polium qua facie ferat folia, non scribit Dioscorides. Theoph. carnosa esse memoriæ prodidit, neuter radicem delineat. Utrumque Nicandri Scholiastes facit, ad hunc versum in Theriacis.

Ἡ πολίων βαρὺ ὄσμον, ὃ δὴ ῥιζαν ὀδύειν. Hoc est, aut polium graveolens, quod perquam terum exspirat odorem. Ad hunc locum Scholiastes, τὸ πολιον εἶδος βοτάνης βαρὺ ὄσμον. ῥιζαν δὲ τὸ πολιον, καὶ πολίων ἀμείνον ἢ τὸ πολιον, ἵνα ἡ ὀσμή ἴσται. καὶ ἴσται ἡ λιβαριώτης ὡς. ἴσται πάλιν μὲν μαλακώτερον θυμὸν ὡς δασύτερον, μέγα δὲ δὴ οἶον ῥιζαν. ὁπότε ῥιζὴς πολλὰς ἀντιπαραστήσομεν, ἡ ἢ ῥιζὰ ἑλωδὴς. πάλιν δὲ τὴν αὐτὴν βαρὺ ὄσμον. Polium genus herbe graveolens. scribitur autem πολιον accentu in antepenultima, & πολίων accentu in ultima gravi. Melius πολίων accentu in antepenultima, ut sit quasi epitheton. Non est libanotis, verum folium habet mollius, & hirsutius quam Thymum: magnitudine constat virgæ, id est palmari (ῥιζαν δὲ peculiariter pro ramo palmari exponitur) pluresque à radice fert, radix lignosa. talia cuncta graveolentia. Multa annotanda. Graveolens inquit esse, immo ipse Nicander non tantum graveolens, sed odore summo-pere horribili, sive perquam terro inquit esse. Dioscorides verò graveolens cum nonnulla odoris suavitate. Quali odore est tam montanum, quam campestre polium, quod experientia comprobatur quotidiana. Improbanda itaque antiqui Lacunæ Codicis lectio in quo pro ἰωδὴς, δασύτης legitur, quæ vox foetorem indicat. Vulgaratam Dioscoridis, ut dixi, lectionem defendunt Oribasius & Serapio, etiam Theophrastus. Quis enim vestibus interponeret herbam graveolentem, odore terro ac foetido. talem non esse odorem polii, ipse odor polii ostendit. Lacunæ tamen codicem defendit Nicander. Crediderim Nicandri codicem depravatum esse, legendumque.

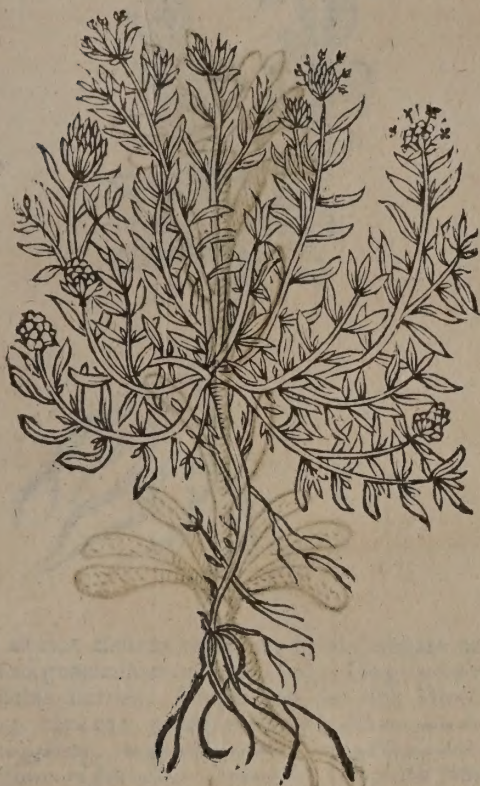
Ἡ πολίων βαρὺ ὄσμον, ὃ δὴ ῥιζαν ὀδύειν, aut polium graveolens, quod suavissime olet. Nempe cum gravitate quadam. Ineptum est quod scribit Scholiastes, omnia lignosa radice, esse graveolentia. Thymum, serpyllum, aliaque plurima radice lignosa sunt, odoratissima tamen, ac suaveolentia esse quis negabit? Scribi notat πολίων & πολίων accentu vel in antepenultima, vel ultima. Quod verum quidem est, non autem eadem sunt plantæ, sed diversæ: Πολίων accentu in antepenultima, polium est de quo hoc capite nobis sermo, à canitie sic dictum. At verò πολίων de quo Theophrastus lib. 9. idem est quod tripolium; dictum δὲ τὸ πολίων varisando, quod floris colorem sæpius in die mutet, vel, ut Dioscorides scribit, quod ter colorem mutet. unde tripolii nomen. Ad hæc cum minus attendisset Plinius, turpiter polium cum tripolio confudit lib. 21. cap. 7. Vestibus interponi eam gratissimum, sicut apud Græcos πολίων herbam, inclinat Musæi & Hesiodi laudibus, ad omnia utilem prædicantium, superque cetera ad famam, etiam ac dignitates, prorsusque mirum, si modo (ut tradunt) folia ejus mane candida, meridie purpurea, sole occidente cærulea aspicuntur. Duo genera ejus, campestre majus; sylvestre quod minus est, quidam teuthryon vocant. Folia canis hominis similia, à radice protinus, nunquam palmo altiora. Polium de quo nobis sermo, vestibus interponi auctor est Theophrastus, ad dignitatem famamque, tripolium, & antirrinum commendat veteres. Sic πολίων accentu in antepenultima. id est, tripolium cerebravit Musæus & Hesiodus auctore Theophrasto l. 9. c. 21. Nec polii. id est, Tripolii folia, ut Plinius, sed flores ter die mutant colores. Dioscorides lib. 4. cap. 135. de tripolio, τῶν τριπολίων τὸ αἶθρον τῆς ἡμέρας μεταβάλλει τὸ χρώμα, πρῶτον λευκόν, καὶ διὰ τὴν μεσημβρίαν πορφύρεον, ὅψι δὲ ποικίλον. Ejus (tripolii) flos ter de die colorem mutare perhibetur, ita ut mane candidus, meridie purpureus, vespere puniceus aspiatur. Quæ sequuntur in Plinio, eadem de polio, de quo nobis sermo, refert Dioscorides. Folia huic polio Thymo similia; sed molliora & hirsutiora, adscribit Scholiastes. Idem facit Plinius. li. 2. cap. 20. Hæc folia ejus Thymo similia tradunt, nisi quod molliora sint, & latiore canitie. Quidam scribunt lana-tiore canitie. Montanum polium talia folia gerit, campestre Thymi foliis dissimilia ostendit. Polio huic cauliculi assurgunt numerosi, tenues, teretes, duri, ac lignosi, palmo haud multo altiores: folia per intervalla his constituta oblonga, latiuscula, sed quam chamedryos an-

Polium campestre.

gultiora, per margines serratim incisa. In virgularum fastigiis flosculi candidi, quos capitula proferunt, unâ cum foliis ac cauliculis albida lanugine incanescencia: semen pusillum nigricat: radix fibras demittit. Montanum ab radice lignosa, recta, fibrosa, statim numerosis fruticat cauliculis rotundis, palmo haud altioribus, eque spatiis crebribus folia oblonga, minora ac angustiora, quam alterius gnaphali, leviuscula impressa crenulis, rigidiuscula, quæ ex adverso unâ caules cingunt, inque summo radiatim circinatimque florum globulos

Polium montanum.

corymbeos, effigie serpilli candidos effigiant: uri & universa planta tomentosa lanugine puber incana. Istud præ cæteris odoratius, sed quiddam acutum & graviusculum, naribus unâ cum suavitate affiat. Semen parvum, oblongum, teres. Aliud de polio exstat Nicandri carmen, quod paulo infra examinabo. Dodonæus polium leucadem esse suspicatur, ac Dioscoridem de eadem herba sub diversis nomenclaturis bis egisse. Conveniunt inquit, genera, nominis occasio, ac facultates. Dioscorides lib. 3. cap. 113. Λευκὰς δὲρην πᾶσι τοῖς φαρμάκοις τῆς ἡμέρας ἐστὶν, δριμύτητος καὶ πικρῆς πρὸς ἕχαστα τὸν καρπὸν καὶ τὸ σπέρμα πρὸς δριμύτητος καὶ ὅτι τὸν χυμὸν τῆς ἡμέρας. Leucas montana latioribus foliis quam sativa, semine verò acriore amariore, atque etiam ori magis ingrata, attamen quam sativa efficiacior habetur. Quam sativam vocat, capite de polio campestrem vocat: à canitie polium, ab albedine leucas dicitur, quidquid autem incanescit, albidum est. Facit huc quod ætius leucadis non meminerit, veluti à polio differentis. Cælius vero Aurelianus lib. tardorum pass. 2. cap. 4. leucen eandem cum polio faciât. Leucēs, inquit, quam etiam polium vocant. Nunc quæ contrarium docent addam. Primum quod Galenus de utraque planta tanquam diversa egerit, ac quidem litera χ de leucade, littera vero π. de polio. Facit quod leucas tertio sit ordine calidum & siccum. λευκάς δριμύτης ἐστὶν ὁλότης ὁ ἐπιχερστέος, κρύως δὲ θερμὸς καὶ ἡραρὸς καὶ τὴν τελευτὴν πρὸ πίκτου. Leucas acrem possidet qualitate exsuperantem, temperaturam vero calidam, siccitatem in tertio quodammodo ordine. De polio vero scribit. πόλιον πικρὸν χρομεινὸς ἐστὶ καὶ μετὰ δὲ δριμύ — πόλιον, ὃ καὶ ἐς τοὺς ἀνθρώπους χρώμεθα. καὶ γὰρ δριμύτητος καὶ πικρῆς πρὸς ἐστὶ τὸ τοῦ μετὰ ζῶον, ὡς καὶ μὲν τῆς τελευτῆς πίκτου εἶναι τὴν ἡραρῶνται, ὡς δὲ τῆς δουπτερος συμπληρωμάτων τοῦ θερμαινόντων. Polium gustanti amatum, & modicè acre apparet — polium quò in antidosis utitur, acrius ac amarius est, ut sit tertio ordine siccum, & secundo completo calidum. Meminit leucadis Nicander in Theriacis

Quo loco Scholiastes λεοντοπόδιον ab Antigonō vocari scribit. Iudicium æquo committo Lectori, an leucas poliumve una eademque sit planta. Santolinam non esse polium, nec vulgare polium Hyssopum supra lib. 6. satis abunde probavimus. Inter hybernas plantas numerat anemonidem. Supra lib. vi. cap. antepenultimū, quomodo quod de anemonide tradit intelligi possit, exposuimus. Verum cum verba Theophrasti attentius confidero, atq; perpendo anemonidem florem esse vernalem, ac nisi ars accedat, hyeme non florere. De vulgata non agere Theophrastum, imaginatus sum. Accedit quod inter spurias nomenclaturas reppererim leontopetalon anemonidis nomen obtinere, ac præterea ex Bellonio constat eandem plantam hyeme florere; mecum pendere cepi, an non hæc esset illa anemone, de qua hoc capite Theophrastus. Nec quenquam moveat quod alii capitibus de anemonide quædam tradiderit, quæ huic minime conveniunt, siquidem λευκίαν modo violam albam bulbosam, modo fruticem denotat. Idem fortassis de anemonide dicendum; nempe modo florem, de quo supra satis superque diximus, modo leontopetalon denotare, uti hoc capite, & loco. Quod si cui hæc nostra opinio non arderet, eam rejiciat per me licet, nec ipse mordicus eam tenere velim. De leontopetalo hæc veteres. Dioscorides lib. 3. cap. 110. Λεοντοπέταλον κρυπτόν ἀνίστησι ἀπὸ τῆς μεσότητος (vetus ἀπὸ τῆς μεσότητος) ἢ ὁ κρείζονα, ἔχοντα μακρὰς πλεῖστας· ἐφ' αὐτὰ κρυφὸ λαβοὶ ὁμοίαι ἐραβήθους, ἐν ᾗ τερεῖς διὰ τὴν τελευτὴν αὐτῆς φοινίξι· ἐοικὸς ἀνεμώνῃ· φυλὰς ἡμεῖς καλεῖμεν, οὐτε τι ημεῖς αὖς τῆς μακρῆς· ῥίζα μελανὰ ἀσπερ γαργύλη ἐξ οὗτος, ἔχουσα κατὰ τὴν κρυφύτην πνῆς, φύεται ἢ ἐν ἀέρεσι, καὶ ἐν τῇ στήτι. Leontopetalum caulem proferit dodrantalem (duorum dodrantum) aut etiam altiore, plurimis alis concavum, in quarum cacuminibus, filiquæ sunt cicerum modo, ac in his duo triæve minuta semina, flores puniceæ, anemone similes, folia brassicæ, papaveris, foliorū divisura radix nigra rapō similis, quæ eminentias seu nodos quosdam habet. Nascitur in arvis, ac inter segetes. Notandum in quibusdam codicibus scribi ῥίζαν μελαναὶ ἔχουσα. Lectio hæc minus probabilis videtur. Nam verisimile non est leontopetalo radices esse plures, totidem rapis similes. Addo, quod Oribasius vulgatam secutus sit lectionem, uti etiam Plinius lib. 27. cap. xi. Leontopetalon alii raphæjon vocant, folio brassicæ, caule semispædali: alæ multæ, semen in cacumine, in filiquis ciceris modo: radix rapō similis, grandis, nigra. Nascitur in arvis. Plinius raphæjon vocari scribit; idem Auc-tuarii auctor restatur. οἱ δὲ λεοντοπόδιον, οἱ δὲ παρδάλην, οἱ δὲ βορυσθήρον, οἱ δὲ ἐριανόν, οἱ δὲ μέλιον κρηγοπίς, οἱ δὲ ἀνεμών. Oribasius λεοντοπέταλον, οἱ δὲ λεοντοπόδιον, οἱ δὲ παρδάλην, οἱ δὲ βορυσθήρον, &c. Apud Hesychiū legitur ραφίς ἀγρίον π. λαχανον λαμψανῶδες. Hoc si de leontopetalo intelligere licet, confirmat nostram opinionem, anemone hybernā Theophrasti esse leontopetalon. Nam inter olera ejus meminit, cum vulgata oleracea non sit planta. Raphæjos dicitur à radice, figura quæ rapum æmuletur; & anemone, quod florem anemonidis similem habeat. Leontopetalon; quod folium leoninum sonat, cur dicitur me fugit. Leontopetalon cujus figuram addendam curavimus, Mathiæolus non tantum in hortis, sed etiam in arvis Hetruriæ, aliisque locis Italia nascentem vidit flores hyemali tempore, teste Bellonio, præfert. Leontopetalon, inquit Dodonæus, folia sunt lata, veluti brassicæ, sed sectionibus divisa: caulis dodrantalis, subinde major, in ramulos sive alas non paucas distribuitur, in quarum fastigiis flosculi rubentes, deinde filiquæ, in quibus semina, ciceris referentia, radix magna, strumosa, instat vaporum; floris nigra. Hactenus Dodon. Fatentur doctiores, botanici hanc plantam quoad radicem & fructum convenire descriptioni Dioscoridis sed folia & flores planè discrepare. Equidè quos ego vididisse fuerunt. Folia quidè cyclaminis ampliora multo fert, sinuosa, & cit cinnato ambitu divisa, pæoniæ modo, non brassicæ similia, aut papaveris divisa. A leontopetalo ad leontopodium transeo. Hoc Dioscorides describit lib. 4. cap. 111. Λεοντοπόδιον διδυμωτάτων ἐστὶ βοτάνιον, ἔχον φυλλὰ ὅμοια τῶν ἀρχυρῶν ἀπὸ τῶν δακτύλων ἢ τῶν πτεῖν ὡς μήκρη, διαστάς τελευτῆς τοῦ καὶ τοῦ ῥίζῃς καὶ τῶν ἰσχυρῶν. ἢ ἄλλοιον ἐν τῶν πολλῶν κεφάλαια ἀσπιδὸς ἐστὶν ἡμεῖς, ἐν οἷς αὐτὴ μελαναὶ· οἱ δὲ καρποὶ αὐτῆς διδυμώρητοι· ἂν δὲ τὸν ἀνεμονοειδὲς αὐτὴν γένῃ, ῥίζα δ' ὑπὲρ μέγαν· φασὶ δὲ καὶ τοῦ ἰσχυροῦ εἶναι εἰς φίλτρα καὶ ἀποτρεμνῆναι, καὶ φύμματα ἀλφειοῦ. Leontopodium duorum digitorum herbula est, folia habens arcta, robusta, quaternum, verò aut etiam etiam digitorum longitudine, hirsuta, quæque radices proximæ sunt lanatiora, &

Leontopodium.

vel ad ejus classem referunt; quod damnare nequeo. Alii ad gnaphalium malunt referre. De gnaphalio pauca nobis dicenda. Gnaphalion describit Dioscorides lib. 3. cap. 132. γναφάλιον τέτις τις φύλλοις πρὸς ἀντὶ γναφάλιον ῥιζῶνται, λευκοῖς εἰσι καὶ μελαγχροῖς· πρὸς δὲ τὸν δὴν αὐτοῦ ποτίζομενα τὰ φύλλα πρὸς δυσεντηρίαν. Gnaphalii foliis albis mollibus pro tomento utuntur, efficaciter autem ad dysenteriam in vino austero propinantur. Idem ferme tradit Galenus, γναφάλιον ὠνόμασται μὲν ἔτις τις φύλλοις αὐτῆς μελαγχροῖς εἰσι ἀντὶ γναφάλιον χρῆσθαι· ἔτι δὲ λευκῶν, καὶ μετρίως εὐφραίνει καὶ διὰ τὸ πρὸς αὐτὸ διδόναι δυσεντηρίαν μετὰ πρὸς τὸν αὐτοῦ οἶνον. Gnaphalium, sic vocatur à foliis mollibus, quibus pro tomento utuntur. Sunt autem alba, & mediocriter adstringentia; quare, quidam ea exhibent dysentericis cum vino quodam acerbo. Gnaphalion itaque, quasi tomentitia. Ad hujus exemplum, quæ mollia ac incana sunt; quæque pro tomento, quod culcitris infarcitur, usum habere possent, γναφαλῶδη vocarunt: Dioscorides lib. 3. cap. 37. De dictamno, μέζον δὲ καὶ γναφαλῶδη τὰ φύλλα ἔχει, καὶ ἰσχυρὰ πρὸς ἐπιφθορίαν. At majoribus lanuginosisque foliis, ac lanosa quadam veluti pube obductis. Sic cucurbitæ pars interior semen continens, candoris ratione cum mollitie, traditur γναφαλῶδης. Recentiores γναφάλιον dixerunt. Hesy chius γναφάλιον· γλαφάλιον βοτάνη. Etiam πρὸς βὴν, quod ejus folia tomentis fervirent inculcandis, γναφάλιον vocarunt. Vetus lexicon γναφάλιον πρὸς βὴν. Sed contrarium existimo, puta γναφάλιον πρὸς βὴν vocatum. Nam in antiquis Dioscoridis codicibus legitur γναφάλιον, οἰνὸς καὶ πρὸς βὴν (pro quo πρὸς βὴν lego, ἐκ γλαφῶν, τέτις— Gnaphalion, quidam & stoibion, sive stoiben vocarunt, Romani centunculum vocarunt. Auctuarii auctor δὲ δὲ ἰρὲς, δὲ δὲ ἀμπερικῆς, — ῥωμαῖοι κέντηλον, οἱ δὲ ἀλβόν. Lego δὲ δὲ ἰρὲς, οἱ δὲ ἀμπελοτόκος) — ῥωμαῖοι κέντηλον, quidam hirci, alii ampelotocos, quod inter vites nascatur — Romani centunculum. Quod centonibus maxima cum tome to fit cognatio, albinum à colore vocarunt. Meminit hujus Plinius lib. 27. cap. x. gnaphalion, alii chamæxylon (vir doctiss. ad hunc locum sic scribit, humilem esse herbam Dioscorides non ait, sed habere folia χαμαίχλα, in terram sparsa. Quod ubi tradiderit, me fugit. Lego chamæxylon, id est parvum gossipium, quod tomentosa sua lanugine molli, candidaque, gossipii lanuginem referat. Imo nihil aliud, quanta est, nisi tomentum videtur, si radicem exceperis, & intimam florum superficiem) vocant, cujus foliis albis, mollibusque pro tomento utuntur. Sane & similia sunt. Datur in vino austero ad dysenteriam. Viri doctiores, in-

ter quos Clariss. Dodonæus, Gnaphalium & centunculum Plinii eandem putant esse plantam. De centunculo hæc Plinius lib. 24. cap. 15. Nunc subtexemus herbas mirabiles quidem, sed minus claras, nobilibus in sequentia volumina dilatis. Itali centunculum vocant rostratis foliis, ad similitudinem capitis penularum jacentem in arvis: Græci autem clematidem. Est ejus egregius effectus ad sistendum alvum in vino austero. Sed Græci & clematides alias habent. Pro gnaphalio viri doctiores plantam hanc ostendunt. Huic cauliculi ac ramuli tenues, palmum alti, circa quos foliola parva, oblonga, unà cum cauliculis ac ramulis densa, candida, mollique lanugine pubescentia; quorum pro tomento usus esse potest: capitula in fastigiis emicant, abrotoni corymborum æmula, flosculi lutei ex his prodeunt, aut aurei fulgoris, radix in diversa tendit, dura ac lignosa. In Narbonensi Gallia plerisque in locis incultis, haud procul à mari, reperitur. Bilosellam minorem gnaphalium montanum vocant; quod locis montosis proveniat, ac folia ferat incana; mollia, ad imum pene tota, uti in bellide, reliquo caule pusillis, perpaucis & exilibus: in summo, sive fastigio flosculos habet parvulos, quatuor, quinque, pluresque

Gnaphalium montanum suaverubens Lob

simul junctos, quandoque albos, nonnunquam è rubro purpureos, subinde è purpura nigricantes, non raro roseis; alias ex candido rubroque mixtis radix parva tenuis adnatis fibris descendit. Tota planta vix sesquipalmum æquat. Aridis utriusque Germaniæ locis, collibus, montiumque jugis satis familiaris. Pro gnaphalio antiquiores Botanici exhibent plantam, quam vulgo filaginem vocamus, ac à Plinio herba impia dicitur lib. 24. cap. 19. Herba impia vocatur, incana, rovismarini aspectu, Thyrsi modo vestita atque capitata. Inde alii ramuli assurgunt sua capitella gerentes. Ob id impiam appellavere, quoniam liberi super parentem excellunt: alii potius ita appellatam, quod nullum animal eum attingat, existimavere. Vulgata herba impia mollis ac tomentosa herba est. Quare non usque adeo à veritate aberrant, qui pro gnaphalio exhibuerunt. Cauliculos profert tres, aut quatuor dodrantes, quandoque aliores; circa quos foliola oblonga, angusta, utraque autem molli ac araneosa lanugine pubescentia: flosculi in fastigiis cauliculorum eminent, è luteo pallentes, in pappos tandem evanescentes, quorum posterius nati longioribus insidentes pediculis, priores superant; radix tenuibus cirris confibrata. Hujus nonnulla genera recentiores observant, quæ in phytopince recenset Bauhinus, quem adeat lector. Filaginem Hermolaus cartofilaginem vocat, cum potius, ut Cæsalpino placet, dicenda sit ceratophylax; quod partem oculorum ceratoidem, id est, corneam tunicam defendat, salutique percussam restituat.

Diviso

Cynoglossum cum flore.

auctor si est ἀγρίων, ὁ δὲ ἀγρίων, ὁ δὲ κυνόγλωσσος, nonnulli arnion quasi agniam; alii probation, quasi petoris linguam, vel oviam, alii cynoglossum quasi canis linguam, alia tamen plantacynoglossi nomen habet (de qua mox) caule anguloso, in terram inclinato, in partis nascens. Altera major foliis laterum (costarum) modo inclusa; quae quia septena sunt, quidam eam heptapleuron vocavere; huius & cauliscubitalis est, ut napi similis. Nascitur in humidis multo efficacior. Napi similem caulem, inquit. Viri doctiores auctoris scribas, quorum in his colligendis opera utebatur, legisse, καυλὸς δὲ τῆς ῥίζης τῆς ῥαβδῆος; vel apud Herbarium Græcum, ex quo hæc sumpta sunt, scriptum fuisse, καυλὸς δὲ αἰπὺς ῥαβδῆος, caulis huius procerus. Sed non est in culpa Plinius, quia Cornarius in antiquissimo exemplari scriptum refert. Huius & caulis cubitalis est & angulosus. Solet alioquin, vel non satis attendere ad Liberti verba, vel vocum vicinitate decipi Plinius, uti quæ sequuntur satis ostendunt. Iungitur, inquit, cynoglossos (nempe buglossus & plantagini) caninas imitans linguas (in altero exemplari legitur imitatur) topiariis operibus gratissima (dicimus cynoglossos & cynoglosson) ajuntque quæ tres Thyrsos seminis emittat, ejus radicem potam, ex aqua ad tertianas prodesse, quæ quatuor ad quartanas. Posteriora hæc ex Dioscoride transcripsit, qui hæc non de cynoglossos, sed arnoglossos recenset. Cynoglossi Historiam Dioscorides lib. 4. cap. 129. his fere verbis tradit, κυνόγλωσσος φύλλα ἔχει ἀγριογλώσσος τῆς ἀγριογλώσσος ἐμφερῆ, συνώτερον δὲ τῆς μικρότερον, χροῶν, ἀκαυλόν, ἐπὶ γῆς ἐρρωμένον. φύλλον δὲ ἀμεινότερον τῶν τοιούτων. Cynoglossum folia latifolia plantaginis habet, at angustiora, & minora, lanuginosa, caule vacat, humique sternitur; provenit in sabuletis. Recentiores cynoglossum, caulem floremque emittere observant; Illud etiam, quod nec primo, quandoque; nec secundo, tertioque anno caulem emittat, sed solummodo foliis humi sparsis conspiciatur, caule, flore, semine viduum. Eo toto tempore quo caule destitutum fuit, à Dioscoride observatum fuisse sit verisimile. Ni forte caule vacare voluit Dioscorides cum humi sternitur, eoque tempore adversus canum morsus, alopecias &c. prodesse maxime; alioquin Plinius semen ejus observavit. Iungitur & cynoglossos — est alia similis ei, quæ ferat lappas minutas: ejus radix, pota ex aqua ranis & serpentibus adversatur. Non similis est cum vulgata hæc cynoglossos, sed planè eadem. Picturas duas addidimus, quarum altera cynoglosson caule viduum,

Cynoglossum sine flore.

foliis humi stratis exhibet; altera cum caule, flore, semineque. Cynoglossi genera nonnulla observant recentiores, de quibus Lector videat Bauhinum in phytopinace. In Batavia cynoglosson maximum non raro occurrit, sed id soli terræque diversitati adscribo; etiam vulgare majus, ejus figuram addidimus. Hoc caulem emittit cubitalem, rotundum, & ipsum aliquatenus incanescens (observavi semel atque iterum esse rubentem quandoque) in alas divisum, circa quas ordine digesti flosculi, puniceo colore purpurascens; quandoque, sed rarius albo; succedunt singulis quaternis simul coherencia semina, aspera, & lapparum modo vestibus inhaerentia; medius inter quæ stylus exiguus, non raro durus ac pungens. Radix est crassa, recta, atque descendens. Errare illos vix dubito qui plantaginem mediam Dodonæi, sive incanam Lobelii pro cynoglossos habent. Folia enim hæc emittit nec angustiora multum, nec minora à vulgata; nec locis arenosis, sed humidis nascitur. A vero etiam illi recedunt, qui lycopodium, sive echium Dodonæi alterum, pro cynoglossos ostendunt. Nam hæc arnoglossos vulgari folia habet planè dissimilia, aspera quidem, sed non lanuginosa. Ad plantaginem redeo. A Theophrasti plantagine Dioscoridis diversa esse scribit magnus Scaliger; ac quam vulgo lanceolata vocant, pro Theophrasti agnoscit plantagine. Sed hæc acutam satis ostendit spicam, major vero minus acutam, Lobelius melampyron esse, sive triticum vaccinum stelophyton putat; quod infra examinabimus.

Vulpinam caudam, sive alopecurum satis diligenter describit Præceptor. Nomen accepisse scribit, quod vulpium caudis similem ferat spicam. Geniculatis culmis, foliisque frutaceis similis est, culmos tamen habet breviores, foliaque minora; spica ejus nec acuta, nec aristata est, sed mollis, hirsuta, densaque lanugine constans; haud multum dissimilis vulpium caudis, semine sata satis feliciter assurgit, sponte in arvis Galliæ, præsertim Narbonensium provenit. Quæritur an alopecours Theophrasti, & λαγώπυρος Hippocratis eadem, an diversa sit planta. His fere verbis lagopyrum describit Divinus senex, lib. de ulceribus Πληροὶ δὲ μέλιτι καὶ κρόκῳ τὸ χρυθαεὶ, πολὺν δὲ λαγώπυρος ὀνομα. ἔστι δὲ πικρὸς καὶ ὀξυς, ὅταν αἰσθάνηται, μετὰ τὴν φύλλον ἀσπερὶς τῆς ἰλίου καὶ μετὰ τὴν ἰλίου. Maxime autem replet cava, pura, herba lagopyrus nomine: est autem tritico (interpret Cornarius πικρὸς) non πικρὸς καὶ ὀξυς, furfuribus, legit; ejus malim lectionem sequi,

sequi; præsertim cum codices existent, in quibus sic scriptum reperitur, *similis ubi arescit, folio parvo velut olea, sed longiore*. Galenus in glossis *λαγώπυργος*, tum per *λαγών αττήν* exponit, & obscurū per æquē obscurum interpretatur. *λαγώπυργος*, inquit, *ἡ λαγόνατι καλεμένη βοτάνη*. Alii lagopoda Dioscoridis Pliniique putant. Neuter hujus tradidit ulla notas, sed uterque, tanquam vulgatissimam herbam, ejus delineationem omisit. Dioscorides lib. 1. cap. 17. & Plinius lib. 26. cap. 8 Pro lagopode recentiores ostendunt plantam cujus effigiem addendam curavimus, quæ in pilosa spica glumas villosasque quasi aristas mollicellas, leporini pedis hirsutiem & colorem æmulantes, habet. Tritico cum arescit multo, similior alopecuros quam lagopus, idque quia & folium, & culmum tritico simile gerit alopecuros; lagopus vero culmū tritici, folium trifolio simile; lagopi vero folia olivæ similiora quam alopecuri, sed minora oleaceis fert lagopus, ternaque è viticulosi cauliculis. Majora oleæ fert alopecurus, cujus & oleæ comparari possent, si latiora & minora paulum forent. Utraque ulceribus cavis replendis satis aptam fert spicam. Alopecurus vel major, vel minor reperitur. Major spica est rotundior, minor longiore: Variat hæc in magnitudine & spicarum longitudine, quæ in altera longior, in altera brevior & rotundior. Est & altera alopecuros Lobelii major, spica longiore, quam alii juncum marinum gramineum, foliis schoenanthi appellare malunt; Lagopi etiam genera nonnulla. Trium icones adpingi curavimus, & hæc Batavo in solo maxime reperiuntur. Lagopus five pes leporinus minor. Hujus spica colore variat: nam lutea,

Lagopus minor.

sed rarius videtur, sæpius cineritia aut albescens, nunquam rubescens. Memini me rubram purpuream vidisse. Magnitudine etiam variat. Nam aliquando major, aliquando minor spica conspicitur, sed solo hoc debetur; etiam & illud quod foliis aliquando latioribus, aliquando angustioribus reperiatur; nec non cauliculo altiore, & humidioris; frequens in segetibus, nec non locis siccioribus ac aridioribus (non tamen omnino sabulosis) reperitur. Alterum genus lagopum folio pinnato vocant. Hujus varietas in folio, quod marcescens in calidioribus regionibus nitore, lævore ac striis elegantissimis avium pennas imiteretur, foliis filicis osmundæ par. Tertium genus lagopum folio & facie trifolii pratensis vocant. Quartum genus describit Lobelius, & angustifolio lagopum vocat.

Lagopus major alter Dodon. five Lagopus folio pinnato.

Lagopus major folio trifolii Dodon.

Non tantum spicata est *βερβανθ* tertium verbasci genus, sed omnia verbasca, eo tantum excepto quod salvifolio est, verbascum: *φλόμος* Græcis dicitur, à *φλόγω* ὕπο. *φλόμος* itaque, quasi *φλόγος flamma*, quod hujus foliis caulibusque pro elychniis uterentur. Apud Suidam *φλώμος* legitur; *φλώμος βοτάνη ἡ καὶ αὐτὴ ἐν ὕδατι* *ῥεῖται*.

ῥηδῶντι. Ἀλιανὸς ἐμβολῶν δὲ εἰς τὴν λίμνην φλῶμον φυλάει.
Phlomos herba cujus pro elychniis usus est. Aelianus injice
in stagnum verbaschi folia. Apud eundem etiam legitur
 φλῶν βοτάνη. Et sic apud Aristotelem scribitur lib. 8.
 hist. Anim. Quibusdam etiam παρῶμος dictum verbasum
 fuit. Gal. lib. 8. impl. φλόμῳ, ἐνιοὶ δὲ ἀφ' οὗ π' ῥεάφισται καὶ
 λέγουν. *Phlomos quidam per π litteram scribunt & profe-*
tunt. Candelariam recentiores vocant; quod caulibus
 adipe, sevo, vel pingui aliquo illitis, nonnulli pro can-
 delis sive funalibus utantur. Officinis taptus barbatus,
 vel, ut aliis placet, taxus, quod toxicas adversetur. Vide
 de Thapso placura li. 9. ubi de glycyrrhiza & Thapsia no-
 bis, sermo. Barbatus à densa lanugine qua candelæ
 tomenti bombacei intar, aluntur & concinnantur, dici-
 tur. Marcellus Emphyricus verbasum lucernarium vocat.
 Etymon quilibet facile videt. Verbasici plura sunt
 genera, de quibus hæc breviter Galenus: Ἡ μὲν τις ἐστὶν τοῖς
 φύλλοις λευκὴ, ἢ γὰρ μέλαινα, καὶ τῆς λευκῆς ἡ μὲν ἄρρη, ἥτις πρὸς φύλλα
 πεντάεσσα, ἢ γὰρ ἑξήσα, ἥτις μετῴξω. καὶ αὐτὸς ταύταις, ἑτέρω φλόμῳ ἀ-
 γρία παρὰ τὴν ἀγρομένην, ῥευστείδης δ' ἐστὶ, καὶ μυλίσσεται τοῖς ἀνθεσι.
 ἀλλ' ἡ δὲ τις ἐπὶ ταύταις, ἡ ἰδίως φλομιδὰ καὶ θρυαλλιδὰ παρὰ τὴν
 ἐνυαπιν; *Quædam folijs alba est, quædam vero nigra, & al-*
ba quidem mas est, cujus folio angustiora; sæmina cujus ma-
jora; & præter has est alia Phlomos agria, id est; sylvestris
cognominata, flores habet aureos & luteos sive melinos; sed
& alia præter has est, quam proprie Phlomida nominant &
Thryallida. Diotcorides duas phlomidēs, & præter has
Thryallida luculentem satis, uti & genera reliqua, descri-
bit, lib. 4. cap. 10. inquit, φλόμῳ τὴν μὲν αἰνῶτα πέντε ἀφ' οὗ
 ῥαν ἔχει διττὴν. ἡ μὲν γὰρ ἐστὶ αὐτῆς λευκὴ, ἡ δὲ μέλαινα; καὶ τῆς
 λευκῆς ἡ μὲν ἑξήσα, ἡ δὲ ἄρρη. Τῆς μὲν ἑξήσα πρὸς φύλλα πα-
 ρὰ τὴν ἰδίαν ἐστὶ πεντάεσσα, καὶ πολλὰ, καὶ παρὰ τὴν ἑτέραν, καὶ
 λευκὴ (Oribasius λευκὴ τὴν καλομένην πηρυλλίαν καὶ μελάναν λευκὴν,
 ὑποδαμνῶν, αὐτὴν λευκὴν ἢ ὑπαρχῶν; (Oribasius παρὰ τὴν ἑτέραν) παρὰ τὴν
 μέλαν, ῥίζαν γὰρ μακρὰν, σφυγμὴν, πᾶχος ἔχουσαν δέκατον λου, φέεται γὰρ οὐ
 πενταίσι. ἡ γὰρ ἄρρη καλομένη λευκὴ φύλλοις ὑποδαμνῶν ἢ ἐπὶ πέντε
 τοῖς φύλλοις, & πρὸς ἑξήσα γὰρ ἑξήσα τε, ἢ μέλαινα ὁμοία ταῖς λευ-
 κῆσι κατὰ πᾶν τὸ παρὰ τὴν φύλλον, μὲν ὅτι καὶ μελάντα τε τοῖς φύλ-
 λοις παρὰ τὴν ἑτέραν γίνεται, δὲ καὶ λευκὴν ἄρρη ῥαβδὸς ὑψηλὰς φέρου-
 σαι, καὶ δὲ θραδαίς, φύλλα ἐλελισφάκων ὁμοία. Ἐξέχει δὲ κλώνας
 ἀπὸ τῶν ῥαβδῶν ὥστε περὶ πᾶν, αἰθῶν μύλων, ῥευστείδης. εἰσὶ
 δὲ καὶ φλομιδὲς διττῶν, ἀποστέαι ἀπὸ φύτεις τῇ γῇ, σπρονγία ἔχουσαι
 πρὸς φύλλα καὶ πρὸς φλόμῳ καλομένην λυχνίαν, κατὰ δὲ πᾶν θρυ-
 αλλίς φύλλοις ὅτι δ' ἡ κατὰ τὴν ἑτέραν ἔχειται, λιπαρὴ δὲ καὶ εἰς
 ἀνύχια χηρῶν. *Verbasum genera summa habet duo: siqui-*
dem hoc album, illud nigrum est: rursusque in albi genere
alterum mas est, alterum sæmina, ac femineæ quidæ folia sunt
brassicæ, ac pilosiora multo latioraque, & candida; caulibus cu-
bitalis, aut amplior, albus, subhirsutus: flores candidi, aut
quadantenus ex luteo pallescentes: semen nigrum: radix
longa, gustu acerba, crassitudine digiti: Nasciunt in cam-
pestribus; Qui vero mas appellatur, albus est, oblongis, an-
gustioribusque folijs, ac tenuiori quoque caule. Nigrum autem
et albo prorsus esse simile, nisi latioribus nigrioribusque
folijs constaret. Est & verbasum sylvestre, virgas gens
altas, & arboris specie lignosus, folia salvie. Habet autem,
ut marubium, verticillato circa virgas ambitu florem lute-
um, auro similem (vulgatam si velimus sequi lectionem
interpretandum foret, & ramos in virgis habet, quod
ineptum est. Oribasius legit, φύλλα ἐλελισφάκων ὁμοία ἔχει
δὲ κύκλῳ. Folia habet salviæ similia in orbem posita. Ean-
dem fere lectionem in vetusto codice reperit Lacuna.
φύλλα δὲ ἐλελισφάκων ὁμοία ἔχει κύκλῳ ἀπὸ τῶν ῥαβδῶν ὥστε
περὶ πᾶν. In altero vetusto etiam codice ἀπὸ κλώνας scribi-
tur, δακτύλους; pro quo fortè reponendum ἀπὸ δόλων verti-
cillos. Saracenus, cujus & nos lectioni subscribimus, uni-
ca tantum vocula mutata vulgatam retinet lectionem;
ac ἀπὸ τῶν κλώνας, legit κύκλῳ. Neque enim foliorum, fed
florum potius situm, circa virgas hic depingere velle
videtur Dioscorides, qualem nimirum, & in utroque
marubio descriperat, dum marubij quidem nigri flores
diceret, ἀπὸ τῶν κλώνας τοῦ καυλοῦ προχοειδῶς, albi verò, οἰοῦν
ἀπὸ δόλων. Addita insuper figura sic sese flores hujus
verbaschi habere satis ostendit.) Sunt porro & phlo-
midēs due, hirsutæ, humiles, rotundisquæ præditæ folijs.
Tertia præter has est, quæ lychnitis vocatur, ab aliis Thry-
allis, folijs ternis (florum numero vetus caret codex)
quaternisquæ aut etiam pluribus, crassis, pinguibus,
& hirsutis. ea ad lucernarum elychnia apta est. Videt Le-
ctor in distinguendis verbaschi generibus Galenum se-
qui Dioscoridem, præterquam quod Phlomida; &
Thryallida unum faciat genus, cum Dioscorides duas
Phlomidēs, ac unum ab eo diversum ἡρυαλλιδὰ vocari
scribat. Plinius lib. 2. cap. x. aliam à Dioscoride &

Galeno dat verbascorum differentiam. Etenim cum Dioscorides & Galenus verbascum distinguant in album & nigrum, albumque subdividunt in marem & foeminam, hic album marem scribit, nigram foeminam. ac tertium genus brassicae folio, quod Dioscorides foeminam vocat, quasi à foemina diversum foret, describit. Sic inquit, *Verbascum Graeci phlomon vocant; genera habet prima duo; album, in quo mas intelligitur; alterum nigrum, in quo foemina. Tertium genus, non nisi in sylvis reperitur. Sunt folia brassicae latiora (hæc de foemina Dioscorides, ac in campestribus reperiri scribit) pilosa, caulis erectus, cubitali amplior. Semen nigrum, inutile. Rarè una crassitudine digiti; nascuntur & in campestribus; Sylvestri folia elelisphaci, alta, ramis lignosis. Sunt & phlomides duæ hirsutæ, rotundis foliis, humiles. Tertia bychnitis vocatur, ab aliis Thryallis, foliis ternis, aut cum plurimum quaternis (& hoc præter veritatem, & à Dioscoridis mente alienum) crassius pinguibusque, ad læcernarum lumina aptis: Ajunt in foliis ejusquam foeminam diximus, sicut omnino non putrescere. Distingui genera hæc penè supervacuum est, cum sint omnia penè ejusdem effectus. Hæc Plinius. Alia ab his planè diversa, tradit verbasci genera Nicandri scholiales, vel, quod veritati magis consonum, turpiter lapsus est. Hæc ad hunc Nicandri versum.*

Ἀλξο καὶ παρὰ πρῶτον, ἰδὲ φλόμα ἄρρεν ὅν' αἶθ' ἔην. *Accipe py-
 raeanthem & verbasci masculi flores.* Τοῦ δὲ φλόμου δύο εἶδη
 ἂν θόφρατος φασὶν εἶναι, ἄρρεν καὶ θῆλυ, αἷψ' ἀνὰ πύλας φασὶν εἶχειν
 Ἀλφειοῦ. τὸ αὐτὸ δὲ ἔχει καὶ φύλλα ὅμοια κακὰ δὲ καὶ μικρὰ
 ἔλεπτότερα. Τοῦ δὲ ὁμοιοῦ καὶ ἄνδρ' ἔστιν. *Verbasci duo genera in-
 quit esse Theophrastus, marem nempe & foeminam, ac has
 ut Crateras inquit, differentias habent, quod folia mas-
 fœniculifolia, sed longiora & tenuiora habeat; foemina
 vero Coriandri foliis spectetur.* Hæc præter veritatem
 esse auctores jam citati, etiam experientia testantur,
 nec refutatione ulla ac probatione ulteriore opus est.
*Verbascum foemina folia habet ampla, lata, magna-
 que, enulæ facie, cana; molliq; lanugine obducta, ad in-
 star gnapthalii, ac æthiopis. Caulem gerit triū quatuorve
 cubitorum altitudine, à sui medio, summo tenuis, floribus*

Tapſus barbatus foemina
flore albo.

Cccc

Stipa-

Verbascum foemina flore pallido.

stipatum albis, vel subpallidis odoratis, radix pollicari est crassitudine.

Mas foliis constat incanis, sed minoribus; caulis quandoque trium, vel quatuor cubitorum conspicitur magnitudine, floribus odoratis, foeminae similibus; sed minoribus. Nigro verbasco nigricant folia, haud quam lanuginosa aut mollia, sed aliquantulum aspera, & nonnihil graveolentia, magnitudine foeminae: singulares caules respondent: flores quoque assimiles, lutei, staminibus in medio, nec radix differens est. Sylvestre verbasco illud est, quod vulgo phlomos, sive verbascum salvi folio Mathioli vocant; foliis est scabris, albidis, aliquantum hirsutis, salviae similibus, quadrangulis, in virgis lignosis, bicubitalibus, ac interdum multo majoribus; flores verticillatim superiores cauliculos ambiunt, patentibus lamii floribus similes, sed majores & colore lutei, radix nigricans & lignosa. Lugduni Batavorum in horto Academico vidi hoc verbascum humanam altitudinem superare; in nostro quotannis floret, verum tantum bicubitale est. Huic simile quod *φλίμον λυχνίτης* vocant. Folia hoc salviae tenuifoliae penè similia fert; longiora tamen & angustiora, crassiuscula, candicantia, inferiore parte densa, & fere alba lanugine (quae in altera non usque adeò conspicua) prorsus oblita. Inter haec cauliculi exeunt drodrantales plerumque, interdum paulo majores, quadranguli, villosi & candicantes, è quorum geniculis bina folia longiuscula, superioribus similia, inter se opposita alternatim nascuntur; cauliculorum fastigia breviora habent, & sede latiuscula: flores lamii, lutei coloris, circa extremos cauliculos verticillatim ex densa lanugine, & quasi villis quibusdam pallidis prodeunt, coma plerumque inflexa & nutante; radix nigricans in altum demittitur, fibris convestita. Hoc genus phlomon lychnitis quidam Dioscoridis esse credunt, de qua mox. Phlomides quidam putant esse eas plantas, quas vulgo primulas veris vocant. sed his nec folia rotunda, nec hirsuta. Ultimum genus vulgo lychnitis, sive *ερυαλλίδος* Dioscorides vocari ait. Jam dixi quosdam pro lychnitide habere verbascum salvi-tenuifolium, idque quia ejus folia non modo sicca, sed etiam recentia oleo imposita ellychnii vicem supplere possint, si accendantur. Theophrastus *ερυαλλίδος* inter spicata recenset, quae nec acutam, nec aristatam gerunt spicam. Verbascum hoc spicatum an dici possit, meritò in

dubium vocari posse, descriptio data & iconi satis ostendunt. Thryallidis folia pingua, inquit, Dioscorides; hujus scabra & macra, quae crassa dici nequeunt. Quod Mathiolus pro lychnitide ostendit, id nobis proximè ad descriptionem accedere videtur. Spicatum genus hoc

Verbascum lychnites Mathioli, mas alter Lobelij.

Verbascum mas prior Lobeijl.

foliis verbasci maris pinguibus, molli canaque lanugine obductis flosculos fert luteos interdum; sed rarius albos. Insuper à mari differt, quod plures ostendat spicas, hoc est quod caulis in plures, parte superiore, ramos dividatur. Clariss. & Celeberrimus Botanici-

ἀποφύσεις καὶ ἐλάτεις· ὁ δὲ τῆς κίχως μέγας, καὶ
 ἀποφύσεις ἔχων πολλὰς. ἐπὶ τῇ γλίχρῳ δὲ δυσδιαί-
 ρετῶ. διὸ καὶ δεσμῶ χρωῖται. ὡς βλαστὴν δὲ καὶ
 τῇ ρίζῃ, καὶ ἄλλως μακρόρριζον. διὸ καὶ δυσώλεθρον.
 ὅταν γὰρ ἐκλαχάνιζονται, πάλιν τὴν ὑπόλοιπον δέ-
 χην λαμβάνει γενέσεως. συμβαίνει δὲ καὶ ὡς ἀνθεῖν
 αὐτῇ μέρῳ ἄλλο καὶ ἄλλο. καὶ τὸ ἀχρεῖα μετὰ
 πῶρος, σκληρὰ δοκῶντ' εἶναι τῶν καυλῶν. φέρεται δὲ
 * λόβον, ἐν ᾧ τὸ πᾶν ἔρμα φεῖται τῶν ἀκρῶν τῶν καυλῶν. ἢ
 ἢ τὸ ὑποχωρεῖν λειοτέρῳ καὶ ἡμερωτέρῳ τῇ προσόψει
 ἢ γλυκυτέρῳ, καὶ ἐχέω περὶ τὴν χαλδραῖαν· ἀλλὰ τὸ
 ὅλον ἐκ ἐδάδιμ. αὐτὴ γὰρ ἀβρωῖα καὶ ἐν τῇ ρίζῃ
 δριμύτη ὅσον ἔχει καὶ πολὺν. ἀβρωῖα δὲ καὶ πικρὰ ἢ
 ἀφάκη πρὸς αὐτὴν δὲ, ἢ τὰ χυμώδη καὶ ἀπο-
 πτωχῶνται. εἴτ' ἄλλο φέρεται πάλιν καὶ ἄλλο. καὶ τὸ
 πικρὸν ὅλον πρὸς τὸν χειμῶνα καὶ τὸ ἔαρ, ἀχρεῖα δὲ ἴσως
 τὸ δ' αὖτ' ἐν μελινοειδές. ὡς αὐτῶς δὲ καὶ ἡ πικρὰ καὶ
 γὰρ αὐτὴ τῇ ἡμέρᾳ αὐτῇ, καὶ ὡς ἀποπλησθῆναι δὲ ὅλα τὰ
 χειμῶν καὶ τὰ ἴσως ὡς ἀνθεῖν. τῇ γένεσι δὲ πικρὰ.
 διὸ καὶ τὸ νομα εἰληφε. τὸ ἔαρ μὲν ἐν τῇ ταύτης τῆς
 διαφορῆς. πικρὰ πρὸς δὲ ὡς ἐλέχθη καὶ τῶν ἄλλων
 λαμβάνειν ὁμοίως. πολὺ δὲ πρὸς τὴν ἐν τῇ σαυ-
 κῇ ρίζῃ καὶ κεφαλοῦ ρίζῃ. αὐτὴ δὲ πρὸς τὰ ἄλλα ἢ * καὶ
 αὐτὰ πρὸς διαφορῆς ἔχει, ρίζας τε καὶ φύλλους, ἢ καυ-
 λούς, καὶ τὰς ἄλλας μορφάς. τῶν γὰρ ρίζων, ὡς περὶ
 εἰρηται πρὸς πρὸν, αἰμὴν λεπυρώδεις, αἰ δὲ σαρκώδεις. ἢ
 αἰ μὲν ἔχουσι φλοῖν, αἰ δ' ἀφλοῖοι. ἐπὶ δὲ αἰ μὲν
 εὐρογρόλαι, αἰ δὲ περὶ μέγας. ἢ αἰ μὲν ἐδάδιμοι, αἰ δὲ
 ἀβρωῖοι. ἐδάδιμοι μὲν γὰρ ἐμὸνον βολβοί, ἢ τὸ ὁμοίον
 τῆς πρὸς ἀλλὰ καὶ τὸ ἀσφοδελῆ ρίζα, καὶ τῆς σκύλλης.
 πάλιν ἐπὶ πρὸς, ἀλλὰ τῆς ἐπιμυρῆος καὶ καλῆς μέγας, ἢ
 ἀπὸ τῆς χρήσεως ἔχει τὴν προσηγορίαν. αὐτὴ δὲ γενε-
 φυλλοπία καὶ λειοτέρῳ τῶν λοιπῶν ἐστὶν ἐδάδιμος ἢ
 καὶ τὰ ἄρα, καὶ αὐτὴ καὶ τὰ φύλλα προσηγορήνται ἐν
 ὅξιν. καὶ ἐστὶν ἢ δὲ αὐτὰ καὶ πρὸς τὰ ῥήγματα ἀρῶν.
 πρὸς δὲ τὴν αὐξήσιν αὐτῆς ὅταν ἀποφυλλίσκῃ. ἔχει
 ἢ μέγα σφόδρα τὸ φύλλον· ὁ ἀνὸρ ὅσον, ἐπὶ φέρεται
 ὅπως αὐτὴ μὴ βλαστῇ, ἀλλὰ πάλιν ἐλκεῖ τὴν τρο-
 φὴν εἰς αὐτήν. ὁ δὲ τῶν βολβῶν πρὸς πρὸς σιω-
 πῆντες ἢ ἢ τῆς δριμύτητος (καλῆς γὰρ τὸ δριμύ-
 τιν ἄρον. ἀλλὰ τὸν καυλὸν ἔχειν ἵνα πικρὸν) ἀβ-
 ρωῖα καὶ φαρμακώδης. ἀλλὰ ἢ τῆς φαρμάκου κα-
 λῆμεν γλυκεῖα πρὸς ἐψηθεῖα. καὶ τὸ φθῆσαι μιν γυ-
 μένη τῇ ἀλευρῇ, πρὸς τὸν ἄρον γλυκύν καὶ ἀσπῆ. εὐρο-
 γόλη δὲ ἐστὶ καὶ ἀφλοῖος, καὶ ἀποφύσεις ἔχουσι μικράς,
 ὡς περὶ τὸ γήθον. * πολλὰς δὲ εὐρίσκουσι ὡς τῆς
 σκολοπίας, χαίρει γὰρ ἢ τὸ συλλέγεται τὸ ζῶον. ἢ δὲ
 τὰ τῆς ἡμέρας, τῇ μὲν γένεσι πικρὰ, τὸ βρομῆν δὲ, κοι-
 λῶν ὑποκαθαίρει. φαρμακώδης ἢ πρὸς εἰς καὶ ἐπὶ
 ῥα. πολλῶν δὲ ἢ φαρμακώδης ἐπὶ ἐδάδιμοι. καὶ
 αὐτὰ μὲν ἐν ταῖς ρίζαις αἰ διαφοραί.

* λόβον Al.
 Bas.
 † ὑποχωρεῖν
 Al. Bas.
 ‡ χοιρῶνα

* αὐτὴ καὶ πρὸς
 εἰρηται, καὶ
 πρὸς τὰ ἄλλα
 τῆς.

† Δριμύτης
 ‡ Δριμύτης

* πολλὰς δὲ
 εὐρίσκουσι
 σκολοπίας.
 Al. Bas.
 † ὑποκαθαίρει
 εὐρίσκουσι τῆς
 σκολοπίας.

† Συλλέγει
 Al. Bas.
 ‡ ὑποκαθαίρει

intubi, magnus, multisque ramulis brachiatus, lentus
 item, & dividi contumax est. Qua de causa pro vin-
 culo eo utuntur. † Radice quoque germen laterale
 emittere potest, & aliòquin radice prolixum est,
 ideoque emori contumax. Decerptis enim quæ ad
 usum cibarium sumi solent, reliquum generationis
 rursus capescit principium. Evenit autem ut pars e-
 jus alia atque alia floreat, idque assidue fiat usque ad
 autumnum: quanquam durus caulis esse videatur.
 † Fert & filiquam, in qua est semen circa postremas
 caulium partes. Porcellia * levior, & aspectu mi-
 tior, & dulcior est. Nec ut candralia, quæ omnino
 ingustabilis est, & in radice succum lacteum, acrem,
 eundemque copiosum habet. Aphaca ingustabilis, &
 amara est. † Festinanter hæc floret. Sed celeriter
 flos senescit, atque lanugine pappo dicta marcescit.
 Tum alius iterum provenit, atque iterum alius: idque tota
 hyeme, vereque, toto, usque ad æstatem fit. Flos melini
 speciem gerit. Simili modo vel † amarago se habet.
 Nam ea quoque vere florere incipit, nec secus hye-
 me tota, * vereque toto perseverat. Gustu amara est,
 unde & nomē accepit. Horum igitur differentiarum ta-
 les annotantur. Sed tendendum, (ut dictum est,) reli-
 quorum etiam pari modo colligere differentias. Ge-
 nus autem vel eorum, quæ radice carnosa, aut capi-
 tata creantur, amplum certe sentitur: quod & inter
 se, & ad ceteras differentias, (uti retulimus) plera-
 que fortitur; radice, folio, caule, atque reliqua for-
 ma. Radicum enim (ut dictum est) aliæ squamis con-
 stant, aliæ carne: & aliæ cortice vestiuntur, aliæ
 † nudæ adhærent. Item aliæ rotundæ, aliæ oblongæ:
 & aliæ vefcendæ, aliæ † ingustabiles. Vefcendæ non
 tantum bulborum, atque ejusmodi, verum etiam astu-
 læ regiar, atque scyllæ. Non tamen omnis, sed Epi-
 menideæ vocatæ, quæ ab usu nuncupationem sortita
 est. Hæc angustiori folio leviorique quam reliquæ
 constat. Ari quoque radix cibo idonea est: & folia
 ejusdem decocta in aceto, mandi rimirum possunt.
 Suavis autem & ad * fracta utilis est. † Hæc, ut in-
 crementum capiat, cum foliis luxuriatur, quæ admo-
 dum ampla sparguntur. Folia deflecentes ipsa cir-
 cum obruere solent: quo planta non in germina ex-
 crescat, sed totum alimentum in suum attrahat caput.
 Quod & in bulbis nonnulli in componendo face-
 re assolent. Dracunculi autem radix (sunt enim qui
 genus quoddam dracunculi arum appellant, quod
 ejus caulis varietatem habeat quandam) cibo inepta
 penitus est, & medicis tantum commoda. Ac † ensis
 appellati radix dulcis est decocta, & trita farinæ ad-
 mixta, panem dulcem atque innoxium reddit. Ro-
 tunda hæc est, & sine cortice, * capillamentis gethii
 modo fibrata. Permultas juxta eam scolopendras re-
 periunt: gaudent enim ea herba, frequentesque con-
 gregantur in eam. Thefei radix gustu amara est: tusa
 alvum purgat. Sunt & aliæ quedam medicæ. † Ve-
 rum pars major radicum neque medica, neque cibo
 idonea est. Et differentiarum quidem radicum hæc
 sunt.

† Agnata
 multaradix
 habet, alio-
 quin magna
 † Fert &
 folliculum
 in quo Hy-
 pocheris.
 * Chondril-
 la, sed in to-
 tum cibo
 non apta:
 hæc vero
 esui inepta.
 † Prama-
 ture.
 † Picris.
 * Estaque
 tota præter
 priorem ali-
 um atque
 alium sub-
 inde edit
 florem.
 † Cortice
 carent.
 † Esui
 inepta.
 * Rupta.
 † Vt autem
 hæc incre-
 mentum
 capiat, folia
 amputan-
 tur; quæ
 huic admo-
 dum magna,
 eaque de-
 flexa circa
 obruere so-
 lent, quo
 planta non
 in germina
 excrescat,
 sed totum
 alimentum
 ad se trahit
 radice. Quod
 & in bulbis
 nonnulli
 cum eos po-
 nunt, facere
 solent: dra-
 cunculi au-
 tem radice
 vocant au-
 tem arum
 dracunculū
 quendam,
 quod ejus.
 † Gladioli.
 * Bulbulis,
 seu adnatis
 plurimis
 gethii modo
 donata.
 † Impropene

omnes radices, aut in cibum, aut in medicamenta recipiuntur

JULII SCALIGERI AD CAP. XI.

Τὸς δὲ καυλοῖς καὶ αἰ ρίζαις. Theodorus legit, τῶν ρίζαις.
 Scribe ἰλατίαις, non θάπαις. Quia subdit, ὁ δὲ κίχως
 μέγας, ὅς ποτε διτμῶ, pro διτμῶ. Aded longa radix est, ut
 Veneti radicium vocent. Emenda λοιμὸν: ὅς agnosce, λοιμὸν.
 Et ὑποχωρεῖ, ut supra: non autem ὑποχωρεῖς.
 Κανδρῶς videtur ea, quam χινδρῶναι vocant alii. In co-
 dice Serapionis scripta vox propius accedit ad hanc Theo-
 phrastii: terminatio autem ad illam Dioscoridis, Chan-
 darel.

Παρενδῶ. Felix verbum; significat enim præter prio-

rem florem alium subinde edere. Alia vis est quam in ὡξ-
 πεισθῆναι, ὅς in ὡξλοζῆν.

Ταῦτα μὲν οὖν ἐν πρῶτῳ διαφορῶν. Hic esto aliud caput.
 Neque enim jam τῶν καὶ ὡξν naturam scrutatur; id
 quod fecit hæcenus in spicaceis, & cicboraceis: sed καὶ
 γένος. Ab radicibus differentias species partitur.

Ita, quod ὅς alibi ei contigit, hic fluat. Quin
 etiam repetit ea quæ supra dicta sunt. Deinde ab his
 radicibus retinet historiam denuò τῶν καὶ ὡξν.

Α' καὶ

A καὶ αὐτὸς τὰ ἄλλα. Theodorus legit, καὶ αὐτὸς ἰαυτὸν, καὶ αὐτὸς τὰ ἄλλα.

A βρωτὴ, ingustabilis; Theodorus. Nimis arstet: Nihil est ingustabile, nisi quod sapore caret. A βρωτὴν, cibo ineptum.

Περὶ τὸ αὐτὸν αὐτὸν ὅταν ἀποφυλλώσασσι. Theodorus, hæc ut incrementum capiat, cum foliis luxuriatur. Diversus ab it: Foliorum usum triplicem tradit Theophrastus. Nam ἔσulentum est, ἔσεται ad rupta. Tertia utilitas est, non quam faciunt folia, sed quam fieri permittunt. Ablatis enim crescit radix. Ita αὐτὸς δὲ τὴν αὐτὴν, est tertia utilitas. Τὸ αὐτὸ, est nota finis. Modus utilitatis ibi: ὅταν ἀποφυλλώσασσι. Verbum sanè commodum: cum defoliaverint. Sicut ἀπυθῶν. Illud quoque castigatius debuit de Aro: quæ ampla spargunt. Non enim folia

spargit Aro. Et Græcè sine ambitione. ἔχει μὲν τὸ φύλλον. Et illa, δὲ καὶ ἐπὶ τῶν βολβῶν, τινες ποιεῖσι συνπλέντες. Ait enim; Quod vel in bulbis nonnulli in componendo facere solent. Minus Latine.

Πολλὰ δὲ ἐνρίσκουσι τῆς σκολοπιδίας. Theodorus legit Scolopendras. Sane, quia mox ζῶν. Plinius cum radicis usum tractaret hunc, omisit Scolopendras. Quo loco animadvertes φάσσανον hic cyperum ab eo appellari. Videbatur Hermolaum.

Πολλὰ δὲ ἔτε φαρμακώδεις. Theodorus, pars major radicis neque medica, neque cibo idonea. Inconsiderate admodum. Quis enim ex Theophrasti veritate, non videat mendacium Theodori. Aliud est πολλὰν, aliud, major pars. Immo verò pene omnes aut in cibum, aut in medicamenta recipiuntur.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Hoc capite cichoriaceorum historiam magna ex parte perstringit: ac primum omnia folio annuo, nec non ab radice foliata esse scribit. In memoriam revocet Lector quæ supra cichoriacea vocavit. Quæ propriè, id est, ab omnibus inter cichoriacea numerantur, annuo folio constant; hoc notum est ac quilibet observare potest. Etiam ριζοφυλλὰ sunt, id est folia ipsi radici annexa habent; quamvis, quod vulgo cichorium vocant, etiam caulem foliis ornatum ostendat.

Cichorii caulem, radicemque describit. quod de sylvestri agat, Plinius auctor est. Is enim lib. 21. cap. 15. In Ægypto, inquit, proxima auctoritas cichorio est, quam diximus intubum erraticum. Nascitur post vergilias, floret particulatim, radix ei lenta. quare etiam ad vincula utuntur. Hæc examinanda sunt, ac cum Theophrasto comparanda. Cur dicat, in Ægypto cichorio proxima auctoritas est, supra exposuimus. Intubum vocat erraticum quia Theophrastus scribit, καὶ ὅταν ἀποφυλλώσασσι, καὶ τὴν ρίζαν, καὶ ἄλλως καὶ ἐξ ἑξῆς; quod radices longas, multaque emittat ac spargat, quæ sub terra vagantur, & proserpunt, fibris erraticis, atque hac & illac decurrentibus, quibus fruges necantur. Hinc divinus Poëta in Georgicis, intyba obesse satis, cecinit; ἔσεται intyba fibris officium, aut umbra nocet. Ad hunc locum Servius Donatus dicit, quod malè quidam intybum ayem quandam, amari jecoris accipiunt: nam intyba dici cichoria, quarum radices multæ & tenues ambiunt segetes & necant. Fibræ autem abusive ait; quod radices intyborum hac atque illac currant, ut fibræ per jecur, id est, venæ quædam & nervi. Videret Lector cur sylvestre cichorium erraticum vocetur. Eadem de causa ambulum vel ambulejam (ut apud Celsum legitur) ab ambulando vocarunt Latini. Plinius lib. xx. cap. viii. Erraticum, quod apud nos quidam ambugiam (alterum exemplar, teste Pintiano, habet, ambulejam; apud Celsum ambulejam scriptum est; pro quo ambulejam repono; quæ vox cum erratico intybo congruit) appellare in Ægypto, cichorium vocant, quod sylvestre sit. Nascitur, inquit, post vergilias. Id Theophrastus non de solo cichorio, sive intybo sylvestri, sed de omnibus intybis, sola aphaca excepta, tradit. Radicem, inquit, habere lentam. Theophrastus verò caule lento donatum cichorium scribit, ideoque vinculi usum præstare. Nunc videamus, an cichorium vulgo dictum sit Theophrasti cichorium. Quod non videtur; idque quia lobum non fert, in quo semen; nisi dicamus λόβον vocari omne folliculum in quo continetur semen, & sic sane intelligi debet. Cichorium caules erigit cubitales, nonnunquam bicubitales, inferius teretes & hirsutos, superius angulis striatos, plurimisque adnatis ramiferos, angusta cavitate pervios, donec viret lentos, & fractu contumaces; folia habet circa juncum caulium partem dodrantalia, ferè per ambitum inæqualiter divisa, sinuosa, hirsuta, trium plerumque digitorum latitudine, & in mucronem desinentia, maxime summis virgis exeuntia, quæ minora etiam sunt, & paucioribus incisuris divisa; folia verò quæ ante caulium productionem à radicis capite exeunt, & per terram sternuntur, multo majora existunt, & obrusiora. Flores æstatis initio in foliosis cauliculis proferre incipit, usque ad Autumnum, rotæ modo in orbem circumpositis foliolis constantes,

colore cæruleis, uncia brevioribus, & in extremitate ferratis; stamina in medio flore, sunt ejusdem coloris; singuli autem flores unum tantum durant diem; manè enim prodeunt, vespere verò flaccescunt; semina post flores, in eisdem caliculis fert oblonga, & angulosa, sine pappis, hyeme excidentia. Radice nritur perenni, cubitali, bifida, vel trifida, superius minimi digiti crassitudine, carnosa & candida, per quam lignosus transsit nervus; folia incisa paucio lacte manant; tota herba amarum habet saporem, non tamen vehementem; Nascitur in campestribus, & asperis locis, circa regias vias & arva. Hæc satis ostendunt, quam diligenter Theophrastus cichorium descripserit, ac cichorium Theophrasti illud esse, quo vulgo utimur. Duplex hujus genus; unum foliis latioribus ac minus arosis, velut intybi, sed tamen minoribus, ac non adeo levibus, & non nihil pilosis; alterum foliis laciniosis, & ad costam usque mediam utrimque incis. De hoc referunt cichorio, quod neutriquam tacendum putavi, quod flores cum sole circumagantur; præterea ex hisce flosculis sive sudum sive nubilū fuerit cælum, horam diei semper animadverti posse. Interdum enim dehiscere, sole occidente comprimi scribunt (quod tamen verum non videtur; nam, ut supra dixi, pereunt, novo succedente.) Aliud insuper naturæ referunt miraculum, siquidem non tantum ad solis ortum & occasum se pandit, & recludit, flos; verum etiam cumulo formicarum abditus, ceruleum colorem in rubeum mutat, ac si terrore illarum erubesceret. Supra cap. 7. quæ Dioscoridis vulgati codices de cichorio habent, retuli. Hoc capite ea examinabo. Vulgatam lectionem confusam ac depravatam admodum, viri doctiores, Mathiolus ac Saracenus, ante nos animadverterunt; alter hoc, alter illo sensu restituenda Dioscoridis verba arbitratur. Mathiolus in hunc sensum legendum censuit, σείς ἀγρία καὶ κηπιτή. ὅν ἡ ῥίζα ἀγρία διοσκή. ἡ ῥίζα γὰρ πικρὴ, ἡ καὶ κηπιὸν καλεῖται. ἡ δὲ ἡμεῖς πικρὰ φυλλοπέτρα, καὶ εὐσμιωπέτρα τῆς κηπιτῆς. τῆς δὲ κηπιτῆς διττὸν εἶδος. Seris sylvestris ἔσ' hortensis. Sylvestris quidem duplex, altera picris, quæ ἔσ' cichorion vocatur, altera sativa, latioribus foliis, ἔσ' ori gratior, quam hortensis. Hortensis vero genus duplex. Saracenus verò legendum putat, σείς διοσκή; ἀγρία καὶ ἡμεῖς. ὅν ἡ ῥίζα ἀγρία πικρὴ, ἡ καὶ κηπιὸν καλεῖται, ἡ δὲ κηπιτὴ καὶ πικρὰ φυλλοπέτρα καὶ εὐσμιωπέτρα. καὶ ταύτης δὲ διττὸν εἶδος: ἡ ῥίζα γὰρ πικρὴ ἐστὶν ἐριδνωδὲς, καὶ πικρὰ φυλλοπέτρα; ἡ δὲ εὐσμιωπέτρα ἔσ' ἡμεῖς. Seris duum est genus, Sylvestris ἔσ' sativa. Ex his sylvestris ea est quæ picris ἔσ' cichorium appellatur; altera quæ hortensis est, ἔσ' latioris folii, ἔσ' ori gratior. Et hæc quidem rursus genere duplex. Siquidem una est lactuce similior ἔσ' latefolia, altera angustiori folio ἔσ' amarulenta. Hoc modo, inquit Saracenus, intubus unus sylvestris seu erraticus, & sativi duo describuntur. Illo (scilicet quem Mathiolus edit) sylvestres duo, & quibus unus sativus, seu domesticus dicitur; & hortenses totidem. Quasi verò (quod planè ineptum est, nimiumque ridiculum) sativum intybum ab hortensi distingui oporteat; ac non potius unus idemque sit sativus & hortensis, ἡμεῖς ἔσ' κηπιτή. Hanc lectionem secutus est Oribasius, & verisimiliorem, ac magis ad veram accedere arbitramur. Cum Theophrasto tamen pugnat. Nam hic πικρὴν diversam à cichorio facit plantam. Quippe picris vere & hyeme floret; cichorium æstate usque autumnum.

Fortassis hæc differentia inter cichorium & picrim Theophrasti, quod cichorium vocat sylvestre seridos genus, sed jam cultu domitum, quale est quod sativum cichorium vocant, & serius floret; contra picrim vocant, quod culturam nullam passum est, qualis planta est quam picridos nomine exhibeo, & maturius floret, ac multo amarior est. Sed picris Theophrasti planta ab hac diversa videtur; siquidem toto anno, id est, ut Theophrastus, hyeme, vere, æstateque non floret, sed tantum æstivis mensibus. Accedit quod cichorium & picris pro diversa planta apud Geoponicon autorem habeatur. Vide

Picris sylv: cichoreum.

quæ infra. Primum cichorei genus, five quod sativum vocant, Hedypnois Plinii esse viris doctis videtur; sic dictum, vel quod in cibo sumptum suaviorem & jucundior faciat animam, id est, suavem anhelitum præstet: vel, ut alii malunt, quod jucundum conciliet somnum. Aliis verò hedypnois cichoreum luteum pratense foliis hieracii, dentis leonis facie. De hoc cichorei genere hæc Plinius lib. 20. cap. 8. *Et sylvestre genus hedypnoidea vocant, latioris foliis, stomachum dissolutum stringit cocta: crudaque sistit album.* Etc. Intanta brevitate nihil certi affirmare possum. Sativa seris omnibus nota, endiviæ nomen habet; folia edit oblonga, lata, lævia, ex albedo virentia, lactucæ ferè æmula, teneraque, in ambitu crispa, ac fibriata: Caulis inter hæc assurgit venosus, rotundus, inanis, frequentibus alis brachiatus, è quo vulnerato lacteus profluit succus, nonnihil amaricans: Flores secundum caules ex multis foliolis commissi, colore frequenter cærulei, rarò candidi; Radix oblonga, candida, non absque adnatis fibris, post seminis maturitatem deficiens. Seritur intybum hoc in hortis, & quod vere satum, celeriter adolescit, ac ipsa æstate florens semina profert, ac deinde perit. Julio verò fata, in hyemem restat. Septembri, aut Octobri folia, velut in orbem circumacta, summatim tenui ligamento vinciuntur, & fictili vase, hærente semper, quo alimentum fugant radice, conduntur, ac sic tenera, nivisque instar alba redduntur, magnamque amaroris partem deponunt. alii leviori sumptu contenti, colligatis prius foliis, terra duntaxat obruunt; alii folis stramentis operiunt. Quod non tantum olitoribus, sed & mulierculis notum. Finem ut tractatui de cichoreo imponam, illud considerandum restat; an ideo mori contumax sit, quod radice constet magna. Sed cum ipse Præceptor hanc questionem

moveat libro secundo de causis, eo lectorem remitto. Illud mirum non est, decerpitis foliis, floribusque radicem magis vegetam fieri, ac ad generationem novorum foliorum, nec non caulium validiorem esse; conservatur enim multum alimenti, quod consumeretur à foliis caulibusque, Etc. Quod de flore inquit, descriptio cichorei data satis declarat.

Supra cap. vii. diximus, ex doctissimorum virorum sententia, sonchum, & quidem asperum, cujus iconem addidimus, esse hypochærin. Huic opinioni planè contrarius est locus hic Theophrasti. Etenim inter cichoracea hypochærin inquit esse aspectu mitiorem, levio-rem, dulciorem; cum sonchus sit asperior, nec non horridior, nec reliquis cichoraceis dulciior. Caulem enim fert subrubentem, spinis horridum, foliisque con-

Sonchus sylv: asperior.

stat duriusculis, ac pungentibus aculeis per circumferentiam, spinosis. Rectius illi qui Hieracium Hypochærin dicunt. Hieracium enim duplex est; majus & minus, teste Dioscoride lib. 3. cap. 72. & 73. ubi hæc refert. *Ἱεράκιον τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν ἀνίστησι τοῖς ὤμοις, τῷ ἐνδοῦ, ἀντιφύδι, ἀποκρίνεται φύλλα δὲ ἔχει ἐκ ἀλγεσμάτων ἐπιχρισμένα ἀργεῖς, σπικχῶ (interpretes συγγῶ, & sic apud Oribasium. Marcellus τιντλῶ βετῶ) ἐμφερῆ τῇ ἀσπίδι. ἀνθὲ μάλιστα ἐν κεφαλῇ αὐτοῦ ἀποκρίνεται. Cap. sequenti, Ἱεράκιον τὸ μικρὸν φύλλα ἔχει καὶ αὐτὸ ἐκ ἀλγεσμάτων ἐπιχρισμένα τῇ ἀσπίδι. καὶ ἡ δὲ ἀνθὲ σπικχῶ χλαρῇ ἐν οἷς ἀνθὲ μάλιστα κύκλον ἀπὸ τοῦ ἀσπίδι. Id est, Hieracium magnum caulem profert asperum, subrubrum, spinosum, utcumque concavum: folia vero fundit ex intervallis, laciniis varioribus divisa, similia soncho per ambitum: flores luteos in oblongis capitulis. Et capite sequenti, Hieracium parvum folia quoque habet ex intervallis divisa per ambitum, cauliculos vero promit teneros ac virentes, in quibus flores lutei, in orbem circinati. Ad finem hujus capituli antiquis codicibus hæc adscripta refert Doctiss. Gonpius, *Ἐχει δὲ κλάδια πολλὰ παρρηλίζοντα, μελίζοντα ποσφύλλιστα. καὶ ἐν ἀκρῇ ὀμβρία, συγγυλαειδῆ, ἔχει τὰ ἴσως οἷς ἀνίστηται τὰ ἀνθῶ, alias: ἔχει τὰ οἷς ἀνίστηται τὰ ἀνθῶ — Habet autem ramulos multos ad porraceum, luteum, & purpureum colorem vergentes: & in cacumine similes: qui rotunda figura intrinsecus, semina veluti flores habent. Hæc Marcellus, & Saraceno meritò suspecta sunt; cum Cornario itaque ad notha ac spuria relegamus. Hieracii utriusque figuram videat lector. Sed majus inter cichoracea aspectu mitius & levius non est. Minor ergo oportet sit hypochæ-**

chœris, quod etiam non probro, quia folia etiam habent nonnihil aspera; arenosis & macris locis provenit, folia vulgato Hieracio fert similia, sed minora & altioribus incisuris dissecta; cauliculi teneriores sunt, flores minores; radix brevis, veluti præmossa, multas fibras demittit. qua de causa à Lobelio Hieracium radice præmorsa vocatur. Majus caules promit complures, cubitales aut altiores, asperis qui convestiuntur foliis, oblongis, digito latioribus, virentibus, exiguis spinis, instar foliorum mollioris sonchi, per margines exasperatis flores in cacuminibus lutei, qui in pappos resolvuntur. Hieracii nomen accepit ab accipitre, ut Plinius lib. 20. cap. 7. docet. *Ex his* (lactucis, cum quibus hieracium, glastum, aliaque turpiter confundit plantas) *rotunda folia* (Plinius deceptus vocis *ῥοτῦν* significatione, pro ambitu rotunditatem vertit. Sic enim Dioscorides *ρύλλα — ῥοτῦν*) *et breviter habentem; sunt qui Hieracium vocent, quoniam accipitres scalpendo eam, succoque oculos tingendo, obscuritatem cum sensere, discunt.* De soncho hæc Dioscorides, *Σόγχη δύο εἶδη. τὸ μὲν γὰρ ἐστὶν ἀγρωδιόσπον καὶ ἀκωνοδιόσπον. ὃ δὲ περὶ φερόσπον καὶ ἰδιώδιμον; καὶ ὁ δὲ γωνιώδης* (addit ex Orobatio Marcell. *ῥοτῦν*), etiam Plinius sic legisse videtur lib. 22. cap. 22. verba paulo infra adscribam) *ἴσονται καὶ ῥοτῦν*. *ῤύλλα ἔχει ἐν ἀγρωδιόσπον ἰχθυομῖνα τὴν ῥοτῦν*. Sonchi duo genera, unum quidem agrestius atque spinosius, alterum tenerius, molliusve, et esculentum; caulis angulosus et intus cavus; interdum et subrubsens; folia in ambitu per intervalla incisa. Sonchum spinosum, quidem, non tamen nimium spinosum folio ipse Theophrastus cap. 7. hujus libri scribit. Quæ res satis ostendit Hypochœrin non esse sonchum. Fortassis est sonchi tertium genus, à Dioscoride descriptum, ad finem capituli, ubi ait: *ὃ δὲ ῥοτῦν σόγχη ὁ καὶ περὶ φερόσπον, ἀκωνοδιόσπον ἐστὶν ὁ κατὰ φύσιν*. τὰ δὲ φύλλα διὰ τὸ ἐν κωνοδιόσπον (vetus addit *ἐκ λαδῆος ἔχοντα*) *τὸ ῥοτῦν δὲ τὰ αὐτὰ ποιεῖ.* Est etiam tertius sonchus (id est, à prædictis aliis sonchus) *ἰσίδειν tener ac mollis, arborescens, latisque constans foliis, quæ quidem caulem in ramos exeuntem distinguunt, sed et hic ad eadem pollet.* Hoc sonchi genus non memini me observare. Cordus tamen & Anguillara se vidisse scribunt. Hoc genus, vel sonchus levis minor Hypochœris potest esse Theophrasti. Videamus quæ de soncho Plinius lib. & cap. 22. Estur et sonchus, ut quem Theseo apud Callimachum apponit Hecale; uterque albus et niger; lactuce similes ambo, nisi spinosi essent, caule cubitali, anguloso, intus cavo; sed qui fractus copioso lacte manet. Hecales hujus meminit Suidas, *Ἑκάλη*, inquit, *ἔστω καὶ ἡ ἡρώς τῆς Καλλιμάχου, ἡ τῆς ἰωνικῆς καλῆς. εἶχε γὰρ τῆς αἰχμητικῆς, nomen, inquit, est proprium Herois apud Callimachum, sic dicta, quasi ad se vocans; apertos enim habet muros.* Fuit hæc anicula pauperrima, à qua Theus olim adolescens comiter est hospitio susceptus, ut Plutarchus in vita Thesei scribit. Pauperculam fuisse vel hi Ovidiani versus, lib. de remedio, ostendunt.

Cur nemo est Hecalen, nulla est quæ cæperit Irum?

Nempe quod alter egens, altera pauper erat.

Hinc natum adagium; *nunquam Hecale fies*; id est, nunquam à paupertate ejusmodi oppressum iri quempiam, qua olim circumventa Hecale est. Plautus in Cistellario

Ecastro baud me pœnitet ,

Si, ut dicis, ita futura es: nam siquidem ita eris ut volo.

Nunquam Hecale fies; semperque istam quam habes
ætatulam

Obtinebis.

Sed hac de re fatiſ. Alia ſunt majoris momenti confi-
deranda in verbis Plinii. Nempe quod utrumque la-
ctuca ſimilem faciat, niſi quod ſpinoſi ſint ſonchi, la-
ctuca ſpinis careat. Dioſcorides contra, unum genus ſpi-
noſum; alterum tenerum, molle ac ſpinis carere ſcri-
bat. Nec Dioſcorides, nec veterum quiſquam ſonchum
utrumque album & nigrum ſcripſit. Ζύχχος dicitur *ὡς*
τὸ σπῆρον χέειν, quod ſalubrem ſuccum de ſe fundat, ad multa
utiſſimum, ut ſtomachi æſtuoſas lancinationes, hepa-
tiſque obſtructiones biliolaſ. Vel Ζύχχος nuncupatur,
quaſi *σπερματός* ab inanitate caulium, Latini cicerbitam vo-
cant, Apulejus lactucam leporariam; quod quum le-
poris anima deſicit æſtu, hac ſibi ſoleat mederi. Uterque
ſonchus notiſſimus; quare nulla deſcriptione indiget.

Chondrilla nomen ab eventu invenit, quod callum
quendam, tuberculo fabæ similem, & gummi grumo-

tum mastiches, aut nucleo thuris simile, quod Græci
 χονδρίον nominant, imis ramulis ostendat. χονδρ, enim gra-
 mi sunt, concretionefque nodosæ, cujusmodi in mat-
 tis, in quibus lac coaluit, inque duritiem concrevit.
 Ex his patet scribendum per χ, non per κ, uti quibus-
 dam in codicibus scribitur. Per χ scribendum, etiā
 series alphabetæ, qua Galenus in libris de simpli. med-
 facult. utitur, satis ostendit. Illud etiā notandum, a-
 pud Galenum & Æginetam simplicī λ, apud Dioscori-
 dem & Ætium duplici κ scribi chondrillam. Apud
 Theophrastum chondrillam pro chandran esse legen-
 dum, docet Plinius lib. 21. cap. 17. *Chondrylla* (lego *chon-
 drilla*) amara est; & ærit in radice succo, amara & aphaca,
 & quæ pictris nominatur, &c. Chondrillæ genera duo
 descripsit Dioscorides lib. 2. cap. 161. χονδρίλην (ὅτι δὲ καὶ τὸ
 κινώλειον καλεῖται ἢ στέλωδι) τὰ ἰσθρ φύλλα καὶ τὸ καυλόν, (vetus
 κρηπίς) καὶ τὰ ἀνθή καὶ καρχαίῳ ὁμοία. ἔστι καὶ εἶδος αὐτῆς ἐπὶ τοῖς
 στελοῖς ἀνέλας, λεωφτερον δὲ τὸ ὅλον, καὶ ἐν τοῖς κληνωταῖς αὐτῆς
 ἐυλαομεται ὁμοίῳ ὁμοίᾳ κινώλειῳ, καὶ ἔστιν ἀπὸ καυλῶν, ἃ πᾶσι κα-
 λῶνται μετὰ σπέρματος λέειν ἐν ὁδοῖσι, μέγας ἐλαῖας, ἐμειναι ἀνέ-
 ῖται ὅ ἐστιν εἶδος χονδρίλης, φύλλον ὃ ἔχει ἀπὸ βλαστῶν καὶ κα-
 κηπίς, ἐπὶ τῷ ἀνέμειναι, καυλὸν δὲ ὅπου μετὰ τὸν ῥίζαν ὡς λεπτήν, ἐπὶ κα-
 μῶν (Oribas. ἐπ' ἀκρὸς κερυφῶν ἔχουσι ὑποῖσθαι) καὶ φανερὸν ῥο-
 γῶν, ὑποῖσθαι, ὅπερ μετῆν. — φύεται δὲ ἐν γαῖᾳ ἐν ἔρρασι καὶ
 χαλαῖς, — Chondrilla, quam etiā cichorium aut ferin
 appellant, folia, caulem, (fructum) & flores gerit cichoræ
 similitudine: Quæ ex causa nonnulli feridis sylvestris spe-
 ciem esse pronuntiant; verum tenuior tota est, circa ipsos
 autem ramulos gummi reperitur, mastiches simile, fabæ
 magnitudine; quod quidem cum myrra tritum, & in li-
 neo, olivæ instar appositum, menses trahit. — Est
 porro aliud chondrilla genus, folio circumroso, oblongo &
 humi strato; caule vero succi pleno, radice tenui, vegeta, ro-
 tunda, flavescente, (radice tenui; in cujus summo
 vertex est rotundus, subflavus) succosa — ceterum
 in latis cultis agris provenit. Prioris chondrillæ me-
 ment Galenus lib. 8. simpl. χονδρίλη καὶ ἑνὶ τῷ ἐνὶ στελῶδι ὁ-
 μιᾶζουσι, ἐπὶ ὃς πᾶς τῆς αὐτῆς κινῆσις ἀνέλας, τῶν δὲ ὁσὸν
 τῶν αὐτῶν ἔχει τὸ ὑποπικρὸν ἐν τῇ γαίᾳ, καὶ αὗται τὰ ἐξ ἑστέρας τῆς
 δυνάμει ἐστίν. Chondrilla, & hanc quidem ferin nominant. Est
 enim ejusdem fere cum illa facultatis, nisi quod gustu ama-
 riuscula est, ac proinde facultate magis siccatis. Alterius
 meminit lib. 2. de aliment. facult. cap. 40. ὁμοίῳ δὲ ἐστὶ
 λάχανον τῇ θειοδακίμῃ, τῇ δὲ ἢ ὁμοιᾶζουσι χονδρίλην, ἢ καὶ θάττον
 ἐν καυλὸν ἐξορῶν, περικλυτὰ σαφιστοῦ ἔχον, καὶ πᾶσι γὰρ ἡγε-
 ῖται & λευκὸν ὅπου, διασπῶν δὲ τὸν πνευμάλλον ἐστίν, ἀλλ' ὁ δριμύς αὖς ἐνεί-
 ροις, ὃ πρὸς ἀνακαθάρσιν ἐνὶ τοῖς χαλαῖς τῶν ἐν τοῖς βλαφάροις τε-
 χῶν, — Porro buic lactuca aliud prætereā olus est simile,
 quam chondrillam appellant, quæ citius in caulem assurgit,
 amaritudinemque magis habet perspicuam, & lentum
 quendam succum albumque; cujusmodi est tithymallorum
 succus, non tamen acer perinde ac ille: utinurque inter-
 dum ipso ad pilos in palpebris reglutinandos. Hæc poste-
 riora satis ostendunt de altera, nempe secunda loqui
 Galenum. De ista enim Dioscorides ὃ ὅπου περὶ τῶν πᾶσι ἐν
 βλαφάροις ἀνακαθαρτικῶς. Succus vero incommodos palpebra-
 rum pilos replicat. Ad majorem chondrillæ hujus cogni-
 tionem operæ pretium putavi addere verba Galeni de
 hac lactuca sive θειοδακίμῃ: λίαν δὲ δύναται ἄλλοι τὴν θειοδακίμην, ἢ
 ὁ πᾶντες οἱ νῦν ἀνθρώποι καλεῖσιν θειοδακίμην, ἵνα ἐπὶ παρ' ἡμῶν, ἐπὶ τοῖς
 τὴν λάχανον ἀγρίον διασπῶσιν θειοδακίμην, ἐπὶ τῇ πᾶσι τοῖς ὁδοῖς φύ-
 μιν, ἵνα τῆς ἐν τῷ κόλῳ τῶν πειφῶν, ἐπὶ τῇ κατὰ τὰς καλῶν ἐν
 λιπαρῶς, & πᾶσι τῶν ἀσθενῶν καὶ χυρῶν, ἐπὶ τῇ κατὰ τὸν ἐν τῷ
 χονδρῶν, δὲ καὶ ἢ τῇ φουκίῃ θειοδακίμῃ κατευνομένη, καὶ βορῶν πᾶσι
 πᾶσι ἐμφανῶν, καὶ μᾶλλον ἐπὶ κατὰ τὴν ἀνέστην, ἐκκαθάρσιν καὶ
 πᾶσι σαφῆ τὸν πικρὸν ἔχει χυμὸν. ὁμοίον δὲ τὴν λάχανον τῇ θειοδα-
 κίμῃ τῇ δὲ ἢ. — Ceterum θειοδακίμην nil aliud voco, quam quod
 nunc homines θειοδακίμην appellant, quandoquidem apud nos
 aliud quoddam est olus agreste, quod θειοδακίμην nuncupatur;
 quod in viis ipsis nascitur, & locis fossarum eminentioribus,
 & præterea herbosis, aquisivæ (quæ Græci λιπαρῶς vocant)
 ac plerisque incultis: exiguum autem est id olus, instar la-
 tucæ hortensis; nunc nuper enata, amarorisque quidpiam
 præ se fert, & multo adhuc magis dum adolescit; ubi autem
 caulem jam produxerit, saporem amarum habet, vel mani-
 festissimum. Porro buic lactucæ aliud adhuc olus est simile,
 quam &c. Hæc quali facie altera chondrilla sit, satis lu-
 culenter ostendunt. Venio ad Plinium. Hic chondril-
 lam utramque confundere videtur lib. 10 cap. 22. Chon-
 drillon sive chondrille, folia habet intubi circumrosis simi-
 lia, caulem minus pedalem, succo madentem amaro, radice
 fabæ simili, aliquando numerosa. Habet proximam terræ
 mastichen tuberculo fabæ, quæ apposita feminarum menses
 trahere dicuntur. Tusa cum radicibus tora, dividitur in pa-

*Stilos, contra serpentes argumento probabili; si quidem mures agresti lesi ab his, hanc esse dicuntur. Succus ex vino coctæ, alvum sistit. Eadem palpebrarum pilos inordinatissimos pro gummi efficacissime regit. Intubi folio Dioscorides primam dixit chondrillam, circumroso alteram. Caulis qua magnitudine sit, non refert; sed prioris similem cichoreo inquit, alterius succo esse plenam. Dioscorides priorem circa ramulos habere gummi tradit mastiches similitudine, alterius radicem in pappo vegeta, rotundam, tenuem inquit. Plinius, *ἀντὶ τῶν ὀφθαλμῶν*, vel *κατὰ τὴν* legit, vel quod Dioscorides de gummi magnitudine radici adscripsit, *κατὰ τὴν ὀφθαλμῶν* dixit; id est, *fabe magnitudinem æquare*; non, ut Plinius, *radicem fabe similem esse*. Nec utramque scripsit tuberculum masticheum habere, sed tantum priorem; neque palpebrarum pilos inordinatos ambas regere dixit; sed alterius succum usum habere ad palpebrarum pilos replicandos. Vides errata Plinii in chondrillarum historia. De priori chondrilla intelligendus Theophrastus. succum acrem hæc habet; qualem etiam prior Dioscoridis habet; quod inde colligitur, quod ad menses trahendas valet. Insuper quod in planta, quæ pro priori habetur chondrilla, talis succus reperitur. Pro chondrilla priori viri doctiores habent, cuius addimus figuram. Lata huic sunt folia, cichorei foliorum instar divisa, omnino incana, ac densa lanugine; tomentoque obducta, inter quæ caulis emicat pedalis aut amplior, rotundus, candidus, in aliquot ramulos fissus, foliis minoribus, angustioribus,*

Chondrilla.

inordinatis septus; quibus (ut etiam ipsis ramulis) plerumque inhaerent grumi fulvescentes, istic concreti: flos extremis ramulis, sustinetur, anthemidis flori ferè par, lutei coloris, maturitate in pappum evanescens. Radix longa, nigricans, minimi digiti crassitudine, raris fibris prædita, & summâ parte in aliquot capita interdum divisa, & quorum singulis folia, qualia dixi prodeunt. Tota, ut diximus, planta incana est, & succo prægnans; qui sic carus fulvescit, & acris est. Qui hanc cum cichorio

Verrucario, sive Racynthia Mathioli, eandem putant, falluntur. Nam Racynthia Mathioli, ut hortus noster testari quorannis potest, non habet incana ac alba, tomentosaque folia; sed viridia, ramos valde striatos, & in frequentes ramos divisos quorum lateribus & cavis alarum, inhaerent brevi petiolo, parvi cichoracei flores, flavi, neutiquam in pappos abeuntes; sed in capita angulosa, ac dura transeuntes; octogona plerumque, & clavæ ferreæ instar efformata, verrucis non usque adeo dissimilia. Unde quidam adversus eisdem valere sibi persuadent. In his semen, ex quo deciduo altero anno nova provenit planta. Crediderunt viri docti eandem hanc cum chondrilla esse plantam, quod pictor non satis affabrè delineavit eam ac expresserit. Alterius etiam chondrillæ addimus figuram. Folia huic parva, lactucæ prodeuntis similia, feridis sylvestris divisura, cauliculo fermè nudo, tenero, gracili, parvo; in cuius summo flos unicus, flavus, dentis Leonis; minor tamen, & itidem in pappos evanescens. Imo cauli subfunt filamenta terna vel quaterna; quibus totidem interdum

Chondrilla Vernicaria Lobelii.

plura tubera appensa sunt, perlucida, subflava, solida, & succi plena; quæ carnem raphani fermè præferunt colore & pelluciditate. Nascitur secus lacustres tractus montis Ceti Narbonæ. Hæc cichorium non est Theophrasti. quia huic non est caulis magnus, multis ramis brachiatus, lentus, dividi contumax; ut de cichorio scribit Theophrastus. Nec pro chondrilla altera haberi potest Monspeliensium dens Leonis; asphodeli, vel leucanthæ bulbillis oblongis. Quia huic folium plane dissimile teneri, ac primum prodeunt lactucæ; nec tenuis, sed crassa radix. Nec chondrilla Rawolfspii pro legitima ac vera Dioscoridis haberi potest; quia huic (ut scribunt ex ipso Rhawolphio, Clusius & Lugdunensis, Etenim Rhawolf, scripta non legi, nec vidi) folium graminis longum tenue, in terram flexum; tum quod radicem habeat crassam, nigram, fuscam. Ad chondrillarum classem quidam referunt plantâ, cuius effigiem addendam curavi. Folia hæc oblonga, angusta, & calquantum aspera fert, adnatis veluti exiguis alis ramosa, cornu cervi dictæ herbæ faris similia, & eodem fere modo per humum decumbentia; tamen aliquanto majora, & longiora; & quibus mediis cauliculi assurgunt tenues, ramosi, culmi-

culminantibus in summo capitulis, ex parvis candicantibus, argenteoque propemodum fulgore splendentibus squammis compacti, è quibus flosculi prodeunt multiplices, cichorei æmuli, colore pulchro cæruleo; tenuis & oblonga radix; altè descendit ex qua similiter vulnerata lactei candoris liquor, veluti è caulibus, ac foliis profluit. Alii sesamoides parvum existimant. Verum cum folia non sint hirsutiora quam coronopi, nec flosculos purpureos, quorum medium albicat, sed cæruleos habeat, ac lac vulnerata plantula emittat: accedo ad eorum sententiam, qui ad chondrillæ speciem referunt.

Supra cap. 7. aphacam dentem leonis esse diximus. Officinæ taraxicon vocant; sed Arabum taraxicum est fativum intubum, Etenim de taraxico eadem scribunt Arabes, quæ de fativo intubo Græci. Dens leonis omnes præ se fert notas quas Theophrastus de aphaca scripsit. Folia à radice fert oblonga, utroque margine profundis incisuris, veluti per lacinias divis, sylvestris ci-

chorei æmula, sed læviora. Caule caret, sed pediculos habet concavos, in quibus flores singuli majores quam cichorei, & ex pluribus foliolis densius facti, colore lutei, odore suaves, citò in globosum pappum resolvuntur, novo flore succedente, quibus semen subest: radix oblonga, tenuis, lacteo succo turget, qualis & è foliis florum, cauliculis, ac calycibus vulneratis manat. Amara autem hæc herba est omnibus suis partibus, & magis quam cichorium. Mox ipso vere, vel hyemis fine floret, & ante Augustum vix florere desinit. Caput monachi vocant; quod vere & ætate cæsarie papposa dilapsa, capitula instar monachi capitis glabri, aut calvi visuntur. Cichoreum luteum, quod quidam Hedipnoda contendunt, non est aphace; quia per totum ver, æstatemque non floret, alibi pereunte, alio subnascente.

De Picri hæc Plinius lib. 21. cap. 17. *Amara, Sphace, & quæ picris nominatur, & ipsa toto anno florens* (hoc est quod Theophrasto πικρὴ ἀνθεῖς — τὸς ὅπας ὡς δαΐδης) *nomen ei amaritudo imposuit.* Idem lib. 21. cap. 22. *Picris ab insigni amaritudine cognominatur, ut diximus, rotundo folio, tollit eximie verrucas.* Alibi idem Plinius picrin ponit inter brassicæ genera, ut lib. 19. cap. 8. ubi inquit, *Pessimum genus cum exprobatone amaritudinis appellatur vere picrida, &c.* Geoponicus auctor lib. 12. cap. primo pro lactucæ genere agnoscere videtur; *μηδὲ φεβραεῖα αὐτρίται — μαρῶλια ἀφ' ὧρα τέττι διηγεῖν φευγαπικρὴν — μεταφυνέται ὃ μαρῶλι, πικρὴ δὲ διηγεῖν φευγαπικρὴν*

Item paulo post mense Martio, *μεταφυνέται ὃ μαρῶλι, πικρὴ δὲ, φευγαπικρὴ* (videat lector cap. de lactuca.) Hæc satis ostendunt lactucæ genus esse picrida. Sed ex eodem auctore, non esse lactucæ genus, probatur. Etenim ad finem cap. citati scribitur. *μηδὲ δακτυλὶα αὐτρίται μαρῶλι καὶ πικρὴν, Mense Decembri lactuca & picris feritur.* Et hæc contraria admodum in utroque auctore. Illud unicum dicendum videtur, amari intybi genus, & amaræ lactucæ speciem, eodem πικρὴς nomine intelligi & in utroque genere quoddam eo nomine donatum esse. Alio modo solvere hunc nodum nequeo. Restat an inter cichoraceorum genera planta quædam reperta sit quæ picrida referat. Qui hieracium præmorsa radice picrin statuunt, à vero aberrant; siquidem hæc nec insigni usque adeò est amaritudine, floretque tantum æstate. Quod si picris vulgaris modo quo scribit Theophrastus floretet, assererem hanc cum descriptione satis convenire. Sed hoc frustra; aliter sese rem habere, docet experientia.

Hactenus πικρὴ καὶ φευγαπικρὴ naturam exposuit; nunc ἡ γένος scrutatur, & incipit à radicum differentiis. De quibus videat lector quæ libro primo dicta sunt; ubi singularum differentiarum apposuit exemplum. Nos hoc loco, ea quæ de radicibus cibo idoneis scribit, examinabimus.

Inter radices cibo idoneas ponit bulbos, asphodelum, & scillam. Illud notandum, quod asphodelum & scillam à bulbaceorum classe separet. De asphodelo facile condonari potest: fert enim appendices glandulosas & oblongas. Scillam bulbaceam non esse, qua fronte negari possit, non video. An quod magnitudine cæteros vincit bulbos? An quod multis tunicis, ut cepe constat? Neutra de causa à bulbaceis excludi debet. An separavit quod vulgo non numeraretur inter bulbaceas? An quod cibo idonea non judicetur? Ea facile vera causa videtur. Nam inepta planè scilla cibo est. Fateretur hoc præceptor. ideo addit *πικρὴν ἔστι πίκης, ἀλλὰ τῆς ἐπιμενίδειας καλεῖται.* Sed qualis hæc scilla epimenidea? Folio inquit constare angustiore & levior. Plinius lib. 14. cap. 5. *Et tertium genus est cibus gratum. epimenidium vocatur, angustius folio, ac minus aspero.* Describere videtur plantam, quam vulgo Hemerocallē Valentini vocant, alii narcissum tertium Mathioli, alii marinum narcissum. Hujus radix scillæ adeò similis, ut officinæ trosciscos etiam scilliticos ex hac pararint, immo quandoque pro vera vendatur scilla; non tamen eandem quam scilla obrinet acrimoniam. Obrunditur hæc ab humore, quo scatet, lento. Foliis constat quinis, aut senis oblongis, obtusis, latis; scillæ tamen angustioribus, iridis fere latitudine & crassitie, subcineracei quodammodo coloris. Inter folia caulem promit cubitalem, crassitie asphodeli, sed teneriorem, nudum, & sine foliis, qui cacumine promit membranaceum involucrem, & eo dehiscente quinos aut senos, interdum plures flores, pseudonarcisso vulgari similes, lilii odo-

rem spirantes, albos omnino: præter externorum sex foliorum nervum, & extremos mucrones, qui viridi colore nonnihil adpersi conspiciuntur. E medio oblongo protuberante calice, per oras laciniato exeunt candida, sex oblonga stamina, suis apicibus flavis ornata, & medio longiore stylo, ut lilio albo fere. Marcidi & defluentes flores siliquam relinquunt oblongam, aristolochiæ clematridis similitudine, quibus semen continetur magnum, compressum, nigrum. Radix bulbacea magna, alba, oblongior, lento humore plena, nigricante cortice obducta, quæ adnatis, narcissorum modo, se propagat. Simillimum humorem caulis foliaque concila & fracta ostendunt. Observant recentiores flores colore variare, & apud Monspelienfes album, subluteum, ac pallescentem esse; apud Italos vero rubrum, purpureum, non raro rubricantem. Unum obesse videtur, quo minus hæc epimenideia scilla sit, sc. quod adversariorum auctores scribunt, littoris incolas, piscatores, & prædones raptu interdum victitantes, rati esse capere, voratam ex sale & pane, quamvis famelici forent, ad hanc nauseasse. Sed fortassis id factum, quod nimis voraces eam ingurgitarent, ut ab huiusmodi hominū genere fieri solet. Gustavimus & nos hos bulbos, nec tamen nauseabundi facti sumus; quamvis sapor minus arderet, sicuti nec caparū, alliorum, & similibus, quibus nos vescimur. Sin aliis non ardeat sapor, vix potest esse epimenideia scilla. Juvenalis tamē suspicionem suggerit, eandē esse; quippe sordidum victum esse scribit, Satyr. 7

Quod vocis precium & sicus petasunculus, & vas
Pelamidum, aut veteres Asrorum epimenia bulbi,
Aut vinum Tiberi devectum quinque lagenæ
Si quæver egisti.

Epimenia pro epimenideia versus gratia dixit. Ut vinū Tiberi devectum, villum, ingratumque; ta bulbi epimenia, rancidi, nauseabundi, injucundi. Alter tamen intelligendus locus Theophrasti, etiam Poëtæ; qui veteres tantum rancidos, & ingratos dicit; recentes autem gratos. Sed forte crudi sint nauseabundi, cocti grati; qui vellet, experiatur. Nos nec hanc scillam epimenideiam asserimus, nec improbamus. De epimenideia intelligendus versus Epicharmi apud Athenæum lib. 2.

Θεόδοκος, ἐλαίαι, σκῖνον, ῥαφανίδας, κάκτες.

Laetucam, olivam, scillam, radiculos, cactos.

Interpres cum nesciret σκῖνον squillam significare, legit σκῖνον, vertitque juncum. Σκῖνον scillam dictam fuisse capere de scilla multis argumentis probatur. Legitur eodem in versiculo pro ἐλαίαι, ἐλάτῃ. Vulgatam si quis velis servare lectionem, interpretare palmæ cerebrum: hoc enim a Galeno inter esculenta numeratur, vel, quod aridet, palmæ fructum, saltem cave arborem abietem cum Interprete intelligas; nihil hæc esculenti habet.

Inter esculentas radices numerat arum. Bone Deus quis aro vesceretur? Adde acre est, ut linguam, palatum, fauces incendat. Et tamen præter Theophrastum, Dioscorides & Galenus arum cibo idoneum esse scribunt. Dioscorides quidem lib. 2. cap. 147. Ἀποθήκεται (ἐλάτῃ) ὅτι ὡς ἡ δροσιστέου. καὶ ῥαφὰς ἐπὶ δὲ τῇ μέλει δὲ ἀνὰ ἰδιώματα; vel ut Ald. codex ἰδιώματα. — Ceterum eodem modo quo dracunculi radix reconditur, ac in summa, ob mitiorem qua prædita est acrimoniam, esui aptior. Galenus li 2. de alimentorum facultatibus: Ἐὰν ἴδῃς ἢ ἐλάτῃ τῶν τε φυτῶν παρὰ τῶν ἰδιωμάτων τῇ τῆς γαργυλίδος, mandatur, & acris radix eodem modo quovapæ. Arum urfos edere lib. secundo solertia animal. auctor est Plutarchus. ἢ ὃ ἀργαῖος, ὅταν οὐκ αὐτὸ φωνῇ παρὰ τὴν τῇ ἀργίᾳ ἰδιώματι πρὸς τὸ ἀργίον, ἢ δὲ δραστικῆς αἰσίου συμπεφυκὸς αὐτῆς τὸ ἰντερον. Visum cum primum ex antro suo (post quadraginta ut ferunt dierum latebras) prodire, aro vescitur agresti, cuius acrimonia aperit intestinum ipsius concretum. Idem de urfa Plinius lib. 8. cap. 36. Exeuntes herbam quandam, aron nomine, laxandis intestinis, alioquin concretis, devorant. &c. Gaudeant urfæ illo cibo, ego non delector. Ne tamen quis miretur ari radices inter esculentas recēseri, Galeni verba loco citato addam, qui pro regionis varietate ari radices magis, minusve acres esse docet. Ἐν χερσὶν ἢ ποτὶ φύεται δριμυτοροπὸς ὡς ἰγγὸς εἶναι τῇ τῇ δραστικῇ, καὶ ῥαφὰς τὸ ἀσπτερον αὐτῆς ὕδωρ δραστικόν, καὶ τῇ ἰψῃ, εἰς ἵππον ἱππεβάλλει, διερμύως ἐπὶ κεφαλῆς τε καὶ φωνῆς ἀργαῖος; καὶ τῇ Κερύνῃ ἱππικῇ ἔχει τὸ φυτόν, ὅταν τὴν παρὰ ἡμῶν χερσὶν. ἡμεῖς δὲ ἔχει φαρμακικῶς τε & διμῶν τὸ ἀργὸν ἐν ἰκείνοις τοῖς ῥαφῇ, ὡς & τῇ γαργυλίδος εἶναι χρησιμώτερον. καὶ δὲ τὸ καὶ ἐλάτῃ καὶ ῥαφῇ τῇ ρίζῃ, ὡς ἀνὰ δὲ μῖνον δύναμις καὶ ῥαφὴν ἀλλοίως, καὶ εἰς τὸ σκεπτικόν καὶ βλαστικόν. In quibus-

dam autē regionibus acrior quodammodo provenit, ut prope ad draconis accedat radicem; & dum ipsam coquis, prior aqua effusa, in aliam calidam convenit consicere; quemadmodum in brassica & lente diximus. Ad Cyrenen autem planta hæc à nositate est diversa. Nam in illis locis arum minimè est medicamentosum & acre, ut rapis etiam sit utilis; idcirco hanc quoque radicem in Italiam advehunt, ut quæ longiori tempore imputris, & sine germine possit perdurare. De hoc Cyrenensi, quod Plinius Ægyptium, hodie culcas dicitur, intelligendus Theophrastus, videat lector cap. x. cap. 1v. quo loco de hoc aro nonnulla diximus; nempe καλοκυσίον, unde vulgo culcas dicitur, vocatum à veteribus fuisse ab amplitudine foliorum. Insuper culcas, five colocasion diximus habere radicem dulcem, edulem, suavem, aro simillimam, omnesque habere notas quas Plinius aro Ægyptio, & Galenus Cyrenaico tribuerunt; insuper culcas non esse fabam Ægyptiam probavimus. Quod de Ægyptio aro verba faciat Theophrastus, vel hoc probatur argumento; Folia inquit ari admodum magna esse; σφῶδρα μέγα; qualia non sunt vulgari, sed ari Ægyptii folia. Insuper capite sequenti, ari folium cum latitudine cavum, atque cucumeraceum esse scribit; nec talia sunt vulgari ari folia. Sed duo ari genera ex capite sequenti duodecimo novisse Theophrastum probatur, cum arum esculentum floris gratia caulem ferre negat. Ergo aliud quoddam genus est esui ineptum. Radicem incrementum magnum, capere inquit præceptor, Quod mirum non est, si planta, quo vult modo Theophrastus, colatur. Nam sola radix toto alimento tantum nutritur, quo folia, caulesve nutriri debebant. vide cap. x. lib. 1. Histor. Idem de aliis bulbis observare licebit, tulipis, hyacinthis, narcissis, & similibus; uti Plinius lib. 19. cap. 5. docet, ubi bulbis in genere adscribit, quod Theophrastus aro tribuit lib. 1. cap. 10. Celerius, inquit, sament proveniunt satæ bulbis circa latera natæ; Et ut crescant, folia quæ sunt huiusmodi, deflexa circa obtuuntur; Ita succum omnem in se trahunt capita. Restat inquiramus, an arum illud Ægyptium Plinii, five Cyrenaicum Galeni, de quo Theophrastus agit, sit petasites, ut quidam volunt. Petasitem describit Dioscorides lib. 4. cap. 108. κατωσίτης μέγα ἐστὶ μέλαν πύχυν, δασυὶ καὶ μεγάλῃ πύχυν, ἐφ' ᾧ φύλλον πλάτῃς μέγα ἀσπτερόμενον ὡς ἀργὸν μέγαν. Petasites pediculo est cubitali majore, crassitudine pollucis, cui folium prægrandæ, petasi modo amplum, seu fungus incumbit. Ex hac descriptione nemo rectè dixerit, petasitem esse arum Ægyptium antiquorum. Hoc enim paucis admodum locis provenit, præterquam in Ægypto, ubi copiosissimum. Nempe in Lusitanis locis nonnullis, juxta rivulos & fluentia; quod procul dubio Dioscorides adnotasset, nec unquam oblitus fuisset, radicem petasitis apud Ægyptios usum in cibis familiarem habere. Aron hoc magnum quidem habet folium, personatæ etiam folium magnitudine superans, Nymphææ foliorum modo nervosum admodum, & plurimis venis eminentioribus exteriori parte contextum, numquam madens, etiam si aquis immergatur. Sed ex his non sequitur petasitem esse. Calacia vulgo dicta folium etiam satis magnum habet, petasiti veræ multum assimilis planta; quam etiam pro calacia doctiores quidam habent. quorum opinionem data occasione examinabimus. Radicem hæc habet albidam, fibrosam, crassam gariophyllatæ, ex qua pediculi surgunt donati foliis permagnis, leviter laciniosis, petasitis modo, quam etiam odore imitantur. Caulem emittit ternorum cubitorum, ramulis quibusdam divisum, flosculis albicantibus, & aliquantum obsoleta purpura aspersis, inconditè congestis, pannosis, mucosisque, uti in eupatorio cannabino. Hanc ne licebit, quod folia magna habeat, petasitem vocare? Dico igitur petasitem arum Ægyptium non esse, & plantam illam quæ vulgo petasites dicitur, rectè cum Dioscoridis descriptione convenire: quod tamen in botanicis exercitatissimus, & indefessus Dioscoridis illustrator negat, his adductus rationibus. Quod planta hæc (petasites vulgaris) folia plura & ampla ab ipsa statim radice emittat (non unum tantum folium, ut de legitima petasite tradidit Dioscorides) nusquam tamen visa est in summitate pediculi, id est caulis, folium producere amplum, galeri modo, (ab hac forma multum diversa est colocasia, five arum Ægyptium) vel fungi instar dependens. Nam quis ignorat fungorum pediculum in sui orbis centro esse affixum? At in petasite illa vulgari longè aliter res se habet, cum

Cacalia.

Petafites sine flore.

Petafites florens.

eum folia plura profert tellure tenui à radice prodeuntia, & caulem vere tantum emergentem; in quo non solum fungi modo suspensum habet, sed flores fere spicatos, & papposos. Sed sciendum, Dioscoridem non novisse videtur hunc verum cauliculum, in quo flos petafites; si quidem hic primo vere erumpit; cum planta foliis est vidua, quibus erumpentibus is perit. Sed *μίσγος* vocat pediculum magnum, crassum, cubitalem, ac non raro majorem, carnosum, cui folium magnum, petafo, galero, aut rotundo pileo simile circumferentiæ centro, aut proximè insidet; amplissimi fungi (nisi una parte fissuram ad pediculum pertingentem haberet) speciem quandam referens, præsertim pereuntis & emarcti. Nam initio quidem fungorum superior superficies convexa est; cum verò marcescunt fungi, concava magis apparet: Ita & petafites folium concavi nonnihil superiore parte habet. Neque id obstat quod plura folia ferat petafites, Dioscorides verò unum folium ferre scribat. Dioscoridis verba sanè intelligenda sunt. Non negat is, hanc plantam plura proferre folia; sed vult in singulis illis pediculis magnis unicum tantum insidere folium, fungorum more; uti icon addita affabre ostendit. Ari Egyptii folia nec tam magno pediculo, uti lib. 4. cap. 10. dictum est, insident; nec ullum fungi modum ostendunt. Litteratores etiam Dioscoridem culpant, ac eum de una eademque planta bis, terve tantum diversa egisse volunt; ac arum Egyptium, sive colocasiam, & fabam Egyptiam, & petafitem eandem esse plantam affirmant, has vero Dioscoridem & veteres omnes diversas fecisse. Probare id conantur; Annon (inquiunt;) similiter omnino loton Egyptium, qui idem est cum Nymphaea alba, diversis locis recensuit, veluti plantas diversas? Quem errorem participat cum Theophrasto, & quibusdam aliis veterum. Sed tem aliter se habere, & hæc mera esse figmenta, supra lib. 4. cap. 10. satis ostendi, ubi & Nymphaeæ & loti Egyptii iconem addidi, ac ostendi diversas planè & dissimillimas esse plantas. Idem de faba Egyptia, aro, petafite dico. Aro Cyreniacum sive Egyptium nota satis est planta, estque ea quæ vulgo colocasia, sive culcas ab Egyptiis dicitur, sic & petafites satis nota. Temporis tractu & Egyptia faba, nondum cognita, resurget. Videat lector quæ libro quarto de faba & loro Egyptia diximus. Porro culcas Egyptiorum, sive colocasium arum est, cujus hoc capite meminit Theophrastus. *κόλασιον* veteres

dixerunt, quasi *κόλον κασιον*, mantum breve, vel curta laccerna, quod folia talem quodammodo figuram representent. Et hæc de causa Castellani etiam hodie *Manta de nuestra Señora*, id est, *Chlamys D. Virginis* dicitur. Et hæc de aro Egyptio, cui subnectenda est vulgaris ari Historia. De ari erymio hæc Lobelius. *Quin si è Græco non sit ægyptiæ, quasi sacrum, ut in iride factum, plebecula quæ barbam Aronis vocitat, videtur agnoscere, ex palestino vernaculo, & ornamento Aronis pontificis. Vulgus, papen pint, id est, penem sacerdotis, vocant, quod pūtil-*

Caterum radicem mœssibus effodi, lotamque frustratim concisam, ac lino trajectam, ficcari in umbra, atque ita recondi oportet. Idem Plinius lib. 24. cap. 16. Dracunculus quem dixi, herdeo maturefcente effoditur, luna crescente. Hæc satis ostendunt dracunculi radicem locum in cibis habere. Galenus libro secundo de alimentis, facultatibus cap. 64. in cibis dracunculum recipi quidem scribit, verum non crudum, sed elixum καὶ τοῦτε τὴν ῥίζαν δις πικρῇ ὡς ἀποψήδιαι, φαρμακῶδες, ἐδίειν ἐν ὕδατι διδυδρι, ὡς αὖτε τῶν πικρῶν. Hujus quoque radicem b̄ terve elixantes, quoad medicamentofum omne deposuerit, nonnunquam exhibemus mandendam, quemadmodum Ἐσάρι. Nec in usu solum quotidiano assumuntur hujus radices, sed & in morbis pectoris; quod hæc verba quæ sequuntur docent, ὅτι ἰχθυοειδὲς δέονται δυνάμεις τὰς ἐν θώρακι καὶ πνεύματι κατεσθόμενα γλίσσεται καὶ παχία. Quando humores crassi ἔς leniti, qui in Thorace ac pulmonibus habentur, vi majore indigent. Theophrasti sententiam probare videtur idem Galenus Lib. de cibis boni & mali fucci cap. 4. ἡ ῥαζὶς ῥα δις καὶ ἡ φάκη τῆς αὐτῆς τοῦ χυλοῦ φύσεως ἐμετελιγμένα, ἀλλὰ τὸν νεφρὸν τε ἐν ῥαζὶ καὶ ἐν φάκι, καὶ ῥαζὶ τὸν θράκην ποικίλ τὸν θρῆν καὶ πικρὸν ἰχθυῶς, ἀρὸν δ' ἀμφοτέρων ἰδὲν, ἀλλὰ ἀμυδρῶς. Brassica ἔσ lentes non eandem cum glutinosis ante dictis succi naturam sortite sunt, sed earum succus nirosus, ἔς deijciendo alvo efficax est, sicut Dacunculi acerrimus Ἐamarissimus, utrumque aron præstat, sed minus efficaciter. Hoc si verum, quis dracunculi radice cruda pro cibo uteretur? Unicum tantum refugium pro Dioscoride, duo esse dracunculi genera, ac majus in cibis damnari, minus verò recipi. Sed nec hoc controversia caret. Dicendum itaque Dracunculi radicem non secus ac ari, in quibusdam, terris uti infulis Balearibus, acrimoniam minorem habere, contra in aliis summam. Et hoc an verum sit, non constat. Illud inquirendum, an plura sint genera. Afferit Theophrastus, cum inquit, καλὰς ῥας πικρὰς τὸν θράκην ἀρὸν. — Tria Plinius agnoscit genera loco citato. Id autem quod Græci dracontion vocant, triplici effigie demonstratum est mihi, foliis beræ (tale Mathiolus depingit; lapatho comparat auctor quisquis sit, cujus inter notha extat de dracontio majore historia) non sine Thyrso, flore purpureo: hoc est simili aro. Aliis radice longa, veluti signata articulosq; monstrare, tribus omnino, auliculis, folia ejus ex aceto decoqui contra serpentum ictus jubentes. Tertia demonstratio fuit folio majore qua cornus, radice harundinea, totidem ut affirmabant geniculata nodis, quot haberet annos, totidemque esse folia — In Dioscoridis nonnullis codicibus duo dracunculi genera describuntur, majus & minus. Sed an caput hoc de majore legitimum sit, an verò spurium, inter recentiores non convenit. Qui spurium contendunt, ex Cratevæ, vel alterius cujuspiam scriptis perperâ textui Dioscoridis adjectum, his fere probant argumentis; Quod apud Serapionem non extet: tum quod in utroque capite, diversas quidem utunque voces, unam tamen eandemque Historiam animadvertere licet. Si enim, inquit, singula expendamus, vix aliud occurreret discrimen, quam quod dracontii folia Dioscorides hederæ comparat; ille vero quisquis sit lapatho. Itemque colorem fructus a principio herbaceum agnoscit Dioscorides (falso enim, inquit, in Aldino exemplari, & apud Oribasium κατὰ δὴ legitur:) Ille verò αὐτοειδῆς, hoc est, cimeraceum. Sed fortassis Dioscorides ad folii colorem, firmitatem, lævoremque, ille ad ejusdem longitudinem respexit. Qui contrariam defendunt opinionem, his rationibus utuntur; quod in cunctis antiquissimis, & probatissimis codicibus utrumque caput legatur, tum quod Oribasius tanquam legitimum agnoscat. Præterea non planè eandem utriusque historiam & medicinam esse, quod quilibet facile observare potest: Insuper Theophrastum Pliniumque plura dracunculi genera statuere, ac Theophrastum quidem dracunculi quoddam genus aron vocari scribere, quod nomen majus dracunculum obtinere asserit auctor ille, quisquis contexit majoris dracunculi historiam; cum tamen minorem dicat foliis hederaceis, qualia fere arum, cui dracunculi folium tribuit Dioscorides, etiam radicem aro similem. Verisimilius itaque minus sic vocatum. Hoc in negotio quid dicam, scribamve, vix scio; utraque opinio validis satis est nixa argumentis Si Dracontii icon exhibita à Doctissimo Mathiolo in rerum esset natura, (etenim doctiores Mathiolum hanc effinxisse, eo prætextu ut doctior videretur, scribunt: nos saltem nunquam vidimus) utrumque caput agnoscerem, legitimum. Idem

etiam facerem si plantam quandam conspicerem ; huic descriptioni convenientem. Hanc enim nondum videre licuit. Nam quæ proxime accedit aro nobis nimis similis est, ac proinde pro ari genere habeo. Anceps itaque hæreo, nec quam probem opinionem affirmare queo. Utriusque interim descriptionem adferam, ac quidem de maiore prius agam, quod primum locum huic dederit Oribasius. *Δρακοντίαν μεγάλην, ὅτι δ' ἄρον, ὅτι δ' ἱερὰρον, ὅτι δ' ἱάρον, ὅτι δ' ἱερῆμικον, ὅτι δ' βίαρον, ὅτι δ' ἀρμυαρίον, ὅτι δ' κύνειας, ἰσχυροῦς λυγρῆς, ὅτι δ' μαυροειδέας, ὅτι δ' σιγινυαλίαν. φύεται ἐν σπηλαίοις καὶ φραγμοῖς καὶ ὑλῶν ἔχει λίαν, ὀρθοῦ, ὡς διηρημαίον, & πυκνὸν, ὡς βακτηρίαν, περικλινούσας ῥιζοῖν (forte ῥιζῶν, vulgatum tamen sequitur Oribas.) ὡς τοικίνας δράκοντι καὶ πλεονάζει μὲν ἐν τοῖς ἀγρῶ ποτὶ φέρους σπηλαίοις. φύεται δ' ὡς λαπαθοειδῆς, ἀντὶ τοῦ αὐτοῦ μὲν. καὶ ἐπὶ τῶν περὶ τὸ ἄκρον τῆς κοιλίας βοτρυειδῆς, ἀπὸ δὲ αὐτῆς τῶν ῥιζῶν καὶ τῶν περὶ τὸν σῆμα, ἐν δὲ τῶν περὶ τὴν ἀρὰ καὶ τὴν ἀρὰ φουκίαν. ῥίζα ἐν μεγάλῃ, στρογγύλῃ, λευκῇ, φλοιὸν ἔχουσα λεπτὴν.* *Dracontium majus, alii aron, alii sarum, alii farum, alii hieracium, alii biarum, alii aron agreste, alii cyperida vocant. Romani luvium, nonnulli manuariam, nonnulli figgialcon, (Pro his interp. Romani colubrina alii fauriarum forte à lacertarum colore vario. alii figingialcon. Notet lector hæc conclusa in Oribasii codice non reperiri.) nascitur in umbris circa sepes ; caulem habet levem, rectum, propè bicubitalem, & baculi crassitudinem, draconis instar versicolorem, (pro tempore versicolorem) & purpureis maculis abunde respersum. folia lapathi figura, mutuo implicata (Connexa & cohærentia malim, talia enim dracunculi majoris folia, ἀντικαθ' ἑαυτὰν, siquidem connexio est) fructum summo caule producit racemosum, colore primum quidem cinereo, sed cum ematurus, ad croceum & puniceum vergente : radicem prægrandem, rotundam, candidam, tenui vestitam cortice. Alterum dracunculum his verbis describit ὁρακόντιον ἔχει φύλλα κίονοειδῆ, μεγάλα, σπῆλαι ἔχοντα λευκοῦς καυλὸν ὀρθόν, διηρημένον, τοικίαν, ὀφιοειδῆ, ἀγροτέρου τοῖς ἀσπίλοις βακτηρίαν τοῦ περὶ ῥ. καὶ ἐπὶ τῶν βοτρυειδῶν, χράσσει τὸ μὲν πᾶν τὸ χοιρῶδες (χοιρῶδες Ald. Orib.) πεπρωμένους δὲ καρκίνους ἐπὶ τοῖς ἀκροῖς τῆς γαστρῆς. ῥίζα ποσσὶς στρογγύλη, βολβοειδῆς, ὀρθὴ ἀρὰ, φλοιὸν ἔχουσα λεπτήν. φύεται ἐν σπηλαίοις, καὶ φραγμοῖς καὶ ὑλῶν.* *Dracunculus folia fert Hederaceæ, magna, candidis notata maculis, caulem vero rectum, duum cubitorum, versicolore, anguis effigie, maculis respersum purpureis, baculi crassitudine ; fructus est in summo racemosus, colore primum quidem herbaceo, (felleo) sed cum ematurus, ad croceum vergente, sapore mordax : radix quodantenus rotunda, bulbosa, aro similis, tenui vestita cortice. nascitur in umbris circa sepes & macerias.* Pro majori dracunculo viri doctiores ostendunt plantam vulgo serpentariam dictam. Caulem erigit rectum, tripedalem, crassitudine pollicis, teretem, glabrum levemque, versicoloribus maculis, maxime purpureis confersum & varium, angui adeò similem, ut etiam cauto ex improviso oblatus anguis esse credatur. Folia magna & ampla sunt, è senis, septenis, pluribusve simul ordinatè conjunctis, quorum singula oblonga sunt, & angusta, acuti lapathi foliis satis similia, at levia & glabra in summo caule, veris fine aut æstatis initio, involucrem fert foliaceum, longitudine dodrantali, foris herbaceo, intus verò in puniceo colore, una cum pistillo suo nigricantibus, qui longus, crassus, & cornu modo in acutum fastigiatus, cujus feminis incremento distenta, diffilienteque membrana, fructus racemosus uix instar pater, primum viridibus, in maturitatem puniceis, vel rubentibus succique plenis baccis faretus, in quibus crocati sunt durique nuclei. Radice nititur perenni, crassa, bulbosa, rotunda, tenui cortice induta, magnitudine medio-cris mali, multis candidis capillamentis fibrata; cui oculi feuxigui bulbi adnascuntur, quibus multiplicatur. Eandem hanc plantã alii pro minore dracunculo agnoscunt, ac hujus folia hederaceis comparant, & Dioscoridem, vel Cratevam, vel si forte alius Cratevanus fuit, ad indolem & universum habitum plantæ respexisse, foliorumque lævorem, virorem, colorem nitidum superficiei contulisse. Alii meo judicio rectius sentiunt, qui arum venis albis pro dracunculo minore habent. Etenim Dioscorides capite sequenti, arum folia dracunculi emittere scribit, eique radicem similem habere; quod hoc etiam capite confirmat. Ari folia hederaceis non dissimilia sunt. Planta hæc, involucre seu vagina, pistillo, uvaque aro similis est; foliis tamen non nigris, sed albicantibus maculis respersis; quæ non ita citò, ut ari pereunt; sed unà cum uvis in hyemem usque perdurant.

Dracontium majus.

acini quoque minus saturato, sed ad croci inclinante colore rubent, radix non abfimilis ari, candida & bulbi specie, fibras habet adhaerentes, exigua novarum stirpium rudimenta. Pro ari genere quodam hanc habeo plantam. Nam caulem vix semissem habet, cum dracunculus minor bicubitalem, auctore Dioscoride, ferat. Dracunculi genus arum vocari scribit Theophrastus. Idem Phantias apud Athenæum lib. 9. ἰστέον ὅτι ἀρι ἰσμενός ἐστιν ἐν Νίγηρι, ἀπὸ τοῦ πεδίου ὅτι ἐν Ἰωνίᾳ ἐν τῷ ἀγροίῳ καὶ βιβλῷ γεῶφει ἔστιν. δρακόντιος, ὁ ἰσμενός, ἡ ἀρῖα, &c. Quoniam vero Nicander, ut dictum, ari mentionem fecit, adiciendum Phantiam, libro modo citato scripsisse, dracunculum aron, vel aroniam (quod minor aro Ægyptio fortassis, alioquin, similis sed tollenda vox posterior) vocari. Plinius lib. 24. cap. xvi. verius cap. xv. Connectenda enim historia. Ægyptus hanc maxime gignit, quæ & aron. de qua inter bulbos diximus, magnæ cum dracontio lisis. Quidam enim eandem esse dixerunt. Glaucias satū discrevit, dracontium sylvestrem arum pronuntiando. Aliqui radicem aron appellaverunt, caulem vero dracontium, in totum alium, si modo hic est, qui apud nos dracunculus vocatur. Namq; aros radicem nigram in latitudinem rotundam habet, multoque majorem, & qua manus impleatur. Dracunculus subrutilam & draconis convoluti modo, unde & ei nomen. Quin & ipsi Græci immensam posuere differentiam, semen dracunculi fervens mordensque tradendo, tantumque inesse ei virus, ut olfactu gravidis abortum inferat; Aron miris laudibus extulere, primum in cibis feminarum præferentes, quoniam mas durior esset & in coquendo lentior. Quidam, inquit, eandem esse dixerunt arum Ægyptium & dracunculum; congeneres ergo sint oportet plantæ; facie tamen diversæ, caule floreque exceptis. Dicit Plinius à Græcis quibusdam dracontion aron vocari. Hinc ille easdem putavit esse plantas. Alibi ostendi

plantas diversis nominibus esse, alteramque alterius nomen obtinere. Hoc itaque fefellit Plinium, vel auctorem ex quo hæc habuit. Sequitur Glaucias opinio. hic dracontion sylvestrem aron dixit, (dicimus aros & arum.) An itaque arum minus dracontion alterum est? Sed ubi caulis bicubitales? Forte hic pro Dracontio, vel aro plantam descripsit à Dioscoridis diversam. Alios inquit radicem aron appellasse, Dracontion caulem, quod & φιδῶς esset. Hinc apud Helychiū, ἡ ἀρῖα πρὸς τὸν μέγαν, καὶ βοτάνης ῥίζα. Quod de aro sequitur, supra examinavi; quod de dracunculo sequitur, præter veritatem est. Radicem inquit habere subrutilam. Albam habet dracunculus vulgaris, nec draconis convoluti modo, sed rotundam. Ex Iolao, vel alio Græco hoc Plinius hausit, qui dracunculum aron, & fabam Ægyptiam confundit, ut supra lib. 4. ostendi. ἡ δὲ καυλὸς, ἡ πρὸς τὴν πίντυν ἔστιν ἐφιδῶς τῷ περικλῶ, & τῷ κεφαλῶς — καλοῦσιν αὐτὸ καυλὸν τῆς ῥίζαν, τὸ δὲ ὑποπύφυος κίβωλος. ἡ δὲ ἀρῖα τὸν βῆλον ἔλκεν θιγομένην δύσιναι. Potterum hoc dracunculo convenit, cui prius planè non congruit. Etenim nec colocasia, five arum Ægyptium, five fabam, de qua veteres, consideres, hac facultate pollet. Soli fabæ κίβωλος nomen convenit. Nemo unquam aro vel dracunculo nomen hoc dedit. Caulem, inquit, varietate macularum serpentes imitari, radicem verò capitulis, five adnatis, quibus colocasia vulgata donata. Colocasie vulgaris five ari Ægyptii caulis neutiquam ἐφιδῶς, id est, serpentis facie est, sed colore virescentis dilutioris. Alioquin aro similis. Sic enim Alpinus. Primum cauliculus existit rectus, rotundus, asparagi crassitie, cum foliis istiusce plantæ concolor. Quæ colore, ut dictum est, sunt dilutioris viridi. Hoc itaque vel dracunculo adscribemus, cujus radix quod draconem referat, habet nihil. Verum arum Ægyptium radicem fert lagenulæ non dissimilem, non raro chinæ, uti rectè comparat Alpinus. Hanc credo draconi vel serpenti comparavit, uti etiam Plinius, qui convoluti draconis modo inquit esse dracunculum; cum ari Ægyptii radix talis esse videatur, qualem etiam ostendit formam radix chinæ. Apulejus dracunculi inam radicem similitudinem capitis draconis habere inquit. Non video quæ similitudo huic radici cum capite draconis. Sed, ut dixi, convolutum draconem refert Ægyptii ari radix, & sic confundit omnia Plinius & Iolao. A radice, inquit Plinius, convoluti draconis forma dracunculi nomen accepit. Et illud præter veritatem. Ipse Theophrastus hoc nomen accepisse scribit, quod caulem serpentis, five draconis modo maculis picturatum habeat, nec hoc tantum cap. xi. sed etiam lib. 9. cap. 22. repetit. καυλὸν δὲ ἔχει περικλῶν ἐφιδῶν. Idem Dioscorides, idem alii. Errat itaque Plinius. Pudet Plinii plura recensere errata. Quare ad gladioli historiam venio.

De gladiolo supra lib. 6. egimus, quo loco Plinii verba examinavimus, & quæ de gladiolo dicenda erant exposuimus. Illud tantum hic addo; apud nos in conficiendis panibus usum habere nullum. Ἀπφύσιος, de quibus hic Theophrastus, adpictas altera figura habet. Sunt bulbuli exigui quibus propagatur, nati ex inferiori bulbo qui verno tempore perit, in plures bulbulos multiplicatus. Quod scribit scolopendras frequenter juxta hanc reperiri plantam, non observavi; fieri facile potest.

De Theseo hac Plinius lib. 21. cap. 17. Non dissimilis est (gladiolo) & quæ Theseion vocatur, gustu aspera. Apud Theophrastum non ἡράκια, sed πικρὰ legitur; uti ipse Plinius lib. & cap. 22. legit, ubi inquit, Theseion quoque non dissimili amaritudine est, (à picride) sed purgat alvum, in quem usum teritur ex aqua. Quæ planta Theseion sit, affirmare nequeo. Neutiquam illorum opinioni subscribo, qui vel lactucæ, vel cichorei genus esse statuunt. Etenim, si Plinio fides, radicem habet similem gladioli. Nam verba hæc! (non dissimilis est, & quæ Theseion) intelligo de forma radice, non qualitate. Sic enim Plinius ante Bulborum generi quidam adnumerant & cypiri, hoc est gladioli radicem — non dissimilis (scilicet bulbo, vel radice) & quæ theseion vocatur. Nec locum Plinii confusum arbitror. Eundem enim quam Theophrastus servat ordinem. Apud hunc enim gladioli radice dulcis historiam, sequitur thesei amaræ.

Discrimen herbarum per folia, per caules. Scyllam ante portas satam contra veneficia esse. Deque narcisso, & scylla. Peculiare de amygdala.

Κ Απὸ δὲ φύλλα, πῶς τε μεγέθει ἔστι πῶς χήμα-
σιν, ὁ μὲν ἀσφόδελος μακρόν ἐστι σενότερον, καὶ
ὑπόγλυχρον ἔχει τὸ φύλλον. ἡ δὲ σκύλλα, πλατύ
καὶ εὐδιαίρετον. τὸ δὲ φάσγανον, ὑπό πινων ἢ καλὰ-
μυρον ξίφος, ξιφοειδὲς ὅθεν ἔχει τὸν ὄνομα. ἡ ἱερίς,
καλαμωδέστερον. τὸ ἢ τῆς ἀρῆς, παρὰ τῆς πλατύτητι καὶ
ἐγκρίλῳ καὶ σκυωδέει ἐστιν. ὁ δὲ νάρκισσος, σενόν καὶ
πολύ καὶ λιπαρόν. βολβός τῆς, καὶ τὰ βολβώδη, παν-
τελὴς σενά. καὶ τῆς κρόκος δὲ πῶς σενώτερον. καὶ καλὸν δὲ,
τὰ μὲν ἔχει τὸ ὄλον, ὡς περὶ τὸν ἀρόν τὸ ἐδώδιμον· τὰ
δὲ τὸν τῆς ἀνθῆς μόνον, ὡς περὶ ὁ νάρκισσος, καὶ ὁ
κρόκος. ἔνια ἢ ἔχει, κατὰ περὶ ἡ σκύλλα καὶ ὁ
βολβός, καὶ τὰ βολβώδη, καὶ ἡ ἱερίς, καὶ τὸ ξί-
φιον· μέγιστον δὲ πάντων, ὁ ἀσφόδελος. ὁ γὰρ ἀν-
θέρεος μέγιστος. ὁ ἢ τῆς ἡλιδος, ἐλάττων μὲν,
σκληρότερος δὲ. τὸ δὲ ὄλον ἀνθέρων. ἐπὶ δὲ καὶ
πολύκαρπος ὁ ἀσφόδελος, καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ ἐξυ-
λώδης. τῇ μὲν μορφῇ, τῇ γὰρ, τῷ δὲ σχήματι,
μέλας. γίνεται δὲ ἐν τῷ στρογγύλῳ ὑποκατὰ τῆς
ἀνθῆς. ἐκπύπῳ δὲ τῆς ἡλιδος, ὅταν τῆς ἀνθῆς
νῆ, πῶς αὐθιγὴν ποιεῖται καὶ μερῶν, ὡς περὶ καὶ ὅτι τῆς
σκύλλης. ἀρχεται δὲ παρὰ τὸν ἀρόν τὸ κατωθεν. ἐν δὲ
τῷ ἀνθέρων στυμνίστῳ σκώληξ, ὃς εἰς ἄλλο μετα-
βάλλει ζῶον πῶς αὐθιγὴν ἀνθέρων. εἰθ' ὅταν ὁ ἀνθέρων
αὐθιγὴ, διεοδῶν ἐκπύπῳ. δοκεῖ ἢ ἴδιον ἔχειν παρὰ
τὰ ἄλλα τὰ λεοκαυλα. διότι σενὸς ἀνθέρων φύσεις αὐ-
θιγὴν ἔχει. πολλὰ ἢ εἰς τὸ φῶς παρέχεται χρῆσιμα. καὶ
γὰρ ὁ ἀνθέρων ἐδώδιμος ἐσθλὸς μὲν, ἔστι παρὰ
μα φρυγίον. πάντων δὲ μάλα καὶ ἡ ῥίζα καὶ ἡ
μὲν μετὰ σῆκος, καὶ πῶς αὐθιγὴν ὄντι ἔχει κατὰ Ἡσιόδου.
ἀπαντὰ μὲν ἐν φιλόζῳα τὰ κεφαλάρρια. μάλα καὶ
δὲ ἡ σκύλλα. καὶ γὰρ κρεμασμένη ἢ, καὶ πλεῖστον γε
χρόνον ἀνθέρων· διούεται δὲ καὶ τὰ θησαυρολόγια
σώζειν. ὡς περὶ πῶς ῥοαν ἢ κρηνημύδης τῆς μίσσης, ἔ-
στιν ὅτι τῶν φυτευόμενων δὲ ἔνια βλαστάνει ἡ δὲ πῶς αὐθιγὴ
γεται δὲ καὶ παρὰ τῶν θησαυρῶν τῆς εἰσόδου φυτευθεῖσαν,
ἀλεξήτηρον εἶναι τῆς ὅτι φερομένης δηλήσεως. πάν-
τα ἢ πῶς αὐθιγὴν φέται, κατὰ περὶ καὶ τὰ κρόμμυα ἔ-
στιν σκώροδοι· ὡς περὶ βλαστάνει γὰρ ἀπὸ τῆς ῥίζης. ἔνια
δὲ ἀπὸ τῆς σπέρματος φανερῶς. οἷον ὁ, τὸ ἀνθέρων,
καὶ τὸ λείριον, καὶ τὸ φάσγανον, ἔστι βολβός. ἀλλ' ἴδιον
τῆς τῆς βολβῶς λέγειται, τὸ μὲν ἀπὸ πάντων βλαστάνει
ἄμα τῶν σπέρματων. ἀλλὰ τὸ μὲν, αὐθιγὴς, τὸ ἢ, εἰς
νέωτα. κατὰ περὶ τὴν γύλοπα φασί, καὶ τὸν λωτὸν.
τῆς μὲν ἔνι περὶ ἀληθῆς, κρινὸν ἐτέρων. κρινὸν δὲ
ἴσως καὶ τὸ μέλλον λέγεσθαι, πῶς αὐθιγὴς. θωμάσων
ἢ ὅτι πάντων, ὅπερ ὅτι τῆς σκύλλης ἔστι νάρκισσος
συμβαίνει. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων, καὶ τῶν ἐξ ἀρχῆς φυ-
τευόμενων καὶ τῶν βλαστάνων, κατὰ ὡς περὶ τὸ φύλλον
ἀνατέλλει παρὰ τὸν. εἰθ' ὕστερον ὁ καυλός. ὅτι τῆς
τῶν, ὁ καυλός παρὰ τὸν. καὶ τῆς νάρκισσος ἢ, ὁ τῆς ἀνθῆς
μόνον ἐν τῷ παρὰ τὸν ἀνθῆς. τῆς ἢ σκύλλης κατὰ
αὐτὸν εἰς ὕστερον, ὅτι τῆς τῆς ἀνθῆς ἀνίσχον παρὰ
κατὰ μένον. ποιεῖται ἢ τῆς ἀνθῆς τῆς. ὡς ἡ μὲν
πρώτη δοκεῖ σημαίνει τὸν παρὰ τὸν ἀρόν ἢ δὲ δεύτερα,
τὸν μέσον ἢ δὲ τρίτη, τὸν ἐσχάτον ὅταν γὰρ ἀνθῆται

Ε Olorum verò discrimen, magnitudine, figura-
que accipi debet. Etenim albucum folium præ-
longum, angustum, lentumque leviter : scyllæ la-
tum. † Ensis, vel pugio, (ut quidam vocarunt) ad
ensis effigiem exit : unde & nomen herbæ imposi-
tum est. † Consecratrici arundinaceum potius est.
Aro cum latitudine cavum atque cucumeraceum
est. Narcisso angustum, frequens, & pingue. Bulbis
omnibusque bulbosis valde angustum, sed croco
angustius. * Caulis aliis omnino nullus, ut aro, quod
mandi potest. Nonnulla caulem tantum floris for-
tuntur ; ut narcissus, & crocum. Aliis nimirum
caulis assurgit, ut scylla, bulbo, omnibusque bul-
bosis. Item consecratrici, & pugioni, sed omnium
maxime astula regiæ. Caulis enim dictus albucum
unicè inter omnes excellit. † Consecratrici minor
quidem, sed durior, in totumque albucum æmu-
lans. Semen quoque abunde astula regia profert,
lignosum semen. id est, figura triquetra, colore
atro. Gignitur in orbiculato quodam, quod flori
subest, † decidit æstate. Cum orbiculatum illud
dehiscit, floret per partes, ut & scylla. Incipiunt
ab imis. Vermis in albucum gignitur, qui in aliud
animal volatile floridumque transfiguratur. * Quod
cum herba florere incipit, eroso statim operculo e-
volat. Peculiare is præ cæteris levibus caulium ge-
neribus hoc habere videtur, quoniam cum angusto
corpore sit, in ramulos superne spargatur. Per-
multa ad cibum affert utilia. Quippe albucum to-
stum in cinere manditur, & semen torrefactum v-
fui est. Sed radix tusa cum ficu in usu maxime om-
nium venit, & utilitatis plurimum autore Hesiodo
præbet. † Omnia igitur capitata, radice vivacia
majorem in modum sentiuntur : sed præcipue scyl-
la. Ut pote quæ suspensa vivere possit, & quidem
plurimum temporis. Potest etiam fructus recon-
dendos fervere, ut poma punica, † detracto pedi-
culo. Et satorum nonnulla celerius * apud eam
germinant. Traditur & ante portas satam, reme-
dio esse contra veneficiorum noxam. Omnia hæc
† universim proveniunt, ut etiam cæpæ, & allia.
† Germen etenim ab radice laterale producant. * Scilla im-
missa. Nonnulla etiam e semine idem hoc evidentissimè
faciunt. * Ut astula regia, liriium, pugio, bulbus.
Sed bulbo peculiare datur, quod non simul ex om-
nibus exit, sed partim anno primo, partim † se-
cundo : ut etiam de † avena, & loto traditum est. Id
ergo, si verum sit, commune cum alijs habetur.
Necnon & illud fortasse commune est, quanquam
non multis, mirum tamen quod in scylla * nar-
cissoque evenit. Cæterorum enim tam recens sa-
torum, quam regerminantium, suo tempore primo
folium oritur. Deinde caulis exit. In his vero cau-
lis prius, & † narcissi quidem floris tantum caulis
protenus exit. Flos enim eius plurimum festinat.
Scyllæ autem caulis per se prius, tum flos ex eo
emergens infidet, eademque florum proventus ter-
nos ostendit : quorum primus tempus † arandi pri-
mum significare videtur. Secundus medium : ter-
tius novissimum. Quot enim fuerint isti, totidem
& * arandi tempora ferme occurrunt. Sed cum
ita senuerit, tunc foliorum exortus multis postea
diebus incipit. Idem etiam in † narcisso fieri so-
let : nisi quod nec alium caulem præterquam floris

† Latum, &
pellucidum.
phasganij,
vel gladioli
(ut quidam
vocarunt)
† Iridi.
* Caulis a-
liis nullus
floris causa,
ut aro escu-
lento, aliis
vero floris
tantum
causa datus
ut Narcisso,
croco, aliis
autem cau-
lis assurgit
floris fru-
tusque cau-
sa, ut scilla,
bulbo, omni-
busque bulbo-
sis, ut iridi,
& gladioli.
† Iridi.
† Ligno-
sum trigon-
um, id est.
Decidit æ-
state, cum
orbiculatu
illud debi-
scit. flores
particula-
tim emittit,
ut & scilla.
* Quod cum
albucum a-
rescit.
† Omnia
itaque quæ
radice capi-
tata con-
stant, viva-
ci tenore
perdurant.
† Infixo in
scillum pe-
diculo.
* Scilla im-
missa.
† Congesta.
† Agnata
etenim ra-
dix produc-
tione
* Ut hastu-
la regia,
narcissus
gladiolus,
bulbus.
† Futuro.
† Agilope.
* Crocoque.
† Et croci
quidem cau-
lis floris
tantu causa
protinus
primum pro-
pellitur. ju-
stum enim
legitimumque
tempus præ-
venit flos.
† Serendi.
* Serendi.
† Croco.

proprium habet, ut diximus. Neque fructum con-
 spicuum parit : sed ipse flos unà cum caule definit :
 & cum † reslorescit, tunc folia exeunt. Ergo, † *Marescitur*,
 præ cæteris quidem plantis, hæc ambo peculiaria
 dixeris. Præ illis verò quæ ante foliorum & cau-
 lium ortum florere incipiunt : quod iphyum, & alia
 quædam ex coronariis facere putantur. Atque
 etiam inter arbores amygdala potissimum, aut
 sola. Peculiare hoc fit, quod ea quidem, vel
 cum flore folium † quoque promunt, vel paulo
 post : ut de quibusdam ambiguum sit, quærique † *Quoque*
 soleat. In his autem ex altero quasi principio † *protinus*
 prodire videtur, cum propter dierum multitudi-
 nem, tum quod antequam flos, aut etiam cau-
 lis totus senuerit, germinare incipiant, Germi-
 natio vero prior scyllæ, posterior * narcissi. Et * *Crocifoli*,
 folium is largè emittit, & radix ipsa parva nequa-
 quam est, quanquam non magna. Figura non † *plura emittit scilla.*
 absimilis bulbo, verum non squamata. Hæc igitur
 quo pacto se habeant, contemplari non ab re est.

re, hiscente flore, quo tempore crescit. Sic vermiculus per
initia sine alis: simul cum fructu crescit, ac tum demum ala-
tus: cum arescit, abit. Plinium ejus naturam trañantem
averit alia cura à vermiculi hujus historia.

Εκ παρυμνιῶν τῆ μήκῃ. Theodorus detracto pediculo. Im-
mo verò infixo punici pediculo in Scyllam. Lego enim
ἰσχυρομύκῃ. Et suprà monuimus. Sic malè. εἰς αὐτῇ. apud
iplam.

Α' θ' ε' α' φύεται. Theodorus, universim nascuntur. At
quid est, universim? aggregata, congesta.

Εἰς τὴν α'. Theodorus, anno secundo. Post annum scilicet,
id est, anno futuro. Ita Pollux, & alii. frequens Luciano.

Sic scribes, ἰσχυρομύκῃ γὰρ τῇ αὐτῇ. τῇ αὐτῇ τῇ αὐτῇ καὶ
αὐτῇ, εἰς ὑστέρῃ τῇ αὐτῇ. αὐτῇ αὐτῇ αὐτῇ αὐτῇ. Scillæ cau-
lis seorsum, mox insidentem florem continens.

καὶ ὅταν αὐτοὶ θῶ. Theodorus legit αὐτῇ, Rectè. Nam si
caulis simul cum flore tabescit. Post τὴν αὐτῇ, non post τὴν
αὐτῇ folia eduntur.

Περὶ τὴν αὐτῇ τῇ αὐτῇ, καὶ τῇ αὐτῇ. Sic etiam legit Theo-
dorus. Ceterum quemadmodum ante folia florere queant,
scio. Ante caulem qua ratione flos exire possit, id vero ne-
scio. Et Amygdali exemplum cum apponit, videtur non
convenire cum illis verbis. καὶ τῇ αὐτῇ. Neque enim ante
caulem flos Amygdalis. Lege, τῇ αὐτῇ, ex Theodoro. Et
εἰς αὐτῇ. Et εἰς αὐτῇ.

causa, ejus esset usus. Οὐρανία vocabatur τὸ τὸ ἑρμῆς, cœlestis, quod cœlestis arcus specie & modo floreat. θαυμασιός, id est, admirabilis, τὸ θαυμάζομαι admiror; quod veteres arcus cœlestis figuram, (Thaumantias enim Poëtis est arcus cœlestis) uti & hujus naturam sint admirati. καθαρῶν, id est, purgans; quod nomen, non quod alvum moveat, obtinuit, sed maxime quod animam à vitiiis in sacris purgare crederetur. Gladiolus etiam dicitur, à similitudine quam folia cum gladiolo habent. χαλαροῦραν, quod flores lilio folia calamo seu arundini similia fert. Glossæ medicæ ἱεὺς ἰλνυραῖα τὸ χαλκόμεραιον τὸ λίνον ἱεὺς κρητὴ χαλκόμεραν. Ab hac cum lilio similitudine, Græci barbari κείον ἀρείον vocarunt. Pelagonius Hippiater lib. 1. cap. 111. ἱεὺς ἰλλυρικὴς τὸ ληζόμενον ἀρείον κείον λίνον τὸ ἡμισυ. Iris illyrica, quæ nonnullis sylvestre liliū dicitur, selibram. Liliū cœleste recentioribus dicitur alilii figura coloris; varietate, quæ in floribus conspicitur. Hæc lucis plurimū præbent historiæ de Hyacintho Poëtarum, de quo alibi. Marica cur dicatur, me fugit. Putonarica vel naronica legendum, quod circa Naronem amnuē, teste Nicandro, nascatur. Errant viri doctissimi qui irim λύνειν diētam arbitrantur, siquidem iridis flos ilud nomen habet. Athenæus li. xv. φιλίος ὃ φησι τὰ αὐτῆς ἱεῖδος λήζομαι λύκος, ἀπὸ τὸ ἐμφιεῖν εἶναι λύκος χυλίσσι. Philinus florem iridis lupum vocari scribit, quod lupi labris sit similis. Hesyech, λύκος τὸ τὸ ἱεῖως αὐτός. Frustra ἱρῶς scripisse Hesiod.

Hesicium, vel *ἡσικίον* restituendum vir doctissimus contendit. Hieris eum dicatur, supra exposui. De iride sparsim pluribus locis Theophrastus agit, quæ ut melius intelligantur, historiam ex Dioscoride præmittam, qui lucule iustissime hanc plantam depinxit. *ἱρίς* — φύλλα δὲ φέρει ὁμοῦ καὶ ξιφίῳ, μελάντι δὲ καὶ πικρῷ τε, καὶ λιπαρῷ τε. Ἀνθὴ δὲ ἐπὶ κοιλῷ ὡς ῥόδιον, ἐπικύπτει, ποικίλα; ἢ ῥοδὸν λευκὰ ἢ ὀκρά, ἢ μέλανα, ἢ πορφύρεα, ἢ κυανίζοντα ὁρᾷται. Ὅθεν Διόσκ. τὴν ποικίλαν ἀπὸ τῆς ἰσίδος τῆς ῥοδίας. ῥίζα δὲ ὑπὸ τῶν ῥοδίων, τερεῖα, ὑακίς, ὡς δὲ καὶ τὴν τομὴν ἐξηρῶναι ἐν σκιά, καὶ διεργεῖται λίαν ἀποξηρᾷ. Ἐστὶ δὲ βελανίη ἢ ἰλλυρικὴ καὶ μακεδονικὴ, καὶ ἐν ταῖς ἀείροις ἢ ἀνυπόκριτος, καὶ ὑποκρίσθαι, καὶ δὲ ὁρᾷται, καὶ τῇ ῥοδίᾳ ὑποκρίσθαι, καὶ σφόδρα ὑακίς, καὶ τῇ γένει πικρῶς. Τὴν τε ὁσμὴν εἰλαμένης, καὶ μὴ νοπίζουσι; παρὰ μὲν ἐν τῷ καπνῷ κινῶσι. Διυσι γὰρ ἢ λιθὴν, λευκὴ καὶ ῥοδὸν πικρὰ ὡς γένει; διυπὲρ γένει τῇ δυνάμει παλαιωμένη καὶ τερεῖα γίνονται. Εὐωδότερα μὲν τὰ πικρὰ γίνονται. Id est, secundum Ruellii interpretationem. Iris folia fert gladioli, sed majora, latiora & pinguiora: flores in caule aequalibus inter se spaciis distanti, incurvi, varii: siquidem candidi, pallentes, lutei, purpurei, aut cærulei circumspiciuntur, quæ diversi coloris specie, quædam cælestis arcus imago representari videtur. Radices subiacent geniculatæ, duræ, odoratæ, quæ frustatim dissectæ, in umbra siccantur & trajectæ lino reconduntur. Melior est Illyrica, & Macedonica, & inter has laudatissima quæ pumila ferè & densa constat radice, frangenti contumax, subrufo colore, gustu amaro, odore perquam sincero, ita ut nullum proventus situm reddeat: quæ dum tunditur sternutamenta movet. Secundum locum habet Africana, candidans gustuque amara. Terebines cum vetustate sentiunt, tunc tamen odoratiores reddi solent. Theophrastus hoc cap. xii. irim folio constare arundinaceo scribit: Dioscorides gladiolo comparat, sed majus, latius, & pinguius inquit esse. Uterque rectè. Nam gladioli & arundinis formam habet iris, ad arundinis tamen magis accedit. Plinius lib. 27. cap. 12. medion foliis describit iridis sativæ: sed quid medion Plinii sit, sub iudice lis hæret. Qualem ferat caulè iris, non docet Dioscorides. Theophrastus loco citato albucum, sive hastulam regiam æmulare ait, sed durior ac minorem esse. Flores, inquit Dioscorides, gerit ἐπὶ κοιλῷ, in caule, vel, ut in aliis codicibus legitur, ἀνθὴ ἐπὶ κοιλῷ, in summitate ejusque caulis. Hanc lectionem sequitur Oribasius, quod autopsia testatur. Flores hos ὡς ῥόδιον, ἐπικύπτει & ποικίλα inquit; ita è regione inter se collocatos, ut sibi mutuo respondeant, reflexos ac varios. Παρὰ ῥόδιον dicuntur recta paribus spaciis in altum surgentes flores, caulesve. Hoc enim, si Euclidi credimus, lineis quas parallelas dicunt, præcipuè competit. Nec aliò pertinet ea vox, quam ut significetur, non temere, neque in latera, aliarum plantarum modo caules iridis spargi, sed in altum, nullo inter se concursu ferri, & flores in his ita disponi, ne alter alterum impellat, simulque concurrat. Ποικίλα varios inquit esse flores. Quæri solet an diversi hi colores, in uno eodemque, diversis tamen partibus, an pluribus ac diversis floribus debeant conspici. Utraque opinio habet suos auctores, argumentisque confirmatur. Ac prior sententia hac nititur ratione, quod Dioscorides subiungit ὅθεν — ἑρμῆα; atque adeo propter hanc varietatem factum est, ut ipsa planta iridi cælesti assimilata fuerit. Hoc ipsum etiam innuit Plinius lib. 21. cap. 7. Floret iris diversi coloris specie, sicut arcus cælestis, unde & nomen. Ergo, inquit, particula ἢ accipitur pro partim, seu aliqua ex parte, vel quadantenus. Qui alteram defendunt opinionem partim Brasavoli utuntur auctoritate, qui hæc de iride scribit. Iris vero à multis coloribus nuncupatur, qui vel in tota specie, vel in uno flore sunt. Quum vero annis elapsis cum illustrissimo Alphonso, duce nostro, in Illyrico essem, irim plures colores habentem quævisi, & inveni. Erant quidem in diversis individui, varii; in aliquibus candidi, in aliis pallidi, in aliis lutei, in diversis purpurei; ut plurimum vero cærulei videbantur. Erat autem unus & idem flos variis coloribus insignitus, ut inde arbitratus sum, irim dici non ob diversitatem coloris in specie, sed in individuo: tamen species non ex floribus, sed ex radicibus distinguuntur. Alia enim rufum colorem habet, alia candidantem. Lybica hæc est, prima illyrica, ac colorum diversitas non est in summitate floris, sed in infima parte. Hæcenus Brasavolus. Alio etiam argumento utuntur; quod Græci barbari irim illyricā albam scribant. Glossæ medicæ ἱρίς ἰλλυρικὴ τὸ καλοῦσθαι, τὸ λευκόν. Contra Neophytus Illyricam Irim purpuream inquit. ἱρίς ἰλλυρικὴ ἢ ῥοδίαν πορφύρεον. Subscribo opinioni Mesues, qui lib. secundo simpl. Iridis, inquit, duæ sunt species. Est

enim quæ florem habet purpureum, habentem gradationem diversitatis in purpureitate, sicut habet arcus terroris, & propter hoc vocatus est iris. Est & alius, cuius, flos est albus. Concedo nomen accepisse quod in uno eodemque flore, diversis tamen partibus reperiantur colores varii; tamen non putarim Dioscoridem describere iridis quoddam genus, in quo hi omnes reperiantur colores; sed mentem ejus esse, varios colores quandoque in diversis, quandoque in uno conspici flore. Sed parum interest, quam sequamur opinionem; siquidem omnes eundem præstant usum, nec radix cui colore vario, quam cui unico colore flos, præstantior est. Utraque iris in Illyria nascitur & provenit. Videamus colores quos recenset Dioscorides: alius albus, alius pallens. In Græco codice ὀκρά legitur; quod cur interpretum quis viridem verterit, non video. Nam ὀκρά color est, ex luteo albicans, aut pallescens, ut ex Athenæo probatur, cum scribit, ῥοδὸν δ' ἀσπίων ἡμῶν γίνεται ὀκρὸν pallens corpus fit eorum, qui cibo abstinent. Idem ex Hippocrate lib. 1. prognost. probatur, cum ὀκρὸν βλεφαρῶν, funestum esse scribit. Pallere & livescere palpebras observavi; virides fieri, non vidi. Nigros inquit esse. Quidam cum viderent non reperiri nigras irides (nec tales dantur flores) μέλανα pro μέλανα, substituerunt. Sed supra quid vox μέλαν botanicis, significet, dixi: hoc tantum addo vulgatam lectionem, nempe μέλανα, servandam. Eam enim secutus est Oribasius, qui omnia quam fidelissimè ex Dioscoride transcripsit. Quæri posset, quæ causa sit, cur nigros non det natura flores? Causam hanc dant, quod nigrum in crassa substantia omnino sit, contra flos è tenuissimo plantæ fiat succo. De colore purpureo pauca hac occasione dicenda. Purpureum veteres ponunt, vel pro colore purpureo, qui duplex est, ut mox dicam; vel pro vivaci, excellentique. Id quod probatu non difficile est. Apud Marcum Evangelistam cap. xv. vers. xvii. de Salvatore nostro scriptum est, milites Domino nostro induisse vestem purpuream, καὶ ἐδύσαν αὐτὸν πορφύρεον. Idem apud Ioannem cap. xix. vers. ii. καὶ ἰμάτιον πορφύρεον ἐπέβαλον αὐτόν. Et pallio purpureo induerunt illum. Quid purpureum significet, exponit Lucas, cap. xxiii. vers. xi. ἐξήρηντες δ' αὐτὸν ὁ ἡρώδης σὺν τοῖς στρατιώταις αὐτοῦ, καὶ ἱματίαις, ἐπέβαλον ἰδίῃ τῷ λαμσρῶν. — Herodes autem cum militibus suis, cum eum pro nihilo habuisset, & illuisset, amictum veste splendida, remisit ad Pilatum. Hic τὸ πορφύρεον, λαμπρὸν exponit. Quid clarius, quam πορφύρεον pro splendido, venusto, eleganti, quandoque accipiendum? Id ex Nonno probatur, cum locum citatum divi Ioannis in hunc sensum reddit.

Καὶ μὲν ἀνεκλαίνουσιν ὅτι χροὶ πέπλα βαλόντες,
Σιδονίης εἰλβοντα σφῆσιν ἡλθα βασιλεως.

Et ipsum vestiverunt insipientes corpori
Indumenta fulgentia, eleganti sidonii maris scintilla.

Idem eodem cap. vers. xxi. ubi luculenter vestem Domini nostri describit,

Καὶ αἰγλήεντα χιτῶνα,
Ὅς οὐλον καὶ ὑπερθεύει καὶ ἐνερθε φορῇ
Ἀρεσφῶν ἦεν, ὑφαντὸς ἀπ' αὐχένος εἰς σφυρὸν
λήγων.

Et splendidam tunicam
Quæ tota & in superiore simul, & inferiore parte gestatoris à collo
Ad malleolos desinens insutilis erat contexta.

Anacreon Poëta Venerem πορφύρεον vocavit, quod esset splendida, venusta. Hoc etiam sensu apud ipsum legitur Dioscoridem, uti cap. xcix. de bitumine. Ἐστὶ καλὴ ἢ πορφύρεα εἰλβουσα, probatur purpurea modo splendens. Purpureum bitumen videre nondum licuit; splendens ac nigrum, ex dono amplissimi viri Petri de Graef ex Iudea cum reversus esset, accepit; quod ipse ad mare mortuum collegit. Atrum esse bitumen, non tantum Virgilius, sed etiam Tacitus satis perspicuo docent. Quod majus, proipso colore nigro, veteres πορφύρεον habuere. Iliad. ἔλας πορφύρεον θάνατον. Contra latinum Poëta pallidum dixit mortem. Idem Poëta purpureum colorem vocat vivacitatem & gratiam, quæ in unoquoque reperitur colore. lib. iv. Od. 1.

Tempestivus in domo
Pauli purpureus ales oloribus
Commessabere maximi.

D d d d ;

Olores

Olores præter niveam albedinem habent venustatem splendoris, qua oculos & animam oblectant. Hanc ob causam idem Poëta salem, purpureum dixit.

Hic sale purpureo, vivaque nitentia lympa.

Maro nivem eo donavit epithetho.

Carmina purpurea, candidiora nive.

Idem lib. i. Georg.

Et pro purpureo pœnas dat scylla capillo.

Furius apud Gellium.

Ve fulica ipsa levis volitat super æquora classis,

Spiritus eorum virides dum purpurat undas.

Hic purpurat, sic interpretatur Gellius, ut idem sit quod nitescere facit. Cicero in Academ. quæstionibus. Mare dicit esse cæruleum; sed quando remis agitur, esse purpureum. In promptu ratio est, quod aqua commota, ex illa parte luminis aliquid, quo antea carebat, recipit, & ita illuminata hoc nomen fortitur. Auctor Vitruvius purpuras (de testacea animalcula loquitur) pro soli proprietate, alium atque alium habere colorem, & apud Tyrum quidem rubrum, circa Africam autem paniceum succū emittere, quo & purpura tingitur, quam violaceā appellant. Cornelius Nepos, *me juvene violacea purpurea vigeat*. Finem ut faciam, ipse Servius purpureum; pulchrum & floridum vocari dicit. Ad hunc Virgilii locum

Namque ipse decoram

Cæsariem nato genitrix, lumenque juventæ

Purpureum, & latos oculis afflrat honores.

Ut probabilem suam faciat opinionē, citat Horatii versos jam citatos, qui purpureum colorem pro splendido, pulchroque sumi satis innuit in arte Poëtica.

Incepis gravibus, plerumque & magna professis

Purpureis latè qui splendet, unus & alter

Affuitur pannus.

Quod Homerus in hymnis ἀγλαὸν ὄζον, Catullus purpureum ramum vertit.

Candida purpureum ramis intexerat ora. Sic Columella.

Frondes purpurat auro.

Veteres colorem purpureum, Belge χερμεσίν vocant. Color hic non uni tantum attribuitur, sed pluribus & fortasse omnibus. Chermesinum enim dicunt, rubrum, purpureum, incarnatum, violaceum, & non diu est, quod chermesinū albo & viridi colore sit attributum in panis & sericis. Ad iridem revertamur. Hujus florem purpureum dicit Dioscorides. Color purpureus, ut dixi, duplex est, quod sic docet auctor libelli de coloribus, Aristoteli attributi cap. i. ubi inquit. διὰ τὴν ἀνταρξίν καὶ δύσιν τῶ ἀπὸ πορφυροῦ καὶ ἰσίου, ὅτι φαίνεται ἀπὸ ἀνταρξίν καὶ δύσιν ἑστὶν τὸ ἰσίου. ἀπὸ τῆς γὰρ ἀπὸ τῆς ἀνταρξίν καὶ δύσιν τῶ ἀπὸ πορφυροῦ καὶ ἰσίου. φαίνεται καὶ ἡ ἀνταρξίν πορφυροῦ καὶ ἰσίου. τὸ καὶ μὲν μετὰ τὴν ἀνταρξίν καὶ δύσιν τῶ ἀπὸ πορφυροῦ καὶ ἰσίου. Vespertini aëris purpura sit ex pauciore nigredine cum copioso rubedine, maris purpura ex cæruleo & rubro sit. Color hic violaceus dicitur, quem læpissimè Dioscorides πορφυροῦ vocat lib. iv. cap. cxxi. ubi violæ florem πορφυροῦ inquit. Ita etiam eodem libro cap. cxx. alteris attici florem purpureo colore describit; qui eodem colore est. Ita cum irim purpureum habere florem scribit, intelligit violaceum. Nigrum enim vocat saturato colore florem, sive cui multum rubedinis cum pauca nigredine. Cæruleus quis color notus, aëreum vulgo vocant. Et hæc de flore veteres observant; nisi quod Theoph. lib. vi. hist. capite ultimo irim æstate florere dicat. Recentiores iridis florem noctu hiare & solis contactu contrahi dicunt; rationem addunt, quod interiores sinus amittunt humorem, quem sol extrahit; quare contrahuntur, eundemque à nocturno rore recipiunt. Estque causa cur noctu laxentur. Sed hæc in flore iridis nondum observare licuit; nec vera puto, siquidem iridis flos rarius unius diē spatium excedit. De semine nihil veteres. Non desunt etiam ex recentioribus, qui semen ferre negent. Cum teste Dodonæo, Lobelio, Clusio cæterisque botanicis, semen ferat in capitulo oblongo, gladioli modo crassiore, trigonum, rugosum, fuscum, pisi fere instar magnum, selsami figura. Radices luculenter describit Dioscorides, Subjacent inquit, geniculatæ, solidae odoratæ, quas incisās in umbra siccavi, tandemque lineo filo trajici, atque ita recondi oportet. Horum quædam in viridi, quædam in exsiccata radice vera sunt. Geniculata radix est, cū à terra effoditur; exsiccata, qualē officinæ ostendunt, geniculis caret. Decorticata enim, odore caret recens, contra probè exsiccata odoratissima, ut docet Theoph. li. 6. de caus. ca. 12. & sequentibus; ubi plurima notatu digna de odore Præceptor, eaque de causa Lector librum dictum adeat. Sed & aliam lib. de odoribus movet de iridis odore

quæstionem; cur, scilicet, flores & coronamenta, odoris alioquin imbecillioris, procul etiam oleant, iris verò & nardus, reliquæque sicca odoramenta multoque vehementiora è propinquo tantum. Hanc etiam in problematibus tractat quæstionem Aristoteles. Sed & eam ipsam loco citato movere videtur Theophrastus. Lector videat quæ à cap. xii. ad finem lib. vi. de causis annotavi. Præstantissimam irim Dioscorides inquit Illyricam & Macedonicam. Theophrastus verò in Illyria, sive Slavonia uti vulgo dicunt, irim meliorem esse, quam in Macedonia; rationemque Lib. i. de caus. cap. xxv. i. i. addit, quod neque limosa, neque pinguis, neque lenta, neque glutinosa sit terra illyrica. Hanc loco citato examinabo rationem. Non omnis iris illyrica est optima, sed ea tantum quæ in Illyriæ locis à mari remotioribus, septentrionem versus nascitur. Nam quæ prope maritima provenit optima non est, ut docet Theophrastus lib. ix, cap. vii. Idem Plinius lib. xxi. cap. vii. *Laudatissima in Illyrico, & ibi quoque non in maritimis, sed in sylvestribus Drylonis & Narone.* Doctiores Plinii codicem depravatum esse scribunt, ac pro sylvestribus, palustribus reponunt; idque quia Nicander in Theriaca cecinit.

Ἴρις δὲ τῆς Ἰλλυρίας καὶ τῆς Νάρονος ὄζει.

Irim quam aluit Dryli & Naronis ripa.

Ad hunc versum Scholiastes, καλὴν συμμιγνύσασα τέπε τῆς Ἰλλυρίας καὶ τῆς Νάρονος ὄζει. καὶ τῆς Νάρονος. ἐκ τῆς Νάρονος τῆς Ἰλλυρίας καὶ τῆς Νάρονος. Addendum huius præcipit irim illyricam. Drylon enim & narone fluvii illyrici, qui Illyricos & Liburnos separant. Sed quid vetat loca hæc circa fluvios hos esse sylvestria. Quid omnia ne loca fluvii vicina palustria sunt, Loca Rheno & Vahali, Italique vicina talia non sunt? Quid notius Daventriensibus, quam ea esse arenosa & sabulosa, nec non sylvestria? Demum, an non & palustria, sylvestria sunt? Mendosus itaque codex non videtur Plinii; præsertim cum ex Theophrasti lib. ii. caus. satis colligi possit, loca hæc non esse palustria, quod Thraciam pessimā ea de causa dicat, quod solum thracicum nimio humore sit confertum. Præterea improbat Theophrastus marinā, quod sit humidior, & excrementosior. Quomodo itaque palustris probari potest, quæ necessarii pluribus scatet excrementis. Aura siquidem marina sicca est, & litus facit sterilia & arida. Dioscorides, non nec Theophrastus illyricæ iridis an plura sint genera, non tradunt. Plinius loco citato duo inquit esse; *Illyrica quoque, duorum generum est, raphanitis à similitudine, quæ & melior Rhizotomos subtrusa.* In his Plinii verbis unum alterumve examinandum. Primum genus raphanitis vocari tradit. Quæritur an Galenus, & Aëtius genus hoc astragalitin vocarint. Etenim apud Galenum lib. i. c. x. titulo ad calvescentes præter ætatem scriptum reperio ἰριος ἀστραγάλιτος (lego, ut dixi, ex Aëtio lib. xii. cap. i. i. in emplast. venenator: ἀστραγάλιτος) ὅς ἐστιν ἰριος καὶ τῆς ἰριος ἀστραγάλιτος hanc, & raphanitin Plinii eandem esse putant, idque quod Dioscorides astragali radicem magnam inquit instar raphani. Ρίζα inquit lib. iv. cap. lx. i. ὅς ἐστιν ἰριος καὶ τῆς ἰριος ἀστραγάλιτος. Radice rotunda raphani modo prægrandi. Huic opinionioni non contradicam, verum irim astragalitim eandem esse cum Dioscoridis astragalo neutiquam concedam, idque quod Galenus hanc illyricam à quibusdam vocari scribat. Quod nemo de astragalo scripsit, nec quisquam astragalum in Illyria provenire scribat. Quare Galeni hanc astragalitim à Plinio raphanitim dictam puto, quod radice aliquo modo, saltem plusquam altera, referat astragalum, vel raphanum. Alterum in Plinianis verbis notandum, quod subtrusam minus bonam scribat, cum ipse lib. xx. i. cap. xx. scribat. *Iris ruffa melior, quam candida.* Et hanc sententiam Dioscorides probat, & inter has ipsas, inquit, optima, cui densa radix est, quasi decurtata, fragenti contumax, colore subsulvo, perquam odorata, gustu amariore, odore sincero, quæque situm non redolet, & inter tundendum sternutamenta ciet. Secundum verò quo ad vires locum obtinet Africana, colore alba, gustu amara, veterascentes toredinum injuriam sentiunt; tunc tamen odoratiores reddi solent. Contra Democrates albam laudat irim, uti lib. i. de antidotis cap. xv. ὅς ἐστιν ἰριος λευκῆς ἰριος ἔχει καλὴν. Idemque iris alba sicca præstantis. Idem lib. 8. c. x. ὅς ἐστιν ἰριος λευκῆς καὶ πυκνῆς, pondusque par uni borum, irides mox candidæ. Eodem capite καὶ πυκνῆς ἰριος καὶ πυκνῆς, pondusque par confusa & albida iridis. Et quo vulgo utimur florentina, sive Hetrusca alba est, odoratissima tamen, ac violæ fragrantiam æmulator. Quæri, solet florentina an illyrica præstantior sit. Illyrica intus subruffa,

extus

rextus alba est, Illyricā intus & extus candida quare odorator, calidior. Etenim Gal. lib. iv. simp. cap. ultimo καὶ ἐν ἡντοῖσι γίνεσθαι τέμπαν, ὅσα κίρρα καὶ ξαυθὰ, καὶ ἰσχυρὰ θερμότερα τῶν λευκῶν ἐσὶ. In quoque enim genere in universum, fulva, flava, rubraque omnia albis sunt calidiora. Quomobrem pro diversitate indicationum, modo Illyrica sive subrufa, modo alba sive Florentina, pro ut scilicet: medicamentum volumus vel calidius vel temperantius, melior erit. Alii tamen pugnancia loca citata aliter conciliare malūt. Nempe ubi lubruffam laudat Dioscorides, intelligendum de interiore rubedine; ubi aliam præscribit Damocrates, de exteriorē albedine explicandum. Nec tamen inde eliciendum volunt, omnem iridem Illyricam lubruffam foris albam, sed quandam tantum. Apud Dioscoridem legitur γάσει παρὰ πρὸς εἶναι, pro quo apud Orisbafium scribitur πυρρὰν, fervidiora. Utrumque cum in iride percipiat, perinde esse puro quam sequamur lectionem. Iridem illyricam bis florere scribunt nonnulli medici, florentinam semel. Alias etiam observant præter dictas differentias; quod florentinæ radix major & crassior sit, illyricæ minor & tenuior. Sanè Geoponicus auctor lib. xi. cap. xxi. Illyricam iridem tenuissimam & parvam scribit, τῆς ἰαυρεῖκῆς ἰρέως ἡ βραχυκαίᾳ ἐ λεωτοταύτη φαίνεται, ἐκ αὐτοῦ φάπτον φυτὸν, ἰανουαρίῳ ἄρχῃ ἀπὸ ἰαυρεῖκῆς μηνός. Iridis illyrica parva & tenuissima, plantatur ex recentibus plantis, Ianuario usque ad Aprilē mensem. Africanam irim Dioscorides secundum locum, quo ad vires, obtinere inquit De hac iride planè aliter Galenus lib. i. de antidotis cap. xxi. τὸ τῆς ἰρέως ἐκ ἄτους ἴχει. παραβλασφασμένη γὰρ ἡ ἐκ τῆς μεγάλης λιθύνει, καὶ εἰς ραῖαν φέρεται πλεονη, ἥ σούτων ἀπαλείπτει καὶ ἰαυρεῖκῆς, ὅσοι δὲ πρὸς τὸ σῶμα τῷ ζῶντος, ἐμμένει καὶ ἄλλοις ἔθουσιν, ὅπου πολὺ φασίενται λειπομένη. Ad verò quod ad iridē pertinet, secus se res habet: si enim iris quæ ex magna Libya plurimum Romæ defertur illyricæ comparetur, tantum ipsi cedet, quantum cadaver vivo corpori; non tamen aliis ingentibus orta tam multum ab illyrica degenerare iris videtur. Hæc sane multum diversa, & pugnancia. Pro Dioscoride est quod Theophrastus Thraciam pro pessimæ notæ iride habeat. Plinius lib. xxi. cap. vii. Proxima in Macedonia longissima hæc & candicans & exilis (exilis & longissima qui sit, vix video.) Tertium locum habet Africana, amplissima inter omnes & gustu amarissima. Et hæc de iride dixisse sufficerit; reliqua videat lector locis citatis.

Caulium tradit differentias, ac quasdam plantas cau-
lem ferre tantum fructus causa, alias floris, alias utrius-
que graria. Fructus, non floris causa arum caulem ferre
inquit, idque quod usum nullum præstet flos: floris causa
narcissum, & crocum ferre inquit. Crocum floris causa
caulem producere, cuilibet notum; magni enim usus sta-
mina ac filamenta crocea. Semen colligi & ad aliquem
usum experi, hæcenus non audiui. Dubitatione non ca-
rer, narcissum floris tantum causa caulē emittere. Nam
semen quod gignit, nullum usum habere, præter rationē
viderur. Hoc concedi potest, caulem narcisci floris præ-
cipuē causa, à natura conditum. Aliis caulis & floris, &
fructus causa datus; scyllæ, bulbo, gladiolo, & aliis idcir-
co datum esse, facile concedunt omnes; de iride in du-
bium vocant. Sed falli eos supra diximus, qui irim fru-
ctum ferre negent. An bulbusefculentus, nec florem, nec
fructum ferat, cap. sequenti examinabo.

De asphodelo plura hoc capite habet Theophrastus, quâ occasione asphodeli historiam enucleabimus. Ἀσφόδελον dictam volunt, quasi ἀσφάλαιον, ἀσφ τῆς τοῦ καυομένου καύων σπῆνδος, à mortuorum combustorum cinere. Etenim in tumulis veteres asphodelum ferebant, ne deesset cibis mortuis, uti Porphyrius in quodam epigrammate scriptum reliquit, ubi tumulum his verbis inducit, Νάτω μὲν καλὰ λῆξιν τί ἐξ ἀσφάδελον παλῦ ῥίξιν, κῆπ' αὖ τὸν δαῖνα ἔχῃ. *Foris quidem malvam, asphodelumque babeo, intus verò mortuum claudio.* Sed hac de re supra, uti verba Hesydi exponuntur. Latini, ut Plinius ait, hastulum regiam vocant; quod dum floret prorsus sceptri regii effigiè gerat. Hac etiam de causa heroin quidam vocarunt. Plinius lib. 22. cap. 22. *Asphodelum de clarissimis herbarum, quam heroin quidam appellaverunt.* Caulem asphodeli Theophrastus ἀνθήριον vocat, lib. 1. cap. 7. si codex mendo non caret. Ἀνθήριον plantam quandam esse, quæ in maritimis & terrestribus nascitur, eodem capite ex Hesychio annotatū est. Item Ἀνθήριον plantam quandam esse quæ manibus velli, sicut linum necesse habet. Ἀνθήριον hæc, non videtur ab asphodelo planta esse diversa, sed eadem. Suidas Ἀνθήρικες αἱ τῶν ταχυῶν ἀσβολαί, ταὶ ἄνρα. ἡρόδοτος δὲ τὰς καυλὰς φησὶ τῆν, ἀσφάδελον εἶναι δὲ ἄνθος. *Antherici ari-*

starum culmina & fastigia, Herodotus *caules asphodeli suo vocatos scribit*. Sunt autē hi fructū cōtineantes. Caula, quod tenaciores sint. Et hinc adagium natum, de quo supra, anthericum metere, de iis quæ laborem inanem ac sterilem capiunt, Caulem asphodeli, ἀνθήρικον dictum esse, testis est Theocriti scholiastes eidyll. primo : ἀνθήρικος ὁ τῆς ἀσφιδέλης καρπὸς, ἧς πρὸ φύλλων πεποίηται ἀργύρι, μετρίως καὶ χαλκῷ. ὃ δὲ καυλὸς ἀνθήρης κελεύεται, οὗτοι πιχρυάκος εἰν ἐ μέλιτων, καὶ αὐτὸ δὲ φησι ἐ Θιόφραστος. Απολλώδωρος δὲ ὁ δορίεως φησιν ἐ λίγαν εἶαι τὸν τῆς ἀσφιδέλης καρπόν. ὃ δὲ Νεοπτόλεμος, γράσειν ὅτι τὸν ἀνθήρη τέ τοίχυος. Anthericos asphodeli fructus, cuius folia porro sylvestri similia sunt, maiora tamen & latiora. Caula antherix vocatur, cubitali, aut etiam majori altitudine: bene etiam asserit Theophrastus. Negat Apollodorus Doriensis, fidei asphodeli caulem. Neoprolomus vero ridiculè censet sic dici asphodeli floridas spicas. Multa in his consideratione digna. Anthericum inquit asphodeli fructū esse, Theophrastus caulem sic vocat, etiam Plinius lib. 21. ca. 17. & quid ulteriore probatione opus est? Ipse Scholiastes, Eidyll. 3. five septimo, ἀνθήρικον caulem asphodeli esse fatetur, Ἀσφιδέλους δὲ βοτανή πλατυφυλλος, ἥ ὁ καυλὸς ἀνθήρης. Asphodelus herba latifolia, cuius caulis anthericon vocatur. Hippocrates in coacis prænorion . an ossa cranii rupta sint, nec ne explorat, caule ferulæ vel aphodeli, dentibus imposito, & mandere iussit. τὸ δὲ δοσίτεμνον ποτίσαντες εἴρωμεν ἢ εἰ κρίνειν δεῖ, διὰ μάλιστα διδοῦν ἐφ' ἑκατέρῃ τῇ στήθια ἀνθήρικον ἢ ἀνθήρικον. Si ossa de quibus fracta sint nec ne ambigitur, sic discernas, si asphodeli caulem in utramq; maxillam mandicandam exhibueris. Folia, inquit idem Scholiastes, habere porro sylvestri latiora ac maiora. Plinius loco citato, Theophrastus, & sære Græci, princepsque Pythagoras caulem ejus cubitalem, & sæpe duorum cubitorum, foliis porro sylvestris, anthericon vocavere; Radicem vero, id est bulbos asphodelon, nostri illud albuscum vocant, & asphodelon basylum regiam. Quod folia porro familia habet verum quidē ed majora & latiora esse, præter veritatem est. Caulem scholiastes ἀνθήρικον vocari asserit ; atque hæc Theophrastum scribere ait. Theophrastus, caulem ut jam sæpe dictum, ἀνθήρικον vocat, ubi ἀνθήρικον vocatum referat, me fugat. Rectè Apollodorus sic negat appellatum caulem, Nam hi Hesychio credimus, (Suidas enim ab Herodoto caulem sic dictum scribit.) antherix planta quedam est, & asphodeli semen significat five fructū. Videat lector quæ supral. l. c. 7. diximus, Illud non omitendum, quod Dioscorides ἀνθήρικον florem asphodeli vocare videtur, cuius verba, ut Theophrasti clariora fiant, simul examinabimus. Ἀσφιδέλους φυτὸν ὅτι παλαιῖς γινώσκοντο, φύλλα ἔχειν πρὸς τὸ μέγαλον ὅμοια καυλὸν δὲ λίγον, ἔχοντα ἐν ἄκρῃ αἶθος καλὰ τὸν ἀνθήρικον, ἵνα δὲ ὑπεριστιγμῆκεν, προζύλου, βαλάντιος ὅμοιος, διμεταίει κατὰ τὴν γαστέρα, ἐ δυνάμει θερμαίνει πνεύμα. Asphodelus plantula est, plerisque omnibus cognita, foliis magni porri, caule vero levis, ferente in cacumine florem, quem Anthericon appellant. Radices subjacent rotundæ, teretes, glandibus similes, gustu acres, & calfaciendi vi prædita Folia inquit, porro magno similia habere, Plinius sylvestri comparat. Nec male: nam, illud magnum. Theocriti Scholiastes nō sine errore latiora & maiora dicit. Nam, uti Theophrastus statim in initio hujus capitis, angusta, longa, & leviter lenta dixit, qualia autopfia esse docet. Nec folia hæc in caule habet ; sed humi jacent, statimque ab radice exeunt, ut observavit Theophrastus lib. 1. cap. xvi. Caulem levem inquit Dioscorides ; Theophrastus hoc capite comparat iridi, sed iridis minorem & duriorēm esse inquit. Supra libro v l. cap. 11. ferulaceum esse dixit. Rectius iridi comparatur ferulaceus dici nequit: geniculis enim caret Sed forte id fecit, quod circa finem fit ramosus, durus, & lignosus, fiatque sub finem æstatis instar ferule. Et hæc causa cur Hippocrates præscriptis ad explorandum, an cranium sit fractum. Nicander cervicis instar describit.

"H Ε αφοδελιο νιο πολυκυξια μέγα". I. Et viridem as-
 phodelum longa cervice decorum. Notat Scholiastes in
 quibusdam exemplaribus legi πολυκυξια, ideoque cervi-
 cis instar Interpres reddidit. Vulgata magis arridet le-
 ctio, quod magni fit. Asphodelum magnum caulem cu-
 biralem aut majorem inquit scholiastes Theocriti. Illud
 peculiare habere notat Theophrastus, quod sit levis, ac
 angusto corpore in ramulos superne spargatur. Ex qui-
 bus colligo, non vulgaran fastulā regiam ipsum novisse,
 sed racemosam Clusii, quæ in horto nostro quotannis
 floret. Aliud peculiare de eadem scribit asphodelo, quod
 in albuco, five antherico vermis signatur, eumque in aliud
 aliquod animalculum volatile florumque transfigure-
 tur. Nec vermiculum hunc, nec animalculum hoc un-
 D d d d 4 quam

ipſus aſparagum pro ſummo remedio ictero laborantibus exhibent. Ex hoc Galeni loco patet Theophrastum, vel Galenum in aſphodeli Hiſtoria erraſſe. Theophrastus enim glanduloſas radices aſphodelo tribuit, qualis neſtigiam ſcillæ radix, ſeu bulb. Theophrasto hac in parte addiſtor ſum, utpote qui Heſiodi temporibus, Galeni reſpectu, proximè vixit. Sæculis ſcilicet tribus, quatuor, aut quinque antiquior Galeno. Etenim Alexandri magni tempore floruit. Galenus verò Hadriani & Commodi temporibus. Perſpectum itaque magis eſſe ipſi potuit, quæ aſphodelus fuerit Heſiodi. Accedit quod præter Galenum nemo tradiderit, ſcillæ magnitudine, & figura eſſe aſphodelum. Unum eſt quod Galenum excuſare poteſt, quod vocem *ma* addiderit, Verum ut fatear, nullum in radice aſphodeli cum ſcilla ſimilitudinem animadvertere poſſum. Reſtat examine- mus, an de aſphodelo quodam ſcripſerit Heſiodus, quæ non niſi compluribus elixationibus eſculenta reddi poſſit. Deinde an hyacinthus aſphodelus, ſit Galeni aſphodelus. Utrumque maximi nominis Botanicus aſſerit. De priori quæſtione primum, mox de altera videbimus. Non inquit, eſt veriſimile Heſiodum commendare. Nam cibum aliquem paratu facilem per malvam & aſphodelum inſinuaſſe videtur. Ex iis quæ ſupra diximu ſconſtat, vulgatum, vilemque multi uſus, nec non multis, magniſque qualitatibus, cibum fuiſſe; ſed facilem paratu, id eſt ſimplicem. Nemo veterum, ſive Theophrastus, ſive Plato, ſive cæteri antiquiſſimi Græci ſcriptores edulium quoddam ex malva aſphodeloq; paratum ſcribunt. Addit Theophrastus, tuſam radicem cum ficu maximo in uſu fuiſſe. Cur ficus addita? nempe ut tolleretur, vel ſaltem obtunderetur acrimonia, & amaritudo qua prædita eſt. Nec hyacinthina aſphodelus ea eſt, quæ Galenus deſcribit, quia bulbum fert ſcilla multo minorem, nec tunicis, ut ſcilla prædita, nec amarorem manifeſtam guſtanti præbet. Aſphodeli genera plura recentiores obſervarunt. Aſphodelus alia eſt (liceat Lectorem cum Plinio ſic loqui) Theophrasti, ſive alba ramoſa. Hanc ſæpe radicibus ducentis, aut pluribus ab uno capite dependentibus reperiri ſcribunt. Eſt & alba alia non ra-

Aſphodelus albus major Lob.

Aſphodelus luteus.

moſa

Aſphodelus primus ramoſus Cluſii.

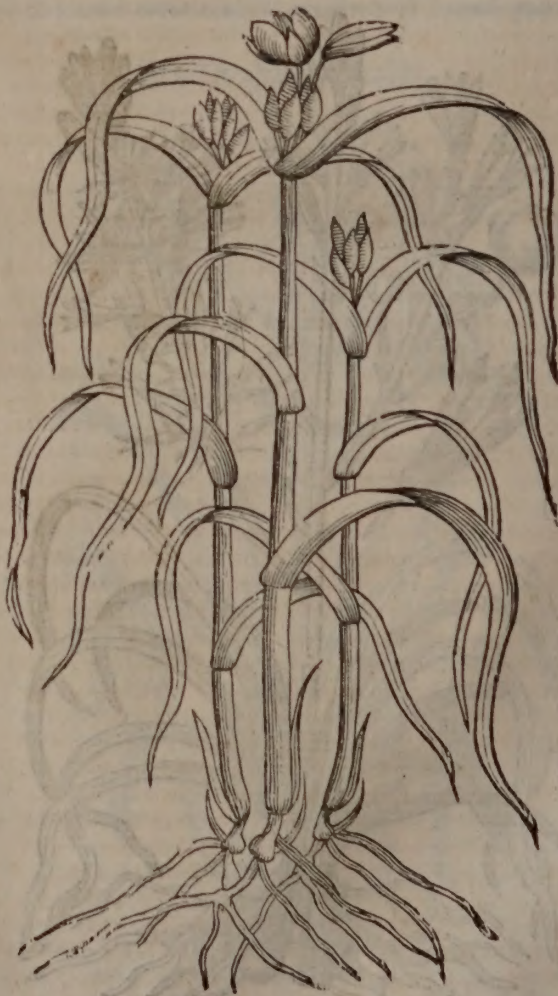
mosa. Reperitur & autumnalis quædam, etiam pur-
purascens foliis maculatis. Nec asphodelo caret hortus
noster quæ luteo flore & radice est. Habet quidem ra-
dices plures, sed singulas oblongas ac tenues, quæ glandu-
losæ dici vix possunt. Folia; etiâ multo tenuiora fert.
Meminere Tabernamōt & Gerar, asphodeli luteæ quæ
albæ radicibus ac floribus sit similis; sed foliis breviori-
bus, cauleq; latis foliis cincto. Minima asphodelus præ-
terito anno in orto diligentiss. Penini floruit. Tres
pseudoasphodeli vulgo dictæ reperiuntur, anglica, quæ
in palustribus Batavorum frequentissima, scotica, & al-
pina. Asphodelus foliis fistulosis, an ad asphodelorum
classen referri debeat, merito quæri potest? Fibrosis
siquidem, non glandulosis constat radicibus; folia ha-
bet minora, angustiora, dilutius virentia; cauliculos fert
quinque vel sex, quos flosculi convestunt albidii. Qui-
dam Botanici non incelebres phalangium cretæ salo-
nenfis nuncuparunt, alii alterum phalangii genus. Bota-
nici Dioscoridi, Plinioque gratias dixissent, si plenior
phalangii descriptionem tradidissent. Hæc de phalan-
gio scribit Dioscorides lib. III. cap. cxxii. *Φαλαγγιον*,
οι δε φαλαγγιον, οι δε κρημυδιον λευκον αυτην λεγουσιν, κλωνες εισι
δύο, η τρεις, η πλείονες θεινται απ' αλληλων, αυτη λευκη το φλοιον
στα κλωνες, εν τω μεση πολλα εσχοται, απ' αυτων παχυ, μελα, εσπερ φα-
λαγγιον (lacuna & Marcell. ex antiquioribus codicibus
η μειζον) λευκότερον μὲν τοι πολλὰ εἰς ὀνυχον, λεπτόν, χλωρόν δὲ
μα τοι ἐκινδύναι, οὐ τὴν γῆν. ὅταν γὰρ συνέλκται. φύνται δὲ ἐν
χαλάρῳ. Phalangion, aliqui phalangitium, alii etiam leu-
cacanthem appellant. Ramuli ei sunt duo aut tres, pluresve
inter se distantes, flores candidi, liliaceis similes, incisuras
multas habentes. Semen vero crassum, nigrum, ad dimidiatæ
lentis figuram, sed multo gracilius. Radicula parva, tenuis,
Et dum è terra eruitur coloris herbacei: postea vero con-
trahit sese. Nasitur in collibus. Interpres vir Doctiss.
ἀπὸ Φαλαγγιον, Φαλαγγιον vel Φαλαγγιτιον mavult legere;
cujus opinioni subscribo. Nam sic Oribasium, Galenum
& Aeginetam legisse constat. *Φαλαγγιτις*, inquit Galenus,
lib. VII. simpl. οὗτος ἀνεμασται οὐ τὴν βοηθειαν τοῖς ἰσχυροῖς
φαλαγγιτι δακτυλοῖς: Phalangites ex eo nomen accepit, quod à
phalangio demorsis medeat. Etiam sic legit Plinius lib.
XXVI. cap. XII. Phalangites à quibusdam phalangium vo-
catur, ab aliis leucacanthem, vel (ut in quibusdam exem-
plaribus invenio) leucacanthem. Ramuli sunt ei nunquam
pauciores duobus in diversa tendentes, flos candidus, lilio
rubro similis, semine nigro, lato, ad lenticulæ figuram, multo
tenuiore radice, herbacei coloris. Ex his Plinii verbis In-
terpres Saracenus ἀπὸ παχὺ legendum asserit πατὺ, cras-
situdini. Nam, quod sequitur, dimidiæ lentis gracilius
esse, non bene responder. Vulgata tamen lectio nititur
auctoritate Oribasii. Verumtamen in utroque codice
mendum esse potest, facilis enim unius alteriusque lite-
ræ lapsus. Nisi forte legendū contendamus ex vetustiss.
codice pro *ημῖς* ἢ *μειζον* semine nigro, crasso lentis vel
majore. Sed hanc improbant lectionem Oribasius Plini-
usque. *χλωρόν* Doctissimus Dalecampius vertit; non
viridem vel herbacei coloris, ut Plinius, sed pallidum vel
subluteum. Idem etiam, ut Lugdunensis scribit, ἀπὸ συν-
έλκται, legit ἐκλευκαίνται, id est, albescit. Saracenus ni-
hil mutandum censer, quamvis cum temporis tractu
contrahitur corrugaturque radix. Verisimile quoque
est, si antea fuerit viridis herbaceique coloris, aut palli-
da, subluteaque, ex consequenti colorem quodammo-
do mutari. Prudenter facit Saracenus. Oribasius enim
vulgatam defendit lectionem. Verum tamen ut fatear,
magis arridet Dalecampii lectio. Nam *τοῦ χλωροῦ* rectius
opponitur ἐκλευκαίνται, quam συνέλκται. Quid enim il-
lud est, radicula est parva, tenuis, dum è terra eruitur,
coloris pallidi aut herbacei, postea se contrahit? An igitur
postea crassescit, minorque fit? Verisimilius postea
albescere. Notum est radices plures dum siccantur al-
bescere. Ratio in promptu; quod dum virent nimio re-
dundant humore. Albedo enim in sicco consistit. Plan-
tam, cujus figuram addidi, pro phalangio vulgo osten-
dunt. Hujus folia graminis instar exeunt; è medio horum
teres assurgit scapulus; in ramulos distributus, in quibus
flores candore, & divisa lilio similes staminibus ali-
quot concoloribus mediis. Capitula succedunt rotunda,
ochris minora, lini valvulis similia. Per maturitatem
in tres partes hæc dehiscunt: semen vero in his nigrum,
veluti melanthii; non tamen perinde angulosum; radi-
ces tenues & oblongæ non distinguuntur fibris tenuibus.
Videri facile lector si diligenter ad Dioscoridis Pliniique
delineationem attendat, hanc plantam non satis cum
descriptione convenire. Nam Dioscorides ramulos in-

Phalangium ramosum.

quit habere duos aut tres, pluresve inter se distantes;
Plinius duobus nunquā pauciores huic esse asserit. Huic
unus cauliculus in summo plures pusillos ramos promens

Phalangium virginianum.

nec semen dimidiæ lentis figura, sed rotundum; aprius tamen phalangium, quam molii dicitur, seu Dioscoridis, seu Plinii. Nullo enim bulbo, ne quidem nigra radice præditum. Phalangium virginianum, cujus adpingi curavi iconem foliis, est gramineis, angustis palmaribus, nervosis, acuminatis. Vide Bauhinum ad finem phytopinacis.

Postquam dixit asphodeli radicem ad plurima utilem, subjicit omnes plantas, quibus radix capitata, diuturnioris esse vitæ. Possunt etiam verba Græca in hunc sensum exponi: *plantas omnes quæ vitæ longævæ sunt consistere radice capitata.* Sed illud haud verum videtur. Nam serpyllum, ruta, aliæque sunt radice lignosa, & tamen vitæ diuturnioris. Quare, ut dixit Gazæ interpretatio maximè arridet. Inter plantas radice capitatas, sive bulbosas longissimæ vitæ scyllam esse inquit. De qua plura hoc capite refert. Scillæ itaque historiam enarrare incipio.

Græci plantam hanc σκίλλαν & σκύλλαν dixerunt. Vetiorem apud Theophrastum scriptum σκίλλαν. puto, quod antiquissimi Græci sic scribant. Nomen accepit, vel quod inter hanc & marinum testaceum piscem, à tunicata squamarum compactili serie scyllam vocatum, maxima similitudo intercedit : vel σκύλλης nomen obtinuit δὲ τὴ σκίληματῶ, id est, ariditate; quod in fabuletis marinis, sole retorridis, oriatur; cuiusmodi sunt in Hispania, & prope aridæ Lusitanæ tesqua maritima. Latini scillam dicunt, & squillam, etiam antiquissimi. Palladius in Martio, & titulo de ficu. Aliqui multum prodessē confirmant (ut generosiora poma producat) si plantam fici diviso squille bulbo intersitum, strictamque vinculis collocemus. Apud Varronem, Palladio multo antiquiorem, etiam squilla legitur lib. i. cap. vii. Alia in mari, ut scribit Theophrastus palmas & squillas. Citat locum Præceptoris, qui lib. i. hift. cap. vii. reperitur. Paulo tamen aliter Magister, & rectius. Horum exemplo omnibus officinis squilla nominatur, nec scillæ vox recentior. Columella lib. x. Et scilla hirsuta sepes nunc horrida rufco. Et sic aliis in locis, apud eundem & Plinium scribitur. Planta hæc Græcis etiam σκίτῶ dicitur; quo nomine etiam lentiscus gaudet. Sed mox plenius de nomine hoc agam. Quod intus in scilla, tenerum ac molle est, quali adeps, Hippocrati σκίλλης τὸ μεμβρῆδες dicitur lib. de ulceribus. Σκίλλης τὸ εἶναι τὸ μεμβρῆδες τῆς ψυχῆς ἢ πύκνῃ σουεῖα εἶναι τῆς, Scille internam partem mucosam tercio, & γεινῆαν pini cum recenti adipe suilla. Depravatus Erotiani est codex, apud quem legitur σκίλλης τὸ μεμβρῆδες τῆς πῖζης τὸν χυλὸν, pro quo Henricus Stephanus reposuit τὸ μεμβρῆδες. Verum locus citatus ostendit τὸ μεμβρῆδες legendum. Nec succum intelligit Hippocrates, sed quod intus quasi adeps est. Στέαρ, σκίλλης μέσαι, καὶ περικάρδιον σκίλλης, Geoponicῶν auctor lib. xvi. cap. v. vocat κραιβὲς τῆς δικεῖας ἐπιτήδειῶ, ἔαρ μέσον. εἰδὲ μὴ περὶ σκίλλης τὸν αἰθῶναι τὸν μεμβρῆδες τῆς σκίλλης τὸ περικάρδιον μετὰ ὑδατὸς τῆς πύκνῃ, καὶ περικάρδιον τούτῃ τοῖς ἀπαλύνεται τῆς σκίλλης, ἢ τῶς ἀν ἐπὶ τῆς τῶ στέαρ διδόνται μεμβρῆς τῇ κραιβῇ τοῖς μεμβρῆδες τῶν βοῶν. Tempus admittitur idoneum est medium ver; si vero vaccae tauros non admittunt scille medullam sive corculum, hoc est tenerimas ipsius partes, & si ita dicere licet adipem, cum aqua terere oportet, & oblinere inde naturam vaccarum. Flos scillæ Arato ἀνθρῆμις dicitur, uti versus citati infra ostendunt. Videat lector quæ supra dicta sunt. Scille quia Dioscoridi nota fatis, notas tradidit nullas, plures tradidit Theophrastus, sed variis diversisque in locis. Lib. i. ca. vii. scillam numerat inter ea quæ interrefribus vivunt; attramen in mari quoque vivit. Hinc capam quidam nominarunt marinam. Cap. x. radicem describit, ubi plures habere radices scribit, etenim carnosam & corticosam habet, & quæ ab hac demittunt. Idem repetit lib. vi. cap. iv. lib. i. de causa lib. 4. capitam esse, tunicaque habere plures, nec non lenticillam. Capitam habere radicē hoc capite docet, in qua radicis parte vires majores docet lib. 6. cap. 8. Objiciet quis falsum esse quod scribit Præceptor, plures scillam habere radices. Etenim Aristoteles vel auctor istorum libellorum lib. i. cap. v. unica radice confutare scribit, πᾶς δὲ ἔχουσιν μίαν ρίζαν αἰς, ἢ σκίλλα. αὐτῇ δὲ γεννᾷται καὶ τὸ εἰδικὸν, καὶ ἀρσενικὸν πρῶτον, ὅτι ὑποκίτῃ παλαίνεταί, καὶ ἀκροαδίζουσι πολλοὺς ἀκροαζέμεται τῇ ἡλίῳ. ὅταν γὰρ ἀποσβᾷ αὐτὴ αὐξάνει. ἔστι δὲ καὶ τῶς ἀκροφύδας τούτης καὶ πῶς ἐκμυζᾷ. Quædam unam tantum radicem habent, ut scilla. Hæc de solo oritur & exiliter prodit propterea quod subrus dilatatur, sequenti vero tempore magis, distinguitur à sole, cum enim ad eam appulsi-

651
 augeat ipsam. Idem etiam agnascens bulbos educit ex in-
 feriore parte. Agnata, sive *ωχρυνάδης* Auctor hic non
 agnoscit pro radicibus. Contra Theophrastus. Ex singu-
 lis enim nova planta oritur. Quin etiam si acuratus ac-
 strictus sumamus, fibræ adhærentes radices sunt. Sed in
 lib. de causis. de hac quæstione agam. Multa plura
 sunt examinanda in verbis auctoris citati, quæ non sunt
 hujus loci. Illud tantum addam; falsum esse quod scri-
 bat solam latitudinem acquirere. Non enim sessilis scil-
 la, sed globosa ac turbinata potius aliquantum. Et hoc
 ex Periclis capite scire poterat. Folia à radice illico ex-
 ire scribit lib. i. hist. cap. xvi. eaque lata lib. vii. cap.
 xii. inquit, Dioscorides lib. ii. cap. xxv. aloes folia
 comparat scillæ. Ἀλόη φύλλον ἔχει σκίλην ὡς ὁ πηλώσιος παχύ,
 λιπαρὸν, ὑπόλευκόν, ἐν τῇ ἀριστερῇ εἰς τὸ πῶτα κλάμενον. Aloe fo-
 lium habet scillæ similitudine, crassum, pingue, in rotundo
 modice latum, retrorsum pandum. Lib. i. de caus. cap. vii.
 radices, caulesque planta abscissos servare suum vitale
 principium posse, scribit; ita ut ad germen etiam exci-
 tandum movere se valeant. Etiam effossa & suspensa
 diutius vivere potest, ut lib. v. de caus. cap. 4. scribit &
 capite hoc x. Causa, quod plurimo turgat succo, Sed
 hoc incommodi patitur, quod raro iterum flores produ-
 cat; quod in bulbis pluribus ex Indiis allatis observavi.
 Quæ hoc xii. cap. de scilla docet Præceptor, examinare
 incipio. Cur suspensa vivat diu, jam dixi. Punica mala,
 aliofque servat fructus, pediculo in scillam infixo, ἡμ-
 παρημένῃ τῷ μίχρῳ, lego, non ut vulgo, ὁμηγενημένῃ, vel, ut
 Aldinus codex habet, ὁμηγενημένῃ. Columella lib. de ar-
 boribus cap. xxi. ubi de malo punico serendo agit;
 At si jam arborem satam habueris, scyllam secundum radi-
 cem arboris serito, alio modo cum jam matura mala fuerint,
 antequam rumpantur, peciolos, quibus pendent, intorque-
 to, eo modo servabuntur etiam anno toto. Satorum non-
 nulla in scilla fata, celerius germinare ait. Videat lector
 quæ cap. vii. lib. ii. hist. diximus. Causam hujus rei dat
 Theophrastus lib. v. cap. vii. de causis, quam suo loco
 examinabo. Scillam tum ad nascendum, tum ad unien-
 dum maxime conducere, docet auctor Geoponicor. lib.
 iv. cap. vi. κἀλλιον ὃ, εἰ ὅταν τὸ μέγεθος τῆς κλήματος τὸ ἐπὶ τῆς
 γῆς καταπεφύμενον σκίλλης ἐμβληθείης καταπεδείη. αὐτὸς γὰρ τῇ
 φύσει καὶ τῇ ἐνδοσεί ἡ σκίλλα συμβάλλεται. Præstabilius tamen
 fuerit si totam sarmenti partem, quæ in terram deponitur,
 scillæ insertam deposueris. scilla enim tum ad nascendum,
 tum ad uniuendum conducit. Tridit & ante portas sa-
 tam remedium esse contra veneficorum noxam. Diosco-
 rides lib. ii. cap. cci. Ἐστὶ καὶ ἀντιφάρμακον ὅλη αὐτὴ πᾶν
 θυρεῶν κεκαρκυμένη. Est tota foribus suspensa contra malorū me-
 dicamentorum noxiam remedio. Plinius lib. xx. cap. vii.
 Pythagoras scillam in limine quoque januæ suspensam malorū
 medicamentorum introitus pellere tradit. Veneficia
 solitos arcere expiareque noxios priscos homines scil-
 la, cirata loca satis probant. Etiam quos per contem-
 ptum insultabant, scilla impetebant uti ex hoc Theo-
 criti loco Eidyl. vii. vel saltem Scholiastæ proba-
 tur.

Κῆν ἔρ' αὖ τὰς ἑσδοῖς ὦ Πανφίλε, μὴ τύπαιδες
Ἀρκαδικῇ σέλλαισιν ὑπὸ πλευρῆς τε καὶ ὤμων.
Τανῖκα μασιςδοῖεν ὅτε κρέα τυτθὰ παρείη.

*Id si facias ô care Pan non te pueri
Arcadici scillis sub latera & humeros.
Tunc flagellent cum parum carniû adfuerit.*

Scoliaſtes Ο ἀρχαὶος ἐπὶ θύρῃν ἐξίοντες, εἰ μὴ ἐνθῆρας ἔπνοιον, ἐπὶ μὲν τὸν Πᾶνα· εἰ δὲ τετανάσιον, σπύλλους εἰς αὐτὸν πυράνῃν παρῶσιν ὡς θῆλαιαν τῆς θύρας ἐπιτατῇ. Μέναντος δὲ φησὶν ἐορτὴν Ἀργαδικὴν εἶναι, ὃς ἂν οἱ Πόλιονες τὸν Πᾶνα σπύλλους ἐβάλλουσιν. ἔνιοι δ' ὅταν οἱ χορηγοὶ λατρεῖον ῥυθασσιν, καὶ μετὰ τὴν αὐτὴν εἰς τὴν ἐδίστῃσι. Διὸ φησὶ κῆρα τυτθὰ παρῆν, Arcades venatum exeuntes si feliciter succedebat venatio, honorabant Pana, sin contra, in eundē scillis debaccabantur, quoniam venationi, ferisque praesset. Munatius autem dicit. Festum arcadicum esse, in quo scillis perebant Pana pueri. Nonnulli quando chorearum principes tenue sacrificium sacrificarent, nec satis appositum edentibus foret. idcirco dixit Poeta cum parum carnis adfuerit. Adagium de amente & furioso extat; scillas sepulchro evellere. Hinc quidam scillam juxta sepulchra fatam putant. Theocritus Eydyl. v.

Корнѣв.

Κομάταις.

Ἡ δὲ τις μύρσων πικραίνεται. ἔχει παρηγεῖν;
Σκίλλας ἰὼν γρηῖας δὸτ' οἰματ' αὐσικά πύ-
λοις.

Λάκων.

Κήγ' ὦρ' κνίσδω μύρσων πνέει καὶ τὸ ἥ λύσεις.
Ἐνθῶν τὰ κυκλάμνον ὀρουσέ νον ἐς τὸν Ἀλυντα.

Comates.

Iam ὁ Morfon Lacon irascitur: nonne insani Lacon,
Vade cito & scillas veteres ὁ sepulchro evelle.

Lacon.

Et ego Comacum ὁ Morfon pungo: & tu Comace insani
Profectus ad balenta inde cyclaminum effodias.

Ad priores versus magnum patriæ nostræ lumen Eras-
mus; Innuit, illum, quod in certamine canendi superatus
sit, adeo id iracundè ferre, ut periculum sit ne veritatur in
insaniam. Quem ego ex verbis citatis sensum colli-
gere nequeo, verum hunc; Lacon cum serio Comatem
indignari videret, convitium pro convitio reponit; ma-
jus tamen falsiusque, ut in iram manifestam prorump-
pat. Quod cum Comates animadverteret; ad iudicem
conversus, jam ait, ὁ Morfon, vir ille bonus irascitur; tur-
susque ad Laconem conversus; nonne, inquit, insani;
eas igitur ut scillam tibi compares. Nec horum versicu-
lorum sensum intellexit Græcus interpres, & nescio
quem obscenum ex his elicit. Sed nostrum non est Poë-
tarum versus exponere. Illud indagandum, cur Poëta
scillam evellendam præcipiat. Causa videtur, quod scil-
la lucumones & insanos curet. Dioscorides cap. xxv.
lib. v. de aceto scillitico, ὡς ἡ ἀλμα βλάπτει τοὺς τῶν ἐπιληπ-
τικῶν, ἐκ τῆς δυνάμεως, μελαγχολικῶν, ἀπλησίων, comitia-
libus, vertiginosis, melancholicis, ac mente captis exhibe-
tur. Nec hoc Aulonium latuit.

Scillato decies si cor purgeris aceto,
Anticipesque tuum fami Lucumonis acumen.

Id præstat scilla, quod obstructa aperiat, crassa incidat,
lienem roboret. Melancholia autem & infania sæpius ex
obstructione lienis, crassis & terrestribus humoribus
istunt. Purgandi quam vim acetum scilliticum habeat,
ignoro. Nemo hanc facultatem ei tribuit. Quod autem
inquit Poëta; purgeris, intelligit, munderis, quod ape-
riendo & incidendo fit. Nam purgandi vi caret scilla.
Hac occasione scholiastes Nicandri errorem de virtute
scillæ ostendam. Ad hunc ille versus,

Σύν καὶ παρὰ νιφὸν σκύλλης κάρα, αὐτὰ π' βολβῶν
σπείρειται.

Adde caput scillæ niveum, simul arida bulbi
Semina.

Νιφὸν τὸ τῆς σκύλλης κεφαλή, ἢ ὅτι ὑγρὸν, ἢ ὅτι ψυχρὸν. καὶ
τὸ ἡ σκύλλα ψυχρὸς ἐστὶν ἰνερταίος. ἢ τὸ λευκόν, οἷος ἐστὶν ὁ νιφός.
τὸ γὰρ τῆς θύλας σκύλλης κεφαλή λευκὸν ἐστὶν. αὐτὰ ἀνέμωρα βάλβων.
τὰ ἀνέμωρα σκύλλης λέγεται. πολλὰς γὰρ ἀνέμωρας ὑμῖν κα-
λυπτέται, ἐνδοὶ τῶν χυτῶν, οἷα οὐ σκῆτ' ἢ ἀπορροή, καὶ ἀπορροή τῆς
σπείρειται. Id est, Scylla nivale caput dicit, quod scylla
herba vel humida, vel frigida; frigida enim virtutis
& efficacia est; vel quod instar nivis alba sit. Scylla
enim femina caput album, per sicca semina bulborum, se-
mina scyllæ accipit. Nam multo membranarum amictu con-
teeta scylla intra tunicas, veluti in tenebris & caligine se-
mina condit. Caput niveum dixit, quod scilla caulem
ferat cubitalem aut majorem, rectum, nudum, absque
foliis, plurimis candidis stellatisque floribus ornatum,
ut figura addita ostendit. Fallum est scillam, humi-
dam & frigidam esse: ridendi sunt qui nivea frigida &
humida esse volunt, quod nix tali facultate sit. Niveum
tithymali lac & aliorum; acria tamen & satis calida.
Calidam & siccam scillam esse probatur, quod aperien-
di & incidendi vim habeat. De generibus scillæ infra
videbimus. Quod semen scillæ multis membranarum tuni-
cisque contectum est, fabulam sapit. Capitula succe-
dunt flori triangula, compressis angulis, & velut inania;
in quibus tamen nigrum, planum, paleaceum semen ra-
dix, ut supra diximus, multis tunicis cincta. Sed video
quid velit scholiastes. Semen antequam in caule conspi-
ciatur, essentia in radice continetur; Ideo inquit in tene-

Seillæ flos & semen.

bris caligineque condi. Ignosce nostram ignorantiam
lector; utrique scholiastæ scilla incognita fuit. Quid
ineptius quam σκύλλα εἶδος βοτάνης πάντῃ ἀρχήσῃ. Scilla her-
be genus, quod nullum omnino usum habet. Reliqua ine-
pta, & castis auribus indigna. Notat Theophrastus, scil-
læ caulem floremque primum exire, dein folia, id ex-
perientia comprobatur. Nam quo tempore floret scilla,
nudus est caulis, foliisque viduus. His arescentibus, de-
mum emergunt folia liliacea, lata, viridia admodum,
densa sive carnosa, humi expansa, nonnihil carinata.
Ternos florum proventus ostendere ait, eosque semen-
tis tempora ostendere, nec non sementis successum, ut
Geoponicon auctor ait. τῆς σκύλλης τὸ αὐτὸ ἐκέρχεται ὁ αὐ-
τοῦ δὲ, καὶ μὴ θάτῃς μετακινούμενον, ἐκέρχεται σημαίνει. Scilla
flos, virgæ specie enascens, & non citius marcescens, ferti-
litate fructuum ejus anni portendit. Sic & Plinius li. xxi
cap. xv i. In scilla vero caulis exit, deinde flos ex eo me-
git, eademque ter floret, ut diximus, tria tempora sationum
ostendens. Hæc Plinii verba etiam viris longè doctissi-
mis imposuerunt. Quippe crediderunt, scillam tribus
diversis anni temporibus florere, vere, æstate, & autum-
no. Quod est præter veritatem & mentem Theo-
phrastis, qui non αἰεὶ αὐτὸν, ut Plinius, sed αἰεὶ ἀνθίσκει πρι-
μῷ αὐτοῦ scripsit. Id est, particulatim & diutissime florere,
ob alimenti copiam & ubertatem. Quod Theophrastus
κατὰ μέγεθος αὐτοῦ πρῶτον dicit. Ita ut ab ima caulis parte
primum incipiat. Ut itaque clarius veterum mens per-
cipiatur, quomodo & scilla & asphodelus floreat, ex-
ponam. Caulis plurimis ac densissimis floribus stipatus
assurgit. Horum qui in infima parte sunt, primum ape-
riuntur florentque; hi dum aperti vigent, medii turgent,
supremi gliscunt duntaxat. Et hæc κατὰ αὐτοῦ, primus
florescendi impetus. Exactis aliquot diebus flores, qui
primi reclusi fuerunt, dilabuntur, succedente fructu si-
ve capitulo modo descripto, ac tum medii sese promunt,
supremi tantum intumescunt; quæ secunda αὐτοῦ: po-
stremo defluentibus mediis supremi sese explicant; quæ
est tertia αὐτοῦ. Sic florescendi ter repetitus imperus,
terram quoque ter subigi oportere denuntiat, prius-
quam

quam fruges serantur. Hæc vulgata opinio etiam Plinii, & Aveni est; alia tamen Arati, & Theophrasti Triplicis enim arationis succellum præmonstrare, horum est opinio. Ignosce lector, præter ordinem methodumque Ciceronem defendenti. Magnum illud Galliæ lumen Julius Scaliger, & magnus Principis Guilhelmi Auriaci archiater Lobelius, Aratum & Ciceronem ignorantie reum faciunt. De Cicerone hæc Scaliger lib. 5. de causis plant. cap. 1. *Lentisci verò historia cumulat repetitam desquilla narrationem: ita nos exitat ad Doctorum hominū non eruditam disquisitionem. Ajunt enim ex Aristophane, σκῖλον squilla dictam ab antiquis, de qua ea scriptū ab Arato, non de lentisco; tametsi ex Cicerone Plinius sic agnoverit. Non enim lentiscū ter florere, sed scillā ex Theophrasto De Cicerone Lobelius sic; Flores promit lentiscus Aprilis mense, non particulatim, ut putarunt ex Arati & Ciceronis versu. Lentiscus triplici solita est grandescere sætu; quod Theophrastus merito scillæ attribuit, si autem vocis vicinitate decepti lentisco. Quare non contemtim habendam nomenclationum perpensionem jure asseverabamus. Quid hic commiserit Cicero, aut in quibus errarit, non video, Arati quidem versus latinè reddidit, sed non adeo Græcarum litterarum ignorans fuit, quin noverit & lentiscum, & scillam à Græcis σκῖλον dici; nec ignoravit latinæ linguæ, eloquentiæque parens quique Athenis diu eloquentiæ causa egit Periclem ab Atheniensibus σκῖλον κεφάλον dictum fuisse. Hæc de Pericle Plutarchus, καὶ μετ' ἡμέρας ὀλίγας ἔτεκε Περικλῆα τὸ μῆρ, ἀλλὰ τὴν ἰδέαν τὸ σῶμα τὸς αἰματώτων, ἀσθενέων ἢ τὴν κεφαλὴν, καὶ ἀσθενέων, ὅθεν αἱ μῆρ ἐκείνης αὐτοῦ σκῖλλον ὡς πῶς καὶ σκῖλον λέγεται, μὴ βελομένον (ὡς τοῖς) τὴν περὶ τὴν ἰδέαν ἔχοντες, οἱ ἢ ἀπὸ τοῦ ποιητοῦ σκῖλον κεφάλον αὐτὸν ἐκαλεῖν. τὴν γὰρ σκῖλλον εἶναι ὅτι καὶ ἡνίοχον ὀνομάζουσι. Et paucis diebus peperit Periclem, forma reliqui corporis decenti, sed capite oblongo, nec congruente. Unde statuæ ejus pene galeatæ sunt omnes, tegentibus (ut conjicio) artificibus hoc vitium. At poetæ Attici schinocephalum vocarunt. Scillam enim nonnunquam schinon appellat. Galenus in glossis, σκῖλον ἐμῶν τὸ θαμνῶδες φυτὸν, ἀλλὰ καὶ εἶδος πικρῆς, εἰ μὴ ἀργὴ καὶ πάσης σκῖλλης τὸν βόλβον. Non solum stipitem fruticosam; (lentiscum nempe) verum etiam scillæ speciem quandam, fortè omnis scillæ bulbum ac radicem. Helychio quoq; exponitur ἡνίοχος εἶδος φυτὸς καὶ ἡ σκῖλλα. Sed ipsos versus Arati videamus (quos heurtum legisse arbitror) quo facundissimus, nec non mellifluus Cicero ab hoc tam turpi errore liberetur, ac recte scripsisse judicetur.*

Τριπλόα ἡ ἡνίοχος κύνει. τρισαί ἡ γὰρ αὐξάνει,
Γίνονται καὶ ἄλλοι, φέρεται ἡ περὶ σῆμα, ἐκείνη,
Εξείης ἀροτὸν καὶ γὰρ τ' ἀροτὸν ὡρὴν
τριπλόα μείρονται μέσσην, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρ' ἀκρῶς.
Πρῶτος μὲν πρῶτην ἀροσιν, μέσσην ἡ περὶ μέσσην,
Καρπὸς ἐπαγγέλλει, πυμάτην γέμεν ἐχάτος ἄλλων
Ὅν πνὴ γὰρ καλλιέει λοχαίη ἡνίοχος ἀρήται,
Κείνων γ' ἐξ ἄλλων ἀροσὶς πολυλήϊος εἶναι.
Τῇ δὲ γ' ἀφωρρῶται ὀλίγη, μέσση ἡ περὶ μέσση.
Οὕτως δ' ἀνθέερος τριχῶς σκῖλλης ὡς ἀροτὸς,
Σήματ' ἡνίοχος ἀροτὸς ὁμοίον αἰμῆτιο.
Ὅσα δ' ἡνίοχου ἀροτὸς ἐπὶ φερόσαστο καρπῶ,
Τόσα καὶ ἐν σκῖλλῃς πικραίνεται ἀνθεὶ λευκῶ.

Iam vero semper viridis, semperque gravata
Lentiscus, triplici solita est grandescere sætu:
Ter fruges fundens, tria tempora monstrat arandi.
Nam tres esse ferunt promendi vomeris oras,
Primus habet primam fructus, mediusque secundam,
Tertius extremo sætus respondet aratro.
Si gravida egregios glandis lentiscus acervos
Proferat, hoc largas sperabis ab omine messes,
Et modica modicam, parca prænoscere parcam
Glande potes: terno pariter quæ tempore floret
Squilla, tibi dicet quo surgant mergite culmi.
Nam quæcunque avidum lentiscus sæta colunum
Præmonuit, squilla poterunt tibi dicere flores.

Tres versus priores Ciceronis sunt, reliqui incomparabilis, divinique Hugonis Grotii. Arati versus quondam in hunc sensum interpretatus est Avienus, Poeta antiquus

Quin & lentiscus amara
Indicium est pluviæ: ter sætum concipit arbor,
Terque novos generitrix fructus alit: ipsaque trino
Flore renidescens tria tempora prodit arandi.
Ter prorumpentis scilla teres erigit flos,
Sulcandique solum ter monstrat tempus adesse.

In eo errasse Ciceronem si dixissent, quod versus hos interpretatus sit, quasi Aratus tria tempora arandi ostenderit, cum arationis, vel potius sationis succellum præmonstrare hi videntur versus ὅν πνῆ — In id est.

Nam quo lentiscus gravidus fert tempore sætus,
Illius aut frustra terris sudabit aratrum.

Hanc veterum mentem fuisse ex ipso probatur Theophrasto, quem constat scillam nunquam vocasse ἡνίοχον. Suspicio itaque nulla esse potest ipsum Aratum, Ciceronem, Plinium, Avienum vocum homonymia deceptos fuisse. Hæc itaque Theophrastus lib. de signis serenitatis ὁ πῆρ ἡνίοχος (vulgo depravate ἡνίοχος, quod animadvertit ante nos Doctiss. Turnebus) καρπὸς σημαίνει τὸς ἀροτὸς ἡνίοχος ἡ τριπλόα, καὶ εἶναι ὁ πρῶτος τὸ πρῶτον ἀροτὸς σημαίνει, ὁ β' τὸ β' ὁ γ' τὸ γ', καὶ ὡς ἀνὰ τὴν κλίσην καὶ ἄλλως ἐκείνηται ἀροτὸς τὸς, ὡς ἐξ ἡνίοχου καὶ τὸ πνῆ ἀροτὸς. Lentisci fructus sationum tempora significat. Est autem ille trium temporum, & primus primæ sationis signum adfert, alter secundæ, postremæ tertius. Quicunque igitur ex his gravitate maxime ponderet, & bene maturus, sic futuram & sementem significat, quæ ab hoc est. Hæc paulo clarius Geoponicus auct. lib. xi. cap. xlii. ἡ ἡνίοχος — τρεῖς ἡ καρπὸς φησὶ φέρεται. & εἰ μὲν ὁ πρῶτος καρπὸς καλὸς γένηται, τὸν πρῶτον ἀροτὸν καλὸς καρποφορεῖν σημαίνει, ὁμοίως ἢ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Ajunt enim ter fructum ferre, & si quidem primus fructus bonus fiat, primam sationem probè fructum allaturam portendit. similis significatio etiam aliorum existit. Hactenus veteres contra recentiores defendimus quos nec Arati scripta legisse, vel, si legissent oscitanter legisse constat. Etenim scribunt ex lentisci flore veterestria sationum, seu arationum tempora cognovisse, negant insuper particulatim flores promere. Hæc, inquam, ne somniant quidem veteres, siquidem signa hæc ἐν τῇ καρπῷ, non ἀνθῶς lentisci collegerunt. Sic Theophrastus, sic Aratus, sic Geoponicus auctor, sic Cicero. Nam quid sætus aliud quam καρπὸς? Hæc, inquam, ostendunt satis negligenter eos veterum scripta examinasse. Nemo particulatim scillam florere scripsit, omnes ter fructum ferre scribunt. Quid obest quo minus omni anni tempore fructu agricolam exhalaret? Id malum medicam, aliasque arbores præstare, extra dubium est. Dicent in Gallia Narbonensi, hoc observare non licuit. Nec in Batavia, Brabantiaque malus medica id præstat. Græciam, insulamque Chion adeant, ibique an veteres falsa scripserint, videant ac animadvertant. Ad scillam revertor. Hujus genera nonnulla observarunt veteres. Meminit Theophrastus epimenidejæ, sive esculentæ, & vulgatæ, sive non esculentæ scillæ. De epimenideja supra quæ diximus, videat lector. Nicandri scholiastes scyllæ scæminæ caput album dixit. Novit itaq; marè & foeminam. Contra Plinius, qui tria genera novit, lib. xix. cap. v. foeminam nigram dixit, his verbis; Verum nobilissima scilla

Duo genera medica: masculus albis foliis, femina nigris. Et tertium genus est cibus gratum epimenideium vocatur, &c. Botanici Doctissimi legunt, masculus albis bulbis, femina rubris. Hoc modò si legatur, scilla rubra, sive pancratium vulgo dictum, foemina scilla erit, Et quæ radice alba, mas. Equidem huic lectioni aliquo modo faver ipse Plinius lib. xx. cap. ix. Scillarum in medicina alba est, quæ masculus, foemina nigra quæ candidissima fuerit, utilissima erit. Ad acetum, scilicet, conficiendum. Nam de eo Plinius agit. Videamus quæ de pancratio Dioscorides Hic lib. ii. cap. cclii. Παγκράτιον; οἱ δὲ ἐ τὸ σκῖλλον ὀνομάζουσι, ῥίζα ἐστὶ βολβῶς μεγάλῃ ὀμνία, ὑπόπυρρον, ἢ ὑποσφύρεον, πικρὸν, καὶ πυρρὸν τὴν γαῖαν. φύλλα χεῖν' ὁμοία, μακροτέρων δὲ. ἔχει δὲ δύναμιν τὴν αὐτὴν τῇ σκῖλλῃ, καὶ σκεῖαν, καὶ δόσιν, ποιῶσιν ἐπὶ τῶν αὐτῶν πινῶν, ἰσχυρίσθαι μὲν τοῖς σκῖλλῃς ἢ τῶν δυνάμεις. Pancratium, quod etiam aliqui scillam appellant, radice est magno bulbo simili, subrufa, aut subpurpurea, amaro, fervidoque gustu, foliis liliis, sed longioribus. Scillæ vires & præparationem eandem habet, ac eodem quoque pondere ad eodem effectus efficaciter exhibetur, attamen huic mitior quam scillæ facultas inest. Meminit pancratii Plinius lib.

Eccc

xxvii.

prodeuntia, inferne albida, supernè verò virentia, pluribus
angulis prædita; cujus palmi — altitudine, flos ex lu-
teo albicans (ex luteo albicans, dixit interpret Saracenus,
tum quia bechii flos propemodum aureo fulget colore;
tum quia Plato *ἄγριον* ex flavo alboque conflari scribit)
qui verno tempore prodit, at quam primum una cum caule
amittitur. Ex quo factum, ut non nulli hanc sine caule
as sine flore esse existimaverint. radix tenuis, nec superva-
cua. Nascitur circa scaturigines aquarum, & riguis locis. Non
tantum hoc capite Tussilaginem ante folia florem pro-
ducere, eosque errare qui non florere scribunt bechion,
sed in præfatione totius operis idem scribit, eosque ta-
xat, qui *ἀκαθολον* scripserunt tussilaginem. Quo in nume-
ro Plinium reperio lib. xxv. cap. vi. ubi scribit, Tussim
sedat bechion, quæ & tussilago dicitur. Duo ejus genera:
Sylvestris ubi nascitur, subesse aquas credunt; & hoc ha-
bent signum aquileges. Folia sunt majuscula, quam hederae,
quinque aut septem, subalbida à terra; supernè pallida, si-
ne caule, sine flore, sine femine, radice tenui. Quidam eandem
esse bechion, & alio nomine chameleucem putant. — Altera
à quibusdam salvia vocatur similis verbasci. Hanc viri do-
ctiores *ἐλάσιφραγον* vulgo dictam putant. Tussilaginem
vocari scribit. Idem Auctuarii auctor testatur. Cælius
verò Aurelianus chronicè passion. lib. ii. cap. vii.
tussicularem vocat, vel radicem, inquit, herbæ tussicu-
laris, quam vehion appellavit. Lege herbæ tussicularis
quam bechion appellant. Nomen bechii, tussilaginisque
ab utilitate, quam præstat orthopnoicis, & tussi vexatis,
accepit. Plinius chameleucem vocari scribit. quod etiam
Auctuarii testatur auctor. Chameleuce humilis popu-
lus, à foliorum albedine & quod planta parva sit ac hu-
milis. Idem Plinius farfarum vocari scribit lib. xx. v.
cap. xv. quo loco bechion vocari Chameleuce, inquit,
apud nos farfarum, (lege farfarum) sive farfugium vocant.
Nascitur secundum fluvios, folio populi sed ampliore. Di-
versam à bechio plantam describere videtur (bechii e-
nim nomen tacet) cum eadem omnino planta sit. Alia
tamen chameleuce est Dioscoridis, herba hæc *ἐλάχλωρος*
τοτα viridis, qualis non est tussilago. Plinius *χαμπεύκων*
legisse videtur. Quam non improbo lectionem, quia sic
in optimis Dioscoridis codicibus legi Cordus scribit.
De tussilagine hoc refertur; radici adnasci subalbidam
quandam lanuginem, quæ à radicis segmentis prius
repurgata, & deinde linteolis involuta, & in lixivio pa-

rum decocta, addito salis nitri aliquanto, ac demum
sole siccata, omnium optimus est fomes, ad ignem è fili-
ce excussum excipiendum. Quippe adeo ignis rapax est,
ut statim primo chalybis tantum concussu accendatur.
De foliis radiceque tussilaginis satis diximus. Illud tan-
tum addendum, æstate breve inter folia caput, pollicem
crassum, brevi pediculo inherere, summa tellure vix
emergens. Caltham palustrem non esse tussilaginis ge-
nus, seu Chameleucem Plinii probatur; quod folia non
habeat albida, instar albæ populi: tum quod ante fo-
liorum exortum non floreat, nec cito defloreat; sed per-
ticularim & diu: tum etiam quod flores non sint papposi;
tūquod nulla plane prædita sit lanugine. De caltha hac
supra plura diximus, quæ repetere, inutilis foret laboris.
Cum Tiphio Theophrasti non male convenit Narcissus
perficus. Hic croci instar sine foliis cauleque florere, cir-
ca Arcturi ortum, foliaque emittit circa ejusdem occa-
sum. Id est, floret Septembri mense, folia producit
Martio. Radicem, uti loco citato scribit Theophrastus,
habet bulbosam, à basi statim exuberantem, crassam in-
tus candidam, foris pallidiorem quidem, sed aliquantum
etiam nigricantem. A Clusio his ferè verbis describitur.

Ἀκαθολὸν planè hæc est planta, & floris duntaxat pedi-
culo prædita, veluti crocum colchicumque. Exilit ergo è
membranaceo cucullo, tanquam vasculo, aut theca flos ob-
longus, croci aut colchici floris æmulus, sex foliis constans,
ex flavo pallescentibus, quorum tria interiora paulum an-
gustiora sunt, externa latiora, & summo mucrone nonnihil
incurva, sive *ἀνίσχυον* quandam habentia, qua interiorem
mucronem amplectuntur, & comprehendunt, ingrati odo-
ris, & papaveris quasi virus redolentis. Stamina sex me-
dium florem occupant, in foliorum unguibus nata; sed in-
teriorum foliorum reliquis longiora. Exilit è medio longior
stilus; gracilis & sine capite est. Amygdali, inquit
Magnus Scaliger, exemplum cum apponit, videtur non
convenire cum illis verbis *ἡγὶ τὰς καυλῶν*; neque enim ante
caulem floret amygdalus. Nimis stricte hæc verba capit.
magnus Philolophus. Intelligit Præceptor ante novorum
calthium productionem. Aliiter etiam responderi potest.
Putat; hæc de coronariis quibusdam, nec non oleri-
bus, de quibus hoc libro agit, intelligenda, non de amyg-
dalo, de qua tantum secundario agit. Ad illud magis
attendendum, an sola amygdalus ante foliorum eru-
ptionem floreat. De armeniaco enim nihil dicam.

K E Φ. IB.

C A P. XIII.

Bulborum genera, & differentie. Genus quoddam bulborum lanigerum esse, unde togæ, & alia
vestimenta texantur. Quod peculiare datum Sisyrinchio. Adianti, id est, capilli Veneris
folium, in aqua nunquam madescere, ejusque duo esse genera, atque ambo ad de-
fluvium capillorum utilia oleo trita. Fidiculam ad urinæ distillatio-
nes utilem. Quid anthemo peculiare.

Tὸν δὲ βολβὸν ὅτι πλείω γένη, φανερόν ἐστι
καὶ τῷ μεγέθει, καὶ τῇ χροίᾳ, καὶ τοῖς χρήμασι
διαφέρουσιν, καὶ τοῖς χυλοῖς. ἐν ἑκάστῳ γὰρ ἔστω γλυκεῖς,
ὥστε καὶ ὡμὸς ἐσθιέσθαι, καὶ ἵαπερ ἐν χερρόνησῳ τῇ
ταυρεῖ. μερίστη δὲ καὶ ἰδιωτάτη διαφορά τῶν ἐρο-
φόρων, ἐστὶ γὰρ πένος πειστών, ὃ φύεται αἰμαλώδης.
ἔχει δὲ τὸ ἐριον ὑπὸ τὰς πρώτας χιτῶνας ὥστε ἀνὰ
μέσον εἶναι τὰ πρὸς δάκρυα τὰ ἐν τοῖς, καὶ τὰ ἐξω. ὅφρα
νεπαὶ δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ τὰ ποδία καὶ ἄλλα ἱμάτια. διὸ
ἐριώδες τὸ τ. καὶ ἐξ ὧν περὶ τὸ ἐν Ἰνδοῖς τελεχῶδες.
ὡς αὖτε καὶ τὸ βολβὸν καὶ ἐκ ἐλάτῃ. ταῦτα δὲ κα-
τὰ πρὸς τὸ λευκώδιον καὶ βολβίον, καὶ ὁ πῖπτιον, ἐπὶ τῷ
καὶ τὸ πῖπτιον πινὰ τὸ σπυρίγγιον. βολβῶδες δὲ ταῦτα,
ὅτι σπυρίγγια τὰς ῥίζας. ἐπεὶ τοῖς περὶ χρώμασι λευκὰ
καὶ ἐλεπυρώδη ἰδιὸν τὸ σπυρίγγιον, τὸ τῆς ῥίζης
αὐξάνεσθαι τὸ κατὰ πρῶτον, καὶ χεῖμα ἔχει. τὰ δὲ
ἡρῶ, ὑποφαίνοντα τὰ ἴα, τὰ τὸ μὲν ταπεινῶ-
δαι, τὸ δ' ἀνὰ τὸ ἐδωδύμον αὐξάνεσθαι, καὶ τὰ μὲν
φινάνας ἔχει τὰς διαφοράς. ἰδίᾳ δὲ ταῦτα ἐν τοῖς

Lura autem genera esse bulborum nimirum
constat. Differunt nanque inter sese, magnitu-
dine, colore, figura, sapore. Quippe cum adeo dul-
ces quibusdam in locis proveniant, ut vel crudi
mandi facillime possint. Ut in Cherroneso Tau-
rica. Sed maxima peculiarisque præcipue differen-
tia † lanigerarum herbarum adnotatur. Est enim † Lanigero-
genus quoddam ejusmodi, lictoribus nascens, rû notatur.
lanamque sub primis tunicis habens: ut inter inter-
num quod manditur, & externum media ista conti-
neatur. Texuntur ex ea, & † togæ, & alia vesti-
menta. Qua de causa lanatum id est: non modo † Vdones,
illius Indici crinitum. Quin & bulbosa plura, nec * Pithion,
iis pauciora notare licet. Exempli gratia, violam † Parte in-
albam, bulbinam, * opitionem, cyicem, & sisy-
rinchium quodammodo. Quæ quidem redigi ad † feriore ra-
bulborum genus debent, quod radice orbiculen-
tur. Nam colore quidem penitus discrepant: can-
dent enim, nec squamis constant. Peculiare sisy-
rinchio datum est, ut † una radix primò augeatur † Vere cum
hyeme: tum ineunte vere, † quod in imo excreve-
rit, contrahatur, supernumque crescat, quod † appaynerit
man-

Bulbus eriophorus Clusii.

Et sic in antiquis codicibus Plinii scriptū esse Turnebus auctor est. Sunt autem impilia focculi ita dicti, quia non expilis, sed ex lana coacta fierent. Unde πῖλοι dicti, καὶ διπλόα, quod utrique pedi essent idonei. Hesichius πῖλος δὲ πῶς τοῦ πόδα, adequo, premo, dicuntur. Νάκται γὰρ πῖλος καὶ διπλόα, quod coacta lana fierent, obvolvendis tegendisque pedibus. Martialis cilicios udones vocat.

Vdones cilicii

Non hos lana dedit, sed olentis barba mariti:

Cinyphio poterit planta latere sinu.

Vox denique impilia apud Ulpianū in l. 25. v. 1. de aur. arg. exstat. Fasciæ, inquit, crurales, pedalesque & impilia, vestis loco sunt, quia partem corporis vestiunt. Et hæc de impiliis, sive πῖλοις dixisse sufficerent, ni à viris doctissimis objiceretur, πῖλος pedum sunt tegumenta. coactiliorum industria coacti frustra addidit, vel saltem abutitur voce ὑφαντάς Theophrastus. Responderetur, Si non convenit satis ἑὶς πῖλος, Theophrastum addidisse, quod πῖς ὑφαντός conveniat. Hæc non coguntur, sed texuntur.

Bulborum quædam nomina recenset Præceptor, partim cognita, partim incognita. Exscripsit hunc locum Plinius lib. xix. cap. v. ubi ait. Reliqua bulborum genera differunt colore, magnitudine, suavitate. Quippe cum quidam crudi mandantur ut in Cherroneso Taurica; post hos in Africa nati, maxime laudantur, mox Apuli. Hæc de suo Plinius addidit Lybicornum bulborū meminit Martialis.

Dannius an Libycis bulbus tibi missus ab oris,
An Megaris veniat, noxius omnis erit.

Genera hæc fecere Græci, bulbinem, setanion, pythion, acrocorion, ægilopa, syfinrichion. Bulbinem Theophrastus non describit. Ejus notam unam alteramque tradidit Plinius lib. xx. cap. ix. Bulbinem Græci vocant herbam porraceis foliis, rubicundo bulbo. Quod si muscari bulbum ferret rubicundum, bulbinem crederem. Folia enim habet quina, senaque per terram strata, porrum referen-

tia. ex horum medio caulis verno tempore erumpit, satis crassus, rotundus ac nudus, admodū infirmus, pro sua crassitudine. Hunc à medio ad summū fere racematum coherentes ambiunt flores, urceolis propemodum similes, initio interdum purpurascens, aut virides; deinde ex purpura virentes, aut cum viriditate albicantes: nonnunquam subcærulei, aliquando nigricantes initio, sive saturatè purpurascens, deinde pallidi vel flavescentes, vel ab initio pallidi, postea flavi; postremo ubi tabescere incipiunt, nigricantes aut pulli, iique mucrone quam in aliis crassiore, & obtusiore interdum; qui marcescere incipientes, gratissimum moschi fere, aut aromaticum odorem referunt; licet qui flavo colore est, gravius quippiam, & narcissinum spirat. Omnibus succedunt prægrandia trigona, & veluti pinnata capita, in quibus semen continetur nigrum, rotundum, magnitudine orobi, aut seminis hyacinthi primi Mathioli; sed majore. Radix subest magna, albicans (quæ fortassis rubicunda dici posset) multis tunicis, caparum modo, contexta, & frequentibus crassis fibris, ex ima sede pro-

Bulbus vomitorius dipcadi.

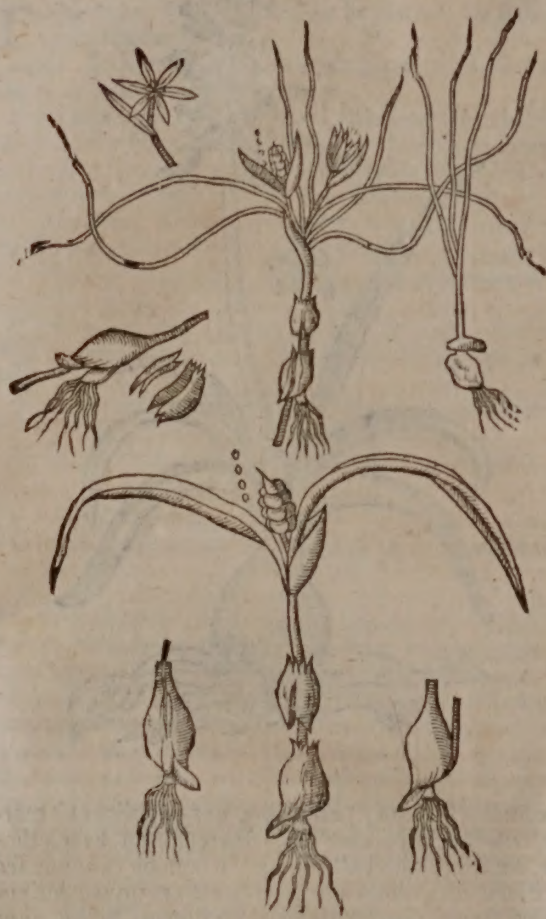

deuntibus firmata, perennibus nec singulis annis marcescentibus, & pereuntibus, ut narcissorum, hyacinthorum, &c. Mathiolus bulbi vomitorii nomine exhibuit, sed si Plinio fides adhibenda, loco citato neutiquam hic vomitorius veterum est, de quo hæc Plinius. Bulbus, quem vomitorium vocant ab effectu, folia habet nigra, ceteris longiora, qualia neutiquam hujus foliola. Dioscorides lib. ii. cap. cci. Βολβὸς ὁ καλεῖται ἐμετικὸς, ἔχει τὰ φύλλα ἰσομακροτέρη, καὶ πολλὰ μικρότερα τῶν ἰσχυρίων, ἢ ἡν ἰακίαν βολβὸν, καὶ ἐν φλοιὸς μέλας. Bulbus, quem vomitorium vocant, folia habet lori modo flexiliora, multoque longiora quam esculentius: radicem tamen bulbo similem, sed cortice vestitam nigro. Radicem qualem habeat diximus, folia lori modo neutiquam flexilia sunt. Cum bulbi vomitorii descriptione narcissus junci foliis convenit. Huic folia multo quam alterius bulbi flexiliora; utpote juncæi propemodum lentoris, & perquam longa. Radix tenui membranula nigricante cingitur. Illud notandum restat, quod Plinius folia nigra, Dioscorides radicem nigram scribat. Sed solet Plinius confundere omnia. De leucoio supra egimus. Plinius pro leucoio, setanion legit. Setanion, ut supra audivimus, capæ genus quoddam est. Rectè fortassis legit Plinius ὁ πύβων, vulgo ὀππῖων. Qualis is bulbus sit, ignoro. καὶ καὶ inter bulbacea recenset

Theophrastus, supra, inquit viri Docti, inter calamo-
phylla ejus meminit lib. i. cap. xvi. Videat lector quæ
ad cap. vii. lib. i. annotavi. Ubi dixi quod *αἰὲς* folio a-
rundinaceo, palmæ genus est *Æthiopicum*, Plinius *αἰ-
γίλος*; sed ejus loco apud eundem legitur, *acrocorion*, *æ-
gilopa*. Pro *acrocorio*, viri doctiores suspicantur legen-
dum *acroscorodon*, putantque idem esse cum coice. In
tanta brevitate nihil affirmamus, nihil negamus. Suffi-
cit fateri nos nescire, quales hi sint bulbi. De *syfirin-
chio* pauca dicenda. Bulbus hic cognitus. De eo tradit
Theophrastus imam radicem hyeme augeri, eandem-
que florente viola contrahi, superioremque crescere.
Idem loco citato Plinius, *In hoc mirum, imas ejus radices
crescere hyeme, verno autem cum apparuerit viola, minui &
contrahi, tum deinde bulbum pinguescere*. Bulbum radi-
cem superiorem vocat, quæ verno tempore augetur,
Et lib. i. cap. xvi. inter plantas à radice foliatis nume-
rat Theophrastus.

Συφίρινχιον, uti correximus, dicitur, vel à pabulo bul-
bosæ atque carnosæ radices aptitudine, vel à rostrata
forma hujus plantæ, rostro suo simili. Describitur *συ-
φίρινχιον* à Clariss. ac nobiliss. botanico Fabio Columna

Syfirinchium Fabii Columnæ.

his fere verbis. Radicem habet bulbosam, parvam, avella-
næ nucis medulla parem, cortice colchici modo obductam
ruffo, qui facile evellitur, rotunda, forma oblonga vero, &
inversus non ut aliæ bulbosæ, rotundam, planam & fibrosam
basim habentem, sed in oblongum productam, sinuosam &
in acutum desinentem, delphinii, vel sui rostrum effigien-
tem, levem, veluti arte elaboratam, superiorem animalis
mandibulam imitantem, atque palati partem cavam; ex alia
verò veluti inferiorem alteram mandibulam, quæ tenuis est
& lata, mobilis, menti instar, ex lata in tenuissimis fibris
divisa, tandem denis veluti capillamentis, quibus terræ ad-
heret, & alimentum trahit. Inter ambas verò, linguae mo-
do, carnosæ fibra rotunda longa exit, ex qua se propagare vi-
detur, ut aliæ bulbosæ solent: & bulbus anno sequenti ef-
ficitur. Cujus rei signum est cortex inanis bulbi, qui supra
vegetum bulbum paulo superius invenitur, ut depingitur.
Fibra pullæ diaphana, ut orchidum fibræ; non solidæ, ut bul-

bus qui densus, durus, albus, splendidus est, castaneæ imma-
tura sapore. Duas uncias infra terram occultatur, & supra
folia emittit quatuor, quinque, vel septem inæqualia, tenuia,
dura, carnosæ, minora & breviora croci sativi, nec lata; sed
xiphi modo totum deorsum, solida, duriuscula, striata. Binos
emittere flores observavimus stellatos, inter folia terræ hæ-
rentes, sex foliolis constructos, ex folliculo exeuntes: quo-
rum tria exteriora virescunt, vel violacea sunt, reliqua al-
ba, & lineis tribus violaceis per longum ductis depicta, syl-
vestris croci modo; (minora etiam chamæ mali superius
depicti) brevibus intus staminibus. His marcescentibus fru-
ctus remanet oblongus, viridis, tritici grano par, trigonus,
deinde duplo major, in quo semina turgent, & in super-
ficie, propter cutis tenuitatem, extuberantia appa-
rent, siccatus disrumpitur, & copiosa, minuta, rotunda,
& flaventia ostendit. Novembris fine observavimus in
hac planta bulbulum emittere supernè, ut gladiolus,
qui tunc parvus admodum erat, duobus foliis emissis,
atque hyeme postea crevit, foliaque alia emisit; quare
hyeme bulbum crescere & pinguescere certum videtur; æ-
state vero contrahi exsuccum. Nam vere fructus perficitur
Aprilis mense, cum floruerit Martio. Hactenus Doctiss. Fa-
bius Columna, cujus descriptionem sequi visum fuit,
quia pleraque observare nobis non licuit. Semel tan-
tum plantam hanc vidimus florentem in horto Marci
Cornelii, cognomento Floræ; periit deinde radix, nec
unquam repullulavit, magno nostro dolore.

Nunc diversam tractat à superioribus materiã. Caput
itaque hoc Theodorus à priori diversum fecisset; de adi-
anto & trichomene agit, ac quidem adiantum dictum
inquit, quod folium non madescit in aqua, nec quic-
quam patitur ab humore. Hanc præceptoris mentem, his
verbis reddidit Plinius Lib. xxi. cap. xxi. Aliud adi-
anto miraculum, æstate viret, bruma non maturefcit: (lege
marcescit vel madescit) aquas respuit: perfusum mersumque
siccum simile est, tanta dissociatio deprehenditur. Vnde & no-
men Græcis, aliquin frutici topiario. Quidam callitricom
vocant, alii polytrichon, utrumque ab effectu. In verbis his
illud notandum, quod fruticem topiarium vocat. Fru-
tex non est adiantum, sed herbula caule carens. Dein-
de topiaria non est herba. Nam nulla hominum indu-
stria ea utitur, ad ornandos legendosque hortorum pa-
rietes, ut aliis topiariis plantis. Ineptum enim ad hoc.
Nec verba hæc ita intelligenda quasi naturæ artificio
quodam muros vel margines puteorum, fontiumque, &
quibus prorumpit, veluti topiario opere vestiat, sed vo-
cum vicinitate deceptus est Plinius. Achantos planta to-
piaria est, non adiantum, quod nomen accepit, quod in
ἀλάντιον, quod in aqua non madescat, uti Theophrastus.
Nicanter verò sic dictum putat non quod in aqua mer-
sum & irrigatum, immadidum permaneat (quasi verò
longiore mora in aqua, ut aliæ herbæ, non madescat) sed
quod imbris de cælo cadentis stillicidio, foliis ejus non
insideant.

ἀχρεῖς τ' ἀλάντων, ὃ κ' ἐμβροτοὶ παρὲν
λεπταλὴν πίπτου νοτὶς πετάλοις ἐφίξει.

Et nunquam madidum veneris compone capillum
Cui non insideunt, effusi nubibus imbres,

Scholias tes τὸ δὲ ἀχρεῖς εὐτὴν καλεῖται, ἀλὲς τὸ καθεστὴν, καὶ ἀ-
χρεῖται· ὡς ἀνδρὲς γὰρ τόποις φέρεται. καλεῖται ὃ καλεῖται, καὶ
πολύτριχον ὃ περιέχεται; (mox hoc examinabo) τὸ δὲ ἀδιδυμῶν
διὸν δὲ ἀλάντιον ὃ βερίχτιον, ὡς ἔνθεν καὶ ὁρῶν τοῖς φύλλοις αὐτοῦ
ῥαῖς οὐκ ἐφίξει, ἡ γὰρ οὐδὲ πῶς συμπίπτει. Achraes, quasi, purum
& immaculatum dixit. In siccis enim locis nascitur; (sed
suspicio legendum ἰνὸς οἷς, ita Theophrastus, ita Diosco-
rides, cæterique, præhumidus.) Vocatur etiam callitricom
& polytrichon, & trichomanes. Adiantum vocatur quod non
permadescat, & humore perfundatur, guttaque toris plu-
vieque foliis ejus non insideat. Nunquam enim fitit, sive
bibit Doctissimus Fuchsius adiantum dici auctore est, ab
interioribus puteorum parietibus & fontium margini-
bus quas coronat; quod nimirum quasi sitiens illorum
aquas, quas tamen odit & respuit, quærat. Sed cur ab
aquis non madescat, sive guttæ foliis non inhereant,
hanc Scholias tes Theocriti causam adfert. Eidyli. γ. β.
τὴν ἰσὺν αἰὲ καὶ ἀλγαντὸς ἀβροχῶν, ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα, δὲ τὸ α-
σθενεστὸς μέλει. καὶ τοῦ ἀλγαντὸς τὸ βερίχτιον· ἡ γὰρ τὸ μὴδ' ὄντος βερίχ-
τιον ἀλὲς τὸ ὁρῶν ἐστὶν ἐν γλίσχρῳ. Herba est, quæ semper hu-
more caret; unde & nomen accepit, à parte debili, & rigo,
hoc est mado; quod nunquam madescat, quod rectitudinem
quandam

quandam ac aciem (hoc est penetrabile fir, quomodo Hip-
pocrates nivem acutam dixit, quod gelu suo in corpus
humanum facile penetraret) & visciditatem habeat. Vi-
scidis, pinguibusque humor non adhæret: sed an tan-
ta lentitia, visciditasque insit adianto, dubitatione
non caret. Sed nec hoc verisimile. Alii siccitatem causam
scribunt. Ex hac enim herba tantus exprimitur suc-
cus, vix ut quadrante à tota mole superetur. Ex libra
enim illius herbæ premitur succus ad bessem (hoc est
octo uncias) aut etiam plus. A forma id evenire qui a-
dianti naturam novit, facile credit. Ex locis jam citatis
constat, & callitricum & polytricum dictum, nec
non trichomanes. Idem scribit auctor Auctuarii. Plini-
us loco citato, Duo genera, candidius, & nigrum, brevius-
que. Id quod majus est polytrichon. Aliud (vel, ut in melio-
ribus legitur codicibus, teste Pintiano, alii) Trichoma-
nes. Ex quo auctore hæc Plinius habeat, non constat.
Paulo supra adianton callitrichon & polytrichon vocari
scripsit. Quidam, inquit, callitrichon vocant, alii polytri-
chon, utrumque ab effectu. Adianton polytrichon dictum
esse, auctor est Dioscorides. Idem etiam callitrichon
dictum esse, auctor est Galenus lib. 11. κε τὸ πῶς, cap. 2.
ubi tacite Archigenem reprehendit, quod καλὶ τεύχον tri-
chomanes vocarit. Εφεξῆς καλλιτεῖχον τὸ φεῖν αἰεὶ τὴν κεφα-
λήν, ὅτι οἱ αἰεὶ ζῶσιν, φασιν, τεύχον αἰεὶς. ἐγὼ δὲ οἶδμι τὰς ἀπὸ βοτάνης
ζεύχοντες ἀδιδόντων κάλλοι οὐ μὲν ζῶντες τὸ καλὶ τεύχον τὸ τεύχο-
μαινῆς; Deinceps Callitricho coronare caput opera pretium
ducit, (adversus dolores ex ebrietate) quod trichomanes,
inquit, (scilicet Archigenes) quidam appellant; ego vero,
(scilicet Galenus) eos qui de herbis scripserunt, adiantum
magis callitrichon appellare scio, quam trichomanes. Por-
ro adiantum callitrichum dicitur, quod tingat capillum,
pulchriusque reddat, & ad hoc decoquatur, ut crispum
densumque faciat, tum etiam quod capillos defluentes
confirmet ac retineat, Plinius loco citato, Tingit enim
capillum, & ad hoc decoquitur in vino, cum semine apj, ad-
fecto oleo copiose, ut crispum, densumque faciat, defluere au-
tem prohibet. Καλλιφυλλον ab Hippocrate, teste Galeno
dicitur, καλλιφυλλον (vulgo καλλιφύτον) ὁ δὲ καλὶ τεύχον καὶ
ἀδιδόντων οὐ μὲν ζῶται, quod callitricum & adiantum vocatur.
A foliis, ut credo, venustate. Polytricum quasi multico-
mum vocatur, quod capillos multos ac densos faciat,
eorumque defluvia sistat. Capillus veneris dicitur à spe-
ciosius reddendis capillis. Et hæc de nominis etymo. De-
scriptionē, postquam de generibus quædam dixero, ad-
dam. Vix enim descriptio dari potest, nisi de generibus
difficultas quædam soluta sit. Theophrastus duo adianti
genera esse scribit, album & nigrum; si autem Tricho-
manes inter adianti genera numeretur, tria erunt. Dio-
scorides unum describit, si trichomanes addatur, duo.
Adianthi tamen genus, veterum nemo esse scripsit, licet
adiantum vocari quibusdam scribat Dioscorides; quod
Plinium fefellit, ac confundendi occasionem præ-
buit. Duo Plinius loco citato genera describit, candi-
dius & nigrum: sed trichomanes alterum facit adian-
ti genus, & quod Theophrastus de trichomane, sive
tertio adianto, ille de albo nigroque tradit. In-
super quod Græci de trichomanes foliorum ordine ex
adverso sibi respondentium contrariis pediculis, ille de
foliorum utriusque adianti figura. Hæc ejus verba loco
citato. Duo ejus genera ——— vocant, utrique ramuli ni-
gro colore nitent, foliis filicis: ex quibus inferiora aspera
& fusca sunt: omnia autem contrariis pediculis densa inter
se ex adverso: radix nulla, umbrosas petras, parietumque
aspergines, ac fontium maximè specus sequitur: & saxa
manantia; quod miremur, cum aquas non sentiat. Con-
ferat hæc Lector cum Græcorum Theophrasti & Dio-
scoridis scriptis, & confundere Plinium adiantorum
genera asseret. Hoc in Plinii verbis annotandum re-
stat, quod utriusque adianti ramulos nigros dicat. Ta-
les trichomanes, tales adianti coriandri folio; contra-
rium albi adianti ostendunt. Nam cur candidum dice-
retur, nisi quod candidiores haberet ramulos? Errandi
occasionem Plinius Neophyto præbuit. Hic adjantum
unum folia filici familia habere scribit; alterum lenticu-
læ; tertium coriandri folio. Sed hoc aperte non scribit.
Ἀδιδόντων, inquit, οἱ δὲ πάλυ τεύχον, οἱ δὲ πύλον ἐνυδρὸν ἔπρεον, οἱ δὲ
πύλον, οἱ δὲ ὄπτερον, ῥωμαῖοι καλλιπλάγε, οἱ δὲ πινύλας, οἱ δὲ φι-
λίκιαν φύλλα ἔμειν πύλεον. τὸ δὲ ἔπτερον ἀδιάντων τῶς φύλλοις
φασκεῖσθαι ἐναντίων ἀλλήλοις ἐπὶ ῥαβδῶν. Adiantum, nonnulli
polytrichum, alii coriandrum humidum, quod locis humectis
nascitur, ac folia ferat coriandri similia; alterum adian-
tum nonnulli pterion, alii opterion, Romani capillare, alii

pumulam, aliqui philiciam, folia habet filici familia, alterum adiantum, id est, tertium foliis est lenticulae similibus adversis inter se, in virgulis. Duo posteriora adianti genera unum sunt. Dioscorides Trichomanes vocat, dicitque foliorum situ filici esse familia: folia autem ipsa facie φαιγεῖν esse. Adiantum album non describit Dioscorides; nigri habet tradidit notas, lib. iv. cap. cxxviii. ἀδιάντων, αἱ τὸ πολὺ πείχον, φυλλάδεα ἔχει ἡ θάλασσα ὅμοια, ἐπεὶ οὐ μέγα ἐστὶ ἀκέρως (quae sequuntur in antiquissimo non reperiuntur codice, inclusa non habentur apud Orisabium)

Adiantum, capillus veneris verus.

τῷ δὲ καυλίᾳ ἰφ' αὐτῷ ἐπὶ πυκνῇ μέλανα, ἰσχυρῶς λεπτὰ, ἀσθημαίως, ἑλθόντα. (φυλλὰ ὅμοια πτέρωδι, μικρὰ λίαν; ἔτε δὲ καυλὸν) ἔτε ἀν-
θ' οὗτε κρηπτοὶ φέρει, ῥίζα ἄρρητος. — φυτεται ὃ ἐν πα-
λαιοῖς καὶ ἐλάθει τόποις καὶ γήραις ἐνταῖς, & ἀπὸ τῶν κρήναις.
*Adiantum, aliis polytrichon, pusilla gerie folia, coriandri si-
milis, in extremis incisuris divisa* (quæ sequuntur non ha-
bet codex antiquiff. quæ parentefi includuntur non le-
gerunt Serapio, nec Oribasius) *virgulas vero è quibus e-
prodeunt, nigro colore nitentes, prætenues, & palmum al-
tas (folia filicii familia, parva valde,) neque caulem, neque
florem, neque semen profert. Radix est supervacua* —
cæterum in umbrosis & palustribus locis, & in parietibus
aspergine humentibus, circaque fontes provenit. Quæ O-
ribasius Serapioque non legerunt, ea à sciolo quopiam,
ex proximo capite sequenti huc translata esse, cum Sa-
raceno credimus: Non enim verisimile sit, eadem folia
& coriandro, & filici comparari, nec quicquam desin-
deratur, uti viri Docti crediderunt, quæ ita suppleri
voluerunt. Ἀδίατον, οἱ δὲ πολὺ πτερυχὸν καὶ τὸ μῆρ' ἔτερον αὐτῷ γέ-
νη, λευκὴν φυλλὰ ὅμοια ἔχει κρηπτοῖν ὅμοια, ἑπεχρίσμενα ἑπ' ἀκρῶς,
τὰ δὲ καυλίᾳ ἰφ' αὐτῷ ἐπὶ πυκνῇ μέλανα, ἰσχυρῶς λεπτὰ, ἀσθημαίως,
ἑλθόντα. τὸ ὃ ἔτερον μέλαν ἔχει φυλλὰ ὅμοια πτέρωδι. *Adiantum
aliis polytrichon, est in eo genere candidum, cui pusilla
folia coriandri familia, in extremo incisuris divisa: cau-
liculi è quibus exeunt nigri sunt, prætenues, dodrantales,
& nitentes; alterum vero est nigrum folio filicis.* Hanc
lectionem probare nequeo; quod neque apud Oribasium
exscripserunt, vel rudimenta quidem hujus appareant.
Deinde si lectionem hanc admitterem ἀντὶ λευκῇ, μέλαν; &
ἀντὶ μέλαν; λευκὸν substituerem, legeremque καὶ τὸ μῆρ'
ἔτερον αὐτῷ γένει μέλαν; φυλλὰ ὅμοια — τὸ ὃ ἔτερον λευκὴν ἔχει
φυλλὰ ὅμοια πτερῶν. Duo adianti genera describit Theo-
phrastus, album & nigrum; nigrum illud est quod offi-
cinæ adiantum vel capillum veneris verum vocant. Hoc
enim cauliculus habet palmum longos, læves, sub nigro
punico colore splendentes, folia exigua incisuris divisa,
ambituque crenata, coriandri aliquatenus æmulantia,
nullo ordine digesta, radicem è tenuibus plurimis capi-
lamentis constantem; alterum vero album ruta muraria
est Officinæ salviæ vitæ & capillū veneris vocant. Nec
πτηνῶν legendū, pro πτέρωδι existimo; quod ruta muraria
cauliculus edit complures teretes ac tenues, pallidosve,
ac circa hos foliola exigua indigesta ambitu crenata
grævolentis rutæ similia; anteriore parte lævia, viren-

Ruta muraria.

tiaque, aversa obsoleti coloris, punctulis obsita. Hæc inquam ratio non satis valida, quæ anti πέρειδι πηγαίω legendum contendam, sed quod Theophrasti Scholiastes ad hunc Eidyl. 12. versum scribat

Κυάνεον τε χελιδόνιον, χλωρόν τε ἀδίαυον.

Et caeruleum chelidonium, virideque adiantum.

Ἀδίαυον — ἴσα δὲ ὁμοίον πηγαίω, τὰ φύλλα ἔχον μικρὰ τε καὶ μέλαινα καυλὸν δὲ ἔχει, ἢ δὲ ἀνθῶν, ἢ δὲ καρπῶν, ῥίζαν δὲ μόνον ἀγρῶν καὶ λαπτῶν. καλέεται, ὅτι ἔτι πρὶν τὸ μὴ δύνασθαι ὑδατὶ. ἴσως ἔτι ἐπὶ χηλιδόνι ὑδατὶ ἐπὶ τῶν φύλλων, ἢ μὲν, ἢ καὶ ἐλιδόνιον. διὸ καὶ τὸ βεβαίον. Ruta similis est, sed folia sunt minora & nigra, nec caulem, nec florem, nec fructum fert; radicem autem habet, eamque tenuem & inutilem: sic vocatur quod aqua non immergatur, id est, ab aqua non madescat. Nam si aqua foliis superfundatur, non manet in iisdem, sed defluit: mergi enim significat, madescere. Has omnes notas ruta muraria habet. Nigra dixit folia, respectu rutæ quæ candidiora. Et sanè viridia cum quadam nigredine huius foliola, nigriora tamen adiantu nigri jam descripti. Candidi cognomen accepit, quod cauliculi non sint ni-

gri, sed ex albo virentes. Et fortassis scripsit Neophytus, φύλλα ὁμοία πηγαίω, non πέρειδι. Sed hoc affirmare nequeo. Falluntur qui hanc plantam pro saxifrago, vel saxifrago depingunt; Quippe auctor Aucuarii hanc plantam θύμω similem scribit, Egineta pulegio; qualia folia non habet ruta hæc muraria. De saxifrago supra egimus. Nec minori versantur in errore qui paronychiam hanc volunt. Siquidem φαρμάκω, teste Dioscoride lib. iv. cap. l. v. est θαμνίσκιον ὅμοιον πίπλῳ, τὸ δὲ μήκει ἑλαττον, τοῖς δὲ φύλλοις μείζον. Fruticulus peplo similis, at brevior, foliis tamen majoribus. Pepli folia lata, in rotunditate oblonga sunt, ambitu nequaquam crenata. Videat lector lib. 4. Trichomanis descriptionem quam tradit Dioscorides lib. iv. cap. cxxxvi. Τριχόμενες, οἱ δὲ καὶ τὸ ἀδίαυον καλεῖται, φύλλα καὶ τὰς αὐτὰς ἔχουσιν, ὁμοίον πέρειδι, μικρὰ, λίαν (Oribas. μικρὰ λίαν) σπυρῶν δὲ ἐκ τῶν μέρων, τὰ φύλλα ἔχον λατὰ, φαρμάκω, ἰσότητι ἀλλήλοις, ἐπὶ ραβδίων λαπτῶν, καὶ σπυρῶν, καὶ σφυγῶν, ὑπομειλάνων. Trichomanes, quod & nonnulli adiantum appellant, locis iisdem nascitur, filici simile, at longe exilius, (parvum, læve Oribas.) foliis tenuibus, ordine utrimque dispositis, lenticule similibus, adversis inter se, in virgulis iisdem tenuibus splendentibus, nigricantibus, isque acerbis. Iisdem, inquit, locis nasci quibus adiantum. Theophrastus adiantum nasci scribit in aquosis; trichomanes loca amare umbrosa inquit. Dioscorides adiantum locis umbrosis, nec non humidis provenire scribit: quod facile fieri potest. Reliqua cum Theophrasto satis conveniunt. Plinij loco citato adiantu & trichomanis historiam confundere diximus, lib. xxv. cap. ultim. De trichomane iterum agit, ac de eo hæc refert. Trichomanes adianto similis est (illud falsum est, Dioscorides iisdem provenire scribit locis, sed filicis simile inquit.) exilius modo, nigriusque (folia subnigricantia, dixit idem) foliis lenticula, densis, amaris, (acerbis idem) adversis inter se. De trichomane scribit Theophrastus, ῥίζα δὲ ἐκ χλωρῆς. Quod Doctiss. Gaza interpretatus est, radicem habet minimam. Quasi Theophrasto radicis nomen non mereretur, quod usque adeo exilem habeat. Malui supervacaneam vertere, id est, nullius usus. Nam lib. ix. idem de antyrrhino scribit. Radix ramen antyrrhini conspicua satis, sed nullius usus. Trichomanes porro cauliculos promit tenues, teretes, complures, nigricante colore nitentes; circa quos ordine digesta perquam exigua, tenuia utrimque foliola, aliquantum crenata, haud multo quam ipsæ sunt lentis minora, ab adversa parte punctulis exiguis exasperata, radices ut adiantu, tenuissima nigra capillamenta. Τριχόμενες dicitur quod rara cute fluentem capillum sistat ac subnasci faciat.

De anthemio supra cap. vii. satis fult egimus, atque ejus historiam enarravimus. Iud tantum addendum, nos legere ἀνθὶ ἀπαρῶν, ἀνθῶν. Etenim Plinius lib. xxi. cap. xvi. Mira & anthemidis natura, quod à summo flore incipit, cum ceteræ omnes quæ particulatim florent, ab ima sui parte incipiant. Non floret particulatim, ut scylla, vel alphodelus: sed diversis in caulibus flores ostendit plures, quorum qui in summo sunt caule primum florent iis qui in minoribus sunt nondum apertis, postea aperiuntur, ac diu cum prioribus vigent.

Κ Ε Φ. Ι Δ.

C A P. XIV.

De lappa, solari, carduo, hirundinaria, sempervivo, loto, melsfrugo, vessicaria. Quodque ejus tria sint genera.

† ἢ

† ῥίνων.
* ὅσα δὲ ἀνθῶν
ἢ βλαστάνει,
ἀκροῦνται
τῶν ἀρχαίων
Theod. ἀλ-
λας. Ald.
Bas. ὅσα δὲ
ταῖς ἀνθήσιν
βλαστάνουσιν
ἀκροῦνται
τῶν ἀρχαίων.

† Διον δὲ καὶ τὸ πρὶν τὸ ἀπαρῶν, † ἢ καὶ τῶν ἱματίων ἀνέχεσθαι διὰ τὴν τετραχύτητα. καὶ ἐστὶ δύσασφάρετον. ἐν τῷ τῷ γὰρ ἐγγίνεσθαι τῷ τετραχῇ τὸ ἀνθῶν. ὅσα δὲ ἀνθῶν, ἢ δὲ ἀκροῦνται, ἀλλ' ἐν ἐαυτῇ περὶ ὁ μόνον καὶ ἀπερμολογῶν. ὡς περὶ παρόμοιον εἶναι τὸ συμβαῖνον, ὡς περὶ τῶν γαλέων, καὶ † κελύων. ἐκείνα περὶ γὰρ ἐν ἐαυτῇ ὡς τὸ κήσαντα ζωογονεῖ. Ἐν αὐτῇ τὸ ἀνθῶν ἐν ἐαυτῇ κατέχεσθαι καὶ πρὶν τὸ καρπογεῖν. * ὅσα δὲ ἀνθῶν ἢ βλαστάνει, ἀκροῦνται τοῖς ἀρχαίοις, οἷον τὸ ἡλιοτρόπιον καλέμενον, ἢ ὁ σκόλυμος, (ἀμα γὰρ ταῖς τροπαῖς καὶ ἔρως) ἐπὶ δὲ τὸ χελιδόνιον

† Notabile & in lappa, quæ suæ asperitatis causa vestibus adhærescit, ut difficile auferri possit. † Nascitur enim flos in eo ipso hirsuto & aspero non exiens, neque evidens, sed intus maturescens, & semen patiens. Ut illis simile sit, quod in galeis ac viperis evenit. Illa enim ubi intra se ova pererunt, mox animalia gignunt: & hæc florem in se continens concoquensque, fructum deinde parit. Quæ autem ita vel florent, vel germinant, semē parit. * ut aliqua sequi videantur, velut solaris vocata & carduus (nam ea quoque cum solstitium agitur, floret) item hirundinaria, quæ adventu hirundinis suum excitat florem, hæc partim naturalem, partim fortui- * Astræ con-

† Propri-
† hoc est
aparine.
† Flos en
in eo quo
nascitur, n
exiens, ne
evidens, s
intus macu
rescens, &
semē parit
ut ille simi
sit quod mu
stelle &
squatinis
evenit.
fortui- * Astræ con-

in medio quodammodo concavum istar umbilici. Herba ipsa vestibus adhærescit. Ea verò pastores coli vice utuntur ad eximendos è lacte pilos. Eadem Plinius lib. xxv. i. cap. v. Aperinem aliqui omphacocarpum, (lego ex Dioscoride & antiquo codice omphalocarpum) alii phylanthropum vocant, ramosam, hirsutam, (tegoris pessime hirsutam interpretatus est) quinis senisve in orbem circa ramos foliis per intervalla; (Hæc de foliorum numero de suo addidit Plinius, ut tetragynus, quod Dioscorides de caulibus, hic de foliis transtulerit) semen rotundum, durum, concavum, subdulce. Nascitur in frumentario agro, aut hortis, pratibusque, asperitate etiam vestium tenaci. Aperinem recentiores his verbis describunt: tenuibus & quadrangularibus ramulis, foliisque angustis, orbiculatim radiatis, rubia similis est; interim minor; flores perpusilli, candidi in summis emicant virgulis; semina parva rotunda, medio

Aporine.

aliquantulum concava, umbilici effigie, gemina ut plurimum simul; radices fibrosæ & tenues. Aspera tota herba, prætereuntium vestibus, ac laciniis scabritie sua adhæret. Linguae inducta sanguinem elicit. Itali speronellam vocant; quod folia circa caulem, ad calcarium, stimuli modum, asterisci instar proferat. Belgæ hilecf-kruppi vocant, quod vestibus adhæreat. Fallitur Helichius cum scribit, ἀπειρία φυτίλειν πένις ἐν βάλανι. De orobanche & aperine eodem capite, tanquam diversis Theophrastus agit lib. v. cap. xxxi. de causis. Lappaginisi ve apparinæ speciem, molluginem esse recentiores dicunt. Nomen à lævitate & mollitie foliorum accepit, aparinen caulibus foliisque refert; nequaquam tamen aspera, sed lævis & mollis: flores albicant, semen rotundum, radices tenues & nullius momenti; repit per terram, nisi fruticibus vicinis fulciatur. Huic similis alia montana, cujus assurgentes coliculi nullis egent adminiculis, priori similis, nisi folio esset læviori. Molluginem hanc quidam gallion vocant album, & galion albo flore; verum enim gallium non est. Γάλιον seu γάλιον dicitur δὲ τὸ γάλα πηγεῖν ἀντὶ πτύας φύτι, quod coaguli vice lac cogat ac coagulet. Dioscorides lib. iv. cap. xcvi. γάλιον, οἷον ἢ γαλίου, ἀνέμασται δὲ τὸ γάλα πηγεῖν ἀντὶ πτύας αὐτοῦ. τὸ δὲ γάλιον καὶ τὸ φύλλον ἔχει ἐμφερέστερον ἀπὸ πτύας καὶ ὁρβαν, καὶ τὸ ἀκροῦ ἀνθὸς μέλιτον, λεπτὸν, πυκνόν, πολλὸν ἴσοςμον. Gallium, aliis galerium sive galatium, nomen ex eo traxit, quod coaguli vice lac cogat, ac coagulet; ramulum foliumque habet aparinæ simillimum, rectum: florem in cacumine luteum, tenuem, densum, copiosum, odo-

Gallium.

ratum. Hujus genus quoddam reperitur floribus albis, ac nivei propemodum candoris; sed flore luteo odoratius est. Reperitur apricis in collibus, juxta margines agrorum, solo lætiore. Alterum in palustribus, sed minus hoc odoratum. Utrumque apud Batavos frequens. Non desunt qui aparinem lævem palustrem vocant. Sed aparinæ nomen, quod vestibus non adhæreat, huic non debetur: uti nec caucalidos generibus, de quibus supra egimus; idque quod vestibus non adhærescant; tum etiam quod revera humicaulia dici nequeant. Et hæc de priori lappa, sive aparine; quæ nomen illud apud Belgas non obtinet. Apud hos enim bardana, sive ἀρκεία & ξανθία, lappæ nomen habent; Diversæ plantæ admodum, ἀρκεία, quam & ἀρκύουρον; & ἀρκεία, quam ἀρκευίδιον vocant. Altera enim foliis est verbasco similis, de qua agit Dioscorides lib. iv. cap. cv. Plinius lib. xxv. i. cap. v. Altera foliis cucurbitæ, de qua Dioscorides lib. iv. cap. cv. Plinius lib. xxv. cap. ix. De hac nobis sermo, quam officinæ bardanam & lappam vocant majorem, Dioscorides ἀρκεία, Plinius arcion, Galenus lib. vi. simpl. ἀρκύουρον, ut à priori distinguat, vocavit. Ἀρκεία, sive ἰππὺς ἀρκεία nomen accepit à similitudine, quam cum villosis hirtisque urforum capitibus conglomeratæ, echinæque lappæ habent. Eadem hæc ἀρκευίδιον & ἀρκευίδιον dicitur: Plinio personata, & persolata, si non sit in codice mendum. Personata, quasi larva; quod hac veteres uterentur in Theatris, aliisve locis, ad regendam faciem, ne à quopiam cognoscerentur, quum aliquid præter decorem agere in animo haberent. Tribus hujus plantæ foliis utebantur, quorum primò frontem, duobus aliis ambas malas tegebant, relictis inter eorum spatia videndi, spirandi, loquendi meatibus liberis. Sed hac arte æstivis autumnalibusque mensibus uti concessum. Hibernis enim foliis caret; nisi æstate siccata sint, ac sic in usum hybernium recondita. His ferè verbis arcion describit Dioscorides: Ἀρκείον, οἷον ἢ ἀρκευίδιον, οἷον δὲ ἀρκευίδιον καλεῖται, φύλλον ἔχει ὁμοίαν τοῖς τῆς καλοχρήνης, μετέωρον ἰδί τοις καλοχρήνης, καὶ μελάνθη, καὶ δασύ. (Quæ sequuntur, usque καὶ ἀκροῦ, nec vetus codex, nec Aldinus, nisi inter notha, nec Oribasius habent: attamen quia experientia docet, & nulli non cognitum, arceion sive lappam majorem caulem ferre, ea legitima existimamus; maxime cum de lappa notum sit, altero quo natum sit anno caulem emittere. Quod cum ignoraret Dioscorides, scripsit alibi caule carere. Uti etiam de cynoglossa memo-

memoriae prodidit) καυλὸν καὶ λειψὸν, ἵνα τε δὲ καὶ ἀκαυλὸν ἢ
 ποσὶς μὲν ἀλλὰ καὶ λειψὸν ἔσθω, ἔσθω δὲ καὶ μείλανα. Arcion, quod
 alii profopida, aut profopion vocant, folia habet cucurbitae,
 majora tamen, duriora, nigrioraque & hirsuta: caulem
 albicantem. Quamquam & interdum haec herba vidua caule
 reperitur, radix grandis, & intus quidem alba, foris
 verò nigra. Eisdem ferè notis arctium alterum descripsit
 Galenus. Unde colligi potest, arceion Dioscoridis & ar-
 ction alterum Galeni, eandem plantam esse. πὶ δὲ ἐπεὶ
 ἀρκιον, ὃ δὲ καὶ ἀρκεῖον καλεῖται, ἔσθω καὶ τοῖς τοῖς καλο-
 κούσῃ ἐστὶν ὁμοίωται, πῶς οὖν μετὰ καὶ σελήνης περὶ, ἀλ-
 φορητικὸν ἰσχυρὸν καὶ ἐμμεντικόν. ἔχει δὲ καὶ σπινθὶ μετὰ, id
 est, Alterum verò arction quod profopida vocant, cuiusque
 folia cucurbitae simillima sunt, nisi quatenus tum majora,
 tum duriora, digerit simul & desiccant, sed & adstringit
 nonnihil. Botanicis quibusdam Plinium duo bardanae
 five arcii genera novisse videtur, quod scribat lib. xxv.
 cap. ix. Quidam arcion personatam vocant, cuius folio
 nullum est latius, grandes lappas ferentem. Idem eodem
 libro & capite. Persolata quam nemo ignorat, Graeci verò
 arction vocant, folia habet majora, etiam cucurbitae, &
 hirsutiora, nigrioraque & crassiora; radicem albam &
 grandem. Recentiores duo arcii genera observarunt,
 echinatorum tantum capitum facie differentia; siqui-
 dem in altero majora, duriora, & rigidioribus asperio-
 ribusque aculeis spectantur vestibus sese pertinaciter
 innectentibus ac inhaerentibus; in altero minora, mollio-
 ra, & mitioribus aculeis, alba quadam lanugine circum-
 quaque obductis extant. Ego, salvo meliori iudicio,
 Plinium unum tantum lappae five arcii genus novisse
 putò, ac quidem priori loco agere de arcio, quod jam
 caulem floremque fert; altero de arcio quod caule ca-
 ret, ac, ut ita dicam, novitium est. Nam si hanc diversita-
 tem novisset Plinius, persolatam (si modo non persona-
 tam legendum. Quae vox servari potest, si dicamus sic
 vocasse, quod faciem à folis ardore, injuriisque arceant
 hujus folia;) dixisset capitulo esse minore mitioreque.
 Ita ut Plinius de uno eodemque agat arcio. Hac tamen
 distinctione, quod priori loco de arcio agat, quae caulem
 ferat, secundo quae caule caret, ac recens nata est. Folia
 enim initio promit hirsuta & amplissima, longè quàm cu-
 curbitae majora, ac latiora, crassioraque ac nigriora quae
 superiore parte, saturatius virent, inferiore nonnihil inal-
 bicant. Porro bardanae hac genera folio etiam differunt.
 Nam quod capitula fert majora, majoribus exit foliis;
 quod minora, paulo minoribus. Et hoc etiam facile
 observasset Plinius. Minus arceion five lappa non est ar-
 ction Dioscoridis, quod semen cneco, quam cumino si-
 milius habeat, nec caulem habeat mollem. Lappa offi-
 cinarum minor Graecis ξανθὸν dicitur, quod ξανθὸς πύ-
 λος, rufos faciat pilos. Alibi ξανθὸν Graecis rufum, vel ex
 flavedine rubrum significare, facile probatur. Suidas,
 ξανθὸν ὃ ὁ πύλος ξανθὸς ὃ ὁ πύλος. Helychus, ξανθὸν πύλον
 καλὸν, ἐν εὐραστῷ. Pollux de sanie conchylii, καὶ τὸ μὲν
 ξανθὸν ἐστὶν, τὸ δὲ κυανωδέες γίνονται, aliud rufescit, aliud ca-
 eruleum fit. Sic Graeci ξανθὸν πύλον, & ξανθὸν πορφύρεον appel-
 lant. Dioscorides lib. i. De croco "ἔστι δὲ οὗτος τὸ ξανθὸν
 ξανθὸς. Qua de causa ξανθὸν ἐξ vocatur. Etiam nardum
 eodem libro ξανθὸν κατὰ χρόαν inquit. Nicrandri Scho-
 liaestes in Theriaces τὸ ὕσσανον φυτὸν ἐστὶ ξανθὸν τὸ ξανθὸν καπ-
 νον. Apud Homerum ξανθὸς μενέλαος. Idem equum Achillis
 ξανθὸν fuisse scribit Iliad. *

Σταθὲς ἀνὰ πύλον πυρὸς ξανθὸν ἀπεκείρετο καίτην. Stans seorsum
 à pyra rufum abscondit comam, vel, è flavedine rubescen-
 tem. Apud Dioscoridem de cypro lib. i. cap. cxxiv. Je-
 gitur ξανθὸν ὃ πύλος, id est, rufum reddit capillum.
 Hæc dico, ut probarem ξανθὸν non semper flavum signi-
 ficare, nec ξανθὸν hanc plantam dici, quod flavos, sed
 rufos tingit capillos, uti Dioscorides lib. iv. capit.
 cxxvi. i. scribit. Quo loco his verbis ξανθὸν describit.
 ξανθὸν, ὃ δὲ φάσκειον, ὃ δὲ ἀνθήσειον, ὃ δὲ χασκάνον, ὃ δὲ
 χαρμυδελήρον, ὃ δὲ ἐλκωτὴν ἀπαλὴν καλεῖται, φύεται ἐν εὐρείοις
 τόποις καὶ λίμναις ἀνεξήρημέναις. καυλὸν ἔχει πηχυαῖον λιπαρὸν,
 γυνιδὴν (vetus γυνιδή, ἢ γυνυειδή) ἐπ' αὐτοῦ μαχαλὰς
 πηλείωνας, ἀτρεφέας δὲ τὰ φύλλα ἐμφερῆ ἔχει, ἐντομαὶς ἐχούσας
 κερατοειδῆ δὲ τὴν ὁσμὴν πηχυαῖον καὶ πηχυαῖον ὡς ἐ-
 λκωτὴν μετὰ τὴν ἀνθηθῆν (vetus ἀνθηθῆ) ὡς πηχυαῖον σφαι-
 ροῦς, ἀνπλασμαμένον τὰν ἰματίων μετὰ τὴν ψάσιν. Δύναται
 δὲ ὁ καρπὸς περὶ τρεῖς ἡμέρας ἔχειν καὶ καὶ πέντε καὶ ὀκτώ-
 τεθεις ἐν καρπῷ αἰγυρίων, ξανθὸς πύλος ποιεῖν, ἔαν τις ἐπὶ τῆς
 γῆς λαβὼν πηχυαῖον πηχυαῖον ἐξ αὐτοῦ, δίδει τὸ ὕδωρ χαλκῶδες
 καὶ ἐκκαίει τὴν καυλὸν καὶ τὴν πηχυαῖον. Τὸ δὲ καὶ μὲν οἶνον
 καὶ ψάσιν αὐτὸ δόσινενται. Xanthion, alii phasganon, alii

anthithesion, alii obafcanon, alii cheradolettron; quasi stru-
 marum perniciem (Unde quibusdam, quod adversus tu-
 mores strumalve valeat strumaria dicitur) aliqui & apa-
 rinem vocant. (Apud Aetium φιλώρητον legitur, quod
 nomen aparinem habere, supra diximus.) Nascitur læto
 & pingui solo, itemque in paludibus ex siccatis, caule cu-
 bitali, pingui, anguloso, & prodeuntibus ex eo alis complu-
 ribus. Folia verò habet atriplicis, incisuras habentia, nar-
 sturcium odore imitantia: fructum teretem, grandis olive
 instar, & platani pilularum instar spinosum. Qui quidem
 contactu vestibus adhaerescit; Is collectus, antequam perfe-
 ctè siccescat, deinde rufus & ficili vase reconditus, rufos
 facit capillos: siquidem, cum usus exigit, ejus seclarii semis-
 sem aqua tepida diluas, moxque eo caput nitro ante perfri-
 ctum illinas. Sunt qui in vino tuncant, atque asservant.

Xanthion personata minor.

Xanthion recentiores vocant, cuius figuram addidimus.
 caulem gerit angulosum ac pinguem, punctis exiguis
 nigris notatum. Folia quæ ei subalbida sunt, atriplicis
 effigiem referunt, per ambitum incisuras habentia,
 narsturtium odore imitantia. Prodeunt etiam è caule
 ramuli, quibus racematim fructus olive figuræ depen-
 det, veluti platani pilula asper, aut glycyrrhizæ fructus,
 & contactu vestibus adhærescens. Apud nos annua
 planta; verum ex deciduo semine verno tempore nova
 nascitur planta, cuius duo prima folia oblonga sunt, ad
 instar olive, sed purpureis maculis notata. Restat agri-
 monia, quam etiam lappæ nomen obtinere, supra dixi,
 ac quidem ab antiquo Oribasii interprete, lappa inversa
 dicitur, quod semina, lapparum instar, aut aspera, ve-
 stibus adhæreant, ac deorsum pendeant. Officinæ agri-
 moniam vocant. Graecis εὐπατόριον, à rege Metridate,
 cognomento Eupatore, qui illud primus invenit, no-
 minatum esse volunt. Plinius lib. xxv. cap. vi. Eupato-
 rium regiam quoque auctoritatem habet. Dicitur & ἡπα-
 τίοιον quod hepatis potissimum medeatur. Dioscorides
 lib. iv. cap. xli. εὐπατόριον (Galenus εὐπατόριον) πᾶσι
 φερεται ἀνδρῶν ῥα βδοῦν ἀναφέρεται μίαν, λιπὴν, ξυλῶδη, ὀξὴν,
 μέλαναν, ἐνδασυν, πηχυαῖαν ἢ καὶ μέλαινα. Φυλὰ δὲ ἐν ἀλ-
 σήματι τῶν ἐσχισμένων καὶ λειψῶν ἐστὶ ἐμείζον, ἢ καὶ πηλείων, τὸς
 τῆς πενταφύλλου ἢ καὶ ἀβείας μέλλον ἰσχυρὸς, καὶ αὐτὰ δὲ καπ-
 νῶνα, πεινοειδῆς. (Saracenus πεινοειδῆς mavult; quam
 lectionem Doctissimi viri probant; quamquam &
 πεινοειδῆς adverbium, illic modo significat, cuius
 itidem folia siccatis incisuris divisa sunt. Horum le-
 ctionem sequor; quod apud Oribasium eadem re-
 peria-

vaverit? Dioscoridem enim non loqui de pappo, vel lanuginoso semine, certum est, quod subhirsutum inquiat, & exsiccatum vestibus adhæreat; lanugo autem recens vestibus magis adhæret, quam siccata; siquidem ficcari lanugo queat nunquam. Contra verò eupatorii semen siccatum adhæret, non recales. Deinde, lanugo cannabinæ, non autem ejus semen vestibus adhæret, quemadmodum deberet, si pro eupatorio sit habenda. Sed esto, adhæreat; neque tum satis est; quia Dioscorides lanuginosum eupatorii semen non dixit, sed *καταδυσσύν, subhirsutum*. Quidquid fit, illud extra controversiam est, cannabinam semen in alarum tantum fastigijs; eupatorium verò à medio caule ad summum gerere. Sunt nonnullæ officinæ, quæ non cannabinam, de qua nobis hætenus sermo, sed aquaticum heparatorium pro eupatorio veterum agnoscunt, ac pro eo utuntur. Sed nec hoc veterum eupatorium est; quia in fastigijs cauliculorum flosculi eminent, exiguis aliquot foliolis, veluti alabastris cincti, colore lutei, sed nigro permixto, chrysanthemum medio disco similes, quorum confecta stamina plana & oblonga post se relinquunt semina, parte superiore aspera, & prætereuntium vestibus, ubi adhæserint, inarescentia. Restat inquiremus, an agrimonia sit veterum eupatorium. Agrimonia nomen accepit ab argēmones voce, detorta in agrimoniam. Dioscorides ad finē caritis de eupatorio, *ἡνίκαι τὴν τὴν ἀργεμόνην* (depravatè legitur *ἀργεμόνην*, *ἀργεμόνων* legendum esse ex capite ccviii. libri secundi probatur. Videat lector quæ supra de argemone dicta sunt) *ἐκείνην τὴν ἀργεμόνην ὅτι ἐστὶν αἰς ὑποδιόξιν*. Ad hodiernum usque diem, usus ita invaluit, ut etiam vulgus medicorum eupatorium detorta, ut dixi, argemones in agrimoniam voce, agrimoniam appellet. Quod non parvum est argumentum, esse veterum eupatorium, quamvis id doctissimi quidam Botanici negent. Quoniam, inquiunt, pacto in agrimonia folium observari potest, ut docet historia, cannabi aut pentaphyllo simile? & pariter ut in utraque illa planta, in quinque partes, vel etiam plures diffissum, cum agrimoniæ folium unicum fit, & porrectum simpliciter. Alio præterea utuntur argumento, quod Galenus eupatorium tenuium partium esse scribat, lib. vi. simpl. his verbis. *Ευπατοριον ἢ πῶς λεγόμενον, καὶ πεντάφυλλον, ὁ ἑρπυλλίος ἐν τῇ πρώτῃ, αὐτὸν περιέχοντος ἐπιφανές, ὅθεν, ἐπεὶ καὶ ἡ ποικίλη φερέται σφοδρώσει, μετέχει, καὶ τοῖς ἄλλοις βολεῖται, διὰ δὲ καὶ τὸν ἐνδοχὺν τὸ πάλανον*. Eupatorium herba ipsa tenuium partium, incidendi, extergendique facultatem circa manifestam caliditatem obtinet: quocirca obstructions jecoris expurgat. Inest itidem ei & adstrictio quedam, qua robur visceri addit. Sed respondeo; folia satis convenire, si sano judicio verba Dioscoridis considerentur. Comparatio enim qua utitur Dioscorides, non ad totius folii formam, sed partis pentaphyllo similem referenda est. Etenim si ea omnino pentaphyllo similia facere voluisset, neutiquam dixisset folia dividi in partes quinque, aut plures ex intervallis, sed *αὐτὸς* eupatorium folia pentaphylli habere scripsisset, & non ex intervallis divisa, sed ab uno principio. Ad quod alij non attenderunt nec animadvertenterunt; neq; intellexerunt verba Dioscoridis aut ex ejusdem notis perceperunt. *φύλλα δὲ ἐν διαστήματων ἔχοντα*; non autem, ut in pentaphyllo; *πάντα καὶ ἕνα τὸν μέσον*. Folia ex intervallis divisa, non ut in pentaphyllo quinque in singulis petiolis. Et hæc eos errare ostendunt, qui pentaphylli folijs eupatorii comparasse Dioscoridem scribunt, quod ab uno pediculo, quia exeant folia. Ut autem quæ diximus facilius intelligantur, foliorum agrimoniæ delineationem addam. Hujus itaque folia in quinque maximè partes, aut amplius utrinque dividuntur, (ac non raro pluribus, sex, septem, uti observavit Dioscorides. Intermedias, quas habet, toridè aliàs particulas flocci fecisse videtur; alioquin in decem utrimque partes dividi dixisset) in summo singulare habentia, trium ferè palmorum petiolo, five potius nervo per medium currente conjuncta, ac adnexa, pentaphylli, seu fragariæ figura & magnitudine, aut cannabis primum post duo prima foliola è semine prodeuntis. Si verò in lobos incisum totum folium consideremus, statim ab radice folia producentium longa, trium ferè palmorum, ad instar centaurei magni divisa & fraxini instar pinната, cui folia cannabis comparavit Dioscorides lib. i. ca. clxv. *φύλλα φύραει καθάπερ ἡσία μελίω, folia gerit fraxini*, secundum margines crenata, infuta, & tactu non nihil viscida. Responderi etiam posset, inferiora folia agrimoniæ cannabim æmulari; superiora, quæ in caule

lunt pentaphyllo similia esse, non tantum magnitudine, colore & forma, sed etiam quod quinque ut plurimum ex uno petiolo dependeant. Sed hanc non esse mentem Dioscoridis verba supra exposta ostendunt. Ad alterum respondeo; non omnem agrimoniam odore destitutam esse. Nam quæ in locis ficioribus, reperitur uti in Velavia prope Elburgum, odorem spirat non insuavem, saporemque subamarum & subacrem, cum manifesta adstrictione ostendit. Refert Doctissimus & nobilissimus Fabius Columna alteram inodoram, alteram odoratam, & aromaticam esse agrimoniam. Mirum quidem, inquit, *naturæ institutum, in eadem orā tam brevi intercapedine, vulgarem prope oppidum Campoclarensum in montis radice septentrionali, invenies; in silva quidem & colle quodam juxta flumen Austrum respicientibus adeo odoratam & aromaticam, ut ab illa diversam quisque, nisi florē & fructū eadem esset, judicaret. Nec longe absunt loca nisi, ter mille passus. Sed & magis in Zagorolæ oppido juxta Præneston, Romano agro, in eodem colle, semita & agro Masnello dicto utrumque invenimus. Verum, si recte expendatur, effigies plantæ minor parum est, & rotundiore lobo, sed vis differente, colore vero pallidiorē, tactu viscoso, & odoris fragrantia nobilior, & sapore aromatico jucundissimo adstringente, radice ex nigro rubente, fibrosa; reliquis vero eadem dicis. Quæ à nobis in Velavia reperta est, eadem planè cum vulgari erat nisi quod minor esset, sed hoc solo sterili dabam. Saporem etiam habebat subamarum, & subacrem cum manifesta adstrictione. Sed nec vulgata agrimoniam bene siccata odore caret grato. quilibet experimentum capiat. Et hæcenus de Græcorum eupatorio. De Arabum nonnihil adjiciendum. Id nobis describit Avicennas his verbis. *Eupatorium est ex herbis aromaticis (spinosis; vel pilosis alii; vocem postremam probamus) & folia habet sicut folia cannabis, aut quinque folii, & flos ejus sicut nenuphar. Doctissimi Botanici Græcorum eupatorium agrimoniam, Avicennæ cannabinam, Mesues, de qua mox, ageratum esse statuunt. Nos verd eupatorium, tam Græcorum, quam Avicennæ, agrimonium esse dicimus. Etenim eadem Dioscoridis & Avicennæ est descriptio; nisi quod Avicennas florē descripserit, cujus delineationem non tradidit Dioscorides; contra seminis omiserit, quam dedit Dioscorides. Certe cannabinæ flos, cum nymphææ flore nullam habeat similitudinem, nec quod ad colorem nec quod ad formam. Eupatorium ergo Avicennæ esse nequit. Notum enim, nymphæam album, vel luteum habere florē, eumque hæc capillarem, nec papposum, qualis cannabinæ, cujus color purpureus est. Quæ similitudo foliorum cannabinæ, cum pentaphyllo? Ubi aroma? Ubi stipticitas, sive vis adstringens cannabinæ? Amara admodum est planta, in qua nulla vis adstringens percipitur; ac si quam habet, exigua admodum sit oportet. Gustu saltem percipere non potui. Agrimoniam eupatorium Avicennæ esse dixi. Sed obijciunt; agrimoniam florē nymphææ non satis similem, sed triplo majorem esse; quasi similitudo in magnitudine sita sit, de qua ne verbum quidem Avicennas. Colore inquam & forma similis est nymphææ & agrimoniam flos, uterque luteus, uterque quinque partitus. Restat Mesues eupatorium examinemus. Hoc à Græcorum, uti etiam Avicennæ diversum esse, cum Botanicis doctissimis asserimus. Eupatorium, inquit, lib. de simpl. cap. xv. *est herba longitudinis cubiti, amaritudinis eximie, ejus folia sunt sicut folia centaurii minoris, viridia; sed sunt aspera & incisa. Caule tenui constat, & quando exsiccat citrinescit, sive flavescit, & elevantur super eum flores qui sunt subcitrini, longitudinis paucæ; (id est, oblongi) & sunt qui dixerunt quod eupatorium est herba culicum, in qua viscositas est adherens. Alii interpretes habent; Floribus subulatis, oblongis, quibusdam herba culicum dicta, ob lentorem ei adherentem. Verba illa notanda, & sunt qui dixerunt quod eupatorium est herba culicum. Reprehendere, ac tacite notare videtur illos, qui eupatorium conyzam scripserunt. Quo in numero est Abam ad ben Abdessamad, cujus verba à Doctiss. & excellentissimo Fabio Columna lib. de stirp. minus cognitis in medium proferuntur. Nullum conyzæ genus eupatorium Mesues esse, his probatur argumentis; quod nullum conyzæ genus insigniter est amarum. Amaritudinem quandam habere, fateamur; sed non qualem Mesues requirit. Præterea nullum conyzæ genus folium habet viride, sed ex virore pallens.***

F f f f

Neg

Ageratum floribus candidis.

Ageratum minus Lob.

Doctissimus Gaza legit, ὅτι ἡ ἀνθεὶς ἢ βλαστάνει ὡς ἀκρο-
γόνυς τοῖς ἀλκοῖς. Hanc si sequamur lectionem, quæ-
runt Doctissimi quæ sequantur. Dicam, astra & avium,

puta hirundinum, adventum. Antiqua lectio hec est. ὅτι
ὁ πρὸς ἀνθρώπους βλαστάνουσιν ἀκρογόνυς τοῖς ἀλκοῖς; pro
qua voce alii, ἄλλοις. Hanc si quis sequi mavult, legat
τοῖς ἀστροῖς. Agera intellige omnes planetas, præcipuè so-
lem, & lunam, etiam stellis coactum signum, uti ca-
nicula; ad cuius ortum supra ocimum pallefcere dixit.
Solem & stellarum congeriem maximè intelligendam
hoc loco exemplum heliotropii & chelidonæ docebit.
Heliotropium cur dicatur, veteres non conveniunt,
nomen à sole accepisse fatentur, sed quo modo à sole,
hoc opus, hic labor. Ex Theophrasto ἡλιοτρόπιον dici
colligitur, quod circa solstitium, vel ipso solstitii die flo-
reat, id est, anni die longissimo cum sol longissimè
ab æquinoctiali linea digressus ad ipsam rursus conver-
sionem facit. Hoc enim τροπή significat, Dioscorides
ἡλιοτρόπιον vocari ait, quod folia unà cum inclinatione
solis circumagantur. Varro lib. I. cap. xlv. quod so-
lem semper aspiciant folia. Nec minus, inquit, admi-
randum, quod sit in floribus quos vocant heliotropia,
ab eo quod solis ortum mane spectent, & ejus iter ita
sequuntur ad occasum, ut ad eum semper spectent.
Et hæc etiam Plinii est sententia lib. II. cap. xli. Mi-
retur hoc, qui non observet quotidiano experimento, her-
bam unam quæ vocatur heliotropium, abeuntem solem
intueri semper, omnibusque horis cum eo verti, vel nu-
bilo obumbrante. Ea de causa Auſtuarii auctor ἡλιόπυον
vocari scribit. Idem repetit lib. xviii. cap. xxvii. &
lib. xxii. cap. xxi. quem locum mox examinabo.
Nicandri opinio in Theriaca cum Dioscoridis con-
venit.

Ἡ ἐκ ἡλίου τροπαῖς ἰσώνυμον ἔρνευ,
Ἡ δ' ὑπερμονίδας παλιντρέπιο κελεύθῳ,
Τεκμαίρει γλαυκίσιν ἰσὺν πετάλοις ἐλαίῃς.

Aut cui summa dedit solis conversio nomen
Herba, revertentis prædicere gnara meatus
Titanis, glaucarum olea de more comarum.

Hos versus an rectè perceperit Scholiastes in dubium
vocari potest. καὶ τὴν σαρπίναν τὴν λεγόμενην ἰσώνυμον τὴν
ἡλιοτρόπιον, λευκὰ φύλλα ἔχουσαν, ἐλαίας ἰονίται φύλλοις
σαρπίναν ἐν ἡσυχίᾳ κελεῖται, ἐπειδὴ ἡ ῥίζα αὐτῆς ἐμφερὴς ἴσιν
τῇ τῇ ζῶν κίνεσιν, ἀντιθέτως ἔσται. Ἰοικε δὲ τῇ τῇ κινηθῆναι
ἐν ἡσυχίᾳ αὐτῆς ἀντιθέτως, λευκὰ φύλλα ἔχουσαν ὡς ἡ ἐλαία,
εἰς ὑψὺ ἀνατείνεται, ὁμοίως ὅντις αἱ γλαυκίσιν τῆς κολλοῦ-
σιν. αὐτὴ φύεται ἐν ὑψοῦ, ὡς ἡ ὀρεινὴ, καὶ κρημονίδας. ἡλιοτρό-
πιον δ' αὖτ' ἐκ τῆς ἡλίου ἀντιθέτως, ὡς περὶ καὶ ἡ ἀντιθέτως ἰσώνυ-
μον ὅτι τὸ ἐν Ἀργυρῷ αὐτῆς φύειν ἀντιθέτως τῇ αὐτῇ ἔχει δύνα-
μιν ὅτι αὐτῆς ἀντιθέτως τῇ ἀντιθέτως αὐτῆς τῇ φύλλῳ. ἐπει-
δὴν δὲ ἡ ἐλαία πάλιν ἀντιθέτως ἰσώνυμον ὅτι τῇ ἡλίου τροπαῖς, τὸ
ἡλιοτρόπιον λίγει ὅτι ἐκ τῆς καλεῖται αὐτῆς τῆς τροπαῖς τοῦ
ἡλίου τρέπεται. ὅτι γὰρ τὸ ἡλιοτρόπιον, καὶ αὐτὸ τῇ φύλλῳ τρέπεται.
τεκμαίρει ἡ γὰρ σημαίνει, φαίνει, δείκνυσι, ἰσώνυμον πετάλοις ἐλαίῃς,
ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ ἡ ἐλαία τὰ γλαυκίσιν τῇ φύλλῳ ἀντιθέτως ἔχει τὴν
ἀντιθέτως τῇ ἐλαίᾳ χεῖμαίνον. Hæc fœdis scatent erroribus,
quos mox ostendam, ubi Dioscoridem exponere ag-
grediar. Heliotropium dictum, inquit scholiastes quod
semper sese ad solem vertat, eumque sequatur, ut ane-
mone. Mox nomen illud accepisse, quod circa solis mu-
tationem vertatur, quod solstitii die folia ejus circum-
agantur. Postremum hoc etymon ex mente est Ni-
candri. Prius ex sententia Varronis, vel alterius aucto-
ris. Et hæc veterum opiniones cur Heliotropium dica-
tur; quarum maximè probabilis Theophrasti. Sæpius
liquidem observavi, florere circa xxii. Iunii diem.
Conversionem illam observare non potui. Contrahi
ad instar securidaces Monspeliensium, astragali bæticæ
folia, floresque, sole declinante non semel observavi,
eadem sole oriente laxari. Recentiores Heliotropium
vocatam scribunt herbam cancri, quod ejus flores in
caudæ cancri similitudinem inflectantur. Hæc opinio
aliis non arridet; quod, ut mox latius, scorpionis cauda
vocetur; scorpionis autem cauda & cancri herba quæ
astacus dicitur, maximè inter se differant. Alii nomen il-
lud traxisse ajunt, quod efficacissimum sit adversus car-
cinomata, (Belgæ de kancure vocant) & ulcera gan-
grænosa. In quibus magno admodum successu eo u-
tuntur Chirurghi. Neutra nominis ratio placet. Nomen
accepit quod floreat, vel folia circumagantur cum
sol cancrum ingreditur, id est, ipso solstitii die,
Ffff 2 & hæc

& hac de causa heliotropium veteres dixerunt. Genera heliotropij Dioscorides duo novit, majus & minus. Sic etiam Plinius lib. 22. cap. 21. *Heliotropij miraculum saepe diximus, cum sole se circumagentis, etiam nubilo die: tantus sideris amor est. Noctu velut desiderio contrahit caeruleum florem.* (atqui vel candidum, vel purpurascens habere scribit. Doctiores de cichorei flore, qui etiam solem semper aspicit, id intelligendum putant. Sed mox recte Plinium scripsisse ostendam.) Genera ejus duo, *triccoccum* & *helioscopium* (parvum & magnum Dioscorides) hoc alius (magnum ab amplitudine foliorum, non à ramulorum longitudine, doctiores dictum putant, nos ab utraque) *quamquam utrumque semipedalem altitudinem non excedat, ab ima radice ramosum.* De majori prius, mox de minori agam. Majus Dioscorides describit lib. IV. cap. CXCI. *ἡλιοτρόπιον τὸ μέγα, ὃ ἐνίοι ἐκ γλίσσαι σκορπίου ἐστὶν δὲ τὸ αὐτὸ τὸ πικρὸν ὀνύχου, ἡλιοτρόπιον δὲ δὲ τὸ συμπαδες ἀπὸ τοῦ πικροῦ τὸ φύλλα τῆς ἡλίου κλίσει. ἔχει δὲ τὰ φύλλα ὡς ἡμεῖς τὸν ὀνύχου, δασύπερα δὲ μελάντερα (vetus λευκότερα) καὶ μελίζωα. κλάνια δὲ τῆς ῥίζης ὅσων γ' ἡ δ'. καὶ οὐκ ἔστιν ἡμεῖς τὸν ὀνύχου ἐπ' αὐτῷ ἀπὸ τοῦ λευκοῦ, ἀπὸ τοῦ σκορπίου, ἐπὶ τῇ μετῇ, καὶ τῷ σκορπίου ἐστὶν ῥίζα δὲ πικρὴ καὶ ἀσθενὴς, φύλλον δὲ τὸ γλίσσαι τῆς πικρίας.* *Heliotropium magnum aliqui a floris figura scorpionum appellare: ceteri Heliotropium, quoniam folia sua cum inclinate sole circumagat. Folia ocimi, habet hirsutiora tamen, nigriora, (vetus codex albidiora) majoraque: ramulos ab ima radice ternos, quaternos, quinosque, compluribusque alis concavos: florem in ipsorum cacuminibus, candidum, purpurascens, qui ad similitudinem caudæ scorpionis incurvatur. Nascitur in asperis. Heliotropium scorpionum vocari ait, quod flos ad instar scorpionis caudæ reflexus sit. Et hoc nomen apud Mulo medicos habet. Apfyrtus ca. VII. καὶ σκορπίου βοτάνη τὴν καὶ ἡλιοτρόπιον καλεῖται, καὶ σκορπίου ἕρβαν, καὶ ἡλιοτρόπιον vocatur. Nicandri Scholiastes sic dictum scribit, quod radix huic, aculeo animalis hujus, id est scorpionis similis sit. Aristatē enim, ac umbilici Veneris similem esse dixit. Nec radix spinea est aut aristata, nec similis scorpionis aculeo, nec cotyledonis ullo modo refert radicem prioris; alterius fortassis refert. Utraque tenuis & fibrosa, sed dura, ac lignosa. Heliotropii, & si aristata, quomodo scorpionis aculeo similis esse potest? Aristæ nulla cum aculeo similitudo. Alius etiam in verbis Scholiastæ qui hunc superat, error. Dicit, vocari ἰχθυόσταν, id est, valentem, quod in Ægypto sit, planta spinosa, & ingentem habeat virtutem. Scilicet quod si eam quisquam attigerit, statim exarescant folia, quam primum autem reliquerit revirescant. Spinosa nemo dixit, nec in Ægypto aliquis nasci scripsit, & quod de virtute ejus refert, nemo memoriam prodidit. Theophrastus lib. IV. cap. III. hist. circa Memphim Ægypti urbem, plantam quandam spinosam foliis filicis nasci tradit, cui hanc facultatem ex aliorum relatu tribuit; sed heliotropium esse memoriam non prodidit. Nec heliotropium videtur, quia illa spinosa, hæc spinis caret. Mox alios non minores Scholiastæ errores ostendam. Folia, inquit, Dioscorides habere, ocimi, sed majora, hirsutiora, nigriora. In optimo codice scribitur candidiora. Contra Oribasius vulgarem lectionem securus est, sic & Apulejus Major, inquit, nascitur in asperis locis, tenui radice, ex qua ramulos quatuor aut quinque, atque ab ipsis plurimas furcas emittit; foliis ocimo similibus, paulo majoribus, atque succulentis, nigrioribus, & asperis. Contra Nicander oleæ comparat, Scholiastes ramulis, inquit, perpetuo virentibus; foliis albis, ad instar oleæ, in altum vergentibus, similibus semper virentis molothuri. Molothuron quid sit, non exponit Scholiastes, Helychius ὀλοχόριον, & ἀσφονδύλιον. Neutrum folia fert oleæ aut ocimi, sed Scholiastæ hac in historia fides adhibenda nulla; plurimos enim commisit errores. Illud falsum, quod scribit ramulis perpetuo virentibus esse. Theophrastus quidem inter perpetua folia recenset; sed illa non sunt perpetuo caule, sæpe etiam nec perpetuo folio; Papaver enim non esse folio perpetuo, constat. Nam ea etiam vocat αἰφύλλα. Præceptor, quæ statim, vel post mensem è semine deciduo nova emittunt folia. Nicander, inquit, oleæ comparavit, quod instar oleæ oblongiuscula sunt, rotundis longiora, ejusque, æstivo solstitio, folia cum olea vertantur. Reliquam historiam heliotropii examinabo, dein meam, de ea sententiam exponam. Dioscorides florem, inquit, habere album purpurascens, si sequamur Saraceni codicem. In aliis enim ὑπόπυρον subsulvum legitur. & sic apud Oribasium scriptum re-*

perio. Lacuna in vetusto suo codice legi refert ὑπόπυρον ἢ ὑπόπυρον. Vulgata placet Saraceno, quia Apulejus de majori scribit Heliotropio, cum flore in summitate tenui, & veluti purpureo atque uncato, in similitudinem caudæ scorpionum. Plinius, ut jam dixi, caeruleum hujus florem dixit, nec forte aberravit. Floret, inquit Theophrastus lib. VII. cap. III. & Plinius particulatim, & ab imo florere incipit. Dioscorides in asperis nasci scribit, Nicandri Scholiastes in asperis, montanis, locisque præruptis. Plinius verò in pingui cultoque solo, & hæc de heliotropio veteres. Recentiores, paucis exceptis, Heliotropium majus vocant, cujus figuram adpingi curavimus. Sed hæc foliis est albidioribus, non nigrioribus ocimi, nec perpetuo folio planta, uti Theophrastus lib. VII. cap. III. Ad postremum dicendum, in Græcia fortè statim, sive primis duobus mensibus novam è semine deciduo nasci plantam. Ad alterum; co-

Heliotropium majus.

dicem illū antiquissimū in quo Marcellus legi testatur, λευκότερα, aliis codicibus, etiam Oribasii, hoc loco præferendum. Alioquin nihil notius, quam vulgare Heliotropium foliis ocimi non esse nigrioribus, sed albidioribus. Vel dicendum, quod non minus arridet, prima fronte, sive parte superiore conspici albidiora, quod pilosa & hirsuta; cum revera, dempta illa canitie & hirsutie subius nigriora sint. Alterutrum eligendum, aut dicendum, non esse heliotropium veterum; quod non sit verisimile, præsertim cum pulchre alioquin cum delineatione Dioscorides conveniat. Vix verisimile videtur utrumque corruptum codicem, Dioscoridis & Oribasii: maximè cum Apulejus etiam nigriora dicat. Non ineptè Plinii heliotropium, quis dicit scorpionidem Dodonæi tertium, sive, ut vulgo vocant, echium scorpionidem. Cauliculos promit angulosos, hinc inde foliis convestitos raris, virentibus, oblongis, & semidigitum ferè latis, exiguis pilis hirsutis, uti etiam ipsi coliculi; Ramulorum ac cauliculorum fastigia, unà cum florum rudimentis instar scorpionis caudæ recurvantur, ad instar vulgaris heliotropii; sensim autem his sese explicanti-

cantibus, particulatim flosculi panduntur, qui primo antequam omnino aperti, purpurascens apparent; mox verò expanso flore carulei; ex quinque foliolis medio luteo, chamedryos sylvestris fere similes, minores tamen ac dilutiores. Radix fibris constat exiguis. Hoc heliotropii genus circumagi quotidie cum sole, ad instar malvæ, non semel observari. Floret ab Aprili mense in multam æstatem. Et hæc causa cur non sit Theophrasti heliotropium; alioquin omni anni tempore ferè apud Batavos reperitur, duobus ad summum mensibus exceptis. In vineis, arvis inter segetes, in locis herbosis, pratis, juxta profluentes aquas exit, & quo humidior & pinguiore loco, eo amplius ac majus gignitur; quo vero aridior, eo minus, tenerius, ac quoque hirsutius reperitur. Minus rectè scorpioidem vocarunt. Etenim scorpioides, teste Dioscoride, nomen accepit quod semen instar caudæ scorpionis ferat. Heliotropion scorpiuros dicitur, quod florem animalis istius caudæ similem habeat. Non desunt qui calendulam heliotropium esse scribant. Falli eos quo ad etymon plantæ hujus hæc docent. Calendulæ enim nomen accepit, quod singulis fere calendis floreat, obest etiam quod non particulatim floreat, tum etiam quod flores habeat diluti croci, aut auri purioris colore, denique quod semen quadantenus scorpionis referat caudiculam, cum florem hanc effigiem habere auctor sit Dioscorides. Doctiss. Botanicus Fabius columna hanc clymenum Dioscoridis existimat. Dico Dioscoridis, quia Theophrasti clymenum, ut lib. ix. ostendam, Dioscoridis Galenique periclymenum est. Quorum historiam confundit lib. xxv. cap. vii. Plinius, clymenum idem dictum scribit, ab inventore Clymeno Rege. Rectius κλίμενος dicitur. per i. δὲ τὴν κλίμενον, quod fructus sive folliculi ad se invicem reclinant, ac quasi incumbant, velut iridis floris folia, postea clymenum per vocarunt, & Regem nomen ei imposuisse finxerunt. Describitur à Dioscoride lib. iv. cap. xiii. κλίμενος καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ κλίμενον ὀνόματι τῆς καύμας. φύλλα δὲ πρὸς τὰ τὴν δόρυ γὰρ αἰσῶν, ἡ δὲ αἰσῶν δὲ ἐπὶ τῇ καύλῃ εἰς ἀλλήλας κούσται, τοῖς ὅμοις ἐπὶ καὶ πολλὰ ποδὶς πλεονάζουσιν. ἀραρον δὲ τὸ ἐρεϊνὸν χυλίζονται δὲ ὅλοι σὺν τῇ ρίζῃ. ποιεῖ δὲ ὁ χυλὸς πρὸς αἰματὸς ἀναγωγὴν πινόμενον. καὶ χολικὰς, καὶ ῥέον ἐρεϊνὸν, σφῶν καὶ ψύχων. Clymenon caulam profert quadrangulum, seu fabæ, folia plantaginis similia: folliculos vero habet supra caulem ita dispositos, ut alter in alterum inclinet, velut in iride ac polyporum cirris. Probatissimum est montanum. & frutice toto cum radice succus exprimitur, qui ad sanguinis rejectionem in potu efficax est, itemque ad cæliacorum profluvia, rubentemque fluorem muliebrem: quippe qui adstringat simul ac refrigeret. Calendula caulem fert quandoque τετραγώνον, nonnunquam πεντάγωνον, rarius ἑξάγωνον, id est, quinque, vel sex angulis constantem, angulosum, & ad fabæ figuram nonnihil accedentem. Aliquo modo plantaginis folia comparare possunt, licet nervo careant. Nam & glastum plantaginis comparatur; nervis tamen caret plantaginis; mollia, succosa, carnosa, tactuque viscida calendulæ sunt folia, nec non aliquantulum lanuginosa. Quare alii, leucojo similia dixerunt; nisi quod latiora, longiora, magisque herbacea sint. Flores, ut dixi, promit luteos, saturatos, nonnihil odoratos, croci diluti colorem imitantes. Decidentibus florum foliis fructus, siliqua, aut folliculi sequuntur à singulis floribus numerosi recurvi, inflexi præseminibus unguium, vel unguiculis avicularum similes, vel curvi, C literam exprimentes, semen intus continentes oblongum, tenue, ejusdem formæ, sed triplo minus, fulvesceos, vel ad cinereum vergens. Fructus, sive folliculi ita spectantur compositi in globulos, præfertim ejus plantæ, quæ flore multiplici & prolifera, ut liliæ radicem æmulari videantur, squamosis partibus constata. Nam singulæ siliquæ omnes concurrere conantur in unum punctum, quare aliæ aliis interioribus incumbunt. Ejus verò quæ simplici flore folliculi aliter quidem constructi videntur, & compressam cæpæ formam imitantur, nec, ut superiores, similes omnes, sed triplici formæ differentia conspiciuntur. Verum singuli in dorso continent idem semen: atque qui interiorem partem globuli occupant, ita in se inflexi sunt, ut ferè circum complent, suntque omnium minimi: alii vero ipsis incumbentes latiores atque majores sunt, & formam videntur imitari naviculæ; reliqui verò exteriores omnibus incumbentes atque longiores, tenuiores sunt secundis, nec, ut

primi, contorti, sed hemicyclum complent: qui siccati parum ab aliis recedunt, ut in pictura visitur. Quare, inquit, in re botanica excellentissimus Fabius Columna, si quis rectè considerabit, atque latos folliculos foliis iridis se invicem tangentibus, à quibus, quia arcum

Calendula.

varii coloris conficiunt, nomen accepit, ut Dioscorides refert his verbis αὐτὴ ἐπὶ τῇ καύλῃ ποικίλα, atque longiores alios folliculos, alios exteriores, ab illis parum recedentes, foliis aliis floris iridis in terram recurvis, comparabit; perbelle iridis florem, forma scilicet, siliquas has imitari dicit. Dioscorides verò tantum notat, ut sint ad invicem annuentes, in se scilicet curvati; si verò singulos folliculos consideraveris, singulorum dorsum tuberculis asperum esse conspicias; et si exteriores folliculi longiores pauci, hirsutiores sint, sed qui interiorem locum occupant, omnes tuberculis asperum dorsum habent, quibus acetabula, cirrorum polypi imitari conantur. Quare similitudo refertur ut curvi sint, iridis floris modo; sed similes sint cirris polypi tuberculis, scilicet asperi, similes acetabulis cirrorum polypi. Πλακταῖος Dioscorides non simpliciter cirros intelligit, sed acetabula, vel rectius acetabulis refertos cirros. Atque hanc esse veram Dioscoridis sententiam, probatur ex textu capitis polypodii; in quo scribitur polypodium ita dictum, quia similem habet radicem cirris polypi acetabulis refertis. Videat lector cap. de polypodio. Hæc calendulam, clymenum Dioscoridis esse satis ostendunt. Sed dicet quis, quæ de viribus sequuntur, contrarium docere videntur. Dioscorides enim ad sanguinis rejectionem efficacem esse scribit. & ad fluorem muliebrem

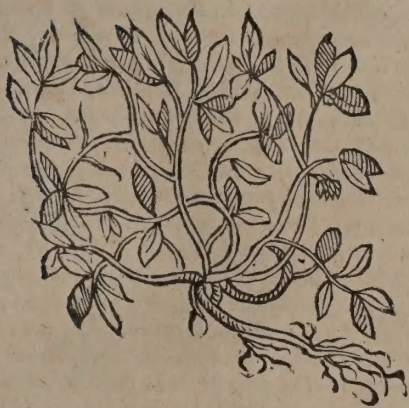
Calendula prolifera.

compescendam, denique & refrigerare. Adstrictionem habere calendulam recentiores fatentur omnes. Quare adversus sanguinis rejectionem utilem esse, negari non potest. Sed menses ducere & promovere, auctor est Mathiolus; qui illud sexcentis foeminarum exemplis constare asserit. Rectius Adversariorum auctores Pena & Lobelius, qui jus ejus, aut teneras cimas in ovorum luteo acceptas, & in formam placentæ redactas, & manfas, menses nimis fluentes sistere; cunctantes vero impellere compertum esse tradunt. Et multæ satis plantæ sunt quæ menses promonent, eosque nimium fluentes sistunt. Sed climenum Dioscoridis refrigerare, calendulam vero calidam esse dicent, propter amarorem. Qui sapor licet gustu in recentem non percipitur propter conjunctam humiditatem, in resiccata tamen & arida manifestè percipitur. Ex diversis partibus constare hanc plantam, & nostra est opinio; ac quidem cum recens est, adstringentem & frigidam vincere facultatem, cum exsiccata est, calidam. Sed ex eo concludi non potest calidam esse calendulam, quod amarus in eo reperiatur sapor; in cichoraceis omnibus, etiam recentibus, amarus sapor satis manifestè, intensusque percipitur; quæ tamen omnes Botanici frigida esse statuunt, quod qualitas frigida calorem vincat. Idem in calendula fit, quæ licet gustata saporem ostenderet amarum, & adstringentem, calida propterea dici non posset, etiam si amarus hic sapor excederet, qui nec in viridi, nec in resiccata, nec etiam primo gustu, sed post longam manducationem tandem percipitur; non cum acrimonia, ut quidam fingunt, sed cum manifesta adstrictione. Sed esto excedat; non idcirco calida erit. Sapor enim amarus, maxime sensibilis est, Minima enim quæque amaroris portio, magnam molem, inspidam, dulcem, austeram etiam, & acerbam turbat, & amaram reddit. Exempli gratia in vas aqua, aut aceto plenum, si immittatur tantillum bilis, aut dissolvatur tantillum aloes, constat totum li-

quorem continuo amarescere; nec idcirco calidam hanc aquam, aut acetum quis pronunciabit. Quare nego si quæ res amara sit, calidarum partium habere plures, quam frigidarum. Finem ut faciam. Quæ amara sunt & calida, ferè omnia acrimoniam participant, vel multo aromatico odore, & etiam gravi prædita sunt; ea vero in qua neutrum percipitur, in palato vel lingua, frigida & sicca, vel humida magna ex parte sunt. Calendula recens nullam ostendit acrimoniam; exsiccata exiguum quæ vix percipi potest. Quare cum viridis, frigiditatem, sed exsiccata, caliditatem vincere dixi. Et ita se rem habere, sapor ostendit. Sed de facultate calendulæ in notis ad Dioscoridem plura. A vero etiam aberrant qui scorpioidem Clariss. Botanicor. Dodonæi, Lobelii clymenum putant. Caulem enim instar fabæ quadratum sive angulosum non habet; sed tenues ramulos, semipedem aut dodrantem longos; qui subinde vel in latus declinant, vel humi procumbunt, raro assurgunt, rotundos magis quam quadratos, nullam aut admodum exiguum cum caule fabæ similitudinem habentes. Folia habet oblonga, latiuscula, pauca, bupleuro similia, quæ cum plantaginis comparari non ineptè possunt. Flosculis luteis succedunt hirsuti articulati coherentes, & instar scorpionum caudæ incurvati fructus, in quibus semen. Ita non esse dispositos hos fructus ut alter in alterum, quasi inclinet, ut in iride & polyporum cirris. Sed articulati terna in se convoluti coherant. Hanc plantam Botanici pro scorpioide habent, quorum opinioni subscribo, Dioscorides lib. iv. capite ultimo. *Scorpioides herbula est foliis paucis, & semine caudæ scorpionis effigie.* Aliam ab hac diversa plantam scorpioidis effigie ostendit Mathiolus, quæ coliculos edit satis numerosos, & foliis abundè multis convestitur; quorum quæ circa ramulos terna simul coherant. Horum tamen medium, reliqua duo magnitudine superat, & rotundo longius est, ad portulacæ accedens, lutei flosculi in summis virgulis eminent. Subnascuntur articulatæ ac tenues filiquæ, fastigio acuminatæ, ac instar scorpionis caudæ recurvatæ, in quibus semen galegæ simile; tenuis & parvula radix. Non satis hanc plantam cum scorpioidis descriptione convenire scribunt, quod non pauca sed plura habeat folia; cum alioquin fructus sive filiqua majorem similitudinem cum scorpionis cauda habet, quam vulgare scorpioides. Nec est telephium, ut docti quidam arbitrantur; florem enim habet luteum, album telephium; crassa folia telephium, hujus crassa dici nequeunt. Sed alibi de telephio agam. Venio ad Heliotropium minus, quod Dioscorides lib. iv. capite penult. his verbis describit, *ἡλιότροπον τὸ μικρόν* (vetus codex addit, *ὅτι οὗτο ἐστὶν ἡλικότροπον ἢ ἡλικότροπον*) φύεται ἐν πελιδνῶν δὲ σὺν τοῖς, καὶ τῶν λίμναις, ἔχει φύλλα τῶν ἡλικότροπων τὰ ἀνθὸν μίνα, πρὸς γὰρ αὐτῶν ἔχει πρὸς γὰρ αὐτῶν ἀνθὸν μίνα. *Heliotropium parvum nascitur in palustribus & juxta lacus, foliis antedicto proximis at rotundioribus: semine rotundo, pensilium verrucarum modo dependente.* Heliotropium minus, non id est quod repens minus, Adversariorum Auctores vocant, & quibusdam paludosis scrobibus, surculis multis flexilibus, teneris, gracilibus reptat; folia rotundiora, triplo minora quam heliotropii magni, numerosa & simillima; floresque affimiles brevioribus multo glomeratisque; sed minus reflexis caudicellis, nulla serie, jam intra, jam super folia pendulis, ut in heliotropio tricocco, nec per intervalla foliorum singuli totis ramis alternato situ, radicem habet pusillam, simplicem: Hoc, inquam, non est heliotropium minus, quia semen non fert rotundum verrucarum modo dependens. Heliotropiū minus dico, quod vulgo tricoccon vocant. Quod nomen ei imposuit Plinius, & ex Græcis Ætius Terrabilis lib. iii. cap. xiv. quod grana perpetuo terna, rotunda, sibi invicem coherencia ferat, vulgo verrucariam, Galli cornesol apud quos, hujus succo lineæ telæ imbuuntur, quæ purpurei coloris sunt resiccata; quibus deinde non tantum sapor, intinctus, & secundæ mensæ bellaria, rubente purpureo colore inficiuntur; sed etiam vinum hypocraticū, sive aromaticum, Belgis notissimum. Unico (ut inquit Clusius, qui primus descripsit, & luculenter) assurgit caule pedali ramoso, illius folia superiorum foliis dissimilia, non nihil ad Xanthii, plurimum vero ad solani somniferi folia accedunt, mollia & candicantia; flos pusillus, racematim congestus, luteolus, inutilis. Quippe qui sine semine perit, veluti flos ricini, & quardam

Heliotropicum minus repens Adversif.

rundam aliarum stirpium, quæ sua semina è floribus non producant. Ex alarum tamè cavis dependent, ex longis petiolis, sub foliis quasi occultatæ, sine flore enatæ filiquæ triangulæ; quales tithymalorum; sed asperiusculæ, scabræ, nigricantes, in quibus semen cineracei coloris, quod dehiscens filiquis exilit: quemadmodum tithymalorum & ricini semina. Hæc capita, sive filiquæ pannis affricatæ, florido viridi colore eos inficiunt, qui temporis momento in cæruleum, eumque elegantem mutatur. Radix inutilis nec vivax, in Salmanticensi agro ut, & Narbonensi Gallia locis in olivetis ac vineris frequens. Dioscorides tamen juxta, lacus & in palustribus nasci refert. Minus heliotropium quidam herbam clytiam scribunt, quod in hanc mutata fingatur à Poëtis. Unde hi versus

*Herba velut clitiæ semper petit obvia solem
Sic pia mens Christum quo prece spectat habet.*

Χελιδόνιον officinis chelidonia & celidonia dicitur. Nomen accepit quod adventu hirundinum floreant. Dicit quis, si hoc verum; quomodo Theophrastus illud numerat inter ea qui dependent ab astris. Respondeo, hirundines certo quodam flante vento advenire, qui & inde nomen accepit, & solet astrorum vel ortum, vel occasum sequi; qui ipse chelidonia dicitur. Hæc causa, cur antiquam lectionem non omnino rejiciendam existimen. De vento chelidonia Plinius lib. II. cap. XLV. Favonium quidam ad VII kalendas Martii, Chelidonium vocant, ab hirundinis visu; nonnulli vero ornithian (hoc Græcum vocabulum) uno & LXX die, post brumam, ab adventu avium, flantem per dies novem. Hac de causa Oppianus lib. II. I. αλιον χελιδόνι έρανον ζειφρε παρπαγαλος ορνις hirundo verna zephyri prænantia, aut prima nuntia avis. Dioscorides Chelidonium dici vult, quod adventu hirundinum erumpat, earumque discessu marcescat. Δάκει δὲ ἀνόμεαδαι χελιδόνιον, ἐπὶ δὲ ἄμα πῦρ χελιδόνι φαίνονται ἀναφύσσει, λεγόμεναι δὲ συμπαρονομαζέαι. Verisimilior Theophrasti sententia; siquidem chelidonium majus omni anni tempore apud nos reperitur; ipsa etiam media bruma mense Ianuario, Februarioque; florem verò suum profert ab Aprili mense in multam ætatem; minor pullulat adventu quidem hirundinis, eodemque tempore floret, sed mox ubi defloruit, statim marcescit. Theophrasti opinionem sequitur Theocriti Scholiastes Eidyl. I. γ. Φυτὰ ἐλόν ἐς τὸ αὐτὸ φύλλον, μέλαινα αἰεὶ χελιδόν, ὃ ἄμα τὸ φαίνονται τῇ χελιδόνι αἰθερ. *Planta est latifolia, nigra ad instar hirundinis* (hoc præter veritatem est, ipse Theocritus καλὴν τὴν χελιδόνιον. Cæruleum chelidonium) *quæ ut a parvæ hirundo, floret.* Dioscoridis Nicandri Scholiastes probat sententiam ὅτι ἡ χελιδόνιον βοτάνη ἐστὶ καὶ φύεται καὶ ἐν χειρὶ αἱ χελιδόνες φύονται. *Herba est quæ pullulat cum nascuntur hirundines.* Plinius lib. XXV. cap. VI. Florent adventu hirundinum, discessu marcescunt. Quod de minori falsissimum. Quippe, circa kalendas Martii

exit, paulo post floret, Aprili deficere incipit, Majo integre perit; post difficile fuerit vel radiculam ejus reperire. Aliam loco citato narrat insuper fabellam; *Animalia quoque invenere herbas, imprimisque chelidonium.* (sic scribitur) *Hac enim hirundines oculis pullosum in nido restitunt visum, ut quidam volunt, etiam erutis oculis.* Prudentius Dioscorides, πῦρ ἡ ἰσότης αἰετὶς ἐάν τις τυφλὸς ᾖ τῆς χελιδόνος νεοσσὸν, αἱ μητέρες αὐτοῦ φέρουσι τὴν πύαν, ἵνα τὰ τῶν πατρῶν αὐτῶν. In antiquissimo codice legit Lacuna πῦρ ἡ αἰσθησιμότης ὅτι ἐάν τις τυφλὸς ᾖ τῆς χελιδόνος νεοσσὸς αἱ μητέρες. *Sunt qui tradiderint, si quis ex hirundinum pullis excacatus fuerit, matres admota herba illius cæcitati mederi, adeoque visum restituere.* Vel ut Lacuna scriptum reperit, *quidam ante memorarunt, quod si quis excacaverit hirundinum pullos, matres.* Ex ultima hac lectione Plinius; etiam erutis oculis. Cæterum quod de hirundinum pullis narrat, erutos oculos chelidonia restaurari, fabulam sapit, & falsum esse ex antiquissimis etiam probatur auctoribus, Græcis, Latinisque. Aristoteles lib. VI. Hist. animal. cap. V. Ἡ ἡ χελιδὼν δις νεοττεύει μόνον τῶν σπερμωφάρων: τῶν ἡ νεοττεῖν ἀντις, ἵεαν ὄντων, τῆς χελιδόνος πᾶ ὁμαματὶ ἐκκείνησιν, γίνονται ὑγροὶς καὶ βλαστῶσιν ὕστερον. *Pullos hirundinis adhuc, recentium oculi, si quis stimulo eos vexarit, resanescunt, & cernendi vim postea planè recipiunt.* Idem de Generat. animal. lib. IV. cap. VI. rationem reddit cur resanescant. Τίς βουσι ἡ ἀπλή ἡ τυφλὰ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν πῦρ, ὅσοι πολλοὶ καὶ αὐτῶν, μὴ σωματικῶν ἔχοντες, καὶ τῶν ὀλιγοτέρων, ὅσοι μὴ διαφιλῇ τὸ σπέρμα συνεκτικῶς τοῖς τέκνοις. Ἐλθὼν τὸ τῶν χελιδόνων, ἵεαν πῦρ ἵεαν ὄντων ἐκκείνησιν πύανματῶν, πάλιν ὑγροὶς, γίνονται καὶ ἄλλ' ἐκ γαλακτικῶν φέρεται. Διὰ τὸ φύονται, καὶ βλαστῶσιν ἐξ ὀφθαλμῶν. *Aves etiam nonnullæ imperfectos & cæcos pariunt pullos, videlicet quæ cum parvo corpore sint, multos progeniunt, uti quæ copiam alimentii parere unâ cum prole non solent* — quamobrem si quis hirundinum novellarum adhuc oculos præpungat, rursum incolumes reddentur. Cum enim fiunt, non facti jam corrumpuntur, itaque denuo oriuntur, ac pullulant. Celsus lib. & cap. VI. vel *hirundinis sanguine inungere.* Neque id sine causa fit, cum harum acies extrinsecus læsa, interposito tempore in antiquum statum redeat, celerimequæ hirundinis. Unde etiam locus fabulæ factus est, aut per parentes, aut id herba chelidonia restitui, quod per se sanescit. Vulgus credit hirundinum pullos recuperare visus, auxilio parvorum lapillorum. Quippe in hujus avis nidis post obsecrationem reperiuntur calculi parvi, lucidi, modò albi, modò rutili, modò etiam varii. Athenæus reprehendit eos, qui chelidonium anemone vocabant; quod Nicander eodem libro de chelidonio & anemone tanquam diversis egit plantis. αἱ τῶν τῶν ἐπὶ δὴλον γίνονται, ὅτι ἐτερόν ἐστι τὸ χελιδόνιον τῆς ἀνεμόνης. τῶν δὲ τῶν αἰετῶν φάσι, &c. Ex hñ versibus patet ab anemone differre chelidonium, contra sententiam nonnullorum, qui easdem esse plantas censuerunt. Chelidonium majus pœonia dicitur, quod egregiis, magnisque, non secus ac pœonia, polleat viribus. Idem pandionis dicitur radix, à Pandione Rege Atheniensium, cujus filiam Progen in hirundinem versam fabulantur poëtæ. Ovid. lib. VI. Metamorphoseon.

*Corpora cecropidum penni pendere putares,
Pendebant penni quarum petit altera sylvas.*

Id est, Philomela in lusciniam mutata.

*Alterea recta subit, neque adhuc de pectore cadit.
Excessere notæ, signataque sanguine pluma est.*

Id est, Progne in hirundinem mutata. Solent enim hirundines intectis habitare, habentque sanguinolentam in pectore maculam.

Philomedion chelidonium forte dicitur à phylomela Progne sorore. Sed tum philomedion scribendū. Othonium ab othonna dictum credibile; utpote othonnam succum chelidonii quidam crediderunt. Recentiores ἐλὺδριον vocarunt. In falsi Democriti physicis, ubi herbas luteo inficientes colores commemorat, hujus fit mentio. Καὶ κερκὼν, ἔ κινκὼν, ἔ δυχμεινὴ αἰθερ, ἔ ἐλὺδριον, ἔ κερκὼμαγμα, ἔ αἰετολοχίαν. Neophytus χελιδόνιον τὸ ἐλὺδριον. Lexicon chymicum χελιδόνια ἐστὶ τὸ ἐλὺδριον. Chymici vulgo cœlidonium vocant; quod ex hac herba quintam quandam essentiam fieri prædicant, non modo ad chymicas metallorum medicationes accommodatam; sed etiam ad tuendam hominum sanitatem, morbosque, profi-

profligandos utilem. Hoc ferè modo paratur. Chelidonii herba recens adhuc cum floribus simul & radicibus, pulvis instar contunditur, inditurque ampullæ, & in fimo equino per mensem maceratur. Deinde in balneo humor ad fœcum siccitatem usq; extillatur; postea fœces hæ conteruntur in pulverem; qui humore paulo ante prolecto, perfunditur; rursusque diebus triginta in fimo maceratur, ut prius. tunc ex cineribus calidius distillatur, separaturque aqua ab oleo: quod chymici veram chelidonii essentiam appellant. Ex fœcibus in cinerem reductis, cum aqua sal elicitur. Atque hoc modo tria illa simul principia Paracelsi conficiuntur. Io: Crato Epist. I. lib. I. Hoc modo chelidoniæ essentiam describit. Dum mense Majo, inquit, Chelidonia floret, sub plenunium in locis aridis, tota herba novem librarum pondus colligitur, & huic libra una salis torrefacti apponitur, atque in vitrum distillatorium, capax conficitur, & per quindecim dies in fimo sepelitur dum putrescat. Deinde vitro alembicus imponitur, atque luto communitur, & primo in balneo distillatur herba cum radicibus. Quod per hanc distillationem extrahitur a Chymistis, aqua appellatur. Idem deinceps vitrum cum herba cineribus imponitur, & liquor qui distillando exprimitur, aer dicitur. Tertio idem vitrum arena, aucto tamen igne, imponitur, & liquor crocei coloris, qui exit, ignis nominatur. Quod in fundo vitri vel ampullæ remanet, terram esse nemo ignorat. Hæc de quatuor elementis chymistæ gloriosi, & tanquam de secreto loquuntur multis ignoto. Aservant autem quemlibet liquorem seorsim, & ne quid expiret, cavent. Primi liquoris seu elementi aquei usus

Chelidonium majus.

existimatur, quod intra corpus sumptus, omnes humores corruptos & perniciosos corrigit & educat; præcordia autem maxime adjuvet, & pulmones ab humorum infarctu liberet, ac si pulmo in aliqua parte sit lœsus, substantiam pulmonis sanat. 2. Vulnera ab omni corruptione conservet. 3. In omnibus aggritudinibus, si per novem dies ex aqua buglosse matutine bibatur, eas vires nature addat, ut morbum superet. 4. Quotidianum usum sanum validumque corpus conservare. Atque hæc de primo elemento isti homines, qui ex fimo aurum captant, & fumos vendunt, prædicant. Pulmonibus hanc aquam conferre fateor. Alterum liquorem aerem, dicunt. Eum usque adeo sanguinem au-

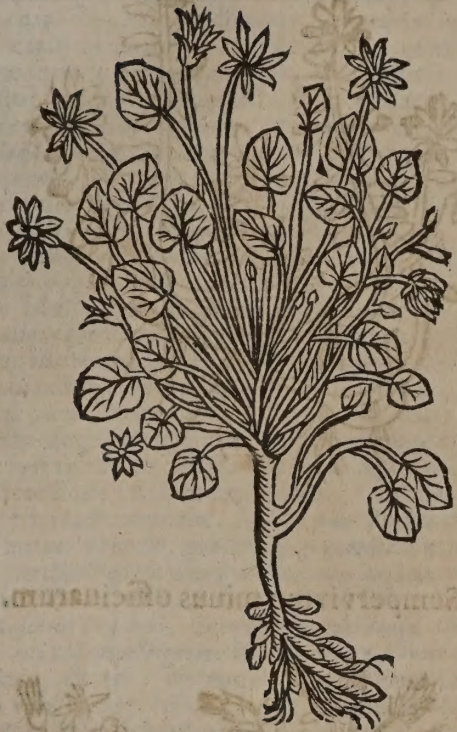
gere censent, ut nisi quis maritus sit, vel crebro sanguinem mittat, ex plenitudine periculum sentiat. Nunquam feci periculum, neque facere velim; experiatur qui volet. Addunt hæc; ne debilitari quidem eos, qui isto liquore utuntur. 3. Expurgare melancholiam, & omnem humorem superfluum. 4. In perpetua juventute & vigore homines conservare, atque formæ bonum stabile reddere. O rem præcio dignam. 5. Nervis robur addere, & venarum sanguinem ab omni vitio liberare. 6. Suffusiones & oculorum vitia non modo corrigere, verum planè tollere, si per unum mensem liquor ille singulis diebus oculo imponatur. Itaque & cæci visum restituere, si se in loco ab omni ventorum flatu & aeris injuria libero contineant. Prodesse visui hanc herbam omnes qui de re herbaria scripserunt, docent, & hirundines visum ex hac herba recipere testantur. Itaque rectè hunc liquorem oculis instillari posse existimo. Tertius liquor seu elementum ignis, ut isti loquuntur, ad ista omnia, de quibus jam antea dictum est, conferre existimant. Addunt autem hoc in paralyssi lingua, & usu sermonis amisso conferre, ac jam animo deficientes spiritum recipere, si cum aliqua cordiali aqua, vel cinamoni aqua ori injiciatur. Spiritus exhaustos restituere. Senectutis incommoda, si ex vino quotidie sumatur, non modo tollere, verum etiam è senibus juvenes reddere. Simili modo exhibitum peste infectis præstantissimum remedium esse. Hæbes arcana chymistica. Huc usque Crato.

Chelidonii genera veteres novere duo, majus & minus. Majus Dioscorides lib. I. cap. ccc. I. his fere verbis describit. *Χελιδόνιον μέγα καυλὸν ἀνίσταται πηχυνάον, ἢ καὶ μείζονα, ἔχον ἰσχυρὰ καὶ σφύραδας φύλλα μετὰς. Φύλλα ὁμοία βατράχου, καὶ περὶ αὐτὰ πρὸς τὸ πρὶν τὸ χελιδόνιον, καὶ ἀπογλυκύνει τὴν χεῖρα. καὶ παρ' ἑκαστοῦ φύλλον ἀνίσταται ὡς περὶ τὴν λανθάνον, χυλὸς δὲ κεκαῶδης, ὁρμυς, δεικνύς, περὶ τὴν ἀποπνεύσιν καὶ ἀσπιδίαν. ῥίζα ἀνίσταται ὡς ἡ μία, καὶ τὴν δὲ πρὸς αὐτὴν, κεκαῶδης τὴν χεῖρα. καὶ περὶ αὐτὴν καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν μέγα καὶ, λανθάνει, καὶ περὶ αὐτὴν, καὶ ὡς αὐτὴν καὶ μείζονα μέγα καὶ. Id est, Chelidonia major caulem profert cubitalem, aut etiam altiore, gracilem, qui quidem adnatos habet ramulos foliis refertos. Sunt autem ea ranunculi foliis similia, at molliora tamen, & aliquantum colore glauco. Flos verò secundum singula folia prodit, uti violæ alba; succum croceum eff, acris, mordax, aliquantum subamarus, & graveolens. Radix supernè quidem singularis est, at inferne in multa crocea capillamenta fibratur. Fructus seu corniculati papaveris, tenuis, longus, con seu metæ figura, in quo exigua semina, papaveris seminibus majora concluduntur. Plinius loco citato folia pastinacæ erraticæ comparat, ipsamque plantam albicante, inquit, colore. His verbis. Genera ejus duo, major fruticosa caule, folio pastinacæ erraticæ, ipsa altitudine duorum cubitorum, celos albicans, flos luteus. Rectius Dioscorides folia ranunculo comparavit, siquidem folia e pluribus ambitu crenatis coherent, ranunculi hortensis foliorum æmula; sed tamen majora, teneriora, ac læviora, & ex cæsis seu dilutè cæruleo (Ideò καυλὸν τι χελιδόνιον Theocritus) virefcentia. Pancrates in poemate alba dixit, λευκὸν δὲ χελιδόνιον πίπτετα Interpres, flavi chelidonii folia; credo quia succus flavus. Sed hoc præter mentem auctoris Græci, qui alba dixit, quod glaucus color ad albedinem vergat; uti salicis, quam poeta glaucam dixit, Et glaucas salices, cassiamque, crocumque rubentem.*

Recentiores duo hujus chelidonii genera observarunt, figura multum differentia, vulgare, & quod chelidonium quernis, foliis, vel laciniato folio vocant a Clusio, Bauhinoque descriptum. Minus Dioscorides his verbis delineavit. *Χελιδόνιον ῥι μικρὸν, δι δὲ περὶ αὐτὸν ἰσχυρὰ καὶ σφύραδας φύλλα μετὰς ἀπρητμήνους, quorum nos lectionem probamus) ἀκαυλόν, φύλλοις κισσοειδέσι, ἀπρητμήνους δὲ ὡς ἄλλοι, καὶ μικροτέρους, καὶ περὶ αὐτὸν πρὸς τὸ πρὶν τὸ χελιδόνιον, ῥίζα δὲ ἰσχυρὰ καὶ τὴν δὲ πρὸς αὐτὴν, καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν μέγα καὶ, λανθάνει, καὶ περὶ αὐτὴν, καὶ ὡς αὐτὴν καὶ μείζονα μέγα καὶ. Id est, Chelidonia minor, quam sylvestre triticum aliqui nuncuparunt; ob radices plures in granorum tritici modum acervatim congestas, officinæ scrophulariam minorem vocant, ab eadem radicum figura, quæ multis quasi tritici granulis, veluti strumis, quæ Græcorum imitatione scrophulæ vocantur, coaluisse videntur. Alii verò sic dictam malunt quod scrophulis imposita medeatur) herbula est pediculis ab radice pendens, sine caule, foliis hederae figura, sed multo rotundioribus, ac minoribus, mollibus & subpinguibus circumdata. Radices habet*

ex eodem callo complures, pusillas, in granorum tritici modum acervatim congestas; quarum tamen tres quatuorve in longitudinem protenduntur. Ceterum juxta aquas palustris que loca nascitur; vim acrem obtinet, & anemones modo summam cutem exulcerat. Plinius loco citato, Minor folia hederæ, rotundiora minus candida, succus croci mordax, semen papaveris. Falsum est. minorem succum habere croceum, & falsum est semen papaveris habere. Utrumque de majore Dioseorides. Planta, cujus effigiem

Chelidonium minus.

addendam curavimus, ab omnibus ferè pro vero chelidonio minore habetur; Obstat tamen quidam putant, quod acrimonia minore, quam majus præditum est. Sed hoc fit propter loci cœlique mutationes; ut & arum in Cyrenensi agro vix medicamentosum est, acrimoniaque minimum habet, ut in cibis etiam vel ipsis rapis utilius habeatur: Italicum verò adeo acre est ut tantum ad medicamenta experatur. Itidè ut lupinus quibusdam in locis amarissimus est, aliis verò ferè omni amaritudine caret. Sic capparidis quæ ad lybicum mare vel rubrum, teste Dioscoride, nascitur, mirum in modum acris est, adeo ut in ore pustulas excitet, gingivasque ossè tenus exedat. Ita chelidonium propter acrem frigidiorè, & humidiorè solum nimio humore scatens, minus acre est in patria nostra; contra in Græcia, propter soli ærisque caliditatem & siccitatem, adeo acre esse ut exurat. Hæc vulgata est responsio; quæ licet non rejicienda; tamen quam addam meliorem esse puto. Experientia didici; primo gustu in chelidonio vix acre quid apparere; diutius tamen manducatum tanta acrimonia præditum sentiri, ut fauces mordeat & exurat. Quod etiâ stillatitia ejus aqua docet, quæ acerrimi & calidissimi saporis est. Sic lignum pauvia, quod moluccense vocant, primo gustu insipidum ab omnibus dicitur; diutius tamen aliquantum manducatum adeo acre fit, ut fauces urat, & perpetuam sitim exitet. Causam in ligno hoc putarem, quod calor hic in profundo situs sit. Experientia didici, lignum santalinum decoctum in aqua in vase duplici concluso calidum & acre esse. In chelidonio causam putarem, quod multo humore obtundatur ejus calor, adeo ut vires tam cito exercere suas nequeat. Nugatur ineptique improbus calumniator, qui undique lacertat ac rodit doctissimi, maximeque botanici Matthioli scripta, cum amellam Virgilii scribit hoc chelidonii genus esse. Ubi color ejus è purpureo violaceus? ubi floris color varius? Sic enim Poëta.

Aureus ipse, sed in foliis qui plurima circum Funduntur, violæ subluet purpura nigra.

Nec malaco ciffus est, uti Germaniæ magnus credidit Botanici; licet hederaceis conspiciatur foliis; quod viticulis careat, quibus repit humi.

Aci-zou cur dicatur, docet Theophrastus, quod perpetuo, tam æstate, quam hyeme, vireat, nec ullis frigoribus, aut cœli injuria, quantumvis frigida, emoriatur. Eadem de causa sempervivum dicitur. Plinius lib. xxv. cap. ult. Sed *aci-zou* utrumque, quoniam viret semper: aliqui sempervivum. Quod nomen officinæ servarunt. Genera noverunt veteres tria; majus, minus, & tertium, ab utroque facultate viribusque diversum. Majus varia quondam habuit nomina. Plinius loco citato, *Aci-zoi* duo genera. Majus in fictilibus vasculis feritur, quod aliqui *buphtalmu* vocant, alii *zoophthalmum*, (quod foliis in cacumine aliis in terram convexis, aliis in capite stantibus, ut invicem compacta, suo ambitu cinctuque effigiem oculi imitentur.) Alii *stergethrô*, quod amatoris conveniat, alii *hypogeson*, quoniam in subgrundis ferè nascitur. Sunt qui *ambrosiam* potius vocant, & qui *amerimnon*, (quod perpetuo vireat, nec colorem muret) Itali sedum magnum (Sedum, inquit Festus, alii sedum appellant herbam, quam Opilius Aurelius selurium vocari ait, eamque in tegulis feri, nec quamobrem id fiat indicat.) aut oculum, aut digitellum. Describitur à Dioscoride lib. iv. cap. lxxxix. *Ἀκίζων τὸ μέγα ἀνόμοτον ἄλφι τὸ αἰνθάλπι τὸν φύλλον, ἡνελὲς ἢ ἀνίσσιν πηχυαῖες, & μέζονας, παχὺ δακτύλιος μετὰ λειπάρης, ἐνθαλαίς, εὐτομέας ἔχοντες ὡς περ τῆ χαρδαίου πηχυαῖας. Φύλλα λιπαρὰ, μέγιστος δακτύλιος μετὰ λειπάρης, γλῶσσος δὲ κτ' ἢ ἀκρόν. & τὰ μὲν ἡγετωτέρω τῶν φύλλων ὑπερέχοντα, τὰ δὲ κτ' τὴν κεφαλὴν προσεσπλημένα ἢ ἀλλήλα, κύκλοι ἐφ' ἡλικίας δὴ ὡς ἑρῶ φασί. Φύεται ἐν τοῖς ὄρεσιν, καὶ ἐν ὄρεσιν τοῖς ἐν τοῖς φρεσὶν αὐτὸ ἐν τῶν δικημάτων. Id est, Sedum magnum sempervivum nomen sibi vendicat, quoniam folia semper vireant, Caules edit cubitales, aut etiam altitudinem eam excedentes, crassitudine pollicari, pingues, egregiè virentes, Characteræ tithymali modo incisuris distinctos: folia pingua*

Semper vivum majus.

pollicari magnitudine, & extremo cacumine lingua similia, & infima quidem in terram convexa: quæ verò sunt in capite, ita conferta, adductaque invicem, ut orbiculato ambitu effigiem imitentur oculi. Nascentur in locis montosis, & argillosis. Sunt qui & ipsum supra domicilia ferant, A Plinius loco citato his fere verbis describitur. Majus enibiti altitudinē excedit crassitudine plus quam pollicari, folia cacumine linguae similia, carnosae, pinguis, largo succo, latitudine pollicari (Dioscorides, magnitudine, utrumque verum) alia in terram convexa, alia stantia, ut ambitu effigiem imitentur oculi. Sempervivum magnum, quod legitimum Dioscoridis est, si caulis altitudinem, & foliorum longitudinem spectemus, florentem nunquam vidi. Fuit quandoque ad nos missum, sed perit semper; Diligente enim, ut ait excellentissimus Clusius, cura indiget; siquidem nec hyemis injuriam, nec cellae cameratae conclusam aërem patitur. Servavi in vaporario, totamque supervixit hyemem; verum cum Mayo mense, aëri committerem, perit; siue id pruina, siue equilone, qui tum continuo flabat, factum sit, asserere nequeo, Describitur à Clusio lib. iv. De plant. Hist. cap. xl. Alterum, cujus effigiem addidimus, apud nos frequens, vulgo *bonderbaert* vocatur; quod nonnullis locis rusticorum animos olim invaserit opinio, non ferri fulmine domum, in cujus regulis vi-reat, hoc cum verbis Dioscoridis postremis perbelle convenit. Folia enim fert radicibus, terræque proxima, pinguis, succi lenti plena, crassa, acuminata, densa, & in orbem ad effigiem oculi disposita; uti addita tabella exprimit. Latè, & in amplitudinem sese diffundit, hujusmodi plures proferens orbiculos: non raro etiam tenues emittit fibras, quibus latius serpat, atque novos progignat orbiculos. Assurgit quandoque in medio horum caulis erectus, pedali quandoque majore. Vidi cubitali longitudine, foliis sensim attenuatis communiti, in alas quoddam circa fastigium effusis; circa quas flores obscure purpurascens ordine digesti, radice nititur fibrosa. Hujus genera nonnulla observavit ante nos Clarissimus Dodonæus, ad quem lectorem mitto. Illud addam; plantam postquam defloruit perire, relictis multis orbiculis, siue novis plantis. Minus sempervivum à Dioscoride libro citato cap. sequenti his fere verbis describitur. *Ἀνίσχων τὸ μικρόν φύεται ἐν τοῖς τοῖς, καὶ πύρρον, καὶ θάλασσαν, καὶ τὰς φρεσὶς ἀποκαίει. καὶ ἡ δὲ μὲν ῥίζη σπῆλαι, λεπτὰ αὐτὴ πᾶσα, φυλλοειδὴς (vetus ἐκ τῆς λέξεως φυλλοειδὴς λέγουσιν) αὐτὴ φύει, λιπαρὰ, μικρὰ (Catacur. μικρὰ) ὅταν ἐπ' αὐτὸν αἰὲς ἢ καὶ ἡ γῆ ἐν αὐτῇ αὐτὴν μὲν τὸ μέγιστον, ἔχοντα σκιάδιον καὶ ὅτι λεπτὰ (πᾶσι Oribasius) καὶ χλωρὰ, &c. Sempervivum minusculum in parietinis, petris, & maceris, nec non & scrobibus opacis nascitur: cauliculis ab una radice multis, tenuibus, qui quidem crebris cincti sunt pusillis foliis, usque rotundis, pinguibus, exilibus, mucronatis. Promit & à medio caulem; palmum fere altum, umbella floribus tenuibus, & ex luteo pallidis præditum. Idem fere Plinius loco citato. Quod minus est in muris parietinisque nascitur, & regula, fruticosum à radice, & sursum usque ad cacumen; foliis angustis, mucronatis, succosis, palmum alto caule; radix inurilis. Sedi minoris genera recentiores plura observant. Nos tria ostendimus genera, apud Batavos familiaria. Sedum minus teretifolium album, vulgo crassula minor, parva stirps est, plures ferens cauliculos tenues, palmum raro excedentes, in quorum fastigiis, in laxioribus exiguis umbellis, flosculi albi, folia circa cauliculos pauca, parva quidem, sed oblonga, retusa & teretia, tritici granis majora, nucleis & strobulis, nucum pinearum repurgatis aliquanto minora, alioquin haud dissimilia, quæ subinde unâ cum cauliculis subrubent. Radix in terræ superficie serpens, fibras tenues deorsum mittit. Secundum sedi genus priori similia habet folia, sed frequentiora, & densius in caule stipata; sed flosculos aureos stellatos, priori minus frequens, humi procumbens & fibris subinde se firmans. Et hoc gentis pro secundo sedo Dioscoridis habemus. Tertium palmaris fruticosa planta est, folio exiguo sedi minoris secundo loco descripti rotundiore, flos luteus, radix inurilis, gustanti frigida. Apud Belgas in hortis colitur, frequensque reneritur. Dixi secundum genus proximè accedere ad delineationem Dioscoridis; quam constat Serapionem ἀπὸ χλωρῶν ἀρχῶν legisse. Sic enim ille; Et habet virgam, in medio longam, circa longitudinem palmi, super quam est capitellum, in quo flos est citrinus, subtilis. Vel χλωρὸν pro ἀρχῇ accepit; & recte. Hippocrates lib. i. Prognost. aph. viii. καὶ τὸ*

Sedum teretifolium.

Sempervivum minus officinarum.

χλωρὰ τὸ ἔμπροσθεν προσόντων χλωρὸν τὸ ἢ καὶ μέλαν ἴον, & πᾶσι, ἢ μελοβδύλλης. Ad hunc locum Galenus, μεταβάλλει ἢ ἐπὶ τὸ χλωρὸν; εἰώθεσι δ' ἔτις οὐ μόνον οἱ παλαιοὶ, ποτὶ μὲν τὸ ἀρχὸν, ἐνίοτε δ' αἰεὶ οἱ πολλοὶ περιέβαλον τὴν ἐξελικτικὰς καλεῖται χλωρὸς. ὅπου χλωρὰ μελάντην ἴον ἐνυθῆ, καὶ οἷον ἀρχὴς τὴν μελάντην οἰοῦνται. Moderatior verò ubi ad pallidum colorem. Veteres enim assolent ita nominare interdū etiam ut vulgus brassicæ & lactucas χλωρὰς vocaret, qui color τῆς

bro magis nigrescit, Et est velut initium quoddam lividi Et nigri Locus Hippocratis citatus his verbis apud Celsum lib. 11. cap. vii reperitur Color aut niger, aut perpallidus. Idem Hippocrates luteū sive vitellū ovi χλωρόν vocat uti lib. 11. ἀπὸ γυναικὸς ῥίον ὑποχλωρόν οἶον ἐξ αἵματος. Eodem libro, χαυμύρετον οἶον, ὃ ἐξ αἵματος. χλωρόν ὑπολευκόν. Expurgatur luteum subalbidum, quale ex ovo crudo. Apud Dioscoridem non unus, alterque, locus ubi χλωρόν pallidum, luteumve denotat, uti lib. 1. cap. de amomo — De priori illud admonendum, genus quoddam huic simillimum esse, quod colligentes facile fallat; adeo ut mirum prorsus sit contraria facultate prædicitum esse, nempe calfacienti & exulcerandi. Discernitur tamē, quod sit foliis rotundioribus, teretibus, oblongis magisque carnosis, & superne magis retusis, mucronatis, instar vermium, totis ramis pendulis, nec uti alterum quod refrigerandi facultate prædicitum est, perenne est, semperque viret. Supra cap. de portulaca diximus, sempervivi tertiū caput, capiti de portulaca annexum fuisse, veruntamen ex libro quarto eo translaturum, quod ex Oribasio liquet, qui illud subjungit sempervivis, non portulacæ. Titulus hujus capituli, ἀπὸ αἰσχύνης ἔπιδος, pro quo in veteri legitur, ἀπὸ αἰσχύνης λεποτοφύλλου; quod admonendum opere pretium putavi. Hoc sedi genus his fere verbis describit Dioscorides Δουκὶ δὲ εἶναι καὶ τέλει τὸν εἶδος αἰσχύνης, ὃ ἐνίοι ἀνδροχρῶν ἡνὶ ἀγέλει, ἢ τῇ λείφῳ ἐκφύσσουσιν, ῥωμαῖοι δὲ ἱλακίεβορον. ἔχει δὲ αὐτὴ πᾶντορας πύλλους ἀκρά, ἀπὸς τῶν τῆς ἀνδροχρῆσεως δυνάμεως φύσσει ἐν πέτρῃς. διδομεν δὲ ἔχει θερμωτικὴν, θερμαίνου, ἱλανωτικὴν — Id est, Videtur Et tertium esse semper vivi genus, quod aliqui portulacam agrestem aut telephium vocarunt, Romani illecebram, pusillis foliolis crassiusculis ad portulacæ similitudinem ac densis. Nascitur in petris. Vis ei excofactoria, acris, Et exulcerans. Plura in his verbis consideranda; ac primum quidem, quod inquit δοκεῖ videtur. Nam revera non est sempervivi genus, quia contraria pollet facultate calida & exulcerante, cum majus minusve frigida sit temperie. Ad hoc cum Plinius loco citato minus attendit, gravissimum commisit errorem. Huic similis est quam Græci andrachnen agriam vocant, Itali illecebram, pusillis, latoribus foliis, breviori cacumine. Nascitur in petris, Et colligitur cibi causa. Omnium harum vis eadem refrigerare Et adstringere. Dioscorides, Galenus, cæteri, utrumque sempervivum refrigerandi vim habere scribunt. At tertium Dioscorides acre & calidum & exulcerans inquit. Docti viri verba postrema θερμωτικὴν ἔσθ. spuria putant, ac inserta. Quare restituunt, τέλει τῶν πύλλων δύναμειν ἔχει τὴν αὐτὴν τῶν θερμωτικών; eo tantum moti argumento, quod Plinius genera omnia refrigerare scribebat; Plinium, inquit, omnium primum Dioscoridis textum in suos libros transcripsisse, nemo dubitat; etsi ab ipso nunquam memoretur; eoque tempore incorruptum habuisse existimandum est. Quis, inquam, dubitat, Plinium heterogenera conjungere, homogenea separare. Id multis in locis jam ostendimus. Quid notius quam Plinium clymeni, & periclymeni Historiam confundere. Id fatentur ipsi, qui ex Plinio Dioscoridis hoc caput corrigere conantur. Sempervivum hoc, sive telephium, de quo nobis sermo, calidum esse & acre, ex Hippocrate probatur. Hic lib. de natura muliebri inter acria apposititia numerat. ἀπὸ τῆς τῆς ὀνίτιας αἵματι ἀγῶνται καὶ τῆς αἵματος πέντε ἢ καὶ ἑξακτὸς ἐστὶν ἰθὺς καὶ χηρῶς τὴν βραχέως εἰς οἶνον — τῇ λείφῳ καὶ τῶν ἰσθμίων πέντε ἀπὸ τῆς αἵματος φύλλας τέλει εἰς οἶνον, καὶ σμύρνης μικρὴν συρμαίνουσιν, καὶ τὴν αὐτὴν πέντε, ῥωδία καὶ ἡμῶν αἵμα. Apposititia acria, sanguinem ducentia, cantharidas quinque — si verò mollioribus uti velint, buprestidas in vinum mitte — Aliud telephi fructū eodem modo præparatur subdito. Aliud anemone folia, trita linteo excipito, Et myrrhæ parum admisceto, Et eodem modo utitur. Aliud quod sanguinem ducenti Libro de morbis mulierum secundo telephium præscribit adversus suffocationes, jubetque apponi vulvæ, ut discutiantur & retrahantur vapores cor petentes, καὶ ἡ χηρὴν πύλλου ἀπὸ τῆς ἀνδροχρῆσεως, καὶ πνεῦμα ἔχει — καὶ φιλοῖσιν ὁμοίως ἀπὸ τῆς αἵματος φύλλας τέλει εἰς οἶνον, καὶ σμύρνης μικρὴν συρμαίνουσιν. Aut aparinem similiter subdito, (in glandulam efformato, ac pennæ circumdato) aut telephium, aut anemones folia trita, in linteum indito, Et modica myrrha admixta apponito. Quæ sanguinem apposita trahunt, & quæ uteri vapores à corde retrahunt calida esse probatione, opus non habet: nimis nota hæc. Telephion verò de quo Hippocrates agit, sempervivum tertium esse, ex Galeno probatur.

Hic in exegesi, *ἡλιφίων εἶδος βοτάνης ὅτι ἐξ αἰζῶνος ἄγριον* & *ἀνδροκλήνη ἀγρίου ὀνομαζέσθαι, ῥωμαῖοι δὲ ἡλιφίονον*. Omnia hæc Dioscorides de sempervivio tertio. Errant qui corruptum Hesichii codicem putant. Recte scribitur *ἡλιφίον φυτὸν, πρὸς δὲ αἰζῶνος ἄγριον*. Vide cap. *χλιν*, lib. *ix*. *Δασύς* hoc loco densum significare, plures addimounerunt interpretes. Sic apud Theophrastum *δασὺ σέλιον* lib. *ix*. cap. *iv*. & *δασεία ἡλιφίον* lib. *v*. hist. cap. *iv*. Ita Dioscorides *πρωμοσέλιον* folium *δασὺ* tribuit. Porro Plinius *ἀντιπαχύτις*, legit *καταπύρις*. Quam lectionem Lacuna in antiquo quodam invenit codice. Eandem & interpretis Oribasii secutus est. *Πλατύτις* legendum non esse, docet vox *φυλλάριον*. Quomodo enim foliola possunt esse, si portulacæ sint latiora. Vulgatam itaque servo lectionem, ac sempervivum tertium dico plantam, cujus imaginem appingendam curavi. vulgo illecebram vocant, Belgæ *muer-peper*. Nonnulli tamen suspicantur plantam hanc non esse sempervivum tertium, quod foliis non sit portulacæ similibus. Sed Dioscorides non dixit, foliis esse portulacæ; verum ad illius crassitiem tantum

Illecebra.

accedere. In locis petrosis, aridis, & in veterum muro-
rum rimis ubique nascitur perpetuoque viret. Non ita-
que temere inter semperviva refertur. Perperuo virere
auctor est Theophrastus. Humilis & exigua herbula est,
cauliculis tenuibus ac brevibus, foliolis circa hos crassius,
frequentibus, pusillis, acuminatis, succi plenis. Flosculis
in summo luteis, parvis. Doctiss. botanici pro semper-
vivo tertio habent cotyledon stellatam, à Camerario
aizon peregrinum dicitur, ac his verbis describitur. *Ai-
zoon peregrinum* sic appellandum ob folia crassa, & pingui-
as flores, & semina vulgari aizoos nonnihil similia, quamvis
planta sit annua. Eam mense Aprilis accepi foliis prædi-
catam portulacæ, sed in summo crenatis, & qua parte solis
radios acceperint, micæ quasi argentæas ostendentibus, ita
collocatis, ut oculi formam nonsecus atque vulgare aizoos
repræsentarent. Majo mense in foliatum (apud nos Junio)
cauliculum palmi altitudine, incurvum, supinum nonnihil,
& in paucos ramulos divaricatum excrevit, subrubentem
flosculos Junio (apud nos ad finem Junii) proferentem stel-
latos, nitidos, candicantes, exiguos, (nonnihil quandoque
subrubent; etiam punctulis rubris notatos observavi)
& quintili capsulas quinq; itidem stellatim conjunctas, mi-
nutissimo semine repletas: atque tandem contabuit herba.
Rursum vero prodit ex semine Septembri mense (idem &
apud

φοιτα, ὡς αὐτὸν ἡ μετρίον ἀειζῶον (Doctiff. Salmafius legit πα-
 ραι αὐτὸ τῇ ρίζῃ εἶναι οὐ φθαρμένον ἐν μεσση, ἀειζῶον, ὡς αὐτὸν ἡ
 μετρίον ἀειζῶον. Sic legisse Plinium fatendum est, etiam In-
 terpres) τῇ μέσῃ φύσσει. καὶ οὕτως λατὼν ἔχει τὸ ὡς παρὰ ἀβήνῃ
 παρμαλίαν ἀειζῶον, ρίζαν ἡ μετρίονα. ποιεῖ δὲ ὡς αὐτὸν ἀειζῶον.
 Est porro Cylindrum Coryledonis genus latioribus foliis,
 etque pinguibus ac cœculingulis referentibus, densis confer-
 tisque circa radicem, et velut oculum in medio constituen-
 tibus, quemadmodum de maiore semper vivo dictum est, ad-
 stringentis gustus. Caliculo tenui, in cuius summo flores
 sunt et semina Hyperici, radice masculula. Vfus ejus ad ea-
 dem que semper vivi Plinius loco citato. Est et aliud ejus-
 dem sordidis foliis (ρυσσῆς, pro ρυσσῆς perperam legit)
 latioribus, densioribus que circa radicem velut oculum con-
 gentibus, asperissimi gustus (peffimè adstringentis, ὡς οὐκ
 dixit Dioscorides) longiore caule, (nec hoc dixit Diosco-
 rides) sed pergracili. Vfus ejus ad eadem que in aizoi duo
 genera. Hæc depravata quilibet fateretur. Vir magnæ au-
 thoritatis scribit ac distinguit, usuf ad eadem que majo-
 ris aizoi duo genera, &c. Proxime ad vulgatam acce-
 dit lectionem, si scribamus Vfus ad eadem, que prioris
 aizoi duo genera. Eadem facultate qua prior coryledon
 pollere, vult Plinius. Planta quæ vulgo pro coryledone
 altera ostenditur non videtur convenire cum descri-
 ptione Dioscoridis. Angustioribus enim est quam prima
 foliis, nec ad semper vivi majoris formam accedit, sed
 ad minoris; nec oculi formam ad radicem ostendunt
 folia; uti majus sempervivum. Umbilicum alterum di-
 co aizoon peregrinum esse Camerarii, supra descri-
 ptum. Folius est quam vulgaris latioribus, oculi formam
 non secus ac ἀειζῶος ostendentibus, densis, quæque lingu-
 las referunt. Etiam flores habet hyperico forma non
 dissimiles, semenque; ut illud, minus. Non inven-
 sta planta est, quam minorem coryledonem, sed folio
 Adversariorum auctores vocant. (Si non eadem quam
 Mathioli & Dodonæi coryledon, alteram.) Rectè, in-
 quunt, sed folio appellamus, tantopere namque cum

Umbilicus Veneris alter.

sedo quadrat, ut proprior ne illi sit quam umbilico, am-
bigat vulgus, eoque apud gentes nonnullas sedum mon-
tanum appellitetur; rarior multo superiore, nec nisi
quibusdam Alpini Allobrogum & Pedemontii, (Sabaa-
daque atfensi valle vocata,) & Mindenensis Iunio, A-
vernæ & Germaniæ nobis visa. Majo ac Iunio flores
albicantes, minoris sempervivi, in caule sesquipalmari
plurimum unico, ex radice fibrosa, nigra, tenui, per
folorum quasi centrum eunte, Foliorum lingulas ob-

longas, crassiusculas, imitantium, & tantillum ambitu crenatas, albo vel glauco colore, carneque sempervivi minoris gustu. Hanc onobletum scribunt esse Hippocratis, nec plantæ hujus ubi mentionem faciat scribunt. Puto eos intelligere locum qui reperitur li. i. de morb. mulierum, ubi adversus profluvia remedia in lana apponenda præscribitur; ἢ ὃ μὴ λήγει συναντῶν, ἢ ἐλκτρὸν τὴν βοτάνην, ὡς γλαυκὰς εἶναι ἐν εἰρήρᾳ ποιεῖν κατὰ δαίμονα. Si vero non cesset, *fissinum aut blitum herbam, quæ velut lingua est, in lana ad substitutum efformata.* Eo loco nil aliud divinum Secum quam vulgare blitum, quod bovinam refert linguam, intelligere puto. alium si habeant locum in medium adferant oportet. Hoc tamen fatendum, viris doctis, inter quos non ultimum tenet locum Fœsius, parum integrum videri hunc locum, quod exemplaria manu scripta regia legant, ἢ ὃ μὴ ληγάσων (quidam etiam λήγων) οὐδὲ ἔστι τὴν βοτάνην, &c. Calvus vertit, *si non cessent, bombletum herbam lingue similem, cum vellere apponito.* His aloes hiistoriam subnectemus. Ad sempervivi genera hæc planta, ob foliorum formam ac substantiam, non ineptè referri potest. Aloes nomen accepit à sale vel salo, five mari, cujus afflatu maxime gaudet; vel nomen hoc obtinuisse scribunt, quod salledinis foris non nihil contineat, ut cætæræ maritimæ. Prius etymon magis aridet. Nonnullis sempervivum marinum vocatur, à crassis foliis, & similitudine quam cum sempervivo habet. Vulgo sempervivum maximum vocant. Inepum quod Iliodorus scribit. *Aloa* in India atque Arabia gignitur, arbor odoris suavissimi, ac summi, denique lignum ipsius vice thymiamatum adoletur altariibus, unde & nomen traxisse videretur. Arabicæ plantæ hujus nomina, vel potius ejus succi, qui scire desideret, Garciam ab Horto adeat. Hic cebar inter alia vocari contendit, & vulgo in codicibus Serapionis malè *labe* legi, Aloe à Dioscoride lib. i. cap. xxv. his ferè verbis describitur, Ἀλόη φύλλα ἔχει παύλα πλάγῃ πενήσον, παχύν, λιπαρά, ὑπόλευκα, ἐν πυρὶ ἀεὶ φέρεται (vulg. codic. ἀεὶ φέρει). Altera magis aridet, tum quod aloes folium neutiquam teres aut rotundum sit, tum quod Oribasijs eandem secutus est.) εἰς τέσσαρας κλάμμενον. παρ' ἐξήτασι δὲ πὺ μέγεθος ἔχει πύλλα ἐκ τετραγών ἀκριβοῦς (Caracur. codex ἀκριβία) ἀραιὰς ἔχοντες, κελοβα, καυλὸν δὲ ἀνίστην ἀνιερὰ ὑπερόκειν, αὐτοῦ δὲ λευγόν. καὶ κρατὸς ἀσφοδιῶος ἱσχυροῦ. βαρυόσμου δὲ ὕλη, καὶ ἀπαραμείνου πιεζοτάτη. ἐστὶ δὲ μοινοῦ μέθυστον, ἀσπιδὸς πέντε αὐτὸν ἔχουσα τίλλῃ ρίζαν. γυνώσκεται, δὲ ἐν τῇ Ἰνδία τοῖσι σελιωτάτοις, ἐξ ἧς καὶ τὸ ὄπισθεν κυμαίνεται φέρεται δὲ ἐν Ἀραβίᾳ καὶ Αἰθίᾳ, ἐν πυρὶ πᾶσι θερμοκρασίᾳ τοῖσι & ἵσσης, ὥς ἐν Ἀνδρο ἔκ τευχερος; εἰς ὅσπου μὲν, ὡς ἵς ὑδατὸν θερμαίνειν ἐπιπίθει(Or.). λέϊας (Ald. λίαν) κρατερωτέρω μενεῖ. διττόν δὲ εἰς εἶδος τὴν χυλίον γεγεννημένην τοῖσι φαρμάκοις, ὡς πᾶσι ὑποπείδη τῆς καθαριότητος τοῖσι ἐν αἷματι τὸν ἐκλεγεσθαι δεῖται καθαροῖν (λιωθέν) Oribasijs & Ætius; eadem in veteri codice reperitur lectio) καὶ ἄλλοι, καὶ ἄλλοι, σιλβασμοῦ, ὑπόλευκα, ἐν πυρὶ καίεται, ὑπερέχουσιν, βαρυόσμος ὑπερόκειν, ἐπιτεταμένον τῇ περιερίᾳ τῆς μὲν τοῖς μέλαινας καὶ θυσοκέκευ(θυσοκέκευ) ἀπικλήγας. δοκιάζουσι δὲ αὐτὴν χρηματίζει ὡς ἐκλεγχεται γένος & σκοπέει καὶ ὁσμὴς ἐπιπίθει καὶ πᾶσι μελέλαισθεσι μέλαισι ἰαχρίσι ψυχραῖς (ἐξηκατό Carac.) θλιβομένη (rectè ἐμβομένη) ὑπο τῶν δικτυλίων. ἐν οἷσι δὲ ἐκλεγκται μέλανες, Aloe, inquit, folium habet scille similitudine, crassum, pingue, in rotundum, modice latum, verrorsum pandum. Sed utrimque habent folia ex obliquo spinulis raris intervallis prominentes, easque breves, & quasi decurtatas. (Alteram si quis velit sequi lectionem interpreteretur, cum Lacuna. Folia ex obliquo utrimque in spinas quasdam retusas longioribus intervallis dispositas desinunt, vel cum Fuchfio, folia utrimque gerunt, ex obliquis aculeos raros, & breves.) Caulem verò profert autherico, id est, asphodelo non dissimilem; florem album & semen seu hastule regie. Est autem tota odore gravi & gustu amarissima. Vnica verò radice, seu palo in terram demisso nititur. Plurima in India præpinguisque nascitur; ex qua etiam coacti succus exportatur. Nascitur & in Arabia, Asia, locisque quibusdam maritimis, & insulis, veluti in Andro non valde eliciendo succo idonea, sed ad conglutinanda vulnera quam utilis, si trita illinatur. Et hæc Aloes ex Dioscoride descriptio. De succo mox agamus. Tradit & Plinius aloes quandam descriptionem, sed breviorē, in qua tamen quedam notanda. Aloe, inquit, lib. xxv. l. cap. iv. scille similitudinem habet, major, & pinguioribus foliis ex obliquo striata (Obscurius Plinius quam Diosc. ex obliquo striatam, inquit, id est, lateribus ex obliquo laciniatis, & veluti striatis cum spinularum eminentiis; alioquin aloes folia neq; parte adversa

ne

Aloë.

aspera sunt striata, neque in canaliculos excavata, ut
ipſa comprobatur autophſia) *caulis ejus tener eſt, rubens
medius* (de colore nihil Dioſcorides) *non diſſimilis an-
therſco, radice una, ceu palo in terram dimiſſo, gravi odore,
guſtu amara* (id de tota planta Dioſcorides) *Lauda-
tiſſima ex India adfertur. Sed naſcitur & in Aſia. Non
tamen ea utuntur niſi ad vulnera recentibus foliis; mirifice
enim conglutinat, vel ſucco: (Dioſcorides ſi trita illina-
tur, non eliciendo ſucco utilem ſcribit) ob id in turbin-
ibus cadorum, caſerunt, ut aëzoni majus. Recentio-
res duo aloes genera ex diverſis orbi plagis allata ob-
ſervarunt. Quorum alterum vulgare, alterum Ameri-
canum. Vulgaris, uti ad nos adfertur ex Hiſpania, Ita-
lia, Canariæ inſulis, aliſque plurimis locis, iconem ad-
didi, Flores nunquam vidi; quare eos apponere non fuit
viſum, alioquin feliciter in hortis penſilibus, ac in ſabu-
leto depaſta, non ſecus ac ſuis natalibus adoleſcit. Hye-
me ob gelu in tepido quodam loco ſuſpendenda. Nam
in aëre quoque ſuſpenſa vivit & incrementa capit. Folia
habet aloes ſcillæ ſimilia, oblonga, lata, lævia, craſſa,
retroverſum repanda, utrinque crenata, aſpera, & re-
tusis aliquot ſpinulis aculeata, lento tenacique ſucco
plena, inſtar foliorum ſempervivi. Caulem ferunt pro-
mere duum vel trium cubitorum altitudine, in quo flo-
ſculi albicantes; vel ex cæruleo purpureſcentes, è caly-
cibus oblongis; ſemen alſphodelo ſimile ſcribunt. Radix
ſingularis, craſſi pali in terram adacti effigie. Alterum
aloes genus Americanum vöcatur, quod ex America
primum delatum eſt. Hoc Clariff. Carolus Cluſius pri-
mus deſcripſit, lib. v. plant. hiſt. cap. XLVIII. Multa,
inquit, illi ſunt folia humanam longitudinem attingentia,
ſaturatè virentia quidem, ſed quibus inſperſis videatur cin-
neracei quidpiam coloris, ut in tuliparum quarundam foliis,
lævia, circa inſimam cædem, trium aut quatuor digitorum
transverſorum craſſitudine, quodammodo carinata, valde la-
ta, mutuo ſe amplectentia, inſtar foliorum vulgaris aloes aut
aſphodeli, ſenſim in mucronem deſinentia; qui nihil aliud
eſt, quam ſpina, ſuſca, craſſa, unciam cum ſemiſſi inter-
dum longa, & adeò firma, ut Americani pro ſubula uti
ſolerent, & cuſpidis ferræ loco ad ſua tela adaptarent. Fo-
liorum latera tenuiora ſunt, & ſpinis ejuſdem coloris aſpe-
ra, ſed brevioribus, lata baſi præditis & deorſum incur-
vis, ut in rhamno tertio. Interiore parte fibroſa hæc folia,*

& succi plena, sed non amari. Ex eorum medio caulem
 nasci intellexi (nullum enim vidi) brachialis crassitudi-
 ne, & brevioris lanceæ altitudine. Radix crassa, longa,
 curva, veluti internodiis articulata, è quibus ad latera
 agnascuntur alternis, aliæ plantæ, ut in arundinum nodis
 germina seu gemmæ sunt dispositæ. Hactenus Clusius.
 Crevit hæc planta (ut ad Clarissimum & doctissimum
 Camerariû scriptis, simplicium indagator acerrimus Jo-
 sephus de Calabona) anno 1586 in horto instructissimo
 Ducis Herruriæ, miræ altitudinis caulem proferens, in-
 star abietis penè contortum, in cacumine ramosum.
 In extrema ramorum parte congeries fuit referta flo-
 ribus è luteo virentibus, instar hemerocallidis valenti-
 næ, suaviter odoratis. Ipsa planta excessit altitudinem
 xii. cubitorum. Talem etiam & altiore se vidisse
 pater meus testatur Romæ anno 1598. in Cænobio
 quodam, at nomen ejus non retulit. De ejus usu mox
 plura. Vulgare Dioscorides odore gravem & amaris-
 simam inquit. Quod de odore scribit, id de viridi aloës
 succo intelligendum est, neutiquam de exsiccatō succo;
 hunc enim experientia comprobat odoratum esse. De
 cujus succi exsiccati odore, sive qualis ad nos ex Indiis
 adfertur, modo dicemus. Sapore, inquit, esse amaro.
 Hoc quidam negant, quidam asserunt. Alii folia non
 insigniter amara esse, succumque nondum solibus per-
 coctum, uti brumali tempore, minime amarum in-
 quunt. Quod aliis etiam plantis multo succo obrutis
 evenire videmus, quæ ignavius multo per initia sap-
 iant, deinde maturitatem adeptæ, expressiorem sa-
 poris formam adipiscantur. Et hoc modo verba Dio-
 scoridis explicanda sunt; quamvis & alio modo expli-
 cari possunt, uti mox dicemus. In India amaram esse
 herbam, testatur Garcias lib. i. cap. ii. Quod vero ne-
 gant, inquit, herbam esse amaram, magis mirum. nam
 sæpe degustatam admodum amaram inveni; quæque vicin-
 ior pars erat radici, eo amarior mihi visa est; extrema
 folia amaritudine carere mihi videbantur. Verisimile in
 India amariora folia esse. Ratio est quod succus magis
 à sole concoquatur, nec ita aquosum humidumque
 sit, quam apud nos reperitur; & hæc etiam causa, cur
 æstivo tempore, sapor amarus facilius percipiatur. U-
 t autem quod dixi, quilibet ratum habeat, exemplis do-
 cebo plantas alias etiam esse, in quibus quotidie id ob-
 servari potest. Lactuca menstrua, id est, tenera &
 succulenta, quæ ætatem mensis non excessit, dulcis
 est, trimestris, florem, semenque promens amara est.
 Portulaca fatua initio, adulta acida. Idem in aliis ob-
 servare licet plantis. In Indiis præstantissimam nasci,
 auctor est Dioscorides. Ad hoc Garcias ab horto, pro-
 regis Indiæ Medicus lib. i. cap. ii. Quod Dioscorides
 & Plinius scribunt laudatissimam ex India adferri, alii
 verò ex Alexandria, aut Arabia, non simpliciter id in-
 telligendum est, sed de ea quæ ex Socotora primum in
 Indiam delata est. Nam etiam ex Cambaja & Benga-
 la defertur Ormus, Adem, & Gida. Itaque minus ma-
 le Mesue, qui unum aloës genus ex Socotora adferri
 scribit, aliud è Persia, tertium ex Armenia, quartum
 ex Arabia. Nam quæ in Lusitaniam defertur (& hodie
 ex ipsa India in Bataviam, ut his oculis vidi) ea ex Soco-
 tora allata est. Alexandrinam autem à quibusdam præ-
 ferri hinc factum est, quod superioribus annis pleraque
 aromata Ormus deferrentur, dein Bafora, Adem, Gida,
 inde camelis Suez, quæ in extremo maris Erythræi sita
 est, & inde Alexandriam ad Nili ostium. Unde veneti
 petentes ea reliquæ Europæ communicabant, non au-
 tem quod in Alexandria fiat aloë. Distat autem Soco-
 tora insula à freto maris Erythræi cxxvi. leucis. Qua-
 re non mirum, quod modo Arabicam modo Æthiopi-
 cam aloën dixerint, siquidem altera parte freti Arabia
 altera Æthiopia terminatur. Porro succus hic non in
 quadam Socotoræ urbe tantum extrahitur, sed per
 totam insulam, ut scribit Garcias, quæ nullis urbibus ex-
 culta est, pagosque duntaxat habet cum multis gregi-
 bus. Nec in maritimis tantum Indiæ locis planta hæc
 nascitur, sed etiam in terrestribus. Ex Dioscoridis ver-
 bis recentiores colligunt, nostros cælo, etiam Italico, ob
 soli cælique varietatem & defectum, non emittere suc-
 cum. Quod satis aperte indicare Dioscorides mihi vi-
 detur. *γινώσκου δὲ ἐν τῇ Ἰνδῇ — αἰς ὁποσµὸν* Galenus etiam
 lib. vi. simpl. idem fere scribit *Ἀπὸ αὐτῆς ἰδμὴ ἢ πρὸς πτωρ
 ἢ μὲν ἢ πένυ π φύεται, καὶ ἡ φρομένη δὲ καὶ Σουεῖαν πτὴν μετὰ λην,
 ὅθεν περ δὲ σπέρματι καὶ ἀδιαισθητὸς πτὴν δύναμις ἐστίν. ἀρρεὶ μὲν τὰς ἰσότηας
 ἐξηραίνου πύφουκιν, αἰς καλλὰν τεχνικὰ καὶ οἷα πᾶς θερμότητος*
 χαλκός.

καὶ ἐστὶν ἡ κολλή Συρία, καὶ Ἀραβία πλεὺς ἐλπίων ἐστὶν. αἰσθάνει δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἰνδίαν, ἥς ὅπως ἐστὶν τὸ καυσιζόμενον ἐν πυρὶ, Aloe, hæc herba non admodum apud nos provenit, & quæ nascitur in magna Syria, aquosior est, & facultatis imbecillioris: attamen usque adeo desiccare potest, ut vulnera glutinet. At in regionibus calidioribus, qualis est Syria cava, & Arabia multo est melior; optima autem Indica, cujus liquor, id est, quod ad nos importatur, cognominatum aloë. Contra Fabius Columna, qui quo modo aloës extrahatur docet, idemque asserit in Italia æque laudabilem succum esse ac in India. His ferè verbis. Succus eliciendi occasione atque modum, à nobis inventum, ac experientia comprobatum, nunc in medium adferemus, ut aloën vulgo cognitam veram esse testificetur: atque etiam ex ea, Socotora illa vulgari officinarum aloës præstantiorem succum elici posse nostro cælo (Neapolitano,) magisque respondentem suæ historiæ facie, viribusque. Dum, ut ceteri dubitarem, an hæc planta, quam omnes aloën faciunt, succum emitteret, qui externo aloës dicto medicamento, sive concreto succo similis concrefcere posset (quod omnes nostro cælo minime fieri posse censuerunt atque affirmarunt) dissecto quidem plantæ folio, atque radice concisa, nihil succi neque amari, sed maccosum quid, ac potius insipidum gustu inveniebatur. — Domi igitur nostræ, cum plures adessent huius plantæ in ædibus summo, soli, imbribusque aperto loco, ut moris est Neapolitanis ædibus: exstirpati aliquibus foliis ac experimentum tentantes, in mentem venit, idem nobis in veræ attraxylidis observatione accidisse, sanguineumque succum non ex carne, sed ex venis exire. Quapropter per obliquum folii venas invenire ausi sumus. Sic abrupti recenter ab radice folii succi parum lutei, ex singulis venarum oris exire animadvertimus, atque deinde simul concurrere; guttasque decidere vidimus. — Dein alia atque alia data opera folia è radice exstirpavimus, atque certissimum ex nervulis veluti filamentis, sive venis intra folii carnem per longum ductis, detentum luteum succum elici debere comperimus. Supposito deinde lato figulino vase vitriato, multa supra illud sic ab radice statim avulsa folia appendimus, atque ex illis, spontaneum succum descendere sinebamur, manibus postremo etiam deorsum versus comprimendo folia. Atque quod imis foliorum oris concreverat radendo. Excepto itaque ex pluribus foliis copioso succo, vas illud tribus diebus soli exposuimus, & circumferentia vasis quotidie quod hæbebat durius (statim enim quod paucum est concrefcit) cum liquidiore commixto: idque pluries in die fecimus, noctuque reposito vase, concretum postridie succum omnem, atque friabilem effectum habuimus. Et hac ratione aloën in Italia paravit Fabius. Alium Plinius præscribit modum lib. xxvii. cap. iv. Quidam & caulem ante seminis maturitatem incidunt succi gratia, aliqui & folia; invenitur & per se lachryma adherens. (Hoc falsum scribit Garcias, testis oculatus) Ergo pavimentandum ubi sata sit, consent, ut lachryma non absorbeat. Alio modo Indos, uti auctor Garcias loco citato. Fit, inquit, ex aloës siccata succo, quæ plurima nascitur in Cambaja, Bengala, aliis multis locis. Negat idem auctor, pavimentum subterni laterculis, ad excipiendum succum. Rationem addit, quod in tota insula non sit tanta polities. Nec, inquit, audiendi qui succum ex superiore parte profluentem, eo qui media, aut infima parte profluat, præstantiorem faciunt: siquidem omnis succus bonus est, & arena caret, si adhibita diligentia extrahatur. Immo succus ille oportet sit optimus, qui circa radicem colligitur. Ille enim, ut idem Garcias ait, amarissimus, & ideo ex siccata herbæ succo fieri dixit; quod, dum effluit, simulque humidum tenue ac aqueum expellitur, succus melius concoquatur, ac amarior evadat. Alioquin cur ex siccata herbæ succo pararetur, non video. Nec planè exsiccati puto, sed ad tempus in sole locoque calido reponi, usque dum partes crudiores, vel coctæ, vel expulsæ. Nunc genera, succique notas examinanda nobis. Genera Dioscorides succi aloës duo, inquit, alterum arenosum, quod purissimè, veluti fex & crassamentum esse videtur; alterum ad jecoris imaginem vergens. Duo etiam Plinius describit; sed miserè labitur, falliturque cum scribit; Fucere qui traderent in India, super Hierosolymam metallicam ejus naturam; sed nulla magis improba est, neque alia nigrior est aut humidior. Habet hæc Plinius ex Nigro, quem Dioscorides in præfatione lib. i. reprehendit, quod hu-

jusmodi scripserit nugas. O' γὰρ Ἀλεξανδρῆς δοκεῖν εἶναι ἐν αὐτῇ Νίγρε, — ἀλλ' οὐδὲν οὐδὲν ἐν τῇ Ἰνδῇ γενναῖον, καὶ ἀλλὰ τούτοις ὁμοία πλεῖστα, καὶ τῇ Ἰνδῇ (codex parisiensis. ἀλλ' οὐδὲν) ἐκπύρην Ἰνδοῦς, ἀπὸ τοῦ πυρὸς καὶ αὐτοῦ φῶς, ἀλλὰ τῇ ἐν τῷ Ἀραβικῷ πύρρῳ ἰσογίᾳ, &c. liquidem, Niger, qui inter eos eximius censetur — quin etiam aloën in Iudæa fessilem nasci; aliæque plurima hisce similia prodit, manifestè falsa. Quæ quidem argumento sunt ea non oculata fide, sed narratione ex auditu ab aliis accepta cognovisse. Hunc, & similes Plinius sequitur, quando à Dioscoridis verbis recedit. Mesues quatuor genera novisse videtur. Cum lib. i. de simpl. cap. i. scribit. Aliud est quod fit in Succutri aliud in Persia, aliud in Armenia, aliud in Arabia (hæc supra Garcias exposuit) & melius ex iis est Succutrinum, post illud Persicum, deinde Armenicum, & deterius est Arabicum. Recentiores genus vile caballinam vocarunt, quod equis & veterinariis medicandis dicata sit. Alteram, sive pretiosam hepaticam, olim vocarunt, quod hepatis modo coacta sit. Sepalsarii nostri tria ostendunt genera, ac optimum genus aloën lucidam, alteram citrinam, tertiam & vilissimam sordidissimamque hepaticam vocant. Lucidam vocant à splendore, citrinam à colore; quidam illam succotrinam vocant, quasi succo citrina, quod ejus pulvis citrinus sit. Inter has duas aloës ego, ut verum fatear, exiguan aut nullam fere differentiam observare possum, nisi quod magis lucida splendeat. Utraque locotorina dicenda, à solo natali. Nam, ut dictum est, Socotora insula optimam mittit. Maximæ auctoritatis vir, & in litteris exercitissimus, Sycotinum dicendum contendit. Sycotinum hodie vocamus hoc est, inquit, ad verbum ἡ σικωτὴν vel ἡ σικωτίνου. Nam Græcia infima σικωτὴν pro jecore dixit, quum antiqua secur anseris aut porculi cum ficis pasti in deliciis haberet, & sic vocaret, (Galenus lib. de boni & mali succi cibo. cap. 4. ὡς περὶ καὶ τὸ ἡπαρ τῶν βοῶν, ὅταν ἐκ τῶν ἐκείνου, ὃ καλεῖται σικωτὴν. Itemque fuillo hepate, si quando id animal caricis nutriatur, quod propterea lycoton, quasi ficubus nutritum vocant.) ἡ σικωτὴν σικωτίνου dicuntur Pollici, quæ aliis σικωτὴν inde recentiores σικωτίνου quodlibet secur appellarunt, & eos imitati Latini ficatum. Quo nomine hodieque secur in nostro idiotismo nuncupamus. Lexicon vetus, σικωτὴν ἡ σικωτίνου. Cyrilli lexicon λωβὴς ἡ σικωτὴν, ἡ σικωτίνου. Ex eo Sycotina aloë, quæ veteribus ἡ σικωτίνου. Errant igitur qui à Socotora insula Indiæ deducunt, ex qua optima aloë, adfertur. Neutiquam errant, recte scribunt. Non enim ab infima ætatis Græcis hoc nomen aloë accepit; sed ab Arabibus, ad quos ex insula jam dicta deferrebat. Satis clarè hoc Mesues verba citata testantur. Nullus Græcus lycotinæ aloës mentionem facit. Barbara vox, barbarum vocabulum. Quod si ex Græcia in Arabiam importaretur aloë, contenderem σικωτίνου legendum; Nunc autem cum certò certius constet, ex Socotora, insula Indiæ deferri in Arabiam & inde in Græciam & alias regiones, probabile magis est, nomen illud ab Arabibus inditum fuisse. Præterea hepaticam aloën seplasiarii nostri sordidissimam vocant, quæ tamen dicenda foret optima, ut ex notis quas tradit Dioscorides patet. Errant & pharmacopœi cum in compositionibus in quibus ἀλὼς ἡ σικωτίνου mentio fit, hac vilissima & sordidissima utuntur. Videamus quam aloën eligendam præcipiant veteres, quamque rejiciendam. Eligito, inquit, pinguem quæ nihil doli senserit, calculorum expertem, nitidam, subfulvam friabilem, jecinoris modo coactam, quæque facile humefcat, eximæque sit amaritudinis; Nigram contra, fractuque contumacem improbat, & talis est hepatica hodierna officinarum. Plinius loco citato. Erit ergo optima pinguis & nitida, rufi coloris, friabilis, ac jecinoris modo coacta, facile liquefcens. Improbanda nigra & dura, haerens quoque, quæ & gustu intelligitur. His aliam notam addit Oribasius apud Ætium, quod sit ἐνώδης lib. ii. Αὐτὴν καλεῖται τὴν λιπαρὰν καὶ ἀλὼν, λεῖαν, ἢ εὐχρηστον, πυκνὴν ὑπόξανθον, καὶ εὐπυρρὸν, ἡπατίζουσαν, ῥεδίως ὑγρομένην, ἐνώδην, ἐπιπυρρὴν τὴν πικρὰν, τὴν δὲ μέλαιναν καὶ πυκνὴν καλεῖται ἀπικλῆν. Aloëm elige puram, non lapidosam, lavem (Interpres λῆαν) valde splendidam, densam, subfulvam, friabilem, hepatis modo coactam (Interp. hepatis colore) facile humefcentem. (interpret. odoratam, amaritudinis intense. Nigra vero & valde dura improbat. Hæc Ætius, aut Oribasii porius verba carpit magnus philosophus. Illud, inquit, ἐνώδης de suo inseruit, quod non extat apud Dioscoridem, καὶ

Addam aloes monstrofa Avioni ab hinc centum annis natae, historiam, ex curis, posterioribus Caroli Clusii. Hæc aloë ad hunc usque annum caulem emiserat, caulibus ex ea oriri coepit sexto nonas Maii, quæ dies sanctæ cruci colendæ erat dicata, 1599. Hæc intra 45 dies, crevit ad triginta duos palmos, à medio ferè hujus caulibus ad summum usque ramulos emisit 29 perinde formatos ac brachia candelabrorum quæ illuminationis causa in aulis magnatum suspenduntur, origine recti, tandem sursum recurvi. In quorum fastigio summo valgi enati sunt plurimi, hastulæ regie valgis non absumiles. Quibus suprema parte hærebant flores crocei, floribusque rosarum capillamentis inhaerentium non dispares. Hoc observavit. Nonnus, vel à quopiam qui viderat, audieratve, accepit.

Lotus auctore Theophrasto æquivocum nomen est, formisque plurimis constat. Hujus vocis explicanda est ἡμενουσία. Lotus est arbor, cujus multæ species sunt, de quibus libro quarto egimus. Lotus etiam est Ægyptia; de qua eodem libro plura ex antiquorum sententia, nonnihil etiam ex recentiorum inventionione diximus. Est & lotus herba, de qua hoc capite nobis agendum erit. Cytisus etiam loti nomen habet, cujus ideam ac formam supra enarravimus. Loti hæc tria genera his versiculis Tzetzes histor. chiliade vi complectitur.

Λωτὸν ἔτ' ἀργίαν μὲν καλῶσι τ' βοτάνην,
καὶ δένδρον ἡ καθέσκηκε, Διοδορὸς ὡς γράφει
Ἐν τόποις τοῖς γαδείρδοντες, καὶ τοῖς τοῖς Αἰγυπτίαις,
Ποιῶν καρπὸν ὡς κύαμον, ἐξ ἧς ποιεῖσιν ἄρτους,
Μέμνηται Ἡρόδοτος ὅτι περὶ λωτῶν νῦν ἔφην
Τινὲς λωτὸν τὴν λέγουσι, τὴν καλαμῶδες νεύειν.

Lotum ἔσ' agrestem vocant herbam,
Et arbor quædam fuit, ut Diodorus scribit,
Et loci Gadirensium, ἔσ' loci Ægypti,
Faciens fructum ut fabam, ex quo faciunt panes.
Meminit Ἡρόδοτος quem lotum nunc dixi,
Quidam autem lotum dicunt quippiā cannosum in Nilo.

Lotum arborem & lotum Ægyptiam confundere videtur. Videat lector quæ supra dicta sunt. Lotus herba alia est sativa, alia est sylvestris, & tertia est quæ melilotus dicitur. Loti nomen accepit à voluptate, ab antiquo verbo λῶ, quod significat ἡλῶ, ἐπιθυμῶ, βλῆπω. Volo, expeto, desidero, video. Plinius lib. xxi. cap. xxi. Lotum qui arborem tantum esse, vel Homero auctore argui possunt. Is enim inter herbas subnascentes Deorum voluptati, lotum primam nominavit. Nam de Jove & Junone loquens Homerus, ait Iliad. εἰ

Τῷσι δ' ὑπὸ χθονὶ Διὶ φέρον νεοθηλῆα ποίην
Λωτὸν θ' ἐρσηντα, ἰδὲ κρόκον ἢ δ' ὑάκινθον.
Quos subter terra diuina procreavit novam herbam
Lotumque roscidam, crocum, & hyacinthum.

Videmus inter flores quos Homerus facit subnascentes voluptati Deorum, primum obtinere locum lotum, eamque roscidam vocare, Alibi μελιόδεα vocat, ubi equi ἐπιπρωσι μελιόδεα λωτὸν, equi comedunt mellea dulcedine loti. Quo nomine, inquit Maximus Tyrius, Homerus alicubi demonstrat voluptatem. Lotus quoque principem locum obtinet inter eas herbas, quas Apollinis & Musarum prata gignunt. Hinc apud Homerum metaphorice hoc vocabulo deliciae verborum sæpe significantur, & scientiæ oracula, nec non eruditi sermonis venustas. φιλόσοφος μὲν τὴν γνώμην, τὸς δὲ λόγους ἐτέτυς μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὃ π βέλῃ τῶν αἰσθημάτων τε καὶ ἀπολαύσεων λεγόμενος ἔρως. αἶψ' ὃν δευτέρωθεν αἰσθημάτων καὶ πᾶσις ποιητικῶν λωτὸν, οἷον τινὰ στεφανὸν ἔχον τὴν εὐαίαν ψυχὴν ἀπεδείκνυται. Philosophus quidem mente, at sermones non hos tantum, verum etiam quicquid vult eorum quibus abundanti prata Apollinis & Musarum, à quibus descripta omnis disciplina loto veluti verna aliqua coronasuum animum excoluit. Quin etiam lotus tanto fuit in honore & deliciis, ut crediderit antiquitas hortum fieri floridum, si loto protrita, & in aquam coniecta totus conspergatur. Geoponicus auctor lib. xii. cap. vi. ὁ δὲ ἀλλὰ ἔστι καὶ ἡ λωτὸς καὶ ἡ ἐμβολὴν εἰς ὕδωρ καταβρῆναι. Floridus fiet hortus, si loto tusa, & in aquam coniecta eum resperferis. Coronus etiam esse plantam ex Theocriti Eidyl. 17 observari potest.

Περὶ τῆς τοῦ στεφανίου λωτὸς χαμαὶ αὐξυμένοιο
Πλέεσθαι σπερμαίνοντι καὶ ἡσυχίᾳ ἐς πλάτανον.

Primæ tibi coronam ex humi nascente loto
Nectentes in umbrosa suspendimus platano.

Et de his quidem satis. Loti sativæ historiam Dioscorides ita prætermisit, ut vix unam alteramve notam ex illo colligere possimus. Hæc lib. iv. cap. cxcvi. de loto habet. Λωτὸς ἡ μενέουσα, οἱ καὶ τριφυλλὸν, φέρονται ἐν ἀργείᾳ, ὅς τε χυλιδεῖς καὶ μενέες μενέει, ἀργεῖα νεφέλια καὶ λουκαμάτα καὶ πᾶσι ποιοῦντες τοὺς χρόνους δὲ ποιεῖται. Lotus sativa quam alii trifolium vocant, nascitur in hortis. Expressus ex ea succus, addito melle argema, nubeculas, albugines, cæteraque vitia caliginem oculis offendentiā, discutit. Theophrastus lotum inter ea numerat, quæ caule, non radice sunt foliata, id est, quæ in caule folia habent, nec humi sparsa sunt. Idem etiam eodem lib. vii. partim primo, partim altero à sativæ anno provenire auctor est, & lib. ix. inter aromata numerat. Hæc si de loto sativæ intelligi debent, aliquas notas habemus. Ut autem quæ lotus sativæ sit, sciamus, necesse erit subungere sylvestris & meliloti historiam. Variant enim in hoc Botanici. alii vulgarem melilotum pro veterum, alii pro sylvestriloto, alii pro urbana habent. Et sic quæ ab aliis urbana, ab aliis sylvestris dicitur, & contra. Sylvestrem lotum his verbis lib. iv. cap. cxi. describit Dioscorides; λωτὸς ἁγρίος, ὅς ἐστι λίβυσι καλεῖται, φέρονται ὅτι παλαιότες ἐν λίβυσι, καὶ λὼν φέρονται διπλοῦν, ἢ καὶ μενέουσα καλεῖται καὶ ἡ ποικίλη. φύλλα ὁμοῖα λωτὸς τριφυλλῶν, τὸ ἐν καρτερησέοις γενομένην (magnæ autoritatis historicus, & litterator legit λωτὸς τὸ τριφυλλῶν, putatque Dioscoridem λωτὸς τριφυλλῶν appellare trifolium pratense, ac vulgare. Atqui Dioscorides varia quidem trifolii nomina recenset, lotum tamen vocari non scribit. Vox λωτὸς superflua est. Apud Oribasium enim legitur, φύλλα ὁμοῖα τριφυλλῶν τὸ ἐν καρτερησέοις, ἔσ' c. Sic medicam trifolio comparat pratensi lib. 2. cap. clxxvii. ἵσκει, inquit, μὲν δὲ φουρβή τριφυλλῶν τὸ ἐν καρτερησέοις, dum recens enumerat, trifolio in pratensi nascenti similis est) αἰσθημάτων τοῖς πηλιδί, μενέες περὶ τὸ ποικίλ, φαρμακῶδες ἐν τῇ γαστρί, ἔσ' c. Sylvestris lotus quam alii libyon appellant, plurima in Libya nascitur, caule cubitali, aut etiam majore, alii multis, foliis trifolii pratensis (vulgatam si sequamur lectionē, loti trifolii pratensis. Sanè trifolium pratense dictum esse, ex Hesichio probatur, cum inquit, λωτὸς καὶ δένδρον, καὶ πᾶς κυρίως ἢ τὸ ἐν τοῖς λίβυσι φερόμενον. lotus ἔσ' arbor, ἔσ' herba, sed peculiariter quod in pratensi nascitur. Oribasius tamen λωτὸν non legit. Ruellius etiam codicem secutus est, in quo lotus non habetur) semine fenigræci, ac minore multo, gustu medicato, ἔσ' c. Meliloton lib. iii. cap. xlviii. describit Dioscorides. μελίλωτος καὶ πᾶσις ὁ ἀττικὸς, καὶ ὁ ἐν χυλιδί, καὶ ὁ ἐν χαλκηδὼν γενομένης, καὶ ἡ ἐν τῇ ἀσπίδι. φύλλον καὶ ἡ χαμαῖα καλεῖται Νάλας μελιόδεον καὶ ἀπὸ τῆς πῆν ἐν αὐτῷ διταρῆν ἢ ἔχει τὸ πικρὸν, ἔσ' c. Melilotus laudatissima quæ in Attica, Cyrico, & Chalcedone nascitur, quæ quidem croco similis odorataque est. Nascitur ἔσ' in Campania circa nolam, in luteum colorem vergens, ἔσ' odore infirmo. Vim habet adstringendi. Describit & Serapio meliloton cap. xviii. sed luculentius quam Dioscorides. Achilæ melich, id est, corona regia, Isaac eben amram, alchilmelich, est herba quæ habet folia rotunda, viridia ἔσ' ramuli ejus sunt subtiles multum, ἔσ' folia rara ἔσ' fructus habens vaginas subtiles, rotundas, sicut virgæ puerorum parvulorum, ἔσ' sunt in iis grana pauca, glauci coloris, rotunda, minora granis sinapi, ἔσ' quod ex eo administratur sunt illa vaginæ, cum eo quod in iis ex granis. Dioscorides; Est ex meliloto, habens colorem croci, boni odoris, ἔσ' est ex eo quod assimilatur fenigræco. Duo meliloti genera ab illo describi, verba ejus satis indicant. Primum croco simile, odoratumque. Alterum odore imbecillo, sed hæc à solo æque differentia. Alterum enim in Campano, alterum Attico agro provenit. Atticum melilotum Serapio inquit colore esse croci, Plinius verò odore. Vetus mergo Plinio faver. Addit enim ὁ σμῆ. Serapioni Oribasius cum ἡ ἔσ' καὶ καλεῖται inquit. De meliloto hæc Plinius lib. xxi. cap. ix. Meliloton (in neutro genere, Græci & alii fœminino) quod sartulam campanam vocamus. Est enim in Campania Italiae laudatissima, Græci in Sunio, mox Calcidica ἔσ' Cretica ubicunque verò asperis ἔσ' Sylvestribus nata. Coronas ex hac antiquitus factitatas indicio est nomen sartulæ, quod occupavit. Odor ejus croco vicinus est, ἔσ' flos, ipsa cana, placet maxime foliis brevissimis atque pinguisissimis. Idem ca. xi. Melilotos ubique nascitur, laudatissima tamē in Attica. Ubicumque verò recens nec candicans, ἔσ' croco quam similissima, quamquam in Italia odoratior ἔσ' candida. Multa hic sunt notanda, ac primum quod ait optimā in

Campania, mox laudatissimam in Attica. Quod conciliari facile posset. Nempe, duobus illis locis optimam esse in Græciæ Attico agro; in Italiæ Campano: sed quod Campanam Attico præfert excusari non potest. Quomodo in Campano optima, ὡς τὸν ἑλίου τῆς ἰουδαίας, inquit Dioscorides. An legit Plinius τὸν ἑλίου τῆς ἰουδαίας? an verò καὶ ἰουδαίας. Οὐ γὰρ δὲ καὶ ἐν καμπανίᾳ τὸ αὐτὸ καλεῖται, Vulgatam lectionem defendit Oribasius. Verisimile, Plinium ad Anagnostes verba non satis attendisse, vel properanter & oscitanter hunc Dioscoridis locum legisse. Atqui hic primus error. Alter quod odori adscribat, quod colori adscribendum erat. Quæ enim illa tautologia, odore croci, & odoratum esse? Quasi crocus non satis ἰουδαίας καλεῖται de colore, non odore dicitur. Idem etiam Plinius pro κυζικῷ legit *sunio*. Vulgata lectio Oribasii auctoritate munitur. Cyzicus, sive cyzicum insula est in Propontide, duobus pontibus juncta continenti, habens urbem ejusdem nominis; mœnibus, arce, & turribus marmoreis. Cyzicum Bithyniæ civitas nobilis. *Sunium* Atticæ promontorium est, ut scribit Plinius lib. iv. cap. vii. Verisimilior vulgata lectio. Nam Dioscoridis verba satis indicant illum loqui de regione, aut urbe diversa ab Attica. Mox Calchidicam & Creticam præstantissimam inquit; post eam nempe, quæ in *Sunio* nascitur. Codices vulgati habent καλχιδίῃ. Optimus & vetustissimus liber (uti Claudius Salmastius scribit) habet καλχιδίῃ, pro καλχιδί. Oribasius καλχιδίῃ Carthagine. Urbs notissima. Utra lectio sequenda lectoris relinquo iudicio. De Cretica meliloto nihil Dioscorides, nihil Oribasius. Non dubium est, quin & illic laudabilis. Cur odoratiora sint quæ siccis asperisve locis proveniunt, docet Theophrastus lib. iv. cap. xxi. de causis. Coronas ex meliloto factas antiquitus ait. De his Cratinus apud Athenæum lib. xv. Deipn. Σὺ δὲ γαστέρι καὶ κύνεσσιν ἐμπαύεται ἡ πρὸς τὴν καλχιδίαν εἰρηκὴ τὴν καλχιδίαν πᾶσι αἰσθητὴν μελίωτον, ἰσὶ δὲ σὺν ἑλίου καὶ γαστέρι καὶ κύνεσσιν, ἔσθ. Tu vero Cynulce, exple ventrem, deinde nobis explana quidnam sit, quod de meliloto dixit Cratinus, ἡνερβὸν τῶν αἰσθητῶν. i. ut interpret, semper muniente caput meliloto spiratur. Nam quandoquidem ἑλίου καὶ σὺν ἑλίου te jam video. Ad hunc locum respondet Hieronymus Mercurialis, αἰσθητῶν vocasse meliloto, quod coronis ad sedandum ebrietatis fervorem institutis melilotum miram præstabat operam; quandoquidem in tertio ejusdem Athenæi libro legitur. Ὁ πρὸς μελίωτον σίφανος παρὰ ἰουδαίῃς, καὶ καλχιδίῃς καὶ καλχιδίῃς. Qui igitur apud Cratinum semper custodem melilotum dixit, nil aliud, mea quidem sententia, significare nobis voluit, nisi quod ejus herbæ potestate semper ab ebrietate custodiretur. Sed hanc opinionem refutat vir in literis exercitissimus, his ferè verbis. Hunc μελίωτον Cratinus αἰσθητῶν ἐπιθετικῶς dixit; non quod ab ebrietate caput custodiret, ut perperam argutatur Mercurialis, qui cum meliloto *Egyptio* confundit; sed quod semper viridis maneat. Hesichius αἰσθητῶν, αἰσθητῶν. Sic ἡμεῖς Xenophonti non qui aliam servat & custodit, sed munis & tectus manet. Et huic sententiæ favet Theophrastus lib. vi. de causis cap. xxi. ὁ δὲ μελίωτον καὶ εἰς παλαιὰ χρόνια ἕως μὲν ἀλφειῶν. Melilotus ad multum tempus odorata permanet. Potior tamen mihi Mercurialis videtur sententia. Constat enim ex Plutarchi, Athenæi, aliorumque historia, veteres coronis maximè usos, vel ut sese munirent adversus ebrietatem, vel ut caput à vini vaporibus acrioribus defenderent, vel ut eisdem ad cerebrum delatos discernerent. Ad primum non parvam operam præstat melilotus. Pollet enim adstringendi & reprimendi vi. Et hanc mentem convivorum esse apud Athenæum puto. Sequitur enim, ἐπὶ δὲ πρὸς τὴν λαχρίαν μελὶν δάκρυον καὶ αὐτὸν καὶ τὸν αἰσθητῶν διδόμενος χρυδαίῃς σιφανίῃς καὶ σιφανίῃς καὶ σιφανίῃς, ἔσθ. Quoniam verò nihil respondet, tot verbis provocatus, exigi convivio illum jubeo, tumultuaria corona τῇ χρυδαίᾳ cinctum. Et certè non Mercurialis, sed Athenæus loti *Egyptii* & meliloti historiam confudit. Quæ enim de coronis inquit, ea de meliloto, cætera de loto *Egyptii* intelligi debent, quod rectè percepit Mercurialis. Alia in verbis Plinii majoris ponderis examinanda sunt. Meliloti folia brevissima ac pinguisima esse ait. Addit Serapio rotunda & viridia esse. Talia sane aspectu non sunt injucunda. Rectè itaque Plinius. Dioscorides foliis ligustici comparat lib. iii. cap. lvi. αἰσθητῶν (καλχιδίῃ) φύλλα ἰσχυρὰ τοῖς τῷ μελίωτον, περὶ αὐτοῦ δὲ καὶ ἰουδαίας. Circa quem, folia sunt meliloti, at teneriora, & odoratiora. Et hac de causa dubito, an Arabum & Græcorum

melilotus eadem sit. Et sane botanici multi dubitant, nec sine ratione. Nam Græci flores, Serapio fructus usum habere scribit. Præterea Serapio folia esse inquit viridia, Plinius herbam ipsam canam. *Μελίωτον*, Plinius odoratissimam & optimam habere melilotum, inquit, quæ de colore, vel, ut ante, odore croco sit simillima. In Italia tamen odoratiorem esse candidam, hoc est τῇ μελίωτον. Quod est præter mentem Dioscoridis; cui color *μελίωτον* est luteus, à malorum colore, croceo dilutior. Croceus enim magis rutilus est, & acutior. Porro notandum in antiquissimo codice reperiri, *μελίωτον* pro *μελίωτον*, id est, *senigræco* odore vel colore similem esse. Et hanc lectionem secutus est Serapio. Vulgata tamen magis arridet. Nempe dilutior colore esse quæ in agro Campano nascitur, intensiore quæ in Attico. Videamus an ad recentiorum cognitionem pervenerit melilotus. Vulgaris melilotus, sive qua officinæ passim pro meliloto utuntur, quam trifolium equinum, & caballinum vocant, quod ab equis in pabulo avidissime expetatur, an sit Serapionis, in dubium vocari potest. Folia enim non sunt parva, nec viridia, sed trifolio aut senigræco similia, candidiora, per oras lentè ac minutè fibriata; cuius tamen iconem addidimus, per circumferentiam foliis non est crenatis, alioquin vulgato similis; nec fructus fert, sive vaginas subtiles, rotundas, ad instar virgæ præri, in quibus grana glauci coloris, rotunda, granis sinapi minora. Verum semen fert, in exiguis latiusculis siliquis, parvum, colore pallidum. Flore hoc genus meliloti est luteo, quandoque albo. Cum Græcorum meliloti non male huic convenit; folia enim cum ligustici foliis non ineptè comparari possunt; nisi quod teneriora sunt. Flores sunt lutei, alibi albi, alibi delutè lutei, & pro loco-

Melilotus Vulgaris.

rum diversitate magis, minusve odorati. Virides dum sunt, odore sunt infirmo, plenius reficcati odoratissimi; quam odoris bonitatem & intensiorem ad multos servant annos. Quod Theophrastus de meliloto observavit lib. 6. de caul. plant. cap. xxi. & xxi. Facultates etiam quas Græci adscribunt habet. Sed de iis in notis ad Dioscoridem. Interea legat lector, quæ Dodonæus de hujus facultatibus recenset. Cum Serapio descriptione melius quam cum Græcorum convenit Syriaci melilotus ab Adversariorum autoribus descripta. Fruticat copiosius, ramosisque cauliculis hinc inde deflexis, cubitum altis, geniculis crebribus distinctis; unde emicant folia

folia in pediculis terna loti, melilotique communis, minus acuta, nec multum serrata, (sunt etiam minora multo, & aliquo modo incana) flores lutei, pallidi, stipati certa serie & modo, ut in securidaca aut astragalo, in summo vaginula hamata; in latiori basi in mucronem ad uncum exeunt, rostri, siccitaci non disparem, (siliqua tamen rotunda, vel teretes dici possunt) semen foenigraci compressius, (rotundum Serapio) exilius, odore meliloti Germanicae vel Gallicae; sed multo fragrantiore, etiam in decennium perdurante (vel ut in Belgica editione legitur, in decimum quintum annum.) Sata Patavii, quasi soli nativi oblita, nonnihil corniculis minus falcatis, lunatis, & ignavio odore degenerat. Dodonaeus trifolium corniculatum alterum vocat, fateturque maximam cum descriptione Serapionis habere similitudinem. Aliam plantam meliloti Serapionis nomine ostendit Alpinus lib. i. de plant. exoticis; cuius figuram tabella addita ostendit. Nobis, inquit, *idem ex Cretico semine, meliloti nomine accepto, nata planta trifoliacea, quae à radice gracili, longa, tenui, lignosa, in aliquot radículas divisa, fert cauliculos longos, graciles, foliis viridibus, trifolii corniculati Cretici similibus; sed in longius porrectis, vestitos, terrae stratos, ac veluti luxuriantes; in quorum summitatibus bini sunt flores lutei: trifolios falcato, magnitudine & figura similes, odorati; à quibus bini corniculi recti succedunt flavescentes, semina parva, minuta, rotunda, flava continentes, gustu primo subdulces, mox cum modico calore modicè adstringentes.* Utra rectius cum descriptione conveniat, iudicio lectoris relinquam. Alpini semina minus glauca; Lobelii ac Penae minus rotunda. Neutram Graecorum esse melilotum probatur, quod folia ligustico non satis sunt similia, tum quod virides suaviter spirent: Theophrastus verò exsiccatam melilotum odoratam, viridem inodoram esse scribat. Qui mentam Graecam, sive corymbiferam melilotum Graecorum esse statuunt, multum à vero aberrant. Nam à ligustico folium huius longè diversum (imperatoriam non esse ligusticum, ut illi statuunt, ipsa autopsia satis docet) Deinde cum viret, odorata est, nec dum exsiccatum intenditur odor, sed remittit; nec crocum spirat, id est, suaveolens admodum, sed cum quadam gravitate naribus, saltem meis, non valde grata. Gesnerus urbanam lotum putavit, trifolium esse quod in pratis nascitur, & alibi provenit; eo motus argumento, quod Dioscorides trifolium vocari scripsit. Fortassis etiam quod Homerus ab equis libenter vesci, memoriae

prodidit. Errare virum magnum probatur; quod à Dioscoride loto sylvestri folia pratensis trifolii tribuantur. Nam si Dioscoridi fuisset lotus sativa trifolium pratense, in pratis eam, non in hortis nasci tradidisset; atque satis fuisset, lotum sylvestrem sativae similem reddere, omissa trifolii pratensis mentione. Nec caule constat foliato, uti Theophrastus hoc lib. vii. cap. xii. docet. Inter ea quae humi spersa folia habent, rectius numerari debet.

Porro magni Botanici lotum sativam credunt esse melilotum vulgare, jam à nobis describam, ac pro sylvestri loto habent herbam, septem temporum dictam, quod septies in die, dum viret & crescit, odorem mutare credatur; quem amisisse & denuo recepisse singulo die arbitrantur. Unde & Batavis *seven getijden kruyt* dicitur. Alii contra hanc pro sativa loto ostendunt; quam opinionem probabiliorē puto. Hæc enim in hortis ferri colitur; quamquam in Bohemia & aliis locis in pratis nasci scribant. Mulierculæ nostrates balsamum vocant, vel quod vulneribus medendis efficacissima sit planta, vel quod eximii odoris sit, gummi elemnium redolentis. Loto sylvestris, sive Libyon quæ sit, me ignorare fateor, expectabo donec quis ex Libya miserit.

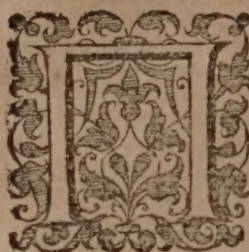
Hæc de loto sint dicta. Unum addo, nos *ἀντι μελίωσ* *αἶμα*, quod interpretantur mel frugum, (quomodo panicum appellasse Dioclem medicum testatur Plinius lib. xxi. cap. xxv) legere *μελίωτον*, vel *μελίωδης*, & interpretari de loto sativa. Sed prius magis arripet, quod melilotos inter loti genera recenseri debeat, cum à quibusdam quasi non pertineret ad loti historiam, inter alias plantas recenseatur. Deinde quod ob odoris suavitatem, tum etiam saporem in re cibaria, non ultimum mereatur locum; quamvis nunc in usu medicamentorio tantum recipiatur, ac ab equis, non hominibus expectatur. Accedit quod non eadem desideret loca. Nam & humidis, & siccis, frigidis, & calidis, scabris, arenosis, pinguibus æquè provenit. Nonnulla, inquit, quamvis generibus sint paucioribus, tamen non minus discriminis fortiri ait, ac inter ea solanum numerat, de quo libro nono agam. Ac ita finem huic libro septimo impono. Faxit deus Opt. Max. ut reliquos ad sui nominis gloriam, animæ nostræ salutem, proximi nostri commodum feliciter & cum laude absolvamus. Ita precor in nomine Domini nostri Salvatoris Jesu Christi, cui laus & gloria in æternum summa.

THEOPHRASTI
DE
HISTORIA PLANTARUM
LIBER OCTAVUS.

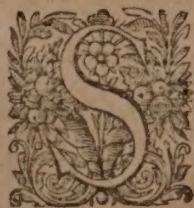
K E Φ. A.

C A P. I.

De frumento, & frumentaceis. Esseque frumenti tria genera. Sementis vero duo tempora. Quae mature serere, quae sero oporteat. De tertio serendi tempore. Quoto quaque die à satuerumpant.

Ερὼν δὲ ἐν τῶν ἄλλων τῶν
πωδῶν, ἰκανῶς εἰρήδω. πρὶν
δὲ σίτε καὶ τῶν σιλωδῶν λέ-
γωμεν ἑμοίως πῶς παρὲν.
τὸ γὰρ κατέλοιπον τῶν
πωδῶν. οὗτο δὲ αὐτῶν γένη
τὰ μέγιστα τυγχάνει. τὰ μὲν
γὰρ σιλωδῶν, οἷον πυροὶ, κριθαί,
τίφαι, ζεαί, καὶ ἄλλα τὰ ὁμοίως πυρῶν, ἢ ὁμοίως κριθῶν.
τὰ δὲ, χεδροπαί. οἷον, κύαμος, ἐρέβινθος, ππός, καὶ ὅλως
τὰ ὁσπερὰ παρὰ γενομένη. τρέπον δὲ πρὸς αὐτὰ,
κέγχρος, ἔλυμος, σήσιμον, καὶ ἀπλῶς τὰ ἐν τοῖς
θερινοῖς χρόνοις ἀνώνυμα καὶ τῇ παρὰ τοῦ χρόνου ἑστὶ δὲ ἡ
μὲν γένεσις αὐτῶν, μία καὶ ἀπλή. φύεται γὰρ δὸς
σπέρματι, ἐὰν μὴ τι ἀνάνιον καὶ ὀλίγον δὸς τῆς ῥι-
ζῆς. ὥρα δὲ τῆς σπέρματος τῶν πλείων δύο. πρῶτη δὲ καὶ
μάλις, ἡ πρὶν Πλάτωνος δύσιν. ἡ δὲ Ἡσιόδοτος ἡ κα-
λίστη, ἡ σκεδὸν οἱ πλείους διὲ καλῶς πινεῖς αὐ-
τῶν ὄρον. ἄλλη δὲ δευτέρα τῆς ἡρώς μετὰ τὰς
τρεπὰς τῆς χειμῶνος. καὶ τῶν αὐτῶν δὲ ἐκατέρωθεν. τὰ
μὲν γὰρ αὐτῶν φιλοῖται πρῶτον σπείρειν τὰ δὲ, ἐπὶ
δὲ καὶ μὴ διωάσθαι φέρειν τὰς χειμῶνας. τὰ δὲ παρὰ
ἀμφοτέρωθεν τὰς ὥρας καὶ καλῶς ἔχει. ἡ παρὰ χειμῶνα,
καὶ παρὰ ἄρ' πρῶτον παρὰ μὲν ἐν ἔτι, πυρὸς, κριθῆς, καὶ
τῶν ἡ κριθῆς πρῶτον παρὰ πρῶτον. ἐπὶ δὲ ζεῶν, τίφης, ὀλῶρας
καὶ ἐπὶ τῆς παρὰ πυρῶν ἀπαιτῶν γὰρ δευτὴν αὐτῶν
χρόνος τῆς σπέρματος. τῶν δὲ καὶ χεδροπῶν μάλις, ὡς
ἐπὶ εἶπεν, ἡ κύαμος, καὶ κέγχρος. ταῦτα γὰρ δὲ πρῶτον
ἀδένειαν παρὰ λαβῆν τῇ ῥίζῃ (βλέπε) τῆς χειμῶνος.
πρῶτον σπέρματι καὶ ὁ θερινὸς δὸς τῆς ἄλλης γὰρ φασὶ δέν
καὶ βάλανος. οὐκ ἴσμεν γὰρ τῶν αὐτῶν ὅσα δὲ
φέρει τῆς γένεσιν οἷον πυρῶν π γένος καὶ κριθῶν, ὁ κα-
λῶς τρέγωνον, δὲ τὸ ἐν τοῖς πλείστοις καὶ τῆς χεδ-
ροπῶν τὰ πλείους φασὶ, ἀφάκη, ππός, ἐν ἀμφοτέ-
ραις δὲ ὥραις, τῆς χεδροπῶν καὶ τῆς παρὰ ὀρόβου ἐρέβιν-
θος οἱ δὲ τῆς κύαμην οἱ δὲ σπείρουν, ἐὰν ὑστερίσῃ
τῆς πρῶτης δρόβου ἀπλῶς δὲ πρῶτον σπέρματι τὰ μὲν,
δύσιν * ὡς διωάσθαι φέρειν τῶν χειμῶνας. τὰ δὲ
δὲ ἀδένειαν, ὅπως παρὰ λαβῆν τῆς ἐνδίας τῶν αὐτῶν
σιν. δύο μὲν ἐν αὐτῇ. τρέτη δὲ τῆς θερινῶν, καὶ ἐπὶ τοῦτο, ἐν
ἡ κέγχρος σπείρει. καὶ τὸ μέλινος, καὶ σήσιμον. ἐπὶ δὲ
ἐρύσιμον, ὁ ὁρμινόν. χρόνοι μὲν ἐν ὁσπερὰ καὶ π. βλα-
στάνει τὰ μὲν θάψιν, τὰ δὲ βραδύπρον. καὶ κριθῆς μὲν
καὶ πυρὸς, ἐβδοματῆα μάλις παρὰ τῆς κριθῆς μά-
λον. τὰ δὲ ὁσπερὰ τῆς ἀρπύγης, ἡ πεμπήγης, καὶ ἄλλων

Atis de cæteris herbaceis dixi-
mus. Nunc de † frumento, u-
niversisque frumentaceis aga-
mus, modo quo superiora tradi-
dimus. Hoc enim reliquum in
herbaceis generibus est. Frumen-
ti prima & maxima genera sunt
duo. Sunt enim alia Frumentacea, ut triticum,
hordeum, tipha, † semen, & reliqua quæ tritici
hordeive specimen quodammodo gerant. Alia
* chedropa appellata: ut faba, cicer, pisum: atque
in totum, quæ legumina vocitare solemus. Adde
tertium genus, † milium, sesamum: & ad sum-
mam, quæ in æstivis sementibus communi careant
appellatione. Horum omnium generatio simplex,
& una est. Quippe proveniunt semine tantum om-
nia, nisi quid † rarerer parceretque radice profiliat.
Sementis autem duo plurimum tempora notantur.
Sed primum atque potissimum, quod circa Ver-
giliarum occasum accipitur, quod Hesiodus & ma-
xima ferè pars auctorum secuta est; quamobrem tem-
pus id * per excellentiam satum appellarunt. Secun-
dum quod vere incipit post brumam. Sed non eis-
dem datur utrunque. Alia enim maturè feri deside-
rant, alia serò, quod hyemen nequeant tolerare.
Sunt tamen quæ satis feliciter tempus utrunque fe-
runt, hyemem scilicet, atque ver. Maturè serun-
tur, triticum, hordeum, quod etiam maturius feritur.
Item † semen, tipha, filigo, † & si quid aliud tri-
tico sit simile. His etenim omnibus idem penè tem-
pus ferendi statuitur. * Ex leguminibus verò faba
& milium (ut ita loquar) maximè maturè feri ex-
poscunt. Hæ enim suæ debilitatis gratia, radica-
tionem hyemi anticipare desiderant. Lupinum quo-
que maturè feritur: post aream enim serendum pro-
tinus censent. Sera illorum satio est, quæ in genere
discrepant; ut tritici genus quoddam & † ordei,
quod trimestre appellant. Quoniam per tantum
temporis perfici possit. Et in leguminum genere
lens, aphaca, pisum. Tempori utrique dantur ex
leguminibus ervum, cicer. Sunt, & qui etiam fa-
bam sero audeant serere, si minus primis satibus ex-
pediri potuerint. Simplici tamen ratione dicen-
dum, alia sui roboris causa feri maturius poscere;
ut quæ hyemem tolerare facile possunt. Alia ob de-
bilitatem idem requirere, ut clementia temporis
incrementum assumere queant. Igitur tempora duo
illa in primis notantur. Tertium vero additur quod
æstivis attributum retulimus, quo milium feritur, &
panicum & sesamum, item † trionum, geminalisque.
Hæc ferendi tempora singulis statuuntur. Erumpit
autem aliud celerius, aliud tardius. Hordeum atque
triticum

† Κύαμος
λαβῆν
σπείρειν
ταῦτα γδ.

† τρέμων
Scal.

* ὡς δὲ διω-
άσθαι Al.

† Μίλιον.

† Frugib.

* Cereali-
ex quibus
panis non
fit.

† Milium
panicum,
sesamum,
milium, sesamum.

* Sementi

† Ζεα.

† Ολῶρα.

† Ex legu-

minibus v-

ro faba &

ciceracula

mature fe-

renda; hæ-

enim potius

imbecillitas

tem radica-

tione hye-

mem anti-

cipare desu-

derant.

† Hordei.

† Erysimum

& hormi-

num,

κυάμων· κυάμη· ὁ δὲ καὶ τῶν σιτωδῶν ἐν πλεόσιν.
 ἐνιαχῆς ἢ καὶ πεντεκαθεκάτη· ὅπερ ἢ καὶ εἰκοθεῖ·
 διυσιφύεσθαι γὰρ τὸ τοῦ πάντων. εἰ δὲ ὁ σπέρει-
 τ· ὅστις λέον ὕδωρ ὀπιγνήνηται, καὶ παντελῶς. εἰ δὲ
 τὸ ἐν τοῖς ἐαρινοῖς ὁρότοις ἴσθιον ἢ ἐκφυσις· διὰ πλὴν
 ὥραν, σκεπτεόν. καὶ ἢ πᾶς αἰαθλασῆσθαι, καὶ πᾶς δι-
 φύσθαι πάντας ὡς ὅστις τὸ πᾶν διπλαβεῖν. ἐνίοτε γὰρ
 ἐνιαχῆς καὶ ἐν ἐλάτῃσιν ἡμέραις, καθάπερ ἐν Ἀιγυπτίῳ.
 τριταῖον γὰρ φησι καὶ τεταρταῖον ἀετέλλειν. παρ' ἄλ-
 λους δὲ, ἐν πλεόσιν τὸ εἰρημίων. ὅπερ καὶ ὅστις ἄλλορον,
 ὅταν καὶ χώρας ἔσθαι διὰ φέρη, καὶ περὶ αἰάπερον ἢ
 ὀψιὰ περὶ ὁρώσθαι. ἔτι δὲ ὀπιγνώμα· * ἐκ' ὁμοιοῦ
 τυγχάνει· ἢ ὡς γὰρ μακρὴ, καὶ ἐκ φη, καὶ τὸ ἀνέκρῃ
 αἶμα, ταχὺ καὶ ραδίως αἰαθιδωσιν· ἢ ὅτι γλίσχρα καὶ
 βαρὺτα, βραδέως· ἢ ὁ δὲ πῶς ἴσθιος αὐχμωδέσθαι
 βραδέως. ἐπὶ δὲ αἰ χεμῶνες ὀπιγνήνηται καὶ αὐχ-
 μοὶ, καὶ εὐδία, καὶ πάλιν ὕδατα· ἔσθαι ἐν τέτοις πολὺ
 πρὸς ἀλλήλῃσιν· ὡς αὐτῶς ἢ καὶ ἐὰν ἢ γῆ ὡς περὶ εἰργα-
 σμένη, καὶ ἐκ πρὸν ἐχέσαι τυγχάνει· ἔσθαι μὴ δὲν τε τῶν.
 ἐπεὶ ἔσθαι δὲ πρὸς πρὸν ἐκάστω ἢ ὀψισπρὸν, αἰ
 χῶρα διὰ φέρεσθαι ἐνίοις ἢ καὶ πλὴν Ἑλλάδα πάν-
 τα πρὸς πρὸν ἐῶνται διὰ ψυχρότητα τὴν χώρας.
 ὡς περὶ οἱ Φωκεῖς, ὡς αὐτοὶ οἱ χεμῶνες μὴ νήπια κα-
 ταλαμβαίωσι.

colā matur è omnia ferere solent. Videlicet propter sui tractus algorem, ut Phocenses. Ne scilicet hyemes
herbas parvulas occupent.

cum die plurimum septimo, sed magis hordeum festinat. Legumina quarto die, aut quinto proveniunt, fabis exceptis. Faba enim intra dies plures etiam quam frumentacea exit. Quibusdam enim in locis vel in die quintodecimo, alias etiam vigesimo. Hæc enim difficillime omnium provenit, & si hac seminata, imber frequens successerit, proventu omnino difficilis reddetur. Si hæc verò tempore verno ferantur, an celerius proveniant cogitandum. Proventus autem exortusque dictos quatenus summam dici potuerant, ita fieri putandum. Nonnunquam enim, & quibusdam in locis vel intra pauciores dies confici possint. Sicut in Ægypto tercio quartove die provenire affirmant. At apud alios, vel pluribus quam retulimus est opus. Nec temere id evenit, cum & tellus, & cælum discrepent: cumque maturius seriusve aratum est. Et quæcunque supervenerint dissimilia fiunt. Tellus enim rara, & levis, & benigno cælo subjecta, celeriter ac facile reddit; lenta vero, & ponderosa tardè, & quæ siccitate laboret, tardius. Item si hyems aut siccitates, serenitatesque nimis supervenerint, vel e contra imbres immodici incesserint † res longe tardius agetur. Ex his enim summum discrimen. Pari modo & si solum sit cultum † fimoque refertum, vel si nihil ejusmodi actum sit. Nam & mature serove serendo quodvis, † Et stercore loca differunt. Quæ de causa nonnulli Græciæ in-

† Has ob causas procreata maxime mutantur.

† Et stercoreatum.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

IN fronte octavi libri ad modum commentarii verba leguntur Grammaticis solennia. ἱστορ. Sententiae duae, utraque indigna viro in Philosophia exercitato. Prior haec. Andronici iudicio librum hunc inscribi, καὶ φησὶ ἱστορῶν. Quo nihil insulsius excogitari potest. Quippe universi operis titulus est. Altera est Hermippi, nihilo melior, καὶ φεραίων, καὶ ποσειδών. Cum tamen expedita sint τὰ φεραίων: καὶ στωικῶν, Id quod ipsummet profitentem audias, agit.

Δύο δ' αὐτὴ γὰρ μέγεθος τυχάνει. Theodorus addit, prima. Sanè si sint maxima, prima quoque sunt. Rectè ποικίλον, καὶ πολύχουν negotium plantarum dicebat. Nam αἴων παρίσταιν ἐν σπάρδῃ, ὃ χιδοπον. Sanè omnis species obtinet ex genere. Omnis enim homo ζωώδης. Itaque etiam equus, ὃ alia. Ergo etiam χιδοπον, σπάρδι. Et tamen distinguit differentia specifica τὸ χιδοπον, καὶ τὸ σπάρδι. Nomine quoque caruit tertia species, sub qua milium, ὃ sesamum comprehendit. Aded enim diversa sunt, ut nequaquam proxima natura contineri posse videantur. Fruges summum genus à Latinis appellatum, satis constat. Aded ut Iureconfulti quidam etiam ad lapidinas diffuderint. Quos rectè castigat Iulianus, qui etiam à pomis auferet appellationem. Verum idem malè frumentum definivit, quod arista in se teneat. Aristam posuit pro spica. Non enim cuiusvis frumentacei generis spica aristosa est. Præterea milium, sùrgum, pàncum, quæro apud Iulianum : cum neque spica, neque siliqua constet, quid sit.

*Ita habes errores, & Galli, & Servii, & fortasse Al-
pheni.*

A⁹rov, Theodorus interpretatus est, Satum. Et addidit,
per excellentiam.

κῶμα, καὶ κένχε. Theodorus omisit, κένχε. rectis-
simè. Neque enim inter χένχευα est.

Τεῖνον. Corrige, τεῖνον. Balliarcum Vascones vocant.
'Αφάκη. Quare Theodorus non verterit Vitiam, querere
potes.

Ὁς, & ἀνὰ μύθῳ φέρειν. Dele negationem. Fit enim, αὐτὸν ἰσχυρὸν.

Εἰ γὰρ ἐν τοῖς εἰγενοῖς. Theodorus retulit ad omnia: ad fabas
alius spectaret. Mihi placet, omnium, quæ utrunque tem-
pus admittunt, fieri comparationem. Quia mox etiam lo-
corum commoditates inter se confert.

Ἀρχαία τῶν καλῶν, lege: non autem ἀρχαία. ἀρχαία αἰετ.
Theodorus benigno cœlo. ἀρχαία, malini. Et leges commo-
dius, ἢ ἡ ἀρχαία αἰετ, βαρύνει.

Εἴη δὲ αὖ ἡγεμῶνες. Theodorus addidit de suo, Res longè tardius agetur. Pessimè. Neque enim una tantùm causa est hic numerata, sed diversæ. ἡγεμῶνες, ἀρχηγοί, ὁδηγοί, ὑποδείκτες. Quare non est tardius: sed communiori voce, ἀρχηγοί μετα-
mutatur ratio omnium. Aliis aliter, & ambitiosè, κούρω-
χῶνον, fumo refertum. Refertum? Præstat non ponere fi-
nium, quam nimium aggerere. Simpliciter stercoreatum.

Μὴ ἡπίε. *Lasciva vox* ; sicut infra, ἀλαζμονίας ὃ τ' ἄρεος.
Amœnitas, supramodum Philosophi.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Prioribus libris de arboribus, fruticibus, suffruticibus, & herbaceis egit præceptor, & quidem de herbaceis libro præcedenti. Hoc libro de leguminibus, frumentaceisque se dicturum promittit. An itaque legumina & frumentacea non sunt in herbarum genere? Omnino sunt. Et hoc quidem etiam docet præceptor τῶν ἄλλων τῶν πωδῶν. Hic itaque est sensus verborum. Hactenus Historiam herbarum recensuimus, quæ olera, & ad olera pertinentia continet: nunc herbarum historiam enarrabimus, quæ complectitur frumenta legumina, & frumentacea, hoc enim reliquum.

Δύο δὲ, Frugum duo maxime genera esse, inquit, fru-

mentacea & chedropa sive legumina. Addit tertium quoddam ab utroque diversum, quasi inter utrumque medium. Sed quod huic nomen sit, non docet. Columella sub leguminum genere complectitur. Sed singula examinabimus. Hunc locum Plinius lib. xviii. cap. vii. His fere verbis exscripsit. *Et quoniam preparatus est ager, natura nunc indicabitur frugum. Sunt autem duo prima earum genera: frumenta, ut triticum, hordeum: legumina, ut faba & cicer.* Ad hujus exemplum atque exposui fruges. Scio multos esse, qui frumenta frugum nomine non censenda contendunt; sed sola legumina illud nomen habere, & sic frumenta à frugibus discernenda esse. Sed

Sed hoc refellit Servius, & probat, frumenta, fruges dicta esse ex Cicrone, cum olei & minutarum frugum de leguminibus diceret. Minutæ fruges frumentum & legumen sunt; majores arbores. Nam arbores fruges dixit. Cornificius arborarios fructus. Ammianus Marcellinus l. 24. Littoribus proxima Persis habebatur, minutæ frugibus dives & Palmure. Per minutas fruges intellexit frumenta & legumina. Sic frugū nomine loco citato ex Theophrasto Plinius. Frumenta, inquit, Servius, dicuntur quæcunque emittunt aristas. Varro lib. 1. de re rust. cap. XLVIII. In segetibus autem frumentum, quod culmus exulit. Ergo milium etiam inter frumenta censeretur. Sed de eo mox. Χιδρον dicuntur legumina & cerealia omnia quæ manu leguntur & carpuntur. Aristophanes Græc. χιδρον τι παρ' ὧν ὁ σῶμας, ὅθεν τι τῆ χυρῆς ὠντα ὀπιδιου. Chedropa ab alio offria dicuntur, quod manu decerpantur. Idem fere Nicaner in Theriacis, nisi quod ὁ σῶμας & χιδρον disjungere videtur

Χειροδρόποι δ' ἴνα Φῶπις ἄτρ' ὀρεπνένοιο ληζονται
Ὅσ' εἰα χειροδρῶν' ἄλλα μετιχλίσεντ' ἀρέρης,
Agricolam, si quando manu c'ereale carpit
Semina: Et terra sine falce legumina vellit.

χιδροπάται tamen & ὀπωρεα idem sunt: Nec Nicander, nec Theophrastus ut quidam putat, disjungit, si bene ad verba attendatur. Dicit Nicander, ὀπωρεα χιδροπά dicta, quod manu legantur & carpantur. Sic nec Theophrastus disjungit, cum ὅλως καὶ ὀπωρεα inquit. Hoc vult, Chedropa, sive legumina sunt pisum, faba, cicer, & reliqua quæ ospria dicuntur. Non dixit chedropa, ut tautologiam vitaret. Quæ sint legumina, sive ospria, docet Galenus li. x. ἐπεὶ περὶ τὴν διονύσιον. Ὀπωρεα καλεῖται ἐκείνα τῶν θυμαριῶν ἀντιπροσώπων ἐξ ὧν ὄρεται ὁ γένεταί, καὶ ἔστι, πικρὸς, ἑρβίσιος, φασέλος, ὀρεῖος, ὀρεῖος, ὀρεῖος, λαβύριος, ὀρεῖος, ὀρεῖος, φασέλος, πλάτφαιος. Legumina appellant ea cerealia semina, ex quibus panis nō fit, ut puta fabas, pisa, cicera, lentes, lupinos, ervum, cicerculas, aracos, ervilia, phaselos, Fœnumgræcum, lentem. Vidimus quid ὀπωρεα, & quid χιδροπά fit, vidimus utrumque idem esse. Hesychius χιδροπά ὀπωρεα. Notat Erotianus aliquando per x scribi. Latini legumen dicunt, à legendo, quod manu legatur. Varro lib. i. de re rustica. cap. de cicere Hoc enim quoque legumen, ut cætera quæ evelluntur è terra, non subsecantur ut fruges; quæ quod ita legantur legumina dicta. Et hæc de altero genere. addit tertium, & inter ea numerat milium, sesamum, panicum, & quæ in æstivis sementibus communi carēt appellatone. Columella lib. i. de re rust. cap. vii. inter leguminum genera recenset milium, sesamum, panicum. Leguminum, inquit, genera cum sint complura, maxime grata, & in usu hominum videntur. phaselus, faba, lenticula, pisum, cicer, cannabis, milium, panicum, sesama, lupinum, linum etiā, & korden, quia ex eo pisanum est, &c. Inter legumina & frumentacea, quasi medium quoddam genus, numeravit Præceptor, quod manu leguntur jubamq; non spicam habent, tum etiam quod cibo sunt idonea, sive quod ex iis panis, sive aliud quoddam edulium confici possit. Horum omnium generationem unam eandemque inquit. Exponit hoc, & rationem addit; quod omnia hæc ex semine tantum proveniant. Hæc quidem regula, ὥς ἐστὶ τὸ πλὸν vera est, sed non semper. Ideò addit Præceptor, nisi fortasse legumen, aut frumentum quoddam detur, quod à radice profliat; sed id raro & parçè fit. Orobum pannonicum radice propagari, notum. Hoc fatendum, panissima ex leguminum generibus, immo fere nullum radice plantari.

Ως γὰρ τὸ σπέρμα. Uti duo genera præcipua frugum, quibus tertium additur; sic duo præcipua sementis tempora, quibus tertium minus commodum subnectitur, statuit præceptor. Horum primum ac potissimum inquit, quod circa Vergiliarum occasum est. Quod Hesiodus & maxima ferè pars auctorum secuta est. Hesiodi, quos citat, versus reperiuntur lib. 1. ἰ. γ. & ἑ. γ. quorum mentem Philosophus magni nominis in suis in Virgilii Georg. doctiss. comment. non percepir.

Πληιάδων ἀτλαγείων Ἰππυλλομενῶν
 Ἀρχεαδ' ἀμνητ' ἀρέτιοι δὲ δυσοσιμενῶν
Plejadibus Atlante natū exorientibus.
Incipe messē; sationem vero occidentibus.

Interpres arationē vertit; quod esse præter Poëtæ men-
tem, verba Theophrasti ostendunt, Plinius li. 18. ca. 24.
Hesiodus, qui princeps omnium de agricultura præcepit, u-

num tempus ferendi tradidit à Vergiliarū occasu. Scribebat enim in Boeotia Helladis, ubi ita feri diximus. Abfconduntur Vergiliæ, uti docet Columella lib. 11. cap. viii. altero & trigesimo die post autumnale æquinoctium, quod feri conficitur nono Calend. Octobris. Atque hæc hyberna satio vocatur. Plinius lib. xviii. cap. vii. Frumenti ipsius totidem genera, per tempora sacra diuina Hyberna quæ circa Vergiliarum occasum sata, per hyemem nutriuntur. Idem cap. xxv. Sementibus tempora plerique præsumunt, & ab undecimo die autumnalis æquinoctiis fruges ferunt, adveniente Coronæ ex ortu, continuus diebus certo prope imbrium promisso. Xenophon anequam Deus signum dederit. Hoc Cicero Novembri imbre fieri inter prætatus est, cum sit vera ratio non prius ferendi, quam folia cæperint decidere. Hoc ipso Vergiliarum occasu fieri putant. Aliqui ad tertium idus Novembri, ut diximus, servant. Anequam, inquit, ex Xenophonte, Deus signum dederit. Signum illud quale sit, docet Cicero. Quali ipse Xenophon non tradidisset, in Oeconomico. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ μὲν παλαιὸς ἄνθρωπος ἰδὼν πάλαι περὶ αὐτῶν περὶ τῶν ἐν ὁσπολίῳ, ὅτι περὶ τῶν ἐν τῇ γῇ ἀφ' ἧς αὐτοὶ σπείρουσι. Quando autumale tempus advenisset, ad Deum spectant omnes, ut terram humefcet, ac ad ferendum idoneam reddat. Geoponicὸς. aut. lib. 11. cap. xii. Δημῶκεται δὲ ὃ φυσικὴν τὰ παλαιότεροι ἀνθρώπους. αὐτοὶ τῇ τῷ σφάκι μάλιστα δόντες σπείρουσι. ὅτι γὰρ ὁ μὲν ὁ μὲν ἐπὶ μετώπῳ πολλοὶ ἰσχυροὶ, ἀλλὰ καὶ ἡ γῆ φυσικὴν τὰ καὶ δευτέρῳ κίνησι ἵζη, αὐτοὶ τὸ γινώσκοντες ἀπὸ τῆς αἰσθῆσεως τῆς τῇ τῇ αὐτοῦ. At verò Democritus naturalem quandam observationē tradens, circa Coronæ maximè occasum seminare consiluit. Etenim cum non solum imbres multi emitti solent, sed & ipsa terra naturalem quandam & susceptorum motum habet, ad ea quæ tunc sata sunt, fertiliora efficienda. Et hæc de satione hyberna, seu potius autumnali, sive quæ occidentibus Pleadibus instituitur. Plura qui velit, legat Columel. lib. xi. cap. ii. Varron. Lib. i. cap. xxxi v. Addo verba Columellæ lib. 11. cap. viii. Nos quoque non ambigimus.

Αλλ' ὅ, Secundam Sationem primo vere post brumam incipere docet. Ad verba Theophrasti Plinius non satis attendit, duas sationes vernalem & æstivam confundens; vel earum ordinem ritumque turbat, ut infra ostendam. De hoc sationis tempore legat lector Virgilium. Hanc sationem serotinam vocabant, instituebaturque mense Februario.

Οὐ γὰρ τοῦ αὐτοῦ, Nunc docet quo tempore unum-
quodque semen terræ mandandum sit, ac prius alia ma-
ture, alia sero ferenda. Causam addit, quod alia ne-
queant, alia possint tolerare hyemen. Quædam etiam
utrumque ferre tempus docet. Quæ de singulis scribit,
examinabo.

Maturè ferendum præcipit triticum & hordeum ;
sed maturius hordeum quam triticum. Triticum fe-
rendum præcipit Virgilius, & ex eo Columella, ante
Vergiliarum occasum lib. II. cap. VII. Placet nostro
Poetæ adorem, atque etiam triticum ante seminare, quam
occiderint Vergilia, quod ipsum numeris sic edisserit.

*As sitriticæ in messem, robustaque farra,
Exercebis humum, solisque instabis arista,
Ante tibi Eoa Atlantides abscondantur.
Grosiæque ardentem decedat stella Corona,
Debita non sulcis committas semina, quamque
Invita properes anni spem credere terre,
Multi ante occasum Majæ cæpere; sed illos
Expectata seges vanis illudit avenis.*

Palladius initio libri duodecimi. *Novembri, inquit, mense triticum seremus & far, satione legitima, & semente solemni. Absconduntur, inquit, Columella loco citato. Vergilia altero & trigesimo die post autumnale equinoctium, quod ferè conficitur nono calend. Octobr. Propter quod intelligi debet tritici satio dierum sex & quadringus ab occasu Vergiliarum, qui sit ante diem ix calendarum Novembr. ad brumæ tempora. Hordeum Palladius serendum ait mense Novembri. Nunc, inquit, & hordeum maturum adduc seremus. Idem Palladius lib. xi. statim in initio. Octobri mense adorem seremus, ac triticum. Iusta satio est à decimo Calendarum Novembri, usque ad sextum idus Decembrii, regionibus temperatis. Nunc etiam latamen effertur ac spargitur. Hoc etiam mense seremus hordeum quod dicitur canterinum. Notandum, quod inquit, canterinum; Nam non omne hordeum hoc mense seritur. Etenim ut idem Palladius lib. ii. Tit. iv. hordeum Gallaticum, Ianuario seritur mense:*

Si clemens, inquit, fuerit hyems, hordeum gallaticum, quod grave & candidum est circa idus Ianuarii seramus locis temperatis.

Inter frumentacea quæ mature feri debent, numerat zeam, & olyzam, typham, aliaque quæ tritico similia sunt. De his omnibus videat lector cap. 12 hujus libri. An itaque omnia hæc maturè Octobri, Novembrique mensibus ferenda? Respondet, seram illorum sationem esse, quæ in genere discrepant; ut hordeum & triticum trimestrè. Nam si quis hæc mense Novembri, Octobrique fereret, semen propter hybernum frigus non ferrent. Discrepant hæc genere, quod reliqua tritici hordeique genera post menses plures semen ferant. Hæc post tres.

Ex leguminibus; inquit, fabam & milium maturè
serenda. At milium inter ea numeravit, quæ media
sunt inter legumen & frumentum. Accedit quod paulo
infra inter ea, quæ æstate feruntur numerat. Pruden
ter itaque Theodorus hanc vocem, tanquam spuriam, om
misit. Pronum foret scribere *dic*. Sed nescio an ma
turè seratur. Scribo *ααηηο*. Columella Lib. i. cap. x.
Cicerula quæ piso similis est, mense Ianuario, aut Februa
rio feri debet, laeto solo, celo humido. Quibusdam tamen
Italiae locis ante Calend. Novembris seritur. Faba cur
maturè feri debeat, docet Theophrastus lib. iv. de caus.
cap. viii. Pallad. mense Novembri serendam præcipi
t. In hujus principio fabam spargimus, quæ pinguis
simum, vel stercoratum desiderat locum. Plinius lib. xv. i.
cap. xii. Seritur ante Vergiliarum occasum leguminum
prima ut antecedit hyemem. Virgilius eam per ver feri ju
bet, (de Græcorum faba loquitur) circumpadanae Italiae
ritu; sed major pars malunt fabalia maturæ sationis, quam
aristrem ferum fructum ejus. Nam siquæ caulesque gravis
simum sunt pabulo pecori. Locus quem citat Plinius lib. i.
Georgicè reperitur, ubi poeta.

*Vere fabii satito, tunc te quoque medica putres
Accipiunt sulci.*

Nec hoc ignoravit Theophrastus , uti hoc eodem docet capite : sed quoddam id facere, inquit, cum prima satio non bene successit. Seneca non tantum vere feri, sed etiam æstate prodidit. Epist. LXXXVII. An eo tempore (vere) ista ponenda sint; & an utriusque (fabæ, & medicæ) verna sit satio, hinc æstimes licet Iunius mensis est quo tibi scribo, jam proclivis in Iulium. Eodem die vidi fabam menses, & fabam ferentes. Nostrates fabas Aprilis mense, nonnunquam etiam Majo, rarius Martio ferunt. Sed an Græcorum & vulgaris faba eadem sit, suo loco videbimus.

Inter ea quæ maturè feri desiderant, numerat Lupinum, quod hujus durum semen sit, ac quasi incoctile, ut docet præceptor lib. iv de caus, cap. v rrr. Lupinum ferere jubet Palladius mensibus Septemb. & Octob. & quidem lib x: Nunc vel maturius aliquanto lupinus ferietur, in qualicunque terra vel crudo solo, cui hoc proderit, ut feratur antequam frigus incipiat. Geopon. auct. lib. ii. cap. xxxvii. *ἥμενος ἀπὸ τοῦ ἔργου τοῦ ἔλκεν πρὸς τὴν ἡμέραν τοῦ σπέρματος, καὶ ἀπὸ τοῦ ἔλκεν τοῦ σπέρματος.* Lupinum præ aliis ferere oportet post æquinoctium autumnii, non expectatis imbribus. Lupinum sativum ferere ego soleo ad finem mensis Aprilis, vel initio Maij Martio si feratur, facile à frigore læditur; Autumnali apud Baravos qui ferit tempore, fructum ad Græcorum videbit calendas.

Sero serenda trimestria inquit. Quæritur quæ sit sera satio: Respondebit Batavus, quæ Majo fit mense: contra Græcus & Latinus. Maturam sationem vocat Theophrastus, quæ fit post æquinoctium autumnum, vel Vergiliarum occasu; seram quæ vere fit, vel mense Februario. Columella lib. ii. cap. x. Sationes duas servamus, alteram maturam per medium sementem, seriorē alteram mense Februario. Quo mense trimestria omnia serenda docet Palladius.

Ex leguminibus ervum; & cicer, utroque tempore scribit feri posse. Idem testatur Palladius de ervo, cum Octobri & Februario feri scribit, ac quidem lib. III. *Hoc mense toto (Februario) ervum adhuc feri potest; quia Martio ferendum non est, ne pastu suo pecoribus noceat, & hoves reddat insanos.* Contrarius Theophrastus lib. 2. hister. docere videtur; si quis ervum primo vere ferat innoxium fore, autumno si feratur gravedinosum. Sed fieri potest, hominibus quod gratum est, pecudi

noxium fit. Pisum idem Palladius serit mense Septem-
bri & Octobri.

Α' λογῆς τὴν δυνάμειν παρέρχεται. Rationem dat præceptor, cur alia maturè, alia ferò ferenda. Causam, inquit, debilitatem; maturè enim quædam feruntur ut dum aër clemens est, ac calorem quandam habet, incrementum aliquod capiunt viresque acquirunt, quibus frigori resistant. Tenuellas plantas minus frigori, quam antiquas ac adultas resistere, præter rationem non videtur.

Δύο μηνί, Atque hæcenus, inquit, de duobus præcipuis
sationis temporibus, nempe autumnali, quod hyema-
le Plinius vocat; & hyemali, sive satione quæ mense Fe-
bruarii statim post brumam instituebatur, nec non
Martio.

T^{er}tium 3; Sequitur tertium fationis tempus, quod æstivum vocat Præceptor. Quo terræ committebant milium, panicum, sesamum, iriohem, horminum. Palladius milium, panicumque Martio calidioribus locis, frigidioribus Majo ferenda docet. Columella milium lib. xi. cap. ii. ad Idus Aprilis. Saronis hoc tempus describit etiam Plinius. Sed, ut supra dixi, ordinem nonnihil turbat. Sic itaque Plinius lib. xviii. cap. vii. *Hyberna quæ circa Vergiliarum occasum sata, per hyemem nutriuntur; ut triticum, far, hordeum. Æstiva quæ æstate ante Vergiliarum exortum feruntur, ut milium, panicum, sesama, horminum, irio, Italiae duntaxat ritu. Alioquin in Græcia & Asia omnia Vergiliarum occasu feruntur, quædam autem utroque tempore in Italia. Ex his quædam & tertio; veris scilicet. Aliqui verna milium, panicum, lentem, cicer, alicam appellant. Sementiva autem triticum, hordeum, fabam, napum, rapam, &c. Duo, inquit, tempora ferendi; ac primum hybernum, circa Vergiliarum occasum, alterum æstivum circa Vergiliarum ortum matutinum, id est, circa æquinoctium vernum. Tertiam fationem, inquit, esse veris. Circa Vergiliarum exortum milium panicum ferendum, dicit. Mox addit eadem verno tempore ferenda, Sementis tempora duo fecere præcipua Græci, Latineque; quod circa æquinoctium autumnale, & quod statim post brumam mense Februario Martioque. His tertium addunt iidem, quod æstivum vocant, eratque illud Aprili, Majoque mensibus, quibus ferebatur milium, panicum, horminum. Contra Plinius duo præcipua facit tempora, quod circa æquinoctium autumnale est, & æstivum quod circa vernale ad exortum Vergiliarum. Et tertium veris, inquit. Credo hoc Græcos ferotinum dixisse, quodque erat mense Februario. Nam ut primum hybernum vocat, quia sata per hyemem nutriuntur, sic ferotinum vernum quod vere, æstivum quod æstate. Falsum præterea quod scribit, omnia in Græcia feri circa Vergiliarum occasum. Contrarium docet Theophrastus, nec intellexit quid essent *ἡσυχὰς ἀγῶνις* æstivæ fationes. Has confundit cum ferioribus, quæ instituebantur ad finem brumæ, veris initio. Æstivæ instituebantur Aprili, Majoque mensibus. Finem antequam faciam de fationis temporibus, addam quod de omni fationis tempore Columella præcipit lib. xi. cap. ii. *Vetus, inquit, est agricolare proverbium. Maturam fationem sepe decipere solere. seram nunquã, quin mala sit.* Quo monemur, in locis frigidis novissimè, tepidis celerius, calidis ocysime ferendum. Hæc itaque a Theophrasto præscripta fationum tempora, usumque ferendi, si quis omnibus regionibus accommodare velit, unum idemque operculum omnibus ollis adoptaret, ideoque ad finem cap. Præceptor. Nam & mature feroque ferendo quodvis, loca differunt.*

Βλασπείν Sequitur quo die quæque fata erumpant. Hunc locum his fere verbis exscripsit Plinius. *Erumpit à primo satù hordeum die septimo, legumina quarto, vel cum tardissime septimo. Faba à xv. ad xx. Legumina in Ægypto tertio die.* De his plenius agit Theophrastus Lib. de caus. Ad quos lectorem mitto.

Et *ἵνα* *ἐν* *ταῖς* *ἐκκλησίαις* *Theodorus* *inquit* *Scaliger*, *re-*
sultit *ad* *omnia*. *Ad* *fabas* *alius* *spectaret*. *Mibi* *placet* *omni-*
um, *quæ* *utrumque* *tempus* *admittunt*, *fieri* *comparationem*.
Quia *max* *etiam* *locorum* *commoditates* *inter* *se* *confert*.

Φαίγες Lentem tertiæ satioris dixit. Idem ferè Varro. Serit enim lentem intervallo inter caniculam & solstitium. Virgilius ferendum docet Boöte occidente.

Nec pelusiace curam aspernabere lentis,
Haud obscura cadens mittet tibi signa Bootes,
Incipe & ad medias sementem extende pruinas.

αὐθιάν λέγουσι. καὶ οἱ ἄλλοι αἰεὶ ἀνθίζουσιν ἐν
 τῇ καὶ ἐπὶ τῇ λέγουσι καὶ μέγας γὰρ αὐθιάν οἱ εἰ-
 ἀπὸ αὐτῆς. ἡ γὰρ ἀνθισις τῶν μὲν ἐκχυρῶν, ἀθρόα.
 τῶν δὲ ἐκδοσῶν καὶ χερσῶν πάντων, καὶ μέγας.
 πρῶτα γὰρ αὐθιάν τὰ κατώ. καὶ ὅταν ταῦτα ἀπαν-
 θίσῃ, τὰ ἐκδοσῶν. καὶ ἔτι αὐτὴ βαδίζει πρὸς τὰ
 αὐτῶ. διὸ πολλὰ τῶν ὀρέων τίλλεται τὰ μὲν κατώ
 καπρῦνηται τὰ δ' αὖτε χλωρὰ πᾶμπα.

fera floret. Quæ cum defierit, proxima incipit. Atque ita ad supernam itur successu assiduo. † Qua de
 causa multa ex ervis evulsa parte ima defluxisse cernuntur, superna vero penitus esse viridia.

* Particu-
 larim.
 † Qua de
 causa multa
 ex filiqua-
 ris ejusmodi
 leguntur, ut
 inferiores
 filiquæ in-
 tus habeant
 quorum
 summa pars
 nihilo secius
 vireat.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Eκείνου ἡ ἐκείνου. Theodorus, Utrunque ex utroque
 extremo. Sed ἡ ἐκείνου, καὶ ἡ ἐκείνου. Neque enim
 radix, sed caulis (hoc enim est utrumque) ex utroque pro-
 dicitur. Sed alterum ex uno, alterum ex altero, a crassiore radice,
 a mucrone caulis. Illa vero verba, πάντα ἐν τῇ περικύβητι,
 omisit Theodorus. Quæ tamen aptè posita sunt: eaque sic
 leges. ὡς ἐν τῇ περικύβητι. Vult enim Theophrastus
 docere situm proportionem in semine, et officii ad germinan-
 dum: quia radici debetur inferior locus. Ex ea igitur par-
 te illam exire par est, quæ etiam in spica sit inferior. Hæc
 autem est crassior. Itaque subdit, ὅτι μὲν καὶ τὸ πρῶτον τὸ
 ὀρεῖον. In pomis, ratio contraria.

Καὶ ὁ ἐκείνου αὐτὸ ἐν τῇ περικύβητι. Theodorus, Qua
 etiam nexus filiquarum consistit. Mala loquutio. Neque
 nexus est: neque filiqua necitur semini: sed ἐκ contrarii po-
 zitus. Simplicitate Romana, qua hærent filiquæ.

Συμβαίνει δὲ ἐν τῇ περικύβητι: ὡς τὸ μὲν βλαστὸν ἐν αὐτῇ τῇ
 περικύβητι βλαστῶν ἐν αὐτῇ περικύβητι. Theodorus addit de radice sic, In frumentaceis evenit, ut
 radix protinus extrahatur. Germinem autem in ipso se-
 mine augeri primum incipiat: auctoque subinde semi-
 na disjungantur. Vbi vides verba illa, βλαστῶν, augeri.
 Et, αὐξανόμενα, aucto. Et quod pejus est, δι' αὐτῶν, disjungi.
 Disjunguntur contigua, non continua. Sic dices. Germinem
 intra semen nasci primum: deinde augescere eo semi-
 na hincere. Lege, διμῆν, non διμῆν.

Δι' αὐτῶν. Theophrastus præceptorem imitatus est, qui O-
 streacea sic appellat. Bifores enim sunt. Vix tamen fabam
 sic agnoscat. Contrario nanque se habent modo. Ostreis cor-
 pus unum, valvæ duplices. Leguminis corpus duplex, cortex,
 unicus. Theodorus, videbis, ut expresserit. Bino claudi cor-
 pore. Neque enim id δι' αὐτῶν, est. Columella duplex semen
 in iis dicit. Animadvertes quemadmodum Theophrastus
 reddit rationem primæ partis. Prima nanque ostenditur
 per τὸ μὲν. Ratio est, quare δι' αὐτῶν, Quia, inquit, διμῆν. Et

dicat, ὡς: quia non penitus ἐν σπικῇ. Et addit, ἐκ τῶν.
 Propterea quod legumina sunt vere διμῆν. Idcirco intulit,
 τὸ δὲ χερσὶν φαίνεται. Quæ autem sequuntur, τὸ δὲ πρῶτον
 ἐν τῇ περικύβητι, continent alteram sententiæ partem:
 quæ pertinet πρὸς τὸ σπικῇ. Videnturque esse verba de ra-
 dice, quæ Theodorus in superiorem translulit periodum. Ac
 propterea subdit, ἐν τῇ περικύβητι non ita contingere, ut in
 seipsis germen alant. Sic enim leges, ἐκ τῶν αὐτῶν. Ratio est,
 δι' αὐτῶν αὐτῶν ἐν τῇ περικύβητι. Intellige καὶ αὐτῶν. Quippe neutiquam
 ex duabus partibus emittunt, sed ex eadem. Et est obscura
 oratio, atque ambigua.

Δι' αὐτῶν τὸ πρῶτον. Theodorus omisit. Necesaria tamen
 sunt. Infra enim πολλὰ τῶν ὀρεῶν. Neque sibi constaret
 Theophrastus. Sic enim diceret, τὰ σπικῇ πολλὰ τῶν ὀρεῶν. Idcirco
 sunt πολλὰ καὶ ἐν τῇ περικύβητι. At est contrarium. Quip-
 pe ἐν τῇ περικύβητι. Id est, ἀντιπροφῆα. Namque τὰ μὲν χερσὶν
 μόνον ἐν τῇ περικύβητι, καὶ ἐν τῇ περικύβητι. τὰ δὲ σπικῇ πολλὰ τῶν ὀρεῶν, καὶ
 ἐν τῇ περικύβητι. Facit etiam exceptionem inter legumina qui-
 dem, fabæ: inter σπικῇ καὶ ἐν τῇ περικύβητι. Sunt igitur tria nomi-
 na, χερσὶν, σπικῇ, ἐν τῇ περικύβητι.

Ὁμοῦ φαίνεται. Theodorus, mole conspicuum. Moles
 de re magna semper. In nullo fructu moles, nedum in spica.
 Tumorem dicas: aut simplicius, magnitudinem.

Σχῆμα αὐτῶν καὶ ἐν τῇ περικύβητι, σπικῇ καὶ ἐν τῇ περικύβητι. Mira lo-
 quutio. αὐτῶν, conjunxit cum, ὡς. Itaque addidit huic,
 καὶ ἐν τῇ περικύβητι: illi χερσὶν.

Διὸ πολλὰ τῶν ὀρεῶν τίλλεται. τὰ μὲν καὶ τὸ καπρῦνηται, τὰ δ'
 αὐτῶν χλωρὰ πᾶμπα. Theodorus, Qua de causa multa ex
 ervis evulsa parte ima defluxisse cernuntur, superna
 vero esse viridia. Vult dicere: Ervum legi aliquando ejus-
 modi, ut inferiores filiquæ intus habeant nihil: quarum
 summa pars nihilo secius vireat. Ambigua oratio Theodori.
 Multa ex ervis, et multa evulsa ex ervis. Et τὸ καπρῦνηται, ab
 arvo, non autem ab ervo, ut totum à loco: non pars à
 toto.

IOANNIS BODÆI A STAPELNOTÆ ET COMMENTARIUS.

Docet ex qua parte semina pullulent, sive primum
 germen emittant, dicitque quædam ex eadem ra-
 dicem, foliaque emittere; contra alia ex diversis, op-
 positisque folia, radicemque fundere, ac quidem è ob-
 tusiore, crassiore, & inferiore radicem: contra ex acu-
 ta, tenui & superiore folia caulemque; eumque situm
 in pullulando servare, quem in spica obtinebat; nem-
 pe ut grani pars quæ in spica inferior & crassior, radi-
 cem; quæ superior ac tenuior, caulem foliaque; emittat.
 Hoc modo triticum, hordeum, tipha pullulare; fabam
 verò ac legumina priorem in pullulando servare mo-
 dum, ac ex una eademque parte & caulem & radicem
 fundere; ea nempe parte qua filiquæ adnectuntur, ac
 hærent. Quam formam figuramque pars hæc habeat,
 describit Præceptor. Lector verba ejus examinet. An
 verò talem ideam seminum habeat pars ex qua pullu-
 lat, autopsia ostendet. Quod Theophrastus de tritico,
 tipha, hordeo, id de solo hordeo refert Plinius li. xviii.
 cap. vii. Ex hordeo, inquit, alterum caput grani in ra-
 dicem exit, alterum in herbam, quæ prior floret, radi-
 cem crassior pars grani fundit, tenuior florem; ceteris se-
 minibus eadem pars & radicem & florem. Videt lector
 Plinium verba Theophrasti non satis fideliter exscrip-
 sisse. Hic enim non solum hordeum, sed etiam triticum,
 cæteraque frumentacea ex utroque capite pullulare,

inquit, fabam autem leguminaque ex una eademque &
 folia & radicem: nec Theophrastus ex tenuiore parte
 florem, sed ea omnia quæ sursum versus tendunt emit-
 tere folia, caulem, spicam, florem.

Αὐτὸ μὲν, Docet quam partem semen primum effun-
 dat ac emittat, dicitque radicem protinus, expelli. Sed
 hoc in frumentaceis manifestius conspici & observari
 posse, quia statim radicem expellunt. Contra in legu-
 minum genere. quia hoc in genere paulo tantum ante-
 quam germen producat, radix expellitur. Causam
 addit cur quasi simul expellantur, quod ex una eadem-
 que, non duabus, diversisque radicem, folia, caulem,
 emittere genus hoc solet. Contra in frumentaceis quia
 duabus ex partibus pullulant, sit ut altera prior, altera
 posterior pullulet. Et rationi est consentaneum, radi-
 cem prius, dein folia expelli. Vide lib. iv. de caus. ubi
 cur frumenta utraque legumina una tantum parte pul-
 lulent, causam reddit.

Τὸ δὲ φῶσος Aurea hæc oratio contra eos, qui omnia
 germina duobus exire foliis contendunt. Hordeum &
 triticum uno exire folio inquit; pisum, fabam pluribus.
 In arborum genere, palmam unicum, cum primum pul-
 lulat, folium producere, non semel observavi; uri etiam
 alia frumentacea; reliqua duo folia emittunt. Videtur &
 hunc locum exscripsisse Plinius lib. xviii. cap. vii. sed
 H h h h nescio

nescio an satis mentem Præceptoris perceperit, legumini-
um unicam faba sola, unus & lupinus: (id Arabica lu-
pinus falsum esse ostendit, sylvestris quædam verum)
cæteris ramosis prætenui surculo, omnibus vero fistulosus.
Folium quædam ab radice mittunt, quædam à cacumine.
Fruentum & hordeum utrumque, & quicquid in stipula
est, in cacumine unum folium habet. Sed hordeo scabra sunt,
cæteris lenia. Multiplicia contra faba, piso, ciceri. Hor-
deum, inquit Theophrastus, & triticum enascitur, terræ
que prodit, & aphyetis unico folio, multis pisum, faba. Vi-
det negligentiam Plinii Lector.

Πίσις ὁ γὰρ. Legumina unicam habere radicem, in-
quit, eamque lignosam, & ab ea tenues prodeuntes fi-
bras. Talem radicem omnibus leguminibus esse con-
cedo; glandem terræ si exceperis. Etenim hæc radice
fert crassas, oblongas, carnosas, glandibus forma quo-
dammodo similes; sed multo majores; foris sunt nigrae,
intus albicantes, sapore ferè castaneæ, à quibus inferius
longa tenuisque fibra dependet. Exeunt ab eisdem &
aliæ fibræ: juxta caulis exortum, quibus obliquæ ser-
pentibus aliæ adnascuntur glandulosæ radices, ita se
multiplicante stirpe. Hoc leguminis genus Belgis &
Germanis familiare, Græcis incognitum puto. Astraga-
lus Clusii si inter legumina numerari debeat, aliud ejus
genus præter terræ glandem est, quod carnosam, non
lignosam habeat radicem. Reliqua legumina lignosam
habent radicem. Quod scribit cicerem altissimam ha-
bere, id haud verum de sativo. Arietinum longam, gra-
cilem, candidam habere negari non potest. Porro lo-
cum, hunc Theophrasti Plinius his verbis interpreta-
tus est, lib. xviii. cap. vii. Legumina omnia singulas
habent radices, præter fabam, easque surculosas; quia
non in multa dividuntur, altissimas autem cicer: fru-
menta autem multis radican- tur in fibris, sive ramis. Con-
fundit verba Theophrasti admodum Plinius. Hic docet
legumina omnia unicam habere radicem, eamque li-
gnosam, ab eaque tenues prodire fibras: contra Fru-
mentacea permultis tenuibusque niti radicibus. Ideo-
que, inquit Præceptor, omnia siliquata, sive legumina
numerofo ramulo, numerofoque caule se attollunt, quod
unicam habeant radicem, quodque alimento multo non
indigeat radix: Sed omne quod attrahunt fibræ statim
ad superiora mittant: contra frumentacea, quia pluri-
bus constant radicibus, majori indiget nutrimento ra-
dix, quo destituuntur superiora. Et hæc causa, cur non
ramis pluribus luxuriat, uti legumina. Sed aliæ etiam
sunt causæ, cur frumentaceorum ramuli, decerpti non
renascantur alii, de quibus in libris de causis. Ac quidem
præcipua videtur, quod non, instar leguminum, statim
ramulos emittant, sed ad tempus folia tantum habeant,
eaque primum emittant, dein post tempus aliquod cau-
lem. Tempore itaque opus ad restaurationem, ut ple-
risque annis. Quædam ergo contrarietas inter legumi-
na & frumentacea est, quam exponit his verbis, quod
legumina singulari constant radice; & tamen, faba ex-
cepta, ex caulibus superne ramos multos gerant. Con-
tra frumentacea pluribus constant radicibus, multaque
habeant germina, sed ἀπαρβλαστα quæ non recrefcunt,
id est, si decerpantur rami frumentaceorum non re-
nascuntur, nec fructum ferunt. Contra leguminum ra-
mulos si decerpseris, novos producent caules, quique
fructus ferent. Falsum est quod scribit Plinius, legumi-

na omnia singulas habere radices, præter fabam. Theo-
phrastus, ex quo hæc exscripsit, singularem quidem ra-
dicem habere legumina scribit, sed plures ferè caules,
ramulosque, faba excepta: hæc enim unicaulis est.
Quod itaque Theophrastus de caulibus ramisque, hic de
radicibus. Falsum etiã est quod scribit, surculosas legu-
minum radices esse, quia non multa dividuntur. Satis
aperte Theophrastus ab radice lignosâ leguminum te-
nues prodire fibras scribit: nec intellexit verba Theo-
phraſti. Πολλὰς ἀνὰ τὴν βλάστην, ἀπὸ τοῦ καυλίου ἔτι, frumen-
ta, inquit, multis radican- tur fibræ, sine ramis. Αὐτὰρ
βλάστη sine ramis ineptè interpretatus est, & βλάστη fibræ.
Radici adscribit, quod cauli, ramisque Theophrastus.
Viri docti Pliniana verba partim depravata putant, par-
tim ordine non legitimo locata. Legendum igitur ad
hunc modum ipsis videtur; Legumina omnia singulas
habent radices, easque surculosas, quæ in ramulos dividun-
tur; altissimas autem cicer, præter fabam. Quod quid sit
nescio. Sed verba aliquot desiderari scribunt ad inte-
gritatem sententiæ, aut certe hæc multos ex caulibus ra-
mos gerunt, aut similia, tum sequatur, præter fabam.
Ita Plinius ad sensum Theophrasti proximè, inquit,
accedit. Verba hæc quamvis adscribantur, tamen sen-
sus perfectus non erit. Plinius, ut dixi, vel nimis pro-
peranter, & negligenter verba Theophrasti legit, vel a-
nagnostas aliter legentes aliud agens non audivit.

Naturam, ac omnem nascendi ordinem quem fru-
mentacea habent, exponit. Ac primum, inquit, hyeme
foliis tantum prædita esse, sed primo vere, vel quam
primum cælum clementius est, ac favere calore suo in-
cipit, caulem de medio emittere, &c. Plinius loco ci-
tato, locum hunc his verbis exscripsit. Frumenta hyeme
in herba sunt, verno tempore fastigantur in stipulam quæ
sunt hyberni generis. Quæ sequuntur apud Theophra-
stum interpretatus est Plinius eodem capite, sed post sa-
tis longum intervallum. Interea quædam memorat quæ
sequenti capite Theophrastus, Frumenta quædam, in ter-
tio, inquit geniculo spicam incipiunt concipere, quædam in
quarto, sed etiamnum occultam, (id est quod Theophra-
stus ἐφανερά ἐστι τῆς ὄψεως quæ magnitudinem habeat exi-
guam, sive vix conspicuam) genicula autem, ut tritico,
quaterna, sari sena, hordeo octona; sed non ante supra di-
ctum geniculorum numerum conceptus est spica, qui ut spem
sui fecit, quatuor aut quinque tardissime diebus florere in-
cipiunt, totidemque, aut paulo pluribus deflorescunt; hordea
vero (addit Theophrastus triticum) cum tardissime septem,
(hinc quædam intermiscet Plinius, quæ antè dicenda e-
rant, demum subjungit) legumina diutius florent, & ex
his ervum ac cicer, sed diutissime faba xl diebus, non au-
tem singuli scapi tamdiu, quoniam alio desinente alius in-
cipit. Nec tota seges, sicut frumenti pariter. Siliquantur
vero omnia diversis diebus, & ab ima primum parte paula-
tim flore subeunte. Columella lib. ii. cap. xii. Omne au-
tem frumentum, & hordeum, quicquid denique non duplici
semine est, spicam à tertio ad quartum nodum emittit, &
cum totum edidit, octo diebus deflorescit; ac deinde gran-
descit diebus quadraginta, quibus post florem ad maturita-
tem devenit, rursus quæ duplici semine sunt, ut faba, pisum,
lenticula, diebus xl florent, simulque grandescunt. Hæc
omnia facilia; ut quæ autopsia quotidie ostendit, ac
quasi digito monstrat.

ΚΕΦ. Γ.

CAP. III.

Quot diebus frumenta, quot item legumina maturentur. Terram à terra, & cælum à cælo ad
fructuum differe perfectionem. Quibus foliis frumenta, quibus legumina constant. De sili-
qua, legumine, florumque differentia. Quæ spicam, quæ jubam, quæ siliquam gerant.

Μετὰ τὴν πλὴν ἀπαύθησιν, ἀδρύνοντα πυρὸς, καὶ
καθὴν ποσαρακονταῖα μαλιστα. ὡς ἀπλη-
σίως δὲ πῖφι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ πιᾶντα. ποσαρα-
κονταῖα δὲ φασὶ καὶ τὸν κύαμον ὥς ἐν ἰσῆς αὐτοῖ
καὶ πλειᾶται. τὰ δ' ἄλλα ἐν ἐλάτῃσιν ἐλαχίσταις δ'
ὁ ἐρέβινθος. εἰς τὸν δὲ τῆς σπορᾶς ἐν ποσαρακοντα
πλειᾶ) πῆς ἀπῆλταις, ὡς τὸν πνέες φασιν. ἐπεὶ
τὸ γ' ὅλον ὑπὸ τὰ χίστε φανερόν. οἱ δὲ κέγχροι, καὶ
τὰ σήουμα, καὶ οἱ μέλαιοι, καὶ ὅλως τὰ θεράνα γε-

Triticum atque hordeum, postea quam deflo-
ruere, crassantur, perficiunturque, cum plu-
rimum intra dies quadraginta. Pari modo & ti-
pha, & reliqua hujuscemodi. Item fabam & tri-
ginta diebus perfici volunt. Ita tamen, ut intra tan-
tundem spatium temporis hæc florere, atque per-
fici soleat: cum cætera in tra dies pauciores consum-
mentur. Sed cicer paucissimis perfici potest, siqui-
dem post sementem diebus quadraginta absolui
possit, ut quidam affirmant. Nam in totum celerri-
mè

δὸν ὁ μολογέει τὰς περὶ ἀρκυὸς ἡμέρας λαμβάνειν· οἱ δὲ φασὶ καὶ ἐλάτεις. Διαφέρει δὲ καὶ πρὸς τὴν πελαιοσιν, χώρα πελαιοσιν καὶ αἰὲρ αἰὲρ. ἐν ἐλάτ-
 ποσι γὰρ εἶναι δοκεῖν ἐκφέρειν. ἀπὸ ἄλλων τε καὶ
 μάστιγι ὑποδήλων Αἰγυπτοῦ, καὶ γὰρ κερταὶ μὲν
 ἐν ἐλαμίνῳ, τὸ πυροῖ δὲ ἐν τῇ ἐβδόμῳ περὶ τὴν ἑλλά-
 δα. ὡς δὲ τὸ πῶς πελαιοσιν οὐ γὰρ πυροῖ δὲ ἐπὶ περὶ σπι-
 λαμβανασιν. ἔτι μὲν δὲ καὶ τὸ γε πᾶν πελαιοσιν ἔστω.
 ἀλλὰ, ὅσον εἰς ἀπαρχὴν, καμίζε) γὰρ πρὸς ἱερῶν πινῶν.
 χρῆται ἀλφειὰ τῇ ἐκτῇ μηνί, καὶ τὰς ἐκ τῶν ἀνῶ
 πελαιοσιν ὑπὲρ Μέμφιν λέγει) δὲ ἐν Σικελίᾳ τῆς Με-
 σσηνίας ἐν τῇ καλῇ μετὰς μύλων, καὶ αἰὲρ τινὰ γί-
 νεαδὲ τὴν πελαιοσιν τὴν ἐλπίαν. τὸ δὲ περὶ τὴν ὕδωρ ἀπο-
 ρητὴν ἐξ μηνῶν, τὸ γὰρ ὑπὲρ τῶν ἀπαρχῶν θερίζειν ἀμα-
 πρὸς περὶ τῶν ἀμαρτῶν δὲ διαφέρει ὡς εἶναι τὴν χώραν
 ὡς τελευτᾶν καὶ χώρας ποιεῖν. ἐκτὸς δὲ νομοῖς, θωμά-
 σος ἐλάτεις ἐν Μήλῳ δὲ περὶ θωμάσῳ περὶ λεγασιν. ἐν
 γὰρ περὶ τῶν ἡμέρας ἀπαρχῶν θερίζει, διὸ ἐλά-
 τιν ἀνὰ τὴν μετὰς τῆς δὲ ἀπαρχῆς, ὡς αἰὲρ εἶδη πε-
 δόξα γὰρ. γινέσθω δὲ τὸ ὅψιμα τῶν παλαιῶν, ἔτι πολλὰ
 ὡς ἀπὸ τῶν δεινῶν δὲ τινὰ διαδέναι τὴν χώραν περ-
 φη. καὶ γὰρ εἶναι σιτοφόρον ὡς ἐλάτεις φέρον ἀμα-
 ρτῶν ἀμαρτῶν φέρον δὲ μετὰς ὑπερβαλὼν δὲ πλεονε-
 χῶν πάντων θωμάσῳ περὶ, τὸ περὶ Χαλκίαν τὴν ἡσπὸν τὴν
 Ροδίων γινόμενον. οὐκ γὰρ φασὶν εἶναι τινὰ τὸ περὶ
 περὶ τῶν καὶ εὐφορον, ὡς σπαρτοσὶν κερταῶν, ἀμα τὰς
 ἀλλὰς θερίζουσιν τῶν παλαιῶν, σπαρτοσὶν παλιν. εἴπερ θερί-
 ζουσιν ἀμα τὰς λοιπὰς. μετὰς μὲν ἐν εἰπερ ἀλφειῶς
 αὐτὴ διαφέρει. τὸ γὰρ εἰς ἐπερὶν χώραν μετὰς γέν-
 τας σπαρτοσὶν, ὡς περὶ ἐκ Κιλικίας φασὶν εἰς Καππα-
 δοκίαν, καὶ ὡς τὸ ἐπερὶ τῶν ταύρων, ἡσπὸν ἀρτοῦ.
 φασὶν γὰρ τὸ τὴν περὶν διαφέρει. τὸ δὲ τὴν διαφέρει
 ἔχειν, τὸ ἐν τῇ περὶ γὰρ ἀπαρχῇ ἀλλὰ, ὑπερβαλὼν καὶ
 μίαν, θωμάσῳ περὶ αὐτὴν μὲν ἐν μετὰς διαφέρει.
 τὸ γὰρ κατὰ τῶν ἀλλὰς χώρας, ἡ δὲ πολλὴν, ἡ δὲ μετὰς
 τῇ γὰρ γένεσιν λαμβάνει διαφέρει. περὶ τῶν γὰρ τὰς
 ὡς τὰς περὶ Ἀθήνας τὴν, περὶ ἑλλάσποντον ἡμερῶν τελευ-
 κοντὰ ἡ δὲ πολλὰ πελαιοσιν. εἰ μὲν ἐν τῇ σιτοφύτῃ περ-
 περὶ, μετὰς τῶν αἰὲρ τὴν χώρας. εἰ δὲ αὐτὰ, δηλονότι
 πελαιοσιν αὐτὸ γὰρ ἐν τῇ περὶ τῶν περὶ διαφέρει
 καὶ οἱ περὶ, καὶ περὶ ἐν τῇ σιτοφύτῃ ὡς τῶν. τὰ γὰρ ἐν Σα-
 λαμίνῳ περὶ πολλὰ τῶν ἀλλὰς τῶν ἐν τῇ Ἀπικῇ.
 ἐὼς τὰς περὶ τῶν ἀλλὰς, καὶ εἰς περὶ, καὶ εἰς τῶν ἀλ-
 λὰς καρπῶν. ὡς τὰς περὶ τὴν Ἀκτὴν καλὰς μύλων τῆς
 Πελοποννήσου, καὶ τὰς ἐκ Φαλίας τῆς Μεσσηνίας.
 πλεονεχῶς περὶ τῶν συμπαλῶν. τὸ δὲ περὶ τῶν εἶναι καὶ
 διαφέρει τὴν χώραν. καὶ τὰς μὲν περὶ τὴν γένεσιν ἐ-
 τὴν πελαιοσιν ἔστω ἔχει. Διαφέρει δὲ καὶ ὅλα τὰ
 γένεσιν τὰς διηρημύα τῶν γένων. οἷον, σιτοφύτῃ, χερτοπῶν
 τὰς θερίζει, καὶ κατὰ ἐκαστὸν γένος τὰς ὁμοιογενῆ. τὰς
 μὲν γὰρ σιτοφύτῃ, τὸ φύλλον ἔχει καλὰς τῶν γὰρ χερ-
 τῶν, τὰς μὲν περὶ φέρεσ, οἷον ἐκαστὸν, καὶ χερτοπῶν
 τὰς πελαιοσιν. τὰς γὰρ, περὶ μετὰς, οἷον, ὁ πῶς, καὶ ὁ
 λατὸς, καὶ ὁ ὡς, καὶ τὰς περὶ τῶν. τὸ δὲ μὲν τὴν ἐν-
 δὴ τὰς ἀφελῶν καὶ αἰὲρ τὸ γὰρ σιτοφύτῃ, τὸ δὲ ἐρτοπῶν
 μόνον, ἰδιώτῃς ὡς τὰς περὶ τῶν. παλιν ὁ καυλὸς τῶν μὲν
 γοναλῶν καὶ καὶ τὸ δὲ καὶ καλῶν καλὰς.
 τῶν δὲ ἀλλὰς χερτοπῶν ὑπερβαλὼν. ὑπερβαλὼν
 τὸ δὲ ἐρτοπῶν. τῶν γὰρ περὶ καὶ γὰρ μὲν καὶ μετὰς,
 καλὰς μὲν σιτοφύτῃ καὶ ἐρτοπῶν, νερτοπῶν
 μετὰς καὶ τὰς μὲν ἐστὶν, ὁρτοπῶν καὶ γὰρ περὶ καὶ

me genus id leguminis consummari nulli dubium
 est. Milium, & sesamum, & panicum, & ad sum-
 mam omnia æstiva, diebus quadraginta opus habe-
 re multi fatentur. Non tamen desunt qui & paucio-
 res prodidere. Differt & terra à terra, & cœlum à
 cœlo ad fructuum perfectionem. Quadam ete-
 nim loca proferre intra pauciores dies videntur: ut
 cum alia, tum & maiorem in modum conspicue.
 Ægyptus. Illic enim hordeum sexto à sata mense;
 † triticum septimo metitur, quod apud plurimos
 † triticum septimo me-
 octavo. Cæterum nec illo tractu sic à multitudine
 titur, apud
 tantum statutum est. Portatur enim ad sacrorum
 Græcos ve-
 quorundam usum farina nova sexto mense, & hæc à
 ro hordeum
 locis superioribus super Memphim. Quin & in Si-
 septimo, a-
 licia apud Mylas vocatas agri Messeni celerem
 pud pluri-
 quandam fieri consummationem * serorum affir-
 mos octavo,
 mant. Esse namque sementem eorum menses sex:
 postea me-
 sed tamen cum primis unà metere posse, qui mense
 tere triti-
 novissimo severit. Regionem istam adeo fertilem
 cum aggre-
 produnt, ut triginta choes reddere valeat, pascua
 diuntur.
 mirifice habeat ubique. Sed mirabilius, quod in Melo
 Cæterum.
 fieri ajunt. Sata enim intra triginta aut quadragin-
 * Affirmant
 ta dies metere incipiunt. Quamobrem dicere ejus
 ferorū esse.
 loci incolæ consuevisse; eatenus ferendum, quate-
 Namq; sa-
 nus manipulum videris. Sed hæc nec cocto facilia,
 torum se-
 nec multa apud eos fieri traditur. Verum locum
 mentem
 istum in exhibendis alimentis † mancum affirmant: † Affirmant
 frumenta enim oleasque ingenuè ferre, vites autem
 efficacem
 modicè. Sed omnibus mirabilius, quod in Chalcia
 triticum e-
 Rhodiorum insula fieri solet. Illic enim locum
 nim & oleū
 quendam † præcoquem, fertilemque adeo narrant,
 abunde fer-
 ut ordeum satum in eo, cum cæteris fereretur in lo-
 re, vinum
 cis, metere iterumque ferere, atque cum reliquis u-
 autem non
 nà frugibus rursus metere possint. Maximam igitur
 penitus
 hanc differentiam, si vera sit, arbitrari debemus.
 nullum.
 Quod enim translatus in alium tractum distuleris,
 † Adeo tem-
 ut è Cilicia in Cappadociam, atque in totum trans
 pestiva ef-
 Taurum, minus mirum. Locorum enim discrimen
 ficacie.
 manifestum est. * Conterminum verò eundemque
 † Conter-
 loco, tantum differre à reliquis, mirabile admo-
 minum ve-
 dum est. Hic ergo summa cum differentia nota-
 ro, eundem
 tur: † cæteri autem tractus haud multum inter sese
 que locum
 tempore distant. Sata enim in Attica prius, quam
 in quo trans-
 in Helleponto veniunt ad maturitatem diebus tri-
 ferentur se-
 ginta, aut aliquo plus. Quod si satus quoque præ-
 mina, quod
 cesserit, loci mutatio sit: si autem simul satum sit,
 non raro fit,
 tantum dif-
 plus temporis certè accedat necesse est. Sed nec lo-
 ferre à reli-
 ca differentiam mediocrem faciunt, licet nonnulla
 quis mira-
 proxima sint. Segetes enim Salaminis longè prius
 bile admo-
 quam cætera Attica regionis perficiuntur. Atq; in
 dum est.
 totum loca maritima, tam ad hæc ipsa, quam ad reli-
 † Diversi
 quos plus conferre putantur, & ut citius mature-
 autem tra-
 scant efficere. Ut circa Actam vocatam Pelopo-
 nus quod
 nesi, & in Phaleco agri Megarensis, nisi isthic vel
 ad tempus
 humi tenuitatem, atque laxitatem offerre quicquam
 attinet, aut
 nihil aut
 non multū
 putaveris. Generatio & perfectio ita se habent
 inter sese.
 Differunt autem, & tota discreta genere inter sese
 frumenta, leguminaque æstiva: & generatim, quæ
 ejusdem generis consortia sunt. Frumenta etenim
 folio herundinaceo constant. Leguminum alia † ro-
 † Tereti-
 tondo, ut faba, & maxima fere pars: alia oblongiori,
 * Ervilia.
 ut pisum, cicercula, * cicera, & reliqua hujuscemo-
 † Aliis ner-
 di. † Alia item nervata, alia sine nervo, & vena.
 vosum, ut
 Sesamum, & † trionum discerni ab his sua proprie-
 filiqua, aliis
 tate cernuntur. Item caulibus aliis geniculatus, atque
 † Erysimum.
 inanibus, ut fabæ: quamobrem * colmus vocatus est
 * Calamus.
 cæteris leguminibus lignosior. Sed ciceri lignosissi-
 mus. Milio ex æstivis, & panico arundinaceus. Se-
 samum & † triono potius ferulaceus. Et aliis caulibus
 † Erysimum
 erectus,

† Καὶ τὰ ἑλως τὰ σπείδῃ καὶ † ἡερνὰ τὰ ἥ, πλαγιόκαυλα
 μάλλον· οἷον ἐρεβινθῶ, ὀροβῶ, φακός. τὰ δ' ἡπι-
 γόκαυλα, καθάπερ ὠχρός, πῶς, λάφυρος. ὃ δ' ὀλι-
 γῶ, ἐὰν ὡς καταπλήξῃ τις ζύλα μακρὰ, ἀναδαινέ
 εἰ γίνεται καρπῶ· εἰ δ' ἡ, φαῦλῶ καὶ ἐρυσιβώ-
 δης. μόνῳ δ' ἡ μάλιστ' ἡ χερσὶ πῶν ὀρθόκαυλῶ ὁ
 κύαμῶ, ἐχει δ' ἡ τὰ αἴθῃ ἀσφοράν, καὶ τῇ φύσιν καὶ
 τῇ ἡσὶ· ὡς ἂν χερδὸν οἱ τοῖς καθόλου διείλουτο, οἷον
 τὰ μὲν χνοῶδῃ, † καθάπερ πᾶσι καὶ πάντων ὡς εἰπὲν
 σπυρῶδῃ, τὰ δ' ἡ, φυλλῶδῃ καθάπερ τῶν χερσὶ πῶν.
 καὶ τῶν πλείων κλοῶδῃ, τὰ γὰρ πολλὰ κλοῶδῃ·
 χνοῶδῃ δ' ἡ τὰ τῶν κέντρων ἐμείλιν· τὰ δ' ἡ σπυρῶδῃ καὶ
 τὰ δ' ἐρυσίμῃ. φυλλῶδῃ δ' ἡ οἷον τὰ μὲν, ἐχει ὡς
 αὐτὸν τὸ καρπὸν· οἷον τὰ σπείδῃ καὶ κέντρων ὡς τὸν
 σπυρῶδῃ τὰ δ' χερσὶ πῶν, ἐξ αὐτῶν ὡς τὰ αἴθῃ, ἡ δὲ
 † τῶν αὐτῶν πᾶσι δ' ὡς γίνεται. ἡ δ' αἴθῃ, ὅτι τὰ μὲν ἀθρόα,
 τὰ δ' ἐκατὶ μέρῳ ποιεῖται καὶ τὰλλα δ' ἐκ τῶν
 αἰσθησίων τῶν τοῖς. οἷον ὡς δ' ἡ καὶ τὰς καρπῶν ἐπὶ
 τὰ μὲν ἐχει τὰς χερσὶν· τὰ δ' ἐκ χερσὶ πῶν, λαβόν· τὰ δ' ἐκ
 κέντρων, φάβῃ. ἡ γὰρ καλαμῶδῃς δὲ φύσις φά-
 βῃ. τὸ δ' οἷον τὰ μὲν, ἀγγεῖσπερμα, τὰ δ' ἐνυμῶ-
 σπερμα, τὰ δ' ἐκ γυμῶσπερμα. καὶ ἐπὶ τὰ μὲν ἀκρό-
 καρπῶν τὰ δ' ἐκ πλαγιόκαρπῶν. καὶ οἷον δ' ἡ αἴθῃ πύτης
 ἐχει τῇ τῇ φάβῃ. οἷον δ' ἐκ πολυκαρπῶν καὶ πολυ-
 χερσῶν τὰ χερσὶ πῶν. τὰ τῶν δ' ἐπὶ μάλλον τὰ ἡερνὰ,
 κέντρων, ἐκ σπείδῃ. αὐτῶν δ' ἐκ τῶν χερσὶ πῶν μάλιστ'
 φακός. ἀπὸ τῶν δ' ἐκ τῶν μικροσπερμῶν μάλλον ὡς
 εἰπὲν, ὡς περὶ τῶν λαχανῶδῶν κύμινον ἀπὸ πάντων ὄντων
 πολυσπερμῶν. ἰσχυρότερον δ' ἐκ τῶν τῶν χερσὶ πῶν, καὶ
 ἑλως τὰ τῶν ἀέρος, τὰ σπείδῃ. ὡς δ' ἐκ τῶν φάβῃ, τὰ
 χερσὶ πῶν, τὰ καὶ τὰ τῶν χερσὶ πῶν, ἡ τοῖς ἀλλοῖς ἀναπαλιν.

totum oculi mutationes, frumentacea sunt. Legumina verò cibi ratione putantur valentiora: nisi forte id quidem nobis ita evenit, cum cæteris animantibus è diverso eveniat.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

X ὡς καὶ χνοῶδῃ. Vsque ad satietatem inculcavit hoc. Ac de Ægypto non semel.

Πορὰ δ' ὡς τῶν ἡερνῶν, πορὰ μὲν οἷον τῶν ἡερνῶν. Theodorus omnia omittit, præterquam, πορὰ δ' οἷον τῶν ἡερνῶν. Ego lego, πορὰ δ' ὡς τῶν ἡερνῶν τῶν ἡερνῶν.

Ὁππὸς δ' ὡς τῶν ἡερνῶν. Theodorus ἡερνῶν coctu facilia, ἡ in-
 terpretatur, δυνή, inancum; potius difficilem, ἡ mo-
 rosum. Qui alia velit, alia nolit. Sane manca regio non est.
 Nihil enim deest ei. Triticum abunde: item oleum. Vi-
 num autem nunc penitus nullum, sed miterum. Etiam si per
 doctiores liceat, potius, efficacem, dicam. Ita enim est, δι-
 νότις; ἡ rationes adfunt.

Τὸ πᾶν τῶν ἡερνῶν. Theodorus, locum ita præcoquem. Præ-
 cox locus apud Romanos nusquam invenitur. Dices, adeo
 tempestiva efficitur.

Ὁππὸς δ' ὡς τῶν ἡερνῶν. Theodorus addidit para-
 phrasin. Locorum enim discrimen summum longi causa
 intervalli exultat, necesse est. Sequitur τὸ δ' ἡ, τῶν αὐτῶν
 ἀσφοράν, οἷον ὡς τῶν ἀσφοράν, αὐτοῖς οἷον, καὶ μίαν δυν-
 αμεινῶν. Theodorus, conterminum verò eundemque
 loco, tantum differre à reliquis, mirabile. Expressit
 sententiam omittis verbis. Præsertim illis οἷον τῶν ἀσφοράν
 ἀλλὰ. Vult dicere, si transferantur semina, hoc raro
 fit: id est, ἀπὸ. At perpetuæ differentie aliquando in
 propinquo loci, hoc est οἷον. Immo vero μίαν: eodem lo-
 co. Et notabit τῶν αὐτῶν ἀσφοράν: cum tamen non sit ἡ
 αὐτῶν ἀσφοράν. Nota generis mutationem, ἀσφοράν, οἷον
 ὡς.

Τὸ δ' ἡ τῶν ἀλλοῖς χνοῶδῃς καὶ πᾶσιν, ἡ ἡ μίαν τῶν χνοῶδῃς κα-
 βαίνῃ ἀσφοράν. Theodorus omittit ἡ μίαν. Sensus est,
 quod ad tempus, non est differentia secundum regiones,
 tamen si sunt diversa. Neque enim mensium nominibus ἡ

rectus, ut tritico, hordeo: & in totum frumentaceis, atque æstivis. Aliis † tendens in latus potius: ut ciceri, eruo, lenti: aliis * humi procidens, ut ervialæ, pīso, cicerulæ. Siliqua nomine appellata speciali, longa, si ligna affixeris, ascendet, & frugifera fiet: alioquin vitiosa, atque æruginea reddetur. Faba inter legumina sola potissimum erecto caule constat. Quin & floribus differentia tum natura, tum posita data est. De quibus fere in iis, quæ in universum digessimus, satis dictum existimamus: scilicet quod alii lanuginei, ut omnium fere gerentium spicam, alii foliis constant, ut leguminum, & plurimis quidem † minutis. Major etenim pars florem † sessilem edit. Flos lanugineus & milio, & † Mutisum panico: sed sesamæ, atque * triono foliis constans. * Erysimum. Et alia circa ipsum semen flosculum habent, ut quæ frumentacea, & miliacea circa spicam. Legumina verò ex eodem quodammodo flore, aut ex eodem quidem initio proveniunt. Et florem alia universim, alia particulatim producant. Et reliqua hisce proxima, quæ satis jam exposuisse putamus. Ad hæc quæ fructuum ratio exigit, addimus: quod alia spicam gerunt, ut frumentacea: alia siliquam, ut legumina: alia jubam, ut miliacea. Effusam enim illam arundinaceam comam, jubam appello. Ad summa, aliis semen vasculis includitur. Aliis membranis continetur. Aliis nudum insidet. Aliis item fructus in extremo. Aliis in latere. Et reliqua, quæ hanc ipsam contemplationem contingunt, diximus. In totum verò genus leguminum fructu copiosius fecundiusque profecto est. Sed his feraciora profecto æstiva sunt: ut milium, sesama. Lens maxime inter legumina fertilis est. Et summam, quæ semen ferunt pusillum, copiosius ferme fructificant, ut etiam inter olera cuminum: quanquam hæc omnia copiose ferant. Validiora contra hyemen, atque in

timur, sed tempestatibus. Igitur ubi temporis appetit ver, ibi verina aguntur. Vbi serius, tunc. Non est igitur diversitas temporis, interpretare, ἀλλὰ, diversas. Quia dixerat, οἷον, καὶ μίαν.

Διαφέρει δ' ὡς τῶν ἡερνῶν. Hinc aliud caput. Nam ba-
 tiens de generatione. Nunc de partibus, quæ contempla-
 tio tamen aliis in libris antecessit historiam generationis.
 Observabimus loquutionem, τὰ γὰρ τὰ διηρημένα τὰ γὰρ. ἡ
 καὶ ἡερνῶν τὰ τὰ διηρημένα.

Τὸ δ' ἡ ἀσφοράν. Cum dixit faba scapum teretem, (Sic enim melius, quam rotundum, ut fecit Theodorus) Voluit per hanc vocem producere τὰ ἀσφοράν, in modum mi-
 nus compressum. Compressor enim fabæ, quam pīsi.

Καὶ ἡερνῶν. Theodorus addidit, ὡς καὶ μίαν. Animadverte hic fabæ culmum ab eo dici. Καλαμῶν scriptum est apud Theophrastum. Atque ita loquutus est de leguminibus di-
 vinus Poëta carmine divino.

Sustuleris fragiles calamos, sylvamque sonantem. Culmi autem appellationem hoc in genere nondum me-
 mini.

Πλαγιόκαυλα. Theodorus, tendens in latus; inclinans potius. Neque enim tensa sunt.

Ἐχει δ' ἡ τῶν ἀσφοράν, καὶ τῇ φύσιν, καὶ τῇ ὁμοιότητι. Sic legit Theodorus ἡερνῶν. Licet enim χνοῶδῃ: Ea est φύσις, non ἡερνῶν. Idem legit, τῶν σπυρῶδῃ: non autem χνοῶδῃ. Intellige, γυμῶν.

Τὸ πᾶν τῶν κλοῶδῃ. τὰ γὰρ πολλὰ κλοῶδῃ, Theodorus, & plurimis quidem minutis. Major enim pars florem sessilem gerit. κλοῶδῃ, minutum non est. Et Phaseoli, satis grandis; faba grandissima. Quomodo autem sit κλοῶδῃ sessile, nequeam effari. Alia omnino vox invenienda.

Τὰ μὲν ἔχει τῶν, Theodorus addit, ὡς σπείδῃ Recte.

menfuris Galeno falso adscripto. Ad quæ argumenta responderi solet, diversis in terris majores & minores produci, & alia atque alia forma & magnitudine etiam in iisdem filiquis reperiri, cum & crescere incipiunt & perfecte sint. Veterum faba pusilla fuit, & loto veluti par, terebintho etiam comparatur, taxiq. bacca majore esse asseritur; nostras vero cultu major, pinguior, grandiorque facta, nomen tamen retinuit planta, non specie quidem diversa, potius fructus magnitudine & figura, non in plantæ ipsius natura, temperamento aut lineamenti constant. *Σπερμαγύλον* quandoque globosam figuram significare, quandoque etiam, id quod *teres* & *cylindratum* est, alibi probavimus. Vulgarem fabam veterum Græcorum esse, his argumentis probant; quod omnes notas habeat quas requirunt veteres; ac primum quod nullum leguminum genus *σπερμαγύλον* sit præter fabam. Cicer enim *σπερμαγύλον* verè dici nequit: Nullum etiam reperitur quod *σπερμαγύλον* non habeat, præter vulgarem fabam; & hæc sola supernè ex caule ramulos nullos emittat. In hujus flore lugubres notæ de quibus Plinius, Varro, & alii maximè conspicuæ. Contra in cæteris. Hæc diutissime florēt, hæc viridis inepta cibo, siccata apta, viridis inepta propter corticem quo cingitur. Ideoque Batavi, cum recenti faba utuntur, decorticare solent. Præterea parvum illud nigrum quod summè fabæ adhæret & quod hilum dicitur, in nullo alio legumine, quam in faba nostra reperitur. Nam quod in Americano Indicoque pisco nigrum spectatur circa germinis exiturum cavum, atra nota est impressa cortici, non vero laciniosum hylum, quod integro cortice avelli queat, ut in faba. Festi locum de hylō depravatū dicunt ac corrigunt. *Hilum putant esse quod grano fabæ adhæret*. Qua auctoritate vulgatam rejiciant lectionem, non addunt. Illud etiam inquirendum, an ullum leguminis genus præter vulgarem fabam caulem habeat quadratum Dioscorides lib. IV. cap. XIII. *κλύμενον καὶ ἄνισον τετραγωνίου ὁμοίον τῷ τῷ κλύμενον* *Clymenum caulem, profert quadrangulum ceri fabæ*. His addunt botanici expertissimi fabam vulgarem easdem vires habere, quas Græci antiquissimi fabæ tribuunt. Nec illud obest quod Galenus fabam exsiccata raram, laxamque dicat; cum bona

exsiccata corneam habeat duritiem. Rarum enim, laxumque & durum non sunt opposita. Et laxam & raram & durum bonam exsiccata esse, experientia & autopsia testabuntur. Hactenus argumenta examinavimus quibus bonam fabam esse veterum, quidam asserunt quidam negant. Variat faba flore & fructu. Floris color vel nigrescit ex purpura, vel candidus maculis nigris est conspicuus, quas Plinius & Varro, & Geoponica auctor literas lugubres vocant. Fructus colore & magnitudine differunt. Colore plurimum candido vel in candido pallente, ex rubicundo colore purpurascēte, nigro aut in nigro purpurascēte. Sunt etiam fabæ magnæ, quæ inter legumina maximæ censentur, & quo majores eo magis in longitudinem depressæ; sunt minores quæ rotundiores: in qualibet filiqua ut plurimum ternæ, ad summum quinæ. Est & faba minor, quam equinam vocant. Hanc sic describit Dodonæus. Est & sylvestris fructu rotundo, atro; & hanc vulgo fabam Græcorum vocant. Haud scio an satis commodè. Sylvestris sive nigra hæc bona caule quoque est angulari, inani, nullis geniculis intercepto, & quidem ubi suæ spontis est, ut fertur, brevior & erecto, in hortis autem Batavorum longior, & nisi ad niviculus fulciatur, caduco: foliis quoque bonæ similibus, sed in claviculas desinentibus; quibus prope assistentia apprehendit & complectitur. Flos bonarum forma, colore è puniceo nigricans: filiquæ quoque veluti aliarum per maturitatem nigra, interiore sui parte albos mollesque floccos continentes; in quibus semina tria, quatuor, aut quinque rotunda, erviliæ formæ & magnitudine; subinde paulo majora, colore nigra, parvum, candidum umbilicum habentia: quorum septem, octo, aut subinde novem semidrachmam pendent. Substantia horum seminum variior est, ac minus dura solidaque, quam bonarum majorum: dum autem manduntur factorem veluti quendam ingratum excitant. Hactenus Dodonæus. Illud fatendum, multas notas, immo quam plurimas fabæ à veteribus datas habere; & fortassis omnes. Nam in Gallia Narbonnensi *σπερμαγύλον* est.

Πισον & *πίον* Latinis *pisum*, nomen accepit vel *πίον* τῷ *πίον* quod decorticare significat, vel ab agro, vel urbe Pisa, circa quam copiosissime olim nascebatur. Hujus

Faba sylvestris Græcorum Lob.

Pisum vulgatius majus Lob.

etiam sunt difficiliores. Apud nos autem sive vestre quoddam rotundum ac durum, ervoque exilius, in fructibus cerealibus repertum, quod arachum nominant, non per se sed per ultimam syllabam proferentes, projiciunt ipsum; uti & semen securidace feligentes. Cap. ult. Porro pater meus etate jam declinante cum agricultura jam delectaretur. Repertis igitur in lente quoque ex mutatione ipsius durum rotundumque aracum, & securinum seminum, non vesca enata. Duæ itaque plantæ diversæ; altera aracus, altera arachos; de utraque agendum. Aracus res inquit Theophrastus, in lente nata, dura, & scabra. Galenus aracum cicerculæ assimilem inquit, rotundum, sed durior, & concoctu difficiliorem. Idem fere Columella, lib. 11. de re rustica cap. x1. Cicera bubus ervi loco, fresa datur in Hispania, Bætica, quæ cum suspensa mola divisa est, paulum aqua maceratur dum lentescat; atque ita mista paleis subtritis, pecori præbetur. Sed ervi duodecim libræ satisfaciunt uni jugo, cicera sedecim: eadem hominibus non inutilis, neque injucunda est. Sapore certe nihilo differt à cicercula, colore tantum discernitur: nam est obsoletior & nigro propior. Ex his Theodori errorem videmus, quod ἀραχὸν ciceram verterit. ἀραχὸν, enim ut suo loco diximus, nomen habet à colore luteo. Cicera dicitur, quod cicerculæ similis sit, ac solo potissimum ab eo colore differat. Ideoque quoddam fuisse, Galenus observavit, qui ἀραχὸν & ἀραχὸν unum genus esse putarunt, quod facie, usu, viribus consentiant. Ex his videtur esse Helychius, τὸν ἀραχὸν, inquit, ἀραχὸν τὸ ἐν τῷ ἀραχὸν. In eo differunt Columella & Galenus, quod Galenus aracum cibus damnatum, Columella vero non inutilem scribat. Sed responderi potest, ἀραχὸν cum dicit, intelligere, non instar reliqua legumina cibus aptum; quia durior aracus, quique difficulter elixari vult (concoctu itaq; difficilior, & in cibus ineptior.) Columella vero cum hominibus non inutilem inquit, plane inutilem non esse vult. Quod etiam ex Galeno lib. de alim. facult. probatur. Araci semen non semel ex Hispania Bætica à Guilhelmo Boelio accepimus. Similis lathyro est; caule enim foliisque eum omnino refert: flores habet ex rubra purpura in puniceum inclinant, siliquas paulo minores, atque in his grana angulosa quoque, & lathyri grana similia; sed minora, durioraque, minusque compressa, colore obsoleta, nigroque proxima; cum vulgaris lathyri sint colore ex luteo virides. Aliud genus idem misit nobis & Petro Mullerio Med. Doct. & Botanico apud Gröninganos Professori, semine maculoso, folio angusto, flore partim violaceo, partim purpureo siliqua ochro non dissimili. Arachum Ruellius craccam vocari auctor est; frugum ac frumentorum præcipue vitium est, unâ cum segetibus provenit, quibus infestum admodum est: aeris enim humidioris statu citò incrementum capescit, segetesque præoccupat, ac tenellas nondumque adultas pertinaci vincit, crebrisque circumvolutionibus, deorsum trahit, delapsaque erigi non patitur, ipsaque calamitosas efficit: graciles & angustos fert cauliculos; folia habet ex pluribus parvis, angustis foliolis, unice adnata, ac sibi invicem opposita, congesta, in capreolos five viticulas desinentia. Flores parvi, colore purpurei, quos sequuntur siliquæ parvæ, minores, rotundioresque quam vicinæ. Semina in his sex vel septem, nigra, rotunda, duriuscula, ervo minora. Huic genus aliud simile reperitur, foliis cauliculisque minoribus; flosculis in parvis spicis albicantibus, siliquis parvis ac brevioribus; in quibus semina duo, tria, quatuorve, rotunda, nigra, &c. Neutra est aphace, vel vicia, uti Doctissimi viri credunt. Nam utriusque semen instar lentis latius, neutiquam rotundum, quale craccæ. Ad arachi classem referenda planta, quam vulgo orobum pannonicum vocant, ab excellentiss. Clusio orobi pannonicus primi nomine descripta. Dodonæus arachum latifolium alterum vocare maluit. Multos ab una radice promittunt caules pedales, firmos, erectos, virides, angulosos, in quibus hinc inde sparsa sunt, oblonga & pennata folia, ex senis, octonis aut pluribus foliis mucronatis, trinerviis, uni costæ adnatis, & sibi invicem oppositis, congesta; flores in surculis ex alarum sinu prodeuntibus, spicæ instar nascentes, pisi aut viciæ florum æmulus, coloris purpurei elegantissimi, deinde, ubi evanescere incipiunt cærulei. Quibus succedunt longi, cylindracei lobi, fusci, in quibus semen rotundum interdum & exiguum, nonnunquam verò oblongiusculum, varium quo maturi lobi diffiliunt, ut in plerisque ejus generis; radix viyax, longa, nigra, dura, per intervalla extuberans, fi-

Aracus, aut Cicera Lob.

brosa, & ex lateribus novos stiones, singulis annis producens. Tota planta acrimoniæ cuiusdam particeps, mature admodum floret, Martio mense, ipso Febuario mense florum rudimenta ostendit. Doctissimi Botanici plantam hanc astragalum Dioscoridis existimant. A Dioscoride describitur lib. 11. cap. 111. Ἀστράγαλος ὅμοιος ἐστὶν ἀραχὸς ἐν τῷ γένει, φύλλοις (vetus φύλλον) ἢ κλωνίαις ὁμοίοις ἐκείνου. Ἀνθὴ περὶ φύλλον, μικροὶ, ῥιζὰ ἢ ὑπὸ τῷ στυγνῷ, ὡς περὶ ῥά φανειν ἰσμενέτης, ὡς ἀραχὸς ἐν γένει, καλὰναι, σκληροτέρας, οἷς κίονται ἀντιπεπλημέναι ἀδελφῶν, γευσταμένῳ συνπίπτει. Φύεται ἢ ἐν ἰστανίαις ἢ συσίαις & χιονίζομέναις τόποις, πολλὴ ἢ ἐν ἐν φανίῳ τῆς δροσίδας. Astragalus parvus est à terra frutex, foliis & ramulis ciceri similis, floribus purpureis, parvis, radice rotunda, raphani modo prægrandi, quæ adnata habet appendices, easque solidas, præduras, seu cornua inter se implicatas, gustuq; adstringentes. Nascentur in ventosis, opaci atque innivalibus, magna vero copia in Pheneo Arcadiæ. Apud Plinium hujus etiam Plantæ descriptio extat lib. xxvi. cap. vii. Astragalus folia habet longa, incisuris multis, obliqua circa radices, caules tres aut quatuor foliorum plenos, florem Hyacinthi, radices villosas, implicatas, rubras, præduras. Eandem, inquit, plantam videtur descripsisse; Differentia est quia folia habere dicit incisuris multis, quod Dioscorides non tacuisset, & sicut dixit ἀστράγαλος ὁμοίος ἐστὶν ἀραχὸς, καὶ κλωνίαις dixisset, ut in aliis solet, cum foliorum formam & similitudinem delineare vult, hoc modo: ἀστράγαλος φύλλον ἔχει ὁμοίον, ἢ κλωνίαις ἐκείνου. Sed quia plantæ habitum, similem ciceri fecit, non folia ciceri similia, idcirco ita descripsit. Nam foliorum positum, non formam imitari debet. Quare censent, vel Plinium ipsum, vel à quo transcripsit, vel aliquem, qui Plinii textum recognovit; Dioscoridis textui similem reddere volentem, verba illa, incisuris multis, addidisse, putans similitudinem esse in incisuris foliorum ciceris; quæ verba abundare putant. Etiam ἀντι ῥά φανειν ὁμοίως φύλλον τῆς, οἷς ἢ γλάνδων, οἷς ἢ τῆς, οἷς ἢ ἰστανίαις. Romani pinum trivium, similiter & ficum

terrae, glandulam, alii calum, alii nonariam. Idem etiam Plinius in *παραστάσει* legat, rubras. Hoc facile conciliari potest, si dicamus de nigredine rubras esse. Idem in *παραστάσει* in *apricis soli expositis* legit. Quomodo & in antiquo codice scriptum esse viri docti testantur. Lego cum Plinio, Oribasio, aliisque viris doctis, *ἀνὰ μέμφιδι, φειδί*. Quia Memphis non est Arcadiae. *Αστρογάλη* nomen accepit a seminis forma *ἀστρογάλη*, talium referente. Verisimilius est, sic dictam hanc plantam quod radicem teretem in superna infernaque parte planam ac compressam habeat. Vel astragali nomen inditum ab adnatis appendicibus solidis, duris, ceu cornua implicitis, ad similitudinem flagelli. Unde apud Pollucem libro x. cap. xii. *Παροὶ ἡ παρὰ τὴν ἐν ταῖς τοῖς καὶ ἀστρογάλην τὴν μέμφιδι ἀνὰ μέμφιδι*. Lucianus *ἀστρογάλην* ἐπὶ τῇ ἐν τῇ πύλῃ ἀστρογάλην μέμφιδι παύοντες. Scurica ex implicitis astragalus, vel nodoso loro ferientes & examinantes. Athenagoras in apologia *τὴν ἀστρογάλην ἀνὰ μέμφιδι*. Interpres nodata flagella exposuit. Doctissimi, ut dixi, Botanici astragalum orobum pannonicum esse putant. Astragalus, inquit Dioscorides, parvus frutex est. Herba est orobus, non frutex; Etenim *ὀροβός* à terra plures emitit stipites, qui postea singuli sparguntur in multos ramos. Orobus cauliculos fert deciduos, non stipites, qui in ramulos spargi possunt. Sed Dioscorides fruticem quandoque appellare consuevit plantam, quae herbae naturam habet, & contra herbam quae fruticis naturam, quod alibi probavi. Folia orobus habet ciceri, nec forma, nec figura, nec magnitudine similia, nec instar cicerum ordine disposita, ex utriusque iconem facile hanc lector judicabit. Dixi nec forma, nec figura convenire. Cicer folia fert lentis similitudine, orobus pannonicus folia habet forma ad rufi folia accedentia, majora verò & duplo longiora, teneriora & laevia, ad novellae hederæ folia accedentia, mucronata & trinervia. Neque ordine ciceris spectantur. Ciceris ex parvulis & angustis compluribus, uni pediculo, sive costae aut *ῥαχί* utrinque adnatis, & sibi invicem oppositis componuntur. Orobo folia quidem sunt pedicellis haerentia, sed primò bina, deinde quaterna, postea quina, postremo terna ex opposito incurvantia, qui ordo in cicere non reperitur. Denique nec magnitudine conveniunt. Sunt enim quadruplo quam ciceris majora. Radice caret rotunda, balani sive glandis, vel, ut vulgo, raphani modo, sed longam nigram, duram, & per intervalla extuberantem, fibrosam & ex lateribus novos stolones singulis annis producentem, gerit. Nec sapore adstringenti, verum manifestè acro. Hanc ostendunt orobum pannonicum non esse astragalum Dioscoridis. Cum Astragali descriptione magis glans terræ convenit, cuius iconem supra dedimus. Sed nec haec foliis praedita ciceri satis similibus. Quam Syriaci astragali nomine. Adversariorum ostendunt, me vidisse non memini. Videtur proximè ad delineationem Dioscoridis accedere.

Σησάμης nomine plures sunt donatae plantae. Dioscorides cap. cxxiv. cap. iv. de ricino. *Κικὶς ἢ κρότων, οἱ δὲ σησάμης ἀγρίος, οἱ δὲ σισάμης κρότων, οἱ δὲ κρότωνας*. Plinius lib. xv. cap. vi. *Proximum sit & cici arbore in Aegypto copiosa: alii crotonem, alii trixim, alii sesamum sylvestre appellant: quae non pridem & in Hispania repente provenit*. Frustra Plinium accusant quod cici arborem dixit. Ipse Dioscorides *δίδωσι δὲ ἐπὶ συκκῆς μετὰ τὴν μέμφιδι*. Refert Bellerophon lib. i. calidis regionibus in multos annos superesse, ac in tantâ exercecere altitudinem, ut ad conscendendum scalis quandoque opus sit. Anno 1624. nata nobis Amstelredami ex semine ricini planta, quae eo ipso anno in tantam excrevit altitudinem, ut cerasum mediocris magnitudinis superaret, credo 16 pedes superasse. Hoc obiter. Heliotropium magnum sesamum dictum, scribit Auctuarii auctor, *οἱ δὲ σησάμης τῆς, οἱ δὲ σησάμης ἀγρίου, οἱ δὲ σησάμης κρότων*. Arborem quandam illud nomen obtinuisse ex Dioscoride cap. de ebeno colligitur. *Εἰς*, inquit, *ἡ σησάμης ἢ ἀγρίος ἐβένος, ἢ μέμφιδι ὅτι ἀνὰ τὴν πύλιν*. Etiam ex auctore Periphi, ubi phalangii, ebeni, & sesamini mentionem facit. *ἀπὸ μὲν βαρυζώνος εἰς ἀμφοτέρω τούτοις τῆς ἀφ᾽ ἑσθῆος ἰμπόλαι, τὰ φάλαγγας καὶ ἐβένους σταλάσαν, καὶ δακύν, & κρότων, & φάλαγγας σησάμης, & ἰβένους*. Folia etiam quibus sponsi coronabantur sesama vocantur. Suidas. *σησάμης καὶ κρότων καὶ σισάμης*. *φύλλα εἰς τὴν φαντασίαν, οἱ νύμφης*. Hoc de sesamo, cuius meminit Theophrastus li. vii. intelligo. Favorinus *σησάμης τὸν δὲ ἐν τοῖς γάμοις ἰδόντες, ἰδόντες γὰρ ἐν τοῖς γάμοις σησάμης δίδεται ὅς ἐστι πάλαιος γάμος δὸν τὸ σησάμης πικρὸν*.

ἀπὸ τῆς πολυζωότητος φασὶ Μένανδρος. Idem Arist. in pace *σησάμης* *μη συμπαύεται*. *Εὐδὲμος*, inquit, *ἐν τοῖς γάμοις σησάμης δίδεται ὅς ἐστι πάλαιος γάμος, ἀπὸ σησάμης πικρὸν*; *placentiam*, inquit, *esse nuptialem, ex sesamo factam, quae in nuptiis exhibebatur*. Placentas has describit Athenaeus lib. xiv. *σησάμης ἐν μέλιτι καὶ σησάμης καὶ φενύμενης καὶ ἰλίου φραγέτης καὶ πικρῆς*. *Sesamides globosa bellaria è melle sesamoque fraxis, & oleo*. Helychius *ἐν τῇ ἀλμύρῃ ἐν μέλιτι καὶ σησάμης, placentae ex papavere & sesamo*. Ex his inter condimentarias herbas papaver, & sesamum non ultimum locum obtinuisse, quilibet observare potest. Ideoque veteres cum aliquid studiose politum significare vellent, *papavere & sesamo* spartum dicebant. Petronius, *Audimus mellitos verborum globulos, & omnia digesta*, quae *papavere & sesamo* sparsa. Planta de qua nobis sermo, non tantum *σησάμης*, sed etiam *σησάμης* & *σησάμης* dicitur. Suidas, *σησάμης καὶ σησάμης ἀπὸ τῆς πικρῆς καὶ ἀπὸ τῆς ἰλίου καὶ ἀπὸ τῆς φραγέτης καὶ ἀπὸ τῆς πικρῆς*. *Sesamon* Columella inter legumina reposuit, Plinius inter aestiva frumenta, Theophrastus inter fruges quae communi carent appellatione. Videat lector quae supra dixi. Variis in locis notas sesami tradit Theophrastus lib. i. cap. xvi. li. vi. cap. v. inf. li. vii. ix. lib. i. de caus. cap. i. lib. iv. de caus. cap. vi. & xvi. lib. vi. de caus. cap. xix. quae suo loco examinabo. Quae hoc capite scribit Praeceptor, *examinare aggredior*. *Σησάμης* nomen inditum videtur, *ἀπὸ τῆς αἰσῆς*, quod quandoque *αἰσῆς* denotat, *concutio, impello & ἀπὸ τῆς αἰσῆς* quod subito & quasi impetu ad messem propelleretur. Columella lib. i. cap. x. *Sed hoc quidem semen Ciliciae Syriaeque regionibus ipse vidi mense Iunio lulioque conseri, & per autumnum cum maturaret tolli*. Vel nomen sesamum accepit ab Aegyptiis Syriæ, forte Indis. Plinius lib. xv. i. cap. x. *Sesema ab Indis venit, ex ea oleum faciunt, color ei candidus*. Hoc de altera capiat Lector. Aegyptiis semplem dicitur. Peculiare à reliquis leguminum generibus folium habere inquit; sed quale sit non dicit. Cap. v. *Sesami quoddam genus candidum* inquit. An itaque cum Plinio dicemus folia huic esse coloris sanguinei? Pingue & amarum esse ex cap. vii. quis colligere posset; quanquam hoc de semine verius, quam folio intelligi debeat. Illud etiam notandum, quod caule potius ferulaceo describat sesamum, quam arundinatio. Infra cap. ix. *emaciare solum* inquit, quod crassior, & multiplicior ei sit calamus, radique numerosior. Contrarium de radice scribit lib. xv. de causis cap. xvi. *Tò γὰρ* inquit, *ἐκ τῆς αἰσῆς καὶ ἀπὸ τῆς πικρῆς καὶ ἀπὸ τῆς ἰλίου καὶ ἀπὸ τῆς φραγέτης καὶ ἀπὸ τῆς πικρῆς*. Sed dicendum, quod *ἀπὸ τῆς αἰσῆς* cap. ix. legendum sit *ἀπὸ τῆς αἰσῆς* *βαρύνει* sesamum esse, lib. i. de caus. cap. citato, inquit. Recentiores sesamum vocant plantam, cuius figuram apponere visum fuit. Planta est unius caulis, recti, ad cubiti altitudinem extollens, foliis densis, ordinatis, totum caulem vestientibus, solatro proximis, floribus albis, parvis, à quibus siliquae producantur, quadricostatae, parvae, quae semina flava, lini similia, continent, & gustui dulcia existunt; ex quibus oleum, quod *sis* appellant Aegyptii, exprimitur. Ad cibos in frequentissimo usu, majori praetio, quam olivarum oleum venditur. Folia, semina, & oleum fere ejusdem facultatis esse, experientia docet. Quippe calidae & humidæ temperaturæ, ad secundum gradum accedentis, resolventis & emollientis. Prodiit Doctiss. Camerario ex semine, foliis binis, longis, subrotundis duplo majoribus ipso semine; & ex ipsorum medio alia emerferunt crenata, sed ea sese non explicarunt, planta sensim marcescente. Quod & nos anno 1631. observavimus. An planta, quae passim pro sesamo ostenditur, sit veterum sesamum, in dubium vocari potest. Etenim calamo caret nilio, crassiore & numerosiore. Scapum enim fert fabae amulum, in quo fabarum modo siliquae gradatim exeunt triquetrae aut quadriquetrae, in quibus semen. Qui hoc ob soli mutationem fieri contendunt, nugantur; siquidem in Syria, Aegyptoque, testibus Rawolphio & Alpino *μοιόκαλος*, est non secus ac in Italia; Floræ præterea fert candidum *ἀπὸ τῆς φραγέτης*, dixit Theophrastus, id est, herbacei coloris, vel pluribus foliis constantem. Illud etiam sesamum veterum non esse, ostendit, quod dum viret, nec in foliis, nec in semine amaror percipiatur. Quod Plinius sesamo folia rubentia tribuit, non obest quo minus vulgare non sit legitimum. Potest enim alterum genus esse, quod Theophrastus & ex eo Plinius, candidum dixerunt, quod viri docti negant. Antiquorum enim sesamum,

πὸς Ἀλεξανδρῶς ἀπὸ τῆς καὶ νεότητος, ἐν ᾗ τῷ πατρὶ καὶ τῷ πατρὶ καὶ
 πατρὶ. διὸ καὶ φάσκον αὐτὰ φυομένην ἀπαρχὰς ἐπιφέρειν.
 Et peperisse Harpocratem sub solstium hybernū
 imperfectū & recentem, quod tūm praxii flores, &
 germina prima nascuntur, ideoque ei lentium (Interpres
 fabarum, tanquam φάβαν scriptum esset, lens Ægypto
 est familiaris) nascentium primitias offerunt. Lentis no-
 ras (sarium tradidit Theophrastus ut lib. II. cap. v. hist.
 lib. v. De caus. cap. vii. lib. vii. hist. cap. i. cap. i. v.
 & lib. iv. de caus. cap. xvi). Ex his locis talis colligitur
 descriptio caulis. In latus spectat; filique in latitudinem
 molliter funduntur; minor filiqua pauciora fert. legumi-
 num est fertilissimum; parvum enim fert semen. Plin-
 ium lentium Historiam cum salvia, aliisque plantis
 confundere, supra lib. vi. annotavimus. Lentis duo ge-
 nera fuisse veteribus cognita jam ex Plinio intellexi-
 mus; vulgaris & Ægyptia. Ægyptia præstantissima vi-
 detur fuisse, Martialis.

*Accipe Niliacam pelusia munera lentem
Vilior est alica, carior illa faba.*

Pro lente habent omnes Botanici, plantam cujus figuram apposui. Tenuibus cauliculis exit, duriusculis & obliquis foliolis, ab utraque medii pediculi parte multis & angustis, vicinæ similibus, sed angustioribus & minoribus, flores exigui sunt, colore purpurascentes: siliquæ parvæ, latæ, semina in his parva, rotunda, plana, compressaque, colore quandoque subrufa, quandoque ex

Lens.

luteo pallida, nonnunquam ex cano alboque fusca & nigricantia. Differunt etiam magnitudine, alia enim exigua alia magna. Satis de lente.

Δόλιχον recentiores φησὶ ὅλον vocarunt. Utrumque no-
men ab effigie & longitudine filiquarum, aut fructus
accepit, quæ lintrem, lembumque naviculum expri-
munt. Alii λόβον & λῆβιον dixerunt, uti testatur Galenus
lib. 1. de Aliment. facult. Cap. xxvi i 1. ubi locum hunc
Theophrasti citat. Verba Galeni hæc sunt, τὸ πλὴν δόλιχον
(Suidas προπαροξύτονος δόλιχον hoc legumen vocari ait)
οἰκίαν γάρ κ' αὖται μὲν καὶ τῶν Διοκλέους ἐμπὰν τῶν ἄλλων ὅσα
τῶν πεφόντων ἡμέας σαρματῶν ἐσὶν οὐρακ' αὖ γάρ κ' αὖ
καὶ διὰ διὰ τὴν Γαππακράτους, ὡς τῶν ἡμῶν τῶν ἡμῶν
τῶν ὡς τῶν οὐρακ' αὖ τῶν σαρματῶν τῶν κητυομένων φυτῶν, καὶ λυμῶν
τῶν ὡς τῶν πολλῶν καὶ τῶν ἀπὸ τῶν κητυομένων ἀεὶ λυμῶν διττῶν. ἵτοι μὲν γὰρ
λόβων, ἵτοι γὰρ φασὶ τοὺς οὐρακ' αὖ τῶν, καὶ τῶν, πεπταγῶν συλ-
λαβῶν τῶν φωνῶν ἀπὸ τῶν οὐρακ' αὖ καὶ τῶν, ὅτι τοῖσι τῶν ἡμῶν

[illegible]

*appellabat, in agris dolichos, non aliter quam alia legumi-
na feri, figuramque eos habere quam cicercula longiorem.*
Hæc rarum admodum fuisse dolichum ostendunt; Ac-
cedit quod nec Columella, nec Palladius sationis hujus
meminerunt. Phaselus verò vile ac familiare legumen
fuisse, Romanisque notissimum, docet versus Virgil-
ianus

Seu pinguem viciam seres, vilemque faselum.

Phaseli sationem descriperunt, Columella, Palladius; Columella lib. 11. ca. x. *Ab hoc rectè phaselus terra mandabitur, vel in verratio, vel melius pingui, & restibili agro, nec amplius quatuor modis jegerum obsertitur.* Hæc suggerunt apud Dioscoridem lib. 11. cap. cxxx. legendum ἀπὸ φασιέλης, φασιήλη. Confirmat hanc nostram opinionem, quod tanquam notissimam plantam descriptionem ejus prætereat, tum quod nusquam lathyri mentionem faciat. Dolichos Ætius smilacem hortensem vocari ait, & lobum. Ex eo quis colligere non potest, dolichum à Dioscoride smilacis nomine descriptum fuisse; præsertim cum hoc smilacis genus lobum vocari scribat. De smilacis voce hoc loco nihil dicam; abunde de ea lib. 3. & lib. 14. hist. egi. Scribit Theophrastus, hoc capit. 111. & lib. 14. de caus. cap. xxv. ascendere, & in altum abire, nec non frugiferum esse dolichum, si ligna quis longa affixerit; secus eruginosa fieri. Ex his verbis colligit Galenus, dolichum & Phaseolum eandem plantam esse. Nec hoc tantum inde colligo, sed etiam smilaca dictum dolichum, quod, aliarum smilacum instar, arbores candat & amplectatur, æruginosa sit & vitiosa si ligno non affixa sit hæc planta; idque quod ab humore, qui est in superficie terræ, & quod halitus propter foliorum multitudinem & densitatem prohibeatur, depascatur & lædatur. Hoc eodem libro cap. decimo, facile perire ait. Describit phaseolum sive smilacem hortensem eleganter Dioscorides lib. 11. cap. clxxv1. σμίλαξ καπνίη ἢ καρπὸς λόβη, καὶ οὖν καὶ ἀσπάργου καπνίη. Φάλλα ἰχθῆος ὁ ῥόβη, μελαγχρότης μὲν τις, καυλὸς ὅς τις πτωχὸς οὐνοῦ ἔλκεται (Sic cum Doctiss. Saraceno lego. Carent enim capreo-
lo phaseoli. Nec tamen minus amplectuntur arbores, sique circumspiciantur, ac si capreolos haberent. Soli caules, pro ut sunt graciles atque sequeas, claviculorum modo perticis & vicinis fruticibus sese intorquent; ac ii ipsi sunt qui foliis comitati. Quæ ex intervallis adnascuntur, usque adeo plerumque excrescunt, ut in hortis attegias, pergulas, testudines, scenas, & rentoria umbrent, & opacent. Quare illud quod sequitur & illud περιπλεγμῆν non claviculis, sed caulibus ipsis merito tribuendum est) περιπλεγμῆν, ὅτι τῶν καυλῶν θάμνις αὐτῶν καυλῶν τι (Sic legendum idem Saracenus docet. Licet, inquit, ἰλκων vocem non ignoro apud Dioscoridem tum masculino, tum feminino genere promiscuè effreri: id tamen participium, uti & præcedens, jure meliori ad illud καυλῶν, quam ad ἰλκων referendum videtur) ἢ ἰλκῶν, ὥς καὶ σκηνοπηγεῖσθαι καρπὸς ὃ φέρει ὁμοίον τῷ λῶ, μελαγχρότης ὃ καὶ ἐπισμότερος, ὅς ὁ σπέρματι ὁμοίον ἐφείσθαι, ὅς ἰσχυρὸς, ὅς μέρους ὃ ἀπὸ πύριζοντος. λαχανίου) αὐτὸς εἰς βρωτὸν καὶ καρπὸς ἐφείσθαι οὐδὲ τῶν σπέρματι. ὥς ἀσπάργους ἑρηνίχους αὐτὸ καὶ δουσίανθος. Smilax horiensis ejus fructus lobbia (quasi filiquis dicas) & à nonnullis asparagus nominatur, folia habet bedera, sed molliora, caules tenues, clavicularum instar sese propinquè fruticibus implicantes, qui quidem in tantum adolescunt, ut topiarii operis attegias, seu cameras opacent. Fructum autem profert sænigræ, sed longiorem, & insigniorem, intra quem semina concluduntur renum similia, non æquali quidem colore, sed ex parte rufescentia (Orbanius ἀσπάργους vel ἀσπάργους, sed ex parte subpurpurea) is porro fructus, seu potius filiqua, cum semine asparagi modo elixa, oleis instar estur (unde credo asparagi nomen accepisse) Vrinam vero ciet, & gravia & tumultuosa somnia facit. Dolichum nostrates vocant turchje-boonen, id est, fabam turciam. Caules profert tenues, longos, ramosos, perticis aut vicinis fruticibus sese circumvolventes, folia per intervalla bedere foliis majora, mollia, nonnihil aspera, tria uni pediculo herentia. Flores fert numerosissimos, candidos, pallidos, flavescentes, purpurascetes, rubentes, amethytinos, ervilæ non dissimiles. Siliquæ deorsum pendunt longæ, rotundis latiores, extrema parte in parvum velut unguiculum desinentes; in quibus semina continentur septem, octo aut novem, oblonga, in latitudinem compressa, parvis renibus ac majoribus vulgaribus bonis similia; sed minora; colore admodum variancia. Con-

spiciuntur enim nivea, flava, ex flavo obsoleta, purpurea, rubra, laticerei ferè coloris, amethystina, violacea, atro-violacea, nigra, initio purpurea, dein atra, sæpius bicolora, nonnunquam tricolora, maculis atris, pullis, gilvis, rotundis, guttatis, oblongis, obliquis, circulatim, tæniatim, aspersa, nitenria; etiam venis albis, nigris diffusa: item carnea & cinerea, similibus venis infingua. Alibi

Phaseolus.

purpurascentia, orbibus albis variegata, vel spadice nigris maculis asperra, nonnulla incana atro colore, vel ab una parte vel utring; notata. Ita ut rectè Dioscorides & *irozæ* scripserit. Quod duplici modo accipere possumus, & quocunq; modo accipiâmus verum est. Vel enim non sunt æqualis omni ex parte coloris, sed diversis & variâti coloribus, vel sunt coloris dissimilis. Reperitur & phaseoli genus filiqua sursum rigente. Hoc genus in foiss nullam habere asperitatem scribunt. Et hæc de Phaseolis, quos Europa alit. Non minor sanè varietas in phaseolis ex America, Africa, aliisque regionibus allatis, procul ab orbe nostro remotis, quam in his quæ in Europa nascuntur. Infinita varietas in his fructibus reperitur; plurimos etiam à naucleis fructus accepimus, qui mixtæ naturæ videntur, ad phaseolorum classem tamen referendi. Horum plurimas recenset in phytopinace differentias Baubinus, ad quem lectorem remitto.

Θικμ dicitur Græcis, quod cæteris leguminibus calidior sit. Acrimoniam enim & amaritudinem habet, uti tradit Theoph. lib. iv. de caus. cap. i. i. & cap. xv. i. eaque de causa diu conservari potest. Vel *Θικμ* vocatur, quod multum indigeat caloris ad germinandum. Solo enim adhuc calido sparsum germē fundit. Rationem hanc adfert præceptor, quod durum & incoctile est. Multum ergo caloris, inquit, desiderat. Vide cap. v. i. i. lib. iv. de caus. Vel *Θικμ* nomē accepit, quod *Θικμ* aqua calida lavatur & maceratur, ut amarorem exuit tristem & molestum. Qua de causa à Virgino tristis dicitur lib. i. Georg.

*Aut tenui factus viciæ, tristisque lupini
Sustuleris fragiles calamos, sylvamque sonantem.*

Apud Alciphrio. λυπηνάειον hac eadem de causa dictum
reperio. Suidas *forte* λυπηνάειον εἶδος ὀσπείων, ἃ ἱέρως καλεῖ-
σιν, οἷς ὀίημα, ἢ ἰνθάα τὸ θέρμα. *Lypenaria* species leguminis,
quæ *Thermos* vocant, vel *therma*. Rectum enim Ther-
mon, λυπηνός triftis, anxius dicitur. Græci Barbari ληπι-
νον. vocarunt. Cyrillus in lexico θεράμιον ληπίνον Nonnus
de morbor. curat, cap. I. ληπίνον ὑπὸ ζήματος σμίκτος σμίκτω.

A p i d

Apud Athenæum lib. I. I. legitur, Polemonis testimonio, lupinos apud Laconas lyfiadas vocatos *πολύμειρον* δε φησι τὸς λακωνά μάλιστα τὸς θέμεις λυσιαίδους (alii λυσιαίδους legunt) καλεῖν. Apud eundem Athenæum loco citato, *θερμικοῦ αμαρου* vocatum lupinum legere est. καὶ σημειώσεται φησι τὸ θερμικοῦ αμαρος ἐστὶ ἐν τῷ πτω λήγεται. Latini lupinum nominarunt, quod sicut lupus terram appetit, & in fame terra vescitur; ita lupinus, ut Plinius lib. xviii. cap. xiv. docet, adeo tellurem amat, ut quamvis fructu suo solo coniectum inter folia vepresque, ad terram tamen radice perveniat. Vel lupinus dicitur, quasi lupis relictus & expositus, ex eo, quod ut, idem ait Plinius Impune præterea jacet, vel derelictus etiam, si non protinus secuti obruant imbres, ab omnibus animalibus amaritudine sua tutum. Contrarium tamen videtur scribere Plinius, eodem hoc cap. *lupinum* usus promiscue (sic hunc locum correxit doctiss. Salmastius) cum sit, & homini & quadrupedo generi ungulas habenti communi, remedium ejus, ne metentes fugiat exiliendo, ut ab imbre tollatur. Ab hac contradictione vindicabitur Plinius, si dicamus ex Theophrasto lib. viii. cap. vii. viridem lupinum à nullo animali mandari; vel si dicamus, probè maceratum dulce esse, nondum elixatum amarum. Notarunt etiam recentiores lupinos inveniri dulces & amaros. Planè dulces nondum gustavi. Arabicos minus amaros esse, quam vulgares vel sylvestres, docet experientia. Viridem non mandari à bobus, auctor etiam est Geoponicus auctor, *ὥς ἡ τῆ αἰθέρος εἰσέλαωνι τὰς βῆς. καὶ ἐσοκηθήσονται γὰρ πᾶσαι τῇ αἰθέρι βοταναί, αὐτὰν ἡ ἐκ αἰθέρος εἰς πικρὴν πρὶνquam florescat habes in ipsum impellito: omnem enim aliam herbam depascent, ipsum lupinum non attingent, velut amarum. Macerati dulces ut dixi redduntur, quod Zeno Citieus nō ignoravit, apud Athenæum enim legitur, διὰ καὶ Σήνων ὁ κίτιπυς σκληρὸς ὢν καὶ πάλιν ὑμενωπὸς ὥς τὸς γινώμενος ἐπιπυεῖν τὸ ὄντα ἀσάστως ἡδὺς ἔργετο & μέλιμυς. ὥς τὸς πυθανομίεις ἐν τῷ τεύχε τῇ ἀλφασκῇ, ἔλεγε τὸ αὐτῷ τοῖς θέμοις πᾶσιν. καὶ γὰρ ἐκείνης πρὶν ἀλφασκῆναι πικρὸς εἶναι, πικρὸς εἶναι ἡ γλυκεῖς καὶ ὥς σηνεσίτας. Quapropter Zeno Citieus in familiæbus duris ac iracundis, multo vini haustu cum placidis, & lenis fieret, interrogatus, quidnam sic ingenium mutaret; id accidere sibi respondit, quod lupinis, priusquam madefiant aqua, amarissimis, postea quam macerati sint, & appoti dulcissimis & mitissimis. Lupinus etfi amaros, cibus fuit Philosophis maxime consuetus, Cynicorum pera præcipuè semper his referta: uti versus Cratetis apud Aristotelem testatur*

Οὐκ οἶδα πῶς δύναμιν ἡλίαν ἔχει
Θέρμῳντε χόινιξ.

Nescis quantam pera virtutem habeat
Et lupinorum chænix. Quid sit vide capite sequente.

Ad cynicos qui vescebantur amaris lupinis, eosque in
pera gerebant, respexisse Horatium, scribunt li. i. epist.
capit. vii.

Nec tamen ignorent quid distent æra lupinū.

Ad versum Crateris, vel cynicos si respexit Poëta, nō inepta fortassis foret vetus lectio. *Quid distent exa lupini.* Errum pabulum bobus est gratissimum; à lupino abhorret bos. Vulgata tamen lectio placet. Respexit Poëta ad Playti locum, ubi lupinum aurum comicum vocat. Nam in scena nummis ex lupino factis, pro aureis utebantur comici; quin etiam hodie pueri ex lupinis nummos efformare solent. Unde Horatius, *quid distent exa lupini*; id est, quantum nummus vilis, sed tamen probatus, distet à falso; itemque vilis homo, sed tamen probitate insignis, à malis. Lupini notas plurimis in locis dedit Theophrastus, & cap. v. & xiii. lib. iii. cap. iii. Videat Lector quæ locis citatis diximus lib. viii. cap. i. & cap. v. ubi hæc de lupino tradit; siliqua magnopere constare circumsepta, ac principium, quo siliquis adhæret, habere concavum. Quod cap. vii. dicit examinavimus, x. cap. Omnium leguminum maxime durare, sed maxime in Media. cap. xi. scribit. Causam cur diutissime durat, refert lib. iv. de causis. cap. xvi. & xvi. Item. lib. iii. cap. ix. de causis caput hoc legat & relegat lector. Validum esse lupinum lib. iii. de causis. cap. vi. scribit. Lib. ii. cap. xxv. refert lupinum arbores scandere. Quod lignis pro adminiculo gaudeat, majorque evadat, observavimus; sed scandere ar-

bore, observare non licuit. Videat lector quæ ratio citata
to à nobis dicta sunt. Alia quædam tradit Plinius loco cita-
tato. Nec ullius quæ ferunt natura assensu terræ mirabilis
est; primum omnium cum sole quotidie circumagitur, ho-
rasque agricolis etiam nubo demonstrat. Geoponicus aucto-
r loco citato. Ἀπολλῶς δὲ φησὶ, ὅτι ἐκείνη ἡμέρα συμπερι-
στρεφεται τὴν ἡλίου καὶ τοὺς ὥρας τοῖς ἀγροικοῖς τῆς ἡμέρας δηλοῦσι, καὶ
συμφέρι ἐστὶν ὁ αἶθρ. Apuleius ait quod singulis diebus circum-
agatur cum sole, Et agricolis horas dies indicat, etiam si nu-
bilosus sit aer. Idem lupino contingit quod malvæ, cujus
folia semper solem aspiciunt; folii pars quæ mane orien-
tem, eâ meridie meridiem, vespere occidentem aspicit.
Non semel hoc in sativo sive arabico, etiam sylvestri
observavi lupino. Ter, inquit Plinius, præterea floret.
Idem scriptum reliquit Columella lib. I. I. ca. xv. Idem
narrat auctor qui libellos cxx. de agricultura posteritati
reliquit. Αἰδοῦσι γὰρ τρέφειν. Nec hoc fabulosum; floret
apud nos, primum quidem sub finem mensis Maii, vel
initio Junii, deinde sub finem Junii, aut Iulii initio; ter-
tio verò Julio, aut Augusto mensibus, et hunc florendi or-
dinem servat, si anni tempestas calida, siccaque fuerit,
femenque Aprili mense terræ mandatum. Fructus qui
floribus Junio, Iulioque mensibus succedunt mature-
scent; rarius qui Augusto ac Septembri nascuntur men-
se. Terram, inquit Plinius, amat terræque operis non
vult, Et unum hoc feritur non aratro (inculta quærere &
amare, non uno loco dixit Theophrastus) querit maxime
fabulosa Et sicca, atque etiam arenosa. Collis itaque non vult;
Tellurem adeo amat, ut quamvis fructueto solo coniectum
inter folia vepresque, ad terram tamen radice perveniat.
Pinguescere hoc satum arvum vineasque diximus. Itaque adeo
non eget fimo, ut optimi vicem representet, nihilque aliud
nullo impendio constât, ut quod ne ferendis quidem gratia
opus sit afferre. Geoponicus auctor loco citato, βίεμενος εἰς τὴν
ἀδινὴν γῆν ἀπαέρων, ἢ οὐ δένονται καὶ πύξις. Ἀδινὴ γῆ γίνεται ἀπὸ τῆς
καταλειμμένης πόλεως γῆς ἀπὸ τῆς γῆς καὶ πύξις. Ἐποιοῦσι, αὐτὴν, εἰς τὴν
μέλαρον ἐφορεῖν. αὐτὴν γὰρ πύξις, δὲ ἡ ἀντὶς ἐκείνην κατὰ τὴν
ἐξεραιώμενην γῆν ἐκ τῆς θηκῆς ἐκπηδῶντος καὶ δυνάμεινται. Est au-
tem seminandum in terram imbecilem, neque opus habet
stercore: ipsam enim terræ stercorationem exhibet. Nam
omnem debilem terram stercorat, Et in posterum fertilem
facit, floret tertium, metitur post pluviam; arefactum enim
ex vaginulis exiliens perit. Idem lib. I. I. ca. v. ἐπὶ τούτῳ
πρὸς τὴν (καὶ) οὐκ ἀπὸ τῆς γῆς καὶ πύξις, τὸς ἐκεῖθεν τοῦ κατὰ τὴν
σῆμα, ἢ κατὰ τὴν γῆν ἀπαέρων, εἰπε καὶ τὴν εἰδὼν τέμεναι πύξις
ἀδινὴ τῶν κατὰ τὴν γῆν οὐκ ὄντων, καὶ κατὰ τὴν εἰδὼν τὴν
σῆμα, ἢ κατὰ τὴν γῆν ἀπαέρων εἰς ἐκπύξις αὐτὴν καὶ τὴν δυνάμεινται
τὴν βίεμενος, καὶ οὕτως αὐτὴν πύξις κατὰ τὴν γῆν ἀπαέρων. In hoc mense
(Majo) lupinum fodere convenit, quod stercoranda aut
purganda terræ gratia seminaturn est; deinde ante idus, an-
tequam vitis floret, secare, quum adhuc humidum existât,
Et demesse finere, ut paululum putrescat, Et postea arare
donec defectum adobruatur, atque sic radices omnes corrup-
pantur. Hæc vera esse testatur Columella, auctor gra-
vissimus lib. I. I. ca. xvi. Iam vero, ut ego reor, si deficiatur
omnibus rebus agricola, lupini certè expeditissimum præsi-
dium non deesse; quod cum exili loco circa Idus Septembris
sparsit, Et inaruerit, idque tempestivè vomere vel ligone
succiderit, vim optimæ stercorationis exhibebit. Succidi au-
tem lupinum fabulosis locis oportet, cum secundum florem:
rubricosis, cum tertium egerit. Illic dum tenerum est con-
vertitur, ut celeriter ipsum putrescat, permisceaturque gra-
cili solo: hic jam robustius, quod solidiores glebas diutius
sustineat, Et suspendat, ut ea solibus adivolis vaporata resol-
vantur. Idem eodem lib. cap. x. Lupini primatio est,
quod minimum operarum absumit, Et vilissimè emitur,
et maxime ex iis quæ feruntur, juvat agrum. Nam vineis, jam
emaciatis, ac arvis optimum stercus præbet, ac vel effero
solo provenit, vel repositum in granario, patitur ævum. Ha-
bet hæc ex Virgilio Columella, ex Catone Virgilius.

Alternis item consas cessare novales,
Et segnem patiére sitú durefcere campum,
Aut ubi flava ceres mutato semine (Sidere) farra;
Vnde prius lætum siliqua grassante legumen,
Aut tenues fœtus vicia, tristesque lupini,
Sustuleris fragiles calamos sylvæque sonantem.

Cato, ut dixi, lib. 1. segetem stercoreari docet lupino, faba, vicia. Quæ sequuntur apud Plinium, capite ultimo hujus libri examinabo. Lupinorum genera non novisse videtur Theoph. Siquidem unius tantum sylvestris meminit, Diosc. Galenus, aliq; medicæ ætatis Græci, lupinum

fativum, & sylvestrem dicunt. Sativum non describunt, de sylvestri Dioscorides lib. ii. cap. cxxxiii. *λίπτος* ὁ ἐν γῆμιν ἀγρῶν ἐμφερὲς τῶν ἡμῶν, καὶ τὰ πλείω ὁ μικροτέρους (vetus codex *μικροτέρους*, quam lectionem probat Galenus, utramque lib. xxi. cap. xv. Plinius & experientia) *λίπτος* ὅστις τὸ ἡμῶν. Est & sylvestris lupinus sativo simili, sed omni modo minor, (amarior, utraque lectio veritatem amicam habet) qui quidem, quæ sativum eadem præstat. Recentiores lupinum dividunt in sativum & sylvestrem. Sativi duo genera in horto medico Lugdunensi, nec non nostro conspiciuntur, flore albo, & flore partim albo, partim cæruleo. Sylvestris plura præterito anno ex Hispania accepimus genera, quæ ob æstatis tempus frigidius & humidius, ad frugem non pervenerunt. Lupinus sylvestris flore cæruleo reperitur. Flos huius ex purpura cæruleus, aut subrubeus, aut roseo colore rufescens à Dodonæo aliisque descriptus, uti etiam luteus. Aliud genus flore luteo tantum, & semine differens habuimus, colore nempe obsoleto, ac ingrato, semine parvo admodum; aliud partim luteo, partim rubro. Villosum lupinum cæruleum majorem in prodromo descripsit Bauhinus. Meminit & peregrini lupini Pœna. Trium lupinorum effigiem addidimus, sativi, vulgo arabici vocati, sylvestris flore cæruleo, tum & genus sylvestre folio tenuissimo & minimo, quod Theophrasti

Lupinus sativus.

judicamus. Reliqua enim genera decimo vel duodecimo à satione die pullulant. Sativas sexto, septimo, ad summum octavo; hoc verò genus Aprili mense satum circa finem Iunii pullulat, quod de lupino non uno loco Theophrastus testatur. Illud addo, rectè Theophrastum scripsisse, lupinum sylvestrem. Nam & sativus natura sua sylvestris est.

Foliorum & caulium differentiis expositis, florum differentiam aggreditur; hanc duplicem esse tradit pro naturæ, & positionis. Naturalis differentia est, quod quidam flores sint lanuginei, ac foliosi, quidam mutilati sive decurtati; alii contra. Positionis differentia quod alia circa semen flosculum habeant, vel non habeant: quod univèrsim, vel particulatim floreat. Mutilatum florem vocat, cujus inferior vel superior (quod tamen rarum) pars brevior, ac quasi decurtata videtur. In pisi alterius iconè, nec non ciceris sylvestris trifoliati conspiciere licet etiam ononis lib. 6. & simile, horum enim & plurimum leguminum flores duplici folio constant, quorum alterum inferiorem siliquæ tegit carinam, alterum su-

Lupinus sylvestris angustifolius.

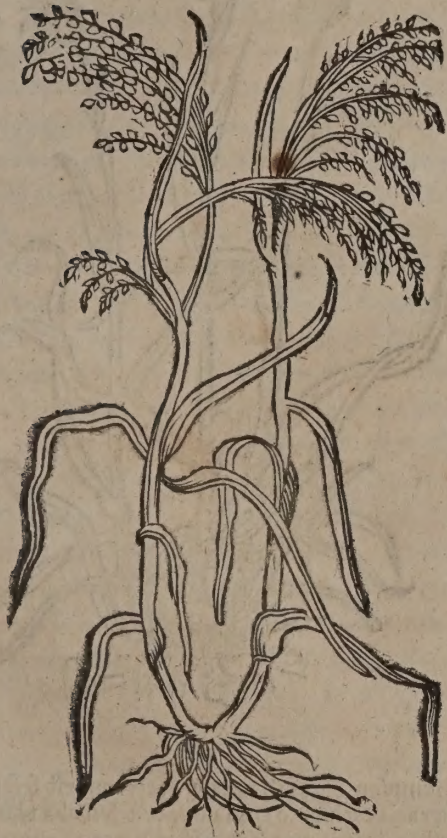

pra ejus dorsum protenditur, iab utroque latere paululum se reflectens, alarum modo. Et tali flore omnia legumina gaudent, ac papilionacei nominantur, quod papilionem volentem quodammodo æmulentur. Lanugineo, inquit, esse flore milium, & panicum. Utriusque historiam hoc loco addemus.

λίπτος, sive uti apud Strabonem legitur, *λίπτος*, dicitur à minutis ficum granis sive gigartidis numerosissimis, quas *λίπτος* vocant. Fortassis nomen illud inditum, à *λίπτος* avicula, quæ in altis urbium turribus nidificat. Latini tinnunculum à voce & sono nuncupant. Hippocrates *λίπτος* πῖσιν vocavit. Galenus in glossis, *πῖσιν* αὐτῆς, ὁ *λίπτος* αὐτῆς, πῖσιν αὐτῆς ὁ *λίπτος*. Nomen hoc accepisse videtur, quod semen minutissimum, farina instar, ferat. Suidas *πῖσιν* αὐτῆς ὁ *λίπτος* αὐτῆς ὁ *λίπτος* αὐτῆς. Infima Græcia *πῖσιν* vocavit. Simon Sethi *πῖσιν* ἔστι *λίπτος*. Πῖσιν lexicon græcobarbarum exponit panis genus. Sane ex milio panes factos fuisse extra omne dubium est. Macras regiones, ut Bigeronum, annonæ inopiam milio sustinere gravissimi testantur auctores. Stabo lib. v. *ἔστι δὲ τὸ *λίπτος* (loquitur de Tyrrenorum, sive Hetruscorum regione) ἀγροίαντι ἀγρῶν τὴν εὐδρίαν. τὸ δὲ μέγιστον ὁ μὲν ἴσιν ἄγρῶν. Tum ob aquæ copiam milii feracissima est, quod est presentissimum famæ remedium. Πῖσιν itaque, si panis genus, ex milio conficiebatur. Latini milium vocant, ut Varroni li. iv. de lingua latina placet, à Græco derivatū. Nam id prius *μῖλον*, post *μῖδον*. Galenus tamen & Dioscorides *μῖδον* panicum intelligunt. Probabilior Festi opinio, milium dictum à copia seminum; quasi millesimum ferat granum. Tantæ enim est feracitatis, ut granum singulum ternos reddere sextarios feratur. Milii notas variis in locis dedit Theophrastus; lib. i. hist. cap. xvi. in membranula ferrè semen. Quæ lib. viii. cap. i. de milio dixit examinavi. Radicem describit, cap. ix. lib. viii. & cap. xvi. lib. iv. de caus. Locum videat lector. Lib. viii. cap. vii. aqua non indigere. cap. x. celeriter & diutius posse servari, sed diutissime in Media. Lib. i. de caus. inter ea quæ minutissimum semen ferunt & ferti-*

fertilissima sunt numerat. Lib. iv. hist. cap. xvi. & lib. iv. de caus. cap. ii. pluribus tunicis vestitum esse, ait ideoq; diu servari. Duobus vestitur tunicis conspicuis. Præter enim primam cutem nitidam; altera subest tenuior. Hoc cap. i. i. caulem ferre arundinaceum scribit, florem lanugineum, ac φάσιν habere; quam vocem infra ad capitis calcem examinabo. Milii genera duo sunt, vulgare & Indicum. De vulgari prius, deinde de Indico. Vulgare multiplici fructu culmo geniculato; folia habet ampla arundinacea, summo caule non spicam, sed effusam promit jubam, sive φάσιν, deorsum reflexam, flavi ut plurimum coloris; subinde nigricantem, in qua semen gignitur, parvum, durum splendensque, paucis tenuibus tunicis convestitum, a quibus facillime excidit; radice nititur numerosa, altaque. Semen ut plurimum lu-

Miliū.

teum, aut album est. Reperitur & semine nigro. Seritur hoc in Argovia Bernatum frequenter. Foliis est latioribus quam vulgare, sed caule non adeo alto, juba minore & sparsa, semine aliquantum majore & rotundiore, & ad pulres conficiendas altero longè viriliore. Vulgare à suo cortice deglutitum, oryza modo coquitur; ejus farina in panes coqui nequit, ob naturam friabilem; nisi ferventi aqua utantur, ut lentorem quendam assumat, & sic quoque panes redduntur friabiles, dulces. Indicum milium describit Plinius lib. xv. i. i. cap. vii. Milium in-
tra hos decem annos ex India in Italiam advectum est, ni-
grum colore, amplum grano, barundineum culmo; adole-
scit ad pedes altitudine septem prægrandibus comis; juba
vocant (vulgo culmus lobos) omnium frugum fertilissi-
mum, ex uno grano terni sextarii gignuntur. Seri debet
in humidis. Hujus milii meminit Dionysius de situ or-
bis

Ἄλλοθι μὲν γὰρ κέγχρεος ἀέζεται, ἄλλοθι δὲ
αὐτῇ.

Ἰλαιο τηλεθρόσων ἐν θέραι καλὰ μοιο.

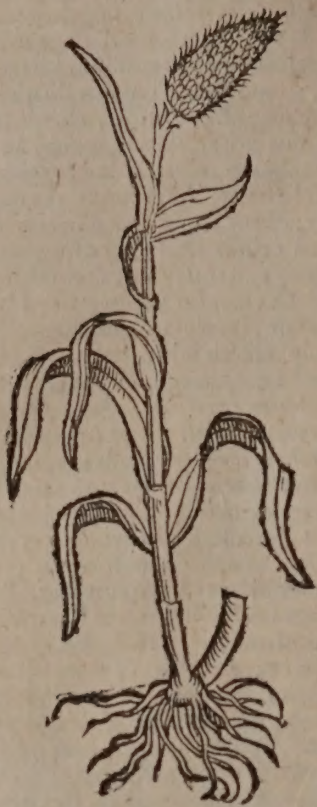
Provenit milium, alibi surgunt
Calami erythraei.

Hoc genus Herodotus arborescere dixit. Viri doctiores
sorgum, sive melicam milium putant Indicum esse. Illud
fatendum est, omnes habere notas, quas de eo tradit

Plinius (luculenter à Dodonæo describitur; tribus, qua-
tuor aut pluribus assurgit culmis arundinaceis, præaltis
septem, octo, subinde decem pedum altitudine, vel am-
pliore; novem articulis, ut plurimum geniculatis, me-
dulla candida farctis, foliis è singulis geniculis cubito
longioribus, trium, quatuorve digitorum longitudine,
juba dodrantali aut longiore, milii crassiore, erecta, non
dependente, grano multo, quam milii majore, ac lentis
fere magnitudine, alias in rufo, alias in plenius nigri-
cante; radicibus nititur fibrosis, multis, ac validis. To-
ta planta arundinem refert, culmi & spica semine ma-
turescente rubescunt. Huic similis alia quædam meli-
ca candida reperitur, quæ arundinaceis foliis præaltis
& geniculatis culmis effusa juba sorgum quoque re-
fert; sed semen ejus rotundius, & candidum est.

Ἐν μὲν vocasse videntur veteres τὸν τε ἰλῆον, ἢ εἰλίον,
quod implicatam, involutam, coarctam, ac acervatam
granis folliculo intectis jubam habeat. Plinius li. xv. i. i.
cap. vii. Panicum à paniculis dictum, cacumine languido
nutante, paulatim extenuato culmo, pene in furculum,
prædensis acervatur granis: cum longissima pedali obba.
Milii comæ granum complexæ, fimbriato capillo curvantur.
Antiquus noster codex. Pannicum à panniculis dictum:
cacumine languido nutante: paulatim extenuato cul-
mo: pene in furculum prædensis acervatur granis:
cum longissima pedali obfimi comæ granum com-
plexæ, quæ fimbriato capillo curvatur. Prædensis in-
quit acervari granis. Nihil notius Botanici, quam ju-
bam sive paniculam, ferre oblongam, crassam, præden-
sam, ex multis coacervatam, & compactam granis ro-
tundis, duris, splendentibus, folliculis quibusdā intectis,
colore subluteo, milio similibus, sed minoribus; Theo-
phrastus μίλιον, Dioscoridi verò μέλιον dicitur, (& sic
scribendum apud Theophrastum mox docebo), à dulce-
dine ac mellea quadā suavitate τὸν τῆς μελιτῶδους γεύσεως.
Hinc apud Plinium lib. xxii. cap. xxv. Panicum Diocles
medicus meli frugum appellavit. Huic opinioni non faret
Galenus, qui lib. de aliment. facult. scribit. ἰδὲν γὰρ ἡδὲ
τοῖς ἀνθρώποις τῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ μέλιτος τὸ ἰδιόμα. Nihil dulce-
dinis, inquit, inest seminibus milii & panici, maxi-
mè autem panici. An igitur ab adverso, sic dictum pa-
nicum. Viri doctissimi à nigro τὸν τῆς μέλανος nomen
inditum esse putant. Atqui tum μέλιον, non μέλινον dicen-
dum foret. Verisimilius sic dictum à semine, quod co-
lore est luteo, ac scripsisse Plinium, Diocles meliam
frugem appellavit. Dixi μέλινον legendum apud Theo-
phrastum, idque quia Dioscorides & Galenus sic voca-
tum asserunt. καὶ κίγχρεος, inquit Galenus, καὶ ἰλῆον δὲ καὶ μέ-
λινον, (sic enim legendum non μέλινον) ὁνομαζέσθαι. Idem
lib. de cibis boni & mali fucci cap. vii. ἰλῆον καὶ σιτὶ φρου-
τῶν αἰεὶ καλῶς δ' αὐτὸν ἔνιοι μέλινον τῶν παλαιῶν. A panico,
quod à nonnullis priscis etiam meline nominatur, prorsus
abstineas. Panicum Plinius dictum inquit à glomerosis,
tuberosis, coacervatis, ac implicatis quasi racemis in
paniculam sive offam nutantem, palmum & sesquipal-
mum longam aggestis. De panico sparsim quædam tra-
didit Theophrastus, quæ lib. vi. i. i. cap. i. examinavi-
mus. Libro eodem cap. vii. aqua non indigere, scribit.
Cap. x. diu posse servari. Causam addit lib. iv. de caus.
cap. xvi. quod plurimis constet tunicis. Eodem cap. &
libro, quia imbecille est facile perfici, lib. ii. de caus.
cap. vii. radicem & caulem habere validum; eumque
arundinaceū, hoc capite; non mirum itaque, si tibus ex
panico fecerit antiquitas. Vide Pollucem lib. iv. cap. x.
Eodem hoc capite florem inquit esse lanugineum, id est
mollem, qualem habet cauda vulpina. Panici meminit
Dioscorides lib. ii. cap. cxx. Ἐλῶμεν, οἱ δὲ μέλινον τῶν σιτη-
ρῶν ἐστὶν ἀνθρώπων κίγχρεος ὅμοιον. — Panicum, quod alii meli-
nem appellant, è cerealibus est seminibus, milio simile.
Idcirco Theophrastus milium & panicum ferè semper
conjungit; panicum, quod sativum vocant, radice, fo-
lio, culmo, flore milio simile est. Culmis enim multis
prodit, intus farctis, geniculatis, ac sensim extenuatis.
Folia ei arundinacea sunt, multo quam tritico latiora.
Paniculis differt. Sunt enim in panico oblongæ & peda-
les, crassæ, prædensæ, non, ut in milio, divulsæ, sed race-
mi instar ex numerosis granis compactæ, hirsutis, ro-
tundis, duris, splendentibus folliculis quibusdā inte-
ctis, colore subluteis, milio similibus, sed minoribus.
Radice nititur valida & fibrata. Sunt, inquit Plinius
loco citato, panico genera: mammoso, è pano parvis ra-
cemato paniculis, cacumine gemino. Quin & colore distin-
guuntur candido, nigro, rufo, etiam purpureo. Panum
iiii 4 appel-

Panicum.

appellat φῶν, jubam panici, totam illam scilicet φῶν, quæ pano similis est, fuso nimirum & lanugineo subtegmine involuto. Panicularum nomine intelligit parvas φῶνας, quæ in glomerati panici pano sunt, ut in uva sunt racemi. Ideo addit hujusmodi panici panum, racematum esse paniculis. Porro panus propriè est, trame involutum, quo trame scilicet involvitur. Panicum observant recentiores panicula variare. Majore enim & minore reperitur. Variat minus paniculis albis, flavis & purpureis; semen habet album, luteum, rufescens. Addunt tertium recentiores Indicum, spica obtusa, cœrulea, quæ in calidioribus magis satura conspicitur, ab adversariorum auctoribus descriptum satum Martio mense; ante Augustum arundinaceos culmos, quales cannæ saccharatæ, hominis proceritate erexit, crassiores digito, medulla fungosa pallente farctos, rectos, geniculatos, qui proximè radicem (quam pro sui magnitudine minorem, & ferme panici prioris magnitudinem habet) cœruleo, eleganti, nitido purpurascunt; uti etiam in summo cylindricæ spicæ, vel conici superne retuso fastigio, ad effigiem Indici Mais, seu frumenti Turcici, nitent, stamineis apiculis, florum ex cœruleis dilutis & gemmulis, grano densè eleganterque stipatis, oblongis, teretibus, cœruleis, avenæ nudatæ similibus quadantenus, minoribus, copiosissimis. Folia harundinacea mediis secundum longitudinem nervus percurrit, lata medio tenus internodia involventia. Gustus miliaceus — Phalaridis historiam addam; cujus semen institutores canariis philomelis sive passeribus, plusquàm saccharatas & mellifluas cantilenas modulantibus, pascendis vœnum asportant. Φαλαρίς nomen accepit, ὅτι τὸ φαλῆον, quod semen splendidum candidumque reddat. Spicam spuma alba obductam esse, non semel observavi; satum Aprili, seu Majo mense apud nos feliciter provenit; semen sub finem æstatis maturum ostendit, granum hoc in Melita, ubi comeno vocatur, Canariisque insulis frequens. Vnde vulgo semen Canariense vocatur. Massiliæ notum. Describitur à Dioscoride lib. III. cap. CLIX. Φαλαρίς ἡνελία ἀνίστην ἐν τοῖς ἰσθμοῖς καὶ ἀγροῖς πολλὰ, διπλάσια, γονατὴν, καλαμειδῆ, τοῖς τοῖς τῆς ζῆας, ἰσχυρότερον ἢ καὶ γλυκύτερον τῆς γίνουσι, τὸ φύλλον δὲ ὁμοίον τοῖς τῆς ζῆας ἰσχυροῦς ἐστὶν ἡ μείζων καὶ γλυκύτερη, λιγυρὴ καὶ μαλακή. Phalaris caules emittit, à tenuibus ac nullius usus radicibus, numerosos, bipalmes, geniculatos, culmis zææ similes; graciliores tamen, ac sapore dulces, folia itidem zææ: semen verò milii magnitudine, candidum, & oblongum. Phalaris culmos tres quatuor-

que, etiam nonnunquam quinque promit cubitales, aut etiam majores, geniculatos, zææ aut tritici culmis minores. Folia item similia, sed minora quoque; spicas breves, turbinatas, exiguis squamis candicantibus compactas; è quibus flores candiduli, à brevibus staminibus dependent. Semen deinde inter eas gignitur splendendum, candidumque, uti milium majus, oblongum, splendens, lini semini forma & magnitudine. Meminit hujus plantæ Plinius lib. XXVII cap. XII. Phalaris Thyrsum habet longum, tenuem seu calamum, in summo flore inclinatam; semen simile sesamæ. Si vulgare sesamum,

Phalaris.

quod semper Ægyptii vocant, veterum est sesamum, comparari non ineptè cum eo potest. Sin alia planta, uti supra scripsimus, an rectè Plinius dixerit, asserere nequeo. Duo genera sunt phalaridos, quorum vulgare semen fert album, alterum nigrum. Et hoc in Melita, alterum sive vulgare in Canariis insulis frequentissimum. Tandem fructus historiam aggreditur, ac frumentacea spicam ferre ait. Quid sit spica, alibi me dixisse memini. In frumentaceis illud est spica, quod multis granis compactum in rotundam longitudinem assurgit. Legumina, inquit, filiquas ferre. Quid filiqua sit, cuilibet notum; tegmentum nimirum oblongum quo grana sive semina includuntur. Milium inquit ferre φῶν, φῶν in animalibus juba dicitur, in hominibus vero plantisque coma appellatur; à Plinio, in panico ossa. In milio juba. Sin mileacis plantis quid sit φῶν, docet ipse Theophrastus; nempe arundinacea & effusa coma; id est, culmi appendix processusque. Aliis in plantis non semper pro coma, sed etiam nonnunquam pro foliis ponitur, ut apud Nicandrum in Theriacis ἐν οἷς φῶν ἐστὶν σπυρίδιον καὶ ἀνελίον καὶ παρθέλιον, & folium viridis potu comede cupressi. Ad hunc locum scholiast. φῶν ἢ τῆς τοῦ τοῦ φύλλον. Hoc imitatus est divinus Poeta quarto Georg.

Ille comam molles tantum tondebat acanthi.

Etiam apud Horatium coma pro fronde — Re-deunt jam gramina campis, Arboribusque comæ. Jubam itaque miliacea ferunt. Alias dein fructuum recenser differentias, de quibus lib. I. cap. XVI. ubi easdem ferme in arboribus reperiri docuit. Et sunt facilia. De seminum copia ac fecunditate, nec non robore videat lector lib. IX. de causis, capite jam sæpe citato. Hunc

ἔσθ'· nondum molendi usu reperto. *Homerus* *κρί* in
 neutro genere dixit ὁδυσ.δ. *πογίτη ζεῖται* ἢ *εὐρυφύς κρι-*
λευκός. Idem *Iliad* θ' *κρί λευκὴν ἱερωτόμενον, κὶ ἀλυσσας* Doctio-
 res malunt deflecti *κρίμων*, quod *crassiorum farinam*
 denotat. Est enim *ἀσπιγνή το πάρος*, inquit Interpretes. Prior
 opinio *Suidæ* defenditur auctoritate, apud quem legitur
κρί ἢ κριθή. & ὁ μῦθος κρι λευκός. Hordeum Latini dixe-
 runt, ab horrore, quod ejus arista mordacior sit quam
 tritici. Vel ordeum dixerunt, ab oriendi celeritate,
 quod ante cætera frumenta pullulet. Theophrastus lib.
 viii. cap. i. Hordeum atque triticum die ut plurimum
 septimo, sed magis ordeum festinat. Vel ab antiquo
 verbo hordus, hordeum nuncupatum, quod apud Ve-
 rustissimos significabat gravidum, Hordei descrip-
 tionem sparsim dedit Theophrastus lib. i. ca. ix. & xvi. i.
 lib. ii. cap. i. i. & v. lib. vii. cap. i. i. i. i. i. i. v. vi. x.
 lib. de caus. cap. i. i. v. vii. x. i. x. v. xxi. lib. i. i.
 de caus. ca. xvi. lib. i. i. cap. xvi. i. Quæ hisce locis scri-
 bit, partim examinavimus, partim examinabimus. Ex
 omnibus istis locis talis colligitur descriptio. Triticeo &
 multiplici attollitur culmo, sed qui non fundatur in bra-
 chia, sed quam triticum horridiori, fragiliori breviori;
 simplicia in stipula, folio nervoso, ut aridinea, sed latiori;
 in cacumine fert spicam, ut cætera frumentacea, sed
 minus a foliis distantia, granum crinito textu spicatur,
 sed longè paucioribus tunicis contentum, quam triti-
 cum; siquidem prope nudum existat, & omnium maxi-
 mè tegumento caret, mordaciori arista; radix tenuis,
 palea durior ac insuavior, utpote quæ minus succi reti-
 neat. Nunc quæ hoc capite scribit Præceptor exami-
 nanda nobis sunt, οἷον, inquit, τῶν σιλωθῶν πυρὸς κριθή τε φα-
 νοφύλλοι τε γινῶν κὶ λειοφύλλοι τε γινῶν. Folium hordei triticeque lo-
 cum in coronariis habere, hæcenus nec legi, nec audi-
 vi, latius esse folium experientia comprobat. Lego itaque
 cum Theodoro, *ενοφύλλοι τε γινῶν*. Eriam cum eodem lego
δυοθλαστώτερον. Nudum inquit esse præceptor, hordei se-
 men, quippe quod tunicis nullis, vel saltem paucissimis
 integatur. Hordei semen est in medio crassum & ro-
 tundum, utrisque extremis in acutum desinentibus, cor-
 tice potius quam folliculo, tunicave inclusum. Adhæ-
 ret enim semini ut cum labore avellatur. Semen est
 in spica, nulla protegente membrana, ideò nudum dixit
 Præceptor. Quod de typha, olyra, & avena inquit, id
 experientia comprobat. Totum hunc locum Plinius his
 verbis interpretatus est lib. xvi. i. cap. vi. i. *Tunicæ fru-*
mento plures, hordeum maximè nudum, & arinca, sed præ-
cipuè avena. Pro typha & olyra arincam vertit. Viri do-
 ctiores legunt *alica*, exponuntque ream & olyram. Re-
 ctius typham & olyram: sic enim Theophrastus. Ego
 serbo vulgatam. Unicam tantum exposuit Plinius vo-
 cem olyram; quam arincam Plinium vocare, auctor
 Ruellius est. Sed de voce ne simus solliciti, aliud in Plin-
 nii verbis majoris est ponderis. Arincam & præcipuè aven-
 am nudam inquit, cum Theophrastus utramque *Πο-*
λύλοπον (sic legi debet: non enim legumina sunt, sed fru-
 mentacea, legumina in siliquis ferunt) dicat, & maximè
 avenam. Scio avenam reperiri nudam, sed an hanc no-
 verit Plinius, non constat. Præterquàm quod locum hunc
 ex Theophrasto excrisperit, illud dubitatione non ca-
 ret, quod scribit triticum multis tunicis vestiri, & lib. i. v.
 de caus. cap. i. nudum utrumque esse dicit. Ad hoc re-
 spondendum, eo loco Præceptorem respectu arborum
 illud scribere, quæ crusta lignea, aut mole carnosa ob-
 ducuntur; contra tenuibus tunicis frumenta, maxime
 triticum & hordeum. Locus iste præterea mendo non
 caret. Legendum, *εἰ μὴ χιτῶσι γὰρ περιέχεται λεπίσι δὲ πύλοι*.
 Hordeum enim multis tunicis non tegitur, sed revera
 nudum planè videtur. Triticum tegi folliculis lib. i.
 cap. xviii. docuit. Culmum tritico altiore inquit esse,
 quam hordeo. *Calamus*, inquit Plinius loco citato,
altior frumento quam hordeo. Arista mordacior hordeo. De
 arista hoc loco nihil Theophrastus, verum spicam subli-
 miorem à foliis tritici, quam hordei esse. Palea, inquit
 Præceptor, quæ ex tritico, suavior est, quam quæ ex
 hordeo. Plinius loco citato. *Palea ex optimis stramentum*
vero nullum comparatur, Hæc quantum à Theophrasto,
 qui rationem addit cur tritici palea sit suavior. Nempe
 quod mollior, ac succi plus retineat. Vulgata lectio in-
 epta, *εὐχολύτοι γὰρ τὸ μαλακώτερον*. Nam panni, coria-
 que quo minus madida, molliora, Quare rectè Theodo-
 rus *ἀπὸ τὸ* legit & hordeum præterea differre à tritico
 inquit, quod hordeum in versus spicetur, triticum nul-
 lo versu conditum sit. Id benignè interpretandum est,

& respectu hordei hoc verum esse. Nam & tritici quædam genera in versus spicantur, versus ad summum, & id rarissime quaternos, quin etiam ut plurimum nullos in versus spicatur triticum, sed æquale undique constat. Hactenus in quibus triticum ab hordeo, & hordeum à tritico differt. Nunc hordei genera recenset. Inquit, prima differentia hæc est, hordeum aliud vulgare, aliud Indicum. Vulgare binis ternis, quaternis, quinis, senis ordinibus differt. Addit Tragus se genus quoddam vidisse in octo versus distinctum. Columella lib. II. cap. IX. hordeum aliud hexastichon inquit, aliud distichon. Proximus, inquit, est his frumentis usus ordo, quod rustici hexastichum, quidam etiam cantherinum appellant, quoniam & alia animalia que ruri sunt, melius quam triticum, & hominem salubrius quam malum triticum pascit, nec aliud in egenis rebus magis inopiam defendit. Seritur soluta, siccaque terra, & vel prævalida, vel exili. Quia constat arva segetibus ejus macescere: propter quod pinguisimo agro, cujus nimis viribus noceri non possit, aut macro, cui nihil aliud committitur, altero sulco seminari debet; post æquis noctium media fere sementi, si lato solo, si gracili maturius. Iugerum quinque modis occupabunt, idque ubi paululum maturuerit, festinantius quam ullum aliud frumentum demetendum erit. Nam & fragili culmo, & nullum vestitum palea granum ejus celeriter decedit, usdemque de causis facilius teritur, quam cetera. Sed cum ejus messem sustuleris, optimum est novalia pari anno cessare: si minus, stercore saturare, & omne virus quod adhuc inest terre propulsare. Alterum quoque genus hordei est quod alii distichum, Galaticum nonnulli vocant, ponderis & candoris eximii, adeo ut tritico mistum, egregia cibaria familie præbeat. Seritur quam pinguisimis, sed frigidis locis, circa Martium menssem. Melius tamen respondet, si clementia hyemis permittit, cum seminator circa idus Ianuarias, iugerum sex modos postulat. Rustici nostri has hordei differentiâ tradunt, aliud autumnale, aliud vernum esse. Autumnale solo pinguiori, vervaeto vel restibili seritur, eoque corruptulentius, majusque stipula & spica evadit. Radice exit parva, tenui, fibrosa, gramineis foliis, triticeis culmo bicubitali latioribus. Spica longarum asperarum mordaciumque aristarum valle munitur, ac in versus striata ordinibus constat, subinde ternis, quaternis, quinis, ut plurimum senis. Spissior positoque artior est, ut observavit Theophrastus, quæ pluribus construitur; semen ætate maturescit. Hoc genus Columella cantherinum vocat, quod folliculo castratum enascatur. De seminis differentia mox agam, ubi ad locum illum Theophrasti devenero. Hordeum vernam, vel distichon est, vel polystichon. Distichon quod binos ordines habeat, polystichon quod plures. Hoc genus ut minori, nempe trimetri perficitur spatio; sic minus granum, minusque alens, è gratiore tum stipula, tum spica promit, proportionem quadam cum filigine semestris. Hoc alemdis ferè pecoribus utuntur nostrates; gallinis, pavonibus & similibus datur. Seritur mensibus Martio, Aprili, Majoque, frigoris enim impatiens. In Indico hordeo magnâ differentiam esse ait, quandoquidem ramis repullulare possit. Παραθλαστικόν ubi dixierint veteres illud hordeum, ignoro. Supra lib. IV. cap. V. ubi hordei meminit Indici, illud non refert. Lib. VII. cap. IX. nullo frumentum regerminare inquit præter στανιαν, & κριθανίαν, sed critaniam, seu, ut Gaza, hordeaginem non dicit Indicum hordeum. Nullum tamen forte aliud præter hoc intelligit Theophrastus. An itaque scripsit præceptor ἐς καλῶς πωρὸν ἰνδικὴν καὶ κρίην ἰνδικήν, doctorem esto judicium. Indicum hordeum aliud sativum, aliud sylvestre inquit esse, & ex sylvestri panes confici ait, Quod etiam apud Plinium lib. VIII. cap. VII. reperitur. Hordeum Indisativum & sylvestre, ex quo panis apud eos præcipuus. Querunt Botanici, an hordei hoc genus sit bosmorum, cujus meminit Strabo lib. XV. βόσμορον, ὃν φασὶν Οησιτέρας. διὰ τὸ τὸ ἐπὶ (vulgo σωτὸς εἶναι) quod quid sit ignoreo) μικρότερον τὸ πωρὸν γένος) ἢ ἐκ τούτων μεσοποιεῖταις, Φερύνη δ' ἐπ' αὐτὴ ἀλλοθι. καὶ οὐκ ἔστιν αὖτις ἐκ τῆς αὐτῆς καὶ μὴ ἐξ ἄλλου σπέρματος. Bosmorum Onofricitus ait frumenti genus esse, minus tritico, & inter amnes nasci; torrevi autem cum in area excutitur, sed jurare istos, non prius ex area se elaturos, quam igni frixerint, ideo faciunt, ne semen exportetur. Meminit hujus Diodorus Sicul. lib. II. Bibliothec. hist. Sed apud eundem non βόσμορον, sed βόσπορος legitur, Παλὸν καὶ βόσπειον καὶ ἀβφοροῦ, ἢ καὶ ἐρύτα, & τὸ ποσειδωνεύειον βόσπορον, καὶ μὲν ὑμῶν αὐτῶν καὶ αὐτὸς ἀβφοροῦ καὶ χυσίανον. — διὰ τὸ πάρεχενται ἐκ αὐτοῦ

rentias Theophrastus à natura tritici desumptas, ac Ly-
bicum tenui, canchrydias crasso constare calamo ait.
Sic legendum, ipsa ratio satis docet, & verborum series.
Thracium multis constare tunicis lib. III. cap. xxvi.
etiam scribit. His differentiis quæ à natura desumuntur,
addit trimestre genus & bimestre; additque in Eubœa
genus quondam esse, quod inter quadraginta dies aug-
escere & perfici scribit. Batavus Notissimum triticum
quoddam in Moscovia intra spatium sex, nonnunquam
etiam septem septimanarum feri, demeti ac in hor-
reas recondi: causa, æstus & sol perpetuus. Hyber-
num & apud ipsos præstat triticum, licet regio sum-
me frigida & borealis. Probat Præceptor genus illud
bimestre quod in Eubœa reperitur, a reliquis tritici ge-
neribus diversum, nec soli, regionique idtribuendum,
quod alia quædam genera tritici in Eubœa nascantur,
& maximè circa Caristum. Trimestre, inquit, ubique
haberi. Et illud verissimum videtur; non novi regiones
in quibus non reperiatur. Leve, quod inquit hoc esse
parum fecundum & unicalamum, & in totum infirmum.
Sane apud nos æstivum triticum inferius est hyberno,
licet aristas habeat longiores, adeo ut ad hordeum ali-
quatenus accedat. Singulæ etiam spicæ duos, tres obti-
nent granorum ordines, cum hybernum quinque, quan-
doque, sex, octo granum folliculis includatur, uti in spel-
ta videre est. Quamobrem decorticationem non minus
quam spelta requirit. Ponderosius tamen est magisque
nutrit hyberni granum; æstivi rotundius, minus, levius.
Causa, cur hybernum præstet, videtur, quod altiores
& firmiores in terra radices agit, quæ plurimum tra-
hant alimentum. Vide cap. XI. lib. IV. de caus. Quod de
pontico, aliisque è locis, in Græciam adferri solitis tri-
tici scribit, non tantum repetit lib. IV. de caus. cap. X.
sed rationem addit cur Siculum optimum, eoque me-
lius Boeticum: postremum hoc melius Athletarum
exemplo docet. Illud examinandum, quod de bactria-
no tritico refert. Eundem hunc locum citat Apoll. *ἐν
Θαυμασίᾳς* ubi hæc ferè habentur, *Ἐν Θείῳ φρεσὶς ἐν τῇ
ῥ. ἀπὸ φυσικῆς τῆς βακτηριᾶς ὁδὸς ἐν ποτὶ καίμας πυρρὴ γήρην
ἐν τῇ, ὥς πυρρὴ ὁ λῆλας τῇ μέλῳ ἰχθυῖ.* Ex quibus Plin-
ium hunc Theophrasti locum minus recte exscripsisse
constat. Tradunt, inquit, in bactris grana tanta magni-
tudinis fieri, ut singula spicas nostras æquent. Crediderim,
Plinii scripsisse, ut singula olivas nostras, vel olivæ nucleos
æquent. Quod hoc loco de pissoris scribit, id lib. de
caus. IV. cap. X. de pesaugis. Utra lectio verior, affir-
mare nequeo; de neutro enim constat, nec quicquam
unquam audiui. Videndum nobis quibus verbis hæc ex-
scripserit Plinius lib. XVIII. cap. VII. Tritici genera
plura, quæ fecere gentes. Italico nullum equidem compara-
verim candore ac pondere, quo maximè discernitur: Mon-
tano modo comparetur Italia agris externum, in quo prin-
cipatum tenuit Boetia, deinde Sicilia, mox Africa. Ter-
tium pondus erat Thracio, Syrioque, deinde Ægyptio, Athle-
tarum cum decreto (Theophrastus Lybici, Ægyptii, Af-
syrii, Thracici, Pontici quidem meminit, nulla tamen
vel bonitatis, vel ponderis facta mentione. Idem etiam
refert Athletas cum Boeotici ternos semiseptarios non
confunderent. Athenis facile quinos absumpsisse quorum
capacitas jumentis similis, quem diximus ordinem fecerant.
Græcia & Ponticu laudavit, quod in Italian non pervenit.
Ex omni eadem genere grani prætulit dracontiam, stran-
giam & Selenusium, argumento crassissimi calami, ita pingui
solo hæc genera assignabat. Levissimum & maxime inane,
seu tenuissimi calami: in humidis feri jubebat, quoniam
multo egeret alimento. Hæc fuere sententia Alexandro
magno regnante (ad quas mox redit) cum clarissima fuit
Græcia, atque in toto terrarum orbe potentissima: ita tamen
ut ante mortem ejus annis fere CXLV. Sophocles Poeta in
Fabula Triptolemi frumentum Italicum ante cuncta lau-
daverit, ad verbum translata sententia,

Et fortunatam Italiam frumento canere candido.

*Quæ laus hodieque peculiari Italico est. Quo magis admiror
posteros Græcorum nullam mentionem hujus fecisse fru-
menti. Nunc ex his generibus quæ Romam invehuntur, le-
uissimum est Gallicum, atque è Chersoneso advectum: quip-
pe non excedit in modium vicenas libras, siquæ granum
ipsum ponderet (alter codex teste Pintiano habet. quip-
pe non excedit modii vicenas libras siquæ granum ipsum
pondere. Doctiss. Turnebus, siquæ granum ipsum pon-
dere, ut granum æquare pondus siquæ dicat) Adjicite*

Sardum silibras, Alexandrinum & erientes : hoc & Siculi pondus. Bœoticum totam libram addit. Africum & dorantes, in transpadana Italia scio vicienas, quinas libras farris modios pendere : circa Clusium & senas. Lex certa natura, ut in quocunque genere panis militari tertia portio ad grani pondus accedat : (aqua cum sale & fermento permixta, inquit Dalcampius) sicut optimum frumentum esse, quod in subacta aqua congruum capiat, quibusdam generibus per se pondus, sicut Baleasico : modo tritici panis pondus xxx redit. Quibusdam in binis misistis, ut Cyprio & Alexandrino xx. prope libras non excedentibus Cyprium fuscum est, panemque nigrum facit : itaque miscetur Alexandrinum candidum, redduntque xxv. pondus. Thebaicum libram adjicit. Marina aqua subigi, quod plerique maritimis locis faciunt, occasione lucrandi satis inutilissimum. Non alia de causa oportuniora morbis corpora exsunt, Gallie & Hispanie frumento in potum resolutum, quibus diximus generibus, (spuma ita concreta pro frumento utuntur. Qua de causa levior illis, quam ceteris panis est. Differentia est & calami. (Redit ad Theophrastum, quæ de suo adjecit, an vera an fictitia sint, affirmare nequeo) Crassior quippe melioris est generis. Plurimis tunicis tracium Thriticum vestitur, ob omnia frigora illi plage exquisitum. Eadem causa & trimestris invenit, detinentibus terras nivibus, quod tertio fere à satù mense, & in reliquo orbe metitur. Totis hoc Alpibus notum, & hyemalibus provinciis, nullum hoc frumento levius : Vnicalamum præterea, nec usquam capax : (adde ponderis) feriturque non nisi tenui terra. Est & bimestre circa Thracium finum. (Doctiss. Pintianus, quia in optimo exemplari legitur, Thraciæ sanum, scribendum putat Thraciæ Ænum. Ænus enim celebris est urbs Traciæ. Ex Theophrasti verbis deesse rectè collegit conjunctionem, restituendumque, est & bimestre. At circa Traciæ ænons) quod quadragesimo die quam satum est, maturescit, expendendum relinquit, an in Theophrasto tam Græco quam Latino scribendum non Eubæa, sed æno. Doctiss. Turnebus apud Plinium scribendum docet, circa Thraciæ Ænum. Ænus enim urbs Thraciæ. Non possum non obtemperare tantis viris. Depravatus codex Theophrasti ἀνὶ ὑβοίαν ἀνέλαν. Ἀνέλαν inquit Stephanus ἀνὰ πάλαν, ῥεποσ θεοκλῆς ὡς ἀπὸ πάλαν ἕλαν δὲν ἀνέλαν. Idem ἀνὸς πόλιν θεοκλῆς, Λέγο ἀνέλαν ex cap. xii. lib. iv. de caus. ὁ δὲ τελεῖται παρὰ τὸν ὀρθόν — οἱ δὲ ἀνὸν φασὶ ἰσχυροτέρως. Quod quadragesimo die, quam satum est maturescit, mirumque nulli frumento plus esse ponderis (vide locum. Theophrastus lib. iv. de caus.) Et surfuribus carere. Virtur eo & Sicilia & Achaja montosis utraque partibus. Eubæa quoque circa Caristum. In tantum fallitur Columella, qui ne trimestris quidem proprium genus existimaverit esse, cum sit antiquissimum. Græci trimenori vocant. Primum de voce τελεῖται videbimus, mox verba Columellæ examinabimus. Τελεῖται dicitur, quod tertio à satione mense semen ferat maturum. Sed id locis præstat calidioribus, vel ubi perpetuò in æstate supra horizontem est sol. Dioscorides genus hoc tritici σπένδιον vocat, vel, ut vulgo scribitur, σπένδιον lib. i. cap. cv. i. Ἐστὶ κατὰ τὸν οἶον διὰ τελεῖται καὶ λεγόμενον ἢ ἔσπινον σπένδιον. Galenus in glossis, σπένδιον ἢ τὸ τὸν ὀρθόν εὐσεχέστερος ἵσως πυρεθρὶ, τὰ τὴν τὸν ἔσπινον. Hoc est tritico horno, aut hornotino, hoc est vere satum. Idem Galenus in comment. i. lib. πάλιν ὀρθῶν text. xli. Σπένδιον πυρεθρὸς οἱ δὲ ἔσπινος ἀεὶ τὴν ἑκατοκράτους ἐξήκοστα ἀλὲξιν, εἰρηδὸς φασὶ πρὸς αὐτῇ τὴν σπένδιον ἀεὶ ἀμύνειν, ὅπερ οἱ Ἀττικοὶ ὄντες ἰσχυροτέρως, Ἄλφ. τὴν τὴν σπένδιον ἀμφοτέρως λεγόμενος, ἔξ ἢ σπένδιον φασὶ τὴν σπένδιον τὴν τὴν, τὰ τὴν κατὰ τὸν ὀρθόν ἰσχυροτέρως, διημενίζοντας καὶ ποσάρεχον ἢ μέγας ἰσχυροτέρως ἰσχυροτέρως εἶδες σπένδιον καὶ σπένδιον οἶδα, ἔξ. τὴν καὶ αὐτὴν, καὶ σπένδιον τὸν ἔξ. τὴν ὀρθόν ἰσχυροτέρως, ὁ δὲ ἔσπινος ἔστι τὸν πύρεθρον, ἔξ. τὴν ὀρθόν τὸν πύρεθρον, ὁ δὲ ἔσπινος ἔστι τὸν πύρεθρον. Quæ verba Hippocratis optimè explanare videntur, hornotinum triticum, id est σπένδιον, dictum esse ab eo inquirunt, quod hornotino quasi hoc novo anno id est οἶον quod Attici per τ utraque syllabas pronunciantes ὄντες dicunt, quasi τὸν ἔσπινος hoc anno satum est : hoc est veris tempore. Quod & trimestre, & à quadraginta dierum numero, quadragenariū nuncupatur. Sed ego tam hornum, sive hornotinum, id est σπένδιον & in Cco, & apud omnes Asiæ Græcicas nationes genus tritici esse novum, quod sicut paucos surfures habet, ita lentum & tenax farinæ subactum efficit. Id quod maxime hic Hippocrates requirit. Suidas tamen & Hesych. σπένδιον ἄρτον purum & non permixtum exponunt. Suidas σπένδιον ἄρτον, ὁ δὲ σπένδιον τὸν ὀρθόν, quod purgatum & cribratum est. Hesychius, Σπένδιον, καὶ ὀρθόν τὸν πύρεθρον ἔστι καὶ ἄλλοι σπένδιον, tritica puræ sic vocantur. Hanc notionem habent ex Galeno, qui

in Eyegefi *ἐπιγυμνῶν* exponit, ἢ ὅτι ἐκ τῶν ἐπιγυμνῶν πυρεῶν, ἢ *Ἀλυσσίου* μύλων καὶ λειψῶν ἀλευρῶν, ταῦτα ἐκ τοῦ πυρεῶν, Quod est ex setanio tritico, aut ex farina tenui creta & cribrata, hoc est pura. Setanios itaque dicitur quod hoc anno satum & triticum, & farina, panisque purus est. Videamus quid commiserit Columella. Hic lib. II. cap. IX. hæc scribit, Atque adhuc de satatione autumnali loquimur. Hanc enim potissimum ducimus, sed & est altera cum cogit necessitas: crimestrem vocant agricolæ: ea locis pragelidis ac nivosis, ubi aestus est humida, & sine vaporibus, recte committitur, ceteris admodum raro respondet: quam tamen ipsam celeriter, & utique ante æquinoctium vernum conveniat peragere, si vero locorum, & cæli conditio patietur, quanto maturius severimus, tanto commodius proveniet. Neque enim est ullum, sicut multi crediderunt, natura trimestre semen; quippe idem jactum autumnino melius respondet. Non ignoravit, ut scribit Plinius, Columella genus quoddam tritici ab antiquissimis trimestre, vel trimenon fuisse vocatum; sed negat differre ab eo, quod autumnali tempore terræ mandatur. Et hoc probasset Plinius granum tritici trimestris autumnali tempore satum, vel tertio quoque mense, vel ob frigus paulo post maturum esse, vel non posse perferre frigus, eaq; de causa diversam naturam habere ab autumnali. Et hoc facile ex Theophrasto probasset, ut qui lib. IV. de caus. cap. XII. trimestre maturum non ferendum docet, quod ob imbecillitatem frigus perferre nequeat. Minus rectè Adversariorum Auctores. Nec quia neutiquam perferre Hyemis rigores potest sit, satio in vernum teporem differtur, ut autumnat, sed quod amissa tempeste autumnis sementis occasione, propter vel imbres, aliave incommoda. Hujus serotina satio subsidium venit agricolis. Contrarium tamen docet experientia. Nam si quod æstivum vocant apud nos, siue quod vere feritur, ac post quinque menses metitur (nullum enim genus tribus mensibus perficitur) autumnino quis serat, vana spe expectabit aristas. Diverfum etiam genus esse hoc docet, quod granum rotundius ac minus ferat æstivum. De tritici generibus, hæc Columella lib. II. cap. VI. Tritici genera complura cognovimus. Verum ex his maximè ferendum est, quod robus dicitur, quoniam & pondere & nitore præstet. Secunda conditio est habenda filiginis, cujus species in pane præcipua pondere deficitur. Tertium erit trimestre, cujus usus agricolis gratissimus; nam ubi propter aquas, aliamve causam matura satio est omissa, præsidium ab hoc petitur. Id genus est filiginis. Reliquæ tritici species, nisi quos multiplex varietas frugum, & inanis delectat gloria, supervacua sunt. Hæc tria genera rusticis Batavici norunt; ac primum genus felicissime in Zelandia provenit, nec non in quibusdam Ultrajecti locis, in Batavia, Frisia aliisque regionibus circumjacentibus locis, immo locis compluribus ipsius Ultrajectinæ ditionis satum degenerat, nec ita ponderosum aut nitidum, candidumque est granum. Farina etiam, panisque qui ex Zelandico conficitur tritico, candidus admodum est; candore multo inferior est, qui ex grano, licet candidiore, in Batavia nato conficitur panis farinaque. Solum itaque cælumque causa, cur præstet Zelandicum triticum. Huic simile, quod ex Cilicia Corsicaque adfertur; non ita tumidum sed solidum, flavum, grave, & siccus, mansuque minime muscidum, sed friabile & nitidum. Huic non dissimile quod ex territorio Stetinense ad nos adfertur. Secundæ bonitatis notæ est, quod ad nos aliunde adfertur Polonicum. Illud nec æquè grave, nec panem æquè candidum reddit. Inferiori loco habendum quod ex Moscovia adfertur. Notant Adversariorum Auctores ex solo Hispanico squallido advectum fuisse pellucidum rubellum, rutilum, sed adeo durum, ut quia molis frangi vix posset, à Flandris mercatoribus sperneretur. Quapropter id duntaxat discriminis inter robum & filiginem, quod hæc minus excocta, succoque blennofo & cocto, robus vero elaboratiore, tenuiore, & magis grato adolevit. Columella tamen hanc tantum novit differentiam, quod pondere in pane deficiat, ita ut verisimilius sit Zelandicum triticum robum, Batavicum filiginem esse. Finem ut huic de tritico historiæ impo-

nam, notas optimi tritici addam, ex lib. I. cap. II. Gal. de aliment. facult. Eisi ὁ αὐτὸν τροφικώτατος μύρον, οἱ πυκνοὶ καὶ πεπλημένοι ἔχοντες ὅλην τὴν κρίσιν, ὡς μέγιστον ὅδον τῶν ἀλυσσίου. πλεῖστον γὰρ ἐστὶν τροφὴν διδόναν τοῖς σωμασιν. ἐξ ὧν καὶ βρογχίτις. οἱ ἐν αὐτοῖς τῶν βρογχίτις μύρον ὡς τὸν ὁδόν τῶν βρογχίτις, μετὰ τὴν τροφὴν ἀραιοὶ & καυνοὶ φανόμενοι, βρογχίτις διδόναν τροφὴν ἐξ ὧν καὶ πνεύμα. οἱ δὲ & σπασμὸν βρογχίτις ἐκτρέφουσιν ὅσον, εὐρησθε βαρυτέρως ποδὰς τὰς πυκνὰς, ἐπὶ δ' εἰσὶν καὶ τὴν τροφὴν τῶν χυμῶν ἐκτρέφουσιν. βαρύνουσιν ὅσον τὴν τροφὴν αὐτῶν, καὶ ἀπολαύειν ἐπισκοπῆν τῶν ἰσχυρῶν ἢ μολλῶν, τὴν ἐκτρέφειν ἰσχυρὰς, ἀλλὰ & ἀλυσσίου & βρογχίτις, καὶ τῶν εἰρησίων ποδῶν γὰρ ἐκτρέφειν ὡς τὴν τροφὴν καὶ πυκνοὶ φανόμενοι, τὴν ἰσχυρὰν ὡς τὴν τροφὴν αὐτῶν, οἱ καὶ καυνοὶ καὶ λινοὶ. πλεῖστον ἐν αὐτοῖς τὴν τροφὴν, καὶ εἰς αὐτῶν ἀλυσσίου ὡς τὴν τροφὴν καὶ λινοὶ ἀλυσσίου (vulgo ἀλυσσίου τῶν λινοῶν) ἀρτοὺς ἐκ τῶν λοιπῶν ποιήσας, τὰς πινυλάς ἀνομαζόμενες, ἐκτρέφουσιν μύρον αὐτῶν πλεῖστον. Inter tritica plurimum habent alimenti, quæ densa sunt, totamque substantiam adeo habent compactam, ut dentibus vix dividi queant. Talia enim exigua mole, corpora plurimum nutriunt: quæ vero in sunt contraria, quæque dentibus quidem facile franguntur, fractaque, rara, ac laxa apparent, magna mole exiguum reddunt alimentum. Quod si utrorumque parem molem pendere libuerit. Quæ densa sunt multo graviora esse comperies. Hæc etiam sunt colore etiam laxis flaviora. Explorare autem horum naturam, non simpliciter oportet, superficiem externam duntaxat contemplando, sed dividendo, quoque ut diximus, ac frangendo. Multa enim quæ extrinsecus flava ac densa fuerunt visa, rara intus, laxa ac alba apparuerunt. Quæ sane furfuris habent plurimum: & si quæ posteaquam molita sunt, tenuissima farina excussa ex reliquo panes quos πινυλάς, id est, furfuraces appellant, fecerit parum quidem ipsos alere. Notas tritici optimi Geoponica, auctor etiam tradit lib. II. cap. XII. Ἐπιλεξιὸν τὸν αὐτοῦ μύρον σπῆρον ἰσχυρὸν καὶ ὁδόν, καὶ πλεῖστον, καὶ λινοῦ. τὴν δὲ τροφὴν καὶ πινυλάς καὶ βαρύνουσιν, τὰς δὲ τῶν τροφῶν ἀνομαζόμενες, πινυλάς τὴν τροφὴν καὶ λινοῦ ἐκτρέφουσιν. Frumentum quod ferendum est eligemus generosum, plenum, solidum ac læve, seu nitidum glabrum, æquale. Colore verò ad aurum inclinante, & quod utilissimum & gratissimum est, hoc ex panificio cognoscitur, fugiendum contra contusum & rugosum. Illud pend oblitus eram, de Bactriano tritico; eos errare qui frumentum vulgo Turcicum dictum ex Bactriis allatum triticum putant. Illud enim, ut scribit Theophrastus, triticum refert, sed magnitudinem olivæ nuclei excedit: contra frumentum Turcicum vulgo dictum nullam plane cum tritico similitudinem habet: culmo affurgit arundinaceo, rigido, solido, fungosa & candida medulla farcto, ac multis articulis geniculato, quinum senumve pedum proceritate, inferiore parte crasso, ac subinde purpureo, superiore paulatim extenuato. Folia sunt lata, longa, venosa, arundinacea: spicæ summo caule dodrantales, jubæ ferè modo multiplices, muticæ, procumbentes, vacuæ, nullum (raro naturæ luxu, quod in aliis raro conspicitur fructibus) granum gignentes; instar tamen secalis florescentes; flore aut candido aut luteo, aut purpureo, prout videlicet fructus coloratus erit. Fructum ferunt prægrande, veluti spicæ, quæ ex culmi geniculis, atque ab uno culmo tres quatuorve, alterno exeunt ordine, multis foliaceis ac membranosis tunici veluti vagina quadam obvoluta, & qua longi tenuesque capilli prominent, singuli singulis granis adherentes; semina magna sunt ervillæ magnitudine, quæ mediastino hærent angulosa, superficie vero rotunda: colore alias candida, alias lutea, purpurea, rubra, nigra atraque, sapore dulcia ac suavia, quæ in ordines ac versus octo aut decem digesta arctissime conjuncta nascuntur. Radicibus nititur hoc frumentum multis, fibrosis ac firmis. Americæ ac vicinarum insularum incolæ mais, id est, mairium & mairum vocant. Apud Peruvianos, ut referunt qui illic fuerunt, toto fere vertente anno, potest feri ac meti. Est quod trimestri, bimetricum, aut sex hebdomadarum spatio maturat, pro ut terræ aut ætheris fert temperies, nec dispar sementis fertilitas in Asiaticis orientalibus Indiis. Plura de generibus mais qui velit, adeat Phytopinacem Bru-

Duo universi frumenti esse arandi tempora. Deque ciceris differentis, silquarumque in figura.

Ομοίως δὲ καὶ δύο δρότους ὡς εἰκοι παντὸς τῆς σίτης
 πικρῆς. τὸ μὲν, χυμωρὸν, τὸ δὲ, ἡλινόν. ἐν ᾧ καὶ τὰ
 ὅσπερ οὐ Ποντικὸς, καὶ ὁ Αἰγυπτίος. καὶ τὰς δὲ ὅσπ-
 ει καὶ οὐ Σικελὸς, καὶ μάστις ὁ Αἰγυπτίος, καὶ
 ὁ Αἰγυπτίος. ὁ δὲ Σικελὸς, ἴδιον ἔχει τὸ μελάμπυρον
 καλὸν μύρον. ὅ ἐστιν ἀβλαβὲς. Ἐν ᾧ ὅσπερ αἰρεῖ βαρὺ
 ἔστι κεφαλαλγίης. ἀλλὰ τὰ μὲν τοιαῦτα καὶ τὰ περὶ ἐλέ-
 χθη, καὶ χύμας ἀναστρέφον. καὶ ὅσπιν ὅσπιν βλάπτει τὴν γίνε-
 σιν. ἐν ᾧ τὴν ὁσπρίαν ἐν ᾧ ὁμοίως ἐστὶ λαβεῖν τὰς τοιαύ-
 τας διαφορὰς. ἐπὶ ἐν ᾧ τὸ μὲν ἐξέταξεν ὁμοίως, ἀπὸ
 καὶ τὸ μόνον δέστερα τυγχάνειν. ἔξω γὰρ ἐρεβίνθος, καὶ
 φακὴ, καὶ ἐπὶ ὀλίγον κυάμους, καὶ ὀρόβους, καὶ ὅσπιν ἢ τὴν
 χρωμάτων καὶ τῶν χυλῶν διαφορὰς. τῶν ἄλλων, ὅ
 πικρὸν ἰδέας. οἱ δὲ ἐρεβίνθοι ἔστις μελέτης, ἔστις χυ-
 λῶν, ἔστις χρωμάτων, καὶ τὰς μορφῶν, διαφορὰς.
 ὅσπιν κερτοί, ὀροβίσκοι, ἀνά μέσον ὅσπιν πᾶσι τὴν λευ-
 κα γλυκύπερα. καὶ γὰρ ὁ ὀρόβος, καὶ φακὴ, καὶ ἐρεβίνθος,
 ἔστις κυάμους, καὶ ὀσπρίαν. ἐπὶ γὰρ καὶ ὀσπρίαν λευκὴν
 ἀλλὰ μάλλον ἐν τῶν τοιῶν δὲ πικρὸν ἐστὶ τὰς διαφο-
 ρὰς. οἷον ὅσπιν πᾶσι τὰ * τὰ ἐλέβερα, τὰ μὲν, αὐτῶν
 τὰς διαφορὰς καὶ ὅσπερ συμψεύδονται τυγχάνει καὶ τὰ
 περὶ ὀροβίσκου, πῶς, ἔστις δὲ τὰ πλεῖστα. τὰ δὲ τὰ
 περὶ φακῆ καὶ καὶ τὰς περὶ ἡρίμου. ἐπὶ δὲ μάλλον καὶ
 ἰδίως τὸ ὀσπρίαν. ἔστις μὲν μακρόλοβος, τὰ δὲ ἐργ-
 γολόλοβος καὶ τὰς περὶ ἐρεβίνθος. ἀνάλογον δὲ ἀκρο-
 θῆ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν σπερμάτων. ἐλάττω γὰρ ἐν τῶν
 μικροῖς. ὅσπερ ἐν τῶν τῶν ἐρεβίνθων, καὶ ἐν τῶν τῶν
 φακῶν. καὶ ὅσπερ ἀπὸ τῆς δὲ ἰσως αἱ τοιαῦται, καὶ
 αἱ ὅσπιν τῶν σπερμάτων ἐλέβερα, καὶ τὰς φακῶν καὶ αὐτῶν
 τῶν κερτῶν. ἐπὶ καὶ οἱ καλὸν μύρον τοιοῦτοι, ἔστις δὲ
 καὶ τῶν τοιῶν σπερμάτων εἰσιν οἱ μὲν * ἐπὶ πλατῆς, ὅ-
 σπερ οἱ τὰ φακὴ καὶ τῆς ἀφάκης οἱ δὲ κυλινδρῶδεις
 ἔστις μάλλον, ὡς οἱ τὰ ὀρόβους. τὰ πῶς γὰρ τὰ σπερματα
 ἐκατέρωθεν τοιαῦτα τῶν ἀφάκων. ἀλλὰ τὰς μὲν το-
 αῦτας διαφορὰς πολλὰς ἀν τῶν εὐροὶ καὶ ἑκάστην, ὡν
 αἱ μὲν καὶ πᾶσι, αἱ δὲ ἰδίαι καὶ γένος. ὅτι δὲ πᾶν
 ταῦτα ὅσπερ αἰρεῖ τοῖς τοιοῦτοι, καὶ ἔχει καὶ τὰς περὶ δὲ χῆν
 πῶς, τὰ μὲν, περὶ χῆν, ὅσπερ ὁ κυάμους, καὶ ὁ
 ἐρεβίνθος, τὰ δὲ, καὶ ἔγκοιλον, ὅσπερ ἡρίμου καὶ ἄλλ'
 αἱ τὰ τὰ δὲ ἔξω μὲν εἰ φακῶν, ἐλάττω δὲ καὶ ὅσπερ
 δόσημαίνεσθαι μόνον, δὴ λον μὲν, δὴ τῆς ὀψέως. ἔξ'
 ἧς καὶ ὅταν σπαρῇ ἐλαττω καὶ ῥιζῇ. καὶ τὰς περὶ ἐλέχθη.
 καὶ δὲ χῆς δὲ καὶ αὐτὰ τῶν φακῶν περὶ τὴν μὲν τῶν
 λαβῶν, μέγας δὲ αὐτὴν πλεονῇ. φακῶν δὲ ἐστὶ καὶ ἐν τῶν
 νῦν, καὶ ἐν τῶν περὶ τῶν μὲν, καὶ ἐν τῶν καὶ τὰς διαφορὰς, αἷς.

ET quidem arandi tempora universi frumenti
 duo videntur statuere. Alterum hybernum: al-
 terum vernum, quo etiam legumina ferunt. Ad hæc
 in genere, frumentorum aliud purum lolii nascitur,
 ut Ponticum, atque Ægyptium. Purum & Siculum
 satis, & præcipue Agrigentinum sine lolio exit. Si-
 culo proprium datur, quod melampyrum vocant:
 quod est innocens, nec sicut lolium grave, & caput
 tentans. Sed hæc quidem (ut dictum est) locorum
 naturæ adscribi decet, idque † agere quantum sin-
 gulis generibus convenire videatur. In leguminum
 genere pari modo differentias sumere non licet: aut
 quod aliter considerentur, aut etiam quod illa magis
 uniformia sint, nec idcirco tales differentias admit-
 tant. Etenim præter cicer, & lentem, & aliquatenus
 fabam, & ervum; quod colorum, saporumque ra-
 tio differentiam faciat; cætera nullis generibus di-
 scernere solent. Ergo cicer, & magnitudine, & sa-
 pore, † & odore, & forma, plerisque differentias
 ostendit, ut * arietinum & columbinum. Candida
 inter omnia dulcedine præstant. Etenim ervum, &
 lens, & cicer, & faba, & sesama. Nam & sesamæ ge-
 nus quoddam candidum datur. Sed differentias hinc
 potius accipias: videlicet ex his omnibus, quæ fili-
 quis inclusa proveniunt. Eorum enim alia non in-
 tersepta, sed quasi invicem contingentia constant;
 ut ervum, pisum, & pars pene maxima: alia ma-
 gnopere circumsepta; ut lupinum, atque etiam ma-
 gis & peculiarem in modum † sesama. Item alia in
 filiquis longis, alia in rotundis; ut cicer. Et quidem
 seminum multitudo, pro magnitudinis ratione se-
 quitur: minora enim in paucis, ut in cicere, & lente.
 Quæ quidem differentia similes fortasse, ac illæ ha-
 bentur, tum quas frumentaceis tribuimus; ut in spi-
 cis & ipsis fructibus. Nam & quæ filiquæ appellan-
 tur, seminum fere rationem sequuntur. Aliæ namq;
 leviter latæ, ut lentis & aphacæ; aliæ cylindratae po-
 tius, ut ervi & pisi. Figuram enim hujuscemodi † ista
 habent. Sed hujusmodi differentias multas per sin-
 gula reperire possis, quarum aliæ communes omni-
 bus, aliæ generatim propriæ habentur. Nempe,
 quod omnia filiquis adherent, & veluti quoddam
 principium inde obtinent. Aliæ * eminens, ut faba
 & cicer. Aliæ concavum, ut lupinum, & alia quædam.
 Aliæ non æquè expressum, sed minus, ac veluti indi-
 cium principii tantum. Constat tum ex ipso aspectu
 (cernitur enim principium quo & fata germinant
 atq; radantur, ut initio diximus: & annexa filiquis
 nutriri, dum consummentur, aptissime possunt) tum
 ex iis, quæ nunc, & ante satis dicta putamus. Sed de
 differentiis hæcenus.

† Addere

† Et colores

* Vti arie-
tina & co-
lumbina, &
quæ inter
utraq;
media sunt.

† Sesamum

† Verum

quæ habet

* Examinare

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

K Al' ὅσον ἐπιβάλλει τῶν γένων. Toties decantatam, repeti-
 tam, inculcatam, illam cæli, locique attributio-
 nem, cum dixit, subdit ὅ hoc: addi ab eis naturæ gene-
 rum, quantum aliis locis, aliisque cælo desideretur. Si e-
 nim conveniat terræ cum semine, ibi apponi, quantum de-
 sit alibi. In Theodori Codice suspicor mendose legi, agere.
 scribo, addere.

Ἐξω γὰρ ἰριζέθαι. Facetum Philosophum, qui cum legumina
 ex quorundam sententia neget in species dividi: eximit ci-
 cer, lentem, fabam, ervum. At præterea quid reliquum est?
 Quin & erit duas habet species, quæ in florum colore discer-
 nuntur. Phaselus autem quot? Duo genera summa: alterum
 dolichū. Quis an sit Smilax Dioscoridis, provisum est in hi-
 storis nostris. Alterū humile. Colores in his, albus, fuscus
 Kkkk 2

luteus, sanguineus, carneus, fulvus, cinereus, varius, niger. Ad hæc ait infabris, & illis aliis nullam observari differentiam, nisi colore, & succo. Quid tum posteaquam aliam speciem in fructibus? adde etiam magnitudinem. Si quidem & pusillæ sunt & grandissimæ aliæ. Bodescas vocant Vascones. Sesami quoque non unam esse speciem discimus ab ipso, qui infra ait: *ἐν γὰρ καὶ σίκαμον λευκόν.* Lege, *ἢ ποικίλον.*

Theodorus in Cicerum differentias addit, odorem. Non est in nostro Codice; nec apud Plinium memini.

Οἱ κεραι, & ὀρεγνύουσι τὸ ἀνὰ μέσον. Sic lege. Ut Arietinum ab eruaceo distet eo, quod in medio est, scilicet umbilico. Sunt enim rostrata arietina; tametsi alia quoque ratio est figuræ. Rotunda namque sunt τὰ ὀρεγνύουσα. Arietina angulata. Pecioli dicuntur à rostratibus. Columbinū illud à Plinio.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Uti duo ferendi, sic duo etiam sunt arandi tempora, vernum & hybernum. De arandi temporibus hoc loco nihil dicam. Adeat lector lib. I. de caus. cap. xxv. xxvi. xxvii. ubi multa plurima eaque notatu dignissima, ac verè aurea de arandi temporibus, more, modo, legibus refert. Videat Lector quæ à nobis ad librum citatum annotantur.

Ἐν γὰρ. Refert frumentum aliud nasci lolii expers, (de lolio vide cap. vii.) aliud contra multo lolio conspurcatum esse. Purum frumentum dicit, in quo non nascitur lolium; tale esse Ponticum atque Ægyptium. Addit Siculum quod in Agrigentino provenit agro. Siculum licet lolio careat, alio tamen, sed minore vitio laborat. In eo enim, inquit, nascitur quod melampyrum vocant; quod innocens est, nec caput, ut lolium, tentet. Hæc postquam dixerat, concludit de frumentis orationem, ac inquit, locorum naturæ hæc adscribi debere. Subdit & hoc, addi ab eis naturæ generum, quantum aliis locis, alioque cælo desideretur; Si enim conveniat terræ cum semine, ibi apponi, quantum desit alibi.

Μελάμπυρον. De melampyro pauca modò dicenda, Ubi nascatur jam dictum est. Meminit & melampyri Galenus lib. i. de aliment. facult. capite ultimo, τὸ μελάμπυρον καλεῖται ἐν μεσσηνίᾳ ἰσθμῷ καὶ αὐτὸ γὰρ αὐτῶν τῶν πυρρῶν, εἰς τὴν ἀσπιδίαν τῶν πάλαιον τῶν ἐν ταῖς αἰσέσι καλεῖται. Melampyron quoque nuncupatum ex tritici quoque mutatione generatur, sed pravitate quam plurimum à lolio relinquitur. Dioscorides lib. iii. cap. cxxxix. crataegoni folia melampyro comparat. Φύλλον ἴσον ἔχει τῷ μελάμπυρον. Folia habet melampyri similia. Plinius lib. xxvii. cap. viii. crataegonum spicæ tritici simile facit. Quod dum scriberet, fortasse cum spica triticea, non quidem ipsius folia, sed culmorum cacumina conferre, proposuit. Melampyrum vulgo peerts-bloemen / & hore terwe / id est, vaccinium triticum vocant. Calem promit cubitalem, aut minorem, in alas divisum; folia oblonga, acuminata, nigricantia, per oras serrata; spicas in summo caulium latas, crassas, aspectu pulchras, foliorum florumque purpureorum plenas; quæ postquam defloruerunt virent, ac complures folliculos latos proferunt, in quibus bina ut plurimum semina, triticeis similia, sed minora, nigrioraque. Exit in arvis una cum tritico ac secali, & læto, potissimum pingui ac restibili agro. Vitium est tritici, & comes importuna, vaccis pabulo grata & innocua, & in quam triticum minus laudatum abiisse videtur. Huic subjungunt Adversariorum Auctores melampyrum perpusillum luteum. Dodrantem, aut sesquiunciam vix superat: tota facie superiorem præfert. Sed flos illi luteus, & folia altius divisa, coronopo propiora. Prius floris colore variat, flore est inferne; supernæque puniceo, medio candido, foliis lacinatis, sic inferne puniceo, superne luteo, foliis minoribus: flore luteo, in summo albicante, inferne candido, superne luteo, sic ex albo viridique mixto.

Ἐξ γὰρ. Ad hunc Theophrasti locum hæc annotavit Doctiss. & incomparabilis Scaliger. Facetum, inquit, Philosophum, qui cum legumina ex quorundam sententia neget, in species dividi, eximit cicer, lentem, fabam, ervum. At præterea quid reliquum est? quin & vitia duas habet species, quæ in florum colore discernuntur. Phaselus autem quot? Duo genera summa; alterum dolichum qui an smilax Dioscoridis, provisum est in historiis nostris. Alterum humile. Colores in his albus, fuscus luteus, sanguineus, carneus, fulvus, cinereus, varius, niger, ad hæc ait in fabis, & illis aliis nullam observari differentiam, nisi colore, & succo. Quid tum postea?

Lege, ἰσθμῷ, non ἰσθμῷ. Siliquata, & ἀλφάρεα, non dissepta. Et λῖνος: non λῖνα.

Ὅτι οἱ ἱσθμοὶ. Ἐπεὶ γὰρ τὰ σπέρματα ἐκ τῶν τοιαύτων τοῖς σπέρμασι. Theodorus legit, καὶ ἔπειτα, τὰ σπέρματα γὰρ. Rectè. Et omittit, ἐκ τῶν τοιαύτων, non rectè. Verique scilicet tam piso, quam ervo, sunt rotunda, non lata, Plinius tamen piso inaequalem attribuit rotunditatem.

Dicit leguminum umbilicos inter se differre, aliquibus enim extare. Hoc enim est, ἀεὶ καὶ. Theodorus, eminare. Assignat exemplum fabæ. Sanè inter semen, & siliquam perpusilla ligula est, qua committitur parieti. Verum neutriquam ea est seminis pars. Non est igitur, ὅτι. Quare in faba quoque nota illa principis depressa est, non emines: sed illi in vertice, huic ad dorsum, renunculi figura.

quam aliam spectes in fructibus? adde etiam magnitudinem, siquidem & pusillæ sunt & grandissimæ aliæ. Bodescas vocant Vascones, sesami quoque non unam esse speciem discimus ab ipso, qui infra ait, *ἐν γὰρ καὶ σίκαμον λευκόν.*

Ἀλλὰ μέλλον. Cicerum recenset differentias, dicitque differre magnitudine, sapore, colore, & forma. Cicer aliud majus, aliud minus esse notum est. Arietinum, quod vulgo vocant, majus esse ervino constat; quamvis contrarium Galeni libri doceant. sed de eo mox. Saporem aliud habere, vel magis, vel minus amarum, ipse docet Theophrastus, cum inter omnia leguminum genera candidum dulcissimum inquit. In colore non minor observatur differentia. Theophrastus cicer aliud colore albo, aliud rubro, aliud nigro, cap. sequenti scribit. Cicer album & rubrum quod ex subrubente purpureum est, ostendunt officinæ, rarius nigrum videtur. Forma differunt. Nam ervinum rotundum est, arietinum angulosum, turbinatum, unoque angulo acuto præditum, quasi rostratum foret. Inter utrumque medium est forma quod sylvestre vocant. Dioscorides lib. iii. cap. cxxvi. *ἴσον γὰρ ἔχει τῷ ἐρίβινῳ ὅμοιον τῷ φύλλῳ τῷ ἡμῖν, ὅτι καὶ ὁμοῖον, τὸ καὶ πρὸς ἀλφάρεα.* Est & sylvestre cicer foliis sativo simile, odore acris, sed semine discrepans. Exiguum enim est, durum, planum, splendens. Doctiss. Scaliger legit τὸ ἀνὰ μέσον, ut arietinum ab ervaceo distet eo, quod in medio est umbilico. Vulgata, ut dixi, lectio servari potest, si dicamus medium forma figuræque esse inter arietinum, & columbinū. Quare sylvestre esse dixi. Errant qui orobæum ervinum, sive, ut Plinius, columbinum colore tantum differre ab arietino putant, cum tamen arietinum & album, & orobi colore reperitur. Accedit quod Plinius forma differre ait li. xviii. cap. xi. *Differentia* inquit, *plures magnitudine, figura, colore, sapore.* Est enim arietino capiti valde simile. Unde ita appellatur, album nigrumque, (officinæ album, ut dixi, & ex subrubente purpureum ostendunt) Est & columbinum candidum, rotundum, leve; arietino minus, quod religio pervigiliis adhibet. Priori opinioni favet Columella lib. i. cap. x. Cicer, inquit, quod arietinum vocatur, itemque alterius generis, quod puniceum. Corrigunt puniceum. Malo ex Plinio pumilum. Experimentia docet esse minus. Illud enim orobæum est quod supra descripsimus ex Lobelio. Nec obest quod obruse triangulare videatur semen, siquidem nihilominus teres est. Tale rotundum dicitur, eandemque quam siliqua arietini rotunditatem habet. καὶ dictum est, ut Plinius refert, quod semen ferat arietino capiti quadantenus simile. Suspiciatur Eustachius καὶ οὗτος filius propter magnitudinem. De nomine Cui, Cræsi filii, ut est in fabulis. Favent Eustachio verba Sophoclis apud Athenæum lib. ii. *Ὁ πῦρ οὗτος πάλαι μέγας ἐστὶ τῶν ἱσθμῶν.* Ex his locis corrigendus Galenus lib. i. de aliment. facult. cap. xxii. ac lego *Μελάνης δ' ἐστὶν ὁ καὶ μελάμβυρος* (vulgo μελάμβυρος) facilis unius litteræ lapsus) καὶ βῆσι καὶ μελάμβυρος καὶ καλεῖται καὶ καὶ. Nigra autem sunt atque magna (parva) in Bithynia maximè provenientia, arietinaque ipsa nuncupant.

Ἐπὶ πᾶσι τῶν λευκῶν. Verba hæc non intellexit Plinius. Theophrastus, dulcissimum, inquit, in omnium leguminum generibus, quæ colore candida sunt. Exempli gratia datur sesamum, ervum, faba, cicer candidum, rubrum, nigrum, purpureum. Ex his omnibus quod candidum est, dulcissimum esse dicit. Quod an omni ex parte verum, sit dubito. Candidum cicer rubro dulcius non est, nec etiam magis amarum, ejusdem nempe saporis. Idem de reliquis dicis. Errat doctiss. vir, cum mentem Theophrasti putat, præter omnia memorata ciceris genera reperiri candidum; cum in omnibus generibus

Talem lanuginem cum contraxerunt, semina infocunda sunt, ac nisi ab illo liberentur, pereunt ac consumuntur.

Μετὰ τὴν. Imbrem, inquit prodesse omnibus, faba, sesamo, cumino, erysimo exceptis, idque quia difficulter prodeunt. Cuminum prodit VII. vel X. a satione, die, foliolis adeo graminis similibus, ut gramen esse iurares. Illud experientia didici, imbrem succedentem sationi multum officere. Immo ubi prodiit, adversus imbres diligentissime tuendum, alioquin ab humore nimio facile perit. Quod fabam inter hæc numerat, nescio an satis rectè: nihil obest fabæ vulgari imber. Satis feliciter prodit si sequatur, si non sequatur: de sesamo certi quid affirmare nequeo. Cur noceat iis, quæ difficulter prodeunt, docet lib. de caus. citato.

Quod de sationis modo scribit, illud satis clarum, Quilibet facile percipit, plus posse crassum & lætum agrum, quam tenuem & arenosum solum tolerare, & rationi admodum consentaneum est Plin. lib. XVI. cap. XXIV. Certum terras alias plus seminis recipere, alias minus. Religiosumque inde primum coloris augurium, cum avidius accipiat, esurire creditur, & comesse semen.

Ανάλογον δὲ. De stercoreatione multa, eaque præclara in lib. de causis. Adscribam verba Plinii, quibus hunc exscripsit locum lib. XVI. cap. XXI. Maximam huius loci partem stercoreationis obtinet ratio, de qua & prior diximus (quæ arboribus prodest, noceatve) volumine. Hoc tantum unum in confesso est, nisi stercoreato feri non oportere; quanquam & hic leges sunt propriæ. Miliū, panicum, rapum, napum (ineptè hæc frugibus admiscet Plinius) nisi in stercoreato non ferantur. Non stercoreato frumentum potius, quam hordeum ferito. Item in novalibus; tametsi in illis fabam feri volunt, eandem ubicunque quam recensissimè stercoreato solo. Autumno aliquid saturus. Septembri mense finum inaret post imbrem. Vique si verno erit saturus, per hyemem finum disponat.

Ea enarrat quæ imbres ferre & non ferre possunt, quæ omnia facilia sunt, causam reddit lib. citato. Plinius lib. XVI. cap. XI. Aquas faba in flore maxime

concupiscit, cum defloruerit exiguas desiderat, solum in quo sata est lætificat, stercoreis vice, idcirco circa Macedoniam Thessalamque, cum florere incipit, vertunt arva.

Lego cum Theod. ἰσχυροτέρως ὅ δὲ μέλας ἐρεβινθός, καὶ ὁ πυρετός, & λευκός. Plinius lib. XVI. cap. XII. Firmiusque (cicer) quod nigrum & rufum, quam quod album. Illud observavi, rufum semen apud nos ferre bonum, perfectum, ac maturum; Album inanes profert folliculos, vel in iis semen imperfectum & corruptum. Illud etiam notandum, cicer maceratum in aqua dulci raro pullulare, contra in salsa facile, ac optimè proficere. Præterea non omittendum, non semel post frequentes imbres, si æstate humidior & frigidior, periisse ciceris plantas. Fabæ postquam defloruit officere imbrem, observare hæcenus non potui: sed ex aliorum sententia, hoc scribit præceptor.

Quomodo frumenta in Ægyptio apud Babylonem & Bactra, item circa Cyrenem & Hesperidem, sata proveniant, quid ipsis prodest, quid noceat, nescio: nunquā illas terras vidi, nec quicquam ab alio de hisce rebus accepi. Siciliam fertilissimam esse, novit Romanus Pontifex & Hispaniarum Rex. Illud admonendum, codicem corruptum, aut concisam esse orationem, aut mutilam, ἐπεὶ καὶ οἱ ἀπὸ τῆς κερήνης καὶ τοῦ εὐσπείδους τῶποι; deesse aliquid videtur.

Negar, inquit doctissimi viri, ullum semen satione mutari, præter triticum & hordeum. At brassicæ semen rapum fert. Addit etiam mox, è lino lolium. Sed dicendum pro Magistro, & satendum brassicæ semen rapum ferre, nec præceptorem hoc negare; sed hoc libro ipsum de frumentis, & leguminibus agere, ad quorum classem non referri debet brassica, rapumque: olera enim sunt. Quod de lino dicunt, id Præceptor ex aliorum sententia narrat; ac ignorabat an verum esset. Et hæc est causa, cur lini exemplum non apposuerit. Noluit enim quicquam scribere, quod exploratum non haberet, & verum esse nosset.

De mutatione tritici & hordei, vide cap. VII. & lib. V. de caus. cap. XXI.

Κ Ε Φ. Ζ.

C A P. VII.

De lolio, avena, & vi ciceris. Quod leguminibus solum conveniat. Sesamam viridem nullum animal mandere, nec etiam lupinum. Item remedium ne luxurient fruges.

Quid Thessali, quid Babylonij in tondendis segetibus faciant.

† Αἰδ. Βασ. Ὁ τὸ δ' ἐκ ἐστὶν ἡμερὸν ἢ αἶμα καθάπερ ἢ ἄλλη πῶς· πρῶτον γὰρ ἵνες τῆς λέγειν· ἐκείθεν δὴ λον· εὐτὺς τῆ χειμῶν· φανερὰ πεφυκυῖα. καὶ Δίε φέρει πολλοῖς· ἐχθρὰ τὸ φύλλον σενόν, καὶ δασύ, καὶ λιπαρόν. καὶ τῶν ἰδιωτῶν τὸ λιπαρόν. ἢ γὰρ δασύτης καὶ πυκνότης καὶ τῆς αἰγίλων· ὁ πῦρ καὶ τῆς ἡρῶ. τῶν μὲν ἰδίων τῶν καὶ ἐν τῇ λινῇ. καὶ γὰρ ἐκ τῆς φασὶ γινέσθαι πλὴν αἶμα. τῆ δὲ ἐρεβινθῶς πρὸς τὰ ἄλλα χερσὶν, τὸ περὶ πλὴν αὐτῶν λινῶν, καὶ τὸ πᾶσις τελεοκαρπῶν ἰχυρότατον ὃν καὶ ἔχοντες τὸν, καὶ τὸ * ἄλλον μὴ ποιεῖν ἐν νεοῖς καρπῶν, τὴν γὰρ πᾶν ἐξ ἀπὸ λινῶν. μάλιστα δὲ καὶ τᾶσις τὸν τριβόλον. ὅλως δὲ ὅτι ἡ τυχεύει διώσται φέρει αὐτῶν. ἀλλὰ μελαγγεῖον πῖνα δὲ καὶ πείραξιν εἶναι. τὸ δὲ ἄλλων καλλίστη νεὶς δὲ τὸ κυάμω, καὶ περ πυκνοσπέρων καὶ πολλὴν καρπὸν φερόντων. τὰ δὲ ἐν τῇς θεραινῶς τὸ δρό- τρωσις ὀλίγη δὲ πάντως. φασὶ δὲ τὰ ναμαπαῖα συμ- φέρειν μᾶλλον αὐτοῖς τὸ ἐκ διός. μέλινοι δὲ καὶ κέγχροι ἐλάτεις ὕδατος. εἰ γὰρ ἔχουσι πλείον Φυλλοβολῶ- σιν. ἰχυρότερον δὲ ὁ κέγχρος· οἱ δὲ μέλινοι γλυκύπροι εἰ καὶ ἀσθενέστεροι. σήσαιμον δὲ εἰς ἐσθλὴν χλωρόν, καὶ δὲ ἰέρμον. εἰ δὲ μὴ ἐρύσιμον, μὴ δὲ ὀρμηκόν, σκεπτόν. καὶ ταῦτα ἐστὶ πικρὰ. ἐστὶ δὲ τὸ μὲν ἐρύσιμον ὁμοῖον σήσαιμω, καὶ λίπ· ἐχθρὰ. τὸ δὲ ὀρμηκόν, κυμινῶδες, μέλαν. σπείρεται δὲ αἶμα καὶ τὸ σήσαιμον. περὶ μὲν ἐν τῶν

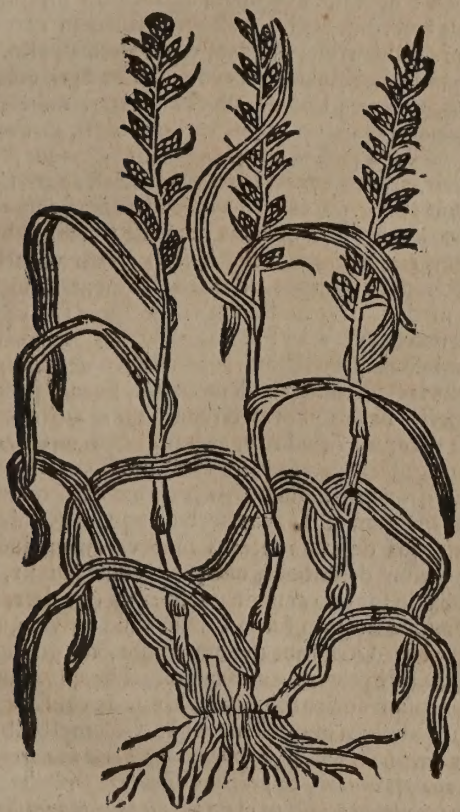
L Olius autem vernum nequaquam esse, quem admodum reliqua herba, quod quidam affirmare conantur, rationibus illis constat. Confestim enim hyeme ineunte id exortum patescit, multisque differt. Habet namque angustum folium, & pilosum, & pingue, ejusque peculiare pinguitudo notatur: † pilositas enim avenæ etiam datur. Hoc igitur proprium eorum animadversum est, atque etiam lini. Nam vel ex hoc ipso lolium fieri volunt. Cicer autem à cæteris leguminibus propria illa distinguunt, quod de floris proventu retulimus, & quod fructum celerrime perficit; quoniam firmissimum & lignosissimum est: atque in totum novalibus ineptum præ sua edacitate. Herbam enecat omnem, & maximè ac celerrime tribulum. Ad summam, nec solum quodlibet ferre id legumen potest, sed nigro quodam crassoque opus est. Fabam ex cæteris novale optimum præstat, quamvis frequens feratur, fructumque ferat † copiose. Aquas quoque fluentes his magis podeffe, quam cælestes affirmant. Panicum & miliū minus aquarum indigent. Nam cum plus habent, folia dimittunt; sed validius miliū, dulcius panicum, quanquam infirmius est. Sesamam viridem nullum animal mandit, neque lupinum. An vero neque * trionum, neque geminalem, quærendum. Nam ea quoque amara sunt. † Trionum sesamæ simile constat, & pinguiusculum est. † Geminale cum cuminaceum quoddam est, atque nigrum: † Horum feritur cum sesama. Sed de his scrutari arctius sanè nunt.

† Pilositas enim & huic & festura verno tempore datur.

† Copiose omnes vera æstiva sationes prope modum faciunt bonam novalem, aquas. * Erysimum neque hormentum. † Erysimum. † Hormentum.

Lolii notas sparsum tradidit Theophrastus lib. I. capit. VIII. lib. VII. capit. V. VI. VII. VIII. IX. lib. IV. capit. XVII. de caus. lib. V. de caus. capit. XII. Dioscorides lib. IV. capit. XLIII. phœnicem spicam lolio similem habere ait, *σπῆρον ἢ ἐμφερὴ τῇ ἀκρῇ*. Ex hisce locistis colligitur descriptio. Hordei, quod mentitur, vitium est, sed folium angustius, pinguius, hirsutius, sed pinguitudo ei peculiare notatur, spicam fert simillimam phœnici; semen non multum interiectum est tunicis, ut avena, sed nudum, aspectu penitus sylvestre; ideo & tritico validius est. Lolium recentiores sic describere solent. Gerit folia culmosque tritici aut hordei, hirsutiora tamen, spicam longam veluti ex multis parvulis *ῥαλλήλοις*, ac alterno ordine digestis compositam, quorum singula bina, ternaque grana continent, triticeis minora, quæ nullis quoque aut exiguis

Lolium.

glumis includuntur, & facillime similiter exteruntur. Sine aristis Bononiæ lolium repertum esse scribunt. Sed antequam finem faciam de lolio, illud exponendum. Scribit Præceptor, lolium non esse ex iis quæ verno tempore nascuntur; probat, quod hyeme ineunte jam pullularit. Ex quibus mutationem tritici in hordeum fieri videmus, non cum floret, vel cum calamum acquirit triticum, sed quando pullulat à terra. Facile, inquit, à tritico dignosci potest, quod folium habeat pingue, hirsutum & angustum. Ab avena dignoscitur pinguedine: avena enim sterilis, folium etiam hirsutum.

Quod de lino scribit, an verum sit, ac quomodo fiat lib. II. de causis, capite XXI. examinabimus. Hoc loco pauca de lino addere visum fuit. Græcis Latinisque dictum est, propter corticis, & libri stamina, in recta filimenta divelli scindique solita, quæ lina etiam vocantur; unde linea & libella, qua directiones & parietum structurae libratur. Sic communis lini, apud Grammaticos est etymologia. Aliam tamen, & longè alio sensu, eam deducit Geropius Becanus, in Harmathenæ suæ libro tertio, ubi lini vocem Cymbricam esse docet, his verbis. Videamus (inquit) an apud nos etymon aliquod inveniri queat, quod lino magis sit proprium & peculiare. Et & Ite per conversionem nostram alterum alteri opponuntur, de quibus jam pluresculum: A Ite, quo molestum omne & displicens notatur, sit Ite, i longum, id est, patior, & Ite, pari, in modo infinito; hinc Ite, à quo linum, Græcis æquè ac Latinis usitatum, priore syllaba longa; à quo deinde lina, nostris & Latinis communis. Qua vero de causa linum à patiando dicatur, in primis diligenti considera-

tione dignum est, ut quæ nobis apertura sit, quam varie in nominibus fabricandis luserit architectus, quamque omnium rerum proprias notas accuratè prius expenderit, quam iis vocabula fabricarentur. Nihil est omnino, quantum ego rectè cogitatione ulla assequi possum, quod maiora tormenta ab hominibus, quam linum patiatur, ut iure optimo à patiando nomen duxerit. Primum adeo pœnas ipsa natura accelerat, ut minimum temporis ei genitalibus terræ visceribus concedatur, sed vere satum, mox quasi matris utero molestum, in lucem protruditur, & ipsa statim æstate vellitur, vulsum ardenti canicula torretur, tostum in contrarium ignibus elementum, summergitur, & ne possit enatare, gravi pondere depressum tenetur, dum cortex, cujus duritie medullam suam tuebatur, computrescat: inde rursus ad contraria tormenta raptum, summæ caloris rabiei exponitur: inde dum satis à duobus contrariis elementis videtur excruciatum, ad hominum injurias rapitur; vel enim in saxo, stupario malleo diu multumque contunditur, vel in durissima area denticularis quibusdam malleis, quo magis concidatur, tam diu à conculcantibus frangitur, dum nihil integri cortex reserret, in quo solo unicum fuit adversus injurias munimentum. Nec porro illud satis. Ab area, vel saxo è vestigio rapitur ad furcam, è qua suspensum diutissime à mulieribus latissima spatha è durissimo ligno affabre ad tormenta diuturna comparata, tantisper verberatur, dum ferè omnis fracti corticis munimentum dissipetur. Nec deinde quies; sed jam nudæ ferè medullæ, omnibus pene ossibus exutæ, ferreis dentibus acutissimis & longissimis, miserrimè dilaceratur, nulla clementia sævas mulierum manus à diuturna carminatione prius revocante, quam medulla omnis in tenuissima fila fuerit comminuta, atque distracta. Quid? num hic truculentæ mulieres finem faciunt sæviendi? Minime gentium. Simul atque omnia elementa omnem artificum carnificinam ad pœnas exhauferint, è vestigio quæ ante discerperant variis instrumentis, ipsæ suis manibus contorquent, sæpius interim, dum miserum linum tormentis suis nonnihil resistit, moribus impetentes, & veluti rabiosæ in ipsum despuentes. Et quamvis hæc & plurima & crudelissima videri possint, sunt tamen & alia adhuc nihilo leviora perferenda. Ubi jam omnem medullam contorserint, & equalis quibusdam distenderint, confestim inde tractum ad ignes rapiunt: & quasi parum sit, in simplici aqua submergi, in lixivium detrudunt; in quo, admota ignibus magna lignorum strue, diutissime ebullire cogunt, & inde violentis manibus diu in aqua alia torquent, rursus suspendunt, & siccant, vel ventorum perflatu, vel solis ardore. Inde iterum varie pars per paxillos distrahitur, distracta liciatorio involvitur, & totis nervis per pectines distenditur, pars canaliculis intorquetur, ut distenti staminis viscera penetret, iteratis frequentissime tramarum jactibus, modo dextorsum, modo sinistrorsum: interea nec ipsi quidem stamini quiete concessa, quæ perpetuo sursum deorsum calcibus impulsu subtem cogitur arctissimis vinculis colligare, donec tela tandem mutuis filorum nexibus absolvatur.

Et quasi parum antea linum perpeffum fuisset, jam denuo alia tormentorum genera. Totum id quod tam variis pœnis agitur tandem quieturum videbatur, rursus ferventi lixivio coquitur; ac deinde in frigidam iterum conjectum, magno tortorum labore calcibus teritur, fustibus truditur, atque recte tandem contorquetur: inde carnificibus lassatis, quod ante vi multa fuit convolutum, & multis gyris in se retortum, magna vi distrahitur, & paxillis distentum tenetur, dum sol frigidam excoxerit: ita semper, quo pœnarum vis acerbior sit, ab uno extremo in alterum transitur. Iam nive candidius, ut ossa illa quæ diutissime in furca penderunt, nihil amplius videbatur tormentorum expecturum, cum ecce subito forcipibus discinditur, & infinitis acuum puncturis terebratur.

Hinc sordibus variis inficitur; quo rursus nova sit pœnarum occasio, ex aliena culpa; acri sapone illinitur, lixivio maceratur, ab aliquibus etiam lixatur, ac deinde ingenti manuum vi tunditur, fricatur, torquetur, aqua frigida mergitur, exemptum sole torretur atque hoc tormenti genus tantisper iteratur, dum fila filis hærent, tantisper dum quidquam adhuc est quod indidem injuriis subjici possit. Inquinatur ut lavetur, lavatur ut inquinetur; perenni quadam Ixionis rota, ad nova

nova semper & vetera tormenta volendum. Postremo tot jam carnificinis prorsus dilaceratum, ad immundissimos usus condemnatur, ut scilicet vel sordidis ulceribus, & purulentis indatur, ad tetrum virus exorbendum; vel spongiæ loco sit in fædo podice tergendum, vel aliis etiam locis virulentioribus emundandis applicetur. Dies me & verba prius deficiant, quam omnes injurias lini queam recensere.

Sed quid ego in vanum laboro, dum pœnarum prosequor infinitatem? Satiù sit de lini exemplo illud ad animum nostrum transferre, ut quo pluribus in hac tristi miseriarum valle calamitatibus affigimur, eo semper meliores evadamus; quod Plinius verius de lino dixit, quam tempore suo intelligere quiverit, cum ejus detrimenti usus nec dum tam latè, quam nunc pateret. Postea enim quam variis injuriis jam ad minimas lacinias, & viles floccos est detrictum, ad novam rursus rapitur carnificinam, in qua multis pistillorum ictibus aqua guttatim instillante, ad tenuissimam pulvem redigitur, quæ quadrangulis reticulis hausta, chartas dat omni Ægyptiorum papyro innumeris modis præstantiores, quæ quor scribentibus expositæ sint, nemo ignorat, qui modo sciat, nihil tam nefarium, nihil tam scelestum, nihil tam impium, nihil tam abominandum à pessimo quoque cerebro cogitari, quod non lineæ chartæ, ingenti patientis injuria, illinatur.

His itaque de causis linum à patiendi nomen accepit, injuria semper melius evadens, ut Plinius dixit: ante quem tamen multis sæculis Esaias noverat, nihil esse quod pluribus tormentis sit subjectum, quam linum, quod hac demonstravit comparatione. Contriti sunt quasi linum; quæ naturæ suæ nota non ab aliis modò satis est distinctum, sed symbolum etiam præfert, ad vitam bene instituendam utilissimum.

Quoties igitur linum audimus, toties recordemur nos patientia, perinde atque linum continuo fieri debere meliores & albiore. Et hæc una de præcipuis causis fuit, ut sacerdotes lineis vestibus in sacris uterentur; quo nimiram memores essent, omnem animis nostris munditiem per tormenta esse querendam; & quæcumque in sacris fierent, ea omnia ad Christi passionem esse referenda; quæ, tamquam solidissimo fundamento, patientia nostra stabilita, nos eo perducit, ubi lino mundo & candido vestiti, in splendissima luce, felicitate perfruemur sempiterna. Iam quemadmodum lini fructu sive semine omnia dolorum genera mitigantur & sopiuntur; ita nihil est tam durum aut molestum in omni vita, quod patientiæ fructus non leniat, & suave reddat.

Lini dores Plutarchus lib. de Iside & Osiride his fere verbis recenset, ubi quæritur cur sacerdotes lineas gerant vestes, *φορεῖν δὲ τὰς λινὰς τὴν χροῖαν ἢ τὸ λίνον αὐτὸν ἀνίστησι τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν κόσμον αἰθερῶν χαροποιεῖται ἀσθενοῦντων. ἢ δὲ ἀλλοθὺς αἰτία μίαν πέναν ἰσὶ. καὶ περὶ τοῦ (ἢ φασὶν ὁ παλαιός) ἐστὶν ἡμῶν ἀπὸ τοῦ μὴ καθεῖσθαι. ἢ δὲ λίνον φύεται ὡς ἡ ἀναισθησία τῆς γῆς, καὶ καθεστὶν ἰδιωδὲς ἀναδιδῶσι, λινὸν δὲ παρὰ τὴν καὶ καθεστὶν ἰδιωδὲς, καὶ τὸ σπέρμα μὴ βαρύνεται, ὁρμησὶν δὲ αὐτὸς πᾶσι τοῖς ὄρεσι, καὶ δὲ φθινοπωρίῃ, ὡς λίνον. — Quidam dicunt eos Linum gerere ob colorem, quem flos lini habet, similem nitenti ætheri, mundum ambientis. Vera autem causa est, quod purum à non puro tangi nefas est, ut ait Plato. —*

Linum porro è terra nascitur immortalis; fructum fert esui aptum, vestem exhibet tenuem ac puram, quæ gerentem non gravat, & est apta omnibus anni temporibus, minimeque, ut ajunt, pediculos gignit. Hac etiam de causa, ut quidam volunt, Deus optimus maximus, in veteri testamento, sacerdotalem vestem ex lino confici voluit. Nempe sicut sacerdos nitida pura indutus veste incedit, sic animam ab omni inhonesta ac impura cogitatione, liberum ac alienum habeat. Hyeron. tamen alia opinio est lib. de vestitu sacerdotali in cap. viii. Exodi, ubi primum sacerdotis vestimentum, quod est lineum, terram significare ait. Hanc si sequamur opinionem, vestes ex *ἀμολίνῳ*, id est, crudo & nondum macerato, aspero ac rudi lino, ex quo funes aliæque res similes fiebant, confectas fuisse, necesse est dicamus. Sin vero priorem, ex *λευκολίνῳ*, id est; aqua macerato loto, & dealbato, *Ἀμολίνῳ* vox sæpius in medicorum scriptis occurrit, variasque habet significationes, nec semper linteum crudo lino textum significat, uti magnæ auctoritatis vir scribit. Nec errant Medici cum filum aut linum aut linamentum exponunt. Quod quæso linteum aliud textum intelligit Hippocrates lib. de fistulis,

quam filum, velim nos doceat & exponat. verba Hippocratis, *ἀμολίνον λεῖον ὡς λεπτότατον συμβαίνει ὡς ἀπὸ θαμνοῦ πικρὸν καὶ ἔμμελον ἀδύνατον ἰππεῖν τελεῖν. Filum ex lino crudo quam tenuissimum quintuplex, palmi longitudine in unum complicatum, seta equina circumvolvitur. Quodnam quæso linteum aliud quam filum ad hoc aptum. Celsus lib. vii. cap. iv. ubi de fistulis agit. Optime tamen sicca linamenta, vel si purgandum aliquid videtur, in melle tincta imponuntur. — Ibi linum præbendum vincendumque cum altero capite est, ut laxa cutem, quæ supra fistulam est, teneat. Idque linum debet esse crudum, & duplex, triplexque (quintuplex Hippocrates) Celsum Chirurghi nostri Batavi imitantur, nisi quod linteum byssinum aut sericum, quod minus putrescat, adhibeant sic tortum ut unita facta est. Videt lector Celsum eloquentiæ parentem, medicum summum, ac latinorum principem *ἀμολίνον* linum crudum vertisse. Hunc sequuntur medici, & errare eos quis dicet? Ut itaque mens Hippocratis intelligatur, summa curationis hæc est: ut filum sive linum in fistulam immissum connexis capitibus sæpius ductum, paulatim cutem, quæ supra fistulam est, incidat, quod alii scalpello, supra specillum in fistulam inditum, ducto fieri volunt. Idem Hippocrates lib. de affectu internis. *καὶ ὁπότεν ἀσθενὴς ἀφίκεται τῷ ὕδατι ὁ λίνον. καὶ ὁπότεν ἀφίκεται, μοτῶσθαι ἀμολίνῳ, καὶ ἀσθενὴς ἐπιθῆναι ἀσθενὴς μαλθακόν. Cumque perforata fuerit, paucam aquam educito, quæ educa penicillum ex omolino immittito, & mollem spongiam super imposito. Hoc loco *ἀμολίνον* cum medicis dico esse linum, à lineis quicquiliis emundatum, vel stuppam ipsam vocatam, quam & hodie chirurgos ad varia linimenta usurpare norunt medici. Stupam Plinius vocat lib. xix. cap. i. quod proximum cortici fuit deterioris lini, lucernarum serè luminibus aptius. Plutarchus in libro *περὶ ἀδελφείας*, ubi tonsoris cujusdam garruli meminit, lineum pannum quem collo barbitoniores circumligant *ἀμολίνον* appellasse videtur. Apud Athenæum *ἀμολίνον* *χρησθήσεσθαι* mantile significat ex crudo lino factum. Illud non omitendum, granum gnidium *λίνον* vocatum esse, quod folia ferat lino similia. Linum herba frequens & vulgaris notitiæ; quæ de causa veteres supervacaneum judicaverunt; pluribus describere, nisi quod tenuiculis sit, angustifolia, in summo acuminata, floribus cæruleis, speciosis, semine strigoso, fulvo. Linum aliud sativum, aliud sylvestre est. Utriusque genera multa, de quibus videat lector Phytopinacem Bauhini. Theophrastus linum succosum amare solum ait, lib. 4. de caus. cap. 6. quum id pabulum immo dice trahat. Columella lib. ii. cap. ix. x. *Lini semen, nisi magnus est ejus in ea regione quam colis proventus, & pretium proritat, serendum non est: agris enim præcipue noxium est, itaque pinguisimum locum & modice humidum possit. Virgilius lib. i. Georg. rationem dat***

*Vrit enim lini campum seges, vrit avena,
Vrunt letheo perfusa papavera somno.*

Palladius, ut subtile nascatur linum, in macro solo spissum serendum scribit, in Octobr. titul. secundo. Quando serendum, docet Virgilius lib. i. Georg.

*Libra dies, somnique pares ubi fecerit horas,
Et medium luci, atque umbris jam dividat orbem
Exercete viri tauros, serite hordea campis,
Vsq; sub extremum brumæ intra stabili imbrem.
Nec non & lini segetem, & cereale papaver
Tempus humo tegere, & jam dudum incumbere atatri
Dum sicca tellure licet, dum nubila pendent.*

Columella loco citato. *Seritur à Calendis Octobris in ortum Aquilæ, qui est vii. idus Decembris. Iugerum agri octo modis obseritur, nonnullis placet macro solo, quam spississimum semen ejus committi, quo tenue linum proveniat, idem etiam si lato solo seratur mense Februario x. modios iugerum jaci oportere dicunt. Vere serendum linum, auctor est Plinius lib. xviii. cap. xxiv. Vere, inquit, linum & avenam & papaver. Et hoc tempore rustici nostri semen lini terræ mandant.*

À lini historia ad cannabis progrediemur; quippe ex utraque vestes, funes, aliæque res similes fiunt; sed ex lino nobiliores, ex cannabi firmiores ac validiores. Hujus, quod non meminerit Theophrastus, magnopere miror; maxime, quod Herodotus ejus meminerit lib. i. v.

οὐδὲ δὲ ἀποκρίνεται, ἀλλ' αὖτ' αὖτ' ἀνχμὲν φθέρει· ἐὰν μὴ
 ὄψιον ὑδὸρ σῶσιν. Διὰ τὸ δ' εὐβλαβητέον φασὶ τὸ
 μίσγειν τὰ ξενικὰ τοῖς ὁπικωμένοις, ἐὰν μὴ ἐξ ὁμοίας.
 ἐπὶ τ' ἀσύμφωνον χωρὰς καὶ τ' σπορὸν ἐκ τ' τὴν γένε-
 σιν ὥστε καὶ ἐργασίας ἐπείρας δέεται· τὰς τε τῆς γῆς διὰ
 φορὰς καὶ τὰς τ' σπερμάτων διωμάδας, καὶ τὰς ἐκά-
 στων ὥρας ἐπὶ θεωρητέον, ὅταν δὲ εὐετηρία γένηται, καὶ
 πολυποσπέρων τὰ σπέρματα γίνονται. Ἀθήνησι δ' ἐν αἰ-
 κελθαὶ τὰ πλεῖστα πῖσι τὰ ἀλλοτρία, καὶ τὸ φῶρος γὰρ
 ἀρίστη. τὸ δ' ἐκ τ' ὅταν πλεῖστα γίνονται, ἀλλ' ὅταν
 λάβῃ πινὰ κρύον. ἐν δὲ τῇ Φωκίᾳ πᾶσι Ἑλλάδιαι οἱ
 πυροὶ καὶ αἱ κελθαὶ ἐκ παρ' ἀλλοῖς ἀλλὰ, πρὸς ἀπὸρ εὐ-
 φυῆς ἐκείνη. βελτίω μὲν ἐν καὶ χεῖρον τὰ σπέρματα, καὶ
 διὰ τὴν ἐργασίαν καὶ διὰ τὴν γῆν γίνονται. καὶ γὰρ
 ἀπαρτίζεται καὶ ἡμερῆται κατὰ πρὸς τὰ δένδρα. καὶ
 ὅλως μεταβάλλει διὰ τὴν χωρὰν, ὥστε τὸ τ' δει-
 δρῶν, καὶ εὐδὲς ἐστὶ πρὸς τὸ χεῖρον. γένεθ' ὅλον
 ἐξ ἀλλήλων εἰς ἑτέρον, ὅθεν ἑτέρον ἄλλο πέφυκε· πᾶσι
 τῇ καὶ ὕδα, κατὰ πρὸς εἰσὶν ἐν τοῖς παρὰ τοῖς λό-
 γοις καὶ ἡ αἰτία δ' ἐκ τ' πυρὸν καὶ κελθῶν διὰ φθέρ-
 ρουμένων. ἡ εἰ μὴ τὸ, ἀλλὰ φιλεῖ γὰρ μάλα ἐν τοῖς
 πυροῖς γίνεσθαι· κατὰ πρὸς καὶ ὁ μελάμπυρ· ὁ Πον-
 τικὸς, καὶ τὸ τῶν βολεβῶν σπέρμα· καὶ ἄλλα αἰεὶ ἐν
 ἀλλοῖς τῶν σπερμάτων. ἐπεὶ δ' ὁ αἰγίλιος δοκεῖ
 μάλλον ἐν τῇ κελθαί. ἐν τῇ τοῖς τ' ἀφάκοις ἀρακτοῖς,
 τραχὺ καὶ σκληρόν· ἐν δὲ τῆς ἀφάκοις ὁ πεληκίν·
 ὁμοῖον τῇ ὄψει τὰ πελέκει· ἀρδὸν τῇ καὶ ἐκείν· ἐστὶ τὸ
 σιωκετρεφόρῳ καὶ τῷ ἀναμυγρῳ· εἴτε διὰ τὰς
 χωρὰς (ὅπερ ἐκ ἀλλοῖον) εἴτε δι' ἄλλαν αἰτίαν· ἐντα
 τῇ φανερώς ἐστὶ κοινὰ πλεονόντων. ἀλλὰ διὰ τὸ μά-
 λιστα ἐν πῶν τ' εὐδενεῖν, ἴδια τῶν φαίνεται, κατὰ
 πρὸς ἡ * ὁροβάκη τῶν ὁρόων, καὶ ἡ τ' ἀπανήν τῶν
 φακῶν. ἀλλὰ ἡ μὲν μάλα ἐστὶ ὁπικαί τῶν ὁρόων
 διὰ τὴν ἀσθένειαν. ἡ τ' ἀπανήν μάλα ἐστὶ ἐν τοῖς
 φακῶν εὐτροφέι. τῶν δὲ πῶν τ' ἀσθένειαν ἐστὶ τῇ
 * ὁροβάκη, διὰ τὸ ὁπικαί τῶν κατέχεν ὅλον, ὥ-
 στε τὸ τ' ἀσθένειαν· ἀποπνίγει γὰρ ἔτι· ὅθεν ἐκ τ' ὁρο-
 μά εἰληφε. τὸ δ' ὑποφουδρὸν εὐδὲς ἐκ τῆς ἐλπί-
 τῶ κυμίν· ἐκ τῶ βεκέρω τὸ αἰμώδωρον, μονόκαυλον,
 ἐκ ἀπὸρ φέρει τῶ καυλῷ· πᾶσι βεκαχὺ πρὸς π-
 λυ, ἐκ ἀνθῶν π κεφαλῶδες ἐχει. ῥίζαν δὲ ὑποσφύ-
 γουλον. ὅθεν δ' ἑτέρον ἀφαναίνει π τῶ τὸ βεκέρας.
 γίνεται γὰρ διὰ τὴν καὶ τῇ λεπίαις, ἐκ ἐν τῶν πει-
 ραίς. ὥστε πρὸς τῆς εὐβοίας ἐν τῇ ἀηλῶν μὲν ἐ-
 γίνεται, πρὸς δὲ πὴν Κάνητον καὶ εἰς ἀλλὰ πᾶσι τῇ
 τῇ π. πᾶσι μὲν ἐν κοινὰ π πλεονόντων ὅντα κατὰ πρὸς
 μάλλον ἐν τοῖς εἰρημῶν διὰ τὴν ἀσθένειαν.

hybernis, eruptionem in præcocius prorogant.
 Quapropter squallore intereunt, nisi pluvia feroti-
 na servarit. Ob id cavendum censent, ne peregrina
 vernaculis permisceantur, nisi ex solo simili migra-
 rint. Nam ut loco in ferendo oriendoque invicem
 discrepant: ita cultura egeant diversa necesse est.
 Ad hæc differentias telluris ac vires feminum, at-
 que etiam singulorum temporum observandum.
 Cum vero prospere tempora anni succedere, semi-
 na etiam * graviora, suavioraque redduntur. Athe-
 nis itaque hordeum quod farinæ partem majorem
 conficit, (is enim ager hordeum eximie fert) non
 cum plurimum fuerit, sed cum quandam consequa-
 tur temperiem, optimum evadit. In Phocide vero
 circa Elatiam non solum hordeum, sed etiam trit-
 ticum optime redditur. Et apud alios alia, ad quæ
 soli cujusque natura valet. Ergo semina meliora de-
 teriorave tum cultura, tum terræ natura fieri pos-
 sunt. Sylvestria enim fiunt, aut mansuescunt modo
 arborum; atque in totum propter regionem proti-
 nus, uti arbores, deterius proveniunt. Genus autem,
 quod totum transire in aliud aptum sit, nullum, præ-
 terquam tipham, & τὸ semen comperies: sicuti inter
 primas disputationes proposui. Necnon & lolium ex
 tritico, & hordeo corruptis, enascitur. Vel si id mi-
 nus, nasci quidem inter triticum solitum esse, nulli
 dubium est. Ut etiam Ponticum illud triticum a-
 trum cognominatum, & semen bulborum, & cæte-
 ra quæ nasci inter alia semina solent. Nam & ave-
 na magis in hordeo videtur: τὸ & in lente, aracus,
 res scabra, & dura. In aphacis autem securina fe-
 curi similis. Atque in omnibus fere inest, quod simul
 alatur intermisceturque, seu ratione telluris, (quod
 non inepte putaveris) seu ob aliam quandam cau-
 sam. * Nonnulla etiam manifeste communia pluri-
 mum erumpunt. Sed quoniam plus inter aliqua ve-
 leant, propria eorum putantur: exempli gratia eri-
 vanga ervi, & lappa lentis: quod altera ervum po-
 tissimum vincat causa imbecillitatis, altera inter
 lentem maxime coalescat, quæ quidem erivanga
 proxima est. Etenim pari modo aggreditur, & her-
 bam totam veluti brachiis capeffit: nec secus angit,
 ac τὸ strangulat. Quod autem statim ab radice cu-
 mino & fœno græco subnascitur, & τὸ hamodorum
 vocatur; unicaule est, nec ab simili caule surgit, ve-
 rum longe breviori, & instar capitis superne vicem
 quiddam gerente. radice subrotunda innititur.
 * Nullum, fœno græco excepto, inarescit solo tenui.
 Nec ullo pacto pingui hæc prodeunt. Ut in Eubœa
 apud Lelantum quidem nasci omnino nequeunt: a-
 pud autem Canethum, & si quis alius ejusmodi locus
 sit, queunt. Igitur ea tametsi communia plurimum
 exeant, tamen inter prædicta infirmitatis causa do-
 minari facile possunt.

* Valde lu-
 xuriant.
 † Zea.
 † In lente
 cicera res
 scabra &
 cum plurimum fuerit, sed cum quandam consequa-
 tur temperiem, optimum evadit. In Phocide vero
 circa Elatiam non solum hordeum, sed etiam trit-
 ticum optime redditur. Et apud alios alia, ad quæ
 soli cujusque natura valet. Ergo semina meliora de-
 teriorave tum cultura, tum terræ natura fieri pos-
 sunt. Sylvestria enim fiunt, aut mansuescunt modo
 arborum; atque in totum propter regionem proti-
 nus, uti arbores, deterius proveniunt. Genus autem,
 quod totum transire in aliud aptum sit, nullum, præ-
 terquam tipham, & τὸ semen comperies: sicuti inter
 primas disputationes proposui. Necnon & lolium ex
 tritico, & hordeo corruptis, enascitur. Vel si id mi-
 nus, nasci quidem inter triticum solitum esse, nulli
 dubium est. Ut etiam Ponticum illud triticum a-
 trum cognominatum, & semen bulborum, & cæte-
 ra quæ nasci inter alia semina solent. Nam & ave-
 na magis in hordeo videtur: τὸ & in lente, aracus,
 res scabra, & dura. In aphacis autem securina fe-
 curi similis. Atque in omnibus fere inest, quod simul
 alatur intermisceturque, seu ratione telluris, (quod
 non inepte putaveris) seu ob aliam quandam cau-
 sam. * Nonnulla etiam manifeste communia pluri-
 mum erumpunt. Sed quoniam plus inter aliqua ve-
 leant, propria eorum putantur: exempli gratia eri-
 vanga ervi, & lappa lentis: quod altera ervum po-
 tissimum vincat causa imbecillitatis, altera inter
 lentem maxime coalescat, quæ quidem erivanga
 proxima est. Etenim pari modo aggreditur, & her-
 bam totam veluti brachiis capeffit: nec secus angit,
 ac τὸ strangulat. Quod autem statim ab radice cu-
 mino & fœno græco subnascitur, & τὸ hamodorum
 vocatur; unicaule est, nec ab simili caule surgit, ve-
 rum longe breviori, & instar capitis superne vicem
 quiddam gerente. radice subrotunda innititur.
 * Nullum, fœno græco excepto, inarescit solo tenui.
 Nec ullo pacto pingui hæc prodeunt. Ut in Eubœa
 apud Lelantum quidem nasci omnino nequeunt: a-
 pud autem Canethum, & si quis alius ejusmodi locus
 sit, queunt. Igitur ea tametsi communia plurimum
 exeant, tamen inter prædicta infirmitatis causa do-
 minari facile possunt.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Ε Πομπόρ, pessimè. Nam Ros, à cælo. At hic τὸ τ' χωρὰ.
 Itaque per adversativum: ἀλλὰ καὶ τὸ αἰεὶ τὸ πλεονόντων.
 Et vides, quoties jam hoc dixit. Theodorus quoque ita legit.
 Τοῖς πᾶσι τ' σῶν. Theodorus frumentis. malè. Immo ve-
 rō omnibus, quæ cum frumentis nasci possunt: idcirco exi-
 mit silicem: neque enim est frumentacea, sed frumenta-
 ceorum comes.

Τὸν δ' ἀσθενεῖαν ἐκείνη. Hinc aliud caput, neque suo lo-
 co. De seminibus enim, atque eorum affectibus prius debuit,
 quàm de satū, atque cumento.

Πολυποσπέρων. Theodorus, graviora, & suaviora. Nescio
 quid hic judicem. πολυποσπέρων, significat multi reditus. Vox,
 ex communi usu ad hunc locum si applices, valde luxu-
 rians. Et tamen id hic vult, quod mox verbis illis, τὸ πλεῖστα
 πῶσι τὰ ἀλλοτρία. Omnino hic neque gravitas queritur, neque
 suavitas, sed proventus: quia supra εὐφορία, καὶ πολυποσπέρων.

Κοὶ ὁλ· μεταβάλλει τὴν χωρὰν. Lego, καὶ οἱ μεταβάλλει τὴν
 χωρὰν, ὥστε τὸ τ' δειδρῶν, non autem τὸ.

Πλὴν τίφῃ, καὶ ὕδα, ζῆα legit Theodorus. Sanè multo
 aptius. At cum dicit hic, κατὰ πρὸς εἰσὶν ἐν τοῖς παρὰ τοῖς
 λόγοις: intelligas ea, quæ in secundo libro sunt prodita.
 In quibus tamen neque de Tea, neque de Tipka, sed de
 frumenti in hordeum degeneratione scribit. Alio loco,
 in quo agit de mutatione, nullam horum facit mentionem.
 Itaque sic legendum censeo, πλὴν τίφῃ, & ζῆα, κατὰ πρὸς εἰσὶν
 ἐν τοῖς παρὰ τοῖς λόγοις, οἱ καὶ ἡ αἰτία ἐκ τ' πυρὸν.
 Ἐν δὲ τοῖς ἀφάκοις ἀρακτοῖς. Lege, φακῶν. Aracus enim in
 lente.

Ἐπὶ δὲ ἀλλὰ αἰτίαν. Quia non est satis dicere, tellurem.
 Verum alia causa est: sicut τ' συναρπαστικῶν. Ἐκ cujus-
 modi cancelli, & pinne. Neque enim regio ferret, nisi illa
 esset apta nata simul ferri.

Διὰ τὸ μὴ λατρεῖν ἡ πονηρὰ ἀνιδυνείν. Theodorus legit, ἰνιδυνείν. Ergo referendum esset ad vim vitiorum. Græca autem λέγειον plantas, quæ invalide sint, & cætera ei favent. ἐπικρατεῖ τὰς ἐσχθὰς διὰ τὴν ἀνιδύναν Et in fine capituli, διὰ τὴν ἀνιδύναν.

IOANNIS BODÆI A STAPEL

NOTÆ ET COMMENTARIUS.

καὶ ὅλως, Ad incrementum alimentumque multum
juvare cœli aërisque temperiem, nec non anni conditio-
nem, negari non potest. Illud inquirendum, de quo
libris de causis, an aeris, an soli beneficium plus proficiat.
Verbo dicam; incrementum alimentumque maxi-
mè à solo, coctio vero & maturatio maximè ab aere fit.

Ἐπεὶ μὲν οὖν, minus rectè Doctiff. Gaza *roschidum* interpretatus est. Non enim de aeris, sed terræ qualitatibus agit præceptor, propterea uliginosa, *vertere visum est* quia sequitur squalida. Sic supra lib. iv. *ὁ τῆς ὑπερβόρειας χώρας* regionibus uliginosis & humidis. Cæli, terræque conditiones toties inculcat in lib. de caus. ut nau-
seam moveat.

Τὰς ἰδίᾳ γὰρ, De ventorum commodis & incommodis
in lib. de causis abundè agit, eò lectorem mitto.

Kai' i nō ēge, Fimum magnopere adjuvare, inquit, quia calefacit & concoquit. Nam & inquit, festinantius in agro stercoreto erumpunt, & concoquuntur, maturanturque semina, id intellige lector de iis quæ fimo gaudent. Illud dubitatione non caret, an sola filix, & medica (de qua nobis hac occasione agendum) à stercore pereant; centaureum aliæque similes plantæ à stercore & stercoreto solo abhorreant experientia didici. Sed hoc ad frugum genus referri non potest, de quo hoc libro agi præceptor. Filice an quis vefcatur, expendendum relinquo, pecus non attingere certū est.

καὶ ἡ μεδική, Medica unde nomen accepérit, hæc Plinius verba lib. xvi. i. cap. xv. i. fatis declarant. Medica externa etiam Græciæ, ut à Medis adveſta per bella Perſarum, quæ Darius intulit, ſed vel in primis dicenda, tanta de eſus, cum uno ſatu amplius quam tricenis annis duret. Strabo lib. xi. ubi de Media regione agit καὶ τὴν βοτάνην ἢ τὴν μελισσὴν τριφύων τὴν ἰσπύαν, ἀπὸ τῆς πολιορκίας ἐκ τῶν ἰδίων μηδικῶν κρεῖμαρ. Idem ἐπεὶ πλείων apud Stephanum ex Strabone reperitur. Sed & herbam quæ maximè equos alit, ex eo quod ibi abundat, peculiariter medicam appellamus. Puto ſcripſiſſe Plinium amplius quam denis annis duret. Columella lib. ii. cap. xi. Sed ex iis quæ placent, eximia eſt herba medica, quod cum ſemel ſeritur, decem annis durat, quod per annum deinde rectè quater, interdum etiam ſexies demetitur, quod agrum ſtercorat, quod omne emaciatur armentum ex ea pingueſcit, quod ægrotanti pecori remedium eſt, quod iugerum ejus toto anno tribus equis abunde ſufficit. Idem Palladius lib. v. cap. i. quia ſemel ſeritur decem annis permanet, ita ut quater vel ſexies poſſit per annum recidi, agrum ſtercorat, macra animalia reficit, curat ægrotā, iugerum ejus toto anno tribus equis abunde ſufficit. Decem annos durare Palladius & Columella ſcribunt. De ſuo itaque Plinius, vel ex ignoto quodam auctore ſcribit, tricenos durare annos. Quater aut ſexies ut Columella & Palladius referunt, ſecatur. Idem etiam Plinius loco citato, ſecatur incipiens florere & quoties reſſoruit, id ſexies venit per annos, cum minimum quater, in ſemen matureſcere prohibenda eſt, quia pabulum uſilius eſt ad trimatum. Theophraſtus lib. i. i. de cauſ. cap. xx. Medicam diminutam, tonſamque melius reddi, auctor eſt, teneritatis alimentique probatione meliore, ſapidiorẽque evadere. pecori omni ægrotanti, inquit. Columella remedium eſt, armentum omne emaciatur ex ea pingueſcit, hoc ſi verum quomodo Ariſtoteles lib. ii. i. hiſt. animal. cap. penultimio ſcribit, lactis copiam minuire. Τῇ ἢ τερφῆς ἢ ἀπὸ βύσσου τὸ γάλα οἶον ἢ μεδικῇ πῶς ἐμελίσσεται βίς μαρτυρεῖται. Lac certo pabulo deſicit, ut herba medica, præſertim ruminantium. Contra Varro lib. ii. i. ad finem cap. ii. at maximè amicum cytiſum, & medica; nam & pingues facit facillimè, & lac gignit. Geoponica. auct. li. xv. i. cap. viii. Κιτρίση ἢ μεδικὴ ἡρίψαυρ πῶς γαλακτοποιεῖ βίς, πολλοὶ γὰρ ἔχουσιν γάλα διὰ τερφῆσιν. Lactantes boves cytiſo aut medica nutriendus. Si enim concurrit plus lactis habebūt. Ariſtoteles cum Varrone conciliabitur, ſi dicamus, lactis abundantiam facere, cum ad ſatietatem uſq; vaccis pabuli hoc genus non detur. contra vero, ſi quantum liberuit, lac generare nequit, nam univerſum alimentū in sanguinem, adipem, & carnes redigitur, ut non ſuperſit, quod in lac converti debeat. Ideo Columella

hæc apud Plinium : qui tamen satorum vitia profitebatur.
Sed cum Orobanchem, & Pelecion enumeraret : non mi-
rum si omisit hoc, cum neglexit Hemodorum. Cumque
Æræ Græco nomine prodiderit, quasi Latino careret.
Putarem, ut fit, ita placuisse. Verum ubi ait Æræ amplexu
eritium necari, omnem sustulit defensionem.

loco citato. Posteaquam voles teneram, cum profiluerit, de-
feces licet, & jumentis praebeas, sed inter initia parcius dum
confuescant, ni novitas pabuli noceat. Insat enim & mul-
tum creat sanguinem. Plinius loco citato dari non ad sa-
rietatem debet, ne deplere sanguinem necesse sit. Obser-
varent hoc Hispani, nec non quidam Itali, inter quos
Marcellus florentinus. In Hispania ubi quotidianus ejus
in jumentorum pabulo usus est, nullo cibo prius, magis-
que lactari, & pinguescere jumenta, pecusque omne
parcius tamen dari, quoniam insilet & multum creet
sanguinem, quem deducere postea necesse est. Descri-
bitur medica à Dioscoride lib. II. cap. CLXXVII. *μεδική
ραϊκα μὴ ἀεὶ φουμίνη τετραφύλλω τῇ δὲ χοροτοπέοις* ἀσάβρουσι ὃ
γενοφύλλοις γίνεται, καυλὸς αἰεῖται τετραφύλλω ὀγκύει, ἐφ' οἷς τὰ
ἀσπέρια ἀσπασίφυκα φακὸν τὸ μέγιστον, ἐπεσπαμένον ὡς κερατοί.
Medica dum recens erumpit, trifolio in pratis nascenti si-
milis est, cum assurgit, foliis fit angustioribus, caules edens
trifolii, quibus semē adnascitur lentis magnitudine, contor-
tum adinstar corniculi, Plinius loco citato similis est tri-
folio caule foliisque geniculata quicquid in caule assurgit
folia contrahuntur. De semine nihil Plinius. Dioscoridis
codicē viri doctissimi depravatū esse arbitrantur, resti-
tuunt, ὡς ἐπεσπαμένω κερατῶ vel ἐπεσπαμένους κερατοῖς. Alii
verò vulgatam servant lectionem, & π ἀσπέρια non de se-
mine, sed de filiqua sive conceptaculo vel id in quo se-
men continetur exponunt. Vox γενοφύλλοις valde etiam
suspecta, quasi id quippiam præter morem esset, quod
folia minora sint in caulis superficie quam circa radicē,
Puto scribendum πολυφυλλότοις, id probare videntur
verba quæ præcedunt ἀεὶ φουμίνη τετραφύλλω nempe me-
dicam post prima bina folia, statim ternis foliis conspici,
ad instar trifolii pratenfis, postea verò quina, septena,
plura ferre in unoquoque pediculo, & hoc in perquam
paucis plantis observare licet. Plinius verba Dioscoridis
ἀσάβρουσι γενοφύλλοις vel πολυφυλλότοις γίνεσθαι interpre-
tatus est, quicquid in caule assurgit, folia contrahuntur.
Quid velint verba hæc nescio. In antiquo codice scribi-
tur, ea cum in caulem assurgit in folio contrahitur, viri
docti legunt, ei cum in caulem, assurgit folia contrahun-
tur. Id est, inquit, quod Dioscorides ait, angustiora
fiunt. Credo scripsisse Plinium, ei cum in caulem assurgit
plura folia contrahit, id est in uno pediculo plura con-
gregat, colligit, pluribus foliis quam tribus conspici-
tur. Cum recens erumpit, folio inquit esse Dioscorides tri-
folii pratenfis. Plinius similis trifolio, hinc Hesichius. Με-
δικὴ πᾶσα τριφυλὴν οἷς ἢ λατὸν ἄμφω τοῖς πέντε. Idem alio
loco τριφυλλοὶ πολυφυλλοὶ καὶ μεδικὴ ἔπνε καλεῖται. Medica her-
ba trifolium dicitur, nonnulli lotum jumentis congruens ac
idonea. Idem, trifolium, multifolium sic medica vocatur.
Trifolium, ut dixi, dicta quod recens nata, tribus sit fo-
liis, eadem multifolium dicta, quod plura ferat folia. ex
veteribus confudit turpiter medicam herbam cum oleo
medico, quod naphtham vocant, interpretes Dionysii Pri-
scianus.

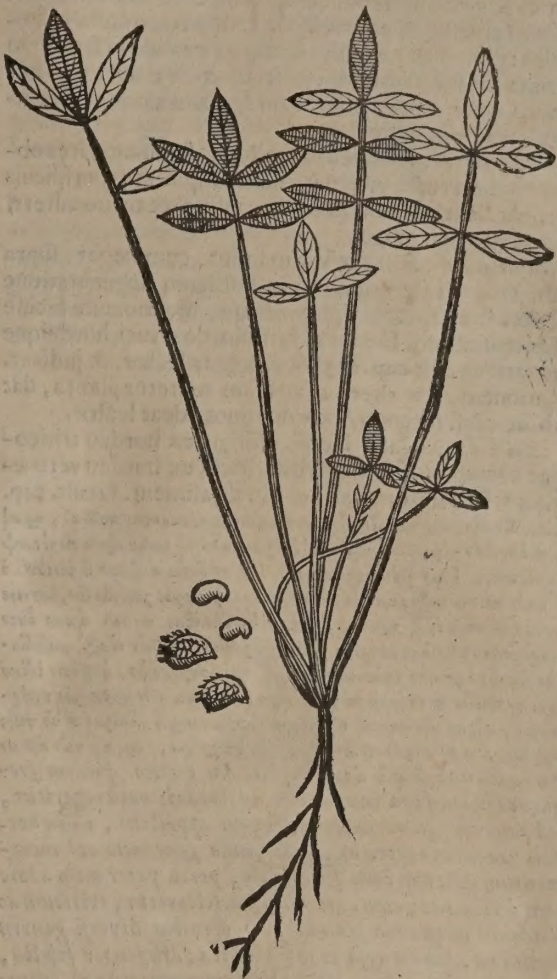
Ignipotens oleo commixto gignitur herba,
Medica cui nomen ejus compescere flammæ
Si quis aqua cupiat, plus ignis pascitur illa.

De naphtha alibi meliori occasione agam, aut in com-
mentario ad Dioscoridem, ejus historiam ac vires admi-
randas recensebo. Illud ad medicæ historiam addendum
quod Servius ad hunc Vergilii versum scribit. -- *Te quo-
que medicæ putres accipiunt sulci.* Hæc à Medis translata
est in Græciam, quo tempore eam Xerxes in vaferat, hu-
jus plena Venetia est, &c, ut dicit Dionysius, trium folio-
rum est, semperque virens. De medicæ cultu hæc Colu-
mella loco citato habet. *Locum in quo medicam proximo
vere saturus es, proscindito circa Calendas Octobris, & eam
tota hyeme putrescere finito. Deinde Calendis Februariiis
diligenter iterato, & lapides omnes egerito, glebasque es-
fringito, postea circa Martium mensem tertiato, & occato,
cum sic terram subegeris, in morem horti areas latas pedum
denum, longas pedum quinquagenum facito, ut per semitas
aqua ministrari possit. Adjutusq; utraque parte rincantibus
pateat. Deinde vetus sterus in jicito, atque ita mense ultimo
Aprilis serito tantum, quantum ut singuli cyathi seminis
locura*

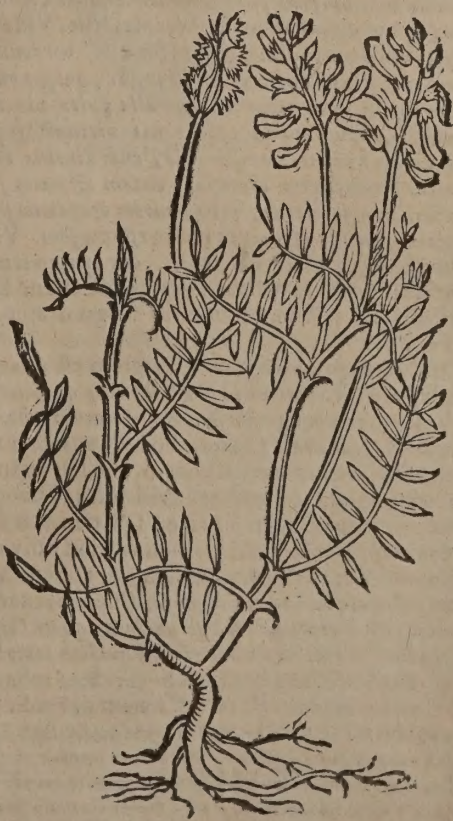
locum occupent decem pedum, longum, & quinque latum. Quod ubi feceris, ligneis rastris, id enim multum confert, statim jacta semina obruantur. nam celerrime sole aduruntur. Post sationem ferro tangi locus non debet. Atque, ut dixi, ligneis rastris sarriendus, & iidem runcandus est, ne alterius generis herbari invalidam medicam perimat. Tardius messem ejus primam facere oportebit, cum jam seminum aliquam partem ejecerit: posteaquam voles tene-ram, cum profiluerit, desceas licet & jumentis praebeas. — Paucos deinde post dies, ubi ceperit fructificare, omnis alterius generis herbae eruncat, sic culta sexies in anno demeti poteris & permanebit annis decem. In his verbis Columellæ illud unum observandum, quod inquit, a-gram stercorandum. Idem etiam Geoponicæ auct. lib. III. cap. I. τὴν κηδὴν καὶ ἐσθλὴν, καὶ ἴσους θελήσας χλωρὰς. Stercoranda est medica mense Ianuario, & cytium vi-ride demetendum, recte itaque Theophrastus λέγεται addidit. Medica, inquit stercoris causa perit ut quidam dicunt. Geoponica enim auctor stercorandam docet. Idem etiam Columella. Sed nimium si stercoratum sit solum perit; id quod ex Varrone probari potest lib. I. cap. XLII. De medica inprimis observes, ne in terram nimium aridam aut variam, sed temperatam semen de-mittas. — Recentiores omnes pro medica ostendunt plantam, trifolium filiqua cornuta dictam. Virgulas hæc profert complures, virentes, rotundas, folia tri-folio familia, circa caules contractiora & minora, flo- res in umbella brevi, crassæque spicæ quodammodo perfimili exeunt, pratensis trifolii angustiore & mino- re, colore ut plurimum, cæruleo, nonnunquam luteo, etiam violaceo. Vidi partim luteo, partim cæruleo. Sequuntur inde filiquæ five cornicula cochlearum si- militudine intorta, sed multo quam cochlearum tri- foliorum angustiora: lentis videlicet tantum latitudine, aut paulo ampliore, acin pauciores spiras contra- cta, duas videlicet, aut tres tantum, in quibus semen minutum & candidum. Horum trifoliorum maxima est varietas, quædam cochleata, quædam scutellata, peltata, echinata, falcata. Hanc plantam non esse me- dicam vel inde cognosci potest, quod semper fit trifo- liata, cum tamen Dioscorides, ἀπὸ τριφυλίου dicit, vox ἀπὸ satis ostendit medicam non semper trifoliatam es- se, sed tantum, cum recens è semine provenit, præte- rea semel tantum secari potest, nec est αἰείφυλλον. Ve- rum hyeme foliis caret. Fœnum Burgundiacum vulgo vocant. Aliam tamen plantam, eo nomine ex Bur- gundia accepit Ioannes ab Elten qui summam in co- gnoscendis plantis adhibebat diligentiam: plantam hanc equis suis pro pabulo exhibere solebant Bur- gundi, & ut audio in Hispaniis idem fit. Quater in anno secatur, semperque viret. Foliis recenter nata conspi- citur ternis, hinc quinis, deinde pluribus: altero à fa- ctione anno (tum enim demum quater secari potest, pri- mis enim foliis dissectis, mox altera è radice emittit, quod non facit vulgaris medica,) caules profert à radi- ce multos, cubitales, trifolio bituminoso non dissimiles (hoc trifolium intelligere Dioscoridem ex eo probatur quod non addat, ἐν χλωρῷ κατέλειψαι) ex parte erectos & ex parte procumbentes, humique sparsos, folia galegæ ordine disposita, verum minora, teneriora & angustio- ra subtus albicantia, ex pluribus angustis in acutum desinentia. Flores in longiusculis spicis ut plurimum dilu- tæ rubent, aliquando eleganter rubent, hos filiquulæ sequuntur echinatz asperæ casside cristata insignitz quadantenus tribuli terrestris. Unde Belgis planta ha- nehammeheng vocatur, in quibus semen planum, ro- tundum, instar corniculi contractum, ut pictura addita ostendit, locis graminosis, pratique siccioribus reperit- ur. Onobrychin esse purant, & sic describitur à Diosco- ride ὀνοβρυχίς φύλλα τε καὶ ὅμοια φακῶν μικρὰ μακροτέρως, καὶ ἄλλαν σπυρίμιλλον, ἀπὸ τοῦ φοινίκου, μικρὰν ῥίζαν. Φύεται ἐν χλωρ- ῶν καὶ ἐρηγῶν τόποις. Folia habet lenti familia, paulo longiora, caulem dodrantalem, florem phœniceum, radicem parvam, nascitur in humidis. Onobrychin dictam volunt ab afini rugitu, quod eo depasto fremant afini, vel ὀνοβρυχίς, quasi ἀνάβρυχεν, quod sursum una cum scaturiginibus erumperet, vocatur. Contra plan- ta quam medicam dixi, locis siccis, & arenosis nascit- ur, nec terra pingui, humidave gaudet, caulis major dodrante, cubitalis, quandoque major sesquicubitalis. De onobrychi plura non addo.

Μαλίστη μὲν. Semina peregrina, intra tres annos, ad vernacula redire scribit. Norunt rustici, experientia

Onobrychis recens è femine nata.
Onobrychidis prima germina.

Onobrychis cum flore.

docti triticum ex Zelandico semine natum, primo anno proximè ad Zelandicum accedere, secundo deterius esse, tertio Batavico simile fieri. Docet deinde, ea quæ ex apricis locis frigidisque feruntur, in minus aprica frigidaque reponenda, nempe ut paulatim aeri altero auescant. ex frigido in calidum autumnali tempore transponere tutum. Contra ex calido in frigidum prima ætate transferre oportet. Sic ex aprico in nemorosum vere, ex nemoroso in apricum autumnali tempore transplantatio fiat.

Τὰ δὲ τῆς γῆς, Differentias telluris, seminum vires observandum recte præcipit, ac exemplis satis perspicuis probat. Rationem in libris de caus. I. I. & tertio adfert, quo lectorem mitto.

Ἀθήνησι δ' ἐν, Fallitur Vir magnus, cum negat, supra lib. I. I. ubi de frumenti in hordeum degeneratione scribit Præceptor, tiphæ zeæque mentionem fecisse Theophrastum. Duobus capitibus, de tritico, hordeique mutatione agit cap. I. I. & v. Legat lector, & judicet. Rationem, cur altera in alteram mutetur planta, dat lib. de caus. secundo & quinto quos adeat lector.

καὶ ἡ αἰτία, Nasci inquit, lolium ex hordeo triticoque corruptis. Sed magis ex tritico, ex hordeo vero ægilops. Id testatur Galenus lib. de aliment. facult. cap. ult. Ἐν ᾧ τῶν πυρρῶν αἰσῶν πολλὰ κίς ἐνέσονται ποταλῶν, καὶ τὰ δὲ τῶν κριθῶν ἰσχυρῶν μὲν ἀλλ' ὀλίγοι πολλὸν δὲ καὶ λυγροὶ αἰσῶν ἐν αὐτοῖς, ὅταν δὲ δυσχρηστῶσι καὶ τὴν πρῶτην αὐτοῦ ἡ γένεσις. ὁ δ' ἰσχυρὸς πυρρὸς καὶ τῶν ἡλικίας φιλοζωοντῶν γένεσις. ἰσχυρὸς ποτὶ καὶ πυρρὸς καὶ κριθῶν, ἀκρεβῶς ἐκλήξας αὐτῶν ἅπαν ὅσον ἰσχυρὸς ἰμῖμικτο ἀστέρας χάριν τῇ γῇ καὶ σαφὲς εἰ καὶ μετὰ ὀλίγον αὐτῶν ἡ γένεσις τῶν αἰσῶν καὶ τῶν αἰσῶν, ἡ φύσις ἰδίων ἔχει καὶ τῶν τῶν ἀστέρας γένεσις, ὁ δὲ αἰσῶν καὶ κριθῶν ἐπὶ ἑμῶν, αἰσῶν μὲν ποταλῶν καὶ τῶν ἐν τῇ πυρρῇ, ὀλίγοι δὲ ἐν τῇ κριθῇ, ἀλλ' αἰσῶν ποταλῶν ἀκρεβῶς ἐπὶ ἑμῶν, καὶ τῇ τῇ αἰσῶν σπερματῶν βασιλῆα τὴν αὐτῇ τῇ ποταλῶν. In tritico quidem frequens lolium sæpe invenitur, in hordeis vero reperitur, sed paucum, quam autem ægilopem appellant, ea in hordeis frequens reperitur, cum prima generatio vel incrementum ipsis non bene successerit, porro pater meus etate jam declinante, cum agricultura delectaretur, triticum ac hordeum aliquando seminavit, omnibus diversi generis seminibus, quibus ipsa erant admixta, diligenter selectis, quo certo cognosceret, num ex ipsorum mutatione, lolium & ægilops nascerentur, an propriam hæc quoque semina naturam haberent, cum fortè una cum puris seminibus in tritico quidem lolium, in hordeo autem parum, sed magnam ægilops vim enatam conspiceret, in aliis quoque seminibus idem est aggressus. Plinius lib. xviii. cap. xvii. Primum omnium frumenti vitium avena est (modo αἰσῶν ποταλῶν, modo βεῖμος avenam interpretatur. Vide cap. sequens, ubi de utraque agam planta) & hordeum in eam degenerat, sicut ipsa frumenti sit instar, quippe cum Germanie populi ferant eam, neque alia pulve vivant. Soli maxime calique humore hoc evenit vitium, sequentem causam habet imbecillitas seminis, cum diutius retentum est terra, priusquam erumpat, eadem est ratio si cariosum fuit cum sereretur, prima autem eruptione statim agnoscitur, ex quo apparet in radice esse causam. Vide cap. I. lib. iv. de causis, ubi docet, cur triticum magis in lolium mutetur quam hordeum. Vide etiam lib. v. de causis, ubi de pestibus & injuriis frugum agit, capit. xxii.

Ἀφάκῃς Lego φακῆς, non ut scriptum est ἀφάκῃς. Plinius lib. xviii. cap. xvii. Est herba, quæ cicer enecat & ervum, circum ligando se, vocatur orobanche. Triticum simili modo ara, (aliquando lolium interpretatur, aliquando Græcam servat vocem. Falsum etiam est lolium circumligando enecare triticum, Theophrastus non complexu triticum necare, sed triticum degenerare in eum, simulque cum tritico nasci ut lib. v. de caus. cap. xxi. docet, & hanc causam esse cur enecat) Hordeum festuca, quæ vocatur ægilops, (supra avenam interpretatus est) lentem herba securidaca, quam Græci a similitudine pelecini vocant. Et hæc quidem complexu necant. Contra Theophrastus. Securidaca aphacam necat, lentem aracus. Plinii lectionem defendit Geoponicus auctor lib. I. cap. xli. ἡ ὀρεβάκη (vulgo ὀρεβάκη) φθίρει τὰς κριθὰς, καὶ τὰς ἐρῖοντες ἀπὸ τῆς ἀφάκῃς τὴν ζιζάνιον τὸ λυγρὸν αἰσῶν φθίρει τὸν σῖτον. ὁρῶντες μὲν γινώσκουσιν ὅτι τὸν σῖτον τὸν ἡ κριθῶν βλάπτει αἰσῶν, φακὴν δὲ πελίκην καὶ ἀφάκην βοτάνη Orobanche necat fabas, & cicer sese complicando, ζιζάνιον, quod vocatur lolium, corrumpit frumentum, panibus autem admixtum tenebras vescentium oculos obducit

hordeum ladit ægilops, lentem securidaca, herba Græcis pelecini appellata. Hæc fere eo deduxerunt me, ut crederem codicem Theophrasti hoc loco corruptum admodum esse, ac multa præter veritatem ex margine addita, verum cum Galenum lib. de aliment. facult. legissem, vidi codicem quidem corruptum, sed nihil additum, ac legendum ἀφάκῃς φακῆς. Sic itaque loco cit. scribitur. Εὐρὺν ἐν τῇ φακῇ καὶ μετὰ ὀλίγον αὐτῶν γινώσκουσιν αἰσῶν τὴν σκληρὴν καὶ προγυλῶν καὶ πελίκην ἀβροῦ σπέρματι, τὴν δὲ ἀφάκην δὲ μόνον ἀβροῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν φθιτὴν ἀπὸ τῆς φακῆς τῶν φακῶν ἀγγεῖται καὶ πύργου αὐτῶν καὶ κατὰ πύργον ὅσον ἡ ὀρεβάκη καὶ ὀρεβῆς. Reperit igitur in lente quoque ex mutatione ipsius durum rotundumque aratum, & securinum semina non vesca enata: præterea aparinen, quæ non modo non esculenta est, sed plantæ lentis dum assurgit, undique implexa ipsam strangulat, ac suffocat ac detrahbat, non aliter quam orobanche ervum. Non dubito quin Galenus scripserit καὶ προγυλῶν καὶ τῇ ἀφάκῃ πελίκην. Et in aphaca securinum. De araco five cicere, Orobanchis & securino supra cap. I. I. egimus, aphacis historiam hoc loco addemus.

ἡ δὲ αἰτία, cur dicatur, ipse docet Theophrastus, quod semen ejus securim æmuletur, dicitur à Dioscoride ἡ δὲ αἰτία, ob suavitentiam: odorem enim emittit foenu. græco, lupino, ac meliloto non dissimilem. Describitur à Dioscoride lib. I. I. cap. cxxiv. ἡ δὲ αἰτία, τὸ ὅτι τῶν κριθῶν καὶ λυγρῶν πελίκην. καὶ τῇ φακῇ ἐν τῇ φυλλοειδέσιν ἔχον ἰσχυρὸν ὄρεμα, καὶ τὸν καὶ κατὰ πύργον, ἐν δὲ τῇ σπέρματι πύργον, ὅμοιον πελίκῃ ἀφάκῃς. ὁ δὲ ἐν τῇ ἀφάκῃ πύργον γινώσκουσιν ἰσχυρὸν καὶ πύργον. Hecysarum quod unguentarii pelecini, id est, securidacam (vel uti contendit doctissimus Turnebus securiculatam à securicula.) vocant. Frutex est minutis foliis, cicere similis: si liquis vero cornicula referentibus, in quibus semen fulvum, quod ancipitem securim æmuletur (unde & nomen accepit) gustu amarum. Stomacho in potu utile. Nascitur inter triticum & hordeum. Theophrastus, Galenus, cæteri in aphacis nasci tradunt. Vulgaris securidaca in arvis & segetibus, quas rapidi torrentes ex Alpibus Taurinis, præcipiti alluvione, plerumque vastant, via qua ad Cevarium itur, satis multa oritur, & fertilitate restibili sese reparat, caules promit ab radice multos cubitales, rotundos, foliis oblongis ex multis lentis foliolis rotundioribus ut arachi, viciæ, & similium congesta, flores fert purpureos non raro etiam luteos, sequuntur siliquæ humi strætæ, compressæ, rostellis aduncis, quantæ scænuarum seminis & similitudine, sed compressiores utrimque, & angulosam aciem securis effigiant. In his semina complura, ruffa, & amara, angulosa, securis effigie.

Ἀφάκῃ quibusdam dicta videtur, ab ἀφάκῃ voce privativa & φακῇ lente, quod lentem minime referret. Vel nomen illud accepit quod lenti simillima. τὸ ἀφάκῃ enim quandoque simul significat τὸ ὅμοιον τῷ σῖτον, sic ἀφάκῃς fratres dicuntur, composita dictione ex ἀφάκῃ & ἀφάκῃς, quod uterum significat, quasi ejusdem uteri, sic ἀφάκῃς pro ἰσχυρῶν λαοῖς æquiparandum, æquale ejusdem ponderis. Posteriores hanc opinionem probare videntur verba Galeni lib. I. de aliment. facult. cap. xxxvi. Περὶ ἀφάκῃς καὶ βικίης τὸ σῖμα τῶν σπερματῶν τέτατον ἐπὶ προγυλῶν ἰσχυρὸν τὸ σῖμα καὶ τὸν σῖτον, ἀλλ' ὅτι τὸν σῖτον μᾶλλον ὁμοῖον τῇ φακῇ. De aphaca & viciæ: horum seminum figura non est rotunda, sed aliquanto latior quomodo lentium. Ex hisce verbis Galeni notandum, hallucinare illos, qui aphacam & viciam unam eandemque putant esse plantam. Similes esse concedimus, sed tamen diversas τὰς αἰτίας τῶν σπερματῶν horum seminum dixit Galenus. Aphacæ notam unam alteramve hoc in libro dedit Theophrastus, nam lib. præcedenti quæ de aphaca scribit non intelligi debent de legumine quodam sed de olere. Aphaca enim olus & legumen est, ut lib. vi. cap. vi. & xxi. dixi, videat lector quæ citatis dixi capitibus. Lib. vii. cap. I. inter ea numerat legumina, quæ sero feruntur. cap. v. siliquam semenque leviter latam inquit. Hoc cap. viii. à securidaca facile lædi, cap. x. inter ea recenset quæ celeriter pereunt. Aphacam describit Dioscorides lib. I. cap. clxxvii. Ἀφάκῃς θάμνιον ἐν φυλλοειδέσιν ὄρεμα ὑψηλότερον, λεπτόφυλλον πρὸς τὴν αὐτῇ φύσιν καὶ μετὰ φυλλοειδέσιν ὄρεμα, ἀπὸ τῆς φακῆς, ἀπὸ τῆς φακῆς τῶν σπερματῶν τῶν ἰσχυρῶν, μετὰ τῶν (μετὰ τῶν) interp. omnes) καὶ μετὰ τῶν φακῆς, δὲ αἰσῶν ἡ καὶ τῇ σπέρματι καὶ σπέρματι. — Aphaca frutex est exigua, in arvis nascens, altior lenticula, foliis tenuibus, folioliculos fert quam lenticula majores, quibus exigua semina nigra

nigra terna, quateraque, lenticula minor continetur. Hæc adstringendi vim habent, Plinius lib. xxvii. cap. v. descriptionem hanc Dioscoridis ita exprimit, ut ex eo transcripſisse videatur, vel certe ex eodem auctore, ex quo ipſe Dioſcorides exſcripſit. *Aphace*, inquit, *tenuia habet folia: puſillo altior lenticula eſt, ſiſtliquas majores fert, in quibus terna aut quaterna ſemina ſunt, nigriora & madidiora, & minora lenticula. Naſcitur in arvīs. Natura ei ad ſpiſſandum efficacior, quam lenti.* — Pro aphaca viri longè docti habent plantam, quam orobanches Theophrasti nomine, offendimus. Non eſſe Theophrasti vel eo probatur argumento, quod nec ſiliqua, nec fructus celeriter pereat. At hoc nullius ponderis, cap. x. hujus libri probatur, nec tale quid Theophrastus ſcripſit. Diverſam alii volunt Dioſcoridis, & Theophrasti ἀφάκη, ſed cum nulla adferant argumenta, quibus ſuam firmant opinionem, non video cur horum opinioni ſuſcribam. Ponamus diverſa, nam cum deſcriptione Dioſcoridis non convenit. Etenim folia huic latiuſcula non tenuia, nec unquam omiſſiſſet Dioſcorides è ſingulis geniculis bina prodire folia, ſibi invicem oppoſita. Botanici qui craccam primam Dodonæi pro aphaca habent, falluntur. Nam craccæ ſemen exquiſitè globolum & rotundum eſt; aphacæ vero Galenus ſemen habere ait, aliquanto quam lens latius. Non deſunt qui viciam vulgarem pro aphaca habent Theophrasti. Nec horum ſententiam probo, ſiquidem Galenus aphacæ à viciâ diverſam facit, niſi dicamus aliam quandam plantam viciam eſſe. Mathioli quod vulgo viciam Botanici vocant, pro ἀφάκη offendiſt, & pro viciâ id quod Dodonæus craccam primam vocat, at huic ſemen rotundum. Melius ſi dicamus vulgarem viciam aphacem eſſe, viciam vero plantam, quam viciam ſativam albam vocant, coloris pallidi, & piſo vulgari minus, compreſſum artem non rotundum: Folia utraque habet oblonga in claviculas deſinentia, ex pluribus uni coſtæ ſeu nervo adnatis compoſita, quorum ſingularia majora, latiora, craſſioraque ſunt quam lentiſ, cauliculos fert tenues & quadrangulares, tres fere pedes altos, flores fabæ vulgaris forma, ſed colore ex purpura nigros, ſiliquas lãras, exiguas, atque in ſingularis grana quina, ſenave, non globola, ſed lenticulæ inſtar propemodum compreſſa. *Vicia*, inquit Varro lib. i. de re ruſt. cap. xxxi. *dicta à vinciendo, quod item edapreolos habet, ut vitis, quibus ſurſum deorſum ſerpit, ad ſcapum lupini, aliumve calamum ad quem ut hercat eum ſolet vincire.* Doctiores viciam à Græco βικίον dictam putant, ac βικίον dici, quod fructum ſemenque ferat lagenulæ effigie, Gloſſæ Græco barbaræ βικίον χόρμις viciâ, Gloſſæ Servii viciâ, βικίον, Suidas βικίον τὸ ἀργεῖον ἢ βικίδιον, βικίον, ἢ ἀργεῖον — ἢ βικίον, τὸ ἀργεῖον. Bicion ab Atticiſtis ἀργεῖον vel ἀργεῖον, ut in Aldino legitur codice. Vel ἀργεῖον dici auctor eſt Galenus lib. ſupra citato τὴν κατὰ φύσιν ἢ βικίαν παρὰ φύσιν τὴνδεσιν ἐστὶ καὶ μίαν καὶ ἑτέραν διόλου ἑστῶσαν. ἀργεῖον ἢ τὴν Ἀττικὴν ἀργεῖον ἢ κλύματι καλεῖται. Cæterum viciæ nomen apud nos quidem eſt ritum eoque ſolo nominatur. Attici vero ſaracoon aut ſabam appellant. In Aldino, ut dixi, codice ἀργεῖον legitur. Hinc colligi poſſet; ἀργεῖον de quo ſupra egi, & bicion viciamque unam eandemque eſſe plantam, maximè quod nec Theophrastus nec Dioſcorides bicii ſive viciæ meminerint. Illud obſtat, quod Galenus capite de ἀράκις viciū vel viciam dici non ſcribat, nec veriſimile illud de una eademque planta eodem libro bis agere.

'Ορβανέχην, Orobanche nomen adepta est, quod uti
 Theophrastus scribit, quod ὄρβαν' ἄρχη, id est, strangu-
 lat. Recentioribus Græcis λέοντ' ὁρβανή & ὁρβανίον di-
 citur. Geoponicῶν auctor lib. II. cap. XL. περὶ λέοντες βο-
 τάνης ἢ καὶ ὄρβανέχην καλεῖσθαι. ὁ ὁρβανὴν δὲ πινει ὄρβανέχην
 καλεῖσθαι. De herba leone quam Ὁ orobanchen vocant; legu-
 minum leo osproleon Græci, item orobanche appellatus.
 Duplicem esse orobanchen, aliam Theophrasti, aliam
 Dioscoridis; historia ex utroque auctore ostendit. De
 orobanche hæc Theophrastus lib. & cap. V. II. I. & lib. V.
 de caus. cap. XXII. Orobanche ervum necat amplexu,
 compressuque suo, idem de orobanche Geoponicῶν
 auctor. Verba supra citavi, uti etiam Plinii. Quidam
 scandulacam, vel ut Doctioribus placet, scandulatam
 Festi putant. Hanc frugibus inimicam dicit, quod eas,
 velut hedera implicans, necat. Scandulata dicitur,
 quasi scandulas habens. Dioscorides orobanchen de-
 scribit lib. II. cap. CLXXII. 'Ορβανέχην καλεῖσθαι τὸν ὁρβαν-
 ὄρβαν ὡς διαστρεμμεῖον, ἐν ᾧ τε καὶ μετ' ἑόν, φύλλοις ἀπὸ λήπτου ἐν

ἰνιδισιν, ἡνυφεσθῇ. ἀνθισιν ἀποκλῦσις ἢ μελίζθσι κατηγνῶν. ρίζα
ἢ ὑπὲρ δακτύλου τὸ πῆχυον, κατὰ τὴν ἀνθισιν, καὶ τὴν ἑκαλῶ
ἐξηροσῶν, δὲ καὶ ἢ φυάδων ἐν ἰσχυροῖς ποτὶ πῆχυν αὐτὰ οὖν καὶ τὴν
ἑκαλῶν ἑκαλῶν ἑκαλῶν. Orobanche cauleculus est subruber, duos
fere dodrantes altus, interdum etiam major, foliis subpin-
guibus, hirsutus, ac tener; floribus præditus subalbidis, aut
in luteum vergentibus. Radix subest digiti crassitudine
fistulosa perforata, cum caulis ariditate flaccescit, inter
legumina quædam si nascatur ea suffocare creditur, unde
et nomen accepit. Plinius lib. xxii. cap. ultimo. Oro-
branchen appellavimus necantem ervum et legumina, alijs
cynomorium eam appellant à similitudine canini genita-
lis; cauleculus est sine foliis, pinguis rubens. &c. Cy-
nomorii nomen non ineptè huic datum: genitale enim
canis repræsentat. Nam si quis plantam hanc contem-
pletur glabro, singularique caule profilientem, con-
fartos inter se flores, & quasi in glomum collectos
monstrantem, genitales canini referre effigiem per-
spiciet, quod in summo crassius, & veluti galericul

Orobanche.

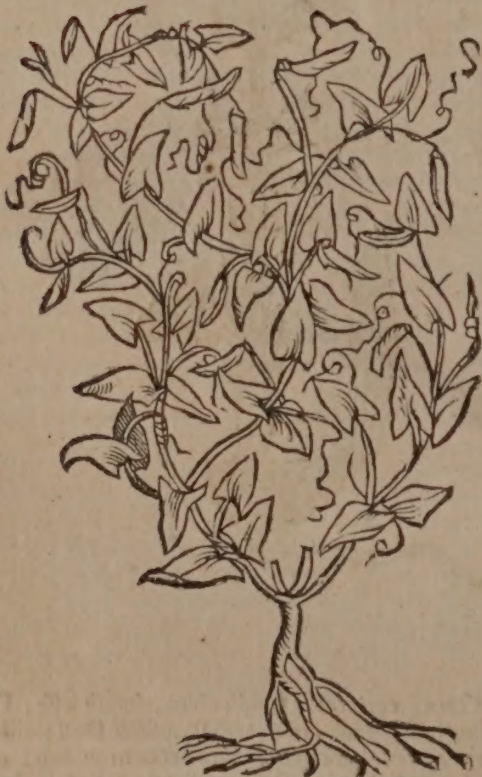
contextum, cernitur. Cauliculum, inquit esse, Plinius, sine foliis; quasi *ἀνὸ φύλλοις* scripsisset Dioscorides; Legitimam orobanchem, cujus iconem addidi, circa caulem foliolis pinguibus præditam, non semel observavi, in summo verò caule foliis paulo latioribus; itidem subpinguibus, inter quæ flores ipsi emicant. Floribus quandoque subviridibus, qualis quæ genitæ vulgari adnascitur, quæ vero Hispanicæ, floribus majoribus luteis est. Candicantibus floribus est, quæ reperitur in locis arenosis circa Wassenæ & Carivicum pagos, forma urticæ mortuæ inertis, flore non dissimilibus floribus succedunt oblongi caliculi in quibus semina minutissima, candicantia, inutilia. cauliculus est subrubens, pedalis, aut major, fistulosus fragilis. Secundum cauliculi partem superiorem flores, Radices subsunt rotundæ, turbinate, digiti aut pollicis crassitudine, foris squamis nigricantibus contextæ, intus vero subcandidæ aut subluteæ, quæ recentes succum habent lentum ac facile franguntur, arida vero cornu modo durescunt. semper ferè alicujus vicinæ plantæ fibris adnascitur, ut plurimum ad genitam, vidi ad salicem in locis nostris arenosis. Observavi nullius planè fibris adnatam. Limodorum Theophrasti esse statuunt viri satis docti, vel uti in editione Lugdunensi Batavorum

LIII 3

legitur

legitur αἰμόδωρον; pro quo αἰμόδωρον lego, à cute, tanquam cruore infecto. Cauliculo enim constat rubente. Plinius lib. xix. cap. x. Et necatur cuminum ab Hæmodero (vulgo ab imo dorso legitur, quod est valde ineptum; Theophrasti verba quæ paulo infra citantur, sic legendum docent) nisi repurgetur. Est autem unicaule, radice bulbo simili, non nisi in solo gracili nascent. Aldinam si quis velit sequi lectionem, nomen huic impositum plantæ dicat, quod famem aliis adferat plantis, Frugum enim alimentum ad se trahit, ipsasque & extenuat, & incrementum sumere perfecteque adlescere non finit. Vide cap. xxxi. lib. v. de caus. plant. Orobanche Dioscoridis sive Theophrasti hæmoderum notum satis. Ad hæmoderi classem referri debet planta quam Iustus Huernius verbi divini minister fideliss. in India orientali, vocat fritillariam crassam promontorii bonæ spei. Hujus iconem, nec non descriptionem vide lib. quarto & capite quarto. Hanc ob radicem, foliorumve formam, ad hæmoderi classem retuli; ad florum etiam classem non ineptè referri potest. Orobranchen Dioscoridis Itali herbam lupam vocant, quod vicinas devoret plantas, eorumque subtrahat alimentum. Eadem de causa nostri rustici malam herbam vocare solent. A pastoribus herba tora dicitur, quod vaccæ ea degustata (ut pastores factio periculo testantur) statim taurum adeant. Ad orobanchen Theophrasti nulla propius accedit planta, quam quæ vulgo aphace vocatur. Hæc

Aphaca Lob.

enim ad frugum classem referri debet, amplexuque suo necat plantas, maximeque orobum. Tenuibus, angulosis, geniculatis, longis, lentique; altioribus cauliculis assurgit. Folia ei sunt parva, latiuscula, in acutum desinentia, & singulis geniculis bina, sibi invicem opposita, & circa hæc tenues viticulæ, & graciles pediculi, flores ferentes parvos ac luteolos, quos filiquæ sequuntur latæ, lentis longiores, in quibus semina quatuor quinave, lata, nigra, dura, & lente minora, plana, rotunda. Radicibus nititur parvis ac fibrosis; in agris frumentariis læto pinguique solo unâ cum leguminibus ac frumentis exit. Floret Majo, semen Iunio ac Iulio maturum est. Βέκινος ἢ βέκινος dicitur, à filiquarum forma. Nicandri scholiastes in Alex. pharmacis βέκινος ἢ εἰδὸς βετίνης τὸ τοῦ κρημυλὸν ἐστὶν, καὶ περὶ βόας κίχας, διὸ καὶ τῆς ὀνομασίας ταύτης ἔτιον. Bouceras herba species, filiquam recurvam habet, ad

instar bovis cornu; unde & nomen accepit. Galenus in lexico anagallidem etiam sic vocatam fuisse refert. βέκινος ἢ τέλιος. ὁρῶντες ἐν ταῖς ὀνομασίαις τὸν φαρμακικόν, καὶ ἀναγνίσκοντες ἄλλως προσπαρονοῦσθαι φησὶ Bouceras fœnigræcum Meneuthes in pharmacorum nominibus anagallida sic vocari tradidit. Hesichius semen fœnigræci βέκινος vocat. βέκινος ἢ ἀρίστου τῆς τέλης. Fœnigræcum à Galeno lib. i. πρὸς τὴν περὶ cap. i. καλὴ κίχας vocatur. καλλίχας ἢ τῆς τέλης δοκεῖ μοι λέγειν. ὀνομαζέει ἢ παρ' ἡμῶν ἐν Ἀσίᾳ τὰς τὸ φύτον αἰγυρίων. Calliceron fœnigræcum mihi vocare videtur. Planta hæc in Asia aigoceron vocatur; quod cornu mentiat caprinum, & κεραῖος, quasi cornuta herba. Ex his etymis colligitur τέλιον sive τέλιδα vocari, quod cornua ejus in longum extendantur, τέλις enim Græcis longè significat. Hippiatrici auctores ἀπὸ τέλης sive τέλιδος scripserunt τέλιος, uti lib. i. cap. i. ubi Pelagonius τέλιος χυλὸν καὶ βετίνος διηθῶν καὶ δισμὴν σελίνου. Sunt qui fœnigræci succum mundo linteo colatum, & apii fasciculum. Lib. ii. cap. cxiv. Hippocrates λαβὼν βέκινον ὃ ἐστὶν τέλιος χυλὸν καὶ βετίνον ἐν αἵματι ἐπιμήκειν τελεῖν. Cape fœnigræci quod bouceras nominant, sextarium, maceretur per tres dies in vino. Nicolaus Myrepsus sectione de unguentis 92. κρημυλὸν vocat, quasi boum pabulum, quod ejus graminis ac semine vituli ac boves pascantur. Et hæc quidem appellatio pulchrè fœnigræco quadrat, ut quod à Columella lib. i. cap. xi. inter pabula jumentorum connumeretur. Eodem capite idem Columella à rusticis filiquam dici scribit, quod velut filiquæ arbor filiquam etiam ferat. Fœnigræcum inquit quod filiquam vocant rustici, duo tempora sationum habet. Eadem de causa, Plinio lib. xvi. cap. xvi. filicula dicitur. Et filicula hoc est fœnigræcum, scarificatione (id est terra leviter scalptra) feritur, non altiore quatuor digitorum sulco, quantoque pejus tractatur, tanto melius provenit, rarum dicitur, esse aliquid cui prodest negligentia. Ideo Theophrastus in tenui, nullo modo pingui provenire scribit. Varro filicula parva filiqua est, lib. i. de re rust. cap. xxi. Itaque lupinum, inquit, quando nec dum filiculam cepit. — Notam unam alteramve fœnigræci ex Theophrasto colligere licet, lib. i. hist. cap. xvii. coluteam folia fœnigræco similia habere inquit, Theodori si leet. sequamur. lib. i. v. cap. v. lentem Indicam fœnigræco visu similem inquit, lib. & cap. v. i. i. tenui in solo prodire, & ab Hæmodero lædi, lib. vi. De caus. cap. xxi. viride fœnigræcum dum adhuc est, nihil olerere, siccatum suavem emittere odorem. Dioscorides li. ii. ca. clxxvi. filiquas proferre ait similis hortensis, sed minus longas, & torosas. Verba Dioscoridis, vide cap. de similitudine hortensi, in filiquis his semen fert myagris simile. Vide hist. myagri supra. Idem Dioscorides loti sylv. æstris semen lib. i. v. cap. xxi. simile fœnigræco scribit. Verum fœnigræci majus esse inquit. Fœnigræci adeo notum, ut qui lotos norit, neminem latere possit. Emicat cauliculis parum striatis, foliis ternis, loto æmulis, superiori parte virentibus, inferiore ad cinerem inclinantibus. Flore parvo, albicante, filiqua longa, gracili, angusta, instar corniculi recurva. Semine anguloso, oblongo, non magno, flavescenti; quod resiccatum cum gravitate quadam suaviter olet. Fœnigræci hanc ex Nicandro placuit addere de descriptionem.

Ἄλλοτε βέκινος σιτηρόν ὅρα κεραῖος,
Βουκαμπέης πετάλοισιν ἀπηνεμίσις αἰεζέει.

Aut vesca filiqua, solita proferre recurva,
Sub lævibus foliis, referentes cornua fructu.

Fœnigræcum apud nos vere feritur, quondam hyeme vel veris initio & autumno. Columella loco citato. Duo tempora sationum habet; quorum alterum est Septembris mensis (cum pabuli causa feritur) eisdem diebus quibus vicia circa æquinoctium: alterum autem mensis Januarii (apud nos Martii, Aprilique mensibus feritur) ultimo vel primo Februarii, cum in messem seminatur. Sed hac ratione jugerum sex modis, illa septem occupamus: utraque cruda terra non incommode sit: daturque opera, ut spisse aretur; nec tamen altè; nam si plus quatuor digitis adobrum est, semen ejus non facile prodit: propter quod nonnulli prius quam ferant, minimis aratris proscindunt, atque ita jacunt semina & sarculis adobruunt.

zē ex domino. Ita censentur nomine & jure boni patris familias. At hic κρεπίδιος, est, defraudare futuro succo: Sane vox faceta. Triticum fructus est, & dicitur à Philosopho, fructum capere soli. Ut soli fructus sit, succus, & ubi agri depascitur.

Εὐψίλαο, lego ὑψηλὰν facilitatem ad putrescendum. Μαλιστα κρεπίδιος ἡ ζεία. Theodorus. Maxime terram extenuans semen redditur. Nemo hoc intelligat. Videtur enim reddi semen à segetibus, & in area. Ita ambitiosum verbum, redditur, Augēt ambiguitatem significationis in ea voce: semen, κρεπίδιος, cum ea quæ est, ζεία. videbū, an commodius subintelligas πύκνους, aut, ὑπερχει.

H' ἡ πύκν. Observabū an sine calumniā intelligas esse, Scalam. Plinius diversis locis diversa nomina statuit, tanquam de re non una.

Ε' ἡ δὲ τοῦ πύκνου, καὶ ὁμοιότητος τοῖς πυρρῆς: ὅτι αἰχλωψ, καὶ ὁ βέγμος. Theodorus longè melius legit; Addit enim post, τοῖς πυρρῆς, ἢ πύκν. καὶ ἡ ζεία. Si nolis addere: satis habes voces illas duas: δὲ τοῦ πύκνου, modo ibi finem statuas orationi, & legas ὁ δὲ αἰχλωψ, non autem ὅτι.

H' ἡ αἰχλωψ ἀπὸ χειμῶνος. Theodorus. Lolium sylvestre penitus est. Non assequitur vox latina Græcum participium. Videtur enim agnoscere lolium, frumentum degeneratione efferatum.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Hoc capite variis de rebus tractat, ac primum de leguminibus coctilibus & incoctilibus. Quid per coctibile, quid per incoctibile intelligat, exponit lib. IV. de caus. cap. XIII. τὸ πύκνους καὶ ἀπύκνους — ἀπύκνους. Eodem capite, & sequenti, legumina, frumenta que recenset, quæ coctibilia, quæque incoctibilia sunt.

Κυάμους καὶ, Cur faba & lens magis quam reliqua sint vel coctibilia vel incoctibilia, eodem loco docet, causamque addit. Eodem etiam loco de fabis apud Philippos agit. Probat Præceptor agrum, solam sive unicam non esse causam, cur legumina vel coctibilia, vel incoctibilia sint; idque quod in eodem solo, eodemque modo præparato, & coctibile & incoctibile nascatur legumen. Argumentum in libris de caus. examinabo. Illud hujus loci, quod Plinius hunc Theophrasti locum non satis bene exscripsit, nec intellexit. Circa Philippos, inquit lib. XVII. cap. XVII. ateramnon nominant in pingui solo herbam, qua faba necatur: teramnon quā in macro, cum udam quidam ventus afflavit. Græcus autor fabam aliam coctibilem, aliam incoctibilem esse dicit, quod Græci πύκνους & ἀπύκνους vocant. Latinus autor hæc nomina herbarum esse scribit.

Κρεπίδιος, Triticum ac hordeum macerare solum ait, sed magis triticum quam hordeum, hanc causam inquit cur triticum terram bonam optimamque exposcat, hordeum vero in graciliore etiam nascatur. Fabam solum agrumque stercoreare ex aliorum sententia scribit. Vide lector quæ supra de faba diximus. Plinius hunc de faba locum lib. XVI. cap. XII. his ferè verbis exscripsit, Solum in quo sata (faba) est, lætificat stercore vice. Ideo circa Macedoniam Thessaliamque cum florere incepit, vertunt arva. Nascitur & sua sponte plerisque in locis, sicut Septentrionalis Oceani insulis, quas ob id nostri Fabarides appellant. Item in Mauritania sylvestri passim, sed prædura & quæ percoqui non possit. Dolichum, sive similicem hortensem sive phaeolum in Guinea, aliisque locis vicinis sponte nasci, nostrates referunt, vocantque roode boonkens/vel gespinchelbe boonkens/id est fabas parvas rubras, variegatas. Nam varii coloris, ut supra dixi, reperiuntur, & pro coloris diversitate nomen dant. Faba apud nos, sponte sua, nulla provenit. In Dania, aliisque insulis Septentrionalis Oceani, sponte nasci, hæcenus nostrates non observant.

Τὸ δὲ ὁμοιοπύκνους, Historiam frumentaceorum hoc loco recenset quæ tritico, hordeoque similia sunt. Singulorum historiam enarrabo. Quod antequam fiat, illud dicendum, locum hunc totum à Galeno referri lib. I. de aliment. cap. XIII. ex quo nos quæ addenda erant addidimus, & quod depravatam erat, restitimus. Item monendum, eodem loco, nullo vel parvo admodum discrimine, ἀπὸ τῶν δὲ ὁμοιοπύκνους καὶ ὁμοιοκρεπίδους legi, τὰ δὲ ὁμοιοπύκνους καὶ ὁμοιοκρεπίδους. Item ἀπὸ τῶν ζείων πύκνους, ἡ ζεία ἀπύκνους. Perinde nobis quam lector eligat lectionem.

Antiquos ζείαν & ζείαν dixisse, auctor est Galenus loco citato. Ἐγὼ δὲ ἔτι αὐτὸς εἶδον πᾶσας μὲν ἀνδρομέδας χῶρας, ἃ πύκνους ἀλλὰ πύκνους τῶν ἰατρικῶν αὐτῶν, ὁνομαζομένων πύκνους καὶ ἀπύκνους τῶν ἰατρικῶν ζείαν ἢ ζείαν. Ἐκ τῆς γὰρ ἐν ἐνέκρῳ συγγραμμένῃ ἐν ποτὶ μὲν εἰς τὴν καὶ τῆς αὐτῆς συλλογῆς πύκνους, ἐν ποτὶ δὲ μόνον εἰς τὴν. Id est. Equidem nec ipse regiones omnes hybernas peragravi, nec ab aliis audivi, qui eas perlustrassent, semen esse aliquod frumentaceum, quod incolæ zejam aut zeam appellarent: utroque enim modo scriptum reperitur. In aliis priore syllaba in τὴν & τὴν, in aliis tantum in τὴν desinente. Theodorus zeam semen interpretatus est. Idque quia Plinius lib. XVII. cap. VIII. Qui

zeam utuntur, non habent far. Est & hæc Italiae in Campania maxime, semenque appellatur. Hoc habet nomen res præclara, ut mox docebitur: propter quam Homerus ζείδωρος ἄγερος dixit, ut aliqui arbitrantur quoniam vitam donaret. Malo servare Græcam vocem, ambiguitatis vitandæ gratia. Hoc nomen, inquit Plinius, habet res præclara — Quibus verbis Plinius semen vocatum esse vult, ob excellentiam frugis, Homerumque ζείδωρος ἄγερος dixisse, quod zeam ferret, non quod τὴν vitam donaret. Ioannes Grammaticus sic dictam tellurem putat, ὅτι τὴν ζείδωρος, καὶ θεομαίοντος τὸν τῆν ἡλίου. quod dum solis ferveret vi, mortalibus donet omnia, nec zeam tantum, ut vult Plinius. Ζείδωρος itaque quasi ζείδωρος καὶ θεομαίοντος, ἢ πατρὸς τῶν ζῴων δωρεμένη γῆ. Terra suppeditas quæ ad victum conferunt. Rectius tamen Plinius τὸν τῆς ζείας derivat. Nam ea, ante frumentum inventum, homines vescabantur. Ζείαν antiquissimi ac prisici latinorum far nuncupavere, ut testatur Dionysius Halicarnassæus: Nominabant, inquit, prisici Romani sacras nuptias vocabulo suo φαῖρα κίη, quia conjuges vescerentur eodem farre, quod nos ζείαν dicimus. Idem Asclepiades affirmat apud Galenum τὸν πύκνους lib. IX. cap. XII. φαῖρας δὲ ἡλίου ζείαν ἀνδρομέδας ἐξ

faris quod zeam vocant moliti sextarios duos. Far tamen & zeam res diversas esse, quidam volunt, contenduntque legendum φαῖρας καὶ λευκὰς πύκνους ἀνδρομέδας. uti apud Ætium sermone X. cap. XXI. legitur. Probant hanc lectionem ex Ætii lib. IX. cap. XLV. ubi Archigenes far rem factitiam esse scribit, his verbis. Τὸ δὲ λευκὸν ἰατρικῶν, φαῖρα δὲ τῆς τῆς ῥώμης μέγιστοι σκευάζονται ὅτι πατρὸς ὁλίγων βοτάνων ὅταν καὶ ἀναστῶντες βαλὼν πύκνους ὁλεῖται ὡς πύκνους. ὅταν δὲ φρενὶ ἀπύκνους, αἷρας ἐξέρχεται ἐν ἡλίῳ, ἢ τῇ ἀνδρομέδῃ καὶ μέγιστοι ἀνδρομέδας, τῇ φαῖρῃ δὲ πατρὸς τῆς ἀνδρομέδας ἀδελφῶν τῶν ζῴων τὸν κῆρυκα ἐν τῇ καὶ φύνεται ἐξέρχεται. ἐπὶ δὲ τῇ καὶ ζείας ὡς χῶρος, καὶ ἰδούτω δὲ τῇ ὑπὸ ἀνδρομέδας. ἐπὶ δὲ τῇ καὶ σκευάζονται πύκνους σκευάζονται. Quod verò Latine, in regionibus Romæ vicinis, far appellant, hoc modo apparatus, frumentum modico tempore aqua madefacito, indeque extractum, ac in pilam confectum, veluti pisanam à cortice repurgato, ubi vero corticem exuerit, tollito, atque in sole siccato, deinde manibus tritum, donec penitus à cortice fuerit mundatum, crassissime molito, ita ut granum unum in quatuor aut quinque partes redigatur, & siccum aservato; usus autem tempore halicæ modo coquitur, & à sanis in cibo sumitur, pro ægris vero varie apparatus. Pace, Archigenis si dicere liceat, non fuit compositum quoddam far, sed tritici genus, teste Columella lib. XI. de re rust. cap. VI. Verba Columellæ paulo infra, ubi de generibus agit, adferuntur; sed commodius fortassis diceretur far aliud tritici genus fuisse, aliud compositum quid ex tritico factum. Ita ut quod vulgo far vocatur, non sit unum & idem semen, sed diversum, apud gentes diversas esse intelligatur. Ubique tamen far vocant quodcumque semen, quod à cortice mundatum & confractum elixatur in cibis. In Sicilia ex hordeo fit, & quibusdam Apennini locis genus quoddam hordei habent parvum. In Gallia Gispalina, ut & apud nos, semen est proprium. Vide Baptista Portæ caput de farre. Vide Dodonæum. Porro zejas apud Græcos quosdam vagum nomen fuisse videtur, & perplexæ notionis. Nam aliud Mnesithei, aliud Theophrasti, ut mox ostenderetur. Utrum Galenus, noverit in dubium vocari porest. Sed quorsum in dubium voco, cum confiteatur hoc ipse Galenus libro de attenuante victus ratione, cap. VI. his verbis. Quod verò ad zeam attinet, nulla alia est investiganda, præter olyras & tiphas, quæ sunt

sunt esculenta, & ut ingenue fatear, non mihi constat, de utrū harum antiqui nomen zea enunciarint. Tertium enim præter illas Græcis non visitur, quod eis sit simile, sed typhas & olyras sic vocitabant. Cum autem Mnesitheus de iisdem seminibus utrumque nomen enunciet, typhas & olyras nominans, in eo declarat se suspicari zeam quoddam esse aliud edulium, ipsumque existimo zeam appellare, quod nos typhas appellamus, aut aliquid his diceretur. Contra in Exegezi olyram exponit, πείρας ὀλυνθας. Et hoc convenit cum iis quæ ex Herodoto lib. 8. capite citato habet. ἀλλ' ἐπὶ ὀλυνθῶν ποιεῖται (αἰγυπιοί) τὸ σίπια ὅς τις μὲν ἐστὶν καὶ ἔστι. vide caput de olyra. Theophrastus & Dioscorides, cæterique de typha, olyra, zeaque, tanquam diversa frumenta, agunt. Zeam recentiores speltam vocant. Sed an hæc zea sit affirmare non audeo. Theophrastus zeam inquit esse robustissimam, maximeque exhaurire terram, radices habere plures, altæque, culmos plures eosque crassos. Fructumque ferre levissimum, omnibus animalibus gratissimum, & perquam tritico simile esse. Zea plura veteres noverunt genera, Dioscorides lib. 11. cap. xxi. ζέα δὲ τῇ ἢ μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς, ἢ δὲ διὰ τὸν καλὸν αἰῶνα, ἐν δὲ τῇ ἰσχυρίᾳ ἔχουσα συνιστάται τὸ σπέρμα. Zea duorum generum est, una quidem simplex est, altera à binis granis dicoccos appellatur, quæ quidem in geminis utriculis, semen conjunctum habet. Falluntur qui Dicoccon appellatam putant, quod grana in singulis tunicis, five folliculis seu glumis, gemina habeat, simplicem in singulis tunicis: singula grana habet. Columella lib. 11. cap. vi. Adorei autem plerumque vidimus in usu genera quatuor; Far, quod appellatur clusinum, candoris nitidi. Far, quod vocatur venniculum rutilum, atque alterum candidum, sed utrumque majoris ponderis quam clusinum. Semen trimestre, quod dicitur balicasium, idque pondere & bonitate est præcipuum. Sed hæc genera tritici, & adorei, propterea custodienda sunt agricolis, quod raro ager ita situs est, ut uno semine contenti esse possimus, interveniente parte aliqua vel uliginosa vel arida. Hæc satis ostendunt far non esse compositum quid, sed adorei species, vel siquis mavult tritici. Recentiores zeam in dicoccon, & monococcon distinguunt. Dicoccos vulgo spelta vocatur, culmis, spicaque tritico similis, culmis enim assurgit numerosis, geniculatis, hordei altioribus, spicam profert inconditam, ut plurimum abique aristis, grana multiplici folliculo, à quo non facile deglobantur, inclusa, geminis utriculis duo simul junguntur, quæ repurgata, & è glumis extrita, tritici granum referunt. Radix quoque ei, ut tritici multiplex. Altera quæ monococcos vocatur, ad zeam referendam doctiores scribunt, non esse legitimam, asserunt. Quod & nos asseremus. Breioribus est & tenuioribus quam zea culmis: spica in ordines quosdam, veluti hordei, digestæ sunt, ac aristas habent asperas: semina parva sunt, zea granis minora, singula singulis utriculis contenta; à quibus non in area, sed in mola, ac quo zea modo repurgantur. Culmis autem genus id, glumis, aristis, femineque nigri ex rubore coloris esse Tragus tradit. In Belgii tamen hortis satum, tritico aut hordeaceo colore, satis simile est. Mnesitheus zeam esse contendunt. De hac, hæc tradidit Galenus lib. 8. capite sæpe citato. Μησίθεος δὲ καὶ τὸν καὶ μέρους ὑποτίθει λόγον ἐφεξῆς διὰ τὸν δὲ τῶν ζεῶν ἄρτον, ἀδὴν μὲν ἐοικέναι εἰς αὐτὴν εἶναι, τῶν δὲ συνήθων τῆς ἰδιότητος ταυτῆς, ἐδ' αἰπυρταίαν οὐκ ἔστιν, ἵνα γὰρ ὁμοῦ καὶ δύσπεπτον. οἱ δὲ δουρείμενοι ἔχοντες χάριν ἀναγνώσκονται τῆς φύσεως τούτης, καὶ ἀπείρουν αὐτὸ τὸ ἀλφύδιον ἀντίχων τοῖς ψύχεσιν. αὐτοὶ δὲ περὶ τὸν μὲν ὀλίγον ἰδιότροπον περὶ φέρονται, καὶ ἀλφύδιον τὸ μὴ ἰσχυρὸς εἶναι τὸ βρώμα, καὶ ἀλφύδιον τῆς σάπης τῆς ὑπερπείρας ἐν ταῖς περὶ ταῖς χάρισι, εἴτε καὶ ἀλφύδιον τὸ σύνθετον εἶναι τὸ βρώμα ποιεῖ ῥᾶστε τοῖς σώμασι πλεονέκτημα. καὶ ὅλα δὲ τὰ μέρη καὶ δύσπεπτον, ἔχουσι δὲ καὶ ὑπερπείρας πλεονέκτημα εἶναι λέκτεον ἐν τούτοις ὁ μησίθεος σπεύσας διὰ τὸν καὶ ὁ ποῖον πείραμα βέλτεται καλεῖσθαι ἐν ψυχραῖς χάρισι γαργαλέην. ἔγω δὲ ἔπε αὐτὸς εἶδον πάντας μὲν δουρείμενους χάρις, ἔπε τὰς ἀλλὰ πρὸς ἡμέτερον ἐνέουσι δὲ τοῖς μέρη ἑλλάνας δύναται εἶναι ἔσται ὁνομαζέμεν τὸ σπέρμα τούτου, τοῦ δὲ βαρβαρὸς ἰδὼν ἰπὸ αὐτῆς πηροῦσιν ἀποστραφέντων ἰδὼν ἐν ὁμοῦ

καὶ μακροδύνατον πρὸς ἀρτέρας ὁμοῦσιν ἰχθυῖας, ἐμῶν τὸν σάχυν ἀλλὰ καὶ τὸ φυτὸν ὅλον τῇ πείρᾳ ἔχει ἐν αἰσῇ, τῇ ἀποστραφέντων εἰς τὸν πῦρ ἔχει πρὸς αἰσῇ τοῖς αἰσθητοῖς, καὶ μὲν πάντες ἐφασάν, αὐτὸτε τὸ φυτὸν ὅλον, καὶ τὸ σπέρμα αὐτὸ καλεῖσθαι ζεῖον, τῆς μὲν ἀποστραφέντων συλλεγόντων ἀλφύδιον ζεαμενῶν ζεαφομένους τὸ β καὶ γ καὶ τῆς δὲ ἐφεξῆς αὐτῇ ἀλφύδιον τὸ ζ καὶ α, καὶ τὰς, τῇ ὁρῇ τῶν σπέρμα, ἐπὶ δὲ τῆς αἰσθητικῆς μέρους τὸ δὲ δηλονότι γίνεται δὲ τὸς οὐκ ἔστι σπέρμα τὸ τὴν δύναμιν τῆς καὶ μέλας, ὑμεῖς δὲ τὴν ἔχοντες αἰσθητικῆς ἐκ τῆς τῆς εἰσῆς, ἐν δὲ καὶ μέλας γίνεσθαι τὸν ἀρτέαν ἐν αὐτῇ ἀποστραφέντων, μάλιστα αὐτὸ ἐπιστεῖν αὐτῇ τῇ ἰσῇ τὸ καλοῦσθαι αὐτὴν ζεῖον. Mnesitheus vero particularim de iis postea tractavit — panem autem ex zea, nemo affatim citra sanitatis dispendium, mandit. Quod si quis ei panem non asuerit, etiamsi minimum sumpserit, agrotabit. Est enim gravis & concoctu difficilis, qui vero regionem colunt vehementer frigidam, eo semine coguntur nutriti (id præter veritatem esse docet Molcovia ex quo tritici multum ad nos mittitur) ipsumque serere, quod frigidibus perstrenue resistat. Atque hi principio paulatim edere assuescunt, tum quia ingrati odoris est cibus, tum quia rarus est in ejusmodi regionibus frugum proveniunt. Post autem, quod familiare sit edulium, accidit, ut facillime in corporibus conficiatur. In summa autem statuere oportet, zeam gravem esse ac concoctu difficilem, firmam ac membranofam. Ex his Mnesitheus apertissime indicavit, ejusmodi semen voluerit vocare zeam, quæ in frigidis regionibus colitur. Equidem nec ego omnes regiones hybernas peragravi, nec ab aliis audiui — credere tamen possum, fieri potuisse, ut Græci semen id sic appellarent, Barbari autem proprium nomen indiderint. conspicatus autem in multis Thraciæ, & Macedoniæ agris, non aristam modo, sed & plantam totam in nostra Asia typhæ simillimam, interrogavi quodnam apud illos homines haberet nomen. Qui mihi omnes responderunt, plantam totam & semen ejus ζεῖον appellari, priorī syllaba tribus his litteris scripta ζεῖα sequente & a in recto casu, in accusativo autem cum littera y ex hoc porro semine panis fit, gravis odoris, & ater, membranofam ut Mnesitheus scripsit substantiam habens, quod si nigrum quoque panem (qui ex ζεῖα fit) esse adscripsisset, facilius crederem, id esse semen quod ab eo zea appellatur. Tragus puniceum, insipidum, concoctu difficilem esse inquit panem, qui ex zea monococco, vulgo dinkel / vel S. Peters-horen dicto, conficitur. Quæ sane ostendunt, non usque adeo eos errare qui plantam hanc pro brisā, ejus apud Galenum fit mentio ostendunt. Illud me terret, quod Cæsalp. scribit panem ex zea monococco suavem magisque quam triticum minus quam hordeum nutrire. Nec reprehendendi illi, qui far venniculum, rutilum Columellæ esse putant, quamvis certo an sit, affirmare nequeam, idque ob summam, qua utitur Columella, brevitem. ζεῖα dicta planta hæc καὶ τὸ ζεῖον, quod est onerare, aggravare, & quasi veterno sopire; quod hujus panis esu evenire, scriptum reliquit Galenus.

τίφης, Tiphæ, hæc cerealis à Ruellio vocatur, quoniam & alia est planta, quæ inter arundines locis humidis provenit, quæ etiam tiphæ nominatur. Τύφη planta hæc, non τίφη dicitur ut libro quarto capit. xi. probavimus. Tiphæ notas has tradidit Theophrastus lib. 1. capit. ix. radicem habere numerosam. Capit. vi. libr. iv. de causis decorticata si feratur, facile in triticum mutari. Lib. viii. capit. ii. quomodo germinat, docet. Cap. iv. multiplici folliculo includi. Hoc capit. ix. tritico simillimam inquit, & levissimam esse. simplicemque habere calamus, foloque tenui esse contentam. Ex Galeno has tiphæ notas addo. Τὸ δὲ σπέρμα τὸ τῆς τίφης ἔχει μὲν ἔξοχον λίμμα καὶ ἀπὸ τῆς εἰς, καὶ κελεῖται — καὶ οὐδὲν ἔστιν ἐν μὲν κελεῖται καὶ ἀλφύδιον ἢ λευκὸν, τὸν πυρῶν δὲ ὑποκαθίσταται αἰ τῆς καὶ καὶ τὸν πυρῶν ἵσσι ζανθότερον, καὶ μὲν τοῖς καὶ πεπληγμένον τὸ σπέρμα αὐτῶν εἰς πυκνότητα ἐστὶν, & τὸ τε συντελεῖται αὐτὸς τὴν σμικρότητα τὴν σπέρματι.

Απολείπονται γὰρ ἐκ ἀλίγων καὶ τὸ μέγεθος τῶν πυρῶν. Ἐνίοι δὲ τῶν πυρῶν γὰρ ἐ τῶν πέντε τὸ σπείρεται. Καὶ τότε παρ' ὁμήρου λέγεται ὡς ἐπὶ τῶν ἰππῶν ἰδὲ φησὶν ὁ ἔκτορας πρὸς Ἀχιλλεῖ, ὅμην μὲν πρὸς τοὺς μελέφρονα πυρὸν ἰδὲ καὶ, ἐπὶ τῇ πῆφας σπείρεται. τὸ εἶρηδ' ἔλεγε. μικρὸν γὰρ εἶναι πυρὸν αὐτοῖς ἐ τῇ ἰσπῶν καὶ τοὺς μὲν ἀεὶ λαβὼν ἰδὲ καὶ, τὰς δὲ ἔκτορας πυρὸς ἐκ ἀεὶ λαβὼν. Οὐκ ἀπὸ πάντων δ' αὖτε ὀνόμαζον πυρὸν μικρὸν τὴν τίφην καὶ τὴν ἄρην καὶ τὴν πυκνότητα ἐ διεμύθηται τῆς διὰ μέγεθος ἰσπῶν αὐτοῖς. **Habet vero tipha semen extrinsecus corticem, velut olyra & hordeum** — Quod vero ad colorem naturalem attinet, in hordeis quidem & olyris est albus, in tritico autem subflavus, tipha autem vel tritici sunt flaviores: quin & harum corpus coactum est & densum. Quod fortassis ad seminis parvitatem non nihil adfert momenti. Est enim id tritico longe exilius. Quamquam non desint, qui ipsum in tritico numero ponant, velintque id esse semen, cuius Homerus meminit, cum Hectorem equos suos alloquentem facit, his verbis; Triticum enim vobis primum prae dulce ferebam. ajunt enim tipham parvum triticum esse, eamque equos sine noxa mandere; verum autem non sine noxa. Nec absurdè certe tipham quis exile triticum vocaverit, cum ei & colore, & densitate, & caliditate sit adsimilis. Hæc sunt quæ veteres Græci de tipha tradiderunt. Meminit tiphae Plinius lib. xviii. cap. x. Tipha & ipsa ejusdem generis, ex qua fit in nostro orbe oryza. (ptilana oriza similis, inquit Dalecampius) Apud Græcos est zea, traduntque eam ac tiphen, cum sint degeneres, redire ad frumentum, si pista (ineptè vertit μέσων, decorticata) serantur, nec protinus, sed tertio anno. Lapsus est Hesychius, cum scribit, τίφας αἱ ἐλύεαι, καὶ τίφας αἱ πῆφας ἴσται. Diversæ sunt plantæ tipha & olyra, uti hoc cap. ix. docet Theophrastus. Eodem in errore Manesitheum fuisse, scribit Galenus. Triticum triphinum proximè ad tipham accedere, magni viri scribunt. grano & culmis triticum refert; culmi tamen breviores sunt & tenuiores, spicam verò, aristis longis ac duris, hordei similitudine munitam, gerit, granum multiplici folliculo inclusum, durum, densum, colore fulvum, tritico minus, quod facile è glumis suis exteritur. Provenit in insulis fortunatis Canariis, vulgo dictis. Phalaridis enim semini, quod

Triticum aristis circumvallatum.
Triticum typhinum Dod.

illinc advehitur, permistum reperitur: unde collectum ac in hortis satum, ea qua depictum est forma prodiit. Scribunt viri Docti, non esse tipham; quod tiphae granum multiplici folliculo inclusum difficulter deglubatur, tritici tiphini facile. Difficile decorticari: nec Theophrastus nec Galenus tradidit. Fatentur alioquin notas plurimas habere; quas de tipha tradiderunt veteres. Nam inter ea quæ tritico ac zea similia, levissimum est; tenui ac simplici culmo assurgit, semen ejus parvum & exile, densum item & coactum, atque colore quam triticum magis ruffo. Spica Aristas habet longas ac duras, quales tiphae esse ex veterum plerisque locis manifestum. Alii secale, vulgo **rogge**. De quo Plinius lib. xviii. cap. xvi. Rarum dictu, esse aliquid cui prodest negligentia. Id autem quod secale & farrago dicitur, occurrere tantum desiderat. Secale Taurini sub alpihus Asiam vocant, deterrimum (alter codex tetterimum, vetus aterimum) quam lectionem probat Dodonæus) & tantum ad arcendam famem utile: secunda, sed gracili stipula, nigritia triste, sed pondere precipuum. Admissetur huic far, ut mitiget amaritudinem ejus: & tamen sic quoque, ingratiſſimum ventri est. Nascitur qualicumque solo, cum centesimo grano ipsumque præ letamine est. Secale folio, cum primum provenit, rubescit, non raro puniceo colore conspicitur. Deinde uti reliqua frumenta virer, numerosis culmis assurgit, quandoque, sed raro admodum singulari, tritici tenuioribus, longioribus, quatuor ut plurimum genicula habentibus; non raro quina (omnes enim fruges proceritate superat secale) spica in ordines ac versus digesta, brevibus, non acutis, sed innocentioribus aristis cingitur; quæ cum floret erecta est, semine vero prægnans procumbit ac deorsum propendet, granum oblongum, nigricans, gracile, ac nudum quod è glumis facile excidit, ac sæpenumero sponte exilit, radices multæ, tenues, fibrosæ. Secale duplex est, sativum tempore & magnitudine distinctum. Serunt quippe utroque æquinoctio. Hybernium, seu verius autumnale robustius, majus, & habitius. Vernalium sive Martio mense satum, æstivum vocant nostrates, minore & tenuiore est stipula, culmo, spica, grano, est ad alendum efficacior, omnibus ferè in agris, tam lætis, quam sterilibus, provenit. Fecundiori tamen ac lætiore melius præstantiusve, quam gracili aut arido. Non esse tipham vel inde probatur, quod numeroſo assurgat culmo, nec granum multiplici folliculo tectum habeat, sed nullis glumis implicetur, nec unquam in triticum mutetur, uti nec vice versa, triticum in secale. Nec granum tritico minus ac *καυρότερον*, sed nigricans. Ruellii conjectura plus similitudinis habet, qui secale à brira non longè diffidere credidit, non tamen esse brira, vel eo probatur argumento, quod non multis includatur glumis, uti brira: quod inde colligitur, quod briram Galenus comparat tiphae, tipha vero multiplici folliculo includitur. Tum etiam quod membranosa substantiam, panis ex brira factus, habeat, ex ipsorum nempe utriculorum admistione. Contra plane secalinus, qui triticeo synco misto, membranas vel furfures, vel pauciores, vel non plures habere comperitur. Olyram non esse, capite de olyra probabo.

Ὀλύρα. Doctiss. Gaza filiginem interpretatur; Olyra tamen à filigine diversa est planta. Theodori versionem sequuntur Hermolaus, & Ruellius, autoreneque erroris faciunt Plinium. Id tamen probare nequeunt. Nam is arincam vocari tradit olyram, lib. xxi. cap. xxv. ubi ait, *Olyram arincam diximus vocari*. lib. xviii. cap. x. Ex quo capite filiginem & olyram diversum frumenti genus esse, probant viri longè doctiss. *Siligo* nunquam matureſcit pariter, nec ulla segetum minus dilatationem patitur, propter teneritatem, in qua maturuere, protinus granum demittentibus. Sed minus, quam cætera frumenta, in stipula periclitatur, quoniam semper recta habet spicam; nec rorem continet, qui rubiginem faciat. Ex arinca dulcissimus panis, ipsa spissior, quam far, & major spica, eadem & ponderosior. Raro modius grani non xvi. libras implet. Exteritur in Græcia difficulter; ob id jumentis dari ab Homero dictum. Hæc enim est, quam olyram vocant. Eadem in Ægypto facilis fertilisque, far sine aristis est. Item siligo, excepta quæ Laconica vocatur. Locus Homeri quem citat Plinius, reperitur Iliad: *ἰππῶν δὲ καὶ λαυγῶν ἰπποτόμοι καὶ ἰλύνες*. Idem tamen Plinius lib. eodem cap. viii. arincam & olyram diversas videtur facere plantas. Arinca Galliarum propria, copiosa & Italiae est, Ægypto autem ac Syriae, Siliciae, & Asiae, ac Græciæ

Græcia peculiare zea, olyra, tiphe. Dicendum, hoc vel-
le Plinium *ὄλυρα* & in Gallia, & in Ægypto nasci, in
Ægypto Græcum servare nomen, in Gallia arincam di-
ci, filiginem tritici genus esse, cap. iv. huius libri ex Co-
lumella probatur. Secunda, inquit, conditio est habenda
filiginis, in pane præcipue pondere deficitur. Negabit ta-
men quis, esse tritici genus, ex Columelle ca. ix. lib. ii.
Nam omne triticum solo uliginoso, post tertiam sationem,
convertitur in filiginem. Sed dicendum optimum tri-
ticum, quod robus dicitur, cuius species plures, in al-
terum tritici genus mutari, & hanc esse mentem Co-
lumellæ. De olyra paucis in locis egit Theophrastus lib.
viii. hist. cap. i. inter frumenta quæ maturè seruntur,
ac tritico similia sunt, numerat. cap. ix. zea, & bromo
molliorem infirmioreque esse cap. iv. huius libri, gra-
num multiplici folliculo inclusum habere. Idem Galenus
lib. i. de aliment. facul. verba supra cap. de zea addidi.
Addit granum habere colore album. Errat itaque vir
magnus, qui scribit esse legumen nigrum, ervo minus,
quod hodie apud marittimos Lyciæ, maioris nomē ser-
vat. Inter frumentacea Theophrastus, Dioscorides, Ga-
lenus numerant. Addit idem granum habere album,
quomodo itaque nigrum potest esse. Meminit olyras
Diosc. lib. ii. cap. cxiii. καὶ ὁ ὄλυρος ὅστις αὐτὸς γένος ἐστὶ
τῆς ζείας ἀποφωτιστὴς ὅτι καὶ πικρὸν ἐστὶν. *ὄλυρος* —
Ejusdem cum generis zea est, & olyra, verum
quam illa aliquanto minus nutrit, attamen in panes quo-
que cogitur. Verba hæc Dioscoridis, Docti quidam
in hunc sensum exponunt; Olyram non esse zea
speciem, cuius supra duo genera ex Dioscoride esse
diximus, sed ejusdem esse generis, cum dicit, intelligere
ejusdem naturæ ac facultatis cum zea esse. Et hæc qui-
dem opinio nititur auctoritate Theophrasti & Plinii,
qui zeam & olyram diversas dixerunt plantas, contra
Galenus uti cap. de zea dixi. Contra Herodotus, cuius
verba ex Galeno eodem cap. reperiuntur, zeas speciem
refert lib. ii. δὲ τὸ ὄλυρον ποιεῖται σίτημα, τῆς ζείας μετὰ σίτημα
καλεῖται. Hos sequitur Suidas *ὄλυρος*. ζεία, εἶδος ἀνέριοντος.
Hesych. *ὄλυρος*, εἶδος ἀνέριοντος, ἢ ἑρμῆος, πικρὸν οὖν σίτημα καὶ
καλεῖται. οὗ ὅτι αὐτὴν τὴν καλεῖται, ἀλλὰ καὶ ἡ πικρὰ σίτημα, ζεία πικρὴ
ζεία. Seminis cujusdam genus, vel panis, inter triticum
& hordeum mediæ naturæ. Nonnulli hordeum vocant,
(Interpres Homeri, εἶδος ἀνέριοντος καὶ ἡρμῆος καλεῖται
genus seminis simile hordeo, intellige colore. utrumque
granum habet candidum.) Nonnulli fermen quoddam
frumentaceum, quod zeam & zeam vocant. Hos præ-
stantes ac antiquiss. etiam auctores sequor, ac Diosco-
ridis mentem esse dico; zea speciem, non quidem ejus-
dem naturæ olyram esse, nec hoc Theophrasto repu-
gnat: diversas plantas quidē esse asserit, ejusdem vero
generis esse, non negat. Errant, qui secale vulgo ro-
ge olyram Theophrasti veterumque esse putant. Oly-
ra granum fert album, multis folliculis contentum, se-
cale nigrum est, glumisque nullis implicatum, sunt qui
frumentum amykeum, vulgo amelskoozen / asserunt o-
lyram esse, frumentum hoc, est æstivum sive trimestre
(Theophrastus olyram inter frumenta, quæ maturè ser-
runtur numerat, non itaque trimestre) genus quod cul-
mo & grano, triticum proxime refert, (colore album
ad instar hordei ut Galenus) cæterum spicam habet, a-
ristis quibusdam hordei ferè similibus, cinctam ac in
duos versus digestam. Semen folliculis includitur, ac
non secus ac zea repurgari postulat.

Βρόμος dicitur non à fœtore, sed potius quia veteri-
na ea multum vescantur, vel à fragore, sonituque, quem
seges matura, minimo tacta statu, edit. Alii *βρόμος*
legunt à *βρόμος*, quod cibum significat. Nam, ut au-
tor est Plinius lib. xviii. cap. xvii. Primum omnium
frumenti visum avena est, & hordeum in eam degenerat,
sicut ipsa frumenti fit instar, quippe cum Germaniæ populi
serant eam, neque alia pulre vivant. Locum Plinii mox
examinabo. hoc etymon alii improbant ac *βρόμος* di-
ctum putant, quod ad fructum non perveniat, & hoc
de sterili accipiendum; alii utrumque improbant, in
vetustissimo codice Dioscoridis, *βρόμος* per *ἀ* legitur,
apud hunc *βρόμος* per *α*. Doctiss. Gaza *βρόμος* aliquando
avenam interpretatur, aliquando Græcam vocem ser-
vat. Idem fecit Plinius, sed confundit non raro ægilops
& avenæ historiam, uti ex verbis citatis probatur. Non
enim in avenam hordeum mutatur, sed in ægilopem,
ut Theophrastus lib. & cap. viii. docet. Falsum etiam

quod scribit, Germanos sola pulce ex avena vivere, puls
hæc Germanis *abromon* vocatur. *βρόμος* duo sunt ge-
nera, sativa, quæ avena frugifera dicitur, cuius Virg. lib.
i. Geor. meminit

Vit enim lini campum seges, urit avena.

Ubi Servius ex Coelio, seri avenam ostendit. Est & syl-
vestris, quæ sterilis vocatur, de qua Poëta lib. citato
& ecl. quinta.

Infelix lolium & steriles dominantur avenæ.

Hæc sponte provenit, Græcisque ægilopem dictam vo-
lunt, de qua mox. Alii tamen malunt hunc *βρόμος* esse
cuius meminit Dioscorides lib. iv. cap. cxl. *βρόμος* πικρὸς
ἐστὶν ἀνέριοντος ἡμετέρας δυνάμει ἔχοντος ἐπισημασμένη. Bromus her-
ba est, ægilops similis, exsiccatior vim habens. Caput
hoc doctissimi viri tanquam supposititium & adulte-
rinum, una litera penitus obliterant, tum quia in optimis
& antiquioribus exemplaribus non reperitur, tum quia
ab ingenio & usu vocum Dioscoridis longissime ablit,
tum quia de bromo frumentaceo jam ante egit. Alii u-
nam eandemque plantam, & lib. iv. & i. à Dioscoride
tractari putant, sed lib. secundo de seminis, hic verò de
herbæ ipsius viribus agit. Saracenus Doctiss. Dioscori-
dis interpres, eorum sententiæ subscribit, qui libro se-
cundo de avena sativa & esculenta, neque postremum
inter cerealia locum obtinente, mentionem fieri existi-
mant. Sic verò de eadem sponte nascente ac sterili,
quæ inter segetum vitia numerari solet, huic & ego
opinionem subscribo; maxime quod avena & frugifera
& sterilis, & ægilops, quam festucam Plinius vocari ait,
à recentioribus Botanicis describatur, uti figuræ addi-
tæ ostendunt. *βρόμος* sive avenam sativam & sylvestrem
esse, probatur ex Theophrasto, is enim lib. viii. de
sativa agit, lib. vero quarto de caus. cap. vi. de sylvestri,
ubi zeam in bromum mutari ait. Sunt qui sativam ave-
nam *βρόμος*, sylvestrem vero, *βρόμος* dici putant. Contra
alii utramque *βρόμος* dici affirmant. Horum opinioni
favet Hesychius, apud quem legitur *βρόμος* δι καὶ βρό-
μος λέγεται. ἐστὶ τὸ τὸν φῶς τε καὶ πικρὸν τὸ πικρὸν καὶ
ἐστὶν αὐτομῶντος φρούδου. Bromos, alii bromon vocant, est
alimentum quadrupedum, quod multis in locis feritur. A-
libi sponte nascitur, id est, avena alia est sylvestris &
sterilis, alia sativa & frugifera, pabulum inquit esse
quadrupedum. Idem testatur Galenus lib. i. de aliment.
facult. cap. xiv. καὶ βρόμος. Τὸ τὸ ἀνέριοντος ἐστὶν ἐν
αὐτῇ καὶ μάστιγι, καὶ τὸν ἀνέριοντος περὶ αὐτὴν καὶ
πικρὸν, καὶ ὄλυρον καὶ πικρὸν καὶ ἡγρόνται. τὸν φῶς δ' ἐστὶν ὡς ζυγίον,
ἐν ἀνέριοντος, εἰμὴ πικρὸν ἀλλὰ λιμνῶντος ἐστὶν αὐτὸν ἀνέριοντος ἐν
τῇ τῇ ἀνέριοντος δόξα καὶ αὐτῇ. Hoc semen in Asia est frequen-
tissimum, & potissimum in Mysia, quæ est supra Pergamum,
ubi & typha, & olyra est uberrimus proventus, jumento-
rum est alimentum, non hominum, nisi utique aliquando
extrema fame, ad panes ex eo quoque semine conficiendos,
compellantur. Certe hodie nostrates equis, gallinis, aliis-
que animalibus, pro pabulo præbent, nec quod sciam à
quopiam mortalium in cibo sumitur. Illud notandum,
quod Servius scribit, nullam aliam avenam novisse ve-
teres Romanos, quam sponte proveniente & sterilem.
Sic ad eclogam quintam. Steriles autem avenas
secundum situm Italiæ dixit. Nana in Thracia fru-
sæ sunt. Probari id potest, quod de satione avenæ ni-
hil legatur apud Caronem, Varronem & Columellam.
Quod tamen præter veritatem est, sic Columella lib.
ii. cap. ii. Similis satio avenæ, quæ autumnosata, partim
ceditur in fœnum vel pabulum dum adhuc vivet, partim se-
mini custoditur. Bromos sterilis avenæ sativæ, & ægi-
lopi similis est, habituque ipso sylvestris quædam avena,
multiplicibus enim geniculatisque culmis, foliisque
eam refert, licet utriusque tenerioribus, juba rarior, ari-
stas asperiores longioresque habet, semen evanidum, in
folliculis ferè vacuis, quare steriles avenas dixit Poe-
ta, elusit culmis & stipulis, frugem non habentibus.
Sic plinius lib. xviii. cap. xvii. Est & aliud ex vici-
no avenæ vitium; cum amplitudine inchoata granum;
sed nondum matura, priusquam roboretur corpus, af-
flatu noxio, cassum & mane in spica evanescent quo-
dam abortivo. Symmachus minus recte herbam se-
getes necantem scripsit. Nec rubigo segetibus, in-
quit, obsuit, nec avena fruges necavit. Avenæ
sativæ

lib. iv, cap. cxxxi. his verbis describitur, *αἰρίλων* βοτάνιον ἐστὶ φύλλον πυρρὸν ἔχον ὄμματα, *μαλακώτερον* δὲ ἐπ' ἀκροῦς δὲ τὸ κεφαλῆς καρπὸς ἔχον β' ἢ γ' ἐυθέρους, ἐφ' ὧν ἀθήρες οἰοῦνται σπῖχους ἐκπύθοντα. *Ægilops herba est folia tritici habens, sed molliora, in summo capite semina suis inclusa folliculū bina ternaque rubra, ē quibus ariste veluti capillaceæ exeunt.* *Αἰρίλων*, inquit Hesychius, *πὰς τις ἐμφερὴς σπῖχου*, quod Spicas five aristas gerat capillaceas. Serapio quantum ex interpretis versione constat, legit, *καρπὸς ἔχων β' ἢ γ' ἐυθέρους, ἀφ' ὧν*. In summitate calami ejus est semen duabus vel tribus tunicis vestitum. Eandem est secutus lectionem Avicenna. Fructus ejus habet velamina duo aut tria, & super ipsa sunt quædam similia pilis. Falluntur itaque qui ægilopem avenam sterilem esse putant. Sterilis enim avena, ut dixi, vacuis reperitur folliculis. *Ægilops triticum ac hordeum foliis æmuletur, sed culmos promit tenues & breves, dodrante haud altiores, atque in horum fastigio exiguas spicas, bina ternaque grana proferentes, quam hordei paulo minorā, glumis striatis implicita, à quibus tenues, prælongæ & acutæ ariste eminent.* Altera *Ægilops*, cujus etiam effigiem addidimus, bromo similior est, culmis folisque secale refert, culmos obtinet tritico hordeoque tenuiores, in quorum summo veluti effusæ pendent jubæ, avenæ propemodum similitudine, sed breviores, arcu usque conjunctæ. Semina oblonga sunt, longitudine grani secalini sed angustiora; tenuiora, levioraque multo, quæ membranulis five utriculis parvis continentur, & quibus cum in area teritur concidunt. Inter segetes

crebro reperiuntur. Prius frequentius in hordeis reperitur, & hordeum in eam degenerare, ab eaque lædi, jam observatum.

Ex his cernibus discimus, ea quæ multiplici, crasso calamo, radicibus, multis vel crassis sunt, extenuare terram. Ratio facilis. multo enim indigent alimento. quare humorem succumve terræ exhauriunt. Locus hic de sesamo insigniter corruptus; vel planè sibi contradicit Theophrastus. Sesamum inquit, πολὺ ῥιζοτερον κείχρον. Contra lib. iv de caus. cap. xvi, τὸ γδ σήπεμον, inquit, λιπαρὸν καὶ δειόμην πίπτει, καὶ τοῦτο ῥιζοῦ ῥιζον, ὃ γδ κενθρὸν καὶ πολὺ ῥιζον. Posteriori loco mendum nullum. Itatim enim sequitur, τὸ γδ σήπεμον ἰσπὶ μοῦ ῥιζον ἔ βαθὺ ῥιζον ἄνω πᾶσιν ἀφίησι τὸν δινάμιν. Priori loco itaque mendum erit. Crediderim scripsisse magistrum βαθὺ ῥιζοτερον κείχρον. Quæ enim singulari nuntur radice, solent esse altiore ac profundiore, contra quæ multas habent. βαθὺ ῥιζον, esse sesamon, ipse Theophrastus loc. cit. docet. De sesami satione, quodque solum desiderat, vide Columellæ lib. i i, cap. x, Sesama, inquit, quæ rigantur maturius; quæ carent humore ab æquinoctio autumnali ferenda sunt, in Idus octobris. Putre solum quod Campani pullum vocant, plerumque desiderant: non deterius tamen etiam pinguibus arenis, vel congestitia humo proveniunt: tantumque seminis quantum milium panicumque. interdum etiam duobus sextariis amplius in iugerum spargitur. Sed hoc quidem semen Cilicie, Syriæque regionibus ipse vidi mense Iunio, lulioque conseri, & per autumnum cum maturuerit tolli.

К Е Ф. I.

C A P. X.

*De vitis frugum, & bestiolis nocentibus: tum quæ fruges plurimum, & quæ minimum
durent. Item à rure rus, & cælum à cælo differre.*

Τὸν δὲ ἀπερμάτων * νοσήματα πὰ μὲν, κρινά
 πάντων ἐστὶν· οἷον ἐρυσίθη. τὰ δὲ ἰδιὰ πινῶν.
 οἷον ὁ σφακελισμός ἐ' ἐρεθίσθῃ, καὶ τὸ ὑπὸ καμπῶν
 κατεπίεσθαι, καὶ ὑπὸ ψύλλων θηριῶν. ἐνια δὲ καὶ ψώρας
 καὶ ἄλλους, καθάρια περὶ τὸ κύνεινον. τὰ δὲ ἐπιγνοῦμενα ζῶα
 εἰ μὴ ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ἐκ τ' ἐξωθεν, ἔχ' ὁμοίους βλάβας·
 τὰ δὲ ἐπιγίνεσθαι γὰρ ἡ μὲν καθάριας ἐν τοῖς πυροῖς·
 τὸ δὲ φάλαγγιον ἐν ὀρεῖοις. ἄλλα δὲ ἐν ἄλλοις. ἐρυ-
 σίθαι δὲ ὡς ἀσπῶς εἰπῆν, εἰς τὰ σπῶδη μᾶλλον τ'
 ὁσπερίων. αὐτῶν δὲ τέτων ἡ κερὴ μᾶλλον ἢ πυρός.
 Ἐτ' κερῶν ἔπειτα ἔπειρον, μάλιστα, δὲ, ὡς εἰπῆν ἡ
 Ἀχιλλεύς. Διὰ φέρεται δὲ ἡ τ' χωρίων θέσις ἢ τ' φύ-
 σις μικρόν. περὶ ἡνέμα γὰρ καὶ τὰ μετώρα βλάβας
 τισιν αἰ ἐρυσίθαι ἢ ἥτιον· ἀλλὰ τὰ ἐγκοίλα Ἐ' ἀπ-
 νοα. γίνεται δὲ ἐρυσίθη πανσελήνοις μάλιστα. Διόλ-
 λυ δὲ καὶ ὑπὸ τ' πνεύματων καὶ πυρός Ἐ' κερὴν· ὅταν
 ἢ ἀνθίστα ληφθῇ, ἢ ἄρτε ἀπλωθησέτω καὶ ἀδενῇ.
 μᾶλλον καὶ τ' κερὴν. πολλῶς * δὲ ἡδὴ ἐν τῷ ἀ-
 δρυῶντι. ἐὰν πνεύσις μεράλη καὶ πλείω χέρονος ἐπι-
 γνῇ. Ἐξερσίνε γὰρ καὶ ἀφαναίνει. ὁ καλῶς πινεσ ἐξ-
 νεμῶσθαι. Διὰ πόλυσιν δὲ Ἐ' ἡλιθιοὶ ὁ ἐκνέφελος ἀμ-
 φώ· καὶ μᾶλλον πυρὸν ἢ κερῶν. ὥς τε μὴ δὲ ἐπίδηλον
 εἶναι τ' ἐσέχων τῇ οὐκ ὄντι κενόν. τὸ δὲ πυρὸν δόπολλυς-
 σι καὶ οἱ σκώληκες. οἱ μὲν ἐν τῷ κατεπίοντες φυομέναι
 πρὸς ῥίζας· οἱ δὲ, ὅταν αὐχμῶντες τ' δόποτελειωθῶσι
 μὴ δυνάωνται. τότε γὰρ ἐγνῶμεν ὅτι ὁ σκώληξ ἐοικὼς
 τ' δόποπινγμῶν κάλαμον. ἐοικὼς δὲ ἄχρη δὲ ἐσέχων
 εἴτ' ἐξαναλώσας δόπολλυ δὲ ἐὰν μὲν ὅλον ἐκφάγη,
 τελείως αὐτὸς ὁ πυρός. ἐὰν δὲ ἐπὶ ταύτης δὲ καλῶς
 καὶ ἐκβάλλεται πλεῖστον δόποχυσιν, ποῦτο μὲν ἐν δὲ ἐσέ-
 χων, ταύτην δὲ γνῆς. γίνεσθαι δὲ πᾶσι παρὰ τὸ
 περὶ οὗτο πυρός. οἷον ἐν Θετταλίᾳ. ἀλλὰ καὶ χωράς
 πινάς, ὥσπερ ἐν τῇ Λιβύῃ, καὶ τῇ Εὐβοίᾳ, ὥσπερ ἐν τῇ

Seminum autem vitia quædam omnibus com-
munia sunt, ut rubigo: quædam propria con-
tinentur quibusdam, ut * tabitudo radicis ciceri, & uri-
carum infestatio. Aliis etiam pulicem erosio.
Nonnulla etiam scabie atque falsugine pereunt, ut
cuminum. Animalia vero si non † in iis ipsis gigan-
tantur, sed extrinsecus fiunt, non æque efficiunt.
Nascitur enim in tritico cantharis, & in eruo pha-
alangium, & in aliis alia genera. Rubigines, (ut
implicius loquar) in frumentaceis magis quam
leguminibus. Inter frumentacea hordeum magis
quam triticum sentit: & inter hordea aliud plus,
aliud minus; sed præcipue Achilleis. Nec † se-
getum situs naturaque parum refert. Fractus enim
exçelsi perflatique, rubiginem nullam, aut mini-
mam sentiunt. Concavi & flatibus nullis expositi
contra frequentissimam habent. Gignitur hæc ple-
nilunio maxime. Intereunt vel afflatibus triticum,
atque hordeum, cum aut florentia perflentur, aut
dore dimisso protinus infirma concutiantur. Sed
hordeum magis ita perire certum est: sæpe etiam
cum crassescunt, si vehementius, diutiusque flatus
invaserint, exsicantur & penitus inarescunt. Quod
quidam * eventari dixerunt. Sol quoque ex nube
ambo ista interimit, sed triticum magis, quam hor-
deum: & ita quanquam spica exinanita sit, visu ta-
men percipi minime possit. Triticum etiam ver-
miculi necant. Alii † protinus nascens erodentes †
radicibus. Alii cum præcilitate absolvi nequeunt.
Tunc enim vermiculus † culmum usque ad spicam
erodit; dein alimento consumpto emoritur. Et si
totum erosit, triticum ipsum omnino interit. Si
vero alteram tantummodo culmi partem, frugem
que fundendam eatenus violavit; id quidem spicæ
pereat necesse est. Reliquum autem incolume ex-
stat. Evenit hoc in tritico non omnibus locis; ut
in Theffalia, sed paucis quibusdam; ut in Africa, &
in Lelanto Eubœæ. Vermiculi vel * in ciceris, &

M m m m

cicer-

aut putrefactionem, tertium contulionem. Si ita sit, esto sub flagro in area, aut sub equarum ungulis. Et si phlegma, erit cum solvantur intus grana sine putrefactione. Quare non sit, corrumpi. De vestibus autem, neque contundi, neque corrumpi, sed pertundi.

Τὸ ἐν τῇ θερίῳ. Theodorus metere tosta. At melius, sicca. Tostum enim nemo dicat. Primus significatus torrendi fuit in veru: τοῦθεν: quemadmodum diximus in originibus. postea ad omnem ignis modum fusus est. Metendi quoque significato abusus est. legumini enim multa. At θερίον utrumque optime dicitur ab opere æstivo. Privatim autem τῶν, ut dicebat supra. Sicut mox, οὐδὲν. Idem tamen inconsultius mox. Metunt, inquit, legumina. Ubi οὐχὺν, vegetiora. non nimis bene. Sunt enim vegeta legumina magis, quæ paulo minus habent succi, quàm quæ paulo plus. At οὐχὺν, è contrario. Suc-

culentiora commodius per paraphrasin, antequàm sole exu-
asint: tunc enim dissiliunt, καὶ ῥέονται. Theodorus, franguntur. De Theca hoc igitur dictum sit, & præponi debuit. Prius enim biant siliquæ, quàm exsiliant grana. Intelligesane τῶν. Nam sicca facilius velluntur, quàm minus sicca. Verum quia defluentia grana sigillatim ab humo legenda essent: idcirco hoc modo τῶν. Mili autem ratio alia. In area enim excutitur facilius cùm rore cadum est: idcirco antelucanis hortis sternunt. Triticum è contrario. Sic animadverti apud nostrates Theodorus legit: τῶν ἢ πῶς, καὶ ἢ τῶν καὶ τῶν. recte: quia mox, πῶς καὶ τῶν εἰς τῶν. Vbi verba corrupta, καὶ τῶν καὶ τῶν. Theodorus, crassescere, quàm attenuari. Legit igitur, ἢ τῶν καὶ τῶν, aut tale quid.

Ὅτι ἰδίῳ τῶν τῶν τῶν τῶν. Lego, ὅτι τῶν τῶν. Et mox tolle, τῶν τῶν. Et repone, τῶν τῶν τῶν.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ & COMMENTARIUS.

DE vitis frugum hoc capite agit. Inter ea numerat rubiginem, sphacellum, ericarum erosionem, scabiem. Videat lector lib. v. de caus. cap. ad ult. Ubi de vitis, morbisque plantarum, arborum tamen imprimis agit. De vitis verò segetum lib. iii agit, cap. xxvii. Ubi & causas addit, cur lædantur ab his injuriis. locū adeat lector. Ερροσίον definitur ὁ τῶν τῶν, putredinem quandam residentis humoris.

Σφακελίον. doctiss. Gaza tabitudinem vertit, cum sit mortificatio, uti supra lib. iv, cap. xvi dixi. A imalibus enim σφακελίον, five σφακελίον partis alicujus νεκρωσις, & mortificatio est. Amissio nempe sensus & motus, propter caloris nativi & insiti extinctionem, five σφίον. Unde μελαγχολίον ejusdem partis emortuæ sequitur, καὶ σφίον φονίον putredo cadaverosa. Videat lector capita jam citata.

ὁ τῶν καὶ τῶν. Doctiss. Gaza, uricarum infestatio. Credo quod, apud Plinium scribatur lib. xvii, cap. xvii. Commune autem omnium satorum vitium urica, etiam ciceris, cum falsilaginem ejus abluendo inber dulcius id facit. Uricam vocatam credunt, quod lata & arborescat, cui Græcis insectum hoc καὶ τῶν dicitur, à flexura, quia in arcum rependo curvatur. Legendum esse erucas, docuit jam ante Turnebus. Columella lib. xi, cap. iii. Vbi vero apricis regionibus, post pluvias noxia & accesserunt animalia, quæ à nobis appellantur erucæ, Græcis autem καὶ τῶν nominantur, vel manu colligi debent, vel matutinis temporibus, frutices olerum concuti. Sic enim dum adhuc torpent nocturno frigore si deciderint, non amplius in superiorem partem prorupunt. Id tamen supervacuum est facere, si ante sationem semina, uti jam prædixi, succo herbe sedi macerata sunt nihil enim sic medicatis nocent erucæ. Vide Theophrasti loca citata.

Ενίοι. Scabies qui sit morbus supra lib. 4. satis superque exposuimus. Plinius lib. xix, cap. x. Alius privatim cumini morbus scabies.

Καὶ τῶν. Hujus animalculi meminit Plinius. Loc. citat. Est & cantharis, dictus, scarabeus parvus frumenta erodens. Theophrastus inquit vir doctus. nasci in tritico scribit, sed rodi à cantharide nusquam dixit. Verisimile tamen animalculum illud, plus corrodingo officere, quam insidendo. Idem Plinius eodem cap. Nascitur & phalagium in ervo, bestiola aranei generis, si hyems aquosa sit.

Προσώγος. Perflatos rubiginem non sentire, contra concavos scribit præceptor, & repetit loco citato. Rationem etiam reddit cur statu exposita frumenta minus à rubigine lædantur. Plinius lib. xvii, cap. xvii. Cæleste frugum vinearumque malum, nullo minus noxium est rubigo. Frequentissima hæc in roseo tractu, convallibusque, ac perflatum non habentibus. è diverso carent ea ventosa & excelsa. Videt candidus lector in vulgata editione, particulam & deesse. Plinius enim ventosa rubigine non lædi auctor est. Idem etiam Theophrastus loco citato pro loci natura ac positione, plantas vel

lædi, vel non affici, mille in locis dixit. Lego itaque καὶ ἢ φόνος & μικρός; non, ut vulgo, ἢ φόνος μικρός. Illud enim planè contra mentem Philosophi, quam etiam lectionem Doctiss. Gaza rejecit, ac pro spuria habuit.

Τῶν τῶν. Plenilunio maxime gigni rubiginem ait. Videat lector locum jam sæpe citatum. Ex hoc etiam loco ἀντὶ δαπνοῦ, uti in Basilenfi & Aldino legitur codice, substitui ἀπὸ τῶν, humor effundi nequeat. Vulgatā lectionem probare nequeo, ἀπὸ τῶν. Quomodo vermiculus nascatur, quod præ siccitate absolvi nequeat, non video. Squallor inducit duritiem & siccitatem, durities & siccitas impediunt quo minus humor effundi queat: qui detentus putrescit quod evaporari nequeat, hinc suffocatio & putredo.

Ἀποκρίν. Locum hunc Plinius lib. xvii, cap. xvii. his ferè verbis exscripsit. Venti autem tribus temporibus nocent, frumento & hordeo: in flore, aut prope cum desloruere, vel maturefcere incipientibus. (augesciente fructu σπυρίον καὶ καρπός. Theophrastus loco citato) Tunc enim exinaniant grana, (siccant & arefaciunt, Theophrastus) prioribus causis nasci prohibent. Nocet & sol creber è nube. Nascuntur & vermiculi in radice, cum sementem imbribus secutus incluserit repentinus calor humorem, (hæc de ervilia cicercula & piso Theophrastus) gignuntur ac in grano, cum spica puvius calor effervesceat.

Ὅτι ἴπες. ἢ inquit interpres Homeri ἴπες ἰδίῳ τῶν καὶ τῶν. Helychius. ἢ εἰδὼ σκώληκος καὶ τῶν. animalculum cornua erodens, simile pulici. Theophrast. lib. iii, cap. xxvii. de caus. vermiculus qui vitibus innascitur, easque lædit.

Πῶς ἀπάρται. Soli cælique diversitatem multum præstare; caulamque non ultimam esse, cur fruges, arbores, aliæque plantæ, vel magis vel minus afficiantur; extra omnem controversiam est, & jam ad nauseam usque dictum.

Τῶν ἢ ἀπάρται. De germinatione & conservatione feminum agit. Supra de germinatione plura diximus, de conservatione vide caput ultimum & penultimum. lib. iv. de causis. Ex capite ultimo hunc locum correximus ἢ δὲ καὶ τῶν καὶ τῶν. Magnus Philosophus quondam ἴπες legit. vide caput citatum. Nostram præterea emendationem probat Plinius lib. xvii, cap. xxx. Horrea operosa & tripedali crassitudine, pariete lateritio, exædi ficari jubent aliqui. Præterea supernè impleri, nec afflatus admitti, aut fenestras habere ullas: alii ab exortu tantum æstivo aut septentrione, eaque sine calce construi, quoniam sit frumento inimicissima. De apothecis horreisque vide Columellæ lib. ii, cap. xi. Quæ sequuntur ea loco citato repetuntur & cur ita sese habeant rationem addit.

Θερίον. Verti, legunt. Idque quia legumina leguntur, metunturque frumenta, utrumque θερίον significat. Cur sicca legi velit, ratio in promptu est, humor putredinem excitat.

Anniculum semen optimum ad sementem. Deque lupino, & avena.

Πρὸς ἐκφυσιν ἢ καὶ ὅλῳ σπέρμιν ἀριστερὰ δοκεῖ
τὰ ἐνάντια. τὰ δὲ διὰ χειρὸς, ἢ καὶ τὰ τριεῖς. τὰ
δ' ὑπερτείνοντα σχεδὸν ἄρονα. πρὸς δὲ τὴν σίτησιν
δρῶντα. βίβλιν γὰρ ἐστὶν ἐκάστους ὡς σμύρος εἰς γυνῆ.
καίτοι καὶ πᾶσι τῶν ἀλλοτρίων τῶν διωμάτων διὰ τὰς
τόπας. ἐν οἷς αὐτὸν ἡσυχάζονται. τὸ γὰρ κατὰ παδοκίαν
ἐν χωρίῳ πᾶσι τῶν καλῶν Πέτρων καὶ πηλαράκων
ἐπὶ διὰ μὲν φασί. γόνιμα δὲ ἔχουσι καὶ σπό-
ρον. εἰς δὲ τὴν σίτησιν ἐξήκοντα ἢ ἐβδομήκοντα. τὸ γὰρ
ὅλον ἐκ ὁπείου. τὰ δὲ ἰμάτια καὶ τὰ ἄλλα γὰρ ἐκ
πείου. τὸ γὰρ χωρίον ἀλλὰ πᾶσι τῶν ὑψηλῶν εἶναι, καὶ ὑ-
πνεν, καὶ ὑαυρον αἰεὶ. ὅτι αἰατολῆς ἔχουσι, καὶ δύσεως
καὶ μεσημβρίας. φασὶ δὲ ἐν Μηδείᾳ καὶ πᾶσι ἀλλὰ
ὑψηλαῖς χώραις, διὰ μὲν ἡσυχάζονται πολλὰ
χρόνον. ἐρῶντα δὲ καὶ ἔρπον καὶ ὄρεον καὶ κέρχρον καὶ τὰ
τρίαυτα. δηλονότι πολλὰ πλείω τέτων. ὡς περὶ καὶ ἐν
πῶς περὶ τὴν Ἑλλάδα γένηται. ἀλλὰ τὰυτα μὲν ὡς περ
εἰρηλατῶν τέπων ἰδίᾳ. δοκεῖ δὲ καὶ γὰρ πῶς εἶναι τὸ
πισιν, ἢ διὰ παλαιότητα σωληρεῖ τὸν πυρόν. ὡς περὶ ἡτὲν
Ὀλύνθῳ, καὶ ἐν Κηρίθῳ τῆς Εὐβοίας. ποιεῖ δὲ χεῖρ μὲν
εἰς τὴν σίτησιν, ἀδρόπρον δὲ τῇ περὶ τῆς τῶν ἀλλοτρίων
οἷς χεῖρ καὶ εἰς τὸν μέδμονον. πυρὸν γένεται δὲ πάντα τὰ
σπέρματα διὰ τὴν αἰσθητήν. ἀλλὰ γὰρ γίνεται καὶ περὶ
καὶ βαβυλωνίᾳ φασὶ πᾶσι κερῶν καὶ τὰς πυρὸς ὅτι
ἀλλὰ πηδῶν, ὡς περὶ τὸν Φρυγίῳ. ἀλλὰ δὲ ὅλον ὅτι
διὰ φορὰς πῶς ἐστὶ τὸ θερμότητος. καὶ ἐκ' αἰσθητῶς πῶς
θερμότης γίνεται, καὶ ἡ πῆδησι. ὅτι μὲν πᾶσι
χεδὸν ὡς περὶ εἰσόντες δόξαν αὐτοῖς εἶναι πάντων ἢ τῶν
ζώων. εἶνα δὲ ἐκ' αἰσθητῶς τῶν ἀλλοτρίων ὡς περ
ἀρῶν εἶναι καὶ τὴν γένεσιν καὶ ἐκφυσιν ὡς περὶ ὁ γέρ-
μῳ, ὅτι αἰσθητῶς. ὅ μὲν γὰρ θερμότης καὶ περὶ ἰσχυ-
ρότατον ὡν, ὅμως εἰς τὸν μέδμονον ἐκ τῆς ἀλλοτρίων καὶ ἐκ
κακοφύης γίνονται, καὶ ὡς περὶ ἐλέχθη. καὶ τὸ ὅλον δὲ ἐκ
ἐθέλει πρὸς τὴν γῆν. διὸ καὶ ἐκ' αἰσθητῶς σπεί-
ρεται. πολλὰ καὶ ἢ πᾶσι εἰς ὕλην ἢ βοτάνην ἢ ἰσθμὸν
σπείρει, διωσάμεν. ταύτην, συνάπτεται δὲ ἔλκεν τῇ γῇ
καὶ βλαστάνει. χεῖρ δὲ ὕψιστον ἡτῆς καὶ φάυλιν
μᾶλλον. τὸ δὲ ἔλκεν ἐκ' ἐθέλει φύσει τῇ διὰ τὴν ἀλλοτρίων. ὅ
καὶ γὰρ αἰσθητῶς εἶναι πᾶσι. ἐν γὰρ τῇ γεωργίᾳ καὶ ἰσθμῷ
ἐκ τῆς ἀλλοτρίων ἀβλαστῆς ὡν, εἰς γεωργίᾳ,
βλαστάνει καὶ γίνονται πολλοί, καὶ ὅλως δὲ φιλῶν χεῖρ
ἀρῶν. ἰσθμῷ δὲ αὐτῶν λέγεται πρὸς τὰ ἄλλα τὰ σιῶδη
σπέρματα. ὅτι πᾶσι εἰς τὴν βλάστησιν ἐκ τῆς σπεί-
ματων. διὸ καὶ οἱ βελόμοι πλείους φθίρεται (δύο-
φθαρτον γὰρ δὲ φύσει τυγχάνει) τὰς δὲ ἔχουσι αἰσθη-
σιν ἀσπέρους ὅτι δύο ἔτη. καὶ ὅταν αἰσθητῶς, τὰ
πρὸς τὰ ἀλλοτρίων πολλὰ καὶ εἰς ἀνεμνηθῶσι. καὶ
αὐτὴ γίνονται φθόρεα πᾶσι τῆς. ἀμὰ δὲ τὸ μαρτυρεῖ
καὶ τὴν τῶν μέρων βλάστησιν.

* Al. germ.
ἢ αἰσθητῶς.
leg. καὶ ἐκ'
ἀπλῶς ἐκ'
θερμότητος
γίνεται ἢ
πῆδησι.
* Καίτοι.
Theodorus.
† Al. ὅτι B.
get ὑπὸ τῶν
ἐσθμῶν.
Theod. ὑπὸ
ἐσθμῶν.
† Τὴν δὲ
εἶνα πῶς.

Ad exortum autem, vniuersamque sementem,
semen anniculum, optimum putatur: bimum
deterius, & trimum: quod autem ultra, sterile & Trimum
ferme est, quanquam ad vsum cibarium idoneum sit. pessimum.
Omnibus enim ad generandum vita data est defini-
ta, licet ea quoque viribus inter sese differant: loco-
rum scilicet causa, quibus condantur. Quamobrem
Cappadociae loco quodam Petra vocato, vel qua-
dragenos annos fecunda, & ad sementem percom-
moda durare proditum est: sexagenos autem &
septuagenos ad vsum cibarium seruari posse idonea.
In totum enim corrupta ea nunquam referunt,
quamuis vestem reliquamque gazam corrumpi pos-
se concedant. Locum etenim istum cum alias excel-
sum, tum flatibus esse apertum: & auris ab exortu, mensuram
sum, tum flatibus esse apertum: & auris ab exortu, mensuram
occasu, meridiq; editum. Feruntq; & in Media, in modios
reliquisq; excelsis tractibus, condita diu perdurare. Sed enim
Sed cicer, lupinum, ervum, milium, & reliqua id ge-
nus longe diutius: quod etiam in quibusdam fieri
potest circa Graeciam locis. Sed haec locorum pro-
pria sunt, vt supra iam diximus. Creditur & terram fieri intel-
ligendum
apud quosdam haberi, qua illitum triticum seruari
est, Simplex
vnicuique potest: vt quae apud Olynthum, & Euboeae
enim calor
apud Cerinthum effoditur. Reddit haec triticum
refilitur
deterius quidem ad vsum cibarium, sed aspectu cras-
non facit.
sius facit. Sextarium ad modium illinire solitum
est. Quodq; autem semen fervefactum perit, ac ste-
des omnium
rile redditur. Quanquam sunt, qui hordeum, & tri-
aut pluri-
ticum apud Babylonem refilire in area, modo eo-
morum vi-
rum quae friguntur, enarrent. Sed enim calor
dentur.
vehementia quadam hoc fieri intelligendum est. & Aegilops
† Aegilops
Et communia quidem haec quasi omnium aut pluri-
diverso. cul-
morum. Quaedam vero ex ijs, quae sylvestria quasi
enim me-
putantur, proprietatem quandam tum in generatio-
lius haec e-
ne, tum in germinatione fortiri plane videntur: vt
rumpit. si-
lupinum, atque & avena. Lupinum enim, licet robu-
minus enim
stiffissimum sit, tamen, nisi protinus ab area terrae man-
cultura terri-
daveris, male proveniet; quemadmodum dictum
fata, non
est. Atque in totum conditum hoc legumen subter ter-
provenit. i-
ram recusat. Qua de causa ne subarantes quidem id
staurato de-
ferunt, & saepe si in materiem, aut herbam praeden-
inde opere
sam quampiam incidat, eam vi summa impellendo
arationis &
diducit, radiceq; terram contingit & germinat. So-
cetera cul-
lum arenosum & vitiosum potius poscit, atq; in to-
tura germi-
tum cultis provenire non vult. Avena e diverso: Altero
provenit. i-
cultis enim melius haec erumpit. Et nonnunquam
fatione an-
quae prius germinis infocunda esset, si diligenter
no.
colatur, germinat, copiosaq; redditur. In totum, so-
† Quod si-
lum haec frugale desiderat. Peculiari autem illo a cae-
mul & ex-
teris frumetaceis haec discerni putatur, quod annis
era ordinem
alternis utrumq; semen aptum sit provenire. Quam-
proportio-
obrem, qui eam delere volunt (deleri enim periclitumax
nem aliis
est) segeres annos duos laxat a satu. Cumq; plenè dif-
attributam
fusa in herbam est, pecus saepe impellunt, usque dum
testatur
penitus depascatur. Idq; planissimum eius exitium fit.
germinatio-
nem.
Quod simul & alternatam eius germinationem testatur.

† Precipi-
unt sextari-
mensuram
in modios
singulos.
Sed enim
caloris que-
dam ex-
cellentia hoc
fieri intel-
ligendum
est, Simplex
enim calor
refilitur
non facit.
Sed haec qui-
dem imagi-
nes omnium
aut pluri-
morum vi-
dentur.
† Aegilops
† Aegilops
diverso. cul-
enim me-
lius haec e-
rumpit. si-
minus enim
cultura terri-
fata, non
provenit. i-
staurato de-
inde opere
arationis &
cetera cul-
tura germi-
provenit. i-
fatione an-
no.
† Quod si-
mul & ex-
era ordinem
aliorum, &
proportio-
nem aliis
attributam
testatur
germinatio-
nem.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Παρατίττει δὲ χεῖρ καὶ εἰς τὸ μέδμονον. Theodorus. Se-
xtarium ad modium illinere solitum est. Barba-
rum est, & quod minime intelligas. Precipiunt sex-
tarii, mensuram in modios singulos, ut videantur ita ob-
linere consuevisse, ut nunc saccharo coriandrum, atq; alia.
H ἀπλῶς πῶς θερμότης γίνεται, & ἡ πῆδησι. Theodorus
haec omnia omisit. At est ratio, quare saliant, Quia, inquit,
calefiunt. Calor igitur communis causa est, & his, & iis,
quae friguntur. At non idem, sed ἀπλῶς θερμότης. Sim-

plex calefactio. Idem legit ἡσυχάζονται, non autem εἰσόντες. Si
ita sit, intelligas haec, quasi imagines quasdam omnium
videri.

Διὸ καὶ ἐκ' ὑπὸ τῶν ἐσθμῶν. Theodorus legit ὑπὸ τῶν ἐσθμῶν.
ὑπὸ τῶν ἐσθμῶν. est cum jacta semine in sulcum, repetitur
aratio; ut fiat d sulco porca. Atque ita semina obruun-
tur agresta terra. Miris verbis vocant banc operam Va-
scones. Theodorus & Βοτάνη, addit, praedensam. πονηλὴ
aut δασέα.

Ἐπὶ αὐτῇ

Εὐαγγέλιον δὲ ἀβελανθίου, ἐὰν ἐσθλασθῇ, ἐλασθῇ. Theodorus, Et nonnullam quæ prius germinis infœcunda esset, si diligenter colatur, germinat. Intellige planius sic. Avenam satam in terra minus culta, enatam non esse: instaurato deinde opere arationis, & cætera cultura germinasse. Huic respondet id, quod ait mox. Πὰρ ἑνὶ ἔτει γίνεσθαι γένεσθαι. Non ut, ait Theodorus, alternis annis, sed præter eum annum, anno sequenti. Sic mox, ὁ δὲ μίαν, extra ordinem aliorum, & proportionem aliis attributam, ut, ὁ δὲ λόγος. In sequenti libro ubi de Tithymallo myrtaria lo-

quitur, παρ' ἑνὶ ἔτει. Ibi quoque Theodorus, alternis annis. Verum ubi seri queat. Dicebat enim, πρὸ μὲν ἔτους, καὶ ἑνὶ ἔτει. Contra quam sic de avena prodit, evenit in terra Russiæ, quæ est Scytharum in Europa. Leviter ibi verso aratro serunt, metunt valde maturam segetem: Idcirco inter messim multam granorum cadit. Ea postea sine cultura germinant: præbentque anno altero. Sæpe etiam annis ille alter eodem modo ditat tertium sine ulla opera humana.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Πρὸς ἀφύον, Plinius lib. xviii. cap. xxiv. Semen optimum anniculum; binum deterius, trimum pessimum, ultra sterile: & in uno omnium definita genere ratio est, quod in ima area subsedit, ad semen servandum est, id enim optimum quoniam gravissimum neque alio modo utilius discernitur, quæ spica per intervalla semina habebit, abjicietur. Optimum granum quod rubet, & dentibus fractum eundem habet colorem: deterius cui plus intus albi est. Omnibus vitam ad generandum datam, inquit præceptor. Illud αἰς ἑνὶ τῷ πλὴν, Solum, aer, locus in quo reconduntur, multum ad id facit. Illud observavi, idem semen bene maturum, & collectum ad secundum quandoque & ad tertium annum idoneum esse ad generandum. Nam bene collectum ac conservatum, tertio quoque anno germen productum scio. Cum contra in alterum annum germinationis vim vix conservet.

Τὴν γὰρ καὶ περὶ τῆς, Quod de Cappadociæ Petra, aliisque Mediæ locis scribit, an verum sit, affirmare nequeo. Id illorum erit observare qui loca illa peragrantur.

Τὴν γὰρ, Cur in Babylone resiliat triticum in area, docet, causamque inquit, calorem esse, Atqui

Arabum regio æquæ ac Babyloniæ calida. Responder, id non fieri a simplici calore, sed ab excellenti, id est, tali qui aptus est resiliationem facere. Hoc enim ἀφύον ἐστὶν ἀφύον.

Εἰς τὴν γὰρ, Docet quædam proprietatem quandam habere, tum in generatione, tum in germinatione, uti lupinum & ægilopem. De lupino hæc Plinius lib. xviii. cap. xiv. Terram amat, terraque operiri non vult, & unum hoc seritur non arato, quærit maximè sabulosa & sicca, atque etiam barenosa, colitur utique non vult, — protinus seritur ex arvo (lego area ex hoc Theophrasti loco. Columella lib. ii. cap. ii. sparguntur statim ex area) ac ne spargi quidem postulat decidens sponte. Apud nos nec sponte decedit, nec renascitur, nec frigus fert, oleam & operam perderet, qui seri protinus ex area veller, etiam in hortis bene cultis nascitur. Hoc observavi in incultis melius provenire ac fecundius esse.

Ὅτι γὰρ ἀφύον, Ægilopem in cultis melius provenire, non nego. Quod autem ei peculiare, inquit anno à satione secundo provenire, observare nondum licuit. Idem cap. xii. lib. vii. etiam scripsit. Nec apud nos adeo contumax, ut deleri non possit.

ἔστιν ἡ ὁ σκαμμένη καὶ ἔτι ἄλλο πῖθον, ὡς πρὸς ἐ-
λέχθη, φαρμακώδης ἐστὶ τὰς διωάμεις. πάντων δὲ
τῶν εἰρηυμένων, τὰ μὲν αὐτομάτως σπυρίσκονται, τὰ δὲ
ἀπὸ ἀνατομῆς, τὰ δὲ ἀμφοτέρωθεν. τῶν σπυρίσκων
νότι τὰ χυρίσματα καὶ τὰ μάλλον ἀξιόλογα. ὅππῃ γὰρ τὰ
δύο τῆς ἀμυγδαλῆς, ἑδὲ μία χυρία διακρύβει ἐκ ἀ-
φελκασί. πάλιν ἐκείνους φανερὸν ὅτι αὐτομάτως ἡ
πῆξις, τῶν τῶν πλείων ἢ ἐπιρροῇ τῆς ὑγρότητος. καὶ
τῶν αὐτῶν δὲ ὡς ἀπὸ αὐτῶν αἱ ἐντομαὶ ἔχουσιν πῆξις.
ἀλλὰ τὸ μὲν τῆς ἀμπέλης μάστιγα σπυρίσκονται φαν-
ερῶς, ἐὰν μικρὸν πρὸς τῆς βλαστῆσας τμηθῇ τὰ δὲ με-
τὰ τὴν καὶ δὲ χυρίσκονται τὰ χυρίσκονται, ἡ δὲ καὶ πρὸς τὴν καρπορικίαν καὶ ὡς ἀπὸ τῆς πλείους
αὐτῶν.

alia modo utroque. Cæsura scilicet capiuntur quæ
utilia, magisque operæ precium sunt. Quapropter
† amygdalæ lachrymam nullus extrahit, nulla enim
in re utilis esse potest. Quibus concretio sponte
consistit, his fluxus humoris largior prodit. Non
eodem tempore omnium incisuræ atque concretio-
nes notantur. Sed vitis lachrymam consiliter po-
tissimum ajunt, si paulo ante germinationem cæ-
datur. Autumno vero & hyeme incipiente, mi-
nus. Quamquam ad fructificandum, & tempesti-
ve quidem, majore ex parte tempora illa statuan-
tur.

† Amygdala
lachrymæ
gratia non
inciditur,
nullum e-
nim usum
habet, illud
notum qui-
bus concre-
tio sponte
consistit, iis
fluxum hu-
moris lar-
giorem pro-
dire.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Hoc libro varia textit historia. Agit enim de partibus
liquidis, quæ reliquæ erant. In hoc minus sequitur
præceptoris instituta. Is de animalium partibus dicturus
in historia, divisit eas in consistentes, & liquidas. Deinde
post hanc narrationem, quæ partibus debebatur, longè di-
versus abit ad plantas peregrinas. His interpositis ad succos
redit. Post hæc immiscet herbas vernaculas, & medicamen-
ta, tum autem revertitur ad peregrinas. Δύναμιν ἢ χυρία
dele, δέ.

Ὅπως ἀδινῆς, καὶ ὡς ἀπὸ τῆς πῆξις. Legunt πῖθον, ex Theodo-
ro, utrunque rectè potest. Prior lectio plus sapit Philosophi.
Est enim quidam, non similis aliorum.

Συμμεταίει δὲ πῖθον. Theodorus legit, καὶ ὡς. Et
sanè hoc magis convenit. Et animadvertes opulentiam Græ-
cam inter angustias equivocationis. Ἐπεὶ colorem ascribit,
πῖθον ὡς ἀπὸ τοῦ album. aliis alium. Est igitur aliis, ἐκ ὡς ἀπὸ τῆς
ἔστι τamen est ἔστι. In communi significatione accipies
succum. In secunda, lac. Lege καὶ τὸν αἶμα non καὶ τὴν αἶμα. Cen-
taurea enim succum fundit sanguineum.

Πρῶτος. Mirum nō nostra vox inde emanavit. Si tamen
ea nostra sit prunus. Salsinum Veneti, ἔστι Thufci: nescio an
è Persis. Πρῶτος etiam apud Galenum.

Πῖθον, καὶ λίπος. Altero tantum contentus fuit Theo-
dorus.

Καὶ γὰρ τὸ καὶ πῖθον ὡς ἀπὸ τῆς Theodorus, caulem liquare con-
suevere, Propterea quod hoc verbo sibi placuit ille, sicut ἔ-
χουλειν: iccirco magis animadvertamus. Neque enim qui-
spiam dicat: caulem liquare. ὡς ἀπὸ τῆς est succum elicere,
aut exprimere.

Καὶ πῖθον ἀπὸ τῆς πῆξις, ὡς ἀπὸ τῆς ἡ σπυρίσκων, ἡ γὰρ πῖθον ἐλατύνει
ἐν αὐτῇ ἡ σπυρίσκων. Theodorus, Equapium apud se prove-
nire putarunt. Quomodo putarunt, si apud se habent? si
norunt? lego ἔστι αὐτῆς: non ἐκ αὐτῆς. Subdit enim, φουρίσκων
δὲ πρὸς διακρίσιν: Quare si ex Hippofelino vera Myrrha expri-
mitur: ex vera Myrrha sperari potest; Hippofelinum quasi
vicissim nasci.

Ἡ καὶ πῖθον ὡς ἀπὸ τῆς σκαμμένης. Theodorus legit καὶ ἀπὸ τῆς ἡ σκαμ-
μένης. Id quod ἔστι supra dixit de lilij lachryma.

Διὸ καὶ τὸ ἀφελκασί. Theodorus legit, καὶ, ἔστι putat a tra-
hendo καὶ τὸ ἔλκειν: Ego καὶ τὸ ἔλκειν, sicut infra de re-
fina, ἀφελκασί ἔστι ἔλκειν. non est autem verum quod
ait: Amigdalinum gummi nullo esse usui. Hoc enim est,
quod Arabicum vulgo vocant: ex amigdalò, ἔστι pruno,
ἔστι ceraso, ejusque loco, quod ex Ægyptia spina manat.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ & COMMENTARIUS.

Hoc libro præceptor de multis variisque plantis,
earumque partibus, uti de lachryma, gummi, re-
fina, de plantis exoticis, vernaculisque & de his metho-
do ordineque satis confuso ac turbato agit. Primis e-
nim capitibus de succis, dein ad exoticas abit plantas,
mox redit ad succos, post hæc vernaculas & medica-
menta immiscet, demum ad peregrinas revertitur.

Ὅπως lacteus est succus & qualiscunque liquor, non
sponte ut lachryma, emanans, sed castratione, icari-
ficatione, terebratione, vel alio quovis vulnere effluens,
ut opoponax, galbanum, opium, euphorbium, opo-
ballamum — καὶ τὸ ἔλκειν tamen ὅπως sæpe pro la-
serpitii, nonnunquam etiam pro fici, & pro meconii suc-
co ponitur, sed postremum hoc rarius occurrir vide cap.
III. lib. VI. hist. In plantis tria hæc distinguenda, χυμὸς
χυλὸς, καὶ ὅπως. Ὅπως quid sit, jam dixi. χυλὸς est succus
qui ex tota stirpe, vel ex ejus parte concisa, aut tusa,
torculari vel manibus, vel quomodocunque tandem ex-
primitur. Veluti papaveris succus, qui dicitur meco-
nium, καὶ τὸ βόδιον. Διὸ πῖθον ἔστι. Alii δὲ πῖθον humorem vo-
cant, qui ab aliquo expresso, inciso, vel etiam sponte
manat; quod verò exprimitur χυλὸν & quod ab incisio-
ne, vel sponte defluit δάκρυον appellant, cum δάκρυον aliis
lachryma sit, quæ sponte defluit; ac non raro etiam
gummi instar concrefcit, uti thus, & alia. Sed has defi-
nitiones non exactè observarunt veteres.

Πλείων μὲν ἢ ἂν humorem ait omnibus inesse plurimum
cum germinare incipiunt; Quod haud scio an verum
sit. Illud observavi; tum plurimum habere, cum flos
se prodit, quod non est circa germinationis initium, sed
circa germinationis ferè finem vel medium saltem
tempus. Illud verum, tum maximè suam naturam o-
stendere, cum planta à germinatione & fructificatione
cessat. Tum enim concoctus est succus, & non mirum,
si validissimus.

Συμμεταίει, Succos inquit quosdam proprium colorem

habere; quod probatione non eget; Betæ rubræ radi-
cem succum rubentem, rubrumque habere, vel vulgus
novit, sic centaurii magni radicem emittere sangui-
neum, sciunt botanici, Testatur, Plinius lib. xxv. cap.
vi. Radix vasta rubescens tenera, fragilisque, ad bina
cubita, madida succo, amara cum quadam dulcedine, καὶ
τῆς αἶμα, ut vulgo scribitur, quid sit, ignoro. Lego καὶ
τῆς αἶμα, usque dum aliquis quid sit καὶ τῆς αἶμα docuerit. Lu-
teum succū habet chelidonium, & panax peregrinum,
album ficus, papaver, catapattia, tithymalus: Illud etiam
verum est, quod scribit, coloris hanc diversitatem in
anthis & anniculis, id est, herbarum vel etiam fru-
ticum, generibus manifestius planiusque observari,
quam in arboribus, in quibus paucae quibus succus al-
bus. De rubro alioque colore indagandum erit.

Ἡ δὲ ὑγρότης De humoris substantia agit, ac alium
crassum, alium lachrymæ in modum esse inquit.
lachrymæ in modum inquit, est humor abietis, pini,
piceæ, terebinthi, amygdali, cerasi, spinæ ægy-
ptiæ, &c. Horum quidam concrefcunt in gummi, qui-
dam liquidi manent propter oleosam substantiam, quæ
in iis est, ut abietis. Concrefcit cerasi, spinæque ægy-
ptiæ.

Πρῶτος, πρῶτος Asiatica vox, denotat sylvestrem pru-
num. Galenus lib. VIII. Simp. Ægineta lib. VII. Ὅτι δὲ
τῶν ἀγρίων καὶ καλλύων καρπὸς — ὀνομάζεται ἡ τὸ φυτόν
τὸ καὶ τῶν Ἀσίων πρῶτος. Idem tamen Galenus, Græ-
cos prunum sylvestrem πρῶτον vocasse auctor est lib. II,
de aliment facult. cap. xxxv. III. ὅτι τῶν ἀγρίων καὶ καλλύων
καρπὸς πῖθον ἡμῶν καλεῖται. Sylvestris prunus an gummi
five lachrymam fundat, indagandum est. Apud Bata-
vos domestica lachrymam fundit, sylvestris eadem
caret. Sed πρῶτον vocem Græci videntur pro domesti-
ca usurpasse pruno. Gal. lib. IX. cap. v. καὶ τὸ πῖθον ad-
versus dysenteriam compositione secunda meminit
πρῶτον ἀγρίων prunorum sylvestrium. Non addidisset
M m m m 4

ἄλωνα, nisi & αἰώνιον pro fativa pruno haberetur,
 αἰώνιον inquit ἄλωνα ἐξ ἑῶν φησιν. Ex Theophrasto
 lib. I. cap. VII. αἰώνιον prunum sylvestrem vocari di-
 xit. Potest itaque hoc loco αἰώνιον esse fativa prunus,
 nisi dicamus, in Græcia prunos sylvestres etiam lachry-
 mam fundere, quod fieri potest, ob soli cælique calidi-
 tatem.

Τῆς ἀκακίας Acaciam five ægyptiam spinam & gummi & lachrymam ferre ait. Hoc loco quæ differentia fit inter lachrymam, & gummi nobis dicendum. Quid gummi sit, docet Galenus lib. vii. Simpl. κόμμι δάκρυον ἐπὶ ἐπιτηγνύμενον τῆς ἐσλήχεσθαι τῶν γανῶντων αὐτῷ δένδρον, ὡς περ καὶ ἡ ῥηῖνυ ποδῶν ὅσα ῥητίνην πεφύκα γανῶν. Gummi lachryma est congelata, concretaque in truncis arborum, ipsam producentium, velut refina quoque in multis visitur, quæ refinam proferre possunt. Lachrymam dixi supra succum esse qui ab incisione & sponte defluit. Is vel concretus, vel liquidus est. Concretus Thus, myrrha, liquidus abietis, pini. In eo differunt refina & gummi, quod refina oleaginosam habeat substantiam, ideoque oleaginosus facile, aqueis vero difficile miscetur. Contra gummi aquea constat substantia, ac nullo negotio ab aqueis, ægerimè oleaginosis temperatur. Gummi in igne crepitat, Refina flammam facile concipit. Gummi spinæ Ægyptiæ inquit Theophrastus, li. iv. cap. iiii. manat ex arbore vel sponte, vel incisione. Quod absq; incisura manat circa corticem adhærescit, idque, vel sine instrumento vel cum instrumento antiquitus deradebant, & hoc impurum est, commistum enim habet corticem. At quod sponte fluit, in vase supposititio colligunt & excipiunt, estque hoc optimum & purum, corticis nihil habens. Hinc dico legendum cum Doctiff. Salmasio. Ἀλλ' ἐν τῇ ἀγγείᾳ συλλέγεται; Vult enim Theophrastus non collectum fuisse illud gummi quod sponte manat e cortice sed quod ex plaga proveniebat, & in vas stillabat. Hinc Dioscorides jubet eligendum, gummi ligni, corticisque expers, sic Thuris, myrrhæque lachrymam optimam inquit Theophrastus, quæ ex incisione in reteres subjectas fluit, uti mox dicam. Viri tamen doctiores malunt legere, ἀλλ' ἐν τῇ ἀγγείᾳ, quasi colligeretur ex ea arboris parte, quæ radici est proxima, vel quæ terra tegatur ἐν τῇ γῇ. Hoc enim ἔγγιον. at ima pars arboris est radix, ex qua non colligitur, verum ex trunco, ut testatur Prosper Alpinus, qui ipse sæpe collegit. Improbatur hanc lectionem ipse Theophrastus, cum paulo infra dicit, καὶ τῶν μὲρ πάντων ἐν τῇ κοιλίᾳ. Fallitur Theophrastus quod putarit, fluere acaciæ succum ex arbore. Exprimitur enim ex fructu, non autem emanat; quod non ignoravit Dioscorides cum lib. i. capite cxxxiii. scribit. Τὸν δὲ καρπὸν ὅσους θέρμερον ἐν λεδοῖς καίμεν, ἢ δ' ἐν καὶ ἐκθάλπειται τὸ ἐν καρδίᾳ καὶ ἐκρηγνύμενον ἐν σκιδί, μέλαν μὲρ ἐν τῷ περὶ ἡμῶν καρπῷ, ὑπερῖον δὲ ἐν τῷ ὀκτῷ, ἐκλήχθη δὲ τὴν ἕρμα ὑπερῖον, ἡρώδης, ὡς ἐν ἀγκύρᾳ χυλίζουσι δι' πνευ καὶ τὰ φύλλα σὺν τῷ καρπῷ. Ex eo succus exprimitur, qui in umbra siccatur, niger quidem ex maturo fructu, subfulvus autem ex immaturo, eligito modice fulvus & odoratum, ut in acacia esse potest, sunt qui ex foliis una cum fructu succum exprimant. Tria itaque sunt acaciæ succi genera: ex maturo fructu, quod nigrum est; ex immaturo, subfulvum est, tertium quod ex foliis & fructu exprimitur Plinius lib. xxi. cap. xxi. Est & acaciæ spina. Fit in Ægypto alba nigraque arbore item viridi, sed longe melior è prioribus. Legendum puto. Est & acaciæ spinæ succus. Fit. — In altero codice Salmant: Pintianus scribi refert. Est in acaciæ spina, fit in Ægypto alba nigraque arbore. Est item viridis, sed longe. Confusa & perturbata admodum sunt hæc Plinii verba. Legitur apud Theophrastum aliosve Græcos, acaciæ arborem vel esse nigram vel albam, uti supra lib. iv. diximus, quod discerni in aliis etiam observavimus rhammo, myrto. — Tertium genus quod viride inquit, quale fit non novi. Confundit, ut dixi, Plinius acaciam arborem, cum fructus succo. Arbor est alba vel nigra, succus ex utriusque arboris genere, fructu immaturo, viridi, vel maturo colligebatur. Hinc tria succi genera Plinius somniavit. Videamus reliqua. Fit inquit & in Galatia tenerissima spinosior arbore. Eodè codice in Salman: scribitur deterrima. Hanc lectionē probat Doctiff. Salmasius. Alii malunt ex Dioscor. legere, teneriore spinosaq; arbore. Nobis Salmanticensis placet lectio. Nec enim Dioscoridem Plinius in describendo acaciæ succo sequitur. Semen omnium lenticula simile: minore est tantum grano & folliculo. Colligitur autumno, ante collectum nimio validius. (quia æstate fructus immaturus acer

biffimus est) spiffatur succus ex folliculis aqua celesti
perfusus mox in platatis exprimitur organo, tunc densatur
in sole mortariis in pastillos (etiam apud Oribasium legi-
tur ficcandum in πικρῇ sole, quæ lectio improbabilis om-
nino non videtur. Docet etiam Plinius κερπὶν accipien-
dum hoc loco pro semine cum filiqua. Quod non raro
κερπὶν significat) fit & ex foliis minus efficax. Ad coria
perficienda semine pro galla utuntur (ex Theophrasti
loco citato) foliorum succus & galatiacæ acaciæ (in altero
Salmantinenſi foliorum ficcus acaciæ & galaticæ) nigerrim-
us innotabat: item qui valde rufus. (quoniam acer-
bior succus extrahitur) purpurea aut leucophæa (id est,
ex albo fusco colore) & quæ facillime diluitur, vi sum-
ma ad spiffandum refrigerandumque est. Ægyptii, uti re-
statutur Alpinus, succum hodie expriment ex filiquis im-
maturis viridibus, quem coquunt, ut indurent. Non-
nulli etiam ex foliis, & floribus imperfectis succum par-
rant, sed eo est hic bonitate inferior. Cajiri coriarii ad
denigrandas pelles multam copiam illius succi absum-
unt. Idem Alpinus lib. iv. cap. xi. de medicin. Ægy-
ptiorum. Per Rbob chachia, succum ab immaturis fili-
quis illiusce arboris expressum intelligunt, eoque in hac
compositione utuntur. Minor quidem aliquos excellentiss.
medicos lachrymam ex acaciæ arbore collectam, & non ejus
succum ad componendam Theriacam in usum recipiendum,
quando in Ægypto nemo viderit ab hac arbore stillantem
lachrymam (Videt lector bonum magistrum deceptum.
Recte Poëta, quandoque bonus dormitat. Homerus,
homines fumus, humanum est errare, & decipi. Illud
pro magistro dicendum, illum non intelligere succum
expressum, quem acaciam vulgo vocamus. Verum doc-
cere velle, duo lachrymæ genera ferre spinam Ægy-
ptiam, purum & impurum, non enim distinguit hoc
loco gummi à lachryma, ut quidam volunt. Nam la-
chryma pruni, amigdalæ, cerasi, quid aliud quam
gummi. Itaque cum dicit κερὶ δὲ αὐτῇ φέρει κέρμι, intelli-
git, illam ferre lachrymam, quæ per excellentiam
gummi dicitur. Colligi, vel illiusce aliquem unquam fu-
isse usum, cum nulla ab ea stillet lachryma, neque mirari
debemus nos Galeum atque post ipsum Ætium dixisse, li-
quidum succum, qui talis semper est, ubi multum coquitur,
ex quo etiam perassatur, nam remanet liquidus, modo ab hi-
(ut nunc omnes nescio qua negligentia faciunt) à nimio ca-
lore non perassetur atque siccetur, ibi enim liquidus mollis
acaciæ succus, reperitur, atque fuscus, & durus, sicci vero
major est usus apud coriarios, pro tingendis coriis, siccus op-
timus est recens, nigro colore subrubescens, atq; sapore sub-
dulci atq; adstringenti observans. Talis ad nos jam adfer-
tur satis abunde ut non opus sit pharmacopœis succo
prunorum agrestium ejus loco uti. Ante annum unū al-
terumve, dedit Petrus Dommerus nobis acaciæ liquidū
succum, qui tamen temporis tractu, ad instar vulgati,
durus fuscusque factus est. Hæc de succo. Gummi spinæ
Ægyptiæ supra κερὶ ἱερῶν κέρμι gummi dici probavi.
Periphi auctor. Φέρει ἡ ἐπὶ τῇ φλοιῇ πασσάλῳ τὸν λίανον,
ὡς πικρὸν τὸν πικρὸν κέρμι ἐν Ἀρχαῖς διηγεῖται διαφέρει τὸ κέρμι.
Notas has tradit Dioscorides & tale gummi, optimum
inquit. τὸ δὲ κέρμι τῆς ἀρκύθης ἀλφειῖ τὸ σκαλωχεῖδης, ὑαλίζον
ἀλφειῖ, ἄνυλον, εἶπε τὸ λιυκόν. τὸ δὲ ῥητινώδης δὲ ῥυπαρὸν, ἄρχη-
τον. Præfertur ejus spinæ gummi, vermiculatum, vitrum
referens, pellucidum, ligni expers, proximum est candidum
resinosum vero ac sordidum, inutile. Plinius, lib. xiii.
cap. xi. gummi optimum esse ex Ægyptia spina convenit,
vermiculatum, colore glauco, purum, sine cortice, dentibus
adherens. Glauco colore purum inquit, quod Diosco-
rides ὑαλίζον, ἀλφειῖ vitrum referens, pellucidum, id est,
ut vitri modo splendeat, & lucidum sit. Talis est color
glaucus. Constat enim, ut Plato inquit, ἐκ καυοῦ καὶ λιυ-
κῆ, ex caeruleo & albo. At καυόν ex lucido, candido & le-
viter nigro, uti alibi dixi. Vel, ut vult Plato ex nigro
admodum saturo. Oculi qui ad albedinem vergunt,
glaucci dicuntur. Hi pellucidi vitri instar sunt, sic cornu
pellucidum glauco colore dicitur, glauco colore salix:
glauca folia chelidonii dixit Dioscorides, quod ex vi-
ridi ad talem vergunt albedinem. Gummi quod ad nos
ex Ægypto, Arabiaque adfertur, colore glauco, non
raro albo pellucidum est. Σκαλωχεῖδης, inquit Diosco-
rides, officinæ vermiculatum vocant, quod vermis ideam
referat, Ætius hanc gummi notam exprimit lib. ix.
cap. xxxviii. ubi κέρμι καὶ σκαλωχεῖδης τὸ λιυκόν mentionem
facit. Vellem virum optimè de medicina Ægyptia me-
ritum paulo modestius verbum σκαλωχεῖδης accepisset, ac
Dioscoridem intactum reliquisset, Per sang, inquit, lib.
iv. cap. xi. Arabi gummi in compositione recipiunt

quam nostri Arabicam appellant, ex arboribus acaciae, in Arabia Petraea nascentibus, collectam. Magnam quidem huius gummi copiam eas arbores in Aegypto gignere, te scire, certò scio. Ex quo illos planè errare cognoscitur, qui communem gummam ex Aegypto advectam, veram esse Arabicam negant, sed illam tantum Arabicam fatentur; falso à Dioscoride perdocti, quæ vermicularis cernitur atque alba. Quod sane falsissimum est; quando omnia gummata, non tantum alba, lucida, vermicularia, sed etiam gummis nostratibus colore atque figura proxima, exinde asportata verè Arabica sint, atque ex spinae Aegyptiae, vel acaciae arboribus colligantur. Nulli siquidem in Aegypto, vel Arabia deserta arbores, excepta acacia inveniuntur, vel ibi vivunt qui gummata gignant, omnia quæ illinc exportantur in arboribus prædictis, & non in aliis colliguntur. Ea enim loca omnia, cerasis, prunis, pomis, pyris, atque aliis arboribus gummatum feracibus carent. sola acacia ibi est, quæ gummata gignat. Modestius alio loco: Ex quibus, ait, gumma manat, pace Dioscoridis dixerim, non tota, sed paucissima, quæ vermiculari forma spectetur, neque tota alba ac clara. Vno etenim colore, ac una figura nequam omnes acaciae arboris gummae spectantur, talemque formam vel figuram accipit gumma qualis motus succi è cortice manantis sit. Nam interim ubi admodum est crassus, non multum deorsum movetur, sed statim fere excretus coalescit, granosaque gumma tum fit, tenuiori vero tum succo exeunte multumque fluxili, aliquando oblongam gummam reddit. Atque uno verbo dico, me vidisse gummas acaciarum, figura atque colore pleraque prunorum, cerasorumve gummis haud dissimiles. Pro Dioscoride nobis dicendum, quod non omne gummi dixerit esse figuram vermis, sive vermiculatum, sed tantum illud gummi ceteris antefendum, & optimum esse. Nec omne gummi candidum dicit; sed secundæ bonitatis notæ esse, quod albo colore est. Hoc tamen commendat Aëtius lib. ix, cap. xxxvii. ἡ γόμμη ἐκ τῆς ἀκασίας ἔσται λευκή. Hoc genus Dioscorides in defectu alterius eligendum inquit. Utrumque apud Dommerum, & Beerium seplasiarios diligentissimos, non semel vidi, & ad nos satis copiosè adfertur ex Aegypto locisque circumiacentibus. Damnat Dioscorides resinofum, quia non est syncerum, sed vitiatum. Resinosa sunt oleaginosa, gummi aqueam naturam habent.

Ὅσα δὲ ἀλφί. Considerandum, an succi pinguedine carentes sint in odori, contra pingues odore præditi, Ratio videtur quod odor ex tenui & subtili partium substantia seu potius mediocritate nascatur, tale est oleum, aqua crassa. Gummi an planè odoris expers est, uti & amygdalæ lachryma, haud scio, vult præceptor, quæ pinguem habent substantiam, ea insigni, eminenti, ac fragranti odore prædita esse: Contra quæ aquosam, qualia gummi κατ' ἐξοχὴν dictum, & lachryma amygdalæ, etiam cerasi, prunique odore carere, scilicet excellenti, insigni, nec non longe, suaveque spirante.

Καὶ τῶν μὲν. Aliam nunc addit lachrymarum differentiam, & eas nasci dicit, vel in caulibus, caudicibus, ramisque, vel in radice, uti scammonii, hipposelini; vel ex radice, cauleque, ut laserpitii. De scammonio octavo capite huius libri agam; de laserpitio actum, lib. vi, cap. iiii. de hipposelino supra lib. vii. ubi diximus ex radice vulnerata aut præcisa succum profluere, cito concrecentem, acri amaritudine, myrrham

saporem referentem. Mentem Græci auctoris, de lachryma hipposelini melius intellexit Plinius, quam interpreter, lib. xx, cap. viii. Sed præcipue olus atrum miræ naturæ est. Hipposelinon Græci vocant, alii smyrneum. & lachryma caulis sui nascitur, feritur & radice; succum ejus qui colligunt myrrhæ saporem habere dicunt, auctorque est Theophrastus, myrrha sata natum. Quod non scripsit Theophrastus, verum quosdam sic sentire. Fallitur etiam Plinius, quod scribat è caulis sui lachryma prodire hipposelinum; cum tantum ex lachryma nascatur radice. Hæc enim sola ἐπιζῆ, ut scribit Theophrastus. Non attendit satis ad verba anagnostes Plinius. Conferat lector Plinii verba cum Theophrasti, & errorem videbit. Illud in Plinianis observandum, quod legit, ἡ γόμμη βλαστάνει ἐξ αὐτῆς, non ut vulgo, ἐξ αὐτῆς. Ἐν αὐτοῖς pro πύρ αὐτοῖς Græcum non est, Præterea ineptum, apud se provenire putarunt, Quomodo putarunt, si penes se habent. Si norunt; recte itaque correxerunt ἐξ αὐτῆς; Quidam enim cum audissent olusatrum lachrymam myrrham esse, inde sibi persuaserunt hipposelinum, è myrrha Arabica sata provenire, lachrymam hanc hipposelini aliquando collegi, verum nihil inde natum; Experiar iterum germenque expectabo;

τὴ δὲ ἀλφί. De laserpitii lachryma satis superque supra lib. vi, cap. iii. dictum à nobis. Theodorus αὐτὴν σκαμμοειδὴς recte legit καμμοειδὴς. Videat lector lib. vi, cap. vi. hist. etiam lib. & cap. ii hist. etiam cap. iv, lib. i de caus. Ubi docet Theophrastus non tantum provenire, sive ex lachryma nasci hipposelinum & lilium, verum causas addit cur ex lachryma prodeant.

πάντων δὲ τῶν. Repetit quod supra dixit, quædam incisione, quædam sponte lachrymam emittere, quædam & sponte & incisione. Utilitatis causa incisionem institui docet. Id nemo facile negabit. Lucri causa laborant homines. Negat amygdalam lachrymæ gratia incidi, quia nullum habet usum. Apud nos non raro gummi Arabicae spinæ usum præbet, ejusque nomine venditur pharmacopæis parum peritis, ac non satis curiosis. Sed illud non præstitit temporibus Theophrasti, Non mirum ergo quod usum habere nullum scribat. Quæret aliquis; si non gummi causa incidunt amygdalam, cur incidunt? Id docet lib. i de Caus. cap. xxi. Nempe ut ex amara dulcis, ex sterili fructifera fiat arbor.

Ὅπ' ἂν ἀντὶ τοῦ. Quibus, inquit, concretio sponte consistit, his fluxus humoris largior prodit. Videat & attendat Lector ea quæ de gummi spinæ Aegyptiæ ex Alpino diximus. Non omnes incisiones eodem tempore fieri ait, uti neque concretiones. Vel enim inciduntur cum maxime turgit humor, vel cum validissimus est, maxime ante germinationem, vel ipso germinationis tempore turgit. Verno itaque tempore incidenda quæ propter copiam scarificantur. Verum ea quæ inciduntur cum humor est validissimus, eodem tempore incidi nequeunt. Validissimus enim est cum fructificare ac germinare planta desinit. Quædam autem æstate, quædam autumnò à fructificatione desinunt. Eodem itaque tempore omnes incidi nequeunt. Excipit vitis lachrymam, quam maxime consistere ait, si paulo ante germinationem incidatur. In libris de Causis hujus causam; si bene memini, exponit.

K E Φ. B.

C A P. I I.

De cæsura ad resinam, quoque modo resina fiat. Item de pice.

Τῆς δὲ περιώρου ἐκ τῆς πύλης, ἐκ τῆς ἐκ τινων ἁλλων ῥήλινῃ γίνεται καὶ τὴν βλάστησιν. τὸ δ' ὅλον οὐκ ἐπέτρεξε ἡ τέτων, ἀλλ' εἰς πολλὰ ῥέον ἢ ἐν πύλῃ. πὺν δὲ λιβαίνων ἐκ τῆς σμύρνης ὑπὸ κύνα φασὶ καὶ τὴν θερμότητος ἡμέρας ἐν πύλῃ. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ἐν Συρίᾳ βάλαντον. ἀκριβεστέρως δὲ καὶ ἐλάτων καὶ ἡ τέτων ἐν πύλῃ. καὶ γὰρ ἡ σύρις τὴν ὑγρότητα ἐλάτων. ὡν δὲ ἐκ τοῦ καυλὸς ἐκπύνηται καὶ ἡ ῥίζα, τέτων ὁ καυλὸς πρότερον, ὡς περ καὶ τὸ σιλφίον. καλῶς δὲ τὸ πύλιν

Terebinthum, & pinum, & si quæ resinam aliæ * Antea sefaciant, cædendas post germinationem affricatur ceumant. Ad summam cæsura earum, non annua, sed laseris. Humant. post plus temporis fieri solet. Thus atque myrrham, ^{jus succus} sub Cane ferventissimis diebus incidi referunt. ^{qui ex caule colligitur} Sic & balsamum, quod in Syria nascitur. Sed diligenter parciusque cæsura eorum. Humoris enim ^{scaparius} confluvium parcius accedit. Quorum autem & ^{qui vero ex radice rivas sive radicarius vocatur.} caulis & radix inciditur, horum caulis * antea feraciter recipit, ceu laseris. Eorum denique succum alterum cauliam, alterum radiciam vocant. Præstantior

ἀναγκαῖον δὲ δηλονότι καὶ τῷ ξύλῳ ἡμεῖς αἰ πνα
 Περὶ φύσιν τῶν περὶ φύσιν ἑπερ ἐξ αἰρεμένης τῆς δαδὸς καὶ καιο-
 τῆς φύσιν ἐ-
 μῆς τῆς πίπης, ἡ ἐκροή. τὰ το μὲν εἰς τὴν ληπτόν.
 οἱ δὲ περὶ τὴν ἰδὴν φασίν, ὅταν λεπίσωσι τὸ τέλε-
 χον (λεπίσαι δὲ τὸ περὶ ἡλίου μέρῳ ὅτι δύο, ἡ
 τρεῖς πῆχες ὡς τῆς γῆς) ἐνταῦθα τὴν ὀπίρρολὸν γι-
 νομένῳ ἐνδαδὸν ἐν αὐτῷ μάλιστα. τοῦτο δὲ ὅταν
 ἐκπελεκήσωσιν, ἐν ἐτέρῳ πάλιν ἐνδαδὸν αὐτῷ καὶ τὸ
 τρεῖτον αὐτῷ τῷ. τὸ δὲ τριῶντα διὰ τὴν ὑποπλευ-
 ἐκπύρρην δένδρα ὑπὸ τῶν πνευμάτων, σηπέντα.
 οὗτο δὲ ἐξ αἰρεῖν αὐτῶν τὴν καρδίαν· τοῦτο γὰρ μάλ-
 λιστα δαδῶδες. ἐξ αἰρεῖν δὲ ἐκ τῆς ῥίζης καὶ γὰρ πύ-
 τας ὡς περὶ αἰπὸν ἐνδαδὸς πιασὼν μάλιστα. εἰς
 δὲ δηλονότι τὰς αὐτὰς ἀραθὰς, ὡς περὶ ἐλέχθη πωρεχῶς
 τοῦτο δρᾶν· τὰς δὲ χείρονας διὰ τὸ πλείονος χείρονος.
 καὶ ταμιδομένων μὲν, πλείονος χείρονος αὐτῶν· ἐὰν
 δὲ πῶτον ἐξ αἰρωσιν, ἐλάττω. διὸ αὐτῶν δὲ, ὡς εἴκε,
 τρεῖς μάλιστα τριῶντα ἐξ αἰρεῖν ὑπομένειν. εἰ
 αἶμα δὲ καρποφορεῖν αἰ περὶ καὶ, καὶ δαδοφορεῖ.
 καρποφορεῖ μὲν γὰρ εὐθὺς νέαι. δαδοφορεῖ δὲ ὑπερον πολλὰ περὶ τῶν γινόμενων.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

H docet exarctat. Theodorus, teda detracta. Et ad-
 lit, resinam hauriunt. Non igitur legit docet, sed
 das. Neque enim aut docet, vox est significando cortici ac-
 commodata: neque si esset, exarctat potius, quam αφαιρεθῆναι, di-
 ceretur.

Οὐ γὰρ πᾶς ἀφορισμὸς ὁμοῖος. Quia dixerat, γούστωροι:
 ostendit rationem. Non enim quivis locus, vel designatur,
 vel comparatur. Prescribitur, ait ipse. Theodorus secre-
 tionem vocat. Sic enim accipies, ut ἀφορισμός, sit scis-
 sio, aut sectio.

Τῆς εἰς τὰς ἀκρίμους. Theodorus omisisse videtur bre-
 vitaris causa. Duabus namque partibus propositis, stipite, ac
 ramis, ἔς inter se comparatis: altera posita, altera subintel-
 ligi potest.

Συμμετρίαν, καὶ ὁμοειδέτη, καὶ καπομένη τῇ δομῇ. Theo-
 dorus longe aliter. Spissa namque, & levissima, & odore
 gratissima. Plinius quoque Terebinthi odoracionem pro-
 didit. Itaque non erit καπομένη τῇ δομῇ, si sit ὁμοειδέτης.
 Nisi intelligas illum summum odorem adeo esse gratum, ut
 levissime toleretur. Quippe talis rosarum est.

Πνυτίναν, duplici verbo Theodorus est interpretatus, ex
 Larice, & Picea.

Καλῶς γὰρ ἀρρενὰ πύονα καποφορεῖ. Theodorus legit.

ἀκαρπον. In tertio libro præter marem, ac farinam, ter-
 tium quoque genus addidit, quod appellant sterile. Idque
 non semel.

Εὐκαρπώδεσται. Theodorus faciliorem, & odore
 gratiorem. Plinius simpliciter gratiorem. ὁμοειδέ-
 ταν igitur legebat. Ego εὐκαρπώδεσται. Item δαδωδέσ-
 ταν.

Τῶν μὲν ἀραθῶν πύονα ἐν αὐτῇ. Theodorus, frugalis
 Pini anno proximo; mediocris altero. At proximum
 significat, alterum. Ita ergo dicemus. probatae pini, eo-
 dem anno: mediocris, proximo. Nam μοχθηρῶν, toties
 dici vitiosum in arboribus, non placet. Hic significat na-
 turam deteriore: vitium autem est præter naturam, ἔς
 μοχθηρῶν πύονα potest fieri vitiosa, si exedatur, aut affletur
 fulmine, aut quid aliud patiatur. Videbis hujus vocis usum
 in Galeni commentario qui inscribitur, de affectuum, quæ
 in anima insunt dignotione.

Τὸ περὶ ἡλίου μέρῳ. Theodorus, à parte solari, Pli-
 nium sequutus. Verum non item ejusdem judicium se-
 quutus est, cum pinum, non piceam, transtulit, πύονα
 hic, ut ille. Observabimus hic à Plinio teda, etiam ha-
 stulam appellatam: ἔς notabis Theodori vocabulum il-
 lud, paulatinam.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ & COMMENTARIUS.

Prima capitis parte docet, quod tempus cædendi
 plantas, lachrymæ causa, sit maxime idoneum. Quæ
 admodum facilia, nullaque expositione egent. Illud
 tantum dicendum, verba καλῶς ἢ τῇ δομῇ τῶν πιναν intelli-
 genda de laserpiti succo. Huic enim sunt duo diversi
 succi, quorum prior καυλίαν, alter ἐξείας dicitur; de
 quibus lib. vi, cap. iiii. egimus. Hoc tamen loco do-
 cet (quod non fecit loco citato) succum qui ex radice
 colligitur esse meliorem, purum enim, translucentum &
 ficiorem: contra, qui ex caule humidior. Inde putre-
 dini magis est obnoxius; purior & translucentior cau-
 lias; quia farina huic non admiscetur. Hujus incisuræ
 tempus novisse Afros scribit. Intellige Cyrenenses,
 quorum regio sita in Africa minore, sive Africa pro-
 prie dicta. Minor Africa olim urbes habuit Cartha-
 ginem, Uricam. Hac de causa doctiss. Gaza λίβυς Pannos
 interpretatus est.

Ἡ δὲ ῥηπὴν. Docet qua ratione resina fiat, nec non
 quæ optima quæque deterior sit, ῥηπὴν δὲ ῥηπὴν, quod
 flumene significat, nomen accepit. ῥηπὴν, sive resina alia
 humida, ὕδατος Græcis, alia sicca ἔρηπὴν eisdem dicta.
 Duas novit etiam Plinius resinas, lib. xxiv, cap. vi.
 Summæ species due, sicca ἔρηπὴν & liquida, sicca δὲ pinu ἔρηπὴν
 sit, liquida δὲ terebintho, larice, lentisco, cupresso. Nam eæ
 ferunt in Asia ἔρηπὴν Syria. Falsum est in Asia, Syriaque la-

ricem nasci. Falsum etiam, lentisci lachrymam liqui-
 dam esse. Quis adeo rudis in re botanica, qui masti-
 chen siccam esse ignorat? Vulgus hoc novit, in ipsa ar-
 bore statim spissatur; Terebinthina recens liquida,
 temporis tractu durescit, uti mox dicam. Eriam pinus,
 piceaque, & siccam & liquidam ferunt resinam. Dio-
 scorides lib. i, cap. xciii, Γίνεται δὲ ῥηπὴν ὕδατος πινὴν καὶ
 πύονα. Eodem capite, Τῆς μὲν τοῦ ξηροῦ ἢ μὲν ἰσὶ σποδιλίῃ,
 καὶ ἰσὶ πινῇ; ἢ δὲ πύονα, ἢ δὲ πινῇ. Manat ἔρηπὴν resina liqui-
 da, tum δὲ pinu, tum δὲ picea. Eodem capite, ex sicca autem
 resinis alia est strobilina, alia abiegna, alia quam fundit
 picea, alia denique pinea. Resina, alia incisione, alia sine
 incisione ex arbore fluit. Eam quæ sine incisione ex
 arbore fluit Galenus lib. iiii, καὶ ῥηπὴν. cap. iv. nec
 non lib. ii. καὶ πινῆς περὶ ῥηπὴν, & αὐτῆς ῥηπὴν vocat.
 Nisi forte placeat, Galenum resinam humidam, vel re-
 sinæ aliud genus minus cognitum, sic appellare. Verba
 Galeni adscribam, judicium cuilibet esto liberum. καὶ
 τῇ αὐτῇ ῥηπὴν καλουμένην ῥηπὴν ἔχηται μὲν ῥηπὴν καλῶς ἢ
 αὐτῇ ἐν λακίδαίμῳ, καὶ πινῇ ἀλλοῖς χωρίοις, περὶ ῥηπὴν.
 Ἐν κιλίκῃ δὲ καπὶ δαυὸν διομαζοῖται τὴν πινῇ ῥηπὴν. Quin
 ἔρηπὴν resinas authorrhitous, id est, sponte fluentes admiscere
 licet; nominant ipsas in Lacedæmone protorrhitous, qua-
 si primis suas dixeris. In Sicilia vocant talem resinam ca-
 pneleon. Vide cap. xxi, lib. ii. de simpl. med. facul. i.
 Resina

atque mellis similitudinem habet. Cypria antecedit omnes: est autem melles colore, carnosae. Colophoniam praeter ceteras fulva, si teratur alba fit, gravior odore, ob id non utuntur ea unguentariis. In Asia quae sit est picea, admodum candida pagas vocatur. Resina omnis dissolvitur oleo.

Βαλάνη. Optimam resinam inquit Terebinthinam, idque quia est spissa, gratissima ac levissima odore. Obijciat quis, si in Asia sit, quomodo tamen sit in Asia? Respondent viri docti summum illum odorem adeo gratum esse, ut levissime toleretur, quippe talis rosarum. Primum etiam locum terebinthinam dat Dioscorides lib. I. cap. xc i. Περάλη δὲ πικρὴ καὶ ῥητίνη καὶ τερμινθίνη καὶ μετὰ ταῦτα ἡ σκινίνη, εἴτα ἡ πικρὴ καὶ ἡ ἐλατίνη. μετὰ δὲ αἰθέρην (ἢ ἡ τε πικρὴ καὶ ἡ ἐλατίνη). Resina omnes antecedit terebinthina. Proxima huic lentiscina, deinde picea, et abiegna. Post has numerantur pinea, et strobilina. Galenum lentiscinam primum locum dare quis obijciat. Quod lib. vi i i. simpl. scribit. Περίεργεται δὲ εἰς πέντε εἰς ἀπὸ τῶν ἡ σκινίνη, καὶ τὴν καὶ αὐτὴν διὰ τὴν ἀλγὴν — καὶ αὐτὴν ἡ τερμινθίνη πρὸς δέ. Primas omnium non injuria meruit lentiscina, eam vocant mastichen — inter alias praefertur, terebinthina. Nodum hunc solvit ipse Galenus lib. x i i. κατὰ γένος, cap. i i. Δόξει δὲ πρὸς ἡμῶν ἀλφειοειδὴς, κατὰ τὸν ἀπὸ ῥητίνης λόγον Διοσκορίδην τὸν ἀναζαρβεῖα γὰρ φασὶν αὐτὴν ἢ τὴν ῥητίνην, ἐν τῇ πρώτῃ ἀπὸ ὕλης. Περάλη — ἐλατίνη. Φαίνεται γὰρ ἐν τούτοις. Διοσκορίδης δὲ ἀπὸ Φαυλοπίτης μὲν φερόμεν ὅτι ἐλατίνη, ἀλγὴν δὲ τῆς τερμινθίνης. Εἰ δὲ τῶν ῥητίνων ῥητίνη, ὅτι ἐλατίνη ἐλατίνης, τερμινθίνης, σκινίνης μὲν εἶναι ἀλγὴν τὴν ἐλατίνη, ὡς εἶναι κατὰ τὴν ῥητίνην, δὲ τὴν ἐλατίνη, ὡς εἶναι τὴν τερμινθίνην. Putabit forsitan aliquis nobiscum dissentire Dioscoridem Anazarbeum in sermone de resinis, haec verba scribentem, primo de medica materia commentario, ex omnibus — numerativ. In his tanquam de infima strobilina, optima vero terebinthina sentire videtur. Verum ego ex his tribus resinis strobilina, abietina, terebinthina, principem certe strobilinam calore, secundam abietinam, postremam terebinthinam esse dixi. Ego cum Theophrastus & Dioscorides optimam dicunt terebinthinam, de praestantia ac bonitate intelligendum est. Cum Galenus strobilinam, vel lentiscinam de qualitate accipiendum erit. Et sit disputationem de resinis ipse solvit Galenus. Ὁ μὲν γὰρ ὁ πρὸς μέλαν ποιότητα τὴν ἀναφορὴν τῆς ὕλης ποιούμενος, ὁ δὲ ἀπὸ τῆς ὑπὲρ ὕλης ἀποφαινομένης αὐτῇ τῆς οὐσίας ἀληθείας κατὰ τὸν αὐτὸν τὸν ῥητίνην, καὶ ἐπὶ τῇ ῥητίνῃ ἀλγὴν, μὲν ὡς πολυρρηγνύουσαν φάσμα, εὐκότως αὐτὴν εἶναι τὴν τερμινθίνην ὑπάρχουσαν ἔμειν γὰρ ἐν τῇ ἐλατίνῃ φερόμεν. Alius ad qualitatem unum sermonem referens, alius absolute de ipsorum substantia pronuncians, verus deprehenditur. Eadem etiam ratione inter resinas optimam tanquam medicamentum in multiplices usus accommodatum, merito terebinthinam affirmaverit, non tamē caliditate primas obtinere. Optimae terebinthinæ has notas tradit Dioscorides. Διαφέρει διαφανέστατα ἀπὸ λευκῆς, ὡς ἀλγὴς, τῇ γὰρ ῥητίνῃ ἐκ κρῆνης καὶ ὡς τῆς τερμινθίνης πικρῆς. Praefertur autem magis pellucida, candida, virescente colore, et in ceruleum vergente, odorata, et terebinthum olens. Hujusmodi resina ad nos aliquando adfertur, Cypriam vocant seplasiarii. Liquida hæc cum primum adportatur, temporis vero tractu durior evadit, et ficior. Quod etiam loco citato observavit Galenus: εἰσι δὲ καὶ τῶν ῥητίνων μὲν ἐπὶ πολλὴν ἡρόν ὑγρὰ διαμένουσι, καθάπερ καὶ τερμινθίνη. Iam vero ex his nonnullae liquide diutius permanent, quemadmodum terebinthina. Aegyptios, inquit prosper Alpinus lib. iv. de med. Agypt. cap. xi. in usu habere resinam terebinthinam, siccam, duram, lucidam, foris albam, et intus flavam, quæ linguam aspero, subduli sapore ferit, dentibusque commanfa in ore ac cera mollescit, et sicque in ore substantia, mollitie, sapore, cera videtur proxima. Hujusmodi resinam semel apud Dommerum seplasiarium doctum vidi, Cypriam quam vocant, colore ad cyaneum vergit, quam vero vulgo terebinthinam pharmacopoei vocant, larigna est, quam venetam sive optimam, novellæ abietis lachryma est. Nec hoc quispiam miretur, Galeni etiam tempore simile insitiores fecerunt, uti ipse loc. cit. scribit.

Πιπρωθῶσαι, supra dixi ἀπὸ πικρῆς καὶ ῥητίνης, πικρὸς καὶ ῥητίνης legendū. Terebinthina hæc pix ad nos non adfertur, nec Cedri picem me unquam vidisse memini, quaeritur an cedria, cuius meminit Dioscorides sit pix an resina? Tis, inquit lib. I. cap. cv. καδρία ἀλγὴν ἢ παχὺν καὶ ἀλφειοειδὴς καὶ τῇ ὁσμῇ ἀλφειοειδὴς καὶ κατὰ τὴν ἀλγὴν ἐπιδιαιμένη καὶ μὴ ἀλφειοειδὴς δὲ τῇ ὁσμῇ ὡς ῥητίνη μὲν ἢ ἐμψύχων, φολακκὴν δὲ τῇ ὁσμῇ ὡς ῥητίνη, ὅθεν καὶ νεκρὸς ζῶντις αὐτὴν ἐκάλεισαν. Cedria vero laudatissima est crassa, perlucida, gravis odoris, quæ dum effunditur in guttas coit, minimeque diffunditur: vim ea obinet, viventiū quidem corporum corruptricem, defunctorum vero servatricem, quæ ex causa quidam mortui vitam appella-

runt. Qui picem esse volunt his argumentis utuntur, quod Plinius lib. xxiv, cap. v. dicat, dat picem quæ cedria vocatur. tum quod Dioscor. loc. cit. inquit ζίντα, καὶ ἐλατὶς ἐκ αὐτῆς χωρίζομεν δὲ τὴν καδρία δὲ ἐλὴν ὑπεραιωμενὸν ἐν τῇ ἰφίσει ὡς ἐπὶ τῆς πικρῆς, ποτὶν ὅσα ἐκ καδρίας, fit et ex ea oleum quod a cedria separatur, velleribus interea dum coquitur supra eam expansis, ut de pice dictum est, ad eadem omnia ad quæ Cedria utilis. Accedit Nicander, qui distert picem cedri nam cedriam vocat.

καὶ τὴν καδρία πικρὴν πικρὴν βαρὺν ἢ μὲν πικρῆς, tumque cedriam picem oboli pondere fumito. Contra non esse picem, sed majoris cedri lachrymam crudam, his argumentis probatur. Primum ex hoc Theophrasti loco, ubi inquit rarum esse, ac quidem adeo rarum picem ex cedro facere, ut pro contingenti accipi debeat. At cedria copiosa admodum fuit, ususque ejus vulgaris. Adde quod Serapio scribit, Kitran est oleum, quod egreditur est serbin, addatque, sed olei quod ex ista arbore elicitur, substantia est subtilis. Si cedria itaque exit ex arbore, resina erit, non pix. Etenim coquitur pix, resina ex arbore exit. Resinam fundere cedrum, ipse docet Theophr. lib. & cap. v. hist. ubi scribit materiem cedri natam, humorem emittere. Plinius lib. x i i, cap. v. Ex cedre late resina laudatissima. Ad contraria argumenta responderi solet. Plinium non mereri fidem, idque quod turpiter, ac sæpius in historia coniferarum arborum lapsus sit. Ad locum Dioscoridis respondent illud tantum probari, cedriam aliquando coqui, ut oleum colligatur, nec non pix acquiratur, nec inde sequi cedriam esse picem. Ad Nicandri locum hæc referunt, Poetam πίκρας voce abuti, idque probant ex Scholiaste, qui scribit: καδρία ἐν τῇ λέξει ἐστὶ πίκρας, αὐτὴν εἶπε, πικρὸν τὸ δόξαζον, πίκρας καλῶν — ἀλλὰ καὶ πικρῆς καδρίας πίκρας λέγει, omne, inquit quod ex arbore manat picem vocat. Atqui resina, gummi ex arbore fluunt, et ex vero ex arborum tēdis lignisque coquitur. Concretam alibi picem vocat Poeta, vel quod compacta concretaque instar picis cedria est, vel quod cadavera ea illita, dura compacta, ac solida efficiantur, et a putredine immunia servantur. Petrus Bellonius lib. de coniferis arboribus scribit. Non cedrum tantum cedriam fundere, sed etiam pinum, piceam, laricem, juniperum, cupressum; quarum omnium resinas defuncta corpora servare scribit. Decepit virum doctiss. Plinius, cujus verba capite sequente de pice examinabo. Ceterum ex cedria vi ignis pix coquitur. Abiegna resina cedria similis, odorata, lenta admodum conitans substantia, mansum siquidē dentibus adeo firmiter adhæret, ut æg. è avelli queat, quæ initio liquidior et albida, vi & ardore solis durefcit, et arida fit. Illud doctioribus admodum suspectū, quod scribit Dioscor. βαρὺν καὶ ὁσμῇ, Mathiolus manuscriptum codicem habuit, in quo αὐτὸς τῇ ὁσμῇ scriptum fuit, quod indicat cedriam vehementer odoratam esse, non graviter olere. Id quod testari videntur versus Virgiliani, qui lib. vi i. Æneid. & alibi reperiuntur, ubi de Circe canit Poeta. Malunt alii. Virgilium ipsam cedrum arborem, intelligere, quod in medium relinquo. Cedria mortuorum corpora conservat, viventia lædit, idque quod calida admodum et sicca sit: quibus qualitatibus humiditates depascit, quæ putredinis in cadavere causæ sunt. Nicandri Scholiastes, δὲ καὶ τῆς νεκρῆς οὐσίας ποτὶν τὸ νοσῆν, καὶ δόξαζον ἐξ αὐτῆς. ὅθεν καὶ νεκρὸν ζῶντις αὐτὴν ἐκάλεισαν. Humorem et fluxum expellendo mortuos incorruptos facit, unde a quibusdam mortuorum vita vocatur. Secus in viventi corpore, depasta humiditate, carnes, uruntur, necantur, ac putrescunt prompte et citra dolorem: nec tantum ad conservacionem cadavera illinita quondam fuere, sed etiam libri, et quicquid posteritati dignū indicabat antiquitas. Plinius lib. i i, cap. x i i i. De libris Numæ, secundi Romanorum regis. Et libros cedratos fuisse: propterea arbitrarier tineas non tetigisse: in his libris scriptæ erant philosophiæ pythagoricæ. Idem durasse hos libros, ad annos quingentos triginta quinque, terræ in fossos, auctor est. Hinc verba, data, scriptaque quæ immortalitati digna judicabantur cedro inscripta dicebantur.

Sumptum adagium vel a resina, vel ab arboris natura, quæ nec cariem, nec vetustatem sentit. Hujus enim succo illinita ob omni carie, et tineis immunia servantur. Vitruvius lib. i i, cap. ix, ob id solebant egregii libri, et præclara carmina cedroleo, vel oleo cedrino inungi, quod, ob amaritudinem, non sinebat illos a blattis absumi. Recte itaque antiqui καδρία καὶ cedriam vocarunt.

Εἴπε δὲ, nec hunc locum satis feliciter expressit Plinius lib. xv i, cap. i 2. In Macedonia laricem masculam u-

runt, famina radices tantum. Resinam colligi hoc modo non scripsit Græcus auctor, verum pinum uri à Maædoniæ incolis scribit, nec omnem, sed masculam quam fructiferam dicunt. Doctiss. Gaza ἀκροπύργον legit, hanc lectionem nec probo, nec improbo, quia Theophrastus lib. tertio, cap. 10. sterile genus, à mare & fœmina, diversum fecit, idque non semel, κὲ τῆσιν inquit τὸ ἀκροπύργον.

Plinius loco citato, Pix optima ubique ex apricis aquilonis situ. Ex opacis horridior, virisque præferens, frigida hyeme deterior ac minus copiosa ac decolor. (An itaq; scripsit Theophr. ὀλίγη ἀχρὺς, μολυβδόχρη, nec præter rationem,) quidam arbitrantur in montosis copia præstantiorem ac colorem, & dulciorem fieri, odorem quoque gratiorem dum resina sit: decocta autem minus picis reddere, quoniam in serum abeat; tenuioresque esse ipsas arbores, quam in planis: sed has & illas serenitate steriliores. Theophrastus tenuiorem resinam fluere ex Ideæa pino tradit, crassiozem ex maritiana, Plinius præter veritatem arbores tenuiores esse tradit. Nam quod Theophrastus de pice cruda, id ille de resina. Illud non omittendum, verba Plinii aliter, arque aliter in manuscriptis codicibus reperiri. In quibusdam enim codicibus legitur: præstantiorem ac coloratiorem, in aliis, quidam arbitrantur in montosis copia præstantiorem ac colorem, & dulciorem, odore quoque gratiorem dum resina sit: scripsisse quoque videtur Theophrastus ὁμοτίαν, non uti docti corrigunt ἀλκυονίδαν, quod ex cap. x. lib. III probatur; ubi Idæam pinum picem præbere ait nigriorem, dulciorem, tenuiorem, odoratiorem: ni forte placeat legere utrumque ἀλκυονίδαν, κὲ ὁμοτίαν; quomodo in emendationibus codicibus scriptum testantur viri doctiores. Ex hoc etiam loco, Norwegicam picem

optimam esse cognoscimus, utpote quæ adferatur ex regione aquilonari — ὧν δὲ dicitur pix, quæ in suo genere perfecta quidem est, sed quæ nullam ab externo calore mutationem, aut alterationem perpeffa est: sic ὧν δὲ λυγὴς farina, hordeacea cruda dicitur, ad differentiam polentæ, quæ torretur: sic ὧν δὲ λυγὸν linum crudum, quod nondum maceratum est, vel quod nullam mutationem ab aqua vel lixivio perpeffum fuit. Plinius loc. citato: sed has & illas serenitate steriliores, fructum quædam proximo anno ab incisura largiuntur, aliæ secundo, quædam tertio. Expletur autem plaga resina non cortice, nec cicatrice quæ in hac arbore non coit. In altero Salmanticensi codice scribitur, sed has & illas serenitate steriliores fieri. Quædam proximo anno ab incisura largiuntur. Melior altera hæc lectio, quædam proximo anno largiuntur resinofum, nempe & pinguem confluxum sive resinam, qua plaga seu vulnus repletur. Male proximo anno, inquit, quasi proximus annus, & secundus non foret idem. Eodem inquit anno Theophrastus probatæ pini vulnus repletur, mediocris secundo. Ex hoc loco Plinii ἀντὶ ἀλλὰ τῆς πίττης, restitui ῥητινῆς. Expletur planè non renascente ligno, aut cortice, sed resina. Veram lectionem ῥητινῆς esse, vel eo argumento probatur, quod pix non manat ex arboribus, verum resina. Quæ sequuntur, non intellexit magnus Gaza. Vult Theophrastus resinam fieri triennio, necesse autem esse ligno, quid alimenti suppeditari, quoniam exacto triennio tæda detrahatur, ex qua ufta pix fluit. Reperitur & alia lectio, ἡρασιὰ ἀπὸ τῶν ῥητῶν μὴ γίνεται τὸ πίττης. id est, ex arboribus ad resinæ confluxum vulneratæ, toto hoc triennio pix non conficitur. Quæ sequuntur supra examinauimus.

Κ Ε Φ. Γ.

C A P. III.

Quemadmodum pix uratur, fiantque carbones. Item de thure, & myrrha-

Τὴν δὲ πίτταν καίεισι πόνδε τὸν τρόπον. ὅταν καὶ
τασκεύασωσιν ὁμαλὴ τῆσιν, ὡς περ ἄλλω ποιήσασ-
πες, ἔχουσιν εἰς τὸ μέσον συρρεῖν, καὶ ταυτὴν ἑδαφίζουσι
κατὰ χρίσαντες τὰς κορυφὰς, σιωπῆσαι ὡς ἀπλησίαν
συνέσειν τὴν αἰθέρα κεκοῖτον, πλὴν ἐκ ἐμβόθρων, ἀλλὰ
τὰς σχίζας ὁρῶντες πρὸς ἀλλήλους. ὥς τε λαμβανέειν
ὕψους αἰεὶ καὶ πλεονέχει. γίνεσθαι δὲ φασὶν ὅταν ἡ
σιωπῆσις ἢ κύκλῳ ὡς ὁ γδοῖον καὶ ἐκαστὸν πηχέων,
εἰς ὕψους ἢ ἐξήκοντα πλεονέχει ἢ πενήκοντα, ἢ ἐκαστὸν ἀμ-
φοτέρωθεν εἰς πέντε ἢ ὀκτώ τετραγώνη πίερα. σιωπῆσεις ἔν
αὐτῷ ἔτιως, καὶ κατασκεπάσαντες ὕλην, γῆν ἐπιβάλλον-
τες κατακρύπτουσιν, ὅπως μηδαμῶς ἐπιδιαλάμψῃ τὸ
πῦρ. δότο δὲ πῦρ καὶ ἡ πίττα τέττα συμδάντος. ὕψους
σι ἢ καὶ τὸ ὑπολειπομένον δόδοι, εἴτα ἢ καὶ ταῦτα ἐπι-
σείσαντες τῇ ὕλῃ καὶ ὀπιχάσαντες, τηρῶσιν ἀναβαίνον-
τες κατὰ πλίμακα, εἰς ἑρῶσι τὸ καπνὸν ὡς ἐκ ὠδονον.
καὶ ὀπιβάλλουσιν αἰεὶ τὴν γῆν, ὅπως μὴ διαλάμψῃ. κα-
τεκείνεται δὲ ὁ χειρὸς τῇ πίττῃ, ἀπὸ τῆς σιωπῆσεως τῇ
δπορροῇ εἰς βόθρον, ὅσον ἀπὸ χοντῆς πεντεκαίδεκα πη-
χέας. ἡ δὲ δότο ῥέουσι τὴν πίτταν. ψυχρὰ γίνεται κατὰ τὸ
ἀφῶ καίεται ἢ μάλιστ' ὅσοι ἡμέρας ἔσονται, τῇ γὰρ
ὑπεραία πρὸς ἡλίου δυνάμει ἐκκεκαυμένη γίνεται, καὶ
ἐν δέδωκεν ἡ ὥρα. τὰ γὰρ συμδαίνει μηκέτι ῥέουσι.
πόνδε ἢ τὸν τρόπον ἀπαντα τηρῶσιν ἀρρυπνῶντες, ὅπως
μὴ διαλάμψῃ. καὶ τίς σι δὲ ἐορτάζουσιν ἐυχόμενοι
πλὴν τε καὶ καλὴν γίνεσθαι τὴν πίτταν οἱ μὲν δὲ πρὸς
Μακεδονίαν καίεισι τὸν τρόπον τῶν. ἐν τῇ Ἀσίᾳ φα-
σι πρὸς Συρίαν καὶ ἐκ τῆς ἐκπλάττειν τὴν δόδα, ἀλλ' ἐπὶ
αὐτῷ τῷ δένδρῳ περικαίειν, φέροντες ὄργανον πρὸς πε-
ποιημένον, καὶ τῷ τῷ πρὸς αἰεὶ φοντες, εἰδὲ ὅταν ἐκ τῆς ὥ-
σι, πέντε πάλιν ἐπὶ ἄλλο πρὸς ἄλλο μεταφέρειν.
ὁρῶ δὲ ἐπὶ αὐτοῖς πρὸς καὶ σημεῖα τῶν πέντε, καὶ
μάλιστ' ὁμοίον τὸ μηκέτι ῥεῖν. πρὸς καὶ τῷ
ὡς περ καὶ πρὸς τὸν ἐλέχθη πρὸς τελευτῆς. πέντε
γὰρ φέρεται εἰς τόποι. πρὸς καὶ ἐν πρὸς τὴν ῥητινῇ καὶ τῇ
πίττῃ, ἔτιως ἔχει πρὸς ἢ ἡρασιὰ, ἔσμεν γὰρ, καὶ
βαλ-

Picem vrere hunc in modum consueverunt. Cum
locum æqualem præparaverint, & veluti area
facta concursum habente, in medium diligenter pavim-
mentarint; truncos fissos componunt. Fere eodem
modo quo carbonarii, cum carbones faciunt. Præter-
quam quod sine fossa opus perficiunt, lignis erectis, &
inter se cohærentibus: ita vt altitudinem assidue pro
multitudine capiant. Quos fieri ajunt cum composi-
tionem descripserunt circuitu centenorum octuaginta
cubitorum. * Altitudine vero amplius sexagenorum,
aut quinquagenorum: vel centum ambabus, si tæda
pinguissima sit. Cum igitur tædam ita construxerint,
& materiam pertexerint, aliqua terra † superinfusa,
undique summa cum diligentia occultant, vt ignis
nulla ex parte emicare possit. Pix enim peribit, si id ac-
ciderit. Succendunt autem per aditum relictum.
Dein eam quoq; partem stipant materie, & obstruunt
terra. Reliquasque omnes observant, & quacunque fu-
mum protrudi viderint, scalis scandentes, terram assi-
due † infundunt, quo nullo pacto flamma erumpere
possit. Canalis vero per medium structus acervum, pi-
cem fluentem in foveam ducit. Cubitis circiter quin-
decim ab acervo pix effluens tactu frigida fit. Vritur
duos dies, & toridem noctes cum plurimum. Saepè
enim posttridie ante solis occasum exulta jam est,
rogusque cessit. Id enim evenit cum nihil reliquum
est, quod amplius fluat. Torum autem tempus quo
tæda uritur, vigilantes observant, nequid ignis erum-
pat, & sacrificant atque concelebrant precantes, vt
pix sibi copiosa, bonaque benignitate fiat deorum.
Macedones hoc modo vrere assolent. In Asia vero
Syros * non detrahunt tædam ajunt, sed in arbore
ipsa adurere instrumento quodam industrie fabri-
cato. Hoc enim partem vnâ accendi, qua liquefa-
cta, aliam atque aliam vice pari successionis ignem re-
cipere. † Finis autem operis, & cessandi indicium,
cum scilicet nihil defluit. Terebinthos illi, (vt su-
perius exposuimus) urunt: pinum enim nequa-
quam Syria fert. Resina & pix hoc modo fieri so-
let ubi de-

* In alti-
tudinem ve-
maximam
ad sexaginta,
vel etiam
quinqua-
ginta, aut
tæda pin-
guis fuerit
utroq; ve-
sus ad cen-
tena.
† aggesta.
† adjiciunt

* istu secu-
ris non ex-
cutere.

† certis au-
tem signis
compertum
habent, cum
ab eo opere
cessandum
sit, potissi-
mum autem
argumen-
tum ubi de-
fuit fluere.

* ἰσχυρῶς.
Al. Bas.
ἐπὶ φρεσὶν
πρὸς Scul.

† ἐκ πλὴν τῆς

† ἀπὸ τῆς

βαλοῦμε, ἵνα τι ποιοῦτον ἔπρον. ὅτι μὲν καὶ οἱ ἀπο-
τομῆς γίνεσθαι ἢ αὐτομάτως, εἴρηται. πολλὴ δέ τις, ἢ
τὸ δένδρον φύσις. καὶ εἴ τι πᾶσι τ' γένεσιν, ἢ τ' σὺλλογῇ,
ἢ τ' ἄλλαν ἴδιον αὐτοῖς ὑπάρχει, πειρατέον εἰπεῖν. ὡς-
αὐτως ἢ ὅτι πᾶσι τοῖς λοιπῶν ἐνόςμῳ. σχεδὸν γὰρ πᾶσι γε
πλεῖστοι ἀπὸ τόπων ἐς τῶν τε πρὸς μεσημβρίαν καὶ
ἀνατολήν.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

O *Ὠκεανὸς καὶ ἑαυτὸν. Varia lectio, Græcè sic.* In altitudinem vero maximam ad sexaginta, vel etiam quinquaginta. Aut si teda pinguis fuerit, utroque versus ad centena. *Theodorus conjunxit centum cum quinquaginta, & dixit, ambabus. Scilicet latitudini, & altitudini. Nos utroque versum.*

Ε'παΐξαντες. Lego ἐπιφράζαντες.

Kαὶ ἐπιβάλλουσιν αὐτῇ τὸ γῆς. Theodorus, terram infundit. Melius, adjiciunt, aggerunt. Fundere ad res liquidas ac-

IOANNIS BODÆI A STAPEL

TOto hoc capite docet modos picem conficiendi. Pix alia liquida, alia sicca est. Liquida, sive ὕγρη, κῶνον à quibusdam dicta. Dioscorides lib. 1, cap. xciv. πίσσα ἢ ὕγρη ἢ ἄρρητος κῶνον καλεῖται. Suspecta vox hæc est & merito κῶνον nucem pini, picisæque dici, alibi abundè probavimus. Notare etiam tegmen, quo fructus aliquarum arborum includuntur, quod ab eis absolvi & separari potest, ex Theophrasto lib. 1, cap. xxviii. probari potest. ἢ μὲν τις τὸν κῶνον — κερπῶν. Conum etiam galeam, turbinem, metam vocari, probatione non indiget: sed picem liquidam sic dictam esse, nusquam quod sciam, legi. Equidem κῶνον restitutum contendunt, nomenque illud ex usu picis acquisivisse, quod in vindemia dolia, aliæque fictilia vitæ nostræ usibus necessaria, pice earum interiores partes oblinentur; ideoque picata passim dicta, & non picata: Alii vulgatarum servant lectionem, deductamque volunt πικρὸν τὸ κῶνον, unde illud κωνήσιμ, quod Helychius interpretatur τὸ πίπτουσι πῆμα, quod est pice oblinire. Sicca pix πυλίμπισσα, quasi pix iterum cocta, vocatur. teste Dioscoride lib. 1, cap. xcvi. καλεῖται ἢ ἀπὲρ πυλίμπισσα. Duobus quondam modis picem factam Theophrastus hoc capite docet. Antiquiores liquidam picem hunc ferè in modum conficiunt. Veteres pinos quæ prorsus tæda confectæ sunt in partes ulnæ magnitudine aut majores, vel paulo minores, securibus concidunt, eo prorsus modo quo in carbonariis fieri solet. Deinde verò area cretacea paritur, in medio paululum elata, extremitatibus æqualiter dependentibus, ut liquor è tæda resudans in canalem, totam aream ambientem, facilius desfluere possit. Itaque concisam tædam in area struis congerie locant, velut in carbonis artificio, mox hac primum abietum, picearum, pinorumque frondosis ramis, undique tecta circumdataque, tum demum terra septa, lutoque obstructa, ne quovis modo flamma perumpat, aut emicat, per foramen in cacumine paratum ignem succendunt, eadem quoque ratione qua & carbones uruntur. Quare cum desit locus, per quem flamma erumpere possit, sentiatque ob id congesta moles maximum ignis ardorem pix liquatur, ac in aream canalem cingentem fluit, ac inde per alios ductus in scrobes ligneis asseribus vestitas, ne terra ebibat, derivatur. Inde postea & dolia & cadi, & utres implentur. Operis perfecti signum, si rogos decumbat, subsidatque & liquor desfluere desinat. Et hoc fere modo Macedones urebant picem, uti hoc capite scribit Theophrastus. Alio etiam modo pix à recentioribus conficitur. Magnis satis rasis terra defossis, laminam ferream multis foraminibus perviam, vel ambienticanali cinctam adaptant, super hanc furnum extruunt, tæda assulatim cæla complent, & obturant, ignem accensum extrorsum circumdant. fervefcens tæda primum aquosum sudorem, deinde sudore crassiorē fundit liquidam picem. Aquosus hic sudor à Theophrasto capite præcedenti ὁρῶ πίσσης dictus est, à Galenolib. 1, κατὰ τόπους, cap. III. πίσσαν ὁρῶ. Ἀλλὰ, inquit, καὶ πίττη τῇ ὕγρῃ μὲν ἑλόν, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον μεμιμνήνῃ κερπῶσι, πῆμα ἐν τῇ κεφαλῇ ῥίξας τῶν ῥίξων, καὶ καλεῖται τὸ συνίτητον τοῦτο φαίμεν πιστάλειον, ἐπεὶ ὁ ἐπὶ πιστάνῃ καλεῖται, ὁ πῆμα ὕγρῳ ἐπὶ πῆμα πίτταις, λοιπὸν μετὰ τὸν ὕδαρος αὐτῶν καὶ

lent. De thure, & myrrha, & balsamò, & si quid aliud simile sit, tam incisura quam sponte prodire posse, dictum jam est. Nunc quæ in ortu, collectu, reliquisque propria eorum possint intelligi, explicare tentabimus. Et reliqua quoque odorata, quoad fieri possit, persequemur. Quæ omnia maxima quidem ex parte locis meridiei orientique vicinis, proveniunt.

commodatius. Etiam in titulis jure consultorum, de iis, quæ effunduntur, aut dejiciuntur.

Καὶ τὸ περὶ αὐτῶν. Theodorus legit, περὶ αὐτῶν.

Ο ρθὸς ἔστι αὐτοῖς, καὶ σημεῖα τῶ πάντοτε, καὶ μάλιστα δηλοῦντι
 μικροτέρῃ. *Certis autem signis compertum habent, cum ab*
opere cessandum sit. Potissimum autem argumentum, ubi
desistit fluere. Theodorus omisit τὸ μεγαλύτε, Ἐ unum tantum
posuit signum.

NOTÆ ET COMMENTARIVS.

τῇ συστάσει καὶ τῇ δυνάμει. *Quin etiam picem liquidam eodem modo (quo cedria cum oleo) permistam ad radices capillorum capitis illinunt, vocantque hoc compositum phar-macum pisseleum hoc est oleum picatum, quod omnino aliud est quod pissanthos, hoc est flos picis appellatur, quod ipsum liquidum picis incumbit, & superstat, tenuium magis partium quam pix ipsa existens, tum compage, tam etiam facultate.* Idem repetit lib. I. I. cap. de pisteleo de pissantho vero, lib. II. simp. cap. XXI. *Ελαιαδὴ πίτνης ἢ τὴν ὕγρον καὶ ὑγρὴν ἐπὶ τὸ κατ' αὐτῆς ἐπαρχόμενον ἐλαιωδὲς δὲ διὰ πύσσων θόρονται ὅσον ἐστὶ γὰρ ὅπως ὅσον αὐτὸς π. πίτνης. Pix autem liquida, aut potius quod oleum in ea supernat fluitat, quod utique pissanthon hoc est picis florem vocant.* Priorem Gale-ni locum sic exscripsisse videtur Scribonius largus cap. XL. sed præcipue picis flos quod πύσσων αἶον appellant, cum oleo communi mixtum, ita ut tertia pars sit olei. Florem picis appello quod excipitur dum ea coquitur, lana super posita ejus vapor. Picis florem etiam Mar-cellus vocavit. Dioscorides verò quod Galenus πύσσων θον πύσσειον vocat lib. I. cap. XCV. *Γίνεται ἢ ἐ πύσσειον ἐκ τῆς πίσης χαρσαρμένῃ ὅ ὕδατιδες αὐτῆς, ἐφίπεται ἢ τῆτο καὶ ὡπερ ὁρῶν γάλακτι, καὶ ἐλαιωδοῦνται ἢ ἐν τῇ ἐφύσῃ τῆς πίσης ὑπερχαρσαρμένῃ εἰς ἐλαιον, ὅπερ ὅταν ἐστὶ ἀναφύουμένη ἀτμοὶ γίνονται ἀλεβόχορον, ἐκδιέχεται εἰς ἀέρας. καὶ τότε γίνεται ἐφ' ὅσον χέρον ἢ πύσσων ἐφίπται.* E pice fit pisselaon sive pissinum oleum, separato quod in ea aquosum est, quodque ei-dem velut serum lacti supernat, excipitur porro interea dum pix coquitur, expansis supra eam mundis velleribus: quæ postquam balitu ex ea sublato permaduerint, in vas aliquod exprimuntur, iteratur illud tantisper dum pix ea coquitur. Viri docti Galenum I. VII. simp. πύσσειον vocare scribunt quod loco citato πύσσων θον vocavit. Πύσσειον, inquit, ἐκ τῆς ὕγρας γίνεται πίτνης, ὁμοίον μὲν ὁ παρρηξ αὐτῇ τοῦ γίνεσθαι, λαττομετέσθην ἢ κατὰ τὴν εἶσιν. Pisseleum ex humida pice efficitur, genere quidem illi simile sed essentia tenuio-ris. Nec tamen sibi contradicit Galenus. Nam ubi πύσσων θον appellari scribit, sequitur Critonem, ejusque verba citat; cum πύσσειον Dioscoridem. Ægineta lib. III. cap. LXXIV. ὁρῶσι πύσσων θον. Καὶ ἡρώσιος ἐ ὁρῶσι πύσσων. Antiquissimi Græci Hippocrates, Theophrastus foluta compositione dixerunt ὁρῶν πίσης. Theophra-stus cap. præcedenti. Hipp. lib. de ulceribus. καὶ πύσσων μίξην ἀμύρονην ἐλαιῶν, καὶ ὁρῶν πίσης ἀμύρον. Deinde amurcam & serum picis crudum immisceto. Ὁρῶν πίσης Erotianus, τὸ ὕγρον ἐστὶν αὐτὸ τῆς πίσης exponit, intelligitur illud picis fe-rum, aut picis liquidæ recrementum, quod supernat velut serum lacti. Non tantum antiquissimi auctores ὁρῶν πίσης vocarunt, sed ipse Galenus lib. I. κατὰ τὸ πύσσων ad finem cap. VI. ἢ πίσης ὕγρης ὁρῶν κατωρῆζας συνπίπτει ἐπὶ πύσσων. Aut ubi picis liquidæ serum illevertit, alumen insperge. Nec tantum Galenus, sed eo multo recen-tior, Ætius ὁρῶν πίσης vocavit. Terrab. lib. II. ferm. II. cap. LXIX. Sed locus depravatus est. Vulgo καὶ σάφειον ἀνέχεται λίαν. Καὶ πύσσων ὁρῶν μίξην ἐπιχέει. Lege καὶ πίσης ὁρῶν μίξην. Et Staphidem sylvestrem terro, & picis sero admixto illinito. Picis florem ut dixi, Scribonius & Marcellus appellant. Columella picis liquamen, lib. VIII. cap. V. vocat. Pix sicca dicitur coctione durata, aut in foliis aut feris in quibus servatur, diuturnitate pissata; coquitur duplici cura, aut igne tam valido, &

σφόδρα τῷ χρόνῳ ὥς τε εἶναι τῷ μὲν ὄγκῳ χειρο-
πληθείας, παθμῶ δὲ πλεῖον ἢ τείπον μέρῳ μινῶς.
δὲ γὰρ δὲ κομίζεται πᾶς ὁ λιθανωτός. οἱ δὲ τῇ
ποσούτῃ Φλοιῷ. τὸ σμύρνης δὲ, ἢ μὲν σκεπτή, ἢ δὲ
πλαστή. δοκιμάζει δὲ ἢ μὲν αἰνίων τῇ γούσῃ. καὶ
ἀπὸ ταύτης πλὴν ὁμοχρεῖν λαμβάνουσι. πρὶν μὲν ἐν
λιθανωτῇ καὶ σμύρνης, ἀλλὰ γὰρ ἐνὶ σχεδὸν παντὶ ἀκινέα μιν.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

EN τῇ τῶν ἀγγέλων χάριτι, νήσω. Theodorus legit,
μίση. Σχιδὸν ἐ συμφορῇσι. Theodorus legit affirmativè. Non be-
ne. Eam nanque negant altitudinem, quam illi statue-
bant.

Ὁ, ἢ ἡρώων ἐποικίῃ κόλπῳ. Theodorus, ex sinu He-
roum vehementer egressis. Nescio quid sit vehementer
hic. Veherentur, putarem scriptum, si convenirent casus.
Συδορῇ. Theodorus, Lectionem notasse. Melius, le-
gendi modum.

Α' ποδῶν, Depecti. Sanè lana non est. deradi.
Ὁμοιον ἰσχυρῶς ἡλίου. Lego, ἡλίου. ἢ ἡλίου. ἡλίου
sunt Lentisci bacæ.

Ἰσχυρῶν, ἢ παλαιῶν. Plinius satù habuit, Argillo-
sam. ἢ ἐ contrario addit, nitrofa. Ibi, ὅδ' αὖ πηγὰς
σάπια. Theodorus, subargilliam terram, novè ἢ minus
concinne. παλαιῶν autem, labulofam, male: Si ita scri-
ptum invenit: non αἰνίων, aut φαιδρῶν. Ego nusquam
vidi argillam simul cum sabulo. Neque enim coherent in
eadem gleba naturæ hæ. Sunt sanè inconciliabiles. Πα-
λαιῶν, crustola est. Omnis nanque Argillacea terra, ubi
æstu coquitur, crustatur. παλαιῶν est, quæ reticulatim,
sive plagulatim hincit. Παλαιῶν ad hunc significatum in-

implere, pondere vero plusquam tertiam partem
minæ æquare possit. Thūs omne * iners advehitur, * rude.
& aspectu cortici simile est. Myrrhæ alia stillati-
tia, alia fictitia est. Probatur melior gustu. Ejus-
que norma concolorem accipiunt. De thure &
myrrha hæc fere ad hoc usque tempus accepimus.

venias apud Aristotelem. Crevaces, Galli.

Τὸ ὑπερ σφόδρα πλεονέξ. Theodorus, quæ super Sardes
surrexit. τὸ πλεονέξ, nusquam pro eo, quod surrexit. Mar-
cus Polus, in Adena Indis provincia Thūs album stillare,
scripsit, ex arboribus abieti similibus.

Πέφυκε δὲ τῷ μὲν τὸ δένδρον ἐδεμῶς ἡγεμονίας τοῦ γένους.
Sic lege. Est igitur verè sylvestre.

Καλῶν δὲ τῶν πᾶσι ἰσχυρῶν. Theodorus καλῶν, melius.
Quomodo igitur illud suavius? Nam bonitas in Thure ab
odore est. Finis enim crematio; cremationis odor. Finis
autem à forma, ἢ bonitas. Dicat pulchrius visu. Mox
enim declararat, καλῶν. Nec me latet Thuri alium
quoque usum esse. Verum hic de odore tantum ἢ facie.

Καὶ τῶν τελέων οὐκ ἀπὸ τῶν. Quia, inquit, qualem fa-
cies incisuram: talis erit recepta intro lacrymæ figura.
Quare igitur non liceat idem facere in continentis, sicut
insulans? Hoc amplius querendum est.

Α' γὰρ δὲ κομίζεται. Theodorus, iners. Non potuit in-
commodius. rudis. Grezo, dicunt alicubi in Italia: ut
puto, à lana è grege, nondum lota.

Καὶ ἀπὸ ταύτης πλὴν ὁμοχρεῖν λαμβάνουσι Vbi glebam unam
gustarunt, aliàs legunt, quæ similem colorem gerant: ne
omnes item gustu cogantur explorare.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Hoc capite de Thure & myrrha agit. Arboris fa-
ciem non novisse veteres, ex eo palam fit, quod ex
aliorum dictis, scriptisve, diversas de utraque descri-
ptiones tradant. Quæ de utraque scribant ex amina-
bitus, & primum quidem Thuris historiam aggredie-
mur. Thuris arbor Græcis λίβανος; lachryma λιβανωτός,
& λιβανωτός dicitur. Suidas λιβανωτὴν καὶ λιβανωτὸς ὁ καρ-
πὸς τῆς λίβανος, λιβανος δὲ αὐτὸ τὸ δένδρον. Contra tamen ob-
servarunt recentiores, λιβανος pro lachryma, & λιβανω-
τὴν pro arbore accipi apud Euripidem. Etiam apud
Dioscoridem cap: de thure, ubi λιβανος τρυφήν vocat
thuriferæ arboris succum, qui prægnante cortice inci-
so, rotundus suapte natura profilit, & masculum thus
dicitur. Λιβανὸς & λιβανωτὴν καρπὸς quid sit, exponendum
erit. Fructus thuris ad nos non adfertur, nec Græ-
corum Latinorumque quisquam descripsit. Galenus
in gloss. λιβανωτὴν καρπὸν αὐτὸν ἰσχυρῶς τὸν ἀνομαζομένον ἔστω
λιβανωτὴν, ἢ τὸν τὸν ἀπὸ τῆς ἑστῆς τῆς γυναικὸς εἰς χεῖρας
ἀγόμενον. Ipsum forte sic appellatum ibus: quoniam se-
men thuris arboris in usum venire nescimus. Λιβανος
dictum quidam volunt, à juvene Assyrio ejus nominis,
in hunc fruticem, sive arborem converso, quem Deos
studiosissimè colentem, invidi occiderunt. Hinc diis
thure gratius nihil asserunt. Alii malunt à monte Liba-
no. Sed in eo Thuris arborem reperiri, veterum nemo
prodidit. Verisimilior illorum opinio, qui à λίβανος, stillo
nomen accepisse scribunt. Officinæ olibanum & Thus
vocant, olibanum à Græca voce λίβανος. Thus Latini
dixerunt & rus à tufis glebis. Hinc apud Statium inca-
væque glebis tura. Inde si nomen traxit, non per ὁ. sed
τ scribendum, uti apud Ovidium, ni mendum librario-
rum fit.

Tura nec Euphrates, nec miserat India costum.

Thus à græco verbo λίβανος nomen accepisse verisimile
est. Veteres enim Thure sacrificabant & supplicabant,
Vrg. xi Æneid.

Succedunt matres ἢ templum thure vaporant.

Apud Porphyrium (ut Brodæus lib. i. cap. vii. r.
ait) Pythia inquit, Deum non magis lætatum fuisse,
Thessalo boves auratis cornibus (χρυσόκηνες) & hecaro-
nibus offerente, quam ἱρμιονίως θύσαντος τὸν Φαισίων ἐν τῇ
πελάγει τῆς ἑστῆς δακτύλους. quam cum hermionensis quidam

ex sacculo tribus digitis de placenta libaret. Solebant
enim veteres thure ex acerra tribus digitis sumpto sa-
crificare. Ovid. lib. ii. Fast.

Et digitis tria thura tribus sublimine ponit.

Lactant v. Instit. Nam cruciari atque interfici mal-
le, quam thura tribus digitis comprehensa in focum
jactare. Plin. lib. xii. cap. xiv. Alexandro Magno in
pueritia sive parvonia thura ingerenti aris, pæda-
gogus Leonides dixerat, ut illo Medos cum devicisset thu-
riferas gentes supplicaret. At ille Arabia potius, thure
onustam navem misit ei exhortatus ut large Deos adoraret.
Thus in sacrificiis addebant ubi purgatæ, & in partes
dissectæ fuissent victimæ, antequam illarum membra
incensis altaribus imponerent.

Horat. lib. iv. oda. xix.

Hic vivum mihi cespitem, heic
Verbenas pueri ponite, thuraque
Bimicum patera meri
Mactata venit lenior hostia.

Thus in flammis injiciebatur, & in illud vinum è pate-
ris. Quod ita innuit Ovidius.

Thure dato flammis, vinoque in thura profuso
Cæsareumque boum fibræ de more crematis.

Falsum & præter veritatem videtur, quod Plinius
lib. xi. cap. i. scribit. Qui primus invenerit (unguen-
ta) non traditur, Iliacis temporibus non erant, nec thure
supplicabatur. De unguentis alibi. Falsum, inquam, ante
Trojæ excidium thure non sacrificatum. Contrarium
sacra docet pagina, Livit. c. ii. vers. imo. Anima cum
obtulerit oblationem sacrificii domino, simila erit ejus obla-
tio, fundetque super eam oleum ἢ ponet Thus, ἢ deferet
ad filios Aaron, quorum unus tollet pugillum plenum simi-
la, ἢ olei, ac totum thus, ἢ ponet memorabile (vel odorem
ejus) super altare in odorem suavissimum domino. Myrrha
græcis σμύρνα & μύρρα. Galenus in Exegesi μύρραν αἰσλι-
κὸν τὴν σμύρναν, διττὰ αἱ γέφυαι. Myrrha pro smyrna Æoli-
cum est. duplex enim scriptura reperitur. Quod alia ex-
emplaria dis τὸ γέφυαι scribunt. Ab Æolis Latinos
myrrhæ vocem mutasse, in dubium vocari non puto.
Myrrhæ nomen ut Poetæ fabulantur, accepit, à Myr-
rha Cynere regis Cypriorum filia, quæ nefando patris
amore

amore capta, cum aliquot noctes, auxilio nutricis cum illo concubuisse, tandem illato lumine agnita, quum illam pater occidere veller, noctis beneficio elapsa, in Arabiam confugit, ubi in arborem sui nominis est conversa. Ovid. x. Metamorph.

Ultima certe

Vota suos habere deos. Nam crura loquentis
Terra supervenit, ruptosque obliqua per ungues
Porrigitur radix, longi firmamina trunci,
Ossaque robur agunt, mediaque manente medulla
Sanguis in succos, in magnos brachia ramos,
In parvos digiti, duratur cortice pellis,
Iamque gravem crescens, uterum præcinxerat arbor,
Pectoraque obruerat, collumque operire parabat.
Non tulit illa moram, venientique obvia ligno
Subsedit, merfitque suos in cortice vultus.
Qua quanquam amisit veteres cum corpore sensus,
Flet tamen, & tepide manant ex arbore guttae.
Est honor & lachrymis, stylataque cortice myrrha
Nomen herile tenet, nullique tacebitur ævo.

Idem & Græci scribunt, ac quidem his versibus Lycophron,

ὄψεται ἢ τλήμων
Μύρρας ἐρυμνὸν ἄν, ἢ μοροδόκους
Ὡδίας ἐξέλυσεν δένδρῳδης κλάδῳ.

Cernit autem patientis

Myrrhæ munitam urbem, eujus puerperas
Ægriudines solvit arboreus ramus.

Propertius,

Crimen & illa fuit patria succensa senecta,
Arboris in frondes condita myrrha nova.

Myrrhæ nomen virisimile est accepisse ab odoris fragrantia, ὅτι ἔμυρρον, ungo, quod primum in unguentis locum obtineret. Videamus, quæ de Myrrha & Thure tradidit Theophrastus.

Γίγνεται, Thus, Myrrham, cæteraque aromata in Arabia provenire ait. Thus, myrrhamque in Arabia provenire, omnes scripserunt veteres. Arrian. lib. vii. Τῆς πελάγους ἡ ὠκεανὸς ἀπὸ τῆς ἀφ' ἧς ἐκ τῶν λίμνων καὶ τῶν γήινων ἀντὶς, ὅπου ἡ τῶν δένδρων τὴν σμύρναν τε καὶ τὸν λίβανον. ἐκ τῆς πελάγους, τὸ κεραμακοῦν τέμνειται. οἱ λοιμοὶ δὲ τὸν νότον ἀντιμέτωποι ἐκφύονται. Invenit autem eum (Alexander.) præterea opulentia regionis, (Arabice) quod audisset casiam palustribus locis apud eos nasci, ex arboribus Myrrham & Thus legi, ex fruticibus cinnamomon rescindi, præterea sponte nardum gignere. Dioscorides etiam Myrrham, nec non Thus in Arabia provenire auctor est, lib. i, cap. lxxvii. & lxxxii. Σμύρνα δένδρον ἐστὶ δένδρον ὁμοιωμένον τῷ ἀράβι. Myrrha lachryma est arboris, nascens in Arabia. Ἀράβις γὰρ λέγεται ὅτι ἐκ τῆς ἀράβος τῆς λίβανος φέρει καλλυμένη. Thus in ea quidem Arabia gignitur, quæ thurifera cognominatur. Quæ sit hæc Thurifera regio, videndum. Theophrastus, Thus & Myrrha quo loco nascatur scribit: ἐν τῇ τῶν Ἀράβων χωρῇ νῆσον καλεῖται Σαβὰ καὶ Ἀράβουνη, καὶ Κιτιόνη, καὶ Μάκωλι, ut Aldinus codex, vel μάκωι ut vulgatus. Hæc examinanda nobis, χωρὶς νῆσου, quid sit ignoro. Doctiss. Gaza legit μέση, Arabum regione media. Plinius lib. xi, cap. xiv. Thura, præter Arabiam, nullis, ac ne Arabiæ quidem universæ. In medio ejus fere sunt Atramita, pagus Sabæorum, capite regni Sabota, in monte excelsō, a quo oëlo mansionibus distat regio eorum thurifera, Sapa appellata, quod significare Græci mysterium dicunt. Spectat ortus solis æstivi, undique rupibus inopia, & a dextra malis scopulis incessa. Id solum ē rubro lacteum traditur. Sylvarum longitudo est schœnorum xx. latitudo dimidium ejus. (Schœnum supra cap. x. loco citato triginta stadiis constare scripsit.) Schœnus patet Eratosthenis ratione stadia xl. hoc est passuum quinque millia; aliqui xxxi. stadia singulis schœnis dedere (Herodotus sexaginta lib. secundo). Malunt alii legere, ἀράβων χερρόνησον; præceptoremque ἀράβων χερρόνησον vocare Arabiam felicem, quæ peninsula erat, inter sinus Arabicum & Persicum. Arrianus lib. vii. Ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν γὰρ πρὸς τὴν Ἀλῆξανδρον, ἐξέρχεται τὸ μετὰ τὸ πρὸς τὴν ὠκεανὸν πῦρ, καὶ ὅσον ἐπὶ πολὺ ἀπὸ τοῦ τῆς Ἰνδῶν γῆς ἀκρόγυτι ἀνέχεται ἐπὶ πολὺ τῆς μετὰ τὴν Ἰνδὸν γῆς. Nam ad Alexandrum reversus, ingentem Cherronesi magnitudinem esse nunciavit, nec multum Indorum terræ cedere, eique promontorium esse longe in Oceanum porrectum. Marcianus, καὶ ὡς περὶ τὴν Ἰνδὸν γῆν, καὶ τὴν μετὰ τὴν Ἰνδὸν γῆν, καὶ τὴν μετὰ τὴν Ἰνδὸν γῆν.

ἀράβων τῇ Ἰνδῶν γῇ. Plinius lib. iv, cap. xxviii. de felici Arabia. Ipsa vero peninsula Arabia inter duo maria, Rubrum Persicumque procurrens, quodam naturæ artificio, ad similitudinem atque magnitudinem Italiæ mari circumfusa, in eandem etiam cæli partem nulla differentia spectat. Hæc quoque in illo situ felix. Et hæc viri doctiores de Cherronelo; quibus ἐν Ἀράβων χερρόνησον scripsisse Theophrastum, meo judicio, non probatur, potior Theodori lectio. In medio fere ejus sunt, dixit Plinius, quod ostendit Theophrastus ἐν τῇ μέσῃ scripsisse. Sed negant Plinium secutum Theophrastum, in hac Arabicarum gentium recensione. Hoc si est, commodè χερρόνησον legi potest. Sabam thuriferam regionem, vel ex Virgiliano versu lib. i. Georg. notum.

Molles sua thura Sabæi.

Item lib. ii. Georgicon:

Sola India nigrum

Fert hebenum, solis est thurea virga Sabæis.

Sabam Stephanus inquit urbem fuisse rubro mari proximam. Σαβὰ πόλις μετὰ τὴν πόλιν τῆς ἐρυθρῆς θαλάσσης. Fuit alia etiam civitas Saba dicta, in Æthiopia, quam Cambyfes, ut narrat Iosephus, a sororis suæ nomine, Meroën nominavit. Sed de hac non loquitur Theophrastus, nec circa hanc Thus nascitur. Sabam ὅθεν Arabum Metropolim dictam volunt, ὅτι ἔστιν αἰὶν, id est, venerari; vel ὅτι ἔστιν ἱερὸν, sacrificare. Neutrum placet. Nec est verisimile Arabicæ urbi Græcum impositum fuisse nomen. Magis arridet Iosephi sententia, qui a Saba Cusi filio, a Cham orto, Sabeos dictos dicit. A Nicandro gerræum thus laudatur.

γερραῖος λίβανος χύσιν περιτρίβει θύρνον. Gerræi thuris lachrymam quæ circum ramos concrevit. Scholiastes γερραῖος τὸ ἀραβικόν, γερρα γὰρ πόλις τῆς ἀραβίας. Urbs Arabia. Stephanus, γερρα πόλις καὶ δάων. Urbs Chaldaeorum. Meminit hujus oppidi Plinius lib. vi, c. xxviii. Vbi turres habere inquit, ex solis quadratis molibus. Gerræum Thus itaque, quasi diceret Arabicum. Doctissimi viri ἀντὶ ἀράβουνη, legunt ἀράβουνη vel ἀράβουνη. Plin. lib. vi, cap. xxviii. atramita. Sabæi, Arabum propter thura clarissimi, ad utraque maria porrectis gentibus. Oppida eorum in rubro littore, Marane, Marma, Coloria, Sabatra: intus oppida Nascus, Cardava, Carnus, & quo merces odorum deferunt, Tomala. Pars eorum Atramita, quorum caput Sobotale sexaginta templa muris includens. Perinde est, utrum ἀράβουνη, an ἀράβουνη legatur; vtrumque enim dicitur. Nam ἀράβουνη & ἀράβουνη legitur. Etiam κατὰ τὴν ἀράβουνη, non κατὰ τὴν ἀράβουνη scribunt. Strabo. Φέρει ἡ λίβανον τὸν ἡ κατὰ τὴν ἀράβουνη, σμύρναν ἢ ἡ κατὰ τὴν ἀράβουνη. Regionem thuriferam Perepli auctor his verbis describit. Καὶ χωρὶς λίβανος τὸ φέρει ἡ καὶ δένδρον ἀραβικόν. Ἰχθυὶ καὶ ὁμοιωμένη κατὰ τὸ δένδρον φερούμενα τῇ λίβανον. Regio est thurifera montana, aditu accessuque difficilis, aëre crasso, atque nubo, ex arboribus thus producent. Arborea thuris & myrrhæ, alias cultas, alias incultas esse scribit Theophrastus, & alias quidem supra montes, alias ad pedem montis. At tolluntur, inquit Plinius loco citato, Colles alti, decurruntque & in plana arbores sponte natae. Scribit Garcias lib. i, historiarum cap. vi, se ex Lusitanis, qui diu in Arabia vixerunt, intellexisse thuris arborem ab Arabibus Lovan dici, ejusque duplex genus esse; alteram montanæ, alteram in planis nascentem. Montana arbor montibus confragosis provenit, optimumque & laudatissimum thus profert. In planis verò nascens, thus profert nigrum, improbum, quo cum aliam arborem resinis permisto, naves picant & obliniunt, uti nos pice solemus. Idem nonnullas arboris myrrhæ thurisque dat descriptiones. Ex quibus illud, ut dixi, facile percipi potest, veteres ignorasse, quæ arborum harum facies sit. Apertè id fatetur Plinius lib. xi, cap. xiv. Nec arboris ipsius quæ sit facies constat. Res in Arabia gestimus, & Romana arma in magnam partem ejus penetraverunt. Cujus etiam Caesar, Augusti filius inde gloriam petiit: nec tamen ab ullo (quod equidem sciam) latino, arborum etiam tradita est facies. Græcorum exempla variant. Quæ scribunt examinabimus. Primum: Thuris descriptio, uti etiam myrrhæ, a recentiorum nemine, quod sciam, confirmatur. Nisi quod Plinius lib. xi, cap. xiv. dicat ex Græcorum sententia, Alii folio pyri, minore duntaxat, & herbidi coloris prodire. Et de myrrha hæc capite sequenti tradit. Arbori altitudo ad quinque cubita, (hoc Theophrastus de Thuris arbore, quam non magnam dicit, sed quinis fere cubitis attolli, Myrrhæ ar-

tisco similem subrutilo. Ex recentioribus Garcias Ab-
horto, proregis Indiæ medicus, Thuris arborem hoc
ferè modo describit. *Thuris arbor humilis est, & folia
habet lentisco similia, peculiarisque est Arabia. Verisimi-
le itaque lentisci facie arborem esse. Contra Theve-
tus, hic à Garcia diffidet, ac tomo I. Cosmographiæ,
lib. IV. scribit: Thuriferam pinus resiniferas referre, &
succum fundere, qui tempore durefcit, & Thus vocatur.
Cum quo granula reperiuntur, arena, aut sabulo similia,
quæ mannâ Thuris vocant. Multas regiones & insulas
huius esse feraces, non solum Arabiam. Nugandi hic occa-
sionem præbuit Cardano, qui lib. VII. de subtilitate
hæc de Thure scribit. Est & thuris planta — abies hæc
pusilla, quæ apud Sabæos obficcitatem celi lachrymâ hanc
mittit — ut cupresso, ita libanotis abieti proxima est,
quod arbusculosa ex arboris genere sit. Itaque in Apenni-
no herbam, aut potius suffruticem libanoti dissimilem, immo
ex illius genere, angustioribus foliis, acri sapore, vidi, quod
ita thuris odorem, saporemque refert, ut non dubium sit,
Thus non ex alio genere plantæ fluere. Monstrofa & in-
epta hæc sunt, non subtilia. Nam si non nisi cœli aut
soli vi differt abies à libanotide, iisdem legibus, quibus
suam sanxit comparationem Cardanus, eodem sub cœ-
lo cupressus & sabina idem erunt: hoc falsius nihil ex-
cogitari potest. Contrarium hortus Lugdunensis tes-
tatur, etiam noster. Vtriusque semen ex calidis acce-
pi regionibus, utrumque commisi terræ, etiam quod
in frigidis collegi, ex utraque fabinæ simillima, ac à
cupresso diversissima surrexit. Odor, sapor, & verbo
ut dicam, nihil conveniebat. Quid quæso propinquius
quam Aurantia & Limonium? differunt tamen certa
& præscripta specie. Quid, Galeno si credimus, myr-
rhæ est similis opocalpaso? Quantum & in quibus
differant, suo damno, qui experti sunt, didicerunt. Præ-
terea nemo unquam Thuris arborem similem abieti
dixit: resiniferas referre jam ex Theveto audivimus.
Quod, inquit, in Apennino monte se suffruticem inve-
nisse, qui Thuris odorem & saporem referret, inde
concludi non potest, ex eo genere Thus fluere in Ara-
bia. Ridet Theophrastus illos cap. I. huius libri, qui
crediderunt ex myrrha Arabica proventuram olusa-
trum, quod lachrymam Myrrhæ similem ferret hip-
poselinum: eodem jure exploderet Cardani senten-
tiam. Miror quod nusquam tradiderit olusatum ac
myrrham eandem esse plantam: non minusid verisimi-
le videtur, quam Thuris & libanotidis, aut abietis ean-
dem plantam esse. Libanotis vulgo dicitur planta à
Cardano in Apennino monte reperta. Doctissimi Lo-
belius & Pena, quid de Thure Rupellæ intellexerint,
adscribam. *Thuris limpida, pellucida, & resinæ cedriæ
æmuli nitorem, puritatemque succini assecuti, nobis & vi-
sendi & habendi fuit copias, multis in locis, quod non ualde
cum Dioscoridis notis quadrat, si notas, usumque per-
pendas: Nam & dum adolescit, suavissimum halat odo-
rem, & vulneribus, tumoribus discutiendi vi, nonnulla re-
liæta adstrictione, ad robur partis opem certam fert. Ru-
pelle occidui maris quadriennium ferè est, cum doctus me-
dicus Sannatus nos gummi istius glebis, arboris fructu &
folio donavit: asserbat nihil tamen sed sibi relatum à nau-
tis utrumque trunci pino similis sobolem esse. At folium
quia valde quam rarum, neque dum ab ullo depictum, hic
dedimus, magis sciscitaturi, sit ne resinifera plantæ, quam
asserturi. Est namque quod raro contingit aliis, ab imo pe-
diculo ad summum usque cucule verticem, duplicatum,
quasi ex geminis constatum tenuibus tunicis, vagina, ses-
qui-palmum longa, instar infundibuli, hiantis hystriionis
speciem præ se ferentis: superne galeata videtur, quod de
floribus napelli & lonchitide, non de foliis ullis memorant
auctores.**

Eivæ, Thus novellarum arborum candidius, sed mi-
nus odoratum est. Contra veterum flavius & odora-
tius. Plinius loco citato. Autumno legitur ex æstivo
partu. Hoc purissimum, candidum. Secunda vindemia est
vere, ad eam hyeme corticibus incisis. Ruffum hoc exit nec
comparandum priori, illud carpheoton, hoc dathiaton vo-
cant. Creditur & novellæ arboris candidius, veteris odo-
rati. Purissimum inquit esse candidum, sed hoc Theophrastus
minus odoratum esse dicit. Carpheoton vocari
scribit, credo à festucacea levitate: Κάρεϑ enim Græ-
cis festuca est. Alterum genus dathiaton, δάθιον τῆς δάδου
καὶ τοῦ θείου, quod incensam tædam, aut sulphur oleat. Aut
quod ἐν τῷ θείῳ in sacrificiis odorem tædæ imitetur. Sed
tum scribendum δαθιῶν. Alii dadiathon legere ma-

lunt δάθιον τῆς δάδου, à similitudine tædæ, aut unguinis te-
dæci. Optimum etiam Thus Dioscorides candidum
inquit. Πρώτῳ δὲ ὁ ἀπὸ τῆς καλῆς καὶ σαφούς προσηύδατο φου-
σκῆς. Ἐστὶ δὲ τὸ δάθιον ἀπὸ τοῦ δάδου καὶ θείου, ὡς ἐν δάδῳ
ἀπὸ τοῦ θείου, ἐπισημαίνει τὴν καλὴν καὶ σαφὴν οὐρανὴν. At primas tenet
masculum stagonias appellatum, natura sponte rotundum.
Tale autem minime sectum est, candidumque visitur, &
cum frangitur intrinsecus, pingue, cum adoletur, statim ar-
det. Plinius loco citato. Quod ex eo rotunditate guttæ
pendit, masculum vocamus, cum alias non ferè mas-
vocetur, ubi non sit femina. Religioni tributum, nescius
alter usurparetur. Masculum aliqui putant à specie te-
stium dictum. Præcipua autem gratia est mammoso, cum
herente lachryma priore consecuta alia miscuit se. Singula
hæc manum implere solita invenio, cum minore dripiendi
aviditate, lentius nasci liceret. Græci stagoniam & atomon
tali modo appellant, minorem autem orobiam. Hæc satis
sunt confusa & turbata: cur masculum vocetur, recte
docet. Masculum præstantissimum esse docet Vir-
gilius:

Verbenasque adole pingues, & mascula thura.

Mascula adoleri jubet, quod præstantissima & excel-
lentissima sint, quod enim diis offertur, præstantissimum
& eximium esse debet, primamque bonitatis gloriam
obtinere. Et apud Alciphronem sic scribitur. Καὶ κα-
θαροὶ πῖνα δὲ προσέλεσαν τὴν γυναικὴ καὶ παρὰ τοὺς δούλους τὴν ζῶαν
ἐρευνῶν, & λιβαίνων ἀπὸ τῆς, καὶ εὐχαριστοῦντες, καὶ πέρμευσι το-
λῆναι. Καὶ ἀνέλα φύλλα τῶν ἀνθρώπων. Masculi Thuris multis
in locis meminit Galenus, uti lib. X. κατὰ τὴν πύξιν, cap. II.
Eodem libro cap. III. scribitur λιβαίνον ἀπὸ τοῦ γοῦ. Ἀρ-
τῶν Hippocrati sæpe formam, qua panes fieri solent,
denorat. Sic ἀρτοποιὶ dicuntur, qui alias trochiscoi. Vul-
gatam si servamus lectionem, massam accipi oportet,
ut inter mannâ & minora fragmenta distingua-
tur. Sed fortasse corruptus codex. Ac ἀπὸ τῆς ἀπὸ
μυ, vel ἀπὸ τῆς legendum, quo nomine Dioscorides
& Oribasius optimum Thus appellari scribit, vel λιβαί-
νον ἀπὸ τοῦ, uti capite præcedenti. Nec inepte λιβαίνον ἀ-
πὸ τοῦ restituatur, Thuris puri drachmas quatuor.
Sunt, qui Plinium notant, quod masculum à mammoso
distinguerit. Rem, inquit, prorsus eandem separat,
quia diverse expositam reperit. Thus masculum aliqui
dici putabant, quod testiculorum speciem referret.
Idem erat & mammosum: nam eadem figura est, ge-
minæ mammæ & testiculorum, ita formabatur thus
cum hærente & pendente adhuc gutta priore, conse-
quebatur alia, quæ miscbat se, & priorem geminabat.
Hoc thus quidam masculum vocabant. Alii mammo-
sum à mammarū figura: tamen diversum est mammo-
sum, & masculum. Falluntur hi viri, etiam doctissimi.
Autopsia docet mammosum thus oblongis grumis
quandoque singulis, quandoque geminis mammarum
pendularum instar compositum. Masculum parvis, ro-
tundis, candicantibus, aut flavis grumis, avellanæ æqua-
libus, nonnunquam minoribus, non raro maioribus,
partim singulis, partim geminis veluti testiculis cohæ-
rentibus constare. Quod autem statim subjungit Pli-
nius, singula hæc manum implere, nihil facit ad rem, &
alieno loco insertum est. Præcessit de mammoso, quod
ex geminatione guttæ manantis formatum est: sub-
jungit, hæc singula manum implere solita, quasi maxi-
ma illa grana sic fierent, quæ ex duplici gutta consta-
rent. Exscripsit verba Theophrasti, quæ ad capitis fi-
nem reperiuntur, ac ineptè hoc loco inseruit. Nec mi-
nus ineptum, quod sequitur, Græci stagoniam & ato-
mon tali modo appellant. Videtur velle stagoniam &
atomon propriè Græcis appellari thus huiusmodi, cuius
singula grana manum impleant, quod est præter veri-
tatem & nihil tale apud Theophrastum, qui raro id eve-
hire innuit, ut singulæ glebæ manum impleant, etiam
de Indico, (pace Garcie hoc dicere liceat) non Arabico
loquitur. De Indico plura infra. Σταγονίας dicitur δάθιον
σταγόναις, à gutta, quod rotundum, guttatim manans, ef-
flueret. Ορίβας δὲ τὸ ἀπὸ τοῦ, legit ἀπὸ τοῦ, indivi-
dum, quod sectionem non passum fuit. Ἀπὸ τῆς λιβαίνου-
πιδ, meminit Polemon apud Athenæum lib. XI, pag.
416. Καὶ ἔτι αὖτε ἀπὸ τῆς τῆς ἰδέας, καὶ τῆς καλῆς καὶ σαφούς
οὐρανῆς ἐκ τῆς αὐτῆς ἀπὸ τοῦ, καὶ καλῆς καὶ σαφούς οὐρανῆς, & ἀπὸ
τῆς καλῆς καὶ σαφούς οὐρανῆς. Projiciunt in mare calicem ficti-
lem cum floribus, favis non secto thure aliisque non nullis
aromatibus. Hæc lectio probatur Helychii auctorita-
te: ὁπότερον ἐκ τῶν καλῶν καὶ ἀπὸ τοῦ λιβαίνου, Sed perinde
quam

quam sequamur sectionem & ἀρμον, & ἀτμοποι non sectionem, vel sectionem non passum denorat. Probabilior Oribasii lectio. Myrrhæ arborem Therebintho similem esse inquit, sed scabriorem spinosioraque. Plinius lib. cit. cap. xv, ἀρεσθῶν legisse videtur, aliqui similem junipero, scabriorem tamen spinisque horridam, folio rotundiore, sed sapore juniperi. Aliam ab hac plane diversam, Thuris myrræque dat descriptionem, Diodorus l. v. H' εἰς φύσιν τε λιβαριώτῃ & ἡ καὶ σκευὴ ἐστὶ τοιαύτη δένδρον ἐστὶ τὸ μὲν μυρρίδι μικρὸν τῷ ὅτι σπέρματι τῇ ἀκρίθῃ τῇ ἀγρωπῇ τῇ λυακῇ παρρημφίῃ, τῇ δὲ φύλλῳ τῷ δένδρῳ ὁμοία τῇ ὁμομαζομένη ἰστῇ, καὶ τῇ ἀνθοῖ φυτόν ἐστι αὐτῷ χυροσταδῷ. ὃ δὲ λιβαριώτῃς γινώσκουσιν ἐστὶ αὐτῷ, ἐπὶ ἔσται αἰς αὐτῷ δένδρῳ. τὸ δὲ τῆς σκευῆς δένδρον ὁμοίον ἐστὶ τῇ σχήματι τῷ δὲ φύλλῳ ἔχει λιωτῇ περὶ, & πυκνότερον, ἐπὶ ἔσται δὲ σκευῇ φέσται τῆς γῆς ἀπὸ τῆς βίβλιν καὶ ὅτε μὲν αὐτῷ ἐν ἀρχῇ γῆς φύεται ἐν τῇ γῇ γίνεται δὲ ἐν αἰσιν, ἔσται δὲ ὅτε μὲν πύρρος ἐσται ἐν ἀρχῇ δὲ τῆς γῆς ὅτε μὲν χυροσταδῷ ἐστὶ. Natura, Thuris & collectio ad hunc se modum habet. Arbor est pusilla, alba Ægyptiorum spinæ, (vide l. iv, c. 11) hist. Interpres καμύς faba) adspētu similis, foliaque salicis refert. Florem gerit aurei coloris, ex cuius cortice inciso succus instar lachrymæ exstillat. Myrrhæ arbor lentisco formam imitatur, sed folium habet tenuius, magisque constipatum, effossa circum radices terra, (quod ablaqueare dicunt) succus emanat. quæ in bona existunt terra, (idem ferè Plinii verba supra citata, autumnus, inquit, legitur — corticibus incisis) bi quotannis, in vere scilicet & æstate succum emittunt. Vernus equidem rufus est ob rorem, sed hyemalis album habet colorem. Hyemalem vocat, qui autumnali tempore, ex æstiva incisione colligitur. Vernum: qui vere colligitur ex hyberna. Illud notandum, quod Dioscorides non Thuris, sed Myrrhæ arborem spinæ Ægyptiæ similem dicat. Theophrastus jam dixi Thuris arborem comparat lentisco. An Diodori, an librarii (qui alterum pro altero scripsit) error hic asserere neque verisimile Diodori. Dioscorides lib. i, cap. xxxvi i. σμύρνα δένδρον ἐστὶ δένδρον γινώσκουσιν ἐν Ἀραβίᾳ ὁμοίον (vulgo ὁμοίον) τῇ αἰγυπτιακῇ, ἀγρωπῇ, & ἡ γινώσκουσιν δένδρον τὸ δένδρον ἡς ὑπερρωμίνης φιάδης. τὸ δὲ ἐπὶ τῇ γῇ αἰγυπτιακῇ. Myrrhæ lachryma arboris nascentis in Arabia Ægyptiæ spinæ similis, qua quidem incisa lachryma in substratis regetes destillat, pars vero circa caudicem ipsam concrevit. Acatix arbori non dissimilem esse myrrhæ, ex Theophrasto colligi etiam potest, contortam enim dixit & spinosam. Vide quæ cap. de Acacia. Thuris arborem lentisco similem scripsit Theophrastus. Plinius, & ex recentioribus Chareias, qui Myrrhæ lentisco similem dixerit repperi neminem.

ῥιναδία, Vtramque arborē inquit nasci in terra argillosa & crustosa, &c. Male Theodorus πηλοκώδη fabulosa vertit. An itaque legit ἀμμοκώδη, aut ψαμμοκώδη? Neutrum arridet. Non coheret argilla cum fabulo, dissimiles naturæ & inconciliabiles. Servo itaque πηλοκώδη omnis enim argillacea terra, ubi est coquitur crustatur. Plinius loco citato: Terram argillosam esse convenit, raris fontibus ac nitrosis. Nitrosos fontes esse non scripsit Theophrastus, nec inde non esse verum colligi non potest.

τὸ δὲ πηλοκώδη. Non desunt, inquit, qui terebintham similem Thuris arborem esse ajunt? Hunc locum his verbis exscripsit Plinius: Quidam, inquit, terebintham esse, & hoc visum Antigono regi allato frutice. Theophrastus non fruticem, sed lignum allatum scribit.

ἄλλοι δὲ ἄλλοι. Alii, inquit, Thus myrrhamque, ex eadem arbore nasci scribunt. Plinius loco citato: Nec non fuerit qui Thuris arbore utrumque nasci mentirentur. Sanè parum hoc verisimile, nam dissimilis nimium lachryma.

Ἐπεὶ τὸ. Probat eorum opinionem, qui lauro similem dixerunt. Plinius loco citato: Cortice lauri esse constat, quidem & folium simile dixerunt. Talis certe fuit arbor Sardibus. Nam & Asiæ reges ferendi curam habuerunt. Quod Theophrastus probabile dicit, id Plinius affirmat. Probat verisimile admodum faciè laurina thuris Arabiæ arborē esse, quia Thus quod collectum ex arbore circa Sardes nata, proximum visu odoratuque erat thuri in Arabia collectum. Quod addit Thuris arborem planè cultum omnem aspernari, sibi contradicere videtur. Nam ad principium capitis dixit, quasdam colī, quasdam agere vitam incultam. Dicendum inde non posse concludi non aspernari cultam, vel dicendum respectu reliquarum arborum, hanc non videri culturam.

καμύ. Plinius loco citato: Quidam in insulis melius putant gigni, Iuba insulis negat nasci. καμύ dixit

præceptor, id est, visu pulchrius. Si enim quod in Arabia nascitur suavius, quomodo melius quod in insulis provenit? Bonitas enim Thuris ab odore est. Omisit doctiss. Gaza, ὅτι ἐν πύργῳ, credo quod depravata. Lego ὅτι ἐν πύργῳ. In insulis quæ sub Indorum imperio sunt. Ab his insulis thuris aliud genus Indicum dictum. Quod ignorarunt ii, qui veterum scripta hac de causa rodunt. Per universam Indiam, inquit Archiater proregis Indiæ, Thus non nasci certum est, cum quicquid Thuris hic consumitur, & hinc in Lusitaniam evehitur ex Arabia deferatur. Non possum ergo non mirari à quo Dioscorides, (quem tamen Avicenna lib. 2, cap. 525 secutus est) Thus in India nasci acceperit, de Arabibus minus mirum, qui nigricantem colorem, quo Thus Indicum præditum esse vult Dioscorides. Indum plerumque vocent, ut ex myrobalano nigro, quem Indum appellant, patet. Indum vocarunt Græci, non quod in terra ipsa Indiæ continente nasceretur, sed in insulis Arabiæ adjacentibus, quæ tum temporis erant, sub Indorum potestate, quæ deinde ab Arabibus fortasse sunt recuperatæ, & hodie sub eorum sunt principatu. Adscribam verba Dioscoridis, quia huic Theophrasti loco multum lucis præbent. ὅτι ἐν δένδρῳ ὑπὸ κίρῳ ἐστὶ καὶ περὶ τῆς γῆς, γίνεται δὲ καὶ κατὰ τὴν ἐπιτήδευσιν προχέουσα. τινες αὐτὴν ἐν πετογῶνι σχήματι καὶ βάλλοντι ἐν κερφύματι, καὶ ἡ γῆς αὐτῇ τὸ σπέρματι σχήματι καὶ ὅτι τινος ἐστὶ καὶ αὐτῇ τὸ σπέρματι καὶ αὐτῇ. Indicum vero subfulvum est, & livido colore, sed rotundum etiam arte & industria facitatur. Nam in quadrangulares formas dissectum fistilibus tamdiu versant, atque volutant, donec formam rotundam contraxerit. Verum huiusmodi thus tempore flavescit, atomumque aut syngrium vocatur. Dissectum, inquit, in quadrangulares formas. Theophrastus accipere quamlibet formam ait, pro incisione quæ ipsi thuri, dum manat ex arbore dare vis. Quod non percepit interpret, qui vertit. In his enim & figurari — siquidē pro incisione facta, figura Thuris sequatur necesse est. Non arbor incidatur, sed thus in arbore dum manat, ut quodlibet σχήμα accipiat. Nec enim incisa arboris formam dare potest. τὸ δὲ κατὰ φύσιν fluenti lachrymæ. Thus Indicum, non arbor thuris, ut docet Dioscorides ἵπωμα, incisiones patiebatur, ut in rotundam figuram formaretur. Ideo etiam dixit Theophrastus, Thus insularum κάλιον existere, quia longe absolutior illi rotunditas quærebatur arte, quam natura in Arabico rotundum fluit illud, & granis minutis; contra Indicum largè manabat, maximis, inæqualibus, pondere sextantalibus & trientalibus, vel maioribus glebis, vel ut Theophrastus, manualibus, ut mole sua manum implere possint. Quod ut Arabicum mentiretur, in varias, dum fluit, formas secatur, dein versatur, ac volutatur in fistili aliquo, usque rotundum fit, subfulvum & lividum inquit, id est nigricans. Hoc Thuris genus ἀρμον dictum scribit. At codicem depravatum doct. Botanici recte judicant. Quomodo autem restitui debeat, non satis inter illos convenit, quidam vocem hanc irrephisse putant, ac abundare, ac idcirco delendam. Marcellus ἵπωμα restituit. Quæ correctio Manardo non placet, qui vocem ἀρμον servandam dicit, sed quomodo vertendum sit, dubitat. Non enim video, inquit, quid Thuri bonitatis accrescat, si nihil ab eo derasum, defectum, ablatumque fuerit, huius quæ ab eo perfectio tollatur si quæ particula auferatur, cum possit aliquid deradi, quod si minus adsit, speciosum & efficax reddit, quod rheobarbarico aliisque medicamentis quotidie contingit, sed gummis atque omnibus ferè quæ ad usum hominis veniunt. Si individuum quoque dixerimus, nescio an mentem Dioscoridis exprimemus. Ego si vertendus esset hic locus, non secum dicerem. Sicut enim quæ Græci ἵπωμα, Latini appellant insecta, nec hoc à tua (id est Marcelle) interpretatione multum abest. Licet aliam in appendice lib. i vadearis habere sententiam, posset forte, nec absque ratione insectile, hoc est quod facile secari non potest intelligi. Id enim quandoque ea voce significari lib. v, Philos. scribit Aristoteles. Hactenus Manardus, cuius opinionem neutiquam probo, quod omnem sectionem admittat, variamque incisione acquirit figuram, ac facillimè secatur, quare Marcelli correctionem approbo: nisi quis mallet, quod sectione pulchrius evadat, omnemque formam acquirat, ἵπωμα legere, vel Mathioli sequi opinionem, qui delendam hanc vocem inquit, quod apud Oribasium non reperiatur. σπέρμα, inquit, vocatur. Marcellus in optimo codice σπέρμα legi scribit.

scribit. Quam lectionem Aldus secutus est. Nullo modo hæc tolerari potest. Nam idem *παράρεος* quod *παράρεος*, utrumque *ἀπὸ τῆς παρείου* quod Arabico Thuri, ut non semel dictum, proprium, & quod in rotunda gutta decidit fluitare ex arbore. Contra Indicum ubertim, magna quæ gleba fluit, adeo ut manum nonnunquam impleat. Quare *ἀπὸ γῆς* legendum, quod non guttatim, sed affatim fluat. Theophrastus enim *χειρὸς πλὴν ἀπὸ γῆς* esse scribit, id est manum implens. *Ἀπὸ γῆς*, idem quod *ἀπὸ γῆς*, quod *πολύ καὶ λαβρὴν* teste Helychio significat. Idem *ἀπὸ γῆς* *οὐ κατὰ γῆν* ἀλλὰ *ρύθην*. Sed cur vulgata lectio quæ etiam apud Oribasium reperitur servari nequit. Syagrum promontorium est sinus Sachalitis in Arabia felici, non longe à Thurifera regione, ubi portus erat & castrum, thurisque quod ex tota regione colligebatur horreum, Auctor Periplus *Συάρεος* *ἐφ' ἧς Φερίαν* ἐπὶ τῆς *χωρᾶς καὶ λιμὴν καὶ ἀποθήκην τῆς συαγμαίης* *καὶ λιβάωνος*. Thus Indicum syagrum vocatur, quod veteres crederent, ex insulis quæ sub Indorum erant potestate, deferri thus ad promontorium Syagrum. Sic cianamomum *μοσύλον*, cassia *μοσλίτης*, à promontorio Mosylo dicebatur. Marcellus non *σύαρον*, sed *συναγρίτην* *λιβανωρὸν*, gentilis nominis adjectiva forma legendum contendit. Sed jam dixi *κινναμωμοιοι* *μοσύλον* *ἀπὸ τῆς μοσύλης* *ἐμπορίας* dici, pro *μοσυλινῆς*. Sequitur apud Dioscoridem *Δευτερεύει δὲ τὸ Ἀραβίας καὶ τὸ εἰς ἀμύλην, ὅς ἐστι κατὰ σκόν καλῆς, καὶ ἐπὶ τῇ καὶ κίρρῳ ἐπὶ οἷσι. λήγεται δὲ πρὸς τῇ ἀρωμαίῳ, ἄλλως μὲν λούης. εἰ δὲ τῇ καλᾷ διὰ τὸ εὐδὸς αἰσθητὴν. διὰ τὴν ἡ καὶ λιβανωρὸν τῇ πικρῇ ῥητίνῃ μακροδυσμῶν καὶ ἡμμοι, ἔνθα καὶ ἐστὶν διάγρησις, τὴν μὲν γὰρ ἡμμοι σκὸν ἐκφυλόντες θυμιαμένον, ἡ δὲ ῥητίνη εἰς καπνὸν ἐκ τρεφῆται. οὗ δὲ λιβανωτὸς ἐξάπτεται. διηλοῖ δὲ καὶ ἡ ὁσμὴ τὸ πικρὸν*. Secundum locum tenet Arabias, quodque in Amelo nascitur. Id nonnulli copiscum nominant, & minus *ἔσφυλιος* existit. Est & genus quoddam cui amomizæ cognomen, quodque cætera candidum quidem est, at dum mollitur subigiturque, mastiches more digitis cedit. Adulteratur porro thus omne pinea resina, & gummi artificiose tractatum. Sed masticum facile deprehenditur; siquidem incensum gummi flammâ non concipit, resina in fumû vanescit. Thus vero exardescit, hujusmodi præterea fraudem, & odor ipse prodit. Lege ex Oribasio *Δευτερεύει ὁροβίας*. Plinius loco citato Græci *stageniam* & *atomon* tali modo appellant. Minorem orobiam. A figura quadam ervi, sic thus vocatum fuisse verisimile, cujus frusta vix orobi modum excedunt. Ruellius *εἰς τὴν σμύλην* legit. Marcellus, *καὶ ὅς ἐστι σμύλην*, dicitque in melioribus codicibus legi *μιλιωτὸς*, diversam coloris aut loci in quo nascitur figuram habens: Nobis inclinât, inquit, animus, à colore sic dictum fuisse existimemus, quando hic statim subjicit, quantitate minimum esse hoc thus, & *κίρρῳ*, id est ruffo colore, quarum vocum altera orobiæ, altera melino, id est luteo colori respondere videtur, quod sic *meliloton* appellat. Alii malunt legere *καὶ τὸ κίρρῳ*, vel *καὶ τὸ ἐν σμύλῃ*, quod idem est, *σμύλη* & *σμύλιον* scalprum significat, unde thus *κίρρῳ*, quod in cortice concretum adhaererat, & scalpris deradendum erat, quod & *ἐν σμύλῃ* dici queat, glossæ scalprum *κίρρῳ*, scalpellum *κίρρῳ*. Theophrastus *καὶ τὸν μὲν ἐπὶ τῇ φιάλῃ λιβανωτὸν* — *σάβροις*. Hæc opinio non aridet, non enim possit dici orobium, nam frustra illa & majora forent nihilque orobum referrent. Deinde genus hoc Thuris pessimum esse, inquit Theophrastus, Dioscorides secundum obtinere locum. Errat itaque doctiss. vir cum hoc genus minutum corticosum & improbari scribit. Oribasius vocem hanc non habet, uti nec & *ἐν σμύλῃ* *κίρρῳ* *καὶ λιβανωτὸν* spuria itaque & adscititia. Quid *κίρρῳ* significet, inquit Marcellus, incertum est nobis, ni ad ulterimum ea voce indicaverit Dioscorides. *καπρί* enim Græcis *ψέδιδαι* mentiri significat. Alii malunt *κίρρῳ* dici, quasi *frustum excisum*, *κῆπος* enim *frustum*: unde *κίρρῳ*. Helychius *μελᾶ* interpretatur *τετρῆμα* *ἡμερόν*. Idem & *κῆπος*, glossa *frustum* *κῆπος* *τόμῳ*. alias *κῆπος* *frustum*, idem & *καπρί* & *καπρί* &c. *Κοπίσκ* nomen accepit quod locum in epulis haberet ad conciliandum odorem, Athenæus lib. x iv, cap. iv in secunda mensa locum habuisse thus scribit. Apud eundem *καπρί* *cenam* vel *epulum* ago, significat. *Κάπρι* etiam *cæna* Lacedæmoniorum. *Κοπίσκ* itaque *λιβανωτὸς*. Thus quo utebantur in epulis. Thus illud est granis minutis ervo æqualibus, odore masculo simile. Aliud genus amomita vocatur, quod apud Helychium *ἀμωμον* dictum reperio, *ἀμωμον* *εἰς τὰς ὀρεασιμὰς* *καὶ λιβανωτὸς*. Notarunt viri docti *ἀμωμον* *λιβανωρὸν* thus esse & sincerum & inculpatum, veteresque *ἀμωμον* vocasse omne aroma,

quod purum & non vitiatum esset. Et hoc thus is genus inter ea quæ ad nos feruntur, reperitur. *Adulteratur*, inquit Plinius *thus apud nos resina, candida gemma perquam simili sedprehenditur quibus dictum est modis*. Facillime resina adulterari poterat, quia ut Plinius lib. xv. i, cap. x scribit: *picea plurimam resinam fundit, interveniente candida gemma, tam simili thuris ut mista visu discerni non queat, unde fraus seplasia*. Alius resinæ color rufus aut melleus est, quare thus illud quod adulterabatur melleum erat. Recetiores resina terebinthina adulterari quondam solebant. Sed ea thure est multo pretiosior. Nec hodie adulteratur thus. Vili enim emitur.

Hunc locum Plinius ex scripsit lib.
 xii, cap. xiv. *Etiannum tamen inveniuntur guttæ, quæ
 tertiam partem minæ hoc est xxxix denariorum pondus
 æquant.* Mira hæc sunt. Guttæ istæ quæ tertiam partem
 minæ pendebant, ex ipsæ erant, quæ manum implere
 solitas paulo ante scripsit. Quod testatur Theophrastus
 quantum ad molem *χαρσωνήσιος* erant, quantum ad
 pondus tertiam minæ partem æquabant. Male itaque
 Plinius hæc disjunxit, & loci unius sententiam divisam
 fecit, quasi de diversis rebus exposita esset. Optimus
 porro Salmanticensis, & Rigaltianus codex hæc et
 xxvi i i denariorum. Quam lectionem docti probant,
 quia octoginta quatuor denarii Romani, minam con-
 stituebant, cujus pars tertia viginti octo denarii. Vi-
 deat lector Celsum lib. v, cap. xvi i i. Illud etiam adden-
 dum, Plinium Atticum intelligere minam, non Ro-
 manam: etenim hæc ex Theophrasto exscripsit, cui
 Romana mina incognita erat.

Plures thuris hodie habentur species, colore, figura, & magnitudine granorum differentes. Indicum quod maximis & inæqualibus glebis constat, lividum, nigricansve; candicantibus aut flavis maculis varium est. Mammosum oblongis glumis, mammarum forma compositum. Masculum parvis, rotundis, candicantibus, aut flavis grumis, interdum singulis, interdum geminis, velut testiculis, constat Orobæum minimis grumulis, ervo æqualibus odore masculino simile. Nonnunquam & cortex adhærens adfertur. Thuris pollen & farina, ex crebra in faccis concussione, manna thuris dicitur.

Ἀρεῶς ὃ χρῆζεται. Horum verborum sensum hunc vi-
ri docti esse scribunt, ac interpretantur. *Thus omne iners
advehitur & aspectu cortici simile est; myrrhæ vero
factitia, alia liquida adfertur, alia dura.* Dicit Theo-
phrastus omne thus ἀρεῶς advehi, nativum scilicet, &
quale ex arbore fluxit, contra myrrham factitiam
etiam hujus myrrhæ quæ adfertur, aliam esse σακτὴν,
aliam πικρὴν. Vtramque scilicet curatione & arte; sic
factam. Hunc ut verum fatear sensum ex verbis Theo-
phraستي colligere nequeo. Hæc mens est præceptoris.
Thus omne advehi rude, quomodo ex arbore manavit,
contra myrrham aliam adferri puram, non adulteratam,
aliam contra depravatam, & fictitiam arteque corru-
ptam. Hoc enim πλαστὸς fictitius, adulterinus comment-
itius, &c. Qui πικρὴν durum interpretatit repperi nemi-
nem: contra πλαστὸν liquidam interpretandum facilius
probari potest. Πλαστὸν enim φάρμακον Aristophanis
Scholiastes exponit, medicamentum quod illinendo
adhibetur. At ea non ficca, sed liquida, vel mediæ con-
sistentiæ esse solent. Nec plinius in historia Ladani ut
scribunt, ἀναπλάζειν offēs facere vertit, sed ἀναπλάζειν μα-
γίδας, sic vertit. Verba Dioscoridis καὶ ἀποπνεύσαι ἀνα-
πλάσσοντες μαγίδας. Ἀναπλάζω nihil aliud quam fingo,
compono. Staete hoc loco purum, quomodo ex arbore
fluxit. Aliud quod veteres staeten vocarunt. Plinius
cap. de myrrhæ. Subdant autem sponte prius quam inci-
dantur staeten dictam, cui nulla præfertur. Staeten voc-
cat myrrham quæ sponte ex arbore stillat, quod tamen
præter veritatem est, & à veterum scriptis alienum. Hac
occasione nonnihil de staete nobis dicendum. Στακτὴν
Tibullus Syrium rorem vocat.

Stillabat Syrio myrtea rore coma.

Στάτῳ δια τὸ μυρεῖν στάξιν, Gracis dicitur. Theophrastus
lib. de odoribus, καὶ γὰρ ἐκ κινναμώμου καὶ ἐκ τῆς κυύνης κτε-
πομένης ἡ δ' αἰσιν ῥίει. Στατῳ δὲ (καλεῖ) ἂν καὶ τὴν κυύνην στα-
ξεν. οἱ δὲ μοῖον πῖος φασὶν ἀπλὴν εἶναι, καὶ αὐτὴν τῶν μύρων. τοῖ
δὲ ἄλλοι πάντες ζυῖτες — οἱ δὲ τὴν ἐρχομένην τῶν στατῶν εἶ-
ναι τοιαύτην τὴν σμύρνην ὅταν κάψωσι καὶ διατῆξωσιν ἐν εὐλαῇ βα-
λανίᾳ περὶ καλακῇ ὕδαρ ἐπιχρῶν θερμόν, συνίσταται εἰς βυθὸν τῷ
κυύνην καὶ τὸ εἶδος καὶ ἵππερ ὕλην ὅταν δὲ τῷτο συμβῇ τὸ ὡρ-
εῖσθαι ἀπὸ τοῦ, τὸν δὲ ὁπόσους ἀπὸ λαβεῖν ὀρεάσονται. Nam ἔστ
cinnamomo, lachryma ἔστ ἐκ myrrha, Tusa enim ex ea fit
oleum.

*anin*eam, contra Galenus, minēam myrrham inter præcipuas collocavit, lib. i, de antid. cap. xiv. Verba Gale-
ni addam, quæ paulo negligentius à quibusdam lecta
videntur. Ἐἰδέναι δὲ δεῖ ἐπιτηδεύειν εἶσιν εἰς τοὺς ἀντιδοτοὺς τὴν πρω-
τὰ λαοδότην λογομένη σμύρνην. ὧσαι δὲ αὐτὴν νομοθεῖσι μιναιά, δὸς δὲ
χρεώης καὶ οὐ γαντάται φασὶ τίλιν καλίσην. Novissè l'amē opus
est, myrrham quam troglodyticam appellant, antidotis ido-
neam esse. Hanc quidam mineam vocant, à loco in quo opti-
mam nasci ferunt. Et Galeno favet Plinius cum minēæ
secundum dat locū. Fortassis αἰνιναία myrrha est de-
pravata, μιναιά optima. Sane αἰνιναίος meminit Crito apud
Gal. κτ. ρ' π' lib. v, c. vii. in pastillis ad lichenas,
καλιστὺς αἰεῖς, μέισθ' αὐτὴ σμύρνης αἰνιναίας, θείη ἀπὸ τοῦ
τοῦ. Eodem cap. & loco, αἰκίαις L i σμύρνης αἰνιναίας L i
ἐξέως τὸ αὐτερεκεῖ. Eodem loco, αἰκονίαις L δ' σμύρνης αἰνι-
ναίας L β, ἐξέως κατύλας γ. eodē lib. cap. viii. Afclepiades,
πίκτες φλοιαὶ L α' σμύρνης αἰνιναίας L α'. λεχοῖς χροῖ. Corrigitur
virī docti ex lib. de antidotis μιναιάς. Sed ut dixi opti-
ma μιναιά forte dicta, pessima αἰνιναία, quod cum min-
naia similitudinis parum aut nihil habeat, depravata en-
im & corrupta myrrha est. καὶ πίστευεται δὲ ἐξ αὐτῆν γίνε-
σθαι ὑπὸ τῇ λιπαρᾷ ἐνυόδῃ ἐ λικταρᾷ, δὸς δὲ τῇ ξερᾷ ἀλλήτῃ καὶ σπο-
ρίων αἰσίων διὰ τὸ καὶ παρρησιαφέναι ἔλαιον εἰς τὴν ἀνάκλησιν.
Ex iis porro expressiones fiunt, è pinguibus quidem odora-
tæ ac pingues, è siccis vero haudquaquam pingues, nec odo-
rata, invalidæ, propterea quod oleum dum efformarentur
asciverint. Deleo vocem καὶ; idque ex Serapionis, & ra-
tionis auctoritate. Serapio cap. cclxxxi i. Et fiunt qui-
dem trochisci, ex substantiis myrrhæ, & si myrrha fuerit
pinguis, trochiscique ex substantia ejus fuerint, habent bo-
num odorem & pinguem, & si non est pinguis quod fit ex
substantia ejus, non habet bonum odorem, nec pinguem, &
habet virtutem debilem, propterea quod admiscetur ei o-
leum, quando ea ea fiunt trochisci. Ratio cur vox καὶ sit
delenda, est quod trochisci, five pastilli ex arida hujus-
modi myrrha compacti propter nimiam ariditatem citra
oleum, haudquaquam rectè conformari possunt. Olei certe
adjectione, retundi eorum vim Dioscorides asserit, ita ut
proflus invalidi fiant, & inefficaces, ad ea omnia, ad quæ
laudata myrrha conferre creditur. Δολίζεται δὲ κομμεῖ βαρυχὴν
σμύρνης δολιγόνματι καὶ μινγινμίνῳ. Adulteratur gummi,
macerato aqua in qua myrrha maderuerit, ac permixta.
Adulteratur, inquit Plinius, lentiscis glebu, & gummi;
item cucumis succo (agrestis), afinini, quem Dioscorides
amarum dixit) amaritudinis causa, sicut ponderis spuma argenti. Reliqua vitia deprehendun-
tur sapore gummi, dentelentescentis. Fallacissime autem
adulteratur Indica myrrha, quæ ibi de quadam spina colli-
gitur : hoc solum pejus India affert facili distinctione,
tanto deterior est. An intelligit opocalpasum, cujus lib.
i de antidotis cap. xi i meminit Galenus. Οὕτως δὲ καὶ τῇ
σελίην σμύρνην ἐπιψηλάπιστον ἐνελεύσκειται διὰ φίρωμα σμύρνης, καὶ
κατὰ ταῦτα πρία ταῦτα λέγω οὗ τὸ τετρακακίον καὶ τὸ ποικύλαπον,
ἐ τὴν κρισίαν, ἐν ᾧ καὶ τὰ μεταξὺ γίνεται, πια κακίη μένοντι,
μήτε χαλιδαν, μήτε κρισίαν, μήτε σμύρνη μηδέπω ἀκριβῆς τίλιν
ἀλλ' ἵχνον τετρακινή, μινγαμωμὴ καὶ ποικύλαπος. — τὸ οὖν
ὅπως πιάσει ἀναγενομένη ἐστὶ καὶ περὶ τὴν κατὰ τὴν αὐτὴν
ἐμπόλην ζωὴν χρᾶτος δολιγόνματος οἶδα, διὰ τὴν ἀρχαίαν τὴν ἱστο-

ἡ κλίσις ἐκ τῆς συνήτης. Ad hunc modum, & in optima myrrha opocalpasum reperitur, quod tamē à myrrha differt, atque secundum hæc tria, sagapenum dico opocalpasum & cassia quædam proveniunt, quæ neque chalbanum, neque cassia, neque myrrha amplius sunt, nondum tamen sagapeni, cinnamomique, aut opocalpasi naturam exacte consecuta. — at opocalpasum exitiale est, multosque nos forte quadam vidimus nostræ in ætatis decursu mori, qui myrrham cui opocalpasum mixtum esset nesciebant, assumpsissent. Concludunt ex his verbis viri docti, myrrham in opocalpasum mutari, an rectè doctus Lector facile judicabit. Ἐκλίσις δὲ τῶν ὀσπῶν, ψαύουσι, κίβλω, ὁμοῦσαν πικρὰν ἔχει, & τῶν δὲ τῶν θανάτων ἐκ τῶν λουτρῶν ὁμοῦσαν ἔχει, καὶ ἀποφύγει, λείας μικρὰ βολῶν τε πικρὰν ἐν ὁδῇ δριμύτην ἡερμαντικὴν, ἢ δὲ βαρεῖαν καὶ τῇ ῥοῇ πιστώδης ἐστὶν ἀρχῆς. Eligitur remanens friabilem levem, undiqueque concolorem, quæque confracta intercurrentes lineas inirrfectus habeat candidas unguium speciem præ se ferentes ac leves, quæ insuper minutis sit glebis, amara, odorata, & acris : ponderosa vero & quæ piceæ coloris est, inutiles confertur. Plinius loco citato. In plenum autem probatio est, minutis glebis nec rotundis in concretu albicantis succi & tabescentis, utque fracta candidas unguis habeat, gustu leniter amara, secunda bonitas intus varia. Pessima intus nigra, pejor si etiam foris. In nonnullis libris Dioscoridis, ἀπὲρ ψαύουσι, ψαύουσαν legitur, squalore fragilis. Posteriores sectionem licet reperiat apud Oribasium, rejicio. Damnavit enim talem Dioscorides concolorem myrrham, etiam probavit Theophrastus. Ungues albæ in minutulis glebis non raro cernuntur contractæ enim intercurrentes lineas habent, candidas unguium species præ se ferentes ; sed non ita conspicui ungues, ut in benzoin, nec hoc voluit Dioscorides. Cæterum non tantum minutas glebas vidi, in quibus hi ungues. Offendit mihi Peninus satis magna frusta, unguibus dotata, quæque ad amulum cum declinatione veterum convenient. Vocem λείας redundare viri docti scribunt : hoc enim præ se ferre ὀσπῶν, lævis enim & politus. Galenus myrrhæ non paucam amaritudinem inesse scribit, μετρίως ἢ καὶ πικρότητι ὅσα δόλως. Myrrham itaque cum nec amaritudinem, nec acrimoniam ullam habeat, myrrha esse nequit. Falluntur viri doctissimi, qui amaritudinem, non omnibus myrrhæ speciebus inesse scribunt, quia ut inquirunt troglodytica leniter in ore lentescit, & ut Dioscorides, inquit, erosione quadam linguam pungit. Sed ad illud respondemus, omnes myrrhæ species amaras esse, maximeque troglodytica, idque quia optima. Dioscorides enim acrem, amaram, & odoratam eligendam præcipit. Quo modo itaque non possit esse amara. Galenus, ut jam dictum, non paucam inesse myrrhæ amaritudinem scripsit. Myrrhæ, si diligenter attendamus, non raro optima ac præstantissima adfertur. Eligenda pinguis, resinosa, ex pallore rubescens ad instar medium, quod in ovo subluteum, densa & per medium splendens, minutis glebis, quæque fracta intus habeat ungues, seu venas lineasve albas. His adnecte historiam Bdellii, Benzoin, & gummi animæ, ex notis nostris in Dioscoridem.

К Е Ф. Е.

C A P. V.

De cinamomo, & casia : tum quid de cinamomo colligendo fabulentur.

Περὶ δὲ κινάμαϊς καὶ κασίαις ταῦτα λέγεται.
 γάμινες μὲν ἀμφοτέρω ταύτ' εἶναι εἰ μεγάλας,
 ἀλλ' ἡλικίας ἄγνη· πολυκλάδους ἢ καὶ ξυλαώδεις, ὅταν
 δὲ ἐκκέψωσι τὸ κινάμαϊμον, ὅλον διακεῖν εἰς πέντε
 μέρη. τὰς τε δὲ τὸ πρῶτον πρὸς πῆς βλαστῆς βέλ-
 πον εἶναι, ὃ τέμνεται σπυθαμιαῖον, ἢ μικρῷ μείζον. ἐπὶ-
 μενον ἢ τὸ δευτερον. ὃ εἰς τῇ πεντῇ ἐλάτῃον. εἶπε τὸ τρί-
 τον καὶ τέταρτον. ἑσχατὴν ἢ τὸ χεῖρισον, τὸ πρὸς τῇ
 ρίζῃ. * Φλοῖον γὰρ ἐλαχίστον ἔχει χρήσιμον, ὃ δ' ἐστὶ
 καὶ τὸ ξύλον διὸ καὶ τὸ ἀκροφυὲς κρᾶπτον. πλεῖστον
 γὰρ ἔχειν εἰς τὸν φλοῖον οἱ μὲν, ὅτω λέγουσιν. ἄλλοι ἢ
 θαμνωδὲς φασὶ δύο δ' αὐτῆς γένη, τὸ μὲν μέλας, τὸ
 δὲ λευκόν. λέγουται δὲ πρὸς καὶ μῦθος ὑπὲρ αὐτῆς.
 φύεσθαι μὲν γὰρ φασὶν ἐν φάραγγιν. ἐν ταύταις δὲ

DE cinamomo & casia illa narrant. Fruticem esse utrumque non * amplum, sed magnitudine † amerinæ: verum permultis surculosisque ramis constare. Cinamomum decerptum in quinas partes discerni. Et esse præcipuæ bonitatis, quod germinibus proximum fuerit. Idque ad palmi longitudinem cædi; aut paulo majus. Secundum quod sequitur, quod etiam minus cæsura est. Tertium deinde & quartum notatur. Vltimum vero deterrium quod proximum radici. ‡ Hoc enim minimum corticis habet. In quo summa gratia est, non in ligno. Qua de causa præferri cacumina solent quod corticis plurimum habeant. Quidam sic ajunt. Alii vero cinamomum fruticosum enarrant, ejusque genera duo: alterum nigrum, alterum candidum. Fertur & fabula quædam. In convallibus

* *Magnum.*
† *Viticis.*

‡ Hoc enim plurimum corticis habet, hujus enim usus nullus, sed ligni, quae de causa praefertur, cummina solent, minimum enim corticis habent,

O o o o

enim

*sama cum sole dividi, ternasque partes fieri, dein sorte cre-
mā discerni; quodque soli cesserit relinqui, ac sponte con-
flagrare* Fabulatum satis. Vide supra caput de Thu-
re. Ad historiam calsiæ accedo. Calsiæ Dioscorides
plura genera esse, inquit, quorum tria præstant, reliqua
viliora, nulliusque pretii. Galenus lib. i. De antidotis
cap. xiv. tria recenset calsiæ genera *γίσειε*, *arebo*, seu
daphnitis, & quam Andromachus Junior fistularem vo-
cat. Theophrastus nullam calsiæ differentiam tradit.
In officinis duo calsiæ genera reperiuntur, Zeilanicum,
seu *γίσειε* veterum, pharmacopœis, cassia lignea dicta,
& vulgaris seu casia fistula veterum, officinis cinnamo-
mum & canella dicta. Reperiuntur & alia genera, sed
hæc non noverè officinæ. His Monardus tertium ge-
nus adjungit quod in occidentali nascitur India. Ge-
nera hæc specie, formave non differunt, sed tantum
bonitate, *περί τῆς ἀρωματικότητος* Arabiam gigni cassiam,
Dioscorides scribit. Idem cap. v & viii tradidit,
quod tamen præter veritatem esse scribit Garcias.
Quippe Lusitani, qui Arabiæ, & Æthiopæ oras circum-
legerunt, magnaque ex parte terrestri itinere pera-
grarunt, cassiam se vidisse illis locis negant. Addit ip-
sos Arabes canellam ab Indis petere, ac apud hos pre-
tium intendi, quoties ex India non adfertur. *Ἐχέει*, in-
quit Dioscorides, *δὲ ῥαβδὸν παχύφλοον*, id est, *habet crassi
corticis sarmentum*. In aliis codicibus scribitur, *ἔχει δὲ
ῥαβδὸν ὡσπερ, ἢ παχύφλοον*. Habet crassi corticis sarment-
um, instar fibiæ. Rectius fortassis, ex hoc, inquit
viri doctissimi. Theophrasti loco, *ἄρρον* sciberetur. At
cum eodem hoc capite scribat Theophrastus cassiam
nervoso constare sarmento, *ῥαβδὸς παχύφλοος* (vulgo
καλὴ πύργος) *ἰσχυρὴ* habere, cur mutem aut rejiciam vul-
garum lectionem non video. Eodem etiam loco quo-
modo cassia colligeretur, & præpararetur docet. Ver-
ba Theophrasti examinabimus. *Ὡς διδάσκονται* inquit.
Plinius loco citato, *διπλάσια* confecant surculos longitudine
binum cubitorum; mox præsent recentibus coriis quadru-
pedum, ob id interemptarum, ut iis putrescentibus vermi-
culi lignum erodant, & excavent corticem tutum amari-
tudine. Recentibus, inquit coriis quadrupedum. Græcus
Theophrasti codex *νόδιον βύρρον*. Theodorus *νόδιον βό-
ειον*, pellis bovina recens detracta. Verisimile sic scriptum
fuisse, nec cum Plinio pugnat: bos enim quadrupes.
Quod sequitur haud scio an recte verit: *Corticem tu-
tum amaritudine*. Theophrastus non dixit amarum cor-
ticem, nec id verum est, sed *ἀλγὶ πικρῶς τε & ὀδῶς*, id est,
amarum odorem. Odor amarus, idem qui ingratus; quasi
diceret ingratitudinem quandam odoris emittere, ver-
miculis infestam. Apud Homerum etiam *ἰδνός. δ. mare
πικρὸν ὀδῶν* ingratum odorem spirat.

*ἀρεφὶ δὲ μιν φάσκει νέπιδος καλῆς ἀλοσύνης
ἀφ' ἧς ἔνδον, πολὺν ἑλὸς ἱκανοδύσκει
πικρὸν ὁππότε σπιν ἀλφειοῦ παλινβόητος ὀδῶν.*

Circa ipsum vero phocæ natantes pedibus pulchre bo-
losydne

Frequentes dormiunt è cano mari egressæ.

Ingratum spirantes maris profundi odorem.

Dixi vermiculis ingratum, qui enim illis ingratus & in-
festus, nobis gratissimus est odor. Verum colligendi
cassiae modum docet Garcias lib. arom. cap. xv. *canella*,
inquit, nihil aliud nisi secundus & interior arboris cortex,
(aliquando & in nostra canella superior hic cortex
conspicitur.) Nam hæc arbor duplici cortice munita est,
veluti suber, non eo tamen adeo crasso & distincto. Exem-
ptus ergo cortex, crasso illo & exteriori libro repurgatur,
deinde in laminulas quadrangulas sectus, humi abjicitur,
atque ita per se convolvitur, ut trunci unius integer ra-
mus esse videatur, cum tamen partes fiant duntaxat corti-
cis in tubulos digiti crassitie convolutæ, truncus vero inter-
dum femoris crassitie reperiatur. Adempto cortice, tribus
postea annis ab ea arbore abstinetur. Dioscorides, ut dixi
cassiam sarmentum esse crassi corticis dixit. Melius,
Plinius loc. cit. *Frutex* & est casia, juxta cinnami cam-
pos nascitur, sed in montibus crassiore sarmento, tenui cute
verius quam cortice. Rectius inquam Plinius, nam ex in-
teriore libro parantur isti tubuli fistularum, Cassiæ fo-
lia piperis, similia dixit Dioscorides. In nonnullis codi-
cibus non *ὡσπερ πείρηται*, sed *ὡσπερ ἱερὸς* legitur. Prior,
vulgataque lectio placet; quia piperis folia ad citri fo-
liorum formam accedunt, citri enim comparat Garcias
folium canellæ. His fere verbis: *Arbor est magnitudine
oleæ, interdum minor, multis ramis prædita, non iis qui-
dem contortis, sed rectis serme, foliis lauri quidem colore,*

*sed forma ad citri folia accedente, (vide cap. de pipere flo-
ribus candidis, fructu nigro & rotundo avellana fere ma-
gnitudine aut exiguis olivis simili. Canellæ ramulum
qualem in horto hyemali Clusii reperi exprimendum
curavi. Ad scriptum erat calisifera arboris, ramus ca-
nellisera scribi iusserat vir excellentiss. Ramulus hic
non enodis, erectus, subcinereo lanugine præditus, cor-
tice rubenti colore, odore non admodum valido, juctu-
do tamen sapore nec ingrato, cum levicula acrimonia.
Folia habebat quatuor vel quinque colore laurino, for-
ma non usq; adeo citri simili, sed instar tamalapatri, tri-
bus nervis insignita. Differunt tamen à tamalapatro,
quod tamalapatri venule oblique transversim evagantes
sint teneriores minusque conspicuæ, canellæ intercur-
rentes sint majores & satis apareant. Differunt insuper,
quod canellæ sint in extremitate obtusa, in mucronem
defināt tamalapatri, suntq; majora, tenuiora ex pallido
tantum virentia, canella teneriora, minora, angustiora,
viridiora ad instar fere lauri. Colore etiam multum ra-
mulus differunt, ut ex utriusque descriptione colligere
lector potest. Huic similia folia habet arbor, quæ à co-
sta & à Castio ostendunt: sed vereor tamalapatri genus
esse. Aliud facie longe ab hoc diversum ostendunt fo-
lium, adversariorum Auctores, quod ad caryophyllo-
rum folium accedit, & fortasse idem. *Ἐκ λιβ.* inquit
Dioscorides, *τὴν ἱερὴν, ἔχουσαν, καρχαλίαν, σπινὰ λίαν κα-
κὴν καὶ παχύν, τοῖς συρρίλαις πλῆρη, δὴ πικρὴν ἐν τῇ γούρῳ, καὶ
ὡσπερ αἱ πολλὰς πυρώσεις, ἀρωματίζουσα, ὀνίζουσα τῇ ὀσμῇ.*
Hæc expositione indigent. *ἱερὴν*. Elige, inquit *fulve-
scentem*. Plinius *purpurascens*. Uterque recte. De di-
versa enim cassia agunt. Plinius de casia *γίσειε*, Diosco-
rides de daphnite. *ἔχουσαν, καρχαλίαν, bene coloratum*,
corallum colore imitantem cassiam laudat; intellige
coralli nondum politi vel nitentis, sed tamen recentis.
Temporis enim tractu corallinum colorem perdit, fitq;
subrubrum, quod etiam in cassia observare licet. Co-
rallinum sive roseum hunc colorem solis colore con-
trahit, non probe parata candicantem, sive cinereū co-
lorem acquirit, nimis vero solis ardoribus adusta, nigra
evadit. Hoc quodammodo observasse videtur Plinius,
lib. xi. cap. xix. *Colos*, inquit, *triplex cum primum emi-
cat candidus pedali mensura, deinde rubescit, addito semi-
pede: ultra nigricans, hæc pars maxime laudatur, ac dein-
de proxima: damnatur vero candida.* Errat Plinius, quod
in diversis arborum partibus hos colores fuisse scribat,
à solis contrahuntur colore. *Σπινὰ λίαν, angustum valde*,
reperiuntur codices, in quibus *σπινὰ, λίαν angustum, le-
vem* legitur, priorem sequitur lectionem Orbasius,
posteriorem Aetius. Utraque admitti potest. *σπινὰ, λίαν*,
magis aridæ, levis; nō angusta valde casia, quin etiam
paulo infra scabram damnat ac rejicit, *σπινὰ* dixit, quia si
crasso cortice sint, tubum non valde latum relinquunt.
Quidam malunt Dioscoridem respexisse ad vermicu-
los Theophrasti, qui cassiam erodunt, nec aliud, inquit,
angustius his indicat Dioscorides, quam eam maxime
probare cassiam, quæ erosa à vermiculis illis Theo-
phrasti omni interiore medulla excavatoq; pervio illo,
foramine angustiore fit. Quo enim angustius id fuerit,
eo crassiore cortice casia relinquetur, quæ præcipue
crassitudine probatur. *καρχαλίαν καὶ παχύν, τοῖς συρρίλαις
πλῆρη.* Hæc depravata & corrupta. Vox *πλῆρη* omnem
destruit sensum, nec potest vacuum & fistulosum ple-
num dici, damnat etiam infra quæ fistulam crassam ha-
bet. Quare quidam hanc vocem rejiciendam putant,
idque quod codices reperiuntur, in quibus desideretur,
nec sane Aetius legit, vel legendum cum distinctione
cum Aetio, *καρχαλίαν καὶ παχύν τοῖς συρρίλαις*, (forte *τὸ συ-
ρρίλαιον*) vel *τοῖς συρρίλαις*, ut legit Aetius, *πλῆρη δὴ πικρὴν, λοι-
γὰν & crassam fistulam habentem; plenam ac mordacem
gustu.* Plin. loco citato: *Tenui cute verius quam cortice,
quem contra atque in cinnamomo levare, atque exinaniri
pretium est.* Vacua igitur fistula, non plena. Vide Aetii
verba paulo infra in quibus vox *πλῆρη* desideratur. Hinc
cassia canellæ nomen accepit. *σπινὰ* enim Græcis *can-
na*, *σπινὰ* *cannula*, *cannella*. Glossæ *σπινὰ* *ἐκ καλὰ μαν.*
Hanc cassiam infimæ Græciæ scriptores *κασιὰ* *φισυλάω*
vocarunt. Et in Canticis casia hæc simpliciter fistula ap-
pellatur. Nardus scriptum est, & crocum, fistula, & cin-
namomum etiam apud Myrepsum in Antidoto clv.
δρυκὲς τὸ εἶναι αἰμαλῶς, φισύλας καλὰ γινῆς. Doctiores tamen
eo loco *φισύλας κασιὰς καλὰ γινῆς* legendum contendunt.
Illud in officinis sedulo observandum, cum apud Ni-
colaum Myrepsum, aliosque Græcos recentiores, sit
mentio*

mentio cassiæ fistulæ, non statim sumendum esse cassiam purgatricem, quæ fistula vocatur, sed cassiam aromaticam. Atqui dices in multis Myrepsi aliorumque compositionibus ingredi & κασίαν φίστυλαν, & ξυλοκασίαν. Ergo recipienda est cassia fistula purgatrix; vel alterutrum expungendū. Fateor in Adrianea Myrepsi antidoto ξυλοκασίαν, & κασίαν φίστυλαν simul locum habere, uti etiam in antidoto Acharisto ξυλοβλασάμην, κασίαν φίστυλιν, ξυλοκασίαν, καλάρην ἀρωματισμένην; sed nullum usum cassia purgatrix in hisce antidotis præstare potest. Ineptus etiam foret Myrepsus, si in antidotis roborantibus, nec non venenis resistentibus, cassiam purgatricem adderet, quæ viscera flaccida reddit. Sic nec huiusmodi facit, quod simul cum xylocassia ponitur. Eadem enim ratione possent & cinnamomum delere in omnibus compositionibus quæ & cinnamomum & xylocinnamomum recipiunt. Et alterutrum redundare, ac vel xylo cinnamomum vel cinnamomum extinguendum dicent. Nec ξυλοκασίαν nomen factum est, ut discerneret a cassia purgatrice, quam fistulam appellant pharmacopœi, sed ut eodem modo distinguere possit ab alia specie cassiæ, ut xylocinnamomum, à cinnamo distinguatur. Quærent docti pharmacopœi, an in omnibus compositionibus, in quibus κασίαν φίστυλιν mentio fit, addi debeat aromatica. Respondeo ubi simpliciter scribitur κασίαν φίστυλιν, Græcos recenciores intelligere odoratam & aromaticam: contra ubi non simpliciter scribitur, intelligi catharticam, ut in antidoto Δ' δ' ἀρωματισμένην ubi Myrepsus scribit. Εἴτα λαβὼν ὀξυφύσιν, ὄρχαν, μίαν, κασίαν φίστυλιν, καλάρην, ὄρχαν, μίαν, καλάρην, καὶ ὕδαρ, τὸν ἡμέτερον σκεύησιν. Rursum sumens tamarindorum unciam unam, cassia fistule purgatricis unciam unam maceventur & per saccum colentur. Sic in aliis compositionibus, ubi purgatrix intelligitur, legitur κασίαν καθαρὰν. Actuarius lib. v, meth. Meden, cap. ii. κασίαν μελάιν appellat, filiquamque συελγὴν καὶ ἀρωματισμένην inquit. vide lib. iiii, cap. de ceratonia. Veterinarii medici cassiam aromaticam modo κασίαν συελγὴν, quandoque κασίαν αὐλὴν, quod idem denotat ut cap. cccxviii. ἀπὸς καλίνης καὶ δυνιστικῆς ὁσίου τῷ β κασίαν αὐλὴν τῷ α κασίαν καὶ ὀξυφύσιν ἀνάλαβι ὅσον ὀρεῖ. Redeo ad Dioscoridem. hic cassiam δηκελίαν ἐν τῇ γένει inquit, id est gustu mordacem. Qui in vulgata canella facile percipitur; uti etiam adstrictivus sapor. δηκελίαν minus recte erodens vertunt. δηκελίαν quod pungentis cuiusdam est mordacitatis particeps dicitur. Galenus lib. de Theriacis ad Pisonem optimam cassiam dulcem præ se ferre saporem inquit. Sed hoc de cassia altera, optimaque intelligi debet, etiam de hac daphnite. Sequitur μετὰ πολλὰς πικρῶσεως. Cassiam inquit esse mordacem gustu, cum multo fervore. In aliis codicibus μετὰ πολλῆς πικρῶσεως, cum aliquanto fervore, scribitur. Posteriolem lectionem sequitur Aetius tetrilib. i, serm. ii, cap. cxxix, ubi inquit, κασίαν ἐκλήγουσιν τὴν κίρην ἵνα ἔχῃ καλάρην, τὴν δὲ λῆαν καλάρην πικρῶσαν τοῖς σπέρματι. δηκελίαν δὲ τῇ γένει, καὶ ὀξυφύσιν μετὰ πολλῆς πικρῶσεως, ἀρωματισμένης, ἢ δὲ ἱμπερφεύου καὶ πικρῶς ὅσον καλάρην ῥοδίζουσαν τῇ ὀσμῇ. Cassiam elige sulvam, boni coloris, corallium referentem, arctam, levem, longam, fistulis crassam, gustu mordacem, & adstringentem, vinum redolentem. Verum purpurea & crassa ὅσον vocatur, rosam odore referens. Prior lectio defenditur auctoritate Oribasii, nec non Plinii lib. xii, cap. xix. Gustu, inquit, quam maximè fervens potius, quam lento tepore leniter mordens. Sed de cassia lignea Plinium loqui puto. Vulgaris enim cum dulcedine quadam, & aliquanto fervore mordet. ἀρωματίζουσαν, ἀνιζουσαν τῇ ὀσμῇ cassiam dicit Dioscorides aromatico & vinoso odore. In quibus, inquit viri docti, si ad odorem, ut plerumque verbum ἀρωματίζουσαν significat, referatur, turbabit ordinem, & huius loci sensum omnem, quod sequatur ἀνιζουσαν τῇ ὀσμῇ, nec verisimile sit aromatum & vini simul odore odoratam cassiam dixisse Dioscoridem. Cogitavimus ea propter, quod est ἀνιζουσαν τῇ ὀσμῇ, id est, ut verbum fingamus, odore vinefcentem, ad odorem pertinere, esseque id quod Plinius ait, molissimū odoris: & quod præcedit ἀρωματίζουσαν ad amaritudinem, quæ præcipue in cassia est, cuius nusquam meminit: signarique eo verbo & participio amaritudinem, abs re non est, quia ἀρωματίζουσαν Græ-

cis significat, aromatum modo & qualitate esse. Sunt autem aromatis qualitates plures, odor præfertim, verum & sapor etiam, qui non raro ullo odorato non est amarus, sequunturque se invicem & conjuncta reperiuntur odoris bonitas, saporis amaritudo. Respondent viri doctrina & eruditione non inferiores. Nullo modo ordinem & sensum turbari, si verbum ἀρωματίζουσαν referatur ad odorem. Nam aromatum odor, vino non tantum non repugnat, sed vinum illud maximè probatur, quod aromatis modo maximè spirat. Quod cum vina quædam ex propria natura non habent, arte ad maiorem gratiam, conciliamus, ut in eximiiis illis vinis, quæ à moscho suavissimo aromate, moschatula nuncupantur, quorum odorem in carentibus eo vinis desiderantes, multo odorata quædam miscemus, quæ illum aliquo pacto repræsentent. Neque est contra Aristotelem antiquioresve scriptores, saporum nomina ad odorem referre. Vti ex carmine Homeri constat, quod hoc capite citavimus. Non video cur amaritudinem in cassia requirant, cum Galenus dulcedinem ei inesse scribat, nec mentionem quidem amaritudinis faciat; nec aromatica, ut inquit, sunt amara. Amaritudo enim à propriè vocatis aromatis aliena est. Docet hoc canella, piper, zinziber, quibus odoratus, magisque aromaticum nihil. Nulla tamen in his amaritudo percipitur. Aroma vulgo definitur res odorata, quæque odorem suavem, naribusque gratum spirat. Dulcedinem vel amaritudinem in aromatis requiri, hæcenus non legi. Odoris hanc bonitatem canella, post tres menses, à delibatione, acquirit, quod mirum non debet videri. Quotidiana experientia docet plurima esse quæ viridia nihil olent, ficcata spirant odorem suavissimum, ut ante bis mille annos observavit Theophrastus. Vide cap. xvii, lib. vi. De causis. Causa est quod nimio abundant humore. Odor, ut Philosophus ait, in medietate, non extremo consistit. Cassia hoc genus, de quo nobis hæcenus sermo, Dioscorides ab indigenis achi nuncupari ait, vel, ut in nonnullis codicibus legitur, adi, alii ledam, ladam alii vocari scribunt, Plinius, lactam. Nolo de barbara voce disputare. Perinde est quod nomen olim habuerit, si modo rem noverimus. Qui αὐλὴς dictum putant, quod vox hæc apud veterinarios Medicos significet cassiam fistularem, nugantur, Dioscorides non à Græcis, sed ab incolis id nomen habuisse scribit. Græca vox αὐλῶ. A mercatoribus, inquit Dioscorides δαφνίαν vocari. Credo à Daphno Arabiæ portu, qui à Strabone Geograph. lib. xvi, describitur, poniturque in ea regione, quæ Thus, myrrham, aliaque odoramenta profert. Daphnitim vocatam fuisse, quod lauri cortice ob similitudinem adulteraretur, imaginari nequeo. Plinius lib. xii, cap. xx ait: Adulteratur styrace, & propter similitudinem corticum lauri tenuissimis surculis. Quod non sit verisimile, ineptum enim est corticem crassum surculis tenuissimis adulterari posse. Nec color, nec forma responderet. Perius cassiæ cortici à pigmentariis admiscere soleri cerasi corticem, & sic adulterari Satyra vi scribit.

— Sed canam funeris hæres

Negliget iratus, quid rem curaveris, urnæ
Ossa inodora dabit, sed spirent cinnama surdum,
Seu ceraso peccens cassia nescire paratus.

Atque hæc de priori cassia. Πῶς ἡ ταύτης, inquit, ἐστὶν ἡ μέλαινα καὶ ἱμπερφεύου πικρῶς, ζῆντος καλάρην, ῥοδίζουσαν τῇ ὀσμῇ, μέλαινα ἀπὸς τῆν λατρίαν καὶ τὴν ἰατρικὴν, ὁδοντικὴν καὶ ἀρωματισμένην. Huic præfertur nigra, purpurascens simul & crassa, quæ xigir appellatur, tanquam rosarum odorem spirans, & ad usum medicum maximè accommodata, secundum locum tenet ante diða. Galenus lib. i, De antidot. Πῶς ἡμβλητικὴ ἐστὶν κασίαν, ἐπὶ δὲ τὴν ῥοδὴν καὶ τὴν ἰατρικὴν, ὁδοντικὴν καὶ ἀρωματισμένην, καὶ τὴν καλάρην, καὶ τὴν δαφνίαν. ὅτι ῥοδὴν καὶ ἡ ζῆντος καλάρην καὶ τὴν ἰατρικὴν, ὁδοντικὴν καὶ ἀρωματισμένην. Quæ cassia Theriacæ injicienda. Nam gixi nuncupatam præcipue laudant, secundo autem loco mosto dictam. Sunt & qui arebo & daphnitin probant, ceterum gixi quam vocant, in omnibus cinnamomo similem esse, superius quoque diximus. Hæc cassia forma, seu figura cinnamomo similis non est, sed natura & viribus. Supra enim φύσει καὶ ὁσμῇ cinnamomo similem esse tradidit. Id probatur ex Damocratis verfu. κασσίαν μελάιν & φλοιὸν cortices demum nigrae junge cassiæ cinnamomum virgultum. Etiam ex ipso Galeno. H' ὅτι δὲ καὶ κασσίαν αὐτῇ φύσει

Θύσις ὡς πηλὴ καὶ πῶς ἐστὶν ἀέριος καὶ ὁσίων. *universa autem substantia cinnamomi natura similis, quemadmodum optima cassia.* Neque specie hæc differt à præcedenti, sed tantum bonitatis nota, uti verba Dioscoridis testantur. Hæc est quam infima Græcia ἐνδοκασίαν, nostri sæculi medici, & pharmacopœi cassiam ligneam vocant, quam sic vocarunt, quod crassior est. magisque ligni facie. Canellæ genus quod cassiam ligneam vocant, canellam vulgarem sapore & odore, ut viribus longe superare, negari non potest. Hanc cassiam μέλαιναν καὶ ἐμπόρην, inquit. atque talis non est cassia lignea. Sed supra satis superque probavi, vocem μελάιναν non semper summam nigredinem significare, sed in quo nigredinis quid apparet. Ζίζιον vocari ait Galenus, ζίζιον Neophytus. Ζίζιον καὶ σία in littera γ. Corrigendus itaque Dioscoridis codex, ac restituendum ζίζιον ἀντὶ ζίζιον, ut & apud Galenum lib. III, καὶ τὸ τέτατον cap. I. Κασιάν τήν τε ζίζιον καὶ μελάιναν, καὶ τὴν μελάιναν. Alii tamen codices scribunt ζίζιον. Scribendum, ut dixi, ζίζιον. Aetius ὄζον vocat. Auctor Periplus ζίζιον & κασιάν συληθροπὴν appellasse videtur. καὶ λίβανον ὁ περιπλῆς καὶ ὁλίγον καὶ κασιάν συληθροπὴν, καὶ δασύαν, καὶ κάγκαν. δ' ὁδοξοῦται τὴν ὁδοξόν, inquit Dioscorides. Idem Galenus lib. de Theriac. ad Pisonem. (si modo libri ejus is auctor sit.) οἷς ἡ καλλίστη καὶ ῥατὴ καὶ ὁδοξοῦται ὁδοξὸν καὶ ἡδὺ τὸ γούρηνον ἐν τῇ γούρῃ ποιούμενη, συληθροπὴν τε ὅσα καὶ ὁδοξοῦται, καὶ πολὺ τὸ ἀρωματικόν ἐχούσα, ζίζιον καὶ τῶν ἐπιχρῶντων ἐπὶ τοῦ λευκοῦ. Nam optima laudatissimaque rubescit, & rosam exspirat, sicut etiam dulcem gustum præfert, fistulis plena, & vinum obolens, & aromatum modo vehementer odorata, atque hæc zingiber ab indigenis appellatur. legendum ζίζιον. Nam loco de antidotis citato scribit, ὡς πηλὴ καὶ πῶς ἐστὶν ἀέριος καὶ ὁσίων καὶ μελάιναν ὑποτῶν καὶ ζίζιον. αὐτὴν ὁδοματὴν βαρβαρικῶς δισκαλίσθαι, τὴν δὲ πρῶτην συληθροπὴν καὶ τὴν καὶ ἡ ζίζιον, τὴν δὲ συληθροπὴν καὶ τὴν ζίζιον. Optimam cassiam vocari scribit ζίζιον, nomine dissyllabo & συληθροπὴν. Porro fistulosam cassiam hanc optimam non dixit Dioscorides, sed daphnitim, sed plura sunt in illo libro, quæ Galeni doctrinam non sapiunt. Et hæc de secundo & optimo cassiæ genere. Τετὴν, inquit Dioscorides ἡ ἐστὶν ἡ καλλίστη βλαστὸς μεσομένης. Tertia vero censetur, quæ molyeticus blastus, hoc est, germanen nominatur. Reperiuntur codices, in quibus βλαστὸν scribitur. Hos depravatos quidam putant, & βλαστον corrigunt, quia in fruticoso genere cassia & rubus censentur. Bone Deus! quid rubo commune cum hac planta? nisi quis velit dicere rubum molyeticam; quæ rubus in sacris litteris vocatur, quam viderat Moyses, hujus generis cassiæ fuisse Exod. cap. 3. Ego vulgaram lectionem servo: ea motus ratione, quod Dioscorides cap. sequente de molyetico cinnamomo scribat, ἀσφίγει ἢ τὸ μέσολον κασιάν. Cinnamomum tenue virgultum est, ut idem inquit: Cassia itaque hæc similitudinem cum cinnamomo habet nullam, nisi quod utrunque sit germen, quod Græcis βλαστόν. Atque hæc est cassia illa, quam Galenus lib. de antidot. in cinnamomum abire putavit. Ἐστὶν αὖτε καὶ ἡ πολλὰ καὶ ὑψηλὴ ἐν τοῖς κασιάν, οἷς οἱ γαίοντες μέγιστον ἀνέκουν, ἀέριον καὶ πῶς ὁδοξοῦται κασιάν, καὶ τὴν ὅλην ἐν τῇ φλόϊ τὴν λευκὴν τήν (nota lector, & judica an recte correxerimus Theophrasti codicem) καὶ ὡς τὸ τέτατον ἐστὶν τὰ βλαστάντα γινώσκονται κινναμώμω. Ἐστὶν ἡ γινώσκονται πὲρ ὁσφύτος γινώσκονται. Vidimus etiam alias frequentes, cassiæ elatæ & auctæ tantum, ut fruticis magnitudinem æquaret, ramos quosdam cinnamomo similes, aspectu, & corticis tenuitate, præterea hisce signis, quæ cinnamomum certissime ostendunt, ac gustu olfactuque percipiuntur. Idem infra. Ἐστὶν ἡ κασιάν πηλὴ καὶ πῶς ἐστὶν ἀέριος καὶ ὁσίων καὶ μελάιναν καὶ μελάιναν αὐτὴν ὁδοματὴν βαρβαρικῶς δισκαλίσθαι, τὴν δὲ πρῶτην συληθροπὴν καὶ τὴν καὶ ἡ ζίζιον, τὴν δὲ συληθροπὴν καὶ τὴν ζίζιον. Cassia siquidem genere, cinnamomo proxima usque adeo est, ut ex ipsa quandoque cinnamomon oriatur, ita ut integræ cinnamomi arbor conspiciatur, cassiæ plane similis, reperiunturque in ipso cinnamomo virgulta, cassiæ ramis cognata. Hoc primum cassiæ genus, posterius quintum cinnamomon Dioscoridis. Cassiam hanc Plinius Isocinnamomon vocat lib. xii, cap. xx. His addidit mangones, quam daphnoiden vocant, (si daphnitin Dioscoridis putat fallitur: etenim ea nihil similitudinis cum cinnamomo habet) isocinnamomon cognominatam, pretiumque ejus faciunt xccc. adulteratur styrae, & propter similitudinem corticis lauri tenuissimis furculis ἰσοκινναμώμων dicebatur, quod cinnamomo similis esset. Sic ἰσοκινναμώμων quod aro-

milis, Hæc cassia cinnamomo similis erat, & adferebatur, in furculis tenuibus, ut cinnamomum, non in fistulaceo cortice, ut vulgaris cassia, & ideo furculis lauri adulterari solitam scribit Plinius. Servandam esse vulgaram lectionem βλαστόν, locus hic Plinii docet. καὶ ὁδοξοῦται κασιάν, cetera species viles. Viles sunt, aut quia non bene parata, aut quia debito tempore non cassæ. Aroma enim nullum, teste Garcia, reperitur corruptioni magis obnoxium, præsertim si diu in navi perstiterit. Cur facile corruptatur, causam putat Garcias, quod regio canellifera, ad putredinem valde sit proclivis, maritimis præsertim locis. Quæ sequuntur, non extant in codicibus Oribasii. Quare quidam aliunde irrepsisse putant, nos tamen ea explicabimus. Ἀ' ἢ λοιπὴν ἀπὸ τῆς, ὡς ἡ καλλίστη ἀσφίγει καὶ μελάιναν, καὶ ἀέριος, & λεπτόφλοισ, ἢ φλοισφύτης, ὡς καὶ ἡ κασιάν καὶ δασύαν καλλίστην. Reliquæ viles habentur, velut ea quæ asphyemon dicitur, nigra, injucunda, & cortice tenui, aut etiam timoso, nec non & ea quæ citto & dacar vocantur. Vulgo ἀσφίγει scriptum est. Legit Ruellius ἀφίγει ignobilis, incelebris. Alii ἀσφίγει, legendum continent; idque quia Periplus auctor, ubi plures cassiæ species recenset, ἀσφίγει meminit. Γ' ἢ τὴν κασιάν & ζίζιον, & ἀσφίγει καὶ ἀρωματὴν & μελάιναν & μελάιναν. Quæ omnia sunt nomina variarum cassiæ specierum. Sed quis ausit asserere hujus auctoris codicem non minus esse depravatum, quam Dioscoridis. Malo legere ἀσφίγει. Sic forte dicta quod tenui & disrupto cortice, tibiæ & fistularum modo, inflari non poterat. Id enim φουσκῶν Græci dicunt. Indagandum nunc an hæc nigra cassia sit, quam nimio solis ardore adustam scribit Garcias. Nobis id verisimile admodum videtur. Adustio enim facit nigrum & rimosum corticem. Cassiæ quoddam genus vile dicit esse, citto vocatum. Nonnulli ἀντὶ κασιάν, κασιάν legunt, ex auctoritate Galeni & Autoris Periplus. Horum opinionem non subscribo. Galenus enim cassiam moto dictam secundum obtinere locum scribit. Ἐπειδὴ τὴν κασιάν κασιάν λέγουσι, ἢ τὴν κασιάν καλλίστην. Secundo loco laudant cassiam moto dictam, contra Dioscor. citto vilem inquit. Tertium vilioris cassiæ genus δασύαν vocatur. In antiquo codice δασύαν, in Aldino δασύαν scribitur. Placet quam eligat Lector lectionem. Ἐστὶν ὅτι καὶ ἡ δασύαν κασιάν ἀσφίγει καὶ μελάιναν, ἢ καὶ ἐλεγχεται τὴν γινώσκονται κασιάν καὶ δασύαν κασιάν, καὶ δασύαν κασιάν, καὶ δασύαν κασιάν, καὶ δασύαν κασιάν. Est & quedam adulterina cassia similitudine ineffabili, attamen gustu deprehenditur, quippe quæ neque sit acris, neque aromatica, adherentemque medullæ corticem habeat. Hæc paulò aliter, & melius Serapio cap. cccxci. Et reperitur res quedam similis cassiæ lignæ, & non est cassia lignæ, quæ cognoscitur per saporem, quoniam non est acris saporis, nec odorifera, & cortex ejus adheret ligno. Pro τὴν κασιάν legunt, κασιάν, vel τὴν κασιάν, aliter atque aliter interpretatus est. Ἐν τῇ κασιάν, inquit Suidas τὸ ἐν τῇ κασιάν ἢ ὁ φλοισφύτης δασύαν, pars interna cujusque rei vel arboris cortex. Interpretor itaque, cujus cortex exterior interiori adheret. Duplici cortice munita est cassia. Vidi canellam cui primus cortex alteri adhereret, odoris omnis, & saporis expertus. An hæc sit pseudocassia Dioscoridis, affirmare non audeo. Hoc assero, medullam cortici non adherere. In omnibus enim plantis lignum interjectum est, inter medullam & corticem. Sed opus non est tam exacte de hac inquirere cassia. Vilis enim est nulliusve pretii: sufficit sciamus hanc pseudocassiam sic dictam, quod germana specie cassiam veram mentiatur. Ἐστὶν αὖτε καὶ ἡ πηλὴ καὶ πῶς ἐστὶν ἀέριος καὶ ὁσίων καὶ μελάιναν καὶ μελάιναν αὐτὴν ὁδοματὴν βαρβαρικῶς δισκαλίσθαι, τὴν δὲ πρῶτην συληθροπὴν καὶ τὴν καὶ ἡ ζίζιον, τὴν δὲ συληθροπὴν καὶ τὴν ζίζιον. Hanc esse eandem putant, quam Galenus συληθροπὴν vocatam scribit loco citato. Ἀ' ἢ τὴν κασιάν κασιάν καὶ μελάιναν καὶ μελάιναν αὐτὴν ὁδοματὴν βαρβαρικῶς δισκαλίσθαι, τὴν δὲ πρῶτην συληθροπὴν καὶ τὴν καὶ ἡ ζίζιον, τὴν δὲ συληθροπὴν καὶ τὴν ζίζιον. Quamquam Adromachius junior cassiam à quibusdam fistulam appellatam imponendam arbitrat: hæc omnibus cognita est, cujus exterior cortex fistula appellatur, (quia obvolutus ipsam representat) saporem & odorem validum habet, interior autem pars adeo debilis est, ut nullum

*nimum ex odoris fucundi proprietate dijudicaretur; etenim in optimo & singulari reperitur odor rutæ, aut cardamomo proximus. Posteriora depravata sunt, nihil affinitatis ruta cum cardamomo habet, nec in alterutro suavitatis quid, caput enim auctore Dioscoride tentant. Dioscorides lib. 3, cap. L I. baccharis radices εὐκωμῆς τῇ ὀσμῇ κινναμόμου, odore cinnamomo proximis dixit. Pro bacchari medici Botanicique doctiores charyophyllum (sic dictum ab odore charyophyllorum) habent. Galenus lib. de Ther. ad Pison. σφόδρα ὑπόδαε. At lib. de Antidotis εἰσαγμένον δισώδιον πικρὸν δ' αὖτις ἐπὶ τὰ πάντα τοῦ ἀλάττειν, sumptopere ipsum bene olere, ineffabilem quandam odorem spirare. Lib. de Theriac, εἴ τι πόνυ τῇ ὀσμῃ καλλίσουσι καὶ ὑπόδαε, est vero odore longe optimum suavissimumque. Hęc ostendant mendosum Dioscoridis codicem esse, quod etiam fateantur omnes Botanici. Sed ubi mendum lateat, hoc opus hic labor est. Quidam pro καρδάμων καρδάμου restitunt, tum quia antiquus interpret ita legit: tam quia notum est, ἀντὶ καρδάμονος καρδάμωνος, & contra, sæpius reperiri, uti apud Galenum lib. x, καὶ πάλιν inter compositiones ad ichiadicis ab Andromacho descriptas. Vocem πικρανίζου non abs re iidem suspectam scribunt. Hęc nobis parum placet opinio. Nam illa odoris suavis non est in narsturtio, quam Dioscorides & Galenus cinnamomo dant. Alii verba πικρανίζου καὶ καρδάμωνος ἐμφερῆ accrevisse putant. Nec horum satis probabilis opinio; siquidem in Oribasio, Serapione, ac omnibus codicibus reperiantur. Alii legunt διελυσται γὰρ μὲν τὰ ἀλάτου, καὶ ἰδιόθεν τις ἡ ὀσμὴ πικρανίζου, καὶ καρδάμωνος ἐμφέρους, quasi voluerit Dioscorides in probatissimo & fragrantissimo cinnamomo etiam rutæ & narsturtii odorem percipi. Probabilior opinio eorum, qui malunt ex Galeno lib. de Theriaca subintelligere, vel addere Διχαμοσύνου. καὶ τῇ γεύσει, inquit, δριμύτην κατεφαίνονται καὶ δικηκτον λίαν & Διχαμοσύνου πικρανίζειν δικαί. gustu acre nobis apparet, mordax admodum, mansum ruztam præferre videtur. Firmatur horum sententia, quod ea quæ de sapore sequuntur, non reperiantur in Oribasio, qui omnia quæ de sapore refert Dioscorides, solet diligentissime excubire. Hęc apud Dioscoridem de sapore leguntur. Εἴ τι δριμύ, καὶ δικηκτον τῇ γεύσει καὶ ὑφάλ-
μυρζον μὲν θερεμσίας ἐν π τῇ καθαρότητι μὴ ταχέως διασυνόμε-
νον, καὶ εὖ πὺ θρασυτέον ὑποδαε, & λείον ἔχει τὸ μεταξὺ τῶ ὄλου. δική-
μας ᾗ δὲ ποτὶ μαλὶς εἵς τις λαμβάνουν τὸ θαλάσσιν. ἐνχερῆς γὰρ ἡ τοιαύτη δικημύσια. τὰ γὰρ θράσυματα μέγιστα πυγκάει καὶ καὶ τῇ καθαρ-
την δικημύσια πὺ κρείτιστοι κατεπίνοιται καὶ καθαρῆς πὺ ὁσφρη-
ση, ἐμπροσθε τῇ γὰρ ἑστὶ οὕτω ἐπικελευσι. Praefertur & gustu acre
ac mordacitatis particeps, nec non etiam cum calfactione
quadantenus falsum, quodque inter atterendum non cito
friatur, ac inter frangendum etiam ex se pulvisculum e-
mittit, levique interim habens intermedia, facturus peri-
sculum, sumito ab una radice furculum, siquidem facili est
bujusmodi probatio. Enimvero fragmenta miscellanea
quædam sunt, atque adeo cum primum fit experimentum,
quæ præstantiora fuerint dum balitiu efflatuque suo odo-
ratum implent, deterioris iudicii impediunt. Quo sa-
pore sit, ex Galeno lib. de Theriaca diximus. Idem fere
lib. de antidotis refert. γενομένην δὲ θερεμν ἱκανῶς εἰ μὴ ὥστε-
θάνατον λοπεσθῇ. Calidum gustantibus multum exhibere,
non tamen ita ut mordicando tristitiam palato inserat. Sal-
sedinis non meminit Galenus, forte quod exigua ac vix
conspicua sit, parum enim falsedinis Serapio habere
scripsit. εὖ τῷ θερμότητι χυνοῦσιν ἐν φράγγονταν λιγνινοσύν.
Doctiores χρῶδες. Vult enim Dioscorides præstantissi-
mum cinnamomum inter frangendum pulverari, seu in
pulverem facile resolvi, aut potius quomodo intellexit
se videtur auctor ad Paternianum, pulvisculum ex se
remittere. Serapio cap. cc LV I, & quando franguntur ra-
mi ejus, egreditur vel elevatur inde pulvis odoriferus,
cujus odor superat omnia, quæ sunt circa se. Galenus
lib. de Ther. tantum ἰσοδίας θρασυτέον δυαδρόν, facile posse
confringi, scripsit. Quæ de probatione apud Dioscori-
dem sequuntur paulo aliter habet Serapio, & experien-
tia bonitatis ejus est, quod quando ramos ejus evellis, à
terra radices ejus evellantur facile cum eis, & melius
quidem ex hoc est quod replet fauces suo odore, in pri-
mis quando gustatur. Sed hæc non est mens Dioscori-
dis, nec scire hoc potuit, an radix facile cum ramulo e-
velleretur, peregrino sub coelo nascitur cinnamomum.
Quod inquit optimum balitu afflatuque suo deteriori-
bus iudicio impedire, miri nihil est. Non enim in
cinnamomo hoc tantum verum, sed in omnibus odo-
ratis. Nares replenti odore moschi, zibethæ, storacis li-*

quidæ non percipiunt odorem canellæ, iris, aut simi-
lium; neque hoc in odoribus tantum verum, sed aliis in
rebus plurimis διὸ πῶν ἅμα γινομένων μὴ κτ' τὸν αὐτὸν τόπον
δ' οὐδ' ὁρᾷτε αἰμαρῶν τὸν ἑνὲν, ex duobus simul doloribus,
non eundem locum occupantibus, qui vehementior est, alte-
rius sensum obscurat. Majus lumen impedit, quod mi-
nus non percipitur, sol & luna hoc testantur. Quod o-
dor minor à majori obtundatur, ratio videtur, quod ce-
rebrum à majore jam repleto, non attrahat minorem;
vel quod meatūs omnes à præstantissimo fragrantissi-
moque repleti, impediunt quo minus ad cerebri num-
hilus minoris pervenire possit. Hæc de optimo cinna-
momo Diofcorides. Veteres nonnulli genus hoc præ-
stantiam atque bonitatem satis longum tempus fervare
scribunt. Hos Galenus lib. 1 de antid. reprehendit. Καὶ
ὅτε ἐ γίνεται μακροχρόνιον ἢ κτ' τὴν χρεῖσιν ἀρετὴν τὴν κινναμώμῳ.
ἐδὲ γὰρ ρίχει ἐλ' ἡρώων ὁ λόκος ἐν αὐτῇ τῷ ἀπ' ἀρχῆς ἀφ' ἑσθ-
λῶς ἀνίσταται ληρῆσιν σπέρματι τῶν ἑστῶτων φαρμάκων τὸ κινναμώ-
μον ἀνίγει ἀφ' αὐτοῦ φασκόντες. ἐδὲ γὰρ ἐδὲ ἀλκυονίδων ἐπὶ τὸν
μεταξὺ γαλανθρίων, ἀπ' ὀλίγων ὡς αὖτις περὶ τὸν ἀεθρὸν, ἥδη πρὸ
μεταβολῆς ἰώσκειται τὰ παλαιότερα κινναμώμω γενημένην — καὶ
παύσας τὰ ὁμογενεῖς κινναμώμω σαφῶς ἀλλήλων ὑπερεῖχε, κατὰ τὴν
τῆς γούστου, ἐ τῆς ὁσφρήσεως ἀπὸ τῶν, ἐ ἰσχυρίων, ἐ τῶν ἡρώων.
Nec vero cinnamomi virtus, ad usum apta, longo tempo-
re durat, à triginta siquidem annis, quam à principio vim
habuit, integram non conservat. Nugantur qui cinnamo-
mum ex hisce medicinis esse dicunt, quæ senectutem, non
sentiunt, atqui ego non centum, neque ducentorum anno-
rum interventu, sed pauciorum, si quis ad tantum nume-
rum conferat, vetustius factum observavi — omniaque
sesaporis & odoris imbecillitate, vehementiaque tantum
plane superabant, quantum & tempore differebant. Hoc in
errore Dionysium libro de situ orbis reperi. ὁρίσθης δ'
ἐπὶ τῶν ἀοικήτων δὲ τὰ νήσους volucres item aliunde desertis
ab insulis ἐ γοὺ φύλλα ἱερνιτῆς ἀερώων κινναμώμων vene-
νι, folia ferentes immixtissimum cinnamomorum,
his in versibus nota, τὰ φύλλα, ὡν τὰ κέρφη πρὸ tenui ligno
capiuntur. Alius latet præterea error nempe quod cinna-
momum cum amomo confundat. Non enim folia
cinnamomi, sed furculi usurpabantur. Amomi folia
Isidorus ex odore commendat, at nemo amomum ab
avibus adferri dixit. Eodem in errore Eustachius & He-
fychius, Eustachius cum scribit, ἡ κινναμώμῳ τὴν βλάστη-
σιν ὁμοίαν εἶναι ἀμπίρω cinnamomi virgultum viti simile ef-
fe. Hoc Plinius de amomo. Amomi uva in usu est In-
dica vite labrusca, ut alii existimassere, frutice botruoso
(sic legit & correxit D. Salmastius.) Vide cap. de cinna-
mo. Hefychius, κινναμώμων ἐκ τῶν λιβαίων τῶν ἢ τῶν ἀρωματικῶν
λιβάνων, ἐδὲ δὲ ὁρίσθης ἐ πῶς ἐν ὡδὲ σάτη. Cinnamomon ex Thu-
risferis aromatiferisve libamen, species avis & herba odo-
ratissima. Vox πῶς, si late sumatur, ab errore imminis
erit Hefychius, sed amomo, non cinnamomo veteres li-
babant. Avienus, doctissimus Dionysii interpres, cum
cæteris amomon & cinnamomum confundit.

interius etiam procul undique ab oris

Ales amica Deo largum concessit amorem.

Cinnamomon à Phœnice colligi supra notavimus. Ad Dioscoridem redeo. Ἐστὶ δὲ ὀρεῖνόν, παχύ, καλυβὸν, σάραρ ὑπόκυρτον ἢ χροῖαν. ἐστὶ ὁ montanum, crassum, punulium, colore admodum fulvescens. Hujus cinnamomi meminit Galenus lib. de Theriac. ad Pisonem. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἄλλος θινες κινναμώμους τὸ ὄνομα ἔχει ὅσοι μαγρόθυνοι εἰσι, ὃν λαπτόν ἐδὲ μακρόν, μακρὸν κύρτον ἐστὶ τῇ χροίᾳ. Porro inter ipsius veri cinnamomi genera aliud in montibus nascitur, non tenue, nec longum, magis rubens colore. Serapio legisse videtur ἐστὶ δὲ ὀρεῖνόν τε καὶ καλυβὸν, παχύ ὑπόκυρτον ἢ χροῖαν. Alia est eo quod est montanum, asperum, breve in sua altitudine, ὁ grossum, cujus color est subrufus. Nunquam vidi genus illud cinnamomi. Quare utra præstat lectio, asserere nequeo. Καὶ πρῶτον τὸ ὄνομα τὸ μύσολον μέλαν καὶ λίαν σάραρ. Ὀρεῖνόν δὲ καὶ τὸ μαγρόθυμον. Item tertium à mofylo quod est nigrum ὁ valde odoratum, attamen fruticosum, nec ita multis interspinctum geniculis. An hoc sit illud cinnamomon cuius meminit loco citato Galenus, ubi scribit ἔστι περὶ διὰ τὴν ποσὺς μέλαν, καὶ σάραρ ἵνα ἔχον πνάς. Aliud aliquantulum nigricat, ὁ tanquam fibris quibusdam intertextum. Aliis id judicandum relinquo, vel Dioscoridis codex depravatus est, vel non recte interpretatus est Serapio, nisi interpretis culpa sit. Tertia, inquit, species est propinqua specie, qua dicitur masolen, id est, cassia masoliten, cujus color est subniger, lene, non habens nodos multos. Non dixit Dioscorides ὁμοίον κατωτέρως, sed τῆσιν τὸ μύσολον. Tertium à mofylo. Cinnamomum putavit Diosco-

adferunt. Paululum verba hæc si perpendissent, facile Galenum à calumniis liberassent. Non dixit Galenus in universum, omnem speciem cinnamomi ex una radice seu parvum fruticem attolli, cujus virgulta non superant pedem Romanum; id si verum esset sibi contradiceret; sed verba ultimo loco citata intelligenda de illis generibus cinnamomi, quæ reservata, ac recondita erant in vasis ligneis Cæsaris. Hæc ut clarius videri possint, addam verba Galeni præcedentia. τὸν μὲν ἔν τῳ ἡμῶν ἀντοκράτορι σιδήρῳ πλὴν ἀντιδοτοῖ ἰατρῶν αὐτοῦ ἐκείνων ἐκινεράμων ὡς δ' αὐτῶν χρηστέον πρὸς ἀναγνωστομένοις ἔχειν θεωρήσειν διελθεῖν ὅσα ἔχουσιν πολλὰ μὲν ἔν τῳ ἐν αὐτῇ τῷ ἔν τῳ πρὸς μέναιον — ποδὶς βάραναι. Nunc itaque cum Imperatori nostro Severo theriacam componerem, ex cinnamomo Adriani tempore reposito quod optimum visum est, elegi; de quo etiam utile quiddam leæuris subdere cum possim, id facere non gravabor. Super sunt adhuc ibi multa — pedis Romani dimidium non excedit. Hæc satis ostendunt Galenum non pronunciasse verba citata de omni cinnamomo, sed de eo tantum, quod in Cæsarium apothecis reconditum servabatur. Posset & alio modo pro Galeno responderi; sed solutio data magis arridet, ipsiusque verbis confirmata est. Quod autem modo arborem, modo fruticem vocat, non usque adeo mirum est. Non solent veteres tam exactè nomina hæc observare, ut mille exemplis probari potest. Lentiscū, cyprum, ramariscum, arbores vocant, cum sint frutices. Et cur in cinnamomo hoc non licuit, Maxime cum non constaret arbor, an frutex esset, Quæ ad finem capituli adduntur, spuria sunt, ac fortassis Crateve. Ἐπεὶ δὲ πλεονέμενοι κινεράμωνι ὅτι οἱ ψόδου κινεράμωνι καλῶς, ἵκερὶς σφῶδρα καὶ πεχυρὰ βδύτερον. καὶ πολλὰ μὲν τοιαῦτα ἐκείνων κινεράμωνι πρὸς τῷ πρὸς μέναιον. Posteriora paulo aliter in Aldino leguntur, codice, καὶ πεχυρὰ βδύτερον. ὅτι πολλὰ μὲν τοιαῦτα οἱ ἐκείνων κινεράμωνι καλῶς τῷ πρὸς μέναιον καὶ πρὸς μέναιον. Eñ & cinnamomon quoddam quod nonnulli pseudo cinnamomon appellant, fruticosum valde, virgultisque crassioribus, at tum odore, tum sapore cinnamomo multum inferius. Qui addenda contendit id ager Serapionis auctoritate. Rejicienda tamen puto. Paulò enim ante Dioscorides de pseudo cinnamomo egit, eademque ferè dixit. Non solet unum idemque bis dicere; nisi hæc dixerit ad maiorem certioremq; distinctionem pseudocinnamomi à cinnamomo. Sed frivolum hoc magis, quam probabile videtur. Hactenus quæ veteres; nunc quæ recentiores de his dicant, videamus. Officinas canellam, quam cassiam veterum esse diximus, cinnamomon vocare; quilibet novit. Nova non est hæc opinio, minimeque nostri seculi, ut nonnulli putant; confudit infima Græcia canellam & cinnamotum. Glossæ græco-barbaræ κινεράμων κινεράμων. At canella cortex est, stirculus cinnamomum. Officinarum errorem, vel hoc argumentum diluam. Si cassia lignea ipsis dicta veterum cassia est, uti rectè sentiunt, canella non potest esse cinnamomum. Etenim cassia hæc canellam sapore & odore multum superat, & excellit. Cum contra cinnamomum optima cassia odore, saporeque longe superior, ac præstantius esse scribant, & quod magis est, in defectu cinnamomi, duplex optimæ cassiæ pondus substituendum doceat Galenus. ἀπὲρ κινεράμων καὶ σίσις τὸ διὰ τὸν ἡγερέσιον. Idem Dioscorides, διὰ τὸν ἡγερέσιον, (κινεράμων) μισθὸν μισθὸν τοῦ φαρμάκου, εἰ μὴ παρέχῃ κινεράμων, τὸ αὐτὸ δίδω. Si desit cinnamomum cassia duplum medicamentis admistum, eadem quæ illud præstat. Quod cinnamomum vocant Officinæ, cassia sapore, odore, viribus inferius multum est, hoc ipsi fatebuntur pharmacopœi. Cinnamomon cassiamque unum idemque esse statuunt magni viri, inter quos sunt maximi nominis philosophus, & Achiater, seu Prorèx Indiæ. Hic suam ut probet opinionem, fabellam quandam narrat. Cæterum, inquit, quod canella diversa ibi cinnamomi & cassia nomina indita fuerint, occasionem prabuisse puto mercatores Sinenses, qui cum è sua regione aurum, sericum, margaritæ, aliasque hujusmodi merces eveherent, nonnullas ex in Malacca vendebant; sandalum, lignum aloes, contra in suas naves inferentes, quæ rursus in Zeilan & Malabar divendebant, indeque sumebant canellam, ex Zeylan videlicet laudatissimam, & ex Malabar minus selectam. Similiter & ex Iava, unde etiam piper, cardamomum; evehebant, eaq; omnia deinde Ormus, aut in Arabia Oram maritimam perferrebant. Interrogati autè isti Sinenses quanam essent hæc aromata, & unde ea adveherent, fabulas illas narrabant, quæ recenset Herodotus; ut hinc commeneri eorum

mercium pretia augerent. Cum autem quæ in Zeilan nata
esset canella, ab ea quam in Iava & Malavar sumperant,
differre conspicerent, diversa illis indidere nomina; cum
tamen ejusdem generis essent cortices, pro soli cælique va-
rietate solum differentes. Ementes ergo Ormus incolæ eam
canellam à Sinenfibus, idcirco eam darchim, quod Persis lin-
guum sinense sonat, appellarunt, dein Alexandriam veben-
tes, ut eam Græcis eo confluentibus carius venderet, cinna-
momum vocarunt; quod significat lignum odoratum, quasi
amomum ex Sina delatum, deteriori autem canellæ, quæ
scilicet ex Malavar & Iava delata esset, idem nomen quo
in Iava appellatur indiderunt; scilicet cassiam, quod lin-
gua malaya dulce lignum sonat. Hoc corrupto vocabulo
græci cassiam dixerunt, duo diversa nomina eidem rei im-
ponentes. Siccine ergo unum idemque factum cinna-
momum & cassia? Miranda profecto, sed non creden-
da metamorphosis, putarne Græcos omnibus sensibus
orbatos fuisse? Visus, tactus, odoratus, gustus, diversa
fuisse docent, color cassiæ rubens, cinnamomi niger ex
vinofo in cinerium vergens. Sane hos distinguere vel
puer nosset colores, si modo visu non careat, tactu vel
diversa esse animadvertere facile, tenue nodisque plu-
rimis cinctum est virgultum vel festuca cinnamomum;
cassia nodis carens sarmentum, crassi corticis. Lau-
dant veteres cassiam *παχέαν*, & λεπτόλαιον damnant,
cum contra crassum cinnamomon rejiciant, tenue lau-
dant. Cassia Zeylanica, Malavarica crassior & præ-
stantior. Odor & sapor utriusque diversus, uti ex di-
ctis jam intellexerit Lector. Iam philosophum audia-
mus. Hic libris archiatri legisse videtur, qui de cinna-
momo & cassia hæc scribit: Cum igitur à locis in duas
species canellam partiantur, Zeilemitam, & Mutiream.
Priorem esse puto cassiam crassior enim est: hoc quod ex
virgultis eximitur tenuioribus, cinnamomum. Differt
hæc sententia à preregis medici opinione, quod ille
crediderit cinnamomum & cassiam idem esse, hic quod
cassia sit cortex ligni crassioris, cinnamomum ex vir-
gultis tenuioribus sumatur. Atqui pro certo jam obti-
nere debet, corticem ligno suo exemptum, cinnamo-
mi nomine veteribus notum non fuisse, qui ipsos surcu-
los sic vocarunt, corticis planè immemores, Herodo-
tus πικρὰς φέλλας, Galenus ἀκέραιους ὡς ἡ δὲ φύσις τῆς
καρπίας λεπτὴς καὶ ῥηχρῆς καὶ ῥηχρῆς. Dioscorides ῥιζοῦ καὶ λεπτοῦ
dixit. Non itaque cortex. Colore etiam multum diffe-
runt, nec non & odore, Dioscorides enim ἐσθλὸς ἰσχυρὸς
Galenus ἰσχυρὸς καὶ ἀρρητὸν πικρὸν ἰσχυρὸν καὶ ῥηχρὸν καὶ
χρὸν, ineffabilem præ cæteris bonum odorem spirare. At
vero cassiæ odoris bonitatem non assignat, simpliciter
enim ἀρωματίζουσαν aromatico odore dixit. Cassiam qui-
dem optimo odore esse fateor, sed non tali, qui omnia
superet. Facit etiam contra philosophi opinionem,
quod canella Zeilanica præstantior & crassior sit, cum
tenue cinnamomum optimum sit. Reminiscere vir
doctissime eorum, quæ quondam Cardano, cum lau-
rum cassiæ per omnia similem esse scripserat; credere
it, extremæ dementiæ esse. Non enim à solo sole co-
quitur cortex ille, sed à calore quoque naturali, qui si
dem esset cum lauro nostrati, non alius sapor toto ge-
nere, sed dilutior tantum, affinis tamen inveniretur. Et
ecce dixisti. Ita quoque, cassia & cinnamomum corti-
cis tantum tenuitate ac crassitie si differret, non toto
tenere ac forma diversa essent, sed vicina quod vete-
res memorizæ prodidissent. Toto genere diversa sunt
arculus & cortex, sic color dissimilis fulvus seu ruber,
& niger, qui ex vinofo in cineritium vergit. Prætere-
a sane contrarium est, nodis plurimis scatere, & carere.
Melius profecto priore servatâ opinione, nos vero ca-
ere cinnamomo statueres. Sanior illorum videtur sen-
tentia probabiliorq; , qui cinnamomum & cassiam ex
tina quidem arbore provenire scribunt, sed corticem
interiorem caudicis cassiam, at furculos sive arboris
superiora virgulta, cum cortice suo vestita cinnamo-
mum. Hi confirmant hanc suam opinionem locis ali-
quibus, ex lib. De antidotis, cap. de cassiâ à nobis cita-
tis. Senum eorum repeto. Se vidisse inquit Galenus,
cassiam fruticis furculos, cinnamomo pares, forma, cor-
te, (sic scribunt) odore & sapore. Ergo, inquit, ex
ta cassia furculi dempti & amputati cinnamomum ef-
ferunt, cortex vero detractus cassiam sive canellam
ostendam. Ex quibus colligitur ejusdem fruticis, recisa
tota summa sive summa, fuisse veterum cinnamomum corti-
cem vero exemptum, paratum, & in tubulos fistulares
complicatum, veram & genuinam cassiam. Alium item

gulorum ramulorum alis ex adverso nascentia, medio nervo singula folia per longitudinem secante, & multis venis utrimque in latera excurrentibus. Adversariorum auctores aurantii magnitudine se vidisse referunt, aliaque latiora & rotundiora illis ipsis ostensa à doctiss. Comaco & Anguillara, hoc Ferraria, illo Veneriis medico. Bauhinus folia se habere ait, quæ ad pyri accedunt, quale & mihi seruo. Ex his concludi potest, & bona ratione quidem, variare magnitudine folia, alia enim majora, alia minora, alia latiora, alia angustiora observari: ut muria conditi ramuli, (quales adversariorum auctores demonstrant, & quotannis ex Indiis ad nos adferuntur) foliis & fructu onusti, ostendunt. Rami pedalis sæpe sunt longitudinis, summa

Cariophylli cum folio & fructu.

parte in quinque aut plures graciles ramulos suo fructu onustos, atque alternatim ex adverso nascentes divisi; sunt infimi autem scriptorii calami crassitudinem non superantes, cinericeique coloris cortice tecti, quem graciliores tenellique ramuli candicantem habent, præter extremas festucas ipsum fructum sustinentes, qui ex nigro purpureo fusci coloris sunt, sive nigri ex vinoso in cinereum vergentes. Alternos etiam, & inter se contrarto litu plures pediculos ferunt, eosque ut plurimum ternos, suis petiolis sustinentes alabastrum (qui sunt ipsi cariophylli) summa parte in quatuor denticulos decussatim divisos. Flore copioso Garcias esse inquit, primum candido, deinde virescente, postremum rufescente. Qui induratus, est ipsum cariophyllum, id est fructus rudimentum. Est autem flos hic viridis adeo odoratus (ut Garcias à fide dignis viris accepit) ut reliquos flores odoris suavitatem superet. Idem fere A Costa, Flores, inquit, sunt copiosos, initio candidos, deinde virides, cum nunc in fructum efformati sunt, at ubi maturaverint rubentes, qui deinde collecti ac siccati nigrescentem contrahunt colorem. Forma non sunt dissimiles, ut ante nos observavit & intellexit clariss. Clusius, floribus cerasiorum, nec colore candido, sed ceruleo eleganti, quorum singula foliola tribus candidis radiis, seu venis sunt distincta, staminula vero medium florem occupantia purpurei coloris. Præter veritatem scribunt nonnulli, cariophyllos sparsim per ramos, sicut modo, ad foliorum basim, quandoque binos, nonnunquam ternos, aut quaternos simul junctos, nonnunquam unicum nasci. Omnes enim, quos ego vidi ramulos, quod etiam Clusius & Bauhinus, testantur extrema parte fructus proferunt, suis festucis

aut bacillis inhaerentes. Cultores, inquit Garcias, flagellant altiores ramos arboris, emundato prius circa arborem solo; siquidem nullum genus graminis sub eo nascitur, omnem succum sive humorem ad se trahente arbore. Decussa cariophylla biduum aut triduum siccantur, deinde asservantur, & Malacam, aliaque provincias mittuntur. Quæ in arbore hærent crassiora sunt, nec ab aliis nisi veritate differunt, *ἀντάφαλλον* vocantur. Vulgo *ἀντάφαλλον*. Legitur apud Myreps. in Antid. 34, *διὰ κάμαρον* dictum. *καρύφυλλον*, inquit Myrepsus, *τὸ μέγα, τὸ ἐπὶ τοῦ στέμματος ἰταλικῆ γλώσσῃ ἀντάφαλλον*. Corrigunt, *ἀντάφυλλον*, passim Barbaris & Arabicis vocibus utitur Nicolaus, quas perpetuo Italicis vocat. *ξύλον κάρυον* vocat Aetius, quod durius magisque lignosum videtur. Quare non recte Avicenna hunc crassiorem fructum marem facit. Differt maturus ab immaturo (qui maxime ex-petitur) quod justum ceperit incrementum, figura oblongus sit, in medio crassior, magnitudine mediocris avellanæ, aut potius corni, aut nuclei olivæ similis, & æqualis, superius quadrangulum *πύρρον*, id est *umbilicum* habens, (vide cap. de cardamomo) cortice foris tenui vestiatur, quo detracto duplex apparet nucleus, id eoque in duas partes fissilis, in curva & sinuosa commixtura compactilis, ligni aut corni instar solidus, trituque difficilis. Cortex cariophyllo saporem similem habet, remissiorem nucleus. Minor sive immaturus longitudinem habet transversus digiti aut uncia minor, formam vero exigui & obtusi clavi. Nam gracili ejus corpori latiusculum, & quadrangulum capitulum insidet, in angulis quatuor eminentiis dentatum, lacunulæ, aut quadrati alveoli instar, superius modice excavatum, convexo, concavoque ceu tuberculo tectum, friatu facili. Quapropter hæc capituli pars non in omnibus cariophyllis conspicitur, cum solidius eorum corpus, fragilius in tanto itinere atterat; materia constat cartilaginosa, modice lignosa, lenta, infragili, tritu difficilis, tam foris quam intus in nigro & rubente colore fusca; nigrior tamen probatur, & solidior, quæque pinguem oleosum tenuemque liquorem cum pungitur è plaga remittit. Saporem qualem habet constat, piperis nempe modo aerem, valde aromaticum, simul adstringentem, & linguam veluti stupore quodam afficientem. Odorem aliorum aromatum modo, longe suavissimum spirat. Folia (quod experientia comprobatur) tanta odoris suavitatem non fragrant, ut ipsum cariophyllum. Sed nec ipsi rami odorati sunt nisi aliquantulum siccati, festucæ quæ ad nos adferuntur, gustu & odore paulo quam ipsi quidem cariophylli sunt remissiore, sed tamen jucundissimo ac suavissimo, quæque nullam in mordicando palato tristitiam inferunt, ut observavit Galenus. Eligantur nigriores, pinguiore, liquorem fructuum modo remittentes, odore & sapore ad minores, sive immaturos caryophyllos proximè accedentes. Nascitur ipsa arbor, ut Garcias refert, ex caryophyllis deciduentibus in terram, ex quibus cum nunquam desit pluvia, quæ fructui alimentum præbet, arbuscula producit, quæ intra octennium adolescit, & in centesimum annum perdurat, ut ipsi testantur incolæ. Colligitur à medio Septembris, usque in Januarium, nec manu colligitur, ut quidem volunt, sed violenta flagellatione. Nascitur duntaxat caryophyllum in Maluccis insulis, quæ sunt quinque numero, quarum primaria est Giloulo, nec procul nimum à mari, nec etiam locis mari nimum vicinis. Nascitur etiam in Zeilan nonnullisque aliis locis, sed nullibi magis fructifera est arbor, quam in Maluccis. Et hæc causa cur ad veteres sola festuca, non fructus fuit delatus. Errant, inquit idem Garcias, qui caryophylli & Moschatæ nucis arborem, eandem esse putant. Nam nux rotunda fere folia habet, pyri foliis similia; caryophyllum vero lauri folio est. Præterea caryophyllum defertur in Bandam insulam procul ab illa distitam, quæ nucem profert. Pace Garcie dicere liceat, nec rotunda, nec pyro similia nucis moscatæ folia, laurinis similia sunt, minus tamen dura, & paulo interdum latiora, sive, ut verius comparem, inquit Clusius, citri vel mali aurantii foliis propria, ademptis appendicibus, brevi pediculo nitentia. Sed de hac nuce alibi, si detur occasio. Reperitur aliquando inter caryophylla, quæ quotannis ex ipsis insulis adferuntur, (nam sub Batavorum imperio maxima pars Indiæ orientalis) gummi ex atro rufescens, odoratum & prunis inje-

Quam

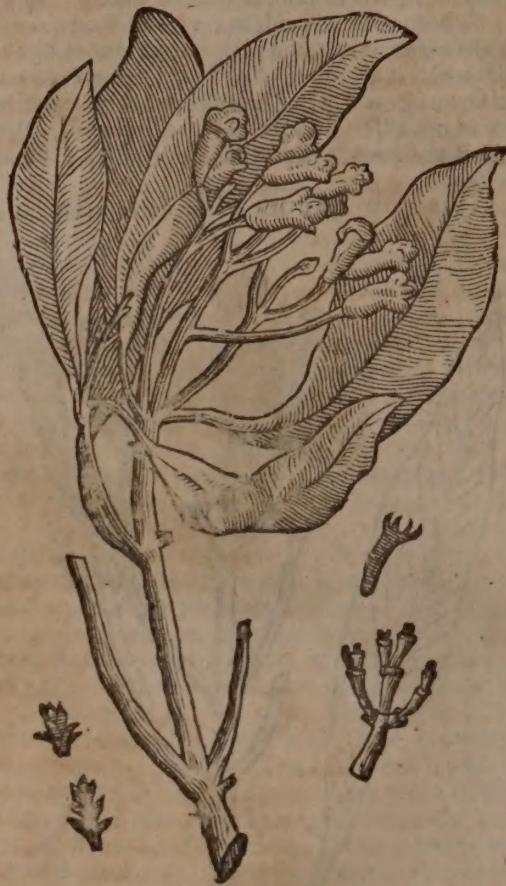
Etum caryophyllorum odorem referens. Hoc Avicenna lib. II, cap. CCCXI. simili facultate cum resina terebinthina præditum esse scribit. Quidam caryopon Plinii putant, is lib. XII. c. ult. In Syria gignitur & cinnamomum, quod caryopon appellant. Hic est succus nuci expressus, multum à surculo veri cinnami differens, vicina tamen gratia. Locus corruptus & depravatus. Quæ enim succi cum surculo comparatio? In altero manuscripto Salmant: legitur *chamechon*, in altero *comachum*. Romana impressio, ceteræque recentiores *comacum* agnoscunt. Pro qua voce Hermolaus nescio cuius codicis fide legendum asseruit *caryopon*. Quam lectionem recentiores secuti sunt. Notat doctiss. Salmasius in libris M. exaratis scribi, à masculino vero cinnami differens. Idem scribendum asserit: Multum à masculino viro cinnami differens. Succum cinnami, acri, vehementi, ac viroso odore præditum, masculum virus vocat. In plurifque aromatibus & βρωμίδις, cum odorū vehementia cōiunctum cernitur, quod virosum & virus latine dicitur. Succum ac δίαμιν herbarum, ita etiam vocant. Ipse Plinius de balimo, necat viro, quod balimum vocant Græci. τῆ δ' αλμύρου succo salisuginoso & amaro. Nonius viro interpretatur, virtute naturali, in isto versu Lucretii ab ipso citato:

Concoctasque suo servare ac perdere viro.

Ut ut sit, & πικρὸν τῆ δ' αλμύρου in cinnamomo commendat, & τῆς δ' οὐρεῖας πικρὸν, quod nares ferit vehementia odoris, & olfactum implet. Hactenus Salmasius. Scripsisse puto Plinium, In Syria gignitur & cinnamomum, quod comacum appellant. Hoc est succus nuci expressus, multum à succo veri illi cinnami differens, vicina tamen gratia. Comacum duplex facit Theophrastus: alterum fructum, alterum quod probatissimis quibusque miscetur unguentis: sed in Arabia, non Syria nasci comacum scripsit Plinius. Fortassis & in eo vitiatum Plinii codex, legendumque, in Arabia gignitur. Ut ut sit, de veri cinnamomi succo non loquitur Plinius, nec iste viroso odore est præditus, sive βρωμίδις est. Nugantur, qui Plinii caryophyllum, nostrum vulgare esse caryophyllum putant. Est, inquit lib. XII, cap. VII. etiamnum in India piperis grani simile, quod vocatur caryophyllum, grandius, fragiliusve. Fructus caryophylli nec fragilior pipere, nec ullam cum pipere, colore forte excepto (utrumque enim nigrum) similitudinem habet. Explectendi omnino, qui caryophyllum Indicæ regionis malum citreum esse scribunt, nec gigni, nec maturescere malum illud in India ob torridum solem. Id est falsissimum. Nascuntur mala hæc non tantum in Indiis, sed sub æquatore, sive linea æquinoctiali. Præterea non esse eandem arborem, probatur quod succo, sapore, forma utriusque fructus est diversissimus. Eadem si esset arbor, non alius sapor toto genere esset, sed dilutior tantum, affinis etiam reperiretur, non planè contrarius. Citreum itaque in India translatus caryophyllum & contra caryophyllum Hispaniam citreum, credere, extremæ dementiæ est. Illud addendum, Mathioli iconem caryophylli arboris fictam esse, ac præter veritatem caryophylli fructum additum. Cinnamomi ramus est, nec à nostro ramo, cuius iconem addendam curavi, diversum; nisi quod caryophylla addiderit. Tribus huiusmodi costis caret caryophylli folium. Idem Mathiolus lib. epist. v, ad

Balduinum myropolam, festucas caryophyllorum putat esse faitaragi Avicennæ. Sunt, inquit Avicenna, faitaragi frusta ligni, parva ac tenuia, & cortices, sicut caryophylli. Verum putat subesse interpretis vel scripto-

Caryophyllorum ramulus, cum suo fructu majusculo.

ris mendum in dictione cortices. Caryophylli enim cortices non sunt, sed fructus. Quapropter legendū putat, sunt frusta parva, tenuia, odorata, tanquam putamina caryophyllorum. Odoratum faitaragi, esse non prodidit Avicenna, nec sunt tanquam putamina caryophyllorum. Insuper illud considerandum, an male interpres vertit. Hoc iis qui linguam Arabicam norunt, codicemque Arabicum habent exanimandum relinquo. Illud scio, maturum caryophyllum corticem habere, & de eo loquitur Avicenna. Et hæc de caryophyllis. Adpingendum huic tabule curavi novum caryophylli genus, quod clavi modo nec capitatum, nec stellatum est, sed ab infima ad supremam partem quasi sectum in multas particulas, ac in acutum definens. Sapore, odore, viribus vulgaribus multo præstantius, ab Indiis in maximo pretio habetur. Accepi à Laurentio Realio, quondam nomine societatis Indiæ orientalis Generali, ac Proregi, nunc urbis Amstelodamensis Scabino & Senatori prudentissimo. Non male caryophyllum ramosum vel dentatum quis vocarit.

K E Φ. Z.

C A P. VI.

De balsamo: quodque non nisi vitiatum ad nos perferatur.

Τὸ δὲ βάλοιμον γίνεται μὲν ἐν τῷ αὐλῶνι τῷ περὶ Συρίαν. ὡς δ' αἰσθάνεσθαι εἶναι φασὶ δύο μόνες. τὴν μὲν, ὅσον εἴκοσι πλέθρων, τὴν δ' ἑπὶ πρὸς πολλὰ ἐλάττωσα. τὸ δ' ἐνὸς μέρους μὲν μὲν, ἡλικὸν ῥόα μεταλλάττει. πολὺ κλάδων δὲ σφόδρα. φύλλον δ' ἔχειν ὁμοίον πηλόν, τὰ λυγρὰ ἐκλάδων. αἰφύλλον δ' εἶναι. καρπὸν δ' ὡς περὶ μοιον τῇ περιμένῳ. ἢ μετέθει, καὶ σχήματι, καὶ χρώματι ἐν ὧδες σφόδρα ἐστὶν, καὶ μᾶλλον τῷ δακρυῷ τὸ δ' ἀκρὸν δὲ ἐν πηγῇ συλλέγειν. ἐν πηγῇ δ' ἐνὺς σιδηροῖς ὑπὸ τὸ ἄστρον. εἶτα μάλιστ' ἐν νύκτι, ἐπὶ τῇ ἐλεχῇ ἐπὶ αἶνα, πλὴν δ' συλλογὴν ὅλον τὸ πῆρος

* μᾶλλον δὲ
τὸ δ' ἀκρὸν
τὸ δ' ἀκρὸν
ἀπὸ.

Balsamum in valle Syriæ provenit. Ejus * arbuta duo tantum affirnant. Alterum viginti jugerum, alterum multo minus. Arboris magnitudo, quæ malo puniceæ magnat. Rami multi, folium rutæ simile; † candidum tamen, perpetuo virens. Fructus similis terebintho, † tam magnitudine quam colore. Is quoque admodum odoratus est, * & magis, quam lachryma. Colligi lachrymam in caudice & parte superna trahunt, facta incisura unguibus ferreis sub sidere, cum æstus maxime angit. Collectionem vero æstate fieri tota, sed quod manat multum non effo: † vix enim toto die concham posse impleri. Odorem tamen inferri eximiam

* Hortus
duos.

† Exalbi
t magni
dine, figu
et colore
* sed mag
lachryma
tuno die
minem c
ligere, qu
tum fore
net cons

ποιείσθαι. ὅτι εἶναι ἢ πολὺ τὸ ῥέον. ἀλλ' ἐν ἡμέρᾳ τὸν αἰθρὰ συλλέγειν ὅσον ἐγγύη· τὴν δ' ὁσμὴν ἀναφύει· ῥα καὶ πολλὰ, ὥστε δὲ μικρὰ πολλὸν ἐφικνεῖσθαι τὸ πᾶν· ἀλλ' ἐφ' οὗτοισιν ἐνταῦθα ἀκροῦται. ἀλλὰ τὸ συνήγητον κεκαρμένον. πολλὰ γὰρ δεχέσθαι κρεῖσσιν· ἢ τὸ ἐν τῇ Ἑλλάδι πολλὰ εἶναι κεκαρμένον. εὐοσμὰ δὲ σφόδρα καὶ τὰ ῥαβδία ἡ καθάρειν γὰρ καὶ τὰ δένεκα, καὶ τὰ ἀφ' ὧν παλαιοὶ πηλὴ καὶ τὴν ἐργασίαν τῆς τοῦ δένδρου σχεδὸν πάντῃ αἰτίαν εἶναι, καὶ τῆς βροχῆς. βρέχεσθαι δὲ συνεχῶς. συναίπασθαι δὲ δοκεῖν εἶναι τὰ μὴ μεγάλα γίνεσθαι τὰ δένδρα, καὶ τὴν τῶν ῥαβδίων ῥαβδί. ἀλλὰ γὰρ τὸ πολλὰ εἶναι δοκεῖν εἶναι, ἢ ἄλλοις ἀφ' ὧν καὶ ὅτι εἰς ἐν ἐκτείναν τὴν ὁσμὴν ἀγρίον δὲ εἶναι βάλανμον ἢ δαμάσκηνον. γίνεσθαι δὲ ἐκ τῶν τῶν μελόντων τῶν ἀγρίων ἀγρίων δὲ δώδεκα ὅσον ἡμῶν. ἐκ τῶν ἐπὶ πρὸς, δύο μόνον. παλαιοὶ δὲ τὸν αἰθρὰν δις πρὸς ἀργύρεον. τὸ δ' αἰθρὰν λόγον τῆς μίξεως· ἢ τὰ τὸν αἰθρὰν διὰ φερόν τι φαίνεται καὶ τὴν εὐοσμίαν.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Παλαιότερος, Theodorus, arbuta, malè. Neq; enim arbutum, arborum frequentia est, sed arbores secundum classes sitæ ad vires recipiendas. Altium dicunt Ligures Taurini. Plinius ut minus ambitiosè, ita fidelius, Hortos vocat. Qui Egypti res ab se visis describere, ibi quoque ajunt duos esse hortos Balsami.

Μετὰ τὴν ἡμέραν ἡμετέραν. Theodorus omisit figuram. Idem κενόν, candidum, pessimè. Quoniam enim modo addat: perpetuo vires. viriditas enim nulla candida, sed exalbida. Philosophus ait, hic fructum odoratiorem, quam lachrymam, quo utimur, agere, vel affricatus, vel morsus sentitur. Καὶ τὸ ἐν τῇ Ἑλλάδι πολλὰ εἶναι κεκαρμένον. Hic est, παλαιός. Et tamen supra, ἐφ' οὗτοισιν ἀκροῦται. Theodorus, Græcæ, dixit: sicut Romæ.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Τὸ δὲ βάλαμον. Βάλαμον dicitur, ἀπὸ τῆς βαλῆς, ἢ ὁμῆσαι. quod cælestem divinamque messem reddat. Helychius, βάλαν. ἢ δὲ καὶ ἑρῶν, ἢ βάλος. Solum calum. Vel balsamum dicitur, quasi balsamin, quod in orientalibus linguis exercitari dicunt esse, princeps aromatum. Ab Ægyptiis balassan dicitur. Pausanias, si rectè scribitur βάλαμον vocavit.

Γίνεσθαι μὲν, In valle Syriæ nasci, ait præceptor, ac duobus tantum in hortis, malè arbuta interpretantur. Arbutum enim non est arborum frequentia, sed locus arboribus confusus vitiferis, hoc est ulmis, populis, & similibus, in quibus vires extendi solent, vel ipsæ etiam arbores vitibus maritatæ, & in ordinem digestæ, ut Columella lib. 11, cap. v, docet. Hortos esse testatur Plinius lib. 11, cap. xxv: Sed omnibus odoribus præfertur balsamum, uni terrarum Iudææ concessum, quondam (Theophrasti sæculo) in duobus tantum hortis, utroque regio, altero jugerum viginti non amplius, altero pauciorum. Ostendere arbutum hanc urbi imperatores Vespasianus. Clarumque dictum à Pompeio Magno; in triumpho arbores quoque duximus. Servit nunc hæc, & tributa pendit cum sua gente, in totum, alia natura quam nostri externique prodiderant. — Servire in eandem Iudæam, sicut in vitam quoque suam. Contra defendere Romani, & dimicatum pro fructu est. Seritque nunc eam, fiscus, nec unquam fuit numerosior aut procerior. Justinus lib. xxxvi, hist. Ope gentis Iudæicæ, ex vectigalibus opobalsami crevere, quod in his tantum regionibus gignitur. Est namque valis, quæ continuis montibus, velut muro quodam cincta, ad instar castrorum clauditur. Spacium loci ducentum millia jugerum. Nomine Hiericho dicitur. In ea valle sylvæ est, & ubertate, & amantate arborum insignis; siquidem palmeto & opobalsamo distinguitur, quanquam species hujus arboris insignis, & pretiosa, plurimum adanthe sit. Josephus etiam lib. antiq. cap. v, in agro Hierichuntino balsamum soiummodo provenire testatur. Idem Strabo

mium & copiosum. Adeo ut subito spacium per longum odor valeat permeare: verum sincerum ad nos nullum advehi, sed quod mistum colligitur. Pluribus enim mistionibus vitiari. Quodque in Græcia venditur, sæpe adulterari. * Quin & virgas ejusdem arboris odorem suavissimum præstare affirmant. Et quidem eas quoque amputari quotannis. Partim ut reliqua valentiora ferventur, partim ut emolumentum plus comparetur. Nam & eas magno quoque posse precio vendi. Quin etiam ad imbrem cultus ejusmodi causam referunt, quem crebro incidere asseverant. Necnon & amputationem virgarum causam nonnullam adjiciunt, ne magnæ arbores fiant. Sequi enim ex crebra confura, ut virgæ tantummodo mittantur, nec intendi ad unum vires arboris possint. Sylvestre balsamum nullum usquam repertum accepimus. Impleri ex majori orto vasa & semichæa duodecim ajunt, ex altero vero duo tantum. Vendi sincerum argento ad drachmam: reliquum pro modo adulterationis. Et balsamum quidem præcipuè cujusdam in odore naturæ videri.

* perquam odorata etiam impendso virga. Ea propter amputantur, & majori pretio venditur, & hæc quidam causa cur studiose colatur hæc arbor, ac virgetur. Sæpe enim horti rigandi, virgarum autem amputatio causam quidam esse ajunt, cur arbores magne non fiant. etenim quia frequenter tenduntur virgas tantum producunt, nec in unum caudicem vires intendunt. & congruos sex ajunt, ex altero vero tantum unum congium. Syncerum vendi duplo ad argentum pretio, adulteratum proportionis mixtionis.

κατὰ τὴν γὰρ τὴν δὲ ἡμέραν καὶ τὴν διαφύειν παλαιοὶ πηλὴ. Theodorus, amputari quotannis, partim ut reliqua valentiora ferventur: partim ut emolumentum plus comparetur vendi namque vel eas magno precio posse. Legō παλαιοὶ τὴν πηλὴν, & sic explicanda censeo: κατὰ τὴν γὰρ τὴν δὲ ἡμέραν, scilicet putari arbores, ut exonerentur: neve fatiscant, καὶ τὴν διαφύειν, scilicet & propter impensam. Namque Attice τὸ διαφύειν, impensam vocabant, ut est apud Thucydidem. & ἀφ' ὧν οὐκ, pretiosa dicitur ab Aristophane. Aliter usus est Demosthenes contra Pantænetum. Ita illa, παλαιοὶ τὴν πηλὴν, ἀπὸ τῆς πηλὴς.

Δις πρὸς ἀργύρεον. Ita etiam Plinius. Theodorus, vendi sincerum argento ad drachmam. Non intelligo.

lib. xvi. Γενεῖσθαι δ' ἐν πηλῶν κύλῳ ἀπὸ τοῦ αἰθρὰν ὁρῶν πηλὴ καὶ τὴν γὰρ τὴν δὲ ἡμέραν καὶ τὴν διαφύειν παλαιοὶ πηλὴ. Hiericus est planities montibus circumdata, quæ in Theatri speciem ad ipsam alicubi declinat; ibi & palmetum — ibi & regia est, & balsami paradisus. Hegehippus lib. 1, excidii hierosolymitani, cap. xv. Circa Hiericum oppidum balsami hortum fuisse asserit. Dioscorides etiam in Ægypto nasci tradit, κατὰ τὴν γὰρ τὴν δὲ ἡμέραν, καὶ τὴν διαφύειν παλαιοὶ πηλὴ. In unius Iudææ certa quadam convalle & Ægypto nascitur. Ex Ægypto in Iudæam translatus fuisse, auctor est Flavius Josephus lib. vi, cap. vi antiquitat. Ajunt etiam balsami plantam, cujus hodie ferax est nostra regio, in Iudæam attulisse reginam Sabam. (Ægypti videlicet, & Æthiopiar, quæ ad Salomonem vilendū venerat 3 Reg. 10.) Hujus ergo liberalitati acceptū ferre oportet. Simon Sethi, κατὰ τὴν γὰρ τὴν δὲ ἡμέραν, καὶ τὴν διαφύειν παλαιοὶ πηλὴ. τὸν ποταμὸν Ἰλατίον δὲ καὶ τὴν πηλὴν καὶ τὴν γὰρ τὴν δὲ ἡμέραν, καὶ τὴν διαφύειν παλαιοὶ πηλὴ. Planta est parva duobus cubitis minus, propeque Ægyptum nascitur, in loco qui nunc Ἰλατίον, hoc est, solis fons cognominatur, sed à prisca Ἰλατίον, solis urbs dicebatur. Strabo lib. 1, cap. dxxxv. apud Sabæos, Arabiar incolas, etiam nasci tradit. Παρ' οὖν καὶ σμύρναν, & λίβανον, καὶ κιννάμωμον. ἐν τῇ τῇ γὰρ τὴν δὲ ἡμέραν, καὶ τὴν διαφύειν παλαιοὶ πηλὴ. Apud hos (Arabes, Sabæos) Thus & Myrrha, & cinnamomum nascitur; in maritimis etiam balsamum, & alia quedam herba valde odorata, quanquam ejus odor esto evanescit. Etiam Pausanias in Arabia provenire tradit. Quod & Dioscorus Siculus testatur. κατὰ τὴν γὰρ τὴν δὲ ἡμέραν, καὶ τὴν διαφύειν παλαιοὶ πηλὴ. Ibi in convalle quadam balsamum, quod vocat gignitur. Nec hoc ignoravit Theophrastus. videat Lector cap. vi, lib. ix, hist. Arabiam balsami feracem, ejusque patriam esse, scribunt Petrus Bellonius, & Prosper Alpinus, oculati testes

testes, & balsami solum natale, nunquam Judæam fuisse, his rationibus demonstrant. Quod semper in Judæa planta hæc, in horto sive paradylo culta fuit. Omnino id fatendum, peregrinas plantas summo studio, maxima diligentia, curaque assidua, in hortis coli ac custodiri, contra patrias nec multa cura egere, nec adhiberi, etiam in incultis, sponte natas, sepius reperiri locis. Judææ balsamum peregrinum esse testatur Strabo Judæus. Inferet quis; atqui Theophrastus ὁ ἑρμῆος ἰδὲ βαλ-
σμῶν ἐδάμει scribit. Resp. id intelligendum de Syria, in qua Judæa: sin minus, plus fidei debet oculatis, quam auritis. Notum illud pluris testis oculatus unus, quam auriti decem. Nec fides adhibenda recentioribus, qui perisse omnes plantas balsami scribunt, quod ad nos rarissime succus tam præstans adferatur. Erroris occasionem præbuisse videtur Petrus Martyr, lib. 111, legationis suæ Babylonicæ. Scribit quippe, totum balsametum, quod ab urbe Ægypti Cayro, quæ est Memphis, 10 milliariibus abest, penitus interisse, adeoque desertum se vidisse, ut nullum balsami viridarii, jam tum amplius extaret vestigium. Nec hoc fictitium est, testantur idem Alpinus & Bellonius. Sed damnum illud refarcitum, delatis 40 plantis ex Arabia. Idem Alpinus scribit, dum esset in Ægypto, negligentia custodum, denuo fere perisse, sed facile recuperari posse has plantas. Idem fatetur Bellonius lib. 2, cap. 39: Percontantes, inquit, à Mercatoribus Cayri de balsamo, cum nostrum ramulum conferremus, nobis affirmarunt, quidquid xylobalsami, vel carpobalsami unquam vendidissent, id omne ex Meca cum aliis aromatis accepisse, atque meminisse, suo tempore balsami frutices, qui nunc in Matærea coluntur, ex Arabia felici delatos esse, magnis sumptibus Sultani. Quoniam vero tam multi id nobis affirmarunt, existimavimus, sine ullo scrupulo aut dissimulatione, nobis licere id scribere. Falsum est, inquit ille, qui notas in Bellonium edidit, à Soldanis balsamum confectum fuisse. Nam stante imperio Romano, balsameta erant in Ægypto. Claudianus in epithalamio Palladii & Celerinæ.

Gemmatas alii per totum balsama tectum
Effudere cadis, duro quæ saucius ungue
Niliacus pinguis desudat vulnere cortex.

Verum quidem est, postquam exaruit balsametum, Cairense, tunc Soldanis curam fuisse, ex Arabia novellatum sufficere, quod 3 annis superioribus contigit, cum Bascha, præfectus Ægypti, curavit alios plantas ex Arabia peti. Nec aliud scribit Bellonius, quantum ex verbis citatis colligere possum. Quo itaque nomine, is accusetur non video. Balsameti memphitici longitudinem 200 passus scribunt, latitudinem 100 terreis aggeribus, sine calce ac lapidibus circumseptam, olim palatio exornatam.

Τὸ δὲ δένδρον, Mali puniceæ magnitudinem habere scribit Præceptor balsami arborem. Plinius loco citato proceritatem intra bina cubita consistere ait. Punica malus multo altior est. Dioscorides loco citato, Βάλσμιον τὸ μὲν δένδρον κατὰ μέγεθος λόκους (addit Ald. ἢ λυκίς, alius λοκοκίτις legit) ἢ πυροκάνθη βλίπτει. Depravatum esse codicem, satis constat. Nam præter omnem rationem est, Dioscoridem, ad similitudinem tertii alicujus generis, duo invicem alia inæqualia conjunxisse. Violam cubitali esse longitudine constat. Lycium, arborem spinosam, ramis trium cubitorum, aut longioribus scribit Dioscorides. Vide quæ supra lib. iv. diximus. Absurda itaque comparatio; qua non est usus Dioscorides. Idem ferè esset, ac si tamaricem fabinæ, aut pini magnitudine dixisset. Corrigunt, λυκίς, ἢ πυροκάνθη. Atqui πυροκάνθη & λυκίον eandem plantam esse, supra ex Dioscoride diximus. Lego λοιπὸν ἢ πυροκάνθη, balsamum arbor lysi, seu pyracanthæ. (Vide quæ supra lib. iv. & vi.) magnitudinem conspicitur. Strabo loco citato, ἵσθι δὲ τὸ φυτόν ἡμετέρας καὶ ἰσθὶς καὶ ἡμετέρας ἀρωματίζον, plantæ aromatica fruticosa cytho aut terebintho similis. Pausanias, τὰ πάλαια κατὰ μέγεθος ἡμετέρας, magnitudine myrthi fruticem æquare scribit. Plinius loco citato. Quippe viti similior est, quam myrtho. Malleolis feri dicitur, nuper vindia, ut vitis: & implet colles vinearum modo, quæ sine adminiculis se ipse sustinent. Hanc omnem & veritatem Alpinus solvit loco citato, cui, quia testis oculatus, fides adhibenda. Hic lib. de Plantis Ægypti, & dialogo de plantis, esse arbusculum vi-

ticolum ait, ac crescere ad longitudinem el hanne sive ligustri, vel citili. Recte, inquit idem, Dioscorides, Strabo, Pausanias, de balsami magnitudine scripserunt. Omnes enim hæc plantæ longitudinem trium cubitorum non excedunt, uti nec balsami planta. Idem punicam arborem, in Ægypto & Arabia, parvam admodum esse narrat, atque adeo ut inter arbuscularum, fruticumque numero ibi connumeretur. Neque ad tantam altitudinem assurgere, qualis in Italiæ observatur locis. Quare neque Theophrastus reprehendus erit, quod scripserit, esse magnæ punicæ arbori simile balsamum, nam Ægyptiæ Italicis sunt longè minores. Plinius etiam excusari potest, quod viti similem esse scribit. Nam planta est ramulis fruticosis, & sarmentosis, viti similibus, quæ etiam singulis annis, ut vitis, putatur. Idem fere Bellonius loco citato: Ejus justam magnitudinem tradere nequimus, nam quotquot ejus frutices in horto aderant, stipitem solum habebant, pedis longitudine; & pollicari crassitudine, tenuibus ramulis præditum, raris foliis obstitis, ubicumque autem tandem nascuntur, duorum aut trium cubitorum altitudinem non superant, & pedali altitudine cum sint, in multos graciles ramos, anserinæ pennæ caule haud crassiores, finduntur balsami frutices. Materie jam recens putati fuerant, sic ut soli stipides superessent, qui ramulorum rudimenta producebant. Eiusdem enim est balsamum cum vite naturæ, quam singulis annis putare necesse est, alioqui degenerat.

Πολύκατοι δὲ, Rami, inquit multi. Rami hi asperitate, proceritate, & tenuitate differunt. Balsami enim arborem semetipsa in his præstantiorem esse dicit Dioscorides: Διάφραγμα αὐτῆς, ἰσχυρὸν, παχὺ καὶ μήκει καὶ ἰσχύϊ. Λέγεται γὰρ τὸ λεπτὸν καὶ τεχνικὸν τὸ ἡμέτερον ἡμετέρας. Τὸ δὲ ἰσχυρὸν ἡμετέρας ἰσχυρὸν δὲ. Balsami arbor semetipsa præstantior (alibi abunde probavi, Διάφραγμα, excellere apud Dioscoridem sæpius significare) scabritia, proceritate, & gracilitate. Quod igitur infrutice tenue, & capillaceum est, Theriston quasi demessile dicitur, quoniam fortassis ob gracilitatem facile demetur. Hunc locum non videtur Plinius recte intellexisse. Sic enim loco citato scribit: Arbore tria genera. Tenui & capillacea coma, quod vocant eutheriston. Alterum scabro aspectu, inturbum, fruticosum, odoratius, hoc trachy appellat. Tertium eumeces, quia est reliquis procerius, levius cortice, huic secunda bonitas, novissima eutheristo. Græcus auctor ex quo hæc Plinius, balsami arborem semetipsa præstantiorem inquit, scabritia, proceritate, & gracilitate, ac balsamum tum præstantius esse, cum procerum est, & aspero cortice & surculis sive sarmentis tenuibus sive capillaceis, ita ut in una eademque arbore balsamo, ut primæ sit bonitatis, hæc tria contineri debeant, asperum vel scabrum, procerum, & gracile. Latinus auctor tria genera fecit balsami. Quorum unum est procerum, alterum asperum, tertium capillacea coma. Nullæ enim generum differentia sunt in hac arbore, quod nec ex verbis Dioscoridis, si sana mente percipiantur, induci potest. Quod verba hæc testantur, Λέγεται — ἰσχυρὸν δὲ. Non dicit genus aliquod, aut speciem balsami appellari ἰσχυρὸν, sed quod tenue ac capillaceum in frutice est. Sarmenta itaque amputata & detusa, nomen illud obtinebant, quod facile amputarentur, ac demeterentur. Aliud præterea latet in verbis Plinii: τὸ λεπτὸν καὶ τεχνικὸν καὶ ἰσχυρὸν. Vertit non sine magno errore, tenui capillacea coma. Quod præter mentem Græcorum, ipsamque veritatem est. Τεχνικὸν nequaquam dicitur quod tenue & capillaceum habeat comam, sed quod furculos tenues & capillaceos ferat. Coma arborum & herbarum de folio dici solet, καὶ τὸ ἡμέτερον ornare, vel κατὰ φρόνδον, frondere, virere, superbire. Ipse Plinius folium proximum rutæ, coma perpetua. Idem alibi folium proximum tuberi, perpetua coma. Videat lector cap. de hyssopo. Balsami folia capillacea dici non possint; Plinius ipse rutæ comparat, ea non sunt capillacea, qualia sceniculi, anethi, ferulæ & similia. Etiam pinus, ut scribit Plinius lib. xvi. cap. xxiv. Capillata pino, cedro, aculeata aquifolio. Nemo præter Iustinum talia folia tribuit balsamo, & est falsum. Arbores, ait, opobalsami formam similes piceis arboribus habere, nisi quod sint similes magis, & in vinearum morem excoluntur. Habet hoc ex Plinio, qui capillaceam comam huic frutici præter veritatem tribuit, quod Dioscorides surculos

los intelligat, ac de iis loquatur, his argumentis prob-
bo. Quod *λεπτόν καὶ τριχώδες τὸ ξύλον* vocatum di-
cit, quod in frutice tenue ac capillaceum existit. Non
itaq; coma aut folium tenue, & capillaceum. Secundo
quod Theristion dictum scribit, *ἀλλὰ τὸ ἄνθηρὸς ἡελιοειδὲς
ἰσχυρὸν ὄν*. At folia aut comæ in balsamo tonderi aut am-
putari non solent, sed furculi, quod apertè & satis
clare hoc capite Theophrastes. Dioscorides, *ἰσχυρὰ δὲ
σφόδρα καὶ τὰ παθόντα καὶ ξυλίων γὰρ*. Ipse Plinius : *tonderetur
similiter fruticans, & rastrois nitefcit*. Tertium argu-
mentum ex ipso Plinio sumptum est, *Trachii*, inquit,
alterum appellant, scabro aspectu, incurvum, fruticosum,
tertium eumece, quia reliquis est procerius. Quasi dice-
ret. Nomen invenerunt duo hæc genera ab alperitate,
& proceritate fruticis. Neutiquam enim propter so-
lia longiora nomen hoc eumece accepit, uti nec trachii,
quod folia habeat aspera, scabra. Viri docti, qui
verba illa Plinii, *arbori tria genera*, de xylobalsamo
interpretantur, falluntur. Nam de xylobalsamo
paulo post agit. *Et sarmenta quoque in mercè sunt, DCCC
sestertio amputatio ipsa surculique, venit intra quintum
demum annum, xylobalsamum vocatur*. Quin etiam ver-
ba Dioscoridis à Plinio male intellecta, satis ostendunt
de xylobalsamo non intelligenda hæc, sed de ipsa
arbore, & satis clare Plinius, *arbori tria genera dixit,*
quod vel mediocriter intelligens facile percipiet.

ϕυλλα τριε, folium ruta. Idem Plinius, idem Diosco-
 rides : φυλλα τριε ὁμοια πηλαιο λευκοτερε δι πικρα καυ αει-
 ψανδιστα. Folia habet ruta proxima, sed albidiora multo,
 & perpetuo magni virentia. Pausanias, ἀμαράκη, folia
 similia esse scribit. Prosper Alpinus loco citato : folia
 gerit ruta proxima ; non tamen, ut dicebat Dioscori-
 des, ita candidiora, sed potius lentisci foliis similia cernun-
 tur, colore scilicet viridis subalbido, perpetuo virentia. Re-
 ctè : ita in ὁμοιοι Theophrastus subalbidum. Interpres
 candidum. Quod præter mentem Præceptoris, & veri-
 tatem est. Luculenter folia idem Alpinus in dialogo
 de balsamo his fere verbis describit : De foliis ejus non
 minor est apud illos diversitas, deque arboris figura, quan-
 do Dioscorides, Theophrastus, Plinius, Avicennas, Simon
 Serbis (de foliis potteremus nihil) balsami folia, ruta pro-
 xima esse statuerint, & Pausanias amaraco Iustinus pi-
 ceis, Solinus, & auctor Apricæ v eium foliis. — Non
 tamen quod ad folia attinet, viri ea planta est similis,
 cum foliis referta sit ruta aliquatenus proximis, præfer-
 tim verò extrema tria foliola, (folia enim simul terna,
 quina, aut septena alæ adnata sunt,) quæ in singulis
 virgæ balsami alis cernuntur, quando ipsa simillima sunt
 tribus iis foliis, in extremo virgæ alæ ruta positis ;
 colore excepto. Neque absurdum est, Pausaniam dixisse,
 balsamum folia habere amaraci æmula, quoniam suspi-
 cor ego, ipsum plantam balsami non adultam, sed tan-
 tum recentem ex ejus seminibus natam inspexisse, quæ
 folio magnitudine, ac figura amaraci foliis omnino sunt
 similia, excepta earum crassitie, ac colore, quibus ea
 folia invicem differunt. Nam in amaraco sunt graciliora
 & albidiora. Balsamum quod ex seminibus nascitur, bi-
 na folia imprimis habet, bifoliis nascentis viris maxime
 similia, & quæ post hæc, quæ sunt tria, quatuor vel
 quinque produntur, amaraci foliis sunt proxima, quæ
 verò tertio nascuntur singula trina existunt, rutæque
 proxima nascuntur. Repeto, primo nascentia folia bina
 sunt, secundo nata his multum diversa produntur, inor-
 dinatimque in virga, tertio sunt producta trina, cuius-
 libet alæ appendæ cernuntur, quæ ruta sunt proxima,
 tribus inquam foliis in extremo virgæ alæ ruta conspi-
 cuitis ; quarto, quæ nascuntur in virgæ balsami, sunt
 quina, & postea septena. Bellonius loco citato : Nova
 ella balsami germina subrubente cortice erant secta, foli-
 aque viridia habebant, lentiscinorum foliorum modo
 formata. Hoc utrinque in nervo nata, ut in rosarum
 vel fraxini, vel jugulandis foliis videre est, cicercis ta-
 men foliorum magnitudinem non excedeant, sicque
 constructa erat eorum series, ut postremum foliosum ex-
 simiam alam occupans, impari numerum efficeret. Nam
 totius alæ foliis numeratis, terna, quina, aut septena
 inveniuntur, septenarium certe numerum superare vix
 animadvertimus. Exterum autem foliorum reliquis
 majus est. Facto enim ab illo progressu, reliqua sensim
 minora fiunt, ut in ruta foliis. Perpetuo virere re-
 ferunt Theophrastus, Dioscorides, id testantur Alpi-
 nus & Bellonius. Illud tamen, inquit Bellonius ; in
 Matera apud Cayrum, pauca admodum folia Se-

ptembri mense habebat, quod nobis insolens visum
est. Nam reliquæ arbores, quæ hyeme virere solent,
folia solum novo vere abijciunt, cum videlicet nova

Balsamum.

germina prodixerunt, solentque autumnò magis vi-
rere, quam novo vere. At reliquæ quæ folia abiciunt,
id sub hyemem facere solent, ut æstate nova acquirant,
ideoque nobis præter naturam videbatur, balsamum
folia abjicere, ut hyeme nova germina produceret,
nobis enim id observantibus, quæcunque habuit folia,
recens nata erant. Vide cap. v. lib. vi. hist.

Καρπὸν δὲ, Fructum similem terebinthi inquit Aetius
in compos. malabairini unguenti. Καρσάμους ἦτοι καρ-
ποβαλσάμους. Vulgo καρποβαλσάμους vocant. Infima Græ-
cia καρσάμους. Fructum quidem nō describit Dioscorides,
sed qualis sit eligendus docet. Τὴ δὲ καρπῶν (καὶ δὲ τέτῃς ἡ
ἀρχὴς ἀναγκαῖα) ἐκλήναι τοὺς ξανθοὺς, παλῆν, μάγιαν βαρύν, δά-
κναι τὴν γῆσιν καὶ πυρρῆσαι, μετρίως πρὸς ὕδατι πικρὴν ὀπιβαλ-
σάμους, ex fructus genere (nam & hujus nec sarius est usus),
eligio flavum, plenum, grandem, ponderosum, gustu
mordentem & ferventem in ore modice opobalsanum
redolentem. Plinius loco citato, semen ejus vino pro-
ximum gustu, colore ruffum, nec sine pingui; pejus in
grano, quod levius atque viridius. Serapio cap. clx. Et
granum ejus, quod nominatur carpobalsanum, est gra-
num rotundum, ad longitudinem aliquantulum tendens,
ad acutorem in duobus capitibus in medio vero grassus,
cujus color tendit ad rubicunditatem. & est plenum, gra-
ve, mordens linguam mordicatione aliqua, non multa, &
quando frangitur, interius habet humiditatem similem
melli, & est odor ejus bonus. Alpinus loco citato, Flores
fert parvos, albos, acacie proximos, ternos singulis alis
appensos, quasi in umbellæ forma, summè odoratos, odor
paulo temporis resolvitur, à quibus semina promanant,
flava folliculis nigris subrubentibus contenta, valde odo-
rata, intrusque humorem flavum, melli persimilem, habentia,
sapore subamaro, parumque acri, linguam ferientia,
opobalsamumque redolentia, terebinthi fructum figura,
& magnitudinis æmula, extrema, aculeata, & medium
crassum obtrientia. Hæc ostendant & Serapionem &
Dioscoridem, & Theophrastum recte descripsisse fru-
ctum. Terebinthi fructus magnitudinem, figura & co-
lore convenire, auctor est Theophrastus Fructus The-
rebinthi, ut lib. iii. hist. cap. xi. subrubet, vel
nigricat. Objiciet quis, Dioscoridem flavum prodere.
Vtrumque tamen recte delineasse balsami fructum
dico. Dioscorides enim cum flavum dicit, fru-
ctum intelligit folliculo spoliatum, & exemplum;
contra cum rubrum dicit Theophrastus loquitur
de fructu suo tegmine vestitum, & rectum. Possent
& alio modo utrumque conciliari, si dixerim ξανθὸν
Pppp 2 quando-

Ferreus unguis, instrumentum est ferreum, quod ad unguis humani figuram formatum est, quale in fabrica videre licet.

τῆς συλλογῆς, inquit æstate fieri, & quod colligitur non
 esse multum, &c. Ad finem capituli ex horto majore ἡμε-
 ρῆς duodecim, ex minore duo colligi refert. Plinius
 loco citato, succus de plaga manas, quem opobalsamum vo-
 cant. Suavitatis eximia, sed tenuigra, ploratu lanis
 parva colligitur in cornua. — Alexandro Magno res
 ibi gerente toto die æstivo concham impleri justum erat.
 Omni vero fecunditate è majore horto congios senos, mino-
 re singulos, cum duplo rependebatur argento. Nunc etiam
 singularum arborum largior vena, ter omnibus percussit
 æstatibus, postea deputatur. Hæc mendo non va-
 cant. Doctiss. Salmasius legit: Toto die æstivo concham
 impleri, justum erat homini, anni vero fecunditate. Hanc
 lectionem confirmat Theophrasti verbis, unde hæc
 hausit Plinius, ἐν ἡμέρᾳ — ἡμέρᾳ, uno die hominem colligere
 quantum tenet concha. Ἀνδρᾶ non interpretatus est
 doctiss. Gaza, & facit ad rem, immo à mendacio liberat
 magistrum. Non plus colligere scilicet unus homo poterat,
 cui circa singulos ramos erat hærendum, tenuis & exigua lenteque
 manans lachrymula excipienda, & abstergenda, & in vas condenda.
 Sed homines plures adhibiti, plura colligebant. Et ita necesse
 fuit, nam alioquin sex congii colligi æstate una non poterant,
 immo vix unus impleri poterat, etiam si ætas sex menses
 duraret, quod est præter veritatem. Nam congius est liquidæ
 mensuræ genus, capiens sex sextarios: sextarius capit
 conchas triginta duas. Sexies triginta duo facit 192. Atqui tot
 dies non habet ætas, etiam si sex menses duraret. Atqui
 Theophrastus incisionem fieri inquit sub ortu canis, ac dein per
 totam æstatem, itaque nec trium quidem mensium erat collectio.
 Sensus ergo est, quem dixi, non plus colligere unum hominem
 potuisse quam concham, plures vero, conchas plures. Porro
 concham cochlearia tria facere asserunt, qui de mensuris scribunt,
 nonaginta sex cochlearia sextarium implebant, ut scribit
 Africanus: καὶ ἐξ ἑπτάς αὐτῶν
 ἓξ κοχλῆα αὐτῶν ἀναλλύται. Sextarius itaque triginta, ut
 dixi, duas conchas continet. Aliud adhuc in verbis
 Plinii examinatione dignum, quod scribat, suo ævo
 plus opobalsami collectum fuisse, quam temporibus Theophrasti.
 Hoc si verum est, quomodo Dioscorides scribit: ἐπεὶ οἱ ἐλάναν ὡς καὶ ἑκατόν τετρακόνη
 μὴ πλεονῇ ἢ ἐξ ἡ
 ἑκατὸν χύμας, συναρπύζουσιν. Sed tam paucum extrillat, ut
 quottannis vix plures quam seni, septenive congii colligantur.
 Quid recentiores scribant audiamus. Scribit loco citato Alpinus.
 Mechæ præfectum, Seriph nomine, Imperatori Turcarum
 singulis annis mittere tres quatuorve libras opobalsami,
 Præfecto Cayri libram, atque Præfecto peregrinorum
 Hamirach nomine femilibram. Sunt & alii duces, duo,
 cum multis peregrinis, scilicet alter è Damasco, alter ex
 Arabiæ felicis locis Mecham & Medinam visitatum
 venientes, quibus omnibus parum donat opobalsami.

Unam tantum notam opobalsami dat Theophrastus, plures Dioscorides. Ἐστὶ θὶ ὁ ὀπὸς καλὸς ὁ παρ' ὀφθαλμοῦ, τῇ ὀσμῇ ἴσται, καὶ εὐκαίρην, καὶ μὴ παρεξίειν, ἴσδιται, λεῖται. σφῶν καὶ δύνανται μετελῆς τῷ γάσσαν. Est bonus succus, qui recens est, validi odoris, syncerus non subacidus, dilui facilis, levis, adstringens, et linguam modice mordens. In plurimis codicibus ἴσδιται legitur, quæ vox, ut rectè viri docti scribunt, nullam habet significationem, quæ huic loco accommodari possit. Serapio ἴσδιται, velocis resolutionis legisse videtur. Interpres antiquus ἴσδιται serenius legit, nulla in balsami notis significatione. Alius interpres pellucidum vertit. Ἐὐδιδται legunt viri clarissimi, Marcellus & Saracenus, id est dilui facilis, vel, ut Marcellus, qui facile penetret. Nam utrumque haud dubie balsamiliquori convenit. Et si vero inquit Saracenus; hujus dictionis apud Græcos auctores exemplum, quod sciam nullum sese offert, tamen ejusdem formæ verbale esse potest, qualia sunt illa, ἀνέτος, ἀφειτός, κηφειτός, περειτός, συνετός, &c. Ut enim ista ducuntur à verbis ἀνίημι, ἀφίημι, κηφίημι, περίημι; ita pari-prorsus analogia διετός & compositivum ἰσδιτός ἀπὸ τῷ δίδημι, vel δίδημι, quod quidem interdu significat τὸ διυρῆσαι, μαδεῖν, diluere, perfundere, interdum etiam penetrare transmittere, permeare. Pro eodem παχίως διήκειον apud Dioscoridem lib. 111, cap. LV legas, itemque

ἰατρικῶν lib.v, c. xxx, de morochto. Ceterum, inquit Sa-
 racenus, qui meam lectionem indicat non probaverit, vi-
 derit is quæso utrum aptius, rectiusque legi possit. ἰουδα-
 ικῶ, bene penetrans, aut diluens, aut ἰουδαρχικῶ. bene
 perfundens. Sequentia quæ lectio sit optima ostend-
 ent. Miror Dioscoridem nihil de confitentia, sapore,
 colore opobalsami prædidisse. Strabo loco citato, ἐ-
 πὲν Φλοιὸν ἐπιχρίσαντες, ὑποαμβάσαντες ἀρχαίους τὸν ὅππῃ, γλῆχερα
 ῥάλακιν ἀνὰ πλῆθυν, ἀνακρήψας δὲ εἰς κρητὰ εὐλα λαμβάνει
 πᾶν. Huius corticem scindentēs, succum in vasis susci-
 piunt, tenaci lacti persimilem, susceptum autem in con-
 chis coagularunt. Simeon Seribi, καὶ ἀντιδιδότω εἰς αὐτὸν, ὁπότες
 ὁμοῖον, αἷς ἐστὶν ἰδίῳ πᾶν ἔλαιον, διὸ καὶ βαλσαμῆλαιον ὀνομάζε-
 ται, καὶ συναρῶμεν ἐν τῷ αὐτῷ ἀπὸ τῶν αὐγυγίων, καὶ ἢ τὴν
 μὲν ἐπιπολάζον, ἁδὴκὸν καὶ λυατμερὲς, καὶ δὲ, τῶν πολυημέ-
 τερον, τὸ δὲ μέιστον ὑπεκίρρον, καὶ κατὰ πάντα τὰ ἐπιπολάζοντα
 εὐερεσθῶν. τῇ δὲ τὴν μὲν ἡρώων πῖος ὡς σμῆγμα χεῖρων, καὶ
 ὡς ἄλλας θεραπεύει δὲ ἀπολείπει τῶν λοιπῶν. Succusque inde
 manat, omni oleo visu similis, quod ideo balsamelaon, id
 est balsami oleum nominatur, succus hic vasis excipit-
 ur, ejus quod supernatatum est tenue, est salubre, &
 ideo prætiosius, quod vero medio loco est subviridum est,
 & deterius. Fex autem tercio loco remanet subfusca, hæc
 ad mundandas manus, aliasque nonnullas curationes u-
 tuntur cum reliquis careant. Fæcem vocat Aetius ferm.
 I in comp. falcas & sequenti, σέρωμα. Σέρωμα, inquit,
 τὴν ἐν τῷ ὕδατι τῷ ὀποβαλσάμῳ. sequenti malabatri composuit.
 σέρωμα, ὅτι καὶ ἵμα ὕδατος, ὀποβαλσάμῳ. Siromatis,
 hoc est quod aquosum est in opobalsamo — siromatis,
 que est aquosa fex ac residentia opobalsami. Plinius loco
 citato: Succus è plaga manat, quem opobalsamum vocant,
 eximie suavitatis, sed tenuis gutta, ploratu lanis parva
 colligitur in cornua, ex his novo fictili conditur, crassioris
 similis oleo, & in musto candida. Omnem hanc ambigui-
 tatem solvit Alpinus. Scribit enim opobalsamum juxta
 ætates varias, variari & ipsum, quo ad colorem,
 substantiam, perspicuitatem, odorem & levita-
 tem, continuoque à stipite instillarum ac exceptum,
 albo colore conspici, præsertimque quod supra enat-
 at, veluti minus quod subsidet, qui color paululo
 momento in subviridem oleosum mutatur, qui post
 quinquennium, ut superius etiam dictum memini-
 mus, aureus fit, ac demum senio confectus crasse-
 scens mellis colorem, obscuriorem tamen accipit.
 Tot etiam mutationes in perspicuitate, substantia,
 odore, levitate ejus varias ætates facere, alias di-
 ctum est; quod opobalsamum recenter eductum
 per quinquennium turbidum maneat, à quo tempore
 clarescere incipit, per decennium ferè ipsum clarissi-
 mum, ac ut aurum splendescere observatur; postea
 senescens turbidum rursus evadit. A stipite etiam sta-
 tim exceptum tenuissimum est, pauloque post pa-
 rum crassescit, atque hinc Strabo dixit, susceptum
 in conchis coagulari, peractoque quinquennio, quod
 tempus puritatis datur, purgatur, fæcemque in
 fundum vasis deponit, tenuissimumque fit, & toti-
 dem geminatis peractis annis senescens crassum, cras-
 siusque est quo annosius. Odor non minus & sapor
 in recentissimo validissimus est, in medio tempore o-
 dor fit suavior, Thus ac therebinthum redolens, cum
 suaviori tamen odoris fragrantia, sapor est amarus,
 subacris, atque adstringens: demum in senio omnia
 hæc maxime remissa percipiuntur. Hinc Plinium de-
 ceptum fuisse arbitror, qui putaverit optimam hu-
 jus succi lachrymam fricando percipi odoratam. Si-
 quidem opobalsamum senio solummodo confectum
 inodorum fit, ut rum solum frictione dignosci
 queat. In principio etiam hic succus levissimus est,
 qui quam maxima difficultate in aqua, vel alio liquore
 instillatus confidat; sed continuo in aquæ superficiem
 feratur, citoque cum aqua dissolvitur. Annis vero con-
 sistentiæ medio se habet modo, senescensque, colore
 ejus imminuto, crassescit; quo fit ut subito in aquam
 projectus confidat, tardissimeque sursum in aquæ
 superficiem feratur, difficillimeque ac tardissime cum
 ea dissolvatur. Quæ scribit Alpinus, vera esse, experien-
 tia didici. Dono enim anno 1630 accepi opobalsamum
 admodum recens, quod eo ipso anno collegit ac nobis
 dono dedit honestissimus, ac perquam diligens sepla-
 farius Daniel à Beeringen, eo ipso anno ex Ægypto
 redux. Omnia, inquam, illa quæ scribit Alpinus, obser-
 vare licuit. Hoc ipso anno aureum splendens ac acce-
 pit colorem clarumque ac lymphidum, cum ante tur-
 bidum,

præter orbiculum ab oleo, telam etiam facit, ad instar veri opobalsami, super aquæ superficiem. Separatur enim oleum à balsami liquore, quod hisce diebus experientia didici, cum particulæ balsami, quod ab eodem D. Beeringeno acceperam, olei quid addidissem; ut verum à vitiatò distinguere. Tela stylo quodam ab aqua tollebatur, relicto oleo in aquæ superficie. Duos modos, docuit Dioscorides, quâ ratione balsamum oleo vitiatum detegatur; addam ex Alpino tertium, nempe quod digitis id contractum nullo lentore, vel viscositate adhæreat, cum contra succus balsami lentorem & viscositatem habeat. Norunt pharmacopœi, oleo resinarum omnium tenacitatem abigi. Manifestius hoc signum, gustus ostendit: à sincero sibi invicem adhærent labia, & os claudunt, non secus ac si quivinum generosum, pingue seu bonum gustasset. Illud etiam observavi, aquam supra quam tela opobalsami, non faciliè congelari: contra partem illam oleo rectam à glacie condensari. Docet etiam Alpinus, quibus notis opobalsamum sincerum dignosci possit à non sincero, ac vitiatò, unguento, cera, resina, aut melle. Unguento corruptum dignoscitur, quod in opobalsamo parvi temporis spacio, in fundo vasis unguenta sidere necesse sit, cera mistum comprehenditur turbido colore, nunquam clarescente, melle infectum dulcis sapor detegit, mulcasque allicit: resina adulteratum in carbonibus instillatum nigriorem flammam edit, substantiaque crassiore quam in sincero sit spectabitur. Plinius loco citato: *Debet sincerum & inhaerescere: sed hoc & gummi addita fragili crusta evenit, & gustu deprehenditur.* Carbone vero quod cera resinaque adulteratum est nigriori flamma, nam melle mutatum statim contrahit muscas. Viri docti legendù contendunt *συσφύμενος ἢ διαχέειν*, id est, *in orbem circumagens, & diffundens, stelle in modum.* Non enim inquit, hic alterutrum fieri dicit, verum primo densari, & mox stellæ modo in orbem circumagi, & quasi radiari, ideoque non à sed ἢ legendum esse. Contrarium experientia docet. Aut enim in orbem circumagitur, aut diffunditur stellæ in modum. *τὸ μὲν γὰρ χεῖρον ἢ οὐ ἀκέραιον παρὰ τὸν ὀρθὸν ἑαυτῇ χεῖρον γίνεται.* Attamen sincerus etiam vetustate crassescens, se ipso deterior evadit. Experientia testatur initar terebinthinæ crassescere, nec tantum crassescit, sed solito etiam tum odore eximio, tum levitate deficit. Quare tum neque supra aquam enatat, neque multum ac suaviter olet, sed ad acorem vergit. Hæc in vero, & non vitiatò observantur; sed tamen non est signum quo sincerum ab adulterato cognosci queat. Nam & resina vitiatum crassescit, sed hoc ante senectutem facit, neque opobalsamum & resinæ quædam crassescunt, sed etiam olea arte chymica parata. Habeo rosmarini, quod quondam liquidissimum & tenuissimum erat, nunc initar resinæ crassioris durum, odorem non amisit, qui pæ & odore suavior & insigniore. Πλανῶντων δὲ ἐν τοῖς ζῶντις τῶν ἀκέραιον ἐπιστρέψαντα ἔδωκε (lacuna addit *ἀσθενος* consertim) *χωρεῖται ἐν βάζαντ*, *σπρωτῶν, ἵνα ἀναπλῇ ἐν διαχύτῳ* (vetus *ἀδιαχύτων*). Ald. *διαχύτων*. Porro hallucinantur qui sincerum hunc existimant aque instillatum prius ad ima fidere fundumque petere, ac postea tanquam qui facile diffundatur, & diffusat sursum remeare. Horum in numero videtur Plinius loco citato, præterea sinceri densatur in tepida aqua gutta stans ad ima vasis, adultera olei modo innatat, & si metopio vitiatà est circulo candido cingitur. Simon Sethi, *ἵνοι δὲ τὸ το δεκμαίξουσιν, τὰ τοῖσιν δὲ ἀνάπτειται δι' αὐτῆς ἀλειφόμενοι, ἢ πρὶ κατὰ σφύμενον, ὃ ἢ τὴν φερεαίαν, ἢ ἐπὶ τοῖς λίαν γένειοις τῶν ἀρχῶν.* ἵνοι δὲ τὰ μὲν ἐπιπλάσσειν, ἀλλ' ἐφίξειεν κατὰ τὸν ἐν τῷ ὕδατι. ὡς ἢ τὸ το μὲν ἀληθῶς, πᾶσι ὅτι συνδραμῶσιν ἀμφω, ἵνα πρὸ σφύμενον ἀπτεται, & τὸ ὑφίξειεν ἐν τῷ ὕδατι, παθῶς ἀρπαξίδος ἐξ αὐτῆς, ἀνόητοι τὸ το λέγουσιν. At vero balsamelaon aliqui sic probant, ferrum ei inungunt, ignique admovent si candeat, id quod & oleo capbure, & aliis quibusdam accidit: alii in aquam datum si non supernatet, sed statim fundam perat. Et verè hoc quidem: sed enim quando hæc duo concurrunt, quod videlicet ferrum attingat, & in aqua facilius subsidas, per te illud cape, est enim legitimum & non factitium. Non multum errant, qui credunt pessum ire, & dissipatum postea supernatare. In eo tamen errant, quod aqua concretum hoc facere arbitrentur, cum in aquam injectum hoc faciat. Est demum alterum opobalsamum, ex seminibus balsami expressum, quod pro succo opobalsami aliquando venditur, quod tamen facile ex obscuriore ejus odore a-

marioreque sapore à vero diversum ab his esse comprehenditur. Nec hoc ignoravit Plinius, cum inquit & alias adulteratur seminis succo. Inapte vulgo semine suo legitur, semine non potest adulterari, sed succo: hujusmodi opobalsamum accepi à Abrahamo Stephani Scherm seplasiario satis diligenti. Non tantum obscuriore, sed magis ad rubedinem inclinante colore est. Cæterum oleis facilius, quam unguentis cerarisque adulterari potest opobalsamum, quod succus ille rennis perinde ac oleum sit, minimeque crassus, nisi semio fuerit confectus.

Εὐνομας ὃ. Haetenus de succo. Nunc de virgis, xylobalsamum vocant, agendum: verba magistri doctiff. interpres non intellexit, etiam alium codicem habuisse videtur. Legit enim, διῶδα γὰρ καὶ ἀραρεν καὶ ἐξέσθαι ἐκ αὐτῆς καὶ τῶν ἀλλων ἔλαιον, ὥς ἐκχυρὰ τεσσάρων. καὶ παρὶς κέρδιον ἔσθαι φρεῖν, πολέσθαι γὰρ πλείους ἢ τῆς ἑξατάσις ἀπὸ τοῦ διῶδα γὰρ τὴν αὐτὴν εἶναι ἢ τῆς βερχίς. An habuerit M. S. codicem, in quo locus hic, in hunc sensum legitur, me fugit, hoc referunt recentiores; balsamum ejusdem cum vite naturae esse quae nisi singulis annis putetur, degenerat. Scio ineptum & falsum esse quod vertunt imbrem causam esse cultus. Raro enim in locis istis cadit imber, hoc veteres, hoc recentiores asserunt omnes. Hoc, inquit Theophrastus, diligenter incolas colere hanc arbutulam, quod non parum ex iis lucrati eos accederet, ingeniq; capreant compendium. Dioscorus Siculus loco citato, γινεται δὲ ἀπὸ τῆς τόσσας τέττας ἐν ἀνδρῶν πηλὴ καὶ τοῦ καὶ ἐνδρῶν βάλασμον, ἐξ ἧς ἀπὸ σπυλῶν λαμβάνουσιν, ἐδάμασθαι μὲν τῆς ἄλλης οἰκονομίας οὐλοσκομίας, τῶν φυτῶν τούτων, τῆς ἐξ αὐτῶν χρεῖας ἵς φάρμακα πῶς ἰατρῆς καὶ ἵατροβολῶν σθητῆσι. Ibi in convalle quadam balsamum, quod vocant gignitur: unde luculentum ipsis vendigal, accedit, propterea quod nusquam alibi in orbe terrarum haec stirps inveniatur: quae praeclarum quoque ad pharmaca medicis usum praefert. Haec vera τῆς ἑξατάσις caula, nempe luculentum quod inde caperent lucrum, luccus, fructus, lignū omnia maximo pretio, ut ad capitis calcem diceret, vendebantur. Ideo tondabant quorūnis quod ligno pro aromate uterentur. Serabo loco citato. Μεγαλὴ δὲ ἀπὸ αὐτῶν ἡ ἀπὸ σπυλῶν καὶ τῶν ἐνυλοβαίων σαμῶν εἰς ἀγρῶμα πηλῶνται. Maximus quidem ex eis (palmis & balsamo) proventus est; quia etiam xylobalsamum pro aromate utuntur. Plinius loco citato. Et fermentum quoque in merisunt. Hoc tertio amputatio ipsa surculique venire, intra quintum devicta annum. Xylobalsamum vocatur. τῆς ἑξατάσις pars maxima ἡ βερχί. Affidit enim arbutulis hie aquam aggerabant, quo laetiores, foecundiores provenirent, magisque fruticarent, plurefque ramulos ferrent, ut majus lucrum tam ex succo, quam amputatione ramulorum caperent. Βερχί hoc loco, idem quod ὑδρεία, quae manu fit, & hoc sentio βερχίον αὐτῶν Præceptor lib. II. hist. Plant. cap. VII. ἄλλοι δὲ πρὸς λίγυσι — ἢ τὸ ἐκ τῆς διῶ. Vide cap. XI. lib. III. caus. aliaque loca. Serabo locum illum in quo nascetur balsamum ἀπὸ τῶν αὐτῶν εἶναι esse scribit, hoc est *riguis distinctum & circumfusum*. Quæritur an quondam balsami plantæ rigabantur, rivorum ductu aqua fontibus elicita, an vero aquam ē fontibus in vasa sumptam portabant, & balsamorum radicibus eam affundebant. Iudicium liberum lectori relinquo, nec medico tantum interest. De cultura hæc sufficere arbitror. Xylobalsami notas has tradit Dioscorides. Τὸ δὲ ἐξ ἐνδρῶν ὃ καὶ εἴπεται ὅτι βάλασμον δὲ καὶ ἐκ τῶν ἀπὸ σπυλῶν καὶ λεπτὰ κεραφοῖ, καὶ πύρρον ἑωσὶς, βερχὺν πρὸς ὑπερβαλίσμα. Lignum vero quod xylobalsamum vocant, prolatur recens sarmento tenui, ruffum, odoratum, quodantenus opobalsamum spirans. Optima inquit Alpinus, existunt virgula sarmentose, tenues fulvae & recentiter excise, odorem opobalsami manifestissimum spirantes. Hie vero recentibus, pharmacoj uti debent, Parvo enim tempore omni odore ac sapore destituuntur. Tanta enim est illius humidæ substantiæ, in qua odor saporque fundantur, tenuitas, ut cito exolvatur, simulque cum ea sapor, atque odor evanescat. Recens itaque xylobalsamum non videtur vidisse Dioscorides, quod ad nos adfertur legitimum esse, non nego, licet sæpius pro vero lentisci ramuli vendantur, sed in odorum & exoletum ferè semper reperitur.

A^g^g^g^g s^g^g^g, sylvestre balsamum non repertum
ajunt. Contrarium afferunt Bellonius & Alpinus. Nam
in Arabia sponte provenit. At quæ sponte provenit t,
ilico sylvestria esse, non ausim dicere. Malus med ca,
in plurimis calidis regionibus, sponte provenit, immo
P p p p 4 in re-

in regionibus locisque reperta, in quibus nihil præter fera animalia, quod Baravorum navigatio notum fecit. Arabiam balsami patriam esse, negari non potest, ac quidem maxime circa Mecha nascitur. Nam Mecham, inquit idem, hinc euntibus, & ad villam quandam Bedrunia ab incolis vocatam, quæ distat ab urbe Cyri spatio dierum quindecim accedentibus, mons prægrandis arenosus conspicitur, prope eam villam positus, balsami innumeris arbusculis refertus, quæ ibi Mahumetis miraculo ortas, Turcis persuasum est.

Πωλείται δὲ τὸ ἀργεῖον doctissimus interpret vertit, vendi sincerum argenti ad drachmam. Fateor me ignorare, nec posse percipere quid velit. Mentem satis capio Magistri. Idem dicit quod Dioscorides. Πωλείται δὲ τὸ πῦρ σιδηρὸν αὐτὸ πρὸς διπλὴν ἀργύρεον, inbique pondus argenti duplo rependitur. δὲ πρὸς ἀργύρεον πωλείται, idem est, quod πρὸς διπλὴν ἀργύρεον, & τὸ ἀργεῖον, idem quod πρὸς πῦρ, nam quod in loco ipso venditur raro non sincerum est. Ex hoc loco quam carum pretiosumque fuerit opobalsamum, colligi potest. Carum satis est, quod argenti duplo rependitur, multo carius quod duplo rependitur argenti. Plinius loco citato: & majore sortis congeries senos, minore singulos cum duplo rependebatur argenti Viri docti libros omnes scribere asserunt, quum

duplo rependebatur argentum, nec dubitant quin ita scripserit, Pliniumque verba Theophrasti accepisse, quasi duplum balsamum argento rependeretur, ut una uncia ejusmodi mercis unicam unam venditori suo reporter. An hæc mens veraque scriptura Plinii, lectori committo, nec multum laboro, parum enim inter est, inde nihil fructus haurire potest medicus. Vulgata lectio proximè ad mentem Theophrasti & Dioscoridis accedit, nempe unam drachmam opobalsami sinceri pro duabus argenti drachmis venditam. Illud ad medicum; an balsamum Peruanum, seu novi orbis veterum opobalsamum sit. Arbor, ex qua Peruanum hoc colligitur, plane facie ab hac est diversa. Satis enim magna, foliis ferratis & tenuibus. Urticæ facie, ut qui Indias peragravit, referunt. Liquor, sive succus lac non coagulat, aquæ tam frigida, quam calida instillatus succus hujus balsami, fundum statim petit, nec unquam supernat, sed in fundo semper hæret, nec dissolvitur, nec albidior, quam antea sit. Maculamque fatis magnam, lanæ vestii instillatam, relinquit, gratissimum spirat odorem; sed qui Thus aut terebinthinam non referat, nec ætate coloris mutationem ullam acquirit, ætate tamen crascescit, ac in eo solo cum balsamo veterum convenit.

Κ Ε Φ. Ζ.

C A P. VII.

De calamo odorato, & junco, & chalbano, comaco, cardamomo, amomo. Quidque hæc fere sint quibus utimur ad unguenta, casia, cinamomum, cardamomum, nardus, nerum, balsamum, aspalathus, styrax, consecratrix, narta, costus, ligusticum, crocum, myrrha, gladiolus, juncus, calamus, sansucum, lotus, anethum. Item de Iride Illyrica.

Ὁ ἵ καλαμὸς γίνεται καὶ ὁ χοῖνις ὑπερβαλόντι τὴν Λιβανόν, μεταξὺ τῆς Λιβάνης καὶ αἰλῆς πινὸς ὄρεος μικρῆς ἐν τῷ αὐλονίσκῳ τέτρω. καὶ ἔχουσιν πινὸς Φασί τῆς ἀντιλιβάνης. καὶ μεταξὺ τῶν ἐστίν, ὅν αὐλῶνα καλεῖται πεδὶον πολὺ ἐκαλόν. ὅπως δὲ ὁ καλαμὸς καὶ ὁ χοῖνις φύεται, λίμνη μεγάλη τυγχάνει. πρὸς ταύτην ἐν τῷ ἐλαί τῷ ἀνεξηραμένῳ πεφύκασι. τὸ πῦρ δὲ ἔχεισι πλείον ἢ τρεῖς καὶ σαδῖαν. * ἔδοκῃσι δὲ χλωροί, ἀλλὰ ξηρανθέντες. τῇ προσοψεί δὲ ἔδδεν Διὰ φέρει τῶν αἰλῶν. εἰς βάλλοντι ἢ εἰς πῦρ τῶν, ἐν τῷ ὅσμῃ πρὸς ἀλλῇ. ἔμην πρὸς πῦρ γε ἢ διποπὸν γίνεται, καὶ ἵα περ πινὸς Φασί τῆς πρὸς Φερομένης ἱ ναυσὶν εἶναι πρὸς τὴν χώραν. καὶ γὰρ ὁ πῦρ τῷ ἔτῳ ἀπὸ θαλάττης ἀπέχει πλείους ἢ ἑκατὸν πενήκοντα σαδῖας. ἀλλ' ἐν τῇ Ἀραβίᾳ τὴν ἀναπνοὴν εἶναι Φασί τὴν ἀπὸ τῆς χώρας εὐοσμὸν. ἐν μὲν ἔν Συρίᾳ τὰ περὶ τῆς ὁσμῆς, σχεδὸν ταύτῃ ἐστίν. ἢ γὰρ χαλβάνη, βαρὺ πρὸν ἐκαλόν Φαρμακῶδες. ἐπεὶ ἔγινεταὶ αὕτη περὶ Συρίαν, ἐκ τῆς Πάχης καλεμένης. τὰ ἢ ἄλλα πίντα τὰ εὐοσμία οἷς πρὸς τὰ ἀρώματα χρῶνται. τὰ μὲν ἐξ Ἰνδῶν κομίζετα. καὶ καί τιν' ἐπὶ θαλάττης κατέπεμπεται. τὰ δὲ ἐξ Ἀραβίας οἷον πρὸς τῷ κινάμωμῳ, καὶ τῇ κασίᾳ, καὶ κώμακον. ἔπερον ἢ εἶναι τὸ κώμακον, καρπὸν τὸ δὲ ἔπερον τὸ ξαμίσγισιν εἰς τὰ σπασδαίοντα τὰ μύρων. τὸ ἢ καρδάμωμον καὶ ἄμωμον, εἰ μὲν ἐκ Μηδείας, εἰ δὲ ἐξ Ἰνδῶν, καὶ ταύτα, ἔτι τὴν νάρδον καὶ τὰ ἄλλα ἢ τὰ πλείους οἷς μὲν ἐν εἰς τὰ ἀρώματα χρῶνται, σχεδὸν πέντε ἐστὶ κασία, κινάμωμον, * καρδάμωμον, νάρδος, † νάρδον, βάλαμον, ἀσπλάθιον, σὺργος, ἰρις, † νάρθη, κόστος, πᾶνακας, κρίνον, σμύρνα, κύπερον, χοῖνις, καλαμὸς, αἰμάρακον, λωγός, ἄνηθον. τέτων ἢ τὰ μὲν, ῥίζαι, τὰ δὲ φλοιοὶ, τὰ δὲ κλάυες, τὰ δὲ ἔυλα, τὰ δὲ σπέρματα, τὰ δὲ δάκρυα, τὰ δὲ ἄνθη. ἔτι τὰ μὲν πλάγχθ' γίνετα. τὰ δὲ περὶ τῶν καὶ εὐοσμῶντα, πίντα ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ ἐκ τῆς ἀλεξανδρινῆς πῶν. ἐκ γὰρ τῆς Ευρώπης ἐδδεν ἐστὶν ἔτι ἱερὸν. αὕτη ἢ ἀρίστη ἐν Ἰλλυριοῖς, ὅση ἐν τῇ πρὸς θαλάττης χώρᾳ, ἀλλ' ἐν τῇ ἀνακτι-

Calamus vero, & juncus trans Libanum montem, inter ipsum Libanum, & alium quendam montem parvum, valle minima exeunt. Non, ut quidam dixerunt inter Libanum, atque Antilibanum. Inter quos campus amplissimus & pulcherrimus est, quem Aulonem appellant. Qua vero calamus & juncus proveniunt, lacus in amplum extenditur, juxtaque eum palustribus siccatis isti assurgunt. Plus autem quam triginta stadiorum occupant locum. Virides nequaquam esse videntur, sed sicci: forma vero nihil ab aliis differunt. Lacum ingredienti protinus odor aspirat, non tamen longius spirat, ut quidam referunt. Hic enim locus plus quam centum quinquaginta stadia abest à mari. Sed in Arabia aspirationem agri odoratissimam esse inter omnes constat. Quæ in Syria odore excellentiora sunt, hæc sunt ferme. Chalbanum enim gravius olet, & medicinae potius convenit. Id namque in Syria nascitur ex Paco vocato. Cætera autem odorata, quorum in unguento usus, partim ex India advehuntur, ac inde mittuntur ad mare: partim ex Arabia deportantur; ut cinamomum, & casia: * atque etiam comacum: fructum, hoc alium esse. Alterum vero unguentis permiscere sumptuosissimis solent. Cardamomum atque amomum alii ex Media, alii ex India, cum nardo, & reliquis omnibus, aut plurimis advehunt narrant. Quibus ad unguenta utuntur, hæc fere sunt; casia, cinamomum, cardamomum, nardus, nerum, balsamum, aspalathus, styrax, † consecratrix, narta, costus, ligusticum, crocum, myrrha, * gladiolus, juncus, calamus, † sansucum, lotus, † anethum. Horum alia radices, alia cortices, alia rami, alia ligna, alia femina, alia lachrymæ, alia flores. Et quædam multis in locis proveniunt, quædam in Asia tantum, & locis apertis; quæ scilicet supervacua maxime, atque odoratissima sunt. Quippe cum in Europa nihil præter consecratricem inveneris, quæ optima apud Illyrios exit, non tamen prope maritima, sed medi-

* odoratis sunt. † referuntur in navibus tamen quæ cursum tenent sentiri hic enim. † aromatisibus. * atque etiam comacum, cujus genera duobus alterum unguentis permiscere solent. † cardamomum, amomum, nardus Indica & moiana. † cyperus. * iris, nardus, capheum, costus panax. † sampsuchum. † anisum. * quæ scilicet exquisitissima sunt, atque odoratissima.

* καρδάμωμον αμωμον, νάρδος, νάρδον. † νάρθη, κόστος, πᾶνακας, κρίνον, σμύρνα, κύπερον, χοῖνις, καλαμὸς, αἰμάρακον, λωγός, ἄνηθον. † νάρθη, κόστος, πᾶνακας, κρίνον, σμύρνα, κύπερον, χοῖνις, καλαμὸς, αἰμάρακον, λωγός, ἄνηθον. † νάρθη, κόστος, πᾶνακας, κρίνον, σμύρνα, κύπερον, χοῖνις, καλαμὸς, αἰμάρακον, λωγός, ἄνηθον.

† νάρθη, κόστος, πᾶνακας, κρίνον, σμύρνα, κύπερον, χοῖνις, καλαμὸς, αἰμάρακον, λωγός, ἄνηθον.

Al. Bas. lege αἰμάρακον.

scribit Theophrastus provenire. Ex India in Arabiam deferitur. Unde & ἀραβίης καλαμὸς, à quibusdam dictus, qui & in Arabia nasci crediderunt. Ex Arabia porro in Syriam advehitur, quapropter Syriacus nuncupatus à quibusdam, qui & in Syria sponte provenire scripserunt. Sic Celsus Alexandrinum vocat, quod Alexandria Romam cum cæteris Orientis aromatibus deferretur. Sed nihil, ut dixi, obstat, quo minus & in Syria, in convalle à Theophrasto descripta, & in India nascatur.

Ὁ δὲ καλὰς δὲ χλωροί, virides nequaquam videntur, sed sicci. Corruptus codex, quomodo enim sicci videri possint; non virides si nihil differat à vulgaris. Legō δὲ καλὰς δὲ χλωροί. Theophrastus lib. vi. de caul. cap. xxi. χλωροί δὲ καλὰς δὲ χλωροί, καὶ δὲ καλὰς δὲ χλωροί, καὶ δὲ καλὰς δὲ χλωροί. Viridia nihil olent, ut calamus & juncus, nonnulla etiam plerumque olent siccata. Obijciat quis, virides esse odoratos, quia statim sequitur, quod lacum ingredienti, protinus odor aspirat. Plinius loco citato: Nihil ergo à cæteris sui generis differunt aspectu, sed calamus præstantior odore statim à longinquo invitat. Aliena fide hæc scripsisse Theophrastum, refert Guilandinus: Sane, inquit, cum ego annos abhinc duodecim, Damasco proficisceretur Hierosolymam, hæsi invitatus apud lacum Genesarethicum, & Capernaïtas, Christi miraculis celebres, decem integros dies, quos medicorum calamo, juncosque odoratis querendis illis frustra impendi. Veruntamen verissimum esse cognovi, quæ scribit Theophrastus lib. ix. de hist. plant. cap. vii. repetitque lib. ult. de caus. plant. cap. xxvii. calamum & juncum odoratos, qui in Aulona Syria proveniunt, nihil à communibus calamis, juncisque discrepare, tametsi odorem, quem narrat ingredientibus locum statim occurrere, neque ego potuerim, neque alii item, qui mecum erant percipere, sed hoc Theophrastum ex aliorum fide protulisse credamus. Ipse suam sententiam diducit, cap. xxi. libri ejusdem, quem postremo citavi. Negat calamum & juncum odoratos, quicquam olere virides. Quanto minus ergo terra hærentes? Quod recte vereque ab eo assertum esse experimentum comprobavit, cum calamum juncumque juxta Tiberiadim lectos, nostratibus nihilo dissimiles, mecum Hierosolymam asportatos, levem quandam fragrantiam, post quadragesimum diem spirare deprehendi. Sed jam supra diximus hanc non esse locum, in quo calamus juncusque nascantur. Nodus hic ex doctiss. Garcie verbis solvitur. Dum loco citato scribit, calamum odoratum recentem, non esse odoratum, nisi è terra evullum, & quo virentior, tanto validioris, terriorisque esse odoris. Et hoc est quod notavit Theophrastus: καλὰς δὲ χλωροί, aromaticum suavemque odorem non spirant recentes. Attamen ingratum & validum quempiam spirant, qui è longinquo percipi potest, & ab appropinquantibus naribus sentitur. Quamquam, ut quidam referunt, non longius spirat. Theophrastus, lib. de odor. ita ὁ καλὰς δὲ χλωροί, ἀρωματίζον ἔστιν, ἀρωματίζον ὅτι καλὰς δὲ χλωροί, ἀρωματίζον ὅτι καλὰς δὲ χλωροί. Atqui aromaticum etiam recentia nonnulla virium gravitate & acrimonia pollent. Nonnulla esse ex odoratorum genere, quæ cum recentia sunt, & excrementitio hamore scatent, gravius olent, & gustum ingrata mordent, docet hoc coriandrum, quo nihil deterius recens olet; concocto tamen succo, & sapor, & odor blandus suavisque fit, qui non ita facile, ut in calamo observavit Theophrastus, perit, ac evanescit. Ὁ καλὰς δὲ χλωροί, ὁ καλὰς δὲ χλωροί, ὁ καλὰς δὲ χλωροί. Calamus odoratus celeriter odoris suavitatem amittunt. Quod de calamo & junco verum esse testatur Galenus. Quod vero celeriter evanescat exolvaturque calami odor, causa videtur, quod facillime exsiccat, nimiumque arefiat. De junco tamen idem Galenus: Ὁ καλὰς δὲ χλωροί, ὁ καλὰς δὲ χλωροί, ὁ καλὰς δὲ χλωροί.

Calamum aromaticum describit Dioscorides lib. i. cap. xvi. καλὰς δὲ χλωροί, ἀρωματίζον ὅτι καλὰς δὲ χλωροί, ἀρωματίζον ὅτι καλὰς δὲ χλωροί, ἀρωματίζον ὅτι καλὰς δὲ χλωροί. Hoc est quod Theophrastus ait, à vulgato forma non differt. Atqui acori radix, totaque planta multum à calamo sive arundine vulgari differt. Non desunt tamen qui radicem acori calamum aromaticum esse, probare conantur. Tum quod radix acori sit geniculata, calamus nodis est cinctus, tum quod Plinius scribit, lib. xxiv. cap. xi. Efficacissima autem in omni arundine, quæ proxima radice, efficacia & genicula. Fungus, stupes, ineptus sit, qui non videat hæc de arundine intelligenda. Aliud est radix, aliud radici pars proxima. Quo nomine velim dicant, hæc pars dicetur alio, quam calamo. Totus caulis arundinis à radice ad superficiem arundo seu calamus dicitur. Quod autem partem radici proximam cæteris prætulit Plinius, id factum crediderim, quod pars illa crassior, robustior, vegetior reliquis. Hac etiam de causa genicula efficacia dixit, quod partibus cæteris crassiora & robustiora. De qua & Dioscorides laudat, calamum crebris geniculis cinctum. Ad alterum argumentum, capita hæc Dioscoridis respondent, lib. i. cap. cxi. καλὰς δὲ χλωροί, ὁ καλὰς δὲ χλωροί, ὁ καλὰς δὲ χλωροί. Eodem lib. cap. cxcv. idem de cyclamine altero, lib. i. cap. i. De gentiana, καλὰς δὲ χλωροί.

καλὰς δὲ χλωροί (lege σκινδελμὸς) ἡραβίης. Dixi parvo discrimine, Galenus lib. xii. meth. meden. cap. iv. καλὰς δὲ χλωροί vocari scribat, ei δὲ ἄλλως ἰσχυρίσας ὁμοιωσέν τε καὶ ἡραβίης, ὁμοιωσέν τε καὶ ἡραβίης. Quod si aliter nominare fulvum colorem velis, licet voces igneum, pallens. Plinius loco citato: Mollior tractu, meliorque quæ minus fragilis, & qui assulose potius, quam raphanè modo frangitur. Inest fistula araneum, quod vocant florem. Præstantior est cui nunerofius. Reliqua probatio ne niger sit; damnatur alibi; melior quo brevior, & crassior lentusque in frangendo. Corrigunt viri docti, reliqua probatio, ne niger sit. Quod cum Ætio, Dioscoridi aliique magis convenit. Assulose frangi, inquit, Assulose fracta dicuntur, cum fragmenta in longitudinem magis quam latitudinem disjecta sunt; vel σκινδελμὸς τὸ λειπόμενον τὸν καλὰς δὲ χλωροί. Minutum ramentum, quod à pennis raditur ac lignis. Inest, inquit, fistula araneum. Serapio cap. ccv. Canna ejus plena est calusdam rei, similis texture araneæ, cujus color est albus & viscosus. Negat Garcias, quod in calamo est spongiosum, & flavescente colore, aliqua in re simile esse araneorum telis, ut falso, inquit, putarunt esse Avicenna & Serapio, quod Græcis & Latinis hæc nosci oportebat. Verum ut fatear, nulli rei aptius conferre possum, quod in medio calami conspicitur, quam aranei telæ. Ὁ καλὰς δὲ χλωροί, quia fulvum prius dixit ad araneam fistulam referri debet, qualem etiam in aliis arundinibus cerne re est; Lentus in frangendo inquit Plinius. Legō, mandendo ex Dioscoride τὸ τῆς διαμαστίσεως γλίσσος. Calamus quem ab Arnaldo Douves seplasiario dicto, (qui ut præstantissima quæque compararet simplicia tertio, quartoque anno orientales adibat regiones) accepi, caulem habet cubitalem, rectum, rotundum, lævem fragilem, fulvum, intus cavum & spongiosum, membranula (quasi tela alba suspensa) præditum; assulose frangitur, in quatuor quinque ramulos dividitur, ad modum ligustri Alpini, vel molle Clusii, qui flores, parvos foliaceos plurimos singulis pediculis insidentes, sustinent, ex quorum medio apex styli instar prodit, forma, figuraque, flosculi hi sunt ledi & Clusii per similes. Alpinus lib. iv. de Medic. Ægyptia cap. x. calamum aromaticum, cujus in Ægypto usus, his verbis describit: Colore, inquit, subfulvo spectatur, fistulosus, concavus, odoratus, amarus, cum aliqua acrimonia (in nonnullis Dioscoridis codicibus legitur, τὸ πικρὸν, τὸ πικρὸν, πικρὸν, adstringens, subacris, amarus. Quam lectionem confirmat Oribasius, & Alpinus, & ipse calamus quem ab Arnaldo Douveo accepi) assuloseque frangitur; id est, in frustula multa inæqualia, intus fistularem meatum, araneum florem vocatum habet. Qui vulgare schœnanthum, de quo mox, calamum odoratum putant, falluntur, nam nec assulose frangitur, nec araneorum fistulam intus habet. Officinæ nonnullæ acori radicem calamum aromaticum vocant (dixi non nullæ, quia seplasiarii nonnulli diligentiores, quales Dommerus & Beeringen descriptum calamum venalem habent, vocantque calamum odoratum verum Ægyptium.) Error hic antiquus admodum est. Neophytus. καλὰς δὲ χλωροί, ἀρωματίζον ὅτι καλὰς δὲ χλωροί, ἀρωματίζον ὅτι καλὰς δὲ χλωροί. Hoc etiam fortassis in errore fuit Abyssus. Non esse radicem, ex Lexico Medico antiquiss. probatur. καλὰς δὲ χλωροί, ἀρωματίζον ὅτι καλὰς δὲ χλωροί, ἀρωματίζον ὅτι καλὰς δὲ χλωροί. Hoc est quod Theophrastus ait, à vulgato forma non differt. Atqui acori radix, totaque planta multum à calamo sive arundine vulgari differt. Non desunt tamen qui radicem acori calamum aromaticum esse, probare conantur. Tum quod radix acori sit geniculata, calamus nodis est cinctus, tum quod Plinius scribit, lib. xxiv. cap. xi. Efficacissima autem in omni arundine, quæ proxima radice, efficacia & genicula. Fungus, stupes, ineptus sit, qui non videat hæc de arundine intelligenda. Aliud est radix, aliud radici pars proxima. Quo nomine velim dicant, hæc pars dicetur alio, quam calamo. Totus caulis arundinis à radice ad superficiem arundo seu calamus dicitur. Quod autem partem radici proximam cæteris prætulit Plinius, id factum crediderim, quod pars illa crassior, robustior, vegetior reliquis. Hac etiam de causa genicula efficacia dixit, quod partibus cæteris crassiora & robustiora. De qua & Dioscorides laudat, calamum crebris geniculis cinctum. Ad alterum argumentum, capita hæc Dioscoridis respondent, lib. i. cap. cxi. καλὰς δὲ χλωροί, ὁ καλὰς δὲ χλωροί, ὁ καλὰς δὲ χλωροί. Eodem lib. cap. cxcv. idem de cyclamine altero, lib. i. cap. i. De gentiana, καλὰς δὲ χλωροί.

Isom, junco similem. Non dicit Dioscorides, odorato junco similem, sed junco, nempe vulgari. Perperam Ruellius de suo addidit, vertitque: *junco odorato similem*. Atqui $\chi\omicron\iota\upsilon\sigma\iota\varsigma$, dices, ubi absolute ponitur, semper odoratum significat junctum. Hoc probandum esset. Contrarium jam probavimus ex Celso, qui junctum odoratum, rotundum caule in habere scribit, cyperum quadratum. Dissimilis ergo junco odorato caulis Cyperi. Multis ex locis Theophrasti probari potest $\Sigma\chi\omicron\iota\upsilon\sigma\iota\varsigma$ absolute positum, vulgare junctum denotare, lib. I. cap. VI III. $\eta\ \delta\ \pi\acute{\iota}\phi\eta\ \chi\upsilon\ \delta\ \tau\acute{\epsilon}\ \sigma\chi\omicron\iota\upsilon\sigma\iota\varsigma$ cap. XI III. $\omicron\iota\varsigma\ \chi\omicron\iota\upsilon\sigma\iota\varsigma\ \pi\acute{\iota}\phi\eta\ \chi\upsilon\ \pi\acute{\epsilon}\rho\epsilon\sigma\iota\varsigma$, $\delta\epsilon\ \omicron\lambda\omega\varsigma\ \epsilon\pi\ \epsilon\pi\acute{\iota}\ \tau\acute{\epsilon}\ \lambda\iota\mu\epsilon\pi\omicron\delta\omega\iota$. Vide cap. IX. lib. IV. cap. XXVI. lib. I. de Caus. Dioscorides lib. IV. cap. LII. capituli inscriptio, $\kappa\epsilon\iota\ \chi\omicron\iota\upsilon\sigma\iota\varsigma$, de junco. Pergit Dioscorides $\chi\omicron\iota\upsilon\sigma\iota\varsigma$. $\tau\acute{\alpha}\tau\eta\varsigma\ \delta\iota\alpha\sigma\tau\omicron\varsigma\ \epsilon\iota\delta\theta\epsilon$. Quod hoc cap. XVII absolute posuerit $\sigma\chi\omicron\iota\upsilon\sigma\iota\varsigma$, causa est, quod nemo non videt, subintelligendum $\delta\omega\delta\eta\varsigma$, $\alpha\rho\omicron\mu\epsilon\alpha\iota\epsilon\lambda\epsilon\varsigma$, vel tale quid, nam de odoratis, aromatibusque agit. Idem respondetur ad argumentum alterum, cum $\phi\epsilon$ radices capillamenta similia junco dicat Dioscorides. $\rho\acute{\iota}\chi\alpha\ \delta\iota\ \eta\ \rho\upsilon\mu\acute{\iota}\ \alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon\tau\epsilon\varsigma\ \kappa\epsilon\iota\ \delta\alpha\kappa\tau\upsilon\lambda\alpha\ \xi\ \mu\epsilon\iota\kappa\epsilon\tau\ \pi\acute{\alpha}\chi\epsilon\theta\iota$, $\omega\lambda\alpha\chi\iota\alpha\ \delta\iota\ \epsilon\pi\acute{\iota}\rho\acute{\iota}\chi\iota\alpha\ \epsilon\chi\epsilon\iota\ \kappa\epsilon\tau\acute{\alpha}\pi\epsilon\rho\ \sigma\chi\omicron\iota\upsilon\sigma\iota\varsigma$, $\eta\ \mu\acute{\epsilon}\lambda\omega\varsigma\ \epsilon\kappa\epsilon\iota\beta\omicron\rho\theta\epsilon$. *Radix superiore quidem sui parte digiti parvi crassitudinem ferme æquat, sed habet ex obliquo capillamenta junci, aut veratři nigri instar.* Comparat Dioscorides fibras, quæ in phu radice habentur junci simpliciter, non junci odorati, perperam junci odorati, ut dictum est, addit Ruellius. Quod autem schoenanthi nostri caules & radices in medicina non usurpentur, sed folia duntaxat, non fit, quod partes illæ viribus, sapore, & odore careant, (sunt enim omnes odoratæ & efficaces, nec verum est, quod scribunt, apud nos enim calamus junci in usu est,) sed quia post Dioscoridis tempora, incuria medicorum, earum exoleverit usus, qui proculdubio revocandus, univærsaque planta utendum in posterum. Denique negant schoenanthum junctum odoratum esse, quod radices non habeat manifestas ad medicinæ usum, sed capillaceæ tantum partes, quæ nullius roboris aut valoris sunt. Respondent docti, nihil facere ad rem, crassæ an tenues sint, parvæ an magnæ: nam Dioscorides eas non descripsit, quod vero nullius roboris esse dicunt, id præter veritatem est. Nam manifesta in iis percipitur adstrictio, & aromaticitas, nec non morda-

Schoënanthum.

citas, sed tamen hæc satis exigua, nec magna oportet
 sit, siquidem Dioscorides ait, *ἡ δὲ πικρὰ συντηγνέει*. Ra-

dic magis adstricta. Vltimum argumentum ex Serapione petunt, quod hic scripserit radices latas & nigras esse. Verba Serapionis audiamus: *Squinanthum est herba, inquit, habens radices sub terra, & ramos subtiles, & est sicut radix chulem. Nisi quia est latior, & minoris tuberositatis, & habet fructum.* Nullam in his verbis nigredinis mentionem facit Serapio. *Chulem*, Clusius gramen exponit, alii thymum. Graminis, thymive radicibus sint paulo latiores, & tenuiores, inde latas habere radices non sequitur, sed quod diffusius per humum spargantur, ac delatentur. Nam cum Thymi graminisve radices admodum tenues sunt capillorum modo, & schoenanthi, Serapionis testimonio, illis tenuiores habeantur, satis apparet Serapionem non de formæ seu substantiæ latitudine, sed quod magis humi se diffunderent intellexisse. Illud porro absurdissimum, quod galangæ radices, junci odorati radicem esse dicant: nulla enim manifesta adstringendi vis in ea percipitur. Deinde junci radix modice exalfacit, galangæ vero ordine tertio. Accedit quod galanga in China nascitur, quæ bis mille leucis ab Arabia distat. Præterea folio, caule, radice à juncis odorato multum differt, ut suo loco, si detur occasio, dicam. Clarissimo Clusio schoenanthi quondam planta è femine est nata, quam his verbis describit: *Est vero juncus planta multis culmis assurgens, tenuioribus foliis quam gramen, seu pœa, (quam pulcherrimè refert) linguam mordicantibus, jucunda, & aromatica quadam acrimonia, quæ trita gratum quidem spirant odorem, sed in quo rosæ odor non e-luceat, nam manducata potius rosæ, præsertim faccharo condita, odorem emulanti videntur; nullum protulit florem, quod serius proveniret, immo primis frigidioribus perit, ita ut annua planta censenda sit, radix est numerosa, & capillaris non nodosa, ut Serapio ait, gustu feruido & aromatico.*

Duo, inquit, esse genera comaci. Alterius comaci Plinius meminit, lib. x. l. cap. ult. Sed locus admodum corruptus, ut supra cap. de cinnamomo videre est, legendum. In Arabia (si in Syria scripserit, ut puto, errat Plinius) gignitur, & cinnamomum, quod comacum appellant. Hic est succus nucis expressus, multum à succo veris cinnamomi differens, vicina tamen gratia. Quale fuerit hoc comacum, quod unguentis addebatur, me ignorare fateor. Comacum fructum esse illum non ineptè quis asseret, qui vulgo cubebe vocatur. Idque, quod teste Garcia, lib. i. cap. xxiii. cubebe cumuc vocetur in Java (vide an rōa scripsit Garcias) ubi plurimum nascitur, in reliqua vero India cubab, & cubab Sini, id est Sinense. Hinc Plinius, voce minus recte intellecta, in Syria nasci somniavit, & duo comaci confundit genera. Pro cubab, latini cubebe, & cubabim, pro cumuc. Græci κάμμερον, infima Græcia κάππερ, κόμπεπρ, κόμβεβαρ, & κόμπεβα dixit. Latini antiquiores cumabum dixerunt Comacum, sive cubebas Hippocrates, μυρτίδανον vocavit. Εκλείφας κέκκεας τεύχοντα, τὸ Ἰνδὸν ὃ κελεύσαν οἱ πέτριαι πίπτει, καὶ οὐ τέπει ἐνι σπορὸν τοῦ καλεῖται μυρτίδανον. Grana cnidia triginta detracto cortice, Indicum, quod Persæ piper vocant, & quod inest rotundum myrthidanum appellant. Galenus in Exegeſi. Μυρτίδανον οἱ πελῆται τὸ πρὸ πίπτει. Διοσκορίδης δὲ οὐ ἀναγερθεὶς ἐν τῷ αὐτοῦ περὶ ὕλης ἐπιφύσει ἀνέμικλον, καὶ ὀρχηθὼν ἀπὸ τῶν ἰσχυρίσιν πέτρεων, ὅτε πρὸς ἱπποκράτους τὸν κερπὸς ἐπὶ τῶν διμαίνει οὐκ ἔστιν ὅπερ αὐτὸς φησὶν ὑποπέρειν ἀνομάσαι πίπτει. Myrthidanum plerique esse existimant. Dioscorides vero Anazarbæus in primo de materia medica, agnatam quandam eminentiam, inaequabilem, & tuberosam circa myrti caudicem esse scribit. Hippocrates tamen sic plantæ fructum nominat, quam Persis piper vocari ait. Duæ itaque res diversæ myrthidanon sunt dictæ. De myrthidano, quod myrto adnascitur Dioscorides agit lib. i. cap. clviii. & Gal. lib. vii. simpl. ubi à quibusdam μυρτίδα, vocari scribit. De hoc alibi: Myrthidanum itaque fructus rotundus. Idem Galenus. Διοσκορίδης οὐκ ἰσχυρὸν Ἰνδὸν φυτόν ἐν Ἰνδῷ εἶναι φησὶ καὶ ὁ πλεῖστον τῶν πίπτειας, ὃ καλεῖται διμαίνει μυρτίδανον, ὅτι μύρτω ὅμοιον. Dioscorides junior Indicam stirpem in India nasci inquit, piperi proximum, cuius fructus myrthidanum vocatur, quod sit myrto similis. Videamus quomodo describat Garcias Cubebas est planta, inquit, malo vulgari minor, foliis piperis, sed angustioribus, per arbores, hedere modo, aut verius piperis modo, repens, non myrti effigie, aut foliis myrto similibus, (uti perperam quidam tradiderunt, quibus fides tanta, quanta Garcia non debetur, oculus enim hic, auriti illi,) fructus racematim coheret, non quidem ut

zingibere hoc loco non nihil in medium adferendum, Zingiber à Græcis dictum, nomen accepit ex Indorum vocabulo *zingibil*, nonnulli *zingiber* dicunt sed corrupte, nam & infima Græcia *zingiber* dixit. Eumelus Hippia-ter lib. 2. cap. ult. *κρίσις, κινναμόμω ἀπὸ τοῦ ζῖνζιβέρος* & lib. 1. cap. 2. Agotichus. *κρίσις ὁποπύνακος, ζῖνζιβέρος, πτεροπύλος*. Describitur à Dioscoride lib. 2. cap. 190. *Ζῖνζιβέρος ἴδιον ἐστὶ φυτόν, γὰρ ἀνέμωον ἐν τῇ τετραγλωδονικῇ ἀρχαίᾳ, πλείστον (ἰλαχίσις verus) ἢ χερώντιν τῇ κλόνῃ ἐν ποταμῷ, καὶ ἰσπερ ἡμεῖς τὸ πηλοῦν, ἔχοντες εἰς αὐτὸ ποσὸς, καὶ ἐφ' ἡμέραις μισθύντες, ἔχει δὲ ῥίζαν μικρὰν, ἢ πρὸς χυπέριον ὑποδύναται, πεπελόντι τῇ γούσι, & ὁδῷ, ἐκλήγῃ δὲ τὸ ἀπὸ τετραγλωδονικῆς. Zingiber sui gene-ris planta est, quæ plurima in Troglodytica, & Arabia na-scitur. (lego cum doctiss. Saraceno τετραγλωδονικῇ καὶ ἀραβίᾳ, sic enim legit Plinius, præterea Æthiopiarum pars Troglodytica verius, quam Arabiæ.) Hujus herba vi-rente cocta ad multa, perinde atque nos, ruta utuntur, pro-potismatis ac pulmentis eam admiscuentes. Radiculas ha-bet parvas, cyperi modo, candicantes, sapore piper imitan-tes & odoratas. Eligito, quæ terebinthem minime senserint. Usus non plantæ speciem exprimit Dioscorides. Eo tamen brevius Plinius lib. 11. cap. vii. Non est hujus arboris (piperis) radix ut aliqui existimaverunt quod vo-cant zimpiperi, alii vero Zingiberi, quæquam sapore simi-le. Id enim in Arabia atque Troglodytica in villis nasci-tur parva herba radice candida, celeriter ea cariem sentit, quamvis in tanta amaritudine. Nemo veterum amaritu-dinem quandam inesse zinziberi scripsit, neque ulla in illo deprehenditur. Ex Barbaria advehi scripsit Galen. *Ζῖνζιβέρος ἡ ῥίζα χρησιμὸς ἐστὶν ἥπερ δὴ νῦν καλεῖται ἐν τῇ βαρβαρίᾳ*. Galen. si per Barbariam Indiam intelligit, bene quidē, at si illam Africæ partem, quæ nunc Barbaria dicitur, male. Idem Garcias apud Troglodytas & Æthio-pes nasci fatetur, sed adeo exigua quantitate, ut vix ipsis incolis sufficiat. In Arabia nasci negat, quando-quidem ad Arabes transporteretur. (Veterum & Diosc. temporibus Arabia latius extendebatur.) Illud, inquit verum, quod scribit Dioscorides primis edulis admi-scere; quod hodie apud Indos observatur. Quod au-tem dicit hujus radices cyperi modo parvas esse falli-tur. Nam multo majores sunt cypero. Intelligit Diosco-rides radices ex ficcatas, quales ipsius sæculo ex Æthio-pia Troglodytica adferebantur. Ignoravit Dioscoridis parva illa frustula radicum, quæ adferuntur, particulas radicis esse majoris. Nascitur, inquit Garcias in omni-bus Indiæ provinciis nobis cognitis, femine aut radice satum, nam quod sponte provenit exigui est momenti. Idem Maximus. Aliud seminatim, aliud sponte provenit, sed quod seminatim nobilius est. Optimum & frequen-tissimum est malavaricum; Arabibus & Persis maximè expertum. (Quod ex Baravorum Molucis ad nos ad-fertur non ultimum obtinet locum.) Secundum locum obtinet, quod in Bengala reperitur, tertium, quod in Dabal, & Bacaim, totaque ea ora maritima nascitur. In solitudinibus & mediterraneis vix crescit, neque ad nos adfertur. Invenitur etiam in insulis divi Laurentii, & Comaro, quæ Æthiopiarum sunt conterminæ. Inde sumpserunt occasionem nonnulli, ut scriberent, apud Troglodytas & Arabes nasci. In nova Hispania nasci, auctor est Monardus, & hodie ex India Occidentali in Hispaniam mittitur. Est gingiber, inquit Garcias, simi-lis iridi aquaticæ aut gladiolo (non arundini) foliis, magis tamen nigricantibus; caule cum foliis duorum aut trium palmorum altitudine; radice etiam iridis, non ser-pente, ut voluit Antonius Musa Brasavola, at nec admo-dum acris est, (de recenti hoc intelligendum) præsertim ejus quod in Becaim natum est, ob nimiam quæ domina-tur humiditatem. Colligitur & eruitur Decembri & Ia-nuario, deinde aliquantulum siccatur limo obducitur, non quo majoris sit ponderis, sed ut foraminibus obturatis, diu-tius sine corruptione, in sua humiditate naturali conser-vetur. Maximus zingiber his verbis describit: Herba si-milis illi quæ crocum (Indicum intellige, sive curcuma) fert, & eo modo radix ejus ferè nascitur, quæ est zingiber. Lud. Roman. lib. xv. cap. xiv. Producit Calecut ager zingiber, quæ radix est, eruiturque pondo nonnun-quam unciarum duodecim, sed non omnibus est eadem amplitudo, plus non agitur in profundum radix, quam ad ternos vel quaternos palmos barundinum modo, cum eru-itur zingiber, relinquunt inter nodium radicis in scrobe, terramque radici aggerunt, ceu semen ejus radicis, proxi-mo anno eruturi fructum, id est zingiber. Ab Acofta his fere verbis describitur: Trium aut quatuor palmorum*

magnitudine assurgit. Foliisque est milio majori, quod la-chryma jobi vulgo nuncupatur, admodum similibus. Caulè vero asphodeli crassitie, ex multis foliorum involucriis con-stans, ut veluti exigua quædam arundo appareat. Radici-bus quemadmodum iridi similibus. Monardus proximè ad Garciam accedit. Est zingiber planta foliis iridis, paulo tamen angustioribus, sed similiter virentibus prædi-ta; ejus radices, ut notum est, aliæ aliis majores, quæ vi-rentes ac recentes nulla urente facultate pollent, ideoque in frustula incisa, acetariis injiciuntur, ut eis saporem & odorem concilient, feritur semine aut tenuiore radice, nam utroque modo facile augetur, quum ad justam magnitudi-nem excrevit, eximitur, & in umbra siccatur ubi nullam humiditatem contrahere possit, quæ eam corrumpat, postea luto oblitur. Variant in foliorum delineatione, qui in India ipsa fuerunt medici satis celebres. Alii enim a-rundinis, alii iridis, alii lachrymæ jobis folia habere scribunt. Quidam Cypero, quidam curcumæ simi-lia volunt. Zingiberis icon quæ passim ostenditur, Iridis vel xyridis nigriore folio ad verba Garcie ficta & picta est. Fatetur hoc Lobelius, qui eam primus e-didit. Ex argute, inquit, fallacibus picturis aut iconibus, etsi à nobis amicissimisque viris munere missis oratione plantas delineare, quam dubium sit norunt baud peritiores. Annis triginta & pluribus elapsis, antequam nostra stir-pium adversaria in lucem prodirent, Antverpia Lugdu-num ad me misit zingiberis effigiem Guilielmus Driesch P. M. ut petitioni meæ satis faceret, quam legitimam esse assererat. Facile enim fidem illi adhibui: quia sciebam zin-giberis radices adeo recentes, virides & succo adhuc præ-gnantes Antverpiam sepe ex India devehi, ac proinde zin-giber legitimum in horto prædicti boni viri pullulasse, sed paucis post annis, cum pictura mihi foret suspecta, perspicue percepti zingiberis iconem, munere missam commenatiam

Zinziber.

& effigiatam, à quodam veteri botanico Germano esse. Tri-umque iconem adpingendam curavi. Zingiber legitimi-mum crevit ante annum unū alterumve Lugduni Ba-tavorum in horto ampliff. viri Mathiæ Overbeeck ea-dem huic figura, qualis picta tabella ostendit, & à Cla-riſſ. viro Lobelio Eliſingæ Zelandorum, in horto illu-ſtriſſimi principis Mauritiū princ. auriaci P. M. apud egregiū virum Adramum Menlenare observata, ac his fere verbis descripta: Plures, inquit, Lobelius nobis com-municavit, quas alebat solo levi, lateritiis fragmentis ru-bris, quo gaudet tenuibus permixto. Laxavit autem & e-misit ibidem primas suas, non ante, circa finem æstatis, pul-ulationes (quia à longinqua provincia delata, diuq; è terra

evulsa fuerat) foliis & calamo sesquipedalibus, aut pedali novellam, sive nuper enatam arundinem vallatoriam præseferentes. Hanc formam habebant, quæ apud Overbecium videbam. Siliquam zingiberis idem describit Lobelius. Corticosa est, triquetra, duriuscula, villis qui-

Zingiber ad vivum.

bulsam & cirris obducta, perpusillæ filiquæ chameiridis ferè par, albida, semine lucido farcta melegetta quadantenus, sed albo gratioreque, gustu multo zingiber prorsum testante, eoque zinziberis siliquam dixeret. Aliam ab hac plane folio facieque diversam ostendit iconem Acoſta, & ex eo Lugdunensis, latissimis hæc foliis, cum tamen ei lachrymæ Jobi folia tribuant. Vereor hoc zingiber commentitium esse: nisi forte duo diversa zingiberis genera sint. Apud aromatarios, radices repèriuntur albæ & rubentes, sed diversa genera non sunt, rubrica infectæ sunt rubentes, creta albæ; quo à teredinibus, cui candidiores & molliores magis obnoxie præserventur.

καρδάμωμον dictum putant quasi nasturtium suave. Galen. l. 7. simpl. Ἐστὶ μὲν ἀμύλη καὶ τὸ πρῶτον ἰσχυρὸς δύναμις, ὃ μὲν ἔστιν ἰσχυρὸς ὡς τὸ καρδάμωμον, ὁ δὲ ὅσον ἡδύοντι καὶ ἀρωματικῶς πρὸς ἀρχὴν καρδάμωμον, ποτὲ καὶ τὸ πρῶτον δύναμις ἀδύνητος μεταλλάσσῃ. Cardamomum est suave, facultatis admodum calidæ; non tamen usque adeo ut nasturtium, sed quanto suavius magisque fragrans est nasturtio, tanto & imbecillior calida ei facultas inest. Verisimilius nomen accepisse ab exotico vel arabico verbo cordumeni, ut zingiber à zengebil. Theophrastus ubi nascatur, vel unde in Græciam delatum sit Alexandri magni temporibus, hæret. Alii, inquit, ex Media, alii ex India adferri ajunt. Dioscorides lib. 1. cap. v. Καρδάμωμον ἄριστον τὸ ἐκ τῆς κομαγενῆς καὶ ἀρμενίας & βοσφῶρος καὶ μεσοποταμίας καὶ ἐκ τῆς Ἰνδίας & ἀραβίας. Cardamomum præstantissimum censetur quod ex Comagene, Armenia, & Bosphoro importatur, in India quoque & Arabia provenit. Vulgare, inquit Garcias cardamomum in illas regiones deferretur, in quibus suum cardamomum advehi scribit Dioscorides. Andromachus senior Idæum laudat. Καὶ μαρτυρεῖται ὡς ἰδιόθεν καρδάμωμον. Videtur scripsisse poeta: Καὶ μαρτυρεῖται τὸ σπέρμα καὶ ἰδιόθεν καρδάμωμον. Καρδάμωμον, pro καρδάμωμον, versus gratia. Et hæc quidem doctiorum est opinio, quam probamus. Sed an cardamomum vulgare Græcorum sit, non satis constat. Theophrastus & Dioscorides tantum quibus locis proveniat, scribunt. Theophrastus, ut

dixi, nihil asserit. Addit Dioscorides quoddam eligendū. Quod neuter id exacte descripsit, multas peperit difficultates, quas quantum fieri potest, explicare conabimur. Primo an lignum, an fructus sit expendendum erit. Secundo an Græcorum & Arabum cardamomum idem sit. Tertio quo nomine Arabes descripsint cardamomum Græcorum. Quarto an vulgare cardamomum sit Græcorum, Arabum, an neutrum. Quinto an piper Indicum, sive capsicum cardamomum sit. De cardamomo hæc Græci tradunt: fructum esse. Locus id Hippocratis ostēdit, qui reperitur, l. de superfectione, ubi ait; Ὁ πῶς τὸν καρδάμωμον καὶ τὸν πῶς. Non reticendum in M. S. S. quibusdam exemplaribus reperiri, καρδάμωμον καὶ τὸν πῶς. In pluribus tamen καρδάμωμον legitur. Ex Dioscoride etiam fructum esse colligitur, cum ait. Ἐκ τῆς καὶ τὸ δὲ ὄσπερ, πρῶτον, μεμυκός, τὸ καὶ τὸ πῶς, ἔστιν ἰσχυρὸς καὶ τὸ τῆς ὁσμῆς πρῶτον καὶ τὸ δὲ καὶ τὸ πῶς. Eligito quod frangenti contumax, plenum, oclusum, quod enim tale non est, exoletum judicatur, caput odore tentans, gustu acre, & subamarum. Arbor aut lignum non dicitur plenum, farctum, oclusum. Ipse Galenus cardamomum semen esse satis perspicue docet, lib. de antidotis, cap. xv. Σπέρματι δὲ ἰσχυρῶς καὶ τὸ φάρμακον ταύτην. βανιὰς, πτεροστῆλην θλασπικίαν, ἀμύλην, ἀνύδην, μαρμαρίον, δαύκην, καὶ καρδάμωμον. Idem ostendit versus, qui in altera Theriaces compositione reperitur. Καὶ σπέρματι τὸ σπέρμα, καὶ ὅτι καὶ τῆς μαρμαρίου, καὶ ὅτι τῆς καρδάμωμον. Lib. 11. de antidotis cap. xi. in Zenonis compos. scribitur, καρδάμωμον καὶ λαβῶν χαλκὸς καὶ σπέρματι. Lib. vii. καὶ τὸ πρῶτον cap. 3. καρδάμωμον ἰσχυρὸς καὶ σπέρματι. Loci hi multum negotii Botanici faciunt. Ἐν τῇ λέξει significat internam partem cujuscunque rei, medullam, nucleum, semen, granum. De fructibus dici, etiam extra omnem controversiam est. Vide cap. vii. & xi. lib. 11. hist. 111. Hoc quidem omnes concedunt; sed quaeritur, an χαλκὸς particula ad σπέρματι, an ad λαβῶν referenda sit. Vox ἰσχυρὸς καὶ σπέρματι etiam aliter atque aliter exponitur. Quidam exenteratum, alii emedullatum. Apud Marcellum Empyricum, & Scribonium animatum cardamomum legitur, cap. xv. depravata, ut quidam volūt, lectione. Quin inanimatum contendunt legendum, (qua voce Cicero etiam utitur) & in his locis usurpari pro emedullato, exinanito; cui contrarium quod animatum, integrum, ac plenum est. Ita & glycyrrhiza Galeno ἰσχυρὸς καὶ σπέρματι dicitur, quod nihil aliud significat, quam quod lib. 2. de antidotis χαλκὸς καὶ σπέρματι. Et Aëtius lib. xi. cap. xlvii. inquit, καρδάμωμον χαλκὸς καὶ σπέρματι, quod alibi dixisse videtur Galenus, καρδάμωμον καὶ σπέρματι. Contra alii ἰσχυρὸς καὶ σπέρματι ponunt. Cui exterior cortex, sive pellicula, in qua continetur, detracta est, ita ut interna pars in usum sumatur, ut sit ἰσχυρὸς καὶ σπέρματι, velut ex externa parte acceptum, contrario modo, quo Galeno glycyrrhiza ἰσχυρὸς καὶ σπέρματι probatur, ex qua ejecta est medulla, & radix reliqua in usum accepta. Ergo secundum horum sententiam, καρδάμωμον ἰσχυρὸς καὶ σπέρματι, item καὶ σπέρματι, uti lib. 2. de antidotis in Zenonis Theriaca scribitur, καρδάμωμον καὶ σπέρματι καὶ ἀφρημῶν καὶ λαβῶν, erit cardamomum, cui abstractum est pellicula exterior. Etiam vox χαλκὸς non ad σπέρματι, sed ad λαβῶν referenda erit, & accipiendum internum, quod in capsulis continetur. Verum ut fatear, locus Galeni citatus, suadere id videtur. Ἀφρημῶν, inquit, τῶν λαβῶν; detractis folliculis. Contrarium tamen Aëtius docere videtur, uti verba supra citata docent, quæ latine sonant, cardamomi medulla privati, ita ut abjicienda sit interior medulla, & accipienda exterior capsula. Sed depravatum Aëtii codicem dicunt, legendumque καρδάμωμον χαλκὸς καὶ σπέρματι. Animatum quid sit, apud Scribonium Largum etiam disputatur. Alii mendosum codicem utriusque esse scribunt, leguntque inanimatum cardamomum, alii contra animatum exponunt, plenum, integrum, uti compos. lxx. ubi cachrys animati legitur, id est, cui medulla integra & plena. Alii contra inanimatum, vel inanimatum legendum asserunt; sed exponunt, cui cortex ademptus, aut detractus est. Alii interpretis vitium putant, nec depravatum codicem, Scribonium latinè non scripsisse asserunt, sed eum libellum à quopiam de Græco Scribonii conversum. Ut ut sit, depravatus non videtur codex, idque quia satis multis in locis vox hæc occurrit, & apud Scribonium, & apud Marcellum. Vide Marcellum, cap. 15 & 16. Verisimile nobis videtur, animatum nihil aliud denotare quam decorticatum, & delibratum. Nullum tamen auctorē adducere possum, apud quem

quem ea significacione vox hæc reperitur. Moveor maxime quod apud Marcellum cap. 20 in peritice cosmiana ad stomachi vitia, & ad coctionem ingrediuntur piperis albi denarii 19. Inulæ denarii 6. nucum juglandium animatarum denarii 6. nucum pinearum animatarum denarii 12. anni denarii 8. Ego, salvo meliori judicio, non video aliud quid intelligi loco cit. quam nucleum Pini, & juglandis, quo vulgo utimur, id est, juglandem & nucem pineam decorticatam, & purgatam. Animatum de interioribus dicitur. Cicero Tuscul. quæstionum 1. *Animatum quod est, id motu cietur interiore, & suo.* Animatum itaque cardamomum, idem est, quod intus continetur. Non leve etiam argumentum est, intelligi semen quod intus continetur, quod Græci sæpius σπέρματι & καρδωμῶν meminerunt. Et ἐν τῇ περὶ κρίσεως γλυκύριζα, meo judicio videtur, glycyrrhiza, sive dulcis radix ab exteriori cortice & fordibus purgata, qui usus apud pharmacopeos adhuc obtinet. Quin etiam omnino abradi debet exterior cortex glycyrrhizæ, amaritudinis enim quid habet, pectori ingratum. Ægineta folliculos cardamomalis alibi dixit. Ab Avicenna lib. 11, tract. 11, cap. cl. describitur, ubi ait: *Cardamomum, quod sacolam vocant, duplex est, majus & minus. Majus est sicut cicer nigrum, quod cum frangitur interius habet granum album, mordicans linguam; sicut cubebe in quo est aromaticitas; parvum est sicut lens, aromaticum etiam, calidum & siccum est tertio gradu, in ipso cum calfactione est stipticitas, & propter in ipso cortice, confert vomitus.* A Serapione cap. LxIV, his fere verbis: *Saccolla, id est cardamomum majus, est heil, vel hil, & minus est hılbane (Garcias hı) duntaxat scribendum ait. Judicent in linguis orientalibus exercitati, & est masculus. Sunt ejus due species, & majus habet cortices & capita sicut rosa, & sunt grana magna sicut fere nabach (piperis interpretantur) aut majora parum, & intra ipsum sunt granula parva angulosa, boni odoris, pinguis, pulverulenta; & ipsum est melioris odoris, atque delectabilioris nature, quam minus, & in sapore ejus est stipticitas, & acutas. Verum cum comparatur minori, est acuitas ejus minor, & stipticitas ejus major, & cortices ipsius & capita sunt stipticiora quam ipsum, alida & sicca virtus ejus in primo gradu. Minus vero nominatur heilbane, & non habet capita nec corticem, & habet grana habentia corticem, cujus color est sicut cardamomi majoris, & virtus ejus sicut illius, nisi quod propter subtilitatem magis conferat digestioni.* Hæc si cum Græcorum scriptis conferantur, non convenire, facile quis animadvertet. Græcorum cardamomum caliditate minore est, quam nasturtium, Arabum ad instar cubebæ; cubeba vero calidior est quam nasturtium. Græci subanarum cardamomum esse scribunt, Arabes subadstringens referunt. Græci unus meminerunt cardamomi, duorum Arabes, Grana in cardamomo alba esse scribunt Arabes. Græci quod extus tegit folliculum album dicunt. Nec ipsi Arabes satis in describendo cardamomo consentiunt. Avicenna granum album inquit esse, & mordicans: Serapio nigricans. Alii cordumeni, vel cardameni, Arabum, cardamomum Græcorum esse narrant. Describitur ab Avicenna lib. 11, tract. secundo, cap. cl. à Serapione cap. cccvi. *Cordumeni, vel cardumeni, id est carue agresse, dicitur Persica lingua karda, & à Romanis similiter. Melius ex eo est, quod deferretur ab Amenis de illo in terris India & Arabia, & melius ex eo est illud, quod difficile frangitur, plenum, conjunctum, durum, & grave, & extense super ficiei, cujus sapor est acutus parum, quod autem ex eo non est tale, malum est.* Eadem Dioscorides de cardamomo. Cardumeni itaque Arabum Græcorum est cardamomum. Restat recentiorum de cardamomo opiniones examinemus. Piper Indicum superior ætas scripsit esse cardamomum veterum. Horum opinionem non probo, quod gustu non solum linguam, sed totum os, igneo fervore sentiat ut deflagrare; quod de cardamomo veterum prodidit nemo. Vulgo capicum vocatur, & nomen hoc Actuarius accepisse credit, à καρπῶν, quod semen hoc, non tantum mordeat, sed urat: vel δὸν τῆς καρπῆς, quod in capsula, folliculo, ac quasi cista semen ferat. Prius magis arridet. Siliquastrum Plinii putant esse doctiores, à filiquis magnis, oblongis, latis quas fert. Et piperitis ab eodem dicitur, quod semen ejus piperis sapore & acrimonia sit, diversa tamen est planta, ab ea,

quæ vulgo piperitis vocatur. Plinius lib. 18. cap. 12. *Panax piperis saporum reddit. & magnâ etiam siliquastrum* ob id piperitidis nomine accepto Idem lib. 20. cap. xvii. *Piperitis, quam & siliquastrum appellavimus, contra morbos comitiales bibitur.* Castor & aliter demonstrabat, *caule rubro & longo, densis geniculis, foliis lauri, semine albo, tenui, gustu piperis, utilem gingivis, dentibus, oris suavitati, & ructibus.* Caulem piper Indicum emittit cubitalem, interdum etiam longiorem, minimi digiti crassitudine, in angulos striatum, viridem, & circa foliorum ramulorumque exortus in purpureo nigricantem, intus ceu sambuci medulla farctum: folia habet oblonga, initio lata, dein in mucronem fastigiatâ, media lauri & folani foliorum similitudine. Secundum ramulos flosculi è foliorum alis apparent, candidi, ut plurimum quinque folii, umbilico medio alterisci instar virentes, siliquæ forma & magnitudine differentes postea sequuntur, initio quidem virentes, sed per maturitatem eleganti rubentis corallii colore, ac nitore splendentes; in quibus semen exiguum, planum, ex diluto luteo subalbicans, gustu piperis modo, acre, veluti & ipsa est siliqua. Apud Belgas in hortis feritur, sed raro semen maturitatem consequitur. Hæc planta folio vel est latiore, vel angustiore, in fructu multiplicem agnoscit differentiam, tam forma, quam colore; colore, qui in initio aliis viridis, aliis niger, in maturitate aut ruber, aut croceus, flavusve, perquam raro albus. Figura aliis longa, eaque vel crassa, vel gracilis, vel incurvata, aliis brevis, eaque lata, cordata, vel rotunda cerasi forma, vel angulosa, vel erecta, vel dependens, denique vel caule piloso. Alii cardamomum vulgare pro veterum cardamomo habent. Alii negant, hisque suam sententiam probant argumentis; quod in vulgari cardamomo nulla prorsus reperiatur amaritudo, quæ Galeno adeo conspicua fuit, ut vermes intestinorum necare affirmavit, dein quod suavem habeat odorem, qui non tentat caput. Tum quod frangenti non sit contumax, sed dentibus facillime cedat, adeo ut malleo ferreo non opus sit. Ad primum argumentum facile responderi potest. Si quis enim diligenter attendat, amaritudo quædam reperitur in vulgari cardamomo, quo officinæ utuntur. Testantur id Cordus, Adversariorum auctores, Maranta, Bauhinus. Quod non adeo manifesta ac conspicua sit, causa est, ab acrimonia obtunditur, nec conspicua magna que sit oportet. Ἰπὸ πιπέρω dixit Dioscorides. Galenus ἔχει εἰς πικρὸν καὶ πικροδύσμορον ἰατρικὸν δὲ ἂν καὶ πὰς ἐλμύντας ἀναίρει. Adjunctum habet quid amaritudinis, quæ *lumbricos interficit.* Ad alterum responderetur, non videntur olfecisse, cum tunditur à pharmacopœorum famulis, vel ubi bona quantitas cardamomi recondita est. Sic nec gutta sive lachryma una alteraque euforbii nares fecit; sed in pulvere cum redigitur, nares ferire norunt omnes pharmacopœi. Omnino concedi debet facile ex folliculis eximi semen, folliculosque non majori cum labore separari à semine, verum semen facile in pulverem, ipsos vero folliculos difficulter redigi, testantur pharmacopolæ. Quibus fidem si non adhibeant, experiantur licet. Nec vulgare Arabum est cardamomum, quia Serapion inquit, esse plantæ semen quod oblongis quibusdam concluditur capitulis, rosis similibus, à qua forma vulgare multum diffidet. Nec Arabum granis est rotundis, sed angulosis. Arabum granis est pipere majoribus, vulgare minoribus, nec minus sive alterum est cardamomum Serapionis, quod stipercitate careat, magisque caleat quam gradu primo, tum quod grana folliculo includantur, nec *millegnetta* Arabum est cardamomum minus, ut reverendi Patres, freti Bellunenſis auctoritate, scribunt, cum is tantum vulgari opinione ductus asserat. Non esse minus cardamomum probatur, quod tegantur grana involucro, tum quod grana folliculo exempta nuda sint, tum quod magis caleat, quam scribunt Arabes. Plinius porro quatuor cardamomi genera esse tradit, Græci unius tantum meminere, ex quibus auctoribus quatuor genera hæc habeat, ignoro. Verba Plinii, lib. xii. cap. xiii videamus. *Simile his* (amomo & amomidi) *& nomine, & frutice cardamomum semine oblongo.* (de seminis conceptaculo five calice id intelligendum) *meisur eodem modo & in Arabia* (ex India & Media Theophrastus, Dioscorides ex Comagene Arabiæ & Bosphoro) *quatuor ejus genera, viridissimum ac pingue*

& mumiam vulgo vocant, ab amomo nomine deducto. Arabum momia quid sit, in notis ad Dioscoridem exponam, Ovidius, amomi pulvere ossa sua condire jubet. lib. 3. Tristium:

Atque ea cum foliis & amomi pulvere misce,
Inque suburbano condita pone solo.

Quid per pulverem amomi intelligat, paulo infra dicam, idem scilicet quod Plinius friatum vocat amomum. Vilius erat hoc amomum, minorique pretio vendebatur. Pretium uvæ in libras denarii (inquit Plinius lib. XII. cap. XIII.) sexaginta friato vero amomo denarii XLIII, i. e. quadraginta octo. Non solum amomum, & in uvæ figura remanens carius vendebatur, quod fraudi nulli erat obnoxium, nec exoletum (uvæ amomi nihil aliud sunt, quæ fruticis ipsius surculi inter se implexi in uvæ figuram) at vero dissolutum & fragile, (uvæ enim sicca friabilis, & protinus fragilis) facile adulterabatur, nec erat æque præstans: siccum enim minus erat, uti alibi ab Ovidio dicitur, ubi de Phœnice agit:

Et turis lachrymis, & sicco vivit amomo.

Utebantur etiam antiqui unguento amomi ad crines reddendos nitidos, odoratos, suaveolentes. Ovidius xx Epist.

Proicit ipsa suas deducta fronte coronas

Spissaque de nudis tergit amoma comis.

Amomum Dioscorides loco citato his verbis describit: Ἀμώμῳ ἐστὶν ἡμετέριον ὅμοιον βοτρυ, ἐν ἧλῳ ἀντιπεπλεγμένον ἰσχυρῶς. ἔχει δὲ τὴν καὶ ἀνθὸν μικρὴν (quidam λόχον, alius μικρὸν) Florentini δὲ μακρὴν) ὡς λόχους, φύλλα δὲ βρύονος ὁμοία, καλλίστην δὲ ἐστὶν τὸ ἀμώμιον, χρυσοῦν τὴν χροίαν, ἔχοντα τὸν ἑλὸν κατὰ κίρρον, ὁμοῖον ἰσχυρῶς. τὸ δὲ μετὰ τὸν λόχον τὸν ἐν πεδίῳ καὶ ἐν ἐφύδρῳ τοῖς τοῖς φύλλοις, ἀδυνατῶν περὶ. ἐστὶ δὲ μέγα καὶ κατὰ χλωρὸν, & ὡς τὴν ἀφῶ ἀπαλὸν, καὶ ἰσχυρὸς πῖς ἑλὸς, ὁμοῖον ἑλὸν (vulgo πηροῦν). τὴν δὲ σμῆν. τὸ δὲ ποτὶς κατὰ κίρρον, (κατὰ χλωρὸν) Ald.) δὲ μακρὸν, καὶ δὲ ἀνθὸν, βαπτύμενος πρὸς ἡμετέριον, καὶ τὴν ἀνθὸν καλλίστην. Ἐκ τούτου δὲ τὸ ὡς φάται, καὶ λόχον (Marc. λεπτόν) δὲ κατὰ κίρρον, καὶ πεπλεγμένον, δὲ (Samb. addit ὡς) σμῆν πεπλεγμένον, λαμβάνον δὲ καὶ διακρίμενον, ἀντιπεπλεγμένον, ὁμοῖον βαπτύμενος, βαρύν, σφάδρα, ὁμοῖον, διὰ δὲ σφάδρα, καὶ δὲ κατὰ κίρρον, τὸν γένον, (τὴν γένον Al.) ἀπαλὸν, τὸν ἑλὸν & ἐ (μὴ Pal.) ποικίλον. Amomum pusillus est frutex, in uvæ modum ex ligno in se ipsum convolutus; florem habet parvum ceu viola albæ, folia vero, ceu vitis albæ similia. Horum nihil apud Oribasium. Quare quidam verba hæc accrevisse putant. Contra alii deperdita ex Oribasii codice, quod reperiuntur apud Serapionem. Ἐκ τούτου ἀντιπεπλεγμένον. Verba hæc quomodo sint vertenda, laborant viri undiquaque doctissimi. Quidam vocem βότρυν (quæ proprie racemus est, & Latinorum uvæ) pro ipsa vite accipiunt; quemadmodum etiam usurpavit Virgilius secundo Georgicæ:

Et turpes avibus prædam fert uvæ racemis.

Quasi voluerit Dioscorides, quemadmodum vitis sarmento suo, ita & amomum suis virgultis ligneis in se ipsum convolvi: aut etiam amomum vitis ligno ceu arbori, cui adnascitur, sese circumplicare; atque ne à Plinii dictione discedant convolvere. Quod si quem inquiunt, suæ sententiæ fauctorem nacti fuissent, maluissent ipsi aliter convertere, ut dicerent amomum pusillum esse fruticem, veluti botryn lignosum, in se ipsum convolutum: atque ita de botry herba, seu frutice intelligere vellent. Sed servatis reliquis, posset etiamnum βότρυν in proprio significato pro ipso botro, sive racemo usurpari; quasi magnitudine fruticem hunc racemo adæquare auctori in animo fuisset. Sensum verborum Dioscoridis salvo meliori iudicio, & doctissimorum virorum auctoritate hunc puto; amomum esse fruticulum, cuius lignum ita in se ipsum convolutum est, & invicem implexum, ut uvæ effigiem præstaret. Alia tamen Plinii est sententia, lib. XII. cap. XIII. Amomi uvæ in usu est ex Indica vite labrusca: ut alii existimaverint, frutice myrtofo, palmi altitudine. Duas refert de amomo opiniones, quorum altera uvam esse, ex Indica vite labrusca, statuit, altera fruticem myrtofo. Priorem Plinius sequitur opinionem, uti ex his, quæ sequuntur probari facile potest. Pretium, inquit, uvæ in libras x. ex. friato vero amomo x. XLVII. Pretium uvæ in libras denarios fuisse sexaginta, friato vero amomo denarios XLVIII. x enim denarii est nota. Vult itaq; Plinius, amomum uvam esse ex Indica vite labrusca. Sententia eadem est Isidori. Frutex, inquit, eius botryosum semen reddens, sibi connexum, flore albo; veluti violæ, foliis similibus bryoniae. Botryosum semen

Indicæ vitis uvam vocat. Ex parte hic Dioscoridem, ex parte Plinium sequitur. Quod enim Dioscorides de ligno botryos inter sese connexo, id ille de semine, sive, ut Plinius, uvæ. Et hæc prima opinio. Altera eorum est, qui fruticem myrtofo esse putabant. Inter omnes convenit depravatum codicem. In Toletano exemplo legitur montuoso, in aliis mutoso, in antiquo venoso. Corripit legitque magni nominis, & auctoritatis vir. Frutice myrteolo. Nempe coloris myrti, id est, inter nigrum & flavium mediū, sicut apud Horatium exposuit Porphyrio, hoc versu: Myrteum nodo cohibere crinem. Ut hac appellatione id nos intelligamus, quod Dioscorides dixit κατὰ κίρρον. Sed hoc contra mentem Plinii, qui κατὰ κίρρον laudari dicit, paulo infra his verbis: Laudatur quam maxime punici mali foliis simile, nec rugosis, colore ruffo. Doctissimus Claudius Salmasius legit, frutice botruoso. Norunt, inquit, omnes quam frequens sit latinis librariis, M. & B. invicem permutare in scribendo. Sic mascanda, baseanda, apud Arnobium. Sententia itaque Plinii, veterum nonnullos credidisse, amomum veram esse uvam, ex Indica labrusca, alios fruticem esse botruosum, ἡμῶν βοτρυάδην, quorum in numero Dioscorides cuius opinionem probabiliorē puto, quod præ cæteris magis hac in arte fuerit exercitatus, & diligentius ad cuncta attenderit. Bryoniae foliis, inquit Dioscorides, Plinius laudatissimum punici mali foliis simile inquit: Florem violæ albæ, Serapio, florem habere parvum, similem floribus plantæ, dicta locadam. Quod quid sit ignoro. Præstantissimum, inquit Dioscorides: censetur armeniacum, colore aureolum, ligno fulvescente, valde odoratum. Virgilius Assyrium laudat eclog. quarta. Assyrium nascetur amomum. Male audit Marcellus, quod ἰσχυρὸς ἰσχυρὸς verterit, odoratissimum. Insigni odore esse amomum veterum, scripta passim restantur. Auctor de Phœnicæ:

Cumamaque, dehinc, uvamque procul spirantis amomi

Colligit & mixto balsama cum folio.

Medicum quoniam in planis aquosisque provenit infirmius existit, id est sapore, odoreque minus aromaticum. Est autem magnum & subviride, tactu molle, virgultis ligneis, venosis, odore origani. Infirmitas, inquit, medicum, quod aquosis proveniat in locis. Solent enim ea quæ aquosis, humidisque in locis nascuntur, minus esse odorata. Humor enim largius se permiscens hebetat odorem. Vide cap. de Iride. Idem de sapore dicitur. Humor enim acrimoniam caliditatemque obrundit; verum locis siccioribus natum, acre admodum; contra in humidis. Idem de iridis radice dico. Siccis quæ colligitur locis odorata & acrimonia prædita est. Contra in humidis, ubi odor & sapor magnitudine compensatur. Nam locis humidis majora omnia sunt, propter alimenti ubertatem. Experientia docet plantas ex sylvestribus locis in hortos translatas, grandescere, multoque ampliores fieri; ut in libris de causis docet Præceptor. Ὑπόχλωρον quidam subviride, quidam pallescens vertunt. Χλωρὸν diversam habere significationem supra abunde, & ad nauseam usque probatum est. Hoc loco an subviride, an pallescens vertendum, non satis constare arbitror. Nec ex Plinio colligi potest. ὁμοῖον τὴν δὲ σμῆν, in nonnullis codicibus legitur πηροῦν, id est, ruxæ odore. Utraque vox apud Serapionem repetitur. Saltem interpretis utramque vertit; ac quidem odore ruxæ inquit, sapore origani. Apud Oribasium ὁμοῖον τὴν δὲ σμῆν, tantum reperitur. Verisimile alteram vocem speriam esse. Ponticum, inquit fulvescit, nec longum, nec acre fragile, botruosum vero, fructum plenum, & odore naves feriens. Tertio loco hoc genus recenset Dioscorides, cum tamen bonitate, præstantiaque secundum videatur. ὁμοῖον τὴν δὲ σμῆν, voces hæc apud Oribasium non leguntur. Serapio tamen utramque habet. Βοτρυάδην de ligno ipso fruticis uvæ modo implexo, ac in se convolutum intelligi debet. Hoc ipsum lignum fructu scribit. Deligito recens, & candidum, aut subrubrum, non compactum, aut coherens. Sed laxum atque diffusum, semine refectum, simile racemulis, ponderosum, valde odoratum, minime mucidum. Situque obsequium, acre, linguamque mordicans, simplici minimeque vario colore. Hæc corrupta esse viri doctissimi sentiunt; quod tamen non videtur; siquidem non modo hæc apud Oribasium Serapionem, sed etiam apud Etium reperiuntur. Ἀμώμῳ ἐστὶν ἡμετέριον ὅμοιον βοτρυ, ἐν ἧλῳ ἀντιπεπλεγμένον ἰσχυρῶς. τὸ δὲ μετὰ τὸν λόχον τὸν ἐν πεδίῳ καὶ ἐν ἐφύδρῳ τοῖς τοῖς φύλλοις, ἀδυνατῶν περὶ. ἐστὶ δὲ μέγα καὶ κατὰ χλωρὸν, & ὡς τὴν ἀφῶ ἀπαλὸν, καὶ ἰσχυρὸς πῖς ἑλὸς, ὁμοῖον ἑλὸν (vulgo πηροῦν). τὴν δὲ σμῆν. τὸ δὲ ποτὶς κατὰ κίρρον, (κατὰ χλωρὸν) Ald.) δὲ μακρὸν, καὶ δὲ ἀνθὸν, βαπτύμενος πρὸς ἡμετέριον, καὶ τὴν ἀνθὸν καλλίστην. Ἐκ τούτου δὲ τὸ ὡς φάται, καὶ λόχον (Marc. λεπτόν) δὲ κατὰ κίρρον, καὶ πεπλεγμένον, δὲ (Samb. addit ὡς) σμῆν πεπλεγμένον, λαμβάνον δὲ καὶ διακρίμενον, ἀντιπεπλεγμένον, ὁμοῖον βαπτύμενος, βαρύν, σφάδρα, ὁμοῖον, διὰ δὲ σφάδρα, καὶ δὲ κατὰ κίρρον, τὸν γένον, (τὴν γένον Al.) ἀπαλὸν, τὸν ἑλὸν & ἐ (μὴ Pal.) ποικίλον. Amomum pusillus est frutex, in uvæ modum ex ligno in se ipsum convolutus; florem habet parvum ceu viola albæ, folia vero, ceu vitis albæ similia. Horum nihil apud Oribasium. Quare quidam verba hæc accrevisse putant. Contra alii deperdita ex Oribasii codice, quod reperiuntur apud Serapionem. Ἐκ τούτου ἀντιπεπλεγμένον. Verba hæc quomodo sint vertenda, laborant viri undiquaque doctissimi. Quidam vocem βότρυν (quæ proprie racemus est, & Latinorum uvæ) pro ipsa vite accipiunt; quemadmodum etiam usurpavit Virgilius secundo Georgicæ:

quod piper hoc in filiquis proveniat, phaseolorum, aut pisorum modo grana continentibus, pipere minoribus & pertinaciter in hærentibus. Non desunt, qui garyophyllon Plinii, de quo supra facta mentio, amomum autem. Describitur hoc à Clusio, lib. 1. Exoticor. cap. xvi. Mittebat, inquit, ad me Londino Iacobus Garretus hunc fructum orbicularem, piperis grano plerumque majorem, nonnunquam etiam minorem, rugosum, fuscoloris, satis fragilem; qui apertus semen continere videbatur rotundum, nigrum, in binas partes scissile, non minus aromatici saporis & odoris quam ipse fructus, atque aromaticos caryophyllos quodammodo referentis. Botri autem in modum nascitur, ut ex multis granis, quæ petiolos suos adhuc retinebant, & binis ternisque granis uni ramulo inherentibus conjecturam facere poteram. Hæ adjecta erant folia, unius quidem formæ, sed magnitudine valde differentia. Nam quædam septem uncias erant longa, tres lata, nonnulla quinque duntaxat uncias longa, duas cum semisse lata, alia trium unciarum longitudinem non excedebant, & vix duarum latitudinem attingebant, quædam etiam iis longe minora & angustiora, præsertim quæ cum granis permixta reperta fuerant, pro loci quem in ramis aut ramulis occupant ratione: nulla autem inter illa reperi, quæ serratas haberent oras, sed æquales, omnia, & multis tenuibus venis à nervo folia per longitudinem secante in latera oblique excurrentibus prædita, eorum mucrone nunc angustiore, obtuso tamen, nunc latiore & quasi orbiculato cineraceo ex spadiceo coloris, & satis acris saporis: ramuli, qui additi fuerant, tenues, quadranguli, cineracei coloris, cortice tecti, annotini videlicet, qui vero postea nati, spadiceo, retinentes adhuc vestigia, ubi folia inhaeserant, quæ ut plurimum, ex adverso nata esse demonstrabant, & illi etiam acrisculi saporis, perinde ac folia, nec ingrati odoris. Hujusmodi ramulos ante annos aliquot ete redemi meo non à natura, sed à medico, qui dono acceperat; nomini ejus parco, ne videar in eum concitator. Diversitatē foliorū in ramulo hoc observare non potui, alioquin pulchre referens, descriptioni à Clusio datæ, unciarū quatuor hæc folia erant. Fructum hujus pro amomi succedaneoutuntur officinæ, nec ea in re peccant, easdē enim vires habere videtur, quas Dioscorides amomo tribuit. Calfaciendi enim, exsiccandi, & adstringendi vim habet, aromatico odore & sapore. Non esse verum amomum probatur, quod folium non sit bryoniæ simile, nec lignum in se convolutum adinstar uvæ, arbor etiam est, non pusillus frutex, ut idem Clusius à nautis intellexit. Denique amomum non est, quod officinæ amomum vel cardamomum majus vocant. Fructus est botryos forma, non lignum, adinstar uvæ convolutum, odore gravi, saporis acris, in quo adstrictionis nihil. Refert Clusius ex levi gustatione caput doluisse. An à gustu, an ab odore hoc acciderit, ignorat. Consul tamen Middelburgensis esu ejus in gravem incidit morbum. Gustavi amomi genus illud, nihil tamen inde mali sensi; ab usu tamen ejus copiosiore abstinui, terrebant vestigia. Nec illud quod vulgo pro amomo venditur amomum est, caliditate omni, adstrictione, & odore caret. Amomum Clusio pro vero missum, pedē columbinum referens, non est veterum, ut ipse scribit (non memini me vidisse) erant frequentibus foliolis onusti ramuli, ut ex solis foliis constare viderentur, quemadmodum in tithymalo paralo videtur, quæ in extremo ordine taliterant disposita, ut flosculum, aut rosulam efformarent. Ramuli isti, simul compacti, nō ineptē pedē columbinum, qualis earum est, quæ plumipedes sunt, referre videbantur; nullo tamen odore, saporeve singulari præditi. Garcias ramulo se donatum scribit, quem cum Dioscoridis descriptione contulit, & venustissime quadravit; dolendum quod non descripserit. Scripsi ad medicum quendam, Græcam Constantinopolitanam, petiique verum amomum mitteret. Misit amomum spurium Clusii, quod vulgo cardamomum majus officinæ vocant. Scripsi Aleppas, idem miserunt. Curavi ex Ægypto, ubi verum amomum in usu, inquit esse Alpinus, sed responsi nihil accepi, nec quicquam hætenus missum. Amomum illud describit prosper Alpinus lib. IV. de Med. Ægypt. cap. x. Est itaque ipsorum amamamulus brevis, gracilis, multis obliquitatibus, atque parvis, densis, obtortis ramis præditus, vereque racemo uvarum figura similis. Est tamen lignosus, durus, frangibilis, colore corticis quidem nigro, subrubente, ligni vero vel albo, vel flavo præditus, valde jucundum vel aromaticum odorem respirans, nul-

lius tamen saporis. Amomi figuram Castor ostendit, sed quid sit, & an in rerum natura, ignoro.

Nardi sequitur historia. A Naardo urbe Syriaca, Euphrati contermina nomen accepisse, multorum est opinio. Genera nardi plura; saltem eo nomine plures gaudent plantæ, quas Neophytus recenset. *Νάρδος* κελπη, τὸ σίγησεν· ἡ ὀρεδὸς ἄγρια, τὸ ἄσπερον. *Ναρδοσταχὺς*, τὸ αὐτὸ καὶ ἡ ὀρεδὸς Ἰνδική. *Νάρδος* Συριακή τὸ σταχὺς, ἡ ὀρεδὸς λέγεται καὶ τὸ ἐν τῇ περιχρησῇ κρεῖον, καὶ ἰχθυὶν γαστρί. Duo hic notanda, quod φῶς non meminerit; quod tamen à Dioscoride aliisque Græcis nardus sylvestris dicitur, majorique jure nomen illud obtinet, quam asarum. Alterum, quod *Ναρδοσταχὺς* proprie nardum Indicam vocatam dicat. Syriam vero σταχὺν appellari addat, cum *Ναρδοσταχὺς* absolutè etiam σταχὺς vocetur à Græcis recentioribus, quod est spica. Idem Neophytus in ἀντιβαλλομένοις, manifestè σταχὺν absolutè dictum distinguit, ab ea, quæ *Ναρδοσταχὺς* appellatur, his ferè verbis. Ἀντὶ *Ναρδοσταχὺς* σταχὺς, quasi diversa fuerit spica propriè dicta, à nardi spica. Crediderim ipsum verba Dioscoridis non satis examinasse. Duo enim, inquit, genera nardi Indicam, & Syriacum. Cum idem genus sit Indicam & Syriacum bonitatis tantum nota solorum; natali differens. Nisi placeat inter varias nardi species, præter Indicam, unam etiam fuisse, cui spicæ nomen proprium factum est, à flore spicato, quem præfert. Spicam eam hodie lavendulam appellamus. Oleum enim, quod spicæ vocant, oleum est lavendulæ. Demetrius ἱεροκόστος *Ναρδοσταχὺν*, hæc appellare videtur, titulo ad eum, qui non concoquit, φύλλα *Ναρδοσταχὺς* & γηπομένη ἵσα πέλφαι, καὶ μελέαι ὅντα ἀμεινῶν ἰχθυὺν γαστρί. Nonnulli folia spicæ nardi, & γεπονὸν ἀπο πονδρε ἰριτὰ ἐν τῷ ἀμινῶν ἰσπάρσῃ ἰσφύδουν. Lavendulæ folia, floresque in usum recipiuntur. De ea supra lib. 6. egi, hæc est pseudonardus Plinii, qua nardum Indicam quondam adulteratam scribit. Hanc in compositionibus medicamentorum pro nardo vera subjecit infima Græcia, & absolutè *Ναρδοσταχὺν*, & σταχὺν vocavit, quod nomen hodie etiam obtinet, quod flos ejus in mucronem designat. Sed hæc Syriaca vocari nequit, in Europa passim reperitur. Utro modo explicentur Neophyti verba, ab errore immunis dici non potest. Hoc enim tolerati vix potest, quod in ἀντιβαλλομένοις dicat, ἀντὶ *Ναρδοσταχὺς* σταχὺς, quasi præstantior foret Indica, cum Syriacam præferat Dioscorides. Rectius dixisset, ἀντὶ σταχὺς *Ναρδοσταχὺς*. Succedanea enim cedunt in locum melioris. Sic cinamomi ἀντιβαλλομένην καυσία, vel καρησίαν. Nemo non cinnamum præstare novit. Pro Neophyto tamen stat Galenus. Sed eo fortè loco σταχὺν Indicam nardum, *Ναρδοσταχὺν* lavendulam vocat. Videamus quæ Græci de nardo scripserunt, ac primum de Indica Syriacave, mox de Celtica, dein montana vel cilicis, postea, de asaro. Agmen claudet phu. De lavendula, quæ pseudonardus est, lib. VI. cap. 11. egi. *Νάρδος* (inquit Dioscorides lib. I. cap. VI.) ἐστὶ δὲ οὐρανὴ ἡ ἰσπάρσῃ καλεῖται Ἰνδική, καὶ Συριακή, ὅτε ἐν τῇ Συρίᾳ ἐνέσκειται, ἀλλ' ὅτε ἔσθ' ἐν τῇ γυνάττει, τὸ μὲν κατὰ Συρίαν, πύργον περὶ τὸ δὲ κατὰ Ἰνδοί, &c. Nardi duo sunt genera, una siquidem Indica, altera Syriaca nuncupatur. Non quod in Syria inveniantur, sed quod montis, in quo nascitur pars una Syriam, altera Indos spectet. Negat Garcias lib. I. cap. 35, duo diversa nardi genera, sed tantum unum reperiri, in tota India. Nec hoc dicit Dioscorides, sed pro solo natali viribus præstare. Indicam, quod in aquosis humidisque proveniat, imbecilliorē esse quam Syriacam, quamvis & hoc negat Garcias. Nomen hoc obtinuisse, inquit, quod in monte quodam reperitur, cujus pars una Syriam, altera Indos spectet: Fatetur Garcias in monte provenire, ad cujus occidentem sita est Syria, sed multis regionibus à Syria discreta; interponuntur enim inter Syrios & Indos hæc regiones, Arabia deserta, Persis, Carmania, Gedrosia, aliæque nonnullæ, quæ ultra quatuor mille milliarium continent. Mirantur doctiores, quomodo fieri potuerit Dioscoridem scripsisse provenire in monte, cujus pars una ad Syrios, altera pars ad Indos flectatur, & inde nomen Syriaci accepisse: maxime cum Theophrastus dicat nihil odoratorum nasci in Syria, præter calamum & juncum. Docti Botanici à Syriacene regione, quæ ad Indicam fluvium est, potius Syrii nomen acquisivisse, quam à Syria existimant, quandoquidem, si Ptolemæus verè refert, in India visitur mons, qui à Gange fluvio ad Syriacem extenditur. Veteres tamen codices omnes

Sugianho legunt, etiam Oribasius, Serapio, Isidorus, ce-
terique qui locum hunc Dioscoridis exscripserunt.
Meleager antiquiss. Poeta *συειν* nardum vocat:

*καὶ μὲν ἔστι συειν σπικατὸν καὶ ἄλλοι
ὁμοίῳ τὸν ἰσμεν δὲ οὐκ αἰετὶ μόνον.*

Certe quidem *Ἑ* Syriam spicatum capillum habens
posito nardum

Hymnis cantatum celebratum Mercurii donum.

Syriacam nardum dictam putarem, non quod in Syria
nascatur, sed quod in Syriae emporia ab Indis defera-
tur, & inde ad alias gentes, Græcos, Romanos. Sic
myrrha Syriaca dicta, cum tamen Syria non sit so-
lum natale myrrhæ, sed Arabia. Syriacam dixit myr-
rham poeta, quod in Syriam deportetur. Stillabat Sy-
rio myrtea rore coma, Sic Romani calamum aromati-
cum dixerunt Alexandrinum, quod ex Alexandria Æ-
gypti, Romam vehatur. Constat rheum Barbaricum
dici, non quod in Barbaria crescat, sed quod à Sinen-
sibus in Indiam, inde per Barbaricum finem aliasque
regiones ad nos adferatur, sic sennam Alexandrinam
dicimus, quod ab Alexandria petatur, cum tamen à
Persis & aliis orientalibus eo portetur. Eodem modo
Strabo lib. xii. Cappadocicum minium Synopicum
vocatum tradit, *ἀντιόχεια δὲ συναπικὴ διὰ τὴν κατὰ γαίην ἐκείνην
εἰσάγουσιν οἱ ἰσπανοὶ, αἳ τὴν τῆς Ἑφαισίου ἱστορίαν μίμνηται τὸν γὰρ
δὲ ἀντιόχειαν διὰ τὴν ἑσθίαν. Sinopensis vocatur, quia synopam id so-
lebant advehere mercatores, antequam Ephesinorum nego-
tatio, usque ad huius regionis homines prorogaretur. Na-
scitur nardus præcipue in Mandou, & Chitor provin-
ciis, regnis delli Bengala & Decan vicinis, juxta flu-
vium Gangem, & in aliis regionibus fata provenit, non
enim facile sponte nascitur. καὶ τὸν ἰσπανὸν συειν καὶ βαλ-
τιαν, ἢ αἰσθητὸν, & καὶ φησὶ πολλοὶ καὶ παλαιὸς (καὶ παλαιὸς verus) Ζου-
στὸν τὸν ἰσπανὸν, ἰσπανὸν ἄρα καὶ τὸν καὶ παλαιὸν καὶ τὸν ἰσπανὸν
(καὶ παλαιὸς verus) ἰσπανὸν τὸν ἰσπανὸν, καὶ τὸν ἰσπανὸν καὶ τὸν ἰσπανὸν
αἰσθητὸν, ἰσπανὸν τὸν ἰσπανὸν τὸν ἰσπανὸν. Ac in ejus
quidem genere præstantior ea censetur, quæ recens est, le-
vis comosa (laticoma verus) colore ruffo, perquam odora-
ta, quæque præterquam quod odore cyperum imitatur, bre-
vem (densam verus) habet spicam, gustu est amaro, lin-
guamque maxime siccante, ac in sua odoris gratia diutine
permanet. Negat Garcias alteram altera præstantio-
rem esse, spicamve habere alteram altera multo lon-
giorem. Quod si altera melior sit, id evenire putat,
quod aut à maris humore sibi ascito situm contrahat,
aut senio suaveolentiam amittat, quæ initio prædita
erat. Quod soli cælique differentia plurimum non præ-
stet, non facile nobis persuadebit Garcias. Vide caput
præcedens, de amomo. Cæterum Galenus præferre
Indicum Syriaco videtur. Lib. vii. simpl. ἰσπανὸν τὸν
ἰσπανὸν τὸν ἰσπανὸν, καὶ τὸν ἰσπανὸν τὸν ἰσπανὸν. Valencior est vocata Indica, quæ nigrior est
quam Syriaca. Galeni sententiam probat Andromachus:*

καὶ κατὰ τὸν ἰσπανὸν τὸν ἰσπανὸν τὸν ἰσπανὸν.

Iam casia *Ἑ* nardus quæ extremis fertur ab Indis.

Probat etiam Democrates:

ἀλλὰ καὶ περὶ τὸν ἰσπανὸν τὸν ἰσπανὸν.

Νάρδος σπικατὸν, λιβαίνετι, καὶ τερμινθίνε.

Album piper longum piper, nardi Indicæ

Spica, *Ἑ* terebint bina, thusque masculum.

In altera etiam Theriaces compositione scribitur, *ναρ-
δόιο τὸν ἰσπανὸν τὸν ἰσπανὸν*. Præfertur recens, levis, comosa. Ad-
dit Serapio pinguis, non video quomodo καὶ φησὶ λιπαρὸν,
pingue grave solet esse, Ζουστὸν expolui, colore ruffo, talis
vulgaris est nardus, vulgo flavo vertunt, qualis non est
nardo color. Nigrior enim, & ruffa est. Ζουστὸν nos sem-
per flavum esse, alibi copiosius probavi. Suidas Ζουστὸν
non semper flavum esse, alibi probavi. Suidas Ζουστὸν
δὲ ὁ ποικίλος. Ζουστὸν δὲ ὁ ποικίλος. Helychius, Ζουστὸν ποικίλον,
καλὸν ἐν τῇ ἑσθίᾳ. Plinius lib. & cap. xi. i. Sincerum
quidem levitate deprehenditur, & colore ruffo, odorisque
suavitatis, & gustu maxime siccante os sapore jucundo. Qui
nardum vulgarem perquam odoratam negant, vetera-
tam & exoletam, aut corruptam offecerunt. Odore,
inquit cyperi, Barbarum ævum legit καὶ παλαιὸν Ζου-
στὸν. Quod auctoritate Plinii defendunt, cujus in antiquiss.
legitur codicibus: *Frutex est gravis & crassa radice*, (hoc
nemo memoriæ prodidit & falsum est) sed brevi ac ni-
gra (latè sumi vox hæc debet) quamvis pingui situm re-
dolente, (tale nihil Dioscorides) ut cyperi aspero sapore,
(ita vetus codex, vulgo) ut cyperi, aspero folio parvo
densoque. Credo Plinium scripsisse sapore aspero, folio
parvo densoque, *Ἑ* τὸν ἰσπανὸν. Magna est inter auctores

quæstio, quæ nardi pars *σάχυν* sit. Quidam radicem esse
affirmant, quidam negant. Qui radicem esse scribunt suâ
probant sententiam versiculo supra citato. Etiam ex
Ægineta lib. 7. ubi scribit: *Νάρδος σάχυν*. ἢ ἢ ἢ τὸν ἰσπανὸν
μαίνει μὲν καὶ τὸν ἰσπανὸν τὸν ἰσπανὸν. Galenus etiam lib. 7. vires
radicis explicat, tacens de spica. *Ἐκ τοῦτῃ δὲ ἢ ἢ ἢ τὸν ἰσπανὸν
μαίνει δὲ τὸν ἰσπανὸν*. Ex his constans facultatibus radix. Huic
opinionioni favet Arrianus in expeditione Alexandri. *Ἐκ τῆς
δὲ τῆς ἰσπανὸν τῆς ἰσπανὸν τῆς ἰσπανὸν τῆς ἰσπανὸν*, καὶ
τῆς ἰσπανὸν τῆς ἰσπανὸν τῆς ἰσπανὸν τῆς ἰσπανὸν. Habere præterea eam solitu-
dinem magnam nardi odorata radicum copiam, *Ἑ* Phœni-
ces quoque magnam ejus vim legisse. Galenus lib. xli. de
antidot. cap. xiv. *Ἐφῆκε δὲ τὸν ἰσπανὸν τὸν ἰσπανὸν, ὁ ἄνθρωπος
μαχρὸν ἰσπανὸν τὸν ἰσπανὸν καὶ τὸν ἰσπανὸν, ὅτι καὶ τὸν ἰσπανὸν
τὸν ἰσπανὸν, καὶ τὸν ἰσπανὸν τὸν ἰσπανὸν, καὶ τὸν ἰσπανὸν τὸν ἰσπανὸν*.
Iubet deinde Andromachus Indicam nar-
dum imponere, quàm ex eo qui spica figuram imitetur,
nardi spicam nominant, quàmvis radix sit. Contra ex
Dioscoride probatur spicam & nardi radicem diversam
esse. Plures, inquit, habet spicas ab eadem radice tum co-
mosas, tum sibi invicem convolutas. Hæc qui Dioscori-
dem de radice dixisse asserit, nugantur: Latinorum, Græ-
corumve nemo *σάχυν* spicam pro radice posuit. Vide
supra caput de alio. Arabes quoque non radicem vo-
cant, sed spicam. Ipsi enim cembal Indi, spica Indica
est. Hanc litem quomodo dirimam, aut hunc nodum
quomodo solvam vix video. In Indica nardo, salvo
meliori judicio, spica dicitur cauliculus, multis capil-
laceis foliolis oblitus, ad instar aristarum: nec de nihilo,
aut immerito suo Græci antiquissimi, Romani, & Ara-
bes nardo illi, spicae appellationem imposuerunt. Ra-
dix quidem est, sed quæ cauliculum è terra emittat, a-
liquando plures ex una radice, capillaceis, densis arista-
tisque foliolis vestitos. Garcias loco, citato testis ocu-
latus: Certe, inquit, radix est, spargens supra solum bre-
vem virgulam, seu caulem circiter tres palmos longum,

Spica Nardi.

cum longissimus, atque alias insuper virgulas multo brevio-
res, in summa radice spicae producuntur, item alia per vir-
gulas, tali enim modo venditur in Camlaye, Asacate.
Duas adjeci nardi icones ad integerrimæ & selectissi-
mæ, quam apud seplasiarios invenire potui formam.
Hac de causa Philo judæus, *ἰσπανὸν τὸν ἰσπανὸν* dixit:
Δραχμὴν ἢ ἢ ἢ τὸν ἰσπανὸν τὸν ἰσπανὸν
καὶ τὸν ἰσπανὸν τὸν ἰσπανὸν
Et drachmam radice, quæ nomen habet non respondens
Rei, quam alius locus, qui Iovem Pisæum produxit.
Mentem hujus versiculi, an recte perceperit Galenus
videndum. *Ἀξιοὶ βαλάν, ἢ ἢ ἢ τὸν ἰσπανὸν τὸν ἰσπανὸν*
σάχυν

tuendum viri docti scribunt (nam citra stigma aspiratum satis exprimit latinū salionca) & apud Aeginetam pro *κικλίου*, *κικλίην* restituendum. Celtica enim nardus salionca dicta, teste Dioscoride, lib. 1, cap. vii. Scribonius cap. cxcv. *Adjuvantur vero lasi ab eo* (Pharico) *salionca*, id est nardo sylvestri, quam plurima ex vino sepius data. Non tamen tacendum, adversus Pharicum à Nicandro nardum præscribi Ciliciæ radicem, quomodo etiam apud Dioscoridem lib. 2. *ἀεὶ ἐν πολεμῶν* legitur cap. cxlvi, *καὶ δὲ κικλίου τὸν ὄνον*. Alterum argumentum addunt, quod passim apud Germanos in Pannonia, Istriaque, ubi copiosissima Celtica provenit nardus, *seljunc* vocetur, quod Romani salioncam verterunt, *seljunc* juvenalem sonat animum. Gallis maximeque Valleis *Selliga* vocatur, quod idem ac si salioncam dixeris. Accedit quod nardus Celtica optimè cum descriptione à Plinio data conveniat. Contra alii *ζάλλιν* legendum contendunt hanc suam lectionem auctoritate Oribasii confirmant. Adde auctoritatem Andromachi, & Galeni. Andromachus enim in Theriacis compos. canit: *καὶ τὰς ζαλαάτας, ἢ ἐν μίλῳ αἰθέρα*. Ad hoc carmen Galenus: *Νάρδος ἐστὶν Ἐφεσῶν ἰατρικῶν βόταν ὁ Ἀνδρόμαχος, ὃς αὐτὸς αὐτὴν ὁνομάζει, ὅτι καὶ ζαλαάτας, ἢ συνήθως οἱ αὐτοὶ τὸν οὖνον, καὶ πικρὴν ἐνομάζουσι. συγχέχεται γὰρ πᾶς τὸ πικρὸν ἐν τῇ ἐνέμελῃ καὶ ἐν τῇ ὁσμῇ φερεμένη ἐστὶν καὶ πικρὰ καὶ πικρὰ αὐτὴ ἐν τῇ ζαλαάτῃ, ἐν τῇ δὲ ζάλλῃ, συνήθως οἱ τὸ πικρὸν ἐνομα.* I.e. Nardum ab hoc Andromachus commemorat, quemadmodum ipse scribit ex Gallia petitiū, quam regionem orbis terrarum periti, Celticam frequenter appellant, tria nempe nullo discrimine vocabula sunt, & eos populos quidam Galatas, aliqui Gallos, quidam Celtas nominant, sed usitatus apud eruditos Celtarum nomen legitur. Prior tamen sententia verisimilior, idque quia Celtica nardus *σταλίων*, vulgo *selliga* & *seljunc* ab incolis vocetur. Quod negant salioncam Plinii, & Celticam nardum eandem plantam esse, idque quod Plinius diversis in locis, de utraque egerit, nullius momenti est. Nec tamen Plinius idcirco debet erroris infimulari, quod de herba eadem diversos auctores secutos, variis nomenclaturis, & duodecimo, & vigesimo primo volumine tractarit, maxime cum scripta sua, multis auctoribus accepta, quorum retinuit nomina, ferantur, quæ non pugnare quovis modo, sed posteriora diffidentibus tantum vocabulis, priora firmare conspiciuntur. Namque & classici scriptores persæpe rem eandem variis appellationibus prosequuntur. Qui in contraria sunt opinione, causantur, salioncæ notas, Celticæ nardo non respondere, cum ex historia Dioscoridis nardus oblongis sit foliis, luteo colore floreat, & in caules erigatur; salionca foliosa quidem sit, sed tam brevis ut coronamenti inferi non possit, herba verius, quam flos & cespes sui generis, illa in Liguriæ alpebus, hæc in Pannonia & Noricis nascitur. Sed oculati testes ostendunt, nardum Celticam foliosum esse cespitem, humique procumbere, in Alpium apricis inveniri, & Norico, quod non longè abest. Quin etiam nardus Pannonica plane eandem formam habet, quam ea, quæ in Liguriæ alpebus invenitur. Falluntur, qui Dioscoridem in specie errasse scribunt, quum Celticam nardum ab Alpibus populis, apud quos nascitur, salioncam vocari dicit. Falluntur inquam nec parum à vero absunt, Celticam incolæ vocant salioncam, non montanam, nec montanæ folia brevia, sed longa satis magna, quæque erungio similia esse dixit Dioscorides. Adde montanam numerosæ radici non coherere. Majore tamen in errore est vetus glossarii auctor, cum salioncā exponit *κικλίου*, & *ἀγρίον*, atque etiam *ἀνδρομάχον*. Ex versu Virgilii id haviolatus est, quo puniceis rosis humilē salioncā in comparatione multum cedere dixit. Hinc salioncam pro rosa agresti, quæ album sustinet florem, accepere, quæ dignitate multo infra rosam puniceam est. Sed de his hæcenus. E'π' οὗτοί γε μικρὸς οὖν τὰς ῥίζας εἰς δίσκους ἀναλαμβάνοντες καὶ ἐν ὕδατι. ἔχει δὲ φύλλα ὑπομήκη (verus & Oribasius) ὑπομήκη, ἀνθ' οὗ μῆλον. Est vero brevis pusillusque frutex, qui cum radicibus in manuales fasciculos colligitur, foliis subflavis, flore melino. Negant viri docti, nardum Celticam qua vulgo utimur esse veterum; quod herba sit pusilla non frutex, Contrarium oculati omnes testantur. Cauliculum enim fert geniculatum, firmum, in plures alios divisum. Nec Dioscorides *ζάλλον*, sed *ζαλίων* dixit. Alibi etiam dixi, veteres non tam exacte observare definitionem fruticis, arbo-

ris, herbæ, sed alterum sæpe pro altero sumere. Sic ligustrum, lentiscum, ricinum arbores dicunt cum nihil minus quam arbores sint, præcipue ricinus, Anagallim,

Nardus Celtica.

mercurialem, fion, peplin, polygonatum, cucurbita sylv. infinita alia frutices dicunt, cum revera herbæ sint. Recte nardum *ζαλίων* dixit, quod cauliculum firmum, durumque habeat, qualem non habet, paronychia, nec polygonaton, mercurialis. Hodie etiam mos ille colligendi obtinet in manuales nempe fasciculos cum radicibus: Foliis est satis crassis, succulentis, oblongis, in latitudinem sese laxantibus, colore cum primum emergunt viridi, deinde sub autumnii initium aut æstatis finem flavescente, & tum colliguntur, ac per totum terrarum orbem mittuntur. Gustum habet amarifculum. Flosculo est melino, id est, colore è luteo pallido. Male ergo luteo vertunt. Talis enim flos non est, nec hoc est *μῆλον*. Μῆλον δὲ τὸν κεράνιν ἐστὶν τὸν ῥίζαν ἢ γὰρ οἱ καὶ οὕτως. ὅταν δὲ αὐτὸς μῆλον ἡμέτερος καταρῖται, τὸν οὖτον τὸν δίσκον καὶ χωρὶς τὸν γὰρ δὲ, πικρὸν ἐστὶν ἰδιόφρενον, πρὸς ποικίλῃ κατὰ τὴν δὲ ὑπερῖα καὶ ἡμέτερος, ὃ γὰρ συνάπτεται τὸ ἀχρεώδες ἐπὶ ἀλλοτρίῳ τὸ ὑπερῖον, ὃ γὰρ οὐκ ἐστὶν ἐν μῇ δὲ ὑπερῖον. Caulium & radicem duntaxat usus est, & odoris suavitatis, quare pridie aspersos aqua fasciculos, amoto terreni si quid inhaeserit in humidior solo, supposita prius charta, imponere oportet, ac postridie repurgare, si quidem utile cum aceroso & alieno minime propter humoris vim excutitur. Caules rarius ad nos adferuntur, & si quandoque adferantur, non sunt tam aromatici, ac radices. Folia vero cum radicibus adferuntur. Hinc speculatores quidam argumentantur, vulgarem Celticam nardum aliam ac diversam esse ab ea, quam Dioscorides descripsit, quod inter tot acervos, inquit, manipulorum, nec caulis, nec flos ullus appareat. Caulem habere oculati omnes testantur, Cordus, Mathioli, Clusius, Lobelius, &c. Palmaris est, aut dodrantalis, satis firmus, ut in minoribus Valerianis, geniculatus, bina ad singulos nodos inter se opposita habens exigua foliola, cui circa summum ex singulis alis, enascuntur pedicelli, binos aut ternos flosculos sustinentes. Caulium, inquit Dioscorides, usus duntaxat & radicem, Galenus lib. vii. κατὰ τὸν cap. 11. flores præscribit in tertia Andromach. stomachica, *Σελίγης* *Λαῖς*, *νάρδος* *Κικλίου* & *αὐτὸς* *Λαῖς*, *ὁπῖς* *Λαῖς* &c. Ex his concludi non potest, nardum quo vulgo utimur, non esse veterum, experientia tandem incolæ didicerunt, radices odoratiores esse, & ideo caules, floresve abiecerunt, nec colligerunt amplius, maxime cum à medicis

eo coronæ bacchantium more, magna cum gratia, quam exhedera gestatæ sint. Hesychius βακχαῖν. στεφανοῦσθαι κοσμή. Coronariæ esse plantam, verba Dioscoridis restantur. Ex bacchari plectebantur corallæ, iisque imponebantur, quibus capita vatium redimita, à virulentis linguis tuta credebantur, tanquam δὲ ποικίλον φασγίνην ex nimia laude. Virg. ecl. 7.

Aut si

Non ultra placitum laudavit, baccare frontem
Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.

Aliam etiam causam adfert Plutarchus 3 symp. cur coronæ antiquitus fierent ex bacchari. *ἡς ὑποὶ αὐτῶν ἀγνοεῖται πικρὸς ὁρμαίνων*. In somnum indissolubilem agit eos, qui bibebant. Verba Plutarchi vide cap. de croco. Plinius lib. 21. cap. 19. *Auxiliatur contra serpentes, capitis dolores — odor somnum gignit.* Dioscorides, τὸ φύλλον ἐν πικρῷ καὶ ὀσμῇ. *Folia utpote quæ adstringant, capitis doloribus adhibita proficiunt — odor ipse somnum gignit.* Quis nō credit locum habuisse in bacchanalibus corallam ex bacchari? Notandum apud Virgilium & Plutarchum non per *χ*, sed *κ* scribi, nec tantum apud hos, sed etiam in antiquissimis auctoribus modo per geminū *κ κ*, modo, per *κ & χ*. Hæc ostendunt eos magno vertari in errore, qui baccharim non græcū esse vocabulum, sed latinum dicunt: ideoque omnia, quæ de bacchari scripta sunt, ad asari caput esse referenda. Cum tamen asari, baccharisque historia omnino dissimilis sit, quod conferenti palam facile fiet. Quin etiam baccharin, asarumq; plantas esse diversas ex Oribasio & Eginetâ probatur, qui de utraque ex Dioscoride seorsim egerunt, litera *α & β*. Sed horum testimonia ut effugiant, addita à quibusdam capita hæc, asserunt, & hoc probant, quod Galenus hujus non meminerit. Paulum autem, & Oribasium de iis tantum scribere medicamentis, quorum facultates recensuit lib. de simplicibus Galenus. Quod falsissimum est, nihil notius quam Oribasium Dioscoridem exscripsisse, eaque quæ de figura formæque plantarum scribit, in ordinem alphabeticum redigisse. Ipse Oribasius in præfatione id testatur, & experientia probat. Nihil ille lib. xi & xii ex Galeno; nec Galenus ideam; descriptionemque plantarum tradidit, sed tantum vires, falsum etiam Eginetam omnia, quæ de medicamentorum viribus scribit, ex solo exscripsisse Galeno. Etenim agallochi, narcaphthi, cancomi, fraxini, othonnæ, botryos, geranii, heliotropii meminit, quorum nulla apud Galenum lib. de medicam. simpl. facult. fit mentio. Plinius etiam testatur antiquissimis Græcis baccharim fuisse cognitam lib. 21. cap. 6. *Bacchar quogue radicis tantum odorata est, à quibusdam nardum rusticum appellatum: unguenta ex ea radice fieri solita* (nota lector) apud antiquos, Aristophanis prisca commedia Poeta testis est. Unde quidam errore falso barbaricam eam appellabant. Odor est cinnamomo proximus. Gracili solo nec humido provenit; simillimum ei, combretum appellatur, foliorum exilitate, usque infila attenuata, est procerius quam bacchar, nec hac tantum sunt (doctiss. Salm. corrigi, & procerius quam bacchar, nexui tantum. Sed eorum etiam corrigendus error est, qui bacchar rusticum nardum appellare. Est enim alia herba sic cognominata, quam Græci assaron vocant, cuius speciem figuramq; diximus in nardi generibus. Testis, inquit, Aristophanes, apud antiquos ex bacchari radice unguentum factum. Vult Plinius, non omne unguentum vocari βακχαρίδα ut quidam scripserunt, sed certum genus, quod ex baccharis radice fiebat Hesychius βακχαῖς μύρον ποῖον δὲ βαπτύνης ὁμωνύμου. *Baccharis unguentum, quod ex herba ejusdem sit nominis.* Verba Aristophanis citat Athenæus lib. 15. ubi existimasse videtur baccharum non esse unguentum, quia auctores ab unguento separant. *καὶ μὴ πᾶσι συνῆναι μύρον ἢ βακχαῖς. Ἀρχαῖοι δὲ ἐν Ἀμυμονίᾳ ἀπὲρ ἀφ᾽ ἑαυτῶν φύσι καὶ τῆς οὐσίας βακχαῖς τὴν μύρον, καὶ Σιμωνίδης, καὶ ἄλλοι φέρουσιν μύρον καὶ ἡνιάμωσι, καὶ βακχαῖς. Ἀριστοφάνης ἐν ἡγεμοφονίᾳ λέγει, ὅτι τὸ πικρὸν καὶ οἶον ἐπὶ τοῦ οἴνου μίαντος φασκαλὸν ἰσχυρὸς λαμπρὸς μοῖς μύρον καὶ βακχαῖς. Et nunquid bacchar unguentum non est? Æschylus in Amymone sic alterum distinguit ab altero, ego vero & tuas baccaridas & unguenta tua Simonides, oblitus sum unguentis, odoribus baccharis. Aristophanes in Thesmophoriasusis, (id est facta matris Deum celebrantibus) ὁ venerande Iupiter, ut oboluit soluta confestim pera unguentum mihi, & baccarum. Pergit Plinius, unde quidam errore falso bar-*

baricam eam appellant. Rectè doctissimus Salmasius plusquam barbaricam hanc lectionem dixit, rectè correxit, unde quidam errore falso, baccarida eam appellabant. Verborum Plinii hic sensus est, unguenta apud antiquos facta, ex baccaris radicibus, uti scribit Aristophanes, unde quidam errore falso unguenta appellarunt baccaridas. Sane baccarida multi pro unguento usurparunt. Athenæus loco citato: *Μνημονεύει τῆς βακχαῖς καὶ Σοφοκλῆς ὡς γινεῖται ἐν τοῖς λυδοῖς. λούσαντα καὶ καὶ βακχαῖς καὶ καλλύδαν. Baccaridis sic meminit, & Sophocles magnes in lydis. Lotum oportet, & unctum baccarida quiescere.* Scholiastes Æschini in Persis. *καὶ τὴν βακχαῖδα ἐν τοῖς μύρον λυδοῖς ἴσασιν. βακχαῖς μύρον λυδίων. Unguentum lydium, & sic baccarida Galenus in glossis exponit βακχαῖς λυδίων μύρον. Unguentum quoddam lydium significat.* Hujus unguenti meminit Hippocrates, lib. de Nat. mulibr. Sed cur baccharin interpretatur unguentum Lydium? Nemo interpretum, medicorumque hactenus attendit. Exponit hoc Æschyli Scholiastes, ad hunc locum: *ἀβροδίαντα δὲ ἵππῳ λυδῶν ὄχλῳ. Ad hunc locum interpres Græcus. Ἀβροδίαντα οἱ λυδοὶ ὄχλῳ καὶ τὸ ὄχλῳ Ἀνακρέοντι λυδοπαῖς πῆς ἀπὲρ ἡδοναῖς, καὶ τὸ ὄχλῳ φρεσὶν, καὶ πῆς λυδῶν καὶ ὄχλῳ, καὶ κατὰ τὴν φύσιν, καὶ ἡ λυδοφοῖς δὲ μύρον πῆς ταύτης τὴν τρυφὴν ἔχει. καὶ τὴν βακχαῖς ἐν τοῖς μύρον λυδῶν ἴσασιν. id est, Revera erant Lydi gens luxuriosa & mollis: unde est apud Anacreontem, λυδοπαῖς πῆς pro ἡδοναῖς, voluptuarii. Vulgo etiam dici solet, neque Lydorum condimenta mihi contingant, neque flagrorum crepitus, & ejusdem luxus testis unguentarius, qui dicitur poetæ eundem λυδοφοῖς. Tanquam frequens in Lydia Præterea baccharim nonnulli vocant, unguentum Lydorum, à luxu, fragrantia, mollietate, odoris suavitate, cinnamomum enim reodet; ut Dioscorides & Plinius testantur, vel ut Hippoponax, croci, βακχαῖς ὅτι πῆς πῆς ἡ λυδοῖς ὄχλῳ καὶ ὄχλῳ. Baccari naves unxisti, odore similis ea croco est, id est, suavi fragrantis, delicato. Hoc unguento pedes illinire luxuriosi, & delicatuli Athænis solebant, ut gravem pedum foetorem tegerent, ac obscurarent. Cephosodorus apud Athenæum lib. xiii. *καὶ πῆς πῆς καὶ πῆς πῆς καὶ πῆς πῆς. Seorsim autem pedibus mercabor baccarim.* Dioscorides baccharim utiliter in diapasmata inferi scribit, quod magnam habeat odoris gratiam. *καὶ ἐν ἀγροῖς καὶ κατὰ τὴν φύσιν ἡ καὶ τὴν φύσιν τὴν φύσιν.* Idem quoque Plinius lib. xxi. cap. xix. *Tunditur utiliter ad diapasmata, vestibus odoris gratia inferitur.* Vulgo legitur, conditur cum diapasmate, quod quid sit nescio. Gracile, inquit, nec humidi solo provenire. Inde colligo apud Dioscoridem ἀνικα, non ut vulgo ἡνιάμωσι, scribendum esse, reliqua sunt facilia. Restat indagemus, quæ planta maximè cum baccharidis delineatione conveniat. Doctiss. viri schæream, quam nonnulli matrifalviam vocant, baccharim veterum esse putarunt. At huic nec radix elleboro nigro similis, nullius cinnamomi odor, nec planta Mathiolo, pro bacchari massa, cum veterum delineatione respondet. Nam nec radices virentem cinnamomi referunt, nec caulibus appendices habet. Sed ἀπὲρ τῆς φύσεως, καὶ τῆς φύσεως legendū contendunt. Quia in Oribasii scripto quodam codice sic legitur. Vulgata tamen lectio Oribasii, vulgatam, & hic defendit lectionem: nec media violæ & verbasci magnitudine aspera, sed ipso verbasco similia. Accedit, quod flores sint lutei, rarius purpurei, cum subpurpureos, albicantesq; describat Dioscorides. Cariophyllata, quoad radicis odorem (vernali enim tempore, radix eruta cariophylli aromatici odore est, unde plātæ nomē) foliaq; optime conveniunt cum descriptione, flos vero luteus impedit, quo minus baccharis esse possit, uti etiā cauliculus, cubito minor. Reliqua alioquin satis conveniunt. Fortassis in Græcia cauliculus major, flos albicans, subpurpureus. Sed quis hoc asserere audeat. Doctiss. Clusius, & Lobelius, totaq; Monspelienfium schola pro bacchari habent, conyram Mathioli majorem. A Dodonæo pro majore altera conyrea depicta. Conyrea genus esse nequit, quod neq; graveolens sit, nec pinguis habet folia, quod ipse fatetur Dodonæus cum haud quaquam glutinosam stirpem dicat. Gravi idem quidem inquit odore, non tamen admodum ingrato. Suaveoleus meo iudicio est. Baccharis fruticosa stirps est, appendicibus multis, foliis asperis, (Dodonæus mollioribus, & magis lanugiosis primula veris inquit & huic non usque adeo molliora folia, aspera baccharis hujus folia experientia*

tactus comprobatur) nigricantibus, primulae veris, vel salviae latifoliae magnitudine, caule cubito altiore, floribus purpura obsoleta glomeratis, in pappos abeuntibus, cardui modo. Radix summo cespite spargitur, diffusis fibris, caryophyllatae modo, cuius odorem praesentissimum habet, vel cinnamomi, cui contulerunt antiqui, planta valde frequens, istoque nomine satis nota circum Monspelium, & alibi non paucis locis. Ad asarum redeo, quod coronariam plantam esse nego. In asaro odorati nihil, praeter florem radicesque, easque non recentes, sed resiccatas, flos ejus ad coronas ineptus; colore enim est sordido & ingrato. Instabit quis, dicetque coronariam esse plantam, quod toto serè anno constet foliis eleganti virore praeditis. Theophrastus enim uti supra lib. vi dictum est, in quibusdam plantis flores, in quibusdam folia utilia esse dixit. Nec hoc nego, verum folia, quorum in coronis usus, non facile amittunt gratiam viroris, nec facile flaccida fiunt, ut myrti, lauri, malabatri, contra asari folia facile flaccescunt pristinumque amittunt nitorem. Alii *ασαρον* dictum putant, à particula privativa *α* & *σας* scopae; quod ex hac planta non fierent scopae lustrales, vertendis Deorum aris aptae, quales colligebantur ex verbena & similibus. Alii ab adjectivo *ασαρον* nomen accepisse putant, quod significat, scopis non mundatum, vel quod scopis mundari nequit. Dicitur à quibusdam nardum sylvestre, non quod cum nardo formam aliquam habeat, sed ab odore nardi, quem radices jam exsiccatæ habent, vel ut Plinius ait, quod nardi vim radices habent. Non sunt odore cinnamomi, ut in nonnullis codicibus legitur. Etenim illa, ut jam dictum est ad baccharis historiam pertinent. Et quæ de viribus sequuntur, id quod neque ex Plutarcho difficile probare est. Auctuarii auctor à Romanis *ασαρον* vocatur, & bacchar vocari scripsit. *Ρωμαίοι ασαρον*, *οι δὲ βακχαρ*. Hos refellit Plinius verbis supra citatis, sed eorum quoque reprehendendus error, qui bacchar rusticum nardum appellavere. Immerito itaque à quibusdam Plinius notatur, quod scripserit bacchar ab asaro non differre, cum locus citatus contrarium doceat. Hoc nomen asarum habere scribit Plinius, etiam Auctuarii auctor. *Οὗ δὲ γὰρ δὲν ἰσχυρῶς, ἀσπιδιόσιν* vocari ait, in aliis codicibus legitur, *ασπιδιόσιν*, & sic apud Neoph. legitur: *Ασπιδιόσιν δὲ γὰρ δὲν ἰσχυρῶς ἰσχυρῶς*. Corrigunt viri docti *πτεροσπιδιόσιν*, Plinius lib. xi. cap. 19. *Baccar in medicinae usu est, aliqui ex nostris perpressam vocant.* Sic meliores libri, à vulgo

Asarum.

perpressam legitur. Perpressa asaro magis convenit, quod flos ejus à foliorum densitate, & frequentia com-

primatur, ne conspici possit, quod etiam observasse videtur Dioscorides, sed de flore mox plura. Belgis *hantmoetele*, & *mansopen* dicitur, quod rotunditate sua folium mentiatur aurem humanam. Hæc de nomine ejusque etymol. *Φύλλα ἴχει κίονος ὁμοία πυκνότερα δὲ πρὸς τὴν σπυρίδα τε.* Folia habet hederæ densiora & rotundiora. Hederæ comparat non recenternatæ, sed provectoris ætatis. Ludit enim hederæ pro ætatis ratione, foliorum forma diversa. Vide Theophr. lib. i. cap. xvi. Reperiuntur plures codices, in quibus *μικρότερον* legitur. Et hæc lectio Oribasii & Serapionis munitur auctoritate, cum tamen asarum majoribus quam hederæ sit foliis. Quare quidam corrigunt *μακρότερον*. Facile enim unius litteræ lapsus, ac mutatio fieri potest. Alii *μακρότερον* legunt, ex auctoritate Plinii lib. 12. cap. 13. *Nardi vim habet & asarum. Quod & ipsum aliqui sylvestre nardum appellant, est autem hederæ foliis rotundioribus tantum, mollioribusque.* Sed parum interesse video, quocumque modo legatur. Etenim nemo non animadvertit asari folia hederaceis esse majora, densiora, & molliora. Sed vulgata lectio *μικρότερον*, cur servari non potest? Non tam facile rejicienda, quod in plurimis codicibus apud Oribasium, & Serapionem sic legatur. Dicendum itaque, asari folia pro cœli, folique ratione (hoc enim vel mille in locis docet Præceptor) majora vel minora esse. Asarum itaque cum foliis hederæ minoribus dicat Dioscorides, intelligit, solo macro, sterilique natum. *Φύλλον*, inquit, *ὃν ὑποκαίει δέντρον, καὶ εἶναι δὲ ἐν Πόντῳ, nascitur in opacis montibus, plurimum vero in Ponto.* Montes sicci sunt, tabulosis, & macri. In hortis translatum ex hisce locis, non mirum majora fieri ejus folia; solum enim lectum pingue est. *Ασάρου* (Parisiensis) *μακρότερον* *φύλλον* *αὐτῶν τῶν ἰσχυρῶν, καὶ αὐτῶν*, (Parisiensis) *κατὰ τὴν φύσιν* *λατῶν ἰσχυρῶν* *ἐν αὐτῇ ὑποκαίει καὶ κατὰ τὴν φύσιν*. Florem interfolia juxta radicem, caruleum, hyoscyami cytinum referentem. Parisiensis codicis lectio Oribasii, Serapionis, nec non Plinii munitur auctoritate, quin etiam *πτεροσπιδιόσιν* legendum experientia comprobatur. Etenim asari flores mense Majo non cyaneo, sed sordido purpurascete, sub ipsis foliis juxta radices latitantes conspiciuntur. Quod cum superiores ævi medici ignorarent, nec ad verba Diosc. satis attendissent, scripserunt asarum flore carere. Plinius loco cit. *Flore purpureo, radici alligato alterci* (hyoscyami, ut suo loco dicam scripsisse puto, doctiss. Salmasius. alterci cytino) *simili, semen acinosum.* Sic hunc locum correxit doctiss. Salmasius, ad mentem verbaque Diosc. vulgo legitur: *Flore purpureo, radice gallici nardi, semen acinosum.* Nemo unquam tradidit asarum gallici nardi radicem habere. *ὁσπερ καὶ κατὰ τὴν φύσιν*, Diosc. hoc est *τὴν φύσιν*. Oribasius legisse videtur *ὁσπερ καὶ κατὰ τὴν φύσιν*, id est, *hyoscyamo, aut cytino*, quasi flores asari voluerit conferre auctor, non hyoscyami cytino, sed etiam mali punice domesticæ flori. Interpretem autem, vel librarium quidē suspicor sic legisse Oribasium. Viri tamen docti non multum interesse putant, an vulgarem, an Oribasii sequamur lectionem, quod Diosc. ubi de hyoscyami floribus agit, indubitanter eos cytenos appellet, & ex ipsius sententia mali punice cytinus primum partum, vel florem (Cælio Aureliano ampulagium dictum) significet. Aliud quid tamen est cytinus, nempe folliculus, quo primum flos, deinde semen vel fructus continetur, vel cytinus componitur ex densis foliis, quibus continentur florum divitura. Priorem definitionem confirmat Theophr. lib. i. de Caus. cap. xvi. *ὃν γὰρ τὰ κατὰ τὴν φύσιν τὸ αὐτὸ.* In cytino, inquit, esse florem, id est, florem à cytino contineri. Florem autem à cytino in ipsa malo punice (quamvis flos mali punice, ut notat Dioscorides etiā cytinus dicatur) differre docet. Idem Theophr. lib. ii. cap. xi. *ὅτι ἡ φύς τοῦ κατὰ τὴν φύσιν, ὁμοίαν τὴν αὐτῆς γὰρ αὐτῶν ἀσπιδιόσιν.* Et paulò infra. *ὅτι αὐτῶν καὶ αὐτῶν γὰρ αὐτῶν ἀσπιδιόσιν τὸ ὅμοιον.* Sed nec Diosc. mali punice flores dixit esse cytinus, sed cytinus vocari, nec indubitanter, ut ajunt hyoscyami florem cytinum appellavit, sed post florem hyoscyami calycem provenire malo punice similem, lib. 4. cap. 69. ubi inquit: *ὁ κατὰ τὴν φύσιν τὸ αὐτὸ κατὰ τὴν φύσιν.* Reliqua vide infra cap. de hyoscyamo. Videbit lector, quod Dioscorides non indubitanter flores cytinus vocet. Flores enim, & cytinus diversos facit. Satis enim manifeste inter flores, cytinus, & semina distinguit. Vulgarum itaque servabimus lectionem, asari flores forma, figura, positione similes esse cytino hyoscyami. In his Diosc. inquit esse, *σπέρμα τῶν κατὰ τὴν φύσιν*, id est, *Semen acini nucleo simile.*

In aliis codicibus scribitur, ut interpretes quidam ob-
servarunt, *τοικον γινεσται*, id est *simile vinaceis*, τὸ γινεσ-
ται, *vinaceum*, vel *granum acini* dicitur; quod pressis u-
vis cum folliculo abjicitur. Cum eo asari semen satis
comparari potest. Etenim exiguum, angulosum, & ali-
quantulum asperum est. Semen hoc Plinius *sapore vino-
so*, inquit esse. In minus probatis codicibus *venoso* legi-
tur, qualis non datur sapor. *Vinoso* dixit *sapore*, quod
ubi manducatur, palatum vini sapor complect. Sequi-
tur in nonnullis codicibus, *ἔχον καύλην γωνιοειδῆ, ὑποστεφθεῖσαν
αἰράσι*. *Habens cauliculos angulosos, subasperos, raros*.
Hæc cum nec in multis codicibus, nec Oribasio, nec
Serapione reperiuntur, spuria esse dico, & accrevisse.
Non tamen ineptè à nonnullis apposita sunt. Etenim
hæc omnia in asaro reperiuntur, cauliculos hos foliis
annexos esse visus docet. *Ῥίζα δὲ, ὑπὸς πολλὰ, θρασυαῖος,
λιπτὰ, πλείονα ὅμοια ἀρσένει*. *ἱσχυροτέρη δὲ τοῦ πολλῷ καὶ αἰσ-
θῆς ἡεραιώσται, καὶ δάκνυσται λίαν τῷ γλῶσσῳ*. *Radices sub-
jacent numerose, geniculatæ, tenues, oblique, graminis si-
miles, longè tamen graciliores, & odoratæ, quæ quidem lin-
guam excalfaciunt, valdeque mordent*. Sane radices ha-
bet multas, tenues, graciles, quæ oblique sparguntur, et
sibi invicem implicantur, quæ probè ficcata odoratæ
sunt, linguamque calfaciunt mordentque. *Φυτεῖται ἐν ὑπο-
θαλασσίῳ θέσει, πλείονα δὲ ἐν πόντῳ, & φρυγίᾳ καὶ ἰλλυρίῃ, καὶ ἰσθμῷ
Ἰταλίας*. *Provenit asarum in opacis montibus, plurimum
vero in Ponto, Phrygia, Ilbrico, & Iustino Italie agro*.
Doctiss. Goupylus ex veteri quodam codice legit *ἱσθμῷ*,
id est *vestino*. Quam lectionem probamus. Iustinensis
ager Dioscoridis tempore nondum erat. Vestini, non
Iustini meminit Plinius: *Populi*, inquit *Vestini, erant
Italie, Sabinis & Picentibus vicini, apud quos olim caesi
fiebant ludatissimi*. Martialis lib. XIIII.

Si sine carne voles jentacula sumere frugi,

Hæc tibi vestino de grege massa venit.

Restat historia *phu*. $\Phi\varsigma$ quidam dictum volunt, à pu-
tore gravique odore, mixto nardeæ suavitati, à quem
phu, five *phy* adverbio admirantis, & abhorrentis ad-
versamur subodorati. *Phu* Belgicum, Ponticumque
verbum; à Ponti incolis Græcis mutuatum, $\Phi\varsigma$, inquit
Dioscorides lib. i. cap. x. $\delta\iota\ \delta\iota\ \kappa\alpha\iota\ \tau\epsilon\pi\iota$, $\kappa\epsilon\pi\iota\alpha\ \nu\alpha\epsilon\delta\delta\iota\iota$
 $\kappa\epsilon\lambda\epsilon\iota\varsigma$, $\gamma\alpha\upsilon\alpha\tau\alpha\iota\ \rho\theta\iota\ \epsilon\upsilon\ \pi\acute{o}\nu\tau\omicron\varsigma$. *Phu*, quod & ipsum aliqui
Sylvestre nardum appellant, in Ponto nascitur. Nardum
sylvestre dicitur, quod radices nardum cum gravita-
te quadum odoris æmulentur, tum quod nardo viri-
bus similes sint, ut Galenus & Ægineta scribunt.
Vulgo valerianam vocant, quod pluribus insigniori-
busque polleat facultatibus. Creticum vocat Plinius,
lib. xi. cap. xii. Tertio loco Creticum, quod aliqui *a-*
grion vocant, alii *phu*. Creticum, forte quod in Creta
nascatur. Sed hoc incertum, nec ipse scribit Plinius,
verisimile tamen. Nec enim Dioscoridis mens est in
solo Ponto *phy* nasci, aut in aliis non oriri regioni-
bus, verum in Ponto præstantius & efficacius vult
esse. $\Phi\acute{\upsilon}\lambda\alpha\varsigma\ \delta\epsilon\ \epsilon\iota\lambda\alpha\phi\omicron\beta\omicron\varsigma\kappa\alpha\iota\ \eta\ \iota\pi\pi\omicron\sigma\epsilon\lambda\iota\eta\ \alpha\theta\eta\eta\alpha\pi\lambda\acute{\upsilon}\sigma\iota\alpha\ \epsilon\chi\epsilon\iota$.
inquit Dioscorides: *folia fert elaphobosco, aut oleri atro*
familia. Reperiunt Botanici qui Dioscoridē hoc ca-
pite duo *phy* genera descripsisse referunt. Folia enī
oleris atri, radicisque formam domesticæ valerianæ;
elaphobosci vero, utri & oleris color, sylvestri conve-
nire. Horum nec improbo, nec approbo opinionem. Alii
malunt, *phy* caule carens, foliis simile esse hippofelino,
quæ vero cauli adnectuntur, elaphobosco esse similiora.
Quod observare hæcenus nobis non licuit, lactu-
cellis aut scariolis proximiora videntur. Alii valeriana-
nam majorem veterum *phy* esse negant, quod folio
careat elaphobosco aut hippofelino simili, sed folium e-
jus scabiosam majorem referre, non tamen tot sectio-
nibus esse divisum. *Phu* inquit hippofelini folio, aut
elaphobosci dixit Dioscorides constare, esse autem hip-
pofelinum ex Mathioli sententia (vide lib. 7. ubi de hip-
pos. egi) levisticum vulgare, elaphoboscum teste Dio-
scoride lib. i. cap. lxxx. est foliis duos digitos latis,
ut erebynthi prælongis, quæ folia fraxini æmulan-
tur, circumfracta, & quodammodo aspera. Respon-
deo, ipsam scabiosam foliis elaphobosci esse; at elapho-
boscum adinstar scabiosæ non esse hirsutum, elapho-
boscum cum doctioribus dicimus esse majorem pastina-
cam latifoliam, cujus folia non ineptè comparari
possunt cum vulgari majore valeriana. Prima enim,
quæ edit folia oblonga, lata, lævia, virentia atque in-
divisa, quæ vero secundum caules majora, longiora,
utrimque profundius laciniata, elaphobosci aut pastina-

naxæ majoris foliorum æmula, sed tamen minorâ. Nonnulli interpretes vertunt, *herbæ cervicellæ, aut olusatrî folio æquale*. Nescio cur æquali. Nam ex voce *æquali*, quis citius quantitatem, quam qualitatem intelligit, dicetque phy folio esse magnitudine æquali cum elaphobosci. Quod est præter mentem Dioscoridis, qui forma, figura, positione elaphoboscon $\omega\lambda\phi\beta\omicron\varsigma\omicron\nu$ dixit. Illud enim verbum *simile*, proximè ad aliquod accedens significat. Sic Dioscorides lib. 3. cap. 9. de centauro parvo dixit, *πῶς ὑπερχῖ, ἢ ὀριζάνῃ περὶ πλῆσιός ἐστι*, *origano, aut hyperico similis*. Quis adeò rudis Botanicus, qui ignorat, centaureum parvum magnitudine ab origano hypericoque multum differre. Nisi fortè locis humidioribus origani magnitudinem acquisierit. Quod rarissime observatur. Pergit $\kappa\alpha\upsilon\lambda\acute{o}\nu\pi\eta\chi\upsilon\alpha\omicron\nu\sigma\iota\eta\mu\acute{\epsilon}\iota\omega$, *læon, æquæ, hæpæ, mæssu, coila, dæi, læmæ, mollem, purpurascensem*, (Marcellus vertit, *cui color in purpura albicans, qualis valerianæ color*) Plinius loc. cit. folio olusatrî caule cubitali geniculato, in pur-

Valeriana.

pura albicante in medio cauum (Ruellius *κρίλον* legit) *ca-
vum geniculis interceptum*. Caulis valerianæ cubito al-
tior, lævis & concavus, & intervallis rarioribus articula-
tus, in cujus geniculis bina exeunt folia (alterum fo-
lium in caule nescio qua negligentia pictor omiserit)
& in fastigio flores. Ἀνθὸς παρὰ τὴν ναρκίσσον μείζων καὶ τρυ-
φώτερος, καὶ ἐν τῷ ὑποκόλλῳ διὰ τὸς πορφυρεὺς. Flores ad narcissi-
nos proximè accedunt, sed & minores sunt, & teneriores,
& in albicante colore purpurei. Mendum hoc loco esse
conjiunt doctiores, quod in magnitudinis designatione
frequens apud Dioscoridem & Theophrastum, ut
μακρόν pro μικρόν, ἥσσονα pro μείζονα legi debeat, ut
etiam inquirunt hoc loco. Malunt alii ἀνθὸν ναρκίσσον
κρίσσει legere. Quod, inquit, optime convenit, & colori
& figuræ. Alii τὴν ἀρετὴν legendum contendunt; ea freti
auctoritate, quod inter nardi referatur genera. Inde
tamen non sequitur, sic legendum. Afarum inter
nardi refertur genera, attamen flore totaque facie
planè dissimili, nec montana, cum Celtica flore
convenit, nec Celtica fortassis cum Indica. Vul-
gatum servolectionem; idque quia ea apud Oribasium,
qui sua ex Dioscoride transcripsit, reperitur. Verunta-
men ἀνθὸν μείζων ἥτιον vel ἥσσον lego. Nam μείζων καὶ τρυφώτερος
major & tenerior narcisso, quomodo flos esse possit, non
satis video. Alii tamen putant flores plu, in Ponto fa-
ventis cœli beneficio, & ubertate soli, majores esse.
Alii vocem τρυφώτερος redundare putant, quod in Ori-
basio non reperitur. Sed librarii culpa fieri potuit,
R r r r 3
cujus

olei consistentiam acquirat, pigmentum seu sucum puellæ, & mulieres assumere solent, male feriata, ut pulchriores videantur, cum alioquin facie sint deformes: fucant se puellæ, & mulierculæ vel cerussa, vel purpuræ sanie, vel cerussa purpuræ saniei mista, ut cuticulæ candorem ruboremque inducant. Fucant etiam pane, sandice, lacte asinino, uti scribit Satyr. vi. Poëta; quo loco mulierum scelera recitat, quæ rebus jam memoratis apud maritum sese fucant, quo mariti labia inter deosculandum conglutinant, cum contra suis mœchis præciosius unguentis delibutæ occurrerent:

*Interea fœda aspectu, teterrima vultu
Pancumet facies, aut pinguis * poppeiana
Spirat & hinc miseri viscantur labra mariti,
Ad mœchum veniet lota cute, quando videri
Vult formosa domi! mœchus foliata parantur,
His emitur quidquid graciles huc mittitis Indi,
Tandem aperit vultum, & tectoria prima reponit,
Incipit agnosci, atque illo lacte fovetur,
Propter quod secum comites deduxit asellat,
Exul hyperboreum si dimittatur ad axem,
Sed quæ mutatis inducitur atque fovetur,
Tot medicaminibus coctæque siliginis offas
Accipit, & madida facies dicatur anbulcas?*

Fuci faciei descriptione si quis desideret, addeat Rondeletium, aut Weckeri Antidotarium speciale. Cum autem interpretes *πυρρὸν* reddunt pigmentarium, non eo sensu id accipi debet, ut pigmentarius sit ille, qui huiusmodi facit fucos, sed pro tali, qui confectiones aromaticas & odorificas parat, ex diversis suaviter spirantibus speciebus. Pigmentarius enim Græcis recentioribus pharmacopœus est. *Πυρρὸς* enim dicebatur, qui omnia vendebat, quæ medicis conducere, vel qui medicamenta à Medico præscripta, conficiebat, ut hoc videre est, ex Olympiodoro in Gorgiam Platonis, ubi ait; *ὁ πυρρὸς ἐστὶν ὁ πωλῶν τὰ φάρμακα*. Medicus præscribit, pigmentarius ministrat, parans ea, quæ necessaria sunt. Balsam. ad con. Al. vi. cap. xci. *καὶ ἔχεται τὸ πᾶν ἀνδροφῶν ἡμῶν & ὁ πυρρὸς ἐστὶν ὁ πωλῶν τὰ φάρμακα*. Tenetur homicidarum legi pigmentarius, qui petulantè & improbè cicutam alicui exhibuerit. In lexico Stephani legitur *πυρρὸς, πωλῶν φάρμακα*. Hæc ostendunt pharmacopœum etiam pigmentarium dictum. Non ineptè itaque doctissimi interpretes sic verterunt. Plinius lib. xiv. cap. xiii. locum hunc quomodo verterit videamus. *Vulgaris quoque hæc spina, ex qua cortina fullonia implentur, radicis usus habet, per Hispanias quidem multi & inter odores & unguenta utuntur, illa aspalathum vocantes.* Aut confundit aspalathi historiam cum hypophœ & hypophæsto, aut codex est corruptus. Posterius verisimilius videtur. Corrigit doctiss. Salmasius: *Vulgaris quoque hæc spina, ex qua in ea fullonia implentur, radices usus habent, præter spinas quidem multi inter odores, & unguenta utuntur alia, aspalathum vocantes.* Tribus illis totis capitibus, tractat utilitates, & medicinas, quæ ex variis spinis capiuntur, vulgaris inquit spina, quæ fullonibus in eas præbet, ad vestimenta polienda præter spinas, utiles fullonibus, radices etiam habet multi usus. *Alia*, inquit, ab hac diversa utuntur ad unguenta, aspalathum vocantes. Sequitur apud Dioscoridem *ἡ δὲ καλὸς ὁ βαρὺς & αἰτὶ τὸ φλογαθῆναι τὸ πυρρὸν*, *καλὸς ὁ βαρὺς, καὶ αἰτὶ τὸ φλογαθῆναι τὸ πυρρὸν*. Probatum ponderosus, detracto cortice rubens, aut in purpuram vergens, densus, odoratus, & gustu amarescens. Plinius lib. xiv. cap. xxiv. Probatio ejus in colore ruffo vel igneo, tactuque spisso, & odore castorei. Idem lib. xxiv. cap. xiii. *Optimus, qui minime ferulaceus, rubens & in purpuram vergens, detracto cortice, nascitur pluribus locis, sed non utique odoratus.* Optimus, inquit, qui minime ferulaceus. Id est, qui non est fungosus, levis, rarus, qualis ferulæ radix, sed ponderosus, *βαρὺς*, ut dixit Dioscorides, cortice detracto rubentem optimum inquit, aut in purpuram vergentem. Hæc ostendunt vulgaram Dioscoridis lectionem non corruptam esse. *Ætli* vero depravatam, *αἰτὶ τὸ φλογαθῆναι*, inquit, *καλὸς ὁ βαρὺς, & αἰτὶ τὸ φλογαθῆναι τὸ πυρρὸν*. & post incensionem rubens. Interpres vir doctiss. hanc lectionem rejecit, ac ex Dioscoride vertit, post decorticationem. Non video quomodo lignum, aut radix rubra, vel purpurea fieri possit, ab incendio. Nostri ligna nigrescunt, nigraque fiunt. *Πυρρὸς* itaque legendum. Interpretes ferè omnes, etiam Plinius infinitivo modo positum verbum, in participium

latinum convertunt. Quo fit ut omnes intelligant, eum colorem ipsum lignum præ se ferre, postquam deglubatur. Contra tamen alii censent, id de cortice dicere Dioscoridem; totus, inquit, licet hic frutex aspalathus nominetur, à medicis tamen id nomen ad certam ejus partem; quæ maxime usus fuit translaturum esse verisimile videtur. Ita casiam, costumque vocant, cum casia sit cortex, radix costus. Corticem radicis aspalathi usum habere ex Galeno probatur, in quo lib. i. de Theriac. ad Pisonem in compositis, Troscisc. Hedych. cap. ix. legitur: *ἔστιν δὲ ἡ ἀσπλάθη σκευασμένη ἡ ἀσπλάθη ἡ ἀσπλάθη*. Idem repetit lib. de usu Theriacis ad Pamphilium, etiam in glossis legitur, *ἀσπλάθη ἡ ἀσπλάθη*. *πῶς δὲ ἀσπλάθη ἡ ἀσπλάθη*. hoc est, aspalathi aromatici vocatam radicem. Alibi etiam *Ætli* in suffumigio quodam aspalathi corticem præscribit. Etiam Alpinus ab Ægyptiis in compositione hedychroi, assumi cortices radicis aspalathi auctor est, lib. iv. de med. Ægypt. cap. ix. odoratum inquit esse Dioscorides, hoc si verum, quomodo castorei odorem habeat, non video. *καλὸς δὲ* illud, *ἰσχυρὸς* aspalathus lib. xxiv. cap. xiii. non ubique odoratum esse, Plinius inquit. Hæc ostendere videntur Plinium duos aspalathos Dioscoridis confundere, plenius hunc locum mox exponam. *Ἐν δὲ πᾶσι τοῖς ἐν αὐτῇ λαοῖς, ἔχουσιν αὐτὸν δὲ ἡ ἀσπλάθη καὶ ἡ ἀσπλάθη*. Est & alterum genus candidum, lignosum inodorum, quod etiam deterius habetur. Et hæc quidem facilia, nec expositione indigent. Qui santalum rubrum pro aspalatho habent, falluntur. Etenim nec spinosum, nec frutex est, sed arbor; nec gustu amarescit, nec odoratum est santalinum rubium. Odoratum tamen aliquando reperiri quis dicet. Nec hoc nego, sed dico id fieri per accidens, uti probe constat ex sepalsariis, ac myropolis, qui non ex se tale esse, sed quod cum albo flavoque importetur, vel reponatur, quæ odorata sunt, ex quibus odorem acquirit, qui paulo post perit. Etiam illud probat santalum non esse aspalathum, quod santalum rubrum sit inodorum, album vero flavumque odoratum, quod contrarium esse scribit de aspalatho Dioscorides: idem ferè de agallocho, ligno rhodio buxoque officinarum dicendum, hoc tamen fatendum, odorata hæc esse. Amare omni caret lignum buxeum, roseumque, rhodium vero non tantum amarescit, sed quam manifestissime saporem ostendit amarum, quod nec Dioscorides voluit. Denique ligna, quæ doctiss. Mathiolus, Lobeliusve pro aspalatho ostendunt, non videntur esse verum veterum aspalathum. Idque quia ex Hippocrate Galenoque jam constat, corticem radicis usum habuisse. Nec enim obstat, quod quidam scribunt, raro radicibus detracti corticem, sæpissime ligno. Illud inquam nullius momenti esse ostendunt, capparis & mandragoræ cortices, quorum quotidianus usus. Accedit fruticum radices, satis crasso ut plurimum regi cortice. Puto me hæc ligna vidisse, sed certo affirmari nequeo, an eadem sint. Hoc ausim dicere, sapore non fuisse amarescente. Honorius Bellus epist. ad clariss. Botanicum Carolum Clusium acatiam alteram Botanorum, pro altero aspalatho habet. Non esse acatiam alteram eo probat argumento, quod Dioscorides lib. i. cap. cxxxiii scribat. *τὸ δὲ φλογαθῆναι φέρεται ἀπὸ τοῦ πυρρὸς συνίσταται*, *τὸ πυρρὸν ὁ βαρὺς, καὶ αἰτὶ τὸ φλογαθῆναι τὸ πυρρὸν*. Autumno semen profert, lenticula minus, in folliculis connexis, ternum, quaternumque capacibus. Contra planta jam memorata ineunte ætate semen perpetuo profert. Sed illud argumentum non usque adeo validum videtur, siquidem verba hæc in vulgatis non reperiuntur codicibus. Deinde facile fieri potest in Creta regione calidiore, semen ferat ineunte ætate; in Ponto vero regione frigidiore, semen erat autumnum. Aspalathum esse hoc argumento probant Maranta & Bellus, quod Neapoli spalathrone, in Creta spalatro vocetur. Diversam esse aspalathum hunc, & acatiam alteram Mathioli & Dodonei docet Alpinus lib. i. de plant. Exoticis cap. vi. & vii. Nascitur, inquit, in Creta insula in Iacyntho, atque in aliis locis Orientis planta, quæ acatiam secundam Dioscoridis nullis reclamantibus notis, refert. Est enim hæc frutex arborescens, tricuspidalis & amplior, caule recto, longo, non multum crasso, cortice levi, viridis coloris saturati, spinis multis, ut in aspalatho secundo, sed rarioribus utrimque armato. Etenim spina ex caulice longa, dura recta procedunt, ruta foliis ternis simul positis connectæ; ramuli vero ex caudice sursum feruntur, cum foliis, floribus,

ribus, & parvis filiquis, semina parva, rotunda, lata, dura, flavescentia, continentibus, genistæ similibus, radix radici aspalathi similis existit. Et si hæc planta in multis cum aspalatho secundo convenire videatur, tamen ab ipso, specie, distinguitur, namque aspalathus spinis horret, densioribus, durioribus, albicantibus, nudis foliis; acacia vero habet spinas rariores, foliis vestitas. Rursus in aspalatho folia, flores, & filiquæ acaciæ secundæ foliis, floribus, atque filiquis similes cernuntur, quæ tamen omnia in acacia longè majora apparent; totaque planta ligno constat, molliori & magis fragili, quam in aspalatho; cum ejus lignum durum sit, neutiquam fragile. Folia & filiquæ acaciæ refrigerant, siccant, cum non levi adstrictione. Cap. vi. aspalathi secundi historiam his verbis describit. Nos alius vidimus in loco prope Cretam civitatem Fraschia vocato, penes portum, complures aspalathi secundi stirpes, sponte natas, bicubitales, quæ ramis, non ut in fruticibus, sed ut in arboribus, lignosis, duris, densis, spinis albis, duris, crebris, densissime armatis constabant. Lignum est album, durissimum, & in medio nigrescit, odoris, dum recens, expers. Flores fert luteos genistæ similes, sed minores, suaviter eminus olentes. Etenim eminus plante vento odoris fragrantia sentitur. Floribus succedunt exigua filiquæ, genistæ vulgaris haud dissimiles, at longè minores, in quibus tria quatuorve semina parva, acaciæ proxima, sed multo minoræ, folia vero parvissima, terna simul uni loco in ramis adhaerentia. Hæc planta nititur radice crassa, longa, brachiata, dura, dum recens est, quippe quo ad siccatur minime suavis olens, & si vel etiam siccata obscurum suffitu odorem respiret, sapore insipido. — Istius plantæ lignum maximeque radicis modicè calidum est, quod ex levissimo ipsius amaro conjicitur, siccum vero supra primum excessum cum levi adstrictione. Idem Alpinus eandem hanc plantam pro aspalatho priore, lib. iv. de Med. Egypt. descripsit: Et ut à Darisaban, qui est aspalathus Dioscoridis, principium faciamus, dico, illos in hanc bedycroorum compositionem veram radicem aspalathi conjicere, quam ex Creta, vel Rhodo ipsi se habere ajunt, quæ est valde crassa, longa, dura, coloreque flavo rubescens, admodum odorata. Eam Dominicus à Rege, qui pharmacopolam Cayri agebat, pro Georgio Hemo consularum tunc gerente, in Creta loco, prope portum Fraschia dictum meo jussu plures radices excerpit, & Cayro pro usu secum tulit. Arbustus est aspalathus, ramulis densis, spinis albis, durisque, horridus, foliis ruta proximis; atque floribus aureis, raris, spartii florum æmulis, summè odoratis. Ego eam plantam jucunditate eximia odoris, ex ejus floribus, ubi Creta loca aliquando diversarer, ad naves elata cognovi. Idem libro de plantis Egypti refert, cap. 43. Hujus, inquit, arbuti radices duræ, longæ, crassæ, colore flavo, atque cortice summè odorato, tunc temporis à me fuere observata. Hæc quomodo conciliari possint, vix video. An dicemus, quibusdam in locis odoratum aspalathum esse cum Plinio: Plantas enim pro cæli solique diversitate, vel magis, minusve odoratas esse scripsit Theophrastus, quod non videtur nam utroque loco in Creta aspalathum nasci scribit, circa portum Fraschiam. An dicemus recentem, nondumque exsiccatum corticem in odorem esse, probe vero siccatum suavissimè spirare? Atqui loco prius citato, siccatum suffitu obscurum reddere inquit odorem. An dicemus priore loco de radice integra, & maximè ligno ejus loqui, posteriore de cortice solo radicis, corticemque exempto ligno siccatum suaviter olere, lignum vero sine cortice non usque adeo suavem emittere odorem. Brevi, ut spero autopfia docebit. Aspalathus enim ex Egypto & Creta, ut mitteretur curavi, nec dubito quin quam primum sim accepturus. Ab aspalatho ad agallochum venio. Nomen impositum huic ab αγγαλλοχαι exulto, gloriator quod insignem suavemque in suffitu spiret odorem; nec non oris gratissimum præstat halitum. A nonnullis lignum aquilæ vocatur, quidam lignum S. Crucis appellare malunt, nec defunt, qui lignum Paradisi nuncupant. Fabulantur, agallochi arborem neminem unquam vidisse, quod in terrestri paradiso tantum nascatur; in quem intrare mortalibus non licet, fluminibus enim cinctus est, ex quibus fragmenta ejus ad nos ferantur. Fabulandi occasionem Serapio præbuisse videtur. cap. 197. Dicunt quidam, quod ramuli ex arboribus ligni aloes franguntur in terris illis, & cadunt in fluminibus, & currunt cum eis, & deferuntur per regiones. Agallochum ligni paradisi nomen accepit, vel ab excellenti, qua præditum est ιωνδία; sic malaba-

thiri solia herbam paradisi, pomæque quædam prædulcia paradisi vocant, vel nomen illud obtinuit, quod & longinquis minufve cognitis locis ad nos adfertur, ut aves, quas paradisi aves vulgo dicunt. Arabes agalocan, id est, aloes lignum appellant, quod nomen in officinis passim audit; nonnulli tamen pharmacopœi cum Græcis recentioribus εὐλααλίαν vocare malunt. An hæc sit aloes illa, cujus in sacra Scriptura fit mentio, supra enarravimus. Α'γαλλοχον, inquit Dioscorides, εὐλον ἐστὶ φερίδρον ἐν τῇ Ἰνδίᾳ; καὶ Α'γαλλίας, ἡ ἐκ τῆς Ἰνδίας ἐστὶν ἰσχυρὸν, αἰσθητὸν, παναέρφον ἐν τῇ γαστρὶ καὶ πρὸς πικρίας, φλοιδὸν ἔχον διηματῶδη, & ὑποπικρὸν. Ποιὶ δὲ Ἀγγαλλοχαι ἄδρον καὶ Ἀγγαλλοχαι τὸ ἀφ' ἧμενα πρὸς ἰσχυρὸν σπαστὸν, καὶ Ἀγγαλλοχαι δὲ ὅλη ἡ σπαστὸς ἐστὶν. Ἡμεῖς αὖτε ἀπὸ τῆς λαβῆς αὐτῆς. Agallochum lignum est, quod ex India & Arabia deportatur. Thyæ ligno simile, punctis maculisque distinctum, odoratum, gustu quodammodo adstringens, cum quadam amaritudine, cortice vestitum, cutis instar, molli, & aliquantulum versicolori. Facit autem commanducatum, sicutque discocto ejus collutum, ad commendandum oris halitum; ac toti quoque corpori siccum, tritumque odoris gratia inspergitur, ad suffimentum; denique thuris instar adhibetur. Negat Garcias Abhorzo, lib. i. cap. xvi. in Arabia nasci. Ex Arabia, inquit, adferri potuit, prius tamen ex India eo deportatum, ut pleræque aliæ merces. Nam in Arabia nasci non arbitrat. In quibusdam codicibus legitur, καὶ Α'γαλλίας ἡ Ἰνδία. Vulgatam lectionem sequuntur interpretes, etiam Oribasius; cujus auctoritate nixi illam probamus. De Thyæ five citro supra lib. v. cap. v. egi. Negant viri docti agallochum, quo vulgo utimur, esse veterum, quod Thyæ ligno non sit simile. Thyæ enim materies, teste Theophrasto, incorrupta manet, agallochi vulgaris lignum sæpe cariosum conspicitur. Quin & rarum est, & leve, non densum, compactum, grave, & solidum. Sed nego Thyæ ligno dissimile esse. Quod enim obijciunt, lignum Thyæ putredine vel carie non facile lædi, contra aloes lignum illis obnoxium esse, non facit ad rem. Forma ac colore Dioscorides similes dixit, non soliditate ac gravitate. Non sequitur myrrhæ lignum spinæ ægyptiæ simile, ergo non facile putrescit peritque ut acaciæ. Sic ebenum oleastro & rhodio comparatur, cum ebenum multo diutius illæsum duret, quam oleastrum aut rhodium. Falsum præterea est, facile à carie affici aloes lignum. Fragmentum habeo satis magnum, avo meo primis Lusitanorum navigationibus ante 50 annos, & ultra donatum, in quo ne vestigium quidem ullum putredinis appareret, accensum multum emittit humoris, odoremque longè spirat suavissimum. Nec facile cariosum sit vulgare lignum aloes, quod in officinis Batavorum passim venditur; qui tale esse negant, bonum nunquam viderunt, intellexi ex seplasiariis plures Germanos pharmacopœos grave, solidum, compactum non emere, quod pretio majore dividendatur. Vox ἰσχυρὸν maculatum, five punctis distinctum, in Oribasii codice non reperitur; sed pro eo legitur, ἰσχυρὸν καὶ ἰωδὲς. Hanc lectionem probare nequeo, uti nec eorum, qui superfluum vocem ἰσχυρὸν scribunt. Nam in optimo agallocho cineræ discurrentes venæ conspiciuntur. Et Serapio dicit, optimum esse nigrum, varium ostendens colorem, habens multam aqueitatem, five humorem, quæ omnia in agallocho jam memorato reperiuntur. Alii malunt legere ἰσχυρὸν, hoc est, πικρὸν καὶ ἰσχυρὸν compactum, καὶ ἰσχυρὸν, quod in Aldino codice legatur ἰσχυρὸν. Horum non improbo lectionem. Tale enim præstantissimum est agallochum. Nugantur ac ineptiunt, qui negant agallochum odorem esse, carboni injectum suavissimè olet. Idem facit dum teritur, sed hujus rei experimentum sumpsisse hos non puto. Aliud idem obijciunt argumentum. Dioscorides agallochum gustu adstringere scribit, cum aliquanta amaritudine, præcellenti nimirum adstringendi facultate, quod effectus declarant. Nam sudores arcet corpori inspersum, & dysentericis prodest, quæ ab adstrictoria virtute dependent. In vulgari agallocho, amaritudo adstrictionem superat, immo vis stiptica notabilis nulla adest, neque acrimonia prorsus caret. Respondeo, in agallocho reperiri adstrictionem illam, quam requirit Dioscorides. Quod autem sapor amarus superet, magisque percipiatur, mirum non est. Amarum enim sapor reliquos obtundit, & obscurat; succi limon. vel aceti uncia una alteraque, si scrupulus unus bilis addatur, amarus sapor sentietur, obtusa ac vix perspicua adstrictoria. Et quod sudores

sudores arceat, unde adstringens esse, non sequitur. Omnia sicca hoc præstabit, nec quod dysentericis prodest, sequitur valde adstringere, cornu cerviustum idem facit, nec valide adstringit, siccitate sua putredini resistit, superfluaque humiditates, unde sæpius fluxus, tollit. Aliud addunt argumentum. Dioscorides, & ex eo Plinius agallochum cute verius, quam cortice vestiri ait, at lignum aloes, teste Garcia, non cute, sed cortice, & quidem crasso, non secus ac alia ligna, vestitur. Tale nihil dicit Dioscorides, coriaceum inquit habere corticem, versicolore, hoc est neque nimis mollem, neque nimis durum, foraminibus pervium, neque nimis laxum, neque nimis compressum. Vê ex Serapione responderi poterit, ramos ab arbore sectos integro anno sepeliri, ut ita obruti, ligni cortex marcescat, lignumque purum duntaxat remaneat, nihil tamen è ligno erodatur. Quæ Garcias vera esse non negat. Fieri autem potest Dioscoridem lignum vidisse, cuius cortex non probè computruerit, ita ut verius cutim iudicaret, quam corticem. Sed prior solutio magis placet. Quæ sequuntur apud Dioscoridem, quamquam ad delineationem nihil faciant, ad historiam tamen pertinent, etiam examinanda erunt. *Ποιὸν δὲ ἀγ- μασσώδην, καὶ ἀγχαλὺζομένον τὸ ἀφίψημα πρὸς ἐνδοχὰν σώμα- τος. Ἐν δὲ ἀπασμα δὲ ὅλην τὴν σώματος ἐστὶν. Ὑμῶνται δὲ ἀντὶ λι- βανωτῆς. ἢ δὲ ῥίζα αὐτῆς ὀλκῇ (leg. μέλας) προμένη.* Facit autem commandacatum, itemq; decocto collutum ad com- mendum oris halitum, ac toto quoque corpori siccum tri- tumque odoris gratia inspergitur, ad suffimenta denique, thuris instar, adhibetur, radix vero drachmæ unius pon- dere pota. Ex hoc loco probatur, agallochon, aloem à recen iofibus Græcis fuisse vocatum. Videat Herophili Philofophi locum lector, cap. de aloë. Ex verbis etiam citatis quidam probare conantur, agallochum vulga- re, non esse illud, quod Dioscorides describit, idque quod pro Thure antiquitus ad suffimenta substitueba- tur, tanquam thure vilis, aut parilis pretii. Lignum autem aloes adeo carum esse, ut potius Thus pro ligno aloes substitui debeat. Nam Thuris electi 100 libræ, aureo uno apud Indos emi possunt, quamvis ex Ara- bia subvehi debeat; lignum vero aloes apud Indos au- reis tribus, quamquam illic natum, in singulas libras ve- nit. Quod argumentum ex Garcia desumptum est, qui tamen vulgare lignum aloes non negat esse agallo- chum, sed Dioscoridem minus recte scripsisse ait: Re- spondeo verba Dioscoridis minus recte percipit; non enim vult Dioscorides in suffimentis addi, quod Thure vilis est; sed quod non secus ac Thus in suffimigio lo- cum habeat. Preterea quid obest, quo minus Thus ante annos mille & ultra carius fuerit, agallochum vero vi- lius, Carum admodum thus fuisse, supra capite de Thure diximus ex Plinio, Theophrasto, & maxime ex iis, qui vitam Alexandri magni describunt. Hic enim à præceptoribus increpebatur, quod nimis liberaliter Thus in ignem conjiceret. Denique hoc etiam argu- mento utuntur, in agallocho radix ligno præfertur, & illa potissimum in usu erat. Ligni vero aloes ligno uti- mur, radix non adfertur. Non præfertur ligno radix, sed in eodem ferè valore est apud Dioscoridem & E- ginetam. Quin etiam præferri lignum, ex eo proba- tur, quod in compositionibus ligni, non radicis fiat mentio, & hæc causa forte cur usus ejus perierit. *Δια- πασμα* quid sit, docet Plinius lib. xiii. cap. ii. *Siccis odoribus constant, quæ diapasmata vocantur.* Theophra- stus lib. de Odor. *Ὡς ὁρᾷ διὰ τὴν ἀρώματά. Ἐν τῇ ἀγχαλὺζομένῃ συντηγνύσθαι ἐν ὕδατι. ὡς δὲ οἱ τὰ μέλας κακοκύντες, ἢ τὰ ὀκρά ἐπιχέοντες, ὕδατος πρὸς ὕδατος. Ὡς δὲ οἱ τὰ μέλας κακοκύντες, ἢ τὰ ὀκρά ἐπιχέοντες, ὕδατος πρὸς ὕδατος.* Ut qui aromata & diapas- mata componunt sicca siccis, qui unguenta, aut vino insun- dunt, humidis jungunt humida. Martialis lib. i:

Quid quod olet gravius mixtum diapasmate viris.
Per diapasma siccis intelligit odores, qui in pastillos inspergebantur. Hinc quidam interpretes doctiores vertunt, siccum triumque odoris gratia inspergitur. Plinius lib. xxi. cap. xix. *Diapasmata inde fiunt ad su- dores coercendos, ita ut à balneis inarescant corporibus, de- inde frigida abluantur.* Et hæc de agallocho veteres Græci describunt à Garcia loco citato, his ferè verbis: *Arbor est oleæ instar, interdum major, fructum aut florem videre non contigit, ob difficultates & pericula, quæ in acurata arboris observatione (frequenter illic grassanti- bus tigribus) sunt subeunda, allati vero mihi sunt ex Ma- lacca rami cum foliis, ferunt autem recens dissectum agallo- chum nulla odoris fragrantia gratum esse, nec nisi sicca-*

tum odoratum esse, immo illum odorem per universam ma- teriam ligni non diffundi, sed in ipso arboris corde, sive matrice coacervari. Crassus est enim cortex, & ligni ma- teries odoris experta. Haud negaverim tamen, quin putre- scente cortice & ligno, oleosus illi, & pinguis humor ma- trici sese insinuet, illamque odoratiorem reddat, sed ut odor agallocho concilietur, minimè putredine opus est. Multi sunt adeo experti & dextri in agallocho dignoscendo, ut etiam de recens dissecto judicare queant, sit ne odoratum futurum, an nulla odoris jucunditate spiraturum. Etenim in omni lignorum genere aliud alio præstantius est. Solent autem Malacca incolæ agallochum repurgare antequam negotiatoribus vendant. Quatuor hujus genera enume- rat Serapio selectissimum est nigrum, varium osten- dens colorem, ponderosum (quale illud cujus supra memini,) secundum mundunum, à Mondel Indiæ ur- be denominatum, tertium seiphium, quartum alcume- rum, seifico bonitate cedens, Quatuor genera, & alii his nominibus describunt *Πρόχρηστος* ex urbe Sappho, *αὐτὸν, ὅσον.* Garcias unicum se vidisse refert, Indi- cum nempe. Sane plura genera in officinis observare licet, odore, sapore, ac non nihil colore differentia. Præfertur, inquit Garcias, multum nigricans, cinereis dis- currentibus venis, ponderosum, plurimo humore pingui pregnans, quale raro adfertur, & ingenti pretio venditur, probatio erit si igne accensum multum humoris exudet, non si in aquam injectum subsidat, nam selectissimum quandoque innatat, nec subsidit. Guzarate incolæ & De- can, præter supra dictas notas, volunt magna sint fragmen- ta. An agallochum sit lignum illud, cujus meminit Theophrastus lib. v. hist. cap. iv. indagandum est, ego affirmare non ausim. *Αλλὰ τὸ δένδρον ὁ ἀμα — ποιῶν.* Hoc unum obest, quod venæ discurrentes non sint *ὑπερθερμα.* quamvis nonnihil ad rubedinem vergere vi- deantur.

Στύραξ. Inter aromata, ac ea ex quibus unguenta parantur, numerat styracem, quod etiam facit Diosco- rides, à quo luculenter satis describitur. Falluntur, qui styracem dictam putant, quod humor ex eo stiriati, guttatimque exstillat. A Græcis mutuaverunt, Latini hoc vocabulum: *Στύραξ* Græcis, *ἐπιδοξατὶς τελεῖς* cuspis. Pollux lib. i. *Τὴν δόξατον τέλος στυρατὴν τὸ ἢ μέσον ἀγκύλην τὸ ἢ πρὸς χὸν αἰχμήν ἐπιδοξατὶς καὶ στύραξ.* Contrario modo à Suida, & Thucididis interprete accipitur; nempe pro cuspide teli ima, quâ solo defigitur, quæ τῇ ἐπιδοξατὶδι ὀπποῖ- ται, vocaturque *ζερόφω* & *στυρατὴν*, ut sit *στύραξ* ὁ στυρα- τὴν καὶ μέσον τὸ κατὰ τὴν δόξατον τελεῖς ἀγκύλην εἰς τὴν γῆν εἰσάγει. five ἢ τὴν δόξατον αἰχμήν ἐφ' ἣν στυρατὴν. Hesy- chius *Στύραξ πόλις ἐν βοιωτῇ & στυρατὴν τὴν δόξατον, & λύχνην, καὶ δένδρον ὁμοῦ μὲν καὶ ὕμῳ αμα.* Styrax urbs Euboiæ, & cu- spis in imo ferro hasta transversa, qua hasta appenditur, & lancea, & arbor ejus nominis, & suffitus. Nomen accepit arbor hæc, quod sagittæ, & id genus arma, ex ea fie- rent. Strabo lib. xii. *Πλείστα δὲ ἐστὶν αἶψα — αἶψα ἢ καὶ τὰ στυρατὴν ἀνορθοῦσθαι ἐκ τῆς πύλης κραναῖς.* Vnde & sty- racina fiunt jacula, cornu hastilibus similima. Officinis storax dicitur, nec hoc barbarum est, apud antiquos Latinos vox hæc extat. Solinus Polytt. cap. 33. *Arabes sarmentis ejus (myrrhæ scilicet, paulò infra hunc locum examinabo) ignes sovent, quorum fumo satis noxio, nisi odore cremati storacis occurrant, plerumque insanabiles morbos contrahunt.* Terentius in Adelphis Act. & Scen. i.

Storax, non rediit hac nocte à cæna Æschinus.

Ad hunc locum Donatus:

Et ab odore puer storax.

Virgilius in Ceiri:

Non storace idæo vineta perfusa capillos

Cognita, non pedibus teneris Sicionia servans.

Describitur styrax à Dioscoride lib. i. cap. lxxix. *Στύ- ραξ δένδρον ἐστὶ δένδρον πρὸς ὁμοίαν χυδατὴν. Lacryma arboris cujusdam, cotoneæ malo similis. Plinius lib. xii. cap. xxv. Arbor est eodem nomine, cotoneæ malo similis, lacrymæ ex austero jucundioris, (quidam legunt dulcioris, jucundio- ris) intus similitudo harundinis, (alter codex habet in- tus simili modo harundinis) fusco pregnans, in banc circa canis ortum advolant pennati vermes: uli erodentes: ob id (in altero exemplari præpositio hæc non reperitur, delendam esse, quæ sequuntur infra, ostendunt) in sco- be fordescit. Sed notatur Plinius à Botaniciis. Audiamus primum quid dicant: dein an rectè, meritoque repre- hendatur Plinius, examinemus, cur καλὴ μὲν (inquiunt) vocetur, dicere conatus est, sed absurde: non enim ra- tio nominis est, quod arundini similis est, sed quod arundi-*

Malabathrum nonnulli *nardi* *Indice* folium esse arbi-
trantur, odoris quadam cognatione decepti. Sunt enim
multa odore *nardo* similia, veluti, *phu*, *asarum*, *neris* : se-
cus autem se res habet. Etenim peculiare genus est, quod
in paludibus *Indicis* gignitur. Folium, id est, quod lentis
palustris modo aque innatet, nulla fultum radice, id ipsum
collectum, statim lino trajicitur, siccatumque reconditur.
Ajunt & aqua per aestivos ardores exsiccata, cremis fomi-
tibusque aridis terram peruri : atque id nisi fiat, non am-
plius renasci. Laudatur recens, & in nigrore quodam al-
bicans, minimè fragile, integrum, nares odore feriens, il-
liusque suavitate diutius implens, *nardo* sapore simile, nul-
lo salis gustu : infirmum vero & minutatim concisum,
quodque recepta veteratis carie situm quasi redolet, vi-
tiosum est. Tria hic consideranda. Primum error eorum
qui *malabathrum nardi* folium existimant. Deinde
quomodo nascatur hoc folium, & quæ recentiorum de
mirabili hujus nascendi modo, opinio. Demum forma
faciesque. Quod ad primum, rectè olim cecinit. *Caro-*
Turpe est doctori cum culpa redarguit ipsum. Ipse
Dioscorides ab hoc non immunis errore, vide lib. 2.
cap. x. de onychi.

Εὐχαριστοῦμεν ἐν τῇ Ἱνδῇ ἐν ταῖς νηροφόροις λίμναις. Διὸ καὶ ὁμογενεῖα νεοεισέταται ἡ καρχηδὼν τὴν νάρδον Συγκρίσει ὅ ἐπαθὼν ὑπὸ τῇ ἀρχαῖᾳ ἀναγνωρομένησιν αἱ λίμναι. Is in lacubus nardiferis India reperitur : quapropter & conchyliis nardum depascentibus odoramenta respicit. Colligitur vero posteaquam estis in squaloribus lacus inaruerunt. Hæc de malabathro scripti. Non enim nardus in paludibus, sed malabathrum provenit. Nec hæc de nardo gangite intelligi possunt: nam nardus gangites, non in ipsis paludibus, uti malabathrum, sed apud Indiæ fluminis ripam nascitur. Eodem in errore Plinium reperio. lib. & cap. xii. Pretium spicæ in libras x. c. Folia diversæ ætatis : (sic cum antiquo codice legi monent Pintianus & Salmasius) ab amplitudine hadrosphærum vocatur majoribus foliis. xxx. quod minore folio est Mesosphærum appellatur ; emitur x. (id est denariis) Lx. Laudatissimum mesosphærum est minimis folium : pretium ejus x. Lxxv. Odoris gratia omnibus major recentibus. Nardo colore qui inveteraverit. Hæc Periplus auctor tradit de malabathro: verba paulo infra adferam, ubi etiam hunc locum corruptum Plinii examinabo. In India nasci scribit Dioscorides. Horatius tamen Syriacum vocat lib. 2. carm. oda. vii. ubi caput malabathro coronatum refert.

Pompei meorum primæ sodalium,
Cum quo morantem sæpe diem mero
Fregi, coronatus nitentes
Malobathro Syrio capillos.

Non à solo natali Syrium dicitur, sed quod ex India in Syriam, ex Syria Romam deportaretur. Sic calamum aromaticum Romani Alexandrinum dixerunt, quia ex Ægypto habebant, per Alexandrinum cataplum, sic *σινεβριον* hodie vocatur, quod a Sinenſibus in Indiam, ex India per ſinum Barbaricum in Arabiam, Syriam, aliaſque Europæ regiones invehatur. Errat Plinius cum lib.2. cap.xxvi. ſcribit. *Dat & malobathrum Syria arborem folio convoluta*, &c. In Indiis, ut Dioſcorides ſcribit, provenit, in paludibus, lentis paluſtris modo aquæ innatans, quod idem etiam Plinius loco citato ſcribit; *Laudatius tamen ex India venit, in paludibus ibi gigni tradunt, lentis modo, odoratiſ.* Hunc naſcendi mirabilem modum ridet Neoterici. Scal. de ſubtil. Exerc. 140. *Nam de malobathro veteres ſomniarunt; qui enim univerſas Indias penetravimus hodie nuſquam folium illud mirabile compertum habemus.* Idem exerc. 146. *An vero hoc ſit malobathrum antiquorum? Ad hoc non reſpondebo. Quia mendaces Græci, folium Indum in aqua natare paluſtri, ſine radice prodidere. Cuiusmodi toto India orbe nullum compertum eſt. Quærunt adverſariorum auctores, an malobathrum fuerit Dioſcoridi cognitum? Deinde qui poſſit fieri, ullum ut ſit folium, non modo ſine cauſi adminiculo, ſed etiam ſine radice, id eſt ſine ore: & tamen ſolium ſit filo trajici, quia odorum, magnum, craſſum, & humentiſ naturæ: ideo ſolium filo tranſui aſſicandū. Quare ſatiſ ſit de illo fateri, nos neſcire, quam de priſcis minus bene ſentire,*

aut à nuperi parum gratia inire. Veteres novisse malabathrum ex eo constat, quod odorem saporemque describant. Ad alterum responderet, mercatores veteribus Botanicis imposuisse, idque non malitia, sed ignorantia. Etenim cum viderent innatare paludibus folia, ea sine radice esse judicant: Forte, quod radix parva & exigua admodum sit, & quod reperiantur rei botanicæ ignari, qui potamogeton sine radice vivere existimant. Eodem etiam modo cum paludibus malabathrum innasce conspicerent, imaginati sunt, radice carere, nec de veritate solliciti admodum inquirere solent. Vel sine radice vivere scriperunt, quod tenuis & exilis ea sit, nulliusque usus. Sic Dioscorides lib. 4. cap. 187 storiorem sine radice vivere scribit. vide cap. 9 lib. 4. hist. Quod non amplius advehatur, id fieri putò indigenarum culpa, ut Balsamum quandoque in Ægypto perdidit, Malabathrum enim non renasci tradunt, nisi siccatis ætivo fervore aquis, humus aridis crebris fomitibusque peruratur, quod cum à natura fortè jam diu non sit factum, vel ab indigenis omissum, ob eorum negligentiam, facile evenire potuit, ut malabathri genus perdiditum sit. Quod a nemine reperiat, sit, quod nemo herbarum peritus eo proficisciatur. Quod Garcias non viderit, id accidit, vel quod non fuerit eo tempore in India, quo siccatus ætivo perustus fuit. Vel quod totam non peragravit Indiam. Porro reprehendendus Scaliger, quod paulo acrius & immodèstus in antiquum scriptorem egerit. Non enim convitiis, vanisque contentionibus veteres sunt reprehendendi, præsertim is qui optime de re botanica meruit, ac in ea ceteris antefereendus. Considerari magis oportet, an sit proprius auctoris lapsus, an interpretis, an alterius cujuspiam, qui vel auctoris libris quid addidit, ut hoc in Dioscoride non semel factum fuisse notum est, sic fortasse & hoc loco: nam ea quæ de natali malabathri hoc capite scripta sunt, in Orisatio non repèriantur, apud quem scribitur *μαλαβάθρον φύλλον καλλιστὸν ἐστὶ τὸ αἰετοφάγον*. Quod non leve est argumentum hæc accrevisse, quod tamen affirmare non aulam. *Ἐν τῷ* inquit Dioscorides *τέλμασι*. Isidorus *τέλμασι* legisse videtur, Folium dictum quod sine ulla radice innatans, in Indiæ litoribus colligitur, quod lino perforatum, siccant Indi atque reponunt. Sic scripsisse Dioscoridem non sit verisimile. Quæ enim sequuntur, *lensis modo in palustribus nasci*, contrarium docent. *Id ipsum inquit collectum statim lino trajicitur*. Auctor Periplus non lino perforari ac trajici scribit, sed ipsis nervis five fibris calamorum five virgarum malabathri. Narrat hic quomodo malabathrum à Sefatis populis, qui finitimi sunt Cirradibus, apud quos teste Ptolomæo præstantissimum provenit malabathrum (Nolo multum contendere, an *σίσα*) an *βήσινδα*, ut apud Ptolomæum legitur, dicantur) Verba Ptolomæi addo; ut probem eodem in loco nasci malabathrum; in quo Periplus auctor nasci scribit. *Μὲν οἱς ὑπὲρ τὸν μαλαθρόν πλάδα, ἡ καλοῦσι ὃ ἔπαις τὰς βησίνδας. Ἐοῖσι δὲ ἡλοβοῖσι, καὶ παλαιῖσι καὶ θνατοῖσι, καὶ παλαιαν ἀνθρώπων. λαθεῖν μιν τὸν τῶν χροῶσι, ὑπὲρ δὲ τὴν κίρραδιαν ἐν ἡ φασὶ γίνεσθαι τὸ καλλιστὸν μαλαβάθρον*) in Indiæ aliasque regiones deferatur: hos populos quorannis ad confinia Sinarum populabundos (non secus ac apud nos quos *Heidens*, Ethnicos vocant) vapari cum prole, & uxore, tegetibus vel sirpeis onustos, quæ foliis fertæz sunt, vitium folia referentibus *ωδανόνοι*, inquit, *(ὡὸ γυναικὶ ἐκ τέκνοις βασιζόντες φορεῖα γ. μαζαλα ἐν τῷ πτόναις* (sic correxit Doctissimus Salmasius) *ωμαμπελίνα ωμαμπελίνα* folia sunt vitium adhuc viridia; *ξηρομπελίνα* sicca, & arida) eas sirpeas sibi substernere dum in illis divertuntur regionibus. Ibi enim plures dies agere, ut ab incolis prædentur quodcumque possunt, deinde ad suas sedes reverti. Postquam demigrarunt, Sinenfes ad ea venire loca, strataque quæ relicta sunt colligere, malabathrique folia in globulis convolvere & complicare. Hinc Plinius loco citato *Dat & malabathrum Syria, arborem folio convolutum; arido colore*. Non errat Plinius, ut docti opinantur botanici, habet hoc ex Græcis, apud Æginetam. lib. 4. cap. 48. legitur *φύλλον μαλαβάθρον σφαιρικὸν* Geopon. auctor. lib. vi. cap. vi. *φύλλα μαλαβάθρου* (depravat *μαλαβάθρου* in MS. *μυρσίου*) *σφαιρικά*, id est five *πῆνη*. Idem Lib. xx. *μαλαβάθρου φύλλον σφαιρικὸν ἢ σφαιρικόν* quod instar pili globulique convoluta sint

hoc caret, immo omni fere odore & sapore, nec ex candido nigrum, sed ex dilutiore colore viride, nec lino tranſiit, sed collectum in fasciculos imponitur & venditur; nec est malabathrum arbor, quod non sit folio convoluto. Viri Doctissimi betre Indorum malabathrum arborē putant. Eodem enim fere modo præparatur quo Peripli scribit auctor Garcias lib. I. cap. 18. Hic autem paratum, adeo suavis est saporis, orisque balsimum adeo commendat sua fragrantia (hoc de malabathro veteres) ut perpetuo illud mastice opulentiores, tum etiam alii pro facultatum ratione. — Sed quia betre venas habet aut costas, secundum folii longitudinem excurrentes, ungue pollicis (quem ea de causa in acutū præsecant, non in rotundū nostro more) illas eximunt. Dein admisto calce momento (quæ ob exiguam quantitatem, & materiam unde conflata est; fit enim ex ostreorum testis concrematis, nullum nocumentum adferre potest) & areca confusa aut contracta, folium betre complicant, atque in os injectum mandunt, priorem illum succum exprimentes (quod tamen nonnulli non faciunt) qui cruentus videtur: deinde alia folia simili modo præparata subsequenter sumunt. Solent aliquem dimissuri, aut ipsi abstantibus discedentes, his foliis præparatis plena bursula seriea abeuntem honorare. Videt lector eandem fere esse præparationem. Illud etiam notandum, quod Peripli auctor *πίπρος Calamos*, sive virgulas malabathri vocari scribat. Hoc enim conflatum ex Indorum betre, ut inde constat Indorum betre esse malabathrū Arriani & Plinii. Ex betre factum bathron & inde malobathrum: præterea in littoribus reperitur, ubi Iliorodus inveniri malabathrum tradit. Garcias loco citato, nascitur betre in omnibus regionibus maritimis Lusitanis cognitis, nam in continenti non reperitur, nisi è maritimis allatum. Et hinc fortassis fabula sumptum initium, quæ tradit malabathrum in India nasci. Accedit quod non fuisset ipsis viribus nitatur ac surgat; sed adscitis arboribus sese applicat, & circumvolvitur a quibus sustentatur. Describitur a Garcia his fere verbis: Est autem betre folium simile ferè mali medicæ folio oblongum tamen & per extremum arctius, venas, sive costas, ut diximus, per longitudinem excurrentes habens. Optimum censetur bene maturum, colore fulvescentes tamen si nonnullæ mulieres præferunt immaturum, quia maiorem sonum edit in ore, dum manditur. Fert betre in Malluccis fructum quendam contortum, lacerti caudæ similem, quem istic edunt, quod bene ipsis sapiat. Melius à Clusio describitur his fere verbis: Ceterum arboribus sese implicat, & convolvit betre, easque scandit, volubilis modo; cui non dissimilia habet folia, fructum ex foliorum ortu promit, cui cum similis videatur fructus longitudinis duarum fere unciarum, teretibus filiquulis constans, mutuo implicatis, & funiculi in modum pediculo innitens. Convolvuli folia, vel piperis valde tenella, referre betre folia, experientia comprobatur, & folia quæ ad nos adferuntur, testantur. Tamalapatrum Garcias his fere verbis describit, *Folium Indum mali medicæ folio simile*; Angustius tamen, per exitum, colore viridi, tribus per longitudinem excurrentibus costis, (qua facile dignosci potest) odoratum, caryophylla quodammodo redolens (hanc odoris suavitatem non diu retinet; nam inodorum, aut admodum exiguo odore ut plurimum) non tam vehementis odoris ut nardus, aut maceis, neque tam subtilis & acuti est ut canella. Ceterum rericere nequeo, me ante annum accepisse folium tubuli instar convolutum, colore albedo ad luteum inclinate, non nihil nigricans tribus nervis per longitudinem excurrentibus, lino tractum & conclusum, odor saporque huic nullus aut exiguus, intus autem quæ continet fragmenta foliolorum, suavissimè spirant, gustum præbent aromaticū, nardo similem. A Clarissimo Professore Casparo Barlæo accepi, qui nihil de folio hoc tubuli seu canellæ modo convoluto intellexerat, se dono accepisse ajebat. quare malabathrum veterum asserere non ausim; hoc scio, multas ejus habere notas. Narcaphthum meminit Dioscorides lib. I. cap. 22. & Ægineta lib. 7. Νάρκαφθον ὀνδρὶν νάρκαφθον καὶ τοῦτο ἐκ τῆς Ἰνδίας κομίζεται. Ἐστὶ δὲ φλοιὸς συνκαμίνου λεπίσματι ἰοικὸς θυμιαμῶν διὰ τὴν ἰσοδίαν, καὶ μιν γινώσκουσιν τοῖς σκευασθεῖς θάμνισμασι, ἀφελὲν καὶ μύτραν ἐπεργασμέναν ἀποδύμασθαι.

Narcaphthum aliis narcaphthon etiam ex India deferitur. Est vero corticosum, mori libro simile, quod jucundi odoris gratia sufficit, factitiis suffimentis inseritur: vulvam quoque adstrictam sufficit juvat. Idem de viribus hujus Ægineta; verum in compositione cyphi lib. VI. c. XXII. corticem piceæ aut alterius arboris inquit, scribitur: quæ λάρκαφθον, ἢ δὲ φλοιὸς πίπρος, ἢ ἑτέρου πῶς δένδρου, γὰρ ἔστω. Ex quibus, si modo loco citato λάρκαφθον legatur, ἀπὲρ νάρκαφθον, quale sit aroma veteribus non constituisse constat. Hoc tantum, corticem fuisse, concludi potest. Doctiores tegname narcaphthum putant, quorum nec damno nec probò opinionem: igni injectum non insuavem emittit halitum. Cæterum tegname non aliud sonare videtur, quam Thymiam, quod Latini suffimentum dicunt. Huius enim corticis est frequentissimus in suffitu usus. Nihil miri si novum sibi ex usu vindicavit nomen, quod est Thymiam (pro quo posteri corruptè tegname dixerunt) narcaphthi non meminit Plinius nisi quis velit esse sari-charum, quod non describit. Non desunt qui hoc caput spurium volunt, quorum opinioni non subscribo, quod apud Oribasium & Æginetam legatur.

Κόστος apud Hesychium oxytonus scribitur. Κόστος ἰσδοὺς ἀρωματικός, Nomen accepit ἀπὸ τοῦ κοσμεῖν ornando, quod odoris sui fragrantia sensus decoraret. Plinius, lib. XXII. Cap. XXI. III. Odorum causa unguentorumque & deliciarum, si placet etiam superstitionis gratia emuntur, quoniam thure supplicamus & costo. Antiquitatem costum non secus ac Thus adolevisse, diisque obtulisse ex, lib. I. Propertii constat.

Costum molle date, & blandè mihi Turis odores Pont.
Vre puer costum assyrium redolentibus aris.

Probabilius tamen, nomen habere ab Arabico cast, vel Indico cost. De costo hæc tradit Dioscorides lib. I. cap. XV. Κόστος Ἀραβίης ὁ ἀρωματικός λίκνους ἀνὴρ καὶ κέ-φθον, πλείστου ἔχειν ἐν ἑστίᾳ τὴν ὀσμὴν. Δοσπεύει ἢ ὁ ἰνδός, ἀδρὸς ἀνὴρ καὶ κέφθον, καὶ μέλας, ὡς νάρκη. Τέλει δὲ ἐστὶν ὁ Συριακός, βαρὺς, τὴν χροίαν πυκνὴς, πλεονεκτῶν, τῇ ὀσμῇ. Ἄριστος δὲ ἐστὶν ὁ ἀραβικὸς, λευκός, πλεονεκτῶν, πυκνός, ξηρός, ἀπερὸν δὲ ὁ ἀραβικὸς, καὶ ὁ δηκερὸς, καὶ πυκνός. Μίσθον ἢ καὶ μάλα σκεπασί, καὶ ἀντιδότης. Μίσθον δὲ ἔνιοι τὴν ῥωμαλεωτάτην & ἡμεμελωτοῦ ἐλερίου ῥίζας, δολοῦ-πτε αὐτὴν ἐν χερσὶ, ἢ Ἀλεξάνδριος ἐπεὶ γὰρ περὶ τὴν γαστρίαν τὸ ἰλνιον, ἔτε τὴν ἰσοδίαν ἐν τοῖς καὶ πλεονεκτῶν παρέρχεται. Costus præcellit Arabicus, candidus & levis, eximio suavi-que odore præditus; Secundum locum obtinet Indus, crassus, levis, ac niger ceu ferula. In altero Codice legitur καὶ μέλας καὶ κοῦρος ὡς νάρκη niger, levis, ceu ferula. Et hæc lectio auctoritate probatur Oribasii I. neque idcirco posteriorem Doctissimi viri tantum probant. Sed etiam quod ferula non sit nigra, sed candida. pace horum si dicere liceat, eandem habet ferula nigredinem, quam costus hic Indicus. niger dicitur, quod alterius respectu nigredinem quandam ostendit. Quin & ferulæ radix, (loquor de integra) non est nivea, sed cum nigredine quadam candicans, nec levis ferula nisi aliarum radicum respectu. Ἄριστος etiam hoc loco debet exponi crassus, non ut vulgo solidus, siccus; alioquin enim contradictio foret. Tertius est Syriacus, gravis, colore buxæ, odore feriens. (Epitome addit δὲ πῶς ζέδωκε καὶ λῆσι, quem quidam zeduar vocant.) Præst. nissimus censetur recens candidus, omnino plenus, densus, bene siccatus, à teredinibus non erosus, minime virosus, sapore mordaci, ac fervido. Addit Gale- rus costum amari quid habere. Κόστος βαρὺ καὶ πῶς πικρὰς, πλείστη ἢ δὲ ῥιμείας καὶ θερμὴς μετὰ πικρὸς τοῦ καὶ δυνάμειος. Costus leviculam plane, amaram plurimam, acrem & calidam in se qualitatem simul & facultatem continet. Hinc Marcellus colligit ἀπὲρ πυκνὸς πικρὸς legendum esse. huius opinionem non omnino improbo. Nam Dioscorides Arabicum costum candicantem scribit & levem; atqui levia densa non sunt, sed gravia. Nisi placet eligendum ex costo levi, qui densissimus est, qui levissimus rejiciendus, utpote teredini maxime obnoxius. Sed verba πλεονεκτῶν superfluum esse indicant. Docti etiam viri quid deesse videtur, leguntque πλεονεκτῶν διόλου ἀρωματικός, tenuissimis filamentis tela araneorum fere similis

Costus Indicus Crusiii.

levis est, nec cariosus, sed plenus, cortice cinereo, intus
candicans, interdum vero cinerei coloris, odorata ad-
modum, Radice violaceum seu irinū spirante odorem,
præsertim dum manditur, absque ulla graveolentia, Ei
caulis fragmentum, quod è terra extat, plerumque in-
hæreere adhuc conspicitur, ferulaceum quiddam re-
ferens, & fungosam medullam continens. Radix hæc;
cum primū adfertur magiscandicat, vetustate nigrior
evadit intusque buxum acquirit colorem satis etiam
amarus fit, alioquin recens, gustu fervens est cum
amaritudine levicula. Omnes hoc costi genus pro ve-
ro habent. Non desunt tamen qui obstare scribunt,
quod non satis albescat. Sed jam sæpe probatum, Dio-
licoridem album & nigrum vocare, quæ ad utrumque
vergunt, tenduntque colorem; tum autem costus hic
recens albicat, inveteratus nigricet, cur non legitimus
sit non video? præsertim cum ferulam maxime æmu-
letur. Zedoariam costi genus Doctiores putant, & hi
quidē Syriacum alii Arabicum volunt Falluntur. ambo,
non est Arabeticus, quod gravis satis fit, non est Syriacus
quod albus, non buxus fit; costi genus non est, quod
cum gravitate quadam suaviter oleat, cum costus exi-
mia quadam fit suavitate, sine ulla graveolentia. Addo
majorem habere amaritudinem quam acrimoniā, cu-
jus contrarium de isto scribit Galenus, nec hunc sapo-
rem verustate acquirit, sed recens habet.

in Europa plantas eximias, ac odore præstantes nasci negat, præter iridem, quæ apud Illyrios optima exit, non in maritimis, sed locis longius a mare, magisque ad septentrionem disitis. *Αναξαρπυχεια Gaza Mediterranea.* recte vertit. Mediterranea enim loca sunt à mari disita: Immerito itaque vir Doctiss. notatur. Illud inquirendum, quod scribit Theophrastus nullam præter iridem in Europa nasci odoratam, suavitèrque spirantem, plantam. In Narbonnensi Gallia nascitur stoechas, rosmarinus, lavendula, cistus, ladanum, malus medica, amaracus, anethum, anisum, aliaque plurima, per quam jucunde olentia, unguentificæ quam maxime idonea. In Bataviæ palustribus provenit acorus, cujus radices, foliaque, etiam viridia

• sunt odoratissima, sed viri Docti acorum putant; esse radiculam illam cujus ad finem capitis hujus meminit Theophrastus, quamque in Tracia nasci ait, odore nar- do similem. Sed hunc inquit parvam exilemque odo- ris gratiam habere. Unde colligo non esse acorum, etenim perquam bene radix hujus spirat, nec parva sed magna satis est. Nisi id fieri propter soli differentiam dicamus. Quod non pntem, siquidem Dioscorides comparat iridis radicibus, quæ satis magnæ sunt. Præ- terea non video cur nomen reticuisset. ipsi enim acor- sus cognitus fuit, & lib. i. histor. cap. xxii. inter ea numerat, quæ cum seminibus ipsis flores edunt. Do- ctiss. Gaza *ueneri am* vertit. vide annotata ad locum istum. Hac tamen occasione de acoro non nihil dicen- dum nobis. *Αγορ* dicitur, quod *πῦς κάσσις*, id est, *pupil- lis* five *aciei oculorum caliginosa* medetur. Dioscorides lib. i. cap. i. *Ὅδὲ χυλὸς τῆς ῥίζης ἀποξηλαῖται πρὸς τὸ πικρὸν τοῦ πῦς κάσσις* succus radicis, ea quæ *pupillis* officunt, *caliginemque offundunt*. discutit: Habet alia nomina spuria, uti auctor scribit Auctuarii, οἱ δὲ κόρ, ἀφροδι- σίος ἰατρικὸς βαρβαροὶ δὲ τὴν ῥίζαν ῥάδιον, γάλλοι πεπεράκιον. cho- ros ex acoro per depravationem factum videtur. Cur aphrodisias, cur veneræa dicatur, lib. primo diximus. Nautica cur dicitur radix imaginari viri Docti ne- queunt. Quidam naronicam, à narone amne, legen- dum existimant, quandoquidem iridi non admodum sit dissimilis herba. Nautica dicta videtur quod pluri- mum secus amnes, & in aquolis natales suos habeat. Aliis licet etiam in locis nascatur. Laudatur tamen acorus in palustribus natus, ut Plinius scribit, *πικρὰ καὶ πικρὰ* corrigat D. Hermolaus non re, sed nomine Bar- barus, ex Apuleio, *piper apum*, quod acoro ante alvea- ria suspenso apes non aufugiant. Acorum his fere ver- bis describit Dioscorides, *Ἀγορὴ πρὸς μὲν φύλλα ἔχει ἰσχυρὰ ἰσχυρὰ πρὸς πικρὰ, καὶ πῦς ῥίζας σὺν ἀντακίαις, ἀπὸς πικρὰς μένους τῆς ῥίζης καὶ σὺν πικρὰς ἀλλὰ πικρὰς καὶ ἐπιπο- λῆς, γόνασι δὲ καὶ πικρὰς, ὑπολόφους, ὀσμυνοὺς τῆς γούνης, καὶ τῆς δομῆς σὺν ἀντακίαις. Αναφέρει δὲ τὸ πικρὸν ἐκ λούκου, ἀπορῶτον τῆς πικρῆς, ἐν αὐτῇ. Τοῦτο δὲ εἶναι τὸ ἐκ καλὴν καὶ τὸ ἐκ γα- λλίας ἀσπληνίου λεγόμενον. Acorum folia habet iridis æ- mula, ætatem augustiora, radicesque non dissimiles, ve- rum implicatas, neque in rectum adas, sed obliquas, & in summa terræ superficie sparsas, subalbidas, gustus acres, & odore non ingratis præstat vero densum. (alter *ὑποπικρὸν* alt. *πικρὸν*). quam lectionem, secutus videtur Galen. in lib. de simpl. *ἀγορὴν πρὸς τῇ ῥίζῃ καὶ ῥάδιον, ὀσμυνοὺς μὲν ὄσφρ καὶ ὑποπικρὸν καὶ πικρὸν καὶ γόνασι*) album carie non ex- sum, plenum & odoratum, hujusmodi autem est quod est*

Acorus cum Iulo.

Colchide nascitur, quodque ex Galatia adveſtum, aſplenium dicitur, quod lienes abſumat, Sequitur enim *ακνίς* *νίκαι*. quidam *καλχίδι* legunt, vulgatam lectionem defendunt Oribasius & Plinius, *Acorus*, inquit, lib. xxv. cap. xii. *iridis folia habet, angustiora tantum & longiore pediculo, radices nigras, minusque venosas, cætero & eas similes, iridis gustu, acres, odore non in gratas, ructu faciles. Optimæ Ponticæ, dein Galaticæ, mox Ereticæ. sed primæ in Colchide juxta Phasimarnem, & ubicunque in aquis. Recentibus virus majus quam vetustis. Creticæ candidiores Ponticis, Siccantur utribus, in umbra digitibus frustis. Dissentit à Dioscoride & ipsa veritate Plinius, quod radices inquit esse nigras, minus venosas, & ruptu faciles. Corrigunt pro majus virus, magni vires. Legendum tum foret majores vires: sed cum Plinius in tam multis à Dioscoride dissentiat, quomodo scribendum sit non video. Fallum est recentioribus vires esse majores, unde vulgata magis placet lectio, recens licet paucum, aliquod tamen virus, suavis ille odor, commissum habet, quod dum exsiccatur perit. plurimis in locis nascitur, sed optimum veteres nasci scribunt in Colchide, Asiæ provincia. Quæ in Bataviæ palustribus nascitur, non ultimo loco habenda. Illud notatu dignum, quod in palustribus quotannis solum proferat, in hortis id non præstet; nisi annus pluviosus admodum præcesserit. Supra lib. i. neutram galangam acorum esse satis probavimus, sed nemo hodie reperit, qui eam defendat opinionem, nec officinæ Batavicæ pro calamo amplius habent, omnes*

acorum esse norunt , etiam seplasiarum. Acorus foliis
 aurgit virentibus , nitidis , iridi similibus , angustio-
 ribus tamen & longioribus , eximia odoris fragrantia
 præditis , quæ iridis sylvestris ritu hyeme marcescunt ,
 & vere novo pullulant Caulens inter folia non produ-
 cit ut irides , sed ex latere folium exit verius , quam
 caulis ejusdem cum reliquis foliis longitudinis , veli-
 cet bicubitalis interdum , quod à medio ad summum
 usque planum est , & reliquis simile , infima vero parte
 crassius , angustiusque , & veluti in triangularem cau-
 lem formatum . ubi jam extenuari & complanari in-
 cipit , unicum nucamentum , quandoque sed tamen ra-
 rius , geminum à latere promit , initio coruli julo non
 majus , sed prominens & erectum , lineisque obliquis
 & transversim se mutuo secantibus , distinctum : flo-
 sculis cum se explicat pallidis , nonnunquam luteis ,
 muscosis , odore carentibus , quatuor foliolis constanti-
 bus , plenum , quod paulatim augetur , & amplitudi-
 nem crassitiemque ferè humani digiti tandem adipi-
 scitur , frequentibus tuberculis viridibus , tam elegant
 serie dispositis , ornatum ut recentem pinastri conum
 æmulari videatur . radices iridi haud dissimiles sed te-
 nuiores , nec in rectum , nec altum actas , sed cespite ,
 summo in obliquum (ut optime observavit Dioscori-
 des) sparsas , subtus numerosa coma , fibratas , albican-
 tes foris , intus candidas , gustu cum quadam amaritu-
 dine acres , odoris haud injucundi , præsertim resiccatæ ,
 geniculis quasi intersectas , & quibus utrimque alter-
 natim alarum ritu aptantur pullulationes .

К Е Ф. Н.

C A P. VIII.

*De succis quando, & quomodo fiat succatio, & radicidium. Nec non lacti-
succatio, & liquatio.*

Περὶ ᾧ τὸ πᾶν ὅτι μὴ παρ' ἑσέως εἰρηται. λέγω
ᾧ οἷον εἰ πινες Φαρμακῶδεις ἢ καὶ ἄλλας ἔχουσιν
δυνάμεις, πηραπτόν ὁμοίως εἰσθεῖν. ἅμα ᾧ καὶ περὶ
ρίζων· καὶ γὰρ τὸ πᾶν πινες ἐκ τούτων. καὶ χωρὶς
αὐτῶν κατ' αὐτὰς πολλὰς ἐναντίας ἔχουσιν δυνάμεις.
ὅπως ᾧ περὶ πάντων Φαρμακῶδων· οἷον καρπῶν
χυλισμῶν, φύλλων, ριζῶν, * πάας. καλῶσι γὰρ καὶ
τὸ πάαν ἐνία τῶν Φαρμακῶδων οἱ ριζοτόμοι. τὸ ᾧ ριζῶν
πλείους ὡρ' εἰσὶ δυνάμεις, καὶ πλεον πλείω. ζητῶν-
ται ᾧ μάστιγι αἱ Φαρμακῶδεις ὡς χρησιμώταται.
Διὰ φέρεται τῇ τε μὴ πρὸς τὴν αὐτὴν, καὶ τῷ μὴ ἐν
τοῖς αὐτοῖς ἔχῃ τὴν δυνάμιν. ὡς ᾧ ἐν ἐπίπῳ, αἱ
πλείους μὲν ἐν αὐτῇ ἔχουσιν καὶ τοῖς καρποῖς, καὶ
τοῖς ὁπῖς. ἐνία ᾧ καὶ ἐπὶ τοῖς φύλλοις. τὰς ᾧ φυλ-
λῶδεις δυνάμεις πρὸς πολλὰς σχεδὸν πάας καλῶσιν
ὥσπερ εἰρηται οἱ ριζοτόμοι. ὁ μὲν ἐν ὀπισμῶς
γίνεται τῶν ὀπισμῶδων ὡς ἐπώπῳ ἔ' ἴερης
τῶν μὲν, ἐνισκαμῶν. τὸ δὲ προεληλυθότῳ. τὴν
δὲ ριζοτομίαν γίνεσθαι μὲν πινῶν καὶ ὑπὸ πυροτο-
μίαν, καὶ μικρῶν περὶ ὅσον. καὶ μὲν αἰτ' ἢ ὡς πλεί-
ων, ἔ' μετ' ὡς μετ' Ἀρκῶρον, ὅταν φυλλορ' ὀή-
σωσιν. ὅσων ᾧ καὶ ὁ καρπὸς χρησίμῳ, ὅταν ἀμέ-
σως τὸν καρπὸν. ἐστὶ δὲ ὀπισμῶς, ἢ δὲ τῶν καρ-
πῶν, ὥσπερ ἔ' πημαίλῃς, καὶ τὴν θελδακίης, καὶ
σχεδὸν τῶν πλείων· ἢ δὲ τῶν ριζῶν· ἢ τρι-
τον δὲ τὴν κεφαλῇς, ὥσπερ τὴν μήκωνῳ. πάντης
γὰρ μόνῃς καὶ τῇ ἰδίῳ αὐτῇ. τὸ μὲν ἐν, καὶ
αὐτόματῳ ὁ ὅπως ζυμίσσεται διακρυώδης. ὥσπερ
τὴν * τριμακίης. πάντης γὰρ ἔ' δὲν τῖμνεν ἐπὶ
τῶν δὲ πλείων δι' ἐντομῆς. ὡς πινὰς μὲν ἐντο-
μῆς εἰς ἀγγεῖα ζυμίσσασιν. ὥσπερ καὶ πημαίλῃς ἢ ἔ'
μήκωνις· καλῶσι γὰρ ἀμφοτέρως· καὶ ἀπλῶς ὅτι
πολύπαυτα τυγχάνει. τῶν δὲ μὴ πολυπαυτῶν ἐρίω λαμ-
βάνουσιν, ὥσπερ καὶ τῇς θελδακίης. ἐνίων δὲ καὶ

DE succis, quæ superius non diximus videlicet, si qui medici, aut alias quasdam vires habeant, nunc pari modo explicare conabimur: simulque de radicibus differemus. Succorum enim nonnullos premi ex radicibus certum est; & seorsim ipsæ per se multas atque contrarias habent vires. Ad summam de omnibus medicamentis, * ceu fructu, succo, folio, radice, herba (nam herbas quoque ex medicamentis quædam, herbarii nominant) verba, quoad satis sit, faciemus. Radicum autem plures potentia, & ad plura sunt. Queruntur autem medicæ potissimum, ut utilissimæ. Quæ differunt & quod non ad eadem, & quod non in eisdem vim habeant. In universum vero & in se habent, & in fructibus, & succis: nonnullæ & in foliis. Foliorum quippe vires plurimas, herbas fere herbarii (ut dictum est) vocant. † Radicum lactisfarum succatio æstate semper fere agitur; partim incunte, partim provecta. ‡ Sed radicidium quantum etiam fieri per messem tritici aliqua ex parte non negent: tamen large in autumnno post Arcturum factitari affirmant. Postquam scilicet folia defluerunt. * Et quorum fructus utilis sit, priusquam fructum amiserint. Fieri autem lactisfuccatio solet aut è caulibus, ut † lactariæ, & lactucæ, & partis fere maximæ. Aut è radicibus, aut * tertio è capite, ut papaveris: huic enim soli peculiare id quoque datur. Ergo quibusdam sponte succus consistit, spissaturque lachrymæ modo, ut in hircispina appellata: hanc enim cadere opus nequaquam est. At plurimorum succi per incisuram manent necesse est. Quorum nonnullos statim in vasa colligunt, † sicut lactariæ, sive lactucæ caprinæ. Vocatur hoc enim etiam nomine: atque in totum, quibus lactis est copia. Quibus autem minus, lana eorum succus quam eum amiserint. † Lactis collectio. ‡ Tithymalus. * Vel tertia ex materia, capite scilicet. † Sicut tithymalus. xorio. (utrumque enim nomen audit) uti etiam reliquorum lactis est copia quibus verò lactis minor est abundantia excipi-

* Πύλης *

† Πύλας,

‡ Ta Spr. Al.

Gr. Ταυτά.

Scal.

4. Трехзвончѣнъ.

925.

Agit hoc capite de herbarum collectione, & quas veteres præceperint in ea nugas, recenset & ridet, fabulosaque esse, fatetur. Quæ tamen dicit, examinabimus.

Φαρμακοπώλαι; Φαρμακοπώλαι non vocat, qui simplicium medicaminum institutam exercent, & ex præscripto medici ex illis, antidotos, electuaria, cæteraque remedia miscent ac conficiunt. Sed circumforaneos illos, qui vulgo *Quathsalbers* vocantur, qui totos dies in foro desident cum suis vasculis, pyxis, cistis, & sero domum revertuntur. Apoll. de pharmacopola ἐν τῇ ἀγορῇ καθήκοντος, καὶ οὐκ ἐξαισθητοῦ δὸς τοῦ σκεύους. Hi & lethalia & salutaria vendebant pharmaca, Aristophanis scholiastes, ad hunc locum in nebulis ἡδὴ παρὰ τοῖς φαρμακοπώλαις τὴν λήθην τοῦ τῶν ἰατρῶν τὴν καλῶς, inquit, φαρμακοπώλαις κυρίως οἱ τὰ φάρμακα πωροῦσιντες τὴν ἰστορίαν καὶ τὴν ἱστορίαν. Hinc ille versus Homeri:

Φάρμακα ποδῶν ἰδὲ λῶν, μεμίσθωα ποδῶν ἢ ὕδα. Suidas: Φαρμακός· μεμίσθωα καὶ ὁ σκευάζων δηλητήρια φάρμακα. Idem φαρμακία λίχη, ὅταν ἀλῆ πρὸς σκευάσεις ἡνασθητοῦσιν αὐτὸς φίλτρον ἢ ἄλλως δαΐναι αὐτὸν ἐκείνου. γαστήρα ἢ καὶ μαγεία ἐ φαρμακία ἀλφίρει. Maximus Tyrius orat. x. Μισθὸν ποῦ καὶ φαρμακοπώλης ἰατρῶν, καὶ συνηφάντες ῥήτορες καὶ σοφιστῆς φιλόσοφοι. odit medicum pharmacopola, rhetorem sycophantes, philosophum sophistes: vide cap. xviii. lib. 4. ubi aperte satis docet pharmacopolam circumforaneum esse.

Ῥιζοτμήτης dicitur Herbarius qui herbas, radices & colligit & vendit. Nam qui olim herbarum simplicium tantum potestates descriperunt, suos libros ῥιζομουνηῶν inscripserunt, ut Micron apud Plinium. Firmicius herbarios vocat ῥιζοτμήτους Græcorum sive βοτανολόγους: hoc hominum genus figmenta hæc excoxit, finxitque, ut majori pretio suas venderet merces.

Θάψια. De Thapsia hæc apud Plinium lib. xiii. cap. xxi. Quippe etiam sodientibus nocet; si minima adspiret aura, intumescunt corpora, faciemque invadunt ignes sacri, ob id cerato prius illinunt. De Thapsia vera dicere Scaliger auctor est. Non solum, inquit, manus, verum etiam facies, ac pudenda tumescunt. tum autem cutis universa ab it in pustulas. Hoc se vidisse scribit. Sic parens meus testatur, tale quid avo meo aliquoties accidisse, cum succum ex fructibus cucumeris asinini colligeret, elaterium ut conficeret, tota ei facies intumescerebat. per multos dies, postea cutis tota in verrucas abibat. Nihil tamen succi illius, ut aiebat, faciem ejus attigerat, sed solus vapor.

Κυνόβατον. De canisbate ceu cynosbato supra lib. iii. cap. xviii. egi, ac fabulosum est quod de ea tradunt herbarii. nec minus vanum, quod de clymeno asserunt, ejus historiam vide cap. ult. lib. vii. & cap. xix. lib. ix. Historiam de veratro vide cap. xi. hujus lib. i. calidum admodum esse, & urere, si assumatur notum satis: pustulas, vesiculas cuti impositum excitare, experientia constat. apud nos utrumque sine ullo periculo effodere licet.

Παιώνια vel παονία nomen accepit à medico Pæone, qui ea vulneratum Plutonem ab Hercule, (Homero *odys.* i. fingente) curasse perhibetur. Nisi forte nomen illud acceperit δὸς τῷ παύσσει five παύω πῶτα percutio, ferio. vel à παίων vel παιωνίῳ hymnos cano, quod ob insignes virtutes multum laudaretur. Nam παονίας omnes herbas Veteres pro salutaribus acceperunt. Virgilius *Æneid* 7. παονίης revocatum herbis. Aristophanes *Παιώνια* χεῖρ salutaris medicatoria manus. Suidas *Παιώνιος* ἰατρίῳ ἡρακλεῖ τῆρον ἢ σωτήριον φάρμακον. Addit præceptor γλυκύσιδον vocari, Theodorus *Dulcisidam* interpretatur, quod grana dulcia mali punici acinis similia habere videatur, vel quod florem ferret rubrum balauftiæ simillimum, vel quod radices dulcedinem & saporem mali punici dulcis habent. Sida enim mala punica a Poetis dici, suo loco diximus. Athenæus ex auctoritate Seleuci lib. 3. *deipnos.* σιλόκου δὲ ἐν τῇ γλάσσει, & γλυκύσιδον πρὸ καλεῖται φησὶ σικκὴν τὴν μορφὴν μάστιγος ἰκμῶν, φυλάττει δὲ πῖς γονάκας ἰδίαν ἀλῆ τὸ πικρὸν μετατρέφει. Locus hic exponendus; quem an interpretis vir doctiss. haud recte

fatis per eperit, non constat. Seleucus in glossis, inquit, refert glycidem quamdam vocari, figura perquam similem fico, à medicisque observatum fuisse in cibo sumptam, rubra fœminarum profluvia sistere, ac valere contra malum mentis & insatiationes. Quam cum fico habeat similitudinem non video. Viri docti fico similem scribunt, quod filiquis, quæ semen continent, vel appendicibus glandi similibus in radice fœminæ, ficum æmuletur. Mirabilis hæc comparatio. nec filiquæ, nec radices ficum ullo modo referunt. figura contrarium ostendit. Scriptum fuit εἰδὴ, quod quid esset cum ignorarent librarii, mutarent in σικκῶν. nisi Seleuci errorem dicamus, vel ipsius Athenæi male hunc locum exscribentis. In cibo, inquit interpretes, sumptum sistere rubra fœminarum profluvia, non Dioscorides & Helychius id scripserunt, non Athenæus. Dioscorides lib. iiii. cap. xv. Τοῦ ἡσπῆ ἢ ἡ ἰβ' χέκκοι πύρροι πῶντες ἐν οἶνῳ μέλανι ἀσθμῶν ἢ ἐν ὕδατι ἰσχυροί. Seminis grana decem aut duodecim rubentia, in vino nigro & austero potu sanguinolentum fluxum muliebrem sistunt. Helychius γλυκύσιδον φυτόν ποικίον (σωτὶδίου αὐτὸς ἀντίπαρδον πικρὸν γυναικῶν). Planta solvens perficiens, sanans malum quoddam (nempe rubrum fluxum) muliebrem. Plinius lib. 27. cap. 10. rubra enim grana rubentes menses sistunt, xv. fere pota in vino nigro. Idem Plinius, edi contra malum mentis ait. Estur, inquit, contra malum mentis, sed in medendo quatuor drachmæ satis sunt. grana nigra auxiliantur, & suppressionibus nocturnis in vino pota, quo diuturnum est numero. Idem lib. xxv. cap. iiii. Inest ei semen copiosum, rubrum nigrumque. Hæc medetur & Faunorum in quiete ludibris. Sic *εἰφιάτης* vocat Dioscorides loco citato: οἱ ἢ μέλαντες καὶ αὐτὸς πῶς *εἰφιάτης* σικκῶν, & αὐτὸς τὰς ἐπερὶ αὐτῶν καὶ ὁδὸν τὰς μήτρας ἐν μέλανι καὶ ἢ οἶνῳ ἢ ἐν ὕδατι πινόμενοι πικρῶσι. Quæ vero nigra sunt grana, suppressionibus nocturnis, quas *εἰφιάτης* vocant, vulvaeque strangulationibus, ac uteri doloribus, numero quindecim, in aqua malsa aut vino pota, auxiliantur. Contra tamen Athenæus fœminas abstinere inquit ab esu pæonia, quod fatuitatis causa sit. An itaque scripsit Athenæus πικρὸν αὐτὸς μαγισμῶδες an vero liberalius assumpta pæonia mentis alienationem parit? Inquit enim Plinius, quatuor drachmas satis esse. Sic crocus debita si exhibeatur dosi, lætitiā creat, modum si quis excedat, mortem ei adfert. Vide quæ cap. xii. hujus libri de folano maniaco scribat præceptor. Dicitur etiam *πεντορόβον*. Dioscorides lib. iiii. cap. clvii. *Παιώνια* ἢ γλυκύσιδον, οἱ δὲ *πεντορόβον* (vulgo depravate *πεντορόβον*) οἱ δὲ ἰδίους δακτύλους τὴν μέτρην παονίαν καλοῦσι. Plinius lib. xxv. cap. iiii. Verissima inventu pæonia est nomenque auctoris retinet, quam quidam *pentorobon*, alii *glycidem*. hæc quoque difficultas est, quod eadem alibi nuncupantur. Idem lib. xxvii. *Glycidem* quam aliqui *pæoniam*, aut *pentorobon* vocant. *Apuleus* cap. 64. *Pæonia* à Græcis appellatur *pentorobon*, alii *glycidis*. Sic etiam apud *Æginetam* lib. iiii. cap. xiii. *Φυτόν* ὁ *Γαλῶν* ἐστὶ δὲ ὁ *ὅλως* καλεῖται, ἢ ἢ τὸ *βίβας* τὸ γλυκύσιδον ἐφίρει. *Αἰγῶν* ἢ τὴν παονίαν μέτρα, καὶ αὐτὸς φησὶ ἐξαρτῶμεν τὴν τερψιλλίαν. Novi autem quandoque puellum, inquit *Galenus*, ne utique hoc tentatum postea morbo (epilepsia) quam radicem *glycidis* (dicit autem de pæonia magna & recenti) ex collo suspensam gesserat. *Bellonius* lib. i. cap. 17. *psiphidile* à Græcis vocari ait. *Pæonia* duo genera, vulgo Græcorum *psiphidile* nuncupata, in omnibus vallibus humidis nascuntur, candido flore. ab *Hippiatri* auctore γλυκῆς dicitur. *Agatholichus* ca. ii. *Θριδάκινος* σπέρματ' ὅν ἢ, γλυκῆς καὶ χυλὸς ὅν ἢ, ῥοδίος, ἰλαίαν λίπερην μέλαν. Seminis lactuca, succi pæonia singulorum bessem, olei rosarum pondo libram. Aliis *agloophotis*, aliis *pæonion*, aliis *selemon* & *pentoroba*, dicitur, quasi quinque ervi granum, à granorum numero, quæ ervum imitantur. *Idæos* *Dactylos* vocat antiquitas, quod radix glandulosa, dactyli, five digiti, quandam formam ostendat. Sed inde nomen illud habere non puto, verum à palmulis, quæ prælonga gracilitate, curvatis humanis digitis similes sunt. Alii à gemma in Creta nascente humani pollicis forma, nomen

nomen accepisse scribunt:vide Plinium lib. viii. cap.
Lxi. A palmulis nomen accepisse probabilius. Agla-
phorum dictam scribit Apuleius. Plinius lib. xxi.iii.
cap. xvii. Aglaophorin herbam, quæ admiratione ho-
minum propter eximium colorem acceperit nomen,in mar-
moribus Arabie nascentem Persico latere, qua de causa &
marmaritim vocari. Aglaophotis dicitur, à granis cocci
colore splendentibus: eadem etiam de causa marmari-
tis dicitur, ὡς τὸ μαρμαίρειν, à splendore & nitore. Memi-
nit aglaophotis Ælianus cap. xxi.iii. & xxvii. lib.
xiiii. De animalibus: ubi duos cynospastos descri-
bit, quorum alterum marinum, alterum terrestre. De
marino alibi si detur occasio. De terrestri cap. xxvi. i.
agit, ubi hæc scribit: "Ὀνομα φυτὸ καυόπασα, καλεῖ-
ται τὸ αἶμα καὶ ἀγλαοφώϊς ἢ αὐτή. βελομεν γὰρ ἐκπίου-
ζόντων ὑποερηθείας οὐ μὲν ἤμειον ἐν τοῖς αἰκοῖς Διελέληθε, καὶ
ἐνταῦθα ἐστὶ πέντη ἑκατόν. νύκτωρ δὲ ἐμφανίστην καὶ διδωρεῖται
ὥς ἀστήρ. Φανερῶς γάρ ἐστι καὶ εἰκοσι πυλῆ. ἐκούσθαι σημεῖον πείρας
ρίχτας ἀποφθεγγάντες αὐτῆς, ἀπαλλάττονται. ἔτι τὴν χροῖαν
ἔχοντες μετ' ἡμέραν (scilicet συμβαίνει), quod verbum se-
quitur, εἰ μὴ τοσοῦτο δράσειεν ἡμερησίως, ἕτερον δὲ τοιοῦτον.
πατερλήρους δὲ τὸ νύκτος ἡμέρας, & θαλάσσιον τὸ σημείον, ὅπου
ἐν χειρὶ πατρὸς, καὶ γνωρίζαντες, ἔχουσιν συμβαλεῖν. ὅτι αἶμα τούτου
ἐκείνου ἐστίν, καὶ δίδονται. ταῦτα πάντα ἄλλος ὁμοῖον ἐστὶ τοῖς περὶ
πυλῆ, καὶ εἰδὲ ὅλην ἀγλαοφῆει αὐτῶν. Οὐκ ἀνασπάσσουσιν οἱ
αὐτοὶ τὸ φυτὸν ῥῆξ, ἢ ὃ χαρῆσται πάντως. Οὐκ ἐν κοί-
της περὶ τις ἔστι ἀνασπάξ· ἐπεὶ καὶ φασὶ τὸ καθόριον ὑπὸ ἀπέ-
ρίας τὸ κατ' αὐτοῦ, φύσεως καθορισμένον, ὅσον εἰς μακρόν
ἀπάλαισιν. Αἰσθητὲν καὶ κινῆσαι κελεύειν ἡμέραν ἀποφθεγγόμενοι καὶ
λιμώσαντες ἰσχυρώς. καὶ τότε σπάζοντες ἐξάψαντες ευμαια πα-
ρεῖν, καὶ τῆς ἀγλαοφώϊδος τὴν καὶ περὶ ἑλίου βροχὸν πάντα δύσαν-
τες ἀποστρέφουσιν, ὡς οἷοί τε εἶσι μακρόθεν· εἴπειτα τὸ καὶ
καθορθῆσαι κρείσσει πάμπολλα ὅπως κινήσης ἀποβλέποντες.
Ὁ δὲ ὑπὸ τῇ λιμῇ φιλεργιστὸν καὶ περιβλεπόντων ὑπὸ τῇ κινήσει,
ἐπεὶ καὶ καθορισμένη ἐναντὶ κράα ὀρμᾷ καὶ ὑπὸ ὀδυνης ἀντιρρήξου
ἀνάσπαστὸ φυτὸν ἐάν τι οὗ ἧλτο ἰδίῳ πείρας οὐκ ἀποδοῖκεν
ἀποφθεγγόμενα. γὰρ πιστεύει ὅτι αὐτὸ τὴν χάριν αὐτόν· καὶ πικρὰς
δρασκύντας διατρέχοντας ἰσχυρώντας τε καὶ ημερῆστας τὸ κύβητον τὸ
νεκρὸν ὡς ὑπερὺν αὐτῶν τεινέεται. εἴσα μὲν γὰρ καθορισμένη πολ-
μῶσι τὸ φυτὸν ἔσθαι ἐσθλόν, & καμίντοι οἰσθῶν, καὶ καθορισμένη
καὶ φασὶν εἰς πολλὰ καὶ λυσιτελεῖν, ἐν τῇ τοῖς ἐκ σαλῆνος νό-
στον ἐσκεπήτην τῇ ἀνθρώποις λεγόμενη ἰαοδαί φασὶ αὐτῶν καὶ
τῇ ὀφθαλμῶν τὸ πάθος, ὅπου ἐν νεφελῇ ἐπιτελευτῶν, & βαπτί-
σθαι ἀφαίρει τὴν ὄψιν αὐτοῖς. Hæc his verbis reddidit
interpret. Cynospastus herba, alio nomine aglaophotis di-
citur:hæc per diem inter cæteras ad herbas (a quibus ne mini-
mum quidem differt) delitescit, nec ullo modo agnoscitur,
nocte vero stellæ instar lucens, & igneo splendore co-
ruscans, facile in conspectum venit. Itaque signo ad
radices ejus defixò discedunt, absque eo neque colorem
ejus inderdū, neque speciem cognoscunt. nocte jam ex-
acta adveniunt, & herbam ex signo agnoscunt, evellere
vero aut circumfoderetantum cadent. Primum enim
qui ejus nature imperitus, eam attigit, perisset ferunt.
Canem igitur juvenem adducunt, diei spatio fameli-
cum, & funiculum validum arctissime ad inferio-
rem herbæ stipitem vinctum, cani etiam alligunt,
& carnes assas ei multas obiciunt, quamlongissime in-
terim recedentes, canis nidore morus, impetu ad carnes
fertur, & herbam radicibus eruit. Cujus radices si
sol viderit, canis mox expirat, & secretis quibuscum
ceremoniis, ut pote in ipsum gratiam extinctus, sep-
elitur. Tum demum herbam contingere, & secum au-
ferre audent. Vfus ejus ad multa celebratur, & inter cæ-
tera, ad comitialē morbum remedium ex ea homini
commendant. Item ad oculorum vitium, quod delato in
eos humore nimio videndi facultatem адimit. Eadem
fere de baaras radice referuntur, à Flavio Iosepho lib.
vii. cap.xxv. de bello Judaico. Nisi quod & alterum
colligendi addat modum τῆς φάραγγος τὴν ἀρ-
κτον ἀπερχόμενος τὸν πόλιν βαάρεος ὀνομαζέσθαι τόπον, φυνετὴ
ρίχων ὀνομαζόμενος λαγρούλης αὐτῆς. αὕτη φλογὶ μέν τινα χροῖαν
εἰκοι. ἀπὸ τῶν τοῖς ἐσθλῶς στέας ἀπαιρωτάσταται τοῖς ἐμποδοῖ καὶ
βελομένοις λαθεῖν αὐτῶν, ὅσην ἔστιν εὐχερίαν. ἀλλ' ὑποφύ-
ξι, καὶ ὃ καθόριον ἵσταται, σπινθὴν πικρὰν γλυκύαν, ἣ
τὸν ἡμίμον αἶμα καὶ κατ' αὐτῆς, οὐ μὲν ἀλλά καὶ τότε ἀψα-
μένους πιδόλους ἐστὶ λέγειν, εἰ μὴ τυχὴν τίς αὐτὴν ἐκείνην
ἐπιτελεῖται τὴν χάριν ἐκ τῆς χάρος ἀπορημένῳ. αἰσίσταται
δὲ καὶ κατ' ἑαυτὸν τρέπον ἀκινδυνῶς, ὅς ἐστι πείρας. κυκλῶ πα-
σαν αὐτὴν ἀπολύουσιν, ὡς εἶναι τὸ κενυτόν, καὶ τὴν ρίζην βλα-
πύσαν, εἴτ' ἐξ αὐτῆς ἀποδοῖσι κανῶν, κινεῖν τὴν ὀφθαλμῶν
χρυσάκουσθαι ὀφθαλμοῖς. ἢ μὲν ἀνάσπαστὸν ῥαδίως. θνή-
σκει δὲ ἑβδὸς οὐκ ὅσον, ὥστε ἀντιδοῖς τὸ μέλλον τὴν βοτανίαν

ἀναιρήσει. Φόβος γὰρ ἐδίδε τις μὲν ταῦτα λαμβάνουσιν. Ἐπὶ δ' αὖ ποσσὶν κινδύνῳ, διὰ μέντοι ἔχον ὁμοειδὲς. τὰ γὰρ κηλοῦρμα δαιμόνια ταῦτα δὲ πηρὴν εἰς αἰσθητὴν πνύματα, τοῖς ὥσιν εἰσδύρμα & κτείνοντα τῆς βοηθείας μὴ τυγχάνοντας, αὐτὰ ταχέως ἐξέλκον, καὶ αὖτε σπινθὴρ μόνον τοῖς νοσέσι. Vallis, qua civitas à parte septentrionali cingitur, quidam locus baaras appellatur, ubi radix eodem nomine gignitur, quæ flamme quidem assimilis est colore, circa vesperam vero veluti jubar fulgurans, accedentibus eamque evellere cupientibus facilis non est, sed tandem refugit, nec prius manet, quam si quis urinam muliebrem, vel menstruum sanguinem super eam fuderit. Quin etiam tunc si quis eam tetigerit, mors certa est, nisi forte illam ipsam radicem de manu ferat pendentem. Capitulum autem alio modo sine periculo, qui talis est: Totam eam circumfodiunt, ita ut minimum ex radice terra sit conditum: deinde ab ea religant canem, illoque sequi eum à quo relegatus est cupiente, radix quidem facile evellitur, canis vero continuo moritur, tanquam ejus vice à quo tollenda erat, traditus: Nullus enim postea accipientibus metus est. tantis autem periculis propter unam vim capi eam opere pretium est. Nam que vocatur dæmonia, pestiforum hominum spiritus, visis immersa eosque necantia quibus subventum non fuerit, hæc cito, etiamsi tantummodo egrotantibus admoveatur, abigit. Doctissimi Botanici baaras radicem, mandragoram esse putant. Cum de mandragora nemo tradiderit splendere circa vesperam, quod de pæonia Apuleius alique tradunt. Hæc herba in extremis bacculas habet amygdalinis similes, in quibus sunt grana cocco similia ad acinorum mali granati magnitudinem, quæ noctu lucent tanquam lucerna. ea plurimum noctu à pastoribus invenitur & colligitur. Præterea mandragora ad morbos quales sunt epilepsia, mania, incubus, à nemine præscribitur, nec ad vîstus tales efficax est. Pæoniam hos debellare morbos, veteres tradunt omnes. Unus locus Æginetæ ex Galeno citatus, abundè satis id docet. Quin & hodie eundem usum præstat, quod & mulierculis notum, & probatione non eget: Estur, inquit Plinius, contra malum mentis. Denique aglaophotis nomen pæonia habet, non Mandragora. Pæoniam his verbis describit Dioscorides, Καυλὸς αἰς διατρίσμαί. φύεται, ὡς φυτόν. ἔχον πολλὰς, φύλλα δ' ἡ μὲν ἀριὺν βασιλικὴν καὶ ὁμοία ἢ ὅτι ἡλίκα ἀσπρίαντι τοῖς φύλλα, ὡς περ σπέρσιον. λοβὸς δὲ πρὸς ἀνίστην ἐπ' ἀκρὸν ὁ καυλὸς ἀνυδραῖος ὁμοίος, ἀν' ἀνεμωθένταν εὐρίσκονται ἐρυθροὶ κόκκοι πολλοὶ, μικροὶ, ἐμφερέος τοῖς τ' ῥοιῶ, ὡς μισθὸ γ' μέλιαντες, ἐμπόρφυροι εἰς τ' εἰς αὐτὰ δὲ τ' ἄρρεν. (addit Oribas. λεπτὴ) καὶ δακτυλὸν πᾶσι, μικροὶ δ' ἀσπρίαντες, γενόμενοι σφύρονται, λευκοὶ δὲ τ' ὅτι ἡλίκα, ὡς φυτόν. ὡς περ βαλάνους ἔχουσι ζ' ἡ ὡς περ ἀφιδραῖος. Caulis verò in duorum dodrantum altitudinem adolescit, adnascente numerosa sobole comitatus. ac mari quidem sunt qualia Iuglandis, femina vero incisuris smyrnii modo divisa, summo caule fert utraque filiquis quasdam, veluti græcas nuces (amygdalis similes) quibus debescuntibus, grana multa rubentia, parva, acinis puniceorum similia inveniuntur, & inter hæc media quinque aut sex, nigra purpurea. Radix maris digitali ferè crassitudine, & palmi longitudine, gustu adstringens, candida: foemina vero radicibus ceu glandes, septem, octove. adhaerent, quales bastulae regiae radicibus adnascentur. Plinius. lib. xxv. Nasctur opacis montibus, caule inter folia digitorum quatuor, ferente in cacumine veluti naves græcas quatuor aut quinque. Inest in iis semen copiosum rubrum, nigrumque, lib. xxvi. caulem habet duum cubitorum, comitantibus duobus aut tribus, subtrutilum, cute lauri: folia qualia Iasatis, pinguiora, rotundioraque & minora: semen in filiquis, aliud grano rubente, aliud nigro. Duo autem genera sunt. Foemina existimatur cujus radicibus ceu balani longiores circiter octo, aut sex adhaerent. Mas plures habet. Quoniam non una radix nixus est, palmi altitudine, candidaque. ea gustu adstringit. Foeminae folia myrrham redolent & densiora sunt. Nascentur in sylvis. Plura hic animadversione digna, in montibus opacis nasci ait. Gonpylus, in antiquo utroque Dioscoridis exemplari, fini capitis hæc adscripta reperit. φύεται δὲ ἐν ἡψηλοτάτοις ὄρεσι & ἀκρὸς ὄρεσι, nascitur pæonia in altissimis montibus, eorumque verticibus. Plinius priori libro in opacis montibus, posteriori in sylvis. Utrunque verum esse experientia compertum est, in altissimis nasci montibus, necnon in sylvosis locis. Genevæ Alpinis, & Norbonæ arduis Vegganii

ganii culm nibus, utraque & indidem sylvoſis non procul à Sio celebri monte lupi vocato, ſœmina reperitur. In altero codice Salmant. legitur, *caule uno, folia digitorum quatuor*. Caule quidem conſtat ſingulari, ſed quæ plures adnatos habet, uti obſervavit Dioſcorides veluti lib. xxvi. Plinius comitantibus duobus aut tribus aliis. Folia alioquin maris ſingularia, latitudinem quatuor digitorum habent, ſœminæ vero tenuiora ſunt. Sin vero totam *ῥάχην* intelligas, quatuor digitorum longitudine utriuſque erunt folia, caulem inquit eſſe duſum cubiterum. Notat Hermolaus in antiquo codice legi duſum palmorum. Hanc leſionem defendit Dioſcorides & autopſia, ad ſeſquipedem aut palmos duos, rarius ad binos pedes aſſurgit. Subrutilum inquit; Ex hoc Plinii loco quidam apud Dioſcoridem legunt *διπλοῦμαιος ὑπερβοῦς, φύτας*. Maris caules pediculiſque rubent, ſœminæ vero parum aut nihil. *Folia* qualis *Iſatis*, in antiquo codice *nucis* legi, auctor Hermolaus. In excuſis quibuſdam ſic ſcriptum Pintianus docet. Maris folia lata, ex pluribus commiſſa, nucis Juglandis foliis terè ſimilia, niſi quod Juglandis ex ſeptem, aut novem particularibus, ſive ad unum nervum, aut *ῥάχην* coherentibus conſtent: pœonia vero ex quinque ſolum, & ſubinde ex tribus tantum committantur. *Mas*, inquit &c. *plures habet ab una radice*. Faliſum id eſſe viri Docti ſcribunt: Dioſcorides una radice conſtare marem teſtatur, & id veriffimum. Omniumque qui de pœonia ſcripſerunt teſtimonio probatum. Placet aliis Plinium non marem vulgarem ſive à Dioſcoride deſcriptam delineare, ſed quam promiſcuam vocant, ſive neutram, quali utriuſque particeps eſſet. Quippe quantum a ſolo extat, ſi perpendas, marem dicas, ſin eruras radices intueare, ſœminam iudices niſi quia pleniores & habitiores. Probabilior eorum opinio eſt, qui Plinii codicem depravatum exiſtimant. Non enim ſit verſimile Plinium genus illud noviſſe. Corrigit legunt negatione tantum tranſpoſita, hoc modo: *Mas plures non habet, quoniam una radice nixus eſt*. *Fœminæ folia myrrham redolere* ſcribit, & *denſiora eſſe*. Dioſcorides folia *ῥάχην* *σμύνης* habere ſcribit, myrrham vero redolere non tradidit. Sed perinde eſt quomodo legas, nam ſmyrnum odore eſt myrrhæ. Sed hæc Dioſcoridis non fuit mens, *Ἀπρίαν*, inquit, inciuſis diviſa ſmyrni folia fert. rectè denſiora eſſe ſcripſit; quanquam id non ſcribat Dioſcorides. Supra poſitis verbis fortasſe addendum ſcribendumque *ῥάχην* *σμύνης* *ἀλλὰ πυκνότερα ἔχει*. Fabuloſum & fictum eſt, quod de colligendi modo referunt pharmacopolæ. Plinius libr. xxv. cap. iiii. *Precipiunt eruere noctu, quoniam ſi picus Martius videat, ruendo in oculos impetum faciat*. Lib. vii. *Tradunt noctu effodiendas, quoniam pico Martio impetum in oculos faciente, interdiu periculofum ſit*. Pœoniæ genera plura obſervavit recentior ætas. De quibus lector phytopinacem videat Bauhini. In Belgarum hortis mas, ſœmina, promiſcuæ, & flore pleno reperitur; pretioſa hæc, quondam ex Hiſpaniis primum delata, 12 vendita coronatis fuit, nunc vulgaris, adeo ut cunctis in hortis reperiat. Admiratione non caret, elegantiffimum hunc florem, ita denſè ſtipatum conſpici, ut in uno quandoque numerentur quingenra folia, majora & minora. Semen raro fert, uti reliqua *πολιόθη*. Unicum alterumve tantum ſemen vidi. Colore non nihil variat, quandoque intenſe rubet, quandoque albicat; nonnunquam albus eſt. Vidi partim albicare, partim rubeſcere.

κεῖναι nomen accepit, quod Chiron Centaurus eo curatus sit, cum Herculis excepti hospitio tractanti arma, sagitta excidisset in pedem, quare aliqui Chironium vocant, uti Plinius lib. xxv. cap. v i. docet. Ad vulnera glutinanda quam præstans sit, verba hæc Dioscoridis docent. ἴσ' ὅτι καὶ ἀρρομαντικὴ, ὕδαρ δὲ κρημνίσκῃ, ἔχει δὲ ἀρρομαντικὴν, καὶ ἔστω κρημνίσκῃ, ὡς ἀπὸ τοῦ γὰρ καὶ πάλιν, καὶ πάλιν ἡσυχία καὶ καὶ ὡς ἀπὸ τοῦ καὶ πάλιν ὡς ἀπὸ τοῦ καὶ πάλιν. Est illa vulneraria, siquidem recens tusa, aut, si arida fuerit, ante macerata, deindeque tusa, vulnera colligat & conglutinat. Quin & tusa si quis cum carnibus coquat, carnes ipse cohaerescunt. Genera centaurei duo sunt, majus & minus, quibus ineptè Plinius tertium addit, vocatque centauida triorchen. *Tertia*, inquit, est centaureis cognomine triorches, qui eam secet, rarum est ut non vulneret sese. Hæc succum sanguineum

mittit. Theophrastus defendi eam, impugnavique colligentes tradidit à triorche accipitrum genere, à quo et nomen accepit. Imperiti confundunt hæc omnia, et primo generi assignant. Rectius hi quam Plinius, qui unam eandemque plantam, à diverso auctore descriptam, diversam aliamque facit, & ex suo ipsius iudicio hanc tertiam speciem excogitavit, contra Græcorum omnium sententiam, qui majus & minus tantum agnoscunt. Nec Theophrastus de centaureide, ut de tertia aliqua specie, scripsit, sed simpliciter centaureidem nominavit, non triorchem. Φολάτιον, inquit. Ipse etiam Plinius, dum alios reprehendit, notatque qui succum sanguineum, & cætera primo generi sive majori assignavit culpandus est. Nam auctore Dioscoride. primum genus radicem habet rubro succo plenam. Quod ipse eodem capite, parum eorum quæ paulo ante scripsit, erat memor, testatur Plinius. Describitur magnum centaureum à Dioscoride lib. III. cap. VII. Κινύραον τὸ μίαν εἰς διὰ τρεῖς κελοδοσι, φύλλα ἐξ ἡ κερά βεσιλική ἔμειν, ἀσπρηκκη, χρώματι χλωρὰ ὡς κρεμνός, τὸ δὲ ἀπὸ φέρει ἀντὶ τὸν ἐν τῇ τῇ ὡστε πρὶν. καυλὸν δὲ ἡ γὰρ ὡς λαπατὴν διπλῶν, ἡ καὶ τριπλῶν, τοῖον φησὶν δὲ πρὶν ἐν τῇ πηλῶν, ἐφ' ὧν κεφαλὰς ὁμοίαι μὴ χύσαν, ὑπομήκεις ἐν πρὸ ἀπὸ φέρει. αὐτὸν καυλίζον κερπὸς δὲ ἔμειν κίρα ἐκείλῳ ὡστε ἐν ἐρείῳ δὲ τῶν ἀνθῶν πρὶν παχύνει, σπῆρα, βερβί, ἀσπρηκκίς δύο, μισθὸν γὰρ, ὀρυμνὰ μὲν πρὶν τῶν φύων καὶ γλυκύτης, ὑπερθεῖν (ἡ τῶν ἐρῶν) addunt alii nonnulli veteres ὁμοίως δὲ καὶ ὁ γυλὸς ἐν τῷ δὲ φιλεῖ δὲ λιπαρὸν γὰρ, ἐν ὧν, ὁ ὀρυμνὸς καὶ χλωροφύ. πρὶν ἐξ ἐν Λυκίᾳ καὶ Πελοποννήσῳ, ἢ Ἠλίδι, καὶ Ἀργείᾳ καὶ Μισησίᾳ & ἀπὸ Φολῶν καὶ Λυκίαν & Σμύρῳ. Centaureum magnum, quod aliqui narcei appellant, folia habet nuncis Inglandis, oblonga, viridi brassy colore, serrata in ambitu: caulem verd ceu rymicis, binum aut etiam ternum cubitorum; multis ab radice adnatis, in quibus capita ceu papaveris, in rotunditate longiuscula: flos caruleus, ac semen cnico simile, veluti laneis floccis quibusdam involutum. Radix est crassa, solida, gravis, ad bina cubita, succi plena, cum quadam adfustione ac dulcedine acris, rubescens. Amar solum pingue et aprieum, ac flosas ac colles. Cæterum copiose nascitur in Licia, Peloponneso, Helide, Arcadia, et Messenia, atque circa Pholœm, Lyciam et Smyrnæ. Plinius loco citato. Folia sunt lata, et oblonga, serrato ambitu, densa ab radice, caules ternum cubitorum geniculati. (De suo hoc addit Plinius, nec talis centaurei, recentiores enim

Centaurium majus.

κινεραον dixerunt, caulis) In his capita ceu papaverum. (Id de magnitudine intelligi debet) Radix vasta, rubescens, tenera, fragilisque, ad bina cubita madida succo (hinc quibusdam codicibus additum, ὁμοῖον καὶ ὁ χρυλὸς ἰσχυρὸς amara. (Dioscorides rectius aerii) cum quadam dulcedine. Nasceitur in collibus pingui solo. Laudatissima in Arcadia, Elide, Messenia, Pholoë, & Lyceo, & in Alpibus verò plurimisque aliis locis. Quidam & ex ea lycium faciunt. Lego, & in Alpibus, plurimisque aliis locis. In Lycia quidem & ex ea Lycium faciunt. Dioscorides, οἱ δὲ ἐν Αὐλῆα ἀντὶ τοῦ χρυλίου, & αὐτῶν ἀντὶ Αὐλῆα. Ceterum Lycie incolæ succum ipsius exprimunt, quo pro lycio utuntur. Doctissimi Botanici, Clusius, Dodonæus, Lobelius, Pena, & ceteri. Duo majoris centaurei genera describunt, quorum primum folio constat in lacinias plures diviso, alterum folio est non dissecto. Primum caules edit rotundos, teretes, duorum aut trium cubitorum; folia oblonga, in plures quasi particulas divisa, juglandis foliis ea propter quasi conformia, sed ambitu crenato; flores capillacei ac stamini in diluto caruleo purpurascunt (ideò Dioscorides ἀντὶ τοῦ χρυλίου in caruleum vergens & in ramulorum fastigiis è capitulis emicant squamosis, rotundis, aliquantulum turbinatis, in quibus unà cum lanosis pappis, semina oblonga, glabra, splendentia; Radix subest longa, carnosa, crassa, fragilis, foris nigricans, intus rubescens, succo sanguinei coloris prægnans, cum dulcedine & adstrictione, non nihil mordax. Hujus verò & alia reperitur species; folio non dissecto; verum lapathi modo longo, lato, simplici atque indiviso, per

Centaurium majus alterum.

ambitum tamen ferrato, caule brevior, floribus, semine, radice priori conformis, nisi quod succus hujus magis floreat, succoque croceo medundet, qui cum amaritudine quadam aromaticus est. Hoc centaurei genus proximè accedit ad centaureum magnum Crateræ, quod in libro de centaureo Galeno adscripto his fere verbis delineatur. Vnum; folia habet sicut lapathum hortense; minora tamen, in circuitu scissa, veluti ferra; caulem habet trium palmorum, succum rubrum, in summitate caput lanuginosum, radicem vero solidam & crassam. Aliud majoris centaurei genus in horto nostro & medico Lugdunensi reperitur, quod vulgo centaureum magnum Alpinum, flore luteo vocant. Ante annos aliquos an Bauhoniū descripsit in pro-

Centaureum magnum alpinum luteum
foliis dissectis.

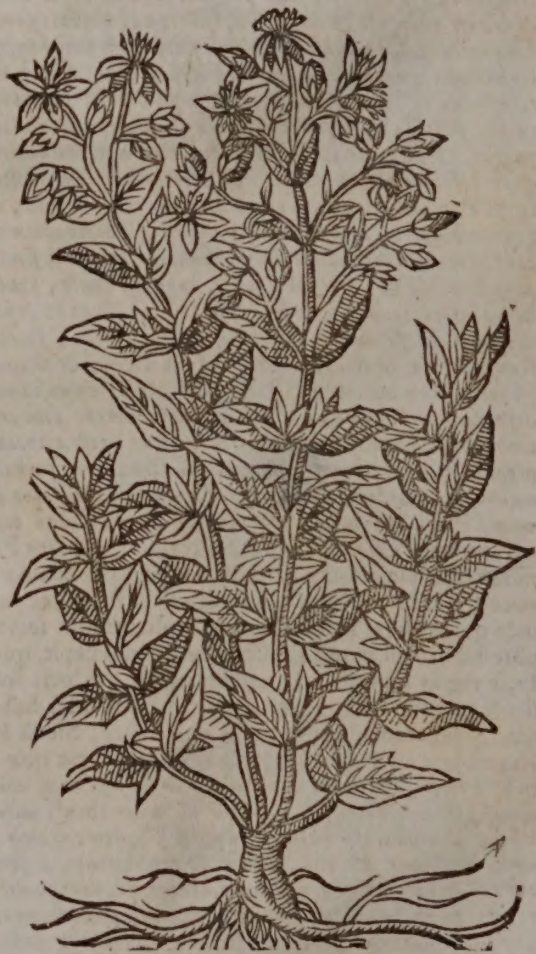
dromo, hæreo. Radicem, inquit, habet rectam, profunde descendentem, crassam parumque fibrosam, subadstringentem, & centaurei majoris sapore fere præditam. Nostri centaurei radix succo constat buxæ, adinstar glycyrrhizæ; cujus etiam dulcem gustanti præbet saporem, nisi quod parum adstringentis facultatis habere videatur. nullam neque in probe siccata, nec in viridi acrimoniam percipere licuit. Neque profunde admodum descendit, mediocriter tamen magna est. Caulis est sesquicubitalis aut cubitalis, (apud nos quandoque bicubitalis) rotundus, striatus, in alas brachiatas, foliis ludit, quæ enim ad radicem palmaria (hoc in nostro observare non datur) sunt, & sesqui-palmaria, uncias quatuor lata, inæqualiter laciniosa, & crenata, glabra, pallide virentia, nervo albo folium percurrente: (Nostri unicum ad radicem folium quidem pallide virens, nervo albo folium percurrente ostendit, sed nec crenatum, nec laciniatum, nec palmo majus, nec duobus uncis latius) at quæ in caule sunt planta florescente, quedam cubitum superant, quedam palmaria sunt, & in partes decem, duodecim, pauciores pluresve, uncias quatuor longas, semiunciam latas, per marginem leviter dentatas, (nostri centaurei foliorum partes nequaquam dentatæ, aut crenatæ) ita secantur, ut folia peculiaris esse videantur, colore ex pallido virent, flores lutei centaureo majori similes, ramulis insident. Ex calice enim squamoso, florum stamina plura prodeunt ex capitulo, ante meridiem (etiam post meridiem splendente sole, quod in nostro non semel observavi) liquor pellicidus, & manna inflat dulcis, in guttis seu stillis sponte exudat & capitulum compressum & suctum, altero tamen die hunc humorem emittit. Floribus semina, centaurei similia, aliquantulum minora, succedunt. Floret Augusto mense, nonnunquam Julio. caules & folia hyeme pereunt, Vere novo, Martio, Aprilique mensibus novis germinibus prodit, colore ex rubro purpureo eleganti, quem ubi folia explicantur amittit. Hanc nobis licuit observare differentiam, quæ diversitas solo caloque asserere nequeo. In monte Baldo pro-

Tunc venire

rare movendo & lacerando; & addit quæ glutinant adstringere, adstringentia verò purgantibus contrariam vim habere. Sed respondeo, purgare qua terget amaritudine, siccare stipriticatæ sua. Ab amaritudine enim & adstrictione vincentibus, fit vulnerum conglutinatior, & ulcerum exsiccatio; superante vero acrimonia, quæ ab interno calore nativo excitatur, aperit. Idem de rhabarbaro, aloë, absinthio, similibus dicere licet, quæ partium diversitate, varios effectus pariunt. Perpetuo quidem verum est, ab uno unum manare, sed quatenus unum. Simplex autem medicamentum, etsi numero unum sit, ex partibus tamen heterogeneis sæpe componitur, quarum singulæ suum præstant officium. Præterea alios effectus præbent plantæ intus assumptæ, alios extra appositæ. Sic aloë hæmorrhoidibus si imponatur, eorum fluxum impedit & sistit; intus si sumatur, aperit, fluxumque excitat. Interim & hoc fateor, hypericum quod Dioscorides centauro comparat, majore glutinandi facultate pollere. Quod à Dioscoride lib. III. cap. CLXXI. describitur. Ὑπερικόν, οἷον ἀνδρόσαιμον, οἷον κόριον, οἷον χαμῆνιπτον, ἀπὸ τῆς ἀπὸ τοῦ σπέρματος ὁσμῆς ἐκκινῶν πτύσιν ῥητίνην· φύλλα ἔχει πηλὴν ὁμοίαν τῇ μὲν φρυγαννοειδῆς, ἐπιπυκνωμένης, ὑπερῶδες· ἀνθὸν ἔχει μέλιον, ὃ ἀπὸ τῆς ἐν τοῖς δακτύλοις αἵματός τε καὶ χυλὸν ἐκκρίνει, ὃθεν καὶ ἀνδρόσαιμον ἐκλήθη· κληνάρια ὑποδάσσει, ἀσθμὴν ἐν τῇ ἀσπέρει, μέλιον κρεῖσσι, ἐν δὲ σπέρματι μέλιον ῥητίνης ὅσον· φύλλον δὲ ἐν ἱρρασίμοις & πρᾶξι τοῖς ποῖσι. Plinius. lib. XXVI. cap. VIII. Eadem præstat Hypericum, quam alii chamepytin, alii corion appellant, oleraceo frutice, tenui, cubitali, rubente, folio rutæ, odore acris, semine in filiqua nigro, maturescente cum hordeo. Non pauca hic animadversione digna sunt. Androsæmum, (id est sanguinem humanum) vocatum inquit; causam addit, quod floris attritu digiti velut cruententur. Androsæmi nomen etiam & ascyrum, & atractilus, habent: proprie tamen androsæmum est planta, de qua paulo infra nobis erit sermo. Κόριον dictum ait, at cur corion dicatur, me ignorare fateor. Supra lib. VII. Docuimus, κόριον coriandrum esse. Nulla hyperico similitudo cum coriandro. In scriptis codicibus coriscum, corisu, corysum, & decoriston, legere est. Ex hac tanta varietate viri Docti credunt scripsisse Plinium corisfion. Ego si vulgata lectio rejicienda, legere malim κόριν. Ut enim planta quæ proprie coris dicitur, à quibusdam hypericum dicitur, sic vice versa, hypericum corim ab aliis dictum putarem. Dioscorides, lib. III. cap. CLIII. Κόρις, οἷον καὶ τοῦτο ὑπερικὸν καλοῦσι. Coris hypericumque dicitur, quod tota planta sit pulchra & perquam hiliaris facie ac venusta; Quamquam & coris dici possit, quod fructus ejus pupillum oculi mentiatur. κόρη Græcis virgo, puella, pupilla est. Nisi placeat nomen κορίν accepisse, quod coriandrum semen aliquo modo imitetur. Vide caput de cori. Chamepytytis dicitur, quoniam semen odore pineam resinam imitetur. Recentiores perforatam vocant, quod folia soli obversa innumeris foraminibus scatere, & omni ex parte punctis pertusa esse videantur; quod veterum nemo memoriæ prodidit. Folia, inquit Dioscorides, habet rutæ similia. frutex est surculaceus, dodrantalis, rubescens. Florem habet colore melinum, qui quidem digitis tritus sanguineum succum remittit, qua ex causa etiam androsæmum appellatum est: ramulis subhirsutis, in rotundo oblongis, hordei magnitudine, in quibus semen nigrum & resinosis odoris, gignitur locis cultis & asperis. Depravatū Dioscoridis codicem esse, Botanici omnes fatentur. Docet id Oribasii codex in quo reperitur lectio diversa ab edita. Ruellius legit, ἀνθὸν ἔχει μέλιον ἐκλήθη, περιχρῆται ὑποδάσσει, Cornarius κληνάρια ὑποδάσσει, περιχρῆται, ramulos subhirsutos, fructum in oblongo rotundum. Hanc lectionem viri docti, auctoritate Galeni, probant. Hic lib. VIII. simpl. καὶ ὅλον οἷον τοῦτο λαμβάνει τὴν περιχρῆσιν, ἐπὶ τῷ σπέρματι μέλιον, ὡς καὶ ἐπὶ τοῖς φύλλοις ἐπιπυκνωμένον (lege ex Aëtio & Ægineta, ἐπιπυκνωμένον). καὶ ὅλον οἷον τοῦτο λαμβάνει τὴν περιχρῆσιν, ἐπὶ τῷ σπέρματι μέλιον, ὡς καὶ ἐπὶ τοῖς φύλλοις ἐπιπυκνωμένον. καὶ ὅλον οἷον τοῦτο λαμβάνει τὴν περιχρῆσιν, ἐπὶ τῷ σπέρματι μέλιον, ὡς καὶ ἐπὶ τοῖς φύλλοις ἐπιπυκνωμένον. Sed ad hæc totus sumendus est fructus, non tantum semen. Porro cum foliis illius viridis. Ex hoc loco quidem probatur, hyperici semen tegmine quodam inclusum esse, sed Cornarii lectio non probatur, hyperici ramulos esse hirsutos, Saraceni emendatio probabilior, κληνάρια, seu θυλάκια corrigit, vel unica expuncta littera, κληνάρια

maxime cum hyperici ramuli minime subhirsuti videantur, sed ipsa tantum filiqua, seu ipsum pericarpium. Ita porro Dioscorides Hyperici calyculos merito κληνάρια nuncupare potuit, quod sint quodammodo κληνάρια, hoc est, turbinati conii, seu nucis pineæ specie; quam etiam κληνάρια Myrepsus appellavit. Hanc lectionem si quis probet, legat ὡς ἐν ὅ, ἐν οἷς. Sed nec sic scripsit Dioscorides. Veram lectionem servavit Oribasius, quæ etiam legitur in optimo & antiquissimo regio codice, teste excellenti. Salmasio, ἀνθὸν λευκὸν ὅμοιον, λαβὼν δὲ ὑπόδασον, ἀσθμὴν ἐν τῇ ἀσπέρει μέλιον κρεῖσσι. ἐν δὲ σπέρματι μέλιον ῥητίνης ὅσον. violæ albæ florem, filiquam subhirsutam, in rotundo oblongam, hordei magnitudine, in qua semen nigrum, resinam olens continetur. Reliqua spuria & supposititia, quamvis verum illud sit, quod de flore scribitur. Λευκὸν intellige luteum; Florem enim hyperici examussum referre genistæ florem scribit Marcellinus. Plinius non magnitudine hordei fructum dicit, sed cum hordeo maturescere. In quo quantum à mente Dioscoridis recedat, quilibet facile judicabit. Et hæc Veteres de Hyperico. Recentiores, perquam paucis exceptis, pro hyperico, perforatam dictam habent. Qui contrariam defendunt opinionem, his utuntur rationibus, quod filiquam non habeat ut hypericum, & flos ejus contritus, sanguineo fuso perfundat; quod non facit hypericum. Non video qua ratione probabunt id non facere hypericum. Hoc enim nullius valoris est: Dioscorides hoc non tradidit. Sufficit ab antiquis etiam observatum; Reperiuntur enim antiquissimi codices, forte regio non recentiores, in quibus hoc traditur: sed & licet in nullo codice tale quid inveniretur, idèone hypericum non erit? Multa reperiunt recentiores, quæ non observant veteres. Alterum negabunt omnes Botanici. Hypericon planta est

Hypericum.

pedalis aut majoris altitudinis, surculosa & ramosa, folia fert latiuscula, quam rotunda, longiora, quæ soli aut lumini opposita, foraminosa apparent, multisque mini-

minimis, veluti poris, pertusa, flosculis constat in fastigiis cauliculorum luteis, ex quinque foliolis, staminibus in medio concoloribus. His filiquæ sequuntur oblongæ, magnitudine & forma grani hordeacei, in quibus minutissimum semen, quod confricatum resinam olet. Radix dura, lignosa, hinc inde fibrosis ac tenuibus veluti ramulis spargitur. Hujus coma, flores, ac folia attrita, atro sanguini haud absimilem succum fundunt. Genera hyperici plura sunt, de quibus videat Phytopinacem Bauhini lector. Vulgare foliis modo est latioribus, modò angustioribus. Quod loco humenti provenit, quadratum, quod alibi, rotundum fert caulem. Alexandrinum foliis est quadruplo quam vulgare minoribus, rutæque paulo similioribus; alioquin vulgato simile. Ἀσσυρον græci, quasi minime asperum vocant, cum Ascyron vulgare asperius, duriusque hyperico sentiatur. Delineatur à Dioscoride lib. III. cap. CLXXII. Ἀσσυρον οἱ ἡ ἀσσυροειδές, οἱ ἡ ἀνδροσάμων, καὶ τοῦτο εἶδος ἐστὶν ὑπερικοῦ, μεγέθει διαφέρει, κλάσι μείζον (utramque vocem μεγέθει & μείζον delet codex vetus) φεγγαῖος δέσπον ἡ ἐπεφωτισμένον τοῖς φύλλοις λεπτῶς. αἰὲν ἡ μέλινα φέρει, καρπὸν ἡ δμοιον ὑπερικοῦ, ὅσοντα ῥατίνης, καὶ ἐν τῷ ὡματρίῳ οἰοῖται αἰματισσοῦν τὰς δακτύλους, ὡς ἂν τὰς ἀνδροσάμων καλεῖται. Ascyron, sive ascyroides, aliis androsæmum, etiam hyperici genus est, magnitudine distans; siquidem ramos habet majores, ac surculosiores è puniceo colore rubentes, folia tenuia, flores profert luteos, ac fructum hyperico similem, ac resinosi odoris; cujus attritu, digiti quasi cruentantur, qua de causa androsæmum vocavere. Plinius, lib. XXVII. cap. v. ascyron & ascyroides, similia sunt inter se & hyperico: majores habet ramos, quod ascyroides vocatur, ferulaceos, omnino rubentes, capitulis parvis, luteis, semen in caliculis pusillum, nigrum, resinofum, coma trita, velut cruentant. Qua de causa quidam hanc androsæmum vocavere. Ascyron & ascyroides idem sunt, ut Dioscorides & Galenus testantur. Scripsit Plinius ascyron, quod & ascyroides, & hypericum inter se similia sunt. Ramos, inquit, habet ferulaceos, rectius Dioscorides φεγγαῖος δέσπον surculosos. Rectè Plinius ramos rubere dixit. Minus rectè quidam interpretes, foliis rubentibus; caules, ramulique, non folia, rubent. Ascyron notum satis, amnium rigorum, rivulorumque pratensium amans valde, quadratos rectos viticulos, multis è radice fibris sparsa, exiles erigens. Hyperici foliis paulo majoribus, venosis, punctim poros pervios habentibus, & floribus itidem luteis, coccineum colorem affricanti illinentibus. Semen odore resinaceo, nares feriente. Ἀνδροσάμων οἱ ἡ Διονυσιάδα, οἱ ἡ καὶ τοῦτο Ἀσσυρον καλοῦσι, διαφέρει ἡ τοῦ ὑπερικοῦ, καὶ τοῦ Ἀσσυρον. Ὁ ἄμεινον δὲ λεπτὸν καὶ φεγγαῖος, πεφωτισμένον τοῖς ῥαβδόσ. φύλλα τριπλάσια, ἡ πενταπλάσια ἢ πηλάν, ἡ τριπλῆντα οἰώδη καλὸν ἀφίησι. μαχάλας δὲ ἐστὶν τοῖς ἐξ ἄκρων τεταρταυμίας. αἰὲν αἱ ἀνθήλαι μικρῆς, μέλινα, καὶ ῥατίνης ἐν καλῶν οἰοῖται τὸ ἡ μελάνης μελάνος, οἰοῖται καὶ ῥατίνης (quidam addit αἰματισσ) ἀνατριφθεῖσαι ἡ ἡ κόμη, ῥησιμῶς δὲ ὁμοῦ δαπνιδόσι. Androsæmum, quod aliqui dionysiada, alii etiam ascyron appellant, ab hyperico & ascyro differt. Frutex vero est ramulis gracilibus, surculosis, virgulis, puniceo colore rubentibus, foliis triplo quadruploque majoribus quam sint rutæ folia, quæque trita vinoso succo manant. habet autem alas in cacumine complures, utrimque expansas, pinnatasque, circa quas flosculi pusilli lutei, & in caliculis semen papaveris, veluti punctis notulisve distinctum. Plinius. lib. XXVII. cap. IV. Androsæmum sive (ut alii appellavere) ascyron, non absimile est hyperico, de qua diximus, cauliculis majoribus densioribusque, & magis rubentibus, folia alba rutæ figura: semen papaveris nigri: coma trita sanguineo succo manant, odor ei resinofus, gignitur in vinetis. Androsæmum Galenus dividit in ascyron, & dionysiada. Ἀνδροσάμων θαμνώδες φυτόν ἔστιν τὴν φύσιν: τὸ μὲν ἔτερον Ἀσσυρον, ἡ ἀσσυροειδές (vulgo per ω μίζα legitur) ὀνομαζόμενον εἶδος ὑπερικοῦ ὑπερικοῦ. τὸ δὲ ἔτερον ὅπερ ὀνομαζέται αἰὲν πρὸς Διονυσίαν. Androsæmum planta fruticosa, natura duplex. Est species hyperici. Alterum vero à quibusdam dionysias appellatum. Duæ itaque plantæ ex Galeni sententia androsæmi nomen obtinent. Plures tamen hoc nomine insignitas, auctor est Dioscorides: Attractylida sic dictam, inficiari nequit, vide cap. III. lib. VI. eodem quoque quo ascyron & dionysias, insigniri nomine Dio-

scorides androsæmum leptocarphon, id est, tenuibus ramis inquit; Plinius majoribus densioribusque dixit, quam hypericum cauliculis. Folia, inquit, esse alba, rutæ similia. Dioscorides alba esse non prodidit, sed triplo vel quadruplo majora dixit. Coma, inquit, Plinius, trita sanguineo succo manant. Dioscorides οἰώδη καλὸν ἀφίησι. An legit ἀντὶ οἰώδη, αἰματισσόμεν. Nec hæc inepta lectio, alioquin unde androsæmi nomen accepit, non video. Vulgatam lectionem Oribasius præfert, & servari potest. Nam & sanguineus succus vini exactè rubicundi, vel ex nigro saturo rubicundi liquorem, non ita malè referre videtur. Serapionis lectionem defendere nequeo. Hic πηλάνωδον id est rutam referre legit. Fallitur tamen Plinius quod alba dixerit esse folia, ex ijs, quomodo rubicundus succus colli-

Androsæmon.

Ascyron.

Tttt 3

si queat.

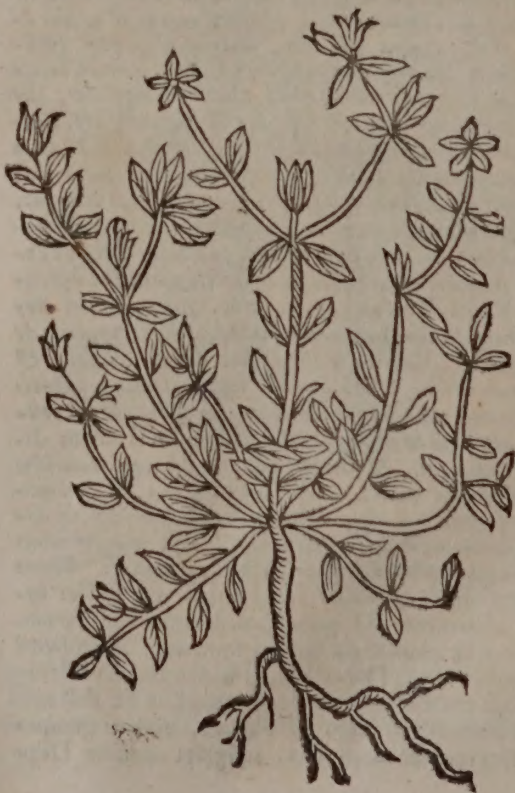
gi queat. non video. Pro androsamo plantam cuius iconē addidimus, habent viri docti; inter hos Fuchsius, Mathioli, Bauhinus, Cordus, Lobel. Pena, vulgo ascyron sive hypericon bifolium non perforatum, ramulos cauliculosque fert tenues, colore saturo rubentes; folia rutæ bina ex adverso oppositu triplo, quadruplo majora, sed pauciora, tritaque & expressa muriceum, sive sanguineum reddentia succum; Florem habet hyperico simillimum. Semen ejus in calice est pa vo, punctulis nigris notato, minutum, nigrum, resinæ odore: Asperis & incultis nascitur locis. Aliam androsami plantam ostendit Dodonæus: *Cauliculi, inquit, sunt recti, rotundi, striati, duri ac lignosi circa radicem, præsertim cubitales, folia triplo quadruplove majora quam hyperico, vel etiam ascyro, que initio videntur, postea, ac sub finem ætatis obscure rubent. E quibus non atriori sanguini, sed rubenti ac vermiculo, vino similis succus attritu exprimitur, ac ut Dioscorides scribit, διωδής. Flores lutei, majores quam superiorum, quibus orbiculatum ac rotundum succedit capitulum, initio virens, inde rubens, postea nigricans, in quo semen rufum. Dura, lignosa, ac resistibilis est radix. Dioscorides capitulum hujus simile facit calyci papaveris nigri, cui haud dissimile, operculo, quo tegitur sublato, sed tamen minus. Κορμός ἐν κόλυκι, ait, ὁμοίω τῆς μελαίνης μήλων, exemplaria pleraque perperam κορμῶ habent, & frustra hæc vox ad fructum applicatur; cum sit ad calycem referenda. Quod sequitur εἰσὶν καπνίζοντες, non pertinet ad androsam, sed ad rutæ hujus sylvestris, & ascyri descriptiones, quorum silique exiguis nigris punctulis notantur. Hactenus Dodonæus, sed quæ auctoritate suam probet opinionē, non scribit, nec video. Vulgatam lectionem defendit Oribasius, cæterique, qui caput hoc exscripserunt Dioscoridis. Bacas præterea fert, non semen in calyce papaveri nigro simile: nec nisi autumnali tempore sanguineum fundit succum, nec rutæ ullam habent similitudinem folia, nec triplo, aut quadruplo, sed decuplo, & amplius majora. An clymenum sit, suo loco examinabo.*

Restat coris, quod etiam hypericum dicitur, & quidem alterum à Plinio. κορίς, inquit Dioscorides lib. 11. cap. clxxiv. οἱ δὲ ἐν τῷ ὑπερανθὲν καλοῦσι, φύλλον ἔχει ὡς ἀνδρόσμον τὸ τῆς ἐρείκης, μικρότερον δὲ καὶ λιπαρότερον καὶ ἰσχυρότερον. Δάμνη δὲ ἐστὶν ὑπερανθή, ὑπερμύκη, ὁμοίως καὶ ὑπὸ δῆς. Coris quod aliqui etiam hypericum appellant, fruticosa est folio ericæ, sed minore, pinguiore, & rubente, dramaticis, ori gratus, acris & odoratus. Plinius lib. xxv. 1. cap. viii. Est & aliud hypericon, quod alii corin appellant, folio tamaricis, & sub ea nascitur, sed pinguioribus foliis, & minus rubentibus, odoratum, palmo altius, leniter suave, aculeatum, vis semini excelsa, & ideo inflationem parit enterocelis. In quibusdam Plinii codicibus legitur, quod aliqui caro appellant. In aliis caros. Viri docti vitium scripturæ non putant, idque quod liber indicis, manu exaratus, eandem ferret lectionem. Caro, sive hypericon in regio antiquissimo Dioscoridis majusculis litteris descripto plane exaratum est, Κορίς οἱ δὲ καὶ τὸ ὑπερανθὲν. Nec dubitant quin ita invenerit in suis Plinius. An itaque, ajunt, apud eum legendum, quod aliqui coras vocant, & in indice coras sive hypericum. Sed verius est Plinium, cum coras legeret in Dioscoride nec alibi occurreret hoc nomen, putasse legendum, traiectione litterarum, κορῶ, & pro caro accepisse, quod alibi describit Dioscorides, cujus semen esse dicit, διερμανηδὲν, ὑπερμύκη, ὑπερμύκη. Ita scripsisse fidem faciunt, quæ in ejus descriptione ponit: *Vis semini excelsa, præcipue ad stranguriam.* Hæc cari semini conveniunt, quod est, διερμανηδὲν & ὑπερμύκη. Nihil tale, de semine hyperici, quod coras dicitur, apud Dioscoridem, sed de frutice hæc tantum. Δάμνη ἐστὶν ὑπὸ δῆς. Sciendum tamen est, verba illa de semine non extare in Plinianis vetustis codicibus, in quibus legitur, *odoratum palmo altius, suave, & ideo inflationem facit, sed stomacho non inutilem.* Reliqua adjecta sunt à correctoribus. De caro tamen accepisse nullum dubium est, & si aliunde hauserit profecto, nisi de illo caro intellexisset, scribendum illi fuerat, *quod aliqui corada, vel coradem appellant.* Sic quidem viri eruditissimi. Depravatus codex antiquissimus regius. Oribasius vulgatam sequitur lectionem. Apud Æginetam lib. vii. legitur, κορίς ἢ πῶς δὲ δὲ ὑπερανθὲν ὁμοίως καὶ ὑπὸ δῆς ἐστὶν. Hefychij series Alphabetæ vulgatam lectionem probat καρὸς ὁ φθαλμικός. — καρὸν μικρὸν καρῶται ἢ καρῶται το

λαχάνων. Κορίς accentu gravi scribitur, uti etiam apud Æginetam.) ἰχθὺς πῶς, ἢ πῶς ἢ ἔσται καμνιστὴν. κορίζου, ὑπὸ δῆς. Hypericū intelligit quod supra dixi corin vocari, ac depravatè legi κορίων. Veram servavit scripturam Hefychius, Hoc mitto. κορίον legendum, ut vulgo editur, loca citata comprobant. Nec scrip sit Plinius caron, nec cari, corisque historiam confundit. Id ostendit antiqua Plinii lectio, sed vulgatam sequamur. Quid impedit quo minus semen hac polleat facultate, maxime cum fruticem Dioscorides inquit acrem, ori gratum & odoratum. Hæc de integra planta, non foliis ramulisve tantum intelligenda. Solent enim semina odoratiora ac calidiora esse, quippe magis elaborata & concocta. Quod inquit inflationem facere, præter rationem non esse, Medicis constat. Apud Galenum, quem nonnulli botanici non meminisse coreos asserunt, in glossis scribitur, καρῶ. Κορὴν τὴν πῶς ἢ πῶς ἐν ὑπερανθὲν ἀνομαζέται, ἔχει δὲ τὸν καρπὸν καρῶν ὁμοίως. Coris herba quæ & hypericon dicitur, fructum fert similem καρῶν. Doctiss. Hermol. pluresque botanici, oculi pupillæ simile vertunt.

Hoc ridet Doctores, & falsum & absurdum dicunt, κορίς est coriandrum. Τὸ καρῶν coriandrum significare, jam alibi, satis superque probavimus, coriandro non dissimilem fructum fert coris Mathioli, pupillæ similiorem Lobelii. Corin vel coren botanici dictum volunt, quod tota pulchella & perquam hilaris facie sit, καρίς enim καὶ καρῶν virgo, puella, dicitur: Hippocrates verò antiquioresque τῆς καρῶν pupillam vocarunt, propter semen oculi pupillæ seu anteriori humori crystallino ambitu sphærico, haud absimile. Hujusmodi in cori Monspelienti cernitur. Hefychius καρὴν νύμφην ἢ, τῶς παρθένους ἱπποκράτους καὶ παρὰ τὸν καρῶν καὶ ἡ ἀψίς. Κορὴν παρὰ τὸν ὁφθαλμὸν καὶ πῶς, vel core dicitur quod flos semper recens natus videatur adeoque immarcescibilis sit, adeoque semper novus videatur. Galenus in exegef. κορῶς (sic series Alphabetæ legendum ostendit, vulgo καρῶς) πῶς ἀπὸ τῆς καλῶν παραφύσεως, πῶς ἔσται βλαστήματα. Ex ramis adnascentias, novas germinationes. Vel à contrario nomen habet, quod parva & exigua sit, palmo enim altiore negat Plinius, Hefychius καρῶν ὑπὸ δῆς. Idem Plinius tamaricæ folio esse docet. Dioscorides ericæ, descrimine haud magno, ericæ enim & tamaricæ foliorum non parva similitudo, Dioscorides foliis rubentibus coren, inquit. Plinius minus rubentibus. Expungunt viri docti vocem minus. Hæreo utrum Dioscorides scripserit ἢ πῶς ἢ πῶς. Vulgatam lectionem Oribasius probat. Corrigendus interpres Oribasii quod καρῶν Coriandrum verterit: *Coriandrum*, inquit, quod etiam hypericon vocant. Addit Plinius aculeatum

Hypericum minimum Septentrionalium.

esse, quod de semine intelligunt Doctiores, sed de integra planta accepisse videtur Plinius; quod ericæ muricæque folia non nihil aculeos spinasque referant. Alioquin spinosam non credo esse corin. Doctissimi botanici hypericon minus septentrionalium corin existimant. foliis id quidem parvis, hyperico non ericæ similibus, ad palmi altitudinem vel amplius paulo attollitur, cauliculis prætenuibus, folia, filiquæ, flores quales hyperici. Folia autumnali tempore rubentem contrahunt colorem. Monspelienfium coris dicitur, quod in agro Monspelienfi frequens reperitur, ad radices ceti montis. Fruticat ramulis multis densis, duriusculis, surrectis, rotundis, purpurascens, succulentis, amariusculis, palmum altis, & sesqui palmum, lignosis, cujus etiam folia dense stipata, ericæ majoris amariuscule, quandoque disposita, nonnunquam inordinata & incondita. Spicæ aut capitula extremis ramis inhærent, ex innumeris caliculis, in quinque mucrones divisis, & totidem maculis nigris, in singulas divisiones impressas, constantia, è quibus flos emicat non inodorus ex purpura cæruleus, elegantissimi & immarcescibilis coloris (unde fortassis nomen accepit) quatuor foliolis bifidis constans; quorum duo superiora, reliquis majora sunt. Semen utriculis mollioribus, non nihil tamen pungentibus alabastriculis conclusum, rotundum, tamarisci par, glaucum vel pullum, tenuissimis tuniceis glumis involutum, quasi ocelli pupilla tuior inde foret. Radix pro plantæ proportionem crassa, magna, palmaris longitudinis, anchusæ minoris par, & concolor. Tota namque planta rubella visitur, & succus purpureus radicis, pannos imbuendo commendatur. Aliam coris nomine plantam ostendit Mathiolus, quæ ex radice lignosa plures spithameos cauliculos profert, foliola thymi vulgaris largiora, & tenuiora kali aut spergulæ modo, stellatim è geniculis prodeuntia. Flores hyperico non dissimiles, stellati, ex rubro candicantes, quorum apiculi flavent. Tota herba odorata est. Huic similem, si modo non eandem, describit Honorius Bellus epist. Prima ad Clus. Coris, inquit, legitima ericæ similis, provenit latis collibus satis frequens, in omnibus rectissime Dioscoridis historia conveniens, nisi quod frutex est multos annos durans, perpetuoque virens; & si pingui solo oriatur, ad sesquicubitalem altitudinem assurgit. Hæc ostendunt Monspelienfium corin propius accedere ad delineationem Dioscoridis. Legitima coris, id est Honorii Belli *ερικώριον*, hoc est herba orpilio vocatur. Plantæ hæc omnes vulneribus medendis præstant, ac præ cæteris, vulgare hypericum. Ex quo oleum preparatur ad vulnera fananda perquam utile, nullique secundum, multo chirurgorum peritissimorum experimento. Accipe summam tatem hyperici & olei communis ana ꝑj. myrrhæ, gummi elemmi ana ꝑj. terebinthinæ ꝑj. aloës ꝑj. Thuris, Mastichis ana ꝑj. infundantur, bulliantque in diplomate ex arte. Recentiores infimique Græci ad vulnera fananda commendant polygonon. Absyrus Hippocrater lib. i. cap. lxxv. *Βοτάνη τις ἐστὶν ἐν τοῖς τοῖς καὶ τοῖς πῖσταις γινώσκουμένη, ἢ ἰατρῶν μὲν παιδὶς πολὺ γονὸν ὀνομαζομένη, ἰδιώται δὲ σὺμφυτον, καὶ μακρόδυνος ὀστέοκολλος, ἃ καὶ ἡ παιδαντίον, ἢ καὶ φασὶ συνεισφέρειν διαμερισμένους κρεῖσσιν ἐνόν, οὐδὲ διὰ καὶ σὺμφυτον λέγεται, καὶ ὀστέοκολλος, εἰς δὲ ὅρα τὴν ὀνομασίαν λαχούσα, αὐτὴ ἡ χλωρὴ μὲν ἐστὶν αἰὲ καὶ ζῶσα καὶ ἀφυλλομένης κλάδους σκοτίου διὰ τὴν ἐκκερμαίαν ἔχει λεπτοτέρην καὶ ἐπιμνηστέραν πικρίαν παρεχούσας.* Herba quedam manibus ac saxis vernacula presilist, quam medicorum filii polygonon vocant, vulgus symphyron, Macedones osteocollon, alii talantion appellarunt, hæc tradunt dissectas carnes coalescere, si coquantur una, ideoque quod partium divortia committat, & separata cogat, symphyron nuncupationem traxit, itidem quod ossa fracta ferruminet, osteocollon nomen accepit. Hæc perpetuo vivet, vivitque foliis virida, ramulos instar junci pensiles, tenuioris proceriorisque partii similes spargit. Latini sanguinalis vocant. Celsus. lib. i. cap. ult. Columella lib. vi. De re rusti. cap. xxi. Vel sanguinalis herba, quam græci πολύγονον appellant, quod sanguinem fluentem sistat, Experientia compertum est, sanguineum vomitum cum paucis styptico compescuisse, ac sustulisse, ad dysenteriam magnopere commendatur. Marcellus, cap. ix. Herba quam Græci polygonon, nos alii quor vocabulis sed præcipue sanguinalis dicimus. Idem cap. i. Millefolium quod Græci polygonon vocant. χιλιόφυλλον, à multis foliis dici testatur Auctuarii auctor, Officina centinodiam & centunculum appellant: alia

Auctuarii auctor nomina plura recenset, quæ etiam apud Apuleium reperiuntur, ad quos lectorem remitto. Πολύγονον dicitur, à geniculorum multitudine, uti ex Dioscoride colligi potest, ὅτι πολλὰ ἔχει γόνα, vel à seminis multitudine, ut vult Plinius, quod Dioscorides de masculo testatur. Aliud etymon apud Scribonium, cap. xxxv. reperitur. Dictum, inquit. ἀπὸ τοῦ πολλοῦ γίνεσθαι παντὶ καὶ τῇ πύαν, herbam, inquit, quod ubique nascitur, πολύγονον appellatur. Polygoni genera duo, mas & femina. De femina alibi agam. De mas hæc Dioscorides Πολύγονον ἄρρεν πᾶσι ἐστὶ κλῆνος, ἔχουσα λεπτοὺς, στυφίους, πολλοὺς, γόνασι περιελημμένους, ἔρποντας ἐπὶ τῆς γῆς, ὥσπερ ἀγρωσίου φύλλα ἢ πηγαντοὶ ὁμοίαι ἐπιμνηστέρα (vulgo ἐπικεῖττα, alteram lectionem probat Oribasius) καὶ μαλακώτερά, ἔχει δὲ καὶ πᾶσι πύαν ἐκαστὸν φύλλον, ὅθεν καὶ ἄρρεν καλεῖται, αἰὲ καὶ λευκὸν ἢ φοινικῶδες. Polygonum mas herba est, quæ ramos habet exiles, teneros, numerosos, geniculis intersectos qui graminis instar humi serpunt, neque à terra attolluntur, folia rutæ, sed longiora, mollioraque, semine sub singulis foliis turgescente, unde & marem appellari volunt. Flos ei candidus aut purpureus. Plinius, lib. xxvii. cap. xii. Polygonum Græci vocant, quam nos sanguinariam: non attollitur à terra, foliis rutæ, semine graminis. Succus ejus infusus naribus supprimit sanguinem: & potus cum vino cujuslibet parvis profluvium, excretionisque cruentas inhibet. Qui plura genera polygoni faciunt, hanc marem intelligi volunt, appellarique multitudine seminis aut densitate fruticis calligonon (alter codex Ms. legit callipogona, id est pulchribarbam) alii polygonaton à frequentia geniculorum: alii theudalida, alii carcinethron (vulgo carcinetron alii clema, multi myrtopetalon (sic etiam apud Apuleium legitur, corruptum tamen puto, scribo myrtopetalum id est millefolium, quod nomen supra obtinere ostendimus.) Nec non inveniuntur, qui hanc feminam esse dicunt, marem autem majorem minusque nigram, & geniculis densiorem, semine sub omnibus foliis turgescente quocunque hæc modo se habeant, vis earum est refrigerare ac spissare. Hæc satis ostendunt, Plinio non satis cognitâ fuisse polygoni historiam. Polygoni genera plura recentior observavit ætas; vulgare polygonon (cujus effigiẽ exhibemus) hortis ac secus agros frequens satis reperitur, flore ut plurimum candicante, nonnunquam ex purpura candicante, rubente vero rarius conspicitur. An vero polygonon, cujus effigiem addidi, sit

Polygonum mas:

polygonon recentiorum forte Græcorum, in dubium vocari potest, quod nemo de eo carnes cogere scribat. Doctiores holostium Dioscoridis & polygonon Absyrti eandem scribunt plantam. Addunt Dioscoridis codicem corruptum esse, legendumque ὁλόστονον. Qua auctoritate hanc opinionem probant, non video. Corruptum Dioscoridis codicem fateamur. Ex Orisbasio, Galeno, Plinio, aliisque constat, scriptum fuisse ὁλόστονον vel ὁλόστονον, non ut editi habent codices ὁλόστονον. Hoc scribit Dioscorides carnes conglutinari; sed qui polygonon dictum scribat, repperi neminem. Satis clarè & apertè Absyrtus polygonon à medicis dici refert. De holosteo alibi.

Πολυκαρπία μελιπύκτων. Plinius lib. xxv. cap. IIII. Hac evulsa scrobem replevi vario genere frugum religio est, ac terræ pramentum. Vbi & quo fieret modo, & quale maxime probaretur, inter peregrina docuimus. πολυκαρπία μελιπύκτων vario genere frugum vertit, Doctissimoque Gazæ errandi occasionem præbuit, πολυκαρπία μελιπύκτων placentæ sunt ex omni frugum seminumve genere.

Τριμήνιος. Lego τριμήνιος μελιπύκτων, & expono placentas ex frumento trimestri. τριμήνιος πύκτων supra lib. octavo dixi triticum esse trimestre, quod trium mensium spatio maturescat. Ex tali frumento placentam, offamve parabant veteres. Hunc locum sic reddidit Gaza. Panacem & Asculapejam cognominatum effodientes, varium genus frugum vicissim terræ injicere ajunt, & placentas veluti mercedem quandam exolvere, & ense bina adacto acie ter circumscribentes succidere, quodque primum inciderit sublime tenere, deinde alterum cadere, & ejusmodi alia complura enarrant. Omisit μελιπύκτων, ὅταν ἢ τὴν ἢ τὴν τριμήνιος. Recte emendavit, τὸ ἔμπροσθεν τριμήνιος malè interpretatus est, ἀμφότες ἔμπροσθεν bina adacto acie. Quod non capio nec Latini est, nec melius, alius interpres Panacem, inquit, asculapejam cognominatam effodientes è vario frugum genere placentam terræ injicere: cum vero xyrin (plantam quandam aromaticam sic vocant) & ense utrin-

que acuto ter circumscribentes succidere, quodque primum inciderint, sublime tenere. Deinde alterum cadere. Hic τριμήνιος μελιπύκτων ἀντιμετρίαν μετρίαν non legit; addiditque plantam quandam aromaticam sic vocant, quod falsum est. Iris est aromatica planta, non xyris. vide cap. ult. lib. 6. De Hyacintho, Plinius lib. XXI. cap. VII. quæ Theophrastus de xyri, de iride dicit. Et fossuri tribus ante mensibus, mulsa aqua circumfusa, hoc veluti placamento, terræ blandiuntur, circumscripto mucrone gladii orbe triplici, & cum legerint eam protinus in cælum attollunt. Plinio τριμήνιος μελιπύκτων ἀντιμετρίαν tribus ante mensibus mulsa aqua circumfusa significat. Quod ineptum satis. Defendit quis Plinium, dicitque ξηρὴν, ἴριν dici, fateor. Sed de illa iride non agit hoc loco Plinius, sed de aromatica. Adeat lector Plinium, & rem ut dixi se habere reperiet.

Περιζεύφειν. Plinius lib. xxv. cap. XIII. Cavens effossuri contrarium, ventum, & tribus circulis ante gladio circumscribunt: postea sodiunt, ad occasum spectantes. Et hæc negligenter satis exscripta.

Hunc de cumino locum lib. VII. cap. III. exponimus.

Quæ de Helleboro sequuntur, corrupta & depravata. vulgati Codices habent: ἰάν ἢ ὁ αἰτὸς ἰχθὺς ὁ δόπτιμον δόπτιμον ἰναιωτῶν: Codex vero Aldinus & in German. excusus legit, ἰάν ἢ ὁ ἰχθὺς καὶ δόπτιμον ὁ αἰτὸς δόπτιμον ἰναιωτῶν. corrigit Scaliger Julius ἰάν ἢ ὁ αἰτὸς ἰχθὺς ἀσπασίτη καὶ τριμήνιος ἢ δόπτιμον ἰναιωτῶν. Lego ex Plinio lib. xxv. cap. v. ἰάν ἢ ὁ αἰτὸς ἰχθὺς ἀσπασίτη ὁ δόπτιμον δόπτιμον ἰναιωτῶν. Plinius loc. cit. Ex his melampodion vocant, quod domos suffiunt purgantque spargentes & pecora, cum precatione solenni, & hoc religiosus colligitur. primum enim gladio circumscribitur, deinde qui succisurus est, ortum spectat, & precatur, ut id liceat sibi concedentibus Diis facere, observatque aquila volatus: ferè enim secantibus interest, & si prope advolaverit, moriturum illo anno, qui succidat, augurium est. Idem Diosc. lib. 4. cap. 151. addo verba quæ ad cap. finem reperiuntur.

Κ Ε Φ. Ι.

C A P. X.

De medicinis ellebori, panacis, tuberis terræ, cucumeris sylvestris, trisaginis, caricæ sive piri, & aliorum quorundam.

Εἰς πρὸς ὅσους ἐλέχθη τὴν ὑπὸ πᾶσι χρῆσιμα, καὶ ἡ ῥίζα, καὶ ὁ καρπὸς, καὶ ὁ σπόρος, ὡς περὶ ἄλλων τε καὶ τῶν πανάκων. τῶν δὲ, ἡ ῥίζα καὶ ὁ σπόρος εἰναι τῆς σκαμνίας, καὶ τῆς κυκλαμίνης, καὶ τῆς θαιρίας, καὶ ἑτέρας. καθάπερ καὶ ἡ μανδραγόρα, τὸ μὲν φύλλον χρήσιμον εἶναι φασὶ πρὸς τὰ ἐλκὴ μετὰ ἀλφίτην. τὴν δὲ ῥίζαν πρὸς ἐρυσιπέλας, ζυθοειδῶν τε καὶ ὅξιν δόδοισιν. καὶ πρὸς τὰ ποδαγρικά, & πρὸς ὕπνον καὶ φίλτρα. διδόναι δὲ ἐν οἴνῳ ἢ ἐν ὄξει. τέμνεισθαι δὲ προχέοντες ὡς περὶ ῥαφαίδου. ἡ ἐνείραντος δὲ ἐν γλένκει ἐκρέμασαν ὑπὲρ καπνῶν. ὁ δὲ ἐλλείβου ἐπὶ ταῦτα, τῇ τε ῥίζῃ καὶ τῷ καρπῷ χρήσιμον. εἴπερ οἱ ἐν ἡνίκου καθάπερ φασὶ τῷ καρπῷ καθάρσιν. ἐχθρὸς δὲ σκαμνιάδῃ τέτρην. πλεῖον δὲ καὶ ἡ πανάκων τὰ χρήσιμα, καὶ ἡ πάντῃ πρὸς τὰ αὐτῶν. ἀλλ' ὁ μὲν καρπὸς πρὸς τὰς ἐξαμβλώσεις, καὶ πρὸς τὰ ἀσπασίδια, καὶ τὰς τοιαύτας πόνους. ἐπὶ δὲ πρὸς τὰ ὅσα καὶ τὰς φωνασκίας, ἡ δὲ ῥίζα πρὸς τὰς τῶν καὶ τὰς γυναικείας, καὶ πρὸς ὑποζυγίων. ἡ φύσις. χρήσιμοι δὲ καὶ πρὸς τὸ ἐμὲν μύρον, ἀλλὰ τὴν ἐν ὕδατι. ἰχυρότερον δὲ τὸ ἀνέμα τῆς ῥίζης. γίνεται δὲ πρὸς Συρίαν. καὶ τέμνει πρὸς πύραμντον. τὰ δὲ κυκλαμίνης ἡ μὲν ῥίζα πρὸς τὰς ἐκπύσεις, φλεγμονῶν, & πρὸς τὰς

* σκαμνίας.

† ἐνείραντος.

† ἡνίκου.

Al. Bas.

* σκαμνίας.

δὲ.

† φύσις.

Sunt vero (uti retulimus) quorundam omnia commoda; & radix, * & fructus ut scamonias, * Et fructus, & succus ut inter cetera panacis. quorundam vero radix & vino aut aceto. Secant ejus quoque orbiculos succus, ut sicuti radiculæ, † quos transfixos in fumo suspendunt. Elleborum ad hæc eadem non solum radice, sed etiam fructu utile est. Siquidem in Anticyra (ut fertur) fructu ejus purgantur, quem scamonias fert. Panacis quoque pleraque assignantur commoda; nec omnia ad idem. Fructus enim ad abortus, & distentiones, & ejusmodi genera dolorum; item ad aures, & vocem exercendam. Radix ad partus, & mulierum profluvia, & ad jumentorum † morbos. Necnon ad irinum unguentum utilis. Addit enim suavem olentiam. † Tormina. Sed fructus radice validior est. Nascitur circa Syriam. Secatur per messem tritici. * Tuberis * Cyclaminis, terræ radix ad exhalationes inflammationum valet, & ad menstrua, & ad ulcera ex melle. † Succus ad caput purgandum illitus, & ad ebrietatem, si sparsum in vino potui des. Radix etiam ad partum cum melle infusus, & ad inebriandum si vino dilutum potui des, utile vero radicem ad accelerandum partum adalligare. Valet & ad amatoria, sed in eum usum effossa comburitur, dein vino irrigata in pastillos digeritur, nisi fecis quæ macule eluuntur.

cele-

πον τὴν γυναιξί, ἢ πρὸς τὰ ἔλκη, ἐν μέλιτι· ὁ δὲ
 ὁπὸς πρὸς τὰς δυνάμεις κεφαλῆς καὶ τὰς ἐν μέλι-
 τι ἐγγερόμενον· καὶ πρὸς τὸ μεθύσκεν, ἀνὲν
 οἴνῳ ἀλατῶν διδῶν πρὸς πικρὸν· ἢ ἀλατῶν ἢ πικρῶν
 ἢ ῥίζαν καὶ εἰς ὠκυπόκιον πελαπτῆν, καὶ εἰς φίλτρα.
 ὅταν δὲ ὀρῶσιν, καὶ καίεται· εἰ τὸ οἶνον δόσαν-
 τις τροχίσκος πορῶσιν, ὡς τὸ τρυγὸς ἢ * ρυπτήμενον.
 καὶ ἡ σικυὶα δὲ ἡ ἀργεῖα, τὴν μὲν ῥίζαν ἀλφειῶν
 καὶ ψώρας βοσκήμασι. τὸ δὲ σπέρμα χυλιδέν
 ποιεῖ τὸ ἐλατήριον. τίλλεται δὲ ἡ φθινοπωρὴ·
 τίπε γὰρ βέλλινον. τὸ ἡ χαμαὶ δρυς, τὰ μὲν
 φύλλα πρὸς τὰ ῥήγματα καὶ πρὸς τραύματα, ἐν
 ἐλαίῳ τελεσώμενα· πρὸς τὰ νεφρομήρια ἔλκη.
 τὸ ἡ καυπὸν καθαίρειν χολλύ. ἀργεῖον ἢ ἡ ὀφ-
 θαλμοῖς. πρὸς ἢ τὰ δερμάματα προσάγειν τὸ φύλ-
 λον τριψάμεν ἐν ἐλαίῳ. ἔχει δὲ τὰ φύλλα οἶον
 περ δρυός. τὸ δὲ ἀνάστημα τὸ ὅλης, ὅσον σπυρ-
 ραῖον. εὐοσμὸν ἢ καὶ ἡδύ. τὸ μὲν ἔν, μὴ πρὸς τὸ
 αὐτὸ πάντῃ τὰ μέρη χρησίμα τυγχάνειν, ὅτε ἴσως
 ἀποπνί. τὸ ἢ τὸ αὐτῆς ῥίζης, τὰ μὲν ἄνω, τὰ δὲ
 κατω καθαίρειν, θυμασιώτερον. οἶον τὸ ἡ θα-
 ψίας ἢ τὸ ἡ ἀλφειῶν· οἱ δὲ ἡ ἀπὸν καλῶσι· ἢ τὸ
 λιθωρῶν. τὸ γὰρ αὐτὸ κατω καὶ ἄνω τὰ αὐτὰ
 διώκει καθαίρειν· κατὰ περ τὸ ἐλατήριον, ἔδεν
 ἄρπον. ἔχει ἢ ἡ θαψία, φύλλον μὲν ὁμοίον μαρσίνῳ, πλεονέκτητον.
 καυλὸν ἢ νερθηκώδη. ῥίζαν
 ἢ λυκὴν. ἢ ἡ ἡ ἀλφειῶν ἢ ἀπὸν φύλλον μὲν ἔχει πηλάνῳδες βραχύ.
 καυλὸς δὲ ἐπιγεία τρεῖς, ἢ τέτ-
 ταρες. ῥίζαν δὲ, οἶον ἀσφιδέλῳ, πλεονέκτητον. Φιλεῖ ἢ ὀρενὰ
 χωρία, ἢ χλωδῶδη. τίλλεται ἢ ἡ
 ἡδύ. τὸ μὲν ἔν ἰδιον τὸ εἰρημῶν.

celeritatem appensa benefica est, & ad amores.
 Cum eam suffoderint, vino deinde subigunt, in-
 que pastillos digerunt, sicuti fecis vini, qua ma-
 culæ absterguntur. Cucumeris sylvestris radix
 vitiliginem & scabiem pecudum tollit: semen
 vero liquatum medicamen, quod elaterium
 vocant, fit. Legitur autumnno, tunc enim opti-
 mum est. Trifaginis folia ad rupta & vulnera
 in oleo trita valent, & ad depascentia ulcera. Fru-
 ctus bilem extrahit, & oculis quoque beneficus est.
 Folium ad albugines tritum in oleo prodest. Ha-
 bet hæc herba folia quercus instar, & statura vix
 palmum excedit, & odorata atque suavis est. Par-
 tes vero omnes herbæ ejusdem minime ad idem
 utiles fore haud quicquam absurdum fortasse vi-
 deatur. Radicis vero ejusdem partem unam su-
 perius, alteram inferius purgare profecto mirabi-
 lius sit: ut thapsiæ, * & caricæ (quam alii pi-
 rum appellant) & roris marini. Idem tam infe-
 rius, quam superius extrahere posse, ceu elaterium,
 nequaquam absolum dixeris. Habet thapsia fo-
 lium fœniculo simile, latius tamen: caulem fe-
 rulaceum, radicem candidam. Carica sive pirus
 folio constat rutaceo brevi, caulibus ternis, aut
 quaternis humi prostratis. Radice qua albucum,
 verum squamosa. Legitur vere. Id igitur eorum
 de quibus dictum est peculiare.

* Chamæ-
dryos.

* Et ischa-
dos, quam
alii apion
appellant,
& Libano-
tidis.
† Ischas si-
ve apios.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONE S.

Τὸν μὲν πάντων. lege, πάντα. Quia mox τὸ δὲ ἡ ῥίζα.
 non autem, κατὰ. Theodorus omisit, ὡς πρὸς τὸ ἄλλοτε
 καὶ τὸ παλαιόν. Confudit primam divisionem cum se-
 cunda. Cum tamen exemplis moneretur, ut contrarium
 sentiret. Neque enim cyclamini fructus in usu vel est,
 vel fuit.

Ἐνέειχεν δὲ ἐν γλῶσσει. Theodorus, transfixos in fu-
 mo suspendunt. Quia omisit γλῶσσει, transfixionem
 tantum animadvertit. At infra de chameleonis radice:
 ἐνελόμοι ἐν ὀλοχόμοις. Ibi quoque transfixa. At ἐνελόμοι,
 significat involvere. Involutos igitur musto, sic mu-
 stum noluit ponere. Contra Plinius vinum posuit, fu-
 mum omisit. Concisa, inquit, in orbiculos servatur in
 vino.

Ἐν ἀγκύρῃ. Satis patet ex Plinio. cap. xiii. xxv. ὅ
 Satyris nothitis, ἀγκύρῃ, legendum.

καὶ πρὸς τὰς φωνασίας. Theodorus expressit, ut voluit,
 ad vocis langorem; at φωνασίας, etiam non languidi,
 ὅς μοι, πρὸς τὰς τὸ πρὸς τὴν φύσιν. ad jumentorum
 morbos. φύσιν tubera potius, ut φύσιν. Si non legas
 φύσιν, tormina ex vento, at frigore: quod sane proba-
 tur mihi.

καὶ πρὸς τὸ μεθύσκεν. Theodorus ad ebrietatem:
 quia dixit ad ulcera, id est, adversus: ita intelligeres
 ad ebrietatem, ne occupet ebrietas. Immo vero ad ine-
 briandum, ex Plinio & Dioscoride. Sparsum autem
 minus aptè dicitur ab eo. ἀλατῶν, dilutum vino.

Φιλεῖ δὲ ὀρενὰ, καὶ καρχακώδη. Theodorus hæc omisit omnia

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Docet hoc capite, quarundam plantarum partes.
 Omnes, quarundam quasdam utiles esse, ac qui-
 dem omnes Panacis partes, radicem, folia, caulem,
 fructum, succum. Scammonia verò radicem suc-
 cumve utilem, uti etiam cyclaminis & Thapsiæ, qua-
 rum historiam hoc capite enarrabo. Panacis vide cap.
 xii. hellebori cap. sequenti, mandragoræ lib. vi.
 cap. ii.

Planta ipsa Græcis σκαμμωνία: lachryma succu-
 ve σκαμμωνία dicitur, interdum δάκρυον καὶ μωνίον. Ni-
 cander in Alexiphar. Τότε δάκρυον νομίζουσιν καὶ μωνίον
 recensque decerpti scammonii, liquorem. Scholiastes
 τὸ καμνίον κατ' ἐνδεῶν τὸ σ. λέγει δὲ τὸν τὸ σκαμμωνίας χυλόν.
 per aphæresin, id est ablationem litteræ σ. dixit camonos
 pro scamonos. Officinæ lachrymam hanc, cydonio
 malo decoctam, quo minus stomachum offendat, dia-
 gredion vocant; diagredion Cælio Aureliano, lib. ii.
 cap. xiii. tard. pass. dicitur. Utuntur quidam præte-
 rea purgativis medicaminibus ex papavere (sylvestris &
 corniculati papaveris semen, ventrem solvere veteres
 observarunt) vel helleboro, aut diagridio, quod Græci
 scammoniam vocant, ut Diocles. Utrumque corruptum,

δακρυδίου recentiores dixerunt Græci. Κάθαρις ἐκ τοῦ
 δακρυδίου, apud Trallianum legitur. Scammonium
 Dioscorides, lib. iii. cap. cxxxi. his verbis descri-
 bit. Σκαμμωνία κλάσας ἀνίησι πολλοὺς (Oribasius τρεῖς
 ἢ τέσσαρες) ἀπὸ μίας ῥίζης τριπλήχεις (vetus addit ἢ τετρα-
 πλήχεις, quomodo etiam apud Oribasium scriptum est)
 λιπαροὺς, ἐμφαίοντάς τι παχύπυκτος (corrigit διούπυκτος
 quod in altero codice manu exarato sic legatur, insu-
 per quod hanc lectionem sequitur Serapio vel ejus
 interpres. Cum vulgata lectio & auctoritate Oribasii
 & ipsa autopsia defenditur. Nec rami, nec folia hir-
 suta sunt, quod sequitur folia διούπυκτος; id de crassitie &
 densitate intelligendum. καὶ τὰ φύλλα διούπυκτος, ὅμοια ἐνέ-
 νη ἢ κίττω, μαλακώτερον μὲν τοῖς καὶ τριγωνοειδῆ ὡς ἡ λυκὴ
 πρὸς φεγγή, καὶ ὡς καλαμοῖς (vetus quidam καλαμίνην)
 βαρυσόμα. ῥίζα δὲ ἐνμήκης (ἐπιμήκης Oribasius) παχέια
 ὅσον πῆχυς (legendum ex Oribasio, & altero codice
 βραχύν) (ῥόκη, βαρυσόμα, ὅπου μισή. Scammonia ramos
 ab una radice multos (tres, quatuor) profert. ternum
 (aut quatuor) cubitorū, pingues, aliquid crassitudinis præ-
 seferentes (& quadantenus hirsutos, supra dixi hanc
 nos lectionem improbare) foliis itidem densis, (hir-
 suis

u tis vulgo. Hefych. δαυδ παχὺ, πικρὸν (συγγέν.) Helxi-
ne (cissampeli) aut hederæ similibus, sed mollioribus ac tri-
angulis: floribus albis, rotundis, in modum calathorum con-
cavis & graveolentibus: radice prælonga, crassitudine pe-
dali (brachiali) candida, & gravis odoris, succi plena. Plini-
us, lib. xxvi. cap. viii. Est autem succus herbæ ab
radice ramosæ, pinguibus foliis, triangulis, albis, radice
crassa, madida, nauseosa, nascitur pingui & albo solo.
Dioscorides ramulos pingues, dixit; filia Plinius: Dios-
corides radicem & flores albos describit, folia Plinius;
quod præter veritatem est. radicem ὁποῦ μισθὸν βουτύου
ait, interpretatur Plinius, madidam ac nauseosam. Scam-
monii iconem addidimus, multi huic ab una radice ex-

Scammonium Syriacum.

eunt longi, viculosi, pingues, aliquid crassitudinis ha-
bentes cauliculi, quibus vicinos frutices, pedamenta jux-
ta posita, conscendit, folia lata, acuminata, sinuosa tri-
quetra, adeoque similis, aut potius cissampelos similia,
ut planè cissampeli diceres. Flores similes, calathi quoque
forma candicantes, paulo minores: radix longa, crassa,
mole radicem bryoniæ æquans, foris pulla aut cinericea,
interius candida, cujus fissæ torulus, sive cor medium
exemptum, plane idem est radici communis & proba-
toris turbiti officinarum: verum facilius aliquanto fran-
gitur hæc, tametsi perinde gummosa, succoque lacteo
prægnat, atque turbiti. Describit aliud ab hoc diversum
scammonii genus Alpinus, quod μακρόριζον vocat. In
omnibus cum scammonio convenit Syriaco, præter-
quam quod non habet radicem crassam sed longam,
pollicis tantum crassitudine; unde scammoniam macro-
ryzam, id est longæ radicis, hanc plantam vocavit Alpi-
nus. Aliud scammonii genus Monspelienfes ostendunt.
In regni Valentini, & Narbonensis Galliæ maritimis,
non rarò reperitur herbidis locis. Radice est furculosa,
fibrosa, digiti minoris crassitudine (qua sola nota, non
esse scammonium veterum, probatur) fusca, intus verò
subflava, friabilis, cum aliqua dulcedine acris, per cujus
medium nervus flavus fertur, qui fractus minimis fora-
minibus plenus est. Caules primo ortu erecti cubita-
les, postea volubilis instar sarmentosi, quatuor etiam
cubitorum, repunt, foliis præditi rotundioribus, asari
brevioribus, crassioribus, firmioribus, latioribus, supe-
rius albidis, acutis, & basi falcatis, nec angulosis, apo-
cyni, aut aristolochiæ similitudine & magnitudine.
Flores fert Iunio Iulioque stellatos, pusillos, candidos,

Scammonium Monspelienfium.

confertos, ex quinque foliolis constantes, ex alarum
finu quasi umbellatim prodeuntes. Semen angulosum.
Tota planta succo turget lacteo; cujus succo concreto
concoctioneque coacto nigro aut fusco, aliqui scammo-
nio carentes, ejus loco utuntur, sed majore dosi & mi-
nore effectu. Ad apocyni classem hanc plantam Do-
ctiss. Clusius non male refert. Veri scammonii succi
extrahendi modum hunc tradit Dioscorides, Συλλέγειται
ἡ ὀπὸς τῆς κεφαλῆς ἀπὸ τῆς ῥίζης ἀφαιρουμένης καὶ θολοει-
δῆς (θολοειδὴς vetus) περιμένους εἰς κοίτην, ὅπως γὰρ εἰς
αὐτὴν ὁ ὀπὸς, καὶ οὗτος ἀναλαμβάνεται εἰς μύακας, οἷοι δὲ τῇ
γῇ ὀρυζάντες θολοειδῆς (addit lacuna ex veteri codice καὶ
τῇ ῥίζῃ καὶ πτωτῇ θολοειδῆς. Oribasius θολοειδῆς) καὶ ῥά-
βδον ὀπὸς, καὶ τῇ γῇ ὀρυζάντες, καὶ οὗτος ἐξέρχεται
ἀναέρωντα. Succus in hunc legitur modum, capite exem-
pto radix ita cultro incavatur, ut excavatio sensim à la-
tiore orbe in acutum desinat; proindeque in id cavum con-
fluit succus, qui concobis demum excutitur. Alii, postquam
scrobes in terra concamerato sinu effoderunt (alii scrobes
in terra mortarii instar effodiunt) juglandum folia inster-
nunt, in qua radicis incisæ succus diffundatur, eumque
inibi siccatum tandem auferunt. Plinius loco citato,
Radix circa ortum canis excavatur, ut in ipsa confluat
succus: qui sole siccat, digeritur in pastillos, siccat, vel
ipsa vel cortex. Quatuor modis succum extrahi auctor
Mesues; Primus est cum manifestatur radix ipsius à terra,
præterquam evellatur, & sunt incisiones in eo quod ap-
paret ex ea super terram, & invenitur quod egreditur
de eo post diem & diem res sicut gummi, & dimittitur
exsiccare, & conservatur. Secundus est ut extirpentur
post illud totaliter radices, & incidantur, & colligitur lac-
earum fluens, & decoquitur cum facilitate, vel exsicca-
tur soli; & sunt inde formæ, & sigillantur, & hujusma-
di scammonii color est subalbidus, & varius. Tertius
hic est, teruntur adhuc radices post illud & extrahitur suc-
cus, & fit, sicut diximus, de decoctione, & aliis, & sigil-
latur aliquo sigillo, nunc autem fides sigillorum perit. Et
hæc scammonia est crassa & nigra, & ponderosa. Quar-
tus hic est; teruntur folia ejus & stipites, & extrahitur ab
eis succus. & similiter. Et hæc scammonia nigra, atti-
nens viriditati, & est gravis odoris. Hactenus Mesues
vel ejus interpres. Secundum, quo Dioscorides ex-
trahi scribit, modum omisit Mesues. Quo pacto hodie
succus præparetur colligaturque, asserere nequeo. Qua-
lis scammonia sit eligenda, docet Dioscorides, Εἰς ἡκα-
λὸς ὁ διαυγὴς καὶ κρόφῳ, ἀραιὸς, πανοργαλλῆς τῇ κεφα-
λῇ σήκεται

σπογγώδης (vetus ξηρὸς ἔχων λεπτοῦς) ἔχων λεπτοῦς, (Spongiosus) (forte (σπογγώδης) τοιοῦτος) ἔστιν ὁ ἐκ Μυσίας τῆς κατὰ τὴν Ἀσίαν κρημίζομενος, μὴ ἀσπῆχον ἢ μόνον τῇ λευκότητι (Lacuna, ex veteri codice, γίνεσθαι) ἄντων κατὰ τὴν τῆς γλώττης διέξιν (ἔτι γὰρ γίνεται καὶ ἀπὸ ξηρῶν γινετο) αὐτὰ ὅπου πύρρην, ὡς ἄλλοι, ἢ τοὺς ἀσπῆχους, καὶ τὸ μὴ λίαν πυρρὴν τὴν γλῶττιον, ὅπερ γίνεται πιδυμῶδες μέγαντον. ὁ δὲ Σουεῖακος καὶ ὁ ἐν Ἰσθμῷ γινώμενος, χρίεσθαι, βαρεῖς, πυκνοὶ ὁδὸν ἀλλήλων πιδυμῶδες καὶ ὁδοῖν αἰετοῖς. Δύναμιν δὲ ἔχει ὁ ὅπως λαφείνης (ὡς μελικεῖται) ἢ ὕδατι πηκνύειται. < ἢ περὶ ὅλης, κατὰ τὴν κατὰ χολῆν καὶ φλέγαν. εἰς δὲ τὸ λυσεῖν τὴν κηλὴν ἀρκίσειαν ὁβολοὶ β μετὰ σπογγῆς (Lacuna ex veteri codice, μετὰ πποσῆς Σπογγῆς ἢ τῆς περὶ πιδυμῶδες λαμβανόμενοι) ἢ πνέου ἄλλης (πιδυμῶδες λαμβανόμενοι. διδοται καὶ ὡς ἐνεργέστερον κηλῶσιν ἔκ μὲν ὅπου περὶ ὅλης, ἐκδοῖται δὲ μέλαντος ὁβολοὶ β καὶ ἄλλος < α (in altero scribitur codice, ut observavit Goupilyus ἀλόν, sed hanc meliorem censet, & rectè apud Tral- hianum non semel scammonia aloes additur, uti lib. i. cap. x. μέλαινα δὲ τῆς scammonias μετὰ ὀλίγης ἄλλης, ἢ μετὰ ἑξήμιθις ἢ χυλοῦ ὁδοῦ, ἢ ῥοδμήλων.) σκευάζονται ἢ ἄλλες κα- θαρτικοί, ὡς κυάθους ἑῶν, ἁλῶν ὀλκῶν κ. της scammonias ἔ- ὅπου μιν γίνονται. λαμβάνεται δὲ ὡς δύναμιν, τὸ μὲν τέλειον ἑῶν κηλῶσιν, εἰς αὐτὸ δὲ τὸ ἐλκεῖται ἀ κατὰ τὴν καὶ τῆς ῥίξης < α ἢ β. οὐ ὅς ἐστὶν. Bonitate præstat quæ pellucida est ac levis, rava, ἔ colore glutini taurino similis, rrmulis, fistu- lisve tenuibus, atque fungosis, qualis scilicet ex Mysia, re- gione Asia, deportatur, neque vero in probatione solum animadvertere par est, utrum lingue tactu albescat, hoc enim evenit etiam admisto tithymali succo, sed longe ma- gis antea commemoratis attendendum est, itaque si non linguam vehementer excalfaciat, exurative, id quod misti, tithymali argumentum est. natione autem Syriacæ. ἔ Iudaica deterrima habentur, graves, densæ, ervi fari- na ἔ tithymalo adulteratæ. Succus drachmæ unius, aut quaternum obolorum pondere haustus ex aqua pura aut mul- sa, per inferna bilem pituitamque extrahit. Solvendæ alvi gratia, binos obolos cum sesama, aliove semine sumpsisse sat est, efficacioris etiam purgationis causa, dantur succi tres obols, cum veratari nigri duobus, ἔ aloes drachma una. Fiunt ἔ purgatorii sales, drachmis viginti succi scammon- iæ in sesonis salis cyathos adjectis, horum modus proportio- ne virium, integer quidem cochlearia tria, mediis duo, minimis unum purgat ἔ radicis drachma una aut altera eum iis quæ retulimus duo triave. In his Dioscoridis verbis expende delectum, dosin, & quod radicis usum esse scribat. De delectu hæc Plinius loco citato Lau- datur natione Colophonium, Musium, Prienenfè. Miratur vir doctissimus quod addiderit prienenfè, Nam Priene civitas est Syriæ. Stephanus tamen περὶ πόλεων Joniæ urbem esse docet; Περιήνη, πόλις ἰωνίας. Vide Plinium lib. v. cap. xxvi i i i. Melnes antiochenum & armenium laudat. Pergit Plinius. Specie autem nitidum, ἔ quam simillimum taurino glutini, fungosum (legit itaque σπογγώδης, non ut corrigunt σπογγώδης spongiosum) tenuis- simis fistulis, cito liquefescens, virius redolens, gummosum, lingue tactu lactescens (hoc signum fallax, & incertum ait Dioscorides,) quam levissimum, cum diluimus albe- scens. Hoc evenit ἔ adulterino, quod fit ervi farina ἔ tithymali marini succo, in Iudæa ferè, quod etiam fran- gular sumptum. (Dioscorides sine discrimine, tithymali succo adulterari scribit, Plinius marini tantum, atque quod adulteratum sit, sumptum frangulare, quod non dixit Dioscorides, nec cito liquefcere, viriusque re- dolere aut gummosum esse tradidit. De suo hæc addi- dit Plinius) deprehenditur gustu. Tithymalus enim lin- guam excalfacit, bulbi more, nec antea nec postea utile. (purgans medicamentum dari etiam solum, post ci- bos ostendit mox.) Bulbi, inquit, Dioscorides omnes acres sunt, sed tithymali modo acres esse non affirmat, Melues etiam qualis scammonia eligenda sit, cæteris- que præferenda docet. Adhuc, inquit, qui laudave- runt scammoniam, in quinque proprietatibus laudave- runt eam. Prima ut sit in colore clara, sicut gemma, ἔ proprie species ejus prima, aut subalbida ἔ varia. Se- cunda ut si tangatur, confusum ejus aqua vel saliva fiat, sicut lac. Tertia ut sit tenera, multæ facilitatis ad fran- gendum ἔ pulverizandum. Quarta ut sit pondere levis. Quinta ut sit boni odoris proprii, non gravis, remota vero ab his proprietatibus non est bona. Inepte igitur Plinius virius redolere scribit. Nisi forte restituum sit, non redolens virius, gummosum. Nihil contra librorum auctoritatem muto. Vulgaris nostra scammonia squa- lida est, adspæctu tristiore, colore cineris, livescens.

ad cæreuleum dilutum vergente, nec taurini glutinis modo, aut bdellii transparens & niuida, qualis illa quæ apud Albertum Martinellum fuit, ad symbolum Angeli, Venetias allata, colophonix concolor, concretionem similis, & ex fusco cæreulea, nec squalida, nec cineritia, nec aspectu trioitre. Et hæc de electione. De Dosi hæc Ægineta, lib. vii. cap. iiii. (σκαμμόνια πωρὸς πωρῶσις ἐκείνου καθαίρει καὶ πολλοὺς τὴν ξυβὴν χολεῖν. κρυσημαχότερον ἢ πύπτων τῶν καθαρεῖται ἐπὶ, διττὸν ἐν αὐτῇ ἀπύπτεις τε ἐν εὐπομάχοις, πρὸς δὲ δόλῳ ποσάρον. σὺν αἰσὶν (forte αἰὼν) ἢ πεπτεῖν ἢ ζήσκειν ἢ ἐξυπτεῖν πλὴν τὴν εὐπομάχων. ἢ μετὰ μίλιν, γίνεται ἢ ἐκ κραυποῦνα μετὰ κόμματος. scammoniam, inquit, belleboro similem purgandi vim obtinere, sed magis, quam illud, bilem exturbare flavam, quam maxime stomachum offendere, magis quam reliqua purgantia. Exhibendam docet febri carentibus, & stomacho alioqui bene affectis quatuor obulorum pondere, cum sale (forte aloë) aut pipere, aut zingibere, aliove quodam oxyporo, stomacho grato cum melle: ex eo quoque cum gummi catapotia fieri. Aetius lib. iiii. cap. xxv. ἢ ἢ δόσις < β ἢ πῶλεον ἢ ἑλκίον, πρὸς δόλῳ μικρὸν ἢ αἰσὶν, καὶ αἰσὶν, καὶ θυμὸν κόμην, ἢ χολήν αἰσὶν ἐκείνῃ ἐπὶ δὲ τῶν ἀντιφρονῶν αἰσὶν μίσαν βίλῳ. διδύται δὲ καὶ ἐν αὐτῇ μετὰ μίλιν, ἢ χολὴν ποσάρεν, ἐφ' ὅς βουλόμεθα λαβεῖν διδύται. Dantur ex eo scrupuli duo, plus minus, pro virium ratione admiscetur ipsi sal, & Thymi coma, aut pulegiū. In his vero qui ferre possunt, præstat aloë admisceri. Datur & per se cum melle, aut prisanæ succo, si clanculum exhibere volumus, Plinius lib. xxvi. cap. vii. Dedere & per se ex aqua mulsa & sale quaternis obolis, sed utilissime cum aloë, ita ut incipiente purgatione mulsum bibatur. Ex his viri Doctissimi colligunt scammonium, quod ad nos adfertur adulteratum esse. Quippe grana 16 aut 18 transcendere non auint. Ego sæpissime grana xx etiam xxv cum violacō syrupo, non sine felicissimo successu exhibui, pueris octo, decem, duodecim annorum grana decem, duodecim, quindecim non minori cum successu exhibui, quinquennibus grana 6 sæpè remve. Cachecticus quidam (cum medicinæ operam darem,) quatuorve menses, levi epileptico motu correptus, incidit in maniam: Huic parens meus Egbertus Bodæus, una cum Gerardo Rijckio præscribunt mane (præmissa tamen venæ sectione) ʒij ss. scammonii pulv: quod cum parum aut nihil moveret, vesperi superaddunt ʒj. scammonij; ex quo liberaliter expurgabatur, & mane melius cœpit habere. Deinde sequens exhibent medicamentum purgans. Rec. rad. elebori nigri ʒij. fol. fenæ ʒiiij. cinnamomi, anis. an. ʒj. F. ebullitio in l. q. aquæ fumarix, expresso adde scammonii pulv: ʒ ss misce pro haustu, ab hoc felicissime expurgatur, & vesperi dato conveniente somnifero, placide decumbit, mane mens integre constabat, nec inquam postea deliravit. Erat vir quadraginta trium annorum. Rara historia, nec nisi urgente summa necessitate imitanda. Quod scammonia nostra notas à Dioscoride triburas non habere, causa putatur, quod hoc tempore veterem parandi modum non observent, ac non ex radice incisa, (ut docuit Dioscorides) sed prorsus dissecta, vel expressa, aut de stipitibus & foliis contusis, paretur. Hæc causa cur tanta scammonii copia quotannis affertur, quæ proculdubio lacte tithymali aut simili adulteratur. Eadem est causa, cur sæpe videmus ex eodem corpore eadem de morbi causa, & plane eodem affectu modo, aliquot grana sumpta sæpius facili ductu, nulloque cruciatu bilem, pituitamque evacuare, tum ex eadem prorsus gleba, effracto frustillo, multo plura grana, sumpta minus expurgare, magnum tamen cruciatum ciere. In causa est dissimilis molis concretio, quæ hic plus, illuc minus aut lactis tithymali, aut cataputix, aut alterius stirpis valentioris accipit. Unde dissimiles purgationes consequuntur. Etenim si foret purus, merulæque succus uniusmodi, nequaquam tantæ ὁσων essent discrepantiæ. Veteres cum drachmam aut quaterneos obolos, aut maiorem aliquam dosim præscribunt purum & merum imperant succum. Pulchrè me Hercules; alibi Ruellius inquit. Nulla medicina pars incertior, quam quæ ab alio orbe, quam nostro petitur. illud refertur, scammonium si prope tithymalum feratur, adeo ejus caliditatem accendi, ut veneni naturam acquirat. Hujus tamen liquor caloris acrimoniæque vi per ætatem remissa, benignior nonnihil evadit. Radicis etiam usum

usum scribit esse Theophrastus; Probat Dioscorides verbis citatis. Contrarium tamen Theophrastus docet cap. ultimo hujus libri. Τῆς δὲ σκαμμοῦ τῆς ὀπὸς μόνον χρῆσις, ἄλλο δὲ οὐδέν, scammone succus tantummodo utilis ac praeerea nihil. Hæc contradictio non video quomodo tolli possit; nisi dicamus succi usum præcipuum esse; contra radicis non æque præstantem; ac idcirco minus in usum accipi. sed nec hoc pacto contradictio sublata. Fortassis scripsit Præceptor, τὰ δὲ ὀπὸς οἷον τῆς σκαμμοῦ τῶν δὲ ριζῶν, καὶ ὀπὸς οἷον κυκλαμίνου καὶ τῆς θάψις. Mutare nihil audeo, quippe radicis usum Græci prædicant. Euphorbia quod non meminerit Theophrastus mirabitur nemo, qui Juba inventorem ejus legerit. Apud Plinium, lib. v. cap. 1. Præterque gigni ibi (Mauritania) herbam euphorbiam, nomine ab inventore suo Medico appellatam, cujus lactem succum miris laudibus celebrat in claritate visus, contraque serpentes, & venena omnia, privatim dicato volumine: & satis superque de Atlante. Idem, lib. xxv. cap. vii. Invenit & patrum nostrorum ætate rex Iuba quam appellavit euphorbiam medici sui nomine & fratris Musæ, à quo divum Augustum conservatum indicavimus. (Hæc an ficta an vera, ad finem capituli docebo: lege, frater is fuit Musæ: in M. S. Fratris fuit Musæ.) Describitur à Dioscoride. lib. iii. cap. lxxxvi. Εὐφωρβία δένδρον ἐστὶν παρθενικόν, λευκὸν γενόμενον ἐν τῇ ῥίζῃ μεσοκασάδα τριῶν ὀπῶν μέσῃ (vetus addit, καὶ χρυσοπικρὴ) οὐ δὲ δεικνύει οἱ τῇ δὲ ἀνθρώποι συγγίγνυσθαι, διὰ τὸ ἐπιτεταμένοι τῆς πυρώσεως. καὶ τὰς γὰρ ἀποκατείας πεπολυμένας περὶ αὐτῆς τὸ δένδρον (τῷ δένδρῳ) μακροὺς ἀκροτέρας διατείνουσιν αὐτὴν τὸν κολόν. Εὐθιὸς δὲ ὡς ἐκ πνέοντος ἄγγους πλὴν ἀπὸ καὶ τῆς ὀπὸς ὡς τὰς κοιλίας. καὶ ἀπορραίνονται δὲ τὴν γῆν ἱσταμένης. Euphorbium Libya arbor est, ferula speciem habens, quæ quidem in Tmolo Mauritania monte, nascitur, acerrimo (vetus addit, purgandi vi prædico) referta liquore; quem propter eximium fervorem, non citra metum incolæ ita colligunt: Ovillos ventres lotos arbori circumligant, & è longinquo ipsius caudicem contrahunt hastilibusque vulnerant, confestimque è plaga, seu ex vase quodam, copiosus liquor in subditos ventriculos effluit. Pars etiam humi præ eruptionis impetu spargitur. Plinius loco citato, Invenit eam in monte Atlante, spectatur foliis acanthinis. Vis tanta est, ut è longinquo succus excipitur. Incise conto subditur excipulus ventriculo hædino: humor lactis videtur effluere, siccatus cum coit, Thuris effigiem habet. Dioscorides arborem, inquit esse, ferulæ speciem; Plinius foliis acanthinis, spectari inquit. Mesuæ arbor est foliis primum quidem hirsutis aut lanuginosis, deinde, ubi hæc deciderunt, polio marino similibus. Galenus, lib. iiii. κατὰ τὸν πνεύμα, cap. vii. spinosam arborem dixit. Et hoc quidem experientia comprobatur. Verba Galeni, ἐπὶ δὲ ἐστὶ φυτόν πρὸς ἀκροτέρας ἐν τῇ τῶν μαυροσίων γῇ φερόμεναι θηρόματι τῇ δύναμι. Est porro euphorbium (utrumque dicitur & euphorbia & euphorbium: frequentius tamen euphorbium) planta spinosa in Marusiorum terra nascentis succus, facultate calidissimus. Non raro inter grana euphorbii, spinosa fragmenta reperiuntur, quandoque euphorbium inhæret, quale nobis dedit Petrus Dommerus seplariarius satis diligens, & in comparandis exoticis, legitimisque, sedulus. Ante annos integram plantam exticcatam donavit Adrianus Harlar seplariarius ibidem diligentissimus. Erat hæc cerei effigie quale depingit Lobelius, cujus præterito anno 1633 in horto lugdunensi Batavo (cui summa cum laude præest Adolphus Vorstius Med. Doctor & Professor celebrissimus) viridem, virentemque plantam videre licuit. Ex citato Galeni loco addo experientiam; colligunt viri Doctissimi. Dioscoridem, non παρθενικόν, sed ἀποκατείας scripsisse; quorum non improbare opinionem, ni Orbabilis codex vulgatum defenderet opinionem, nihil tamen obest, quo minus utriusque corruptum dicamus codicem; præsertim cum constet, spinosam esse plantam euphorbium. Depravatum codicem tamen non puto. Plinii codicem mendo non carere, Doctissimo rum est opinio. Corrigit ex veteri codice, specie ferule, foliis acanthinis. In optimo Rigaltiano codice legitur, spectetur si foliis acanthinis. Inde inquit Doctissimus Salmasius bella emendatio, specie Thyrsi, foliis acanthinis, ὄψον & ὁδὸν ἐξιδέ. Approbo viri maximi judicium. Notum illud πολλοὶ τὴν παρθενικὴν, πᾶσι δὲ τὴν βακχίαν μὲν Thyrsigeri, pauci bacchi. Alibi id exposui. Hoc tantum volo, παρθενικὴ Thyrsum signifi-

care. In bacchanalium ceremoniis, Thyrsos quatiiebant afflati furore. Plutarchus, lib. vi. sympol. τὰ παρθενικὰ τοῖς μεθύουσιν ἐνθάδῃ καὶ φέρονται βέλῳ. Xenophon, pæd. 11. Εἰς δὲ τὰς διξίας παρθενικὰς τοῖς ἡμίονοις ἰδωκεῖν ἐμφέρειν. itaque cum παρθενικὴς dixit Dioscorides, ferulaceam arborem non vult esse, sed thyrsi instar, quale euphorbium cerei effigie, ut ex descriptione palam fiet. Nullus mons in Lybia aut Mauritania Tmoli nomine describitur à Geographis. Sed est mons ejusce nominis in Lydia Asia minoris provincia, qui quidem Sardibus incumbit. Corrigit itaque Marcellus, Cornarius, Saracenus ἄτλαν; quod Plinius variis in locis in monte Atlante, ultra Herculis columnas euphorbium gigni, indeque portari tradiderit. uti lib. xxv. in proœmio, Scythiam herbam Maotidis paludibus, & euphorbium è monte Atlante, ultraque Herculis columnas, & ipso rerum naturæ defectu, parte alia Britannicam ex Oceani insulis extra terras positam. Accedit quod Democrates apud Galenum lib. vii. κατὰ γῆν circa finem in myracoporum compositionibus, euphorbium ab Atlante monte præscribat.

πρὸς αὐτὸς ἀποκατείας διαθέσεις, ἀτλαντικῶν
Εὐφωρβίας ἀποκατείας Ἄδ.

Ad quos retuli modo affectus, Atlantici
Euphorbii junges quatuor uncias.

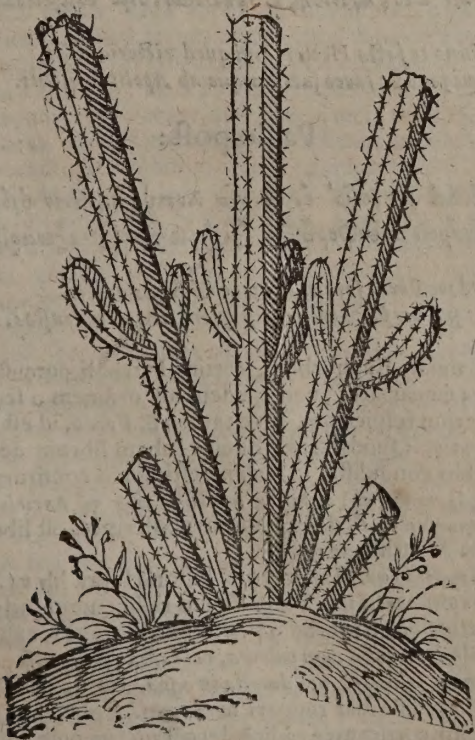
Non arridet hæc correctio Doctiss. Salmasio, quod diversam longe lectionem reperit in antiquissimo codice regie bibliothecæ. γινόμενον ἐν τῇ κατὰ μαυροσίαν αὐτομολίαν. Legendum ait unā litterā mutatā, ἐν τῇ κατὰ μαυροσίαν αὐτομολίαν, Autololes, gens maxima, Mauritania vicinā. Plinius, lib. v. cap. 11. Proxima illi Masæ sulum fuerat, simili modo extincta est, Getulæ nunc tenent gentes, Banisurri, multoque validissimi Autololes: Sed & quod magis ad rem facit, per illos Autololes, iter erat ad Atlantem montem. Plinius, lib. v. cap. 1. Multo magis Autololum gente, per quam iter est ad montem Africæ, vel fabulosissimum Atlantem. Hi ergo Atlantem monti vicini, & fortean τὸν αὐτομολίαν Dioscorides appellavit eum montem, qui minor Atlas Ptolomeo dicitur. Certe aut aliquem Autololum montem τὸν αὐτομολίαν dixit, aut τὴν αὐτομολίαν de eorundem regione. Et proclivis lapsus est αὐτομολίαν pro αὐτομολίαν. Ingeniosam hanc fateor correctionem esse. Aliter tamen legit Serapio, vel ejus interpres, & nascitur, inquit in Mauritania Cæsariensi & tabex. An itaque scripsit Dioscorides ἐν τῇ τῆς κατερείας μαυροσίαν δὲ καὶ τὰς. Cæsariensis Mauritania Bochi regis erat. Bochi terræ ab Augusto Juba daturæ, qui Cæsariensis nomen his dedit. Strabo, lib. xv. 11. Μικροὶ μὲν οὖν αὐτὸς ἡμῶν οἱ περὶ βόχον βασιλεῖς, καὶ βόχον κρατοῦντες αὐτὴν, φίλοι Ῥωμαίων ὄντες, ἐκλιπόντων δὲ τούτων, ἰουδαῖοι παρὶ τῆς τῆς ἀρχῆς δούτου πρὸς τὴν κατερείαν καὶ τὴν αὐτομολίαν αὐτῶν τὴν ἀρχὴν αὐτῶν τὴν πατρίδα αὐτῶν ἢ ἢ ἰουδαῖοι πρὸς αὐτομολίαν τὴν διὰ τὴν κατερείαν μετὰ σπηλαιῶν. Non diu ante tempora nostra, Bochus & Bocchus reges, Romanorum amici Mauritaniā tenuerunt, quibus mortuus Iuba successit, cum Cæsar Augustus ad patrem ejus, hoc regnum etiam illi adjecisset. is Iuba filius fuit ejus, qui contra Divum Augustum cum Scipione bellum gessit. Regnum hoc Bonchi Cæsariensis dictum, Plinius lib. v. cap. 11. Namque diu regum nomina obtinuerunt, ut Bongidiana appellaretur extrema, itemque Bocchi quæ nunc Cæsariensis. Mauritaniæ itaque partem, quam coluit Iuba, in qua euphorbium nascitur, Dioscorides cæsariensem vocat. Quod nomen suo tempore obtinuisse ex Plinio constat; Coævi enim erant. Tabis promontorium est quod mari incumbit, Oceano nempe Scythico sive Serico, cujus meminit Plinius, lib. vi. cap. xvi. Iterumque deserta cum belluis usque ad jugum incumbens mari quod vocant Tabis, nec ante dimidiam ferme longitudinem, ejus ora quæ spectat æstivum orientem, inhabitatur illa regio. Idem ferè Mela. Scythæ sunt Anthropophagi, & Sacæ distincti regione, quia feris scater, inhabitabili. Vasta deinde iterum loca instant belluæ, usque ad montem mari imminemtem, vocant Tabis. Mare cui Tabis incumbit, Scythicus est Oceanus. Hæc cum exscriptores, & tabellarii ignorarent, τὰς ἐν τριῶν mutant, scripseruntque ἐν τῇ κατὰ μαυροσίαν τριῶν. Mitto hæc. Ex Mauritania adferri euphorbium notum est. Eligat quam velit lectionem.

tionem diligens lector. Addo Galenum lib. III. κατὰ
 2. cap. 1. Laudare euphorbium in occiduis natum re-
 gionibus. καὶ δὲ τοῖς καὶ αὐτῶν πρὸς ἀναρρίκων χωρίων
 κορυφαίοις, ὅπου ἐστὶ καὶ ὁ στερεώτης ὀνομαζομένη. ἐκ τού-
 τος ὁ γένους ὑπερβαίνει, πρὸς ὃν εὐφορβία κατὰ τὴν δυ-
 τικὰ μέρη τῆς οὐραμένης γαυρῆς, ἐστὶ ὅπου αὐτὴ, ἐστὶ ἀλλοῦ
 καλεῖν ἰδίῳ πρ. Et iisquæ cum ipsis ab Orientalibus pla-
 gis afferuntur: cuiusmodi est quod sagapenum appellamus.

Euphorbii tenella planta.

Hoc genere comprehenditur, & liquor euphorbii in occi-
 dui regionibus natus, sive liquorem ipsum, sive aliud
 quid nominare velis. Euphorbii tenellam plantam de-
 scribit Dodonæus: adultam Lobelius. tenellam bis,
 videre mihi concessum, senel anno 1623 quo tempore

Euphorbii adulta planta sive cerei effi-
 gie Lob.

Horti medici Lugduno Batavi, præses erat Ælius Ever-
 hardus Vorstius, in Botanicis exercitissimus, medi-
 cinæ professor primarius: deinde anno 1631. Adultam
 anno 1633 vidi. Subsequens hyems, omnes sustulit, li-
 cet summa ad servandas adhiberetur diligentia. Tenellæ
 folia longa, crassa, virentia sunt. In rotunda ac tereti,
 nonnihil plana figura angulosa: cucumerem referrent,
 si non anguli & eminentiores partes albicantibus spinis
 plurimis, duplici fere ordine, obsiderentur. Effluit ex
 his vulneratis liquor vehementer acris, & mordax, fa-
 cile concresecens. Folia exsiccata ex cineritio albicanr,
 Adultam sive cerei effigie, describit Lobelius; eam ple-
 becula effigiei argumento cereum vernaculè vocavit.
 Hastas enim surrigit quaternas, & quinas, novendecim
 ut vicenarium cubitorum, virgatis, & ad normam directis
 striis, canulatas: in externis extantibus striarum angulis
 obtusis exeruntur stellulæ, corneis stylis radiatim e suo
 centro, quoquoersum minacibus, uno duntaxat pro-
 minulo horum, æque directo longius: Tota quandam
 effigiatam, & concolorem superficiem echinomeli-
 cacti præfert (id est colorem habet, ad instar cucumeris
 maturiscentis, è flavedine viridem) sed brachium aqua-
 bili ductu æquante: columellæ aut cerei funalis prælon-
 gi instar. Ejus è medio & striarum dorsis anstatim, an-
 gustiare cervicæ, cucumeris ventri, surriguntur brachia
 terna, quasi folia teretia, crassa, eundem commensum
 proportionis, & figuram sortita (hisce brachiis carebat
 euphorbium quod in horto medico conspiciebatur, erat-
 que contortum trabis instar, contra quod Adriama Har-
 lar seplasiarius donarat, brachia hæc habet) intus torulus
 ligneus, prædurus, carpi crassitie, obductus est callosa
 carne, & succo aloes: gummeo enim turget perquam
 amaro (quod ego vidi acris satis) lentore. Flores in fa-
 stigio summo promit, referente qui attulit, digitalis pur-
 pureæ: Fructus hilari purpura miniata rubet, ficus fere
 effigie, gustu non insipido. Fructum me vidisse non
 memini. Euphorbium describit Ioannes Leo, lib. IX.
 Euphorbium est cuiusdam herbæ liquor, quæ in mo-
 dum capituli sylvestris cardui nascitur. Inter cuius ra-
 mos fructus quidam prodeunt, crassitudine viridis cu-
 cumeris; ad cuius etiam similitudinem grana quædam
 perparva emittunt, longitudine quidam ulnam exce-
 dunt, alii paulo etiam amplius. Hi quidem fructus non
 oriuntur ex plantæ ramis, sed velut stipites ex humo
 procedunt, & ex uno cespite sepe viginti, nonnunquam
 etiam triginta nascuntur. Agrestes ejus regionis homi-
 nes, ubi maturuerunt fructus, cultello pungunt; Unde
 exit liquor lacti persimilis, qui sensim crassescit & vi-
 scosus efficitur. Hinc cultelli ita crassum liquorem tol-
 lunt, & in utres mittunt, atque sic exsiccatur. Planta
 est undique spinosa. Alium colligendi modum veteres
 tradunt. Ovillo ventres lotos arbori circumligant.
 Paulo aliter Plinius, cuius verba in huac sensum resti-
 tuit Doctiff. Salmasius. *Vix tanta est ut è longinquo suc-
 cus excipiat in cise conto, subius excipulo ventriculo hæ-
 dino.* Scribi etiam potest, *subdito excipulo, ventriculo
 hædino.* Ventriculus hædinus excipuli vice subditur.
 Excipulum *ἐνδοχῆον*. Ita glossæ interpretantur. Proxi-
 mè ad vulgatam lectionem hæc lectio accedit. *Ut è
 longinquo succus excipiat in cise conto, subditi excipu-
 lis è ventriculo hædino.* Vulgo, *in cise conto subditur
 ventriculo hædino.* Vult Plinius, excipula quibus exci-
 pitur succus, facta esse ex hædino ventriculo. Galenus.
 lib. κατὰ τόπους citato, euphorbium ventriculis ovillis
 excipi & asservari solitum, idcirco scribit, quod hos mi-
 nimè erodat. *Μῆλον δὲ πρὸς τὴν αὐτὴν ἐν τῇ γαστρὶ δια-
 σκεῖσθαι φησὶ τὸ εὐφορβίον, ὅτι μόνον πρὸς τὴν ἐν διασκεῖσθαι
 καὶ διὰ τὸ δύνατον ἐστὶ διασκεῖσθαι κατ' αὐτὴν τὸ φάρμα-
 κον.* Pecoris autem, hoc est ovium ventribus, excipi, &
 asservari euphorbium (Philo) ait, propterea quod hos so-
 los non corrumpit, & ob hoc in his reponi pharmacum po-
 test. *Διαιροῦσι,* inquit Dioscorides, τὴν καυλὸν, τὴν καυλὸν
 voce abutitur: καυλὸς enim de herbis, *ἐλεγχῶ* caudex,
 de arboribus propriè dicitur. Scio apud Theophrastum
 lib. I. hist. cap. V. legi *Καὶνὸν ἐστὶ ἐπὶ τοῖς καὶ χερσίν,*
 eodem tamen loco docet quod in arborum genere *ἐλε-
 κῶς* nomen frequentius esse consuevit. Et hæc de ar-
 bore, sive planta euphorbii, succique collectione. Re-
 stat succi delineationem examinemus. *Ἐπὶ δὲ δύο γίνη-
 ται ὁππῶς. τὸ μὲν διακρίνεται ὡς *καρποκοκκία*, κατὰ μὲν δὲ ὁρῶν.
 τὸ δὲ ἄλλο ἐν τοῖς κοιλίαις ἐκλάδεται καὶ *κοιλίαις*. Διόλουται δὲ
 καὶ τῇ *καρποκοκκία*, καὶ *κοκκία* (in antiquo codice *κοκκία*,
 V v v v feri-*

scribitur, uti Lacuna refert) *μικρομύνης* ἐκλήρου ἢ τῆς
 διαγῆς καὶ ὀρεῖς. δυσδοκίματος ἢ ἐστὶν ὁ τῆς γένουσι λαμβανόμε-
 νος, διὰ τὸ ἀπὸ δριμύτος τῆς γλάτης ἐπιμένειν τὴν πυ-
 ρωσιν ἢ ἐκ τῶν ῥοῶν, ὥστε πᾶν τὸ ἀποσπόμενον, ἐμφόριον
 δοκεῖν εἶναι. ἢ μὲν τοὶ ἱερεῖς αὐτοῦ κατὰ τὸ εὖν τὴ βασιλῆα
 τῆς λιθῆς ἐπιγνώσθαι. Sunt porro liquoris duo genera, unum
 sarcocollae modo pellucidum, ervi magnitudine: alterum
 in ventriculis quibus excipitur coit, vitri effigie, adultera-
 tur vero sarcocollae & glutini mixtione: sed eligendum
 translucens & acre: difficile autem est, quod ē gustu peri-
 tur, saporis experimentum, quippe levi linguae contactu os
 accensum diu detineat, adeo ut, quicquid deinde exhibetur,
 euphorbium esse videatur. Ceterum id Iuba in Lybia re-
 gnante, primo inventum fuisse in confesso est. Unius tan-
 tum succi meminit Plinius, loco citato. Humor inquit,
 lactis, videtur defluens: siccatus cum coit, thuris effigiem
 habet. Sarcocolla lachryma est, inquit Dioscorides,
 quae Thuris tenuis effigiem habet, εἰκὸς λιθωνοῦ λεπτῆς
 lib. i. cap. lxxxix. Idem ervi magnitudine esse in-
 quit. Supra Thus orobias, magnitudine ervi esse dixi-
 mus. Recte igitur, Plinius Thuri comparavit euphor-
 bium. Duo inquit esse genera Dioscorides *διανγῆς* &
 τὸ ἐλαφρῆς. Atqui τὸ ἐλαφρῆς & *διανγῆς* idem ferme. Le-
 gendum *ὕλισμα* τὸ δριμύ, *serapientum*. Serapio loco citato,
 Et egrediuntur duae species de euphorbio ex arbore, una
 earum est similis sarcocollae, & sunt frusta in quantitate
 orobi, & alia species est similis facii. In antiquissimo co-
 dice etiam legi *ὕλισμα* τὸ δριμύ, diligentiss. observavit Sal-
 masius. Duo succi inquit Dioscorides genera. Alterum
 quod est translucidum & simile sarcocollae. hic succus
 est qui in terram defluit *ἐκαστομῆς*. Nam qui pu-
 rior est, vehementius exilit, & ultra ventriculos, qui ad
 excipiendum succum incisae appositi erant, sese ejacu-
 larur. Alterum genus ventriculis excipitur, & crassius
 & *serapientius* est. Dioscorides adulterari sarcocolla
 scribit. Plinius haedino lacte. Ibi *Geruli*, inquit, haedino
 lacte adulterant. Sed discernitur igni. Id enim quod sin-
 cerum non est, fastidit odorem habet. Doctissimus
 Plinii interpretes, inepte Plinium verba haec Dioscori-
 dis vertisse, putat, *δυσδοκίματος* δὲ ἐστὶν — δοκεῖ εἶναι.
 Fallitur, recte dixit igne explorandum. Nam lac ha-
 edinum, quo adulteratum est euphorbium, pessime olet,
 cum purum alioquin euphorbium, igni injectum, non
 male oleat. Eligendum, inquit Dioscorides, purum &
 translucens. Quale etiam eligendum euphorbium do-
 cet Galenus. lib. i. cap. lxxv. κατὰ γίνη. cap. ii. & quarto
 ubi Euphorbium inveteratum, & vim, & colorem
 unitate docet, quod etiam observant recentiores se-
 plianarii diligentiores. Λίαντα μοι καὶ ἀποδοῦναι ὡς λαν-
 τὰντα τὰ μάλιστα εἶναι τὸ παλαιὸν εὐφορβίον μάλιστα ἐν αὐτῷ
 γὰρ ἐκαστομῆς ἐστὶν ὡς ἐστὶν, καίπερ τὸ εὐφορβίον τοῦ αἵματος
 φανερῶς. Δύο δὲ εἶδη τῶν γινόμενων, ἓν ἢ ἐκαστομῆς ἀπολείπεται
 ἢ νῆς. καὶ τὰ πλεονάζοντα ἢ περὶ τῶν, ἓν μὲν καὶ ἐν τῷ
 πλεονάζοντι εἶναι, πάντως παρὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ καταλείπεται.
 γινόμενός δ' ὡς ἴσθαι, ὅπως ἔχει τὸν καὶ δύναμιν, ὡς τὴν
 γένουσι ἀφορῶν αὐτὸ καὶ τὴν δύναμιν, τῇ μὲν γὰρ γένουσι ἐκ-
 ποτεῖται καὶ ἀπολείπεται φανερῶς. ἢ νῆς τὸ παλαιὸν, τῇ δὲ γένουσι
 ἢ σκληρύνεται καὶ ἐκποτεῖται. ἢ μὲν τοὶ γινόμενοι ἰσθίους δια-
 κρίνουν, ὅν σκληρύνεται ἀλλὰ βελανίται ἔχει τὴν δύναμιν αὐτοῦ.
 Dicitur mihi ante vetus euphorbium recentiori multo in-
 ferius — Nam post annum unum abunde calidum est,
 deficit enim jam non mediocriter à recenti, bimum adhuc
 magis à novo degenerat, quemadmodum trium aut qua-
 tuor annorum, etiam hoc magis. vetustioris virtus omnino
 resolvitur. cognosces autem, ut dixi, quam aetatem, quam-
 que vim obtineat, & colorem & consistentiam ejus respi-
 cients. Colore quidem, vetus novo flavidius, pallidiusque
 apparet, consistentia durius & siccus. jam si gustu voles
 discernere, non conjecturalem ejus dignotionem, sed fir-
 mam habiturus es. cap. secundo, γινόμενός δ' αὐτὸ καὶ γινόμενός
 τοῦ διαμνησθέντος τὸ γινόμενός θασαίνον. ἐν γὰρ ὡς ἐν ἀρχῇ
 περὶ τῶν, ἀλλ' ὅπως γινόμενός καὶ ὅπως γινόμενός παλαιότερος.
 εὐφορβίον δὲ ἐστὶν ἐκαστομῆς φανερῶς, & διαλύει μόνος
 ἐν τῷ λευκώματι δὲ ἰσθίους ἢ νῆς. γὰρ δὲ αὐτὸ εὐφῶς αὐτὸ μὲν
 γινόμενός τῷ ἰσθίῳ, ἀλλὰ ἀπολείπεται ἐν τῇ δύναμιν αὐτοῦ, ὅπως
 μὴ παλαιότερος. Id autem cognosces etiam si manduces
 colorem contemplatus, quippe non ut ab initio cinereum,
 verum subpallidum redditur inveterascens, statim etiam
 siccum abunde videtur tunc, & vix inter levigandum ex
 oleo recenti protinus imbibito dissolvitur. At subito ipsum
 oleum miscendum non est, sed prius in mortario sensim te-
 rendum, ne dilatescat. Ob violentissimam acrimoniam
 nunquam, nisi invito prorsus animo, à Pharmacopola-

rum famulis teritur. Quandoquidem tamen sibi na-
 res & os omni prorsus ingenio, gossipio, & lintheis
 aqua rosarum madefactis muniant; tanta tamen est
 acrimoniae vis tenuissima, ut omnibus una cum aëre
 penetratis munimentis, in eorum tandem perveniat
 nares, ubi ardore summo molleffissimam mover ster-
 nutationem quae non facile tollitur: quanquam etiam
 medicamentis satis refrigerantibus opituletur. Quo fit
 ut diligentissimi pharmacopolae bajulis, ac aliis victum
 quaerentibus hominibus id muneris obeundum tradant.
 Quidam tamen volunt, si olei tantillum, uti Galenus vi-
 detur velle indicare, inter tundendum addatur, nullam
 percipi in naribus aëris acrimoniam, etiam si nulla mu-
 nimenta praedicta adhibita fuerint, facillime experien-
 tia fieri potest absque damno. Iuba aetate plantam
 hanc repertam fuisse docet Dioscorides. Plinius non
 Iuba exate inventum euphorbium scribit, sed ab ipso
 Iuba inventum, quod fabulosum est, Philoni si fidem
 adhibeamus. Hujus lib. ix. κατὰ τόπους versus re-
 censet Galenus.

καὶ τρίτον ἐν πρώτοις μενοειάδαο Φωνῆ.
 δραχμὴν τὴν μῆλων γάστρα ζωομένην.

Inde Menetiade occisoris ponito drachmam
 Qui pecoris densis ventribus excipitur.

Ad hunc locum Galenus, καὶ μὲν καὶ τὸ εὐφορβίον αἰνιγμα-
 τικῶς ὁμοίως τοῖς τοῖς κίχλην, ὑπὸ καὶ τρίτον ἐν πρώτοις με-
 νοειάδαο Φωνῆ, ὡς καὶ ὁ ποιητὴς ὡσαύτως λέγει τὴν πᾶ-
 τροκλον.

ἀλλὰ με μοῖρ' ὅλοη καὶ λητούς ἐκπαῖεν υἱός,
 ἀνδρῶν δ' εὐφορβῶν, ὧς με τρίτῳ ἐξαναρίξει.

At vero & euphorbium similiter his enigmatice vocavit,
 quum ait, inde Menetiade occisoris ponito drachmam,
 quandoquidem poeta Patroclum sic loquentem facit;

Sed me Parca ferox, Latona & filius aufer
 Atque vir Euphorbus.

Versus quos citat Galenus, reperiuntur Iliad. 16 me-
 noetiadem vocat Patroclum patronymica appellatio-
 ne, hoc est Menoetii filium. Sic enim Homerus ait με-
 νοεῖτις ἄλκιμος υἱός: Illud consideratione dignum, an in
 primo versu scripserit. Philo τὸ τρίτον, ut vulgati co-
 dices habent, an verò & τρίτῳ, ut hic sit sensus: & tertii
 inter Troianos occisoris Menoetiade drachmam, pe-
 coris ventriculo servatam. Illud Patroclus percussori
 Hectori objicit, scilicet quod prius à Deo Apolline &
 Euphorbo heroe vulneratus sit. Homerus loco citato;

ἢ δὴ νῦν ἐκτῶν μεγάλ' εὐχεο, τοὶ γὰρ ἔδωκεν
 νίκην Ζεὺς κρονίδης Ἐπιδάμων, ὅμι' ἐδάμασσε,

Nunc te facia Hector, tibi quod victoria cessit,
 Qui jove sic jaceo facile atque ab Apolline victus.

Paulo post:

ἀλλὰ με μοῖρ' ὅλοη καὶ λητούς ἐκπαῖεν υἱός,
 ἀνδρῶν δ' εὐφορβῶν, ὧς με τρίτῳ ἐξαναρίξει.

Sed me Parca ferox, Latona & filius aufer.
 Atque vir Euphorbus, post quem tu tertius instas.

Hoc modo Euphorbus, tertius Patrocli percussor à
 Poeta nuncupatur, non quidem ad ordinem, sed ad
 numerum respiciente, Iove tamen & Parca, id est fatis
 exceptis. Quod scribit Plinius Iubam librum de Eu-
 phorbio condidisse, id Galeni testimonio confirmatur,
 καὶ γίνεσθαι καὶ εὐφορβίᾳ βιβλίου ἵββα τῷ βασιλεὺς πε-
 τῶν μαυριτανίων. & de Euphorbio conscriptus est libellus
 à Iuba Mauritaniae rege.

Τὸ μανδραγόρεν. Mandragorae historiā supra lib. vi. cap.
 ii. examinavimus. Folia Plinius radicemque adver-
 sus articulorum morbum praescribit, lib. xxvi. cap. xi.
 Mandragorae folia cum polenta, vel radix recens tusa, cum
 cucumere sylvestri, vel decocta in aqua. Radicem qui ad
 amores praescribat repperi neminem. Folia, succum,
 fructum, corticemve radicem decoctam somnum concili-
 liare,

liare, auctores Dioscorides, & Plinius. Supra dixi Dioscoridis & Theophrasti diversam mandragoram, ac quidem solanum furiosum alterum Theoph. mandragoram esse. Trociscos parari ex radice mandragoræ inquit. Hunc locum nec Plinius, nec Theodorus recte vertit. Plinius. lib. xxv. cap. xlii. Ubi Dioscoridis & Theophrasti confundit mandragoram, concisa quoque in orbiculos servatur in vino. Fallitur vir magnus, cum Plinium Theophrasti locum vertisse scribit. Interpretatur hunc Dioscoridis locum καὶ ὁ φλοιὸς τῆς ῥίζης περιαιρεθείς, καὶ ἀλεθθείς λίῳ κρεμνίσταις δρόπιδι. Plinius five apud Cratevam, five Dioscoridem, five ad verba anagnostes minus attenderit, legit καὶ δυνθεὶς ὄνῳ, cum scribat Dioscorides ἀλεθθείς λίῳ. Solenne hoc Plinio, & quasi fatale, vocum vicinitate decipi. Locum hunc Theophrasti, lib. xxvi. cap. xi. reddidit. Igni sacro medetur acizoum, folia trita cicuta, mandragoræ radix. Secatur hæc in asses (vulgo, siccatur in aëre) ut cucumis, primumque super mustum suspenditur, mox in fumo; dein tunditur in vino & aceto. Ὡς δὲ ῥαφάνιδος ut cucumis, ἡ δὲ δασὶς ὅτι ὄνῳ καὶ ὄζει, dein tunditur in vino & aceto, vertit. Nec Theophrastus, super mustum suspendi scribit, sed in musto convolvi, dein in fumo suspendi, ἐνελθόντες ὅτι γλυκεῖ. vulgo, ἐνέραντες ὅτι γλυκεῖ, transfixos vertit Theodorus & omisit γλυκεῖ. Novit enim ineptum in musto transfigi. Facilis ἐνελθόντες in ἐνέραντες lapsus.

Τὸ πανάκις De panacis generibus, cap. xli. agam. Plinius. lib. xxvi. cap. xv. Panacis semen cum absinthio menses & sudores movet. Quæ de panace scribit hoc capite, de heracleo intelligenda, viri docti arbitrantur, idque quod hæc Dioscorides referat de panace Heracleo. Τὰς ἐν κύτῃ συνμαλκνέτω ἢ οἷον ποτίζουσαν ἐμνηστὰ ἀγὰ καὶ ἐμδρῶν φθέρει καὶ ἐμπνύουσι τὰς ἐν ὑτῇ καὶ σαλῆ-εἰας ἀλφειοῖς, (ὅν μάλιστα ἀνέθεῖς — ὅτι ῥίζα ὅτι ἐν δασὶς ἐπεσθῆναι μὲν ἀγὰ ἐμδρῶν — ὅτι ἡ ῥίζα αὐτοῦ σὺν ἀνδρὶ ληφθῆναι ἀγὰ ἐμνηστὰ. Menses trahit, sætus enecat, vulvæ inflationes duritiasve ex melle dilutus discutit. Radix autem detersa & vulvæ subdita partus extrahit — semen vero cum absinthio sumptum menses ciet. Unguentis addi auctor, lib. xli. cap. xxvi. est Plinius. Panacem & unguentis eadem (Syria) gignit. Addit totam panacis heraclei descriptionem. Unde facile, inquit, colligi potest, de panace agere heracleo Theophrastum vide. cap. xli. hujus libri.

Quæ præceptor hic de helleboro dicit, ostendunt, quæ Dioscorides de helleboro scribit, non esse corrupta, sed ab ipso Dioscoride ex Theophrasto perita, vide cap. xi.

Τὸ κυκλάμιον. Κυκλάμιον vel, κυκλάμιον vel, ut vulgo, cyclamen dicitur ἀπὸ τοῦ κύκλου ab orbe, tum ob folii circinatum ambitum, tum ob orbiculatam radicis bulbum. Theodorus, tuber terræ vertit. Plinius, lib. xxv. cap. ix. Nascitur in umbrosis nostris, tuber terræ vocatur. Alii rapum terræ appellare maluerunt, nonnulli umbilicum. Tuber terræ, dicitur, quod in molem quandam intumescit; umbilicus, quod ut umbilicus, circinata figura emergit, sic & cyclaminus sub terra conspicitur. Rapium terræ vocant, quoniam in terra velat rapum extuberat. Batavi verchens hoot, id est porcinum panem vocant, quod radix in orbem circumacta, non tamē in globum surgens, sed veluti pressa pondere in latitudinem sese explicans, eadem forma, qua nunc in quotidiano usu panes, videntur. Porcinum addunt, quod subulci gratum pabulum suo pectori cognoverunt; ἡ δὲ δυνθεὶς nominarunt, quod pisces summopere hujus radicem expetere tradant, & si contusam admista calce mari quis sparserit, mira quadam cupiditate advolare pisces, continuoque exanimatos fluitare. Sed aliud cyclaminis genus hoc esse, Plinius docet, loco citato. Mibi & tertia cyclaminos demonstrata est, cognomine champeissos, uno omnino folio, radice ramosa, qua pisces necantur. Recentiores Græci κασάμοι, vocant, Myreps. sect. i. De antidotis, 412. Κυκλάμιον αἰας, ἢ τοὶ κασάμοι φύλλα. Idem alibi κασάμοι ἢ κυκλάμιον. Ægineta verò κασάμοι balsami fructum significare scribit. lib. vii. cap. xvi. Embole altera. Καλὴ καὶ ὁ κασάμος ὁ β' καπὶ δ'. Eodem lib. littera K. κασάμοι, τὸ το φασὶ πνὺς εἶναι τὸν καπὸν τοῦ βαλσαμίου, περὶ ὃ καὶ ἐκεῖνο λέγεται. Cassamon, hoc nonnulli balsami fructum esse dicunt, de quo supra egimus. An itaque κασάμοι per simplex ὁ cyclamen; κασάμοι vero per duplex ὁ balsami sit fructus. Quam diligentissime igitur attendendum ad quæ

prescribuntur, diversis enim pollent facultatibus. κασάμοι, si modo non alibi etiam κασάμοι scribatur, nomen accepit cyclamen, quod radix abortum moveat. Dioscorides. lib. ii. cap. cxciiii. Φασὶ ὅτι αἱ ὑπερβῆ τῆς ῥίζης ἐγκίμων γυνὴ ἐξαμβλάττειν αὐτὴν. ἐπὶ ὅτι καὶ ὁξυτόκιον ἀποκατμήνῃ. Tradunt, si prægnans mulier radicem eam transgrediatur abortum fieri, sed & adalligata partum accelerat. κασάμοι, quasi, meretricum herba, καὶ ὡς meretrix libidinosa. Vel nomen illud habet, quod ad amatoria & libidines valeat, uti docent Theophrastus, & Dioscorides. ἰσπερὶ ὅτι καὶ ὡς φιλέτω αὐτὴν λαμβάνουσα καπὶ τῶν ἀναπασθῆναι τῶν εἰς τὸν ῥόχον ἐταδίστην καὶ ad amatoria assumi tusa, ac in pastillos divisa. Legendum ex veteri codice & Theophrasti κασάμοι combusta. Falluntur qui sphæritum putant, cujus Ætius sermone xli. cap. iv. meminit. Sphæritis cupressus est, ut lib. i. καὶ τὸ πῦρον, cap. i. titul. quæ Soranus ad alopecias conscripsit. καλεῖται ὅτι σφαιρῆς ἢ τοῦ σφαιρίου φέροντος κυκλάμοι. Appellatur sphæritum cupressus quæ sphærias, id est pilulas producit. Officinæ arbanitam & archanitam vocant. Cyclaminos describitur à Dioscoride. lib. ii. cap. clxxxvii. I. Κυκλάμιον φύλλα ἔχει ὁμοία κασάμοι, πορφύρεα, σκεῖλα κατὰ δὲ καὶ αἰσθῆναι καλὴν ὑπολευκῆς. Καυλὸς ὅτι περὶ δάκτυλον, γυμνός, ὁ δὲ αὐτὸς ῥοδέει, πορφυρίζοντα (vetus ὅτι τὰ λευκὰ πορφυρίζοντα, alius ἰσπερὶ, ῥοδέει mavult Sambucus) ῥίζαν μέλαιναν, γυμνὴν καὶ ὡς ῥοδέει, κατὰ δὲ καπν. Cyclaminus folia habet hederæ similis, purpurea, varia, infra supraque maculis albicantibus distincta, caulem vero quaternum digitorum, inanem ac nudum, in cuius summo flores emicant, rosarum effigie purpurascens, radix nigra, rapo proxima, & aliquantulum lata. Plinius, loco citato. Item cyclamini radix contra serpentes omnes, folia habet minora quam hederæ, nigriorque & tenuiora, sine angulis, in quibus albicant macula; caule exiguo, inani, floribus purpureis, radice lata, ut rapum videri possit, cortice nigro. nascitur in umbrosis nostris, terræ tuber vocatur. Idem. lib. xxi. cap. ix. In vepribus nascitur cyclaminum, de quo plura alias. flos ejus colossinus in coronas admittitur. Inter coronarios flores à Nicandro numeratur, versus reperiuntur apud Athenæum, lib. xv. καὶ ὑπερβῆ πύρωνα, καὶ ὑπερβῆς κυκλάμιον. Ut nec senilem barbam, nec speciosum cyclaminum. Colossinus non à magnitudine, sed colore dicitur. Strabo φέρει ὅτι ὁ καὶ λαοδικεῖον τὸ καπὶ ἀποβάτων ἀρετὴς ἐν καὶ εἰς καλὰ καὶ ῥοδέει τὸν ἐλάν καὶ τὰν μελλομένην ἀλφειοῖς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὑπερβῆν καὶ ῥοδέει (forte

Cyclamen folio hederaceo:

πρὸς τὴν χροίαν) ὅτι καὶ ἀποσπένδονται λαμπερὸς ὡς αὐτῶν. ὁσπερ ἐοικότες οἱ παλαιότεροι δὲ τῷ ὁμοιούμεν χροίαν. πάλαιον εἰκονήσαντες. Loca quæ sunt circa Laodiceam, oves alunt excellentes, non mollitie modo lanarum, qua etiam Milesiis præstant, sed etiam ad corvorum nigredinis æmulum colorem, unde amplos quoque habent reditus, ut & Colosseni ab ejusdem nominis colore, in vicinia habitantes. Cyclamini recentiores plura observarunt genera. Prima ut Dodonæus ait, viret foliis, latis, angulosis, Hederæ helicis similibus, ambitu leniter ferratis, priore parte in virore nigricantibus; albicantibus tamen maculis variegatis, & umbilico sive medio folii subalbido, inferiore verò ac prona parte purpureis, & subinde colore saturato, alias dilutior: flosculi extenellis pendent pediculis, deorsum nantes, foliolis eorum sursum reflexis, & purpureo violæ nigræ colore, non tamen intenso, splendent, odoris exigui; succedunt capitula seminifera, in spiras pediculis contractis. Radix bulbi aut rapi modo in orbem circumacta, & aliquantulum in latitudinem pressa, foris nigricat, intus candida, rugas inarescens contrahit. Alterius, & secundæ cyclamini, & lata quidem sunt, sed nequaquam angulosa, verum quasi rotunda, & nullis superius, aut omnino obscurissimis apparentibus maculis; saturato colore virent, inferius verò è punicante purpura rubent, flores prioris similes, at odoratiores, radix aliquanto minor.

Cyclamen folio Rotundo.

Tertia species foliis similiter est haud angulosis, sed ambitu eorum aliquantulum crenato, maculata hæc sunt, sed umbilico nigriore, flos intensiore colore purpurascit, odoris suavissimi, radix quam aliarum minor. Julio, Augusto, Septembri mense florent, folia inde nova succedunt, hyeme virentia; semen sub ætatem sequentem ad maturitatem venit. Reperitur apud Florum studiosos aliud cyclaminis genus, quod Vere floret, sub extremum Aprilis, binos aut tres profert flores, nivei prorsus candoris suaviter spirantes, forma vulgaris non dissimiles, quinque angustis laciniis sursum reflexis constantes, quibus deciduis tenelli cauliculi, sive petioli subrubentes, qui eos sustinebant sese contrahunt, & in orbiculos convolvunt, alterius cyclamini instar, atque in summa tellure procumbunt cum theca sua, qua semen continetur. Plantæ folia majora, fuscunciam longa, tantundem circa pediculum lata, angustior tamen circa mucronem, per oras aliquantulum angulosa, prona parte quinque crassiusculis nervis prædita, & omnino rubescentia, supina vero viridia, sed frequentibus maculis albis aspersa. Et hæc sunt cyclaminum genera, quæ apud nos reperiuntur.

Plura recensentur à Bauhino in Phyto-pinace. Illud notandum, radices pro ætatis ratione, magnitudine admodum variare, novellas adeo exiguas, ut avellanæ magnitudinem vix superent. Vidi adultas, adeo crassas magnasque, ut maximæ rapæ non cederent. De radice usu satis dixi. Succum inquit Theophrastus ad purgandum caput, & inebriandum valere. Plinius loco citato: In omnibus ferenda domibus, si verum est, ubi sata sit, nihil nocere mala medicamenta, amuletum, vocant narrantque & ebrietatem representari addita in vinum. Diosc. loco citato: Εγγυματίζεται τὸ ὄχλος αὐτῆς ἐξ ὕλης τοῦ εἶναι πρὸς τὸν κάθαρσιν καὶ ἀλγῆς. Ejus etiam succus cum melle naribus infunditur ad purgandum caput. Hoc non latuit Theocritum, cum eidyll 5. canit, ἰδὼν τὸν κυκλάμιον ὅπως εἶναι εἰς τὸ ἀλγεῖν. Vide supra cap. De scylla. Corrigendus Scholiastes (ὁ κυκλάμιον βοτάνιον ἐν ποταμῷ, λεπτὸρριζον ὅπως χλοιδίον, ποιεῖ πρὸς χιμύλια. Cyclaminus herbula est herbosa, tenui radice, quæ cassia facit ad perniones, & ambusta ex frigore. Vel novellam recenterque natam, nondumque adultam vidit cyclaminis plantam, aut qualis cyclamen planta sit ignoravit. Adulta παχύρριζος est, χιμύλιον pernicio, est morbus pedum, digitorum, ex nimio frigore proveniens, & calca-neum maxime infestans hyeme, unde & nomen. Pol-lux lib. IV. χιμύλια γίνονται μὲν ὑπὸ κρύου, ὑπὸ δακτύλου, & ἔχουσιν πόνον καὶ χέρσιν, &c.

Kaὶ τὸ σικυὶ De cucumere agresti vide cap. xv. Quæ hoc loco scribit facilia sunt, & à Dioscoride confirmantur. Εὐρεθὶ ἡ λεία, ἀλφόν, λίπρος & λευχῆρας σμήχει· οὐλὰς τε μαλαίας καὶ ἱππίας τὴν δὲ ἀποσπῶν δακτυλοδαίρει. Eadem aridatritaque, vitiligines, lepras, & impetigines absterget, cicatrices nigras emendat, & maculas faciei repurgat.

Τῆς δὲ χαμαίδρυος. Chamedrys dicitur, quod fruticulus sit parvus, foliaque quercui similia habeat. Scribonius Largus, cap. CVI. recipit hæc stæchados, Marubii χαμαίδρυος, quæ herba similia quercus folia habet, Latinis trifago dicitur. Plin. lib. XXIV. cap. XV. Chamedrys herba est quæ latine trifago dicitur. Aliqui eam chamædropem, alii teucrium appellaverunt. Folia habet magnitudine mentæ, colore & divisura quercus, alii ferratum & ab ea ferrā inventam esse dixere, flore pene purpureo. Describitur à Dioscoride. lib. III. cap. XI. χαμαίδρυος, οἱ δὲ χαμαίδρυος, ἢ λιπιδεύς, διὰ τὸ τὴν ἰσχυρὰν πρὸς ἀμφοτέρωθεν τὴν τεύχεον καὶ τὴν πρὸς τὴν πύκνιν ἰσχυρὰν. Φύττει δὲ ἐν πελάγει & περὶ τὰς πόλεις. ἐν δὲ θαλάσσιον σπιδμαίον, φύλλα ἔχουσι μικρὰ, τὸ χέμασι & τῇ χύσει δρυὶ. ὅμοια, πικρὰ. αὐτὸ ὑποπύρετρον (Oribasius ὑποπύρετρον) μικρόν. (Lacuna in veteri codice, & πικρὸν, scribi auctor est.) Ὑπὸ τῶν δὲ αὐτῶν δὲ ἰγκύματα τοῦ καρποῦ, &c. Trifago, Græcis chamædrys, quibusdam chamædrops, aliis linodryis dicitur, sunt & qui eam ipsam teucrium appellaverint; propterea quod cum teucrio aliquam fervet similitudinem. Nascitur in asperis & petrosis locis. Est verò frutex exiguus, dodrantalis, folia habens exigua, effigie & divisura quercus, amara, florem pene purpureum ac pusillum. Carpi ipsam semine prægnantem oportet. Chamedrys est cujus effigiem adpingi curavimus. Negat botanicus eximius veterum esse chamædryn, quod frutices erecti nascantur, sponteque sua assurgunt, cum huic sint complures, humi procumbentes, tenues, duriusculi, lignosi ramuli, hinc inde sparsi. Sed & polium quod Dioscorides & veteres fruticem esse dicunt, lignosos & repentes habet ramulos. De Thymo, ambrosia, aliisque plurimis, quæ frutices dicuntur nihil referam, & frutices in rectum semper attolli tradidit nemo. Chamedryn officinæ quædam vocant, quam vulgo teucrium & pseudateucrium, alii sylvestrem chamædryn. Legitimam non esse facillime probatur, quod flosculos fert perquam elegantæ cæruleo colore. Falluntur qui ἡερὶ βοτάνη putant, Dioscorides. lib. IV. cap. LXI. αἰεὶ δὲ φύλλα ἐκ ἀσθενήτων ἐκείνου δρυὶ πρὸς τὴν σάντην & ἡπλόν. ὑπὸ τῶν δὲ αὐτῶν ὑπὸ γλαυκῶν. — ἀνθὰ πορφύρεα λεπτά, circa quos folia sunt ex intervallis, quernis similia, sed angustiora, minoraque, divisuris incisa per ambitum, & colore aliquatenus glauco, — flores purpureos ac tenues fert. Hujus folia viridia, flos cæruleus. Diosc. Galenus, ceteri semini, folijsque unam eandemque vim tribuunt. Theophrastus aliam semini, aliam foliis. Eadem vi folia & semen pollere plurimorum recentiorum est opinio, quam nec improbamus: Hanc vulgaris chamædrys agnoscit varietatem, quod sit minor, folio

Chamedrys major repens.

folio obrufiore & mucronato; major verò hirsutior, & minus hirta. Pratenfe teucrium, ad viscerum obstru-
ctiones, cacoehymiam, virginumque fædos colores,
miris pollet & certiffimis viribus.

Τῆς Θάψιας. Diversæ & planè diffimiles sunt plantæ
thapsia & thapsus. Thapsia succum habet vehemen-
tem, acrem & urentem adeò ut colligentibus noceat, &
pustulas excitet, faciem rubram reddat, nisi aliquo ce-
rato faciem illinent; contra thapso faciem indurabant
ut morbofi viderentur & mali, puta pallidi vel lividi
coloris esse. Utramque optime distinguit Hesychius,
confundit Nicand. Scholiast. Hesychius θάψιον τὸ
ἐκκαθαίρει τὴν θύλακιν τῆς θάψιας ὁ βαπτει. ἢ ἐκκαθαίρει τὴν θύλακιν
τῆς κεφαλῆς. τὸν δὲ πῦρ στυγερὸν ληγνόν, καὶ ὁ πόταμις,
καὶ ὁ φύσκει τὸ ξύλον θάψιον καλεῖται. ἔστι δὲ ἡ ῥίζα θάψια
καλουμένη. Thapsinum flavum, sic dicitur à ligno Thapsi,
quod tingit, coloreque flavo lanæ, & caput imbuit. Hoc
quidam schyticum vocant, & fluvius circa quem nascitur,
Thapfos vocatur. Est autem alia quedam planta, cujus
radix Thapsia vocatur. A Nicandro radix hæc Thapfos
vocatur, quod decepit Scholiasten:

Θρινάκιν μὲν ῥίζαν ἔλεν γαλαθία θάψιον
μίζας.

Radice imprimis Thapsi compone salubrem
trinacrij.

Ad hunc versum Scholiastes, θειδακίαν δὲ τὴν ῥίζαν τῆς θάψιας
λέγει, διὰ τὸ ἐν κικλίας γένεσθαι, ἢ γὰρ κικλία διὰ τὸ
τρεῖς ἄκρα ἔχειν τετρακίαν καὶ τετρακία καλεῖται. ἐκεῖ οὖν ἡ
θάψιον ἔσται. ταύτης δὲ τὸ χυλὸν ἔχονταί, καὶ ὁ πόταμις,
καὶ ὁ φύσκει τὸ ξύλον θάψιον καλεῖται. ἔστι δὲ ἡ ῥίζα θάψια
καλουμένη. Thapsinum flavum, sic dicitur à ligno Thapsi,
quod tingit, coloreque flavo lanæ, & caput imbuit. Hoc
quidam schyticum vocant, & fluvius circa quem nascitur,
Thapfos vocatur. Est autem alia quedam planta, cujus
radix Thapsia vocatur. A Nicandro radix hæc Thapfos
vocatur, quod decepit Scholiasten:

Thrinacia & Trinacia appellatur. Succus ejus pallidior,
unde qui pallidi ac morbofi videri volunt, hoc inungunt.
Inveniri Crateras tradit in insula quadam Thapso una
Sporadum. Insula hæc interjacet Arcousæ & Phoinicæ.
Fallitur scholiastes. Thapsus quo faciem illinebant, in
Schytia nascitur, Thapsia cujus succus acris & vehe-
mens est, in Cicelia. Præterea ad tincturas hæc veteres
usos esse, non memini me legisse. De Thapsia hæc agit
Theophrastus. De Thapso, cap. xii. meliori occa-
sione quædam dicam. Thapsiam nasci scribit in insula
Thapso. Idem Dioscorides. lib. iv. cap. clvi. Θάψια
ἀνθρακίαν μὲν δὲ τὸν δούρειον περὶ τὴν ἐνθαλαμίαν ἐν θάψι τῇ ἰνσῶ
τῷ ὁμοῦ μῆ. Thapsia ex eo nomen accepit, quod in Thapso,
eiusdem nominis insula, primum inventa fuerit. Nulla
inquit Doctiss. Salmat. Thapsus insula mihi nota, sed
oppidum hoc nomine in ora maritima Africa minoris. Hu-
jusmodi oppida ad mare posita, sæpe pro insulis veniunt,
præcipuè cum pene tota mari cincta sunt. Interpretes
Dioscoridis addunt insulam esse Sporadum, sed forte Tha-
sum cogitabant pro Thapso. Hoc tamen scriptum reperi-
tur apud veterem Nicandri scholiasten de Thapsia. Ste-
phanus πρὸς πολίων. θάψιον, πόλις λιγυρῆς. Στρεβίων ἐν καυδ-
κάτω, ἔστι δὲ (κικλία). ἔστι δὲ χερσόνησος ἐν τῷ πελάγει τῷ ἰδμῷ.
Thapsus urbs Africa, ut Strabo lib. (17) undecimo scribit est
etiam Cicelia. est Cherionesus quæ in angusto isthmus dici-
tur. χερσόνησος terra in insulæ modum mari circumdata,
uno tantum, eoque angusto, spatio, quod Isthmus ap-
pellatur, continenti adjuncta. Fortasse scripsit Diosco-
rides ἐν τῷ χερρηνῶν, non ut vulgo legitur, ἰνσῶ. Si bene
memini apud Virgilium. lib. Iii. Æneid. mentio fit
Thapsi insulæ penes Siciliam decem ab ea stadiis di-
stans. Sed hoc in medio relinquo. concedunt omnes
nomen habere, à loco cui nomen Thapsus. Nisi for-
tassis, magis arrideat nomen illud obtinere, propter
flammeum colorem quem corpori admota inurit,
etiam eminus, præsertim adverso flatu, spectanti.
Thapsiam Theophrastus folio describit fœniculi, sed
latiore, caule ferulaceo, radice candida. Dioscorides.
loco citato τῇ δὲ ὅλη φύσει ὅμοιον νάρθηκι, ἰσχυρότερον δὲ αὐτῷ
μυῖον ὁ κινδύς (vulgaris codex κερπός. Omnes tamen
interpretes, κινδύς; quorum lectioni favet Plinius, cum
inani caule esse inquit, nec baculi excedere longitudi-
nem) καὶ τὰ φύλλα μακρότερα ἰμφορῶν. ἐπὶ ἄκρῳ δὲ σπίαδι, καὶ
ἐκ τῆς πύφου, ἀνθῶν ὁμοία. ἐφ' ὧν αὐτῷ μῆλινον (πύρρον
ἰσχυρότερον, τὸ δὲ νάρθηκος ἰμφορῶν, ἑλαττον μὲν τοῖς ῥίζα ἰσχυ-
ρῶν λευκῇ, μεγίστη, μέλαινα δὲ ἔχουσα, παχύφλοιος δριμύτης
(vetus, ῥίζα ἰσχυρῶν μέλαινα, λευκῇ, καὶ τὴν ἐπιφανείαν μεγίστην,
παχύφλοιον. Tota ferè natura ferula similis est, attamen

Thapsia Dioscoridis.

graciliore caule, & foliis fœniculo proximis, umbellis in singulorum surculorum cacumine, anethi similibus: flore in his luteo: semine quadantenus lato, quale ferula, sed aliquanto minore. radice intus candida, foris nigra, magna, crasso vestita cortice, eademque acris. Plinius. lib. xiii. cap. xxii. Semen ferule, Thapsiam quidam vocavere: decepti eo, quoniam ferula sine dubio est Thapsia, sed sui generis, foliis fœniculi, inani caule, nec excedente baculi longitudinem, semen quale ferula, radix candida. Iotus intellige. Quomodo etiam exponendus Theophrastus. Dioscorides & Plinius fœniculo folia comparant. Theophrastus latiora fœniculi dixit. Thapsia veterum, cuius iconem addidi, à Pena, Lobelioque primum descripta, in Aquitania macilentioribus montosisque squallidis inventam nobis (inquiunt) dedit præceptor Rondeletius, prope vadum quâ trajicitur in Hispaniam, tum ad radices Pyrenæorum, non procul Perpignano urbe, crassior radice cortex, fusco foris colore, intus pallet, succoque multo gliscit lacteo, gummeo, sed inibi loci neglecto, caulibus peucedani, gracilior, quam ferula, foliaque fœniculi latiora, breviora, in umbellis semen ferula minoris, oblongum angustius, montani sileris. Alteram Thapsiam carotæ effigie vocant, quippe foliis carotæ sive dauci agrestis quam ferulæ similior cotulæ foetidæ ritu divisis, non semel in Batavorum locis palustribus prope Lugdunum repperi. Vulgo ferulam sagapeniferam appel-

Thapsia carotæ effigie.

lant. Radicem enim habet succulentam peucedani, foris pullam, intus candidam, odoris virosi adinstar sagapeni. Flos in latis umbellis luteus, & semen seseli Peloponnensis. Succus veræ Thapsiæ quomodo quondam colligebatur, docet Dioscorides, ὅς τις ἐπιτίθει περιερχομένη, καὶ ἐκχέουσα τὴν φλοῖν, καὶ ἐκκρίνει αὐτὴν ἐν αὐτῇ θάλασσᾳ ἢ ῥίζᾳ, καὶ παραζομένη ὥστε τὴν καρπὸν μείνει τὸ ὄπλον. καὶ ὅταν αὐτὴ ἐκκρίνηται ἀναρρίσσει, καὶ ἐπισυλλέγεται ὄπλον. καὶ ὅταν αὐτὴ ἐκκρίνηται ἢ ῥίζᾳ, καὶ ἀναρρίσσει καὶ ἀναρρίσσει ἐκκρίνει, καὶ ἡλίου ὅτι ὁ στέκεται παχὺ αὐτῆς. ἵνοι δὲ τὰ φύλλα (ὡς ἀποκρίνεται) ἀσθενὴς δὲ οὐ πύκνῳ ἀναρρίσσει δὲ τὴν βρωματώδησιν (malunt viri docti βρωματώδησιν) ἵνοι δὲ τὸ πρὸ τῆς ῥίζης, καὶ μείνει ἵναι. ἐκκρίνει δὲ τὸ ἀπὸ τῶν φύλλων, καὶ τὴν ἀναρρίσσει, ἐκκρίνει δὲ διὰ τὴν αὐτὴν ἵναι. μᾶλλον δὲ ἵναι οὐ στέκει, ἐκκρίνει γὰρ ἰσχυρῶς τὸ αὐτῶν, καὶ φλυκταίνουσι τὰ γόμνα (hunc locum sic legit in altero Goupylus, φλυκταίνουσι τὰ γόμνα μίση τοῦ γόμνῳ σμάτῳ, Hermol. ὅς pustulæ adusto similes invadunt nuda corporis) ἀπὸ τῆν ἀριμύτη τῆς ἀποφορῆς. διὲν ἂν καὶ αὐτῆς, τοφούσις ἕρπης προχρεῖται τὰ γόμνα τῶν μερῶν καὶ

ὅταν αὐτῆς ἐκκρίνηται. Cujus (radicis) liquor excipitur in hunc modum. Effossa in ambitu, scrobe, inciditur radice cortex, aut incavatur ipsa radix; ita tamen ut excavatio sensim à latiore orbe in acutum desinat: mox cooperitur, quo purior liquor confluat: postero autem die congestum eum tolli par est. Eliciendi quoque succi ratio par est. Radix contrunditur, ac succus per quallum, instrumento ad id comparato, exprimitur, qui quidem fictili crasso inditus, in sole cogitur siccaturque. Sunt qui & foliis cum radice simul tuis succum exprimant, sed invalidior is est. Hoc verò indicio discernitur, quod è sola radice manavit, viroso magis est odore, humidiusque permanet: at è foliis extractis, exsiccat ac teredinem sentit. porro qui liquorem colligit (vide cap. præcedens) minimè obversum vento stare oportet: ac potius tempestatem deligere à ventis silentem, quæ nulla aspiret aura. Alioquin propter halitus acrimoniam, vehementer intumescit; facies nudasque corporis partes pustule invadunt, idcirco etiam non nisi cerato quopiam adstringente liquido prius inunctis nudis partibus eo accedendum. Plinius loco citat. Thapsia est in Africa vehementissima. Quidam caulem incidunt per menses, & in ipsa excavant radice, quo succus confluat, arefactumque tollunt. Alii folia, caulem, radicem tundunt in pila, & succum in sole coactum dividunt in pastillos. Succus iste hodie non sine publico incommodo negligitur. Maximum enim damnum insert visceribus, torminaque dira excitat. Radicem & succum hunc purgandi per superiora & inferiora vim habere testatur Dioscorides, Δύναμις δὲ ἔχει καὶ καρπὸν εἶπε φλοῖν τῆς ῥίζης καὶ ὁ καρπὸς, καὶ ὁ ὄπλος (ὡς μικροτέρῳ πινόμενῳ αὐτὸν γὰρ καὶ κατὰ χολῆν καὶ αἰσθησι. Purgandi vim habent cortex radice, & succus, itemque liquor, si in aqua mulsa bibantur: superne enim ac inferne bilem extrahunt. Vide cap. ult. hujus Libri.

καὶ τῆς ἰσχάδος. De ischadis variis significationibus, alibi me egisse memini. Lactescens hæc planta, ischas dicitur, à radice effigie, quæ exsiccatum ficum imitatur. ἀπὸ vocatur, quod radice extremum in pyrum turbinetur. Dicitur etiam chamebalanus, ut vulgari Dioscoridis codices habent. Malunt Doctiores chamæraphanum. Dioscorides. lib. iv. cap. clxxvii. Ἀπὸ αἰ δὲ ἰσχάδα, οἱ δὲ χαμαιράφαλοι, οἱ δὲ ῥάφαλοι ὁρεῖν, οἱ δὲ λιπώσις. Vulgo legitur, οἱ δὲ ἰσχάδα, οἱ δὲ χαμαιράφαλοι, ὁρεῖν ἢ ἀρξία, οἱ δὲ λιπώσις. χαμαιράφαλον, legendum esse. His argumentis à magnis viris, maxime Saraceno, probatur. Ægineta, lib. vii. cap. iv. Inter earum pituitam detrahunt, ἀπὸ τὸ ἡμισυ τὸ ὅσον τῇ ῥίζῃ ἰσθίμενον, ὅπως χαμαιράφαλον καλοῦσι. Apii dimidium id quod ad radicem est, & à quibusdam chamæraphanos ap-

Apios,

JULII CÆARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONE S.

DE Elleboris recitat sententias adeo absurdas, ut pudeat. Laurinum folium attribuit nigro, & porri albo, pari mendacio. Album folio Gentianæ; Nigro digitatum: ut Crotoni.

Φύλλον δὲ πατάσσει, ὅμοιον τὸ τῷ γάρβανῳ, μῆκος ἔχει ἑνμῆκες. Hæc omnia desunt Theodoro. Quare cum non conveniant cum superioribus, sed ex aliorum sententia referantur: videtur ipse, qualis ille fuerit, ignorasse. Lego verò sic: οἱ δὲ ἀνομοίαι, τὴν μὲν αὖ μὲν φύλλον ἔστω, quia dixerat: οἱ μὲν γὰρ ἑμοίαι. Quid si reponamus, πατάσσει, non autem πατάσσει. Platani enim partitiones imitatur. Itaque etiam Plinius cum hinc hæc describeret, sic dixit. Hoc radicibus tantum intelligi tradunt plerique. Alii folia nigri, Platani similia, & minora, nigrioraque, & pluribus divisuris scissa. Alii Betæ incipientis: hæc quoque nigriora, & canalium dorso rubescentia. Utraque caule palmi ferulaceo. Vbi vides γάρβανῳ. Et quæ hoc loco desiderantur.

Πολύριζον δὲ οὐ μάλ᾽ αὖτε λιπώτερον καὶ χρηστότερον. Mul-

ta radice niti, eaque admodum fibrata. In Codice Theodori apparet esse mendum. Radicem, inquit, largè multiplicem, quæ scilicet prætenues constent, & utiles. Etiam accuratius transferendum censeo. Album enim radicem habet, initio non multiplicem, ut niger: sed simplicem, quæ postea spargitur in fibras: idque in verbis Theophrasti manifesto intelligitur. Dixit enim πολύριζον, non simpliciter: sed, τὰς λιπώτερος. magna efficacia articuli.

Αἰσίου δὲ τὴν μὲν μίλαν, καὶ ἰππας. In Arvernus, & Rutenis, Album pend omnia animantia, vel interficit, vel male habet. Strangulat enim equos, & cetera jumenta.

Ὁτις ἰνκίον. Dura loquutio: non enim est ad quod referat. Commodissime molliuit Theodorus, ut vomitio bene succedat, contra infra mox infelicitur. Parnasius, inquit, & Ætolicus, eo quoque in loco proveniunt. Quo loco? in Oeta monte Parnasius? Parentesin confudit cum cetera oratione, nisi sit mendum.

καταίρουσι δὲ καὶ οὗτοι. Theodorus legit, αἰκας, ex Plinio.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

DE utroque helleboro hoc capite agit, diversamque, ex aliorum sententia, delineationem tradit. Meminit etiam helleborines. Quæ veteres de utroque helleboro ac helleborine tradiderunt, hoc capite examinabo.

Ἐκείνου vel ἰακίδου cum aspero, vel ἰακίδου cum tenui Spiritu, nomen accepit ὡς τὸ ἰακὸν τῇ βορῇ. Quod esu perimat, cibumque corporis eripiat. Latini veratrum dicitur, quod mentem vertat. Persius Satyra prima;

non hic est Iliac Atti

ebria veratro;

Quasi diceret, meum poema nullam venatur gloriam, laudemque, ut insanum illud & helleboro dignum Iliac Atti Labeonis, quod helleboro vel veratro opus habuit ad extirpandam insaniam, qua gravida & plena erat, tantam hellebori copiam pro insanix copia hausit, ut plena ebriaque reddita sit.

Περὶ δὲ τῆς ὁμοιότητος. De hellebori facie, inquit, varia est sententia. Alii album nigrumque similes dicunt, nisi quod colore inter se differant, radicem album, album: nigrum, nigram habere. Alii vero hanc differentiam tradunt, quod folium albi sit colore porraceo, nigri laurino. Colorem intelligit Theophrastus non formatum ut Docti arbitrantur. Albi ad gentianæ folium accedere, (inquiunt) ipsum non latuit: nec mentitur (dura admodum in probatiss. scriptorem oratio, qui non de sua, sed aliorum hæc scribit sententia) quod scripserit lauri colore, adde & forma hellebori nigri esse, folia etenim nigri flore albo singulari, si spectes laurina referunt. Sed de colore loqui magistrum, quæ antecedunt, πλὴν τῷ χρώματι μόνον ἀφαιρέσει, satis ostendunt, idem illi qui colore folia differre statuunt, radices colore diversas esse asserunt. Et hæc est sententia eorum, qui similes esse ajunt.

Οἱ δὲ ἔν. Nunc eorum addit opinionem, qui dissimiles forma, facieque dicunt. Lego itaque cum Doctiss. viris οἱ δὲ ἀνομοίαι, quia supra dixit, οἱ μὲν ὁμοίαι, & mox ἡ μὲν αὖ μὲν καὶ αὐτὰ καὶ ἔστω. Albi, quoniam nullam ejus tradidit delineationem, ex Dioscoride aliisque antiquissimis auctoribus historiam primum tractabo, quæque de eo examinatione digna referant, enucleabo.

Veratrum album describit Dioscorides. lib. III. cap. CL. ἰακίδου λευκὸς φύλλον ἔχει ὅμοιον τοῖς τοῦ ἀνθρακίου ἢ οὐτὶς ἀγρίου, βραχύτερον δὲ καὶ μελάντερον, καὶ ἑνὸς τῆν χροῖαν καὶ οὐκ αὐτὸν καὶ οὐκ αὐτὸν, ἀφαιρέσει μόνον, ὅτι ἀγρίου ἐνθαλάσσιον. ἴσως δὲ ὑποκαταστήσει, λέπται δὲ κεφαλίου μικροῦ, & ἐπιμήκους ἀσπιδὸς χροῖας, συμπεφυκότος. Φύλλον δὲ ὁμοίον τοῖς τοῦ ἀνθρακίου. Veratrum album folia fert Plantaginæ, aut betæ sylvestris similia, sed breviora, nigriora, & rubescentia: caulem palmi altitudine, concavum, qui quidem tunicas, quibus convolvitur, abdicat, cum arefcere incipit, radices subjacent numerosæ, tenues ac fibratæ, ab exiguo, & oblongo capite seu capra exeuntes eisdemque adnexæ. Nascentur in mon-

tos & asperis. De albo hæc Plinius. lib. xxv. cap. v. Albi betæ incipientis. Hæc quoque nigriora & canalium dorso rubescentia, ex his Plinii verbis interpretes Dioscoridis codicem depravatum esse colligunt, ac legunt ἐν τῷ χροῖαν, ἴσως, idque quod in veteri legatur codice, καὶ τῇ χροῖαν ἑνὸς. Ratio etiam sic legendum esse dicitur. Vix enim μελάντερον ac ἑνὸς esse possunt. etiam autopsia docet, folia non esse rubra. Vulgarum tamen lectionem defendunt Oribasius, & Serapio, qui legisse videtur ἑνὸς. Caulis etiam palmo longè

Helleborus Albus.

major; sic ferè à Botanicis describitur. Folia fert magna, lata, majoris sive latifolia plantaginis, aut porri gentianæ similia, majora, magis venosa, lirate striata, ac quasdam plicas habentia. Rectus & ferulaceus caulis, prælongus, sesquicubiti altitudine, multis inferius foliorum tunicis obvolutus, quas inarescens demittit, superius verò plures proferens spicas, in quibus flores non magni, & senis angustis, striatis foliolis, herbaceo colore candicantes, quorum singulis tres aut quatuor succedunt angustæ, paræ & filiquæ velut sesami. In his semen latum & candicans. Radix crassa, candida

candida haud longa est, cum multis adhærentibus fibris, quibus etiam subinde propagatur. Hujus & alia species est, floribus nigricantibus; foliis, caulem præferim amplectentibus, angustioribus, aliqui antecedenti similis. Hujus caulis priori non cedit. Quæ res

Helleborus albus fl. atrorab.

me cogit, ut credam Dioscoridis codicem corruptum, legendumque *πικρὺν*, vel in Græcia, aliisque regionibus in quibus helleborus laudatissimus, veratrum hoc album, parvum admodum caulem habere.

Nigri hellebori Hiftoria confufa & perturbata fatis.
Depravatum effe codicem vel inde colligi poteft, quod
veterum nemo helleboro nigro tribuerit ferulae folia.
Lego ex Plinio & Diofcotide, ἡ μέλαν καυλὸς
ἐνυμνή. Plinius lib. xxv. cap. v. Prima duo funt, can-
didum & nigrum. Hoc radicibus tantum intelligi tra-
dunt plerique. Alii folia nigri, platani fimilia, fed mi-
nora nigrioraque, & pluribus divifuris fciffa: albi, beta
incipientis. Hæc quoque nigriora & canalium dorfo ru-
befcentia. utraq; caule palmi ferulaceo, bulborum tunicis
convoluti (hoc de albo tantum intelligendum) radice
vibrata caparum modo. Aliam planè, ab hac diverfam,
tradit Diofcotides delineationem, lib. iv. cap. xv.
Ἐκεῖ δὲ τὸ φύλλον χαλαρὸν, πλάττονται ἀντιπαραφρεῖ, ἐκπύονα δὲ
σπῆς τὸ τοῦ σπονδύλιου, καὶ πολυστηδύεστε, καὶ μελανότερα, ἐν
ὑποπλάττει καυλὸς τραχύς (βαρυχρὲς Serapio) ὧσθι δὲ λευκὴ
(vetus codex non legit) ἐμπόφυρα τῇ δὲ ὀφύματι βο-
στυνῶδη (quidam ῥοδεδῆ docti nonnulli βοστρυχῶδη, hoc
est cicinnorum in modum) καὶ ἐν αὐτῇ κρεμαστὴν κινκῶ ὁμοί-
ον καὶ αὐτὴν καλυπτὸν, οἱ δὲ ἀντιπαραφρεῖ καυμοεδῆ, κρεμάντα
σπῆς πῶς καὶ ὁμοῖον αὐτῇ. ῥίζην δὲ ὑπὸ πτετα, μέλαναι
οἰοῦν ὅτι πῶς κεφαλὴν περικεκμηῶδους, ἡρτήμενα. ὧν καὶ ἡ
ῥίζης. φύεται ἐν τραχύσι & γεωλόφοις καὶ ἐρηγῶ τόποις, καὶ
ἀσπετος ὅσα τῶν τοιούτων καμφοῶμενοι καυρίων, οἷος ἐστὶ οἱ ἄλ-
κυρας. καὶ γὰρ οὐ μέλας & καλλίστος ἐν αὐτῇ γινάσκει. σκληρὸν
δὲ τὸ ὑποκαρπῶν, καὶ ἐντροφόν, λεπτὴν ἔχοντα τὴν ἐντέραν τὴν ὀρι-
μὴν ἐν τῇ γούσι & πυρῶδη. τοῦτο δὲ ἐστὶν ὁ ἐν τῷ Ἑλικωνί
& περικραστῶ καὶ Ἀτταλῶ συνομῶν. ἀσφείρεται μὲν τοῖς Ἑλικωνί-
οις. Folia ei viridia, platani fimilia, fed minora, foliis spondylii
proxima, pluribus divifuris fciffa, nigriora & subaspeya:
Caulis brevis, flores candidi, purpurafcentes, figura racem-
ofa, fermen intrus cnicus, quod & Anticyraei fefamoides vo-
cant, & in purgationes adhibent. Radices fubfunt tenues,
nigrae, velut è capitulo quodam cape fimili dependentes,
quarum etiam ufus eft. In afperis, editoribus, fiftentibus
locis enafcitur. Optimum quod ex locis ejusmodi
petitur, quale quod ex Anticyra. Nigrum enim inibi pro-
batiffimum gignitur. Eligi debet carnofum, plenum, cui
tenuis medulla fit, acre denique gultu, fervenque. Huysuf-

modi est quod in Helicone, Parnasso, & Etolia nascitur. Attamen heliconium præcellit. Vulgare veratrum cum Theophrasti descriptione satis convenit. Folia promit

Helleborus Niger.

ex pluribus collecta, quorum singularia oblonga, lata; lævia, & duriuscula sunt, veluti lauri quam etiam colore refert, sed margine utrimque, à medio sursum versus, serrato. Caulē caret, flores in petiolis (quos cauliculis appellare licet) palmum altis, statim ē radicē ortis magni, initio albi, nonnunquam ex candore rosei, nonnunquam subpurpurei. Deinde purpurascētes, postremo virentes, cum videlicet, staminibus lutei exortæ siliquæ increverint, quatuor aut quinque conjunctæ, sesami modo hæ nascuntur, in quibus semina. Radices subsunt multis crassissimis fibris capillatæ ac intricatæ ac intextæ in quibus mediū, tenuis nervus. Huic aliud genus simile reperitur, foliis angustioribus, nigrioribus minus lævibus ac laurum referentibus, ambitu toto serrato. Caulem habet istud pedem plus minus, altum, in ramulos cacumine diviso, à quibus flosculi deorsum nutantes dependent minores, coloris è pallido herbacei: radices fibrosæ, aliquanto tenuiores; minus nigricant. Tertium caules habet proceriores & subinde crassiores: folia quam secundi angustiora, quorum & ambitus utrimque serratus: flores magnitudine secundi: siliquæ parvæ sesamaceæ; radices fibris multis, uti aliorum cohærentes, subnigricantesque. Nascuntur hæc in montibus asperis & petrosis. Non raro in belgarum hortis occurrunt. Floret primum genus ipsa hyeme si clemens mitisque fuerit, alias mox soluto gelu: proximum genus paulo serius: tertium circa ipsum ver, & ipso vere. Hæc veratrum esse nigra & cum Theophrasti delineatione optime convenire, maxime primum inter recentiores omnes convenit: Dioscoridis vero ab hoc diversum esse, plures asserunt. Folia enim Platani non tunc minorā, nec spondylis satis similia nec florem fert βοτρυάδι, nec caulem asperum. Botanici περιεσπινθίνης ἀμειγμένης subesse putant, vel codicem corruptum depravatūque esse. Alibi helbori flores, quos non descripsit Dioscorides, sunt muscosi ramosique. Sed nec candidi aut purpurascētes, sed vel virides vel atrabubescētes. Non inepta eorum est opinio qui ποδωδάδι legunt, nam rosæ sylvestris formam non inepte primum genus refert. Primum enim rosarum compressarum & nondum reclusarum, deinde expansarum effigiem referunt. Sed nulla hæc lectio auctoritate munita. Alii paniculam foeminam

fuschii

Fuchsi pro helleboro habent. An hæc alvum moveat, ac per inferna bilem pituitamque trahat, non constat. Adversariorum auctores vulnerariam scribunt esse plantam. Folia ejus sunt lata, aliquot eminentes angulos, & utrumque incisuras habent, instar foliorum ficus, vitis, aceris, qualia platani esse abunde constat, sed tamen prædictis minora, ad spondylii folia etiam satis accedunt; non quidem tota ac integra, sed singularia eorum (ex quinque enim totius folii spondylii compositio est) profundioribus tamen fissuris divisa, eadem saturato colore nigricant & aliquantum aspera sunt (astrantiæ similiora quam spondylii aut platani) Caulis rectus est pede altior (non raro cubitalis. Dioscoridi brevis sed hoc aeri solumque dari potest, sed & lævis est, non asper) non nihil striatus, quo superius in ramulos diviso, complures prodeunt veluti latiores calyces, discorum instar, qui simul racemi quandam referunt figuram (quam mihi observare non licuit, muscosi sunt, non racemosi) præsertim cauliculis flaccescentibus, ipsique deorsum nutantibus, quam & lati calyces, multiplicibus flosculis, aliquo modo exhibere videntur. E singulis siquidem flosculi, complures simul facti, veluti scabiosæ exeunt, (bellidis modo & colore) sunt candidi hi diluto colore, non nihil purpurascetes, sive ut Dioscorides, *λευγαί ἐμπόρφουσι*. semen inde in iisdem subnascitur calycibus, candicans, oblongum ferè ut enici, sed tamen minus & tenuius, ac non perinde leve. Radices etiam subsunt nigrae, quam aliterius nigri hellebori tenuiores, ab uno exiguo capitulo confibratae. In novellis quidem plantis. Nam in veteribus ætate complicatis, à pluribus demittuntur. Satis cum descriptione conveniret si flores magis racemosi, caulis minor ac asper, ac radices purgandi vi præditæ essent, quod affirmat Dodonæus, maximi nominis botanicus. Alii Christophorianam pro helleboro habent. Sed hæc non fert semen cnico simile, nec flores purpurascetes. Probare horum opinionem si cæteri convenirent qui *βόσρυχι* δὲ, legunt, id est comæ sive capilli in modum. Sunt enim *βόσρυχις*, sive *βόσρυχοι*, cirri muliebres, capilli cæsaries, & plexus muliebres; quem scitè exprimunt, in medio florum hellebori, velut rosarum capillamenta alba, deinde siliquæ octo, parvæ, conjunctæ. Sed vulgato helleboro caulis levis, & glaber, non asper est. Respondent viri docti *τεχνὶν rigidum, firmumque* quandoque exponi, talis cauliculus hellebori non est. Addo quod folia platani sunt majora. In tanta rerum varietate, quid concludam non video. Si de faniculæ fœminæ vi purgante constaret, Dodonæi amplecterer opinionem. Alioquin nos vero veratro Dioscoridis carere, fatendum erit, codicem corruptum esse non sit verisimile, siquidem & Serapio & Oribasius vulgatam defendant lectionem.

παύρριζον δι' εὐ μάλα πῦς λεπταίς, &c. Hac de causa
 Nicander in Theriaca, πῦ κέρφη, scribit. κέρφη δ' ἴσθα-
 βός μελανόχρωτος. Credo quod pars radice tenuior,
 sive capillacea usum habuerit, non crassior. Nec tan-
 tum hellebori nigri festuca usum obtinuerunt præci-
 pium, sed etiam albi. Aetius lib. III. cap. cxx. usque
 cxxxvi. ἰλλέβορος γ' οὐδ' ἀλβὸς ἐ κεφαλαίς τῶν κερφῶν.

Anacard. 3 Pinius lib. xxv. cap. v. *Nigro boves, equi, fues necantur, itaque cavent id cum candido vescantur.* Neutro apud nos pecus vescitur. Ad tollendos pecorum morbos pseudo-helleboro utuntur rustici. Mirabitur quis, quod nigro necari boves scribat, candido pasci, cum albus multo efficacior sit quam niger, & ni folia intelligat, planè præter rationem videtur. In Avernis, inquit magnus Scaliger, & Rutenis album penè omnia animantia vel interficit, vel male habet, strangulat enim equos, & cætera jumenta. Hefychius à cornuice devorari autor est (αλκισκοβοτον ἀνδρῶνισιν ἰόρτυας. De ellebori pernicioso succide caput xv. hujus libri. Porro pseudonigrum helleborum consiliginem Plinii esse docti arbitrantur. Columella. lib. vi. cap. v. Ubi de morbis pecorum, eorumque remedia agit. *Præsens etiam vemedum cognovimus radícula, quam pastores consiliginem vocant, ea in Marfis montibus plurima nascitur, omnique pecori maxime est salutaris. Levâ manu effoditur, ante solis ortum. Sic enim lecta majorem vim creditur habere. Vfus ejus traditur talis: aenè subulâ pars auriculâ lætissima circumscribitur; ita ut manante sanguine, tanquam o litteræ, ductus appareat orbiculus. Hoc & intrinsicus, & ex superiore parte auriculâ cum factum est, media pars de*

scripti orbiculis eadem subula transiuitur, & facto forami-
ni prædicta radícula inseritur, quam cum recens plaga
comprehendit, ita continet, ut elabi non possit. In eam
deinde auriculam, omnis vis morbi, pestalensque virus eli-
ciunt, donec pars quæ subula circumscripta est, demortua
excidat, & minima fabula iactura caput conservatur. Plinius
lib. xxvi. cap. vii. Radix herbæ consiliginis, quam
nuper inventam diximus, suum quidem & pecoris omnis
remedium præfens est pulmonum vitio, vel trajecta tan-
tum in auricula. Bibi debet ex aqua, habetique in ore
assiduè sub lingua. Superficies ejus herbæ an sit in aliquo
usu, adhuc incertum est. Veratrum idem posse,
auctor est Plinius. lib. xxv. cap. v. Ubi de nigro elle-
boro agit. Pecorum, inquit, & jumentorum pituitas san-
nat, surculo per aurem trajecto, & postero die eadem ho-
ra exempto. Scabiem quadrupedum cum thure aut pice, vel
cum pisseleo. Quod & experimentis nostræ ætatis ru-
sticorum compertissimum est, qui veratri nigri vulga-
ris radicibus, pecorum suorum morbis medentur. Nec
illud obstat, quo minus veratrum & consiligo eadem sit
planta, quod Plinius nuper inventam dicit. Ex variis
enim auctoribus quicquid habet, collegit, ac non raro
sine judicio suo operi inseruit, ac rem eandem tanquam
diversam tractat. Verisimile admodum hellebori ge-
nus consiliginem esse, certo tamen concludi non potest;
nimis brevis est Columella.

ἸσθαίⓈ *tempestivus*, inquit *autumno* &c. Plinius loco citato. *Tempestivum* esse tradunt *messibus*, plurimum autem nascitur in Oeta monte, & optimum uno ejus loco circa Pyram. Dioscorides Plinii sententiæ faver. Σολλὴν γὰρ δὴ τὰς ῥίζας ἀπὸ τῶν πυραμνῶν. Radices *messibus colligenda*. Huic opinioni subscribit Mesues, qui vere & ætate colligi radices vult. Intempestivas vere crediderim, quod tum maximè succo scateant, corruptionique idcirco facile obnoxia: contra autumnus, quando caulis foliaque marcida reddita sunt, tum enim nec nimio abundante succo, nec nimium exucæ sunt. in ea montis parte plurimum nasci scribunt Theophrastes & Plinius, quam Pyram vocant. Pyra sive rogos, locus est in montis vertice, in quo sacrificantem Herculem arsisse ferunt, cum impatientia doloris victus, in accensam lignorum struem se projecit.

Μύραινα ὃ Helleborines semen admisceri ait auctor, ut vomitio bene succedat. Unde & nomen accepisse Dioscoriff. virorum est opinio, qua facie fit, non refert. Describitur à Dioscoride. lib. iv. cap. cviii. ἐπιπυκνός ἐστὶ ἑλλεβορίνη θυμαρίσκος μικρὸς (verus quidam πῶτα μικρὸν quæ lectionem sequitur Ruell.) ἐλάττωσε φυλλάδας (alter non inepte φύλλα) ἔχειν (vetus addit αὐτὴν πορφύρεα) αὖτις πὺ θυμαρίσμου ὃ πῶτι) καὶ αὖτις τὰ ἐν ἡπατι παθεῖ. Epipactis, ab aliis helleborine vocata, frutex est pusillus, perquam exiguis constans foliolis (flosculis purpureis) contra venena & jocineris vitia pota prodest. Meminit hujus plantæ Plinius. lib. xiii. cap. xx. In Asia & Græcia nascuntur frutices, epipactis, quem alii embolinem vocant (lege ex Dioscoride & Ægineta, epipactis quem alii elleborinen vocant) parvis foliis quæ pota contra venena profunt, sicut Erices contra serpentes. Idem lib. xxvii. cap. ix. Epipactis ab aliis, elleborine vocatur parva herba exiguis foliis jocineris vitiis utilissima & contra venena pota. Quam Mathioli epipactidis nomine exhibet, veterum non est; foliis est majoribus, non foliolis pusillis. Melius cum Dioscoridis delineatione convenit, cujus effigiem exhibemus, à Dodonæo, Lobelio, Pena, Clusio descriptam veratrum album effigie refert; helleborine ea de causa à recentioribus dicta, veteres tamen sic vocasse videntur, quod albo helleboro misceretur vel superadderetur. Caulis ejus erectus ad pedis ferè altitudinem assurgit, folia lata, similiter venosa, & striata, uti veratri albi, sed parvula, flores secundum caules, ordine quodam digesti, foliacei, albicantes, medio aliquantulum prominente sublateo. Quibus oblongæ, non tamen magnæ, succedunt veluti filiquæ aliquantulum striatæ, in quibus semina minutissima, radices subsunt fibrosæ, veratri albi tenuiores. Variat florum colore atro rubente, rarius candido, nonnunquam & purpurascente, aliquando carneo. Folia pro soli cælique ratione luxuriant. Epipactis cur dicatur, non pater. Auctuarii auctor Helleborum album αἰκίς appellari auctor est, si pro αἰκίς legi posset αἰκίς, existimari posset ἐπιπυκνός quasi ἐπι πύκνιν dictum, quod elleboro albo superaddatur. Fortassis quispiam negabit hanc esse helleborinem.

Helleborine.

rinem, quod unicaulis sit, nam *ῥαμνός* Theophrastus dixit, natura sua multiplicem esse. Ad hoc respondetur veteres non usque adeo exacte has regulas observasse, quod Polygonati exemplo probari potest. Dioscorides, lib. iv. cap. vi. Πολυγόνατον φέρεται ἐν ὄρεσι θάμνῳ μέζοντι πύχυνος φύλλα ἔχον ὁμοία δάφνι, πλατύπερα δὲ λειόπερα γευσταμένα ὁμοίον τι μέλιτι κινδυνεύει ἢ ῥαϊσὶ καὶ τυψίως γὰρ αὐτὸ βάλλεται. καὶ ἐκείνην δὲ ἐκφυσιὶ τῶν φύλλων ἀνθὲ λευκὴ, τὰ πλεονέχοντα τῶν φύλλων δὲ ἀεθμοῦ ἀπὸ τῆς ῥίζης γινόμενα. ῥίζαν δὲ λευκὴν, μαλακὴν, μακρὰν πολυγόνατον, δασεῖαν, βαρυσσμένην, πύχνην ἔχουσαν δακτύλους, ποιεῖσαν αὐτὸς τραγύματι καὶ τρωαλοσμήνῃ, &c. Polygonatum in monti-

Sigillum Salomonis.

bus nascitur; frutex cubito altior, foliis Lauri, ac latioribus, & levioribus, sapore quodammodo malum cotoneum; aut punicum redolentibus, siquidem gustanti adstrictum saporem resipiunt. Flores autem per singulos foliorum exortus promit candidos, foliis ipsis numerosiores; incepta à radice supputatione: radicem vero habet albam, mollem, longam, crebris nodis seu geniculis cinctam, densam, graveolentem, ac digitali crassitudine, quæ vulneribus efficaciter imponitur. Polygonatum dicitur à radice geniculorum frequentibus nodis ex intervallis tumente. Vulgo sigillum Salomonis à vestigiis sigilli, impressionem in radice referentibus. Plura polygonati genera à recentioribus descripta sunt. Vulgari iconem addidi; Falluntur qui Seracul Arabum esse putant. Seracul pisi folia & flores purpurascens fert, violæ majores, albescentesque, radicem pollicis crassitudine, indicis longitudine: Polygonaton folia fert laurea, leviora ramen, tenuioraque, latiora aliquantò ac venosa, flores oblongos intus cavos, candicantes, foliis numerosiores: ab unoquoque enim folii sinu sive annexu, bini aut terni dependent, violæ planè dissimiles. Fructus succedunt rotundi ochri magnitudine, nigricante colore, maturi virent, radix est oblonga candida, frequentibus articulis nodosa, digitalis crassitudinis, haud quaquam rectè descendens, sed per transversum oblique progrediens. Peregrinorum duorum figuras apposui, quorum primum polygonatum vulgo vocatur ramosum Iodicum, flore luteo. Primo vere cauliculum emittit rectum, spithameum, foliis viduum, qui in superficie

Sigillum Indicum flore luteo.

deorsum flectitur, ac in plures spargitur ramulos, folia hi tria, quatuor ad summum habent polygonato similia, nisi quod sint minora. In extremo dependet flos ex quinque foliis oblongis constans, staminibus intrus etiam luteis, flos hic denti canino forma perquam similis cui, foliola dependent, ac nondum extrorsum reflexa sunt, radicem habet vulgari polygonato similem, colore & forma. Alterum Indicum, flore stellato albo vulgo vocant. Caules emittit ab una radice pedales, aut paulo minores, rectos foliis sigilli Salomonis similibus, in summitate ordine quodam digestos flosculos fert albos stellatos

Sigillum Indicum flore albo.

latos, staminibus intus subluteis, semen succedit rotundum, nonnihil tamen angulosum ita ut octogonum videatur, colore per maturitatem partim luteo, partim rubro eleganti. Radix vulgari polygonato similis, utrumque ex Virginis accepi. Florent mense Majo, semen Julio maturum. Hæc præter scopum. Helleborinæ historia tractanda erat, non polygonati. Helleborine loca amat sitientia & umbrosa, etiam aprica; Locis enim arenosis præpe pagos Waffenaer, & Carwicum frequens reperitur. Helleborine an veterum sit, affirmari in tanta brevitate non potest. Non inepte sic nominatum esse, testantur foliola albo veratro similia.

Θύται. Nigr, inquit, ubique nascitur, sed optimus in Helicone. Plinius, loco citato. Nigrum ubique provenit, sed melius in Helicone, qui mons & aliis laudatur herbis. Capite præcedente præceptor, quod in Anticyra reperitur optimum videtur statuere. Dioscorides optimum quidem in Helicone inveniri tradit, sed tamen præferre videtur, quod in Anticyra. Immo Anticyram pro helleboro dixere veteres, quod Anticyra optimi hellebori fertilis esset. Persius Saty. 1111. Anticyras melior sorbere meracas. Horat. epist. 11.

Si tribus anticyris caput insanabile nunquam
Tonsori licino commiserit.

Plutarchus lib. de cohibenda ira, καὶ τὴν μανίαν αὐτὴ καὶ αὐτὴν ἢ ἀνέκυσσε θρασυῖα. tum insaniam ipsa pro se sanat anticyra. Narrat Stephanias de urbibus, anticyrensem quendam fuisse, qui Herculem helleboro dato, liberavit ab insaniam. Ἀντίκυρα πόλις δὲ, ἢ μία Φωνιδῶν ἀστυμαχία, ὁ καλλιστοῦς, ἢ ὁ ἐν κορινθίῳ, ὁ ἀπολλόδοτος, ἐν ταύτῃ φασὶ τὸν ἰλλέβορον φύεσθαι τὸν ἀστυόν. ἢ καὶ αὐτὴ τις ἀντικυρὴς, ἐν πινά φασιν ἰλλέβορον τὸν ἡρωκλίαν μετα τὴν μανίαν. Audiendus de hellebori natali Strabo lib. VII. II. Geograph. Ἐἴτα ἀντίκυρα ὁμῶν μὲν τῇ κατὰ τὸν μελιανθὸν κλάπτον, καὶ τὴν οἶνον καὶ δὴ φασὶν ἐκεῖ τὸν ἰλλέβορον φύεσθαι τὸν ἀστυόν, ἠτοιῶθα. ἢ Κυριαζέσθαι βίλπον, καὶ αὖ τὸν ἀστυομένιν διῶρε πολλοὺς καθάρσας καὶ θρασυῖας χάσας. γίνεσθαι γὰρ πὶ σποταμειδὲς φάρμακον ἐν τῇ φωνικῇ μετ' οὗ σπυρδελέσθαι τὸν οἶνον ἰλλέβορον. Deinde Anticy-

ra ejusdem nominis cum ea, quæ ad Oetam est in finis Maliaco. In Maliaca Anticyra ferunt optimum helleborum nasci, in Phocensi autem melius præparari, idemque multos ad hanc purgandi, sanitatisque causa proficisci: nasci autem in Phocide medicamentum quoddam sesamo simile, quo Oetæum temperent veratrum. Plinius loco citato. Constat hoc medicamento liberatum comitiali morbo in Anticyra insula. Illi enim entissime sumitur, quoniam, ut diximus, sesamoides admiscet. Rectius Strabo, medicamento helleboro simile, quomodo tutius reddi medicamentum potest, si alterum æque validum ac molestum addatur. Ex hoc Plinii loco quis concludere posset, helleborinen Theophrasti sesamoides esse, sed obstat quod Theophrastus helleboro albo, non veratro addi scripserit, ut vomitio melius succedat, cum à Strabone Plinioque addatur veratro, non vomendi gratia, sed correctorii loco.

Ὁ δὲ λεῖκος. Candidus paucis nascitur locis, &c. Plinius loco citato: Candidum probatur Betaum, secundum Ponticum, tertio loco Eleaticum, quod in viribus nasci ferunt, quarto, Parnassium. Optimi & probatissimi hellebori notas tradit Dioscorides. Ἀεὶ δὲ ἐν αὐτοῦ ὁ μετερίως πταρύνει (πταρύνει verus) καὶ λευκός, καὶ εὐδακρυτός καὶ (καρπώδης, ὅτι ἀποκτείνει καὶ καὶ χροῖα δὲ, ἢ καὶ ἀφίσις ἐν τῇ θορυβία, ἔχει δὲ τὴν ἐνπεριώτην λεπτὴν, ἐκ ἐκπερὶ τὴν γαῖαν οὐ λίσαν, αὐτὴ ἀθροῖς σίλον ἐπισπώμεν πρὶν γίνεσθαι τὸν οἶνον. καὶ τὴν δὲ καὶ κρηναίης (alter ἀντικυρῆς) ἢ καὶ καλαπυρῆς) & καπνιδέκιδος (addit Lacuna ex veteri codice, & Ἰταλίας) λευκός, καὶ χροῖα δὲ, καὶ πρὶν γίνεσθαι (alter codex, χροῖα δὲ, quam scripturam Serapio secutus est. vulgatam defendit Oribasius, & ratio est. Nam pulverulenta strangulare plus quam tenuia ac junco similia solent.) Optimum autem habetur veratrum quod modice extensum est, candidum, fragile, carnosum, minime exacutum ac junceum referens, aut dum frangitur pulverem emittens. Sed tenuem habens medullam, gustuque non admodum fervens, neque salivam subinde cietis: hujusmodi siquidem strangulat. Præmaturum tenet Cyrenaicum (interpres anticyrenum) & Galaticum æque ac Cappadocicum cum candidius pulverulentumque est, (interp: junco simile) majoremque strangulandi vim habet. Ætius. lib. 3. cap. CXXIX. Κεῖται ἰλλέβορος ὁ δὲ μίαν ῥίζαν παρὰ ἑκάστην καὶ τὴν καμὴν & πταρύνει καὶ πταρύνει. & εὐδακρυτός καὶ εὐδακρυτός. λευκός δὲ (φάρμακον ἰδὲν ἐκ τῆς ἀρχαίας πρὸς τὴν ἀρχαίαν βαρὶα, ἐπερὶ αὐτὴν ἔχοντα ἰσορροπία, ὅτι καμπτὸς μίαν αὖ καλαπυρῆα, ἀλλὰ κατὰ τὴν καμπτὴν καμπτὴν. καμπτὴ δὲ τὴν ἐν τῇ θορυβίᾳ καμπτὴ καὶ ἀνίσταται, & τὴν καμπτὴν. καὶ γὰρ καμπτὴς παρὰ τὸν δὲ τὸν ἰλλέβορον. ὁ δὲ ἀρσενὸς αὖ καμπτὴς, καμπτὴν μὲν γλυκύτητος ἰμφορὴν παρὶν. ἀλλὰ δὲ ὁρμητικὸς βρογχίαις μετὰ τὴν πρὸς τὴν ἰσορροπία ἰμφορὴν καμπτὴν τὴν σίλον, καὶ σίλον αὖτε πολλὴν καὶ τὸν σίλον αὖτε αὖτε δὲ τὴν ἀνάλισιν τὸν ἰλλέβορον, ἐν τῇ ῥίζῃ ἰσορροπίας. Optimum est helleborum quod ab una radice plures festucas sive furculos habet, eosque parvos & extensos, & non rugosos, & non in acutum desinentes, neque caudam muris referentes. intus vero valde albos; foris autem pallidiores, profundam medullam habentes, friabiles, qui non flectuntur ob mollitiem, sed franguntur transversim instar caulis, & qui in fractura fumosum quid continent ac remittunt, atque hoc purum. Nam si pulverulentum id fuerit, vetustatem hellebori indicat. Bonum porro helleborum, mansum primum dulcedinis indicationem de se præbet, deinde modice acrimonia, postea fervorem sortem inducit in ore, & salivam multam ducit, & stomachum evertit, oportet autem vere colligere, radice adhuc prægnante.

καὶ δὲ Nigrum vero. Confundit Plinius albi nigrique historiam. Quarto Parnassium quod adulteratur Atolico (hæc de albo Theophrastus, quæ sequuntur de nigro intelligenda) ex his melampodium vocant, quo domos suffiunt, purgantque, spargentes & pecora cum præcatione solenni, hoc & religiosius colligitur. Confundit inquam Plinius utrumque hellebori genus, nisi quis scripserit Plinium contendat, Ex nigris melampodium vocant. Legit idem Plinius οἶκος, non ut editi codices habent, ὕα; Hanc lectionem probat Dioscorides. πτερύγαι δὲ & οἶκος αὐτοῦ, καὶ καμπτὴν ἰσορροπίας. Sed & domos aspergunt, purgandi expiandique vim illi tribuentes. Theophrastus melampodium ab inventore dictum scribit. Plinius loco citato. Melampodis fama, divinationis artibus nota est, ab hoc appellatur unum Hellebori genus melampodium. Aliqui pastorem eodem nomine invenisse tradunt, capras purgari pastu illo animadver-

rem (Theophrastus id animadversum tradit in ovibus, quæ veratrum comediissent) datoque lacte, eam sanasse Prætidæ furentes. Dioscorides loco citato, Ἐκείνοιο μίλας, οἱ δὲ μελαμπίδιον, οἱ δὲ ἔκτομον, οἱ δὲ παλὺρριζόν. Μελανπίδιον δὲ λέγεται ἐπειδὴ δοκεῖ μελάμπους τὸ αἰπὸν αὐτοῦ πρὸς τὰ θυράσια μανείας ἐν αὐτῷ (in abundare ac superfluum videtur, καὶ θάρα, πρῶτον δὲ θερμανύουσι Helleborum sive veratrum nigrum aliqui melampodium, alii ectomon, alii polyrrhizon vocant. melampodium vero appellatur, quoniam capratum pastor, nomine Melampous, furentes Prætidæ filias, eo primus purgasse & sanasse creditur. Plinius non helleboro, sed lacte capratum, quæ elleboro pastæ sunt, à Melampo sanatas dicit. sed ejus parum interest. Illud certum, veratri radices sine ullo periculo adversus melancholiam, maniam, aliosque ex Melancholico succo originem ducentes morbos, magno cū successu præ-

scribi. Exhibentur maceratæ à ʒ ij. ad ʒ iiij. ἔκτομον, Dioscorides vocari ait. Plinius loco citato entomon, Nigrum alii entomon vocant, alii polyrrhizon. Utrumque corruptum. Legendum ἔκτομον, uti apud Hipp. lib. i. De morb. mulier. legitur, ἔκτομον τὴν ῥίζαν πρὸς τὰ θυράσια. Radicum veratri nigri tenuiter tritarum. Hanc lectionem probant Galeni, Erotiani, & Hesychii alphabetæ series. Galenus in gloss. ἔκτομον ἰλλίβορον, Erotianus ἔκτομον. Διοσκῶς φησὶν οὗτω καλεῖσθαι τὴν μελάνα ἰλλίβορον. Hesychius ἔκτομον (sic scribitur) ἰλλίβορον καὶ ἀτμητὸν λιθανωτὸν. Ectomos helleborus & Thus vulgo atmetus dictum. Aucuttarii auctor album helleborum ἄτμοι vocari scribit. Interpretes ἔκτομον legit, quod per os pituitam provocet. Fieri potest album ectomon, nigrum ectomon vocatum fuisse. In re dubia nihil certi affirmare soleo.

ΚΕΦ. I B.

CAP. XII.

Panacis plura esse genera. Vesicariarum vero duo. Deque lactariarum, & toris marini generibus, & medicinis eorum.

Πολλὰ δὲ εἰσι καὶ τὰ πανάκη καὶ οἱ πιθύμαλλοι καὶ ἐπεὶ αἵτια. πανάκη γὰρ καλεῖται πρῶτον μὲν τὰ ἐν Συρίᾳ, ποιεῖ δὲ μικρὰ πρῶτον εἰρηταῖα. Ἀλλὰ ἡ τρίτα καὶ μὲν Χειρῶνειον καλεῖται, τὸ δὲ Ἡρόκλειον, τὸ δὲ Ἀσκληπείον. ἔχει δὲ τὸ μὲν Χειρῶνειον φύλλον μὲν ὁμοιον λαπάθῳ, μέγαν δὲ καὶ δασύπρον. ἀνθὸν δὲ χρυσοειδές· ῥίζαν δὲ * μικρὰν. Φιλεῖ δὲ τὰ χυρῖα τὰ πῖονα, χρῶνται δὲ πρὸς τὰς ἐξέσεις, καὶ τὰ Φαλαγγία, καὶ τὰς ἰσθμίας, & τὰ ἄλλα ἐρπίδια· διδόντες ἐν οἴνῳ, & αλείφοντες μετ' ἐλαίου. τὰ δὲ ἔχει τὸ δῆγμα κατὰ πλάτην ἐν ὀξύνῃ, καὶ πᾶν διδόντες. ἀγαθὴν δὲ Φασικὴν καὶ ἑλκῶν ἐν οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ, καὶ φυμάτων ἐν μέλιτι. τὸ δὲ Ἀσκληπείον τὴν ῥίζαν μὲν ὁμοιον ὡς ἀντιμελὺς. λευκὴν δὲ καὶ παχύναν σφόδρα. καὶ φλοῖον παχὺν καὶ αἰκνῶδες· καυλὸν δὲ ἔχει γυναικῶδες πανταχόθεν. φύλλον δὲ ὁμοιον τῇ θάμνῳ, πᾶν παχύτερον. ἀγαθὸν δὲ εἰς Φασικὴν καὶ ἐρπίων πρὸς τὸν πίνον, καὶ πᾶν ὅταν αἷμα πρὸς αὐτὸν, ἐν μελικράτῳ. καὶ κατὰ κεφαλῆς τριβόμενα ἐν ἐλαίῳ αλείφειν. καὶ αἰκνὸς πρὸς τὴν πρὸς αἰφάνας. καὶ γαστρός ὀδυνη ἐν οἴνῳ ξύοντα. διώματα δὲ καὶ τὰς μακροὺς ἀρρώστιας ἐκκλίνειν. ἐπεὶ τὰ τῶν ἑλκῶν, τῶν μὲν ὑγρῶν, ξηρὸν ἐπιπλάττοντα, περικατακλύζοντα οἴνῳ θερμῷ. τῶν δὲ ξηρῶν, ἐν οἴνῳ δεύσαι καὶ καταπλάττειν. τὸ δὲ Ἡρόκλειον φύλλον μὲν ἔχει μέγαν & πλατὺ καὶ τετραγώνον πανταχῇ, ῥίζαν δὲ ὡς δακτύλῳ τὸ πᾶν, δικερὴν δὲ τετραγώνῃ τῇ γούσει μὲν ὑπόπικρον, τῇ δὲ ὀσμῇ κατὰ πρὸς λιθανωτὰ κατὰ τὰς. ἀγαθὴν δὲ κατὰ τῆς ἱερᾶς νόσος μινυμῆλιν Φώκης πτύον, ὅσον τριπτημόριον, καὶ ὀδυνη πίνον. καὶ κατ' ὀδυνην κατὰ γαστέρα, ἐν οἴνῳ γλυκείῳ. καὶ ἑλκῶν τῶν μὲν ὑγρῶν, ξηρὰ τῶν δὲ ξηρῶν, ἐν μέλιτι. αὐτὰ μὲν ἐν ταῦτα ἔχουσι πρὸς Διὰ Φορέας πρὸς διωμάτων. ἄλλα δὲ πανάκη τὸ μὲν λεπίοφυλλον, τὸ δὲ * πλατύφυλλον· αἱ δὲ διωμάτων αἰμ-Φασικὴ αὐτὰ. περὶ τῶν πρὸς τὰς γυναικῶν, καὶ κατὰ πλάσσω μετ' ἀλφίτων, καὶ πρὸς τὰ ἑλκῶν τὰ ἄλλα, καὶ πρὸς τὰ νεύματα. Συνάνημοι δὲ καὶ οἱ ἐρύχνοι, & οἱ πιθύμαλλοι. τῶν γὰρ ἐρύχνων ὁ μὲν ὑπνώδης, ὁ δὲ μανικός. καὶ ὁ μὲν ὑπνώδης ἐρυθρὰν ἔχων τὴν ῥίζαν ὡς περὶ αἷμα, ξηραίνουμένην, ὀδυνη μὲν δὲ λευκὴν. καὶ καρπὸν ἐρυθρότερον κόκκινον. φύλλον δὲ πιθύμαλλον ὁμοιον, ἡ μὲν γὰρ τῇ γλυκείᾳ.

Panacis quoque & lactariæ, & aliorum quorundam genus multiplex redditur. Panacem enim appellant primam, quæ in Syria nascitur; de qua paulo ante retulimus. † Secundam Chironiam. † Terciam Æsculapeiam. Quartam Herculaneam. Chironia folium habet simile rumici, florem auri specie, radicem longam. Amat loca pingui. Utuntur ea adversus vipers, & phalangia, & seps, & cætera reptilia; data ex vino, † & uncta oleo Viperæ autem morfui aspergitur ex acido, & potui datur. Valere ajunt, & ad ulcera ex vino, & oleo, & ad pustulas ex melle. Æsculapeium radice constat magnitudine palmi; candida & crassa vehementer. Cortice crasso, & falso, & caule geniculato undique. Folio thapsiæ simili, sed crassiori. Valere ajunt adversus serpentes, si bibatur erasum; & ad lienem, cum sanguis circa eam confiterit, ex mulso. Et capiti, tritum ex oleo & unctum; & si qua alia parte obscura laboret quis, & ventris doloribus ex vino rasum. Possit etiam, & longas ægrotudines depellere. Insuper & ulcerosis humidis quidem siccum aspersum, prælotumque vino calido. Siccis autem ex vino subactum, & aspersum. Herculana vero constat folio magno & amplo, ut quoquo versus tres palmos perficiat. Radice crassitudine prope digiti, bifida, aut trifida, gustu subamara, odoratu sincerum thus redolent, utili contra morbum comitialium pota: coagulo vituli marini admitto, ad quartam partem. † Et contra tormina è vino dulci. Commoda etiam ad vulnera: humida quidem, sicca; sicca vero ex melle. Igitur differentias illas hæc quidem habent. Sunt autem & aliæ quædam panaces. Una folio tenui, † altera non tenui. Sed vires hisce ambabus eadem ad mulierum profluvia, & ulcera tam cætera, quam putria & pascentia. Quin & vesicarias atque lactarias nominis tantum consortes videre licet. Vesicariarum enim genera duo. Alterum somniferum, alterum insaniam inducit. † Et somniferum quidem radice rubra, sanguinis modo. Sed candida cum siccescit, fructu rubriore, albo cum foditur; grano iligneo, folio lactariæ simili, aut malo dulci, sed piloso. Hujus corticem radicis tondentes admolita dormire faciunt. † Nascitur in rupibus & faucibus & sepulchris.

XXXX

bus,

† Καὶ ποιεῖται
μὴ μίτρα.

* Οὐδὲν.

† τρεῖς. ἡ δὲ

† δὲ γὰρ τὴν
στασιν κί-
φωλιν.
* διασπέρει.

† ἀνδρείου.

† πολὺν
ἐρίων.

ἡ αὐτὴ δασὺ καὶ ἡ πυθμὴν μέγας. τὰ τε τῆς ῥίζης τὸν
φλοῖον κόπτοντες λίαν, ἔβρεχοντες ἐν οἴνῳ ἀκρά-
τῳ, διδόναι, καὶ ποιεῖ καθέυδον. Φύεται δὲ ἐν χαρά-
δραις καὶ τοῖς μνήμασιν. ὁ δὲ μανικὸς (οἱ μὲν,
* βρύονον καλεῖσιν αὐτὸν, οἱ δὲ περὶ τὸν.) λευκὸν
δὲ ἔχει τὴν ῥίζαν, καὶ μακρὰν ὡς πῆχεον, καὶ
κρίλλω. δίδεται δὲ αὐτῆς, ἐὰν μὲν ἔστω ὡς πῆ-
χον καὶ δοκῇ αὐτῇ κάλλιστον εἶναι, δραχμὴ σαθρῇ.
ἐὰν δὲ μάλλον μαίνεται, ἔφαντασίας πινὰς Φαι-
νεῖται, δύο δραχμαί. ἐὰν δὲ ὡς πῆχον μὴ παύσεται
† τρεῖς. ἡ δὲ μανιόμηνον, τρεῖς, † καὶ συμμιγνύναι φασὶν τὸ
κένταυρον. ἐὰν ἡ ὥστερ δόκτωται, τέτταρας. ἔχει
δὲ τὸ μὲν φύλλον ὁμοῖον ἐυζάμῳ, πλεονέκειται.
† δὲ καυλὸν ὡς περὶ ὀργάνου. κεφαλὴν δὲ ὡς περὶ
γῆθους. μείζω δὲ καὶ * παχυτέρων. εἰσὶ δὲ καὶ πλεονέ-
κειται καρπῶ. τῶν δὲ πτυμάλων, ὁ μὲν ὡς ῥαλιν
καλεῖται καὶ κῆκον, φύλλον ἔχει περὶ φέρες. καυ-
λὸν δὲ ἔχει τὸ ὅλον μέγεθος ὡς σπιθαμῆς. τὸ ἡ καρ-
πὸν λευκόν. ἀμύλαι δὲ ὅταν ἀρπὶ περὶ ἀλὴν σαφελή.
καὶ ξηρανθεὶς ὁ καρπὸς δίδεται πᾶν τριφθῆς, ὅσον
τρίτον μέρος ὀξύθαφον ὁ δὲ ἄρβιν καλεῖται, τὸ
μὲν φύλλον ἐλαϊώδες ἔχει: τὸ δὲ ὅλον μέγεθος,
διπληχρῶν. τῶν δὲ ὀπίσθιν αἶμα τρυγῆν, ἔθρα-
πύσαντες, ἔτω χρῶνται, καθαίρει δὲ κάτω μάλλον.
ὁ δὲ μυρτίτης καλεῖται πθύμαλλον λευκός, τὸ
μὲν φύλλον ἔχει καθάπερ ὁ μύρτιν πλεονέκειται ἀκαν-
θώδες ἐπὶ ἄκρῳ. κλημάτια δὲ ἀφίστην ἐπὶ γῆν, ὡς
σπθαμιαῖα ταῦτα δὲ ἔχει αἶμα φέρον τὸν καρπὸν,
ἀλλὰ παρ' ἑστῶ. τὰ μὲν νῦν, τὰ δὲ εἰς νέωτα πε-
φυκῶτα ἀπὸ τῆς αὐτῆς ῥίζης. Φιλεῖ δὲ ὀρεῖα χω-
ρία. ὁ δὲ καρπὸς αὐτῆς καλεῖται κάρυον. ἀμύλαι δὲ
ἐστὶν ἀδρύνωνται αἱ κελυφαί. ξηραίνοντες ἡ ἔδο-
καθαίροντες αὐτὸν τὸν καρπὸν, πλεονέκειται ἐν ὕδατι καὶ
πάλιν ξηραίναντες, δίδοναι πᾶν συμμιγνύναι δύο
μέρη τῆς μελαίνης μήκωνος. τὸ ἡ σωμαφόρον
ἐστὶν ὀξύθαφον καθάπερ δὲ φλέγμα κάτω. ἐὰν δὲ
τὸ κάρυον αὐτὸ δίδωσι, τρέψαντες ἐν οἴνῳ γλυκεῖ
διδόναι ἢ ἐν σπασμῷ πεφυγμένῳ, καταπραΰνει.
ταῦτα μὲν ἐν τοῖς τε φύλλοις, καὶ τοῖς ὀπίσθιν, καὶ τοῖς
καρποῖς, χρῆσιμα. τῶν δὲ λιθαιωπιδῶν (δύο γὰρ
εἰσιν) ἡ μὲν ἀκαρπία, ἡ δὲ ἀκαρπία. ἡ μὲν
καὶ τῶν καρπῶ, καὶ τῶν φύλλων χρῆσιμη. ἡ δὲ μόνον τῇ
ῥίζῃ. καλεῖται δὲ ὁ καρπὸς κάχρυς. ἔχει δὲ αὐτὴ τὸ
μὲν φύλλον εἰκὸς σελίῳ ἐλαίῳ, μείζον δὲ πολὺ.
καυλὸν ἡ μέγεθος πῆχεον ἡ μείζω. ῥίζαν δὲ με-
γάλω, ἔχει πλεονέκειται, λευκὴν, ὅσον αὐτῇ λιθαιω-
πιδῶν. καρπὸν δὲ λευκόν, τραχύον, περὶ μήκη. Φύεται δὲ
μάλιστε ὅπου αὐτὸν ἀνχμηρὰ χωρία ἢ, καὶ περὶ ὁδῶν.
ξηρσίμη δὲ ἡ μὲν ῥίζα, πλεονέκειται τὰ ἐλκῆ ἔχει πλεονέκειται
γυναικεία πνευμένη ἐν οἴνῳ † αὐστηρῶς μέλανι. ὁ ἡ καρπὸς πλεονέκειται τὰς τραγγυρίας, καὶ πλεονέκειται τὰ ὅλα καὶ
ἀργεμα. ἔχει πλεονέκειται ὀφθαλμίας, ἔχει πλεονέκειται γάλα γυναικῶν ἐμπιπῶν. ἡ δὲ ἀκαρπία, ἔχει τὸ φύλλον ὁμοῖον
θερδακίνης τῆς περὶ πλεονέκειται. τραχύτερον ἡ καὶ λευκότερον. ῥίζαν ἡ βραχέαν. Φύεται δὲ ὅπου πλεονέκειται ἔρηται
πλεονέκειται. διώεται δὲ καθαίρειν ἡ ῥίζα καὶ ἄνω καὶ κάτω, πλεονέκειται γὰρ πλεονέκειται τὴν βλάστησιν ἄνω. τὸ δὲ πλεονέκειται
τὴν γῆν κάτω. κωλύει δὲ ἔχει εἰς ἱμάτια πνευμένη τὰς σήτας. συλλέγεται δὲ πλεονέκειται πυροπομίας.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONE S.

Καὶ ἀλείφοντες μὲν ἐλαίῳ, Theodorus, & uncta oleo.
Nemo sic loquatur. Panace uncta oleo: sed soluta
oleo, ἔσ' redacta ad hoc, ut locum, qui serpentium morsu
male afficitur, ea ungatur. φουμάτιον interpretatur, na-
scentia, non tamen φουμάτιον, tam à nascendo, quam à tumo-
re: itaque ut tuber à tumore: ita φουμάτιον τὴν φουμάτιον, φουμάτιον.
lege σήτας, non σήτας.

bus, atque sepulchris. Alterum genus quod insanire
facit, (* id alii bryorem, alii perissium vocant,)
constat radice candida, & longa ad cubitum, atq;
cava. † Dabitur ejus radices dragmā pondus, si ut
quis ludat seque pulcherrimum putet, placuerit. At
si magis insaniat vis, dragmis duabus opus est: sin
autem nunquam insaniam solvi malueris, tres dabis.
Et quatuor, si interimendus sit. Habet folium
erucæ proximum, majus tamen. Caulem longitu-
dine fere quatuor cubitorum. Caput gethyi, sed
majus, atque † pilosius. Nec fructui platani ab simile
est. * Lactiarum, quod maritimum granum appel-
lant, folio est rotundo. Caule, totaq; magnitudi-
ne ad palmum, fructu candido. Demeritur cum
vua † nigrescere incipit; & ficcatus fructus tritus,
potui datur acetabuli tertia parte. † Mascula autem
dicta, oleæ folio constat, & magnitudine * cubitum
æquat. Hujus lac cum vindemia incipit, expri-
munt, & preparato utuntur. † Purgat inferius.
Myrtaria vero cognominata candida lactaria, est
foliis myrti, verum aculeatis parte † postrema. Sar-
mentula in terram demittens longitudine palmi:
quæ non simul, sed alternatis annis fructificant.
Alia hoc anno, alia postero. Quamquam omnia
eadem radice exorta, loca montuosa desiderant.
Fructus nux appellatur. Demeritur cum hordeum
turgescit; & exiccatus, purgatusque datur elotus
cum papaveris nigri duabus partibus, ita ut totum
modo acetabuli sit. Trahit pituitam per alvum. At
vero si nucem ipsam placeat dare; trita dabitur ex
vino dulci, aut cum sesama tosta torrefactaque
comedenda. Ergo hæc foliis, succis, fructibus uti-
lia sunt. * Roris autem marini genera duo. Alterum
sterile. Alterum fertile. Et alterum tam fructu,
quam folio utile: alterum tantum radice. † Fructus
cachrys vocatur. Habet id fructiferum genus foli-
um palustri apio simile, sed multo majus. Caulem
ad magnitudinem cubiti, aut majorem. Radicem
magnam, crassam, candidam, & veluti thus redo-
lentem. Fructum candidum, scabrum, oblongum.
Nascitur potissimum solo squalido, atq; saxoso.
Radix medicamento ulcerum utilis, & mensibus
pota in vino nigro † aultero. Fructus ad urinæ stil-
licidia, & aures, & argemam, & ad oculorum
morbum, lippitudinem nuncupatum, & lactis
ubertatem mulieribus facit. * Sterile illud folio la-
ctucæ amaræ constat, sed scabrius, candidiorque,
radice brevi. † Nascitur id quoque prædicto solo
uberrimè. Radix partim superius, partim inferius
purgat. Quod enim germen versus consistit,
superius purgat. Quod terram versus, inferius.
Prohibet & vestibis interposita vermiculos noxios.
Colligitur per messem tritici.

cachrys, habet fructifera folium. † Semen. † Generoso. * Infrugifera
† Nascitur ubi erica plurima.

Καὶ ἐλκῶν, τὸν μὲν ὕδατι, ξηρῶ: τὸν ἡ ξηρῶν, ἐν μέλιτι.
Humidum ulceribus confert sicca: sicca confert ex melle:
sane convenienter. Ulceris enim curatio, exiccatio est:
siccirco sicca inditur humidis. Propterea vero quod sicca
neque coeunt, neque coalescunt: ideo cum melle immittunt,
Theodorus aliter digerit. Commoda, inquit, etiam ad
vulnera sicca: & ex melle ad madida.

"Αλλὰ

Ἄλλα ὅτι πέννη τὸ μὲν λιπύφυλλον, τὸ δὲ πλατύφυλλον, Theodorus, una folio tenui: altera non tenui. Duo hic animadvertenda. Primum, quod illa verba, non tenui minus exprimunt τὸ πλατύφυλλον. Multa enim neque lata, neque tenuia sunt. πλάτυ plantam significat fusam: quæ quidem esse simul potest cum tenuitate. Tenuis enim notat diminutionem profunditatis, non latitudinis.

Συμῶνται. Hoc caput à superiore separandum censeo. Et profectò materiae valde sunt diversæ.

Ὁρτυρινόν. Lego ὀρτυρινόν. Et transfero voces ad hunc modum. ὀρτυρινόν, ὀρτυρινόν, ἔρταρινόν, ὀρτυρινόν. Nam etiam Dioscorides rubram radicem prædit. Non ab- simile legas de Pentaphylli radice infra. Theodorus non agnoscit ὀρτυρινόν. Præterit etiam illa. καὶ πυθμὴν μέ- γας. Contra addit (saucibus) ibi. καὶ μέγας, καὶ μέγας. Corrige apud Plinium, Thyro folia sunt ocymi: non au- tem, tertio. Lego enim ὅτι hic mox, ἔρταρινόν, ὀρτυρινόν. ubi est, ἔρταρινόν. Duæ namque voces in unam coaluerunt, illæ tamen apud Dioscoridem sunt. Βούρον igitur frustra corrigunt, frustra positum à Theodoro. Idem ex Plinio ἔρταρινόν, pe- riolum vocat. Hic erat locus ditandi latinitatem. Quippe hic, ἔρταρινόν, Nimium, significat. Propterea quod vim ex- cedit τὸ ὀρτυρινόν. Vterque hominem alienum ab seipso facit. Verum diversa ratio est, huic sopiendi, illi extin- guendi: scilicet, ἔρταρινόν. Mortalem vocant pharmaceuti, sanè rectè. Immortalem verò cum vicissim queritant, errant. Theodorus omisit illa omnia, καὶ συμῶνται, καὶ συμῶνται, καὶ συμῶνται, apud Plinium non sunt. Apud quem

animadvertes, Et ad insaniam, Et ad mortem pondera va- riata.

Ὁρτυρινόν. Theodorus legit, ὀρτυρινόν, τὸ πέννη. Nos legimus, qui plus senis cubitis esset longior. Theodorus scribit, δασυτέρων, non autem, πυκνότερον. Hortensem omisit, qui aliquis ad medicamenta maxime utilis. Adversus enim inflammationes, atque sacros ignes præstantissimus est. Capite Gethyi, cum tamen Gethyum non sit capita- tum supra.

Τὸν δὲ τὸν μάλιν. Tithymallos esse cum Strychnis im- prudenter conjunctos intelligemus ex facie, exque natura longè diversa. Itaque quod in nobis erat, disjungi debemus. Verum cum ille conjunctus: satis erit errorem demonstrasse.

Μέγας δὲ διπλῶν. Theodorus legit, πυκνότερον. Dioscori- des, cubito majorem. Plinius à Theophrasto discedit. Quod attinet ad portionis quantitatem, acerbulum dat: Theophrastus tertiam partem tantum. Hermolaus malè transfudit in Characia, χυμὸς, sapore, succum potius. Animadvertes Plinium non semel. ὅτι αὐτὸς ἔρταρινόν, una incipiente. Non enim addidit: nigrescere. καὶ μέγας ὅ- τι το μάλιν. Theodorus omisit, μάλιν, malè, per superna enim etiam purgat. Sic infra. δύναται καὶ βαίνειν ὁ αἰώ, ὁ καὶ τῶν.

Τὸν δὲ λίσσαντον. Hinc aliud caput. Theodorus malè transfudit, Roremmarinum. Longe enim diversissima sunt. Pudet verò me horum, ubi contemtor, quantum in- ter sit Et hic, Et alibi, inter barbarum facies, quæ à Theo- phrasto, quæque à Dioscoride prodita sunt.

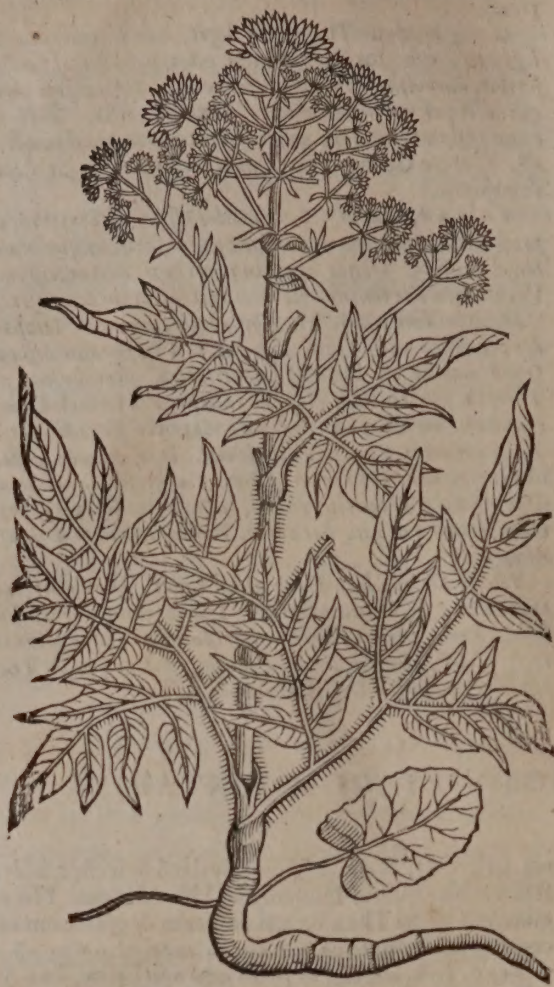
IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

ΠΑΝΑΧΗ, Græcis πέννη, & πέννης dicitur. Latinis etiam panaces & panax; Nomenclatura hæc multis plantis communis est, quæ neque viribus, neque facie aliquam similitudinem referunt. Sunt tamen multæ celebritatis & commendationis ad plurimos morbos, quod plurimis scateant remediis; à πέν & ἀκ, id est ab omni remedio, five medela; five δὲ πέν πάντες ἀκ, quod omnia medeantur nomen acceperunt. Plinius, lib. xxv. cap. panaces ipso nomine omnium morborum remedia promittit. Quemlibet enim morbum doloremque abigunt. Quod non latuit Athenæum cum lib. v. scri- bit, ἡ δὲ ἡλὴνα Διὸς οὐσα θυγάτηρ ὡς πέν τὸν αἰὲν Ἀργύρω σφῶν μετὰ θνητῶν πολλοὺς λόγους εἰς τὸν οἶνον ἐμείλλαι πέν- νης τὸ ἐνὶ φάρμακον, καὶ ἀρχαῖα διηγεῖται τὰ πέν τὸ Ὀδυσσεὺς μετὰ τὴν πειλοπορείαν ἀπὸ τῆς Ἑλένης. Helena vero Iovis filia, oratione, commitioneque sapientum Egyptiorum, multa edocta, panaces, efficacè revera maroris auxilium, inspicit vino, & de Ulyssæ narrare incipit, obiterque etiam texendi consuetam operam aggreditur. Panacis nomen plures plantæ obtinent, has Nicandri recenset Scho- liastes. πέννης δὲ, ἡ δὲ ἡλὴνα φησὶν, ἡ δὲ κατὰ τὸν οἶνον ὡς καὶ χειρῶν καλῶνται, ἡ δὲ ἀσκληπείων, πολλὰ δὲ πέννη καὶ διόφρατος ὅτι τὴν πέννη καὶ φησὶ πέννης γένεσθαι ὡς λίσ- σαντον. Panax aliud heracleum, aliud Centaureum, quod Chironium vocatur, aliud Asclepeum. Multa enim sunt panacis genera. Theophrastus tithymallum panaces fieri & dici scribit. Postremum illud falsum est, siquidem uno eodemque capite panacis & tithymalli historiam tractat, nec usquam tradit, vel fieri vel dici tithymal- lum panax. Illud etiam notatu dignum quod inquit, centaureum, quod Chironium dicitur. Non itaque vul- gare centaureum panacis generibus adnumerandum, ut facit Plinius. Dioscorides, lib. i. cap. lviii. Ligusticum, à Liguriæ incolis, πέννης vocari auctor est, λιγυρὸν φησὶν μὲν πέννης εἶναι λιγυρὸν ὅθεν καὶ τὴν πέν- νης καλεῖται ἐν τῷ καλῶνται ἀπὸ τῆς ὀρεῖς δὲ εἶναι ὁμο- ὅθεν τῶν ἀλλοτρῶν, πέννης ὅτι αὐτὸ καλεῖται οἱ ἐπιχώριοι οὐκ ἀλόγως. Ligusticum plurimum in Liguria nascitur, unde & nomen traxit, in monte scilicet Apennino dicto, Alpi- bus contermino. Ipsum incolæ panaces haud abs re appellant. Idē Dioscorides origanum heracleoticum panaces vo- cari scribit Ne pigeat, quæ capite de organo diximus, adire, eaque examinare. Theophrastus hoc capite qua- tuor panacis genera recenset, Syriacum, Chironium, Asclepeum, Heracleum, quibus duo alia genera addit latifolium & tenuifolium. Docti Herculæum & Syriacum idem esse existimant. Quam suam opinionem sta- biliant argumentis supra citatis, cap. x. quod Diosco- rides heracleo, eadem quas Syriaco Theophrastus vi-

res adscribat, & quod Plinius Syriacū describit, eisdem ferè verbis, quibus Dioscorides Herculæum. His ar- gumentis moti Theophrasti codicem depravatum esse contendunt leguntque, πέννη γὰρ καλεῖται, πέννη μὲν τὸ εἶναι, ἡλὴνα, ἡλὴνα, καὶ οὐ μὲν καλεῖται ἐν τῷ οἶνῳ, ἀλλὰ ὅτι τὸν καλεῖται, καλεῖται, τὸ δὲ ἀσκληπείων. ἔχει δὲ τὸ μὲν καλεῖ- ναι. Reliqua supervacua, inquit, & ab inconsiderato quodā infarcta. Syriacum panaces, præter illa tria, pro quarto numerante, nisi fortasse putet aliquis Heraclei descriptionem, quæ postrema est, amovendam suo loco, & præponendam historiæ Chironii, & Asclepii, ut ordine procedat Philosophi oratio. Qua auctoritate hanc le- ctionem confirmet, non video. Heracleum & Syriacū diversum esse, ex eo colligo, quod nemo veterum herac- leū in Syria nasci prodiderit, verum in Bœotia & Pso- phide. Syriacum etiam ab heracleo diversum esse pro- bat, quod Plinius quatuor panacis describit genera, quæ turpiter cum centaureo & origano heracleote confun- dit. Ad illorū argumenta sic tamen respondeo, non sequi heracleum & syriacum idem esse, quod quedam Dio- scorides tradiderit de heracleo, quæ Theophrastus de Syriaco. Tithymalus, euphorbium, scammonium, pur- gandi vim habent omnes, & plantæ satis calidæ omnes, eaque de causa ad plures eosdemque morbos utiles. Inde tamen easdem esse colligi non potest. Plinio fides non est adhibenda, turpiter enim historiam panacum confundit. Mover me plurimum panaces Syriacum, & Heracleum diversum esse, quod in opoponace reper- tum sit semen, ex quo nata est planta, cuius effigiem da- mus. Figura à Dioscoridis & Theophrasti Heraclei panacis diversa, quæ tamen succum fundit odore, sapo- re, colore opoponacis, vulgo panax olusatris, aut pastina- cæ folio dicitur. Folia fert ampla, ex pluribus com- missa, non nihil hirsuta ac aspera, quorum singulæ longa, lata, acuminata, lapathi folia quodammodo æmulantur; sed tamen minora: caulis ferulaceus, ge- niculatus, trium aut quatuor cubitorum altitudine, su- periore parte in ramulos divisus. Flosculos Junio, Ju- lioque mensibus, in umbellis amplis, ostendit luteos. Succedit semen latum, planum, & subflavum. Ra- dice constat longa, candida. Æstivis mensibus ex hujus caule vulnerato, præsertim parte radici proxima, suc- cus manat, sponte concreescens, colore opoponax re- ferens, odoris quidem exigui, si aëris constitutio fri- gidior, sin calidior, odor percipitur major validiorque, gustu excalfacit. Batavorum hortis familiaris planta, nata primum Petro Condembergio P. M. ex semine, in panacis lachryma reperto. Proximè ad chironium panax Theophrasti accedit, verum hujus particularia segmenta,

XXXXZ

Panax olufatri aut Pastinacæ Folio.

segmenta, quæ lapathum referunt, multò minora sunt. Æstivis mensibus vulneratum effundit; quod de chironio veterum nemo prodidit. Ab Herculano & Asclepio multum differt, uti descriptio à veteribus data satis ostendit. Syriacum itaque sit oportet. Ex Syriaco lachrymam effluere auctor est Plinius, lib. xii. cap. xxvi. Sed eo loco confundit Herculanum cum Syriaco, ut paulo infra ostendam. Succum ramen fundere syriacum Theophrastus satis innuit, cap. x. cum per messem secari (succi videlicet colligendi gratia) scribat. Quod succus peregrini hujus panacis odore & sapore illi cedat, qui ex calidioribus adfertur regionibus, mirari nemo debet; Batavia regio frigida, in calidis regionibus, omnia odorata, validiora, & efficaciora; in frigidis minus odorata, ac viribus imbecilliora gignuntur. Frigoris patiens planta nec ad versus frigoris injurias muniri expetit. Et hæc de syriaco, de quo veteres nullas tradiderunt notas, quod dolendum.

Ἐχέει δὲ τὸ μῖν, Eodem modo chironium describit Plinius, lib. xxv. cap. iiii. Nisi quod scribat radicem parvam. Tertium panaces chironium cognominatur ab inventore. Folium ejus lapathum simile, majus tamen & hirsutius. Flos aureus, radix parva. Non videtur ad verba Liberti satis attendisse Plinius, qui μικρὸν legit, pro quo scripsit Plinius μικρόν. Aliud & ab hoc diversum chironium Dioscoridis, lib. iii. cap. lvi. Πάνακι χειρῶνιοι (Catacur. πάνακις λεπτὸν αἰὲς χειρῶνιοι) φύεται μέγιστον ἐν τῷ πελοπόννησῳ φύλλα δὲ ἔχει ἀμαράκων ἑμφερῶν (vetus quidam ὀριζάνη, Theophrastus λαπάθην) ἀνθὴ χρυσοειδῆ. ῥίζαν λεπτήν καὶ οὐ βαθύαν, γυρομένην δὲ ὀριζάνην. Panax chironium (tenue quod nonnulli chironiam vocant) in Pelio monte maxime provenit. Foliis est amaraco similibus, floribus aureis, radice tenui, neque alta, gustu acris. Lacuna in vetusto quodam codice legit φύλλα δὲ ἔχει ὀριζάνη ἢ ἀμαράκων ἑμφερῶν, folia habet amaraco, aut origano similia. Serapio, nisi sit interpretis error, legit μαρμαδεῶν Panax caronion, id est cyronion, habet folia similia foliis marathri, & florem aurei coloris, & radicem subtilem, non multum fixam in terra, & habet saporem acutum. Dioscoridem scripsisse ἀμαράκων ex Nicandro probatur. Ex quo Dioscorides hanc delineationem habere videtur.

πρώτην μὲν χείρων ἐπαλθῆα ῥίζαν ἐλέσθαι κενταύρεα χρονίδαο φερώνυμον, ἣν ποτε χείρων πηλὶα ἐν νιφόντι κικῶν ἐφείσαστο δειρῇ, τῆς μὲν ἀμαρακίωςα χυτὴ πεδιδόρομε χαίτη. ἀνθὴ δὲ χρύσεια φαίνεται, ἡ δὲ ὑπὲρ αἰγῆς ῥίζα καὶ οὐ βυθώσαστο πελεθρόνιον νάπῳ ἴσχεα, ἣν σὺ ἐναλέην, ὅτε δὲ ἔγχαλον ἔλμω ἀρσῆας φυρομένην κατὸ λην πῖεον μενοεικε ἔννης. παντὶ γὰρ ἀρκίος ἐστὶ. τὸ μὲν πάνακιον ἐπεσιν.

Radicem ante omnes Chironis nomine clavam, Centauri legito, quam primum Pelio in alto Phyllirides Chiron longa cervice notavit. Ambit amaracino folio coma pendula caulem, Auratique micant flores, radixque superne Sparsa Pelethronio saltu, per summa vagatur. Hanc tu vel siccam, vel pila tunde viventem, Et vini cotyla mistam largire meraci. Subvenit hæc cunctis, & ob id panacea vocatur.

Utramque panacem Theophrasti, & Dioscoridis confundit Scholiastes, cum scribit, ὅτι τῆς χειρῶνιαις ῥίζης φησὶν, ἥτις καὶ πάνακιον ἐκείνου καλεῖται. ἰσχυρῶς δὲ φησὶν αὐτὸ δὲ Νικάνδρῳ ὑπὸ χείρων. Πολύτροπον δὲ αὐτὸ φησὶν ὁ Θεόφραστος λέγων οὕτως, τὸ δὲ χείρωνιον ὁμοίον ἀμαράκῳ, μείζον καὶ διὰ σπέρμα, αὐτὸ δὲ χρυσοειδῆ, ῥίζαν μακράν, φιλῶν δὲ μέγιστον χεῖρα πικρὰ. ἐπαλθῆα δὲ ἦσαν θεοφραντικὴν τῇ χειρῶνιαις φησὶν, ἥτις καὶ κενταύρεα, καὶ πάνακιον καλεῖται. ἀμαρακίωςα δὲ ἦσαν τὸ χρυσοειδῆ καὶ τὸ ἀμαράκῳ κατὰ τὴν χαίτην, ἀμαράκῳ δὲ ἐστὶν καλουμένη σαρμύλη, οὐ βυθώσαστο δὲ φησὶν, ἦσαν ὅν πάντων κατωτέρω τῇ ῥίζῃ δασυτέραν. &c. His in verbis nonnulla consideratione digna sunt. Primum quod panacis hoc genus centaurium vocari dicat. Quod etiam scribit Nicander. Hinc Plinius quartum panacis genus centaurion fecit. Quartum genus, inquit, panacis ab eodem Chirone repertum, centaurium cognominatur. Sed & Pharnaceon in controversiam, inventionis à Pharnace rege deductum. Seritur hoc longioribus quam cætera foliis & serratis, radix odorata in umbra siccat, vinoque gratiam adjicit. In altero codice legitur, serior hunc flos, longioribus quam cætera, &c. Quæ lectio verisimilior videtur. Ineptum, foliis feri longioribus. Florem, inquit seriore, Id de Syriaca intelligi debet panace. Centaurium enim magnum æstatis initio floret. Longioribus cæteris foliis est Syriacum panax; five integram ἔχον, five singolaria consideres folia, centaurium etiam alterum foliis latioribus, si totum folium, non in partes divisum capias. Sed syriacum panax foliis non est serratis: hoc de centaureo Dioscorides; Quod scribit, radicem, gratiam vino conciliare, unde habeat, ignoro; Nicander adversus morsus venenatos cum vino præscribit. Dioscorides radicem centaurei inquit, παρῶν, serrῶν, βαρεῖαν ἀπὲρ πῆχους δύο μισθὴν χυλὴ ὀριζάνην μὲν πρὸς τοῖς αἰσῶν, καὶ γλυκύτατον ὑπερθεῖν. An aliud cogitans Plinius, legit μιστὰ ποτῶν, vel ποτῶν, non animadvertens quæ sequuntur. Verisimile hinc erroris occasionem natam, Pliniumque somniasse vino gratiam adjicere. Hoc mitto. Centaureum panacis genus fecit, quod Græci auctores chironium panaces sic dictum scribant, vel radicem centaurei sic vocatam tradant, tum quod Theophrastus alia duo panacis genera dicat, quæ sine dubio centaurium magnum & parvum. Scholiastes ex auctoritate Theophrasti amaraco comparat chironium panax. Nicander & Dioscorides amaraco simile scribunt. Λαπάθην comparat Theophrastus, quem ita scripsisse constat. Plinius enim loco citato folium ejus lapathum simile inquit; Confundit itaque utriusque historiam Scholiastes, nisi fortè exscribentis sit error, qui cum à Nicandro amaraco comparari legisset, inconsideratè & præter opinionem scholiastes, Λαπάθην mutavit in ἀμαράκων. Hoc conjectaneum quidem, non tamen, sine suspitione. Præcedit enim πολύτροπον δὲ αὐτὸ φησὶν, Theoph. Alius etiam exscribentis error, χείρας legitur φιλῶν πίπασα. Restituendum ex Theophrasto πίπασα. Confirmat hanc lectionem Plinius, Nascitur, inquit, pinguis locis, contra, ex hoc Scholiastes loco, Plinium male ἀπὲρ μακρὸν μικρὸν legisse probatur. Et hæc de Chironio veteres. Doctiss., quidā botanici panaces chironium Theo-

Theophrasti, herbam Doriā esse, existimant. huic folia rumici, nec majora, nec hirsutiora, nec longa, sed tenuis ac fibrosa ejus radix, nec adversus viperas, phalangia, sepa aliāque reptilia utilis. Talia enim odorata esse solent; inodora est herba Doria. Nomen hæc accepit ab Andrea Doria, Genuensi Duce, triremium classis imperatoris præfecto, qui eam ex Africa cum classe attulit, quod valde efficax esset ad vulnera, tam externa quam interna, cum tamen in Narbonensi Gallia juxta amnes reperiatur. Quidam, doreā à luteo aureoque colore, nomen accepisse scribunt. Aurum enim Gallis or dicitur. Solidagine similis est, sed procerior, & omnino amplior. Folia ejus similiter lata, longa, acuminata, crassa, pingua, lævia, ambitu non nihil serrata, (vidi incisuris carentia) sed solidagine majora, & crassiora: Caulis quoque crassior, ad tres quatuorve cubitos altus etiam assurgit, qui in alas ramosque divisus in cacumine flosculos gignit, & medio disco stamineo, luteos, qui in papposam lanuginem pereunt; A quodam veluti capitulo demittuntur radicum fibræ, quarum quædam proserpentes, stirpem multiplicant. Qui Helenium panaces chironium Theophrasti esse statuunt, non multum à vero absunt. Helenium aliud vulgare est, aliud Ægyptium, de quo lib. vi. cap. ultimo egi. Ἑλένιον dictum volunt, quod contra serpentes primum ab Helena sit inventum. Hesychius ab Helena ad serpentes nestandos satum scribit. Ἑλένιον βοτάνη τις. ἢ φασὶν ἐλένην (πείρα ἀπὸ τοῦ ὀφιοῦ ὅπως βοσκόμενοι ἀναισθηθῶσιν). Helenium folia habet lapathi forma, sed majora, & hirsutiora multo, florem aureum, radicem longam: amat etiam loca pingua. In pinguibus enim lætisque reperitur pratis; non nunquam tamen in montibus locisque umbratis; non tamen omnino aridis: sed inquirendum, an cum descriptione Helenii Dioscoridis conveniat, à quo lib. xxviii. describitur. Ἑλένιον φύλλα ἔχει φλόγω τῷ σπυροφύλλῳ (vetus addit ἰδιώτῃ) ὁμοιωμένα, πρᾶχύτερα δὲ καὶ ἐπιμήκη, καυλὸν δὲ οὐκ ἀνίστην ἐν τοῖς τόποις, ῥίζαν ὑποκίρρον (aliter κίρρον) ὑδάτι, μετὰ λην ὑποδριμύν (vetus δριμύτιαν, ὑποδριμύτιαν, ἢ ὑποδριμύτιαν, ἢ ὑποδριμύτιαν) ὅπως ἡς ἐν τῇ φύσει, καὶ ὁμοίως ἐπὶ τῶν κρείων ἢ ἁρῶν, λιπαρῶν ὁμοιωμένους λαμβάνοντα, γίνεται δὲ ἐν ὄρεσι, καὶ ἐν τοῖς ὄρεσι, & ἐν τοῖς ὄρεσι (vulgar. cod. ἀνιμύτι) τοῖς. Helenium folia habet verbasco, angustioribus foliis prædito, similia, sed asperiora, & oblonga: caulem vero quibusdam in locis non emittit. radice est subruffa, odorata, grandi, subacri. Ex qua ad confitionem velut in serendis cinariis, optimi & insignes oculi decerpuntur. provenit in montibus, locis umbratis, & humidis. Φλόγω, inquit τὸ σπυροφύλλον. Perperam. Hinc viri docti argumentantur, vulgare helenium non esse Dioscoridis, quod foliis sit verbasco tenuifolioribus. Male etiam corrigunt ὁμοιωμένα; siquidem vulgata lectio Oribasii, Serapionisque muniatur auctoritate. Nihil magis notum, quam pro locorum varietate herbarum folia magnitudine admodum differre. Dioscorides cum scribit angustifolio verbasco similia esse, intelligit in Græcia locis minus quam nostris, pinguibus ac humidis natura. Præterea nec magnitudine latitudineque inquit esse verbasco, sed forma. Addit Dioscorides asperiora helenij esse folia; verbasco scilicet respectu, cuius folia tomenti instar sunt mollia. Perperam item rationantur; helenium vulgare fert caulem tricubitalem digito crassiorē, non absque lanugine; Ergo veterum non est helenium. Oscitanter verba summi botanici legerunt, ἐν τοῖς τόποις. Ergo alibi caulem ferre non negat. Nec constat omnibus in terris ferre caulem. Locis quibusdam caule carere fortè scripsit Dioscorides, quod non observavit, caulem non ante tertium, quartumque à satione annum producere; maxime quod è semine, sive sponte deciduo, sive opera humana terræ commisso, natum est. Radix enim primis annis crescit, magnitudinemque acquirit; post secundum tertiumve annum caulem demum emittit, contra quod radice propagatur, citius caulem & florem producit, quod radix major sit, & citius ad debitum incrementū perveniat. Sic recentiores cynoglosson secundo, tertio, aut quarto à satione anno flores ferre observant, & ideo veteres duo cynoglossi genera describunt, quorum alterum caule caret, alterum fert. Aliiter etiam ex Marcelli auctoritate responderi potest. Scribit hic in vetustissimo, ac probatissimo codice hæc legi ac reperiri. Caulem ex se mittit helenium, crassum, hirsutum, cubitalem & aliquando majorem, an-

gulosumque, flores luteos, & in his semē verbasco simile, tactu pruritus faciens. Nec hæc omnino rejicienda lectio est, siquidem apud Serapionem legatur, & habet stipitem magnum, & folia ejus non elevantur à terra, sed extenduntur super faciem terræ. Et hæc de caule, sequitur radicem examinemus. Ruellius legit ῥίζαν ὑποκίρρον & ὑποκίρρον. Quam lectionem probat Oribasius. In nonnullis vero codicibus desideratur vox ὑποδριμύτιαν, qualem securus videtur Serapio. Helenij radix foris subruffa & nigricans est, intus subalbida: Vidi foris & intus subalbidam. Idem Oribasius non ὑποδριμύτιαν, ut vulgo legitur, sed ὑποκίρρον legit, & rectius, Nisi quis malit scripsisse Dioscoridem ὑποδριμύτιαν ἢ πικρὴν subacrem & amarā, Qualis helenij est radix, ut ipso iudice gustu probari potest. Plinius lib. xix. cap. vii. Brevior his est, sed torosior amariorque inula, (sic helenium, & hodie vocatur, nisi quod campanam addant officinæ) per se stomacho inimicissima: eadem dulcibus mistis saluberrima. Plurimis modis austeritate victa gratiam invenit. Namque & in pollinem tunditur arida, liquidoque dulci temperatur. Credo alibi legisse Plinium ὑποκίρρον, quod stomachi interpretatus est. Inulam amarā esse, testatur Horatius. lib. ii. satyr. vii.

*Erucas virides, enulas ego primus amaras
Monstravi incoquere; Columella lib. x.
Cappares & tristes inula ferulaque minaces.*

Alibi Virgilius tristes dixit. Experientia comprobatur & amarā & subacrem inulam esse. Objiciet quis, hunc Horatii lib. ii. satyr. ii. versum.

*Cum rapula plenus.
Aut acidus mavult inulas, nec dum omni abacta
Pauperies epulis regum.*

Per acidus (si modo non acres legendum) intelligit conditas. Solebant enim veteres inulas non siccari ut hodie fit, condire, sed muria. vide Collamelam lib. xi. cap. xlv. Ubi inter ceteros condiendi modos hunc etiam tradit, Inula cum radices diligenter craseris, minute concisas, in muria dura macerato, donec amaritudinem demittant, dein effusa muria, sorba quam optima & maturissima (quæ subacida) semine detracto contere & cum inula misce, tum sive passum, sive defrutum quam optimum adijcito. Ipsum lege Columellam. vide etiam Plinium loco citato, ἐν κελύων, &c. In Catacureni optimo & præstantissimo codice κινάρον legitur, pro quo in Aldino malè κελύων scribitur. κινάρον viri Doctissimi magis arridet, quod & hoc modo cinaræ potius, quam lilia serantur; siquidem excisis ab ipsa radice gemmantibus oculis, seu stolonibus propagantur. Lilia verò radicibus ipsis feruntur. Plinius καλάρων legisse videtur; nisi fortè hæc non à Dioscoride, sed Columella mutuatus sit Plinius. lib. xviii. cap. v. Supervacuum inula semen, quoniam oculis ex radice excisis, ut arundo feritur. Corrigunt arum. Haud scio an ex mente Plinii. Etenim Columel. lib. xi. cap. i. Inulam verò intervallō trium pedum feri convenit, quoniam vastos facit frutices; & radicibus, ut oculus arundinis, ferit. hinc Plinius, ut arundo feritur. Ἑλίκοις legendum ex Oribasio & Serapione constat. Constat enim locis non omnino aridis, siccis, aut siticulosis reperiri, sed humecta pinguique amare. Quod folia hodie usum nullum habent, inde non sequitur helenium vulgare non esse veterum. Si quis experire velit, non dubito quin utiliter ischiadicis, in vino decocta, illiniri possint. Inulam hanc esse panaces chironium ex Apuleio probatur. Inula, inquit, campana Græci panacem chironium, alii panacem centaurion, alii Helenion Latini inulam campanam appellant: habet folia amaraco similia, flores aureos, radicem tenuem, non altam, acerrimam gustu, medetur serpente vexato. Rectè inulam panaces Chironium esse inquit; sed absurdum, & præter veritatem est, quod eandem amaraco similem facit. Dioscorides panacem folio amaraci, Theophrastus lapathi comparat. Recentiores inulam vocant campanam, quod, quæ in campis lætis provenit, hortensi præferatur. Sunt doctiores qui helianthemum sive floris solem, Dioscoridis panacem Chironium esse putant. Nec in totum falluntur. Scio tamen, radicem helianthemum inspidam esse, scio à Dioscoride scriptum, radicem chironi panaces gustu acri esse. Sed depravatus est codex, legendum ex Oribasio, ἢ ὃ πᾶς γινώσκων δριμύτιαν. Herba ipsa gustanti acris. Plantam quæ ad

amissum referat panacem Dioscoridis, hactenus videre non licuit. Porro quod helenium omnia illa praestat, quae Theophrastus de panace Chironio scribit, extra controversiam est.

καὶ τοὺς ζήτας, Gaza vestium tineas vertit, vulgatam Aldi lectionem secutus, ubi ζήτας, pro quo ζήης Gaza. Sunt autem vermes, qui velles, & libros rodunt. Sed adversus hos, quid proderit panaces chironium cum vino bibere? Quare legendum ζήτας, quod barbare sepas vertunt, quasi Latini sepa, sepa dicerent.

Σήψ, σήψος parvus serpens est, sic dictus à σήπω quod est putrefacio. Nam vulnus quod infligit suo morsu, tabem & putredinem inducit. Unde Lucanus, lib. ix.

Ossaque dissolvens cum corpore tabificus seps.

Et Nicander in Theriacis.

Ζήταγε μὴν πωδανόισι αἰλίζεις.

Vide Dioscoridem lib. i. cap. lxx. Plinium lib. xxxiii. cap. v.

Et hæc de panace Chironio, quod à Chirone nomen habet, sic dictus, quod manu levissima, & expeditissima vulneribus, & aliis corporis læsionibus, medicamenta applicuerit, unde & hodie ἡ χειρουργία dicitur, quod iusta manuum tractatione perficitur.

τὸ δὲ Ἀσκληπίον. Panaces Æsculapium nomen habet, vel ab inventore Æsculapio Medico, vel à virtute, quod instar Æsculapii medici optimi, possit omnibus propemodum morbis remedio esse. Prius etymon Nicandri auctoritate stabilitur, cum in Theriacis canit.

ἄγρε καὶ πάνακες φλεγυῖον ἔρρατε πρώτῳ
παλίων μέλαν ποταμοῦ ὡδὴ χαλκῷ ἀμερσιν.
ἀμφιτεγωνιάδαο θέρων Ἰφλίκε ἔρον
εὐπὶ σὺν Ἡρακλῆϊ κακῇ ἐπυράκτεν ὕδρην.

*Quin phlegyum etiam panaces cape clara quod olim
Probi progenies ad carula flumina carpsit.
Prelustri ex Iphicle satum curans Iolarim,
Herculei quando comes adiutorque laboris
Lerneam domuit victoribus ignibus hydram.*

Phlegyam dicit quod apud Phlegyas, gentem Phocidis nascatur, ut scholiastes docet. φλεγυῖον δὲ διότι ἐν φλεγυῖσι ἴθιαι τῆς φωκίδος φύεται, &c. Παιὼν Æsculapium idem exponit scholiastes ὁ ἀσκληπιὸς τοῦτο λέγεται ἰατρῶν σὺν ἡμῖν ἢ τῆς κρηίδος τῆς θυγατρὸς τοῦ φλεγυῖ. παλίων δὲ ὁ ἀσκληπιὸς. Æsculapius hæc herba dicitur sanasse aegros. fuit hic filius Coronidis, nepos Phlegij. Pæcon Æsculapius. In Æsculapii panacis descriptione non multum variant Theophrastus & Dioscorides, cujus delineationem adscribere placet. Πάνακες ἀσκληπιὸν ἀνίστην ἀπὸ γῆς (alter codex ἀσκληπιὸν, Oribas. ἀσκληπιὸν καὶ χειρουργίαν) κυλῶν λεπτὸν, πηχυαῖον, γῆρας διελθὲν, ἀπὸ δὲ τοῦ φύλλου ὅμοια ἀνέβη, κίχρα δὲ καὶ δασύπερα, ὑαδὴ καὶ ἰπ' ἀκροῦ (αἰαδίων ἰπ' οὗ αἰθρῆς χυσομένη, φρενὴς ὑαδὴ, ῥίζα δὲ μικρὰ). (Ald. in north λεπτὸν.) Panaces Æsculapii caulem à terra emittit, tenuem, cubitalem, geniculatum, circa quem solia visuntur fœniculi, majora tamen hirsutioraque, odorata, & in cacumine umbella, in qua flores emicant aurei, acres, & odorati. Radix est parva. In folio apud Dioscoridem & Theophrastum diversitas nulla, Nam thapsia folio constat fœniculi, ut ipse docet præceptor, cap. x. Radix inquit Theophrastus, magnitudine palmi, candida, crassa, contra Dioscorides parva, tenuis. Sic enim legit Oribasius. Corrigunt Theophrasti freti auctoritate μακρὰ καὶ λευκὰ, magna albague. Doctiss. Mathiolus in suo codice scribi refert πικρὰ ἀμαρά. Quæ lectio non omnino improbanda; eam siquidem confirmat Serapio. Contra ramen Theophrasti falsâ dixit. Non potest Theophrastus cum Dioscoride conciliari, nisi legamus μακρὰ καὶ λευκὰ. Et talis est radix panacis Asclepij, quam ostendunt recentiores. Cæterum perperam apud Oribasium ἀπὸ γῆς ὡδὴ, δυσὴν graveolentia, legitur. Caulem asclepion panaces à terra emittit cubitalem, tenuem, geniculis undique cinctum, circa hunc solia majora quam fœniculi, hirsutiora, odore non ingratis, in fastigiis umbellas, in quibus flosculi auri colore, acres, odore anethum referentes; His succedit semen latum ferulæ forma. radix palmari longitudine candida, crassa vehementer, cortice crasso & salso.

Panax Asclepias.

τὸ δὲ Ἡράκλειον. Herculeum panaces dicitur, vel quod instar Herculis, monstrorum domitoris, sit hæc herba malorum morborumque domitrix, vel quod ab Hercule sit hæc planta inventa. Plinius loco citato. Alterum genus Heracleum vocant & ab Hercule inventum tradunt. Herculeum medicinæ fuisse peritum ex Plutarchi lib. De amoribus probatur. Λέγεται δὲ καὶ τῆς ἀλκῆς ἰατρικῆς ὡς ἀπὸ γῆρας μὲν σῶσαι τῆς αἰματὸς χαλκῶσιν, ἔρρατε μὲν αὐτῆς τῆς γῆρας, ἱερμῆν δὲ αὐτῆς γῆρας. Fertur etiam, rei medicinæ peritum cum esset, Alcefidem jam desperatum, Admeto restituisse conjugis amatori, suo amasio. Herculei forte nomen accepit quod Herculeum five comitalem debellet morbum, ad quem efficax esse Theophrastus scribit. Panaces hoc Theophrastus inquit esse folio magno, amplo. Idem ferme Dioscorides, lib. i. cap. lv. Πάνακες Ἡράκλειον ἔστι δὲ ὡδὸν παναξ συνίσταται, πολλοὺς γῆρας ἐν Βοιωτίᾳ καὶ ἐν Φωκίᾳ (vetus σφιδὴ) τῆς Ἀρκადίας, ὡς καὶ ἰπὶ πιδίς, κρηνοῖς δὲ ἀπὸ τῆς ἐκ τῆς ὁπῆς ἀνέβη. φύλλα δὲ ἔχει τετραγία, χαμαίπτη, χλωρὰ σφιδρα ὡς τῆς σικκῆς ἐν τῇ ἀσκληπιῶν ἱεροχισμῶναι πινταμενῶν. κυλῶν δὲ ὡς τῆς ῥάβδου ὡς ὑψηλότερον, ἔχοντα χιτὼν λευκὸν (al. ὑψηλότερον alias ὑψηλότερον ἐκτὸς al. λεπτὸν) καὶ φύλλα ἀπὸ αὐτοῦ, μικρότερα. σικκῆς δὲ ἰπ' ἀκροῦ ὡς ἀνέβη μακρὰν (vox hæc nec apud Oribasium, nec in veteri reperitur codice, spuria & adjectitia videtur) αἰθρῶν δὲ μέλιον, σπέρμα ὑαδὸς ἐ πύρρον, ῥίζα πολλοῦ καὶ καὶ ἀρχῆς λευκῆς βαρυμενῆ, παχὺν ἔχοντα τὸ φλοιὸν ὑψηλότερον τῇ γῆσει. φύλλον δὲ ἐν Κερνῇ τῆς Λιβύης καὶ ἐν Μακεδονίᾳ. Panax Heracleum ex quo opopanax, colligitur plurimum in Boetia, & Psophide Arcadiæ nascitur. Sed & questus gratia, qui quidem ex eo liquore sacitatur, in hortis studiose colitur. Foliis est asperis, in terra jacentibus, valde virentibus, & multum ad ficulnea accedentibus. In ambitu quinquepartitò divisis, caule vero, uti ferula, altissimo, alba lanugine obducto, foliisque stipato minutioribus, umbella in cacumine, seu anethi oblonga: flore autem luteo, ac semine odorato, urendique vi prædito. radicibus denique ab una origine compluribus iisque candidis, graveolentibus, crasso, & subamari gustus, cortice præditis. nascitur in Cyrene Libya, & Macedonia. His in verbis tantum considerandum, utrum σικκῶν vel σικκῶν, an verò σικκῶν, ut vulgati codices habent, legendum sit. Σικκῶν scribendum suadere videtur Theophrastus, cum scribit φύλλον μέζον, καὶ πολλὰ καὶ τριπλάσια μὲν παναξ. Talia cum cumeris, melonum, & peponum sunt folia. Dissuadent Serapio & Oribasius, qui constanter τὸ σικκῶν legerunt.

Quod

Quod de magnitudine, figura, & colore accipere licet, Virentia, magna, & fissa sunt fici folia. Syriaci nomine Plinius panacis hoc genus descripsit. lib. xii. cap. xxvi. Panacem & unguentis eadem gignit (Syria) nascentem & in Psophide Arcadiae, circaque Erymanthi fontes, & in Africa, & in Macedonia: ferula sui generis quinque cubitorum, foliis primo quaternis, mox senis, in terra jacentibus, ampla magnitudine, rotundis, in cacumine vero oleagineis, semine in muscariis dependente, ut ferula. — ab hac ferula differt quæ vocatur spondylium, foliis tantum, quia sunt minora, & plantani divisura. non nisi in opacis gignitur, semen eodem nomine filis speciem habet, medicinae tantum utile. Vulgare est graveolens, unguentorum idcirco deliciis inutile, Syriacum fortassis fuit odore gratiore, legendum in Phocide ex Dioscoride. Foliis, inquit, primum quaternis, mox senis. Corrigunt viri docti, foliis primo ternis, & mox quinis. Sic enim oriuntur. Qua auctoritate sic legant, non video, ampla magnitudine rotundis. Herculanum folia lata & magna tradit Theophrastus. Dioscorides in ambitu quinquepartito divisa inquit, & ad ficulnea accedere, rotunda quæ tradidit reperi neminem, & falsum est, uti quod sequitur, in cacumine oleam referre. Syriacum panax cum primum & semine prodit, vel cum primo vere pullulat, foliis est rotundis, sed non ampla magnitudine Syriacæ panacis sunt folia. Quæ autem in cacumine sunt, oleam satis & magnitudine & forma referunt. Semen Syriacæ panacis, ferulæ semini non inepte comparari potest, Spondylium inquit differre ab tantum hoc panace, quod foliis sit minoribus, & plantani divisura. Id si verum est, rotunda Syriaci folia dici non possint. Confundit Plinius panaces syriaces & heracleum. Syriacum parvis foliis statim à radice pullulat ex oblongo rotundis, quæ dein in ampla ex pluribus commissa mutantur, quorum singularia longa,

Panax Heracleum lob. Spondylium alterum Dod.

lata, acuminata. quæ autem in cacumine sunt foliola, oleam referunt, uti tabella addita exprimit. Reliqua herculano adscribi debent. Herculanam viri docti putant plantam, quam aliqui ob summam cum spondylio

similitudinem, spondylium alterum vocare maluerunt. Caules edit crassos, subhirsutos, geniculatos, altiores quam spondylium, ad ferulæ accedentes altitudinem. Folia aspera, majora, ex tribus fere coherentia, quorum singularia quinquepartito divisa. ficulnea proximè referunt, flores fert in umbella candidos, non raro luteos, quale quod in horto colo. Semen latum, planum, ac tenue, veluti spondylii, radicem habet candidam in plures mox divisam. Adpingendam curavi

Spondylium.

spondylii iconem, ut ex ea lector videret facie non multum diversam utramque plantam. Quod si major non foret panaces hoc, ovum ovo vix similis esset. Non esse panaces, his argumentis probatur, quod succum non emittat, semenque non sit urendi vi præditum. Utrumque ob cæli solique diversitatem accidere potest; sed hoc non constat. Quare cum Dodonæo aliis que celeberrimis botanicis spondylium alterum appellare malo. Dioscorides, lib. iii. cap. lxxxix. Σπονδύλιον φύλλα μὲν ἔχει κατὰ πρῶτον ἰσχυρὰ πλατύνει (alter codex μισράδην, vulgatam lectionem antiquam ac veram esse ex Plinio & Oribasio satis probari potest.) αὐτὸς τὰ ἑπτακτύλια καὶ τοὺς ἑπτακτύλους, ἢ καὶ μείζονας μισράδην (vetus Cuiasdia in ois Cuiasdia) ἢ τὸ ἀκρὸν ὁμοίον στίλβει, διπλοῦν, πλατύτερον ἢ ἐλευκότερον, καὶ ἀκρὸν ὁμοίον, βαρύνον. αὐτὸ λευκὸν, ῥίζαν λευκὴν, ῥαφάνην ἐμφερῆ. φύεται ἐν ἐλάδοις & ἐν ὄρεσι χαλεκοῖς. Spondylium folia quidem habet platanò quadantenus similia, ad panacis foliorum figuram accedentia, caules verò cubitali altitudine, aut etiam amplius assurgentes, fanticulaceos: semen in cacumine seseli simile, duplex; verum latius, candidius & magis acerosum, gravis odoris: flores albos, radicem item albam raphani similitudine. Nasceitur in palustribus & aquosis. Nomen habet à vertebri vel verticillis fulorum. Alii tamen spondylium dici malunt, ab odoris gravitate, à spondyle sc: insecti genere, odoris gravis, de quo videat lector. Cap. xiiii. hujus Libri. Restat videamus quæ de opopanace tradiderint Veteres. Dioscorides cap. iv. lib. iii. Οπίσθηται δὲ ἡ ῥίζα, ἐπιτεταμένη ἀρετὴν ἔχουσα τῶν καυλῶν (vetus κερπῶν) αὐτῇσι δὲ λευκὸν ὄππιν, ὃς ἐκρεμνίζεις κατὰ τὴν ἐπιφανείαν προκίσει. δέχονται δὲ τὸ ῥέον εἰς φύλλα (vetus φύλλαρια ὑποδέντες εἰς κεκλιμένον ἰδιόφους τόπον.) αὐτοὺς περὶ τὴν εἰς κεκλιμένον ἰδιόφους, ἀναροῦνται δὲ ἐκρεμνίζονται, ὅππῃσι δὲ καὶ τὸ καυλὸν, ἐπιτεταμένους εἰς τὴν πυρραμίδαν, ὁμοίως δὲχόμενοι τὸ ἀπὸ ῥέον, εἰς τὴν ῥίζαν βελήους αἰπινῶν, καὶ λευκῶν, καὶ ἐκρεμνίζονται, ἀρωματίζονται, ἐν τῇ γένεσι, καὶ ἀρωματίζονται, καὶ ἐν τῇ γένεσι. X x x x 4

Solanum somniferum.

riam, foliis ante dicto similibus, verum latioribus. hujus caules posteaquam adoleverunt, prout terram spectant: est autem fructus, intra folliculos orbiculatos vesicis similes, fulvus, rotundus, ac levis, seu uvæ acinus, quo etiam coronarii utuntur, corollis intorquentes. Plinius, lib. XXI, cap. XXXI. Strychnon quam quidem trychnon scripsere, utinam nec coronarii in Ægypto uterentur, quos invitat hederae florum similitudo, in duobus ejus generibus. quorum alterum cui acini coccinei, granosi folliculi (scribe cui acini cocci grano in folliculis. In altero enim codice scribitur, cui acini coccinei granosi in folliculis.) Halicacabum vocant, alii callion, nostri autem vesicariam, quoniam vesicæ ac calculis prodest. Frutex est surculosus venius quam herba, folliculis magnis, latisque, & turbina- tis, grandi intus acino, qui maturefcit novembri mense. Falsum est utrumque solanum in coronis usum habuisse, halicacabum Dioscorides coronariam docet esse plantam. Halicacabum non tantum solanum, sed loti species denotat. Helychius ἀλικακῶσα (vulgo αλικακῶσα. series litterarum alteram præfert scripturam) ὁ δὲ λατὺ κερπὸς, καὶ πῶς ἴδῃ. Leti intellige arboris, cujus fructus figura & colore paulo ante maturitatem refert halicacabum. Callion à pulchritudine dicitur fructus, qui grato colore plures fallit, cerasum existimantes. Vesicaria & φυσαλὶς dicitur quod fructus folliculo tanquam vesica includatur. fructum Dioscorides πύρρον esse inquit, Plinius coccineum, interpretes Serapionis rubrum, & recte: exacte siquidem maturus rubentis cerasi speciem præ se fert. Unde Battavis Ἰνρίε- hen ober Zee / id est ultramarina cerasa vulgò vocant. Officinæ alkekengi appellant. Planta satis nota.

I. Solanum somniferum satis luculenter describit Theophrastus; sed corruptus & depravatus est codex, qui ex Dioscoride restitui debet. Hic lib. IV. cap. LXXIII. σπύρον ὑπὸ πικρὸν οἷον ὃ ἀλικακῶσαν θάμνον ἐστὶ καλὰ δὲ τῶν παλαιῶν, πυκνὸν, στελεχάδες, δοξαζόμενος φύλλον πῶς αὐτῶν λιπαρῶν, ἐμφερῶν μὲν καὶ κυδωνίῳ, ἀνθὸν ἐρυθρὸν, ἐμμε- γαλὸς, κερπὸν ἐν λοβοῖς κερκίζοντι (verus θυλακίος μικροῦς. Addit margo ὡς πρὸς ἐρεθίσθαι (πέρμα ἐρυθρὸν ὡς πρὸς ἐρεθίσθαι ἢ ἢ). ῥίζαν φλοιὸν ἔχουσαν ὑπερυδαρὸν ἐν μέρει. φύλλον ἐν πτερυγίᾳ τόποις, ὅν πορρὸν θαλάσσης. πύρρον δὲ φλοιὸς τῆς ῥίζης ἐν οἷον πῶς αὐτῶν ὁλκὴ ὑπὸ πικρὸν ἔχει δύνανται ὅτι τῆς μήκας ἐν ἰπτικεῖται. Solanum somnificum, aliqui etiam halicacabum vocant, frutex est numerosus præditus ramis, densis, caudicosis, fractu contumacibus, pinguium foliorum coroneaque mali similium plenis; flore rubro prægrandi, fructu in folliculo, croci colorem emulante. Radice denique grandi, cortice subrubro vestita, nascitur in petrosis locis, non procul à mari, radicis cortex drachmæ pondere in vino potus, somniferam vim habet, quam opium mitiorem. Vulgati Theophrasti codices legunt ὡς πρὸς αἵμα ἐρεθισμένον, ὁρυζομένον δὲ λευκόν. Quod ineptum esse cum viris doctis puto. Contrarium verisimilius, cum effoditur rubram, cum exsiccat candidam esse. Hoc testatur Dioscorides cum inquit, cortice esse subrubro. De recenti enim verba Dioscoridis accipienda. Recens sanguinea, siccata candida videtur radix, quod color ejus sanguineus in extrema tenuique sit cuticula, quæ facile si manibus tractetur perit, ac deperditur. Lego ex Dioscoride ἀντὶ κῆκου, κρόκου. Apuleus, semine in can- nis, quos Græci lobos appellant, croceo. Hanc lectionem eo magis amplector, quod varii ac diversi fructus cocci nomen obtineant. Accedit quod coccus βαφικὴ colore sit cinereo, tingatque pannos aliasque res rubro inten- so colore ἐρυθρὰ πτεγῶν itaque κῆκου vix dici potest. Fo- lia Theophrastus comparat malo dulci. Malus dulcis ab acido folium diversum non habet, quare non satis apta videtur comparatio. Ex Dioscoride κυδωνίᾳ legendum palam fit. Absurdum folia plantarum comparare magnitudine umbilici. Lego σπιδάμνον, quod palmi magnitudine folia habeat solani hoc genus. Complures somniferum solanum, ex eadem radice, promit caules bicubitales, nonnunquam altiores, satis crassos, fractu contumaces, rotundos, in aliquot ramos candi- cantes & lanuginosos, divisos, quibus inhaerent nume- rosa folia, bina semper ex adverso sita, oblonga, lata, mollia, densa, lanuginosa, gustu aliquantulum calida, forma mali cotonei foliis satis similia; nisi quod lon- giora & majora sint, maximè quæ radici proxima sunt. Flores terni aut quaterni inter folia, caules per inter- valla verticilli modo ambientes, quadrifariam divisi, longiusculi, pallidi, aut subrubentes. Succedunt acini in molli lanugine pubescentibus folliculis, maturitate

vel rubri coloris, vel ex rubro crocci. Radix subest longa, vegeta, dura, fusci coloris, brachiali interdum crassitudine cortice circumvestita. Nascitur in ma- ritimo tractu, locis plerumque saxosis. Observavit hanc clariss. Clusius in inferiore arce urbis Malacæ, vulgo Malaga dictæ, ad mare mediterraneum, in Hi- spania sitæ, loco petroso & inter rudera, florentem & semine maturo præditam. Februario vidit idem men- se. Istic vivacem inquit & plures durare annos, nam superiorum annorum caules adhuc retinentem con- spiciebat. apud Belgas, atque etiam in Germania sin- gulis annis ferenda est, neque hiemem ferre posse, nec ad frugem pervenire, experientia didicit, aliquoties ejus facto periculo, & nos frustra sæpe tentavimus. falluntur viri Doctissimi, qui Belladonnæ vulgo dictam, pro solano somnifero habent. Baccas hæc fert nigras, flores obscuriore purpura nigricantes, & radice con- stat alba. Restat Plinii Apuleique verba de solano somnifero expendamus. Plinius loco citato quin & alterum genus, quod Halicacabum vocant, soporiferum est, atque etiam opio velocius ad mortem: Ab aliis morion, ab aliis moly appellatum. Laudatum verò à Diocle & Evenore, à Timaristo quidem etiam carmine, mira obli- vione innocentie: quippe presentaneum remedium ad den- tium mobiles firmandos, si colliderentur. Halicacabo uni exceptionem addere, ne diutius id fieret, delirationem enim gigni eo. Nec demonstranda remedia, quorum me- dicina majoris mali periculum atterat. Hæc partim corrupta, partim præter veritatem, & rationem. Dioscorides genus hoc ab aliquibus halicacabum vo- cari tradit. Plinius videtur velle, omnibus solanum hoc halicacabum dictum fuisse, cum vesicariam propriè ha- licacabum, teste Dioscoride, sic vocarunt. Falsum est opio velocius esse ad mortem. ὅτι μὴ κῆκου ἐπιτεκεῖται quam opium mitiorem, docet Dioscorides. Ab aliis morion, ab aliis moly appellatum inquit, nec hoc Au- cturarij auctor, nec Dioscorides, nec Theophrastus tradunt. Dioscorides tertiam mandragoram mariou vocari auctor est. Mira, inquit oblivione innocentie, quippe, &c. Hæc corrupta sunt in antiquissimo Par- menii exemplari teste Punctiano, pro innocentie legi- tur inducentes, qui hunc locum sic restituendum autu- mat: mira oblivione hi, docentes quippe, &c. lege, mira oblivionis innocentie, nempe quam affert citra perni- ciam. Corrupta etiam quæ sequuntur. restituendum si col-

colluerentur balicacabo in vino, exceptionem addidere ne di-
versus id fieret, delirationem gigni: neque enim demon-
stranda remedia. Apulei videamus verba. Tertia quæ
vocatur Hypnorice, sive ut alii strychnon melanon, vel Tha-
lia, vel anbydron, agria staphile, manicon, perisson, latine
bellonaria summissa. Frutex est, nascitur in petrosif lo-
cis, ramos plurmicos pandens stipidosos, & difficile fragi-
les, foliis plenos, ut mala cydonia, floribus rubris, & non
minimis, semine in cannis, quas Græci lobas vocant, croceo
radice cum rubro cortice. Omnia nomina hæc spuria,
Theophrastus, Dioscorides, Plinius manico folano tri-
bui scribunt; uti paulo infra docebo, ubi quædam ex-
ponam. Reliqua cum Dioscoride conveniunt.

βρύονος. Manicum folanum hoc dictum, quod maniam ac insaniam inferat, quod nemo in dubium vocat. Θρύονος etiam dicitur, ut vulgati codices habent, vel bryoron uti codex Lugduni Batavorum impressus, vocatur etiam πέλσων, vel πέλπιν, eodem teste Theophrasto. Θρύονος, vel βρύονος, cur nominetur non video; Corrigunt ex Dioscoride θρύον σπύρχτον μανιακόν, ὃ ἔστι πέλσων, οἱ δὲ θρύον ἰσχυλάτων. Nomen hoc inditum, ab ulvæ herbæ palustris quadam similitudine, volunt, cum qua tamen similitudinis nihil habet folanum hoc furiosum. Plinius erythrum vocari testatur, (quod etiam corruptum) lib. xxi. cap. xxxi. Hoc est venenum, quod innocentissimi auctores simpliciter dorycnion appellavere ab eo, quod cuspidis in preliis tingerentur illo, passim nascente. Qui parcius spectaverant, (lege qui parcius in iis peccabant, manicon cognominavere. Ut per gradus crescat oratio. Primo innocentissimi, deinde parcius peccantes, ultimo nequiter occultantes, significat autem illud in iis, ex his auctoribus) manicon cognominavere: qui nequiter occultabant, erythron, aut neurida: ut nonnulli perissos; ne cavendi quidem causa curiosus dicendum. Cur illi qui nequiter occultabant erythron, id est rubrum dicebant, non video. Suspicio Theophrastum, Plinium, Dioscoridē θέγγον scripsisse. θέγγον est pigmentum, pharmacum, venenum. θέγγον vocarunt, quod si iusta, nec modum excedente dosi exhibeatur. pulchras reddat in somno imaginationes, mortem vero inferat, si in quantitate peccetur. Theocriti Scholiastes ad hunc versum Eidyl. β.

καὶ ποτὲν ἀνελόν οἷον
 εἰς οὐλὴν, ὃν ὁ λαοὶ οἴονται τὸ πᾶν θανάτῳ πᾶσι. ὑπομαζόν
 πᾶς πίνω, φιλίας κενυτέρειζον
 Malam potionem cras adferam.
 Thestylē, nunc capiens hæc venena, ea illine
 Limini illius. Schol.

Θέβρια θεοσαλὸν ἢ περ πεποικιλμένα ζῆλα· κύπριον ἢ τὴν αἰθὴν
 ἰσχυρά· αὐταὶ δὲ ὅς φάρμακα ὡς φησὶ κλειπάρχου, ὁμηροῦ
 ἢ περ ῥάβδου, ὡς τὸ αὐτὸ θεοῦ ἐκ τῆς γῆς· *Thbrona Theriaki*
vocat animalia variegata, vestes floridas Cyprus. Ætoli
pharmaca sive venena, ut Cleitarchus ait. Homerus rufas
quod furum ē terra currant. Nicandri Scholiastes in
Theriacā θεβρία τὰς ἰμπεδῦς βοτάνας. Theocrit. τὰ θεβρία
 venenum esse ex sequentibus & præcedentibus satis
 patet. Hinc itaque solani hoc genus θερίον vocarunt.
 πέρασιον vel πέρασιον dixerunt, quasi modum excedens,
 quod plus debito exhibitum interimat. Male itaque
 ex Dioscoride πέρσιον corrigunt, cum apud Dioscori-
 dem pro πέρσιον, πέρασιον legi debeat, ex Theophrasto
 Plinio, Apuleo. Ἐτορον & αὐθρον dicitur, quod locis
 ficcis, & montosis nascitur. *Μανιζζάνιον εὐρύχρον* ab Hip-
 piatrō Anol. lib. & cap. 1. dicitur. *Τὰτα περὶ τὸ σί-
 μακ κριζζάνιον εὐρύχρον πεποικιλμένον περὶ δὴν ῥῆν ἀλατρίπινον.*
 Interpres, os maniaco solano, interitisque vini floribus
 defricandum. *κριζζάνιον* Ælio, Simoni Sethi, cæteris,
 colocasia five ægyptia faba est. *Æτίος κολοκασίος ἢ μαν-
 ζζάνιος.* Simon Sethi *κριζζάνιον* τὸ λεγόμενον *κριζζάνιον*
εὐρύχρον ἐστὶ τὸ ξηρὸν κατὰ τὴν διάταξιν. Melangianam vertit
 interpres, depravatum Hippiatrī codicem esse puto,
 legendumque τὸ εὐρύχρον *μειτζζάνιον*. Quomodo apud
 Myrephum lib: de drosatis cap. lxxxix: *Σπέρμα ἀργίς*
μειτζζάνιον ἢ αἰ. Supra ostendi *ἀργίον μειτζζάνιον* solanum
 esse. Quod illic conjunctim, hic divisim scribitur.
εὐρύχρον μειτζζάνιον vulgare est solanum. De viribus ac
 facultate hujus solani, hæc tradit Theophrastus, si quis,
 ait, velit præstare, ut ludos aliquis præbeat, exhibeat illi
 radicem solani drachmam; tum joco, risuque digno labora-
 bit infans; genere, & hætenus tantum, ut sibi pulcher ac
 formosus videatur. Si drachmas propines duas, majorem

feceris insaniam, spectra imaginationesque conspicua, animo, oculisque obversabuntur. Tres si dederis drachmas insaniam quæ solvi nequeat laborabit, perpetuaque subibunt furie. Quatuor drachmæ epotæ interiment hominem. Hunc locum Plinius an satis reddiderit feliciter, loco citato examinandum. Tercio folia sunt ocimi, minime diligenter demonstranda, remedia non venena tractanti, quippe insaniam facit, parvo quoque succo. Quamquam & Græci auctores in jocum vertere, Drachmæ enim pondere lufum pudoris gigni dixerunt, species vanas imaginationesque conspicuas obversari demonstrantes. Duplicatum hunc modum, legitimam insaniam facere, quicquid verò adiciatur ponderi, representari mortem. Hoc est venenum quod innocentissimi, &c. Hæc partim sunt corrupta, partim male exscripta. Genus hoc Græci auctores ἐχέμα simile folium scribunt. Plinius, credo aliud, quid cogitans, ἐκίμα intellexit. nisi placeat alterum solani maniaci genus, ocimi formam folia habere, sed majora esse, qualia sunt belladonæ. Idem Plinius, quod Theophrastus & Dioscorides de radice, is de succo tradit. Dioscorides lib. iv. cap. lxxiv. Δύναμις ἔχει ἢ ῥίζα πινομένη μετ' οἶνον & πάλιν φαντασίας ἀποπλητίζει διὰ αὐτοῦ. δύο ὃν πένθος, ἡδυστασίαν ἄγει τελευτῆς ὁ μέγας. ὃν ἡ πενέσση & αἰνυμένη. vis ea radice ut drachmæ unius pondere pota ex vino, vanas species & imagines haud injucundas menti representet, duplicatus autem hic modus adtriduum usque insaniam seu mentis alienationem faciat, & quadruplicatus mortem etiam representet. Dicendum pro Plinio, succum fructus solani, ocimi folio, id præstare, uti infra probatur. Quæ sequuntur partim ex Dioscoride, partim ex Theophrasto scripsit Plinius, drachmæ enim pondere lufum pudoris gigni dixerunt. Sed vox pudoris in M. S. codice non extat, nec ejus ne vestigium reperitur, à sciolo quodam temere est addita, qui imaginatus est à drachmæ pondere sumpto, mares inter dormiendum somniare cum formosissimis ac venustis puellis, fœminas vero cum pulchris juvenibus se rem habere. verbo ut dicam lufum pudoris, res tractare venere significat, quod absurdum & præter honestatem. τὸ αἰδέσθαι Theophrastus, id est, ludit ille & cum joco insanit, qui drachmam tantum è radice solani maniaci assumpserit. Species, inquit Plinius, vanas, imaginesque conspicuas obversari. Hoc Theophrastus de iis qui binas hauserunt drachmas. Recte quidem φαντασίας vertit conspicuas imagines, & vanas species observantes, sed male eas cum Dioscoridis φαντασίας confundit, cujus mentem non recte percepit. Dioscorides enim non φαντασίας οὐκ ἀνδρὶς inquit, idem vult quod Theophrastus, nec aliud quid, quam τὸ πένθος. Hæ phantasiæ in animo sunt, dum quis credit ac sibi persuader, quod non est in rerum natura. Hesichius φαντασία τὸ μὴ εἶναι ἀληθές, ἀλλὰ σχηματισμός. Sic Dioscorides φαντασίαν sunt vanæ & frivolæ imaginationes, in illo homine, qui se formosum esse sibi persuadet. Dioscoridem sequitur Ætius, qui drachmæ pondere potum ἀβλαβὴ esse dicit, & μέγας φαντασίας ποιεῖν. At Theophrasto φαντασίαν longe alterius notionis sunt. In legitima enim veraque mentis perturbatione eas locum habere scribit. Nec ἀπὸ τῶς φαντασίας, sed φαντασίαν scribit, ἵνα ἡ μάλα — δύο δραχμαί. Maniaci itaque solani drachmas qui bibunt duas, imagines spectare videt, vereque mentis impos sit. Diversæ itaque hæ phantasiæ sunt ab illis quæ ab unius drachmæ assumptione producuntur. Fictæ & ridiculæ, illæ, hæ ex imaginatione parum constanti natæ. Duplicatum, inquit Plinius, insaniam legitimam facere. Idem fere Dioscorides; Theophrastus vero triplicatum insaniam facere, quadruplicatum mortem inferre, ait; quod etiam scribit Dioscorides. Male itaque Plinius, quicquid verò adiciatur ponderi representari mortem, cum Theophrastus tres drachmas insaniam facere perpetuam, quatuor occidere scribat. Supra cap. 11. lib. vi. hist. diximus. Dioscoridis caput de maniaco solano corruptum esse, ac duas descriptiones in unum coaluisse, mandragoræ Theophrasti & solani maniaci. Mandragoram diximus belladonnam esse, quod ab eo nomen accepit, quod in somnis pulchras ostendat virgines, fœminasque, cum si plus iusto assumeret, non tantum insanire faciat, sed necet. Quod Lugdunensis hortus testatur. Idem & Pena & Lobelius. Qui, præsens nex, &c. esu hæc cerasa, ut multi nostra memoria, morte experti sunt, pueri præsertim; Namque Angli adolescentuli, qui per imprudentiam peregrè sitibundi, in viam es-

tassent, lymphatici, sed somno semisepulti interiere. etiamque Antwerpia, non multis abhinc annis, quidam impuberes, hujus esum morte luebant. Memoranda (inquiunt iidem) hujus radices facultas, qua nupivendi agyrtæ, in Italia, plebecula attonita concursus, plausum & pecuniam captant; tantillum namque radices admodum scibundis conservæ saccharatæ rosarum, violarumve cuilibet addunt, atque deglutienda dant citissimo adversus sitim, etiamsi quis ea propemodum enectus foret, levamento, & resocillamento, sed nequissimo: stupefactis namque, ut reor, faucium interioribus nervulis, ad œsophagum inum, languet prorsus appetentia, præsertim potus, & interdum cibi, unde postea male habent, nisi repente colluant aceto guttur, & quippiam absynthites vini aut Theriacæ deglutiant. Belladonnæ nomen est corruptum, ex bellonaria, quomodo solanum somniferum vocari scribit Apuleius. qui spuria, ut dixi, nomina maniaci, somnifero adscripsit. Manicon, anhydron, perisson, melanon vocarunt veteres maniacon. Ex his belladonnæ esse solani maniaci speciem cognoscere facile est, uti supra probavimus. Alterum genus solani maniaci, quod describit Theophrastus, Datura vulgo, vel stramonium vocatur. His fere verbis à Garcia proregis Indiæ medico. lib. II. cap. xxiv. describitur. *Planta hæc caule est crasso & alto, foliis acanthii similibus*, (A Costa folia tum forma, tum similitudine stramonii foliis simillima inquit, verum in circuitu magis serrata, uti fere Xanthii. Hispanis folia lamparos. (stramoniam vocant pomo spinoso rotundo, Daturæ pomo spinoso oblongo, rectè Doctiff. Clusius pedi aserino folium comparat, nisi quod multo majus sit) minoribus tamen per extrema, & in ambitu acuminatis, seu angulosis, multosque secundum longitudinem nervos habentibus, inspidis ferè, nisi quod admodum sint humida, & gustu non nihil amara, odoremque soliorum raphani, aliquantum emulentur. Flos in extremis ramis provenit, colore rosæ marini, magna ex parte rotundus. (absurda floris comparatio, nam ut rectè A Costa. cap. LIII. convolvuli majoris flori responderet) Nascentur in Malabar. Ex odore licet judicare, hanc stirpem insalubrem esse. Hactenus Garcias, fructum, inquit A Costa, stramonii rotundum esse, nucem juglandem magnitudine æquare, viridi colore præditum, & spinis mollibus, minimeque pungentibus undique septam, plenum semine, lenticulæ simili, ejusdemque coloris, cordis humani effigie, gustus amari, radicem albam, raphani odore, quæque si diu naribus admoveatur, sternutamenta ciet, cujus cortex non nihil amaricat; minus tamen eo qui caulem & ramos ambit. Et hoc fere modo, qui Indias peragrarunt, Daturam describunt. Ex quibus solanum primum maniacum esse, satis probari potest. Terri odore solanum refert, radicem habet rectam, cavam, longam, caulis tamen respectu non satis magnam. Procerus enim is est, & hominis staturam excedens, rotundus, in multos ramos divisus, multisque alis refertus, semper in binas, quæ singulæ, in alias binas, se dividunt alas. Folia fert solani hypnotici, foliorum magnitudine, latiora, mollia, viridia, atque per ambitum laciniata, velut atriplex. Sylvestre latifolium, quod vulgo pedem aserinum vocant, medias inter sylvestrem erucam & acanthum pæderota dictum, incisuras five lacinias referens, ut vult Dioscorides, alternatim per intervalla cauli, ramisque pediculo longo hærentia, ex quarum alarum finibus, crassi, breves, rectique petioli exeunt, æstare habentes flores albos, calathi forma, vel volæ, ut vulgare stramonium, minores, ac fere inodoros, quibus decidentibus, exit pillula ovalis, quæ cum parva est, pilis mollioribus ac mitioribus vestitur, ut platani; sed cum adulta est, fit asperior horridiorque, ut lappæ minoris, aut Xanthii pilula. Frustra obijciunt, pilulam platani esse molliorem, nec adeo spinosam aut horridam. Nam idem Dioscorides dixit, Xanthii pilulam spinosam atque asperam esse, platani instar, cui etiam comparavit his verbis, *ἀκινθιάδῃ ὡς πλατάνῃ* (Chalcid. spinosam scilicet ut Platani pilulas. Sed Xanthii pilulæ nondum maturæ ac perfectæ similes sunt his à nobis delineatis, atque sic etiam cum sunt perfectæ & adultæ, ergo nihil obstat. Hujus plantæ pilulæ, in quatuor partes, cum arescunt, dividuntur; in superiore parte, quatuor quidem facies, totidemque angulos rotundos habent. Idem dixit Dioscorides *πλάτυλλον*, ex quibus excidit semen, quo sunt turgidæ, compressum, simile nucis metellæ officinarum, sed hoc nigrum. Semi-

nis hunc usum esse Garcias & A Costa loco citato scribunt. Mala, inquiunt, apud impudicos invaluit consuetudo, ut hujus seminis in pulverem triti 3 ss, ex vino aut alia quæ magis arridet materia, præbeant. Miser qui eum hausit, diu velut mente alienatus remanet, aut ridens aut ejulans, plerumque alteri colloquens & respondens, ut etiam sana mente eum præditum credas, tamen mentis non sit compos, neque eum agnoscat, cum quo sermones confert, & colloqui habiti plane sit immemor, cum ad se rediit. Sunt verò nonnullæ in hoc medicamento exhibendo adeo exercitata, idque sic temperare norunt, ut ad certas easque, quot velint horas, quibus id propinant, mentem adimant. Multa ejus exempla, inquit A Costa, quæ vidi & audi vi in medium proferre possum, illud tantum addo, neminem, qui simile sumpisset, necatum unquam me comperisse, tamen nonnullos conspexerim per aliquot dies turbatos ferri, quod forte acciderat ob immodicam quantitatem exhibitam, quæ si fuerit nimia, forte interimit. Nam hoc semen pernitiola qualitate non caret, licet gentiles ad provocandas urinas, cum pypere & foliis betle, exhibere soleant, & perutile esse dicant. Ego verò nunquam observavi, nec experiri volui. Radicis Daturæ 3j ex vino pota somnum inducit profundum, in quo varia insomnia & mira rerum facies observantur. Unde vulgo burladora, hoc est facetum vocant. Porro si ad eorum, qui hoc semen hauserunt, curam evocentur Hispani medici, medicamenta vomitum clementia exhibent, ut quicquid in ventriculo hæsit rejiciant, acres denique clysteres injiciunt ad evacuandum, fortesque ligaturas adhibent, ad divertendum; tum etiam cucurbitulas adponunt & venas secant, &c. A vomitu vinum propinant, cui piper & cinnamomum admiscunt. Dioscorides loco citato. *ἀνθράκω δὲ ἐπὶ αὐτῇ μελίκρως πολὺ τινόμενον, & ἔξερμένον*. Remedio est aqua mulsæ largius epota, moxque eidem vomitione reddita. Hæc satis ostendunt Daturam antiquorum solanum maniacum esse. Duo hujus sunt genera, fructu differentia. Quod fructu est oblongo, id variat floris colore, vulgari flos albus, magnus, alterius flavus. (quod uti nec tertium vidi) tertii ad hyoscyami floribus accedit colorem; Nunc & flore reperitur purpureo, quod non, ut vulgare, caulem habet viridem, sed dilute five è viridi purpureum. Ægyptia Datura pomo spinoso est rotundo, semine pallido, flore gemino, altero alteri innato. Reperitur hujus aliud genus flore pleno, extrinsecus purpurascens, intrinsecus albicante. Finem ut huic historiæ imponam, expungo verba *καὶ Συμφορὰν καὶ φασὶν τὸ πινόμενον*. Aliunde enim in codicem irreplerunt, ac nihil ad hanc faciunt historiam. Lego cum Doctiff. Gaza *ἀνὰ πυχύτητα, δασύτεραν*, quod majus & crassius idem significare videntur, ac *δασύτεραν* plantæ hujus naturæ magis conveniat.

Hyoscyami historiam subjungam, quod mentem etiam ut præcedentia turbet, cerebrumque afficiat unde apud Hesychium *Ἰοσκυμῆς μένιν δὲ τῆς πόας*. Suidas *Ἰοσκυμῆς μεμνηνέαι καὶ Ἰοσκυμῆς*. *Ἰοσκυμῆς* fabam significat porcinam. Nomen hoc inditum, quod pastu ejus convellantur sues, præsentis mortis periculo, nifi caneros super ederint. Ælianus hist. variæ lib. I. cap. VII. *Ἦσαν ἀρεὶ οἱ οὗτοι οἱ ἀγριοὶ ἰατρικῆς ὑπὸ ἀπείδουτος, & θορυπίας ἀμα. ὅπου γὰρ ὅταν αὐτοὺς λαβόντες Ἰοσκυμῶν φάσιν. τὰ ἐξοπιδὸν ἐφίλκυσσι, περιμένεις ἔχοντες οὕτως αὐτῶν, ἵνα σπόμενθι, ὅμως ἐπὶ τὰ ὕδατι καὶ ῥυθίνονται καὶ ἐνταῦθα τὸν κρεκίον ἀναλέγουσι καὶ ἰδίῃσι ἀποδιδόμενται. Πινόνται δὲ οὕτοι τῷ πιδὸς φάρμακον, καὶ ἐργάζονται ὑγιᾶν αὐτοὺς αὐδῆς*. Sues agrestes non omnino sunt medicina & curationis imperiti. Itaque cum per imprudentiam Hyoscyamum commederunt, statim attrahunt posteriora, resolutione affecta, deinde licet contracti ad aquas perveniunt, & ibi collectos caneros epulantur promptissime, qui morbi remedium eis præstant, & pristinam valetudinem restitunt. Alii *Ἰοσκυμῶν* Jovis fabam vocant, quod dolores & tormina mirum in modum sopiat, ac tollat. Apollinaris & *πυθαίων* dicitur vel quod à Deo Apolline medicinæ auctore inventus sit, vel quod opplet cerebrum viroso ac foetido halitu, eoque mentem percellat, quasi Apollinis æstu. Apud Palladium in octobri, tit. XII. legitur. *Vel herbam symphoniacam circa arboris truncum torquebimus in coronam, vel ex ea juxta imum codicem cubile faciemus*. Ex Apulejo constat, Hyoscyamon intelligi à Palladio, qui de symphoniacâ Hyoscyamoque, cap. IV. — Aliqui Appollinarem, alii altercum, alii symphoniacam, appellant. Nomen

his simile. Horum non improbo lectionem. Lego præterea, nonnunquam autem candidum ruffescit, ut in altero codice scriptum est. Ruffum inquit recipere medici. Dioscorides *ῥαυδάριον*, Galenus *μαρμαρίν* *ῥαυδάριον*. nec *ῥαυδάριον* hoc loco ruffum denotat sed flavum, uti compro-

Hyoscyamus Niger.

bat experientia. Plura hyoscyami genera recentiores observant, quorum tria à veteribus, descripta ac vulgata, reliqua peregrina, de quibus lector videat Clusium, Bauhinum, Camerarium, Bellonium.

Hyoscyamus luteus.

Niger hyoscyamus folia fert ampla, lata, longa, canalicantia, succulenta, crassa, lanuginosa, mollia, adinstar verbasci, sed acanthi laciniosa, pedis anserini divisuris. Caules crassi, bicubitales, quandoque tricubitales, hirsuti, ramosi, quos flores continua serie digesti convestiant, patentibus calathis figura affimiles, colore secundum margines subluteo, discurrentibus tunc purpurascens aliquid venis, in medio vero obscuriore purpura nigricantes: calycēs succedunt rotundi, oblongi, crassi, ventricosi (unde *ῥαυδάριον* *ἀνὰ* *ἀνὰ* scriptum esse Dioscoridem conjicio) superius aculeati & operculati, in quibus semina, haud ita magna, colore nigro sordescunt. Radix crassa, proluxa, albicans, in altum vivax annuum, quoad usque semen videlicet perfectum erutu facilis, gravis ac ingrati odoris, tota stirps est, caput gravans, & somnolentiam inducens: hujus seminepassim utuntur officinae nostrae, albo luteoque desideratis. Lutei Hyoscyami caulis simplicior, folia neutrquam per ambitum incisa, minora, lata, oblonga, solani lethalis majora, albidiora & molliora, flores in cauliculorum fastigiis inconditi, luteo pallentes colore, aliquanto quam nigri minores, rotundioresque, vascula ferè similia, sed minora, teneriora, spinis carentia. In his semen pallidius, subflavum, ut irionis pusillum. Radix tenella gustu acris, semel in hortum translata, ex semine (quod nec odore, nec calyce hyoscyami refert) copiose repullulat. Gesnerus in horto germanico à fructus forma, priaperum vocari auctor est, verius forte, quod semine utantur ad priapismum sedandum. Pediculos & imprimis pulices necat, ut in canibus periculum fieri potest. Nam foliis hujus affricatis cuti, vel succo illito, tanquam incantamento

Hyoscyamus albus.

fugati decidunt. Candidus candidissimis mollissimisque foliis exit, lanuginosis videlicet ac hirsutis, non nihil quoque circumscissis ac sinuatis, sed minus ac minoribus quam primi sive nigri, cauliculi breviores sunt, strobili secundum cauliculos ac juxta folia, colore albo, languido, alabastriculis levibus haudquaquam spinosis, semen candidius, radix minor, minusque vivax in Narbonæ ad Aurantium sive Auraccum, & inferius cis, transque Rhodani ostia, variis satorum & vervatorum, secus vias, marginibus sponte adolescit. Difficiliter apud nos emergit ex semine, sed ubi semel enascitur, facile seipsum serendo perseverat. Emoritur enim quotannis. Hyoscyami quod non meminere Theophrastus, supra cap. ix. admodum miror, Yyyy quippe

quippe cum superstitione quadam colligendum, veterum reperio fuisse opinionem. *Ælianus*. lib. ix. *Animal. cap. xxxii.* Ἰσοκύμαον, ἔστιν ὅστις ἔργον τρυγῶν οὐ πρὸς ἀποκρίσιν, ἀλλ' ὅπως καὶ ὑποκρίσιν τοῖς ῥιζαῖς, οὐ μὲν διὰ χειρὸς τὴν σφίγγαν ἐπ' ἀνασπασί. ἀλλὰ τὴν ζώναν πηλὸν ἐπὶ τῇ σφίγγῃ, καὶ πρὸς αὐτὴν τοῖς ποδῶν τ' ἐπὶ τοῖς ἀποκρίσιν τῇ ποδῇ. τὸ δ' ἰσοκύμαον ἔστι μὲν τοῖς ἀνασπασί, καὶ ἐπὶ λυσιτελίᾳ ἐκείνη ἐστὶν ἡ δὲ δόξα ἀνθρώπων, ἡ δὲ μὴ ταύτη τις ἀνασπασί, ἡ δὲ ἄλλος ὁπερ οὐ οἱ ἴσται (Alt. οἶσται) καὶ ἡ δὲ ἐπὶ ἰσίου, (ἰσίου Alt.) ὁπερ οὐ μὲν ἰσίου. *Interpres.* *Hyscyamon* ὅσον collecturi circumfodiunt, ita ut commoveant luxuriantque radices, non suis tamen ipsi manibus evellunt, sed volucrem aliquem altero cruce alligant herbe, quam illa deinde irrequieto motu suo evellit. utraque autem utilis est ad remedia homini adversus volucrem, præsertim si quis sic eruendum curavit, sive aliunde accepit. nisi hoc modo eruatur periculum esse putant.

Non imprudenter *Strychius* conjunxit *tithymalos*. Non diffiteor, facie, nec non natura longè diversa esse: Idcirco tamen novum non auspicandum caput. In memoriam revocare oportet, quod supra capite decimo dixit, se acturum de iis, quæ succo, foliis, fructu, radice usum præstant. Horum continuat historiam, eamque absolvit hoc capite, concluditque verbis, quæ paulo infra habentur. Ταῦτα μὲν οὖν τοῖς τε φύλλοις, καὶ τοῖς ὀπείοις, καὶ τοῖς κερποῖς χρῆσιμα. *Tithymalorum* fructum, folia, & succum magni in medicina usus quondam fuisse, nemo inficias ibit, qui de limine rem *Botanicam* salutarit.

Τιθύμαλον, vel τιθύμαλον gemino ἄ. nomen accepit à lacteo succo, quo hujus species omnes turgent: Uno *Nicandri* versiculo, in *Theriaca*, etymon hoc probari potest.

Σαμψύχην, κύπριν τε ἔτι γλαυκὰς τιθύμαλιδας,
Sumpsiuchi, cyrisque & lactosas thymalidas.

Vetus *interpres*, *Εὐγλαυκὰς* ἡ αὐτὴς φησιν, ἀπὸ τοῦ ἐπὶ ἰχθύος. ἡ γλαυκὰς δὲ, ἡ γλαυκὰς τὴν γλαυκὰν. *Euglaucas* dixit, quod multo scatent succo, vel lactosa sunt, sive quod abundant repletæque sint lacte. *Suidas* γλαυκὰς γλαυκὰς ἀπὸ τοῦ λευκοῦ. *Tithymalum*, vel per diphthongum *πιθύμαλον*, non ineptè quis interpretabitur mammam, sive papillam uberis exitiosam, sive virosam. *Suidas*. Τίθυλοι οἱ μαστοὶ ἢ τοῖς πρὸς μαστῶν τοῖς ἀκροῖ. *Mammæ* vel eorum partes summe: *Μαλὸν* *Eustachius* exitiosum significare docet, Latinis *lactaria* & *lactuca* caprina dicitur. *Plinius*. lib. xxvi. cap. viii. *Tithymalum* nostri herbam *lactariam* vocant, alii *lactucam* caprinam: narrantque lacte ejus inscripto corpore, cum inaruerit, si cinis inspergatur, aparere litteras, & ita quidam adulteras alloqui maluerunt, quam codicillis. Caprinam dictam volunt *lactucam*, quod ex hac herba, non secus ac ex *lactuca* secta, lac fluat. Addunt caprinam, quod capræ *tithymalis* vescantur. Qui velit, credat; *Columella* & *Celsus* latinis *lactucam* marinam vocatum fuisse docent. *Columella*: lib. vi. cap. xv. Item si vomer erus sauciarit, marina *lactuca*, quam *Græci* *πιθύμαλον* vocant, admixto sale imponitur. *Celsus* lib. v. cap. vii. In quo docet quæ corpus exedant. *Galla*, *alumen*, lac caprifici, vel *lactuce* marinæ, quæ *tithymalos* à *Græcis* nominatur, *alcyonium*, &c. Marina *lactuca*, quod locis asperis, montosis, mari vicinis plurimum nascatur, ac sæpius reperitur. Docti quidam botanici *Celsum*, ac *Columellam* *tithymalum* paraliū intelligere hoc loco existimant, quod mihi non sit probabile. Scripsisset enim uterque, *lactuca* marina, quam *Græci* *πιθύμαλον* vocant, insuper, non solum paraliū *tithymali* lac corpus exedit, sed id præstat omnium *tithymalorum* succus. Tria *Theophrastus* recenset genera. *Nicandri* *Scholias* tria quoque genera scribit esse, ex auctoritate *Mictonos*, οἱ δὲ Μικτῶν ἐν τῇ αὐτῇ ῥητορικῇ καὶ ἐν τῇ βυμβλίᾳ φησὶ τρεῖς εἶδη κεφαλαίας, &c. *Dioscorides*, verò *Plinius*, & ceteri recentiores septem, quorum historiam hoc capite examinabo: ac quidem à paraliō principio ducto, de hoc enim primo loco egit præceptor. Παράλιον δὲ dici, quod in maritimis nascatur, in dubium nemo facile vocabit. κόκκον vocatum scribit, quod caput orbiculatum in cacumine habeat, in quo semen ervi simile. Coccus fructus orbiculatus, rotundus est. *Nicandri* *Scholias*, *θυμαλίδα* vocari auctor est, τὸ τρεῖς inquit, *θυμαλίδα*, *Dioscorides* loco citato ὁ δὲ τρεῖς λέγει μὲν τιθύμαλον ὅν ἐστιν τιθύμαλίδα μέλαινα ἐκείνη. *Plinius*. lib. xxvi. cap. viii. Tercium

genus *tithymali* paraliū vocatur sive *tithymalis*. Idem *Apulejus*, ex quibus existimo *Scholias* scripsisse, τρεῖς τοὺς θυμαλίδα. *Dioscorides* mecona appellari scribit paraliū, quod capitulum orbiculatum papaveris modo ferat; vel quod lac, papaveris instar, emittat. folio paraliū *Theophrastus* esse rotundo, *Dioscorides* oblongo & ad lini accedere formam, inquit. *Theophrastus* fructu candido inquit; *Dioscorides* capitulum ferre orbiculatum, semen orobo simile, varium, florem album. *Theophrasti* opinionem defendit *Plinius* hoc capite citato, ubi ea quæ *Theophrastus* de paraliō *tithymalo* tradit, ad verbum recenset. Dixi hoc capite, quia lib. xx. cap. xi. quæ à *Dioscoride* tribuntur huic paraliō, ille ascribit papaveri, ejusque tertium genus facit. Credo quod μέλαινα *Dioscorides* vocari scribat, lib. iv. cap. cxxxvi. ubi sic inquit, Tercium genus *tithymali* dicitur paraliū, quem *tithymalida* aut mecona aliqui appellaverunt. Sic *Plinius*, lib. xxvi. cap. vii. Tercium genus *tithymali* paraliū vocatur, sive *tithymalis*, folio rotundo, caule palmum alto, ramis rubentibus, semine albo, quod colligitur incipiente uva, & siccatum teritur, sumiturque acetabuli mensura ad purgationes. Incipiente inquit uva. *Theophrastus* ὅταν ἀρχὴ πηγρῇ τὰ φύλλα. cum uva variare incipit. Minus rectè *Doctiss.* *Gaza* nigrescere. Supra lib. iii. περιγράφοντες βοτάνης docuimus interpretandum esse, variante uva; id est, cum maturefcere incipit. Paraliū *tithymalum* his fere verbis descripsit *Dioscorides*: φύεται ὁ θυμαλὶς καὶ τὸς τοῖς, καὶ αὐτὸς δὲ ἔχει σπυρίδα μὲν ὁρθίους (sic vetus codex. Lacuna etiam legit ὁρθίους, ita & *Serapio* itemque *Apulejus*) σπυρίδα μὲν ἡ δὲ σπυρίδα τῆς ῥίζης, καὶ οὗτος τὸ φύλλον τριχὴν μικρὰ, ὑπόλευκα, σπυρίδα, τοῖς αὐτῶν καὶ φάλαγγας ἢ ἢ ἀκροῖς σπυρίδα (vetus addit πικρὰ, quomodo etiam Lacuna, & *Oribasius* legunt) ἐν ᾧ κερπὸς ὡς ὁρβὸν ποικίλη. αὐτὴ λευκὴ. ὅλῳ δὲ ὁ θυμαλὶς, καὶ ἡ ῥίζα ἐπὶ λευκῇ (addit *Oribasius* πικρὰ) μυσή. Nascitur in maritimis, ramis palmum altis, erectis, subrubentibus, quinis, senisve à radice exeuntibus: circa quos folia serie quadam digesta, eaque parva, quadantenus angusta, oblonga, & lini foliis similia, capite in cacumine orbiculato, in quo semen, ervi simile, varium, flores albi. frutex totus cum radice lacteo succo turget. Maritimo *tithymalo* cauliculi quini fenive erecti assurgunt cubitales,

Tithymalus paralius.

tenuis, dilutè rubentes, tactui glutinosi, quos multa, parva, angusta, oblonga vestiunt foliola, instar lini sed densiora & latiora, è candore subnigra, alypi terribilis paria & similia: flosculis conspicitur ex herbaceo luteolis,

luteolis, in lumbis pediculis circinata foliola media
trajicientibus, sicque umbellam efformantibus, & se-
men edentibus tricocci, chameleæ, aut laryridis non
dissimile, minus & coactius, totus medullosa tria grana
sunt, heliotropii tricocci, cineritii coloris, radice sim-
plici prolixa, lignosa. Maritima loca amat, ac non
modo in Italiæ aut Hispaniæ, sed & in Bataviæ, Zelan-
diæque locis incultis, aridis, præaltis, subinde nasci-
tur. Variat is qui in maritimis natus est ab hortensi.
Quippe qui luxuriantibus cauliculis, & in longitudi-
nem excrefcentibus, rarioribus efficitur foliis. Dio-
scoridem & Theophrastum conciliabimus, si dicamus
Theophrastum attendisse ad foliola, quæ umbellam
ambiunt; Dioscoridem, quæ cauliculum cingunt. Se-
men fert albicans, sive cinereum, in quo maculæ sub-
nigræ apparent. Neglexit hoc Theophrastus, obser-
vavit Dioscorides.

Alterum tithymalum marem vocat. Nicandri Scholiaſtes καλεῖται ὃ τὸ μὲν ὡς ἔστιν ἄρσεν, ὑπὸ πίνων ὃ κώβιον, ἵνα καὶ ἑκαμίστοι ἐχόνται ῥαβδόδος ἰσχυροῦς. Primum genus mas vocatur, ab aliis verd cobion, fruticulus est ramulis rubris. Dioscorides loco citato. κώβιον vocari testatur, ὃ μὲν ἄρσεν χαρσικίας καλεῖται, ὑπὸ ὃ ἴσων χρημῖς, ἢ ἀμυγδαλοειδὲς ἢ κώβιον ὀνομάζεται. Quorum masculus characias, quasi vallis, ab aliquibus comates, amigdaloides, aut cobius vocatur. Apud Apulejum non κώβιος, sed gobios legitur. Tithymali species septem; quarum alia masculus sive characias appellatur vel cometes, aut amigdaloides, atque gobios helioscopos, meconitis, alypis. Latini baltheum, laetucam Marinam. κώβιον, sive gobium dictum volunt, à piscis κώβιον gobii quadam similitudine. Sed quam similitudinem cum gobio habeat, ignorare me fateor. Amigdaloides dicitur, quod folia, oleæ longiora, amigdalum referant. Characias quod vallis & septis muniendis apta sit. Eadem etiam baltheum, id est, cinctura vocatur, à Græcis recentioribus. Radix χαλωπῆς, planta ipsa ὀξύπερον appellatur, Neophytis πηδύμαλλον χαρσικίαν ἰδῶν καὶ ὀξύπερον, λίγρουσι τὸ φλοιὸν τῆς ῥίζης χαλωπῆδος. Δεῖ γὰρ πῦντι μετὰ τὸ πλυνθῆναι κελῶς ἀλαπῇ, βρέχεται ὀξεί ὀριεῖ καὶ ξηραίνεται εὖ σικιῶ, καὶ ἵται δόπτιδεσθαι εὖ αεραθεῖ καὶ ὑποσκληρὸν τόπον καὶ εὖ καυρῷ χηθῶν. Tithymalum characiam, quem oxyporon vocant, dicunt esse corticem radicis lactariæ. hunc oportet, aceto forti macerare, ficcare dein in umbra, postea reponere in loco transpirabili ac umbroso, ac quando tempus postular, uti. Vetus lexicon πηδύμαλλον χαρσικίας, τὸ ὀξύπερον. Ὅξυπερον dicuntur omnia, quæ aut ex aceto lumuntur, aut in eo servantur. Tithymalum hunc Theophrastus folium oleæ simile habere tradit, plantamque esse bicubitalem. Dioscorides loco citato, τοῦ τῷ χαρσικίῳ κελῶμαίνε καυρῶ μὲν ὑπὸ πῖχρον, ἐνερευθεῖς, ὅπου ὀριεῖται εὖ λευκῷ μεσῷ. φυλλὰ δὲ ὡς τὰς ῥαβδόδος ὁμοία ἑλαῖα μακροτέρα δὲ καὶ συνώτερα. ῥίζα δὲ αὐτὰ καὶ ξυλωδὴ. ἐπ' ἀκρωὶ δὲ πῶν καυλῶν κήμη σχοινοειδῶν ραβδίων, καὶ ἐπ' αὐτῶν ὑπὸ ῥιζα ὁμοία ποτέοισι, καὶ οἷς ὃ κερπὸς, φύεται ἐν πετρώσει καὶ ὀρεινοῖς τόποις. Porro characie caules supra cubiti altitudinem attolluntur rubri, acri lacteoque succo referri, folia circa ramulos oleaginis similia, sed longiora & angustiora, radix crassa, lignosaque; in caulium cacuminibus coma junci, similitum virgultorum, sub quibus cava quadam pelvibus aut alveolis similia, & in iis semen. Nascitur in asperis, montosis. Plinius loco citato. Primus cognominatur characias, qui & masculus existimatur, ramis digitali crassitudine, rubris, rugosis quinque aut sex, cubitali longitudine, à radice foliis pendulis, in cacuminibus coma junci. Nascitur in asperis maritimis. Dioscorides caules supra cubiti altitudinem attolli ait. Plinius digitali crassitudine, longitudine cubitali inquit, bicubitali Theophrastus. Dioscoridem, Plinium, & Theophrastum, ut conciliaret Theodorus, legit πηχυαῖον cubitalem, sed Theophrastus non ramorum, ut Dioscorides & Plinius, at totius plantæ altitudinem demeritur. Ramos hos rugosos inquit Plinius. Sed codex depravatus est, ex altero Salmanticensi codice, constat succosis legendum esse, quam lectionem probat Dioscorides, cum lacteo acrico succo plenos scribit. Theophrastus oleæ folio masculum inquit. Idem Dioscorides nisi quod longius & angustius dicat. Plinius à radice foliis pendulis, in cacuminibus, coma junci scribit. Quæ satis corrupta sunt. scribendum, à radice foliis pene oleæ, (quod verum, nam quæ cacumine sunt oleam non referunt) in caulium cacuminibus coma junci. Hanc lectionem verba citata Dioscoridis probant, confirmantque. Dioscorides fo-

num natale masculi tithymali montosum, & asperum inquit. Plinius in asperis maritimis provenire auctor est. Tithymali masculi sive characias plura observantur genera. De quibus Phytopynacem Baubini consulat lector. Nobis de duobus egisse suffecerit, quod botanici ad masculi descriptionem hæc quam proximè accedere autumant. Primus qui masculus Theophrasti putatur, caules à radice emittit, cubiti magnitudine rotundos, & rubentes, foliis circumvestitos tenuibus, oblongis, angustisque, & longioribus quidem, majoribusque quam oleæ, at amygdalinis angustioribus. Medius inter quos alius exurgit bicubitalis, foliis viduus caulis: sine foliis, eorum tamen quæ defluerunt vestigia servans. Coma cujus in cacumine larga, ampla, & junci aromatici ferè modo diffusa, quæ concava quædam sursum spectantia profert, vasculis sive acetabulis similia, è quibus flosculi sublatei, dein triquetra exeunt capitula parva, in quibus semina, radix dura fibrosa. Alter à Mathiolo, Monspelienfibus, aliusque pro vero masculo sive characia habetur. Huic, ut plurimum caulis singularis, interdum tamen plures emittens cubitales, & bicubitales, rubente cortice tecti, minimi digiti crassitudinem æquantes, cæterorum tithymalorum ritu infima parte glabri, foliorum duntaxat vestigiis insigniti, veluti insecti ac vulnerati essent, quales illi Dioscoridis lib. iv. cap. lxxxix. sedit tribuit (de quo cap. ult. lib. vii. egi) superna verò foliis viridibus, duris, levibus, majoribus quidem, longioribusque quam oleæ folia, minoribus tamen quam amygdalæ, ornati, dein in plures junceos, & firmos ramulos, umbellæ in modum, divisi, quos cingunt veluti acetabula, aut caveolæ, foliis balnearum similes, & in his flos Major Junioque mensibus non sublateus, aut pallidus, quemadmodum in aliis; sed niger: postea fructus circinata foliola trajiciens, triococcus, in quo semen per maturitatem exiliens, reliquarum lactariarum seminis instar. Radix dura & lignosa, uterque montosis asperisque reperitur locis. Masculi succum lacteum tempore vindemiæ extrahi scribit Theophrastus. Dioscorides non tantum eliciendi tempus, sed etiam modum docet. Ὅπότεστι τὸ ἀπὸ τῆς αὐγῆς τῆς ὀπίσθεν τῆς πύμαλης ἀπὸ τῆς πύμαλης. circa criticimessem, è quovis tithymalo succus exprimitur. (quod Theophrasti locus hic, præter veritatem esse offendit) Συγκρατῶν τῆς ῥάδου ἐκ ποτῆρι δεικνύει, συγκρατῶν (sic, inquit Saracenus, legerunt plerique interpretes, at ego malim συγκρατῶν, quomodo etiam Serapio videtur legisse, enimvero ramulos in fascem collectos, sectosque in vase declives collocari oportet, quo facilius lacteus succus in vas ipsum confluat) ἢ αὐτὸς δὲ ἡς ἀρσῆον, τοιοῦτο δὲ ὁρῶν ἀνευρὸν μινυῖν τῆς Συναπτοῦσας ἐλκυστὰ μέρη. πῆς ἢ ἐκ τῆς ἡραυνομένης οὐκ ἀποτρεχέως συλαγμένους ἢ ἢ καὶ ἡραυνομένης ἀποπίνοντες. ἐν τῷ ποτῆρι ἡ δὲ κατὰ ἀνέρον ἰσοκράτος, οὐδὲ τῆς χεῖρας ἀνέρον τοῖς ὀφθαλμοῖς. ἀλλὰ καὶ τῷ ποτῆρι τῷ σῶμα δὲ χρεῖν ἔστιν ἢ ἐλάφῃ μετ' οἶνον, καὶ αὐτὸς ἀποτρεχέως ἐκ τοῦ ἡραυνομένου ἢ ὀφθαλμοῦ. Circa vindemiam succus is congestis ramulis, mox dissectis, & in vas inclinatis, excipitur; Aliqui adjecta ervi farina, pastillos ex eo fingunt, qui ervi magnitudinem impleant; Alii in ficos que exsiccantur, ternas, quaternasque guttas instillant, ut cum iis inarescant, ejusmodique ficus ad usum recondunt; Sed & per se eritus in pila, cogitur in pastillos, atque reponitur. Porro qui succum colligit, minime obversum venter stare, aut oculis manus admoveere oportet, quinimo antequam operi sese accingat, corpus præsertimque faciem, collum, scorumque adipem, aut oleo cum vino perungere. Plinius loco citato. Legitur semen autumno cum coma: siccatum sole, tunditur & reponitur. Succus verò incipiente pomorum lanugine (vindemiarum tempore Dioscorides & Theophrastus. Auctor, sive is Sestius, Niger, Cratevas, aut alius fuerit, ex quo hæc Plinius, tempus intellexit, quo ῥῆμα, hoc est cōtōnea, lanuginosa esse incipiunt. Id est apud nos mensis Augustus & September.) defractis ramulis excipitur farina ervi aut fici, ut cum iis arescat. Quinas autem guttas singulis excipi satis est. traduntque etiam toties purgari Hydropicos fico sumpta quot guttas lactis exceperis. Succus cum colligitur, ne attingat oculos, cavendum est. Hactenus Plinius. Succum hunc purgare per inferiora tradit Theophrastus: recte magis addit Dioscorides. sed cum posca, bilem per superiora expellere, idem auctor. Δύναμιν ἢ ἔχει ὁ ὅπτος καθεστῆναι πῆς κατὰ ἐκείνης, ἀπὸν φλέγμα καὶ χολῆν ὁδωλὴν β' πηλῶν δ' ἀμύγδαλον

μεν μετ' ἐξουκράτη. σὺν μελικράτῳ ἢ καὶ ἡμῖν κινεῖ. Succus lacteus per album pruitam bilemque trahit, obolis binis in posca sumptis, at cum aqua mulsā vomitiones etiam movet. Succus hic non per se sed cum melle, ceraque allumi debet quod fauces exasperet. Dioscorides loco citato. Τραχύνει ἢ καὶ τὴν φάρυγγα. ὅθεν δὲ τὰ κατὰ πόσιν ἀποστρέφει καὶ ἢ μελὶτι ἐφθάρη καὶ οὕτως δίδωται. ἰσχυρὸς μὲν τοῦ δόσιν ἢ τρεῖς λαμβανόμεναι, αὐτίκην ἐπὶ αὐτῇ τὴν ἐξουκράτην. Quoniam verò fauces idem exasperat, cataplecta quæ ex eo concinantur cera, aut decocto melle oblini, atque ita dari par est. caricas vero binas aut ternas, solvendi alvi gratia sumpsisse satis est. Sufficere crediderim facile, immo modum excedere, si quod Plinius ait, verum est, qui quot guttas ficus sumpsit, tot sedes movere ægro, refert. addit singulas caricas quinque excipere, si tres ergo dentur, quindecim sedes habebit æger.

Ὁ δὲ μυρτίτης Myrtites cur dicatur, ex ipso facile colligi potest Theophrasto; quod folia ferat myrto similia, sed summa parte aculeata. Hoc genus Nicandri scoliaſtes, μυρτίνην vocatum scribit. τὸ δὲ δυνάμει μυρτίνην, fortassis μυρτίνην scribendum, sed vulgata lectio tolerari potest. Solum recentioribus dictus. Apuleius alia fœmina quam myrtiten vel caryiten aut myrsiniten appellant, Romani mutilaginem caprariam. Dioscorides ὁ δὲ ἐπὶ τοῖς μυρτίτην ἢ καὶ τὴν ἐκ τῆς αὐτῆς φύσεως τὸ δαφνοειδὲς τὴν φύσιν. fœmina, quam myrsiniten aut caryiten vocarunt, similis suapte natura daphnoidi. Duo in his verbis notanda. Primum quod caryiten vocari ait. Idem Apuleius, idem Plinius. Alterum genus tithymali myrsiniten (in altero codice myrtiten utraque lectio tolerabilis, quippe prima Dioscoridis, altera Theophrasti nitiur auctoritate) vocant, alii caryiten. Theophrastus vero non ipsam plantam, sed fructum sic dici auctor est. Ὁ δὲ καὶ αὐτὸ καλεῖται καὶ τὸν φρούτον ἐξ αὐτοῦ φρούτος ἐξ αὐτοῦ φρούτος. Si nomen hoc accepit à nucis quadam similitudine, ut mox dicetur, fieri facile potest, antiquissimos Græcos huius fructum καρυὶν vocasse, indeque recentiores postea, plantam ipsam καρυίτην vocasse. Ποσειδώνιος τὸ δαφνοειδὲς τὴν φύσιν. Marcellus interpres Dioscoridis doctissimus in antiquissimo codice scriptum refert τὸ δαφνοειδὲς τὴν φύσιν, & τὸ ἰδίον λευκός. Laureola quam daphnoides vocant, gustu similis, colore albicante. Hanc lectionem rejiciendam, non arbitror. quippe cum ea & Oribasii & Theophrasti auctoritate munia-tur. Oribasius scripsisse videtur, ποσειδώνιος δαφνοειδὲς, ἢ τὴν φύσιν λευκός. Fœmina similis daphnoidi est, suapteque natura alba est. Tithymalum hunc album esse satis apertè Theophrastus docet. Ὁ δὲ μυρτίτης καλουμένη π-δύμαλλος λευκός. Foliis myrti inquit esse, verum parte summa aculeatis. Dioscorides καὶ τὰ φύλλα ὁμοία ἔχει μυρτίνῃ, μελίσσῃ. ἢ καὶ σπέρμα, ὅτι ἄκρον ὄρεα καὶ ἀπὸ τοῦ ἀπὸ τοῦ. Foliis myrti sed majoribus ac firmis & in summitate crin-nis atque etiam aculeatis. Plinius loco citato. Foliis myrti acutis & pungentibus, sed mollioribus. nascitur in asperis. Molliora myrteis, inquit, sed pungentibus. Parum hoc verisimile. Lego ex Dioscoride cum doctiss. viris majoribus. Nasci in asperis inquit, Id etiam refert Dioscorides. Ἐν περάσει ἢ χωρίοις ἐστὶν οὗτοι φύονται. Montana loca amare Theophrastus ait. Idem sarmenta in terram demittere scribit, palmi longitudine, quæ non simul, sed alternatis annis fructificant, &c. Et hoc apud Dioscoridem legitur. κλήματα ἢ δασὶ τῆς ρίζης σπιδαιμένα ἀφ' ἑαυτῶν, ἢ καὶ κατὰ φύσιν παρ' ἑαυτῶν ὁμοίαν (in antiquo cod. legit Lacuna. κατὰ φύσιν. Al. κατὰ φύσιν. vulgata lectio veritati est proxima) ἢ συχρὶ δάκρυται τὴν γλῶσσαν. vertunt sarmenta mittit ab radice dodrantalia, fructumque profert alternis annis, nuci similem, qui quidem leniter linguam mordet. Plinius loco citato. Fructus non pariter matureſcit, sed pars anno sequente, & nux vocatur, unde cognomen Græci dedere. Hæreo an satis mentem exprimat Theophrasti qui sarmenta per terram spargi ait, palmi longitudine, eaque non simul ferre fructum, sed annua temporum vicissitudine, alia quidem hoc anno, alia vero sequenti. Idem Dioscorides vult, cum inquit, φέρει παρ' ἑαυτῶν. Viticulas à radice mittit dodrantalies, annum fructum invicem alternantes. Non enim vult plantam alternis annis fructum ferre. Sed sarmenta quæ hoc anno sterilia, sequenti fructifera esse, & contrà quæ hoc anno fructifera, proximo sterilia. Et hoc Theophrastus explicat, cum ait, τὰ μὲν γὰρ, τὰ δὲ ἐπὶ τοῖς π. ο. Botani Pena, & Lobelius pro tithymalo myrti folio Dioscoridis ostendunt plantam, cujus iconem addidimus, facie paralo proxima, sed breviori-

bus pedalibus, pinguioribus, cauliculis haud erectis, sed humi plurima parte reptantibus, quos folia prorsum chameleæ latiora, myrti vel rusci acuto & pungente nonnihil cacumine crebra stipant, ut paraliū,

Tithymalus myrtifolius.

sed lævia & candida, & in summo magis sparsa, sedi majoris, aut laureolæ ambitu. Equo trans folia concava & umbilicata, disparantur quaterni, aut quini pediculi. Junio & Julio, flores luteos, herbaceos, pusillos, musculosos gestant, & semina triquetra Augusto maturant, paraliū majora, quæ itidem tribus compacta lateribus, in tricarinas valvulas dehiscunt, singulas singulum granum, teres, oblongum, fulcum, medulla alba,

Tithymalus Myrsinites.

acri, non ingrata. Angliæ, Belgiæ, Franciæ horti hunc sæpius alunt, nec alibi natum se vidisse fatentur Pena & Lobelius. Hujus duo observarunt recentiores genera, latifolium & tenuifolium. Augustifolium myrsinites

finites in montibus à Cæsalpino vocatur, & tithymali myrsinites Dioscoridis nomine ab adversariis auctoribus ostenditur. Adscribendum videtur, quod refert Doctiss. Saracenus. Porro nisi ab oculato teste, & fide digno competeret meo Stephano, duplex intellexissem coccum Orientalem, ex quo trito, addito caseo, illicia caprandis piscibus apta parantur à multis, sat proceræ arboris fructum esse, conficerem tithymali myrsinites fructum, de quo agitur. nam & ea bacca nuci Pontica similis quodammodo est, quamvis laurina bacca propior, & pisces in vertiginem agat, tandemque necat. quem tithymalis effectum, præter Dioscoridem, Galenus etiam tribuit. Miror hæc virum doctiss. scribere, cum Dioscorides solum platyphyllum hac facultate pollere scribat; nec hoc tantum, sed reliquos hoc non præstare addat. Quomodo itaque à myrti folio colligi possit fructus hic, non video. Colligitur, inquit præceptor, fructus myrti folii cum bordum turgescit. Idem fere Plinius loco citato. Demetitur cum messum maturitate, lavaturque, dein siccat, & datur cum papaveris nigri partibus duabus, ita ut sit totum acetabuli modus. minus hic vomitionibus, quam superior, ceteri item. Hoc habet ex Dioscoride, ἀνταμιν ὃ ἔχει ὁ ὀπός, & ἡ ῥίζα, καὶ ὁ καρπός, καὶ τὰ φύλλα ἡμοίως τοῖς ἀνταμιν (addit Oribasius καὶ ἀνταμιν & eodem modo reponunt, refert Lacuna se verba hæc in veteri reperisse codice) ἐμπλάττει μὲν τοὶ ἱεροὶ τοῦτο ἐστίν. Succus lacteus, radix, semen & folia consimilem ante dicto sortiuntur facultatem, sed ille ad citandas vomitiones, hoc ipso efficacior) aliqui sic & folium ejus dedere, nucem vero ipsam in mulso aut passo vel cum sesama, trahit bilem & pituitam per alvum. Et hæc de tribus tithymali generibus, quorum meminit Theophrastus, reliquorum, ex Dioscoride, historiam subjungemus.

Quartus tithymalus helioscopius dicitur, quod coma cum sole circumagatur, uti Dioscorides ait. apud quem hæc de helioscopio leguntur. ὁ δὲ ἡλιοσκόπιος ἀνδραχὴν ὁμοίᾳ φύλλῳ ἔχει, λεπτότερον δὲ & ἀειφύλλωτον. κλώνες δὲ ἀφίστην ἀπὸ τῆς ῥίζης εἰς ἡ δὲ ἀντιθαλασσίαις λεπτοὺς καὶ ἐρυθροὺς, ὅπως λευκὴ μετὰ πολλὰ κεφαλὴ εἰς ἀνθοειδῆς. καὶ ὁ καρπὸς εἰς ὅσους ἐν κεφαλῇσι κύμασιν φέρεται εἰς τοὺς ἡ καμὴ τῇ ἡλίου καίτοι. ὅθεν & ἀνδοματὴν ἡλιοσκόπιον. ἐν ἐρεπταίῳ δὲ μάλιστα, καὶ τὰς παλαιὰς φύλλα. Συλλέγεται δὲ ὁ ὀπός καὶ ὁ καρπὸς ὡς περὶ τῶν ἄλλων. Qui Helioscopius dicitur foliis est portulacæ, attamen tenuioribus, rotundioribusque, ramulis ab radice quaternis aut quinis, dodrantali altitudine, tenuibus ac rubentibus,

lactei succi copiosi plenis, capite antribi, semine velut inter capitula locato. Comam cum sole circumagat, idoque Helioscopion nomen accepit, cæterum in rudibus potissimum, ac circa oppida nascitur. colligitur semen succusque ut & aliorum. Notandum in vulgatis codicibus & ἡ ῥίζα legi, cum in vetustis codicibus scriptum sit & φύλλοις inter folia. Quam lectionem Apulejus & Oribasius confirmant. Semine, inquit Apulejus, velut in foliis. Docet autopsia, Tithymali hoc genus inter folia duo florem ac fructum proferre. Plinius loco citato: Quartum genus Helioscopion appellant, foliis portulacæ, ramulis stantibus, à radice quatuor aut quinque rubentibus, semipedali altitudine, succi plenis. Hoc circa oppida nascitur, semine albo, columbis gratissimo, quod colligitur incipiente urva. Nomen accepit quoniam capita cum sole circumagat. Semine columbis gratissimum, inquit Plinius. Hac credo de causa & à seminis figura latini cicer columbinum dixerunt. Apuleius quarta Helioscopios dendritis tithymalis, latine cicer columbinum & caprago dicitur. Tithymalus folsequius quaternis aut quinis, teretibus, tenuibus, dodrantalibus, non nihil rubentibus assurgit cauliculis, ampla laxaque umbella comosis. Folia habet pauca, latiuscula, ambitu nonnihil crenata, breviora, minora, minus crassa quam portulacæ sativæ. Flosculos ex luteo in pallidum languentes, inque umbellam collectos; semen non diversum. Sed Narbone, ubi maturuerit, plenè, adeo spiritu vapido turget, uti foli relictum, quasi se motaret, exiliat, mediumque crepet, pueris raro spectaculo est, quemadmodum thamarisci semen. Foliis ludit, alius enim crenatis, sed non usque ad caulem: alius non crenatis & rotundioribus, caule leviter hirsuto constat.

Quintum genus cyparissias dicitur, propter foliorum, ut Plinius ait, similitudinem, quæ tamen Dioscorides piceæ comparat, & inde nomen contraxisse ait, quod mirandum. Siquidem picea, & cyparissus foliis, figura, formaque diversis constant. ὁ δὲ κυπαρισσίας, inquit, καυλὸν μὲν ἀνίστησι τριθαλασίαν, ἡ δὲ μελέων, ὑπερεβάτην ἔξ ὅς βεβλάσκει τὰ φύλλα τοῖς τῆς πίτυος ὁμοίᾳ, πυφερῶτερον μὲν τοῖς & λεπτότερον, καὶ καυλοῦ ἵσους πύτι ἀρπυγὰ ὅθεν & ἀνδοματὴν, Cyparissias caulem profert dodrantalem, aut etiam altiore, subrubrum: ex quo folia pini similitudine pullulant, molliora tamen, tenuioraque, atque in totum nuper nascentem pinum emulatur, unde & cognomen traxit. Plinius loco citato. Quintum cyparissiam vocant propter foliorum similitudinem, caule gemino, aut

Tithymallus helioscopius.

Tithymallus Capreissias.

eriplici nascentem in campestribus. Folia huic sunt oblonga, sed perangusta, & quam esulæ minoris angustiora, satis ad piceæ accedentia, molliora tamen ac tenuiora, cauliculi densi, sesqui palmares, rubentes, qui sese in ramulos plures effundunt, in quorum medio umbella, cum acetabulis purpurascens, flosculis luteis, seminibusque perpuffillis: radix fibrosa, colitur in hortis. Hujus & species quædam minor reperitur, palmum alta, tenuibus cauliculis, angustissimis, & oblongis foliolis, umbella exigua, flosculis luteolis, seminibusque minutis, vulgo esulam minimam Tragi vocant. Horto nostro satis familiaris & amica. Cyparissias nomen accepisse videtur, quod posito, ortu, effigie æquabili, circinatoque habitu cupressum referat.

Sextum genus dendroides vocatur, quod arboris imitetur naturam. Plinio non genus sextum, sed septimum est, & ab aliis cobion, ab aliis vero leptophyllon vocari ait. Dioscorides loco citato. Ὁ δὲ ἐν ταῖς πέτραις φύεται δένδρειδής ἐστὶ καλούμενη, ἀμφιλαφὴς ἀνὰ δὲ καὶ πάλυμνος, ἀπὸ μέρους, ὑπερβαίνει τοὺς κλάδους (alt. καυλοῖς) καὶ οὗτοι τὰ φύλλα μινεσίην λαμβάνουσι καὶ ἐπὶ δὲ μοιοῦσι τῇ ἑχαρμύκῃ. Qui vero in petris nascitur, dendroides, quasi arborefcens, cognominatus, foliosus est in cacumine, densamque spargit comam, succo lacteo prægnans, subrubentibus ramis, foliis circum ipsa myrti tenuioris, semine characiæ. Plinius loco citato. Septimum dendroides cognominant, alii cobion, alii leptophyllon, in petris nascens, comosissimum ex omnibus, maxime cauliculis rubentibus (nota quod cauliculos adscribat arborefcens, & magnis plantis) & semine copiosissimum, ejusdem effectus cujus characiæ. Semine characiæ, inquit Dioscorides est, ejusdem effectus, cujus & ante dicti, &c. Apulejus item, dendrites nascitur in petris, latior atque rubrior prædictis, foliis myrti tenuioribus similibus, fructu sive semine ut characiæ. Dendroides tithymalus Mathioli, ac botanicorum, à Dodonæo characiæ tertii nomine depingitur, ramos ab una stipite, pollicis crassitie, plures

Tithymallus arboreus myrtifolius.

emittit teretes, & ramosos, cubito non raro altiores, digitum crassos, exalbidos, ac candidos, non rubentes, (quare characiæ esse nequit) folia oblonga, angusta, albida, tenuique lanugine pubescentia, umbellam fert contractiorem, flosculos parvos, luteolos, semen trigeminum in acetabulis, uti aliorum, Ab adversariis auctoribus vocatur dendroides, sive arboreus myrthi folius, myrthi specie, non à foliis, sed frutice. Dendroides hic esse nequit, quod non sit myrthi foliis, sed

oblongis, & characiæ æmulis, comamque habeat contractam, neutiquam amplam. Aliud genus describit Alpinus, quod proximè accedit ad illud, si non idem, quod ex codice Cæsareo depingit celeberrimus Dodonæus. Nascitur in Creta insula, ad hominis altitudinem ac majorem etiam. Nititur radicibus multis, longis, tenuibus, albicantibus, hinc inde in terram rectè actis, ad caudicis principium simul concurrentibus, vel ex caudicis principio venientibus. caudex ad altitudinem hominis attollitur, crassus, rotundus, à quo furculi plures recti, viscosi, tennes, in umbellæ modum simul feruntur, foliis longis, characiæ Tithymalli tenuioribus, circumquaque inordinatim vestiti.

Tithymallus arboreus Prosp. Alpini in exoticis.

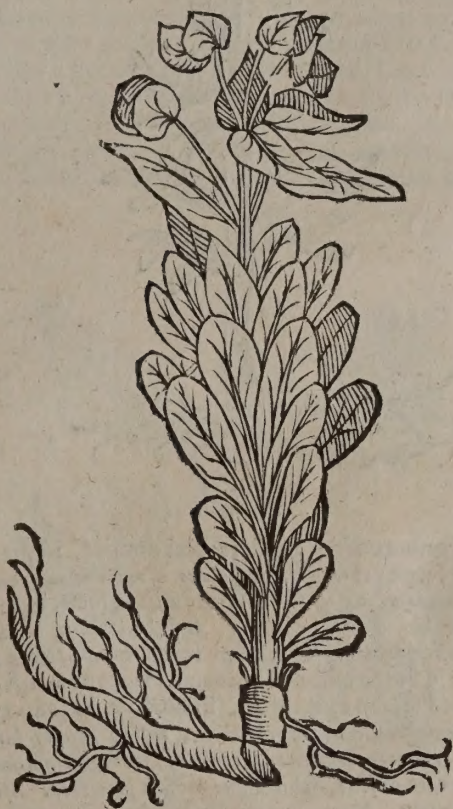

In horum summitatibus flores, veluti in umbellis parvis cernuntur, à quibus semina parva, rotunda, alba succedunt. Tota planta lacteo succo turget, cujus usus est ad purgandum. Educt enim per ventrem, semiboli mensura, bilem pituitamque, atque serosum humorem. Calida siccaque est, supra ordinem tertium, quo inurit, inflamat, ulceratque. Bellonius lib. 1. obser. cap. xvii. Tithymalum dendroidem duorum hominum altitudinem, caudice humanæ coxæ crassitudinem æquantem, in Ida monte se conspexisse, scribit.

Septimus à latis foliis platyphyllos idest latifolios dicitur, hic sextus à Plinio appellatur. Sextum, inquit, platyphyllon vocant, alii corymbiten, alii amygdaliten, à similitudine, (quam vellem exposuisset Plinius.) Nec ullius sunt latiora folia, pisces necat, alvum solvit, radice, vel foliis, vel succo in mulso, aut aqua mulsa drachmis quatuor, detrahitis privatim aquas. Dioscorides loco citato. Ὁ δὲ πλατύφυλλος φάρμακόν ἐστι, καὶ αὐτὸς ἐστὶ ἡρίζων καὶ ὁ ἀπὸς καὶ τὰ φύλλα αὐτοῦ ὑπερβαίνει κατὰ καυλοῦ δόξαται καὶ τοὺς ἰχθύας καὶ τοὺς διαιεῖς καὶ ὑδατὶ καὶ ἐν σπορῶν καὶ ἐν αὐτῷ δόξαι! Platyphyllos verbasco similis est; Radix, succus, & folia, aquas per inferna trahunt, pisces necat usus, aquaque dilutus: id quod & ante memorata genera præstant. Explodendum omnino, nec tolerandum quod Apulejus scribit. Item, inquit platyphyllos similis est phlomis forma atque virtute, Falsum, & præter veritatem est,

tem est, forma, multo minus virtute, verbasco similem esse platyphyllum. Contraria pollent facultate, uti Dioscorides. lib. iv. cap. lxxxix. de verbasco docet; Τὸν μὲν δὲν ἀποκρίνεται ὁ ὅτι ῥίζα τυπική, ὅθεν ἀποκρίνεται ὅσον ἀποκρίνεται ὁ ὅτι ὁ φερίμας ἐν πύρρῳ δίδεται. Porro duum generum, (verbasco) primo loco recensitorum, radix adstringit, proinde alvi profluvio laborantibus, ludicri tali magnitudine, utiliter ex vino propinatur. Folia ejusdem emolliendi, & dolores sedandi vim obtinere Recentiorum constat experientia. Contrariam plane vim habet tithymalus platyphyllus, quem Clusius primus descripsit. Pedali, interdum majore, est altitudine, in aliquot

Tithymallus Platyphyllos.

à radice divisus ramos, nonnunquam simplici caule assurgens, quem ambiunt ampla folia, rotundiora & quasi orbiculato mucrone prædita, ad Isatidis novellæ foliorum formam accedentia, viridia, crassiuscula, & aliquantulum carnosæ, pallescente & acri succo turgentia. Flos ramis infidet, ex flavo purpurascens, ac velut acetabulis sive balnearum foliolis comprehensus, ut in reliquis tithymali generibus, radix crassa est & candida. Valentino regno, inter Biar, & Huentiniente, via salebrosa, inter medios frutices, Majo mense duntaxat, se reperisse scribit.

Ad tithymalorum historiam pityusa referri debet, quæ ab ipso Dioscoride ad tithymalorum classem vocatur, πύτυσα vel ut doctissimi viri malunt, πτυσσοα contractum ex πτυσσοα dicitur, quod folia piceæ similia ferat, eaque de causa chamæpyrys nomen obtinuit. Myreps. antidot. xxx & clxxx. ἡ ἐσὺλα ἢ χαμαίπυρος. Fallitur doctissimus interpres cum esulam chamæpyrys speciem existimat. Sunt enim purgandi vi prædita illa antidota, in quibus esulæ mentionem facit Nicolaus. Esulam, tithymalli speciem esse, ex veteri probatur lexico, in quo ἐσὺλα ἢ ὁ ἐσὺπορον. ὁ ἐσὺπορον supra tithymali genus esse diximus. Minus rectè vir magni nominis, Latini esulam, Quæ didio idem significat quod græcum ἐσὺπορον, ab esu, herbæ scilicet quæ ex aceto editur. Per me licet, cum aceto vescatur. Mihi non liber, displicet sapor; terret valida purgandi facultas. Esulæ nomen, à πτυσσοα luxatum videtur, duabus enim syllabis sublati, remanet ὁ ἐσὺ, ejus diminutivum esula, & vocali prima mutata esula. Hujus radicem recentiores quidam turpeth vocarunt, unde vox turbeth conflata. Aucuarii auctor ἡν καλοῦσι τὸν ἐσὺπον. vide Actuar. De comp. med. cap. de pituitæ purgatione, & de myrobalanorum generibus, ubi turpethum nigrum, radicem pi-

tyusæ, album alijpæ esse scribit. Quod capite de Myrobalanis turpethi mentionem facit Actuarius, errandi ansam præbuit Neophyto, in collectione ὕλης ἱατρικῆς. Turpet enim inter genera numerat Myrobalanorum. Μυροβάλανος τὰ λεγόμενα ξαύδα, μέλανα χιόσα, τουρπῆ. De myrobalanis ac turpet alibi. Pityusa, ut ait Dioscorides, clema, crambion, paralion, canopion vocatur. Πιτύουσα, οἱ ἡ κλήμα, οἱ ἡ κράμβιον, οἱ ἡ παράλιον, οἱ ἡ κανοπικὴν καλεῖται. ἴδου δὲ καὶ ἀποκρίνεται ὅσον ἀποκρίνεται ὁ ὅτι ὁ φερίμας ἐν πύρρῳ δίδεται. ὅθεν ἡ ἴδου ἐν αὐτοῖς καταλαμβάνεται. ἀνίστη ἡ καὶ πύτυς μέλανα, πολυγύνατον, φυλλοειδὲς ὅσον λεπτοῖς κατελημμένον, ἐμφερὲς τῆς πύτυς ἀνθῆ (Lacuna legit ex veteri codice ἀνθῆ μικρὰ, λευκὰ ὡς ἀποκρίνεται) μικρὰ, ὅσον πύτυς. καρπὸν ἡ πύτυς ὡς φανερὸν ῥίζαν λευκὴν, παχέαν, ὅσον μισθῆ. ἐνέσκειται ἡ κατὰ πύτυς (φάρμακον ἐνέσκειται ὁ θαμνός). Pityusa quam alii clema, alii crambion, alii paralion, alii denique canopion vocant. A cyparissio tithymalo specie differre existimatur, Ideoque etiam in tithymali genere connumeratur. caulem profert cubito altiore, crebris geniculis interseptum, foliis acutis ac tenuibus circumdatum, piceæ folia imitantibus: flores exiguos pene purpureos, semen latum instar lenticulæ, radicem candidam, crassam, lacteo succo refertam: quibusdam in locis frutex hic prægrandis invenitur. Plinius. lib. xxiv. cap. vi. Cum honore & pityusa (redundant duæ priores voces, nec in Salmanticensi codice reperiuntur: ineptè etiam sunt, quare delendæ) simili de causa dicitur, quam quidam in tithymali genere numerant, frutex est piceæ similis, flore parvo purpureo. bitem & pituitam (vulgo privatam) per album detrahatur radix, &c. Utramque pityusam sive esulam recentiores ostendunt. Minor cauliculis exit gracilibus, pede & cubito majoribus, per intervalla disparia, polygoni more, ramulos & folia pauciora prominentibus linearæ, oblongis, angustis, acuminatis, &

Esula Minor.

nulli tithymalorum, quam cyparisso propinquioribus, cui etiam flosculi prorsus, & seminum triquetra theca eadem. Radix digitum minimum æquat, albicans: cujus cortex aceto maceratus (ideò ἐσὺπορον dicitur) & torulo ligneo exenteratus usui est officinis. Hæc linearæ perquam similis adeo, ut flore & lacte tantum, uti vericulus testatur, dignoscatur, Esula lætescit, sine lacte linaria crescit. Major fruticosa stirps est. caules ejus complures, teretes supra cubiti altitudinem longè assurgunt, foliis vestiuntur oblongis, & angustis, lathyroidis minoribus, umbellæ angustiores sunt, flores seminaque tithymali; Radix candida, ampla, ramosa, Yyyy 4 crassioris

crassioris corticis, succo lacteo plena, uti & tota ipsa stirps est. Hæc duas recentiores pro pityoufa habent. Folia feminis viribus, natalibus, priori cyparissæ similibus satis, non tamen est pityoufa Diolcoridis, idque quod flos luteus fit, cum Diolc. purpureum fere esse scribat, fructusque non *ὡς φάκελ πλάγος*, id est lenticule instar latus, sed triquetur, qualis tithymali, crebrisque caret geniculis. Respondent doctiores Dioscoridis

Esula Major.

codicem depravatum esse, contrarium tamen Oribasius & Serapio ostendunt. Utraque in Belgarum reperitur hortis, ac quidem majorem in collibus apricis Transfulanæ me reperisse memini, nec non locis Baravicis palustribus; minor asperis & incultis Belgii quandoque exit. Utriusque vivax radix, sed caules hyeme marcescunt, vere novi erumpunt, ætate fructus facturi. Tithymalorum numero adscribenda lathyris. Supra lib. vii. *λαβυρίδα*, & *λαβύρα* sive *λαβύρα* diversas plantas esse probavimus. *Λαβύρις* dicitur, quod folia duo, quæ caulis partem summam amplectuntur, cavitatem satis magnam ostendant. Etenim inter duo folia quæ umbellam ambiunt, semen quasi inter duas januas sive bivalvi continetur, uti icon ostendit, vel à contrario, quod semen pluribus contineatur tunicis, nempe tribus. Vulgo cataputia vocatur, quod in pillulis quibusdam sive catapotis semen ferat. Vel quod magis aridet, quod ut inquit Dioscorides, *ἐν κατὰ φύσιν λαμβανόμενα ἐν catapotis sumpta*, grana purgant. Vulgo cataputia minor vocatur, ad differentiam ricini, quem majorem appellant. Utrumque *χολοκροκίον* recentiores nominarunt Græci, quam vocem male doctissimus Nicolai interpret pro colocasia accepit sect. iii. de unguent. xcv. Manuscriptus, inquit, codex habet *χολοκροκίον*, quam sane vocem corruptam esse judico, & pro ea scribendum esse *χολοκροκίον*. Sic enim Ægyptiam fabam Dioscoride teste appellant. Errat vir magnus. Græci infimi, inter quos Myrepsius *καρφοβύλον* sambuci lignum nominarunt, iidem fructum lathyridis *χολοκροκίον* vocarunt, uti à *καρφοβύλον* sambuci ligno, ipsam plantam *καρφοβύλον* infima dixit Græcia, sic à *χολοκροκίον* lathyridis grano, eadem *χολοκροκίον* ipsam lathyridem appellavit. Utrumque facile probatur. Neophytus *καρφοβύλον*, τὸ τῆς χαμαίκετης ἢ γρὺν καρφοβύλου ἀνθ. Nicomedes Jatrotophista *ἀκτὴ*, ἢ *καρφοβύλου*, ἢ *ἡ ἰνέρα* ἢ *λεγόμεν χαμαίκεττα*, ἢ γρὺν ἡλεβόρον. In confesso omnibus est, chamæacten esse quod Latinis ebulum. De sambuco & ebulo, meliori data occasione agam. *Κολοκροκίον* recentiores lathyridis fructum appellant, quod purget bilem. Idem Nicomedes *λαβυρίδα* *χολοκροκίον*.

Cataputia Minor.

Ricini grana eodem gaudere dixi nomine, idque quod apud Neophytum legatur, *κίκις ἢ κρότωνες πὶ χολοκροκίον*, ἢ *ἐν ἰλαίον τὸ κίκιον*. Ricinus multis in locis, teste Dioscoride lib. iv. cap. clxiv. sedulo colitur ad arcendam effodientium talparum injuriam. Græcis *κρότων* dicitur, à similitudine animalis, ab Homero *κροταφί* dicti, quod semen ejus refert. Plinius lib. xi. cap. xxxiv. Est animal ejusdem turpitudinis, infixo semper sanguini capite vivens, atque ita intumescens, unum animalium, cui cibi non sit exitus, debiscitque nimia satietate. Alimento ipso moriens. Nonnunquam hoc in jumentis gignitur, in bubus frequens, in canibus aliquando. Immo frequentissime. Hac enim de causa Philosophus *κροταφί* vocavit. Vide de hoc insecto eundem Plinium lib. xxv. cap. lxx. Ricini meminit Theophrastus lib. i. hist. cap. xvi. lib. iii. hist. cap. ult. lib. 2 de caus. cap. xxi. Dioscorides lib. iv. cap. clxiii. *κίκις ἢ κρότων*, οἱ δὲ σήματα ἄγριον, οἱ δὲ σήματα κύπελον, οἱ δὲ κρότων. Ὁνόματι κρότων, *ἄλφ* τὴν ἀπὸ τῆς ζώης ἐμφέροντα ὁ σπέρματ. Δίδρον δὲ ἐστὶν σπέρμα μινεὶς μινεὶς ἔχει, φύλλα δὲ ὅμοια πλάταιν, μείζονα καὶ λεϊότερα, καὶ μελάνθηρα. τὴν δὲ γλήχη καὶ τὰς κρόδας (vetus *καὶ* τὸς κλάδους) καὶ ἡ καλὰ μιν σφόδρα ἔχει. Καρπὸν δὲ ἢ βότρυς τεταχίσι, λεπτὸν τὸ ὅμοιον κρότωνι τῆς ζώης. ἢ δὲ καὶ ἀποβλήσκει τὸ λεγόμενον κίκιον ἰλαίον. Ricinum ceu cici, aliqui sesamum sylvestre, alii seseli-Cyprium appellant, nonnulli crotona. Ricini vero nomen accepit, à similitudine, quæ est illius semini, cum ricino animali. Arbuscula est parvæ fici altitudine, foliis platan, at majoribus, levioribus, nigrioribus, ramis caudicibusque cavis in barundinis modum, semine in ovis asperis, quod decorticatum, ricinum animal representat, ex eo oleum nomine cicinum exprimitur. Plinius. lib. xv. cap. vii. Proximum sit *ἢ* cici arbore in Ægypto copiosa; alii crotonem, alii trixin, alii sesamum sylvestre appellant: ibique non pridem, & in Hispania repente provenit, altitudine oleæ, caule ferulaceo, folio vitium; semine utarum gracilium pallidarum, nostri eam ricinum vocant à similitudine seminis, coquitur id in aqua, innatansque oleum tollitur. at in Ægypto ubi abundat, sine igne & aqua sale aspersum exprimitur, cibis sædum, lucernis utile. *κίκις* Ægyptia vox ipso Galeno teste. *κρότων* inquit in glossis *ἰβή*; τῶν οἱ αἰγύπτιοι κίκι διομάζουσι. Hesychius. *κρότων* *ἐν τῷ καλῷ*, ὁ πῖς κίκι (vulgo κίκι) αἰγύπτιος, οἱ δὲ σπέρματ αἰγύπτιον, καὶ τὸ ζῶον τὸ ἐν κυσὶ καὶ βῆσι γινόμενον αἰδοὶ δὲ περὶ. Ex his palam fit, stirpem quam Jonas Propheta, pro umbraculo juxta Ninivem, præparavit, & quæ subito, à

Verme

verme corrosa, & collapsa est, ricinum fuisse. Sefamum sylvestre dictum fuisse uterque scribit. Idque, ut voluit viri doctiss. propter quandam cum sesamo (quam non addunt) similitudinem. Quæstionem movent viri eruditi, an σησαμίνος ἕλαν, cujus Capite de hebeno apud Dioscoridem sit mentio, sit ex ricino arbutuscula. Quod non videtur, idque quod ricini lignum concavum sit, tam caule, quam ramis, contrà ebei; Sefeli cyprion addit Dioscorides appellatum. Puto corruptum codicem, scriptumque fuisse Σελιπύριον, quomodo apud Herodotum lib. II. legitur. Nihil tamen mutandum existimo. Arborem inquit parvæ fici magnitudine. Plinius altitudine oleæ, sed pro cœli folique diversitate, magnitudine admodum variat. alibi parva, alibi magna, hic annua, illic perennis. nata mihi ex semine anno 1624. (æstate erat calida ac fervida admodum) ricini planta, quæ eo ipse anno rarissimam magnitudine superavit. Frigoris admodum est impatientis, ac apud nos agnua planta; quæ nisi fervens fuerit æstas, semen non fert. Bellonius. lib. I. observ. cap. XVII. Ricini planta quoniam istic (in Creta) hyeme non corrumpitur, multosque perdurat annos, in arborem evadit adeo sublimem, ut non nisi scalis admotis conscendi possit. Idem fere testatur doctiss. ac celeberr. Clusius,

Ricinus.

in annotat. ad cap. III. Monardi. Videre memini dum Hispaniam peragrarem circa Malacem & Calpen, ad fretum Herculeum, aliisque maritimis Boetica locis, ricini plantas crassitudine humana, altitudine vero trium hominum, multis prægrandibus ramis brachiatas, instar aliarum arborum. Recte itaque Dioscorides, ricinum arborem esse scripsit, nec dubium quin Dioscorides in Ægypto natum, aut alia calidiore regione describeret. Quæ apud nos ex semine nascitur, caudice constat unico ramoso, nodosoque, arboris instar, qua de causa & inter arbores numerari potest. Quod verò sit stirps annua, nec rediviva, eatenus arborum generibus adscribi nequit. συκὴς μικρὴς; Plinius oleæ similem ait; ex quo conjicio scripsisse Dioscoridem μικρὴς συκὴς, non ut vulgo μικρὴς. Folium Theophrastus lib. I. cap. XVI. & lib. II. de caus. cap. XXI. pro ætatis ratione diffimile, & figura diversum observavit. Novum vel recentiorum rotundum est, angulosi sunt vetustiora. ὁ δὲ παλιὸς φύλλων — δακτυλοειδὲς, &c. Rotundius quidem novum quam vetustiora, non tamen teres, & exactè rotundum dici potest. Angulos enim quosdam habet, sed parvos. Semine, inquit, Plinius esse uvarum gracilium. Verius & rectius Dioscorides in uvis asperis semen recondi

tradidit. Instar parvæ arboris, citò assurgit ricinus, caulem emittens singularem, quinque senuumve cubitorum, pollice crassiorem, atundinis modo gepiculatum, & concavum; glabrum ex obscura purpura nitentem; candido videlicet deterfo, tenui, instar farinæ pulvere; quo veluti conspersus subinde conspicitur. Superius ramosum tribus, quatuor aut quinque adnatis. Folia habet ampla, dodrantis, aut pedis longitudine, in septem, octo aut novem, interdum plures partes incisa (hinc palmam Christi vocant, à foliorum nempe digitata effigie, quæ volam palmamque expansis digitis quodammodo æmulatur) per ambitum serrata, glabra, mollia, & aceri fici arboris similia. Sed ut dixi, nequaquam aspera, longis, crassis & teretibus pediculis insidentia, quæ ubi pediculo junguntur, nervos, veluti à centro, per medias foliorum partes à tergo emittunt. Et hæc folia plantæ jam adultæ; Recens natæ ex oblongo rotunda sunt, parvis angulis prædita. Flores æstate fert, pedibus pediculis instar longi racemi circumpositos, eosque duplicis generis. Infimi enim antequam pandantur, fere pili rotunditatem & magnitudinem habent; apertis autem caliculis muscosi, & pallidi, corymbi speciem acquirunt, gracilique pediculo adhærent, qui in medio juncturam quandam habet; à qua ipse flos postquam languescere incipit, recedit ac decidit, nulla spe secuturi seminis, aut fructus post se relicta. Steriles enim omnino inferiores hi flores sunt, ac tantum rudimenta aut præludia quædam seminis. Alterum floris genus à molliter aculeatis capitulis procedit, singulaque capitula terna, hirsuta, furcata, & rubentia stamina proferunt, quæ floris vicem explent: Hicce arescentibus capitula accrescunt, donec parvæ castanæ magnitudinem consecuta fuerint. Ea in tres (ut plurimum) partes seu utriculos dividuntur, nonnunquam etiam in quatuor. Semina in utriculis singula habet, ricino animali, forma & quantitate æqualia, foris livido aut maculoso cortice, intus autem candida medulla constantia, lignoso utriculi cortice inclusa, quo, propter siccitatem, in maturitate repente fisso & contracto, ipsa semina cum impetu & crepitu, veluti tormento aliquo emissa, longius profiliunt. Radix multifida & multis coherens fibris, ac pro plantæ ratione parva. Hujus semen majorem cataputiam vocant officinæ. Lathyridem minorem dicunt, quam Belgæ, springhkrup & spurgie vocant. Hujus Historiam cum cocco guidio, & chameleæ, (quia eadem ferè facultate polent, phlegma enim & bilem ambæ purgant) confundere videtur Apulejus. à Græcis inquit Lathyris coccos guidios, alii chameleum dicunt, alii eupolin, alii epant emon, Ægyptii otetum, Itali citocacium, alii lathyridem nuncupant. Nemo lathyridem chameleæ, coccumque guidium vocari tradidit. Citocacii nomen obrinere scribit. Credo, quod facillime purget, ac cito cacare faciat: uti tradit Dioscorus. citocacia dicta quod ventrem facillime purget quam vulgus corrupte citocociam appellat, Neophytus nomen hoc adscribit chameleæ. χαμῆλαι βομβοὶ κισσοειδὲς καλεῖται. Hinc palam fit, Apulejum confundere chameleæ & lathyridis nomina, quanquam citocacion non inepte lathyris dici possit, Maximi nominis & autoritatis historicus per cicutam lathyridem Poëtas intelligere scribit, idque quod referat Apulejus, citocaciam vocari lathyridem. Versus poetæ est apud Persi. lathy. 5.

— Quo deinde insane ruis? quo?
Quid tibi vis? calido sub pectore mascula bilis
Intumuit, quam non extinxerit una cicuta.

Versiculi hujus mentem doctissimus interpret satis intellexit. Nam insaniam, ex calida causa, maximè bile aucta, generari, medicorum filiis notum. Eam curandam esse ex Hippocratis præscripto contrariis, docent iidem. Fervori contrariam qualitatem habere cicutam ex Galeno & Dioscoride probatur. Quarto enim gradu frigida est. Vult itaque Poëta, Damæ insaniam in summum gradum, ac fervorem excrevisse, immo tam magnam esse, ut medicamento frigidissimo, quale cicuta, extingui vix queat. Siquis igitur cicutam hic non intelligat, quæ πάσις Græcè dicitur, nã is magnopere errat. Non igitur per cicutam Poëta lathyridem, sed πάσις intelligit, quæ caulem habet concavum inanem. Purgat quidem per inferna lathyris; auctos tamen ab ea expelli humores non legi. Sed concedamus, secundario

dario hoc fieri, non equitur tamen, ergo maniacis prodest. Immo caliditate, & urente vi summa qua accendit spiritus, non leve damnum inferet. Nec etiam sequitur, Poetas per cicutam lathyridem intelligere, quod Horatius epist. 1. dicat, quæ poterant unquam satis expurgare cicutæ. *Expurgare* enim eo loco extinguere, reprimere, calorem temperare, consumere significat. Purgat, sanatque cicutam maniacos, tollendo calorem. Frustra maximi viri, helleborum intelligere poetam, sibi imaginantur. Non enim pro herbis medicatis, purgantibusve posuit Horatius. Contraria enim vi pollet cicutam. Lathyridem describit Dioscorides lib. iv. cap. CLXVII. Λαθύρις οἱ ἡ καὶ τὴν πύμαλον καλεῖται, καὶ τὴν ἐμμενταὶ λέγουσιν ἐν τοῖς πιδυμάλοις. καὶ τὸν ἀνίσσιν πηχίως τὴν ὕψος, κινδὸν παχὺ δὲ δακτύλῳ. ἐπ' ἀκροῦ δ' αὐτῆς, μαχαλά. φύλλα δ' ἐπὶ τῷ ῥιζὶ καὶ ἐπὶ τῷ κοιλῷ, ἐπιμήκη, ὅμοια τοῖς τῆς ἀκροῦ διαλῆς πλάτυπρον δ' ἐξ ῥιζώσας (vetus caret, addit Lacuna ex altero veteri cod. & λεπτόπρον, quod non probat) πᾶσι δ' ἐπ' ἀκροῦ τῶν κλωνίαν μικρότερα (Ald. Marcel Corn. μακρότερα nec illud arripit, videat lector iconem, quæ contrarium ostendit) ὥστε ἀρετὴν ἔχει καὶ ἐπὶ τῇ κατὰ. Καρπὸς δ' ἔχει ἐπ' ἀκροῦ τῶν κλώνων τεύχεσσι (vetus quidam τεύχεσσι) ἀσφίρεθ, μέγιστα δ' ἐξ ὧν λεπτόν τε δ' αὐτῆς καὶ γλυκία ἐν τῇ γύσει. ῥίζα δ' λεπτή καὶ λευκή, ἀγχοῦ. ὅλη δ' ὁ δάμνην ὅπως μάλιστα ὡς ἀπὸ ἡδύμωλον. Lathyris, quam & aliqui tithymalon appellant, eamque tithymalorum numero adscribunt, caulem emittit cubiti altitudine, & digiti crassitudine inanem. Sunt in ipsius cacumine alæ, & folia quidem in caule oblonga, amygdalinis proxima; sed latiora & leviora: quæ vero in summis exeunt ramulis, minora conspiciuntur, aristolochia aut Hedera oblongæ figura. In summis autem fructum gerit, triplici loculamento distinctum, rotundum seu capparim, in quo tria sunt minuta semina, incurvantibus tuniculis inter se discretis, ervis majora, quæque decorticata candida sunt, & gustu dulcia. Radix tenuis & candida, nullius usus: totus vero frutex lacteo succo turget, uti tithymalus. Plinius in foliorum comparatione diffidet à Dioscoride. Etenim lib. xxvii. cap. xi. Lathyris folia habet multa lactuce similia (ineptum illud) tenuiora, germina multa, in quibus semen tuniculis continetur, ut capparim, quæ cum inaruerit, eximuntur, grana piperis magnitudine, candida, dulcia, facilia purgata. Nusquam non in hortis, etiamque in agrorum Angliæ, & Galliæ marginibus occurrit. Caule assurgit singulari, bipedali, sed multis alis superius ramoso, digiti crassitudine, intus inani, quem per intervalla ab imo bima ambiunt folia, oblonga, angusta, amygdalinis similia; ceterum longiora, levioraque & crassiora, in ipsis vero ramulis breviora latioraque. Flores æstate in fastigiis pusilli, semen edit Augusto & Septembri, majus tithymalis cæteris; non tamen diversum, tricoccum, trilaterum, expressiore trium granorum commissura, qualis chameleæ, quæ major, & figuratior, & angulosior, magis ideo conspicua.

Lacteo turget succo peplus, quem vulgò rotundam vocant, sponte in areolis hortorum provemens, maturè evellendus, antequam florem producat, & semen. Parvo enim temporis spacio maturum fit, & latè se spargit. Cavendum præsertim, inter oleraceas plantas ne nascatur. Facile enim fallit legentes, & non sine periculo mensæ adhibetur. Unde vulgò *Doppelts Melch* / id est, lac Diaboli vocatur. Peplus, ut Adversariorum auctoribus placet, nominatur, quod ramulorum ambitu, & quasi rotundo amictu velum efformet ac tellurem operiat. Suidas πῆλον ἀνδρῶν, ἰμάντιον γυναικῶν, stragulum, velum, vestis mulierum. Hesychius. πῆλον ἢ πῆλον ἰμάντιον ἢ ἰνδύμα γυναικῶν. Virorum mulierumque indumentum vel nomen πῆλον accepit, ob purpuream foliorum superficiem sive Xerampelinam, quæ huic in vinetis nascuntur, & peplidi in maritimis sabuletis degenti, ut plurimum inest. Peplum namque fuisse purpurei vel phœnicei coloris, cum multæ historiæ, tum flammeoli nomen testatur, sic à flammeo dictum colore. Ex his cur suæ dicatur, quilibet facile colligit. Dioscorides lib. iv. cap. CLXVIII. Πῆλον οἱ δ' οὐκ ἔστιν ἐν τῇ μέλει ἀφραδὴ καλεῖται. Galenus in Exegezi. Πῆλον, τὸ αὐτὸ καὶ χαμαῖον, & μέλει ἀφραδὴς, & μελάνιον. Alia est planta chamefyce, de qua mox. Nunquam crediderim Galenum sic scripsisse, nec verba hæc Galeni esse, satis ostendunt Dioscoridis verba, distincta & separata. Vix dubium quin Galenus τὸ αὐτὸ καὶ οὐκ ἔστιν, καὶ μέλει scripserit. Χαμαῖον de suo exscriptores, qui οὐκ ἔστιν dici ignorabant, addiderunt. Plinius in Peplos quam aliqui

lycen, alii meconion aphodes vocant. Μηκόνιον dicitur Hippocrati libro 9. De ratione victus in morbis acutis circa finem, cur sic dicatur ex delineatione Dioscoridis colligi potest, præterquam quod papaveris instar lac emittat. His fere verbis à Dioscoride delineatur. Θαμνίσκος ἐστὶν ὁ πῶς λευκὸς μετὰ, ἔχων φύλλον μικρόν, ὅμοιον πηχίως, τὸ δ' αὐτὸν δὲ ἢ δὲ σύμπασα καὶ ὡς ἀσφίρεθ, ἀσφίρεθ. Καὶ κεχυμένη ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ὑπὸ (ἐπὶ Lacuna in veteri codice) τοῖς φύλλοις καὶ τοῖς μετὰ, σπογγώδης, ἢ τοῖς τῆς λευκῆς μέλει. ὅμοιος παλιν ἔστιν ἢ πῶς, ῥίζαν ἔχοντα μέλει ἀγχοῦ, ἀφ' ἧς ὅλη ἐστὶν ὁ δάμνην. καὶ τὸν οὐδ' ἐν κήποις καὶ ἀμπελώσι. συνάγεται ἐν πυρρῇ καὶ ἡμερῶν ἐν σκιά καὶ συνεχῶς σπριφομένη δὲ δὲ πᾶσι καὶ ὁ καρπὸς καὶ τῆς δὲ δὲ πᾶσι. Exiguus frutex est, lactei succi plenus, folio parvo seu rutæ, ac latiore, univërso vero coma dodrantali, rotunda, humi sparsa; semine sub foliis parvo, rotundo, minore, quam candidi papaveris. herba multiplicis est usus, radicem habet unicam, eamque supervacuam, e qua totus frutex erumpit. Nascentur in hortis ac inter vites colligitur messibus ac siccat in umbra, crebroque versatur. Semen tusum repurgatumque reconditur. Idem fere Plinius. lib. xxiv. cap. xii. Ex una radice tenui fruticat, foliis rutæ paulo latioribus, semine sub foliis rotunda, minore quam candidi papaveris. Inter vites fere colligitur messibus: siccaturque cum fructu suo, subiectis aquis in quas excidat. Postremum illud fallum. Quid enim ficcari opus, si in subjectas aquas excidere debeat: Quare ex antiquo codice restituunt viri docti, subiectis in que incidant; ut intelligantur vasa, vel substrata lintea. Palmatis plantula peplos, lacteo & ipse succo prægnans, ejusque quædam veluti species, sed omnibus partibus minor. cauliculi subrubent. Foliola parva in rotunditate longiuscula, rutæ, alinæ, vel helioscopii tithymali minora, bina invicem opposita, infernè majora, superne minora, coma circinata, flosculi luteoli, semina tribus loculis discreta, sed minuta, candicantia, papaveris quodammodo æmulantia.

Peplos ut nomine sic effigie pepulum præfert (Ruffus Ephesus in fragmento τῶν καθαρῶν. Πῆλον ἢ πῆλον ἰγγυτῶν ῥιζὴν τῇ ἰδίᾳ ἀλλήλων ἐν τῷ καθάρῳ, τὸ δὲ φλεγματώδες καὶ χυλώδες, μετὰ φύσιν κατὰ πᾶν καὶ ἐν ἡμετέροις καθάρῳ περὶ αὐτοῦ. Peplus & pepulum figura cognatione proxima, in purgando pituitam & bilem cum flatibus pro copia, etiam sicca benigne purgant.) Propius adhuc etymon pepli vel flammeoli (inquunt Pena & Lobelius) exprimit, idcirco δάμνην ἀμφιφῆς Diosc. designatur quia fruticat uberiore, undequaque ramulorum comosa corcinnaque sobole, in pepli speciem collecta, phœniceo colore, purpureove, nitentibus viticulis selsui palmariibus, &c. Dioscorides. lib. iv. cap. CLXIX. Πῆλον οἱ δ' ἀνδράχην ἀγχοῦ, ἰσχυρότης δὲ πῆλον καλεῖται. Peplos quam vocant aliqui sylvestrem portulacam, Hippocrates peplion. Cur portulaca dicatur sylvestris, ipsa Dioscoridis docet descriptio, quod folia ferat portulacæ. Galenus in glossis πῆλον ὅτι καὶ πῆλον καὶ ἀνδράχην ἀγχοῦ. Ex his Etroriani corrigendus codex. Vulgo legitur, πῆλον ὅτι καὶ πῆλον, ἢ ἵνοι πῆλον ὀνομάζονται, οἱ δὲ σύμφυτοι. Peplos herba species, quam nonnulli peplion, quidam etiam symphytum vocant. Ex locis jam citatis non πῆλον sed πῆλον legendum quilibet facile concedet. Nemo unquam pepulum, pepulum vocari scripsit. Peplim dici, auctores sunt Dioscorides & Galenus. A quibus, & cur symphytum vocetur, non video, & planè præter rationem videtur; nisi quis à contrario nomen illud obtinere contendat, quod neutiquam sanet conglutinetur, sed lædat, vulneret. Peplin describit Dioscorides his fere verbis: Φύλλον μέγιστον ἐν τῷ ἀνδράχην ἀγχοῦ, δάμνην ἀμφιφῆς, ὅτι μετὰ λευκῶ. φύλλον ἔχων ὅμοια τῇ καπνίᾳ ἀνδράχην ἀσφίρεθ δὲ καὶ ἐν τῷ κατὰ ἔχοντι ἰσχυρότης, καὶ ὁ καρπὸς δὲ σπογγώδης καὶ ὑπὸ τῶν φύλλων, ὡς πῆλον, πυρρῆς τῇ γύσει, ῥίζα λεπτή, μέλει ἀγχοῦ. συλλίσσεται δὲ καὶ δασυπῆλον, καὶ διδεται ὡς πῆλον καὶ περὶ αὐτοῦ, δάμνην δὲ ἔχει τὸν αὐτὸν. Quidam M. SS. addit, πῆλον δὲ μὲν ἐστίν. In maritimis maximè nascitur. Frutex est, ramulos quoquo versum expandens (vel in latitudinem sese diffundens) & candidi succi plenus, foliis hortensis portulacæ, rotundis, & inferne rubentibus, semine sub foliis rotundo, seu pepli, fervente gustu, radice tenui, singulari, ac supervacuam, colligi, reponi, darique uti peplus, idemque condiri solet, ac easdem quoque vires habet. Corrigendus hac occasione Galeni codex, lib. simpl. Ἄλλὰ τὸ κατὰ γῆρας γῆρας καὶ φύσιν ὁμοίως τῷ πῆλον κατὰ γῆρας κατὰ γῆρας. Sed semen utile est & flatu suum, similiter semini pepli.

pepli purgans. Non tantum ex hoc Diosc. loco χρήσιμον ἢ πυρρὸν legendum probatur, sed etiam ex lib. VII. *Æginetæ* ἢ ἡ ἀντιπυρρὸς ἀντιπυρρὸς ὁμοίως τῷ ἡ ἀντιπυρρὸς καὶ ἡ ἀντιπυρρὸς. Hippocrates lib. I. de morb. mulierum & ex ipsius sententia *Ætius*. lib. I. dixit φύσιν ἔχει καὶ ταύρη κινεῖται. *status discutere*; Nec verba Ruffi supracitata huic sententiæ refragantur. Vult enim post bilis atræ, & pituitæ educationem status disrumpere. Eadem *Actuarii* lib. V. meth. meden. opinio. *Plinius* turpiter lib. 2. & cap. XX. portulacam sylvest. cum peplide confundit, ejusdemque generis ac naturæ cum sativa scribit; nisi quod sponte proveniat. Quæ falsa & inepta sunt; Hæc ex eo collegit, quod peplin nonnulli portulacam vocarunt agrestem. Est, inquit, portulaca quam peplion vocant non multum sativa efficacior, cujus memorabiles usus traduntur. Pronum foret scribere, portulaca, quam telephion vocant, si in scripto quodam sic legeretur codice. Hanc probant viri doctissimi, lectionem, quod Diosc. sedum tertium, & agrestem portulacam & telephium vocari scribat. Sed huic sedo vires contrariæ portulacæ.

Peplis.

Acce enim & ulcerans est, frigida portulaca. Quod si dicamus *Plinium* scripsisse portulacam, quam telephion vocant, ipsumque telephium intellexisse, ac portulacam vocasse, quod portulacæ sit foliis. Vide quæ de telephio dicta sunt. Humi procumbit peplis, nec aliarum herbarum modo assurgit, lacteo turgida succo. Ramulos fert teretes, subinde purpureos, quandoque herbacei coloris. Folia pepli, & portulacæ sylvestris æmula, sed prona parte rubentia: semen exiguum in triangularibus parvis valvulis, veluti pepli sub foliis reconditur, pusilla radix.

Χαμαίφυκη à lacteo fici succo, & humilitate nomen accepit. *Dioscorides* lib. IV. cap. CLXX. Χαμαίφυκη οἱ δὲ οὐκ ἔστιν ἡ ἀντιπυρρὸς, ἀλλ' ἡ ἀντιπυρρὸς ἀντιπυρρὸς, ἐπὶ γῆς ἐρριμμένη, ἀντιπυρρὸς, ὅπερ μετὰ τὴν φύσιν φαίνεται τῷ πρὸς τὴν γῆν, ἀντιπυρρὸς, ἀντιπυρρὸς τῇ γῇ. Καρπὸς δὲ ὡς τῶν φύλλων προγυῖται, ὡς πῖπλε. οὐτε δ' ἀντιπυρρὸς οὐτε δὲ καυλὸν ἔχει. ῥίζα λεπτή καὶ ἄχρηστον. *Chamaefyce*, quam aliqui *scyen* nominant, ramos emittit quaternum digitorum, per terram stratos, teretes, lactei succi plenos, folia lentis figura, peplo similia, parva, tenuia, ac terræ inhaerentia, semen sub foliis rotundum ceu pepli, radicem tenuem ac supervacuam, sed neque florem neque caulem profert. Intellige lector, conspicuum & eminentem. Nam cauliculos exiguos promit, quibus folia fructusque junguntur & adherent. Sed hos non intelligit *Dioscorides*. *Chamaefyce* meminit *Plinius*. lib. XXIV. cap. XV. *Chamaefyce* lentis folia habet, nihil se attollentia, in aridis petrosisque nascens, &c. *Chamaefyce* supina humi procumbit, & peplidis modo nascitur, ramulis tantummodo numerosioribus, tenerioribusque,

Chamaefyce.

ribusque, qui teretes, rubentés, & in rotundi orbis speciem dispersi jacent, folia perpusilla, pepli minora, rotundiuscula ex pallido virentia lentibusque ipsis, & magnitudine & forma, paria. sub quorum alis flores peplidis, quibus fructus sequuntur tricocci exigui. Radix tenuis est. candidum & lacti similem succum hæc plantula, non minus quam tithymali vulnerata emittit, ipsorumque generi adscribenda. In Narbonensis Galliæ, olivetis, vinetisque aridis ac sabulosis locis, tractibusque maritimis reperitur.

τῶν δὲ λιβανωτίδων. *Libanotin* *Theodorus* vertit rorem marinum, alterum tamen genus, coronarium nempe, nomen illud vulgo obtinet, uti suo loco probatum est. *Dico* vulgo, quod *Plinius* utrumque sic vocat, cum coronaria tantum *Rosmarinum* dicta sit. *Galenus* lib. VII. simpl. τῆς δὲ ἡς τὸς σπέρματος χρομῆος λιβανωτῶν ἢ ἐρριμμένη καὶ ἡς ὁ καρπὸς καὶ χρομῆος καλεῖται. *Libanotis* dicitur quod radix *Thuris* referat odorem. λιβανωτῶν thus esse ex capite secundo hujus libri constat. *Libanoridum* duo, inquit *Theophrastus*, esse genera. De coronaria alibi egimus, unum sterile, alterum frugiferum. Idem *Diosc.* qui addit zeam aut campfanemam vocari lib. III. cap. LXXXVII. Λιβανωτῶν δὲ οὐκ ἔστιν ἡ ἀντιπυρρὸς, ἀλλ' ἡ ἀντιπυρρὸς ἀντιπυρρὸς, ἐπὶ γῆς ἐρριμμένη, ἀντιπυρρὸς, ὅπερ μετὰ τὴν φύσιν φαίνεται τῷ πρὸς τὴν γῆν, ἀντιπυρρὸς, ἀντιπυρρὸς τῇ γῇ. Καρπὸς δὲ ὡς τῶν φύλλων προγυῖται, ὡς πῖπλε. οὐτε δ' ἀντιπυρρὸς οὐτε δὲ καυλὸν ἔχει. ῥίζα λεπτή καὶ ἄχρηστον. *Chamaefyce*, quam aliqui *scyen* nominant, ramos emittit quaternum digitorum, per terram stratos, teretes, lactei succi plenos, folia lentis figura, peplo similia, parva, tenuia, ac terræ inhaerentia, semen sub foliis rotundum ceu pepli, radicem tenuem ac supervacuam, sed neque florem neque caulem profert. Intellige lector, conspicuum & eminentem. Nam cauliculos exiguos promit, quibus folia fructusque junguntur & adherent. Sed hos non intelligit *Dioscorides*. *Chamaefyce* meminit *Plinius*. lib. XXIV. cap. XV. *Chamaefyce* lentis folia habet, nihil se attollentia, in aridis petrosisque nascens, &c. *Chamaefyce* supina humi procumbit, & peplidis modo nascitur, ramulis tantummodo numerosioribus, tenerioribusque,

ΚΕΦ. ΙΓ.

CAP. XIII.

*Vernilaginum, & papaveris genera. Tum radicum differentias unde liceat accipere.
De nymphæa, Scythica, & malo terræ. Quodque Pandius statuarius mente
alienatus sit. Item de Thraciæ radicibus.*

ΧΑμαιλέων ἡ ὁ μὲν λευκός. ὁ δὲ μέλας. αἱ δὲ
διωμάδες τῶν ῥιζῶν, & αὐταὶ ἡ αἱ ῥίζαι τοῖς
αἰδοῖσι Διὰφοροῖ. Ἐ μὲν γὰρ λευκὴ, καὶ γλυκεῖα, καὶ
παχέα, & ὁσμὴν ἔχουσα βαρύνει. χρησίμη δὲ φασὶ
πρὸς τὰς ῥέας ὅταν ἐψηθῇ καὶ ἡμιθροῖται, ὡς περ
ῥαφάνης * ἐν φλοιῷ ἢ ἐν ὀλοσχοῖν. καὶ πρὸς τὴν
ἐλμινθὰ τὴν πλατύνει, ἀναφύει περὶ φάρμακον, † πῖ-
νον ἐπιζύοντα ταύτην, ὅσον ἐξ ὕδατος ἐν οἴνῳ αὐστηρῶ.
ἀναίρει δὲ καὶ κύνα καὶ σὺν. κύνα μὲν, ἐν ἀλφίπῃ
ἀναφυεθεῖσα μετὰ ἐλαίῳ & ὕδατι. (ὡς δὲ,
μετὰ ῥαφάνων μισγυμένη τῶν ὀρειῶν. γυναικὶ δὲ
δίδοται ἐν τεύχεϊ γλυκεῖα, & ἐν οἴνῳ γλυκεῖα. καὶ
ἐὰν βέλγηται πρὸς ἀσθενέσιν ἀνθρώποις Διὰπερ-
σάσαι εἰ βιώσιμον, λείψανον κελύειται πρὸς ἡμέρας.
καὶ περὶ περὶ ἐνέγκῃ βιώσιμον. Φύεται δὲ ὁμοίως
πανταχῶς. καὶ ἔχει τὸ φύλλον ὁμοίον σκολυμῶ μεζόν.
δὲ, αὐτὸ δὲ πρὸς τῇ γῇ. τὴν δὲ κεφαλὴν ἔχει
ὁμοίαν ἀκανθῶ μετὰ ἡλῶν. οἷον ἀκανθὸν καλῶσιν ὁ δὲ
μέλας, τὸ μὲν φύλλον παρόμοιον. † σκολυμῶδες
γὰρ ἔχει, πάλιν ἐλαττον καὶ λειότερον. αὐτὸς δὲ
ὅλῳ ἐστὶν ὡς περὶ σκιαδίου. ἡ δὲ ῥίζα παχέα καὶ
μέλαινα. Διὰρραγεῖται δὲ, ὑποζαῖται Φιλῆ δὲ
χωρεῖα * ψυχρὰ & ὀρεῖα. διωμάται δὲ λεπτεῖς ἐξ-
λαύνειν ἐν ὅξει τελευτῶν, καὶ τελευτῶν ἐπαλει-
φώμεν. καὶ ἄλλοι ὡς αὐτῶν αἰμαρῆ δὲ καὶ τὰς
κύνας. μήκωνες δὲ εἰσὶν ἄγριαι πλείους. ἡ μὲν κε-
ρατὶς καλεσμένη. ἡ δὲ μέλαινα. ταύτης τὸ φύλ-
λον ὡς φλόμος τῆς μελαίνης, ἡ δὲ δὲ μελαν. τὴν
δὲ καυλὸν τὸ ὑψὺ ὡς πηχυαῖον. ῥίζα δὲ ἱερὰ-
χέα, καὶ ἐπιπλάται. ὁ δὲ καρπὸς καμπύλῳ
ὡς περὶ τῶν κεράτων. συλλέγεται δὲ πρὸς πυροτο-
μίας. διωμάται δὲ καὶ αἰμαρῆν κοιλίας. τὸ δὲ φύλ-
λον ἄγρια παρὰ τοῖς ἀφαιρεῖ. Φύεται δὲ ὀρεῖα
τὴν θάλατταν, & αὐτὴ περὶ τὴν χωρεῖα. ἐπὶ
δὲ μήκων ῥοιᾶς καλεσμένη παρὰ τοῖς κηχωρεῖ τῶ
ἀγρίῳ. διὸ καὶ ἐοικέναι. ἐν τοῖς δὲ ὀρεῖα δὲ
φύεται, μάλιστα ἐν ταῖς κρηταῖς ἀνθῶ δὲ ἔχει
ἐρυθρόν. * καθύαται δὲ ἐπὶ ἐνυχα τοῦ δακτύλου.
συλλέγεται δὲ πρὸς ἡμερῶν τῶν κρητῶν ἐν γλῶ-
ροτέρῳ δὲ μάλλον. καθαίρει δὲ κάτω. ἐπὶ
δὲ μήκων ἡρακλεία καλεῖται. τὸ μὲν φύλλον
ἔχουσι οἷον σπυρίδος, & τὰ ὀσθία λευκαίνουσι.
ῥίζαν δὲ λευκὴν ἐπιπλάται. † δὲ καρπὸν λευκόν.
καθαίρει ἄνω ταύτης ἡ ῥίζα. χρωταὶ δὲ πινεσ πρὸς
τὰς ἐπιλήπτικας ἐν μελικράτῳ. ταύτης μὲν ὡς περὶ
ὁμώνυμὰ πῖνα σινείληπ. τῶν δὲ ῥιζῶν καὶ ὡς
τοῖς χυλοῖς αἱ Διὰφοραὶ ἐν ταῖς ὁσμαῖς. αἱ μὲν
γὰρ εἰσι ὀσμύαι, αἱ δὲ πικραὶ, αἱ δὲ γλυκεῖαι.
καὶ αἱ μὲν εὐοσμοὶ, αἱ δὲ βαρεῖαι. γλυκεῖα μὲν, ἡ
τε νυμφαῖα καλεσμένη. φύεται δὲ ἐν ταῖς λίμ-
ναις, καὶ ἐν τοῖς ἐλαδῶσιν. οἷον ἐν τῇ ὀρχομενίᾳ, καὶ
μαρμαρῶν, καὶ πρὸς κρήτην. καλῶσι δὲ αὐτὴν οἱ
Βοιωτοὶ † μαδωνίαν, καὶ τὸν καρπὸν ἐοικέναι. ἔχει δὲ
τὸ φύλλον μέγα ἐπὶ ὕδατι, εἶναι δὲ φασὶν

* **V**ernilaginum, una candida, altera nigra. * *Chama-*
Vires radicum inter se distant, & ipsæ radi-
ces specie differunt. Candida enim crassa & gra-
viter olens, utilis traditur ad alvi profluvia, cum
confecta orbiculatim modo radice decocta est,
junco transfixa in seriem. Valet & ad verumem la-
tum interficiendum, cum una cum passa vna co-
mesa acetabuli mensura è vino bibitur aut tero. Oc-
cidit & canes, & fues. Canes in farina hordeacea
subacta cum aqua, & oleo, fues † cum brassica. Et si
hominem ægroscentem experiri volueris an vivere
possit, lavandum ea radice triduo jubent. Hoc enim
li toleraverit, morituum nequaquam existimant.
Nascitur æque omnibus locis, folio † cardui, verum
ampliori & terræ proximo, capite magno acano
simili. Vnde quidam acanum eam vocarunt. * Ni-
gra folio constat modo cardui, præterquam quod
minori, leviorique. Tota autem herba umbraculi
speciem representat, radice crassa, & nigra extrinse-
cus, subflava intrinsecus. Loca gelida, humidaque a-
mat. Leporam & vitiliginem trita in aceto, & ramen-
tis illita. Nec non & canes occidere potest. Papave-
ris quoque sylvestris genera plura notantur. Quod-
dam enim cornutum appellatum, † aliud autem ni-
grum est, folio contans verbasci nigri, sed minus ni-
gro. Cauli altitudo cubitalis, radix † brevis, per sum-
maque cespitem: fructus inflexi, ut cornicula figu-
rantur. Legitur circa messes. Et alvum purgare
potest. Folium albuginem ovibus aufert. Nascitur
juxta mare locis saxosis. Aliud erraticum vocatum
non absimile intubo erratico est. Quamobrem in
usum venit cibarium. Nascitur in * arvis potissi-
mum inter hordea. Florem rufam producit. Ca-
put unguis pollicalis magnitudine. Ante hordei
autem legitur messem. † Sed & viridius est, & in-
ferius purgat. Aliud Herculanum nuncupatum, fo-
lio constat struthi, † quo splendorem linteis tri-
bunt, radice in summa terræ eunte: fructu albo.
Hujus radix purgare superius nata est. Non desunt,
qui contra comitalem morbum ea utuntur in * vi-
no mulso. Hæc igitur veluti æquivoca quædam
subjungere placuit. Radicum autem tum in succis,
tum odoribus differentias notare licet. Sunt enim
aliæ acres, aliæ amaræ, aliæ dulces: & aliæ suavis
olentia, aliæ gravis. Dulcis nymphææ vocata,
quæ nasci in lacustribus solet, ut in † Orchome-
nensi agro, & Marathone, & in † Creta insula.
Bœoti madoniam hanc appellant, fructumque man-
dunt. Gerit folia super aquam ampla: * plagæ tri-
ta imposita sanguinem sistere traditur. Vtilis & ad
difficultates intestinorum pota. Dulcis & Scythica,
& † quidem nonnulli dulcem eam appellant. Na-
scitur apud Mæotim, Vtilis ad anhelitus & ad tuf-
sim siccam, atque in totum thoracis mederi dolori-
bus potest. Ad hæc mederi ulceribus potest in mel-
le: sitim quoque extinguit, si teneatur in ore. † Qua
de causa tum ea, tum equestri vocata, Scythas un-
dius adhuc est: atqui viridius etiam purgat inferius. † Quo linteæ
dealbantur radice alba summa terra herente. * Aqua mulsa. † Or-
chomenio lacu. † Creta insula locis omnibus palustribus. * Trista &
plagæ imposita. † Quam nonnulli glycyrrhizam appellant. † Qua propter
Scythas contentos ea † hippace, id est caseo equino undecim aut duodecim
dies vitam sustineri ajunt. Aristolochia olfactu odorata est.

Z z z z

decim;

ἴσχαμον, ἐὰν τρέψας τις ἐπὶ πλὴν πολλὴν ἐπιθῇ.
 * ἴσχαμον. * χρησίμη ἢ καὶ πρὸς τὰς δυσεντερίας πονομῆν.
 † Cod. Bas. γλυκεῖα ἢ καὶ ἡ σκυδική. καὶ † ἐνίοτε καλεῖται *
 † καλεῖται αὐτὴν εὐθυγλυκεῖαν αὐτήν. γίνεται ἢ πρὸς πλὴν
 αὐτὴν εὐθυ- μαιωπίν. χρησίμη ἢ πρὸς τὰ ἀσθματῶ, καὶ πρὸς
 τῆν. Scribe. βῆχα ξηρόν, καὶ ὅλως τὰς πρὸς τὸ θάνατον πόνους ἐπὶ
 καλεῖται γλυ-
 κερῆς αὐ-
 τήν.
 πρὸς τὰ ἑλκὴ ἐν μέλει. διώεται ἢ καὶ πλὴν
 διψᾷ πίνειν, ἐὰν τις ἐν τῷ σπασμῷ ἔχῃ. διὰ τούτου
 πρὸς τῇ ἰσχυρῇ ἀλγείν φασὶ τὰς σκύθας ἡμέρας
 καὶ ἑνδεκά, δώδεκα. ἢ ἢ δριζολοχία τῇ σφρητῇ
 μὲν εὐοδμῶ, τῇ ἢ γένουσι πικρὰ σφόδρα. τῇ
 χροῖα ἢ μέλαινα. Φυεῖται ἢ ἐν τοῖς ὄρεσιν ἢ βελίση.
 Φύλλον ἢ ἔχει πρὸς σφύρες † τῇ ἀλσίῃ. πολλὰ
 † πρὸς κεφαλῇ. ἀραθῇ ἢ πρὸς τὰ ἀλλὰ ἑλκὴ,
 καὶ πρὸς ἐρπετὰ ἢ πρὸς ὕπνον καὶ πρὸς * ἔσπρα. τὰ
 μὲν ἐν πρὸς γένουσι κελεύουσιν ἐν ὕδατι αἰσθύνονται
 καὶ καταπλάττονται. τὰ ἢ ἀλλὰ εἰς μέλι ἐγχεύονται
 καὶ ἑλαιον. πρὸς ἢ τὰ τῶν ἐρπετῶν ἐν οἶνῳ ὀξύνῃ
 πίνειν, καὶ ἐπὶ τὸ δῆγμα ἐπιπλάττειν. εἰς ὕπνον ἢ
 ἐν οἶνῳ μέλανι αὐστηρῶς κνίσας. ἐὰν ἢ αἰ μῆτρα
 πρὸς σπῆσαι, τὰ ὕδατι δισκάλυζεν. αὐταὶ μὲν ἢ γλυκεῖαι. ἀλλὰ δὲ πικραὶ, αἰ ἢ βαρεῖαι τῇ γένουσι.
 γίνονται δὲ πινεὶ τῶν γλυκεῶν, αἰ μὲν, ἐκαστικῶς, καθάπερ ἡ ὁμοία τῇ σκολυμῶ ἢ πρὸς τὴν γένουσι. ἢ καὶ
 Πάσιπ. ὁ ἀσθματιστὸς φαρῶν, ἐργασίῳ ἐστὶ τῷ ἱερῷ ἐξέση. † αἰ δὲ, θανάτῳ φέροι. καθάπερ
 αἰ πρὸς τὰ μέταλλα τὰ ἐν τῇ θρακί. καὶ φησὶ καὶ ἡ δέξια πᾶν τῇ γένουσι. καὶ τὸ θανάτῳ ὑπὸ δὴ πᾶσι
 πῖσαι καὶ ἑλαφρόν. ἔχουσι δὲ καὶ τοῖς χρώμασι λευκοῦ, καὶ τῷ λευκῷ καὶ μέλανι καὶ ἑλκῶ μόνον, ἀλλὰ
 εἶναι καὶ οἰνοχρῶδες καὶ ἐρυθραὶ, καθάπερ ἡ τὰ ἐρευνθεῖται.

† ἀλλὰ.

* τὰ μὲν οὖν
 πρὸς ἑλκὴ
 τὰς ὑστερίας
 κεφαλῆς αὐ-
 τήν.

† πρὸς κεφαλῇ.

decim, & duodecim dies. sitim tolerare affirmant.
 Malum terræ olfactu odoratum, gustatu vehemen-
 ter * amarum est: colore † nigrum. Nascitur in
 montibus † optimum quoque. Folio constat * mu-
 ris auriculæ simili, tamen rotundiori. † Perutile ad
 caput, & reliqua ulcera, & ad serpentes, & ad so-
 mnum, & ad alia multa. Vlcerebus capitis adhibere
 præcipiunt in aqua subactum, reliquis rasum in mel-
 le, & oleo. Contra ictus serpentium ex vino acido
 bibi debet, atque inspergi morsui. Ad somnum in
 vino nigro aultero pertritum datur. Si vulva pro-
 ciderit, decocto abluisse juvabit. Dulces igitur
 illæ, amaræ autem aliæ. & gravis aliæ gustus. Quæ-
 dam ex dulcibus, mentis alienandæ vim sortiuntur;
 ut quæ carduo similis apud Tegeam gignitur.
 Quam cum Pandius statuaturum artifex in templo,
 suo fungens officio, comedisset, mente alienatus est.
 Quædam item mortiferæ deprehensæ sunt; ut quæ
 apud Thraciæ metalla comperiuntur, gustu faciles,
 jucundæque admodum. Coloris quoque discrimine
 radices large inter sese differunt: nec solum albæ,
 & nigrae, & flavæ sunt: etiam cæruleæ, & rubrae, ut
 rubiæ radix.

* Amara.
 † Nigra.
 † Optima.
 * Hedera.
 † Ad pluri-
 ma, utilis
 optima ad
 capitis mor-
 bos, commo-
 da ad ulcera
 maxime &
 secundas
 expellendas
 capitis, ad
 serpentes
 subactam
 rasam per-
 tritam.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Τὸ μὲν γὰρ λευκὸν καὶ γλυκεῖα. Hoc non posuit Theodorus.
 at etiam Dioscorides dulcem ait. Inveni qui negarent
 affirmanti mihi, idque scriptum relinquerent, hanc esse Cay-
 linam, unico argumento radicis: quam aiebant odore carere.
 Cum contra † Dioscorides, & Theoph. odoratam scribant.
 πρὸς ἑὸς Theodorus alvi profluvia. Plinius rheumatismos.
 Μὲν γὰρ ῥαφάνου μιν γένουσι. Theodorus omisit, τὸν ὄρειον.
 Dioscorides, raphanum admiscet nullum. Theodorus illa
 quoque præterit. γένουσι ἢ δίδωται ἐν σπύγῳ γλυκεῖα, καὶ
 οἶνον γλυκεῖον. Lege σκολυμῶδες; non autem, σκολυμῶδες.
 Ἰσχυρὰ ψυχρὰ, καὶ ἀραθῇ. Inculta. Theodorus legit, ὀξυῖα.
 At verò sicis locis provenire, ait Dioscorides.
 Μάκρινος δὲ ὑπὸν ἀραθῇ. Quid papaveri cum chamaeleonte?
 Itaque separata capite proprio.
 Ταύτης ἢ φύλλον. πρὸς τὸν, scilicet, καρατίνδ. Theodo-
 rus æquè negligenter. Quoddam autem nigrum est, folio
 constans verbalci nigri. De cornuto enim loquitur Philo-
 sophus.
 Ἐξελκυστῆρα ἢ μάλλον. Legitur, cum adhuc viridius-
 culum est. Theodorus simul junxit cum sequentibus:
 Ἐξελκυστῆρα ἢ μάλλον καὶ ἑλκῶς καὶ τῶν.
 Λοκαλίσαντα τὰ ἑλκῶς. Theodorus splendorem linteis tri-
 buunt. Oportuit meminisse, τὸ λευκὸν esse coloris τὸ τὸ.

Splendorem autem esse coloris τὸ λευκὸν. Etiam nigra
 possunt esse splendida, & alba non splendida.

Τὰν ἢ μῆτρα. Hic quasi de integro sub communi genera-
 ponit species, à partium differentia, id est, radicis. vale
 sanè. Namque † supra dixit: † non erat hic locus. Es-
 jam de radicibus dixit τὰ καὶ ἱερῶν. Aliud igitur caput
 hoc esto.

ἰσχυρὰ γλυκεῖα. Theodorus dulcem. Hic dimidiata vocis
 significatum est. Mendosus verò codex.

Χρησίμη ἢ πρὸς πολλὰ, καὶ ἀραθῇ πρὸς πλὴν κεφαλῇ. Theo-
 dorus ex omni aliis vocibus: perutile ad caput. τὰ μὲν
 οὖν αὐτῶν γένουσι. Theodorus ea verba, πρὸς κεφαλῇ, & tran-
 sultit, & quasi commentario est prosequutus. In ellexis
 enim, ἑλκῶς καὶ κεφαλῇ. Sic infra repetens hæc Theophrastus,
 dixit: πρὸς τὰ κεφαλῇ.

Αὐταὶ μὲν ἢ γλυκεῖαι. Non convenit epilogus cum su-
 perioribus. Nam hæc est amara.

Ἐργασίῳ. Theodorus, suo fungens officio. Purius,
 cum esset in opere.

Καὶ τὸ θανάτῳ ὑπὸ δὴ πᾶσι πῖσαι, ἑλαφρόν. Hæc om-
 nia omisit Theodorus.

Ἀλλὰ ἰσχυρὸν οἰνοχρῶδες. Theodorus, cæruleæ. Legit igitur
 aliter quàm, vini colores.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Χαμαλέοντῳ nomen obtinere à varietate viri Do-
 ctiff. ex Dioscoride probant, apud quem lib. III.
 cap. xi. hæc leguntur. Ὀνόματι καὶ χαμαλέοντος τὸ ποικί-
 λον πᾶσι φύλλοις ἐνέσκηται γὰρ ἡ λῖαν χλωρὰ καὶ ποικίλη, ἢ
 ὑπόλευκη, ἢ κυανοειδῆ, ἢ ἐρυθρὰ, πρὸς τὰς πᾶσι τοῖς ἀλγύ-
 ροις. Cæterum ut vocetur chamaeleon foliorum varietate
 evenit. Nam pro locorum differentiis, hic intensè viridia,
 illic albicantia, alibi cyanea, alibi denique rubra reperiu-
 tur. Supra lib. vi. cap. III. & quart. plura de cha-
 meleonte diximus, ac inter cætera, duos esse chame-
 leontes, alteramque pro cœli, folique varietate lachry-
 mam vel proferre, vel ixon id est viscum emittere. Dio-
 scorides non lib. III. cap. x. ἔξιν δὲ ἐκάλουντα τὸν
 πᾶσι τοῖς ἔξιν ἐνέσκηται, πρὸς τὰς ῥίζας αὐτῶν. ὅ καὶ αὐτὸν
 αἰσθύνεται καὶ γένουσι. Id. o ixian appellavit, quod
 pluribus in locis viscum ad ipsius radices inveniat, quo

utuntur mulieres pro mastiche. Eodem capite relatum à
 nobis, qui ixum live viscum fert ἔξιν dici, qui vero non
 fert, chamaeleonem. Plinius lib. XXII. cap. XVII. Cha-
 meleonem aliqui, ixiam vocant. Duo genera ejus; candidior
 asperiora folia habet, serpentinam, echini modo spinas
 erigens, radice dulci, odore gravissimo (gravi Theophra-
 stus & Dioscorides) quibusdam in locis viscum gignit
 album, sub aliis foliorum; Maxime circa canis exortum,
 quomodo thura nasci dicuntur, unde & ixia appellatur.
 hoc ut mastiche utuntur mulieres. Corrupta sunt verba
 priora, restituunt viri docti. Chamaeleonis duo genera,
 candidior, quem ixiam vocant, asperiora &c. Nec semper
 ixiam vocant, sed cum viscum fert, ideoque à Chame-
 leonte eam separat Theophrastus; quia non ubique
 chamaeleon mastichen illam generat, sed certis tan-
 tum locis. Quanquam non in dubium vocandum vide-
 tur.

tur, Theophrastum similes fere observasse plantas, non easdem; quod recentiorum constat experientia. Quare uti dixi, dicenda quæ à Fabio Columna describitur, carlinæ proxima, non tamen eadem. Chamæleon enim est ipsa carlina *καυλός*. Ixine itaque, ut dixi supra, primum inventa & descripta est à Fabio Columna, quæ & chamæleon est Dioscoridis: ubi locos Dioscoridis & Theophrasti pugnantes conciliavimus. Chamæleon albus, qui lachrymam non fert, carlina vulgo dicitur. Nam quæ lachrymam fert planta, omnes notas habet quas Dioscorides & Theophrastus ixine, chamæleonem albo adscribunt. Huic similis satis carlina, quæ à nonnullis carolina dicitur, à Carolo Magno, primo ejus nominis Romanorum Imperatore, cujus exercitus usu hujus radicis liberatus, & præservatus à peste, olim fuisse fertur. Hujus genera duo, quorum prior quæ chamæleon *καυλός*, caule vidua, altera caulescens. Alii tamen hanc à priore nihil differre putant, nisi quod caulem ferat quod cultu contingit. Nam plerumque, si eodem anno floruerit, quo in horum transfertur, sine caule permanebit; sin contra, multo lætior altero anno affurgit, & caulifera fit. *καυλός* foliis est valde spinosis, ambitu incis, albis, humi jacentibus; inter quæ medium orbiculatum erumpit capitulum, absque caule, cynaræ capiti similis, in metam fastigiatus, compactili squamarum pungentium acervo, horridus, cujus flos medio stamineus, rubentibus foliolis, quandoque candidis, ambitu circumscriptus est, sereno autem coelo flos aperitur, lateque patet; nubilo vero, veluti se recludens, contrahitur. Semen cnico simile est. Radix oblonga, nec sine gravitate odorata, candicans, solida, non rimosa aut fissa, sapore principio fatua, mox subdulci, tandem acri. Hujus echinos adhuc compressos, priusquam flos pandatur, Allobrogum incolæ, detractis corticosis unguibus, stru-tilique laminarum serie revulsa, concidunt in orbis; & raporum ritu in cibos coquunt, & cum butyro in prunis, vel super foculo parant, sale & pipere con- diunt, gustu quidem palato, multo suaviore & lautiore, quam capitula illa cinaræ, artiococa dicta. Alterum carlinæ genus caulescens folia habet valde spinosa, utri- que margine, sectionibus profundius incisa, & per angulos, duris multumque pungentibus spinis munita, quorum mediæ costæ subinde rubent. Caulis dodran- talis aut altior, unicum ut plurimum proferens capitu- lum, exteriori circuitu ac ambitu, echini aut castaneæ instar spinosum, quo superius patente, flos exit latus, medio disco multis staminibus factus, quem parvu- la, oblonga foliola cingunt, sæpe albicantia, rarissi- me rubentia: semen tenue & angustum subest forma cnici, radix oblonga, digitalis crassitudinis, subnigri- cans, adeo rimosa ut scissa videatur, odorata, gustu nonnihil amaricans. Utraque in montibus altis, lo- cis desertis, ac quandoque secus vias, sed quæ cap- lem fert Germaniæ frequentior. Hanc chamæleo- nem botanici nigram esse scribunt. Utrum rectè, mox patebit. Ad chamæleontis albi classem referenda plan- tula spinosa, apud nos locis asperis, ac secus vias satis familiaris, radice, folio, & semine chamæleonti nigro similis, sed exigua. Flos ejus aculeatus & purpureus humi procumbit. Caule caret, & in papporum lanugi- nes tandem evanescit. semine præstat aliquanto cnico affimili, foliis carlinæ sed retusioribus, mollioribusque laciniis minoribus. Radix subrubra, gravissimi odoris. Quæ ostendunt non inepte hanc posse vocari chamæleo- nem album. Utramque carlinam primam scilicet & tertiam Germani *Eberwurtz* vocant, id est *apri ra- dicem*. *Eber* enim illis idem quod latinis verres; No- men hoc impositum, quod radix ejus cum polenta sues necat; Quam vim Theophrastus chamæleonti tribuit albo, sed cum brassica exhibendam scribit. Easdem vires chamæleonti tribuit Dioscorides lib. i. cap. x. quas tradidit Theophrastus. *ή πη*, inquit Dioscorides, *πυθίστα* *όξυράφω* *πυθίστα*, *άγει έλμινδα πατάειν*. *λαμβάνεται δέ σὺν* *οἶνω* *αὐστηρῶ* *μὲν* *όξυράφω* *δυσμακτό*, *εὐδωπικῶς δ' επιπιδείας* *δίδεται* *όλην* *σὺν* *οἶνω* *ιγναίνει* *γδ' αὐτοῦς*. *καὶ* *πῶς* *δυσμακτόν* *τὸ* *αὐτῆς* *φύκος* *αὐτῆς* *πίνεται*. *Ἐπὶ* *δὲ* *θεοκρατῆ* *σὺν* *οἶνω* *πιδείσται*, *δυσμακτοῖ* *εἰ* *κύνες*, *εἰ* *ὄς*, *καὶ* *μύες*, *σὺν* *αὐτῇ* *πυθισμῶν*, *καὶ* *ιδρωαίῳ* *διδείσται*. Hæc pota acetabuli mensura, latum ven- tris lumbricum pellit. sumitur vero in vino austero cum origani decocto, hydopici quoque commode drachma in vino datur. Etenim eos extenuat; Ipsius quoque decoctum con- tra difficultatem urinae bibitur. Adversatur & in vino

potu virulentarum bestiarum venenis; Canes autem, sues- que, ac mures occidit, subacta cum polenta, aquaque & oleo diluta. Mures occidere non scripsit Theophrastus. Nec tamen mutandus codex Dioscoridis, siquidem Plinius lib. xxi. cap. xvi. scribat, *hic succus occidit canes, suesque in polenta, addita aqua & oleo, contrahit in se mu- res ac necat, nisi protinus aquam sorbeant*. In altero co- dice scriptum est. *Hic succus occidit & panos in polenta, & canes, suesque addita aqua & oleo*. Quæ corruptum codicem ostendunt. Restituunt, facit ad difficultatem urinae, panosque hic succus. Occidit & canes, sues, mures- que in polenta, (attende ad verba Theophrasti & vidi- bis Plinii negligentiam) addita aqua & oleo. Vulgatam non probo lectionem, magis tamen sequens arridet. *Fa- cit ad difficultatem urinae, panosque hic succus. Occidit & canes suesque in polenta addita aqua & oleo. contrahit in se mures ac necat, nisi protinus aquam sorbeant*, Galenus lib. de med. fac. parab. ad Solonem tit. ad dealbandos dentes, aliaque eorum sananda vitia, mures necari à chamæleonte nigra. *καμαλέον* *μύλας* *διελευθερώνει* *παύει* *όδοντιπλάγας*. *εἴτω* *καὶ* *μύες* *κταίνει*. Nigri chamæleontis si foreas decocto dolorem dentium curabis, id & mures necat. Re- cte fortasse de nigro tradit. hoc auctor hujus libel- li: Nam albus adversus venenatas bestias commen- datur à Dioscoride, nec ab hoc tantum, sed Nicandro, qui nigrum venenati quid habere tradit, quam sen- tentiam probat. lib. vi. i. simpl. Galenus, versus Ni- candri.

Φοβίζω *δὲ* *αὐγλύνει* *καμαλέον*, *ἢ* *δὲ* *όξυράφω*. *διότι* *δὲ* *ἀμφὶς* *ἱασίν*. *ὁ* *μὲν* *ζοφείδης* *αὖτις* *ἔκτει* *σκαλόμεν*, *πρόχρη* *δὲ* *ἀπεχόμενο* *καλόν*, *ρίζα* *δὲ* *οἱ* *βελανῆς* *πὶ* *εἰ* *αἰθάλη*. *ἢ* *δὲ* *αὐτὸ* *κινεῖ* *σκαλοῖς* *ἐν* *πυθίστῃ* *φύξη* *δὲ* *σὺ* *μελέσται*. *τὸν* *δὲ* *ἔργον* *δύει* *αὐτὸ* *πυθίστῃ* *ἀγασθῶν* *μύες* *δὲ* *σὺ* *καφαλῇ* *φύεται* *πιδείσται* *μολοδρῶ* *ρίζα* *δὲ* *ὑπερρήσται*, *μελίζω* *δὲ* *πιδείσται*. *τὴν* *δὲ* *κύναν* *μὲν* *ἀναινοῖ*. *τῆς* *δὲ* *δύο* *φάσται* *δραχμαίων* *ποταμίου* *πίειν*, *υἰάποσται* *πυθίζας*.

Perpendenda etiam est humilis medicina leonis, Montana & radios imitantis floribus herba, Illius esse duas species cognosce: prioris Assimilis scolymo quadam caligine forma Atque rotunda effusa juba est; densa aurea radix Aprica effugiens loca, opacis nascitur umbris, Asperius folium, sed nullum habet altera caulam, Immo humili medium floris caput horret echino, Alba intus radix referent mella sapore, Vitandus niger est, taciturnus feret ille venenum, Mixti autem lymphæ drachmam potaveris albi.

Galenus lib. viii. simpl. *καμαλέον* *ἢ* *ρίζα* *ἢ* *μύλας* *λάν* *ἔχει* *πὶ* *δλητῆρον*, *ὅθεν* *ἔχων* *ἢ* *χρῆσις* *αὐτῆς* *πῶς* *ψάρας* *καὶ* *λαχνηας*. *ἢ* *ἢ* *ἢ* *λινεὺς* *καμαλέον* *ἢ* *ρίζα* *πῶς* *ἐλμινδῶς* *πατάει* *δίδεται*, *πυθίστα* *όξυράφω* *μετ'* *οἶνω* *αὐστηρῶ* *πυθίστῃ* *ἢ* *αὐτῇ* *καὶ* *τοῖς* *υἰάποσται* *πυθίστῃ* *οἶνω*, *εἰ* *αὐτῇ* *τῇ* *μελέσται* *ἢ* *ἢ* *μύλας* *ἢ* *ρίζα* *πῶς* *πικροτέρως* *εὐαίης* *εἴναι*. Id est chamæleontis radix nigri quidem le- thale quiddam obinet, quamobrem foris utique usus ejus ad psoras adhibetur, & lichenas. Porro albi cha- mæleontis radix potus adversus latos lumbricos datur cum vino austero mensura oxybaphi: Exhibens sane etiam aqua inter cutem laborantibus, ad similem habentem temperiem ipsius nigri radici, nisi quatenus illa acrior est. Idem Aëtius; apertius Ægineta, *καμαλέον* *ἢ* *μύλας* *ἢ* *ρίζα* *ἢ* *ἢ* *λαμβανόμενη* *δλητῆρως* *εἴναι* *ἢ* *δὲ* *ἢ* *λινεὺς* *ρίζα* *πῶς* *πικροτέρως* *εἴναι* *ἢ* *ἢ* *μύλας* *πικροτέρως* *εἴναι*. Reliqua uti apud Galenum, si intra corpus sumatur ve- neni loco est. Accedit quod Plinius loco citato de ni- gro scribat. *Et ricinos canum necant, juvenecas quoque anginae modo*; Quare à quibusdam ulophonon vocatur, & cynozolon propter gravitatem odoris. *Ουλόφωνον* dictum nigrum chamæleonem testatur Auctuarii auctor. A deleteria vi nomen illud Plinius impositum inquit, quod juvenecas anginae modo strangulet. *Ουλόφωνον* to- tus mortifer sonat, *ούλ* *δὲ* *δλ*, *omnis*, *totus*. *φόν* *δὲ* *mortifer*, *occisor*. *Φοβίζω*, *φοβίζω*, *φοβίζω* *occido*, *interficio*, *mortem infero*. Vel sic appellatur, quod cum pernici- occidat. *ούλ* *δὲ* *enim* *Græcis perniciosis*. Inde *δύο* *δύο* *καὶ* *φοβίζω* *δύο* *φοβίζω*, quasi *δύο* *δύο* *φοβίζω*, *perniciosa* *mortem inferens*. Nicandri Scholiasten *δύο* *φοβίζω* *ἢ* *πὶ* *δλ* *βλάπτει*, *ἢ* *δλ* *φοβίζω*. Unde itaq; & Plinius

idque quod tota stirps umbraculi speciem non præbeat, capiteque acinaceo, live spinis prædito careat, foliis alioquin non aculeatis, radice nigricante, digiti crassitie, cujus caulis palmum, sesquipalmum, & pedem altus, limbum fert iæus florum, multis purpureis aggestis & collectis staminibus, foris squamulis lucidis, albicantibus, sibi imbricatis incumbentibus, compactum, visu pulcherrimum. In agro Monspelienſi locis glareosis frequens. Planta quæ Theophrasti delineationem exactè referat, nondum reperta est. Dioscoridis nigrum chameleontem, quidam carlinam alteram caulescentem volunt. Cum tamen folia scolymi minorâ, nec tenuiora sint, tum quod capitulum ferat non umbellam, radizque mordendi vi careat, sed amaricans sit. Nec planta quam Cortusius misit, chameleon niger est. Radice enim, teste Dodonæo (ipsam enim plantam nunquam vidi) constat crassa & nigra, inferius in plures divaricata, per summa capillata, foliis oblongis, utrimque valde spinosis, caule rubente, & in alas quasdam diviso, umbellis fastigiantibus, è quibus flores & parvis virentibus acinaceis capitulis, diluè purpurei rubentis coloris. Eandem hanc plantam Mathiolus à Maranta chameleontis nigri nomine accepit. Sed negat esse chameleontem nigrum, quod folia rubris maculis varia non sint, & in caule nulla prorsus rubedo spectetur, mansaque radix acedinis tantillum haud recipiat; exesa non sit, non flavescat, nec caules digiti crassitudine videantur. Accedit, inquit Clariss. hæc icon ad descriptionem propositam, nisi quod flores non depingantur cerulei, hyacinthini coloris, quales esse chameleontis nigri, non modo Dioscorides sed & Nicander in Theriacis testatur, in quibus nigrum chameleontem *μαύρον* à florum nempe colore appellat, nisi fortasse alicubi alterius coloris flos ejus existat, id quod dictionem *ποικίλα* post *μαύρον* subsequenter, ostendere plerique suspicantur. Sed hoc non sit verisimile. Nam dictio *ποικίλα* varietatem significans, cum *μαύρον* coherens, non nisi cerulei varietatem ostendit, qui modo remissior, sive dilutior, alias intensior esse potest. Contrariæ opinionioni favere videtur Plinius loco citato. Ex nigris aliqui marem dixere, cui flos purpureus esset, & feminam cui violaceus, uno nascuntur caule cubitali, crassitudine digitali. Ferunt & hæc viscum (hoc non tradidit Dioscorides) bulceribus utilissimum. Aliam chameleontis nomine plantam describit Dalecampius, quam etiam nec dum conspiciere licuit, ex Calabria à Reinero Solenandro se accepisse scribit. Radix illi palmum longa erat, digitum crassa, foris nigra, & que lacerata hiabat, intus flavescentis; folia chameleontis albi, angustiora, minora, tenuiora: caulis dimidio pede non procerior, in cuius summo umbella floris purpurei splendebat, hyacinthi colorem prorsus emulantis, nisi candor eximius intermisceretur, & quamvis exaruisse, vividum suum nitorem retinentis, absque echino globoſo è capite, quod videlicet ex omnibus plantis, quibus aculeata folia sunt, id peculiare sortitus est chameleon, ut citra echinatem verticem flos emicet. Fatendum hanc plantam proxime ad delineationem Dioscoridis accedere. Quorundam opinio est, hanc à Maranthæ, aut Cortusi chameleonte nigro non esse diversam. Sed descriptionem additam esse, verbis Dioscoridis conformatam. In re incerta nihil concludo, neutrum ut dixi vidi.

Μύκων ὡς τὸ μὴ κινεῖν, ὅτι μὴ ἐνεργεῖν: κινεῖν γὰρ λέγεται ἐνεργεῖν κινεῖν γὰρ τὸ τῶν κατὰ φύσιν ἐνεργειῶν. nic. schol. pag. LXVIII. non operando nomen accepit, quod vincti papaveris sopore sensus, membraque stupefacta, nequeant quicquam agere. Vel nomen inditum eadem ratione, quacicutæ καίτοι, à vertigine & caligine, quam utrumque invehit. Exceçari enim dicebat Andreas visum succo hujus apud Plinium. Lib. xx. cap. xvi. Diagoras & Erasistratus in totum damnare, ut mortiferum infundi vetantes; Præterea quoniam visui noceret; addidit Andreas, idè non protinus exceçari eo, quoniam adulteraretur Alexandria. Paulo aliter hæc Dioscorides, lib. iv. cap. LXVIII. Εργασίεται ὡς τὸ Αἰαχέριον ἀποδοκιμαζέτω αὐτὴ τὴν χεῖρα ἐπὶ τῶν ἀπαληκτῶν καὶ ἀφθαλμίωντων, ὡς τὸ ἀμολοῦναι τὴν καὶ καρφαλέον. Ἀνδρέας δὲ φησὶν ἐπὶ μὴ ἰδύμεν το αὐτὸ ἐν χειρὶ καὶ τῶν αὐτῶν. adde reliqua usque ad *ἐκ ἀπὸ*, quibus tamen verus codex caret. Placet aliis *μύκων* appellatum: ὡς τὸ μῆκος, à proceritate sive longitudine. Arridet nonnullis ab insula *μύκων*, ubi primum papaveris fructum Ceres invenit, nomen impositum. Insula hujus nec Strabo, nec Plinius memi-

nerunt. Nec Corcyram in qua habitavit Ceres, nec Siciliam quæ ei consecrata *μύκων* dictum legi. Cereri tamen gratum fuisse papaver, ex his Poëtarum constat versiculis. Columel. lib. x.

*Allia tum cepis cereale papaver, anetho
Iungite,*

Virgilius primo Georgicon, cereale papaver, id est Cereri gratum.

*Nec non & lini semen, & cereale papaver
Tempus humo tegere.*

Papaver esse in tutela Cereris, discimus è Callimachio, qui facit hanc deam, assumpta forma Niappes, manu tenere coronas, & papaver, in hymno Cereris.

ἄντο δὲ χεῖρ. Accepit manu
τέμναται & ὑγῶνα. Coronas floreas & papaver.

Solebat Ceres manu gestare papaver; Eadem in templis papaver manu tenens quondam picta fuit. Antiquitas ut segetibus, & annoæ officeret, agros & hortos, nulla magis fruge confitos habebat. frugum Dea Ceres. Agricola Batavi odere papaver, ob notum illud poëtæ carmen.

*Vit enim lini campum seges, urit avena,
Vrui lethæi perfusa papavera somno.*

Cereri gratum finxit antiquior ætas, ob seminum feracitatem: malunt nonnulli, quod inter sata plerumque nascatur, eundemque cultum amet; Quidam, inter quos Dercylus, quod somno Ceres destituebatur, ob filia molestiam, (Proserpinæ sc: quæ erat rapta à Plutone) quam papaveris beneficio recuperavit, qua de causa *μύκων* Græcis dicebatur. Virg. Æneid:

*Hesperidum templi custos epulasque draconi
Quo dabit, & sacros servabat in arbore ramos
Spargens humida mella soporiferumve papaver.*

Soporiferum papaver epulis hujus animalis admixtum fuit, ut sæva, efferaque bestia, paululum feritatem deponeret. Nam papaver quod aliis lethargum, aut aliud soporosum malum inducit; huic insomni draconi, languorem, tarditatem, lenitatemque adferebat, ut minus sæviret. aut per vices ipsa aurea poma custodebat, virgiliam draconis miserata: Epulis papaver addebat, ut somno brevi & levi refectus, & refocillatus ob soporiferam papaveris vim, ad pristinum officium integrior rediret. Noctem eo coronatam fuisse apud Ovidi: lib. iv. Fast. legimus.

*Interea placidam redimita papavera frontem
Nox venit, & secum somnia nigra trahit.*

Belgis Papaver *Heul* id est solatium, & *Manfioy* dicitur. Folium papaveris antiqui Græci *τηλέφιλον* vocabant. Theocritus. Eidyl: γ.

ἔχων πρὸς, ὅκα μεμενάρηται ἐν φιλέει με,
ὅν δὲ τὸ τηλέφιλον ποτεμάζατο τὸ πλάττωμα
αὐτὸς αὐτῶν ἀπὸ πᾶσι ἐξαρρεῖν δὴ.

*Intellexi nuper cum quaerere an me amares,
Telephilum allisum non edidit sonum,
Sed frustra in tenevo cubito exaruit.*

Schol. *Τηλέφιλον* δὲ ἐστὶ τὸ φύλλον τῆς *μύκων*. αὐτὸς δὲ βασιλὴν ἐπὶ τῶν λίγων ἐν αὐτῷ. ἢ τὸ δὲ τῶν, ἢ τὸ ἐκείνου ἐστὶν, ἀναλαμβάνεται ὡς τὸ τῶν ἐρωτῶν τὸ τηλέφιλον, καὶ ἀληθῶς μὲν ἐν ψέφῳ ἀπτεῖται. ἰδὼς αὐτῆς σημεῖον, ὅτι ἀντιπᾶν τῶν τῶν ἐρωτῶν. ἰδὼς οὐκ ἀπτεῖται ὅτι μισθῶται. Εἰρηται δὲ τηλέφιλον κατὰ κρινῶν & τὸ πρὸς τὸ δὲ ἐσορεὶ δηλέφιλον πὶ ὅν δὲ δηλὸν τὸν φίλον. Ἀλλως. τὸ τηλέφιλον, ῥιζὸν πὶ θαμνῶδες. κατὰ δὲ αὐτῶν αὐτῶν. πικρὸν. τὸ δὲ πικρὸν ἔχει ὁραχμῶς μείζονας συνθεμαίαι. τὸ δὲ φύλλον εἶομαι τὸ ἀπειρομένῳ λατῶ, λοδὸν δὲ ἀφίσαν ἐλκεσὶν, ἐν δὲ τὸ πᾶν, ὅδ ἐπιχειροῦν, ὁ γὰρ ἐλαμῶνται, καὶ τῶν πρὸς πᾶσι λαμβάνει, & μόνον ἐπὶ τῶν χεῖρας τὸ τηλέφιλον, αὐτὸ καὶ ἐπὶ τὸν ἄλλον πθέντες, ἰδὼς ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν πᾶσι, ἐπὶ τῶν πᾶσι & ψέφῳ. Ἀλλως, τινὲς δὲ τῶν ἐρωτῶν τὸ τηλέφιλον ἐπὶ τὸν ἄλλον πθέντες, ἢ τὸν κερπὶν, ἐπικρατοῦ καὶ ἐκ μὲν ἐκδορῶν γίνονται, καλῶντες αὐτὸ ῥόδιον, νομίζουσι ἀραπαῶν τὸ τῶν ἐρωτῶν. & γὰρ αὐτὸς δὲ ἐμπροσθέντος, ἢ ἐκδορῶν μετῴδου.

fuerit, suam odoris vim etiamnum conservat, ipsum porro admixto glaucio, aut gummi, aut sylvestris lactuce succo adulterant. Veruntamen quod glaucio fucatum est, dum diluitur croci colorem reddit, quod vero agrestis lactuce succo, exili & evanido est odore, asperiorque spectatur. Quod denique gummi vitiatum est, invalidum est, inodorum, pellucidum, nec desunt qui eo demencie devenerint, ut adspem illi admisceant. — Quare non abs re fuerit liquoris illius excipiendi rationem subtexere. Nonnulli folia capitaeque ipsa tundunt, & praelo exprimunt, mox terentes in mortario pastillos effingunt: id meconium vocatur, multum opio ignavius. At opii faciendi ratio haec est. Cum ros exaruerit stellulam (quae in summo papaveris capite visitur) cultello ita scarificare oportet, ut ne penitus intro adigatur, & à capitis lateribus per directum, summam cutem incidere, & erumpentem lachrymam digito in conchulam abstergere, ac non ita multo post eò redire. Tum enim rursum & alia densata reperitur, atque etiam postero die. Tandem in pila teri, ac in pastillos coacta reponi debet. Veruntamen interea dum inciditur retrocedendum est, ne liquor vestium affricu deradatur. Aliam Plinius meconii parandi rationem docet, cetera an convenient examinandum. E n gro, inquit, lib. xx, cap. xviii. Papavere, sapor gignitur scapo inciso, ut Diagoras suadet, cum turgescit: ut Iollas, cum deflorescit, hora diei sereni, hoc est, cum ros in eo exaruerit. In id i jubent sub capite & calice. Nec in alio genere ipsum inciditur caput. Succus & hic, & herbae cujuscunque lana excipitur: aut si exiguus est, ungue pollicis, ut lactucis, & postero die magis magisque inaruit. papaveris vero largus densatur, & in pastillos trius in umbra siccat, non vi soporifera modo, verum si copiosior hauriatur, etiam mortifera per somnum: opion vocant; Sic scimus interemptum Licinii Cecinnae, pratorii viri, patrem in Hispania Babilii, cum valetudo impatibilis odium fecisset. — Cum capita ipsa & folia decoquuntur, succus meconium vocatur, multum opio ignavior. Experimentum opii est primum odore. Sincerum enim perpeti non potest, mox in lucernis, ut pura luceat flamma, aut extinctum demum oleat; quae in fucato non eveniunt. Accenditur quoque difficilior, & crebro exstinguitur; Est sinceri experimentum & in aqua; Quia nebula innatat: fictum in pustulas coit. Sed maxime mirum, aestivo sole deprehendi. Sincerum enim sudat, & se diluit, donec succo recenti simile fiat. Mnesicles optime servari putat Hyoscyami semine adjecto; alii in faba. E nigro, ait, papavere sapor gignitur, scapo inciso. Nusquam tradidit, Dioscorides è nigro magis quam ex albo opium fieri. Plinium tamen sequitur Apulejus. Alia agrestis & alia rhoras appellata, si quidem ex ipsa sunt succus quem appellant opium, vel quod facile florem demittat: Probabile potentius è nigro colligi, imbecillius ex albo. In altero codice sopor legitur, quam lectionem vir magnus probat, quia paulo ante scribitur. bibitur somni causa. Et paulo post; non vi soporifera modo. Quod vix approbo, sequitur enim gignitur scapo inciso, &c. Ineptum est à scapo inciso soporem gigni. Malunt alii saoris vocabulo τὸν ὀπὸν graecorum exprimere. Duplici errore, altero quod liquor is ὀπὸν sit, id est manans sponte lachryma, non autem ὀπὸν, id est succus, herba trita, expressus; Altero quod ad id papaveris albi, non nigri, scapus inciditur. Ego opus malo restituere. Corruptum etiam est quod sequitur. Scripsit Plinius, è nigro papavere opus (vel opium) gignitur capite inciso. Et sic codex Dioscoridis habet. Sequitur enim, nec in alio genere ipsum inciditur caput. Pergit Plinius. Diagoras suadet cum turgescit, id est, cum grandescit & ad florem properat. In altero etiam codice reperitur. Hora diei serena. Iollae sententia propius ad mentem Dioscoridis accedit; Stellulam enim quae in capitis papaveris summo est, scarificari jubet, haec non conspicitur, antequam flos sese expandit ac cadit. Cum ros in eo exaruerit, id est, ut exponit Dalecampius circa Meridiem. Idem legit, sub capite ante florem, & calice post florem, ungue pollicis ut lactucis, & postero, &c. Haec utrum corrupta, non satis inter auctores convenit. Doctiss. Hermolaus legit, aut lactucis. Quod proxime ad vulgare accedit lectionem. Sed quid excipi ungue pollicis aut lactucis? Non video, quae haec similitudo, aut quomodo lactucis excipitur. Robertus Constantinus ungue pollicis in conchis restituit. Lugdunensis aut conchis, idque quod apud Dioscoridem δακτύλῳ ἢ μύκῳ digito in conchulam, scribatur. Nihil mutat Dalecampius. Tradit enim Dioscorides glaucio & sylvestribus succum detrahi soli-

tum, quo verum opium adulteretur. Graecus auctor glaucio & agrestis lactuce succo adulterari tradit; excipi hic nusquam. Quare illorum opinionem qui in conchis reponunt, non aspernandam putavi. Sic, scimus interemptum Licinii, &c. Romana & Parmentia & quaedam alia recentiora exemplaria sic legunt, ut observavit Doctiss. Pintianus, in Hispania Babilicum, quoniam valetudo impatibilis. Legendum hoc pacto eidem videtur; Sic scimus interemptum post Licinii, Cecinnae pratoris viri patrem in Hispania: Babilicum, cum ei valetudo impatibilis odium vitae fecisset. Nam codex antiquus post Licinii: & impatibilis legit, non impatibilis, ab impetu videlicet, non à patior. De Babilio vero, aut hoc, aut alio ejusdem nominis, Plinius. lib. vii. de mortibus repentinis, Bebivus iudex dum Babilicum differri jubet. Cum capita ipsa & folia ipsa decoquuntur, &c. Aliter, ut dixi, hoc Dioscorides: capica, folia quoque tunduntur, & praelo exprimuntur, ac in mortario teruntur, ac in pastillos formantur. Quia nebula innatat. Optimus codex, nebulula. Quam lectionem, tanquam probabilior, sequor. Opii conficiendi modum, qui apud Turcas obtinet, describit Bellonius lib. 2. obser. cap. xv. Agros papavere albo (male itaque nigro Plinius) conferunt, ut nos tritico, sed ea consideratione, ne singuli rustici plus serant, quam familiam habcant, ad id colligendum, sufficientem. Colligunt autem eadem qua auctores tradiderunt, ratione. Papaveris capita (male itaque scapo Plinius, recte Iollas cum deflorescit) jam formata leviter inciduntur, atque ex vulnere emanantes lacteae guttae, parumper inspissari sinunt. Sunt qui libras denas colligant, alii sex, alii plures, vel pauciores, pro operarum quas incolligendo adhibuerunt diligentia. Optimae potae opium, dicit idem Bellonius, amarum, gustu calido, fauces incendens flavescens leoninorum pilorum modo, in massam veluti ex granulis diversi coloris coactum: Legendum enim opium ea grana in capitibus papaveris collecta coherent, & in placentulam quodammodo coeunt, odor virosus & gravis. Opii Garcias lib. i. cap. iv. varia, (inquit) esse genera, pro regionum diversitate. Quod è Cairo adfertur albicat, & magni est pretii. Thebaicum arbitratu Garcias, quod ex Adan advehitur, aliisque locis Eritraeo mari vicinis; Nigrum & durum, ejus pretium, pro regionum varietate, aut intenditur, aut minuitur. Quod in Cambaja, Mandoa & Chitor cogitur, mollius est, & magis flavescit. Quale quoque vulgo utitur; Quod adulteratum esse non nego. Attamen ex eo quod adfertur eligendum purum, colore maxime rufum, aut spadiceum, cum frangitur splendore quodam nitens, & quod facile dissolvitur, sed non citae instar lentescens. Vulgare ad lucernam accensum, nec atra, obscuraque, nec splendida lucidaque flamma lucet; verum in medio quodammodo se habet, plus tamen ad obscurum, quam lucidum tendit, extinctum eandem odoris vim servare non videtur. Adulterationis signum est, aqua colatum, croceum reddere colorem, si nec facile solvatur. Opium apud Turcas, & Perlas in quotidiano est usu ad drachmae unius pondus ut supra dixi. Ejus enim usu se animosiores esse credunt, neque belli pericula formidare. Idcirco cum Turcarum Imperator bellum gesturus, militum delectum facit, tota Provincia opio quasi spoliatur. Vulgare apud eos est obicere, Edisti opium, quemadmodum si quis apud alias nationes obijciat, temulentius es: immo ejus esui ita assueverunt, ut abstinentes aliquando periculum vitae incurrant. Refert Linscorus assuetos, nisi indies iterent, brevi tabidos mori, & si per dies quatuor aut quinque intermittant, perire. Quod admiratione non caret, quandoquidem adeo narcoticum & stupefactivum est.

κορνικὺν Corniculatum papaver dicitur, à filiqua inflexa, corniculi in modum. Luculenter satis à Theophrasto describitur, etiam à Dioscoride. lib. iv. cap. lxxvi. Μήκων κορνικίτης, εἰς τὸν ὀφθαλμὸν, εἰς τὴν ἀρτηρίαν μήκωνος, εἰς τὴν θαλάσσιον. φύλλα ἔχει λευκὰ, δασέα, (vetus περχία & hanc lectionem probat Sambucus) ὁμοία φύλλον πεπερασμένῳ τῆν ἐστέρην, ὡς αἰετὸς τῆς ἐν γαστρὶ μήκωνος, ἢ τῆς καυλὸν ὁμοίον, αἰετὸς ὀφθαλμοῦ. κορνικὸν δὲ μικρὸν, καὶ μύλον ὡς αἰετὸς κίρας, ὁμοίον τῷ τῆς πάλιν (Ald. τῆς πάλιν) ὅθεν καὶ ἐπωνόμασαν αἰετὸς ἢ μικρὸν, μέλαν, ὁμοίον τῷ τῆς μήκωνος, εἰς τὴν ἰχθυὸς φουκίον, μέλαν, περχία. φύλλον δὲ ὡς θαλάσσιος τόπος, εἰς τὴν ἀρτηρίαν. Corniculatum papaver alii πατάιον, seu Thalassion quasi in maritimis nascens, alii agreste vocant. Folia habet candida, hirta, verbasco similia, serrata in ambitu, sylvestris papa-

veris modo, & caule non dissimili, flore ex luteo pallescente, filiqua parva in corniculi modum inflexa, ceu scænu-græci, unde & nomen accepit. semine exili nigroque ceu papaveris, radice per summa cespitum nascente, nigra, crassa, gignitur in maritimis & asperis. Plinius lib. 20. cap. xix. Sylvestrium unum genus ceratitum vocant, nigrum cubitali altitudine, radice crassa & corticosa, calculo inflexo ut cornicula, folia minora & tenuiora quam cæteris sylvestribus, semen exile; tempestivum est messibus, quidam hoc genus glaucion vocant, alii paralion, nascitur in afflatu maris, aut nitroso loco. Non unum hic consideratione dignum. Ac primum, quod Dioscorides scribat βαλάντιον vocari, & ὠχρίλιον. Quæ nomina cur ei indita, ex Theophrasto, & Dioscoride, Plinio, quilibet satis animadvertere potest. Plinius addit glaucion vocari. Dioscorides non sic vocari ait, sed quoddam falso tradere, glaucion ex hoc fieri, "Ενιοι ἡ ὠχρανθήσαν, νομίζοντες ἐκ τῆς τῆς τοῦ γλαυκίου γινέσθαι, ὅς τιν τὴν φύσιν ἔμφερειαν. Caterum non desunt, qui ex hoc genere faciliari glaucium falso existimant, decepti quadam foliorum similitudine. Theophrastus folia comparat verbasco nigro. Addit, minus tamen esse nigra. Ex quibus colligo, sub nigra agnovisse præceptorem corniculati folia. Dioscorides alba esse tradit. Qua de causa Doctiss. Hermolæus ἀνὰ τὸ λευκὰ, λεπτὰ reponendum arbitratur. Favet huic Plinius, lauspat Oribasius; tenuiora, & minora quam cæteris, ait. Plinius sylvestribus. Idem Plinius nigrum corniculatum inquit. Quod de tota planta intelligi oportet, verba Plinii bene considerentur, opinionioni Doctiss. & reverendi Patriarchæ nihil profuit, etenim sylvestribus papaveribus tenuiora, non verbasco tenuiora scribit. Falsum est quod ait minora esse, majora sunt. Et hoc experientia comprobatur. Nulla inter Theophrastum & Dioscoridem dissensio; ipsum verbascum nigrum folia fert ex nigro candida, huic si candidiora, cur Dioscoridem male λευκὰ scriptis suspicemur, non video. Illud non omit-tendum; cum recenset semine pullulat, folia esse candi-diora. In adulto enim quæ candida ante, nigriora red-duntur. Fieri itaque potest Dioscoridem folia recens nata, adulta vero describere Theophrastum. Plantam cum nigram scribit Plinius, respectu reliquorum pa-paverum id intelligendum. Radicem Theophrastus, si vulgatam lectionem sequamur, brevem dixit, hanc depravatam esse ex Dioscoride & Plinio probatur. Græcus enim auctor μέλαναν, παρχειαν. Latinus radicem crassam & corticosam scribit. Ipsa autopfia non valde brevem, sed crassiusculam hujus radicem esse docet. καρπὸν, inquit Dioscorides, μικρὸν, corrigunt μικροῦ. Et idque eo argumento, quod papaveris hujusce filiqua, si non ita crassa, oblonga tamen conspiciatur, quæ ta-men scænu-græco major non est, vulgatam lectionem sequitur Apulejus. Ceratitidis, inquit, nascitur in littori-bus erecto thyrso atque birto, foliis insectis, hirtis, albis, flore pallido, fructu parvo, uncato ut cornu, semine nigro, parvo, radice valida, nigra, atque in superficie terra. Vul-gatam etiam Oribasius probat, μικροῦ legit Serapio in vaginis subtilibus longis, brevem esse filiquæ inver-sionem scribit Galenus lib. vii. simpl. μήκαν κερσότης ἀνι-καται ὑπὸ δὲ τῇ καρπῷ βορραχίαν (λεῖαν. Interpres) ἰσπερὸν ἔχοντα, ὥστε εἰ ἡ πηλὸς ὡς τοικυία βόας κέραι. καλεῖται δὲ τὸ τὸν ὠχρίλιον μήκαν, ὡς τὸν πηλὸν τὴν βαλάντιος φύσιν. Papaver cornutum nominatum quidem sic est a semine, brevem (levem interpres) inversionem habente, velut & scænu-græcum, ut bovis cornu esse videatur simile. vocatur porro à quibusdam paralium, quandoquidem ut plurimum juxta mare nascitur. Dioscorides & Theo-phrastus in petrosis asperisque reperiri scribunt. Plinius in nitrosis. Corrigunt Doctissimi botanici ex hoc Theophrasti loco petrosis. Papavera corniculata plura reperit recentior ætas; luteum, phœniceum hirsutum, phœniceum glabrum, violaceum, quod ali ad anemonis classem referunt. Ex his luteum cum descriptione veterum maxime quadrat.

De hoc forte Catullus loquitur in Epithalamio Iul:
& Manl:

*Iam licet venias marite
Vxor in Thalamo est tibi
Ore floridulo nitens,
Alba Parthenice velut,
Luteumve Papaver.*

Luteum ex semine in hortis mirifice sese propagat.
Quod flore rubro est, majori indiget cura. Rectius

utrumque autumnose feritur, & excutendo ex corniculis maturum semen, ut statim iterumque terræ mandetur. Cætera papavera candidis & ambitu infractis ac dissectis foliis satis refert, non tamen levibus, sed nonnihil hirsutis instar fere foliorum verbasci, caules infirmiores, brevioresque, non raro cubitales in plures alas dividuntur. Flores ochri colore luteo pallent quos excipit non capitulum, sed tenue, oblongum, incurvumque corniculum sive siliqua instar fœnugræci, in qua semen nigricans, plantagini simile. Radix subest oblonga, crassior, in nonnullos quandoque restans annos. Planta hæc læta luteum ostendit liquorem, gustuque salem refert, in maritimis, aridis, petrosisque locis, ubi sæpe spontis est. Hoc succo, in hortis è semine nata, magna ex parte carere solet. Alterum corniculatum, sive minus, jam descripto tenuius ac minus est, & foliis erucæ modo alte incisicis, quandoque pilosis, non raro glabris; cauliculos habet tenellos & ramosos, procumbentes; flores minores phœniceos, sæpius intense rubentes; interdum tamen languidi, ac pallidi sunt, semper dilutiores quam erubici. corniculum minus est, cuspis cacumini operculum subinde, ac veluti latius capitulum insidet. semen in his exiguum nigrum, oblonga radix. non in maritimis & procul à mari locis reperitur. Tertium phœniceo exilius ac foliis tenuioribus, in minutulas videlicet particulas dissectis, flosculus minor, cærulei, purpurei coloris, nigræ violæ æmuli; radix tenuis longiuscula. Purgandi vi prædictum hoc papaver testantur Dioscorides & Galenus ὃ ἡ ἀργεμα. ἀπὸ τοῦ οὐροῦ ἐξέρχεται ποτὶν συν μελιερχτά, ἡδὲ λίαν ἐπιτεκάς ἡδωταίρε.

Polas, ut verba Galeni, & Plinii supra citata testantur, à flore deciduo nomen accepit, latini erraticum vocant. Plinius cap. xix. lib. xx. Inter sativa & sylvestria medium genus, quoniam in arvis nasceretur, rhœan vocavimus, & Erraticum. Non dicitur rhœas, ut vult Plinius, quod in arvis nascitur; sed medium genus dicitur, quod reperiatur in segetibus sponte natum. Vide supra verba Plinii ex cap. viii. lib. xix. Legendum rhœadem vel rhœada. Nam *ρῶα* malum punicum *ρῶας* papaver est. Falluntur doctissimi viri qui erraticum vocatum volunt, quod radices plures habeat, vel fibras, capillamenta que plura emittat radix, quæ sub terra proserpunt & vagantur, latiusque sparguntur. Sed fibrosa dici hujus radix nequit, nec serpit. Erratici nomen potius adeptum videtur, à deciduo semine, quod à ventis, diversis ac variis locis sparsum, anno sequenti adulta planta conspicitur. Erratici ergo nomen, quod passim hic illicque inter segetes reperiatur. Nec errant qui erraticum sive rhœada Græcorum, inter sylvestria numerant. Ipse Theophrastus inter genera sylvestris papaveris numerat. *ρῶα* Græci scribunt dici, quod flos cito, ac quavis de causa facile decidat. Aliis tamen papaverum generibus æquè cito ac facile decidunt flores, etiam corniculatis; Nulli enim papaveri durabilis, ac diem excedens est flos, hi omnium citissime pereunt, ipsa etiam rosa; ut enim omnibus commune est, florem membranacea quadam tunica tegi, ac veluti theca quadam contineri, quæ prodeunte flosculo in duas dehiscens decidit partes; ita quaterna, ipsi folia, cito cadentia. Sed quid si dicamus antiquissimos Græcos nomen huic imposuisse, à puniceo rubente flore. *Ρῶα* Græcis punicum malum est à quo color puniceus. Id licet nullius auctoritate nitatur, non tamen præter rationem videtur. Nullum papaveris genus intensiori rubro colore ac puniceo videre licet: Si enim à facili lapsu nomen hoc impositum, omnibus aliis commune esse debet. A semine facile deciduo, rhœadis cognomen non videtur accessisse, quippe tertio sativo, vel si quis mavult altero sylvestri facilius & citius excidat, multoque quam huic manifestius. Theophrastus erraticum simile ait intybo. Quod de foliis maxime intelligi debet. Nam nec flos, nec semen satis convenienter intybo comparari potest. Describitur à Dioscoridem lib. iv. cap. lxxiii. *Μῆλον ῥῶας, ἀνέκασται ὃ ἄλγος τὸ πᾶσι τὸ ἀνθρώπου ἀποδάσκειν, φρίσκει ἐν ἀέθροις αἵματος, ὅτε καὶ συνίσταται. ὅμοιος ὃ καὶ φύλλα δεικνύει ἢ ἐν ὕδατι ἢ ἐν πυρὶ ὅμοιος ἰσχυρὰ μάλιστα, μακροτέρως ὃ καὶ πᾶσι. καὶ τὸν ὅσον ὅσον, ὅσον, ὅσον, ὅσον, ὅσον. ἀνθρώπου φρίσκει, ἔστι καὶ ὃ λευκόν, ὅμοιος τὸ τῆς ἀέθρας ἀνεμῶν. κεφαλὴ ὃ σπομένης ἢ ποτὶ ὕδατι ἢ τῆς ἀνεμῶν. καὶ τὸ πᾶσι. ῥῶας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχουσι μικρὰ πᾶσι, πικρὰ. Papaver erraticum quod à flore protinus deciduo, *rhœada* nomen à Græcis accepit, in segetibus vere nascitur, quo quidem tempore etiam colligitur.*

gitur. Folia origano, aut eruce aut cichoreo, aut thymo similia spectantur, eaque divisa, sed longiora & scabra. caulis ei lentissimus (vel scillæ instar) rectus, asper, & fere cubitali altitudine. flos puniceus, interdum & candidus, sylvestris anemones similitudine: caput oblongum, sed quam anemones minus, semen rufum, radix oblonga, subalbida, parvi digiti crassitudine & amara. Ex hoc Dioscoridis capite codicem emendavimus Theophrasti, in quo ἀρωγαίσις, legitur. Male vertit Plinius arvis, sponte quidem, inquit, sed in arvis cum hordeo maxime nascitur. Nunquam in arvis vidi erraticum papaver, sed in segetibus. Varro 1. de re rust. cap. xxix. Seges dicitur quod aratum satum est: arvum quod aratum, nec satum est. Helychius ἀρωγὰ ἢ γὰρ ἀπὸ τοῦ ἀρωγίου ὡς ἐπιτοπλὺν ἢ ἀρωγία. In satto papaver hoc provenit, maxime hordeo. Floret apud nos Iunio, Iulioque mensibus, in hortis Augusto. Depravatus est codex Dioscoridis, vel inepta vitur comparatione. Non dubito quin sciolus aliquis voces ἀρωγία, ὄρωα addiderit. Magna est diversitas in eruce, cichorei, origani, thymique foliis. Nulla eruce aut cichorei, cum origano aut thymo, foliorum similitudo: nec ullum est papaveris genus, quod origanum aut thymum foliis æmuletur, nec tale quid apud Plinium. Cum hordeo, inquit, maxime nascitur, eruce simile, cubitali altitudine. Vulgata tamen lectio apud Oribasium extat. Quare dicendum aut Oribasii tempore codicem corruptum, aut absurda comparatione usum Diosc. aut verba hæc in Oribasii etiam codice accrevisse. Idem Oribasius legit χοιβάδα junci figura. Malo cum viris Doctiss. Saraceno, Marcello, Manardo χοιβάδα. Facile unius alteriusve litteræ sit transpositio. Lanuginosum esse caulem erratici papaveris docet autopsia. Papaveris erratici genera nonnulla observant recentiores. Erratico papaveri vulgari, folia papaveri sativo sunt similia, at minora, nigriora, hirsutiora, angustiora, magisque diffecta, instar cichorei aut eruce, ita quidem ut superiora, quo capitulis propiora sunt, eo exiliora, & ferratiora appareant, ferramque exiguum pulchrè referant. Cauliculi lanuginosi quemadmodum vulgaris pilosellæ, capitula in summo caule, ex quibus flos prodit, binis cuticulis viridi colore præditis, iisque lanuginosis, conteguntur, quod in sativo quoque papavere deprehenditur. Ubi vero flos ipse exitum molitur, divisa illa tegmina protinus decidunt, atque tum puniceus, quatuor divisis foliolis profilit flos, cujus folia quam primum defluunt, succedenti capitulo exiguo, in ambitu nigris capillamentis, sed protinus deciduis, circumdato, demum ubi cauliculus maturitatem suam fuerit affectus, membranulis multis intercurrentibus, ac peculiare, & ab aliis sejunctas cellulas facientibus, distinctus biat, semine papaveri simillimo, sed magis fusco, ac longe minori prægnans. Radix quandoque digitum crassa, nunc lutea, nunc alba evadit. Caulis, radix, folia incisa, ac vulnerata luteum emittunt succum, gustu amarum. Flore hoc genus variat. Reperitur enim flore albo & pleno. Aliud genus reperitur exiguum dictum, foliis minoribus, oblongis, non eruce per margines divisura, sed tantummodo ferratis reliquis minoribus. Aliud genus in horto habemus à Doctiss. Bauhino Syrenaicum erraticum dictum, caule est nudo palmas tenui, pilis exiguis, hinc inde asperis, foliis ad radicem tenerrimis, glabris, pallide virentibus, instar caucalidis, vel apii foliorum in lacinias divisis, per marginem incisæ & ferratis, quorum costæ mediæ pili paucissimi adpositi. florem fert simplicem, magnum, quadrifolium, colore luteum; succedit oblongum & tenue capitulum, in quo semen, erratico papaveri simile. Radix vivax qua propagatur, vere nova germina promens. A semine deciduo natum nondum vidi. Adversus hyemis sævitiam nonnihil muniendum. Non desunt qui anemonem luteam esse volunt. Sed hos errare vel inde constare, quod succum vulgari erratico similem emittat, nec radicem habeat anemonem ullo modo referentem. Erraticum vulgare Theophrastus purgare inferius docet. Melius Dioscorides. Ταύτης τῆς κεφαλῆς πίπτει ἢ ὅτι κατὰ δύναμιν ἀρωγίου ὡς ἐπιτοπλὺν ὡς ἔστιν ἀρωγία. Corn. ex Plinio) πρὶν ἐξήσας ὡς ἔστιν ἀρωγία, πρὶν εὖς ἀνὴρ βάλει ὑπὸ τοῦ ποδὸς, ὅτι σπέρματι ποδὸν ὅσον ἐξήσας οὐκ ἐπιτοπλὺν καὶ ἡπίως καλλέσσει. Huius capitula quinque aut sex in vini cyathis tribus decocta dum ad duos redeant, iis potui dabis, quibus somnum inducere volueris. at semen acetabuli mensura ex aqua mulsa potum, alvum leniter emollit. Recentiores papaver erraticum frigidum & somnificum esse scribunt.

Heraclei vel Herculei papaveris nomen huic inditum, teste Dioscoride, ob virum præstantiam, educendo vomitione humores comitiali efficiens morbum, quo Herculem laborasse ferunt; unde comitialis morbus, Hercules dictus est. Dioscorides ἀφροδὴς vocat, quod album sit, & spumæ speciem repræsentet. Gal. lib. vii. simpl. μέλαινα ἡφελία, καλεῖται ἢ ἀφροδὴς, ἐπὶ σίμπτωσι λευκὴ τ' ἐστὶν ἢ ἀφροδὴς. Papaver heracleum vocatur aphrodes, quod tota alba sit, & spumosa. Fallitur vir magnus cum papaver Herculeum καλεῖται dici scribit, Nicandro constat vulgare papaver sic dictum esse cum in Alexipharm. canit.

καὶ τὸ δὲ μέλαινα καλεῖται ὁππότε δάκρυ πίπτει περὶ τοὺς καὶ θυμίας. ἀμφὶ γὰρ αὐτὰς γὰρ καλεῖται;

Fœcundi lachrymam quicumque papaveris bausit, Hunc sopor altus habet, glaciali frigore summa Torpescunt artus.

Cur καλεῖται, dixit poeta, docet Scholiastes, μέλαινα καλεῖται τῆς ἐν τῇ κεφαλῇ τ' ὄντος ἰχθυός, ὅ ἐστι τὸ σπέρμα. συχρὲς γὰρ τὸ β' τῆς φ. καὶ καλεῖται. Ἀμφὶ τῇ κεφαλῇ ἔρχεται, ἀγλῖων ὄλων ἔχει σφαιροί. πρὶς τῆς κεφαλῆς καλεῖται καλεῖται. βοτάνη γὰρ ἐστὶν ἡ μέλαινα ἐν τῇ κεφαλῇ ἔχουσα ὄντος. Docet celeberrimus dici à Poëta, quod semen in capitulo ferat. Nemo non de vulgari poetam loqui videt. Heracleum eodem fere à Dioscoride quo à Theophrasto, describitur modo. In uno tamen non conveniunt, quod alter femini, alter radici tribuat vim vomitiones moventem; quæ duo nec contraria, nec pugnantia sunt. Utrumque enim verum esse potest. Dioscorides lib. iv. cap. lxxii. Μέλαινα ἀφροδὴς ὑπὸ δὲ τῶν ἡφελίων καλεῖται, καὶ ὄντος ἰχθυός, καὶ τῇ φύσει σφαιρῶς, μικρῇ, σφαιρῇ (verus interit ποσὶς) ἰσχυρῇ, καὶ πρὸς αὐτοῖς λευκῇ. καὶ τὸ ὄλον βοτάνη λευκὴ ἐστὶν, καὶ ἀφροδὴς. ῥίζα δὲ λεπτή ἐπιτοπλὺν. Ταύτης ὁ κερπὸς συλλέγεται ὅταν τελείως ἀρυνθῇ θέρους, καὶ ἐξηρανθεὶς ἀσπίσῃ (Mathioli codex & Apulejus & Oribas. ἀσπίσῃ, quam lectionem non improbamus) καὶ τότε ὁ δ' ἐμύτω, ἀρυνθῇ καὶ σπέρματι καὶ κατὰ λαμβανόμενον. Ἰδίως ἢ ἡ τοιαύτη καὶ ἀρυνθῇ ἐπιτοπλὺς ἀρωγία. Papaver spumeum ab aliquibus heracleum vocatum, caule est dodrantali, foliis admodum parvis, radiculæ similibus, semine inter ea candido. Sed & herbula tota candida est, atque spumosa, radice plerumque nititur tenui, legitur æstate semen, cum integre adoleverit, aridumque decidit. (& siccatum reponitur) Acetabuli autem mensura sumptum in aqua mulsa, vomitione purgat, privatumque huiusmodi purgatio, comitialibus prodest. Ex Theophrasto corrigendus codex Diosc. ac ἀπὸ λεπτῆς ῥίζας ἐπιτοπλὺν reponendum, λευκὴν ῥίζαν, ἐπιτοπλὺν. Radicem habet albam in summa terræ nascentem. Videamus quam pulchre Plinius Græcorum intellexerit mentem. Qui lib. xx. cap. xix. scribit. Alterum δὲ sylvestris genus Heracleum vocatur, ab aliis aphron, foliis (sive procul inuicari) speciem passerum præsentantibus, radice in summa terræ cute, semine spumoso. Ex hoc lina splendorem trahunt æstate. Tunditur in pila comitialibus morbis acetabuli mensura in vino albo: Vomitiones enim facit. Medicamento quod diacodion, & arteriace vocatur, utilissimum. Fit autem huius papaveris, aut cuiuscunque sylvestris capitibus cxx. in aqua celestis sextariis tribus biduo maceratis, in eademque discoditis, deinde saccatis, iterumque cum melle decoctis, ad dimidias partes vapore tenui; Addidere postea diacodion, senas croci, Hypocistidis, Thuris, acaciæ, lassi cretici sextarium. Hæc ostentatione simplex quidem & antiqua illa salubritas papavere & melle constat. Hactenus Plinius. Ab aliis aphron vocari ait, Dioscorides & Galenus aphrodes dixerunt, & sic forte scripsit Plinius. Folia, inquit, referre passerem aviculam, quod solidum & ineptum est. Σεγυδὴς est herba latinis struthium & lanaria dicitur, de qua lib. vi. egimus. Idem σεγυδὴς vel σεγυδὴς passerulum, & passerem denotat. De quo loquatur σεγυδὴς, docet Theophrastus, nempe qua lintea dealbantur, latini plantam hanc ut dixi lanariam & rudicillam vocant. Græci auctores semine albo describunt, spumoso Plinius. Ex hoc lina splendorem trahere æstate, ait. Dormitavit credo Plinius, cum legeret Græcum autorem. Theophrastus papaver Heracleum folio struthii esse, inquit. Struthio nempe quo lintea dealbantur lina. Quod præceptor de struthio perperam, Plinius heracleo tribuit papaveri, relativum non proximo σεγυδὴς.

luteam. lib. iv. cap. xi. probavimus. Dioscorides nymphæam delineat albam & luteam. Theophrastus nymphæam nasci prodit in Orchomeniensi, ut vertit interpres, agro. In Orchomenio lacu nascitur; & τοῖς λίμναις, & ἐν ὕδατι. Quomodo itaque in agris? Sic & in Marathone, & Cretæ insula. Dioscorides. *Εὐρίσκειται ὁ ποτὴρ ἐν ἑλιδὶ ἐπὶ τῷ ἀνύρεα ποταμῷ, καὶ τῆς βοιωτίας ἐν ἀλιδῶνι.* Plurima autem invenitur in Helide, Anygro tunc & in Boeotie Alidre. Oribasius non ἐν ἑλιδί, sed ἐν ἀλιδῶνι legit. Folium, inquit, aquis innatant & esse magnum. Alias notas nymphææ ex lib. iv. cap. de loto, & faba Ægyptia, petere lector potest. Luculenter admodum describitur à Dioscoride: *νυμφαῖα φύεται ἐν ἑλιδί καὶ ὕδατι τρωάδεσσιν. φύλλα ἴσχει ὁμοίαν κισσού, μικρὰ τε καὶ ὡς ἱππικὰ πύρεα, ποτὶς ὑπερέχοντες τὸ ὕδωρ. τὰ δὲ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ὕδατι, περὶ τὸν ποταμὸν τῆς βοιωτίας ῥίζης. ἀνθὸς δὲ λευκός, ὁμοίον κελύφι ἔχον κερκιδὸς ἢ μέσσην ὅσα δὲ ἀπὸ κισσοῦ ἐκφυλάνται, μέλας ὡς ῥαυτὴν τῇ ἀσφιδεὶ γίνεται τῇ μήκωνος κεφαλῇ μέλας. ἐν δὲ κερκίδι μέλας ὡς ἁλῆς (lacatur. codex ἀπὸ μέλας πικρὸς habet perperam) πικρὸς μεμεινένος γλίσχρος. ὁ δὲ παυλὸς λεῖος, ὁ πικρὸς, μέλας, ὁμοίος τῷ κισσῷ. ῥίζα μέλαινα, τετραχὺς (Oribasius τετραχὺς: quam lectionem præfero) ῥοπαλοειδής, ἢ πρὸς τὴν μέσην ὀδονοειδής. (luteum capitæ sequenti describit.) γίνεται καὶ ἄλλῃ νυμφαῖα, ὅς τὸ ἀνθὸς βλεφάρω (alt. νύμφα unde recentiores νύμφαρον) λεῖται, φύλλα ἔχουσα ἀσφιδεὶ ὅμοια, ῥίζα ὡς τοῖς λευκοῖς καὶ τετραχὺς ἔχει. ἀνθὸς μέλις, πάλαν ὁμοίον ῥόδῳ. φύεται ἐν τοῖς περὶ Θροισαλίαν (addit lacuna ex antiquo codice ὡς ῥαυτὴν ἀσφιδεὶς (τόπος κατὰ τὴν Πηνειὸν ποταμὸν). In Mathioli exempl. ad calcem additur νυμφαῖα ὡς, οἱ δὲ νυμφαῖα καλεῖται, ὅς τὸ ἀνθὸς νύμφα λεῖται. Nymphæa, in paludibus, stagnantibusque aquis nascitur, folia verò habet Ægyptiæ fabæ similia, at minora oblongioraque, plura ab una, eademque radice prodeuntia: Quorum alia super aquam quodammodo extant, alia in ea ipsa demerguntur: florem album, lilio similem, in quo medium croceum est; at cum desloruit, calyculus rotundus, figura malo aut papaveris capiti similis, idemque niger extuberat, in quo semen nigrum, latum, densum, atque gustanti lentum glutinosumque recluditur. Caulis est levis, minimè crassus, niger, Ægyptiæ fabæ caulis similis. Radix nigra, scabra, (crassa) clavæ similis, quæ autumnō secatur. — Est & altera nymphæa cujus flos blephara dicitur, foliis ante dictæ similis, at radice alba simul & aspera, flore luteo, splendente, rosæ simili. — Nascitur autem in Thessalia (addit lacuna loci maritimis) juxta Peneum amnem. Mathiolus in suo exemplari adfinem capitis hæc addita scribit. Nymphæa, quam nymphonam vocant, cujus flos nuphar dicitur. Plinius loco citato. Nascitur in aquis, foliis magnis, in summa aqua, & aliis ex radice prodeuntibus, flore lilio simili, & cum desloruit, capite papaveris. In caule, secatur autumnō, radix nigra in sole siccat, adversaturque alvinis. Est & alia nymphæa in Thessalia, amni Peneo, radice alba, capite luteo, rosæ magnitudine. Falsum est quod tradit folia in aquæ summa habere, simulque alia ex radice prodire. Nulla habet folia, quæ non ab ipsa emittuntur radice. Sed alia aquis innatant, alia sub aquis latitant. interpungendum & legendum, capite papaveris, caule tenni, vel levi: radix nigra, secatur autumnō & in sole siccat. In caule cur secaretur autumnō, ignoro: nusquam legi gummi, succum, lachrymam, vel tale quid ex nymphææ caule colligi. Alteram nymphæam capite inquit luteo, quam Dioscorides & experientia flore luteo docent, nec rosæ tantum magnitudine, sed similis, nisi quod major. Nec minores paucioresque commisit errores Apulejus. cap. 67. Nascitur (inquit) in aquis stagnantibus. Itaque inde nomen sumpsit, thyrso nigro (purpureo uti infra dicam) leni, foliis similibus herbæ ciboriæ (fabæ Ægyptiæ) aquam ex parte superantibus, flore pallido (albo) fructu sive semine lato (vide verba Dioscoridis) denso atque gustu argiloso, (leno & glutinoso Dioscorides) radice stipidosa, nigra, acerrima. (hoc præter veritatem) Est præterea alia nascens in Peneo, Thessaliæ flumine, cujus flos niger est; (falsum illud) radix alba & aspera. Luculenter adeo est à Dioscoride descripta nymphæa, ut meliorem dare vix possim. Folia albæ magna sunt in longis reretibus, glabris intusque fungosis pediculis lata, & propemodum rotunda, firma, solida veluti corium quoddam, aquæ plurima parte supernatantia, quæ superiore parte glabra, & lævia sunt, inferiore vero fibris aliquot distincta. Quæ verò sub aqua latitant, tenuiora sunt minusque dura. Flores in similibus cauliculis, & in singulis singuli, multiplices foliorum stipatu contexti, ita ut unus flos non-*

nunquam viginti quinque, quandoque triginta, inter dum quadraginta foliis constare videatur, quæ singula per se considerata, forma pollicem, aut fedi majoris folium referunt, è medio florum stamina multa lutea profiliunt. Antequam verò in florem prorumpat, oblonga quædam cernuntur capitula, amygdalis maturis penè similia, foliis ex viridi purpurascensibus contexta, quibus maturitate ruptis, flos prodit, inodorus, plurimis ut dixi constans foliolis, croceisque multis fibris, staminibusque seu radiis quibusdam, solis instar fulgens. Flos hic sole occidente clauditur, atque sub aqua occultatur. Oriente sole supra aquam assurgit, & foras exit, aperiturque. Post florem caput papaverinum, aut malum rotundum, semine nigro, splendenti, milio majore, refertum prodit. Radix subest crassa quandoque brachii ferè humani crassitudine, nodosa, foris nigra, intus candida, ac fungosa, inodora & insipida, multis capillamentis fibrata, quibus in fundo hæret. Nymphæa lutea folia albæ similia habet; paulo tamen oblongiora; foliorum, florumque pediculi similes sunt, nisi angulosi essent: flores fert luteos, ex quinque tantum foliolis, brevibus, rotundiusculis, commissis; in medio, quorum capitulum gignitur rotundum, turbinatum, compluribus staminibus luteis circumdatum, in quo ubi ad maturitatem pervenerit, semina quoque splendentia, majora quam alterius, triticeo grano minora. Hujus conclusa capitula, ante quam florere incipiat, rotunda apparent globi instar, foliis obducta viridibus, non aliter atque ejus quam caltham vocant. Radix crassa, longa, quibusdam veluti acetabulis aspera, intus forisque candida, substantia fungosa, & porosa. Albæ tria reperiuntur genera, major, minor, minima; luteæ quatuor observantur à Batavis genera, major, minor flore magno, minor flore parvo, minor flore simbrato. Nascuntur in paludibus, stagnantibus aquis, amplioribus fossis, & pigro lapsu delabentibus rivulis, ac subinde fluminibus, mensibus Majo, Junio, Julio florent. Antequam finem faciam; admonendum, nos supra lib. iv. eorum demonstrasse errorem, qui fabam Ægyptiam, & nymphæam eandem putant plantam, sed experientia, & recentiorum diligentia, maxime doctissimi Iusti Heurnii, probavit diversam esse.

Inter radices dulces (vide cap. xix.) numerat Scythicam radicem, quæ à dulcedine γλυκύριζα id est dulcis radix vocatur. Corruptus est codex Theophrasti. Lugdunensis ex fide antiquissimi codicis restituit γλυκύριζα & σκυθική, καὶ ἵνα γὰρ καλεῖται γλυκύριζα ἀπὸ τῆς. Nullum relinquitur dubium, quin ita legendum sit. Nam σκυθική ῥίζα nomen illud habet. Itaque hanc lectionem probamus, quod veritati non adversetur, sed ab eadem confirmetur, Pulchre alioquin, & ingeniose satis hunc locum correxit Doctiss. Salmasius, γλυκύριζα δὲ ἢ σκυθική καὶ ἵνα γὰρ καλεῖται γλυκύριζα ἀπὸ τῆς. Inter radices etiam dulces Scythicam, & nonnulli rectè eam dulcem cognominant. Radicem Scythicam τὴν ἰσοχρῆν dulcem nominari dicit, hoc est γλυκύριζα ῥίζαν, quam composito nomine recentiores dixere γλυκύριζαν. Glycyrrhizan & Scythicam radicem eandem esse, ex Auctuarii auctore probatur, οἱ δὲ γλυκύριζαν, οἱ δὲ σκυθικήν (frustra corrigunt σκυθικήν, quasi non tam σκυθικήν, perinde ac λυκίαν diceretur, οἱ δὲ ἀδύσων. de postremo nomine infra plura. ab Hippocrate γλυκύριζα dicitur, ut Galenus in Lexico docet. γλυκύριζα βοτάνη, τῆς γλυκύριζος καλεῖται. ipsi Galeno lib. vii. κατὰ τὴν ἀπὸλυτὴν γλυκύριζαν vocatur: apud Auctuarium γλυκύριζαν in neutro genere legi, scribunt recentiores. Scythicam dicitur radicem quod in Scythia circa Mæotim plurima reperiatur, vel quod Scythæ hac radice & equino caseo famem sitimque ad dies plures tollerant, uti tradit Theophrastus. Dioscorides. lib. iiii. cap. vii. γλυκύριζα γινώσκειται πολλοὶ ἐν καππαδοκίᾳ, καὶ πόντῳ, glycyrrhiza seu dulcis radix plurima gignitur in Cappadocia, & Ponto. Probatur etiam eandem esse plantam, quod Dioscorides & Galenus, glycyrrhizæ eandem facultates adscribant, quas Scythicæ radici Theophrastus. Columella. Et quia samem sitimque sedat glycyrrhiza, ob hoc ἰσοχρῆν vocata est. Eandem vim & efficaciam Theophrastus de Scythica refert radice. Inquirendum utrum σκυθικήν ἔσται, cujus apud recentiores sit mentio, sit glycyrrhiza, sive Scythica radix Theophrasti. Hesychius σκυθικήν ἔσται τὸ ἀλφεινῶν ἵνα τὴν ἰσοχρῆν. (lego ἰσοχρῆν.) σκυθικήν καλεῖται σκυθικήν φησὶ ἡ ἰσπανικήν, ἀλλὰ τὸ πῶς ἔσται ἵνα, καὶ ἡ ἰσοχρῆν οἱ γυναικες, καὶ βαπτὲ τὸ ἰσοχρῆν. id est. Scythicum lignum, fulvum, nonnulli thapsum vocant.

Cratinus scythicum dixit bipponicum, quod fulvum, buxeumque esset. Scythicum etiam dicitur, quo mulieres luteo tingunt colore capillos, lanasque imbuunt. Idem, ῥαψιον το ξανθόν ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ῥαψίδος βαπτει, ὃ ξανθίζουσι τὰ ῥέμα καὶ τὰς κεφαλὰς. Ἐπὶ τοῖς σκυθικοῖς καλεῖται. Thapsium flavum significat, à ligno thapsi, quod tingit, lanasque ac capillos luteo imbuunt colore. Nonnulli scythicon vocant; Supra cap. x. Nonnullos Thapsias cum thapso five scythico ligno confundere diximus; inter quos Nicandri, scholiastes. Utriusque discrimen theocriti observavit scholiastes ad versum hunc. Eydy. Ido

καὶ μὲν ῥεῶς μὲν ὅμοιόν ἐγένετο ποικίλιν θάψω.
Et corpus meum admodum simile fiebat thapso.

Χλωρὸς, inquit, ἢ ξανθὸς θάψω ῥαψιον ξύλον πὸ καλλιτῶν σκυθῶν. ἄρην σκυθικὸν ξύλον ὡς φησι καὶ σαπφώ. τέτρα ἢ τὰ ῥέμα βαπτιστοί, ἢ ποῖσι μύλαι, καὶ τὰς τελεχὰς ξανθίζουσι. Ἴσθι ἢ τὸ παρ' ἡμῶν λεγόμενον χρυσόξυλον. Ἀσκληπιάδης ἢ φυτόν τι χλωρὸν, ὅθεν καὶ τὴν ῥαψίαν ὠρεῖ τὰ ἱππία, βαπτιστοί ἢ ἐκ τούτων τὰ κερασιδῆ. Id est, tingit pallido vel flavo colore. Thapsus lignum, quod vocatur scytharion ἢ scythicum, ut ait Sappho; Hoc lanas melino imbuunt colore, crinesque flavos reddunt. Vulgo chrysoxylon id est aureum lignum vocant, Asclepiades plantam quandam pallidam sic vocat, unde thapsia tollit fugillata, sed ad tingendum croceum colorem hac idonea. Recte dixit thapsiam tollere fugillata. Nam id Theophrastus cap. ult. huius libri, & Dioscorides docent. τούτων vox non ad Thapsiam, sed ad θάψω five σκυθικὸν referri debet; Hæc enim tingit, summius, confundit utrumque Scholiastes. χρυσόξυλον dictum testatur Aristophanis Scholiastes in vespis. γυναικὶ κλυτύνειν ἰοικώς θάψιν. Interpres ἀρετῇ, ποιῶντι γὰρ ὁ θάψω ὅπερ ἡμῶν χρυσόξυλον λέγεται. Thapsine idem est, ac si dixisset pallida. Talis enim thapsas quæ à nobis chrysoxylon dicitur. Schythicam herbam & glycyrrhizam eandem esse, jam satis probatum est. An vero scythicon lignum five thapsium & glycyrrhiza, planta sit eadem, non satis constat. Qui eandem volunt, his argumentis utuntur, quod radix glycyrrhizæ five dulcis radices, sit buxo, flavoque colore, qui perquam belle convenit morbofis, & pallore exanguibus faciebus. χρυσόξυλον, quasi aureum lignum appellatum, suis temporibus in Græcia, notant interpretes Aristophanis & Theocriti. Notus quoque pallor auri. Catullus. O quam saepe magis lurore expalluit auri. Idem inaurata pallidior statua. Ita etiam de buxo Ovidius, pallidior buxo. Dioscorides ait, glycyrrhizæ radices πυροειδὲς esse, ὡστε, τῆς γυπαλῆς; An veteres huius succo lanas & capillos tinxerint, se nescire scribunt. Illud certum, & comperit inquit, aquam in qua decocta sit scythica radix, luteo colore infici. Nomen quoque indicio est, idem esse scythicum lignum, cum glycyrrhiza. Nam σκυθικὴ & σκυθιον, dici supra notavimus. Nec obest glycyrrhizam radicem, σκυθικὴ lignum dici, Batavis vulgo hæc dulcis radix, califfi hout & soet hout/quod lignum dulce sonat, vocatur. Nec caret hoc exemplo; Græci olim radicem duriorē, lignum vocare. De aspalatho supra cap. vi. satis dixi, nec repeto. Myrepsus scilicet: viii. de drosatis. cap. iiii. ἀνθόξυλα radices anethi vocat, quod lignosa, duriorque videatur. Et his argumentis nituntur qui hæc duo eandem esse volunt, inter quos præcipuus Clarissimus Salmasius. Antiqui tamen & maximi medici utuntur auctoritate, qui thapson, non glycyrrizam sed rubiam esse contendunt. Apud Æginetam lib. i. cap. secundo ubi de capillis tingendis agit, titulo βαφὴ χρυσόειδης, id est, quæ capillum reddunt colore aureum, hæc leguntur. εὐπυρρῆλος & σαρδαρῆλος & εὐρῆλος & β. ῥαψιον ἢ πῦν οἱ βαφῆς χρῶνται, ἢ οἱ ῥομαῖοι ῥοβίαν ῥοβίαν (sic legendum ex titulo sequenti patet, vulgo ῥοβιαν ῥοβίαν) καλεῖται & h. &c. Idem titulo ἀλλο (φάρμακον καλὸν ῥοβίαν ἰσχυρὸν ἢ ἀ καὶ κηκιδαν λι. ἀ εὐκλιδίον (corruptus est codex. nec quid sit κηκιδίον, vidit interpres, in re medica doctissimus, legendum κηκιδίον. vide cap. ult. lib. vii. (γὰρ β' βοτάνης χρυσόειδης, ἢ ῥομαῖοι ῥοβίαν καλεῖται γὰρ β' πολυτελέω, &c. Aluminis; sandarachæ singulorum drachma sex, croci drachmæ duæ, thapsi qua utuntur tinctorēs, Romanivocant herbam rubiam (rubiam sine dubio intelligit) drachmæ octo. Idem Ægineta. titulo, Aliud valde generosum, rhois rubri sextarius, gallarum libra una, chelidonis un-

ciæ duæ, herbæ capillos aureo colore inficientis quam Romaniam (rubiam) vocant unciæ duæ, &c. Non is sum qui facile veterum soleo deferere opinionem, novamque amplecti sententiam; attamen pro ea soleo stare parte, pro qua veritas; amicus mihi Socrates, amicus Plato; sed magis amica veritas. Græcus, nec in latinorum scriptis exercitatus, fuit Ægineta. Non luteo, non pallido croceove tingit colore rubia; sed lanas, lintea rubore inficit intenso, Mulierculæ batavæ facies, crepundiaque imbuunt hac rubro purpureo colore. Observatum est assumptam rubiam mox urinam rubicundo inficere colore, non secus ac rhubarbarum eandem tingit luteo; substantiam ejus non permutans, nec crassiorē quam antea fuerat reddens; in his scilicet qui valitudine prospera utuntur. Contra Thapsos croceum aureum, pallidumque reddit colorem, uti Scholiastes Theocriti, Nicandri & Aristophani referunt. Quod si cui hi auctores non videntur satis graves, atque probati, quippe qui Thapsiam & Thapsium confundunt, alios addunt quorum auctoritatem repudiare nefas est. Ex ipso Theocrito Thapsium pallidum efficere colorem probo, quod ex versibus his constat, quorum alterum recitavi.

φρεσὶ δὲ μὲν τ' ἱερὸν ὅθεν ἔκετο πότνα Σελάνια
καὶ μὲν ῥεῶς μὲν ὅμοιόν ἐγένετο ποικίλιν θάψω.

Dic amorem meum unde venerat veneranda Luna
Et corpus meum admodum simile fiebat thapso.

Loquitur de morbosa pallidaque ob amorem, muliere, Poeta; vulgatum est, pallet, a nat; quod amantes sint pallidi. Ex Plutarcho in Phocione thapsium pallidum colorem inferre probatur. Τότε ἢ πάλαι τὰς ἡμέρας ἐκείνας αἱ τανύαι μὲν αἱ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τὰς μνηστῆς κρίτας, βαπτίζοντο ῥαψιον ἀπὸ φοινίκων ῥαψίαν καὶ νεκρῶδες ἀνέμενον. Tunc circa dies illos fascia quibus mysticos lectos redimunt, tinde colore retulerunt, pro puniceo pallidum & luridum. Nugantur qui guaiacum thapsium volunt. Ex novo adfertur hoc orbe, veteribus incognito. Probabile admodum Thapsium glycyrrhizam esse, licet hodie in usu non sit, capillos, faciemve illa tingere. Illud inficias iri non potest, glycyrrhizam etiam Thapsium schyticum dictam. Schyticæ herbæ radicem dulcem esse ait Theophrastus, nec alias tradit notas. Luculenter describitur à Dioscoride lib. iiii. cap. vii. Ἐστὶ γὰρ ῥαμνίσκος ῥαμνίδος ἔχων διπλήρεις, καὶ ὅς τις τὰ φύλλα πυκνὰ, ἰοικέται ῥίνα, λιωρὸς καὶ κακὰ ὡδὴ ἀψαμένω καὶ ἢ ἀνθῶν ὡσπερ οἱ ῥομαῖοι. καλεῖται γὰρ τῶν αὐτῶν (φασκεῖται μὲν γὰρ, πρὸς γύπερος λοβὸς ἔχων ὡς φασκεῖ πύρρος, μικρὸς, ῥίζαν μακράν πυροειδῆ ὡς γυπαλῆς, ὑπερφυῖος, γλυκύαν, χρυσοειδῆ, ὡστε γὰρ λυκίον. Est vero frutex exiguus, ramis bixum cubitorum altitudine, circa quos folia sunt densa, lentis pinguis, tactuque glutinosa, flos est hyacinthi, fructus platani, pilularum magnitudine, asperior, qui filiquas habet lentium modo rufas (in codice Oribasii & veteri perperam μακρὰς longas legitur) parvas; radices longas buxæ coloris (catacur. codex non magno discrimine πυροειδὲς fulvi coloris, buxus & fulvus color cognatus) ut gentianæ subacerbæ ac dulces, è quibus succus lycii modo elicitus. Nunquam Plinium vidisse glycyrrhizam, facile colligi potest. Nam lib. xxi. cap. xv. inter ea quæ spinosa ferunt folia recenset. Quedam, inquit, spinosa foliata sunt, ut carduus, eryngium, glycyrrhizon, urtica. nulla hic mendi suspicio. Idem repetit. lib. xxii. cap. ix. Alii eryngium, falso eandem esse putaverunt & glycyrrhizam (vel inquit Dulcecampius à radice gustu, qui subdulis & odoratus est, vel quod echinatus spinosusque glycyrrhizæ fructus sit instar eryngy, prior probabilior sententia) quare subungi eam protinus refert. Et ipsa sine dubio inter aculeatas est. foliis echinatis, pinguibus, tactu gummosis, fruticosa, binum cubitorum altitudine, flore hyacinthi, fructu pilularum platani magnitudinis. Præstantissima in Cilicia, secundo Ponto, radice dulci, & hæc tantum in usu. Capitur ea vergiliarum occasu, longa ceu viti, coloris buxæ, meliorque nigra, quæque lenta, quæque fragilis. Legit Plinius ἀπὸ τῆς ἔχινος. Ineptiunt qui glycyrrhizam, ut Plinium defendunt, spinis olim armatam fuisse, ac mangonio longi cultus, edomito rigore, tandem mitigatam. Id falsum esse, probatu non est difficile; Glycyrrhiza enim locis sylvestribus, ac incultis sine spinis reperitur, nec unquam spinosa visa, Asparagus cultu domitum esse

fatemur, sed alibi ut in locis Narbonæ incultis, spinosam videri negari non potest. Idem de glycyrrhiza si modo spinosa foret observaretur. Doctiss. exemplari mendofo, quo Plinius usus est, erroris causam imputant. Non puto Plinium corrupti codicis vitio seductum esse, sed vel oculis male usum, vel alienis male credulum. Sexcenta ejusmodi errata commisit. In antiquioribus & grandioribus litteris Græcis parvum discrimen est inter E & Z, utraque siquidem littera semicirculi figura scribitur, & parvo tantum apice, qui in medio ferè habetur, distingui solet ψιλόν, vide lector quid Plinius imposuerit, & quam res minuta maximi erroris occasionem dederit, quod si unquam confexisset vivam plantam, vel si mediocriter attendisset, facile vitium subolisset; nec unquam pro Σίλιν Ejus legisset. Præterea à mendo immunis non videtur Plinii codex. *Præstantissima*, inquit, *in Cilicia*. Exemplaria quædam non *Cilicia* præferunt, sed *Sicilia* pro qua cum Doctiss. Pintiano scribo *Scythia*. Nam circa Mæotim paludem nasci auctor est Theophrastus legendum etiam capitur ea *Vergiliarum* occasu. Viti comparat radices glycyrrhizæ Plinius; Dioscorides longas, *Et buxæ coloris esse*, inquit, *ut gentiana*: Uterque rectè, maxime si vulgatam intelligit radicem Plinius. Ea enim ramosa, instar sarmentorum vitis, utraque coloris buxæ. Melior, inquit, *quæ nigra*. Codex vetus habet *nigri*, ut repetatur coloris. Radix glycyrrhiza intus est buxæ coloris, foris sæpius nigri. Quod ignoravit Plinius, qui nigram vel nigri coloris radicem præfert; quod à nemine proditum. Recentior ætas duo observavit genera glycyrrhizæ, quorum altera pilulam gerit, platani pillulæ sive echino non ab similem, altera filiquosa & vulgarior, prior caules sæpenuero promit complures, ramosos, cubitales, vel sesquicubitales circa quos folia oblonga, alata, ex multis quandoque, quinque senis sibi invicem oppositis composita, lentisci foliorum figura, attamen majora, viroris saturati, & tactu non nihil glutinosa, digitisque adhærentia, flores è foliorum alis exeunt parvi, cærulei, hyacinthi medici coloris, in rotundi globuli figuram formati: quibus tandem deciduis major factus orbiculus, rotundam asperamve platani pillulam æmulari videtur, multis parvis subruis, asperis, & hirsutis filiquis constans in quibus semen. Radix prælonga, & crassa, & unica est, brachii subinde longitudine ac crassitie, buxæ luteive intus coloris, foris raro alterius, sed tamen quandoque nigricantis, gustu dulcis cum austeritate quadam. Floret ætate, autumnum pilulæ cum filiquis perficiuntur, vere nova folia, novosque caules promit, hyeme siquidem cum caulibus folia pereunt, radice interim vivaci, ex semine nascitur, hyemisque, si non nimium inclemens, fert injurias. Siliquosa, sive quæ vulgaris usus, glycyrrhiza, priorem caulibus foliisque satis refert, nisi quod folia sint dilutior virore & majora, caulesque sæpius teneriores, flores in orbem aut globum non conformantur, sed in spicam veluti vicæ componuntur, exigui, colore dilute cærulei: quibus languentibus & decidentibus filiquæ sequuntur, parvæ, eodem quo flores ordine positæ, parvæ, leves, nequaquam hirsutæ aut asperæ, lentium valvulis similes, in quibus semina exigua. Radices habet longas & renues, ramosasque instar sarmentorum vitis, quæ tam latè sub terra, per transversum & obliquum repunt, ut vix totæ nisi magno cum labore erui queant, & plærisque etiam locis progerminant. Foris nigricantes sunt, buxæ intus coloris. Copiosa hæc in Germania, agro præsertim Pademburgensi, Franconia dicta. Utriusque folia, singularia oriente sole, in latitudinem primum æqualiter explicantur, mox una cum ascendente Sole eriguntur & ipsa, atque interdum omnino sursum rigent, atque unâ cum pediculo cymbam, aut navium carinam forma referunt, occidente vero sole, rursum se dimittunt, noctuque intus demissa dependent, donec rursum, ascendente sole eleventur. Aeris etiam constitutionibus reguntur. Nam si dies sereni fuerint, interdum eo modo quo dictum est erecta sunt; pluviosis verò, nubilis, tristibus, frigidioribus diebus etiam ætate, atque ipso meridie se deorsum submittunt, & hæc de foliis tantum intelligenda, & non simul de eorum pediculis, horum enim positus, neque solis cursu, neque cæli constitutione mutatur. Falluntur qui glycyrrhizam in sterilem

& fructiferam dividere solent. Nam posterior sive filiquosa rarior licet in Germania, Belgio etiam Italia floreat, quandoque tamen cum flore sub finem ætatis conspicitur, inarescunt & hujus folia caulesque, radice restibili vivace & diuturna. Non desunt qui vulgatam sive filiquosam glycyrrhizam Theophrasti contendunt esse; asperam sive pilula, platani modo hirsutam, Dioscoridis. idque quod vulgata sit dulcior, & ad sitim extinguendam aptior. Veteribus duas glycyrrhizas cognitæ fuisse ex eo probatur quod Plinius radicem inquit longam, instar vitis, quod de Dioscoridis sive aculeato capitulo intelligi non potest. Nos in medio relinquimus, de qua egerit Theophrastus glycyrrhiza. Credibile tamen dicimus, de vulgata ipsum egisse. Glycyrrhizam Theophrastus utilem esse ad anhelitus, tussimque siccam, thoracisque omnibus mederi doloribus, scribit. Dioscorides loco citato. Ποσει δὲ τὸ γλυκύμα αὐτὸς τὰ γλυκύματα ἀποκαλεῖται. διὲν ὅτι τὸ πρῶτον τὰς τῆς γλῶττης ἀποκαλεῖται. (addit Mathioli codex μέσση δὲ θυμὸς & ψυχρὸς) ἀερόξυς δὲ καὶ αὐτὸς καὶ σιμὸς καὶ αὐτὸς τὰς δὲ θυμὸς & ἡπαρ. ψυχρὰ αὐτὸς πὲρ κύστιος (vet. addit καὶ κρεῖται) καὶ νεφροῦ καὶ πνεύμονος καὶ πλεῖν γλυκύμα. Est vero spissatus hic succus ad arteriæ scabrities efficax, verum oportet, ut linguae subditus, eliquescat, (inter caliditatem & frigiditatem quasi mediam facultatem habet) sed & æstuantis stomacho ac thoracis ac jecineris vitis convenit, nec non ad vesicæ scabiem ac renum vitia utiliter ex passio bibitur. Sitim extinguere ait, Scythasque hac & caleo equino undecim vel duodecim dies sitim famemque tollerare. locum hunc Theoph. quia non intellexit Plin. nec Theod. nec Hermolaus, ex ponam. Ac primum quid Hippace sit & quomodo paretur dicam, id docet antiquissimus nostræ artis coryphæus Hippocrates. Εἰκοσι δὲ τὰς αὐτῆς οἰσὺν ποιῶσι καὶ ἡ ἰππικὴ γάλακτι. ἡ γὰρ αὐτὴ καὶ τὸ γάλα ἐκ ζύου καὶ ἰπποῦ, σίσις, τὸ δὲ παρασκευασθὲν χρίσις καὶ ἀποκαλεῖται, καὶ τὰ μὲν πρὶν ὁ βεττοῦς καλεῖται ἰππικὴ δὲ σίσις, ἡ αὐτὴ ἰόν. τὸ δὲ βαρὺ καὶ παχὺ καὶ τῷ ἰππῳ, δὲ καὶ ἀποκαλεῖται ἐκείνου: ἰππὴ δὲ παρὰ καὶ ἐκείνου ἰππικὴ καλεῖται. Assimilatur vero hoc illi, quod Scythæ ex equino parant lacte. Nam lac vasis ligneis injicientes, conquassant, quassatum spumescit, atque disseparatur, & id quod superficiei supernat, butyrum appellant, veluti leve quoddam, quod autem infra subsidet grave, segregantes exsiccant, & postquam concreverit Hippacem appellant. Eundem parandi modum Herodotus coætaneus Hippocratis lib. iv. recenset; quem adeat lector. Hippocrates lib. de aëre, locis, & aquis ἐπινοῖ γάλα ἰππων, καὶ ἰππικὴν πρῶτον, ἔπειτα δὲ ἡ τὸς ἰππων, bibuntque lac equinum, & hippacem edunt. Id autem est caseus equinus. Dioscorides lib. 2. cap. lxx. ἡ δὲ καλεῖται ἰππικὴ τὸς ἰππων, βρομίδης, ἐκ πολυτάφου, ἀναλῶν τὸ βοτάνη, ἵπποι δὲ ἰππικὴν ἐκάλουν τῇ ἰππικῇ πρῶτον. Quod hippacem vocant, caseus est equinus, qui quidem virus refolet, at magnopere alit, bubulo proportionem respondent. Sunt tamen qui equinum coagulum hippacem appellant. Hesiychius. ἰππικὴ ἐκὸν καὶ βρομὴ ἐκ ἰππων γάλακτι, καὶ δὲ ζύου καὶ ἰπποῦ καὶ χρίσις σίσις. πρῶτον δὲ ἐκ ἰππων πρῶτον καὶ ἰππικὴ καὶ ἐκ ἰππων αὐτὸς λέγεται. Hippace scythicum edulium, confectum ex lacte equino, nonnulli oxygalon (id est lac acidum) equinum vocant, quo utuntur Scythæ. bibitur & estur concretum, ut Theopompus lib. iii. docet. Hippacem Plinius modo lac equinum, modo herbam esse fingit. Hanc Plinii repugnantiam; ne dicam inconstantiam, natam puto ex autorum vel codicum ejusdem scriptoris diversitate. lib. xi. cap. ult. Quædam rursus exiguæ gustu samem sitimque sedant, conservantque vires, ut butyrum, hippace, glycyrrhizon. lib. xxviii. cap. xiv. equini coagulum quod aliqui Hippacem vocant. contra lib. xxv. cap. viii. Invenere herbas & universæ gentes. Scythia primum eam quæ scythice vocatur, circa Boeotiam nascens (lege ex Theophrasti cap. i. lib. 27. Moeotim; scythicam inquit herbam à Moeotis paludibus) prædulcis, aliam utilissimam ad ea quæ spasmoda vocant, in Altero codice spasmata. Legunt Lugdunensis & Salmasius, ex optimo codice asthma, quam lectionem probo) Magna & ea commendatio, quod in ore eam habentes samem sitimque non sentiunt. Idem præstat apud eosdem hippice (optimus codex hippace, quomodo & Theophrast. & Hippocrates, & antiquissimi scribunt.) dicta, quod in equis quoque eundem habeat effectum. (hoc veterum tradidit nemo) Traduntque; his duabus herbis Scythas etiam in duodenos dies durare in fame, sitique festive

festive Plinius, ex verbis Theoph. male intellectis, herbam finxit, quæ in rerum non reperitur natura; & quod magis mirandum, rationem cur sic dicatur addit. Præterea de duabus agit herbis, cum de una Theophrastus, sed solempne Plinio, gemmam, arborem; animal, lapidem; lignum, herbam quæ pluribus gaudet nominibus, quæque alio atque alio nomine diversis rei botanica scriptoribus censetur, eam, quasi non eadem sit, pro appellationum suarum diversitate diversis etiam locis describere ac quasi aliam referre. Mitto Plinium. Cur sitim sedat glycyrrhiza, docet Galenus lib. vi. simpl. Ἐπει δὲ καὶ ὕδρον ἐστὶ τῇ κατὰ τὴν μετέωρον γλυκὺ, δόντως ἀδύσιν ἐστὶ τὸ φάρμακον, ὕδρον τὴν ἑμα μετέωρον, & φαρμακὸν ὑπόκειται τῆς ἀδύσιν φύσεως. Porro quoniam temperie quoque est id humidum, quod modice est dulce, in re sane etiam siti congruens medicamentum est, nimirum modice humidum, & humana natura frigidius. Mediocris itaque dulcedo, causa est cur sitim extinguat. hanc propter facultatem ἀδύσιν dicta, uti testatur Auctuarii auctor, & Plinius lib. xxi. cap. ix. *Vfus in lingua subditis* (sic vocat hypoglossida, nempe remedia quæ linguae supponuntur. Vulgo ulus in subditis decocta) decocta ad tertias, cætero ad mellis crassitudinem; aliquando & tusa. Quo genere & vulneribus imponitur. & faucium vitis omnibus. Item voci utilissimo succo; sic ut spissatus est linguae subdito; Item Thoraci, iocineri. Hac diximus sitim famemque sedari, ob id quidam adipsam appellavere eam, & hydropicis dedere, ne sitirent (hoc non sive parvo ægrorum levamine fieri, recentiorum comprobatum est experimento) ideo & commanducata stomachice est; & ulceribus oris inspersa, sæpe & pterygiis. Ex hoc Plinii loco Dioscoridis codicem corrigunt. Apud quem legitur, ἀδύσιν τὴν ἐν δασυκλύδων, καὶ σελυμακίῳ ἀδύσιν τὴν ἐν σελυμακίῳ ἀδύσιν τὴν ἐν σελυμακίῳ. Idem eliquatus sitim sedat, illiusque vulneribus accommodatur, atque commanducatus prodest stomachi affectibus. Corrigunt ex Plinio σελυμακίῳ, ὅτι ἀδύσιν τὴν ἐν σελυμακίῳ. Vulgatam & si sciam à Serapione defendi lectionem, probabilior tamen habeo alteram, quod amara stomacho sunt amica, inimica dulcia, tum quod certum est, glycyrrhizam pluribus oris affectibus opem ferre. Vulneribus utilem esse glycyrrhizam, Dioscorides & Plinius testantur. Admirandum, sed vix credendum, quod ex Theophrasto refert Apollonius in admirabilibus. Θεόφραστο δὲ ἐν τῶν φυτῶν παραγραφαῖς τὴν θαψίαν ῥίζαν, ἢ οἱ ἱατροὶ χροῖται, ἰσχυρὸν οὖν κρείσσιν ἐφύσθη τὰ πολλὰ ἐν γυνόδα, ὥστε ἐκ τῆς ἀρῆς καὶ ἐν δυνάμει ἐξαιρεθῆναι. Theophrastus in tractatu de plantis, si quis Thapsiam radicem, qua medici utuntur, cum carnibus coquat, eas de multis frustis in unum coalescere, ut eximis e vase nequeat. Admoneri debet Lector nihil tale de thapsia apud Theophrastum; Deinde thapsia contrariam habet facultatem, erodentem & exulcerantem, qualia lædendi, non consolidandi potestate prædita sunt. Codicem itaque Appollonii corruptum esse dico. Lego τὴν θαψίαν. Glycyrrhizæ hanc facultatem adscripserunt, quod vulnera consolidet, leniendi, adstringendique vi prædita sit, maxime quod glutinosa, viscida, ac pinguis recens videatur. Finem ut huic historiæ imponam; non caret admiratione, Scythas, caseo equino; & glycyrrhiza vivere consuevisse, sed de Zoroastre narratur, illum nempe solo lacte, sex menses transgisse, quod de alio quodam narrat Athenæus nihil miri de Scythia dixit Theophrastus, sed nec prius, nec posterius apud me fidem meretur.

Aristolochiam Cicero lib: De Divinatione, nomen accepisse auctor est, ab inventore Aristolochio; qua de causa dentem calumniæ vix evitare potuit. Contendunt enim, ut mox pluribus dicam, nomen huic inditum, quod puerperis profit; Sed quid impedit, quò minus ab Aristolochio nomen habeat, si mulque salutaris sit puerperis? Credibile enim non videtur, Ciceronem de suo hoc finxisse, sed ab aliquo antiquo auctore, cuius opera ac scripta deperdita sunt, desumpsisse. Quod eo magis fit verisimile, quod apud Galenum lib. i. de antidotis in carmine Andromachi legatur καὶ λεπτὴν ῥίζαν Ἀριστολόχου, & tenuem Aristolochi radicem: Nicandri scholiastes Aristotelem testem vocat (quod non parum confirmare Ciceronis videtur opinionem) à muliere

inventam Aristolochiam, πύτην δὲ φύτι δριστεύλης γυναικὶ ἐν γυνήκει. Hanc dixit Aristoteles foeminam reperisse. Ubi non mirandum, scholiasten, foemine hoc honoris tribuere. Ut pote quod mulierculis parturientibus summam præster opem: non ergo Cicero tantopere culpandus. Cujus opinio non parum ex his confirmatur, qui ab Aristolochio inventore nomen accepisse, tradiderit. Perinde enim, sive vir, sive mulier fuerit. Interea nec dubitandum quin Aristolochia etiam dicatur, quod δριστη sit τῆς λοχείας. Dioscorides, δριστεύλη ἀνδραγαθὴ μὲν δὲ τοῦ ἀνδρὸς βοηθεῖν τῆς λοχείας. par: λοχείας. Id est, Aristolochia, ex eo nomen accepit, quod optime puerperis opitulatè credatur. Plinius lib. xxv. cap. viii. *Inter nobilissimas, Aristolochiæ nomen dedisse, gravida videntur, quoniam essent δριστη λοχείας.* Nostri malum terræ vocant. Unanimo consensu omnes restitunt, δριστη λοχείας. Perperam, inquit, Plinium scripsisse, gravidas nomen dedisse. Nam vox λοχείας puerperas, aut certe parturientes verius denotat, quam gravidas, sed nec & parturientes gravidas esse negant. tantum vero inquit, abest ut gravidis reliquo gestationis tempore opituletur Aristolochia, ut contra maxime noceat, quandoquid in locis muliebribus, menses & secundas, & partus emortuos educendi vim habeat, myrrha & pipere albo additis, pota vel subdita, ut ipse docet Plinius in calce lib. xxvi. & ipse Dioscorides. Quare in nominis assignatione, & erroribus parum sibi constare videtur Plinius. Sed quid obest, quo minus gravidæ nomen hoc impoluerint, ac dum gestarent collegissent, ac in usum necessarium reposuerint. Fieri enim facile potest gravidas metu difficilioris partus Aristolochiam sibi comparasse nomenque sic à sperato auxilio dedisse, ac custodisse ad partus horam, netum forte ipsius ope ejus destitutis vel partus minus felix procederet, vel secundinæ retinerentur. Malum verò terræ dicitur, ut ex versibus Nicandri palam fiet, quod mali pyrique instar fructum gerat. Theophrastus quot Aristolochiæ genera sint non tradit. Duo Nicander novit, tria Dioscorides, quatuor Plinius. Nicander marem & foeminam describit, cuius versus, quia non sunt inveniunt, lucisque aliquid præbent Dioscoridis delineationi, in medium adferam.

ἦτοι δριστεύληα παλαιοῖς ἐνδατέοιο
φύλλα τε κισσόν τε ἀνελκόμενοι φέρουσι.
ἀνθα δὲ ὕσιν ἐν γυνήκει. ἢ οἱ δὲ μὴ
οκιδναται ἐμβρυάσας. μισον δὲ οἱ ἀρχαῖοι καρπὸν
μυρτάδου ἐξ ὅλης ἐπιφύσας, ἢ οὐ γὰρ βάρυνται.
ῥίζα δὲ θηλυτέρη μὲν ἐπιπροσφύλλεται ὄγκῳ.
ἀρσενὶ δὲ αὐτὸ δολιχὴν & ἀμπύρον βαθεῖ ἔχει
πύξιν δὲ χροὴν ἀσπιδίον. ἀσπιδίον.
τὴν ἦτοι ἐχέει τὴν αἰνοπλήγην ἐχιδνῆς
ἀρσενέος ὀφελὸν ἀπὸ τοῦ ἐν δριστεύλῃ
δραχμάων μιστοῖο πηπὶν ἐν κίρῳ οἴνῳ.

Aut umbrosa colens & aristolochia terenda,
Illa periclymeni foliis, hederaeque propinquis,
Floribus hyssino rubris, & odore molesto,
In medio cuius fructum pendere pyrastris
Myrtea qualem fert ochne vel baccha videbis!
Fœmina tuberibus radicum nixa rotundis
Germine, at maribus longæ, cubitoque sub almd
Defossæ terra, buxæ color intus utriusque.
Haud temere invenias medicamen moribus ullum
Vipereis prodesse magis, si frustula drachma
Pondere flaventi libeat miscere falerno.

Pœta doctissimus duo inquit Aristolochiæ esse genera, graphiceque describit, folio periclymeni hederae, floribus purpureis, graveolentibus, in quibus baccæ, pyro sylvestri conformes, radicibus in foemina quidem rotundis & in orbem conglobatis, rapi modo. Unde & rotundæ nomen illi datum; in mascula vero longis, utrisque colore buxo. Eadem ferè Dioscorides. lib. i. cap. iv. Ἐπὶ δὲ ἡ μὲν στροφάλις, ὁ δὲ ἀνδραγαθὴ φύλλα δὲ ἔχει κισσόν τε, ἐν γυνήκει ἀνελκόμενοι φέρουσι. ἀνθα δὲ ὕσιν ἐν γυνήκει. ἢ οἱ δὲ μὴ οκιδναται ἐμβρυάσας. μισον δὲ οἱ ἀρχαῖοι καρπὸν μυρτάδου ἐξ ὅλης ἐπιφύσας, ἢ οὐ γὰρ βάρυνται. ῥίζα δὲ θηλυτέρη μὲν ἐπιπροσφύλλεται ὄγκῳ. ἀρσενὶ δὲ αὐτὸ δολιχὴν & ἀμπύρον βαθεῖ ἔχει πύξιν δὲ χροὴν ἀσπιδίον. ἀσπιδίον. τὴν ἦτοι ἐχέει τὴν αἰνοπλήγην ἐχιδνῆς ἀρσενέος ὀφελὸν ἀπὸ τοῦ ἐν δριστεύλῃ δραχμάων μιστοῖο πηπὶν ἐν κίρῳ οἴνῳ.

κίστες τῆς προγύλης. κλάνια λαπτέ, ὡς παλαιὰς τὸ μέγεθος, αἷμα πορφύρεον, δύσμιον, ἐπεὶ ἐξυμῶνται ἀπὸ τῶν πολλοῦν γίνεται. ῥίζα δὲ τῆς μὲν προγύλης ἀμφίτερη, ῥογυλίδι ομοία. ἢ δὲ τῆς μακρῆς δακτύλου ἔχει τὸ πικρὸν, καὶ ἡμεῖς αἰσθάνομεν. ἀμφότεραι δὲ τὰ πολλὰ, πυξοειδὲς ἰσθμῶν. (Mathioli & Catacur: codex ἀμφότεραι δὲ τὰ πολλὰ πυξοειδὲς. ambæ autem plerumque buxæ sunt intus colore.) πικρὰ τὴν γὰρ τὴν βρωμίδος. Id est, in ejus generibus quædam est rotunda, quæ femina vocatur; foliis hæc est hederaceis, cum acrimonia odoratis, subrotundis, mollibus, cum multis ab una radice germinibus. Sunt vero prælonga velut sarmenta, flores candidi pileorum similitudine, in quibus quod rubicundum est graviter olet, longa autem Aristolochia mascula appellatur, & dactylitis, foliis quam rotunda oblongioribus, tamulis tenuibus, ferme dodrantalibus, flore purpureo, graveolente, qui ubi defloruit, pyro similis evadit. rotunda radix in orbem, rari modo, conglobatur, longæ vero digiti crassitudinem implet, dodrantalis autem etiam major, ambæ colore intus buxæ, gustu amara ac viroscæ. Nicander utramque videtur Aristolochiam describere flore hylgino, id est rubro purpureo. Quod de mari tantum intelligendum esse, docent verba Dioscoridis. Ex quibus unum tantum rotundæ genus ipsum novisse constat, cum duæ recentiores observant. Utraque tam longa, quam rotunda, fructum fert pyri sylvestris forma, sed rotundior femina, quam maris. Marem Dioscorides Dactylitum vocari ait, quod radix quatuor, ut ait Plinius, digitorum sit longitudine, dodrantis implere scribit, Dioscorides longitudinem, cum Nicander easdem cubitales dicat. Idem Dioscorides crassitudinem digiti easdem tradit, Plinius, baculi. Nostri, inquit, malum terræ vocant, & quatuor genera ejus servant. Vnum tuberibus radicem rotundis, foliis inter Malvam & Hederam, nigrioribus mollioribusque, alterum masculæ radice longa, quatuor digitorum longitudine, baculi crassitudine. Docet experientia, hujus reperiri radices, quæ non modo baculum, sed brachium crassitudine superant. Quæ ostendunt verba Dioscoridis non de provecta, sed de trienni & juniore intelligenda esse; Nam adultæ radices junioribus quadruplo, non raro crassiores, & multo majores conspiciuntur. Utraque hæc Aristolochia, satis nota. Longa multis statim à radice tenuibus quadrangulis ac viticulosis flexilibus duos palmos longis, nonnunquam longioribus; humi diffusis germinat cauliculis, circa quos folia hinc inde mollia, odorataque, minora firmiora,

Aristolochia longa.

ac dilutioris quam rotundæ coloris. flores juxta folia oblongi, cavi una parte, longiores, coloris purpurei, odoris gravis; fructus turbinati, striati, exiguis pyræ conformes, qui maturato semine, in quinque ut plurimum partes diffiliunt, quod triangulum

est & latum ac coloris initio ruffi, mox fusci. Radix pro ætatis, ut dixi, ratione variat. Adultæ enim magnitudo longe amplior, quod sæpe uti auctor est Doctiss. Clusius, crassitudine brachium, longitudine pedem æquat, differt etiam à juniore, quod extrema parte obtusa sit, & æqualis fere per totam longitudinem crassitudinis, subinde tamen cuspidè ramosa, junioris vero gracilescit, multasque fibras habet. Duo longæ observavit diligentiss. Clusius genera. Unius enim flos extrema pars, interiore parte purpurei coloris est, quæ in alia herbacea. Differunt etiam, quod in novellis, alterius radices pars extrema sit gracilis, alterius obrusior ipsaque radix brevior. Rotundæ duo quoque observantur genera, quorum prior multos ex una radice cauliculos, cubitales, quadrangulos, quibus ex intervallis folia adnata sunt mediæ inter malvæ (ut observavit Plinius) & hederæ folia magnitudinis; venosa, mollia; ex viridi nigricante colore, brevi pediculo, his oblongi incumbunt flores, instar tubæ cavi, ex purpura nigri, quorum labrum pronulum, seu extrema pars latior est, quam in longa, aut clematitidis flore, & tota nigricans. Hos sequitur fructus rotundus, parvi melopeponis forma, qui multa grana continet;

Aristolochia rotunda.

ordine disposita, lata, nigricantia, intercurrentibus quibusdam membranis, & materia etiam fungosa, alba, singulis granis interposita, quod reliquis Aristolochiæ generibus commune. Radix est ampla, tuberosa, rugosa, foris fusca, intus buxæ colore prædita, cortice crasso, & carni adhærente. Altera ut Diligentiss. & Doctiss. observavit Clusius ramulos habet seu palmites prioris, sed frequentiores & breviores, folia longæ quidem formam & colorem æmulantia, sed majora, longioreque pediculo, quam superioris fulta, florem ex albo purpurascens (Hoc genus observasse videtur Dioscorides; si clematitidem erectum non descripsit) interius fuscum, longæ flori pene similem, ejus fructus priore longior, pyri in modum turbinatus, graciliore quam in illa meta; semen planum, minus priore, & rufum, radix superiori similis; cortice tamen magis flavo.

Has

Has aristolochias in Belgio conspicerem, perquam raro datur; frigoris admodum impatientes, in Hispania, Gallia Narbonensi, & aliis calidis reperuntur regionibus, in quibus primo vere florent. Tertium genus à Dioscoride his fere verbis describitur. "Εστὶ δὲ τις καὶ τριετής μακρὰ, ἥτις καὶ κληματὶς καλεῖται, κλωνία ἔχουσα λεπτά, φύλλοις καὶ πρὸς φύλλοις. αἰεὶ δὲ μικρὰ ἰσχυρὰ ὄσπρια, ἃ καὶ ἰσχυρὰ πηγάδια. ῥίζας μακροτέρας (vetus ἑρπυγύλοισι μακροῖς). Oribas. μακροτάτας longissimas) λεπτάς φύλλοις ἔχουσα, πικρὰ δὲ ἀρωματίζονται, ἰδίως χρησιμεύουσα μυσθόλοις ἢ τὰς τῶν μύσθων ὑψέας. Est etiam tertia longa, quæ etiam clematidis, quasi sarmentosa seu sarmentitia vocatur, ramulos habens tenues, foliis refertis subrotundis, minori semper vivo similibus, flores rutæ, radices longiores, tenues crasso, aromaque redolente cortice, vestitas: Quæ privatim unguentariis ad unguentorum spissamenta conducunt. Suspecta admodum, botanicis vox αἰετὶς restituunt ἄσπερον, ac μικρὰ expungunt, cum tamen asari folia non subrotunda, ut de clematide Dioscorides, sed circinata rotunditatis sunt: vulgatam præterea defendunt lectionem Oribasius, Avicenna, Serapio, ex quorum scriptis corruptum non esse codicem perquam facile colligitur. Nec fit credibile omnes in depravatos incidisse codices. Videtur observasse Dioscorides hujus folia non esse acuminata, sed ad instar minoris sempervivi propemodum obtusa, vel quod crassiuscula sint ad sempervivi minoris crassitiem accedentia. Corrigunt etiam ἀνὰ πηγάδιον πικρὰ; idque quia non vident, qua ratione aristolochiæ flores rutæ floribus assimilari possint. Legunt πικρὰ quod omnes Aristolochiæ, florum licet colore diffideant; eorum tamen figura una & eadem conspiciatur, quam esse pileorum instar, ante tradidit Dioscorides: vulgatam lectionem probant auctores citati. Quare probabile, Dioscoridem comparasse rutæ floribus, quod utriusque, rutæ & Aristolochiæ, flos sit concavus, & ex luteo pallidus, Fert enim ruta in summitate concavis foliis commissis, in quorum medio quadrangulare, raro quinquangulare capitulum eminet, totidem loculos, quot angulos continens. meminit hujus Aristolochiæ uti & quartæ Plinius locò citato. Tertium longissima tenuitatis, vitis novellæ, cui sit præcipua vis, quæ clematidis vocatur, ab aliis Cretica. Omnes colore buxæ, caulibus parvis, flore purpureo, ferunt bacculas parvas, ut capparitis, valent radice tantum. Est & quæ pistolochia vocatur, quartæ generis; Tenuior quam proximè dicta, densis radicis capillamentis, junci plenioris crassitudine. Hanc quidam polyrrhizon cognominant, odor omnium medicatus, sed oblongæ radice tenuiorique gravior, carnosus enim est corticis, unguentis quoque nardinis conveniens. Nasuntur pinguis locis ac campestribus. Effodere eas messibus tempestivum; ita desquamato terreno servantur. Plura in considerationem veniunt. Lægo ex optimo codice, tertium longissima, tenuitate vitis, cuius sit præcipua vis, quæ clematidis vocatur. Quam lectionem verba Dioscoridis citata comprobant. Illud considerandum, quod inquit, hujus esse præcipuam vim, cum tamen Dioscorides clematidem ceteris quidem ait esse fragrantior, sed ad medicationes inefficacior. Dioscorides ad finem cap. vi. Δοκεῖ δὲ καὶ ἡ κληματὶς ὁσπρία καὶ αὐτὰ ποιεῖν ἰλαστικὰ μὲν τῇ δυνάμει τῶν ὁσπριῶν. Creditur & clematidis ad eadem pollere, sed efficacia tamen cedit antedictis. Galenus, lib. vi. simpl. Αριστολ. καὶ ἡ ῥίζα χρησιμεύει ὁσπρία τὰς ἰσχυρὰς καὶ ὑποδριμύτι καὶ ἀρωματίζονται. λεπτομερέστερα ἔχ' αὐτῶν ἰσὺν ἡ ἑρπυγύλη κατὰ πᾶν τὸ δρακινωτέρον. τῶν δὲ ἄλλων δύοιν, ἡ μὲν κληματὶς ἰσοδυναμεῖ μὲν, ὡς καὶ ὁσπρία τὰ μύρα καὶ ὁσπρία τὰς μυσθόλους αὐτῇ, ὁσπρία τὰς ἰσχυρὰς δὲ αἰσινετέρα, ἡ μακροῦ δὲ ἡ ποικίλη ποικίλη ἰσὺν τῆς ἑρπυγύλης, &c. Aristolochiæ radice multo est ad medicationes utilissima, amara & subacris, sed ex illis omnium subtilissima est rotunda, aliarum verò duarum, quæ clematidis appellatur fragrantior est, atque ea ad unguenta utuntur unguentariis, sed ad sanationes infirmior. At longa quidem minus tenuitatis obtinet quam rotunda; &c. Non desunt tamen, qui clematidem Aristolochiam, in Theriacis compositione recipiendam statuant, idque quod Andromachus senior. καὶ λεπτὴν ῥίζαν ἀριστολόχου. Illud constat Nicolaum, aliosque gravissimos viros, longam in usum Theriacis reponere, quorum sequor sententiam. λεπτὴν dixit Andromachus, vult juniorem, nondum adultam, ac

triennem eligendam, quippe antiquior fungosa est, quæque facile corrumpatur & à vermibus erodatur. Et hac de causa Dioscorides longam crassitudine dixit dixit, quod hæc optima & præstantissima, hæc etiam tenuem respectu rotundæ dixit poeta. Malunt alii pistolochiam recipere, idque quod clematidis & odore gravior, & medicata facultate antecellere videtur. Verum cum Græcorum nemo pistolochiæ mentionem fecerit, nec ipse Plinius, ceteris anteferebam dixerit, cur horum sequar opinionem, non video. Falsum est quod ait Plinius omnes caules habere parvos, & flore constare purpureo. Vide verba Dioscoridis supra citata. Nec rotunda altera, nec clematidis flore est purpureo, bacculas longè quam capparitis majores esse probatione non eget, ipsa experientia clamat, docet autopsia. Recentiores duas describunt clematides; quarum una erecta, quam Saraleniam vocant, nec pro legitima clematide habent; altera repens, quam Hispanicam vocant, quod in Hispania à Clusio primum sit reperi, quanquam in Creta à Bellonio, ut ipse Doctus. tradit Clusius, antea fuerit observata. Vulgaris sive erecta reliquis similis est, altior tamen ac procerior quam longa aut rotunda, caulem habet firmiorem, rotundum, striatum, supra cubitalem altitudinem assurgentem. Hujus folia reliquorum foliis multo ampliora, ex viridi pallescentia, longo sulca pediculo, forma longæ, vel potius rotundæ alterius folia referentia, id est subrotunda, nec in angulum acutum definentia, sed ad instar minoris sempervivi obtusa, ac nonnihil crassiuscula, flos pallidus,

Aristolochia Clematidis.

copiosus in singulis alis, qui in aliis generibus singularis, longe floris formam quodammodo referens, quo evanescente, succedit fructus, reliquarum major, exigui mali magnitudine, semen continens quale est reliquarum Aristolochiarum, sed majus. Hujus radix, quæ reliquis cum gravitate quadam (quæ tamen in siccatâ perit) est odorator, tenuis & ad minimi digiti crassitudinem nunquam accedens, longè lateque serpit, & altissimè sub terra mergitur, adeo vivax, ut etiam frustulatim confisa, facillime renascatur, & magna difficultate eruatur. Quæ de causa subinde molestiam iis adfert, qui illam semel in suos receperunt hortos, quod præ ceteris noster testatur. Editiora tamen amat loca, & nonnullis Narbonensis Galliarum vinetis, adeo frequens est, ut vina, ab illius odore, vitium

vitium contrahant. Invenitur & in plerisque aliis Galliae, Hispaniae, Hungariae, utriusque Germaniae locis. Floret apud nos aestate, fructus autumnu colligi possunt. Non esse hanc longam veterum, flos è pallido luteus docet. Aliud Aristolochiae genus circa Hispalim, itinere Olyssiponensi, plurimisque aliis Boeticae, in dumetis, vepretibus, & quibusdam verustis olivetis sponte nascens, observavit idem Clusius; quod ad clematitem merito referri posse scribit. Id longa, ramosa, tenuia, striataque habet sarmenta, quibus vicinas sepes, & interdum arbusculas superat, iis sese convolvens atque implicans, convolvuli aut lupuli modo, folia illi reliquarum aristolochiarum similia, seu potius generis illius apocyni in maritimis nascens, Mompelliani scamnoneam tempore Clusii appellabant, extremo mucrone acuminata, superne levia & viridia, inferne ex purpura albicantia, longo pediculo innixa, flos Aristolochiae longae incurvus, oblongus, ex purpura nigricans, intus tenui lanugine plenus, longissimo omnium pediculo insidens; fructus, ut ex illius rudimento colligere licet, reliquarum Aristolochiarum similis. Tale etiam esse semen, ex eo quod Doctiss. vir Simon de Tovar mittebat, observavit Clusius, fructus vero aequè magnus, ac in clematide vulgata, & à pediculo dehiscens, radix praelonga, sarmenticia, simlacis asperae instar (cum cujus crassioribus fibris magnam habet affinitatem) nunc per summa serpens, mox altè sub terra se condens, pallidi coloris, non ingrati saporis: gustata enim aliquantulum adstringens deprehenditur, & manifestae actimoniae. Tota planta odorata est. Hujus meminit Bellonius lib. 1. obs. cap. xvi. Aristolochiae porro quartum quoddam genus, à tribus reliquis veteribus descriptis diversum invenitur, arborescens ac premens, ephedrae (an scriptum fuit, Hederae) & simlacis modo, aliqui conveniens foliis, floribus, semine, radice, sapore, & odore cum clematide. Hoc genus botanici pro vero legitimoque habent clematide. — Quorum opinionem improbo; quod folia non sint ebrusa, sed acuminata, nec flos colore rutae: sed asarum

pro sempervivo legendum contendunt. Hanc supra refutavimus opinionem. Ponamus tamen si scripsisse Dioscoridem, asari folia non mucronata, sed circinata sunt rotunditatis: asaro itaque comparari non possunt.

Pistolochia, sive Aristolochia polyrhizos.

Pistolochia cauliculos magna ex parte pedales habet, nonnunquam majores, angulosos, striatos, ut in Aristolochia longa, ramosos, tenuiores tamen, folia longae foliis non dissimilia, nigriora, minora, magis rugosa, & aliquantulum in ambitu sinuosa, florem rotundae prioris formae aequalem; minorem tamen, & aliquando nigrum, interdum ex herbaceo flavescenrem, fructum rotundum primae fructus effigie, verum minorem: Semen etiam simile. Radix densis est capillamentis, junci, ut rectè Plinius ait, plenioris crassitudine, buxæo colore. Nascitur in olivetis & petrosis

Aristolochia Indica.

ἔχουσι καὶ ὑληθόνας ὡς περ αἱ τοῦ πολύποδος
 περικλάναι. καθαίρει δὲ κάτω. καὶ ὡς ἐν ἀφῆλῳ
 πῆ, ὡς φασιν, ἐμφύεται πολύπω. ἔχει δὲ φύλ-
 λαν ὅμοιον τῇ περὶ δὲ τῇ μεγάλῃ. καὶ φύεται ἐν
 ταῖς πέτραις. πασι δὲ τῶν ῥιζῶν, αἱ μὲν πλείω
 χροῖον, αἱ δὲ ἐλάττω διαφέρουσιν. ὁ μὲν γὰρ ἐκλεό-
 ρος καὶ τεράκωντος ἐστὶ χροῖος. ἡ δὲ δρι-
 λοχία πέντε καὶ ἑξ. χαμαιλέων δὲ οὗτος ὁ μέλας,
 πεπαισμένον. κενταύρις δὲ δέκα καὶ δώδεκα.
 πέντε δὲ ἡ ῥίζα καὶ πυκνή. πευκέδανον δὲ πέντε
 καὶ ἑξ. ἀμπέλκις δὲ ἀγρίας, ἐνταῦθα, ἐὰν ἐν
 ἡ δὲ ἀπληκτός. αἱ δὲ μὴ σαπρὰ καὶ τὸ συγκώδης.
 ἄλλαι δὲ ἄλλως ἔχουσι χροῖον. πάντων δὲ ὅλως
 τῶν φαρμάκων τὰ λεῖον διαφέρει χροῖον τὸ ἐλα-
 τέρειον. καὶ τὸ παλαιότερον ἀριστόν. ἰατροὶ δὲ ἐν πῆ
 ἐλεγον ἐκ ἀλαζῶν καὶ δὲ ψύξης, ὡς εἴη περ αὐτῶ
 διακρίσειν ἐτῶν. θυμαρίων δὲ τῇ δριμύτι, δὲ ἔναι
 δὲ πῆ αὐτῶ δώρον. αἰτία δὲ τῆς χροῖότητος
 ἡ ὑρότης. ἡ γὰρ ταῦτα καὶ ὅτι καὶ ὡς ἡ βία
 αἱ δὲ πέντε καὶ ἑξ. ἐτῶν σθένος παρὰ τὸν ὅλον
 ἄλκιμον. φασὶ δὲ μόνον μάλιστα ὑπὲρ ἵων αὐτῶ
 ποιεῖν τῶν φαρμάκων. αὐτὴ μὲν ἐν ἰδίῳ τῆς
 διωκτικῆς. τῶν δὲ ῥιζῶν ὅσαι μὲν γλυκύτητά πῆ
 ἔχουσι, συμβαίνει θραπιδέστερος γίνεσθαι χροῖο-
 μένας. ὅσαι δὲ δριμύται, τὰ μὲν μὴ πῆσιν.
 αἰμαυροῦται δὲ αὐτῶν τὰς διωκτικὰς μακροτέρων
 καὶ κινητικῶν. τῶν δὲ ἔξω θηρίων, ἄλλο μὲν
 ἐδὲν ἀπλεῖται ῥιζῆς καὶ δριμύτης. ἡ δὲ σφονδύλη πα-
 σῶν. τὰ μὲν ἐν ἰδίῳ τῆς ἑξ ὡς φύσεως. πῆ
 δὲ χροῖον γίνεσθαι ῥιζῶν, ἐὰν ἐὰν πῆς πλείω θῆ-
 ναι καὶ ἀδριμύτην καὶ καρπῶν. ὡς αὐτῶς δὲ ἐπὶ
 καρπῶν ἐὰν ἐπίσης τῶν ῥιζῶν. ὡς ἐπὶ πολλοῦ δὲ αἱ
 φαρμακώδεις, ἐκ ἐπὶ ζῶνται. ὡν δὲ αἱ πῆ ἀπὲρ-
 ματα φαρμακώδη, αὐταὶ δὲ ἐπὶ ζῶνται. χρῆσθαι
 δὲ πῆς μάλιστα φασὶ ταῖς ῥιζαῖς. ὅτι ἰσχυρότε-
 ρος ὁ καρπός, ἡ ὑπερβαίνει τὸ σαμα. φαίνεται δὲ καὶ
 καθόλου τὰ πῆ ἀληθείας. ἐπὶ καὶ ἐν Ἀντικύρῳ τῆς
 σησαμώδους ἐκλεόρου διδάσκει. ὅτι ὁ καρπὸς οὗτος ὁ σησαμῶς.

† συμφυ-
 δης.

† ὑρόν, καὶ
 ὅτι οὗτος
 ἐστίν.

* ἀλκιμον
 Al. Bass.

* ὑπερβαίνει.

lium filicis magnæ proximum est. Nascitur in pe-
 tris. Radicum vero omnium, aliæ plus, aliæ minus
 temporis durant. Elleborus enim vel annis triginta
 utilis est. † Malum terræ quinque, aut sex. * Ver-
 milago nigra quadraginta. † Fel terræ decem, vel
 duodecim. Pinguis hæc spissaque admodum est. †
 peucedanum quinque, aut sex. Vitis sylvestris anno,
 si in umbra, & sine ictu reservetur, alioquin pu-
 trefcit, & inanis fungosæque redditur. Et alii alia
 tempora tribuuntur. Sed omnium medicamento-
 rum diuturnissimum elaterium est, † opportunum-
 que quod vetustissimum. Itaque medicus quidam, que.
 vir haud † insolens neque mendax, elaterium du-
 centorum annorum virtute mirabili servare apud
 se retulit, eo à quodam munere donatus. Causa
 quamobrem tam longo servari tempore possit, hu-
 moris copia est. Ea de causa postquam præciderint,
 in cinere humidum ponunt; & tamen ne ita qui-
 dem siccari potest: sed usque quinquagesimum an-
 num lucernis admotum lumen * extinguit. Hæc * Obscurum
 igitur vis peculiaris illi tribuitur. Radices autem, reddite. A-
 quæ aliquam dulcedinem habent, ubi diu manse-
 runt, vermiculis eroduntur. Quæ vero † acerbæ sunt autem
 acrescunt sunt, id non sentiunt: verum rarefactæ, solum hoc est
 exinanitæque viribus, tandem hebetantur. E bestio-
 lis externis nulla radicem aliquam tangit excepta purgatio-
 nis, maxime
 sphondyla, quæ nullam intactam relinquit. Hoc
 ergo naturæ animalis istius propriam deputandum
 sit. Radicem autem unamquamque fore deterio-
 rem, si fructum perfici, ac crassescere reliqueris,
 manifestum est. Quod idem etiam de fructu asse-
 rere licet, si radicis succum detraxeris. † Sed
 magna tamen ex parte radicis medicæ succus nun-
 quam extrahitur. Cujus vero semen usum medi-
 caminis præstat, hujus succum accipi operæpre-
 tium est. Quidam uti radicibus potius jubent,
 quoniam fructus fortior sit, quam ut corpus valeat
 tolerare: sed hoc in universum haudquaquam ve-
 rum esse apparet. Anticyrenses enim fructum se-
 samacei ellebori dare solent: qui sesamæ similis
 est.

* Aristolo-
 chia.

* Chamæ-
 leon.

† Centau-
 rium mag-
 num.

† Opportunum-
 que.

† Gloriosum.

* Obscurum
 reddit.

A-
 sunt autem

solum hoc est
 omnibus

medicamen-
 tis, maxime

purgatio-
 nem imma-
 dicam per

superiora
 efficere. Hæc
 igitur.

† Acrimo-
 niam quan-
 dam forti-
 untur.

† sed magna
 ex parte suc-
 cus radicis

cujus in ve-
 medica usui
 nunquam.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Hic in πενταφύλλῳ. Postquam multas concervavit sub
 eâ primâ divisione: τὴν δὲ ῥίζαν. Ad jungerem ego
 hanc quoque partem superioribus, eodem tenore capitâ
 ejusdem. Præsertim cum & alias aggreget. Quod si hic
 secas ob colorum differentiam, ibi etiam secabis: inquit
 ἰδιωμοί.
 Animadvertas similem superioribus felicitatem cum
 Rubie folium edere attribuit.
 Πασι δὲ ῥιζῶν. Hic etiam secabimus, si secantur supe-
 riora. Alia namque materia est: Quippe quantum que-

que daret radix. Theodorus nescio quid publice addidit
 de suo.
 Κενταύρις. Theodori errorem hic viri docti animadver-
 tere. De majore hic sermo, cuius radix non est amara.
 Non igitur ab eo, Fel terra, debuit appellari. Hoc enim
 nomen minoris est centaurei. Neque ob radicem: quæ ne-
 que servatur, neque ulli usui est.
 Συκαμῆς. lege συμφυοῦς. Item lego, τὰς λυχνίας non
 autem, τὰς αὐχμῆς. Theodorus non videtur agnovisse quæ
 sequuntur. φασὶ δὲ μόνον ὑπὲρ ἵων αὐτῶ πῆσιν τῶν φαρμάκων

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Pentaphyllon unde nomen acceperit, ambigit ne-
 mo. A quinque simul foliis connexis, Latinis
 quinque folium dici, in confesso est. Eadem de
 causa πενταπύλλον, πενταφύλλον, πενταφύλλον, & ut apud
 Nicandrum in Theriacis legitur πενταπύλλον. A quin-
 videlicet foliorum divisuris. Galenus lib. v. κατὰ
 τὰ πεντα. cap. ix. Eupatorium à quibusdam vocari ait.
 αἰσίου πῆς καὶ ἡ πῆς πενταφύλλον ῥίζα, καὶ ὅτι πῆς ἐν πε-
 πταῖς διζομένη καὶ ὑφ' αὐτῆς ἐν ὅν. Eodem modo utere
 pentaphylli sive quinque folii, quæ ab aliquibus eupato-
 rium dicitur, radice cocta ex vino. Præter Archigenem,
 nemo quod sciam, pentaphyllon appellatum eupato-
 rium tradidit, sic dictum, quod ad eupatorii modum,
 divisum ac in quinque folia fissum sit; Vide quæ supra

cap. de eupatorio, sive agrimonia diximus. Unum
 pentaphylli genus describunt Theophrastus, Diosco-
 rides & Geoponicus auctor. Ex Hippocrate veteres
 plura novisse lib. de ulceribus probatur. Ubi hæc
 scribit Hippocrates. καὶ τῆς πῆς τῆς πενταφύλλου
 λευκῆ δὲ ἐστὶν, καὶ χλωδῆς (corruptus codex; album & vi-
 ride esse, non sit verisimile. Lego cum interpretibus
 χλωδῆς. Quod lectio hæc, veritati proxima, ac in re-
 conditissimis membranâ, teste Fœsio, reperiatur.)
 καὶ ὑψηλοτέρῳ ἀπὸ τῆς γῆς, ἢ τὸ μέλαν πενταφύλλον. Et
 quinquesolum herba, quæ alba & lanuginosa est, alius-
 que à terra attollitur, quam quinquesolum nigrum.
 Duo itaque pentaphylli genera Hippocrati, album, &
 nigrum, De posteriori agit Theophrastus, quod ex his
 verbis

verbis Theophrasti constat καυὲς ἢ ἐπὶ γῆς ἢ ἐπὶ ὕδατι. album elevari à terra, ait Hippocrates; ὕδατος doctissimi- mus Gaza vitem vertit. Malui arbutum; quod arbuti foliis singularia pentaphylli sint similia, quam vitis. utrumque alioquin ὕδατος denotat: ὕδατος arbutum esse ex cap. xv. lib. i. probatur. ὕδατος vitis folium significare Helychius docet, ὕδατος τὰ τῆς ἀμπέλης φύλλα. Theophrasti locum de pentaphyllo his fere verbis ex- scripsit Plinius lib. xxv. cap. ix. Quinquefolium nulli ignotum est, cum etiam fraga gignendo commendetur. Græci vocant pentaperes, sive chamaælon sive penta- phyllon: cum effoditur rubram habet radicem, hæc ina- rescens nigrescit, & angulosa fit; nomen à numero folio- rum habet, & ipsa herba incipit & desinit cum vite, ad- bibetur & purgandis domibus. Quinquefolium fragis gignendis commendari dicit, quod ambiguum & ob- scurum est. Herba enim quæ fraga gignit, non qui- na, sed terna singulis petiolis folia gerit. Novi pen- taphyllon apud Batavos reperiri, quod fragiferum vocant, & id quidem ferre capitulum, ex seminibus aliquot confarctum, frago simile; sed obscurius, ru- bens, durum, ac asperum. Sed hoc non vidit Plinius. Potius videtur foliorum similitudine deceptus, inco- gitanter cum pentaphyllo, quod esui accommodatum nullum producit fructum, miscere herbam fraga fe- rentem. Theoph. radicem quadrangulam fieri do- cet; Plinius angulosam. Sive quod quadrangulum illud & angulosum est, & in quatuor ut plurimum an- gulos, rotundam mutari radicem pentaphylli, recen- tiorum constat experientia, etiam augeri & desinere cum vite. Pentaphyllon describit Dioscorides lib. iv. cap. 42. Πενταφυλλον κλεῖνας φρεσφοειδὲς, λεπτὴν, ἀν- θημιώδεις, ἐφ' ἧν ὁ κερπὶς. φύλλα δὲ ἔχει τοιαῦτα ἡδυστέρη, πέντε καὶ ἑκατὸν μίαν, ἀνθὶς δὲ πρὸς τὴν ἀκρὴν, καὶ καλὸν ἐξοικεῖν περὶ τοὺς πόδας. αἰσθῶν ἢ ἀχρὸν λευκόν, χρυσοειδὲς. φύλλα δὲ ἐφ' ἑσπέρῃ τῇ περὶ τὸν ὀφθαλμὸν. ῥίζαν δὲ ἔχει τοιαύτην, ἡμισφαιρικήν, παχυτέραν ἢ λεπτόν, μέλαν. ἢ τὴν δὲ πολυχρῆστον. Quinquefolium ramulos fere festucarum similitudine, tenues, dodrantes in quibus semen. folia menthae, quina singulis pediculis, raro plura, in ambitu serrata, florem ex candido pallescentem, auri amulum. Nasitur in aquo- sis locis, & juxta rivis; subrubram vero habet radicem, oblongam, veratro nigro crassiorē, cuius est usus multi- plex. Folia menthae comparat, quod magnitudine fere sint pari, formamque habeant non dissimilem. Eodem omnino modo, ac ipsum fere verbis Cassianus Bassus lib. 2. cap. v. describit pentaphyllon, sed cor- ruptus codex, sic est restituendus. Πενταφυλλον ἐν μίαν ῥίζαν πολλὰ ἀνθῆρες κλεῖνας φρεσφοειδὲς, ἀνθῆμιώδεις, ἐφ' ἧν ὁ κερπὶς. φύλλα δὲ ἔχει τοιαῦτα ἡδυστέρη πέντε καὶ ἑκατὸν μίαν, ἀνθὶς δὲ πρὸς τὴν ἀκρὴν, καὶ καλὸν ἐξοικεῖν περὶ τοὺς πόδας. αἰσθῶν ἢ ἀχρὸν λευκόν, χρυσοειδὲς. φύλλα δὲ ἐφ' ἑσπέρῃ τῇ περὶ τὸν ὀφθαλμὸν. ῥίζαν δὲ ἔχει τοιαύτην, ἡμισφαιρικήν, παχυτέραν ἢ λεπτόν, μέλαν. ἢ τὴν δὲ πολυχρῆστον. Pentaphyllon ab una radice ramulos pro- fert, festucarum similitudine dodrantes, ex quibus fru- ctus prodeit, folia habet similia menthae, in singulis pedi- culis quina, raro autem alicubi plura, circum circa ad ferræ similitudinem scissa, florem vero pallidum. Ex his patet, veteres etiam observasse quod & animadver- terunt recentiores, pentaphyllon non semper quin- que, sed quandoque plura ferre folia, septem habere non raro vidi. Genera ejus observarunt recentiores plura. Sed quæ nam Hippocratis sint, non satis con- stat. Plures pentaphyllon candidum, pro Hippocratico habent, cauliculis id affurgit rotundis, cubitalibus, ac altioribus, foliis, & singulis pediculis cohærentibus, quinis, oblongis, ambitu profundis, incisuris crenatis, floribus candicantibus, fugacibus, neque diutine con- sistentibus. Radices sublongæ, sensim attenuatæ, foris nigricantes, interius subrubentes, non absque tenuibus fibris adnatis. Est illud pentaphyllon caule & foliis nonnihil hirsutum, inalbicans ac lanuginosum. Alii pentaphyllon Hippocratis volunt tormentillam esse, sic dictam quod tormentum cruciatumque den- tium sævissimum placat, atque venenatarum quarun- dam rerum compescat furem, & cruciatum. Cau- liculos promit hæc complures, tenues quandoque im- becilles, humique accumbentes, non nunquam fir- mos & erectos. Folia minora quam quinquefolii, nu- mero autem plura, septem enim simul cohærent, ser- rata, al quando tamen quina tantum sunt, averlaque candida & lanuginosa. Flosculi lutei. Radix foris ni- gricans, interius rubet, crassa, tuberola & brevis. Ho- rum opinio probabilior, quod tormentilla ad ulcera vetera efficax sit, siccetque sine morbo, & adstringat.

Tormentilla.

tum etiam quod alterius folia terræ adhærent non secus ac nigri, cuius plura recentiores observarunt genera. Theophrasti cum descriptione conv. nit, cu- jus figuram adposuimus. Habet radicem teretem, foris nigrascentem, intrinsecus rubentem quæque siccata quadrangularis cernitur, nigriorque fit, quam ante fiorat, uti observavit Theophrastus. Folia habet minora quam candidum, quæque superiore parte vi- rent, inferiore vero albicant & lanuginosa una cum cauliculis sunt. Tertium serpit, & in hortis sæpius conspicitur, quorum pestis est, non enim evelli potest, minima radicis portio relicta, novam vere producit plantam. Pro radicibus enim tennes fibras habet, quas hinc inde pluribus locis & viticulis dimittit, quæ parte terram contingunt quibus latissime serpit, se ipsum multiplicans.

Tò ἢ ἐρυθρόδανον, ἐρυθρόδανον sive ἐρυθρόδανον. Utrumque enim nomen habet teste Dioscoride & Plinio. Apud quem lib. xxiv. cap. xi. legitur. Alia est erythroda- nus, quam aliqui erythrodanum vocant, nos rubiam, qua tinguntur lanae pellesque perficiuntur. Utroque nomi- ne nullo significationis discrimine gaudet. Nam ἐρυθρὸν Græci rubrum, ἐρυθρὸν ruborem vocant. A radice rubo- re, quo lanae, coriaque tinguntur, nomen Latinum & Græcum impositum. Quem usum hodie etiamnum obtinet, ac non tantum apud Italos, Gallos, sed etiam Germanos, nonnullisque Belgii locis, propter emolu- mentum, quod ex ea sentitur quæstuosissimum, seri- tur. Ita ut nonnulli rustici de coloribus magis, quam de frumentis sint solliciti. Eadem coloris causa cinna- bari rubiam vocari fecit. Infima Græcia λυθρίδιον & λυθρίδιον appellavit, λυθρὸν, cruor, pulvis mixtus san- guine & sudore Græcis, teste Helychio dicitur. λυθρὸν, κατὰ τὸν φόντον ἔχει αἷμα, τὸ δὲ τὸν φόντον, καὶ τὸ ἐξ αἵματος μολυσμα, ὁ μὲν αἷμα τὸ φόντον, a sanguineo ergo co- lore nomen. Εὐθρόδιον tamen docti viri pro ἐρυθρίδιον dici existimant. Quod veritati non videtur contra- rium. Supra cap. de glycyrrhiza refutavimus Ægine- tæ, rubiam Thapson scribentis, opinionem. Galli garance vocant. Quod corruptum, & derivatum à varantia. Sic enim infimi Latini vocarunt rubiam. Va- rantia depravatum ex verantia, scribit doctiss. Sal- masius. Verantia, pro vero colore, ut aurantia, pro aureo. Antiqui Latini verum colorem de rubro & coccineo dixerunt, sic Græci ἀλνθίνον. Myrepsus rubia.

verò colore inficit. Veteri interpreti Aristotelis rhetoricorum πῦρον ἀλλοθιδόν pannus ruber. Hesychius κιννάβαρ χερμα ἀλλοθιδόν. Auctuarii auctor sic dictam rubiam scribit, ὅτι ἡ δριμύτης, ὅτι δὲ κιννάβαρ. Eadem ratione sandyx dicta. Vetus enim glossarum auctor, sandycem ait herbam tincturæ aptam, quam vulgus varantiam vocat. Varantiam rubiam esse jam probavimus. Maro poeta rubiam sandycem vocare videtur ecloga. iv. qui versus interpretibus & Criticis Doctissimis multum negotii fecit, aliter atque aliter hunc locum exponentibus.

*Ipse sed in pratis arvens, jam suave rubens
Murice, jam croceo mutabit vellera luto,
Sponte sua sandyx, pascentes vestiet agnos.*

Sandyx, cinnabaris, dicta est rubia, quod instar sandycis, cinnabarilve pannos rubro imbuat colore. ignoravit Plinius lib. xxxv. cap. vi. rubiam sandycem dici: Sandaracha, inquit, quomodo fieret, diximus; Fit & adulterina ex cerussa in fornace cocta. Colos esse debet flammeus. Pretium in libras asses quini. Hac si torreatur aqua parte rubrica admista sandycem facit. Quamquam animadverto Virgilium existimasse herbam id esse, illo versu. Sponte sua sandyx pascentes vestiet agnos.

Judicium Plinii doctis non arridet. Nam licet peccoris Virgilius in eo versu, herbas comedentis, mentionem faciat, non inde sequitur, sandycem esse herbam, ejusque colorem ad plantam illam referendam, magis quam ad muricis in versu precedenti. Hoc dico, si herbam intellexit, de nulla alia planta exponendum carmen, quam rubia, & cur non licuit huic sandycem vocare, ut aliis cinnabarim. Hesychius tamen arborem interpretatur, fruticis instar, qui cocco similem colorem facit. σπείδω, inquit, δένδρον φαρμακόν, ὃ τὸ αἰνθὸν χροῖόν κίτρινον ἰμφοῖν ἔχει ὡς σπύδιον, &c. Qualis hæc sit arbor aut potius frutex, me later. Illud constat, radicem rubiæ tingere coccineum rubrum colorem. Ipsa illex quæ coccum fert arbor ad instar fruticis, antiquæ enim glandes ferunt. Grammaticus deceptus est, vel locum Solybii non percepisse videtur. Rubiam Theophrastus folio describit hederæ, sed rotundior. Nullo modo hederam refert vulgaris rubia, codex itaque est corruptus, aut aliam à vulgata describit rubiam præceptor, quod non facile crediderim. Corrigunt κιστὴν vel κιστῶν, sed cistum Dioscorides foliis inquit esse rotundis; rubiæ folia sunt longa, acuminata, nihil minus quam rotunda. Frustra quidam hederæ comparasse putant, quod instar hederæ adhareat. Satis apertè Theophrastus folia rotundiora inquit, qualia non sunt rubiæ. Non puto aliter scripsisse Theophrastum quam emendavimus: siquidem Plinius ita legit lib. xix. cap. iiii. In primis rubia tingenda lanis & coriis necessaria. Laudatissima Italica, & maxime suburbana; & omnes pene Provinciae scatens ea, sponte provenit, feriturque. Similis est ervilia. Verum spinosus ac genicularis huic caulis est, quinis circa articulos in orbe foliis. Semen ejus rubrum est. Sic locus hic legi debet, erviliæ, intellige sylvestri, cujus folia refert, nisi quod sint asperiora, παχύντεσσι, Plinius licenter spinosum vertit. Spinis enim caret erythrodanum, sive rubia. Rubiam luculenter describit Dioscorides lib. 3. cap. clx. Ἐρυθρόδανον ἢ ἐρυθρόδανον, ὅμοιον ἢ τεύθρον κιννάβαρ. ῥίζα δὲ ἵσιν ἐρυθρὰ, βαφικὴ. ἢ ὡς πρὸς ἀργεῖα, ἢ δὲ σπέρμα, ὡς ἐν Θασίᾳ τῆς Γαλιλαίας (legunt alii Γαλλίας quam non improbo lectionem, quamquam vulgatam apud Orisabium reperiri sciam) καὶ ῥαδαίνῃ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐν Καρίᾳ μεταξὺ τῶν ἰλαίων ἀπειρέσιμον, ὡς περὶ ἐν ταῖς ἀργεῖραις. ὡφελίμως ἢ ἀπείρηται (vetus addit καὶ κηπίται) ἀλὲν τὸ γίνεσθαι ἐν τέττι τῇ αἰσθῇ σπέρματι. Ἐστὶ δὲ αὐτὸ οἱ αἰσθῇ πτερόθυνοι, μακροὶ, παχύντεσσι, ὅμοιοι τῆς τῆς ἀπαλίνης, κατὰ πάντα ἢ μεζόντες καὶ ῥωμαλεώτεροι. ἔχοντες ἐν ἀλγῇ μακρὰν τὴν φύλλα καὶ, ἔχοντες ῥῆν, ὡς περὶ ἀστράς ἐν κύκλοι ἀποκείμενα, κατὰ πρὸς ῥογύλοι, τὰ ὡς τὰ χλωρὰ, ἵνα ἐρυθρὰ, ἵνα πτερόθυνοι μελάντα. ῥίζα λεπτή, μακρὰ, ἐρυθρὰ, διερρηκτὴ. ἔστιν ἐκτριπὴς μετὰ μελιχρόντι πινόμενῃ βοτάνῃ, ἰσχυρὸς τε καὶ πρὸς ἀλλοτρίους. αἰμαὶ δὲ ὅδε πολλὰ καὶ παχύνει ὅτι ἐν τῇ αἵμα. Rubia, Græcis erythrodanum, sive erythrodanum, aliquibus teuthrion vocatur. Radix est rubra tingendo idonea, una quidem sylvestris est, sativa alio, ut in Thebaica Galilee, (Gallie) & Ravennæ in Italia; sed & in Caria inter oleas feritur, velut in arvis,

utiliter autem colitur, quod multo polleat questu, ex eaque amplissimus redditus percipitur. Sunt ei caules quadranguli, longi, asperi, quales aparina, sed omni ex parte majores, atque robustiores, foliis in orbem per intervalla. Nempe circa singula genicula, stellæ modo decussatim radiantis, semine rotundo, inter initia viridi, mox rubro, ac postremo cum maturaverit, nigro. Radix est tenuis, longa, rubra, cienda urinae vi prædita, qua de causa arquatis auxiliatur, pota cum aqua mulsæ. Itemque ischiadicis ac paralyticis, crassam porro ac copiosam urinam pellit, ac interdum etiam sanguinem. Ad eosdem præscribitur à Theophrasto morbos, sed hic contentus dicere urinam movere, nec addere sanguinem pellere; Testatur idem lib. vi. simpl. Galenus καὶ ὁδὸς παχύνει καὶ πολλὰ καὶ αἰματώδη κινεῖ. Experientia docet assumptam rubiæ radicem, mox urinam rubicundo inficere colore, non secus ac à rhabarbaro quotidie luteam tingi conspiciamus, nec ullo modo, ut veteres volunt, substantiam urinæ mutari, nec crassiorē quam ante fuerat reddi, in iis qui integra fruuntur sanitate. Ramulis rubiæ exit quadrangularibus, geniculatis, asperis, crassioribus majoribusque quam aparina. Foliis virentibus, angustis, oblongis, contractioribus per intervalla ex singulis articulis quinque fere emicantibus, ac rotatim in

Rubia major.

radiantis stellæ modum dispositis, ut in aparina, quam & vestium tenacitate æmulatur, flores in summis ramulis æstate conspiciuntur parvi, dilute lutei, semen rotundum, parvum, initio virens, inde rubens, postea nigrum. Radices prælongæ, tenui medio nervo, cortice vero carnosiore, & corallii nondum perpoliti colore, quæ tertio anno Majo & Junio, quandoque etiam Hyeme, ineunte mense Novembri, effoditur, siccatque, traperis subditur, confingiturque, quo commodius ad extera emporia, compendii causa, venum vehatur. Lanarum infecturæ coriorumque impendio expetita, nec tantum officinis medicis, sed tinctoriis notissima. Sylvestris huic per omnia similis, nisi quod radice sit majore.

Ἐστὶ δὲ Hactenus gustus, colorisque diversitatem recensuit, nunc formarum differentiam variam ostendit, quod ex eo probat, quod quædam radices formæ peculiari spectentur: uti scorpium, & polypodium. perperam Doctissimus Gaza σκῆρπιον nepam vertit, nullum asparagi genus radicem scorpiem æmulatur. aconiti genus intelligit Præceptor uti cap. xix. hujus libri demonstrabo.

In codice Theodori, Phucum. In corollario Hermolai, Phineon. omnia malè. Pheneum lege. Theodori quoque sententia à Græca diversa est, φασὶ δὲ εἶναι ὁμοίον αἰς Οὐραγὸς ἴσην. Ejus faciem talem esse ajunt, qualem Homerus

dixit. Ille sic. Atque apud Cyllenem esse, quemadmodum Homerus dixit, affirmant. Notabis πινδύκεια, & τὸ περὶ αἶον, δέλην.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Medicamenta pro cœli solique ratione variare, ac præstantiora esse, vel mille locis tradidit præceptor. Hoc capite agit, docetque, quæ regio pluribus scateat pharmacis, letalibus, & salutaribus. Homeri testimonio Odyss. 4. probat Ægyptum medicamentorum admodum feracem.

Τὸ δὲ περὶ τῆς. De nepenthe alibi nonnihil dixi. Nomen accepit, quod ejus succus vino mistus, tristitiam moeroremque discutiat, ut tradit Theophrastus. Quod confirmat Galenus. Nomen itaque accepit à particula νη privativa & πίνης quasi ἀλυπον & ἀπέντης. Nepenthes alii buglossum, helenium alii esse tradunt. Vide quæ supra diximus. Verisimilior est opinio posterior. Easdem enim vires Plinius lib. & cap. XXI. helenio tribui scribit. Sed hæc tanti non videtur momenti, ut alteram sive priorem rejiciam. Hunc locum Theophrasti Plinius lib. XXV. cap. II. Durat tamen tradita persuasio in magna parte vulgi, veneficiis & herbis id cogi, in cœque faminarum scientiam prævalere. Certe quid non replevere fabulis Colchis Medea aliaque, in primis Itala Circe, diis etiam adscripta? Unde arbutor natum, ut Æschylus, è vetustissimis in poetica, refertam Italiam herbarum potentia proderet, multique Circeios, ubi habitavit illa, magno argumento etiamnum durante, in Maris à filio ejus orta gente, quos esse domitores serpentium constat. Homerus quidem primus doctrinarum & antiquitatis parens, multas alias in admiratione Circes, gloriam herbarum Ægypto tribuit, cum etiam, quæ rigatur, Ægyptus illa non esset, postea fluminis limo innecta. Herbas certe Ægyptias à regis uxore traditas suæ Helenæ plurimas narrat, ac nobile illud nepenthes, oblivionem tristitiæ, veniamque afferens & ab Helena utique omnibus mortalibus propinandum. Non leve est argumentum nepenthes esse helenium, quod apud Philostratum, de eo quod animi curam, æstuationem, moeroremque mentis lenit, sollicitudinem sedat, mollitque, & differeno animo, ac fronte erugata, exportectaque, curarum oblivionem adfert, dicatur κατὰ τὴν εὐρίαν. Ita enim in sophistarum vitis, in epistola ad Antonium conscriptum legitur. Τὸ δὲ φερόμενον ἐστὶν ἀεὶ ἰσχυρὸν, καὶ τὰ ἀχρηστὰ καὶ τὰς γυναικας. ὡς αὖτε οὐ κατὰ τὴν εὐρίαν τοῖς Αἰγυπτίοις φαρμακείοις. Idem auctor Antiphontem, quem ob excellentem eloquentiam Nestorem cognominarunt, scribit, promittere solitum τὰς τῆς νηπιότητος ἀκούσεις, nepenthes auscultationes. Quando nullus tam atrox, magnus, infestusque dolor est, cujus vellicationes civili eloquentia non mollire modo, sed excutere etiam posset. Id quod Plutarchus scribit ab Antiphone excogitatam τῆς ἀλυπίας τέχνης; id est, artem alypæ, quæ vox tristitiæ absentiam indicat.

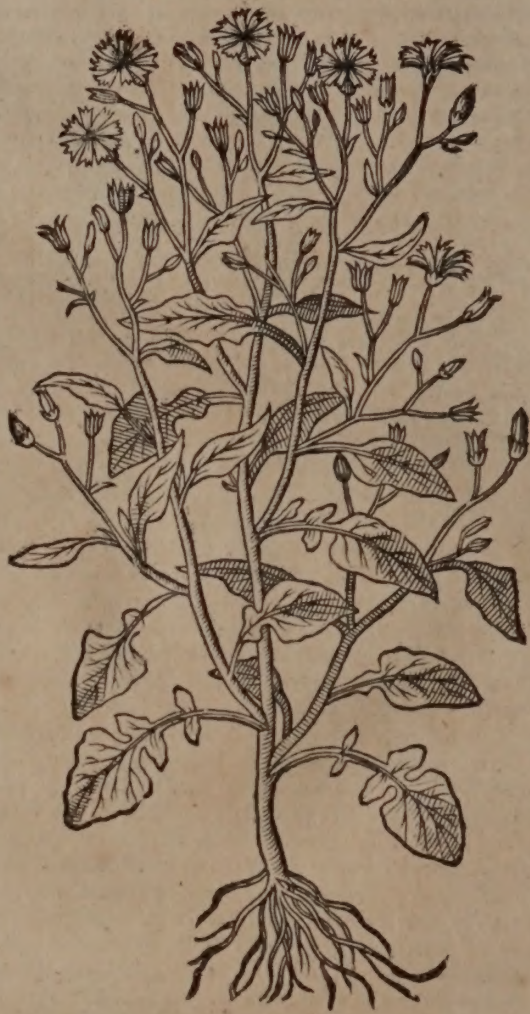
In Æthiopia radicem quandam dicit mortiferam, qua sagittæ illinuntur. Meminit Galenus lib. de Theriaca ad Pisonem, cap. x. cujusdam plantæ, qua Daci & Dalmatæ telorum culpidis ungunt. Βελόνιον hæc vocatur, à Græcis exteris βελόν, vulgo perperam ἐλόνιον legitur. Βελόνιον nomen impositum δὲ τῶν βελῶν, à telis veneno infectis. Vel, quod doctioribus magis aridet, ab Apolline qui Belis à quibusdam gentibus dicebatur. Illud constare scribunt, Plinii ævo, Gallos esse potissimum veneratos Belum, cujus sit mentio apud Herodianum, in maximis Hesium, Taranem, Ova-vum, Abellionem, de quo elogium extat in convenis, novem popularium Deo Abelleoni minicia iusta V. S. L. M. Verba Galeni hæc sunt. Ὡς αὖτε καὶ ἐπὶ τῆς βελόνης μὲν ὑπὸ τῶν ἐλλήνων, ὑπὸ δὲ τῶν ὑποχωρίων ἴσως καλεῖται τὸ αὐτὸ ἰσορροπία λίγιστον. φασὶ γὰρ τὴν δάκρυα καὶ τὴν δαλμάτας ἀποπαύειν αὐτὸ τοῖς ἀκίσ τοῖς βελῶν καὶ οὕτως ὁμιλῶσιν μὲν τὸ αἶμα τῶν περὶ σκομίνων ἀναιρέων δύνασθαι, ἰδιόμορον δὲ τῶν αὐτῶν ἀεὶ αἰσθῆς ἵνα, καὶ μηδὲ καὶ αὐτὴς ἐρροίεσθαι, καὶ τοῖς αὐτῶν ἀναιρέμινος ἐλάφους ἐν τῇ κατὰ τοῦ βελόνιον, καὶ αὐτὰς καὶ τὴν ἐξιδότας ἀφαιρήσιν λίγιστον. Sicut etiam de belenio à Græcis, ab inquilinis vero nino appellato, idem memoriæ proditum esse dicunt, nam Dacos inquilini & Dalmatæ, id telorum cuspidibus circumspargere; atque postquam sic sanguinem vulneratorum attigerit, posse necare: esum vero ab ipsis esse innocuum, neque

malis quicquam ipsis facere: ad hæc cervos ab ipsis sagittarum ictu trucidari, neque ipsas comestas malis quid edentibus adferre perhibent. Idem narrat de succo ellebori albi Joannes Crato, Epistola secunda, lib. secundi ad Thomam Jordanum scripta. De prima (scilicet quaestione, quod non alii, quam ii quibus sanguis per cucurbitulas est extractus, infecti sunt, & quod malum in eo loco ubi cutis vulnerata, & cucurbita affixa fuerat, coepit, ac universam massam sanguineam, id quod livor corporis ostendit, pervasit, & nervosas quoque partes graviter afflixit.) dum inquirō, in memoriam mihi revocas ea, quæ divus Ferdinandus S. M. Imperator, de succo, non, uti tu scribis, napelli, sed ellebori albi, quo venatores Hispani sagittas inficiunt, & feras, maxime vero cervos, interficiunt, commemorabat. Incunte æstate, inquit, succum ex tota planta exprimi, eumque æstivis diebus in sole præparari, atque in bovino cornu asservari. Cautionem autem summam ab iis, qui uti volunt, adhiberi, ne odor, qui è cydoneis expirat, hunc succum attingat. Subiō enim omnem ledendi vim amittere. Ceterum si lingua degustetur, nulli noxium esse, sanguini verò communicatum, exitiosum. Addebat hoc, si quis acu saltem eo succo inserta punctim læderetur, & exiguum vulnus acciperet, paucis horis post extingui. Cervos vulneratos primum quasi obstupescere & perturbari, ita ut visus erupus illis esse videatur, circumire in gryum, concidere deinde, & summum intra dimidiæ horæ spatium extingui. Carnem innocuam esse, ac tantum eam partem, quæ vulnerata est, abjici. Eadem hæc generosissimus Palatii Imperatoris præfatus Dominus Adamus Deistrichsteinus commemoravit, & confirmavit, atque hoc addidit, Afello, cui ex oneribus ferendis dorsum attritum atque sauciaturum fuerat, impositum cervum eo modo, ut dixi, vulneratum & interfectum, sanguinem, qui de vulnere manabat, asini vulnus forte attigisse, atque isto modo asellum sic infectum, ut priusquam impositum cervum domum perferret, in itinere mortuus concideret. Fuisse etiam quandam perversæ & sceleratæ malum, qui dum conjunx καταμύχια haberet (pudet dicere quomodo) succum istum ei admovit, & mulierem extinxit. Imperatorem Rudolphum II Augustum, vulnerasse sagitta cervi tenerum & lacteum cornu, eumque statim fuga, tanquam nullum vulnus accepisset, elapsum. Post aliquot horas, cum ex venatione redirent, mortuum repertum. Lacteum enim humorem illum germanum esse sanguini, Hippocrates nos docuit, &c. Hactenus Crato. utrum elleborus albus belenium aut nimum dictum antiquitus à Græcis aut exteris fuerit, ignoro. Saltem easdem fere facultates obtinere constat. Meminit Belenii auctor libell. de plantis Aristoteli attributi. lib. I. cap. ult. βελόνιον δὲ τὸ δαλματικόν ἐστὶν τὸ κατὰ τὴν Περσίδα, μεταφυσικόν ἐστιν Αἰγύπτου καὶ ἐν Παλαιστίνῃ γίνεται βρώσιμον. belenium vero quod perniciosum est in Perside natum in Ægyptum & Palestinam transplantatum sit edendo. Vereor auctorem hunc perseam & belenium confundere. In Perside letalem esse perseam, contra in Ægypto salubrem veteres tradunt omnes, contra nusquam legere est, perseæ sub imperio Romano sagittas unctas, ad delendas feras aliaque bestias. Venenatam esse sub eadem Monarchia tradidit nemo. Nec apud Dalmatas Dacosve nascitur perseæ, sola in Alexandria, nec in ulla, alia regione, quæ sub Romanorum potestate erat, se vidisse perseam, tradit Galenus. vide cap. II. lib. IV. Meminit Plinius loemi quo sagittæ tinguntur, cervique necantur Loemum δὲ τὸ λοίμω, peste, nomen habet. verba Plinii reperiuntur lib. XXV. I. cap. XI. Loemum herba appellatur à Gallis, qua sagittas in venatu tingunt medicamento, quod venenum cervarum vocant. Docti toxicum arbitrantur belenium esse, eos vel hoc argumento deceptos ostendo, quod Dioscorides in Alexipharm. cap. XX. tradat, toxici usu tolli hominem αἰς καὶ αὐτὸ τὸ τοῖς ἀνθρώποις ἵνα ἐν τοῖς θηροποιείοις σπασίης καὶ παύσῃ πναι τὸν περὶ αὐτῶν. Quare vix medicina locus est, raroque qui hauserunt incolumes evadere contingit. De toxico si detur occasio alibi plura. Nec tiora Valdensium bele-

fucci quam pastinaca, quidam autem pastinacam agrestem vocant Daucum. Idem Ægineta lib. 1. cap. v. τῶν δ' ἄρριον σταφυλίνον ἀγορεύουσιν δαύκονι. Ex his legendum παρρησι, δ' ἐκείνοι μὲν σταφυλίνον ἄρριον. Idem staphylinos dictus, antiquissimus Græcis ceras, Helychius. σταφυλίῳ ἄρριῳ; ὃν ἐνίοι κίρας κηλῶσι, καὶ ἡλίχον ζῶον ζφονδύλη. Apulejus cap. lxxx. de pastinaca. A Græcis dicitur agrios staphylinus, aliis ceras, aliis daucion. Neophytus, σταφυλίνῳ ἄρριῳ, οἱ δ' κίρας κηλῶν κηλῶσι, ῥωμαῖοι κηρωπῶσι. Auctor Auctuarii οἱ δ' κίρας κηλῶν, ῥωμαῖοι κηρωπῶσι, οἱ δ' παστνκάκω ῥεσπικα. Hæc probant interpretis Atheni sententiam. Vulgata Athenæi lectio corrupta est. lib. ix. τὸν δὲ σταφυλίνον Διοκλῆς ἐκ πρώτῃ ὕμνησιν ἀσταφυλίνον καλεῖ. τὸ δ' κηρωπῶν καλῶμενον μίγας δ' ἐστὶ καὶ ἐν ἡμῶν σταφυλίῳ, ἐνυχλάτῳ ἐστὶ δ' σταφυλίῳ, καὶ μέλλον ῥεσπικα πικῶτερον, ἐρεπικῶτερον, ἐνισμαχῶν, ἐνικητόμαχον, αἷς δ' Ἀφιδῶ ἐστὶν. Legendum cum interprete, τὸ δ' κηρωπῶν καλῶμενον, μίγας δ' ἐστὶ καὶ ἐν ἡμῶν, quomodo in manuscriptis legitur codicibus, uti doctissimus commentator testatur. Hunc tamen antiquissimum, & veram ῥεσπῶν, non credit. Idque quod nec Græcus, nec Latinus (hunc solum si exceperis) autor ullus carorum nominat. Contrarium testimonia citata probant. Verba Athenæi hoc sensu verti possunt. Astaphylinum Diocles lib: primo de tuenda valetudine, etiam astaphylinum nominat; cum nimirum, quem carotum vocant, Magna ea est pastinaca, proceraque, magisque quam vulgaris succulenta, magisque calfacie, pellit urinas, stomacho grata, & facile, ut Diphilus asserit, digeritur. Cum etiam hodie carotæ nomen obinet hoc staphylini genus, sed magis redditum est domesticum. Hæc illa est radix, qua exercitus July Cæsaris ad dies aliquot nutritus fuit. Cæsar lib. iii. De bello civili. Est etiam genus radices inventum ab iis qui fuerant cum Valerio, quod appellatur charya: quod admistum lacte, multum inopiam levabat. Id ad similitudinem panis efficiebant. Ejus erat magna copia. Ex hoc effectos panes, cum in colloquiis Pompeiani, famem nostram obiectarent, vulgo in eos jaciebant, ut spem eorum minuerent, &c. Suetonius in vita Cæsaris Julii meminit hujus calamitatis, & herba quadam tubulevatam scribit, sed non exprimit. Famem, inquit, & ceteras necessitates, cum non obsiderentur modò, sed etiam alios ipsi obsiderent, tantopere tolerabant, ut Durachina munitione Pompeius, viso genere panis ex herba quo sustinebantur, cum feris sibi rem esse dixerit, amoverique oculus, nec cuiquam ostendi jussisset, ne patientia & pertinacia hostis, animi suorum frangerentur. Pro ceras; Dore caras: inde Romani cara mutuati sunt: Sed hæc contra Plinii sunt auctoritatem, fateor. lib. xix. cap. v. Raphani genus sylvestre, ceras vocarum ait. Etiamnum, inquit, unum sylvestre, Græci agryon vocant, Pontisci armon, alii lemen, nostri armoraciam, fronde copiosius, quam corpore. In Manuscripto codice legitur, unum sylvestre Græci cheram vocant. Hanc, inquit Doctiss. vir, scripturam testantur veteres omnes libri: sed cheræ nomine offensi, correctores, ne dicam, an depravatores, agrium supposuere. Idem Plinius lib. xix. cap. viii. nec non olus quoque sylvestre, & Triumpho divi Julii carminibus præcipue, jocisque militibus celebratum, æternis quippe versibus exprobare, lapsana se vixisse apud Dyrrhacium præmiorum parsimoniam cavillantes, est autem id cyma sylvestris (Cyma est tenerior & delicatior tum aliarum herbarum, tum præcipue brassicæ, cauliculus, qui in prima generatione, in summa stirpe provenit. vide Plinium lib. xix. cap. viii. & lib. xx. cap. ix. Celsus mali succi est brassica magisque cyma ejus.) Confundit Plinius raphanos napumque cum brassica & lapsana, quam lampsanam putant esse docti viri. Supra lib. vii. antiquissimos Græcos ῥαφανον vocare brassicam. Mediæ ætatis scriptores ῥαφανίδα sic nuncupasse docuimus, ac diximus Plinium vocum vicinitate deceptum, ῥαφανίδα ἄρριον sive sylvestrem raphanum vocatum fuisse armoraciam, testes sunt Dioscorid. & Palladius Utriusque locum, ac ipsa verba supra cap. iv. lib. vi. examinavi. Alia & diversa à raphano sylvestri est planta armoracia. Rectius vetus lexicon quam Isidorus lib. xvii. cap. x. armoracea, hæc est lapsana. Lexicon armoraceam ῥαφανίδα interpretatur; Lapsanam diversam esse ab armoracia etiam ex Columella probatur. Hic lib. ix. cap. iv. Iam vero notæ vilioris innumerabiles nascuntur herbe, cultisque atque pascuis regionibus, quæ favorum ceras exsuperant, ut vulgares

lapsana, nec his pretiosior *armoracia*. Lego ex Dioscoride & Palladio, *armoracia*. Confudit raphanum cum brassica & lapsana Plinius, quod Dioscorides raphanum sylvestrem folia habere dixit sativo similia, sed quæ ad lapsanam accedant. Lapsanam non fuisse illam, qua Cæsar usus est, plantam ex Dioscoride probatur, qui hæc lib. 2. cap. 142 tradit. Λαμψάνη λέχων ἴσιν ἄριστον προφιμισπῶρον, καὶ ἐντομαχώπῶρον ἔστι λαπίδος ἔστι πεφύλλα, καὶ ὁ καρπὸς ὠδιστικὸς ἰσφῆς. *Lampsana sylvestre* olus est, quod quidem plus quam lapathum alit, stomachoque est utilis, hujus folia caulesve in cibo coquuntur.

Lampfana.

Charæ five ceræ radix alimentum Cæsariano militi præbuit, inepta ad hoc lampas & radix: Tenuissima enim, lignosa & fibrosa est, uti pictura ostendit, præterquam quod nemo lapsanam, vel raphanum sylvestrem Ceran vel Charan vocari tradiderit. Contra pastinacam sylvestrem, sic dictam fuisse Hefychius, Autuarius auctor, & Athenæus ex Diphili auctoritate testantur. Hujus radicem multumimenti præstare auctor est Dioscorides & Athenæus. *σταφυλίαν* Latinis pastinacum dici ex Columella probatur. lib. xi. cap. iv. *tum agrestis pastinaca, & ejusdem nominis edomita, quam Græci σταφυλίαν vocant.* Pastinacam à pascendo dictam volunt, quod sponte in agris nascatur, eamque plebs sæpissimè depascatur; magis arriret, quod pastinum habeat, & idem referat radix (pastinum Columella lib. iii. cap. xviii. esse ait, ferramentum bifurcum, quo semina panguntur & pastinaca vulgaris tale ferramentum unica furca refert: sic & piscis pastinaca, à tela pastino simili, nomen accepit.) Certe postulat ratio ut pastinaca eodem modo dicatur. *σταφυλίαν* nomen accepit, à radicis scapo, bryonæ (quæ *σταφυλῶ* nuncupatur) non ita absimili. Unde *κίεργος* nomen fortita sit pastinaca docet Apulejus. *Alia, inquit, agrestis, quæ appellatur etiam ceras, eo quod cornu fingat.* Quod experientia comprobatur; Perperam vir Doctiss. Plinii loco deceptus, à capillatis, & fibratis radicibus (quibus lapsana prædita est, hæc autem carer) nomen impositum scri-

scribit; Ex locis jam citatis, nullum dubium relinquī
puto, quin codex Theophrasti perquam mendosus
hactenus fuerit, ac nos feliciter eum restituerimus.
Pro ceras Dores caras dixerunt. Hinc Romani caro-
tam finxerunt, non à colore radicis, ex atro rubescen-
te, aut succo atriore. Perperam etiam apud Cæsarem
clara legitur; Scribendum cara, sine aspiratione.
Dauci duo genera novit Theophrastus, quorum alte-
rum radice est crocea sive lutea, alterum, nigra, sive
ex atro rubescente. Utrumque hoc capite describit;
nisi fortassis cuiquam placuerit trium mentionem fieri,
crocei, sylvestris, & nigri. Sed tum legendum, καὶ ὁ
ἐκ αἰῶνι, &c. De duobus tantum agere Theophrastum
verisimilius est: Dioscorides pastinacæ duo describit
genera, tria dauci: diligenter si ad descriptiones se-
cundi & tertii dauci attendamus, comperimus
easdem plantas daucum & staphylinon esse: sed hoc
vel suspicari nefas, siquidem Galenus duarum pastina-
carum, & trium daucorum vires describit; Illud ta-
men in memoriam revocandum, Galenum quæ habet
de facult. medicamentorum ex Dioscoride scripsisse,
quod ipse in præfatione fatetur, sed inde pastinacas
daucove plantas easdem concludere nolo. Videamus
quæ de dauco & staphylyno scribat Dioscorides. De
dauco hæc lib. III. cap. LXXXIII. Ὁ δὲ ἐν Κρητικῷ,
καρὰ τὸν ἔχρον καὶ φύλλα ὁμοία, μικρὰ περὶ τὴν καὶ λεπτοτέραν
καυλὸν ἀντισταμῶν, σπικᾶδον, ὅμοιον καρδαμῶν, αἴτη λευκῇ. ἐν
τῇ τῆσις τὸ καρπὸς ὁρμύς, λευκός, δασύς, ἐν τῇ Διφρακτοσάδῳ
εὐωδὴς (ὁρμύς ἐν τῇ Διφρακτοσάδῳ εὐωδὴς Catacur. codex)
ῥίζα δακτυλὴ ἢ πῶχον, ἢ ἢ κῆκον ἀνισταμῆς. γανῶνται δὲ
ὡν περὶ ὧδὸς πῶσις, καὶ ἐν ἡλίῳ. ὁ δὲ πς αὐτῶν ἐστὶ σπλῆν
ἀρεῖα ὡς περὶ πῶσις, ἀρωματικὴς, ὁρμύς, καὶ εὐωδὴς, γενομένη
καὶ περὶ ὧδὸς. Διφρακτεῖ ἢ ὁ κρητικός. πὸ τὸν τράχον εἶδος καρπῶν
φύλλα ἔοικε, καὶ πῶν αἴτη λευκῇ. καφαλὸν ἢ ἔχει (Mathiol.

Daucus Cretensis verus, Lob.

σπέρματα ἢ παφλῶν ὅμοιον ἢ κρεττὸν ὅμοια ἀνθρώκιν' ἢ σπέρμα-
 τιν ἐμφερέε παφυλίνῳ. σπέρματ' ἐπιπλέκεις πολλῆς αἰς κυμίνε
 δρυμίνε. *Ac Creticum quidem est foliis foeniculi similitu-*
dine, at minoribus, ac tenuioribus, caule dodrantali, um-

bella coriandri, floribus candidis; atque inter hos semine acri, albo, hirsuto, ac suavis in mandendo odoris. Radix est digitali crassitudine, & dodrantis longitudine: in saxosis apricisque locis provenit. Alterum vero genus est sylvestris aprio simile, aroma olens, acre, odoratum, ferventisque gustus, probatius Creticum. Tertium præterea genus est foliis coriandri, floribus, capite, & semine anethi: umbella vero in capite ceu pastinacæ: semine referta oblongo, ceu cumini, acri. Pastinacam idem describit. lib. III. cap. IIX. *Σαφύλιον ἀγρὸν φύλλα ἔχει ὁμοία κυνιδίου πολυάκροα ἣ καὶ ὑπόπικρα, καυλὸν δὲ ὄρθιον τετραγών, σκιάδων ἑξήκοντα ἀνέθων τριῶν τῶν ἰσόν; ἔρ' ἢ ἄλθην λίσσων, ἐν μέσῳ δὲ περὶ φρεσὶν ἐστὶν ἡ μικρὸν, ὅτι οἰοῖται κεραιζόν. ῥίζα δὲ δωδεκάηχη τὸ παχὺ, ἀσίστημιαιά, ἐνὸς δὲ, ἐν δὲ ἄλλῃ ἐφ' ἑνὶ — ὁ δὲ κηρυττὸς σαφύλιον, ἐν δὲ ἄλλῃ μῶνται, ὡς ἀμύρῳ, ἀπὸς τοῦ ἀνὰ; ἐν δὲ ἐστὶν ἐν ἐστὶν.* Pastinacæ sylvestris folia habet gingidii, at latiora & subamara, caulem rectum, scabrum, umbellam similem anethi, in quo flores insunt candidi, ac in medio exiguum quiddam, colore purpureo & fere ad croceum inclinate: radix est digitali crassitudine, dodrantalis, odorata, & si decoquatur esculentia. Hortensis porro pastinacæ cibo aptior, ad eadem pollet, attamen viribus inefficacior. In his Dioscoridis verbis, illud consideratione dignum, Daucum tertium capite & semine esse anethi, ac umbellam habere in qua cumini semen oblongum; anethum enim fert semen rotundum, planum, tenue, cumini oblongum est, & acuminatum. Quare transposita verba Dioscoridis puto; alterumque adjungendum secundo dauco. Illud nempe semen ferre oblongum, ac tertium anethi instar. Nisi forte placuerit dauci tertii duo esse genera; alterum anethi, cumini alterum semine. Eandem ferme descriptionem, hujus dauci ac pastinacæ, diligenti collatione, ex utraque delineatione colligi poreft. Gingidii folia latiora, non multum à coriandri apique differunt, easdem tamen esse plantas non ausim dicere. Plinius pastinacæ genera describit duo, Dauci quatuor lib. 19. cap. 5. Ex iis pastinacæ unum genus agreste sponte provenit; staphylino Græcè dicitur. Alterum feritur radice vel semine, primo vere vel autumno, ut Hygino placet Februario, Augusto, Septembri, Octobri, solo quam alrissimè defosso. Annicula utilis esse incipit, bima utilior, gratior autumno, patinique maximè, & sic quoque virus illi intractabile est. Hibiscum à pastinacæ gracilitate distat, damnatumque cibis, sed medicina utile. Est & quartum genus in eadem similitudine pastinacæ, quam nostri Gallicam vocant, Græci vero daucum. Cujus genera etiam quatuor fecere. Idem Plinius lib. xxv. cap. ix. Dauci genera quatuor fecit Petronius Diodotus, quæ persequi nihil attinet, cum sint differentia duæ. Probatissima in Creta (unum tantum Creticum daucum novit Dioscorides ceterique Græci) mox in Achaia, & in siccis ubicunque nati (legendum, probatissimum in Creta — natum. in Spartensi Achaia, Theophrastus feniculi similitudine, candidioribus foliis (tenuioribus Creticum tradit esse Dioscorides, Achaicum Theophrastus; ut mox dicam, estque vulgaris pastinacæ tenuifolia) & minoribus hirsutisque, caule pedali recto, radice suavissimi gustus & odoris. (Dioscorides semen Cretici Dauci in mandendo suavis odoris esse ait, confundit Plinius Achaicum Theophrasti & Creticum Dioscoridis) Hoc in saxosis nascitur meridianis. Reliqua genera ubique nascuntur, terrenis collibus limitibusque, nec nisi pingui solo, foliis coriandri, caule cubitali, capitibus rotundis, sæpe pluribus quam ternis, radice lignosa, sed cum inaruit supervacua. Semen hujus cumino simile, prioris milio, album, acre, odoratum, omnibus & fervens. Secundum priore vehementius est, ideoque parce sumi debet. Si jam maxime tertium genus facere libeat, est simile staphylino, quod pastinacam erraticam appellant, semine oblongo, radice dulci. Corrigit viri Docti, sed jam maxime quartum genus. Idque quod quatuor dauci genera supra lib. xix. esse dixerit; quod hoc etiam capite confirmat. Sed si bene attendamus, nihil mutandum erit. Ait Plinius, ex Petronii auctoritate, quatuor esse genera, sed hæc sese persequi nolle ait. Addit duas esse differentias, ac quidem probatissimum daucum Creticum, mox Achaicum, cum Achaicum Theophrasti à Cretico Dioscoridis longè diversum sit. Confundit utrumque hoc genus Plinius. Sequitur mox reliqua genera. Ex his generibus, primum semen ferre ait milio simile, acre, odoratum, alterum cumino, oblongum scilicet, Tertium horum ait simile staphylino. Hic est sensus

fativo tamen loqui Diphilum, sit verisimile. Hactenus de pastinaca sive dauco veterum. Recentiores pastinacam in sativam & sylvestrem dividere solent; & utramque subdividunt in latifoliam & tenuifoliam. Tenuifolia cum veterum περιλλίου descriptione convenit, latifolia vero nequitiam, sed elaphoboscum Dioscoridis esse botanicis videtur. Ἐλαφόβοσκον, sive uri apud Hesychium legitur, ἐλαφόβοσκον, cervi pabulum significat, quod hanc plantam cervæ monstraverint. Dioscorides lib. II. cap. LXXX. Ταύτην φασὶν πρὸς τοὺς ἐλάφους περιλλίονας ἀντίχειν τοῖς τῶν ἱππῶν δῆγμασι. Ceterum huius herbæ pabulo, cervas ajunt serpentium moribus resistere. Idem Plinius lib. & cap. XXI. Quippe fama est hoc pabulo cernos resistere serpentibus. Intelligit lector serpentum moribus. Describitur his verbis a Dioscoride. Ἐλαφόβοσκον καλὸς ἐστὶ λῶαντιδι ἢ καὶ ἐρρὶς ἰμφορὶς, γαρονιμῆς. Φύλλα διδύκτυλα; τὸ πᾶντος, ἰσχυρὸς ἰππικῆς, ὡς περιλλίου, ἀεὶ κεκλασμένα, τῶν αἰσθητικῶν ἔχει τὸ περιφραδὺς ἰσχυρὸς ὁ καλὸς, οὐκ ὀδύνη ἔχει οὐδὲν αἰσθητικόν, ἀλλὰ ὑπομήλην, καὶ τὸ αἶμα ἀνὴρ ἰμφορὶς, ῥίζα δὲ περιδύκτυλόν τὸ μῆκος, πᾶχος (Mathiol. codex πᾶχος ἢ δὲ πᾶντος) δακτύλου, λευκὴ, (Al. περιδύκτυλόν, ἰσχυρὴ) γλυκεῖα, ἰσχυρὴ, ὁ δὲ καλὸς ἢ λαχανικὸς ἀεὶ φρενὸς ἐστὶν. Elaphoboscum caulis est, libanotis, aut fœniculo similis, genicularis: folia duum digitorum latitudine, prælonga cœtere benthis, circumfracta, & quodammodo aspera. Habet verò caulis ipse agnatos ramulos multos, qui quidem umbellæ gerunt anethi similes, flores subluteos, & semen itidem anethi: radix ferè ad ternam digitorum longitudinem, & unius crassitudinem accedit, candida, dulcis, & esculenta. Sed & caulis recens, tenellus, olerum modo in cibos reciditur. Plinius loco citato. Elaphoboscum ferulaceum est, genicularum, digiti crassitudine, semine corymbis dependantibus simili effigie, sed non amaris, foliis olusari, & hoc laudatissimum in cibis. Descriptio hæc manca & mutila Botanicis videtur; cum nec flores, nec radices describat Plinius: digiti etiam crassitudo videtur porius cauli, quam radici, de qua nihil dicitur, tributa. Pulchrius sane, ac nitidius elaphoboscus a Dioscoride delineatus. Quare ejus descriptionem, ut in aliis infinitis, præferemus. Elaphobosci genera duo describunt veteres, quorum unum sativum, vulgo pastinaca sativa latifolia, dictum; alterum sylvestre, quod pastinacæ sylvestris nomen audit; ac a nonnullis baucia, ab aliis branca leonina vocatur, quod urinae branca, quoad radices caules, folia, semen, & saporem, denique per omnia sit similis. Atque hanc quidem inter utramque ponunt differentiam; quod pastinaca in hortis plantetur, veluti raphanus & rapum, quod branca urinae non contingit, ut quæ sponte sua proveniat; deinde flos pastinacæ luteus est, instar anethi, urina branca candidum illum profert. Ad hæc folia pastinacæ non sunt adeo acuta, nec perinde nigricant, uti branca urinae: Cæterum si odorem, si saporem, si formam denique striati caulis, latissimi seminis; proluxæ radices, & iuciforum foliorum spectes, nihil non affine in utraque herba reperitur. Monendus lector, præstantissimos hos botanicos pro branca urina agnoscere spondylium vulgare acutum, De quo alibi, meliori occasione. Bauciam, ut dixi, pastinacam hanc sylvestrem vocarunt: cum baucia Jacobo Manlio, in luminari majore, sit pastinaca Dioscoridis & reliquorum veterum, tenuifolia videlicet dicta. Er hæc de sylvestri Batavis nota, quippe quæ non raro in incultis occurrat. Pastinacam latifoliam elaphoboscum esse, doctissimorum est opinio. Folia enim fert ampla, ex multis ad unam costam coherentibus collecta, fraxini similia, sive ut Dioscorides ait, terebinthi, quorum singularia oblonga, digitos duos lata & ambitu serræ modo incisa, sive, ut Dioscorides, ἀεὶ κεκλασμένα, hoc est ambitu perfracta. Caulis rectus, striatus, ad hominis altitudinem quandoque attollitur, multis ramulosis adnascens præditus, hoc est, quod Dioscorides περιφραδὺς ἔχει. In quibus umbellæ, flosculis luteis donatæ, quibus succedit semen planum, rotundumque, majus quam anethi. Radix candida, oblonga, dulcis, esui apta. Contra quidam botanici non indocti, hanc elaphoboscum esse negant, sed sisarum esse asserunt, & quod vulgo sisarum & siser Plinius elaphoboscum vocant. Utra verior sententia, ex descriptione veterum facile percipiet lector. Nos ea quæ tradiderunt examinabimus. Σισαρις Græcis dicitur,

quod singulæ radices colli ac summi pectoris ornamenta, quæ ex auro, argento, gemmisque quondam fiebant, mentiretur. Hesychius Σισαριον, καὶ σισαριον ἔχουσι γυναικῶν ὡς ἀντιδείδιον. Malunt alii & rectius, nomen accepisse à sis vel sione. Nostate, inquit, sisarum, retinet conspicua vestigia appellationis, & similitudinem sionis, alioquin ex descriptione antiquorum quibus notissimum fuerat, non satis notum, nisi hac nomenclatura & radicem conjectura. Dioscorides lib. II. cap. CXXXIX. Σισαριον γινώσκουσιν ὅτι ἡ ῥίζα μᾶλλον ἰσχυρὴ, ἰνὸς καὶ, ὑψηλὴ, ὀρεῖας ἀεὶ κεκλασμένη. Siser vulgo cognitum, cujus radix elixa, ori grata est, & stomacho utilis, urinam ciet & appetentiam spiritat. Plinius lib. XIX. cap. V. Inter medica dicendum siser, & ipsum Tiberius princeps nobilitavit, flagitans omnibus annis à Germania. Gelduba appellatur castellum (hodie gelb. pagus, juxta arcem Limen Archiepiscopi Colonienfis, Rheno impositum, ubi generositas præcipua, ex quo apparet frigidis locis convenire. Inest longitudine nervus, qui decoctis extrahitur; amaritudinis tamen magna parte relicta; quæ mulso in cibis temperata, etiam in gratiam vertitur, nervus item & pastinacæ majori duntaxat annicula. Siseris satus mensibus Februario, Martio, Aprili, Augusto, Septembri Octobri. Et hæc autem feritur, & siser & pastinaca utroque tempore, vere & autumnæ, magnis seminum intervallis, nullave minus quam ternorum pedum, quoniam spatiose fruticat, siser autem transferre melius. Columella. lib. XI. de re rust. cap. III. Pastinaca, & siser, atque inula convalescunt altè pastinato, & stercoreato loco, sed quam rarissime ponenda sunt, ut majora capiant incrementa; Inulam vero intervallo trium pedum feri convenit, quoniam vastos facit frutices, & radicibus, ut oculus harundinis, serpit: Nec est alius cultus horum omnium, nisi ut sarrionibus herbæ tollantur. Siser & sativum & hortense fuisse ex Plinio discimus, qui lib. XX. cap. V. Siser erraticum sativo simile est, & effectu stomachum excitat, fastidium absterget. Quam vulgo pastinacam latifoliam vocamus, (ut dixi) negant elaphoboscum, sed siser esse asserunt; contra quod sisarum vocant, elaphoboscum esse statuunt. Nec invalidis utuntur rationibus. Sed primum examinabimus, puta an siser vulgare, sit veterum siser. Plurimorum & præstantissimorum botanicorum ea hæc est opinio. Contrarium tamen probatur, quod nulla in sisaro percipitur amaritudo, sed dulcedo. Unde Belgis Supcherwozel/ id est saccharina vocatur radix. Responderi solet; hoc evenire ob cœli, solique diversitatem. Me, inquit Mathiolus, non latet, cœpam quæ sua natura acris est, in Cajetano tamen agro, ubi plurimum provenit, nulla prorsus acedine præditam esse. Ad hoc respondet nobiliss. Columna. Sisaron hactenus nusquam inventum esse amarum. Alibi enim vel Latino, vel Germanico agro amarum sit oportet. Omni præterea caret adstrictione: Galenus lib. IV. simpl. Σισαρις ἡ ῥίζα ἐφθίσις, ἐν τῷ καλῷ τὸ ἐστὶ καὶ ἁρπικὴ, ἡ ἐν τῷ καλῷ τὸ ἐστὶ διωτικὸν πᾶν, ἔχει δὲ πρὸς τὸ πικρὸν καὶ τὸ σφύρην. Sisari radix cocta, stomacho grata est, & urinam movet, secundo ordine excalescens, adjectam habens amaritatem quandam cum levicula adstrictione. Non sit credibile, has facultates deposuisse, hæc omnia amisisse sisarum vulgare ac moderatè humidam & calidam, sine ulla adstrictione & amaritudine assumpsisse. Pastinacæm vulgarem, antiquorum sisarum quidam esse volunt; negant hoc alii, quod nulla in hac percipitur amaritudo, sed aromaticus sapor. Pace horum dicere liceat, incrua percipi amaritudinem quæ coctura deponitur grata dulcisque evadit & est. Alterum argumentum quod ex semine pastinaca optime proveniat, è radice verò siser; Respondeo, quod Romanos latuerit serendi ille modus, & propterea non sequi, non esse sisaron; Multa invenere recentiores, quæ ignorarunt veteres: inde non sequitur, non esse rem quam illi ignorant: sed aliter etiam huic objectioni occurrì potest. Satione optima provenit pastinaca, quod fatemur, sed postquam exierit, ut major efficiatur radix, solent olitores hanc transferre, altè prius resosso, atque stercoreato agro, rariùsque quam cætera deponere olera. Hæc quæ dixi, ipse probat Plinius lib. XVII. cap. V. Ad cujus verba non attendit Doctiss. enarrator Dioscoridis, Qua de causa altius ordiar. Siseris satus mensibus Februario, Martio, Aprili, Augusto, Septembri, Octobri, brevior bis est, sed

torosior, amariorque, inula, per se stomacho inimicissima; eadem dulcibus mista saluberrima. Pluribus modis auferitate victa, gratiam invenit. Namque & in pollinem tunditur arida, liquidoque dulci temperatur: & decocta posca, aut asservata, vel macerata pluribus modis, & tunc mista defruto, aut subacta melle, uvisque passis aut pinguibus caviotis. Alio rursus modo cotoneis malis, vel sorbis, aut prunis, aliquando pipere aut thymo variata. defectus præcipue stomachi excitat, illustrata maxime Julia Augusta quotidiano cibo. Supervacuum ejus semen quoniam oculis ex radice excisis, ut harundo feritur. (Hactenus dicta ad inulam pertinent, posteriora vir magnus fisco adscripsit) Et hæc autem feritur, & fiser, & pastinaca utroque tempore, vere & autumno magnis seminum intervallis, nullave minus quam ternorum pedum, quoniam spaciöse fruticat. fiser autem transferre melius. Eundem cultum observat & hodie olitor. Prius semine pastinacam, ut cetera olera, ferit; deinde opportuno tempore, prius altero solo refosso ac stercoreato, ut melius convalescat, atque grandior fiat, transfert. Tertium argumentum, quo hanc destruere conantur sententiam, nullius valoris est. Pastinaca, inquit, latifolia, ad venerea non convenit, uti vulgare fiser, quod in Suecia mulieribus notum, quæ, ut Heroldus scribit, præparant maritis, atque ulum ejus norunt. Sed vulgatam pastinacam ad venereos usus conferre, norunt & Batavicae mulieres, & sapor ipse odorque plantæ hoc docet. Nunc an vulgaris pastinaca cum elaphobosci satis conveniat descriptione inquirendum. Hoc negant docti quidam botanici, his argumentis moti, quod radix pastinacæ amari quid habeat, nec dulcis sit. Sed respondent cocturâ deponere amarorem, & de cruda non agere Dioscoridem, quod ad veritatem magis accedere videtur. Vel responderi potest, Dioscoridem ad superantem attendisse saporem; maxime cum sciret coctura amarorem deponi, quæ minus in hac radice percipitur. Cocta enim radix pastinacæ Majoris, & dulcis & aromatica est, orique grata; Quod extra omnem est controversiam. Addunt tamen alterum argumentum, quod digitorum trium longitudinem multum excedit pastinaca. Sed hoc loci ratione facile fieri potest, præterquam, quod non soleat ad radicem longitudinem adeo exactè attendere Dioscorides. Pœoniæ maris, palmarem inquit, cum fit major multo, Aristolochiæ, & pastinacæ, Dodrantes ait, cum dodrantem longè superent. Idem crassitudine digitali symphyti dicit radicem, cum crassiore esse, ipsa docet autopsia. Hæc itaque solo coeloque debentur. Quartum addunt argumentum, quod semen ferat foliaceum, duplex, compressum, angelici vulgo dicti, semini simile. Sed semen magis magnitudine quam forma ab anetho differt. Nunc an vulgare fiserum elaphoboscum sit, examinandum est. Quod nobis non videtur; Flosculos enim fert albos fiserum, luteos vero elaphoboscum: Folia fiseri levia sunt, non ut elaphobosci aspera: sed respondetur, folia ferre laevia aut pastinacæ vulgari similia, sed terna, ex opposito petiolo hærentia, atque unicum in extremo, ut in terebintho, per ambitum serrata, dentibus acutis, tactu asperis, latis ac duobus digitis longis. Quare verbum illud *τετραχύς*, non ad foliorum superficiem, sed circumferentiam refertur, atque non hirsuta, sed aspera interpretandum est hoc loco, sicuti ejusdem Dioscoridis est exemplum in capite de helleboro nigro, ubi folia aspera esse dixit, per verbum *τετραχύς*, quod nec eo loco hirsuta interpretari potest. Nulla enim nigri quidem Hellebori folia hirsuta esse scimus, sed ferraturis acutis circum aspera: Præterea Dioscorides folia hirsuta per verbum *δυσία* describit. Non disputabo, an *τετραχύς* hirsutus exponi debeat, aut possit, sed respondebo nullam asperitatem in foliis fiseri reperiri. Nam *τὸ τετραχύ* de incisuris intelligere, quæ nec asperæ, inauditum est; nec usquam Dioscorides eo significatu hoc verbo usus est. Semper *τὸ τετραχύ φύλλον*, asperum folium de superficie, totoque intelligitur folio. Aliud addam argumentum fiserum radicem ferre multiplicem, id est in plures instar asphodeli & pœoniæ divisam, cum Dioscorides unicam dicat elaphobosci digitali crassitie. Ad quod respondent hoc casu evenisse. Nam hæc planta, & si multiplex sit radice, non semper multas habet radices, cum semine difficulter exeat, atque radice lera-

tur. Ergo una ex illis avulsa, reliquæ omnes sunt cognitæ; Quare non erit absurdum dicere, Dioscoridem plantam sibi allatam unica radice vidisse, vel potius relatori fidem adhibuisse, qui radicem tribus digitis longam, & digito crassam esse affirmavit; nihil distinguendo de multiplicitate. Et sic Dioscorides ignarus forsan multitudinis, hujus descripsit plantæ radicem, putans sufficere, si radicem describeret, quæ sit unius digiti crassitudine, & trium longitudine. Neutrum credibile. Dioscoridem unicâ radice plantam hanc describere, à veritate abhorret; idque quod folia, caules, flores, semina describat, sed talis fiseri planta pluribus donata est radicibus. Nemo unquam fiseri florentem vidit plantam, una ac simplici radice constantem. Ex relatione non descripsisse elaphoboscum, ex eo patet, quod plantas minus cognitæ huic compareret, uti phy, vide cap. vii. hujus libri. Non solet ignotum per minus cognitum describere Dioscorides, sed incognitum, per vulgare ac familiare. Aliud addo argumentum, elaphobosci radix calida & sicca est, Galenus lib. vi. simpl. *Ἐλαφόβοσκος ἡριπύς, & ὑπερμεγέθης ἐν δύναμει, καὶ ἀλγὶ τὴν καὶ ἐν γαστρικῇ καὶ ἐν διγαστρικῇ καὶ ἐν χολικῇ δύναμει.* Elaphoboscus facultatis est excelsæ, & tenuium partium, & proinde excelsæ, secundo maxime excessuum ordine. Ex his colligere lector poterit, probabiliorē esse eorum sententiam, qui pastinacam latifoliam elaphoboscum statuunt, quam eorum qui fiserum vulgare esse afferunt. De fiseri veterum certi quid statuere vix poterit quod paucas de eo notas reliquerint antiqui, ex quibus tamen vulgare fiseron non esse veterum, facile probatu vidimus. Nec ex paucis, quas habemus, aude-rem dicere, pastinacam latifoliam fiserum esse. Nam plura eo modo coluntur, & plura sunt quæ radicem nonnihil amaram, attamen edulem habent. Cichorium Belgæ cum oleo & aceto comedunt libenter, orique est gratum, amarum tamen, nec dictam spernit culturam.

Plantam, quam seseli vocant, Plinio si credimus, invenerunt cervæ. Hic lib. xxv. cap. viii. *Simplicius cervæ monstrare elaphoboscon, de qua diximus, item seseli, enixe à partu: Dictamnus ostendere (ut indicavimus) vulneratæ, pasta statim decedentibus telis.* Verbum *enixe* non reperiri in antiquissimo codice, scribit Doctiss. Pintianus: sane superfluum est. Nam quæ *enixe* sunt, à partu sunt, & quæ à partu sunt, *enixe* dicuntur. Corrigit maximi nominis auctor; Item *Helxinen à partu*. Nam inquit primæ editionis *Pliniana* & scripta ejus exemplaria legunt. Item *helxinen à partu*. (Doctiss. Dalechampius *Helxine* scribi auctor est. *Falsum*, ait idem *seseli cervæ ostendisse à partu, aut enixas: etenim ante partum, ut facilius eo defungerentur, id expetebant.* Plinius lib. xx. cap. v. De seseli. Sunt & folia utilia, ut quæ partus adjuvent etiam quadrupedum. Hoc maxime pasci dicuntur cervæ paritura. Ergo cervæ paritura seseli ostendere, & ante partum, non *enixe*, nec à partu. Et ratio in promptu, quare cervæ paritura gramen illud confectantur: Quippe quod facere ad partus quadrupedum solvendo, etiam Dioscorides observat, his verbis de seseli Massiliano dictum & *αὐτὸ καὶ τὸν λαοὺς κτήνην αὐτὸν ἰσχυρῶς πίνει.* Caterum ad partum adjuvandum capris caterisque pecudibus datur in potu. Idem Plinius lib. viii. cap. xxxii. De cervis. *Femina autem ante partum purgantur herba quadam, quæ seselis dicitur, faciliore ita utentes utero. A partu duas habent herbas, quæ aros & seselis appellantur, pastæ redeunt ad factum.* Multa hic animadversione digna & emendatione: seselim & à partu & ante partum cervas pasci, non sit mihi verisimile, & verba Plinii satis clare ostendunt diversam esse herbam, quam post partum pascuntur cervæ, ab ea qua ante partum purgantur; Seseli esse qua purgantur ante partum vix dubium est, ex his quæ supra attulimus. Alia igitur herba est, quam seseli, qua post partum pascuntur. *Helxinen* eam appellat. lib. xxv. ut habent libri scripti. Idem libri hoc loco sic scribunt. *A partu duas, quæ ramo & seselicis appellantur, pastæ redeunt ad foetum.* Illis imbuilactis primos volunt succos quacunque de causa. Carent enim illis verbis, herbas habent. Puto scribendum. à partu duos, quæ ramos, & sideritis appellantur, pastæ redeunt ad foetum. *Libri quidam seselicis, alii seselicis scribunt: unde faciendum judico sideritis. de seseli certum est, ex Plinii sententia locum heic habere non posse.* Multa

Multæ sunt species fideritidis, at helxine etiam fideritis appellabatur. Dioscorides ἡλξιν. οἱ δὲ παρ' ἡμῶν, οἱ δὲ σιδῶν ἔλιν, οἱ δὲ ἡρόκλειον καλεῖσσι, ita Paulus Ægineta, Nicandri interpretes, Apulejus, alii. Quam Plinius fideritum hic vocat, helxinem vocavit lib. xxv. Quare Helxinen aut fideritum expetant à partu cervæ, aut illa herba ladis primos imbui succos velint, ignota causa est; Ideo subjicit Plinius quacunque de causa. Scio apud Aristotelem scribi cervas enixas ad feseli currere (locus est lib. ixi. cap. v. hist. animal) eoque pastas adfoetum redire. ὅταν τίη ἰδίῃ τῷ χόρῳ πᾶσι, καὶ ἐπὶ τῇ σέσλιν τρέχουσι καὶ φαγώσιν, οὕτως ἔρχονται πρὸς τὰ τέλεια. Sed Aristotelem Plinius non sequitur, aut Aristoteles in hac voce codex mendosus, & fortasse scripserit ἐπὶ τὴν ἡλξιν δὲ τρέχουσι. Constat vero hic Plinium alios auctores habere, quam Aristotelem. Etenim feseli à cervis parituris appeti diserte scripsit, non ab enixis, ut Aristoteles. Hactenus vir doctriinæ incomparabilis. Hanc, licet doctissimum, cur non amplectar emendationem, his moveor rationibus; quod non videam, cur feseli & ante, & à partu utile non sit; Ante partum, ut promoveatur, ac facilius reddatur; post partum, ut quod in utero remansit expurgetur. Deinde quo nomine helxinen, five parituriam depascerentur ignoro. Frigida enim & adstringens est planta Diosc. lib. iv. cap. lxxxvi. Δύναμις δὲ ἔχει τὰ φύλλα ψυχρὰ, συμπικρὰ, vim habent folia refrigerantia & adstringentem. Puerperis vero calida & expurgantia uterum conveniunt. Non facile præterea quis persuadebit, Plinium locum citatum non exscripsisse ex Aristotele, cujus libri omnes leguntur Ἰστέλι. Feseli nomen & ricinum habere supra diximus, nec repeto. Seseleos quatuor genera recenset Dioscorides Massiliense, Æthiopicum, Peloponnesense, Creticum. Massiliense lib. ixi. cap. lx. describit. Σίσλι τὸ μαρσαλειωτικόν. φύλλα ἔχει ἐκόντα κεκρόσθῳ, παχύ τε καὶ, & τὸ καυλὸν ἐνερπύρεον ἔχει. ἔχει δὲ σκιάδιον ἀνὴθ' ὁμοιον, ἢ τὸ κεκρόσθ' ἐπιμήκη, γωνιωμένῳ, (Lacuna in veteri codice scribit adde. τραχύς, asperum; Serapio vero πλάτῃς, καὶ παχύς legisse videtur, hoc est latum & crassum) ὁριμὸς βίβρωσκόμενός τε παχὺς, ῥίζα μακρὰ, ἐυώδης. Feseli Massiliense folia habet foeniculis, ac crassiora caulemque vegetiorem, umbellam anethi, in qua semen oblongum, angulosum; degustanti statim acre, radix longa est, & jucundi odoris. Æthiopicum cap. vi. describit. Τὸ δὲ εὐθιπτικόν λεγόμενον Σίσλι, φύλλα δὲ ἔχει ὁμοία κισσῷ ἐλάσσονα δὲ ἐπιμήκη, αἶμα δὲ τὸ ὕδωρ μύρμιον. φαίνεται δὲ μίγας (vulgatus codex μέλας quam probatur Plinius: Oribasius vero, & antiquus codex μίγας, quam probat lectionem catacur. codex, utramque experientia) ἐστὶ, κλήματι (vetus καυλὸς) ὡς διττὴν ἔχον. ἢ τὸ κλάδι διωσθημενῶσι, (σπινθημενῶσι Oribas.) κεφάλαιον δὲ ὡς ἀνῆθ' ἀπὸ γένος δὲ μέλων, πυκνὸν (vet. πυκρὸν, densius), fœderabatur hæc in vulgaris exemplariibus, sed addit Doctiff. Saracenus ex codice antiquo Lacunæ, itemque ex Oribasio.) ὡς πυρρὸς, ὁριμότερον δὲ ἐυώδες τε καὶ μαρσαλειωτικὸν, ἢ ἰσχυρόν. Quod vero Æthiopicum feseli appellatur, folia habet bederæ, sed minora & oblonga ceu perilymeni. Frutex grandis est, palmicibus fere bicubitalibus, ramis dodrantalibus, & capitulis velut anethi, semine nigro, ac ceu tritici denso, verum acriore & odoratiore, quam sit Massiliense, ac valde suavi. cap. lxi. Peloponnesense describit, in nonnullis etiam antiquis capitū præcedenti junctum est. Τὸ δὲ ἐν πελοποννήσῳ γινόμενον, φύλλα ἔχει κανεῖον πᾶσι πλάτῃς, πλάτῃς τε (Lacuna in veteri τραχύ τε καὶ scribi auctor est) καὶ παχύ τε. καυλὸν μέζονα τὸ μαρσαλειωτικόν, μαρμηκροτέρον, ἢ τὸ πρὸς τὸ τέταρτον πλάτῃς. ἐν δὲ τέτῳ κεκρόσθ' πλάτῃς (Angulaza in codice quodam legitur πυκνότερον, densius) καὶ ἐυώδες & μαρσαλειωτικόν. Δύναμις δὲ τῇ ἀνπῇ ἔχει. φύεται ἐν τόποις τραχεῖς & ἐφύγους καὶ γωνιωμένους. φύεται δὲ καὶ ἐν Ἰδῇ (Marcellus & Ruellius videntur legisse ἡσσίος insulis) Quod autem in Peloponneso nascitur, folia habet cicuta, sed latiora & crassiora, caulem supra Massiliensis magnitudinem, ferulaceum, & latam in cacumine umbellam, in qua semen latius, odoratum & sarnosius pendet. Isdem prædictum est viribus. Nascitur in asperis & uliginosis atque collibus. gignitur & in Ida. Quartum genus tordilion vocatur, pro quo versus gratia apud Nicandrum scribitur, κατ' ὄρεα λον, Locus est in Theriaca κίχρυς ἔρδειον τε αἰετὸς Cicamæque ordiliumque virens. Scholiaest τὸ δὲ ὄρεα λον αἰετὸς πρὸς τὸ λαχανώδες ἐστὶν semen est oleraceum. Apud Æginetam lib. vii. Littera γ legitur γέρυλον, οἱ δὲ σέσλι. Τὸ γέρυλον nomen impositum, quod semen ferat copio-

sum, circinatum, quasi toreumatis elaboratum, orbiculatum, compressum, geminisque valvulis conflatum, clypeoli speciem referens. Describitur à Dio scorde cap. 63. Τορδύλιον, ἵστις ὃ σπασί κρηπῖνας καλῶσι, φέσται ἐν τῇ κτ. Κικιλίαν Ἀλδὺν (aliter ἀχάαν perperam) ἔστ' ὃ βοτάνιον φευγανθίδης, ἔχον ἀπὸ τῆς πύτης καὶ φάφης, διπλῆς, ὁμῶς ἀπὸ ἀνδισκοῦ, (Aldus ἀπ' ἀδὶ ε) ὑπόστρουμ, ἐξ ὁμομητῆρος

Tordylion, fefeli Creticum.

Tordylon, quod aliqui Creticum feseli vocant, in Amano Ciliciæ monte nascitur, herbula furculacea, exiguo semine eoque rotundo ac duplici, scurculorum effigie, subacris, & aroma olente. In veteri codice verba hæc finihujusce capituli adscribit refert Goupylus. ἔχει 3 ἀνδράσι πολλά προσηύζοντα, μὴ λήγοντα, πορφυρίζοντα, καὶ ἰπ' ἀγροῦ ὄμματα, σπορὰ λουοῖν δὲ ἔχοντα ἴσως ὡς σπέρματος τὰ ἄλλα. alia ἔχοντα ὡς σπέρματα τὰ ἄλλα. Habet autem ramulos multos ad porraceum, luteum, & purpureum colorem vergentes, & in cacumine similes, qui rotunda figura intrinsecus, semina veluti flores habent. Hæc Cornarius ad notha relegavit, in contextum retulit Hermolaus, suspecta sunt (& merito) Marcello; idque quod neque in Oribasio neque Serapione reperiantur; tum quod eandem rem non soleat bis describere Dioscorides. De feseli generibus hæc Plinius libro xx. cap. v. & quoniam plesiosque similitudo nominum Græcorum confundit, contexamus & de fili: sed hoc est vulgaris notitiæ. Optimum Massiliense. Lato enim grano est & fulvo. Secundum Æthiopicum nigrius. Creticum odoratissimum omnium. Radix jucunda odoris est. Semen ejus esse & vultures dicuntur. Corruptum codicem quorundam opinio. Corrigunt, contexunt & de feseli, hoc est vulgaræ notitiæ. Ex feseli vel fesedi, manavit vitium lectionis vulgaræ fili, sed haud scio, an vox fili rejicienda. Nam apud Festum legere est; Silatum antiqui dicebant, quod nunc jentaculum dicimus, eo quod vinum jejuni, vinum sili herba conditum, absorbebant. Plinius Æthiopicum, inquit. Probat ergo vulgatam Dioscoridis lectionem. Creticum odoratissimum omnium. Radix, &c. Quod Dioscorides de Massiliensi, hoc Plinius de Cretico, cujus radix non est jucunda odoris. Idem Plin. lib. xx. cap. xxii. Adicitur tordylon, est autem id semen ex feseli. Hoc falsum est. Dioscorides feseli Creticum sic vocari scribit, quod Ægineta & alii asserunt. Et hæc de seseleos generibus veteres. Affirmavit Lucas Chinnus, excellens rerum simplicium censor, circa viginti plantas descriptioni

Bbbbb s seseleos

feseleos Massiliensis convenientes, se novisse. Adversariorum auctores duas plantas feseli Massiliensis nomine ostendunt, quarum prior feseli Massiliense nuperorum, folio ferulae vocatur; altera folio foeniculi crassiore, putaturque esse Dioscoridis. Foliis surgit ferulae, aut dauci Cretici facie, majoribus, latioribus, crassioribus, latiusque sparsis foeniculi, caulibus bicubitalis & procerior, semen in umbellis mei, compressum, anethi carnosius, gustu feseli Aethiopici, aut Peloponnesis, valde aromaticum. Alterum feseli planta est subcandida, ramosa, palmaris, aliquando sesquipedalis, quae ex radice alba, foeniculi effigie, longissima digitali etiam crassitie, nonnunquam satis aromatica ac foeniculi odoratio & calidior alte humi depacta, evulsu difficilis; caulem emittit sequicubitalem: ferulaceum, striatum, praedurum, rigidum, qui mox in alios reflexos & rigidos variatur. Foliis est paucis, cinereis, firmis, exilibus, minutim incis, crassioribus quam foeniculi, umbellas habet copiosas, albas, rarius purpurascens, cujus flores singuli quinque foliolis componuntur albi anethi non dissimiles. Succedit his semen oblongum, apii forma, acre, odoratum & calidum. In Massiliensi agro, Narbonensi & Monspelienensi reperitur. Variat genus hoc in foliorum crassitie, tenuitate, longitudine, brevitate, & divisura. Alii siler montanum officinarum, Massiliense feseli existimant. Quorum opinionem minus probo, quod folia foeniculo non sunt satis similia, semenque non sit angulosum, tum quod sit majoris acridinis, & efficacitatis quam ullum feseli, eoque menstruis ciendis perquam commendatum. Folia edit ampla & in multas partes dissecta, quorum segmenta latiora multo sunt quam peucedani, atque semper terna ab uno pediculo cohaerent, instar foliorum trifolii, aut melilori, ipsis tamen angustiora ac molliora, nonnihil, si confricentur, odorata. Caulis tenuis, geniculatus, duorum subinde cubitorum, crassior ac procerior est quam anethi, umbellae praegrandes, ut angelicae flosculi candidi, semen oblongum, foliaceum ut foeniculi, sed longius & crassius, majus etiam quam cumini, sed acrius, alioquin ipsum non modo colore, sed & sapore quodammodo referens, quod gustu etiam saccharo conditum acrius quam Aethiopicum est, tanto magis quam Massiliense, cui acrimonia praefert Dioscorides Aethiopicum. Radix albida, odorata, in altum descendit, in officinis nonnullis semen hujus pro feselios venditur, quoniam & prioris etiam reperitur. Aethiopicum, aliud herba, aliud frutex est. De Herba supra capite de libanotide egi. Frutex quod Dioscorides lignosis fruticat cauliculis, rectis, rigidis, odoratis subnigricantibus, raro subrubentibus, bicubitalibus aut tricubitalibus alas profert cubitales, folia oblonga, laevia, mediocriter lata, diluta & ex albido virentia, longiora quam hederæ, ad periclymeni Germanici accedentia, umbellae luteis cinguntur flosculis. Semen succedit quam foeniculi majus, fuscum, oblongum, copiosum, gustanti praebens saporem aromaticum, acrem, subamarum, & medicatum, odorem spirans gratum suavemque, quo tota stirps donata est, à summo ad imam usque radicem: quae longa, lignosa, restibilis, uti totus frutex. Pro feseli Peloponnesi doctissimi nonnulli botanici exhibent stirpem, à celeberrimo Clusio Thapsiae nomine descriptam. Ferulacea stirps est, caule cubito altiore, quandoque bicubitali, digiti crassitudine, nodoso, intus cavo, ac fungoso, foliis magnis, amplis, varie dissectis, subhirsutis umbellis grandibus, latis: flore luteo, semine lato, oblongo, plano: radice crassa, longa, exterius nigricante, interius albida, lacteo succo turgente, qui gustu amarus ac acris, nauseam excitet & non raro vomitionem. Posteriora satis ostendunt non esse feseleos genus. Nullum enim lacteo turget succo, nullum vomitiones movet, nullius radix amara, sed omnium odore commendabilis semen reliquis non satis simile. Aliam quandam plantam alii ostendunt ferulaceam, quam nego legitimum feseli Peloponnesis esse, quod foedo sit odore, ac cicuta simili molesta. Peloponnesis legitimum me haecenus non vidi fateor. Feseli Creticum est aut majus, aut minus, ut vulgo dicitur. Bellonius lib. i. καυκαλίαν hodie appellari dicit in Graecia, & inter olera comedi, nomine, ut videri queat, ἀπὸ τῆς καυκαλίδος detorto,

caucalin verò καυκαλίαν, teste Honorio Bello vocant. Minus humilis herba est, tenui cauliculo, hirsuto, rigido, aspero dodrantali aut altiore: foliis cerefolii rotundioribus dissectis, ambitu crenatis, floribus in umbellis albidis, purpureis semine lato, rotundo, duplici ambitu, veluti limbum habente, clypeoli speciem referente, aut, ut Dioscorides ἀπιδισκοίς, id est exiguis scutis simili, odorato ac nonnihil acris. Majus fruticosius multo, longioribusque foliis, & bicubitalibus caulibus, in pratis Latrensibus, Monspeliaci agri, & in hortis Belgii occurrit. Nonnulli meum feseli Creticum esse crediderunt. Horum error ex eo deprehenditur, quod semen mei, non sit rotundum, nec duplici scutorum effigie, sed angulosum est; cumino majus & cum acrimonia amaricans. Errandi occasionem praebuit Plinius lib. xx. cap. xxiii. Meum, inquit, in Italia non nisi à medicis feritur, & iis admodum paucis. duo genera ejus. nobilius Athamanticum vocant, illi tanquam ab Athamante inventum, hi quoniam laudatissimum in Athamante reperitur, foliis aniso simile, & caule aliquando bicubitali, radicibus multis, & obnigris quibusdam altissimis, minus rufum quam illud alterum. Falsum est in Italia hodie non nisi à medicis paucis ferit meum. Plinii aëvo, eadem in regione, peregrinum fuisse non nego, penes auctorem tamen fides esto. Duo, inquit, esse genera, nec quae sint nominat, unius meminere Graeci, sed duabus in regionibus nasci, Hispania & Macedonia; hinc duo Plinius genera finxit. In Athamante praestantissimum, inquit. Athamas Phthiotidis Thessaliae mons est. Scribe pro aniso, anetho, vel dic Plinium nunquam meum vidisse. Dioscorides lib. i. cap. iiii. μέν το καλόμενον (vox hæc in melioribus non reperitur codicibus) ἀθμαντικὸν γὰρ ἔστι καὶ ἐν Μακεδονίᾳ. καὶ ἰσπανίᾳ, ὅμοιον καυκλίῳ & τοῖς φύλλοις ἀνῆθου, πυκνότερον ὃ τὸ ἀνῆθ. διπλὸν πρὸς ἀνισοῦ (vetus addit, & ποικίλεις) τοῖς ῥιζαῖς ὑπεροπτεμένον λεπτὰς, παραγίαις (παλαίης Aldinus. & cod. Palatinus) & ὑψηλαῖς μακράς, ὑνῶδες, στεφανοειδὲς τῇ γλῶσσᾳ. Meum quod Athamanticum denominatur, plurimum in Macedonia & Hispania nascitur, caule, foliisque anetho simile, sed in eo ipso crassius; ad duos aliquando cubitos assurgens, sparsis

Meum Cam.

ima parte radicibus tenuibus, partim obliquis, partim etiam rectis, longis odoratis & linguam excalfaciens. Mei quam exhibeo (ut nonnulli) iconem, vel non satis fideliter pictor expressit radicem. Vel id faciunt ut ostendant non esse legitimum: radices enim fert dodrantes, in plures partes in obliquum, & altum divarica-

ricatas, foris nigricantes, interius candidiores, acri sapore linguam vellicant, odore sunt cum suavitate gravi. Negant nonnulli botanici legitimum meum esse. His freti argumentis, quod capillamenti densissimi non meminerit Dioscorides, quod nullam dulcedinis faciat mentionem, quod candoris apud eundem non fiat sermo, quod non videantur in rectum obliquumque spargi radices. Addunt ferè simplices & non multiplices esse, caulem præterea ad bicubitalem altitudinem non posse surgere inquit, quia frustum extremi caulis in medio capillitii latens, tenuius sit quam cui tanta competat altitudo. Caulis præterea anetho non est similis. Cavus enim, non solidus est. Folia & caulis anetho non sunt crassiora; & his quidam contenti argumentis. Alii addunt radices vegetiores & crassiores longe esse quam genuina exspectat historia, tenues enim longasve radices meo reddidit Dioscorides, easdem odoratas dixit, cum vulgatè graviter potius, quam suaviter oleant. eadem manfæ parum acrimoniæ respiciunt, cum Galenus tertio ordine excalfacere memoriæ prodiderit. Ad singula respondebo argumenta. Ad primum. Dioscoridis & antiquissimorum esse morem necessaria tantum describere, illud vero non esse necessarium, siquidem in plurimis radicibus bulbisque reperiuntur capillamenta densissima. Legant Dioscoridem à capite ad calcem, si modo examinent radices, rem ita habere comperient. Cyperus, asarum, plurima habent capillamenta. Ea tamen recitet Dioscorides. Ad alterum dico argumentum. Dulcedinem nullam in mei percipi radice, initio insipidum præbet saporem, mox amaricantem, demum acrem, qui linguam vellicat cum diu in ore retinetur. alibi dixi, rationem etiam addidi, quod primo statim gustu non semper sese offerat acrimonia, sed cum aliquandiu manducata sit planta. Sed dato, non tamen concessio, dulcedinem quandam præbere, an inde sequetur non esse meum? Anisi semen dulce esse nemo inficias ibit. De dulcedine tamen nihil legere est apud Dioscoridem. Idem de caro, ammi, rosmarino coronatio, eryngio, aliisque infinitis dicam. Nemo tamen inde concludit, non esse plantas à Græcis delineatas. Nostro certe palato dulcedo, quæ in meo reperitur, non arridet. Ad tertium dico infinitas à Dioscoride describi radices quarum non addit colorem. Pastinacæ, barbæ hirci, oenanthis delineat radices: de harum tamen colore ne verbum quidem reperitur apud Dioscoridem, cum tamen excellat, Meique radice candor non tantus sit, ut ejus meminisse deberet Dioscorides: ut pote ex quibus nigricans potius quam candicans dici mereatur. Quintum argumentum autopsia solvit, simplex mei non reperitur radix, sed multiplex, uti botanici celeberrimi Dodonæus, Lobelius, Pena, Clusius, Mathioli, Cordus testantur. Nihil quoque obest, quo minus caulis (quod non semel observavi) ad bicubitalem altitudinem attolli possit: Coma enim non admodum gravis. Quare licet caulis in medio tenuior sit, levem tamen umbellam ferre potest. Caulis anetho est similis. Quia genicularis ac teretes, qualis anethi. Cavus solidusve an sit, nihil facit ad rem, nec requirit hoc Dioscorides: satis est forma exteriori conveniat. Vox *παχύτης* non reperitur apud Oribasium. Quare spuria putatur à viris doctis & à sciolo è margine in textum receptum; Adde radices pro cœli folique ratione tenuiores crassioresque, esse nec sunt vegetiores quam Dioscorid. requirit. Ad cuius verba paulo accuratius si attendissent, hæc non scripissent. *Υπεραγρίον*, inquit. Non requirit tenuitatem in radicis parte superiore, sed inferiore. Docet experientia, infima in parte ubi oblique partim, & rectè sparguntur, esse tenues & longas; contra crassiores & vegetiores in superiore, ex qua caulis. Tenuis has & obliquas descripsit Dioscorides, quod præstantissimæ ac in usum medicum plus quam caassiores essent receptæ. Necessè id quoque est, cum gravitate quadam odorata sint; quod ex verbis quæ ad finem capituli reperiuntur, probatur. *Ἐστὶ δὲ καὶ κεφαλαργίς* *πλεον* ἢ δὲ πινόμενον. quod si meum largius quam oportet ebibatur, capitis dolorem conciliat. Idem scribit Galenus. At verò non aliunde sit, quam quod suaves sint cum gravitate quadam; quales docet olfactus, esse mei radices. Ad ultimum jam responsum; acres satis sunt mei radices. Illud tantum addam, in viridibus acrimoniā hanc non æque, ac in exsiccatis reperiri.

Καὶ ἡ ἑρμύκλεια ἑρμύκλειας nomen pluribus inditum plantis. Origano, nymphææ, panaci, fideriidi, aliisque plurimis, inter quas lithospermum. Dioscorides lib. III. cap. CLVIII. *Λιθόσπερμον*, οἱ δὲ ἀγώνυχον, οἱ δὲ ἐξώνυχον, οἱ δὲ ἑρμύκλειαν, ἀπὸ τῆς ἀπὸ τοῦ σπέρματος ἔχοντος, ὅθεν καὶ λιθόσπερμον ὠνόμασται. *Lithospermum* quod nonnulli *agonychon*, alii *exonychon*, alii *heracleam* vocant, propter seminis duritiem, à qua & *lithospermi* nomen accepit. Utrumque itaque nomen à semine habet, à lapidea nempe seminis duritie. Semen enim tanquam calculū fert, duritia lapidea, candore & rotunditate margaritarum, unde belgis *Peerle krupt* vocatur: frustra itaque quidam quod calculos frangat nomen accepisse autumant. Non tamen illa polere virtute nego. Arabes milium soler vocant, quod uti Serapio scribit, ex auctoritate Aben Juliel, nascatur in montibus Soler. Officinæ milium solis dicunt, quod lucis splendore & candore fulgeat. *Ægineta* non plantam ipsam, sed semen lithospermon vocatum scribit. Fieri facile potest, & ipsam plantam, & semen nomen illud obtinere. *Λιθόσπερμον*, inquit, οἱ δὲ λειόσπερον, οἱ δὲ ἑρμύκλειον, πῶς τῆς αἰτιότητος ἀποσπασθευμένης ἐστὶ τὸ σπέρμα, λιθώδης, λυκόν. *Lithospermum*, quod alii *leiosporon*, alii *heraclion* vocant, *aetonychi* dicta semen est, lapideum, album, &c. Verba hæc consideranda. A nonnullis *leiosporon* vocari tradit, à levitate & glabritie nempe seminis, interpretes *λείοσπερον* legit. Lectionem hanc probat Plinius lib. XXVII. cap. XI. *Inter omnes herbas lithospermum nihil est mirabilius, aliqui agonychon vocant, alii diospyron, (lege diosporon) alii heracleon.* Auctuarii etiam actor sic vocari refert, uti & Oribasius, à fulgore & splendore divino. *Agonychon*, id est capræ ungulam, quam semen frutici adhærens refert. *Exonychon* idem vocari scribit *Ægineta* ἀγώνυχον quod aquilæ referat unguem. *φύλλα* ἔχει ὁμοία ἐλαίας, μακρότερον δὲ, καὶ πλατύτερον, & μαλακώτερον, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς πυθμένης ἐπὶ γῆς κείμενα, κλωνία δὲ ὄντα, λεπτά, παχὺ δὲ ὄντα, στενὰ, ἐν ἀλῇ Oribasius, *χλωδὴ*.) *Ἐπὶ δὲ τῶν ἀκρων αὐτῶν διχάλλεται ἑκφυσις* (notat Saracenus interpretes Dioscorid. Doctiff. in Parisiensis codice scribi *διχάλλεται*, verum legendum censet *διχάλλεται* τετέταται, διχάλλεται ἢ διχάλλεται. Albinus codex habet *διχάλλεται*, forte ἀπὸ τῆς διχάλλεται, in eadem enim significatione, *διχάλλεται* voce utitur Aristoteles, licet Doricam dialectum magis respere videatur. viri longè doctiff. iudicium probo) *καυλοειδής*, *ἔχουσα φύλλα μακρὰ* (Lacuna ex veteri codice, *μακρὰ*, quomodo etiam Oribasius & rei veritas scribendum docet.) *παρ' οἷς σπέρμα* (verus addit *καυλοειδής*) *λεπτοὶ, σπυρίλον, λυκόν, ὁρόν* *μακρὰ ὁμοίον.* Lacuna *σπυρίλον, λεπτόν, ὁρόν* *μακρὰ ἴσον.* alteram lectionem verus codex & Oribasius probant vulg. *ex. σπυρίλον μακρὰ ὁρόν ἴσον*) *φύλλα* ἐν πλάτει τῶν καὶ ὑψηλοῖς. Foliis est oleæ, longioribus tamen, latioribus, atque mollioribus, & iis quidem quæ in imo à terra exiliunt humi jacentibus: ramulis rectis, tenuibus, acuti junci crassitudine, firmis, lignosis, in quorum cacumine, bifida propago cauliculorum speciem exhibet, foliis longis, inter quæ semen, lapidea duritie rotundum, candicans orobi parvi magnitudine. Nascitur in asperis & editis locis. Videamus quam candide hæc exscripserit Plinius. *Herba, inquit, quincuncialis ferè foliis duplo majoribus quam rutæ, ramulis surculosis, crassitudine junci. Gerit juxta folia singulis, veluti barbular, & earum in cacuminibus lapillos candore, & rotunditate margaritarum, magnitudine ciceris, duritia verò lapidea; Ipsi qua pediculis adherent cavernulas habent, & intus semen. Nascitur & in Italia, sed laudatissimum in Creta nec quicquam inter herbas majore quidem (lege equidem) miraculo aspexi. Tantus est decor, velut aurificum arte alternis inter folia candicantibus margaritis; tam exquisita difficultas lapidis, ex herba nascentis. Tacere, atque humi serpere auctores tradunt; ego vulsam, non harentem vidi. Is lapillis drachmæ pondere potis in vino albo calculos frangi, pellicque constat, & stranguriam discuti: Neque in alia herbarum fides est, visu statim, ad quam medicinam nata sit, est autem ejus species, ut etiam sine auctore visu statim nosci possit. Legendum ex meliori codice; neque in alia herbarum fides est visu statim, ad quam medicinam nata sit. Vt ejus specie, etiam sine auctore, usus statim nosci possit. In duobus dissentit à Dioscoride Plinius, tum quod inquit folia esse duplo quam rutæ majora, tum quod semen ciceris inquit esse magnitudine; Neutrum in lithospermo vulgari observare licet. Doctissimo-*

rum virorum opinio est, Plinium lachrymam Jobi describere. Ad huc folia longa, lata, & arundinacea, sextuplo & amplius, quam rutæ majora, longiora: Culmos etiam habet crassos geniculatos. Ego Plinium plantas duas confundere puto, vel non satis attendisse ad verba anagnostæ, qui cum legeret ῥομαία ἑλαιός, καὶ ῥόπτρον εἰς τὴν πικρὰν δύσπικτον, Plinius aliud cogitans intellexit, ῥομαία πικρὰν δύσπικτον vel διττὴν μακρόπικτον. Nisi quis malet Plinium scripsisse *foliis duplo majoribus, quam rutæ*. Idem Plinius cum libertus diceret λευκὴ ῥόπτρον μικρὴ ῥομαία λευκὴ ῥόπτριν, μέλας putavit eum legere. Plura recentiores lithospermii describunt genera, nos duo, quorum primum repens veterum, alterum (apud Belgas frequens) erectum, quo pharmacopolæ utuntur. Repenti lithospermo multi à radice exsiliunt graciles, renues, longi, asperi, hirsuti, purpurascens cauliculi, humi plurima parte procumbentes; hos alterno ferme situ ab imo crebra cingunt folia oblonga, acuminata, asperiuscula ca hispida, è virore nigricantia; juxta quæ in brevibus pediculis flores apparent cerulei; quibus succedit semen in hirsutis quasillis, foliis occultum, lapidea duritie, ervi magnitudine, colore candido. **radix** fibrosa, perennis. Erectum, caule in multas alas ac ramulos diviso, rectè assurgit, rotundus hic, durus, subhirsutus, ac albus, folia latiora, sed breviora quam superioris, verum tactu rudia, & squalida, nigricantia, flosculi, secundum cauliculos, è foliorum sinu albidii, succedente semine per maturitatem candido, lævi; splendente, rotundo, duro, milii grano paulo majore, aut æquali, exiguis unionibus affimili. radix alte descendit, crassiuscula, adnatis multis fibris, quæ & hyeme permanet, foliis, cauliculisque pereuntibus. Apud Batavos, ut dixi, hoc genus in cultis locis exit. Alterum hortense, Narbonensique Galliæ familiare. Præter genus jam descriptum alterum in Belgio reperitur quod caule foliis, & floribus responderet, verum semen minus fert candidum, asperius, ac rugosum, haud quaquam læve ac splendens.

Tò ἰατρῆιον, Elaterium ex succo sylvestris cucumeris, confici scribit, cucumerem non describit, pauca tamen supra de eo tradidit, à nobis examinata. Sylvestrem cucumerem describit Dioscorides lib. iv. cap. cliv. videtur de caput de cucumere lib. vi. i. quis cucumis sylvestris sit, constare arbitror. ex hoc elaterium fieri docet. Sed ex qua cucumeris parte, succus hic componatur, non docet. Facit id Dioscorides lib. iv. cap. clv. τὸ ἐκ τοῦ ἀγροῦ καὶ ἐκ τοῦ σπόρου (intellige ἀγρίου), de quibus cap. præcedenti egit) περιούζεται τὸ τέλει. Efructu cucumerum (agrestium) medicamentum fit, quod elaterium vocant, ad hunc modum. Plinius. lib. xx. cap. x. Cucumim sylvestrem esse diximus, multo infra magnitudinem sativi, ex eo fit medicamentum, quod vocatur elaterium, succo expresso è femine. Perperam κερπὲν semen reddidit, ex fructu fit, non ex solo semine. Galenus lib. vi. simpl. σικύς ἀγρίη, ἣ δὲ τὸ κερπὲν χυλός, δι' ἱατρίαν ἀνομάζειται. Quomodo conficiatur elaterium, ac præparetur, non est hujus loci, idcirco qui velit, adeat Dioscoridem loco citato: Duo hic considerata, quid veteres elaterii nomine intellexerint, et locus exponendus Hippocrati. Elaterii vocem latè vel strictè capiebant antiqui. Strictè pro cucumeris tantum succo, sive medicamento ex eo composito. latè vel pro omni deleterio medicamento, quavis evacuatione hominem necante, vel pro valido purgante. Pollux lib. v. cap. xxvii. αἵ φάρμακα. Φάρμακον, εὐθελόν, δηλητήριον, περιούσιον — ἀφ' οὗ ἡ ἱπποκράτης φάρμακον. οἱ δὲ τὰ ἐλατήρια φάρμακα ἴσταντο τὴν πύξιν, ὥς διὰ κινήσεως ἀναέρωνται ὥστε τὸ κύνειον ἢ τὸ ἐλάϊον, τὸ γὰρ κύνειον κρατεῖ φύξιν ἀναερεῖ, ὥστε ἡ μανδραγόρας κατὰ κεκοιταίαν, &c. Deleterium pharmacum elaterium, inquit, inanitione quacunque hominem tollens. quale belleborus, aconitum, etiam cicuta que refrigerando extinguit calidum innatum, nec non mandragora que caput aggravando, vel quasi ebrium reddendo interficit. Hippocrati elaterium medicamentum est quod per alvum expurgat. Galenus in gloss. ἱατρίαν ἐμείνονος τὸ τέλει σικύς γεγραμμένη, ἀλλὰ ἐπὶ τὴν κατὰ κινήσιν καθαίρει, non solum quod ex agresti cucumere præparatur medicamentum, sed quicquid deorsum purgat ventrem. Idem Galenus comment. v. in libr. vi. Epidem. aphorif. xxxiv. Ubi Hippocrates γυνή, αἷζε ἱατρίαν, ἢ σίκου ἀγρίου βρωμέην, παιδίους κηδεύεις, pueri purgantur si mulier, aut capra cucumerem sylvestrem edat.

Ad hunc locum Galenus, ἐκ ἐλατήριον φόνον; ὅτι ἐστὶ σπικρὸν ἀγρίου κυλῶς, ὥσπερ ὃ ἐστὶ σίκου μόνον ἀπὸ σπινθηρῶν καὶ κατάρκην ἔχεισι τὸ γάλα τῶν θηλαζόντων παιδῶν, ὡς καὶ καὶ ἄλλοι πρὸς ὑψηλῶν ὀνομαζομένων φαρμακῶν. Non elaterium solum, quod est cucumeris agrestis succus, quemadmodum neque si cucumerem solum puerorum lactantium lac purgatorium habent; verum etiam si aliud quodvis medicamentum subditiorum appellatum assumserint. Locus Hipp. reperitur de superfœtatione, ἔν μὲν ἀπὸ τῆς πευθίης ἀπικωρῶσι, ἐν δὲ μὴ, ἀετιασάσας τὸ σῆμα τῆς μήτῃς ἐλατηρίῳ παχύνει, δὲις ὕδωρ, ὅπως ὀδῶνα ἐκπιύσῃ, ἔσσι quidem per fomentum discefferit, bene habet; sin minus, os uteri elaterio, hoc est medicamento agitatorio, crasso, aqua diluto illinito quod partus dolores auferat. Per elaterium intelligunt medicamentum aliquod foetum exagitans, & expellens, potius quam elaterium ex cucumeris agrestis succo expressum, quod foetum perdit, ut testatur Dioscorides. Crassum autem medicamentum, aqua dilui vult, quo facilius illinatur; quam ad rem galbanum cum myrrha est convenientissimum. Et hæc quidem vulgata est expositio. Contraria nobis opinio probabilior videtur. Elaterium præscribi ab Hippocrate confectum ex succo cucumeris, idque quod eodem hoc libro ad eundem affectum id non semel præscribit, uti pagina sequente, καὶ τὸ ἐλατήριον ὃ ἐστὶ πῶλον ἀποστῆναι, ἔτῃς κλεικυρῶντι δὲ ἀγρίῳ ὥσαντας. ἔσσι cucumeris agrestis succum, eodem modo præparatum, similiterque colocynthidem sylvestrem in subditio apponitur. Nemo hoc loco elaterium, pro alio quodam medicamento, quam cucumeris præparato succo accipiet; aliqui sylvestris colocynthidos non meminisset, quæ etiam, teste Dioscoride, foetum necat, lib. xxiv. cap. clxxviii. ἐμβρῶν π φθίρεσι ἀποστῆναι, subditæ eadem foetus enecant. Idem de elaterio tradit καὶ ὃ τὸ ἐλατήριον καὶ ἐμμήνα καὶ ἐμβρυα κτείνει ἐν ἀποδίτῃ menses quoque ciet partusque enecat in pessio subditum. Nihil itaque ad rem facit, quod necandi vi præditum elaterium. De elaterio itaque sylvestris cucumeris succo locus accipiendus Hippocratis, sed quale est ἐλατήριον παχύνει? Nemo duo elaterii genera dixit nec aliud crassum, aliud tenue reperit. Puto scribendum ἐλατηρίῳ παλαιῷ. Antiquum laudant & præferunt antiqui Græci. Facilis παλαιῷ in παχύνει lapsus, nec mutatio magna. Facile fieri potest exscribentis fuisse errorem, qui cum nesciret probari antiquum elaterium, παλαιῷ mutat in παχύνει, quanquam id negligentia ut factum fuerit, vero non ab simile.

Quæ sequuntur corrupta admodum sunt, nihil ineptius, quam hippomanes vel hypophæstum nasci ex tithymalo. Hippomanes quid sit, docet satis luculente excellentissimus Salmasius in exercitationibus Plinianis: quem lector consulat. Hypophæstum spinosa est planta de qua lib. vi. cap. v. egi. Sensus verborum hic est, uti ex sylvestri cucumere elaterium præparabatur; ita ex tithymalo succus colligebatur. vide cap. xii. hujus libri τὴν ἐπιξυσιν — κατὰ μῦθον. Merus succus è tithymalo colligebatur; at elaterium factitium erat, & componebatur è cucumere sylvestri, Ideo dicit Theophrastus ἐγὶ τὸ τιθύμνον, ἐξ ὃ ἐπὶς μύθον. Nemo unquam memoriæ prodidit; tithymalum faculare pollere equos vel equas ad rabiem coitus pellendi & cogendi.

Φύεται ὃ ἐπὶ πῶλον. Hæc corrupta esse, ratio docet. Πλάσιν enim & ἐπὶ πῶλον idem ferè, bis etiam eadem in periodo φύεται; alterum itaque supervacuum. Nihil ad vulgatam lectionem propius accedit, quam φύεται ὃ ἐπὶ πῶλας, quod scioli transposuerunt, ac tithymalo subjunxerunt. Ex Hypophae, non secus ac tithymalo, succum colligi, auctor est Dioscorides: vide cap. v. lib. vi. An circa Cleitoriam optimum & pulcherrimum fit, me fugit. Illud credendum, quod parva mutatio ἐπὶ πῶλον in ἐπὶ πῶλας. Non minus ineptum, quod Nicandri scribit Scholiastes ex auctoritate Theophrasti tithymalum panaces fieri & dici. Οὐδ' ἔργου inquit, τὴν τήμωλιν φησὶ πάντας γίνεσθαι καὶ λίσσεσθαι. Hæc ostendunt tempore hujus scholiastæ, locum hunc corruptum fuisse, vel ipsum perperam legisse.

Καὶ τὸ πτερίδιον, πτερίδιον quæ sit planta, ignoro. Nil de hac Dioscorides, Plinius, nec Galenus, &c. Puto scriptum fuisse περὶ βοιωτιαν, & ψαφίδι πλείστη. In Boeotia & Psophide nasci auctor est Dioscorides: vide quæ supra cap. de panace dicta sunt. Non male fortassis restituit quis ἢ οὐ πανάκειαν ἡρακλείου γίνεται περὶ ψαφίδι πλείστη, &c. Hæc, ut dixi, lectio non displicet,

et, eo minus quod ex hoc panace; succus, opopanax dictus, colligatur. Nulla ut dixi planta πικρῶν vocatur, Quare corruptus codex, quod sequentia ostendunt πικρῶν καὶ ἀλείων: Alioquin, πικρῶν καὶ ἀλείων legendum esset.

Τὸ δὲ μῶλυ. Molyos historiam hoc capite enarrabimus. Molyos nomine non una gaudet planta. Moly enim non tantum planta bulbosa, sed etiam rutæ sylvestris radix. in Cappadocia, & Galatiâ moly dicebatur. vide cap. vi. libr. vii. hist. μῶλυ dicitur δὲ πικρὸν καὶ ὄλλων, sive ὄλλουμι, quod ab interitu conservet; vel δὲ πικρὸν καὶ μάλιν τὰς νόσους, à mitigandis, sedandisque morbis. Aliud tamen erymon Ptolemæus Hephæstion adfert. Πικρὸν δὲ παρ' Ὀμήρου μῶλυ τῆς βοτάνης, ἢ ἐκ τῆς αἵματός ἀναγέρθεται, ἐν τῇ Κίρκης νησὶ γίγαντες λέγεται φάσθαι, ἢ καὶ τὸ αἶμα ἔχει λευκόν. ὅτι οὐ συμμαχῶν τῇ Κίρκῃ καὶ ἀνελὼν τὴν γίγαντα ὁ ἥλιος ἦν. μῶλυ δὲ ἢ μάχην, ἢ ἐκ τῆς βοτάνης. De moly deinde herba apud Homerum agit, quam ὁ sanguine interfecit, in Circes insula, gigantis, enatam ferunt, habereque candidum florem. Circes autem in pugna socium solem, etiam gigantem, interemisit, atque inde, quod μῶλυ pugnam significet, inditum herbe nomen. Locus Homeri quem citat auctor hic, & Theophrastus cæterique Græci, reperitur lib. x. Odyssei ubi poëta contra Circes veneficia Mercurium Ulyssiem armasse molyos herba scribit.

ὡς ἄρα φανήσεται πικρὸν φάρμακον ἀργεῖφόντης
ἐν γαίῃ ἱερόν, καὶ μοι φύσιν αὐτὰ ἔδειξεν,
ὅτι ἔγω μιν μέλαινα ἴσκει, γάλακτι δὲ ἱκελον αἶμα.
μῶλυ δὲ μιν καλεῖται θεοί.

Sic fatus divulsam è terra porrigit herbam
Mercurius, simul & naturam me docet huius.
Radix nigra huic, sed lactis flos concolor exit
Moly vocant superi.

Putavi quondam legendum ἱερὴν μέλαινα, μέλαινα, quod Theophrastus radicem cepæ comparat; verum cum diligentius ad singula attenderem, vocem μέλαινα servandam didici. Idque ex Ovidii lib. xiv. Metamorphoseos.

Pacifer huic florem, dederat cyllenius album;
Moly vocant superi, nigra radice retentum.

Moly supra diximus etiam rutam sylvestrem dici. Sed de ea non intelligi debere versus Homeri (uti viri Doctissimi crediderunt, magnorum etiam & antiquiorum auctoritate moti,) ex Theophrasto antiquissimo, ac Homeri ævo proximo auctore (cui idcirco fides præ cæteris recentioribus debetur) palam fit. Hic radicem cepæ similem moly habere tradit, etiam scillæ folia; qualia non habet sylvestris ruta. Moly porro bulbosum, (ita candide lector liceat, à ruta distinguere) aliud est Theophrasti, aliud Dioscoridis, uti ex utriusque descriptione diligens cognoscere poterit Botanicus. Molyos Theophrasti non meminit Galenus, sed Dioscoridis, quod μύλην vocat. Μύλην, inquit, ἢ ῥίζα μικρὴν βόλβῳ ὡς ὁ πικρὸς καὶ ὡς ἡ χυμώδης ἰσὶ δυνάμει. Myle radix parvo bulbo similis, facultatis contrahentis. Series alphabetæ μύλην scripsisse Galenum, ostendit. Theophrastus moly ea facie esse inquit, qua describit illud Homerus, (talis enim verborum Theophrasti sensus) nempe folio scyllæ, radice rotunda, non absimili cepæ. Verum in eo errasse Homerum ait, quod non difficile, sed facile evellatur. Homerus loco citato.

μῶλυ δὲ μιν καλεῖται θεοί, καλεῖται δὲ τ' ὀνόματι
ἀνθρώποις καὶ θητοῖσι. θεοὶ δὲ τὰ πάντα δύνανται.

Ab hominibus non sine difficultate effodi ait. Verum quod homines non possunt, id Deos præstare. Perperam legitur apud Theophrastum φάσθαι. φάσθαι ex Stephano legendum esse constat. Hic πικρὸν καὶ ὄλλων. Πικρὸν καὶ ὄλλων ἀρχαῖος. Idem apud Plinium legitur, cuius verba quæ lib. xv. cap. iv. reperiantur examinabo. Laudatissima, inquit, herbarum est Homero, quam vocari à Diis putat moly, & inventionem ejus Mercurio assignat, contraque summa veneficia demonstrat. Nasci eam hodie circa Pheneum, & in Cyllene Arcadiæ tradunt, specie illa Homericâ, radice rotunda,

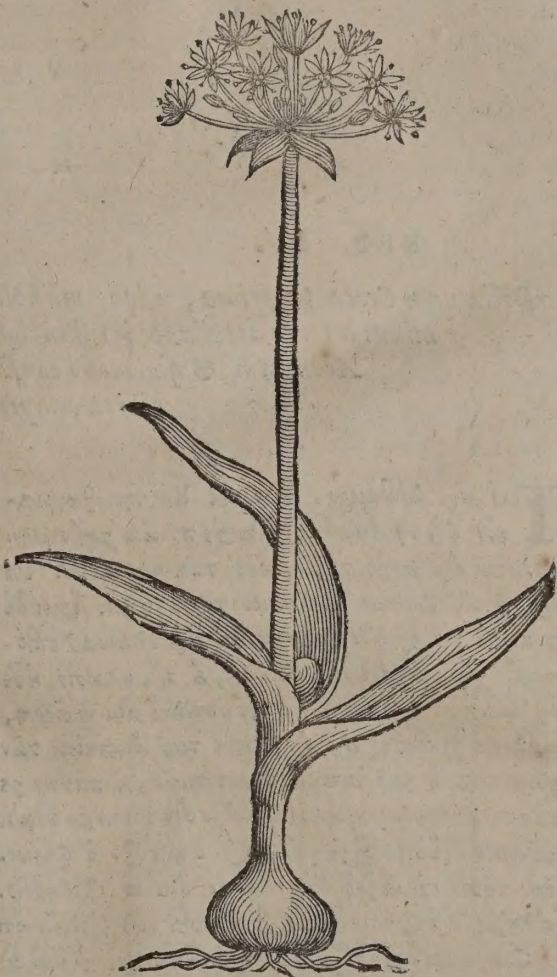
nigraque, magnitudine cepæ, folio scyllæ, effodi autem difficulter. Græci auctores florem ejus luteum pinxere, cum Homerus candidum scripserit. Inveni è peritis herbarum medicis, qui & in Italia nasci eam disceret, afferrique Campania vidi (sic legendum, vel afferrentque vel offerretque è campania mihi non, ut vulgo legitur, adferrique Campania mihi) aliquot diebus effessam inter difficultates saxeas radices triginta pedes longæ, ac ne sic quidem solidæ, sed abruptæ. Theophrastus, cepæ magnitudine inquit esse. Unde itaque tanta longitudo. præterea Theophrastus facile effodi ait. Quare puto scripsisse Plinium, effodi autem non difficulter. Nisi quis contendat, eum verba Theophrasti & Homeri confundere. Græci, inquit, ejus florem luteum pinxerunt. Nihil tale Theophrastus; nec verisimile tale quid illum tradidisse. Facie ea, inquit, qua Homerus dixit. Hic album dixit florem. Quomodo itaque luteum Theophrastus. Dioscorides γαλακτικῶσαν dixit, qui color à luteo alius est. Auctorem Priapœi aureo flore moly depingere lego.

Hinc legitur radix, cujus flos aureus exit.

Quam cum moly vocant, mentula moly fuit.

Quidam aureum exponunt, καλὸν καὶ εὐειδὲς, quod pulchra omnia aurea vocent poetæ. Sic γέγονε Ἀφροδίτη.

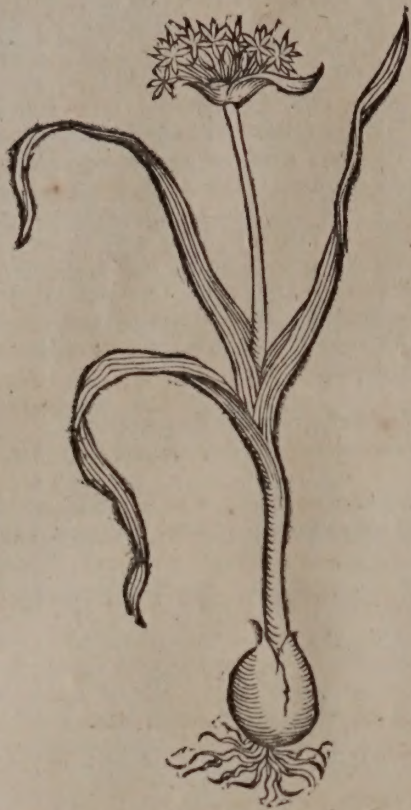
Moly latifolium, seu Theophrasti.

pulchra venus: Moly Theophrasti, cujus effigiem ad pingi curavimus, bulbo donatum narcissi, tunicis nigricantibus, magnitudine cepæ ascalonitiæ, foliis exit porri, vel pancratii minoribus, septenis, octonisve; caulis sesquicubitalis, aut bicubitalis, flos candidus; quandoque, sed rarius, subrubens, lillii figura, sed minor. Aliud moly, in herbaris Batavorum frequens, flore est luteo, folia è radice id bina emittit, tulipæ, vel jam descripti molyos similia; caulis non minor; flores lutei, senis foliis staminibusque pluribus constantes. Aliud dixi molii describit Dioscorides. lib. iii. cap. ltv. μῶλυ (vetus quidam codex addit ἢ λευκὸν ἀργεῖον) πικρὸν φύμα

ἔχει ἀγρωσίαι ὁμοίαν, πλεονέκτηται δὲ ἐπὶ γῆν ὄντα, ἀπὸ λειψοῦ
 ὁμοίαν, γαλακτέχρον, (Ald. γαλακτέχρον) ἥσσονα δὲ πλεονέκτηται.

Molii Dioscoridum Lob.

ΚΕΦ. ΙΣ'.

CAP. XVI.

*Dictamnus Cretæ proprium, vique mirabile, & ad plura utile. Omnia etiam, quæ se-
 minus à terra attollunt, præstantiora esse, quæ Creta ferat, Vbi optimum
 Aconitum, & quo modo conficiatur ad nocendum, nullumque
 contra compertum remedium.*

Τὸ δὲ Δίκταμον, ἴδιον τῆς Κρήτης. Ἰαμα-
 γόν δὲ τῇ διωάμῃ, καὶ πρὸς πλείω χρῆσιμον.
 μάλιστα δὲ πρὸς τὰς πόκας τῶν γυναικῶν. ἔστι
 δὲ καὶ μὲν φύλλον παρόμοιον τῇ βληχοῖ. ἔχει δὲ
 πὶ κατὰ τὸν χυλὸν ἐμπερές. καὶ δὲ κλώνια λεπτό-
 περα. χρῶνται δὲ τοῖς φύλλοις, καὶ τοῖς κλώσιν, καὶ
 τῷ καρπῷ. χρῆσιμον δὲ πρὸς πολλὰ καὶ ἄλλα,
 μάλιστα δὲ, ὡς περὶ ἐλέγχῃ, πρὸς τὰς δυσκίας τῶν
 γυναικῶν. ἡ γὰρ εὐτοκεῖν φασὶ ποιεῖν, ἡ παύειν γὰρ
 τὰς πόκας ὁμολογούμενος. διδοῖται δὲ πίνειν ἐν ὕδατι.
 πρᾶνιον δὲ ἔστι. καὶ γὰρ ὁλίγον ὁ πόπ. ὁ φέρων.
 καὶ τὰ πὺν αἱ αἰγὲς ἐκνέμονται διὰ τὸ Φιληδαῖν.
 ἀληθὲς δὲ φασὶν εἶναι ὅτι τὸ πρὸ τῶν βελῶν ὅτι
 * φεγγῶσι. * Φαγέουσιν ὅταν πρὸς τῶν ἐκβάλλειν. καὶ μὲν ἔν
 δίκταμον ποιεῖ τὸν γὰρ, καὶ ποιάυτας ἔχει τὰς διωά-
 μεις. καὶ δὲ ψευδοδίκταμον, τὰ μὲν φύλλα ὁμοῖον,
 τοῖς κλώσιν δὲ ἑλαττον, τῇ διωάμῃ δὲ πολὺ λει-
 πόμενον. βοηθεῖ τὸ μὲν γὰρ καὶ πρὸς τὰς χεῖρας δὲ
 πολλὰ καὶ ἀσθενέστερον. ἔστι δὲ ἐν τῷ σῶματι
 φανερόν. ἡ τὰ δίκταμα διωάμεις. θερμαίνει γὰρ
 δὲ μικρὰ (φόδρα. τιθέασιν δὲ καὶ τὰς δεσμιδας
 ἐν ἀρήνῃ καὶ καλάμῳ, πρὸς τὸ μὴ δόποινειν. ἀσθε-
 νέστερον γὰρ, δόποινειν. λέγεται δὲ τινες ὡς ἡ μὲν
 φύσις μία ἡ τὰ δίκταμα, καὶ ἡ τὰ ψευδοδίκταμα.
 διὰ δὲ τὸ ἐν ἐνδοπίροις φύλλοις τοῖς, χεῖρον

* φεγγῶσι.

† γὰρ πρὸς
τὸ αὐτὸ.

Dictamnus Cretæ insulæ proprium est, vi mi-
 rabile & ad plura perutile. Sed ad partus
 mulierum potissimum pollet: * folio glechoni si- * Pulegio.
 mili constat, nec sapore absimile est. Ramuli te-
 nuiores sunt. Usus foliorum, non ramorum, nec
 fructus est. Valent ad multa, sed præcipue ad diffi-
 ciles partus mulierum, ut dictum est. Aut enim
 facile posse parere faciunt, aut certe dolores peni-
 tus sedant. Dantur bibenda ex aqua. Rara hæc
 herba. Locus enim qui fert, exiguus admodum
 est: cumque capræ depascunt capeffendæ causa
 voluptatis. Verum etiam quod de telis fertur,
 affirmant. Capras enim sagitta transfixas, dicta-
 mo devorato telum ejicere. Dictamnus ergo tale
 est, viresque ejusmodi habet. Falsum dictamnus,
 folio quidem simile, sed ramulis minus, & viri-
 bus longe inferius. Quanquam enim eisdem in
 rebus profit; tamen multo deterius, atque debilius.
 Vis dictami in ore percipi continuo potest. Cale-
 facit enim ex † paulo vehementer. Manipulos in
 ferula, aut canna intercludere solent, ne expiret. † parva
 quantitate.
 Imbecillius enim cum expiraverit. Non desunt,
 qui naturam dictami & falsi dictami, eandem esse
 existiment. Sed quod locis lætioribus proveniat
 degenerare, falsumque cognominari: sicuti etiam
 aliis pluribus evenit, ut viribus deterioribus ex
 loco reddantur. Dictamnus enim solum asperum
 vehementer amare inquirunt. Est etiam aliud di-
 ctamnus veluti æquivocè appellatum. Quod nec
 † spe-

γίνεσθαι. καὶ ἵππερ ἄλλα πολλὰ πλείω τέτων καὶ
 τὰς δυνάμεις. τὸ γὰρ δίκταμον Φιλῆ χάραν
 τραχεῖαν. ἐστὶ δὲ καὶ ἑπερον δίκταμον, ὡπερ ὁμώ-
 νυμον, ἔπε τὴν ὄψιν ἔχον, ἔπε τὴν δύναμιν τὴν
 αὐτήν. Φύλλον τε γὰρ ἔχειν ὁμοιον *ἱσσυμερίῳ*,
 τὰς τε κλώνας μείζους. ἐπὶ δὲ τὴν χρεῖαν, καὶ τὴν
 δύναμιν ἔκ ἐν τοῖς αὐτοῖς. τὰ γὰρ μὲν ἐν ὡπερ
 ἐλέχθη θαναστὸν ἄμα καὶ ἴδιον τῆς νήσας. Φασὶ δὲ
 πινεσθῶς τῶν * Φύλλον καὶ τῶν θάμενων, ὡς πάλως
 τῶν ὑπὲρ γῆς τὰ ἐν Κρήτῃ διαφέρειν. τῶν δὲ ἄλλων
 τῶν γε πλείων τὰ ἐν Πανασσῶ. τὸ δὲ ἀκένυτον
 γίνεσθαι. μὲν ὡς Φασὶ ἐν Κρήτῃ ἐν Ζακύνθῳ
 πλείων δὲ καὶ ἄριστον ἐν Ἡρακλείᾳ τῇ ἐν τῷ Πόντῳ.
 ἔχει δὲ Φύλλον μὲν † κίχλωδες, ῥίζαν δὲ ὁμοίαν
 τῷ χήματι, καὶ τῷ χρώματι καρύει. τὴν δὲ δύνα-
 μιν τὴν θαναστὴν φέρον ἐν ταύτῃ. τὸ δὲ Φύλλον καὶ τὸ
 καρόπον ἔδεν Φασὶ ποιεῖν. καρόπος δὲ ἐστὶ πῶας, καὶ
 ἔχ' ὑλήματι. βραχέως δὲ ἡ πᾶς καὶ ἔδεν ἔχαστα
 ποιεῖν. ἀλλὰ παρομοία τῷ σίτῳ. τὸ δὲ σπέρμα
 ἔσ' αὐτοῦ. Φύεσθαι δὲ πανταχῶς, καὶ οὐκ ἐν ταῖς
 ἀκάναις μόνον, ἀλλ' ὧν ἔχει τὴν προσηγορίαν.
 αὐτὴ δὲ ἐστὶ καμὴ πῶς τῶν † Περιανδυῶν. Φιλῆ
 δὲ μάλιστα τὰς πετρώδεις τόπους. ἔνι μετὰ δὲ ἔπε
 ποιεῖσθαι, ἔπε ἄλλο ζῶον ἔδεν. *ἱσσυμενὶ* δὲ τρέ-
 πον πινὰ πῶς τὸ ἐργάζεσθαι, καὶ οὐ παντὸς εἶναι.
 διὸ καὶ τοὺς ἱατροὺς οὐκ ἐπιστάτους εὐτυπέναι,
 σπηλικῶς τε χρῆσθαι. καὶ πῶς ἄλλα ἄλλα πινόμενον
 οὐδέ μιν αἰσθῆσθαι πινῶν, οὐτ' ἐν οἴῳ, οὐτ' ἐν μελι-
 κρώτῳ σιμπέναι, ὡς τε κατὰ χρεῖνας παλίου
 ἀναρῆναι, οἷον διμύλον, τριμύλον, ἑξάμύλον, ἐναιῶν.
 τοὺς δὲ, καὶ δύο ἐπὶ. χεῖρας δὲ ἀπαλάττειν τοὺς ἐν
 πλείω χρόνῳ καταφθίνοντας τοῦ σώματος.
 ῥάστα δὲ τοὺς πῶς χρῆμα. λυπὸν δὲ φάρμακον
 οὐχ' ἐνυῖον ὡς περ ἀκούοντο ἐπὶ πῶς Φυεσθαι.
 ἀλλὰ πινεσθῶς ἐνεγκαμύλαις βοήθειαι ἐνυῖον. τὰς
 γὰρ ἐν γλώσσῃ αἰσθῶσθαι πινὰς μέλιτι καὶ οἴῳ καὶ
 τοῖς τοῖς πῶς. *ἱσσυμενὶ* δὲ τὰς καὶ ἐργάζεσθαι, ἀλλὰ
 ἐπὶ ἐφ' ἡμέρας φάρμακον ἐνυῖον. ἑπερον γὰρ τι
 ῥίζιον εἶναι ἐφ' ἡμέρας ἀπαλάττει. τὰ γὰρ δὲ Φύλλον
 ὁμοιον ἔχειν τῷ ἐλεεινῶν ἢ τῷ αἰετῶ * ἔπε παν-
 τας εἶδεναι, διὸ καὶ τὰ † διακρίνομεν Φασὶ πολλάκις
 παρορροῦντα χρῆσθαι. καὶ πῶς ἱατροὺς αὐτὰ
 πῶς τὰ ὁρμῶντα. καὶ γὰρ ἐπὶ τὰς πῶς ποιεῖσθαι
 τὴν ἀπαλάττειν, ἔπε ἑλαφρὰ, ἀλλὰ δυσχερὴ καὶ
 χρόνιον. εἰ μὴ ἄρα δια τὸ ἐντεράπειτον εἶναι καὶ
 ἔσ' ἀκατασκεύαστον ὡς δὲ. Φασὶ γὰρ καὶ πῶς χρῆ-
 μα ἀπαλάττειν, καὶ ὑπερον χρόνῳ. τοὺς δὲ καὶ
 εἰς ἐναιῶν ἀγειν. καὶ τὰς δόσεις ἐνυῖον εἶναι.
 τὰ δὲ δὲ ἐκ κελύφης ἡναι μάλιστα πῶς τοῖς Τυρρή-
 νοῖς ἐν Ἡρακλείᾳ. ἔπε μὲν ἔδεν ἄπο πῶν εἰ τρέπον
 μὲν ἡναι ἀσθῆσθαι, ἀλλὰ δὲ βοήθησιμον. ὡπερ ἐπὶ
 ἑπερον τῶν θαναστῶν. τὸ γὰρ μὲν ἀκένυτον ἀχρη-
 στὸν ὡπερ εἶρηται τοῖς μὴ ἐπιστάτοις, ἔπε
 κεκλήσθαι δὲ ἐλεῶν, ἀλλὰ θάνατον εἶναι τὴν ζῆμιν.
 τὴν δὲ τῶν χρόνων διαφέρειν ἀκένυτον εἶναι κατὰ
 τὰς συλλογὰς. ἱσχυρόντας γὰρ τὰς θανάτους γίνεσθαι
 τοῖς ἀπὸ τῆς συλλογῆς χρόνοις.

† speciem, nec vim habet eandem. Quippe quod † Faciem.
 folio simili sisymbrio constet, & ramos habeat
 majores. Vfus item, & vis non eisdem conve-
 niunt, hoc igitur (ut dictum est) mirum, simulque
 proprium Cretæ insulæ datur. Quidam omnino
 in herbarum, & fruticum genere, & ad summa inter
 omnia, quæ se à terra attollunt, præstantiora, quæ
 Cretâ ferat, affirmant. Inter reliqua verò magna
 quidem ex parte, quæ in Parnaso monte prove-
 niunt, anteponunt. Aconitum nascitur in Creta,
 atque Zacyntho, sed plurimum, optimumque in
 Heraclia Pontica. * Constat id folio intubaceo, † Folium
 radice tum specie, tum colore unci proxima. Vim † fert rotun-
 illam mortiferam in hac esse; folium & fructum † dum, radi-
 nihil nocere affirmant. Fructus herbæ est, non † cem figura
 humilis materiæ. Herba ea brevis est, & nihil su- † ac colore
 pervacui habens, sed frumento similis. Semen † unci proxi-
 non spicuum. Nascitur ubique, & non in Aconis † mam.
 solum, à quibus habet appellationem. Is autem vi- † Marian-
 cus est † Periandrinorum. Amat autem loca potif- † dunorum,
 simum saxosa. Pascitur eo neque pecus, neque ul- † petrosi ma-
 lum animal. Confici ad afficiendum modo quo- † xime gau-
 dam enarrant: nec nosse quemque. Quamobrem † det locis;
 medicos, quoniam componere nesciant, propu- † neque pecus,
 trefactorio uti. Aliisque quibusdam de causis epo- † neque ul-
 tum nihil penitus posse officere, neque ex vino, † lum aliud
 neque ex mulso. Componi autem ita ferunt, ut † animal ipso
 certis occidere temporibus possit. Videlicet bi- † pascitur.
 mestri, trimestri, semestri, anno completo. Non- † Componi id
 nullum etiam biennio. Pessime illos de vita disce- † quodam mo-
 dere volunt qui plurimum temporis resistere pos- † do referunt,
 sint. Paulatim enim tabescat corpus, & languore † ad aliquid
 pereat diuturno esse necesse. Facillime illos, qui † efficiendū,
 confestim obeunt. Remedium nusquam esse com- † nec cuius
 pertum, sed falso dici, quoddam aliud resistens illi † esse: quare
 haberi. Non enim herba, sed melle, & mero, & † medicos
 quibusdam ejusmodi servari aliquos potuisse. At- † componendū
 que id raro factum, summaque difficultate. Aliud † ignaros pro
 quoque venenum, † quod vim diurnatiam enecandi † putrefacto-
 habeat, compertum affirmant. Esse namque radi- † rio uti; qui-
 culam quandam, quæ eodem die possit occidere: † nimo nec in
 Folium hanc habere * ellebori; natamque omni- † vino, nec in
 bus esse. Et quidem famulos iratos hac uti solere: † mulso, ad
 † Deinde mederi cum ad hoc se conferunt. Neque † quæcunque
 enim celerem facere interitum, aut levem, sed dif- † alia propi-
 ficilem & tardum; nisi forte quod facile curatu- † natum, ul-
 confectuque sit, ut oportet. Ajunt igitur & con- † latenus sen-
 festim interimi, & aliquo post tempore. Nonnul- † tirii ita ve-
 los & ad annum pervenire: & cum sumitur, facile † ro componi
 juvari. Hæc autem diligentius † servari apud Tyr- † ut quibus-
 rhenos in Heraclia. Neque id absurdum, si modo † dam statis
 quodam juvari possit, alio autem minime. quem- † temporibus,
 admodum & alia ex letalibus. Aconitum vero † veluti duo-
 (ut dictum est) inutile iis, qui præparare ignorent; † rum aut
 nec licitum possidere, sed capitalem pœnam insti- † trium; sex-
 tutam. Temporis differentiam pro collectus ratio- † ve mensi-
 ne sequi autumant. Pro collectionis enim tempo- † um, aut u-
 ribus, mortes quod ad tempus convenire. † nius anni,
 † mori, qui-
 bus longiore tempore corpus consumitur, felicius autem quibus citius
 nec nullum ejus antidotum sponte nascens (ut audivimus) inveniri,
 sed quædam auxilia illis, qui acceperunt, esse reperta: siquidem incolæ
 nonnullis melle & vino & similibus à morte revocant. † Quod eph-
 merum vocavit, quod uno interimat die. * Ellebori, aut lili, notum-
 que. † Deinde mederi solitos eis, cum hoc impetu capti sunt; curari
 enim posse, si ita temere sumatur; interitumque differre, atque inte-
 rea torquere. At si præparetur & intra diem interficere, & levem
 adferre mortem. Scal. † Observari. Scal.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Oὅτι τὸ ἴδιον. At Dioscorides ait flore cavere dictamnum, verum Virgilius Theophrastum sequitur. Nescio an Dioscorides vera prodat. Nam & ipse castigat eos qui de bechio similia scripsere, & nostra lingua canis florem fert: ea, quam ille narrat, nullum.

καὶ ἀπὸ τοῦ τῶν ὑπὲρ γῆς. Theodorus, quæ se à terra minus attollunt. Sanè rectè. Quare mihi non satisfacit verbum illud, τῶν φύλων. Nisi quis intelligat herbas. Quippe earum partes præcipuè folia. Itaque etiam Theodorus dixit, Herbarum.

τὸ δ' ἀκρίβειαν. Nolim cum dictamo, divina, ac beneficentissima herba conjunctum pessimum venenum. Itaque aliud caput fecerim.

Φύλον κρητικόν. Non convenit cum foliis Dioscoridis, neque cum veritate.

Πῶς τὸ ἐγχεῖσθαι. Theodorus, ad efficiendum: Melius, ad efficaciam. Male illa. καὶ ἐπὶ παντός ὕμν. Nec nosse quemquam. Nimis diffudit sententiam. Nec cuius eam artem notam esse.

Λυπηρὸν δ' ὁ φέρμακον ἐχ' ἐνέχοντα. Negat, quod Arabes non solum non negant, sed etiam affirmant. Habemus apud nos radículas Vincetoxici adversus Napelli malefi-

cia. Nisi sic accipias, postquam est præparatum.

Ἄλλο δ' ἐφημερῶν. Εφημερῶν, nomen proprium est bulbi Colchici letiferi. Theodorus neglexit hoc, cum ait, Aliud quoque venenum vim diurnariam enecandi sortiens. Et audis vocem absonam. Legemus affirmative, ut Theodorus δ' ἐφημερῶν. Τῶ ἀκριβὲς corruptum est, & à Theodoro prudenter præteritum.

Κατασκευάζειν ἀνὰ τὸ ἐρμῶν. Theodori verba nunquam intellexissem, Deinde mederi in hoc venientes. Sic malim: Deinde mederi solitos eis, cum hoc impetu capti sint: Curari enim posse, si ita temerè sumatur: interitumque differre, atque interea torquere. At si præparetur: & intra diem interficere, & levem afferre mortem. Iccirco subdit: ἡμὲν δ' ἐγὼ λέγω τὸ ἐνέχεσθαι τὸν ἐνέχοντα. Sic lege, non: ἀκατασκευάζειν. Facere nanque difficiliorum interitum, nisi cum adhibita cura, & arte præparatum est. Theodori verba nullum sensum mihi exprimere potuerunt. Ea sunt, Nisi forte quod faciliè curatu, confectumque sit. Sic mox, ἐκαστὸν ἴδιον, servari: observari potius. Plinius ea de porri succo, ejusque in portiones quantitate prodit, quæ non pessime huic loco queant comparari.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Tὸ δὲ δίκταμον; five δίκταμον, vel δ' δίκταμον, & ἡ δίκταμον, (utrumque enim legitur) nomen accepit ἀπὸ τοῦ πίκτειν, à pariendo, quod πετυσσὼν γυναικῶν βοήθειαν φέρει, quod parientibus opituletur, opemque promittat; vel, ut Dioscorides, ἐξυπόκειν ἐστὶ, partus acceleret, id quod ipse testatur Theophrastus, nec hoc tantum, sed ut Dioscorides lib. III. cap. XXXVII. ait, ἐμὸν γὰρ πνεῦμα, ἀλλὰ σπασμὸν καὶ ἀσθενίαν τὴν πικρὰν ἐμὴν ἐκτρέφει. Nam non potum modò, sed & appositum & suffitum partus emortuos ejicit. Ab Hippocrate pluribus in locis dictamnum ad hæc præscribitur, ut ij norunt qui in Hippocrate sunt versati. Plutarchus lib. de solert: animalium, mulieres hoc à capris didicisse autor est. Ἀὖ δ' ἐν Κρητικῇ αἰγῇ ὅταν τὸ δίκταμον φάγωσι, ἐκβάλλουσι τὰ τεύχεα ῥαδίως, κατὰ μὲν αἰσῶν τὰς ἐγκύους τὴν βοτάνην παρέχον ἐκτρέφειν δὲ τὰς ἔχουσιν, ἐπ' ἐδὲ γὰρ ἄλλο σπασμὸν φέρονται καὶ ἐστὶν, καὶ δίκταμον τὸ δίκταμον. Capella Cretensis, quod dictamo eso facile ejiciunt infixa ipsis spicula, (statim enim sauciata eam herbam, & nihil aliud sectantur) gravidis mulieribus occasionem dederunt, observandi eam vim ejiciendi fetus habere. Propter hanc insignem facultatem, Lucinam partus Deam, antiquitas dictamo coronavit. Euphorion de Lucina, σφαιρομένη θαλασσοῖς συνάγει δίκταμον, coronata florentibus florebat dictamnis. Scribit Phurnutus in Deorum natura, Ilithiam, five Lucinam à multis credi lunam ἀπαύτως ἐλαμένην, & ἵσους αὐτὴν τῇ γῇ. Quam adventare mitem ac lyzionon comprecantur parturientes, uti solvat τὸ ἐσφριγμένον τῶν ἐλπίων. vide Natalem Comitem capite de Lucina. Cretæ insulæ proprium, inquit Theophrastus, & raram esse herbam. Locus enim in quo gignitur exiguus admodum est. Plinius lib. XXV. cap. VII. Non esse alibi quam in Creta ait, nec ibidem spatiosè nasci. Negat Doctiss. vir, in sola Creta oriri, In aliis enim regionibus provenire certum inquit, etiam si Theophrastus dicat proprium Cretæ insulæ dari. Scio tamen ego, inquit, ex Creta semina ejus ad excellentissimum Lucam Guinum med. & botan. professorem Patavinum à fratre ibi degente transmissa, quæ sata perbelle provenerunt: planta tamen florem quidem edebat, sed ad semen usque pervenire non poterat. Etiam nobis δ' semine nata dictamni planta, sed inde non sequitur, hortum nostrum natale solum dictamni esse. Sponte sua provenire in Creta vult Theophrastus, & hoc verissimum. in Sardinia reperiri Clusius refert, sed veteres cum in sola Creta provenire ajunt, intelligunt in insula dicta excellere. Illud notatu dignum, quod Pena & Lobelius scribunt, tertio vel quinto post anno in spurium abire; Nobis frigoris injuria perit. Folium inquit pulegio simile esse, & sic Dioscorides, à nonnullis γλήχωνα ἀρρίαν vocari tradit, ac folium pulegio comparat. Δίκταμον inquit ἢ καλῶς πικρὸν γλήχωνα ἀρρίαν πικρὸν ἐστὶν κρητικὸν (Catacur. δητικὸν) ὁριεῖται, λέγει, ὁμοίαν γλή-

χων, μέλι δ' ἐν γαλακτῇ τὸ φύλον ἔχει, καὶ ἐγὼ δὲ τὰ ἐν ἰπφοῖον. Dictamnum quod sylvestre pulegium aliquibus appellatur, herba est Cretensis, (linguam feriens) acris, levis, pulegio similis, at majoribus lanuginosisque foliis, ac lanosa quadam veluti pube obductis. Plinius loco citato. Non est alibi quam in Creta ramis prætenue, pulegio simile, servens & acre gustu. Notatu digna quæ sequuntur. Vfus foliorum, non ramorum, nec fructus est. Contra Dioscorides ἐπὶ αἰσῶν, ἐπὶ κρητικῇ φέει. At neque florem, neque semen profert. Plinius. Flos nullus ei, aut semen, aut caulis. Radix tenuis & supervacua. Contra Virgilius Theophrasti probat sententiam. lib. XII. Æneid.

Hic Venus indigno nati concussa dolore
Dictamnum genitrix Cretæ carpit ab Ida,
Puberibus caulem foliis, & flore comantem
Purpureo, non illa ferri incognita capris
Gramina, cum tergo volucres hæsere sagitta.

Damocrates etiam lib. V. κατὰ γέν, cap. X. flores agnoscit dictamni.

τὰ τοιαῦτα σπασμὸν πᾶσι δίκταμον πικρὸν, ἐνέχον, ἐχέον αἰσῶν ὅλας ἡμέρας.

— Cunctis herba his dictamni quoque
Sicca, sed habentis florem, drachmas bis decem.

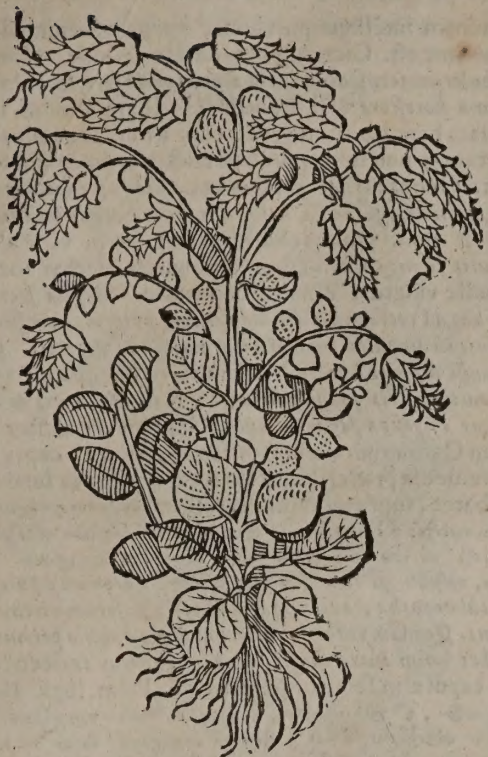
Andromachus in carmine quo Theriacen describit, medicamentum notissimum, & celeberrimum canit.

δίκταμον καλῶς ἢ ἐλὶ χλωρὸν ποσσίδιον.

Dictamni ramulos viridisque pressi.

Ipsa præterea experientia probat dictamnum & semen, & florem, & cauliculum ferre. Rotundiuscula, majora quam pulegii, & spissa lanugine candicantia fert folia, cauliculos tenues, in alas nonnullas divisos, in quorum summo, & squamulis, compactæ dependent veluti spicæ, majores crassioresque, quam Heraclorici origani, à quibus exigui flosculi speciosi, purpurei exeunt, semen exile inter squamulas reconditur, radix tenuis & fibrosa, alioquin tota herba odorata. Notandum dictamnum, quod ex Creta affertur, crassioribus & villosioribus esse foliis; quod verd in hortis ex semine oritur, majoribus esse, & minus incanis. Refert Clusius, in Sardinia minoribus, candidioribus & odoratissimis foliis reperiri. Quorundam opinio est, pro soli calique differentia dictamnum florere, vel florem non ferre, ac Dioscoridem dictamnum descripsisse ac vidisse in regione in qua florem non fert, sed hæc displicet opinio: quia in quacunque regione, modo minus frigida non sit, feratur, florem fru-

Dictamnium.

fructumque fert, tam in Batavia è semine nata floret, quam in Italia, & Creta, semen tamen apud nos non fert, propter aëris superveniens frigus. Doctiss. Mathiolus legit *ἐν ἀνθῶ, ἔτι καὶ πρὶν τοῦ ἀνθῆσαι* nec flor, nec semen confert. Quæ lectio Theophrasti autoritate, hoc loco non parum confirmatur, ac verisimile redditur. Non male fortassis eodem sensu legi posset *ἐν ἀνθῶ, ἔτι καὶ πρὶν τοῦ ἀνθῆσαι*. Malunt alii Dioscoridem scripsisse, *ἐν ἀνθῶ ἔτι καὶ πρὶν τοῦ ἀνθῆσαι*. Quomodo in antiquis legitur codicibus, neque florem neque semen exportari; Fieri sane potest Dioscoridis sæculo, folia tantum cum radicibus è Creta exportata fuisse, quod hæc tantum in usum reciperentur. Verisimilior tamen Mathioli sententia. Verum esse ait Præceptor, quod de telis narrant, capras sagittis transfixis dictamnino devorato tela ejicere. Idem Dioscorides ex aliorum sententia refert. *ὅτι ἡ καὶ τὰς αἰγὰς ἐν Κρήτῃ τοῦτο ποιεῖν ἐκ τῆς αἰγῆς τὸν πῶλον ἐκβάλλει τὰ πτερυγία*. Ajunt *ὅτι in Creta capras, tela quibus istæ sunt, hujus herbae pastu excutere*. Plutarchus in Gryllo, *ὅτι δὲ τὰς Κρήτης αἰγὰς ὅταν ἀντιπῶσι τοῖς πτερυγίοις, τὸ δὲ τὰ πτερυγία διακρίνει, ἔτι βραχύνει ἐκβάλλει τὰς αἰγὰς*. Quis capris Cretenfibus præcepit, ut sagittis istæ, dictamnium quærant, quo comesto cuspides excidunt? Plinius loco citato de cervis hæc scribit. *Simplicius, inquit, cervæ monstravere elaphoboscon, de qua diximus. Item fefeli, enixe à partu.* (hactenus locum hunc capite de fefeli examinavimus). Dictamnium ostendere, (ut indicavimus, vulneratæ pastæ, statim decidentibus telis. Locus quem citat Plinius est lib. viii. cap. xxvii. ubi ait. Dictamnium herbam extrahendis sagittis cervi monstravere, percussæ, eo telo, pastuque ejus herbae ejecto. Uterque locus corruptus. Lege ac interpunge. Dictamnium herbam, extrahendis sagittis, cervi monstravere percussæ, telo pastu ejus herbae ejecto. Sic restitue lib. xxv. Cervæ dictamnium ostendere, ut indicavimus, vulneratæ, pastu statim decidentibus telis. Et sic in altero codice Salmant. legi auctor est Pintianus. Miror unde habeat Plinius, cervos, vel cervas vulneratas dictamnino pasci. Nihil tale apud Aristotelem, ex quo quæ de animalibus habet, exscripsit. Hic lib. viii. cap. vi. hist. animal. de capris hæc tradit. *Ἐπεὶ καὶ ἐν Κρήτῃ φασὶ τὰς αἰγὰς τὰς αἰγὰς ὅταν πτερυγίῳ ἔλθῃ τὸ dictamnium. Δοκίμῃ γὰρ τὸ ἐκβάλλειν αὐτὰς τὰ πτερυγία ἐν τῇ σιμῶν. Nam in Creta ajunt capras sylvestres, sagitta istas, dictamnium quærere, Videntur enim ejus vi ejici, quæ in corpus infixæ sunt tela. Idem hic locus apud Antigo-*

num Carystium reperitur. Vide auctorem de mirabil. auscult. Cicero lib. ij. de natura Deorum. Capras auditum in Creta feras, quum essent confixæ, venenatis sagittis, herbam quærere, quæ dictamnus vocatur, quam quum gustavissent, sagittas excidere dicunt è corpore. Errat itaque Plinius, cum cervos vel cervas hanc demonstrasse scribit plantam. Creticum dictamnium est, quod modo descripsimus, & cujus iconem apposuimus. Officinæ pro dictamnino per C. prima syllaba, diptamnium per P scribunt, & pronuntiant. Hic error vix alicujus momenti esset, nisi pro dictamni foliis & radice, fraxinellæ in usum ducerent, quam perperam dictamnium, medici verò ad distinctionem Cretici, album dictamnium appellant. Iconem & hujus addimus, ut notum fieret, radices quas officinæ dictamni nomine ostendunt, esse fraxinellæ. Non esse dictamnium notius est, quam ut refelli debeat. Fraxinellæ complures exeunt cauliculi, rotundi, cubitales,

Fraxinella.

aut altiores virides, inferius glabri, superius leniter asperi, & rubentes, inferius foliis, superius vero floribus supra invicem digestis ornati: folia oblonga, ex pluribus ad unum pediculum unita, lentisci, glycyrrhizæ, aut fraxini, (unde nomen) sed minora multo; singularia tamen eorum breviora, duriora, magisque acuminata, quam glycyrrhizæ, eodem quo glycyrrhizæ colore, nulla canitie, aut hirsutie prædita, quali dictamnino, odore & sapore rutaceo; Supra medium, ut dixi, caulis, ubi folia desinunt, inæquali intervallo flores exeunt, Junio mense, odore gravi non tamen injucundo quinque reflexis foliis compositi, uncia multo longiora, semiuncia verò perquam raro latiora, & utrumque in mucronem fastigiata, sursum reflexis cacuminibus, unico inferiore deorsum se reflectente excepto. Singula in candido modice rubent, & sanguineis venis distincta sunt, stamina ex mediis floribus novena plerumque exeruntur resupinata, in quorum medio capitulum est parvum, hirsutum & purpureum, in extremitate sua apicem habens. Julio deinde mense (diu enim floret,) primum florum folia, deinde etiam stamina decidunt, capitulo tantum medio remanente, quod in quinquepartitum, hirsutum, & rubens excrescit folliculum, superius latiusculum, inferius autem tenuius, duplici cortice constans, exteriori carnoso, sed interiore cartilagineo, quod quando maturum est, aperitur,

ostenditque femina nigra, & splendentia, minora quam pœonia aut etiam lentiscicandida, brevique linea (qua parte adhærebat pericarpio) notata. Radices ab uno capite plures sex, septem, octo pro ætatis ratione divaricantur, pede quandoque longiores, digito plerumque graciliores, candidæ, carnosæ, per longitudinem lignoso, lento, tenui, exemptu facili transeunte nervo: cum obscura acredine aliquantulum amaricantes, cum evidenti partium tenuitate, qua diu palatum detinet; odorem spirant veluti si quis dauci radicem, sylvestris pastinacæ semen & piper commisceat. In Germaniæ, Italiæ montibus, & collibus, lutofo & saxoso solo reperitur: apud nos hortensis est, plurimumque ab insectis infestatur, quæ calce aspersa facile abiguntur. Duo hæcenus observant genera, non tamen valde differentia, unius folia majora, virentiora, duriora magisque acuminata; alterius verò nigriora, minus dura ac non æque in acumen desinentia, flores quoque hujus aliquanto dilutiores, illius verò paulo rubicundiores. Spica etiam oblongiore vel humiliore. Aliud genus ab his differens in horto colo, flore toto niveo, nulla aspersa rubedine, caulibus dilute virentibus, foliis glycyrrhizæ simillimis; attamen dilutioribus. Hujus prima germina dilute virent, cum reliquorum purpurea sint. Tragium primum Dioscoridis docti fraxinellam esse volunt. Horum displicet opinio; siquidem tragio huic has tribuit notas lib. iv. cap. xxxix. Τραγίον φύεται μὲν ἐν Κρήτῃ μόνῃ, ἔχει δὲ τὰ φύλλα ὅμοια, καὶ τὰς ῥίζας, & τὰ κερπύδα, μικρότερα δὲ πάλιν. Φίσει δὲ ὅταν κίμμι πρὸς στήθειον. Tragium in Creta tantum nascitur, lentisco simile folio, semine, ac ramis; singulis tamen minoribus, liquorem verò profert gummi similem. Fraxinella utrum in Creta nascatur ignoro. In Creta sola non reperiri, certo certius scio. In Italia, nec non Germania provenit; nec folia ejus minora, sed majora sunt lentisco. Contendunt μακρότερα legendum. Ponamus sic scribendum. (Orbafius enim vulgatam servat) rami, non sunt lentisco majores; nec profert succum gummi similem, nec baccas, ut lentiscus, sed siliquas gignit, nec frutem agnatis ramulis caret. Alii pœoniam marem volunt. Horum opinio sanior non videtur. Juglandi similia huic non sunt folia, nisi positione, quadruplo sunt minora, quod Dioscorides neutiquam reticuisse, adnata caulis, ut dixi, non habet, nec rubra fert grana, nec siliquas instar nucis Græcæ. Radix denique adtrimenti sapore dici non potest. Est enim nonnihil amaricans, cum obscura acredine. Itaque nec pœonia, nec tragium, nec dictamnium fraxinella est, siquidem folia pulegio dissimilia sunt, dictamnium vero pulegio adeo similia fert, ut inde γλήχων ἀρεῖται dictum sit, & a recentioribus γληχοειδές. Helychion, γληχοειδές δὲ καλεῖται. Pulegium Græcis βλήχων & γλήχων dicitur. Helychion. βλήχων, γλήχων, καὶ ὡς λέγεται, ἐστὶ δὲ τὸ βλάπτης καὶ τὸ ἐφέδωκεν. Blechon, glechon, utrumque dicitur, est herba cujusdam species & pubes. Antiquissimi, inter quos Attici præcipue βληχῶν. Quomodo etiam apud Athenæum lib. ij. pag. vi. legitur — pro quod apud Nicandrum γληχῶν in Alexipharmacis τῶ δὲ οὐ ποικίλῃ μὲν γληχῶν ποταμῶσι νύμφαι. Sed tu pulegium misce fluvialibus undis. Eodem libro rini δὲ δὲ μύητα γληχῶν. Interpres δὲ μύητα γληχῶν δὲ μύητα ἔχουσι ἰνῶδη. βλήχων ἢ βλήχων dicitur id est balatus. βληχῶν, balare, quod pecoribus gustatum, dum floret, excitet balatum. Dioscorides lib. i. cap. vi. καλεῖται δὲ πνεύματι βληχῶν, ἵνα δὲ τὸ πνεύματι κατὰ τὴν αἰσθησιν τοῦ ποιμένου βληχῶν ὑποπίπτωσιν. Aliqui porro blechona vocant, quoniam dum floret, a pecoribus gustatum, balatum concitat. Idem Plinius lib. xx. cap. xiv. Gustatum a pecore caprisque balatum concitat, unde quidam Græci litteras mutantes blechon vocaverunt. Id est βληχῶν dixerunt, pro γληχῶν. Adversariorum auctores nomen inditum putant, quod è pulmonibus pituitam crassam farctamque extundat. Infimi Græci βληχοειδῶν dixerunt. Neoph. γληχῶν τὸ βληχοειδῶν. Cassianus Bassus lib. xii. cap. xxxix. καλεῖται γλήχων (vel, ut in altero, MSS. γλήχων) ἢ τοῖς βληχοειδῶν. Sic in MSS. legendum, ex Neophyto βληχοειδῶν. Latini pulegium vocant, quod flos recentis accensus, pulices necat odore, ut Plinius loco citato testatur. Dicitur etiam extrita littera G, pulejum Mart. xii. epigr. xxxix.

Nec quadra deerit casci Tolosatis,
Quadrina nigri, nec corona pulei,
Calvaeque testes, alioque, cepisque.

Fœminam intelligit pulejum, purpureo enim flore genus hoc est. Cicero, lib. i. de divinatione. Nam & musculorum jecuscula bruma dicuntur augeri, & pulejum aridum florescere ipso brumali die. Idem Plinius, sententiam hanc lib. i. de caus. cap. viii. examinabo. Alii tamen non minus probati auctores pulegium scribunt. Celsus lib. ij. cap. xxxix. Sensus excitant nepeta, thymum, satureia, hyssopum, præcipueque pulegium, ruta & cepa. Columella lib. viii. cap. v. Pulegii furculis fumigantur. Inter coronarias plantas locum habuisse videtur. Plinius loco citato. Magna societas cum hac ad recreandos defectos animo pulegio, cum furculis suis in ampullas vitæ aceti utriusque defertis. Quæ de causa dignior è pulegio corona vertigini, quam è rosis, cubiculis nostris pronunciata est; Nam & capitis dolores dicitur imposta levare. Apud Geoponicarum auctorem, quem Cassianum Bassum putamus, lib. vi. cap. xiv. ubi remedia præscribit, ut mustum non supra fundatur exuberet, supra modum excreseat. τὸ φάρμακον γλήχων, ἢ καλαμίνης ἢ ὀραγάνης τοῖς περὶ τοὺς τοῖς ἀσθενέσι ἀσθενέσι. πνίξις δὲ τὸ πνίξις τῶν πνίξις, καὶ τὸ χεῖλον ἀσθενέσι. τὸ βόειον, καὶ τὸ γλῆχων τὸ γλῆχων. Coronam è pulegio, aut calaminta, aut origano ad colla vasorum circumponimus. Quidam interna doliorum labra bubulo perlunant, cohibet enim intro musti fervorem. Non reticendum, hoc caput alio sensu in MSS. cod. Palat. legi. τὸ φάρμακον γλήχων, ἢ καλαμίνης, ἢ ὀραγάνης τοῖς περὶ τοὺς τοῖς ἀσθενέσι ἀσθενέσι, αἰδοῖ ὅτι πνίξις περὶ τοὺς πνίξις καὶ τὸ χεῖλον ἀσθενέσι, αἰδοῖ τὸ βόειον. καὶ τὸ γλῆχων τὸ γλῆχων. Lectio hæc magis quam vulgata arridet. Tantum tamen perperam γλήχων pro γλήχων scriptum est. Lege etiam χεῖλον τῶν πνίξις ἀσθενέσι. Cinerem pulegii, aut calaminta, aut origani ad colla vasorum circumponimus. Alii intrinsecus labia vasorum pinguedine salsa circumlinunt, alii caseo bovino. Hoc enim maxime intus cohibet musti fervorem. Verisimilius cinerem id præstare pulegii, quam corollam. Genera pulegii duo veteribus cognita fuisse, ex Plinio colligo. Fœmina, inquit efficacior. Est autem hæc flore purpureo, Mas candidum habet. Dictamnio similia esse folia pulegii ajunt Theophrastus & Dioscorides; Ex quibus colligere licet, vulgare pulegium latifolium esse veterum. Fateri tamen debeo cervinum sive angustifolium, sapore, odore, viribus vulgato præstare. Gracius enim, vehementius, & probatius. Vulgare floribus est purpureis, nonnunquam ceruleis, ex roseo albicantibus, rarissime albis. Quale Lobelius observavit in Pedemontis planitie, itinere medio ad levam, qua Trivolio Taurinum itur. Vulgare pulegium regale vocant officinæ, at cur sic nuncupent ignorant; nomen hoc accepit, quod furculi per intervalla purpureo coronentur flore. Utrumque pulegium notum pharmacopoeis. Hactenus de pulegio quod dictamnio folia fert similia. Pseudodictamnium hodie à Cretæ incolis καλαμίνης, vel ut alii scribunt, καλαμίνθης, Plinius vero chondris vocari refert. Folium habet vulgato dictamnio simile, sed ramulis est similibus, ut ait præceptor. Idem ferè de pseudodictamnio Dioscorides loco citato, τὸ δὲ ψευδοδικταμνίου καλεῖται, φύεται δὲ ποικίλῃς τέποις, ὑπερὶ τοῦ τῶ ἀντὶ ἰλατῶν ὅτι μύη. ποικίλῃ δὲ τὸ ἀντὶ τῶ δικταμνίου, ἐκ ὁμοῦς ἰσχυρῶν. Quod pseudodictamnium vocant, multis in terris nascitur, antedictio simile, at minus quam illud acre, eisdem verò præbet effectus, at inefficacius. Plinius lib. xxv. cap. viii. Pro eo & pseudodictamnium multis in terris nascens, folio simili, ramulis minoribus, à quibusdam chondris vocatum, minoris effectus statim intelligitur, dictamnium enim minima portione accendit os. Calorem satis manifeste minima dictamni ostendit portio, ut Theophrastus scribit; os tamen non accendit. Pseudodictamnium officinis incognitum, nisi diligentioribus pharmacopoeis, quorum etiam in hortis colitur, legitimo dictamnio aliquatenus foliis est simile, odore quandoque exiguo, quandoque laudabili, quale quod in horto nostro reperitur. Cauliculos promit ternos, aut quaternos, nonnunquam senos pluresve, cubitales aut paulo minores, rectos: folia ex intervallis bina, paria, & (ut caulis geniculatus) candida lanugine convestita, Flores

Flores fert vulgato consimiles dilute purpureos, sed dissimili modo, & situ oriuntur. In verticillis enim cauliculos ambientibus conspiciuntur. Radix tenuis, lignosa, alte descendit, fibras spargens; In Italiae monte Nigro Pisæ, & Liburnio contermino, reperitur.

Pseudodictamnium.

Dioscorides cum multis in terris nasci scribit, de Italia, Græcia, aliisque hujusmodi regionibus, quas peragravit, intelligi debet, non de Germania aut Belgica, quas non vidit. Manipulos veri dictami Theophrastus in ferula cannaque intercludi solere scribit. Idem Plinius qui legere ea (folia) in ferula vel harundine condunt, præligantque, ne potentia evanescat. Hodie, quod sciam, in ferula aut calamo non amplius fertur; nec tamen idcirco gustu imbecillius sentitur. Non desunt, inquit Theophrastus, qui naturam veri & falsi naturam eandem putant, actantum pro loci ratione differre, quodque in lætioribus provenit Pseudodictamnium vocari, hunc locum an ex mente Theophrasti excipserit Plinius, iudicio lectoris relinquam; Sunt, inquit, qui dicant utramque nasci multifariam, sed deteriores in agris pinguibus, veram quidem dictamnium non nisi in asperis. Multifariam nasci, nec Theophrastus, nec Dioscorides tradidere, an in asperis tantum locis, in insula Creta proveniat verum dictamnium, me latet: hoc scio, Pseudodictamnium sive in asperis, sive in pinguibus plantetur locis, non mutari in verum dictamnium, nec tantum viribus, sed facie differre, uti utriusque ostendit icon. Tertium dictamnium, quod sisymbrio simili folio constat, non vidi. Describitur à Dioscoride lib. i. cap. xxxix. φέρεται δὲ καὶ διὰ Κρήτης ἔργον ἡδὺ διτάμνιον, φύλλοις ἰσὺς Σισυμβρίου, κλωστὶ δὲ μέζον. ἐφ' ᾧ δὲ αἰθερὶ δειράνη (Catatur. codex ὀρεινὴ, perperam; quippe vulgatam defendit Oribasius) ἀγρίω ἰσὺς, μέλαν, καλὰν. ὁσμὴ δὲ τῶν φύλλων μεταξὺ Σισυμβρίου καὶ ἐλελισφόκας ἡδίστη. ποιεῖ δὲ αἶμα ὅσα καὶ ἡ αἰθερὶς, ὅσον πηλεπικὴ ὑπερχειροῦ. Desertur & ἐ Creta alterum dictamni genus, folio sisymbrio, at ramis majoribus, in quibus flos emicat sylvestris origani, niger, ac mollis, odor foliorum inter sisymbrium, & salviæ medius jucundissimus, ad eadem, ad quæ ante dictum efficac; sed minus nares ferit. Quorundam opinio est Dioscoridem & Theophrastum contraria scribere, Pliniumque Theophrasto subscribere, cum inquit. Est & tertium dictamnium vocatum, sed neque facie, neque effectu simile, folio sisymbrii, ramis majoribus, procedente (alter codex precedente) persuasione illa, quic-

quid in Creta nascitur, infinite præstare cæteris ejusdem generis alibi genitis, proxime quod in Parnasso. Theophrastus, & Dioscorides conciliantur, si dicamus; Theophrastum cum viribus non eisdem tradit, de vero & legitimo loqui dictamno. Dioscoridem vero cum ante dicto similem facultatem obtinere scribit, intelligere pseudodictamnium. Capite enim precedenti de pseudodictamno egit. Quod sequitur, τὸν φύλλον, si non corruptum, nec restituendum πῶν rectè Theodorus herbas vertit; Quippe earum partes præcipue sunt folia. Sed non sit dubium, quin πῶν legerit Theodorus, & ita scripserit Theophrastus, Quod scribit in Creta plantas esse præstantiores, illud ὡς ἐπὶ τὸ πολλόν, ut plurimum verum est. Quod facile ex ipso probatur Theophrasto. Nam paulo infra aconitum in Creta nasci ait, sed plurimum & optimum, in Heraclea Ponti.

Aconitum Poëtæ natum fabulantur, è spumis Cerberi canis, ex inferno ab Hercule extracti, ideoque apud Heracleam Ponticam, ubi monstratur is aditus ad inferos, gigni Dionysius de situ orbis tradit.

καὶ μαριανδυνῶν ἰσὺν πίδα, ἐν ἱερίῳ
πύλῃ Κερβίδος μέζον κύνα χαλκίφωρον
χρυσὴν ἀνελκόμενον μεγαλοφρον ἡγεκλήῳ
διδόν δὲ τοῦ αἵματος βαλάντιον Σαλῶδρα κυλόν,
τὸν μὲρ ἰδὲ κατὰ γαῖαν, καὶ ἀνδράσι πῆμ ἐφύπνυσεν.

Et maryandynorum divinum genus: ibi perhibent;
Terrestres Saturnide ingentem canem, anciam vocem
habentem,

Manibus diffractum animosi Herculis,
Graviter è faucibus jecisse crassam spumam:
Quam quidem concepit terra, & hominibus pestem
plantavit.

Quin aconitum poëta intelligat, dubitat nemo. Nicander in Alexipharmacis.

ὡς ἔπειτα χοροὶν μὲν, ἰδὲ σπυρίοισι δυσκαλῶς
πυθίης ἀκόνιτον, ὃ δὲ ὁ ἀχρεωνίδης ὄχθαυ
φύσσει, αἰεὶ χάσμα δυσκρόνον ἐν ἑλκῶ;
ἀνθρώποι περὶ Πελόπου κατασφύζοντα δίδρυπτο.

Fellea sed primum rarisque evicta medelis
Cognoscas aconita, cavo quæ littore sævus
Fert Acheron, Priolai ubi diruta mænia quondam
Constiterant, vastoque patet via Divi hiatus.

Ad hunc locum Scholiastes πυθίης ἀκόνιτον, τὸ ἀκόνιτὸς φασὶν ἐκ τῆς ἐμύτης τῆς Κερβίδος φαίνεσθαι. ἱερρεῖται γὰρ τὸ Κίριον βίβρον ἐξ ἁδὸν ἀνελκόμενον, καὶ δυνάμεται ὑπομεῖναι τὰς αὐγὰς τῆς ἡλίου, καὶ ἐμύτῃ καὶ ἐκ ἐμύτης πᾶν τὴν γῆν διὰ τὴν βοτάνην, ἵσκει δὲ ἀγρία πίδα, κύνα δὲ Ἡγεκλῆς ἐξήγαγε, & ὁ λόφος ἀκόνιτος Ἀχρεὼν δὲ ποταμὸς ἐν Ἡγεκλείᾳ καὶ ποντικῇ, ἐνταῦθα δὲ ἁδὸν λήγεται. — Ὁ δὲ Πελόπου υἱὸς Λυκα βασιλεὺς μαριανδυνῶν ὅς ἀπέθανεν ἐν Ἡγεκλείᾳ τῇ ποντικῇ, Ἡγεκλῆς πολυμοδίῳ τοῖς πηλοῖσι, αἷς ὄνομα δὲ πᾶν τὴν πόλιν ἐκάλεσεν ἐξ ὅθεν ἦσαν Ἡγεκλείας. Aconitum ferunt ex Cerberi vomitu primum apparuisse. Fabulantur Cerberum ex inferno pullum splendorem solis non potuisse perferre, ac vomuisse, ac ex vomitu hanc graminis similem plantam ortam. Acheron fluvius ad Ponticam Heracleam, ubi Hercules canem ex inferno eduxit, apex aconitum dicitur — Priolaus, filius Lyci regis Maryandynorum, qui obiit in Heraclea Ponti, cum Hercules vicinis bellum inferret, in cuius memoriam pater urbi vicinæ Heracleæ nomen imposuit. Priola Stephanus ἀπὲρ πόλεως. Περίολα πόλις παλαιὰ Ἡγεκλείας. Plinius lib. xxvii. cap. ij. Hoc fuit venenum quo interemptas dormientes à Calphurnia bestia uxores, Mar. Cæcilius accusator objecit. Inde atrox peroratio ejus, en digitum (sic locum hanc restituit Doctiff. Salmasius. In altero manuscripto recte Pintiano legitur, hinc illa atrox peroratio ejus indigitum) ortum fabulæ narrare spumis Cerberi canis extrahente Hercule, ideoque apud Heracleam Ponticam ubi monstratus, is ad inferos aditus gigni. Alii verò ex Promethei tabe, & sanie, cuius jecur tondebatur aquila, genitum arbitrantur. Aufonius in monosyllab.

Vnde Prometheus de corpore sanguineus ros
Aspergit cautes; & dura aconita creat eos.

Malunt alii Hecaten lethalis hujus plantæ inventorem. Diodorus Siculus lib. iv. φιλόπυλον δὲ εἰς φερεμάκων θανάσιμον συνδέειν γενομένην. τὸ καλὸν αἶμα ἀκόνιτον ἐξυφάνει,
Ccccc 4

ἐξουσίαν, καὶ τῆς ἐκείνου δυνάμεως πείραν λαμβάνειν, μίσγεται τοῖς δίδωσιν τοῖς ἐνοῖς τροφῶς. In mortiferis quoque pharmacis solerter componendis exercitata aconitum (quod vocant) invenit. Ac de cuius natura ac efficacia ita experimentum cepit, si cibis hospitum illud permisceret. Haecenus fabulati sumus. Aconitum nomen accepit, quod in nudis cautibus, quas aconas nominant, nascatur. Ovid. lib. vii. Metamor.

*Qua quia nascuntur dira vivacia caute,
Agrestes aconita vocant.*

Hoc etymon plurimis arridet, & hanc sententiam verisimiliorem putant, quam eorum, qui ab Aconis, loco Pontico, dictum aconitum arbitrati sunt. Quod inquit, nulla ratione nitatur. Nam aut ἀκονίον diceretur, aut ἀκονίον, aut certe ἀκόνιον, aut ἀκονίον. Nam ἀκόνιον typo ἰδικῶν nequitiam formari potest, ὅτι τῶν ἀκόνων. Aliæ herbæ quæ a locis ubi nascuntur denominatae sunt, τῶν ἰδικῶν legitime ac canonicè factum præferunt: ut αἰθροῖς, ἀργαῖς, κελκιδόν, σκυπὴ & alia infinita. Præterea ubique, ajunt, nascitur; & non tantum in Aconis Heracleoticis; cautes & loca saxosa potissimum amare dicit Theophrastus. φιλοῖ δὲ μέλας τὸς περὶ αὐτοῦ τόπος. Ideo aconitum appellatum ὡς τῶν ἀκόνων, quæ cautes significant. Plinius lib. xxvii. cap. i. Nascitur in nudis cautibus, quas aconas nominant: & ideo aconitum quidam dixerunt, nulla juxta ne pulvere quidem nutriente: hanc aliqui rationem nominis attulerunt. His in verbis duplex habemus etymon, de posteriori mox dicemus. Atque hæc sunt argumenta, quibus prior utitur sententia. Altera non minoribus, nec minus firmis. Quod Theophrastus satis clare & expresse scribat nomen accepisse ab aconis Mariandynorum pago, ad Heracleam Ponti. Mariandynorum, legendum, ex Nicandri loco citato, nec non carmine Dionysii probatur. Theophrasti verba ab Aelio Promoto probantur, cujus verba ex Libro, qui in Bibliotheca Vaticana servatur, ὡς ἰδοὺ λαὸν καὶ δηλητηρίων φαρμάκων apud Doctiss. Mercurial. leguntur ὅτι ἀκόνιον φάρμακον μὲν ἐν ἀκόνιας, λόφῳ δὲ ἐν ἐν Ἡρακλείᾳ, ὅπου καλεῖται Ἀκόνιον, ὡς ἰσοῖσι Θεόπομπος: καὶ εὐφωρίῳ δὲ ἐν τῇ ἐνίᾳ. ἰδοὺ δὲ τὸ ἀκόνιον ῥίζιον ἀγροῦ διερμύρις, ὡς τὸ τῶν ὀνομαζομένων κέκτηται, ὃ καὶ περὶ αὐτοῦ πάλαι πάλαι ὀνομαζομένης. Ἰδὲ τὸ πῦρ περὶ αὐτοῦ δὲ πάλαι πάλαι τὴν πύρρον ὀνομαζομένην. Id est, Aconitum in Aconis quidem nascitur. mons autem est in Heraclea sic vocatus, ut narrat Theopompus: ut verò Euphorion scribit in Xenio, aconitum radícula est graminis similis, a loco hujusmodi nomen sortita, quam nonnulli pardalianchen vocant, propterea quod pardali, si eam gustaverint, suffocantur. Antigonus in collectaneis sive admirabilibus, Θεόπομπος δὲ φησὶ ὅτι ἰσοῖσι τὸ καλεῖται ἀκόνιον, γινώσκον μὲν ὡς Ἡρακλείαν τὴν ἐν τοῖς ὀνομαζομένοις Ἀκόνιας, ὅθεν καὶ τῆς αὐτοῦ τοῦ πύρρον πύρρον. Theopompus verò historia-rum scriptor aconitum vocatum circa Heracleam in aconis vocatis nasci, atque inde nomen habuisse narrat. Idem apud Athenæum lib. i. deipnosoph. reperitur τὸ ἀκόνιον ὡς καλεῖται φησὶ, Ἰδὲ τὸ πύρρον ἐν τῇ Ἀκόνιας καλεῖται ὅτι ὡς τῇ Ἡρακλείᾳ. Aconitum vocari scribit, a loco circa Heracleam Aconis appellato. At horum quidem auctoritate hæc posterior nititur sententia, quam propter summum veterum Græcorum consensum, probabiliorē judicamus. Dixi supra ex Plinii verbis, & alteram nominis rationem posse colligi, nempe nomen inditum quod in locis nasceretur, quæ ne pulverem quidem plantæ nutriendæ suppeditarent. Ἀκόνιον Græcis dicitur quod sine pulvere vel citra calcem est. Hesychius ἀκόνιον ἀμαχίαν. ἢ χωρὶς ἀκόνιστος. Legendum ἀκόνιας. Sed cum cautes, locaque aspera, ac petrosa, nudaque talia sint, idem ferè videtur utrum dicamus, quod in locis citra pulverem, vel cautibus nascatur. Alii nomen inditum placent, quoniam vis eadem in morte esset, quæ cotibus ad ferri aciem deterendam, statimque admota velocitas sentiretur. Ingeniosa nominis ratio, sed an ex mente veterum Græcorum, in dubium vocari potest. Apud Plinium tamen reperitur. Sed quilibet fruatur, quo velit etymo. Aconiti unius mentio sit apud Theophrastum, duorum apud Dioscoridem, quorum prius à Theophrasto scorpii nomine, infra cap. xx. describitur. Hac de causa Dioscorides culpatur, eumque lapsus quidam scribunt, male interpunctis ac perperam intellectis Nicandri versibus,

bus, ex quo ferè omnium venenorum naturas ac remedia in suum opus transtulit, quod adeo certum ajunt, ut nihil possit dici certius. versus Nicandri in Alexipharmacis statim in initio reperiuntur.

Τὴν μὲν τε κλείουσι μύκτονον. ἢ γὰρ ἀνθρώπους
παμπλήγην ὕδατος λιχμήρας κρήμωσαν.
οἱ δὲ τε περὶ αὐτοῦ λέγουσι, ἐπὶ θήρεσσιν πλάσσει
πότμον βασιλεύειν τε καὶ αἰχνομήναις ἴσταν.
ἰδὲς ἐν κρημαῖσι, φαλακράν τινι βήσσει.
παλαιὰ θηλυφόνον ἐκ κρήμωρον. ἐν δὲ ἀκοναῖσι
θηλεῖν ἀκόνιον ἀνελώσθησαν ὀργάνους.

*Hoc etiam quidam dixerunt myoclonon, omnes
Quod perimat, qui sine ausu delingere mures.
Pardalianches & hunc nomen posuere, quod illo
Pastorum insidiis infecta carne veneno
Pantheræ pereant celsis in collibus Idæ.
Mors quoque thelyphononque & cammorum indidit atrox
Feminei sexus duris in cautibus, altos
Per montes nascuntur, & hinc aconita vocamus.*

Prioribus in carminibus docetur unde myoclonon pardalianches dictum sit. Ex duobus posterioribus Dioscorides collegit unum tantum aconiti genus describi, quod & μύκτονον & περὶ αὐτοῦ λέγουσι & θηλυφόνον nominatum sit, idemque aconitum gigni in Aconis Heracleæ Ponticæ, inde Dioscorides primum illud genus aconiti constituit; quod & θηλυφόνον & κρήμωρον & μύκτονον & περὶ αὐτοῦ λέγουσι nominatum dicit, cui & historiam thelyphoni accommodavit, prorsus veluti ex Nicandri sententia, quem ubique sequitur in natura ac remediis venenorum, quasi ille ipsum idemque aconitum proposuisset, sub diversis illis nominibus. At cum apud Theophrastum aliud reperisset à Thelyphoni natura ac facie diversum, id pro altero genere aconiti obtulit. Verum non hæc fuit mens Nicandri, qui aconitum sic proprie dictum à thelyphono, vel cammoro clarissime distinxit, si rectè verba ejus interpungantur ac emendantur in hunc fere sensum.

ἰδὲς ἐν κρημαῖσι, φαλακράν τινι βήσσει
παλαιὰ θηλυφόνον καὶ κρήμωρον, ἐν δὲ ἀκοναῖσι
θηλεῖν ἀκόνιον ἀνελώσθησαν ὀργάνους.

*Sæpe phalacrae nemorosus vallibus Idæ
Thelyphonum inveniat, & cammorum, aut Aconarum
Per rigidas cautes nigra longè aconita leguntur.*

Quæ insignis, inquit, tum emendatio, tum distinctio, & maximi prorsus momenti. Vulgo editur θηλεῖν ἀκόνιον, quod erat mendosissimum. Aconitum quod à Nicandro describitur, aconitum est Theophrasti, hoc μύκτονον & περὶ αὐτοῦ λέγουσι vocatum ait. Occasione data thelyphoni simul meminit, quod etiam cammorum dictum est, quod eadem virtute præditum esset, feris necandis. Sed ea distinguit à loco natali. In pedibus Idæ montis & vallibus phalacrae sæpe thelyphonon & cammorum invenitur. aconitum vero in Aconis cautibus — ἐν δὲ ἀκόνιας, τῇσι λίαν, &c. — ἀκοναῖσι, ὀργάνους ab Aconis, loco Heracleotici agri sunt appellati, in quibus plurimum aconitum. Separat itaque aconitum sic proprie appellatum, à thelyphono sive cammoro, idque prorsus secundum Theophrasti sententiam. θηλυφόνον ἐν σκιάδισι ille nasci tradit, Nicand. ἐν βήσσει Idæ montis, quæ sunt loca cava inter montes, ut convalles sylvis opacæ. Aconitum Theophrasti τὰ περὶ αὐτὴν χωρία diligit, & in Aconis Ponticis plurimum ac præstantissimum provenit. Hic similiter ἐν ὀργάνοις ἀκοναῖσι gigni aconitum memorat, in summitate scilicet & vertice, Aconensium cautium. Grammatici ὀργάνους interpretantur τῶν ὀργῶν τὰ ὀγκώδη partes montium eminentes, quæ ut plurimum nudis cautibus & apertis attolluntur. At βήσσει contra sunt ὄρων κρημαῖς convalles, quæ ferè semper sylvis & umbrantibus opacæ sunt, & rivis humentes ὀρεῖς ὅπως etiam Grammatici exponunt. Hujusmodi locis gaudet Thelyphonon, contra aconitum siccis, & asperis, saxosisque. Hoc τῇσι λίαν nasci Nicander in Aconis cautibus, quia longinqua Nicandro illa loca, in quibus aconitum gignebatur, in intimo Ponti recessu: at thelyphonon in vallibus Idæ Troicæ, quæ non ita longè distabat à patria Nicandri, qui Colophonius erat, in eadem sunt provincia, id est Asia

Asia minore, Ida Troadis & Colophon. Ideo de aconito dixit *πῆλι λην* illud nasci in comparatione thelyphony, quod in vallibus Idæis proveniebat. Portentum igitur mendii est, quod in vulgatis libris visitur, *θηλεῖν ἀκόνιτον*. Hæc Doctiss. virorum correctio & interpunctio fit verisimilior, quod in Ida Troica pantheræ non reperiuntur, saltem nihil de illis proditum apud veteres. Quare rectè versus *ἰδῆς ἐν κήμασι* avellitur à superioribus. Sed an in Ponto pardi ac pantheræ sint, non constat. Fera hæc animalia in calidis regionibus reperiuntur. In Ida Troica hodie si bene ex mercatoribus intellexi, pantheræ, pardi, leones, aliæque feræ, immitteque bestię inveniuntur. Sed nclim de re contendere, de qua mihi non constat. Dioscoridem Græci antiquiores omnes sequuti sunt, negant hoc doctiores. Aëtius enim disertè pardalianches Theophrasti aconitum appellatum testatur. *ἀκόνιτον ἢ παρδαλιανχὴς παρτοῖσι μὲν τῇ ἀργεῖα* Ciceroni, *Ἰνδικὸς ἐστὶ δὲ θηλεψηφῶν δυνάμεως*. Nihil tale in editis Græcis codicibus, nec unquam sic scripsit Aëtius, verum, ut in vulgatis legitur, *ἀκόνιτον ἢ παρδαλιανχὴς, παρτοῖσι μὲν τῇ ἀργεῖα* Iridi. Aconitum, sive pardalianches simile est iridi sylvestri. Sic scripsisse Aëtium ex lib. vi. cap. LXIV. probatur, ubi ait *ἀκόνιτεν χυλῶν, τέττις ἰριος ἀργεῖα* L. A. *ἐκ τούτου μάλιστα* L. A. succi aconiti, hoc est iridis sylvestris libram, hellebori nigri libram. Idem Aëtius lib. XIII. cap. LIX. expresse ait, aconitum irim sylvestrem dictum. In promptu est ratio, cur iridi compararit sylvestri, quod iris geniculatam habeat radicem, quadantenus caudam scorpionis referentem. Iconem, quam supra apposuimus, videat diligens lector, & ex æquo iudicet. Quod Dioscorides duo aconiti genera tradat, ac unum quidem pardalianches sive thelyphonon, alterum lycocstonon vocet. Facile fieri potest Dioscoridis ævō, quod Theophrasti *θηλεψηφῶν* & *σκόρπιον* dicebatur, aconitum fuisse dictum, & pro altero aconito fuisse habitum, cuius rei non minimum indicium est, quod inter aconiti historiam, thelyphoni mentionem faciat Nicander. Dioscorides porro plantas eo nomine solet describere, quō à botanicis & pharmacopoeis sui seculi nuncupabantur, in quo, (pace doctissimorum virorum dicere liceat) quid commiserit, non video. Atqui aconitum, inquit, pardalianches vocat plantam, quam Theophrastus scorpion & thelyphonon, eandem hanc cammaron vocari scribit, contrā Nicander, Dioscoride antiquior, pardalianches, cammaron dictum, à thelyphono distinguit, ac diversam faciat plantam. Magna hallucinatio. Idem Dioscorides periclymeni nomine describit, quod clymeni Theophrastus, & *ραφανῶν* quod ille *ραφανίδιον*, *καρμῶν* denique, quod *ραφανῶν* præceptor. Supra ex Galeno probavimus, antiquissimis Græcis *ραφανῶν* brassicam denotare, cum à recentioribus radícula sic vocetur. Idem in aconiti historia contingere potuit; Recentiores nempe scorpion & aconitum, quod utrumque necandi vim habeat, eodem nomine nuncupasse, ac quidem scorpion quod citius magisque pardos, pantheras, muresque occidat pardalianches, myocstonon, thelyphonon vocasse, alterum verò quod lupos canesve lycocstonon & cynocstonon. Merito etiam in dubium vocatur, utrum descriptio aconiti lycocstoni conveniat cum Theophrastea; ut maximi referunt viri. Ex utriusque descriptione, an eadem sit planta palam fiet. Describit Dioscorides alterum aconitum, quod Theophrasti volunt, his fere verbis: *ἀκόνιτον ἔστιν, ὃ ἐνοῖο κυνοκτόνον, οἱ δὲ λυκοκτόνον καλεῖσι, γινώσκται μὲν παλαιῶν ἐν Ἰταλίᾳ ἐν τοῖς καλκιδόμοις ἐστίν, ὅπου, ἀλφειῶν δὲ ποταμῶν αὐτῶν. φύλλα ἔχει ὅμοια τοῖς ἑλκυστάσι, μέλλον δὲ ἐπιχειρῆσαι, καὶ μικρὰ πρὸς πολλὰ καὶ μελάντερά, καυλὸν δὲ καλῶς περὶ πτελέω, μύρον, ψιλόν, ὑψὺ πύχυν, ἢ καὶ μέλαν καὶ ῥόδον δὲ ἐν λοβοῖς ἐπιμήκεισι ποσσὶς. ῥίζα ὡστερὶ πλεκάντιος καὶ ῥόδου μελάντιος. αἵς χρῶνται ποσὶς τὰ τῶν λυκῶν θήρας ἐμπήγναι κρέασι καὶ βρωσίᾳ τοῖς ὑπὸ τῶν λύκων ἀναγεσσιν αὐτοῖς. Aconitum alterum, quod nonnulli cynocstonon, alii lycocstonon vocant, plurimum nascitur in Italia, Vestinis montibus, à superiore distans (potest etiam exponi superiore præstantius) siquidem folia gerit similia platani, sed altioribus divisa incisuris, minoraque multo, & nigriora; caulem, pediculi instar filicis, nudum; cubiti altitudinis: aut etiam maiore, & semen in siliquis aliquatenus oblongis, radices vero, in modum scille marine virorum, nigras, quibus ad venationes, luposque utuntur in*

serta siquidem crudis carnibus, & à lupis devorata eos enecant. Magnum, inquit, in verbis Theophrasti, mendium: non rectè comparat radicis graminis humilis, quale est aconitum, radicibus ingentis arboris: Scribendum *ῥίζαν δὲ ὅμοιαν τῇ χύματι καὶ τῇ χρῶματι* Dioscorides enim *πλεκάντιος* comparat *καὶ ῥόδου*. Corruptam esse aconiti historiam, non nego; *καὶ ῥόδου* tamen non repono, sed *καὶ ῥόδου*, qualem habere aconitum Theophrasti docet experientia, ipsaque autopsia. Etiam *ἀντὶ καλοῦ* lego *βατρυχιδῶν*, quale folium tabula addita ostendit. Atqui inquit, *φύλλον καλοῦ* *δὲ* convenit cum illa foliorum facie, quam aconito alteri dat Dioscorides. Eodem argumento probabunt, quercum; platanum, cichorium, scordium, scabiosam, geranium, populum, ficum, & quidquid denique dissectum, ferratumque habeat folium, eandem obtinere formam. Nulla platani cum cichorio similitudo, ut ex utriusque icone lector animadvertere potest. Addo aliud argumentum, quo probo diversum aconitum hoc Dioscoridis esse à Theophrasti, quod alter inquit, caulem ferre aconitum cubitalem aut maiorem, alter brevem dicat herbam, in qua supervacui nihil: quæ caulem cubitalem ferunt, non merentur inter breves numerari herbas. Ineptus foret Theophrastus, si toti squillæ radicem compararet, cum partem tantum squillæ referat. Aconiti tamen Theophrasti descriptionem Dioscorides tradidit, sed ea periit, quod ex vestigiis antiquæ lectionis colligi licet. In veteri enim codice legitur *ἀκόνιτον ἔστιν, ὃ ἐνοῖο κυνοκτόνον, οἱ δὲ λυκοκτόνον καλεῖσι, τέττις γὰρ ἐστὶ τῆς ἐν μὲν ὃ ἐν θήραις χρῶνται. τὸ δυνάμεως ἰατροῖ. τέττις τὸ λεγόμενον πονηρὸν. In altero vero habetur, τέττις γὰρ ἐστὶ τῆς ἐν μὲν ὃ κυνοκτόνους χρῶνται, τοῖς δὲ δυνάμει ἰατροῖ. ἀντὶ τούτου λεγόμενον πονηρὸν. Hujus genera tria, unum quo venatores utuntur, duo quibus Medici: ex quibus tertium est quod Ponticum dicitur. Hæc corrupta esse fatemur; attamen non omnino, ut docti viri volunt, rejicienda, Illud commodi ex iis percipitur, tria lycocstoni fuisse genera, quorum duorum periit historia, inter quæ sine dubio Theophrasti, quod in cautibus nascitur, reponi debet verisimile admodum hoc Ponticum vocatum quod circa Heracleam Ponti optimum foret. Fortassis sine damno periire etiam quædam, nempe quoniam*

Aconitum Luteum.

facto, tum medici, tum venatores antiquitus aconito uterentur. Aconiti genus foliis platani Dioscorides in *ιστρίῳ* Italiæ montibus nasci ait. Corrigit *ἐνηπείῳ*, idque

hederæ emula, sed apice ut vicetoxicum donata. Utrum canes occidat, mihi non constat; nunquam experimentum feci. Verisimile admodum, ea facultate pollere. Veterum enim cum descriptione pulchrè

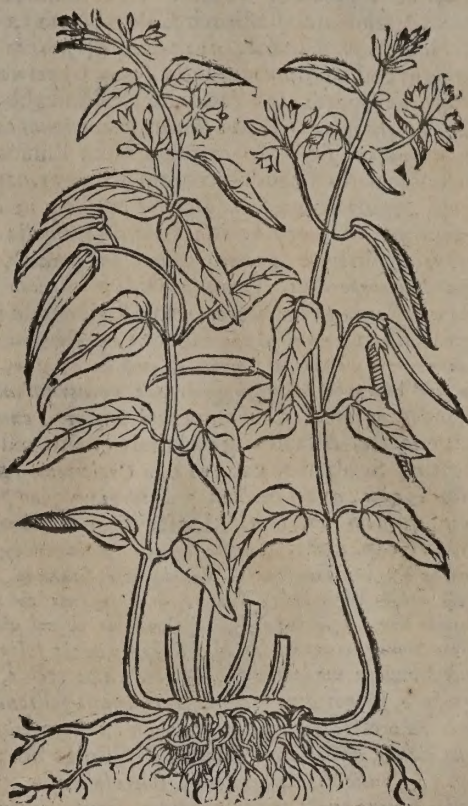
Apocynum foliis hederaceis.

convenit, malique ac perniciosi odoris est. Hujus antidotum est vice toxicum, vulgo vincetoxicum. Cerytum, inquiunt Adversariorum auctores, nos exploratumque habemus, jam diu saltem aliis venenis à cane devoratis antipharumacum fuisse, uti thora aethora, & Pavidis herba pardalianches sunt. Hæc verba de vice toxico, non de apocyno, ut quidam putarunt, intelligenda. Ipse Lobelius, Adversariorum auctor alter testis locupletissimus. Etenim in belgica versione, quam ipse transtulit, legitur. *Is dat dit kruyt apocynum der honden doot is / als sy't eten / soo ist der waerheyt seer ghelijck dattet apocynum is. Ende de remedie hier teghen is by avonture het vicetoxicum. Wy hebben oberlaugh secker bevonden / dat een remedie is gheweest / teghen ander seijnen / die de honden ghegheten hadden / ghelijck authora teghen thora / en wolfs-besjen teghen pardalianches.* Ex his, qui belgica callent lingua, luce meridiana clarius videbunt, verba adversariorum intelligenda de vicetoxico. Nomen vicetoxici, vel vincetoxici barbarum est, & à recentioribus huic impositum, quod illi insignis adversus venena vis insit. Vox conflata est, ex vinco, & toxicum. rectius *νητοξικόν*, utraque Græca voce, dixissent. Hirundinariam etiam vocant, à fructu, seu potius siliquis quas producit, quæ dehiscences plumosum ostendunt semen, atque hirundinis figuram referunt. Quæri solet utrum Asclepias sit Dioscoridis; Asclepias dicitur ab antiquo medico, nec dubium quin illud nomen impositum a vi qua venenis resistat. His ferè verbis describit Dioscorides lib. iiii. cap. cvi. *Ἀσκληπιάς κλωνία ἀνίστη μωκροῖ. ἔφ' ἂν μωκροῖ, πένον ὁμοία. ῥίζας παχάς, λεπτάς, ὑαδαίς. ἀνθὸς βαρυόσμου. στίγματα δὲ πικρὸν. φύεται ἐν ὄρεσι.* Asclepias ramulos emittit longos, in quibus folia longa, hederacea: radices numerosas, tenues, odoratas, florem graveolentem, semen seu securidacæ. Nasceitur in montibus. Eadem ferè Plinius lib. xxvii. cap. v. *Asclepias folia hederæ habet, ramos longos, radices numerosas, tenues, odoratas: flores viris grave; semen securidacæ. Nasceitur in montibus.* Vincetoxicum asclepiada esse affirmant plurimi, negant pauci, his moti rationibus, quod folia & radices nullo commenduntur odore, flores virus

aliquod non redoleant, semen securidacæ simile non sit; Addunt, ex Oribasii lectione, asclepiada non proferre folia oblonga, cui subscripsit Marcellus interpres, fretus fortasse, ut solet, probatissimis exemplaribus. Præterea, inquiunt, antiquissimus codex manu scriptus de radicibus non legit *παχάς*, hoc est multas, sed tantum *λεπτάς*, ὑαδαίς id est tenues, odoratas.

Asclepias, fine vincetoxicum.

Ad hæc respondent botanici celebres. Ad primum, radices odoratas esse, non negabunt ii, quibus organum olfactus incorruptum ac illæsum est. Sed odoratæ magis radices sunt è locis montosis, ideoque pro cœli folique ratione plantas magis odoratas & in odoras esse, ut mille in locis docet Theophrastus. Quod de foliis ajunt, nihil ad rem facit, odorata an odoris expertia sint; siquidem Dioscorides non asseruit, odore commendari. Ad tertium, quod de floribus ajunt, non omne *βαρυόσμου* virus redolere. Graveolentiam enim omnibus non æquè magnam esse; Quin etiam si terantur vel minimum flosculi, gravitatem eos emittere non negabit is, cui nares non sunt obesæ; hoc obiter addam; perperam *βαρυόσμου* Plinium virus vertisse, quod infinitis probari exemplis potest. Polium Dioscorides lib. iiii. cap. cxxiv. *βαρυόσμου, μὴ πὸς ἑνὸς ὁδοῦ* scribit. Nemo autem facile virus redolere dicet. Semen tametsi, non exquisitè quadrangulum; plana tamen oblongaque est figura, magnitudine & colore satis securidacæ referens. Voces *μακροῖ*, (vel, ut in altero antiquo codice perperam, *μικροῖ*) & *παχάς*, omissæ, nihil conferre possunt. Folia hederacea quandoque longa, nonnunquam angulosa, etiam & oblonga & rotunda sunt. Asclepias non minus quam seseli æthiopicum & periclymenum hederæ folio dici potest; tenuesque radices sæpe sunt multiplices. Vincetoxicum aliud flore est albo, aliud nigro, id est colore pullo, parum ad purpureum vergente. Quod Doctiss. botanicus apocynum esse Dioscorid. statuit. Pallido turgere succo, inficias iri non potest. Multas habet etiam notas apocyni; attamen cum foliis viticulifve non constat graveolentibus, nec frutex dici, possit (nihil enim lignosi habet, nec longis fractaque contumacibus virgultis constat,) apocynum esse validis satis argumentis probari non potest. Sub judice lis hereat, quilibet sua fruatur opinione, nobis id admonuisse sufficit. Hactenus de plantis quæ canes, fues, pantheras, lupos necent; adjicienda pedicularia, sive quæ pediculos necet, historia. Græcis *σκαφίς* & *σκαφίς*

Dodonæus perniciosam admodum & valde exitialem haberi ait. Hactenus & ego hujus fui opinionis, sed cum viderem thoræ radículas, nucleum nucis avellanæ referre, melius quam alterius aconiti, eandemque plantam præsentaneum, & perquam exitiosum esse venenum, pro aconito habere cœpi, & ac non ut ante, βαταρχώδες, sed κυκλώδες, quod propius ad vulgatum accedit lectionem, restituendum putavi; Thora herba nequaquam magna, neque in amplitudinem ullam effunditur, singulari caule, eoque rotundo, glabro, junceo, palmum aut semi-

pedem tantum alto, cui unicum subinde, raro bina, rarissime tria quatuorve adnascuntur foliola durisscula, lævia, dilute, & aliquatenus ex coerulesco virentia, rotunda ac plane circinata, ambitu tamen crenato ac cristato. Flosculus in cacumine eminet luteus minor quam ranunculi pentaphylli tormentillæ, aliqui non dissimilis, globatum capitulum sequitur & seminibus congestum, radiculis ix. aut x. & quasi torulis oblongis, in imo exilioribus, & acutis, superne autem quasi nodulo collectæ, asphodeli similitudine & candore (qualis etiam cuticula abacta nucleus conspicitur) cespitem amplexæ quasi cancri forcipulæ, quod Theophrastus vocat *καγκριπύδα*, ab cancrorum pertinacis amplexus imitatione. Thoram vulgo, sed perperam vocant, *φθόρα* *phthora* dicendum à venenata vi qua prædita est: frequens in Alpibus, & Allobrogum Helvetiorumque montibus gignitur, apud Valdenses (inde phthoræ Valdensium nomen accepit) qui partem horum montium, Italiam versus incolunt, frequens. Venenum ex hac lethale conficiunt, teste Gesnero, quo si gladius, aut spiculum, vel sagitta infecta hominem vulneraverint, (mirabile dictu) nisi pars læsa subito abscissa fuerit, ne ipsius veneni malignitas in reliquum corpus serpat, totum sanguinem ita corrumpit, atque coagulat, ut statim occidat, nec ullo remedio aut medicamine (quod sciant) vitæ ac saluti occurrere potest: Necesse itaque percussum misere perire. Si verò aliud animal, sagitta hujusmodi veneno intincta, verbi gratia, ursus, aut alia fera, percussum fuerit, bino aut trino saltu facto, moriens cadit. Cujus si edantur carnes, nihil nocent homini, ex quo intelligitur id venenum soli sanguini esse inimicum, ex adverso, sanguis illi veneno ita inimicus est, ut si in ollam, in qua servatur id venenum, sanguis inciderit, statim vim amittat, nec amplius nocere possit. Vim succi experturi, acum eo inficiunt, qua ranam pungunt, quæ si illico moriatur, præsentaneum judicant; Succus hic vere exprimitur, atque vesiculis aut potius unguibus & cornibus bovis reconditus, mittitur venum ad emporia finitima, ubi ad usus annuos venationum sibi comparant ferarum infidiatores. Mirantur viri Docti, cur phthoram hanc Mathiolus pseudo-aconium vocarit, cum facultate funesta quodvis superet aconium, aut toxicum.

Nobilis inter Boranicos agitur quæstio, utrum
venenum præparari possit, quo quis certo tempore,
aut hora perimat. Quod asserere videtur Theophras-
tus: crediderunt Romani, quod nobili historia, quæ
apud Gellium extat, probatur. Reperitur hæc lib. vi.
cap. iv. ubi Gellius ait. *Quod satis celebre de Attilio
regulo; id nuperrime legimus scriptum, in Tuditani li-
bris, Regulum captum ad ea, quæ in senatu Romæ dixit,
suadens ne captivi cum Carthaginensibus permutarentur,
id quoque addidisse; venenum sibi Carthaginenses dedisse,
non presentaneum, sed ejusmodi quod mortem in diem
proferret; eo consilio, ut viveret quidem tantisper, quoad
fieret permutatio; post autem grassante sensim veneno
contabescere.* Ab altera parte rationibus demonstra-
tur, hujusmodi non reperiri venenum, quod vene-
nam si unquam interimere debet, opus est, ut habeat
vim cordi inimicam, & *συνεκτική*, in est putrefaciendi &

corruptendi facultatem, hujusmodi autem vis insignis & efficax est, ideoque ubi in corpore viger, aut statim damnum inferet, aut ita diminuetur ejus vis, ut in posterum etiam mortem inferre non possit. Sed hæc non satis firma sunt, videmus quippe canis rabidi venenum ad multum tempus delitescere, antequam sese prodar, ac vim suam exerceat. Altera ratio majoris est ponderis; quod scilicet actiones quæ tempore definito agunt ac præfiniuntur, pendeant ac prodeant à facultate, quæ operatur cum deliberatione ac judicio. Agere enim ac perficere, in hoc magis quam in illo tempore, non est alterius, quam facultatis deliberantis & perpendentis opus. Unde bruta, quod priventur & ratione, & considerandi deliberatione, carent hujusmodi temporis discrimine. Cum autem nullum reperiatur venenum tali facultate præditum, præter rationem videtur determinato ac definito tempore operari. Præterea, si aliquod hujusmodi venenum daretur, rationi consentaneum foret, aliquod etiam reperiri pharmacum, quod certo quodam tempore ageret. At tale nullum hactenus repertum. Probabile itaque non viderur, venenum dari ac præparari posse, quod certo ac definito necet tempore. Sed venenum aliud citius, aliud tardius interimere, non caret ratione & diversis sit causis, quarum prior natura, efficacia, ac vis ipsius veneni. Alterum enim altero validius, & magis potens esse extra dubium est. Quod ipsa comprobat experientia. Secunda ratio est, proprietas & dispositio ipsius corporis. Etenim qui debili sunt corpore, ac corde imbecilli, citius à veneno extinguuntur, quam qui valido, ac robusto. Ii etiam quibus corpus est calidum, citius pereunt, quam quibus frigidum. Calidum enim vias & meatus habet amplos, per quos facilius penetrat & pervenit venenum ad cor. contra in frigidioribus accidit. Tertia ratio est mensura assumpti veneni. Axioma philosophicum est, in majori quantitate majorem vim positam esse, ubi vis major, celeriorque agendi facultas. Necessè ergo, ut, qui plus veneni assumit, citius quoque interimatur. Quarta ratio ex Theophrasti hoc ipso capite petitur. Magnum nempe discrimen esse in colligendi tempore; ætate enim collectum venenum magis agit, quam quod vere aut alio tempore colligitur. Quinta ratio. Non parum refert an vacuo, an pleno sumatur stomacho; In jejuno enim citius operatur quam repleto. Non tantum quia liberius per totum corpus in jejuno spatietur, sed etiam quod membra vehementius trahant, facilius admittant.

Negat Theophrastus, ulla antidotum contra aconiti venenum sponte nasci. Contrarium Theopompi docet. Δυναμικὸν ὃ ἀνὰρως ὂν, ἐκ ἐργασίης εἶναι, ἀν' πῇ πρὸς πῆραν τούτῃ ἤμελαν. ὡς Ἀραθάρχεις ἔ' πορῶναι, πολλὰς δόξαται καταφάσκειν, καὶ περιωρῶν λαμβάνειν, ὡς ἰσχυρὸν Συμφασίης τὸς πλείους ἡσυχάζειν, καὶ ἀσπέρειν ἐξέναι αὐτὸς ἔ' φαγεῖν πῆραν, id (aconitum sc.) cum sit venenum admodum validum, nihil tamen ei obest, qui, qua die offertur ipsi, tutam biberit; Itaque cum Agatharchus tyrannus multis veneno suffulisset, conareturque latere: re detecta, plerosque Heracleotarum, non ante egressos domo, quam rutam edissent. Idem apud Athenæum legitur, sed codex corruptus, perperam κώνειον legitur. Locus est libro tertio deipnosophist. εἰ τις ταῦτος ἀπιεῖ, μαρτυρεῖται ὅτι ἡσιόπομπας ἔ' χρεῖς ἀνδρὸς φιλαλήτας, καὶ πολλὰ χρήματα κερταλάσσαντο εἰς τὴν ἐπὶ τῇ ἱερῶν ἱερίᾳ ἀκέρει. Φησὶ γὰρ εἶπε ὡς τῇ ὁρῶν καὶ τριαντῇ τῶν ἱερῶν ἐπὶ κλάρεσσιν διηγόμενον τὴν ἡρακλειωτὴν τὴν ἐν τῇ πόλει πορῶναι, ὡς βίχως αἰσέει πομπὰς. καὶ ὡς τῶν πλείων ἐξ ὧν κώνειον (ἀσπίτην legendum) πῆαν. ἐπειδὴ εἰ, φησὶ, πέντε ἔργασαν, τὴν ἔ' φαγεῖν πῆραν φιλοστονίας καὶ ἀσπέρειν τὴν ὁκίαν περὶ φαγεῖν πῆραν. τὰ γὰρ τὸς ἀσπέρειν, μηδὲν πάειν, ποιοῦντας τὸ ἀσπέρειν, ὃ κλαβήναι φησὶ, ἀλλὰ τὸ φούδαυ ἐν πόλει Ἀκόνιαις καλεῖται, ὅτι αὐτὴ ἡσυχάζειν. Si quis fidem his adhibere non vult, apud Theopompum Chium discat, hominem veritatis amantissimum, quique in exacta historiæ cognitione comparanda, multum pecuniarum consumpsit. Hic enim in trigésimo octavo Historiarum libro, sermonem faciens de Clearcho Heracleotarum tyranno, ut vi multos suffulit, ἔ' ut plurimis aconitum potu dedit; postquam ait omnes phar-maci in potu factam a rege invitationem cognoverunt, haud prius domo exierunt, quam rutam comederunt, eo quod nihil ab aconito ledantur illi, qui prius hanc potarunt. Aconitum vocari scribit a loco, circa Heracleam Aconii appellato.

D d d d d

ἀκρίβειαν restituendum, non tantum ex Antigoni loco jam citato constat, sed ex ipsis Atheni sive Theopompi verbis colligitur. Etenim non κάρειον cicutam, sed ἀκρίβειαν veteres in Ponto circa Aconas nasci tradiderunt. Adde cicutam medicamentum lenius esse multo quam aconitum. Idem error apud Stephanum ἀκρίβειαν λέγεται ὡς ἀκρίβειαν (lego ἀκρίβειαν) δηλητηρίου φάρμακον ὡς Ἀθήναιον ἀκρίβειαν δειπνοσφιστῶν. ὅτι τὸς ἀκρίβειαν τὸ πικρὸν μὴδὲν πικρὸν ὥς ὁ κάρειος. Legendum ἀκρίβειαν. Non fit verisimile, veteribus ἀκρίβειαν & κάρειον idem fuisse. Ex Antigoni loco citato satis manifeste apparet, corruptum esse codicem Atheni & Stephani. Ceterum an Agatharchum, ut apud Antigonom, an Clearchum, ut apud Athenem legendum sit, non multum laboro, siquidem ejus parum interest. Recentiores aliam quandam invenerunt plantam adversus phthoræ venenum, quam antiphthoran, sive antithoram vocant. Iisdem ferè in locis, in quibus thora, reperitur; in Alpibus scilicet, apud Allobroges Helvetiosve, lacus Lemanni accolat. Qui ut & Taurini Ligures auctorem, vulgo *authoro* appellant. Apud Batavos hortensis est, & floris gratia colitur. Hanc, providentiæ divinæ quodam munere, adversum phthoræ exitiale ac ferè expugnabile venenum, pro summa panacea habent Genevenses, & Ligures. Apud agyras & circumforaneos magno in pretio est, ad omne venenum resistendum, idque extinguendum, putredinem corrigit, lumbricos tineasve expellit, mucosos & ferolos humores educit. Hugo Salerius non modò per inferiorem ventrem, sed & largas per superiores, hujus radices moliri expurgationes, auctor est. Modum esse ad quantitatem faseli (quem vulgo fabam) ex jussulo aliquo aut vino. Antonius Guernerus magnæ etiam adversus pestem efficaciam esse refert, & quod ad experientiam, inquit, vidi, consimilis cum dictamno virtute, auctoris radix existit. Est herba quæ juxta thoram illam, scilicet herbam, nascitur, ex qua venenum conficitur, cum qua in Alpibus Salutarum & Pizanoli capras sylvestres venantur. Hæc radix auctoris, assimilatur nucleis olivarum, & est bezoar illius Thore, quæ adeo venenosa, ut omnia animalia sua interficiat venenositate. Credunt napellum Moyse, & zedoariam Avicennæ esse. Zedoariam enim, lib. 2. cap. 745. ait cum napello crescere, atque hujus vicinia, illius vires & malitiam retundi, impotentioresque reddi, & esse Theriacem, id est alexipharmacum, viperæ, napelli, & venenosorum omnium medicamentorum. Radix hæc apud diligentiores seplasiarios reperitur, & contriervæ nomine venditur. Fabulantur capras Indicas, bezoar lapidem non concipere, antequam hanc devorarent radicem, copioseque apud Indos, ubi hæ capræ sunt, nasci. Venuusta & elegans satis planta, effigie napellum refert, sed humilior & minor est, caulis dodrantalis aut paulo altior, rotundus, striatus, alterno foliorum, ab imo summo tenuis, exortu. Folia crebris, tenuibus, profundis incisuris fissâ, uti napelli, sed minora, flores habet eadem forma, non tamen ceruleos, sed è luteo pallentes, cucullatos & rictu hiantes galericulos, semen & filiquæ napello respondent. Geminae subsunt radices, olivas aut orchios globulos referentes, foris fuscae, intus albæ, rugosæ, solidæ, frangi, ubi resiccatæ, sauis contumaces, attamen friabiles, suaviter spirantes. Radicula hæ in hortum translata, foli fecunditate, lascivunt, subinde enim longiores sunt, pluresque in una reperiuntur planta; Memini me octo, decem, duodecim imo plures coherentes vidisse, & observasse.

Αλλὰ καὶ τὸ ἐφήμερον. Ephemerum cur dicatur, ipse docet Theophrastus, quod eodem, quo assumptum est, die interimat. Aliud præter hoc etymon apud Scholiastem Nicandri extat. Ἰππεὶς ἐφήμερον λέγεται τὸ ἴσθαι ἀναδιδέσθαι κατὰ τὸν Τανταῖον ποταμὸν, ἢ τὴν Κολχίδα. Ἰππὸς γὰρ μεσημέριον καλεῖται, ὡς ἰσθὶν ἀναδιδέσθαι, ἢ λέγεται τὸ ἐφήμερον ὅλην μὴ δύνασθαι ἐξαρκεῖν τὰς πύοντας αὐτὸ τὸ ἐφήμερον. Quidam ephemerum, id est diurnum, unius diei herbam, quod quo die nascatur, eodem intereat, Mane enim prodit circa fluvium Tanaim, vel Colchida regionem, meridie perficitur, vespere arescit. seu quod qui biberint ephemerum, eum diem supervivere nequeant. An ita seres in Colchide habeat, me fugit; Apud Batavos Colchicum plures durat dies, nec inde nomen sumpsisse verisimile. Confudit Scholiastes ephemerum insecti hi-

storiam, cum ephemerum herbæ historia, nec cum ea tantum, sed cum naphthæ, ut mox ostendam. De ephemerum insecto, quod unum tantum diem vivit, agit Cicero lib. de Tusc. Quæst. 4. καὶ ἐφήμερον ζῶντα καλεῖται τὸ Πόντον, καὶ τὴν ζῶν ἐκείνην ἡμερησίαν ζῶντα, μίσης δὲ ἡμέρας ἀκμάζοντα, δειλὴς δὲ καὶ κατὰ τὴν καὶ τελευτᾶται τὸ ζῆν. Hemerobia proveniunt circa Pontum, vivit bestiola diem unum. Mane siquidem nascitur, meridie in vigore est, vespertino tempore senescit, & desinit vivere. De hoc insecto, nuperrime edidit libellum Augerus Clutius Med. Doctor, in quo totam historiam istius insecti persequitur. Hunc lector, qui eam novisse desiderat, adeat. Ephemerum herba, aliud est lethale, aliud non lethale, uti ex Galeno lib. vi. simpl. patet. Ita enim ibi Galenus.

Ἐφήμερον, ὃ τὸ δηλητηριώδες, ὃ καὶ κολλήκον ὀνομάζουσιν, ἀλλὰ τὸ ἴππεον, ὃ δὴ καὶ ἱερὸν ἀρξία καλεῖται, φύλλα μὲν ἐκ καυλῶν ἔχει ὅμοιον κελύμ, ῥίζαν δὲ μακρὰν, ἢ σπυρίλην, ὡς αὖτε τὸ κολλήκον, ἴση δὲ διακτύλῃ μὲν μακρὴ τὸ πικρὸν, σφύρα δὲ καὶ ἰσώδης, ἔξ αὖ δὴλοι, ὡς μικτὴς ἴση δύναμειος τε καὶ κράσιος, ἀπικρυστικῆς τε καὶ ἀσφορηλικῆς μακροδέρει δὲ καὶ κατὰ μέγεθος. Ephemerum non illud deleterium, quod Colchicum vocant, sed alterum quod ἴριμ ἀγρεσίην cognominant, folia & caulem lilio similem obinet, radicem oblongam, non rotundam, seu colchicum digiti potissimum crassitudine, adstringens & boni suavisque odoris. Ex quibus palam fit facultatis, temperaturæque mistæ, nempe repellentis, esse & balitu evaporantis. Testificatur id opera quæ particulatim edit. Idem ferè Ægineta lib. vi. ἰφίμερον ὃ δηλητηριώδες ὅπερ ἱερὸν ἀρξία καλεῖται. De venenato agit Theophrastus, cujus codex corruptus est ἢ τὸ ἀρξία. Restituo cum doctissimo viro λειρίφ, quod tale ferat folium ephemerum, non autem ex Plin. lib. xxv. cap. xlii. Nam eo loco non de lethali, sed altero agit ephemerum Plinius, uti ex ipsis verbis quæ mox addam constat. Luculenter ephemerum hoc à Dioscoride describitur Colchici nomine. Colchicum à Colchide, veneni ferace, in qua nascitur. Ægineta lib. v. cap. 48. τὸ δὲ ἰφίμερον λαβῶσι, ὃ ἴριμ καλεῖται κολλήκον, λέγεται δὲ ἐκ Κολχίδος φύλλον, ἢ βόλβον ἄγριον. Ephemerum, quod nonnulli Colchicum vocant, quod in Colchide nascatur, aut bulbum sylvestrem. Quod folium ac radix bulbo fit similis. Nicandri Scholiastes ad poetæ versus naphthan vocari scribit, turpiterque cum naphtha confundit.

ἢ ὅτι τὸ μεδίδας Κολλήκον ἐκχέουσιν πυρκαῖα ποτὶν δέχεται ἰφίμερον, ὃ τὸ καὶ χείλη δινομένην δύσπελκτον ἰσπνίται ἐν δὲ κρημνῶ.

Si quisquam infestos Medæ Colchidis ignes Incautus gustavit ephemerum, ille repente Vitur internis sava prurigne labris.

ὁ δὲ τὸ πικρὸν καλεῖται, ἢ σπυρίλην καλεῖται Χρῶμα μελανόμαλον, ἢ καὶ σπυρίλην καλεῖται σπυρίλην, ἢ ἰσπνίται ἐν δὲ κρημνῶ.

Ut cui vel fici succo candente, vel acris Vritica aut scyllæ perfritum vertice corpus Horrendum intenera quæ tollit carne ruborem.

ἢ ὅτι τὸ μεδίδας, inquit Scholiastes ἢ τὸ ἰφίμερον σκίονα καὶ ἰππὸν φάρμακον, ὃ ἐκ τοῦ βαρβαρικοῦ ὀνόματος καλεῖται, ὃ οὐ καλεῖται ἰφίμερον ἀλλὰ μεσημέριον ὡς αὐτὸ φερεῖται, ἢ ἀλλόθεν, ὡς ἰσθὶν ἡλίου καλεῖται, ὡς ἰσθὶν πυρὸς κατεδίδεται ἀπικρυστικῆς. Ἐπὶ γὰρ καυτῶν, δεικνύει ὅτι ἡ μεδίδα τὴν κατασκευὴν αὐτῆς ἐνερκεῖται, δὲ καὶ Κολλήκον λέγεται, ὃ δὲ ἱερὸν αὐτὸ σπυρίλην καλεῖται, ὡς αὖτε φερεῖται. ἰφίμερον λέγεται τὸ ἴσθαι. Ephemerum est vivendum quod arte conficitur, Barbari naphtham vocant: quo qui vel immundus fuerint, vel pallium eo delibutum gesserint, vel aliud quoddam, si adversus solem steterint, seu igni inflammatus absumuntur. Est autem æstuantis naturæ, videtur autem Medea hujus confectionem reperisse, unde & Colchicum dicitur, Sum qui irim dicant: aliqui pharicum, quidam ephemerum; Plura hic in considerationem veniunt. Ephemerum, de quo Nicander hic agit, non esse compositum aliud ex eo probatur, quod Nicander toto illo opere tractet de simplicibus venenis, qualia sunt cicutæ, hyoscyamus, papaver. Deinde quod Colchico adscribant Græci omnes, quæ Nicander ephemerum. Dioscorides lib. vi. in præfatione Ἐφήμερον ὃ δὲ κολλήκον λέγεται τὸ ἐκ Κολχίδος ζῶντα. Eodem libro cap. v. τὸ δὲ ἰφίμερον λαβῶσι, ὃ

nec dissimili fungosa concretionem uti nec totius figura. Indagandum, utrum hæc planta colchicum veterum sit, quod dubitatur. Idque ob has rationes. Primo, quod Dioscorides colchicum florem emit-tere ait sub finem Autumni; Floret autem vulgare, ac jam descriptum initio, autumnii mense Septembri. Nodus hic facile ex iis quæ supra lib. 2. de anni hippocratici divisione dixi, solvitur. Nempe autumnum incipere ab Arcturo, usque ad Pleiadum occasum. Atqui Dioscoridis temporibus Arcturus oriebatur ip-sis nonis Septembris, id est quinto Septembris die. Columella lib. xi. cap. 2. Quarto nonas Septemb. Piscis austrinus desinit occidere calor. Non: Septemb. Arcturus exoritur, Favonius, vel Corus. Occidunt manè ver-gilicæ sive Pleiades; Oriuntur vespere 10 Octobr. die. Idem Columella, sexto idus Octobris vergiliæ exoritur vespere. Favonius & interdum Africus cum pluvia. Colchicum itaque cum circa solstitium autumnale, & paulo post floreat, eo tempore quo dixit Diosco-rides *ἀργεῖον φθινόπωρον* florem profert. Secunda ratio, quod Dioscorides radicem colchici inquit esse dulcem, sed vulgaris radix amara satis est. Respon-deri solet, vere esse amarissimam, dulcem verò, au-tumno cum floret. Hujus causam volunt, quod hyeme multo crudoque succo affusa est, qui per æstatem co-quitur, autumnoque planè concoctus est, ideoque dul-cem radicem autumnò esse, amaram vere. Sic glandes aliique fructus immaturi, amari sunt, qui maturi & concocti, dulces fiunt. Atqui amarum se autumnò percepisse, auctor est Camerarius. Respondent, id ob soli cœlique varietatem evenire; ex quibus alimen-tum, & vis concoquendi fit varia. Idque non tantum in diversis regionibus, in ejusdem speciei stirpi-bus; sed etiam in eadem regione & eadem planta, pro ut sol illam illustrat, fructus suaviores esse. Sed Dioscorides scribit, mira quadam saporis jucun-ditate imperitos allicere: Oportet igitur suavis ad-modum fuerit radix hæc. Id intelligendum de præ-paratis & concoctis. Sic Lupinorum amaror mace-ratione, & coctione perit. Non enim fit verisimile, veteres, crudas, & de terra primum erutas devo-rasse hujus radices. Sed vel elixas vel uistas, aut alio modo præparatas. Tertia ratio, quod colchicum hoc non sit venenum, quod experimentum probat. In-docti enim & imperiti radicem hujus eruere, & in compositionibus pro hermodactylo usurpare solent; nemo tamen ex eo infortunium aliquod evenisse au-divit. Respondent, id non alia de causa fieri, quam quod in sola Colchide, ac Græcia, aliisque adjacen-tibus regionibus venenatam habeat qualitatem, quam in Italia, Germania, Anglia, Batavia depo-suit; vel quod succo, his in regionibus, constet mi-nus excocto; tum quod à sole, aëreque venenatam prærogativam hanc vim, quam in Colchide acquirit, non nanciscatur. Sic Perseam in Perside venenatam esse supra diximus, in Ægyptum aliasque translata regiones, minus calidas, innoxiam. Constat etiam fungos, non paucis in locis, deleterios esse & nisi lacte, evincantur, hominem jugulare, alibi passim esitari sine ullo damno ac læsione. Exitiosam in nar-bonnenfi Gallia & Hispania taxi umbram esse, pro-diderunt veteres, testantur juniores: in Belgia, ta-men uti & Anglia innocuam esse. De cicuta nihil dicam. Vel id accidere potest, quod exsiccata non sint venenum, recenter erutæ perniciosæ. Alibi dixi, hinc succum læthalem esse, farinam ejus salubrem; porri succum perniciosum, ipsum innoxie edi. Ad-di potest quod ea, quæ sumitur quantitas exigua sit, neque ad perdendum sufficiens. vel dicendum, certo quodam modo veteres præparasse, & tum

demum vim hanc executisse; quod non videtur præter Theophrasti mentem. Vide verba, & atten-de diligenter. Theodori versionem rejeci, quod ex illa nullum sensum bonum elicere possem. Illud etiam quæri posset, quomodo quod sapore est dul-ci, gratoque, tantum caloris in corpore excitare possit. Responderi debet, hanc vim in infimis, ab-ditisque latere partibus, quæ sese quando calor naturalis in eam agit; prodit, quod & in aliis obser-vari, supra annotavi. Gratus sapor facit quo citius de-glutiatur radix hæc, eaque est causa, cur calor in ore statim non percipiatur. Quæri solet, cur natura ve-nena non fecerit odoribus & saporibus ingrata. Ad quod respondet beatus Basilius quinta Homilia ad Genesim; quod natura dedit homini rationem & discursum; cujus ductu possit optimè discernere utilia ab inutilibus, lethalia à salutiferis, & conse-quenter sese à venenis tueri. Aliter etiam hæc quæ-sitio solvitur; naturam non produxisse venenum ad perniciem, interitumve: sed remedia sint huic aut illo morbo. Sic cicutam urinas movere, & calo-rem febrilem extinguere, veteres tradunt. Nerium contra venena præscribi à Dioscoride, in controver-siam vocari non potest. Non esse colchici radicem hermodactylum, probatur, quod hermodactylus re-siccatus albus permaneat, neutiquam rugosus, mo-dicè durus, tundique facilis sit, pulveremque habeat candidum, quæ omnia colchici radix siccata non ha-bet. Utrum vulgaris hermodactylus ephemerum ve-terum non læthale sit, affirmare non auiam; siquidem qualia folia, caulemque ferat, ignoro. De hermo-dactyli historia, siquid certius, quam hæcenus in-tellixerim, agam. Illud tantum addam, hermodacty-lon Actuarii & Nicolai, esse behen Arabum. Nam Actuarius *ἡρμόδακτυλον λευκὸν καὶ ἄλβον*, album, & pur-puræum dicit, quod de behen Arabes, qui rubrum al-bumque dicunt. *ἄλβον* qualis color sit, alibi exposui. Ephemerum, non læthale his verbis describit Dio-scorides lib. iv. cap. lxxxv. *Ἐφώμερον* οἱ τὴν ἀρχαίαν, φύσιν καὶ καυλὸν ὁμοίαν ἔχει καὶ τὴν, λεπτήν τε καὶ αἰθρὴν λευκὴν, πικρὰ καὶ κρύπτην οἱ μαλακόν. ἡ δὲ ἵψις δακτύλου πύχνη καὶ μακρὰ, σπυγνὴ, ἰσχυρὰ. φύσιν ἐν ὁρίμοις καὶ παλαιαῖσι. Ephemerum, quod aliqui agrestem irim appellant, cau-lem foliaque habet lilii, sed hæc tenuiora; flores candi-dos, amaros, semen molle, radicem unam digitali crassi-tudine, longam, adstringentem, odoratam. Nasceitur in sylvis & opacis. Eadem Plinius lib. xxv. cap. xiii. Ephemerum folia habet lilii; sed minora; caulem parum, florem cœruleum, (album Dioscorides,) semen super-vacuum, radicem unam, digitali crassitudine, dentibus præcipuam concisam, in acetoque decoctam, &c. Quod si hermodactylus ephemerum non læthale sit, (quod non verisimile, siquidem diversis in locis tanquam de di-versis agit Ægineta) iris tuberosa, quam hermoda-ctyli veri nomine ostendit Mathiolus, non erit legi-timus verus ve hermodactylus. Vulgare non esse ephemerum, probatur, quod radicem negat habere Galenus longam, neutiquam rotundam, instar col-chici. Quod itaque Adversariorum auctores exhibent colchici non venenati nomine, ephemerum al-terum esse nequit. Ephemerum hoc non venenatum hæcenus videre mihi non licuit.

Ἀργεῖον κολχικόν. Lego cum magno Scaligero *ἰνχρ-τικὸν κολχικόν*, non ut vulgo, *ἀργεῖον κολχικόν*. Facit namque difficiliorem interitum, nisi adhibita cura, & arte præparatum sit. Qui velit scire, utrum sese res ita habeat, ut scribit Præceptor, Colchida adeat, & inquirat, ne fugit. Nec moror, nihilque ad me, quomodo paretur venenum ad occidendum & præstat singulos id ignorare, quam scire.

Η Ρασάς διῆ ὁ Μαντεὺς εὐρηκέναι τι πιᾶτον
 ὥσπερ ἔλεγεν. ὥς τε ῥαδίαν ποιεῖν καὶ ἀπομον
 τῶν δσπόλυσιν, τοῖς ὁπίς χρωάμ. κωνεία τε καὶ
 μήκων, καὶ ἐτέρων πιᾶτων. ὥς τε εὐογκεν εἶναι
 πάντῃ ἔ μικρὸν ὅσον εἰς δραχμῆς ὀκλίῳ. ἀδοθήτηον
 διῆ παύτῃ ἔδωαίμην διχαμῆειν ὅποσον ἐν χροόνον,
 καὶ εἰδὲν αἰλοισμῆρον. ἐλάμβανε ἥ τὸ κώτερον, εἰχ
 ὅθεν ἐτύγκαιεν, αἰλ. ὅκ Σεσῶν, καὶ εἶπε ἀλλ.
 πότ. ψυχρὸς ἔ παλίσκ. ἀπαύτως διῆ καὶ τὰ
 ἄλλα. σιωπέθι ἥ καὶ φάρμακα πολλὰ ὅκ πολ
 λῶν. δεινὸς ἥ καὶ Ἀλεξίας ὁ μαθητὴς αὐτῆ, ἔ εἰχ.
 ἥτιον ἐντεχν. ἐκείνα. καὶ γὰρ τῆς ἄλλης ἱατρικῆς
 ἐμπειρ. ταῦτα μὲν ἐν εὐρησῶν δοκεῖ πολλῶ
 μάλλον νῦν ἢ πρῶτον. ὅτι διῆ διχαφέρει τὸ
 χρῆσθαι πως ἐκάσῳ, φανερόν ὅκ πολλῶν, ἐπεὶ
 καὶ * χίς φασὶ τῶ κωνείῳ πρῶτον εἰχ αὐτῶ.
 ἀλλὰ τρέποντας κατὰπερ οἱ ἄλλοι χρῆσθαι. νῦν
 διῆ εἰδ. αὐ εἰς τρέψιεν. ἀλλὰ πεσιήσαντες ἔ
 ἀφελόντες τὸ κέλυφ. (τῆτο γὰρ τὸ τῶ δυσχέ
 ρειαν παρέχον δυσκατέρηκον ὅν) μετὰ ταῦτα κά
 πισιν ἐν τῶ ὅλμῳ. καὶ διαπλήσαντες λεπτῶ, ἐπι
 πᾶήοντες ἔ ἐφ. ὕδωρ πνυσιν. ὥς τε ταχεῖαν καὶ
 ἐλαφραν γίνεσθαι τῶ ἀπαλλαγῇ.

Thrasyas Mantinensis tale se comperisse aiebat, ut facile & absque ullo dolore inferre obitum posset. Nec alio quam succo cicuræ, & papaveris, & aliorum ejusmodi. Idque admodum * *Exiguum contractum* exiguumque, videlicet ad drachmæ pondus, ut nec ullum admitteret remedium. Et tam validum, ut quantumvis temporis perdurare posset, nec quicquam sentiret immutationis. Sed sumendum is cicuram censebat non unde libuerit, sed ex Suis, & si qua alia loca prægelida sunt & opaca. Nec secus de reliquis quæ debeant addi, censebat. Quin & alia multa, & ex multis is componenda excogitavit. Alexias quoque ejus discipulus ingenii plurimum valuit acrimonia; nec infra illum bonis artibus fuit instructus. Nam & reliquas medicinæ partes quas ille non tenuit, egregiè consecutus est. Hæc igitur comperta hac ætate amplius quam superiori & prisca videntur. Sed enim uti hoc, an illo modo, plurimum referre omnibus, manifestum profecto ex multis est. Nam & Chij non in hunc modum ante cicuta utebantur, sed trita, ut scilicet uti cæteri solebant. At nunc terere nemo velit, sed detracto regmine (id enim difficultatem movet, quoniam concoqui ægre potest) pistam subinde in mortario tundunt, & prætenui cribro transmissam aqua † *Vim solutam.* inspersam bibunt. Atque ita obitus celer facillisque evenit.

Ω "Ση ἰσότης ἵνα πάνυ. Hoc loco Τὸ εἶναι non augeat, ut
in ἰσότητι: sed temperat, ut bona magnitudo sit ea,
quae facile sumatur impotum. Ita à fine, Ὁ ὕψις, τὸ εἶναι.

Idcirco Theodorus, contractum. Debit igitur permutari situs verborum sic, Exiguum, contractumque ad drachmæ pondus.

ΚΩΝΕΙΣ; ΚΩΝΕΙΟΝ five κώνειον, utrumque enim scribitur: Nomen accepit $\omega\lambda\lambda\acute{\alpha}$ τὸν κωνῆα, ἀπὸ τὸν γινόμενον ἐπιλήμην, καὶ σκότον τοῖς πνεύσι. ἂ circumverendo, quod vertiginem ὅτι imaginem earum rerum quæ aspiciuntur, quasi circumagantur, ac tenebras inducat, iis qui eam biberunt. Galenus lib. quod animi mores temperaturum corporis, sequantur, Καὶ μὲν τοι ἐ διατὴ μωραίου αὐτὴν ἱρροῖται κώνειον ποθὴν, ὅτι ἐ τὸ νοσηρὰ ἔστιν παρὰ φύσιν δὲ πάθος ὁ ὅτι αὐτὴ τὸ σωμα. *Quin etiam cny cicutā conceion dicta, epora stultitiam pariat, inde etiam ab eo affectu deducto nomine, quod ab ea corpus affici video.* Symptomata hæc ab epora cicutā evenire, Nicander, auctor gravissimus, testatur.

confundit, Scholiastes, à foliorum quadam similitudine. Anthesœdes dictam esse cicutam, Hefychius testatur. Ἀνθησείδης inquit, (quomodo etiam Nicandri scripsit Scholiastes) κώνειον. Corrigit vir magnus, ἀνθησείδης, Semen, inquit enim cicuta fert aniso simile; Frustra. Attici enim eodem teste Scholiaste ἄνισον, & geminato ἄνισσον dixerunt. A mortifera vi quod eodem die occidere crederetur, ephemerum dicta teste Hefychio fuit. Ἐφήμερον τὸ κώνειον, ὅτι μύρον πὶ καὶ ζωὴν ὄντα καλέμενον ὑπὲρ ἑῷ ῥίσι καὶ ἡμέραν. Ephemerum cicuta, ἔξ unguentum quoddam, ac animal sic vocatum, quod uno tantum die vivat. Idem Hefychius Græcos & κώνειον, & κώνειαν dixisse docet, vocemque coneion, non tantum cicutam, sed ferulam denotare exponit, κωνείαν, νάρθηκα καὶ ποῖα ἐίδω. κώνειον δηλητήριον. Ἰαννάσι μὲν βοτάνη νάρθηξ. Hinc apud Virgilium, in Buc. Et Lucretius. lib. v.

*Hac te nos fragili donabimus ante cicuta,
Agrestes docuere cava inflore cicutas.*

ἡγί τε σὺ κινεῖς βλαβὸν τεκμαίρεο πῶμα.
 κείνο ποτὶν δὴ γάρ τε κερήατι Φοινὸν ἰάπται,
 ὕκτε φέρον σκυτέεσσαν. ἰδύνειεν ἢ κ' ὅσπε.
 ἔχουσιν ἢ (Φαλαγγίτε καὶ ἐμπάζοντες ἀργαῖς,
 ἔχουσιν φερπέπλυν. καὶ οὗ ἐλ' ὑπὸ νείαται πρυμνός
 ἔδμα καὶ φάρυγ. σπιῇν ἐμφράσσεται ὄϊμον.
 ἀκρεὶ δὲ τῷ ψίχει.

Tu quoque signa mala jam contemplere cicuta.
Hæc primum tentat caput, & caligine densa
Involvit mentes, oculi vertuntur in orbem;
Genua labant, quod si cupit ocyus ire, caducum
Sustineant palme corpus: faucesque premuntur
Obscæ, & colli tenuis præcluditur isthmus.
Externi frigent artus.

Ad hunc locum Scholiaſtes, καὶ τε σὺ κατέειπες, τῆτο οἱ
 μὲν προειπὼν, οἱ δὲ κελεύοντες, οἱ δὲ ἀνυποσχεδὼς καλεῖται. Cur
 corianon dicatur me later. Veriſimile autem, ſi non

Cicutam poetæ pro calamis vel cannis, quibus fistulant pastores, Græcos imitati, posuerunt. Cicutam itaque Latini vocarunt quamlibet cannam, intus cavam & inanem. Græci κώνειον dixerant, quemlibet ferulaceum caulem. Supra versus Horatii, Persique exposuimus. Quæ dicta sunt repetam. Cicutæ has notas tradit præceptor, caulem ferre carnosum lib. 1. hist. cap. VII. 1. eumque ferulaceum cap. ij. lib. vi. Luculenter describitur à Dioscoride lib. 1v. cap. LXXIX. Κώνειον καυλὸν αἰνῆσι ροιατῶδι οἷς μαλακθρον, μέγαν (Al. μέλανα) φύλλον ὃ ῥιζήκει ἐμφύει, τεύχετα δ' ἔξ βαρυκορυφῆ.

D d d d d ?

(ver.

(vet. βαρύσμονος)· ἐπ' ἀκρῶν δὲ δασύφύσεις καὶ σκιαδία· ἀνθ' ὑπολευκῆς. (vet. σκιαδίων δ' ἄμφω ὑπολευκῶν) ἀσπρὴ μῆκος αὐτῶν, λευκότερον· ῥίζα κύβη, καὶ βαιθία. (vetus ῥίζα βαιθία καὶ λευκή.) Ἐστὶ αὐτὸ τὸν φημερῶν, κατὰ ἡμῶν ἀναγιν. βορβότι· καὶ ἀκέραια. *Cicuta caulem edis geniculatum, uti ὁ feniculum grandem, folia ferule, sed angustiora, ὁ graui odoratu*: In cacuminibus autem ramorum propagines ὁ umbellas, florem quoque albican-tem, ὁ semen ceu anisi, at candidius; radicem denique concavam, minimeque profundam; Est ὁ cicutarum lethalium venenorum genere. Quippe quæ vi sua refrigeratoria enecet: merum vero remedium est. *Folia, inquit, ferule esse familia.* Corrigit *κατακύννα*; quod experientia doceat, talia esse cicutæ, tum quod Plinius coriando comparet. Apud quem lib. xxv. cap. ult.

Cicuta.

hæc de cicuta, ejusque v. leguntur. Cicuta quoque
venenum est, publica Atheniensium pœna invisâ; ad
multa tamen usus non omittendi. Semen habet noxium,
Caulis autem & viridis estur à plerisque & in patinis.
Levis hic & geniculatus ut calamî, nigricans (alteram
probat lectionem Plinius) altior sæpe binis cubitis, in-
cacumine ramosus : folia coriandri teneriora , gravi odo-
ratu. Semen aniso crassius, radix concava, nullius usus.
Semini & foliis refrigeratoria vis ; que si enecat, inci-
piunt algere ab extremitatibus corporis. Remedio est,
priusquam perveniat ad vitalia, vini natura excals-
ctoria, sed in vino pota irremediabilis existimatur, &c.
Cicutam venenum esse, vel morte Socratis constât,
quem cicutâ sublatum fuisse testis est graviss. Plato.
Apuđ Atheniensis pœnam invisam, inquit. Apud Vale-
rium Maximum. lib. xxi. cap. sexto idem fere de
Massiliensibus legitur. Venenum, inquit, cicuta tem-
peratum, in ea civitate publice custoditur, quod datur ei,
qui causas sexentis (id enim Senatus ejus nomen est)
exhibuit, propter quas mors sit ipsi expetenda : cognitione
virili benevolentia temperata, que nec egredi temere vita
patitur, & sapienter excedere cupienti, celerem fati
viam præbet, ut vel adversa, vel prospera minus usi for-
tuna (utraque enim finiendi spiritus, illa ne perseveret,
hec ne distitât rationem præbet, comprobato exitu ter-
minetur. Hæc historia probat quæ à Theophrasto
traduntur. Venenum tamen cicuta omnibus non est
animitibus : Nam, ut Galenus lib. iiii. simpl. cap.
xviii. tradit, innoxie à sturnis devoratur. ὡς εἰ καὶ τὸ
θεοφάνης ἀνθρώποις πρὸς δόξα ψεύδεται τὴν ἐξέλιπον αἰσχροί, τοιούτους
οὐκ ἀποφθίγινται & ζῶσι, κατὰ τὴν φύσιν οὖτοι οὕτως ἐστίνον καὶ τὸ

καίνας, ἀνθρώπων μὲν ἀναγεῖται τὰ φθάνειν, ψάριας δὲ πέφει τὸ βροχιδύειν· ἀναγέσκει οὐκ ἐπὶ τοῦ αἵματος, ἀλλ' ὀλίγον ἀποφθεῖναι καὶ τὸτο ἐν Ἀπλικῇ θάλασσά ιδεῖται, ἥς ἀπαντες μενεμενοῦσιν, ὡς ἱατρικῆ μὲν ἀρξάμην κανέιν, σωσιλεύσει δὲ αὐτοῦτος ἐπὶ πλεῖστον ἰκανόν· εἴς ἀρχῆς μὲν γὰρ ἐνικήθη τὸ βροχιδύειν δι' αὐτὴν τὴν ὁμοιότητα· τὴν δὲ ἰδιότητα συμφορὴν ἔχειν· Sicūt laetitia, si cor refrigeraverit, interimit, sin concoquatur, alimen-
tum animalis efficitur : ad eundem arbitror modum cicuta hominem quidem sua celeritate interfecit, sturnos verò tarditate ipsa nutrit, si verò exiguum quiddam sumatur, mortem homini nequaquam inferet. Id quod annus Atbeniensis experimento doquit, cuius apud omnes percelebris memoria est. Etenim ab exigua cicutæ portione auspicata, nullo detrimento, ad permagnam progressa est copiam. Principio enim paucum exiguitate ipsa devictum est, aut consuetudo naturale reddidit. Plura his in verbis consideratione digna, quæ præterierimus. Nobilissima est quaestio, an assuescere quis venenis possit. Sed de hac alibi. Adversari locus hic Galeni maximopere videtur Theophrasto. Quippe qui tradit, exigua quantitate cicutam necare hominem. Sed bifariam responderi potest, vel magistrum intelligere cicutam arte quadam præparatam. vel non omnem cicutam id præstare, sed eam quæ circa Susas reperitur. Nisi quis malit quæ circa Susas reperitur id non solum præstare sed composuit. Solum caelumque multum posse inficiari iri non potest, & jam alibi illud probavimus. Apud nos cicuta non est lethalis, vertigines tamen & deliria excitat. Sturnos inquit Galenus innoxie cicuta vefci. Rationem hanc addert, ὅτις ἂν ἐν τῷ καίνοιον ἀνθρώπων μὲν ἀναγεῖται, τὰν τῶν πόρων ἐνυρίτην, ἐπὶ πλεῖστον τῆς θερμότητος, ἐν τῇ ρομφῇ τῆς τῶν ἀρτηριῶν ἀλότης, ἵκεται ἐπὶ τῇ καρδίᾳ ἀφικνούμενος. ἐκ ἀναγῆς δὲ τῆς ψάριας ἐπὶ τοῖς ἐγκράτοις αἰτίαις ἐπιχρόμενον τι καὶ βροχιδύειν, καὶ φθάνειν ἐν τῷ χρόνῳ σωσίπτεισθαι, & σωπαρσοκυμβέλεισθαι, καθάπερ εἰσὶς πηλὴν τῇ κρυθείᾳ σωπημαρούμενος ὡς ἐξω τὸ ζέλον. Sic hominem quidem cicuta necat, tum ob meatuum amplitudinem, colorisque multitudinem, tum ob attractio-
nis arteriarum robur validum, etiamnum ad cor pertinens. Sturnos verò ob causas contrarias haudenecat ; ut puta cum eis retineatur, & cunctetur, sese temporis tractu concoqui præparavit à corde, tanquam à foco incallescens finat, non secus ac ligna extrinsecus. Causa itaque quod corpus habent dentium & frigidum, venas & meatus angustos, quæ vim veneficam ad cor penetrare non sinit, sed tam diu in stomacho retinet, quo ad calore nativo devicta in alimentum mutetur. Quod Gale- nus de sturnis id de capris Lucretius lib. v.

*Quippe videre licet, pinguescere saepe cicuta
Barbigeras pecudes, homini quæ est acre venenum.*

Quod an verum sit me later. Sed ponamus verum esse; Nam non sine causa, id scripsit poeta. Ea videtur, quod caprarum, (quas valde siccas esse & perpetuo febricitare tradunt Varro lib. ij. cap. iij. & Plinius lib. xxv iij. cap. x.) fervorem caloremque temperet; quo temperato postmodum nutrimentum melius conficitur, & in pinguedinem concrevit. Venenum esse concedit Plinius, sed usus esse non contemnendi. Hoc comprobat experientia. Ipse Hippocrates lib. de natura muliebr. ad uteri morbum præscribit, ac inter ea quæ uterum purgant numerat. *κίκυτον ὅσον ἑξήκοντα δακτύλοις ἐν ὕδατι διδω πρὶν*, *cicutæ quantum tribus caprii digitiis, ex aqua bibendum dato.* Vereor tamen corruptum esse codicem, ac divinum scripsisse senem, *κύνειον*. sed valide urinas cicutam movere constat. Quæ res facit, quod nihil mutare audeam. Semini foliisque refrigeratoriam adscribit vim Dios. loco citato. *Ἐὰν δὲ καὶ αὐτὸ τὸν φθαρτικὸν κατὰ τὸν αἰσθητὸν βουθῆται δὲ ἀκρετῶ.* Est & cicuta in lethaliū venenorum genere. Quippe qui vi sua refrigeratoria necet, merum vero remedio est. Cicutam potenter refrigerare, suæque vi refrigerandi necare, apud omnes pene medicos, tam recentiores quam veteres, in confesso est. Frigidam esse cicutam sive frigus in ea excellere, assentior, sed vi refrigeratoria hominem interimere, non credo. Infantiam enim facit, & urinas movet quod non est frigidorum, sed calidorum. Præterea, in cicuta acrem percipi saporem, fatetur Averroes, & Apopenfis. Nec impedit quod Dioscorides vinum remedium esse dicat. Nam Alexipharmacum hoc medium est inter hominis naturam, & venenum.

Plinius vinum antidotum quidem ejus fatetur, sed in vino potam irremediabilem scribit. Quod mirum forte videbitur, attamen verum esse, probatur ex Plutarcho lib. III. symp. quest. quinta. Έαν ὅ ἐν τῷ κώνειον ἐπιπυόμενον ἰασησθαι δοκεῖ πολὺς ἀκρατὴς, οἶονταί τινες θερμότητι τῆς περικείμενης ἡμέρας ἀφ' ἧς σπορὴν ἀνέσπασται, ὅπ' συγκροθῇεν αὐτὸ τῷτο, φαρμακὸς ἀνίστανται, καὶ καὶ ἡμέρας δὲ πικτείνει τὴν πίνοντας, ὥς τι μηδὲν μᾶλλον ἵνα γὰρ δοκεῖν τὸ ἀντιπερσπῆεν θερμὸν, ἢ τὸ συνερμαίνε ψυχρὸν. καὶ οἷ μὴ ψυχρὸν τῶν τὸ κώνειον, καὶ ἄλλῃ πρὶ φύσει καὶ δυνάμει μᾶλλον διόνον ἐστὶ ἀνιχεῖν τὴν πίνοντας. Si vero putant eo signo vini calorem monstrari, quod post haustam cicutam veneni vim retundit, nos id invertentes, dicemus vinum cum cicuta temperatum, immedicabile esse venenum, bibentemque omnino interficere; ut non magis resistendo calidum, quam adjuvando frigidum sit vinum; Nam cicuta nulla alia, quam frigus inducendi facultate, vim habet necandi. Videt lector qua de causa ἀντὶ ἐφ' ὕδων, ἐπ' οἶνον reposuerim. Hujus rei ratio videtur, quod cicuta paucio vino hausta, citius ad ipsum penetraret cor, nec ab illo venenata vis hebetetur; si fiv vinum largè bibatur, postquam venenum cum nativo calore per aliquot tempus colluctaverit, vis ejus in luctu jam retusa, ac non nihil discussa, ab illo, ut pote ejus veneni antidoto, penitus extingui necesse est, & idcirco apud Platonem in Phædone noluerunt satelites ut Socrates hausta cicuta moveretur, timentes ne calore motus veneficium cicutæ discuteretur, ac à corde propelleretur, sicque mors, vel impedita, vel saltem prorogata esset. Optimam cicutam, inquit, Suis adferri. Verba Plinii corrupta esse Doctiss. est opinio. Corrigitur, *maximè vis natæ finibus Parthorum*. Ipse Theophrastus Suis adferri auctor est. Suis Parthorum est locus. Strabo lib. xv. καὶ γὰρ ἐν βασιλεύοντα

μέγροι νῦν ἰδὼν βασιλεία ἔχοντες οἱ Πέρσαι τῆς δυναμείας ἀφί-
 σταν ἀπολείπονται, & τῷ Παρθούαν ἀποστελχοὶ βασιλεῖ πρὸ
 μὲν ἐν Συσίαι ἐν μεσηνταίοις κείται ἐπὶ τῷ Χόασπῃ ποταμῷ
 καθήμεναι. Nam etsi abduc Persæ proprium regem habent;
 viribus tamen longè sunt inferiores, & Pariborum reg-
 dicto sunt audientes. Enim verò Susæ in mediterraneis
 facient, iuxta Choaspen fluvium, vel paulo ulterius quam
 sit pars ei flumen superstructus Susiana usque ad mare per-
 tinet. Vulgata itaque lectio Plinii non rejicienda.
 Scio apud Dioscoridem Susarum non fieri mentio-
 nem; sed inde non sequitur, Plinii codicem corruptum
 esse. Solet Plinius; ex variis auctoribus suum con-
 texere opus Verba Dioscorides. Ενεργεῖται δὲ ἐν τῷ
 Κρητικῷ & Μεγαρικῷ (vetus pro his habet, καὶ τὸ ἐν Ἀσίᾳ
 γενόμενον) & τῷ Ἀπικῷ, & τὸ ἐν τῇ Χίᾳ καὶ Κικιλίᾳ γενόμενον.
 Maxima efficacissimaque vis Cretica, Megarica, At-
 tica, & in Chio, ac Sicilia nascenti. Catacurenii codex
 habet ενεργεῖται δὲ ἐν τῷ Κρητικῷ, & τὸ ἐν Ἀσίᾳ γενόμενον;
 καὶ τὸ Μεγαρικόν, καὶ τὸ Ἀπικόν & τὸ Κδοῦ. Lacuna etiam
 ex antiquissimo codice ἀντ' ἑῶν, καὶ reponit. Vul-
 gam feruo lectionem, quod eam defendat Theo-
 phrastus. Illud solum indagandum restat, cur in Susis,
 locis pragelidis efficacissima sit cicuta; at in Batavia
 frigori non cedens, & Parthorum regione non infesta,
 saltem non mortifera sit. Respondendum videtur,
 Susarum terram respectu Batavorum calidissimam
 esse utpote quæ inter utramque Zonam ardentem
 sive torridam sita est. Batavia sub zona ferè frigida.
 Corruptum itaque deteriorve evadit cicuta, magisq;
 fit venenosa, quod ab aëre non diffletur deleteria qua-
 litas, contra in Batavia, quia facile à ventis dissipetur,
 non est adeò lethalis.

КЕФ. ІН.

C A P. XVIII.

Consuetudine venenorum vires fieri debiliores, & inertes, atque ita quibusdam non nocere potuisse ellorum. Quo remedio usus fuerit Eudemus post viginti duas portiones ellori. Deque mira vi pumicis ac quantum valeat consuetudo, quod & absinthium depastum ostendit.

Α' Παύτων δὲ τῶν Φαρμακῶδων αἱ διωά-
 μεις ἀδυνέστεραι πῶς συνεκτισμένοις. πῶς
 δὲ, καὶ ἀνενεργεῖς τὸ ὅλον. ἔνιοι γὰρ ἐλλέβορον
 ἐδίογιες πολὺν ὥστε ἀναλίσκειν δέσμας ὅλας, ἔδεν
 πάσχουσιν. ὅπερ ἐποίει ὁ Θρασύας δεινότητι ὡν
 ὡς ἐδόκει τὰ περὶ τὰς ῥίζας. ποιῶσι δὲ τῷ ὡς
 ἔοικε καὶ τῶν νομέων πνέες. διό καὶ περὶ τὸν Φαρμα-
 κοπώλλην τὸν Ξυμμαζομδρον, ὡς κατήσθιε μίαν
 ῥίζαν ἢ δύο, ὡς ξαζενόμδρ ὁ ποιμὴν καὶ ἀναλώ-
 σας ὅλην τὴν δέσμην, ἐπήσσει ἀδόκιμον. ἔλεγε ἢ
 ὅτι καθ' ἐκάστην ἡμέραν τῷ ποιῶ καὶ αὐτὸς καὶ
 ἔπει. κινδυνεύει γὰρ ἕνια τῶν Φαρμακῶν τῷ

* ἀσυνήθεια * σωηθεία φάρμακα γίνονται. πᾶσα ἢ ἀληθεύ-
ρον εἰπεῖν ὡς τῇ σωηθεία ἔ φάρμακα. θεωροῦ-
ξαυτῶν γὰρ τῆς φύσεως καὶ κατὰ κράτος, ἔκτε
φάρμακα. κατὰ περ ἑ ὁμοούσας ἔλεγον. ἐκείνῳ
τὸ δὲ χιῶ γὰρ ἔφη τὸ αὐτὸ, ποῖς μὲ φάρμακον εἶναι, ποῖς
Εὐδημῶ, ἔ δὲ, ἔ φάρμακον, ἀγαθῶν τὰς φύσεις ἐκάστων.
φαρμακοπά- ὥστε γὰρ δεῖν καὶ τὸ δὲ φάρμακον. ποῖς δὲ π
λως ἰδιόεσθαι πίνων παλαιο-
ναις πόσις ἐκ γὰρ ὁ φαρμακοπάλης εὐδοκίμων σφόδρα κατὰ
ἐκαστὴν, ἐ κατὰ τὴν, συντήρησιν μὴδὲν καίσεσθαι κατὰ
μῆς ἡμέρας ἡλίας διωκόντων, κατέφαγε μέτερον πάντων καὶ ἔ
συνθέμενος ποῖς κατέχεν, ἔ δὲ ὁμοούστησεν. τὸ δὲ χιῶ Εὐδημῶ
ὁμοούσῳις κατὰ τὴν, δὲ πίνων ἰδιόεσθαι καὶ ἐκαστὴν. καί ποτε ἔφη πᾶν
καὶ εἰκοσι πό-
σεις ἔλαβεν ἐν τῇ ἀρχῇ ὅτι καὶ θέμενος ἐπὶ τῶν σκεύων, καὶ ἐκ ἐλαστικῶν, καὶ
ἑ δὲ λαν γένεσθαι. τότε ἀπῆλθεν ἐκαστὴν, καὶ δεκτικὴν ὡς περ εἰσῆλθε, καὶ ἐκ
ἑξέμεσθαι. τὴν ἢ ἔμετρεσθαι ἐν πολυτάκῳ συνήθεια γινώσκας, ὁρῶμεθα δὲ ἀπὸ
ὁλίγων εἰς ποσὶν. πάντων ἐπὶ τῶν φαρμάκων αἱ δυναμεῖς ἀντιπαραποῖς ποῖς
συνειλημμένοις, ἐνίοις ἢ ἀποκρίσθαι. ἄλλοι ἢ βοηθῶνται.

OMnium vero medicaminum vires debiliores in assuetis deprehenduntur: in nonnullis etiam omnino inertes. Quidam enim tantum elbori esitantes ut manipulos totos consumant, sine noxa id faciunt. Quod etiam Thrasyas sapius fecit, qui radicum peritissimus habitus est. Faciunt hoc idem pastores nonnulli. Itaque cum ad medicaminum venditorem, quem mirabantur omnes unam aut alteram radicem comedere posse, pastor quidem venisset, absumpsissetque integrum manipulum, fecit ut nunquam amplius ille pharmacopola laudaretur. Idque singulis diebus, non tantum illum, sed etiam alios plerosque facere dicebatur.

* Fit enim, ut pleraque ex medicamentis, propter hominis consuetudinem, vim suam amittant, nec amplius medicamina esse possint. Cum enim à natura admittuntur, superantur, conficiuntur, non amplius poni inter medicamina debent. Quod & Thrasyas dicere solebat. Naturas enim ille † discer-
nens, idem aliis medicamen, aliis non medicamen esse aiebat. Itaque & habebat ipse, & alios quoque ejus rei debere rationem habere putabat. Verum unà cum natura etiam consuetudinem posse aliquid efficere constat. Quamobrem Eudemus medicamentarius, hac in arte facile princeps, cum se nihil affectum iri ante solis occasum pepigisset, exiguum quid devoravit, quod neque continere, neque superare potuit. ‡ At vero Chius Eudemus elleboro super vastis sedens viginti duas poriones se sumpsisse surrexisse priusquam esset vespera: tunc verò abiisse lotum autum, uti consuev. rat. nec quicquam evomuisse. Hoc autem consuetudine præparatum, à paucis scilicet principio acceptas poriones progrediens. Sunt enim omnium medicamentorum consuetis infirmiores, in aliquibus etiam prorsus inefficaces. auxilio præparato, opposuit pumice ætæum aspersisse, ac bibisse rum

* Fieri autem vel non potest, ut plerique ex medicamentis non assuetis pharmaca sint, sed contrarium autem verius dici potest, quod assuetis pharmaca esse defendant.

† *Dijudi-*
cans.
‡ *At verò*
Chius Eu-
demus, non
pharmaco-
pola multas
potiones el-
lebori hau-
riens, non
purgabatur,
Et nonnun-
quam unâ
die, cum
ejusdem pro-
fessoribus re-
composita in-
retulit, nec
atque cœna-
m fecit longa
to, sicque ad
rum vires in-
alijs tamen
se retulit.

Id patrio nomine *Santonicum* appellant, tracto à *Santonum* regione, in qua gignitur, cognomento. *Abinthio* est simile, attamen non adeo seminis fecundum, verum subamarum, & ejusdem cum *seriphio* facultatis. In *Aldino* codice legitur, ἀντὶ *Cavtinon*, *Caveddion*, quam lectionem *Anguillara* & *Pena* præferunt, at vero *Saracenus* *Cavtinon* legit, vel cum *Galeno* *Cavtinon*, & inferius ἀντὶ *Caveddion*, *Cavtinon* vel *Cavtinon*, maxime cum apud *Santonas*, *Galliae Aquitanicae* populos, hujusmodi nascatur *abinthium* copiosissime. Neque, inquit, ignoro esse, qui in *Galatia Asiatica*, regionem quandam agnoscant *Sardonidis* nomine, sed quis est quælo, è geographiae scriptoribus, qui *Alpium Asiaticæ Galliae* mentionem unquam fecerit? Verisimilius ergo est τῆς κατὰ τὴν Ἀλπεὶς γαλιαν, *Galliam nostram* intelligi, ad differentiam *Γαλατίας τῆς κατὰ τὴν Ἀσίαν*, cujus sequenti capite fit mentio. His adde, quod *Galenus* & *Plinius* palam huic nostræ lectioni adstipulantur. Siquidem *Gal. lib. vi. simpl. abinthii Santonici* mentionem cum facit, ita inquit, τὸν δὲ ἀλλαντὸν ὃν ἔχει *Cavtinon* δὲ *Cavtinon* χάρις ἢ φύσιν τῆς ἀποστολῆς ἔχει, at cæterorum *santonicum* quidem, à *Santonia* regione in qua nascitur, nomen sortitur. Sic *Plinius* loco citato. Inter cætera genera *abinthii Santonici* commemorat, sic appellatum à *Galliae civitate*. *Saraceni*, viri longè doctissimi, lectionem hanc probo. Vellem tamen nos docuisset, qua facie illud *abinthium* esset, cujus mentionem facit. Qui *Romanum* sive *tenuifolium abinthium* *Santonicum* volunt esse, falluntur. Nam nec facie vulgato sive *latifolio*, nec viribus *seriphio* est simile. Quippe roborat stomachum & hepar; contra *seriphium* inimicum stomacho. Utrum *scheha* *Arabum* sit *santonicum*, non ausim asserere, quod nunquam viderim. Describitur à *Lugd.* his verbis. Circa *Bethlehem* provenit copiosum *abinthii* genus, foliis cinereis, quale est nostratis, ramulis tenellis multis, in quorum vertice semen copiosissimum est, gravis odoris qui nauseam moveat, etiam valde molestam, gustu acre, salsum, amarum. Hanc plantam *Arabes* *scheha* vocant, semen hujus minutissimum est, lumbricis necandis

Semen sanctum, sementina.

utilissimum, quomobrem semen contra vermes mercatoribus nuncupatur. Hoc si verum *santonicum*, ut quidam credunt, *Romanum abinthium* *Ponticum* esse demon-

strari posset, quippe folio tenuifolium magis, quam latifolium refert. Sed non esse *santonicum* vel eo demonstratur argumento, quod ferat semen copiosissimum, cum *Dioscorides* non adeo fecundum *santonicum* dicat. Eadem de causa nec *sementina*, sive semen sanctum, vel, ut alii malunt, semen contra lumbricos aut semen *zedoariae* *santonicum* esse potest. Caule planta hæc adsurgit mox in multas alas ac ramos distributo, circa quos folia minuta, copiosiora vero semina, exigua quidem illa, sed adeo frequentia, ut stirps cum ramis universis, semine tota turgida appareat. Amarum admodum semen hoc est, calidum & siccum, ventriculo non ingratum, cum *santonicum* *Dioscorides* ingratum esse referat, & *subamarum*. Peregrina stirps hæc est, quæ in hortis calidarum regionum sata, non infeliciter provenit. Reticere nequeo quod mihi contigit. Bis semen terræ commisi quod in officinis seminis sancti nomine venditur, bis ex eo nata nobis *tanacetum* genus cuius effigiem adsculpendam curavi: differt à vulgato quod folia sint minus viridia, sed candidiora paulum. Decipiuntur, ut mox latius dicam, qui *artemisiæ* *monoclonæ* putant. Cujus historiam hoc loco eo libentius addam, quod ex eo luce *meridiana* clarius patebit, *Dioscoridis* *ponticum abinthium* esse *latifolium*. Folia enim *artemisiæ* comparat *abynthio*. *Artemisia*, si *Plinio* credimus, ab *Artemisia Mausoli* *Cariæ* regis uxore, quæ hanc sibi adoptavit, nomen accepit. *Mulieres*, inquit, lib. xxv. cap. vii. Hanc gloriam affectavere, in quibus *Artemisia*, uxor *Mausoli*, adoptata herba, quæ antea *parthenis* vocabatur.

Tanacetum.

παρθενίς id est *virginalis*, quod *virgo Dea* nomen illi dederit. Eadem de causa *παρθένος* dictam apud *Apulejum* legimus. Aliud etymon apud *Plinium* legitur. Sunt, ait, qui ab *Artemide* (id est *Diana* Ἄρτεμις ἡ δὲ ἀρτεμὶς τῆς θεᾶς) *Ilithyæ* cognominatam putant, quoniam privatim medeatur *feminarum* malis. Et hæc quidem, ex *Plinii* sententia. Quid impedit, nomen impositum esse, δὲ ἀπὸ τῆς ἀρτεμίδος quod est *incolumis*, vel *integer*. Hinc *ἀρτεμίσια*, quod multas *incolumes* reddat. *Suidas* δὲ τῆς ἀρτεμίδος

ΚΕΦ. ΙΘ.

CAP. XIX.

De spina, quæ aquam congelet injecta. Deque hibisco, & Thelyphono, & vi ejus. Item de testiculo, & quibus herbis magis coire quis valeat, quibus nil penitus. Nec non quæ ad marem procreandum, quæ ad feminam valere tradantur, atque ideo alteram mariscam, feminificam alteram appellatam. Quo item semen prolificum, quo infecundum reddatur. Tum de herbis volucro, & mula.

ΛΕΓΕΙΝ ΤΑΙΣ ΑΚΑΝΘΑΙΣ ΠΙΝΑ ΕΙΝΑΙ, ἢ ΠΗΓΝΥΣΤΙ Τὸ ὕδωρ εὐβαλλομένη. πηγνύναι ἢ ἐκ τῆς αἰθαίας ρίζαν, εἰς πινυμένης ἐμβάλλειν, καὶ θῆναι ὑπαίθεριον. ἔχει ἢ ἡ αἰθαία, φύλλον μὲν ὁμοιον τῇ μαλάχῃ. πᾶσι μείζον καὶ διασπέρτον. τὰς δὲ καυλὰς μαλακὰς. αἰσθῆται * μήλινον, καρπὸν δὲ οἶον μαλάχῃ, ρίζαν δὲ ἰνώδη λευκὴν. τῇ γένεσι δὲ ὡς περ τῆς μαλάχης ὁ καυλός. γράνται δὲ αὐτῇ πρὸς τὰ ῥήγματα καὶ τὰς βήχας ἐν οἴῳ γλυκεῖ, καὶ ἐπὶ τῇ ἐλκῇ ἐν ἐλαίῳ. ἐπεὶ δὲ τίνα σιωποῦμεν τῶν κρέαςι συνάπτεται εἰς τὸ αὐτὸ, καὶ τὰς μὲν πηγνύναι, τὰς δὲ ἐκλεῖν. ὡς περ ἡ λίθῃ καὶ τὸ ἡλεκτρον. Ἐταῦτα μὲν ἐν πῶσι ἀψύχους. τὸ δὲ θηλύφονον. οἱ δὲ σκορπίον καλεῖται. αἰσθῆται τὴν ρίζαν * ὁμοίως ἔχειν τῷ σκορπίῳ. ἐπιζυμῶμεν δὲ ποικίλιναι τὸ σκορπίον. εἰς δὲ τὴν ἐλέβορον λευκὴν καταπάσσει, πάλιν ἀνίσταται φασιν. δότο δὲ αὐτῇ καὶ βῆς ἔσπεζον, καὶ πρὸς αὐτὰ, ἔσπεζον πᾶν τετραπύρον, εἰς εἰς τὰ αἰδοῖα τῆς ἡ ρίζας ἢ φύλλον αὐθιμερόν. γρήσιμον δὲ πρὸς σκορπίῳ πωληγὴν πινόμενον. ἔχει δὲ τὸ μὲν φύλλον, ὁμοιον κυκλαμίνῳ. τὴν δὲ ρίζαν ὡς περ ἐλέχθῃ * σκορπίῳ. φύσκει δὲ ὡς περ ἡ ἀγρωσις. ἔσπεζον ἔχει. φιλεῖ δὲ χωρὶς σκιδῶν. εἰ δὲ αἰσθῆται τὰ πρὸς τῶν σκορπίων, ἡ δὲ καὶ τὸ αἰδοῖα ἐκ ἀπὸ τῶν τοιαύτων. καὶ τὰ μυθώδη ἢ ἐκ αἰδοῖας συγκύπτει. ἐν δὲ τῶν ἡμετέροισι σώμασι χωρὶς τῶν πρὸς ὑγείαν καὶ νόσον ἔσπεζον πρὸς αἰδοῖας διδάμεις, ἔχειν φασιν ἐκ μόνον πρὸς τῶν σώματι καὶ, πρὸς τὸ γεννῶν καὶ ἀγονεῖν, καὶ ἐν αἰδοῖα δὲ αὐτῇ ποιῶν ἀμφοῖν. κατὰ περ ἐπὶ τῷ ὀρχέως καλεῖται. δύοιν γὰρ ὄντων, ἔσπεζον μὲν αἰδοῖα, ἔσπεζον μὲν, τὸ μὲν μέγαν, ἐνεργέστερον ποιῶν πρὸς τὰς ὁμιλίας ἐν γάλακτι διδοῦμεν αἰδοῖας ὀρενόμενα. τὸν δὲ ἐλαίῳ γίνεσθαι ἔσπεζον. ἔχει δὲ τὸ μὲν φύλλον τὸ σιλφώδες. λειότερον δὲ ἔσπεζον. τὸν δὲ καυλὸν ὁμοιότατον τῷ ἀπὸ ἀπύρου, * ἢ τῷ ἀκάνθῳ. αὐτοῖσι δὲ ὡς περ ἐλέχθῃ τὸ δότο μῖα φύσκει καὶ τῆς αὐτῆς. εἰς δὲ τὸ δύο εἶναι τῶν τοιαύτων δύναμεις, ἐκ ἀπύρου, καὶ γὰρ καὶ αἰδοῖα τινες ἔσπεζον. φασιν ὁ Πλαταῖκος ὁ φαρμακωπώλης, ὅτι πρὸς ἀμφοτέρω δύναμεις πινὰς ἔχει. τὴν μὲν ὡς τὴν μάλλον διδάσκει, τὴν δὲ ὡς τὴν ἀπὸ μὴ διδάσκει. τῶν δὲ καὶ τὸ ὅλον διδάσκει τὴν αἰδοῖαν. καὶ γὰρ εἰς χρόνον ὡρτισμένον οἶον δὲ μὲν ἢ τὴν μὲν. ἢ κατὰ τὴν πρὸς τὰς παῖδας, ὅπως βέλονται πινὰ καλὰ καὶ σὺ φρονίση. εἶνα δὲ εἶναι καὶ εἰς τὸ ἀρρενογονεῖν ἢ θηλυγονεῖν. διὸ καὶ καλεῖται * φύλλον, τὸ μὲν ἀρρενογονον, τὸ δὲ θηλυγονον. ὁμοία δὲ ἀμφοῖν καὶ μορφῇ ἔχοντα ὡς κίμα. ὁ δὲ καρπός, ἔσπεζον θηλυγόνος, κατὰ περ ἐλαίῳ τὸ βρῦ. ὡς περ τὸ δὲ ἔσπεζον ἀρρενογόνος. οἶον περ ἐλαίῳ ἔσπεζον ἀρρενογονεῖν. ὁ δὲ βρῦ. δὲ περ δὲ ὡς περ ὀρχεὺς αὐθιμῶ-

SPinam enim quandam enarrant, quæ aquam * Ajunt & injectam congelet. * Et radicem hibisci posse althææ radicem addensare ajunt, si tritam injeceris: sub divoque addensare, si humorem posueris. Habet hibiscum malvæ folium, quis tritam majus tamen ac pilosius: caule molli: flore mellino: fructu malvæ, caulibus proxima. Vfus ejus ad corit, & sub rupta, & tuffes è vino dulci, & ad ulcera in oleo. dio posuerit. Habet Aliam, si carnibus concoquas, disrupa constringere, ac veluti conglutinare posse affirmant: alias althææ malvæ folium, vim attractoriam habere, modo magnetis lapidis, majus tamen & hir- atque succini. Hæc † in inanimibus. Thelypho- sutiis. cau- num vero, quod alii scorpionem appellant, quia ra- les molles dicem scorpioni similem habet, admotum scorio- nem occidere tradunt, & eum reviviscere posse, si elleboro candido linatur. Enecat idem & boves, grum. fru- & oves, & jumenta, & ad summam omnes quadru- ctum mal- pedes eodem die, si genitalibus folium, vel radi- væ, radicem cula imponatur. Proficit potum contra scorpionum viscosam al- ictus. Habet folium † tuberis terræ. Radicem (ut dictum est) similem scorpioni. Nascitur graminis proxima- modo, & geniculis constat. Loca amat umbrosa. usus ejus ad rupta. Quod si vera sint, quæ de scorpione narrantur, jam † Inanimis. & reliqua ejusmodi haudquaquam incredibilia dici † Cyclamini. debeant: nec fabulosa, quæ attribuuntur plantarum * Humanis verò corpo- viribus, sine ratione excogitata videntur. * Humanis ribus præter verò corporibus ultra illa, quæ sanitatem, morbos, ea quæ sani- mortemque spectent, alia quoque herbas afferre tatem mor- suis viribus posse affirmant, ut puta generandi bos, mortem, minis facultatem atque sterilitatem, & quasdam ex aliaque hu- eodem facere utrumque valere. Sicut qui testiculus jufmodi spe- appellatus est. Cum enim gemini sint, alter magnus, flant vires, alter autem parvus, magnum efficacem ad coitum alia quæ- datum è lacte caprino tradunt, minorem verò ob- dam reperi- esse, ac inhibere. Habet folium laferis, verum le- untur, quæ non tantum vus, atque minus. † Caulem simillimum spinæ, ad corpus, quam pirum vocant. Mirum ergo (ut dictum est) sed etiam ad ab una, eademque natura, diversitatem tantam vi- generationē rium proficisci. Nam vim ejusmodi esse duplicem, † Sterilita- absurdum putari minime debet. Tum enim alii tem, nec non ad utrumq; quidam, tum Aristophilus pharmacopola Plataicus, apta sunt. vides quasdam compertas se habere dicebat, partim, † Caulem ut quis magis coire valeat, partim ut nihil penitus simillimum valeat. Id quoque prorogare plus minusve tempo- acanthæ- ris posse, seu bimestre, aut trimestre. Qua quidem quam her- herba vel ad temperandos castigandosque adole- pacantham- scentes aliquando uti ajebat. Quædam ad pro- vocant. Ab- creandum marem aut fceminam valere traduntur. jam dictum † Quamobrem herbam quandam mariscam, & est) videtur aliam feminificam vocant. Ambæ verò inter se ab eadem- fimiles, & ocimi specie. Fructus fceminificæ instar que natura hoc evenire musci oleaginei, verum pallidior. Marificæ vero, posse: sed ficut oliva cum primum ex musco emergit, geminus minime instar testiculorum hominis. Ne semen fceticum præter ra- sit, fructum edera candidæ facere ajunt. Contra ut tionem hoc in duabus diversis reperiri herbis. Etenim inter ceteros Aristophilus. † Quare phyllon aliud mariparum aliud fceminiparum vocant, similia ambo, & speciem habentia ocimi. Fructus fceminipari est instar βερύ ολεα virent- eis, viridior tamen; maripari verò instar olea jam primum ex musco flore emergentis & geminus testiculorum hominis modo.

Ecccc

pro-

respondet. Caule foliisque non albicat, sed viret, atque idcirco utraque nigriora quam althææ flos, qui agrestis malvæ primæ, & lychnidi sativæ, & sylvestri rosæ comparari potest. Reliqua althææ familia perhibentur. Quid ergo restat, nisi ut cannabis sylvestris, & alcea eadem sit stirps, à Dioscoride bis sub diversis descripta nominibus, præsertim cum & ipsa alcea convestiatur cortice cannabino simili. Fateor & cannabis sylvestris & alceæ historiam in plurimis convenire, in omnibus nego. Etenim cannabis sylvestris sativæ familia habet folia, verbenæ alcea. Caules alcea fert rotundos, erectos, cortice vestitos lento, quique in stamina veluti cannabis diduci queat. Circa hos folia profundis incisuris quinquepartita, flos qualis malvæ sylvestris semen orbiculatum, rotundum, compressum, radix proliza, mediocris crassitudinis, intus albicans.

Plantam de qua scribit præceptor, coctam cum carnibus, disrupta conjungere, ac veluti conglutinare, supra diximus ex Hippocrati auctoritate, & symphyton five polygamum hac facultate pollere. Sed de hac planta non sunt intelligenda verba hæc Theophrasti, quod ex Apollonii loco supra cap. xii. citato constare arbitror. Glycyrrhizam, quam thapson nuncupari diximus, intelligit præceptor, quam lentam & viscidam, maximaque condensandi vi præditam esse, supra diximus. Sed utrum ad se trahat, uti magnes ferrum, aut succinum paleas, dicere non ausim.

Οἱ δὲ σκορπίον. Supra utrum scorpion aconiti genus sit disputavimus, nunc ejus hoc loco historiam enucleabimus. Cur scorpion dicatur ipse satis exponit Theophr. Plinius lib. xxvii. cap. iiii. Radix incurvatur paulum, scorpionum modo; quare & scorpion aliqui appellaverunt. Idem lib. xxv. cap. x. Thelyphonon herba ab aliis scorpion vocatur, propter similitudinem radicis, cujus tactu moriuntur scorpiones. Thelyphonon cur appelletur, non exponere videtur Theophrastus; attamen ex verbis ejus colligi satis potest, inde nomen illud acquisivisse, quod, tactis scilicet genitalibus feminei sexus animalium, eodem die mortem inferat. Nicandri Scholiastes Θηλυφόνον ὅτι ἰαν' ἀψήται μορὴν θήλειαν. Διὰ φθίρει τὸ ζῷον παντός φησι θήλειαν. ἵς τῆς φύσεως ἐνηγέμενον τὸ ἀνδρὶνος φθέρει αἰτίαι γίνονται. Plin. lib. xxv. cap. x. Thelyphonon omnem, quadrupedem necat, imposita verendis radice. Idem lib. xxvii. cap. ij. Sed antiquorum curam diligentiamve quis possit satis venerari, cum constet omnium venenorum occisimum esse aconitum & tactis quoque genitalibus feminei sexus animalium eodem die inferre mortem? Hoc fuit venenum quo interemptas dormientes à Calphurnio Bestia uxores Marcus Cæcilius, accusator objecit. Hinc illa atrocis peroratio ejus in digito mortuas. Posteriora verba quomodo legenda, supra diximus. Utrum antiquissimi Græci scorpion five Thelyphonon inter aconiti recensuerunt genera, non est extra omnem controversiam. Vide cap. xvi. Plantæ huic varia indita sunt nomina. Dioscorides lib. iv. cap. lxxvii. Ἀκόνιτος, οἱ δὲ πικρὸν. λιαρὸν, οἱ δὲ κήμορον, οἱ δὲ θηλυφόνον, οἱ δὲ μυοκτόνον, οἱ δὲ θηροφόνον. Aconitum aliqui pardalianches, alii cammaron, alii thelyphonon, alii myoκτόνον, alii denique theryphonon appellaverunt. Pardalianches dictum esse quod pantheras necet, nemo dubitat. Cur cammaron vocetur, alia Plinii, alia Nicandri Scholiastis est opinio. Plinius loco citato cammaron nuncupatum ait, quod radix cammaro marino sit similis. Radicem, inquit lib. xxvii. cap. iiii. modicam cammaro marino similem. Sane apud Galenum aconito cammari nomen ea de causa inditum, legitur. Κήμορον (scribendum κήμορον) τότε τῇ μικρῇ κηλίδι ἰσχυρὸς ζῷον, καὶ λὰ τῆς αἰσῆς τῶν τῶν ῥιζῶν ὁμοιότητι, τὸ ἀνδρὶνος, ἀλλὰ ὁ δὲ λέγει ἀστὴν ἀκρόναι δύνατον, ἐν τῇ αἰσῇ τοῦ τῶν κητ' ἀνθρώπων, καυστήριον ἀπὸ λαμπρῶν μύτων & κήμορον. ὁ δὲ κητ' ἀνθρώπων αὐτὸ τὸ ζῷον κήμορον, ἀλλὰ καὶ ἀσκήμιον αὐτὸ βεῖναι ἔτις ὁνομάζειται φησι. Ζῷον δὲ ὁ Ἡρόφιλος τὸ καίτοιον. Ζῷον δὲ φάσκον ψυκτικόν. Animal parvum squille marinae simile significat, & aconitum, quod instar illius animalis radices habeat, sed neutrum horum intelligi potest. In lib. de locis in homine apud Hippocratem ubi cammaron ad ardorem admovei jubet, unde etiam Herophilus non solum ipsum animal cammaron, sed adherentem ipsi muscum sic vocari ait. Zeno autem Herophilus cicutam. Zenxis autem medicus refrigerantem. Hactenus Plinius defendi potest, quod aconiti genus quoddam cammaron dicatur, à radicibus similitudinem quandam ostendentibus animalis cammari. Sed vereor hic dormire Galenum

Nicander enim, & Dioscorid. aconiti genus, quod radices fert in modum squillæ marinae cirrorum nigras: Non ajunt vocari κήμορον, sed alterum genus cujus radix ideam refert caudæ scorpii. Utrumque hoc genus confundit Plinius, loco citato. Folia, inquit, habet cyclaminis aut cucumeris, non plura quatuor, ab radice leniter bifurcata. Radicem modicam, cammaro similem marino. Quare quidam cammaron appellaverunt. Priora Dioscorides & Theophrastus de scorpio, tradunt. Posteriora de lycostono Dioscorides. Videmus duo vel tria Plinii errata; primum quod cammaron vocari ait, cum cammaron à Græcis Nicandro, Dioscoride dicatur. Alterum quod aconitum foliis cyclaminis cammarum vocat, à radicibus cammaro animali similibus. Tertium, quod aconito priori adscribat, quæ de altero Dioscorides. Ceterum pro Galeno hoc adferri potest. illum non Scorpion five Thelyphonon intelligere, sed lycostonon ac inter cammaron & cammaron distinxisse. Ad quod non attendit Plinius. Ceterum κήμορον appellatū scribit Nicandri scholiastes, διὰ τὸ κητὸν μόρον ἀνθρώπων. Quod seve morte interimat. Certe Grammatici κήμορον interpretantur κηρόμορον & κημοροῖον, κηροπαθῆν. Non tamen, inquit Doctiss. Salmasius. à κηρὸς & μόρος ea vox composita est, sed ῥολικόν verbum est, κήμορον quod aliis Græcis κητάμορον communiter dicebatur, quod significat mortiferum, ut κητὸν δὲ μόρον τὸ ποτὶ, arboribus obfusus, κητάμορον κητὸν, vitibus confusus, κητάμορον ἵερσος, Thyrsus hedera inductus, κητὸν Diodoro vinosus. Ita Ἡρόφιλος φησὶν mortifera planta, ῥολικόν dixere κήμορον. Sic κητὸν ποτὶ, pro κητὸν ποτὶ, κητὸν ποτὶ pro κητὸν ποτὶ. Unde κακκίοντις apud Homerum pro κακκίοντις, sic κακκίοντις apud Sapphonem pro κακκίοντις. Hefychio κητὸν ποτὶ pro κακκίοντις. Inde igitur κήμορον dictum est aconiti primum genus κατ' ἔξοχον. Quam velit lector sequatur opinionem, nobis perinde est. Myoκτόνον vocatur, quod procul, & è longinquo odore necat mures, ut Plinius lib. xxvii. cap. iiii. scribit. Therophonon, quod feras five belluas, si ab eis edant, occidat. Luculenter satis à Theophrasto & à Dioscoride his verbis describitur. Φελλὰ ἔχει πρία, ὅτι πρία, ὅμοια κυκλαμίνῃ (quidam adscripserunt, ὅτι πρία, quod ineptum) ἢ σκυρὸν ἀγρίον add. Oribas.) κητὸν ποτὶ ἢ κητὸν ποτὶ, καυλὸς δὲ σκυρὸν ποτὶ ῥιζῶν (vetus addit φέρε ἐν κύκλῳ) σκορπίου ἔχει σκλήροισι ἀλαδαστροειδῆς. Folia habet terna quaternave, seu cyclamini, aut cucum eris, minora tamen ac leniter aspera, caulem dodranalem, radix scorpii caudam emulatur, & alabastris modo splendet. Dissidet à Theophrasto Dioscorides, quod radicem comparat caudæ scorpionis, cum ipsi vero scorpion præceptor. Doctiss. Dodonæus vocem κητὸν superfluum existimat, ac expungit, quod nobis non videtur necessarium: idque quia reperitur in radice aconiti hujus diversitas quædam, quod altera caudam, altera ipsum scorpionem magis referat. Ceterum Plinius ἀπὸ κητὸν ποτὶ, κητὸν ποτὶ legisse videtur, uti ex verbis supra citatis colligi potest. Utramque admitti posse, docet experientia. Idem Plinius radicem geniculatam alibi lib. xxv. cap. x. docet. Folio quidem intra eundem diem (necat) quod est simile cyclamino, ipsa geniculata, nascitur in opacis. Legendum, radicem geniculata: Et hæc est causa, ut supra dixi cur Ætius iridi comparavit, irisque sylvestris sit dicta. Quod de scorpione refert Theoph. id etiam scribit Dioscorides τὰς τῆς ῥιζῆς φασὶν αὐτῶν κητὸν ποτὶ σκορπίου αὐτῶν. διὰ τὸ ἔχειν ὅμοια ἰλίδος αὐτῶν. Hujus ut ajunt radice admota, scorpis quasi resolutus torpescit, rursusque quasi helleboro excitatur. Plin. loco citato. Thelyphonon herba ab aliis scorpion vocatur, cujus tactu moriuntur scorpiones, itaque contra eorum ietus bibitur. scorpionem mortuum si quis helleboro candido linat reviviscere ajunt. Hæc ad verbum ex Theophrasto, probabilius tamen Dioscoridis est sententia, nam si mortuus est, quomodo reviviscat non video. Exponendum itaque, σκορπίου, quod mortui instar torpidus jaceat. Idem Plinius lib. xvii. cap. ij. Torpescunt scorpiones aconiti tactu, stupentque pallentes, & vincti se confitentur, auxiliatur eis helleborum album tactu resolute, cedit quo aconitum duobus malis suo & omnium. Ex his locis rectè doctiss. Gazam ἀπὸ ἐπιζῶντων, ἐπιζῶντων restituisse quilibet agnoscere debet. Porro adversus ietus scorpionis præscribitur à Theophrasto. Ego ut verum fatear, periculum sumere non audeo. Ceterum pantheras aliasque feras occidere, Dioscorides etiam testatur. Κρίνει δὲ καὶ πικρὸν, & οὗς καὶ λύκος καὶ πᾶς θηρὸς κητὸν ποτὶ σκορπίου, καὶ αὐτὸν ἀλλομενον. Necat vero pantheras, feras,

sues, lupos, ac ferarum genus omne, carniū frustulis indi-
 eum & appositum. Plinius loco citato. Quod si quis illa
 fortē ab homine excogitari potuisse credit, ingrātē Deorum
 munera intelligit. Tinguunt carnes aconito, necantque gustatu
 earum pantheras; nisi hoc fieret, repleturas illos situs. Ob
 id quidam pardalianches appellaverunt. At illas statim libe-
 rari morte, excrementorum hominis gustu, demonstrarunt.
 Quod certe casu repertum quis dubitet? Et quoties fiat
 etiam nunc, ut novum, nasci, quoniam feris ratio & usus
 inter se tradi non possit. Unde postrema hæc habeat
 Plinius, ignoro, nihil tale apud Theophrastum, nihil apud
 Dioscoridem, Galenum, cæteros. Dioscorides misceri
 medicamentis ait, oculorum doloris levandi vi præ-
 ditis, *μύνηται* & *ὀφθαλμιαῖς ἀνὰ δυνάμει δυνάμει*. Plinius
 lib. xxvii. cap. xiii. Sed majores quoque oculorum
 medicamentis aconitum misceri, saluberrime promulgavere,
 aperia professione, malum quidem nullum esse sine aliquo
 bono. Et hæc de aconito veteres. Falluntur qui Paridis
 herbam pro aconito ostendunt. Nullam radix ejus si-
 militudinem caudæ scorpionis, vel ipsius scorpionis ali-
 quam habet effigiem, nec folia cyclamen satis referunt,
 lævia sunt, nullo modo aspera, aut hirsuta, nec ut vult
 Plinius, statim à radice prodeuntia; sed in medio sui
 caulis habent originem, ad hæc non deleteria, sed sa-
 lutaris est planta, quæque adversus morbos malignos
 præscribitur. Belgæ Wolf-bezien/ uvam lupinam, &
 Spinnethoppen/ araneam vocant; ab ementia araneæ
 forma, quam bacca una cum reflexis exiguis alabastris,
 per maturitatem exprimit. De hac plura non libet
 dicere, nemini enim non cognita. Nec Thora, de qua
 supra pluscula diximus, pardalianches aconitum est,
 quod radix nullam aconiti referat ideam, folium præ-
 terea medium cingit cauliculum, cum statim à radice
 exire scribat Plinius. Quod Mathioli aconiti nomine
 depinxit; an sit in rerum natura, dubitant doctiores.
 Integram plantam in appendice suæ historię à Trevi-
 rensi seplariario se nactum testatur Lugdunensis, in cu-
 jus orto plantæ aliquot annis vivunt, & in Allobrogi-
 bus nasci. Figuram similem habet, sed ramulum flori-
 bus onustum adpingit. Penes auctorem sit fides, nun-
 quam vidi tale aconitum, non tamen dari, asserere ne-
 queo. Alii doronicum vulgo dictum pro aconito verò
 pigunt; hujus radix variò dictum; modo ipsum
 scorpionem, modo ejus caudam tantummodo refert;
 Foliis exit à radice subrotundis, lais, è virore candidis,
 mollibus, tenuique hirsutis pubescentibus, hedere cu-
 jusdam ac rotundi cyclaminis formā, sed amplioribus,
 & ad cucumeris magis accedentibus; hujus tamen &
 minoribus & mollioribus; Caulis dodrantem superat,
 & ipse lanugine haud carens, striatus, quasi multian-
 gulus, alioqui rotundus, qui in pauculos divisus ramu-
 los, ipsi fastigiis flores promit chrysanthemi æmulos,
 & medio videlicet disco, & orbiculato ambitu luteos,
 qui in tenues ac candidos pappos resolvuntur, ac exigua
 nigricantia habent semina, radiculæ haud magnæ, sed,
 uti pictura ostendit, admodum variantes. Officinæ
 hanc plantam doronicum vocant. Arabum tamen do-
 ronicum ab hoc diversum videtur, quod calidum & sic-
 cum, ordine tertio describitur à quo temperamento
 hujus multum absunt radices. Nulla etenim amari-
 tudo, nulla acrimonia, nec similis aliqua gustabilis qua-
 litas in iis sentitur; quæ tam intense vel calidas vel sic-
 cas ostendere queat. sed dulcis gustanti apparet. Dul-
 cedo autem non excessum caloris vel siccitatis, ut recte
 doctiss. Dodonæus ostendit, sed temperiei mediæ ac
 temperatæ propria est. Queritur tamen, utrum aco-
 nitum, sive scorpionum veterum sit; Quin forma satis
 conveniat, in dubium non vocatur; solum facultas qua-
 litasve obesse videtur. Refert Gesnerus in epistola
 quadam ad Occonem, se radices hujus recentes siccas,
 integras, melle conditas, in pollinem tritas sæpe in-
 gessisse, neque ullam inde mutationem sensisse. Bifa-
 riam tamen responderi potest, dum recens est ac viri-
 de venenum esse, at siccatum illud deponere. Corian-
 drum viride non sine periculo comeditur, siccum ve-
 rò innocens esse, alibi diximus; Vel responderi potest,
 animalibus venenum quidem esse, secus homini. Plu-
 tarchus sympo. lib. i. quæst. vi. *Τακμήριον δὲ τὸ λόγῳ
 μέγα τι συμβαίνει, καὶ τὸ αὐτὸ πικρὸν, καὶ τὸ ἀμυγδαλῶδες πικ-
 ρὸς φανερῶς, καὶ ἐπιπύσσει δυνάμει, καὶ ὁρῶν ἀδελφὸς
 ἐκλεπτόντων.* Magnum autem hujus rei argumentum est id,
 quod vulpibus usu venit, quæ si amygdalas amaras edant,
 neque statim aquam lambant; mox: humore illico omni

consumto. Experimento etiam certum habent adver-
 sariorum auctores, vulpes aloë interfici: ntrumque ho-
 mini saluberrimum. Sic nuces vomicæ feles, canes,
 aves, pisces interimunt; quæ tuto & magno commo-
 do, adversus lethiferos & epidemicos morbos in ele-
 ctuariis liberantis, & de ovo Philosophico dicto dan-
 tut hominibus. Coronidis loco historiam, quam narrat
 Mathioli, addam: verba ejus ita habent, Ille (Iacobus
 Antonius Corthusius) me primum admonuit doronicum
 inter aconiti genera esse recensendum, quod certo sciret, factò
 à se pluries periculo, exingui facile canes, qui horum ra-
 dices devorant. Vix ego id credere poteram, sed interim
 datis cuidam meo cani vulgariū doronicorum quaternis
 drachmis, crudis carnis occultatis, is post septimam horam
 obiit. Sed id mirum profecto mihi fuit, quod ipsemet canis
 toto illo tempore, quo supervixit, alacer, letus, ac hilaris se
 semper habuit, nihilque symptomatis passus est; immo, quod
 masus dici potest, quadam cum domestica canicula pluries
 venerem exercuit, & canantibus nobis avidissime come-
 dit. Quo factum est, ut ego crederem, me hoc factò periculo
 frustratum iri. Atqui paulo post, præter omnium nostrum
 sententiam, is repente admodum, ac si morbo comitiali per-
 cussus esset, totus in terram occidit, ubi horrendo spasmo
 correptus, spumanti ore, paulo post convulsus interiit.
 Hactenus Mathioli.

Εν τῷ τῶν ἡμετέρων. Docet Præceptor medicamenta
 non tantum ad corpus, puta morbos, sanitatem, mor-
 temque, nec non generationem conferre; sed etiam ad
 animum, de hoc postremo agit. cap. xxi. tamdiu hæret
 in explicandis quæ ad generationem pertinent, pri-
 moque loco orchidem recenset, de qua nobis hoc loco
 sermo.

Τὸ ὄρχις. Orchis unde dicatur, constare arbitror,
 à testiculorum scilicet figura. Orchidis unum genus
 describit præceptor, duo Dioscorides, infinita recen-
 tiores. Quæ de orchide tradit Theophrastus, cor-
 rupta ac depravata sunt. φάσιν scribitur αλφωδὲς uter-
 que interpretes, folium laseris. Laseris folia selino non
 dissimilia sunt, qualia nullo orchidis sunt generi. Om-
 nino referendum *Κυλλωδὲς*. Plinius lib. xxvi. cap. x.
 Quidam folio scillæ esse dicunt, leviori ac minori, caule spi-
 noso. Postrema hæc verba viris doctis errandi occasio-
 nem præbuerunt. In vulgatis Theophrasti codicibus,
 αἰπὴ αἰπὴν ἢ τὴν ἀκανθὴν scriptum est, quod Gaza caulem
 simillimum spinæ, quam prius vocant. Græca hæc non
 capio, & absurda est Latina versio, Corrigunt. *τὴν δὲ
 καυλὸν ἀκανθῶν δυνάμει αἰπὴν, vel καυλὸν ἀκανθῶν ὄρχιν
 δυνάμει αἰπὴν. Caulem spinosum orchim simillimum prius.*
 Utrumque ex mente Plinii, sed præter Theophrasti &
 veritatis rationem. Corrigunt alii αἰπὴ ἢ τὴν πυγμαίαν,
 vel αἰπὴν πυγμαίαν. Neutra aridet correctio, nec un-
 quam sic Theophrastus arboris, arboris inquam cau-
 dici, palmaris plantæ cauliculum comparare solet, &
 præter dignitatem ac prudentiam philosophi foret.
 Erroris omnis auctor Phnius, qui cum libertus legeret
ἰερακίδα ἢ τὴν ἀκανθὴν vel aliud cogitans, vel vocum vici-
 nitate deceptus, cum alibi legisset καυλὸν ἀκανθῶν, cau-
 lem spinosum vertit. Qualis in rerum natura non est
 orchis. Quod si paulò diligentius ad acanthæ historiam
 quam tradit Dioscorides attendisset, in hunc turpissi-
 mum non incidisset errorem. Ovum ovo, ut ita dicam,
 vix est similis, quam acanthæ & orchidis caulis, nisi
 quod orchidi minor, levior, tenuior: acanthæ major,
 asperior, crassior, Orchidi enim caulis cum florum
 nucamento, est qualis acanthæ. Utriusque iconem in-
 spiciat lector, & quod æquum est judicet. De caule
 acanthæ hæc Dioscorides lib. iii. cap. xix. *Ἀκανθὴ ἢ
 ἰερακίδα — καυλὸν λεῖον διπλὸν, πύχον δακτύλῳ, ἐν
 ἀλφωδῶν, αἰπὴ τῇ κορυφῇ ἀπειλημένον. φυλλαῖς ποτὶ
 ὁροὶ κυπρίαις ὑποακκεῖν ὑακινθῶδων, ἐξ αὐτῶν αἰπὸν
 αἰπὴν λευκὴν. αἰεμα ὑπὸ μακρῶν, μύλων. θυροειδὲς δὲ ἢ
 κεφαλή: Caulem lævem, binum cubitorum, digitali crassi-
 tudine, prope verticem ex intervallis foliolis quibusdam,
 seu alveolis circumdatum oblongis, hyacinthinis, è quibus
 flos prebit albus, semen oblongum ac luteum: caput vero
 thysi specie. Ad quod vel maxime attendit Theophras-
 tus. Caulem acanthæ recentiores sic describunt. In-
 ter folia medius erectus assurgit, caulis crassus, compluribus
 foliis à medio ordine digestis adornatus, colore candidis,
 forma oblongū, qui duobus veluti nucamentis, uno supe-
 riore, altero inferiore munimur, &c. Duas orchides Dio-
 scoridem descripsisse supra dixi; sed utra Theophrasti
 sit, non satis constat. Priorem cynosorchum vocat,
 E e e e 3 quod*

quod caninum referat testiculum: alteram serapiada; quod hujus flores insecta quædam referant lasciva & fœcunda, tanquam à Serapide Ægyptiorum idolo nomen habentia, cujus in Canopo Ægypti urbe, magnificum templum erat, ubi lascivis & impudicis cantibus & saltationibus colebatur, Plinius orchidem serapia Theophrasti esse putat, ex recentioribus plurimi cynosforchin. Rationes nullas, quibus suam hanc probant opinionem, adferunt. Credo nullam aliam esse, quam quod Dioscorides de prioris facultate eadem quæ Theophrastus referat. lib. III. cap. cxxxvi. Ἐδίδουται δὲ ἡ ῥίζα ὡς βολβὸς ἐψηθεῖσα. & κατὰ πᾶν τὸν ὅρον τὴν μὲν μέγιστα ῥίζαν ὑπὸ ἀνδρῶν ἐδιδόμην ἀφροδισιακῶς. τὴν δὲ ἐλάττωσαν ὑπὸ γυναικῶν. Πλουτάρχου. ἀφροδισιακῶς δὲ καὶ τὰς ἐν Θεσσαλίᾳ γυναῖκες, τὸν μὲν ἀπὸ τῶν μετὰ ἀνδρῶν γὰρ λαμβάνουσι περὶ τὴν, ὡς περὶ τὴν τὰ ἀφροδισια. τὴν δὲ ἐπεὶ αὐτὴ ἐπιχρῶν καὶ ἐκλύει τὸν ἀφροδισιακόν. αἰσχυρὸν δὲ πὺν ἔπρεον ὑπὸ τῶν ἱερῶν πινύμενον. Radix cocta, ut bulbus estur. Sed de his radicibus memoria proditur, si majorem edant viri, mares generari: si minorem feminae, alterum sexum. Insuper autem proditum est, in Thessalia mulieres tencram & lacte caprino propinare ad excitandam libidinem: aridam verd ad eandem inbibendam, atque ab unius potu alterius resolvi vires. Cur major, ut tradit præceptor, efficax ad coitum, minor, venerem inhibeat, rationem lib. vii. simpl. adfert Galenus, ὅτις ἐνομοθεῖται καὶ κοινὸς ὅρχις ἢ αὐτῇ βοτάνῃ. δύναμις δὲ τῆς ῥίζης αὐτῆς βολβοειδὲς ἐστίν, καὶ διὰ τὴν, ὅτι καὶ ἡ ἡρεμὴ, & γυναικεία γλυκύπερος φαίνεται, ἀλλ' ἢ μὲν καὶ τὴν ῥίζαν, πολλὰν ἔχειν ὑγρότητα ἀφροδισιακὴν καὶ φουδὴν, ἀλλ' ὅτι τὸ καὶ αὐτὴ ἀφροδισια πινόμενῃ ἀφροδισιακῶς ἢ δὲ ἐπὶ τῇ ἰσχυρῇ ἢ ἐλάττω ἢ ἐν πινύμενῃ ἰσχυρῇ, ὡς ἰσχυρὰ τὴν καὶ αὐτὴ ἐπὶ τῇ ἡρεμῇ, & ἐπεὶ τὸν ῥίζαν ὅτις αὐτὴν ἐμὸς ἢ μὲν ἢ ἀφροδισια τὰς αὐτὴς συνιστάς ὅμοιας ἢ δὲ ῥίζαν, ἀλλ' ὅτι τὴν αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἰσχυρῆς & κατεστῆκεν. Orchis, herba hæc nuncupatur, & cynos orchis, radici ejus bulbosa ac gemine vis inest humida & calida ac gustantibus dulcissima est, Ceterum major radix multam habere videtur humiditatem excrementariam, & flatuosam: quapropter epota venerem excoitat, altera vero minor videlicet contra: nimirum admodum elaborata, ut sit ejus temperamentum ad calidius & siccius vergens: itaque hæc radix tantum abest ut ad coitum stimulet, ut plane etiam contra cohibeat & reprimat. Ratio itaque cur has diversas præstat facultates, gemina radix orchidis, (quamvis utrique bulbo idem sit substantiæ modus, idemque sapor,) quod major bulbus flatus, crassa flatuosaque sua substantia, gignat: alter verd, siccior illo & macilentio suo corpore humorem, à quo flatus producuntur, exsiccat, qui salaces facere solebat. Denique ex Galeni hoc loco, fortassis etiam (si inodo de hoc orchide loquatur) Theophrasti, constat verba ἀπὸ τῶν καὶ ἐπεὶ, non de recenti & sicco exponenda, uti Serapionis fecit interpretes, sed intelligenda de majore & minore. Plinius lib. xxvii. cap. viii. Ex his radicibus, si majorem edant viri, mares generari dicunt; si minorem feminae, alterum sexum. In Thessalia molliorem in lacte caprino viri bibunt ad stimulandos coitus, duriorum verd ad cohibendos, adversatur alter alteri. Molliorem majorem vocat, duriorum minorem; uti ex loco Galeni citato constat. Et hoc est argumentum, quo moti viri docti, statuunt Theophrastum cynosforchin describere. Sed fortasse rectius fecissent si verba Dioscoridis de altero orchide perpenderent. Etenim cap. sequenti de serapiade ait. Ἰσχυρὴν δὲ καὶ πᾶν τὸν ὅρον & κατὰ τὸν ὅρον τὴν μὲν μέγιστα ῥίζαν ὑπὸ ἀνδρῶν ἐδιδόμην ἀφροδισιακῶς. τὴν δὲ ἐλάττωσαν ὑπὸ γυναικῶν. Πλουτάρχου. ἀφροδισιακῶς δὲ καὶ τὰς ἐν Θεσσαλίᾳ γυναῖκες, τὸν μὲν ἀπὸ τῶν μετὰ ἀνδρῶν γὰρ λαμβάνουσι περὶ τὴν, ὡς περὶ τὴν τὰ ἀφροδισια. τὴν δὲ ἐπεὶ αὐτὴ ἐπιχρῶν καὶ ἐκλύει τὸν ἀφροδισιακόν. αἰσχυρὸν δὲ πὺν ἔπρεον ὑπὸ τῶν ἱερῶν πινύμενον. Orchis, quem & serapiada nuncupant, sicciorum facultatem obtinet, quam ut primi ordinis haberi mereatur: quocirca nec perinde ad venerem commodus est. Ex eo inquam loco, nemo concludere potest majorem minus, quam minorem bulbum aptum vel ineptum ad venerem esse, illud tantum, quod cynosforchios hac in re præstat radix, quamvis serapiados nomen contrarium dicere videatur. Qui Theophrastum serapiada describere contendunt, Plinii auctoritate utuntur, & descriptionem cynosforchidos non convenire cum orchide Theophrasti ajunt. Plinii verba mox examinabo, ubi utriusque orchidis descriptionem ex Dioscoride tradidero. Ὅρχις, αἱ δὲ κοινὴς ὅρχις καλεῖται, φύλλα ἔχει κατὰ τὴν ἰσχυρῆν καὶ τὴν καυλόν, & τὸν πυθμῆνα ἰσχυρὰ καὶ ὁμοία, συνίσταται δὲ καὶ λῆνα, καὶ

καὶ τὸν καυλόν, καὶ τὸν πυθμῆνα τὸ καὶ ὁμοία, ἵψ' ἔχει πρὸς τοὺς ὁμοίους, ῥίζαν βολβοειδῆ, ἐπιμήκη, διπλῆν, τὴν ὡς ἰσχυρὰς, τὴν μὲν ἀνὰ τὴν δὲ κατωτέρω, & τὴν μὲν πλεονῶν, τὴν δὲ κατωτέρω καὶ ῥυτίων. Orchis, quem alii cynosforchin, quasi canis testiculum vocant, foliis est, circa caulis imam partem, in terra stratis, olea molli similibus, angustioribus, lævibus, longioribus. Caule palmari, in quo flores purpurascens emicant, radice bulbosa oblonga, gemina, angusta olivarium instar; quarum una superior est, altera inferior, & hæc quidem flaccidior, illa mollior ac rugosior. Serapiada cap. sequent. cxxxvi. describit. Ὅρχις ἵψ' ἔχει, δὲ τὴν κατωτέρω ἵψ' ἔχει κατὰ τὸν καυλόν, καὶ τὸν πυθμῆνα τὸ καὶ ὁμοία, ἵψ' ἔχει πρὸς τοὺς ὁμοίους, ἐπιμήκη, διπλῆν, τὴν ὡς ἰσχυρὰς, τὴν μὲν ἀνὰ τὴν δὲ κατωτέρω καὶ ῥυτίων. καὶ τὸν καυλόν, καὶ τὸν πυθμῆνα τὸ καὶ ὁμοία, ἵψ' ἔχει πρὸς τοὺς ὁμοίους. Testiculus alter, quem alii velut & Andreas serapiada vocant, propter radicis multiplicem usum, foliis est porri, oblongis, at latioribus & pinguibus, ex alarum sinu inflexis, cauliculis palmariibus, ac floribus penè purpureis, radix autem subjacet testiculis similis, &c. Plura in considerationem veniunt. Ἐλαία κατωτέρω, Olea molli comparat. Cynosforchis itaque non est Orchis Theophrasti, sed corruptum codicem ajunt, quod non diffitemur. Restituunt καὶ ἰσχυρὰ κατωτέρω. Nulla, inquit, mollis olea, & olea folia multo angustiora, & minora sunt, scillarum autem quædam molliora. Hanc Dioscorides mollem scillam appellat, ejusque foliis cynosforchios mollia ac lævia folia, similia & angustiora esse ait. Non inficias imus non dari oleam mollem, sed quo argumento probant Dioscoridem scripsisse καὶ ἰσχυρὰ. Ἐλαία legit Oribasius, & Serapio lectionem hanc sequitur. Quod certissimum argumentum, sic scripsisse Dioscoridem. Confirmat eandem Plinius lib. xxvii. cap. viii. Cynosforchin, aliqui orchin vocant, foliis olea molliibus, ternis, per semipedem longitudinis in terra stratis, radice bulbosa; oblonga duplici ordine, superiore quæ durior est, & inferiore quæ mollior. Idem de folio ferè repetit lib. xxvi. cap. x. ubi orchidis, Crateoni & satyrii confundit historiam, his ferè verbis. Concitaricem vim habet satyrium. Duo ejus genera, una longioribus foliis quam olea, caule quatuor digitorum, flore purpureo: radice gemina, ad formam hominis testium, alternis annis intumescens ac residens. Altera satyrium orchis cognominatur, & femina esse creditur. Distinguitur internodiis & ramis frutice, radice fascinis utili, nascitur fere juxta mare. Quæ de internodiis ait, ad Crateogoni pertinent historiam. Præterea nemo satyrium orchin, & contra orchin satyrium dixit, præter Apulejum; qui illud ex Plinio transcripsit. Ex Apulejo, Plinioque officinæ orchides satyrium vocant, ac pro ea utuntur. Plura de hoc errore capite de satyrio. Frustra viri docti hoc loco legunt pro satyrio cynosforchi. Quippe paulo infra idem Plinius tradit, satyrium geminum ferè bulbum. Vereor quoque quod supra orchin terna habere folia ait, ad satyrii triphylli pertinere historiam. Sed pro λῆνα τελα, fortassis legit, quod non videtur ineptum, quod talis reperitur. Sufficiat hoc loco ostendisse Diosc. olea folio comparasse cynosforchidem. Corrigit alii, κατωτέρω ἰσχυρὰ ὁμοία κατωτέρω; id est. Folia ferè mollia, olea similia, longiora: Sed qua auctoritate, λῆνα & συνίσταται rejiciunt? Vocem λῆνα rejiciendam esse, ex Oribasio & Serapione facile probari posset, quorum codex hac caret. Sed uterque vocem, συνίσταται agnoscit. Quare dicendum, in Græcia aliud omnino à nostro diversum descripsisse Dioscoridem orchidem. Vel, quod non videtur probabile, mala comparatione usum. Fateor me nunquam orchidis genus foliis olea longioribus & angustioribus vidisse. καὶ τὴν μὲν πλεονῶν. Legit doctiss. Lacuna ex vetusto codice, & τὴν μὲν σκληρόν, τὴν δὲ κατωτέρω καὶ ῥυτίων. Hoc est, & hæc quidem duram, illam vero molliorem & rugosiorum. Doctissimus Saracenus in hunc sensum legit. καὶ τὴν μὲν πλεονῶν καὶ κατωτέρω, τὴν δὲ σκληρόν καὶ ῥυτίων. Et hæc quidem plenior ac mollior, illa durior ac rugosa; idque quia Plinius loco citato radice oblonga, duplici ordine, superiore, quæ durior est, & inferiore, quæ mollior. Neque inquit, dubium est, quin major radicis bulbus, qui idem demissior est, succosior sit atque adeo mollior, ac tenerior. Qua etiam ratione ἀπὸ τῶν deinde Dioscoridis dicitur, minor vero quia sublimior, tanquam flaccidus ac rugosus, durior ac aridior. Siquidem mollia ferè sunt quæ humidiora, & contra dura, quæ sicciora. Quod si cui placet vulgata lectio necesse est κατωτέρω pro flaccido accipiat. Postremum proba, quæ ut in vulgatis legitur codicibus

bus sic scripsisse Dioscoridem Oribasii testatur codex. Alterum orchidem foliis inquit esse porri, *περσίου*. Corrigunt *περσίου μαριβίου*, quale folium nullum orchidis genus refert. Præter rationem etiam Plinium notant, quod porro compararit serapiadis orchidis folium. Verba Plinii loco citato audiamus. Sed inter pauca mirabilis est orchis herba sive serapias, foliis porri, caule palmeo, flore purpureo, gemina radice, testiculis simili, ita ut major, sive ut aliqui dicunt durior, ex aqua pota excitet libidinem, minor sive mollior è lacte caprino inhibeat, quidam folio scilla effedicunt, leviori ac minori, caule spinoso. Non erravit Plinius quod porri foliis scripserit. Omnes Dioscoridis codices, Aldino excepto, *περσίου* scribunt, hanc Oribasius, eandem Serapio probat scripturam. Quinetiam porri folium scillæ non dissimile. Rectè itaque Plinius Orchidem serapiada à Theophrasto descriptum ait. Orchis serapias nota satis, & ab omnibus delineata. Recentiores plura observarunt orchidum genera, de quibus consulat phytopinacem Bauhini lector.

καλῶσι φύλλον. *φύλλον κατ' ἰσχὺν* significare laserpitii semen, & malabatri folium, supra ostendimus. Hoc loco *φύλλον* planta est ad generationem apta. *φύλλον* folium denotat, at eadem hæc planta *ἐλαϊόφυλλον*, & *βερύονια* vocatur. Dioscorides lib. III. Capite cxxx. *φύλλον*, οἱ δὲ ἐλαϊόφυλλον, οἱ δὲ βερύονια καλῶσι, *phyllon*, alii *eleophyllon*, *bryoniam* alii nominant. *Eleophyllum* id est oleæ folium, herbam oleæ folio designat, eadem vel à foliorum eruptionis argumento, vel à musci similitudine bryonia dicitur. Duo phylli genera, aliud Thelygonon sive feminificum, aliud arrhenogonon marificum. Unde nomen hoc impositum sit, ipse docet præceptor, utrumque luculenter satis describunt Theophrastus & Dioscorides. Sed quod Theophrastus marem vocat, id Dioscorides feminam vocare quorundam est opinio. Dioscorides *φύλλον ἐν πέτραις* loco cit. τὸ μὲν θηλυγόνον λεγόμενον, ὡς περὶ βρύον ἔχον, *χλωρότερον* ἐλαϊας τὸ φύλλον. *καυλὸν, λεπτόν, βραχύν. ῥίζαν λεπτήν. ἀπὸ λευκόν. καρπὸν μέζονα, ὡς περὶ μήκωνος*. τὸ δὲ ἀρρηνόγονον, τὰ μὲν ἄλλα ὁμοίον ἀρρηνόγονον, *καρπὸν δὲ ἀσφύδρον*. ἔχει γὰρ ὁμοίον ἀνθεὶ ἐνθηκίης ἐλαϊας βοτρυώδες. λεγεται δὲ τὸ ἀρρηνόγονον ποτὴν, ἀρρηνόγονον, τὸ δὲ θηλυγόνον θηλυτοκίον. ἰσχυρὸν δὲ τὸ τὸν Κροτύονα. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ τὰ τοιαῦτα μέγεθός τὸν αὐτῶν ἰσχυρὸν ἀρρηνόγονον. Nascitur locis saxosis. Duum generum est, quod autem thelygonon appellant musci modo nascitur folio oleæ, sed magis herbaceo; caule tenui, brevi: radice gracili: flore albo: semine papaveris majusculo. Arrhenogonon verò cætera antedicto simile, fructu tantum differt, habet enim racemosum quiddam, deflorescentibus olis non dissimile. Perhibetur autem, arrhenogoni potu mares generari. Thelygoni vero, feminas. Hæc memoria prodidit Cratevas, quanquam talia mihi videtur historia tenuis, tanquam fama, auditione accepta proponere. Ex his Dioscoridis verbis, quidam colligunt Dioscoridem à Theophrasto dissentire, nam quod alteri est feminificum, hoc alteri esse marificum, & contra. Nos singula examinabimus, & aliter se habere demonstrabimus, Præmittemus verò melioris doctrinæ gratia quæ de phyllo tradit Plinius, hic lib. xxvii. cap. xi. *Phyllon à Græcis vocatur herba, in saxosis montibus, femina magis herbacei coloris, caule tenui, radice parva, semine rotundo, papaveris simile. Hæc sui sexus facit partus: maris autem semine tantum differens, quod est incipientius olivæ. Utrumque bibitur in vino. Idem lib. xvi. & xxvi. cap. xv. Arrhenogonon & Thelygonon herbae sunt, habentes uvas, floribus oleæ similes, pallidiores tamen, semen album, papaveris modo. Thelygoni potu feminam concipi narrant. Arrhenogonon ab ea semine oleæ, nec alio distat. Huius potu mares generari perhibentur, si credimus. Alii utramque ocimo similem tradunt. Arrhenogoni autem semen geminum esse, testibus simile, &c.* Duas recenset Plinius descriptiones, phylli, quarum altera Theophrasti, ocimi folio, altera Dioscoridis oleæ. Legisse videtur Plinius, τὸ μὲν θηλυγόνον λεγόμενον ὡς περὶ βρύον ἔχον, *χλωρότερον* ἐλαϊας. Queritur utrum rectè legerit. Negant hoc docti quidam; quia *βρύον*, inquit, accepit Plinius pro oleæ flore, cum sit muscus in saxis nascens. Sic enim in vetustissimo codice, *φύλλον φύεται ἐν πέτραις, τὸ μὲν θηλυγόνον λεγόμενον, ὡς περὶ βρύον, ἔχον χλωρότερον ἐλαϊας τὸ φύλλον, καυλὸν δὲ λεπτόν βραχύν. ῥίζαν λεπτήν, ἀπὸ λευκόν*. Quæ verba haud aliter, ajunt, interpretari possis, quam hoc modo: Phyllon nascitur in petris, & Thelygonon quidem quod dicitur, instar musci, cui folium oleæ pallidius. Nec de mendo potest suspicio incidere, in illis

Dioscoridis Græcis verbis. Quænam porro illæ uvas sunt in Thelygono oleæ floribus similes, divinare nequeunt, an de flore accipiendæ; Atqui paulo post Dioscorides de flore dixit, *ἀπὸ λευκόν*. Addit Neophytus, *λεπτόν, βραχύν, ὡς περὶ μήκωνος*. Nec de semine potest accipi, Nam sequitur apud eundem de semine. Dolendum phylli non meminisse Oribasium, aut Serapionem; ut quæ vera sit Dioscoridis lectio, vix asseri possit. Nam cur veterem hanc lectionem magis, quam Plinii, aut vulgarem probem, non video. *βρύον* Plinius uvas floribus oleæ similes vertit; quod *βρύον* in lauro, populo alba ac plerisque aliis, uvam denotat. *βρύον* etiam; ut alibi dixi, ab eadem ratione & forma oleæ est flos. Hinc uvas floribus oleæ similes dixit, cum rectius oleæ flori comparasset: falsissimum est, voluisse Dioscoridem natale solum commune musco & Thelygono esse, quamvis in petris nascatur; A verò etiam multum recessit antiquarius Dioscoridis, qui simile musco Thelygonon tradidit; ac pro phyllo pingit lycopodium vulgo dictum, vide Cordi herbarium. Utrumque experientiæ & autopsiæ refragatur. Doctiss. Saracenus restituit ex Theophrasto (quamquam aliud est phyllon præceptoris, ac depravate *ἀρρηνόγον* legatur.) ὡς περὶ βρύον ἔχον *ἀρρηνόγον*, τὸ δὲ φύλλον *χλωρότερον*. Idem vocem Græcam servat, idque quod bryon sæpe nihil habeat cum musco commune. Utrumque probo, nisi quod vocem *χλωρότερον*, non *viridius*; vel *magis herbaceum*, ut Plinius, verum *pallidius* interpretor. Nec male fortassis restituetur *ὡς περὶ βρύον, ἔχον τὸ φύλλον χλωρότερον*, id est, *instar bryi, vel oleæ floris quid ferens, foliumque habens oleæ pallidius*. Utrumque enim phyllum folia fert planè oleæ colore, crassitie & figura, portulacæ marinæ magnitudine, glauca, & quam oleæ aut salicis, pallidiora, numerosa, incana, lanuginosa, mollia, bina semper certo ordine, & per intervalla disposita, acidi ac salis gustus, caules rigidos, quadratos, cubitum altos, & concolores, in multas diductos polii modo alas. Fœminæ (alii marifici phylli nomine, Dioscoridis corrupto codice decepti, descripserunt) flos est oleæ modo muscosus, & ex herbaceo pallefcientis (*ἀρρηνόγον*) coloris, qui longis, tenuibusque inter folia petiolis insidet, (quos in marifico, ut addita ostendit tabella, vix videre licet, fructu statim ex alarum cavis nascente) semen rarò admodum perficit, quod globulis admodum exiguis, nunc binis, modò etiam pediculis inhaerentibus continetur; sed adeò rarò semen fert, ut Doctissimi tradant Botanici, florem nullo seminis relicto vestigio defluere.

Phyllon thelygonon.

Phyllon arrhenogonon.

Hæc satis ostendunt, Saracenum rectè, & ex mente Dioscoridis codicem correxisse. Illud tamen obici potest, Dioscoridem bis de flore egisse. Non dubito quin vocem *ἀπὸ λευκόν* sciulus quispiam adjecerit, scripsit enim *καρπὸν λεπτόν, μικρόν, ὡς περὶ μήκωνος*. Quod Plinius, *semen album, papaveris modo vertit*. Scribendum *semen parvum, papaveris modo*. Utraque tamen lectio tolerari potest, quod globuli isti pallent. Nihil igitur mutant viri docti; quod Theophrasti ὁ δὲ καρπὸς τὸ μὲν θηλυγόνον — *ἀρρηνόγονος* τὸ δὲ ἀρρηνόγονον. Pallidum igitur sive album semen Thelygoni, sed pallidius arrhenogoni, semen etiam Thelygoni cinerei coloris est ab initio, quod postea in cæruleum mutat. Sed hodie nō herbarii,

barii, dicent. Ergo non album erit, & vera inquit nostra est correctio. Duo hic notanda, ac primum quidem, quod Plinius Dioscoridem sequatur, non Theophrastum, cujus, ut modo dicam, utrumque phyllon à Dioscoridis diversum est, alterum, quod non omnes herbarii de thelygono hoc tradant, sed ii tantum, qui Dioscoridis depravato codice decepti sunt. Doctissimus enim Clusius satis aperte mari illud adscribit, uti paulo infra dicam. Ceterum in vetustissimo exemplari Lacuna scribi ait, *καρπὸν λαπτὸν, μικρὸν ὡς περ μήκωνος*. Doctiss. Salmasius *καρπὸν μικρὸν, ὡς περ μήκωνος*. Sciolus quispiam cum ignoraret βρύον de flore intelligendum esse, ac Dioscoridem videret fructum describere (*λαπτὸν* mutavit in *λαυγόν*, & præposuit *αὐτὸν*). (Quod autem Neophytus dicat *φύλλον καρπὸν, λαπτὸν γαλακτοειδὲς* id fecit, quod spica instar fœminæ sit flos; qualis etiam oleæ, ut icon ostendit.) Ceterum fructum parvum & tenuem cur dixerit Dioscorides, ex descriptione jam allata quilibet facile animadvertere potest. *καυλὸν*, inquit, *λαπτὸν, βραχύν*. Tenuis quidem est caulis, sed non brevis, Cubitalis enim nisi solo cœloque hoc adscribere cuiuspiam placeat. Vox *βραχύν* suspecta est. Puto Dioscoridem scripsisse, *καυλὸν λαπτὸν, ῥιζὴν βραχύν*. Plinius, *caule tenui, radice parva*. Et hoc quidem experientia comprobatur. Radix enim minimi digiti crassitudinem & longitudinem, nonnunquam æquat, duraque est, & lignosa, in multos ramulos fissa. Arrhegonon antedicto simile tradit Dioscorides, sed semine differre. *ἔχει γὰρ ὁμοίον αὐτοῖς ἐνηθηκίαις ἐλαίαις, βοτρυώδης*. In optimo libro scribit Doctiss. Salmasius legi, *ἔχει γὰρ ὁμοίον ἀπὸ ἐνηθηκίαις ἐλαίαις βοτρυώδης*. Nullum mihi relinquitur dubium, quin codex sit corruptus, & vulgatam si servamus lectionem, durius nimium accepit verbum *αὐτὸν*, pro eo nempe quod flori succedit, nimirum incipientis olivæ rudimento, frustra in olea florem quæsierit quis, si sponte deciderit. Saracenus, *ἔχει γὰρ ὁμοίον π τὴν ἐνηθηκίαν ἐλαίαις βοτρυώδης*. Habet enim racemosum quid, ei quodammodo simile, quod postquam defloruit olea, primum emergit & conspicitur. Hæc quanquam non displicet lectio, magis tamen arridet Doctiss. & nunquam satis laudandi Claudii Salmasii correctio; quod ad antiquam lectionem propius accedat. *ἔχει γὰρ ὁμοίον ἀπὸ ἐνηθηκίαις ἐλαίαις βοτρυώδης*. Olea βοτρυώδης est dum floret, quippe flos ejus instar βότρυος, & βρύον in hoc florum genere, idem est quod βότρυς, ut *ἀγρίος βοτρυς* & βρύον idem. *ὁ δὲ φῆκε βοτρυώδης* & βρύον. Simile igitur arsenogoni semen ἐλαίαις βοτρυώδης quum defloruit, hoc est ἐλαίαις βοτρυῶν, quando in fructum formari incipit. Notandum Dioscoridem non satis exactè harum plantarum descriptionem dedisse. Semine enim utrumque differre ait, cum Thelygonon semen raro ferat, sed florem bryo sive flori oleæ similem, semenque quod raro ostendit globulis contineatur, æque similibus olivæ fructui ex flore tantum non exeunt: contra arsenogonon florem nullum producit, sed statim fructum ex alarum cavis profert. Etenim juxta ramulos, minimi nascuntur globuli, uno & eidem pediculo inhaerentes, ut in Mercuriali mari, vel, uti Dioscorides, fructus sicut oliva, cum primum ex bryo sive flore emergit, geminus, testiculi hominis instar, quo continetur semen tithymali semini non dissimile, rotundum, cinerei initio coloris, qui tandem ad cyaneum vergit. Ex mari hoc semine utrumque genus nasci, quemadmodum in Mercuriali, spinaceis, cannabi & similibus accidit plantis, doctissimorum est opinio. Utrumque phyllon calidioribus in regionibus, in quibus sponte provenit, totum incanum est, & quodammodo tomentitium, longèque minoribus foliis, quam in frigidioribus; in quibus raro vivax est. Illud etiam utrique commune, cum Mercuriali, cynocrambe & heliotropio minore, ut erythæ radices, temporis successu cæruleum colorem contrahant. Utrumque nascitur multis Hispaniæ & Galliæ Narbonensis locis, secundum vias, ubi Aprili, interdum etiam maturius floret, in Belgica verò non nisi æstate, ait Clusius, nobis flores dedisse, & singulis annis ex semine deciduo novas plantas produxit. Semine tantum differre marem à fœmina, inquit Dioscorides. Quod non omni ex parte verum. Nam fœmina cauliculis constat infirmioribus, numerosioraque habet folia. Hactenus de phyllo Dioscoridis. Ab hoc diversum est Theophrasti. falluntur viri docti qui putant Dioscoridem à Theophrasto in descriptione βρύου, sive floris, vel seminis differre. Sed corruptum codicem Dioscoridis esse jam ostendimus, ac diximus ma-

rem fœminamque eodem modo ab utroque delineari. Ex antiquo enim codice probavimus, maripari fructum similem esse olivæ quæ defloruit, & cum fructus rudimentum ostendere incipit. Idem testatur Theophrastus, referre olivæ deflorescentis fructum, sed instar hominis testiculos coherere geminos. Descriptio rem ita se habere satis clarè docet, in mariparo binos globulos eidem inhaerentes pediculo, pro fructu inter folia enasci. Sed aliud phyllon est Theophrasti, aliud Dioscoridis: utrique fructus geminus instar testiculorum semper nascitur, & simile est olivæ, ubi primum ex flore exiit. Quod Plinius nimis breviter, obscure, & fortassis minus etiam recte ita reddidit, arrhegonon à Thelygono semine oleæ nec alio distare. Simile quidem utriusque maripari baccæ oleæ primum è flore emergentis, sed geminum semper unique pediculo inhaerens, cū fœminæ sit instar βρύου floris oleæ, hoc est ita confertim nascitur, ut flos oleæ, quum arsenogoni tantum geminum proveniat. In floris itaque vel seminis, ut scribit Dioscorides, delineatione uterque satis convenit, attamen diversum est Dioscoridis à Theophrasti phyllon. Dioscorides oleæ folio describit, ocimi Theophrastus. Nec mendii ulla suspicio esse potest, quippe Plinius alios inquit phyllon describere folio oleæ, alios ocimi. Theophrastum & Dioscoridem quin intelligat, extra omnem controversiam est. Quale ocimi folium sit, quale oleæ supra diximus, nec hic repetere necesse. Illud dixisse suffecerit quod Dioscorides & Neoterici Mercuriale, quæ phyllon est Theophrasti, folia ocimi habere tradant. Mercurialis enim Dioscoridis omnes habet eas notas, quas tribuit Theophrastus phyllo, ita ut ovum ovo similis esse nequit, & quod magis est, eadem de Mercuriali tradit Dioscorides, quæ Theophrastus de phyllo. Dioscorides lib. iv. cap. 191. de Mercuriali. *δοκὴ δὲ μὴ τῆς θηλείας φύλλον λατὸν πικρὸν, καὶ ἀποστῆμα- να μετὰ τῆς καρπῶν τοῖς αἰσθήσεσιν, (ὁ δὲ λατὸν ἡ θηλεία πικρὸν, τὰ δὲ τὸ ἄρρυν ὁμοίως ἐπιπιδυμήντα ἀρρηγόνα γίνονται. Creduntur autem folia trita si bibantur, atque etiam à purgatione menstrua verendis admoveantur, ut semine concipiantur facere; maris etiam folia similiter usurpata, ut mascululi gignantur efficere. Accedit quod Mercurialis utriusque apud Dioscoridem descriptio, eadem sit quæ phylli apud Theophrastum, *ἀνόζωτος*, inquit, *οἱ δὲ παρρηνοί, οἱ δὲ ἔρμῃ βοτάνιοι χαλκοί, ἔχει τὰ φύλλα ὁμοία ὀκίμῃ, ὥς τὰ τῆς ἐλπίης, ἰδιότροφα δὲ κλωνία διγόντα* (Ald. *διγόντα*) *καρπῶδες πολλὰς, πυκνὰς ἔχοντα. τὸν δὲ καρπὸν ἡ μὴ θηλεία βοτρυώδῃ καὶ πολύν. ὁ δὲ ἄρρυν ὥς τῆς πικρῆς μικρὸν, στρογγύλον, ὡς περ ὀρχιδίαν καὶ δύο ἀποσπείμενα. ὁ δὲ τὸ ἰαμινὸν ἀποστῆμαί, ἡ καὶ μετῴν. καὶ δὲ ἀμφότεραι κοιλίας λαχνύμεναι καὶ ἰδιότροφα. κατὰ φύλλον δὲ εἰς ὕδατι, καὶ πικρὸν τὸ ὕδατος ἄγρυς χαλὴν καὶ ὕδατι δὲ. δοκὴ δὲ τὰ μὲν τῆς, &c.* Id est. *Linoxostis*, aliqui *parthenium*, alii *Mercurii herbulam* appellant; folia habet ocimi helixing cognata, sed minora, ramulos duplici geniculorum modo cinctos, & alarum cavis, multis,isque densis præditos, semen fœminæ quidem racemosum atque copiosum, mari verò juxta folia, parvum ac rotundum ceteros testiculos una coherentes. Torus autem frutex dodrantalis est, aut etiam major, utraque alvum ciet, si olerum vice mandatur, cocta vero in aqua, epoto jure, bilem aquosam ducit. Creduntur autem, &c. Plinius lib. xxv. cap. v. *Linoxostis* sive *parthenion* Mercurii inventum est, ideo apud Græcos *Hermopon* multi vocant eam, apud nos omnes *Mercurialem*: duo ejus genera masculus & fœmina, quæ efficacior, caule cubitali, interdum ramoso in cacumine, ocimo angustioribus foliis, geniculis densis, alarum cavis multis, semine in geniculis dependente, fœminæ copioso. mari juxta genicula stante rariori ac brevi contortoque, fœminæ soluto & candido. Folia maribus nigriora fœminis candidiora, radix supervacua prætenuit. Nascuntur in campestribus cultis, mirum est quod de utroque eorum genere proditur, ut mates gignantur hanc facere, ut fœmina illam. Hoc contingere si à conceptu succus protinus bibatur in passo, edanturque folia decocta ex oleo & sale, vel cruda vel ex aceto. Quidam decoquunt eam in novo fictili cum heliotropio, & duabus aut tribus spicis, donec decoquatur, decoctum dari jubent & herbam ipsam in cibo, altero die purgationis, mulieribus per triduum, quarto die à balneo coire eas. Hippocrates miris laudibus in mulierum usu prædicavit eas. Theophrastus, Dioscorides marem fœminamque fructu tantum differre ajunt. Addit Plinius, etiam folio. Sed singula examinabo. Theophrastus duo phylli inquit genera masculum & fœminam.*

Mercurialis duo etiam genera esse, scribunt Dioscorides & Plinius, ac alteram marem, alteram foeminam vocant. Addit Dioscorides tertiam cynocramben, de qua paulo infra. Utrumque magister simile refert, speciemque habere ocimi. Idem Dioscorides nisi quod paulo accuratius describat, fruticem esse dodrantalem, aut maiorem, ramulos duplici geniculorum modo cinctos, & alarum cavis densis, iisque multis praeditos; folia esse ocimi helxine cognata, sed minora; intellige quam helxines. Plinius maris folia nigriora, foeminae candidiora esse tradit, quod nec Theophrastus, nec Dioscorides. Et satis quidem planè contra mentem Theophrasti, qui similia esse tradit. Quod & autopsia docet. Quam enim Plinius coloris tradit differentiam, haecenus animadvertere non licuit. Falsum etiam, quod ait angustioribus esse, quam ocimi foliis. Rectè Dioscorides ad helxines sive parietariae magnitudinem, sed minora dixit. Plinium deceptum, quod id quod Dioscorides de parietaria tradidit, de ocimo intellexit. Utraque porro Mercurialis adeo per omnia sibi (semine excepto) similis est, ut qui alterutram cognovit, ambas noverit. Utrique caules quadrati, leves nonnunquam teretes teneri, internodiis aliquot geniculati, ad instar parficariae dodrante altiores, subinde cubitales, in ramulos distributi, folia circa hos complura, lata, oblonga, acuminata, ad parietariae accedentia; sed tamen leviora, virentiora, ac per margines serrae modo incisa, ocimi majoris satis similia, subnitroso sapore, & nonnihil viroso, succo multo porraceo purgante & medicato, ad multa perquam utili. Semen utriusque diversum tradit Praeceptor; idem Dioscorides. Foeminae fructum Theophrastus instar βρύων virentis inquit, id est oleae florentis similitudine. Dioscorides βότρυνος καὶ πολύν. Oleam βότρυνος dici, dum floret, supra dixi. Quippe flos ejus instar βότρυνος. Βότρυνος in racemum conferta coarctateque plures sunt uvae. βότρυνος δὲ ἰνδρα arbores racematim fructificantes. Oleae flos racemosus, muscosus, albidus, inde βότρυνος & βρύων vocatur. Ἀλλότερον, inquit Theophrastus, sed corruptus est codex, ἡλυσίον legendum: herbacei magis coloris est foeminae fructus. Inde colligo, Plinium in phylli descriptione partim Theophrastum, partim Dioscoridem secutum, atque ita duas confudisse plantas. Semen Mercurialis foeminae (idem Plinius ait) copiosum, solum & candidum. Tale nihil Dioscorides. Solum esse non negamus, sed candidum ipsius imus. Reprehenditur Theophrastus, quod semen tribuerit phylli foeminae, quum delineatio quam de semine tradit, de flore intelligi debeat. Sed hi phyllon Dioscoridis & Theophrasti idem esse putant. Supra phyllon foeminam Dioscoridis raro semen ferre dixi. Mercuriali, inquit recentiores, foeminae, veluti exiguae spicae sunt (ut non inepte de phyllo Neophytus ἀπὸ τυχροειδὲς λεπτόν) in quibus racematim muscosi tenues coherent flosculi, herbacei, absque fructu, nulloque semine succedente, pereuntes. Pro Theophrasto dicendum, ex flore hoc deciduo, etiam terrae commisso novas produci plantas, unde colligitur vel feminis vicem praestare, vel semen adeo minutum proferre, quod visum fugit. Illud autem semen vocari & esse, ex quo nova nascitur vere proximo, vel vere fato, planta, extra dubium est. Maris fructum Theophrastus ait esse, instar oleae jam primum ex muscoso flore emergentis, & addit geminum esse. Dioscorides parvum, rotundum, ceu binos testiculos referentem ait ὡς τοὺς πετάλους juxta folia; seu potius foliorum pediculos. E sinu enim foliorum prodeunt; quod Plinius loco juxta pediculos stante dixit. Sed quod maris semen breve, contortum, rarum esse scribit, praeter Graecorum mentem & veritatem est. Graeci enim parvum, rotundum, duorum testiculorum figura dixerunt. Contortum dicitur, id quod quam sequitur, non convenit cum superiore, vel contortares, dicuntur perplexae & perturbatae, & sibi ipsis minimè cohaerentes. Βότρυνος grammatici expouunt, racemi in modum collectus & contortus. Quod de foemina, non de mari tradiderunt Graeci. Matulae Mercuriali de sinu foliorum in brevibus ac tenuibus pediculis bina cohaerentia prodeunt femina, ad aparines & formam & asperitatem accedentia, compressiora tamen, in quorum singulis unicum semen parvum, ac rotundum. Mercurialis utraque in hortis olivariis, vineis, aliisque locis humidis ac umbrosis non infrequens. Viget tota aestate, hyeme ut plurimum intercidit.

Tradunt si manus succo Mercurialis, hybisci, portulacaeque muniantur plumbum liquatum impune tractari posse. Quod hoc si verum; (penes auctorem sit fides,) praestant partim quod frigiditate sua hebetem sentiendi facultatem reddant, partim quod lenore manuum quasi tunica muniant ac vestiant, ne ignea vis penetret; tum etiam quod metallum fustum obductam manui lenitatem, ac viscositatem, facilius dilabatur, minusque hereat, quam ut subire in carnem cutemve calor valeat: Qua de causa alibi Aristoteles eos calidae aquae perfusionem minus sentire ait, qui uncti sunt oleo. Quilibet per me ut id experiatur licet, ego fidem non adhibeo. Quod videam solatri succum hoc non praestare, cum tamen frigidiorum, glutinosiorumque succum habeat. Fabulosum non minus puto, quod tradunt à mari mares, à foemina admota pudendis foeminas generari. Interea tamen sine periculo hujus experimentum capere licet. Hac de causa ἡμεῖς πίναν vocarunt herbam aliquin vulgarem & vilem, quaeque, ob nimiam solvendi vim aliquin pro maledicto est. Sed de Mercuriali utraque satis. Tertia sylvestris est. Hanc Dioscorides describit his fere verbis cap. 192. lib. 4. κύβια ἢ κυνοκράμβη, οἱ δὲ λινόζωοι ἀγρία ἄβρην, καὶ λίον ἀνίστη διαστραμμένοι, τρυφεροί, ὑπόλευκοι. Φύλλα ἐμφερῆ λινόζωοι δὲ ἢ κισσῷ, ὑπόλευκα ἐν ἀγρίαις πύλαις τὸν δὲ καρπὸν ὡς τοὺς πετάλους ἀποσκέμνον, μέγαν, στρογγύλον. Cynia, seu cynocrambe (brassica canina) aliis mercurialis sylvestris mas cauliculum emittit binum palmorum altitudine, mollem ac subalbidum: folia mercuriali aut hederæ similia, certis interstitiis candicansia, semen foliis adjacet parvum ac rotundum. Caput hoc docti Botanici spurium esse putant, quod nec in antiquo codice, nec apud Orisbalem reperitur. Non est cynocrambe: cuius effigiem addunt quod semen foliis non adhæreat. Sylvestrem vocare licet mercurialem quod pulchre eam referat eademque vires obtineat. Aliam cynocrambes nomine plantam pingit Bauhinus, quam me vidisse non memini.

Τὴν δὲ λευκὴν κίβιν, candida hederæ fructum sterilitatem facere ait. De nigra hoc Dioscorides lib. 2. cap. 210. ἢ δὲ μέλανος κισσῷ ὁ καρπὸς, ἢ οἱ καρποὶ πηχέες ἀπὸ τῆς πικρίας, ἢ παχέοςσι τὴν ἀγρίαν πηλοειδέντες. Nigra hederæ succus, & corymbi corpus infirmant, mentemque turbant largius sumpti. Corrigitur viri docti ac, unica littera mutata, legunt ἀγρίαν πικρίαν. Maxime cum clariss. vir Sambucus, ita etiam in vetusto quodam codice legi observavit. Quanquam, si corpora infirmant hederæ corymbi, ex consequenti etiam sterilitatem facere, sat intelligitur. Ego vulgatam serbo lectionem, idque quod eam probet Serapio, maxime quidem quod paulo infra scribat ipse Dioscorides, nigra corymbos sterilitatem inducere, eandem rem bis scribere non solet. Κινέει δὲ κατὰ μὲν ἡ ὑποπίντες οἱ ἡρόμετοι λέοι ὅτι πικρία ἢ μετὰ τὴν κατὰ τὴν ἀγρίαν πικρίαν ἐστὶ. Movent & menses corymbi tritici ac subditi, iidem post purgationes foeminarum drachma pondere poti, spem conceptionis adimunt. Quod itaque de albo tradit Theophrastus, de nigro Dioscorides. Utrumque videtur conciliare Plinius lib. xxiv. cap. x. ubi ait. Hederæ nigrae candidiores corymbi poti, steriles etiam viros faciunt. Quasi Theophrastus candidam hederam vocavit, quæ revera nigra sit, sed candidiores ferat corymbos. Forte etiam candida viros, nigra foeminas steriles reddit. Sed de neutro satis constat.

Τὸν τῆς κραταίως. Contraria qualitate praeditum κραταίωγον. Vulgo depravate κραταίωον apud Dioscoridem κραταίωγονον, οἱ δὲ κραταίωονον. Lego κραταίωγονον, οἱ δὲ κραταίωγονον. Hesychius. κραταίωγονον βοτάνη μετὰ ἧς πικρία κραταίωγος δίδωται. Cratægonon herba cuius ad texendum usus. Cratægos arbor. Recte distinxit Grammaticus, sed minus recte Plinius lib. xxvii. cap. viii. Theophrastus arboris genus intelligi voluit cratægonon, sive cratægonon, quam Itali aquifoliam vocant. Postremum supra lib. iiii. falsum esse demonstravimus, nec Theophrastus arborem cratægonon, sed cratægon, uti etiam apud Hesychium legitur, appellari tradidit. Sed hoc librarii peccatum esse dicemus, non Plinii. In antiquissimis denique codicibus Plinii legitur, cratægonon spicae tritici simile est, Non ut vulgo legitur, cratægonon. Reliqua mox examinabo. Κραταίωγονον dicitur δὲ τὸ κραταίω τῆς γυναικός. propter virtutem quam obtinet ἐν τῇ γυναικί, in semine. Nam pota, facere potis est, ut mulier virilis sexus puerum pariat. Dioscorides lib. i. cap. 138.

ὁρίζεται δ' ἐν τοῖς ὁμογενοῦσι ἡμέραν ἐπὶ τῇ ποιότητι ποσει, καὶ περὶ Διοσκουρίδης, ἐπὶ τῇ τριμηνίᾳ λέγων ἰσχυρῶς αὐτὰς. *Deficcat quoque semen prolificum, ajuntque nonnulli, qui copiosius biberint, omnino steriles evadere. Nec defunt qui ad eam portionem certum dierum numerum praeferant, nempe septem & triginta, quemadmodum refert Dioscorides.* Notandum quod in Græcis codicibus ἀγόνες leguntur, quod viri docti interpretantur, impotentes facere ipsos viros; sterilitas enim inquit defectus est foeminarum, quas ἀτόκες perpetuo vocat Dioscorides dum ipsis notam sterilitatis inurit; quemadmodum ἀτόκια medicamenta omnia illa dicuntur, quæ vim concipiendi adimunt. E diverso verò solet eos viros vocare ἀγόνες, qui prolifico femine sunt destituti, aut illud adeo frigidum, languidum, inefficaxque habent, ut ex eo nequaquam animal gigni possit. Quorum opinionem, probo maximè cum eam probet Plinius. Illud tantum notabimus, apud Theophrastum vocem ἀγόνων non de animalium solum, sed etiam de fructu, ipsaque aqua ad generandum minus idonea usurpari, uti lib. ij. & iv. hist. Eundem etiam cum periclymeni semen ἀγόνων scribit; de mari loqui quod extra dubium non omnino ponendum. Nam hemionii semen ἀγόνων dicit, quod Dioscorides ἀτόκιον ἵσαι tradit. Sed de eo infra. Ex Dioscoride porro & Galeno περικλύνοντα ἐπὶ τῇ restitutum. Et hæc per transfennam, ut dici solet. Obiciet quis, vocem clymenum servandam esse, quod Plinius eadem de clymeno tradat. lib. xxv. cap. vii. *Clymenos*, inquit, à rege herba appellata est, hederæ foliis, ramosa, caule inani, articulis præcincta, odore gravi, & semine hederæ, sylvestribus & montosis nascens. Quibus morbis pota medeatur, dicemus. Sed hic indicandum est, dum medeatur, sterilitatem potu etiam viris fieri. Græci plantagini similem esse dixerunt, caule quadrato, folliculis cum semine inter se implexis, velut in polyporum cirris. Huic objectioni facile occurritur. Confundit enim Plinius clymenum cum periclymeno, Græci omnes periclymenon foliis hederæ describunt, clymenum plantagini. Et quam parum memor eorum sit Plinius, quæ ante dixit, ex hoc loco perspicuum sit, cum uno quasi habitu, clymenum folia habere ait hederæ & plantagini. Periclymenum hederaceis constare foliis, non tantum Dioscorides, sed Nicandri testatur scholiastes, ad hunc versum φύλλα τε κισσίου (de Aristolochia loquitur) περικλύνοντο φέρουσι. Interpres Græcus, καὶ τὸ περικλύνοντο ἐστὶ τὰ φύλλα ὡς ἐφ' ὅμοια τῷ κισσῷ, &c. Sed instabit quis: Clymenum apud Theophrastum legi, & apud Oribasium reperiri. περικλύνοντο, οἱ δὲ σπλήνιον, οἱ δὲ κλύδρον. Idem & Auctuarii testatur auctor, οἱ δὲ αἰγίνιον, οἱ δὲ κλύδρον, οἱ δὲ κάρπαθον, οἱ δὲ ἀσλήνιον: aliqui αἰγίνιον, alii clymenon, alii carpathum, alii splenium. Proinde nihil mutandum. Quod non solum hoc capite, sed etiam capite ix. κλύδρον legatur, & ut alibi dictum, antiquissimi Græci aliis atque aliis quam recentiores sint usi nominibus. Περικλύνοντο, rectius περικλύνοντο seu περικλύνοντο diceretur, quod arboribus aliisque rebus se circumflectat, ac circumvolvat, quod Dioscorides, & ipsa experientia testatur. Nihil tamen mutare audeo, quod constanter apud omnes auctores legatur περικλύνοντο. Fortasse antiquissimi Græci περικλύνοντο dixerunt quod recentiores ob vocis κλύδρον herbe vicinitatem in περικλύνοντο mutarunt. Sed hoc non constat. Latini sylvæ matrem vocarunt. Scribonius Largus de compos. med. cap. 129. *Hederæ nigre bacchari pro duum.* περικλύνοντο, quam sylvæ matrem vocamus, pro viciniori, galbani, &c. Officinæ matrissylvam nuncupant, Græci barbari μαρτίτζεβίαν pro μαρτίτζεβία si non corruptus codex: Myrepsi sect. 3. de unguent 46. καρδοβοτάνη, μαρτίτζεβίαν καρδοβοτάνη καρδοβοτάνη, matrissylvæ, herbe moschata. Vulgo caprifolium vocatur, quod extremi flexus sint capreolati. Belgæ tamen septem blat vocant, quasi hircum oleret vel hircu quid simile haberet. Hodie Græcis, ut audio, περικλύνοντο vocatur, quod periplocæ sit genus, vel huic congener. Doctiss. Gaza volucrum vertit. Credo quod Auctuarii auctor, περικλύνοντο πόλιον Ἀφροδίτης. Αἰγύπτιοι τὸν ῥωμαῖον ἀόλουρον μέλινον. Propheta poliam Veneris, Egyptii turnum, Romani volucrum majus. Notandum tamen, Gazam in libris de caus. ιατρικῇ volucrum interpretari uti lib. ij. cap. xxv. Periclymeni notas nullas tradit Theophrastus. cap. x. tantum docuit, qua ratione, quibusque modis ab herbariis colligatur. Describitur à Dioscoride lib. iv. cap. xiv. Περικλύνοντο γαμνίσκου ἐπὶ ἀπλῆς, ἔμω

(Oribasius καυλὸν ἔχων περὶ γόνων, καὶ φυλλὰ εἰς ἁλίστην καὶ ἁλίστην φυλλὰ εἰς ἁλίστην, περικλύνοντο αὐτὴν, ὑποκλύνοντο, κισσοειδῆ, & τὸ φύλλον ἐκδολεσθῆναι, ἐφ' ὃν ὁ κισσὸς κισσῷ περικλύνοντο. ἀπὸ τοῦ λευκοῦ, καὶ αἰῶν (κισσῷ vetus) ἐμφερίσ; ὑποκλύνοντο (in altero vox hæc deest) οἰοεὶ ἐπικλύνοντο (Oribas. οἰοεὶ ἐπικλύνοντο) τὰ φύλλα, σκληρὸν & δυσπεπασσόν) τὰ φύλλα, καὶ ὑποκλύνοντο καὶ δυσπεπασσόν. ῥίζαν παχύναν, περικλύνοντο (in altero codice, ἀπὸ παχύναν, μακρὸν, quomodo etiam Oribasius, alii ex Crateva παχύναν, καὶ μακρὸν) φύλλον ἐν ὁμογενείᾳ (Alter ἐν καρδοβοτάνη, Plinius, & interpretes vulgo probant) καὶ φεγγίσι. περικλύνοντο δὲ τὸς πολυστάσεις γαμνίσκου. Id est. Periclymenon frutex est exiguus, ac simplex, habens (Oribasius, frutex parvus est, simplex caule quadrato, & per intervalla foliolis circumdato albicantibus. Quod de caule scribitur, id ad clymeni historiam pertinere arbitror: hoc enim quadrato, ut supra dixi, caule describit Dioscorides. Sed, si diligentius animadvertatur, sunt quadrati periclymeni seu matrissylvæ cauliculi) ex intervallis foliola caulem amplectentia, subcandida, hederacea, ac inter ea nascentia germina, in quibus semen hederæ, florem candidum, seu fabæ, aliquantum rotundum, & quasi, in folium procumbentem (Oribasius, inter folia surculi exeunt, in quibus fructus est hederæ similis, qui quasi in folium procumbit, durus, qui difficulter avellitur) semen durum, & quod difficile evellatur, radicem crassam & rotundam (longam Oribasius.) Nascitur in arvis ac sepibus; convolvit verò se propinquis fruticibus. Plinius lib. xxvii. cap. xii. Periclymenos fruticat & ipsa ex intervallo duo folia habens, subcandida mollia, in cacumine autem semen inter folia durum & quod difficile evellatur, nascitur in arvis & sepibus convolvens se administrans quibuscunque. His in verbis duo observanda, ac primum quod Oribasii lectionem sequatur Plinius, ubi de femine agit; alterum quod duo inquit esse foliola; quasi legerit, quod & ipsa videtur probare autopsia, φυλλὰ εἰς δύο. Botanici omnes caprifolium sive matrissylvam pro periclymeno agnoscunt, ac unum illud quod de radicibus objici posset facili negotio solvunt. Negare quis posset, inquit, caprifolium vulgare non esse Dioscorides, quod radix non sit rotunda & crassa. Respondetur, Dioscoridem non περικλύνοντο ῥίζαν id est orbiculatam, sed περικλύνοντο rotundam, non angulosam dixisse. Adjiciunt apud Oribasium μακρὸν, id est longam, legi, corriguntque ex Crateva παχύναν & μακρὸν crassam esse & longam. Recentiores duo observant periclymeni genera perfoliatum, & non perfoliatum. Addit tertium Clariss. Clusius, humile, quod ad vacciniarum classem referre malo, allatum nobis ex Moscovia, etiam Norvegia; non perfoliatum sive Germanicum longis quadratis tenuibus, sed tamen lignosis, & in ramulos partitis, cauliculis, sursum repit proximis fruticibus aliisque rebus se circumvolvens, circa quæ ex intervallis folia bina, ut observavit Plinius, ex adverso posita, oblonga, mollia, dilute virentia, inferiore tamen parte magis incanescencia. Flores in summis ramulis complures pariter emicant, oblongi, candidi, sublatei, odorati, interius cavi, una parte prominentiores, quæ consolidæ regię florem, aut pileolum referunt acutum. staminibus aliquot de medio exeuntibus: Succedunt racemi, seu baccae rubræ, uvarum in modum compactæ, aro similes, at dulciores & præstantiores, in quibus semen duriusculum; radix lignosa, candida, & intra humum hinc inde repens, quæque facile novam promit radicem, quocunque loco plantata fuerit. Perfoliatum, sive Italicum lignosis quoque, & in longitudinem prorepentibus cauliculis Germanico omnino simile est. Conveniunt etiam folia, nisi quod ex adverso posita subinde uniantur, & circa ramulos præsertim fastigia ita coalescant ut acetabulorum profundiorum speciem exhibeant, de quibus flosculi nascuntur superioris similes, breviores tamen ac paulo minores, ex purpura niveo candore nitentes, alicubi luteo aspersi, aut albi, aut subrossi, baccae sequuntur similes, sed dilutiores.

Τῆς δὲ ἡμιόνης. Folium hemionii sterilitatem mulieribus adferre ait. Quæritur quænam sit planta, quam hemionii nomine describit. Hemionitum volunt esse magni nominis & auctoritatis viri; quod mihi non aridet, siquidem nemo veterum tradiderit hemionitum hemionion nuncupari ac steriles reddere mulieres: Græci asplenion hemionion vocari testantur, sterileque fieri ejus usu mulieres tradunt. Diosc. lib. iii. cap. cli. Ἀσπληνον, οἱ δὲ σκληροπύριον, οἱ δὲ σπλήνιον, οἱ δὲ ἡμιόνιον οἱ δὲ σπέρτζε (legend. οἱ δὲ σπέρτζε καλῶσι) δὲ αἰγίνιον

ἐπὶ ἀπὸ τοῦ ἰσχυροῦ καὶ ἰσχυρὸν καὶ μετὰ ἡμῶν σπληνὸς ἀπὸ τοῦ
 ἰσχυροῦ. ἀπὸ τοῦ ἰσχυροῦ φασὶ δὲ αὐτὴν δεύσαν ἐπὶ ἀπὸ τοῦ
 ἰσχυροῦ. Ἀσπλην, aliqui scolopendrium, alii splenium, alii hemio-
 nion, alii denique Pteryga vocant: — Ceterum spem
 partus adimere creditur, tum per sese, tum etiam cum muli
 liene, amuletis instar adalligata. Verum in eum usum, tra-
 dunt nocte quapiam effodiendam. Hæc examinanda sunt,
 ac primum observandum, quod aspnenon & hemionion
 Dioscoridi & Theophrasto idem sunt: Quod duobus
 hisce probatur rationibus, quod Dioscorides idem no-
 men obtinere scribat, & quod easdem obtinere facul-
 tates tradat. Differt tamen à Theophrasto Dioscori-
 des, quod ille cum pelle & ungula muli præscribit.
 (malè Gaza σπέρμα. Nam in dubium merito vocari
 potest, an mulus semen habeat: saltem non generare
 extra controversiam est,) hic cum liene. Dicendum,
 aspnenon sive hemionion tam cum liene, quam pelle &
 ungue muli exhibitum, steriles mulieres facere. Bre-
 viter & rectè Plinius lib. xxvi. cap. v. Non danda
 feminis, quoniam sterilitatem facit. Hemionii nomen
 huic non impositum à figura, nec à potestate, similive
 affectu, quam cum hemionitide habet; sed quod ex-
 hibitum cum muli liene, ungula, ac pelle steriles red-
 dat mulieres, uti sunt muli, mulæque: vel nomen illud
 accepit, quod muli hac herba delectentur, ut tradit
 Theophrastus. Splenium dicitur quod longitudine &
 latitudine sua fasciolæ, & ut sic dicam, emplastelli for-
 mam habet, quamquam & splenium à splene dictum
 esse potest, hemionitis enim idcirco nomen splenii ha-
 bet. Apulejus: Herba splenii radicem pisatam. & in pulve-
 rem molliissimum redactam vino leniore potui dato, summam
 rem experieris. Constat eam sic esse inventam, cum exta
 in sacrificia super eam essent projecta, ferunt adbasisse lienem,
 eumque exinanisse, propter hoc à quibusdam splenion vocatur.
 Item narrant quidam, fues qui radicem ejus ederint, sine
 splene naveniri. Vide infra historiam ex Vitruvio. Asple-
 non vocatur, ab usu quem lienosis, ut præceptor ait,
 præstat, vel, quod magis arridet, pota lienem absumat.
 Dioscorides loco citato. ὁ ἰσχυρὸς δὲ ἔχει τὰ φύλλα δόσι-
 ζι δὲ οὐκ ἔχει τὴν πύλον αὐτὴν ἡμῶν καὶ σπληνὸν τήκει. δὲ ἡ
 ἰσχυρὸς αὐτὴν καὶ τὴν σπληνὸν τὴν φύλλον καὶ οὐκ ἔχει. Vim
 hanc habet foliorum in aceto decoctum, ut per dies 40 potum
 lienem absumat, sed & foliis è vino tritis lienem illius opor-
 tet. Eadem de causa Myrepsio sect. 8. de Orifatis 82.
 σπληνὸν πύλον herba lienem absumens dicitur. Cur scolopend-
 rion dicatur, mox pluribus exponam. Lego σπληνὸν.
 Neophytus. σκολοπιδριον, οἱ δὲ ἀσπληνοι, οἱ δὲ σπληνῶν,
 οἱ δὲ σπληνῶν, οἱ δὲ ἡμῶν, οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ σπληνῶν. Corrigit
 τὸ σπληνὸν, idque quod teucrium medeatur lienem. Lectio
 hæc habet faventem Apulejum. Græcis dicitur lon-
 chitis, aliis hemionion, aliis scolopendrium, aliis phrygia,
 aliis phrygitis, aliis philtrodotes, aliis teucrion; pro-
 pheta hæma gales. Auctuarii auctor οἱ ἡ λογίται, οἱ δὲ
 ἀπὸ τοῦ, οἱ δὲ φρυγία, οἱ δὲ φρυγίται. οἱ δὲ φιλοπόδοι. ἀπὸ τοῦ
 αἵμα καλῆς, pro ἀπὸ τοῦ, τὸ σπληνὸν restituunt, ob causam
 quam dixi; cum tamen viris doctis aturias, quasi αἵμα
 πύλον dicatur, Ates id est cauda: Ate etiam noxa, vel dea
 scelerum vindex, cauda à foliis caudam imitantibus.
 ἀπὸ τοῦ igitur quod folia, quæ caudam referunt, noxia
 sint generationi. Nobis ἀπὸ τοῦ dicitur δὲ αἵμα καὶ
 πύλον, quod minime prosper felixque sit ejus usus. vel ab
 αἵμα privativa, & αἵμα, quod stranguriæ, eisque qui uri-
 nam reddere nequeunt medeatur. Phrygia & phrygitis
 à regione & patria, philtrodotes à contrario dicitur,
 quod amori, id est generationi invida sit. Malunt alii,
 quod ad amorem conciliandum faciat; quod veterum
 nemo tradidit. Lonchitis dicta volunt, ab haste, ceu lan-
 cææ forma, quam in planta hac observare nequeo; nisi
 placeat singularia foliola lancææ similia esse, quod τρι-
 γωνία, triangula appareant. A semine enim triangulo
 lonchitis nomen habere Dioscorides tradit lib. i. cap. cli.
 cap. cli. τὸ σπέρμα ἡ ὁμοίαν λογίται, τὸ λανθάνει ἐν σπληνῶν
 πύλον, δὲ ἡ σπληνὸν καὶ ἡμῶν. Semen involucris clausum,
 triangulum, lancææ cuspidi simile, unde etiam planta sibi
 cognomentum arrovavit. Nobis lonchitis nomen im-
 positum videtur, quod lonchitis sit altera & lienem ab-
 sumat, foliaque similia habeat. Dioscorides capite se-
 quenti λογίται ἰσχυρὸς, οἱ δὲ λογίται ἰσχυρὸς, φύλλον αἵμα
 ὁμοίαν σκολοπιδριον, τὸ σπληνὸν ἡ καὶ μετὰ τοῦ, ἡ μετὰ τοῦ ἰσχυ-
 ροῦ. ὁ ἰσχυρὸς δὲ ἔχει τὸ σπληνὸν καὶ ἡμῶν. τήκει δὲ
 (Lacuna ex veteri codice addit τὸ φύλλον) καὶ σπληνὸν, μετὰ
 αἵμα πύλον, &c. Lonchitis altera, quam alii asperam di-
 cunt, folia profert scolopendrii, sed asperiora, majoraque, ac

multo magis divisa. Vim porro habet vulnerariam, in-
 flammationesque arcet, lienem quoque pota ex aceto absumit.
 Lonchitis plenius descripsi ut ex eo quid legitimum
 hemionion sit quilibet cognoscat. Sed unde digressi
 sumus revertamur. Aspnenon pteryga dici Dioscori-
 des scripsit. Nomen illud impositum, quod cum filice
 aliquam habet similitudinem. Vulgo ceterach vocant.
 Quam vocem à pteryga manasse volunt, atque P. in C.
 sæpe mutari scribunt. Sic ex pteryga ceterach, &
 corrupte ceterach. Theophrastus hemionion folia τῆ
 σκολοπιδριον similia dicit, vulgo τῆ σκολοπιδριον, id est
 scolopendrium, quod Gaza pessimè cervina lingue vertit.
 Corrupta hæc lectio viro maximi nominis errandi dedit
 occasionem. Τῆ σκολοπιδριον inquit non potest intelligi, nisi
 de vulgari nostro scolopendrio id est phyllitide. Ἡμῶν
 Theophrasti est ἡμῶν Dioscoridis, qui etiam ἡμῶν ap-
 pellat. Hesychius, ἡμῶν πύλον ἰσχυρὸς. Hac Dioscoride
 auctore, folium emittit ὁμοίαν δευκντίῳ μνηστῆρι. simile
 dracunculi, curvata in cornua luna modo sinuatum. Per
 μνηστῆρι intelligit corniculatum. Et sanè ex parte pediculi
 lunam in cornua curvatam refert, quod Græci propriè vo-
 cant μνηστῆρι, id est luna corniculata figura. Si hemionitis
 folia habet scolopendrii (quod mortalium nemo tradidit)
 non id potest esse scolopendrium, cui folia sunt polypodii, vel
 filicis majoris. Erit igitur scolopendrium vulgare quod phyl-
 litis esse constat. Nihil tam simile quam folium phyllitis,
 & hemionitis, nihil tam dissimile quam hemionitis, & sco-
 lopendrii Dioscoridis folium. — Theophrasti scolopendrium
 non est idem cum Dioscoridis scolopendrio, Asplenon nostras
 est scolopendrium quæ phyllitis est. Hac nihil ad lienem cu-
 randum conducit. Longe itaque distat scolopendrium Theo-
 phrasti à Dioscoridis scolopendrio. Nominis etiam ratio in
 utroque diversa. Dioscorideum scolopendrium à forma folii
 sic appellatum: φύλλον ὁμοίαν. Multis nempe incisuris,
 veluti pedes scolopendræ referentibus, hinc & lonchitis
 etiam appellata. At scolopendrium Theophrasti, quæ est phyl-
 litis, quod contra morsus scolopendræ valeret, & aliorum
 ἰσχυρὸν videtur nomen invenisse. Sanè phyllitis, quæ est
 scolopendrium Theophrasti & nostrum αἵμα ἰσχυρὸν πύλον
 ut testis est Dioscorides, in his ἰσχυρὸν etiam scolopendræ sic
 splenium appellatum à curvanda splene. Duo inquam probare
 conatur; quorum primum si falsum, falsum erit & primo
 quidem persuadere Lectori vult hemionion Theophr.
 esse hemionitin Dioscoridis, secundo quod scolopen-
 drium Theophrasti phyllitis sit ejusdem. Utrumque
 falsissimum. Nemo unquam hemionitin hemionion
 vocari tradidit, nullus, ut dixi, generationem impedire
 memoriæ prodidit, nec ullus hæcenus repertus, qui
 scolopendrii folio esse scripsit, nec phyllitin Græco-
 rum, quod sciam, quisquam scolopendrium vocari dixit.
 Pharmacopœis sic vocari notum. Sed hos in gravissi-
 mo versari errore, ostenderunt botanici recentiores
 Mathiæolus, Dodonæus, Lobelius, Pena, alique his fere
 rationibus, quod folia ferat lonchitidi aspera, planè
 dissimilia, quæque nullo modo scolopendræ referunt.
 Tum etiam quod non sunt in ambitum sparsa. Nec
 nomen accepit quod scolopendræ medeatur, hoc enim
 scripsisset Dioscorides. Non solent veteres à generali
 facultate speciale nomen imponere. Exempli gratia,
 dictamnium, quod sanat morsus omnes venenatos, nemo
 appellabit viperinam; nisi speciatim viperæ vene-
 no resistat: idem de phyllitide dicendum, si speciatim
 scolopendræ noxas depelleret, quod veterum nemo
 tradidit. Non dubium quin phyllitidis recentiores sco-
 lopendræ vocarunt, quod parte posteriore veluti
 vermiculos adhærentes ostendant folia. Hos imaginati
 sunt scolopendræ referre, & inde quidem nomen
 imposuere, quod hodie etiam nomen obtinet. Decepit
 Doctiss. fortasse viros, quod Dioscorides Hemionitidis
 foliis dracunculi describit, his verbis lib. i. cap. cli.
 Ἡμῶν, οἱ δὲ σπληνῶν, φύλλον ὁμοίαν δευκντίῳ,
 μνηστῆρι, ἡ δὲ ὁμοίαν πύλον λευκῆς, ἡ δὲ καυλῶν, ἡ
 καυλῶν, ἡ δὲ αἵμα φῆρι. Φῆρι δὲ πύλον τῶν πύλον. γυναι-
 κῶν ἡ πύλον τῶν πύλον. Hemionitis sunt qui splenium vocent,
 folium emittit simile dracunculi curvata in cornua luna mo-
 do sinuatum. Radices subjacent multæ, eaque tenues: sed
 neque caulem, neque semen, neque florem profert. In saxosis
 locis hæc herbula nascitur, adstringente sapore prædita.
 Non comparat animali draconi hujus folia Dioscorides
 ut nonnulli demonstrare conantur, sed aro, quod supra
 δευκντίῳ vocari diximus. Hemionitis est cujus figu-
 ram adposuimus. Phyllitidis, inquit Dodonæus, similis
 flores,

foret, nisi folia ejus inferiore sede latiora essent, & utrumque angulos haberent prominentiores, veluti ari, ac minoris dracunculi. Sunt enim inferius lata & semicirculi instar ferè dimidia ac dyotus lunæ modo, excavata; reliqua parte angustiora sunt, & in acumen desinentia, anteriore etiam superficie lævia ac viridia, à tergo quædam vermiculorum specie ipsi quoque adherent, radices similiter, è pluribus tenuibus fibris commisse. Variat verò & quandoque hujus foliorum forma, inferiore sede, ac circa basin veluti apophyses utrimque habentium. In obscuris quibusdam urbis Romæ locis nascitur, (quod negare videntur adversariorum auctores.) Reperitur & in Britannia umbrosis, translata illinc tenella quandoque in Belgium, postquam adolevisset, phyllitidem angustis & oblongis foliis æmulari reperta est, soli anguli inferiores, paulo prominentiores nonnihil discriminis ostendere.

Hemionitis.

Haftenus Dodonæus. Nobis nec plantam videre, nec illud observare licuit. *Ημισοῦν* dicta videtur, non quod hanc muli vorant, nec quod steriles reddat comedentes, sed quod ipsa sterilis instar muli sit. Caret enim caule, flore, semine. Rectè itaque sterilis nuncupata. Asplenii nomen vel à facultate quod minuatur lienem, vel à forma habet, quod ejus folia medicorum splenia, nimirum oblongas plagulas, figura imitantur. Sed prius magis placet. Hac eadem à figura officinæ phyllitin pro asplenio, sive scolopendrio, doctiores pro hemionitide habuerunt; cum phyllitidis folia lapathio, hujus draculocō sive aro similia sunt; phyllitis à Dioscorideo lib. III. cap. cxxi. delineatur *φύλλατις φύλλα ἀνίστην ὁμοίᾳ λαπαθῶ ἐπιμηκίστησι ὅς ἐστι ἐνυαλίστησι ὅς ἐστι ὅρτυς, λεία ἐν τῷ ἑμμετρῶν, ἐν τῶν ὀπτιῶν ὅς ἐστι, κατὰ τὴν σαλῆκος ἔχοντα ἀπρητμήνως, λεπτοῦς φέεται ἐν καρχαίοις (παλισχοίσι Ald.)* & *ἡμισοῦν* γένους μείνω πρυφῇ. *ἔτε κουλὸν, ἔτε κερτὸν, ἔτε ἀνθῶ φέρει.* Phyllitis folia præter rumicis similia, sed oblongiora & magis virentia, sena, septenave, recta; quæque parte anteriore levius cernuntur, posteriore vero tenues quasi vermiculos annexos ostendunt. Nascitur in umbrosis locis ac viridioribus, gustu acerbo. Neque verò caulem, neque semen, neque florem profert. Phyllitis id est foliosa dicitur, quod foliosus cespes appareat, ac folia tantum ferat. Caulis enim seminis & floris est expers. Officinæ scolopendrium perperam, & linguam cervinam à figura vocant. Phyllitis nulli non cognita. Adjiciam tantum per ætatem quādoque hujus folium in partes veluti lacinias quasdam ita fudi, ut ex uno folio alia exire, ac progeneri videantur. Phyllitis hæc Hemionitidi satis similis, at tamen idcirco non est scolopendrium Theophrasti, ut nec hemionitis ejusdem hemionion, ut vir-

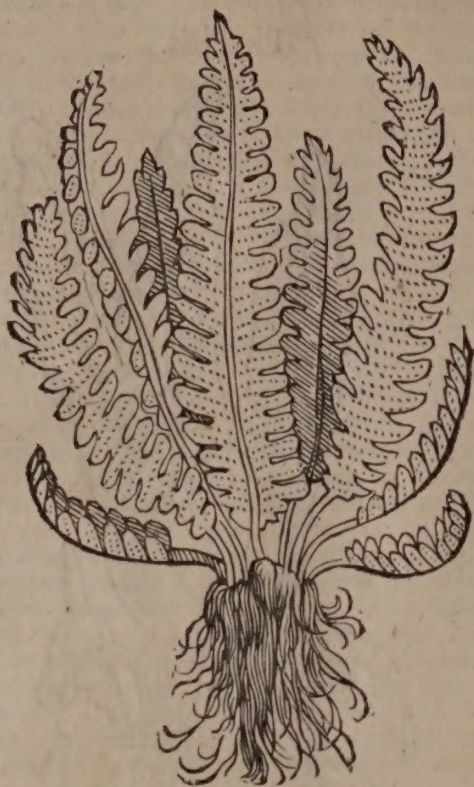
longe doctissimi statuunt; sed, ut dixi, asplenion, quod ceterach vocant. Corruptus, ut dixi, Theophrasti codex. Lege *σκολοπίδρα* vel *σκολοπέδρα*. Nam id animalculi genus utroque modo apud Græcos effertur.

Phyllitis.

Dioscorides loco citato, φύλλα ἔχει σκολοπενδρᾶ πύ-
θηναι ὁμοία, πλεονα, δὲ μίαν ῥίζην, ἀνεχόμενα. φύεται ἐν
τοίχοις ὡς πέτραις, ταῖς δὲ κρηλάκων παλαιοταῖς. ἀκαυλα,
ἀναιγι, ἀνεπη, ἐπιπυρένια αἰς τὰς πολυπόδιον, κῆτω
καὶ ζώοντα καὶ διασύν, ἀνὰ γὰρ ἡ λωρεῖ. Folii est scolopendræ
animalis similibus, pluribus ab una radice sparsis in am-
bitum. Nascentur in perris, parietibusque confectis è cal-
culis silicibusque, iisque opacis. Nec verò caulem, nec flo-
rem, nec semen habet, folia autem polypodii modo incisuris
dividuntur, subter flavescentia hirsutaque superne verò
viridia. Confert folia Dioscorides scolopendræ ani-
malis. Si quis folia laciniata & incisa more polypodii,
subter notulis rubris distincta, atque hirsuta, oblonga,
flavescentia contulerit cum scolopendræ, insecti ter-
restris genus secundum, statim agnoscat quæ & quan-
ta sit utriusque similitudo, quæ rebus diversi generis
idem nomen sæpius indidit. Longa sunt folia, uti sco-
lopendræ, ab imo ad summum æqualia, & ex inferiore
parte, transversis flavescentibus lineis intersecta;
quas venenatæ illæ bestiolæ serpentes, & in arcum
dum serpunt sese circumagentes etiam offendunt.
radice numerosa, tenui, inquit Theophrastus, Diosco-
rides unam inquit radicem habet. Ergo diversum erit
hemionion Theophrasti & Dioscoridis. Responsio
perquam est facilis, unam radicem habet ex qua folia,
& eam in multas tenues fibras dividit. Sanè radix ce-
terach ex multis tenuibus, inter se complicatis con-
stat fibris, quæ parte suprema, ex qua folia, coale-
scunt. Montana & petrosa loca amare scribit Theo-
phrastus. Dioscorides φύεται ἐν τοίχοις καὶ πέτραις, ταῖς
δὲ κρηλάκων παλαιοταῖς. Legendum ex optimo co-
dice cum Doctiff. Saraceno & Salmasio ὡς πέτραις
καὶ τοῖχοις ταῖς δὲ κρηλάκων. Nam vel inter saxa, vel
in parietibus humidioribus, ex lapillis rotundioribus
fluviatilibus coagmentatis, ferè asplenon repe-
ritur. Cochlacæ, teste Festo, dicuntur lapide sex flu-
mine rotundi, ad cochlearum similitudinem. In pe-
trosis Dioscorides & Theophrastus reperiri asse-
runt, sed in parietum commissuris Dioscorides,
in montosis Theophrastus: Utrumque confir-
mat experientia. In vetustis enim parietibus, rupi-
bus, saxosis, opacis, umbrosis, montosis Galliæ, Ita-
liæ, Hispaniæ locis provenit, etiam nostro in horto.

Asplenium, sine Scolopendria.

In montosis nasci Apulejus testatur. Legunt, inquit, eam dum floret, maximèque ex Ciliciæ & Pisidiæ montibus laudant. Nec quod Dioscorides in parietibus, Theophrastus in montibus nasci tradat, inde diversa planta est statuenda, siquidem utrumque verum esse potest. Quod verò in montosis reperiri non tradidit Dioscorides, id factum quod in petris murisque optimum esset. Solet Dioscorides loca describere in quibus præstantissimæ sunt plantæ, ubi copiosæ Theophrastus. Meminit aspleni sive hemionii Plinius lib. 27. cap. 5. ubi ait: Asplenium sunt qui hemionion vocant, foliis trientalibus multis, radice limosa, cavernosa, sicut filicis, candida, hirsuta. Nec caulem, nec florem, nec semen habet. Nascitur in parietibus opacis, humidis; laudatissima in Creta. Trientalia folia, inquit. Triens apud Vitruvium accipitur pro tertia pedis parte. Unde trientalis materia dicitur, quæ est crassitudine quatuor unciarum, sive quatuor pollicum. Talia non habet asplenion, nisi integram intellexeris cum Plinio rachim. De hemionitide hæc intelligi nequeunt, quod huius folia pedem superant. Aspleno folia sunt parva, longitudine palmi, utrimque profundis sectionibus alterno ordine incisa, interius mollia lanuginosaque,

superius glabra ac virentia, quæ cum inarescunt complicantur, & in teretem figuram contracta, foris hirsuta scolopendrii similia apparent. Caulem, florem, semina non fert asplenion, uti rectè observarunt. Radix filicibus non est dissimilis. Hanc plantam asplenion sive scolopendrium Dioscoridis esse in dubium vocat nemo. Restat solvamus nodum, quod Galenus lib. 5. simpl. cap. 12. ubi de lienis agit obstructione, scribat, σκολοπένδριον τι καὶ σπένδριον, καὶ τῆς δὲ αὐτῆς τῆς αἰτίας ἀπορροῦντος ἀσπλίνος πῶς, scolopendrium & scillam, & eam quæ id ipsum nomine representat, asplenon appellata. In his verbis scolopendrium & asplenon non una eademque herba, sed duæ distinctæ sunt specie. Sed responderi solet, vocem σκολοπένδριον redundare, ac præter Galeni mentem accessisse, vel librariorum incuria, vel nimia scoli alicujus diligentia: vel, quod magis placer, dicendum, Galenum hemionitum intelligere scolopendrii nomine, quod ex cap. ij. lib. vi. i. κατὰ τὴν πρῶτην probatur, ubi ex Andromachi sententia, adversus lienosos medicamenta præscribit. ἡμιονίτιδος βοτάνης, ἢ οἱ μὲν ἀσπλίνον, οἱ δὲ σκολοπένδριον (vulgo σκολοπένδριον, quod absurdum, nihil habet quod scolopendram referat, scolopendrium vocatur quod ejus herbæ instar spleni medeat. λίγαν. Hemionitidis herba quam quidam asplenon, quidam scolopendron (quod in dorso folii rubris maculis insigniatur, ut scolopendra insectum: unde etiam idem nomen phyllitidi datum) dicunt. Idem Galenus paulo infra μυρσίνης καὶ πρῶτης ἀσπλίνος λεγόμενης σκολοπένδριον, ἢ ἡμιονίτιδος ἀνα, &c. Ex hoc alius oritur nodus, quam herbam intelligat Vitruvius lib. 1. cap. iv. ubi de flumine quodam Cretæ, quod est inter Gnoson & Cortynam, agit. Dextra, inquit, & sinistra ejus fluminis pascuntur pecora; sed ex hac quæ pascuntur proxime Gnoson splenosa; quæ autem ex altera parte, proxima Cortynam, non habent apparentem splenem. Unde etiam medici quærentes de eadem re, invenerunt in his locis herbam quam pecora rodendo imminuerunt lienos. Ita eam herbam colligendo curant lienosos hoc medicamento, quod etiam Cretenses asplenon vocitant. Docti Hemionitin intelligere Vitruvium existimant. De scolopendrio Dioscoridis, inquit, aspleno vix possunt intelligi, quod in illis locis nascitur, in quibus nulla pecora pasci queant, in muris quippe & saxi ipsi. Sed & hemionitis in saxosis teste Dioscoride nascitur, nullius itaque ponderis illud argumentum. Hemionion, quod asplenon esse diximus, in montosis & saxosis nasci Theophrastus ait, experientia comprobatur. Hoc itaque asplenon Cretense, & fortean ab illa parte fluminis quæ proxima Cortynam erat montana fuere, in quibus nascebatur plurimum hemionionum, quod capræ & muli rodebant. Et quid impedit quo minus dicamus locum flumini proximum fuisse saxosum, in quo asplenum, reliquum verò solum pascendo pecori aptum. Huic opinioni quanquam faveat Apulejus, tamen lectoris judicio quæstionem totam relinquam, ac nihil decernam, maxime quod de pecore sit quæstio, & utraque planta tam scolopendrium, quam hemionitis lienem minuat.

ΚΕΦ. Κ.

CAP. XX.

De filice fœmina, & quid distet à mascula. De herba ab Indo quodam allata, qua, qui usi fuerint septuagies coire possent. Tum quæ aquæ sterilitatem, quæ fecunditatem afferant, insaniamve. Deque mira natura vini regionum quarundam.

Η ἡ θηλυπτερίς χρησίμων πρὸς τὰς ἐλμυνθας, τὰς παλαιάς, καὶ τὰς λεπτὰς. πρὸς μὲν τὰς παλαιάς, ἀσπλίνος μέλιτι. πρὸς δὲ τὰς λεπτὰς ἐν οἴνῳ γλυκεῖ μετ' ἀλφίτων διδομένη. γυναικὶ δὲ εἰς τὴν δόξην, εἰς μὲν * ἐγκύμονι, ἐκβάλλειν φασίν. εἰς δὲ μὴ, τὸ ὅλον ἀτρεκέως γίνεσθαι. Διαφέρει δὲ τῆς πτερίδος θηλυπτερίδος. τῷ τὴν μὲν φύλλον ἔχειν μονόκωλον, ῥίζαν δὲ μεγάλην καὶ μακράν καὶ μέλαιναν. τῷ τὴν μὲν ἂν αἱ διωάμεις πρὸς τὰς γενέσεις. θαυμασιωτάτη δὲ ἡν ὁ Ἰνδὸς ἔχειν. καὶ γὰρ * ἀψμίνος. πρὸς σπενγκάμενοις, ἀλλ' ἢ ἀλεψάμενοις ἐφαζαν αὐτὸν τοῦ αἰδοῖον τείνεσθαι. τὴν δὲ διωάμιν δὲ ἔτιως ἐλγυρὰν

* Filix fœmina utilis contra vermes latos, melle subacta: & contra tenues in vino dulci cum farina hordeacea data. Si mulieribus gravidis detur, abortum facere: si cæteris, steriles in totum reddere ajunt. Differt fœmina filix à mascula: quod folium unico artu porrectum hæc habeat, & radicem crassam, & longam, & nigram. Harum quidem cum igitur vires sterilitati addixisse natura putatur. Ad rem autem veneream, mirum in modum herba cum polenta. Quin etiam si mulieri detur, gravidis quidem abortum, simpliciter autem fœminis sterilitatem facere dicitur. Differt fœmina filix à mascula, quod folium hæc habeat ex uno pediculo, sive cauliculo & radicem magnam & longam, & nigram. Horum quædam generationem promouent, quædam imbibent.

polle-

εἶναι, ὥσθ' ὁποῖαις αὐτὸν βελαιντο, πλησιάζειν. τὰς
 δὲ χρηταμένους Φαίαι καὶ δώδεκα. αὐτὸν γὰρ
 λέγουσι (καὶ γὰρ αὐτὸν ἰσχυρὸς ἔστι μέγας) ὅτι ἐβδο-
 μήκοντά ποτε πλησιάζσει. τὴν δὲ πρὸς αὐτῷ ἔ-
 σπέρματι εἶναι κατὰ ἐράγγα. τελευτῶν δὲ εἰς
 αἶμα ἀγαγεῖν. ἐπὶ δὲ (φοροπῶρος ὁρμῶν πᾶς
 γυναῖκας ὅταν χηρῶσιν τῷ Φαρμάκῳ. αὕτη
 μὲν ἔν ἐπερ ἀληθῆς ὑπερβάλλουσι πρὸς διώαμεις
 τὸ δὲ ὅλον εἶναι φύσεις πᾶσι πᾶντας, αἱ ποιεῖσιν
 ὁρμητικώτερες, ἐκ ἁποπῶν. ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς τροφί-
 μοις χυλοῖς ὁρῶμεν ἕσας καὶ ἐν ὑγροῖς, καὶ ἐν
 ξηροῖς. ἐπὶ δὲ πρὸς τέττας ἄλλα διωάμενα πᾶσι
 ποιῶν. ἐνιαχῆ μὲν γὰρ Φασι τὸ ὕδωρ παιδογόνον
 εἶναι γυναῖξιν ὡς περ ἔστιν Θεσπίας, ἐνιαχῆ ἢ
 ἢ ἄγονον, ὡς ἐν τῇ Πύρᾳ. τῆς γὰρ ἡπάντο οἱ
 ἱατροί. ἐν Ἡρακλείᾳ δὲ ὡς Φασπῆς Ἀρκადίας
 οἶνός ἐστιν, ὅς τὰς μὲν ἀνδρας πνύμεν ἐξίση-
 σι. τὰς δὲ γυναῖκας ἁπλῶς ποιῇ. πάλιν
 δὲ ἐν Ἀχαΐᾳ καὶ μάλιστα περὶ Καρυνίαν, ἀμπέ-
 λς τι γένεσθαι ἐστὶν ἀφ' ἧς ὁ οἶνος ἐξαμβλῆν ποιῇ
 τὰς γυναῖκας ἕσας καὶ αἱ κύβες φάγουσι τῶν
 βοτρυῶν, ἐξαμβλῆσι καὶ αὐταί. κατὰ δὲ τὴν
 γεῦσιν, ἔσθ' ὁ βότρυς ἐδερίαν αἰδοῖσιν ποιῇ
 πρὸς τὰς ἄλλας ἔσθ' ὁ οἶνος. ἐν Τροϊζενίᾳ δὲ ὁ
 οἶνος ἀγόνους ποιῇ τὰς πᾶντων. ἐν Θάσῳ δὲ
 αὐταὶ πᾶσι ποιεῖσιν ὑπνωτικὸν οἶνον. ἐπερ δὲ ὁ
 ἀγρυπνεῖν ποιῶν οὗτος πᾶντων. ἀλλὰ γὰρ αὐταὶ
 μὲν αἱ διωάμεις πρὸς τὰ ζώματα καὶ ἐν πᾶσι ζώ-
 μασι.

pollebat, quam Indus attulerat. Non enim solum
 edentibus, sed etiam tangentibus tantum, genita-
 libus vim dixere vehementem adeo inspirare, ut
 quoties vellent coire possent. Et quidem, qui usi
 fuerunt, duodecies potuisse dixerunt. Indum au-
 tem ipsam, qui & magno, atque robusto corpore
 erat, septuagesies aliquando coivisse se factum esse.
 Verum emissionem seminis guttatim fuisse, de-
 mumque in sanguinem devenisse. Mulieris verò
 vehementius etiam citari libidinem, cum eo medi-
 camine usæ fuerint, dicebatur. Hæc igitur vis, si
 vere narratur, mirifica est. Esse tamen quasdam,
 quæ impetum ad coitum vehementiorem excitent,
 haudquaquam ineptè putaveris. Nam & in alimen-
 tis ipsis tam siccis quam humidis, vires ejusmodi,
 atque etiam aliarum plerarumq; affectionum effica-
 ces, manifeste sentimus. Aquam enim nonnullam
 esse, quæ prolem mulieribus largiatur, affirmant: ut
 apud Thespias. Contra aliam apud † Pyram esse, † *Pyramid.*
 quæ sterilitatem eisdem inferre possit. Causam
 enim sterilitatis mulierum, loci illius talem medici
 reddiderunt: Apud † Heracliam Arcadiæ, vinum, † *Heracliam.*
 ut ferunt, fit, quod potum viros insanos, mulieres
 * steriles reddit. In Achaia apud Caryniam maxi- * *Fœcundas.*
 me, vitis quoddam genus habetur, cujus † vinum † *Vinum*
 abortum facit. Et ubi canes vnam comederint, eas † *gravidis*
 quoque abortu periclitari necesse est. In gustu nec † *abortum fit.*
 vna secus, quam cæteræ, sapit, nec vinum à cæteris
 distare percipitur. In Troezenensi agro vinum ste-
 riles, qui biberint, facit: apud Thasum vinum fo-
 mnificum arte quadam conficitur, & aliud quod po-
 tum vigilantissimos facit. Sed ejusmodi vires ad
 corpus spectare, inque corporeis percipi manife-
 stum est.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

H ἡ ἁλότης. Non debet pars hæc disjungi. Est enim adhuc materia eadem ἡ ἀρχή, ἣ mox epilogium facit. τὰς αὖ μὲν εἰς αἱ διὰ μέντοι αὖτις τὰς μετέω. Theodorus omiſſa partitione redegit ad brevitatem.

Μετ' ἀλφίτων. Theodorus addit, hordeacea, Plinius
utrumque neglexit ponere.

Αἱ δὲ ψυχὴς αὖτὲς τὰς γυναικας. Theodorus. Harum igitur vires addidisse sterilitati, male. Est enim epilogus omnium supra dictorum, in quibus comprehenduntur generatione non solum sterilitatis, verum etiam fecunditatis. Et ψυχὰς hic significat modum generationis: scilicet

*tam habitum, quam privationem, & minus placet, natu-
ram addidisse vires sterilitati. Si vires faciunt sterili-
tatem; ipsi igitur imperant: non igitur sunt additæ.
Addicitur enim semper minus validum.*

Θαυμασιωτάτην. Tameſi epilogium fecit ; tamen hoc quoque addidit.

Αἱ ἀνταναστάσεις. Theodorus, rangelibus. ἀνταναστάσεις, legit: nisi sit mendum. Ungentibus. improprie tamen, namque ἔνγερε, apud Latinos; ἔνγε apud Græcos, de re pingui dicitur. linentibus.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIIVS.

Hῶς ὁ Θεὸς ἀπαύρει. Inter ea quæ steriles mulieres reddunt, numerat filicem fœminam. Utriusque hystoriam hoc capite enucleabimus. Græcis πτέραι & πτέρον nominatur; ab alis avium, quarum speciem in ramulis, disposita ejus folia, referunt. Pennatus, enim & pennatis foliis frutex est filix. Plinius lib. 27. cap. 9. *Folia utriusque lateribus pinnata; inde nomen imposuere Græci.* Dicitur etiam βλάχρον pro quo apud Nicandrum βλῆτρον lib. de Theriac. hoc versiculo legitur.

Ἐν οἷς *πλουσιότῳ βλάττεται πρὸς βάλλειο χάρετι* (*χαίτη*
Ald. cod.) *Multifidae comas flicis accendere flamma.*
Χαίτη, vel, ut vulgo, *χάρετι coma*, pro folio ponitur,
quod imitatus est Horatius.

— Redeunt sua gramina campis
Arboribusque comæ.

Folia intellige. *χαρτη* dixit Poëta, pro φύλλα, si non mendum, quod papyri instar expansa sint ejus folia. Arridet magis *χαῖτη*. Ad hunc locum Scholiastes, *ὃ πολυχιδνός διον τις πολλὰ τριχμήν τὰ φύλλα αὐτῆς. βλάττον ὃ ἡ λεγόμενη πτερίς ἢ ὕλην τὸ βλάχρον. Multifida dixit, quod in plures particulas folia scissa, blettron vel blacknon*

dicitur filix. Pro βλάχων βλήχρον apud Theocriti Scholiaſtem legitur. πτέρεις ἰδθ' αὖ βοτάνης, καλᾷται ἡ βλήχρον. Βλήχρον autem Galeno in exegeſi exponitur ὁσπείον πὸ τῆς βλήχριον γὰρ φέρεται. Leguminis genus eſt, quod etiam blebion ſcribitur. Pro βλητῶν, βνηχῶν βλαχῶν apud Dioſcoridem & Plinium βήλχιον legitur. Dioſcorides lib. 4. cap. 186. πτέρεις, εἰ ἡ βλήχρον, εἰ ἡ πολυῤῥιζον καλᾷσι. Plinius lib. 27 cap. 9. Pterin Græci vocant, alii blebmon. Cur βλήτῶν, βλαχῶν, βήλχιον dicatur, imaginari nequeo. Non fit verifiſimile; fic dici quod βήλχονα pulegium imitetur. Nihil enim quoad figurā & facultatem pulegio ſimile habet; nec à pecore guſtata filix, quod ſciam. balatum, uti pulegium, excitat. Βλήχρον fortasſe dicitur, quod aſſumpta uteros debiles, & ad concipiendos ineptos reddat. Heſychius βήλχρα (fortasſe βλήχρον) πτέρεις. βνηχῶν. αἰδωνὲς, καθῶν, ἀπειλὰν, χελυμῖνον. Latinis filix dicitur, quod ex Græco derivatum creditur. Πηλὶς pilix, filix, ut πῖσων. piſo, & αἶας ajax. Sed & ex πτέρεις deduci poſteſt. Nam veteres ſcribebant felix, & felicata opera, & felico. Πτελες, felix, ut λείριον, lilium. Columella, quod aviam pennas referat, aviam vocat. lib. vi. de re ruſt. cap. xiv. Si in opere collum contuſum erit, præſentiſſimum eſt remedium ſanguis de aene emiſſus, aut ſi id factum non erit, h vba quæ vocatur

Fffff 2

avia

avia cum sale trita & imposita. Cur avia dicatur dixi, sed ut certius lectori constet filicem eam esse, Dioscorides filicem five πέρην fœminam ad idem malum commendat lib. iv. cap. cxxxvii. *Ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τῷ δόσκαλῳ, & κρόσσῳ ἰσχυρὸν ἰππικὸς οὐκ ἐστὶν, ἀλλὰ τοῖς τῷ ὑποζυγίῳ ἰδίῳ.* Eundem farina præhumidis & ægre sanescentibus ulceribus inspergitur, ac jumentorum quoque cervicibus medetur. Plinius loco citato. Farina earum teiris ulceribus inspergitur, jumentorum quoque in cervicibus. Filix à Nicandro apud Athenæum lib. xv. in Georgicis, inter coronarias recensetur plantas, *ἡ γὰρ καὶ λειπτὰν ὑπὸ τοῖς ἰσχυροῖς.* Nam & exilis filix, & acanthus. Agriculis tamen invisâ planta, quod latissime sese per agros diffundat, & difficillimè extirpetur. Longas enim & obliquas habet radices. Virg. lib. 2. Georgicôn.

Et filicem curvis invisam pascit aratris.

Contra à Græco poëta ἀπυλὴ id est mollis & delicata dicitur, quod in montibus incultisque locis nascens gratum pecori pabulum præbeat. Et pastoribus cubilia & tomenta per hyemem sicca largiatur. Theocritus Etyl. 5. *ἄσπετος καὶ κατὰ τὸ μέγας ἀπυλὴν πέρην ὁ δὲ ποιμήν.* Si autem tu veneris teneram filicem calcabis. Alium usum insuper præstat. Ex cineribus filicis ustæ, admixta quam soldam (hali) vocant, confletur vitrum viridemque ipsi colorem præparat. Vitris conficiendis idonea; quod hali, five soldæ instar falsum quid obtineat. Inutilis tamen hominibus eo nomine dicenda, quod infœcundas reddat fœminas. Filicis duo genera novit Theophrastus, agnoscit Dioscorides marem & fœminam. Utriusque meminit Plinius. Differentiam inter fœminam & marem ostendit Theophrastus, ac fœminam μονόκωλον dicit, quod Gaza, unico artu porrectum. Malunt viri Doctiores ex Dioscoride μονόμοσχον ex uno membro, five pediculo. Vulgata cur servari non possit lectio, non video. Μονόκωλον ἀμπελῶν præceptori est lib. ij. de caus. cap. xx. *Vitis unico caule constans, unistirpes.* Idem lib. iv. cap. vii. ejusdem operis τὸ Ἰτυδὴ μονόκωλον. Gaza, frumentaculmo simplici, caule Plinius frumentum unicalamum. πέρην μονόκωλον unico cauliculo constans filix. Utraque filix luculenter à Dioscoride describitur, πέρην (Ald. addit) ἢ οἱ βλήχρον (vet. βλήχρον) οἱ δὲ πολὺν ἔχοντες καλῶς, φύλλα ἴση ἀκροῦ καὶ ἀναστῆ καὶ ἀκροῦ ἐξ ἑνὸς μόσχου. Ἐπὶ πέρην τὸ μέγιστον, ὡς περὶ μέγιστον & ἀπὸ πλάγος, εἰς πέρην, ὑποδοσάδην. ῥίζαν δὲ ἔχει ὑποπλάγιον (vet. add. ὑποπλάγιον) μέλαινα, ὑπομυκη, ὡς φύσκει ἔχουσιν πολλὰς ὑποσφῆρας τῇ γῆσει. Φύεται ἐν ὄρεσι καὶ περὶ ἀδριατικῶν. — Ἡ λυπτὴ, οἱ δὲ ὑπομυκῶν πέρην ὀνομαζομένη, τὴν μὲν φύλλα πέρην ὀνομαζομένη, ἢ μονόμοσχον εἶναι, εἰς τὴν καὶ ἀκροῦ. ἀλλὰ πολλὰς ἔχουσαν ὑποσφῆρας καὶ ὑποσφῆρας. ῥίζαν δὲ ἔχει ὑποπλάγιον, καλῶς, ὑποσφῆρας ἐν τῇ μέλει, ὡς δὲ ἔνθα. Filicis, quam aliqui blochnon, alii polyribizon vocant, folia sine caule, sine flore, sine semine, eaque ex uno pediculo, cubitali ferme longitudine exeunt, anxia & pinnarum modo utrimque expansa, subgravi odore: radicem vero habet, per summa cespitum nigram, quadantenus longam, multas fundentem propagines, quæ sunt subadstringente gustu. Nascitur in montanis saxosisque locis. — Thelypteris, seu filix fœmina, quam alii nymphæam pterin nominant, foliis est est filicis, quæ tamen non singulari, ut illa, pediculo herent, sed è numerosis altioribusque propaginibus exeunt. Radices subjacent longæ in obliquum, numerosæ, ex nigro flavescens, aliquæ etiamnum rubræ inveniuntur. Plinius lib. xxvii. cap. ix. Filicis duo genera nec florem habent, nec semen. Pterin Græci vocant, alii blochnon, cujus ex una radice complures exeunt filices, binas etiam cubiti excedentes longitudine, non graves odore. Hanc marem existimant. Alterum genus Thelypterin Græci vocant, alii nymphæam pterin. Est autem singularis atque non fruticosa, brevior, molliorque & densior, foliis ad radicem canaliculata. Veriusque radice suæ pinguescunt. Folia utriusque lateribus pinnata. Unde nomen Græci imposuere. Radices utriusque longæ in obliquum, nigræ, præcipue cum inaruerit. Siccari autem eas sole oportet. Nascuntur ubique, sed maxime frigido solo. Effodi debent vergiliis occidentibus. Scribunt veteres, marem neque caulem, neque florem, neque semen ferre; caulem non ferre marem pictura satis ostendit, nam pediculus quo folia annexa sunt, caulis dici non meretur: ῥίζης est five costâ. Major difficultas de semine. Scribunt

enim Docti viri nocturnis excubiis, 23 Junii, five tali nocte divi Joannis Baptistæ, substrato filici linteolo, matutino ortu, semina nigra minutula, qualia sunt papaveris, inveniri. Quod commentitium & superstitiosum esse alii narrant. Cum tamen rudimentum quoddam seminis edant pulverulentæ foliorum simbræ rugosæ. Minutus tamen ille pulvis, qui averfis foliis quasi inhæret, pro semine accipi non debet.

Filix mas.

Ex ea enim nova nunquam prodibit planta. Illud fabulam sapit, una solstitiali nocte & florere, & eadem hora qua defloruit, maturum semen in terram cadere, ideoque nisi quispiam tum adfuerit, nec videri florem, nec colligi semen. Rectius illi, qui semen averfis foliis inhæreere ajunt; sed adeo minutum & exiguum, ut visum ferè fallat, colligique abscissis ad radicem foliis, & in domo suspensis, substrato papyro circa finem Junii, hoc enim tempore maturefcere. Sed, ut dixi, minutum illud semen non videtur esse. Est & alia, quam hæcenus nemo movit, quæstio. Theophrastus fœminam à mare differre ait, quod folium habeat μονόκωλον, ex uno cauliculo. Dioscorides vero & μονόμοσχον folia dicit, id est singulari, ut maris, pediculo non herere; sed è numerosis altioribusque propaginibus exire. Hæc prima fronte contraria videntur, sed si paulo diligentius ad utriusque auctoris verba attendatur, nulla contrarietas reperietur. Theophrastus cum scribit μονόκωλον, intelligit unicum emittere cauliculum striatum, aliquatenus verficolorem, medulla refertum verficolore, quo oblique inciso, bicipitis aquilæ species quædam apparet. Dioscorides cum & μονόμοσχον inquit, vult cauliculo assurgere ad medium usque nudo, ibique plures emittere pediculos; Contra quam in mare videmus: huic enim caulis nullus, sed unicus pediculus, in quo folia: Contra fœminæ, ut dixi, unicus cauliculus, in quo plures pediculi, in quibus folia complura alata, & maris foliis similia, sed minora. Itaque perperam Theophrasti codicem corrigunt, ac ἀπὲρ μονόκωλον, μονόμοσχον restitunt; cum Dioscorides μονόμοσχον esse negat, quod verum est, & ab experientia probatum. Dioscorides marem ὑποδοσάδην ait, Plinius non graves odore filices ait. Odore

Filix fœmina.

Odore gravem esse marem, negari non potest. Quare doctiores odore subgravi, ex antiquo codice, legunt. Folia mox à radice emittit ampla, nonnihil aspera, subdura, frangi haud difficilia, diluto viridi colore, odore gravi, cubito altiora, alarum instar expansa, veluti de plurimis ad unum coherentibus pediculum composita, quorum singularia pinnata, & secundum margines crenata, à tergo veluti tenuissimo sordidoque pulvere oblecta. Complures ex una radice exire filices Plinius ait. Dioscorides *μικρὰν ποικίλαν ἔχει ἐν αὐτῇ* multas habere radículas adnatas. Feminam Plinius singularem inquit, non fruticosam. Corruptum codicem esse adstruunt, & corrigunt, est autem non singularis atque fruticosa. Quod à vero longè abest. *Μακροτέρων* esse Theophrastus & dixit, & autopsia docet: deceperunt virum Doctiss. verba Dioscoridis *ἐν κοινῷ*. Radices utrique oblongæ in obliquum. Ex hoc loco patet Dioscoridem non *παλαιῶν*, ut quidam volunt, sed *παλαιῶν* scripsisse. Notandus tamen Plinius, quod utrique tribuat quod de altera tantum Dioscorides. Sues pinguefcere usu filicis Plinius scribit. Extremos Normanniæ populos ut Abrincathes, ex filicibus panes conficere, recentiores tradunt. Fœminam Theophrastus adversus lumbricos latos, tenuesque commendat. Dioscorides marem fœminamque ad lumbricos latos præscribit, fœminam verò ad latum, rotundumque & quidem de mare, *ταύτης ἡ ρίζα ἐλκεῖται παλαιῶν ἐκείνων* & *δὲ δὲ καὶ μετὰ μακροτέρων λαμβάνονται*. (alterum delendum, & vel *δὲ καὶ*, idem enim denotat) *βέλπον δὲ ἐν μετὰ μακροτέρων*, ἢ *ἐλλεβορὴν μέλαν* & *δοσὶν* *πυλῶν* *δοσὶν* *τις*. Idem de fœmina, *καὶ αὐτῇ (ρίζῃ) δὲ σὺν μέλει ἐν ἐλκεῖται λαμβάνονται*, *παλαιῶν ἐλκεῖται ἐκείνων*. *σὺν ὅτῃ δὲ πινόμεναι* & *πυλῶν* *εὐφροσύνην ἐκείνων* *ἐλκεῖται*. Id est, hujus radix latum lumbricum, quam *taniam* vocant, excutit, sumpta drachmis quatuor ex aqua mulsâ: melius si cum scammonii, aut ellebori nigri toridem obolis detur. Et hæc quoque radices cum melle in eclegmate sumptæ, lata interaneorum animalia pellunt: potæ verò ex vino drachmis tribus reventes lumbricos ejiciunt. Hæc his verbis Plinius. Pellunt interaneorum animalia, ex his *taniæ* cum melle, cetera ex vino dulci triduo potæ. Gravidis abortum, non gravidas steriles reddere, ait præceptor. Dioscorides *γοναὶ δὲ δίδωσιν ἀσυνδυάσιον ποῖσιν*. *καὶ ἔγχυται δὲ ἄλφιον* (lege *καὶ ἔγχυται δὲ λάδιον* ita codex opt. ita Serapio) *ἐν πινόμεναι*. Id est, datæ fœminis conceptum impediunt.

quod si à gravida simantur, abortum illa faciet. Plinius loco citato. contra danda mulieribus (de fœmina Dioscorides & Theophrastus id referunt, de utraque Plinius.) quoniam gravidis abortum, ceteris sterilitatem facit. Porro fœmina filix dici nequit planta illa, quam filicem quernam Adversarior: auctores vocant, quod sit *πολύκλων* & *μονόμορον* quod de mari veteres. Dryopteris plures esse volunt. Dioscorides lib. iv. cap. cxxxix. describit, sed apud Oribasium qui seriem alphabeti servat *ἀντὶ δρυόπτεις*; *δρυόπτεις* legitur, & fortassis rectius. *δρυόπτεις* à mulco, cum quo reperitur; alioquin *δρυόπτεις* à quercu, sive robore, cui innascitur. Apud Hesychium verò *δρυόπτεις* legitur. *Δρυόπτεις*, *βοτάνη πρὸς ἐμφέρειν πτερεῖ* herba filici similis. Describitur à Diosc. his verbis *δρυόπτεις φύεται κατὰ τὰ βρυάδια μέσην τὴν παλαιῶν δρυῶν, ὅμοια πτερίδι, ἐλάτῃν ἢ ποικίλῃ* *ρίζῃ δὲ ἔχει κατ' ἐπιπλοκὴν διαστίας ἐρυφίας* (quidam addunt *πυλῶν* *καὶ καυσιγῆς*) *καὶ τὴν γὰρ σὺν τῇ γλυκεῖ ῥεώσας*. *Dryopteris* in veterum roborum, muscosis partibus enascitur, filici similis, at mulco tenuiore foliorum mensura, radicibus inter se implicitis, hirsutis, gustu adstringentibus, & ad dulcedinem vergentibus. Plinius loco citato. *Dryopteris filix*

Dryopteris querna filix.

similis in arboribus nascitur, tenui foliorum subdulcium incisura, radice hirsuta, vis ei caustica, ideo pilosorum est radix tusa. Postremum à mente Dioscoridis alienum. Sed de viribus dryopteris alibi. Folia hujus polypodii sunt prorsum, aut filicis fœminæ, minora, multo tamen (non minoribus laciniis) delicatiora, tenuiora & teneriora, exilibus juncis, pedem altis, plumatim foliorum exortus, ex adverso exactè gerentes; averfa item folia notulis aspersa, non extantibus rubiginosis, sed candidis adpictis, serie gemina, secus folii nervulum medium. Radix verò longa, variè inflexa, humi decurrens, fusca, subhirsuta, & villis cirrisque fibrata, polypodii (nisi quia gracilior multo) perquam similis. Radici sapor acerbior multo, quam polypodii, non gratus, & ficcata nonnihil calida, cujusmodi in tormentilla apparet, sed hujus exitiosa, quare videant diligentiores Pharmacopœi, ne cum imperitis & negligentioribus hujus radicem pro polypodio ægris obstruant. Egrotis suis hanc exitio fuisse, ob pharmacopœorum flagitiosam inscitiam, tradit Rondeletius. *Λι δυνάμει* *αὐτῆς* *τῆς γένεως*. Epilogus est omnium supra dictorum, in quo tam fecunditatem, quam sterilitatem comprehendit, quod non vidit Doctiss. Gaza, *Γένεως* enim *sterilitatem* verit, cum modum generationis hoc loco significet, habitum scilicet & privationem. Epilogo addit præceptor miram quandam historiam. Ad rem veneream mirum in modum polere herbam, quam attulerat Indus. Hujus historie meminit Plinius lib. xxvi. cap. x. Prodigiosa sunt quæ circa hæc tradidit Theophrastus, auctor alioquin gravis, septuageno coitu durasse libidinem, contractu herbae cujusdam, cujus nomen speciesque non posuit. Hæc Plinii verba lectionem Theodori confirmant, qui *ἀφαιρέσει* non, ut vulgo legitur, *ἀλειψαμένους* unctis transfolit. Apud Joannem Leonem Africanum memoranda quædam, sed non credenda de radice furnag referuntur.

Locus est lib. x. & capite ultimo ubi ait. Surnag radix, est quoque, & hoc radice genus in Atlantis occidentali-
bus locis proveniens, cui vires inesse ajunt, earum regio-
num incolae, membrum virile tam confortandi, tum qui ea
in electuario utatur, coitum augendi. Affirmant quoque,
si casu radice immergere quonquam contingit, subito mem-
brum erigi. Non praetermissurus sum hoc loco, quae com-
muni sententia omnes Atlantis incolae afferunt, plurimas
puellas ex earum numero, quae animalia per eos montes
pascunt; virginitatem alia occasione non amisisse, quam
quod urinam supra hanc emisissent. Quibus ego joco re-
spondebam; me probare quicquid de ejus radice occulta vir-
tute eventus comprobasset. Aiebant quoque inveniri non-
nullas, quae adeo infectae essent, ut non modo virginitatis
florem amittere facerent, sed corpus universum quoque
turgere. Credat Judaeus apella, non ego. Non esse
hanc plantam, de qua Theophrastus agit, ex eo con-
stat, quod non in India, sed Mauritania nascatur.
Nisi quis velit, & in India & in Mauritania nasci. Ni-
hil enim impedit, quo minus utrobique nascatur. Mi-
randa efficacia ad excitandam venerem de herba
bangue dicta, Acolitae retulerant Indi, qui cap. lib.
xiv. Bangue, inquit, simile fere est cannabi, cujus Dio-
scorides lib. iiii. meminit; caulem habet quinque palmo-
rum longitudine, quadrangulum, colore dilutius viride,
fractu contumacem, nec ad concavum ut cannabini capi-
tis, cujus cortex non minus quam illius in fila diduci po-
test; folia cannabini superne virentia, inferne incana la-
nugina pubescentia, gustu terrestri & insipido: semen can-
nabino minus; nec adeo candidum. Indi semine & foliis
vescuntur, ut validiores fiant in re venerea. Narravit
patri meo, vir fide dignus, ex India redux, herbam
quandam esse in Saratta, bangii incolis dicta, tantae
efficaciae, ut qui assumpserit illam, tantas vires ac-
quirat, ut per integram noctem, quasi sine inter-
missione, rem veneream exercere valeat. Herbam
ipsam noverat quidem, sed describere non poterat.
Sic & praefectus quidam Batavus in India, eadem
herba saepius utebatur. Narravit is fide dignis, & le-
dulio quidem, foeminas, etiam numero plures, quae cum
ipso, illa nocte, concumberent, adeo defatigatas a
venere fuisse, ut postea horrerent ipsius concubitum.
Ipse vero tantopere exhaustus, & defatigatus erat,
ut restaurantium medicamentorum, & optimorum
alimentorum ope restitui debuerit. Haec an illa sit
herba, de qua Theophrastus agit, ignoro; cum ipse
descriptionem nullam addat. Fit tamen ex dictis ve-
rissimile. Sunt qui esse putant satyrion, idque quod
satyrii nulla fiat apud Theophrastum mentio, tum
quod Dioscorides satyrion erythronion adeo efficax,
potensque dicat ad excitandam venerem, ut solum
manu si teneatur, venerem stimulet & accendat. Dio-
scorides lib. iiii. cap. cxxxiv. Ἰστέριον ἐστὶν ὅτι ἐν τῇ
τῇ χειρὶ λαφύσσει ἢ μὲν ἐκ τῆς αἰδομένης οὐδὲν ἔστι
πρὸς αὐτὴν μὲν. Proditur & radix si manu modo teneatur,
venerem stimulare, coque magis si bibatur in vino. Idem
Plinius loco citato: venerem etiam si omnino manu teneat-
ur radix, stimulat, adeo si bibatur in vino austero (hoc
de suo addidit Plinius) arietibus quoque & hircis segnio-
ribus in potu dari, & a Sarmatis equis ob assiduum labo-
rem pigrioribus in coitu, quod vitium profectum vo-
cant, vim ejus restituit aqua mulla, aut lactuca sumpta.
Verum his de caulibus de erythronio ea affirmari, &
plantam esse illam quam attulit Indus, certo non po-
test, cum non raro dissimiles, ejusdem aut similis fa-
cultatis stirpes inveniantur, hac tamen occasione, quae
de satyrio veteres tradiderunt addam. Satyrion di-
citur a Satyris diis sylvestribus, in venerem propensis,
eo quod primi ad libidinem concitandum eam inve-
nerint, & ostenderint plantam, sive quod, quemadmo-
dum ipsi natura sua in eam voluptatem sunt potentio-
res, sic herba haec homines etiam ad eadem roborat, &
concitiores, firmioresque reddat. A salacitate ita-
que Satyrorum, quod venerem exciter, nomen im-
positum. Nisi placeat ὡς τῇ τῇ οὐκ ἐστὶν, ἢ αἰδομένης. Duo sa-
tyrii genera lib. 3. cap. 143. & 144. describit Dio-
scorides σατύριον, εἰς τὸ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἵππεδ' ὡς ἐπὶ τῇ
γῇ. (corrigit Marcell. ὡς ἐπὶ τῇ γῇ. Lacuna verò in
antiquo codice legit ἵππεδ' ὡς ἐπὶ τῇ γῇ, φέρεται
ἐπὶ τῇ γῇ κεκασμένα. quam lectionem cum Doctiss. pro-
bamus viris, quod eam secuti sint Oribasius & Sera-
pio.) φέρεται τῇ γῇ φέρεται κεκασμένα, λαπύσσει ἢ κεκασμένα

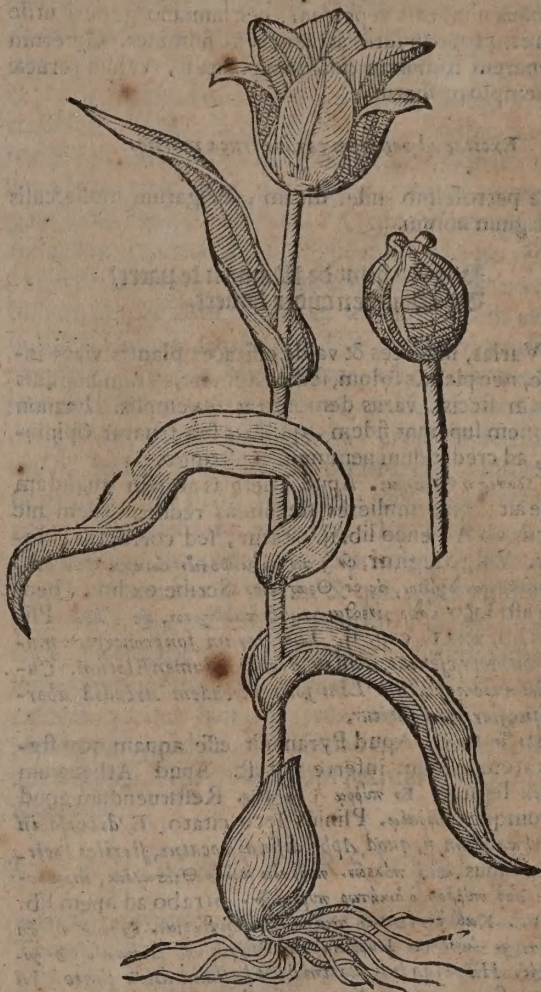
ἐλάττωται μὲν τοῖς ἐν ἀνδρῶν. καὶ τὸν ἢ ψιλὸν, μὲν ὡς πῆχυνος,
αὐτὸς κρινεὶδης (vulg. cod. κρινεὶδης) λευκός. ῥίζαν βολβοειδῆ,
ὅσον μέλον, πυρρὰν. τὰ δ' ἐν γυναικῶν, ὡς αἰδομένης γλυ-
κίαν & εὐσμοίαν. τὴν δὲ πῆχυνος ἐν γυναικῶν μέλανι ἀνδρῶν
ὀπιοδότητον, ἢ ἢ βέλαι γυναικῶν συνιστάται, ῥεῖται. Φασὶ γὰρ
αὐτὴν & ὁρμὴν καὶ τῇ ἰσχυροτάτῃ Capite sequente Saty-
rion τὸ ἐρυθρόν (Marcel. ἐρυθρόν) εἰς σατύριον ἐρυθρόν
(vetus addit. εἰς τὴν μέλαν τὰ ἐν ὕδασι, quod spurium &
aliunde translaturum) ἔχει αἰσθητὰ λυγρὰ ἰμφοίς, μὲν
ἢ ἢ ῥαμμεῖον, ἢ πῆχυνος, ἢ λεῖον, ὅτι ἰσχυρὰ, ἢ αὐτὸ συνιστά
ἐκείνην, ὡς πῆχυνος & ὁ σατύριον. Ἐπὶ δ' τῆς ῥίζης αὐτῆς ὁ μὲν φλοιὸς
ὕψιστος (πυκνὸς Oribasius.) & πυρρὸς. τὸ δ' ἐνδον λευκόν,
γυναικῶν ἰσχυρὸν & γλυκύν. φύεται ἐν ἰσχυροῖς ὅσοις τέποις,
ἰσχυρὰ. Satyrion aliqui trifolium vocant, quoniam ut
plurimum terna folia in terram convexa proferat, rumici
aut lilio similia, attamen minora atque rubescentia: caulem
gerit nudum, cubitalem, florem lilii effigie, candidum,
radicem bulbosam, mali magnitudine, rufam, intus verò
albam, ovi instar, sapore dulcem, orique gratam. Hanc
in vino nigro austero bibere oportet contra opisthoronon,
ipsa quoque utere, si cum muliere rem habere volueris.
Eam enim etiam ad venereos impetus concitatricem vim
habere affirmant. Capite sequente Satyrion erythronium
sive erythraicum, semen habet lini similitudine, at majus,
firmum, splendens ac leve: quod fertur etiam non secus
atque fencus libidinem excitare. Est verò cortex radice
aliquantum gracilis, ac rufus, interna autem pars alba,
sapore dulci, orique grata. In apricis & montosis locis
nascitur. Proditur, &c. Quod Dioscorides satyrion
primum triphyllon vocari ait, etrandi occasionem
praebuit Aegineta, lib. vii. ubi de viribus plantarum
agit. Σατύριον ἢ τριφυλλὸν ὄρεον ἐστὶν ἢ γῆρας τῇ χειρὶ καὶ
φύσσει, ὅτι ἐν αἰδομένης περὶ αὐτῆς. πῆχυνος ἢ ὀπιοδότητος
αὐτὸ φασὶν ἰσχυρὰ, μετ' αὐτῆς ἀνδρῶν πῆχυνος. ἐν δ' τῇ γῇ
τῇ γῆρας ὁ τῆς αἰδομένης φασὶν τῇ τριφυλλῶν, τῇ τῇ γῆρας
ὀρεῖαν & αἰδομένης ἰσχυρὸν. vide cap. de trifolio γυναικῶν τὰ
σατύριον ὅμοιον ἔχει τῇ αἰδομένης καὶ τῇ γῆρας αὐτῆς. τὰ
γῆρας, &c. Satyrion, aut triphyllon humidi est tempera-
menti, & calidi, item statuosum, unde veneris appeten-
tiam facit, nonnulli opisthoronon cum vino austero potum
salutare esse tradunt. Galenus in commentario de theriaca
trifolium ait hyacintho simile esse, quum aere inturgescens,
semen sive stri cnico aequale habet, decocti ipsius jus super-
fluum, &c. Galeni locum supra lib. iv. cap. xi. exa-
minavi, ubi in dubium vocavi vocem σατύριον, ac dixi
ἀσφαλτῶ legendum, quod hic Aegineta locus probi-
bet, & fortassis non ineptè Galenus Hyacintho com-
paravit, quod flosculi qui umbellam conficiunt, colo-
ris cerulei, sive hyacinthini sint, id est ejus quem hya-
cinthus refert ceruleus. Ceterum fallitur Aegineta, cum
Galenum de trifolio satyrio loqui existimat, bitumi-
nosum intelligit trifolium, quod Nicander, & Diosco-
rides adversus bestias venenatas commendat. Locum
citatum adeat lector. Nemo insuper satyrion hyacin-
tho comparavit, semenque cnico simile ferre dixit.
Mitto Aeginetam, venio ad Plinium, quem supra ostendi,
orchidum historiam cum cratægono & satyrio con-
fundere: hoc loco eandem satyrii orchidumque histo-
riam in unum miscere demonstrabo. Graeci, inquit
lib. xxvi. cap. x. Satyrion foliis lilii rubri, minoribus,
& tribus non amplius ē terra excurrentibus tradunt, caule
levi, cubitali, nudo, radice gemina, cujus inferior pars, &
major mares gignat, superior ac minor feminas, & aliud
genus satyris erythraicon appellant; semine viticis ma-
jore, levi: dura radice, cortice rubro, intus album in-
cludi, sapore subdulci, fere in montosis inveniri, &c.
Quod de radice prioris, id de orchide tradidit Gra-
ecus auctor. Male etiam ἀνδρῶν, ὡς γῆρας legit, vel non
satis ad liberti verba attendit. Semen Dioscorides
ῥαμμεῖον firmum, durum dixit, radice corticem ὀπιοδότητον,
vel, ut Oribasius πυκνόν. Plinius duram radicem perpe-
ram inquit; nisi placeat restituere, semine viticis ma-
jore, levi, duro, radice cortice rubro. Quae planta saty-
rion referat, inter recentiores non convenit, & re-
pertam esse non sine ratione negatur. Utriusque sa-
tyrii iconem exhibet Marbholus, vellem descripsisset.
Diligentiss. ac Doctiss. botanici ad verba Dioscoridis
fictas & ementitas plantas esse scribunt, ac primum
alii phallum Batavicum, alii fausel, cui tria adpicta
sunt folia censent. Alterum quid sit divinare nequeo.
subjicienda tamen sunt adversariorum auctororum ver-
ba, qui se vidisse scribunt erythronium his verbis.
Dum

Dum essemus Venetiis superioribus annis, vidimus non semel in Angeli symbolo, Alberti Martinelli officina, radices subrotundas, magnas, rugoso tuberosoque cortice ex fusco rubello, effigiem & magnitudinem cyclaminis, vel potius Aristolochiae rotunda, & praevalidis assecutas, carne intus albida, eduli, dulci, & bulbocastano, bunico dicto, adeo accedente, ut eadem, nimirum solo lactiore & peregrino emuticam sufficere. Sed illico Martinellus aliquot missis Alepo Syria, à fratre Cequino, qui ut erat explorator non minus avidus, quam peritus, exoticarum stirpium, erythronium satyrium judicabat.

Earundem Iacobo Corensis alteram dedit idem pharmacopaeus, quam multa post, quasi nunquam videremus, munificus ille Patavinus ostendebat nobis, & penè invitis visum exornabat, quid diceret, se manibus duntaxat attrahendo totum erigere veneris libidinibus, hanc ipsam Matthiolo postea misit, non Cequinus, ut audivimus. Alii satyrium putant, quod Syri biteridem vocant, radice candida & dura, commendatiore, quo crassior, rugosior, & albidior fuerit, podagris utili, idem per idem probant, nam Arabibus satyrium bureidis dicitur. Serapio Bureiden est, species satyriionis, & bureiden sunt radices albae, durae, similes behen albo. Alii satyrium basilicon, vulgo palma Christi, pro satyrio pingunt. Palma Christi dicitur, quod ejus radix humanam manum quodammodo imuletur. Sed multa sunt ob quae hic minus satyrium dici mereantur. Non est triphyllum, nec flos est lini effigie, nec radix mali magnitudine bulbosa, foris rufa intus alba. Non est erythronium, quod semen non sit lino simili, nec radice cortex rufus. Verbo, ut dicam, nihil ferme habet quod satyrii referat. Ad orchidum classem referri debet, ac cum his eadem esset, nisi radices satyrii essent, ac depressae magis, & in tres quatuor aut quinque partes in extremitatibus divisae, instar digitorum manus. Alii dentem caninum satyrii esse statuunt. Non est triphyllum, ex eo probatur, quod cauleculum ferat nequaquam palmarem, multo minus cubitalem: desideratur praeterea mali magnitudine radix, insuper quod duo promat tantum folia. Nec erythronium dici potest, quod semen lino sit dissimile. Flori enim succedit triangulare capitulum, continens aliquot semina leucocy bulbosi praecocis alterius seminibus fere respondentia, sed longiora gracilioraque, flavescentis coloris. Negari tamen nolum, magnam vim radicibus illis inesse excitandae veneris. Quippe medici Lugdunenses in Gallia diu usi sunt bulbis conditis dentis canini, loco satyrii veri, nec sine fructu. Attamen tanta huic non est vis. Alii tulipam pro satyrio agnoscunt, & satyrium erythronium esse asserunt. Sed velim ostendant semen lini similitudine majus, firmum, & splendens. Semen tuliparum in capitulis est planum, cartilaginofum; non nihil angulosum, aristolochiae clematitidis modo. Nec triphyllum est, folia enim non rubescunt, nec nisi mali exigui magnitudine est radix. Veneris exercitiis stimulum addere tulipae bulbos in cibum assumptos, credo; sed tantam habere ad venerem instigandam vim, quantum veteres satyrio suo tribuunt, non facile mihi quis persuadebit. Planta igitur quae satyrium antiquorum omnibus notis referat, ad meam hactenus nec aliorum quod sciam pervenit notitiam. Quaedam tamen de tuliparum historia addenda putavi. Nomen tulipa accepit à pili Selavonici similitudine, qui Turcis dicitur tulipant, dulpant, dublent. Hunc pileum videtur hic flos forma exprimere. Tuliparum differentiae sunt ineffabiles, si colorum pulchritudinem & maximam varietatem respicias, adeo ut merito regina florum dici mereatur, & verbo ut dicam, pulcherrimos maximeque delectabiles videbis in hac colores, quos artificii penicillo aemulari quidem, sed imitari fas non est: in uno etiam tuliparum genere colores mille modis pares ac diversos observare licet. Hanc tamen latissime tuliparum patentem varietatem, his sex differentiis includo. Primo, à tempore florendi, aliae sunt praecoces, serotinae quaedam, aliae mediae. Secundo, à magnitudine, aliae sunt majores, aliae nancae. Tercio, ab odore, quod sunt suaveolentes, quaedam inodorae. Quarto, à foliorum varietate, nonnullae sunt latifoliae, aliae tenuifoliae: reperiuntur & variegatis foliis, ad instar graminis striati. Quinto, à florum plenitudine, aliae sunt simplices, aliae pleniflorae. Sexto, à coloribus, quos in tulipa-

rum genere mille modis pares, & diversos observare licet. Aliae albae sunt, aliae rubrae, flavae, & subvirides &c. aliae ex duorum aut plurium colorum concursu mixtae, flavae albae, rubrae albae, rubrae flavae &c.

Tulipa cum semine.

Tulipae flavae variegatae fundamentum est color flavus, picturae varietatem facit rubedo polydada, rosea, miniata &c. Alia atque alia idea, nunc has, nunc illas foliorum partes investiens. Tulipae albae variegatae basis est albedo, maculae & striae flammæ exornantes albedinem, modo hic, modo illic; nunc hac, nunc illa facie. Et sic de ceteris variegatis, in quibus hoc nequaquam reticendum, non servare eas quotannis eandem elegantiam. Qui enim hac æstate florem in horto suo educavit ineffabilis pulchritudinis, idem anno proximo, ab eodem bulbo, donatur flore turpi & inamoeno. Contra, qui bulbus, continuos aliquot annos vulgarem rubrum, aut flavum florem ostentavit, is una æstate pulcherrimi coloris flosculo exhilarabit possessorem, sed brevi, nec perenni gaudio. Mox enim totus bulbus cum ipsa planta, sequenti ut plurimum anno emoritur, & interit, quasi ante fatalem obitum, delectabili spectaculo recreaturus dominum.

Ex quibus constat vesana illorum vanitas, qui tantam pecuniarum summam pro unica tulipa exponunt, pro qua, non dico hortum venustum omni genere florum ornatum, sed integrum agrum comparare possent; Agrius ferentes fugacis, novo aliquo modo striatae, alicujus tulipae mortem, quam fidi amici. Hortensium riserit quis, qui murænam piscem atratus luxit: nec hos minus, qui flores, id est brevia quaedam & fugacia. De quibus optime antiquissimus Græcorum poeta Homerus.

Ζεφύρου μέγιστον τι πόσιν φέρει, ἄνθος Ἰπέρει.

Zephyri spirans aura, alia quædam gignit, alia concoquit.

Tulipa hæc an apud priscos nomen invenerit, incertum est, ipsa enim planta ipsis incognita videtur. Neque enim,

*Omnia grandior aetas
Non quæ scimus habet, seris venit usus annis.*

Τέτοιον δὲ ἔσθ'. Rectè & prudenter subicit, esse quasdam plantas quæ impetum ad coitum vehementiorem excitant, tacite ridens illos, qui plantis tantas adscribunt vires, ut si manu tantum teneantur venereas libidines immoderatas movere possint. Hactenus nihil tale repertum, nec humano generi utile foret, propensi satis ad venerem homines. Ceterum venerem stimulare quasdam plantas, vel uno erucæ exemplo probatur.

Excitat ad venerem tardos eruca maritos.

De petroselino nihil dicam, Belgarum mulierculis adagium notum.

*Peterfeli helpt de Mannen te paert/
De Vrouwen onder de aert.*

Varias, ingentes & valde efficaces plantis vires inesse, nec plantis solum, sed & alimentis, tam humidis quam siccis, variis demonstrat exemplis. Ea non omnem superant fidem, quilibet sua fruatur opinione, ad credendum neminem constringo.

Ἐστὶν ἡ Θεσπία. Apud Thespias aquam quandam esse ait, quæ mulieres fecundas reddit. Idem hic locus ab Athenæo lib. ij. citatur, sed corruptus videtur. Vulgo legitur, ἐστὶ τὴν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῦ ἐν τῇ Θεσπίᾳ καλεσθέντος, ὅς ἐστι Θεσπία. Scribe ex hoc Theophrasti loco ἔστιν ἡνιοχὸς ποταμὸς καλεσθὲν ποταμὸν, ὅς ἐστι Θεσπία. Plinius lib. xxxi. cap. ij. Thespiarum fons conceptus mulieribus representat, item in Arcadia flumen Elatium. Custodit autem partum Lini fons in eadem Arcadia, abortusque fieri non patitur.

Ἦν δὲ Πυρρα. Apud Pyram ait esse aquam quæ sterilitatem eisdem inferre potest. Apud Athenæum πύρρα legitur. En πύρρα ἢ ὕδρον. Restituendum apud utrumque πύρρα. Plinius loco citato. E diverso in Pyrrha flumen, quod Aphrodisium vocatur, steriles facit. Stephanus. πύρρα ποταμός. πύρρα μάλιστα Θεσσαλίας, ἀνομιμαίνει δὲ πύρρα ὁ οἰκιστὴς πύρρα. Strabo ad finem lib. viii. Καὶ ἔστι μὲν ποταμὸς ἐν Θεσσαλίᾳ. καὶ ὅλως δ' ἐπ' αὐτῷ οὐκ αὐτὸς Πύρρα δὲ πύρρα τῆς Διουκολίου τοῦ γυναικός. Hæc ergo singularim de Thessalia dicta sunt. In universum vero scias olim eam fuisse Pyrrhæam vocatam à Pyrrha Deucalionis uxore. Apud poetas pro Pyrrhæa Pyrrha invenitur. Rhianus de variis appellationibus Thessaliæ.

Πύρρα δὲ ποτὶ τὴν καὶ παλαιότερον καλεσθῆναι
Πύρρα Διουκολίου. ὅς ἐστι γυναικὸς ἀρχαίου.

Antidotum hujus aquæ Pyrrhææ, videtur Sinuessana: cujus loco citato meminit Plinius. In eadem Campaniæ regione Sinuessanæ aquæ sterilitatem feminarum, & vitiorum insaniam abolere produntur.

Ἐν Ἡρακλείᾳ. Ab aquis ad vina sicco pede transit, ac primo loco de Heraclea agit, si modo non corrupti codices. Plures urbes Heracleæ nomine insignitas

fuisse, apud Strabonem & Stephanum legitimus; sed Arcadiæ urbem esse, quæ Heraclea vocatur, neuter prodit. In Arcadia vini hoc genus nasci, auctor est Plinius lib. xiv. cap. xviii. Sunt, inquit, in vino prodigia: dicitur in Arcadia fieri, quod fecunditatem feminis importet, viris rabiem. Hic locus secundum mendum in Theophrasti verbis ostendit, nempe τὴν Ἡρακλείαν, non ἡνιοχόν, ut vulgati codices habent, scribendum. Plinianæ lectioni favet Athenæus lib. i. Ὁ Ἡρακλείας ἐστὶν ἐν τῇ κατὰ φύσιν ἱστορίᾳ φησὶ ἐν Ἡρακλείᾳ τῆς Ἀρκადίας γίνεσθαι οἶνον ὅς τας μὲν ἀπορροῖς πρὸς τὸν οἶνον τὰς δὲ γυναικὰς πρὸς τὸν πότον. Interpres, vir Doctiss. maluit Theophrasti codicem depravatum sequi, quam Athenæi. Fortassis quod Plinium non legerit. Theophrastus, inquit, *Librum de historia plantarum scribit in Hexad. Arcadiæ oppido, vinum fieri, quod insaniam viris, sterilitatem mulieribus importat. Fecunditatem Græcos dixit auctor, interpres sterilitatem.* Crediderim quod in antiquo quodam codice legerit, τὰς δὲ γυναικὰς ἡνιοχὸς ποτὶ τὸν οἶνον. Sed vulgaram, quæque in antiquissimis reperitur, cum prober Plinius, cur rejiciam causam non video ullam. Ex hoc ipso Atheni loco ἡ Ἡρακλεία legendum, nemo non videt. *Ἡρακλεία* Arcadiæ urbem esse prodidit Stephanus. *Ἡρακλεία* ἢ καὶ πάλιν Ἀρκადίας, ἢ ἱστορὸς Καλυπτομένης, καὶ τῆς δὲ κατὰ φύσιν ἱστορίας, πρὸς Πτολεμαίων. Plinius lib. iv. cap. vi. de Arcadia. Mediterranea ejus Arcadia maxime tenet, undique mari remota: initio Drymodis, mox Pelasgi appellata. Oppida ejus Psophis. Μελασσα, Ἡρακλεία, Πύρα. Arcadiæ etiam urbem esse, docet Strabo lib. vii. i.

Ἡρακλεία. Quod de vino apud Caryniam inquit, id Plinius lib. xiv. capite xviii. his verbis recenset. At in Achaia maxime circa Caryniam abigit partum vino, atque etiam si uvam edam gravidam, cum differtur in guttatu non sit. Ex hoc Plinii loco probatur καρυνία, ut in Lugduno-Baravo codice habetur, legendum. In Aldino alioquin exemplari καρυνία, legitur. Apud Athenæum καρυνία. καὶ ἢ καρυνία τῆς Ἀχαιᾶς ἀμπελῆς τῆς γίνεσθαι οἶνον, ὅς ἐστι τὸν οἶνον ἡνιοχόν ποτὶ τὸν οἶνον τὰς ἰγκύματας. καὶ ἢ βοτάνης. φησὶ Παυσανίας, ἡνιοχὸς ποτὶ τὸν οἶνον. Aliud circa Caryniam Achaia vitis genus esse, cujus vinum prægnantium feminarum partum abigit, aut si uvam edam gravidam: Nondubito quin apud Athenæum legi debeat, καὶ ἢ βοτάνης οἶνον καρυνίας, alioquin magna satis tautologia.

Ἐν τριζυλῇ. Quæ sequuntur ad calcem usque capituli facilia sunt, nec disputatione ulla (modo quis fidem adhibeat) egent. Eadem apud Athenæum leguntur. ὅ ἐστι τριζυλὸν οἶνον ἀγρίου φασὶ ποτὶ τὸν οἶνον τὰς ἰγκύματας. ἢ ὁ οἶνος δὲ λέγεται ὡς ἀπὸ τοῦ τριζυλίου τῶν ἰγκύματων, ἢ ἰσχυροῦ ἀγρίου ποτὶ τὸν οἶνον τὰς ἰγκύματας. Vinum qui Traxenium bibunt, generare negantur, Thasii duplex vinum fit: alterum soporiferum, alterum quo sugatur somnus. Plinius loco citato. Traxenium vinum qui bibant, negantur generare, Thasii duo diversa facere prodicunt, unum quo somnus concilietur, alterum vero quo fugetur.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλου, &c. Hæc conclusio est partis prioris disputationis, quam Præceptor susceperat cap. xix. Proximo capite agit de altera parte, de iis scilicet, quæ ad animum, moreque pertinent.

ΚΕΦ. ΚΑ.

De herbis, quæ ad animum & mores faciant: ut vesicaria, anothera, polio, anthirrizo, flore aureliæ. Quodque homines hæc commenti fuerint, qui artes extollere & celebrare cuperent.

CAP. XXI.

Πρὸς δὲ τὴν ψυχὴν, τὸν ὡς ἐνύχρον ὡσπερ ὡς ἀνεμῖν καὶ ἐξιστάναι, κατὰ περ ἐλέχθη παρὰ πρὸν. ἢ δὲ τὰ οἰνοθήρα ῥίζα δοθεῖσα ἐν οἶνῳ παρὰ πρὸν ποτὶ καὶ ἱλαρώτερον τὸ ἦθος. ἔχει δὲ ὁ οἰνοθήρας, τὸ μὲν φύλλον ὅμοιον ἀμυγδαλῇ. πλατύτερον δὲ. τὸ δὲ αὐτὸ ἐρυθρὸν ὡσπερ ῥόδον. αὐτὸς δὲ μέγας, ὡς θάμνον, ῥίζα δὲ ἐρυθρὰ καὶ μεγάλη. * ὅζα δὲ ἀναθεῖται ὡσπερ οἶνος. Φιλεῖ δὲ ὄρενα χερσὶ. φαίνεται δὲ ἐκ τῆς αἰτίας. οἶνον γὰρ ὡς σφοδρὰ πρὸς γίνεσθαι, διὰ τὴν

* ὅζα δὲ
ἀναθεῖται
Ald.

AD animum vero * vesicarium adnotant. * Solanum. Hanc enim veluti turbare ac alienare mentem affirmant, ut superius est dictum. Contra radix anotheræ data è vino, mitiores hilarioreque mores reddit. Constat anothera folio amygdalæ, verum majori; † flore rosaceo. Loca adamat montuosa. Id tamen absurdum nequaquam videtur. † Verū majori, flore rubro, roseo, frutex est magnus, radice rubra & magna, quæ siccata vinum olet. Loca adamat montosa, hoc autem minime absurdum esse videtur: quippe quoniam sit exspiratio quedam, cujus vis & odor, vinctus existit. sed potius illa absurda & incredibilia putentur.

Fit

† πηλόν-
τερον. Ald.
† πηλόν.
* ἀντίρριζον.
† ελεοχρυσ-
ον.
† φύλλον δι-
λευκόν. Ald.
Baf.

μὴν ἔχοντες οἰνώδη. ἀλλὰ τὰ ἐνημέτερα καὶ ἁπ-
τανότερα, τὰ τε τῶν περὶ αὐτῶν ἐὼς τῶν ἀλεξι-
φαρμάκων λεγομένων, τοῖς τε σώμασι καὶ ταῖς
οἰκίαις. καὶ ὡς δὴ φασὶ τὸ ἁπλόν καθ' Ἡσίοδον
καὶ Μεσοίον εἰς πᾶν περὶ γῆμα παρὰ δαῖον χρησίμους
εἶναι. διὸ καὶ οὐρύττειν αὐτὸ νύκτωρ σκηνὴν πηξά-
μενοι. καὶ τὰ περὶ τῆς εὐκλείας καὶ εὐδοξίας ὁμοίως
καὶ μάλλον. εὐκλείαν γὰρ φασὶν αἰεὶ πίνειν * τὸ
ἀντίρριζον καλεῖσθαι. τὸ δὲ ὁμοίον ἐστὶ τῇ ἀπα-
ρίνῃ. ῥίζα δὲ ἔχει ὑπερῖον. ὁ δὲ καρπὸς ὡς περὶ μόχ-
ρῖνας ἔχει. τὸν δὲ δότ' ἔχει αἰεὶ φέρον εὐδοξίαν.
εὐδοξίαν δὲ καὶ ἑαυτὴς ἔχει ἑλκυστὸς τῇ αἰσθη-
σέσθαι, μύρῳ ῥαίνων ἐκ χρυσὸς ἀπύρε. ἔχει δὲ ὁ
ἐλεοχρυσὸς τὸ μὲν αὐτὸ χρυσοειδές, † φύλλον
δὲ λεπτόν. καὶ τὸν καρπὸν δὲ λεπτόν καὶ σκληρόν,
ῥίζαν δὲ ἐπιπόλαιον ἐλεπτόν. χρῶνται δὲ αὐτῷ
πρὸς τὰ δακτυλῶν ἐν οἴῳ, ἐπεὶ τὰ πυρκαυστά.
κατακαύσαντες καὶ μίξαντες μέλιτι. τὰ μὲν ἐν
τοιαύταις, κατὰ περὶ καὶ περὶ τερὸν ἐλέχθη, σωμαύζειν
βελομένων ἐστὶ τὰς ἑαυτῶν τέχνας. αἱ δὲ τῶν
ῥιζῶν καὶ τῶν καρπῶν ἐτῶν ὅσων φύσεις, ἐπεὶ
πολλὰς ἔχουσιν ἐπαντοίας διωάμεις, ὅσαι ταυτὸ
διώκονται καὶ τὰ αὐτῶν αἰτίαι, καὶ πάλιν ὅσαι τὰ ἐλα-
ντία. ἀπορήσειεν αὐτὴς κινὸν ἴσως δόσθημα καὶ
ἐφ' ἐτέρων δόσθων. ὅσων ὅσα τῶν αὐτῶν αἰτίαι,
κατὰ μίαν πινὰ διωάμειν ἐστὶν, ἢ καὶ ἐτέρων ἐνδεχέσθαι
ταυτὸ γίνεσθαι. τὸ μὲν ἐν ταύτῃ δόσθημα. αἱ
δὲ πινὼν καὶ ἄλλων τὰς φύσεις, ἢ τὰς διωάμεις
ἐχομεν εἰπεῖν, ταῦτα ῥητέον.

Fit enim quasi recreatio quaedam ex viribus, quas
radix ista vinosa possidet. Sed potius absurda illa
putentur, quæ alligata, veneficio adversantia vo-
citantur, & tum corporibus, tum domibus unice
opitulari creduntur. † Adde polium, quod Hefio-
do, & Musæo authoribus ad omnem rem magni
momenti faciendam perutile prædicatur. Quam-
obrem id noctu effodiunt tabernaculo * structo,
& ad famam existimationemque bonam non mi-
nus, quinimo magis valere putatum est. Nec non
& † antirrhizum quem vocant, utilem ad gloriam
tradidere. † Hic lappæ similis est. Radice mini-
ma & fere nulla subnuitur. Fructum tanquam na-
res vituli parit. Hoc perunctos gratiam vitæque
gloriam consequi creditur. * Quin etiam qui au-
relia flore coronatur; si unguentum ex auro ignis
experte inspergat, gloriam atque existimationem
bonam consequitur. † Habet aurelia florem auro
similem, folium candidum, † fructum tenuem du-
rumque: radicem * per summa cespitem, atque te-
nuem. Vfus ejus ad serpentium morsus è vino pro-
dest. Valet etiam ad ambusta, cremata & mista
melli. Sed hæc (ut superius dictum est) commenta
hominum esse plane videntur; qui suas artes ex-
tollere ac celebrare cuperent. Radicum autem,
fructuum, ac liquorum quæ exprimuntur natura, si-
quidem & multas & varias, & quæ idem possint &
eorundem sint causæ, aut contraria etiam produ-
cant, vires habent; movere possit aliquis genera-
lem quæstionem, utrum quæ eorundem sunt causæ,
eadem quoque habeant vires. An ex aliis quoque
idem possit produci. Et de hac quidem dubitatio-
ne hæctenus. Nos reliquorum naturas viresque per-
sequemur.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

† Ρῖς δὲ τὴν ψυχὴν. Theodorus. Animo vero vesica-
riam adnotant. Nimis durus. Neque Latinus sic
loquatur.
† Αὐτὸς δὲ μίγναι, ὡς ἡμῖν. Theodorus omisit hæc. Quæ
tamen præter etiam folii argumentum, redarguunt herba-
rios, qui suam muscatam, quam nominant, anotheram
esse contendunt. Pusillam sane plantillam, ἔσ' ὁδὸν nul-
lo, nedum vini. Omisit etiam quod sequitur, ῥίζα δὲ ἑρπύ-
λαι, ut hinc quoque refellantur. Omisit ἔσ' illa,
ἔχει δὲ ἀντιρριζὸν ὡς περὶ οἴῳ. Interpretatus est, περὶ φεροῦ,
recreationem, reñdè, accessio. Lego, ἀντιρριζὸν nega-
tive. Hoc omisit Theodorus, aut illud: ἐνημέτερον. Et ab-
surda transulit, puerilia, & minus fide digna.
† Ρῖς δὲ ἔχει ὑπερῖον. Etiam in capillaribus hæc audacia à

nobis supra animadversa est. Dura sane res si sine radice sit.
Theodorus hic quoque emollivit. Radice minima, & pe-
ne nulla. Non nego quibusdam nullam subesse radicem,
si vera de Malobathro fabulantur. Sed hic non est locus.
Theodorus hæc omnia reliquit: αἱ δὲ τὴν ῥίζαν, καὶ τὰν
καρπὸν φύσεις, ἐπεὶ πολλὰς ἔχουσιν, καὶ παντοίας διωάμεις,
ὅσαι ταυτὸ διώκονται, καὶ τὰ αὐτῶν αἰτίαι, καὶ πάλιν, ὅσαι
ἐπαντοίας. ἀπορήσει δὲ αὐτὴς κινὸν ἴσως δόσθημα, καὶ ἐφ'
ἐτέρων δόσθων. πόσων ὅσα τὰ αὐτῶν αἰτίαι κατὰ μίαν πινὰ δι-
ωάμειν ἐστὶν, ἢ καὶ ἐτέρων ἐνδεχέσθαι ταυτὸ γίνεσθαι. τὸ μὲν ἐν
ταύτῃ δόσθημα. αἱ δὲ πινὼν καὶ ἄλλων τὰς φύσεις, ἢ τὰς διωά-
μεις ἐχομεν εἰπεῖν, ταῦτα ῥητέον. Quæ tamen verba referun-
tur ad historias superiores, ἔσ' summus interpretati in tran-
slatione nostra.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

† Ρῖς δὲ τὴν ψυχὴν. Inter ea quæ animi mores vel
corrumpunt, vel corrigunt, numerat solanum.
Supra diximus, solani plura esse genera, ac inter
ea numerari maniacum, & somnificum. Quod furio-
sum, animi corrumpat mores, extra omne dubium poni
debet, nomenque id satis declarat.
† Η δὲ ἔσ' ἀντιρριζὸν. Contraria ac solanum facultate
pollet ἀντιρριζὸν. Unde nomen hoc acceperit, ex ipso
Theophrasto facile probatur, cum radicem exsiccatam
vinum olere tradit. Meminit hujus plantæ Diosco-
rides, apud quem ἀντιρριζὸν legitur, ὄναγρον, inquit, lib.
iv. cap. cxviii. αἱ δὲ ἀντιρριζὸν, αἱ δὲ ὄναγρον. Corrigit
ὄναγρον, αἱ δὲ ἀντιρριζὸν, αἱ δὲ ὄναγρον. ὄναγρον scripsit Dio-
scoridem, ex Oribasii serie alphabetica probare, non
est magni laboris. Confirmatur præterea à Galepo
lib. viii. simpl. ὄναγρον, ἢ ἀντιρριζὸν ἢ ἀντιρριζὸν τὰ τε ἢ
ῥίζα ἐκρηγνυμένη ὡς περὶ π ὄναγρον. Onogra, vel onothera, vel
onotheris. Hujus radix siccata vinosum quendam spirat
odorem. Utrum ἀντιρριζὸν, an ὄναγρον, uti apud Diosco-
ridem legitur, scripserit, non satis constat. Vulgatam
Dioscoridis Plinius probat. ὄναγρον vocatur, quod be-
stias feras, maximè asinos, mansuetas reddat. Dio-

scorides loco citato. ὄναγρον δὲ ἔχει δόσθημα τῆς ῥίζης
ὑπὸ τῶν ἀσπίδων ζῶων πινόμενον, ἡμεῖς αὐτὰ. Radicis dilu-
tum feris animantibus, in potum datum, vim hanc habet,
ut eas ex feritate ad mansuetudinem traducat. A colore
nomen illud impositum, non sit verisimile. ὄναγρον
enim, color asininus. Pollux lib. vii. cap. xiii. ἔσ' ἢ
καὶ κίλλον ἐστὶν ὄναγρον, τὸ ἐν δόσθῳ καλεῖσθαι. καὶ κίλλον
γὰρ τὸν ὄνον οἱ δασαί, καὶ κίλλον τὸν ὄναγρον. Φαῖον δὲ
μέλαν ἀσπίδων ἐστὶν ὄναγρον. Est vestimenti genus, quod à
colore κίλλον dicitur, vulgo onagrium vocant. κίλλον asi-
num Doræ appellant, ἔσ' cillactera asinarum: fuscus ἔσ'
niger colores sunt vicini. Ex hoc loco apparet, asinium
& fuscum colorem diversos esse; nisi quis velit φαῖον,
colorem esse fuscum, qui obscuritatis illo fastigio ca-
ret, quod in nigredine reperitur. At verò asinium,
fuscum, cineritium, cui τὸ λευκὸν additum est, qualis
color asinorum. Probabile, ut dixi, onagri nomen ac-
cepisse, quod feras mitiget. Describitur a Dioscoride
loco citato. ὄναγρον ἐστὶν ἀντιρριζὸν, ὑμεῖς γὰρ, φαῖον ἔχον
ἀμυγδαλῶν ὡς περὶ πηλόν, γλυκύτερον δὲ ἐμπερὶ τοῖς ἔσ' ῥιζαν.
ῥίζαν δὲ λευκὴν, μικρὴν, ἢ περὶ ἐκρηγνυμένη ὡς περὶ π ὄναγρον.
Φύσιν δὲ ὄναγρον τοῖς. Id est. Frutex est arboris specie,
præ-

pregrandis, folio amygdalaceo, sed dulciore, liliaceo non dissimili: floribus roseis, magnis, radice candida, parva, cum siccata est vinum olente. nascitur in montanis. Plinius lib. xxvi. cap. xi. Et anothera, sive onuris hilaritatem offerens in vino, (tale nihil Dioscorides, nihil Theophrastus) amygdalaceo folio, flore rosaceo, fruticosa, longa radice. Et cum siccata est, vinum olente: hac in potu data feras quoque mitigat. Ex hoc Plinii loco restituendum ὄνρι μικρὴν, ῥακκὴν longam. Hanc etiam lectionem probat præceptor; Qui folium non dulcius, sed latius amygdalino scribit. Delendum itaque γλυκύτης, ac reponendum ὡσπύτης. Quomodo in utroque Goupyli exemplari legitur, & ex Oribasii codice legendum probatur. In descriptione radicis à Theophrasto discrepat Dioscorides: hic albam, ille rubram dicit. Nisi forte Dioscorides de interiore, de exteriori radicis parte loquatur Theophrastus. Onagra inter ea recenseri debet, quæ ad recreationum notitiam nondum pervenerunt. Falluntur qui pseudo-lysimachiam, chameneron dictam, pro onagra exhibent. Etenim non nisi herba est, hyeme etiam marcescens. Tantum abest ut frutex sit, aut arborem æmuletur: nec folia amygdalinis latiora, sed potius tenuiora, quæ cum liliaceis comparari nequeunt, radix siccata nullum, vinum referentem, odorem emittit.

Φαίνεταί σφι ἐ τῷ τινι. Non absurdum, inquit, videtur, oinotheram, è vino exhibitam, mores mitiores & hilariores efficere; quippe quod assumptio quædam sia ejus, quod vinosam vim habet. Sed fabulosum, inquit, ac incredibile videtur, herbis quibuscum quasi amuletis & alexipharmacis tum domos, tum homines à fascino defendi, quod de tripolio narravit Hesiodus & Musæus. Parem aut ceterè majorem etiam videri stultitiam, si quis sibi persuadeat, herbas reperiri, quæ ad famam, ac dignitatem comparandam aliquid faciant, ut de antirrhino quidam retulerunt. Hunc Theophrasti locum non intellexisse Plinium ex eo pater, quod polio adscribat, quæ Theophrastus de tripolio, & antirrhino tradidit, uti lib. vi i. cap. x. à nobis demonstratum est.

Πόλιον. In Aldino & Basiliensi codice *τριπόλιον* legitur, quomodo & Theophrastum scripsisse ex Dioscoride facile probatur. Tripolium enim recenset inter plantas magica facultate donatas, quæ domibus & corporibus alexipharmaca præstant, adversus fascinum: Gaza *polium* interpretatur est ex Plinio. Non animadverterat, Plinium *polium* cum *tripolio* confundere. Supra lib. vii. *πόλιον* dici hanc plantam probavimus; *πολίον* accentu in ultima, herba est quæ à canitie nomen habet, *πόλιον* accentu in antepenultima, *πόλιν* plantam denotat, cui nomen impositum, quod sæpius de die colore mutet; *τριπόλιον* quod ter quotidie muret. Dioscorides lib. iv. cap. cxxv. *τριπόλιον φύεται ἐν ὄρει καὶ ἐν πεδίῳ*. (Lacuna in veteri codice legi auctor est *ἐν πεδίῳ*, *ἀντὶ*, qualem lectionem probat Plinius, alteram experientia) *ὅς ἐπικυλίζει ἡ ψάλλασσα καὶ ἀποχωρεῖ, ἔτε ἐν ξηρῷ, ἔτε ἐν θαλάσσῃ φύλλα ἧ ἔχει ἰσότη* (lege *ἰσότης*) *παρὰ πηγήσιν, πικρὸν πρὸς μὲν τοὺς καλὸν ἀσθματιῶσι, ἀνθὴν ἐπὶ τῶν ἐμβόλων. τῶν τοῖς ἰσότησιν πᾶσι* (Lacuna in veteri codice φύλλα, quomodo etiam Plinius, quod parum verisimile) *τῶν πικρῶν μετεβάλλει τὸ χροῖμα, πρὸς μὲν λευκόν, κατὰ δὲ τὴν μεσημέριον πορφυρεῖον, ἐπὶ δὲ φοινικῶν. ῥίζα λευκή* (Lacuna *λεπτή*, hanc improbat Plinius, vulgatum confirmat antiochia) *ἰσότης, ἡερικὴ καὶ χυμώδης. ἡ πρὸς πινόμενῳ ἐν ὁδῷ* & *πὸ τῶν κατὰ κεφαλὰν ὕδατων ἀγνῶν, καὶ ἔσθλη πίνονται δὲ καὶ ἡς ἀλεξίφάρμακα.* Tripolium in maritimis nascitur, ubi alludit unda, vicissimque retro commeat; sed neque in mari, neque in sicco. Folia habet esatissatam crassiora, caulem palmarem, & superna parte divisum. Eius flos ter de die colore mutare perhibetur; ita ut manè candidus, meridie purpureus, vesperti puniceus aspicatur. Radix est alba, odorata, calidi gustus, quæ drachmis duabus in vino pota, aquas urinamque per alium extrahit, conciditur & in medicamenta, quæ alexipharmaca vocant. Tripolium circa Amstelodamum copiosè provenit, locis quales describit Dioscorides maritimis, quos unda alluit recensque demittit. Maritimis quoque Zelandiæ frequens. Rectè Dioscorides de flore scripsit, *ἰσότητι μετεβάλλειν, πικρὸν, refertur mutare colore*. Nam id præter veritatem & fabulosum esse observatum est à recentiori

bus. Decepit plebeculam, quod duplcis est floris, lutei scilicet & purpurei, in phœniceum non raro & cœruleum vergentis. Lutea foliola, radiatim affixa, partim superne decidere solent, partim verò introflecti, & purpurea vel albida videri, relictis interim nonnullis inibi foliolis, & multis staminibus albidis, & purpureis superstitibus; quæ plebeculæ opinionem faciunt, ter de die mutari coloris. Tres itaque colores uno die reperiri posse, non repugnat veritati.

Tripolium vulgare.

Nam cum flores omnes non simul, sed particulatim & sensim floreant ac perficiantur, facile contingit, tres florum colores conspici incipientium, completorum, & deficientium. Nondum aperti aut perfecti subpurpurei sunt, completi, quali jam dixi, & mox dicam, languentes, papporum candidam ostendunt lanuginem. Foliis tripolium exit oblongis, latis, lævibus, crassiusculis, densis, virentibus, Isatis foliis perquam similibus. Caulis rectus, dodrante altior, (nonnunquam etiam minor pro soli ratione ut latius dicam) fastigio in alas diviso, in quibus flosculi perquam elegantes, medio disco, lutei, orbiculato verò ambitu cærulei, aut purpurei, asteris Attici florum æmuli (unde aster marinus vel amellus maritimus dici solet) qui in pappos candidos contabescences abeunt; Radix oblonga, alba, cortice induitur crassiuscula. Planta hæc in horto translata, diutine viget, & mirum in modum luxuriat, grandescitque, cauleque emittit cubitales, & bicubitales, radicesque in fibras commutat, cum in natali solo sæpius palmares, aut paulo altiores sint. De tripolio hæc Plinius lib. xxvi. cap. vii. *Tripolium in maritimis nascitur, saxis, ubi alludit unda, neque in mari, neque in sicco, folio Isatis crasso, palmo alto, in mucrone diviso, radice alba, odorata, crassa, calidi gustus.*

Ἀντίππου. Ἀντίππου legendum esse ex Dioscoride Galeno, & Plinio constat. Vulgata fortassis lectio cuiusdam arridebit, quod apud Hesychium legatur, ἀντίππου ἀντίππου, οἱ αὐτοὶ βότῳ ἐῖδον. Sed corruptus est codex, restituendum. Ἀντίππου οἱ αὐτοὶ ἀντίππου βότῳ ἐῖδον.

εἰδ' ὅθ' Ἀντήρριν, δ' ὅτ' ῥιζὸς, ut ἔγρας. Ἀντήρριν, five Ἀντήρριν vocatur, quod fructum ferat tanquam nares vituli, ut docet Theophrastus, & probat Galenus lib. vi. simpl. Ἀντήρριν, ἢ ἀντήρριν ὅμοιον μέγ' ῥιζὴν ἔχει τὴν καρπὸν, ἀρχοῦσιν ἕως τὰς ἰσθμῶν. Antirrhinum five anarrhbinon fructum habet naribus similem, ad fanationes inutilem. Ἀπὸ τ' ῥιζὸς, quomodo ῥίζον vel ῥίζιον derivari possit, non video. Corruptus ergo est codex. Ἀντήρρινον vocari tradit etiam Dioscorides lib. iv. cap. cxxxix. i. Ἀντήρρινον οἱ εἰς ἀντήρριν, ἔτι οἱ εἰς πωτὴν λυχνίδα ἀργείαν ἐκάλεισαν. Antirrhinum, alii anarrhbinon, aliqui lychnidem sylvestrem vocant. Quod scilicet florem leucio five lychnidi fylvestri similem ferat, ut paulo infra exponit Dioscorides. Ἀντήρριν Galenus in glossis exponit Ἀντήρριν τὸ ἀπὸ τῶν ῥιζῶν παλαιοῦσιν ἰόν, ἔτι οἱ ὁ διαφέρουσιν ἀνέμενον ἔτι καὶ τὸ δερμα, per nates retro versum iens quidam dividunt ἀνὰ ῥιζὸν ut sit per cutem. Sed hæc planta, de qua nobis sermo, inde nomen non accepit. Idem in exegesi, βύκερον vocari auctor. Ἀντήρριν πᾶσα τις, ἢ καὶ βύκερον καὶ λυχνίδα ἀργείαν ὀνομάζουσιν. βύκερον, id est bubulum vel vitulinum caput. Quod antirrhini referre fructum, negari non potest. Belgis orant dicitur, etiam gaperkens/ kinaprandekens krupt/ & kalf sinupte. Orant ab janthino flore, janthinus jant, inde orant. Malunt alii ab orantio, cujus meminit Galenus lib. iv. κατὰ τέλει. cap. primo. ἢ τὴν λευκομένην δούνητον βοτάνην παλὴν καλεῖσθαι, aut herbam oruntium appellatam coquito. Sed Doctiff. Cornarius δέλερον eo loco, non sine ratione, legendum contendit. Cum tamen antirrhinum sit attenuatorix ac calfactorix facultatis. Cur ergo ictericus prodesse nequeat, non video. Columellam lib. x. os leonis vocare, multorum est opinio, quod flos hians leonis rictum referat.

Narcissique comas & hiantis seva leonis Ora feri.
 ——— Et paulo infra. Oscitat & leo.

Alii tamen aquilegium ipsum intelligere putant, quo-
 rum opinionem minus probo, quod nullum rictum
 leonis flos ostendat. Antirrhinon Theophrastus apa-
 rines folio describit; Gaza minus recte *lappam* vertit,
 quod errandi aliquibus præbuit occasionem. Supra
 lib. vii. cap. ultimo de aparine egi. — Lector
 caput citatum adeat, & videat quot plantæ aparines
 nomine gaudeant. Hoc loco non ξάνθιον, non δρεκίον
 non ενπιπύριον intelligit, sed Φιλάνθρωπον. Qui locus
 ostendit, antiquissimos Græcos ἀπαρίνης nomine φιλί-
 πον Hippocratis intelligere. Aparine hæc folia habet
 rubiæ similia, id est oblonga, angusta, aspera: aparinæ
 huic, (si folia particularia confideres) similia habet
 antirrhinon minus, nisi quod lævia nec aspera uti al-
 terum aparines genus, Plinio *mollugo* dictam. Hæc
 cum viri docti minus confiderarint, aliud Plinii, aliud
 Dioscoridis, aliud Theophrasti antirrhinon esse scrip-
 serunt, cum tamen omnes de uno eodemque antir-
 rhino agant: Aparines singularia folia lino similia,
 anagallidi non planè dissimilia. Illud tamen adden-
 dum Dioscoridem majus, Theophrastum, Pliniumque
 minus (quod *phœutea* Dodonæus vocat) descripsisse,
 videat lector utriusque iconem apud Lobelium: de-
 scribit Antirrhinon loco citato Dioscorides his ferè
 verbis, πῶς ἐστὶν ἡμφερές, ἀναγκαλίδου φύλλοις καὶ καυλῷ,
 πῶς δ' αὖτις πεφυεῖς, ὅμοια λευκῇ, μικρὸν ὅτι δὲ διὰ τὸ ἀργεῖον
 λυχνὸς ἐκλήθη. Καρπὸν δὲ φέρει μέσθιον ὅσων ὁμοίων, ῥέπον
 ἰδῆν. Ἰσπερίται δ' τὸ τερὸν ἀντιπυλὸν ἐνέχον φαρυγγίως ἐκτεταπτό-
 μρον. ἐπιχραεὶν τε ποτὶν ἀλειφόμενον σὺν ἐλαίῳ κρινῶν ἢ πυ-
 πλείῳ. Herba est caule foliisque anagallidi similia, floribus
 leucois, minoribus tamen, & purpureis. Ideo etiam sylve-
 stris hecynis nominata est. Fructum verò gerit vituli na-
 rium similem, asperum ruseum. Triadiur hæc amuleti in-
 star adalligata, malis medicamentis veneficisque adversari,
 isque gratiam conciliare, qui ea cum oleo liliaceo, & pri-
 noque peruncti fuerint. Quæri solet, quomodo Dio-
 scorides, ἀργεῖον λυχνίδι vocari scribat, quod florem
 leucois similem ferat. Respondent docti vocem λευ-
 κῆν expungendam, ejusque loco restituendam λυχνίδι.
 Sed parum interesse puto, utrum λυχνίδι an λευκῆν
 legamus. Siquidem ipse Dioscorides, uti alibi dixi-
 mus, λυχνίδου florem λευκῆν comparavit. Vulgatum
 tamen servo, quod Plinius eam fecutus videatur;
 quamquam nec alteram rejiciam. ῥέπον ἰδῆν. Vox
 ῥέπον suspecta admodum pluribus interpretibus est,
 qui idcirco voces has negligere solent. Ergo quid

ῥέσιον fit. exponendum erit. Vulgo interpretari solent
ruffeum & ruffum. Coloris hæc nomina sunt, ad ruffum
 inclinantis, dilutius tamen rubentis. Hoc sensu,
 apud Achmen accipitur cap. 48. καὶ ἰὰν ἐπ' ῥέσιον, ἢ
 γυνὴ τῆς χαρῆς ἔσται. Idem cap. 226. Εἰ γὰρ λίαν, ἔσται
 εὐδαίμων. ἢ γὰρ ῥέσιον, τῆς χαρῆς ἔσται. Si colore alboformosa, sive
 ruffo grata. Botanici ῥύσιον color est, qualis in leucoio
 flore. Ruffus enim, sive ῥύσιον à coccò, sive ῥόος est.
 sed dilutioris coloris. Cassianus Bassus lib. xi. cap.
 xxi. De violis, τὰ πὰ περφόρεα, καὶ τὰ ἄλλα πέντε,
 ταῖς χρυσίζοντα καὶ τὰ ῥσιζόντα μετὰ ἰδὲς μαρτίας φυτίζονται.
Viola purpureæ & alie omnes, tunc auricolores, tum ruffæ
coloris, post Idus Martias plantantur. Egineta anagal-
 lidem marem ῥέσιον florem habere tradit. lib. vii.
 cap. xi. titulo πεδανόκη βουθήματα, ἢ ἀφ' ἡγεθλῆς πεδῶ.
 ρηκίη, &c. Καρυοφύλλη καὶ καὶ ἐ ἀναγαλλίδου τῆς τὸ ῥέσιον
 αὐθὺν ἔχουσι τὴν καλὴν ἡγεθλῆν γὰρ ἀρίστον χάρις μακροῦ
 γὼ δὲ. Caryophylli grana 15. anagallidis phænices colo-
 ris, quam vocant corallion, semiuincia, aristolochie longæ
 uncia quatuor. Nullum antirrhini genus est, quod
 fructu ruffo conspicitur. Non probò illorum opinio-
 nem, qui legunt πῶα ἐπὶ ἐμφερῆς λευκῆς φύλλοις καὶ καυλῶ,
 τὰ δὲ αἴθνη ῥοιοῖα ἀναγαλλίδι περφόρεα. Violis quas leucoia
 vocant, caule & foliis similis herba est, flores habet pur-
 pureis anagallidi flosculis similes. Non video qua aucto-
 ritate reliqua rejici possunt. Nam etiam minimum
 antirrhinum flosculos majores fert anagallide. Præ-
 terea cur lychnis sylvestris diceretur. Ineptum id foret
 si dicamus quod folia ferat leucoio, vel flores anagal-
 lidi similes. Voces ῥέσιον ἰδὲν si non transposita sunt,
 de flore intelligi debent. Nam flos aspectu colo-
 reque diluto est rubro, nihil tamen impedit, quo mi-
 nus hæc de tota intelligamus planta; Nam non tan-
 tum flores, sed cauliculi & pars foliorum cauliculò
 proxima dilutè rubent. Nullum itaque in verbis
 Dioscoridis mendum. A Dioscoride ad Plinium ve-
 niunt. Hic antirrhini historiam his ferè verbis tra-
 dit lib. xxv. cap. x. Antirrhinon vocatur nulla anarrhini
 non sive lychnis agria, similis lini, radice nulle, flore hy-
 acinthi, semine vituli narum, & hoc per unctos vultuosiores
 fieri, nec ullo malo medicamento ladi posse aut veneno, si
 quis in brachialis habeat, arbitrantur magi; similiter ea
 quam euplean vocant traduntque ea per unctas commendat-
 toris esse famæ. Hæc lectio vulgata Theophrasti
 de radice defendit. Plantas, nullam habere radicem
 veteres dicunt, quibus exigua est aut nullius usus. Sic
 capillares plantas sine radice scribunt, cum capil-
 lacea sit, & exiguis fibris constet illarum radix. Lini
 folia dixit Plinius, vel quod particularia aparines lini
 referant, vel quod pro ἀπαρίνη, λίνα librum legisse
 putarit. Flore Hyacinthino. Scribo ex Dioscoride
 janthino. Leucoio, sive violæ albæ comparat antirrhini
 florem Dioscorides. Ridiculum admodum, quod ex
 his Theophrasti verbis, Plinius novam finxerit plan-
 tam. Scribit Theophrastus de antirrhino. Ἑυκλείαν γὰρ
 φασὶν αἰεὶ ποιεῖν. Græcus auctor ευκλείαν herbam non
 dixit, sed antirrhinon ad ευκλείαν conducere ait; La-
 tinus, aliud cogitans, aliud scribens, pro ευκλείαν, si
 non sit mendum, ευκλείαν intellexit, novamque, quod
 valdè ineptum, fecit plantam. Non desunt qui an-
 tirrhinon à Plinio lib. xxx. cap. ij. cynocephali no-
 mine describere existimant. Credo quod fructus ca-
 nis cranium cute & carne exutum referre videatur,
 tum etiam quod Apulejus cap. 86. hæc tradat. Græci
 cynocephalon dicunt, alii antirrhinon, alii bucranon,
 alii burrhinon, alii amethyston, alii anarrhinon, alii pi-
 thection, Prophetæ ofireostaphen, Itali canis cerebrum,
 alii herbam fininiam, alii venustam minorem, alii opalim
 gratam appellant. Quæ Plinius de cynocephalo tradat,
 audiamus. Querat, inquit, aliquis, quæ sint mentis ve-
 teres Magi, cum adolescentibus nobis visus Apion. Gram-
 matica artis, prodiderit cephaliam herbam, quæ in Ægy-
 pto vocaretur ofyries, divinam, & contra omnia veneficia;
 sed si ea erueretur, statim cum qui eruisset, mori. Olyrin
 in Ægypto vocari ait. Non videtur aliam plantam
 describere quam ofyrim Græcorum, cujus mentionem
 facit lib. xxvii. cap. xii. ubi ait. Ofyris ramulos fert
 nigros, tenues, lentos, & in iis folia nigra, ceu lini, se-
 menque in ramulis nigrum initio, dein colore mutato, ru-
 bescens, sinegmatæ mulieribus faciunt ex his, radicem de-
 coctum potum; sanat argutos. Hæc an cum veterum
 Græcorum conveniant scriptis examinandum erit.
 Ofyrim

Osyrim describit Dioscorides lib. iv. cap. cxliii. *Ὁσυρίς φρυγίαται μέλαν, λιπτότατον δὲν, δι' ὁδὸν αὐτῆς φύλλα δὲ γ'. Ἐστὶ δὲ ὅς ἡ ἴ. ἡ ἴ. αὐτῆς ὡσπερ λίνα, μέλανα καὶ παρὰ γὰρ. μετὰ δὲ ἀκρότατα δὲ ὑπερῶν γίνονται. ταύτης τὸ ἀφίψημα πινόμενον ἰκτερίῳ βοηθεῖ. Osyris herba surculacea, colore nigro, tenuibus virgīs, fractuque contumacibus, in quibus foliola terna; interdum et quaterna, quina, senave, seu lini nigra initio, deinde colore mutato rubescentia. Decoctum ejus potum juvat argutos. Quod de folio tradit Dioscorides, id de semine tradit Plinius. Nempe initio nigrum, dein rubrum esse: Plinii probabilior est sententia, quam Dioscoridis. Linaria enim (quam osyrim esse dico) fructum fert initio ex viridi nigricantem, dein rubentem; quod de foliis nondum observatum. Smegmata mulieribus ex osyride fieri ait; scopas Galenus lib. vii. simpl. *Ὁσύρις δὲ τῆς πύρας ἐξ ἧς ἐπὶ κρήμματα (vulgo κρομήματα) γίνονται, πικρὰ μὲν ἢ ποικίλη, ἰμφορετικὴ δὲ ἢ μὲν δυνάμει, ὅθεν καὶ τὴν κρήμιν ὑπερῶν αὐτῆς. Osyridi herba, ex qua scopae fiunt (Interpres cacoremata. Percipere nequeo quā ratione ex herba, mala nascantur verba) amara inest qualitas, et obstructions expediendi facultas, quod et in jecinore consistentes adjuvat obstructions. κρήμα, sive κρήνη, ὅστις ἔχει, idem quod σκῆπη sive σκῆπτρον, scopae. Obijciat quis ornamentū significare. Apud Suidam enim legitur κρήμα τὸ σκῆπη, τὸ κρήμα σκῆπη, ornamentum. Ex hoc Suidae loco, docti smegmata Plinii et κρήματα Galeni non ita multum differre existimant, quod aliis, non minus doctis displicet. Quandoquidem κρήμα voce, non intellexit Suidas compitorium, & venustans faciem medicamentum, quo cutis exteritur & laevigatur, sed, uti exponit Scholiastes Aristophanis, τὸ κρήμα ἢ ὑάκινθος ἀποκαλεῖται τὰς ῥύπας τῶν οἰκῶν. Hoc est, everriculum, quo domorum sordes everruntur. Posterior opinio ipsius Suidae & Hesychii fulcitur opinione. κρήμα enim Hesychio κρήνη. Id est, instrumentum omne compitorium, aptum ad comendum, sive verrendum, redimiculum: & quoniam palmarum spatulae, usum praebent scoparum, κρήματα Hesychio dicuntur, κρήματα αὐτῶν φοινίκων, σκόλοπις, χάρκακις, σκουρῶν. Idem Hesychius κρήμα κρήνη, ὅστις σκῆπη. Lege κρήμα κρήνη, ὅστις σκῆπη. Haec satis ostendunt κρήμα scopas significare. Osyridem quidam putant belvedere, vulgo nuncupatam esse. Belvedere dicitur, quod nitido virore, & foliorum venustate oculos recreat. Favet huic opinioni, quod planta haec à Græcis nostri temporis αὐξάνει vocatur, ac in Italia ex hac scopae parantur. Non arridet tamen haec opinio, quoniam folia, nullam habent amaritudinem, nec ulla facultate polleant, qua ieterum mederi possint. Alii linariam vocatam, osyridem esse statuunt; ac pro cynocephalo habent. Idque duabus de causis. Prima quod flores ejus caninum caput, quod oblongum est, repraesentant, deinde quia singulari medicamento oculorum epiphoris adhibetur, uti Apulejus de cynocephalo scripsit, usque comprobatur. Osyridem dictam plantam hanc putant ab interfecto rege Osyre, qui laudis aucupandae gratia, ex Græcia in Aegyptum commigrans, Deus est habitus, & sub imagine bovis adoratus. Alii malunt Osyridem vocatam, quod urinas potenter moveat. Urina enim Græcis οὐρῆς, ὅστις ἔχει, vel οὐρῆς, & οὐρῆς, quod traho denotat, οὐρῆς, urinam trahens. Quibus hoc placet etymon, ij, linariam pro osyride ostendunt. Haec enim urinalis est dicta, à vi diuretica. Linaria verò, quod folia lino repraesentent. Cauliculos habet cubitales; non raro bicubitales, complures, rotundos, tenues; folia multa angusta; oblonga, lino similia, esulam minorem adeo imitantia, ut prudentiores Barbari utramque hoc versiculo distinguere sint coacti.**

Esula lactescit, sine lacte linaria crescit.

Flores fert luteos, anteriore quidem parte antirrhini floribus similes, umbilicum aut canis vel bovis caput referentes, posteriore verò in caudam, sive corniculum quoddam desinentes, consolidae regalis similitudine. Sequitur capitulum, rotundum in quo semen nigrum. Radix tenuis, rotunda, alba. Tota planta amara est. Hanc, ut dixi, alii pro osyride pingunt. Duo objici possunt, quibus nec belvedere, nec linaria osyridem esse, probari potest. Quod neutrius folia è nigro in rubrum mutantur, quodque ramuli plura ha-

bent folia, quam scribit Dioscorides. Ad primum responderi potest: linariae semen, uti tradit Plinius, è viridi nigro, in viride rubrum mutari. Quod Dioscorides, quatuor, quinque, aut sex folia habere ait, intelligit, cauliculos in ambitu tot foliolis coronari, uti comprobatur experientia. Haec fortassis si cuius non arrideant, quæ planta osyris sit, referat; ego me nunquam vidisse fatebor. Linariam enim pro osyride non agnosco, multo minus belvedere, verum proximè ad historiam accedere. Ceterum prius etymon Osyridis magis, quam postremum arridet. Etenim si osyris nomen haberet à diuretica virtute; nescitquam hoc reticissent veteres. Redeo ad antirrhinon, quod cynocephalon esse, nec aio, nec nego; quod Plinius non tradiderit, qua facie cynocephalon sit. Antirrhini recentiores multa observarunt genera, quorum minus cum Theophrasti Pliniique convenit descriptione, majus cum Dioscoridis. Cauliculi huic rotundi, glabri, fragiles, & ramosi. Folia multa, ut plurimum oblonga & acuminata, linariae non dissimilia, sed latiora, & ut plurimum breviora, anagallidisque similia. Flores secundum cauliculos superiore parte ordine digesti, forma oblongi, calathum effigiantes, anteriore parte latiores, dum conniventes ac conclusi (ut nascuntur) permanent, rari ori quodammodo similes, aperti vero hiantis leonis rictum æmulantur, colore roseo rubent, aliquando maculati, ex candido dilute purpurascens, ex rubro violacei candidi, sublutei lutei, notandum hic luteum antirrhinon non tantum floribus, sed foliis variare, quæ latiora, brevioraque sunt, nec in agris frequens, sed in hortis ut peregrina colitur planta. Floribus succedunt capitula, oblonga, anteriore parte angustiora & foraminosa, narium vituli, aut canini capitis similitudine, in quibus semen parvum & subnigrum. E radicibus non magnis, fibrae dependent. Tanta haec planta vi adversus scorpiones pollet, ut eo vel viso scorpiones illico ita stupeant, ut semimortui fiant. Explodendi qui, ut principibus amafisque gratiores fiant, pulchriorisque videantur, se oleo liliorum, in quo hujus fructus maceratus est, illinant ac ungunt. Antirrhinon minus sive Theophrasti phyteuma Dioscoridis esse creditur. Nolit illud describere Plinius. Sic enim lib. xxvii. cap. xiii. *Phyteuma qualis sit supervacuum describere habeo, cum sit usus ejus tantum ad amatoria. Describit Dioscorides, sed magis gratum juvenibus fecisset, si accuratius delineasset. lib. iv. cap. cxxx. Φύτευμα φύλλα ἔχει ὀρθία σπυρίδι, μικρὰ πρὸς τὴν κρήνην πολλὰν τετραγώνην (alt. τετραγώνην) ῥιζὴν μικρὰν. (Ald. μακρὰν τὴν ῥιζὴν) quam lectionem probat Marcellus) ἀπὸ τῆς ὑπερῶν, ἢ ἀπὸ τῆς οὐρῆς ἢ ἀπὸ τῆς φιλίας. Phyteuma folia habet struthii, sed minora, fructum copiosum, perforatum, radicem parvam, tenuem, per summa terre nitentem, quam ad amatoria convenire nonnulli prodiderunt. Φύτευμα a φύτις quin dicatur, dubium non puto. Φύτις non tantum plantare significat, sed etiam producere, generare, ac parere. Græci etiam φύτις αἰώας, φύτις παίδας. Aristoteles: ἵππινται παίδας καὶ φύτις αἰώας καὶ παίδας. Postea filios plantare oportet et enutrire. Memini plura alibi me de hac dixisse voce. Vox σπυρίδι quomodo exponi debeat queri potest. Supra dixi, Plinium struthion oleæ foliis describere, si struthio plantæ comparat Dioscorides, oleæ folia habeat oportet. Sin verò avi, quod non puto, pennis struthii similia esse debent. Antirrhinon minus phyteuma esse plures asserunt, quorum opinioni subscribo. Folia enim habet oleæ, vel struthio minora. Oleaginis enim angustiora sunt & minora. Fructum, sive σπυρίδι copiosum habet, eumque perforatum, quando pro fructu (quomodo σπυρίδι exponi solet) totum illud capitulum, in quo semen continetur, accipitur. Magnum etiam argumentum est, quod in Creta, Græciaque ad amatoria & hodie recipiatur. Honorius Bellus epist. ad Carolum Clusium. Addam etiam quod phyteuma (antirrhinon videlicet sylvestre, Dodonæi, cujus folia rectissime comparantur huic struthio, vulgariter ad huc usurpatur, à Græcis mulieribus, ad amatoria, eamque multoties conjurantes, silente luna, manu sinistra colligentes, demum suspenses, fumigantesque, et aliis modis usentes. Vocatur Cydonia Cretæ καὶ οὐρῆς. Antirrhinon hoc natura sua sylvestre est, cauliculos fert tenues, ramosos, folia oblonga, angusta, lino, oleæ ve; nisi quod minora, similia.*

Flores

Flores juxta foliola, (non ad summum caulis, uti in majore, jex ipsorum sinubus exeunt, antirrhini prioris similes, sed minores, colore ut plurimum rubro purpurei in medio lutei, (habeo genus quoddam quod candidos flosculos admixto tamen nonnihil purpurei promit) sequuntur capitula minora & breviora, foraminosa, hominis calvariam propemodum referentia, (hoc fortè occasione præbuit, quod antiquiores ad amatoria utile scripserint.) Radices subsunt tennes. Tota hæc planta pro cœli folique ratione variat. Aliquando enim procerius, aliquando brevius reperitur.

Tὸ ἐλίσχυρος. Elichryson, Athenęo si fidem adhibeamus, nomen accepit à nymphā quadam Ephefia elichryle, quæ hoc flore Dianam coronavit. Θεμιστιάδης δὲ οἱ ἰφίστου ἐν τῇ ἐπιγραφομένῃ χρυσῇ βίβλῳ, δὲ τῆς πρώτης δρεψαμένης φύμης ἐλίσχυρος ὄνομα τὸ αὐτὸς ὀνομάσθηνα. Themistagoras Ephefius libro, in inscripsit, aureo, tradit nomen inditum fuisse, ab Elichryse nymphā, quæ prima decerpfit. Recentiores botanici ἐλίσχυρον & ἐλεόχρυσον dictum scribunt, quod locis aquosis & palustribus, quæ Græcis ἔλα dicuntur, proveniat. Idem ex Plinii auctoritate ἡλιόχρυσον nuncupatum existimant, quod ad solis, qui ἥλιος Græcis est, repercussum aurea luce, flores hujus plantæ comantibus foliolis fulgeant. Et hanc ob causam Theodorum aureliam vertisse quidam existimant. Falluntur tamen; ἐλεόχρυσον vel ἐλίσχυρον scripsere antiquiores, Theophrastus; Nicander, Theocritus, Dioscorides, & quod majus est, sic legit Plinius. Elichryson dicitur, non quod in paludibus nascatur, δὲ τῷ ἔλας, in quibus veteres non tradunt nasci, sed in asperis & salebrofis, quæ palustria esse non solent. Sed nomē accepit, quod flos aureum habeat fulgorem, δὲ τῷ ἔλας, uti Plinius dixit. Hefychius ἐλεία ἥλα, ἢ τῷ ἡλίῳ ἀντὶ, Idem ἐλειοθεῖ ἐνδία, ἐλειοθεῖς ἐν ἡλίῳ ἡγεῖσθαι ἢ θερμοί. Sic auripigmentum Græcis ἐλίσχυρον δὲ τῷ ἔλας, ab aureo πύλῳ τῷ splendore. Hefychius ἐλίσχυρον, οἱ μὲν τὸ δόξαντες, οἱ δὲ τὸ αἶθρῳ τῆς ἔγχρυσος (forte ἐλίσχυρος) βοτάνης. Sic passim omnes aureum dixerunt florem. Theocriti Schol. τὸ ἐλίσχυρον ἡδὲ φυτὸν τὸ αἶθρῳ ὁμοιοκρέκω, καὶ οἷον χρυσοειδές. Ἄλλοι δὲ τὸν ἐλίσχυρον βοτάνην λέγουσι περικοειδῆ, καὶ χρυσοειδῆ. Nugantur itaque qui ἡλιόχρυσον, scribendum autumant, ἐλεόχρυσον vel ἐλίσχυρον, ut legit Plinius, & sic antiquiss. Græci. Elichrysum à Theophr. describitur, cujus codex à mendo immunis non est. Athenęus locum hunc Theophrasti lib. xv. exscripsit. Ἐν δὲ τῷ θό αὐτὸς ὁμοιοκρέκω φησιν, ἐν πρὶ τῷ ἐλίσχυρος πύλῳ αἶθρῳ φαίνεται, ἔκλειαν ἔχει μὲν βάναν. Interpres. Et idem philosophus lib. 4. scribit, ad gratiam ἔξ gloria vitæ pertinere, si quis se coronet elychryso, quem unguento conspersit ἐπὶ πυξιδι sumpto αὐρὶ ἀπύρῳ, id est ignis experte. Addit interpres, ex Theophrasto. Ἐκ χρύσεως ἀπύρῳ, an sic scripserit Athenęus, habeturque in manuscriptis codicibus, me fugit. Ex hoc Athenęi loco Theophrasti codex correctior fieri nequit, verum ex Plinio qui capite x. lib. xxi. hunc locum his fere verbis exscripsit: *Elichryfos* (vulgo heliochryfos) *florem habet auro similem, folium tenue, cauliculus quoque gracilem, sed durum. Hoc coronare se Magi, & si unguenta sumantur ex auro, quod apyron vocant, ad gratiam quoque, & vitæ gloriam pertinere arbitrantur.* Legit Plinius. φύλλον λεπτόν, non, ut in Aldino vulgo scribitur, λεπτόν. Idem καυλὸν λεπτόν legit, non ut vulgati codices habent, καυλόν, quod præter philosophi mentem est. Hanc lectionem probat Dioscorides lib. iv. cap. lvii. Ἐλίσχυρον, οἱ δὲ χρυσόφωμον, οἱ δὲ ἐν τῷ ἀμάρταντι καλεῖσθαι, καὶ καὶ τὰ ἰατρὰ φαίνεται (Alter. τὸς θεὸς) βαδίζον ἐν λίσχῳ, χλωρόν, ὀρθόν, στερόν. φύλλα τανὰ καὶ ἀλυσθηζόντων ἔχον αὐτὸς τὸ αἶθρῳ ἔχον κυκλωτῆρι, χρυσόφωμῳ (forte χρυσόφωμῳ) σπιδάον αὐτοφωρῆς, ὥστε κορυμβὸς ἔχει, βίβαν λεπτήν. Φύττει ἐν τοῦ καὶ καυλῷ τῷ τοῦ. Elichryson, quidam chrysanthemum, alii etiam amarantum vocant, quod deorum simulachra coronant, ramulum habet ex candido virentem, rectum, solidum, folia ex intervallis angusta, abrototo similia, comam in orbem circumactum, aureæ lucis fulgore, umbellam rotundam veluti corymbis aridis dependentibus, radicem gracilem. Nascitur in asperis & salebrofis. Hunc locum an satis fideliter exscripserit Plinius, inquirendum. Sic ait capite xxv. libri 21. *Heliochryson*, (Scribo elichryson, quod alii chrysanthemum vocant, ramulos habet candidos, folia subalbida, abrototo similia, ad solis repercussum aureæ lucis in orbem veluti corymbis dependentibus, qui nunquam mat-

defcunt. Qua de causa deos coronant illo, quod diligentiffimè obfervavit Ptolemæus rex Egypti. Nafciuntur in fructibus. Plura in confiderationem veniunt. In optimo codice legitur elichryfon, alii chryfantthemum vocant. Cur fic vocetur nemo non novit; ab aureo nempe flore. Amaranthum vocari tradit Dioscorides, quod flores (non, ut apud Plinium depravati codices habent) exficcati quam diutiffimè fervent aureum fplendorem. Qua de causa commodè hyeme, cum flores defunt, puellæ ficcum elichryfum coronis fuis inferunt. Aliam tamen plantam amaranthi nomine fupra, uti etiam chryfanthemi defcripfimus. *Ramulos*, inquit, *habere candidos*. Rectius Dioscorides ex *candido virentes*. *Folia*, inquit, *efle fubalbida*, &c. Sane talia abrotani folia, aliquantulum candicantia foli elichryfi. Theophrastus tamen non λευκόν fed λεπτόν fcripfit. Quomodo ipfe cap. xi. legit Plinius, teftatur Dioscorides, comprobat experientia. Στενὰ inquit Dioscorides. Στενὸν idem quod λεπτόν, tenue, anguftum. Quæ fequuntur corrupta funt. Folia enim non funt aureo fulgore. Verbum aliquod deeft. Lego, *abrotano fimilia*. Flores ad folis repercuffum aureæ lucis, veluti corymbis dependentibus fulgent, qui nunquam marcefcunt, &c. vel, *floribus ad folis repercuffum aureæ lucis in orbem veluti corymbis dependentibus, qui*, &c. Non ineptè loto comparat florem elichryfi Athenæus. Ἐστὶ δὲ τὸ αἰθῆρας λώτω, *flos loto fimilis*. Loto fimilis fativo, forma, non colore. Ægineta de elichryfo. Στεφανομαχικὴν ἐστὶ φυτόν ποτὲν ἔχει χερσοφωή. *Herba eft coronaria, coma auri colore fulgente*. Causam inquit efle, cur dii elichryfo coronarentur, quod non marcefcant flores. Legit itaque τὰς θεάς, non τὰ ἰδωλά, ut vulgati Dioscoridis habent codices. Quod perinde nobis: Nam dii Ethnicorum, funt idola. Ptolemæum Egypti regem hoc fedulo obfervafle, fcribit. Ptolemæi fuerunt plures. An dicemus eum de primo Ptelomæo, Alexandri fucceffore, hæc fcribere Plinium? Quod non videtur; idque quod eodem hoc libro cap. viii. tradat. In nomine *ἑ cyani colos*, item holochryfi. Omnes autem hi flores non fuisse in ufu Alexandri Magni ætate; Quoniam proximi à morte ejus auctores, filuere de illis, quo manifeflum eft poftea placuiffe. Holochryfon, (falvo meliori judicio elichryfum efle videtur. Holochryfon idem ac fi totum aureum dicas, quod huic convenit plantæ: fed corruptus videtur Plinii codex, aut alia ab elichryfo planta eft holochryfon, aut deceptus eft Plinius. Theophrastum temporibus Alexandri Magni vixiffe, ac paulo poft ejus exceffum fcripfiſſe, extra controverfiam eft. Hic elichryfo coronariam docet efle plantam. Quid Theophrastum dico? Alcman elichryfi inter flores coronis ufum præbentes numerat. Athenæus lib. xv. Μνησκύνει αὐτὴ ἀλκυμάν. καὶ πν' ἔνχομαι φέρεσαι, τὴν ἑλίκρυτον πολλὰ ἀκηρώτα κυτίερ. Puellam opto, quæ pylonem (alibi lunoniam coronam) adferat ex elichryfo & immortalis cypero. Ibycus etiam hujus floris, ut jam tūc fortè coronis celeberrimi meminit apud Athenæum loco citato. ὁ δ' ἰβυκός. μύρτα, ἑῖα, καὶ ἑλίκρυτος, μάλ' αὖτε καὶ ῥόδα, καὶ τέρενα δάφνα. Myrtus, viola, elichryſus, malvaſe teneræ, laurus. Cratinus in effeminatis elichryfi coronæ mentionem facit. κερατὶ δ' ἐν πολλὰς ποίε φησιν. ἐπὶ πάλω, καὶ ποίς, ὑακίνθοις. ἑλίκρυτος, καλὰ δει. Serpyllo, croco, hyacintho, elichryfi ramis. Apud Theocritum Eydyl. primo mentio fit elichryfi; fed haud ſcio an poëta plantam intelligat. Videtur auripigmentum intelligere. Κίος δ' ἑλίκρυτον κεκονισμένον. Hedera potculum illud ambiebat, quæ hedera auripigmento erat. Ἐλίκρυτον plantam exponit Scholiaſtes Theocriti & Nicandri, τὸ ἑλίκρυτον αἰθῆρας ἐστὶν, ἢ μένμηται καὶ θεοκρετ, auripigmentum, Hefychius ἑλίκρυτον οἱ μὲν τὸ δρεπτικόν, &c. Abunde fatis probatum eft, elichryfum, notum fuiſſe inter coronarias plantas, Alexandri Magni ævo. Sed doctiores corruptum Plinii codicem efle putant. Reſtituunt; in nomine *ἑ cyani colos*, *ἑ colocafii*. Idque quod antiquiffimus Thuanæus codex, hoc loco pro titulo habeat, *de quiano ἑ colocafio*. In ipſo vero textu ſcriptum exhibet holochryfi, in Rigaltiano, holocrofi. Utrum colocafii flores noti temporibus Alexandri fuere, nolo diſputare. Apud Theophrastum certè colocafii floris mentio nulla. Et hæc de elichryfi forma veteres. Recentiorum nonnulli chryſocomen, quam alii ſtechadem citrinam vocant, pro elichryfo oftendunt. Folia hæc fert oblonga, anguſta, utraque incana & lanuginofa, abrotano planè diſſimilia.

τῇ Ἀφικῇ, καὶ τὰ βοτανήματα τούτης ἔχ' ἀπείται πρὸς
ἐγχώρια. καὶ ἡ ξύλα βόσκειται. Ἡ δὲ ῥίζα αὐτῆς
γίνεται ἢ ἀφαιρεται, καὶ οὗτος πολυπόδιον μετὰ τὰ
ὕδατα αἰεὶ βάλλει. σπέρμα δ' ἔχει φύει τὸ ἡ
ἐξ αὐτῆς ξύλον, κατὰ ὕδωρ τὴν πρὸς ὕδωρ ὁμοίαν πύξω.
Φλοιοδέν δὲ, μέλας γίνεται. χρήσιμον δὲ πρὸς
ὀφθαλμίας ἀκρόν τε καὶ ὕδωρ. ἡ δὲ δρισπολογία,
παχέια ἔχει ὁδωδὴν, πικρά, τῷ χρώματι μέ-
λαινα καὶ εὐοσμῶ. καὶ οὗτος φύλλον στρογγύλον.
ἔχει πολὺ δὲ τὸ ὑπὲρ τῆς γῆς. φύει δὲ μάλιστα
ἐν τοῖς ὄρεσι. Ἡ δὲ αὐτῇ βελτίση. τὴν ἡ χρεῖαν
αὐτῆς εἰς πολλὰ καὶ ἁρμόσιν. δριση ὕδωρ πρὸς
τὰ κεφαλὰ θάλασσαν. ἀρῶν δὲ πρὸς τὰ ἀλλὰ ἑλκή,
καὶ πρὸς ὕπνον, καὶ πρὸς τὰ ἐρεπτα, καὶ πρὸς ὕστεραν,
ὡς περὶ οὗ. καὶ ὕδωρ ὕδατι δρισευομένη καὶ κατα-
πλασσομένη. Ἡ δὲ ἄλλα εἰς μέλι ξυνομένη ἔ-
λαιον. κατὰ δὲ τῶν ἐρεπτῶν ἐν αἴνῳ ὀξύνει πινο-
μένη, καὶ ἐπὶ τὸ δῆγμα πασσομένη. εἰς ὕπνον δὲ ἐν
οἴνῳ μελανι αὐστηρῶς κνιθεῖται. ἐὰν δὲ αἱ μῆτραι
περὶ σπῆσαι, τῷ ὕδατι ἀποκλύζειν. αὐτῇ μὲν ἔν-
δοικε ἀφαιρεῖν τῇ πολυχρησίᾳ. τῆς δὲ σκαμμω-
νίας ὡς περὶ ἐξ ἐναντίας ὁ ὁπὸς μόνον χρήσιμος,
ἄλλο δὲ ἔδεν. ἡ δὲ τῆς πτερίδος ῥίζα μόνον, τῷ
χυλῷ γλυκύστυφον. ἑλμινθία δὲ κατατίαν
ἐκβάλλει. σπέρμα δὲ ἔχει ἔδεν ὁπὸν. τέμνεσθαι
δὲ ἀρῶν, μετοπάρχει φασίν. ἡ δὲ ἑλμὶς σύμφυτον
ἐνίοις ἐθνεσιν. ἔχουσι γὰρ ὡς ἐπίπαιον Ἀιγύπτιοι,
* Al. Baf. Ἀραβες, * Ἀρμένιοι, Σύροι, Κίλικες. Θεραπείας δὲ
* Ἀρμένιοι μὲν ἔχουσιν, ἔδεν Φρύγες. τῶν δὲ ἑλλένων Θεβαῖοι
* Ἀρμένιοι μὲν περὶ οἱ περὶ τὰ γυμνάσια, καὶ ὅλως Βοιωτοί. Ἀθλιῶται
* Μήδης.
* ἑλμινθία. διὸ καὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ καὶ ἐν ταῖς Ἀργαῖς, ἡ καὶ ἐν τῷ Τελεθρίῳ φασί. * Ζηρόπερα γάρ. τὸ δὲ
Τελεθρίον σύσκιον.

tem tritum. † Malum terræ, crassum & gustatu † In monti-
amarum est. Nigrum, odoratumque. Folio ro- rio tritum,
tundo. Quod supra terram eminet, non multum est. aristolochia.
Nascitur potissimum in omnibus, idque pro optimo crassa, ἔ-
effoditur. Vsum ejus ad multa enumerant: sed gustatu amā-
optimum ad capitis ruptiones. Sed & ad reliqua ra est, nigra,
tamen ulcera facis valet. Et contra serpentum mor- odorataque
fus, & ad somnum, & ad secundas modo pessi: par- folio rotun-
tim aqua * subactum, & illitum: partim in melle do, quod non
oleoque † derafum. Sed contra serpentes ē vino multum su-
† accrescente pota, & morsui * inspersum. Ad pra terram
somnum verò in vino nigro austero † attritum. At attollitur.
si vulvæ prociderint, ex aqua colluere conveniet. Nascitur
Id igitur numeroso † differre usu videtur. At potissimum
bus. in monti-
scammonia veluti ē contrario succus tantum usui * Subacta, ἔ-
est, & nil aliud. Filicis quoque radix colliquata illita.
tantum in usum venit. Gustum alstringit non sine † Derafa.
aliqua dulcedine, lumbricum latum expellit. Se- † Accrescente
men filici nullum est, nec succum quem emittat, pora.
hæc habet. Autumno succidi tempestive affirmant. * Insperfa.
Lumbricum autem gentium nonnullis natura inesse † Attrita.
percipitur. Habent enim plerumque Egyptii, Ara- † Preferre.
bes, * Armenii, Syri, Cilices: ē diverso Thracibus,
& Phrygibus nullo pacto nasci narrant. Inter
Græcos verò apud Thebanos, qui versari in gymna-
siis soliti, & Boeotios nasci lumbricum novimus:
Atheniensibus nullo pacto. Omnium vero medi-
camentorum, ut breviter dicam, præstantiora, quæ
locis gelidis, aquiloniis, siccisque proveniunt.
Quamobrem inter ea, quæ in Eubœa oriuntur,
meliora, quæ ferant Ægæ: deteriora, quæ Tele-
thrium reddat, asseverant. Sunt etenim illa sicciora.
Telethrium autem locum esse opacum atque subri-
guum, certum est.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Τὸ δὲ πῖπερ. Redit ad peregrina, quæ reliquerat, ἔ-
alia admiscet.
Σπερματικὰ δὲ ἀμφω. Theodorus, θεωρητικὰ. Quia maxi-
etiam θεωρητικὸν ἢ καὶ ἡ θεωρητικὴ ῥίζα. Quæ vides com-
modius inter radices historia superiore tractari potuisse.
Φιλέσι τὰ δριση. Theodorus, defoliare arbores. Sane
imprudenter. Φιλέσι τὰ δριση, depilant coria.
Ὑπόπια ἢ ποῖα, ἀλλὰ ἐκλευκα. Theodorus, suppuratio-
nes tamen alias exalbidas facit. Legit igitur ἀλλὰ: non
ἀλλὰ. Dioscorides, ὑπόπια αἰεὶ, & πικράματα. Vides hic
αἰεὶ; ille ποῖα. Præterea meminimus, quemadmodum
supra negabat radices ὀπιζεσθαι. Et hic ἑλμινθία ἢ ὁπὸς
τῶντος. Et Dioscorides hanc ὀπιζει.
Τὸ ἢ πολυπόδιον. Observabimus, quam extra ordinem,
ortum narret polypodii: vires taceat, cum tamen hoc hic

instituat: Illud alibi. Nihilò consultius ad Ebenum re-
dit: ἔ- quod pejus est; ad Aristolochiam.
Ὁ πολὺ ἢ τὸ ὑπὲρ τῆς γῆς. Theodorus, quod super ter-
ram spectetur, non multum est. Quid igitur? quod
infra terram? Sed hoc voluit, plus esse foliorum incaule,
quam ab radice statim. In montibus nasci rectè autumat.
Vineas enim nostras populatur, pessimo vini odore. Cor-
rupte Vascones, Storlonga. Lege, καὶ αὐτῇ βελτίση: non
αὐτῇ.
Ἐν οἴνῳ ὀξύν. Corrige in codice Theodori, acrescente,
non accrescente.
ἀφαιρεῖν πολυχρησίᾳ. Præstare multis utilitatibus.
Theodori verba non intellexerim, Numeroso referre usu,

FINIS LIBRI NONI.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Τὸ ἢ πῖπερ. Pipere notius nihil, Plutarchus tamen
in obsoniis apud veteres usum nullum habuisse scribit
symp. lib. 8. & quæst. 1x. Πολλὰ γὰρ τῶν ἀγνῶτων καὶ
ἀγνῶτων ἀπείρητον, ἢ δὲ τὰ νῦν γινώσκον ὡς περὶ οἰνόμελι καὶ μέπερ
λέγουσι δὲ μετὰ ἐγκρίσινον ἔπος ἀφ' τοῦ πῖπεν καὶ ἀποβῆλ-
λειν, μουσικομένους πρὸς ὑπόπια. (Κινῶν δὲ ἐπὶ πῖπεν, καὶ μέπερ
μεθόξω, καὶ πεπῖρεως πολλὰς ἔρμαι ἐν τῶν πρὸς ὑπόπιαν γέν-
σιν δὲ μὴ δοναμένους. Quippe multa eorum quæ gustari
olim ἔ- comedi non solebant, nunc pro suavissimis ha-
beri videmus; qualia sunt mulsun, vino-mel, ἔ- vulvas;
Quæ ἔ- cerebrum antiquitus abominabantur ἔ- proficie-
bant. Vnde factum, ut Achilles ἔ- Agamemnoni compa-
raret. Novimus etiam adhuc multos antiquorum gustare
sycoponem, malum medicam, ἔ- piper non sustinuisse.
Quod utrum de pipere verum sit, asserere non aulam.

Martialis antiquior Plutarcho piper oleribus admis-
ceri solere auctor est.

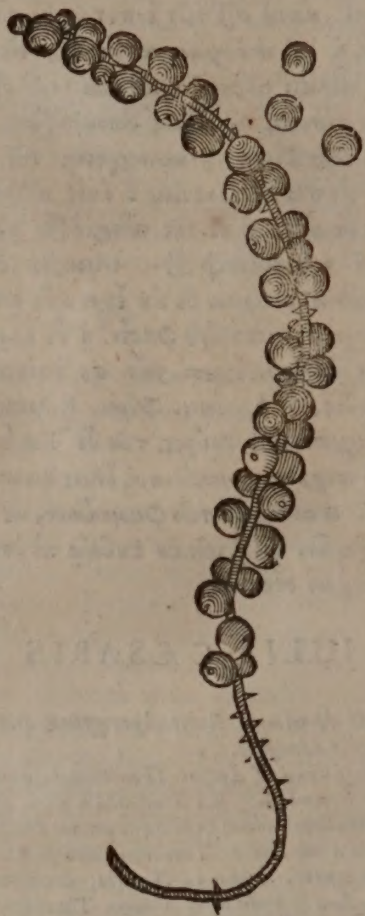
Vt sapiant fatuæ fabrorum prandia betæ,
O quam sæpe petet vina, piperque coquunt.

Notum adagium, τὸ ἐν λαχάνοις πῖπερ ἐν ολερίβις πι-
περ. Ex altero discimus, non vulgare fuisse piper ad-
dere oleribus. Ὁ πολὺ ἔχων πῖπερ τῇσιν καὶ λαχάνοις.
Qui multum habet piperis, etiam oleribus admiscet. Non
itaque omnes admiscebant, sed ij tantū quibus largior
erat copia. Et hoc voluisse videtur poeta, betam infi-
pidam esse, nisi vinum piperque addatur, quod fa-
bris aliisque fortunæ tenuioribus, non licebat. Πῖπερ
Etymolog: auctor dictum καὶ τὸ πῖπεν vult; idque
Ggggg 2 quod

quod apud Alexandrum in prooemio Problematum scribit. Φασὶ γὰρ τὴν καθαρὰν θερμότητα τῆς χυμῶς ἔλκεν, ὅπερ ψιδῶ. Ἰδὲ γὰρ πᾶν θερμὸν ἵνα καὶ καθα-
 τήρον, ὅτι γὰρ τὸ πῦρ θερμὸν ἐστίν, καὶ ἔλκεν ἵνα, ἀλλὰ
 πῦρ πᾶν, καὶ πῦρ πᾶν, ὡς αὐτὸς εἶπε καὶ ἄλλοι. &c.
 Dicunt enim purgatoria, quæ calidissima sunt, humo-
 res trahere; quod procul dubio falsum est. Oportet
 enim quodcunque esset calidum, idem & purgatorium
 esse. Nunc autem piper cum sit calidum, non trahit,
 sed concoquit, solidatque. Eodem modo & mastiche, &
 aloë. Barbara vox πῖπερ, nec λὰτ πῖπτει originem
 trahit. Athenus lib. ij. ubi hunc Theophrasti lo-
 cum recitat, barbarum vocabulum esse scribit, τὸ
 πῖπερ ἡμῶς περὶ τοῦ διὰ, ὅτι ἐδύπερ ὄνομα ἐστὶν ἐν
 τοῖς ἑλλήσιν ἵνα τὸ λῆρον, ἢ μὴ μόνον τὸ μέλι. τὸ γὰρ πῖπτει,
 καὶ κόμμι, καὶ καὶ ἑνὶ. Hoc observandum, Græcam,
 vocem nullam in τ definere, præter μέλι. Nam πῖπ-
 ει, καὶ κόμμι peregrina sunt. Utrum omnia in i de-
 finientia verba sint exotica, grammaticis inqui-
 rendum relinquo. Saltem σῖνπι, ἥμμι, σῖσσι, θλάσσι
 ἰσχυρα, aliaque plura, quis exotica verba esse af-
 firmare audeat? 2. quis Græca vocabula esse neget?
 Πῖπερ vocem à Persis profectam, ac peregrinam
 esse docet Galenus in Exegeſi ad illa Hippocratis
 verba. εὐγγύλον & μυρσδάνα. καὶ τὸ Ἰνδικόν, inquit,
 ὃ καλεῖται Πῖπερ πῖπερ. Et Indicum, quod Perse pepe-
 ri vocant. Non dubium Persas hoc nomen ab In-
 dis sumisse, quibus longum piper, teste Garcia
 pimpilim dicitur. Ex qua voce Persæ & Græci
 suum πῖπερ, de omni pipere fecisse videntur. Ni-
 si magis arrideat, πῖπερ vocem manasse à pepeli;
 quomodo à Barbaris piper vocari quidam tra-
 dunt. Piperis plantæ nullam delineationem tradit
 Theophrastus. Idem de Dioscoride scribunt viri
 docti, quod tamen præter veritatem est. Nam cas-
 siæ folium, pipereos folio comparat, libro i. ca-
 pite xi. Vide caput de cassia. Rectius piperis fo-
 lium cassiæ comparat, quam malo Assyriæ Gar-
 cias. Nullum itaque dubium, quin piperis fo-
 lium & cassiæ summitates viderit, (quod eo li-
 bentius dico, ut constet, diversum esse cinamo-
 mum à cassiæ summis virgultis. Doctiorum enim
 quorundam opinio est, cinnamomum esse tenuio-
 ra cassiæ sive canellæ virgulta. Quod ipsa expe-
 rientia, & veterum scripta improbant. Videamus
 quid Garcias de facie plantæ piperis referat. Seri-
 tur, ait, piperis planta ad radices alterius arboris,
 magna certe ex parte juxta fasel arborem, aut pal-
 mam plantatam vidi, ad cuius usque fastigium sese
 convolvendo scandere solet; foliis variis, mali Assyrii effigie,
 sed minoribus, & per extremum acutis, virentibus,
 gustu calidis aliquantulum, & folium betre sive be-
 tile, cujus ante memini, sapientibus fructus uva-
 rum modò racematim coheret; minores tamen sunt pi-
 peris racemi, & ipse fructus minor, semperque virens,
 donec siccetur, & plenam maturitatem consequatur, quæ
 incidit circa medium Ianuarium. Radix pusilla, non
 costo similis, ut voluit Dioscorides lib. 2. cap. 150.
 Quandoquidem costus radix non est, sed lignum ut
 peculiari capite dicemus. Inter plantam quæ piper ni-
 grum fert, & eam quæ candidum, tam exigua est
 differentia, ut à solis incolis discerni possit; quemad-
 modum & vitem quæ nigram fert uvam, & ea quæ
 candidam fert non dignoscimus, nisi cum uvas habet,
 & illas quidem maturas. Quæ longum piper profert,
 longè alia est planta. Etenim non plus habet similitudi-
 nis cum superioribus, quam faba cum ovo. Præterea
 piper longum in Bengala nascitur, quæ regio quingen-
 tarum leucarum spatio à Malavar distat, ibi candidum
 & nigrum gignuntur. Hactenus Garcias, qui licet
 oculatus testis, tamen in multis culpandus. Pipe-
 ris albi, nigri, & longi, magnam satis quantita-
 tem Batavi naucleri quotannis ex India advehunt,
 etenim regiones quæ piper, caryophyllos, aliaque
 aromata gignunt, jam sub Batavorum potestate
 sunt. Piperis nigri, longique historiam ac faciem
 luculenter descripsit Clariss. Clusius, in libris exo-
 ticorum. Ad pedem (inquit) alterius arboris ferri
 nigrum piper verum est, sarmentosa, adeò im-
 becillis, & caduca est planta, ut nisi fulciatur pe-
 damentis, aut pangatur juxta arborem quandam,
 circa quam sese convolvere possit, humi procum-

bat & spargatur, perinde ac lupus salictarius. Fo-
 lium malo assyriæ Garcias comparat. Rectius, ut
 dixi, Dioscorides cassiæ dixit similia. Habet enim
 nervos per longitudinem folii excurrentes; sed fo-
 lia piperis sunt rotundiora, latiora, nigriora, &
 quinque nervis prædita, quorum medius & cras-
 sior, medium folium per longitudinem secat, re-
 liqui quatuor minus crassi ab illo oriuntur, utrim-
 que bini in latera, secundum folii pene longitudi-
 nem expansi, & illi quidem in nonnullis foliis equa-
 liter ex opposito nascentes, (ea feminei sexus A-
 costa, ab incolis vocari tradit.) In aliis verò inæqua-
 liter oriuntur, neque istam proportionem servant,

Piperis albi uva ad vinum expressa
 Clusii.

(hæc ab incolis masculini sexus, eodem auctore,
 nuncupantur.) Utrum quæ feminini generis censetur,
 sint dilutior viriditate, masculini verò inten-
 sioris, intelligere ex nostris nondum potui, siccata
 tantum adferunt folia. Canellæ verò folia, tribus
 tantum nervis, sed crassioribus, donata, angustiora,
 oblongiora, & dilutiora sunt. Probabile admodum,
 propter nervos comparasse Dioscoridem cassiæ pi-
 peris foliis. Porro betle foliis piperis adeò similia
 sunt, ut alterum ab altero vix discerni queat, nisi
 quod piperis folia paulo duriora sint, & nervi ex-
 currentes paulo crassiores. Quam cum Assyrio malo
 similitudinem habeant, non video; nisi quis velit eo
 nomine similia, quod eundem colorem, levitatem, ac
 quadantenus eandem (quæ sunt perquam exigua) ro-
 tunditatem in mucrone desinentem habeant. Mul-
 to, ut dixi, rectius cassiæ comparavit Diosc. Quod
 piperis folia calida ait. Id negari non potest. Resiccata
 enim non leviculam acrimoniam ostendunt; nec tan-
 tum folia, sed sarmenta, ipsaque radix eandem osten-
 dit caliditatem. Uvæ ad ramorum internodia nascun-
 tur teretes & oblongæ, multis granis orbicularibus,
 nunc

nunc majoribus ; nunc minoribus sine petiolo ipsi
scapo adnexis constantes , & illa quidem non ex
foliorum ala, (hoc est inter sedem pediculi folium

Piperis nigri ramulus Clusii.

sustinentis & ipsum sarmentum,) sed ex altera sar-
menti parte, folii pediculo videlicet opposita. Lon-
gi piperis plantam, ab ea quæ nigrum fert , lon-
gè diversam Garcias ait ; quod præter veritatem
esse Clariss. Clusius scribit , & nos testamur. Fo-
lia enim non multum à piperis nigri foliis diffe-
runt , nisi quod paulo teneriora, dilutiorque viri-
ditate prædita sint, breviori pediculo subnixa, plu-
ribusque insignita nervis. Nam à medio illo nervo,
folium à pediculo, per longitudinem secante , non
modò quaterni alii nervi exoriantur, sed utrumque
quini aut seni ; interdum etiam plures, pro folio-
rum videlicet amplitudine ; illi tamen minus emi-
nentes , quam in nigri foliis , & inæquali ortu nati,
multis etiam obliquis venulis per folium transversim
evagantibus. Fructus, qui juli formam quodammo-
dò æmulantur, ad singula internodia oriuntur, non
in folii ala , sed uti in pipere nigro ex ipsius parte
folii opposita, in altero videlicet ramuli latere , at-
que etiam alternis, ut in pipere nigro. Hactenus de
plantæ facie ex recentiorum scriptis : nunc quæ tra-
dunt veteres, nobis examinanda. Theophrastus duo
genera describit, mediæ ætatis & recentiores Græ-
ci tria , longum , nigrum , album. Longum, μα-
κρόν πίπερον vocant, Recentiores unico verbo μακροπέ-
περον. Charito in cujusdam Serapii compositione, καὶ
καί τὸ διπλόν, & καρυόφυλλον, καὶ κακιδαν, καὶ κα-
λυνόν, καὶ μακροπέπερον. Nigrum μέλαν πίπερον adeò
vulgatum, ut ab Aëtio καρινόν in compositione nardi-
na, pro ecclesia, vocetur. Ξεροκορυφύλλιον λι. πεπί-
ριον μακρόν, πεπίριον λευκόν λι. πεπίριον καρινόν λι. Album
λευκόν nuncupatur, ab Andromacho seniore in com-
positione Theriaces ἀγλαΐα,

Καὶ λίανον μίσγριο καὶ ἀγλαΐαν σήσαιο
Ἀμμίαν κυανέαν καὶ τήριον πεπίριον.

Inde Arabum conjunges thus, quodque India mittit
Dives, nigrum albumque piper miscebis acutum.

Piperis longi ramulus.

Mirari satis nequeo Galenum, quod thuris epithe-
ton ἀγλαΐαν scribat capite xiv. libri primi de anti-
dotis, addatque nullius pharmaci esse nomen , &
quod præter dignitatem, ne quærendum de eâ cen-
seat, cum alias ad unguem singula quæ Theriaces
compositioni addantur ab Andromacho , diligen-
ter examinare, ac conferre versus senioris cum ju-
nioris soluta oratione soleat : verba ipsa audiamus.
Ἐφεξῆς δὲ γράφονται ὁ Ἀνδρόμαχος καὶ λίανον μίσγριο &
ἀγλαΐαν σήσαιο, & καὶ τήριον ἡμᾶς, ὡς ἄλλοι πρὸς φαρμάκων
δίομα. Διὰ γὰρ τῆς πρὸς γερραμένης τῷ νεώτερον Ἀνδρ-
μάχῳ συνήσεως τῆς ἀνδοῦς, καὶ διὰ τῆς ἀρχῆς ἰδοὺς ἡμᾶς
καθηκόντος ἀνδοῦς, ὅτε φαρμάκων πρὸς ὄνομα ἔστιν ἡ
ἀγλαΐα, καὶ τῆς διὰ δύο δραχμὰς ἔλκεν τὸ τριπλὸν τὸ φάρ-
μακον πάντα συμφέροντα ἱερταί, τὰ τε πρὸς τοῦτον καὶ πρὸς τὸν
ἀνδομάχῳ, καὶ ἔδῃν ἔξωθεν ἐκείνων ἀποσκαίεται, καὶ ὅτι τὸ
τῆς ἀγλαΐας ὄνομα λέγεσθαι πρὸς ἡγήσεται, ὡς ἴσως τὴν
ἀγλαΐαν ἐπίτην ὁ λίανων τὸ συνήσεν τὴν ἐν ἡμέρᾳ ἰδοὺς
ἀποσκαίεται. Subscribit postmodum Andromachus, In-
de Arabum conjunges thus, &c. Quo in loco non opus
est inquiramus, quid ἀγλαΐα sit, perinde atque cusu-
pnam alterius medicine nomen, cum ὁ ex Theriaces
descriptione, soluta oratione ab Andromacho juniore
prodita, ὁ ex compositionis instituto, quod ab eo in
nos usque pervenit, medicamenti nomen ἀγλαΐα non
sit. Nam præter duodecim drachmarum piperis lon-
gi in sex nigri commutationem, tam pater, quam
filius eadem de Theriaca scripserunt. Quare thure
ὁ pipere excepto, cum nihil supersit de quo quis
ἀγλαΐας, id est nitoris appellationem dictam putet,
censendum est, Andromachum versus conscribentem,
ἀγλαΐας nitoris vocabulum thuri epibetum fecisse.

Ggggg 3

Hacte-

Garcia ipsaque Batavorum experientia diximus, quilibet facile percipere potest. Plinius lib. xii. cap. vii. Passim vero quæ piper gignunt juniperis nostris similes, quanquam in fronte Caucaſi ſolibus oppoſita gigni tantum eas aliqui tradidere. Hunc locum, ex mente Plinii, perbellè expreſſit Solinus cap. 52. Idem fronte qua ſoli obverſus eſt, arbores piperis oſtentat, quas ad juniperi ſimilitudinem diverſos fructus edere aſſeverant. Atqui, inquit, viri docti juniperus fructus diverſos non habet; & clare Plinius ſemina piperis a junipero diſtare teſtatur: ſane juniperis ſimiles idem aſſeverat arbores, quæ piper gignunt. Quod eſt falſiſſimum. Nihil enim tam diſpar ac differens. Nec Plinius, nec Solinus piperis plantam quo ad faciem figuramve ſimilem volunt juniperis, ut ineptè Iſidorus putavit, qui piper ad ſimilitudinem juniperi folia habere ſcribit. Sed ea in re junipero piper comparat, quod uno eodemque tempore fructus oſtendit maturos & immaturos. Et hæc quidem eſt mens Solini, cum diverſos fructus edere ait. Quod tamen, uti ex Garcia audivimus, fabuloſum eſt. Credunt tamen docti piper album quod ad nos advehitur, non aliud eſſe, quam ipſum piper nigrum, cortice ſuo nigro & rugoſo ſpoliarum. Eo enim cortice, inquit, ſpoliari, ſit veri ſimile, dum ſoli expoſitum nimium torretur. Quod Batavorum experientia, falſum eſſe probatur. Ex qua cognoscitur, in ipſa planta album reddi, quod integre uva piperis albi, omnibus ſuis granis onuſtæ ad nos adferantur. Id enim perquam difficile fieri poſſet, ſi cortice ſpoliarentur in India. Præterea piper nigrum tandem in album mutaretur; quod obſervatum nondum eſt. Vidi piper quod anno 1600 ad nos primis navigationibus Batavorum allatum erat, æque nigrum, ac ſi recens eſſet, nec facie intus, foriſve mutatum. Veriſſimum eſt quod Garcias ſcribit, piperis albi nigrique plantas fructus tantum granique colore deſcrepare, uti apud nos vites. Mediæ ætatis Græci, piper album, longum, nigrum una eademque in arbore naſci perperam crediderunt; ac longum quidem immaturum fructum eſſe, ad inſtar ſiliquarum, quæ intus habent parvula grana, quæ in piper nigrum & perfectum evadunt; ubi maturitatem adæpta ſunt. Quod falſum eſſe ex Theophrasto jam probavimus. Mirum videri poſſet, poſteriores Græcos, id de hac planta ac ſemine ignoraffe, quod non neſcivit antiquiſſimus Theophrastus. Sed Theophrastus temporibus vixit Alexandri Magni, qui Indos ſubegit. Potuerunt itaque melius Græci antiquiores naturam piperis explorare, quod recentioribus non licuit. Siliquæ comparat Dioſcorides piper longum, quod Plinius non bene aſſecutus videtur. Tradit enim loco citato in ſiliquis parvis haberi ſemina quæ à junipero diſtante parvulis ſiliquis, quales in faſceolis videmus. Hæ priuſquam dehiſcant, decerptæ toſtæque ſole, faciunt quod vocatur piper longum. Mirabilis ſimilitudo; inter ſiliquas phaſeolorum & piper longum. Comparat Græcus auctor piper longum ſiliquis, quia oblongum, ſiliquæ modo, & quod grana intus contineat, ſed non addit, quibus ſiliquis ſit ſimile, Phaſeolo ſatis diſſimilis; piſi eſt ſimilior, quam cylindratam dixit Plinius. Vide lib. viii. cap. iiii. Quid igitur Plinius movit, de ſiliquis phaſeolorum accipere? Forte ex verſu Andromachi citato, ubi δολιχὸν πῖπρον legitur. δολιχός Latinis legumen eſt, phaſeolus aliis dictus. Vide lib. viii. cap. de phaſeolo. δολιχός etiam Græcis eſt λοβός. Aërius δολιχὸς ἢ τοι λοβός. λοβός generale eſt nomen, de quacunque ſiliqua. Dioſcorides itaque ſiliquæ comparat. Andromachus verò, δολιχὸν πῖπρον. (quomodo fortaffe & alii ſcripſere Græci) dicit, Plinius utrumque ſecutus, putavit lobos, ſive ſiliquas phaſeolis eſſe ſimiles, cum δολιχὸν apud Andromachum, uti probavimus, longum, non autem phaſeolum denotet. Nihil Plinio magis familiare, quam vocum æquivocatione decipi. Porro belle & graphice Solinus piper longum comparat ſimbriis corylorum, eorum qui primi erumpunt, velut corylorum ſimbria dicitur piper longum. Nihil ei tam ſimile, præcipue priuſquam ſimbriæ illæ pandantur & dehiſcant. Adde igitur debuiffet, nondum dehiſcens. Nam quando aperitur, piperi longo ſimilis eſſe deſinit. Piper longum, oblongus eſt julus, tenui graciliſſime pediculo dependens, coryli, aut betulæ arborum julis, nondum

dehiſcentibus, ſimilis & æqualis, longitudine ut plurimum ſeſquiuncialis, craſſitudine tertiam aut quartam uncia partem raro excedens, figura teres. Colore ante maturitatem viridis, jam maturo, eſt cineraceus. In ſuperficie ſubruberis (quo nomine Theophr. περιφύρον) numeroſis ceu parvis eminentibus, ceu verrucis, obliquis, contiguiſque ordinibus diſpoſitis, tuberoſus. Semina ſub cunctis tuberculis ſingula occultantur, colore foris ruſſa, intus albicantia, milio figura non diſſimilia; niſi quod paulo ſint minora, nec niſi ſacto julo appareant, quæ perfecti maturique piperis eſſe cum pauca amaritudine, rudimenta perperam ſcripſere medica ætatis Græci. Saporem habet vehementer acrem, & ignis modo ardentem, non tamen ſtatim linguam vellicantem, vel propter excrementicium quendam humorem, cujus culpa facile à teredinibus perforatur, vel quod fervens vis altius deſigatur, odorem ſpirat aromaticum, non injucundum. Eligendum piper hoc minimè corroſum, aut perforatum, recens, ponderoſum, magnum, ſolidum ſeminiſque intus, quo dictum modo, diſpoſitis, plenum, ac ſi in aqua decoquatur, aut pluribus diebus maceretur minime diſſuens. Galeni ætate adulterabatur; quod hodie non ſit. Magnam enim naucleri Batavi quontannis ex Indiis advehunt quantitatem, vilique pretio emitur. Nec dubium, quin herba, qua adulterari ſolebat, grandiore apud nos emeretur pretio, quam ipſum piper. Ceterum piper depravatum, quibus notis diſcerni, à vero poſſit, docet Galenus, lib. de antidotis. cap. xi. Τὸ δὲ μακρὸν πῖπρον περιφύρον καὶ περιφύρον, ἐλὶ γὰρ δὲ ἀδελφὸν ὁ δὲ πῖπρον, ἀλλὰ τὸ πῖπρον ἢ μὲν τὸ ἀνθρώπινον. Ἐὰ δὲ αὐτὸ βοτάνη τις ἐκείνη δὲ τῆς ζῆνης καὶ ζοῦντος πῖπρον καὶ ἰδίαν, ἢ μὲν τῇ ζῆντι καὶ ἰδίαν. διὸ καὶ ῥῶτον ἐστὶν αὐτὴν ἀνακρίαν μακρὸν περιφύρον. Piper autem longum fraudulentè concinnatum depravens, ſi ipſum aqua maceraveris. Solvitur enim hoc pacto, quod ſubornatum eſt, quod autem fraude caret indidolatum manet. Eſt autem id quo piper longum adulteratur, herba quedam fulva, ab externis regionibus adveſta, quæ piperi longo aſpectu quidem proxima, non tamen guſtu ſimilis eſt. Jam ex longo pipere non progigni rotundum, ſatis ſuperque à nobis probatum eſt, nec immaturum piper eſt album, ut ſcribunt Dioſcorides & Plinius hiſ verbis. Paulatim verò dehiſcentes, (ſiliquæ) maturitate, oſtendunt candidum piper, quod deinde toſtum ſolibus colore rugiſque mutatur. Eadem Solinus: quæ deinde caducus torretur ſervido ſole, vocamen trahit de colore: atqui ex ipſa arbore ſtringitur, ut eſt, album piper dicitur. Quod falſum eſt. Piper enim viride ſemper eſt, donec ſiccetur, plenamque acquirat maturitatem. Candidi piperis uva ad nos integra adfertur, grano conſtat non rugoſo; ſed pleno, acriore, & odoratiore quam nigrum. Falſum etiam & præter experientiam eſt, candidum nigro ignavius, infirmius ori minus gratum, minusque aromaticum eſſe. Contrarium non tantum guſtus docet, ſed ipſe Galenus ſcriptum reliquit, non tantum libro ix. κατὰ τόπους jam citato, ſed etiam lib. viii. ſimpl. ὁ δὲ καρπὸς ὁ μὲν ἀπὸ βλαſτάνοντος αὐτὸς τὸ μακρὸν ἐστὶν τὸ πῖπρον. διὸ ἐν ῥωπῇ καὶ ἀφῇ πῖπρον, οὐκ αὖτε τῆς ῥωπῆς αὐτὸ, τὸ πῖπρον δὲ καὶ ἀφῇ πῖπρον, καὶ τὸ μὲν πῖπρον καὶ ἀφῇ πῖπρον, ἀλλὰ μὲν ἰδίαν μὲν ἀφῇ πῖπρον, καὶ ἀφῇ πῖπρον, ὁ δὲ οἶον ἀφῇ πῖπρον τὸ λευκὸν ἐστὶν πῖπρον, ἀφῇ πῖπρον ὁ μὲν πῖπρον, καὶ οἶον πῖπρον καὶ οἶον πῖπρον. Porro fruſtus nuper quidem admodum germinantis, (hoc fabuloſum eſſe, ad naſeam jam dictum) longum piper eſt: Quare etiam maturo humidius eſt, humiditateſque ejus indicium eſt, quod facile repoſitum perforetur, ac non protinus mordacet; ſed poſt paulo incipiat, verum pluſculum duret. Porro fruſtus qui velut omphax (immaturus) eſt, piper eſt album, nigro quidem acrius, nam illud jam quaſi ſuperaffatum & ſuper exſiccatum. Candidum acrius eſſe nigro, ipſa docet experientia, ſed utrum idcirco acrius, quod nigrum à ſole ſuperaffatum & exſiccatum eſt, in dubium merito vocari poſteſt. Quippe candidum à nigro diſcerni non poſteſt, niſi cum uvas habet, & illas maturas. Utrumque itaque à ſole in ipſa planta coquitur, & ad maturitatem perducitur. Præterea calor ſolaris humiditatem extrahit, & calorem intendit; Quomodo ergo nigrum debilius fiet à calore ſolari? Inſuper concocta quam

alii meletam. Ex Galeno probatur chameleam, non chamæleonem cneoron. Hesychius, κνίρον φυτὸν π δ τοῖς θερμοφορίοις ὑποστρύπτει, καὶ δὲ ὡς καὶ θάσσιν ἔχοντα, καὶ γυναικίον μορίον, planta quæ in Thesmothoritis substernebatur (quod generationi inimicum esset. Etenim caliditate sua humidum & æreum in semine extinguit) & quo utebantur ad purgandum, significat etiam pudendum muliebre. Aliud porro esse cneoron de quo lib. 6. cap. 2. Theophrastus, supra probavimus. Ad purgationes minuendas chamelea, vel thymelæa utilis, non chamæleon. Cur semen granum gnidium vocetur, jam à nobis dictum. Idem nomen chameleam obtinere, auctor est Dioscorides. Hæc res errandi occasionem præbuit auctori Auctuarii. Hic chamæleonem nigram sic appellari tradit, οἱ δὲ πάλιν κνίρον οἱ δὲ ἀκαρπιδές, οἱ δὲ κνίδιον καὶ κνίρον οἱ δὲ κνίδιον. Chameleam & Thymelæam sic nominatam auctor est Dioscorides, qui eos errare tamen scribit, qui granum gnidium chameleæ fructum esse contendunt. τῶν αὐτῶν τῶν δὲ τοῖς κνίδιον καὶ κνίρον τῆς χαμελαίας ἴσας καρπὸν, ἀπαπώδου δὲ τῶν φύλων ὁμοειδές. Hallucinantur porro qui granum gnidium chameleæ fructum esse existimant, decepti quadam foliorum similitudine. Plantam hanc Euboeses etolion vocasse scribit, cur apolinum & linum nominetur, ipse docet Dioscorides. sed codex corruptus est, lego ἀπολινία, id est, lini crassioris similitudinem habet. Cocci cnidii fructum describit Theophrastus, integram plantam Dioscorides, his fere verbis, ῥαβδὸς δὲ ἀνίσταται καλὰς καὶ πολλὰς, λεπταὶ δὲ διπλῆς. τὰ δὲ φύλλα χαμελαίας ὁμοία, τὴν τριπλῆς καὶ λιπαρώτερη, ὑπόλευκα ἐν τῷ λευκαῖο ἀδύα καὶ κνίρα. ἀπὸ λευκῆ, καὶ μεταξὺ αὐτῶν ὁ καρπὸς οἷς μύρτα μικρὸς, στρογγύλος, ἐν ὁρχῇ μὲν χλωρὸς, ἀδύα δὲ ἰσχυρὸς. τὸ δὲ ἄκρον πικρὸν σκληρόν, ἐ μέλαν, τὸ δὲ ἐν τῷ λευκῷ. Virgas edit speciosas, numerosas, tenues, ac ferme binum cubitorum altitudine, foliis chameleæ, sed angustioribus & pinguioribus, quæ inter mandendum quadantenus viscosa & glutinosa percipiuntur: floribus candidis, ac inter ipsos fructu ceu myrti parvo, rotundo, inter initia quidem viridi, tandem verò rubente, cujus involucrium durum & nigrum est, medulla autem alba. Breviter satis hæc complexus est Plinius lib. xiii. cap. xxi. Est similis oleastro, foliis angustioribus, gummosis si mordeantur, myrti magnitudine, semine colore & specie foris. Hæc ut verum fatear, non satis capio. Verba myrti magnitudine quo referenda sint non video, utrum ad folia, an ad semen Dioscorides fructum myrto comparat. An itaque restituemus fructum vel semine myrti magnitudine & specie colore cocci. Hæc lectio Dioscoridis auctoritate munitur & Theophrasti, cum colore rubro esse scribunt, ruber cocci est Color: probat hanc ipse Plinius lib. xxvii. cap. ix. Cocco cnidio color cocci, magnitudo grano piperis major, vis ardens. Et hæc de Thymelææ forma veteres. Chameleam Dioscorides his fere verbis describit, κλῆδας μὲν ἔχει ἀσπιδειοῦς. δὲ δὲ ἡμῶν φεγγαρίδος. φύλλα ἔχει ἐλαία ὡς τριπλῆς, λευκὰ τὰ ἐν πικρῷ, ἐ πικρῷ δὲ ἀνίσταται τῇ γαστρί καὶ χαλεπὸν τὴν ὁρχήαν. Frutex est ἐ cremiorum genere, ramis dodrantalibus, foliis oleæ similitudinem habentibus, at tenuioribus, densis, & amaris, quæ gustata linguam mordent, & arteriam abradunt. Meminit chameleæ Plinius duobus locis, ac primum libro xv. capite vii. Simillimum huic (oleum) est ex chamelea frutice saxoso non altiore palmo, foliis oleastri, baccisque. Idem lib. xxiv. cap. xv. Chamelea similitudinem foliorum oleæ habet. Sunt autem amara, odorata in petrosi, palmum altitudine non excedente, alvum purgat, &c. Quod de chameleā lib. xxv. cap. vii. scribit, capite de euphorbio examinavi. Saxosum, inquit fruticem, quod in saxi petrisque reperitur. Quod non tradit Dioscorides, nec temere addidit. Non altiore palmo, inquit Dioscorides, non fruticem, sed ramos dodrantales inquit. Ad quod non attendit Plinius. Foliis Dioscorides oleæ similibus ait. Plinius posteriori loco oleæ, priori oleastri, differentia admodum exigua. Nam inter oleæ oleastrique folia discrimen non ita magnum; nisi quod hæc illis magnitudine cedant. Officinæ Batavæ chameleæ Germanicæ foliis pro chameleā utuntur. Quod sine magno errore fieri potest. Viribus enim & potentia legitimæ est similis. Fructus, folia, cortices, acria admodum sunt, gustata linguam

mordicant, & adustionis signa in faucibus excitant. Utrum hæc cneori quoddam genus sit, suo loco examinavi. Chameleā vera vulgo tricoccus chameleā vocatur. Humilis ac fruticosa planta cubitalis aut altioris magnitudinis compluribus tenuibus virgulis palmaribus nonnunquam minoribus, præsertim calidis regionibus. Ramosa folia sunt oblonga, oleæ vel phyllereæ tenuifoliæ similia, sed minora, nigriora, & viridiora, perpetuo virentia, gustus initio amari,

Chamelæa tricoccus.

deinde linguam vellicantis. Flores ex alis foliorum exigui, luteoli, pallidi, ex tribus foliolis constantes, laureolæ minores. Fructus tricoccus tithymali modo, aut heliotropii tricocci succedit, pellicula initio virenti, deinde per maturitatem rubra, obductus, durus, & ubi exsiccatu fuerit, fuscus, oleosam pinguedinē contrahens, olivarum instar, sapore amarus, acris, mordax, faucesque exurens. Radix dura, lignosa. Floret Aprilii, fructus Augusto maturefcit. In Italiæ, & Galliæ Narbonensis plerisque incultis, saxosis, squallidis, asperis & desertis reperitur locis, à rei herbariæ studiosis in hortis alitur, sed adversus hyemis injurias munienda. Thymelæa frutex est pollicaris interdum crassitudinis, cubitalis verò altitudinis aut amplior, in multas virgas divisus cubitales, tenaces, pulchras, rectas, tenues, partim à stipite, partim à lignosa radice, foliis circumvestitur perpetuo virentibus, oblongis, & angustis, lini effigie, sed majoribus, latioribus, nec obtusa cuspidē, ut chameleæ, nec adeo fragilibus, sed mucronatis, lentis & gummosum quoddam, si dentibus atterantur, præbentibus. Flores in summis virgis acervatos promit junio mense aut julio copiosos, stellatos, quatuor foliolis constantes, oleæ fere similes, candidos. Sequitur fructus myrti interdum magnitudine, paulo tamen longior, initio virens, sed ubi maturitatem adeptus est, corallii aut oxyacanthæ modo ruber, cerasorum instar, carne succi plena turgens, subiqua later unicus nucleus, nigra fragiliq̃ pellicula, albam & fervidi saporis medullam obvolvens. Radix lignosa & dura, in tenellis plantis raphani modo efformata crasso cortice recta, sed quemadmodum tota ejus planta, lenta & tenaci. In montanis, alperis, & incultis calidarum regionum locis nascitur. Granum gnidium piper caliditate multum vincere ait Theophrastus, quod ex iis quæ diximus, satis constat. Gal. lib. vii. simpl. κόκκον κνίδιον καὶ τῆς μύρτης ἀντίοις δρυσίας δ' ἐστὶ καὶ καυστικῆς δυνάμεως granum gnidium & ipsum quoque purgat, sed acris est adurentisque facultatis. Purgationes moliri, inquit, coccum gnidium. Do-

Peucedanum.

quorem vulnerata emittit, qui mox concrefcens, citò reficcatur, colore sulphur referens. Variat pro cœli folique ratione. Subinde enim foliis denſioribus umbellæque anguſtior, alibi foliis rarioribus, & ſingulis eorum ſegmentis longioribus, ac anguſtioribus, um-

bella verò laxiore & latiore, In montanis gignitur, non rarò in apricis & pinguibus. In Italia, Narbonenſi Gallia, Germania, aliſque reperitur regionibus. In Belgarum hortis Junio menſe fleret; Auguſto & Septembri menſe ſemen maturum reddit. Radix frigoris patiens, & reſtans, vere nova folia caulique promit.

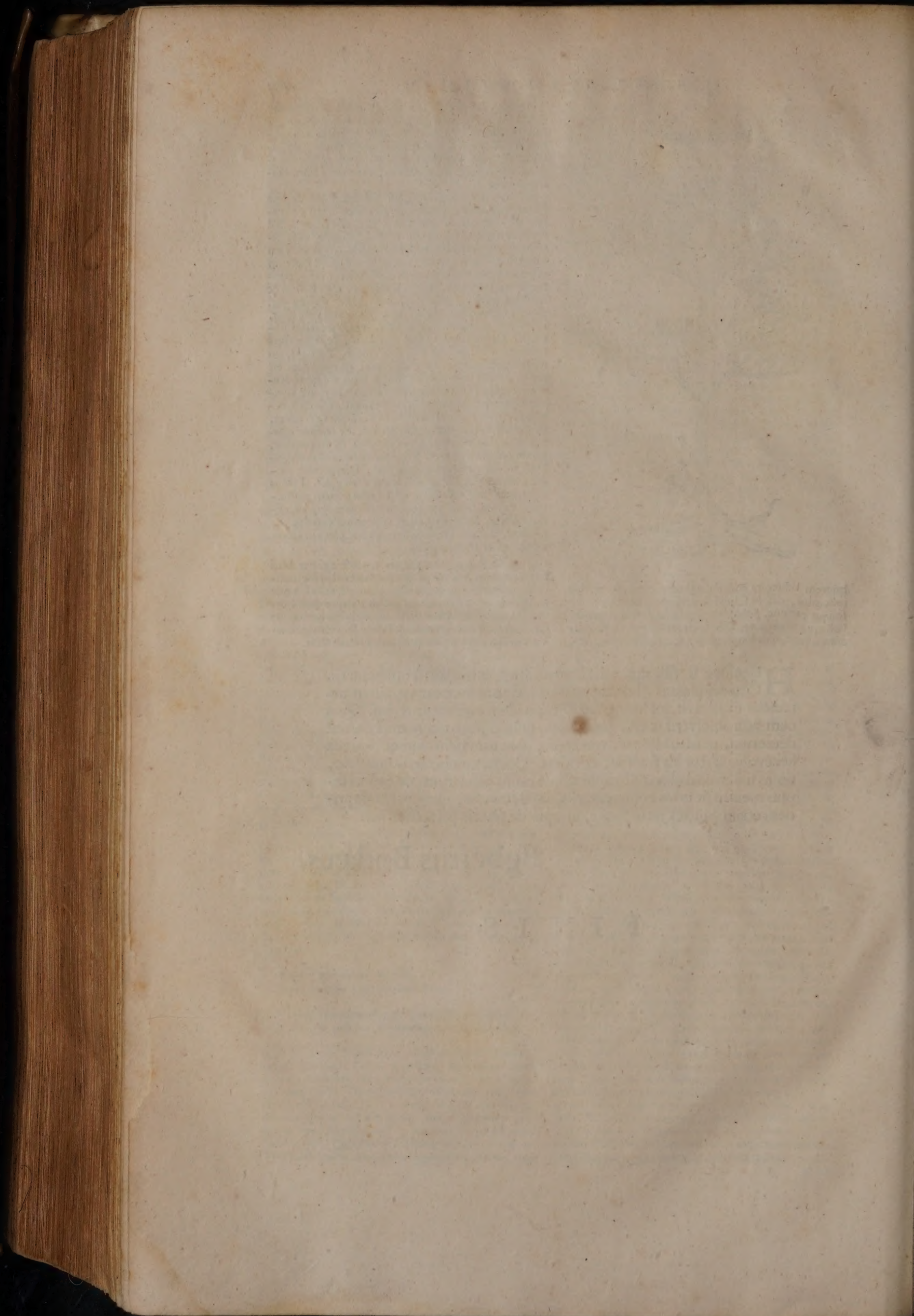
Τὴν ἀμύδιον τὴν ἀργεῖαν. Quod Theophràſtus de vite ſylveſtri, hoc Dioſcorides de vite alba libro IV. capite 16. Etiam Plinius libro XXI. capite 1. ſed uterque *Νεγυρα* legit, non *ἀμύδιον*. *Ἀμύδιον λευκὴ* dicitur, id eſt vite alba, non modo quod vitem ſativam foliis viticulifque referat, verum etiam, quod fructum in exiguæ uvæ ſimilitudinem, acinis licet raris, confirmatum producat. Bryonia dicitur, quia florem & fructum gerit, *βρυόνη μυςόſum*. Hæc duplex eſt, alba, & nigra; alba, quæ triplex. Alia enim vulgatiſ, cujus bacca maturæ rubræ ſunt, radix ex albo flavescit. Altera cujus bacca nigricant, & radix foris ſubnigra, interius verò eo pallet colore. Tertia quam maculatam ſeu Creticam vocamus, quæ vulgari eſt minor, cujus folia punctis albis & ſtriis notantur, fructu eſt majori rubro, aliquando unico. Bryoniæ aſparagis, qui prima germinatione exeunt, ſolebant veteres veſci, ut Columella libro XI. capite VI. docet, de quibus Paulus hoc modo ſcribit. *Et bryoniæ aſparagi ſtomacho quidem accommodati ſunt, & urinam cient, parum tamen nutriunt, & ſi cum concoquatur olerum aſparagis in nutriendo efficaciſ ſunt*; Dioſcorides lucum bryoniæ lactis abundantiam facere ait. Plinius de ſemine hoc affirmat, cocto cum tritico, potumque. Verum lactis generatione nobis magis adverſari videtur. Nam acris eſt, & vellera aut coria eo depilantur, ut tradit Dioſcorides. De hac plura in Commentariis ad Dioſcoridem.

Ἡ δὲ τὴν θάψιας. De thapſia copioſe egimus libri huius capite X. Addere tamen hic placet thapſiæ radicem turbith loco à quibuſdam uſurpari, venalemque in officiis reperiri nomine turbith: idque quia Meſues ſecundo ſimplicium dicit, eſſe radicem herbæ folia ſerulæ minora ferentis, & lacteo ſucco turgentis. Verum Garcias turbith althææ folia ferre dicit.

Hucusque ſe filii mei ad Theophràſtum extendunt commentarii. Cæteras plantas, hoc capite à præceptore memoratas, aut in antedictis explicavit, aut in notis ad Dioſcoridem explicaturus erat. Quas cum non abſolverit morte præventus, publici juris facere mihi non eſt decretum, ne meos labores venditem, tanquam ipſius forent. Interea benevolus lector his fruatur, & valeat. Quem tamen monitum volo, notas filii mei ad libros Theophràſti, de cauſis plantarum, de quibus ſæpius mentio fit in his commentariis, abſolutas eſſe, quas ſperamus pridem etiam publici juris facere, ut opus de plantis perfectum fiat.

Egbertus Bodæus.

F I N I S.

I N D E X

Auctorum qui in hoc opere laudantur, illustrantur, & emendantur.

I T E M

Index rerum & verborum locupletissimus

A.

Non semper private fumitur 616, 2.
Abhel Guiljandini an thuya 542, 1.

Abies 8, 1. 17, 2. 18, 2.

19, 1. 23, 24, 41, 43, 44, 1.

45, 1. 122, 2. 124, 1, 2. 138, 1.

367, 2. 964, 2.

Abies an culturam expetat 15, 1.

An montibus propria 123, 1.

An aquosa amat ibid.

Est folio perpetuo 124, 2.

Ab imo non recrescit 141, 2.

Bipartita vel biflua quæ 513,

2.

Mollior est, & in opere pejor 514, 2.

Cur minus rodatur à tinea, quam pinus 521, 2.

E semine tantum exit 74, 2.

Fluviata quæ 514, 2.

Mas & fœmina 159, 2. 171, 2.

Marina 403, 2. 415, 2.

Quando formosissima evadit arbor 15, 1.

Quomodo crescit 513, 2.

Quomodo transplantanda 88,

1.

Quomodo durabilis 522, 2.

Quomodo fructificat 130, 2.

Quadripartita vel quadriflua quæ 513, 2.

Optima est & minus sunt 514,

2.

Rubra 168, 2.

Simplex quæ 514, 2.

Plures sunt ibid.

Unico caule assurgit 13, 2.

Ubi præstantior 43, 2. 538, 2.

In umbrosis pulcherrima 283,

2.

Unde dicta 170, 1.

Vulnerata fœcundior fit 505,

2.

Pondus valde sustinet 530, 2.

531, 1.

Incurvatur in diversum ab onere ibid.

Viribus valet & tenax est 530,

2.

Quomodo non finditur ibid.

Firmissima in rectum 531, 2.

Ad quæ utilis 533, 1.

Navibus aptissima ibid.

Quercui non agglutinatur 533,

2.

Abies & pinus deciso cacumine intereunt 141, 2. 142, 1. 144,

1. 505, 2.

Abies & picea quomodo differunt 171, 1.

Abies & pinus quomodo differunt 159, 2. 513, 2.

Abietis conus 135, 1.

Caro raro constat nervis robustis 514, 1, 2.

Descriptio 170, 1.

Folia 53, 1. 49, 2. 52, 2.

Germinatio 131, 2.

Flos 62, 2. 130, 2. 135, 1.

Julus 169, 1. 171, 1.

Abietis lachryma 61, 1.

Lignum facile finditur 23, 2.

Liguum difficulter frangitur ibid.

Medulla ibid.

Humor 965, 2.

Materies qualis 517, 2.

Quando cædenda 511, 2. 512,

2.

Radix 24, 2. 26, 1, 2.

Ramus cum novis & veteribus foliis 135, 1.

Ex circumactione crateres fiunt 141, 2.

Abiegnæ columna inepta est oneri ferenda 530, 1.

Abiga dicta chamæpithys 826, 1.

Ἀβλαγὸν quid 9, 2.

Abrotanum 545, 2.

Perpetuo viret 44, 2.

Quomodo germinat 678, 2.

An semine proveniat 684, 1.

Quomodo transferatur ibid.

Surculo difficulter provenit ibid.

Unde dictum 684, 2.

Cur caphora dictum ibid.

Fœmina an fantolina 685, 1.

An absynthium arborescens 685, 2.

An absynthium ferephium 1150, 1.

Abrotani quot genera 684, 2.

Fœminæ descriptio ibid.

Maris descriptio 685, 1. 686, 1.

Ejus genera ibid.

Radix 688, 2.

Absynthium 367, 2.

Arborescens an abrotanum fœmina 685, 2.

Absynthium unde dictum 1149,

1.

Absynthii genera ibid.

Absynthium ponticum victor in feriis bibit ibid.

An tenuifolium ibid.

An latifolium 1149, 2.

Unde dictum ibid.

Depastum pecora pulchriora reddit 1148, 2.

Depastum à pecore, felle caret 1149, 1.

Est latifolium 1151, 2.

Absynthium tenuifolium, an latifolium præstantius 1149, 2.

Absynthium Honorii Belli an ponticum 1149, 2. 1150, 1.

Absynthium marinum an sophia 1150, 1.

Ejus descriptio ibid.

Absynthium ferephium an abrotanum fœmina 1150, 1.

Ejus descriptio 1150, 1.

Absynthium fantonicum an tenuifolium 1151, 1.

Anscheha Arabum ibid.

An sementina seu semen fantonicum 1151, 2.

Ejus descriptio 1150, 2. 1151, 1.

Ἀκανθὸν quid 53, 1. 589, 2.

Non est carduus ibid.

Acanum 545, 2.

Acani folia 49, 2.

Acanacea quæ & quomodo differunt 588, 2.

Ἀκανθα quæ 600, 2.

Ἀκανθὴ quæ dicitur 14, 2.

H h h h h

• Acan-

I N D E X.

- Acanthus nigra non est cassia
306, 1.
In quibus differunt 306, 2.
Mollis cur dicatur 307, 2.
Herba 308, 1.
Ejus descriptio 309, 1.
Est vox generalis 305, 1.
Acanthii lanugo materiam ve-
stium præbet in oriente 612,
1. 2.
Acanthæ albæ descriptio 608, 2.
Non est chameleon albus ibid.
Caulis 1157, 2.
Ἀκάνθη λευκα non est leucocantha
606, 2. 608, 2.
Acanthium Dioscoridis an cnicus
sylvestris alter Theophrasti
616, 1. 2.
Acanthinum lignum 359, 1.
Ἀκαρες quid 256, 2.
Acarna 588, 2.
Acarna & acorna differunt 616, 2.
Ἀκαρπια quid 14, 2. 79, 2. 275, 1.
Acatia 124, 2.
Est alba & nigra 966, 1.
Est folio perpetuo 124, 2.
In occidentali India 320, 1.
Differt ea ab Ægyptia 320, 2.
Sola in Ægypto gummi ferax
967, 1.
Acatia succus 966, 1. 2.
An ex arbore stillat 966, 2.
Ex qua arbore 305, 1.
Non est succus prunorum syl-
vest. 306, 2.
Qualis succus 966, 1. 2.
Est triplex 966, 1.
Acatia succus quomodo præpa-
retur 966, 2.
Ejus duo genera 305, 2.
Ejus usus 306, 2.
Acatia altera botanicorum an
aspalathus 1027, 2.
Ejus descriptio ex Alpino ibid.
1028, 1.
Acatia descriptio Mathioli ficta
306, 1.
Descriptio vera 310, 2.
Duo genera 305, 2.
Accommodare quid 71, 1.
Acelaphe cur urtica dicta 815,
1.
Acena quid 349, 2.
Acer 122, 2. 138, 2.
Quando fructificat 130, 2.
A carpino differt 180, 2.
In montibus carpinus vocatur
122, 2.
In campestribus gallica voca-
tur ibid.
Quomodo a carpino differt
180, 2. 183, 1.
Unde dicta 182, 1.
Non est platanus 183, 1.
Major & minor ibid.
Melior in montibus 181, 2.
Ad quæ utilis 534, 2.
Aceris flos 133, 1.
Descriptio 180, 2. 183, 1.
Materies qualis 517, 2. 519, 2.
520, 2.
Quando cædenda 511, 2.
Quot genera 180, 2. 182, 2.
184, 1.
Acetosa cur rumex dicta 801, 1.
Unde dicta ibid.
Famem & sitim sedat ibid.
An oxalis veterum ibid.
Ejus genera ibid.
Tuberosa quæ 801, 2.
Bulbosa 336, 2.
Ἀχρεας 89, 1.
Unde dictum 394, 2.
Acinus vel aconus Diosc. est
ocymastum.
Fuscii 758, 2.
Ἀκνησις urtica dicta 815, 2.
Aconitum veterum an apocy-
non 1136, 1.
Luteum & ejus descriptio 1138
1.
Aconitum lycoctonum an Theo-
phraستي 1137, 1.
Ejus descriptio & genera ibid.
Hyemale an Theophr. 1140, 2.
1141, 1.
Ejus descriptio ibid.
Mathioli an reperiatur 1157,
1.
An Doronicum vulgare ibid.
An pro ratione assumpti citius
aut tardius necat 1131, 2.
Unde natum 1135, 2.
Unde dictum 1136, 1.
Cur pardeliance dictum 1156,
1.
Cur commarum dictum ibid.
Cur myoetomum dictum 1156,
2.
Ubi nascitur 1131, 2. 1136, 1.
Ubi optimum 1131, 2.
An ullum habet antidotum
1141, 2.
Nullum habet antidotum
sponte nascens 1121, 2.
Aconiti genera 1136, 1. 1138, 1.
Descriptio 1131, 2.
Radice, non herbæ aut fructus
vis venenata ibid.
Vires 1157, 1.
Aconitum scorpius 1111, 2.
Acontia 848, 1.
Acorna 612, 2.
Acorna & acarna differunt 616,
2.
Acornæ folia 49, 2.
Acorna an cuico aspectu similis
616, 2.
In quibus similis 617, 1.
An carlina Dodonæi sylvest.
ibid.
An carlina Clusii ibid.
An carlina vulgaris ibid.
Acornæ Fabii Columnæ descri-
ptio 617, 2.
Acorus 369, 1.
Non est galanga 65, 1. 66, 1.
Non est calamus arom. ibid.
1006, 2. 1007, 1. 1038, 1.
Venerea dici non potest 66,
1.
Cur aphrodisæa vocatur 66, 1.
Calamus dictus 1005, 2.
Unde dictus 1037, 2.
Nautica radix cur dictus ibid.
An recens virus magis habet
1038, 1.
Ubi maxime floret ibid.
Acori descriptio 1037, 2.
Floris descriptio 1038, 2.
Acori flos 64, 1.
Acris sapor 496, 1.
Ἀκρόδρυον quid 204, 1. 342, 1. 316,
1.
Acrodrya quis fructus 83, 1.
Ἀκρέμων & ἔξοι dicuntur 6, 1.
Etymon 5, 1.
Ἀκρέμων Plinius arboris humeros
vocat, alii ramos & brachia
6, 1.
Ἀκρεον quid 912, 2.
Ἀκρον εἶος quid 136, 1.
Ἀκτὴ quid 209, 2. 210, 1.
Quid botanicis 210, 1.
Actea Plinii an ebulus 212, 1.
Auctuarii error 508, 2.
Actuarii codex corrigitur 308, 1.
571, 1. 576, 2. 711, 1.
Aculeata quæ & quomodo diffe-
runt 587, 2. 588, 2. 589, 2.
Aculeosa 588, 2.
Acus moscata 31, 1.
Aculus commune nomen fru-
ctui tam ilicis quam quercus
235, 1.
Est fructus ilicis 236, 1. 243, 1.
Adami pomum 346, 1.
Unde sic dictum ibid.
Ejus descriptio ibid.
An ficus Indica 350, 1. 2.
Adian-

I N D E X.

- Adiantum 161, 1.
Peculiare quid habet 878, 1.
Est duplex ibid.
Unde dictum 880, 2.
An toxiaria herba ibid.
Cur non madeat ibid, 881, 1.
Quantum humoris continet ibid.
Polytricum dictum ibid.
Callitricum dictum ibid.
Capillos defluentes firmat & pulchros reddit ibid.
Adianthi genera quot 881, 1.
Descriptio ibid.
Adolescens maturus 136, 2.
Adonidis flos anemone 702, 2.
Non est chamemelon 833, 2.
Adexia arbor 18, 1. 122, 2.
Semper viret 124, 2.
Adexia portulaca 18, 1. 19, 1. 122, 2.
Quomodo differunt 19, 1.
Adrachne arbor quando fructum fert 134, 1.
Non est arbutus 243, 2.
Ejus descriptio 245, 2.
Non est unedo 245, 1.
Adrachne & andrachne an differunt 244, 2. 245, 1.
Adstringentia quomodo alvum movent 173, 2.
Aegilops unde dictum 845, 2.
Peregrinum est umbilicus alter 899, 1.
Ejus descriptio 899, 2.
Ager an moriturus ex morbo 1093, 2.
Aegilops 953, 2. 962, 2.
Quomodo delenda ibid.
An avena sterilis 959, 1. 957, 2.
Unde dicta 952, 2.
Unde nascitur 950, 1.
Ejus descriptio ex Diosc. 959, 1.
Ejus notæ ex Theophrasto 958, 2.
Aeginetæ codex corrigitur 175, 2. 329, 1. 360, 2. 1019, 2. 1017, 1. 1105, 1. 1155, 2. 1162, 2.
Agineta notatur 329, 1. 457, 1.
Agineta an ex solo Galeno exscripserit medicamentorum vires 1023, 1.
Agineta & Dioscorides conciliantur 418, 2.
Aegis 159, 2.
Ejus generatio 513, 2.
In pino quomodo fiat 158, 2. 159, 2.
Aegipirus quid 114, 2. 115, 2.
Ægyptia faba ubi nascitur 442, 2.
Ægyptus medicamentorum venenatorum ferax 1116, 2.
Æquale differt a pari 3, 2.
Aër an semen plantarum in se continet 118, 1. 119, 1.
Æraria 588, 2.
Æraria anagallis dicta 817, 2.
Ært-æckers 38, 1.
An apios 1063, 1.
Æsculus lauri ramus 188, 1.
Æsculi radices 26, 2.
Æsculus unde dicta 161, 1.
Non est fagus 152, 1. 2.
Æscinomine tactum humanum non fert 320, 2.
Æstatis initium 633, 2.
Æstivæ plantæ brevem radicem habent 740, 2.
Æstus adurant fructus 498, 2.
Ætas in plantis facit diversitatem 16, 2.
Ælii codex corrigitur 218, 2. 501, 2. 603, 2. 902, 1. 1008, 1. 1015, 2.
Æthiops unde dicta 853, 1.
Ejus descriptio ibid.
Ejus mirabilis vis 853, 2.
Non est phlomos lichnitis ibid.
Africa an veteribus Græcis cognita 523, 1.
Agallochum ubi nascitur 836, 2.
Unde dictum 1028, 1.
Cur lignum paradisi dictum ibid.
Cur lignum aloes dictum 1028, 2.
An in Arabia ibid.
Vulgare an veterum ibid. 1029, 1.
An thyræ ligno sit simile ibid.
Non facile a carie afficitur ibid.
Agallochi fabula 1028, 1.
Descriptio 1028, 2.
Descriptio ex Garcia 1029, 2.
Ufus ibid.
Genera quot 1029, 2.
Agaricus est fungus laricis 167, 2.
Agellii codex corrigitur 371, 2. 502, 2. 722, 2.
Ager cultus omnia ferre potest 402, 2.
Ageratum Dioscoridis & eupatorium Mesues an eadem planta 888, 1.
Unde dictum ibid.
Vulgare an eupatorium Mesues ibid.
Agerati folia an aspera ibid.
An viscida 888, 2.
Radix instar pyretri salivam prolicit ibid.
Aggregare quid 1154, 1.
Agnos an amarine 66, 1.
Agni descriptio 264, 1.
Erymon ibid.
Cur ligos dictus ibid.
Ejus genera ibid.
Agnus palustris est heleagnus 461, 1.
Agnus non tantum de animali sed de fructu & aliis dicitur 1163, 1.
Agnus quis dicitur 1163, 1.
Agrifolii flos 133, 1.
Agrifolium non est ilex 326, 1.
Non est crategon ibid.
Ejus descriptio 326, 2.
Agrimonia unde dicta 887, 1.
An eupatorium veterum ibid. 886, 1.
An eupatorium Avicennæ 887, 2.
An odorata ibid.
Ubi odorata ibid.
Lappa cur dicta 885, 2.
Cur eupatorium dicta ibid.
Cur hepatorium dicta ibid.
Ejus descriptio 886, 1.
Ejus flos an flori nymphaeæ similis 887, 2.
Ageratis quid 34, 1.
Ejus etymologia ibid.
Aidolodn quid in robore 145, 2.
Ajuga dicta chamepithys 826, 1.
Alabastrus quid 647, 1.
Alaterni descriptio 532, 2.
Est duplex ibid.
Alapathus an rhaponticū Diosc. 802, 1.
Albertus magnus notatur 584, 1.
Albicum quid 865, 2.
An vermem gignat qui in animal volatile mutatur 869, 2.
Alburnum quid 519, 1.
In abiete gignitur 154, 2. 162, 1.
Alcanna 179, 1.
Est anchusa 835, 1.
Alcea unde dicta 1155, 2.
Alceæ descriptio ibid.
Alcea est species malvæ 700, 2.
An canuabis sylvestris 1155, 2. 1156, 1.
H h h h h 2 Her-

I N D E X.

Herba fimeoides dicta 1155, 2.
 Alcheiri flos 696, 2.
 Alcibias Dodonæi 838, 1.
 Alcibii vires ex Nicandro 757, 2.
 Alcibium Nicandri an ocymastrum ibid 758, 1.
 An anchusa altera 758, 1.
 Alchmanna Arabum 178, 2.
 Alexander Magnus quando factus 526, 1.
 Ubi Darium vicit 785, 2.
 Alexander Paris in certaminibus victor 253, 1.
 Hedera coronatus 322, 2.
 Qua lauro coronatus 560, 2.
 Alexandria locus in quo Alexander Paris iudex inter deas 253, 1.
 Alga quid 412, 2. 413, 2. 415, 1.
 Ejus duo genera 403, 2.
 Ἀλγῆ nuclei alliorum 789, 1.
 Alimenta & medicamenta semen supprimentia 781, 2.
 Ἀλμῶ unde dictum 508, 2.
 Ἀλμῶ unde dictum ibid.
 Alimon veterum an asphodelus 870, 2.
 Est medicamentum famem & sitim tollens 825, 2.
 Alisma Diosc. an auricula ursi 699, 2. 700, 1.
 An primula veris 700, 1.
 An plantago aquatica 700, 2.
 An chrysanthemum 700, 1.
 An saponaria ibid.
 Unde dictum 700, 2.
 Alcea cur dictum ibid.
 Ejus descriptio & genera 700, 1.
 Allii radix 34, 1.
 Folia 49, 2.
 Genera 761, 2. 789, 2. 790, 2.
 Discrimen 763, 2.
 Dulcedo & odor unde melior ibid.
 Ortus quomodo ibid.
 Cultura 790, 1.
 Vires contra venena 792, 2.
 Sylvestris genera 791, 1.
 Notæ ex Theophrasto 789, 1.
 Allium quomodo augmentetur 762, 2.
 Cyprium ibid. 789, 2.
 Ægyptium 763, 2. 789, 2. 791, 1.
 Unde dictum 788, 2. 789, 2. 566, 2.
 Cur thymus dictum 788, 2.
 Animos facit ibid.
 Ut dulcescat 790, 2.

Odoris fœditate ut careat 788, 2.
 Quando & quomodo feritur 762, 2.
 Quando & quomodo perficitur ibid.
 Lachrymas non excitat 785, 1.
 Ἀμφικαρπῶν 790, 2.
 Ulpicum 791, 1.
 Anguinum & ejus descriptio ibid.
 Ursinum & ejus descriptio ibid.
 Tenuifolium ibid.
 An elaphoscorodon 791, 2.
 Alliorum nuclei Ἀλγῆς dicti 789, 1.
 Alnus 15, 2. 16, 2. 122, 2. 123, 1. 124, 2. 138, 2. 220, 2.
 Ubi fœcundior 124, 2.
 Quando germinat 130, 2.
 Quando fructificat ibid.
 Non est sterelis 220, 2.
 Siccis locis etiam provenit 221, 1.
 In palustribus æterna 527, 2.
 Alni folia 52, 2.
 Descriptio 221, 1. 214, 2.
 Ethymon 220, 2.
 Materies qualis 527, 2.
 Lignum sub terra immortale 221, 1. 428, 2. 520, 1.
 Lignum utile ad ædificiorum fundamenta 221, 1.
 Folia lassitudinem tollunt ibid.
 Cortex atrum colorem reddit ibid.
 Baccifera cortex interior purgat 221, 2.
 Genera ibid.
 Materies quando cædenda 511, 2.
 Aloe calida est succus sempervivi frigidi 483, 1.
 Nomen plures plantas denotat 835, 1.
 Bibliorum an fantalum ibid.
 Unde dicta 899, 2.
 Amaricana miræ altitudinis 900, 2.
 Monstrosa magnitudinis 903, 1.
 Ubi optima 900, 2.
 Alexandrina cur optima dicta ibid.
 In Socatra insula plurimum nascitur ibid.
 An in Italia succum emittat ibid.

In Italia extrahi potest 901, 1.
 An fossilis ibid. 2.
 Caballina unde dicta 901, 2.
 Hepatica unde dicta ibid.
 An optima ibid.
 Lucida unde dicta ibid.
 Citrina unde dicta ibid.
 Socotrina unde dicta ibid.
 Arabicum est nomen non Græcum ibid.
 Succotrina unde dicta ibid.
 Sycotina quæ ibid.
 Quæ optima ibid. 902, 2.
 Quomodo a Fabio Columna parata 901, 1.
 Qualis ab eodem parata 902, 1.
 Quomodo ab Indis paratur ibid.
 An odorata 902, 1. 2.
 Quando virosi odoris 902, 1.
 Ex qua parte plantæ melior 901, 1.
 Inter aromata locum habet 902, 1.
 Unguentaria quæ ibid.
 Veteris testamenti an cathartica 902, 2.
 Quomodo venas aperit, & sanguinem sistit 1119, 2.
 Aloe recentioribus aliquando agallochum aliquando catharticum significat 902, 2.
 An adulteratur ibid.
 Aloem aromaticam & cathartica an veteres confuderunt 902, 1.
 Aloes an diversa genera 902, 2.
 Duo genera 900, 1.
 Utriusque descriptio ibid.
 Quot genera 901, 1. 2.
 Varia nomina 899, 2.
 Descriptio ibid.
 Odor an gravis 900, 2.
 Plantæ sapor an amarus ibid.
 Aloe & myrrha corpora conduntur 902, 1.
 Alopecurus Theophrasti & lagopyrus Hipp. an eadem planta 849, 2.
 Ejus descriptio ibid.
 Alpini opinio de rhabbaro refellitur 802, 1.
 Alpinus a contradictione liberatur 1028, 1.
 Althæa 1117, 2.
 Althæa unde dicta 1154, 1.
 Althæa an malva sylvestris 825, 2. 1154, 2.

INDEX

- Vulgaris est Theophrasti 1155, 2.
 Flore luteo an Theophrasti 1155, 1.
 Althææ descriptio 1153, 2. 1155, 1, 2.
 Vires ex Theophrasti 1153, 2.
 Althæa quomodo aquam condensat 1155, 1.
 Alum quid 791, 1.
 Amamelus fructus 201, 1.
 Amara an semper calida 892, 1.
 Quæ calida, quæ frigida 892, 2.
 Amara & dulcia facultatibus differunt 317, 1.
 Amaritudo ab aromatibus abest 986, 2.
 Ἀμαρα quid 105, 2.
 Amarina pro cultura varietas 10, 2.
 Amaracum an sampuchum 546, 1. 687, 1. 688, 1.
 Amaracum Galeni est matricaria Diof. ibid.
 Amaracus an matricaria 687, 2.
 An marum 688, 1.
 An majorana ibid 689, 1.
 An parthemium 688, 1.
 Unde dictum ibid.
 Amaraci corona caput replet 688, 2.
 Amaracinum unguentum diversimodo fiebat 688, 1.
 Amaracinus color 720, 1.
 Amaranthus tricolor 746, 1.
 An theombrotum Plinii ibid.
 An symphonia Plinii ibid.
 Herba papagalli aut psittari dicitur ibid.
 Unde dictus 746, 1.
 Amaranthi purpurei descriptio ibid.
 Amaranthina corona D. Petri ibid.
 Amaranthum 1177, 2.
 Amatores amasiis an grati quomodo experiebantur 703, 1.
 Ambrosiæ descriptio 828, 1.
 Ambrosiæ nomine multa gaudent 827, 2.
 Unde dicta ibid.
 An coronopus repens ibid.
 An arthemisia repens ibid.
 Amellus Virgillii an caltha 822, 1.
 An aster atticus ibid.
 An apiastrum ibid.
 An chelidonium minus 895, 1.
 An melissophyllon 822, 2.
 Amentum quid 138, 2.
 Amigdala 964, 2.
 Peculiare quid habet 866, 2.
 Quomodo provenit 70, 2.
 Cultura mutatur 77, 2.
 Amara quomodo dulcescit 93, 2. 96, 2. 112, 2.
 Uberiore solo fructum non perficit 78, 2.
 Ut fructificet 93, 2.
 Amigdalæ flos 62, 2. 63, 1.
 Radix 34, 1. 24, 2. 26, 2.
 Satio 85, 2.
 Arbor cur incidatur 967, 2.
 Gummi an ullum usum habet 967, 2.
 Fabula 202, 2.
 Descriptio 203, 1.
 Humor 965, 2.
 Ἀμυγδαλῆς tonus varius 202, 2.
 Amilus quid 151, 2.
 Aminthus apud Athanæum describit manna 149, 2.
 Ἀμμανταῖς quales fungi 28, 1.
 Ammiani Marcellini codex corrigitur 477, 2.
 Amni an æthiopicum cyminum 753, 1.
 An cyminum sylvestre primum 754, 1.
 Amnium inundatio semina adfert 118, 2.
 Amomum quid 981, 1. 1015, 1, 2.
 Unde advehitur 1004, 2.
 An cubebe 1010, 1. 1016, 2.
 An cardamomum majus 1017, 1.
 An garyophyllum Plinii ibid.
 An geranium columbinum 1016, 2.
 An piper Æthiopicum ibid.
 An piper caudatum ibid.
 An ribes nigra ibid.
 An rosa hierochontina ibid.
 Unde dictum 1014, 2.
 Aroma sincerum ibid.
 Friatum 1015, 1.
 Medicum 1015, 2.
 Ponticum ibid.
 Armenium 1016, 1.
 Quomodo adulteratur ibid.
 Vulgare non est amomum 1017, 1.
 Veterum an reperiatur 1016, 2.
 Non est fructus 1016, 1.
 Amomi descriptio ex Alpino 1017, 1.
 Unguentum 1015, 1.
 Uva ibid.
 Ampeloprasum sylvestre porum 788, 2.
 Ejus descriptio ibid.
 Amplexi caules plantæ quæ 824, 2. 826, 2. 819, 2.
 Ἀμφίστομα quid 104, 2.
 Ampullago quid 67, 1.
 Ampullacea pyra ibid.
 Ἀνίκας quid 34, 2.
 Anagallis aquatica an cepœa 751, 1.
 Unde dicta 817, 2.
 Est magica herba ibid.
 Magia cur dicta ibid.
 Gungelkrunt dicta ibid.
 Ἀνελίς cur dicta ibid.
 Ἀνγίτις cur dicta ibid.
 Σανελίς cur dicta ibid.
 Est corchorus Theophr. 817, 1.
 Ejus vires ibid.
 Descriptio & genera 817, 2.
 Anagyris 609, 2.
 Anagyridis flos 63, 1.
 Descriptio 251, 1. 252, 1.
 Anagyrum commoves adagium 252, 2.
 Anates an ex arboribus nascuntur 115, 1.
 Anchusa 842, 2.
 Unde dicta 835, 1.
 Est alcanna ibid.
 Ex ea fit fucus ibid.
 Ex ea fit tinctura ibid.
 An lacca 835, 2.
 Quomodo ἐμπεριέφυλλον dicitur 837, 1.
 Quomodo distinguitur ab aliis plantis 838, 1.
 Altera an alcibium Nicandri 758, 1.
 Anchusæ radix 414, 1.
 Quot genera 837, 1.
 Primæ descriptio 837, 2.
 Secundæ descriptio ibid.
 Ejus varia nomina
 Tertiæ descriptio 838, 1.
 Quartæ descriptio ibid.
 Est lycopsis ibid.
 Lutea ibid.
 Anchusatum vinum 835, 1.
 Ἀνδραχὴν 19, 1.
 Andrachne nomen variis plantis impositum 750, 1.
 Andrachne & adrachne an differunt 244, 2. 245, 1.
 Andræum vinum 808, 2.
 Androsaces descriptio 460, 2.
 Mathioli an vera ibid.
 H h h h h 3 An

I N D E X.

- Androseni descriptio 1049, 1.
1050, 1.
Androsenum Dodonæi & ejus
descriptio 1050, 1.
Androsenum variis tribuitur
plantis 1048, 1.
Anecetum 743, 2.
Anemone 48, 2. 842, 2.
An adonis flos 702, 2.
An leonthe palum 845, 2.
Unde dicta 702, 1.
Unde nata 702, 2.
In hieroglyphicis quid deno-
tat ibid.
Anemone phœnium non fre-
nium dictum 703, 1.
Variat radice & flore 703, 2.
An papaver rhœas 704, 2.
Omnis non est papaveri rhœa-
di aut argemone similis 704, 1.
Sylvestris non est ranunculus
nemorosus ibid.
Alba non est sylvestris ibid.
Quando germinat 823, 1.
Selini folio 704, 2.
Columbina 705, 1.
Cardinalis 705, 2.
Mathioli 707, 1.
Anemones nomen multis flori-
bus commune 702, 1.
Tria genera Theophr. 703, 1.
Quot genera Dioscoridis ibid.
Folio amatores quomodo se
amari judicant ibid.
Anemonarum differentia 705, 1.
Quæ maxime in prætio ibid.
Varietas ex Bauhino 706, 2.
Varietas ex fatione ut in tule-
pis ibid.
Ἀνεμώναι τῶν λόγων, Adagium
702, 1.
Anethum quando provenit 731,
2. 734, 2.
Unde dictum 743, 1.
An venerem excitet ibid.
Est coronaria planta 742, 1.
Ejus descriptio 743, 1.
Quomodo calidum dicitur 9, 1.
Angelica an filphium 597, 1.
Anguria an species cucumeris
741, 2. 782, 1.
Anguriæ descriptio 783, 1.
Ἀνίμη quid 590, 2.
Anima germinat & informat 3, 2.
Arborum vegetativa 495, 1.
Animatum quid botanicis 1012,
2.
Animal tam ex verme quam ex
ovo facit natura 83, 1. 169, 2.
Ex galla 155, 2.
Animalia quædam sponte natura
proveniunt 84, 1.
Mutantur in aliud animal ibid.
Temporis ratione, loci muta-
tione mutantur 83, 2.
Venenata siti aut fame non pe-
reunt 332, 1.
In Africa cur æstate non bi-
bant ibid. 331, 2.
Animalcula quædam locustis si-
milis ex radicibus ulmi 214,
2. 216, 1.
Eorum usus 116, 1.
Anime gummi an cancamum ve-
terum 837, 1.
Ejus descriptio ibid.
Anisi descriptio 744, 1.
Annum in septem divisiones quo-
modo distribuunt medici
79, 1. 96, 2.
Annus Græcorum antiquorum
quomodo incipit 136, 2. 137,
2. 734, 1.
Annus fructificat non tellus A-
dag: 946, 2.
Annua plantæ 738, 2. 818, 2.
Annicaules plantæ 738, 2. 818, 2.
824, 2.
Anonis unde dicta 641, 1.
Antenna & malus ex abiete 513,
2. 514, 1.
Anthella est fructus phlei palu-
stris 634, 1.
Anthemii duo genera 832, 1.
Eo nomine multæ plantæ do-
nata 833, 1.
Anthemium non est nigella 832, 1.
Alterum seu primum incogni-
tum 833, 1.
Secundum an chamomilla ibid.
Ejus tria genera ibid.
Theophrasti est parthemium
833, 2.
An chamomilla ibid.
An parthemium ibid.
An rosa ibid.
An malva hortensis ibid.
Peculiare quid habet 878, 7.
Anthemidis descriptio 686, 2.
Anthera quid 647, 1.
Anthericum quid 870, 1.
Anthericum metere Adag: 869, 2.
Ἀνθεῖμα quas habet significa-
tiones 17, 1.
Flos scillæ dictus 873, 2.
Ἀνθεῖς planta quæ manibus vel-
latur 17, 2.
Ἀνθίλη quid botanicis 428, 2.
diversa significat ibid. 464, 2.
Antherix asphodeli caulis 869, 1.
Antherix seu altucum an ver-
mem gignat qui in animal
volatile mutatur ibid.
Anthericus an caulis asphodeli
ibid.
Antithora seu antiphthora est an-
tidotum thoræ 1142, 1.
Ubi nascitur ibid.
An Zedoaria Avicennæ ibid.
Ejus descriptio ibid.
Anthipathes 420, 1.
Anthirrhinum Theophr. Diosc.
Plinii an idem 1175, 1.
Anthirrhinum unde dictum ibid.
Arant cur dictum ibid.
An os leonis a Columella di-
ctum ibid.
Ad æstimationem facit 1173, 2.
Anthirrhini descriptio 1173, 2.
1175, 1. 1176, 2.
Ejus vis adversus scorpiones
1176, 2.
Anthirrhinum minus an pheute-
ma ibid: ejus descriptio 1176,
2. 1177, 1.
Cur ad amatoria præscribatur
1177, 1.
Ἀνθῶ quid 568, 2.
Ἀνθῶ an consolida regalis 714, 1.
Unde dicta 715, 1.
Ejus descriptio ibid.
Ejus vires adversus scorpiones
ibid.
Ἀντοφύλλον quid 993, 2.
Anthriscus 812, 1.
Anthriscus scandix 826, 1.
An pecten veneris ibid.
Anthyrini descriptio 820, 2.
An cynocephalon ibid.
Antinoia corona 440, 2. 441, 1.
Aparine 947, 2.
Aparine veterum est Φαρίσιον Hip-
pocrates 1175, 1.
Aparine varia nomina 883, 1.
Philanthropos cur dicta 883, 2.
Unde dicta ibid.
descriptio ibid. 884, 1.
Aparine flores intus maturescit
& semen parit 882, 2.
Ἀπαρχάλαστον quas habet significa-
tiones 9, 1.
Ἀπαρχάλητος quas habet signifi-
cationes ibid.
Apargia quid 841, 1.
Apere quid 131, 1.
Apes quomodo fiunt ex vitulo
putrefacto 83, 2.
Aphaca quid 811, 2.
Unde dictum ibid.
Non est hedypnois Plinii 859, 2.
Aphaca

INDEX.

- Aphaca 851, 2. 842, 2.
 An taraxicum Arabum 859, 1.
 Theophrasti an cichoreum luteum 859, 2.
 Apharca 45, 1. 122, 2.
 Quando fructum fert 130, 2. 134, 1.
 Ad quæ utilis 534, 2.
 Aphace an orobanche Theophr. 951, 1. 952, 2.
 An cracca 951, 1.
 An vitia 950, 2. 951, 1.
 Est legumen & olus 950, 2.
 Ejus descriptio ibid.
 Unde dicta ibid.
 Ἀφαιρεσις & ἀφαιρεσις in quo differunt 82, 1.
 Aphia quæ planta 821, 2.
 An tussilago ibid.
 An caltha palustris 822, 1.
 Ἀφίη quid Theophrast. 633, 1.
 Aphroscorodon unde dictum 789, 2.
 Apiastrum 546, 2.
 An amellus Virgilii 822, 2.
 Unde dictum 576, 1.
 Apiolon quid 131, 1.
 Apios unde dictum 394, 1.
 an glans terræ 1063, 1.
 Ejus descriptio 1063, 2.
 Apii radix 24, 2.
 Folia 49, 2.
 Discrimen unde & quot 761, 2.
 Descriptio ex Theophr. 804, 1.
 Sativi differentia ibid.
 Apio victores coronantur 103, 2.
 Apium risus 576, 1.
 Apium 6, 2. 44, 2.
 Quomodo crispum evadit 82, 2.
 An sepius semen fert 735, 2.
 An eodem anno semen fert ibid.
 Quando provenit 731, 2. 732, 2. 735, 2.
 Omnibus sementis feritur 731, 2.
 Acervatim satum melius provenit 760, 1.
 An comitiales offendit 803, 1.
 An omnes offendat ibid.
 Viride quomodo nocet ibid.
 Siccum quomodo prodest ibid.
 Lactantibus obest ibid. 2.
 An & cur in cibis admittendum ibid.
 An mares feminasque sterilescit ibid.
 Quibus nocet 803, 2.
 Cur coronamentum nemæum dictum ibid.
 Equos nutrit & medicatur ibid.
 Morbos pedum in equis medetur ibid.
 Unde dictum 804, 1.
 Quando ferendum ibid.
 Tardissime provenit ibid.
 An a natura crispum ibid.
 Folio crispo quando fit 834, 2.
 Est sativum & sylvestre 804, 1.
 Sativum veterum est petroselinum nostrum ibid.
 Colorem mutat ibid.
 Ut magnum evadat ibid.
 Vulgare & sativum quomodo differunt 804, 2.
 Cur felinos dicatur ibid.
 Offinarum est paludarium veterum ibid.
 Est hydroselinum ibid.
 Unde dictum ibid.
 Est elioselinum ibid.
 Ἀποκαθαίρειν quid significat 3, 1.
 Apocynon ejus descriptio 1136, 1.
 Apocyni genera ibid.
 Apocyni hederaceo folio descriptio ibid.
 Alterius descriptio ibid.
 An aconitum veterum ibid.
 Apollonii codex corrigitur 1107, 1. 1111, 2.
 Ἀποτομίον quid 254, 1.
 Apocynum trifoliatum 364, 1.
 Aprilis autumnus initium Indis 335, 1.
 Apulei codex corrigitur 32, 1. 277, 1. 750, 1.
 Apulei error 374, 1. 562, 2. 1086, 2. 1089, 2.
 Aqua ex limonum succo distillata 345, 1.
 Ejus usus mulierculis grata ibid.
 Aquatilia an longioris vitæ 490, 1.
 Aquæ quibus locis sub terra latent 468, 2.
 Aqua putrescens an plantas generat 118, 2.
 Aquæ ductus herbarum semina habere creduntur ibid.
 Aqua quæ in cavis fagis reperitur scabiem curat 172, 2.
 Aqua quæ mulieres steriles aut fecundas facit 1167, 2. 1172, 1.
 Aquarum investigatio 264, 2.
 Aqua an vino sit admista 274, 2. 279, 1.
 Aqua ex floribus aurantii 346, 1.
 Aqua vitæ ex oryza 369, 1.
 Aqua pluvialis ubi nocet 425, 2. 428, 1.
 Aquæ quæ oleribus optimæ aut pessimæ 792, 2. 793, 2.
 Aquæ pluviae cur bonæ 793, 2. 794, 1.
 Aqua frigida an irrigationi optima 794, 1.
 Rivalis an optima 793, 2.
 Cui solo convenit 494, 1.
 Multa confert oleribus 793, 2.
 Salsa nocet oleribus 794, 2.
 Aquas & fimum olera amant 792, 2.
 Aquosa cur minus odorata & minori acrimonia prædita 1015, 2.
 Cur grandiora ibid.
 Aquifolia 45, 1. 122, 2. 123, 1.
 Ejus folia 49, 2. 52, 2. 53, 1.
 An floret 129, 2.
 Est folio perpetuo 124, 2.
 Aquilina vel aquilegia unde nomen 717, 2.
 Cur columbina dicta ibid.
 Est isopyrus Diosc. ibid.
 An pathos ibid.
 An jovis flos 667, 2.
 Ejus descriptio 718, 2.
 Diversitas 719, 1.
 Ara murtia 375, 2.
 Arabia balsam. patria 1004, 1.
 In Arabia quarto aut quinto anno pluit 417, 2. 418, 1.
 Arachidna sub terram parit fructum 2, 2. 38, 1.
 An glans terrestris 38, 2.
 An pap. as peruvianum ibid.
 Non est zizipha terrestris 4, 1.
 Unde dicta 4, 2.
 Arachus an ervum 923, 2.
 Araco similis planta Clusii, & Boedæi 38, 2.
 Aracus & ejus historia 918, 2.
 Aracus & lathyrus in quibus differunt 919, 1.
 Aracus & arachus differunt ibid.
 Aracus & cracca vitium frumenti & frugum ibid.
 An aphace ibid.
 An vicia ibid.
 Ejus descriptio ibid.
 Ejus semen ibid.
 Arachnium morbus oleæ 498, 2. 500, 2.
 H h h h h 4 Ara-

I N D E X.

Araneus morbus oleæ & vitis
500, 1.
Arandi tempus 633, 2.
Arandi tempora duo 937, 2.
Arandi tempora tria ostendunt
flores scillæ 875, 1.
Arantia 124, 2.
Suo semine fata eisdem fru-
ctus reddit 78, 2.
Vide aurantium.
De arboribus Hipponis sententia
120, 1. 121, 1.
Arbores quædam *non idem* quid ha-
bent 8, 2.
Quæ culturam non admittunt
14, 2.
Quæ nodosæ 41, 2.
Quæ enodes 40, 2. 41, 2.
An dentur 42, 1.
Quando graciliores & crassio-
res fiunt 43, 2.
Quando excelsæ aut breves
ibid.
Quando pulchriores ibid.
Quando incidendæ 968, 2.
Quæ perpetuo virent 44, 2. 45,
1, 2. 46, 1. 122, 2. 124, 1.
Pro soli, cœlique varietate fo-
lia retinent aut amittunt 48,
1.
Quomodo distent in fructifi-
cando 67, 2.
Quæ ex novellis furculis fru-
ctificant ibid.
Quæ ex vetustis ibid.
Quæ ex caudice ibid 68, 2.
Quæ ex cacumine 67, 2.
Quæ & cur non perficiunt fru-
ctum ibid.
Quæ post exortum Arcturi
florent non possunt perfice-
re fructum ibid 68, 1.
Quædam in totum foliis carent
68, 2.
Quæ summa parte fertiliores,
quæ inferiore 68, 2.
Quæ sylvestres 69, 2.
Quæ urbanæ ibid.
Earum differentia ibid.
Quot modis generentur 70,
2.
Quæ ex viva radice feri ne-
queunt 72, 1.
Quæ stolonibus plantantur 72,
2.
Quæ ramo plantantur ibid.
Quæ ex semine tantum na-
scuntur 74, 2. 117, 2. 118, 2.
Arbores quomodo propagantur
ex Laurenbergio 72, 2.

Sylvestres quomodo mite-
scunt 76, 2. 77, 2.
Urbanæ neglectæ inmitescent
76, 2. 77, 2.
Quæ pro loci & soli mutatione
sterilescent 77, 2.
Quæ magis fructificant ibid.
Cur deteriores quæ ex semine
nascuntur 78, 2, 1.
Non omnes sunt deteriores
ibid.
Quomodo intelligendum ex
semine deteriores 79, 1.
Quæ natura sua frigida loca
amant, locis calidis sterile-
scunt, & contra 79, 2.
Sylvestres an deteriores pos-
sunt fieri ibid. 80, 2.
Quomodo meliores possunt
fieri 79, 2.
Cum transplantantur positus
est observandus 85, 2. 86, 2.
Quomodo variant pro soli di-
versitate 86, 2.
Qua distantia plantandæ 86, 2.
87, 2.
Coniferæ quomodo transplan-
tandæ 88, 1.
Quæ ficum diligunt & contra
9, 2.
Ut fructificent 93, 2. 95, 1. 112,
1.
Quæ fructus facile amittunt
113, 2. 114, 1.
Quibus ex causis, & quibus re-
gionibus 113, 2.
Ne fructum perdant 113, 2.
114, 2.
Sylvestres & semine & radice
provenire possunt 117, 2.
118, 1.
An omnes sylvestres cultu
meliores reddantur 120, 2.
Sylvestres montanæ potiores
120, 2. 122, 1. 123, 2.
Sylvestres fructu & reliquis
deteriores 120, 2.
Sylvestres magis fructiferæ
120, 2.
Minus maturant ibid.
Quæ magis maturant ibid.
Quæ montibus propriæ 122, 2.
Quæ campestribus propriæ
ibid.
Ubi meliores ibid.
Pro loci differentia aut steriles
sunt, aut fructificant 124, 2.
Omnes vere germinant 129, 2.
Non simul fructus maturant
ibid.

Masculæ ut plurimum steriles
ibid.
Quædam florem non produ-
cunt ibid.
Quæ primæ & posteriores ger-
minant & fructificant 130, 2.
Pro loci natura maturius ger-
minant ibid.
Pro germinationis tempore
fructum maturant 133, 2.
Florent pro germinationis na-
tura 130, 2.
Quæ in sylvis nascuntur an se-
rius germinant 133, 2.
In Ægypto semper germinant
137, 2.
In auctu sunt faciles ibid.
Quæ altas radices agant 138, 2.
Quæ latas radices agant ibid.
Arbores quæ reciso cacumine
recrefcunt 141, 1. 144, 1.
Quæ non recrefcunt 141, 1.
Montanæ an campestribus
meliores 181, 2.
Suis locis meliores prove-
niunt 283, 2.
Quæ peregrinari nequeunt
285, 2.
Pro loci natura grandiores
fiunt 304, 2.
Quæ locis aridis proveniunt,
quomodo nutriuntur 322, 1.
Diversæ sunt in India 347, 2.
423, 2.
Odoratæ in Oriente plurimū
nascuntur 367, 2.
Non odoratæ in Septentrione
& alibi ibid.
Magnæ quas æstus maris ope-
rit 418, 2.
Lanifera an morus alba 426, 1.
In Arabia arborefcit 428, 1.
Lanigeræ 424, 1. 422, 2.
An semen gerant 426, 1. 427, 1.
Qualis ejus fructus 427, 1.
Lanigeræ & seres differunt
427, 1.
Est gossypium 428, 1.
Sylvestres an fecundiores
489, 2. 490, 2.
Quæ hyeme virent quando fo-
lia abijciunt 999, 2.
Quæ brevioris vitæ 490, 2.
Mire durabiles 492, 1.
Sylvestres an morbo non in-
tereunt 493, 2.
Quomodo male afficiuntur
ibid.
Urbanæ pluribus morbis affi-
ciuntur ibid.
Quæ

INDEX.

- Quæ minime morbo afficiuntur 493, 2. 498, 2.
 Quando fructus amittunt 414, 2.
 Quæ gelu periclitantur 495, 2.
 Quæ vermibus vexantur 496, 2.
 Quibus locis maxime afficiuntur 499, 2. 503, 1.
 Quæ maxime afficiuntur 499, 2. 503, 2.
 Conternata citissime regerminant 499, 2.
 An omnes detracto cortice moriuntur 503, 2.
 Quomodo restaurantur cortice spoliata 504, 2.
 Quæ fisso caudice intereunt 505, 2.
 Quæ non intereunt fisso cortice ibid.
 Quæ ulcus ferunt 505, 2.
 Radice amputata intereunt 506, 2.
 Umbra & alimenti rapina intereunt 506, 1. 2.
 Quando cædi oportent 511, 2.
 Cur hyeme cædendæ 512, 2.
 Crispæ omnes sunt spissæ 517, 2.
 Mares quæ magis fructificant 521, 2. 525, 2.
 Fœminæ magis fructificant 521, 2.
 Mares quæ minus fructificant sunt solidiores 521, 2. 525, 2.
 Omnes teredinem sententiunt 521, 2.
 An cunctos flores simul edunt 829, 2. 830, 2.
 Quæ ponderosiores sunt duriores & robustiores 521, 2.
 Arbores in Cypro altissimæ 538, 2.
 In Corsica amplissimæ ibid.
 Arboris definitio 10, 2. 11, 2. 12, 2.
 Arborum divisio 14, 1. 14, 2.
 Differentiæ 40, 2. 43, 2. 68, 2. 402, 2.
 Quarundam folia nova dissimilia sunt veteribus 48, 2. 51, 1.
 Semina non sunt nuda 55, 2.
 Humor est diversus 59, 1.
 Lacteus, resinaceus, aquosus, acris, 59, 1. 61, 1.
 Hortensium humor quis 61, 1.
 Quomodo differentia deprehenditur ibid.
 Flores sunt unicolores 62, 2.
 Non sunt unicolores 63, 1.
 Non sunt uniformes ibid.
 Tam veteres quam novellissimi fructum ferunt 68, 2.
 Fructus qui ex satiatione proveniunt deteriores sunt & degenerant 76, 2.
 Causæ mutationum 80, 2. 81, 1.
 In fructibus mutationes, non in arboribus 80, 2.
 Anima vegetativa 495, 1. 496, 1.
 Radices quam alte defodiendæ 85, 2. 86, 1.
 Propagatio 87, 1.
 Sylvestrium generatio est pejor & simplicior 117, 1.
 Cortex dupliciter consideratur 433, 1.
 In illo mirabilis regeneratur 492, 1.
 Morbi 493, 2. 498, 2.
 Sphacelismus 494, 2. 495, 1. 496, 1.
 Tabes bifariam fit 499, 2.
 Conternatio bifariam fit ibid.
 Uredo 499, 2.
 Morbi ab hyeme 499, 2. 503, 2.
 Qualitates diversæ 517, 2.
 Materies quæ frigidissima 518, 2.
 Partes quæ magis validæ 514, 2. 515, 2.
 Medulla ligno est durior 23, 2.
 Arboribus vetustis cortex est crassior 19, 1.
 Cur decidunt folia 124, 1.
 Non omnibus decidunt folia ibid.
 Aliena quomodo innascantur 515, 2.
 Arbor quando probe defloruit 64, 2.
 Quot genera humorum habet 61, 2.
 Fœmina pulchriores fructus fert 146, 2.
 Arbor judæ non est colytea 222, 2. 252, 2.
 Ejus descriptio 252, 2.
 Ejus flos 63, 1.
 Arbor paradisi an brutia vel brutus 374, 2.
 Arbor nulla moritur exempta medulla 505, 2.
 Tribus ex causis perit 506, 1.
 Infelix quæ dicitur 408, 2.
 Illud mali genus profert quod insitum ei est 345, 1.
 Arbor mangle; ejus descriptio 351, 1.
 An ficus indica ibid.
 Mangiu 351, 1.
 Pala 352, 1.
 Cate 355, 2.
 Celtis 304, 2.
 Areca 356, 1.
 Ejus descriptio & vires ibid.
 Cucuphorus 288, 2.
 Arbor an eadem manet præciso caudice 490, 2.
 Arbor vitæ quomodo plantatur 525, 2.
 Ejus descriptio ibid.
 Anthya ibid.
 Arbor thuris quando incidenda 967, 2.
 Arbor myrrhæ quando incidenda ibid.
 Arbor balsami quando incidenda ibid.
 Arbor amigdalæ quando incidenda ibid.
 Arbustum quid 997, 1.
 Arbutus 17, 2. 18, 1. 44, 2. 45, 1. 129, 2. 235, 1. 243, 2.
 Ejus descriptio 234, 2.
 Ubi magna evadit arbor 243, 1.
 Cur tempore hyberno folia in cacumine tantum habeat 45, 2. 46, 1.
 Ejus flos 63, 1. 234, 2.
 Est folio perpetuo 124, 2.
 Ejus folia an sint cydoneorum similia 243, 1.
 Ejus folia superiora perpetuo virent 242, 1.
 Inferiora cadunt ibid.
 Non est adrachne 243, 2.
 Quando floret ibid.
 Castoris durant ibid.
 Ramus arbuti cum flore 244, 1.
 Ejus fructus 243, 2. 244, 2.
 Arbusculæ & plantæ miræ naturæ 417, 2.
 Arbusculæ ingni injectæ ut ferrum ignescunt ibid.
 Arca fœderis ex qua materia 539, 1.
 Arcus ex ulmo, ex taxo 176, 2.
 Archeuda est pulvis foliorum cypri 178, 2.
 Ejus usus ad ornatum ibid.
 Ἀρχευθ 194, 2.
 Unde dicta ibid.
 Ἀρχευθ 194, 2.
 Archeutus cedrus aliquando vocatur 195, 1.
 Are-

- 461, 2. 627, 2. 638, 1. 770, 1. 771, 1. 778, 2. 781, 2. 786, 1. 787, 2. 825, 1. 1042, 2. 1120, 1. 1142, 1. 1172, 1.
 Athanæus defenditur 318, 2.
 Atocium medicamentum quid 603, 1.
 Atropis quid 3. 1.
 Attractilis 19, 2. 588, 2. 612, 2. 964, 2.
 Unde dicta 617, 2.
 An enicus sylvestris 614, 1. 618, 1.
 Ejus vis ad venena ibid.
 Cur aphedros dicta 618, 2.
 Cur androsomon dicta 618, 1.
 Descriptio 618, 2.
 Fabii Columnæ ibid.
 Quomodo sanguinem fundit 619, 1.
 Cur *φονδς* dicatur 612, 2.
 Peculiare quid habet ibid.
Ἀθροῦσιν 23, 2.
 Atregena arbor 540, 2.
 Est vita alba 544, 1.
 Non est hæderæ species 544, 2.
 Atriplex quomodo provenit 731, 2.
 Est vorax alimenti 739, 2.
 Ejus radix 737, 2.
 Est duorum generum 740, 1.
 Ejus descriptio ibid.
 Genera quot 762, 1.
 Semen imbecillius ad perdurandum 795, 2. 796, 1.
 Attici quando novum annum incipiunt 734, 1.
 Auctor libelli de plantis notatur 16, 1.
 Avellana 138, 2.
 An florem ferat 129, 2.
 Ejus flos 131, 1. 228, 1.
 Pro culturæ ratione variat 10. 2.
 Quando plures & meliores fructus fert 10, 2. 11, 2. 13, 2.
 Avellanæ nucis rudimentum 141, 1.
 Julius 228, 1.
 Quæ præstent ibid.
 Avenæ notæ ex Theophr. 952, 2.
 Sativæ descriptio ibid.
 Duo genera 957, 2.
 Avena an Plinio nota 952, 2.
 Sterelisan ægilops 957, 2. 959, 1.
 Sterelis quæ 957, 2.
 Aves manu ut capiantur 791, 1.
 Avicenna defenditur 3. 1.
Ἀυγίτις anagallis dicta 817, 2.
 Aureola ad æstimationes facit 1173, 2. 1.
 Ejus descriptio ibid.
 Aureum malum seu hesperidum est cotoneum 338, 2. 339, 2. 340, 1.
 Est amoris tessera 338, 1. 340, 1. 2. 340, 1.
 Non est citrinum 338, 1. 339, 1. 340, 1.
 Antiquis vile erat 339, 1. 340, 1.
 Est veneri gratum 340, 1.
 Ante citri inventionem cognitum sunt 340, 1.
 Sponsæ cur ante concubitum dabatur ibid.
 Aureis malis petere quid 338, 1. 340, 1.
 Aurantium unde dictum 345, 1.
 Quando innotuit ibid.
 Unde natum ibid.
 Ejus descriptio ibid. 2.
 An veteribus cognitum ibid.
 An malum cestianum Galeni ibid.
 à recentioribus inventum ibid.
 Dulcia & acida quomodo dignoscuntur 346, 2.
 Ejus plura genera unde ibid.
 Differt à citrio 345, 1.
 Suo semine satum eisdem fructus reddit 78, 2.
 Est perpetuo folio 124, 1.
 Auriculæ galli fungi genus 29, 2.
 Auriculæ judæ aut sambuci 212, 1.
 Autummi initium quando veteribus 1144, 1.
 Autumni initium quando Indis 335, 1.
 Auricula urfi an *φλέγιον* 699, 2.
 An primula veris ibid.
 An alisma Dioscor. ibid. 700, 2.
 Ejus descriptio ibid. 700, 2.
 Varietas unde 700, 2.
 Axis quid 536, 1.
 B.
 Aarar quomodo colligitur 1043, 1.
 Colligendi modus fabulam sapit 1044, 1.
 An mandragora 1043, 2.
 An pæonia ibid.
Βάκκανον raphani semen 768, 2.
 Bacca quid 307, 1.
 Baccarum differentia 728, 2.
 Baccæ in hyfopo ibid.
 Baccæ ligustri non sunt vacciniū 712, 1.
 Nigrum plane tingunt colorem ibid.
 Baccarum sambuci usus in sacrificiis 212, 1.
 Baccharis unde dicta 1022, 2. 1023, 1.
 Ejus descriptio 1022, 2. 1023, 2.
 Non est asarum 1023, 1.
 Non est rustica nardus 1024, 1.
 Quæ planta 1023, 2.
 An matrisylva ibid.
 An caryophyllata ibid. 489, 1.
 An conyza Mathioli ibid.
 Baccharis unguentum 1023, 1.
 Cur lidium dictum 1023, 2.
 Bacchus an in Mero monte natus 332, 1.
 Quomodo è femore Jovis natus dicitur 332, 2.
 Mali est inventor 397, 2.
 Cydoneorū est inventor 798, 2.
 Baculi è scapis papyri 425, 1.
 Pulchres 528, 2.
Βαγώας quis 107, 2.
Βάλαυ 18, 2.
 Nomen hoc late patet 23, 1. 297, 2.
 Non est ex minoribus plantis 23, 1.
 Myrepica 97, 2. 298, 2.
 Ejus vires ibid.
 Quæ optima 298, 1.
 Recens an vetustior melior 299, 1.
 Nomen fructus quercus 235, 1.
 Est antiquorum myrobalanus 328, 2.
 Balaninum oleum quomodo fiebat 287, 2. 288, 2.
 Balauustum quid 391, 1.
 Ballote 574, 2.
 Unde dicta 575, 1.
 Ejus descriptio 576, 2.
 Balsamita 815, 1.
 Balsamum 369, 1. 964, 2.
 Quando folia abjicit 999, 2.
 An generum differentias admittat 998, 2.
 An sylvestre detur 997, 2. 1003, 2.
 Ubi provenit 996, 2.
 Unde dictum 997, 1.
 Judææ in Hierochontino agro proprium 997, 1.
 Ex Ægypto in Judæam translatum 997, 2.
 Apud Arabes & Sabæos sponte nascitur ibid. 1004, 1.
 Instar vitis quotannis cur putretur 1003, 2. 997, 2. 998, 2.
 Balsamum raro sincerum advehitur 997, 2.
 Indicum non est opobalsamum 1002, 1.
 Peru-

I N D E X.

- Peruvianum an balsamum veterum 1004, 2.
 Peruvianum an stacte veterum 982, 1.
 Balsamum, thus, Myrrha 973, 2.
 Balsami folia 999, 1.
 Fructus qualis 999, 2.
 Flores quales ibid.
 Fructus quotannis ad nos adfertur 1000, 1.
 Ejus odor & sapor facile perit ibid.
 Lachryma quantum uno die colligitur 1001, 1.
 Lachryma quomodo colligitur 1000, 1. 996, 2.
 Fructus magis odoratus quam lachryma 997, 1. 1000, 2.
 Præmium 1004, 1. 997, 2.
 Cultura 1003, 2.
 Cortex quomodo incidendus 1000, 2.
 Arboris magnitudo 998, 1.
 Arboris descriptio 996, 2.
 Arbor quando incidenda 967, 2.
 Plantæ deperditæ quomodo recolliguntur 998, 1.
 Plantæ an periire omnes ibid.
 Solum natale an Judæa ibid.
 Solum natale est Arabia 997, 2. 1004, 1.
 Horti duo 996, 2. 997, 1.
 Quanti singuli horti præbent 997, 2.
 Balsameti magnitudo 996, 2. 998, 1.
 Bangi herba an satyrion erythronium 1107, 1.
 Potenter venerem excitat ibid.
 Banguæ herba efficaciter excitat venerem ibid.
 Ejus descriptio ibid.
 Barbarea 749, 1.
 Barba hirci unde dicta 815, 1.
 Ejus genera ibid.
 Tragopogus vocatur ibid.
 Barbilus quid 129, 1.
 Barbula 636, 2.
 Bardana 884, 2.
 Βαρύσμου & βαρυνίδες differunt 593, 1.
 Basilicum est ocymum 755, 2.
 Βασισαν quid 104, 2.
 Βάτ quid unde dicta 269, 1.
 Batrachum an chrysanthemum 834, 2.
 Baucia quid 1123, 1.
 Bdellium an myrrha vulgata 982, 2.
 Becabunga an cepœa 751, 1.
 Bechium unde dictum 877, 1.
 Bedeguar quid 146, 1. 156, 2.
 Been aut behen an amerius flos 669, 1.
 An papaver spumcum 1103, 1.
 Belenium dictum à telis veneno infectis 1118, 1.
 Belenium an sit persea 296, 1.
 An elleborus albus 1118, 2.
 An toxicum 1118, 2.
 An thora valdensium ibid.
 Belladonna an tertium genus mandragoræ Dioscoridis 586, 1.
 Unde dicta ibid. 1078, 2.
 Ejus descriptio ibid.
 Est mandragora Theophrasti ibid.
 Est solanum maniacum primum Diosc. 585, 1. 1079, 1.
 Fructus vis mortifera 586, 2. 1078, 2.
 Radicis vis 586, 1. 1079, 1.
 Bellis Theophrasti incognita 715, 2.
 Bellonii error 443, 2. 627, 1. 754, 2. 974, 2.
 Bellonius defenditur 165, 2. 998, 1.
 Bellonius & Dioscorides conciliantur 555, 2.
 Ben Mesues est glans unguentaria 299, 1.
 Serapionis est aliud quid ibid.
 Merepsi est hermodactylus 299, 2.
 Actuarii est hermodactylus ibid.
 Album est hermodactylus 1144, 2.
 Βήμα quid 349, 2.
 Benzoi an laser 593, 1.
 Ex qua planta manat ibid.
 An cancamum veterum 837, 1.
 An myrrha 985, 2.
 Berberis descriptio 262, 1.
 In quo differt ab oxy acantha 261, 2. 262, 1.
 Besafa 798, 2.
 Βεσσην krupt 768, 1.
 Bestiæ in Africa quæ raro bibunt 322, 2. 323, 2. 332, 1.
 Bestiolæ quæ oleribus innascuntur 793, 2.
 Quomodo venari possunt ibid.
 Ne corrodat olera 794, 2.
 Quibus oleribus innascuntur 794, 1.
 Nocentes frugibus 959, 2.
 Beta 17, 2. 24, 1. 43, 2.
 Unde dicta 777, 2.
 Pro ratione culturæ variat 10, 2.
 An detur sylvestris 15, 1.
 An sit lapathum ibid.
 Sylvestris 588, 2.
 Est limonium 589, 2.
 Est lapathum 800, 2.
 Quando provenit 731, 2. 734, 2. 735, 2.
 Quæ præstantior 763, 1. 775, 1.
 Rubra 965, 2.
 Insipida 777, 2.
 Sicula ibid.
 Candida sicula ibid. 778, 1.
 Radice rapæ ibid.
 Seustostaphelina ibid.
 Betarum notæ 777, 2.
 Betæ genera quot 762, 1. 778, 1.
 Radix duleis herba insipida ibid.
 Betæ semen cur ex larga copia exiguum prodire solet 732, 2.
 Est firmitus ad perdurandum 795, 2.
 Non omne continuo pullulat, sed aliquando anno secundo aut tertio 732, 2. 735, 2. 778, 1.
 Verustius facilius provenit 778, 1.
 Betæ radix 24, 2. 33, 2. 737, 2. 739, 2.
 Folia 48, 2.
 Betonica Diosc. an caryophyllus flos 667, 2.
 Betonica coronaria 668, 2.
 Betonica rosmarinus dictus 672, 1.
 Iseæ Betoniæ dicta 672, 2.
 Alba 700, 1.
 An odorata 673, 2.
 Est duplex ibid.
 Æginetæ altera an veronica ibid.
 Ejus descriptio 672, 2. 673, 1.
 Betulæ descriptio 214, 2. 222, 1.
 Unde dicta 222, 1.
 Cortex interior chartæ vicem supplet ibid.
 Humor sitim sedat ibid. 2.
 Betonica aquatica an ocymastrum Fuscii 758, 2.
 Ejus descriptio 759, 1.
 lili Non

INDEX

Non est clymenium ibid.
 Non est ocymoides ibid.
 An lichnidis genus ibid.
 Betre an malabatrū 1035, 1.
 Ejus descriptio ibid.
 ΒελαⓈ unde dicta 435, 2.
 Dupliciter consideratur 433, 1.
 Bina quæ 62, 1. 63, 1.
 Bislingua 255, 2.
 Bismalva unde dicta 1155, 1.
 Bistortæ descriptio 676, 1.
 An britannica ibid.
 Βλασόν υἱόν quid 68, 1.
 Διένον quid ibid.
 Τελεον quid ibid.
 Ένόν quid ibid.
 Blattæ 794, 2.
 Blautwe vijgen 384, 2.
 Βληχά quæ planta 563, 1.
 Blitum unde dictum 745, 1.
 Majus & minus 745, 2.
 Maculatum 746, 1.
 Anthembrotum Plinii ibid.
 An symphonia Plinii ibid.
 An herba papagalli ibid.
 Quando provenit 731, 2. 734, 2.
 Bliti genera quot 762, 1.
 Bolbonac an thlapsi Crateuz 768, 1.
 Boleti fungi unde dicti 28, 2.
 Bombyx 426, 1.
 Bombyx coa & sericum filum an idem ibid.
 Bombyces 420, 2.
 Bombycinum & sericum differunt 426, 2.
 Bonifacia 255, 2.
 Borago est veterum buglossa 839, 2.
 An nepenthes Homeri ibid.
 Unde dicta ibid.
 Lætitiā inducit ibid.
 Borago semper virens ibid.
 Est duplex ibid.
 Bosporus frumenti genus 362, 1.
 ΒοσαρⓈ quid 104, 2.
 Botanico pingendi scientia est necessaria 625, 2.
 Botanicorum quorundam error 169, 1. 260, 2.
 Βόρευς quid 144, 1.
 Unde dicta 827, 1.
 An chamepithys spuria ibid.
 Ejus descriptio ibid.
 Βορευδιον quid 145, 1.
 Bouceras herba 952, 1. 2.
 Βε quid significat 189, 2. 801, 2.
 Boyyst fungus 531, 1.

Βενίος an rapum masculinum 772, 2.
 Βεπης olus 821, 1.
 Βεπης insectum venenatum ibid.
 Unde dictum ibid.
 Boves faginare 923, 1.
 Brabula pruna an damascena 318, 1.
 Brabulon quid 318, 2.
 Branca leonina quomodo differt ab ursina 1123, 1.
 Branca ursina 308, 2.
 Ejus descriptio 309, 2.
 Quomodo differt a branca leonina 1123, 1.
 Brasilicum lignum Græcis incognitum 835, 1.
 Βερίσμα piper crassum 1182, 2. 1184, 1.
 Brassica 545, 2.
 Miræ magnitudinis 11, 2.
 Vitem offendit 506, 2. 774, 2. 769, 2.
 Temulentiam propulsat ibid.
 Semper germinat 601, 2.
 An ebrietatem arcet 510, 2. 774, 1.
 Per excellentiam olus dicitur 251, 2.
 Quando melior evadit 739, 1.
 Quando provenit 738, 1.
 Quæ optima 761, 2. 763, 1.
 Antiquitus raphanus dicta 768, 1. 1120, 1.
 Quæ παρὰ dicta 771, 1.
 Quomodo ex semine rapæ nascatur 771, 2.
 An aciem oculorum habet 774, 1.
 Ebrietati resistit 774, 1.
 In vite vinum exile reddit ibid.
 Ex lachryma Lycurni nata 774, 2.
 Unde dicta ibid.
 Cur μάττις dicta ibid.
 Cur caulis dicta ibid.
 Cur raphanus dicta 774, 1.
 Marina 775, 1.
 Crispa, felina felinada ibid.
 Lævis 776, 1.
 Sylvestris 776, 2.
 Sylvestris Theophrasti & Dioscorides an eadem 776, 1.
 Sylvestris καμύνη ibid.
 Nec est Catonis, nec Theoph. 777, 1.

Cauliflora an Pompejana Plinii ibid.
 Arcina, brutiana, capitata ibid.
 Rapa 777, 2.
 Sylvestris & urbana in quo differunt 795, 2.
 Ne à pulicibus infestetur 794, 2.
 Brassica & rapa inter se mutantur 78, 2.
 Brassicæ radix 24, 2.
 Folia 48, 2.
 Odium cum vite 510, 2. 774, 2.
 Caules quando suaviores 736, 2.
 Genera 761, 2. 763, 1. 755, 1.
 Notæ 775, 1.
 Semen raphanum produci 774, 1.
 Cum vite contrarietas 774, 2.
 Cuma quid ibid.
 Semen 795, 2. 796, 1.
 ΒραθⓈ cur sabina dicta 373, 2.
 Brevia aut præcisa quæ fabri lignarii vocant 514.
 Britannicæ descriptio 675, 2.
 Unde dicta ibid. 676, 1.
 An brunella 677, 1.
 An prunella ibid.
 An bistorta 676, 1.
 An cochliaria 676, 2.
 An persicaria 676, 1.
 Briza 955, 2.
 An fecale 956, 2.
 Bromos 959, 2.
 Unde dicta 957, 1.
 Βραμωδης & βαρυσμⓈ differunt 593, 1.
 Bruma quando 743, 1. 2.
 Unde dictum 743, 2.
 Brunellæ descriptio 677, 2.
 An Britannica 677, 1.
 Brusci fructus an carpesium 1010, 2.
 Bacca an cubebe 1010, 1. 2.
 Brutha vel bruthus an sabina 374, 2.
 An arbor Paradisi ibid.
 Bruton quid 452, 2.
 Βρύον quid 140, 2. 312, 2.
 Βρύον quid 2. 2. 4. 1. 7. 1. 131. 1. 132. 1. 140. 312. 2. 411. 2. 412. 1. 456. 2. 157. 1. 1159. 1. 2.
 Quot habet significationes 2. 2. 132, 1.

I N D E X.

- Bryon* & *φύκ* an idem 411, 2.
 I.
 Quomodo differunt ibid.
Bryon marinum 403, 2. 414, 2.
Bryon in fraxino 189, 2.
Bryon lupinus dicitur 3, 1.
Bryon & muscus qualis maxime odoratus 157, 1. 2.
 Quomodo differunt 157, 1.
Bryonia unde dicta 1187, 2.
 Ejus descriptio & genera ibid.
 Ejus asperagi esui apti ibid.
 An lactis abundantiam facit ibid.
Vitis alba cur dicta ibid.
Bryonia radix quomodo ab impostoribus colatur 584, 1.
 Quomodo servanda 1115, 2.
 Quamdiu durat 1112, 2.
Bubonium aster acticus dictus 822, 2.
Buglossæ descriptio Dioscoridis 839, 1.
 Utrum illa boragini an buglossæ conveniat ibid.
 Latifoliæ descriptio 839, 2.
Buglossa veterum est borago ibid.
Buglossa echiioides 840, 1.
 Vulgaris an lycopsis quarta 839, 1.
Bugulæ descriptio 672, 2.
 An symphytum petræum ibid.
Bulbacea omnia an florem & fructum gerant 866, 1.
Bulbi quomodo multiplicant 72, 1.
 Quomodo grandescunt 34, 2. 36, 2. 860, 2.
 Quomodo caulem producant 53, 2.
 Quomodo flores copiosos proferunt 445, 1.
 Quomodo in radicibus multiplicantur ibid.
 Folia 49, 2. 869, 2.
 An sint radices 27, 1. 33, 1. 2. 34, 1. 36, 1. 2.
 Eliopheri seu lanugeri descriptio 878, 1.
Bulbine an muscari 879, 1.
Bulbi vomitorii descriptio 879, 2.
 An muscari ibid.
 An narcissus junci foliis ibid.
Bulborum folium 869, 2.
 Caulis ibid.
 Caulis sine foliis est 49, 2.
Bulbus lanigerus unde rogæ textuntur 877, 2. 879, 1.
Bulborum radix 33, 2.
 Differentia 34, 1.
 Genera plura & differentia 877, 2. 879, 1.
Bulbus cur *ὄσ* vel oculus dicitur 36, 1.
Bulbocastani descriptio 681, 2.
 Unde dictum ibid.
 An oenanthe ibid.
 An orinthogalon ibid.
Bulimus unde dictus 189, 2.
Buphtalmus an cotula alba 687, 1.
 Ejus descriptio & genera ibid.
 An chrysanthemum 834, 1.
 Est helleborus ferulaceus ibid.
 Camerarii 834, 1.
Bulapathum, *hippolapathum*, *hydrolapathum* an idem 801, 2.
Bupleuri descriptio 821, 2.
Bureides est species fatyrionis 1171, 1.
Butyrum rubrum unde fiat 835, 1.
Butumum 17, 2. 18. 454, 2.
 An juncus 18, 2.
 Ejus folia 48, 2.
 Ubi nascitur 462, 2.
 An tribulus palustris 463, 1.
 An pseudoiris palustris ibid.
 An sperganium 462, 2.
 Ejus descriptio ibid.
Butumum alterum ibid.
Buxi medulla 23, 2. 531, 1.
 Descriptio 232, 2. 223, 2.
 Genera 232, 2.
 Semen an carthegon dictum 232, 1.
 Materies qualis 517, 2. 519, 1. 2.
 Non decorticata fundum petit 519, 1.
 Est perpetuæ naturæ & cariem non sentit 521, 2.
 Varia instrumenta ex illa 232, 1.
Buxus est perpetuo folio 124, 1. 2.
 Quando fructificat 130, 2.
 Ubi frequens 184, 2.
 Necat apes 232, 2.
 In Asia vix nascitur ibid.
 Ad quæ utilis 534, 2.
 Valida 535, 1.
 Asinina 588, 2.
Byssus variat pro ratione soli 246, 1.
 Veterum ibid.

C.

- C*acalia an petasites, ejus descriptio 860, 2.
Cachryn quæ arboresferant 140, 1.
Κάκρυς roboris quid 140, 2.
Κάκρυς 127, 1. 139, 1. 2. 140, 1. 558, 2.
Καρυώδες quid 127, 1. 140, 1.
Cactos & ejus descriptio 613, 2.
 Unde dictus 627, 1.
 Ubi nascitur 627, 2. 613, 2.
 Est planta spinosa 628, 2.
 An cinara, aut articocca 629, 1.
 Siciliæ non est cinara 628, 2.
 An recentioribus cognitus 629, 1.
 Ejus caulis pternix dictus cibo est idoneus 613, 2.
Cadmus quando vixit 434, 2.
Cæpa 17, 2.
 Ejus radix 33, 2. 34, 1.
 Ejus folia 49, 2.
 Cur thymus dicta 566, 2.
 Unde dicta 785, 1. 786, 1.
Κρόμμυον cur dicta 784, 2.
 Cur lachrymas excitat ibid.
 Cur luna augescente descrescit, fenesciente augetur 785, 1.
Cæpam cur non edebant Egyptii ibid.
Cæpa quæ dulcior 763, 1.
 Sessilis unde dicta ibid.
Asculonia ibid. 785, 2.
Carton 786, 1.
Cnidia 785, 2.
Cretensis 767, 2. 785, 2.
Fissilis 785, 2.
Gethyum 767, 2.
Sardia 785, 2.
Setanica 785, 2.
Sectilis an gethium 786, 2.
Thamocracia ibid.
Tusculana ibid.
Unio 786, 2.
Cæpa quomodo melior 762, 2.
 Quomodo magis augmentatur ibid.
 Quomodo oritur ibid.
 Ut grandior fiat 786, 1.
 An non capitata detur 786, 2.
 Quæ acrior ibid.
Cæparum genera quot Theoph. 785, 2.

Iiiii 2. Gene-

I N D E X.

- Genera quot 763, 1. 786, 2.
787, 1.
Notæ ex Theophrasto 785,
1.
Colore differunt 762, 2.
Nuclei *καρύδες* 789, 1.
Carpæ & alii ortus dissimilis 762,
2. 763, 2.
Calabassi quid 784, 2.
Calamus aromaticus vulgo di-
ctus 368, 1.
Ubi nascitur 368, 2. 1004, 2.
1005, 1. 2.
Unde dictus 472, 1. 1005, 1.
Quis optimus ibid. 2.
Toxicus 479, 2.
Calamis scribebant olim 472, 2.
Calami aut arundinis usus 479, 2.
Calamus & juncus virides an sint
odorati 1004, 2. 1006, 1.
In Syria odore excellunt
ibid.
Calamus odoratus & aromaticus
an diversus 1005, 2.
Syriacus an aromaticus ibid.
An schoenanthum 1006, 2.
An acorus ibid. 1007, 1.
Erythræus an aromaticus
1007, 1.
Calami aromatici an duo genera
1005, 2.
Calami & junci odor cur facile
perit 1006, 2.
Calami descriptio 1006, 2.
Calomogrosti descriptio 35,
2.
Calamentha an nepita agrestis
Tragi 814, 1.
Calamentha mentastrum, unde
dicta ibid.
Calathus idem quod calix 658,
2.
Calchæ Rhodiorum insulæ mira
fertilitas 913, 2.
Calcitrapa an hypophæstus 632,
2.
Calculi remedium cerasus 207,
2.
Calendula 455, 2.
Unde dicta 891, 1.
An clymenum Dioscorides
891, 2.
An chrysanthemum 834, 2.
An scorpioides 891, 2.
An caltha poetarum 835, 1.
An heliotropium 891, 1.
An adversus rejectionem san-
guinis utilis 892, 1.
An menses sistat & promoveat
ibid.
Ex diversis constat partibus
ibid.
Calendulæ descriptio 891, 1.
Calix quid botanicis 67, 1. 391, 2.
647, 1.
Calix florum quid 658, 2.
Calix rosæ quid 647, 1.
Nymphe est dictus ibid.
Calices glandium 155, 1.
Calix five cytinus cæcus 67, 2.
Καλλιφάγγες 307, 1.
Callitricum est adianthum 881,
1.
Calidum omne an purgatorium
1180, 1.
Calor quomodo coagulet 580,
2.
Calor in plantis æquivoce dici-
tur 9, 1.
Caltha an tussilago 822, 1.
An chameleuce ibid.
An chelidonium palustre ibid.
An amellus Virgilii ibid.
Ferraria cur dicta ibid.
Chrysanthemum dicta ibid.
Palustris an aphia ibid.
Poetarum an calendula 835,
1.
Calthæ species 822, 1.
Calva nux quæ dicitur 228, 1.
An avellana ibid.
Calvaria an inter plantas refe-
renda 29, 2.
Calvus mentem Hippocratis non
intellexit 174, 1.
Camera quid 531, 1.
Camerarii error 257, 2.
Cammarum unde dictum 1156,
2.
Camphora cur dicta abrotanum
684, 2.
Cancamum & caucamum diffe-
runt 836, 1.
Cancamum Græcorum an lacca
Arabum 836, 2.
Cancamum est lacca 837, 1.
An gummi anime ibid.
An benzoin ibid.
Canchrys quid 140, 1. 230, 2.
Cancrificari quid 26, 2.
Candiantia pruna quæ 318, 2.
Candibleste animalculum 125,
1.
Candralia 854, 2.
Canella unde dicta 985, 2.
Canella veterum est casia 988,
1.
An pseudo casia ibid.
Canella quando odoris bonita-
tem acquirit 986, 2.
Canella & cinamomum confun-
dunt juniores Græci 991, 1.
Canella an cinamomum ibid.
Canirobus 266, 2.
Canis sentis 270, 1.
Canna 478, 1.
Cannabis unde dicta 945, 1.
Ejus genera & descriptio
ibid.
Exsiccat semen genitale ibid.
Gallinas ovorum feraces fa-
cit & steriles ibid.
Cannabis sylvestris an alcea 1156,
1.
Cannabis sylvestris descriptio
1155, 2.
Cannabula Virginiana 365, 1.
Cannarus seu paliurus Agatho-
clis an nabca 330, 2.
Cantabrica Plinii an caryophyl-
leus flos 886, 1.
Cantarinus equus 801, 2.
Cantharis 961, 1.
Caphoræ qualitas 580, 2.
Capillus veneris 842, 2.
Capillos firmat adianthum 881,
1.
Capitis ossa fracta quomodo ex-
plarat Hipp. 17, 1.
Capnos fabacea 748, 2.
Capparis 545, 2. 547, 2. 588, 2.
600, 1. 842, 2.
Unde dicta 637, 2. 638, 1.
Capparis fructus cultura non est
melior 120, 2.
An cultura deterior fiat 14,
2. 15, 1.
Descriptio 630, 2. 639, 1.
Cultura & satio 15, 1.
Flos & fructus 638, 2.
Cappares qui meliores 638, 2.
Ex Arabia majores 639, 2.
Capficum piper unde dictum
1013, 1.
Ejus descriptio 1013, 2.
An filiquastrum Plinii 1013,
1.
Capreolus quid 664, 2.
An viti proprius 6, 2.
Non est viti proprius 7, 1.
Quibus plantis proprius 6, 2.
Caprificatio 113, 2. 114, 1.
Caprificatum pomum quomo-
do dignoscitur 113, 2.
Caprificus quid 115, 1. 122, 2. 143,
1. 540, 2.
Culices quomodo gignat
115, 1.
Non fit ficus 80, 2.
Cur facile putrescit 115, 1.
Quo-

I N D E X.

- Quomodo germinat 130, 2.
Unde dictus 383, 2.
Ejus materies 530, 2.
Caprifolium unde dictum 1163, 1.
Est periclymenum ibid.
Caput monachi est Dens Leonis 812, 1. 859, 2.
Carbo sub arthemisia ad epilepsiam valet 1152, 1.
Quando eruendus ibid.
Carbones ex tilia 180, 2.
Carbones qui optimi 539, 2. 540, 2.
Qui deteriores 540, 2.
Quomodo conficiuntur ibid. 973, 1. 972, 2.
Quomodo fumo immunes redduntur ibid.
Qui fumo molesti ibid.
Qui fumo acerbo ibid.
Molles 542, 1.
Carbonum diversorum diversus usus 540, 2.
Flamma quæ acutior vel crassior ibid.
Carbone molli vel duriori qui utuntur 542, 1.
Καρμινθεύων quomodo dicunt Græci radices 26, 2.
Κάρδαμον unde dictum 763, 764, 1. 2.
Est nasturtium 765, 1.
Cardamine sisymbrium 690, 1.
Cardamine Adversariorum ibid.
Cardamomum unde advehitur 1004, 2.
Unde dictum 1012, 1.
An cubebe 1010, 1.
Vulgare an Græcorum ibid. 1013, 2.
Vulgare non est Arabum 1013, 2.
Græcorū & Arabum an idem 1013, 1.
Veterum an piper indicum ibid.
An lignum an fructus sit 1012, 2.
Est majus & minus 1014, 1.
Majus an amomum 1017, 1.
Cardamomi descriptio 1013, 1. 1014, 1.
Genera 1013, 2. 1014, 1.
Cardani error 979, 1.
Cardumen Arabum est Græcorum cardamomum 1013, 1.
Καρδία quid in plantis 8, 2.
In palma quid 109, 2.
In arboribus quid ibid.
Cardiaca an marrubium 574, 2.
An sideritis Herculana ibid.
Cardiaca Muleriana 320, 2.
Folia si contractentur contrahuntur ibid.
Carduncella fenecio dicta 824, 2.
Carduus 547, 2. 882, 2.
Carduus pincus 882, 2. 613, 2.
An chameleon niger Theoph. 1096, 2.
Ejus descriptio 626, 2. 1097, 1.
Ejus lachryma 613, 2.
Carduus arabica spina 315, 1.
Carduus veneris 417, 1.
Fullonius ibid.
Leucographus an leucocantha 606, 2.
Carduus mariæ an silybus Diosc. 607, 1.
Ejus facultates ibid.
Ejus descriptio 606, 2.
Carduus bulbosus an leucantha 608, 1.
Ejus descriptio ibid.
Carduus tomentosus an spina alba Diosc. 609, 1.
Carduus asinus an onoguris 609, 2.
Carduus benedictus an enicis sylvestris alter Theophrasti 616, 1.
Carduus benedictus sanguineum succum quando fundit ibid.
Ejus descriptio ibid.
Carduus chrysanthemus 620, 2.
Ejus descriptio ibid.
An scolymus ibid.
Non est scolymus Theophrasti 621, 1.
An scolymus Diosc. ibid.
Carduus romanus an einara 628, 2. 629, 1.
Non est cactus Siciliæ ibid.
Carduus mirabilis 616, 1.
Carduus stellatus 611, 2.
An hippophæstus 632, 2.
Non est tribulus 640, 2.
Non est πλυάνθη 612, 1.
Cardui 620, 2.
Cardui omnes an diuturnæ vitæ 606, 2.
Cardui radix peculiare quid habet 612, 2.
Optima cum florescit ibid.
Flos peculiare quid habet ibid.
Cardines ulmei 518, 2. 520, 2.
Quomodo fiant ibid.
Carica quid 382, 2.
Caricæ genera 384, 1.
Caries & putredo differunt 530, 2.
Caries præcavetur cedri oleo 198, 2.
Carina navium ex quibus 533, 2. 535, 1.
Carlina 626, 1.
Alia caulescens, alia ἀκωνίτις 607, 2.
Utriusque descriptio ibid.
Dodonæi an enicis sylvestris 615, 1.
Sylvestris an eryngium Archigenis ibid.
Humilis est chameleon albus Mathioli 625, 1.
Ejus descriptio ibid.
Non semper caule caret ibid.
Utriusque descriptio ibid.
Est chameleon niger 627, 1.
Unde dicta 1095, 1.
An ixina ibid.
Carlina sylvestris Clusii descriptio 617, 1.
Carnæ Deæ ubi sacrificabatur 915, 2.
Caro quid in plantis 81, 2.
Caro plantarum in lignum de generat 9, 2.
Unde fiat 10, 1.
An media inter nervum & venam ibid.
Ejus definitio 9, 2.
Ejus tria genera in plantis 10, 1.
Caro cydoneorum ex quibus cydoneis fiebat 341, 2.
Caroli Clusii sententia de oleæ foliis restituitur 52, 1.
Carota unde dicta 1122, 2. 1121, 1.
Carota an carum 744, 2.
Καρφύ quid 990, 2. 1010, 2.
Carpinus 122, 2. 367, 2. 368, 2. 536, 1.
Quomodo germinet 130, 2.
Ad quæ utilis 534, 2.
Est valida 535, 1.
Non est ostrys 177, 2.
Non est opulus 183, 1.
Ab acere differt 180, 2.
Ejus descriptio 183, 2.
Ejus materies qualis 517, 2. 519, 2.
Quando cædenda 511, 2. 512, 2.
Carpesium an cubebe 1010, 2.
An phy ibid.
An caryophyllus ibid.

I N D E X.

- An fermenta caulinum & radicum phy ibid.
 Carpesium & cubebe Arabum an idem 1010, 2.
 Galeni & Quinti medici an idem ibid.
 Carpobalsamum ad nos adfertur 1000, 1.
 Ejus odor & sapor cur cito perit ibid.
 An adulteratur ibid.
 Κάριον semem aliquando significat 966, 2.
 Κάριον & sperma differunt 8, 2.
 Veteres aliquando confundunt ibid.
 Κάριον quid 428, 2. 1176, 2.
 Cartagena cur spartaria dicta 21, 2.
 Carthamum an πολύκαυλον 613, 2.
 Ejus descriptio 615, 1.
 Carthami cœrulei descriptio 615, 2.
 An enicus sylvestris ibid.
 Carthamus crocus spinosus 819, 1.
 An crocus spinosus 824, 2.
 Duo ejus species 819, 1.
 Carthegon an buxi semen 232, 1.
 Κάριον quid 466, 2.
 Carum unde dictum 744, 2.
 An carota ibid.
 Ejus descriptio ibid.
 Κάριον vox late antiquis sumitur 57, 1.
 Κάριον vox late patet 225, 1.
 Unde dicta ibid.
 Κάριον Juglandes καὶ ἐξέχην denotat 57, 1.
 Κάριον qui fructus 89, 1.
 Κάριον palmæ genus 101, 2.
 Κάριον πλάτν quid 173, 2. 174, 1.
 Κάριον species quot 225, 1.
 Caryophyllata 368, 1.
 Caryophyllon 369, 1.
 Unde dictum 992, 2.
 Veteribus cur incognitum ibid.
 Quis primus descripsit ibid.
 Qualis arbor ibid.
 Est flos induratus 993, 1.
 Quomodo colligitur 993, 2.
 Non est garyophyllum Plinii 994, 1.
 Dentatum quod 996, 2.
 Caryophyllorum ramuli sunt cinamonum veterum 992, 2.
 Caryophyllorum ramuli 993, 1.
 Folia 993, 2.
 Folia variant 993, 1.
 Ramuli tenues sunt cinnamomum veterum 992, 2.
 Caryophylli fructus est maturus aut immaturus 993, 2.
 Ubi nascuntur ibid.
 Cur ad antiquos non deferebantur ibid.
 Arbor unde enascitur ibid.
 Arbor est longæva ibid.
 Arbor an malum citrium Indicum 996, 1.
 Arbor an faitaragi Avicennæ 996, 2.
 Caryophyllorum & nucis moscatæ arbor an idem 993, 2.
 Caryopum Plinii an gummi inter caryophyllos repertum 993, 2.
 Caryophylleus flos unde dictus 668, 1. 667, 2.
 An betonica Dioscoridis ibid.
 An jovis flos ibid.
 An cantabria Plinii 668, 1.
 An veteribus cognitus ibid.
 Ejus species plures ibid.
 Descriptio ibid.
 Serendi modus ibid.
 An iphyon 669, 1.
 Sylvestris ibid.
 Κάριον & κάριον differunt 1059, 1.
 Cassia 367, 2. 369, 1. 546, 2.
 Cassia, cinnamomum, thus myrrha ubi gignuntur 974, 2.
 Cassia aromatica ubi provenit 558, 1.
 Non est cneoron ibid.
 Cassia herba ubi provenit 558, 1. 2.
 Cassia fistula non semper purgatricem denotat 293, 2. 986, 1.
 Unde dicta 294, 1.
 Non est species acatiæ ibid.
 An est coronia Theophrasti ibid.
 Recens est noxia 294, 2.
 Ejus descriptio ex Alpino ibid.
 Ejus descriptio ex Garcia 295, 1.
 Ejus descriptio ex Monardo ibid.
 Ex Cristophoro Acosta ibid.
 Cassia tenella saccharo conditur 295, 1.
 Quomodo colligitur ibid.
 Quæ optima ibid.
 Quo acrior eo melior ibid.
 Quot ejus genera ibid.
 Non est acanthus nigra 306, 1.
 Non est acatia 306, 2.
 In quibus differunt ibid.
 Cassiæ fistulæ flos 63, 1.
 Cassiæ folia 48, 2. 985, 1.
 Cassiæ duo genera 549, 2.
 Eorum differentia ibid.
 Cassiæ, cinamomi, & aromatum historia antiquis cur incerta 984, 2.
 Cassia unde dicta 984, 1.
 Cassia lignea unde dicta 987, 1.
 Cassia unde canella dicta 985, 2.
 Cassia veterum canella dicta 985, 1.
 Cassia cur fistula dicta 987, 2. 988, 1.
 Cassia ubi nascitur, an in Arabia 985, 1.
 Cassia fistula Myrepsi est canella 985, 2.
 Cassia optima 986, 1. 2.
 Cassia cur daphnitis dicta 986, 2.
 An cortice lauri adulteretur ibid.
 An forma cinamomo similis ibid. 987, 1.
 Cassia corruptioni facile obnoxia ibid.
 Cassia nigra 987, 2.
 Cassia albicans 988, 1.
 Cassia duplici cortice munita 987, 2.
 Cassia & cinamonum an idem 991, 1. 2.
 Quomodo differunt 991, 2.
 An ex una arbore ibid.
 An ex ejusdem arboris diversa parte 992, 1.
 Cassia & cinamonum sunt res diversæ, ex diversa arbore 992, 1.
 Cassiæ nomen pluribus plantis tributum 984, 1.
 Cassiæ virgulta an cum cinamomi descriptione convenient 992, 1.
 Cassiæ plura genera, non differunt specie sed bonitate 985, 1.
 Cassiæ descriptio ibid.
 Folia ibid.
 Cassiæ color varius unde 985, 2.
 Cassiæ sapor 986, 2.
 Cassiam colligendi verus modus 985, 1.
 Cassiam legendi fabula 984, 2.
 Cassia & cinamonum ex India & Arabia in Syriam deportantur 1004, 2.
 Cassianus Bassus est Geoponicorum auctor 28, 2. & alibi.
 Cassia-

I N D E X.

- Cassiani Bassi codex corrigitur 29, 1. 88, 2. 156, 1. 232, 2. 236, 1. 264, 2. 314, 1. 360, 1. 462, 2. 497, 1. 2. 501, 2. 567, 1. 577, 1. 756, 1. 1113, 1.
- Cassianus Bassus & Theophrastus conciliantur 733, 1.
- Cassius Dionisius Uticensis non est auctor Geoponicon 73, 2. 110, 2.
- Castanea 122, 2. 367, 2. 368, 2.
- An montibus gaudet 123, 2.
- An florem ferat 129, 2.
- Est nux euboica 521, 2. 179, 1. 2.
- Est *καυλα* 227, 1.
- Quomodo germinat 130, 2.
- Quomodo fructificat ibid.
- Quomodo alvum ducit 173, 2.
- Unde dicta 173, 1. 2.
- Ejus descriptio 174, 1.
- Ejus genera 174, 2.
- Equina quæ 175, 1.
- Ad nucum classem referenda ibid.
- Materies incurvatur 530, 2.
- Materies qualis 519, 2.
- Frangi se sonitu prænuntiat 530, 2. 531, 1.
- Est durabilis 521, 2.
- Ad quæ utilis 534, 2.
- Cataputia 965, 2.
- Unde dicta 1088, 1.
- Major semen ricini 1089, 2.
- Care arbor 355, 2.
- An lycium 356, 1.
- Catenatio quid 520, 2.
- καταχύματα* quid 125, 1.
- καταάδης* olivæ 313, 2.
- Catonis codex corrigitur 371, 2. 1115, 1.
- Caucalis unde dicta 812, 1.
- Ejus descriptio ibid.
- Caucamum & cancamum differunt 836, 1.
- Caudex quid 4, 2. 6, 1.
- Ejus definitio ibid.
- Caulis quid 4, 2. 5, 2. 6, 1.
- Ejus definitio ibid.
- Magnus quid Dioscoridi 824, 1.
- Alius perpetuus, alius annuus 4, 2.
- Caulis differentia in plantis 5, 1.
- Annuus & ejus differentia ibid.
- Quorundam æqualitatem fortitur 17, 2.
- Caulem an omnes plantæ habent 5, 2.
- An omnes herbæ habent 4, 2.
- Caules prototomi 775, 1.
- Caule an careant quæ sub terra distenduntur 36, 2.
- Caulis cur plantis datus 869, 1.
- Caulis alius floris causa, alius nullius floris causa, alius floris & fructus causa 865, 2. 866, 2.
- Caulis brassica dicta 774, 2.
- Caulium genera duo 866, 1.
- Caulis cichorei 853, 2.
- Caulis fabæ cur calamus dictus 913, 1.
- Caulis intubi 853, 2.
- καυλα* late accipi debet 28, 1.
- Est filphii planta 590, 1.
- Caulia succus 967, 2. 969, 1.
- Causa cur quædam mature quædam sero ferenda 909, 2.
- Κερίδα* quid in robore 145, 1.
- Cecrops quando vixit 434, 2.
- Κέρον* & *κέγχρον* 127, 1.
- Cedria plurima conservantur 971, 2.
- Cedria an pix an resina sit 971, 1, 2.
- Cedria mortuorum vita cur dicta 971, 2.
- Cedrus 8, 1. 17, 2. 124, 1. 138, 2. 190, 2. 197, 2. 964, 2.
- Cedrus in deliciis Circes 45, 1.
- Minuscula ibid.
- Major quæ floret fructum non fert 116, 2.
- In Cilicia & Syria exuberat 121, 2.
- Non est larix 198, 2.
- Montes amat 123, 1.
- Ubi nascitur 527, 1.
- Est perpetuo folio 124, 2.
- Non cæsa altissima fit 539, 1.
- Taxo adulteratur 160, 2.
- Quomodo hoc dignoscitur 176, 2.
- Archentus non vocatur 195, 1.
- Major & minor 197, 1.
- Cedrus phœnicea 198, 1. 199, 1.
- Non est oxycedrus ibid.
- Cedrus lycia est oxycedrus 199, 1.
- Cedrum majorem novit Theophr. 539, 1.
- Cedrus major ubi nascitur 199, 1.
- An thya 524, 1.
- Cedrus in Syria quibus locis nascitur 368, 2.
- Est præstantissima 538, 2.
- Est perpetuæ naturæ, & cariem non sentit 521, 2. 544, 2.
- Deciso cacumine interit 505, 2.
- Navibus aptissima 533, 2.
- Cedri folia 48, 2. 49, 2. 52, 2. 53, 1.
- Fabula 197, 2.
- Majoris descriptio 198, 1.
- Minoris descriptio 198, 2.
- Fructus erectus in ramis consistit 8, 1.
- Fructus 197, 2. 200, 2.
- Materies durabilis 539, 1. 544, 2. 541, 2.
- Conus qualis 198, 2.
- Oleum à tinea & carie præservat 198, 1.
- Majoris genus 200, 1.
- Historia 190, 2. 197, 2.
- Lignum quomodo dignoscitur à taxi ligno 176, 2.
- Cedro inscripta Adag. 971, 2.
- Κέγχρον* 383, 1.
- Celastrum ad quæ utilis 534, 2.
- Celastrus 122, 2. 124, 2.
- An cultum expetat 15, 1.
- Ejus descriptio 537, 1.
- Quando fructificat 130, 2.
- Ejus materies qualis 530, 2.
- Celastrinus an aphaca 133, 2.
- Ubi optime provenit 283, 2.
- Est perpetuo folio 124, 2.
- Celsi error 289, 1.
- Celtis 17, 2. 23, 41, 304, 2. 321, 2. 324, 1.
- Celtis medulla 23, 2.
- Descriptio 321, 2. 324, 1.
- Genera ibid.
- Vinum non est durabile 321, 2. 325, 1.
- Ligni usus ibid.
- Radicis usus ibid.
- Materies qualis 517, 2. 521, 2.
- Celtim Græci *λῶτον* vocant 25, 1.
- Cemos Plinii est leontopodium Diosc. 846, 1.
- Centaurium 367, 2. 964, 2.
- Ubi magis fecundum 124, 2.
- Minus ubique frequens 129, 2.
- Minus culturam & hortos respuit 87, 2. 1047, 1.
- Centaurii minoris descriptio 1047, 1.
- Centaurium minus an purgandi vim habet 1047, 2.
- Magnum 965, 2.
- Majus in Lusitania frequens 129, 2.
- Centauri magni descriptio 1044, 2. 1045, 1.
- Magni duo genera 1045, 1.
- Magni radix quantum durat 1112, 2.
- Magni radix pro rhapontico venditur 1046, 1.
- Ejus varia nomina ibid.

I N D E X.

- Centaurium quomodo antiqui-
tus colligendum 1041, 2.
Unde dictum. Chironium cur
dictum 1044, 1.
Vulnera potenter glutinat ibid.
Ejus genera quot ibid.
Vulgare an panacis genus
1071, 1.
An lysimachium purpureum
699, 1.
Centrum in lapide quid 515, 1.
516, 1, 2.
In ligno quid 516, 1.
Centrinæ 113, 2. 114, 1. 115, 1.
Cepæa an anagallis aquatica 751,
1.
An becabunga ibid.
Ejus descriptio ibid.
κεφαλή quid in herbis 309, 2.
κεφαλαῖ botanicorum quid 647,
2.
κεφάλια botanicis quid ibid.
κεφάλιον quomodo differt à καδία
704, 2.
Cephalocroustes animalculum
125, 1.
Cera unde fit 149, 1.
Ex quibus floribus apes confi-
ciunt 19, 2.
Cerasus 19, 1. 964, 2.
Præcoces fert fructus, non ta-
men est bifera 68, 1.
Infusione gaudet 209, 1.
Ad calculum est remedium
207, 1.
Cerasus marina 18, 1.
Cerasus an veteribus cognita
207, 2.
Cerasi descriptio 205, 2. 208, 1.
Etymon 207, 1. 209, 2. 208, 1.
Flos 208, 2.
Magnitudo 205, 2.
Materies qualis 527, 2.
Humor 965, 2.
Cortex 205, 2.
Ceraforum genera 209, 2. 1.
Cerafa diospyra 209, 2.
Duracina 207, 1.
Cerafo qualis detrahitur cortex
503, 2. 504, 2.
Cerafa vermis 522, 2.
Cerafæ vermis 494, 2. 496, 2.
Cerafæ 960, 2.
Ceratinum 1002, 1.
Ceratum est filiqua arboris 293,
1.
Ceraunium tuberis genus 32, 1.
Unde dictum ibid.
Cerca pruna 318, 2.
Cerealia quæ 906, 2.
Cerevisiæ malignitas ex lolio
942, 2.
Cerina pruna 318, 2.
Cerinthe quid 716, 2.
Unde nomen 717, 1.
Ejus descriptio ibid.
An leucographis Plinii 717, 2.
Ceronia arbor diversa à cerato-
nia 18, 1.
An sycomorus Egypti 68, 1.
Κέρκιν unde dicta 219, 2.
Cercis 220, 1.
An populus lybica 219, 2.
Ceres ædifea 169, 2.
Cerrus 152, 2. 161, 1. 171, 2.
Cervi historia 153, 2.
Cervi & quercus differentia 154,
1.
Cerrus an cultis non nascitur
147, 2.
Cerrus an siccis an in humidis
magis corrumpatur 527, 2.
Κέρκιν quid 672, 1. 1184, 2.
Betonica cur vocatur 671, 2.
672, 1.
Ceterach unde dictum 1164, 2.
Est asplenium ibid.
Χάιτη quid 230, 2.
Chali non est halimus 510, 2.
Ejus vires ibid.
Chalcheos 588, 2.
Chalta an tussilago 877, 2.
Χάμαι quid in compositionibus
416, 1.
Chamecerasus 242, 2.
Chamecistus Alpini an helenium
minus 683, 2.
Chamedaphne 560, 2.
Ejus descriptio 255, 2.
Chamedrys an sit veterū 1060, 2.
Chamedrys unde dicta 1060, 2.
Chamedrys 89, 1.
Ejus descriptio 1060, 2.
An ἱερα βίτην 1060, 2.
An teucrium ibid.
Chamedrys laciniato folio an
chamepithys altera 826, 2.
Chamedrys facultates 1052, 2.
Chameleuce an tussilago 822, 1.
Est tussilago dicta 877, 1.
Chamelæa 1184, 2.
Chamelæa Germanica an cneo-
rum album 560, 2. 561, 2.
1184, 2.
Chamelæa descriptio 561, 2.
1185, 1.
Chamelæa tricoccos, ejus descri-
ptio 1185, 2.
Chameleon 588, 2. 611, 1. 613, 2.
Ejus descriptio 613, 2.
Non est ixias 624, 1.
Albus cur ixine vocatur 623, 1.
An cneoron 1185, 1.
Chameleon & ixine Theophra-
sti an eadem planta 662, 1.
663, 1.
Albus an ixine 627, 1.
An ixias Dioscoridis 662, 2.
Albus Dioscoridis est ixine
663, 1.
Albus Mathioli est carlina hu-
milis 625, 1.
Ejus descriptio ibid.
Albus Maranthæ est ixine Fabii
625, 2.
Albus & niger quomodo dif-
ferunt 627, 1.
Albus 626, 1.
Albus & niger 1093, 2.
Utriusque vires ibid.
Utriusque descriptio 1095, 1.
Radices & vires differunt 1193,
2.
Chameleon an carlina 1094, 1.
Unde dictus ibid.
Est duplex ibid.
Quando ixia dicitur 1094, 2.
Est carlina ἀκωνίτις 1095, 1.
Ejus descriptio ibid.
Theophrasti an carlina ἀκωνί-
τις 1096, 1.
Niger an ixias Dioscoridis
1096, 1. 2.
Niger Theophrasti an carduus
pineus 1096, 2.
Niger Diosc. an carlina caule-
scens 1097, 1.
Niger cortusii an niger Diosc.
ibid.
Theophrasti an notus ibid.
Chameleontis radix quam diu
durat 1112, 2.
Chamemelon flos 65, 2.
Chamemeli genera 833, 2. 686, 2.
687, 1.
An floribus purpureis reperia-
tur 833, 1.
Descriptio 686, 2.
Chamomela fœtida odorata
687, 1.
Chamepithys unde dicta 164, 1.
826, 1.
Ajuga vel abiga cur dicta 826,
1.
Iva arthetica cur dicta ibid.
Ἰόνα cur dicta ibid.
Πιπύνη dicta ibid.
Ebrietatem arcet ibid.
Chamepitheos nomine plures
gaudent plantæ 826, 2.
Cha-

I N D E X.

Chamepitheos genera ibid.
 Prioris descriptio ibid.
 Secundæ descriptio ibid.
 An chamedrys laciniato folio ibid.
 Tertia 828, 1.
 Spuria an botrys 827, 1.
 Chamerepis 93, 2. 108, 1. 109, 1.
 Historia & icon 108, 2.
 Est palma humilis ibid.
 Cæsa an repullulat 109, 1.
 Cor aut cerebrum habet in parte quæ radici proprior est ibid.
 Usus in Italia 109, 2.
 Ubi nascitur ibid.
 Chamefyce unde dicta 109, 1.
 An florem aut semen ferat ibid.
 Chare aut coræ radix an lampasna 1120, 2.
 Cur stapheline dicta ibid.
 Charta quando inventa 433, 2.
 χαρτη unde dicta 435, 1.
 χαρτη vel χαϊτη coma, pro folio 1167, 1.
 Charta è palmarum foliis 434, 1.
 è lino 944, 1.
 Plumbea 435, 1.
 Chartæ materies 435, 2.
 Antiquorum preparatio 433, 2.
 χερυνη quæ dicuntur 908, 1.
 Chelidonia unde dicta 893, 1.
 Ejus varia nomina 893, 2.
 Cæli donum chymicis dicta ibid.
 Pœonia cur dicta ibid.
 Quomodo ab astris dependet 893, 1.
 An oculos hirundinum restituit 893, 2.
 Chelidonia ventus 893, 1.
 Chelidoniæ essentia quomodo fit à chymicis 894, 1.
 Ex descriptione Cratonis ibid.
 Chelidoniæ sal, aër, ignis, aqua ibid.
 Eorum vires mirabiles ibid.
 Chelidoniæ genera 894, 2.
 Majoris & minoris descriptio ibid.
 Chelidonia minor triticum sylvestre dictum ibid.
 Scrophularia cur dicta ibid.
 Majo mense integre perit 893, 2.
 Vulgaris an antiquorum 895, 1.
 An amellus Virgilii ibid.
 An malococissus 895, 2.

Cheledonium Græcorum est curcuma Arabum 468, 2.
 Cheledonium vena tinctoria dictum 452, 2.
 Chelidonium 965, 2.
 Cheledonium pratense an caltha 822, 1.
 χηναία flos cypri 179, 1.
 Cherifolium unde dictum 807, 2.
 An myrrhis ibid.
 An oreoselinum 808, 2.
 Chermes 235, 1.
 Unde dictum 238, 1.
 Chermesinum omnibus coloribus attribuitur 868, 1.
 Chermesinum unde fit 238, 1.
 Chermesinus color 835, 2.
 Chia melus 293, 1.
 Chimia an Pythagoræ cognita 510, 2.
 Chirurgia à Chirone dicta 1074, 1.
 χλωρες color 896, 2. 897, 1. 982, 2.
 χλωρε quid 101, 2.
 χάρ quid botanicis 811, 2.
 Chondrilla unde dicta 811, 2. 857, 1.
 Quando floret 823, 1.
 An Deus leonis Monspeliensis 858, 2.
 Chondrilla 854, 2.
 Est duplex 857, 2.
 Ejus descriptio ibid. 858, 1.
 Non est cichorium verrucarium 858, 2.
 An rhacyntha Mathioli ibid.
 Rhawolphi an Diosc. ibid.
 Chondrillæ alterius descriptio ibid.
 An cichorium Theophr. ibid.
 Alia species 859, 1.
 An sesamoides parvum ibid.
 Christophoriana an elleborus niger 1066, 1.
 χεύσallis quid 83, 1.
 Quomodo generetur 84, 2.
 Ex cruca quomodo fit ibid.
 Chrysanthemum unde dictum 833, 2.
 Ejus descriptio ibid. 835, 1.
 An buphtalmus 834, 1.
 An alyfma 701, 1.
 An ranunculi species 834, 2.
 An calendula ibid.
 An batrachium ibid.
 Caltha dicta 822, 1.
 Chrysobalanus ex palmarum genere 107, 1.
 An sit nux myristica ibid.

χυδαίν palmæ genus 101, 2.
 χυλές proprie succus 59, 1. 60, 1.
 Aliquando pro chymo sumitur 60, 1.
 χυλές quid 704, 1. 965, 1.
 χύλισμ quid quomodo instituendus 1039, 2.
 χυμηνή tingit pallido colore 721, 1.
 Non est cnici flos ibid.
 Est lutea cretica ibid.
 Ejus descriptio ibid.
 An strution 720, 2.
 χυμός quid 965, 1.
 Est proprie sapor 59, 1. 60, 2.
 Aliquando pro chylo sumitur 60, 1.
 χυμών quatuor genera 60, 1.
 χύρε quid 477, 1.
 Κίβαν quid 439, 2. 440, 1.
 Cicer 962, 2.
 Quomodo provenit 910, 2.
 Quomodo optime provenit 941, 2.
 Quomodo ferendum 909, 1.
 Quot diebus perficitur 912, 2.
 Ut majus nascatur 83, 2.
 Quod firmitus 940, 2.
 Cur Neptunus invenisse dicitur 922, 1.
 Έρεβινθ quid cur dictum 922, 2.
 Venerem excitat ibid.
 Arictinum 938, 2. 922, 2.
 Ervinum 938, 2.
 Orobeum 922, 2. 938, 2.
 An ab Adversariorum actoribus descriptum 922, 2.
 Sylvestre 922, 2. 938, 2.
 Sylvestre herbariorum 923, 1.
 Ejus descriptio ibid.
 Sylvestre verius Advers. ibid.
 An cicer sylvestre Dioscoridis ibid.
 Cicer satum facile ab aqua læditur 939, 2.
 Ciceri quid proprium 941, 2.
 Ciceris descriptio 922, 2.
 Ciceris differentia 937, 2. 938, 2.
 Cicer & lens in India non nascuntur 347, 2.
 Cicer Ciceroni nomen dedit 922, 2.
 Ciceronis codex corrigitur 386, 2.
 Locus explicatur ibid.
 Cicero defenditur 875, 1. 1107, 1.
 1111, 1.
 Cicera 919, 1. 947, 2.
 Cicerbita est sonchus 857, 1.
 Cicer.

I N D E X.

- Cicercula** latifolia est clymenum 919, 2.
Cichoracea annuo folio constant 853, 2.
Cichoraceæ herbæ quæ 811, 1.
Cichoracea quæ botanicis 812, 1.
 Quomodo germinant 853, 2.
Cichorei nomen apud Græcos est varium 811, 1.
 Est nomen Ægyptium ibid.
Cichoreum est serisativa 811, 1.
Cichorea 842, 2.
Cichoreum sylvestre est intybum 855, 1.
 Vulgatum an Theophrasti ibid.
 Ejus descriptio ibid.
Cichoreum est duplex 855, 2.
 An picris dictum ibid.
 Cur pancratium dictum 876, 1.
 Cur mori contumax 856, 1.
 Theoph. an condrilla 858, 2.
 Luteum an aphace Theoph. 859, 2.
Cichorei flores horam diei demonstrent 855, 2.
 Flos miraculi quid ostendit ibid.
 Caulis 853, 2.
Cichorei verrucarii descriptio 858, 2.
Cicuta 319, 1.
 Cici & cnici differentia 614, 1.
 Cincinni quid 144, 1.
 Ciconia quomodo ovâ à vespertilionibus servat 407, 2.
Cicuta dicitur quælibet canna intus cava 1146, 1.
Cicuta quomodo calida vocatur 9, 1.
 An frigida an calida 1146, 2.
Cicuta 17, 2. 550, 2.
 An lathyrus apud poetas 1080, 2.
Cicutæ descriptio 1145, 2. 1146, 1.
Cicutæ succus ex radice validior 1117, 2.
Cicuta non est omnibus animalibus venenum 1146, 2.
 Cur sturnos non lædit ibid.
 Cur capras pinguescit ibid.
 Cur in Batavia non tam venenosa 1147, 2.
 Ubi maxime efficax 1145, 2.
 Quomodo præparanda ibid.
 Καύεσθαι cur dicta 1145, 1.
 Annesiædes cur dicta 1145, 2.
 Vinum est ejus antidotum 1146, 2.
 Vino soluta cur citius interficit 1147, 1.
Cinnamomum 367, 2. 369, 1.
Cinnamomum, casia, thus, myrrha ubi gignuntur 974, 2.
Cinnamomum legendi fabula 984, 2.
 Unde dictum 984, 1. 992, 2.
 Est virgultum 988, 2. 989, 2.
 An diu bonitatem servat 989, 2.
 Album 990, 1.
 Mentitum 990, 2.
 An canella 991, 1.
 Est præstantius casia 991, 1.
 Officinarum est inferius casia ibid.
 Non est cortex 991, 2.
 Veterum sunt ramuli caryophyllorum 992, 2.
 Negliguntur hodei ibid.
 Non est tamalapatræ ramulus 992, 1.
Cinamomum & casia ex India & in Syriam deportantur 1004, 2.
Cinnamomum & casia sunt res diversæ, ex diversa arbore 992, 1.
 An ex ejusdem arboris diversa parte ibid.
 Est diversum à cassiæ virgultis 1180, 1.
Cinamomum & casia an idem 991, 1. 2.
 Quomodo differunt 991, 2.
Cinamomum & canella confunduntur à junioribus Græcis 991, 1.
Cinnamomi, casia, & aromatum historia cur antiquis incerta 984, 2.
Cinnamomi genera ex Theoph. 985, 2.
 Genera ex Dioscoride quomodo differunt 988, 1.
Cinamomi color est niger 988, 2.
 Sapor qualis 989, 1.
Cinnamomum avis 984, 2.
Cinara est scolymus Theophrasti 621, 1.
 Non est scolymus Dioscoridis 620, 2.
 Est spinosa aut spinis carens 621, 1.
 Quando spinis carebit 621, 2.
 Quando & quomodo plantanda 622, 1.
 Unde dicta ibid.
 Mastichem frundit 622, 2.
 An cactus 629, 1.
 Non est cactus Siciliæ 628, 2.
 Est carduus Romanorum ibid. 629, 1.
Cinara pediculi sale conditi 621, 2.
 Radices conditæ ibid.
 Quales radices usui optimæ 622, 1.
 Καύεσθαι & ἐπεθεῖν sunt diversa 1007, 2.
Circumactio abietis quid 141, 1. 142, 2.
 Crateres ex ea fiunt 141, 1.
Cistus unde dicta 274, 2.
Cistus 546, 2.
Cisti flos 549, 2. 551, 2. 552, 1.
 Duo genera 549, 2. 551, 2.
 Genera recentiorum 551, 2.
 Maris quot genera ibid.
 Fœminæ quot genera ibid.
 Descriptio 552, 1.
Cistus Theophrasti est suffrutex 551, 1.
 Theophrasti & Diosc. non est Galeni ibid.
Cistus ladanifera & ejus descriptio 554, 1.
Cistus ledum Cretense ibid.
 Nerbonense 555, 1.
 Hispanicum ibid.
 Quam late spirat odorem ibid.
 Ex hac purissimum ladanum 555, 2.
Citinus quid, an hypocistus 552, 2.
Citocacia quid 1080, 2.
Citrage an melissa 576, 2.
Citrangulum quid 344, 2.
Citrium 124, 1.
 Antiquis non edebatur 342, 2. 522, 1.
 à tineis præservat vestes ibid.
 Non turbat alvum 345, 1.
 Per poros educit venenum ibid.
 Ejus cortex anhelis medetur senibus ibid.
 Oris bonum halitum facit ibid.
 Est perpetuo folio 124, 2.
 An ἡ/οι Homeri 523, 1.
Citrium malum Cedromelum Dioscoridi dicitur 337, 1.
Citri arbor quot modis feritur 73, 1.
 Plantatio 343, 2.
 Arboris descriptio 344, 1.
 Fructus descriptio ibid.
 differentiæ 344, 2.
 Si inoculetur sterilis est 343, 2.
 Fructum fert omni anni tempore ibid.
 Fructus quomodo diversas formas suscipit 344, 1.

I N D E X.

- Folinum 342, 1.
 Citri nomine duæ arbores apud Latinos gaudent 337, 1. 342, 1. 542, 1.
 Citrys non est sapor acerrimus 60, 2.
 Citria rubra ut fiant 345, 2.
 Citrus arbor an odorata 523, 1.
 An veteribus cognita 523, 2.
 Ubi nascitur 527, 1.
 Citrulli descriptio 783, 1.
 Κλάδ@ etymon 5, 1.
 Est vox antiqua ibid.
 An semper furculum denotat 6, 2.
 Est furculus minor 12, 1.
 Clathrus 536, 2.
 Clava quid 73, 1.
 Clavicula quid 144, 1.
 Claviculæ vitis 95, 1. 144, 1.
 Claudy Jolai error 442, 1.
 Clematis altera an pathos 719, 1.
 Ejus descriptio ibid.
 Κλήμα 16, 2.
 Clibatis parietaria dicta 816, 2.
 Climenum unde dictum 891, 1.
 An calendula ibid.
 An betonica aquatica 759, 1.
 An scorpiurus 892, 2.
 Ejus descriptio 891, 1.
 Est cicercula latifolia 919, 2.
 Clymenum & periclymenum an idem 1163, 1.
 Clymeni fructus infecundos facit 1154, 2.
 Clinopodium Dodonæi an heleenium minus 683, 2.
 An marum veterum 690, 1.
 An ocimastrum Fuscii 758, 2.
 Κλινότροχ@ 183, 2.
 Cluacina venus quæ 378, 2.
 Clusius notatur 328, 2.
 Clypeus quid 350, 1.
 Differt a scuto ibid.
 Clytea herba an heliotropium minus 893, 1.
 Cnecus 588, 2.
 Cneci genera tria Theophrasti 612, 2. 613, 2.
 Sylvestris & domestici discrimen 612, 2.
 Descriptio ibid.
 Cneci genera quot Dioscoridi 613, 2.
 Descriptio ex Theophrasti 614, 1.
 Ex Plinio ibid.
 Ex Dioscoride 614, 2.
 Cnecus sylvestris an attractilis 614, 1. 618, 1.
 Cneci aut cnici & cici differentia ibid.
 Cneoron 558, 1.
 Differt a thymelea 546, 2.
 Ejus duo genera 558, 1.
 Non est casia aromatica 558, 2.
 Cneoron album an thymelea 561, 2.
 An lavendula 558, 2. 560, 2.
 An chamæleon 1185, 1.
 An chamolea Germanica ibid.
 Cneoron nigrum an rosmarinum ibid.
 An laureola ibid.
 Mathioli, & ejus descriptio 562, 1.
 Κνηκάνθιον 614, 2.
 Cneci flos 64, 2.
 Non est χυμένη 721, 1.
 Cneci & cici differentia 614, 1.
 Cnicus sylvestris an acanthium Diof. 616, 1. 2.
 Cneci seu carthami descriptio 615, 1.
 Cnicus sylvestris an primus Theophrasti 616, 1.
 An Carlina Dodonæi 615, 2.
 Cnidium unde dictum 1184, 1.
 Cnipes 113, 2.
 Κνίπαι quid 144, 1.
 Κέκκα@ quid 392, 1.
 Κοκκον@ quid 312, 2.
 Κοκκομήλον unde dictum 316, 2.
 Cocco-melea non est prunus ibid.
 Coccum gnidium unde dictum 1184, 1.
 Ejus medulla maxime purgatrix 1186, 1.
 Coccum quod optimum 238, 2.
 Quomodo gignatur 237, 1. 2.
 Veteribus an cognitum ibid. 238, 2.
 Coccinus color & hyginus differunt 239, 2.
 Coccinus color 711, 2.
 Coccygia descriptio 234, 2.
 Cochliaria an britannica 676, 2.
 Ejus descriptio ibid.
 Κωδία est caput papaveris 439, 1. 1098, 1.
 Differt a capitulo 704, 2.
 Κωδίων quid 702, 1.
 Codius bulbus est eriophorus Theoph. ibid.
 Codonium quid 341, 1.
 Differt a cydoneo ibid.
 Cœli donum chelidonia dicta chimicis 893, 2.
 Coelum & solum quanta possunt ad fructuum perfectio-
- nem 913, 2. 932, 2. 936, 1. 960, 1.
 Coelum & solum parit diversitates in plantis 16, 2. 528, 2. 22, 1. 907, 2.
 Coelum & solum maxime conducunt plantis 371, 2. 895, 1.
 Coeli conditio quædam recusat nasci in regionibus 322, 2.
 Coeli mollities facit ad germinationem 137, 2.
 Coeruleus color 868, 1.
 Coely Aureliani codex corrigitur 391, 2. 877, 1.
 Coitum inhibentia & juvantia 1154, 2.
 Κοίξ 880, 1.
 Coici folia 48, 2.
 Καίλας quid 100, 2.
 Colchicum 48, 2.
 Colchicum recentiorum an ephemerum venenum 1143, 2.
 An veterum 1144, 1.
 Colchici descriptio 1143, 2.
 Radix an venenata 1144, 1.
 An hermodactylus 1144, 2.
 An dulcis 1144, 1.
 Κέλλα 627, 1.
 Color αἰχρὸς & χρυσαιδὲς differunt 652, 1.
 Albus & niger quis Dioscoridis 1037, 1.
 Albus & niger unde 378, 1.
 Amaracinus 720, 1.
 Asinius 1173, 2.
 Coccinus 711, 2. 239, 2.
 Coeruleus 868, 1.
 Colossenus 1060, 1.
 Chermesinus 835, 2. 868, 1.
 χλωρ@ 896, 2. 897, 1.
 Consenlie 238, 1.
 Croceus 904, 2.
 Κυάνε@ 966, 2.
 Ferrugineus 712, 1.
 Flammeus 696, 2.
 Fulvus 698, 1. 213, 2. 241, 2.
 Glasteus 724, 1.
 Glaucus 642, 1. 892, 2. 894, 2. 966, 2.
 Helvetus 658, 2.
 Helvatus 569, 1.
 Helucus ibid.
 Hysginus 711, 2. 239, 2.
 Ifatidis varie sumitur 724, 1.
 Ligni 742, 1. 752, 1. 841, 2.
 Luteus 722, 2.
 Lycophæus 966, 2.
 Μηλίη@ 703, 2. 1020, 2.
 Μηλίον 904, 2.

I N D E X

- Nitelinus 213, 2.
 Pallidus 696, 2. 896, 2.
 Prasinus 546, 2. 787, 2.
 Color purpureus 711, 2. 868, 1.
 867, 2. 966, 2.
 Ruffus 698, 1. 664, 2. 741, 2.
 Russeus, ruffus 1175, 2.
 Rutulus 213, 2.
 Vinosus 241, 2. 988, 2.
 Vitreus 724, 1.
 Xanthus 194, 1. 303, 1. 664, 1. 2.
 Zee groen 724, 1.
 Colore flammeo novæ nuptæ ca-
 put cur velebatur 696, 2.
 Colocasia unde dicta 443, 1. 861, 1.
 Ejus descriptio ibid.
 Duabus plantis convenit 443,
 1. 441, 2. 442, 1. 2.
 Cur radices ejus multiplican-
 tur 445, 1.
 Cur faba Ægyptia dicta ibid.
 Non est faba Ægyptia ibid. 2.
 Faba Ægyptia 438, 1. 439, 1.
 Non est aron aut culcas 442, 2.
 Quomodo differunt ibid.
 Ejus folia poculi vicem præ-
 bent 441, 2.
 Radix est faba Ægyptia dicta
 442, 2.
 Est aron cyrenense 860, 2.
 Est aron Ægyptium 442, 2.
 An caulem ferat ibid.
 Colocynthis & colocynthida
 differunt 783, 1.
 Colmina & colmiana oliva 315, 1.
 Columbas oliva 313, 2.
 Columbas oliva condita 632, 1.
 Colophonia 971, 1.
 Colossenus color 1060, 1.
 Columella defenditur 125, 2. 804,
 2. 805, 1.
 à contradictione defenditur
 936, 1. 957, 1.
 Columellæ codex corrigitur 125,
 1. 316, 1. 329, 2. 273, 1. 396, 1.
 408, 2. 410, 1. 507, 1. 601, 1.
 712, 2. 789, 1. 938, 2.
 Columella explicatur 176, 2.
 Columella & Dioscorides con-
 ciliantur 811, 1.
 Columella & Galenus concilian-
 tur 919, 1.
 Columella & Theophrastus con-
 ciliantur 111, 1. 733, 1.
 Columellæ commentator nota-
 tur 601, 1.
 Columna abiegna est inepta one-
 ri ferenda 530, 1.
 Ex robore præstantior 531, 1.
 Colus 617, 2.
 Colytea descriptio 214, 2. 248, 2.
 250, 1.
 Colytea vulgaris non est Theo-
 phraستي 250, 1.
 Ejus genera ibid.
 Non est fenna ibid.
 Non est anagyris 251, 1.
 Siliquosa ibid.
 Ejus genera & descriptio ibid.
 Colytron 382, 1.
 Coma herbarum quid 727, 2. 728,
 1. 998, 2.
 Pro foliis & fronde arborum
 728, 1. 998, 2.
 Comacum duplex 936, 1.
 Comacum quid 1009, 2.
 Comaci duo genera 1004, 2.
 Comarum 242, 1.
 Dioscoridis & Theophrasti an
 una 243, 1.
 Comarus arbuti fructus 19, 1.
 Come 815, 1.
 Commoron 1136, 2.
 Compillare quid 454, 2.
 Comythes quid 468, 2.
 Concha mensura 1001, 1.
 Conchilium pro litterum varie-
 tate variat 237, 2.
 Condrilla an perdicium 38, 1.
 Congius mensura liquida 1001, 1.
 Conus quid 56, 2.
 Conus quid 168, 1. 973, 1.
 Conus abietis 135, 1.
 Cedri 198, 2.
 Coniferæ arbores cariem vel ve-
 rustatem non sentiunt 544, 2.
 Ex semine tantum propagan-
 tur 74, 2.
 Quomodo transplantandæ 88, 1.
 Transplantationem non ferunt
 75, 1.
 Consiligo an elleborus niger
 1066, 2.
 Consolida regalis an cyminum
 sylvestre 755, 1.
 Ejus descriptio 714, 1.
 An anthora ibid.
 An hyacinthus poetarum ibid.
 Constantinus cæsar non est Geo-
 ponicon auctor 84, 1.
 Constantinopolitanus flos 716,
 1.
 Consuetudo quantū valet 1148,
 2.
 Contingens & possibile 70, 2.
 Differunt 71, 2.
 Contortum quid 1161, 1.
 Contrajervæ radix & descriptio
 1142, 1.
 Devorata à capris an bezoar
 concipiant capræ ibid.
 Convolvulus an smilax levis Dio-
 scorides 64, 1.
 Anjafone 63, 1.
 Majoris descriptio 64, 1.
 Flores quomodo perpetui
 ibid.
 Semen quomodo lupini simi-
 le ibid.
 Est malacocissus Damocratis
 64, 2.
 Convolvulus animal uvas præro-
 dens 501, 1.
 Convolutio in arboribus quid
 516, 1.
 Kópus arbor cædua 13, 2.
 Conyza 842, 2.
 Conyza duo genera 550, 2. 578, 1.
 Ejus differentia ibid.
 Descriptio 579, 2. 581, 2.
 Folium 887, 2.
 Qualitas 580, 2.
 Conyza fugat bestias venenatas
 580, 2.
 Unde dicta 577, 2.
 Hippocratis 581, 1.
 Helenitis 582, 1.
 Cor plantarum 10, 2.
 Coralli etymon 419, 2.
 Generatio 420, 2.
 Præparatio 421, 2.
 Primum rudimentum ibid.
 Corallum optimum 420, 2.
 Nigrum 421, 1.
 Album 422, 1.
 Est efficax adversus incantatio-
 nes 421, 2.
 Coræ aur charæ radix an lampsa-
 na 1120, 2.
 An staphyline dicta ibid.
 Kórhma quid 1176, 1.
 Corchorus an hieracium muro-
 rum 817, 1.
 An molochia Alpini ibid.
 An anagallis ibid.
 Ejus vires ibid.
 Unde dictus 817, 2.
 Est anagallis ibid.
 Corchorus inter olera Adag. 817,
 1.
 Cornu cervi repens an coronop-
 us 831, 2.
 Cornus 41. 1. 122, 2. 138, 2.
 Montibus non est propria 123,
 1.
 Mas & femina 130, 2. 190, 2.
 Quando

I N D E X.

- Quando germinat 130, 2.
Quando fructificat ibid.
Unde dicta 193, 1.
Descriptio 194, 2.
Culta mitescit, sed degenerat 87, 2.
Mas magis fructificat 521, 2.
Fœmina an virga sanguinea 134, 1.
Est validissima 533, 2. 535, 1.
Corni medulla 23, 2. 25, 1. 531, 1.
Flos 63, 1.
Fructus sylvestres meliores, dulciores, mitiores, & majores sunt 120, 2. 121, 1. 2. 194, 1, 2.
Fœmine descriptio 194, 2.
Materies qualis 130, 2. 190, 2. 193, 1, 519, 2.
Coriandri usus virentis nocet 747, 1.
Succus est venenatus ibid.
Herba est innoxia ibid.
Folia pro ætate ratione variant 747, 2.
Genera ibid.
An sylvestre datur ibid.
Descriptio ibid.
Semen firmiter ad perdurandum 795, 2. 796, 1.
Coriannum proventu contumax 731, 2.
Non nisi præmaceratum pro- venit ibid. 732, 2. 735, 1. 2.
An inter olera recensendum 746, 2.
An odoratum 747, 2.
Coris descriptio 1050, 1.
Unde dicta 1050, 2.
Corion quid 1050, 2.
Coris Mathioli 1051, 1.
Coris an hypericum septentio- naliū ibid.
Ejus descriptio ibid.
Corona ex fructu pruni 317, 2.
Volubilis ibid.
Tortilis ibid.
Naucralites 377, 1.
Hypothymides ibid.
Epapryo 431, 2.
Antinoia 440, 2. 441, 1.
Amarinthina D. Petri 746, 1.
Coronariæ plantæ bifariam divi- duntur 645, 1.
An omnes odoratæ, & quæ ibid.
Coronia Theophrast. an cassia fi- stula 294, 1.
Coronopus repens an ambrosia 827, 2.
Veterum quæ 830, 2.
An Brunsweldi ibid.
An gramen ischænon Lobelii ibid.
An Dodonzi ex codice Cæsa- rio ibid.
An trifolium creticum Alpini 831, 1.
An cornu cervi repens ibid.
An herba stella ibid.
An verrucaria seu heliotro- pium 832, 1.
Unde dicta 830, 1.
Ejus descriptio 830, 2.
Coronopi nomina spuria 832, 1.
Cornu cervi cur dicta ibid.
Sanguinaria cur dicta ibid.
Astrion cur dicta ibid.
Herba stella cur dicta ibid.
Anemones cur dicta ibid.
Corpora quomodo diminuuntur 8, 1.
Quibus condiuntur 902, 1.
Corruda 545, 2. 588, 2. 601, 1.
An asperagus 601, 1.
Corrudago quid 602, 2.
Ejus tria genera 604, 1.
Corficum loti radix 438, 2. 450, 1.
Ejus descriptio ibid.
Corfion Strabonis an cubebe 1010, 1.
Cortex quid 8, 2.
Ex quibus constat 9, 2.
Arboribus vetustis est crassior 19, 1.
Novelli roboris ad coria den- fanda 19, 1.
Sambuci 206, 2.
Arborum dupliciter confide- randus 433, 1.
Præcipuus arboris κύριος di- ctus 504, 1.
Rosæ quid Plinio 648, 2.
Cortex & medulla an similis 7, 1.
Corticis definitio 11, 2.
Corticis casus in arboribus unde 497, 1.
Corticis & cutis differentia 10, 2.
Corticem an omnes plantæ ha- bent 5, 2.
Cortinæ sunt minuti angues in Alpibus Rheticis, sub lapidi- bus 347, 2.
Cortusa indica 366, 2.
Corylus 11, 2.
Nimio cultu sterilefcit 78, 2.
Ejus species quatuor 224, 1.
Corylus avellana arbor 226, 2.
Ejus genera 228, 2.
Corymbe aut coramble Colu- mellæ non est lychnis seu crambe 715, 2.
Κάρυς quid Theophrasto 216, 2.
Κορυμή quid 140, 1. 602, 2.
Coscilium quid 238, 1.
Cossus quid 496, 1.
Costus 369, 1.
Unde dictus 1035, 2.
Ubi nascitur 836, 2.
Quis optimus 1035, 2.
Dulcis & amarus 1036, 1.
Amarus an veterum ibid.
An helenii species ibid.
Dulcis an veterum ibid.
Falsus est radix thapsiæ majo- ris ibid.
An Winterani cortex 1062, 2.
An iris indica redolens ibid.
An Zedoaria 1037, 1.
Costi quot differentia 1036, 1.
Descriptio à Garcia an vera ibid.
Non est veterum 1036, 2.
Folia 1036, 1.
Costo adolevit antiquitas 1035, 2.
Costus herba 815, 1.
Cotinus 123, 1. 224, 2.
Ejus usus ibid.
Cotoncum malum est malum au- reum seu hesperidum 338, 2. 339, 2. 340, 1.
Est veneri gratum 340, 1.
Est amoris tessera 340, 2.
Ante citri inventionem cog- nitum ibid.
Sponsæ ante concubitum cur dabatur ibid.
Odor ejus coctione perit 327, 1.
Cotula alba an bupstalmus 687, 1.
Ejus descriptio & genera ibid.
Lutea ibid.
Fœtida ibid.
An parthemium ibid.
Cotyledo unde dictum 898, 1.
Ejus descriptio 898, 2.
Cotyledon stellata an tertium semperviū minus Diosc. 897, 2.
Coupboxolia 210, 2.
Cracca an aphaca 951, 1.
Cradæ 41, 42, 2. 73, 2.
Κράδη varia significat 42, 2.
Κράδη quid 496, 2.
Κράδον quid ibid.
Cradon quid 494, 2.
Κράδον unde dicta brassica 774, 1.
Est brassica sylvestris 775, 1. 776, 1.
Crambe bis cocta mors Adag. 776, 1.
Κράνεια unde dicta 193, 1.
Κράνιον quid 25, 2. 29, 2.
K k k k k Cra-

I N D E X.

Cranium an radice caret 24, 2. 25.
27.
Cranolaptes animal 125, 1.
Crassicorticis materies quando
cædenda 511, 2.
Κράττις quid 109, 1.
Κραττιπαλλοι 387, 2.
Crategos & crategonon diffe-
runt 1161, 2.
Crategonon unde dictum ibid.
Crategoni genera & descriptio
1154, 2.
Crategonon ad conceptum facit
1162, 1.
An holostium Ruellii 1162, 2.
An gramen leucanthemum
ibid.
An hydropiper ibid.
An planta quæ Narbonæ, An-
glæ Sabaudia vulgaris ibid.
Ejus descriptio ibid.
Cratægus quid 224, 2.
Radicum usus ibid.
Descriptio 223, 2.
Crategon non est aquifolium
223, 1. 326, 1.
Dioscoridis & Theophrasti est
diversum ibid.
Cratægonum an hyssopus vete-
rerum 728, 2.
Unde dictum ibid.
Est feminis genetalis quasi fer-
mentum ibid.
Crateuæ error 563, 2.
Crateres ex circumactione abie-
tis 141, 2.
Κρατὴρ ἐλένης 1118, 1.
Cremium quid 12, 2.
Κρεμαστρα quid 235, 2.
Creta cypressum familiariter fert
118, 2. 119, 2. 371, 1.
Κρεῖν quid denotat 655, 1.
Crinonia quid 46, 1.
Κρεῖνη unde dicta 932, 2.
Crocodili & croci antipathia
663, 2.
Croceus color 904, 2.
Crocus radix 24, 2. 33, 2.
Crocus 48, 2. 644, 2. 842, 2.
Gaudet calcari 644, 2. 663, 2.
Quis optimus 38, 1. 664, 1. 2.
665, 1. 2.
Ubi optimus nascitur 667, 1.
An inter plantas sponte na-
scentes referri debeat 38, 1.
Quis odorator 665, 2.
Ubi odorator 649, 1.
Acanthodes an carthamum
819, 1. 824, 1.
Ejus duæ species 819, 1.

Albus 824, 2.
Montanus ibid. 667, 2.
Sylvestris 667, 2.
Sylvestris an fativus quis me-
lior 666, 2.
Coricius duplex est 664, 1.
Crocus dialeucos 664, 2.
Ἀθραυστος ibid.
Εὐθραυστος ibid.
Crocus venerem stimulat 661, 2.
Ad luxum facit 662, 2.
Caput lædit ibid.
Crapulam arcet 663, 1.
Ebrietatem excitat 663, 2.
Nimius ejus usus periculosus
663, 1.
Unde dictus 662, 1.
Cur spica califfa dicatur 662,
1. 2.
An semen ferat 682, 2.
Fructum non parit 866, 2.
Quomodo adulteratur 666, 2.
Crocus fabula 662, 1.
Descriptio 662, 2.
Natura 876, 2.
Folium 865, 2.
Montani & fativi differentia
730, 2.
Croco theatra fluebant 662, 2.
Crocium unguentum quod op-
timum 663, 1.
Κροκὸ λευκὸν 354, 2.
Crooskens prupmen 318, 2.
Crotona 41.
Κροτύλον narcissus cur dictus
659, 1.
Crucifera ejus descriptio 286, 2.
Cruciata gentiana minor 1046, 1.
Unde dicta 1047, 1.
Ejus descriptio ibid.
Crudititas quid 115, 1.
Κρόμμινον unde dictum 784, 2.
Κρήδων quid 514, 2. 515, 1. 358, 1.
Cubebe an comacum 1009, 2.
An Myrtidanum Hipp. ibid.
An corsion Strabonis 1010, 1.
An piper rotundum Theoph.
ibid.
An amonum ibid. 1016, 2.
An cardamomum 1010, 1.
An rusci bacca ibid.
An viticis semen ibid.
An garyophyllon Plinii ibid.
An carpesium ibid.
Cubebe Arabum & carpesium an
idem 1010, 2.
Cubebe maturæ & immaturæ
1010, 1.
Ejus descriptio 1009, 1.
Cubitus major & minor 439, 1.

Minor quis 107, 1. 439, 1.
Cucumis quando provenit 731, 2.
734, 2.
Cucumeris flos 65, 2.
Cucumeris incrementum quid
prohibet ibid.
Cucumis magna an pepo 741,
2.
Cucumer agrestis 367, 2. 781, 1.
842, 2. 1117, 2.
Cucumer sylvestris & fativus
810, 2.
Cucumer oleum odit 782, 1.
Aquam amat ibid.
Quando multum crescit ibid.
Ut dulcis fiat 760, 2.
An differentiam novit 761, 2.
An venerem accendat 781, 2.
Unde dictus ibid.
In quamcumque formam ut
fiat 760, 2.
Cucumeris genera 761, 2. 782, 1.
Quomodo præstantiora ibid.
Notæ ex Theophrasto 781, 2.
Semen infirmum ad perduran-
dum 795, 2. 796, 1.
Cucumis & cucurbita in quibus
differunt 783, 2.
Cucumeres vespens lanam tere
Adag. 781, 2.
Cucumeris sylvestris facultates
1053, 2. 1060, 2.
Cucumeris afinini fructus colli-
gendi noxa 1042, 1.
Cucuphorus arbor 288, 1.
Cucurbitæ flos 65, 2.
Cucurbita quando provenit 731,
2. 734, 2.
Ut dulcis fiat 760, 2.
An differentias novit 761, 2.
Ejus genera 763, 1.
Indica quæ 783, 2.
Unde dicta ibid.
Cucurbitæ genera an plura ibid.
Fructus variat ibid.
Notæ ex Theoph. ibid.
Sativæ duo genera ex Plinio
784, 1.
Magnitudo ibid. 2.
Semen infirmum ad perduran-
dum 795, 2. 796, 1.
Culcas & colocasia est aron cy-
renense 860, 2.
Culcas colocasia dicta ibid.
Est aron ægyptium 442, 2. 861,
1.
Quomodo differt ab ægyptia
faba ibid.
An faba ægyptia 443, 2.
Cum flore 443, 1.

I N D E X.

- Sine flore 443, 2.
 An florem ferat ibid. 444, 1.
 Cur loco patrio florem non fert 444, 2.
 Cur loco peregrino florem fert 445, 1.
 An aron dici posset 444, 2.
 Est radice longa & rotunda 441, 2.
 Quomodo differunt ibid.
 Culices exterminare 577, 1. 579, 2.
 Ficariz unde gignantur 113, 2. 114, 1.
 Centrinx 113, 2. 114, 1. 115, 1.
 Remediū contra culices 113, 2.
 Culices plantarum 498, 2. 500, 2.
 In quibus arboribus, & unde fiant ibid.
 Plantas lædunt 501, 1.
 Culminea oliva 315, 1.
 Culta quæ dicuntur 16, 2.
 Cultura magnam facit in plantis diversitatem 10, 2. 11, 2.
 Cultura arboribus comunis & propria 92, 2.
 Cultura arbores aut urbanæ aut sylvestres fiunt 14, 2.
 Cultura facit ad agri fertilitatem 946, 2.
 Cultus agri in Babylonia qualis & quantum valet 942, 2.
 Cunilæ semen firmitus perdurat 796, 1.
 Curcuma unde dicta 467, 2.
 An crocus indicus 468, 1.
 Pilos detrahit ibid.
 Arabum est Græcorum chelidonium 468, 2.
 Est cyperus indica 467, 2.
 Cutio quid 416, 1.
 Κυάμῳ quid 440, 2.
 Non est faba vulgaris 163, 1.
 Unde faba dicta 915, 1.
 An testiculum denotet 916, 1.
 Κυάμῳ nomine quid intellexit Pythagoras 915, 2.
 Cyanus vulgaris an papaver spumeum 1103, 1.
 Ejus descriptio 1103, 2.
 Cybala dea 164, 1.
 Cyclamen vernale & autumnale 701, 2.
 Cyclaminis facultates 1052, 2.
 Cyclamen inde dictum 1059, 1.
 Cur panis porcineus dictū ibid.
 Inebriat 1060, 2.
 Ejus genera 1060, 1.
 Ejus descriptio 1060, 1. 1059, 2.
 Cydromelinum 340, 2.
 Cydonea strutia quæ 79, 1. 341, 2.
 Parva an magna meliora ibid.
 Cydonea commode in oxyacantha inseritur 263, 2.
 Cydoneum quid 341, 1.
 Est malum aureum seu hesperidum 338, 2. 339, 2. 340, 1.
 Differt a codoneo 341, 1.
 Cur nec Theophrastus nec Dioscorides descripserint ibid.
 Ejus descriptio 341, 2.
 Ejus genera ibid.
 Minora sunt meliora ibid.
 Cydoneorum inventor Bacchus 398, 1.
 Cydoneorum caro ex quibus fiebat 341, 1.
 Κύμα quid 35, 2. 100, 2. 602, 1. 774, 2. 1120, 1.
 Cynocrambe mercurialis sylvestris 1161, 2.
 Cyminum secundum 741, 2. 752, 1.
 Cum maledictione seritur, ut copiosius proveniat ibid. 1041, 2.
 Unde dictum 752, 2.
 Est sativum & sylvestre ibid.
 Quod optimum ibid, 753, 1.
 Ethiopicum an amni 753, 1.
 Regium ibid.
 Halitum oris fœtidum emendat ibid.
 Vulgare an sit veterum 753, 2.
 Galaticum acre ibid.
 Ethiopicum dulce ibid.
 Pallorem cutis inducit ibid.
 Quando & quomodo prodit 941, 1.
 Imber ei nocet ibid.
 Cymini descriptio 753, 2.
 Sylvestris duo genera ibid.
 Primi descriptio 754, 1.
 An amni ibid.
 Secundi descriptio 754, 2.
 Non est cyminum sylvestre ibid.
 Cyminum sylvestre adversarium 755, 1.
 Cyminum Adversariorum ibid.
 Cyminum sylvestre an consolidæ regalis ibid.
 Κυμινέριον qui 752, 2.
 Cynocephalinum an anthirrhinum 820, 2.
 Cynoglossum vulgare an lycopsidis quarta 839, 2.
 Alterum Mathioli an lycopsidis 838, 2.
 An plantago media Dodonæi 849, 1.
 An duo genera 1073, 1.
 Ejus descriptio 849, 2.
 An caulem vel florem ferat ibid.
 Tertio aut quarto anno à fatione florē producit 1073, 1.
 Cynops an in sensu herbario 819, 1. 2.
 Est psyllium 820, 1.
 Cur cynocephalinum dictum ibid.
 Cynosbatus an sit eglenteria 272, 1.
 Cynosbati fructus quomodo antiquitus colligendus 1041, 2.
 Sine periculo effoditur 1042, 1.
 Cynospasti terrestris descriptio 1043, 1.
 Quomodo colligitur ibid.
 Colligendi modus fabulam sapit 1044, 1.
 An pœonia 1043, 2.
 Cyparissus 8, 1.
 Est perpetuo folio 124, 2.
 Κύπρις quid 132, 1. 140, 1.
 Cyperus 17, 2. 19.
 Cyperi radix 33, 2. 34, 1. 35, 2.
 Κύπερῳ juncus 708, 2.
 Κύπερῳ 23, 2.
 Κύπερος & Κύπερος an idem 465, 1.
 Ejus varia significatio ibid.
 Κύπερῳ gladiolus 708, 2. 709, 1.
 Cyperus non est gladiolus 466, 1.
 Ciperi vires 461, 1.
 Descriptio ibid. 2. 467, 1.
 Quæ optima ibid. 2.
 Radix an dulcis 467, 1.
 Ubi optima ibid. 2.
 Ejus genera ibid.
 Quomodo dulcis aut amara radix 451, 2.
 Historia & cur mori pertinax 454, 2.
 Ubi nascitur ibid.
 Cyperus indicus est curcuma 467, 2.
 Rotundus ægyptius ibid.
 Vulgaris ibid.
 Longus 467, 1.
 Sceptri idæam non habet 465, 2.
 Cypressus 17, 2. 19, 2. 41, 43, 44, 122, 129, 304, 26, 27.
 Stolonibus propagatur 27.
 Quomodo provenit 74, 2.
 Quomodo transplantari debet ibid. 75, 1.
 In montibus sparsim nascitur 75, 2. 368, 2.
 K k k k k 2 Recisa

I N D E X.

Recisa crassior recrefcit 75, 2.
 Est perpetuo folio 124, 2.
 Deciso cacumine interit 505, 2.
 Cæfa an renafcitur 370, 1.
 Cæfa repullulat 372, 1.
 Ubi nafcitur 370, 2.
 In Creta familiariter nafcitur
 118, 2. 119, 2. 120, 2.
 An locis calidis nafcitur 368, 2.
 Cur læta dicitur 369, 2.
 An læta dici poffit 370, 1.
 Diti vel Plutoni facra ibid.
 Mas & fœmina 371, 2.
 Quibus locis proveniat 283, 2.
 Cypreffus fœmina an fterelis 372,
 2.
 Quomodo ab ordinibus pino-
 rum diftinguitur ibid.
 Conifera quid 373, 1.
 Ter anno fructum fert ibid.
 Refinam fundit ibid.
 An Diofcoridis fabina 375, 1.
 Cypreffii radix 24, 2.
 Duplex nomen 369, 2.
 Unde dictum ibid.
 Satio ex Catone 371, 2.
 Ex Theophrasto 372, 1.
 Terra naturalis 371, 1.
 Fructus galbula dictus 372, 2.
 Fructus an inutilis 372, 1.
 Descriptio 373, 1.
 Lignum cariem non fentit
 ibid.
 Est durable 526, 1.
 Semē formicis gratum 373, 1.
 Materies quamdiu durare po-
 teft 521, 2.
 Ex ea opera lautiora fiunt
 ibid.
 Est reliquis lignis diuturnior
 & cur 525, 2. 527, 1.
 Cyprus an ligufticum 63, 1. 178,
 1.
 Cyprus & philurea quomodo
 differunt 177, 2.
 Cyprus latifolia anguftifolia 178,
 2.
 Ejus hiftoria & descriptio ibid.
 Ex cypri foliis pulvis fit pro
 ornamento manus 63, 2.
 Cyrena flores omnes odoratio-
 res producit 643, 2.
 Cyrenæ urbs quando condita
 120, 2. 596, 2.
 à quo condita 597, 1.
 Κυρον quid 66, 2. 391, 2. 1. 393, 2.
 1024, 2. 1080, 2.
 Quid Theophrasto 67, 1.
 Cytifus adnafcens arborem necat
 506, 2.

Unde dicta 507, 1.
 Lactis plurimum mammillis
 præbet ibid.
 An omnis medullam nigram
 habet 519, 1.
 Remedium adverfus artritum
 508, 2.
 Cytifi varia nomina 507, 1.
 Descriptio Maranthæ 507, 2.
 Pœnæ 508, 1.
 Bellonii 508, 2.
 Marcelli Emp. ibid.
 Cor nigrum ebenum imitatur
 508, 1.
 Medulla 23, 2. 531, 1.
 Medulla eft materia fpiſſa 517,
 2.
 Cyzicus infula 904, 1.
 D.
 Daci & Dalmatæ telis vene-
 natis cervos inficiunt,
 caro efui eft apta 1118,
 1.
 Δάκρυον quid 965, 1.
 Dactylus vox antiquis incognita
 96, 1.
 An myrobalanus 97, 2.
 Dactylus cyprius an muza 353, 1.
 Dalecampius eft autor magnæ
 hiftoriæ plantarum 529, 2.
 Defenditur 127, 1.
 Notatur 27, 1. 382, 2. 606, 1. 2.
 702, 1. 711, 1.
 Damascena pruna 318, 2.
 An funt tamarindus ibid.
 An alvum compescant 318, 1.
 Damocrates & Diofcorides con-
 ciliantur 869, 1.
 Daphne laurus 188, 1.
 Unde dicta 185, 2. 187, 2. 560, 2.
 Ladonis 185, 1.
 Daphne hiftoria 185, 1. 2.
 Daphnides fructus lauri 188, 1.
 Daphnoides vires 560, 2. 561, 1.
 Unde dicta 560, 2.
 Δας quid 169, 2.
 Datura eft fpecies folani maniaci
 1079, 1. 2.
 Differt à ſtramonio 1079, 1.
 Ejus descriptio ibid.
 Ejus genera duo 1079, 2.
 Ejus feminis vis ibid.
 Ejus radicis vis ibid.
 Datura Ægyptia 179, 2.
 Daucus fylveſtris ejus descriptio
 1122, 2.
 An paſtinaca erratica ibid.
 Philtrum cur dictum ibid.
 Daucus an paſtinaca 1122, 1.

Unde dictus 1119, 2.
 Eft fpecies paſtinacæ ibid.
 Daudi eretici deſcriptio 1121, 1. 2.
 1122, 1.
 Ubi nafcitur ibid.
 Daudi ſecundi deſcriptio ibid.
 Daudus tertius an ſefeli pratenſe
 1122, 2.
 Daudi genera quot Theophrasto
 1121, 1.
 Quot Diofcoridi ibid. 2.
 Quot Plinio ibid.
 Decacumatio quid 505, 1.
 Decumana pruna 319, 1.
 Defectus & diminutio differunt
 3, 2.
 Defunctorum ſepulchra olim
 floribus & coronis ſperge-
 bant 717, 2.
 Delphinii deſcriptio 714, 1.
 An vaccinium dictum ibid.
 An hyacynthus alter pœtarum
 ibid.
 Demonſteres plus olei quam vini
 conſumpit 311, 2.
 Δείν efficax 919, 1.
 Δειδρόλιθον non eſt thuris arbor
 559, 2.
 Unde dictum ibid.
 Dens caninus eſt lilium purpu-
 reum Theoph. 697, 1.
 Ejus deſcriptio 697, 2.
 An ſatyrum erythronium ve-
 terum ibid. 1171, 1.
 An ephemerum Diofcoridis
 ibid.
 Potenter venereum excitat
 1171, 1.
 Dens leonis & taraxicum eſt ca-
 put monachi 811, 1.
 Dens leonis Monſpelienſium an
 chondrilla 858, 2.
 Denſitas an cauſa gravitatis 18, 2.
 Dentium dolori remedium 417,
 2. 824, 2.
 Dentiſcapium ex lentifco 23, 2.
 Deos vilibus cibis veſci credidit
 antiquitas 773, 2.
 Δεσμα quid 9, 1. 10, 2.
 Vox late ſumitur 10, 1. 57, 1.
 Deſerta terra quæ 596, 2.
 Deſerta loca non funt inculta
 599, 1.
 Δε vermis ligni 528, 1.
 Δεβακαρον confectio 768, 1.
 Diacodium Hera 1102, 2. 1103, 1.
 Diagridium 1053, 1.
 Diana Dictinna 376, 1.
 Dianæ Ephæſæ limulachrum ex
 qua materia 526, 1. 2.
 Ejus

I N D E X.

- Ejus templum quando & à quo combustum 525, 2. 527, 1.
 Templū à quo restitutū 526, 1.
 à quo exstructum ibid. 527, 1.
 Διάπασμα quid 1029, 1.
 Διάφενες quid 24, 2.
 Διάφρον quid Teoph. & Diosc. 108, 1.
 Διάφρεν quid Theoph. 532, 1.
 Διάφους quid 359, 1.
 Quid botanicis 439, 1.
 Διάπρφορον quid 1026, 1.
 Διάζολ 1026, 2.
 Dictamnus verus & falsus an idem 1135, 1. 1130, 2.
 An florem ferat 1132, 1.
 Unde dictus ibid.
 Partus faciliat ibid.
 An in sola Creta nascitur ibid.
 An flore & semine caret 1132, 2.
 An ubique florē proferat ibid.
 Albus officinarum est fraxinella 1133, 2.
 Verus Cretæ proprius 1130, 2. 1131, 2.
 Tertius 1130, 2.
 Dictamni flos & semen an in usu 1133, 1.
 Herba telas capris injectas ejicit ibid.
 Facultates 1130, 2.
 Falsi descriptio ibid.
 Veri descriptio 1130, 2. 1132, 2.
 Tertii descriptio 1131, 2.
 Differentia pro forma 84, 1.
 Dilutum quid 59, 1.
 Diminutio & defectus differunt 3, 2.
 Dioclis locus corrigitur 168, 1.
 Diodori Siculi interpres notatur 218, 1.
 Codex corrigitur 525, 1.
 Diodorus cum Theophrasto conciliatur 349, 2.
 Dionisii Halacarnassæi error 504, 2.
 Dionisius tyrannus non fuit ludi Magister 406, 1.
 Διάβαλαν an juglans 172, 2.
 An aveliana ibid.
 An castanea ibid.
 Est castanea 227, 1.
 Dioscorides & Aristoteles conciliantur 813, 1.
 Et Geoponicon autor conciliantur ibid.
 Et Hippocrates conciliantur ibid.
 Et Galenus conciliantur 66, 2. 391, 2. 869, 1. 971, 1. 983, 1. 1032, 1.
 Et Plinius conciliantur 813, 1. 862, 2.
 Dioscorides & Theophrastus conciliantur 79, 1. 243, 1. 298, 2. 302, 2. 305, 2. 412, 1. 467, 1. 623, 1. 638, 2. 709, 1. 747, 1. 808, 2. 863, 1. 741, 1. 999, 1. 1075, 1. 1083, 1. 1101, 1. 1102, 2. 1135, 2. 1165, 2. 1166, 1. 1168, 2. 1156, 2.
 Dioscorides & Aegineta conciliantur 418, 2.
 Et Serapio conciliantur 509, 1.
 Et Columella conciliantur 811, 1.
 Et Alpinus conciliantur 555, 2.
 Et Bellonius conciliantur ibid.
 Et Strabo conciliantur 102, 2.
 Et Damocrates conciliantur 869, 1.
 Et Simon zethi conciliantur 1002, 2.
 Sibi conciliatur 990, 2. 988, 1.
 Dioscorides defenditur 168, 2. 192, 1. 408, 1. 448, 1. 554, 1. 555, 2. 801, 1. 805, 1. 823, 2. 861, 1. 902, 1. 967, 1. 999, 2. 1033, 2. 1047, 2. 1080, 1. 1124, 2. 1137, 1. 1184, 1.
 Dioscorides interpretatur 96, 2. 467, 2. 568, 2. 704, 1. 1029, 1. 1031, 1. 1033, 1. 1091, 1.
 Dioscorides multoties in describendis plantis plures notas omisit 375, 1.
 Dioscorides quando vixit 592, 2.
 Non novit Theophrasti libros 801, 1.
 Dioscoridis codex corrigitur 20, 2. 22, 2. 27, 2. 29, 1. 32, 2. 46, 1. 47, 1. 97, 1. 104, 2. 125, 1. 166, 1. 175, 2. 177, 1. 195, 1. 2. 197, 2. 201, 2. 238, 2. 239, 1. 242, 1. 243, 2. 244, 2. 251, 2. 254, 2. 255, 2. 257, 1. 260, 2. 261, 2. 264, 2. 290, 2. 292, 1. 305, 2. 353, 2. 360, 1. 412, 1. 418, 2. 420, 2. 456, 1. 460, 2. 466, 1. 474, 1. 487, 1. 509, 1. 551, 2. 563, 2. 564, 1. 2. 568, 1. 571, 1. 583, 2. 584, 1. 585, 1. 603, 1. 616, 2. 623, 1. 635, 1. 639, 1. 686, 2. 714, 1. 773, 2. 788, 1. 789, 2. 802, 1. 805, 2. 815, 1. 828, 1. 830, 1. 837, 1. 838, 2. 849, 1. 855, 2. 872, 1. 876, 2. 887, 1. 926, 1. 2. 948, 2. 980, 2. 981, 1. 982, 1. 983, 1. 985, 2. 987, 1. 989, 1. 998, 1. 1019, 1022, 1026, 1048, 1059, 1062, 1063, 1078, 1085, 1102, 1119, 1138, 1150, 1165, 1174, 1160, 1185, 1.
 Diosporos 205, 2. 207, 2.
 Non est milium solis 208, 2.
 Est cerasi species 207, 2.
 Diospora cerasa 209, 1.
 Dipsacus 417, 1.
 Culta sit rigidior ibid. 2.
 Ejus genera ibid.
 Dipsas spina si-tiens 417, 1. 2.
 Dissilit & reselit differunt 161, 2.
 Distantia & discreta differunt 57, 1.
 Diversitas florum non facit diversitatem plantarum 818, 1.
 Dodonæus notatur 691, 2. 718, 1. 1050, 1.
 Dodrans quid 89, 1.
 Dolochus an sinilax hortensis 926, 1.
 Unde dictus 925, 1.
 Dolochi descriptio 926, 1.
 Donax quid 478, 1.
 Δοναξ 970, 1.
 Doria herba unde dicta 1073, 1.
 An panax chironium ibid.
 Ejus descriptio ibid.
 Doronicum vulgare an aconitum 1157, 1. 2.
 Non est Arabum doronicum 1157, 1.
 Doronici vulgaris descriptio ibid.
 Radices virides venenum sunt ibid.
 Radices siccatae innocuae ibid.
 Radix canes necat 1157, 2.
 Draba an nasturtium babylonicum 766, 1.
 Est braba ibid.
 An dryophonon ibid.
 Ejus descriptio ibid.
 Draba Dodonæi ibid.
 Drachma 21, 2.
 Dracunculus 854, 2. 1178, 2.
 Major serpentaria dicta 863, 2.
 Ejus descriptio ibid.
 Dracunculi radix an esculenta 862, 2.
 Ejus vires 863, 1.
 Genera ibid.
 Dracuntium minus 863, 2.
 Dracuntium non est aron 443, 1.
 Die distels 616, 1.
 Droguia quid 1005, 1.
 K k k k k 3 Δεύς

I N D E X.

Δρύς nomen late fumitur 239. 1.
 Δρύς vox quid significat 151. 1.
 Δρύς quercus 19. 1.
 Δρύς agria robur ibid.
 Dryopetes olivæ 312. 2. 313. 1.
 Dryepes olivæ 313. 1.
 Dryepes olivæ ibid.
 Dryophonon an draba 766. 1.
 Druppa oliva matura 312. 1.
 Drupidis folia 49. 2.
 Dulcedo temperi ei propria 1157. 1.
 Dulcia & amara facultatibus differunt 317. 1.
 Duplex quid 63. 1.
 Duracina persica unde dicta 127. 2. 128. 2.
 Durities summa & raritas conjungi non possunt 531. 1.
 Durum & rarum an sint contraria 917. 2.
 Δύσθεον verbum Hippocrati familiare 3. 1.

E.

E Benus 17. 2. 18. 2. 23. 2. 1178. 2.
 Ebeni medulla 23. 2. 25. 1.
 Est materies gravissima & spississima 517. 2. 519. 1.
 Materia tota non est nigra 517. 2. 518. 1.
 Ebenus decorticata cur fundum petat 519. 1.
 Est perpetuæ naturæ & cariem non sentit 521. 1.
 Vide hebenus.
 Ebrietatem facit cyclamen 1052. 2.
 Ebrietatem an hedera tollat 276. 1.
 An brassica arcet 510. 2. 506. 2.
 Myrtus arcet 377. 1.
 Chamepithys arcet 826. 1.
 Viola discutit 652. 2.
 Laurus arcet 186. 2.
 Brassica arcet 277. 4.
 An melilotus arcet 904. 1.
 Ebriorum vinosum odorem obtundunt lauri folia 186. 2.
 Ebulus an actæa Plinii 212. 1.
 Εκατομβαιαν quis mensis 137. 2.
 Εκαυλαῖν quid 602. 1.
 Εχνοπας 819. 2.
 Echinopoda 605. 2.
 An genista 606. 1.
 An aspalathum ibid.
 Echium alterum Dodonæi an lycoris 838. 2.
 Ede nasturtium Adag. 764. 1. 2.

Elaphoboscum sylvestre an branca leonina 1123. 1.
 Elaphobosci genera duo ibid.
 Elaphoboscum est pastinaca latifolia ibid.
 Ejus descriptio ibid.
 Ελατη unde dictum 170. 1.
 Vox plura significat 114. 1.
 Dioscoridis ibid.
 Galeni ibid.
 Theophrasti ibid.
 Elatine veronica fœmina 674. 2.
 Ejus descriptio ibid. 675. 2.
 Unde dicta 675. 1.
 An nummularia ibid.
 An pimpinella ibid.
 Elaterium quamdiu durat 1112. 2. 1111. 2.
 Vetustum cur optimum ibid. 1115. 2.
 Quod optimum 1115. 2.
 An candidum, an prassinum optimum 1116. 1.
 Unde fit 1128. 1.
 Elaterii vox latè aut strictè accipienda ibid.
 Vis purgatrix per superiora 1112. 2.
 Electrum an ocymum ad se trahit 756. 2.
 Elemi gummi cujus arboris lachryma 418. 2.
 Resinæ descriptio 419. 1.
 Differentia ibid.
 Elephanti mori succo rubro exasperantur 401. 1.
 Eleoselinum est apium officinarum 804. 2.
 Eleochryson unde dictum 1177. 1.
 Amaranthum cur dictum 1177. 2.
 Est coronaria planta ibid.
 An chrysocome ibid.
 An stœchas citrina ibid.
 Ejus descriptio 1178. 1.
 Flos an dulcis ibid.
 Elhanne Alpini 178. 2.
 Eliophobiscum est pastinaca major 1025. 1.
 Elium 545. 2.
 Ελιξ quid 144. 1.
 Elleborus assuetis etiam vigesies assumptus vomitum non ciet 1147. 2.
 Elleborus 367. 2. 550. 2.
 Unde dictus 1064. 1.
 Albus & niger 1063. 2. 1117. 2.
 Ubi optimus nascitur ibid. 1068. 1.

Inter viteis natus vinum diureticum facit ibid.
 Niger an pecudes necat 1063. 2. 1066. 1.
 Niger an fanicula fœmina Fuscii 1065. 2. 1066. 1.
 An Cristophoriana 1066. 1.
 Niger Dioscoridis an reperitur ibid.
 Quomodo sanat pecudes 1066. 2.
 Sine noxa apud nos effoditur 1042. 1.
 Pseudoniger an consiligo 1066. 2.
 Ellebori noxæ & remedia in colligendo 1041. 2.
 Facultates 1052. 2.
 Radix quamdiu durat 1112. 1.
 Albi descriptio 1064. 1.
 Nigri descriptio 1065. 1.
 Radices capillacæ usum præcipuum obtinent 1066. 1.
 Radices quando tempestive colligantur 1066. 2.
 Radices maxime durabiles 1115. 1.
 Ellebori albi vis pro scorpionibus 1153. 2. 1156. 2.
 Ellebori albi succo venatores hispani sagittas inficiunt, & cervos interficiunt, caro esui apta 1118. 2.
 Ejus succi præparatio ibid.
 Idem succus sanguinem omnis animalis inficit & necat ibid.
 Elleborinæ semen 1068. 1.
 Descriptio 1066. 2.
 Ellebrine unde dicta ibid.
 Mathioli an veterum ibid.
 Est epipactis ibid.
 Ubi nascitur 1068. 1.
 An sesamoides 1068. 2.
 Ηλσ morbus olæ 28. 1.
 Elychnium tersense quid 425. 2.
 Elechrysis ad æstimationem facit 1173. 2.
 Εμβριμα quid 378. 2.
 Elechrysi descriptio 1173. 2.
 Εμβολσ quid 83. 1.
 Ημερα quid 121. 1.
 Ημερα an rectius culta ανκηπαλα dicuntur 16. 1.
 Ημερον tam de domestica quam horrensi dicitur planta 14. 2.
 Emigrage quid 122. 2.
 Empetron & epipetron an idem 842. 1.
 Empethalon 560. 2.
 Unde dictum ibid.

I N D E X.

- ἑνκαρδιον an palmæ cerebrum vo-
 carit Dioscorides 108, 2.
 ἑνκαρδιον & ἐνκεφαλον quomodo
 differunt 108, 2. 109, 1.
 Endivia est feris sativa 856, 1.
 Ejus preparatio & descriptio
 ibid.
 ἐνπεριωνη quid 1012, 2.
 Enula 368, 2. vide helenium.
 Eobani Hessi carmen corrigitur
 702, 2.
 ἐφῆβαιον quid 492, 1.
 Ephedra descriptio 458, 2.
 Ephemerum insectum 1142, 2.
 Ephemerum herba est aut letale
 aut non letale 1142, 2.
 Ephemerum unde dictum 1142.
 1.
 Ephemerum non lethalis descriptio
 1144, 2.
 Ephemerum descriptio 698, 1.
 Est duplex ibid.
 Ephemerum Diosc. an Dens cani-
 nus 697, 2.
 Ephemerum colchicum 1142, 2.
 Ephemerum an bulbos colchicus
 1132, 2.
 Ephemerum ucnenum unde di-
 ctum 1131, 2.
 Ejus descriptio ibid.
 An sit compositum 1142, 2.
 An iris agria 1143, 1.
 An naphtha 1143, 1.
 An colchicum recentiorum
 1143, 2.
 ἐπιγλασσον 255, 1.
 ἐπιμελης latinis unedo 19, 1.
 Epimelus unde dictum 201, 1.
 An sit arbutus 242, 1.
 Epimedium an epipetron 823, 2.
 An lunaria botrytis 824, 1.
 An florem ferat ibid.
 Ejus descriptio ibid.
 Epimedium Indicum 364, 1.
 Epimenidea 854, 2.
 Empipetron & empetron an
 idem 824, 1.
 An epimedium 823, 2.
 An lunaria botrytis 824, 1.
 An sempervivum minus 823, 2.
 ἐπισκόμενα quid 734, 1.
 Epithymum quid 568, 1. 569, 1.
 Quid Dioscoridis 567, 2. 568, 1.
 Quibus innascitur 568, 1. 569, 1.
 Epithymi quot genera 568, 1.
 569, 1.
 Equapinnu e lachryma exit 74, 2.
 Equiseti descriptio 458, 1. 459, 1.
 Vires ibid.
 Radix profunda valde ibid.
 Nodos habet dactylis similes
 ibid.
 Equisetum palustre 459, 1.
 Equisetum scabritiem ligneorum
 operum tollit ibid.
 Membranas codicum a fordi-
 bus purgat ibid.
 Sanguinis profluvia sistit ibid.
 Equus cantarinus 801, 2.
 Erasmus notatur 488, 2. 847, 1.
 ἑρβῶ quid 64, 2.
 ἑρβας quid 594, 2.
 Erica 960, 2.
 Erica folia 48, 2.
 Erigeron cur dicta senecio 824, 2.
 ἐριός quid 133, 1. 143, 1. 144, 1.
 166, 2.
 ἐρίνεον in ficu pro flore est 131, 1.
 383, 1. 2.
 ἐρίνε quid 144, 1. 145, 1. 382, 1.
 383, 2.
 Eriophorus Theophrasti an co-
 dius bulbos 702, 1.
 Erotiani codex corrigitur 392, 1.
 790, 1. 1090, 2.
 Error quorundam botanicorum
 26, 1. 29, 1. 31, 1.
 Eruca 961, 1.
 Eruca Priapo dicata 748, 2.
 Venerem excitat ibid.
 Unde dicta ibid.
 ἑρβῶ cur dicta ibid.
 Latifolia 749, 1.
 Quando provenit 731, 2. 734, 2.
 Eruca radix 24, 2.
 Descriptio 749, 1.
 Semen firmitus ad perduran-
 dum 795, 2. 796, 1.
 Eruca unde fiant 84, 1.
 Erodunt vites 498, 2.
 Remedium adversus illas ibid.
 Quomodo arcendæ a plantis
 501, 1.
 Erodunt arbores 494, 2. 498, 2.
 Eruca arborum 499, 2.
 Ervilia an isoporus 718, 2.
 Est pisum minus 918, 1.
 Ervum quomodo ferendum ut
 gratum fiat 82, 2. 83, 2. 909, 1.
 Ervum 962, 2.
 Cur lustrale vocant 923, 2.
 Ervi nota 923, 2.
 Eryngium 545, 2. 547, 2.
 Unde dictum 610, 2. 611, 1.
 Manducatum ab una pecudum.
 an totam gregem sistat 611,
 2.
 Eryngii genera & descriptiones
 ibid.
 Erysimum 941, 1.
 Erysimi nomine duæ plantæ gau-
 dent 921, 1.
 Erysimum Theophrasti ibid.
 Dioscoridis ibid.
 Erysimum frutex unde dictum ibid.
 An irio dictum ibid.
 Erysimum olus unde dictum ibid.
 Viride an a quopiam vescatur
 animali ibid.
 Siccum cibo est idoneum ibid.
 An sagopyrum ibid.
 Erysimum Theophrasti an mya-
 gron Diosc. 912, 2.
 Erythraum mare unde dictum
 481, 1.
 ἐρυθραῖ quid antiquis 481, 1.
 1007, 1.
 ἐρυθραῖ καλαμῶ 481, 1. 1007, 1.
 ἐρυθραῖος & κίρρος differunt 1007, 2.
 ἐρυθραῖ δανον 1113, 2.
 Erytronium Dens caninus herba-
 riorum 697, 2.
 Esculus humoris impatiens 527,
 2.
 Esculi materies ibid.
 Essentia & forma plantarum ab
 animalium similitudine pe-
 tenda 1. 2. 41.
 Esula unde dicta 1087, 1.
 An pitiusa Diosc. 1088, 1.
 Minor & ejus descriptio 1087,
 2.
 Cur ὀζύπρον dicta ibid.
 Major & ejus descriptio ibid.
 Etessii venti qui, & quando flant
 296, 1.
 ἑτυῶ edulii genus, ex legumini-
 bus 447, 2.
 ἐυβοικὸν καρύον 173, 1.
 An castanea ibid. 2.
 ἑυκρατῶ 16, 1.
 ἑυχυλῶ botanicis quid 60, 1.
 ἑυχυμῶ quid 361, 1.
 ἑυχενῶν, ἑυθενῶν, ἑυθενῶν sunt verba
 comunia Aristoteli & Theo-
 phrasto 3, 1.
 Euonymi historia 268, 2.
 Descriptio ibid.
 Genera ibid.
 Fructus pecus necat 262, 2.
 Eupatorium an lysimachium
 purpureum 699, 1.
 Cannabinum non est veterum
 886, 1.
 An semen ferat ibid.
 Ejus descriptio ibid.
 Ejus semen 887, 1.
 Adulterinum non est vete-
 rum 886, 1.
 Quomodo differt ibid.
 K k k k k 4 Aqua-

I N D E X.

- Aquaticum an veterum 887, 1.
 Avicennæ est Agrimonia 887.2.
 Cannabinum non est Avicennæ ibid.
 An aroma sapiat aut stipticum sit ibid.
 Eupatorium Mesues est diversum ab Eupatorio Græcorum & Avicennæ ibid.
 Ejus descriptio ibid.
 Eupatorii veterum semen 887, 1.
 Euphorbium 965, 1.
 Unde dictum 1056, 1.
 à quo inventum 1058, 2.
 Optimum 1057, 1.
 Euphorbii descriptio 1056, 1.
 1057, 2.
 Colligendi modus 1057, 2.
 Succus duplex 1058, 1.
 Optimus quomodo dignoscitur ibid.
 Vetus à novo quomodo dignoscitur ibid.
 Fructus 1057, 2.
 Europa an plantas odore præstantes proferat 1037, 1.
 Euranda arbor ejus descriptio 351, 2.
 An ficus Judica ibid.
Ευβορεον 23, 2.
Ευβορεον quid 327, 1.
Ευζυλον quid 358, 2.
Εζανθειν quid 602, 1.
 Exanthemata quid botanicis 67, 1.
 Exercitus Julii Cæsaris qua radice vitam sustinere coactus fuerit 1221, 1. 1222, 2.
 Exinde quid. 25, 1.
 F.
 Faba 941, 2.
 Faba ægyptia 437, 2.
 Ejus descriptio ibidi 445, 2.
 Ubi nascitur ibid. 442, 2.
 Differt ab aro ægyptio 442, 2.
 Differt a culcas ibidi 443, 2.
 Non est colocasia ibid. 445, 1.
 Ejus calix 446, 1.
 Ejus ciborium ibid.
 Ejus fructus ibid.
 Ejus folium idid.
 An sit species nymphaeæ secundæ 448, 1.
 An sit Nymphaea 1104, 2.
 An sit petasites 861, 1.
 Faba Græcorum 713, 1. 176, 2.
 Faba quomodo erumpit 907, 2.
 Florescens madefieri cupit 940, 2.
 Imber si superveniat difficulter provenit 907, 2.
 Quando ferenda 909, 1.
 Quot diebus perficiatur 912, 2.
 Quomodo provenit 910, 2.
 Quando florere incipit 911, 2.
 In agro stercoreis est vice 941, 2. 940, 2.
 Cur terram stercoreare videtur 953.
 Sola est erecto caule 914, 2.
 Cur à Pithagyro damnata 915, 2. 916, 1.
 An sponte provenit 914, 1.
 An gallinas & fœminas infecundas reddit 916, 1.
 Insomnia facit & animum turbat ibid.
 Sale addito coctione non mollescit 916, 2.
 Refriva vel referiva cur dicta ibid.
 Vulgaris an faba veterum 916, 2.
 Est veterum 917, 1.
 Viridis quomodo cibo inepta ibid.
 Equina an Græcorum 917, 2.
 Faba caulis cur calamus dictus 913, 2.
 Laus 915, 2.
 Incommoda 916, 1. 2.
 Varietas 917, 2.
 Putamina arbores necant 916, 1.
 Lugubres litteræ quæ 917, 2.
 An lugubres littoræ in faba 916, 2.
 Faba arbor lotus 915, 1.
 Fabas adire Adagium 916, 1.
 Fabas an lædat Imber 941, 2.
 Fabis abstinere ibid. 2.
 Fabetum 437, 2. 440, 1.
 Fabula de casia & cinnamomo 984, 2.
 Fabula de mali aurei ortu & custodia 337, 2.
 Fabula de radice mandragoræ 584, 1.
 Fabula de phœnice ave 984, 2.
 Faciei maculæ & vari tolluntur 345, 1.
 Fagopyrum unde dictum 921, 1.
 Fagus 122, 2. 138, 2. 157, 2.
 Quomodo germinet 130, 2.
 Non est *Φηγος* Theophrasti 148, 1.
 Trojæ est longæva 489, 2.
 In aqua diutissime durat 521, 2.
 An in sicco an humido magis corrumpatur 527, 2.
 Fagea glans 162, 2.
 Fagi descriptio 172, 1.
 Fructus omnibus animalibus gratus ibid.
 Materies quando cædenda 511, 2.
 Fagus Latinorum & phagus Græcorum an una eademque planta 152, 1. 527, 2.
 Famen & sitim tollit hippace 1106, 2.
 Tollit glycyrrhiza 1093, 2. 1106, 1. 2.
 Tollit malva 825, 2.
 Tollit acetosa 801, 1.
 Tollit alimum medicamentum 825, 2.
 Famen tollit scolymus 619, 1.
 Far vemiculum 955, 2.
 Far an compositum quid 955, 1. 954, 2.
 An frumenti genus 954, 2.
 Farfarius populus alba 217, 1.
 Farraria chalta dicta 822, 1.
 Farcta toxica Theophrasti 479, 1.
 Farina non mutat succorum colores 595, 1.
 Fateri quid 8, 2.
 Fausel arbor 356, 1.
 Ejus descriptio & vires ibid. 357, 1.
 Fructus inebriat ibid.
 Fructus quomodo præparetur ibid.
 Quomodo venenum 357, 1.
 Fructus descriptio ibid.
 Favorinus quando flat 512, 2.
 Fax lustralis 169, 2.
 Ferba antiquitus pro herba 630, 2.
 Feræ & animalia in Africa cur non bibunt æstate 321, 1. 322, 2. 332, 2.
 Ferrugineus color 712, 1.
 Fertiora quæ 759, 2.
 Fertilitas mira agri Messeni, Sicilia, meli, & calchia 913, 2.
 Fescenninus versus quis 226, 1.
 Ferula, ferulago 546, 2.
 An unum genus 550, 2.
 Quomodo differunt ibid.
 Unde dicta 582, 1.
 Ferulæ descriptio 550, 2. 583, 1.
 Duo genera 582, 2.
 Ejus conditura ibid.
 Medulla 23, 2.

INDEX.

Ferula faganifera 1062, 1.
 Ferulaceum genus multiplex
 550, 2.
 Ferulacea radices grandes ha-
 bent 33, 2.
 Festi codex corrigitur 543, 2.
 Festuca 941, 2.
 Fibria in radice 86, 1.
 Ficus 11, 2. 12, 1. 17, 1. 19, 1. 41, 42.
 138, 1. 368, 2. 540, 2. 965, 2.
 Quomodo arbor dicenda 12, 1.
 Quomodo parva manet 110, 1.
 Quomodo provenit 70, 2.
 Quomodo optime nascitur
 87, 2.
 Quomodo germinat 130, 2.
 Ut fructificet 93, 2.
 Ut poma generosiora produ-
 cat 87, 1.
 Ut cito maturescat 144, 2.
 Omnibus modis sata provenit
 85, 2. 86, 2.
 Optimos producit fungos 28,
 1.
 Ne fructum amittat 113, 2.
 Quæ folia non amittit 45, 2.
 In agro elephantino cui folia
 non decidunt 14, 2.
 Juxta scyllam sata ocyus cre-
 scit 85, 2.
 Ante foliorum exitum cauli-
 culum emittit 841, 2.
 An floret 129, 2. 133, 2. 841, 1.
 Ficus cur a fulmine non lædatur
 389, 1.
 Carnes duras teneras facit ibid.
 Est brevioris vitæ 490, 2.
 Ignem facile excipit 540, 2.
 Cur tripote dicta 81, 2.
 Cur *νεαγίς* dicta 383, 2.
 Cur dentes offendit 389, 1.
 Cur vomitione ultimo reddi-
 tur ibid.
 Ubi primum inventa 380, 2.
 Est symbolum vitæ purioris
 381, 1.
 Dulcior est si ruta prope na-
 scatur 389, 1.
 Salsi quid habet 386, 2.
 Ne à vermibus rodatur 88, 2.
 Qui magis durabiles 89, 2.
 Culicum beneficio an juvatur
 115, 2.
 An in pomorum classe 383, 2.
 Pinguis quis 382, 2.
 Tria significat 382, 1.
 Sylvestris differt à sativa 383, 2.
 Ægyptia 287, 1.
 Non solum in Ægypto nasci-
 tur 288, 1.

Indica 39, 2. 326, 2. 348, 1. 350,
 2.
 Cur paucos fructus fert 349, 1.
 Differt Theophrasti à Diodori
 349, 2.
 An pomum vetitum Adami
 350, 1. 2.
 An euranda arbor 351, 2.
 Marina 404, 2.
 Semper virens 423, 2.
 Ceronia 290, 1. 289, 1.
 Cypria & ejus descriptio 285,
 2. 292, 1.
 Γενναία quæ 79, 1.
 Pharaonis 287, 1. 291, 1.
 Serotina 44, 2. 388, 1.
 Ficorum varia nomina incognita
 388, 2.
 Variæ species à folio 384, ad
 388.
 Fici radix 24, 2. 25, 2. 26, 1. 2.
 Medulla 23, 2.
 Folia 54, 2. 48, 2. 49, 2. 52, 2.
 Folium quomodo coturnicis
 pedi similis 52, 2. 53, 1.
 Folium *θελίου* cur dictum 81, 2.
 383, 1.
 In Ida descriptio 248, 2. 250, 2.
 257, 2.
 Succus lac coagulat 591, 2.
 Succus arboris amarus, fru-
 ctus dulcis 389, 1.
 Fici flos 389, 2. 131, 1. 383, 1. 2.
 Halitus vis 389, 2.
 Descriptio ibid.
 Sylvestris descriptio ibid.
 Morbi qui 494, 2. 497, 1.
 Materies qualis 517, 2. 530, 2.
 Frumenta quid 115, 1.
 Dignitas 380, 2.
 Variæ dotes 543, 1.
 Estimatio quanta 382, 1.
 Genera quot 383, 1. 2. 384, 1.
 Ficum quæ arbores diligunt &
 contra 9, 2.
 Ficula 131, 1.
 Ficulneo folio anguem tenere
 Adag. 383, 1.
 Fidiculæ usus ad distillationem
 urinæ 878, 1.
 Filago an gnaphalium 847, 2.
 Cur herba impia dicta ibid.
 Cur ceratophylax dicta ibid.
 Ejus descriptio ibid.
 Filix 1179, 2.
 Filix invisita planta agricolis 1168,
 1.
 Mollis & delicata cur dicitur
 pastoribus ibid.
 An caulem ferat ibid.

An semen ferat 1168, 2.
 An semen & florem simul ea-
 dem hora perficiat ibid.
 Mas quomodo à fœmina di-
 stinguatur 1168, 2. 1169, 1.
 1166, 2.
 Unde dicta 1167, 2.
 Πίπλις cur dicta 1167, 1.
 Πίπλις cur dicta ibid.
 Βλαγγεον cur dicta ibid.
 Avia cur dicta 1167, 2.
 Steriles reddit fœminas 1166,
 2. 1167, 2. 1168, 1.
 Abortum facit 1166, 2. 1169, 1.
 Fœmina vermes necat 1166, 2.
 1169, 1.
 Filix querna an filix fœmina
 1169, 2.
 An bryopteris aut Dryopteris
 ibid.
 Ejus descriptio ibid.
 Polypody loco ægri damno
 venditur ibid.
 Filicis genera quot 1168.
 Descriptio ibid.
 Cineres materiem vitri præ-
 bent ibid.
 Filix unde interit 946, 2.
 Filix indica 320, 2.
 Ejus folia tactum humanum
 non ferunt ibid.
 Filicis folia 49, 2.
 Filipendula an tenanthe 680, 1.
 681, 1. 682, 1.
 Unde dicta 680, 1.
 Ejus descriptio ibid.
 Ejus genera 681, 1.
 Fimbria quid veteribus 26, 2.
 Fimus quis optimus 92, 2. 94, 2.
 792, 2.
 Fimi differentia 94, 2.
 Fimum & aquas olera amant
 792, 2.
 Fingo duo significat 471, 2.
 Fistularum inventor quis 477, 2.
 Fistulæ olim ex variis & pluri-
 mis calamis cera conjunctæ
 478, 1.
 Flamma Jovis 205, 2.
 Flammeo colore cur nuptæ vele-
 batur caput 696, 2.
 Flatus interimunt arbores 499, 2.
 Flava & fulva calidiora sunt albis
 869, 1.
 Florem an omnes plantæ habent
 5, 2.
 Florigera ut plurimum sunt sub-
 frutacea 643, 2.
 Florendi tempus diversum 842,
 2.

Flores

I N D E X.

- Flores æstivi 679, 2.
 Vernales ibid.
 Vernales qui primi 695, 2.
 Arborum an sint vividiores colore 842, 2.
 Quidam cur procul bene olent 868, 2.
 Contusi deterius olent 653, 1.
 Differunt ortu & positu 64, 2.
 Lanuginei sunt gerentium spicam 914, 2.
 Leguminum foliis constant ibid.
 In montibus an deteriores 730, 2.
 Qui fructum producant, qui non 65, 1. 2.
 In umbra cur albidiores 1047, 2.
 Omni anni tempore reperiuntur 730, 2. 842, 2.
 Mali medici qui secundi qui contra 65, 2.
 Florum genera & differentia 62, 2.
 Differentia in herbis & arboribus 829, 2. 842, 2.
 Diversitas 740, 2. 914, 2.
 Diversitas non facit diversitatem plantarum 818, 1.
 Quot differentia 65, 1.
 Omnium color & differentia ejus vix à quopiam exponi potest 62, 2.
 Odores quales 61, 2.
 Flos an ante caulem exit 866, 2. 876, 2.
 Duplex quis 63, 1.
 Simplex quis 65, 1. 2.
 Cur sic dictus ibid.
 Niger an detur 567, 2. 867, 2.
 Niger purpureus botanicis dicitur 659, 1. 703, 1.
 Mutilatus quis 928, 1.
 Flos atcheiri 696, 2.
 Avellana 228, 1.
 Cerasi 208, 2.
 Equestris 714, 1.
 Mespeli 190, 2. 202, 1. 203, 2.
 Regalis 714, 1.
 Sambuci 206, 2. 211, 2.
 Frangit calculum 207, 2.
 Flos Jovis 545, 2.
 Unde dictus 667, 2.
 An lichnis coronaria ibid.
 An caryophylleus flos ibid.
 An armerius ibid.
 An aquileja ibid.
 Flos Iridis noctu hiat 868, 2.
 Scyllæ anthericus dictus 873, 1.
 Solis an panax chironium Dioscoridis 1073, 2.
 Picis 973, 2.
 Flos armerius an been aut behen 669, 1.
 An muscipula ibid.
 An Jovis flos 667, 2.
 An viscaria 669, 1.
 Ejus descriptio 668, 2.
 Flos caryophylleus unde dictus 667, 2. 668, 1.
 An betonica Dioscoridis 667, 2.
 An Jovis flos ibid.
 An catabrica Plinii 668, 1.
 An veteribus cognitus ibid.
 Ejus plures species ibid.
 Descriptio ibid.
 Serendi modus ibid.
 Fluida ejus descriptio & genera 266, 2.
 Fluviani arborem quid 514, 2.
 Fluvialia quæ 453, 2.
 Fluvii singuli privatim quid ferunt 452, 2.
 An privatim quid ferunt 455, 2.
 Fœminæ quando in venem maxime pronæ 620, 1.
 Fœminæ & maris differentia in plantis 151, 1.
 Fœnigrecum siliqua cur dictum 952, 2.
 Fœnigræci descriptio ibid.
 Notæ ex Theophrasto ibid.
 Fœniculum 546, 2. 550, 2.
 Unde dictum 548, 1.
 An marathrum 548, 1. 2.
 Fœniculi notæ 548, 2.
 Duo genera ibid.
 Caulis gummi emittit ibid.
 Fœnicularis campus 549, 1.
 Fœnum burgundiacum 949, 1.
 Fœtus non est pars animalis 1, 2.
 Fœtor in plantis an venenati indicium 747, 1.
 Folium hemionii sterilitatem mulieribus adfert 1154, 2.
 Folium & malabathrum an idem 1034, 2.
 Folium indicum non est malabathrum ibid.
 Folium malabathrum herba paradisi dictum 1032, 2.
 Folium an omnes plantæ habent 5, 2.
 Ex quibus constat 9, 2. 10, 2. 54, 2.
 Folium laserpitii quid 587, 2.
 Folia capillacea quæ 998, 2.
 Folia omnia an dependent 8, 1.
 Cur in plantis terræ proxima primum defluunt 46, 1.
 Ex arboribus cur decidunt 124, 1.
 Quo tempore se convertere dicuntur 51, 2.
 Folia frumentorum 49, 2. 54, 2.
 Fraxini 52, 2.
 Sambuci 211, 2.
 Foliorum pars superior cur viridior & levior est 52, 1.
 Inferior lanuginosa ibid.
 Folia, radices, & germina quando nascuntur in frugibus 910, 2.
 Foliorum arborum & herbarum differentia 841, 1.
 Foliorum differentia 48, 2. 49, 2. 865, 2. 866, 1.
 Foliorum odores quales 61, 2.
 Folliculi therebinthi lentorem continent 230, 1.
 Fores quid 763, 1.
 Folia quid 313, 1.
 Forma & essentia plantarum ab animalium similitudine petenda 4, 1.
 Fornicare ligna quæ dicuntur 531, 1.
 Fossio viti est necessaria 110, 1.
 Dissert à pulveratione 111, 2.
 Fraxinellæ descriptio 1133, 2.
 Genera 1134, 1.
 Fraxinella an pœonia ibid.
 An diptamnum ibid.
 An tragium Diosc. ibid.
 Fraxinus quid præter fructum fert 181, 2.
 Fraxinus 122, 2. 136, 2. 123.
 An montibus gaudet 123, 1.
 Quomodo frutificat ibid. 2.
 Fraxinus & ornus an manna fundunt 150, 2. 151, 1.
 Fraxini radices 140, 2.
 Duo genera 181, 2.
 Descriptio & historia ibid. 184, 2.
 Fructus 181, 2.
 Materies 537, 1.
 Materies quando cadenda 511, 2.
 Folia 52, 2.
 Fraxinum & taxum confundit Plinius 176, 2.
 Fritillaria crassa promontorii bonæ spei 335, 1.
 Fructus an sit pars arboris 1, 2.
 Quidam sub foliis 2, 2.

Qui-

INDEX.

- Quidam super folia ibid.
 Quidam in cacumine ibid.
 Quidam sub terra ibid.
 Quidam in caudice ibid.
 Quidam in dorso folii 3. 2.
 Quid 6.2. 7.1. 8.1. 11.1.
 Non omnis est in caule 7.
 2.
 An omnis dependit 8. 1.
 Definitio 10.2. 11.1. 12. 2.
 Quomodo differt ab arbore 11. 1.
 Nullus ex sola carne constat 54. 2.
 Non omnis ex femine & carne constat 8. 1.
 Ex quibus constat 54.2.
 Rudimentum 66. 1.
 Copia quando indicatur 67. 2.
 Dulcis an minus olet 105. 1.
 Arborum an detur acris & amarus 60.2.
 Ingustabilis quæ animantibus 130. 2.
 Quomodo dulcescit 389. 2.
 Ex satiatione pro loci & regionis ratione aut melior aut peior fit 76. 2.
 Vis deterior si radicem detraheris 1112. 2.
 Plurimi testaceo vel osseo tegumento constant 8. 1.
 Sylvestres an domestici præstantiores 16. 1.
 Arborum qui ex satiatione proveniunt deteriores fiunt & degenerant 76.2.
 Qui ex satiatione originis bonitatem servant ibid.
 Fructus & seminis differentia 8.2.
 Fructus & semina quæ sua natura distantia solent evenire, ob soli ubertatem congesta eveniunt 57. 1.
 Fructus & arbores quomodo cultura mitescunt 77. 2.
 Fructus an in aquilonibus an australibus locis magis decidunt 113. 1.2. 115. 1.
 Fructus horarii qui 394.2. 501.1.
 Frugaces qui ibid.
 Fructus amemelis 201. 1.
 Balsami ad nos adfertur 1000. 1.
 Cedri 191.2. 200. 1.
 Clymeni infæcundos facit 1154. 2.
 Juniperi 200. 1.
 Sambuci 206.2. 211.2.
 Crategoni semen prolificum facit 1154.2.
 Hedera candidæ semen infæcundum facit 1153. 2.
 Fructum an omnes plantæ habent 7. 2.
 Quæ arbores amittunt 113.2.
 Ejus causa ibid.
 Fructuum diversitas ob foli diversitatem 55.2. 57. 1.
 Fructuum omnium perfectiones æstate contingunt 737.2.
 Fructuum & seminum varia compositio & usus 58. 1.
 Fructuum maturatio unde perficitur 915. 1.
 Fruges ne luxurient 942. 2. 946. 1.
 Cur depascendæ vel detundendæ 946. 1.
 Quando incrementum plurimum accipiunt 946.2.
 Quando folia radices, & germina emittunt 910. 2.
 Frugum duo genera 907. 2.
 Frugibus nocentes bestiolæ 959. 2.
 Frumenti genera duo 906. 2.
 Tertium genus ibid. 908. 2.
 Frumenta an frugum nomine censenda 907. 2.
 Frumenti ortus 910.2.
 Frumenta quando florere incipiunt ibid.
 Quando pullulant 911. 1.
 Frumenta & legumina in quibus differunt 912.1. 915. 1.
 Quem ordinem servant nascendi 912.2.
 Quot diebus perficiuntur ibid. 915. 1.
 Quibus foliis constant 49.1.2. 54.2. 913.2.
 Quomodo ab erucis servantur 961. 1.
 Quæ terram extenuant 953. 2.
 Frumentacea quæ 906.2.
 Multas habent radices 912. 1.
 Cur ramis pluribus non luxuriant ibid.
 Ramuli decerpti cur non renascantur ibid.
 Spicam gerunt 914. 2.
 Validiora sunt contra hyemem ibid.
 Frumentaceis qualis caulis ibid.
 Frumentum retunsum cur degeneret 946. 2.
 Unde dictum 934.2.
 Purum 937.2. 938. 1.
 Turcicum ejus descriptio 936. 2.
 Frumento fato siccitas magis quam imbres expediunt 940. 2.
 Frumentorum folia 49.2. 54.2.
 Frumentum amyleum an olyza 957. 1.
 Ejus notæ ibid.
 Frumentum an inter sylvestres debeat numerari plantas 25. 2.
 Frutetum 26. 1. 424. 1.
 Fruticare quæ dicuntur 738.2.
 Frutices quæ perpetuo virent 44. 45. 46.
 Frutex aliquando herba Dioscoride dictus 920. 1. 1020. 1.
 Frutillaria crassa promontorii bonæ spei 952. 1.
 Fucus marinus quid 412.2.
 Ejus genera 412. 1.
 Folio abrotani 413. 1.
 Fucus seu pigmentum unde fit 1027. 1.
 Ex anchusa 835. 1.
 Ex radícula syriaca 720. 1.
 Fugaces fructus qui 394. 1.
 Fulgurum genera tria 396.2.
 Fulva & flava calidiora sunt albis 869. 1.
 Fulvus color 213.2. 241.2. 698. 1.
 Fumum molestum quæ præbent 542. 2.
 Fumaria unde dicta 748. 1.
 Ejus descriptio ibid. 2.
 Duo genera 748.2.
 Fungus solis vi lapidescens 417. 2.
 Fungus an radice caret 24. 2. 25. 2. 27. 28.
 Unde dictus 28. 1.
 Ejus descriptio 28.29. 1.
 In quibus à petiis differt 28. 1.
 Ejus genera & differentia 28. 1.2. 29. 1.
 Qui noxii 29. 1.
 Qui præstantiores 28.29. 1.
 Omnis est mali alimenti 28. 1.
 Quas radices habet ibid.
 Laricis 167. 2.
 è robore 146.2.
 Bovyst dictus summam habet siccitatem & raritatem 531. 1.
 Fungi qui dicuntur 28.1.
 Quo artificio noxii aut salubres 29. 1.

I N D E X

Ἀρεμνταῖ qualēs 28, 1.
Fungos cur ῥοζενεῖς, cur μύκητες,
cur ῥομοναῖς vocarint 27, 2.
Funiculū lapidi admoveṛe Adag.
19, 2.
Fuscus defenditur 791, 2.
Fusturna pars superior abieris
170, 1.
Unde dicta ibid.
Fusus agrestis 612, 2.
Fusus 617, 2.

G

Agagetes 166, 2.
Gaguey arbor 352, 1.
Galanga non est acorus 66, 1.
Galangæ radices an junci odorati
radix 1009, 2.
Γαλιάνγα 535, 2.
Galenī sententia de tubere 27, 2.
Sententia de plantis sylvestri-
bus & domesticis 15, 1.
Liber de Theriaca an Galenī
457, 1.
Liber de mensuris an Galenī
916, 2.
Locus interpretatur 185, 2.
Error 390, 2. 743, 2. 1119, 1.
1181, 2.
Codex corrigitur 166, 1. 289, 2.
345, 1. 349, 1. 410, 2. 418, 1.
457, 1. 463, 1. 476, 1. 558, 2.
564, 2. 673, 2. 939, 1. 938, 2.
987, 1. 1090, 2.
Galenus quando vixit 871, 1.
Galenus & Dioscorides concil-
iantur 66, 2. 391, 2. 869, 1.
985, 1. 971, 1. 1032, 1.
Galenus & Theophrastus concil-
iantur 1146, 2.
Galenus & Nicander concilian-
tur 391, 2.
Galenus & Geoponicon auctor
conciliantur 813, 1.
Galenus & Aristoteles concilian-
tur 813, 1.
Galenus & Plinius conciliantur
813, 1.
Galenus & Columella concilian-
tur 919, 1.
Galenus defenditur 805, 1. 1008, 1.
990, 2. 991, 1.
Galbanum 964, 2. 965, 1.
Galbula cypressi fructus 372, 2.
Galla 141, 2.
Quando gignitur 131, 2.
Quando grandescit ibid.
An fructus 154, 2.
Est duplex ibid.
Omphacites 155, 1.

Robori est proprium 6, 2.
Animal gignit, quid prænun-
tiat 155, 2.
In therebintho 230, 1.
Gallica est acer campestris
122, 2.
Quomodo à carpine differt
180, 2. 183, 1.
Gallas ferunt omnes quercus
147, 2.
Earum differentia ibid.
Gallion album an mollugo 884, 1.
Unde dictum ibid.
Ejus descriptio & genera ibid.
An aparine species 884, 2.
Gallorum mastic 683, 2.
An marum veterum 630, 1.
Γαμηλιών quis mensis 734, 1.
Garcias notatur 1005, 1. 1006, 2.
1008, 1. 1180, 1. 1181, 1.
1184, 1.
Garyophyllum Plinii non est ca-
riophyllum 994, 1.
An amomum 1017, 1.
Est succedaneum amomi ibid.
Ejus descriptio ibid.
Γαστήρ brassica quæ 771, 1.
Γαστρίς rapa cur dicta ibid.
Γερμανεῖς cur fungos vocarunt 27, 2.
Γερμανίδες quid 789, 1.
Gellii opinio refutatur 916, 1.
Gemma populi 219, 2.
Γινὰ quantum temporis spatium
526, 2. 527, 1.
Generatio est propter perfectam
generationem quomodo in-
telligi debeat 3, 1.
Generatio è lachryma 74, 2.
Generandi facultas ex herbis
1153, 2.
Geniculum quid 1007, 1.
Genista 17, 2.
Vinculi usum præstat 19, 2.
An spartum Homeri 19, 2. 20, 1.
An echinopoda 605, 2.
An scorpius Theophrasti 605
2.
Est major & minor ibid.
Genista & spartum an planta di-
versa 20, 1. 22, 2.
In quibus differunt 22, 2.
Ejus descriptio 22, 2. 23.
Cur ἀφύμα & dicatur 605, 2.
Gentiana unde dicta, & descriptio
1046, 1.
Genus pro materia 84, 1.
Geoponicon codex corrigitur
78, 2. 100, 1. 111, 1. 124, 2. 197,
1. 199, 2. 264, 2. 337, 2. 778, 2.
779, 1.

Geoponicon auctoris error 123,
1. 124, 2. 771, 1. 924, 2.
Geoponicon auctor à contradi-
ctione defenditur 859, 2.
Geoponicon auctor quis 28, 2.
73, 2. 82, 1. 110, 2. & aliis.
Geoponicon auctor & Galenus
conciliantur 813, 1.
Geoponicon auctor & Dioscori-
des conciliantur 813, 1.
Georgicorum fratrum codex
corrigitur 365, 1.
Geranium 24, 27, 25.
Ejus historia 29, 2.
An fungi genus ibid.
Unde dictum 30, 1.
Pes columbinus dictum 30, 2.
Columbinum an amomum
1016, 2. 1017, 1.
Robertinum 31, 2.
Tertium Plinii 31, 1.
Geranii duo genera Dioscoridi
30, 1.
Nullum genus ad tubereum
classem referri debet 31, 2.
Germinatio plantarum duplex
818, 2.
Olerum diversa 819, 1.
Germinationis tempus 133, 2.
Definitio 2, 2.
Germinationes in Arcturo 137,
2.
Germinatio tempus suum non
antecedit 842, 2.
Est assidua ibid. 844, 1.
An tempus suum antecedere
potest 843, 1.
Germina omnia an duobus foliis
crumpunt 911, 2.
Quæ unico folio exeunt ibid.
912, 1.
Germen an omnes plantæ habent
5, 2.
Ligula dictum 56, 2.
Novum quid 68, 1.
Germinis definitio 9, 1.
Germina, folia, & radices quan-
do nascuntur in frugibus
910, 2.
Gethii radix 34, 2.
Folia 49, 2.
Flos 65, 2.
Gethium quando provenit 731, 2.
734, 2.
Quando feritur 762, 2.
Gethium cæpa 762, 2.
An cæpa, an porrum 786, 1.
An cæpa scetilis 786, 2.
Gethii notæ ex Theophrasto
786, 1.

Semen

I N D E X.

- Semen est imbecillius ad per-
durandum 795, 2.
ἡμετέριος coeparum nuclei 789,
1.
Gethilis quid 786, 1. 787, 2.
An porrum junci folium 788,
2.
Gethia nigra 368, 1.
Giadorothymo planta nova 629,
2.
Ejus descriptio ibid.
Gigartifera quid 258, 1.
Gith est melanthium seu nigella
832, 2.
Glabreta quid 258, 1.
Gladiolus 17, 2. 465, 2. 854, 2.
Gladioli radix 33, 2. 35, 2.
Folium 865, 2.
Gladiolus & *ῥιζιον* an idem 708,
1.
Non est *ῥιζιον* 709, 1.
Gladioli nomen plures audiunt
plantæ ibid.
Vires 709, 2.
Descriptio & differentia 710,
1.
Glans 17, 2.
Glans, nomen late patet 297,
2.
Glandis nomine quid intelligunt
juris consulti 23, 1.
Glans unguentaria 297, 2. 297, 1.
286, 2.
An behen Mesues 299, 1.
An filiqua unguentaria 299,
2.
Est myrobalanus 300, 2. 97, 1.
98, 1.
Unguentaria & palma Ægyp-
tia non sunt arbores conge-
neres 97, 2.
Glandis unguentariæ vires 297,
2.
Folium 300, 1.
Glandium copiosus proventus
132, 1.
Glandes quercuum quæ dulcissi-
mæ 147, 2.
Glandium quot genera 151, 2.
Calices 155, 1.
Glandiferarum distinctio 157, 2.
Glandifera ilex & ejus descriptio
241, 1.
Glans fagea 162, 2.
Glans terrestris an arichadna 38,
2.
Glans terræ an astragalus 920,
1.
An apios 1063, 1.
Glandis terræ descriptio 912, 1.
Glastum unde dictum 723, 2.
Glasteus color 724, 1.
Glaucus color 642, 1. 892, 2. 894,
2. 966, 2.
Glinon 183, 1. 184, 2.
Glyrium ubi multitudo 172, 2.
Γλυζιον quomodo in solidis, &
quomodo in humidis inter-
pretandum 520, 1.
Globuli saponarii descriptio 363,
2.
Glycyrrhiza an spinosa 1105,
2.
Ejus duo genera 1106, 1. 2.
Vulgaris an Theophrasti ibid.
Ejus descriptio ibid.
Est scytica radix 1104, 2.
Sitim & famem tollit ibid.
1093, 2.
Cur sitim tollit 1107, 1.
Vulnera consolidat ibid.
Condensandi vi prædita 1156,
1.
Glycyrrhizæ radix cur ab roden-
da 1013, 1.
Succus quomodo colligendus
1039, 1.
Glycyrrhizon 547, 2.
Gnaphalium unde dictum 847,
1.
Chamexylon cur dictum ibid.
An pilosella minor ibid.
An stoebe dictum ibid.
An filago ibid.
An centunculum Plinii 847,
2.
Ejus descriptio ibid.
Gongri in arbore quid 41.
Est morbus oleæ 41. 42, 2.
Ejus vocis varia significatio
43, 1.
Γωρία 632, 1.
Gorgia 240, 1.
Gorgonia ibid.
Gossypium unde dictum 425, 2.
Ubi nascitur 426, 2.
Gossypium & Xylon quomodo
differunt ibid.
Gossypium & lanigera arbor
idem sunt 428, 1.
In Arabia arborefcit ibid.
Gossypii quot genera 427, 2.
Descriptio 428, 1.
Grabium 169, 2.
Gratiola an papaver spumeum
1103, 1.
Græci antiqui ex quibus naves
suebant 19, 2.
Graminis radix 24, 2. 33, 2.
Etymologia 34, 2. 840, 2.
Medici descriptio & vires
35, 1.
Gramen arundinaceum 35, 2.
Ejus noxa ibid.
Variat pro loci natura ibid.
Gramen pratense 32, 2.
Gramen cur mori contumax
454, 2.
Gramen è caule exit 74, 2.
Gramen ischæmon Lobelii an
coronopus veterum 838, 2.
Gramen leucanthimum an pilo-
sella major 846, 2.
Grammaticorum error 80, 1.
151, 2. 152, 1. 2. 163, 2.
175, 1. 315, 1. 466, 2. 558, 2.
693, 1.
Granatum unde dictum 390, 2.
Granorum Paradisi descriptio
1014, 1.
Granum gnidium cur linum vo-
catum 949, 2.
Granum cocci 1184, 2.
Granum gnidium quomodo dan-
dum 1178, 2.
Granum gnidium 1184, 2.
An fructus chamelææ 1185,
1.
Ejus descriptio ibid.
Granum tinctile in sola ilice col-
ligitur 238, 2.
Grossus 328, 1.
Grossus maturus esui ineptus
Adag. 383, 1.
Guajacum patavinum an lotus
328, 1.
Ejus descriptio ibid.
An ebenum Æthiopicum 358,
2.
Manardi an ebenum Dioscori-
dis 359, 2.
Guajaci medulla 530, 1.
Guilandini error 492, 2. 433, 1.
825, 1. 1007, 1.
Gummi 303, 2.
Gummi quid 966, 1.
Officinarum 304, 1.
Quale optimum 966, 1. 2.
Anime an cancamum 837,
1.
An myrrha minæ 982, 2.
Anime descriptio 837, 1.
Acatia 966, 2.
Arabicum 304, 1. 310, 1.
Amigdalæ an nullum usum
habet 962, 2.
Acanthinum 309, 2.
L I I I I Ver-

I N D E X.

Vermiculatum ibid. 966. 2.
Thebaicum 310, 1.
Spinæ Ægyptiæ 966, 1.
Elemni cujus arboris lachryma
418, 1.
Ex caule fœniculi 548, 2.
Ex ixine 624, 2.
An venenatum 626, 2.
Ixias est venenatum ibid.
Gummi & lachryma differunt
418, 2. 966, 1.
Gummi & resina differunt 966,
1.
Gummi per se igni non dissolvitur
ibid.
Gummi inter caryophyllos re-
pertum an caryopum Plinii
993, 2.
Γυπὸς quid 88, 1.
Gupcel crupt anagallis dicta
817, 2.

H.

H Abhasis tuberis genus 32, 1.
Hæbrei ante Cadmum litte-
ras noverunt 434, 2.
Hæmoderum 947, 2. 951, 2.
Unde dictum 952, 1.
Hahali quid 1014, 2.
Haleagnus an myrtus brabantica
461, 1.
Halicacabum 324, 1. 1076, 2.
Halicacabum vesicaria dicta 817,
1.
Ejus descriptio 1076, 2.
Haliphloios unde dicta 151, 1.
Ejus descriptio 154, 1.
Ejus glans 161, 1.
Haliphloios & aspris an eadem
arbor 163, 1.
Halimus unde dictus 508, 2.
Omnia necat 506, 2.
Halimon & halimos differunt
508, 2.
Unde dictum ibid.
Ejus descriptio 509, 1.
Ejus genera 509, 2.
An chali sive solda 510, 1.
Halm unde dictum 21, 1.
Halmades olivæ 313, 1.
Halmyris Eudemi an brassica
sylvestris Dioscoridis 776,
1.
Unde dicta 777, 1.
Harundo non omnibus locis na-
scitur 453, 2.
Quibus locis nascitur 454, 2.
Vide arundo.

Hastæ ex fraxino 184, 2.
Hastulæ regiæ radix 33, 2.
Hastula regia 854, 2.
Hebenus Indiæ vernaculus 347,
2.
Ejus duo genera ibid. 358, 2.
Colorem bonum statim obti-
net ibid.
In Ægypto non nascitur 357, 2.
In tributis tertius locus regi-
bus Persicis 318, 1.
An arbor parva ibid.
Vulgaris non est Æthiopicus
358, 2.
Vulgaris non est veterum 359,
2.
Æthiopicus an gnajacum 358,
2.
Ubi optimus 359, 2.
Dioscoridis an gnajacum Ma-
nardi ibid.
Hebenus cur fundum petat 519,
1.
Decortiatum lignum fun-
dum petat ibid.
Est perpetuæ naturæ & cariem
non sentit 521, 2.
Hebeni medulla est materies gra-
vissima & spississima 517, 2.
519, 1. 531, 1.
Hebeni materia tota non est ni-
gra 517, 2. 518, 2.
Hecale 857, 1.
Hederæ varietas pro culturæ ra-
tione 10, 2.
Folia 49, 2. 51, 1. 52, 2.
Folia nova angulata, vetera
rotunda 48, 2.
Flos 62, 2. 65, 2. 551, 1.
Flos est magis muscosus quam
lanugenosus 62, 1.
Fructus an sterilitatem facit
1161, 2.
Genera quot 266, 2. 275, 1. 2.
277, 1. 549, 2.
Candidæ semen infœcundum
facit 1153, 2.
Materies calida 517, 2.
Hederæ & ladani historiam con-
fundit Plinius 555, 2.
Hedera 546, 2.
Quando germinat 130, 2.
Quando fructificat ibid.
Unde dicta 279, 2.
Cur ꝑꝑ dicta 134, 1.
Arbores necat 267, 2. 275, 1.
278, 2.
Arbori adnascens molesta 506,
2.

Attritu lauri ignem concitat
544, 2.
Inferius succisa vivit 267, 2.
Senescens folia diversa edit
275, 1.
In Asia non gignitur 322, 2.
In Medea frustra colitur ibid.
In India in solo monte Mero
nascitur 332, 1. 333, 1.
Cur Bacho sacra 276, 1. 2.
An ebrietatem tollit 276, 1.
Ad delicias coronarum 551, 2.
552, 1.
Non est terrestris & sublimis
268, 1.
Lybica est similax aspera 179,
1.
Cryfocarpus 277, 1. 278, 2.
Cynosiris 277, 1.
Hedera coronatus Alexander
322, 2.
Cur coronentur Poëtæ 276,
1.
Hederarum differentia 278, 2.
549, 2.
Hediarum 950, 2.
Hedypnois Plinii an cichorei ge-
nus 856, 1.
Unde dictum ibid.
Non est aphace 859, 2.
Heleagnus, ejus historia 453,
2.
An olea bohemica 461, 1.
An salicis genus ibid.
An salix syriaca ibid.
An myrtus brabantica ibid.
Est agnus palustris ibid.
Helice est salix parva 206, 2.
Helenium 545, 2.
Unde dictum 683, 1. 1073, 1.
Unde natum 683, 1.
Vulgare an Dioscoridis 1073,
1.
Non ante tertium aut quar-
tum annum à satione cau-
lem acquirit 1073, 1.
Cutem mulierum incorrup-
tam nutrit 683, 1.
Venerem conciliat mulieribus
ibid.
Tristitias abolet ibid.
An panax chironium 1073,
1.
Est duplex majus & minus
683, 1.
Minus est Theophrasti ibid.
Minus an onobrychis 683, 2.
An medica Marina Clusii
ibid.

I N D E X

- An clynopodium Dodonæi
ibid.
- An helianthemum ibid.
- An chamecistus Alpini ibid.
- Ejus descriptio Lugdunensis
ibid.
- Ejus descriptio ex Dioscoride
683, 1.
- Helenium quod inter frutices
nominat Theophrastus 12,
2.
- Helenii descriptio 1073, 1.
- Radix & ejus descriptio 1073,
2.
- An stomacho inimica ibid.
- Quomodo feritur ibid.
- Cur inula campana dicta
ibid.
- Helianthemus an panax chiro-
nium 1073, 2.
- An helenium minus 683, 2.
- Heline 588, 2.
- Helleborus ferulaceus an buph-
thalmus 834, 1.
- Helleborus vide Elleborus.
- Helm unde dictum 21, 1.
- Helioselinum an petroselinum
macedonicum 899, 2.
- Heliotropium seu verrucaria an
coronopus 832, 1.
- Heliotropium 882, 2. 842, 2.
- Unde dictum 889, 2.
- De ethymo non conveniunt
veteres ibid.
- Theophrasti opinio ibid.
- Dioscoridis opinio ibid.
- Verronis opinio ibid.
- Nicandri opinio ibid.
- Heliotropium herba cancri cur
dicta ibid.
- Ejus genera quot 890, 1.
- Descriptio ibid.
- Cur scorpiurus dictum ibid.
- An scorpioides 891, 1.
- An calendula ibid.
- Heliotropium minus est torno-
fol dictum 892, 2.
- Non est Adversariorum mi-
nus ibid.
- Est tricoccon seu verrucaria
ibid.
- Ejus semen 893, 1.
- An clytea herba ibid.
- Helix an in hederam mutetur
267, 2. 277, 1. 2.
- Quando in hederam mutatur
267, 2.
- Ejus genera quot 266, 2. 267,
2.
- Helvatus color 569, 1.
- Helvetus color 658, 2.
- Helucus color 569, 1.
- Helvolæ uvæ ibid.
- Helxine 613, 2. 964, 2.
- Parietaria dicta 816, 2.
- Cur vitrago dicta 724, 1.
- Unde dicta 724, 2.
- Cur perdicium dicta ibid.
- Helxines aut parietariæ descrip-
tio 724, 1.
- Helxines & ifatidis differentia
ibid.
- Hemerobia insectum unum diem
vivit 1142, 2.
- Hemerocalles 545, 2.
- Unde dictum 546, 1.
- Theophrasti differt à Diosco-
ridis 546, 2.
- Utriusque descriptio ibid.
- An scilla epimedia 859, 2.
- An martagon 547, 1.
- Ejus genera ibid.
- Hemionium qualis sit planta
1163, 2.
- An hemionitis ibid. 1164,
2.
- An asplenium 1163, 2. 1164,
1.
- Unde dictum 1164, 1.
- Cur splenium dictum ibid.
- Cur aturius dictum ibid.
- Cur philtrides dictum ibid.
- Cur lonchitis dictum ibid.
- Hemionii descriptio 1154, 2.
- Folium mulieribus stereli-
tatem adfert 1154, 2. 1163,
2.
- Hemionitis descriptio 1164, 2.
- 1165, 1.
- Unde dicta 1165, 1.
- Heraclea parietaria dicta 816,
2.
- Heraclea nomen multis plantis
convenit 1127, 2.
- Herbæ definitio 10, 2. 11, 1. 13,
1. 2.
- Definitio Theophrasti defen-
ditur 840, 2.
- Nomen unde 25, 1.
- Herbæ pro locorum varietate
differunt 1073, 1.
- Herbæ & arbores pro locorum
differentia aut steriles sunt
aut fructiferae 124, 2.
- Herbæ quædam aliud quid loco
seminis habent 118, 2.
- Herbæ quæ noxias habent vires
in colligenda 1041, 2.
- Herbæ omnes in Creta præstan-
tiores 1131, 2. 1135, 2.
- Herba cancri heliotropium 889,
2.
- Herba Gerardi 807, 1. 1021, 2.
- Herba impia unde dicta 847, 2.
- Herba marifica & foeminifica
quæ 1153, 2.
- Utriusque descriptio ibid.
- Herba muralis 546, 2.
- Herba lutea an lysimachia 698,
2.
- Herba lupa, mala, tora 952, 1.
- Herba Paridis an aconitum 1157,
1.
- Herba papagalli aut psittaci 746,
1.
- An theombrötium Plinii ibid.
- An blitum 746, 2.
- An symphonia Plinii ibid.
- Herba stella an coronopus vete-
rum 830, 1.
- Herba septem temporum an lo-
tus sylvestris 905, 2.
- Herba aliquando frutex dicitur
Diosc 920, 1.
- Herba an detur contra fascinati-
ones 1174, 1.
- Herba quæ diffundit sanguinem
totum 1117, 2. 1119, 1.
- An talis reperiatur 1119, 1.
- Herba quæ potenter coitum pro-
mover 1167, 2. 1169, 2.
- Herbarum differentia maxima
829, 2.
- Herbarum vires è semine na-
tæ, quomodo mancant 456,
2.
- Herbarum differentia in positi-
onibus foliorum 828, 2. 830, 1.
- Herbarum differentia ex fertili-
tate & sterilitate ibid.
- Herbarum & arborum quædam
folia nova dissimilia sunt à
veteribus 51, 1.
- Herba non semper caulem fert
11, 1. 13, 2.
- Ejus folia non semper pereunt
11, 1. 2.
- Quomodo differt ab arbore &
frutice 11, 1.
- Omnis folia non fert 13, 1.
- Omnis radicem non habet
conspicuam 13, 1.
- Quæ radice carere dicitur
1175, 2.
- Herbarius quis 369, 1.
- Herbarii qui antiquitus dicti
1042, 1.

I N D E X.

- Herbariorum nugæ de colligen-
dis herbis 1041, 2.
- Hercules fuit medicinæ peritus
1074, 2.
- Herculana 1117, 2.
- Hermala & ejus descriptio 798, 2.
An molii similis ibid.
Ejus vires adversus fascinati-
ones ibid.
- Hermala Syriaca Bellonii an ru-
ta sylvestris Dioscoridis 799.
1.
- Hermodactyli radix 34, 1.
- Hermodactylus & behen merepsi
299, 2.
Est behen Actuarii ibid. 1144,
2.
- An ephemerum non letale
ibid.
- Hermolaus notatur 393, 1. 588,
1.
- Herodoti codex corrigitur 115,
2. 151, 2. 447, 2.
- Herodoti verba non recte intel-
lexit Pollux 116, 1.
- Hesichii error 258, 2. 116, 1. 176,
1. 246, 1. 271, 1. 305, 2. 411, 2.
546, 1. 564, 2. 786, 1. 884, 1.
982, 2.
- Hesichii codex corrigitur 197, 1.
203, 2. 17. 360, 2. 447, 2. 242, 1.
269, 1. 337, 1. 382, 2. 392, 1.
316, 2. 460, 1. 482, 1. 485, 1.
501, 1. 502, 1. 508, 2. 514, 1.
535, 2. 554, 1. 739, 2. 577, 2.
590, 1. 591, 1. 825, 1. 1174, 2.
- Hesichius conciliatur cum Polli-
ne 601, 2.
- Hesichius conciliatur cum Plinio
ibid.
- Hesiodus quando vixit 871, 1.
- Hesiodi interpres notatur 218, 1.
- Hesperidum horti 587, 2. 588, 2.
595, 2.
- Hesperidum malum est cydo-
neum 338, 1. 2. 340, 1.
- Non est citrium 339, 1. 2.
- Antiquis vile erat 339, 1.
- Hesperis quid 339, 1.
- Hespericis berenice dicta 596, 1.
- Hieracium unde dictum 857, 1.
An hypochæris 856, 2.
- Est duplex ibid.
- Ejus descriptio ibid.
- Minus est hypochæris ibid.
- Hieraciny majoris & minoris de-
scriptio 857, 1.
- Hieracium murorum an corcho-
rus 817, 1.
- Est pulmonaria Gallorum
ibid.
- Hierobotane est veronica 456,
1.
- Hieronymus Mercurialis defen-
ditur 904, 1.
- Hilum quid 438, 1. 917, 1.
- Hippace quid 1107, 2.
Famem & sitim tollit ibid.
- Hippiatri codex corrigitur 1078,
1.
- Hipponis sententia de plantis syl-
vestribus & domesticis 14, 2.
15, 1.
- Hipponis sententia de arboribus
sylvestribus & urbanis 120, 1.
121, 2.
- Hippocrates & Dioscorides con-
ciliantur 813, 1.
- Hippocrates & Galenus conci-
liantur 813, 1.
- Hippocrates versio emendatur
392, 1.
- Locus corrigitur 392, 1. 578, 2.
803, 1.
- Locus de elaterio explicatur
1128, 2.
- Locus explicatur 400, 1.
- Hippos quid in compositioni-
bus significat 548, 2. 631, 2.
801, 1.
- Hippoglossum, ejus erymon 253,
2.
- Ejus descriptio 254, 2. 255, 2.
- Hippomarathri descriptio 549,
1.
- Hippomanes 1117, 1.
- Hippophaës & hippophaëstus
sunt plantæ diversæ 632, 1.
- Hippophaës 547, 1. 1117, 2.
Unde dicta 631, 2.
- An rhamnus primus 632, 2.
- An carduus stellatus ibid.
- Hippophaëstus 631, 2.
- Unde dictus 632, 2.
- An calcitrapa ibid.
- Hippophaëstus & hippophaes
sunt diversæ plantæ 632, 2.
- Hippolapathum, bulapathum,
hydrolapathum an idem
801, 2.
- Hippolapathum rhaberbarum
monachorum ibid.
- Hipposelinum 964, 2. 1117, 2.
- Hipposelini descriptio & vires
ex Theophrasto 795, 2.
- Descriptio 805, 2.
- Lachryma 964, 2.
- Lachryma myrrha dicta 805, 2.
- Succus ex radice 967, 1.
- Hipposelinum unde dictum 804,
2.
- Theophrasti an smyrnium
Dioscoridis ibid. 805, 1.
- Hipposelinum an duplex 805,
1.
- Est olusatrum ibid. 559, 1.
- Non est smyrnium 805, 1.
- Est smyrnium dictum ibid.
- Cur smyrnium dictum 805,
2.
- An levisticum 806, 1. 805, 1.
- An macarone ibid.
- An petroselinum Alexandri-
num ibid.
- Hippyrus 458, 2.
- Hippyrus scemina 459, 2.
- Hippyrus saxea 419, 1.
- Hirci barbula descriptio 810,
2.
- Unde dicta, & ejus genera
815, 1.
- Tragopogon dicta ibid.
- Hirculatio vitis quid 494, 2. 497,
2.
- Hirculus herba & descriptio
1021, 1.
- Hirundinaria 882, 2.
- Unde dicta 1139, 1.
- An asclepias Dioscoridis 1139,
1.
- Hirundinum oculi an herba che-
lidonia restituuntur 893, 2.
- Hiuc & succus cur perniciosus
747, 1.
- Herba cur alimentum ibid.
- Holostium & polyganum an ea-
dem planta 1052, 1.
- An pilosella major 846, 2.
- Homo quomodo in potentia sit
homo in actu 83, 1.
- Homo ut in perpetua juventu-
te & vigore conservetur 894,
2.
- Honorius Bellus defenditur 606,
1.
- Horarii fructus qui 394, 1.
- Horatii versus explicantur 385,
927, 1.
- Hordeum ex tritico gignitur 77,
2. 78, 2.
- Hordeum & triticum mutantur
82, 2.
- Hordeum sylvestre in India 347,
2.
- Hordeum quando in lolium mu-
tatur 940, 2.
- Quando serendum 908, 2.
- Quando

I N D E X.

- Quando fatum] erumpit 907, 2.
 Quando provenit 910, 2.
 Quando melius servatur 960, 2.
 Quando optimum evadit 947, 2.
 Quando interit 959, 2.
 Quot diebus perficitur 912, 2.
 Pro loci natura maturius me-
 titur 913, 2.
 Trimestre 909, 1.
 Sicco solo cur seminandum
 939, 2.
 Hordeum Achilleum 934, 1.
 Hordeum unde dictum 933, 1.
 Hordeum nudum cur dictum
 ibid.
 Hordeum indicum 931, 2.
 Hordeum indum an bosmorum
 Strabonis 933, 2.
 Hordeum in ægilopem mutatur
 957, 1.
 Hordeum & triticum in quibus
 differunt 931, 1.
 Hordei radix 24, 2.
 Descriptio ex Theoph. 933, 1.
 Differentia 931, 2. 933, 2. 934,
 1.
 Horminum 941, 2.
 Unde dictum 945, 2.
 Sylvestre an gallitricum 946,
 1.
 Hormini semen & descriptio
 945, 2.
 Hortu hyemalis 635, 2.
 Humicaules repentes plantæ quæ
 819, 2. 826, 1. 828, 1.
 Humor arborum & hortensium
 quis 61, 1.
 Ejus differentia quomodo de-
 prehenditur ibid.
 Humor ex betula sitim sedat
 222, 2.
 Humor melleus è robore 146, 2.
 148, 1.
 Humor pinguedine carens an
 inodorus 967, 1.
 Humor abietis, amigdalæ.
 Cerasi, piceæ, pini.
 Spinæ ægyptiæ, therebinthi
 965, 2.
 Humor quando in plantis maxi-
 me turget 967, 2.
 Humor plantarum qualis 964, 2.
 Quando plurimus ibid. 967, 1.
 Quando validissimus ibid. 967,
 1.
 Est diversus 964, 2.
 Humoris plantæ color 964, 2.
 Humorem Menestor vocat li-
 quorem 6, 2.
 Alii in quibusdam liquorem, in
 quibusdam lachrymam 6, 1. 2.
 7, 2. 8, 2.
 Humores arborum quot 61, 2.
 Huerich dau quid 149, 1. 2.
 Ubi maxime cadit 149, 2.
 Hyacinthus unde dictus 710, 2.
 Unde natus 711, 1.
 Apollini gratus 710, 2.
 Duplex medicus & poëticus
 710, 2.
 Poëticus vaccinium vocatur
 711, 1.
 Poëtarum etiam litteris est
 notatus 711, 2.
 Hyacinthus poëtarum & medi-
 corum differunt 712, 1.
 An consolida regalis ibid.
 An lilium purpureum ibid.
 Poëtarum est Xyris 712, 2.
 Est spatula fœtida ibid.
 Poëtarum est duplex 713, 2.
 Alter poëtarum est consolida
 regalis 714, 1.
 An delphinium veterum ibid.
 Hyacinthi medici descriptio 715,
 1.
 De hyacintho fabulæ duæ 710,
 2.
 Hyacinthus stellaris non est nar-
 cissus 661, 2.
 Bifolius Theophrasti ibid.
 Hyacinthus pubertatem arcet
 711, 2.
 Hydrolapathum, bulapathum,
 Hippolapathum an idem
 801, 2.
 Hydropiper non est struthium
 722, 1.
 Non est ptarmica ibid.
 Unde dictum ibid.
 Hydroselinum est apium offici-
 narum 804, 2.
 Hyemis initium 633, 2.
 Hyeme imbecilliora omnia 403,
 2.
 Ὑαλ Theophrasti quid 314, 2.
 Hyopthalmus dictus aster atticus
 882, 2.
 Hyoscyamus unde dictus 1079,
 2.
 Hypocystis quid 552, 1. 2. 553,
 1.
 Unde dictum 552, 2.
 Ubi nascitur 553, 1.
 An citinus 552, 2.
 An fungus 553, 1.
 Eius genera quot 553, 1.
 Quomodo conficitur ibid.
 Quomodo adulteratur ibid.
 Hypochoeris an hieracium 856,
 2.
 Est sonchus aspera ibid.
 Quid & unde dictum 811, 2.
 Hypophanes non est rhamnus
 260, 1.
 Hypothymodes corona 377, 1.
 Hypocum an cyminium sylve-
 stre 754, 2.
 Eius descriptio ibid.
 Hypericum coris cur dictum
 1048, 1.
 An perfoliata 1048, 2.
 Septentrionaliū an coris herba
 1051, 1.
 Eius descriptio ibid.
 Hyperici descriptio 1048, 1.
 Genera 1049, 1.
 Oleum 1051, 1.
 Hysginus color 239, 2. 711, 2.
 Differt à coccineo 239, 2.
 Hyssopus cretica an melior 726,
 2.
 An à vulgari diversa ibid.
 Unde dicta ibid.
 Est duplex ibid.
 Veterum an cognita ibid.
 Græcorum differt à Plinii 727,
 1.
 Vulgaris an veterum 727, 1.
 2.
 Vulgaris an legitim à 728, 2.
 Est Arabum 730, 1.
 Differt à Græcorum ibid.
 Eius descriptio ibid. 727, 1. 2.
 Hyssopus veterum an origanum
 anglicum 728, 2.
 An polium montanum Clusii
 ibid.
 An crateogonon ibid.
 Hyssopus Cretica Alpini 729, 1.
 Eius descriptio ibid.
 Hyssopus utrimque florifera 727,
 1. 2.
 Hyoscyami varia nomina
 1079, 1.
 Alterum cur dictus 1080, 1.
 Adamenum cur dictus ibid.
 Διοσκουρίδης cur dictus 1079, 2.
 Symphoniaca cur dictus 1080,
 1.
 Hyoscyami descriptio 1080, 1.
 Genera quot 1080, 2.
 Nigri descriptio 1081, 2.
 L1111 3 Albi

INDEX

Albi & lutei descriptio ibid.
Lutei succus pediculos & pulices necat ibid.
Hyoscyamum quomodo veteres colligebant 1082, 1.

I.

Iacea lutea & ejus descriptio 612, 1.
Janalis virga 259, 1.
Jani poculum quid 1152, 1.
Jasionæ flos qualis 62, 1. 2. 63, 1.
Vires & facultates 63, 1.
Jasion est smilax levis & convolvulus 62, 2. 63, 1.
An smilax levis Diosc. 64, 1.
Jasionem poetæ ligustrum vocant 63, 1.
Jasminus 280, 1.
Ibenboom 176, 1.
Iberis herba est thlapsi 765, 2.
Iberica pruna 318, 2.
Ilex quid 532, 2.
Idea ficus & descriptio 248, 2. 250, 1.
Ignis quomodo concipiebatur antiquitus 543, 1. 2.
Extinctus quomodo vestalibus restituebatur ibid.
An ex attritu lignorum provenire potest ibid.
Optimus ex lignis novellis 541, 2.
Ignem quomodo Indi excitent 544, 1.
Igniarium quid 543, 2.
Duæ ejus partes 544, 1.
Ilex 122, 2. 123, 1. 124, 1. 2. 138, 2.
Proprie dicta 237, 1.
Ubi sæcundior 124, 2.
Quomodo fructificat 130, 2.
Quomodo germinat ibid.
Ad quæ utilis 534, 2.
Hyemis sevitiæ aut clementiam prædicit 236, 1.
Fructus quaternos aliquando habet 234, 2.
Est symbolum fertilitatis 236, 1.
Non est agrifolium 326, 1.
Sola granum tinctorium profert 238, 2.
Glandifera quæ 241, 1.
Ejus descriptio ibid.
Oleæ folio 241, 1.
Fœmina est perpetuæ naturæ & cariem non sentit 521, 2.
Ilex coccigera 237, 1.
Non ubique nec semper coccum fert 237, 1.

Cum adolevit coccum non fert ibid. 239, 1.
An sit quercus Strabonis 240, 1.
Illicis medulla 23, 2. 25, 1. 531, 1.
Folia 49, 2. 52, 2. 53, 1.
Flos 133, 1.
Descriptio 233, 2. 236, 2.
Genera duo 236, 2. 240, 2.
Materies qualis 517, 2. 519, 2.
Quando cædenda 511, 2.
Iligneum lignum ubi validum 528, 2.
Illecebra est telephium 897, 1.
Ejus descriptio ibid.
An sempervivum tertium Dioscoridis ibid.
Imagines topiaræ ex quibus fiunt 373, 1.
Imber sationi superveniens quibus prodest 939, 2.
Imber quibus frugibus & leguminibus nocet ibid.
Imber piceus 588, 1. 589, 1.
Imbres & aquæ ductus semina herbarum præbere creduntur 118, 2.
Imbrex. imbrices 578, 2. 1.
Impar 368, 1.
Imperatoria an silphium 597, 1.
An smyrnium 807, 1.
An petroselinum maced. 809, 1.
Non est ligustrum 905, 1.
Impilia sunt focculi 897, 1.
Ina quid 632, 1.
Ineæ fulloniæ ibid.
Incertum & infinitum differunt 3, 1.
Inculta loca non sunt deserta 599, 1.
Indiæ semina propria 347, 2.
Indiæ montuosa vitem, oleam, nucum & pomorum universum possidet genus ibid.
Indorum sapientes nudi degunt ibid.
Indi linea veste utuntur 361, 2.
Indis Aprilis initium est autumnii 335, 1.
Ingerere quid 24, 1.
Ἰνὸφλον 19, 1.
Inoculatio quomodo inventa 74, 1.
I.
Est duplex 74, 2.
Insitio quomodo inventa 74, 1.
Est duplex 74, 2.
Insulæ fluctuantes in lacu Orchomeno 486, 2.
Instrumenta varia ex buxo 23, 2.
Internodium quid 268, 1.

Interpretis Athanei error 25, 2.
Intinctus quid 378, 2.
Inturis 630, 2.
Intubus unus sylvestris duo hortenses 855, 2.
Sativus est hortensis ibid.
Intubi caulis 853, 2.
Intubi sylvestris folia 49, 2.
Intubacea omnia sunt olera 810, 2.
Intubum unde dictum 811, 2.
Ambulium cur dictum 855, 1.
An troximom 811, 2.
Est cichorium erraticum 855, 1.
Inveterari quæ dicuntur 628, 1.
Inula campana 1073, 2.
Inundatio amnium semina herbarum adfert 118, 2.
Jonas propheta sub qua planta delituit 1088, 2.
Jonia quid 46, 1. 826, 1.
Ἰσλ 416, 2.
Jovis flos 545, 2.
Unde dictus 667, 2.
An lychnis coronaria ibid.
An caryophylleus flos ibid.
An armerius ibid.
An aquileia ibid.
Joxides unde originem ducunt 633, 1. 634, 1.
Cur spinam non conburunt ibid.
Ipen-boem taxus, ulmus 318, 2.
Ipes 960, 2.
Iphion non est tiphion 669, 1. 2.
An caryophylleus 669, 1.
An asphodelus luteus ibid.
An rosamarinus ibid.
An lavendula ibid.
An stæchas ibid.
Ἰπν 457, 2. 460, 1.
An lenspalustris 460, 1.
Ἰσσω in compositionibus magnum significat 548, 2. 631, 2. 801, 1.
Ips vermis viti noxam adfert 501, 1.
Ips vermis 528, 1. 960, 2. 961, 2.
Irio unde dictus 921, 1.
Iris sibi terram fabricat 439, 1.
Iris uvaria 335, 2.
Iris id est consecatrix 367, 2. 368, 1.
Cur consecatrix dicta 866, 1.
Iris florem sed non fructum fert 830, 1. 866, 1.
Iris astragalitis an astragalus Dioscoridis 868, 2.

Iris

I N D E X.

- Iris* agria an *ephemerum* lethale 1143, 1.
Iris illirica an omnis intus ruffe-
 scit 879, 1.
Illirica & *florentina* quomodo
 differunt *ibid.*
Illirica an *florentina* melior
 868, 2.
Illirica an *africana* melior 879.
 1.
 An semen ferat 868, 1. 869, 1.
 841, 1. 830, 1.
 è propinquo bene olet 868, 2.
 Quæ optima aut pessima *ibid.*
Ruffa an *alba* melior *ibid.*
Illirica optima 1004, 1.
 Unde dicta 866, 1.
 Ejus varia nomina 866, 2.
 καθάρων. 1. purgans cur dicta
ibid.
Iridis flos an noctu hiat 868, 1.
Illiricæ quot genera 868, 2.
Radix quando geniculata 868.
 1.
 Quando bene olens *ibid.*
 Descriptio 867, 1.
 Color diversus quomodo *ibid.*
 Flos λύνει dictus 866, 2.
 Folium 865, 2.
 Caulis *ibid.*
Iris in aquosis nascens est minus
 odorata 1015, 2.
Iris indica redolens an costus
 1037, 1.
 Ejus descriptio *ibid.*
Irrigatio omni stirpium generi
 communis est 110, 1.
Irrigationi an tepida an frigida
 aqua conveniat 794, 1.
Isiaci qui 1150, 1.
Isatis herba vitrum vocatur 558,
 1. 723, 2. 724, 1.
Isatis descriptio 723, 1. 725, 2.
 An species lactucæ *ibid.*
Isatis Dioscoridis an lutum 723,
 1.
 Quem colorem tingit 724, 1.
Isatidis color varie fumitur *ibid.*
Isatidis & *helxines* differentia
ibid.
Sylvestris & domesticæ diffe-
 rentia 725, 2.
 Ἰσχάμων unde dictum 382, 2.
 Ejus facultates 1053, 2.
Ischas unde dicta 1062, 2.
 Apios cur dicta *ibid.*
Isidori error 899, 2. 293, 2. 317,
 1. 357, 2. 359, 2.
Isop quid Hebræis denotat 727, 1.
Ischamion sanguinem fluentem
 sistit 1117, 2. 1119, 1.
 Ejus descriptio 1119, 2.
 An gramen dactylon *ibid.*
 An aristolochia *ibid.*
Isopyros 208, 2.
 Ejus descriptio 718, 1.
 Dioscoridis est aquilina 717, 2.
 Unde dictus 718, 1.
 Cur phasiolus dictus *ibid.*
 An trifolium palustre 718, 2.
 An ervilia *ibid.*
 An melanthium *ibid.*
Isopyri & phascoli quæ similitu-
 do 718, 2.
Isus mons Ciliæ 785, 2.
Iton diversum est ab æte ægyp-
 tio 32, 1.
Judæa terra unde falsa 101, 2.
Iva arthetica chamepithiis 826, 1.
Juba quid 914, 2.
Jubam gerentia quæ *ibid.*
Juglans 122, 2. 138, 2.
 Quando germinat 130, 2.
 Quando fructificat *ibid.*
 Sub aquis facile putrescit 527,
 2.
 Quæ ante diem Joanni sacrum
 non floret 133, 1.
 Quasi Jovis glans dictus 225, 2.
 226, 1.
Juglandis radix 25, 2. 34, 1.
 Umbra nocet, ejus causa 225, 1.
Jujubæ 330, 1.
Julii Cæsaris codex corrigitur
 1121, 1.
Julus in arbore quid 131, 1. 140, 1.
 Est nomen æquivocum 139, 1.
Juli avellanæ descriptio 140, 2.
 An sit ejus flos *ibid.*
Juli abietis descriptio 169, 1. 171,
 1.
Jumenta quæ 176, 2.
Juncus 17, 2.
Juncus lapideus 417, 2. 419, 1.
Juncus unde dictus 487, 2.
 Inter aquatica numerandus
 485, 2.
 Acutus sterelis 485, 2. 489, 2.
 Acutus vulgaris 488, 1.
 Acutus & ejus species 487, 2.
 Quomodo propagetur 486, 2.
 Mariscus 488, 2.
 Lævis 488, 1.
 Melancranis *ibid.*
 Holoscoenus *ibid.* 486, 2.
 Frugifer 486, 2.
 Ejus fructus *ibid.*
 Sterelis *ibid.*
 Quomodo regeneret *ibid.*
 489, 2.
 Odoratus an schœnanthum
 1008, 2. 1009, 1.
 Ejus descriptio 1009, 2. 1007, 2.
 Ubi nascitur 1004, 2.
 Ubi optimus 1008, 1.
 An suavem emittit odorem
 1008, 2.
Juncus & calamus an virides
 suavem emittunt odorem
 1006, 1.
Junci tria genera 485, 2.
 Quot genera 487, 1.
 Flos cur raro adfertur 1008, 1.
 Floris descriptio *ibid.*
Juniperi folia 52, 1.
 Folium an sit spina 53, 1.
 Fructus non maturatur 130, 2.
 Umbra gravis 196, 2.
 Ramentum an noxium 196, 1.
 Lachrymæ 797, 1.
 Fructus 200, 1.
Juniperus 122, 2. 123, 1. 124, 1. 2.
 138, 2. 964, 2.
 An montibus gaudet 123, 1.
 An duplex 129, 2.
 An floret *ibid.*
 Quomodo fructificat 130, 2.
 Quando floret 133, 1.
Juniperus altera floret altera
 fructum fert 133, 1.
 Altero à germinatione anno
 fructum maturat 135, 2.
 Major 195, 1.
 Ejus descriptio 196, 2.
 An sabina 375, 1.
 Minor 195, 2.
 Ubi optima provenit 283, 2.
 Est perpetuo folio 124, 2.
 Est perpetuæ naturæ & carienti
 non sentit 521, 2.
 Ad quæ utilis 534, 2.
 Illirica 197, 1.
Juppiter Stratius est Juppiter
 Stativus 492, 2.
Justini error 998, 2.
Juvinialis codex corrigitur 388,
 1.
Ix vermis 528, 2.
Ixia an chameleon 663, 2.
 Quando chameleon dicitur
 1094, 2.
Ixias Dioscoridis 627, 1.
 An chameleon niger 1096, 1. 2.
 Ejus gummi est venenatum
 626, 2.
Ixina an carlima 1095, 1.
 Theophrasti 627, 1.
 LIII 4 Alpini

I N D E X.

Alpini 626, 2.
 Non est chameleon albus 627, 1.
 Fal ii Columnæ 624, 1.
 Est chameleon albus Maran-
 tha 625, 2.
 Ixine unde dicta 662, 2.
 Theophrasti mastichem fundit
 ibid.
 Theophrasti & chameleon est
 planta diversa ibid.
 Theophrasti & chameleon an
 sit ixiæ Dioscoridis ibid.
 Ixine & chameleon albus Theo-
 phrasti an eadem planta 623,
 1.
 Est chameleon albus Dioscori-
 dis ibid.
 Semper gummi emittit ibid.

K.

K Araet quid 293, 1.
 Kermes officinarum 239, 1.

L.

L Abrum veneris 417, 1.
 Labraum goude keten di-
 ctum 253, 1.
 Laburni flos 63, 1.
 Genera & descriptio 253, 1.
 Lac sorbent Arcades ad purgan-
 dum 1117, 2.
 Lac in Arcadia cur purgat 1119,
 2.
 Lac fici & dictum 383, 1.
 Lacara 123, 1. 122, 2. 138, 2.
 Lacarha quid 123, 1.
 Lacca Arabum an cancamum
 Græcorum 836, 2. 836, 1.
 837, 1.
 An anchusa 835, 2.
 An vox græca ibid.
 Βαφύρι dicta ibid.
 à formicis elaboratur ibid.
 Tinctorum quæ ibid.
 Recens colore rubro pulchro
 tingit ibid.
 An veteribus cognita 836, 1.
 Obesos extenuat ibid.
 Lacca bacillis in hærens an Ara-
 bum lacca 836, 2.
 Ubi nascitur ibid.
 An gummi ibid.
 An myrrhæ similis ibid.
 An odorata 837, 1.
 An ad suffitus inepta ibid.
 Quomodo odorata ibid.

An mali saporis ibid.
 Lacca vires, & historia 835, 2.
 836, 1.
 Lacertæ sine potu vivunt 322,
 2.
 Lachryma quid 966, 1.
 Lachryma & gummi differunt
 ibid.
 Lachryma est duplex ibid.
 Lachryma ubi consistit 964, 2.
 Lachryma hipposelini ibid.
 Est myrrha dicta 805, 2.
 Lacerpitii 964, 2.
 Lentisci an liquida 969, 2.
 Amigdalæ an usum habet 965,
 2.
 Jemuperi 197, 1.
 Vitis 967, 2. 965, 2.
 Olusatri an germen profert
 967, 2.
 Lachrymæ quæ cæsura capiun-
 tur 965, 2.
 Quomodo proveniunt 964,
 2.
 Plantarum ibid.
 Lachrymarum collectio quomo-
 do 1038, 2.
 Differentiæ 967, 1.
 Fluxus quibus largior 965, 2.
 Lachryma balsami quantum col-
 ligitur uno die 1001, 1.
 Lactir quid 591, 2.
 Laciniana oliva agrum macrum
 requirit 314, 2.
 Lactucæ folia 49, 2.
 Radix 740, 2.
 Genera quot 761, 2. 778, 2.
 779, 2.
 Notæ ex Theophrasto 778,
 2.
 Urbanæ & sylvestris differen-
 tia ibid. 795, 2.
 Sativæ genera ibid.
 Serendi tempus 779, 2.
 Succus hominem tollit ibid.
 Sylvestris vires 795, 2.
 Lactuca quando suavior evadit
 738, 2.
 Ex dulci quomodo amara fit
 51, 1.
 Quando suaviore caules pro-
 fert 763, 2.
 Quando spinosa fit 53, 2.
 Quando provenit 731, 2. 734,
 2.
 Acetis dicta 779, 1. 2.
 Quæ dulcior 761, 2.
 Tenera est dulcis, adulta ama-
 ra 900, 2.

Laconica quæ 761, 2.
 Eunuchus ibid.
 Sativa βειδαξ cur dicta 778,
 1.
 Sylvestris βειδαξ dicta ibid.
 Galeni 778, 2.
 Sessilis ibid.
 Ut fiat sessilis 779, 1.
 Διμαρδίου quæ 779, 2.
 Ceciliana quæ ibid.
 Cappadocea quæ 780, 1.
 Boetica quæ ibid.
 Crispa quæ ibid.
 Alba quæ ibid.
 Cyprea quæ ibid.
 Picæda quæ ibid.
 Μηκων quæ 780, 2.
 Agrestis opii odore ibid.
 Atra meconis Plinii ibid.
 Ejus descriptio ibid.
 Marina ibid.
 Oesopos ibid.
 Lactuca unde dicta 778, 2.
 An Venerem prohibeat 779,
 1.
 Venerem extinguit ibid. 780,
 1.
 An sanguinem gignat 779, 1.
 Lactuosi succi collectio ex qui-
 bus 1039, 2.
 Lacustria quæ 453, 2.
 Ladanum quando colligitur 553,
 2.
 Quod optimum ibid. 554, 2.
 558, 1.
 Ex qua planta colligitur 554, 1.
 555, 1.
 Ex qua planta purissimum 555,
 2.
 Duobus modis colligitur 555,
 2. 557, 2.
 An ex hedera colligatur 555, 2.
 557, 1.
 Colligitur ex capranum barbis
 556, 1. 557, 1.
 An ex aliis plantis odoratis
 colligatur ibid.
 Utrum in Arabia an Æthiopia
 reperiatur 556, 2.
 An ex tragopogi radice succo
 ibid.
 Quomodo colligitur à Cre-
 tensibus 558, 1.
 Ubi optimum 557, 1.
 Factitium 557, 2.
 Terreum ibid.
 Officinarum est adulteratum
 558, 1.
 Ladani vires 554, 2.

Ladani

I N D E X

- Ladani & hederæ historiam con-** fundunt 555, 2.
Ladon Draco custos Hesperidum 337, 2.
Lagopus Dioscoridis an Hippocratis 850, 1.
Lagopi descriptio ibid.
 Varia genera ibid.
Lagopiri Hippocratis descriptio 849, 2.
Lagopirus Hippocratis & alopecurus Theophrasti an eadem planta 849, 2.
Laminæ abietis 135, 1.
Lamium 816, 1.
Lampæana an cara vel chara 1120, 2.
Lana in duplici fructu reperitur 427, 2.
Lanæ arboreæ collectio 423, 2.
Lanaria herba 588, 2.
Lanigeræ arbores 424, 1.
Lanigera arbor & feres differunt 427, 1.
 An fructum fert, & qualem ibid.
 Est gossypium 428, 1.
 In Arabia arborefcit ibid.
Lanifera arbor an morus alba 426, 1.
Lanceolata est plantago 843, 2.
Lanugo acanthii vestium materiem præbet in Oriente 616, 1. 2.
Lanugo tassilaginis est ignis rapax 877, 2.
Lanugo recens quando vestibus adhæret 887, 1.
Langoas 333, 2.
Lantana viburnum 548, 1.
Lapathum cur *ῥῆον* dictum 802, 2.
 Rumex dicitur 800, 1.
 Unde dictum ibid.
 An acrem saporem habet 800, 2.
 An beta sylvestris 15, 1.
 Est carnosio caule & radice 23, 1.
Cantherinum unde dictum 801, 1.
Lapathi radix 739, 2.
 Genera quot 762, 1. 800, 2.
 Notæ ex Theophrasto 800, 2.
Lappago nomen multis plantis commune 632, 1.
Lappæ nomine plures plantæ donatæ 883, 1.
Lappa officinis est bardana 884, 2.
 Cur personata dicta ibid.
Larix 44, 1. 123, 1.
 Sola inter coniferas folia amittit 45, 1. 167, 2.
 è semine tantum exit 74, 2.
 Unde dicta 166, 1.
 Ponderis sustinet & renititur 531, 1.
 Incognita Homero 523, 1.
Laricis materies fiundum petit 519, 1.
 Materies quando cædenda 511, 2.
 Ejus fungus est agaricus 167, 2.
 Lignum an ardeat 166, 2.
 Quando ardeat ibid.
 Historia 166, 1. 167, 2.
 Radix 26, 1. 2.
 Folia 49, 2. 53, 1.
Laricis & piceæ differentia 162, 2.
Laricea resina 167, 2.
Lasarum 589, 1. 2.
Lasar 591, 2. 367, 2. 589, 2. 590, 1. 964, 2.
Lasaris succus an fœtet 593, 2.
Laserpitium 36, 2. 304, 2. 550, 2. 586, 2.
 Casu enatum 119, 2.
 An culturam admittat 120, 2. 121, 1. 587, 2. 588, 2. 597, 2.
 "Οπὸν vocatur 369, 1.
Laserpitii folium maspetum 586, 2.
 Ejus usu pecus curatur & pinguescit ibid. 587, 2. 591, 1.
 Descriptio 586, 2.
 Lachryma 964, 2.
Laserpitii succus duplex 587, 2. 591, 2. 969, 1.
 Succus quomodo præparatur ibid.
 Quomodo colligitur ibid. 594, 1.
 Quomodo adulteratur 594, 2.
 Dignitas 589, 1. 599, 1.
 Folia 590, 1.
 Semen *φύλλον* dictum 590, 2. 597, 1.
 Caulis edulis 591, 1.
 Succus *ἑπὶ* dicitur 305, 2. 369, 1.
 Succus quis optimus 592, 1. 594, 1.
 An recentioribus cognitus 592, 2.
Cur Romam non ad ferebatur tempore Plinii ibid. 599, 2.
 Solum natale 595, 1. 2. 596, 1.
 Ejus amplitudo 587, 2. 588, 1. 595, 2.
 Radix 587, 2. 596, 2.
 Quomodo cædenda 587, 2. 594, 1.
 Succus cur præparetur 594, 2. 595, 1.
 Quis modum præparandi invenit 494, 1.
 Qualis ejus color ibid.
 Maturitatis indicium ibid.
 Ejus genera duo 597, 2.
 Planta tempore Plinii deperdita 599, 2.
Laserpitium deserta non amat sed inculta 599, 1.
 In Caucaſo monte nascitur ibid.
 In magno prætio olim ibid.
 Curiose descripsit Theophrastus 584, 1.
 Cur sulphur dictum 589, 1.
 In incultis copiosiore abundat succo 596, 2.
 Non est levisticum 597, 1.
 Adversariorum ibid.
 Alpini 598, 1.
 Ad vivum delineatum 598, 2.
Lasimalum 340, 2.
Lathyrus unde dicitur 1088, 1.
 Non est cicuta 1089, 2.
 Ejus descriptio 1090, 1.
Λαθῦρον unde dictum 918, 2.
Lathuris & lathurus differunt 918, 2. 1088, 1.
 Lathuri descriptio 918, 2.
 Lathurus & aracus in quibus differunt 919, 1.
Latifolia 162, 1. 163, 2.
Lavendula an Cneoron album 560, 2.
 Est speudonardus 669, 2. 1017, 2.
 Est nardus spicata 1017, 2.
 Est major & minor 669, 2.
 Utriusque descriptio ibid.
 An iphyon 669, 1.
 An nardus celtica 1021, 1.
 Caput replet 669, 2.
Laurus 17, 2. 19, 1. 24. 26. 41. 122, 2. 124, 1. 2.
 Sylvestris 45, 1.
 Quomodo proveniat 70, 2.
 Quæ avulsione plantatur locū umbrosum requirit 47, 1.
 Sata non degenerat 78, 2.

Est

I N D E X.

- Est perpetuo folio 124, 2. 188, 2.
In Belgio cur non fit arbor 145, 2.
Cur Apollini sacra 185, 1. 2.
Facit ad vaticinandum ibid.
Dæmones fugit ibid. 187, 2.
Tutelæ sacra 168, 2.
Volucres sanat ibid.
Ebrietatem arcet ibid.
Unde dicta 187, 1.
Fulmine cur non igitur ibid.
Vinum à tonitru defendit 187, 2.
Magno sonitu crematur, ejus causa ibid.
Tenuifolia & præstantior 188, 1.
Ubi plurimum nascitur 368, 1.
Quomodo longæva 490, 2.
Repullulat 492, 1.
Vitem offendit 506, 2.
Quomodo germinat 130, 2.
Est arbor & frutex, ejus differentia 189, 1.
Laurus Alexandrina fructus supra folia gignit 49, 2.
Unde dicta 252, 2.
Alexandrina 256.
Ejus descriptio 248, 2. 254, 1. 255, 2.
Quomodo eadem cum Idea 249, 1. 2.
An chamedaphne 255, 1.
An hypoglossum ibid.
An laurotaxa ibid.
Earum differentia ibid. 255, 2.
Laurus cerasus est perpetuo folio 124, 2.
An lotus altera 328, 2.
Ejus descriptio & fructus ibid.
Laurus daphne 185, 2. 188, 1.
Laurus cypria 188, 2.
Laurus lapidea 417, 2.
Laurus mustacea an laurus cerasus 188, 2.
Laurus mas 142, 1.
Laurus ferrata 333, 1.
Laurus sterelis 189, 1.
Uvam fert 142, 1.
Laurus tinus 45, 1. 124, 2. 188, 2.
Est perpetuo folio 45, 1.
Laurotaxæ descriptio 255, 2.
Lauri corona potatoribus inutilis 186, 2.
Descriptio & differentia 189, 1.
Duo genera 185, 1.
Genera quot Plinio 188, 2.
Folia fursum erigunt 8, 1.
Folia 49, 2.
Folia cur bellariis addita 186, 1.
Folia obtundunt vinosum odorem ebriorum 186, 2.
Fructus *daφνιδες* 188, 1.
Est rotundus aut oblongus 189, 1.
Materies qualis 517, 2.
Medulla 23, 2.
Radix 24, 2. 25, 2. 26, 2.
Ramus virtutis symbolum 186, 2.
Ramus oesacus dictus 188, 1.
Satio 85, 2.
Uvula quid 145, 1.
Varius usus apud antiquos 186, 1. 2. 187, 2. 534, 2.
Lauro qui coronantur 185, 2. 186, 1. 2.
Ex lauro omem capitur 188, 1.
Laureatæ litteræ 187, 1.
Laureola an cneorum nigrum 560, 2. 561, 2.
Est mas & femina ibid.
An daphnoides ibid. 561, 1.
Ejus descriptio & vires 560, 2. 561, 1.
Laurenbergii codex suppletur 72, 2.
Λένιβιθ vitellum ovi 447, 2.
Λένιβιθ pulmentarium ex farina ibid.
Λένιβιθ quid 918, 1.
Ledi descriptio 553, 2.
Ledum est cisti genus ibid.
Unde dictum 554, 1.
An cistus femina ibid.
Cretense ibid.
Legulus quis 312, 2.
Legumen unde dictum 908, 1. 940, 1. 2.
Legumen coctile vel incoctile unde 953, 2. 954, 1.
Leguminum radix 24, 2.
Legumina quomodo coctibilia fiant 82, 2. 83, 1.
Legumina quæ 362, 2. 908, 1.
Legumina & frumenta in quibus differunt 912, 1. 915, 1.
Legumina quæ sero, quæ mature feruntur 906, 2.
Quæ utroque tempore feruntur ibid.
Omnia an femine proveniunt 908, 1.
Colore candida an dulcissima 937, 2. 938, 2.
Quando erumpunt 907, 2.
Pro ratione cæli & soli variant ibid.
Quas differentias admittunt 937, 2.
Quando radices & folia fundunt 910, 2.
Legumina quando pullulant 911, 1.
Quando florere incipiunt 911, 2.
An omnia habent radicem lignosam & unicam 912, 1.
Siliquam gerunt 914, 2.
Valentiora quæ ibid.
An omnia semen in siliqua gerunt 914, 2.
Quibus foliis constant 913, 2.
Castimoniam servantibus cur interdicta 918, 2.
Venerem instigant ibid.
Λένιβιθ est substantivum & adjectivum 559, 1.
Lemnia quid 460, 1.
Lemnia Androsaces ibid. 2.
Lens 546, 2.
Oculis inimica 924, 1.
Qualis cibus 924, 2.
An æquanimos faciat ibid.
Quando serenda 909, 2.
Lens & cicer in India non nascuntur 347, 2.
Lentis notæ & descriptio ex Theophrasto 925, 1.
Lenticulatum scalprum 924, 2.
Lenticula an radicem habet 6, 2.
Lenticula quid 924, 2.
Lentis palustris descriptio 460, 1.
Degenerat in sisymbrium aquat: ibid.
Lentiscus 124, 2. 1. 964, 2.
Est perpetuo folio ibid.
Unde dicta 230, 2.
Lentisci fructus quomodo satiorum tempora significat 875, 2.
Lentiscum arrodere quid 230, 2.
Lentisci historia 231, 1.
Lachryma an liquida 969, 2.
Lentus quis 924, 2.
Leontopetalon an anemone 845, 2.
Ejus

I N D E X.

- Ejus descriptio ibid.
Leontopodii descriptio ibid. 846.
2.
Leontopodium Plinii est leontopetalon 846, 1.
Unde dictum 846, 2.
An pilosella minor ibid.
Lepus tute es & pulpamentum quæris Adag. 383, 2.
Λευκακανθα non est ακανθα λευκα 606, 2. 608, 2.
Leucanthos 588, 2.
Leucanthemum unde dictum 833, 2.
Leucacantha an carlina 607, 1.
Est aut frutex aut arbor 606, 2.
Leucographus an sillybus Diosc. 607, 1.
Plinii an Cerinthe 717, 1.
Leucoion aut est bulbosum aut frutex 696, 1.
Bulbosum primum ver nunciat ibid.
Ejus genera ibid.
Leucon fruticis differentia 696, 2.
Lutei usus in medicina ibid.
Est alcheyri 696, 2.
In coronis nuptialibus locum habuit ibid.
Levicaules plantæ 828, 2.
Levisticum an laserpitium 597, 1.
An magydoris 599, 2.
An Hippofelinum 806, 1.
Levistici descriptio 599, 2.
Λιβανος an thuris arbor 976, 1.
Unde dictum ibid.
Libanotidis etymon 558, 2.
Tria genera ibid.
Libanotis est rorismarinum 560, 1.
Λιβανος an thuris lachryma 976, 1.
Libanotis Theophrasti & Dioscoridis an eadem 1092, 1.
Theophrasti an seseli Æthiopici ibid.
Ejus genera ibid.
Dioscoridis umbellifera dicta 1092, 2.
Ejus descriptio ibid.
Libanotis sterelis Theophrasti ibid.
Sterelis Dioscoridis an caulem vel florem profert ibid.
Arcet tineas ibid.
Libanotis rosmarinus coronarius 1091, 2.
Unde dicta ibid.
Libanotidis frugifera quot genera ibid.
Liber quid 434, 2.
Libri lintei 435, 1.
Liber de mirabi auscult. non est Aristotelis 524, 1.
Libidinis & rursus comparatio 646, 2.
Liburni ex quibus naves suebant 19, 2.
Lichnitis an thrallida 853, 1.
Lignum quid 8, 2. 9, 2.
Ex quibus constat 9, 2.
Quod, & cur facile & contra frangitur 23, 2.
Omne habet medullam 529, 2.
Abiegnum facile finditur, difficulter frangitur 23, 2.
Acanthinum 359, 2.
Aloes & ejus descriptio 1028, 2.
Brasilium Græcis incognitum 835, 1.
Celti & ejus usus 321, 2.
Ebeni quod optimum 359, 1.
Quomodo ab aliis cognoscitur ibid.
Mori vetustate nigrum fit. ibid 521, 2.
Moluccense sive paunia 895, 1.
Nephalium 567, 1.
Sambuci 206, 2. 207, 1.
Santalinum quando acrimoniā habet 895, 1.
Scyticum an glycyrriza 1105, 1.
Colore luteo tingit capillos ibid.
Sempervivum 356, 1.
Sesaminum 359, 1.
Vitis an durable 526, 2.
Lignum thuris & myrrhæ à Sabæis uritur 1031, 1. 2.
Ejus incommodis quomodo medentur ibid.
Ligna quæ ætate, arte, aut natura splendent 359, 1.
Quo loco spissiora & pulchriora 283, 2.
Deteriora quæ 515, 2.
Cædendi tempus 131, 2.
Ponderosa & dura 521, 2.
Quæ cariem sentiunt vel non ibid.
Quomodo à tinea præservantur 522, 2.
Dolatilina 530, 2.
Fissilia ibid.
Odorata an æterna 527, 1.
Rotunda 530, 2.
Ne findantur ibid. 531, 1.
Quæ facile & contra terebrantur 532, 2.
Quæ navibus apta 533, 2.
Quæ tectis & aliis apta ibid.
Quæ crepitant in igne 542, 1.
Quæ facile vel contra secantur 532, 2. 533, 2.
Ligni color quis 742, 1. 752, 1. 841, 2.
Lignosa radice an graveolentia 844, 1. 2.
Lignorum differentia 530, 2.
Materiæ quot infesta sunt 528, 1.
Lignis novellis ignis optimus 541, 2.
Ligusticum an imperatoria 905, 1.
Ligustrum poetarum quid 63, 1. 2.
Vulgare in Ægypto non reperitur ibid.
Est cypri species 63, 2.
Quomodo differt à poetarum ibid.
Poetarum an cyprus 63, 1.
Ligustrum 123, 1.
Non est cyprus 178, 1.
Lilac, ejus flos 63, 1.
Non est balanus 302, 2.
Lillach an ostrys 177, 2.
Lilium è caule exit 74, 2.
Ex lachryma exit ibid. 75, 1.
An è caule nascatur ibid.
Comparatur Virginitati 654, 2.
Cur λεγιον dictum 655, 1.
Ut rubrum fiat 656, 1.
Purpureum 679, 2.
Bysantinum 657, 1.
Convallium an oenanthe 682, 1.
Lilii excelsitas quomodo contemplanda 654, 1.
Lachryma 644, 1. 656, 1.
Descriptio 656, 1.
Vox late sumitur 712, 2.
Flos noctu panditur, meridie flaccescit noctu folia amittit 715, 1.
Sylvestris genera 657, 1.
Purpurei descriptio 656, 2.
Lilium purpureum non est hycynthus poetarum ibid.
Non est hemero callis ibid.
Ejus genera ibid.
Maturè florens est Dens caninus 697, 1.

I N D E X.

Lili anrosa flos citius folia amittat 715, 1.
 Liliorum differentia 644, 2. 655, 2.
 Limonia 589, 2. 610, 1.
 Nomen hoc pluribus herbis tribuere veteres 610, 1.
 Limonium est citri species 344, 1.
 Quomodo differunt ibid, Ejus genera ibid.
 Limones de figuras 345, 1.
 Limonum succus puellis cur gratus ibid,
 Varos & maculas tollit ibid.
 Λίμν vox late sumitur 408, 1.
 Linaria est ofyris 1176, 1. 2.
 Linaria unde dicta 1176, 1.
 Lino-genista 19, 2.
 Ejus descriptio ibid.
 Lino sparti historia 19, 2. 20, 21. 22, 23.
 An spartum ex quo in Asia lina ad retia fiebant 20, 1.
 An linum sativum ibid.
 An linum crassius ibid.
 An thymelca 20, 2.
 Quid sit ibid.
 Linum 17, 2.
 Linum pingue solum vult 944, 2.
 Quando ferendum ibid.
 A patiēdo cur dictum 943, 1, 2.
 Lini etymologia & historia 943, 1.
 Genera 944, 2.
 Lineis vestibus cur sacerdotes utuntur 944, 1.
 Λιπαὴν quid 512, 1.
 Λιπαὴν arbores quando dicuntur 135, 1. 497, 2. 512, 1.
 Λιπαὴν quod anni tempus 512, 1.
 Lithospermum unde dictum 1127, 2.
 Repens, & ejus descriptio 1128, 1.
 Lithosparmi genera quot 1128, 1.
 Descriptio 1127, 2.
 Semen 64, 2.
 Litterarum inventores qui 434, 1.
 Lixivia acrior quæ 540, 2.
 Λω quis mensis 475, 2.
 Λω quid botanicis 260, 1. 1183, 1.
 Loca aprica quæ 285, 2.

Umbrosa quæ ibid.
 Fluvii vicina an palustria 868, 2.
 Quæ medicamentis sunt fertilis Græcia 1117, 2.
 Loca quæ medicamentis fertilis sunt 1116, 2.
 Loca terrena sub quibus aqua latet 468, 2.
 Terrena privatim quid ferunt 452, 2.
 Loci & regionis ratione melior & preior fructus ex satatione provenit 76, 2.
 Loci a locis multum differunt 1005, 2.
 Loci natura facit discrimen in plantis 538, 2.
 Locis omnibus non omnia proveniunt 402, 2.
 Locorum discrimen facit ad maturitatem frugum 913, 2.
 Lolium quid 17, 2. 937, 2. 938, 2. 953, 2.
 Lolium ex hordeo triticoque corruptis 950, 1.
 Lolium ex lino 941, 2.
 Lolium unde nascitur 942, 1. 947, 2.
 Lolium quando ex tritico mutatur 943, 1.
 Lolium an vernum 941, 2.
 Lolii descriptio 943, 1.
 Notæ ex Theophrasto ibid.
 Malignitas 942, 1.
 Lolio vititare Adag: 942, 2.
 Lolium cerevisiam malignam efficit 942, 2.
 Lomentum quid 915, 2.
 Lonchitis descript. 1164, 1164, 1.
 Λονχίτις quid 512, 1.
 Λόφωρα 176, 2.
 Lopima genus castanearum 173, 1.
 Λωπὴ Latini celsum vocant 25, 1. 323, 2.
 Lotus 42, 1.
 Lotus est arbor aut herba 903, 1.
 Lotus arbor 321, 2.
 Est celtis Plinii 323, 2.
 Lotus Polibii ibid.
 Non est altea Theophrasti 327, 1.
 Non est paliurus Africana ibid.
 An commarus sive paliurus Agatoclis 327, 2.
 An ziziphus 328, 2.

Lotus an perlato Italorum 323, 1. 325, 1.
 Est diversa à Lotophagorum loto 326, 2.
 Lotus lybica Athanæi 327, 1.
 Differt à Lotophagorum loto ibid.
 Lotus Athanæi est sata ægyptia 440, 2.
 Lotus herba est sativa, hortensis & melilotus 903, 1.
 Unde dicta ibid.
 Sativa quæ 903, 2.
 Sativa an sylvestris ibid.
 Sylvestris descriptio ibid.
 An trifolium pratense ibid.
 Sativa an trifolium pratense 905, 1.
 An melilotus vulgaris 905, 2.
 An herba septem temporum ibid.
 Lotti plura genera valde discreta 883, 2.
 Loto tula hortus sit floridus 903, 1.
 Lotus Egyptia 446, 2.
 Eius mirabilis natura 447, 1.
 An sit nymphaea altera 448, 1. 861, 1.
 Quomodo differt à nymphaea 451, 1.
 Eius descriptio 448, 2.
 Lotus vox multa significat 324, 1.
 Quid denotat 325, 1.
 Faba Græca dicta 324, 1, 2.
 Genti nomen dedit 324, 2.
 Unde dicta 446, 1.
 Sata quid ibid.
 Lotti descriptio 325, 1. 437, 2.
 Genera 440, 2.
 Radix 447, 2. 450, 1.
 Radix corium dicta 438, 1.
 Eius descriptio ibid: 447, 2.
 Folia & flores nymphaeae limilima 449, 1.
 Floris descriptio ibid.
 Corfia quid ibid.
 Fructus utilitas 325, 1.
 Medulla 531, 1.
 Lotometra quid 446, 2.
 Lotophagorum terra 323, 1.
 Ious mensis quis 476, 2.
 Lumbrici quibus gentibus peculiaris 1179, 2.
 Luna augescēte augentur omnia capra excepta 785, 1.
 Lunæ imago cur laurum teneat 185, 2.
 Lunaria 768, 1.

I N D E X

- Lunaria botrytis & unde dicta 824, 1.
 Lucinia Dea cur diptamo coronata 1132, 2.
 Lucius Apuleus deceptus 46, 2.
 Lupatum quid 467, 2.
 Lupinus 941, 2. 962, 2.
 Est cibus Philosophorum 927, 1.
 An faba Ægyptia 439, 1.
 Culturam non patitur 120, 2.
 Unde dictus 927, 1.
 Quomodo dulcis fit ibid.
 An dulcis detur ibid.
 Quomodo ferendum 962, 2. 963, 2.
 Ter floret 927, 2.
 Horas diei demonstrat 927, 2.
 Quando feritur 909, 1.
 Cur bryon vocatur 3, 1.
 Quomodo valenter germina edat 39, 2.
 An cultura melior fiat 14, 2. 19, 1.
 Lupinus & faba agro pro stercoratione est 940, 1.
 Lupini semen 64, 2.
 Notæ ex Theophrasto 927, 2.
 Varia genera 64, 1. 928, 1.
 Lutea an lysimachia 698, 2.
 Cretica est *χρῆμα* 720, 1. 721, 1.
 Ejus descriptio ibid.
 Lutum unde dictum 722, 2.
 An strutium ibid. 723, 1.
 An isatis Dioscoridis ibid.
 Luteum & virentem colorem tingit ibid.
 Ejus descriptio ibid.
 Luteus color 722, 2.
 Lybicæ populi folia cur crepant 53, 2.
 Lychnis coronaria an Iovis flos 667, 2.
 Unde dicta & nata 715, 2.
 Coronariæ descriptio 716, 2.
 Lychnis & lynitis differunt 715, 2.
 Lychnis an corymbe Columellæ ibid.
 Lycii succus 353, 2. 355, 2.
 Quomodo adulteratur 354, 2.
 Indici descriptio 353, 2. 354, 2.
 Vulgaris descriptio 353, 2.
 Lycium medicamentum quomodo fit 355, 2.
 Lycium duplex 353, 2.
 Creticum 355, 1.
 An legitimum 355, 2.
 An vulgare antiquorum ibid.
 An cate fit 356, 1.
 Lycophæus color 966, 2.
 Lycopsis descriptio 838, 2.
 Quarta an buglossum vulgare 839, 1.
 An cynoglossum vulgare ibid.
 An echium alterum Dodonæi 838, 2.
 An cynoglossum alterum Matthioli ibid. 849, 2.
 An anchusa quarta ibid.
 Ejus genera 839, 1.
 Unde dicta 838, 2.
 Lysimachia virginiana 365, 2.
 An ad ephemeris classem pertineat 698, 1.
 Lysimachia spicata 699, 2.
 Lysimachia descriptio 698, 1. 2.
 Unde dicta 698, 2.
 Ejus differentia ibid.
 An herba lutea ibid.
 An pelisbassa ibid.
 Lysimachia spuria descriptio 699, 1.
 Ceruleæ descriptio ibid.
 Purpureæ descriptio ibid.
 Non est eupatorium ibid.
 Non est centaureum ibid.
 M
 Macarone an Hippofelinum 805, 1.
 An smyrnium 807, 1.
 Macula & vari faciei ut tollantur 345, 1.
 Macrobius notatur 383, 2.
 Macrobi codex corrigitur 385, 1. 396, 1. 399, 2.
 Magia anagallis dicta 817, 2.
 Maginensium expugnatio a quo 517, 2.
 Magydaris quæ planta 599, 2.
 Ubi nascitur ibid.
 Magydaris 36, 2. 590, 2. 597, 1.
 Est laserpitii folium 587, 2.
 Mais & ejus descriptio 936, 2.
 Majorana an amaracus 688, 1. 689, 1.
 An marum 689, 1. 2.
 An sampfuchum 689, 1.
 Unde dicta ibid.
 Gratiam vio conciliat ibid.
 Ejus descriptio ibid.
 Non est amaracum veterum ibid.
μαϊούριον an lactura 778, 1.
 Malabathrum folium dictum 1032, 2.
 Malabathrum & folium an idem 1034, 2.
 Ejus descriptio 1032, 2.
 Ubi nascitur 1033, 1. 2.
 Vulgare non est veterum 1034, 2.
 An veteres noverint 1033, 1.
 An sine radice nascitur 6, 2. 1033, 2.
 An hodie ad nos adferatur 1033, 2.
 An betre 1035, 1.
 Quod optimum 1034, 1.
 Ejus genera quot ibid.
 Unde dictum 1035, 1.
μάλαθρον unde dictum 548, 1.
 Malacocissus Damocratis est convolvulus 64, 2.
 Malacocissus an chelidonium minus 895, 2.
 Malicorium unde dictum 892, 1.
 Malinathelle 438, 2.
 Unde dictum 451, 1.
 Ejus descriptio ibid. 438, 2.
 Malleus ex quibus fit 538, 2. 539, 1.
 Malva 43, 2.
 Instar hastæ grandescit 10, 2. 13, 2.
 Unde dicta 824, 2.
 Sitim & famem sedat 825, 2.
 An cultura arboris naturam assumat ibid.
 Malvæ folia 49, 2.
 Pro cultura ratione varietas 10, 2.
 Folium sanctum cur dictum 825, 1. 2.
 Folia ad solem se vertunt ibid.
 Semen *πλάκας* dictum ibid.
 Malvæ cauliculis pro asperagis utebantur antiquitus 1154, 1.
 Malvarum differentia ibid.
 Malus 17. 19. 20. 41. 43. 44.
 Malus unde dicta 398, 1.
 Repullulat 492, 2.
 Est brevioris vitæ 490, 2.
 Quomodo longæva ibid.
 Quomodo germinat 130, 2.
 Quomodo fructificat ibid.
 Pyro insita mali folia profert 289, 1.
 Sylvestris an semper bifera 68, 1.
 Mali nisi cultura accedat natura 10, 2.
 M m m m m Cor.

INDEX.

- Cortex an rumpatur 19, 2.
Radix 24, 2. 26, 1. 141, 2.
Folia 48, 2. 49, 2. 52, 2.
Flos 62, 2. 63, 1. 64, 2.
Satio 85, 2.
Odor 60, 2.
Inventor Bacchus 397, 2.
Descriptio 399, 2.
Materies 517, 2. 520, 2.
Malum cur splendidus fructus
Homero dicatur 397, 1.
Malum cur Empedocles *ἐμπειρίων*
dixit ibid.
Malorum differentia 398, 1.
Genera Plinio 398, 2.
Mala amerina **Paradijs appel**
vel **Aechtjens appel** 399, 1.
Claudiana **Joopkens** &
Knopsteertjens ibid.
Epirotica. **Seybert. Seybe-**
linge ibid.
Sestiana **Winter guldelinge**
ibid.
Melimela. vel mustea **Goe-**
soeten ibid.
Melapia. **Ponnapoza** ibid.
Modiana **Hondert markt**
399, 2.
Orbiculata **Kontappel scy-**
belinge 399, 1.
Orthomastica **Kabautwé** ibid.
Petesia **Guldelinge** idid.
Pannutia **Gelszunchelde ap-**
pel 399, 2.
Pulmonia **Gobbers/Potap-**
pel ibid.
Rabelliana **Somer Gulde-**
linge 399, 1.
Scandiana **Joopkens** 399, 1.
Scantiana **Winter guldelin-**
ge ibid.
Spadiana 399, 2.
Syrica **Cannekens appel**
399, 1.
Malum armeniacum, persicum,
& præcoccum an unum sit
genus 128, 1.
Malum aureum amoris est tessera
338, 1. 340, 1.
Aureum vel Hesperidum an
sit citrinum 338, 1. 2. 339, 2.
Est cydoneum 338, 1. 2. 339, 2.
340, 1.
Antiquis vile erat 339, 1. 340, 1.
Malum aureum Veneri est gra-
tum 340, 1.
Ante citrii inventionem cogni-
tum fuit 340, 2.
Sponsæ cur ante concubitum
dabatur ibid.
Ejus fabula de ortu & custodia
337, 2.
Non est malum narantzion
ibid.
Malis aureis petere, est tentare
in amorem 338, 1. 340, 1.
Malum citrium antiquis non e-
debatur 342, 2.
Non turbat alvum 343, 1.
A tineis præservat vestes 342, 2.
Per poros educit venenum
343, 1.
Oris bonum halitum facit ibid.
Ejus cortex anhelis senibus
medetur ibid.
Omni anni tempore fructum
fert ibid.
An recte cydromelum Diof-
coridi dicitur 337, 1.
Si inoculetur sterelis erit 343,
2.
Mali citrii plantatio ibid.
Malus granata siccum locum
amat 123, 2.
Citra culturam provenit, fed
cultu magis proficit ibid.
Malus medica Homero incogni-
ta 524, 1.
Medica & persica an diversa
337, 1.
In medea peculiaris 322, 2.
Ejus descriptio ibid.
Pomum ejus non manditur
ibid 324, 2.
Vestes a tineis inoffensas ser-
vat ibid.
Alvum deturbat 322, 2.
Adversus venena valet ibid.
Quando innotuit ibid.
Modus ferendi ibid.
Omni anni tempore pomifera
est ibid.
Qui flores sæcundi fiunt ibid.
Antiquis valde rarum 399, 1.
2.
Malum Narantzium quid 337,
2.
Non est malum aureum ibid.
Malus Persica in Persia peculia-
ris 322, 2.
Malus punica 545, 2.
Malum terræ 1107, 2.
Malus & antennæ ex abiete fi-
unt 513, 2. 514, 1.
Mamera an Manna thuris 452,
2.
 $\mu\alpha\upsilon\theta$ quid 531, 1.
Mandragora 48, 2. 550, 2.
Unde dicta 583, 1. 585, 1.
Theophrasti non est recentio-
rum 551, 2.
Theophrasti 583, 2.
Theophrasti est belladonna
1078, 2.
Theophrasti & Dioscoridis
quomodo differunt 585, 1.
1059, 1.
Mandragora Dioscoridis 583, 2.
584, 1.
Dioscoridis est mas & fœmina
584, 1.
An frigus futurum prænunti-
at 585, 1.
Fœcundas reddit mulieres
584, 1.
Ejus fructus 550, 1.
Ejus radix 585, 1.
An ad amores facit 1058, 2.
Est bifurcata 584, 1.
Ejus fabula ibid.
Quomodo antiquitus effodi-
enda 1041, 2.
Ejus facultates 1052, 2.
Mandragoram bibere Adagium
584, 2.
Sub mandragora dormire
Adag 584, 2.
Mangiu arbor 315, 1.
Mangle arbor. Ejus descriptio
ibid.
An ficus indica 351, 2.
Manna officinarum an veteribus
cognita 149, 2. 150, 1.
Describit Amyntes apud A-
thanæum 149, 2.
Ejus genera quot 150, 1.
Quomodo fit 150, 2.
Quomodo adulteratur ibid.
An gummi sit ibid 836, 2.
Quod genus præstet 150, 2.
In falicibus repertum 151, 1.
Est ros cœli non gummi ibid.
Manna indici calami 482, 1.
An saccarum veterum ibid 2.
An manna vulgare ibid.
Manna thuris quid 149, 2. 979,
1. 981, 2.
Manua quid 21, 2.
 $\mu\alpha\upsilon\theta$ quid 23, 2.
Mapalia 878, 2.
Maranthæ laus, & error 625,
2.
Marathrum 548, 1.
Unde dictum ibid.
An fœniculum ibid.
Marcelli Empirici codex corri-
gitur 723, 2. 765, 1.
Mare rubrum unde dictum
481, 1.
Ejus aqua non est rubra ibid.
Bel-

I N D E X.

- Belluis est plenum 417, 2.
 Maris & foemina differentia in plantis 151, 1.
 Mares quando in venerem piggerrimi 620, 1.
 Maru herba 717, 2.
 Marum 566, 2.
 Unde dictum 689, 2.
 Syriacum ibid.
 Cortusii an marū veterū ibid.
 Veterum an mastic Gallorum 690, 1.
 An clinopodium Dodonæi ibid.
 An amaracus 688, 1.
 An majorana 689, 2.
 Martialis codex corrigitur 385, 396, 1.
 Marrubium 546, 2.
 Marrubium unde dictum 574, 1.
 Cur prassium dictum 573, 2.
 An cardiaca 574, 2.
 An melissophyllon 575, 1, 2.
 Marrubii duo genera 550, 2, 574, 1.
 Ejus differentia 550, 2.
 Varia nomina 574, 1.
 Descriptio ibid.
 Martagō an hemerocallis 547, 1.
 Maspetum quid 590, 1, 2.
 Laserpitii folium 586, 2.
 Massa & ossa idem 317, 1.
 Mastic Gallorum 683, 2.
 An marum veterum 690, 1.
 Mastiche 971, 1.
 In chio optima 231, 2.
 An chondrilla 857, 2, 858, 1.
 Ex cinara 622, 2.
 Ex ixine Theophrasti ibid.
 Materies arborum quando cædenda 511, 2, 513, 1.
 Rotunda & decorticanda quando cædenda 511, 2, 512, 1.
 Quæ quadrari debet quando cædenda 511, 2.
 Quæ valida esse debet quando cædenda ibid.
 Cur diverso tempore cædenda 512, 2.
 Quæ melior ibid.
 Quæ solidior 514, 2.
 Discrimen unde cognoscitur ibid.
 Materies ligni quæ facilis aut difficilis in opere 528, 2.
 Ex qua naves incorruptæ in mari perdurent ibid.
 Dura cur facilius a ferro cæditur ibid.
 Quæ facile flecti potest 530, 2.
 Oleaginea etiā elaborata ger-
- men facile producit 541, 2.
 Ubi optima 515, 2, 516, 1.
 Ubi pessima 515, 2.
 Omnis habet medullam 528, 2.
 Nodosa unde fit 515, 2.
 Ad fabrilem usum quæ optima ibid. 516, 1.
 Mathiolus notatur 252, 2, 255, 2, 626, 1, 1170.
 Mathiolus defenditur 231, 1, 2, 551, 1.
 Matricaria unde dicta 833, 2.
 Ejus genera ibid.
 Parthemium dicta 816, 1.
 An parthemium 687, 1.
 An arthemisia 1152, 2.
 An amaracum Galeni 546, 1.
 An amaracus 687, 1.
 Matrisylva est periclymenum 1163, 2.
 Matrix quid botanicis 8, 2, 10, 2.
 Ejus varia nomina ibid.
 Ex quibus constat 9, 2, 10, 2.
 Matronæ cur Bonæ Deæ templum intrantes myrtum non inferant 376, 2.
 Maturatio quid 594, 2.
 Maturus adolescens 136, 2.
 Matura senectus ibid.
 Matura poma 595, 1.
μηρία unde dictum 1097, 1.
 Meconium quid 1100, 1.
 Medea venenorū perita 1143, 1.
 Medica unde dicta 948, 1.
 An trifolium cornutum 949, 1.
 Medica marina Clusii an helenium minus 683, 2.
 Medicæ cultus 948, 2.
 Virtutes 948, 1.
 Descriptio 948, 2, 949, 1.
 Medica an jumentum pinguescit 448, 1.
 Stercorata an interit 946, 2, 949, 1.
 Folio spinoso 640, 2.
 Medicus unde dicitur 626, 1.
 Medicorū herbarum cognitio necessaria ibid.
 Medicamenta purgantia assuetis pharmaca cur esse definiunt 1147, 2, 1148, 1.
 Medicamenta sunt medicamenta non assuetis 1148, 1.
 Medicamenta ubi præstantiora 1179, 2.
 Medicamentum osseum dictum 266, 2.
 Medicamenta semen supprimentia 781, 2.
 Medimnus quid 923, 2.
- Medullam an omnes plantæ habent 5, 2, 1.
 Habet omnis materies 528, 2.
 Medulla & cortex an consimiles 7, 1.
 An omnibus insit 24, 2, 529, 2.
 Est ligno durior 23, 2.
 Est materiei pars præstantior 529, 2.
 Mori qualis 23, 2, 520, 1.
 Radicibus inest 24, 2.
 Medulla quomodo arbores carere dicuntur 23, 2.
 Medullarum discrimen 23, 2.
 Mel quando fit 149, 1.
 Frugum quid 883, 1.
 Apum unde conficitur 149, 1.
 Maxime in quercubus cadit 149, 2.
 Aereum Aristotelis & Theophrasti est unum 149, 1.
Huenich dou dicitur ibid.
 Optimum 569, 2.
 Mellis triplex generatio 149, 1.
 Mellis copia quando 569, 2, 570, 1.
μελανθο multas habet significationes 25, 1.
 Mellitio bona quando 549, 2.
 Est medulla roboris 25, 2.
 Robisinum latini vocarūt 26, 1.
 Est herba in fegete nascēs 25, 2.
μελανθρον quid 517, 2.
 Melampyrum quid, & unde nascitur 938, 1, 1162, 1.
 Ubi nascitur 937, 2.
 Melampyrum perpusillū 938, 1.
 Melampyrum unde myagrū dictum 922, 1.
 Melampyri descriptio 938, 1.
 Melanthium an isopyrus 718, 2.
 Est gith 832, 2.
 Ejus descriptio ibid.
μελας vox latè botanicis fumitur 802, 1.
 Melica an milium indicum 929, 1.
μελια unde dicta 184, 2.
 Melignetta non est cardamomū minus Arabum 1013, 2.
 Ejus descriptio 1014, 1.
μελινός color 703, 2, 1020, 2.
 Melissa apibus grata 576, 2.
 Melissophyllon unde dictū 575, 2.
 Ejus descriptio ibid.
 An amellus Virgilii 882, 2.
 Melilotus 19, 2, 883, 2.
 Unde dicta, 446, 1.
 Ægyptia 446, 2.
 Græcanica ibid.
 Ubi optima 903, 2.
 An ebrietatem arcet 904, 1.
 M m m m m 2 Ara-

INDEX.

- Arabum & Græcorum an eadem 904, 2.
 Vulgaris an antiquorum ibid.
 Syriaca an Serapionis ibid.
 Ejus descriptio & genera ibid.
 Ab Alpino descripta an Serapionis 905, 1.
 An Græcorum ibid.
 Non est menta græca corymbifera ibid.
 Meliloti descriptio 903, 2. 904, 2.
 Duo genera ibid.
 Flores siccati magis odorata 904, 2.
 Melitzamū quid 1076, 2. 1078, 1.
 Μηλίζων color 904, 2.
 Μηλον vox late patet 398, 1.
 Unde dictum ibid.
 Melo ut dulcis fiat 760, 2.
 Est e genere cucumeris 782, 1.
 Unde dictus ibid.
 Melonis fructus an antiquis græcis cognitus ibid.
 Descriptio ibid.
 Melonum fertilitas in Peruana valle 782, 2.
 Melopepon an melo 782, 1.
 Apepone distinguitur ibid.
 Melothrum 546, 2.
 Melus ager mire fertilis 913, 2.
 Memphis non est Babylon antiquis 93, 1.
 Mensæ citriatæ 524, 2.
 Menses Græci in tres partes dividunt 136, 2.
 Menses Græcorum pro solis non lunæ ratione numerandi ibid.
 Mensis anni quis primus 475, 2.
 Mēsis Græcorū ultimus 137, 1. 2.
 Mensis πνευμάτιον 915, 2.
 Menta 39, 1.
 An femine feratur 682, 2.
 An ex femine nascitur 683, 1.
 An generationi & Veneri sit inimica 813, 2.
 An mentem turbet ibid.
 An longiori usu semen minuitur ibid.
 Unde dicta ibid.
 cur dicatur 813, 1.
 Mala herba cur dicatur ibid.
 Vulneribus nocet ibid.
 Lac coagulare nō patitur ibid.
 Est inimica generationi ibid.
 Cur venerem inhihet ibid.
 In magicis usum habuit 813, 2.
 Semen vix profert ibid.
 Radice plantatur ibid.
 Est satis vivax ibid.
 Variegata 814, 2.
 Sylvestris cur calamenta dicta 814, 1.
 Græca seu corymbifera an melilotus 904, 2.
 Mentæ descriptio 813, 2.
 Genera 814, 1.
 Mentā belli tempore neque edito, neque serito Adag: 813, 1.
 Mentastrum 814, 1.
 Ejus descriptio ibid.
 An nepita agrestis ibid.
 Mercurialis parthemium dicta 816, 1.
 Mercurialis genera quot 1161, 1.
 Utriusque descriptio 1160, 2.
 Succo manus muniuntur adversus plumbum liquatū 1161, 2.
 An semen ferat 1161, 1.
 Sylvestris cynobrambe dicta 1161, 2.
 Ejus descriptio ibid.
 Merus mons in quo Bachus natus 322, 2.
 Mesues defenditur 670, 2.
 Mesues locus exponitur 888, 2.
 Mespili tria genera 190, 2. 220, 1. 201, 1.
 Descriptio 201, 2.
 Morbus & vermis 191, 2.
 Etymon 200, 1.
 Flos 190, 2. 202, 1. 203, 2.
 Mespilus anthedon. Ejus descriptio 190, 2.
 Aronia 203, 2.
 Mespilus commode in oxycantha inseritur 263, 2.
 Messis agri fertilitas 913, 2.
 Meta quid 373, 1.
 Meta torta 388, 2.
 Meum vulgare an legitimum 1127, 1.
 Μεταγεννίων quis mensis 733, 2. 734, 1.
 Miliacca jubam gerunt 914, 2.
 Milium 941, 2. 962, 2.
 Unde dictum 928, 2.
 Surgum cur dictum 546, 1.
 Quot diebus perficitur 913, 2.
 Vulgare 929, 1.
 Indicum ibid.
 An forgium seu melica ibid.
 Milii nota ex Theophrast. 928, 2.
 Farina quomodo in panes redigatur 929, 1.
 Milium solum vel solis unde dictum 1127, 2.
 Millipeda 416, 1.
 Miltæu pluvia peruitiosa 172, 1.
 Minyanthes unde dictum 456, 1.
 Mior quid 813, 2.
 Mior seu pediculus quid 6, 2. 7, 1. 8, 1. 28, 1.
 Mitra quid 145, 2.
 Mixa quid 317, 1.
 Muasium 424, 2.
 Mochon Itolorum an ervum aut orobus 923, 2.
 Moibani error 97, 2.
 Moises infans fiscilla papyracea expositus 432, 1. 433, 1.
 Mollugo an species aparine 884, 1.
 An gallion album ibid.
 Ejus descriptio & differentia ibid.
 Molochia Alpini an corchorum 817, 1.
 Ejus descriptio ibid.
 Est cibus gratus Egyptis ibid.
 Molotron 280, 2.
 Moly nomen multis gaudet plantis 1129, 1.
 Unde dictum ibid.
 Radix ruthæ 798, 1. 2.
 Theophrasti 1129, 2.
 Dioscoridis 1130, 1.
 Molyos flos 1129, 1. 2.
 Descriptio ibid: 1117, 2.
 Momia unde dicta 1014, 2.
 Mōtapii descriptio & vires 795, 2.
 Morus 44, 2. 400, 2.
 Talea feritur 73, 1.
 Quando germinat 134, 2.
 Sapiens cur dicatur 401, 1.
 Unde nata 401, 2.
 Alba veteribus incognita ibid.
 An arbor lanifera 426, 1.
 Morus Egyptia 285, 2.
 Ejus descriptio ibid.
 E caudice fert fructus 2, 2.
 Ejus lignum in fundo siccatur 285, 2. 287, 1. 291, 1.
 Mora Bati aut Bassi 269, 2.
 Batodes 400, 2.
 Rubi 269, 2. 400, 2.
 Celsi 400, 2.
 Mori flos 64, 2.
 Lignum vetustate nigrum fit 359, 1. 521, 2. 527, 1.
 Lac quid 400, 2.
 Materia æterna 521, 2.
 Materies qualis 517, 2. 518, 2. 520, 1. 530, 2.
 Medulla qualis 23, 2. 520, 1.
 Fructus trinos habet colores 401, 1.
 Fructus maturus tingit manus & alia, immaturus maculas easdem tollit 401, 1.

I N D E X.

- Descriptio 401, 2.
Morum Pani dicarunt pastores 401, 1.
Unde dictum ibid.
Morocho stultior Adagiū 380, 2.
Moscoitæ ex quibus domus & templa conficiunt 535, 2.
Mulier ut virilis sexus foetum concipiat 233, 1.
Mulieres hyeme segniores ad venerem 843, 2.
Multicaules plantæ quæ 819, 2.
Multipeda 416, 1.
Muralis parietaria dicta 816, 2.
Mures necare 47, 1.
Murium aditus prohibere ibid.
Murices quid 455, 1.
Muricida 546, 2, 550, 2.
Muscari an bulbine 879, 1.
An bulbis vomitorius 879, 2.
Ejus descriptio ibid.
Muscipula an armerius flos 669, 1.
Muscus quid 2, 1.
Proprie quid 156, 2, 157, 1.
Quercinus 156, 1.
Aromaticus 156, 2.
Muscus & bryon qualis maxime odoratus 157, 1, 2.
Quomodo differunt ibid.
Museion quid 441, 1.
Mutatio plantarum non est similis animalium, & cur 83, 2.
Mutatio & permutatio quomodo differunt 796, 1.
Myagros quid 1162, 1.
Myagrū Dioscoridis an erysimum 921, 1, 922, 1.
Unde dictum 921, 1.
Ejus oleum 922, 1.
Myagris fungi 27, 2.
Ejus etymon ibid.
Myoctonon 1136, 2.
Myositis an pilosella major 846, 2.
Myrica 123, 1.
Unde dicta 407, 2, 408, 1, 2.
Ubi nascitur 408, 1.
Infelix arbor cur dicatur 408, 2.
Est coronamentum improborum 408, 1.
An promalum Hippocratis 409, 1.
Quomodo perpetuo vivere dicatur 45, 2.
Valet ad carcinomata 410, 1.
Valet ad profluvia muliebria 409, 1.
Myricæ virgis vates utebantur ibid.
Vaticinia per eas fiebat 428, 2.
Folia 48, 2.
Myrobolanus 298, 1.
Ejus genera quinque. 300, 1, 2.
Eorum descriptio ibid.
An in una arbore nascantur ibid.
An sit glans unguentaria 97, 1, 98, 1.
Ejus descriptio ex Cæsare Cresenate 301, 2.
Ejus mentio non fit apud veteres 97, 1.
Quid ejus nomine intelligat Diosc: ibid.
Non est dactylus 97, 2, Myron 96, 1.
Myrrha 367, 2, 369, 1.
Myrrha & aloë corpora conduntur 902, 1.
Myrrha ex Hippofelino 805, 2.
Myrrha, thus, balsamum quomodo prodeunt 973, 2.
Myrrha, casia, thus, cinamomū Ubi gignuntur 974, 2.
Myrrha & thus collectum ad foliis dilubrum cōvehitur 975, 2.
Myrrha alia stillititia, alia factitia 976, 2.
Myrrha unde dicta 976, 2, 977, 1.
Ubi nascitur 977, 1.
Myrrha est hyemalis, aut vernalis 980, 1.
Myrrha pediasimos unde dicta 982, 1.
Syriaca cur dicta 1018, 1.
Myrrha aminea 983, 1.
Caucalis 982, 2.
Ergasima ibid.
Gabirea 982, 1.
Minea 982, 2.
Optima 983, 2.
Pessima 982, 2.
Stacte 982, 1.
Tenuis 982, 2.
Trogloditica 982, 1.
Vulgata an bdellium 982, 2.
Quomodo adulteratur 983, 1.
Non est benzoin 983, 2.
Myrrhæ color 982, 2.
Probatio 976, 2.
Arbor qualis 974, 2.
Arbor qualis secundum veteres 975, 2.
Arbor veteribus incognita 976, 1, 977, 2.
Arbor ex Diodoro 980, 1.
Arbor quādo incidenda 967, 1.
Arbor in quali terra nascatur 980, 1.
Myrrhæ & thuris arbores apud Sabæos nō custodiri 975, 2.
Myrrhæ & thuris marcandi ratio 975, 2.
Myrrhæ & thuris lignum uritur a Sabæis 1031, 2.
Ejus incommodis quomodo medentur Sabæi ibid.
Myrrham legendi modus 975, 2.
Myrrhinæ vel myrsine unde dicta 375, 2.
Myrrhinum compositum 376, 1.
Myrrhis unde dicta 807, 2.
An smyrnium ibid.
An cherifolium ibid.
Ejus descriptio ibid.
Myristica nux 369, 1.
Myrsis quid Galeno 378, 1.
Myrtatum quid 378, 2.
Myrtidanum quid 378, 1, 380, 1.
Est duplex ibid.
Hippocratis quid 1010, 1.
Dioscoridis quid 1009, 2.
Hippocratis an cubebe ibid.
Myrtus 11, 2, 15, 2, 19, 2, 42, 1, 124, 1, 2, 138, 2.
Est perpetuo folio 124, 2.
Quomodo provenit 70, 2.
Talea & ramo feritur 73, 1.
Ex novellis furculis producit florem, non fructum, & cur 68, 1.
Sata non degenerat 78, 2.
Multa putatione eget 94, 1, 110, 2.
Ubi plurimum nascitur 368, 2.
An frigidis locis non daret ibid.
Veneri est grata 375, 2, 376, 2.
Veneri est dicata 690, 1, 376, 2.
Risum promovet 376, 1.
Bacho sacra 377, 1.
Ebrietatem arcet ibid.
Frigora odit 377, 2.
Est alba & nigra ibid.
Nigra an folio est frequentiore ibid.
Nigra cur fructum album fert 378, 1.
Est sativa aut sylvestris 255, 1.
Sylvestris cur baccas fert nigras 378, 1.
Ejus fructus est minor ibid.
Sylvestris non omnis est nigra 256, 2.
Sylvestris est ruscus 255, 1.
Conficiendis sagittis est apta 379, 2.
M m m m m 3 Ro-

- Roboris est symbolum ibid.
 Brabantica an heleagnus 461.
 1.
 Myrti Virginales 376, 2.
 Myrti genera antiquorum & recentium. 379, 1.
 Descriptio 380, 1.
 Varietas pro cultura ratione 10, 2.
 Stillatitius liquor 380, 1.
 Folia 48, 2, 49, 2, 52, 2, 53, 2.
 Flos 64, 2.
 Satio 85, 2.
 Myrto coronantur victores 379, 2.
 Myrtea sylva 376, 2.
 Myrteum oleum 378, 1, 379, 1, 256, 1.
 Vinum ibid.
 Myrtea oliva 315, 1.
 Myfi ab oxya arbore dicti 171, 2.
 Muza an arbor vetita 352, 1.
 Ejus varia nomina ibid.
 Ejus descriptio 352, 2, 353, 1, 2.
 An dactylus cyprius 353, 1.
 An *ψευδαλαν* ibid.
 An folia plumis strutiocamelii ibid.
 Platanus Oviedo dicitur ibid.
- N.
- Nabca 330, 2.
 Ejus duæ species ibid.
 An canarus seu paliurus Agathoclis ibid.
 Ejus descriptio ibid.
 Ejus spinosus ramulus ad vivum ibid.
 Nævia oliva 315, 1.
νάμα quid 105, 1.
ναμαλάν quid ibid.
 Nana pruna 318, 2.
 Napellum Moisis an phtora 1142, 1.
 Naphta quid, & ejus vires 1143, 1.
 An simplex an compositum fit ibid.
 An ephemerum ibid.
 Naphta 948, 2.
Ναπύ est sinapi 796, 1.
 Unde dictum ibid.
 Napus in rapum degenerat 772, 2.
 An rapa mas ibid.
 An detur sylvestris 773, 2.
 Ejus descriptio & genera 772, 2.
- Napus & *Ναπύ* differunt ibid.
 Napum & sinapi non sunt diverse plantæ 735, 1.
 Naranzium unde dictum 345, 1.
 Non est malum aureum, & quid 337, 2.
 Narcissus 48, 2, 644, 2.
 Unde dictus 657, 2.
 Ejus varia nomina 658, 1.
 Ejus descriptio ibid.
 Cur *Κρόταλον* dictus 659, 1.
 Quando floret ibid.
 Totus luteus non est poetarum ibid.
 Est Theophrast. 659, 2.
 Medio purpureus est Dioscoridis ibid.
 Luteus Sylvestris ibid.
 Junci Folius an bulbus vomitorius 879, 2.
 Persicus an Theophrasti 660, 2.
 Est colchici species 661, 1.
 Non est Hyacinthus stellaris 661, 1.
 An tiphion Theophrasti 877, 2.
 Ejus descriptio ibid.
 An sit Narcissus 876, 2.
 An ante folia florem producit 876, 1.
 Autumnalis dictus an Narcissus 876, 2.
 Narcissi folium 865, 2.
 Caulis ibid.
 Nardus 369, 1.
 E propinquo bene olet 868, 2.
 Unde dicta 1017, 2.
 Nardus & spica an idem 1019, 2.
 Indica & syriaca an idem 1017, 2.
 Syriaca unde dicta ibid. 1018, 1.
 Spicata est Lavendula ibid.
 Ubi nascitur ibid.
 Quæ Melior 1019, 1.
 Celtica 368, 1.
 Celtica unde dicta 1019, 2.
 Celtica vulgaris an veterum 1020, 1, 2.
 Celtica an saljunca ibid.
 Celtica non est Montana ibid.
 Celtica an Lavendula 1021, 1.
 Celtica in pastillos cur olim redigebatur ibid.
ινσάλα 1021, 2.
 Montana cur thylicitis dicta 1021, 2.
 Montana est neris 46, 1.
 Montana an spica cilissa 1021, 2.
- An foerula vocatur 582, 1.
 Montana cur pyrites dicta 1021, 2.
 Montana orci tunica dicta ibid.
 Montana vulgaris an veterum 1022, 2.
 Nardi nomine plures gaudent plantæ 1017, 2.
 Color 1018, 1.
 Celtica descriptio 1020, 1.
 Celtica colligendi modus 1020, 2.
 Montanæ descriptio 1022, 1.
 Montanæ folia an eryngio familia ibid.
 Montanæ radices 1022, 2.
 Nastos 479, 1.
 Nasturtium quando provenit 731, 2, 734, 2, 735, 2.
 An venerem excitet 763, 2, 764, 2.
 Quomodo venerem excitat ibid.
 Quomodo venerem extinguit ibid.
 Unde dictum 764, 2.
σαύον dictum ibid.
 Cur *σαύον* dictum 765, 1.
 Plantas in propinquo nascentes arescit 764, 2.
 Babylonicum 766, 1.
 Hyemale 749, 1.
 An pseudobunium 749, 2.
 Nasturtium ede Adagium 764, 1, 2.
 Nasturtii genera 763, 2, 765, 2.
 Vires 764, 1, 2.
 Usus 765, 2.
 Descriptio ibid.
 Semen firmius ad perdurandum 795, 2, 796, 1.
 Natura ut ex ovo sic ex verme facit animal 83, 1.
 Naucacites corona 377, 1.
 Naves e fago fiebāt olim 527, 2.
 E pieea fiunt 535, 1.
 Ex arundine indica 481, 1, 2.
 Ex papyro 432, 1.
 Ex arundine mambu 485, 2.
 Navium partes ex quibus fiunt 535, 2.
 Necessariam fortunam terit Adag. 779, 1.
 Necterides olivæ 313, 2.
Νηλέα 17, 1, 18, 2.
 Nemora integra malorum aurantiorum aut citriorū quomodo sponte enata in India Occidentali. 72, 1.
- Neophyti

I N D E X.

- Neophyti codex corrigitur 210, 2. 765, 1.
 Neophyti error 300, 1. 569, 1. 1017, 2. 1087, 2.
 Nepa 545, 2. 588, 2.
 Nepenthe unde dicta 1118, 1.
 An helenium ibid.
 Homeri an bōrago 893, 2.
 Medicamētum mēroris 1116, 2.
 Nephalium lignum 567, 1.
 Nepita agrestis an mentastrum 814, 1.
 Neptunus unde dictus 495, 2.
 Neptunus cicer cur invenisse dicatur 922, 1.
 Nerion quid 46, 1, 2.
 Nerii historia 46, 2.
 Venenata vis ibid. 47, 1.
 Nerio clauduntur murium sylvestrium aditus 47, 1.
 Nerio mures necantur ibid.
 Neros est nardus montana 46, 1.
 Non est rhododendrum 46, 2.
 Nōis & nōis an eadem planta 1022, 1.
 Neron quid Barbaris Græcis 484, 2.
 Nervus plantæ ad quid datus 9, 2.
 Nervum an omnes plantæ habent 5, 2.
 Nervi definitio 8, 2. 9, 2.
 Nervicaules plantæ quæ 819, 2.
 Neurados 635, 1.
 Neurus poterion dicta 636, 1.
 Nicandri codex corrigitur 28, 2. 63, 2. 173, 1. 174, 2. 175, 1. 360, 1. 641, 1. 651, 2. 695, 1. 844, 1.
 Nicandri versus interpretantur 216, 2. 382, 2. 575, 1.
 Nicander & Galenus conciliantur 391, 2.
 Nicander & Theophrastus conciliantur 747, 1.
 Nicandri Scoliaſtes error 548, 2. 741, 2. 849, 2. 890, 1. 874, 1. 1071, 1. 1061, 1. 1143, 1. 1142, 1, 2. 1105, 1. 1178, 1.
 Nicolaus Damascenus quis 106, 2.
 Nicolai Mirepsi codex corrigitur 210, 2. 237, 2. 261, 2. 293, 2. 299, 2. 484, 2. 485, 1. 589, 2. 592, 2. 672, 2. 688, 1. 750, 1.
 Nicomedis Iatroſophiſtæ codex corrigitur 210, 2.
 Nigellæ descriptio 832, 2.
 Non est anthemion ibid.
 Est gith ibid.
 Nitelinus color 213, 2.
 Nivea an ſint frigida 874, 1.
 Nodus in arbore quid 6, 2. 41, 2.
 Nodorum differentiæ 41, 2.
 Nodi cæci 42, 2.
 Nodi in arbore an omnes tumidi ſunt 42, 2.
 Nodi in ligno quid 515, 2.
 Nonni verſus explicantur 902, 2.
 Nucare quid 131, 1.
 Nucamentum quid ibid.
 Nummularia an elatine 675, 1.
 Nummularia mucronata 336, 1.
 Nummus Cyrenaicus Batto oblatus 597, 2.
 Nunquam Hecale ſies Adag. 857, 1.
 Nux 57, 1.
 Nux vox latè ſumitur 225, 2.
 Nux quid Grammaticis 89, 2.
 Nux cur aſpredinem excitet 127, 1.
 Nux avellana 42, 1.
 An nux lata 174, 1.
 Pro culturæ ratione variatio, 2.
 Quando plures & meliores fructus fert ibid.
 Ejus varia nomina 227, 2.
 Sylveſtris non eſt deterior urbana 223, 2.
 Ejus descriptio ibid.
 Eſt duorum generum ibid.
 Nux berbata 228, 2.
 Baſilica 225, 2.
 Non eſt *N. βάλανος* 172, 2.
 Calva quæ dicitur 228, 1, 2.
 Nux euboica eſt perpetuæ naturæ 521, 2. 525, 2.
 Cariem non ſentit ibid.
 Eſt caſtanea ibid. 173, 1, 2.
 Nux Græca an ſit amigdala 203, 1. 386, 1.
 Heracleotica 227, 1.
 Juglans 122, 1. 368, 2.
 Unde dicta 172, 2. 225, 2.
 Perſica dicta fuit 141, 2.
 Aquoſos non amat tractus 123, 1.
 Cur nuptiis facer 226, 1.
 Lata quid 173, 1.
 An amigdala ibid.
 An avellana 174, 1.
 Myrſtica 369, 1.
 An chryſobalanus 107, 1.
 Oleoſa 333, 2.
 Pontica 227, 1.
 Semper virens 423, 2.
 Thaſia 202, 2.
 Unde dicta 203, 1.
 Nucis juglandis genera 227, 1.
 Descriptio 226, 1, 2.
 Nucis materia 540, 2.
 Nucum univerſum genus in India 347, 2.
 Nux perſica & malum perſicum ſunt diverſa 127, 1. 225, 2.
 Nymphæa quomodo differt à loto 451, 1.
 An faba Egyptia 1104, 2.
 Unde dicta 1103, 2.
 Nenuphar dicta ibid.
 Nymphææ genera 1104, 1.
 Descriptio ibid.
 Radix clavata cur dicta 1103, 2.
 Radix & vires 1093, 2.
 Flos occidente ſole ſub aqua occultatur 1104, 2.
 Nymphæa alba & ejus genera 1104, 1, 2.
 Lutea & ejus genera ibid.
 Obefos extenuare 836, 1.
 Ocellus eſt lachryma radicis exſiccata 75, 1.
 Ocimaſtrum an alcobium Nicandri 757, 2.
 Ocimaſtrum Fuſcii eſt acinus Dioſcoridis 758, 2.
 Ocimaſtrum unde dictum 757, 1.
 Cur phileteron dictum 758, 1.
 Non eſt ſefamoide Cluſii 759, 2.
 Ocimaſtrum & ocimum ſylveſtre an plantæ ſunt diverſæ 758, 1.
 Ocimaſtrum Fuſcii an ocimum ſylveſtre 758, 2.
 An clinopodium ibid.
 An betonica aquatica ibid.
 An ſcrophyllaria altera ibid.
 Ocimoides 577, 2.
 An betonica aquatica ibid.
 Ocimum & ocimum differunt 755, 1.
 Unde dictum 752, 2.
 Eſt planta odorata ibid.
 Cur diutine floret 740, 1.
 Cur baſilicum dictum 756, 1.
 Mulieribus obſonii faſtidium parit ibid.
 Inſanos & letargicos facit ibid.
 Ejus vires & noxæ ibid.
 An ſcorpiones producit maceratum ibid.
 An contra ſcorpionum ictum valet 756, 2.
 An inſanos faciat ibid.
 M m m m m 4 Quan-

I N D E X.

- Quando provenit 755, 2.
Quando ferendum 756, 2.
Ejus diversitas 757, 1.
Ejus fecunditas 742, 1.
Cum maledictione feritur 752, 1.
Descriptio 757, 1.
Arantiatum 762, 1.
Quomodo melius germinat 793, 1, 2.
An germine nascitur 738, 1.
Aquaticum 757, 1.
An erinum Dioscordis 757, 2.
Sylvestre an ocimastrum Fuschy 758, 2.
Ocimi genera quot 762, 1.
Semen infirmius ad perdurandum 795, 2, 796, 1.
Oxy agrestis pirus, translata fructus. f. ert bonos 89, 1.
Oxy color quis 877, 1. 867, 2.
Oxy 547, 1.
Oxy pisum minus 918, 1, 919, 1.
Ocree inventae in oleastra 515, 2, 516, 1.
Oculus in arbore quid 36, 1.
Oculi hirundinum an chelidonia restituntur 893, 2.
Oculi populi 219, 2.
Oculi post lippitudinem acutius cur Vident 562, 1.
Ocymi radix 242, 33, 2, 737, 2, 740, 2.
Folia 49, 1, 2.
Ocimum quando provenit 731, 2, 732, 2, 735, 1, 2.
Quando degenerat in serpillum 82, 1, 695, 2.
Unde dictum 755, 1.
Est pabulum ibid.
Ocimum & ocimum differunt 755, 1.
Odor amarus quis 985, 1.
Acris quis 579, 1.
Gravis quis ibid.
Major obtundit minorem 989, 2.
Odoris bonitas cur siccatis quam viridibus. major 986, 2.
Odores florum, foliorum, & radicum qualis 61, 2.
Odorata 964, 2.
Odorata omnia an sint aromata 368, 1.
An folio locis calidis nascuntur ibid.
Viridia cur minus olent quam sicca 1006, 1.
Odoratae plantae ubi nascuntur 369, 1.
Odoratum quot modis dicitur 837, 1.
Odoratiora sunt quae siccis & asperis locis proveniunt 904, 1.
Oenantha 678, 2.
Unde dicta 680, 1.
An filipendula 681, 1, 682, 1.
Ejus descriptio ibid.
An lilium convallium 682, 2.
An bulbocastanum 681, 2.
Cretica Alpini non est veterum 682, 1.
Ejus variae species 681, 1.
Oenanthe quid 544, 1.
Oenopolia non spinosa 331, 1.
Oenothera an recentioribus cognita 1174, 1.
An pseudo lysimachia ibid.
An muscata 1173, 1.
Unde dicta ibid, 1172, 1.
Ejus descriptio 1173, 2, 1172, 2.
Cur onogra dicta 1173, 1, 2.
Ejus radix hilares facit 1172, 2.
Octum quid 38, 1.
Offa quid 317, 1.
Offa & massa ibid.
Ovapor quid 45, 2.
Ovapor unde dicta 242, 1.
Ovapor 1113, 1.
Ovapor quae planta 263, 2.
Olea 112, 18, 2, 41, 2, 1242, 304, 2, 540, 2.
Quomodo arbor dicenda 12, 1.
Multis stipitibus assurgit 13, 2.
Facile vento decutitur 26, 2.
Folia quando vertit 48, 2, 51, 2.
Quomodo proveniat 70, 2.
Quomodo feritur 71, 1.
Ex furculo non provenit 73, 2.
Oleastrum generat 78, 2.
Foliis amissis fructificat 80, 2, 1.
81, 1.
Est perpetuo folio 124, 2.
Multa putatione eget 94, 1.
Siccos locos amat 123, 2.
Loca maritima amat ibid.
A virgine plantata fertilior 311, 1.
Palladi cur grata 311, 2.
Est pacis symbolum 312, 1.
Propemare non nascitur, 316, 1.
Est perpetuae naturae & cariem non sentit 521, 2.
Teredinem cur non sentit ibid.
Novella propter fertilitatem interit 494, 2.
Est durabilis 492, 1, 2, 493, 1.
Athenis est longeva 489, 2.
Aethiopica 418, 2.
Ejus lachryma ibid.
Lapidea 417, 2.
Semper virens 423, 2.
Bohemica 178, 1.
Est ziziphus alba 329, 2.
Ejus descriptio ibid.
An heleagnus 461, 1.
Pausa 314, 2.
An sit praemedia Nicandri ibid.
An stemphelide Atheni ibid.
Olea in India 347, 2.
Olea victores coronantur 312, 1.
Valde pondus sustinet 530, 2.
Ignem facile excipit 540, 2.
Non nisi trecentis a mare stadiis provenit, 550, 2.
Oleaginea materia etiam elaborata facile germen producit 541, 2.
Olea medulla 23, 2, 531, 1.
Radix 24, 2, 25, 2, 26, 2.
Folia 48, 2, 52, 2.
Folia quando se vertere dicuntur 51, 2.
Flos 62, 2, 64, 2, 1160, 1, 1161, 1.
Satio 85, 2, 86, 2.
Fructus uber 494, 2.
Dotes 311, 2.
Descriptio 315, 2.
Aestimatio 312, 1.
Morbus 494, 2.
Morbus arachneum 498, 2.
Morbus araneus ibid.
Vermis ibid, 500, 1.
Quomodo arcetur ibid.
Radix aegre moritur 492, 2.
Materies qualis 517, 2, 519, 2.
Sylvestris descriptio 316, 1.
Oleam quis invenit 310, 2.
Olearum inventores Athenienses 311, 1.
Olea callistephani folia, contra naturam aliorum foliorum, pars superior albicat, non inferior 52, 1.
Olei conficiendi modus 315, 2.
Oleum optimum ex olivis immaturis 313, 1.
Oleum arbores necat 560, 2.
Bala-

I N D E X

- Balaninum quomodo fit 287, 2, 288, 2, 298, 2.
Hyperici 1051, 1.
Myrteum 378, 1.
Myrteum quomodo fit 379, 1.
Rorismarini tenue tempore
durefcit 1003, 1.
E spica 303, 2.
Lachrymam cur excutit 785, 1.
Oleaster 41, 2. 124, 1. 316, 1.
Est perpetuæ naturæ 521, 2.
Est perpetuo folio 124, 2.
Cariem non sentit 521, 2.
Cur teredinem non sentit ibid.
Oleatri fabula Ovidii 491, 2.
Vivacitas 516, 2.
Materies qualis 519, 2.
In oleastro ocreæ inventæ
515, 2. 516, 2.
Oleaster non fit olea 80, 2.
An species rhamni 260, 1.
Ejus descriptio ibid. 491, 1.
Olympiæ longævus 489, 2.
Præmium certaminis olympi-
ci 491, 1.
An Apollini sacer, 4912.
Oliva 42, 1.
Que minus oleum præstat 80,
1. 315, 1. 2.
Que plus oleum præstat 315,
1. 2.
Matura druppa 312, 2.
Pro ætatis ratione differt 313,
1.
Alba 314, 1.
Καρίναδες 80, 2. 313, 2.
Colmina, colmiana, colminea.
315, 1.
Columbades 313, 2. 632, 1.
Drijopetes 312, 2. 313, 1.
Halmades 313, 1.
Laciniana 314, 2.
Myrtea 315, 1.
Nævia ibid.
Necterides 313, 1.
Nigra 314, 1.
Orchis, orchos, orchita 315, 1.
Phaulia est magna 80, 1. 315, 1.
Est pessimum genus 80, 2.
Quomodo gignitur 80, 1.
Radia 315, 1.
Regia ibid.
Salentina 315, 2.
Sergia 315, 1.
Olivarum conditura quomodo
fit 313, 2.
Genera quot 312, 2. 314, 2.
Macroby quot 315, 2.
ὀλίγος 26, 2.
ὀλοχός 392, 1.
Olympi mons duplex 184, 1.
ὀλύμπεον quid 116, 1.
ὀλυνθός quid 145, 1. 144, 2. 382,
1. 496, 2.
Olusatrum non est smyrnium
807, 2. 808, 1.
Unde dictum ibid.
Est hipposelium ibid.
Olusatri lachryma an germen
profert 967, 2.
Olus quid 732, 1. 810, 2.
Unde dictum 733, 1.
Oleris definitio 12, 2. 43, 1.
Olera quæ sunt 733, 1. 810, 2,
Omnia herbæ dici nequeunt
733, 1.
Quando florent 823, 1.
Singulari constant radice, 736,
2.
Omnia an semine nascuntur
738, 1.
Aguas & fimum amant 792,
2.
Rigandi tempus 793, 1. 2.
Ne bestiolæ rodant 794, 2.
Translatione meliora fiunt
793, 1.
Quæ translatione meliora fi-
unt 794, 1.
Quando grandiora fiunt 793,
1.
Quæ magis aquas amant 792,
2. 793, 1.
Hyberna cur magis aquas a-
mant 794, 1.
Imbecilla cur magis aquas a-
mant ibid.
Oleribus quæ bestiolæ innascun-
tur 793, 2.
Quomodo venari possunt ibid.
Quæ aquæ utiles ibid.
Olerum dulcedo & odor unde
762, 2.
Olyra 953, 2.
An legumem 957, 1.
An zea ibid.
An fecale ibid.
An frumentum amileum ibid.
An arinca 956, 2.
An filigo ibid.
Olyræ nota ex Theophrasto 957,
1.
ὤμολινον vox quid proprie 944, 1.
97, 2. 1.
ὤμολύσις quid 972, 1.
Onitis 564, 1.
Oniscus quid 416, 1.
Onogyros 588, 2.
An carduus afininus 609, 2.
ὄντος porcellio 332, 1.
Onocleæ descriptio 837, 2.
Onobrychis an helenium minus
683, 2.
An medica 949, 1.
Onychina pruna 318, 2.
Ononis 545, 2. 547, 2. 600, 1.
Unde dicta 641, 1.
A fermentis edit aculeos 546,
1.
Ejus descriptio 630, 2. 641, 2.
Opera varia e buxo fiunt 232, 1.
Opium 965, 1.
Opium quid significat 1099, 2.
Colligendi modus ibid.
Optimum ibid. 1100, 2.
Adulterinum 1100, 1. 2.
Opii usus frequens apud Turcas
1100, 2.
ὀπισμύς quid 1039, 2. 1040, 2.
Quando instituenda ibid.
Ex quibus partibus colligitur
1038, 2. 1040, 2.
Opoponax 965, 1.
Quomodo colligitur 1076, 1.
Unde colligitur ibid.
Ejus genera ibid.
Opobalsamum 367, 2. 965, 1.
Sincerum a vitiatto quomodo
cognoscitur 1002, 1. 2. 1003,
1.
Quantum uno die colligitur
1001, 2.
Quomodo colligitur 1001, 1.
Ex seminibus balsami 1003, 2.
Opobalsami genera 1002, 1.
Adulteratio ibid.
Boni notæ 1001, 1. 2.
Opocalpasum quid 983, 2.
Opora qui fructus 89, 2.
ὀπώρα quæ pars anni 79, 1. 96, 2
513, 2.
Tempus dierum caniculari-
um 97, 1.
ὀπός quid 591, 1. 622, 1. 704, 1.
965, 1.
ὀπός lac fici 383, 1. 591, 1.
ὀπός laserpitium 305, 2. 369, 1.
591, 1.
ὀπός καθ' ἐξόχην 965, 1.
Opuntia 39, 2.
Ejus Historia 40, 1.
Opus intestinum quid 531, 2.
ὀρεα quod anni tempus 343, 2.
394, 1. 501, 1.
Orci tunica quid 1021, 2.
Orchis unde dicta 1157, 2.
Orchis Theophrasti quæ 1157, 2.
1158, 1. 1159, 1.

- An fatyrion 1158, 2.
 Orchidis genera 1157, 2.
 Orchis cynosorchis unde dicta
 ibid. 1158, 1.
 Ejus descriptio 1158, 2.
 Orchis serapias unde dicta 1158,
 1.
 Est Theophrasti 1159, 1.
 Ejus descriptio 1158, 2.
 Orchidis radici duplex & diversa
 inest facultas. Ejus ratio
 1158, 1.
 Ordine quomodo differunt plan-
 ta 2, 2.
 Oreoselinum an cherefolium
 807, 2. 808, 2.
 Non est petroselinum 808, 2.
 An veel gutta ibid.
 Ejus descriptio 808, 1.
 Oribasii codex corrigitur 1022, 1.
οριβασίου quid 539, 1.
 Origanum 546, 2.
 Unde dictum 562, 2. 1.
 Quando provenit 731, 1. 732,
 2. 735, 1.
 An orontium 562, 1. 2.
 An cunila gallinacea ibid.
 Heracleoticum 563, 1. 2. 564.
 1. 565, 1.
 Sylvestre 564, 1.
 Onitis 565, 1.
 Anglicanum ibid.
 An hyssopus veterum 728, 2.
 Adversus viperas valet 563, 1.
 Origani quot genera 563, 1. 564.
 1. 549, 2.
 Semen 795, 2.
 Oris halitum commendat citri
 cortex 343, 2.
οριζανθη quid 601, 2. 602, 1.
 Unde dictus ibid.
 Est brassicæ cymus ibid.
 Ormenum quid 975, 2.
 An in cibus locum habet ibid.
 Orminum 601, 1.
 Ornithogalli descriptio 681, 2.
 870, 2.
 Non est bulbocastanum ibid.
 An asphodelus 870, 2.
ορνιθογαλλος 184, 2.
 Ornus 123, 1.
 Ubi magis adolescit 87, 2.
 Nō est fraxinus humilis 184, 2.
 Ornus & fraxinus maxime
 manna fundunt 150, 1. 2.
 Oriza 347, 2.
 An trumentum an legumen
 362, 2.
 Locis palustribus & aquosis
 nascitur 362, 1.
 Apud Batavos granum non
 profert 363, 1.
 Ex India originem traxit ibid.
 Orizæ dotes & usus 360, 1.
 Descriptio 362, 2.
 Ex oriza vinum & aquavitæ
 363, 1.
 Orobus unde dictus 923, 1.
 Boves saginat ibid.
 Melior quis 923, 2.
 Cur lustralis dictus ibid.
 Parnonicus non est astraga-
 lus 920, 1.
 Orobi notæ 923, 1.
 Pannonici descriptio 919, 1.
 Pannonici & cicceris differen-
 tia 920, 1.
 Oruntium an origanum 562, 2.
 Orobanche 950, 1. 947, 2.
 Unde dicta 951, 1.
 Duplex ibid.
 Theophrasti descriptio 952, 1.
 Dioscoridis descriptio 951, 1.
 An aphace 951, 2. 952, 2.
 Ortus & occasus siderum dupli-
 citer consideratur 579, 1.
 Ortyx 843, 2.
 Os leonis Collumellæ anthyr-
 rhinum 1175, 1.
 An aquilegium ibid.
 Offa cranii disructa quomodo
 dignoscit Hippocrat. 869, 2.
οσση quid 36, 1.
 Ostrea 122, 2. 138, 2.
 Ejus descriptio 164, 2.
 Ostrys 41, 2.
 Quæ arbor sit 177, 2.
 Non est lillach ibid.
 Non est carpinus ibid.
 Non est syringa cerulea ibid.
 Est syringa 163, 2.
 Othlis quid 264, 2.
 Ova irrita quæ & quomodo fiant
 57, 1.
 Ovidii codex corrigitur 477, 2.
οβελισκος 568, 1.
 Oxalis 800, 2.
 Unde dicta 801, 1.
 An oxylapathum ibid.
 Est acetosa ibid.
 Veterum an acetosa 802, 1.
 Ejus genera 801, 1.
 Oxali vita sustentatur ibid.
 Oxea campen dicta 469, 2.
οξυς aliquando ramum, aliquan-
 do nodū significat 6, 1. 12, 1.
 Ejus etymon 5, 1.
 Oxya in aqua diutissime durat
 521, 2.
 Quomodo differt ab abiete
 160, 2.
 Humidissima 533, 2.
 An cerrus 171, 2.
 An fagus ibid.
 Ubi maxima 538, 2.
 Ejus descriptio 159, 2.
 Oxyacanthæ nomen diversus spi-
 næ generib. tribuitur 261, 1.
 Ejus descriptio 263, 1.
 Oxyacantha non est berberis
 261, 1.
 In quo differunt 262, 1.
 Non est aqui folium ibid.
 Theophrasti & Dioscoridis an
 eadem 263, 1.
 Oxycantha & oxyacanthos dif-
 ferunt 262, 1.
 Oxycedrus 124, 2. 196, 2. 369, 1.
 Est perpetuo folio 124, 2.
 Est cedrus lycia 199, 1.
 Ubi nascitur ibid.
 Ejus descriptio ibid.
 Theophrasti est juniperus ma-
 jor Montspeliensium 198, 2.
 Oxycedri folia 53, 1.
 Viscum 199, 1.
 Oxylapathi descriptio 800, 2.
 Unde dictum ibid.
 An *αδαπανη* Theocriti ibid.
εξοπαξα quæ 1083, 1.
οξωπ 11, 1. 12, 1.
 P
 Padus frutex est 284, 2.
 Gaudet umbrosis locis 283, 2.
Paerts bloemen 938, 1.
Paesch bloemen 768, 1.
 Pala arbor 352, 1.
παλα quid 316, 2.
παλα offa 317, 1.
 Palea tritici cur melior hordei
 931, 2. 933, 1.
 Paliurus 17, 2. 19. 42. 122, 2. 304.
 1. 321, 2. 545, 2.
 Quando germinat 103, 2.
 Quando fructificat ibid.
 Theophrasti est tertia species
 Rhamni 250, 2.
 Ad sepem utilis 265, 2.
 Non est agrifolium ibid. 323, 1.
 Non est rhamni species ibid.
 Est Ziziphus sylvestris 323, 1.
 Africana 323, 1. 326, 1.
 An sit Athanæi 326, 1.
 Non est jujuba ibid.
 An agrifolium ibid.
 Descriptio Ioā: a Leone 326, 2.
 Non est lotus Polybii 327, 2.
 Athanæi spinosa 327, 2.
 Agathoclis an nabca 330, 2.
 Pau-

I N D E X.

- Paliuri quot genera 265, 2.
 Descriptio 249, 2. 321, 2.
 Folia 53, 1.
 Palladii error 166, 2.
 Codex corrigitur 110, 1.
 Palladius & Dioscorides conciliantur 733, 1.
 Palladæ carmen corrigitur 329, 1.
 Palleoli in Epithymo 568, 1.
 Palleolum 569, 1.
 Pallidus color 896, 2.
 Pallor non semper aut solum in albo colore 696, 2.
 Palma 15, 2. 17, 2. 19, 1. 43, 2. 124, 2. 540, 2.
 Sata unico exit folio 12, 2.
 Perpetuo est folio 124, 2.
 Non profert adnata 43, 2.
 Mas floret, fœmina non 65, 2.
 Ex semine tantum exit 74, 2.
 An virgis feri potest 75, 2.
 In Græcia sterilis est 79, 2.
 Ubi fructus maturos fert ibid.
 Quam terram amat 87, 2. 90, 2.
 An fimo dilectatur 90, 2. 87, 2. 102, 1.
 Quando transferenda ibid.
 Novella fructum sine osse producit 90, 2. 102, 1.
 Humilis quæ 90, 2.
 Fœmina sine flore fructum edit 90, 2. 93, 1. 116, 2.
 Unde dicta 96, 1.
 Arborem & fructum denotat ibid.
 Quando matura 97, 1.
 In Delo longæva 489, 2.
 Cur facilis ad scandendum 99, 1.
 In terra salsa optime provenit 101, 1.
 Gaudet rigari 102, 1.
 Quando osse carere dicitur ibid.
 Fœmina sterelis quando a mare fit fructifera 103, 1. 2. 114, 2.
 Rivos amat 105, 2.
 Locis humectis non gaudet 105, 1.
 Quomodo magis fructificat 113, 2.
 Ne fructum amittat ibid.
 Maris beneficio perficitur 115, 2.
 Mas florem producit, non fructum ibid.
 Fœmina fructum non florem producit 116, 2.
 Mas quomodo fructifera dicitur ibid.
 Deciso cacumine tota interit 505, 2.
 Est semper virens 423, 2.
 Palma meliorem & pinguiorem terram respuit 87, 2.
 Quando sterilefcit 494, 2. 498, 1.
 Unico folio germinat 911, 2.
 Difficulus ardet 542, 2.
 Pondus valde sustinet 530, 2.
 Incurvatur in diversum ab onere & ejus causa 531, 1. 2.
 Adelpis quæ 106, 1.
 Ægyptia an reliquis præferenda 102, 2.
 Cariota unde dicta 105, 2.
 Nō est dactylus vulgaris 107, 1.
 Ubi reperitur 107, 2.
 Cœcas dicta 90, 2. 95, 1.
 Ejus descriptio 90, 2.
 Margarides 95, 1. 107, 2.
 Marina 404, 2.
 Nicolai unde dicta 106, 2.
 Patetos unde dicta 106, 1.
 Regia 95, 1.
 Thebaica an tamarindus 102, 2.
 Palma arbor ad vivum expressa 99, 1.
 Edule quid habet 109, 1.
 Palmæ medulla 23, 2.
 Folia 48, 2. 49, 2. 52, 2.
 Satio 100, 1.
 Satio ex ossibus 92, 2. 94, 1.
 Ex trunco 90, 2.
 Ex pluribus ossibus simul junctis coalescit caudex unus ibid.
 Prima germinatio 99, 2.
 Os ipsum est semen 100, 2.
 Ossa plura cur simul serantur 100, 1.
 Prima pullulatio plura notanda habet quæ in cæteris non observantur 101, 1.
 Descriptio 100, 2.
 Latitudo 89, 1.
 Vitalis vis ubi sita 109, 1.
 Materies qualis 518, 2. 520, 2.
 Maris & fœminæ amor mutuus 103, 1. 119, 2.
 Fructus icon 104, 1.
 Non est myrobalanus 98, 1.
 Descriptio ex Theophrasto 98, 2.
 Maris & fœminæ differentia 105, 1.
 Fructus qui reservari possunt 90, 2. 91, 1.
 Qui recentes vescuntur ibid.
 Palmarum proventus in Africa 321, 2.
 In terra falsuginosa ibid. 331, 2.
 Arbores quibus locis steriles aut fructifere 129, 2.
 Differentia 105, 2.
 Differentia non in stipite, sed in coma 107, 2.
 Differentia inter Ægyptiam & Judaicam 106, 1. 2.
 Genera tria 102, 1. 107, 2.
 Differunt soli differentia 102, 1.
 Genera duo 101, 2.
 Discrimina plura 90, 2.
 Cariotarum genera tria 106, 1.
 Palmulæ ex Alexandria multos durant annos 93, 2.
 Palmitarum radix & mirabilis ejus Historia ibid.
 Palmeum vinum 101, 2.
 Palma Christi an satyrion erythroninus 1171, 1.
 Ad orchidum classem est referenda ibid.
 Palmes quid 104, 2.
 Palmus duplex 413, 1.
 Major & minor 88, 2.
 Paludapium veterum est apium officinarum 804, 1. 2.
 Ejus descriptio & vires 795, 2.
 Palustria quæ 453, 2.
 Palustris herba terram non attingens 424, 2.
 Pampini quid 144, 1.
 Panax 1117, 2.
 Panax Chironium 1069, 2. 1072, 1.
 Ejus descriptio 1072, 1.
 An centaureum 1072, 2.
 An vino gratiam conciliat ibid.
 An herba Doria 1073, 1.
 An helenium ibid.
 An flos solis 1073, 2.
 Unde dictum 1074, 1.
 Panax Æsculapium 1069, 2.
 Unde dictum 1074, 1.
 Ejus descriptio ibid.
 Quomodo antiquitus effodiendum 1041, 2.
 Panax Herculeum 1069, 2.
 Unde dictum 1074, 2.
 Ejus descriptio ibid.
 An syriacum 1075, 1.

I N D E X.

- Confundit utrumque Plinius
ibid.
An spondylium 1075, 2.
Ejus radix & radicis vires
1076, 1.
Ejus semen an cibis aptum ibid.
Panax syriacum 1069, 2.
Panax syriacum & heracleum
an idem 1071, 1. 2.
Panax peregrinum 16, 2. 965, 2.
Panax olusatrum aut pastinacæ fo-
lio 1071, 2.
Ejus descriptio ibid.
An syriacum 1072, 1.
Cur minus odoratum ibid.
Panax nomen multis plantis
commune 1071, 1.
Unde dictum ibid.
Panaces 564, 1. 2.
Panacis vires 1059, 1. 1052, 2.
Varia genera 1069, 2. 1071, 1.
Panactum 564, 2.
Panactos ibid.
Panathanæa festum 311, 2.
Pancratium an scillie fœmina
875, 2.
Ejus descriptio ibid.
Ejus vires 876, 1.
An venenatum ibid.
Cur sic dictum ibid.
Cur cichorium sic dictum 876,
1.
Pannicula tectoria 472, 1.
Panniculæ quid 930, 1.
παννός quid 169, 2. 930, 1.
Panicum 941, 2.
Panicum unde dictum 929, 2.
Cur παννός dictum ibid.
Quot diebus perficitur 913, 1.
Panici genera 930, 1.
Indici descriptio ibid.
Notæ ex Theophrasto 929, 2.
Papaver 965, 2.
An semper viret 45, 2. 48, 2.
Cur inter ἀνίσχυρα numeratur
47, 2. 1098, 2.
Inter condimenta locum ha-
bet 920, 2.
Batavis **Quel** cur dictum 1097,
2.
Cereris cur gratum ibid.
Cur thelacitis dictum 1021, 2.
1098, 2.
Papaver cornutum 1093, 2.
Corniculatum unde dictum
1100, 2.
Ejus descriptio ibid 1101, 2.
An ejus folia nigra 1101, 1.
Ejus varia genera ibid.
Quando ferendum 1101, 2.
Papaver erraticum 1093, 2.
Unde dictum 1101, 2.
Rhœas unde dictum ibid.
Ubi nascitur 1102, 1.
Ejus genera ibid.
Ejus descriptio 1101, 2.
Rhoias an anemone 703, 2.
704, 2.
Non est argemone 708, 1.
Heracleum 1093, 2.
Papaver Heracleum unde di-
ctum 1102, 2.
Spumeum cur dictum ibid.
An ceblegonon antiquorum
ibid.
An gratiola 1103, 1.
An behen album ibid.
An cyanus vulgaris ibid.
Ejus descriptio 1102, 2.
Papaver syriacum erraticum an
anemone lutea 1102, 1.
Papaver hortense 1098, 2.
Sylvestre ibid.
Rhœas ibid 1099, 1.
Papaveris genera quot 1098, 1.
2.
Quot antiquis 1099, 1.
Quot recentioribus ibid.
Sylvestris genera 1093, 2.
Vulgaris descriptio & varie-
tas 1099, 2.
Sylvestris descriptio ibid.
Flores quando minacem stre-
pitum edunt 1098, 1.
Succus an omnis albus 1098,
2.
Caput καρότε dictum ibid.
Flos omnis facile decidit 1101,
2.
Folio quomodo se amari ama-
tores judicabant 703, 1.
Papavere & sesamo sparsum
quid 920, 2.
Papiliones 402, 2.
Papiliones fiunt ex erucis 84, 1.
Pappas peruvianum an arichad-
na 38, 2.
Papyri descriptio 423, 2. 431, 1.
Ufus 423, 2.
Radix qualis 429, 1.
Ejus usus 423, 2.
Coma 431, 1.
Icon Salmasio missa 432, 1.
Papyrus vox multa significat
429, 2.
Duplex 428, 2.
Dupliciter consideratur 433,
1.
Ubi provenit 423, 2.
An fari 428, 2.
Ægyptia unde dicta ibid 435,
2.
Ægyptia 550, 2.
Altera Italiæ familiaris 430,
1.
πρωτον fert 430, 2.
E papyro coronæ 431, 2.
E papyro navigia 432, 1.
Papyrus tam crudam quam
elixam manducarunt 423, 2.
Par differt ab æquali 3, 2.
παροβλάσκαι radices 27, 1.
παροβλάσκαι 324, 2.
Parasitica herba 157, 2.
Pardalianche 1136, 2.
Paridis herba an aconitum 1157,
1.
Parietaria cur vitraria dicta 724,
816, 2.
Cur **Glascript** dicta 725, 1.
Cur perdicium dicta 724, 2.
833, 2. 816, 2.
Cur helxine dicta 816, 2.
Cur sideritis dicta ibid.
Cur heraclea dicta ibid.
Cur asyrium dicta ibid.
Cur elitis dicta ibid.
Cur clybatis dicta ibid.
Cur sanitas agrestis dicta ibid.
Cur urseolaria dicta ibid.
Cur muralis dicta ibid.
Cur polyonimum dicta ibid.
Cur parthemium dicta ibid.
Parietariæ descriptio 724, 1. 725,
1. 816, 2.
Paris Alixander in certaminibus
victor 253, 1.
Ubi iudex inter Deas idid.
Hedera coronatus 322, 2.
Qua lauro coronatus 560, 2.
Paronychia an ruta muraria
882, 2.
Partes plantarum similes quæ 5,
2.
An ex particulis similibus con-
stent ibid.
Parthemium an cotula fœtida
687, 1.
Est amaracum Galeni 546, 2.
688, 1.
Est matricaria 687, 1.
παρθένιον nomen pluribus plantis
donatum 816, 1. 833, 2.
An omnes mulieribus morbis
medeantur ibid.
Matricaria dictum 816, 1. 833,
2.
Mercurialis dictum ibid.
Parietaria dictum ibid.
Unde dictum 833, 2.
Est

I N D E X.

- Est anthemion Theophrasti
ibid.
Ejus descriptio Dioscoridis
816, 2.
Passus quid 349, 2.
Πάσσαλον quid 73, 2.
Πάσσαλον quid 72, 2.
Pastellus quid 725, 2.
Modus conficiendi ibid.
Pastinaca 1117, 2. 1171, 2.
Unde dicta 1120, 2.
Quomodo feritur 1124, 1.
Vulgaris an elaphoboscum
ibid.
Recentiorum & ejus genera
1123, 1.
Tenni folio est τεννίον vete-
rum. ibid.
Lati folia est ελαφοβοσκόν vete-
rum ibid: 1124, 1.
Ejus descriptio & unde dicta
ibid.
Latifolia an fisarum ibid.
Vulgaris an fisarum 1123,
2.
An daucus 1122, 1.
Croceo colore 1122, 2.
Ejus descriptio & feminandi
modus ibid.
δαφνόδες cur dicta ibid.
Sylvestris an chora vel cora
1120, 2.
Cur ceras dicta ibid.
Pastinacæ genera tria Theophra-
sto 1122, 2.
Antiquis 1121, 2.
Sylvestris descriptio ibid.
Pastinaca piscis unde dictus 1120
1.
Pastinum quid 1120, 2.
Pausaniæ locus enarratur 175,
1.
Codex corrigitur 239, 1.
Pausia oliva an sit præmadia Ni-
candri 314, 2.
An sit stemphelide Athenæi
ibid.
Pecudes silphium amant 599,
1.
Pecus an amara gustet 945, 1.
Pectines arborum 513, 1.
Pecten veneris an antriscus 826,
1.
An scandix ibid.
Pediculus in plantis quid 6, 2. 7,
1. 8, 1. 28, 1.
Ex quibus constat 54, 2.
Pediculum non omnes plantæ
habent 2, 2.
Pediculo non uno modo hærent
folia 51, 2.
Pediculos & pulices necare-
1082, 1.
Pelasgum unde dictum 560, 2.
πήλαγον 1. ruta unde dictum 797,
1.
πήγμα 42, 1.
Pelibossa an lysimachium 698,
2.
Descriptio & usus ibid.
Pelta quid 350, 1.
πελινάρι quid 477, 1.
πελινάρι ibid.
περμύς quid 60, 1.
Pene error 463, 1.
Penninck Bloem 768, 1.
πήνιον quid 614, 1.
Pentaphyllon unde dictum 1112,
2.
Pentaphyllon fragiferum 1113,
1.
Ejus descriptio ibid.
Hippocratis quale ibid.
Theophrasti quale 1113, 2.
Repens ibid.
Pentaphylli candidi descriptio
1113, 1.
Peplion quid 614, 1.
Peplus unde dictus 1090, 1.
Ejus descriptio ibid.
Peplis unde dicta 1090, 2.
Ejus descriptio ibid.
An portulaca Sylvestris 1091,
1.
Pepo an cucumis magna 701,
2.
A melopepono distinguitur
782, 1.
Est e genere cucumeris ibid.
Ejus descriptio 782, 2.
πέπων quid botanicis 781, 1.
πέπων quid botanicis 228, 1.
Perdicion quid 38, 1.
Cur dictum 36, 2.
Parietaria dictum 816, 1. 2.
833, 2.
Non est parietaria 38, 1.
Non est condrilla ibid.
Per foliatá 51, 1.
Perforata an hypericum 1048,
2.
Permutatio & mutatio in quo
differunt 796, 1.
Pericarpium quid 10, 1. 628, 2.
Ejus definitio ibid.
Periclymenum quomodo anti-
quitus colligendum 1041,
2.
Periclymenum & clymenum an
idem 1163, 1.
Est matrisylva dicta ibid.
Periclymeni descriptio 1163, 1.
2.
Genera quot 1163, 2.
περίπτεον 19, 2.
περρίπτεον ibid.
πίεσσις & ἀφείρεσις in quo differunt
82, 1.
περιάμμα quid 254, 1. 255, 1.
περίπτεον quid ibid.
περίπτεον 368, 1.
Perlaro non est arudarach 325,
2.
Persarum frugalitas 764, 1.
Eorum cadavera cur duref-
cant 764, 2.
Persicaria virginiana 364, 1.
Persicaria an Brittanica 676, 2.
Ejus descriptio ibid.
Persii locus explicatur 752, 1.
Persea Clusi ex America descrip-
tio 297, 2.
Persea & Persica an eadem ar-
bor 125, 1. 2. 126, 2.
Quomodo differunt 125, 2.
178, 2.
Persea. ejus descriptio 286, 2.
296, 2.
Ubi venenata 295, 2. 297, 1.
Ubi nascitur 1118, 2.
Ejus historia 295, 2.
A quo in Ægyptum translata
296, 1.
An sit belenium ibid.
Omni anni tempore fructum
fert ibid.
Persica 124, 1. 2.
Ejus flos 63, 1.
Osse sata fructus fert melio-
res, si cultura accedat 78,
2. 79, 1.
Cito enascitur, cito senescit
129, 1.
Ejus descriptio 126, 1.
Ejus fructus an venenatus in
Persia 115, 1. 128, 1.
Persicum Suevy 126, 2.
Cloaty ibid.
Duracenum unde dictum 127,
2. 128, 2.
Rhodacenum quomodo ru-
brum reddatur 127, 2.
Persicum malum in Persia pecu-
liare 322, 2.
Persicum malum & nux Persi-
ca diversa sunt 127, 1. 225,
2.
Persicum malum, an ad pruno-
norum classem referri de-
beat 127, 2.
N n n n n Persi-

INDEX

- Perficum præcoccum & malum
 armeniacum an unum sit ge-
 nus 128, 1.
 Divi Joannis differt a reliquis
 ibid.
 Amigdalodes 128, 2.
 Muscatum 128, 1.
 Nuciperficum quomodo sit
 128, 2.
 Populare ibid.
 Perficorum quot genera 127, 2.
 128, 2.
 Personata 884, 2.
 Perspicuum quid 24, 2.
 Pervinca 39, 1.
 Pes anserinus est species attri-
 cis 740, 2.
 Pes columbinus 30, 2.
 Petasites unde dicta 441, 2.
 An aron Egyptium 860, 2.
 πῆλον quid 718, 1.
 πῆλον quid 441, 2.
 Petroselinum vulgo dicto an ma-
 res scemineque sterilescent
 803, 1.
 Petroselinum vulgare est apium
 veterum 804, 1.
 Petroselinum unde dictum 808, 2.
 Quomodo calculum frangit
 809, 1.
 Codimentum cur dictum ibid.
 Est stomacho gratum ibid.
 Alexandrinum an hipposeli-
 num 806, 1.
 Cur Macedonicum dictum 806, 2.
 Petroselinum Macedonicum pa-
 rum in Macedonia gignitur
 809, 1.
 Ex aliis locis etiam advehitur
 ibid.
 An imperatoria ibid.
 An pimpinella vulgata sangui-
 forba 809, 2.
 An petroselinum vulgare ibid.
 An Helioselinum ibid.
 An a Fuschio descriptum sit ve-
 rum ibid.
 An a Lobelio descriptum sit
 verum ibid.
 An petroselinum ex Epiro sit
 verum 810, 1.
 πῆλον pinus dicitur 163, 2. 164, 1.
 26, 2.
 An larix 123, 1.
 Peucedanum unde dictum 164, 1.
 1186, 1.
 Peucedani descriptio 1186, 2.
 Liquor quomodo excipitur
 ibid.
 Radix an liquor efficacior ibid.
 Radix officinarum an adalte-
 rina ibid.
 Radicis descriptio ibid.
 Radix quamdiu durat 1112, 2.
 Peucedanum 1117, 2. 1178, 2.
 πῆλον in quibus a fungo differt
 28, 1. 29, 2.
 πῆλον duas diversas plantas deno-
 tat 924, 1.
 Legumen unde dictum ibid.
 Phagus Græcorum & fagus lati-
 norum an una eademque
 planta 152, 1.
 Phagus quod quercus genus
 152, 2.
 Non est esculus ibid.
 φάλαγγις quid 258, 1.
 Phalangii descriptio 872, 1.
 Phalangium vulgare an Diosco-
 ridis ibid.
 Virginianum 873, 1.
 φάλαγγις quid 358, 1.
 Phalaris unde dicta 930, 1.
 Ejus descriptio 930, 2.
 Phalæne animalculum 125, 1.
 Pharmacopœorum nugæ de col-
 ligendis herbis 1041, 2.
 Pharmacopœorum error 792,
 1.
 Phantasia quid 1078, 2.
 φαντασία quid 147, 2.
 Phascus 155, 1. 156, 1.
 Unde provenit ibid.
 Phaselus & phaseolus differunt
 925, 2.
 Phaseolus 954, 1.
 Unde dictus 925, 1.
 Ligno longo cur affigatur
 926, 1.
 Phaseoli descriptio 926, 1.
 Genera 937, 2.
 Varietas 926, 2.
 Phavorini error 231, 1. 502, 2.
 600, 2. 610, 1. 614, 635,
 1.
 Codex corrigitur 360, 2. 394,
 2. 407, 2. 635, 1.
 Phaulia oliva 315, 1.
 Pheos 545, 2. 547, 2. 588, 2.
 φῆλον Theophrasti non est fagus
 148, 1.
 Unde dicta 151, 2. 161, 1.
 φῆλον immaturus ficus 382, 1.
 φῆλον 600, 1.
 Unde dicta 633, 1.
 φῆλον & φῆλον differunt 633, 1. 463,
 2.
 Phellodrys 124, 2.
 Ejus descriptio 234, 2.
 Etymon 241, 2.
 Genera quinque ibid.
 Est perpetuo folio 124, 2.
 Pheutuma an anthirrhinum mi-
 nus 1176, 2.
 Ejus descriptio, unde dictum
 ibid.
 Philica quomodo germinet 130,
 2.
 Quomodo fructificat ibid.
 Est alternus Plinii 532, 1.
 Ad quæ utilis 534, 2.
 Philicæ materies qualis 350, 2.
 Philtrum daucus sylvestris 1122,
 2.
 Philyrea 45, 1.
 Ejus descriptio 177, 2. 179,
 1.
 Ejus varia genera 177, 2.
 Vera 179, 1.
 Philyrea & cypros differunt
 177, 2.
 Philyrus & philyrea differunt
 ibid.
 Plinius confundit 180, 2.
 Philyra est tilia 179, 2.
 Ejus cortex pro papyro ibid.
 Unde dicta 180, 2.
 An nota Dioscoridi 516, 1.
 Philyra 122, 2. 123, 1. 45, 1.
 φιλύρα quæ 118, 2.
 φιλύρα quid 151, 2.
 φῆλον & φῆλον differunt 463, 2.
 633, 1.
 φῆλον papyrus ex qua fiunt vestes
 463, 1.
 Phleum quid 454, 2.
 Ubi nascitur ibid.
 Non est sagittalis 464, 1.
 Describitur 630, 2.
 Est stirps palustris 634, 1.
 Differt a stoebe ibid.
 Phleus 19, 2. 545, 2.
 φῆλον unde dictum 699, 2.
 An auricula urfi ibid.
 Phlomos verbascum cur dictum
 856, 2.
 φῆλον unde dicta 96, 1.
 Arborem & fructum denotat
 ibid.
 De Phœnice ave historia fabu-
 losa 984, 2.
 φῆλον βάλανος 96, 1. 2.
 Non est dactylus maturus 97,
 1.
 φῆλον virgultum 11, 1.
 Cremium latinis dicitur 12, 1.
 Unde nomen habet ibid.
 Phy unde dictum 1025, 1.
 Valeriana cur dictum ibid.
 An valeriana major ibid.

I X N D E X.

- An ejus duo genera ibid.
Ejus descriptio ibid.
Phrynium 635, 1.
^{φρυνίου} 547, 1. 600, 1.
^{φρυνίου} vox plures habet significa-
tiones 190, 2. 597, 1.
^{φρυνίου} descriptio 870, 2.
An scabiosa sessilis ibid.
An stoebe ibid.
^{φρυγίαν} quid 3, 1.
^{φρυγίαν} quid 411, 2.
Quid denotet 414, 1.
^{φρυγίαν} & ^{φρυγίαν} an idem ibid.
Quomodo differunt ibid.
Phycus Marinus purpura præ-
stantior 403, 2.
Folio abrotani 413, 2.
Genera 412, 1.
Usus ibid.
Phyllon quid 1159, 1.
Theophrasti non est Dioscori-
dis 1160, 1. 2.
Est Mercurialis 1160, 2.
Phylli vires & descriptio 1153, 2.
Genera Mariticum & fœmini-
ficum 1159, 1.
Descriptio utriusque ibid.
Genera in quibus differunt
1160, 1. 2.
Phyllon arrhegonon 1160, 1.
Phyllon telygonon an leucopo-
dium 1159, 2.
An semen ferat ibid.
Ejus semen 1160, 1.
Phillitis an scolopendrum Theo-
phraſti 1164, 2.
An asplenium 1165, 1.
An scolopendrium ibid.
An lingua cervina ibid.
Unde dicta ibid.
Est ceterach 1165, 2.
Ejus descriptio ibid.
Ubi nascitur ibid.
Ejus folia scolopendræ sunt si-
mila ibid.
^{φυλλίτις} quid 840, 2.
Phytēma an scabiosa minor
ibid.
Ejus fructus descriptio ibid.
Unde dicta ibid.
^{φυτμή} quid 790, 2.
^{φυτμή} quid ibid.
Phtifis quomodo differt a dimi-
nutione 8, 2.
Phtorē descriptio 1141, 1.
Phtora an napellum Moisis
1142, 1.
Est lethale venenum 1131,
1.
Est sanguini inimicum ibid.
Sanguis tollit ejus venenositatē
ibid.
Carnes non inficit ibid.
Ejus antidotum 1142, 1.
Picea 122, 2. 123, 1. 124, 2. 138,
2. 168, 2. 368, 2. 964, 2.
Est perpetuo folio 124, 2.
Quando transplantanda 88,
1.
An florem fert 129, 2.
Quando fructificat 130, 2.
Quando germinat 131, 2.
Quando floret 132, 2.
Cæsa non repullulat 370, 1.
Quando sterileſcit 494, 2.
Navibus est apta 533, 2.
Deciso cacumine tota interit
505, 2.
In quibus differt a pino 158,
2.
In quibus differt ab abiete
171, 1.
Quomodo differt a larice 162,
2.
Piceę medulla 23, 2.
Folia 48, 2. 52, 2. 53, 1.
Descriptio 168, 2.
Humor 965, 2.
Usus ad quę 533, 2.
Materies quando cædenda
512, 2.
^{πίκος} vox de odore accipitur 168,
2. 817, 1.
Picris 854, 2.
Picris Theophrasti an cichorium
855, 2.
An lactucę genus 859, 2.
An hieracium præmorſa radi-
ce ibid.
Picros quid 168, 2. 817, 1.
Pigmentarius quis 1026, 2. 1027,
1.
Pigmentum seu fucus unde fit
1027, 1.
Pili muliebris suffitus vires 498,
2.
Pileus quid 145, 2.
Ejus diferimen ibid.
In quercu quid 146, 1.
^{πίκος} in arbore quid 145, 2.
In quercu 142, 2. 145, 2.
Pilula in quercu 142, 2. 146,
2.
Pilofella major & minor 846,
2.
Majoris mirabilis effectus
ibid.
Unde dicta ibid.
An Myofitis ibid.
An holostium ibid.
An gramen leucanthemum i-
bid.
An Myofitis ibid.
Pilofella minor an leontopo-
dium ibid.
An gnaphalion ibid.
Ejus descriptio 847, 2.
Pimpinella vulgata sanguisorba
an petroselinum Macedo-
nicum 809, 2.
Pimpinella an elatine 675, 2.
Spinosa est stœbe Dioscoridis
634, 1. 637, 2.
An poterion 637, 2.
Pinaster 41, 2. 122, 2. 165, 1. 368,
2.
Quando fructificat 130, 2.
Quando germinat 131, 1.
Pinguia an odorata 964, 2.
Pinus 17, 2. 19, 23, 24, 18. 124,
2. 134, 2. 137, 2. 368, 2. 964,
2.
^{πίκος} tēdaceus 24, 1.
Est perpetuo folio 124, 2.
E semine tantum exit 74, 2.
Quando transplantanda 88, 1.
An montibus propria 123, 1.
An florem fert 129, 2.
Quando fructificat 130, 2.
Quando floret 132, 2.
Quando cædenda 967, 2.
Incisa quando coaleſcit 968, 2.
Deciso cacumine interit 141,
2. 142, 1. 505, 2. 144, 2.
Idæa 158, 2. 968, 2.
Picem copioſiorem præbet
ibid.
Ejus descriptio 165, 1.
Est mas & fœmina 158, 2.
Ejus differentia ibid. 162, 1.
In Syria non nascitur 972, 2.
Marittima 158, 2. 164, 2. 968,
2.
Quomodo differt a picea 159,
2. 158, 2.
Quomodo differt ab abiete
159, 2. 513, 2.
Sylvestris 165, 1.
Locis apricis pulcherrime
provenit 283, 2.
Pinus quadripartita vel quadri-
flua quæ 513, 2.
Optima est, & minus sunt
514, 2.
Bipartita vel biflua quæ 513,
2.
Mollior est, & in opere pejor
514, 2.
Simplex quæ plures sunt 514,
2.
N n n n n 2 Cur

I N D E X.

- Cur magis quam abies rada-
tur a tinea 521, 2.
Cur marina servatur aqua
527, 2.
Cur dulci lædatur ibid.
Valde pondus sustinet 530, 2.
Incurvatur ab onere in diver-
sum ibid.
Ejus materies durabilis in aqua
536, 1.
Est perpetuæ naturæ & ca-
riem non sentit 521, 2.
Ubi præstantior 538, 2.
Est navibus apta 533, 2.
Quercui non agglutinatur ibid.
Pinus Virgilii an chamepithiis
826, 1.
An tinus laurus 826, 2.
Pini caro rigida, constat nervis
paucioribus 514, 2.
Differentiæ & genera 158, 2.
Descriptio 159, 2. 164, 1.
Folia 53, 1. 48, 2. 49, 2. 50,
2.
Quod genus coniferum 79, 2.
Generatio 131, 1.
Materies quâdo cædenda 511,
2. 512, 2.
Morbus 159, 2.
Medulla 23, 2.
Semen ejusdem generis creat
arborem 78, 2. 79, 1.
Radix 24, 2.
Humor 965, 2.
Piper 369, 1.
Unde dictum 1179, 2. 1180, 1.
An vox barbara 1180, 1.
An antiquitus in usu familiari
1179, 1. 2.
Est mas & femina 1180, 2.
Album *ἐλαία* cur dictum 1181,
2. 1182, 1.
Album an nigro fit 1183, 1.
Album non est immaturum
1183, 2.
Album an nigrum acrius ibid.
Album an ingrediatur Theria-
ces compositionem 1182, 1. 2.
Rotundum Theoph. an cube-
be 1010, 1.
Indicum an cardamonum ve-
terum 1013, 1.
An siliquastum Plinii ibid.
Cur capsicum dictum ibid.
Caudatum an amomum 1016,
2.
Piper album an rotundum The-
ophrasti 1182, 2.
Album & nigrum an ex longo
fit 1182, 2. 1183, 1.
Longum an ingrediatur The-
riaces compositionem 1182,
1.
Longum an adulteratur hodie
1183, 1.
Longum & nigrum quomodo
discernit Theoph. 1182, 2.
Æthiopicum an piper nigrum
ibid.
An amomum 1016, 2.
Cassum bregma dictum 1183,
1. 1184, 1.
Agreste 265, 1.
Piperis arbor an junipero similis
1183, 1.
Genera quot 1178, 2. 1181, 1.
Descriptio 1180, 1. 2.
Folium ibid.
Indici descriptio 1013, 2.
Albi, nigri, longi, planta qualis
1180, 1.
Longi planta a nigri diversa
est 1181, 1.
In quibus differunt ibid.
Longi descriptio 1183, 1.
Albi & nigri planta quomodo
differunt 1182, 1. 1183, 1.
Radix an zinziber 1184, 1.
Pipula quid 1034, 1.
Pisa 918, 1.
Pisum quando ferendum 909, 2.
Quando provenit 910, 2.
Unde dictum 917, 2.
Ejus genera 918, 1.
Pisa sale addito non mollescent
coctura 916, 2.
Pisces quibus mensibus pariunt
734, 2.
Piscis pastinaca unde dictus
1120, 1.
Pis prumen 318, 1.
Pistatia unde dicta 359, 2.
Quando in Italiam illata ibid.
Pistatiæ arbor an amigdalæ simi-
lis 360, 2.
Genera duo 360, 1.
Descriptio 361, 1.
πιστῆσαι quid botanicis 83, 1.
πίστῃ panis quis 928, 2.
πίστη an tæda 123, 1.
πιστύνῃ chamepithys dicta 826, 1.
πίστη quid denotat 24, 1.
Picea dicitur 163, 2. 164, 1.
Non est larix 166, 1.
πιστύνει quid 168, 1.
Pityusa an species titimali 1083,
1.
Pix amara quomodo dicitur 168,
2.
Cruda melior 158, 2. 162, 1.
Optima ubi 968, 2.
Optima quæ 972, 1.
ὤμα quæ 972, 2.
Liquida *καὶ* dicta 973, 1.
Liquida & sicca ibid.
Sicca quomodo fit 973, 2.
Liquida quæ optima 974, 1.
Sicca quæ optima 974, 2.
Boscias dicta 974, 1.
Quomodo uratur, diversi mo-
di 972, 2.
πιστάσιον quid 973, 1.
πίσσωτος quid ibid.
Picis flos 973, 2.
Picis serum ibid.
Picem quomodo antiqui & re-
centiores conficiunt 973, 1.
Planities quid 122, 1.
Planta quid 5, 2.
Ex deteriori solo in melius
translata an melior fiat 87,
2.
Sylvestris non amat terram
meliores ibid.
Nulla habet folium pro spi-
na 589, 1.
Nullam habet partem qua
abscissa sterilis reddatur 82,
2.
Plantæ annuæ quæ 818, 2.
Anni caules quæ ibid. 824, 2.
738, 2.
Recti caules quæ 819, 1. 824,
2.
Nervicaules quæ 819, 1.
Humicaules repentes 819, 1.
826, 1. 828, 1.
Amplexi caules 819, 1. 824, 2.
826, 1.
Multicaules 819, 1.
Unicaules ibid.
Levicaules ibid.
An omnes pedunculum habent
2, 2.
An omnes caulem habent 5, 2.
An omnes radicem habent 5,
2. 6, 2. 24, 2.
An omnes corticem habent 5,
2.
An omnes fructum habent 5,
2. 19, 1.
An sine flore frugiferæ 828, 2.
An omnes germen habent 5,
2.
An omnes ramum habent
ibid.
An omnes venam habent
ibid.
An omnes medullam habent
ibid.

An

I N D E X.

- An omnes nervum habent
ibid.
- An sunt quæ his carent ibid.
- Quæ caule reciso non repul-
lulant 738, 2.
- Quæ radicem longius mittunt
37, 2.
- Plantæ quæ perpetuo virent 44,
45, 46.
- Quæ diuturniores 645, 1.
- Quæ annuæ 645, 1. 738, 2.
818, 2.
- Quæ prius folia demittunt 44,
2.
- Quæ coronariæ 645, 1.
- Bisariam dividuntur ibid.
- Quæ autumnō folia promunt,
æstate amittunt 48, 1.
- Quæ flore carent 818, 2.
- Quæ sine folio 50, 2. 68, 2.
- Quæ cum fructu florem di-
mittunt 818, 2.
- Quæ sine radice 50, 2.
- Quæ radice carere dicuntur
1175, 2.
- Quæ fructum & non florem
promunt 65, 2.
- Quæ florem non fructum fe-
runt 841, 1.
- Quæ semen ferunt ex semine
gignuntur 70, 2. 680, 1.
- Quæ semen ex floribus non
producunt 893, 1. 841, 1.
- Quæ per radices integras, vel
frustilatum concisas multi-
plicantur 72, 1. 763, 2.
- Quæ ex trunco propagantur
71, 1.
- Quæ avulsione feruntur 736,
2.
- Quæ ex semine non nascuntur
75, 1.
- Quot modus generentur 70, 2.
736, 2.
- Omnes in Creta præstantio-
res 1131, 2. 1135, 2.
- Omnes humorem & calorem
insutum habent 7, 2.
- Omnes an semine proveniunt
736, 2.
- Omnes sine semine jacto e-
mergunt 71, 2.
- Omnes scille impostæ facilius
germinant 85, 2.
- Quomodo ordine differunt 2, 2.
- Quomodo deleteriæ & salu-
bres 1096, 2.
- Quomodo transplantandæ 85, 2.
- In qua terra transplantandæ
ibid. 86, 1.
- Quando caulescunt 6, 2. 7,
1.
- Qua analogia ad animalia re-
ferenda 3, 2.
- Quibus spinæ foliorum loco
est 49, 2.
- Minores genicula, majores no-
dos ferunt 990, 1.
- Æstivæ brevem radicem ha-
bent 740, 2.
- Sylvestres & domesticæ in
quibus differunt 14, 2.
- Sativæ an antea fuerunt feræ
15, 1.
- Hortenses an præstantiores
ferant fructus 16, 1.
- Plurimæ incultis gaudent 599,
2.
- Diversæ post pluvias sponte
nascuntur 72, 1.
- An generentur ex aqua putre-
sciente 118, 2.
- Plantæ pro loci, cœlique ratio-
ne differunt 14, 2. 35, 2. 328,
1. 659, 2.
- Aliæ humidis, aliæ siccis locis
tantum nascuntur 16, 1.
- Radice capitata cur vivaciores
865, 2.
- An omnes longævæ 873, 1.
- Odoratæ ubi maxime nascun-
tur 369, 1.
- Odoratæ quæ ibid.
- Marinæ sale similes fieri 417,
2.
- Ex quibus vestes conficiunt
Indi 347, 2.
- Partium diversitate varios ef-
fectus pariunt 1048, 1.
- Miræ naturæ 417, 2.
- Plantas senectæ steriles reddit
82, 2.
- Plantas semine an planta ferere
quid præstet 682, 2.
- Plantis conveniens tribuatur ter-
ra 85, 2. 87, 1.
- Plantarum differentia unde sumi
debet 1, 2.
- Plurimæ sunt differentiarum 68, 2.
- Differentia alia terrena, alia
aquatilis 402, 2.
- Differentia in multitudine,
spissitate, &c. 5, 2.
- Differentiæ per formas 15, 2.
16, 2.
- Differentiæ a natali solo 15, 2.
16, 1. 538, 2.
- Differentia ab ætate 16, 2.
- Differentia a cortice, figura,
ligno caudice 17, 2. 18, 1.
- Partes quæ 1, 2.
- Partes quæ annuæ 1, 2.
- Partes quæ primæ, maximæ,
& communes 9, 2. 5, 1.
- Partes quot, & in quibus dif-
ferunt 2, 2. 3, 2.
- Partes ex quibus consistunt fru-
ctus, folium, vena 5, 2.
- Partes aliæ communes & per-
petuæ, aliæ annuæ 6, 2.
- Partes quæ magis odoratæ 61,
2.
- Quæ pars radix dicenda 6, 2.
- Historia quomodo haberi po-
test 2, 2.
- Quidam fructus sub foliis, su-
pra folia in cacumine, in cau-
dice, sub terra sunt 2, 2.
- Plantarum principium 93, 1.
- Umbilicus ibid.
- Aquatilium vita est brevior
489, 2. 490, 2.
- Sylvestrium vita equalis 489,
2.
- Urbanarum vita differt ibid.
- Urbanarum an sylvestrium vi-
ta longior ibid.
- Senectæ 7, 2.
- Mors 7, 2.
- Proventus trifarius est 736, 2.
- Diversitas non a florum diver-
sitate 818, 1.
- Partium differentiarum, & nomi-
na unde sumenda 7, 2. 8, 2.
11, 2.
- Quot genera 12, 1.
- Non omnia folia autumnō de-
cidunt 590, 2.
- Folia cur parte terræ proxima
primum diffluunt 46, 1.
- Oderatarum flores inodori
non sunt 61, 1.
- Mutatio non est similis ut in
animalibus 83, 2.
- Plantago 842, 2.
- Media Dodonæi an cynoglossa
849, 2.
- Theophrasti & Dioscoridis an
eadem ibid.
- Plantaginis varia nomina 843, 2.
848, 2.
- Genera quot 848, 2.
- Aquaticæ descriptio 700, 2.
- An alisma ibid.
- Plasma quid 477, 1.
- Platanus 15, 2. 138, 2. 540,
2.
- Ubi perpetuo viret 47, 2.
- Quæ nunquam folia deperdit
44, 2.

INDEX.

- In oleam mutata 81, 1.
 In tripode aeneo enata 118, 2.
 Non ubique provenit 402, 2.
 Magno honore habita 405, 1.
 An Italiae familiaris ibid.
 Unde dicta ibid 406, 2.
 Oviedo muza dicitur 353, 2.
 Non est tilia 407, 1.
 Non est acer ibid. 183, 1.
 Vespertilioes fugat 407, 1.
 In Delphis longæva 489, 2.
 A flatu prostrata refurgit & germinat 505, 2.
 Quomodo germinat 130, 2.
 Platani radix 24, 2. 26, 1.
 Radix in lyceo latè diffusa 37, 2.
 Folia 48, 2. 52, 2.
 Descriptio 407, 2.
 Platani materies qualis 518, 2.
 Materies cito putrescit 533, 2.
 Duo genera 407, 1.
 Cortex dirumpitur 503, 2.
 Platonis codex corrigitur 633, 1.
 Locus enarratur 175, 1.
 Plethrum quid 349, 2.
 Plinii errores plurimis locis demonstrantur passim uti diligens lector facile animadvertet.
 Plinii codex pluribus locis corrigitur uti diligens lector facile passim animadvertet.
 Plinius & Aristoteles conciliantur 785, 1.
 Plinius & Galenus conciliantur 813, 1.
 Plinius & Dioscorides conciliantur 813, 1. 862, 2.
 Plinius & Hesichius conciliantur 601, 2.
 Plinius & Pollux, conciliantur 601, 2.
 Plinius defenditur 323, 414. 430. 433. 455. 524. 21. 151. 256. 628. 642. 701. 927. 998. 1005. 1020, 1030. 1159.
 Plinius explicatur 464, 1.
 Plinius quando suos libros conscripsit 527, 1. 592, 2.
 Pluterchi codex corrigitur 105, 1. 397, 1. 409, 1. 431, 1. 610, 2.
 Pluterchus & Aristoteles conciliantur 105, 1.
 Pluvialis aqua ubi fructibus nocet 423, 2. 428, 1.
 Pluvia diluta dicta est permitiosa 127, 1.
 Posa quid 840, 2. 1039, 1.
 Posa quid 34, 1.
 Pocula Therecleia quæ 519, 2.
 E tamarice 410, 2.
 Ex therebinthi materia a fictilibus secerni non possunt 517, 2. 519, 1.
 Pœonia quando colligenda antiquitus 1041, 2.
 Pœoniam colligendi noxa antiquitus ibid.
 Pœoniam colligendi modus fabulosus 1044, 1.
 Pœonia unde dicta 1042, 1.
 Cur dulcifida dicta ibid.
 Ejus varia nomina & facultates 1042, 2.
 An cynospastis Eliani 1043, 2.
 An baaras Flavi Josephi ibid.
 Ubi nascitur ibid.
 Est duplex ibid.
 Ejus descriptio ibid.
 Polemonium Dioscoridis an tunica herba 668, 2.
 Polium 842, 2.
 Unde dictum 844, 1. 1174, 1.
 Est frutex ibid.
 Est duplex ibid.
 Ejus descriptio ibid.
 An graveolens ibid.
 An fantelina 685, 2.
 An *μυάφωρος* 848, 1.
 Non est thymbra 735, 2.
πόλιον & *πολιον* sunt diversæ plantæ 844, 2. 1174, 1.
πόλιον unde dictum 1174, 1.
 Polium montanum Clusii an Hysopus veterum 728, 2.
 Polium cum descriptione Hysopi Arabum non convenit 730, 1.
 Polii montani descriptio 845, 1.
 An leucas ibid.
 Campestris descriptio 844, 2.
 Polii folia contra noxios vermiculos vestibus imponuntur 48, 2.
 Pollione oliva Lacineana 314, 2.
 Pollucis error 400, 2.
 Pollucis codex corrigitur 242. 1279, 2. 313, 2. 317, 2. 496, 1. 580, 1. 590, 2.
 Pollux conciliatur cum Plinio 601, 2.
 Pollux conciliatur cum Hesichio 601, 2.
 Polyacanthos 588, 2.
 Polygonati descriptio 1067, 1.
 Unde dictum 1067, 2.
 Polyganum scemina 459, 2.
 Polyganum & holostium an eadem planta 1052, 1.
 Polygani descriptio & vires 1051, 1.
 Genera 1051, 2.
ποδύκων an habent radicem *ἐν ᾧ* 749, 2.
 Polyonimō parietaria dicta 816, 2.
 Polypodium 1111, 2. 1178, 2.
 Unde dictum 1115, 1.
 Cur scolopendrum dictum ibid.
 Cur filicula dictum ibid.
 Polytricha 605, 1.
 Polytricum adianthum 881, 2.
πύμα quid 98, 1. 2.
 Pomus 122, 2.
 Pomum quid significat 398, 1.
 Vox latè patet ibid.
 Late & stride fumitur 383, 2.
 Quid Grammaticis 89, 2.
 Semper vivens 423, 2.
 Pomum Adami 346, 1.
 An ficus indica 350, 1. 2.
 Unde sic dictum 346, 1.
 Ejus descriptio ibid.
 Poma præcidua an florent 129, 2.
 Poma matura 595, 1.
 Pomorum universum genus in India 347, 2.
πωδης quæ herbæ 38, 1.
 Popilla quid 131, 1.
 Populus 17, 1. 19, 1. 122, 2. 124, 2. 540, 2.
 Quando folia vertit 482, 2. 51, 2.
 Quando germinat 130, 2.
 Herculi est grata 217, 2.
 Herculi est sacra 218, 1.
 Alba tempus indicat 218, 1.
 Est alba & nigra 536, 1.
 Est brevioris vitæ 490, 2.
 Palustris amat 283, 2.
 An montes amat 123, 1.
 Ubi longæva 490, 1.
 Alba refurrexit procidua 505, 2.
 Populus lybica 220, 1.
 An sit Cercis Theophrasti 219, 2.
 Ejus

I N D E X.

- Ejus folia cur crepant 53, 2.
 Populi albæ folia 51, 1.
 Utriusque descriptio 214, 2.
 219, 1.
 Utriusque historia 217, 1.
 Folia cur altera parte albicant
 ibid.
 Primum germen semen vo-
 catur 218, 2.
 Unguento populeo est adden-
 dum ibid.
 Materies qualis 519, 2, 520, 1.
 Gemma 219, 2.
 Populo coronantur heröes &
 amantes 217, 2.
 Porcellio 322, 2, 332, 1.
 Ubi provenit 323, 1.
 Porricidæ 793, 2, 794, 2.
 Porrum acervatim satum melius
 provenit 760, 1.
 Ex alio fit 763, 2.
 Quando provenit 731, 2, 734,
 2.
 Sine noxa cur editur 747, 1.
 Ut capitatum fiat 787, 2.
 Junci folium 788, 2.
 An gethyllis ibid.
 Capitatum 788, 1.
 Sectile ibid.
 Κάριον ibid.
 Porri succus cur perniciosus 747,
 1.
 Mira facultas 788, 2.
 Notæ ex Theophrasto 787, 2.
 Genera ibid. 788, 1.
 Cultura ibid. 788, 1.
 Semen ad perdurandum firmi-
 us 795, 2, 796, 1.
 Πόρροισι pro splendido, eleganti,
 venusto, atro, nigro, ponitur
 867, 2.
 Portulaca arbor 172, 122, 2,
 138, 2.
 Quando fructificat 130, 2.
 An detractio cortice moriatur
 503, 2.
 Ad quæ utilis 534, 2.
 Ejus fructus inebriat 18, 1.
 Ejus descriptio 234, 2.
 Ejus cortex disrumpitur 503,
 2.
 Portulaca herba initio fatua,
 adulta acida 990, 2.
 Quando provenit 731, 2.
 Unde dicta 750, 1, 2.
 Similifera 750, 2.
 Descriptio 751, 1.
 Ποσειδών quis mensis 281, 2.
 Posidonius quis, codex corrigi-
 tur 361, 1, 2.
 Possibile & contingens quomo-
 do differunt 70, 2.
 Postes quid 763, 1.
 Poterii descriptio 634, 2.
 An stoebe Theophrasti 634,
 1.
 An pimpinella spinosa 637,
 2.
 Unde dictum 634, 2, 635, 1.
 An prunus sylvestris 635, 1.
 Poterion Alpini 635, 2.
 Pothos 717, 2.
 An flos constantinopolitanus
 717, 2.
 An clematis altera 719, 1.
 Anaquilina ibid. 718, 1.
 Præcisa aut brevior quæ fabri li-
 gnarii vocant 514, 2.
 Πράσον & Πράσιον differunt 787, 2.
 Prasinus color ibid.
 Πράσον unde dictum ibid.
 Πρασινίδης color ibid.
 Premnum 412, 43, 2.
 Primula veris an alisma 700, 1.
 An phlomidis genus ibid.
 Est major & minor ibid.
 Utriusque descriptio ibid.
 Priscianus notatur 948, 2.
 Πρώμαλον Hippocritan myrica 405,
 2.
 Promiscuum quid 25, 1.
 Propago seu viviradix quomodo
 a matre avelli debeat 72,
 1.
 Duplex modus, duplex cau-
 tio 73, 1.
 Πρώρα in vite quid 73, 1.
 Prosperi Alpini candor 448, 1.
 Prunella an Brittanica 677, 1.
 Prunus 138, 2, 303, 2, 964, 2.
 Quomodo provenit 71, 1.
 Non est coccomelea 316, 2.
 Prunus Sylvestris 319, 2.
 An poterion 635, 1.
 An gummi fundat 965, 2.
 Pruni descriptio 138, 2, 319,
 1.
 Flos 62, 2, 64, 2.
 Satio 85, 2.
 Prunoperfica 319, 2.
 Prunorum genera 317, 2.
 Pro vario cultu varia genera
 319, 1.
 Differentia unde sumitur ibid.
 Pruna acida quæ 317, 2.
 Asinina 319, 2.
 Cerea 318, 2.
 Cerina ibid.
 Candicantia ibid.
 Damascena 317, 2, 318, 1.
 An alvum compefcant ibid.
 Cur brabula dicta ibid.
 An brabula sint Damascena
 318, 2.
 Non est tamarindus ibid.
 Decumana 319, 1.
 Iberica 318, 2.
 Nana ibid.
 Onychia ibid.
 Cier prumen 319, 1.
 Dis prumen 318, 2.
 Χαλίδες quid 144, 1.
 Pseudocasia quid 988, 1.
 Pseudodictamnium ubi nascitur
 1135, 1.
 Ejus descriptio 1134, 2.
 Psilotrum 468, 1.
 Psora animalculum 125, 1.
 Psyche animalculum ibid.
 Psyllium 577, 1.
 Unde dictum 820, 1.
 Ad spicatorum classem refe-
 rendum ibid.
 Ejus descriptio ibid.
 Est cynops ibid.
 Plinianum 820, 2.
 Psylli species & varia nomina
 ibid.
 Ψύλλες quid 116, 1.
 Ψυλλήμων an muza 353, 1.
 Ptarmica an strutium 722, 1.
 An hydropiper ibid.
 Unde dicta ibid.
 Πτέρω quid 352, 1.
 Pternix caulis carti 613, 2.
 Pternix 627, 2, 628, 1.
 Unde dicta ibid.
 Pubertas corporis vaccinio tar-
 datur 711, 1, 2.
 Pulegium unde dictum 1134, 1.
 Πάλλω dictum 563, 1.
 Πάλλω cur dictum 1134, 1.
 Vulgare latifolium est vete-
 rum 1134, 2.
 Regale cur dictum ibid.
 Cervinum an præstantius
 ibid.
 Pulegii genera duo ibid.
 Pulegium agreste 814, 1.
 Pulicaria 546, 2, 577, 1.
 Fugat venenatas bestias 550,
 2.
 Mascula 676, 2.
 Pulicariæ genera & differentæ
 550, 2.
 Pulices pellere 577, 1.
 Pulmentarium ruris 7632.
 Pulmonaria Gallorum an cor-
 chus 817, 1.
 Pulsatilla an anemone 707, 1.
 N n n n n 4 Unde

I N D E X.

- Unde dicta 707, 2.
Tota est sylvestris ibid.
Pulveratio a fossione diversa 111, 2.
Arborum qualis 112, 1.
Pulvis ad ornamenta manus 63, 2.
Pumicis facultas mira 1148, 2.
Punica 138, 2, 368, 2.
Cultura mutatur 77, 2.
Dulcia citius putrescunt 392, 2.
Acris an detur 393, 1.
Fert flores fecundos & steriles 67, 2.
Eorum differentia ibid.
Mercurio cur dicata 390, 2.
Nucleo carens 392, 2.
Quomodo provenit 70, 2.
Quomodo serenda 109, 1.
Ramo seritur 73, 1.
Repullulat e radice 492, 2.
Ubi nucleo surgit 76, 2, 79, 2.
Unde dicta 390, 2, 393, 1.
Ubi fata melior fit 76, 2.
Siccum locum amat 123, 1.
Sylvestris triplex 392, 2.
Quando meliores & plures fert fructus 11, 2, 13, 2.
In Aegypto & Arabia parva est 998, 2.
Punicæ calix seu cythus 67, 1, 2.
Domesticæ descriptio 393, 1, 2.
Differentiæ 392, 1.
Flos 62, 2, 63, 1, 64, 2, 65, 2, 66, 2.
Flos rosam emulatur 66, 1.
Genus quod fructum perficere nequit 65, 2.
Genera quod Plinio 395, 1.
Medulla 23, 2.
Natura nisi cultura accedat 10, 2.
Ortus apud Arnobium 391, 1.
Patria est Creta 393, 1.
Satio 85, 2.
Sylvestris descriptio 393, 2.
Punicum malum concordiam & castitatem denotat 390, 2.
Cur palladis simulachrum manu tenet ibid.
Quomodo servari potest 873, 1, 2.
Purpura 415, 1.
Purpure flos ibid.
Purpureus flos niger Græcis dicitur 659, 1, 703, 2.
Purpureus color 711, 2, 868, 1, 966, 2.
Purpureus color vivacitatem denotat 867, 2.
Omnibus coloribus attribuitur 868, 1.
Est duplex ibid.
Est violaceus ibid.
Purpureum quid 867, 2.
Purpureum nitidum, pulchrum Floridum denotat 868, 1.
Putredo & caries differunt 530, 2.
Putrida poma 595, 1.
Πυρραφιδών mensis quis 243, 2.
Πύρ quid 1039, 1.
Πύρ quid ibid.
Πύρ lacteus succus 1038, 2.
Pyracanthæ descriptio 262, 2.
Πυραγών quid 543, 1, 544, 1.
Quomodo inventum 543, 1.
Pyrasthes animalculum 125, 1.
Πύραξ vox quomodo intelligatur 58, 2.
Πύρρος color 1006, 1.
Pyrastrium non fit pyrus 80, 2.
Quando fructificat 130, 2.
Ejus descriptio 397, 1.
Pyrus 122, 2, 368, 2, 138, 2.
Unde dicta 194, 2.
Quando fructificat 93, 2, 112, 2.
Ut dulcior fiat 112, 2.
Agrestis translata fructus fert bonos 89, 1.
Sylvestris 44, 2, 545, 2.
Pyri natura nisi cultura accedat 10, 2.
Folia 49, 2, 51, 2.
Satio 85, 2.
Descriptio 396, 2.
Materies qualis 520, 2.
Pyrorum differentiæ quot 394, 2.
Varia genera quot apud Macrobius 396, 2.
Varia nomina 394, 395, 396.
Πύρος unde dictum 934, 2.
Πύρ 29, 2.
Pyxacantha 354, 1.
Q.
Quadratoria vel quadrantalis 131, 2.
Quando germinat 130, 2.
Quando fructificat ibid.
Quarquatum quid 23, 2, 26, 1, 517, 2.
Quercus 17, 2, 19, 1, 122, 2.
Quæ nunquam folia demittit 44, 2, 45, 2.
Ubi perpetuo viret 47, 2, 148, 2, 123, 2.
Quomodo seritur 75, 2.
Nullum solum respuit 123, 2.
Quando germinat 130, 2.
Quot & quæ gignit præter fructum 145, 1, 146, 1, 2.
Urbana & sylvestris quomodo differunt 146, 2.
Cujus circū currens linea centum passus continet 148, 2.
Latifolia circa Viennam 154, 1.
Est durabilis 492, 1.
Marina 403, 2, 415, 2.
Altera 404, 2.
Quercus medulla 23, 2.
Radix 25, 1, 26, 1.
Lignum an carnosum 23, 1.
Flores quales 132, 1.
Folia 49, 2, 53, 1.
Genera quot 146, 2, 147, 2, 148, 2, 155, 2, 158, 2.
Genera quot apud Idæos 147, 2.
In quibus differunt ibid.
Historia 153, 1.
Usus ad quæ 533, 2.
Doxes 541, 1.
Erymon ibid.
Quercus & cerri differentia 154, 1.
Quercus & roboris differentia 152, 2, 153, 1.
Quercus aqua Marina corrumpitur 527, 2.
Sub terra est æterna ibid.
Quercus Strabonis an sit ilex coccifera 240, 1.
Quercinus Muscus 156, 1.
Quinquefolium unde dictum 1112, 1.
Ejus genera quot 1112, 2.
Ejus descriptio 1111, 2.
Quisquiliæ 238, 1.
Quisquilium quid 235, 1.
R.
Ραβδὶς quid 288, 2.
Quas habet significationes 13, 2.
Ράκισ 155, 2, 156, 1.
Radia oliva 315, 1.
Radiculæ descriptio 769, 1.
Radicula sativa quomodo serenda 770, 1.
An Rhaphanus veterum 32, 2.
Radices sunt Masculæ & fœminæ 769, 1.
Earum

I N D E X.

- Earum differentia ibid.
 Esculentæ & non esculentæ quæ 829, 2.
 Quomodo dicuntur 26, 2.
 Quomodo grandiores fiunt 33, 2. 34, 2. 35, 2. 36, 2.
 Quibus locis grandiores fiunt 37, 2.
 Quam altè descendunt 37, 2. 39, 1.
 Longiores facit humi natura 37, 2.
 Quando colligendæ 1040, 2. 1067, 2.
 Quando peiores aut esui ineptæ 619, 2.
 Quando vegetiores & præstantiores 1040, 2.
 Sunt lignosæ aut carnosæ 740, 2.
 Breves quæ ibid.
 Dulces minus servari possunt 1112, 2.
 Acerbæ & acres cur minus validæ servantur ibid.
 Quæ maximè durabiles 1112, 2. 1115, 1. 2.
 Radices ellebori maxime durabiles 1115, 1.
 Radicum differentia multiplex 829, 2.
 Radicum discrimen 23, 2. 24, 2. 26, 2. 27, 2. 33, 2. 36, 2. 841, 2. 854, 2.
 Affectus duplex 25, 2.
 Genus duplex 33, 2.
 Differentia duplex 72, 1.
 Differentiæ unde sumendæ 1103, 2.
 Forma diversa 36, 2.
 Succus efficacior quam fructus 37, 2.
 Odor qualis 61, 2.
 Potentiæ & differentiæ 1038, 2.
 Partes quæ colligendæ 1040, 2.
 Collectio quando optima 1039, 2.
 Excisio ratione tempore differt ibid.
 Radicis vis deterior si fructum perfecit 1112, 2.
 Succus cujus in medicina usus raro extrahitur ibid.
 Radicis celtis usus 321, 2.
 Radix quid, definitio 4, 2. 6, 1.
 Quomodo semper terræ insidet 6, 1.
 Quomodo succulentior & suavior 739, 1.
 Cur deterior cujus fructus maturescit 1116, 2.
 Radix extuberans quæ 681, 2.
 Fruticosa 738, 2.
 Ab officio & forma dicitur 34, 2.
 Non est omne quod sub terra est ibid, 35, 1.
 Sine planta 49, 2. 53, 1.
 Quomodo diu durat 736, 2.
 Quædam dulcis mentem alienare facit 1094, 2.
 Quædam dulcis mortifera ibid.
 Radix abietis 24, 2. 26, 2.
 Allii 34, 1.
 Amigdalæ 24, 2. 34, 1.
 Ari 33, 2. 34, 1.
 Arundinis 33, 2.
 Betæ 33, 2.
 Bulbi 33, 2.
 Cæpæ 33, 2. 34, 1.
 Croci 33, 2.
 Cyperi 33, 2. 34, 1.
 Cypressi 24, 2.
 Esculi 26, 2.
 Ficus 24, 2. 25, 2. 26, 2.
 Gethi 33, 2.
 Gladioli 33, 2.
 Graminis 33, 2.
 Hastulæ regie 33, 2. 34, 1.
 Hermodactyli 34, 1.
 Juglandis 25, 2. 34, 1.
 Lauri 24, 2. 25, 2. 26, 2.
 Mali 24, 2.
 Ocymi 33, 2.
 Oleæ 24, 2. 25, 2. 26, 2.
 Pini 24, 2.
 Platani 24, 2.
 Rapæ 24, 2. 33, 2. 34, 1.
 Rhaphani 24, 2. 33, 2.
 Roboris 24, 2. 26, 2.
 Rumicis 24, 2. 737, 2.
 Scyticæ 1093, 2.
 Scillæ 33, 2.
 Testiculi canis 34, 1.
 Testiculi sacerdotis 34, 1.
 Vitis 24, 2.
 Radicem an omnes plantæ habent 5, 2. 27, 1.
 Ramus quid ejus definitio 4, 2. 5, 2.
 Cur dicatur 6, 2.
 Ramum an omnes plantæ habent 5, 2.
 Ranunculus asiaticus 705, 2.
 Ranunculus nemorosus non est anemone sylvestris 704, 1.
 Rapæ & brassica inter se mutantur 78, 2.
 Est mas & femina 772, 1.
 Satiya & sylvestris ibid.
 In quo differunt 795, 2.
 Unde dicta 771, 2.
 Est vox latina non græca ibid.
 cur dicta ibid.
 Quando masculificat, aut feminificat ibid.
 Quando dulcescit ibid.
 Mas an 772, 2.
 In napum degenerat 772, 1.
 Ex semine brassicæ quomodo provenit 771, 2.
 Rapæ radix 24, 2. 33, 2. 34, 1.
 Quomodo diu durat 736, 2.
 Genera 761, 2. 772, 1.
 Semen, & quod optimū 771, 2.
 Quomodo magnæ evadunt 773, 2.
 Insignis magnitudo 773, 1.
 Sylvestris descriptio 773, 2.
 An viola mariana ibid.
 Raparum abundantia in India 773, 2.
 Rapistrum an raphanus agrestis 770, 2.
 Rapunculum an rapa sylvestris 773, 2.
 Ratio docendi Græcorum & Arabum 52, 2.
 Raritas & siccitas summa conjungi possunt 531, 1.
 Raritas & durities summa conjungi non possunt ibid.
 Rarum & durum an sunt contraria 917, 2.
 Regionis & loci ratione melior aut peior fructus ex satione provenit 76, 2.
 Remedium adversus culices arborum 113, 2.
 Recti & crecti differentia 148, 1.
 Recti caules plantæ quæ 819, 2. 824, 1.
 Regina prati an tragopogon 815, 1.
 Cur barba hirci vocatur ibid.
 An rhodora Plinii ibid.
 Regia oliva 315, 1.
 Remus quomodo optimus 513, 2.
 Resilit & dissilit differunt 161, 2.
 Resina & gummi differunt 966, 1.
 Quomodo fit 968, 2.
 Quæ præstantissima 968, 2. 970, 2.
 Resina duplici modo elicitur 970, 1.
 Resina seu unde dicta 969, 1.
 Resina

I N D E X.

- Refina ex ligno colligitur 230, 1.
2.
Refina laricea 167, 2.
Refina therebinthina optima 971, 1.
Resinam quę arbores dant 968, 2.
Resiniferę arbores non sunt in Syria 972, 2. 974, 2.
Resinę descriptio 230, 2.
Resinę duę 969, 1. 2.
Resinę & picis differentię 971, 2. 972, 2.
Rha amnis 802, 1.
Rhabarbarum monachorum est hippolapathum ibid.
Rhabarbarum Alpini est species hippolapathi ibid.
Ejus descriptio ibid.
Ejus tria genera 802, 1.
An rhapanticū tracicum ibid.
An rhaponticum Dioscoridis ibid.
Rhabarbarum seu rhaponticum an in Moscovia nascatur 802, 1.
Rha nostrum unde fertur ibid.
An *ῥα* ibid.
An Dioscoridis 802, 2.
Tracicum an Dioscoridis ibid.
An lapathum antiquis dictum ibid.
Rhabarbari aut rhei radix quomodo differt a centaurei magni radice 802, 1.
An cortex niger ibid.
An fungosa 802, 2.
Rhaponticum officinarum non est rha veterum 1046, 1.
Rheum barbaricum unde dictum 1018, 1.
Rhacyntha Mathioli non est condrilla 858, 2.
Ejus descriptio ibid.
Rhamnorum genera quot 249, 2. 259, 2.
Rhamnus primus an hypophaes 632, 2.
Tertius non est paliurus 260, 2. 266, 1.
Alexipharmaci loco 258, 2.
Quomodo papaveri similis 260, 1.
Rhamnus frutex. Ejus usus ibid.
Rhamni descriptio 259, 2. 260, 2.
Rhapanis 11, 1. 13, 2. 32, 2. 546, 1. 547, 1.
Rhapanis & raphanus differunt 13, 2. 32, 2. 546, 1. 547, 1. 768, 2.
Raphanus unde dictus 768, 1.
Antiquis brassica dictus ibid. 774, 1. 1120, 1.
Recentioribus raphanus 768, 2.
Recentioribus est radícula 32, 2.
Quando provenit 731, 2. 734, 2.
Radice feritur 738, 1.
An vitem ledat 510, 1.
Quis major 760, 2.
Quis acrior 761, 1.
Quis dulcior 770, 2. 761, 1.
Quomodo dulcescit 761, 1. 771, 1.
An amarus 771, 1.
Sativus quando ferendus 770, 1.
Agrestis an rusticanus 770, 2.
An rapistrum ibid.
An translatione grandior fiat 793, 2.
Raphanus & brassica viti nocent 769, 1.
Raphanus *κατ' ἑσπερίαν* radix dicitur ibid.
Raphanus rusticanus an thlapsi Cratevæ 768, 1.
Cur lachrimas excitat 785, 1.
Ejus descriptio 739, 2.
Est legitimus veterum ibid.
Raphani genera 760, 2.
Magnitudo 769, 1.
Radix 24, 2. 33, 2.
Descriptio ex Theophrasto 769, 1.
Genera Theophrasti ibid.
Corynthii descriptio 769, 2.
Cleonii descriptio ibid.
Sativi descriptio ibid.
Thasii descriptio ibid.
Nigri descriptio ibid.
Boetici descriptio 770, 2.
Armorarii descriptio ibid.
Raphanis ne culices noceant 793, 2.
ῥα 19, 1.
ῥα 28, 1.
ῥα an recte dicitur 19, 1.
ῥα quis 360, 1.
ῥα attici non *ῥα* dixerunt 13, 2.
Unde dictum 390, 1.
ῥα morbus in vite 109, 1.
Rhododendri folia sursum erigantur 6, 2.
Rhododendrum quid 46, 1. 124, 2.
Unde dictum 46, 2.
Non est perpetuo folio 124, 2.
Rhodone non est rhododendrum 47, 1.
ῥόδον ἀνεμάσσον *συνηγνόν* Adag. 702, 2.
Rhodonia quid 46, 1. 47, 1. 66, 1. 545, 2.
Rhododaphne quid 46, 1.
Unde dicta 46, 2.
Rhodaceum persicum quomodo rubrum reddatur 127, 2.
Rhodora Plinii an regina prati 815, 1.
ῥόσος papaver erraticum 1101, 2.
ῥόσος malum punicum ibid.
ῥόσος quid 1175, 2.
Rhus coronaria differt a culinariâ 272, 2.
Rhus unde dicta ibid.
Ejus historia 273, 2.
Ejus genera quot 273, 1.
ῥύσος quid 461, 2.
Ribes nigra an amomum 1016, 2.
Ricinus 359, 1.
Unde dictus 1088, 2.
Aliquando in arborem altam evadit 920, 1. 1089, 1.
Est illa planta quam Ionas Propheta pro umbraculo præparavit ibid.
Ricini folia 51, 1.
Folia nova orbiculata sunt, antiqua angulata conspiciuntur 48, 2.
Oleum 614, 1.
Descriptio 1089, 2. 1088, 2.
Semen capatutia major ibid.
Ricini planta cur palma Christi dicta ibid.
Rizia succens 967, 2. 969, 1.
Robetrum quid 552, 2.
Robosemum quid 26, 1.
Robur 17, 2. 19, 1. 23, 1. 24, 2. 28, 2. 18, 2. 122, 2. 138, 2. 367, 2. 368, 2.
Robur exalburnatum 26, 1. 519, 1.
Robur quid significat 151, 1.
An flores fert 129, 2.
Quando fructificat 130, 2.
Quę & quot præter fructum ferat 14, 2. 124, 2. 143, 1. 146, 1. 2.
Est perpetuę naturę, & cariem non sentit 521, 2.
Sub aqua diutissime durat ibid.
In mari facile putrescit ibid.
Cur in mari non perduret 521, 1.
Valide pondus sustinet.
Robur & quercus sunt diversę arbores 152, 2.

I N D E X.

Earum differentie 153, 1.
 Robori galla proprium 6, 2.
 Roboris radix 24, 2. 26, 2.
 Folia 49, 2. 53, 1.
 Novellæ cortex ad coria den-
 fanda 19, 1.
 Materies quando tempestive
 cædenda 511, 2. 512, 2.
 Quando cæsa facile putrescit
 511, 2.
 Qualis materies 517, 2.
 Medulla qualis materies ibid.
 531, 1.
 Robertus Constantinus est autor
 annotationum in Theophra-
 stum 89, 1. 115, 2. 208, 2.
 Robus quid 934, 2.
 Robus triticum 957, 1.
 Robus triticum Zelandicum 936,
 1.
Rode Denneboom 168, 2.
 Rodonia quid, 545, 2.
 immaturi mori fructus 401,
 1.
 Roratio vitis quid 494, 2. 497, 2.
 Ros quando & quibus in locis
 abundat 322, 2.
 Ros ærius est mel apum 149, 1.
 An sit manna officinarum ibid.
 Rosa 545, 2.
 Unde dicta 646, 2.
 Quæ minutis foliis constat 12,
 2.
 Ex Cairo 47, 2. 651.
 Memphitica 651, 1.
 Centifolia nostra an Theo-
 phraستي 647, 2. 648, 1.
 Est Herodoti 647, 2. 648, 2.
 Cur solis æstium non patitur
 646, 2.
 E caule exit 74, 2.
 Caulicibus concisis nascitur
 75, 1.
 Ex floribus vernalibus desinit
 prior 695, 2.
 Canina an eglenteria 271, 2.
 272, 1.
 Hierachontea 428, 1.
 De ea fabula ibid: 1016, 2.
 An amomum veterum ibid.
 An amomis ibid.
 Quando plantanda 649, 2.
 650, 1.
 E semine difficulter provenit
 649, 2. 643, 2.
 Relicta Sylvestris cur fit 648,
 1.
 Quando plures & pulchriores
 rosas profert 650, 1. 643, 2.
 Usta vel præcisa melior evadit

ibid: 643, 2.
 Per excellentiam flos dicitur
 645, 2.
 Est regina florum ibid.
 Cupidini est dicata 646, 1.
 Cupidini est comparata ibid:
 646, 2.
 Libidini est comparata 646, 2.
 646, 1.
 Humane vitæ est comparata
 646, 2.
 Rosa Euomphalos dicitur 647,
 1.
 Throna dicitur ibid.
 Viridis ut fiat 647, 2.
 Herbacea quando provenit
 ibid.
 Rosæ ætas 648, 1. 679, 2.
 Flos 64, 2.
 Flos noctu panditur, meridie
 flaccescit, noctu folia amittit
 715, 1.
 Majestas 645, 2.
 Encomium 646, 1.
 Color rubeus unde 646, 2.
 Color rubeus a sanguine Ma-
 hometis 647, 1.
 Semen 649, 2.
 Cortex quid Plinio 648, 2.
 Rosam transferre sæpius oportet
 643, 2.
 Rosæ centifoliæ minima parti-
 cula germen emittit 73, 2.
 Ejus varietas 648, 1.
 Rosarum differentie & genera
 643, 2. 647, 2. 650, 1.
 Rosæ quæ odoratiores 648, 1. 2.
 643, 2.
 Quando odoratiores 648, 2.
 Ubi odoratiores ibid: 649, 1.
 643, 2.
 Rosaceus color 552, 2.
 Rosmarinus 369, 1. 558, 2.
 Unde dictus 559, 1.
 Quando seritur ibid.
 Est libanotis 560, 1.
 Coronarius est libanotis 1091,
 2.
 Bis quotannis floret 560, 1.
 An iphion 669, 2.
 An cneoron nigrum 560, 2.
 Rosmarini fabula 559, 2.
 Flos dictus ibid.
 Descriptio 560, 1.
 Duo genera ibid: 1070, 2.
 Differentie 560, 1.
 Oleum tenue, tempore du-
 rescit 1003, 1.
 Rubigo 959, 2.
 Rubus 545, 2.

Rubus *βαλάνης* 271, 1.
 Rubus cynasbatus unde dicta
 ibid.
 Ejus descriptio 271, 2.
 Rubus sentis unde dicta 269, 2.
 270, 1.
 Vepres unde dicta 270, 1.
 Mosolitica 987, 1.
 Idæa 270, 2.
 Rubi folia 49, 2. 63, 1.
 Genera quot 266, 2. 270, 1.
 Descriptio 270, 1.
 Rubia 456, 2.
 Rubiæ descriptio 1111, 1. 2. 1114,
 1. 2.
 Rubia unde dicta 1113, 2.
 Cur varantia dicta ibid.
 Ruellii error 698, 2. 1009, 1.
 Ruffus color 241, 2. 664, 2. 698,
 1.
 Ruminantia quæ 176, 2.
 Rumex lapathum 800, 1.
 Rumicis semen 795, 2.
 Radix 24, 2. 737, 2.
 Ruscus quid 601, 1.
 Multa spuria nomina habet
 256, 1.
 Arcendis muribus est apta
 257, 2.
 Ejus descriptio 257, 1.
 Est myrtus sylvestris 255, 1.
 Ruffus & russeus color 1175, 2.
 Russi ex quibus domus & templa
 conficiunt 535, 2.
 Rustici quando solstitium confe-
 ctum intelligunt 48, 2.
 Rutha 545, 2.
 Cum maledictione seritur 752,
 2.
 Quando seritur 736, 2.
 Primum pullulans non est in-
 grati odoris, contra adulta
 799, 1.
 Rutha Muraria 881, 2.
 Ejus descriptio 882, 1.
 An sarxiphagum 882, 2.
 An paranychia ibid.
 Rutha pratensis an hermala 799, 1.
 An sylvestris prior Dioscori-
 dis ibid.
 An pseudorhaberbarum ibid.
 An talietrum ibid.
 Ruthæ folia 48, 2.
 Vires adversus fascinationes
 799, 1.
 Semen 795, 2.
 Notæ ex Theophrasto 797, 2.
 Ex Dioscoride ibid.
 Magnitudo mirabilis ibid.
 Genera 798, 2.
 Radix

I N D E X

- Radix moly dicta, ejus venenata qualitas 798, 2.
 Rutha unde dicta 797, 2.
 Lubidinosos frenat 797, 2.
 Cohibet, extinguit, & condensat semen 797, 1.
 Uterum gerentibus est inimica ibid.
 Quomodo sanguinem sistat 1119, 2.
 Sylvestris & domestica in quo differunt 798, 1. 2.
 Sylvestris hermela dicitur ibid.
 Ejus descriptio 798, 2.
 Fimum odit 793, 2.
 Est antidotum aconite 1141, 2.
 Ruthrum quid 543, 2. 611, 2.
 Quæ planta 612, 2.
 Rutilus color 213, 2.
- S.
- Saba unde dicta 977, 2.
 Est regio thurifera ibid.
 Saba quid 104, 2.
 Sabina 124, 2. 196, 2.
 An brutha vel bruthus 374, 2.
 Saba cur dicta 373, 2.
 Est duplex ibid. 375, 2.
 Quomodo herba dicitur 374, 1.
 Olim diis sacrificata ibid.
 Ejus descriptio 375, 1.
 Quomodo feritur 559, 1.
 An juniperus major 375, 1.
 Est perpetuo folio 124, 2.
 Surculo fata sterilis est 375, 1.
 Cypressi folio an thya ibid.
 An cypressum Diosc. ibid.
 An thya Theophrasti 525, 1.
 Bellonii 375, 1.
 Sabulones quid 37, 1.
 Sacar mambu 481, 1. 2.
 Ejus descriptio ibid. 483, 1.
 Sacchar Indi quomodo sit 482, 2.
 Saccharum mambu est veterum facar 483, 1.
 Saccharum vulgare an est veterum 482, 1. 2.
 In quibus differunt 482, 1. 483, 1.
 Veterum quid 482, 1.
 An sitim excitet 483, 1.
 Rubrum 484, 1.
 Ejus usus ibid.
 Quod optimum ibid.
- Tomæum salubrius finali 484, 1.
 Saccharum cantum unde dictum 484, 2.
 Candidum corrupte dicitur ibid.
 Candiis unde dicitur ibid.
 Quomodo fit 485, 1.
 Est duplex ibid.
 Saccharum tabaxir vel taberzet 485, 2.
 Purpureum vel violaceum 485, 1.
 Penidium 485, 2.
 Althææ 1155, 2.
 Sacerdotum vestimenta 427, 2.
 Sacerdotes cur lincis vestibus utuntur 944, 1.
 Sacra herba quæ 465, 2.
 Sacrificandi antiquus modus 523, 2.
 Sagapenum 583, 1.
 Sagitte cretice 479, 1.
 Sagitte ex ligno corni 193, 1.
 Sagitte ut letalia vulnera infligant 47, 1.
 Sal Indicum quid 484, 2.
 Salentina oliva 315, 2.
 Saljunca 1019, 2.
 An nardus celtica 1020, 1.
 An cynorodus ibid.
 An rosa agrestis ibid.
 An nardus montana 1021, 1.
 Salix 15, 2. 17, 2. 19. 122, 2. 123. 1. 124, 2. 138, 2. 540, 2.
 Semen fert 14, 2.
 Cur frugi perda dicitur 118, 2. 119, 1.
 Quando germinat 130, 2.
 Unde dicta 212, 2.
 Helice cur dicta 213, 1.
 Amarina 264, 2.
 Palustria amat 283, 2.
 Ubi nascitur 454, 2.
 Ad quæ utilis 534, 2.
 Quomodo longæva 490, 2.
 A flatu prostrata resurgit & germinat 505, 2.
 Syriaca an heliagnus 461, 1.
 Salicis materies 518, 2. 520, 1.
 Usus 213, 1.
 Genera 206, 2. 207, 2. 212, 1.
 Descriptio 206, 2.
 Semen sterilitatem inducit 119, 1.
 Folia 52, 2.
 Folia quando se convertere dicuntur 51, 2.
 Salamonis locus de hyfopo explicatur 727, 1.
- Salsa parilla an similax aspera 281, 1.
 Salviæ varia nomina 571, 1.
 Genera duo Theophrasto ibid.
 Genera plura & descriptiones 572, 2.
 Salvia & sphacos quomodo differunt 550, 2.
 Salvia vitæ 881, 2.
 Salvia pomifera 573, 2.
 Salutem ægri quomodo prædicit urtica 815, 2.
 Samara ulmi semen 215, 1.
 Sambucus 18, 2. 41, 2. 205, 2.
 An medulla caret 24, 1. 25, 1. 23, 1.
 An nodosa 42, 1.
 Quando germinat 130, 2.
 Unde dicta 210, 1.
 Quomodo longæva 490, 2.
 Sambuci materies qualis 517, 2.
 Bacce usus in sacrificiis 212, 1.
 Caudex 206, 2.
 Folia 211, 1. 206, 2.
 Fructus 206, 2.
 Cortex 206, 2.
 Flos 206, 2.
 Aqua ex floribus sambuci calculum frangit 207, 2.
 Genera 210, 2. 213, 1.
 Descriptio 206, 2. 211, 1.
 Radices 206, 2.
 Sampsuchum 545, 2.
 Quomodo nascitur 678, 2.
 Ubi optimum 688, 2.
 An majorana 689, 1.
 An amaracus 687, 2.
 Ejus radix 688, 1.
 Sandix an rubia 1114, 1.
 Sandix unde fiat 329, 1.
 Sanicula fœmina Fuscy an helleborus niger 1065, 2.
 Sanitas agrestis parietaria dicta 816, 2.
 Santalum an aloë biblorum 835, 1.
 Santalum rubrum 1027, 2.
 An aspalathus ibid.
 Antiquis Græcis incognitum 835, 1.
 Santali an abaotanium fœmina 685, 1.
 Ejus genera ibid. 2.
 An polium 685, 2.
 Santonicum an seha Arabum 1151, 1.
 An sementina 1151, 2.
 An arthemisia monoclonia ibid.

I N D E X.

- Santonici semen satum, tanaceti
genus profert 1151, 2.
- Sapinus quid 169, 1. 514, 2.
- Sapinus & suppinus differunt
169, 2.
- Sapinea quid 169, 1. 170, 1. 529, 2.
- Saponaria unde dicta 700, 2.
- An alisma ibid.
- Ejus descriptio ibid.
- Sapor acris 61, 2.
- Acutus ibid.
- Diversus arboris & fructus 61,
2.
- Dulcis quomodo in corpore
calorem immoderatum ex-
citare potest 1144, 2.
- Plantarum qualis 964, 2.
- Saporis discrimen unde 61, 1.
- Saporatus succus quis 60, 2.
- Saraceni error 1085, 1.
- Sardonis herba 576, 1.
- Sari ubi provenit 424, 2.
- Descriptio & usus ibid.
- Planta Ægypto peculiaris 430,
1.
- Non est papyrus Italiæ 436,
1.
- Sarissa quid 193, 2.
- Sarissæ macedonicæ 190, 2. 192, 1.
- Sariphagum an rutha muraria
882, 2.
- Sationis tempus 633, 2.
- Sationis hybernæ principium 73,
1. 2.
- Satio hyberna quando 908, 2.
- Secunda primovere ibid.
- Serotina mense Februario ibid.
- Sera quæ 909, 1.
- Matura quæ ibid.
- Autumnalis & hyemalis quæ
909, 2.
- Æstiva quæ ibid.
- Pro loci natura est instituenda
ibid.
- Densa aut rara quando conve-
nit 939, 2.
- Sationi imber superveniens qui-
bus prodest ibid.
- Satureia 546, 1.
- Quando provenit 731, 2. 732, 2.
735, 1.
- Satureia & thymbra differunt
735, 1.
- Satureiæ semen 549, 2.
- Est firmitus ad perdurandum
797, 1.
- Saturnus cur stercorarius dictus
110, 1.
- Satyrium unde dictus 1170, 1.
- Ejus descriptio 1170, 1. 2.
- An cognitus recentioribus
1170, 2.
- Satyrium erythronius an bangi
herba 1170, 1.
- Ejus descriptio Adversariorum
1171, 1.
- An buterides Syriorum ibid.
- An Dens caninus ibid. 697, 2.
- An tulepa 1171, 1.
- An orchis 1158, 2.
- An satyrium basilicum palma
Christi dictum 1158, 2.
- Σαύρα 817, 2.
- Σαύρα quæ herba 765, 1.
- Nasturtium sic dictum 764, 2.
- Cur sic dictum 765, 1.
- Σαυρίδιον quæ herba 765, 1.
- Σαυρίνης anagallis dicta 817, 2.
- Saxifragiæ duo genera 694, 2.
- Descriptio ibid.
- Non sunt veterum ibid.
- Saxifraga aurea ibid.
- Scabiosa arietina 840, 2.
- An phyllanthus ibid.
- An pheutuma Diosc. ibid.
- Scabiosæ folia 49, 2.
- Scabies arborum quando fit 494,
2.
- Scalia 613, 2.
- Scaliger notatur 1033, 2.
- Scammonia 367, 2. 964, 2. 1179, 2.
- Scammonium ipsa planta 1053,
1.
- Scammonia lachryma plantæ
ibid.
- Scammonii descriptio 1053, 2.
1054, 1.
- Extrahendi succi modus 1054,
2.
- Dilectus 1055, 1.
- Dosis 1055, 1. 2.
- Cur aliquando plus, minusve
purget 1155, 2.
- Scammonium Syriacum 1054, 1.
- Montspelienfium 1054, 2.
- Scammonium si prope tithyma-
lum feratur veneni naturam
acquirat 1055, 2.
- Scandix an pecten veneris 862, 1.
- Σκαπίον 543, 2.
- Scarlatina 238, 1.
- Scædæ unde dictæ 435, 1.
- Sceptum quid 464, 1.
- Σκῆτος. 1. lentiscus unde dictus
230, 2.
- Scillam significat 860, 1.
- Scillam & lentiscum significat
487, 1. 875, 1.
- Σκωμία quid 46, 1.
- Σκωμία unde dictus 478, 1.
- Schoenanthum 1007, 2.
- An calamus 1006, 2.
- An juncus odoratus 1008, 2.
- Schoeno prafium an ampelopra-
fium Dodonæi 791, 2.
- Scilla & asphodelus quomodo
floreant 874, 2.
- Scillas sepulchro evellere Adag.
873, 2.
- Scilla per contemptum impete-
bant 873, 2.
- Scilla 854, 2. 15, 2.
- An inter bulbacea referenda
859, 2.
- An plures habet radices 873,
1.
- An & quomodo ter floret
874, 2. 875, 2.
- An femine proveniat 738, 1.
- An frigida an calida 874, 1.
- Unde dicta 873, 1.
- Est longæva suspensa 873, 2.
- Punica mala servat ibid.
- Ad nascendum conducit ibid.
- Venificia arceat 865, 2. 873, 2.
- Infanos curat 874, 1.
- Quando caules producit 53, 2.
- Caulem & florem ante folia
producit 874, 2.
- Ternos florum proventus o-
stendit ibid.
- Sementis successum ostendit
ibid.
- Fœmina an pancratium 875, 2.
- Epimæda an hemerocallis
895, 2.
- Scillæ radix 33, 2.
- Folia 49, 2. 865, 2.
- Flores 865, 2.
- Flores ferendi tempora osten-
dunt ibid.
- Arationis tempora tria osten-
dunt 875, 1.
- Flos anthericus dictus 873,
2.
- Genera quot 875, 2.
- Descriptio 873, 1.
- Nivale caput 874, 1.
- Semen ibid.
- Scilliticum acetum an purgandi
vim habet 874, 1.
- Σκισσοφωμία mensis quis 136, 1. 2.
540, 2.
- Scirpus quid 464, 1.
- Scissimæ descriptio 159, 2.
- Materies quando cadenda
511, 2. 512, 2.
- Scissima humidissima 533, 2.
- Ad quæ utilis 534, 2.
- Σκισμύ animal pennatum 501, 1.
- Ooooo Scobs

I N D E X.

- Scobs quid 535, 1.
 Scoliaſtes Nicandri error 874, 1.
 Scoliaſtes Nicandri corrigitur 176, 2. 194, 2. 216, 2. 217, 1. 261, 2. 264, 2. 265, 1.
 Scolopendra 416, 2.
 Scolopendrum Theophrasti an phyllitis 1164, 2.
 Unde dictum ibid.
 Scolopendra & scolopendrium sunt diverſa 1162, 2.
 Scolymus 588, 2.
 Unde dictus 619, 1.
 Scolymi genera quot 620, 1. 2.
 Radix optima quando floret 619, 2.
 Scolymus diu floret 612, 2.
 Famem arcet 619, 1.
 Limonium cur dictum 620, 1.
 Theophrasti & Dioſcoridis an eadem 619, 2.
 Venerem excitat 620, 1. 843, 2.
 An articocca 620, 2. 621, 1.
 Quando floret ſemina in venerem ſunt prone, viri pigriores 620, 1.
 Theophrasti an carduus chryſanthemus 620, 2.
 Eſt cinera 621, 2.
 Σχοτοπάλωπικον ſpartum 22, 1. 2.
 Scopa regia 257, 2.
 Scordalus quid 789, 1.
 Scordium unde dictum 791, 2.
 Aſa ſœtida dictum ibid.
 Optimum 792, 1.
 Cretenſe an ſcorditis Plinii 792, 2.
 Scordii deſcriptio 792, 1.
 Cretenſis deſcriptio ibid.
 Vires 792, 2.
 Scorditis quæ planta ibid.
 Scordolarum quid 592, 1. 792, 1.
 Quæ planta 791, 2.
 An ſcordium ibid.
 Scorodoma Cordi an ſalvia 573, 1.
 Scorpio 545, 2. 547, 2. 600, 1.
 Unde dictus 1153, 2.
 Scorpiones an arte ex ocymo generari poſſunt 756, 2.
 Scorpius 582, 2. 605, 1.
 Theophrasti an genista 605, 1.
 Scorpius & nepa differunt 605, 1.
 Scopii duo genera 605, 2.
 Scorpionides an heliotropium 891, 1.
 Scopiurus heliotropium dictum 890, 1.
 An climeum 892, 2.
 Scribonii error 553, 1.
 Scriptionis varia materia 435, 1.
 Scrobs quid 88, 1.
 Scrophularia chelidonia minor 894, 2.
 Scrophularia an galeopsis urtica 816, 1.
 An ocymaſtrum Fuſcii 758, 2.
 Silicia fertilis valde 913, 2.
 Diutiſſime vires 759, 1.
 Ejus deſcriptio 758, 2.
 Scrupulus pondus medicum quot grana pendet 292, 2.
 Eſt vigesima quarta pars uncia 293, 1.
 Scutum quid 350, 1.
 Differt à clypio ibid.
 Scuta ex quibus fiebant 518, 2.
 Scyticum lignum an glycyrrhiza 1104, 2. 1105, 1.
 Scytica radix eſt glycyrrhiza ibid. 1094, 2.
 Sitim & famem tollit ibid. 1093, 2.
 Luteo colore tingit capillos 1105, 1.
 Sebeſten eſt mixta 317, 1.
 Secacul an ſigillum Salamonis 1067, 2.
 Secala 43, 1.
 Secale an typha 956, 1.
 An briza ibid.
 Eſt duplex ibid.
 Ejus deſcriptio ibid.
 Securidaca 950, 2.
 Securina 947, 2.
 Sedum arboreſcens 335, 1.
 Sedum aquaticum 436, 2.
 Seges quid 558, 1.
 Seges & arvum quomodo differunt 1102, 1.
 Seha Arabum an abyſynthium ſantonicum 1151, 1.
 Ejus deſcriptio ibid.
 Σεπες quid 88, 1.
 Selinum unde dictum 802, 2.
 Comitiales offendit 803, 1.
 Semen omne non eſt in caule 7. 2.
 Omne ſimile genus perficit 78, 2. 79, 2.
 Omne propter generationem eſt 117, 2.
 Diverſimode continetur 914, 2.
 Calorem & humorem inſitum habet 54, 2. 56, 1.
 Aut carne aut cute obducitur 56, 1.
 Nudum quid 58, 2.
 Optimum quid 1122, 2.
 Plantarum an in aëre contineatur 118, 2. 119, 1.
 Quod ad ſementem optimum 962, 1. 963, 1.
 Quod aptum tranſire in aliud 947, 2.
 Quando inſecundum fit 54, 2. 56, 1. 962, 2.
 Fervefactum perit 962, 2.
 Palmæ eſt. ipſum oſſem corpus 56, 2.
 Semen puſillum quæ gerunt, copioſe fructificant 914, 2.
 Semen & fructus quæ ſua natura diſtantia ſolent evenire, ob ſoli ubertatem congeſta ſunt 57, 1.
 Seminis & fructus differentia 8, 2.
 Veteres aliquando confundunt ibid.
 Seminis generatio quomodo fiat 58, 1.
 Principium 93, 1.
 Seminum atas ad celerioſam aut terioſam proventum facit 732, 2. 741, 2.
 Figura diverſa 740, 2.
 Vitia & rubigo 959, 2.
 Differentia 54, 2. 56, 2.
 Extremum tegumentum quomodo dividendum 56, 1.
 Seminum & fructuum varia compositio & uſus 58, 1.
 Incrementum unde 948, 1.
 Maturatio unde 946, 2. 948, 1.
 Tranſlatio quomodo fieri debet 946, 2.
 Tranſlatio quando fieri debet 950, 1.
 Semine an planta ſerere quid præſtat 682, 2.
 Semina quando ſerius aut maturius prodeunt 732, 2.
 An ſubſtulanda ut maturius proveniant 735, 1.
 Eodem modo ſata cur tardius vel maturius proveniant 735, 2. 732, 2.
 Quæ & quomodo maxime laudantur 959, 2.
 Alia ſiliqua incluſa ſunt, alia nuda adhærent, alia lanugine obducuntur 741, 2.
 Arborum non ſunt nuda 55, 2.
 Quædam multa ab uno pediculo, quædam ſingula à ſingulis 57, 1.

I N D E X.

- Pista si serantur, nunquam ger-
 men emittent 83, 1.
 Ratione locorum & tempo-
 rum mutantur 82, 2.
 Herbarum in imbris & a-
 quæ ductibus esse creduntur
 118, 2.
 Indiæ propria 347, 2.
 Peregrina ad vernacula re-
 deunt 949, 1. 946, 2.
 Cultura aut natura terræ, vel
 meliora vel pejora fiunt
 947, 2.
 Quæ terræ macræ aut pingui
 conveniunt 940, 2.
 Quæ cuique agro conveniunt
 939, 2.
 Lanugine obducta infœcunda
 sunt 941, 1.
 Ne à bestiolis lædantur 794,
 2.
 Quæ firmiora aut infirmiora
 ad perdurandum 795, 2. 796,
 1.
 Odorata magis durant 797,
 1.
 Acris saporis perdurant ibid.
 Quam diu durant ad semen-
 tem ibid.
 Quam diu ad cibarium usum
 ibid.
 Quæ minus corruptioni sunt
 obnoxia ibid.
 Quæ & quomodo perdurare
 possunt, quæ minus 960, 2.
 Antiqua cur minus idonea
 797, 1.
 Hortensia & sylvestria in quo
 differunt ibid. 796, 2.
 Sylvestria fœciora & acriora
 ibid.
 Vapida quæ 796, 1.
 Infirmitas quamdiu durare
 possunt ibid.
 Qua parte pullulant 910, 2.
 911, 1. 2.
 Translata mutantur 913, 2.
 Seminalis caro quid & ejus diffe-
 rentia 56, 2.
 Sementis quot tempora 908, 1.
 Sementis duo tempora, & quan-
 do incipiunt 906, 2.
 Sementis tempora quando de-
 nominantur 733, 1. 2.
 Sementes tres & quando 731, 2.
 Sementes non ratione satus, sed
 ortus dicuntur 731, 2. 732, 2.
 733, 1.
 Sempervivum unde dictum 893,
 2.
 Marinum 199, 1.
 Legittimum magnum Dio-
 scoridis non fert aëris fri-
 gus 896, 1.
 Magnum alterum apud nos
 frequens ibid.
 Cur ~~den~~ dictum ibid.
 Minus diligenter distinguen-
 dum 897, 1.
 Tertium Dioscor. an illecebra
 897, 2.
 Cur durable 883, 2.
 Ubi nascitur ibid.
 Sempervivi folia 48, 2.
 Varia nomina 895, 2.
 Genera quot ibid.
 Majoris descriptio ibid.
 Minoris descriptio & genera
 896, 1.
 Magni descriptio 896, 1.
 Senecio 842, 2.
 Unde dicta 811, 2.
 Quomodo diu floret 824, 1.
 Cardanella unde dicta ibid.
 Erigerum cur dicta ibid.
 An inter cichoracea numeran-
 da 811, 2. 812, 1. 824, 1.
 Dentium dolorem tollit 824,
 2.
 Ejus descriptio 824, 1.
 Senecæ codex corrigitur 501,
 2.
 Senecta plantarum 7, 2.
 Communis corruptio 82, 2.
 Reddit plantas steriles ibid.
 Senectæ definitio 8, 1.
 Initium 8, 2.
 Senectus matura 136, 2.
 Senna cur alexandrina dicta
 1018, 1.
 Senna non est colytea Theo-
 phraستي 250, 1.
 Sentis canis unde dicta 270, 1.
 Ejus fructus quomodo anti-
 quitus colligendus 1041, 2.
 Sepulchra defunctorum olim
 floribus & coronis sperge-
 bant 717, 2.
 Serapionis codex corrigitur 198,
 1. 509, 1.
 Serapionis error 257, 1.
 Serapio & Dioscorides conci-
 liantur 509, 1.
 Serapis Idolum Ægyptiorum
 1158, 1.
 Serendi tempora quot 733, 1.
 Tria ostendunt flores scillæ
 865, 2.
 Serere planta an semine quid
 præstet 682, 2.
 Seres 426, 1.
 Seres & lanugera arbor differunt
 427, 1.
 Sergia oliva 315, 1.
 Sericum filum an bombyx coa
 426, 1.
 Veterum an idem cum nostro
 836, 2.
 An ziziphus 329, 2.
 An notum veteribus 426, 1.
 In China copiosum ibid.
 Sericum & bombacinum diffe-
 runt 426, 2.
 Serici historiam an recte descrip-
 sit Theophrastus 426, 1.
 Sericeas vestes viri non gesta-
 bant 426, 2.
 Seris unde dicta 811, 1.
 Est hortensis aut sylvestris 855,
 2.
 Sylvestris cichorium & picris
 dicta 811, 1. 855, 2.
 Sativa est endivia 856, 1.
 Ejus descriptio ibid.
 Sero significat semen terræ man-
 do & texo 20, 1.
 Serpentes sine potu vivunt 322,
 1. 2.
 Mortiferi minuti in herba ena-
 scuntur 348, 2.
 Noxii in herba 367, 2.
 Serpentaria dracunculus major,
 & ejus descriptio 863, 2.
 Serpillum sylvestre 690, 1.
 Est Theophrasti cultu domi-
 tum 692, 1. 2.
 Serpillum 545, 2.
 An semine seratur 682, 2.
 Quando seritur ibid. 678, 2.
 Vulgare an veterum 639, 2.
 Zugis an vulgare 695, 1.
 Unde dictum 692, 2.
 Vulgare magis saxifragæ re-
 spondet 694, 1.
 Unde dictum 692, 2.
 Νομαίον cur dicatur 692, 1.
 In ocymum degenerat ibid.
 Φιλόζωνον cur dicatur ibid.
 Quando in quamcunque vo-
 lueris longitudinem exten-
 ditur 629, 2.
 Sativum Dioscoridis nundum
 repertum 694, 1.
 Dioscoridis differt à Theo-
 phraستي 693, 1.
 Serpillo proprium quoddam in-
 crementum 678, 2.
 Serpilli vulgaris genera 695, 1.
 Duo genera 692, 1. 2.
 O o o o o 2 De-

I N D E X.

- Descriptio Dioscoridis 692, 2.
 Descriptio vulgaris 693, 2.
 Servii error 307, 2. 576, 1. 1021, 2.
 Servi impuberes carius venduntur 711, 2.
 Serta quid 20, 1. 717, 2.
 Sefamo & papavere sparsum quid 920, 2.
 Sefamoides minor 762, 1.
 Ejus descriptio ibid.
 An helleborine Theophrasti 1068, 2.
 Sefama 953, 2.
 Sefamum 941, 2. 959, 2.
 Sefami nomine plures gaudent plantæ 920, 1.
 Sefami oleum 920, 2.
 Descriptio ibid.
 Satio 959, 2.
 Sefamum unde dictum 920, 2.
 Inter condimenta locum habet ibid.
 Vulgare an veterum ibid.
 Quot diebus perficitur 913, 2.
 Sefaminum lignum 359, 1.
 An lignum ricini 1089, 1.
 Sefeli 1117, 2.
 Ejus genera quot 1125, 1.
 Sefeli partus juvat 1124, 2.
 Sefeli Æthiopicum 1092, 1. 1125, 1.
 Anlibanotis Theophrasti 1092, 2.
 Aliud herba aliud frutex 1126, 1.
 Fruticis descriptio ibid.
 Ejus descriptio 1125, 1.
 Sefeli creticum est duplex 1126, 1.
 Utriusque descriptio 1125, 2. 1126, 1.
 An meum 1126, 1.
 Cur tordylium dictum 1125, 1.
 Sefeli massiliense 1125, 1.
 Nuperorum an siler montanum 1126, 1.
 Folio fœniculi ibid.
 Ejus genera 1126, 1.
 Ejus descriptio 1125, 1.
 Sefeli Peloponense 1126, 1. 1125, 1.
 An rapsia Clusii 1126, 1.
 An habeatur ibid.
 Ejus descriptio 1125, 1.
 Σῆς tinea 528, 1. 1074, 1.
 Σῆς vermis 528, 2.
 Σῆψ parvus serpens unde dictus 1074, 1.
 Σῆψ 530, 2.
 Seulomachium an spinatia 778, 1.
 Seusostaphelina beta ibid.
 Siccitas summa & raritas summa conjungi possunt 531, 1.
 Sicilia frumenti cur fertilis 940, 2.
 Σῖνυς unde dictum 381, 2. 382, 1. 781, 2.
 An nomen generale cuminum horariorum fructuum 781, 1.
 An anguria ibid.
 Cucumerem denotat 783, 1.
 Σῖνυς cucurbitam denotat 783, 2.
 Σῖνυς unde dictum 781, 2.
 Sicyonia quid denotat 783, 2.
 Sichyringii folia 49, 2.
 Sida ejus historia 453, 2. 461, 1.
 Ubi nascitur 454, 2.
 An nymphaea lutea 462, 1.
 An althæa palustris ibid.
 Siderum ortus & occasus dupliciter consideratur 579, 1.
 Sideritis cur parietaria dicta 816, 2.
 Sigillum indicum 1067, 2.
 Sil quid 184, 2.
 Silatum vinum 1125, 2.
 Siler 123, 1.
 Siler montanum an sefeli massiliense 1120, 1.
 Ejus descriptio 1126, 2.
 Sili 1125, 2.
 Siligo an tritici genus 957, 1.
 An oryza 956, 2.
 Siligo triticum batavicum 936, 1.
 Siliqua quid 925, 2. 930, 2.
 Siliqua est perpetuo folio 124, 2.
 Siliqua cecronia, ejus descriptio 285, 2.
 An sit eadem cum ceratonia 292, 2. 293, 2.
 Ejus descriptio 292, 2.
 In quibus differunt 293, 2.
 Siliqua longa dicta quando frugifera 914, 2.
 Siliqua pluribus plantis attribuitur 925, 2.
 Est cibus tenuis 293, 1.
 Est pabulum suum ibid.
 St. Jans broot dictus ibid.
 Ex ejus succo melleo fructus condiuntur ibid.
 Res duas significat 293, 2.
 Quid apud Evangelistum Lucam significat 293, 1.
 Siliquarum differentia 937, 2. 939, 1.
 Siliqua majores an plura semina habent 939, 1.
 Siliqua unguentaria descriptio 299, 2.
 An sit glans unguentaria ibid.
 Silpha insectum quod 589, 1.
 Silphii regio quam longa 587, 2. 588, 2. 595, 2.
 Silphium radix laserpitii 589, 2. 590, 2.
 Silphium ubi nascitur 596, 2. 1. 599, 1.
 An culturam admittat 596, 1. 597, 2.
 In incultis copiosius abundat succo 596, 2.
 Inculta amat non deserta 599, 1.
 In magro est pratio ibid.
 à peditibus appetitur ibid.
 An tempore Plinii deperditum 599, 2.
 An imperatoria 597, 1.
 Silphii an duo genera 593, 2. 597, 2.
 Planta cur *Φιτ'ειν κα'εσμεν* dicta 594, 1.
 Succus cur præparetur 595, 1.
 Qualis ejus color ibid.
 Maturitatis indicium ibid.
 Semen folium dictum 597, 1.
 Silibus an leucographus 603, 1.
 An carduus Mariæ ibid.
 Simulachra quando sudare videntur 541, 2.
 e celo dimissa antiqui credebant 526, 2.
 Ex quibus conficiebantur 518, 2. 521, 2. 539, 1. 541, 2. 544, 2.
 Simon Sethi & Dioscorides ciliantur 1002, 2.
 Sinapi unde dictum 796, 2.
 An oculos lædat ibid.
 Quando provenit 731, 2. 734, 2.
 In rapum degenerat 772, 1.
 Sinapi & napum non sunt diversæ plantæ 735, 1.
 Sinapi genera 797, 1.
 Noxæ ex Theophrasto 796, 2.
 Semen quod optimum 797, 1.
 Semen vetus an inutile 796, 2.
 Semen est firmitus ad perdurandum 797, 1.
 Sinapi si in ollam conjiciatur, brevi carnes & legumina percoquit 83, 1.
 Sion aquaticum 692, 1.
 Unde dictum ibid.

I N D E X.

Ejus descriptio ibid.
 Sion sisimbricum 690, 1.
 Sifar vulgare an sifarum 1123, 2.
 Sifarum unde dictum 1123, 2.
 Quomodo feritur ibid.
 An elaphoboscum 1142, 1.
 An sifar 1123, 2.
 Sifymbrium 545, 2.
 Ex semine nascitur 683, 1.
 Unde dictum 690, 1.
 Veneri dicatum ibid.
 In mentam quando mutatur
 690, 2. 771, 2. 81, 2. 82, 1.
 An in calamentam mutetur
 690, 2.
 Dioscoridis est sylvestre The-
 ophraſti ibid.
 Sifymbrii quot genera 690, 2.
 Veri descriptio 691, 1.
 Sylvestris descriptio ibid.
 Cardamines descriptio ibid.
 Sitim & famem sedat malva 825,
 2.
 Sedat glycyrrhiza 1043, 2.
 1106, 2.
 Sedat acetosa 801, 1.
 Sedat alimum medicamentum
 825, 2.
 Smerea 546, 2.
 Smegma quid 1176, 1.
 Smilax 124, 1. 234, 2. 235, 1.
 Est perpetuo folio 124, 1.
 Smilax aspera 280, 2.
 Ejus descriptio ibid. 234, 2.
 An sit falsa parilla 281, 1.
 Smilax arcadica non est taxus
 177, 1.
 Coronaria 176, 1.
 Deleteria 175, 2.
 Iligna ibid.
 Coronis addebatur 179, 1.
 Est hedera cilicia ibid.
 Hortensis an dolochus 926, 1.
 Hortensis descriptio 926, 1.
 Smilacis genera 279, 1. 53, 1.
 Vocis significatio 278, 2.
 Folia 49, 2. 52, 2.
 Lævis descriptio 64, 1.
 Smilax lævis Dioscoridis an con-
 volvulus 64, 1.
 Smyrnum 16, 2. 59, 1.
 Unde dictum 805, 2.
 An duplex ibid.
 Dioscoridis an hipposelinum
 Theophrasti 804, 2. 805, 1.
 Non est olusatrum 805, 2.
 Non est hipposelinum ibid.
 An astrantia 807, 1.
 An macarone ibid.
 An myrrhis 807, 2.

Adversariorum an veterū ibid.
 Smyrni folia 51, 2.
 Descriptio 805, 2.
 Soboles quid 18, 1.
 Solanum multa spuria nomina
 habet 817, 1.
 Solani genera quot 1076, 2.
 Genera valde discreta 883, 2.
 Genera Theophrasto 1069, 2.
 Solanum maniacum primum
 Dioscoridis, est mandragora
 Theophrasti 585, 1.
 Est belladonna ibid.
 Solanum quod ad tempus insa-
 nire facit 1070, 2.
 Ejus dosi pro ratione malificii
 ibid.
 Solanum maniacum 1078, 1.
 Θρονον, cur dictum ibid.
 Ejus varia nomina ibid.
 Ejus facultas varia 1078, 1. 2.
 An stramonium ejus species
 1079, 1.
 Solanum mentem turbat 1172, 2.
 1173, 1.
 Solanum somniferum 1069, 2.
 Ejus descriptio 1077, 1.
 An belladonna ibid.
 Solanum struchnon cur dictum
 1076, 2.
 Solanum hortense 1076, 2.
 Ejus descriptio ibid.
 Soldonella sola vita sustineri po-
 test 775, 1.
 Solini error 1183, 1. 2.
 Solis calor quando augeſcit ra-
 dices 37, 1. 2.
 Solum conveniens unicuique
 plantæ tribuatur 85, 2. 87, 1.
 Solum & cælum diversitatem in
 plantis pariunt 16, 2. 22, 1.
 907, 2. 528, 2.
 Soli & cœli diversitas quantum
 facit ad fructus perfectionem
 932, 2. 936, 1. 960, 2.
 Solstitium quando dicitur fuisse
 48, 2. 51, 2.
 Sonchus 588, 2.
 Unde dicta 856, 2.
 Aspera an hypocheris 856, 2.
 Est cicerbita ibid.
 Sonchi duo genera 857, 1.
 Sophia an thalictrum 800, 1.
 An absynthium serephium
 1150, 1.
 Sorbus 138, 2.
 Loca frigida quærit 77, 2.
 Ut fructificet 93, 2.
 Non est crategon 233, 2.
 Tormentalis cur dicta 204, 2.

Sorbi genera & descriptio 191, 2.
 204, 1. 205, 1.
 Sorbi morbus est vermis pecu-
 liaris 193, 2.
 Sorbi & corni fructus sylvestres
 sunt meliores, dulciores, &
 majores 120, 2. 121, 1. 2. 194,
 1. 2.
 Sorgum an milium Indicum
 929, 1.
 Σπάρμα & καρπός differunt 82.
 Sphacelismus 961, 1.
 Sphacelismus arborum quid 494,
 2. 495, 1. 496, 1.
 Sphacum non est stachys altera
 671, 2.
 Sphacelus 546, 2.
 An scordei genus 792, 1.
 Sphacos & salvia quomodo dif-
 ferunt 550, 2.
 Sphacos Theophrasti est salvia
 minor 573, 1.
 Sphærocephalon an χαλκίον 612,
 2.
 Spartum, & ejus variæ significa-
 tiones 19, 2. 20, 1.
 An geneſta ibid.
 Quid Homero ibid.
 An antiquis notum ibid.
 An ejus meminit Theophras-
 tus ibid.
 An ex eo lina & retia fiebant
 20, 1.
 Spartum herba & frutex est 20, 2.
 Herbam novit Varro & Colu-
 mella ibid.
 Utrumque novit Galenus ibid.
 Quod Dioscorides 23, 1.
 De sparto Plinii sententia 20, 2.
 Pro cœli solique ratione variat
 22, 1.
 Spartum frutex & genista plantæ
 diversæ 22, 2.
 Quomodo ἀφύλλα dictum
 Dioscoridi ibid.
 Ἀμπελοπλόπικον 22, 1.
 Spartum herbam & fruticem di-
 stinguit Palladius 21, 2.
 Spartum herba an antiquis cog-
 nita ibid.
 Spartum Hispanicum sive vete-
 rum an feratur 21, 2.
 Quomodo Plinius vocat ibid.
 Eundem usum habet quem ve-
 terum ibid.
 Vetus nomen obtinet ibid.
 Usus in Medicina 21, 1.
 Sparti fruticis descriptio 22, 2.
 Ejus semen purgat per supe-
 riora 22, 2.
 O o o o o 3 Spar-

I N D E X.

- Sparti herbæ icon & descriptio 21, 1.
 Non est ἀκάνθη, nec ἀκαρπον, nec ἀφύλλον 21, 1.
 Alterius herbæ descriptio ibid.
 Ejus usus 21, 2.
 Batavici descriptio 21, 1.
 Spartum batavicum halm aut helm dicitur ibid.
 Spartarius campus 21, 2.
 Σπαρτὸν λίνον an linum sativum 21, 1.
 Σπαρτὸς & σπαρτὸς etymon ibid.
 An græca an phœnica vox 20, 2.
 Spadix quid 104, 2.
 Spatula foetida est hyacinthus Poëtarum 712, 2.
 Ejus flos tingit eleganti purpura ibid.
 Est lineis discurrentibus velut litteris ibid.
 Est iridi similis ibid.
 Unde dicta 713, 1.
 An Xiris ibid.
 Σπαρτὴ plures habet significatio- nes 103, 2.
 Dioscoridis 104, 1.
 Galemi ibid.
 Theophrasti 104, 2.
 Icon 104, 1.
 Σπῆρα quid botanicis, quid aliis 20, 1.
 Σπείρω quid significat ibid.
 Σπείρων qui 140, 1. 142, 1. 146, 1.
 Σπείρογία unde dictum 548, 1.
 Qualis planta ibid.
 An viburnum ibid.
 Σπινδαμὸν 183, 2.
 Spica quid 789, 1. 2. 925, 2.
 Quid in frumentaceis 930, 2.
 Spica calilla quid 662, 1.
 Non est croci bulbus 662, 2.
 Est crocus 663, 1.
 Spica & nardus an idem 1019, 1.
 Spica o'eum 1017, 2.
 Spigeli error 8, 1.
 Σπῆλα quid 359, 1.
 Spina arbor 303, 2.
 Ejus descriptio & genera ibid.
 Egyptia 305, 1. 964, 2.
 Ejus humor 965, 2.
 Arabica 305, 1.
 Spina thebaica 307, 1.
 Alba bedeguart 609, 1.
 An Dioscoridis ibid.
 Solstitialis 612, 1.
 Eius descriptio ibid.
 Foliis seridis 612, 2.
 Spina alba alexipharmaci loco 259, 1.
 An rhamnus ibid.
 An oxyacantha ibid.
 An paliurus ibid.
 Est duplex ibid.
 Spina sine folio 348, 2.
 Ejus succus cœcitatem infert ibid.
 Spinarum differentia 589, 2.
 Spinosa rosæ cur magis odorata 648, 2. 649, 1.
 Spina candida 588, 2.
 Ceanorhes 454, 2.
 Sitiens vel diplas 417, 2.
 Ixina 964, 2.
 Herculea 347, 2.
 Ex hac lachryma myrrhæ simi- lis ibid.
 Hirci 964, 2.
 Appendix dicta 263, 1.
 Indica 964, 2.
 Acuta quando germinat 130, 2.
 Quando fructificat ibid.
 Salvatoris Christi qualis 258, 2.
 Spina an corticem disrumpat 648, 2.
 Spinacia an seutlomalachum 778, 1.
 Spiræa quid 68, 2. 546, 2.
 Spitame quid 89, 1.
 Σπῆλαιον 614, 1.
 Spodias 138, 2.
 Spondyla bestiola radicem nul- lam intactam relinquit 1112, 2.
 Spondylis an vermis genus 1116, 2.
 Belgis ern toz dictus ibid.
 Σπινδύλιον quid 260, 2.
 Spondylion an panax Hercu- leum 1075, 1.
 Ejus descriptio ibid.
 Unde dictum ibid.
 Σπῆγγῆς qui 416, 2.
 Spongia summam habet siccita- tem & raritatem 531, 1.
 Squinanthum 1007, 2.
 Stabulon quid 556, 1.
 Σπῆχus quæ nardi pars 1018, 2.
 Stachys unde dicta 671, 2.
 Est duplex ibid.
 Utriusque descriptio ibid.
 Altera non est spacum ibid.
 Spinosa 629, 2.
 Staete 981, 2.
 Staete quid 982, 1.
 Unde dicta 983, 2.
 Quomodo fit ibid.
 An styrax liquidus ibid.
 An balsamum novi orbis ibid.
 Staetem expressit Penninus ibid.
 Σταδίου χιτῶν tunica recta 1021, 2.
 Stadium quid 349, 2.
 Stamina quid botanicis 647, 1.
 Staphylini radix an Carota 1120, 1.
 Staphylodendrum 58, 2.
 Ejus fructus non constat ex carne & semine 8, 1.
 Statii codex corrigitur 387, 1. 388, 1.
 Statuæ Deorum ex qua materia 593, 1. 541, 2. 544, 2.
 Quando ludare videntur 541, 2. 198, 1.
 Statumen quid 535, 2.
 Σταβμη 20, 1.
 Stavifagria unde dicta 1140, 1.
 Pedicularia cur dicta ibid.
 Ejus descriptio 1140, 1. 2.
 Στέαρ quid 1186, 1.
 Stelephoros an triticum vacci- num 853, 2.
 An plantaginis species ibid.
 Stelephorus seu plantago est lan- ceolata 843, 2.
 Στελεχὸς quid 144, 1.
 Stella cretica Alpini 681, 2.
 An œnanthe 682, 1.
 Στέμφυλα 314, 1.
 Stephani codex corrigitur 253, 1. 394, 1.
 Stephanon Alexandri 560, 2.
 Stercus quod acrius 1113, 1.
 Quod agris optimum 110, 2. 111, 1.
 Stercorationis tempus 941, 1.
 Stercorationis inventor Satur- nus 110, 1.
 Stercoratio quæ conveniens 939, 2.
 Quomodo facit ad agri fertili- tatem 946, 2.
 Quibus herbis nocet, aut pro- dest 341, 1. 938, 1.
 Sterilitas est defectus scemina- rum 1163, 1.
 Sterilitatis causa ex herbis 1153, 2.
 Stoebe 545, 2. 547, 2. 600, 1. 1142, 1.
 Unde dicta 633, 1.
 Folia ejus 48, 2.
 Folia nova autumnno emittit 633, 2.
 Descriptio & usus ibid. 631, 1.
 An phyllanthes 840, 2.
 An hippophaes 631, 1. 463, 2. 631, 1.
 An

I N D E X.

- An phleos ibid. 634. 1. 631. 1.
 Stœbe Dioscoridis est pimpinella spinosa 634. 1. 2.
 Stœbe & phleos differunt 634. 1.
 Stœbe Theophrasti an poterion ibid. 636. 2.
 Stœchas 369. 1.
 Unde dicta 670. 1. 2.
 Optima quæ 670. 2.
 Ubi nascitur ibid. 671. 1.
 Ejus descriptio 670. 1. 671. 1.
 An onotidis species 670. 2.
 An iphion 669. 2.
 Stœchados insulæ 670. 1.
 Stœchados planta quomodo hyeme servatur 671. 1.
 Stibas quid 463. 2. 578. 1.
 Stica quid 789. 2.
 Stirps quædam humilis in India mortifera 348. 2.
 Stolones qui 87. 1.
 Stolo quid, unde dictus 72. 2.
 Differt à viviradice ibid.
 Quomodo plantandus ibid.
 Strabonis codex corrigitur 294. 1. 350. 1. 21. 2. 240. 1. 426. 1. 441. 2. 448. 2. 556. 2. 592. 1. 974. 1. 1030. 1.
 Ejus interpres notatur 218. 1.
 Strabo cum Theophrasto conciliatur 198. 1.
 Cum Dioscoride conciliatur 102. 2.
 Quando vixit 592. 2.
 Strammonium est species solani maniaci 1079. 1. 2.
 Quomodo differt à datura 1079. 1.
 Ejus descriptio ibid.
 Seminis vis 1079. 2.
 Radicis vis ibid.
 Stratiotes descriptio 436. 1.
 Est duplex ibid.
 An radice caret ibid.
 Aquaticus belgicus 436. 2.
 An sit Theophrasti ibid.
 Strobilum quid 556. 1.
 Strobilum quid ibid.
 Στέργυλον quid 448. 2.
 Στέργυλον quid denotat 917. 1.
 Strumas pellit Xanthium 885. 2.
 Strutia cydonia quæ 77. 1.
 Strutium unde dictum 720. 1.
 Lanæ purgat 720. 2.
 An χυμίνη ibid.
 An saponaria 722. 1.
 An ptarmica ibid.
 An lutum 722. 2.
 An hydropiper ibid.
 Στέργυλον solanum cur dictum 1076. 2.
 Stultior Morocho Adag. 380. 2.
 Stupa quid 944. 2.
 Στοππείον quid 312. 2.
 Στοππικόν 832. 1.
 Styrax arbor unde dicta 1029. 2.
 Qualis arbor ibid.
 Cur calamithes dicta ibid.
 Qualis arbor ex Serapione 1030. 1.
 Qualis recentioribus ibid.
 Quomodo arbor fructu contumax dicatur 12. 1.
 Styrax succus purus & impurus quis 1030. 2.
 Impurus non adulteratur ibid.
 Impurus & non adulteratus non differunt ibid.
 Χιμνί. ibid.
 Καλαμίτη 1030. 2. 1031. 1. 1032. 1.
 Ασπε. 1030. 2.
 In granis quis ibid.
 In massa quis ibid.
 Melleus quis ibid.
 Χαλβ. quis ibid.
 Liquidus quis 1031. 1.
 An melleus ibid.
 An stacte 983. 2.
 Ruber quis 1031. 1.
 Pejor quis 1031. 2. 1032. 1.
 Optimus quis 1032. 1.
 Cur calamithes dictus ibid.
 Quomodo adulteratur 1032. 2.
 Quis medicis, quis unguentariis magis laudatur 1031. 1.
 Styracis lachryma duplex 1030. 1.
 Suber 17. 2. 18. 2. 19. 1. 122. 2.
 Unde dictum 122. 2. 246. 2.
 An fundum petat 519. 1.
 Viride leve est 23. 2.
 Suber angusto folio 248. 1.
 Perpetuo viret 45. 1. 48. 1.
 Detracto cortice non moritur 503. 2. 504. 1.
 Suberis materies qualis 518. 2.
 Ramis tubercula lignosa innascuntur 248. 2.
 Folia ubi non decidunt 123. 2.
 Cortex ex quibus constat 10. 2.
 Descriptio 234. 2. 246. 2.
 Duplex cortex 236. 1.
 Triplex cortex 247. 2.
 Succinum an ocymum ad se trahit 756. 2.
 Succus pinguedine carens an inodorus 967. 1.
 Succus ex radicibus an fructibus validior 1039. 2. 1040. 2.
 Succus ex plantis quis optimus 967. 2.
 Succus acidus, acris, amarus, aquosus, dulcis, pinguis, venosus, saporatus, 58. 2.
 Succorum differentia in plantis 58. 2. 60. 2.
 Succorum radicibus sunt efficaciores, quam fructus 37. 2.
 Succus ex radicibus 1038. 2. 1030. 2.
 Ex radicibus collectio quando ibid. 1040. 1.
 Ex fructibus collectio quando ibid.
 à caule collectio quando 1040. 1.
 Ex foliis collectio quando 1039. 2.
 Aquei collectio quando ibid.
 Lactuosi ex herbis collectio quando, & ex quibus 1038. 2. 1039. 2.
 Collectio quot modis sit ibid.
 Qui concresecunt vel non concresecunt ibid.
 Humidi quomodo debite servantur 1040. 1.
 Aut fluxiles reponuntur, aut igne siccantur 1039. 2.
 Succus diversitas saporis facit discrimen in fructu 60. 1.
 Succus splenetici fiunt, & ejus cura 408. 2.
 Sub mandragora dormire Adag. 584. 2.
 Sublicæ ex abiete ineptæ, ex robore præstantes 530. 1. 531. 1.
 Suffruticis definitio 11. 1. 12. 2. 13. 1. 545. 2.
 Distinctio ab herba 12. 2.
 Suffrutices qui culturam non admittunt 14. 2.
 Quomodo nascuntur 74. 2.
 Qui perpetuo virent 44. 45. 46.
 Bifariam dividuntur 643. 2.
 Magis sylvestres quam urbani 545. 2.
 Aculeati & earum differentia ibid.
 Non aculeati ibid.
 Suffruticum genera sunt multa 546. 2.
 Suidæ error 434. 2. 475. 2. 317. 2. 562. 2. 788. 2. 790. 2.
 Suidæ codex corrigitur 27. 2. 152. 2. 179. 2. 231. 1. 239. 2. 380. 2. 382. 2. 756. 1. 934. 1.
 Sultanus Cambayæ veneno educatus, homines sputo enecat 357. 1.
 Sumach 272. 2.

I N D E X.

Ejus historia 273, 2.
 Supinum quid 50, 1. 52, 1.
 Surculosa quæ 742, 1.
 Surculus quid 4. 2. 5. 1. 546, 1.
 Surculi definitio ibid.
 Surculus novus quis 68, 1.
 Surnach radix venerem potenter
 excitat 1169, 2. 1170, 1.
 Surus quid 5. 1.
 Συκαμιν@ unde nomen accepit
 400, 1.
 Συκαμιν@ in quercu quid 145, 1.
 Συκη unde dictum 381, 2.
 Multa significat 382, 1.
 Quid Hippocrati 400, 1.
 Συκαμιν@ 287, 1.
 Cum epitheto quid 288, 2.
 Sine epitheto quid ibid.
 Unde dicta 289, 1.
 Mori fructus cur non profert
 ibid.
 Ex caudice fructum fert 285, 2.
 Cur ex caudice fructum fert
 289, 1.
 Verberibus lacerata magis
 fructifera 289, 2. 290, 2.
 Ex ramis insertis nascitur 290,
 1.
 Antiquissima fit ibid.
 Est ceronia ficus ibid.
 An odorem malum reddat
 ibid.
 Ubi nascitur 290, 2.
 Quoties fructum in anno pro-
 ducit ibid.
 Sycomorus in qua latuit B. Vir-
 go Maria, cum filiolo iram
 Herodis fugiens 290, 1.
 Sycomorus es, objicitur Syllæ
 imperatori, & ejus interpre-
 ratio 288, 2.
 Sycomori descriptio 289, 2. 291,
 1.
 Liquor quando colligitur 290,
 2.
 Lignum in fundo siccatur 285,
 2. 291, 1.
 Sycomori lignum viride fundum
 petit 291, 1.
 Lignum siccatum innatat ibid.
 Fructus quomodo citius ma-
 turefcit 285, 1. 290, 1.
 Sycophanta quis 381, 1. 2.
 Sylva 26, 1.
 Sylva aspera ibid.
 Sylva enata in Cyrena ex pluvia
 119, 2.
 Symphonia Plinii an blitum ma-
 culatum 746. 1.
 An herba papagalli 746. 2.

Symphytum petræum non est
 bugula 677, 2.
 Ejus folia non sunt origano si-
 milia 728, 1.
 Syriaca radícula tingit genas 720,
 1.
 An gingidium 720, 2.
 Syria reseniferis arboribus caret
 972, 2. 974, 2.
 Syria cava quæ regio 101, 2.
 Syricus color 329, 1.
 Συεργ@ quid 478, 1.
 Syringia 477, 2. 478, 1.
 Syringa cærulea non, est ostriis
 177, 2.
 Syfyringium particulare quid ha-
 bet 877, 2.
 Unde dictum 880, 1.
 Ejus descriptio ibid.

T.

TAbaxir quid 481, 1. 2.
 Tabellæ pictoriæ unde fiunt
 159, 2. 162, 1.
 Talca quid 73, 1.
 Quomodo ferenda ibid. 88, 2.
 Differt à clava, furculo, & ra-
 mo 73, 1.
 Erecta quæ 88, 2.
 Talla quid 786, 1.
 Tamalapatri descriptio 1035, 1.
 Tamalapatri ramuli an cinnamo-
 num 998, 2.
 An cinnamonum mentitium
 ibid.
 Tamarice unde dicta 410, 1.
 Quot genera ibid. 1. 2.
 An sterelis ibid.
 Descriptio 410, 2.
 Usus ibid.
 Folia 52, 2.
 Tamaricis lignum ubi validum
 528, 2.
 Tamariscus 122, 2. 124, 2.
 Est perpetuo folio 124, 2.
 Tamarindus 93, 1.
 An palmathebaica 102, 2.
 Taraxacum est dens leonis 811, 2.
 Est caput monachi 811, 1. 859,
 2.
 Arabum & intubum fativum
 854, 1.
 Est aphace Theophrasti ibid.
 Ejus descriptio 859, 2.
 Taurus ficui alligatus ferocita-
 tem deponit 543, 1.
 Taxus 122, 2. 124, 2. 138, 2. 161, 2.
 Est perpetuo folio 124, 2.
 Quando fructificat 130, 2.

Quando germinat ibid.
 An facile assurgat 141, 1.
 Est perpetuæ naturæ, & caricem
 non sentit 521, 2.
 In Anglia est frequens 176, 2.
 Ejus umbra ubi nocet ibid.
 Ejus umbra est noxia & quan-
 do 177, 1.
 Ad quæ utilis 534, 2.
 Gaudet umbrosis 283, 2.
 Est Ipen-boem 318, 2.
 Taxi folia necant jumenta 160, 2.
 176, 2.
 Fructus est innoxius 160, 2.
 Descriptio ibid.
 Historia 176, 1.
 Taxo adulteratur cedrus 160, 2.
 Quomodo dignoscitur 176, 2.
 Taxea corona qualis 176, 1.
 Taxum & fraxinum confundit
 Plinius 176, 2.
 Taxum & ulmum confundunt
 Belgæ 176, 1.
 Teda 123, 1. 159, 2. 161, 2. 968, 2.
 Est morbus laricis 169, 2.
 Ubi maxime fit 969, 2.
 Est fax 169, 2.
 Non est pinus ibid.
 Tedam patiuntur omnes reseni-
 feræ arbores 170, 1.
 Tegella quid 463, 2.
 Tegname quid 1035, 2.
 Telephium quid 1097, 2.
 Est illecebra 897, 1.
 Amores amassu indicat 1098, 1.
 An solium papaveris ibid.
 An scorpioides Mathioli ibid.
 An αειζωον tertium Dioscoridis
 ibid.
 Telyphonum 1136, 2.
 Tempus cadendi ligna 131, 2.
 Tempora annorum antiquorum 136,
 1.
 In tres partes dividebatur
 ibid.
 Tempora sementis quot 733, 1.
 Templum Ephesinæ Dianæ quan-
 do, & à quo combustum 525,
 2. 527, 1.
 Quando ab Alexandro restau-
 ratum 526, 1.
 Quando extructum ibid. 527, 1.
 Ex qua materia factum 539, 1.
 Templum Salamonis ex qua ma-
 teria 539, 1.
 Tendere quid 206, 2.
 Tenue quid 1071, 1.
 Terebra ex quibus fit 583, 2.
 Terebella ex quibus optime fit
 539, 1.
 Tere-

I N D E X.

- Terebrum ex qua materia 540, 2.
Terebrum ad lignum eliciendum 543, 1. 544, 1.
Teredo quid 521, 2.
Ligna quæ in mari putrescunt erodit ibid.
Terfer tuberis genus 32, 1.
Ejus descriptio ibid.
Terrena loca privatim quid ferunt 452, 2.
Sub quibus aqua latet 468, 2.
Terra culta plus humoris habet 378, 1.
Sylvestris minus ibid.
Terra Judæa unde falsa 101, 2.
Terra felicissima quæ 369, 1.
Quæ naturalis frugi 370, 2.
Quæ diserta dicitur 596, 2.
Quæ stercoratione eget 110, 1.
Terra conveniens unicuique tribuatur plantæ 85, 2. 87, 1.
Terra omnis non est omnium plantarum ferax 284, 2.
Terra familiare semper producit germen 118, 2.
Terra quæ celerius producit frumenta 790, 2.
Testiculi canis radix 34, 1.
Sacerdotis radix ibid.
Facultates 1153, 2.
Descriptio ibid.
Testudo vipera devorata originò restituitur 563, 1.
Teucrium pratense 1061, 1.
Teucrium chamedriis 1060, 2.
Τεύλιν unde dictum 777, 2.
Thaliætri descriptio 799, 1.
Unde dictum 799, 2.
Θάμιν quid proprie 11, 1.
Cultu evadit arbor ibid.
Thapsia unde dicta 1061, 2.
Tollit fugillata 1105, 1.
Carotæ effigie 1062, 1.
Clusii an fœli peloponense 1126, 1.
Quomodo antiquitus secanda 1041, 2.
Thapsiam colligendi noxa 1041, 2. 1042, 1.
Thapsiæ descriptio 1061, 2.
Facultates 1053, 2.
Succus quomodo colligitur 1062, 1.
Vis purgatrix noxia 1062, 2.
Thapsus & thapsia differunt 1061, 1.
Thapsus lignum an guajacum 1105, 2.
An rubia 1105, 1. 2.
Thapsus lignum scyticum 1105, 1.
An glycyrrhiza ibid.
Thapsus barbatus cur dicta 849, 1.
Taxus cur dicta ibid.
Candelaria cur dicta ibid.
Thapsi genera quot ibid.
Descriptio 849, 2.
Thassia nux 202, 2.
Unde dicta 203, 1.
Thebæ Boëtiae quando conditæ 434, 2.
Thelephoni vis adversus scorpiones, & jumenta 1153, 2.
Ejus descriptio ibid. 1156, 2.
Thelephonon scorpion dictum 1161, 1.
Unde dictum ibid.
An aconiti species ibid.
Theocriti scoliastis error 893, 1.
Interpretis error 552, 1. 580, 1.
Scoliaſtes corrigitur 151, 2.
Theombrothium Plinii an blitum maculatum 746, 1.
An herba papagalli ibid.
Theophrastus quando Aristoteli successit in schola 526, 1. 596, 2.
Theophrastus quando libros de historia plantarum scripsit ibid. 1177, 2.
Theophrastus à contradictione defenditur 57, 2. 58, 1. 123, 1. 371, 2. 448, 1. 2. 508, 1. 543, 1. 645, 1. 778, 2. 785, 1. 804, 2. 828, 2. 877, 2. 933, 1. 940, 2. 941, 2. 966, 2. 970, 2. 998, 2. 1056, 1. 1161, 1.
Theophrastus & Columella conciliantur 111, 1. 733, 1.
Theophrastus & Dioscorides conciliantur 79, 1. 243, 1. 298, 2. 302, 2. 305, 2. 412, 1. 467, 1. 623, 1. 638, 2. 709, 1. 741, 1. 863, 1. 808, 2. 999, 2. 1074, 1. 1083, 1. 1101, 1. 1102, 2. 1135, 2. 1156, 2. 1168, 2.
Theophrastus & Diodorus conciliantur 349, 2.
Theophrastus & Aristoteles conciliantur 873, 1.
Theophrastus & Strabo conciliantur 349, 2.
Theophrastus & Galenus conciliantur 1146, 2.
Theophrastus & Nicander conciliantur 747, 1.
Theophrastus & Vitruvius conciliantur 524, 1.
Theophrastus & Palladius conciliantur 733, 1.
Theophrastus & Cassianus Bassus conciliantur 733, 1.
Theophrasti modestia 3, 1.
Theophrasti libri Dioscoridi incogniti 810, 1.
Theophrasti codex plurimis locis corrigitur uti legenti patet.
Therebinthus 122, 2. 123, 1. 124, 2. 347, 2.
In Caucaſo monte nascitur 599, 1.
Quando germinat 130, 2.
Quando fructificat ibid.
Ad quæ utilis 534, 2.
Est perpetuo folio 124, 2.
Est mas & fœmina 223, 2.
Quando cædenda 967, 2.
Vulnerata est fœcundior 505, 2.
Therebinthi materies qualis 517, 2.
Vesiculæ lentorem continent 230, 1.
Folia an decidua ibid.
Genera ibid.
Humor 965, 2.
Therebinthi descriptio 223, 1.
Fructus an esui aptus 229, 2.
Differentiæ ibid.
Therebinthina 167, 2.
Ex radicibus elicitur 970, 2.
Optima 971, 1.
Vulgaris ibid.
Veneta ibid.
Cypria ibid.
Thermos unde dictus 926, 2.
Thericlei calices qui 519, 2.
Thesion quæ planta 864, 2.
Thesii radix 854, 2.
Thlapi unde dictum 767, 1. 768, 1.
Descriptio & genera ibid.
Est Caveidov Hippocratis 768, 1.
Thlapi Crateve an bulbônac ibid.
An rhaphanus rusticana ibid.
Tholus quid 170, 2.
Thoræ descriptio 1141, 1.
Ejus antidotum 1142, 1.
Thora an aconitum perdalianches 1157, 1.
Thracia pauca odorata fert 1005, 2.
Thrallida an lichnitis 853, 7.
Θερα oliva 313, 2.
Ooooo 5 Θερα

I N D E X.

- Θεία seu papaveris flores quomodo minacem strepitum edunt 1098. 1.
- Θείος fici folium cur dictum 81. 2. 385. 1.
- Θείδαξ lactuca sativa 778. 1.
- Θείδακιν lactuca sylvestris 778. 1. 857. 2.
- Thus unde dictum 976. 1.
- Ubi nascitur 836. 2. 977. 1. 974. 2.
- Album unde stillat 976. 2.
- Antiquis valde carum 1029. 1.
- Ubi optimum nascitur 977. 2.
- Colligendi modus 978. 1. 975. 2.
- Quod magis purum 975. 2. 978. 1.
- Quod suavius & melius 975. 2.
- Quomodo deferatur ad alias gentes 978. 2.
- Optimum quod 979. 2.
- Masculum quod 979. 2. 981. 2.
- Mammosum quod 979. 2. 981. 2.
- Mammosum & masculum an idem ibid.
- Indicum quod 980. 2. 981. 1. 2.
- An in India nascitur 980. 2.
- Orobias quid & unde dictum 981. 1.
- Orobæum quid & unde dictum 981. 2.
- Copifcas quid & unde dictum 981. 1.
- Syagrum quid & unde dictum ibid.
- Syagrum est indicum ibid.
- Amomum quid & unde dictum ibid.
- Quacunque forma fingitur 975. 2.
- An adulteratur 981. 2.
- Thus quomodo prodit 973. 2.
- Thus stragonias unde dictum 979. 2. 981. 1.
- Thus quando in sacrificiis addebant olim 976. 2.
- Thus & myrrha collectum ad solis dilubrum convehitur 975. 2.
- Thus novellarum arborum candidius, & minus odoratum 979. 1. 975. 2.
- Thus veterum arborum flavidius, & magis odoratum 975. 2. 979. 2.
- Thuris arbor qualis 974. 2.
- Arbor veteribus incognita 976. 1. 977. 2.
- Arbor duplex 977. 2.
- Arbor una 975. 2. 978. 2.
- Arbor culturam aspernatur 975. 2.
- Arbor qualis secundum veteres ibid.
- Arbor qualis secundum recentiores 979. 1.
- Arbor non est δειδραλίσαν 559. 2.
- Arbor ex Diodoro 980. 1.
- Arbor an acatiæ similis ibid.
- Arbor an therebinthus 975. 2.
- Arbor an ex genere libanotidis, ilicis, aut abietis 979. 1.
- Arbor in quali terra nascitur 980. 1.
- Arbor quando cædenda 967. 2.
- Arbor an culturam patitur ibid.
- Arboris folium & fructus 979. 1.
- Arbores apud Sabæos non custodiri 978. 2. 975. 2.
- Thuris manna quid 981. 2.
- Thuris & myrrhæ marcandi ratio 975. 2.
- Thuris gleba magna 975. 2.
- Thuris tribus digitis simpto sacrificabant olim 976. 2.
- Thure an ante excidium Trojæ sacrificatum ibid.
- Thya duas arbores denotat 523. 1.
- An sabina 523. 2.
- An citrium 523. 1.
- Thyæ descriptio 521. 2.
- Materies est incorruptibilis ibid.
- Materia est præstantissima 516. 1.
- Thya in deliciis Circes 45. 1.
- Est perpetuo folio 124. 2.
- Quando germinat 130. 2.
- Quando fructificat ibid.
- Montium cacuminibus gaudet 283. 2.
- An sabina cypressi folio 375. 1.
- An abhel Guiljandini 542. 1.
- Thymbra 567. 1.
- Quando provenit 731. 2. 732. 2. 735. 1.
- Non est polium 735. 2.
- Thymbra & satueria differunt 735. 1.
- Thymbra semen durius ad perdurandum 795. 2.
- Thymelæa differt à cneoro 456. 2.
- An cneoron album 561. 2.
- Unde dicta 1184. 2.
- Cur chamelæa dicta ibid.
- Thymelææ descriptio 1185. 2.
- Thymus 19. 2.
- Θύμῳ & θυμῷ differunt 788. 2.
- Thymi duo genera 549. 2.
- Semen ibid.
- Diversæ significationes 566. 2.
- Lignum nephalium dictum 567. 1.
- Flos 569. 1.
- Thymus unde dicta 566. 2.
- Cephalotes cur dicitur 567. 4.
- Vulgaris 569. 1.
- Ubi plurimum nascitur 322. 2.
- Quando floret 569. 2.
- Quando feritur 682. 2.
- Theophrasti 570. 2.
- Capitata 567. 2. 569. 1.
- Lapidea 417. 2.
- Spicata 567. 2.
- Thymum durius in serpillum degenerat 695. 2.
- Thyon est citrus atlantica 524. 1.
- An recentioribus cognita 525. 1.
- Non est cedrus major ibid.
- Non est sabina ibid.
- An arbor vitæ ibid.
- An abhel Guiljandini ibid.
- Homeri an citrium 523. 1.
- Θύον odoramenti genus 522. 2.
- Arbor citri ibid.
- An ladanum ibid.
- Θυσάνθος 40. 1.
- Thyrus quid 309. 1.
- Θυσανώδεις radices 26. 2.
- Tiara quid 145. 2.
- Tibiæ multiforates 232. 1.
- à quibus repertæ 628. 1.
- Ex ossibus hinnulorum ibid.
- Quando ineptæ ibid.
- Tibia Afrorum 232. 1.
- Phrygia ibid.
- Tiberius nunquam divus fuit appellatus 173. 1.
- Tiberii mulo medici codex corrigitur 963. 2.
- Tignus vel tignum quid 512. 1.
- Tilia 17. 2. 18. 2. 19. 1. 122. 2. 160. 2. 367. 2. 536. 1.
- Ubi maxime nascitur 123. 1.
- Folia vertit post solstitium 48. 2.
- Quando germinat 130. 2.
- Quando fructificat ibid.
- Est minus valida 535. 1.
- Est mas & sæmina ibid.
- In quibus differunt ibid.
- Ad quæ utilis 533. 2.
- In Asia vix nascitur 322. 2.
- Tiliæ

I N D E X.

- Tilia* folia 48, 2.
 Folia quando se convertere dicuntur 51, 2.
 Folia mandi possunt, fructus non 61, 2.
 Flos 160, 2.
 Fructus ibid.
 Descriptio 180, 1. 181, 2.
 Qualis detrahitur cortex 503, 2. 504, 2.
 Materies qualis 515, 2. 520, 1. 530, 2. 536, 1.
 Materies quando cadenda 511, 2. 512, 2.
Tinctura ex anchusa 835, 1.
Tinea quid 521, 2.
 Eredit ligna quæ in terra putrescunt ibid.
 Arcetur cedri oleo 198, 1.
 Tinus est lauri species 826, 2.
Tipha 17, 2.
 An triticum tiphium 956, 2.
Tipha & *zea* quando in triticum vertuntur 82, 2.
Tipha & *typha* differunt 464, 2. 955, 2.
Tiphæ notæ ex Theophrasto, & ex Galeno 955, 2.
Tiphæ radix 24, 2.
Tiphium an *tussilago* 822, 1.
Tiphyon non est *iphyon* 669, 1. 2.
Tiphion Theophrasti an *narcissus* persicus 877, 2.
Tithymalus 16, 2. 965, 2. 1070, 2.
Tithymalus an *meconium* 1040, 2.
Tithymalus mas 1070, 2.
Myrtites ibid.
Fœmina seu *myrtifolius* 1084, 1.
Tithymalus unde dictus 1082, 1.
Lactaria cur dictus ibid.
Lactuca caprina cur dictus ibid.
Tithymalus *myrtifolius* seu *caryites* unde dictus 1084, 1.
Tithymalus *myrsinites* an pisces necat 1085, 1.
Tithymalus *helioscopius* unde dictus 1085, 1.
Cicer columbinum cur dictus 1085, 2.
 Ejus descriptio 1085, 2.
Tithymalus *cyparissius* 1085, 2.
 Ejus descriptio 1086, 1.
Tithymalus arboreus 1086, 2.
 An *characias* ibid.
 An *dendroides* *myrtifolius* ibid.
 Prosperi Alpini 1086, 2.
Tithymalus *latifolius* 1086, 2. 1087, 1.
Tithymali genera 1082, 1.
 Paralii descriptio ibid.
Tithymali maris seu *caracias* descriptio 1083, 1.
 Ejus genera 1083, 2.
 Succus quando colligitur ibid.
 Succus facultas & exhibendi modus ibid.
Tithymali *myrtifolii* descriptio 1084, 1.
 Ejus genera 1084, 2.
 Titulum librorum de Historia plantarum servavit Varro 4, 1.
Centor 1116, 2.
Tordylium *feseli* creticum 1125, 2.
 Ejus descriptio ibid.
Tormentilla unde dicta 1112, 1.
 An *pentaphyllum* Hipp. ibid.
Tornatus in navibus ex quibus 533, 2.
Torulus 528, 2. 531, 1.
Tornosol est *heliotropium minus* 892, 2.
 Ejus usus ibid.
Toxicum unde dictum 175, 2.
Trabes templi *Dianæ* ex qua materia 539, 1.
Tragma quid 96, 2.
Τεῦθεν *ficus sylvestris* cur dicta 383, 2.
Tragacantha ubi nascitur 637, 1.
 Quæ optima ibid.
 Vulgaris an legitima ibid.
Tragium *Dioscoridis* an *fraxinella* 1134, 1.
Tragopogon unde dictum 815, 1.
 Ejus descriptio & genera ibid.
 An *regina prati* ibid.
Tragopogus *berba hirci* vocatur ibid.
Tragorigani quot genera 563, 2. 566, 1.
Τεῦχης quid *Dioscoridi* 1124, 1.
Tralliani codex corrigitur 317, 1. 768, 1.
Trasi an sit *cyperus* 451, 2.
 Quid 451, 1.
 An sit *fisynrinchium* 452, 1.
 An *holoconitis* Hipp. ibid.
 An *mamera* ibid.
 An *habalzelium* Arabum ibid. 2.
Traupalus 138, 2.
Sambucus aquaticus 284, 2.
 Gaudet umbrosis 283, 2.
Tribulus ubi provenit 452, 2. 455, 1.
 Quomodo provenit 453, 2.
 Unde emergit 119, 2.
 Unde dictus 455, 1. 639, 2.
Tribulus 545, 2. 547, 2. 588, 2. 600, 1.
Tribulus *Dioscoridis* an sit *Theophrasti* 640, 1.
 Non est *carduus stellatus* 640, 1.
Tribuli historia 453, 2.
 Aquatici descriptio 455, 2.
 Descriptio 630, 2. 639, 2. 640, 2.
 Duo genera 630, 2.
Tributum capitis quale 238, 1.
 Censuræ quale ibid.
Trichomanes descriptio 882, 2.
 Usus ad distillationes urinæ 878, 2.
Tricoccum *Heliotropium minus* 892, 2.
Trifolium 456, 1.
Trifolium unde dictum 456, 2. 948, 2.
Trifolium *bulbosum* 336, 2.
Trifolium *bituminosum* 456, 1.
Bituminosum *simoniacum* dictum 456, 2.
 Ejus folia an *loto* similia 457, 1.
 An *hyacyntho* similia ibid.
 Ejus descriptio ibid. 2.
Trifolium *pratense* an *urbana* *lotus* 905, 1.
 An *lotus* *sylvestris* 903, 2.
Trifolium *cochleatum* 640, 2.
 Creticum Alpini an *coronopus* 831, 1.
 Corniculatum 905, 1.
Trifolii *acetosi* folia 49, 2.
Tripete quid 81, 2.
Tripodium unde dictum 844, 2. 1174, 1.
 Cur *aster marinus* dictum 1174, 2.
 Ad æstimationem facit 1173, 2.
 An ter colorem quotidie mutet 1174, 1. 2.
Τριφύλλι arbores 130, 2. 135, 1.
Trissago 89, 1.
Triticum 17, 2.
 Unde dictum 934, 2.
 Ex hordeo gignitur 77, 2.
 Quando ferendum 908, 2.
 In *lolium* transit 81, 2. 82, 2. 940, 2. 943, 1.
 Pro loci natura maturius metitur 82, 2.
 Quot

I N D E X.

- Quot diebus perficitur 912, 2.
 Est mel frugum 883, 2.
 Agreste Cereris arte commo-
 dius effectum 82, 1.
 Vaccinum 938, 1.
 Στραγγίλας unde dictum 934, 2.
 Δρακοντίλας unde dictum ibid.
 Σελανστίλας unde dictum ibid.
 Tiphinum à tipha 956, 1. 2.
 Triticum terra illicitum ubi serva-
 tur 962, 2.
 Quando melius servatur 960,
 2.
 Quomodo interit 959, 2.
 Qualem terram exposcit 953,
 2.
 Quando degenerat 942, 2.
 Siccio solo cur seminandum
 939, 2.
 Pro soli cœlique ratione de-
 generat 936, 1.
 Triticum optimum 935, 1.
 936, 1.
 Zelandicum rubus 936, 1.
 Zelandicum degenerat in Ba-
 tavicum 950, 1.
 Batavicum filigo 936, 1.
 Bactrianum an turcicum fru-
 mentum 936, 2.
 Æstivum & hybernum 935, 1.
 Hybernum cur præstantius
 ibid.
 Bimestre, trimestre 932, 2.
 Quod ponderosius ibid.
 In quibus differt ab hordeo
 931, 2.
 In Babylonia quomodo abunde
 provenit 942, 2.
 In Moscovia spatio septem
 septimanarum feritur, meti-
 tur, & in horreum recondi-
 tur 935, 1.
 Triticum & hordeum mutantur
 82, 2.
 Tritici genera 931, 2. 936, 1.
 Descriptio ex Theophrasto
 934, 2.
 Radix 24, 2.
 Mutatio in lolium quando
 943, 1. 940, 2.
 Optimi notæ 936, 2.
 Vaccini descriptio 853, 2.
 Trogloditæ unde dicti 556, 2.
 Troja quando victa 504, 2.
 Troxinum an intubum 811, 2.
 Τριζ vermis 528, 2.
 Tryallis 843, 2.
 Tuber an radice caret 24, 2. 25, 2.
 An radicibus annumerari de-
 beat 27, 1. 33, 2. 34, 2. 36, 2.
 Ὑδνον cur dicatur 27, 1.
 Callum terræ vocat Plinius
 ibid.
 Terræ cyclamen 27, 2.
 Ὑπόζαυτον Dioscoridi ibid.
 Tuberes & tubera differunt 329,
 2.
 Tuberes arboris fructus 27, 2.
 An ziziphi 329, 2.
 Tubera quid sunt 27, 1. 2.
 An ἀπρίλα dici possunt 27, 1.
 Quales sunt radices ibid.
 Terram an findant 27, 2.
 Quomodo generentur ibid.
 32, 1.
 Sunt radices imperfectæ 27, 2.
 Tubera in ligno quid 516, 1.
 Tubercula lignosa suberis, ramis
 innascentia 248, 2.
 Tulepa unde dicta 1171, 1.
 Venerem excitat ibid.
 An satyrium erythronion ibid.
 An antiquis cognita 1171, 2.
 Non servat quotannis eandem
 elegantiam 1171, 2.
 Campensis sive promontorii
 bonæ spei 334, 2.
 Tuleparum varietas ex fatione
 707, 1.
 Genera 1171, 2.
 Tunica recta 1021, 2.
 Tunica faccinea ibid.
 Tunica herba an vetonica 668,
 2.
 An polemonium Diosc. ibid.
 An armerius 669, 1.
 Turbith adulteratur taphiæ radice
 1187, 2.
 Ejus folia ibid.
 Unde dictum 1087, 1.
 Turcæ cur folia rosarum humi
 jacere non patiuntur 647, 1.
 Τυρξ boonen 926, 1.
 Tussilago unde dicta 877, 1.
 Chameleuce cur dicta ibid.
 Cur filius ante patrem dictus
 821, 2.
 An aphia 821, 2.
 An tiphyum ibid.
 An chameleuce 822, 2.
 An caltha ibid.
 An florem ferat 877, 1.
 Non est tiphyon Theophrasti
 876, 1.
 Tussilaginis descriptio 876, 2.
 Tussilaginis lanugo est ignis ra-
 pax 877, 2.
 Typha, ejus historia 454, 2.
 Ejus descriptio 464, 2.
 An sit phleo 465, 1.
 Theophrasti & Dioscoridis an
 una ibid.
 V.
 V Accæ tauros ut admittant
 873, 1.
 Vaccinium est hyacinthus poë-
 tarum 711, 1.
 Ab hyacintho quomodo deri-
 vatum ibid.
 Non sunt baccae ligustri 712, 1.
 Vaccinii descriptio 258, 1.
 Vaccinio tardatur corporis pu-
 bertas 711, 1. 2.
 Vadum quid 413, 1.
 Valeriana 368, 1.
 Valeriana major an phy 1025, 1.
 Sylvestris major an phy Diosc.
 1026, 1.
 Valerianæ descriptio 1025, 1.
 Flores quomodo cum narcissi-
 nis conveniunt 1026, 1.
 Valvæ quid 763, 1.
 Valvæ templi Dianæ quantum
 temporis reservatæ incorru-
 ptæ jacuere 521, 2. 522, 1.
 Valvæ cur hyeme connivent
 521, 2.
 Vari & maculæ faciei tolluntur
 345, 1.
 Varia scriptionis materia 435, 1.
 Varro Theophrastum recte in-
 tellexit 16, 1.
 Varro titulum librorum de hi-
 storia plantarum servavit
 4, 1.
 Varro defenditur 21, 2.
 Varro & Aristoteles concilian-
 tur 948, 1.
 Varronis lapsus 19, 2. 20, 2.
 Codex corrigitur 20, 2. 480, 2.
 391, 2. 632, 2. 755, 2. 796, 1.
 Vasa ex radicibus coryli 229, 1.
 Vasa ex myrica ad splenem 408,
 2.
 Vasculum in plantis quid 58, 2.
 Vates myricæ virgis utebantur
 409, 1.
 Vaticinia per myrices ramum
 fiebant 408, 2.
 Ὑδνον tuber 27, 1.
 Vecl gutta an oreoselinum 808, 2.
 Vejovis simulachrum, ex qua
 materia factum 527, 1.
 Vena tinctoria est chelidonia
 452, 2.
 Venam an omnes plantæ habent
 5, 2.
 Vena plantæ diversum succum
 habet 9, 2.
 Venæ

I N D E X.

- Venæ plantarum cavitatem habent 9. 2.
 Venæ in plantis definitio 8. 2.
 9. 2.
 Venenum quod bestias necat, antuto ab homine assumitur 1096, 1.
 Venenum an detur quod certo tempore interemit 1141, 1. 2.
 Venenum quod absque ullo dolore obitum infert 1145, 2.
 Venenis an alluere quis posset 1146, 2.
 Venena quædam celerius, quædam tardius necant 1117, 2.
 Venena quibus maxime nocent 1141, 2.
 Cur odore & sapore non sunt ingrata 1144, 2.
 Venenata animalia fame aut siti non pereunt 332, 1.
 Ventus Chelidonia 893, 1.
 Ventus olympias 501, 2.
 Venti ethesi qui 296, 1.
 Quando flant ibid.
 Ventorum descriptiones 502, 1.
 Venerem an quædam stimulant 1172, 1.
 Venus eluacina quæ 378, 2.
 Ver nuntiat viola 696, 1.
 Ver Græcorum quando incipit 136, 1.
 Duos menses non explet ibid.
 Antiquorum Græcorum 149, 1.
 Veratrum 367, 2.
 Veratrum vulgare est helleborus Theophrasti 1065, 2.
 An Dioscoridis ibid.
 Unde dictum 1064, 1.
 Veratri noxæ & remedium in colligendo 1041, 2.
 Verbascum sylvestre 852, 1.
 Salviæ folio ibid.
 Lichnitis ibid.
 Omne non est spicatum 850, 2.
 Cur φλοιός dicitur ibid.
 Verbena quid 616, 1.
 Verbena lanugenosa 335, 1.
 Vergiliarum ortus 149, 1.
 Vermis mutatio in aliud animal, an maneat vermis 83, 1.
 Vermiculos abigunt polii folia 48, 2.
 Vermis in mispilo 191, 2.
 In forbo ibid.
 Vermis ipsi viti noxam adfert 501, 1.
 Vermis in lignis quomodo generetur 522, 2.
 Vermis in albucio 865, 2.
 Quando crescit 866, 2.
 Vermes arborum quando fiunt 498, 2.
 Vermes quæ ligna non erodant 522, 2.
 Vermiculatio morbus arboris 498, 2.
 Quæ arbores eam sentiunt 500, 1.
 Vermilione unde dictum 237, 2.
 Vernilago 588, 2.
 Vernix 197, 1.
 Veronica maris descriptio 673, 2.
 Fæminæ descriptio 674, 1.
 Veronica ad alyssi historiam non est referenda ibid.
 Est betonica altera Eginetæ 673, 2.
 Hiera botane cur dicitur 456, 1.
 Verruca in quercu 42, 2.
 Verrucaria an coronopus 832, 1.
 Est heliotropium minus 892, 2.
 Ejus descriptio ibid.
 Verticillum quid 260, 2.
 Vesicaria quid & unde dicta 1076, 2. 1077, 1.
 Ejus descriptio 1076, 2.
 Vesicaria Halecacabum 817, 1.
 Vesicaria 1117, 2.
 Vesiculæ therebinthi lentorem continent 230, 1.
 Vestes à tineis præservare 48, 2.
 322, 2. 324, 1. 2. 324, 2. 1178, 2.
 Vestes fimbriatæ 26, 2.
 Vestes quomodo mundantur 631, 2.
 Vestes in Oriente ex lanugine acanthi fiunt 616, 1.
 Veteres stilo in cera scribebant 742, 1. 751, 2.
 Vetonica coronaria 668, 2.
 An tunica herba ibid.
 Agrestis 669, 1.
 Τῆρον Menestor οὖν vocat 6. 2.
 Alii in quibusdam οὖν in quibusdam δάκρυον 6. 2. 7. 2. 8. 2.
 Τῆραις quid 61, 1.
 Viburna rosa quid 647, 2.
 Vincetoxici radices adversus malificia 1132, 1.
 Vincetoxicum unde dictum 1139, 1.
 An apocymon 1139, 2.
 Vineæ quando fodienda 111, 2.
 Vingung sub terra fructum parit 2. 2.
 An radix 33, 2. 34, 2. 36, 2.
 Vinosus color 241, 2. 988, 2.
 Vinum colorare 207, 2.
 Vinum an aquam admistam habet 274, 2. 279, 1.
 Vinum ne acêscat 631, 1.
 Post vitem innotuit 433, 1.
 è celte non est durabile 321, 2. 325, 1.
 è loti fructu 324, 1. 331, 2.
 Ex oryza 363, 1.
 è filiqua 293, 1.
 Anchusatum 835, 1.
 Andràum 808, 2.
 Crucinum 388, 1.
 Myrteum 378, 1.
 Myrteum quomodo fit 379, 1.
 Palmeum 101, 2.
 Vinum cur cicuta antidotum 1146, 2.
 Vinum quod sterilitatem mulieribus adfert 1172, 2.
 Vinum quod abortum facit ibid. 1172, 2.
 Vinum quod somnum facit ibid. 1167, 2.
 Vinum quod viros insanos, mulieres steriles reddit 1167, 2.
 Vinum quod vigilantissimos facit ibid.
 Viola 545, 2.
 Cur coronis addita 653, 1.
 Unde dicta 561, 1. 2. 652, 1.
 Ebrietatem discutit 652, 2.
 Prima ver nuntiat 696, 1.
 Violæ differentia 644, 2.
 Folia quomodo differunt ibid.
 Etas 679, 2.
 Violarum genera 652, 1.
 Viola comparatur virginitas 653, 1.
 Viola alba 678, 2.
 Assurgens 651, 2.
 Bicolor 651, 1.
 Flammea 679, 2. 699, 2.
 Leucoion 428, 1.
 Lutea 696, 2.
 Marina an rapa sylvestris 773, 2.
 Marina descriptio ibid.
 Matronalis an bulbosa 877, 2. 878, 1.
 Nigra jonia dicta 826, 2.
 Nigræ descriptio 652, 1. 653, 1.
 Nigræ genera 653, 2.
 Tricolor 651, 1. 699, 2.
 Virginiana 366, 2.
 Virga aurea Virginiana 365, 2.
 Pastoris 417, 1.
 Janalis 259, 1.
 Sanguinea, an ornus fæmina 134, 1. 192, 1.

I N D E X.

- Sanguinea descriptio 193, 1.
194, 2.
Virgilii locus explicatur 74.88. 1.
129, 1. 396, 1. 1114, 1.
Virgilii error 357, 2.
Virgilii codex corrigitur 377, 2.
575, 2.
Virginitas comparatur lilio 654,
2.
Comparatur violæ 653, 1.
Viri ætate seigniores ad venerem
843, 2.
Viscaria an armerius flos 669, 1.
Viscel rupt 768, 1.
Viscus e robore 146, 2.
Inoxycedro 199, 1.
In ilice non nascitur 240, 2.
241, 1.
In oleis oleam perdit 315, 2.
316, 1.
e fructibus sebesten 317, 1.
Ex agrifolio 326, 2.
Vita foldonella iustineri potest
775, 1.
Vitalba est atragena 544, 1.
Vita aquatiliū plantarum est
brevior 489, 2. 490, 2.
Sylvestrium æqualis 489, 2.
Urbanarum differt ibid.
Urbanarum an sylvestrium
longior ibid.
Vitex 19, 2. 536, 1.
Viticis pro ratione culturæ va-
rietas 10, 2.
Flos 64, 2.
Duo genera 250, 2. 264, 1. 265,
2.
Genera 248, 2.
Vitæ genera 937, 2.
Vitæ an aphaca 950, 2. 951, 1.
Unde dicta ibid.
Ejus descriptio ibid.
Vitis 17, 2. 19, 1. 42, 1. 368, 2. 540,
2.
Vitis annua eget putatione 94, 2.
110, 2. 92, 2.
Ante vinum nota fuit 433, 2.
Quomodo colenda 493, 2.
Fertilis minus durabilis 490, 2.
492, 2.
Novella propter fertilitatem
interit 494, 2.
Sterelis quomodo curetur
497, 2. 93, 2. 112, 1.
Læditur à brassica 506, 2. 769, 1.
Læditur à lauro 506, 2.
Læditur à raphano 510, 2.
769, 1.
Pro telluris varietate variat
85, 1. 86, 2.
Quæ folia non amittit 14, 2.
45, 2.
Quomodo provenit 70, 2.
Fructum absque foliis pro-
duxit 80, 2. 81, 2.
Ex eodem racemo albos & ni-
gros acinos profert 80, 2.
Helvola quæ ibid.
Helvola ubi præstantissima
81, 1.
Helvola aliquando albam, ali-
quando nigram fert uvam
ibid.
Capnea, vel fumida quæ 81, 1. 2.
Idæ phalacris dicta 248, 2. 250,
1.
Idæ descriptio 248, 2.
Idæ non est uva ursi 258, 1.
Idæ non est vaccinium ru-
brum ibid.
Hederacea indica 364, 1.
Marina 404, 2.
Semper vivens 423, 2.
Syderata 497, 1.
Vites quædam, amputatæ adeo
ramescunt ut nihil ferant 78,
2.
Neglectæ uvas ferunt ibid.
In India 347, 2.
Quomodo longævæ 490, 2.
Steriles quomodo fiunt 497,
1. 2.
Quibus ex causis steriles fiunt
497, 2.
Rhyadæ quæ vocantur 498, 1.
Quomodo curantur ibid.
Vitis cortex 19, 1.
Medulla 23, 2.
Folia 48, 2. 49, 2. 52, 2. 54, 2.
Flos 62, 2. 60, 2.
Flos est magis muscosus quam
lanugenosus 62, 1.
Genus quod fructum perfice-
re nequit 65, 2.
Claviculæ 95, 1.
Hirculatio quid 497, 2. 494, 2.
Roratio quid 497, 2. 494, 2.
Morbi 109, 2. 494, 2. 497, 1.
Vitis lachryma 962, 2. 967, 2.
Syderata quomodo curetur
497, 1.
Odium cum brassica 510, 2.
774, 2.
Materies qualis 518, 2.
Materies quæ minus fructifi-
cat est solidior 521, 2.
Lignum an durable 526, 2.
Folia in agro elephantino non
decidunt 14, 2.
Viti capriolus proprium 6, 2.
Præ cæteris debetur putatio
92, 2.
Fessio necessaria 110, 1.
Qualis detrahitur cortex 503,
2. 504, 2.
Vitium morbi ex quibus causis
497, 2. 498, 1.
Sterilitas foli fecunditas 497,
2.
Vitalba unde dicta 1187, 1.
Vitis sylvestris 1178, 2.
Ejus radix quamdiu durat
1112, 2.
Vitrum herba 558, 1.
Ejus duæ species ibid.
Vitræ conficiendis cinis filicis
idoneus 1168, 1.
Vitreus color 724, 1.
Vitrægo 747, 1.
Vitraria cur parietaria dicta 816,
1.
Vitruvii codex corrigitur 198, 2.
524, 1. 536, 1. 578, 2. 722, 2.
723, 2.
Vitruvii error 162, 2. 166, 2. 523,
1.
Vitruvius defenditur 524, 1.
Vitruvius & Theophrastus con-
ciliantur 524, 1.
Vivi radix quid 72, 1.
Quomodo à matre avelli de-
bet ibid.
Quomodo dicatur 86, 1.
Winterani cortex an costus
1036, 2.
Witte pap quomodo fit 360, 1.
Witte rospuomen 318, 2.
Υλημα 24, 2. 25, 1. 26, 1.
Ulmariæ descriptio 818, 1.
Unde dicta ibid.
Ulmus 122, 2. 123, 1. 138, 2. 368, 2.
964, 2.
Quando germinat 130, 2.
Quando folia vertit 49, 2.
Est ppenboom 318, 1.
Prostrata sponte restituta 506,
2.
Validissima 533, 2. 535, 1.
In aëre diuturnior manet 521,
1.
Ad quæ utilis 543, 2.
Ulmæ folia 49, 2.
Duo genera 214, 2. 215, 1.
Descriptio ibid.
Semen famera 215, 1.
Materies qualis 518, 2. 520, 2.
537, 1.
Quando cædenda 511, 2.
Cardines ex ea fiunt 520, 2.
Umbilicus quid veteribus 898, 2.
Marinus

INDEX.

In fructu quid 66, 1.
 Plantæ 93, 1.
 Marinus 460, 2.
 Unedo 17, 2. 19, 1.
 Fructus arbuti 18, 1. 19, 1.
 Unde dicta 242, 1. 2.
 Non est adrachne 245, 1.
 Unguis quid botanicis 647, 1.
 Unguentarius quis 1026, 2.
 Unguentum ex quibus fit ibid.
 Unicaules plantæ quæ 819, 2.
 Volva 28, 2.
 Volucres sanat laurus 186, 2.
 Volumen unde dictum 435, 1.
 Voluptas assiduitate fastidium
 parit 1031, 1. 2.
 Volvax animal uvas prærodens
 501, 1.
 Volucra uvas prærodit ibid.
 Urbanus quid 121, 1.
 Uredo arborum 499, 2.
 Urina ova quæ 57, 1.
 Urinæ distillationi usus fidiculæ
 878, 2.
 Item usus trichomanes ibid.
Wrouwen distel 616, 1.
 Urseolaria cur parietaria dicta
 816, 1.
 Urtica 547, 2.
 Urticæ folia 26, 2. 53, 1.
 Genera 815, 2.
 Urtica acalaphe cur dicta 815,
 1.
Ἀκκαρία dicta 815, 2.
 Unde dicta ibid.
 Leviter tractata urit, duriuscu-
 le minus ibid.
 Frigus ingens latens habet
 ibid.
 Febris ardorem quomodo ex-
 tinguat ibid.
 Recens salutem aut mortem
 ægri indicat ibid.
 Urtica galeopsis unde nomen
 816, 1.
 Ejus descriptio ibid.
 An scrophularia ibid.
 Mortua maculata ibid.
 Utricaria 336, 1.
 Uva amomi 1015, 1.
 Uva taminea 1140, 1.
 Uva **γυναικα** quæ 79, 1.

Cur mitius castigentur qui eas
 prædantur à Platone ibid.
 uva ignobilis quæ Theophrasto
 ibid.
 uvæ helvolæ 569, 1.
 uvæ succus vinosus 60, 2.
 uvæ species rara visu 77, 1.
 uvæ pubescentes quæ 134, 2. 1.
 uvæ urfi descriptio 258, 1.
 uvas quæ animalia nocent 501, 1.
 uvula lauri quid 145, 1.
 uvularia 254, 2. 255, 2. 256, 1.
 Ejus descriptio 255, 2.
 Vulpinæ caudæ descriptio 849, 2.

X.

Ξάνθος botanicis quis color 194, 1.
 303, 1. 664, 1. 2.
 Xanthion pellit strumas 885, 2.
Ξίφισ ejus historia 465, 2.
 Xiphion & gladiolus an idem
 708, 2.
Ξυλόν quid 531, 1.
Ξυλός non est gladiolus 709, 1.
 An spatula fœtida 713, 1.
 Xylon 228, 2.
 Xylon & gossipium quomodo
 differunt 426, 2.
 Xyloglycum quid 293, 2.
Ξυλός est hyacinthus poetarum
 712, 2.
 Ejus descriptio ibid. 713, 1.
 An spatula fœtida ibid.
 Quomodo antiquitus effodien-
 da 1041, 2.
 Cimices necat 713, 2.
 Vnde dicta 713, 1.
 Xylobalsamum quid 1003, 2.
 Ejus odor & sapor cur facile
 evanescunt ibid.
 Xylocasia quid 986, 1.
 Vnde dicta 987, 1.

Z.

ZA' quid denotat 771, 1.
Zalsa parilla an sit smilax
 aspera 281, 1.
 unde dicta 281, 2.
 Quæ optima 281, 1.
 Zea 953, 2.

An olyza 957, 1.
 An spelta 955, 1.
 Dicoccos spelta ibid.
 Monococcos 955, 2.
 Mnesithei 955, 1.
 An veteribus cognita 954, 2.
 Vnde dictum 954, 2.
 Cur semen dictum ibid.
 Ejus genera 955, 1.
 Zea & tipha quando in triticum
 mutantur 82, 2.
 Zedoaria an costi genus 1037, 1.
 Avicennæ an antithora 1142, 1.
 Zeopyrum quid 934, 1.
 Ejus descriptio ibid.
 Zephyrus unde dictus 133, 2.
Ζεε-γροεν 724, 1.
 Zinziber 369, 1.
 Vnde dictum 1011, 1.
 Vbi nascitur ibid.
 An sit radix piperis 1184, 1.
 Zinziberis descriptio varia 1011,
 1.
 Effigies factitia 1011, 1. 1012, 1.
 Effigies ad vivum 1012, 1.
 Siliqua ibid.
 Zizipha terrestris non est ari-
 chadna 4, 1.
 Ziziphus sylvestris 323, 1.
 Non est agrifolium ibid.
 Est paliurus ibid.
 Non est lotus 324, 2. 325, 2.
 Ventriculo & intestinis est
 noxius 324, 2.
 Ziziphus an tuber arboris fru-
 ctus 329, 2.
 Ziziphus 328, 2.
 Alba est olea bohémica 329, 2.
 Ejus descriptio ibid.
 Ziziphus rutila 330, 1.
 An lotus Polybii ibid.
 An lotus lotophagica ibid.
 Ejus genera & descriptio ibid.
Ζών plantis non convenit sed
ζών 3, 2.
Ζυζιά 182, 2.
 Est acer montana 183, 2.
 Zugisan serpillum vulgare 695,
 1.
 Vnde dictum 692, 1.
Ζύμωρα fungum cur vocat Nican-
 der 27, 2.

THEOPHRASTI ERESII DE HISTORIA PLANTARVM LIBRI X. FRAGMENTVM

N V N C P R I M V M G R A E C E

CVM LATINA INTERPRETATIONE IANI PLANCI ARIMINENS.

VIRI CELEBERRIMI

I N L V C E M P R O D I T

C V R A N T E

ANG. MAR. BANDINIO I. V. D. BIBLIOTH. LAVRENT.
REGIO PRAEFFECTO.

Tertium Volumen, quo Bibliothecae Laurentianae Codicum Graecorum recensio absoluitur, claudit illud Theophrasti fragmentum, quod ex eius decimo de historia plantarum libro iam deperdito superest adhuc, habeturque in duobus huius bibliothecae Codicibus, III. nimirum, & XXII. Plut. LXXXV. Fateor equidem me illud suo loco (1) publici iuris facere voluisse, Latina Iani Planci Ariminensis, Medicinae, Anatomies, & Botanicae Professoris celeberrimi, interpretatione donatum: sed quum ipsius interpretis monitu comperissem pleraque ex iis, quae in hoc fragmento pertractantur, circa dimidium Libri noni reperiri, illius edendi curam tunc abiecissem, quum iam non decimi, sed noni libri partem esse existimarem. Re vero melius considerata, in eam sententiam adductus sum, ut crederem, ad Librum quidem decimum pertinere, & in nonum fuisse nescio quomodo intrusum; quemadmodum in Aldina etiam editione anni MCCCXCXVIII. fol. innuitur, ubi post adlatum Libri X. initium, quod quindecim lineas non excedit, subiicitur sequens monitum: Ταῦτα μόνον τοῦ δεκάτου ἐν τοῖς ἀντιγράφοις εὐρήκαμεν· εἰ μὴ ἄρα τῷ ἐννιάτῳ συγκέχυνται τὰ λοιπὰ. Vt cumque tamen se res habeat, gratum lectori fore arbitratus sum, integrum nunc exhibere, ut & ipse, utri dictorum librorum adscribendum sit iudicare possit. Latina igitur interpretatio est Iani Planci, in qua peragenda fateatur se ad ipsius Tyrtami dictionem, qui ab Aristotele Euphrastus, & Theophrastus dictus est, quam maxime accessisse. Fragmenti initium inde sumimus, ubi Aldina desinit editio; nam post verba τὰς πολλὰς πῶας καλεῖσιν οἱ ῥιζοτόμοι, in quibus editionis illius fragmentum absoluitur, ita in dictis duobus Codicibus continuatur:

Οἱ μὲν ἂν ὀπισθοὺς γίνεται τῶν ὀπισθομένων ὡς ἐπιτοπολὺ τοῦ θέρους τὸ μὲν ἐνισαμένον, τὸ δὲ προεληλυθός. ἡ δὲ ῥιζοτομία γίνεται τινων καὶ ὑπὸ πυροτομίας, καὶ μικρῇ πρότερον οὐ μὴν, ἀλλ' ἤγε πλείων τοῦ μετοπώρου μετ' ἀριτοῦρον, ὅταν φυλλορρόησωσιν· ὅσων δὲ καὶ ὁ καρπὸς χρήσιμος, ὅταν ἀμερῇσιν τὸν καρπὸν. ἔστι δὲ ὁ ὀπισμός καὶ ἀπὸ τῶν καρπῶν, ὥσπερ τοῦ τιθυμάλλου καὶ τῆς θριδακίνης, καὶ σχεδὸν τῶν πλείων, ἢ ἀπὸ τῶν ῥιζῶν, ἢ τρίτον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, ὥσπερ τῆς μήκωνος· ταύτης γὰρ μόνον οὕτω καὶ τοῦτ' ἴδιον αὐτῆς. τῶν μὲν οὖν καὶ αὐτόματος ὁ ὀπὸς συνίσταται δακρυώδης τις, ὥσπερ καὶ τῆς τραγανάνθης. ταύτην γὰρ οὐδὲ τέμνειν ἐστὶ. τῶν δὲ πλείων, ἀπὸ τῆς ἐντομῆς· ὡς ἐνίοις μὲν εὐθὺς εἰς ἀγγεῖα συνάγουσιν, ὥσπερ καὶ τὸν τοῦ τιθυμάλλου, ἢ μήκωνίου· καλοῦσι γὰρ ἀμοφτέρως καὶ ἀπλῶς ὅσα πολυόπα τυγχάνει. τῶν δὲ μὴ πολυόπων, ἐρίῳ λαμβάνουσιν, ὥσπερ καὶ τῆς θριδακίνης· ἐνίων δ' οὐδ' ὀπισμὸς, ἀλλὰ χυλισμός· ὥσπερ ὅσα κόψαντες ἢ τρίψαντες, καὶ ὕδωρ ἐπιχέαντες, ἀποθῶσι καὶ λαμβάνουσι τὴν ὑπόστασιν· ξηρὸς δὲ δηλονότι καὶ ἐλάττων ὁ χυλισμὸς τούτων. ἔστι δὲ τῶν μὲν ἄλλων ῥιζῶν, τὸ χύλισμα ἀσθενέστερον τοῦ καρποῦ· τοῦ κανέως δὲ ισχυρότερον, καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν ῥαδίως ποιεῖ καὶ θάττον. ποιεῖ μὲν

Succorum igitur, qui e plantis profluunt collectio sit plerumque aestate incipiente, aut non admodum praeterlapsa; radices vero quaedam contingit ut praecedantur, aut decerpantur sub tritici messem, idque etiam paullo ante, sed hoc ut plurimum autumno post Arcturum, quando folia desluere solent: quarum rerum quidem semen est utile, idque iam decerpium fuit. Est igitur succi collectio aut ab ipsis seminibus, veluti a tythymallo, lactucaque, & fere a quamplurimis aliis, aut a radicibus, aut tertio loco ab ipso met capite, ut in papavere accidit, & huius tantum hoc est peculiare. Quorum quidem succus sponte, velut lacruma quaedam concrevit, ut in tragacantha, seu hircina spina sit. Hanc enim vulnerare nefas. Sed in quamplurimis vulnera infliguntur; quorum succos statim in vasa colligunt, ut faciunt ex eo, qui fluit ex tithymallo, aut ex papavere, idque fit plerumque, & facile, ubi plantae multum succo abundant; sed in iis, in quibus succus non est tantus, hunc lanarum flocis detergunt, quemadmodum in lactuca. Aliquibus in rebus non est succus, sed humor quidam, quem chylum vocant, ut in iis, quae caeduntur, aut teruntur, quibus aquam affundentes, quam abiciunt, & sedimentum reponunt. Densus videlicet & minor est harum rerum humor; est autem in aliis radicibus humor debilior quam in fructu: cicuta

(1) Scilicet Tom. III. eiusdem Catalogi pag. 248. ubi Codicem III. Plut. LXXXV. recensemus.

κρὸν πάνυ κατὰ πότιον δαθὲν· ἐνεργώτερον δὲ καὶ εἰς τὰς ἄλλας χρεῖας· ἰσχυρόν δὲ καὶ τῆς θαψίας· τὰ δὲ ἄλλα πάντα ἀδυνέστερα· οἱ μὲν οὖν ὀπίσμοι σχεδὸν τοσαυταχῶς γίνονται· τῆς δὲ ῥιζοτομίας ἐκ ἑξὶ τοιαύτη διαφορά· πλὴν ἐν ταῖς ὥραις θέρου, ἢ μεταπώρου, καὶ τῷ τάδε τῶν ῥιζῶν, οἷον τοῦ ἐλλεβόρου τὰς κάτω τὰς λεπτὰς· τὰς γὰρ ἄνω τὴν παχεῖαν τὴν κεφαλῶδη φασὶν ἀχρεῖον εἶναι καὶ δίδοναι ταῖς κυσίν, ὅταν βούλωνται καθαίρειν· καὶ ἐφ' ἐτέρων δὲ τινων τοιαύτας λέγουσι διαφοράς· ἑξὶ δ' ὥς οἱ φαρμακόπῳλαι καὶ οἱ ῥιζοτόμοι τὰ μὲν ἴσως κ' οἰκίως, τὰ δὲ κ' ἐπιτραγωδοῦντες λέγουσι· κελεύουσι γὰρ τοὺς μὲν καταρῶμενον ἱσαμένους τέμνειν, ὥσπερ ἐτέρας τὲ τινὰς καὶ τὴν θαψίαν, ἀλειψάμενον λίπα, τὸ γὰρ σῶμα ἀνοιδεῖν, ἐὰν ἐξεναντίας· κατ' ἀνεμόν δὲ καὶ τοῦ κυνὸς βάρου συλλέγειν τὸν καρπὸν· εἰ δὲ μὴ κίνδυνον εἶναι τῶν ὀφθαλμῶν· τὰς δὲ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, ἐνίας δὲ πρὶν τὸν ἥλιον ἐπιβάλλειν, οἷον καὶ τὸ κλύμενον· καὶ ταῦτα μὲν καὶ τὰ παραπλήσια τοῦτοις τάχ' ἂν οὐκ ἄλλοτρίως δόξαιεν λέγειν· καὶ πινεῖς γὰρ ἐνίων αἱ δυνάμεις· ἐπεὶ καὶ ὁ ἐλλεβόρος ταχὺ καρηθεῖν ποιεῖ, καὶ οὐ δύναται πολὺν χρόνον ὀρύττειν· διὸ καὶ ἐσθίουσι σκόροδα, καὶ ἄκρατον ἐπιτίνουσιν· ἄλλα τὰ τοιαῦτα, ὥσπερ ἐτίθηται πόρρωθεν, οἷον τὴν παιονίαν· οἱ δὲ γλυκυτίδην καλοῦσι· νύκτωρ κελεύουσιν ὀρύττειν· ἐὰν γὰρ ἡμέρας καὶ ὀφθῇ τις ὑπὸ δρυκολάπτου τὸν μὲν καρπὸν ἀπολέγων, κινδυνεύει τοῖς ὀφθαλμοῖς· τὴν δὲ ῥίζαν τέμνων ἐκπίπτει τὴν ἑδραν· φυλάττεσθαι δὲ καὶ τὴν κενταυρίδα κόπτοντα τριόρχην, ὅπως ἂν ἄτρωτος ἀπέλθῃ, καὶ ἄλλας δὲ τινὰς αἰτίας· τὸ δ' ἐπευχόμενον τέμνειν, οὐδὲν ἴσως ἄτοπον· ἀλλ' εἴ τι καὶ ἄλλο προσιθέασιν, οἷον ὅταν τὸ πανακὲς τὸ ἀτκήπιον καλούμενον· ἀντεμβάλλειν γὰρ τῇ γῇ πανκαρτίαν μελιττοῦντα· ὅταν δὲ τὴν ξίριν, τριμήνου μελιττῶντας ἀντεμβάλλειν μισθόν, τέμνειν δὲ ἀμφήκει ξίφει περιγράφαντα εἰς τρεῖς· καὶ ὅτι ἂν πρῶτον τμηθῇ μετέωρον ἔχειν, εἴθ' οὕτω τὸ δεύτερον τέμνειν· καὶ ἄλλα δὲ τοιαῦτα πλείω· περιγράφειν δὲ καὶ τὸν μανδραγόραν εἰς τρεῖς ξίφει, τέμνειν δὲ πρὸς ἐσπέραν βλέποντα, τὸν δὲ ἕτερον κύκλῳ περιορχεῖσθαι, καὶ λέγειν ὡς πλείω περὶ ἀφροδισίων· τοῦτο δ' ὅμοιον εἴρηκε τῷ περὶ τοῦ κυμίνου λεγομένῳ κατὰ τὴν βλασφημίαν, ὅταν στείρωσι· περιγράφειν δὲ κ' τὸν ἐλλεβόρον κ' τὸν μέλανα, κ' τέμνειν ἱσαμένους πρὸς ἑα κ' κατευχόμενον· αἰτὸν δὲ φυλάττεσθαι καὶ ἐκ δεξιᾶς καὶ ἐξ ἀριστερᾶς· κίνδυνον γὰρ εἶναι τοῖς τέμνουσιν, ἐὰν δὲ ἐγγὺς μὴ διατέμῃ (sic), ὁ αἰτὸς ἀποθνήσκει ἐν αὐτῷ· ταῦτα μὲν οὖν ἐπιθέτοις ἔοικεν, ὥσπερ εἴρηται· τρόποι δ' οὐκ εἰσὶ τῶν ῥιζοτομιῶν πλὴν οὗς εἵπομεν· ἔτι δ' ὥσπερ ἐλέχθη, τῶν μὲν πάντα χρήσιμα καὶ ἡ ῥίζα καὶ ὁ καρπὸς καὶ ὁ ὀπός, ὥσπερ ἄλλων τε καὶ τοῦ πανακός· τῶν δὲ ἡ ῥίζα καὶ ὁ ὀπός, ὥσπερ τῆς σκαμμωνίας, ἢ τῆς κυκλαμίνου, καὶ τῆς θαψίας, καὶ ἐτέρων, καθάπερ καὶ τοῦ μανδραγόρου· τοῦ μὲν φύλ-

tae autem est valentior, & lethum inducit facilius & ocyus; hoc infert paullo debilius, si instar pilularum propinetur: at validior est in alios usus. Validus est & thapsiae humor: reliqui omnes debiliores. Succorum rationes igitur his habentur modis. Radicum praecisionis, seu dissectionis non est tanta differentia; fit enim tantum tempore aestivo, vel autumnali, & quando & quales praecidendae sunt, ut in elleboro, quae inferiores, & exiliores sunt, praecidendae. Quae in superiori parte sunt locatae, & caput crassius habent, inutiles esse ducuntur, & canibus tantum exhibendae, quando eos purgare volumus: & de quibusdam aliis alias huiusmodi esse circumstantias aiunt. Circa has res & seplasiarii herbariique modo aequae ac familiariter loquuntur, modo rem narrant exaggerantes. Iubent enim stantes imprecatoriis verbis radices secare, ut & alias quasdam, & praesertim thapsiam, pinguedine oblinire corpus: intumescere enim, si ex adverso; & contra ventum fructum rubi canini colligere, aliter periculum esse in oculis; & alias noctu, & ante diem, alias vero decerpere prius quam sol adscendat, ut de chymeno. Et haec quidem & alia his similia, fortasse non aliena dicere videntur; etenim mirae quarundam rerum videntur virtutes; quandoquidem & elleborus statim grave reddit caput, & nequeunt ad multum tempus effodere, quare comedunt allium, & merum bibunt; aliaque tamen huiusmodi, quasi e longinquo adiecta, ut est paeonia (alii glycyfidem vocant) noctu iubent effodere: si enim interdiu adspiciatur aliquis a pico Martio fructum legere, oculis periclitatur: radicem autem secando decidit sedes. Cavere autem in secanda centaurea buteonem triorchida, ut invulneratus abeas, & alias quasdam causas. Secare autem orantem, non erit fortasse absurdum: sed si quidpiam aliud addant, ut quum panacem asclepium vocatum; vicissim enim in terra reponere placentam mellitam ex variis fructibus confectam: quando enim xividem, tunc trimestres mellitas placentas reponere in mercedem, & eam secare ancipiti gladio, circumscribendo in tres partes, & quod primum sectum est suspensum habere, deinde & alterum secare, & quaedam huiusmodi alia plura. Circumscribere & mandragoram in tres partes gladio, & secare circa vesperam circumspectando, & alterum in gyrum circumsaltare, & dicere quamplurima de rebus venereis. Hoc autem simile dicitur circa cyminum dictum secundum imprecationem, quando ferunt. Circumscribere & elleborum, & maxime qui niger est, & secare stando versus orientem, & imprecando: aquilam autem cavere & a dextra, & a sinistra: periculum enim esse secanti, si prope adsit aquila, ut moriatur eodem anno. Haec quidem commentis videntur similia, ut dictum est. Modi extractionis sectionisque radicum non sunt praeter eos, quos diximus; & horum quidem partim omnia sunt utilia, radix, fructus, & succus, ut aliarum rerum, & panacis: partim vero, radix & succus, ut scammoniae, & cyclamini, & thapsiae, & aliarum quarundam, quemadmodum & mandragorae, cuius quidem fo-

LIBRI DECIMI FRAGMENTVM.

Φύλλον χρήσιμον εἶναι φασὶ πρὸς τὰ ἔλκη μετ' ἀλφίτου· τὴν δὲ ῥίζαν πρὸς ἐρυσιπέλας ζυθεῖσαν, καὶ ὅχει δευθεῖσαν πρὸς τὰ ποδαγρικὰ καὶ πρὸς ὕπνον καὶ πρὸς φίλτρα· διδάσκει δ' ἐν οἴνῳ, ἢ ὕξει· τέμνυσί τε τροχίσκος, ὥσπερ ραφανίδος, καὶ ἐνείραντες ὑπὲρ γλεῦκους, ἐκρέμασαν ἐπὶ καπνῷ· ὁ δὲ ἐλλέβορος ἐπὶ ταῦτα τῇ ῥίζῃ καὶ τῷ καρπῷ χρήσιμος· εἴτε οἱ ἐν Ἀντικύρᾳ καθάπερ φασὶ τῷ καρπῷ καθάιρουν· ἔχει δὲ σισαμάδι τοῦτον· πλείω δὲ καὶ τοῦ πάνανθος τὰ χρήσιμα, καὶ οὐ πάντα πρὸς τὰ αὐτὰ· ἀλλ' ὁ μὲν καρπὸς πρὸς τὰς ἐξαμβλώσεις καὶ τὰ σπάσματα καὶ τοὺς τοιοῦτους πόνους, ἔτι τε πρὸς τὰ ὤτα καὶ τὰς φωνασκίας· ἡ δὲ ῥίζα πρὸς τε τοὺς τόκους καὶ τὰ γυναικεία, καὶ πρὸς ὑποζυγίων φύσεις· χρησίμη δὲ καὶ πρὸς τὸ ἥρινον μύρον διὰ τὴν εὐωδίαν· ἰσχυρὸν δὲ περὶ Συρίαν, καὶ τέμνονται περὶ πυραμῆτόν· τοῦ δὲ κυκλαμίνου ἡ μὲν ῥίζα πρὸς τὰς ἐκπνεύσεις τῶν φλεγμονῶν, καὶ πρόσθετον γυναιξί, καὶ πρὸς τὰ ἔλκη ἐν μέλει· ὁ δὲ ὀπὸς πρὸς τὰς ἀπὸ κεφαλῆς καθάρσεις ἐν μέλει ἐκχεόμενος, καὶ πρὸς τὸ μεθύσκειν, ἐὰν ἐν οἴνῳ διαβρέχων διδῷ τις πίνειν· ἀγαθὴν δὲ τὴν ῥίζαν καὶ ὠκυτοκεῖον, περιάπτει καὶ εἰς φίλτρα· ὅταν δὲ ὀρύξῃσι κατακαίουσιν, εἴτ' ἐν οἴνῳ δεύσαντες, τροχίσκος ποιοῦσιν, ὥσπερ τρυγὸς, ἢ ῥιπτόμεθα· καὶ τοῦ σικύου δὲ τοῦ ἀγρίου· τὴν μὲν ῥίζαν, ἀλφὺς καὶ ψάρας βοσκημάτων· τὸ δὲ σπέρμα χυλίσθεν ποιεῖ τὸ ἐλατήριον· συλλέγεται δὲ τοῦ φθινοπώρου· τότε βέλτιστον γάρ· τῆς δὲ χαμαίδρουος τὸ μὲν φύλλον πρὸς τὰ ῥήγματα καὶ πρὸς τὰ τραύματα ἐν ἐλαίῳ τριβόμενον, καὶ πρὸς τὰ νεμόμενα ἔλκη· τὸν δὲ καρπὸν καθάιρειν χολήν· ἀγαθὸν δὲ καὶ ὀφθαλμοῖς, πρὸς δὲ τὰ ἀργεμα προσάγειν τῷ φύλλῳ τρίψαντα ἐλαίῳ· ἔχει δὲ φύλλα μὲν οἷα περ δρύς, τὸ διάστημα τῆς ὀλῆς, ὅσον σπιθαμιαῖον, εὐοσμον δὲ καὶ ἡδύ· τὸ μὲν οὖν μὴ πρὸς τὸ αὐτὸ πάντα τὰ μέρη χρήσιμα τυγχάνειν, ἐκ ἴσως ἄτοπον, θαυμασιώτερον, οἷον κ' τῆς θαψίας κ' τῆς ἰσχάδος· οἱ δ' ἄπιοι καλεῖσιν· κ' τῆς λιβανωτίδος· ὅσα γὰρ αὐ καὶ κάτω ἢ καὶ ἄνω τὰ αὐτὰ δύναται καθάιρειν· ὥσπερ τὸ ἐλατήριον, οὐδὲν ἄτοπον· ἔχει δὲ ἡ θαψία φύλλον μὲν ὁμοίον τῷ μαράθρῳ, πλὴν πλατύτερον, καυλὸν δὲ ναρθηκῶδη, ῥίζαν δὲ λευκὴν· ἡ δ' ἰσχὰς ἢ ἄπιοις φύλλον μὲν ἔχει πηγανῶδες βραχὺ, καυλοῦς δὲ ἐπιγείους τρεῖς, ἢ τέτταρας, ῥίζαν δὲ οἷαν περ ὁ ἀσφάδελος, πλὴν λεπυρώδη· φιλεῖ δὲ ὀρεῖνὰ χωρία καὶ κοχλακῶδη· συλλέγεται δὲ τοῦ ἥρος· τοῦτο μὲν ἴδιον τῶν εἰρημέων· ὁ δ' ἐλλέβορος ὅτε μέλας καὶ ὁ λευκός, ὥσπερ ὁμώνυμοι φαίνονται, καὶ τῇ ὕψει παρὰ πλῆσι οἶναι, πλὴν τῆς ῥίζης· αὕτη δὲ τῷ μὲν λευκῇ, τοῦ δὲ μέλαινα· τὴν δὲ μορφὴν αὐτῶν τοίαν· καυλὸν μὲν ἀνθρακῶδη, βραχὺν σφῶδρα, φύλλον δὲ πλατύσχιον, ὁμοίον τῷ τοῦ νάρθηκος, μήκος ἔχον εὐμηκες, εὐρὺ δὲ ἐκ τῆς ῥίζης ἡρτημένον καὶ ἐπιγείοφυλλον, πολύριζον εὐ μάλα ταῖς πλείσταις καὶ χρησίμοις· ἀναιρεῖν δὲ τὸν μέλαινα καὶ ἴππους καὶ ὄς· διδ καὶ οὐδὲ νέμεσθαι

folium utile esse dicunt ad ulcera una cum farina; radicem vero ad erysipelas rasam, & aceto adpersam ad dolores podagricos, & ad somnum, & ad res amatorias: dant autem cum vino, aut aceto, secantque in rotulas, uti raphani, & traicientes suspendunt super fumum musti. Elleborus praeterea radice, & semine utilis, ut aiunt ii, qui in Anticyra degunt, qui & semine purgant. Idem valet & sesamum. Plura autem sunt & panacis utilia, sed non omnia ad eadem: at semen quidem ad abortus, & ad convulsiones, & ad huiusmodi morbos; praetereaque & ad aures, & ad roborandam vocem: radix vero ad partus, & ad muliebria, & ad iumentorum morbos; utilis est & ad nasale unguentum propter suavitatem odoris. Validum autem est circa Syriam, & secant circa tritici messem. Cyclamini autem radix ad expiraciones pblegmonicas quidem, & exhibetur mulieribus, & ad ulcera cum melle: succus vero ad fluxiones capitis melle commixtus, & ad ebrietatem, si dederis ad bibendum una cum vino: optima autem eius radix, partum enim promovet, & ad res amatorias (1) pro amuleto: ubi effoderint adurunt; deinde vino irrigantes, pastillos faciunt instar faecis vini, qua maculae deterguntur. Et cucumis silvestris radix quidem ad impetiginem & ad scabiem erodentem: fructuum succus in humorem concretum redactus elaterium facit: colligitur autumnis; tunc enim optimus. Chamaedrii folium ad rupturas, & ad vulnera in oleo tritum, & ad ulcera depascentia; semen vero purgat bilem: optimum & oculis, & ad ulcera oculorum, addendo folia trita in oleo: habet autem folia ut quercus: altitudo eius tota est unius spithamae, boni odoris, & suavis: haec autem herba habet partes utiles omnes, non tamen ad idem; nec forte absurdum, etsi hoc est mirabilius, ut & partes thapsiae, & ischadis, quam quidam apium vocant, & libanotidis: haec enim omnia & infra, & supra possunt purgare, ut facit elaterium, & hoc non est absurdum. Habet autem thapsia folium simile foeniculo silvestri, sed amplitudine maius, & caulem ad narthecis similitudinem, radicem vero albam. Ischas autem dicta, folium habet rutaceum breve, caules vero ad terram tres, aut quatuor, & radicem, ut asphodelus, sed squamosam: amat loca montana, & petrosa: colligitur vere. Hoc est proprium rerum dictarum. Elleborus autem, sive niger, sive albus, ut cognomines apparent, ita visu similes sunt, praeterquam in radice: haec autem unius est alba, alterius vero est nigra, facies tamen illorum est eadem: caulem quidem habent rutilum, brevem valde, folium vero amplissimum, simile illi narthecis, longitudinem habens bene multam, statim a radice dependentem, & folia ad terram appropinquantia, multiplici radice & bene multis utili: sed occidere nigrum & equos, & sues aiunt, quare ipsos neque hoc pasci:

(1) Plin. Lib. XXV. Cap. IX.

μεσθαι τῆτον· τὸν λευκὸν δὲ νέμεσθαι τὰ πρόβατα, καὶ ἐκ τούτου πρῶτον συνοφθῆναι τὴν δύναμιν καθεμένων ἐκείνων. ὥρατος δὲ μετ' ὀπώρα· τοῦ δὲ ἥρος, ἔωρος. ἀλλὰ πρὸς τὴν Πυλαίαν οἱ ἐκ τῆς Οἴτης συλλέγουσι· πλείστος γὰρ ἐνταῦθα φύεται καὶ ἄριστος· μοναχοῦ δὲ φύεται τῆς Οἴτης περὶ τὴν Πυράν· μύσγεται δὲ πρὸς τὴν πόσιν, ὅπως εὐμέσῃ, τὸ τῆς ἐλλεβορινῆς σπέρμα. τοῦτο δ' ἐστὶ ποάριον· φύεται δ' ὁ μὲν μέλας πανταχοῦ· καὶ γὰρ ἐν τῇ Βοιωτίᾳ καὶ ἐν Εὐβοίᾳ, καὶ παρ' ἄλλοις· ὁ δὲ λευκὸς ὀλιγαχοῦ. βέλτιστοι δὲ καὶ οἱς . . .

pasci: albo vero pasci oves, & ex hoc primum conspici virtutem, dimittentibus ipsis. Tempus vero opportunum est autumnus: ver autem inopportunum: sed ad Pylaeam qui sunt ex Oeta colligunt: plurimus enim illic nascitur & optimus: solummodo provenit ex Orthia circa Pyram: miscetur ad potionem, ut bene vomas, elleborines semen. Haec autem est parva herba. Nascitur autem niger ubique: etenim in Boeotia, & in Euboea, & apud alias gentes: albus autem raro. Optimae ibi sunt oves . . .

